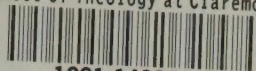

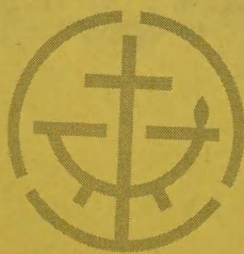
School of Theology at Claremont

1001 1403634

Theology Library
SCHOOL OF THEOLOGY
AT CLAREMONT
California

LIBRARY
SOUTHERN CALIFORNIA SCHOOL
OF THEOLOGY
CLAREMONT, CALIF.

ACTA
SANCTORUM

PARISIIS. — EX TYPIS V. GOUPY ET SOC., VIA GARANCIÈRE, 5

ACTA SANCTORVM

*Quotquot toto orbe coluntur, vel à Catholicis Scriptoribus celebrantur,
Quæ ex Latinis & Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis*

COLLEGERVNT AC DIGESSERVNT
*Servatâ primigeniâ Scriptorum phrasi,
& variis Observationibus illustrarunt*

**IOANNES BOLLANDVS,
GODEFRIDVS HENSCHENIVS**

SOCIETATIS IESV THEOLOGI.

Prodit nunc tribus Tomis

FEBRVARIVS,

*In quo mcccx nominatorum Sanctorum
& aliorum innumerabilium memoria
vel res gestæ illustrantur.*

TOMVS III.

*Complectens dies XII. posteriores,
à XVII. ad finem.*

EDITIO NOVISSIMA

curante

IOANNE CARNANDET

ERUDITIO

VERITAS

ANTIQUA REDVCO.

OBSCURA REVELO.

PARISIIS APVD VICTOREM PALMÉ VIA DICTA SAINT-SVLPICE. M.DCCC.LXV.

BX
11655
A2
v.6

ACTA SANCTORUM

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur

QUÆ EX LATINIS ET GRÆCIS, ALIARUMQUE GENTIUM ANTIQUIS MONUMENTIS

COLLEGERUNT AC DIGESSERUNT,

SERVATA PRIMIGENIA SCRIPTORUM PHRASI ET VARIIS OBSERVATIONIBUS ILLUSTRARUNT

JOANNES BOLLANDUS, GODEFRIDUS HENSCHENIUS,

SOCIETATIS JESU THEOLOGI

PRODIT NUNC TRIBUS TOMIS FEBRUARIUS IN QUO MCCCX NOMINATORUM SANCTORUM ET ALIORUM INNUMERABILUM MEMORIA
VEL RES GESTÆ ILLUSTRANTUR.

EDITIO NOVISSIMA CUM ANIMADVERSIONIBUS EX TEMPORALIBUS D. PAPEBROCHII NUNC PRIMUM EX MSS
EDITIS CURANTE JOANNE CARNANDET

FEBRUARII TOMUS TERTIUS

COMPLECTENS DIES XII POSTERIORES, A XVII AD FINEM

PARISIIS ET ROMÆ

APUD VICTOREM PALMÉ, BIBLIOPOLAM.

ILLUSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO

ANTISTITI

ANDREÆ CRUESEN

ARCHIEP. MECHLINIENSI BELGICÆ PRIMATI.

Quando nuper, ILLUSTRISSE ET REVERENDISSE ANTISTES, ad illas nobilissimæ Metropolis moderandas habenas accessisti; in omnium ordinum effusa lætitia, faustisque acclamationibus, ne et nos eam Tibi gratulatum dignitatem veniremus, ista potissimum obstitit caussa; quod odiosam rem facturos arbitrabamur, si aut in turbam hominum clarissimorum ad sacram illam Tuam dexteram manu osculoque contingendam properantium, nos temere ingerere, aut exarata ad observantiam testandam epistola interpellare Te eo tempore, niteremur. Duximus igitur id satius, ac Tibi gratius fore, si potius, quam solenni formula diceremus bona verba, Deum tacite, ut Tibi eum honorem fortunaret, essemus deprecati.

Interea tertius noster de Actis Sanctorum mensis Februarii tomus ad calcem pervenit. Quem nos, ut Tibi novam hanc dignitatem feliciter evenire, nomine nostro, optet, quantumvis sero, allegare non veremur: vel ideo quod in eorum numero Sanctorum, quorum illo mense Acta explanantur, complures sunt gentiles Tui: Traiectenses nimirum Episcopi. Quamvis enim non sit liquido exploratum de omnibus, ubi terrarum ac populorum editi sint in lucem; constat tamen in ea clarissima urbe solium Pontificale tenuisse, in qua Tu auram vitalem primum hausisti. Imo ab iis ipsis primum auspiciū fluxisse remur honoris, quem nunc adiisti: idque hac ratiocinatione conficere nobis videmur. Delatus hic Tibi a Catholico Rege nostro, atque a Pontifice Maximo confirmatus, in singularis sapientiæ Tuæ ac virtutis præmiū est. Virtutis porro sapientiæque colendæ efficax Cœlites hi incitamentum præbuere. Nam si volueris adolescentiæ tempus ultimum memoria repetere; fateberis, quotidie ludum litterarium adeunti, pervetus S. AMANDI sacellum in oculis atque animo fuisse, ad eam aream circum quam ædificatæ scholæ erant, situm; in eodem sæpius Te sacris adfuisse, audisseque de cultu DEIPARÆ atque aliis rebus ad pietatem pertinentibus sermones. Eo quoque tempore quantus nobis (licet enim id etiam ita commemorare, quando Condiscipulatus alias ultro mentionem facere dignatus es) quantus igitur tunc nobis, sed Tibi præsertim, cœlitus animam optimam sortito, stimulus ad virtutem erat, sacras beatissimorum illorum

Antistitum, in magnifica S. SERVATI æde Reliquias venerari, visere in cryptis monumenta; inque ejusdem basilicæ Choro vetustis intextas aulæis imagines contemplari omnium Sanctorum Præsulum Trajectensium? Nam, rara inter urbes felicitate, quotquot, per annos fere cccc, Episcopi illic fuerunt, omnes Divorum Fastis adscripti, coluntur omnes publica sacrorum religione. Tunc vero in animis nostris sensim exardescibat desiderium, colendi (illorum exemplo auxilioque) pietatem, Divinis legibus obtemperandi, præsidia doctrinæ comparandi. Ea rata ut essent in multis vota Cœlites iidem curarunt: Te vero per suamet vestigia, ad absolutionem virtutis, et quam nunc geris dignitatem deduxerunt. Ipsorum sane complures Romam, arcem Christianæ religionis, sanctitatis palæstram, cœlestis panoplæ armamentarium, adierunt: quidam etiam vicibus iteratis: S. AMANDUS (ut hunc potissimum in exemplum statuamus, cujus modo sacelli meminimus) tertio illuc contendit. Idem postea ultra Noricum flumenque Danubium, ad Sclavos adiit: unde in Belgium redux, late fidei semina jecit, ecclesias multis locis construxit ac dedicavit, monasteria fundavit, multa interim a Clericis quibusdam, rectam pietatis fideique disciplinam aspernantibus, perpessus, ab Ethnicis multa: Reges aliquot, eorumque Procures, ut Divinas leges ac statuta Ecclesiastica revererentur, condocefecit: Sanctorum Reliquias transtulit, auxitque eorum venerationem: atque alia præclara per Galliam, Belgicam præsertim, edidit facinora, quæ fuse in ejus Vita die VI Februarii narrantur.

Pleraque horum a Te quoque, ILLUSTRISSE ANTISTES, partim jam factitata sunt, partim factitantur etiamnum. Primum Romam e patria profectus es, ut in illis celeberrimis optimarum artium auditoriis, scholisque sanctimonie, ad omnem scientiæ ac virtutis laudem exercereris: utque accuratissime Ecclesiastici Canonis normam omnem, ex illius honoratissimi, qui ullo unquam tempore, toto orbe terrarum extitit, Senatus integritate, sapientia, majestate, addisceres. In Noricum dein Tu quoque, ad urbem Viennam, Cæsarum Austriacorum regiam, evocatus es, utque ad cetera deinceps munia amplior Tibi auctoritas accederet, Doctoris Theologi insignibus, ritu Academico, ornatus: sacris in exercitu cum potestate præesse jussus, Vicarii Generalis titulo: ad varias interea legationes adhibitus, quas summa industria, fide, constantia obiisti.

Postea Canonicatu in Metropolitana Cameracensi Ecclesia a FERDINANDO II Imperatore donatus, in Belgiumque reversus, varia exinde officia summa cum laude gessisti; etiam Generalis per totam eam Archidiœcesim Vicarii, atque a Concilio provinciali Romam ad Sedem Apostolicam denuo missus.

Ita

Ita per semitas Sanctorum inoffenso pede gradientem, Ruræmundensi Tiaræ caput supponere, Archiduce LEOPOLDO, Belgii tunc Gubernatore, nominante, INNOCENTIUS X jussit : ut in illis veterum Masuariorum finibus, intra Diocesim quondam Trajectensem, ultra cisque Mosam late porrectam, sitis, sub Præsule, non Trajectensi quidem Ecclesiæ, Trajectensi tamen, vetus illa heroicorum temporum sanctitudo dignitasque refloresceret.

Sed quod nobis ipso tempore, quo illius Ecclesiæ gubernacula capessebas, vir maximus, Antuerpiensis tunc Præsul, diserte prædixit, Te Ruræmundæ vitam minime finiturum, id vaticinationis non vanæ vim habuisse, nunc intelligimus, cum Te REX CATHOLICUS Metropolitam Mechliniensem nominavit, ALEXANDER VII instituit. Ut nimirum in mediotullio Belgii, quasque umbilico, aut corde potius, consistens in reliquas ejus partes sanctorum dogmatum observantiam, quam Romæ doctus es, diffundas, vigorem pietatis in ceteris velut membris excites, ac robur vitale, ad vitia erroresque et ceteras pestes animorum persanandas, aspires.

Huc Te, ILLUSTRISSE ANTISTES, semitæ perduxerunt Sanctorum : ut mirum videri nemini debeat, quod Tibi Sanctorum Acta grata fore arbitremur, quorum ita manifeste fulciris patrocínio, excitaris tropæis, aucturus aliquando numerum es : quod tamen, quo interea pluribus exempla curæque Tuæ præsidio hic esse queant, sero ut fiat optamus.

ILLUS.^{ME} ET REV.^{ME} GRATIÆ TUÆ

Humillimi clienteles

JOANNES **BOLLANDUS,**

GODEFRIDUS **HENSCHENIUS.**

FACULTAS SUPERIORUM, ET SUMMA PRIVILEGII CÆSAREI.

Cum Acta Sanctorum mensis Februarii, quotquot toto orbe coluntur, vel a Catholicis scriptoribus celebrantur, ex antiquis monumentis, Latinis Græcis, aliarumque gentium, servata primogenia scriptorum phrasi, collecta, digesta, variis Observationibus illustrata a Joanne Bollando et Godefrido Henschenio Societatis JESU Theologis, tres ejusdem Societatis Theologi legerint, opusque laboriosum et eruditum, ac luce publica dignum judicarint; Ego infrascriptus Societatis ejusdem per Flandro-Belgicam Præpositus Provincialis, potestate ad id mihi facta ab Admodum Reverendo Patre nostro Goswino Nickel Præposito Generali, concedo Jacobo Meursio, Typographo Antuerpiensi, facultatem eadem Acta excudendi.

Cumque sacræ Cæsareæ Majestatis decreto cautum sit, ne qui libri a Societate JESU conscripti, in provinciis Romano Imperio subjectis excudantur, aut venales proponantur, absque ejusdem Societatis consensu; hisce declaro eundem Typographum isto privilegio legitime frui. In quorum fidem hisce officii mei sigillo munitis manu mea subscripsi. Antuerpiæ III Aprilis MDCCCLVII.

Thomas Dekens.

APPROBATIO CENSORIS.

Hoc opus continens Acta Sanctorum mensis Februarii vere doctum, elaboratum, et a multis viris eruditis expetitur, hisce modis a Reverendis Patribus Joanne Bollando et Godefrido Henschenio Societatis Jesu Theologis editioni præparatum; magno lectorum fructu, nulla fidei vel bonorum morum noxa, excudendum censui. Antuerpiæ, hac XVII die Aprilis MDCCCLVII.

G. Voochts Canonicus, Archidiaconus,

S. Th. Licentiatus ac lib. Censor.

SUMMA PRIVILEGII REGII.

PHILIPPUS IV Hispaniarum et Indiarum Rex Catholicus, ac potentissimus Belgarum et Burgundionum Princeps, Diplomate suo sanxit, ne quis Acta Sanctorum mensis Februarii, a RR. PP. Joanne Bollando et Godefrido Henschenio, Societatis JESU Theologis, collecta, digesta, ac Notis illustrata, præter voluntatem Jacobi Meursii proximis duodecim annis ullo modo imprimat, aut alibi terrarum impressa in has Germaniæ nostræ Inferioris ditiones importet, venaliave habeat. Qui secus faxit, confiscatione librorum et alia gravi pœna multabitur, uti latius patet in litteris datis Bruxellæ XII Maii anni MDCCCLVII.

Signat.

Loyens.

IN TOMUM TERTIUM

DE ACTIS SANCTORUM

MENSIS FEBRUARII

PRAEFATIO

AD AMPLISSIMUM ET ADMODUM REV. DOMINUM AC PATREM

NORBERTUM VAN COUWERVEN

CELEBER. ECCLESIAE S. MICHAELIS CANONIC. ORD. PRÆMONST. ANTUERP.

ABBATEM

EJUSQUE RELIGIOSISSIMUM CONVENTUM.

Si non pridem destinatum nobis fuisset, AMPLISSIME ET ADMODUM REVERENDE DOMINE, ut hunc tomum de Sanctorum Vitis præsenteremus Amplitudini Tuæ, quo Tua approbatione et patrocinio munitus, sanctissimi Ordinis Vestri Præsulibus et Canonicis, aliisque piis et eruditis hominibus, commendaretur; poterat id nobis B. EVERMODUS, Raceburgensis ex Vestro Ordine Episcopus, persuadere, cujus primo hujus voluminis die, xvii Februarii, consignatus est natalis, et gesta a nobis ex variis Historicis collecta editaque. Flagitare enimvero sanctus ille vir, quasque suo jure reposcere videbatur, ut quæ de se essent tradita litteris, ea Canonicorum sui instituti Præsidi cuipiam exhiberentur, cujus assensione atque approbatione haberi rata emittique in publicum possent. Cui vero potius, quam ejus loci, ubi, ipso præsente EVERMODO, æternum sanctitatis suæ ac doctrinæ statuit sanctissimus Parens Vester NORBERTUS monumentum, Antuerpiensibus ab infami Tanchelini hæresi revocatis? E primis NORBERTI sociis EVERMODUS fuit ei Cameraci adjunctus, atque ita deinceps pietatis prudentiæque opinione carus; ut a se numquam diutius abesse pateretur: unde fit omnino credibile, huc quoque cum illo venisse, castaque sua ac sancta vitæ norma, et candore amabili, non vestium magis, quam morum ac sermonis insigni sapientia conditi, ad mores civium horum, cujusvis sexus, ordinis, ætatis, corrigendos, magnum attulisse momentum. Illud quoque occurrebat, hunc præcipue ei cœtum Canonicorum cordi esse, e quo nuper Magdenburgum, ad Ecclesiam S. MARIAE, cujus ipse a sancto Patre NORBERTO Præpositus olim fuit constitutus, Ecclesiæ Catholicæ Ordinique Vestro asserendam, missi viri religiosi fuerint: remque eam sua eruditione et pietate peregissent, si tempus miserendi deploratæ illius urbis ac gentis, a justo Numine constitutum, venisset. Neque tamen illis non luculenta laboris sui, aditorumque discriminum merces obtigit, quando tum aliæ Magni Patriarchæ Vestri reliquiæ, tum præsertim cerebrum, illa tot sublimium sanctarumque cogitationum sedes atque officina, huc transmissum: cujus pars una Præmonstratensi Ecclesiæ destinata, alteri Tu thecam pretiosam affabre elaborandam curasti, solenni pompa in publicum proferendam cum opportunum videbitur. Neque eo cœlesti cimelio potitam Ecclesiam Vestram arbitramur, quin et Divus Pater NORBERTUS e cœlis annuerit, et ipse Beatus assenserit EVERMODUS: quippe cui Sanctus Pater *locum sepulturæ suæ commendarat*, ut cap. 20 Vitæ ejus narratur, cuique de ea, ut cap. 53, acerba a summæ ædis Canonicis intentata lis est, quæ Lotharii Imp. judicio secundum eum decisa: ut neque nunc videantur nisi eo cœlitus adstipulante Patris Reliquiæ inde, vbi eas collocarat,

earat, asportari alio, divellique, potuisse. Neque illud quidem non sperandum videtur (modo nostra ille rata ut sint vota, efficiat apud Deum) fore aliquando, ut ex hoc potissimum cœtu Vestro, in quo plurimi doctrina, religione, facundia excellentes viri sunt, assumantur, qui remotas illas Wandalarum ac Polaborum gentes ad legitimum Numinis cultum reducant: apud quas fidem ille orthodoxam ita stabilivit, ut Raceburgi post ipsum per CCCL annos non nisi ex Ordine Vestro Episcopi fuerint, ac Cathedralis Ecclesiæ Canonici.

Poterant sane nobis ista persuadere, ut Tibi potissimum, AMPLISSIME ET ADMODUM REVERENDE DOMINE, exhiberemus hunc tomum, cui Tu, pro ea qua late per Belgium polles sapientiæ opinione, auctoritatem vel sola Tui nominis umbra conciliares, et ad eum pervolvendum quamplurimos invitares. Verum id prius constitutum nobis erat, quam de B. EVERMODO cogitaremus. Injiciebat enim nobis eam mentem primum ipse Sanctus Patriarcha NORBERTUS, dein Tua singularis sapientia atque eruditio, cum summa benignitate conjuncta, atque erga nos, totamque Societatem nostram, benevolentia.

Gloriosus Pontifex et Apostolus NORBERTUS ex illustri Geneppensium Comitum, in Clivia Cisirhenana, (quæ pars est Belgicæ) natus, solus Belgarum Sanctorum, Officio Ecclesiastico in Breviario Romano, per totum orbem Christianum celebratur. Nonne igitur æquum erat, ut quæ de Sanctis scribimus Belgæ, in celebri Belgii urbe, eorum, si non ipsummet, certe Archimandritam aliquem fundati ab eo Ordinis, ac siti in Belgio cœnobii, Patronum adoptaremus, a quo illa ipsa nostra approbarentur scripta, ac ceteris lectitanda traderentur?

Et quia cœnobii Vestri a S. NORBERTO fundati meminimus, illud haudquaquam præmittendum videtur, quod solemus sæpe animo volvere et jucundis usurpare sermonibus; quidquid de vetustissima Antuerpiensis civitatis antiquitate constat, id præcipue haustum esse e Vitis Sanctorum: ut minime mirum videri debeat; si grati ac pii cives tot templa Sanctis ædificarint atque etiamnum ædificent, tot ad illorum honorem xenodochia, nosocomia, orphanotrophia, gerontocomia extruxerint, eorumdemque Sanctorum solennitates tam splendide ac religiose colant. Paucis exemplis, ac minime ignotis, quæ diximus, liceat nobis confirmare.

Scripta est S. Eligii Episcopi Noviomensis ac Tornacensis Vita circiter annum DCLXXVIII, a S. Audoeno Rothomagensi Episcopo, ei, dum viveret, perfamiliari. Illius Vitæ lib. 2 cap. 3 Antuerpiensium (qui in manu exarato codice, *Andoverpenses* vocantur, in altero *Androverpenses*) ita meminit: *Præterea Pastoris cura sollicitus lustrabat urbes et municipia circumquaque sibi commissa. Sed Flandrenses atque Andoverpenses, Fresones quoque et Sueri, et barbari quique circa littora maris degentes, quos, velut in extremis remotos, nullus adhuc prædicationis vomer impresserat, primo eum hostili animo et adversa mente susceperunt: postmodum vero, cum paullatim per gratiam Christi his verbum Dei insinuare cœpisset, pars maxima trucis ac barbari populi, relictis idolis, conversa est ad verum Deum, Christoque subjecta. Sicque demum factum est, ut quasi cœlitus lumen ostensum, aut radius quidam Solis erumpens, totam partis illius barbariem illustraret. Nam et ipsi, qui eum primo ut ferocissimæ bestię discerpere cupierant, postmodum attendentes ejus bonitatem ac mansuetudinem, imitatores ejus fieri cupiebant. Ac ne quis hæc ad Antuerpienses minime attinere existimet, caput 8 ita orditur idem sanctus scriptor: Multum præterea in Flandris laboravit, jugi instantia Andoverpis pugnavit, multosque erroneos Suevos convertit: sana nonnulla Christi clypeo protectus cum Apostolica auctoritate dextruxit: idololatriam quoque diversi generis, ubicumque invenit, funditus subruit.*

Æqualis SS. Eligii et Audoeni fuit S. Amandus Trajectensis Episcopus, qui et ipse Antuerpiam excoluit, ecclesiamque ea in urbe, ut mox dicemus, construxit. Mentio fit Antuerpiæ atque illius ecclesiæ in Sancti quoque Willebrordi Ultrajectensis Episcopi Vita, qui fere XI post S. Amandi obitum annis in Belgium ex Anglia venit. Ita ergo in hujus Vita scribit Theofridus Abbas Epternacensis: *Item Rohingus, vir magnarum opum, legitima testamenti confirmatione delegavit ei ecclesiam in Antuerpo castello sitam, super fluvium Scalda, in pago Renensium, cum appendiciis villis, et tertiam partem telonei ejusdem castelli, quod nunc est Marca Regni. Meminit hujus donationis ipse S. Willebrordus in Testamento suo his verbis: Rohingus mihi condonavit vel tradidit ecclesiam aliquam, quæ est*
constructa

constructa in Antuerpo castello super fluvio Scalde, in pago Renensium, cum appendiciis suis, villas denominatas his nominibus, Bacuvalde, Winnelincheime, Furgalare, et in ipso castello Antuerpo tertiam partem de illo teloneo. Extat ipsum diploma Rohingi, in quo inter cetera sic loquitur : Igitur ego in Dei nomine Rohingus, et conjux mea Bebelina, donamus Apostolico Domino et Patri nostro Willibrordo Episcopo, donatumque in perpetuum esse volumus, hoc est, ecclesiam, quæ constructa est infra castrum Antwerpis, super fluvium Scalde, quam Dominus Amandus Pontifex in honore SS. Petri et Pauli Apostolorum principum, vel ceterorum Sanctorum, construxit : et nos pro ipsa ecclesia, vel quidquid ibidem aspicere videtur, venerabili viro Firmino, Abbati de monasterio Quorcolodora locellum nostrum nuncupatum Tumme in concambio dedimus. Ac post pauca : Et illud teloneum, quod ad partem nostram ibidem venerat, hoc est, illam tertiam partem, ad integrum ei concessimus atque donavimus : in ea ratione, ut ibi thus vel luminaria debeant esse procurata, et Presbyteri, qui ibi serviunt, pro peccatis nostris Domini misericordiam debeant exorare etc. Idem in alio diplomate Rohingus donationem illam sacrosanctæ Ecclesiæ Petri et Pauli Apostolorum (quam Dominus Amandus Pontifex in Antverpo construxit) confirmat, et alias adjicit possessiones. Utrumque hoc diploma recitat Authbertus Miræus in Codice Donationum cap. 6 et 7, ac præclare ad prius ista annotat : Est quod sibi Antuerpia nostra gratuletur de optimis ac piissimis olim Principibus suis Rohingo, seu Rauhingo, et Bebelina ejus conjuge, quos haud dubie ignoraret, nisi eorum nobis memoriam Willibrordiana apud Epternacenses Abbatia conservasset. Nempe, quod antea monuimus, absque Sanctorum monumentis Vitisque fuisset, ignoraret nobilissima civitas, non solum Principes illos ita pios et in Ecclesiam ordinemque Ecclesiasticum munificos, sed et reliquas antiquitates suas : amplectereturque, ut superioribus seculis aniles et ridiculas de commentitio quodam Brabone fabulas. Illud posset fortasse, non ex Sanctorum Vitis, sed monachilibus tamen documentis addiscere, quod de urbis hujus clade traditur tom. 2 Francicorum scriptorum Andreae Chesnæi ex Annalibus Fuldensibus ad MCCCXXXVI annum Christi, cum CIX lapsi essent anni ab illa Rohingi donatione : Nordmanni Andverpam civitatem incendunt. Dilucidius tamen ea clades, atque ejus caussa ita exponitur in Vita S. Gommari : Quodam tempore cum excrevisset peccata hominum, et superno judicio correptionis flagella meruissent, a Deo educta est a sedibus suis gens Northmannica, gens ferocissima, quæ navigio in Rhenensem provinciam advecta, circumquaque omnia depopulati sunt : Hantverpam incenderunt : Walchram vastaverunt : alio alii dispersi sunt, ut nullus esset locus, ubi cessaret luctus. Per fluvium igitur qui dicitur Scinda, ad villam Turninum venerunt, ubi erat monasterium S. Fredegandi Confessoris. Hoc erat nempe monasterium, quod antea Rohingus Quorquolodoram appellavit : planius hodierna dialecto Kercke-loodeur diceremus : et manet pago nomen Deur, sive Deuren, quod ab aqua ductum, Scindæ, seu Scendæ, amnis, qui latior tunc fluebat, nondum fosso ductoque in urbem alveo Herentaliensi substrictus.

Gravioribus sese sceleribus initio seculi a Christi ortu duodecimi populus Antuerpiensis, sed non omnino universus, implicuit, quando et plurimi in fædissimam hæresim prolapsi. Neque hoc dedecus ex ullis annalibus notum, ac neque labes illa hæreseos, qua temporibus Innocentii IV Pont. Max. seculo Christi XIII, fuit urbs eadem contaminata. Solent enim probra ejusmodi ac vulnera Reip. celeri oblivione aboleri. De hac autem posteriore hæresi, (quæ in eo sita fuisse videtur, quod Frederico II Imperatori excommunicato obstinate adhærerent, contempta Pontificis conciliique Lugdunensis i auctoritate) ita meminit lib. 4 de Apibus cap. 4 pag. 4 Thomas Cantipratanus, doctus vir ac sanctus ex Ordine Prædicatorum : Venerabilis et Deo dignus Guiardus Cameracensis Episcopus... cum in via contra Antuerpienses hæreticos, apud Affligeniense monasterium Brabantiæ, in regulari observatione strictissimum, vitam suam fine beatissimo terminasset ; in ipso tempore migrationis, cuidam Fratri Prædicatorum per somnum apparuit in Gandavo. ac post pauca : Nimis severitas, inquit, me culpabilem reddidit et purgandum. Sed via ista, qua contra hæreticos pro expurganda Ecclesia avidius inhiabam, pœnam meam imminuit, et accelerabit gloriam nunc dilatam. Verum cito profligata hinc ea hæresis, cum bienno post Guiardi mortem hic fuerit Willielmus, Legato Pontificis potissimum annitente electus Imperator, uti ad Vi-

tam B. Bonifacii Episcopi Lausanensis xix Februarii pag. 155 indicamus : atque eum in modum abstersa illa est labes, ut, præterquam apud Cantipratanum, nulla jus extet memoria.

Prior autem hæresis urbem hanc diutius est populata, exitialia late fœdissimorum scelerum spargens contagia. Ejus seminandæ diabolo illa fuit occasio, quod cum unicus esset in urbe Sacerdos, isque luxuria infamis, cives nec frequentabant Ecclesiæ Sacramenta, nec ullos audiebant de rebus Divinis sermones. Præstat ipsum audire scriptorem Vitæ S. NORBERTI cap. 36. *Erat, inquit, et Antuerpiæ locus, oppidum amplissimum et populosum, in quo unus erat tantum Sacerdos, qui curam totius populi ibidem commorantis habebat regere, sed præ nimia multitudine et frequenti negligentia non poterat, nec credebatur ei : eo quod et ipse quasi in conjugio et copula carnali neptem suam in linea tertia manifeste sociam sui sceleris fecerat. Ob hanc caussam populus ille, quasi grex sine pastore, in multis errorum vanitatibus deviabat. Unde contigit, ut hæreticus quidam, miræ subtilitatis et versutiae, seductor, Tanchelinus nomine, ibi adveniens, in eadem gente suæ seductionis locum inveniret. Erat denique omnium hominum sceleratissimus, et Dei et omnium Sacramentorum ejus inimicus, et totius religionis et Christianæ fidei contrarius, intantum ut obsequium Episcoporum et Sacerdotum nihil esse diceret, et sacrosancti Corporis et Sanguinis Domini nostri Jesu Christi perceptionem, ad salutem perpetuam prodesse denegaret; et populum illum, cui jam per multa tempora veritas horum nuntiata non fuerat, in eundem errorem induceret : Horrenda deinde commemorat hic scriptor perditissimi hominis flagitia : cujus venenosus sermo, ut habet Burchardi Cameracensis Episcopi tunc datum diploma, totam villam infecerat, et a fide plurimos averterat. Et quidem, ut in citata Vita dicitur, hæc turpissima et detestanda seductionis execratio, etiam post mortem ipsius hæretici, extirpari nullatenus potuit. Tunc vero Hildulphus Præpositus ac xii Canonici, qui sitam juxta eandem urbem S. Michaelis ecclesiam tenebant, cum penitus excindere pertinax malum non possent, S. P. NORBERTUM advocarunt, eique ac sociis illam Ecclesiam (assentiente eodem Episcopo Cameracensi, cui Antuerpia suberat) tradiderunt, et aliam sibi ædificaverunt Deiparæ Virgini dicatam. NORBERTUS cum suis pestem illam animorum dissipavit, disciplinam Ecclesiasticam egregie stabilivit, mores populi fœde corruptos sensim correxit, ac sui instituti cœnobium ad ecclesiam S. Michaelis construendum curavit. Primum illud fuit Antuerpiæ fundamentum monasterium. Aucta dein mirifice populi pietas : sunt alia nunc multa : Vestrum ceterorum principium. Ut vos a Canonicis advocati huc estis; ita alii deinceps religiosi Ordines in laboris Vestri partem venerunt : quos paterna benevolentia Vos, Canonicique S. MARIAE, complexi estis.*

Sed quo extra propositam nobis orbitam evagatur stylus? Eo illum traxit dulcissima Magni Parentis Vestri memoria : erga quem (ob expurgatam olim ab hæresi urbem ac provinciam, Sacramentorum usum reductum, vitæ religiosæ palæstram hic primum institutam, alia multa Deo assidue famulantium virorum ac fœminarum cœnobia, Spiritu, quem ipse civibus afflarat, erecta ac stabilita) ut gratitudinem profiteamur, ad Te nunc, AMPLISSIME ET ADMODUM REVERENDE DOMINE, accedimus : sed novam (si verum clare fateamur) gratiam tacite postulantes, ut nimirum quæ publico prodesse nostra optamus scripta, ea Tibi probata intelligantur, avidiusque ideo ab aliis legantur. Faciet enim quæ summa in Te est auctoritas, ut ceteri tum Vestri Ordinis Canonici, tum alii religiosi ac pii homines, vel propterea legere hæc velint, si Tibi oblata intelligant. Norunt quippe, quam sis non solum philosophicis Theologicisque scientiis imbutus, qui et illas etiam adolescentiores Vestros olim docueris; sed quam in veterum Patrum monumentis versatus : quanta eruditione et facundia, per xxx et amplius annos, conciones in hac urbe habueris, maximo semper hominum concursu, approbatione, fructu : quanta sollicitudine, zelo religiosæ disciplinæ, benignitate, annis pluribus Prioris gesseris munus : quanta prudentia nunc, ex quo solennibus ornatus infulis Abbasque fuisti inauguratus, rē quoque publicam adjuves, tum civibus Antuerpiensibus, quibus unice carus es, consulendo, tum patriæ universæ, in gravissimo Ordinum Brabantiae consessu. Nam quid dicemus, quo studio Dei honorem tuearis, qua animi magnitudine sacrorum splendorem amplifies, qua industria saluti animarum consulas, qua denique liberalitate eos foveas, qui ad hæreticorum conversionem incumbunt? Quæ hoc in genere designas ac moliris, sunt pleraque

que ita publice nota, itaque illustra, ut nihil necesse sit ea a nobis commemorari : quædam tamen ejusmodi, ut ea fortassis palam prædicari nolis. Jam quos Tu religiosorum hominum in hac urbe cœtus non effusa caritate complecteris? quas eorum ad Sanctos sui Ordinis honorandos institutas panegyres non cohonestas? Nomen tuum grato præconio prosequetur posteritas, cum florere sanctimonia cernet, magnumque, innocentia vitæ assiduisque ad Deum precibus, munimen urbi addere, parthenonem illum Præmonstratensis instituti, qui hic Tuo potissimum patrocínio adolescit. Omittimus quam commodis splendidisque ædificiis urbem exornes, quod in ingens quoque pietatis incrementum cedit, quando qui ea incolent, tacite admonebuntur non licere sibi non probitatem integritatemque imitari eorum, a quibus ea condita sibi que locata sint. Admirari quoque hic lubet ac venerari Dei Opt. Max. providentiam, qui eam olim mentem Parenti Tuo iniecit, ut ex Selandia, ubi genere, opibus, juris scientia clarissimus erat, in hanc urbem demigrarent. Id quidem illi propterea faciebat, ne sacris pessumdatis grassari hæresim, ac vilissimos homines ecclesiarum spoliis auctos insultare Catholicis videret : ac potissimum ne si quos deinceps suscepisset liberos, ii in medio hominum improborum, non sine præsentis periculo, educandi essent; verum ideo hanc illi Deus injiciebat mentem, ut in hac Tu urbe nascereris, in qua, procul ab omni discrimine, ad eximiam morum honestatem nutrireris, religiosorum hominum exemplis assuesceres, denique ad illud evaderes fastigium virtutis, unde urbi ipsi splendorem, et spiritualia emolumenta, ac denique præsidium afferres. Etenim et illud Divino nutu remur accidisse, ut Optimatum rogatu, cum adhuc Prior esses, maximo labore ac boni publici studio, cum Cathedralis Ecclesiæ Canonicis quibusdam, et aliis viris religiosis, civium, præsertim opulentiorum, ædes, per plures menses circuires, adhortans omnes, ut laboranti Regio Ærario gratuita largitione succurrerent, sumptumque suppeditarent bello sustinendo, quod ii ciebant hostes, qui urbi exitium, perniciem sacris minitabantur. Non licet nobis hic nimium esse prolixis, ne Tuæ modestiæ graves et importuni sinus.

Unum est tamen, quod utinam quam grata memoria colimus, tam diserta oratione celebrare possemus! Quod videlicet nos semper summa humanitate et amore prosecutus sis, studiaque nostra, quia Sanctis consecrata noveras, laudaveris foverisque. Sed illud etiam multo nos afficit magis, æterno in nostris annalibus celebrandum encomio, quod tam arcta effusaque Ordinem nostrum universum caritate diligas. Meminimus sane, qua eloquentia, quo ardore Spiritus, qua benevolentia erga nos significatione, anno *MDCCXXI* in templi nostri dedicatione sis concionatus, summa et Tui expectatione in animis civium excitata, et in nostris pectoribus erga Te caritate accensa. Quid de ea concione dicemus, quam anno *MDCCXL*, Societatis nostræ seculari, in eadem hac æde habuisti? Omnem spem nostram, civiumque expectationem, anno *MDCCCLVI*, superasti, cum centesimum ab sancti Parentis nostri Ignatii obitu annum terminaremus. Quæ tunc in laudem Societatis universæ dixeris, quæ in commendationem earum rerum, quæ a tribus nostris in hac urbe domiciliis, magna industria, opera indefessa, sincero Divinæ gloriæ salutisque animarum zelo, aguntur; neque opus est ut hic commemoretur a nobis, cum eam concionem, ut latius manaret Tuæ erga nos benevolentia fructus, typis excusam vulgaveris; neque ea dicendo scribendove repetere, nostra nos verecundia sinit.

Facit ille Tuus, *AMPLISSIME ET ADMODUM REVERENDE DOMINE*, singularis erga nos amor, ut liberius ad Te opus hoc nostrum afferamus. In qua re si inest honor aliquis, eum Tibi libenter, summa cum observantia, impertimur; sin potius novum Tuum beneficium erit in hoc munere accipiendo, Tuoque ei impendendo patrocínio, id submisce imploramus.

Paucula hic adhuc Tecum, quæ vel sic inculcari volumus aliis lectoribus, disseremus: succincte tamen, quia sunt eadem alibi plenius a nobis pertractata. Tu hæc quoque, *AMPLISSIME DOMINE*, solita Tua benignitate, sed ipsa præsertim suscipe Acta Sanctorum.

CAPUT PRIMUM.

Fructus ex Actis Sanctorum : Martyrum non omnia scripta : nec quæ scripta, omnia extant.

Si quanta in sacrarum lectione historiarum, earum præsertim quæ Sanctorum acta complectuntur, dignitas atque utilitas inest, tanta diligentia essent ejusmodi historiæ gestaue Sanctorum conscripta; amplissimus in Ecclesiæ Catholicæ gaza hic esset thesaurus, e quo adversis in rebus solatium, ad cunctas animorum ægritudines curandas remedium, ad omnium exercitationem virtutum incitamentum depromeretur. Quid enim incidere in vitam humanam potest, quod non aliquando evenerit Sanctis; ut ex eorum actis luculenter doceri mortales queant, qua animi firmitate aspera perferre, et quæ ad officia virtutum spectant, qua alacritate exequi valeant? Nihil enimvero fit aut dicitur, quod non dictum factumque sit prius: nihil plane dæmon, quique illius stimulis ad flagitia incitantur perdit homines, adversus probos moliuntur, quod non ante adversus priores Sanctos designarint: ut horum exemplo eorum retundere impetus, adipisci victoriam, merita cumulare, ornare, quam a Deo expectamus, coronam, nobis liceat. Nihil quoque arduorum operum susceptum olim a Sanctis cujus non aliquando se occasio offerat, aut imitari eos valentibus suppetat facultas. Estque adeo in harum lectione Vitarum vis major ad omnium comparanda virtutum ornamenta, quam in ulla ascetica scriptione. Nam, quod vulgo dici solet, præcepta quidem docent, quid agendum, quaque ratione sit; exempla vero et monstrant quid actum, agique oporteat, et tacite ardorem quemdam imitandi accendunt in iis, qui illa spectant, legive aut narrari audiunt. Fatemur tamen, neque præceptionibus solis, neque exemplis, ullam, ut oportet, excoli Christianam virtutem, nisi prævio quodam impulsu nos ad executionem eorum, quæ utrovis modo suadentur, Dei Gratia instiget, et volentes jam agentesque confirmet; verum hanc dari uberiorem contendimus, Acta Sanctorum legentibus, quam nudas institutiones spiritalium scriptorum. Nam ab illis tacite excitatur in animis nostris erga Sanctos, qui quæ legimus egerunt passive sunt, amor, deque eorum bonitate opinio, et, quæ ab hac existit, fiducia impetrandi ab iis auxilii: unde consequitur, ut opem illorum imploremus, et ipsi Deum pro nobis exorentur, a quo largior in nos gratia effundatur.

Verum quæ illi olim præclare gesserunt, ea maximam partem tradita litteris non sunt: et quæ tradita, plurima interciderunt. Duplex generatim est ordo Sanctorum: aliis enim propter invictam defensionem fidei, pudicitiae, temperantiae, aut alterius cujuspiam Christianæ virtutis illata mors est, aut cruciatus ærumnaeque irrogatae, unde ea postea est mors consecuta: alii cum ad virtutem diu strenue incubuissent, sicca morte extincti placide sunt. Ad prius illius genus spectant Acta Proconsularia ac Præsidalia, quibus omnia ad Proconsulum Præsidumve, aut aliorum Judicum, vel ipsorum etiam Cæsarium tribunal dicta utrimque aut facta continentur. Ea notarii ex Officio Præsidum referre in tabulas solebant: Christiani autem hos notarios, eorumve servos aut familiares, pretio aliquo deliniebant, ut sibi ea Acta describendi copiam facerent. Si vero in publico res gerebatur, ipsimet Christiani quam poterant occultissime ac celerrime, usitatis tunc notis, excipiebant. Ita in Appendice ad diem vii Februarii, in Actis Latinis S. Theodori Ducis ac Martyris cap. 3 num. 12 pag. 892, Aucharus, sive Augarus, scriba de se loquitur: *Ego autem Aucharus velociter scri-*

bens, qui ibidem præsens fui, et cum omni diligentia omne certamen ejus, et pœnas quas patiebatur, scripsi videndo et audiendo. Qui se hic *velociter scribentem* vocat, is in Menæis Græcorum, quæ pag. 25 § 3, in Prolegomenis ad ejus Vitam num. 16 citavimus *παχυγράφος* appellatur, diciturque *sigillatim interrogationes ac responsa, vimque ac varietatem tormentorum, et auxilia divinitus allata, late descripta exposuisse.* Quæ tamen ille tunc annotarat, ac dein fortassis fusius exposuerat, ab alio quopiam in epitomen contracta suspicari licet: neque enim ita in iis *late descripta* omnia, neque sigillatim, ut dicta quæque erant, exarata. Alioquin illæ Præsidum interrogationes, responsionesque Sanctorum, vel ex ipso tam sincero modo scriptionis magnam afferunt jucunditatem. Novimus certe Magnum quemdam ex Augusta Domo Austriaca Principem, qui si qua valetudine affixus lecto tenebatur, talia sibi prælegi e Januario nostro Acta curabat, iisque audiendis animum recreari suum profitebatur.

At plurimorum Martyrum nulla ejusmodi conscripta sunt Acta: quod sepenumero Imperatores ac Reges, præcipiti furore, nulla judiciorum forma observata, mactari quosdam religionis caussa præcipiebant, ac nonnumquam, integras fortissimorum fidelissimorumque militum cohortes, atque etiam legiones. Quid quod integrarum urbium, quod in iis ita Christiana florebat religio, cunctos incolas barbari Reges, ipsique adeo Cæsares Romani, nullo ætatis discrimine, trucidandos curarunt? Ac tum sane in cædibus perpetrandis ordo nullus servatus, nedum acta sigillatim omnium scripta, ac ne nomina quidem eorum, qui cœlestem adepti erant coronam, tradita posteris, nisi quandoque paucorum. Quid eos dicemus, qui clam immisso spiculatore necati, aut veneno extincti, aut in carcere mori coacti? Quoties concitatæ multitudinis tumultu oppressi cæsique Christiani? quoties æde, in quam ad sacra celebranda convenerant, incensa acerbissime enecti? Denique, si recte verum pensamus, longe plures hoc modo, quam servata judiciorum forma, interemptos fatebimur.

Nam alioquin, etiam cum a Præsidibus Martyres, sive in secretario, seu palam populo, audiebantur, postque diros cruciatus damnabantur, sæpe scribi dicta factaque eorum vetabant impii. Caussam, cur id facerent, indicant Acta S. Vincentii xxii Januarii his verbis: *Probabile satis est ad gloriam Vincentii Martyris, quod descriptis passionis ipsius gestis titulum invidit inimicus. Unde reddimus fide plena relationem gestorum, quæ litterarum apicibus annotari Judex non immerito noluit, QUIA VICTUM SE ERUBESCEBAT AUDIRI. Naturalis siquidem providentia est male errantium, auferre de medio testimonium probitatis.* Eo demum prorupit rabies Diocletiani, ut et Divinos libros, et ejusmodi quoque scripta, ne solatium afferre Christianis possent, iisque animos addere, ac dedecus, ut rebatur, suum prodere possent, qui tot tamque atrocibus modis eos oppugnasset, essetque etiam ab infirma ætate splendide superatus; conquiri omnia flammisque absumi mandarit. In cujus crudelitatis ultionem factum id divinitus videtur, ut cum plurima adversus barbaros per se ac Maximianum Herculeum collegam, Maximianumque Armentarium et Constantium Cæsares, bella gesserit, nihil fere nunc de iis extet, nisi in nescio quo Breviario historiæ Romanæ Sexti Aurelii Victoris, aut Eutropii, ac Vitæ nonnullis Sanctorum; abolitis quæ de iis scripserant, et fortassis non sine vanissima adulatione, historici Gentiles.

CAPUT

Utilis lectio
Vitarum SS.

etiam præ
asceticis libris.

Præsidalia
Acta
Martyrum,

quomodo
olim descripta?

jucundæ
lectu:

non omnium
scripta:

nec scribi
sigillatim
semper
potuere:

sæpe a tyran-
nis velita
scribi:

multa postea
combusta.

CAPUT SECUNDUM.

Multæ aliorum Sanctorum Vitæ latent. Pro utrisque opem rogantur
eruditi lectores.

*Confessorum
Vitæ nullæ
adhuc latent,*

*male sup-
pressæ :*

*rogantur
lectores ut
quæ habent
communicent,*

*aut si quid
scripto
didicere :*

*Ordo in hoc
opere obser-
vatus :*

Confessorum multorum scriptæ ab egregiis auctoribus Vitæ, Athanasio, Ephræmo, Gregorio Nysseno, Hieronymo, Gregorio Magno Papa, et, quem jam ante citavimus, Audeno, aliæque ab aliis. At plurimorum scriptæ non sunt : multorum scriptæ sunt quidem, sed postea perierunt, aut latent in scriniis ac bibliothecis quorundam. Et his quidem nos laudem tribuimus quod eas studiose asservent, et fortassis non exiguo ære studioque comparant; sed nequimus simul non iis subirasci, quod publico eas invideant. Quis enim fructus est ita absconditi thesauri, quem fortuitum incendium, aut ipsorum stolidus aliquis hæres dissipabit, vetustas ipsa certe situsque consumet? Si edere eas nolint, aliis communicent, nihil interim perituri : nam et ipsis suum remanebit autographum, et quod inde descriptum vulgabitur exemplar, magnas afferet lectoribus utilitates.

Quæ cum scribimus, tanto majorem nos habere gratiam profitemur iis, qui Vitas ejusmodi ad nos miserunt, aut suos ad eas describendas codices commodarunt. Multas tamen nobis adhuc deesse perspiciet lector, vel ex voluminibus, quæ jam vulgavimus : quem per Sanctos, Deumque ipsum, qui honoratur in Sanctorum honoribus, obtestamur ut si quid de Martyribus æque ac Confessoribus, penes se esse cognoverit, nobis ignoratum, dignetur pro sua humanitate communicare, aut si quid minus recte assecuti simus, monere. Si de aliorum Sanctorum Actis dubitat an ea habeamus, (neque enim adhuc possumus accuratum omnium catalogum texere) nobisque id brevi epistolio significet; confestim quid de iis Sanctis compererimus, perscribemus, ut statuere possit, nobis desint necne, quæ habet. Labor quoque sumptusque minuetur, si pauculas ex initio Vitæ cujusque, aut etiam Prologi, lineas adscribat, aliquot ex fine verba, et quanta Vitæ totius sit moles, significet : tunc enim nobis facillimum erit conjicere, an eadem penes nos sit, ne frustra fortassis describatur. Atque illud tamen commodi eveniet, ut si quid in nostro exemplari mendose scriptum videatur, illud saltem si integram Vitam opus non sit, petere possimus. Simili nos beneficio pridem complures et genere et eruditione clarissimi homines affecere.

At si quis Acta quidem ejusmodi nulla habeat, noverit tamen uspiam Sanctos aliquos coli, ac populorum concursu celebrari; gratificabitur is quoque nobis, si indicarit, et qua ratione ad plenam eorum notitiam pervenire valeamus; an quid de iis in historiis scriptisque aliis tradi didicerit; an fama populique sermonibus quidpiam de iis jactari.

Neque ista solum de Sanctorum gestis monumenta avide conquirimus, sed vetera quoque Martyrologia, in quibus sæpe Sanctorum multa adscripta nomina, alibi ignotorum. Est enim nobis profecto perjucundum, si, cum in vetustis, quæ habemus Martyrologiis multa ejusmodi nomina Sanctorum recenseantur, ea alibi quoque reperiri intelligamus, ut tanto majus robur auctoritatemque obtineant, quæ de iis in lucem damus. Quia tamen, in quæ quis incidet vetera Martyrologia, ea fortassis omnino consimilia sunt nostris, ut satis sit ea invicem conferre, et non integra describere oporteat, illud rogamus, et diem unum alterumve, præsertim e Martio aut sequentibus mensibus, curet, qui ea nactus est, describi, et ad nos mittat.

Denique quidquid eruditus et prudens lector ad absolutionem operis nostri, plenamque de Sanctis notitiam pertinere existimabit, id suggerere pro suo boni publici studio dignetur.

Meminerit tamen, quæ ita repererit Acta Latina, percipere nos, ut scripta sunt, stylo eorum qui illa composuerunt religiose retento, quantumvis inculto et agresti. Id autem propterea tam sollicitè rogamus, quod omnino ea nobis sedet sententia, plerorumque eruditorum calculis confirmata, edi semel oportere Acta Sanctorum, prout scripta primum fuere, ne lima Veritati quidquam adscititiæ formæ affingat, neve antiquitati suus detrahatur cultus. Usque adeo certe in majorum nostrorum pictis imaginibus ac statuīs, amictus quidam obsoletus, peneque rusticanus, placet, ut quiddam habere venerationis videatur. Neque si pictor aliquis aut statuarius habitum, quo nunc nostrates utuntur, adumbrare multo elegantius possit, quam veteres illæ effigies repræsentent, parem tamen ullo modo relaturus sit artis suæ admirationem ac laudem. Cur autem id nos præcipue affectemus, fuse alibi dictum. Esset alioquin fortasse nobis haud paullo facilius ac jucundius, quod ante annos fere centum Laurentius Surius, magna omnium Catholicorum approbatione fecit, nostro stylo gesta Sanctorum enarrare. Non opus tunc esset tot codices evolvere, et invicem conferre. Fas etiam foret, quæ paradoxa minusque probabilia viderentur, præterire. Disputationes de Sanctorum ætate, loco natali, Vitæ earum scriptore, perstringi breviter in ipso contextu narrationis possent. Denique citius longe opus hoc expediretur : nam facilius arbitramur, stylo nostro historiam aliquam componere, quam eandem semel describere, et cum aliis sex aut septem exemplaribus conferre, ut alia omitamus perplura, sane quam molesta.

*etiam vetusta
Martyrologia.*

*Acta SS. edi-
mus ut
primum
scripta :*

*facilius esset
nostro stylo
ea componere.*

CAPUT TERTIUM.

Ordinata in hoc opere cuncta. Ejus iterum commendata lectio.

Quamquam, farrago hæc ita collectarum (ut diximus) Vitarum, quæ vario olim stylo conscriptæ fuerunt, sæpe incomperto ac rudi, chaos quoddam ac moles indigesta existimari cuiquam queat; non ita tamen se rem habere deprehendet, qui legendo sese profundius in hanc silvam, primo licet aspectu horridam, immiserit. Dedimus enim operam, ut omnia scite et accommodata collocarentur, tamque multa adhibuimus ad sublevandum lectorem, nihil ut eum magnopere mo-

rari, aut tædium ei afferre possit. Ad eam rem facit, non modo Sanctorum in suos dies apta distributio, quibusdam ad alios, ad quos potius spectare videbantur, rejectis; utrobique ætatis, qua vixerunt, habita ratione, mensiumque et dierum serie observata; sed præfixa dein Vitis ipsis Prolegomena, in quibus ætas eadem, ceteraque temporum ratio inquiritur, atque idoneis characteribus probatur ac stabilitur : tum quibus Sancti nati sint aut mortui locis, qui eorum Vitas composuerint, unde ad nostras

tras eæ pervenerint manus, indicatur : atque omnino quidquid ad eorum gesta explananda, honoremque amplificandum pertinet, e variis historicis depromitur. Ut autem satietati occurratur eorum, qui facile, etiam in amœnissimis narrationibus, si longiusculæ sint, fastidiunt; percommoda peragraphorum et capitum divisio excogitata, si erat a primis auctoribus neglecta aut non satis concinna proportionem descripta : eadem quoque variis intercisa numeris : tum compendia omnium, quæ narrantur, in marginibus apposita : annotationes item, si quæ obscura sint, aut non cuivis obvia, si variantes alibi lectiones. Ad memoriam quoque adjuvandam eorum, qui lecta requirunt, aut seligere ex iis quidpiam volent, seni tomis singulis additi Indices : appendices item adjectæ, tum Vitarum, quæ serius, excuso jam, ad quem pertinebant, die, ad nos allatæ; tum correctionum ac retractationum, sicubi nos antea conjectura fefellit, aut non sat fida manu exaratus codex; erroremque postea dedocti sumus.

Hæc omnia, quia sunt fuse in prioribus tomis, ac præsertim in Præfatione ad Januarium, exposita a nobis, ratioque omnium reddita, nihil attinet hic denuo repetere. Prudens lector ea facile, causasque omnium, assequetur. Qui tamen prius dicta percurrat, illud etiam intelliget, quamobrem quandoque Sancti unius plures Vitas edamus : cur necesse sit, non Græcas solum, sed et barbara lingua conscriptas Vitas Latine vertere : cur subtimide quasdam Scotticorum Hibernicorumque Sanctorum Vitas, atque etiam Armoricorum, operi nostro inseramus, multis consulto præteritis : cur Chronica quædam recens vulgata sub veterum et probatorum scriptorum Dextri, Maximi, Luitprandi nominibus, interpolata suspicemur, aut omnino supposititia, ac raro iis niti audeamus : cur abstinemus quorundam Sanctorum (ut eos sui gentiles indigetant) commemoratione, quorum nuper relecti tumuli : quid in nationum quarundam novissime concinnatis Fastis, inque nonnullis religiosorum Ordinum Menologiis ac Martyrologiis requiramus : quanto nos studio ac labore omnia, quæ ab aliis traduntur de Sanctis pervestigamus, discutiamus, trutinemus.

Quam porro variam ac multiplicem horum Actorum lectio afferat utilitatem diximus alibi sæpe; adeoque inculcavimus. Tria utilitatis ejus genera, ad extremum iterato commonstrabimus, ipsorum Sanctorum exemplis confirmata. Revocat enim legentis animum, velut injecto fræno, ab fœdis voluptatibus, atque inanis gloriæ studio : aliis incentivum est quoddam heroicorum ausuum, mentes eorum ad sublimia desideria suscitans : multis copiam suppeditat earum rerum, quibus inflammare alios ad sancta opera, tum privatis colloquiis, tum publicis e superiore loco sermonibus possint. Diximus sæpe, neque oblivisci unquam possumus (nisi enorme subire crimen summæ adversus Deum ingratitude velimus) Societatis nostræ Fundatorem Ignatium, a profana militia ad Christi castra, et hanc conscribendam, ejusque servitio mancipandam legionem, tractatum, Vitarum Sanctorum lectione, et, quod mirum magis, alio fine suscepta. Eam conversionis ejus occasionem modumque ita commemorat Joannes Petrus Maffei noster lib. 4, illius Vitæ cap. 2 : *Cum affixus lectulo Ignatius, (secto, quod sub genu, ex vulnere in Pampelonæ defensione accepto, male curatum prominebat, osse) fallendi temporis causa profanum quempiam librum poposcisset ex iis, quos antea per otium lectitare consueverat; Divino plane consilio factum est, nullus ut eo tempore domi liber esset ejusmodi : at vero longe meliores alii dno reperti sunt, Hispanico sermone conscripti; quorum alterius, VITA CHRISTI, alterius (quo selecta virtutum exempla continebantur) SANCTORUM*

FLORES, erat inscriptio. Ea videlicet lectio salutis initium attulit homini. Dum enim oblatos sibi libros, variis locis, quasi aliud agens, delibat; sensim capi cœptus est pulcritudine eorum, quæ scripta reperiebat : atque adeo inter ipsam lectionem, ubi quidpiam insigne cognoverat, subsistere, secum ipse deliberans : Quid si præclarum hoc S. Dominici facinus, quid si hoc S. Francisci, Deo fretus aggrediar? Neque vero, cum hæc et alia sibi multa proponeret, res occurrebat ulla tam ardua, tamque difficilis, quam non perficere sese posse generosa quadam alacritate confideret.

Hunc illa lectio ad studium virtutis traxit : alios ad sublimia desideria, mirabili quodam sancti Spiritus impetu, rapuit. Ita de fortissimo Martyre Anastasio Persa memorant illius Acta, ex veteribus Latinis codicibus xxii Januarii a nobis edita, cap. 2 num. 13 : *Assidue autem legebat in cella secretius certamina vel agones sanctorum Martyrum, quotidie lacrymas effundebat, et cogitabat atque æstuebat secretius in corde suo, hoc desiderio accensus, ut eum Dominus ad martyrii palmam vocare dignaretur : quatenus eum dignaretur fieri socium servorum suorum, qui pro ejus nomine passi sunt, ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi.* Additur in altera Vita e Græco MS. *Hoc vero cognovimus nos, cum fortitudinem admiraretur Sanctorum, nihil prope legere aliud voluisse, quam quæ hanc incitati desiderii flammam alerent.* Non est quidem volentis, neque currentis, ut pervenire ad bravium martyrii possit; qui tamen in eo desiderium hoc sua gratia accendit Spiritus, si non simile, aliud certe virtutis ei decus, ac saltem bonæ illius voluntatis præmium, largietur.

B. Joannem Gorziensem Abbatem scribit in ejus Vita xxvii Februarii cap. 3 num. 18 Joannes Abbas monasterii S. Arnulphi Metis, *gesta Sanctorum, si qua sunt, memorabilium, ita studiose legisse, atque ex iis tantam concepisse notitiam, ut quoties postmodum ei opportunitas forte accessisset loquendi, ac si præ oculis liber adesset, a prima usque in extremam sententiam, ex ordine, tamquam visa persequens vestigia, verbis communibus universa revolveret.* Et cap. 9 num. 84. *Non inter hæc Vitæ, conversationes, vel dicta quorumcumque Sanctorum, peculiari stylo de eis conscripta, eum præterierunt. Quippe qui ex ipsis in usum prope conversationis assumpserat, Antonium, Paulum, Hilarionem, Macarium, Pachomium, et reliquos eremi sectatores. Tum Martinum, Maximum, et sanctissimum Episcopum Germanum, ad hoc et quoscumque arctioris vitæ prælegerat, si tempora paterentur, forsitan attentare moliretur : quod utique ex ea, quam arripuerat, castigatione dabatur conjicere. Quem tamen etsi in laboribus corporis disparem, in virtutibus animæ non fere alium magis ipsorum æmulum nostram vidisse ætatem, certo proferre non trepidaverim.* Joannis cujusdam Alexandrini Patriarchæ, quem Eleimonem cognominant, actus pene memoriæ retinens, in omnibus fere sermonibus, cum grata et amica dulcedine, reducebat, audientesque ex eo multa attentionis suavitate retinebat.

Atque istæ quidem privato studio susceptæ lectionis fuere utilitates. Copiosior sæpe ampliorque fructus ex ea existit, quæ in plurium consessu, anagnoste uno recitante, ceteris attendentibus fit : ut in quibusdam religiosorum congregationibus in Capitulo, ut vocant, atque aliis quibusdam locis et temporibus; apud omnes vero in triclinio super mensa. Qua de lectione præclari sunt a quibusdam nostra ætate libri et tractatus conscripti, etiam ad excitandam ejusmodi anagnostarum industriam ac diligentiam. Præclarum eo in genere fuit, quod de S. Stephano Ordinis Grand'montensis Fundatore, retulimus viii Februarii, in ejus Vita ab Geraldo Iterio, septimo Priore Generali Ordinis, conscripta, cujus 4 cap. num. 26 ista habentur : *Postquam vero disponente Deo discipulorum*

et S. Anastasium Persam ad martyrii desiderium excitavit :

et B. Joanni Gorziensi magnam priorum colloquiorum copiam suppeditabat.

S. Stephanus ideo suis ad mensam legebat pasiones SS.

consultum commodum lectorum :

hæc aliaque fusius alibi explicata.

Utilis horum Actorum lectio :

qualis S. Ignatio conversionis occasio fuit,

etiam solum vitandi otii causa suscepta :

discipulorum ejus crevit numerus, non quasi unus ex illis in illis factus est, sed minor omnibus illis. Nam sicut consuetudo religionis est, in refectorio ad mensam sedentibus et residentibus illis, ille humiliter humi residebat, legendo PASSIONES SANCTORUM, vel VITAS PATRUM, vel aliam ædificantem scripturam, ut corporum alimenta sumentes, illius sententiæ recôrdarentur: Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit ab ore Dei.

Porro ut ejusmodi lectionis tum publicæ tum privatæ ampla suppetat facultas, hortandi nobis videntur Præsides religiosorum cœtuum, ut et hæc Acta nostra, et alias id genus historias, suis conquirant ac coemant. Novimus certe quemdam olim Abbatem, qui cum omnium honestarum disciplinarum principia ac præcepta continentes libros, non plane omnes (neque enim id fortassis monasterii proventus tunc patiebantur) sed præcipuos maximeque utiles compararet; Vitas tamen Sanctorum, ac religiosorum Ordinum annales, consimilesque historias emebat quotquot reperiebat, quod diceret tali lectione foveri pietatem, ceterasque inseri animis virtutes, cum dulcissima quadam sanctæ curiositatis illecebra. Non adhuc tamen illa legerat, (etsi legerat fere infinita, non solum cum monachus esset, sed etiam postquam Abbas erat creatus) sed tamen non legerat, quam primi nunc ad xxviii Februarii vulgamus, S. Romani

Abbatis Jurensis Vitam, ab monacho quodam Condatensensi, S. Eugendi, sive Augendi, discipulo, et, quod consequens est, ipsius S. Romani coætaneo, scriptam. In ea cap. 1 num. 3 ista traduntur: *Viderat Romanus, priusquam religionis professionem arriperet, quemdam venerabilem virum Sabinum nomine, Lugdunensis Interamnis Abbatem, ejusque strenua instituta, et monachorum illius vitam et quasi quædam florigera apes, decerptis ab unoquoque perfectionum flosculis, repedarat ad pristina. Ex quo etiam monasterio, nihil de ambitione sanctissima manifestans, librum Vitæ Sanctorum Patrum, eximiasque Institutiones Abbatum, omni elegantia ac nisu, aut supplicando elicit, aut potitus est comparando.* Non est modo ita difficile, in his certe quidem Belgicis Gallicanisque et Germanicis provinciis, copiam ejusmodi librorum nancisci. Rogamus ergo Abbates aliosque Præsides religiosorum conventuum aut collegiorum, ut seu dediti ipsi sancto huic legendi studio sunt, idem in suis excitare, libris hisce ac similibus comparatis, nitantur; seu non sinunt negotia alia, regendæque familiæ cura, ut ipsi legere multa possint, quo saltem ipsorum vices sui expleant, curent, eosque ad ejusmodi lectitandas lucubrationes, ipsa copia invitent. Sic et nobis animus ad scriptionem proseguendam, et typographis ad reliqua excudenda volumina, addetur.

ut olim
S. Romanus
fecit.

Superiores
religiosorum
tales liors
pæcipue suis
debent emere.

PROTESTATIO.

Protestamur iterum iterumque, nolle nos, ut quæ scripta a nobis vel aliunde collecta sunt, iis aliud quam **HUMANÆ HISTORIÆ** inesse momentum existimetur : nisi si est forte pars aliqua cujuspian narrationis, e Divinis libris, Bullisque Pontificum, aut Decretis OEcumenicorum Conciliorum desumpta. In ceteris si quid erratum (nam homines sumus, errori obnoxii) det veniam eruditus lector, et nos admoneat : grato animo accipiemus, et ingenue retractavimus. Providimus quidem, ne cui *Sancti* aut *Beati* titulum tribueremus, cui non esset ab Apostolica Sede decretus, aut majorum religione, veterumque scriptorum auctoritate collatus. Neque cujusquam, qui non ea ratione venerationem obtinuerit, miracula, prædictiones, arcanorum manifestationes commemoravimus. Sicubi nos tamen ratio fefellit, aut quos secuti sumus scriptores, ultro corrigemus, ubi ab quopiam peritior, quod verum rectumque didicerimus.

INDEX SANCTORUM

TOMI III FEBRUARII.

Hic index eos continet Sanctos aut Beatos, quorum duodecim posterioribus Februarii diebus consignatur et a nobis illustratur natalis, sive eorum Acta dentur, seu solum obiter annotata in Martyrologiis memoria sit. Præfigitur cuique dies, ejus cultui præcipue dicatus, at non S. aut B. aut aliud signum, cum omnis Sancti aut Beati habeantur. Additur ordo seu conditio vitæ, dignitas, aureola.

Quid de unoquoque hic edatur, an Vita, una pluresve, an Prolegomena, singulaque horum atque illarum capita aut paragraphi cum titulis exponuntur. An unico ex Martyrologio de natali cujusque et memoria constet, an ex pluribus, iisque solis MSS. indicatur.

Quæ contractionum Notæ ad operis molem evitandam hic a nobis usurpatæ sunt, facile quivis assequi potest. Mrol. Martyrologium. Mroll. Martyrologia. MS. Manuscriptum. MSS. Manuscripta. R. Rex. M. Martyr. MM. Martyres. Presb. Presbyter. Ep. Episcopus. V. Virgo. VV. Virgines. Men. Gr. Menæa Græcorum, ceteraque passim obvia.

A

22 Abilius Patriarcha in Alexandrinus. <i>Ex Mroll.</i> et Eusebio. Tempus Sedis, cultus sacer 288 28 Abircius M. gladio occisus. <i>Ex Menæis Græc.</i> 725 27 Abundantius sive Abundius, M. Thessalonicae. <i>Ex Mroll.</i> 681 an aliquæ reliquiæ Bononiæ 682 a 17 Æmilia M. <i>Ex MS. Mroll. S. Hieron.</i> 10 26 Æoladius Ep. Nivernensis in Gallia <i>Ex Sancto et tabulis Nivernen.</i> 683 24 Afferis M. Nicomediæ. <i>Ex Mroll. MSS.</i> 405 17 Agapa M. <i>Ex MS. Mrol. S. Hieronymi</i> 10 26 Agricola, Agricolaus. Ep. Nivernen. in Gallia. <i>Comment. histor.</i> Sedis ejus et decessorum tempus. Cultus sacer. Reliquiæ, templum 668 17 Albina M. <i>Ex MS. Mrol. S. Hieron.</i> 10 25 Aldetrudis V. Abbatisa Malbodii in Belgio. <i>Comment. præv.</i> Familia nobilis et sancta : relata in Vita S. Aldegundis materteræ : ætas, cultus sacer 514 <i>Vita ex MSS.</i> 515 18 Alexander M. Romæ filius SS. Claudii et Præpeditæ. <i>Ex Mroll. et Vita S. Susannæ.</i> Cultus 61 baptismus 63 f 64 a martyrium 65 f 21 Alexander M. in Africa, <i>ex Mrol. MS. S. Maxim.</i> 245 246 a 26 Alexander M. <i>Ex Mroll.</i> 635 26 Alexander Patriarcha Alexandrinus. <i>Comment. histor.</i> § 1 S. Alexandri Presbyteri creati gesta. Initium schismatis Meletii et Arij 639 § 2. S. Alexandri judicium de baptismo ab Athanasio puero æqualibus collato. Templum S. Theonæ constructum. Hæresis Arij detecta. Epistolæ ad varios. Concilia Alexandriae habita. 641. § 3 In synodo Nicæna auctoritate ejus gesta. Fortitudo animi contra Arianos : obitus, cultus sacer 642	27 Alexander M. Thessalonicae. <i>Ex Mroll.</i> 681 28 Alexander M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 731. 27 Alnothus eremita M. in Anglia. <i>Sylloge histor.</i> Natalis, reliquiæ, tempus vitæ 689 21 Altus M. <i>ex Mrol. S. Hieronymi</i> 246 21 Amator M. <i>ex Mroll.</i> 246 22 Amicus M. Nicomediæ. <i>Ex MS. Mrol. S. Hieronymi</i> 293 26 Ampliatus M. <i>Ex Mroll.</i> 635 25 Ananias Presbyter M. in Phænice. <i>Comment. præv.</i> Cultus sacer, acta conscripta, locus martyrii 495. Vita <i>ex MSS. cap. 1</i> S. Ananias Christum ad tribunal Confesso inflicta tormenta : idola cum templo insufflando eversa 497. <i>cap. 2</i> Jejunium longum in carcere : apparitiones, tormenta 498. <i>cap. 3</i> Illæsus in variis tormentis : baptizati milites conversi. Martyrium. 499 26 Andreas Episc. Florentinus. <i>Comment. histor.</i> Cultus sacer, tempus Sedis. Corpus S. Zenobii ab eo translatus 666 18 Angilbertus Ab Centulensis. <i>Comment præv.</i> § 1 Nobilitas, officia palatina ei militaria, connubium 91. § 2 ejus et uxoris conversio, de hostibus victoria aliaque gesta 92 § 3 Variæ ad Adrianum Papam legationes 94. § 4. Legatio ad Leonem in Papam, impetrata privilegia 95. § 5 Ædificia Centulæ extracta. Sanctorum reliquiæ ab eo ornatae 96. § 6 An Archicappellanus Palatii? ejus mors et sepultura 97. § 7 Translatio duplex. Vita scripta. Anniversaria celebritas. 99 Vita <i>ex MSS. auctore Hariulpho monacho. Cap. 1</i> Officia Palatina, connubium, bella, vita monastica 101. <i>cap. 2</i> Splendida ædificia, miracula 102 <i>cap. 3</i> Acta et sepulchra Sanctorum ornata. Ejus mors

- mors, translatio, inventio, miracula 103. Historia miraculorum auctore Anschero ex MS. 104 Scriptum S. Angilberti de ædificiis, reliquiis, vasis etc. cœnobii Centulensis 105. Scriptum Henrici Ab. de proventibus monasterii Centulensis. 107
- 28 Anicetus M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730
- 21 Anthimus Ep. Interamnensis et Spoletinus in Umbria. *Ex Ferrario, Ughello, Actis S. Concordii M.* 239
- 22 Anthusa M. gladio occisa. *Ex Men. Græc.* 292
- 22 Antiga M. Nicomediae. *Ex MS. Mrol. S. Hieronymi* 293
- 23 Antigonus M. in Pannonia. *Ex Mroll.* 369
- 27 Antigonus M. Thessalonicae. *Ex Mroll.* 681 An aliquæ reliquiæ Bononiæ? 682 a An corpus in Hispania 682 d
- 23 Anthiochus anachoreta Syriae. *Ex Menæis et Theodoret.* 383
- 22 Antoniana M. Nicomediae. *Ex MS. Mroll. S. Hieronymi* 292
- 23 Antoninus, sive Antonius anachoreta in Syria. *Ex Menæis Græc. et Theodoret.* 385
- 23 S. Antonius M. igne absumptus. *Ex Menæis Græcorum* 496
- 23 Arion M. in Africa. *Ex Mrol. MSS.* 367
- 22 Aristion antiquus Christi discipulus Salaminæ in Cypro. *Ex Mroll. et Eusebio.* Doctrina, labores in Cypro, institutio S. Papiæ. An Episcopus? 287
- 18 Artemia V. filia S. Gallicani M. *Comment. histor.* § 1 Habitatio SS. Artemiæ et Atticæ sororum apud S. Constantiam. Conversio ad fidem 67. § 2 Vitæ sanctimonia et continentia 69 f. § 3 Reliquiæ, cultus sacer 71 e f
- 28 Astuta M. Alexandriae. *Ex Mroll. MSS.* 727
- 22 Athanasius Conf. in Bythynia. *Ex Menæis Græc.* An hic socius S. Nicolai Studitæ 302
- 23 Athora M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368
- 18 Attica V. soror S. Artemiæ. *In hujus Actis.* Habitatio apud S. Constantiam. Conversio 67 Sanctimonia et continentia 69 f Reliquiæ, memoria in Martyrologiis 71 e f
- 24 Atulinus M. Nicomediae. *Ex Mroll. MSS.* 463
- 23 Avertanus Conversus Ordinis Carmelitarum Lucæ in Etruria. *Comment. præv.* § 1 Antiqua memoria, sepultura suburbana. Tria S. Petri templa Lucæ 621 § 2 Reliquiæ in urbem delatæ 622 § 3 Tabulæ publicæ de Reliquiis in Cathedrali ecclesia depositis 623 § 4 Cultus confirmatus. Acta scripta 624 Vita auctore Carmelita Italo. cap. 1 Sancta pueritia, ingressus in monasterium 625 cap. 2 Vita monastica 626. cap. 3 Pia mors, sepultura, miracula 627
- 24 Aurelius M. Nicomediae. *Ex Mroll. MSS.* 463
- 23 Aurulius M. in Africa. *Ex Mroll.* 492
- 19 Auxibius Ep. Soliorum in Cypro. *Comment. præv.* Episcopatus, ætas, Vita, cultus sacer 126. Vita ex MS. Græco. cap. 1 Ortus, conversio, sacerdotium, 127. cap. 2 Episcopatus, prædicatio 128. cap. 3 Miracula, templum ab eo ædificatum 129. cap. 4 Mors, sepultura, miracula. 130
- B
- 27 S. Baldomerus Subdiaconus Lugduni. *Comment. præv.* S. Baldomeri oppidum, reliquiæ, natalis, tempus vitæ 688. Vita ex MSS. Virtutum exercitia. Ars fabrilis ferraria. Subdiaconatus : miracula 688
- 19 Baraceus M. in Africa ex Mroll. MSS. 132
- 22 Baradatus anachoreta in Syria. *Comm. præv. Februarii T. III.*
- Ætas, Epistola accepta et reddita Leoni Imperatori. Cultus apud Græcos 296. Vita ex Theodoret. Inclusus cellæ humili stat, æger, 297
- 19 Barbatus Ep. Beneventanus in Italia. *Comm. præv.* § 1 Veneratio, Vita duplex, gesta ante Episcopatum. 139. § 2 Obsessum a Græcis Beneventum, liberatum precibus S. Barbati : ejus Episcopatus 140 § 3 Gesta in Episcopatu : mors, reliquiæ 141. Vita ex MS. cap. 1 Longobardi Beneventani, aspernantes S. Barbati monita, ab hoste obsidentur 142. cap. 2 Beneventum ope Deiparæ et S. Barbati obsidione liberatum : hujus Episcopatus, opera pia 142 cap. 3 Viperæ aureum simulachrum, ab eo conflatum in calicem : ritus impii sublato : improbi puniti. 143. Vita ex MS. cap. 1 Longobardorum superstitiones sublatae. 144 cap. 2 Beneventum obsidione liberatum 145. cap. 3. S. Barbati Episcopatus : extirpatæ reliquiæ idololatriæ 146. Historia Translationis ex Chronico Falconis 148
- 28 Barsus Episc. Damascenus. *Ex Menæis Græc.* 734
- 27 Basilus monachus Constantinopolitanus Confessor. *Comment. histor.* Cultus sacrarum imaginum propugnatus Flagra inflicta. Obitus. Veneratio 690
- 28 Bassilia M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730
- 17 Bassilla Mar. *Ex eodem MS. Mrol.* 10
- 19 Beatus Presb. Valle-cava in Hispania. *Comment. præv.* Veneratio, Vita, An monachus Benedictinus 149. Vita Ex MS Asturicensi. Hæresis Felicianæ oppugnata. Virtutes 150 151
- 17 Benedictus Ep. in Sardinia. *Ex Mrol. Petro Diacono et Bonfanto.* Quæ ejus Sedes Episcopalis : miracula, veneratio 41
- 27 Besas miles M. Alexandriae. *Ex epistola S. Dionysii Ep. Alexand. et Mrol. Rom.* 678 d 679
- 20 Bolcanus Ep. in Hibern. *Ex Vita S. Patricii et Mroll.* Nativitas miraculosa. Studia. Baptismus Sarani. Ecclesia illi dicata. 181
- 17 Bonosius vel Bonosus Episc. Trevirorum. *Ex Mroll. et Browero.* Ordinatio, epitaphium, natalis 11
- 19 Bonifacius Ep. Lausanensis, Cameræ prope Bruxellam. *Comment. præv.* § 1 Ætas, episcopatus, post hunc depositum gesta 151 § 2 Vita a quibus scripta 152. § 3 Veneratio 153. § 4 Reliquiæ elevatæ 153. § 5 Cultus inhibitus, restitutus 154 Vita ex MSS. cap. 1 Acta ejus ante episcopatum 155. cap. 2 Vita in episcopatu 156. cap. 3 Vita post episcopatum depositum : miracula 156. cap. 4 Visiones, raptus, mors 157. Vita ex MSS. Prologus 158. cap. 1 Vita ante episcopatum 158. cap. 2 Vita in episcopatu 159. cap. 3 Visiones, apparitiones 159. cap. 4 miracula 160. cap. 5 Obitus, sepultura, epitaphium 161
- C
- 17 Cœlestinus Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
- 25 Cæsarius Quæstor Bithyniæ, frater S. Gregorii Nazianzeni. *Comment. præv.* § 1 Veneratio : in Rep. munus : mortis tempus : funebris laudatio : bona contra invasores defensa 501 § 2 Apparitio, scripta 502. Vita ex Oratione S. Gregorii fratris. § 1 S. Cæsarii ortus, educatio, studia litterarum. 503. § 2 Reditus a studiis ad parentes : vita aulica sub Constantio Imp. 504 § 3 Gratia apud Julianum Apostatam : constantia in fide orthodoxa 505 § 4 Officia sub Valente Imp. mors, sepultura. 506
- III 24 Cahis

- 24 Cahis M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 24 Caius M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 28 Caius M. an Alexandria. *ex Mroll.* 727
 28 Caius M. *nisi idem sit. ex Mroll.* 730
 27 Calanus M. Thessalonica. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 681
 23 Carinianus M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368
 23 Carpophorus M. Smyrnæ. *Ex Mroll.* 369
 18 Carsicius M. *Ex Mroll. MSS.* 67
 17 Cascentus Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
 22 Casta M. Nicomediæ. *Ex eodem MS. Mrol.* 293
 25 Casta M. *Ex Mroll. MSS.* 493
 22 Castula M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
 17 Castulus, vel Castula Mart. Interamnæ in Umbria. *Ex Mroll. Ferrario et Ughello.* 6
 17 Castus Mar. *Ex Mroll. MSS.* 10
 24 Castus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 28 Celer, seu Cerealis, M. Alexandria. *Ex Mroll.* 728
 17 Cetula Mar. *Ex MS. Mroll. S. Hieron.* 10
 17 S. Chrysantianus Mar. Aquileiæ in Italia. *Ex Mroll.* 9
 17 Chrysanthus Mar. Concordiæ in Italia. *Ex Mroll. et Barbarano.* 7
 27 Chrysogonus Conf. Genuæ. *Ex Kalendario Genuensi.* Reliquiæ in eccl. S. Francisci 685
 18 Classicus M. in Africa. *Ex Mroll.* 66
 25 Claudianus, aut Claudius, M. in Ægypto. *Sylloge histor.* Manuum pedumque concisio. Exustio in igne. Cultus variis diebus 493
 26 Claudianus M. Attaliæ in Pamphylia. *Ex Mroll. et Actis S. Nestoris Ep. M.* 632
 28 Claudianus, seu Claudius, M. Alexandria. *Ex Mroll.* 728
 18 Claudius Clarissimus M. Romæ *Comm. præv.* Titulus dignitatis. Martyrii tempus et modus. Veneratio. 61. *Acta ex Vita S. Susannæ, cap. 1* Hujus matrimonium pro Maximiano Cæsare petatum a S. Claudio : ejus ad fidem conversio 62. *cap. 2* Baptismus SS. Claudii, et Præpeditæ uxoris, ac filiorum Alexandria et Cutiæ 63. *cap. 3* Conversio S. Maximi fratris. Omnium martyrium 64
 21 Claudius M. in Sicilia. *Ex Breviar. et Mroll.* 247
 23 Clemens M. gladio occisus. *Ex Menæis Græc.* 380
 17 Codenis Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
 18 Colmannus Episc. Lindisfarnensis in Anglia. *Comment. hist.* § 1 S. Colmanni natalis. Falso ei attributa conversio Regis Peada, martyrium, monachatus Benedictinus, et forsan Ferquhardi Regis Scotorum conversio 84. § 2 Vita S. Colmanni in Episcopatu Lindisfarnensi. Controversia de Paschate celebrando 86. § 3 Episcopatu relicto reditus in insulam Hy et Hiberniam, monasteria extructa, obitus 87
 27 Comganus Ab. Glinnussensis in Hibernia. *Ex Mroll. MSS. Hibern. et Vita S. Itæ* 687
 19 Conon Presb. Ab. Penthuclæ in Palæstina. *Ex Menæis Græc. et Moscho.* Locus et tempus exercitationis monasticæ. Baptismus etiam puellarum. Impetrata a S. Joanne Baptista continentia. Quomodo dicantur nudi baptizati. 137
 26 Conon M. Attaliæ in Pamphylia. *Ex Mroll. et Actis S. Nestoris Ep. M.* 632
 19 Conradus Placentinus, eremita tertii ordinis S. Francisci Neti in Sicilia. *Comment. præv.* § 1 Anniversaria celebritas, Acta, miracula ad reliquias, 162. § 2 Veneratio a Leone concessa Netinis et Syracusanis. 163. § 3, Miracula anni mdxvi. Cultus Siculis omnibus Paulo III, et toti ordini Minorum ab Urbano VIII permissus. 164. § 4 Celebritas Placentiæ, ejus illic et alibi reliquiæ 165. § 5 Illustria aliquot miracula 166. Vita auctore Vincentio Littara. Epistola dedicatoria 167. *cap. 1* S. Conradi conversionis occasio, secessus, iter in Siciliam. 167. *cap. 2* Vita solitaria, miracula, tentationes superatæ 168. *cap. 3* Prædictiones : alia miracula, improbi puniti, cœlitus obtenta annona 169. *cap. 4* Obitus, sepultura, veneratio 169
 17 Constabilis Abbas Cavensis in Italia. *Comm. præv.* Natalis, Vita scripta, tempus mortis, apparitio 42. *Vita ex MS. et Mosandro. cap. 1* S. Constabilis institutio in monasterio 43. *cap. 2* In monasterii regimine benignitas, mors, miracula 44. *cap. 3* Navigatio prospera meritis S. Constabilis 45. *cap. 4* Varia miracula ad ejus sepulchrum 46
 18 Constantia Augusta filia Constantini Magni V. Romæ. *Comm. hist.* § 1 Conversio ad sepulchrum S. Agnetis. Amor continentiæ. Conversi ad fidem S. Gallicanus proculus, et SS. Attica et Artemia filiæ. 67. § 2 Vitæ sanctimonia harum Virginum. Domicilium S. Constantiæ apud S. Agnetis sepulchrum, ecclesia S. Agnetis, mausoleum et ecclesia S. Constantiæ 69. § 3 Inscriptio de S. Constantia, corpus et reliquiæ Romæ : memoria in Martyrologiis. 71
 17 Cordius, aliquibus Concordia. Mar. Concordiæ in Italia. *Ex Mroll. et Barbarano.* 7
 20 Corona M. *Ex Mroll. et Breviar. Tallensi* 176
 17 Covilius M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
 25 Crescentius M. *Ex Mroll.* 493
 23 Cresconius M. in Africa. *Ex Mroll.* 368
 24 Crisconina M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 21 Crispinus M. *Ex Mroll.* 246
 18 Culanus Episc. Hibernus. *Ex Mroll.* Unde cultus in Germania 84
 23 Celsus Episc. Trevirensis. *Comm. præv.* § 1 S. Celsus Trevirorum Episcopus, cccc annis antiquior Celso Toletano 399. § 2 Inventionis S. Celsi tempus, historia, commemoratio 401. Historia Inventionis auctore Theodorico monacho *ex MS.* Epistola dedicatoria 402. *cap. 1* S. Eucharîi monasterium Treveris ab Egberto Ep. reedificatum 403. *cap. 2* Sepulchrum S. Celsi inventum, sancte custoditum. Translatio reliquiarum decreta 404. *cap. 3* Solennis elevatio, translatio : veritas reliquiarum igne probata 405. Miracula S. Celsi *cap. 1* Contractus et energumenus liberati 406. *cap. 2* Cæcitas, paralysis, aliaque incommoda sublata. 408. *cap. 3* Tres Monachæ Horreenses, ipseque scriptor sanantur. 409. Sermo Theodorici Sacerdotis in solennitate S. Celsi legendus 410
 23 Cuscumus M. in Asia. *Ex Mroll. MSS.* 369
 18 Cutias M. Romæ filius SS. Claudii et Præpeditæ MM. *Ex Mroll. et Vita S. Susannæ.* Cultus sacer 61. baptismus 63 f 64 a, martyrium 65 e
 17 Cypton Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
 22 Cyriacus M. Nicomediæ. *Ex eodem MS. Mrol.* 293
 28 Cyriacus M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730
- D
- 18 Damasus M. in Africa. *Ex Mrol.* 66
 23 Damianus anachoreta in Syria. *Ex Menæis.* Cultus 382 *Acta ex Theodoro.* Tenuis e lente maledacta victus 383
 27 Datianus.

- 27 Datianus. Tacianus, M. Smyrnæ. *ex Mrol.* 682
 22 Dativa M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
 17 Dativus Mar. *Ex eodem MS. Mrol.* 10
 24 Dicianus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 24 Diddus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 20 Didymus M. in Cyprio. *Ex Mroll.* 176
 21 Dinarius M. *Ex MS. Mrol. S. Hieronymi* 246
 23 Diodorus M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368
 26 Diodorus M. Attaliæ in Pamphylia. *Ex Mrol. et Actis S. Nestoris Ep. M.* 7
 28 Diodorus M. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 730
 26 Dionysius Ep. Augustanus M. *Comm. hist. Patria, conversio ad fidem, zelus, tempus obitus. Reliquiæ, cultus.* 636 *Epitome Vitæ ex Breviario August.* 638
 27 Dionysius M. in Africa *Ex Mroll.* 682
 25 Dioscorus, sive Diodorus, M. in Ægypto. *Sylloge hist. Igne combustus. Cultus variis diebus.* 493
 17 Donata Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
 17 Donatianus Mar. *Ex eodem MS. Mrol.* 10
 24 Donatilla M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 24 Donatilla alia M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 26 Donativus M. *Ex Mroll.* 636
 22 Donatula M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
 17 Donatus Mar. *Ex eodem Mrol. MS.* 10
 17 Donatus alius Mar. *Ex eodem Martyrol.* 10
 17 Donatus Mart, Concordiæ in Italia. § 1 Memoria Concordiæ, Vicentiæ, aliisque locis 7. § 2 Alius ab Donato, quem Lusitani apud se passum et miraculis celebrem asserunt. 7
 22 Donatus M. in Africa. *Ex Mroll.* An ejus mentio apud S. Cyprianum? 292
 25 Donatus M. in Africa. *Ex Mroll.* 492
 28 Donatus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730
 23 Dositheus monachus in Palæstina. *Comm. præv.* Exercitatio monastica, tempus mortis. Veneratio 386. Vita auctore cœvo. Conversionis occasio. Abstinencia : simplex obedientia, humilitas, sanctitas 387
 22 Dota M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 293

E

 23 Earcongotha Regia Virgo Angla, Faræ-monasterio in Gallia. *Ex Mroll. et Bedæ historia.* Genus, vita monastica, miracula in vita et morte 393
 17 Ebasus Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
 26 Edigna Virgo regia Buechæ in Bavaria. *Comm. præv.* Cultus sacer, imago ejus quomodo sculpta. 674 Vita auctore Matthæo Radero. Origo regia, fuga miracula. 674
 24 Edititius M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 20 S. Eleutherius Episc. Tornacensis. *Comm. præv.* § 1 Tornacum urbs antiqua, regia et episcopalis. S. Eleutherius quo ibi tempore natus, factus Episcopus et mortuus? 183. § 2 Chronologia Sedis S. Eleutherii firmata ex successione S. Medardi 185. § 3 Dies obitus S. Eleutherii. Memoria in sacris fastis. Vita a variis conscripta 187 § 4 Corporis elevatio : Translationes. Sermones ab eo conscripti. 188. Vita 1 *ex MSS.* Cap. 1 Genus, educatio, exilium, Episcopatus 190 cap. 2 Mortua resuscitata : Tornacensium conversio 191. cap. 3 Obitus S. Eleutherii, ejusque parentum et Blandæ, 192. Vita 2 *ex MSS.* cap. 1 et 2 ut supra. cap. 3 Cæcus, claudus, leprosus a S. Eleutherio sanati 192. cap. 4 Fides orthodoxa propugnata : Romana itinera : synodus habita : verbera ab hæreticis inflicta 193. cap. 5 Extremus morbus, mors, sepultura 195. cap. 6 Apparitio et corporis elevatio 196. cap. 7 Miracula post elevationem facta 197. *Appendix, Translatio corporis in urbem Tornacensem. Revelatio facta Henrico Canonico Tornacensi.* *Ex MSS.* 198. Vita III auctore Guiberto Ord. Minorum. Prologus 199 cap. 1 Fabulosa origo urbis Tornacensis : Fides Christiana a S. Pato illata 199. cap. 2 S. Eleutherii ortus, educatio, exilium, episcopatus 200. cap. 3 mortua resuscitata : cæci, claudus, leprosus sanati : Tornacenses ad fidem conversi : peccatum Chlodoveo Regi indicatum. 202. cap. 4 Romana itinera : Synodus habita : oppugnati hæretici : vulnera ab his inflicta 203 cap. 5 Extremus morbus, mors, miracula 204. cap. 6 Elevatio corporis. Mortuus resuscitatus : ægri sanati 205 cap. 7 Feriolus vinctus solvitur : Libertinus a morte suscitatur 207. Cap. 8 Translatio corporis in urbem 208. Vita IV *ex Breviar. MS.* Cap. 1 S. Eleutherii ortus, educatio, ætas, acta Blandinii 208. cap. 2 Acta Tornaci : obitus : corporis elevatio ac translatio 209
 22* Emerita M. Nicomodiæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 293
 28 Enuculus M. *Ex eodem MS. Mrol.* 730
 18 Epimeneus Presb. M. *Ex Mroll.* Brixie Reliquiæ. An Epigmenius, vel Pimenius alibi dicatur 66
 26 Epion M. *Ex Mroll.* 635
 28 Eppolus, sive Opulus, M. Alexandriæ. *Ex MSS. Mroll.* 728
 23 Eros M. Smyrnæ. *Ex Mroll.* 369
 24 Ethelbertus R. Cantuariorum et Anglosaxonum, Cantuariæ in Anglia. *Comm. præv.* § 1 S. Ethelberti necdum Christiani regnum, conjugium. 476 § 2. Conversio pietas, post mortem cultus : Vitæ ejus scriptores 477. Vita *ex hist. Eccl. Bedæ.* cap. 1 S. Ethelberti majores in Britanniam evocati. Eorum et S. Ethelberti regnum : hujus uxor Bertha 479. cap. 2. S. Ethelberti ad fidem conversio 480. cap. 3 Ad eum aliosque in Britannia dona et epistolæ S. Gregorii Papæ 481. cap. 4 Ecclesiæ ab eo constructæ : Synodus habita 481. cap. 5 Leges latæ. Mors et sepultura 482. Alia Vita *ex Capgravo* 483. Historia Donationum S. Ethelberti *ex Spelmanno* 483
 28 Eubulus Romanus Apost. *Ex Men. Græc.* 725
 27 Eucharius Ep. Trajectensis ad Mosam. *Ex Mroll. et Ægidio Aureæ-Vallis monacho.* Tempus Sedis et obitus 686
 20 Eucherius Ep. Trajectensis. *Ex Mroll.* Genus, tempus Sedis, Translatio, cultus 180
 20 Eucherius Ep. Aurelian. Trudonopoli in Belgio. *Comm. præv.* § 1 S. Eucherii veneratio : Vita scripta 211. § 2 Anni episcopatus, exilii, obitus. Chronici Trudonensis MS. auctoritas 212. § 3 Visio S. Eucherii de Carolo Martello damnato, integro seculo post utriusque obitum a scriptoribus non indicata 214. § 4 Sub Hincmaro Archiep. Remensi seculo IX primum scripta, hic discussa et rejecta 216. § 5 Eadem a posteris ut vera credita, Hispaniæ cum exilio S. Eucherii afflicta 218. Vita *ex III MSS.* Prologus duplex 220. cap. 1 S. Eucherii ortus, studia, vita monastica, episcopatus 220. cap. 2 Exilium, obitus 221. cap. 3 Miracula ab obitu patrata 229. Reliquiæ S. Eucherii. *Comm. hist.* § 1 Corpus S. Eucherii anno 223 elevatum, denuo infossum diu latuit 223. § 2 Sub

- Sub Wirico Abb. repertum et elevatum. Chronici Trudonensis scriptores 224
- 22 Eucirus M. in Africa. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* An Palatinus? 292
- 17 Evermodus Raceburgensis in Wandalia Episc. ex Ord. Præmonstrat. *Sylloge hist.* § 1 Publica veneratio : gesta ante Episcopatum 47. § 2 Episcopatus, ejus investitura a Duce suscepta 48. § 3 Alia gesta, mors, miracula, translatio 50
- 28 Eulalia M. Romana. Reliquiæ Antuerpiæ 730
- 27 Eunus Cronion M. Alexandriæ. *Ex epistola S. Dionysii Ep. Alexandrini et Mroll.* 678
- 17 Eusebius Martyr Romanus Gandavi in Belgio. Corpus in templo Societatis Jesu adservatus 7
- 22 Euterius Palatinus M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 293
- 28 Euthecia M. Alexandriæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 728
- 17 Eutychius Mar. Concordiæ in Italia. *Ex Mroll. et Barbarano.* 7
- 24 Exuppus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 463
- F
- 20 Falco Ep. Trajectensis ad Mosam. *ex Florario MS. et epistola S. Remigii.* Genus, tempus obitus, occasio discidii cum S. Remigio 180
- 17 Faustianiana Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
- 26 Faustianus Ep. Bononiensis. *Comm. hist.* § 1 Gesta S. Faustiniani, cultus sacer. 644 § 2 Apparatus prævius translationis corporum SS. Zamæ et Faustiniani 644. § 3 Gesta in eorum Translatione 647 § 4 Hymnus, Antiphona, Oratio de eisdem 643
- 17 Faustinus Mar. *Ex Martyrol. Romano. et MS. S. Cyriaci* An Romæ passus? 9
- 28 Faustus M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730
- 17 Felicianus Mar. *Ex Mrol. MS. S. Hieron.* 10
- 24 Felicissimus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 463
- 24 Felianus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 463
- 17 Felicitas Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
- 17 Felix Mar. *Ex eodem MS. Mrol.* 10
- 21 Felix M. Adrumeti in Africa. *Ex Mroll.* 245 An Presbyter 246
- 21 S. Felix Episc. Metensis. *Ex Mroll. Meurissio, et Vita S. Deicoli* 239
- 23 Felix M. in Africa. *Ex Mroll.* 368
- 23 Felix Ep. Brixiensis in Italia. *Comm. præv.* Cultus, tempus Sedis 389. Vita *ex Italico Ascanii Martinengi.* Zelus contra Arianos et Mahumetanos. Hortatio subditorum ad poenitentiam. Mors, sepultura, inventio 390
- 24 Felix M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 463
- 24 Felix alius M. Nicomediæ *Ex Mroll. MSS.* 463
- 23 Felix in Papa. *Comm. hist.* § 1 Felices iv Pontifices Romani Sancti. Felicis in cultus sacer, progenies nobilis 507. § 2 Pontificatus. Pulsis Episcopis substituti Alexandriæ Petrus Mongus, et Antiochiæ Petrus Fullo. Hic a S. Felice excommunicatus 508. § 3 Legati a S. Felice Constantinopolim ad Acacium missi, et pecunia corrupti 510 § 4 Anathemate percussi Legati et Acacius : hujus et aliorum Patriarcharum interitus. Schisma sublatum 511 § 5. Reliquia S. Felicis gesta, obitus, sepultura 513
- 26 Felix M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 636
- 28 Felix M. an Alexandriæ. *Ex Mroll. MSS.* 728
- Felix M. nisi idem sit. *Ex Mroll. MSS.* 730
- 17 Finanus Episc. Lindisfarnensis in Anglia. *Comm. hist.* § 1 Cultus sacer, studia, Episcopatus. 21. § 2 Gesta in Episcopatu, obitus. Regula S: Columbæ in Northumbria monachis præscripta 22
- 17 Fintanus Presbyter, Abbas de Cluain-Ednech in Hibernia. *Comm. præv.* Cultus sacer, monasteria extructa, ætas, acta unde edita et quo auctore, 16. Vita *ex 2 MSS. et Colgano. Cap.* 1 S. Fintani ortus, educatio, vita monastica, Cluain-Ednech monasterium extructum 17 *cap.* 2 Miracula, donum prophetiæ 18. *cap.* 3 Alia miracula. Cormaci e carcere liberatio. 19 *cap.* 4 Miranda in morte aliquorum. S. Fintani obitus et sanctitas 20
- 22 Flavia M. Nicomediæ, *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
- 18 Flavianus Ep. Constantinopolitanus M. *Comm. hist.* § 1 Episcopatus S. Flaviano delatus. Odium in eum Theodosii Junioris et Chrysaphii eunuchi 72 § 2 Synodus provincialis Constantinopoli a S. Flaviano habita. Hæresis Eutychiana detecta et damnata 73. § 3 Pseudo-synodus Ephesina contra S. Flavianum. Hujus iniqua Dioscoro auctore damnatio 74 § 4 S. Flaviani impia depositio, verbera, carceres, exilium, martyrium 76 § 5 Reliquiæ S. Flaviani Constantinopolim delatæ. Sanctitas et innocentia in Concilio Chalcedonensi declarata, ab Imperatoribus defensa 77. § 6 Cultus sacer, tempus Sedis 79. § 7 Reliquiæ in Italiam delatæ. Vitæ epitome 80
- 24 Flavianus Diaconus M. in Africa. *Comm. præv.* 460 *Acta Passionis. Cap.* 1 Inedia et tormenta in carcere tolerata 461. *cap.* 2 Constantia ejus in carcerem reducti 462. *cap.* 3 Animus generosus. Visiones, martyrium 463
- 24 Flavianus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 463
- 24 Flavus M. Nicomediæ *Ex Mroll. MSS.* 463
- 22 Florentius M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
- 23 Florentius Confessor Hispali in Hispania. *Ex Scriptoribus Hispanicis.* Alius a Martyre. Ejus genus, sepultura, cultus 385
- 24 Florentius M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 463
- 17 Fortchernus Episc. Athrymæ in Hibernia. *Comm. hist.* § 1 S. Fortcherni conversio ejusque parentum. 13 § 2 Episcopatus, dein vita monastica. Veneratio. Socii varii Athrymæ quiescentes. 14
- 22 Fortuna M. in Africa. *Ex Mroll.* An ejus mentio apud S. Cyprianum? 292
- 24 Fortunata M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MS.* 463
- 21 Fortunatus M. Adrumeti in Africa. *Ex Mroll.* 245
- 24 Fortunatus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 463
- 23 Fortunatus M. *Ex Mroll. MSS.* 493
- 23 Fortunatus alius. *Ex Mroll. MS. S. Hieron.* 493
- 26 Fortunatus M. Antiochiæ. *Ex Mroll.* Ab aliis Romæ, aut Hispaniæ affictus : an Reliquiæ Placentiæ? 633
- 17 Fortunio Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
- 27 Fortunio, Fortunius, aut Fortunatus M. Thessaloniciæ. *Ex Mroll.* 681
- 18 Fructulus M. in Africa. *Ex Mroll.* 66
- 18 Fructulus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 67
- 17 Fulradus Abbas S. Dionysii in Francia. Palatii regii Archicapellanus. *Comm. hist.* § 1 Cultus sacer, summi in Palatio Capellani dignitas. Acta apud Zachariam Papam : familiaritas cum S. Bonifacio Archiep. Moguntino 33. § 2 Legatio ad Stephanum in Papam : Procurata urbium in Exarchatu restitutio : acta sub Carlomanno et Carolo Magno : obitus 33 § 3 Monasteria Lebraha, S. Hippolyti aliaque constructa. Corpora SS. Viti, Alexandri, Hippolyti

- lyti et Cucuphatis translata 37. § 4 Gesta Fulradi Abbatis S. Quintini huic S. Fulrado afficta. Tempus regiminis monasterii S. Dionysii. Epitaphium. 39
- 22 Furnata M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293

G

- 19 Gabinius Presb. Mart. Romæ, frater S. Caii Papæ. *Comm. præv.* Cultus sacer. Reliquiæ 120. Vita *ex Actis S. Susannæ filiæ. cap. 1* S. Susanna a Gabinio patre ad virginitatem tñendam animata contra Maximianum Cæsarem procum 62. *cap. 2* S. Claudius Clarissimus, uxor et filii de baptismo a S. Gabinio suscipiuntur 63. *cap. 3* Maximus Comes rei privatæ a S. Gabinio instruitur in fide: carceri includitur S. Gabinius. 64 65 e
- 22 Galatius M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
- 22 Gallus Consul Antiochiæ M. *Ex Mroll.* Illustres viri, Galli dicti, primis Christi seculis 292
- 24 Gegalus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
- 27 Gelasius seu Gelasinus Mircus Martyr Heliopoli in Phoenicia. *Sylloge histor.* Conversio ad fidem. Martyrii tempus et locus, cultus. 680
- 24 Gemelliana, Gemellus, M. Nicomediæ *Ex Mrol.* 465
- 18 Geminus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 67
- 28 Genesis M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730
- 21 Georgius Ep. Amastrenus in Paphlagonia. *Comm. præv.* Urbs Amastris, tempus Sedis S. Georgii: gesta ejus scripta 271. Vita *ex MS. Græco. cap. 1* Auctoris exordium. Propositio 272. *cap. 2* Ortus S. Georgii ex sterilibus parentibus. Ejus sanctitatis et sacerdotii prædictiones. 273. *cap. 3* Educatio, studia, in sacrum Ordinem cooptatio 274. *cap. 4* Vita anachoretica dein monastica 275. *cap. 5* Episcopus Amastrenus electus, vi abstractus e cœnobio, a S. Tarasio Patriarcha CP. inauguratur 276. *cap. 6* Amastrena Ecclesia autocephala, præclare a S. Georgio administrata. Saraceni precibus pulsi. 277. *cap. 7* Trapezunte facta miracula, captivi liberati. 278. *cap. 8* Alia miracula, prædictiones, benefacta. 280. *cap. 9.* Mors, sepultura, ad tumulum miracula. Auctoris oratio. 281
- 25 Gerlandus Episc. Agrigentinus in Sicilia. *Comm. histor.* § 1 S. Gerlandi vita ante Episcopatum: hic ei collatus et stabilitus 595. § 2 Reliqua in Episcopatu gesta: obitus: cultus sacer, reliquiæ: templum et sacellum ei dicatum 597
- 21 Germanus Ab. Grandis-Vallis in diœcesi Basileensi M. *Comment. præv.* Monasterium Grandis-Vallis, tempus vitæ et martyrii S. Germani, cultus sacer 266. Vita *auctore Boboleno cœvo ex MS. S. Germani origo, vita monastica, martyrium, miracula* 267. *Lectio- nes ex Officiis Eccl. Basileensis* 269
- 23 Gerontius M. Smyrnæ. *Ex MSS. Mroll.* 368
- 21 Gloriosus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 246
- 22 Gorgianus M. Nicomediæ. *Ex eodem MS. Mrol.* 293.
- 21 Gumbertus, seu Gondebertus Archiep. Senonensis fundator monasterii Senonensis in Vosago. *Comm. hist.* Tempus Sedis et extructi monasterii, obitus: cultus sacer 262

H

- 17 Habet-Deus Episc. Lunensis Mart. *Ex Equilino*

Ferrario, Ughello, Officiis Eccles. Martyrium ab Arianis illatum, Sedes Episcopalis, cultus 15

- 18 Helladius Archiep. Toletanus in Hispania. *Comm. hist.* § 1 De S. Helladio testimonium S. Ildephonsi et aliorum. Tempus Sedis illius et Regum Gothorum tum regnantium 81. § 2 Asserta de S. Helladio in Chronicis Maximi, Luitprandi et Juliani. Monasterium Agaliense 82. § 3 Veneratio sacra S. Helladii. Epitaphium 82
- 28 Hermes M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730
- 23 Herulus M. in Asia. *Ex Mroll. MSS.* 369
- 23 Hippolytus M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368
- 28 Hirena M. Romana. Reliquiæ Antuerpiæ 730
- 25 Hirenæus vel Hirena M. in Africa. *Ex Mroll.* 492
- 25 Hirenæus M. *Ex Mroll.* 493
- 24 Honoratus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
- 27 Honorina V. M. Confluentiæ in Francia. *Comment. præv.* Occasio translationis, genus martyrii, cultus sacer 678. Historia Translationis *ex MS. Reliquiæ translata, miracula in captivis liberatis* 682

I

- 25 Ingenula vel Ingenua M. in Africa. *Ex Mroll.* 492
- 26 Ingenus M. *Ex Mroll.* 635
- 25 Ingona vel Ingenua M. *Ex Mroll. MSS.* 493
- 21 Irene V. soror S. Damasi Papæ. *Comm. præv.* Cultus, ætas, Vita *ex MS.* Epitaphium a S. Damaso positum. 248

J

- 28 Januaria M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730
- 24 Januaria M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
- 25 Januaria M. *Ex Mroll. MSS.* 493
- 17 Januarius Mar. *Ex Mroll.* 10
- 17 Januarius Mar. alius. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
- 24 Januarius M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
- 27 Januarius M. Thessaloniciæ. *Ex Mroll.* 681
- 28 Januarius M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730
- 17 Joannes Mar. Interamnæ in Umbria. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 6
- 23 Joannes anachor. Syriæ. *Ex Menæis Græc. et Theodoreto.* Vita aspera in rupe. 385
- 24 Joannes Theristes mon. Ord. S. Basilii in Calabria *Comment. præv.* Dies natalis, annus mortis 484. Vita *ex MS. Græco, interprete Stephano Bardaro. Cap. 1* S. Joannis ortus, educatio, conversio ad fidem et monachatum 485, *cap. 2* miracula, obitus 487
- 27 Joannes Ab. Gorziensis in territorio Metensi. *Comm. præv.* § 1 Gorziense monasterium a S. Chrodegango fundatum 691. § 2 Monastica disciplina Gorziæ collapsa, ab Adelberone Episcopo Metensi et Einoldo Abbate restituta. Viri sancti et nobiles illic monachi, Abbatum catalogus 692. § 3 Joannes, secundus Gorziæ post reformationem Abbas, non S. Arnulphi Metis: quando mortuus. Beati ac Sancti titulo ornatus. Vita ejus a Joanne S. Arnulphi tertio Abbate scripta, sed mutila 693. Vita *ex MS. Cap. 1* Auctoris præfatio, occasio scriptionis 695. *cap. 2* B. Joannis patria, institutio, cum honestis et piis hominibus familiaritas 697. *cap. 3* Occasio pietatis studiosius colendæ: cum variis viris sanctis inita conversatio: peregrinatio Italica: sancte gesta post reditum 698. *cap. 4.* Notitia cum Einoldo contracta: de Italico secessu deliberatio. Adelberonis

- ronis Episcopi consilium eos retinendi, oblata Gorzia 600. *cap. 5* Adelberonis decessor, zelus Cleri reformandi, votum de Gorzia restauranda : primus illic Abbas Einoldus, B. Joannes Procurator, alii socii 602. *cap. 6*. Auctor a Deoderico Ep. Metensi ad Vitam hanc perficiendam stimulatus. Illustres Gorziæ monachi, Humbertus, Andreas, Fredericus Abbas S. Huberti, S. Odilo Abbas Stabulensis 604. *cap. 7* Angilramni Primicerii Metensis, dein Gorziensis Præpositi vita ac sancta mors 706. *cap. 8* Viri clarissimi Górzis monachi facti Austeus Archidiaconus, dein Abbas S. Arnulphi. Blidulfus Archidiaconus, Gondelachus, Isaac, Odolbertus dein Abbas Gorziensis 707. *cap. 9* B. Joannis prompta obedientia, humilitas, patientia, commodorum neglectus, vigilantia, lectionis assiduitas 708. *cap. 10* Sedulitas in bonis monasterii colendis et æconomia : in ædificiis templique ornatu curando industria, mirabilis abstinencia 711. *cap. 11* Adelberonis Episc. liberalitate varia Gorziensibus donata, B. Joanne procurante 713. *cap. 12* Bona olim Gorziensi monasterio ablata, industria B. Joannis recuperata, restituente Bosone Comite, et Adalberone Episcopo 715. *cap. 13* Ottonis Magni Imp. nomine ad Saracenum Cordubæ Regem a B. Joanne fortiter sapienterque suscepta ac gesta legatio 717
- 21 Jocundus M. Adrumeti in Africa. *Ex Mroll.* 245
An Episcopus 245
- 24 Jubitana M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
- 17 Julia M. *Ex MS. Mrol. S. Hieronymi* 10
- 24 Julia M. Nicomediæ. *Ex Mroll.* 465
- 17 Julianus M. Cæsareæ in Palæstina. *Ex Mrol. Eusebio et Metaphraste. Martyrium ignis, sepultura, veneratio* 10
- 19 Julianus M. in Africa, *Ex Mroll.* 132
- 19 Julianus alter M. in Africa. *Ex Mroll.* 132
- 21 Julianus M. Adrumeti in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 245
- 24 Julianus M. in Africa. *Comment. præv. 460. Acta Passionis. cap. 1. Inedia et tormenta in carcere tolerata 461, cap. 2 Martyrium* 462
- 27 Julianus Podagricus M. Alexandriæ. *Ex epistola S. Dionysii Ep. Alexandrini et Mroll.* 678
- 19 Julius M. in Africa. *Ex Mroll.* 132
- 22 Justa M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 293
- 17 Justus, aliquibus Justa, M. Concordiæ in Italia. *Ex Mroll. et Barbarano.* 7
- 21 Justus M. *ex Mroll.* 246
- 21 Justus alter M. *ex Mrol. S. Hieron.* 246
- 23 Justus M. in Africa *ex Mroll.* 492
- 25 Justus M. *ex Mroll. MSS.* 493
- 26 Justus M. *Ex Mroll.* 635
- 28 Justus M. Alexandriæ. *Ex Mroll. 722. An alius forsàn Romæ?* 729
- L
- 23 Lambeses M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368
- 19 Lampasius M. in Africa. *Ex Mroll.* 132
- 23 Lazarus Confessor, monachus, Presbyter et pictor, Constantinopoli. *Comm. Hist. Tormenta inflicta, picturæ ejus miraculosæ. Legatio Romana. Cultus sacer* 398
- 27 Leander M. Smyrnæ. *Ex Mroll.* 682
- 18 Legontius Ep. Metensis. *Ex variis. Cultus, translatio, ætas* 67
- 19 Legontius Ep. Trevirensis. *Ex. Browero et Mroll. Ætas, veneratio* 133
- 18 Leo M. Pataræ in Lycia. *Comm. præv. Tempus martyrii, cultus, Acta 58. Vita ex MS. Græco cap. 1 S. Leonis desiderium martyrii exemplo*
- S. Paregorii, captivitas 59. *cap. 2* Constantia in fide profitenda inter minas et verbera 59. *cap. 3* Martyrium, sepultura 60
- 20 Leo Thaumaturgus Episc. Catanensis in Sicilia. *Comm. præv. Sedis tempus, cultus, memoria apud scriptores 226. Vita ex MS. Græco. Diabolicæ artes in mago varie alios illudente a S. Leone devictæ et alia miracula, 227. Vitæ epitome ex Menæis, alia ex Anthologio Græco.* 229
- 24 Letardus Ep. Silvanectensis in Gallia, Cantuariæ in Anglia, *Comm. præv. Sedes, iter in Britanniam, obitus, sepultura, reliquiæ 474. Vita ex Capgravio. Miracula a morte* 475
- 23 Libius M. in Pannonia. *Ex Mroll.* 372
- 22 Libosa M. Nicomediæ. *Ex MS. Morl. S. Hieron.* 293
- 22 Limnæus anachoreta in Syria. Vitæ epitome *ex Menæis. 295. Vita ex Theodoro. Sub dio degit. Claret miraculis. Benignus in cæcos et pauperes* 295
- 17 Lomanus Episcopus Athrymæ in Hibernia. *Comm. hist. § 1 Origo Ecclesiæ Athrymensis. S. Lomani Acta et Episcopatus, Conversio S. Fortcheni ejusque parentum 13. § 2 Veneratio utriusque : alii iis adjuncti socii* 15
- 22 Lucianus M. Nicomediæ *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
- 23 Lucianus M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368
- 24 Lucianus M. Nicomediæ. *Ex Mroll.* 465
- 24 Lucianus alius M. Nicomediæ *Ex Mroll. MSS.* 465
- 25 Luciosa M. *Ex Mroll. MSS.* 493
- 17 Lucius M. Interamnæ in Umbria. *Ex Mroll. Ferrario et Ughello* 6
- 18 Lucius M. in Africa. *Ex Mroll.* 66
- 24 Lucius M. in Africa. *Comm. præv. 460. Acta Passionis. Cap. 1 Inedia et tormenta in carcere tolerata 461, cap. 2 Martyrium* 462
- M
- 27 Macarius M. Thessalonicæ. *Ex Mroll.* 681
- 28 Macarius M. an Romæ? *Ex Mroll.* 729
- 28 Macarius M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730
- 28 Maccares M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730
- 18 Macrobius M. *Ex eodem MS. Mrol.* 67
- 17 Magnus M. Interamnæ in Umbria. *Ex Mroll. Ferrario et Ughello* 6
- 19 Majulus M. in Africa. *Ex Mroll.* 132
- 28 Manintia M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730
- 19 Mansuetus Episc. Mediolanensis. *Ex Mroll. Concilio 6 OEcumenico, et scriptoribus Mediolanensibus. Synodus Mediolanensis et Romana contra Monothelitas. Reliquiæ, cultus* 138
- 28 Mansuetus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730
- 21 Mappalicus M. *Ex Mroll.* 246
- 17 Marcella M. *Ex Mroll.* 10
- 22 Marcellina M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
- 24 Marcellina M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
- 18 Marcellus M. *Ex Mroll. MSS.* 67
- 19 Marcellus M. in Africa. *Ex Mroll. 132. An reliquiæ Bononiæ* 132 f
- 17 Mareus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
- 22 Margarita tertiæ Pœnitens, Ordinis S. Francisci, Cortonæ in Etruria *Comment. præv. § 1 B. Margaritæ publica veneratio a Sede Apostolica sancita. 302. Acta a Confessario et aliis conscripta. 303. Vita ex MSS. auctore Juncta Bevagnate. cap. 1 Conversatio ipsius in habitu seculari 304. cap. 2 Perfecta conversio ad Deum 305. cap. 3 Austeritas victus et cultus : amor paupertatis 312. cap. 4 Profunda humilitas*

- litas 313. *cap. 5* Meditatio Passionis Christi et patientia 319. *cap. 6* Oratio devota et fides prædicationis 331. *cap. 7* Conscientiæ puritas, frequens confessio et communio 338. *cap. 8* Materna pietas, infatigabilis zelus animarum 345. *cap. 9* Revelatio sui status et aliorum 349. *cap. 10* Variæ consolationes et favores cœlitus concessi : desiderium moriendi 356. *cap. 11* Variæ revelationes, victoria de diabolo : mors, miracula 358 *Appendix*. Miracula aliquot 362
- 24 Maria M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
- 17 Mariamna soror S. Philippi Apostoli, Virgo Apostolica. *Ex Menæis Græc. Actis S. Philippi et Nicephoro* Tormenta tolerata. Conversio multorum, sepultura fratris, miracula, obitus 4
- 22 Marina M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 293
- 23 Martha V. M. Asturicæ in Hispania. *Comment. præv.* Actorum epitome. Cultus, reliquiæ, opida ab eo appellata 367. Vita *ex MS. a Salazario edita*. Constantia inter tormenta, nuptiæ rejectæ, Martyrium 367
- 24 Martha M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
- 18 Martialis M. in Africa. *Ex Mroll.* 66
- 17 Martyres xiv, aut xxiv, Interamnæ in Umbria. *Ex MSS. Mroll.* 6
- 17 Martyres circiter lxxx Concordiæ in Italia. *Ex Mroll. et Barbarano* 7
- 17 Martyres lxxxx Aquileiæ in Italia. *Ex Mroll.* 9
- 17 Martyres xlv socii S. Faustini. *Ex Mroll. Romano et S. Cyriaci* 9
- 18 Martyres Leontini in Sicilia. *Ex Actis SS. Alphii, Philadelphi et Cyrini MM. et Mroll.* Tempus et genus martyrii : natalis 57
- 19 Martyres in Palæstina sub Alamundaro Saraceno. *Ex Mroll. Rom. Vita SS. Joannis Silentiarii, et Euthymii, Theophane, Cedreno aliisque.* Variæ incursiones Saracenorum et cædes monachorum 135
- 20 Martyres xx. *Ex Mroll.* 176
- 20 Martyres cxxviii sub Sapore R. Persarum. *Comment. præv.* Cultus sacer 178 e f Acta martyrii *ex MS. Græco* 179 *ex Menæis* 180 b
- 21 Martyres lxvii Apameenses in Syria milites cum S. Mauricio. *Vide hujus Acta ex MS. Græco, cum Comment. Præv.* 240. *Cap. 1* Horum Martyrum captivitas 241. *cap. 2* Constans fidei professio. Zona militaris ablata 242. *cap. 3.* Verberibus, igne, ferreis unguibus afflicti Martyres 243. *cap. 4* Lenta mors a vespis et crabonibus illata. Reliquiæ sepultæ 244
- 21 Martyres xvi Adrumeti in Africa *ex Mroll.* 245
- 21 Martyres lxxix in Sicilia *ex Mroll. et Equilino* 246. An Syracusis passi? 247 d
- 22 Martyres xii famuli S. Anthusæ gladio occisi. *Ex Menæis Græc.* 292
- 22 Martyres xxviii in Africa. *Ex Mroll.* 292.
- 22 Martyres plurimi in Arabia passi. *Ex Mroll. Rom. Eusebio, Rufino, Nicephoro* 292
- 23 Martyres xxxviii in Africa. *Ex Mroll.* 368
- 23 Martyres socii Sinonis, Heruli et aliorum in Asia. *Ex Mrol. MS.* 369
- 23 Martyres lxxii Sirmii in Pannonia. *Ex Mroll.* 369
- 25 Martyres xlv in Africa. *Ex Mroll.* 492
- 25 Martyres vii milites in Phœnice *Comm. præv.* Cultus cum SS. Anania et Petro MM. 495. Conversio et martyrium *in actis horum MSS.* 497 498
- 26 Martyres xxxii Antiochiæ. *Ex Mroll.* 635
- 27 Martyres xxiv in Africa. *Ex Mroll.* 682
- 28 Martyres Alexandrini, qui peste laborantibus ministrantes, extincti sunt. *Ex epist. S. Dionysii Ep. Alexandrini, et Mrol. Rom.* 726
- 19 Marubius M. in Africa. *Ex Mrol.* 132
- 21 Masserius M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 246
- 21 Mastredus M. *ex eodem MS. Mroll.* 246
- 24 Mathias Apostolus in Palæstina. *Comment. præv.* §1 S. Mathiæ electio, veneratio publica. Sermo ab Authperto Abb. Casinensi de eo scriptus : an alius a S. Augustino? 436. §2 Relata de prædicatione in Æthiopia, ad Pontum Euxinum et in Macedonia. Varia eidem traduntur inflicta tormenta 438. §3 Acta ex Hebraico versa. Genus martyrii a variis relatum. Scripta ei falso attributa 439. §4 Reliquiæ Romæ, Treviris et aliis locis 440. §5 Apparitio S. Mathiæ jubentis monasterium extrui 443. Sermo Authperti Abb. Casinensis *ex MS. cap. 1* S. Mathiæ electio in discipulum et dein Apostolum Christi 444. *cap. 2* Electio sorte facta. Donum linguarum in Pentecoste collatum. Privilegium cum Christo judicandi mundum 445. *cap. 3* Gesta reliqua : obitus 446. Acta S. Mathiæ Hebraice conscripta ab interprete monacho Trevirensi aucta. Prologus duplex interpretis 447 448 *Pars I* Vita et obitus *cap. 1* S. Mathiæ ortus, educatio, electio in discipulum et Apostolum. Prædicatio in Judæa 448. *cap. 2* Miracula. Quæstio habita. Blasphemias Judæorum in Christum 449. *cap. 3* S. Mathiæ in fide constantia : martyrium 450. *Pars II* Corporis translatio *ex MS. cap. 1* Corpus S. Mathiæ Treviros translatum 451. *cap. 2* Duplex reliquiarum inventio. Negligentia in cultu ejus punita 452. *cap. 3* Submersus ad vitam revocatus. Reliquiæ immobiles redditæ 453. Alia Acta inventionis corporis S. Mathiæ, auctore Lamerto monacho Trevir. *ex MS.* Prologus 454. *cap. 1* Corporis S. Mathiæ Treviros delati duplex inventio 454. *cap. 2* In incendio monasterii reliquiæ S. Mathiæ servatæ, S. Eucharii dissipatæ 456. *cap. 3 ex Annal. Broweri suppletum.* Miracula nonnulla 458. *cap. 4 ex MS.* Basilica S. Mathiæ ab Eugenio III Papa dedicata variæ indulgentiæ concessæ : reliquiæ variorum Sanctorum adservatæ 459
- 22 Matrona M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
- 21 Mauricius Apameensis in Syria M. cum 70 militibus. *Comment. præv.* Antiqua veneratio horum et aliorum Martyrum dies natalis. Acta 240. Vita *ex MS. Græco. Cap. 1* Iter Maximiani Imp. in Syriam S. Mauricii captivitas, cum Imperatore disceptatio de fide 241. *cap. 2* Inquisitio fidei facta. Zona militaris ablata 242. *cap. 3* Verbera, ignis, ferrei ungues adhibiti : Photinus filius coram S. Mauricio patre plexus capite 243. *cap. 4* Lenta mors S. Mauricio et aliis illata a vespis et crabronibus. Reliquiæ sepultæ. 244
- 28 Mauricius, seu Maurus M. Romanus. *Reliquiæ Antuerpiæ.* 730
- 24 Maxentius M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
- 22 Maxima M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 293
- 22 Maximianus Ep. Ravennas. *Comment. præv.* Cultus, ætas, varia de eo scripta 297. Vita *ex Historia Rubei. cap. 1* S. Maximiani ortus, Episcopatus. 298, *cap. 2* Templum S. Vitalis Mart. consecratum, ornatum 298. *cap. 3* Alia templa ædificata, dedicata, instaurata, ornata. Reliquiæ SS. translatae 299. *cap. 4* Obitus, translatio 301
- 19 Maximilla M. in Africa, *ex MS. Mroll. Richenov.* 132
- 18 Maximus

- 18 Maximus M. in Africa. *Ex Mroll.* 66
 18 Maximus Comes rei privatae Martyr Romae. *Comment. præv.* Titulus dignitatis : martyrii tempus et modus. Veneratio 61. Vita ex *Actis S. Susannæ.* Maximo indicata conversio Claudii fratris ad fidem, ejusque uxoris et filiorum baptismus 64. Maximi conversio, ejus aliorumque martyrium 65
 21 Maximus M. in Sicilia, *ex Breviar. et Mroll.* 247
 24 Meforius vel Mefortius Conf. *Ex Mroll.* 488
 23 Menalippus M. in Asia. *Ex Mroll. MSS.* 369
 23 Menander M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368
 23 Menelantus M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368
 23 Milburga V. Wenlochii in Anglia. *Comment histor.* § 1 S. Milburgæ familia regia : mater ejus non S. Ermenburga sed Domneva 394. § 2 Vita monastica, miracula obitus 395. § 3 Corporis inventio, miracula, veneratio 396
 23 Milo Episc. Beneventanus in Italia. *Comment. histor.* Cultus sacer. Genus : institutio S. Stephani Grandimontensis 411
 24 Modestus Ep. Trevir. *Comment. histor.* Tempus mortis : cultus sacer : reliquiæ. 469
 28 Modestus M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730
 24 Montanus M. in Africa. *Comm. præv.* 460. Acta Passionis. *Cap. 1* Inedia et tormenta in carcere tolerata 461. *cap. 2* Martyrium 462
 23 Moyses anachoreta in Syria discipulus S. Polychronii. *Ex Menæis* Cultus 383. Acta ex Theodoretis 383
 23 Moyses anachoreta in Syria discipulus S. Joannis anachoretæ. *Ex Menæis. Græc. et Theodoretis* 385
 28 Mustila, seu Mitila, M. Alexandriæ. *Ex Mroll. MSS.* 728

N.

- 17 Neomedius Mar. Concordiæ in Italia. *Ex MS. apud Barbaranum.* 7
 20 Nemesius M. in Cypro. *Ex Mroll.* Reliq. Bononiæ 176
 27 Nesius M. nervis bubulis occisus. *Ex Men. Græc.* 681
 26 Nestor M. *Ex Mroll.* 635
 27 Nestor Ep. Magydensis M. Pergæ in Pamphylia. *Comm. præv.* Acta, cultus, urbs Episcopalis, locus martyrii 632. Vita ex *MS. cap. 1* Episcopatus, captivitas examen coram Irenarcho 633. *cap. 2* Accusatio et examen sub Polione Præside, tormenta, martyrium 634
 25 Nicephorus, aut Nicophorus, M. in Ægypto. *Sylloge histor.* Tormenta in pila et craticula, membrorum concisio. Cultus variis diebus 493
 28 Nicophorus M. *Ex Mroll. MS. S. Hieron.* 730
 24 Nida M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 24 Nummadus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 28 Nymphas Apost. Leodiceæ. *Ex Menæis Græc.* 725

O

- 17 Octavianus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieronymi* 10
 19 Odranus M. auriga S. Patricii in Hibernia. *Ex Vita S. Patricii et Mroll.* Occasio martyrii. Ultio divina in homicidam 133
 20 Olcanus Ep. in Hibernia. *Ex Vita S. Patricii et Mroll.* Nativitas miraculosa. Studia. Baptismus Sarani. Ecclesia illi dicata. 181
 27 Onesima Virgo. *Ex Mroll.* 686
 24 Orbanus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 29 Oswaldus Episc. Wigorniensis, Archiep. Eboracensis. *Comment. præv.* § 1 Tempus Episcopatus S. Oswaldi. Annus ac dies obitus et elevationis corporis. Cultus illis diebus : an etiam xv Octobris? Reges ab eo coronati 755.

§ 2 Illustria ex aliorum Sanctorum Actis testimonia : Vita scripta Reliquiæ 757. Vita ex *Capgravo et MS. Cap. 1* Acta S. Oswaldi ante Episcopatum : Canonicatus Wintoniensis, monachatus Floriacensis 758. *cap. 2* Acta in Episcopatu Wigorniensis, Ramesiense et alia monasteria extracta. Clerus reformatus 759. *cap. 3* Acta in Archiepiscopatu Eboracensi : miracula 760. *cap. 4* Obitus, translatio, miracula, 761

P

- 22 Papias Ep. Hierapolit. in Phrygia. *Comment. histor.* § 1 Cultus sacer S. Papiæ. Num fuerit auditor S. Joannis Evangelistæ an solum Joannis senioris? 289, § 2 Errori Millenariorum adhæret. An fuerit Episcopus Pergami? An socius S. Onesimi? 291
 25 Papias M. in Ægypto. *Sylloge histor.* Gladio percussus, mari submersus. Cultus variis diebus 493
 26 Papias M. Attaliæ in Pamphilia. *Ex Mroll. et Actis S. Nestoris Ep. M.* 632
 28 Papias M. *Ex MS. Mroll. S. Hieron.* 730
 18 Paregorius M. Patarae in Lycia. *Comment. præv.* Cultus, Acta, tempus martyrii 58. Vita ex *MS. Græco.* Martyrio et apparitione S. Paregorii excitatur ad martyrium S. Leo 59
 26 Paschalis M. Romanus Antuerpiæ in Belgio. Corpus in templo Societatis Jesu 638
 22 Paschasius Ep. Viennensis in Gallia. *Ex Mroll. et Catalogis Episc. Liuræo et Boscio.* 294 An primatus privilegio donatus a S. Silvestro 294 e f
 21 Paterius Ep. Brixienensis in Italia. *Comment histor.* Ætas, cultus, reliquiarum translatio. An hic expositionem Scripturæ ex libris S. Gregorii excerpterit? 252
 20 Paula, Barbata dicta, V. Abulæ in Hispania. *Ex Scriptoribus Hispan.* Castitas, reliquiæ, cultus 177
 22 Paula M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieronymi* 293
 18 Paulus M. in Africa. *Ex Mrol. MSS.* 66
 19 Paulus M. in Africa. *Ex Mroll.* 132
 22 Paulus M. in Africa. *Ex MS. Mrol. Brugensi.* An ejus apud S. Cyprianum mentio? 292
 24 Paulus M. in portu Romano. *Ex Mroll.* 465
 22 Peregrina M. Nicomediæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 293
 24 Peregrinus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 22 Petri Apostoli Cathedra Antiochena. *Ex variis.* Tempus Sedis, memoria in sacris Fastis : festum epularum 286
 21 Petrus M. *Ex Mroll.* 246
 23 Petrus M. in Africa. *Ex Mroll. MSS.* 368
 15 Petrus Claviger M. in Phœnice. *Comm. præv.* Cultus sacer, Acta conscripta, locus martyrii 495 Vita ex *MSS. cap. 2* Conversio S. Petri, professio fidei 497. *cap. 3* Illæsus inter tormenta. Submersus in mari 498
 23 Petrus Damianus Ep. Ostiensis Cardinalis, Prior eremi sanctæ Crucis Fontis Avellani, Faventia in Italia. *Comment præv.* § 1 Eremitæ sanctæ Crucis Fontis Avellani in diocesi Eugubina, Ordini Camaldulensi adjuncta. Illius institutum, incrementum : monachi sub B. Petro Damiano Sancti 412. § 2 B. Petri lucubrationes. Vita edita : dies natalis 414. § 3 B. Petri animus reverens erga S. Benedictum, hujus regulam et ordinem. Alius ab eo Petrus de Honestis. Cognomen Damiani 415. § 4 Acta priora B. Petri, item apud Gregorium vi, Clementem ii, Leonem ix, Victorem ii, Stephanum

- phanum ix Nicolaum ii. Episcopatus ejus Ostiensis. Dignitas Cardinalitia. Schisma Benedicti Antipapæ ejus opera sublatum 417. § 5 Schisma Cadaloï pseudopapæ per B. Petrum restinctum : ejus ad eremum Fontis Avellani reditus. Legatio ad Cluniacenses Archiepiscopos Galliæ, et Henricum Regem Germaniæ sub Alexandro ii Papa 419. § 6 Legatio ad Florentinos et Ravennates. Obitus, sepultura : veneratio 421. Vita auctore S. Joanne Laudensiejus discipulo. Prologus 422. Cap. 1 B. Petri ortus : infantia et pueritia adversis probata. Studia litterarum 423. cap. 2 Deliberatio varia et probatio sui a B. Petro assumpta de vita monastica 424. cap. 3 Vita monastica in eremo sanctæ Crucis Fontis Avellani 425. cap. 4 Conciones in variis monasteriis habitæ. Præfectura Fontis Avellani : diversa monasteria extracta 426. cap. 5 Miracula ejus meritis patrata 427. cap. 6 Episcopatus Ostiensis : zelus in eo administrando 428. cap. 7 Ecclesia Mediolanensis reconciliata 429. cap. 8 Reditus ad vitam monasticam : observantia exactæ disciplinæ. Commendatum jejunium sextæ feriæ 431. cap. 9 Accessus ad monasterium Casinense, et urbes Ravennam et Faventiam. Obitus, sepultura. 432. Appendix. Apparitio B. Petri. 433
- 21 Petrus Majumenus Chartularius M. in Palæstina. *Ex Menæis Græc. Mrol. Rom. et Theophane.* Zelus contra Mahumetem, martyrium, munus Chartularii 269
- 21 Philippus M. Apameæ Syriæ cum S. Mauricio. *In hujus Actis ex MS. Græco.* cap. 1 Captivitas 241. cap. 2 Generosa coram Maximiano fidei expositio 242. cap. 3 tormenta inflicta 243. cap. 4 Lenta a vespis et crabronibus illata mors 244
- 26 Philippus Episcopus M. *Ex Masino.* Corpus Bononiæ 639
- 21 Photinus filius S. Mauricii Apameæ M. *In hujus Actis ex MS. Græco.* Generosa generis et fidei professio 243 d Mors capite amputato 244 c
- 21 Pippinus Dux et Major-domus Regum Austrasiæ, Nivellæ in Brabantia. *Comment. præv.* § 1 Brabantiae Ducatus. B. Pippini patria, genus, dignitas 253. § 2 Vita et gesta sub Chlothario ii. 255. § 3 Gesta ab anno 628 ad annum 639. 257. § 4 Filia S. Gertrudis Christo desponsa ; thesauri Dagoberti dimidium S. Sigeberto Regi vindicatum. Monasterium Meldariæ extractum 260. § 5 B. Pippini mors, translatio, habitus ei qui Beatis honores. 262. Vita ex Actis S. Gertrudis filia. 263
- 25 Pisinio vel Pisio M. in Africa. *Ex Mroll.* 492
- 25 Pissinus M. *Ex Mroll.* 493
- 28 Placidus M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730
- 23 Polycarpus Presb. Romanus Confessor. *Sylloge histor.* § 1 Natalis, ætas, sepulti ab eo Martyres 374. § 2 Baptizati lxxviii 375. § 3 Baptizati Chromatius urbis Præfectus et S. Tiburtius filius cum 1400 servis. Iter S. Polycarpi cum Chromatio in Campaniam 376. § 4 Corpus S. Polycarpi in Gallia. Reliquiæ aliquæ Romæ et Bononiæ 379
- 17 Polychronius Episc. Babylonis M. *Ex Mroll. Actis SS. Abdon et Sennen et Laurentii.* Obitus inter tormenta. Veneratio sacra 5
- 23 Polychronius anachoreta in Syria. *Ex Menæis.* Cultus 383 Vita ex Theodoro. Oratio, labores, paupertas, miracula 383
- 17 Polycratius M. Concordiæ in Italia. *Ex MS. apud Barbaranum.* 7
- 27 Pontiana M. Genuæ in Liguria. *Ex Kalendario Genuensi,* Caput in eccl. S. Nicolai de Tolentino 685
- 26 Porphyrius Ep. Gazæ in Palæstina. *Comment. præv.* Idololatria Gazæ, templum Marnion. Ætas S. Porphyrii, cultus sacer. Vita scripta 649. Vitæ epitome ex Menæis Græc. 650. Vita auctore Marco Diacono discipulo. Prologus 65. cap. 1 Vita anachoretica, et privata in morbis et peregrinationibus 651. cap. 2 Sacerdotium : Episcopatus Gazensis 652. cap. 3 Pluvia ejus precibus impetrata. Vulnus Barochæ inflicta 654. cap. 4 Edicto Imperatoris templa idolorum clausa. Puerpera ope S. Porphyrii adjuta. Conversio infidelium 655. cap. 5 Iter Constantinopolitanum : Rhodi apud Procopium anachoretam, Constantinopoli apud S. Joannem Chrysostomum et Amantium Cubicularium Imperatricis gesta 656. cap. 6 Benignum colloquium Porphyrii cum Imperatrice. Nativitas Theodosii Junioris 657. cap. 7 Baptismus Theodosii Junioris. Impetrata idolorum destructio. Varia donata S. Porphyrio munera. 658. cap. 8 Reditus Gazam : tempestas cœlitus sedata : sollemnis in urbem introductio 660. cap. 9 Templum idolorum eversa Gazæ. Plurimi idololatræ conversi 661. cap. 10 Nova ecclesia extracta. Tres pueri in puteum lapsi servantur 662. cap. 11 Mulier Manichæa ob blasphemiam orante S. Porphyrio, subita morte punita. Dedicata ecclesia. Eleemosynæ 664. cap. 12 Persecutio Gentilium in Christianos et S. Porphyrium : hujus obitus. Conversio ac vita sancta Salaphtæ Virginis 665
- 20 Potamius M. in Cypro. *Ex Mroll.* 176
- 18 Præpedigna M. Romæ uxor S. Claudii. *Ex Martyroll. et Actis S. Susannæ.* Cultus 61 Conversio et baptismus 63 f 64 a b Martyrium 65 e f
- 24 Prætextatus Ep. Rotomagensis M. *Comm. præv.* Cultus sacer, tempus Sedis et martyrii 470. Acta exilii et martyrii. *Ex Gregorio Turon.* cap. 1 Calumniæ in S. Prætextatum, ejus exilium 470. cap. 2 Reditus ab exilio : cædes, sepultura. Inquisitum in auctorem cædis. 472
- 25 Primasius M. in Africa. *Ex Mroll.* 492
- 23 Primianus Ep. M. Anconæ in Piceno. *Comm. præv.* Cultus, reliquiæ, ecclesia. 372 Narratio Inventionis ex Italico Georgii Trombæ 373. Revelatio martyrii et translationis, ex eodem Tromba. 373
- 24 Primitivus, vel Primitiva, M. in portu Romano. *Ex Mroll.* 465
- 27 Procopius Decapolita, monachus Constantinopolitanus. Confessor. *Comm. hist.* Cultus sacrarum imaginum propugnatus. Flagra inflicta. Obitus. Veneratio 690
- 28 Proterius Patriarcha Alexandrinus M. *Comm. hist.* § 1 S. Proterius e Presbytero Episcopus. Variæ ob ejus ordinationem seditiones hæreticorum 735. cap. 2 Fidei professio Romam missa : synodus Alexandriæ habita ; dies Paschatis anni cccclv præscripta 736. cap. 3 Timothei Æluri insidiæ. Sedes Alexandrina occupata S. Proterii cædes 738 cap. 4 Homicida puniti : S. Proterii innocentia. Veneratio sacra 740
- 19 Publius M. in Africa. *Ex Mroll.* 132
- 17 Pulchronius Episc. Virdunensis in Belgica i. *Ex Mroll. Breviario, Wassenburgio, et Vita S. Lupi Ep. Trecensis.* Ortus, educatio, episcopatus, ecclesia extracta. Clerus reformatus, obitus, reliquiæ, translatio 11

- 28 Pupillus, sive Pupulus, M. Alexandriae. *Ex Mroll.* 728
 21 Pusitimus M. *ex Mrol. S. Hieron.* 246

Q

- 28 Quinquianus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 730
 17 Quintianus Mar. *Ex eodem MS. Mrol.* 10

R

- 19 Rabulas Ab. in Oriente. *ex Menæis Græc.* Monasteria extracta. Obitus sanctus 137
 Randoaldus Præpositus Grandis-Vallis in diocesi Basileensi M. *Comment. præv.* Natalis, tempus martyrii. 266 c f Vita auctore Boboleno *ex MS.* Martyrium, miracula. 267 b c d et 268 e
 22 Regina M. Nicomediæ. *Ex MS. Mroll. S. Hieron.* 293
 25 Revocatus M. *Ex Mroll. MSS.* 493
 25 Rheginus Ep. Scopelorum M. *Comment. hist.* Veneratio sacra, tempus et locus Sedis 500
 25 Robertus de Arbrissello Fundator. Ord. Fontis-Ebraldi. *Comm. præv.* § 1 Ordinis Fontis-Ebraldi primum monasterium, nomen, sanctitas. 598. § 2 B. Roberti patria, Vitæ historia, anniversariamemoria, Beatiac Sancti prærogativa nomenclatio 600. § 3 B. Roberti sanctitas illustrium virorum testimoniis celebrata : ejus sepulchrum 602. § 4 Primi in eremitica et apostolica vita socii 603. § 5 B. Roberti miracula 605. § 6 Refutatur epistola sub nomine Goffridi Vindocinensis Abbatis contra B. Robertum conficta 606 Vita auctore Baldrico Ep. Dolensi. Prologus 608. Cap. 1 B. Roberti ortus, studia, archipresbyteratus, publica scientiarum professio, poenitentia 609. cap. 2 Austera in eremo vita : multi conversi : abbatia de Rota fundatio : Apostolici Concionatoris præclare obitum munus 610. cap. 3 B. Roberti prædicatio : conventus Fontis-Ebraldi aliorumque constructio : Ordinis institutio ac regimen. 611. cap. 4 Varia cœnobio ædificata, alita : ejus pietas, miracula, obitus 612. Alia Vita, auctore monacho Fontis-Ebraldi, ejus discip. cap. 1 B. Roberti ægritudo, deliberatio de Abbatissæ electione 613. cap. 2 Petronillæ Abbatissæ electio : B. Roberti statuta 614. cap. 3 Pax inter dissidentes reconciliata B. Roberti opera. Nova cœnobio ædificata, visitata 615. cap. 4 Captivi visitati a B. Roberto, latrones benignitate deliniti : Ursani et in Dolensi Abbatia gesta 616. cap. 5 B. Roberti suprema ægritudo, susceptum viaticum, et sacra unctio 617. cap. 6 Sepultura expetita in Fonte-Ebraldi 618. cap. 7 Preces sub mortem, professio fidei, publica peccatorum sacramentalis Confessio 620
 28 Rochus M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730
 22 Rogatiana M. Nicomediæ. *Ex Mrol. MS. S. Hier.* 203
 17 Rogatianus Mar. *Ex eodem MS. Mrol.* 10
 23 Rogatianus M. in Pannonia. *Ex Mrol. MSS.* 372 et 25 Febr. inter Prætermisissos *ex MS. Paris.* 389 c
 24 Rogatilla M. Nicomediæ. *Ex Mrol. MSS.* 465
 17 Rogatus Mar. Interamnæ in Umbria. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 6
 25 Romæus Lucæ in Etruria. *Comm. præv.* Memoria, reliquiæ translatae. An sit Ordinis Carmelitarum 624 Acta ex Vita B. Avertani. Pia mors 628
 23 Romana Virgo Romana Tuderti in Umbria. *Comm. hist.* § 1 S. Romanæ ortus, conversio,

- vita solitaria, ætas, publica veneratio 381. § 2 gemina translatio corporis 382
 28 Romanus Ab. monasterii Jurensis in Burgundia *Comm. præv.* § 1 Tria monasteria a SS. Romano et Lupicino fratribus extracta : illius memoria in sacris Fastis : Vita scripta 743. § 2 SS. Romanus, Lupicinus, Eugendus floruerunt seculo v non vi. Alius ab hoc S. Romanus, qui ministravit S. Benedicto 744. § 3 Cujus S. Romani reliquiæ adserventur apud Orichios in Lusitania et in Hirnisgensi monasterio in Hispania 746. Vita auctore cœvo *ex MS.* Præfatio 747. cap. 1 S. Romani ortus, vita eremitica, monasterium Condadisonense conditum. Alia a discipulis erecta monasteria 747. cap. 2 Sacerdotium S. Romani. Monasterium Lauconnense pro S. Lupicino erectum aliud vicinum sanctimonialium 748. cap. 3 Obmurmurans senex ob multitudinem ad monasterium admissorum, a S. Romano emendatus. Fuga insolentiorum et lasciviorum monachorum 749. cap. 4 Miracula S. Romani. Ob leprosos sanatos Genevæ honorifice excipitur. 750. cap. 5 Sabiniani Diaconi singularis castitas et potestas adversus dæmones. Obitus et sepultura S. Romani 751. Alia Vita *ex Gregorio Turonensi* 752
 26 Romanus Archiep. Remensis. *Comm. hist.* Monasterium conditum. Tempus Sedis, Sancti titulus 754
 17 Romulus M. Concordiæ in Italia. *Ex Mroll. et Barbarano* 7
 48 Romulus M. *Ex Mroll. MSS.* 67
 28 Rufina V. *Ex Mroll.* 755
 28 Rufina M. *Ex Mroll. MSS.* 730
 24 Rufiniana M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 28 Rufinus M. an Romæ? *Ex Mroll.* 731
 21 Rusticus M. *Ex Mrol. S. Hieron.* 246
 17 Rutilus Mar. *Ex eodem MS. Mrol.* 10
 23 Rutilus M. in Pannonia. *Ex Mroll.* 372
 24 Rutilus M. Nicomediæ. *Ex Mroll.* 465
 18 Rutulus M. in Africa. *Ex Mroll.* 66
 25 Rutulus M. in Africa. *Ex Mroll.* 492

S

- 21 Sabinus M. in Sicilia. *ex Breviar. et Mroll.* 247
 20 Sadoth Ep. Ctesiphontis M. *Comment. præv.* Tempus martyrii, cultus sacer, 178. Acta martyrii *ex MS. Græco* 179. Alia Acta *ex Menæis Græc.* 180
 24 Sanula M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 17 Saturninus Mart. Interamnæ in Umbria. *Ex Mroll. Ferrario et Jacobillo.* 6
 17 Saturninus Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 10
 21 Saturninus M. Adrumeti in Africa. *ex Mrol.* 245 Reliquiæ Bononiæ 246
 28 Saturninus M. Alexandriae. *Ex MSS. Mroll.* 728
 17 Satorus Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
 24 Satorus M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 465
 21 Secunda M. *ex Mroll.* 246
 28 Secundella M. Alexandriae *Ex MS. Mroll. S. Hieron.* 728
 17 Secundianus Mar. Concordiæ in Italia. *Ex Mroll. et Barbarano* 7
 18 Secundinus M. in Africa. *Ex Mroll.* 66
 21 Secundinus M. Adrumeti in Africa. *Ex Mroll.* 245
 21 Secundiolus M. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 246
 22 Secundula M. Nicomediæ. *Ex eodem MS. Mrol.* 293
 17 Secundus Mar. *Ex eodem MS. Mroll.* 10
 24 Securis M. Nicomediæ. *Ex Mrol. MSS.* 465
 21 Securus M. *ex MS. Mrol. S. Hier.* 246
 24 Sellaris

- 24 Sellaris M. Nicomediæ. *Ex Mroll. MSS.* 463
 23 Senerotes M. in Pannonia. *Ex Mroll.* 372
 25 Serapion, sive Serapinus M. in Ægypto. *Sylloge histor.* Abscissio capitis. Cultus variis diebus. 493
 28 Serapion M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 726
 24 Sergius M. Cæsareæ Cappad. *Comment. præv.* Veneratio sacra. an frater S. Eugenii et filius S. Philippi M. Alexand. 466. Vita *ex MS. edita a Salazario.* Idola reddita muta. Constantia in martyrio. Corpus in Hispaniam delatum 467
 28 Servilia M. *Ex MSS. Mroll.* 730
 27 Servilianus M. Smyrnæ. *Ex Mroll. MSS.* 682
 21 Servulus M. Adrumeti in Africa. *ex Mroll.* 243
 Reliquiæ Volaterris 246
 26 Servulus Ep. Veronensis in Italia. *Ex Mroll. Augustino, Valerio Ughello* 668
 21 Severianus Ep. Scythopolitanus M. *Ex epist. Marciani Imper. Nicephoro et Martyrol. Rom.* 249
 27 Severianus M. Thessaloniciæ. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 681
 28 Silvana M. *Ex eodem MS. Mroll.* 730
 17 Silvanus Mar. Concordiæ in Italia. *Ex Mroll. et Barbarano* 7
 17 Silvanus Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
 18 Silvanus M. in Africa. *Ex Mrol.* 66
 18 Silvina M. *Ex Mroll. MSS.* 67
 17 Silvinus Episc. Alciaci in Belgio. *Comment. præv.* § 1 S. Silvini natalis : vitæ historia auctore Antenore, postea correctæ. 24. § 2 patria, genus, Episcopatus 25. § 3 Tempus adventus in Belgium et mortis. 26. § 4 Translationes varix, reliquiæ Besuæ, Audomaropoli, Alciaci. 27. Vita *ex MSS.* Prologus 38. cap. 1 S. Silvini patria, ætas, peregrinatio, virtutes 30. cap. 2 Publica opera, vitæ austeritas, mors, sepultura, miracula 31
 17 Silvinus Ep. Cremonensis in Italia. *Ex Mroll. et Ughello.* Tempus Sedis et mortis. Cultus sacer 32
 18 Sineon Hierosolymorum Ep. M. *Comment. hist.* § 1 Natalis, ordinatio, martyrium, genealogia. 54 § 2 Reliquiæ Bruxellis et alibi 56
 23 Sinertes M. in Asia. *Ex Mroll. MSS.* 369
 23 Sinon M. in Asia. *Ex Mroll. MSS.* 369
 23 Sirenus vel Sinerius monachus Mart. Sirmii in Pannonia. *Comm. hist.* § 1 S. Sirenus Sirmii occisus, non Firmi aut Sexti Firmi 369. § 2 Acta, martyrii tempus, reliquiæ 371
 21 Siricius M. Adrumeti in Africa. *Ex Mroll.* 243
 21 Siricius M. *Ex Mroll.* 246
 23 Siricus M. in Asia. *Ex MSS. Mroll.* 369
 17 Solonus Mar. Concordiæ in Italia. *Ex Mroll.* An a Barbarano recte Vicentiæ attribuitur? 7
 28 Stercola M. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 730
 27 Stephanus Accubitor Mauricii Imper. CP. *Sylloge histor.* Gerocomium et alia ædificia extructa. Cultus sacer 687
 28 Symphorianus M. Romanus. Reliquiæ Antuerpiæ 730
- T
- 25 Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus. *Comment. præv.* § 1 Tempus Patriarchatus. Vita scripta : cultus sacer 577. § 2 Varia circa electionem Patriarchalem discussa : nomen universalis Patriarchæ rejectum 579. Vita auctore Ignatio Episc. Prologus 581. Cap. 1 Probitas parentum S. Tarasii. Hujus pia educatio, Consularis dignitas 581. cap. 2 S. Tarasius ad Patriarchatum destinatus a Paulo decessore 582. cap. 3 electus et consecratus 583. cap. 4 ejus in virtute exercitatio erga se, Clerum, pauperes, monachos. 584. cap. 5 Synodus VII Œcumenica Nicææ habita. Imagines restitutæ 586. cap. 6 Profligata a S. Tarasio hæresis et simonia : immunitas Ecclesiæ propugnata 587. cap. 7 Fortiter Imperatori resistit legitimam uxorem repudiare et cubiculariam ducere volenti. 588. cap. 8 S. Tarasii patientia in adversis : admonitio ad Clerum de frænando illicito sensuum appetitu 590. cap. 9 Comparatio S. Tarasii cum Confessoribus et Martyribus. Utilitas sacrarum imaginum contra Iconoclastas 591. cap. 10 Comparatio cum Apostolis et Patriarchis 597 cap. 11. Senectus, morbus, obitus, sepultura 593. cap. 12 Miracula ad sepulchrum patrata 594
 28 Tellas M. *Ex MS. Mrol. S. Hier.* 730
 22 Thalassius anachoreta in Syria. *Ex Menæis Græc. et Theodoret.* Morum simplicitas mansuetudo 295
 27. Thalelæus anachoreta in Syria. *Comm. præv.* Varii olim Thalelæi. Hujus Cultus sacer 685. Vita *ex Theodoret.* Dæmonum oppugnationes. S. Thalelæi in cista inclusi pœnitentia 686
 23 Thea M. gladio occisa. *Ex Men. Græc.* 368
 21 Theodorus M. Apameæ Syriæ cum S. Mauricio. In hujus Actis *ex MS. Græco* cap. 1 Captivitas 241. cap. 2 Generosa coram Maximiano Imperatore fidei expositio 242. cap. 3 Tormenta inflicta 243. cap. 4 Lenta mors a vespis et crabronibus illata 244
 25 Theodorus Salus propter Christum stultus. *Ex Men. Græc.* 514
 17 Theodulus Mar. Cæsareæ in Palæstina. *Ex Mroll. Eusebio et Metaphraste.* Martyrium in cruce, sepultura, veneratio 10
 26 Theon M. *Ex Mroll.* 635
 28 Theophilus M. Alexandriæ. *Ex Mroll.* 722. an. alius forsân Romæ? 728
 18 Theotonius Presbyter Prior monasterii sanctæ Crucis Canonicorum Regularium S. Augustini Conimbricæ in Lusitania. *Commentarius prævius.* § 1 Prioratus sanctæ Crucis. Veneratio sacra S. Theotonii. Acta ejus antiqua, a variis conscripta 108. § 2 Ætas, Reliquiæ : Annus monasterii sanctæ Crucis extructi 110
 Vita auctore cœvo Canonico Regulari monasterii sanctæ Crucis, eruta *ex MSS. ab Hieronymo Mascarena edita a Joanne Tamaio Salazario V. CL.* Prologus 111
 Pars 1 cap. 1 S. Theotonii ortus, studia, sacerdotium, præfectura Ecclesiæ Viseensis 111
 cap. 2 Iter primum Hierosolymitanum. Vita a reditu privata : conciones, emendatio morum in populo : castitatis exempla 112. cap. 3 Iter secundum Hierosolymitanum : tempestas precibus sedata : sacra loca pie lustrata : redditus in Lusitaniam 113
 Pars 2 cap. 1 Monasterium sanctæ Crucis extructum, regimen S. Theotonio impositum : singulares in regendo dotes 115. cap. 2 Ejus intercessione captivi liberati : Curatio Regi et Reginæ impensa : dæmones fugati 117. cap. 3 Familiaritas cum Rege : huic victoria impetrata : monasterium dotatum 119. cap. 4 Regimen monasterii depositum : varix visiones, mors, sepultura 119
 Alia Vita auctore anonymo, eruta *ex MSS. ab Emmanuele Faria de Sousa, et edita ab eodem Joanne Tamaio Salazario.* Ortus, educatio, Prioratus Viseensis : iter duplex Hierosolymitanum : tempestas precibus sedata. Prioratus

- tus monasterii sanctæ Crucis : precibus Regi victoria, alteri e carcere libertas impetrata. Præparatio pia ad mortem, obitus 120
- Alia Vitæ epitome ex *Breviario antiquo Eborensi*. Præclara illustrium virtutum ejusdem S. Theotoni relatio 122
- 21 Timotheus anachoreta in Symbolis. *Ex Men. Græc.* Mortificatio passionum : Virginitas, miracula 270
- 27 Titianus M. Thessalonicae. *Ex Mroll.* 681
- 21 Titus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 246
- 19 Tullius M. in Africa. *Ex Mroll.* 132
- 21 Tumulus M. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 246
- 20 Tyrannio Ep. et alii Martyres Tyri. *Comm. hist.* § 1 Horum Martyrum anniversaria celebritas 174 § 2 Martyrii tempus ac modus 175
- V
- 22 Valerius M. Nicomediae. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 292
- 28 Veneria M. *Ex eodem MS. Mrol.* 730
- 17 Venustina Mar. *Ex eodem MS. Mrol.* 10
- 21 Verulus M. Adrumeti in Africa. *Ex Mrol.* 243
- 17 Victor M. *Ex Mrol. MSS.* 10
- 17 Victor alius M. *Ex Mrol. MS. S. Hier.* 10
- 20 Victor M. *Ex Mroll. et Breviar. Tullensi* 176
- 22 Victor M. Nicomediae. *Ex MS. Mrol. S. Hieronymi* 293
- 24 Victor M. Nicomediae. *Ex Mrobl. MSS.* 465
- 25 Victor M. in Ægypto. *Sylloge hist.* Manuum et pedum amputatio, tormenta in pila, capitis abscissio. Cultus sacer variis diebus 493
- 26 Victor Presbyter Archiaci in Campania Gallica. *Comm. præv.* Sanctus hic Galliae vindicatur. Vita et sermones de eo scripti. Cultus sacer 669 Vita auctore antiquo anonymo. *Cap. 1* S. Victoris ortus, educatio, presbyterium, vita anachoretica, vinum precibus impetratum 671 *cap. 2* Cœlestes visiones. Obitus. Miracula 666. Sermo S. Bernardi Abb. 672. Hymnus triplex auctore eodem S. Bernardo 673
- 28 Victor M. Alexandriae. *Ex Mrol. MSS.* 728
- 24 Victorinus M. in Africa *Comm. præv.* 460. Acta Passionis. *cap. 1* Inedia et tormenta in carcere tolerata 461. *cap. 2* Martyrium 462
- 24 Victorinus M. Nicomediae. *Ex Mroll. MSS.* 465
- 22 Victorina M. Nicomediae. *Ex MS. Mrol. S. Hieronymi* 293
- 21 Victorinus M. *Ex Mroll.* 246
- 22 Victorinus M. in Africa. *Ex Mroll.* an Palatinus? 292 an. reliquiae Bononiae? 292 f
- 25 Victorinus M. in Ægypto, *Sylloge histor.* Tormenta in pila : capitis abscissio. Cultus sacer variis diebus 493
- 28 Victorinus M. Alexandriae. *Ex MSS. Mroll.* 728
- 28 Victorinus M. Romanus, Reliquiae Antuerpiæ 730
- 17 Victuria Mar. *Ex MS. Mrol. S. Hieron.* 10
- 28 Vindemialis Ep. Veronæ. *Ex Mroll. et Augustino Valerio.* Tempus Sedis, sepultura, reliquiae; cultus 734
- 21 Vitalina V. Artonæ apud Arvernos. *Ex Mroll. et Gregorio Turonensi* 248
- 20 Ulricus, sive Ulficus, Presb. eremita Angl. *Comm. præv.* Cultus, acta, ætas, an monachus Cisterciensis? 230. Vita *ex MS. Cap. 1* S. Ulrici conversio, vitæ austeritas, miraculorum manifestatio 231 *cap. 2* Luctæ cum dæmonibus, multiplex victoria 232. *cap. 3* Divinæ illustrationes, occultorum cognitio, morborum curatio, alia miracula 233. *cap. 4* Prædictiones, mors 233. Alia Vita *ex Matthæi Parisii historia* 234
- 22 Urbana M. Nicomediae. *Ex MS. Mrol. Hieronymi* 293
- W
- 25 Walburgis Virgo et Abbatissa Heidenheimensis, Eystadii in Germania. *Commentarius prævius* § 1. S. Walburgis Vita a variis antiquis et illustribus scriptoribus exarata 516. § 2 Discessus ex Anglia, non cum S. Richardo patre, aut SS. Wunibaldo aut Willibaldo fratribus in Italiam : sed cum S. Lioba et aliis Virginitibus in Germaniam. Ætas reliqua 519. § 3 Dies obitus : veneratio sacra. Alia in Westphalia Walburgis sanctimonialis. 520. § 4 Reliquiarum translatio Eystadium. Veneratio Kalendis Maii. SS. Wereburga et Walburga pro una eademque a nonnullis habitæ 521 § 5. Sacra veneratio S. Walburgis per reliquam Germaniam, Burgundiam, Franciam, ac potissimum Attiniaci in Campania Gallica. Aliæ SS. Walburgæ Martyres 523. § 6 Templum et reliquiae S. Walburgis Furnis, Brugis, Aldenardæ, Ipris in Flandria 525. § 7 Templum et cultus Antuerpiæ, Tilæ, Zutphaniae et Groningæ. An Antuerpiæ hospitio excepta? 527. § 8 Cultus in Anglia. De eadem Orationes et hymnus 528
- Vita auctore *Wolphardo Presbytero lib. 1* Præfatio 529 *cap. 1* S. Walburgis genus, fratres sancti, vita monastica, lux cœlitus data. 530. *cap. 2* Moribunda sanata precante S. Walburge : hujus obitus 530. *cap. 3* Reliquiae Eystadium translatae : pars data Liubilæ 531. *cap. 4* Miracula in morbis depulsis, et cereo accenso 532. *cap. 5* Variis sanitas collata 530. *cap. 6* Contumax sæpius punitur, et sanatur : alii morbi depulsi 533
- Lib. 2* Prologus 534. *cap. 1* Res deperditæ recuperatae : cæcus illuminatus 535. *cap. 2* Morbus caducus curatus : homicidium punitum 537. *cap. 3* Cæci illuminati : alia miracula 538
- Lib. 3* Prologus 539. *cap. 1* Cæcitas sublata : res perditæ recuperatae. 540. *cap. 2* miracula patrata in muta, clauda, cæcis sanatis. 541. *cap. 3* Res variæ acceptæ : muta sanata 543
- Lib. 4* Præfatio 544. *cap. 1* Claudii octo et mutus sanati 545. *cap. 2* Dæmoniaca liberata et iv cæci visu donati. 545. *cap. 3* mira ingluviæ et fastidium cibi depulsa 546
- Vita II auctore Adelboldo Episc. Ultrajectino. *cap. 1* Gesta S. Walburgis, obitus, corporis translatio 548. *cap. 2* Pars reliquiarum donata Liubilæ Abbatissæ. Ingluviæ aliique morbi sublati 540. *cap. 3* Varia miracula patrata 550. Miracula Tilæ facta *ex MS. Antwerp.* Epistola 1 Custodis Tilensis ad Adalboldum Episc. Ultrajectinum 552. Epistola 2 ad Immonem Diaconum 553
- Vita III, *et MSS.* Prologus 554 *cap. 1* Gesta S. Walburgis, obitus, corporis translatio. 554. *cap. 2 et 3* omisum.
- Vita IV metrica auctore *Medibardo ex MS.* Prologus 556. *Libri 4.* Vita, obitus, Translatio, miracula 556
- Vita V auctore *Philippo Ep. Eystettensi* Prologus 553 *cap. 1* S. Walburgis ortus : genealogia sancta. S. Richardi patris obitus 559. *cap. 2* Fratrum S. Willibaldi Episcopatus, S. Wunibaldi sacerdotum 560. *cap. 3* Discessus S. Walburgis ex Anglia in Germaniam. Vita monastica

<p>tica in Thuringia 561. <i>cap. 4</i> Vita monastica in Heidenheim : duplicis monasterii præfectura 563. <i>cap. 5</i> Miracula in vita patrata : obitus, corporis translatio 564. <i>cap. 5</i> Reliquiæ aliquæ ad monasterium Monheim translatae : miracula varia patrata 565. <i>cap. 7</i> Fluxus olei miraculosus ex corpore S. Walburgis 567</p> <p>Vita VI studio Sanctimonialium. <i>Eystett. scripta.</i> Prologus 568. <i>cap. 1</i> S. Walburgis ortus, genus, adventus ex Anglia in Germaniam. 568 <i>cap. 2</i> Vita monastica, miracula 570 <i>cap. 3</i> Obitus, translatio 572</p> <p>Analecta de oleo S. Walburgis 574. Miracula virtute olei patrata auctore Jacobo Gretsero 574</p>	<p style="text-align: center;">Z</p> <p>21 Zacharias Patriar. Hierosolymitanus. <i>Comm. hist.</i> Tempus Sedis, captivitas cum Cruce Christi apud Persas : restitutio. Cultus sacer 250</p> <p>19 Zambdas vel Zabdas Ep. Hierosolymorum. <i>Ex Epiphanio, Eusebio, Nicephoro et Mrol. Rom.</i> Tempus Sedis et obitus. An legio Thebæa ab eo conversa et baptizata ? 431</p> <p>23 Zebinas anachoreta in Syria. <i>Ex Menæis.</i> Cultus 383 <i>Acta ex Theodoreto.</i> Oratio, hospitalitas, miraculum, ecclesia ei erecta 384</p> <p>23 Zenon M. in Africa <i>Ex Mroll.</i> 368</p> <p>23 Zenon M. in Asia. <i>Ex Mroll. MSS.</i> 369</p> <p>28 Zethas M. <i>Ex MS. Mrol. S. Hieron.</i> 730</p>
--	---

INDEX

CHRONOLOGICUS

Quae hoc tomo examinantur quaestiones Chronologicae, strictim ordine seculorum a Christo nato ad nostra tempora observato, proponuntur, quo scilicet tempore Sancti, praecipue quorum Acta hoc tomo, aut memoria, referuntur, diem extremum obierint, native, aut ad episcopatum, aut quid aliud evecti fuerint, aut eorum reliquiae elevatae, aut translate.

Litterae ABC etc. indicant partes paginarum, in quibus rationes Chronologicae observantur.

I SECLUM A CHRISTO NATO.

- An. 37 Cathedra Antiochiaë a S. Petro collocata 286
 Post 60 S. Mathias Apostolus moritur 24 Febr. 436
 Hoc sec. 1 S. Mariamna soror S. Philippi Apost. 17 Febr. 4
 S. Aristion Christi discipulus Salaminaë in Cypro 22 Febr. 287
 SS. Nymphas et Eubulus Apostoli 28 Febr. 725
 An. 97 S. Abilius Episc. Alexandrinus 22 Febr. 288
 Cir. 100 S. Felix Ep. Meten. 21 Febr. 239

II SECLUM.

- Cir. 102 S. Auxibius Ep. Soliorum in Cypro moritur 19 Febr. 126
 An. 107 S. Simeon Hierosolymorum Ep. 18 Febr. 54 55 d
 Cir. 142 S. Celsus Ep. Trevir. moritur 4 Januar. colitur 23 Febr. 399 400 b
 Cir. 176 S. Anthimus Ep. Interamnæ et Spoleti 21 Febr. 239 240 d

III SECLUM.

- An. 251 S. Polychronius Martyr Episc. Babylonis 17 Febr. 3
 251 S. Martha V. M. Asturicaë in Hispania 23 Febr. 367
 SS. Papias, Theodorus, Conon, Claudianus MM. Attaliaë in Pamphylia 26 Febr. 632
 S. Nestor Ep. M. Pergæ in Pamphylia 26 Febr. 632
 Cir. 255 Martyres Leontini occiduntur 18 Febr. 57
 An. 259 SS. Montanus, Lucius, Julianus, Victorius, Flavianus MM. in Africa obeunt 24 Febr. 460
 261 Martyres Alexandrini, qui peste laborantibus inservientes, extincti sunt 28 Febr. 726
 Sub Valeriano et Gallieno an passi SS. Leo et Pargorius 28 Febr. 58 b
 An. 273 SS. Saturninus, Castulus alique MM. Interamnæ in Italia 17 Febr. 6
 Cir. 285 SS. Victorinus, Victor, Nicephorus, Claudianus, Dioscorus, Serapion, Papias MM. in Ægypto 25 Febr. 493
 An. 295 SS. Maximus Comes rei privatae, Claudius, Præpedigna uxor, Alexander et Cutias filii MM. 18 Febr. 58

- An. 296 S. Gabinius Presb. M. frater S. Caii Papæ 19 Febr. 130 131 a
 297 S. Gelasius seu Gelasinus Mimus M. 27 Febr. 680

IV SECLUM.

- Sec. 4 initio SS. Ananias Presb. Petrus Claviger et 7 milites MM. 24 Febr. 499
 An. 302 S. Sirenus M. Sirmii in Pannonia 369
 303 SS. Donatus, Secundianus alique MM. Concordiaë in Italia 17 Febr. 7
 Claudius, Sabinus, Maximus, et alii 79 MM. in Sicilia 21 Febr. 247
 S. Dionysius Ep. Augustan. M. 26 Febr. 636 639 d
 304 S. Zambdas Ep. Hierosolym. moritur 19 Febr. 131
 Tyrri Martyres occiduntur 20 Febr. 174
 Martyres in Arabia 22 Febr. 293
 S. Sergius M. Cæsareæ Cappad. 24 Febr. 466
 Sub Maximiano Imp. SS. Mauritius, Photinus et alii fere 70 milites MM. Apameæ in Syria 21 Febr. 240
 An. 308 SS. Theodulus et Julianus MM. Cæsareæ Palæstinæ 17 Febr. 10
 310 S. Tyrannio Ep. Tyri M. 20 Febr. 174 175 f
 311 S. Alexander fit Episc. Alexandr. 640 e
 Cir. 313 S. Paschasius Ep. Vienn. in Gallia moritur 22 Febr. 294
 An. 317 Concilium Alexandrinum contra Arium 642 a
 Cir. 324 S. Romana V. Tuderti obit 23 Febr. 381
 An. 325 Concilium Œcumenicum Nicænum contra Arium 643 a
 326 S. Alexander Ep. Alexandrinus moritur 26 Febr. 644 b
 Cir. 330 S. Helena obit 683
 An. 343 Persecutio sub Sapore in Perfide 178 a 345
 S. Sadoth Ep. M. sub Sapore 20 Febr. 178 179 a
 Hoc 4 sec. S. Faustinianus Ep. Bononiensis moritur 26 Febr. 644 b
 An. 353 S. Porphyrius Ep. Gazæ nascitur 640 e
 Cir. 355 S. Rhegius Ep. Scopelorum M. 25 Febr. 500
 An. 354 Constantina filia Constantini Magni moritur 71 e
 359 Liberius Papa exul apud S. Constantiam delitescit 71 d
 Superfuerunt aliquamdiu SS. Constantia Augusta

- gusta, Attica et Artemia : coluntur 18 Febr. 68 71 e
- 369 S. Cæsarius fr. S. Gregorii Nazianz. moritur 25 Febr. 506
- 379 S. Irene V. soror S. Damasi Papæ moritur 21 Febr. 248
- Cir. 390 S. Vitalina V. apud Arvernos moritur 21 Febr. 248
- An. 393 S. Porphyrius fit Ep. Gazæ 649 b
- 400 S. Andreas fit Episc. Florentinus, mortuus 26 Febr. 666
- V SECULUM.
- An. 401 Theodosius junior nascitur mense Martio an 23 die, non 10 Aprilis? renuntiatur Imperator 658 c fit rescriptum nomine duorum Imperatorum Arcadii et Theodosii 659 c
- 413 Burgundiones ad Rhenum habitant 745 c
- 421 S. Porphyrius Ep. Gazæ moritur 26 Febr. 650
- 434 S. Proculus fit Episc. CP. 79 e
- 444 S. Romanus Ab. fit Presbyter 745 b Burgundiones partem Sabaudia obtinent 745 d
- 446 Terræ motus Constantinopoli 78 d S. Proculomortuo fit S. Flavianus Episc. CP. 80 a
- 447 Bassianus Ep. Ephesinus a S. Flaviano expellitur 80 b
- 449 S. Flavianus Ep. CP. occiditur mense Augusto, colitur 18 Febr. 72 76 e 77 c
- 452 S. Severianus Ep. Scytopolitanus M. 21 Febr. 249
- 456 S. Eleutherius Ep. Tornac. nascitur 184 a
- 457 S. Proterius Patriar. Alexandrinus M. occiditur in Paschate, colitur 28 Febr. 735 739
- Regnum Cantii in Britannia cœptum 476 b
- Hoc 5 sec. SS. Zebinas, Polychronius, Moyses, Damianus anachoretæ in Syria 23 Febr. 383
- SS. Jeannes, Moyses, Antiochus, Antoninus anachoretæ in Syria 23 Febr. 385
- SS. Thalassius et Limuæus anachoretæ 22 Febr. 295
- An. 460 S. Romanus Ab. Jurensis moritur 28 Febr. 743 745 c
- An. 460 S. Lomanus Ep. Hiberniæ obit 17 Febr. 13 14 e
- Cir. 460 S. Baradatus anachoreta in Syria 22 Febr. 296
- S. Thaleuæus anachoreta in Syria 27 Febr. 685
- Cir. 470 S. Pulechronius Episc. Virdunensis moritur 17 Febr. 11 13 d
- Cir. 480 S. Modestus Ep. Trevir. 24 Febr. 469
- An. 483 S. Simplicio Papæ mortuo succedit S. Felix III 509 e
- 484 Petrus Mongus Ep. Alexand. a S. Felice Papa excommunicatur 509 f Schisma Orientalium 504 510 511
- 487 S. Eleutherius fit Ep. Tornacensis in vico Blandinio 184 d
- 490 S. Fortchernus Ep. Hiberniæ 17 Febr. 13 15 d
- 492 S. Felix III Papa moritur 25 Febr. 507 510
- Cir. 495 S. Eucharius Ep. Trajectensis obit 20 Febr. 180 181 b
- An. 497 S. Eleutherius Blandinio Tornacum migrat 184 e f
- Cir. 500 S. Habetdeus Ep. Lunensis M. 17 Febr. 15
- Olcanus, Bolcanus, Ep. Hibern. 20 Febr. 181
- VI SECULUM.
- An. 501 S. Eleutherius Romam proficiscitur ad S. Symmachum 185 a
- Sec. 6 initio S. Servulus Ep. Veronensis moritur 26 Febr. 668
- Cir. 512 S. Falco Ep. Trajectensis obit 20 Febr. 180 181 f
- An. 519 Schisma Orientalium sublatum sub S. Hormisda Papa et Justino Imp. 513 b
- Hoc 6 sec. S. Eucharius Ep. Trajectensis moritur 27 Febr. 686
- An. 527 S. Eleutherius Synodum colligit 185 b
- 531 S. Eleutherius Ep. Tornacensis moritur, an 20 Februarii? 183 185 b 187 an 30 Junii? 187 a
- Cir. 533 S. Romanus Archiep. Remen. obit 28 Febr. 754
- An. 536 S. Maximianus Ep. Ravennas moritur 22 Febr. 297 298 a
- 560 S. Ethelbertus fit Rex Cantianorum 476 c
- An. 569 S. Comganus Ab. Clinnussensis in Hibernia obit 27 Febr. 687
- Cir. 570 S. Æoladius Ep. Nivernensis 26 Febr. 668
- Eodem 6 sec. S. Fintanus Ab. de Cluain-Ednech Hibernus 17 Febr. 16
- An. 582 Mauricius fit Imp. 480 b
- 586 S. Prætextatus Ep. Rotomag. M. necatur in Paschate. colitur 24 Febr. 470 471 473 a
- 597 S. Ethelbertus Rex Cantii baptizatur et 10000 Anglorum 477 e f
- 6 sec. fine S. Agricola Ep. Nivernensis obit 26 Febr. 668
- VII SECULUM.
- Sec. 7 initio S. Paterius Ep. Brixia moritur 21 Febr. 252
- S. Letardus Ep. Silvanectensis in Gallia, Cantuariæ in Anglia 24 Febr. 474
- An. 609 S. Zacharias Patriar. Hierosolym. creatur 250 c
- 610 Thoma Patr. CP. 20 Martii mortuo Sergius creatur Patr. CP. 18 Apr. 250 c
- Phocas Imp. interficitur 5 Octob. 250 c
- 611 Sisebutus post Gundemarum Rex Gothorum in Hispania 81 d
- 614 Hierosolyma a Chosroe R. Pers. capitur. Crux Christi aufertur cum S. Zacharia Patriarcha mense Junio 250 e
- B. Pippinus cum Chlothario II conspirat,antum Major Domus? 256 d c
- Post 614 S. Stephanus Accubitor Mauricii Imperat. CP. obit 27 Febr. 687
- An. 616 S. Ethelbertus R. Cantii moritur 24 Febr. 476 478 d 482 e
- 620 Sisebuto mortuo succedit Recaredus filius Rex Gothorum in Hispania, aliquot mensibus 81 d
- 621 Suintilanus fit R. Gothorum in Hispania 81 d
- 628 S. Anastasius Persa M. obit 22 Janu. 648 f d
- Chosroes R. Persarum interficitur 28 Febr. 251
- S. Zacharias Patr. Hierosol. liberatur cum Cruce Christi e Persica captivitate 251 e
- 629 S. Zacharias Patr. Hierosol. Sedi restituitur cum Cruce Domini 251 e
- 631 S. Zacharias Patriar. Hierosolym. moritur 21 Febr. 250
- Sisinandus fit R. Gothorum in Hispania 81 e
- 632 S. Helladius Archiep. Toletanus moritur 18 Febr. 81 a 82 e
- 634 Crux Christi Hierosolyma Constantinopolim defertur 251 e
- 646 B. Pippinus Dux et Major-Domus Regum Austrasiæ moritur 21 Febr. 254 f 264 e

- Hoc sec.* 7 S. Gumbertus Ep. Senonensis in Vosago monachus 21 Febr. 265
- An.* 651 S. Aidanus Ep. Lindisfarnensis moritur 22 d
- Cir.* 653 S. Felix Ep. Brixien. obit 23 Febr. 390
- Cir.* 660 S. Baldomerus Subdiac. Lugduni moritur 27 Febr. 688
- An.* 661 S. Finanus Ep. Lindisfarnensis obit 17 Febr. 21 23 e
- 663 S. Barbatus fit Ep. Beneventanus 139 e
- 665 Paschæ diversitas agitata in Anglia 88 89
- 676 S. Colmannus Ep. Lindisfarn. moritur 18 Febr. 84 89 e
- Post* 680 S. Mansuetus Ep. Mediolani 19 Febr. 138
- 682 S. Barbatus Ep. Beneventanus 19 Febr. 139 141 b
- Sub VII sec. finem* SS. Germanus Ab. et Randoaldus Præpositus Grandis-Vallis MM. 21 Febr. 266
- S. Earcongotha V. in monasterio S. Faræ 23 Febr. 393
- S. Aldetrudis V. Abbatissa Malbodii 25 Febr. 514
- Cir.* 700. S. Alnothus Erem. M. in Anglia 27 Febr. 689
- Extruitur monasterium Alciacum in Belgio 27 c
- VIII SECULUM.
- An.* 715 Carolus Martellus fit Major-Domus apud Austrasios 214 f
- Chilpericus fil. Childerici Rex Francorum 26 e
- An.* 717 S. Rigobertus Ep. Remorum pellitur in exilium 215 r
- Cir.* 720 S. Silvinus Ep. moritur 17 Febr. 24 26 f
- An.* 720 Chilpericus R. Franc. obit 26 f 213 a
- Succedit Theodericus 213 a
- 721 S. Eucherius fit Episcopus Aurelianensis 213 a
- Cir.* 722 S. Milburga V. in Anglia moritur 23 Febr. 394 396 d
- An.* 725 Leo Isauricus contra imagines sacras insurgit 690
- 730 S. Germanus Patriarcha CP. e sede pellitur 690 a
- SS. Basilius et Procopius Decapolita ob sacras imagines tormentis multis affliguntur 685
- 732 Saraceni cæduntur a Carolo Martello 613 b
- 737 S. Eucherius Ep. Aurelian. cæsis iterum Saracenis mittitur a Carolo Martello in exilium 213 d
- 741 Leo Isauricus Imp. moritur. 690 e e carcere liberantur SS. Basilius et Procopius Decapolita 690
- Carolus Martellus moritur : sepelitur in æde S. Dionysii 215 d
- 743 S. Eucherius Ep. Aurelian. moritur Trudonopoli 20 Febr. 211 213 c d
- S. Petrus Majumenus M. 21 Febr. 269
- Synodus Liptinensis habetur 218 a
- Cir.* 748 S. Walburgis venit in Germaniam 519 b
- An.* 750 Pippinus Rex Francorum constituitur 34 b
- 757 Stephanus III Papa moritur 40 b postea S. Fulradus factus Ab. S. Dionysii 40 b
- 758 Theodemarus primus Abbas Gorziensis creatur 693 c
- 773 S. Silvinus Ep. Cremonensis obit 17 Febr. 32
- Cir.* 780 S. Leo Ep. Catanensis in Sicilia 20 Febr. 226 227 b
- S. Walburgis V. Abbatissa Heidenheimii moritur 25 Febr. 516 520 f 573
- An.* 784 S. Fulradus Ab. S. Dionysii moritur 17 Febr. 33 37 b
- S. Tarasius ordinatur Patriar. CP. 25 Dec. 578 a
- 787 Habita I Synodus Nicæna œcumenica 585 586
- Cir.* 788 S. Angilbertus vitam monasticam Centulæ auspicatur 93 a
- An.* 798 S. Beatus Presb. in Hispan. obit 19 Febr. 147 151 a
- IX SECULUM.
- Sec.* 9 initio S. Georgius Ep. Amastrenus in Paphlagonia moritur 21 Febr. 272
- An.* 806 S. Tarasius Patriarcha CP. 25 Febr. 577 578 a
- 806 S. Nicephorus consecratur Patriarcha CP. 12 Apr. die Paschæ 578 b
- 814 S. Angilbertus Ab. Centulensis moritur 18 Febr. 91 99 b
- Cir.* 831 S. Maximiani Ep. Ravenn. ossa elevantur et transferuntur 301 e f
- 842 Transfertur corpus S. Angilberti 99 d
- Cir.* 854 Fabula de damnato Carolo Martello primum protruditur 216 d
- An.* 870 Corpus S. Walburgis Eystadium translatum 521 f
- Cir.* 870 S. Lazarus Conf. mon. Presb. ac pictor moritur 23 Febr. 398
- An.* 880 Corpora SS. Trudonis et Eucherii elevata 224
- 897 Elevatio corporis S. Eleutherii facta 18 Septemb. Dominica 187 d e
- X SECULUM.
- An.* 957 B. Joannes Ab. Gorziensis ab Ottone Imp. mittitur ad Abdarachmanem R. Cordubensem 695 b 717
- 960 S. Oswaldus fit Ep. Wigorniensis 755 b
- 962 B. Joannes Ab. Gorziensis moritur 27 Febr. 691 895 c
- 972 S. Oswaldus fit etiam Archiep. Eboracensis 755 c
- Cir.* 980 S. Celsi Ep. Trevir. corpus invenitur 23 Febr. 399 402
- An.* 992 S. Oswaldus Archiep. moritur 29 Febr. 755 b. 761 f
- Cir.* 1000 Extructum monasterium sanctæ Crucis Fontis Avellani in Italia 412 c
- XI SECULUM.
- An.* 1002 Elevatur corpus S. Oswaldi Archiep. 756 b
- 1038 B. Petrus Damianus fit Ep. Ostiensis et S. R. E. Cardinalis 418 b c
- 1064 aut seq. Translatio corporis S. Eleutherii Blandinio Tornacum 20 Febr. 189 b
- 1072 B. Petrus Damianus moritur 22 Febr. colitur 23 Febr. 412 415 e 422 a
- 1088 S. Gerlandus fit Episc. Agrigentinus in Sicilia 596 a
- 1089 Henricus Comes præest Lusitaniæ 110 b
- Cir.* 1100 S. Benedictus Episc. in Sardinia moritur 17 Febr. 41
- XII SECULUM.
- An.* 1101 Corpus S. Milburgæ V. Angl. invenitur 397 a
- S. Gerlandus Episc. Agrigentinus in Sicilia moritur 25 Febr. 597 c
- 1109 B. Edigna Virgo regia moritur 26 Febr. 674 675 d
- 1117 B. Robertus de Arbrisello moritur 25 Febr. 613 c
- 1119 Petrus de Honestis Prior Clericorum monasterii Portuensis in Ital. obit 417 b 1124

- 1124 S. Constabilis Ab. Cavensis moritur 17 Febr. 42 c
 S. Barbati corpus transfertur 141 d
 1127 Reliquiæ S. Mathiæ Ap. Treviris inveniuntur. 457 a
Cir. 1127 S. Joannes Theristes moritur 24 Febr. 484 485 c
An. 1128 Ordo Cisterciensis in Angliam venit 230 b
 1134 Monasterium S. Crucis Conimbriæ extruitur a S. Theotónio et aliis 110 c
 1135 S. Theotónius fit prior monasterii S. Crucis 110 d
 1141 Senonensis Synodus in caussa Petri Abailardi 196 a c d
 1148 Ecclesia S. Mathiæ Treviris ab Eugenio III Papa dedicatur 459 c
 1154 B. Ulricus Presb. Eremita Anglus moritur 20 Febr. 230 a
 1159 Corpus S. Gerlandi transfertur 598 a
 1166 S. Theotónius moritur 18 Febr. 108 110 d
 1169 Corpora SS. Trudonis, Eucherii et Liberti inventa elewantur 224
 1178 B. Evermodus Ep. Raceburgensis moritur 17 Febr. 47 51 c

XIII SECVLUM.

- An.* 1247 Translatio nova S. Eleutherii Ep. Tornacensis 25 Augusti 189 d
 1265 B. Bonifacius Ep. Lausanensis moritur 19 Febr. 151 c
 1277 B. Margarita de Cortona habitum 3 Ordinis S. Francisci induit 304 f
 1297 B. Margarita de Cortona moritur 22 Febr. 302 c

XIV SECVLUM.

- An.* 1301 Corpora SS. Romanæ et aliorum 4 transferuntur Tuderti 382 e
 1351 B. Conradus eremita 3 ordinis S. Francisci in Sicilia moritur 13 Febr. 162
 1354 Corpus B. Petri Damiani transfertur 422 c
Hoc 14 sec. S. Avertanus ordinis Carmelitarum moritur 25 Febr. 621

XVI SECVLUM.

- An.* 1508 Corpus S. Felicis Ep. Brixien. invenitur 392 f
 1512 B. Petrus Damianus in Patronum a Faventinis assumitur 422 d
 1513 Reliquiæ SS. Avertani Ordinis Carmelitar. Romæi et Senesii deponuntur Lucæ in æde Cathedrali 623 624 b
 1516 B. Conradi veneratio aliqua permissa 163 a 170 d
 1544 B. Conradi veneratio toti Siciliæ indulta 164 c.
 1580 Corpus B. Margaritæ de Cortona transfertur 304 d
 1586 Corpora SS. Zamæ et Faustini Epp. Bononiensium a Palæoto Archiep. Bononien. transferuntur 645 f

XVII SECVLUM.

- An.* 1603 Approbatur veneratio sacra reliquiis B. Bonifacii Ep. Lausanensis hactenus exhibitæ 154 c
 1609 Reliquiæ S. Primiani Episcopi Anconæ transferuntur 373 b
 1622 Officium Ecclesiasticum de B. Margarita de Cortona permittitur toti Ordini S. Francisci ab Urbano VIII 302
 1625 B. Conradi veneratio toti Ordini Minorum ab eodem Urbano VIII permittitur 164 f
 1630 Corpus S. Theotonii supra altare translatum 110 f
 1650 Reliquiæ SS. Symphoriani, Macarii et aliorum MM. Romanorum elewantur Antuerpiæ in templo Societatis Jesu 28 Febr. 730
 1651 S. Eusebii M. Romani corpus Gandavum transfertur ad templum Societatis Jesu 17 Febr. 7
 1653 S. Paschalis M. Romani corpus Antuerpiam translatum, in templo Societatis Jesu honoratur 26 Febr. 639

DE ACTIS SANCTORUM

FEBRUARII

TOMUS TERTIUS.

Tertius hic est FEBRUARII tomus, dierum numero, ac Sanctorum, quorum res gestæ narrantur, singulis priorum major, non item mole. Primus sex dies complectitur : Acta interdum multiplicia, etiam eorundem, ac longa. His tamen detruncare quidquam, nefas duximus : aut quæ in luce publica necdum posita, non proferre. Secundus x dierum Sanctos enumerat, Actaque eorum recenset, quædam uberioribus commentariis nostris disputata, ut et eorum firmaretur auctoritas, et aliis lumen prætenderetur. Tertium in tomum reliquos XII dies redegimus : qui neque prolixa Acta habent, et clariora pleraque. Occurrunt tamen, ut in prioribus, quæ illuvie ac squallore, vel ævi sui vel gentis, deterso, nitidari oporteat, non styli lima, qua ad vetera purganda non utimur, sed locorum rerumque ac temporum explanatione.

Te precamur, LECTOR BENEVOLE, ut favore tuo, et ipsorum conciliato Divorum patrocinio laborem nostrum promoveas : ac præsertim lumen ut nobis a Deo impetres, utque incitationem voluntatis, quo Acta sic pervideamus Sanctorum, aliisque imitanda proponamus, ut priores ipsi imitemur.

XVII FEBRUARII.

SANCTI QUI XIII KALENDAS MARTII COLUNTUR.

S ancta Mariamna, soror S. Philippi Apostoli, Virgo Apostolica. S. Polychronius, Episcopus Babylonis Martyr.		S. Castus,	
S. Saturninus,		S. Donatus alter,	
S. Castulus, vel Castula,		S. Victor,	
S. Magnus,	} Martyres Interam- næ in Umbria.	S. Agapa,	
S. Lucius,		S. Donata,	
S. Rogatus,		S. Codenis,	
S. Joannes, et socii		S. Dativus,	
S. Eusebius, Martyr Romanus, Gandavi in Belgio.		S. Fortunio,	
S. Donatus,		S. Marcella.	
S. Secundianus,		S. Quintianus,	
S. Romulus,		S. Julia,	
S. Solonus,		S. Januarius alter,	
S. Chrysanthus,		S. Cascentus,	
S. Eutychius,	} Martyres, Concordiæ in Italia.	S. Cœlestinus,	
S. Justus,		S. Saturninus,	
S. Cordius,		S. Cypton,	} Martyres.
S. Silvanus,		S. Felicitas,	
S. Neomedius,		S. Donatianus,	
S. Polycratius,		S. Victuria,	
et alii LXXX.		S. Æmilia,	
S. Chrysanthianus et LXXXX socii	} Martyres, Aquileiæ in Italia.	S. Bassilla,	
S. Faustinus,		S. Saturus,	
et socii XLIV	} Martyres.	S. Ebasus,	
S. Januarius,		S. Secundus,	
S. Felicianus,	} Martyres.	S. Felix,	
S. Donatus,		S. Octavianus,	
		S. Faustina,	
		S. Albina,	
		S. Venustina,	
		S. Rogatianus,	
		S. Victor alter,	

S. Marcus, }
 S. Cetula, }
 S. Rutilus, } Martyres.
 S. Silvanus alter, }
 S. Covilius, }
 S. Theodulus } Martyres Cæsareæ in Pa-
 S. Julianus, } læstina.
 S. Bonosius, sive Bonosus, Ep. Treviren. in
 Belgica I.
 S. Pulchronius Episc. Virdunen. in Bel-
 gica I.
 S. Lomanus, } Episcopi Athrymæ in
 S. Fortchernus, } Hibernia.

S. Habetdeus Episc. Lunensis Mart. in Ita-
 lia.
 S. Fintanus, Abbas in Hibernia.
 S. Finanus, Episc. Lindisfarnensis in An-
 glia.
 S. Silvinus Episcopus, Alciaci in Belgica II.
 S. Silvinus, Episcopus, Cremonensis in Italia.
 S. Fulradus, Abbas S. Dionysii in Gallia.
 S. Benedictus, Episcopus in Sardinia.
 S. Constabilis, Abbas Cavensis in Italia.
 B. Evermodus, Episcopus Raceburgen. in
 Germania, ex Ord. Præmonstratensi.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctæ Priscæ Virg. et Mart. natalem ab ali-
 quibus XVII Februarii consignari scribit *Con-*
stantius Felicius ad diem (quo Acta ejus dedi-
mus) XVIII Januarii.
 S. P. N. Salamanes memoratur hoc die in *Menæis*
Græcorum, et Maximi Cytheræi Βίῳ Ἀγίων, Is
est Silentiarius ille, quem dedimus XXIII Januarii.
 S. Polycarpus Episcopus ad hunc diem relatus a
Constantio Felicio. Quis sit, ignoramus. De Smyr-
nensi Episc. et Martyre egimus XXVI Januarii.
 S. Matthiæ Episcopi Hierosolymorum VIII nomen
 hoc die inscriptum *Florario: at Martyrologio Ro-*
mano aliisque XXX Januarii.
 S. Moiseti memoria fit ad hunc diem in *MS. Usuardi*
Martyrologio Reginæ Sueciæ, quod olim pertinuit
ad Silvanectenses in Gallia. S. Moyses Episc. Sa-
racenorum in Arabia, Sanctusque Moyses Abbas
in Ægypto coluntur, ut supra diximus VII Februar.
 S. Moyses Mart. Alexandrinus cum Cyrione XIV Feb.
 S. Moysetes M. Africanus XVIII Decemb.
 S. Savinus Episc. Canusinus, de quo S. Gregorius
 lib. 3 Dialogorum, memoratur hoc die his ipsis
 verbis ab *Hermanno Greven et Molano in priore*
editione auctarii ad Usuardum; a Canisio quoque,
Maurolyco, Felicio, Witfordo: de eo actum fuisse
 IX Februarii.
 S. Severinus Abbas in Gallia hoc die ponitur a *Ga-*
lesinio, Wione, Dorganio. Videtur Agaunensis esse,
cum Vita extat XI Februarii.
 S. Paulus, } Martyres inscripti ad hunc diem exi-
 S. Maximus } quo martyrologio, sed antiquo, mo-
 nasterii S. Maximini Treviris. De iis egimus sæpius,
 cum de aliis Martyribus esset sermo XVI Februarii.
 S. Eutropii Nertobrigensis Episc. mentio fit in *Chro-*
nico Marii Maximi ab an. 418. Ab eo Paulum Oro-
sium in Africam missum ad S. Augustinum suspi-
cantur Rodericus Carus in Notis ad Maximum et
Joan. Tamayus Salazar, qui eum ad hunc diem
Martyrologio Hispanico inscripsit. De ea legatione
agit Baronius tom. 5 Annal. ad an. 414 num. 12:
 S. Ronanum Episc. Scotum scribit *Dempsterus in his-*
toria Ecclesiast. gentis Scotorum coli hoc die, anno
1003 vixisse, diversum ab eo Ronano, qui (ut scribit
Beda lib. 3 cap. 25) in synodo Pharensi anno 1004
Catholicam Paschæ observationem defendit. Sed Ro-
nanum Scotum ac Romanum de Cantia Presbyte-
rum, ambos Catholici moris acerrimos defensores,
unum eundemque facit. Nos neque illum Dempsteri
Ronanum novimus, neque an alter, Bedæ laudatus,
inter Divos censeatur. De hoc, aliisque ejus nominis
egimus VI Februarii in syllabo Prætermisorum.
 Ossanus Episcopus de Rath-Ossain juxta Athru-
 miam, inscriptus ad XVII Februarii nonnullis *Hiber-*

niensibus Fastis, diciturque floruisse anno 1004.
Addit Colganus, ex ejus nomine locum Rath-Ossain
appellari: aliumque ab eo esse Ossanum inter socios
S. Lomani infra numeratum.

S. Medanum filium Fechinæ coli XVII Februarii tra-
 dit *Colganus in Act. SS. Hibern. XII Martii ad Vi-*
tam S. Dogani annot. 12. Sed ad hunc diem ejus
non meminit.

Patricius Ostiarius,
 Lurecus, Cuanachi F.
 Cœlus-Ochtra,
 Ædus,
 Ædus alter,
 Ædus tertius,
 Cormacus Ep.
 Conanus,
 Comenus Ep.
 Lactenus Presb.
 Ossanus,
 Saranus,
 Conallus,
 Colmanus,
 Luctanus Ep.
 Finsecha Virgo,

recensentur ad hunc diem in
Martyrol. Tam-lactensi in
Hibernia, dicunturque A-
thrumiæ requiescere cum
SS. Lomano Athrumensi
Episcopo et Fortcherno,
de quibus agemus infra
hoc die, deque hisce sociis.
Hæret tamen hic nobis ob-
scuritas quædam, an ii
omnes ut Sancti illic ad-
scripti, an ut Magnates,
quibus apud sanctos Epis-
copos expetita sepultura,
aut honoris gratia ultro
data. Dein si vere Sancti

affirmantur satisne tutum uni illi Martyrologio fidere?
Colganus de omnibus præterquam, Cœlo-Ochtra,
agit hoc die: censet tamen, non omnes uno die de-
cessisse e vita, nec natalem eorum, sed aliam
festivam memoriam hac die celebrari. Post Acta
SS. Lomani et Fortcherni de singulis breviter dis-
seremus, atque alios adjungemus ex Gorman et Tam-
lactensi Martyrologiis, quos omisit Colganus, ratus
forte Cœlites minime habendos, nec certam eorum
Martyrologiorum fidem esse.

Lubricus quidam Metensis Clericus, ideoque ut scri-
 bit *Claudius Robertus, illius Ecclesiæ Cancellarius;*
 ex majoribus certe capitibus Metensium Ecclesia-
 rum, qui e Primoribus ducebat originem, (ut ex
 vetustis actis in *Herimanno LI Episcopo habet Meu-*
rissius) multa ab Henrico IV propter Ecclesiæ Catho-
licæ defensionem perpessus, tandem cum sociis ali-
quot in locum a turbis remotum secessit, ubi monas-
terium Canonicorum regular. Ord. S. Augustini
ædificavit, quod Montis S. Petri, vel S. Petri ad
montem dicitur. Ferrarius B. Leubricum appellat,
et hoc die in generali Catal. SS. locat: abstinere
eo titulo Meurissius et Claudius Robertus.

Galdricus avunculus S. Bernardi, primusque ejus in
 religioso proposito sectator, antea dominus castri
 Tuillii in ditone *Æduensi, inscriptus Menologio*
Cisterciensi Chrysostomi Henriquez, et Martyrolo-
gio Gallicano Saussaii, cum Beati titulo: Sanctum
vocat Gualterotus rer. Lingonic. par. 2 cap. 4. Non
videtur

videtur publica auctoritate, aut immemorabili popu-
lorum pietate, is illi honos attributus.

Frowinus Abbas Salemensis in Constantiensi diœcesi
Ord. Cisterciens. Beatus prædicatur ab eodem Chry-
sostomo in Menol. Gabriel Bucelinus Germaniæ sa-
cræ par. 2 virum religiosissimum vocat.

Lucas Belludus, vir doctus et sanctus ex ordine Mino-
rum, S. Antonii Patavini discipulus, sepultus Pa-
tavii in ejusdem Divi magnifica æde intra sacellum
S. Andreæ, tumbæ inclusus marmoreæ, Beatus nun-
cupatur a Bernardino Scardeonio lib. 2 classe 6,
traditurque claruisse innumeris miraculis. Beatum
itidem prædicant, citata Scardeonii auctoritate, An-
gelus Portinarus in Felicitate Patavina lib. 9 cap.
9, Wadingus tom. 2 Annal. Minor. ad annum 1269
num. 9, Arturus a Monasterio in Martyrol. Fran-
ciscano ad hunc diem, Gonzaga et alii. Haud dum
nobis exploratum, an aliquis ei publicus cultus ab
Ecclesia delatus.

Alexius Falconerius, unus e septem primis fundato-
ribus Ordinis Servorum B. Mariæ, anno cccccx,
ætatis cx, die xvii Februarii pie obiit. Michael Flo-
rentinus in Chronico Ordinis ad eum annum, Ar-
changelus Gianius in Annal. centur. 1 lib. 6 cap.
9, Philippus Ferrarius in generali Catal. SS. Bea-
tum absolute nuncupant: at non indicant, sitne id
Sanctæ Sedis auctoritate sancitum, aut longissimum
temporis usu comprobatum.

S. Constantia Virgo, Constantini Magni Imp. filia,
hoc die refertur a Constantio Felicio, et Franc. La-
herio in Menol. Virginum: colitur xviii Febru.

S. P. N. Auxilii fit hoc die in Menæis Græcorum et
Maximo Cytheræo commemoratio. Episcopus Solen-
sis fuit in Cypro, de quo cum Martyrol. Romano age-
mus xix Feb.

S. P. N. Theocteristi consignata in iisdem Menæis et
Cytheræo ad hunc diem memoria. Confessor esse vi-
detur, S. Nicetæ discipulus, de quo eadem Menæa,
pluresque alii xvii Martii.

S. Lambertus Episc. Lugdunensis refertur hoc die in
MS. Kalendario SS. Ordinis S. Benedicti. Coli-
tur xiv April.

Eusebius Martyr sub Diocletiano, nominatur in Ka-
lendario Coptico MS. Quidam Eusebius (an hic,
nescio) cum Neone aliisque martyrium sub Diocle-
tiano fecit xxiv Aprilis.

S. Quirillus Trajecti superioris Episcopus refertur hoc
die in recenti quodam scripto Carthusiæ Bruxellen.
Ab aliis ponitur xxx Aprilis.

Hippolytus Presbyter, } Martyres Atripaltæ in Hir-
Sabinus, } pinis xvii Februarii. Ita
Romulus, } his ipsis verbis Ferrarius

in Indice topographico ad Catal. SS. Italiæ. Ad
hunc vero diem in ipso Catalogo monet, S. Hippo-
lyti et sociorum, de quibus xi hujus actum, pas-
sionem esse referendam. De SS. Sabino Ep. et Ro-
mulo, non Martyribus, egimus ix Februarii. At S.
Hippolitus, vel potius Hypolistus, colitur i Maii.

S. Silvius Tolosæ Episcopus fuit ante S. Exuperium
qui anno cccc vivebat. Illius depositioni sacram esse
diem xvii Februarii scribit ad xxxi Maii Saussaius
in Martyrol. Gallicano: qua tamen die nec ipse,
nec alius ullus, nomen ejus adscriptum exhibet, sed
xxxi Maii.

S. Proculi militis M. } reposita hoc die
S. Proculi Ep. Interamnensis Mart. } in nova arca

marmorea fuere corpora anno cccccxc, ut in Com-
mentariis de Ecclesia Bononiensi scribit Celsus Fa-
leoniæ lib. 1 pag. 55. De S. Proculo milite
Mart. agemus i Junii. de S. Proculo Episcopo i Ju-
nii, vel i Decemb.

B. Isfridus Raceburgensis Ep. ex ordine Præmons-
tratensi, conjectus est ab Andrea Saussaio in eorum
Sanctorum catalogum qui proprios natales non ha-
bent: quem propterea vult ad xvii Februarii referri,
ac B. Evermodo conjungi, uti et in Catalogo topogra-
phico monuerat. Adscriptus est in Natalib. Chrysos-
tomi Abbatis xv Junii.

S. Lupiani Conf. translatio hoc die a Saussaio, Belli-
no, Galesinio, Ferrario, Maurolyco aliisque memo-
rata, ut quæ Claromonte Arvernorum recolatur. Igno-
tus hic nobis Lupianus, nisi is sit quem alii exhibent
i Julii.

S. Pantaleonis medici ac Martyris translatio in MS.
Florario, hoc die dicitur facta anno cccccxviii. So-
lenni cultu celebratur in Breviario Mozarabico anno
1502 excuso. De eo nos agemus xxvii Julii.

S. Augusta Virgo hic memoratur in recenti MS. Car-
thusiæ Bruxellen. De ea dicitur xxviii Julii.

S. Dachonnæ, vel Machonnæ, mentio fit in Vita S.
Attractæ Virg. ix Februarii. Ad quam Vitam adno-
tat Colganus, Dachonnæ dicatam esse ecclesiam pa-
rochiam in diœcesi Cluanfertensi, deque eo agere
Martyrologos Hibernos xvii Februarii: cujus tamen
ipse hoc die non meminit. Legitur quidem apud Ma-
rianum Gormanum Dachonna filius Oran, et in
Tamlactensi Dachonna filius Odrum. Aget forsitan de
eo Colganus, quando eum ait iterum celebrari vi Sep-
temb. aut xvi Novemb.

S. Marciani, } religiosorum Augustorum comme-
S. Pulcheriæ, } moratio in magna ecclesia Cons-
tantinopolitana peragitur hoc die, ut habent Menæa
et Maximus Cytheræus. De iis agemus, quando cum
iisdem Menæis Martyrologium Romanum S. Pul-
cheriæ memoriam consecrat x Septemb.

S. Dionysii Apostoli Parisiorum et Martyris, socio-
rumque Rustici et Eleutherii, translatio, seu re-
positio Reliquiarum aliqua hoc die facta memoratur
a Maurolyco, Ferrario, Saussaio. De ea nos ix Oc-
tobris.

S. Benigni Presbyteri et Martyris gemina refertur
hoc die in MS. Florario translatio: prior a civitate
Divionensi ad Lingonensem anno cccccxciv ob me-
tum Normannorum: altera, cujus et Martyrol. Co-
loniense, Canisius, Greven, Gelenius meminerunt,
ad montem Sibergensem anno cclxxxiii. De utraque
agemus, cum ejus Vitam dabimus i Novemb.

S. Theodorus Tiro, Amasæ martyrio coronatus, hoc
die refertur in Græcorum Menologio et Menæis,
itemque a Molano, Galesinio, Ferrario, et aliis. De
eo agemus cum Martyrol. Romano ix Novemb.

S. Menæ Calliceladi Martyris inventas reliquias tra-
dunt Menæa hoc die, et Maximus Cytheræus. Κα-
λικέλαδος dici monet Raderus in MSS. Notationibus
ad Menæa ab elegantia vocis: cum autem esse qui
colitur xi Novemb.

Odo Supprior Claravallensis refertur hic ab Hugone
Menardo et Beatus appellatur, Sanctus a Saus-
saio. Disquiremus an alteruter ei titulus debeatur,
ubi Menologio Cisterciensi Chrysostomi adscriptus,
xviii Novembris.

DE S. MARIAMNA

SORORE S. PHILIPPI APOSTOLI, VIRGINE APOSTOLICA,

Commentarius historicus.

J. B.

1 SEculo CHR.
XVII FEB.
S. Mariamna
colitur 17 Fer.

Apostolicis laboribus, toleratisque pro fidei confessione tormentis conspicuam Mariamnam Virginem, Latinorum Fastis ignotam, venerantur Græci XVII Februarii, quo die isthæc leguntur in eorum Menæis : Eodem die memoria S. Mariamnæ sororis S. Philippi.

Terram relinquens Mariamna Virgo

Natum ex Maria Virgine Christum videt.

Post Christi ascensionem, S. Philippus cum Bartholomæo et Mariamna sorore sua Hierapolim venit.

soror et comes
S. Philippi
Apost. cum eo
suspensa,

Et quod verbum Dei publice prædicaret, suspensus : extinctusque est, Deum rite precatus : unde subito Proconsul, quique ei aderant, terra absorpti sunt. Ceteri perterriti, S. Bartholomæum et S. Mariamnam, qui et ipsi furca pendebant, obtestati sunt, ne eadem, quæ Proconsul, paterentur. Ii S. Philippum pro illis orarant : qui illos, ne absorberentur, servavit, et alios ex hiatu reduxit, præter Proconsulem, quem cum vipera, in ea voragine reliquit.

dein liberata,

C Tunc soluti sunt Bartholomæus et Mariamna : atque ille quidem in Indiam felicem profectus, actus in crucem ad palmam pervenit. Mariamna autem in Lycaoniam discessit, ibique Christum prædicans multos baptismo abluit, ac tandem in pace quievit. *Hactenus Menæa. Eadem habet Maximus Cytheræus in Vita Sanctorum, et Franciscus Laherius in Gallico Menologio Virginum.*

2 Ut ea quæ de vipera dicuntur, clariora fiant, adjiciemus quæ Nicephorus Callistus lib. 2 histor. Eccles. cap. 39 de S. Philippi martyrio scribit. Philippo et Bartholomæo Syria ac superior Asia, sorte obtigere : in quarum universis urbibus, fidei jactis fundamentis, templa construxerunt, Sacerdotesque iis præfecerunt. Philippus autem peragratis Asiæ urbibus, Hierapolim Phrygiæ pervenit, civitatem opulentam ac celebrem, suoque nomini apte respondentem, adeo autem idolis deditam, ut etiam viperam (impurum animal ac venenosum) sacrario inclusam, magnifico cultu, velut numen aliquod, honoraret, et sacrificiis quibusdam foveret, illique mirifice devota esset. Sed cum Apostolus una cum sorore sua Mariamna, (quæ eum comitabatur, ac dudum virginitatem servare per omnem vitam constituerat) illuc venisset; statim idolorum cultus in ea regione extinctus est, et insolentia commorantium ibi dæmonum labefacta. Siquidem vipera illa, quæ deus quidam habebatur, ex domicilio suo erupit, et quasi ab ardente igne profugit, pudorque iis injectus, qui ejus antea adeo studiosi extiterant.

Hierapoli ever-
sis idolis,

D

3 Ceterum cum quamplurima a Philippo et Mariamna miracula ederentur, seditio in multitudine exorta est. Alii Deo Philippi et Bartholomæi adhærebant (erat enim Bartholomæus ex propinquo in auxilium Philippi submissus a Deo) alii præceptam animo, dæmoniacam superstitionem mordicus tuebantur. Atque hi conjuratione facta, cum impetu in Apostolos irruunt, ac Philippum arripiunt, et tamquam victimam quamdam ad columnam capite suspendunt, Bartholomæum autem directum ligno alligant in formam crucis. Cum hunc in modum Sancti crudeliter tractarentur, ad preces conversi sunt. Cessit autem statim locus, in magnam altitudinem subsidens, ac simul multitudo demergebatur, totique urbi periculum imminabat. Ibi qui reliqui erant, sentientes perniciem eam et cladem, ultionem esse injuriæ, quæ sacris Christi ministris erat illata, confestim omnes

clarescit mira-
culis :

persecutores
terra subsi-
dente percussi,

Christi fidem suscipiunt. Et Bartholomæus quidem vinculis solutus est, ac Philippum generose martyrio perfunctum sepulturæ tradidit. Dein urbe universa fidei lumine collustrata, ac Christo dicata, convertuntur.

4 Ista Nicephorus. De S. Bartholomæi necis modo ac loco agemus XXIV Augusti, de S. Philippi, Kalendis Maii. Hunc quidem omnes asserunt Hierapoli esse interemptum : sed quod anno Æræ vulgaris LIV id aiunt quidam contigisse, non omnino certum est. Habetur id quidem in nonnullis Eusebiani Chronici exemplaribus, verum deest in pluribus. Baronius ad an. Christi LIV negat Hierapolitas viperam coluisse, quia Eusebius lib. 2. Præparationis Evangelicæ cap. 4 alios Phrygum deos, describat. Non cap. 4 sed 2. duos indicat Phrygum deos, Cybelen et Attin, qui Pessinunte potissimum divinis honoribus et sacrificiis colebantur : alii alibi, atque ibidem quoque coli potuere. Quot in Trojani belli scriptoribus dii nominantur, apud Phrygas celebrati ! Belus erat Babylonis Deus : nonne et draco quoque, ab Daniele interfectus ?

Vipera instar
numinis habi-
ta,

E

5 Quæ scripsit de S. Philippo Nicephorus, utcumque congruunt cum Actis ejusdem Apostoli apud Metaphrasen, ubi fere eadem traduntur de cultu, qui ἐχιδνῇ τῇ τερατώδει, prodigosæ cuidam viperæ habebatur, quam tamen precibus interfectam ait, non ultro effugisse. De S. Bartholomæo autem et S. Mariamna ista habentur : Sed cum illo tempore Bartholomæus quoque divinus Apostolus simul cum eo versaretur Hierapoli, et simul prædicaret Evangelium, quomodo prædicationis, ita etiam perpessionis fit ei socius : et illo a talis suspensio, ut diximus, ipse cruce condemnatur. Porro autem soror Mariamna, quæ non minus erat una mente quam natura, quæque Virgo erat et corpore et animo, patienti quidem fratri Philippo aderat; perpessionem autem, quoad ejus fieri poterat, voluntate et animi proposito simul attrahebat, et cum eo patiebatur.

precibus oc-
cisa, vel fuga-
ta.

Mariamna fra-
tri in cruce
morienti ad-
stat :

6 Ac postea de S. Philippi morte et sepultura ita loquitur : Unde etiam in ligno sublime pendens, cum iis qui erant in civitate, de iis quæ erant ipsis futura utilia, toto die disserebat, et fiducia ad Dominum confirmans eorum animos, et pro iis supplicans, sacrosancte cum sanctis excessit eloquiis, et migravit ad eum, quem dilexit, Dominum, cum in manu ejus suam deposuisset animam. Pretiosum autem ejus corpus a Bartholomæo et Mariamna sancte elatum, et quæ in sepultura de more fiunt, præclare assecutum, cum sacris hymnis et honoribus in loco insigni et sacro est depositum quarto decimo Novembris.

F

7 Bartholomæus autem et Mariamna, cum brevi tempore in eo loco mansissent, et pretiosis his reliquiis hymnos et honores tribuissent, et rursus præclarius ac firmiter eos qui aderant in fide confirmassent, in suam patriam redierunt, prædicantes Christi Evangelium. Quod dicuntur in patriam rediisse, Græce est, ἐπὶ τὰ ὅρια ad propria, sive ad sua, ad ea videlicet, quæ illos agere Spiritus sanctus jubebat. Supra dicitur Mariamna in Lycaoniam ivisse ibique in pace querevisse. In Latinis actis S. Philippi nulla sororis mentio fit, sed duarum filiarum Virginum, quæ apud patrem sepultæ sint. Suo loco inquiremus, an non id ex S. Philippi Diaconi actis sumptum videatur.

eum Christia-
ne sepelit,

et hymnis ho-
norat :

in Lycaonia
moritur.

DE

DE S. POLYCHRONIO

EPISCOPO BABYLONIS MARTYRE,

Commentarius historicus.

G. H.

AN. CHR. CCLI.
XVII FEE.Acta S. Poly-
chronii,ejusque Cleri-
corum,et SS. Abdon
et Sennen,amexa Actis
S. Laurentii,in aliis MSS.
avulsa,

Acta S. Polychronii Episcopi habentur sub in-
itium *Vitæ S. Laurentii Martyris*, a Surio
emendato nonnihil stylo editæ ad x Augusti,
quam illic primigenia phrasi ex variis MSS.
reddemus. Ea Acta asserit Baronius ad ann. 254
num. 27 nonnihil corrupta esse eademque multum sane
ambigua observat in *Notis Martyrologii Romani* ad hunc
xvii Februarii, et xxii Aprilis, quo die coluntur Par-
menius, Elymas et Chrysotelus Presbyteri S. Poly-
chronii, et Lucas ac Mucius ejusdem Diaconi: ubi
Acta illa qualiacumque appellat. Horum omnium cor-
pora sepelierunt SS. Abdon et Sennen: dein capti et
ipsi, atque a Decio Imperatore Romam abducti, inter-
fectique xxx Julii, ad quem diem iterum monet Baro-
nius Acta illa castigatione indigere. Quæ ad x Au-
gusti, ubi de S. Laurentio agitur, illa explicat: Ha-
bentur Acta ejus apud Surium, quorum exordio præ-
mittuntur res gestæ SS. Abdon et Sennen et aliorum,
quæ cum ob styli diversitatem, tum ob historiæ
varietatem, et inconstantem veritatem, alterius
cujuspiam auctoris esse apparent etc. Sunt ea Acta a
reliquis quæ ad SS. Xystum, Laurentium, et Hippo-
lytum spectant, in multis codicibus MSS. avulsa, imo
in duplici MS. nostro, quorum alterum olim pertinuit
ad abbatiam Valcellensem Ordinis Cisterciensis, varie
subdivisa. Priori parti hic præfigitur titulus: Incipit
passio S. Polochronii Episcopi sociorumque ejus,
quæ est decimo Kalendas Maii: quo die Presbyteros
ac Diaconos ejus, quorum martyrii acta una continentur,
coli diximus. Relatis hisce Actis hæc adduntur: Expli-
cit passio B. Polochronii Episcopi. Ita loco Poly-
chronii ubique in iis Actis scribitur. Novus dein addi-
tur titulus: Incipit passio SS. Abdon et Sennes, quæ
est iii Kalendas Augusti. Ex priora parte, ea excer-
pimus, quæ ad Polychronium spectant, reliqua daturi
xxii Aprilis. Omnia hæc sub titulo Passionis SS. Abdon
et Sennen habemus ex codicibus MSS. Trevirensi S.
Martini, Ultrajectino S. Salvatoris, et Parisiensi Cl.
Puteani, et sub titulo Passionis S. Laurentii Martyris
ex codicibus MSS. Fuldensi, Trevirensi S. Maximini,
aliisque.

2 Illustris S. Polychronii mentio fit in omnibus
pene Martyrologiis, e quibus aliqua ejus Actis lux
effulget. Antiquum MS. Romanum, quod S. Hierony-
mo tribuitur, hæc solum habet: In Babylonia Poly-
cronii. *Vetus Romanum a Rosweido editum*: In Per-
side B. Polychronii Episc. et Martyris. In aliis addi-
tur genus Martyrii ex ipsis Actis, sed varie scribitur,
Polochronius, Polocronius, Pologronius: diciturque
præsente Decio persecutore os lapidibus cæsus, ma-
nibus extensis, oculos ad cælum levans, emisisse
spiritum. Ita Beda, Usuardus, Rabanus, Notherus,
Ado, Bellinus, ac pleraque MSS. et cum Actis Epis-
copum Babyloniæ appellant. Ado et Notherus Epis-
copum Babyloniæ et Thesiphontis. Est hæc Ctesi-
phon vicina Babyloni urbs a Ptolemæo aliisque scripto-
ribus celebrata. In Martyrol. Romano hæc leguntur:
In Perside natalis B. Polychronii Episcopi Babylo-
nis, qui in persecutione Decii, ore lapidibus cæso,
manibus extensis, oculos ad cælum elevans, emisit
spiritum. In antiquo Martyrologio Tornacensi S. Mar-
tini addebatur, scriptum id esse in passione ejus;
apud Bedam aliosque in passione S. Laurentii, scilicet
prout eadem Acta aut separata ab martyrio S. Lau-
rentii, aut ei adjuncta reperiuntur, in quibus de S.
Polychronio hæc leguntur

3 In diebus illis orta tempestate sub Decio Cæsa-
re, multi Christianorum in urbe Roma necati sunt.
Præsidente in urbe Roma Galba, pergit Decius ad
Persas, cum bellum urgeretur Persarum. Veniens in
civitate, quæ cognominatur Ponticum sedit in ea:
bellum tamen agebatur. Adscendit Decius in mon-
tem Medorum, et facto conflictu pugnae, cum militia
Romana fecit victoriam, et interfecit Persarum
multitudinem, et obtinuit civitates has, Babyloni-
am, Bactrianam, Hircaniam, * Cordulam, Assyriam,
ubi etiam invenit multos Christianos, quos suppliciis
et afflictionibus necavit. Eodem tempore invenit in
civitate Babyloniæ Episcopum, nomine Polychro-
nium cum Presbyteris Parmenio, Elyma, Chryso-
telo et Diaconos hos Lucam et Mucium. Quos cum
comprehendisset, protinus jussit eos duci ad sacrifi-
candum idolis. Tunc Polychronius ait instanter,
dicens: Domino Jesu Christo nos ipsos offerimus:
nam dæmonibus numquam caput humiliamus manu-
factis idolis vanis. Tunc reclusit eum cum Clero suo
in custodia. Et ædificavit in eadem civitate templum
Saturno, et fecit ei simulachrum ex gypso et deaura-
vit...

4 Eodem tempore perfecit ejus templum in Baby-
lonia Saturno. Tunc jussit sibi præsentari Polychro-
nium Episcopum cum duobus Diaconibus et Presby-
teris suis, quem sic interrogat dicens: Tu es Poly-
chronius sacrilegus, qui neque deorum neque Prin-
cipum præcepta custodis? Polychronius autem non
respondit ei verbum. Dixit itaque Decius ad Clerum
ejus: Obmutuit Princeps vester. Respondit Parme-
nius Presbyter dicens: Non obmutuit Pater noster,
sed præcepto Domini nostri Jesu Christi æterni Crea-
toris utitur, ut non polluat os sanctum, quod a
Creatore nostro purificatum est: quia sic præcepit
Dominus noster Apostolis: Ne miseritis margaritas
vestras ante porcos, ne conculcent eas pedibus suis,
et conversi elidant vos. Justum tibi videtur, ut quod
semel purificatur, stercore coinquinetur? Decius
dixit: Ergo nos stercora sumus? Et jussit iratus, ut
lingua ejus præcideretur. Cum autem præcisa fuisset
lingua Parmenii, cœpit clamare dicens: Beate Pater
Polychroni, ora pro me, quia video in te Spiritum
sanctum regnantem, et os sanctum tuum signantem,
et mihi favum mellis in ore distillantem.

5 Decius dixit: Polychroni, sacrifica diis, et esto
amicus noster, et habeto et nos et templum commen-
datum. Polychronius vero non respondit aliquod
verbum. Tunc iratus Decius jussit os ejus lapidibus
cædi. Qui cum cæderetur, manibus expansis ad cœ-
lum et oculis, emisit spiritum. Eadem hora dimisit
corpus ejus ante templum et civitatem * Cordulam
tertio decimo Kalendas Martii. Eadem nocte vene-
runt duo Subreguli, qui erant occulte Christiani,
et rapuerunt corpus ejus et sepelierunt ante muros
portæ Babyloniæ.

6 Hactenus Acta illa de martyrio S. Polychronii,
qui in omnibus MSS. Polochronius dicitur. Baronius
in *Notis Martyrologii* ad hunc diem, Satis liquet,
inquit, tempora Decii scriptorum inopia remansisse
obscurissima, eaque tantum de eo facta esse pers-
picua, quæ de persecutione ab ipso in Christianos
excitata produnt Christianorum scriptiones et Acta
sanctorum Martyrum: in quibus hæc expeditio Persica
indicatur, de qua agit idem Baronius in *Annal.* ad
an. 253 num. 139, et ad an. 254 num. 27 ubi hæc
habet:

Decius Imp.
obtinet de
Persis victo-
riam,* Sur.
CordubamS. Polycro-
nium compre-
hendit,

E

pro eo silente
respondet S.
Parmenius

Matth. 7. 6

et abscissa
lingua invocat
ejus patrocini-
um.

F

S. Polychro-
nium tortus
moritur:* Sur.
Cordubam.
sepelitur.Expeditio
Persica ex
Actis SS. no-
ta:

A *habet* : Abusus est Decius de Persis quam est consecutus Christiani hominis ope victoriam : nam eam diis acceptam ferens, in eorum contemptores Christianos acrius vindicavit, occisis, qui in ejus manus devenerant, Christianis, Polychronio Episcopo Babylonis, Parmenio, Elyma et Chrysotelo Presbyteris, Diaconis Luca et Mucio, virisque nobilissimis Maximo et Olympiade, ac demum post longa vincula Abdone et Sennen Subregulis. ad quorum dies natales iterum agendum erit de bellica Decii expeditione, ac tum si quæ certiora occurrerint, suggeremus. Annos Imperii et Consulatus Decii ordinavimus v Febr. ad Vitam S. Agathæ § 1, ubi illam anno ccli martyrii palma coronatam diximus, quo etiam anno dictos Martyres pro fide Christi occubuisse censemus. De persecutione Decii

in ea occisi
Martyres an.
231.

AUCTORE G. H.

continuada ad tempora usque Valeriani et Gallieni egimus xiii Febr. ad Vitam S. Polyeucti § 2 sub quibus passi sunt SS. Xystus Papa, Laurentius, Hippolytus, quorum Actis annexam historiam martyrii S. Polychronii et aliorum Persarum supra ostendimus.

7 Antiquo Martyrologio S. Hieronymi adscripta est ad xxx Aprilis depositio Polychronii Episcopi, quæ forte de hoc intelligenda, ut sit post Reliquiarum aliquam Translationem subintelligenda nova repositio. Hermannus Greven in Auctario Usuardi xx Januarii celebrat Polychronium Martyrem : sed de quo is Polychronio agat, divinare non sat licuit. Alius est adscriptus Martyrol. Romano Polychronius Presbyter Martyr ad vi Decembris, ac Menæis Græcorum ad vii Octobris.

S. Polychronii
memoria 30
Aprilis : an et
20 Januarii ?

DE SANCTIS MARTYRIBUS

SATURNINO, CASTULO VEL CASTULA, MAGNO, LUCIO, ROGATO, JOANNE ET VARIIS SOCIIS, INTERAMNÆ IN UMBRIA,

G. H.

Commentarius historicus.

CIRCA AN. CCL-
XXIII

XVII FEB.
Interamnæ co-
luntur hi
Martyres 17
Feb.

a S. Valentino
Ep. ad fidem
conversi,

sub Aureliano
Imp. occisi.

Saturninus
Magnus, Lu-
cius, Castulus,

alii Castula,

B *erdinandus Ughellus* tomo 1 *Italiae sacræ* in S. Valentino Episcopo Interamnensi, cujus Vitam dedimus XIV Februarii, hæc scribit : Erudivit præterea in fide Saturninum, Castulum, Magnum atque Lucium : qui postea illustres Martyres evasere, quorumque meminit Martyrologium Romanum die xv mensis Februarii, Ecclesiæque Interamnensis concelebrat die xvii ejusdem mensis. Addit Jacobillus in Sanctis Umbriæ ad hunc diem, festum illud solenniter peragi ritu duplici. De illis hoc edidit elogium Ferrarius in Catal. SS. Italiae : Saturninus, Castulus, Magnus et Lucius Interamnæ Christianam religionem sub S. Valentino Episcopo amplexati, cum in ea proficerent, post S. Episcopi martyrium, et ipsi in eadem persecutione comprehensi, martyrio ob fidei constantiam coronati sunt. Addit Jacobillus, eorum tum verbis, tum exemplo plures cives fuisse ad Christi fidem conversos atque a S. Valentino baptizatos, ac tandem post constantiam eorum variis modis impugnata, sub Leontio Præfecto Aureliani Imperatoris Martyres occubuisse anno Christicclxxiii die xv Februarii : qui dies venerationi S. Agapes, cui passim conjunguntur, consecratus.

2 Numerus horum Martyrum varius ab auctoribus exprimitur. Ferrarius in Catalogo generali hoc xvii Februarii, Interamnæ, inquit, sanctorum Martyrum Saturnini, Castuli, Magni, Lucii, et sociorum. At Martyrol. Romanum absque sociorum mentione alios refert xv Februarii : Item Natalis sanctorum Martyrum Saturnini, Castuli, Magni et Lucii. De quibus ista annotat Baronius : Beda hic agit de Saturnino et Castulo ; ceteri autem redditi sunt ex prædicto Martyrologio, scilicet cænobii S. Cyriaci, in quo hæc leguntur : xv Kalend. Martii Interamne Nat. S. Agape Virg. Saturnini, Castuli, Magni, Lucii. Et hi auctores Castulum habent, alii Castulam : ita citatus a Baronio Beda, in cujus Martyrologio typis Plantinianis excuso sic habetur : In Antiochia natale S. Agapæ Virginis, Saturnini et Castulæ. Qui hic error est, emendatur in eodem Martyrologio MS. monasterii Richenbergensis, et tomo 3 operum excuso, ubi defectus ita suppletur : In Antiochia natale Joseph Diaconi,

Zenonis. Interamnæ S. Agapæ Virginis et SS. Saturnini, Castulæ. Rabanus etiam in utraque editione, Interamnæ S. Agapæ Virginis, Saturnini, Castulæ. Denique adjunctis pluribus sociis, Martyrologium antiquum Romanum MS. quod S. Hieronymi esse dicitur : Interamnæ, Natalis S. Agapis Virginis, Saturnini, Castulæ, Magni, Lucii, Rogati, Joannis et aliorum xii. Ex his meminit Hermannus Greven in Usuardo aucto Joannis, Saturnini, Castulæ. At Martyrol. MS. Lætiense, SS. Joannis et Magni. Joannem etiam memorat Galesinius, sed adjunctum Josepho Antiocheno, et Victori Syro, de quibus ad illum diem egimus. Qui denique in Martyrologio S. Hieronymi traduntur anonymi xii, secundum antiquum Martyrol. MS. Tornacense S. Martini, et Adonem MS. Leodiensis monasterii S. Laurentii, sunt xxiv. Ita enim legitur : Interamne, Natalis S. Agapæ Virginis et triginta Martyrum, ex quibus sex solum suis nominibus ex dictis Martyrologiis innotuere.

3 Joan. Tamayus Salazar in Martyrologio Hispanico ex Kalendario MS. quod beneficio Didaci de Colmenares dicit se habere, quemdam Camillum adjungit his verbis, ex eo Kalendario descriptis : Romæ natalis sanctorum Martyrum, Saturnini, Castuli, Camilli, Magni, et Lucii, qui ab Hadriano Imperatore pro fide cruciati sunt. Hæc ibi : in quibus consensus aliorum quatuor Martyrum est, sed Roma, non Interamna victoriæ palæstra assignatur, et Hadrianus Imperator, non Aurelianus sub quo decertarunt. Quare uni nobis incognito Kalendario MS. non audemus fidere, ejusque solius auctoritate Camillum reliquis Martyribus jungere socium. De alio Camillo Romano egimus xv Februarii in Prætermisorum syllabo.

4 Sacra horum Interamnensium Martyrum corpora a fidelibus sepulta fuisse ad torrentem Passarum, ubi nunc templum est S. Zenonis Martyris in diocesi Interamnensi, tradit ante citatus Jacobillus. Aliquæ horum Sanctorum reliquiæ adservantur Bononiæ, S. Magni in templo parochiali S. Mariæ, a Caritate cognominatæ in platea S. Felicis. S. Lucii reliquiæ suam habent venerationem in æde S. Bartholomæi. Legendus Masi-nus in Bononia perlustrata ad xv Februarii.

E

Rogatus,
Joannes,

alii 12, aut
24.

An aliquis
horum Camil-
lus dictus ?

F

aliorum Mar-
tyrum sepul-
tura :

aliquæ reli-
quiæ Bono-
niæ.

DE S. EUSEBIO

MARTYRE ROMANO, GANDAVI IN BELGIO.

J. B.

XVII FEB.

S. Eusebii
Mart. reliquiæ

Plures in Martyrologiis memorantur Eusebii, qui coronam martyrii retulerint: quis in S. Priscillæ cœmeterio juxta urbem Romam sepultus sit, et an omnino quisquam eorum, quorum recensentur nomina, nobis haudquaquam comperitum est. Id unum constat hujus S. Eusebii ossa tiliarum duo ex eo cœmeterio educta, donata Balthassari Ballono Societatis JESU religioso; postque ejus obitum P. Ferdinando del Plano Rectori Bruzellensi a Generali Vicario Societatis anno CIOICXLIX, ut plenius ex Actis

publicis retulimus XVI Februarii, cum de S. Cornelio Martyre egimus: ubi et diximus ea Gandavum allata, ab ejus urbis Antistite approbata, Dominica Quinquagesimæ anno CIOICLI solenniter translata, inclusa capsæ argentæ, inque S. Ignatii sacello reposita, in æde Societatis JESU, S. Livino Episcopo ac Martyri urbisque Gandavensis Apostolo dicata: sancitum deinde ut XVII Februarii ejus anniversaria celebritas ageretur. Nihil aliud de hoc sancto Martyre nobis exploratum, non ætas, vitæ conditio, modusve martyrii.

Gandavum allata, inclusæ thecæ argentæ.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

DONATO, SECUNDIANO, ROMULO, SOLONO, CHYSANTHO, EUTYCHIO, JUSTO, CORDIO, SILVANO, NEOMEDIO, POLYCRATIO ET ALIIS CIRCITER LXXX CONCORDIÆ, IN ITALIA,

B

Sylloge historica.

D

G. H.

§ I. Horum Martyrum memoria sacra in antiquis Martyrologiis et variis locis attributa.

AN. CHR. CCCII
XVII FEB.
Concordiæ in sinu maris Adriatici,coluntur 17
Feb.

SS. Martyres:

Concordia urbs Venetorum fere maritima, ad intimum sinum maris Adriatici, memorata apud antiquos scriptores, Strabonem, Ptolemæum, Plinium, Melam, aliosque, ac in pervetustis inscriptionibus Julia Concordia appellata, quod auspiciis Julii Cæsaris eo colonia fuerit deducta; permanet etiamnum eodem nomine et Episcopatus titulo clara: Episcoporum tamen domicilio ab anno CIOICLXXXVI ad Portum Gravarium translato. Illa etiam cum vicinis urbibus Aquileia et Altino inter quas media jacet, a barbaris olim excisa, ædificiis et cultoribus fere deserta est. Urbis ejus Divi tutelares summa celebritate die XVII Februarii coluntur cum Octava sancti Martyres, quorum ita meminit Usuardus: Apud urbem Concordiam passio SS. Donati, Secundiani, Romuli, cum aliis octoginta sex. Consentiant Beda MS. monasterii S. Richarii, Ado MS. Ecclesiæ Morinensis et monasterii S. Laurentii juxta Leodium, Petrus Equilinus in Catalogo lib. 11 cap. 130 num. 69. In Usuardo Lubecæ anno 1475 excuso, uti in septem codicibus MSS. qui apud nos sunt, omittitur nomen Romuli: pro quo in alio Martyrologio in Italia exarato Formulus legitur. Ast in MSS. Trevirensi S. Martini et Ultrajectino dicuntur ii tres Cordubæ passi cum aliis octingentis sex: in MS. Leodiensi S. Lamberti Concordiæ, sed cum aliis nonaginta sex. In MS. Aquicinctino Cordulæ. Reliqui codices omnes urbem Concordiam statuunt cum Ughello tomo 5 Italiæ sacræ et Martyrologio Romano, in quo hæc leguntur: Concordiæ sanctorum Martyrum Donati, Secundiani et Romuli cum aliis octoginta sex ejusdem coronæ consortibus. De eisdem ex tabulis et monumentis Ecclesiæ Concordiensis agit Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, ratus passos in immani persecutione Imperatorum Diocletiani et Maximiani. Contra Galesinius nec eos pro Christo subisse Juliano Imperatore circiter annum CCCLXIX ait se colligere ex Annalibus: sed quibus, non indicat.

an Vicentini
patria?

2 Franciscus Barbaranus in Historia Ecclesiastica Vicentina Italice edita, hos sanctos Martyres patria Vicentinos fuisse asserit, traditque a nonnullis militiæ

Romanæ adscriptos: et Concordiæ præsidia dum essent, quod fidem Christi profiterentur, martyrio coronatos, et hactenus sepultos adservari. Aliter eorum e natali solo Vicentino in urbem Concordiam migratio narratur apud eundem Barbaranum ex MS. codice sub hoc titulo: Epilogus Vitæ Sanctorum et Sanctarum secundum Jacobum de Voragine: eaque illi magis verosimilis videtur: scilicet tempore immanis persecutionis, Vicentiæ a ministris Imperatoris excitatæ, Sanctos inde migrasse Concordiam, ibique convertisse Neomedium, et filiam ejus Lucillam, quæ ante oculis orbata subito visum perfecte recepit: quo miraculo excitatos septuaginta partim viros, partim matronas, Christianam amplexos esse religionem: accusatos ideo Sanctos apud Euphemianum Apamæ Præfectum, ejusque jussu carceri inclusos: tum iis maxilla plumbatis virgis contusa, adhibitum equuleum, latera facibus admotis ustulata oleoque ferventi universum corpus perfusum: tandem prope flumen Levicum, (aliis Lemenum, antiquis Romatinum) capite plexos. Adduntur sociorum hæc nomina: Chrysantius, Euty chius, Secundianus, Romulus, Justus, Cordius, Silvanus, Neomedius, Polycrati us, Solonus. Reliquorum LXXII latent nomina. Annus cædis annotatur CCXCIX.

quo genere
martyrii occi-
si?Nomina socio-
rum.
E

ANIMADV. PAP. 1

3 Eximit tamen idem Barbaranus eo e numero Solonum, nam eum et alterum Donatum, fratres, patria Vicentinos contendit Aquileiæ eadem Diocletiani persecutione Martyres occubuisse. De his ita Ferrarius in Catalogo generali SS. ad XVII Februarii: Vincentia sanctorum Martyrum Donati et Soloni fratrum. ubi hæc annotat: Ex tabulis illius Ecclesiæ, ubi in codice pergamenæ vetere MS. eorum Acta leguntur, Passi sunt Aquileiæ sub Diocletiano (uti memorata Acta habent) Vincentiæ nati. De quibus Concordiæ passis Martyrologium Romanum hac etiam die agere videtur, nulla tamen Soloni facta mentione: ex quo quis illos ab his diversos esse affirmare possit. Accedit, quod Donatus, qui Concordiæ passus est, is videtur esse, qui Civitate colitur. Idem Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, ex dicto codice pergamenæ hanc Vitæ epitomen habet: Donatus, inquit, et Solonus fratres Vicentini, in persecutione Diocletiani et Maximiani Imperatorum, apud Euphemium Præfectum Aquileiæ Christianæ religionis accusati, multis affecti sunt propter fidei constantiam suppliciis. Nam in equuleo diu torti,

An alii ab his
Donatus et So-
lonus fratres?Eadem omni-
bus illata tor-
menta,

A torti, lampadarum adustionem oleique ferventis perfusionem passi sunt. ac demum cum stabiles in sententia permanerent, capitis abscissione illustre martyrium consummarunt anno salutis cccxviii. Quorum corpora a Christianis Concordiæ (ubi ab aliis passi referuntur) condita sunt. *Hæc Ferrarius, et post eum Barbaranus, suntque eadem, quæ ante de SS. Donato, Secundiano, Romulo sociisque retulerat. Eadem in equuleo tormenta inflicta, adustio laterum, olei ferventis infusio, et caput abscissio: eadem apud Concordienses sepultura: eadem Diocletiani persecutio, anno Christi cccii incepta, ut sequens annus cædi horum Martyrum potius videatur tribui debere, quam annus cccxviii aut proximus, qui in dictis MSS. varie appositus legitur: in quorum altero passi traduntur sub Euphemiano Apamæ Præfecto, qui in altero codice appellatur Euphemius, et melius Aquileiæ Præfectus.*

Aquileiæ attribuantur ut provinciæ,

4 Aquileiam Herodianus, qui tertio Christi seculo floruit, lib. 8 πόλιν Ἰταλίας τὴν μεγίστην, τὸ ἐμπόριον Ἰταλίας appellat. Et Julianus Cæsar in oratione de Constantii Imperatoris rebus gestis vocat Ἰταλῶν ἐμπόριον πρὸς θαλάττην μάλα εὐδαίμον καὶ πλούτῳ βροῦον, Italorum ad mare emporium fortunatum valde, et divitiis copiosum. Fuit et totius Venetiæ atque Istriæ caput: provinciam Aquileiam etiam appellari observat Carolus a S. Paulo, in Geographia sacra, et sic legitur ad hunc diem in perantiquo MS. Martyrologio Richenoviensi, sive Augiæ divitis prope Constantiam: xiii Kalend. Martii. In Effeso Chrysanthi. Et Aquileia, civitate Concordia Donati, Secundiani et Justi. Alibi Romuli, Saloni, Silvani cum aliis octoginta quatuor Martyribus. Forte desunt Martyres hoc die Aquileiæ passi, et legendum Aquileiæ S. Chrysantiani et aliorum xc. Civitate Concordia Donati etc. Ceterum septem Martyres sunt suis nominibus expressi, et in tres quasi classes distributi, quos tamen, ac reliquos omnes Concordiæ passos ex MS. Epilogo supra diximus. In antiquo MS. Romano, sive S. Hieronymi, hæc leguntur: xiii Kalend. Mart. In Eff. Natale Chrysanthi et in Babylonia Polychronii. Passio SS. Donati, Secundiani. Aquileia Chrysantiani, Eutychii, Concordiæ Justæ. Et alibi Romuli, Saloni, Salviani et aliorum xxxiiii. Qui numerus forte correptus, et apposito L ita supplendus: et aliorum lxxxiiii, uti in Richenoviensi legitur: quos etiam expressit Notkerus his verbis: In Africa SS. Donati et Secundiani. In Aquileia Chrysanthi, Eutychii, Concordiæ Justi, Romuli, Salonis, Silvani et aliorum octoginta quatuor, quorum nomina Deus scit. Notkerum sic transpositis verbis legi debere censet Tamayus Salazar in Martyrol. Hispan. In Africa SS. Eutychii, Justi et Silvani. In Aquileia Chrysanthi. Concordiæ SS. Donati, Secundiani, Romuli, Saloni et aliorum lxxxiv, additque sic concordari Notkerum cum aliis Martyrologiis. Verum necdum legi SS. Eutychium et Silvanum ad xvii Februarii assignari Africæ. Apud Hermannum Greven hæc leguntur: In Africa Chrysanthi, Concordiæ, Justæ. In MS. Coloniensi B. Mariæ ad Gradus: In Africa civitate S. Donati, Secundiani, Concordiæ Virg. Ubi aliqua desunt, et forte supplentur in MS. Aquisgranensi: In Africa Chrysanthi. Concordia Donati et Secundini et Justæ, Romeliæ, Januarii et Marei. De Januario et Mareo aliisque horum sociis seorsim agimus. At Romelia, aliis Romulus est, uti Secundinus, Secundianus. Ita quæ hic et in MS. S. Hieronymi et Auctario Greven Justa dicitur, in MS. Richenoviensi et apud Notkerum, et in epitome Vitæ supra relata Justus appellatur. In hac etiam Cordius est, quæ aliis Concordia.

5 In Africa passi referuntur xviii Februarii SS. Lucius, Silvanus, Rutulus, Classicus, Secundinus, Fructulus et Maximus. Qui in MS. S. Hieronymi, Richenoviensi, Aquisgranensi asseruntur passi in Italia civitate Concordia: quæ verba ad hunc diem arbitra-

mur pertinere, ac contra quæ hoc die de Africa traduntur, eo transferenda esse Omnes ergo sub una classe detinemus, ex quibus SS. Donatum et Solonum fratres, ut cives suos, coluerunt Vicentini recitato de illis officio Ecclesiastico tam in urbe quam diœcesi: quod postea omissum ob bullam Clementis viii, qua perhibetur absque singulari Apostolicæ Sedis indulto simile Officium recitari, nisi aut ipsa Sanctorum, de quibus Officium fit, corpora illic requiescant, aut notabiles Reliquiæ adserventur. Ita Barbaranus. De reliquorum duce Donato hæc habet Wandelbertus:

Tertius ac decimus Polochroni festa revolvit

Donatique, fides, sanguis quos jungit et ara.

Alii duo Donati hoc die referuntur cum S. Januario aliisque passi, de quibus seorsum agimus. Alius ab his est Donatus Patronus Civitatis seu Foro-Julienis, cujus isthic et S. Venusti fratris corpora adservantur, e Mysia allata. Fuit namque hic Donatus Ecclesiæ Singidunensis ad Danubium Diaconus, ibidemque jussu Victoriani Præsidis cum altero ejusdem Ecclesiæ Presbytero decollatus xii Kalend. Septemb. uti et frater ejus Venustus in urbe Cibalitana. Quæ ex Breviario antiquo Aquileiensi et monumentis Ecclesiæ Civitatis refert ad xxi Augusti Ferrarius: ut mirum sit a Barbarano imo et Ferrario ipso tradi ad hunc diem, ut supra diximus, eum videri Donatum esse, qui Concordiæ passus est.

6 Idem antiquum Breviarium Aquileiense meminit S. Chrysantiani Martyris et sociorum. Apud Notkerum Chrysanthus legitur eidem Aquileiæ attributus: ambo reperiuntur in Martyrol. S. Hieronymi. Chrysanthus inter Concordienses Martyres recensetur in Epilogo MS. ad Jacobum de Voragine: ab aliis Africæ aut Effeso (quæ forte Ephesus Asiæ est) assignatur, quod indicasse sufficit. De S. Romulo Diacono, qui Atripaldæ in Italia colitur cum S. Sabino Episcopo, egimus ix Februarii, ubi num. 4 monuimus a Ferrario asseri eos ad xvii Februarii pertinere; an tamen a dicto Romulo socio SS. Donati et Secundiani alium velit, non liquet.

§ II. S. Donati et sociorum martyrium Lusitanix a nonnullis attributum. Liquor manans ex ossibus.

Aliam difficultatem obtrudunt Hispani ac Lusitani recentiores, postquam hæc Fl. Dextri chronico inscripta ad annum Chr. cxlv num. 2 legerunt: Concordiæ in Lusitania, quæ nunc Besulci dicitur, sancti Christi Martyres Donatus et socii ejus multa passi. Quibus verbis oblini ora omnium, qui dictos Martyres Italiæ attribuunt, asserit Tamayus Salazar ad hunc diem in Martyrologio Hispanico: cui eos inscripsit cum hoc elogio: Concordiæ in Lusitania Hispaniæ SS. Donati, Secundini, Romuli cum aliis lxxxvi sociis, qui, cum tempore Antonini Imperatoris Christum libera voce confiterentur, a satellitibus tenti, et gravibus affecti cruciatibus, sanguinem suum strenui Martyres pro fidei veritate fuderunt. Eosdem Hagiologio Lusitanico inscripsit Cardoso. Fatemur primo Concordiam, aliam ab Italica, statui a Ptolemæo lib. 2 Tab. 2 cap. 3 inter mediterraneas urbes Lusitanix, et a Plinio lib. 4 cap. 22 inter Lusitanix populos numerari Concordienses, qui et Boccori dicuntur; at supra in Dextri Chronico Bisulci. Rodericus de Acuna Archiepiscopus Ulyssipponensis par 1 Historiæ Ulyssipponensis cap. 14 ait Concordiam olim jacuisse, ubi nunc visitur oppidum Thomar, quam urbem antiqui Nabantium dixere, Hierosolymitanorum militum primo, post Christiferorum militum metropolim. Non longe conspici oppidulum cui nomen Bisulco aut Beselga.

8 Fatemur secundo potuisse aliquem Donatum cum sociis ibidem martyrii coronam obtinere, potissimum, quia, ut loquitur Acuna apud Tamayum Salazarium, in

S. Donati et Soloni cultus Vicentiæ,

alterius Donati corpus Foro-Julii.

E

Chrysanthus variis locis attributus,

alius S. Romulus Atripaldæ colitur.

varie in Martyrologiis expressi.

F

S. Donatus cum sociis in Lusitania passus traditur in Dextri Chronico, a Tamayo Salazario,

Cardoso,

Acuna.

Lapis marmo-
reus miraculis
claret :

percussus
sanguine stil-
lat.

ubi patrocinio
Martyrum
agri sanan-
tur,

pluvia impe-
tratur.

A in hujus rei memoriam adhuc miraculosus perseve-
rat lapis, ibidem omnium Lusitanorum devotionem
arripiens, quatenus apud illum relatos Martyres
fama est agonem efficaciter complevisse. Hujus tra-
ditionis veritatem indigetant, et sanguis e marmore
defluens, et miracula passim apud illud patrata. La-
pidis forma quatuor angulos complectitur, cujus pars
solo affixa, pars sursum per ferme quinque dodran-
tes erigitur. Nec situm mutasse constanter creditur.
Nam cum aliquando ad Abbatissarum ædes, quas in
hujus oppidi possident territorio, lapis ille sacer a
latomis adveheretur, repente in antiquum locum re-
versus est. Hinc deinceps in eximiam venerationem
habitus, oppidanorum reverentiam exhaustit. Post
hæc duo fossores cum prope lapidis suffixi locum
pertransissent, unus, cui nomen Arocho, furore
concitatus, ligone sacrum ferire lapidem properavit,
Ecquid, dicens, et nos lapidem adorabimus? O res
mirabilis! Vix illum percussit, cum ecce marmor ex
ictus foramine guttatim sanguinem stillavit, et rus-
ticus febre correptus, animam protinus eructavit.
Nec hisce mirabilibus tantum virtus lapidis circum-
scribitur : innumera alia Deus sanctorum Martyrum
invocatione ægris beneficia incolis elargitur, et agris
præ nimia siccitate compressis pluviam impartitur
in tempore congruentem. Quis febricitantium fide
marmor tetigit, qui ægritudine exutus, hilaris ad
propria non recessit et gratus? Si forte agri pluviam
expetunt opportunam, quia sterilitate sitibundi de-
pereunt illico, vicorum circumjacentium accollæ pro-
cessionibus indicunt, quas ex collectis parvulorum ca-
tervis extruunt, et ad lapidis sacri locum adventan-
tes, puerulis officium de more committunt, qui e
certo termino genuflexi procedunt, ad lapidem per-
gunt, et ibidem sistunt orantes, donec pluvias a Do-
mino sanctorum Martyrum intercessionem conquirunt.
Ergo lapis iste oppidanorum sanctuarium est, in quo
medelam suis infirmitatibus adipiscitur unusquisque:
sicque in summo honore est habitus et tamquam pa-
læstra, qua SS. Donatus et socii martyrio coronati

sunt, honorifice veneratur. Hæc Acuna apud Tama-
D
yum Salazarium, qui addit illum Martyrum horum
originem Lusitanam et Acta una cum elogiis recen-
suisse, *cujus utinam de hac re etiam verba expressisset!*

9 Quibus tamen omnibus ultro admissis, necdum as-
sequimur, unde constet apud Lusitanos de illo Donato
agi, quem supra diximus cum SS. Secundiano, Romulo
aliisque sociis hoc die coli, cum nec dies, nec nomina so-
ciorum exprimantur in Dextri Chronico, *cujus potissi-
mum auctoritate nituntur cum Bivario reliqui scripto-
res? Inscripti sunt antiquo Martyrologio Romano, quod
S. Hieronymi appellatur, ad xi Januarii S. Donatus
Presbyter, aliusque Donatus cum diversis sociis in
Hispania passi : quidni absque ulla aliorum concerta-
tione eos sibi Hispani arrogant, et de iis agere Chroni-
con Dextri contendunt? Concordia in Italia civitas
exprimitur in MSS. Martyrologiis S. Hieronymi, Ri-
chenoviensi, Aquisgranensi ad sequentem diem, xviii
Februarii, quæ ad hunc xvii Februarii et hosce Sanctos
referenda diximus. Concordiam civitatem provinciæ
Aquileiæ exprimit MS. Richenoviense : ibidem in per-
secutione Diocletiani et Maximiani sub Euphemio
Præfecto Aquileiæ occisos esse referunt Acta in codice
pergameno vetere MS. apud Ferrarium et Barbarana-
num, qui alium Codicem MS. sub titulo Epilogi ad
Jacobum de Voragine eadem de re profert. Demum con-
sentiunt antiqua monumenta et tabulæ Ecclesiæ Con-
cordiensis in Italia, in qua sacra horum Martyrum ossa
in magna veneratione sunt, posita sub altari in sarco-
phago ex integro lapide facto : ubi ex iisdem ossibus me-
dicus aliquis liquor manat : qui circa annum cixcxlvi
omnino exaruit ob dissidium Clerum inter et Episcopum
exortum. Qua dein controversia sopita, pristino humore
iterum sudarunt ossa, et guttis manantibus stillarunt :
quibus impletam accepit ampullam Barbaranus, qui hæc
cap. 39 in Vicentia sua testatur, asserens eum liquo-
rem manasse anno cixcxlvi, quando tanta circumqua-
que siccitate laboratum est, ut uvæ in vinea exaresce-
rent, atque omnia passim legumina oleraque reperiren-
tur prorsus torrefacta.*

AUCTORE G. H.

alii ab Lusita-
no Donato,
Martyres in
Italia passi :

E

quorum ossa
Concordiæ ad-
servantur, me-
dico sudantia
liquore.

G. H.

XVII FEB.

C **H**orum Martyrum cum Duce Chrysanthiano
memoria sacra ad xvii Februarii recolitur in
pervetustis Martyrologiis MSS. Trevirensi
S. Martini et Ultrajectino S. Mariæ, in quib-
us hæc leguntur : Aquileiæ Chrysanthiani Martyris,
et aliorum nonaginta. In utroque MS. seorsim ab his
agitur de Sanctis Concordiæ passis : de quibus dum ista
referuntur in MS. Richenoviensi, Aquileia, civitate
Concordia Donati, Secundiani etc. videntur post ver-
bum Aquileia substitui debere Chrysanthianus et alii
xc. In MS. S. Hieronymi hæc habentur : Aquileia
Chrysanthiani, Eutychii, Concordiæ, Justæ. De tribus
adjunctis egimus supra inter Sanctos Concordienses, qui

ab aliis Cordius, et Justus dicuntur. Ferrarius in Ca-
talogo generali, Aquileiæ, ait, sanctorum Martyrum
Chrysanthiani et sociorum. De eisdem agit in Catal.
SS. Ital. additque solum Breviarium Aquileiense
antiquum illorum meminisse cum tabulis Ecclesiæ
Aquileienses recentioribus, colique hac die in diœcesi
Aquileiensi, et reliquias Chrysanthiani apud Aqui-
leiam extare : eumque forte unum ex illis esse, qui
Concordiæ cum SS. Donato, Secundiano et Romulo
passi sunt. Quibus Chrysanthum alii adjungunt, qui
cum Chrysanthiano inscriptus est Martyrologio S.
Hieronymi.

F

DE S. FAUSTINO ET SOCIIS XLIV MARTYRIBUS.

XVII FEB.

Martyrologium MS. monasterii S. Cyriaci,
quod Romæ inter codices MSS. Cardinalis
Baronii in bibliotheca Patrum Oratorii ad-
servatur, cujusque exemplum eorundem bene-
ficio, intercessionem Cardinalis Petri Aloysii Carafæ,
descriptum habemus, hos Martyres indicavit. In eo post
martyrium S. Polychronii relatum hæc subduntur :
Eodem die nat. S. Faustini Martyris, et aliorum
quadraginta quatuor, quorum nomina Deus scit.
Februari T. III.

Eisdem Martyrologio Romano inscripsit Baronius,
restitutos, inquit, ex eodem exemplari vetustissi-
mo, cujus sæpius ante meminimus. Conjecit autem
Romæ passos esse, quod in illo MS. non omnino diserte
asseritur. Ita enim habet : Romæ passio S. Faustini,
quem alii quadraginta quatuor secuti sunt ad coro-
nam. Eisdem ex Martyrologio Romano refert Ferra-
rius in Catalogo SS. Italiæ addens, ante ejus correc-
tionem nullam horum extitisse memoriam.

G. H.

S. Faustini et
sociorum no-
mina in Mar-
tyrologiis,

2

2 Aliquis

A 2 Aliquas S. Faustini Martyris reliquias Bononiæ depositas in ecclesia S. Francisci adservari scribit Masinus ad xvii Februarii, quasi hujus S. Faustini forent. At corpus S. Faustini in Monte Phiscone requiescere testatur ante memoratus Ferrarius. Est autem Mons-Phiscon, aliis Mons-Flasconus, urbs Etruriæ seu potius arx munita, cui Sedem Episcopalem anno cccccxix indulsit Urbanus v, supra lacum Volsiniensem via Cassia sita. Consule Ughellum tomo 1 Italiæ sacræ erudite de ea Sede disserentem. Num tamen Corpus S. Faustini illius, de quo agitur in Martyrol. Romano, ibidem quiescat, aut aliquæ Bononiæ Reliquiæ adserventur, non liquet, dum nulla monumenta acceptarum reliquiarum proferuntur.

B 3 Aliquis etiam scrupulus adhæret, num forte in MS. S. Cyriaci ex diversis classibus hi socii conjuncti sint. Cum SS. Januario, Feliciano aliisque Martyribus, de

quibus mox agemus, colitur S. Faustinia, unde natalis S. Faustini facili errore potuit efformari : Ita quæ in dicto MS. S. Hieronymi dicitur Marcella, in MS. Lætiensi Marcellus est. Ex eadem classe Martyrum SS. Januarius et Mareus in MS. Aquisgranensi adjunguntur SS. Donato, Secundiano aliisque Concordiæ passis : quibus relatis apud Notkerum hæc adduntur : et aliorum octoginta quatuor quorum nomina Deus scit, pro quibus in dicto MS. S. Cyriaci hæc leguntur : et aliorum quadraginta quatuor, quorum nomina Deus scit. In MS. S. Hieronymi referuntur cum aliis triginta quatuor, in MS. Leodiensi S. Lamberti cum aliis nonaginta sex. Videantur quæ de SS. Alexandro, Ammonio et aliis xx Martyribus Cypris diximus ix Februarii num. 5, ubi similem in MS. S. Cyriaci errorem emendavimus.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

JANUARIO, FELICIANO, DONATO, CASTO, ITEM DONATO, VICTORE, AGAPA, DONATA, CODENE, DATIVO, FORTUNIONE, MARCELLA, QUINTIANO, JULIA, ITEM

B JANUARIO, CASCENTO, CÆLESTINO, SATURNINO, E CYPTONE, FELICITATE, DONATIANO, VICTUARIA, ÆMILIA, BASSILLA, SATURO, EBASO, SECUNDO, FELICE, OCTAVIANO, FAUSTINIA, ALBINA, VENUSTINA, ROGATIANO, VICTORE, MAREO, CETULA, RUTILO, SILVANO, COVILIO.

Illustris est hæc triginta novem Martyrum corona : illorum aliqua in variis Martyrologiis vestigia extant. Antiquum MS. Lætiensis monasterii in Hannonia meminit Donati, Secundiani, Casti et Marcelli. Sed hujus loco Marcella aliis est : et Donatus cum Secundiano supra relatus cum Martyribus Concordiensibus. Qui in Martyrologio Aquisgranensi ad xvi Febru. Victor refertur Romæ passus, ad hunc diem rejecimus, quo et Victor jam relatus et Romulus, si forte ita legendum, ante Concordiensibus Martyribus adjunctus, coluntur. In eodem Martyrologio memorantur ad hunc xvii Februarii Januarius et Mareus. Est et Januarius aliorum Martyrum, antesignanus in perantiquo MS. Martyrol. S. Maximini : de quo ita Not-

kerus : Alibi Januarii et aliorum valde multorum, quorum nomina Martyrol. antiquum Romanum, sive S. Hieronymi, ita expressit : Et alibi Januarii, Feliciani, Donati, Casti, Item Donati, Victoris, Agapæ, Donatæ, Codenis, Dativi, Fortunionis, Marcellæ, Quintiani, Juliæ. Item Januarii, Cascenti, Cælestini, Saturnini, Cyptonis, Felicitatis, Donatiani, Victoriar, Æmiliæ, Bassillæ, Saturi, Ebasi, Secundi, Felicis, Octaviani, Faustiniæ, Albiniæ, Venustiniæ, Rogatianæ, Victoris, Marei, Cetulæ, Rutuli, Silvani, Coyilli. Hæc ibi. An Faustinia in MS. S. Cyriaci dicatur Faustinus, supra inquisivimus : Reliqua, quæ ad locum, tempus et genus martyrii spectant, hactenus latent.

NOT. 1.
F

DE SS. THEODULO ET JULIANO
MARTYRIBUS CÆSAREÆ IN PALÆSTINA,

Commentarius historicus.

Pars hæc aliqua est ex illustri corona duodecim Martyrum, qui Cæsareæ in Palæstina passi, coluntur variis diebus. Horum primus est S. Pamphilus Presbyter, cui et SS. Valenti Diacono et Paulo sacræ sunt Kalendæ Junii. Alii septem sunt SS. Elias, Jeremias, Esaias, Samuel et Daniel Ægyptii, Porphyrius S. Pamphili famulus, et S. Seleucus Cappadox, de quibus egimus xvi Februarii. At qui solum restant SS. Theodulus et Julianus, adscripti sunt xvi Februarii et quidem hoc elogio in Fastis Martyrologii Romani : Cæsareæ in Palæstina S. Theoduli senis, qui ex familia Præsidis Firmiliani, Martyrum excitatus exemplo, cum Christum constanter confiteretur, cruci affixus martyrii palmam nobili triumpho

promeruit. Ibidem S. Juliani Cappadocis, qui exosculans necatorum Martyrum corpora, ut Christianus delatus, et ad Præsidem ductus, lento igne jussus est comburi.

2 Eisdem cum reliquis Martyribus refert Galesinius et 1 Junii et xvi Februarii. Posteriore die eosdem referunt Græci in magnis Menæis et Anthologio, ac Cytheræus ἐν βίοις Ἀγίων. Epitomen inde dedimus xvi Februarii : ad quem diem Acta eorum edidit Lipomanus, quæ a Surio ad Kalendas Junii relata. Ea sunt ex Eusebio transcripta, ut tum monuimus, dedimusque ex hoc excerpta, quæ ad vii Martyres, quæo die coluntur, spectant : integra Acta ex MS. Græco daturi Kalendis Junii. Quæ ad hos duos Martyres pertinent ita Euse-

ab aliis 1 Junii et 16 Febr.

Acta apud Eusebium et Me-taphrasten habentur.

A *bius lib. 8 cap. 21, S. Seleuci morte relata, narrat:*

S. Theodulus
senex ex Præ-
sidis familia

cruci affixus,

3 His Seleuci vestigiis institit Theodulus veneran-
dus et pius senex, unus ex Præfecti Firmiliani fa-
milia, atque ab eo præ omnibus domesticis honora-
tus, partim ob provectam ætatem (erat enim tertiæ
generationis pater, id est proavus) partim propter
benevolentiam et fidelissimum animum, quem erga
eum servaverat. Is cum similiter fecisset atque Se-
leucus, adducitur ad dominum Firmilianum: quem
quia ad majorem bilem quam ceteri, commovit, sa-
lutaris passionis cruci traditus, martyrium subiit.
*Hæc de eo Eusebius. At Metaphrastes addit eum, uti
ante fecerat Seleucus, osculo aliquos Martyres exce-
pisse. Gentianus loco patris tertiæ generationis, ver-
tit, trium filiorum patrem fuisse. Græce, τριγονίας
πατήρ dicitur, ab Eusebio τριγενείας πατήρ. De S. Ju-
liano vero hæc narrat idem Eusebius:*

S. Julianus

4 Cum post hos unus adhuc restaret, qui inter
dictos Martyres duodecimum compleret numerum,
eum impleturus comparebat Julianus. Hic peregre
jam tum adventans, et locum necdum ingressus, su-
bito, uti ex itinere erat, audita cæde, ad illud Mar-
tyrum spectaculum se contulit, atque ut humi posita
Sanctorum vidit corpora, gaudio repletus, sigillatim
ea complexus salutavit. Quod dum faciebat, illico
liectores et cædis ministri eum apprehensum ad Fir-
milianum adducunt. Hic vero instituto suo faciens
consentanea, lento eum tradidit igni. Sic igitur Ju-

B
mire hilaris
igne crema-
tus.

lianus præ lætitia exultans, et magna voce Deo, qui
tantis eum dignatus est bonis, gratias agens, Mar-
tyrum corona donatur. Erat hic Cappadocum genere
secundum carnem oriundus, ac secundum mores
sanctissimus, fidelissimus, et maxime ingenuus: et
cum in aliis rebus spectatus, tum divino ipsius sanc-
ti Spiritus afflatu imbutus. Talis erat caterva eo-
rum, qui per Dei gratiam in martyrii societatem cum
B. Pamphilo adsciti fuerunt.

5 *Sequentia his duobus cum reliquis Martyribus
communia sunt. Sacra, inquit, et sancta revera illo-
rum corpora ex impii Præsidis mandato quatuor die-
bus totidemque noctibus, ut a carnivoris bestiis de-
vorarentur sub dio servabantur. Verum ubi tamquam
miraculo quodam nulla neque bestia, neque volucris,
neque canis ad ea accedebat, rursus per Divinæ pro-
videntiæ dispensationem integra illæsaque inde abla-
ta fuerunt: et exequiarum justis potita, consuetæ
sepulturæ honorifice commendantur...*

6 Ceterum operæ pretium est hoc loco commemo-
rare, quo pacto tandem, non idque longo tempore
post coelestis et Divina providentia eos impios ma-
gistratus cum ipsis tyrannis ulta sit. Nam Firmilia-
nus, qui tam petulanter et contumeliose in Christi
Martyres debacchatus fuisset, cum aliis ejusdem
sceleris participibus extrema supplicia subiens, gla-
dio finem vivendi fecit.

D
AUCTORE G. H.

Corpora a
bestiis non at-
tinguntur,

sepeliuntur.

Firmilianus
eum suis puni-
tur.
E

DE S. BONOSIO, SIVE BONOSO, TREVIRORUM EPISCOPO.

J. B.

AN. CHR. CCC-
LXXXI.
XVII FEB.
S. Bonosii na-
talis,

Treveris S. Bonosii Ep. et Confessoris *recoli
XVII Februarii natalen, indicant Hermannus
Greven in auctario ad Usuardum, itemque Mar-
tyrologium Coloniae excusum anno cccccxc,
Canisius, Molanus, Ferrarius, MS. Carmeli Colo-
niensis. Bonosum appellant MS. Florarium et Saus-
saius.*

ordinatio an.
388.

2 *De eo ita scribit Christophorus Browerus noster
lib. 4 Annal. Treviren. ad annum cccclvii pag. 279.
Post Paulini mortem, Bonosius, ut indices nostri,
vel, ut usus fert hujus seculi, Bonosus, Episcopus
creatus: cujus omnis memoria vitæ, ut multorum
deinceps sequentium Antistitum, funditus deleta.*

acta ignota,

3 *Ad annum deinde cccclxxxi pag. 301 ita loquitur:
Habuerunt per id tempus Britonium Episcopum Tre-
viri, qui in locum successerat defuncti Bonosii. Ta-
metsi vero pontificatus Bonosii nulla sit litterarum*

C

memoria consignatus; eum tamen inter Confessores
adscriptum, septimodecimo Februarii non silent
Martyrologia: et in B. Paulini æde, sub ara S. Cle-
mentis, ubi ejus in Martyrio vel Confessione sunt
reconditi cineres, talis admodum epigraphe legitur:
HIC SITVS EST BONÆ MEMORIÆ BONOSIVS TREVIRORVM
ARCHIEPISCOPIVS CVIVS AB HOC MVNDO TRANSITVS XIII
KAL MAR. CELEBRATVR. *Clare dein ostendit Browerus,
diversum ab hoc esse Bonosum illum Macedoniæ Epis-
copum, in synodo Capuana damnatum, quod illibatam
Dei Genitricis pudicitiam negaret: item alterum ejus-
dem nominis, S. Hieronymi amicum et comitem, Tre-
viris aliquando studiorum caussa versatum, deinde in
Oriente anachoretam factum: ac demum Luciferianum
illum, qui Treviris, Maximi jussu, ut creditur, in car-
cerem conjectus in eo interiit. De S. Britonio S. Bono-
sii successore agemus v Maii.*

epitaphium.

F

DE S. PULCHRONIO EPISCOPO VIRDUNENSI IN BELGICA I, Commentarius historicus.

J. B.

CIRCA AN. CCCC-
LXX.
XVII FEB.

Ubi de S. Polychronio Episcopo Babylonis et
Martyre egit Cardinalis Baronius in Annotat.
ad Martyrol. XVII Februarii, ista subnectit:
Fuit ejusdem nominis S. Polychronius Epis-
copus Virdunensis in Gallia, discipulus S. Lupi Tre-
censis, de quo habetur mentio in Actis ejusdem S.
Lupi. Actorum verba mox proferemus. Non tamen ad-
scripsit Martyrologio idem Baronius Polychronii no-
men, quem Pulchonium vulgo alii appellant cum Bre-
viario Virdunensi, in quo officio semiduplici colitur hoc
die. Inscriptus ad hunc ipsum diem MS. Martyrologio
monasterii Centulensis, sive S. Richarii, quod Bedæ
nomen præfert, estque minimum a 15 annis exaratum.
Ita autem habet: Virduni S. Pulchronii Ep. et Conf.

S. Pulchro-
nius Episc.
Virdun. coli-
tur 17 Febr.

Eundem recenset Constantinus Ghinius in Natalib.
SS. Canonorum, sed fallitur, dum S. Lupi Torna-
censis Ep. discipulum ait fuisse: nullus enim Tornaci
Lupus Episcopus fuit, sed Trecis.

2 *Geminam S. Lupi Vitam habemus e vetustis co-
dicibus descriptam. Prior (quam et Surius stylo passim
elimato edidit) ista de S. Pulchronio prædicat: In S.
Pulchronium Episcopum Ecclesiæ Veredunensis cu-
rationum gratia prælucebat, ita ut religatis post
tergum manibus dæmoniacis imperaret, et prius
sensum perciperent, quam in collisionem suorum
corporum cernui laberentur. Altera proluxior, ista
habet: Prolixitate impoliti sermonis fastidium puta-
mus nos intulisse lectoribus, dictis rimantibus actus
tanti*

gratia mira-
culorum cla-
rus,

A tanti Pontificis. Unde garrulitas nostra, quæ ingenii sui stultitia magis dedecorat decoranda, conticescat, et tanti Magistri interdum propria intermittens, discipulorum ejus aliquos patefaciat, ut argumentum ab effectu trahentibus doctis, in discipulorum vita mirabili, mirabilis liqueat virtus Magistri. Subscriptis etenim ejus reserantibus discipulis, qui ejus in talibus semper adhæserant monitis, relatio ejus actuum tradita est posteris. Quorum unus fuit S. Polocronius Ecclesiæ Verdunensis Episcopus, meritis et honore coruscus : cujus vitam sanctitate plenam, munere virtutis, miraculorum patratio ostendit, quibus claruit plusquam credibile sit. Nam miseris, quos dura vexabat conditio furoris, ut et extrinsecus angerentur ferreis hominum catenis, precibus a Domino remissionem impetrabat sanitatis, ut et dæmones pellerentur, cum armis suis virulentis, et larvarum lemurumque carerent deinde phantasiis. Nec solum in talibus, sed et in diversis fulgebat horum similibus, quæ libellus de ejus vita scriptus elucidat scire volentibus.

præsertim in
effugandis dæ-
monibus :

Vita ejus scrip-
ta.

B 3 Libellum illum de ejus vita scriptum nondum vidimus : nec viderat Bertharius Presbyter, qui haud diu post annum 1000, Dadonis Episcopi Virdunensis rogatu, gesta antecessorum ejus succincte descripsit; nam de S. Pulchronio nihil omnino habet, nisi quæ ex prior Vita S. Lupi retulimus. Delibabimus hic obiter, quæ Richardus Wasseburgius lib. 2 Antiquitatum Galliæ Belgicæ de eo memoriæ prodidit, non indiligens scriptor, sed qui majorem inisset a posteritate gratiam, si apocrypha secernere a legitimis potuisset, et auctorum, quibus usus est, loca distincte citasset, aut reddidisset etiam verba. Is ergo de S. Pulchronio ista fere commemorat.

Virduni na-
tus,

* imo Pimenio-
la. educatur a
S. Lupo Ep.
Trec.

ductus ab eo
in Britan-
niam,

multa cum
eo passus,

4 Pulchronius in Gallia Belgica natus, nobilibus, piis, opulentisque parentibus, quorum fere Virduni domicilium fuit, aut vicinis locis ubi erant eorum prædia ac possessiones. His admodum adolescens orbatu, a Lupo consanguineo suo, ejusque conjuge * Punimola, Tulli Leucorum commorantibus, divinarum rerum perstudiosis, in tutelam est susceptus, magistrisque traditus, ut litteris ac bonis moribus erudiretur. Cum deinde pii conjuges pari consensu nuntium seculo remisissent, religiosam vitam amplexi, Lupus paullo post ad Tricassinæ Ecclesiæ solium evectus est. Qui deinceps cum S. Germano Autisiodorensi in Britanniam profecturus ad compescendam Pelagianorum rabiem, Pulchronium secum duxit. Institit hic Lupi virtutes egregias studiose æmulari, illum observare, illi servire, summa reverentia ac submissione, velut magistro ac domino. Quæ sancti Antistites toto eo itinere adivere pericula, in S. Germani Vita xxxi Julii inque S. Lupi xxix ejusdem descripta, eadem Pulchronio quoque superanda fuere : et quæ postea Lupo civibusque Trecensibus Attila Hunnorum Rex intentabat, nisi præsidio illis benignitas Numinis fuisset.

factus Episco-
pus Virdun.
an. 481 vel
482

Ecclesiam
suam refor-
mat :

et Romam,

5 Victo in campis Catalaunicis Attila ac pulso, respirarat aliquantum Belgica, nisi quod ei Franci incubabant. Virdunum, quæ urbs tunc adhuc Reip. Romanæ parebat, Antistitem sibi, quo dicitur antea diu caruisse, dari postulat, impetratque. Dignissimus eo munere visus Pulchronius, quippe et Virduni ortus, et sanctitatis doctrinæque fama conspicuus. Trecis accersitur, Lupoque probante, supponit oneri cervicis. Virdunum ergo perductus, magnæque civium lætitia exceptus, in SS. Petri et Pauli basilicâ, quæ nunc S. Vitoni appellatur seu Videni, dicitur inauguratus. Tum divinas cæremonias, si qua vitiatæ aut neglectæ, restaurare aggressus, precumque publicarum et sacrorum ritus ordinare.

6 Anni circiter lapso spatio Romam proficiscitur, Pontifici Maximo (Leo Magnus is erat) obtemperandi studium coram testaturus, sacraque veneraturus pie loca. Ea occasione missum ad Chalcedonensem syno-

dum ait Wasseburgius, nullo vel in speciem probabili argumento et ratione temporis repugnante : nam anno eodem, quo cum Attila in Catalaunicis campis dimicatum, Christi ccccli coacta et absoluta ea synodus est, in qua qui adfuere Polychronii Episcopi, ii proprias in Oriente Sedes habuere quæ indicantur. Iter autem hoc Romanum Pulchronii nostri anno minimum cccclii aut etiam serius contigit. Fortassis decreta synodi a Pontifice accepit, atque in patriam attulit. Alioquin etiam Demochares, Chenu, Claudius Robertus, Ghinius, Saussaius, aiunt synodo illi interfuisse.

7 Roma reversus, intra urbem novæ basilicæ jecit fundamenta, facultates suas omnes, quas a majoribus non exiguas acceperat, in eam rem profundens. At loci angustia opus arctabant. Hortis suis fundisque propinquis pii homines ultro cessere, ut spatium ampliarent. Tantum in Antistitis sanctitate ad permovendos animos erat auctoritatis. Nec se superari munificentia passus est. His enim, de Antistite suo atque Ecclesia ita præclare meritis, prærogativam aliquam honoris tribuit, qua deinceps posterum eorum frui, et fruuntur etiamnum, in novorum Antistitum solenni ingressu, iique Feudatarii Virdunenses appellantur. Eam ipse basilicam Deiparæ Virginis honori dicavit, atque ejus præcipua solennitate coli Nativitatem decrevit. Sculpti quoque illius effigiem curavit, serpentem pede conculcantis, quippe quæ cunctas hæreses, quarum serpens symbolum est, sola interemerit. In hanc basilicam Sedes translata est Episcopalis. Ipse tamen in priore SS. Petri et Pauli æde suburbana sepeliri se jussit. Hæc fere de S. Pulchronii rebus gestis Wasseburgius.

at non ad con-
cil. Chalcedon.

novam eccle-
siam ædificat

(gratus erga
cooperatores)

dicatque. D.
Virg.

E

et Cathedralē
constituit :

8 Quædam ejus miracula, a Berthario ac Wasseburgio prætermissa, indicantur in Virdunensi Breviario, Lectione tertia ac quarta, hunc in modum : Legimus siquidem in Vita beatissimi Lupi Treccassinæ civitatis Episcopi, qui eo tempore quo nefanda gens Hunnorum, Gallicanum regnum invadens, cædes Dei servorum et destructiones ecclesiarum exercebat, civitatem sibi a Deo commissam feliciter gubernabat; Pulchronium admirandæ sanctitatis virum, discipulum ejus fuisse, et tantis tunc virtutibus claruisse, ut si qui ei dæmoniacy offerrentur, mox eo viso solvebantur. Tantum ergo virum post excidium Hunnorum Ecclesia Virdunensis meruit habere Patronum. Cujus meritis sæpenumero nimias inundationes aquarum cessasse vidimus, cum per contigua loca sacrosanctum corpus ejus deportatum fuisset.

repressæ per
ejus reliquias
inundationes :

9 Cum in suburbana Apostolorum æde sepultus esset S. Pulchronius, postea Hatto Episcopus, qui seculo ix eam rexit Ecclesiam, ejus, Sanctorumque Possessoris et Firmini corpora refodi curavit, non absque celestibus portentis, et thecis affabre factis inclusa, intra urbem transferri, ut idem auctor est Wasseburgius. Meminit hujus translationis Bertharius his verbis : Post hos extiterunt SS. Pulchronius, Possessor et Firminus : de quorum memoria nihil aliud scimus, nisi quod a primis temporibus eorum merita Deo fuerunt grata, et inter cives Sanctorum sunt enumerati. Legitur enim in Vita B. Lupi etc. Certe quando reliquiæ de prædictis Sanctis fuerunt acceptæ, tempore Domini Hattonis Episcopi, hinc et monumenta istorum honorabiliter ac venerabiliter, sicut decet Sanctos, sub monumento B. Vitoni reperta sunt. Pars autem corporum illorum ab aliquibus visa, satis ostendit, quod eorum animæ in beata felicitate gaudio fruuntur æterno.

F
ejus et duo-
rum successo-
rum corpora
in urbem
translata

ab Hattone Ep.
sec. 9.

10 Celebratur anniversaria illius translationis memoria in Ecclesia Virdunensi, die iv Maii, officio trium Lectionum. Quo die ista habet Molanus in Auctario ad Usuardum : Virduni translatio ejus loci Episcoporum et Confessorum Pulchronii, Possessoris ac Firmini. MS. Martyrol. Centulense, antea citatum : In subur-
bio

Translationis
festum 4 Maii.

A bio Viridunensi sanctorum Episcoporum Pulchronii, Possessoris, et Firmini Confessorum. *Saussains in Martyrol. Gallicano ad eundem diem*: Apud Viridunum translatio ejusdem civitatis Episcoporum, beatorum Confessorum Polychronii, Possessoris, et Firmini: inter quos Polychronius ut ordine prior, sic potior meritis, et gestis præclarior fuit. *Cujus deinde longum textit elogium, in quo, quæ jam relata sunt, commemorat, gratia curationum illustrem extitisse*; Episcopalem Sedem ab æde suburbana... in ecclesiam beatissimæ Virginis, quam in urbe construxerat, transtulisse, imaginem in eminentiori templi aditu collocasse, serpentem pedibus concul-

cantem etc. *Quin et concilio Chalcedonensi interfuisse D existimavit, ut alii ante citati. Solius S. Firmini meminit eo die MS. S. Maximini his verbis*: Viriduno S. Firmini. *Hujus ac S. Possessoris natalis recolitur in Viridunensi Breviario III Decembris.*

11 Meminit hujus S. Polychronii Baronius tom. 6 Annal. ad an. 489 num. 15. *Claudius Robertus (qui cum Chenu, Demochare, Wasseburgio sextum ejus Ecclesiæ Episcopum statuit) obiisse ait circa ann. CCCCLXXX. S. Vitonus, qui quarto post eum loco eam Ecclesiam rexit, urbe a Clodovæo I expugnata, creatus Episcopus est.*

AUCTORE J. B.

quando obiit?

DE SANCTIS EPISCOPIS

LOMANO ET FORTCHERNO

ATHRYMÆ IN HIBERNIA,

Commentarius historicus.

G. H.

§ I. *Origo Ecclesiæ Athrymensis. S. Lomani Acta et Episcopatus. Conversio S. Fortcherni ejusque parentum.*

B

Athryma, aliis Athruma, Athrumia, Athrimma, Trimma, oppidum Mediæ in Hibernia, juxta vadum et pontem fluminis Boyni, qui inde ad civitatem Pontanam defluens, in Oceanum exoneratur. De Ecclesia Athrymæ primum fundata Usseus in Indice Chronologico ad Antiquitates Ecclesiarum Britannicarum ista ad ann. Chr. ccccxxxiii observat: S. Lomanus, Tigridiæ sororis S. Patricii filius, cum in portu Colbdiano juxta hodiernam Pontanam duobus dierum quadragenariis avunculum frustra expectasset, adverso Boyno flumine ad urbem Trimmensem navigio vectus, Foirt-cherneum cum matre sua Britonissa, et patre Fedelmidio, loci Domino, totaque ejus familia baptizavisse traditur. Indeque a Patricio et Lumano, qui eam regionem a Fedelmidio dono acceperunt, Ecclesia Trimmensis primum est fundata. Idem Usseus cap. 14 pag. 966 asserit ab hoc S. Lomano, seu Lumano, primo Trimmensis Ecclesiæ in Orientali Midia Episcopo, ac magni Patricii nepote, appellationem accepisse Port-Loman, Nugentiorum in Occidentali Midia oppidum in illoque Sancti illius adhuc coli memoriam: at quo mense dieque non tradit. Colganus refert. SS. Lomanum et Fortchernum ad xvii Februarii, additque eorumdem festum alterum in Menologiis Hibernicis annotari xi Octobris. Neutro die de iis quidquam in nostris Martyrologiis adhuc reperimus: quare cum Colgano ad hunc xvii Februarii de illis agimus, infra verba Martyrologii Tam-lactensis daturi.

2 Jocelinus in Vita S. Patricii cap. 3 hanc S. Lomani originem tradit: Erant, inquit, tres sorores S. Patricio memorabiles, in sanctitate et justitia Domino placentes: harum fuerunt nomina, Lupita, Tigridia, et Darerca. Tigridia felici fecunditate ditata, fructus optimos protulit: quia septemdecim filios et quinque filias edidit. Omnes mares magni meriti, Pontifices sanctissimi, Sacerdotes optimi, et monachi fuerunt, foeminae vero sanctimoniales effectæ, in magna sanctitate dies consummaverunt. Episcoporum nomina, Brochadius, Brochanus, Mogenochus et Lomanus fuerunt: qui cum S. Patricio avunculo suo de Britannia in Hiberniam venientes, et in agro Dominico strenue collaborantes, messem multam ad horrea coelestia transmittendam collegerunt. Darerca vero, sororum ultima, mater erat Episcoporum sanctorum Mel, Rioch et Munis... Vere generatio istarum apparet benedicta, juxta sacri se-

riem eloquii et hæreditas sancta nepotes S. Patricii. Hæc Jocelinus. Nomen patris exprimitur in Vita tripartita S. Patricii, cujus liber II ab adventu S. Lomani ad ostium Boyni fluminis juxta urbem Pontanam ita incipit:

3 Postquam S. Patricius fidem Christi Hibernis prædicaturus cum sua classe in Hibernia appulit, declinans ipse Temoriam, reliquit S. Lomanum in Inbhear-boinne ad naves tempore Quadragesimæ custodiendas: eique in mandatis dedit, ut navem adversus fluminis cursum Athrumiam usque moveret, ubi tunc erat arx Fethlemidii filii Laogarii, filii Nelli. Cum autem S. Lomanus juxta Athrumiam appulisset, sequenti die mane venit ad ipsum divinas laudes persolventem Fortchernus, Fethlemidii filius, ad auditam psalmodiam et cantum multum admiratus: ad cujus prædicationem et mox credens, baptizatus est. Et cum in viri Dei psalmodia et doctrinis nimis delectatus hæreret, superveniens ejus mater filium quæsitura, Clericos humaniter salutavit. Erat enim ipsa de Britannis, Scotha nomine, Regis Britanniae filia. Accessit et ipse Fethlemidius, et credidit, et Athrumiam in perpetuum obtulit Deo, S. Patricio, S. Lomano, et Fortcherni filio suo, qui monasticum sive clericale institutum apud S. Lomanum mox amplexus est.

His peractis advenit et ipse S. Patricius, et Athrumiæ fundavit Ecclesiam viginti quinque annis ante extructam Ecclesiam Ardmachanam, ibique reliquit S. Lomanum discipulum suum. De Britannia enim erat origo S. Lomani, et soror S. Patricii erat ejus mater: fuit enim filius Gollit, et fratres ejus erant S. Munis Episcopus de Forgnuidhe, in regione Cuirene in Boreali parte Midiae, ad ripam australem fluminis Ethne; Brochadius de Imleach-each in Kierragia, Connaciæ regione; Brochanus de Bregmagia regione de Hua-tortan; et Mogenochus de Kill-dumhagloinn in regione Bregiorum. Et hi erant veri filii S. Patricii similitudine, religione, baptismo, et prædicatione: et quidquid acquisiverunt sive in agris, sive in Ecclesiis, totum Patri et Magistro Patricio obtulerunt in sempiternum.

4 Eadem paullo accuratius tradit ante memoratus Jocelinus in Vita ejusdem S. Patricii his verbis: S. Patricius de partibus Ulidiæ navigio transvectus, in Midiae finibus ad ostium Boinn applicuit inter barbaros et idololatrias, navem suam cum armamentis ejus S. Lumano nepoti suo custodiendam commisit: injunxit illi, ut saltem quadraginta diebus in illis partibus commorando, istam obedientiam sustineret, dum ipse ad ulteriora interim regionis loca ad prædicandum

Eccli. 44. 12.

S. Lomanus venit Athrymam:

convertit S. Fortchernum,

ejusque parentes:

natus patre Gollito:

inter barbaros adspirat ad martyrium

SEculo CH. V
XVII FEB.Athrymæ in
Media Hiber-
niæ provinciaEcclesia fun-
datur a SS.
Patricio et Lo-
mano:colitur hic
cum S. Fort-
cherni 17
Febr. et 11 Oc-
tob.mater ejus Ti-
gridia, soror
S. Patricii.fratres Episco-
pi.

A dicandum pergeret. Lumanus vero lucis manens nuntius, spe martyrii obtinendi factus obediens, in-
AUCTORE G. II. junctum sibi dierum spatium ibidem demoratus duplicabat, quod nullus sociorum ejus facere, capiti suo timens, audebat. Ipse vero filius obedientiae non est frustratus a fructu mercedis suae in hac parte. Dum enim obedientiae suscipiens, patientiae fructum in se protulit, divini verbi semine fecundare terras alienas, ad proferendos fidei flores fructusque justitiae producere promeruit : et quanto devotius obediebat Patri spirituali, tanto mirabilius elementa obtemperabant ei. Expletis namque dierum duobus quadragenariis, cum fatigatus esset diutina expectatione super reditu S. Patricii, quadam die flabris ventorum vehementius ex opposito spirantibus, armamenta navis explicuit; et fervens fide, fidensque de S. Patricii meritis, ipsius auctoritate, navi, quatenus se transverheret ad locum sibi congruum, praecepit. O signum hactenus inauditum et incompertum! Navis nemime gubernante contra fluvium et ventum ad votum viri Dei velificavit, et ab ostio Boinn fluminis usque ad Athtrym cursu prospero illum transvexit. Ipse vero navem ob merita Patricii vexit adversus aurae statum absque remigio in flumine
B contrario, qui quondam fluenta Jordanis convertens retrorsum, in alvei proprii fontem retorsit cursu retrogrado.

5 Appulsus S. Lumanus secus oppidum Athtrym superius nominatum, prius filium cujusdam optimatis ibidem dominantis, vocabulo Forkernum, ad se, dum recitaret Evangelium, venientem, deinde matrem ejus Britonissam natione, ad ultimum patrem ipsius, Fethleminum nomine, ad Christum convertit, et in fonte, quem in oculis eorum de terra precibus produxit, illos et alios multos baptizavit. His itaque gestis sanctus Sacerdos, vigesimoquinto anno ante foundationem Ardmachiae, ibidem extruxit Ecclesiam cui dotandae, ditandaeque Fethleminus fidelis famulus Christi effectus, Athtrym et Midiam cum praediis multis et pertinentiis suis, solenni donatione contulit. Ipse vero trans amnem secedens, mansionem sibi ac suis fecit, diesque suos in bonum consummavit. Lumanus in Ecclesia praefata Pontifex factus, Forkernum neophytum suum litteris imbuendum tradidit, et in brevi sufficienter litteratum, ad sacerdotium promovit.

6 Jacta haec Ecclesiae Athrymensis fundamenta, ex antiquiore auctore Tirechano, licet minus eleganter explicata, repetit Usserius pag. 853. Cum (inquit) Patricius cum sua sancta navigatione ad Hiberniam pervenit, S. Lomanum in ostio Boindeo navem custodire reliquit quadraginta diebus et quadraginta noctibus : ac deinde alium quadragesimum propter obedientiam Patricio mansit. Deinde secundum imperium sui Magistri in sua navi, contrario flumine usque ad vadum Truim in ostio arcis Feidilmedi filii Loiguirii, Domino gubernante, pervenit. Mane autem facto, Foirtchern filius Feidilmedi invenit Evangelium recitantem : et admiratus Evangelium et doctrinam ejus, confestim credidit : et aperto fonte in illo loco a Lomano in Christo baptizatus est. Et mansit cum illo, donec mater ejus quaerere eum pervenit : et laeta facta est in conspectu ejus, quia Britonissa erat. At illa similiter credidit : et iterum reversa est in domum suam, et nuntiavit marito suo omnia, quae acciderant illi et filio suo. At vero Fedelmidiis laetificabatur in adventu Clerici quia de Britonibus matrem habuit, filiam Regis Britonum, id est, Scoth-noesa. Salutavit autem Fedelmidiis Lomanum lingua Britannica, interrogans eum de fide et genere, et respondit ei : Ego sum Lomanus Britto, Christianus, alumnus Patricii Episcopi, qui missus est a Domino baptizare populos

Hiberniensium et convertere ad fidem Christi, qui D me misit huc secundum voluntatem Dei. Statimque credidit Fedelmidiis cum omni familia sua, et immolavit illi et S. Patricio regionem suam cum possessione sua, et cum omnibus substantiis suis, et cum omni progenie sua. Haec omnia immolavit Patricio et Lomano cum Foirtchern filio suo, usque in diem judicii. Migravit autem Fedelmid trans amnem Boindeo, et mansit Loman cum Foirtchern in vado Truim, usque dum pervenit Patricius ad illos, et aedificavit Ecclesiam cum illis anno xxii, antequam fundata est Ecclesia Alti-machae. Haec Tirechanus, qui annos xxii inter utriusque Ecclesiae foundationem ponit, alii xxv. Usserius ad annum xii ante Ardmachiam fundatam primordia Ecclesiae Athrymensis referenda arbitratur, hujus scilicet ad annum ccccxxxiii, Ardmachanæ vero ad an. ccccxlvi.

7 Scripsisse vero S. Lomanum acta sui magistri et avunculi S. Patricii, tradit Jocelinus in ejusdem S. Patricii Vita. Quatuor, inquit, codices de virtutibus et miraculis ejus partim Latine, et partim Hibernice conscripti reperiuntur, quos diversis temporibus quatuor discipuli ejus, videlicet B. Benignus successor illius, et S. Mel Episcopus, et S. Lumanus Pontifex nepos ejus, et S. Patricius filiolus ejus, E qui post discessum patris sui in Britanniam remeans in fata decessit, et in Glastoniensi ecclesia sepultus est honorifice, conscripsisse referuntur... De quibus omnibus, quaecumque fide digna reperire potui, in hoc opus collecta communicare notitiae posterorum gratum duxi. Haec Jocelinus. Colganus Append. 4 ad Acta S. Patricii par. 3 arbitratur S. Lomanum scripsisse gesta sui Magistri adhuc in carne viventis, ipsumque Lomanum ante annum cccclx, et sic diu ante mortem S. Patricii decessisse. Quæ ex ætate S. Fortcherni confirmantur.

§. II. S. Fortcherni Episcopatus, dein vita monastica. Socii varii Athrymæ quiescentes.

De obitu S. Lomani ac de promotio S. Fortcherni ad Episcopatum Athrymensem hæc scribit Auctor Vitæ tripartitæ S. Patricii sub initium libri 2 ante citati : Post aliquantum vero tempus, cum S. Lomanus videret sui exitus appropinquare diem, ipse cum discipulo profectus est ad S. Brocadium fratrem suum visendum : et coram ipso resignavit Ecclesiam, cui præerat, in S. Patricium et Fortchernum, mandans ut Fortchernus illud ante suum e corpore decessum susciperet. Sanctus vero Fortchernus renitebatur, allegans non esse consentaneum, ut ipse in proprio patrimonio Ecclesiam suscipiat administrandam, ne videatur jus hæreditatis prætere in ea, quæ ipse et pater suus Deo et S. Patricio obtulerunt. Et cum S. Lomanus nollet suam ei benedictionem impertiri, nisi suum præberet consensum ad onus illud suscipiendum, tandem consensit. Cumque post mortem sui Patris tribus tantum diebus præesset, regimen illius Ecclesiae transtulit in quemdam peregrinum, nomine Cathaldum. Loca autem, quæ Princeps Fedhlemidiis Laogarii Regis filius obtulit SS. Patricio, Lomano et Fortcherni, erant Athtrumia in regione de Hy Laogaire Breagiorum, et Imga in regione de Hy Laogaire Media. Ea autem loca obtulit et pro se, et pro omnibus Regibus majoribus, et minoribus usque ad diem judicii.

9 Similia Jocelinus de utroque narrat, quæ hic addimus : Appropinquante inquit, die sui exitus e corpore, cum Forkerno præfato profectus est ad fratrem suum Brocadium, præcepitque Forkerno in virtute obedientiae, ut Ecclesiae, cui præerat, regimen susciperet post ipsius decessum. Ipso vero recusante,

ab iis dono accipit amplas possessiones, ipsis alio migrantibus :

fundat Ecclesiam Athrymensem, diu ante Ardmachanæ :

scribit Vitam S. Patricii

adhuc viventis,

mortuus ante an. 460.

F S. Fortchernus Episcopatum oblatum diu recusat :

navigat ad-
verso vento et
flumine :

fontem ad
baptizandum
elicit :

accurate obedi-
dit S. Patricio :

colloquitur
cum parentibus
S. Fortcherni,

A cusante, et allegante non esse rationi seu justitiæ consentaneum, ut in Ecclesia vel allodia patris sui, regimen susciperet animarum, ne videretur hæreditate possidere Domini sanctuarium, iterato Pater et Pastor præcepto perstrinxit illum. Quid plura? *invitus admittit,* Benedicere noluit illum, donec huic oneri suscipiendo præberet assensum. Sancto denique Lumano ex hac luce ad luciferæ patriæ perpetuam mansionem migrante, Forkernus Ecclesiæ præscriptæ inunctam sibi curam suscipiens, tribus tantummodo diebus illi præfuit, ac deinde cuidam peregrino, genere Britanno, Cathaldio nomine, regimen illius commisit. *ac post triduum,* Sic profecto vir Dei, patris sui præceptum adimplevit, et ne ceteris daret exemplum vindicandi jus aliquod in Ecclesiis, aut hæreditate parentum, omnimode vitare curavit. Hujus tamen Ecclesiæ cuncta prædia, de assensu Principum, a S. Lumano B. Patricio ejusque successoribus sunt collata, et ad jus Ardmachanæ spectant Ecclesiæ in perpetuum possidenda. *resignat :*

10 Abdicato Episcopatu, S. Fortchernus secessit a terrenarum curarum strepitu, et in loco quodam remoto monasterium extruxit, Roscurense appellatum, cujus Ecclesia num illa sit, quæ post obitum ejus dicta sit ob sacram ejus venerationem Ecclesia de Kill-Fortchern, sita in ea Lageniæ regione, quæ Idrona nuncupatur, addubitat Colganus. In hoc Roscurense monasterio, veluti in sanctitatis et sapientiæ palæstra plures postea pietate simul et doctrina illustres, in litterarum virtutumque studiis institutos fuisse colligimus ex Vita S. Finniani de Chain-Eraird, danda ex codice Salmanticensi xxiii Februarii. In ea sub initium hæc leguntur :

11 Cum natus esset, Finnianus, lætati sunt parentes, atque baptizandum ad sanctum Episcopum Forkernum miserunt usque ad Roscurensem Ecclesiam. Mulieres vero cum puero iter agunt, et ex insperato obviis fit eis S. Abbanus Presbyter. Quærente vero sancto viro ab eis, quo tenderent, responderunt mulieres dicentes : Ad sanctum Episcopum Fortkernum pergimus baptizandi hujus pueri caussa. Venerabilis igitur Abbanus vidit Angelos in comitatu pueri : mulieres quoque, quæ puerum portabant, contestatæ sunt se vidisse juvenem pulcherrimum, ponentem super caput pueri manum, qui dixit : Beatus erit hic puer. Et baptizavit infantem sanctus vir Abbanus, vocans eum Finnluch, quia ibi bina flumina ex diversis fontibus cohærent sibi in unum, *ad eum S. Finnianus baptizandus fertur . circa an. 460* ubi baptizatus est. Aqua enim ibi quasi albi coloris propter sui puritatem apparuit. Hic vero altero nomine, quod est magis commune, Finnianus dictus est. In loco vero, ubi sanctus infans benedictus lavacro salutis est purificatus, Crux posita est, quæ Crux Finniani vocatur. Hic adveniente tempore apud S. Fortkernum psalmos hymnosque cum aliis Ecclesiasticis officiis didicit. *apud eum instruitur ?*

12 Ex S. Finniani Actis ætas S. Fortcherni colligitur. Mansit namque S. Finnianus sub S. Fortcherni magisterio, donec ut auctor Vitæ habet, trigesimum ætatis suæ annum compleret, quando valedicens Magistro suo S. Fortcherni, iter arripuit, et trans mare pergere cogitavit. Tunc triginta ipse annis in Britannia, constructis tribus Ecclesiis, commoratus est, dein reversus in Hiberniam, ad fidem post B. Patricii obitum neglectam restaurandam, uti ex officio ipsius Ecclesiastico edidit pag. 912 Usserius, qui in Indice Chronologico hunc S. Finniani in Britanniam discessum tradit ad annum ccccxc, ejusque in Hiberniam reditum, post xxx annum Britannicæ peregrinationis completum, assignat ad annum Chr. 10xx. Hinc *usque ad an. 490 :* *abit in Britanniam :* *redit in Hiberniam an. 520.*

constat S. Fortchernum post abdicatum Episcopatum, D in extructo Roscurense monasterio floruisse opinione sanctitatis circa annum Chr. cccclx, quando S. Finnianus natus est, atque versus illius monasterium, ut ab eo sacro baptismi fonte ablueretur, deportatus : apud quem dein ad annum circiter ccccxc permansit, ac triennio ante ex Hibernia discessit, quam S. Patricius notatur ab Usserio e vita excessisse, quod ad xvii Martii excutiendum. Quamdiu S. Fortchernus post annum ccccxc adhuc vixerit, non constat.

13 Colganus ait in Menologiis Hibernicis diversa observari festa tam S. Lumani, quam S. Fortcherni, utrumque referri et xvii Februarii, et xi Octobris : ab illo appellari Port-Loman oppidum, ab hoc ecclesiam de Kill-Fortchern, in illisque ut diximus, singulorum sacram memoriam haberi : utrumque etiam cum aliis sociis Athrymæ xvii Februarii coli, quos ex Martyrologio Tam lactensi ita recenset : Lomani Athtrumensis cum sociis suis, id est, Patricio Hostiario, Lurecho filio Cuanach, Fortcherni, et Cælo Ochtra, Ædo, Ædo, Cormaco Episcopo, Connano, Comeno Episcopo, Lacteno Sacerdote, Ossano, Sarano, Connallo, Colmano, Luctano Episcopo, et Finnsecha Virgine. Hi omnes Athtrumie requiescunt. Hæc ibi. In apographo nostro, a Colgano communicato, dicitur Lomanus hostiarius S. Patricii cum sociis Atherumie Lurechus filius Cuanach etc. Colganus de his, excepto Cælo Ochtra, qui in apographo nostro Cælius Ochtra dicitur, ad xvii Februarii agit, ac Sanctos appellat, fassus tamen non esse verosimile, omnes hos octodecim Sanctos eodem die decessisse, neque arbitrari se eorum natalem, sed aliam festivam memoriam hac die celebrari. Coli autem Patricium Ostiarium xxvi Augusti : Lurechum ab aliis Hibernis referri ad xvii Februarii : Fortchernum esse Episcopum, de quo hoc loco egimus : ex tribus Aedis, qui in apographo nostro Aidi appellantur, duos haberi filios Fergusii, tertium filium Guarii : Cormacum Episcopum Athrymensis esse juniorem ac seniore, referrique in Fastis Hibernicis ad xvii Februarii : seniore postea fuisse Ardmachanum Episcopum, appellari Comorbanum, id est, successorem, S. Patricii, mortuumque esse anno ccccxcvii, deque ejus adolescentia agi in Vita S. Patricii tripartita, aliaque a Jocelino scripta, sed illic absque Sancti titulo : Conanum et Comenum a variis ejusdem nominis non distingui : Lactenum Sacerdotem (in apographo Lactentium) forte esse Abbatem de Achadur, ac xix Martii coli : Ossanum Presbyterum videri fratrem S. Cormaci junioris Episcopi Athrymensis, qui floruit seculo viii. Saranum, Conallum et Colmanum a variis ejusdem nominis Sanctis non posse distingui : videri tamen Conallum filium Fiachnæ, et Colmanum filium Lugidii esse : Luctanum, in apographo nostro Lactanum, alibi Lactinum, Episcopum esse, qui etiam in Martyrologiis non Hibernicis ad xix Martii memoratur : denique Finsecham Virginem coli xiii Octobris : quod hoc loco indicasse sufficit. In Martyrologio Mariani Gorman Abbatis Lugdunensis recensentur ad xvii Februarii etiam sequentes, quorum non meminit Colganus : Dachonna filius Orani, Robneus Episcopus, Midus filius Facundi, Brelachus filius Fichelli. Ex his in Tam lactensi habentur Dachonna filius Odrani, Mido, seu Midus, filius Facundi juxta Sligeach, Brelachus filius Fichellii : at loco Robnei est Fichellachus seu Fichellius. Ad Vitam S. Attractæ Virginis ix Februarii meminit Colganus Dachonnæ, atque xvii Februarii coli : at quorsum tam hunc quam alios jam memoratos hic omiserit, ac contra alios ex iisdem fastis recenseat, haud satis assequimur.

SS. Lumani et Fortcherni veneratio :

alii ipsis ad-juncti socii,

Patricius Lurechus,

3 Aedi,

Cormacus,

Conanus, Comenus, Lactenus, Ossanus,

Saranus, Conallus, Colmanus, Luctanus

Finsecha V.

alii fastis Hibernicis hic adscripti,

Colgano omitti,

DE S. HABETDEUS EPISCOPO LUNENSI MARTYRE.

J. B.

CIRCA AN. 13.
XVII FEB.S. Habetdeus
Ep.ab Arianis re-
legatus,

dein occisus :

Luna urbs olim celebris fuit ad Macram amnem, qui Etruriæ ac Liguriæ limes est. Vix nunc ruinas extare ejus urbis tradunt. Episcopatus Sarzanam aliquanto inde spatio distantem translatus a Nicolao v Pontif. Max. sed Episcopus Lunensis ac Sarzanensis appellatur. Colitur Sarzanæ S. Habetdeus, sive (ut Petrus Episcopus Equilinus lib. 11 cap. 59 loquitur) Habetdeum. Ferrarius etiam in obliquis casibus Habetdeus appellat. De eo ista tradit idem Equilinus : Habetdeum Episcopus Lunensis et Martyr, tempore Vandalicæ persecutionis in Italia martyrium passus est. Qui dum Arrianæ professioni resisteret, primo in exilium relegatus est : deinde ipsum Vandali revocantes, obturato eidem ore, ipsum aqua more Arrianorum rebaptizarunt, putantes ex hoc ejus conscientiam violare. Sed dum adhuc illis fortius obsisteret, ab eisdem capite cæsus est.

2 Eadem aliis verbis memorat Ferrarius in Catal.

SS. Italiæ, citatque Equilinum, et Officia Ecclesiæ Sarzanensis. Eadem aliquanto brevius Ughellus tom. 1 Italiæ sacræ, ubi eum primum numerat Lunensis Ecclesiæ Episcopum. Dubitat tamen Ferrarius, an non potius Africanus Episcopus fuerit, tum quia nomen illud Afris Christianis familiare, ut Quodvultdeus, Deogratias etc. tum quia licet sæpius maritimam Italiæ oram incurssaverint Vandali, ipsamque urbem Romam expilarint, numquam tamen firmas in Italia sedes habuere, ut in exilium relegasse Episcopos, dein revocasse viderit possint. Quid si ab iis vexatus variis injuriis in Africa, demum proscriptus, ut alii plurimi, in Italiam venit, atque ibi a Gothis, itidem Arianis, postea occisus? Sed nihil affirmamus, præsertim repugnante Lunensis Ecclesiæ traditione.

Lunensis
Episc. an.
Africanus?

3 Coli XVII Februarii ab Ecclesia Sarzanensi tradunt iidem Ughellus et Ferrarius atque hic iterum in gener. Catal. SS.

colitur 17
Febr. Sarza-
næ.

B

DE S. FINTANO PRESBYTERO,

ABBATE DE CLUAIN-EDNECH IN HIBERNIA,

G. H.

SEculo CHR. VI
XVII FEB.S. Fintanus
Presbyter co-
litur 17 Febr.in Scotia ho-
dierna habi-
tasse ab aliis
dicitur,

Celebris est hoc die S. Fintani memoria in Fastis sacris. Martyrologium Romanum : In Scotia S. Fintani Presbyteri et Confessoris : addit Usuardus, magnæ virtutis viri. Similia habent passim reliqua Martyrologia, etiam perantiqua manu exarata, sub nomine Bedæ, Usuardi, et Adonis : in quibus Finanus, Finnanus, Fintanus, Funtanus, Frintanus vocatur. MS. Bruxellense, MS. Florarium, Maurolycus, Episcopum appellant, errore arrepto ob alium S. Finanum Scotum Episcopum, qui hoc etiam die colitur.

2 Quænam vero in dictis Martyrologiis Scotia intelligatur, inter hodiernos Scotos ac Hibernos controvertitur. In Breviario Aberdonensi post relatam S. Finani Episcopi Vitam hæc verba adduntur : S. Fintani Prioris in Scotia. Dempsterus in Menologio Scotico addit : qui postea Episcopatum gessit. Idem in Historia Ecclesiæ Scotorum cap. 509, relatis Martyrologiis Romano, Galesinii et Maurolyci, ait, ab aliis Presbyterum, a quibusdam Confessorem, a nonnullis Episcopum, Breviario Scotico Priorem perhiberi; Martyrologia MSS. non extare, quæ scilicet ipse viderit : quamplurima nos habemus quibus S. Fintani memoria inscripta. David Camerarius eundem Fintanum, quem fatetur XVII Februarii celebrari in Martyrologiis Romano et Usuardi, retulit ad Kalendas Februarii, nulla data, cur ita statuatur, ratione. Hæc Scoti hodierni.

3 In antiqua Scotia, sive Hibernia, natum esse et vicisse S. Fintanum asserunt Hiberni : imo viginti quatuor in ea insula extitisse Sanctos, Fintanos appellatos, tradit Colganus ad XVII Februarii cap. 1 Appendicis post Vitam hujus Fintani, quem Abbatem et Fundatorem monasterii de Cluain-Ednech fuisse tradit cum Martyrologis Hibernis, ex quibus Marianus collocat Cluain-Ednech in Laghisia regione Lageniæ, et quidem in diocesi Lethghlinensi, ut Colganus habet, qui cap. 4 Appendicis enumerat viginti duos hujus monasterii Cluain-Ednech Abbates, quorum sex Sanctis adcriptos memorat.

4 Vitam hujus sancti Abbatis damus ex MSS. Salmanticensi et Kilkenniensi, ex alio Kilkenniensi eam

edidit Colganus, atque ex MS. Insulæ omnium SS. daturus ad XV Novemb. quo aliud ejus festum celebrari monet. In hac Vita dicitur num. ultimo obdormivisse in pace XIII Kalendas Martii. Quapropter verosimilius nobis videtur in antiquis Martyrologiis de hoc S. Fintano ad hunc diem agi. Auctorem hujus Vitæ cœvum S. Fintano fuisse probat Colganus ex num. 13, ubi prædicit patrem B. Sinchelli male periturum, bonaque ejus post mortem a Regibus ac Principibus auferenda : nutritorem vero facta pœnitentia, erogatis in pauperes divitiis, feliciter moriturum, additque scriptor : Quod est in futuro, non dubitamus, videntes præterita completa. Quæ tamen verba monuimus in Salmanticensi MS. non legi.

hujus Vita un-
de edatur :et quo auc-
tore?

5 Floruit hic Fintanus Abbas seculo Christi sexto, quo Rex Lageniæ erat Colum, seu Colman, secundum Annales Hibernicos, mortuus anno Chr. 101XXVI. Ad hunc liberaturus captivum venit S. Fintanus, ut dicitur num. 19. Dein S. Columba de Tyrdaglass Magister S. Fintani, qui eum in Cluain-Ednech misit, dicitur obiisse anno 101XLVIII. At S. Columba Abbas Huensis, qui S. Fintano adhuc adolescente præerat aliis monachis, mortuus est anno ætatis LXXVII Christi 101XCV. Hunc autem Columbam opinatur Colganus S. Fintano supervivisse qui hujus in regimine numerat proximos successores S. Fintanum Mældubium, ab eo, ut in Vita dicitur, constitutum, S. Fintanum cognomento Corach, et S. Fintanum, qui et Munnu, filium Tulchani, qui traditur obiisse XXI Octobris anni 101XXXIV.

F

6 Præter alios discipulos, quorum in Vita est mentio, fuit S. Congallus Abbas Benchorensis, in cujus Actis, ad X Maii illustrandis, hæc habentur : Sanctus puer Congallus secularem habitum deseruit, et habitum Ecclesiasticum suscepit, et litteras apud quemdam Clericum didicit, qui habitabat in quadam villa in rure, et ille Clericus natura fragilis erat in voluptatibus... Congallus videns, quia Magister suus in errore adhuc maneret, deseruit eum cum patria sua, et direxit viam ad Australem Hiberniæ plagam, et intravit provinciam Lagenensium, et venit ad S. Fintanum Abbatem monasterii, nomine Cluain-Ednech, regentem

S. Congallum
in suum mo-
nasterium ad-
mittit,Abbas de Clu-
ain-Ednech.

* Colg. Bladhma.

precibus a tentationibus liberat:

dimittit ut nova monasteria extruat:

*quo Bencho-
rense ædificatum circa an.
885.*

A regentem in plebe Laighis, positum in Aquilonail Laginensium plaga juxta radices montis* Blæoma, recepitque S. Fintanus B. Comgallum in suam congregationem. Cumque ibi S. Comgallus in sancta conversatione duraque vita esset, immisit diabolus tædium magnum in corde ejus circa patriam suam et parentes, sustinens laborem magnum et durum, confessusque est suam tentationem sancto Patri Fintano, fuditque Pater sanctus preces et orationem ad Deum pro eo, et expulsus est illico diabolus a Comgallo per orationem sui senioris. *Et variis interpositis hæc leguntur:* Post multum jam tempus missus est S. Comgallus a S. Fintano, ut rediret ad patriam suam caussa ædificandi cellas ad Christi famulos nutriendos. Tunc jam S. Comgallus adhuc post multos annos sine Ordine erat, nolebat enim gradus suscipere. Et accepta benedictione et oratione Patris Fintani S. Comgallus cum discipulis sibi ordinatis cœpit pergere ad patriam suam.... constituitque magnum monasterium, quod vocatur Benchor, in regione quæ dicitur Altitudo-Ultorum juxta mare Orientale, et maxima multitudo monachorum illuc venit. *Hæc ibi. Fundavit S. Comgallus monasterium Bencho-
rense circa annum 101V, ut vel inde confirmetur ætas S. Fintani: et certe plurimum aberrat Dempsterus, asserens eum floruisse anno 1000CXI, vel 1000CLXXII, nisi de quo ipse Fintano loquatur, clarius explanet.*

VITA

Ex II Codicibus MSS. et Colgano.

CAPUT I.

*S. Fintani ortus, educatio, vita monastica.
Cluain-Ednech monasterium extructum.*

a

S. Fintanus Lageniensis, ex Angeli monitu,

in secreto loco nascitur:

b

c

pie educatur:

d

præscit S. Columbæ adventum:

e

ab eo ut Sanctus habetur:

Sanctus Abbas Fintanus, vir vita venerabilis, de provincia Lageniensium oriundus fuit. Pater ejus vocabatur Gabhrenus, mater vero Findath: quæ cum esset prægnans, et proxima partui, ecce Angelus Domini venit ad eam, dicens: Recede ab hominibus in quemdam locum secretum, et esto ibi sola, donec infantulum sanctum parias. Paries enim, o mulier, filium, qui erit sanctus et magnus coram Deo et hominibus: Quæ statim juxta verba Angeli ad secretum locum perrexit: ibique sub quadam arbore septem diebus mansit *b* victum de cœlo quotidie comedens propter gratiam infantis: et ibi peperit suum filium plenum Spiritu sancto, sanctum scilicet Fintanum: duxitque eum die octavo ad quemdam virum sanctum, habitantem in loco qui dicitur *c* Cluain, et ipse baptizavit gaudens Fintanum, et postea apud eum legit, *d* et profecit multum in gratia et litteris.

2 Quodam die, cum crevisset sanctus puer Fintanus, dixit sancto seniori suo: Pater para hospitium, quia hospites sancti ad te venient hodie. Turbatus est senior, quod non sibi hoc ostensum est, cum asperis verbis dixit puero: Unde hoc tu scis? et quis ostendit tibi præ omnibus nobis? Cui sanctus puer respondit: Dominus meus Jesus Christus ostendit, Pater, mihi, quod *e* S. Columba Kille cum sodalibus suis ad te hodie veniet. Quod ita completum est in illa die. Cum venisset S. Columba prope, dixit sociis suis: Paulisper declinare debemus ad senem cum sancto puero in propinquo habitantem. Cum ergo venisset ad locum illum S. Columba, dixit illi seniori: Ne irascaris, Pater, ego videlicet audivi, quando tu puerum sanctum tuum increpasti verbis asperis, prædicentem tibi adventum nostrum. Noli tu offendere eum, quia tu et locus tuus servies huic puero in æternum. Et ait senex: Credo quod ita erit. Antequam enim natus esset iste, gratia Dei curabat eum.

Februarii T. III.

3 Postea factus juvenis S. Fintanus, multum timore et amore Dei repletus est: et accepta benedictione Magistri sui sancti perrexit ad *f* S. Columbam filium Crimthandi, ortum de provincia Lageniensium, qui jacet in sua civitate, quæ dicitur Tyrdaglass, in terra Momoniæ juxta flumen Sionna: et accepit illum gaudens. Fueruntque apud eum tres sancti discipuli, id est, *g* Coemhanus, qui est Pater sanctus monasterii Enach-truim; S. Fintanus, cujus vitam scribo, et *h* R. Mocumin, qui est cum S. Columba Magistro suo in civitate Tydaglass. Et hi viri sancti unum cor habentes, quærebant huc atque illuc locum, ubi manerent ad serviendum Deo: et venientes ad quemdam locum in finibus Lageniensium, dixerunt ad S. Columbam Magistrum suum: Nos debemus, Pater, hic manere, et servire Deo. Qui dixit eis: Hic locus non est vobis a Deo paratus, sed cuidam Sancto, qui nondum natus est, qui vocabitur *i* Mobhii filius Cumaldæ.

4 Deinde venerunt ad locum, qui dicitur Cluain-Ednech, ibique per annum integrum manserunt. Sed, cum illic multitudinem hominum et suorum amicorum undique confluentium sustinere nolissent, reliquerunt locum illum, et perrexerunt per montem *k* Sinor, illicque invenerunt pueros custodientes pecora sua, quorum unus nomine *l* Sedna mutus erat a nativitate sua; cujus linguam S. Columba benedixit, et loquutus est statim. Dixitque ei Columba: Revela nobis in nomine Domini Jesu Christi loca, in quibus resurrecturi sumus. Et ille nutu Dei repletus spiritu prophetiæ indicavit unicuique ipsorum locum, in quo resurrecturus esset.

5 Deinde S. Columba aspiciens retro de monte, vidit locum, a quo recesserunt, crebrius visitatum ab Angelis sanctis, et contristatus est ipse, eo quod locum illum reliquit. Cui sancti sui comites dixerunt, Pater, quare tam tristis es? Sanctus respondit: Quia video locum, a quo venimus, plenum esse Angelis Dei, et inter illum et cœlum Angeli ministrare non cessant: et unus ex nobis debet redire ad locum illum, ut maneat in eo in æternum. Cui Fintanus Sanctus ait: Cuicumque dixeris, Pater, redire, ille obediens exhibit. Dixitque ei S. Columba: Vade tu, o sancte juvenis, in pace ad illum locum, et Dominus erit tecum. Tibi enim revelatum est divinitus, quod ibi resurrecturus es. Et tunc S. Fintanus, accepta licentia et benedictione sancti Patris et Fratrum, venit ad locum illum, qui dicitur Cluain: et habitavit ibi, et vitam durissimam tenuit, et monasterium famosum illico cœpit ædificare. At illud monasterium prædicto nomine vocatur Cluain-Ednech, quod vertitur Latine, latibulum hederosum.

6 Et audita fama vitæ et religionis S. Fintani, multi de diversis provinciis Hiberniæ venerunt ad eum, et sub regula valde stricta monachi sancti facti sunt apud illum. Manibus enim suis laborantes, eremitarum more, terram sarculo arabant: et respuentes omnia animalia, etiam nec unam vaccam habebant: et, si quando eis aliquis aliquid de lacte vel butyro obtulisset, jam non recipiebant: et si aliquis forte, nesciente S. Fintano, aliquid de lacte in locum tulisset, statim secundum voluntatem viri sancti, nutu Divino vas frangebatur.

7 Audita jam asperitate conversationis eorum, nemo audebat eis carnem offerre. Scientes jam Sancti, qui erant in circuitu, gravissimum onus S. Fintani in se et in monachis suis, congregaverunt consilium, si possent adjuvare: et sanctus Abbas *m* Cannicus et alii Sancti cum eo ad S. Fintanum venerunt, rogare eum in Dei nomine, ut de suo nimio rigore aliquid tolerabilius pro caritate divina relaxaret. Nocte autem illa antequam S. Cannicus veniret, ecce Angelus Domini venit ad S. Fintanum, dicens

D
EX MSS.
f
venit ad S. Columbam de Tyrdaglass,

g
h
factus cum aliis ejus discipulus:

i
cum iis habitat in Cluain-Ednech:

k
E
l

post revelationem cuidam, qui mutus fuerat factam,

et apparitionem Angelorum,

ædificat ibi monasterium:

F
strictam præscribit regulam:

m
Angelo monente exit:

EX. MSS.

mutum loqui
facit,a quo mone-
tur non re-
mittere rigo-
rem institutialiquid aliis
remittit:

A cens ei : Crastino die sancti Patres ad te venient
caussa caritatis, ut de rigore tuo aliquid relaxares :
tu autem, antequam illi ad te veniant, paullisper de
loco tuo in viam vade, et Dominus in occursum tuum
mittet aliquem virum, et quodcumque dixerit tibi,
indubitanter fac. Mane jam factus S. Fintanus in viam
perrexit, et statim occurrit ei quidam vir, qui num-
quam locutus est : benedixitque eum S. Fintanus ;
et illico aperta est lingua ejus. Dic mihi, inquit
Sanctus, quid me oporteat facere, quia boni homines
volunt relevare onus, quo coepi ego vivere. Ille res-
pondit ei : Omnia quaecumque bona pro Deo inchoa-
veris, pro nullo homine ante exitum tuum dimittas,
donec certamen tuum consummes : sed cave, ne alii
per errorem tuum scandalizentur, quia texta fragi-
lior alia testa est. Et hæc dicens, postea tacuit.
Deinde S. Fintanus reversus est ad monasterium
suum. Sanctus vero Cannicus et ceteri Sancti ve-
nientes recepti sunt cum omni benignitate a S. Fin-
tano. Et concedens vir Dei propter Sanctos aliquod
solatium Fratribus, sui autem proprii rigoris nihil
retro relaxavit : et orantes et benedicentes se invi-
cem divinis sermonibus Sancti, ad sua reversi sunt.

B

a MS. *Salmanicense ita incipit* : Fintanus sanctus filius Crim-
thini, genere Maccu-Edach, in finibus Lagensium oriundus fuit :
cujus mater vocabatur Findnait. Hæc in MS. *Kilkin.* Finnathæa
dicitur, uti supra fines Lageniæ qui hic Lagenses. De majoribus
S. Fintani agit Colganus cap. 2 Appendicis post hanc Vitam : quem
consule. — b MS. *Kilken.* panem Angelorum. — c MS. *Cluain-*
mac-trein. MS. *Insul.* Cluain-mhic-treoin *Dubital* Colganus, num
oppidum Lageniæ Rosmhic treoin intelligatur, an vero monaste-
rium Cluain-chaoin, satis propinquum monasterio de Cluain-eid-
nech. — d MSS. et cum eodem viro sancto litteras postmodum
didicit. — e Colganus, sanctus juvenis Columba. Colitur 9 Junii.
— f Vita hujus Columbæ danda est 13 Decemb. diciturque in ea
filius Naindith Regis, seu Nanvich viri potentis ac nobilis, de gente
Craunthanani, alias Criuthani et Crinechani et hujus postea etiam
filius dicitur, eademque de S. Fintano aliisque discipulis narran-
tur. — g MS. *Salin.* Kemanus Enig. Truim. *Insul.* Caimanus
Enach-Truim, in Vita S. Columbæ Magistri. Coiman Enich Cruim,
et Kaymanus Enaych-Truym. *Inscriptum Martyrologiis Hibernicis*
ad 3 Novembr. tradit Colganus. — h Aliis Mochuma, Mochuimi,
quem putat Colganus colit 1 Maii, ac dici, Nathcoeme et Mochoe-
me. — i MS. *Salin.* Moby Maccalde. Vita S. Columbæ : Moby
Maccualde, quem Colganus ait referri ad 13 Decemb. et dici Mo-
bhium, seu Mobaum de Cluainfhionnabait. — k Ita MSS. Vita
S. Columbæ Sinoir. Colganus 9 Martii duos sanctos Sabbathæ,
Setna, Serne. Refert Colganus 9 Martii duos sanctos Sabbathæ,
nomine Sedna, et 10 Martii S. Sedna Episcopum Sagirenssem,
quem putat hunc esse. — m Aliis Caimnechus et Kynicus. Vitam
ejus dabimus 11 Octob.

CAPUT II.

S. Fintani miracula. Donum prophetiæ.

Incendium si-
gno Crucis ex-
tinguit,

C

Quadam die sanctus Pater Fintanus et sui Fratres
comedentes, ignis de cacumine rectorii fortissime
exarsit. Tunc terrore perterriti Fratres, nesciebant
quid agerent, putantes totum monasterium igne con-
sumi. Pater autem Fintanus tumultum Fratrum pro-
hibens, sobrie elevata manu benedixit signo sancto
ignem ; et illico flamma extincta est. Mirum jam
dictu ! ædificium integrum inventum est.

refecit suos

9 Alio die foris in agro monachi S. Fintani labo-
rabant : vir autem sanctus egressus, visitavit eos
operantes. Veniens ipse ad Fratres, occurrerunt ei
Fratres, et manibus hinc inde tenentes eum (sicut
mos est servis laborantibus videntibus dominos suos
aliquando ludendo, aliquid quærere ab eis,) postula-
verunt ab eo refectionem illa die. Sanctus jam læ-
tatus, subridens ait eis : Potens est Dominus Deus
meus reddere pro me, filii carissimi, quod quæritis.
In illo scilicet die coquus nihil aliud habebat parare
Fratribus, nisi olera agrestia, sicut frequenter aliis
diebus. Illa autem hora, viri ab australi parte Lage-
niensium cum curribus et plaustris plenis diversis
generibus ciborum ad monasterium venerunt ; et ob-
tulerunt viro Dei. Pater sanctus gratias Domino
agens, inde illo die Fratres suos caritative refecit.

cibus inex-
spectate alla-
tis :

a

10 Vir quidam sanctus, nomine a Lonanus filius
Catheni, aliquando S. Fintano convivium fecit : et
rogavit eum in Dei nomine Lonanus, ut sumeret ca-

ritatem. Cumque omnes in domo convivii, sicut mos
est, gauderent, S. Fintanus solus lacrymabiliter fle-
bat. B. Lonanus ait ei : Ecce vir Dei nos omnes læti
sumus, tu vero solus quare tristis es ? Caussam ergo
hujus tristitiæ, ait, Pater, scire volumus. Vir Dei
respondit : Non quia sumpsi caritatem tuam, ideo
fleo : sed si vos videretis, quæ ego video, utique di-
ceretis, quod non sine causa contristor. Hodie enim
bellum miserabile gestum est in australi parte Mo-
moniensium : et plurimas animas peccatorum, qui
occisi sunt, in infernum duci video, contristorque
pro hac re. Vix enim paucæ animæ eorum, qui bene
vixerunt, et pro necessitate bellaverunt, evadunt.
Ut sciatis autem hoc verum esse, ecce post septem
dies ad vos venient, qui diligenter de ipso vobis nar-
rabunt bello. Et ita evenit.

vidit prælium
procul com-
missum, et
deflet anima-
rum ruinam :

11 Item in eodem convivio, et in eadem die, qui-
dam homo senex de rure veniens, intravit in domum
convivii, qui erat armentarius S. Lonani : et con-
spiciens eum S. Fintanus, illis qui juxta se erant
dixit : Vir ille senex hodie morietur in silvis, et ca-
daver ejus per septem dies non invenietur, et nulla
bestia vel avis corpus ejus tanget, nisi tantum vulpes
esuriens summitatem aurium et narium ejus gusta-
bit. Et sic omnia contigerunt.

prædicit genus
mortis alicu-
jus,

12 Duo viri aliquando ad S. Fintanum venerunt,
desiderium habentes diversum : unus enim eorum
voluit, ut apud S. Fintanum monachus semper ma-
neret ; alter non voluit nisi tantum decem diebus
hospes manere. Cum autem audivisset et vidisset
Pater sanctus, seorsim dixit Fratribus suis : Audite
filii sermonem de duobus his hominibus. Nam, qui
minus vult esse nobiscum, perfectus monachus us-
que ad mortem suam manebit ; hic vero alter, qui se
monachum profitetur fore, tantum decem diebus in
sua professione hic mansurus est, et in noctis tene-
bris ad seculum fugiet. Et secundum vaticinium
sancti viri accidit illis.

diversum
duorum sta-
tum, ipsorum
votis contra-
rium,

13 Erat quidam religiosus monachus apud S. Fin-
tanum, nomine b Sinchellus, cujus pater et nutritor
male vivebant in seculo : et quæsit B. Sinchellus
licentiam a Patre S. Fintano ire, ut patrem et nu-
tritorem suum de errore ad pœnitentiam converte-
ret. Sed illi duri manentes corde, non audiebant
vocem ejus. Tunc B. Sinchellus reversus est ad S.
Fintanum, dicens : O Pater sancte, multo tempore
in illis frustra laboravi. Ait ei Sanctus : Vade adhuc
semel, et si poteris duc eos ad me, ut videam illos.
Et illi venientes nutu Dei, sederunt circa virum Dei,
unus ad dexteram, et unus ad sinistram. Pater au-
tem Fintanus et B. Sinchellus medii erant. Cumque
vir sanctus vidisset eos durantes in malo, seorsim
dixit sine bello : Dico tibi o fili Sinchelle, quia sicut
hi duo viri circa nos sunt, unus a dextris, et alius a
sinistris, sic etiam in die judicii erunt. Pater enim
tuus male vivens usque ad mortem a sinistris cum
hœdis erit, et substantiam post mortem ejus inique
Reges et Principes inter se dividunt, non curantes
de anima illius. Nutritor vero tuus, videns infelicem
mortem patris tui, de errore se convertet, et aget
pœnitentiam condignam, et substantiam suam bene
Sanctis et Christi pauperibus dividet, et in dextra
judicis Filii Dei cum agnis sedebit. Quod est in fu-
turo non dubitamus, videntes præterita completa
secundum vaticinium viri Dei.

F
unum e duo-
bus obstinatum
dammari, alte-
rum salvari :

14 Quidam monachi monasterii S. Fintani nimio
amore peregrinationis ardentes, nolentesque vivere
in patria sua, sine permissione sancti sui Abbatis de
monasterio perrexerunt, et paucis diebus ad cœno-
bium Beanchor in Provincia Ultoniæ pervenientes,
manserunt ibi, ut inde ad Britanniam navigarent.
Quadam autem die unus de Fratribus lætus venit ad
S. Fintanum dicens : Audivi, o Pater, quod Fratres
nostri

c

A nostri ab amicis suis retenti sunt in dextera parte campi Hitha. Cui vir sanctus subridens, ait : Fili, falsum est quod audivisti : nam Fratres nostri, de quibus dicis, Frater, hodie portum Britanniae tenebunt prospera navigatione, quia pro Deo peregrinantur. Quod ita probatum est. Nam post aliquod temporis spatium quidam Frater de monachis suis accensus amore fratris sui, qui cum praedictis Fratribus peregrinatus est, venit ad S. Fintanum tristis cum lacrymis, genuaque flexit ante Sanctum. Cui sanctus Pater ait : Quare tristis es? Ille Frater respondit : Fateor tibi, Pater, quia de absentia fratris mei carnalis valde contristor : rogo ergo, Pater, in Dei nomine, ut dimittas me post eum ire, ne tristitia me consumat. Cui sanctus Pater leniter ait : Lætus esto, fili, quia frater tuus hodie ad hunc locum ad nos veniet, et pedes ejus lavabis : quia cor ejus in absentia nostra requiem non habuit. In eadem scilicet die frater ille venit, et quæ contigerunt ei, ipse narravit omnia, sicut praedixit vir Dei.

15 Alia die cum S. d Cannicus et S. Fintanus in uno loco, videlicet in monasterio S. Fintani, Cluain-Ednech, essent, subito audierunt clamorem et jubilationem militum lætantium post interfectionem inimicorum suorum. Tunc ait S. Fintanus ad B. Cannicum : Ego audio in ista jubilatione vocem innocentis ovis : quia unus ex ipsis erit monachus meus in hoc loco, et in vita perfecta morietur, et ipse Kyeranus vocatur, filius e Tulchani. Illi autem milites habebant capita inimicorum suorum, et venientes prope monasterium deposuerunt ea, et ducta capita a Fratribus, et sepulta sunt coram Fratribus a Sanctis in cœmeterio monachorum. Tunc unus de Fratribus ad sanctos Patres dixit : Quid proderit hominibus illis, quod capita sua sepulta sunt in hoc loco? Cui S. Cannicus et Fintanus responderunt incunctanter : Nos credimus et confidimus in Domino, quod isti homines in die judicii non cruciabuntur propter merita et honorem omnium Sanctorum hujus loci, qui hic jacebunt et orabunt viventes pro animabus eorum, qui hic sepelientur, quia principalis pars eorum corporum hic sepulta est, et ideo clementiam speramus iis. Deinde illic Kyeranus venit, et factus est monachus, et feliciter obiit, sicut praedixit S. Fintanus.

16 Quodam die audiens S. Fintanus vocem Presbyteri sacrificium offerentis, qui vocabatur Gosbanus, tremuit ipse et horruit cor ejus. Et cum interrogassent eum Fratres respondit eis vir sanctus : Vos fratres vocem Sacerdotis offerentis audire putatis : ego autem audio vocem hominis jubilantis post grave peccatum : heu heu, iste homo vitam hic nobiscum suam non consummabit. Deinde ille infelix, sicut vir Dei ait, deseruit locum et habitum suum, ad seculum tendens, et in seculo male vivens, turpiter in peccatis periit.

a Plures SS. Lonanos enumerat Colganus, et hunc conjicit referri 24 Octob. — b In MSS. Sinkellum, quem Colganus ait coli 20 Junii. — c MS. Salmant. Et sic impletum est, sicut ipse dixit. — d MS. Salmant. S. Bennechus. — e Tulchani filii sunt SS. Lugidius et Fintanus cognomento Munnu : hujus Vitam habemus dandam 21 Oct. De S. Lugidio, seu Lugadio agit Colganus 2 Martii, ubi horum fratrem asserit Kieranum esse, atque hunc adscriptum Fastis Hibernicis 3 Januarii, ad quem diem ejus non meminit, et 19 Maii.

CAPUT III.

Alia S. Fintani miracula. Cormaci e carcere liberatio.

Alio tempore, cum ambularet S. Fintanus in quodam campo, audita fama ejus, multi caussa orandi et benedicendi convenerunt ad eum : inter quos quidam filium suum paralyticum in magna miseria duxit ad illum : et pervolutus ad pedes viri sancti rogavit, ut in Dei nomine filium suum sanaret. Cum-

que S. Fintanus manus suas in orationem ad Dominum Deum extendisset, statim paralyticus Dei gratia sanus surrexit, benedicens et laudans Deum coram omnibus.

18 Unus nocte quadam de Fratribus, sciens quod sanctus Pater Fintanus pervigil esset in oratione, ubi esset orans, scire voluit : et quærens eum hinc et inde, venit in a cœmeterio Sanctorum, et erat nox tenebrosa, eminusque intuens eum Frater, vidit circa illum immensam lucem per magnum spatium, ut pene oculi ejus excæcarentur, nisi Deus per gratiam S. Fintani eum defenderet. Crastina autem die sanctus Pater minaci vultu dixit ei : Frater mi, cave ne iterum facias, quod nocte præterita fecisti, ne oculi tui excæcarentur. Vide quod Paulus Apostolus nondum purgatus a vitiis, cum vidisset lumen cœleste, oculi ejus cæcati sunt? Quanto magis tu, cum sis imperfectus moribus et vita, quomodo potes illud lumen videre? Si ergo illud lumen iterum in hoc seculo videris, oculi tui excæcabuntur illico, vel certe vitæ æternæ privaberis lumine. Hoc audiens ille Frater, territus promisit se iterum non facturum, petens sibi indulgentiam de audacia.

b 19 Rex Aquilonalium Lageniensium c Colum filius Cormaci, habebat in vinculis Cromacum filium Diarmadæ Regis Hua-Kinselach, id est, Australium Lageniensium, volens eum occidere, quem apprehendit in insidiis. Hoc audiens vir sanctus Fintanus assumpsit duodecim discipulos secum, volens liberare illum juvenem, et perrexit ad prædictum Regem, tunc habitantem in illo oppido, in planitie Lageniensium posito, nomine Rathmor, quod latine dicitur atrium magnum. Et ille Rex crudelis erat ; audiensque ipse S. Fintanum ad se venientem, jussit milites suos bene custodire captum, et castrum diligenter contra virum Dei firmari. Sanctus autem veniens illuc, Divina potestas omnes januas ei aperuit, et perveniens ad domum, in qua erat juvenis catenatus in vinculis, similiter aperta est janua illius. Et cum vidisset vir Dei juvenem in vinculis, omnia illius vincula fracta in terram ceciderunt. Vires autem ostiariorum et militum evanuerunt visu viri sancti. Tunc milites nimio terrore perterriti, festinantes ad Regem tunc dormientem perrexerunt, et nuntiaverunt ei hæc omnia. Rex autem terrore repletus dixit eis : Nescio ego ipse, quid faciam, quia cor meum intra me tremit. Cui dixerunt amici sui : Domine, iste Sanctus terribilis est, et in iracundia ad te venit, quia diligit juvenem quem tenes : et propter eum Sanctum multa prodigia Dominus facit. Omnia ergo quæcumque dixerit tibi, fac, ne te et nos ira Domini consumat. Tunc Rex ad S. Fintanum currens, prostravit se ad pedes ejus dicens : Nos te decet, Sancte, honorare, quia Deus te magnificat. Dimitto tibi ergo virum, quem petis et omnes vinctos, quos habeo cum eo. Et Benedicens vir sanctus regem, gratulabatur Domino : et solutis vinculis duxit secum juvenem, quem solutum petebat.

20 Et egressus est de castello, et occurrit ei in via multitudo militum, inter quos erat filius Belial de genere regali, qui volebat Cormacum quem absolvit Sanctus, occidere, sed comites sui prohibuerunt eum. Cui S. Fintanus ait : Fili diaboli, cito occideris, et vir iste, quem cupis occidere, longo vivet tempore in regno, et in bonis actibus vitam consummabit. Quod ita factum est. Nam ille infelix ante finem mensis occisus. Cormacus autem filius Diarmadæ multo tempore vixit in regno d Lageniensium, et in senectute spreto regno apud S. Coemgallum Abbatem in provincia Ultoniæ in monasterio de Beanchoir monachus factus, suam vitam f sancte finivit.

21 Alio tempore ambulans S. Fintanus in campo Liffi, occurrit ei vir clarus et bonus, g Fergna nomi-

D
EX MSS.

luce cœlesti
circumfunditur :

a

b c

E

liberaturus
Cormacum e
carcere.

videt januas
ultra aperiri,

et vincula solvi :

F
obtinet captivos :

praedicat uni
mortem instantem,

Cormaco longam vitam in regno :

d
dein facto monacho :

f

g

ne

suos monachos in Britannia trajicere, et socium eorum domum reverti :

B. Kyeranus futurum suum discipulum.

e

commendat sepulturam sacram :

agnoscit malum statum discipuli celebrantis :

C

praedicat apostasiam.

Paralyticum precibus suis sanat :

EX MSS.

prædicit futu-
rum statum et
sanctitatem

Fergnæ Ducis :

h

dein ejus dis-
cipuli.

B

A ne, filius Cobhthachi. Cumque vir Dei illum vidisset, descendens de curru, genua flexit ante eum. Tunc ille, ibi confusus, et turbatus ait : O homo Dei, quod hoc fecisti mihi peccatori? Cui Sanctus ait : Nisi te in cœlo et in terra inter choros Angelorum vidissem, numquam hoc tibi fecissem. Sed peto a te, ut cito deseras hoc seculum, et suscipias sanctum habitum. Cui ille simpliciter ait : Ego habeo duodecim filios, et h septem filias, et claram dilectamque conjugem, et plebem meam mihi subjectam in pace et fertilitate. Hæc omnia diligo, et non possum ea deserere. Sciens autem famulus Dei omnia, quæ ei ventura erant, dixit illi : Vade Domine in domum tuam, et ego ibo in viam meam, sed cum rediero, ad te veniam. Ab illa jam hora allocutionis sancti viri, cor illius hominis inspiratione Spiritus sancti cumulatam, et quæ prius dilexerat, fastidio de cetero habuit : et sine somno pene erat, quotidie considerans viam per quam S. Patris Fintani adventus sperabatur. Vir ille suæ regionis Dux potens jam erat. Cumque S. Fintanus expletis jam duabus hebdomadis, ad domum prædicti Ducis Fergna venit, obtulit ipse se statim Domino et S. Fintano, et relictis omnibus, quæ audivitis, ille lætus sequutus est Sanctum Dei usque ad diem mortis suæ, et in habitu sancto feliciter ad Christum migravit.

a MS. Salmant. in Reliquiis Sanctorum. — b Reliqua hujus capituli, post conversionem Brandubhii ad vitam monasticam ejusque obitum in MS. Salmanticensi collocantur. — c Hic Colum, inquit Colganus, in Hibernico vocatur Colman, filius Corbrei, nepos Cormaci, mortuus Rex totius Lageniæ anno Ch. 576. — d Australium scilicet, ut supra de patre Diarmada dictum. — e S. Congallus, seu Coemgallus mortuus est an. 601. 10 Maii : in ejus Vita illic danda dicitur Cormacus Rex se Deo et S. Comgallio obtulisse cum tribus castellis, Ceatharlach, Foibran, et Ardorema. — f Dubitat Colganus. num. 7 Maii colatur in Achadfinnich in Lagenia. — g Cognatus S. Fintani dicitur a Colgano, et de Domo S. Brigidæ in MS. Salmant. filius Cophith. — h MS. Insulense, duodecim filias. De Fergna ejusque liberis inter Sanctos relatis plura dubitando congerit Colganus.

CAPUT IV.

Miranda in morte aliquorum. Sanctitas et obitus S. Fintani.

Quidam sanctus Episcopus, nomine Brandubh, qui erat vir sapiens, mitis et humilis, relictis suis omnibus pro Christo venit a regione Kinsealach, quæ est celebrior pars Lageniensium, ad S. Fintanum, ut monachus apud eum fieret : et invenit beatus Episcopus S. Fintanum Abbatem in monasterio quod dicitur a Achadh-Finglaiff, in plebe Hua-drona, contra civitatem Lethghleann, in orientali parte fluminis Bearuæ. Gavisus est autem sanctus Abbas in adventu Domini Episcopi, et dixit ei : Quid vis apud nos, sancte Pastor? Cui respondit Episcopus : Optime Pater, volo meam vitam extremam in claro tuo monasterio finire. Cui S. Fintanus leniter dixit : Cupio te, Domine, in hoc monasterio suavius et tolerabilius esse, quam in duro meo monasterio : onus enim monasterii mei grave multum est. Episcopus respondit : Usque modo aliis ponebam jugum, et sub alterius jugo vitam meam volo consummare Deo. Tibi enim et Domino me obtuli : quæcumque igitur mihi dixeris, sponte faciam : sed tamen hoc unum a te peto, ut si tu prius ante me de hoc seculo migraveris, non longe post te vivam, sed cito ad me venias obviam animæ meæ. Cui sanctus Abbas respondit : Hanc petitionem tibi Deus præstabit. Expletis itaque tribus annis S. Fintanus in monasterio Cluain-Eidnech in cœlum migravit. Hoc audiens sanctus Episcopus, manens in prædicto loco secundum jussionem S. Fintani, Fratribus dixit : Scio quia dies exitus mei de hac misera vita ad regnum Dei appropinquat, sicut sanctus abbas Fintanus mihi promisit. Et expletis b duabus septimanis a morte S. Fintani, minister beati Episcopi somnium vidit,

S. Brandubhum deposito
Episcopatu inter monachos
recipit :promittit illi
non fore ma-
gnum inter-
stitium inter
utriusque
mortem .

b

velut quamdam fenestram apertam in tugurio, in D quo jacebat Episcopus, et septem viros in vestibis albis venientes cum magna luce ad fenestram illam, et audivit unum ex eis clara voce dicentem : Veni foras, sancte Episcopo, et noli moram facere, quia obviam animæ tuæ a Deo missi sumus, sicut tibi promissum est; et ecce Pater Fintanus mirabilis sanctitatis ad te venit. In cellula jam seorsum a prædicto loco Episcopus cum ministro erat. Expergefactus autem minister illic, accepit lucernam ardentem et adiens loculum, in quo sanctus Episcopus erat, invenit eum amisisse spiritum. Et hæc omnia minister Fratribus narravit. Tunc Fratres tumultantes sanctum corpusculum, glorificaverunt Deum in duobus Sanctis suis, et ceteri audientes postea similiter.

migranti oc-
currit.

23 Duo germani in monasterio sancti Abbatis Fintani erant, a juventute sua valde obediens, et viribus suis Deo et Fratribus placentes, et se invicem diligentes. Accidit aliquando, ut unus ex his duobus fratribus, senior scilicet, magna infirmitate torqueretur, et quodam die ex ipsa infirmitate obivit. In hora autem mortis ejus frater minor absens fuit : erat enim in silvis operans cum Fratribus. Cumque reverteretur, vidit ordinantes in cœmeterio locum sepulchri; et interrogans eos audivit quia frater suus mortuus fuerat. Tunc frater minor mœstitia repletus est, et tristis perrexit ad locum, in quo sanctus Pater Fintanus cum Fratribus circa corpus psalmos canebat, et rogavit ille Frater virum Dei, dicens : Rogo te, Pater, ut permittas me mori cum fratre meo, ut simul eamus ad regnum Dei. Cui vir Dei respondit : Frater tuus jam migravit ad regnum Dei, tu vivis, et non potestis de hac vita simul migrare ad cœlum, nisi ille resurrexerit. Sed placet mihi, quod tu vis, expecta paullisper, et videbis fratrem tuum viventem. Tunc orante S. Fintano, ille, qui mortuus erat, illico vivus surrexit, et positus adhuc in feretro locutus est clara voce, benedicens omnibus. Deinde ad fratrem suum dixit : Frater mi, festina accipere sanctum sacrificium, quia familia cœlestis, quæ venit obviam animæ meæ, reversa est mecum obviam animæ tuæ : quia concessit Pater noster Fintanus et rogavit Deum cœli, ut ita fieret, videns anxietatem mentis tuæ. Cum ergo se frater minor collocasset juxta fratrem suum, cum benedictione et oratione sancti Abbatis et Fratrum, acceptoque divino viatico emisit spiritum, et simul ad cœlum cum Angelis viaverunt. Hæc Fratres videntes, firma fides in cordibus eorum accensa est, et cum gaudio, sancti Patris sui Fintani gratiam admirantes, Deum glorificaverunt.

Orante S. Fin-
tano impetrat
fratrem cum
fratre defunc-
to commori :ab eo revivis-
cente admoni-
tus.

24 Quidam juvenis religiosus, nomine c Columbanus, de provincia Lageniensium, de plebe quæ dicitur Laighis, natus est, qui caussa orandi et peregrinandi ad S. Columbam in insula Hya perrexit, et mansit ad tempus apud eum. Cumque ille voluisset reverti ad Hiberniam, dixit ad B. Columbam : O Sancte Dei, quomodo in patria mea vivam, et tibi confitear peccata mea? Cui S. Columba ait : Vade ad virum sanctum illum, quem omnibus noctibus Dominicis vere video ante tribunal Christi inter Angelos stare. Ait ei beatus juvenis : Quis et qualis est ille sanctus? Respondit S. Columba : Est quidam Sanctus et pulcher in gente tua, facie rubicunda, oculis nitidis, canitiem habens in paucis capillis. Juvenis dixit : Non cognosco talem virum in regione mea, nisi S. Fintanum. Tunc S. Columba dixit ei gaudens : Ipse est, fili, quem video ante tribunal Christi, sicut tibi dixi. Perge ad eum, quia ipse est bonus pastor gregis Christi et multas animas secum ad regnum Dei perducet. Tunc S. Columbanus accepta licentia et benedictione sancti Patris Columbæ, gaudens

S. Fintanus inter
Angelos
ante tribunal
Christi visus :

A dens rediit ad Hiberniam, et veniens ad S. Fintanum narravit ei omnia, quæ dixit vir Dei Columba. Audiens autem senex sanctus Fintanus hæc verba, facta est facies ejus quasi ignis, et dixit juveni: Cave Frater, ne hoc ulli dicas in vita mea: et non erat hoc difficile illi; quia sanctus Pater Fintanus postea citius obiit.

25 Caritatem jam et humilitatem ac mansuetudinem in aliis et asperitatem in se ipso, patientiam, abstinentiam, graviæque jejunia, vigilias nocturnas, flexionesque genuum, et dilectionem circa omnes Christianos beati senis Fintani nemo in carne hic modo in terris poterit narrare. Omnia enim divina præcepta a pueritia usque ad venerabilem senectutem complevit.

26 Cum ergo exitus ejus advenisset, vocavit ad se populum suum sciens diem obitus sui, et cum licen-

tia et benedictione Fratrum et Sanctorum, qui convenerant ad ipsum sanctum Patrem visitandum, constituit ipse in loco et in sede sua post se virum genere nobilem et moribus Fintanum Mældubhium eodem nomine nominatum. Deinde elevans manum suam benedixit populum, et accepto Dominico sacrificio obdormivit in pace decimo tertio Calendas Martii: atque inter choros Angelorum anima felicissima ducta est ad æterna gaudia.

a MS. Salmant. Ahebt-arclayll. addit Colganus, non procul ab ecclesia Sleptensi in Lagenia. — b MS. Insul. tribus diebus. MS. Salmant. tribus hebdomadibus. Mallet Colganus tribus mensibus, quod in quodam Martyrologio Hibernico natalem repperit 13 Junii. — c Quæ de hoc Columbano hic referuntur, desunt in MS. Salmanticensi, et forsitan aliunde non recte adsuta. Varia disputat Colganus, ac tandem censet hunc vocari Colmannum Mac-Hua Laighse ejusque natalem haberi apud Hibernos 15 Maii. — d Coli hunc Finianum 20 Octob. e variis Hibernicis Martyrologiis docet Colganus.

D
EX MSS.

constituit successorem:

moritur 17
Febr.

DE S. FINANO

EPISCOPO LINDISFARNENSI IN ANGLIA,

Commentarius historicus.

G. H.

§ I. S. Finani cultus sacer, studia, episcopatus.

B **A**uctor Martyrologii Anglicani celebrat XVII Februarii S. Finanum hoc elogio, quod ex Anglicano Latine redditum, Colganus in Actis Sanctorum Hiberniæ ad eundem XVII Februarii edidit his fere verbis: Lindisfarniæ in regno Northumbriæ depositio S. Finani Episcopi et Confessoris: qui primo existens monachus monasterii S. Columbæ in insula Hya in Scotia, factus est Episcopus, Sanctoque Aidano in ea Sede successit: ubi in omni genere bonæ conversationis et vitæ sanctimonia beatos dies suos finivit circa annum Christi DCCLX. Vocatur Merciorum, sive Mediterraneorum Anglorum Apostolus: cujus industria et molimine in prædicando magna pars illius regni ad Christianam fidem conversa est cum suo Principe Peada, Pendæ magni persecutoris filio: qui ad instantiam S. Oswini Northumbrorum Regis, cum multis magnis Comitibus et Dominis regni Merciorum, fuit per ipsum S. Finanum in loco, qui Ad murum dicitur, baptizatus, uti Beda et alii Anglici historici referunt. In ejus honorem multæ ecclesiæ in Anglia pariter ac Scotia dedicatæ sunt. Hæc ibi. Locum illum, seu villam regiam Ad murum ab Alexandro et Severo Imperatoribus ductum, nunc Waltonæ dici opinatur Cambdenus. Berwicum interpretatus est Colganus, quod tamen oppidum procul ultra murum ad limites hodiernæ Scotiæ situm est. Ceterum Ecclesias S. Finano dicatas ad majorem antiquæ venerationis approbationem exprimi utile foret. Hermannus Greven in Auctario Usuardi, edito anno 1515 et 1521, de eo agere videtur, dum post S. Fintanum supra memoratum hæc tradit: In Scotia S. Fymiani Episcopi. Ita in Chronico Joannis Bromton sæpius Finianus scribitur, ab aliis etiam Finnannus, et magis corrupte Sinanus et Sinnanus appellatur.

2 Scoti eundem Finanum ad XVII Februarii colunt in Breviario Aberdonensi, ex quo mox ejus elogium dabitur: cujus aliquod compendium inscripsit Menologio Scotorum Camerarius, citato Regio in Calendario, Breviario Aberdonensi, aliisque: at pridie seu XVI Februarii Dempsterus, In Anglia, inquit, Finnani Episcopi et gentis illius Apostoli, atque apposita littera K innuit se Kalendarium Adami Regii aut simile sequi. Idem indicato Scotico Breviario, quod est Aberdonense, in Hist. Eccl. gentis Scotorum cap. 508 ait coli XVI Februarii: Dempsterum sequitur Ferrarius in Catalogo generali, citato etiam Martyrologio Anglicano, sed in

quo XVII Februarii celebrari jam ostensum est. Hiberni etiam in Fastis sacris celebrant S. Finanum, non tamen XVI aut XVII Februarii sed IX Januarii, ad quem diem Colganus hujus Vitæ Actis Sanctorum Hiberniæ adjunxit, asserens in Martyrologiis Tam lactensi et Mariani Gormanidici festum S. Finiani Saxonici, id est, Episcopi sive Apostoli Saxonum in Anglia. Hæc de veneratione.

3 S. Finanum patria Hibernum fuisse, fuisse admodum contendit Colganus cap. 2 Appendicis ad Vitam ejus IX Januarii, ac notatione 12 tradit ex Chronicis Hibernis esse filium Rimedii. De ejus in adolescentia educatione hæc leguntur in antiquo Breviario Aberdonensi: Anno Virginei partus sexcentesimo et quinquagesimo vir vitæ venerabilis et magnæ sanctitatis Episcopus, ac infidelium Doctor mellifluus, Finnannus nomine, ex Scotorum gente, et eorumdem nobili familia, a pueritia insignis, enutritus virtutibus, et liberalibus ab infantia traditus disciplinis. Hic suorum Præceptorum levi aut vix ulla admonitione hujusmodi litteris intantum deditus est, et animum accommodavit, ut sese in virum doctissimum evadere ausus est: et studebat sic, quod ad altioris dignitatis insignia de facili promeritus est; sic, quod totus pene populus vaticinando eundem Dei virum Episcopatu dignum acclamaverunt, et frequenter prædixerunt: ad quæ singula minime intentus erat. Sed omnibus suis coætaneis in omnium morum gravitate, scientia, circumspectione et prudentia præstabat: super omnia tamen bonorum operum et virtutis aptissimum exemplar dedit, majoribus obsequentissimum, æqualibus servum, minimis ac inferioribus sodalem humillimum. Post hæc B. Finnannus Divinæ legi imbuendum animum super omnia accommodavit, et supernæ contemplationis studio, aliis mundi spretis oblectationibus, indefesse properabat. Præceptores ac viros sanctissimos in Christiana fide eruditos ubicumque cum omni patientia, humilitate et subjectione percunctando adiit, et quod ab iisdem divinitus didicit, perspicaci et sedulo ingenio memoriæ aliis prædicandum commendavit. Hæc ibi.

4 Celebre erat eo tempore monasterium a S. Columba in insula Hy, sive Hu, quæ et Iona dicta, nunc vulgo Columbkil, apud hodiernos Scotos extractum: in quo etiam S. Aidanus, Finani in Episcopatu Lindisfarnensi decessor, habitarat, quod Beda lib. 3 histor. Eccl. Angl. cap. 3 ita memorat: Monachi erant maxime qui ad prædicandum venerant. Monachus ipse Episcopus

E
apud Hibernos
9 Januarii.

pie in disciplinis liberalibus enutritus,

F

studiis Theologicis eruditus,

cum S. Aidano decessore,

perfectus in
omni virtute:

ANNO CHR. DCCLX.
XXII FEB.

S. Finanus colitur 17 Febr. in Martyrologio Anglicano.

et Auctario Hermannii Greven,

apud Scotos 17 et 16 Febr.

A Episcopus Aidanus, utpote de insula, quæ vocatur Hy, destinatus. Cujus monasterium in cunctis pene Septemtrionalium Scotorum et omnium Pictorum monasteriis non parvo tempore arcem tenebat, regendisque eorum populis præerat. Quæ videlicet insula ad jus quidem Britanniae pertinet, non magno ab eo freto discreta, sed donatione Pictorum, qui illas Britanniae plagas incolunt, jamdudum monachis Scotorum tradita, eo quod illis prædicantibus fidem Christi perceperunt. *Hæc de S. Aidano S. Finani decessore Beda, qui et de successore Finani Colmano lib. 4 cap. 4 ista scribit* : Interea Colman, qui de Scotia erat Episcopus, relinquens Britanniam tulit secum omnes, quos in Lindisfarnensium insula congregaverat Scotos, et relictis in Ecclesia sua aliquot Fratribus, primo venit ad insulam Hy, unde erat ad prædicandum verbum Dei Anglorum genti destinatus etc. *De S. Colmano agemus proximo die, xviii Februarii, de S. Aidano xxxi Augusti, inter quos Ecclesiam Lindisfarnensem administravit Episcopus Finanus, et ipse ut Beda tradit lib. 3 cap. 17 ab Hy Scotorum insula et monasterio destinatus, et lib. 3 cap. 25 a Scotis ordinatus et missus : factus actionum S. Aidani fortis æmulator.*

et Colmano
successore,

in monasterio
Hyensi vixit

B

5 Horum in Northumbriam ad Episcopatum evocandorum hæc fuit occasio. Edwinus Nordanhumbrorum Rex, anno regno sui xi, Christi iocxxvii, teste Beda lib. 2 cap. 14 baptizatus est die sancto Paschæ pridie Idum Aprilium Eboraci : in qua etiam civitate ipsi Doctori atque Antistiti suo Paulino Sedem Episcopatus donavit, cui Honorium Papam jure Metropolitanani confirmato, pallium misisse tradit idem Beda cap. 17. At cæso anno iocxxxiii Edwino Rege, recessit Paulinus, relicta Eboracensi Ecclesia, quæ per xxx annos, uti observat Simeon Dunelmensis, proprium non habuit Episcopum, sed Lindisfarnensis Ecclesiae Præsules, Aidanus, Finanus, Colmanus et Tuda Nordanhumbrorum provinciae administrarunt Pontificatum : atque ea de causa S. Finanus in Breviario Aberdonensi appellatur Episcopus Northumbriae et Confessor : et Malmesburiensis lib. 3 de Gestis Pontificum Anglorum, verbis Stephani Presbyteri dicto Bedæ æqualis, in compendium coarctatis, ait, Paulino pulso, Aidanum, Finanum, Colmannum Scotos, nec pallio nec urbis nobilitate voluisse attolli, in insula Lindisfarnensi delitescere.

6 Beda lib. 3 cap. 3 hæc ita gesta fuisse narrat : Oswaldus (qui, ut cap. 1 dixerat, apud Scotos vel

C Pictos tempore Edwini Regis exulaverat) ubi regnum suscepit, desiderans totam, cui præesse cœpit, gentem fidei Christianæ gratia imbui, cujus experimenta permaxima in expugnandis barbaris jam ceperat; misit ad majores natu Scotorum, inter quos exulans ipse, baptismatis sacramenta cum his qui secum erant militibus consecutus erat, petens ut sibi mitteretur Antistes, cujus doctrina ac ministerio gens quam regebat Anglorum, Dominicæ fidei et dona disceret et susciperet sacramenta. Neque aliquando tardius quod petiit impetravit. Accepit namque Pontificem Aidanum, summæ mansuetudinis et pietatis ac moderaminis virum, habentemque zelum Dei, quamvis non plene secundum scientiam. Namque diem Paschæ Dominicum more suæ gentis a quarta decima luna usque ad vicesimam observabat... Veniente igitur ad se Episcopo, Rex locum Sedis Episcopalis in insula Lindisfarnensi, ubi ipse petebat, tribuit. Qui videlicet locus accedente ac recedente rheumate bis quotidie instar insule maris circumluitur undis, bis renudato littore contiguus terræ redditur. Rex ejus admonitionibus humiliter ac libenter in omnibus auscultans, Ecclesiam Christi in regno suo multum diligenter ædificare ac dilatare curavit. Ubi pulcherri-

assignata S.
Aidano petenti
Sede Lindisfar-
nensi :

mo sæpe spectaculo contigit, ut evangelizante Antistite, qui Anglorum linguam perfecte non noverat, ipse Rex suis Ducibus ac ministris interpretis verbi existeret cœlestis : quia nimirum tam longo exilii sui tempore linguam Scotorum jam plene didicerat.

7 Exinde cœpere plures per dies de Scotorum regione venire Britanniam, atque illis Anglorum provinciis, quibus regnavit Rex Oswaldus, magna devotione verbum fidei prædicare, et credentibus gratiam baptismi, quicumque sacerdotali erant gradu præditi, ministrare. Construebantur ergo ecclesiae per loca, confluebant ad audiendum verbum populi gaudentes, donabantur munere regio possessiones et territoria ad instituenda monasteria, imbebantur, præceptoribus Scotis, parvuli Anglorum una cum majoribus studiis et observatione disciplinæ regularis. Inter hos verbi Divini prædicatores præcipuum extitisse S. Finanum, ejus a morte S. Aidani in Episcopum electio innuit. Nam, ut Acta Breviarii Aberdonensis habent, sanctissimo Aidano apud Anglos Northumbriorum Episcopo, qui eidem Ecclesiae decem et septem annis præfuisse et rexisse legitur, sua vita functo felicissima; de Scotorum etiam gente originem et nomen habente, congregatis Cleri populique concionibus, virorum et mulierum utriusque sexus, unanimiter S. Finanum in Episcopum Lindisfarnensem Spiritus sancti gratia eligi instantè postulaverunt, et solenniter assumpserunt. S. Aidanus, qui anno Chr. iocxxxiv fuerat factus Episcopus, obiit, teste Beda lib. 3 cap. 17, decimoseptimo Episcopatus sui anno pridie Kalendarum Septembris, anno Ch. iocli. Successit vero ei in Episcopatum Finan et ipse illo ab Hy Scotorum insula ac monasterio destinatus, ac tempore non paucio in Episcopatu permansit, Oswio tum Northumbriorum Rege.

inter ejus coo-
peratores,

S. Finanus ins-
tituit Anglos :

ab his in Epis-
copum electus :
E

§ II. Gesta S. Finani in Episcopatu. Regula S. Columbæ in Northumbria monachis præscripta. S. Finani obitus.

Quam in ecclesia Lindisfarnensi construenda impenderit S. Finanus operam, ita Beda cap. 25 ejusdem libri 3 narrat : Interea Aidano Episcopo de hac vita sublato, Finan pro illo gradum Episcopatus a Scotis ordinatus ac missus acceperat : qui in insula Lindisfarnensi fecit ecclesiam Episcopi Sede congruam. Quam tamen more Scotorum non de lapide, sed de robore secto totam composuit, atque arundine textit. Quam tempore sequente Reverendissimus Archiepiscopus Theodorus in honorem B. Petri Apostoli dedicavit. Sed et Episcopus loci ipsius Earberht ablata arundine, plumbi laminis eam totam, hoc est, et tectum et ipsos quoque parietes ejus cooperire curavit. Colitur S. Theodorus xix Septembris, post obitum S. Finani a S. Vitaliano Papa in Angliam missus, pervenitque ad Dorobernensem Ecclesiam vi Kalendarum Juniarum anni ioclxix. At S. Eadbertus factus est Episcopus Lindisfarnensis anno ioclxxxviii, mortuus vi Maii anni iocxcviii.

Extruit eccle-
siam Lindis-
farnæ,
F

a S. Theodoro
dedicatam,

a S. Eadberto
plumbo tec-
tam :

9 Ejusdem Finani temporibus, ut Beda prosequitur, quæstio facta est frequens et magna de observatione Paschæ, confirmantibus eis, qui de Cantia vel de Galliis advenerant, quod Scoti Dominicum Paschæ diem contra universalis Ecclesiæ morem celebrarent. Erat in his acerrimus veri Paschæ defensor, nomine Ronan, natione quidem Scotus, sed in Galliæ vel Italiæ partibus regula Ecclesiasticæ veritatis edoctus : qui cum Finano confligens multos quidem correxit, vel ad solertioveritatis inquisitionem accendit; nequaquam tamen Finanum emendare potuit, quin potius, quod esset homo ferocis

observat Pas-
cha more Sco-
torum,

A rocis animi, acerbiozem castigando, et apertum veritatis adversarium reddidit... Hæc autem dissonantia Paschalis observantiæ vivente Aidano patienter ab omnibus tolerabatur, qui patenter intellexerant, quia, etsi Pascha contra morem eorum, qui ipsum miserant, facere non potuit, opera tamen fidei, pietatis et dilectionis, juxta morem omnibus Sanctis consuetum, diligenter exequi curavit. *Hujus Aidani vestigia in fide et moribus illibate secutum esse Finanum scribit Joannes Major lib. 2 de Gestis Scotorum cap. 11*

10 Eodem modo cum S. Aidano excelluit S. Finanum in præcipuis pietatis officiis, factus Evangelicæ veritatis eximius Doctor : qui ut in Aberdonensi Breviario dicitur, consecratus in Episcopum, verbi Dei semina cunctis ubique professus est, et ab idololatria et superstitionibus falsis, varios a gentilatis errore convertit. Peadam vero mediterraneorum Anglorum Regem cum omnibus suis Comitibus, Baronibus, et subditis universis baptizavit, et in fidei orthodoxæ chrismate sancto insignivit, et firmiter in eadem instruxit. *Hujus conversionem ita narrat Beda lib. 3 cap. 21.* His temporibus Middelengli, id est, mediterranei Angli, sub Principe Peada, filio Pendan Regis, fidem et sacramenta veritatis perceperunt.

B Qui cum esset juvenis optimus ac Regis nomine ac persona dignissimus, prælatus est a patre regno gentis illius : venitque ad Regem Northanhymbrorum Oswi, postulans filiam ejus Alhflædam sibi conjugem dari : neque aliter quod petebat impetrare potuit, nisi fidem Christi ac baptismum, cum gente cui præerat acciperet. At ille audita prædicatione veritatis et promissione regni cœlestis, speque resurrectionis ac futuræ immortalitatis, libenter se Christianum fieri velle confessus est, etiamsi virginem non acciperet... Baptizatus est ergo a Finano Episcopo cum omnibus qui secum venerant comitibus ac militibus eorumque famulis universis, in vico Regis illustri qui vocatur Ad murum. Et acceptis quatuor Presbyteris, qui ad docendam baptizandamque gentem illius et eruditione et vita videbantur idonei, multo cum gaudio reversus est. Erant autem Presbyteri Cedda et Adda et Betti et Diuma : quorum ultimus natione Scotus, ceteri fuere de Anglis... Penda autem Rege occiso, cum Oswi Rex Christianissimus regnum ejus acciperet, factus est Diuma Episcopus mediterraneorum Anglorum simul et Merciorum, ordinatus a Finano Episcopo. Paucitas enim Sacerdotum cogebat unum Antistitem duobus populis præfici. *Hæc ibi. Fuit Peada baptizatus an 1000, at biennio post et Penda interiit et Mercii facti sunt Christiani. Vitam S. Cedde dedimus viii Januarii. Hic Sigberto Orientalium Saxonum Rege ad fidem converso, missus est ad ejus populum convertendum, ac dein a S. Finano ordinatus est Episcopus. Rem gestam ita refert Beda cap. 22.*

11 Igitur Rex Sigbercht æterni regni jam civis effectus, temporalis sui regni sedem repetiit, postulans ab Oswi Rege, ut aliquos sibi Doctores daret, qui gentem suam ad fidem Christi converterent, ac fonte salutari abluerent. At ille mittens ad provinciam mediterraneorum Anglorum, clamavit ad se virum Dei Cedd, et dato illi socio altero quodam Presbytero, misit prædicare verbum Dei genti Orientalium Saxonum. Ubi cum omnia perambulantes multam Domino Ecclesiam congregassent, contigit quodam tempore, eundem Cedd redire domum, ac pervenire ad Ecclesiam Lindisfarnensem propter colloquium Finani Episcopi : qui ubi prosperatum ei opus Evangelii comperit, fecit eum Episcopum in gente Orientalium Saxonum, vocatis ad se in ministerium ordinationis aliis duobus Episcopis. Qui accepto gradu Episcopatus rediit ad provinciam, et majore

auctoritate cœptum opus explens, fecit per loca D Ecclesias, Presbyteros et Diaconos ordinavit, qui se in verbo fidei et ministerio baptizandi adjuvarent. *Hæc Beda. Eadem in epitomen redacta tradit Simeon Dunelmensis lib. 1 Historiæ Dunelmensis cap. 4, additque ista de S. Cedda, ejusque fratre Ceadda : Monasterium quoque S. Cedda in provincia Nordanhymbrorum in Lestingahen construxit, et religiosis moribus juxta ritus Lindisfarnensium, ubi educatus erat, instituit. In quo ipse moriens dedit illud regendum Ceadda fratri suo : qui et ipse monachus erat Lindisfarnensis, unus videlicet de discipulis Aidani, qui postea jubente Rege Oswin Eboracensis Ecclesiæ ordinatus est Episcopus : nec multo post, Theodoro Archiepiscopo præcipiente provinciæ Merciorum prælatus, in loco, qui Licethfeld nuncupatur, Sedem habuit Pontificalem. Colitur S. Ceadda 2 Martii.*

12 De S. Finano aliisque Episcopis Lindisfarnensibus, tamquam Regulam S. Benedicti professis, agunt Trithemius et Wion; ille lib. 4 de Viris illust. ord. S. Benedicti cap. 152 hæc scribit : Sinanus monachus Huensis, B. Edani quondam discipulus, et post eum Lindisfarnensis Ecclesiæ Episcopus, vir non minus religione quam scientia Scripturarum præclarus, ordinatus est anno Domini 1000 Indictione xv. Imo anno 1001, ut melius observat Wion lib. 2 cap. 25. S. Finanum, inquit, sive Sinanum, Scotum, monachum Huensis, Aidanum secutus anno 1001 paucis tempore in Episcopatu permansit : decimo enim administrationis suæ anno, Christi 1001, mortale solum reliquit, cœlestem petiturus. Scripsit librum de veteris Paschatis ritu. *Hæc Wion post Trithemium. Verum illos falli, atque a Regula S. Benedicti diversos ritus tunc habuisse monachos Northumbriæ ostendit S. Wilfridus Eboracensis Archiepiscopus apud Malmesburiensem lib. 3 de Gestis Pontificum Anglorum, ubi asserit se primum fuisse, qui verum Pascha in Northanhimbria, Scotis ejectis, docuerit, qui cantus ecclesiasticos antiphonatim instituerit, qui S. Benedicti Regulam a monachis observari jussit. Idem Wilfridus, necdum Episcopus, in Synodo apud S. Hildam Abbatissam in monasterio Streneshal habita, atque a Beda lib. 3 cap. 25 descripta, disputans cum S. Colmano S. Finani successore, quamtum servarint Regulam, ita indicat : De Patre autem vestro Columba et sequacibus ejus, quorum sanctitatem vos imitari, et Regulam ac præcepta, cœlestibus signis confirmata, sequi perhibetis, respondere possum etc. Jacobus Varæus lib. 1 de Scriptoribus Hibernicis cap. 2 Scripsit, inquit, Columba Regulam monasticam, quæ extat, et vulgo Regula Columbæ-Kille dicitur, id est monasterii Huensis a S. Columba extracti. Usserius pag. 919 testatur se reperisse in codice perantiquo quatuor Regulas, Hibernico sermone antiquo et nostris temporibus pene ignorabili exaratas : harum primam Columbæ killi vocari, ad quam omnia Columbiensium monasteria, tam in Hibernia et Albania, quam in ipsa Anglia fuisse confirmata par sit credere. Lindisfarnenses ergo Episcopi SS. Aidanus, Einanus, Colmanus, quos ex dicto Huensi S. Columbæ monasterio in Northumbriam advenisse diximus, hoc monasticum vivendi institutum in illud regnum introduxerunt.*

13 Quod citatus ante Wion S. Finanum tradat scripsisse librum de veteris Paschatis ritu, eundem suo apparatus inscripsit Possevinus, et Historiæ Ecclesiasticæ gentis Scotorum Dempsterus, qui addit eum etiam scripsisse monita salutaria ad Ferguhardum Regem, eaque sanctissima monita haberi apud Hectorem Boethium lib. 9 Historiæ Scotorum pag. 177, ubi hæc solum leguntur : Sacerdotes Christi, quos fama pecuniosos ferebat, quæstionibus adhibitos haud

exemplo S. Aidani decessoris :

eximius verbi Dei præco.

Pendam Regem mediterraneorum Anglorum convertit,

baptizat :

consecrat Diumam Episcopum mediterraneorum Anglorum et Merciorum :

et S. Ceddam Episcopum Orientalium Saxonum,

AUCTORE G. H.

ante monachum Lindisfarnensem.

ut et S. Ceadda Episc. Eborac. dein Lichfeldensis

S. Finanum non vixit secundum S. Benedicti Regulam

a S. Wilfrido, in Northumbriam introductam :

sed Regulam Columbæ professus.

F

An scripserit libros.

AUTORE G. H.
Et Ferquhar-
dum Regem
Scotorum ex-
communica-
rit?

A haut torquere cessavit Rex Ferquhardus, donec argentum omne, si quod haberent, confessi, in suam contulissent crumenam. A Pontificibus tam immanium scelerum durius incusatus, Colmanno Finnanoque (hi tum inter Scotos præcipuæ venerationis habebantur) et quod contumaci animo monitis non pareret, sacris tandem prohibitus, contempta religione, aliis templa adeuntibus, ipse venatum se contulit. Quæ Leslæus lib. 4 de Scotorum rebus gestis in Ferquhardo II, Rege LIV, ita paucis attingit: Cujus vitam omnium flagitiorum genere opertam cum Colmannus et Finnanus Episcopi sanctitate insignes, frustra sæpe insectati essent, sacris illum prohibuere. Quæ antiquorum scriptorum testimoniis confirmari vellemus.

mortuus anno
Episcopatus
10,

an. Chr. 661.

14 Gessisse Finanum episcopatum in provincia Anglorum annis decem tradit Beda lib. 3 cap. 26, silet diem et mensem obitus, ut reliqui antiquiores scriptores: cum veneratione ad XVII Februarii obitus rejicitur in Breviario Aberdonensi: sed ibidem in titulo hujus Vitæ annotatur annus DCCLXXIV: cum tamen anno DCCLXI constet eum vita functum esse: sed forte in ætate, cum decem circiter annos explerat. Ita tres annos assignat Beda Episcopatu S. Colmani successoris, qui ta-

men Episcopatu relicto rediit in insulam Hy post Synodum Streneshalensem priore parte anni DCCLXIV habitam, in qua S. Colmanum oppugnarunt Agilbertus Episcopus Occidentalium Saxonum, et S. Wilfridus Presbyter, qui eodem adhuc anno ex Anglia missus in Gallias ad eundem Agilbertum creatum Parisiorum Episcopum, atque ab eo Episcopus est ordinatus.

15 Obiisse S. Finanum anno DCCLXI etiam Dempsterus annotavit, sed perperam addit, quid post depositum Episcopatum gesserit, se non deprehendisse: videtur deceptus verbis Westmonasteriensis in Floribus ad annum DCCLI scribentis, Aidano tum mortuo successisse in Episcopatum Lindisfarnensem Finanum, natione Scotum, sed parvo tempore in Episcopatu permansisse: scilicet decem annis ut diximus e Beda, qui cap. 17 asserit tempore non paucio in Episcopatu permansisse, et cap. 25 Finano defuncto Colmanum in Episcopatu successisse, ad cujus Vitam die sequenti, XVIII Februarii, aliqua de S. Finano ab aliis tradita referuntur. Reliquias ipsius et memorias magna solennitate frequentatas esse priusquam hæretica rabies patrum, memoria Christianam pietatem e regno illo eliminasset, ante memoratus Dempsterus scribit.

ad mortem permansit Episcopus Lindisfarnensis.

B

DE S. SILVINO EPISCOPO ALCIACI IN BELGIO,

E

J. B.

Commentarius prævius.

CIRCA AN. DCCC-
XX.
XVII FEB.
In Alciacensi
monasterio

§ I. S. Silvini Ep. natalis, vitæ historia.

Alciacum cænobium est instituti Benedictini in Belgica II, cujus mentio est apud S. Bernardum ep. 350, qua orat virum illustrem Roragonem de Abbatisvilla, ut quamdam terram, desertam et incultam, Ecclesiæ de Alchi in eleemosynam, concedere dignetur. Situm hoc cænobium haud procul Hesdinio Artesiæ oppido, vulgoque Auchy les moines, id est, Alciacum monachorum appellatur, ut ab Alciaco castro discernatur. Illic monachi Bertiniani in urbe Audomarensi, Adroaldum virum nobilem, aiunt, cum prole careret, beato Patri Bertino prædium tradidisse donatione solenni, præsentem venerabili Audomaro ac multis Proceribus urbis Teruanæ: qua scilicet formula tradidisse idem Adroaldus S. Bertino villam Sithiu scribitur in hujus Vita v Septembris, in qua Alciaci nulla mentio est, neque domus orationis, quam ibi S. Bertinum instituere cœpisse iidem aiunt, atque ex aliis probant sui cœnobii monumentis. Illud constat, Adalsquarum quemdam, et ejus conjugem Anegliam de nobilissima prosapia exortam Francorum, basilicam illic in honore sanctæ Dei Genitricis Mariæ construxisse: ubi etiam eorum filia Siccidis, sive Sichedis, aut Sicherdis, deposito seculari habitu jam Deo sacrata inerat, ut in S. Silvini Vita num. 21 asseritur, nulla itidem facta S. Bertini aut Sithiensium mentione. Tenuerunt porro cænobium Alciacum sanctimoniales, donec ab exercitu Normannorum Æræ Christianæ nono seculo excisum est. Restauratum postea, ac monachis Benedictinis datum, pacto addito, ut tenerentur Abbatem sibi e monasterio S. Bertini eligere, ut testatur, et ratum esse jubet Innocentius III Papa cap. Abbati S. Silvini Alciatensi 25 de verborum significatione, sive lib. 3 Decretalium tit. 11 cap. 25, ubi tamen scribendum fuit: Abbati S. Silvini Alciacensi.

olim Virgini-
um.

nunc mona-
chorum,

colitur S. Sil-
vinus Ep. 13
Feb.

2 Ejus nunc cœnobii Patronus est S. Silvius Episcopus, illic circa annum DCCCXX sepultus, ut post dicemus: cujus tamen reliquæ postea sunt Audomaropolim ad S. Bertini monasterium translatae. Agitur anniversaria illius memoria Alciaci, Agique solebat Teruanæ, dum ea urbs stetit, xv Februarii, ut ex veteri

Breviario Morinensi constat. Audomaropoli vero, non solum in S. Bertini ecclesia sed et in S. Audomari, alibi 17, quæ nunc est Cathedralis, colitur xvii Februarii: quo die ejus nomen plerisque Martyrologiis inscriptum. Usuardi antiquissimum exemplar, quod manu exaratum Lutetiæ extat in monasterio S. Germani, ita habet: In pago Taruanensi S. Silvini Tolosanæ civitatis Episcopi. Consonat Martyrol. Romanum, ac pervetus nostrum MS. nomine Bedæ insignitum. At plurima alia MSS. itidem Usuardi præferentia nomen, interque ea unum perantiquum et optimæ notæ, quod olim Augustini Hunnæi fuit, quoque usus est Molanus; item Usuardi editio Parisiensis anni 1536, aliudque Martyrologium editum Colonix anno 1490, ita habent: Ipso die S. Silvini Taruanensis Episcopi. Quædam mendose, Caruanensis: alia Trauennensis, Targuanensis, Taruennensis: Bellinus edit. Venetæ, Caruensis, Parisinæ, Vanensis. Molanus in posterioribus Usuardi editionibus an. 1573 et 1583 ita scribit: Ipso die, monasterio Sithiu, in pago Tervanensi S. Silvini Teruanensis, Episcopi Tolosanæ civitatis. Ipso tamen modo litterarum indicat, illa verba, monasterio Sithiu, in pago Teruanensi, Tolosanæ urbis, non esse Usuardi, sed ex proprio Ecclesiæ cujuspiam Martyrologio sumpta. Constantinus Ghinius in Natalib. SS. Canonorum, ad hunc diem ista mendose scribit: In pago Tornavensi S. Silvini... cujus nomine in Alciaco est abbatia, ubi in monasterio Centulensi sepultus fuit. Non est in Alciaco Centulense, sive S. Richarii, monasterium, nec in hoc sepultus Silvius: sed invitati ad hujus exequias fuere Centulenses monachi Alciacum, nam in ipsa Alciacensi æde tumultatus est. Eodem die illius meminere in Benedictino Martyrologio Hugo Menardus (qui tamen fatetur, ex Vita non satis liquere an monachus fuerit) Arnoldus Wion, Benedictus Dorganius: in Germanico Petrus Canisius, Autbertus Miræus in Fastis Belgicis, Molanus in Natalib. SS. Belgii, Galesinius, alii: ac prolixè in Martyrologio Gallicano, inque ejus Supplemento Saussaius. Egregium Martyrologium quod ante quinque minimum secula, scriptum, istis solum verbis eum celebrat: Ipso die S. Silvini Ep.

et hoc die nomen ejus inscriptum Martyrologiis,

F

3 xv Febr.

A 3 xv Februarii natalem ejus consignant vetera quædam Belgica Breviaria, Morinense jam citatum, Bruxellense, Atrebatense, atque alia. Martyrologia item : Centulense, quod Bedæ nomine prætitulatum : In territorio Morinorum, depositio S. Silvini Ep. et Conf. MS. monasterii S. Martini Tornaci : Et depositio Salvini Ep. et Conf. MS. Ecclesiæ S. Gudilæ Bruxellis : Ipso die S. Silvini Teruanensis Ep. et Conf. MS. S. Lamberti Leodii, et multo vetustius monasterii S. Laurentii ibidem : Ipso die S. Salvini Episcopi Tarwanensis et Conf. In eodem tamen Laurentiano codice ad diem xvii additum antiqua manu : Ipso die S. Silvini Tarwanensis Episcopi. Ita et Hermannus Greven xv Februarii : Silvii Ep. et Conf. et xvii : Ipso die S. Silvini Targuanensis Episcopi. Diversos videtur existimasse. MS. Florarium die xv Herstalium translatis ejus reliquias statuit. De variis translationibus infra.

altis 15 Febr.
quibusdam
utroque die.

Alius S. Silvini
26 Janu.

B 4 Qui xxvi Januarii Cenomanis tribuitur ab Hermannus Greven, Maurolyco, Felicio, Ferrario. S. Silvinus Episcopus, uti ad eum diem in syllabo prætermissorum diximus; is Cenomanorum Episcopus non fuit, cum neque in ullis Catalogis, neque in Cenomanicorum Præsulum historia ab Antonio Corvaserio, et Joanne Bondonetto edita, utraque perquam accurata, ullus eo nomine Episcopus memoretur. At nec Morinensis hic noster quid ad Cenomanos spectet, ullum est uspiam documentum. Videtur is potius esse, qui hoc ipso die memoratur Cremonæ, Cenomanorum in Gallia Cisalpina coloniæ, Episcopus fuisse, ut infra dicemus.

Vita scripta ab
Antenore Ep.

impolite.

5 Vitam S. Silvini composuit Antenore Episcopus, qui illi videtur adhæsisse, notus certe ac familiaris extitisse. Nam, ut in Prologo dicitur, ut affectum, quem vivens erga illum (potius erga illum viventem) subjectionis habuit post transitum illius non amitteret obsequendo, aliquid illius sanctitatis, quod scire potuit, litteris adnotare non distulit. Verum ea Vita, ut ibidem dicitur, partim rustice partimque vitiose composita erat juxta normam litteralis artis : id est, ut interpretor, rudi et inculto stylo. Jacobus Malbrancus noster in scholiis ad cap. 14 lib. 4 de Morinis, putat solum notari in auctore formandarum pingendarumque litterarum imperitiam : nam seculum illud nonnisi doctos ut plurimum Præsules tulisse : viros autem doctos male pingere sat frequens. Fuerint sane docti ea tempestate Episcopi, ut sancti fuerunt quamplurimi; at non ideo omnes, imo (quorum scripta exstant) perpauci styli gratia valere : plerique, quod de Antenore in hujus Vitæ prologo dicitur, satis fortasse in divina pollentes religione, non admodum in disciplina eruditi litterali fuere.

postea correc-
ta.

C 6 Debit ergo illa Antenoris lucubratio emendatius rescribi, non sensum mutando, sed enucleatius componendo, quæ inordinata videbantur. Factum id Leutwiltis Abbatissæ jussu, ante incursiones Normannorum, quæ nepotum Caroli Magni temporibus contingere. Neque elegantiori forma litterarum eam se descripsisse Vitam scriptor affirmat, sed, prout valuit, correxisse.

unde hic edita.

7 Eam Vitam descripserat Heribertus Rosweyda ex MS. codice cænobii Alciacensis, contuleratque cum MS. Rubæ vallis. Contulimus eam deinde nos cum MS. Corsendoncani monasterii Canonicorum regularium juxta Turnhoutum in Brabantia, cumque alio exemplari, quod Rotomago miserat Federicus Flovetus noster, et MS. Ecclesiæ S. Salvatoris Ultrajecti, atque aliis duobus, et Vita ea, quam ex MSS. Bertinianis edidit lib. 5 rerum Occitanar. Guilielmus Castellius. Neque ea non lecta nobis, quæ Ferreolus Loricrius in Chronico Belgico, inque commentariis de rebus Morinorum Jacobus Malbrancus noster, et in Gallica Sanctorum historia Guilielmus Gazæus, de S. Silvino scripserunt. Vitam antiquam, quod alibi in capita Februarii T. III.

aut Lectiones diversimode esset distributa, alibi uno tenore contexta, more nostro, prout commodius visum, partiti sumus.

D
AUCTORE J. B.

§ II. S. Silvini Ep. patria, genus, Episcopatus.

Molanus antea citatus S. Silvinum Teruanensem scribit fuisse, factum dein Tolosanæ civitatis Episcopum. Idem Arnaldo Wioni visum. Neuter rationem dat ullam cur ita sentiat. Afferri illa potest, quod in Vita num. 12 construxisse dicatur in suæ proprietatis jure ecclesias duas, unam in loco nuncupato Mundini Cisterna, et aliam in Remicensi Campania. Quæ duo loca in Morinis sunt : ut videantur saltem majores ejus e Belgio oriundi. Vita eadem, (ab octingentis minimum annis scripta, imo amplius nongentis, cum secundus scriptor ea solum correxerit, quæ Antenore Episcopus, S. Silvini cœtaneus, litteris commendarat) eadem, inquam, Vitæ cap. 2 num. 2 ita habet : S. Silvinum nobilis Tolosana genuit terra, sed Teruanensium felices continent fines. Federicus Flovetus, qui nobis S. Silvini Vitam, quamvis mutilam, Rotomago misit, illud item monuit, vidisse se aliam in ea urbe Vitam, in qua S. Silvinus natione Scotus fuisse asserebatur. Quia enim complures iis temporibus e Scotia ac Hibernia sancti Episcopi in Belgium finitimasque provincias venire fidei ac pietatis proseminandæ causa; scriptor fortasse quispiam, cum S. Silvinum advenam didicisset apud Morinos habitasse, Scotum fuisse divinavit.

S. Silvinus an
Taruanensis?

an potius To-
losanus?

quomodo Sco-
tus dictus?
E

9 Minus etiam fidei tribuerim MS. Florario SS. ista xvii Februarii proferenti : Ipso die depositio S. Silvini, Terwanensis Episcopi et Confess. qui fertur filius extitisse Pipini Brabantinorum Ducis secundi hujus nominis, et per consequens de stirpe Karolidarum. Elogium habemus S. Silvini ex Catalogo Episcoporum Ecclesiæ Taruanensis, ab Rosweydo excerptum, hoc exordio : Beatus Antistes Silvinus in tellure Tolosana claris fuit parentibus legitime generatus. Sed cum esset hic sanguinis nobilitate strenuus, adornari concupivit sanctitatis operibus : qui Virginis imitator Evangelistæ Joannis, uxorem, quam desponsavit, propter Deum dereliquit. Hunc felices Teruanensium continent fines : quin imo nonnulli eum Teruanensem fuisse Episcopum in suis reliquerunt scriptis. Alii dicunt fuisse filium secundi Pipini cognomine Grossi, qui tertius fuit Dux Brabantiae et Marchio Imperii, et S. Plectrudis, uxoris ejusdem, ex qua tres proles fertur genuisse, puta Drogonem Ducem Campaniæ, Grimoaldum, et hunc sanctum virum.

dicatur filius
Pipini et Plect-
rudis in re-
centioribus
MSS.

F 10 Veteres rerum Francicarum scriptores, atque e recentioribus accuratissimi Scipio Dupleix et Sanmarthani, non alios Pipini ex Plectrude liberos agnoscunt, nisi Drogonem et Grimoaldum. Hadrianus Barlandus in Chronicis Ducum Brabantiae cap. 3 de Pipini et Plectrudis liberis ita loquitur : Ex eo conjugio digna parente edita proles : filii tres Drago et Grimoaldus, qui quum Christi esset fortis adsertor Dei, postea Leodii martyrium adiit ob Christi fidem, ibi sepultus in æde Divo Jacobo sacra. Filius tertius fuit Silvius, vir sapientissimus, qui et ipse Sancti appellationem meruit. Filia Notburgis vocata est. Sepulchro illata Coloniæ, miraculis claruit. Divæus quoque rer. Brabanticarum lib. 1 cap. 3 inter Pipini filios Silvium numerat. S. Notburgem multi e recentioribus Plectrude natam volunt. De utroque merito dubitari posse monet Gelenius in Plectrude. Plures certe Notburgem a Plectrude educatam, sororis ejus filiam aiunt fuisse. Nos de ea agemus xxxi Octobris, quo colitur.

et editis histo-
riis.

11 Joannes Gilmannus, in Rubea valle prope Bruxellam Canonicus Regularis, Vitæ S. Silvini hunc præposuit prologum a se concinnatum, prima parte Hagiologii Brabantinorum : Quoniam Deo cura est

4 de

A de hominibus, et plus animarum curam gerit quam corporum; ideo nos quoque ea quæ ad salutem spectant, et ad earum ædificationem proficiunt, tractaturi in medium proferentes et quod medicorum est medicis relinquentes, deliciosum ferculum de vita et moribus beatissimi Silvini Teruanensis, sive Morinensis, Episcopi, legentibus proponimus: qui creditur fuisse filius Pipini Brabantinorum Ducis secundi hujus nominis. Quamvis forte dubium de hoc oriri videatur, pro eo quod infra dicatur de ipso, quod eum nobilis Tolosana genuit terra. Sed non est incredibile, quod talis Principis filius in tali terra nascatur, quæ licet modo sit sub potestate Hispanorum, dudum tamen subjecta fuerat dominio Francorum: quæ permutatio forsitan jure prælii, aut pacto conjugii facta est. Cura igitur, ut inchoavimus loqui, Deo nostro de hominibus magna est, et spiritualibus morbis spirituale malagma procuravit in redolenti conversatione Confessoris sui Silvini, cujus actus, ut Dominus donabit, hic explicabimus. Hæc Gilmannus: qui tamen hallucinatur, dum, quo tempore scribebat, fuisse sub Hispanorum potestate Tolosanam terram tradit. Reminiscebatur forsitan victoriæ Hispanorum de Miramolino Maurorum Rege, xvi Julii ccccxi relata ad Navas Tolosæ, qui locus circa Bæticæ fines est, nec unquam sub dominio Francorum fuit. At Tolosana terra, in qua natus S. Silvius dicitur, est territorium urbis Tolosæ in Gallia Narbonensi.

tamen in Tolosana ditione natus.

an Pipinus Dux Brantiæ fuerit?

S. Silvius an Tolosanus Episcopus?

diversus saltem a S. Silvio.

NOT. 1.

an Episcopus Teruanensis?

12 Illud quoque meminisse Lectorem oportet, Pipinos illos, qui potentissimi erant in hocce Belgii tractu, qui tunc ad Austrasiæ regnum, dein Lothariense, ac demum ad Germanicum attinuit, amplissimas quidem habuisse possessiones, ac Duces fuisse, sed non hæreditarios, neque Brantiæ: qui titulus ante sexcentos circiter annos usurpari primum a Comitibus Lovaniensibus cæpit.

13 Tolosæ urbis Episcopum fuisse S. Silvium tradunt, uti retulimus, Usuardus, Molanus, Martyrologium Romanum, atque alii auctores. Non extat in Catalogo Antistitum Tolosanorum apud Democharem et Joannem Chenu. Claudius Robertus inter eos statuit qui quarto Christi seculo floruerunt, et S. Silvium vel Silvium vocat, citatque Wionem, Baronium, Molanum qui non Silvii, sed Silvini, longe Silvio posterioris, consecraverunt memoriam. Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano S. Silvium Episcopum fuisse scribit; cujus Ecclesiæ, non indicat: in Supplémento Tolosanum Antistitem facit, uti et Malbrancus: et hic quidem eo gradu dejectum, atque in Morinos relegatum ab Ebroino existimat: Saussaius ait, timentem sibi ab humanæ laudationis aura, solum vertisse, ac solum deseruisse. Sed hoc postremum qui licuit ingratis Pontificis Romani? Si alterum acciderat, cur post Ebroini cædem non est ad suam Ecclesiam revocatus, sed ad xxx circiter annos in Belgio hæsit, aut etiam secundum Malbranci computum ad quatuor et quadraginta? Guilielmus Castellus, sola nixus Molani ac Martyrologiorum Romani et Benedictini auctoritate, cum in Catalogo Tolosatium Antistitem locat, medium inter Villegiselum, qui Concilio Remensi sub Sonnatio interfuit circa annum dccxiv, et Arrusonem, quem ait anno dcccxxxv cuidam synodo Narbonæ habitæ adfuisse. Adeo mutilæ sunt ejus Ecclesiæ tabulæ, ut spatium clxx annorum solius S. Silvini nomen extet, et quidem haud satis æquo jure intrusum.

14 Taruanæ, Morinorum vetustæ urbis in Belgio, Episcopum Silvium appellant Martyrologia non pauca antea citata, uti et Petrus de Natalib. lib. 11 cap. ultimo num. 70. In MS. Ecclesiæ S. Salvatoris Ultrajecti extabat perbrevis S. Silvini Vita, in qua Teruernensis Episcopus factus dicitur. Quamquam vero asserat Malbrancus pagum Teruanensem et Tarvanensem non eundem esse; sed Teruanensis nomine præcipue

nuncupatam ditionem, quæ nunc S. Pauli Comitatu D continetur; promiscue tamen apud scriptores, qui de S. Silvino agunt, pro Morinensi tractu, ac subinde diocesi, accipitur. Ceterum etiam Taruanensem Episcopum fuisse S. Silvium existimavit auctor Chronici Besuensis, cujus pars est ab Andrea Chesnæo in Normannicis vulgata, ubi ista leguntur: Delatum est a Taruanensibus corpus beatissimi Silvini eorum Episcopi. Malbrancus, qui antea Tolosanum Episcopum fuisse S. Silvium scripserat, postea Taruanensem Ecclesiam rexisse ait pro Ravengario, dum is morbo implicitus munus administrare suum non valeret.

15 Nobis aliud pronuntiare haud licet, quam quod est ab ipsius Vitæ scriptore traditum: is nec Tolosanæ Sedis, nec Taruanensis meminit. Non tamen auguramur eum, ut aliis apostolicis viris factum alibi observavimus, venerationis ergo Episcopum a posteris appellatum, ac Presbyterum dumtaxat fuisse, cum in Vita diserte Antistes vocetur, cujus scriptor primus Antenor Episcopus ignorare non potuit, quem in Ecclesia gradum is tenuisset: et qui postea eam correxit, se nusquam sensum mutasse prioris scriptoris profiteatur. Sed plures ea tempestate sancti viri, ut ad Ethnicorum nationes Christo adjungendas majori pollerent auctoritate, Episcopi ordinabantur, nulla certa attributa Sede: quod postea ne temere amplius fieret, et non nisi Pontificis Maximi jussu, sancitum est.

potius incertæ Sedis fuit,

vere tamen Episcopus, E

§ III. Tempus adventus S. Silvini in Belgium, et mortis.

Quo vixerit S. Silvius tempore, ita eadem Vita exponit: Floruit quoque tempore prioris Karoli Regis et Childerici ejus Principis perseverans usque ad Viniacum bellum, quod gestum est inter Karolum et Ragenfridum Francorum Regem. Qui hic Childericus dicitur, Chilpericus fuit, qui Childerico Rege natus, sed, ne Theoderici patris aliorumve furorem irritaret, in Calensi monasterio a S. Batilde avia educatus est, inque Clericum attensus, et Daniel appellatus. Hunc postea Neustrii, sive Occidentales Franci, mortuo Dogoberto juniore, Chilberti ii filio, Theoderici nepote, Regem creaverunt anno dcccxv. Qui mox cum Raganfredo Majore Domus Austrasiam ingressus, cladem aliquam Caroli Martelli exercitui intulit, ac regiones Rheno vicinas vastavit, evocato etiam in auxilium Radbodo Frisiorum Rege. Anno deinde dcccxvii, xii Kal. April. Dominica Passionis, Viniaci in pago Camera-censi, victus a Carolo est: cumque auxilio Eudonis Aquitanie Ducis instaurasset exercitum, iterum a Carolo fugatus ad eum ab Eudone remissus, non multo post, anno dcccxx Noviomini mortuus est. Improprie ergo Raganfridus Rex Francorum dicitur, qui Dux solummodo erat. Minus erratum dum Carolus Rex vocatur, qui, ut antea Pipinus ejus pater, regia potestate Austrasiam gubernabat, ipsisque Regibus imperabat.

floruit sub Chilperico

Rege creato an. 715,

F

mortuo 720.

17 Quo mortuus sit anno S. Silvius, quo mense, aut quoto die mensis, non exprimitur. Sed quod perseverasse usque Viniacum bellum dicatur, alii anno dcccxv quo id bellum cæpit, alii dcccxvii, quo Viniaci commissum prælium est, Malbrancus anno dcccxx, quo et Chilpericus decessit vita functum existimant. Mortuus est hora vespertina diei sancti Sabbati, ut habetur num. 18. Si per sanctum Sabbatum intelligatur Paschæ pervigilium, id quidem anno dcccxv in xxx Martii incidit, dcccxvi in xviii April. dcccxvii in iii Apr. dcccxviii in xxvi Martii, dcccxix in xv Ap. dcccxx in xxx Martii: quibus diebus in nullo adhuc Martyrologio nomen adscriptum S. Silvini observavimus. Si sanctum Sabbathum auctor appellet quodlibet Sabbathum; cum alia Martyrologia eum xv Februarii, alia xvii exhibeant, dicendum vel anno dcccxvi, xv Februarii qui Sabbathum erat, vel dcccxx, xv mensis ejusdem, qui

ipse mortuus die Sabbati

vel 15 Feb. 716,

A qui itidem Sabbatum erat, decessisse. Videtur prius affirmare Jac. Meierus, dum lib. I *Annal. Flandr.* ad an. 1000 *ita scribit*: Per eosdem dies Silvinus Episcopus Tolosanus, magnum pietatis exemplum, Alchiaci naturæ concessit. Posterius magis arrisit Malbranco, quod *Februario anni 1000 necdum Vinciaci pugnatum erat, neque satis adhuc idoneo spatio temporis Chilpericus regium gesserat nomen, ut floruisse ejus tempore Silvinus dici possit. Et videtur scriptor cum ait tempore Karoli et Chilperici ejus Principis floruisse, non obscure innuere, vixisse adhuc per id tempus, quo Chilpericum ab Eudone sibi deditum in sua potestate Carolus habuit, sive eum servare sibi obnoxium, ad detrahendam suæ dominationi invidiam, voluerit, seu cautius e vita expellere velut fato proprio perfunctum. Antequam autem dederetur Carolo Chilpericus, dici suus Princeps non poterat, qui adversariorum erat.*

creditus multo ante venisse in Belgium,

B 18 Solisne igitur illis quinque annis, Chilperici commoratus in Belgio est Silvinus? Nullum amplius spatium indicat *Vita*. Malbrancus amplius XL annis tribuit: nam venisse huc censet circiter 1000 *annum Christi, licet hinc Romam ac Hierosolymam putet profectum: quæ loca prius fortassis adierat, quam huc velut ad quietem secederet. Duo præcipue argumenta perpulerunt Malbrancum, ut prius multo, quam nos statuamus, eum scriberet in Belgium immigrasse, quod nempe dicatur donationi cuiusdam S. Vindiciani anno 1000 subscripsisse, atque etiam prius dedicationi ecclesiæ Blangiacensis adfuisse.*

et subscripsisse donationi cuidam S. Vindiciani,

19 Donationem illam S. Vindiciani Episcopi Cameracensis, deque ea conscriptas ab eo tabulas, ac Joannis v Papæ confirmationem, recenset Baldricus lib. 1 *Chron. Camerac. cap. 25. Cui subscripsisse præter Joannem ipsum ac Vindicianum dicuntur Episcopi decem et septem, quorum priores duodecim ignoti nobis sunt, Itali fortassis: quinque reliqui sunt Audoinus Archiepiscopus, Austregisilus Ep. Ravengarius Ep. Silvinus Ep. Leodegarius Ep. Acta ea dicuntur viii Id. Maii anno vii regni Domini nostri Theoderici Regis, Indict. ii, Donationem non convello: in subscriptionibus inest mendum, nec unum. Creatus est Pontifex Joannes v die xxii Julii anni 1000, mortuus anno sequenti, ii Augusti. Theodericus post Childerici fratris necem, quæ ætate anni 1000 contigit, revocatus ad regnum, nondum septimum in eo annum expleverat viii Id. Maii anni 1000. Atque is character belle habet. Non item alter, qui est Indictionis secundæ, cum esset xiv. Vivebat tunc quoque Audoenus Archiepiscopus Rotomagensis. Austregisilus Bituricensis ab annis lxxiv decesserat. Si Sedis alterius fuit, qui hic subscripsit, cui uspiam scriptorum memoratus? Ravengarius, cum anno demum 1000 successisse S. Bains dicatur, absque solida ratione statuitur hic S. Audomari senis ac cæci Vicarius: cur enim non id significat, ac passim alii in solennibus Actis? Obierat nempe jam pridem S. Audomarus, ut ad ix Septembris ostendimus. S. Leodegarius anno 1000 interfectus erat 11 Octobris. Cur non igitur etiam S. Silvini perperam adjectum nomen suspicemur?*

et post adjecit.

20 Magis abnorme est, quod in *Vita S. Bertæ* fundatricis Blangiacensis traditur iv Julii, his verbis: Anno igitur Incarnationis Domini nostri Jesu Christi 1000, Agathionis vero Papæ anno ii, Theoderici autem Regis Francorum, filii videlicet Clodovæi et Baltildis Reginæ, anno xii, in Blangiaci piissima Berta monasterium ædificare cœpit, in pago Taruanorum, in propria possessione: quod, Domino tribuente, cum summo honore finetenus deductum est. Compositis quoque omnibus, quæ ad ornatum ordinemque monasterii consuetudo poscebat; piissima Berta convocavit in unum venerabiles Episcopos ad præscriptum oratorium dedicandum, S. Ansbertum

in Vita S. Bertæ dicitur interfuisse dedicationi Blangiacensi an. 682.

Rotomagensem Archiepiscopum, venerabilem Ravengarium, in cujus parœcia ante relatum cœnobium situm est, Taruanensem Episcopum; S. Amandum Tungrensem Episcopum: Sanctum quoque Walericum, et S. Germanum de civitate Parisiis; S. Silvinum advenam Episcopum de Tolosa venientem; S. Leodegarium Episcopum et futurum Martyrem; Sanctum quoque Richarium, ac S. Eligium; Sanctum etiam Pharonem de Meldis civitate, ac S. Elbertum Cameracensem Episcopum. Aliud apographum pro Elberto Autbertum habet.

21 Oportet hæc paucis enucleare. S. Agatho anno 1000 Papa electus, ut secundus ejus annus fuerit 1000, aut summum 1000. Theoderici duodecimus annus, ut liquet ex ante dictis, cœpit anno 1000. Istæ igitur notæ temporum invicem minime congruunt. Quid reliquæ? S. Ansbertus in *Cathedram Rotomagensem successit S. Audoenus xxiv Augusti 1000 vita functo, obiit ipse anno 1000. De Ravengario antea diximus, S. Bains post annum 1000 successisse, ut non potuerit antea diœcesis Taruanensis ejus parœcia vocari. S. Amandus decessit anno 1000 vi Februarii, S. Leodegarius eodem anno: S. Autbertus anno 1000, cui suffectus S. Vindicianus, ultra xxx annos sedisse dicitur, ut hic Elberto locus non fuerit. S. Eligius obierat anno 1000, suffectus S. Mommolenus, anno 1000 testamento S. Amandi subscripsit. SS. Walericus et Richarius Abbates multis annis prius obierant: S. Germanus Parisiensis amplius centum. Quid probari de S. Silvino potest in tanta rerum temporumque perturbatione? Neque hanc non vidit Malbrancus, sed caute dissimulavit, ita scribens: Ecclesiasticorum e cœtu adfuere, Ansbertus Rotomagensis Archipræsul, Parisiensis et Tungrensis Episcopi, Pharo Meldorum Episc. S. Demandus Episcopus Londinensis, Episcopus Noviomensis et Tornacensis, Episcopus Cameracensis et Atrebatensis, Abbas Sancti Richarii, Abbas Sancti Walerici, Silvinus advena Episc. de Tolosa, ut ait Vitæ scriptor. Cur non ergo bona fide, ut nos, verba scriptoris repræsentat, ejusque retegat imperitiam? Nam qui ille Demandus Londinensis Episcopus?*

22 Geminum habemus Vitæ S. Bertæ exemplar, sed utrumque, e codice Blangiacensi: in neutro est Demandi nomen, neque vel in Episcoporum Londinensium vel Sanctorum catalogis. Scripta est ea *Vita S. Bertæ* post annum 1000, cum eo anno factum mense Julio miraculum referat. Auctor miracula nonnulla, quæ narrat, se spectasse testatur. Vir fuisse bonus videtur, sed ignarus antiquitatis, ac præsertim chronologiæ. Cum ergo convenisse ad eam dedicationem Episcopos Abbatesque complures legisset, aut pro more Ecclesiæ, ac S. Bertæ dignitate, convenire debuisse putaret, celebriores aliquot percensuit, quos existimabat circa ea tempora vixisse.

23 De adventu S. Silvini in Belgium, præterquam quod floruisse Chilperici tempore dicitur, non Theoderici aut filiorum, illud quoque expendendum quod num. 21 habetur: Isti etiam (Adalsquarus et Aneglia) construxerunt basilicam Alciaci cœnobii in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ: ubi etiam ante adventum S. Silvini, eorum filia, Siccidis nomine, deposito seculari habitu jam Deo sacrata inerat. *Faciamus eam tunc circiter xx annorum, aut saltem xviii fuisse. Si venit S. Silvinus, ut vult Malbrancus, anno 1000; ergo, cum is obiit, fuerit Siccidis sexagenaria major. Quid parentes? an lxxx annorum? Nusquam tam provectæ ætatis indicium. Reperi in libro de monasteriis Artesiæ et Hannoniæ ante annos fortassis lx aut lxx compilato, citari appendicem Chronici Bertiniani, in qua dicuntur Adalsquarus et Aneglia circa annum 1000 basilicam Alciacensis cœnobii construxisse: ubi ante S. Silvini adventum, Siccedis, eorum filia, nonnullis Virginibus velatis ac Deo sacratis præerat. Ergo ad-*

ventus

AUCTORE J. B.

nullis pro habilibus characteribus,

E

ideo alibi consulto mutatis:

imperite scripta ea Vita post an. 1139.

F

Alciacense cœnobium ædificatum circa an. 700,

Auctore J. B. ac postea eo venit S. Silvini.

A ventus S. Silvini anno 1000 posterior est : licet alia quædam recentior contexta Chronica habeant, circa annum 1000 illud ædificatum esse cœnobium. Hoc certum, floruisse S. Silvini tempore Chilperici Regis et Caroli Martelli Majoris-Domus : nec ulla mentio fit aut Pipini Ducis, aut Regum quatuor, sub quibus totum imperium Francicum idem Pipinus gubernavit.

§ IV. S. Silvini variaz translationes, reliquiaz Besuæ, Audomaropoli, Alciaci.

S. Silvini reliquiaz Herstallum allatae,

Citatum antea a nobis MS. Florarium, ad xv Februarii ista habet : Apud Harstallum in terra Leodiensi translatio S. Silvini, Tarwanensis Episcopi et Confess. Est Harstallum, seu potius Herstallum, celebris pagus, horæ circiter itinere distans Leodio ad Mosam flumen, versus Trajectum, spectavitque hactenus ad Duces Brabantiae. Conjectio ex nomine publica equilia Regibus quondam gentis Eburonum fuisse : nam Herstal, exercitus stabulum significat. Aliusque haud procul inde pagus visitur Hermal ; quod exercitus conventum rite interpretaris. Herstalli autem primi Procures stirpis Carolingicæ palatium habuere, a quo celeberrimus ille Pipinus, Ansegisi et S. Beggæ filius, Herstalli, sive Herstalli, cognomen nactus : coluere et ceteri locum, nempe filius Pipini Carolus Martellus, præcipue Martelli nepos Carolus Magnus ejusque filius Ludovicus Pius, ambo Imperatores. An aliquæ S. Silvini reliquiaz eo ipsorum tempore allatae sint, non comperi, nec quæ sit illa Florario inscripta translatio.

anno fortassis 880,

Normannis Flandriam Morinosque vastantibus :

25 Nisi forsitan primum vastantibus Morinorum ditionem Normannis, allatae Herstallum Alciacenses reliquiaz ; sed cum illuc quoque vis barbaræ gentis incumberet, ad castrum Divionense asportatae sunt. Ita S. Berthæ exuvias legimus Blangiaci ad propinqua Rheno loca, tum Moguntiam tandemque in Alsatiâ delatas. Prior ea Alciacensium fuga anno 1000 videtur contigisse, quando et S. Vedasti corpus Atrebatum trans Sommam mense Decembri deportatum : cum Normanni mense Novembrio in Gandavo monasterio sedem sibi ad hiemandum statuerant, ut in eorum gestis ab auctore incerto conscriptis apud Chesnæum dicitur. Inde enim Tornacum civitatem, et omnia monasteria super Scaldum fluvium, ferro et igne devastarunt, interfectis accolis terræ atque captivatis. Deinde sedem sibi mutaverunt, et Cortriaco castrum ad hiemandum construxerunt : indeque Menapios et Suevos usque ad internecionem deleverunt... Postea vii Kal. Januarii Sithiu oppidum ingressi cum infinita multitudine ipsum oppidum cum Ecclesiis igne cremaverunt, excepta S. Odomari ecclesia... Deinde circa Purificationem S. Mariæ (anni nimirum 1000) iterum moventes, per Teruennam iter arripiunt, et usque Centula monasterium S. Richarii, et S. Walerici, et omnia loca circa mare, et monasteria et vicos, deinde Ambianis civitatem atque Corbeiam pervagantes etc. Tunc igitur Alciacum, Centulæ vicinum, vastatum videtur et S. Silvini reliquiaz prius furori impiorum subductæ, ac fortassis Herstallum avectæ. Sed non diu illic asservari potuere.

hisque anno 881 ad Mosam venientibus,

26 Nam Northmanni, ut ibidem dicitur, per Gandavum redeuntes, reparatis navibus, terra marique iter facientes, Mosam ingressi sunt, et in Haslac sedem firmant ad hiemandum. Regino ad eundem 1000 annu ita scribit : Mense Novembri duo Reges Nortmannorum Godefridus et Sigefridus, cum inestimabili multitudine peditum et equitum, consederunt in loco qui dicitur Hassou, juxta Mosam : et primo quidem impetu finitima loca depopulantes, Leodium civitatem, Trajectum castrum, Tungrensem urbem incendio cremant. Quem locum Regino Hassou, alii Haslac et Haslou appellant, ad Mosam jacet, aliquot infra Trajectum millibus passuum, vulgo Elsloo.

Describit dein Regino quæ eo ac sequenti anno per Ripuariorum fines et Arduennam iidem Normanni crudeliter egerint.

27 Tunc ergo illud evenit, quod ex MS. Chronico Besuensis monasterii tradit idem Chesnæus his verbis : Totam Franciam ipsis Normannis vastantibus, neque uspiam Francis tutam resistendi firmitatem reperientibus, multa Sanctorum corpora Divioni castro invecta sunt, eo quod firmissimum et inexpugnabile videretur. Quorum quædam postea sunt relata, quibusdam ibi remanentibus : alia sunt ad alia loca translata. Delatum est a Suessionis corpus B. Medardi Episcopi. Delatum est a Taruanensibus corpus beatissimi Silvini eorum Episcopi. Nostri quoque patroni beatissimi Prudentii corpus eodem delatum, et in basilica B. Stephani collocatum, multis annis permansit. Est Divio etiamnum Ducatus Burgundiæ urbs primaria, passim in vetustissimis historiis et Sanctorum actis castri nomine celebrata.

Divionem delatae :

28 Divione quinque circiter leucis distat Besua monasterium, cujus situm atque originem ex ejusdem loci Chronico ita describit Papirius Massonus de fluminibus Galliarum pag. 377. Est locus inter fluvium Araris vel Sagunnæ, et fluvium quem Tylam vocant, ab emergente ibidem fonte, qui Besuus dicitur, dictus et ipse Besua.... Talem igitur locum Amalgarius Dux Deo et sanctis ejus Apostolis Petro et Paulo dignum duxit offerre, et sub manu filii sui Waldaleni, monachos, qui ibi Deo et Sanctis ejus deservirent, sub regula B. Columbani studuit aggregare. Quid plura? Waldalenum Abbatem ibi præfecit. Dionysius Gualterotus in Lingonicis scribit Besuam olim Atornum, aut Atornense castrum, appellatam. Ibi de quo jam dictum, S. Prudentius Martyr colitur vi Octobris : cujus corpus postea Divione Besuam relatum, eodem testante apud Chesnæum Chronico : Tandem Domino nobis propitio, inquit, paceque reddita, B. Prudentii corpus inde est relatum, et B. Silvini corpus cum B. Anglia ejus familiarissima nobis a Domino donatum. Etsi deinde, sedata Normannicarum incursionum tempestate, reportatum ad Belgas sit S. Silvini corpus ; aliquæ tamen ejus reliquiaz retentæ a Besuensibus videntur. Gualterotus certe, dum Sanctos recenset, quorum extant in diocesi Lingonica reliquiaz, S. Silvini Episcopum Tarbensem inter eos connumerat, quem ait Besuæ coli xvi Februarii. Taruanensem voluit scribere neque enim ullus inter Tarbenses Episcopos Silvini ; et cujus xvi Februarii agitur memoria, si non Taruanensis Episcopus fuit, ut quidam existimarunt, in districtu tamen Taruansensi commoratus aliquanto tempore mortuusque est.

inde Bosuam,

E

ubi pars retenta :

29 Quæ cum S. Silvino Divione, indeque Besuam deportata dicitur B. Anglia, ejus familiarissima, Aneglia est, Adalsquari uxor, Siccidis Virginis mater. Eam inter Sanctos tunc habitam ex illa translatione et Chronici verbis perspicuum est. An reliquiaz in Belgium quoque relatae sint, non constat. Malbrancus lib. 4 de Morinis cap. 57 ita scribit : S. Sicchedis, Adalsquari, Aneglia corpora jacere in sacratori templi (Sithiensis, sive Bertinici) parte existimantur : quæ aliquando luci donet Deus ? Quibus verbis videtur indicare, publicam aliquam habitam iis aliquando, aut deberi venerationem : et filiam quidem plerumque S. Sicchedem appellat. Accepimus ante annos multos a D. Guilielmo de Whitte religioso Presbytero monasterii Sithiensis, antiquitatis sacræ bene perito, nec parentes nec filiam pro Sanctis haberi sive Alciaci, sive in S. Bertini cœnobio, et ubi corpora eorum sint ignorari. Tamen, ut crebro accidit Sanctorum quorundam antiquari et obsolescere cultum, ac nomina ipsa oblivione deleri, ita mihi videtur posse B. Aneglia factum existimari. De Siccede filia, maritoque nihil habeo quod definiam. Illud hic addendum, a Guilielmo Gazæo in historia Ecclesiast. Belgii Aneglia Gallice Ognies verti.

eo etiam B. Aneglia allatum corpus,

ubi nunc sit, incertum.

A 30 Rollone Normannorum Duce fidem Christianam complexo, pax Gallicis Belgicisque Ecclesiis ac monasteriis fuit. Quæ dein usque ad annum cōlxxii Alciaci fortuna extiterit, haud omnino nobis exploratum. Jacobus Meierus lib. 2 *Annal. Flandr.* ad annum dccccxl inter monasteria Benedictina, quæ S. Gerardus Abbas in Arnulphi Flandri principatu reformavit, etiam S. Silvini fuisse existimat. Haud satis id nobis probatur. Suspiciamur potius illic pro sanctimonialibus, quæ locum antea tenuerant, planeque erant dissipatæ, Clericos, ut alibi, collocatos primum, dein monachos iis subrogatos, donec anno tandem cōlxxii Heribertus Abbas Bertinianus Alciaci Abbatem constituit. Ita Joannes Iperius, Abbas et ipse Bertinianus, in sui monasterii Chronico, quod ante annos fere ccc composuit. Eodem anno cōlxxii Dominus Abbas Heribertus Suelgerum hujus loci monachum misit ad Alchiacum locum nostrum, et eum ibidem primum Abbatem instituit : sed vix duobus annis abbatizavit. Quo defuncto Heribertus instituit ibi Abbatem Norbertum monachum nostrum anno Domini cōlxxvii. Idemque plura variis locis de Alciacensibus Abbatibus commemorat. Sed iis omissis ad S. Silvini redeamus, cujus corpus antea Besua relatum, ad S. Bertini cænobium anno dcccccli deportatum est.

B 31 Rem gestam narrat idem Iperius cap. 26 in hunc modum : Hildebrandus hujus loci Abbas xxvi, nepos Comitis Flandriæ Arnulphi Magni, cujus interventu fuit hic Abbati Gerardo substitutus Abbas, et a Witfrido Morinorum Episcopo consecratus anno Domini dcccccli, vir ad omne bonum promptissimus... Abbatibus hujus anno secundo prædictus Comes Arnulphus senior, sanctarum reliquiarum avidus, corpus S. Walarici de loco suo per Danos destructo ad hoc monasterium nostrum direxit ix Kalend. Septembris... Quinto post die, id est iv Kal. Septemb. corpus B. Richarii est a prædicto Comite ad hoc monasterium deportatum. Quæ duo Sanctorum corpora locis suis postmodum restituta per Arnulphum ii, ut infra loco dicetur. Eodem tempore idem Comes Arnulphus senior corpus B. Silvini de Alchiaco, per modum vadii receptum, hic attulit : ea tamen conditione, ut si statuta die, et ante pulsationem Primæ in hoc monasterio non redimeretur, idem Sancti corpus nobis perpetuo remaneret. Die statuta venerunt Alchiacenses cum pretio, ut vadium redimerent, et Morini manserunt illo sero : mane segnius surgentes, et ad Sithiu propinquantibus audierunt sonum campanarum in S. Bertino. Subdentes igitur calcaribus equos, ad monasterium S. Bertini celeriter pervenerunt : oblato pretio, Sancti corpus repetunt, allegantes fraudulenter a nobis sic tempeste pulsari Primam. Quibus Abbas respondit, horam esse tardam, nullamque fraudem intervenisse : et petivit, quisnam Primam pulsasset. Et cum ad campanalas ventum est, viderunt eas, sine humano ministerio, Dei nutu ventilari, quasi gaudium indicantes, Sanctumque Silvini locum sibi perpetuæ requietionis hielegisse. Quo viso miraculo tristes Alchiacenses ad propria redierunt inacti. Hæc Iperius, qui vadium pro pignore usurpat : Idem narrat Malbrancum tom. 2 lib. 7 cap. 43, sed quod Iperius ait Alciacenses ea nocte substitisse Morini, sive Taruanæ, ac postridie segnius surgentes serius in Sithiu venisse, ipse ita exponit : Sitivenses mane illo præter solitum segnius surgentes, demirantur ad Primam pulsari. Tum quod Iperius scribit, Abbatem petivisse quisnam Primam pulsasset ; ipse, cum solito diutius pulsaretur, misisse Abbatem ait, qui finem daret ; sicque cognitum, campanas nullo pulsante sonitum edere.

32 Non carent tamen nunc Alciacenses omnino S. Silvini patroni sui reliquiis. Habent enim ejus mandibulam, ac brachium, ut auctor est Arnoldus Rayssius

in Hierogazophylacio Belgico. Mandibulam qua ratione adepti sint, ita narratur in recentioribus MSS. annalibus monasterii Sithiensis : Insignis Pater Antonius a Bergis, S. Bertini Abbas, mensis Augusti die v, Indict. iv, anno cōlxxvi, coadunato conventu, qui apud Salbrucam fuerat ad recreandum, corpora Sanctorum Silvini gloriosi Præsulis et S. Rotrudis Virginis ostendit populo et Clero circumstantibus. Eodem die exceptio reliquiarum SS. Trudonis et Liberti condigne processionaliter in cappis facta est : nec non Missa solenniter campanis et organis resonantibus decantata fuit de S. Silvino, Episcopo quondam Tolosano, cum tribus collectis de Sanctis. Qua finita, Choro monachorum obserato propter populi concursum, ad majus altare reliquias memoratas Sanctorum ostendit publice, et recondidit. Hinc statim in medio Chori Abbas pontificalibus insigniis utens, apertis capsis Sanctorum ad instantiam D. Oliverii Abbatis Alciacensis, suavissimus prodiit odor, et corpore S. Silvini palam viso, de capite ipsius mandibulam inferiorem, cui tres adhærebant dentes, isdem D. Antonius Oliverio dedit. Quanto hic exultaverit gaudio demonstravit, cum genibus flexis, revestitus in alba et cappa cum aliis flens suscepit, et gratias agens, monasterio suo contulit, ubi quondam iste Sanctus post expletum vitæ cursum receptus est in gloria. De corpore autem Virginis Rotrudis costam unam eidem Oliverio dedit : cujus quidem Virginis ossa anno cōclx secundus Milo quondam Morinensis Episcopus, requirente Balduino fundatore Audrensis monasterii inferetravit. Hæc ibi. De S. Rotrude Virgine agemus xxii Junii, de S. Liberto Martyre xiv Julii, de S. Trudone Presbytero xxiii Novembris. Salbruca, quæ hic nominatur, pagus est exiguus, dimidia leuca distans Audomaropoli, ubi domum habent monachi Bertiniani, ad quam æstate quandoque per dies aliquot mittuntur, recreandi animi ac valetudinis curandæ causa.

VITA EX MSS.

ab Antenore Ep. coætaneo scripta,
postea ab anonymo auctore correctæ.

PROLOGUS AUCTORIS.

Quidam Episcopus, a Antenore nomine, satis in divina pollens religione, sed non admodum in disciplina eruditus b litterali, post obitum B. Silvini, actus ejus, et vitam describere conatus est : scilicet ut affectum, quem vivens erga illum subjectionis habuit, post transitum illius non amitteret obsequendo. Quocirca aliquid illius sanctitatis, quod scire potuit, litteris adnotare non distulit. Sed nescio utrum negligentia habitatorum ejusdem loci, aut invidia diaboli obumbrante, usque ad tempus devotissimæ c Leutwith Abbatis hæc descriptio non conparuit. Denique præfata Abbatis eam investigans reperit in corruptis membranulis, jamque vetustate nimia ex parte deletis. Quam sæpius relegens animadvertit partim rustice, partimque vitiose d compositam fore juxta normam litteralis artis. Inde ducta devotione pia S. Silvini, fecit eam denuo emendatius rescribi, non sensum mutando, sed enucleatius componendo quæ inordinata videbantur. Ceterum si aliqua ommissa sunt, quæ dici oporteret, aut aliquid superfluitatis adnotando quod non debuit, devotioni illius ac simplicitati imputetur, qui primum scripsit, non obsecutioni scriptoris, qui secundo imperatus, prout valuit, correxit.

a Catei Antenore. — b Idem, liberali. — c Ita MS. Rotomagensis, et Cluomariscanum apud Malbrancum. Alciacense apographum habebat Lentuvith. Catei. Læutevit. — d Catei. compositam, fere juxta normam etc.

CAPUT I.

D
AUCTORE J. B.

anno 1516 expositum,

dataque Alciacensibus mandibula.

E

ANIMADV. PAP. 3

a

b

Vita S. Silvini ab Antenore Ep. scripta

F

c

d

sed inculte,

postea expolita.

Alciacum introducti monachi,

quibus an. 1072 datus Abbas :

corpus S. Silvini asportatum anno 981 in Sithiu, nomine pignoris,

quo ad diem non soluto,

nutu Dei illic mansit :

AUCTORE ANTE-
NOKEEP. EX MSS.

CAPUT I.

S. Silvini patria, ætas, peregrinatio, virtutes.

*Silvinus sanc-
tus Episco-
pus,*

*nobilis Tolosa-
nus,*

a

b

c

d

*vicit ad an.
717.*

Modernis temporibus, divina ordinante providen-
tia, exortum est quoddam exemplar justitiæ, miræ-
que sanctitatis refulgens nitore, a partibus meridiani
climatis, Silvinus nomine, in Episcopatus honore
sublimatus, confessorque Christi devotus. Hic qui-
dem beatissimi meriti Silvinus videtur esse quasi
quoddam confinium inter cessantia Sanctorum præ-
cedentium miracula, et fidem sequentium populorum :
ut et meritis præcedentium Sanctorum jungeretur
æqualibus, et caput atque sanctitatis exemplum foret
sequentium.

3 Hunc etiam S. Silvinum nobilis Tolosana genuit
terra, sed Teruanensium felices continent fines.
Clarus ex prosapia nobilitatis juxta seculi dignitatem,
sed clarior ex fide sanctitatis, secundum Domini vo-
luntatem. Floruit quoque tempore prioris *a* Karoli
Regis, et *b* Childerici ejus Principis, perseverans
usque *c* Viniacum bellum, quod gestum est inter
Karolum et *d* Ragemfridum Francorum Regem, ubi
magna strages facta est populorum, fugato Ragem-
frido cum paucis qui remanserant.

4 Igitur tempore juventutis desponsavit quamdam
puellam juxta ritum uxores ducentium. Sed tandem
in semetipsum reversus, sumpto altiori consilio ar-
cani pectoris, reliquit fœderationis pactum, ut
mundo corde, et casto corpore imitaretur Filium
Virginis, qui semper mundus permanet, cuique om-
nia placent munda; non immemor Evangelii dicen-
tis : Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut
sorores aut patrem, aut matrem, aut uxorem propter
nomen meum, centuplum accipiet, et vitam æternam
possidebit.

*sponsa relicta
Matth. 19. 29
Christum se-
quitur :*

*venit ad Mori-
nos :*

*multos con-
vertit verbo et
exemplo,*

*ob virtutes ca-
rus omnibus,
e
Gal. 6. 10*

f

*hospitatus,
Matth. 23. 35
et 40*

5 Denique Domino providente, ut et meritum sanc-
titatis ejus augeretur, et plures per suam salvaren-
tur doctrinam, ad occidentales destinatus pervenit
partes, videlicet Teruanensis regionis, ubi non par-
vam plebem populi Domino acquisivit. Erat enim
incolis hujus terræ, cultus divinus ex parte inco-
gnitus, quem verbo prædicationis, simulque exem-
plo juste vivendi, reparavit, Deum vivum prædicans
in majestate perfectum, trinumque in personis esse
fatendum. Unde in eis cultu fidei crescente, amabatur
ab omnibus ut pater, venerabatur ut dominus : et
jure a cunctis colebatur, qui omnes fere tunc tem-
poris viventes præcellebat in sanctitate boni operis,
humilitatis quoque gratia in omnibus præditus :
cunctosque bene viventes diligebat ut fratres, am-
plectebatur ut carissimos filios, non attendens per-
sonas potentum, sed magis cultum religionis, et
sanctæ humilitatis devotionem. Fuit enim admodum
largus ad omnes, maxime, ut scriptum noverat, *e* ad
domesticos fidei : affamine delibutus lenificoprudens
in doctrina, humilis in cultu, sanctissimus in imita-
tione, facie decorus, hilaris vultu, pauper habitu,
dives in Domino, semetipsum vero primum intuens
correxerat quidquid reprehensionis reperit : ac dein
alios corrigere, imoque ad *f* callem recti itineris per-
ducere non piguit, prædicando et monendo quotidie :
quoniam ejus studium in hoc maxime viguit, ut sua
opera Domino accepta forent, et plurimos lucrari
posset, atque ovili summi Pastoris Christi copulari.

6 Hospites et peregrinos in sua domuncula tam-
quam Christum assidue excipiebat, pedes eorum la-
vans, simulque alimenta juxta facultatem tribuens,
atque partem vestimentorum indulgens. Desiderabat
quidem e numero esse eorum, quibus in futuro Do-
minus dicturus est : Hospes fui, et suscepistis me ;
nudus, et cooperuistis. Et : Quod uni ex his mini-
mis meis fecistis, mihi fecistis. Et quod sequitur

audire : Venite benedicti Patris mei, percipite re-
gnum, quod vobis paratum est ab origine mundi.
Semper in ore illius aut hymni versabantur, aut
sermo prædicationis audiebatur : ne quando forte ab
his vacans organum linguæ pollueret, contra scrip-
tum Prophetæ, quo ait : Dixi, custodiam vias meas,
ut non delinquam in lingua mea.

7 Auro neque argento, arca apud illum numquam
extitit ponderosa, nec circa lumbos ejus dependens
baltheolus resplenduit, sicut mos est aliquibus : quia
sciebat, ornatum istum a Dei servis omnino vitan-
dum, quorum indumentum omnisque ornatus Chris-
tus esse debet in omnibus, qui pro nobis, cum dives
esset, pauper effectus est. Hic autem beatissimus
Silvinus, dilectione Dei et proximi undique circum-
datus emicuit, Christique vestigia viriliter sequens,
matrem omnium virtutum, videlicet discretionem,
in suis omnibus virtutibus præcautus, non deseruit.
Quidquid vero substantiæ habuit, pauperibus erogare
sine aliqua dilatione non differebat. Nullo modo de
crastino cogitare voluit, qui intelligens, juxta veri-
dicam Evangelii sententiam, sufficere diei malitiam
suam, mundum contempsit, et omnia caduca atque
transitoria despiciendo pertransiit, *g* verum Deum
diligens toto nisu, ac cœlestem vitam omni affectu
consequi desiderans. Equo usus erat *h* in via iter
peragere, non propter gloriam aut delectationem
carnis, sed propter infirmitatem corporis, etiam ad
extremum nimiam senectutem.

8 Hic fere assidue profectus peregre propter amo-
rem omnipotentis Dei, multa Sanctorum limina cir-
cuiuit, orando, precesque fundendo, ut nullus Justo-
rum remaneret, quem propitiatum ad exitum hujus
peregrinationis habere non possit, atque jam preci-
bus suis copulatum, quoniam aestimabat non se satis
esse de se, aliorum auxilium deposcens, ut promptior
transiret ad gloriam. Legerat enim scriptum, nemi-
nem per semetipsum posse fieri salvum.

9 Et non solum satis illi fuit in his provinciis vo-
tum peregrinationis atque precum perficere, quæ
mari undique cinguntur; sed etiam trans mare de-
vectus, visitavit terram, ubi Dominus noster Jesus
Christus secundum carnem natus et educatus exi-
terat. Et loca pertransiens diversa, pervenit Golgotha,
quod est Calvariæ locus, ubi Dominus ab impiis Ju-
dæis et militibus Romanorum crucifixus : ut quia
Deum corporeis oculis videre non poterat, quamquam
spiritualibus jugiter contemplaretur, saltem vel locum,
quo ipsum et totum genus humanum de potestate
diaboli redemit suo proprio sanguine, et victor spolia
ejus abstulit, invisere mereretur : quatenus tali visione
roboratus in animo, fusaque oratione securior repe-
daret in patriam. Denique veniens ad Jordanem, ubi
Christus Filius Dei pariter et hominis baptizatus est,
nostrum baptismum sanctificans; hausit inde sacram-
undam, conspergens se totum ex illa. Unde lætus
effectus, et quasi denuo renatus, ac totus intrinsecus
reparatus, recessit, jam prope omne desiderium in
præsenti vita adimpletum habens.

10 Tempa etenim Sanctorum cum magna vene-
ratione excolebat, illustrans luminaribus juxta fa-
cultatem suam juncta oratione, et Missarum solen-
niis. Sacerdotes Dei miro affectu diligebat, monachos
venerans, Virgines corrigens, ut castitatem corporis
et cordis illibate usque ad calcem conservare non
desisterent. Omni Clero et populo Dei in sancta Ec-
clesia consistenti sine aliquo defectu, quotidie præ-
dicabat, ad poenitentiam provocans, *k* simulque pro
eorum delictis misericordiam Dei *l* exorare indesi-
nenter non piguit. Et quia confessor Christi fuerat,
confessiones confluentium populorum suscipiens,
dabat consilia, quomodo salvi esse possent, et vias
justitiæ sine defectu alicujus tædii immobiliter reti-
nerent:

D

sedulus,

Psal. 38. 2

*amans pau-
perlati,*

*præcipue in
vestitu :*

Matth. 6. 34

g

E

equo vehitur :

h

visit loca SS.

Luc. 18. 27

*et Terram
sanctam :*

F

*aspergit se
aqua Jorda-
nis :*

*erga res sa-
cras pie affec-
tus,*

*omnes homi-
nes instruit,*

k

l

*præcipue sibi
confidentibus .*

A nerent : docens quidem jugum Christi suave esse et onus ejus leve, nihilque utilius quam illi servire, qui regnum æternum daturus est his, qui diligunt eum ex toto corde, tota anima, omnique virtute; et nihil stultius quam sathanæ voluntati parere, qui pœnam perpetuam, et æternum ardorem suis promittit sequacibus.

Cardinalibus
virtutibus or-
natus, ac fide,

m
in periculis
securus,
Angelo prote-
gente,

11 Habuit etiam hic beatissimus vir in se quatuor virtutes, quibus homo salvatur in vita, Prudentiam, Justitiam, Fortitudinem, Temperantiam. His clypeis obtectus, et subter lorica fidei indutus, atque redimitus galea salutis, omnia tela inimici longe repulit : processit in publicum certamen, superans eum, a quo primus homo, parens noster Adam, in paradiso quondam superatus cecidit, nosque omnes secum ad ruinam peccati et mortalitatis pertrahens. Sed iste *m* vitalibus confisus armis, nulla in terris formidavit pericula, neque in mari naufragia. Habuit quoque in omnibus suis operibus Angelum Dei protectorem ac defensorem, qui eum usque ad finem exitus illæsum custodivit.

a Hic est Carolus Martellus, Pipini Herstalli ex Alpaide pellice filius, Pipini Regis pater, non Rex ipse quidem, sed Regibus imperans. MS. Corsendoncanum habet : Karoli Principis et Childerici Regis. — *b* Catell. Kilderici, sed Chilperici legendum, ut supra monuimus. — *c* Ita dictum a prælio primario, quod Vinciaci in page Cameracensi commissum 21 Martii 717. — *d* Raganfridus, sine Ragenfridus. non Rex fuit, sed Chilperici Regis Major-domus. — *e* Catel. ad domesticos, fidei affamine delibatus beneficio, mendose. — *f* Ita in uno MS. in ceteris calicem. — *g* Catel. verbum Domini. — *h* MS. Alciac. et Catel. in vita. — *i* Catel. segnes. — *j* Hic desinit MS. Rotomag. — *k* Catel. evocare. — *m* Catel. et MS. Cors. in talibus. MS. Alciac. talibus.

CAPUT II.

*S. Silvini publica opera, vitæ austeritas,
mors, sepultura, miracula.*

Fuit autem hic vir pater orphanorum, defensor viduarum, tutela Virginum, decus monachorum, pacis sator, prudens in eloquio, in opere sanctus : quia quod ore prædicabat, ipse prior exemplo monstravit, ne illud Apostoli posset ei objici, aliis prædicans ipse reprobis efficeretur. Omnia quæ habuit Domino consecravit, et non suis imputans meritis bonum quod agebat, sed misericordiæ largientis Domini : unde pro his rebus transitoriis atque caducis, præmia est consecutus æterna. Construxit enim in suæ *a* proprietatis jure ob venerationem omnipotentis Dei, memoriamque sancti sui nominis ecclesias duas, unam in loco nuncupato *b* Mundini Cisterna, et aliam in *c* Remicensi Campania, ubi laudes Dei celebrantur assidue.

cunctis bene-
facit ;
1 Cor 9. 27

ecclesias cons-
truit :

a

b

c

C redimit capti-
vos :

ægros sanat
precibus, bal-
neo, oleo :

uth. 7. 22

13 Siquidem multos captivos in longissimis regionibus redemit, et ingenuos faciens reliquit ire quo vellent, jam imbutos fidei disciplina, et signo Crucis exarato in frontibus eorum. Huic moris erat quando infirmi ad eum confluebant, diversas habentes infirmitates, primum immensam pro eis Domini clementiam exorare intra cubiculum secreti cordis, et intrinsecus curare animas, ac deinde quosdam perfundere balneis, et quosdam sacro ungere oleo, et sic sanos et incolumes remittebat ad propria, sumpto charismate sanctæ communionis, ac si numquam læsi ab aliqua extitissent infirmitate. Et non mirum si Dominus Jesus Christus per suum servum sanctum tanta peregit miracula in mundo, qui ei ab adolescentia serviens placuit, cum etiam aliquando falsos Christianos patiatur facere virtutes. Qui exclusi a regno dicturi sunt in die ultimi examinis : Domine nonne in nomine tuo prophetavimus, dæmonia ejecimus, et virtutes multas fecimus? Quibus e regione respondens Dominus dicet : Amen dico vobis, nescio vos. Sed huic, qui credita sibi talenta lucratus fuit fideliter, dicet : Euge serve bone et fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui.

14 Fuit enim vir magnæ abstinentiæ, et sicut fer-

tur, quadraginta annis vixit panem non comedens, nisi corpus et sanguinem Domini, contentus tantum oleribus et ceteris fructibus terræ. Vestimenta speciosa numquam indutus emicuit : nisi forte raro in solennitatibus Missarum : sed deformibus, asperis, et simplicibus utebatur, observans quod scriptum est : Non in veste speciosa. Et quod alibi legitur : Ecce, qui in mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt. Sed iste magis in cilicio et cinere studens suo Regi militare, quam vestibus auro subtextis, aut fulgentibus margaritis. Somnum quoque paullulum quando capiebat non super stramenta lectorum recubans, sed aut super purum lignum, aut super nudam terram, et ut suum magis affligere posset corpus, et velut inutile mancipium subjugare, circulos ferri imponens membris suis quos multo tulit tempore, dilacerans carnem nimia austeritate ferri, atque æruginis, memorans quod Dominus Jesus Christus in Cruce ferreis confixus clavis, pro illo mori non est dedignatus. Insuper lapideas molas eodem affectu Romam tulit, et in signum triumphantis ante fores basilicæ S. Petri statuit, atque dimisit.

15 Hic B. Silvinus sæpissime ad palmam martyrii pertingere concupivit, et talionem reddere Domino suo : sed gratia Dei cessantibus jam malorum persecutionibus, pollente fidei dono in sancta Dei ecclesia, nullus in eum consurrexit inferens mortem. Voluit etiam solitariam vitam eremi ducere, ac soli Deo vacare relictis populorum negotiis : sed jugi obsistente corporis infirmitate contra votum animi retentus est. Tamen nec impar est Martyribus, qui assidue suam maceravit carnem ferendo sponte vincula ferri in membris : nec longe distat ab eremitarum parcimonia, qui quadraginta annis abstinentiam panis, excepta communione sancti charismatis, viriliter tenuit.

16 Innumeras quoque virtutes et sanitarum restorationes per eum Dominus *d* operatus est in terra. De multis hominum corporibus dæmonia ejecit, oratione et communione corporis et sanguinis Domini attributa. Leprosos mundari curavit, paralyticos sanavit, claudis gressus restituit, et cæcos videre fecit : et quicumque ad eum infirmus properabat, qualibet incommoditate detentus, sanum et incolumem sanctæ reddebat Ecclesiæ. Ceterum si omnia beneficia virtutum ejus stylo applicare pauperculo conatus fuero, nec lingua poterit explicari, nec litteris comprehendi ; cum etiam nec nobis media existant cognita, non solum quæ in diversis et longinquis *e* patravit regionibus, sed etiam quæ in proximis fecit occulte soli conscientiæ credita. Talia et hujusmodi plurima Dominus per servum suum declaravit in mundo, ut nulli dubium esset de illius sanctitate, qui tantorum extiterat auctor miraculorum. Sed in omnibus his grates Deo rependendæ sunt ; qui ita glorificat sperantes in se. Unde memorat David in Psalmis : Mirabilis Deus in Sanctis suis, Deus Israel dabit virtutem et fortitudinem plebi suæ, benedictus Deus.

17 Nunc igitur veniendum est ad illud, quomodo hæc beata anima de ergastulo carnis et instantis vitæ transiit cœlos penetrans. Tempore enim transitus sui appropinquante, cœpit ægrotare, et vi magnarum febrium ardentius conteri. Sed quanto magis infirmitas corpus urgebat, tanto minus a laude sui conditoris reticebat, confortatus in anima illo Apostoli antidoto : Quando infirmor, tunc fortior sum et potens. Sed ille non inscius appropinquare diem depositionis suæ quotidie ante eum Missarum solennia celebrabantur, et psalmorum cantus audiebatur, non oblitus corpus et sanguinem Domini sumere cum signo sanctæ Crucis appposito.

18 Monebat etiam indesinenter suos, qui præsentibus aderant, ut semper memores essent diei mortis, fugientes

D

AUCTORE ANTE-
NORE EP.
40 annis ole-
ribus vivit
absque pane,

Matt. 11. 8
in se austle-
rus, vestitu,
lecti modo,

circulis fer-
reis,

mola gestat-
ione,

E

appetit mar-
tyrium.

et eremum

d

plurima edit
miracula :

e

F

Ps. 67. 36.

æger assidue
oral,

2 Cor. 19. 10

percipit Eu-
charistiam,

AUCTORE ANTE-
NORE EP
EX MSS.
suos monet,
Angelo appa-
rente

moritur,

magno om-
nium luctu :

f
g

a monachis S.
Richarii sepe-
litur Alciaci,

epulum præ-
bentibus Adals-
quaro et Ane-
glia :

h

i
quorum filia
Siccidis tumu-
lum ornat et
baculum :

k

A. fugientes peccatum, per vias gradiendo vitæ. Et quia in laude sui Redemptoris jugiter in vita sua versatus est, in ipsa usque ad finem mortis fideliter perseveravit. Inde veniente hora vespertina diei sancti sabbati vidit Angelos Domini ad suum properare obsequium, paullulumque in hac visione intentus magnifica, resumptis viribus dixit præclara voce cunctis audientibus : Ecce Angeli Domini ad nos : Ecce Angeli Domini ad nos. Et statim in hoc sancto eloquio emisit spiritum. Nullique venit in dubium, quod sanctorum Angelorum obsequio devectus est ad cœlos, propter quem missi ad terras venerunt : et consequens fuit, ut in die sabbati, quod est requies, transiret de mundo, qui in æterna requie recipiendus erat continuo.

19 Aderant vero in obsequio hujus sancti funeris, prout dignum erat, Sacerdotes et Clerici multi, ac sanctæ mulieres Deo sacratæ celebrantes solennia officii beatæ depositionis. Et inter voces cantantium resonabat mixtus lacrymarum fletus pro morte tanti Pontificis, et pii absentiam patroni servi ac famuli illius attentius flebant, quatiente singultu, per singulos dicentes, non se ultra talem habere protectorem, qui ita eos pie ac juste præcederet in omnibus, sicut beatissimus pater Silvinius : flebant populi in terra unde Angeli gaudebant in cœlo, putantes se relictos ab illo esse, qui magis nunc pro omnibus potest intercedere.

20 Tunc quoque missum est ad f Centulam monasterium, ubi g S. Richarius corpore requiescit, quod non multo longe ab Alciaco distat cœnobio, ut venientes monachi, qui sub regulari habitu ibi sancte degebant, tumularent corpus S. Silvini Antistitis, cum reliquo sancto Clero, rectum arbitantes fore, ut qui omnes ordines Ecclesiastici cultus suo sancto exemplo atque doctrina roboravit in vita, ab omnibus ei obsequium exhiberetur in morte. Unde venientes simul sepelierunt beatum Antistitem cum hymnorum laudibus, et aromatum odorem, in Alciaco cœnobio, cum magno timore et sanctissima veneratione.

21 Post expletum vero officium funeris Adalsquarus quidam vir prudens, satisque devotus et ejus conjux h Aneglia nomine, de nobilissima prosapia exorta Francorum, præparaverunt convivium magnum ad opus eorum, qui ad sepeliendum Sanctum convenerant corpus : quo repleti unusquisque ad propria posset repedare sine defectionis labore. Isti etiam contruxere basilicam Alciaci cœnobii in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ : ubi etiam ante adventum B. Silvini eorum filia, i Siccidis nomine deposito seculari habitu, jam Deo sacrata inerat. Quæ post transitum ejusdem famuli Dei ornavit ecclesiam coronis et lampadibus, k sepulchrum ejus fabricari fecit ex auro et gemmarum splendoribus : insuper baculum recurvum, quem vir Dei manu ferebat, ad sustentandam corporis senectutem, auro et argento

circumduxit per totum, reponens in ipsa sancta D domo.

22 Multas quidem virtutes ob meritum S. Silvini post ejus beatum transitum operatus est Dominus in finibus Teruanensium, maxime in eo loco, ubi ipse corpore requiescit, in quo plurimi obsessi a dæmonibus liberati pristinam sospitatem receperunt. Sæpissime contractos vidimus multos, qui sepulchrum ejus circumeuntes orando intentione sedula, sani exinde redierunt. Unde nuper quædam mulier contracta membris, cœpit ejus auxilium deposcere continuo precibus, et quasi importuna existere, quæ subitam extorsit recuperationem : postea quidem velo capiti imposito in eodem loco vitam appetiit finire.

23 Similiter quidam puer eadem obstrictus infirmitate, destinans se longius protrahi ad alium sanctum locum, ubi plurima signa tunc temporis fiebant, caussa novitatis, credens forte se ibi recepturum sanitatem, casu devolutus est ad limina hujus Sancti, paullulumque restitit orans : et qui infirmus atque contractus accessit, sursum aspectans et incolumis recessit.

24 Sic iterum quædam fœmina cæca, Burgundiensibus orta finibus, in somnis admonita est, Tervanensium adire fines, ibique illuminari meritis B. Silvini. Sed illa evigilans, ductore assumpto, non longitudinem formidans itineris, tandem post aliquod temporis spatium pervenit ad locum sibi optabilem. Denique sumpto quodam liquore ex vase adhuc ibidem reservato, quod S. Silvinius secum ibi a longe attulit, et perlinita ex eo genarum loca atque oculorum, mox lumen recepit, quæ jam peractos viginti sex annos, ut ipsa professa est, cæca permanserat. Sed Dominus Jesus Christus, qui per semetipsum oculos cæci nati primum aperuit Siloe unda perfusos, ipse per meritum sui famuli patefecit foramina oculorum hujus mulieris, isto delibuta liquore.

25 Unde submissis atque continuis precibus postulandum est, ut hic, qui tantorum miraculorum meritis refulget, pro nostris erratis intercedere apud Deum non dedignetur : quatenus favore ejus suffulti, digni efficiamur promissionibus Christi, qui vivit et regnat in unitate cum Patre et Spiritu sancto Deus, per infinita secula seculorum, Amen.

a Unde ei hic possessiones? an a majoribus, hinc ortis? an donatæ a piis hominibus? — b MS. Corsend. Muncisterna. Locus est haud procul Alsiaco distans, vulgo Maunice dictus, ut mihi olim retulit D. Thomas Luytens Abbas Lætiensis. — c Idem arebat, eodem illo tractu locum esse, dictum S. Remy Campagne. Alii autem in diœcesi Remensi ecclesiam esse, vulgo Prioratum nostræ Dominæ de la Perthie, et ad Alciacenses antehac pertinuisse : sed nuper Francicorum Judicum sententia dicuntur hi de antiquissima aliquot seculorum possessione dejecti, obtentu juris devoluti. MS. Ultraject. hic habet in Remmisescentis Campania. Aliud et Catel. in Remicensis Campania. Corsend. Reminsensi. Citat Malbrancus antiquum Breviarium, in quo Rentiscensi habetur. — d Catel, executus est. — e Idem, pateant. — f MSS. Alciac. et Corsend. Centulum. — g Colitur hic 26 April. — h Supra in Chronico Besuensi Anglia dicta, alibi Ognia, Gallice Ognies, in MS. Corsend. Apogla. — i Catel. Sichertis. Malbran et MS. Corsen d. Sicchedis. — k Addit Malbrancus, argenteis fusi.

DE S. SILVINO EPISCOPO CREMONENSI IN ITALIA.

J. B.

AN. MCCCLXXIII.
XVII FEB.
S. Silvini na-
talis 17 Febr.

Morinorum in Belgio provinciam seculo Christianæ Æræ octavo nobilitavit habitatione, reliquiis, miraculis S. Silvini Episcopus, ut ante scriptum. Suppar ei alter fuisse memoratur S. Silvinius, Cremonensis in Gallia Cisalpina Episcopus. Nec vituperationem effugit Wion, dum in Ligno vitæ Maurolycum carpit, quod S. Silvini corrupte satis Cremonensem Episcopum appellavit. Maurolyci verba sunt : Ipso die S. Silvini Cremonensis Episcopi. Subscribunt alii. Constantius Felicius : Silvini Ep.

Cremonensis. Ferrarius in gener. SS. Catal. Cremonæ S. Sylvani Ep. Citat in Notis Diptycha Ecclesiæ Cremonensis.

2 Tradit idem, illius natalem olim ab ea Ecclesia hac die celebrari consuevisse : se causam intermissionis ignorare. Idem scripserat antea in Catal. SS. Italiæ, hac adjecta clausula, ac veluti correctione : Si tamen illius aliquando, ut ferunt, natalem celebravit. At Lodovicus Cavitellius in annalibus Cremonensibus, qui anno MDCLXXXVIII post ejus decessum editi sunt, ista

ad tumulum
curati energu-
meni,

item contrac-
ta,

facta ibi mo-
nacha,

puer contrac-
tus :

E
cæca illumi-
nata liquore
illita e vase
S. Silvini.

invocandus S.
Silvinus.

F

olim celebra-
tus :

A ista habet : Silvius, qui ob ejus probam vitam est connumeratus inter sanctos Confessores, et ejus solennitas celebratur Cremonæ quotannis die xvii mensis Februarii. Idem mox Ferdinandi Ughelli auctoritate firmabitur.

3 Addubitet merito quispiam, an non hic sit Silvius, quem xxvi Januarii in syllabo Prætermissorum ostendimus ab nonnullis Cenomanorum Episcopum statui. Ita namque habet Martyrol. Colonix excusum anno cccccxc, et Hermannus Greven in Auctario ad Usuardum : Cenomannis Silvini Ep. et Conf. Maurolycus : Cenomannis Sylvini Præsulis. Felicius : Silvini Episcopi Cenomanorum. Est enimvero Cremona vere Cenomanorum urbs, ab Cenomanis Gallis in Italiam transgressis ædificata, uti et Brixia ac Verona. Ferrarius in gener. Catal. SS. ita habet : Cenomannis in Gallia S. Silvini Ep. et Confess. Citat in Notis Maurolycum et Felicium, apud quos illud in Gallia non legerat. Neque vero in ullo Episcoporum Cenomanicæ in Gallia civitatis catalogo, apud Democharem, Chenu, Claudium

Robertum, Corvæserium, Bondonettum, ullus extat Silvius : ut tanto confidentius liceat Martyrologia citata de Cenomanis Italiæ interpretari.

4 Porro acta S. Silvini an olim commendata sint litteris, haud scimus. Paucula hæc tradit de eo Ughellus tom. 4 Italiæ sacræ : S. Sylvius civis Cremonensis, (de quo Catalogus noster narrat) mortuo Zenone, creatus fuit Episcopus Cremonæ anno dcccxxiii ob ejus morum integritatem et vitæ sanctitatem : rexit Ecclesiam Cremonensem annis xxxix. Hujus tanti viri quæ fuerit religio, quæ disciplina, quæ reliquæ virtutes et in munere pastoralis et in tota ejus vita, illud facile declarat, quod inter sanctos Confessores relatum illum accepimus : unde decimoseptimo die mensis Februarii quotannis ejus solennitas olim celebrabatur Cremonæ. Eo die ex terrena ad coelestem patriam migrasse credimus anno dcccclxxiii. Eadem fere scribit Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, qui Silvium seu Silvium appellat.

D
AUCTORE J. B.

tempus Sedis :

annus mortis.

DE S. FULRADO

ABB. S. DIONYSII IN FRANC. PALAT. REG. ARCHICAPEL.

Commentarius historicus.

G. H.

E

§ I. S. Fulradi cultus sacer, summi in Palatio Capellani dignitas, Acta apud S. Zachariam Papam, familiaritas cum S. Bonifacio Archiep. Moguntino.

Omnem Palatii Regum Francorum Clerum sub cura et dispositione summi Capellani (quem etiam Apocrisarium, Franciæ Archipresbyterum, Custodem Palatii appellabant) solitum regi docet S. Adalardus, Caroli Magni propinquus et monasterii Corbeix Abbas, apud Hincmarum tomo 2 Operum tit. 14. Hujus autem ministerii originem adscribit Constantino Magno Imperatori, et apud Francos Chlodoveo ad Christum converso, cujus ac Regum succedentium Palatium tempore competenti visitantes Episcopi, vicissim hanc administrationem disposuerunt. A tempore vero Pippini et Caroli, Regia voluntate atque Episcopali consensu, per Diaconos vel Presbyteros magis quam per Episcopos hoc officium executum extitit. Assumpti vero ad hoc ministerium enumerantur Fulradus Presbyter, Engelramnus et Hildiboldus Episcopi, etc. Horum Capellanorum Palatii dignitatem, potestatem ac ministerium præclaro commentario illustravit Guilielmus Peyratus, Regum Henrici IV et Ludovici XIII Consiliarius et Eleemosynarius : qui lib. 1 cap. 26 recenset supremos sacri Palatii Presbyteros, qui ob vitæ sanctitatem Cælitibus adscripti publicam in Ecclesia venerationem obtinent : ac relatis xviii Episcopis, et Wandregisilo Abbate, de quorum omnium cultu sacro nullus historiæ sacræ peritus unquam dubitavit, a prima stirpe Merovingica ad Carolinam progreditur, ac Palatii Archipresbyterum vicesimum Sanctis adscriptum profert Fulradum, additque hunc solum celeberrimi S. Dionysii monasterii Abbatem, esse haberique Sanctum inter Abbates LXIX, qui a temporibus Dagoberti I Regis et Aigulfi I Antistitis illud monasterium rexerunt. Jacobus Dubletius monachus Dionysianus lib. 1 Antiquitatum hujus monasterii cap. 28 ait S. Fulradum in monasterio S. Alexandri a se in Alsatia condito sepultum fuisse, ejusque sacras Reliquias ibidem ab omnibus fidelibus honorari, diemque natalem celebrari xvii Februarii. Quam ejus sacram venerationem ante cap. 26 indicarat, ubi tamen errore typographico dies xxvii Februarii est expressus. Franciscus Lahierius Februarii T. III.

noster, egregie de Sanctis, magno Virginum Menologio Gallice edito, meritis, nobis per litteras significavit, S. Fulradum Abbatem coli xvii Februarii in Lotharingia Alsatica, in Valle-leporis, in cœnobio quondam ab Abbatia S. Dionysii prope Parisios dependente. De monasteriis ab eo constructis, et præfectura monasterii S. Dionysii infra agemus, ubi, quæ in Palatio Regum et apud Pontifices Romanos primus Presbyter, sive Archicapellanus, ut vocant, ac Legatus peregerit, exposita fuerint.

2 Ad dictam Archicapellani dignitatem solere assumi viros non solum ob sanctimoniam vitæ laudatos, sed magna etiam generis claritudine illustres ac variis disciplinis præcellentes, ostendit memoratus Peyratus cap. 28 et 30. Exornatum fuisse hisce naturæ et gratiæ dotibus S. Fulradum innuunt præclara ejus facinora, ob quæ ipse non Episcopus ad supremum id munus fuit evectus. Ædificasse eum cellam in sua proprietate in pago Alsacense, in loco, qui dicitur Fulradovilare, testatur Carolus Magnus in diplomate a Dubletio pag. 707 edito, ut videatur ex Alsatia aut vicinis regionibus oriundus, et alios inter majores habuisse Fulrados, a quibus locus Fulrado vilare dictus sit : nisi ab ipsomet mox cognomen traxerit. Inter primos S. Fulradi labores, de quibus non suboritur controversia, eminet auxilium S. Bonifacio Archiepiscopo, et Sedis Apostolicæ Legato collatum in Episcopis per regnum Franciæ constituendis. Milonem tonsura Clericum, moribus, actu, habitu irreligiosum laicum, episcopia Remorum ac Trevirorum pessumdedisse sub Carolo Martello tradit Hincmarus in Præfatione ad Vitam S. Remigii. At mortuo Carolo datus Remensibus Archiepiscopus S. Abel, cujus Sedem ut firmam stabilemque redderent SS. Bonifacius et Fulradus, pro sua auctoritate apud Pontificem Romanum egisse, scribit Hadrianus Papa ad Tilpinum Archiepiscopum Remensem S. Abelis successorem : Deinde, inquit, sanctæ memoriæ Bonifacius Archiepiscopus et Legatus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, et præfatus amabilissimus Fulradus, Franciæ Archipresbyter, tempore antecessorum nostrorum Zachariæ et Stephani successoris illius, multum laboraverunt, ut bonæ memoriæ prædecessor noster Zacharias pallium Archiepiscopo Remensi, Abel nomine, per deprecationem suprascripti Bonifacii transmitteret. Scripta est hæc epistola anno

potissimum in Alsatia :

an ex ea oriundus?

S. Abeli Archiepiscopo Remensi apud S. Zachariam Papam petiit pallium,

an non et 26 Januarii?

AN. CHR. 1000-
LXXXIV.
XVII FEB.
Summi Capellani Palatii initio Episcopi,

dein Fulradus Presbyter,

post alios 19 Sanctos
et ipse Sanctus,

colitur 17 Feb.

AUCTORE G. H.

A

datum anno
744.cum S. Bur-
shardo Episc.
Herbipolensi
missus Ro-
mam, an. 749.regnum Fran-
corum Pippino
impetrat,dein inuncto
an. 780 :a S. Bonifacio
per litteras ro-
gaturut Regi Pippino
agat gratias,

100CLXXIII, cum adhuc viveret S. Fulradus, ac pro Tilpino bonum testimonium Hadriano Papæ præbisset. At Zacharias Papa misit cum epistola ad S. Bonifacium tria pallia, conferenda S. Abeli Remensi, Grimoni Rotomagensi, et Artberto Senonensi. Data est epistola x Kalendas Julias, Indictione XII, anno Chr. 1000XLIV. Colitur S. Abel v Augusti.

3 Annis dein quinque elapsis nobilissima legatio a Pippino instituta est ad Zachariam Papam, qua illi regnum Francorum impetratum. Agunt de ea legatione Annales quam plurimi ab auctoribus cœvis aut valde antiquis conscripti. Quales sunt Annales Francorum auctiores ab anno 1000CVIII ad annum 1000CVIII, quo auctor se vixisse testatur, editi ex MS. Tiliano a Chesneo tomo 2 a pag. 11, in quibus ad annum 1000CLIX hæc leguntur : Zacharias Papa per Fulradum mandavit, ut Pippinus ad Regem levaretur. In aliis Annalibus socius Legationis dicitur fuisse S. Burchardus Episcopus Herbipolensis : ita Annales rerum Francicarum, ex MS. Bavarico ab Henrico Canisio tomo 3 Antiquæ lectionis vulgati, ab anno 1000CXLI ad 1000CXIII, qui ex MS. Loiseliano continentur apud Chesneum a pag. 24 ad annum 1000CXIV. Item Annales Regum Francorum a quodam ejus ætatis astronomo et Ludovici Regis domestico conscripti, atque a Reubero vulgati. Tum Annales Bertiniani, in quibus hæc leguntur : Anno 1000CLIX, Burgardus Wirzeburgensis Episcopus et Folradus Capellanus missi fuerunt ad Zachariam Papam, interrogando de Regibus in Francia, qui illis temporibus non habentes Regalem potestatem, si bene fuissent an non. Et Zacharias Papa mandavit Pippino, ut melius esset illum Regem vocari, qui potestatem haberet, quam illum qui sine Regali potestate manebat. Ut non conturbaretur ordo, per auctoritatem Apostolicam jussit Pippinum Regem fieri. Addit Regino : et sanctæ unctionis oleo inungi. Quæ in Annalibus Eginhardi ita habentur : Burchardus Wirtzburgensis Episcopus et Folradus Presbyter Capellanus, missi sunt Romam ad Zachariam Papam, ut consulerent Pontificem de caussa Regum, qui illo tempore fuerunt in Francia, qui nomen tantum Regis, sed nullam potestatem Regiam habuerunt. Per quos prædictus Pontifex mandavit, melius esse illum Regem, apud quem summa potestatis consisteret : dataque auctoritate sua jussit Pippinum Regem constitui. Est ergo Pippinus anno 1000CL a S. Bonifacio unctus, et in Regem a Francis elevatus, et Childericus anno 1000CLI in monachum attonsus, et in monasterium Sithivense S. Bertini ablegatus, ut alibi a nobis accurate probatum est. Colitur S. Burchardus Episcopus XIV Octobris.

4 S. Bonifacius brevi se moriturum præsagens, per S. Fulradum discipulos suos Pippino Regi commendat, ac præcipue Lullum, quem sibi successorem designat. Est hæc Epistola XCII inter alias a Serrario editas, et a Sirmondo tomo 2 Conciliorum Galliæ pag. 8 recusa cum hac inscriptione : Bonifacius servus servorum Dei, gratia Christi Episcopus, carissimo Consacerdoti Fulrado Presbytero perennem in Christo caritatis salutem. Estque hæc epistola : Fraternalæ dilectioni tuæ ob spiritualem amicitiam, quam sæpe in necessitatibus meis pro Dei intuitu fecisti, dignas gratias persolvere non possum : sed Deum omnipotentem deprecor, ut tibi in alto cœlorum culmine mercedis præmia in gaudio Angelorum æternaliter retribuat. Nunc autem in Christi nomine deprecor, ut quod bono initio cœpisti, cum bono fine perficias, id est, ut meo verbo gloriosum et amabilem Regem nostrum Pippinum salutaveris, et illi magnas gratias referas de omnibus pietatis operibus, quæ mecum fecit, et ut illi referas, quod mihi et amicis meis similiter videtur, ut vitam istam temporalem et cursum dierum meorum per istas in-

firmitates cito debeam finire. Propterea deprecor D Celitudinem Regis nostri pro nomine Christi filii Dei, ut mihi nunc viventi indicare et mandare dignetur circa discipulos meos, qualem mercedem postea de illis facere voluerit. Sunt enim pene omnes peregrini, quidam Presbyteri per multa loca ad ministerium Ecclesiæ et populorum constituti : quidam sunt monachi per cellulas nostras, et infantes ad legendum litteras ordinati sunt : et aliqui seniores qui longo tempore mecum viventes laboraverunt, et me adjuvabant. De his omnibus sollicitus sum, ut post obitum meum non dispergantur : sed ut habeant mercedis vestræ consilium et patrocinium Celitudinis vestræ, et non sint dispersi sicut oves non habentes pastorem, et populi prope marcam Paganorum non perdant legem Christi. Præterea almitatis vestræ clementiam diligenter in Dei nomine deprecor, ut filiolum meum Lullum et Coepiscopum, si Deus voluerit, et sic clementiæ vestræ placeat, in hoc ministerium populorum et Ecclesiarum componere et constituere faciatis Prædicatorem et Doctorem Presbyterorum et populorum. Et spero, si Deus voluerit, quod in illo habeant Presbyteri magistrum, et monachi regularem doctorem, et populi Christiani fidelem prædicatorem et pastorem. Propterea hoc maxime fieri peto, quia Presbyteri mei prope marcam Paganorum pauperulam vitam habent : panem ad manducandum acquirere possunt ; sed vestimenta ibi invenire non possunt, nisi aliunde consilium et adiutorem habeant, ut sustinere et indurare in illis locis ad ministerium populi possint, eodem modo sicut ego illos adjuvi. Et si pietas Christi hoc vobis inspiraverit, et hoc quod peto consentire et facere volueritis, per hos Missos meos præsentem, aut per litteras pietatis vestræ hoc mihi mandare et indicare dignemini, ut eo lætior in mercede vestra vivam aut moriar.

5 Hactenus S. Bonifacius, ex cujus epistola liquet, S. Fulradum ob virtutem et maximi ab S. Bonifacio fuisse æstimatum, et supremum eadem de caussa locum, quod hic non ignorabat, apud Pippinum Regem obtinuisse. Quæ autem hac epistola sibi impetrari petiit, omnia consecutus esse videtur. Nam antequam in Frisiam iter suum ultimum arripuit S. Bonifacius, S. Lullum successorem consecravit. Quæ ita Othlonus libro 2 Vitæ ejus cap. 23 exponit : Sed priusquam tanti criminis iter arriperet, sciens non convenire, ut pro alienis ovibus salvandis laborans, proprias sibi commissas oves perire permetteret, S. Lullum ..... cum consensu venerandi Regis Pippini, nec non Episcoporum et Abbatum atque Canonicorum omniumque Procerum ad suam diocesin pertinentium, pro se Episcopum elegit et ordinavit. Nam ab Apostolico Præsule jam ante eundem pro se ordinandum impetravit. Discessit dein S. Bonifacius in Frisiam, ibique Martyr Christi factus est anno 1000CLIV die v Junii, quo colitur. At S. Lulli venerationi sacer est XVI Octobris.

6 Inter viros eruditos celebris hæc movetur quæstio, num S. Eucherius Episcopus a Carolo Martello Sede sua Aurelianensi pulsus, post ejus obitum raptus in extasim, ipsum viderit apud inferos torqueri, atque ab Angelo monitus sit, jam nunc animam ejus et corpus æternis pœnis esse deputata. Dein Eucherius in se reversus, ut ipsa historia refert, S. Bonifacium et Fulradum Abbatem monasterii S. Dionysii, et summum Capellanum Regis Pippini ad se vocavit, eisque talia dicens in signum dederit, ut ad sepulchrum illius irent, et si corpus ejus ibidem non reperissent, ea quæ dicebat vera esse concrederent. Ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium, ubi corpus ipsius Caroli humatum fuerat, sepulchrumque ipsius aperientes, visus est subito exisse draco, et totum illud sepulchrum interius inventum est denigratum

discipulos ejus
commendat,S. Lullum Se-
dis Moguntinæ
successorem
procuret,aliis necessa-
ria ad vitæ
sustentationem
impetret.ea præstitit
S. Fulradus.An monitus a
S. Eucheriosepulchrum
Caroli Martelli
lustravit, re-
pereritque va-
cuum ?

A ac si fuisset exustum. Colitur *S. Eucherius* xx. *Februarii*, *cujus Vitæ a Surio editæ hæc eadem historia inserta est. Verum melius abesse a tribus codicibus MSS. optimæ fidei tum ostendam, neque reperiri apud ullum scriptorem, qui integro seculo post obitum et Caroli Martelli et S. Eucherii floruerit, ac videri postea temere assumptam tempore Hincmari Archiepiscopi Remensis. Quæ hic nolumus repetere, S. Fulradum non fuisse factum Abbatem monasterii S. Dionysii, nisi se-decim aut etiam pluribus post obitum Caroli Martelli annis infra § IV ostendemus. De regno Pippino anno 100CL collato jam egimus, ut neque hujus Regis fuerit summus Capellanus, neque Abbas S. Dionysii appellandus, quo tempore eam historiam contigisse alii crediderunt.*

§. II. *S. Fulradi Legatio ad Stephanum III Papam, procurata urbium in Exarchatu restitutio, acta sub Carolomanno et Carolo Magno. Obitus.*

Anno 100CLII Zacharias Papa XV Martii vita functus est, inter Sanctos ab obitu relatus. Successit Stephanus II, et hoc post quadriduum mortuo Stephanus III, qui ab Longobardorum Rege Aistulpho graviter vexatus, ad eum a legatis Pippini Regis deductus, indeque sub finem anni 100CLIII in Gallias profectus est : cui in occursum missum esse S. Fulradum testatur in illius Vita Anastasius Bibliothecarius his verbis : Quinta decima die mense Novembri prædictæ septimæ Indictionis a civitate Papia movens, suum in Franciam profectus est iter..... Et cœptum gradiens iter ad venerabile monasterium sancti Christi Martyris Mauricii pervenit : in quo et constitutum erat pariter secum Francorum Regem conveniri ..... In quo et aliquantis demorantes diebus conjunxerunt in prædicto venerabili monasterio Fulradus Abbas et Rothardus Dux directi a sæpefato Pippino excellentissimo Francorum Rege, petentes eundem sanctissimum Pontificem ad suum progredi Regem. Quem et cum magno honore cum omnibus, qui cum eo erant, ad eum deduxerunt. Audiens vere isdem Rex ejusdem beatissimi Pontificis adventum, nimis festinanter in ejus advenit occursum, una cum conjugē, filiis etiam et Primatibus : pro quo et afferens centum millia, filium suum, nomine Carolum, in occursum ipsius Coangelici Papæ direxit cum aliquibus ex suis Optimatibus : ipseque in palatio suo, in loco qui vocatur Ponticone, ad fere trium millium spatium descendens de equo suo cum magna humilitate terræ prostratus, una cum sua conjugē, filiis et Optimatibus eundem sanctissimum Papam suscepit. Cui et vice stratoris usque in aliquantum locum juxta ejus sellarem properavit. Tunc prædictus almficus vir cum omnibus suis extensa voce gloriam et incessabiles laudes omnipotentis Deo referens, cum hymnis et canticis spiritalibus usque ad præfatum Palatium pariter et cum Rege omnes profecti sunt sexta Januarii mensis die, in Apparitionis Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi sacratissima solennitate, ibique intus oratorium pariter sedentes, mox idem beatissimus Papa prædictum Christianissimum Regem lacrymabiliter deprecatus est, ut per pacis fœdera caussam B. Petri et Reipublicæ Romanorum disponderet. Qui de præsentis jurejurando eidem beatissimo Papæ satisfecit, omnibus mandatis ejus et admonitionibus sese totis nisibus obedire, et ut illi placitum fuerit, Exarchatum Ravennæ et Reipublicæ jura seu loca reddere modis omnibus. Sed quia tempus imminabat hiemale, eundem sanctissimum Papam cum suis omnibus Parisios apud venerabile monasterium B. Dionysii ad habitandum pergere curavit. Quo per-

acto, et eo in eodem venerabili monasterio cum jam fato Christianissimo Pippino conjungente, Domino annuente, post aliquantos dies isdem Christianissimus Pippinus Rex ab eodem sanctissimo Papa, Christi gratia, cum duobus filiis suis Carolo et Carolomanno Reges uncti sunt Francorum. Eam consecrationem Regum contigisse v Kalend. Augusti scribit ad hunc annum 100CLIV ex monumentis veteribus Areopagitice Baronius num. 5. Incidit is dies in Dominicam cyclo solis VIII, littera Dominicali F.

8 Missi a Pippino ad Aistulphum varii Legati, sed irritò successu. Tunc, ut inquit Eginhardus in Annalibus ad an. 100CLV, Pippinus Rex Italiam manu valida ingressus, Haistolfum Regem Langobardorum in civitate Papia obsedit, et pro restituendis, quæ Romanæ Ecclesiæ ablata fuerant, obsides recepit. Quibus datis, promissisque jurejurando firmatis ipse quidem in regnum suum regressus est, et Stephanum Papam cum Fulrado Presbytero Capellano et non minima Francorum manu Romam remisit. In Annalibus Bertinianis, Loiselianis aliisque dicitur Stephanus Papa reductus ad sanctam Sedem per Missos Domni Regis Pippini, Fulradum et reliquos, qui cum eo erant.

9 Cunctante dein Aistulfo civitates restituere, novisque infestationibus Ecclesiam vastante, Stephanus Papa litteris cum S. Fulrado ad Pippinum Regem missis, eundem obtestatur, ut opem ferat, et donationem S. Petro promissam reipsa studeat implere. Extat ea epistola apud Baronium ad an. 755 num. 2 et seqq. et Sirmundum tomo 2 Concilior. pag. 19 aliosque. In illa hæc inter cetera leguntur : A die illo, quo a melliflua bonitate vestra separati sumus, tantum nos affligere et tribulare visus est, quantum non potest os hominis enarrare. In magna namque despectione sanctam Dei Ecclesiam et nostram humilitatem et vestros Missos habere visus est, quia etiam et ad propriam nostram animam auferendam mala ejus imperatio et submissio facta est. Quid multa dicimus? Tantum nos tribulavit, quia etiam, si dici potest, et ipsi lapides pro nobis flerent. Tamen omnia vester Consiliarius Fulradus Presbyter et Abbas, una cum suis sociis, si Deum præ oculis habent, vobis enarrare possunt.

10 Aistulfus interea collecto ex omnibus gentibus sibi subditis prævalido exercitu, Romam obsedit : quando Stephanus Papa lacrymabiles litteras ad Pippinum Regem et Optimates Franciæ scripsit, alias suo nomine, alias sub B. Petri persona, quibus opem votis omnibus imploravit. Propter hoc, inquit Eginhardus ad annum 100CLVI, Pippinus Rex iterum cum exercitu Italiam intravit, et Haistolfum in Papia civitate se includentem obsedit, et obsidione ad impletionem promissorum suorum compulit : redditamque sibi Ravennam et Pentapolim, et omnem Exarchatum ad Ravennam pertinentem, ad S. Petrum tradidit : atque iis peractis in Galliam reversus est. Hæc ibi. Factam illarum ditionum restitutionem ita enarrat Anastasius in Vita Stephani Papæ : Ad recipiendas vero istas civitates misit ipse Christianissimus Francorum Rex suum Consiliarium, id est, Fulradum venerabilem Abbatem et Presbyterum. Et continuo ipse Rex feliciter cum suis exercitibus Franciam repedavit. Prænominatus autem Fulradus venerabilis Abba et Presbyter Ravennatum partes cum missis jam fati Aistulfi Regis conjungens, et per singulas ingrediens civitates, tam Pentapoleos quam et Æmiliæ, easque recipiens, et obsides per unamquamque auferens, atque Primates secum una cum clavibus portarum civitatum deferens, Romam conjunxit. Et ipsas claves tam Ravennatum urbis, quamque diversarum civitatum ipsius Ravennatum Exarchatus, una cum suprascripta donatione de eis a suo Rege emissa, in confessione

D
AUCTOR G. H.
quem is in Regem unguit cum filiis

28 Julii :

reducit Papam Romam :

E
cujus cum litteris remittitur ad Pippinum Regem :

Aistulfo Rege Langobardorum rebellante an. 755, post obsessam Papiam,

F
præficiunt restitutioni Exarchatus :

claves urbium defert Romam :

S. Fulradus missus obviam Stephano Papæ,

eum deducit ad Pippinum Regem,

6 Januar. an. 784

A confessione B. Petri ponens, eidem beato Apostolo et ejus Vicario sanctissimo Papæ, atque omnibus ejus successoribus Pontificibus perenniter possidendas atque disponendas tradidit. Id est, Ravennam, Ariminum, Pisaurum*, Concan, Fanum, Cesenas, Senogallias, Esium, Forum-Pompili, Forum-Livii cum castro Sussubio, Montem-Feltri, Acerragium, Montem-Lucati, Serram, Castellum S. Marini, Bobium, Urbinum, Callium, Luceolos, Eugubium, seu Comiacum, nec non et civitatem Narniensem, quæ a Duce Spoletano partibus Romanorum per evoluta annorum spatia fuerat invasa. *Leo Ostiensis* lib. 1 *Hist. Casin. cap. 7*, Idem Rex, ait de Pippino, una cum Romano Pontifice in Italiam veniens, Ravennam et alias viginti civitates, eidem Aistulfo memorato sublatis, Apostolicæ Sedi subjecit, cujus rei gratia Romanus Patricius constitutus est. *Hieronymus Rubens* lib. 4. *Historiarum Ravennatum dictum Exarchatum explicat, dividitque in Pentapolim et Æmiliam, et singulis suas assignat civitates : hunc Lector consulat.*

Aistulfo mortuo an. 736

pro successione concertantibus Ratchiso et Desiderio,

a Stephano Papa in consilium adhibitus S. Fulradus, mittitur ad Desiderium,

suppetias milites adducit :

B Desiderius, qui Comes stabuli ejus erat, successit in regnum. *Hæc Eginhardus ad dictum annum 100CLVI. Sed quam utilem tum Sedi Apostolicæ impenderit S. Fulradus operam, ita exponit Anastasius* : Dum ergo hæc agerentur, supra a nobis relata, ipse infelix Aistulfus quodam loco in venationem pergens, divino ictu percussus interiit. Tunc Desiderius quidam Dux Langobardorum, qui ab eodem nequissimo Aistulfo Tusciæ in partes erat directus, audiens præfatum obiisse Aistulfum, illico aggregans ipsius Tusciæ universam exercitus multitudinem, regni Langobardorum arripere nisus est fastigium. Cujus personam despectui habens Ratchis dudum Rex, et postmodum monachus, germanus præfati Aistulfi, sed et alii plures Langobardorum Optimates, cum eo eundem Desiderium spernentes, plurimam trans Alpium vel ceteram Langobardorum exercituum multitudinem aggregantes, ad dimicandum contra eum profecti sunt. Ad hæc præfatus Desiderius obnixè præfatum beatissimum Pontificem deprecatus est sibi auxilium ferre, quatenus ipsam Regalem valeret assumere dignitatem : spondens jurejurando omnem præfati beatissimi Pontificis adimplere voluntatem. Insuper et Reipublicæ se redditurum professus est civitates, quæ remanserant, imo et copiosa daturum munera. C Tunc isdem præcipuus Pater et bonus Pastor, inito consilio cum sæpe fato Fulrado venerabili Presbytero et Abbate, atque Consiliario Christianissimi Pippini Francorum Regis, misit suum germanum, Paulum scilicet Diaconum, atque Christophorum Consiliarium una cum præfato Fulrado in partes Tusciæ ad prædictum Desiderium. Cum quo loquentes, confestim per scriptam paginam terribili juramento isdem Desiderius cunctam professus est superius annexam sponsionem adimplere. Post hæc vero peracta, statim suum Missum, id est, Stephanum venerabilem Presbyterum et Apostolicas exhortatorias litteras præfato Ratchiso vel cunctæ genti Langobardorum direxit. Properans et prædictus Fulradus venerabilis cum aliquantisper Francis in auxilium ipsius Desiderii : sed et plures exercitus Romanorum, si necessitas exigeret, in ejus disposuit occurri adjutorium. Et suffragantibus prædicti sanctissimi Pontificis Deo acceptis precibus, ita omnipotens Dominus disposuit, ut sine ulla animarum periclitatione antefatus Desiderius, per jamdicti Coangelici Papæ concursum, eandem quam ambiebat adsumeret Regalem dignitatem.

12 *Stephanus Papa missis ad Pippinum Regem Legatis, adjunctisque litteris eidem gratias agit ob Urbem liberatam et recuperatas aliquot Exarchatus civitates, oratque ut reliquas nondum redditas restitui jubeat.* Quoniam, inquit, et filius noster Deo amabilis Fulradus, fidelis vester, omnia conspiciens satisfactus est, quod nequaquam ipse populus vivere possit extra eorum fines et territoria atque possessiones absque civitatibus illis, quæ semper cum eis sub unius domini ditione erant connexæ. *Exposita dein morte Aistulfi Regis, addit* : Nunc autem Dei providentia per manus sui Principis Apostolorum B. Petri, simul et per tuum fortissimum brachium, præcurrente industria Deo amabilis viri Fulradi, tui fidelis, nostri dilecti filii, ordinatus est Rex super gentem Langobardorum Desiderius, vir mitissimus, et in præsentia ipsius Fulradi sub jurejurando pollicitus est restituendum B. Petro civitates reliquas, Faventiam, Imolam, et Ferrariam cum earum finibus, simul etiam et Saltora et omnia territoria, nec non et Auximum, Anconam et Numanam civitates cum earum territoriis. Et postmodum per Garinonem Ducem et Grimoaldum nobis reddendam promisit civitatem Bononiam cum finibus ejus, et in pacis quiete cum eadem Dei Ecclesia et nostro populo semper mansurum professus est, atque fidelem erga a Deo protectum regnum vestrum esse testatus est. *Commendat dein Stephanus, ut regali auctoritate jubeat Pippinus secundum fidem a Desiderio datam omnia restitui, ac postea hæc petit* : Qualiter autem cum Silentiario locuti fueritis, vel quomodo eum tua bonitas absolverit, una cum exemplari litterarum, quas ei dederitis, nos certiores reddite, ut sciamus qualiter in communi concordia agamus, sicut inter nos et Fulradum Deo amabilem constitit. Ipse vero dilectus filius noster Fulradus in omnibus causis juxta tuam præceptionem peregit, et maximas gratias illi egimus pro suo certamine. Qui videlicet ad vos revertens, omnia, qualiter acta sunt, bonitati vestræ intimabit.

13 *Hæc Stephanus Papa, qui, teste Anastasio, abstulit de ipsis civitatibus, quas Desiderius Rex reddere promiserat, Faventiam cum castro Tiberiano, seu Gabellum, et universum Ducatum Ferrariæ in integro. Verum eo vi Kalendas Maii anni 100CLVII vita functo, Desiderius Rex reliquas civitates Ecclesiæ Romanæ non restituit : quapropter Paulus I successor creatus, missa ad Pippinum Regem epistola orat, ut Desiderius civitates illas, id est, Imolam, Bononiam, Auximum et Anconam restituere deberet, quas, inquit, nobis præsentialiter simul per vestros Missos, id est, Fulradum Deo amabilem Abbatem atque Rodbertum, excellentissimæ Christianitati tuæ, et per te etiam B. Petro Apostolorum Principi pollicitus est redditurum. Ita Anastasius. Mortuus est Pippinus Rex anno 100CLXVIII die viii Kalendas Octobris, cui filii Reges successerunt, a Sacerdotibus vii Idus Octobris consecrati; Carolus apud Noviomum urbem, Carolomannus apud Suessionas : huic in divisione a Pippino in ultimo morbo facta obtigisse regnum Burgundiæ et Provinciæ Alesaus et Alamanniam legitur in Collectione Historica MS. codicis Reginæ Sueciæ, editaque tomo 2 Antiquæ Lectionis Henr. Canisii pag. 728, ubi loco Alesaus, vel Alesans, legi debere videtur Alsatia in qua et Alamannia S. Fulradus sua monasteria, ut mox dicetur, extruxit. Fuit is palatii Carolomanni Capellanus ab obitu Pippini. De eo hæc leguntur in Annalibus Eginhardi ad annum 100CLXXI, quo Carolomannus defunctus est : Peracto generali conventu super fluvium Scaldam in villa Valentiana Rex Karolus ad hyemandum proficiscitur. Cumque ibi aliquandiu moraretur, Karolomannus frater ejus pridie Nonas Decemb. decessit in villa Salmanciaco. Et Rex ad capiendum ex integro regnum, animum intendens*

testis adhibetur a Stephano Papa apud Pippinum Regem :

jusjurandum excipit Desiderii Regis.

laudatur ob fidelitatem,

etiam a Paulo I Papa.

est summus Capellanus Palatii Carolomanni :

A tendens, Carbonacum villam venit. Ibi Wilharium Episcopum Sedunensem, et Fulradum Presbyterum et alios plures Sacerdotes, Comites etiam atque Primates fratris sui, inter quos vel præcipui fuere Warinus et Adelhartus ad se venientes suscepit. *In Annalibus Metensibus hæc ultima ita narratur* : Venit Karolus ad villam Corbiniacum, et ibi venerunt ad eum Folcarius et Fulradus Capellani cum aliis Episcopis et Sacerdotibus, Wirinus et Adelardus Comites cum aliis Primatibus, qui fuerant Karlomanni, et unxerunt Domnum Karolum super se Regem, et obtinuit feliciter monarchiam regni Francorum. *Similia in aliis antiquis Annalibus et Vita Karoli Magni per Engolismensem monachum aliaque auctoris incerti leguntur.*

ab ejus obitu
venit ad Caro-
lum Magnum :

pro Tilpino
Archiepiscopo
Remensi agit
apud Adria-
num Papam :

B 14 A præfato Carolomanno traditur nominatus Archiepiscopus Remensis Tilpinus (quem aliqui Turpinum vocant) ante monachus S. Dionysii, qui promovente Carolo Magno ordinatus est anno 100CLXXIII, cui Adrianus Papa pallium transmisit, cum epistola, in cujus exordio meminit S. Fulradi. Quia ad petitionem, inquit, spiritalis filii nostri et gloriosi Regis Francorum Karoli, præbente tibi bonum testimonium de sanctitate et doctrina Fulrado amabilissimo Abbate, Franciæ Archipresbytero, pallium secundum consuetudinem tibi transmisisse nos cum privilegio, ut Metropolis Ecclesia Remensis in suo statu maneret, bene memoramus. *Legitur integra epistola apud Floardum lib. 2 cap. 17. Peyratus etsi per Archipresbyterum Franciæ intelligi summum Palatii Capellani sæpius indicat, tamen lib. 1 cap. 44 conatur demonstrare S. Fulradum non fuisse ea dignitate unquam functum in Palatio Caroli Magni, et verba S. Adalardi apud Hincmarum loco supra indicato esse vitio amanuensium depravata, dum dicitur obivisse hoc ministerium tempore Pippini et Caroli, legitque tempore Pippini et Carolomanni.*

an et jam Ca-
pellanus Caroli
Magni ?

15 Inter codices Regiæ Sueciæ post Quinti Juliani Hilarionis libellum de Duratione temporis, aliamque Collectionem historicam, cujus supra meminimus, extat Fredegarii historia epitomata, ac Chronicon, sed in medio mutilum, ac dein continuatum ad annum 1000CVI. In eo hæc ad annum 100CLXXXIV leguntur : Helmericus Abba, et Fulradus Abba, et Albricus Episcopus obierunt. Quæ eadem excusa sunt apud Chesneum tomo 2 pag. 22, et in Chronico Moissiacensi ita referuntur : Olimricus Abbas, sed et Fulradus Abbas, et Albricus Episcopus obierunt. *Videtur hic Albricus esse Episcopus Cameracensis, cujus meminit Baldricus in Chronico Cameracensi cap. 36.*

moritur an.
784

C §. III. Monasteria Lebraha, S. Hippolyti aliaque a S. Fulrado constructa. Corpora SS. Viti, Alexandri, Hippolyti et Cucuphatis ab eo translata.

Hactenus quæ a S. Fulrado in aula Regum et pro Ecclesia Dei apud Pontifices Romanos præclare acta sunt indicavimus, nunc ad domestica ejus exercitia stylum flectimus, et quia apud supra citatos auctores subinde Abbas appellatur, monasteria, quibus præfuit, inquirimus, ac quæ regimini illius tempora assignanda. Extat illustre testimonium XXI Episcoporum, an. 1000CLIII Indictione I, mense Augusto in Synodo apud Vermeriam congregatorum, in epistola, quam hi scripserunt Chuonrado inelyto et nobilissimo viro quem alii statuunt Comitem Parisiensem et fratrem Regiæ Judith, avunculum Caroli Calvi, in cujus Capitulis sequentia traduntur : Cum, inquirunt, inter cetera Ecclesiastica negotia de ordinabili dispositione monasterii S. Dionysii disponderemus, venerunt monachi ipsius sacri cœnobii in præsentia venerandæ Synodi,

deferentes auctoritates, videlicet testamentum, quod sanctæ recordationis Abba Fulradus, de monasterio Lebraha, ubi S. Alexander Martyr quiescit humatus, et de cella, quæ ad S. Hippolytum nominatur, seu de aliis rebus, quas per idem testamentum isdem venerabilis Abbas S. Dionysio contulerat, nec non et privilegium, quod exinde sancta Sedes Apostolica per beatum Stephanum Papam eidem monasterio super præfato testamento fecerat : dicentes quod venerabilis Abbas illorum Domnus Ludowicus ex præcepto gloriosi Regis Domni nostri Karoli eos consulisset, ac consensum eorum quæsisset, quatenus præscriptum monasterium vobis in precariam acceptis rebus vestra traditione ad eandem casam Dei delegandis concessisset, quod consentire sine consultu sui Episcopi atque Archiepiscopi, imo sacre Synodi non auderent. Quam causam subtiliter investigantes et ad liquidum cognoscentes, diffinivimus juxta sacram et divinam auctoritatem atque secundum testamentum præfati piæ recordationis Fulradi, nec non et secundum decretum Apostolicæ Sedis, nullo unquam tempore jam dictum monasterium S. Alexandri cum rebus sibi pertinentibus a majore monasterio S. Dionysii quocumque ingenio divellendum, nec beneficiario neque precario jure distrahendum. *Hæc ibi. Necdum privilegium vidimus Stephani Papæ, quem suspicamur esse decessorem Hadriani, qui sedit ab anno 100CLXVIII ad annum 100CLXXII, quod infra dicatur monasterium Lebraha munificentia Caroli Imperatoris a S. Fulrado extractum seu dotatum.*

17 Joannes Ruerus par. 3 Antiquitatum Vosagensium lib. 1 cap. 1 statuit S. Fulradum fundatorem S. Alexandri in Valle leporum, et S. Hippolyti in Alsatia, S. Privati in ditione Salonensi, S. Varani in Alamannia, et aliarum plurimarum Ecclesiarum. *Quæ hic Ecclesia dicitur in Valle leporum, supra dicitur monasterium Lebraha, ubi S. Alexander Martyr quiescit, in diplomate Caroli Magni apud Dubletium pag. 714, dicitur Ecclesia Lebraha, in pago Alsacensi sita, ubi S. Alexander Martyr corpore quiescit. aliis Leberacum, Germanis Leberaw inter Selestadium et oppidum Markkircham, ad amnem Leberam, qui infra Selestadium in Illam fluvium labitur. Est autem Leberacum oppidulum seu vicus grandior, sed ultimis bellis misere vastatus, cœnobium eversum, ecclesiæ pars aliqua restat. Altera ecclesia S. Hippolyti, vulgo S. Bilt, inter idem Selestadium a quo haud procul distat, et oppidum Rapsweierum, pertinetque etiamnum ad Ducem Lotharingiæ; diciturque in alio diplomate Caroli Magni pag. 707 Foleradus, seu Fulradus, in sua proprietate in pago Alsacense, in loco, qui dicitur Fulradovilare, infra fines Audoldovilare, cellam ædificasse, vel a novo suo opere construxisse, et in antea auxiliante Domino et bonorum hominum ædificare voluisse, ubi beatissimus et Martyr Hippolytus corpore requiescit humatus. De utroque loco agit Merianus in Topographia Alsatiæ pag. 31 et 51. Ast ecclesiam S. Privati esse Salonæ in Diœcesi Metensi monuit nos Franciscus Lahierius noster : ejus mentio est in diplomate Caroli Magni pag. 713, uti ecclesiæ S. Varani pag. 715, diciturque Fulradus in sua proprietate infra Hairbertingas super fluvium Brailia in Ducatu Alamannorum in Comitatu Hurma novo opere construxisse, ubi S. Varanus corpore quiescit.*

18 Habemus Acta Translationis S. Viti Martyris ex antiquis MSS. monasterii Gladbacensis in agro Juliacensi et cœnobii Bodecensis in diœcesi Paderbornensi, in quibus de reliquiis SS. Alexandri et Hippolyti mentio fit. Eam partem quæ ad S. Fulranum spectat, hic damus. Eo ergo tempore, inquit auctor cœvus, quo gloriosus Rex Pippinus Francorum regebat imperium, fuit vir venerabilis, Fulradus nomine, qui monasterium

D AUCTORE G. H. S. Fulradus confert S. Dionysio monasteria Lebraham et S. Hippolyti,

E

a se in Alsatia constructa,

F

et ecclesiam S. Privati in diœcesi Metensi, et S. Varani in Alamannia :

A monasterium beatissimi Martyris Dionysii ad regendum sanctorum cœtum monachorum suscepit. Hic cum magno desiderio æstuans, qualiter beatissimis Martyribus honorem debitum impenderet, non est contentus eorum sola corpora amplecti, quibus sedulum exhibebat officium, sed præfatum Principem adiit, petiitque ut eum Romam ire permitteret, atque inde corpora Sanctorum ad præfatum monasterium aliqua, sicut cupidus erat, transferre potuisset. Quod Princeps piissimus libenter accipiens, non solum licentiam dedit, sed et gratias pro tali desiderio retulit. At vero venerabilis Abbas strenuos ac decoros sibi adjuutores et socios ad hoc opus peragendum quærebat. Erat interea vir laicus, sed decorus, ejusdem Abbatis consanguineus, qui multam habens hæreditatem ac familiam, filium non habebat. Unde cogitare cœpit, qualiter hæreditatem suam Domino consecraret. Audiens vero jam dicti Abbatis desiderium, petiit ab eo, ut secum ire permitteret, qui votis ejus congaudens secum ire præcepit. Cui cum præfatus vir omne desiderium suum patefecisset, divina comitante gratia tale repperunt consilium, ut corpusculum beatissimi pueri ac sacratissimi Martyris Viti a loco quo positum tolleretur, et in prædio suo diligentissime poneret, ecclesiam quoque ejus nomini fabricaret, quæ donante sibi Domino omnia complevit. Quo in loco, Divina largiente clementia, per B. Viti Martyris merita multæ hactenus ostenduntur virtutes et signa. Præfatus vero Abbas transtulit corpora beatorum Martyrum Alexandri et Hippolyti. Posthæc vero cum viri devotissimi, qui tum in præfato monasterio degebant, B. Viti reliquias apud præfatum virum esse didicissent, et qualiter pro Christi nomine sanguinem fudisset, in ejus passione prælegissent, totis viribus hoc agere decreverunt, ut cum reliquorum Martyrum reliquiis in basilica S. Dionysii poneretur. Sed ille, qui eas transtulerat, omnem hæreditatem suam seque cum ipsis reliquiis S. Dionysio tradi permittebat, tandem obtinuit, ut in loco quo erant positæ, eas permanere permitterent. *Hic locus postea dicitur in diocesi Parisiaca situs et S. Dionysio donatus.* Mansit autem in eodem loco corpus beatissimi Martyris usque ad annum xxiii piissimi Imperatoris Ludovici et ad 1000xxxvi Incarnationis Dominicæ, quando in Saxoniam ad Corbeiam novam translatus est, ut dein ibidem narratur.

19 Hactenus illa MSS. quæ plurimum contracta C Henricus Meibomius post *Annales Witichindis Corbeiensis* edidit a pag. 139, et ex Meibomio Chesneus tomo 2 *Historiæ Francorum* a pag. 344, appellatque libellum antiqui scriptoris, in quo dolemus nomen consanguinei S. Fulradi non expressum, uti neque quo loco reposita sint, et Ecclesia ad honorem S. Viti constructa, et denique quo anno S. Fulradus ejusque consanguineus hoc Romanum iter peregerint. In excusis exemplaribus Sigeberti ad annum 1000lv hæc habentur: Fulradus Abbas S. Dionysii Parisiensis corpus S. Viti Martyris Roma Parisios transtulit. At transtulit non tam S. Fulradus, quam ejus consanguineus, neque Parisios, sed ad prædium diocesis Parisiensis, ubi ecclesiam erexit. Unde melius ea verba absunt in codice MS. Reginæ Sueciæ, in quo *Chronica Eusebii, Hieronymi, Prosperi, Sigeberti et aliorum continentur.* Imo et illo anno 1000lv S. Fulradum expeditione Italica apud Stephanum Papam fuisse distentum ex supra relatis constat. Inter epistolas Hadriani Papæ apud Chesneum tomo 3 pag. 780 hæc leguntur: Præfatus autem Addo Deo amabilis Diaconus olim, dum cum fratre nostro Fulrado Deo amabili, religioso Abbate et Presbytero, huc venisset, petiit nos, ut ei corpus sanctum tribueremus. Sed nos, sicut jam dudum vobis direximus, per revelationem territi, nullo modo audemus ex ipsis Sanctorum corporibus D amplius quid exagitare. Quod iter a priore diversum necessario contigit post annum 1000clxxii, quo Hadrianus creatus est Pontifex, quando aliquot annis Pippinus e vivis excesserat, ante cujus obitum, sive annum 1000clxviii corpora SS. Viti, Alexandri et Hippolyti delata sunt in Gallias.

20 Saussaius in *Martyrol. Gallic.* ad xv Junii scribit corpus S. Viti Roma, ubi diu conditum jacuit, in Gallias delatum per Furdum (*lege Fulradum*) Abbatem, in cœnobio pretiosi Christi Martyris Dionysii multo honore repositum esse. At ne quidem, dum hæc sacra ossa alibi miraculis et virtutibus splenderent, illa monachi S. Dionysii obtinuerunt. Idem Saussaius in *Supplemento* ad xiii Junii asserit ipso die ex Corbeia Galliæ ad Corbeiam Saxoniam factam recoli translationem S. Viti Martyris. Imo est illud corpus e loco repositionis anno 1000xxxvi delatum ad monasterium S. Dionysii, et ab Hilduino Abbate, post Missarum solennia xiv Kalend. Aprilis die Dominica peracta, traditum Warino Abbati Resbacensis monasterii, qui in hoc suo monasterio illud custodivit usque ad xii Kalend. Junii, Dominicam ante Pentecosten, quando inde portatum in Saxoniam, et ipsis Idibus Junii in vigilia S. Viti in Corbeia nova depositum. Reliqua ad diem ejus natalem dabimus.

21 Una cum reliquiis S. Viti apportata fuere Roma ab S. Fulrado, corpora SS. Alexandri et Hippolyti: quibus corpus S. Cucuphatis adjungit Saussaius Idibus Augusti, ubi hæc tradit: S. Hippolyti corpus Romæ levatum, atque Carolo Magno a Leone III Pontifice pretioso datum munere, in Galliam delatum, cum venerandis S. Alexandri Papæ et Martyris, nec non B. Cucuphatis Christi quoque testis pignoribus, in asceterio de Valle-leporis digno cultu ab ipsomet piissimo Imperatore reconditum fuit. At post ejus obitum Fulradus ejus nepos, Abbas insignis cœnobii S. Dionysii illud inde transtulit, ad basilicam ejusdem cœnobii S. Dionysii, ubi proprio in loculo et sacello reposuit, a posteris, sicut etiam nunc colitur, perenni veneratione observandum. Hæc ille: in quibus nonnulla insunt satis solida. Nam corpus S. Cucuphatis Martyris Barcinonensis, Mauris Hispanias invadentibus, in Galliam advectum fuisse, atque in alma Matris Dionysii sociorumque basilica repositum asserit idem Saussaius xxv Julii, quo colitur. In *Actis MSS.* hæc habentur: Barcinona corpus S. Cucuphatis honorabile translatus est a Fulrado reverentissimo et glorioso Abbate cœnobii sanctorum Martyrum Dionysii pretiosi, Rustici et Eleutherii, iv Kalendas Martii in cellam ejusdem cœnobii, quam idem Fulradus in suo proprio munificentia diuæ memoriæ Caroli Imperatoris construxit, et Patrono suo gloriosissimo Dionysio tradidit, quæ sita est in saltu Vosago et appellatur Lebraha. Quo tempore in modicum inhumatum, ut allatum fuerat, jacens, expeditiore consilio religiosi Patris, atque præfati monasterii Abbatis Hilduvini solerti studio et devotissimo desiderio (Dei et Sanctorum ut erat amator et cultor) in crypta ante pedes ipsius sanctissimi Dionysii sociorumque ejus, quam idem Hilduvinus in honorem Dei et sanctæ atque intemeratæ Genitricis ejus Sanctorumque omnium ædificavit, ab anno Incarnationis Dominicæ octingentesimo tricesimo quinto, octavo Kalendarum Septembrium veneratur humatum. Hæc in *Actis MSS.* quæ mutato stylo edidit etiam Surius, ac scribit non iv sed xiv Kalendas Martii a Fulrado Lebraham corpus fuisse translatus. *Franciscus Diagus lib. 1 Historiæ antiquorum Comitum Barcinonensium cap. 10, temporibus confusis, tradit corpus S. Cucuphatis tempore Ludovici Pii Imperatoris Barcinone ad monasterium S. Dionysii prope Parisios tempore Fulradi*

sed ante annum 768.

Corpus S. Viti non est depositum in cœnobio S. Dionysii,

neque ex Corbeia Gallica,

ad Corbeiam Saxoniam delatum.

E

Corpus S. Cucuphatis non est cum corporibus SS. Alexandri et Hippolyti Roma allatum:

sed Barcinone a S. Fulrado Lebraham delatum, F

ab Hilduino ad monasterium S. Dionysii,

neque sub Adriano Papa, quando iterum ob Reliquias Romam profectus,

A Fulradi Abbatis translatus esse, et xvi Februarii in aliquo sacello depositum.

Corpora S. Alexandri Mart. non Papæ, et S. Hippolyti Mart. non fuerunt a Leone 3do nata Carolo Magno,

22. At S. Cucuphatis corpore Lebraha ex Alsatia ad monasterium S. Dionysii sub Ludovico Pio translato, relictum ibidem corpus S. Alexandri Martyris, quod Lebrahæ requievisse humatum anno 1000 testati supra sunt XXI Episcopi, tunc in Synodo apud Wermeriam congregati. Quod autem Saussaius et ante eum Dubletius scribant esse corpus S. Alexandri Papæ et Martyris, non usquequaque probatur, tum quod antiqui non appellant Papam, Pontificem, Episcopum aut Sacerdotem, tum quod Octavius Pancirolius in The-sauro Urbis asserat partes corporis S. Alexandri Pa-pæ et Martyris esse in templis S. Laurentii in Lucina, et S. Sabinæ, ac varias alibi reliquias reperiri: uti di-cetur III Maii die ejus natali. Eadem ratio est S. Hip-polyti Martyris a S. Laurentio baptizati, et in agro Ve-rano sepulti, cujus caput Lucæ in æde cathedrali adser-vari tradit Franciottus, ab aliis caput Romæ dicitur esse in templo S. Crucis in Jerusalem appellato, cor-pus in ecclesia quatuor Coronatorum, quod Brixie in cænobio S. Julix esse legitur in quodam scripto, a no-bis XVIII Februar. ad Acta S. Epimeni edendo. Quæ erunt ad XIII Augusti excutienda. Quod huc spectat, corpora SS. Alexandri et Hippolyti Martyrum, qui-cumque illi fuerint, non sunt a Leone III Papa donata

B Carolo Magno, neque ab hoc in Valle-leporis depositum corpus S. Hippolyti, atque ab ejus obitu a Fulrado Abbate S. Dionysii ad suum monasterium delatum, ne-que hic fuit Caroli Magni nepos. Verum sancta horum Martyrum corpora fuerunt Roma a S. Fulrado in Gal-lias delata vivente adhuc Pippino Rege, ut supra ex Actis Translationis S. Viti ostensum. Alterum, S. Alexandri videlicet, deposuit S. Fulradus in monaste-rio suo Lebraha, in Valle-leporis, ubi adhuc anno 1000 adservatum fuisse supra probatum est. At S. Hippolyti corpus idem S. Fulradus detulit ad præ-dium suum Fulradovillare, quæ ob sacras reliquias Cella S. Hippolyti dicta est, a Valle-leporis in inte-riore versus Illam flumen Alsatia. Si autem post obitum Caroli Imperatoris ad monasterium S. Dionysii hoc S. Hippolyti corpus est translatus, non id S. Fulra-dus annis fere xxx ante Carolum Magnum vita functus, sed forsitan Hilduinus, quem Lebraha corpus S. Cu-cuphatis ad suum monasterium detulisse diximus, et si-mul a S. Fulrado utrumque corpus apud S. Dionysium depositum fuisse scribit Dubletius pag. 309, sed post obitum Caroli Magni, et alibi annus 1000 assigna-tur: cujus erroris causa mox patebit. At varias Sanc-torum reliquias a S. Fulrado in monasterio S. Diony-sii depositas fuisse infra ex Epitaphio constabit.

§IV. Gesta Fulradi Abbatis S. Quintini huic S. Fulrado afficta. Tempus regiminis mo-nasterii S. Dionysii. Epitaphium.

Quemadmodum jam citatus Saussaius et Dubletius lib. 1 cap. 25 S. Fulradum appellant Caroli Magni nepo-tem, ita ejusdem Imperatoris patruelem statuunt San-marthani lib. 6 Genealogiæ domus Regiæ Francorum cap. 17, Buchetus par. 1 veræ originis ejusdem Do-mus Regiæ Francorum cap. 9 pag. 83, Hemeræus lib. 2 Augustæ Viromanduorum pag. 72, Ruerius su-pra citatus aliique, asserentes eum patre Hieronymo, filio Caroli Martelli fuisse prognatum: a quo Hiero-nymo Stephanum III Papam e Gallia reductum Ro-mam fuisse legitur in codice MS. Freheriano Anasta-sii Bibliothecarii de Vitis Pontificum in Vita Stephani III, atque inter varias lectiones excuso his verbis: Diri-git quoque cum eo Stephano Papa sæpe fatus Chris-tianissimus atque Deo amabilis Rex Francorum Pippinus Missos suos, fratremque suum Hierony-mum, atque alios Proceres suos cum non paucis ho-

minibus, qui, usque dum Romam reverteretur, in D obsequio ejus essent. Stephani Papæ reductioni præ- AUCTORE G. H. sectum fuisse S. Fulradum supra ex Annalibus Egin-hardi, Bertinianis, Loiselianis aliisque diximus. Hu-jus ergo Fulradi, imo et Stephani Papæ comitatu adjunctus fuit Hieronymus, juvenis adhuc Princeps, quem Sanmarthani ultimum Caroli Martelli filium fuisse asserunt. Hic ex nobili uxore Ersensinda de ge-nere Gothorum varios liberos procreavit, S. Folquinum Episcopum Teruanensem, mortuum anno 1000, XIV Decemb. Fulradum Abbatem S. Quintini aliosque, uti Acta MSS. S. Folquini habent, eorumque excerpta apud supra memoratum Buchetum pag. 88 in Proba-tionibus. Ille est Fulradus, qui, teste Hemeræo, struc-turam monasterii S. Quintini a S. Eligio repara-tam, pomærioque auctam, regali plane molitione et ambitu latiori novam excitavit anno 1000, et an-no 1000 absolvit. De qua ædificatione extant ver-sus Theodulphi Episcopi Aurelianensis, poetæ cœvi, qui post descriptum annum 1000, et Imperium Lu-dovici Pii, hæc addit:

Condere cœpit opus hujus venerabilis aulæ
Abbas Fulradus nobilitate cluens.

Namque huic Hieronymus, Carolus pater extitit illi,
Qui propriæ specimen gentis ad astra tulit,
Bella gerens, pacemque tuens, qui culmina regni
Ad prolem misit auxiliante Deo.

Adfuit hic Fulradus concilio Noviomensi anno 1000, ubi de terminis Episcopatum Noviomensis et Suessio-nensis disceptatum esse tradit Flodoardus lib. 2 cap. 18. Idem dicitur anno 1000 corpus S. Audomari furto ablatum cum S. Folquino Episcopo fratre recu-perasse, ut fuse explicat Malbrancus noster in Morinis tomo 2 lib. 6 cap. 3. At tum dicendus foret curam mo-nasterii S. Quintini cessisse Hugoni filio Caroli Ma-gni, quem tradunt obiisse anno 1000, ac diu Ab-batem S. Quintini aliorumque monasteriorum extitisse.

24 Ab hoc Fulrado Abbate S. Quintini, fratre S. Folquini, et Caroli Magni patruale, qui seculo Christi nono floruit, plane diversus est S. Fulradus, de quo hactenus egimus, anno Chr. 1000 in Alsatia vita functus, cui tunc, aut forte citius, successit Magenarius, vulgo habitus XVII Abbas monasterii S. Dionysii: huic Fredulphus, vel Fardulphus XVIII Abbas, ambo sub Carolo Magno ad eam dignitatem promoti. Huic substitutus est Hilduinus summus Palatii Ludovici Pii Imperatoris Capellanus. Hunc ordinem perturbat Bul-la adscripta Leoni III Papæ apud Dubletium pag. 452, quæ data dicitur VI Kalend. Junii, anno in sacratis-sima B. Petri Sede III, seu Domno Karolo excel-lentissimo Rege Francorum et Longobardorum at-que Patricio Romanorum, a quo capta fuit Italia, anno xxv, Indictione VI, ergo anno Chr. 1000. In hac Bulla Leo alloquitur S. Fulradum, quasi is, post annos XIV ab obitu, revixisset. Verum obest Pri-vilegium monasterio S. Dionysii ab Hadriano Papa con-cessum apud Sirmondum tom. 2 Conciliorum Galliæ pag. 113 cum hac inscriptione: Hadrianus Episco-pus servus servorum Dei Maginario religioso Abbati venerabilis monasterii sancti Christi Martyris Dio-nysii, siti in Parisiaco ubi venerabile Sancti corpus quiescit, et per eum eidem venerabili monasterio in perpetuum. In eo Privilegio concedit, ut proprium liceat ei habere Episcopum, et sic finit: Scriptum per manum Christophori notarii et seriniarii Sedis nos-træ in mense Junio, Indictione IX. Bene valete. Dat. Kalendis Juliis per manum Anastasii primicerii, regnante Domino Deo et Salvatore Jesu Christo, cum Deo Patre omnipotente et Spiritu sancto per infi-nita secula. Anno Deo propitio Pontificatus Domini nostri in Apostolica sacratissima B. Petri Sede xv, Indictione IX, quæ potius in annum Pontificatus xvi convenit, et Christi 1000. Ejusdem Maginarii religiosi

alius is Fulra-dus Abbas S. Quintini,

E adhuc vixit an. 843, frater S. Folquini.

S. Fulrado an. 784 mortuo succedunt Ma-ginarius, et Fredulphus sub Carolo Ma-gno, Hilduinus sub Ludovico Pio.

Maginario scribit Hadria-nus Papa.

S. Fulradus non est natus patre Hieronymo, filio Caroli Martelli,

comite itineris ejus, cum Ste-phano Papa Romam redu-ceretur:

A religiosi Abbatis meminit idem Hadrianus Papa in epistola XI, et XII ad Carolum Magnum apud eundem Sirmondum, et tomo 18 Conciliorum typis regis editorum. Dein epocha illa Leonis III a capta Italia per Carolum Magnum suspecta est, neque hactenus a nobis observata. Ut taceam quam plurima diplomata et Privilegia Pontificum et Regum a Dubletio congesta non subsistere, et frequenter subscriptiones variis mendis scaterere. Quæ Dagoberto I monasterii fundatori attribuuntur, alibi discussimus: varia ejusmodi diplomata a Labbeo nostro in Elogiis historicis Regum Francorum, et Miscellaneis curiosis, ut dubia, incerta et interpolata rejiciuntur: itemque a Peyrato et aliis.

Ante S. Fulradum fuerunt Abbates Turnaldus,
Delphinus, Sigebertus,
B His positis tempus inquirimus, quo S. Fulradus cœnobitis S. Dionysii Abbas datus fuit. A Claudio Roberto in Gallia Christiana hî seculo VIII constituuntur Abbates. XII Turnaldus vel Gurnaldus, vel Grimoldus, inde Episcopus Parisiensis xxxiv, Chilperico et Theoderico Regibus, et Carolo Martello Principe. At potius Episcopatu relicto eum et monachum et Abbatem factum alibi ostendimus. Huic ergo succedere XII Delphinus, Theoderico Rege. XIV Sigebertus Childerico III Rege. Orator Regis ad Gregorium III. Imo ad eum a Carolo Martello directus, cum Grimone Abbate Corbeiensi anno 1000, ultimo et Caroli et Gregorii: sed reclusus basilicæ S. Dionysii appellatur in Annalibus Metensibus ad eum annum, et in historia jussu Childebrandi scripta et Chronico Fredegarii annexa cap. 110: forsân dein sub Childerico Abbas creatus. Huic subrogatus est XV Abbas, non S. Fulradus, ut passim volunt, sed Constranus, seu Constraninus, aut Constramnus, Pipino Rege, inquit Claudius Robertus. Extat apud Dubletium pag. 697 diploma Pippini Regis ad deprecationem Domni Constramni venerabilis Abbatis monasterii Sancti et Domini Dionysii Martyris... actum Suessionis palatio die III Non. Aprilis Indictione IV, anno vero regni Domni nostri Pippini VI. Verum Indictio IV incidit in annum Chr. 1000, regni Pipini II, qui aut

Constramnus sub Pippino Rege,

tum Fulradus,

C reponendus, aut certe Indictio VIII cum anno Chr. 1000. Huic Constramno successit S. Fulradus, cujus tempore datum S. Dionysio Clipiacum a Carolo Martello scribit idem Claudius Robertus. Verum tabulæ donationis apud Dubletium pag. 690, nullam Fulradi alteriusve Abbatis faciunt mentionem: at datæ referuntur die XVII Septemb. anno quinto post defunctum Theodericum Regem, ergo anno 1000: post quem annum, vel ipso Roberto attestante, fuerunt Abbates sub Childerico Sigebertus, et sub Pippino Constramnus. Deditur supra epistolam S. Bonifacii Archiepiscopi Moguntini, quam is mortem suam præsagens ad S. Fulradum circa annum 1000 misit cum hac inscriptione, Consacerdoti Fulrado Presbytero, omisso Abbatis nomine quod tamen aliis solitus est semper attribuire, uti Huetberto, Duddo Aldherio, Guthberto, Abbatibus suas epistolas inscripsit, ac potissimum cui misit inscriptam Consacerdoti Optato Abbati. Consentiant S. Bonifacio Annales antiqui Francorum, e quibus supra retulimus Fulradum Capellanum adjunctum Burchardo Wirtzburgensi Episcopo, in legatione ad S. Zachariam Papam, cum regnum Francorum a Childerico ad Pippinum esset transferendum.

a S. Bonifacio circa an. 753 necdum ut Abbas salutatus,

Abbas agnoscitur ab Anastasio Bibliothecario, et Stephano Papa,

26 Eundem S. Fulradum Anastasius Bibliothecarius in Vita S. Stephani appellat Abbatem, dum sub finem anni 1000 missus est ad monasterium Agaunense ad Stephanum Papam, quem VI Januarii anni sequentis deduxit ad Pippinum Regem. Idem Stephanus Romam reductus, remisit Fulradum cum litteris ad Regem Pippinum: in iis eum appellat Consiliarium Pippini, Presbyterum et Abbatem. Idem Papa indulget S. Fulrado privilegium extruendi monasteria, iisque libertatem concedit. Excusum id privilegium ex Schedis MSS. a Sirmondo tomo 2 Concil. Gal. pag. 38,

D et inde recusum tomo 17 Conciliorum generalium pag. 370, quod, quia huic controversiæ non parum luminis affundit, hic etiam damus: est autem hujusmodi.

Stephanus Episcopus servus servorum Dei, Fulrado Deo amabili Archipresbytero et Abbati venerabilium monasteriorum ab eodem auspice fundatorum, et per seriem omnibus successoribus vicissim Abbatibus in perpetuum.

sed monasteriorum a se fundatorum

Quoniam semper sunt concedenda, quæ rationalibus congruunt desideriis, oportet ut devotio conditoris piæ constructionis Oraculi in privilegiis præstandis minime denegetur. Igitur quia postulasti a nobis, dilectissime noster fili, quatenus in provincia Francia ubi et ubi tibi placitum fuerit in diversis locis, sive in his, quæ proprietatis tuæ juri pertinent, sive etiam iis, quæ per emptionis paginam tibi advenerunt, quamque etiam in rebus parentum tuorum, vel unde unde tibi contingat, monasteria construendi licentiam tribueremus, ipsaque monasteria a te fundata privilegiis Sedis Apostolicæ in futuro munirentur, ut sub jurisdictione sanctæ, cui Deo auctore deservimus, Ecclesiæ constituta, nullius alterius Ecclesiæ jurisdictionibus submittantur. Pro qua re piis desideriis faventes, hac nostra auctoritate; id quod exposcitur, effectui mancipamus. Et ideo per hanc Apostolicam auctoritatem tibi, cui supra, dilecto filio nostro Fulrado, vel ceteris tuis successoribus Abbatibus, licentiam et potestatem largientes concedimus ædificandi monasteria, ubicumque in Franciæ provincia volueritis, sive in locis proprietatis vestræ, sive etiam in his, quæ per comparisonis seriem tibi prædicto filio nostro obvenierunt, aut obvenierint, vel unde unde ad te pervenerunt vel pervenerint. Et omnem cujuslibet Ecclesiæ Episcopum, aut alium quempiam Sacerdotem, in præfatis monasteriis ditionem quamlibet habere præter Sedem Apostolicam hac auctoritate prohibemus. Ita ut nullus Episcopus, aut alius Sacerdos, vel etiam quispiam e laicis in quoquam contrarietatem eisdem monasteriis inferre præsumant; nisi tu, Deo amabilis vir, vel successores tui Abbates, quempiam forsitan Sacerdotum permiseris ad quodlibet spiritale opus peragendum, quando ipsa venerabilia loca ædificaveris.

quibus amplam immunitatem impetrat,

27 Sed et hoc omnino interdicimus, ut nullus Episcoporum præsumat Presbyterum aut Diaconem, vel reliquos ordines Ecclesiasticos in prædictis monasteriis ordinare, vel Missas ibidem celebrare, nisi ille, qui ab Abbate in tempore existente fuerit invitatus, Episcopum illum, qui hujusmodi consecrationem sacri Ordinis in ipsis cœnobiis constituerit, nullo modo alius cujuslibet Ecclesiæ Episcopus pro eadem causa condemnare audeat. Sed et tabulas et chrisma similiter consecrandi vobis licentiam tribuimus. Et hoc B. Petri Principis Apostolorum auctoritate promulgantes sancimus, ut nullo modo Concilium Episcoporum et laicorum absque voluntate excellentissimi filii nostri Pippini Regis, vel tuæ dilectionis, Deo amabilis vir, te audeat quoquo modo Episcopum consecrare. Et omnes causas tuas vel cœnobii tui per Sedem sacratissimam Apostolicam reclamare licentiam habeas, et proprietate tua in omnibus fruaris, dum rationes deducere malueris, una cum Misso Francorum ad Sedem Apostolicam: et interim nullus te condemnet, potius autem, sicut vere sacratissimæ Sedis Apostolicæ proprius familiaris, ab omnibus optimi vigoris honorem percipias: ipsaque venerabilia ædificata a te monasteria sub ditione sacratissimæ Sedis B. Petri Apostolorum Principis confirmata, protectione Apostolica in omnibus ut tueantur promulgamus: qualiter profecto juxta id quod stabilita Apostolicis privilegiis consistunt inconcusse dotanda permaneant. Constituentes

et exemplum nem ab Episcopis:

F

et ut nequeat cogi ad Episcopatum accipiendum.

per

A per hujus decreti nostri paginam atque interdicentes omnibus cujuslibet Ecclesiæ Præsulibus, vel cujuscumque dignitatis præditis potestate, sub anathematis interpositione, qui eis præsumpserit præsentis constituti, a nobis præfatis monasteriis indulti, quolibet modo existere temerator. Bene valete. iv Kalendas Martias, imperante Domno piissimo Constantino a Deo coronato magno Imperatore anno xxxviii, post ejus consulatum anno xviii, sed Leone majore Imperatore ejus filio, anno iv Indictione x.

28 Hactenus Privilegium Stephani Papæ, qui, quamvis aliquot ante annis, ut supra dictum, in Gallias ad Pippinum profectus, longoque tempore in monasterio S. Dionysii moratus sit, atque exitiali morbo detentus, quo se ejusdem sancti Martyris beneficio divinitus liberatum fuisse testatus est, edita revelatione, ut vocatur, a Sirmondo pag. 13 vulgata; tamen in jam relato Privilegio nullam facit dicti monasterii S. Dionysii mentionem, neque S. Fulradum appellat hujus monasterii Abbatem, sed venerabilium monasteriorum ab eodem auspice fundatorum, inter quæ, illud olim Dagoberto I Francorum Rege constructum, nequit censi: Incidit autem citata Indictio x, mense Febuario in annum 100CLVII, labebaturque annus xxxviii, ex quo Constantinus Copronymus anno Leonis patris iv, Christi 1000xx, Indictione iii, die Paschæ infans coronatus est Imperator a S. Germano Patriarcha, qui patre anno 1000xli, Indictione ix, xiv Kalendas Julias defuncto, regimen Imperii assumpsit, atque Imperii anno x, Christi 1000cli, Indictione iv in solennitate sanctæ Pentecostes filium suum Leonem, per Anastasium Patriarcham coronari curavit Imperatorem, uti Anastasius in Historia ex Theophane narrat. Hinc in privilegio Stephani Papæ relato annus Leonis filii non iv, sed vi legi debet.

29 Eadem Indictione x concessit idem Pontifex S. Fulrado hospitale et domum Romæ, de qua donatione extat sequens Præceptum ex schedis MSS. ab eodem Sirmondo editum.

Stephanus Episcopus, servus servorum Dei, Fulrado amabili Presbytero et Abbati.

Petentium desideriis ita nos convenit impertire assensum, ut tamen sequentibus temporibus nullis Ecclesiastica utilitas valeat submitti dispendiis. Nam tunc petitorum postulatio congruum videtur suscipere effectum, quando Ecclesiastica prædia congrue ordinata ad meliorem fuerint sine dudio statum perducta. Igitur quia petistis a nobis, quatenus hospitale positum infra basilicam B. Petri juxta sepulchrum B. Leonis Papæ, quod tenuit Ratchis monachus, juris ipsius basilicæ B. Petri, nec non et domum positam juxta monasterium B. Martini, cum inferioribus et superioribus suis, cum metatu suo et horticello, quam tenuit Nazarius monachus, juris venerabilis monasterii S. Stephani cata Galla patricia, vobis ad tempus emissa præceptione concedere deberemus; inclinati precibus vestris, per hujus Præcepti seriem suprascriptum hospitale et domum cum inferioribus et superioribus suis, vel omnibus in integro pertinentibus, a præsentis decima Indic-

tionem, diebus vitæ vestræ vobis concedimus detinendum. Post vero obitum vestrum utrumque hospitale et domus, ut superius legitur, ad jus suprascriptorum piorum locorum, cujus et est proprietas, in integro nihilominus revertantur. Bene valete.

30 Mortuus est Stephanus Papa, vi Kalend. Maias, eadem Indictione x et anno 100CLVII a cujus obitu videtur cura administratioque monasterii S. Dionysii cum titulo Abbatis S. Fulrado commissa. Dubletius postquam lib. 4 antiquitatum S. Dionysii retulit rescriptum regium anno vi Pippini Constramno Abbati concessum ut supra diximus, subjungit varia diplomata pro S. Fulrado Abbate S. Dionysii signata, quatuor anno regni Pippini xv vel xvii, plura Caroli Magni. Ex his nonnulla post annum regni xviii, Christi 100CLxxxvii referuntur data, quo tamen tempore Maginarium fuisse Abbatem S. Dionysii supra ex Hadriani Papæ epistolis ostendimus, arbitramurque varia diplomata a Pippino et Carolo Magno indulta monasterio S. Dionysii, non appposito nomine ullius Abbatis, ut supra a Carolo Martello factum diximus, a posteris S. Fulrado, ut viro valde illustri, fuisse attributa.

31 Tandem S. Fulradus maximis rebus pro Ecclesia Dei gestis, ac vita sancte peracta, præmium laborum suorum a Deo percepturus, in cælos migravit: cujus sacrum corpus Lebrahæ in Alsatia sepultum est, aut certe eo translatus et hactenus sacro cultu a fidelibus honoratum, instituto annuo festo ad xvii Februarii, uti his fere verbis testatur Dubletius lib. 1 Antiquitatum S. Dionysii cap. 28. Alcuinus postea Fulrado S. Dionysii Abbati hoc statuit Epitaphium, inter Carmina ejus num. 123 excusum:

Presbyter egregius valde et venerabilis Abba,
Strenuus actu, opere, pectore, mente pius,
Corpore Fulradus tumulo requiescit in isto,
Notus in orbe procul, noster in orbe Pater.
Inclytus iste sacræ fuerat Pastorque Capellæ,
Hic decus Ecclesiæ, promptus in omne bonum.
Hæc domus alma Dei magno est renovata decore,
Ut cernis lector, tempore quippe suo.
Iste pios Patres magno dilexit amore,
Reliquias quorum hæc domus alma tenet.
Credimus idcirco cælo societur ut illis,
In terris quoniam semper amavit eos.

Huic adjungitur Epitaphium Maginarii, qui Fulrado successit: id quia cedit in laudem S. Fulradi, et chronologiæ a nobis statutæ confirmationem, hic addimus:

Hic sit sub pedibus tibi, Maginare, Magist ri,
Jam sacra mundanis temporibus requies.
Te pius ille Pater teneris nutrit ab annis,
Tu quoque successor ejus honoris eras.
Hoc (heu!) perparvum rexisti tempus ovile:
Floribus in mediis mors mala te tulerat.
Sed quem Christus amat, illi mors nulla nocebit:
Post mortem melius vivit in arce poli.

Hæc Alcuinus, anno 1000civ, die Pentecostes xix Maii defunctus.

D
AUCTORE G. H.
ad vitam pos-
sidentia.

Diplomata va-
ria S. Fulra-
do perperam
attributa.

ejus mors,
sepultura
E

epitaphium
ab Alcuino
compositum,

aliud de Magi-
nario succes-
sore ejus
discipulo,
F

DE S. BENEDICTO EPISCOPO IN SARDINIA,

Sylloge historica.

J. B.

Arnoldus Wion lib. 3 Ligni vitæ in Notationibus ad hunc diem, S. Benedicti Sardorum Episcopi se Natalem didicisse scribit ex calendario perantiquo bibliothecæ Montis Casini, litteris Longobardicis exarato; ejusque ita ad eum diem memoriam consecrat: In Sardinia S. Benedicti T. III.

dicti Episcopi Sardinia, qui ab Abbate Casinensi ad eam insulam, Rege rogante, missus, populum sibi commissum sanctissime rexit. Eadem habet Hugo Menardus. Brevius in hunc modum Benedictus Dorganus: S. Benedicti Episc. qui populum sibi commissum sanctissime rexit. Ferrarius quoque in gene-

6 rali

an tum Abbas
S. Dionysii

anno Chr.
757?

accipit Romæ
hospitale,

et aliam do-
mum,

CIRCA AN. 1100
XV:1 FEB.

S. Benedictus
colitur 17 Feb.

A *rali Catal.* In Sardinia S. Benedicti Ep. *Dionysius Bonfantus in Triumpho SS. regni Sardiniae lib. 13 cap. 39* sepultum scribit S. Benedictum in basilica S. Saturnini, ibique illius anniversariam memoriam xvii Februarii celebrari : spectari in ara majori pictam ejus effigiem, monachili habitu, pedum Archiepiscopale manu gestantis, ad dexteram Deiparae.

2 Ad Episcopatum erectus est Benedictus ab Urbano II Papa anno ciolxxxix. Colligitur id ex Petro Diacono lib. 4 *Chronici Casinensis cap. 7*, ubi ista habet : Sequenti tempore idem Urbanus Papa ad has iterum deveniens partes, Joannem Cajetanum, hujus loci a puero monachum, Diaconum in Lateranensi patriarchio ordinavit. Quo etiam tempore cum apud Trojam Apuliae civitatem synodum celebraret... His diebus defuncto Leone Caietanæ Ecclesiae Episcopo, Rainaldus hujus cœnobii monachus ibi Præsul ordinatur. In Sardiniae insula Benedictus, hujus monasterii monachus, defuncto Episcopo subrogatur. Duo leguntur ab Urbano II habita Trojæ concilia : prius anno ciolxxxix, ut videre est apud Baronium ad eum annum num. 8 ; alterum anno cioxcm tempore Quadragesimæ. In hoc videri posset Benedictus, aut paullo post, factus Episcopus : præsertim cum scribat Bertholdus Constantiensis, illic Pontificem diversis Ecclesiarum necessitatibus, synodali provisione competenter succurrere curasse. Et quod Petrus Diaconus loco jam citato dicat sequenti tempore id contigisse, cum iterum ad eas partes devenisset Urbanus. Verum in parvo Chronico Casinensi anonymi scriptoris dicitur anno cioxcm ecclesia S. Andreae Apostoli dedicata a Rainaldo Episcopo Caietano III Kal. Februarii, nempe ante Quadragesimam, cum eo anno dies Cinerum inciderit in II Martii. Prius ergo Episcopus erat Rainaldus, ac Benedictus quoque : nisi si quis mense Januario promotos velit, statimque dedicasse Rainaldum ecclesiam ab Oderisio Abbate ædificatam.

in Sardinia,

B

3 De eodem Benedicto Wion lib. 2 cap. 53 recensens Episcopos Ecclesiarum, quæ ab littera S incipiunt, ita scribit : Sardorum sub Calaritano Archie-

piscopo ; S. Benedictus monachus monasterii Casinensis, vir doctus et sanctus, (de cujus miraculis librum unum se scripsisse refert Petrus Diaconus) ab Urbano Papa II circa annum Domini cioxc Episcopus Sardorum creatus, in sanctitate vitam finivit die xiii Calend. Martii. Eadem fere scribit Antonius Ypesius in *Chronicis Benedictinis centuria 7 ad an. 1088 cap. 2*, Wione citato. Bonfantus Wionis verba Latine repræsentat, sed titulum capituli ita exprimit : Sardorum Calaritano Episcopo. Additque Calaritanum Archiepiscopum, Sardiniae Primatem, titulo Sardorum Episcopi designari : quod nobis sane non probat. Quamquam Petrus Diaconus non Sardorum Episcopum appellavit, sed in Sardiniae insula Episcopum. Wion videtur alterius cujuspiam Sedis Antistitem eum statuere, tum quod non inter Archiepiscopos, sive in littera C cap. 20, sive S cap. 31, sed inter Episcopos eum recenseat ; tum quod addat, sub Calaritano Archiepiscopo. Si tamen verum est, quod idem Bonfantus scribit, in æde S. Saturnini Calari extare illius effigiem in ara principe, videri probabile posset, Archiepiscopum ejus urbis fuisse.

incertum an Calaritanus :

4 De miraculis ejus ista habet Petrus Diaconus : Hujus Benedicti miracula qui scire cupit, librum, qui a nobis ante septem annos de miraculis scriptus est, perlegat. Eum nos librum non vidimus. Cujus mentio fit in supplemento libri de viris illustrib. Casinensib. cap. 47, ubi ista de eodem Petro leguntur : Miracula Casinensium monachorum, quæ scripta adhuc minime erant, descripsit. Habemus Petri Diaconi librum MS. qui inscribitur Ortus et Vita Justorum sacri cœnobii Casinensis ; item libellum de viris illustribus ejusdem sacri cœnobii editum Romæ, cum accuratis annotationibus V. CL. Joannis Baptistæ Marii. Sunt in utroque Benedicti aliquot, sed non hic Sardiniae Episcopus. Citat Wion librum ejusdem Petri de Sanctis monasterii Casin. An is sit liber de Miraculis, haud scio. Negligentius legit Chronica Casinensia Bonfantus, si tamen legit, qui Benedictum hunc Abbatem illius sacri cœnobii dicat fuisse.

Claruit miraculis quæ ante 500 annos : descripta.

E

DE S. CONSTABILE ABBATE CAVENSI IN ITALIA,

Commentarius prævius.

J. B.

AN. cioxxxiv.
xvii FEB.

Cavam civitatem esse Italiae in Campaniae agrisque Picentini confinibus, juxtaque eam perantiquum monasterium, unde ipsius origo civitatis manavit, ostensum a nobis est x Januarii, ubi de B. Benincasa octavo illius Abbate egimus. Ibidem indicatum, primos quatuor Abbates officio Ecclesiastico ac Missa honorari : alios octo Beatos prædicari, inque singulorum natali sacrum fieri de sanctissima Trinitate, qui monasterii ipsius titulus. Abbas quartus S. Constabilis fuit qui xvii Februarii colitur : quem et recentiores ita in suis Martyrologiis prædicant. Wion ac Menardus : In monasterio sanctissimæ Trinitatis Cavæ, depositio S. Constabilis Abbatis, miraculis clari. Benedictus Dorganus : S. Constabilis Ab. miraculis clari. Philip. Ferrarius in gener. Catal. SS. Cavæ in Picentibus S. Constabilis Ab. agitque idem de eo luculentius in Catal. SS. Italiae.

S. Constabilis
natis 17 Feb.

Vita a coætaneo scripta,

2 Vita ejus a coætaneo scriptore tradita litteris. Indicat ipse ætatem suam, cum cap. 2 num. 8 ita scribit : Multi adhuc in monasterio supersunt, qui dum ejusdem conversationem recolunt, in ejusdem descriptione pauca omnino atque indigna me dixisse judicabunt. Et clarius cap. 3 num. 15, ubi de monachorum navi in Africam tendente loquens, Cui, inquit, Joannes tunc monachus, nunc etiam Abbas S. Benedicti, præerat. Et mox eidem Joanni man-

dasse in somnis S. Constabilem ait : Vade, dic Simeoni Abbati, ut corpus meum levet. Successor erat viri sancti Simeon, obiitque xvi Novembris cioxcli.

F

3 Wion Vitam hanc extare testatur in Cavensi bibliotheca, Longobardicis Characteribus in membranis descriptam a D. Joanne Capuano : eamque ipsam a Jacobo Mosandro Carthusiano in Auctario ad Surii Vitas editam. At Joannes ille Capuanus, primus Vitæ hujus auctor non fuit, si vera sunt, quæ Antonius Ypesius in *Chronic. Benedict. centuria 6 ad an. 1050 cap. 3* quæque ipse Wion tradunt. Ille enim B. Simeonis et consequentium Abbatum res gestas in uno descriptas volumine ait fuisse, hoc autem volumen esse deperditum, ut asserit (inquit) Joannes Capuanus. Wion hoc distichon citat a Joanne Capuano de S. Constabile compositum :

non Joanne Capuano, ut quidam volunt,

Quartus Constabilis Pater inclytus et venerandus, Coelica regna petens, fruitur nunc sedibus almis. sed pro Pater inclytus, legit puer inclytus. Habemus ejusmodi disticha xi, composita ut ad sanctorum xii Patrum Cavensium imagines apponerentur, et eodem, ut apparet, stylo, ab unoque auctore. Cum ergo B. Leo II obierit anno cioxxcvi, si illorum omnium distichorum auctor est ille Joannes Capuanus, is cl. minimum annis recentior est priori illo auctore, quem Anonymum scribemus, donec quis nomen eruat. Eam nos

A nos *Vitam, sed contractam, Neapoli ab Antonio Beattillo nostro accepimus, ex Chronico MS. Cavensis monasterii, ab anonymo Venusini monasterii monacho olim confecto, et postea ab Alexandro Rudolpho Præposito Sublacensi aucto, ut habet titulus. Dubitationem omnem de auctore illo eximit idem MS. Chronicon, dum ad Vitam B. Simeonis ista subnectit: Floruit hujus beati viri tempore inter Cavenses monachos Pater ille eruditione illustris, qui sanctorum Patrum Alferii, Leonis, Petri et Constabilis, aliorumque nonnullorum Cavensium monachorum Vitæ graphice luculenterque descripsit: quique in Venusino sanctæ Trinitatis cœnobio (quod Cavensis congregationis tunc erat) Pater extitit monachorum. Quod ipsemet in ejusdem sui libri præmio asserit, et in B. Petri Abbatis Vita circa finem B. Simeonem Abbatem suum appellat, et Venusini monasterii, cui præerat, mentionem facit. Hæc arbitror ab Alexandro Rudolpho adjecta, qui et ipse nomen ignoravit illius scriptoris. Extat quod citat præmium in 3 editione Surii XII Aprilis, ante Vitam S. Alferii. Quod ex Vita S. Petri, infra recitabimus.*

sed Abbate Venusino, antea monacho Cavensi:

4 Obiit S. Constabilis, ut in citato MS. memoratur, tempus mortis, XVII Februarii, CIOCCXIV, cum præfuisset monasterio

B annos V, menses VIII, dies VII, a morte S. Petri decessoris menses XI dies XIII. Nescio quem auctorem secutus sit Paulus Regius tom. 2 de SS. regni Neapolitani pag. 374, dum defunctum scribit anno CIOCCXXV. Eum tamen errorem utcumque emendat, aut certe duplicat, dum addit id contigisse tempore Henrici IV Imp. qui anno CIOCCXXV obierat. Wion contendit decessisse S. Constabilem anno CIOCCXI vel CIOCCXII ad summum. Obiit enim Abbas, inquit, nec de abdicatione, seu resignatione, quidquam ejus Vita loquitur. Loquitur autem diserte num. 6 de decessoris abdicatione, quæ contigit anno CIOCCXVIII.

5 Lubet hic S. Constabilis ex citato MS. attexere elogium, ab eodem, ut opinor, Alexandro Rudolpho concinnatum, quod ita habet: S. Constabilis Lucanus, vir maximæ sanctitatis et miraculorum gloria clarus, in monasterio Cavensi educandus puer a parentibus Domino oblatus, et sub B. Leone primum, ac deinde sub B. Petri Abbatis magisterio instructus, et ab eodem in ipsius monasterii regimine successor et Abbas institutus IV Id. Junii CIOCCXVIII, dignissime præfuit: castrumque in Cilenti regione (quæ tota pene ipsius monasterii dominio subiacebat) insigne construxit, quod ab ipsius fundatoris denominatione Castrum Abbatis nuncupatur. Merito ex ejus frugalitate ac solertia sanctissimo prædecessori suo æquandus esse sperari poterat, nisi tam subito vita subtractus fuisset. Nam talis ac tantus Pater, cum ne annum quidem integrum post B. Petri Abbatis obitum in regimine perstitisset, ad melioris vitæ statum, regnique cœlestis gloriam, translatus fuit tertio decimo Calendas Martias CIOCCXIV. Ejusque sanctum corpus in arca marmorea locatum, non procul a sacra crypta quiescit, miraculis creberrimis, Domino præstante refulgens. Vacavitque ab ejus obitu Cavensis cathedra dies XV.

C *castrum ab eo extructum in fundis monasterii:*

sepultura:

6 Idem auctor, qui S. Constabilis Vitam scripsit in S. Petri decessoris ejus Vita IV Martii sub finem ista habet: Joannes quidam Romanus, monachus ejusdem nostri monasterii, qui etiam ad hoc Venusinum monasterium mecum venit, quantæ simplicitatis et religionis vir fuerit, a multis cognoscitur. Hic autem in castro S. Adjutoris cum ceteris Fratribus manere jussus fuerat. Quadam vero die ad monasterium veniens, id quod apud memoratum castrum noviter gestum noverat, retulit dicens: Domino Leoni Barensi, magistro ejusdem castri, hesternæ nocte Dominus Abbas Petrus in somnis apparuit, eique dixit: Frater Leo, quare tam negli-

genter agis, et debitam psalmodiam defunctis Fratribus nequaquam reddis? Festina, et præpara te, quia sub magna eris celeritate moriturus. Evigilans autem, timore prænuntiati sibi obitus pavere mirabiliter cœpit. Cui etiam sequenti nocte venerabilis Abbas Constabilis apparuit, et eadem dixit. Ex qua nimirum geminata visione ita territus est, ut in ecclesia psallens, bis quotidie ex ordine psalterium repeteret, et ab omni illa otiositate sua quiesceret. Post aliquantos vero dies idem Leo monachus languore correptus obiit, atque quod veritatem vivendo dixerit, moriendo firmavit. Hæc autem mihi Joannes venerabilis monachus, adhuc vivente eo, qui visionem suæ mortis viderat, narravit. Quæ cum in ejusdem obitu impleta didici, credere ea etiam cœpi, quæ per memetipsum non vidi.

VITA

auctore coætaneo anonymo,
ex MS. et Mosandri editione.

CAPUT I.

S. Constabilis institutio in monasterio, virtutes.

Quia viri valde venerabilis Abbatis a Constabilis mentionem feci, ea etiam debemus scripturæ tradere, quæ de ejusdem vita atque miraculis venerabiles monasterii sui senes soliti sunt cum magna devotione narrare. Hic itaque b Lucania provincia exortus, ab ipso pueritiæ suæ tempore beato viro c Leoni Abbati Cavensi in Dei servitio erudiendus a parentibus traditus fuit. Qui licet sub ipsius venerabilis senis institutione proficeret, tamen ab æque laudabili viro d Petro Abbate ejusdem monasterii, in monastici ordinis disciplina plenius instructus, ea perfectione claruit, ut conversationis vigorem non simplicem gereret, sed honestæ suæ vitæ gloriam spiritualis doctrinæ radiis illustraret. Nam (quod valde sublime Christianæ e felicitatis est) ab ipso fere initio vitæ suæ jugum Domini leve suscepit, et carnis suæ integritatem, cum immaculatæ mentis splendore conjunctam, usque ad vitæ suæ exitum duxit.

2 Quod vero nobilitatem decuit, evangelicam simplicitatem, in vitæ rectitudine omnino puram et simplicem tenuit: sed rectæ intentionis et pii operis bonum tam decenter exhibuit, ut et per simplicitatem optime viveret, et per operis honestatem, quæ faciebat, contubernalibus suaderet. Hinc ergo, ut palam cernitur, quia magnus in regno cœlorum sit, colligere facile poterit, qui Evangelii verbis repugnare nolit; in eo quippe veritas dicit: Qui fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. Quæ profecto doctrina non tantum verbo impeditur, sed multo magis exemplo: nonnulli enim perfecti viri in sancta Ecclesia, etsi verba prædicationis non exhibent, ceteris fidelibus tamen per exempla eximie conversationis f prosunt: tacendo loquuntur, quia ad imitationis suæ studium electos alios voce exemplorum trahunt. Nec mirum, si g persuadere efficacius possunt; quia etsi una lingua tacent quam habent carnis, tot linguis docent, quot proferunt exempla virtutum.

3 Hinc namque est, quod primis sanctæ Ecclesiæ Doctoribus scientia omnium linguarum datur, ut succedaneum suum subsecutiva Ecclesia sortiretur: ut si linguas non habet omnium nationum, nulla vitæ ejusdem desint exempla virtutum. Sic nimirum summus Pontifex sancta sanctorum ingredi, Domino jubente, præcipitur, cum docetur, ut in pulchritudinem vestis extrema tintinnabulorum exhibeat magnitudo soni. Sancta quippe sanctorum, secreta

D *AUCTORE J. B. apparitio, et negligenter orantis pro mortuis increpatio, et citæ mortis denuntiatio.*

E

a

b

c

d

S. Constabilis in monasterio litteris et pietate eruditur,

e

purus mente et corpore:

E

alios recta docet,

Math. 5. 19

f

g

præcipue exemplo,

Act. 2

Exod. 28
vita

A vita est novi testamenti: quia dum Redemptoris exemplo mundus perfecte despicitur, interiora tabernaculi per ferventia cœlestis patriæ desideria jam tenentur. In hoc quippe sanctuarium velut summus Pontifex solus intrat, quicumque Redemptorem ferventer diligit: quia dum singulariter in ejus amore sustollitur, virtutum fulgore, velut pontificali veste in interioribus exornatur. Quæ si in exemplo aliorum prodeant, quia fidelium mentes ad piæ æmulationis studium provocant, quasi in vestis pulchritudine tintinnabula multa sonant: quia torporem nostrum tot voces excitant, quot coram nostris oculis exempla virtutum clamant. Magnum ergo in regno cœlorum non verba aliquem, sed opera faciunt: quia qui summa doceant, multi sunt: qui autem summa, quæ sciunt, vivendo teneant, pauci. Et quia nonnulli sunt, qui bona, quæ faciunt, pro humilitatis teneritudine abscondunt, magni in regno cœlorum, qui faciunt et docent, digne prædicantur: quia profecto ex immensa virtute habent, ut fortia agant; ex perfecta caritate, ut acta ad exemplum proferant; ex solida humilitate, ut ea, quæ proferunt, nulla humanæ laudis aura corrumpat.

B 4 Hæc autem latius diximus, quæ licet venerando Patri convenient, quia videlicet sublimi conversatione enituit, quia laudabilibus exemplis effulsit, quia favores hominum mirabili mentis sublimitate contempsit; tamen meritorum ejus excellentiam non explemus. Nam summa perfectionis summorum virorum qualitercumque dici potest, ex toto describi non potest. Suam quippe, et eorum qui ejusmodi sunt, altitudinem egregius Prædicator exponit dicens: Nostra conversatio in cœlis est. Qui ergo Paulum, et eos, quos secum posuit, cupit exponere, ad cœlum conscendat, et ejusdem secreta, adhuc licet in terra positus, quam acute perviderit, ejusdem gaudia quam ardentem amaverit inveniat. Qui autem Constabilis Abbatis nostri perfectionem noverunt, nullatenus dubitabunt, quia cum Paulo et perfectis omnibus ex sententia dicere poterat: Nostra conversatio in cœlis est. Corpore namque despectus, mente major mundo fuisse probatur: quo, quasi parvo, includi non poterat, quem altitudine superabat: ut quod de eo eminebat, in cœlum sublimis poneret, ibique suæ conversationis situm locaret.

C 5 Sed ut quædam jam specialia hujus beati Patris edisseram; ita omnibus ambitionibus seculi atque deliciis usque ad mortem extitit inimicus, ut illas oblatas, istas appositas vehementer doleret, atque a se magna cum indignatione repelleret. In instantia vero vigiliarum et orationis Fratribus omnibus incomparabilis erat. Sed cum tantus esset ac summus, illa tamen virtutum ejusdem celsitudo, humilitatis atque mansuetudinis excellentia vincebatur. Siquidem venerabilibus Patribus suis ita se subdidit, ut agere nulla præsumeret, nisi quæ eorum voluntati placita, aut injuncta imperio cognovisset.

a Nempe in Vita S. Petri decessoris, ut jam dictum. — b Male Wion Lucensem facit. — c Colitur S. Leo 12 Julii. — d Hic 4 Martii. — e Mosander, simplicitatis. — f Idem, placent. — g Idem, suggerere. — h Desunt hic in nostro MS. usque ad num. 4.

CAPUT II.

S. Constabilis in monasterii regimine benignitas, mors, miracula.

Quem nimirum cum non solum magnis pollere virtutibus, verumetiam in earum affectu solidum animæ habitum fixisse, vir venerabilis Petrus Abbas cognosceret, senio jam defectus, ævo maturus, omnium Fratrum consensu, labores suos ei commisit atque eum eidem loco sui præposuit. In eodem vero prælationis suæ culmine, tanto virtutum

splendore enituit, ut cum superior esset ordine, D gestu et officio minor omnibus appareret. Sed et misericordiæ viscera ejusmodi induit, quibus pro voto aliquem numquam læsit, nullum contristavit: et ut insigne illud virtutis ejus extollam, justorum cultor, et peccatorum amicus fuit. Tanta quippe negligentibus Fratribus benevolentia jungebatur, ut fere nullus esset qui conscientiae suæ reatus ei tegeret, vel suas ei negligentias occultaret. Hunc quippe venerabilem Patrem pro mirabili illo suæ caritatis affectu, quo tegere culpas delinquentium solebat, Operimentum Fratrum vocare consueverant. Revera occultans noxios erat, et celans reos, ut quos poenitentia purgaret, sine alicujus a infamiae nota, semper venerabiles aliis demonstrare potuisset. Sic nimirum piæ matres filiarum nævos superducis coloribus occultare solent, ut earum, quas diligunt, fœda lateant, pulchra non lateant.

7 In se quidem Apostolicæ illius affectionis virtutem transfuderat, qua etsi lingua taceret, ministerii obsequio diceret: Omnibus omnia factus sum, Cum fortibus siquidem valebat, sed fortitudinis suæ b vigorem ad infirmorum roboranda membra quandoque solvebat. Cum ferventibus ad æterna velociter currebat, sed ut tardos et tepidos traheret, sæpius a cursu sui velocitate studiose torpebat. Sed inter tot et tanta virtutum dona, pristinae humilitatis et mansuetudinis ejus vigor ita duravit, ut ante subditus, et postea tantæ multitudini prælatus, idem per omnia videretur. Nam gradu tantum superior, gestu æqualis aliis apparebat. Illam quippe, quæ ei ex ordine monasterii reverentia debebatur, ita tenuit, ut magis sibi indignaretur exhibitam, quam superbi et arrogantes dolore solent, cum sibi eam viderint denegari. Quam profecto virtutem tanto dilectionis sapore condiverat, ut numquam se Prælatum recoleret, nisi cum obstinatorum nimia eum improbitas compulisset. c

8 Et ne videamur tantum virum verbis nostris majorem facere, multi adhuc in monasterio superstant, qui dum ejusdem conversationem recolunt, in ejusdem descriptione pauca omnino atque indigna me dixisse judicabunt. Sed tantus ac talis vir, post venerandi viri Petri abbatis obitum, vix anno integro monasterium rexit, et consummato laboriosæ hujus vitæ cursu, ad gaudia æterna migravit. Quo certe ad æmulationem virtutum ejusdem, pluribus atque apertis indiciis ostensum est, quia nimirum debita carnis morte subtractus est, sed virtute spiritus discipulorum necessitatibus frequenter exhibitus.

9 Nam a quibusdam perfidæ mentis hominibus asserebatur, quia monasterii non parvas opes repositas habuisset, quas vi mortis præventus, indicare nequaquam posset. Locum quoque se posse ostendere mentientes, non solum locum sed loca plurima cellæ ejusdem fodere cœperunt. Cumque jam satis defossum esset, et invenire nihil possent, quadam nocte venerando viro Abbati Simeoni apparuit, ei que dixit: Deo teste: nihil amplius in cella fuit, nisi quantum invenistis. Post hæc autem verba eum vehementer redarguens, quod stultis hominibus perperam credidisset, quærere in vanum eum ultra prohibuit. Sicque satis ostensum est, quia pro solvendo carnis debito obiit, sed promisso munere Redemptoris vivit.

10 Joannes etiam de Genusia magnum de eo solet narrare miraculum. Nam quadam die, cum extra monasterium in quadam cella manere juberetur, devotionis fervore, quo in claustro manere cupiebat, Patris monasterii præceptum moleste tulit, atque iter arripere murmurando cœpit. Non longe vero a monasterio, cum descendere de caballo voluisset, cecidit

benignus erga omnes.

a
aliena errata
dissimulat:

I. Cor. 7

omnibus se accommodat,
b

E

semper sui similis.

c

infra meritum
laudatur:

moritur:

F

successori apparet,

et vetat pecunias, ut a se relictas quæri:

inobedientem
costu fracta
punitum

AUCTORE COÆVO
EX MS.

(egregium
enim non abscondere virtutes)

cœlestia animo
versat.

Philip. 2

Phil. 3. 20

humilis,

austerus, obediens:

f! Abbas.

A cecidit et costas fregit. Quod ergo plurimum voluit, ad monasterium relatus est : sed quia nimis obstinate voluit, non ut voluit, sanus, sed, ut valde doluit, attritus. Ex more autem monasterii in infirmorum domo receptus, magnis doloribus cruciabatur. Insequenti vero nocte merita beati viri Constabilis retractanti, in somnis apparuit, eumque de inobedientia atque murmuratione vehementer increpavit. Videbatur autem ei, quia ad se venientem venerabilem virum a superiore domo Stephanus vir bonæ memoriæ, ejusdem nuper Capellanus, cum unguenti vasculo sequebatur : cujus vir sanctus operculum relevans, unguentum eduxit, fractas Fratris illius costas linivit eique dixit : Ecce sanus factus es, vade et deinceps humiliter vivas, et te præceptis majorum in omnibus subdas. Mira dicturus sum : evigilavit monachus non solum salubri admonitione instructus, sed fugatis cunctis doloribus sanus. Tunc is, qui nisi alienis manibus ferri non poterat, cunctis stupentibus exilivit, et injunctam sibi obedientiam perficere festinavit. Pia enim Dei dispensatione actum in eo est, ut et a parvis culpæ maculis purgaretur, et beati viri merita proderentur. Nam prædictus Joannes monachus aliter vir bonus et religiosus erat, psalmistaque præcipuus ; sed vincere iram, ac linguam perfecte cohibere non poterat. Itaque percussus a Domino, sed curatus est a magistro : ut castigatio austera purgaret, et salus reddita virtutem et gloriam curantis ostenderet.

B 11 Illud quoque silendum non arbitror, quo vir venerandus *d* Rossemandus, tunc monasterii Prior, postea vero Pausitanensis Abbas, referre solitus est. Quodam namque tempore, cum petenti pauperi femoralem lineam tribuisset, sequenti die, ut proposuerat, pro veneratione ejusdem Patris Missas celebrare non potuit. Subito tunc adfuit, qui ei suta formalia detulit, atque tanti Patris obsequio aptum fecit.

12 In territorio Cilentino, in monte, qui Licosæ præeminet, dum quidam Salernitani judices possessionum quarundam terminos quærerent, subito tanta caligo nebula diffusa est, ut per nemus ejusdem montis errarent, et viam, qua redirent, nusquam invenire potuissent. Cumque diu erratum esset, unus eorum Ursus judex, viri venerabilis Constabilis merita sibi adesse flagitavit : cum ad verba precis ejus lux solita loco restituta est, ut viam cernerent, et ad hospitium non tam de inventione itineris, quam de lucis miraculo læti, remoarent.

C a *Mosan.* famæ obscuritate. — b *Idem,* rigorem. — c *Aliter sequentia efferuntur in MS.* Ne vero videamur tantum virum verbis nostris majorem facere velle, licet multa alia virtutum ejus insignia enarrare possimus, ea tamen silentio studiose præterimus : hoc solum dicentes, quod angustissimo illo temporis spatio, quo monasterio præfuit, in Cilenti regione, ubi monasterium universali fere dominio potiebatur, nobilissimi illius castri fundator extitit, quod ab ipsius titulo Castrum Abbatissæ usque hodie nuncupatur. Sed et privilegiis ac donationibus plurimis, a variis Principibus Christianisque fidelibus acceptis Cavense monasterium non parum locupletavit. Meritoque ex ejus solertia et strenuitate sperari poterat quod B. Petro prædecessori suo æquandus esset, nisi tam cito de medio sublatus, et ad æternæ vitæ statum translatus fuisset. Nam talis ac tantus. etc. — d *MS.* Rosemannus. et postea Rossemanus. Videtur ab hoc diversus esse Rosemanus Cardinalis, cujus meminuit Petrus Diaconus lib. 4 *Chronici Casin.* cap. 66, nam is monachus Casinensis fuerat, non Cavensis.

CAPUT III.

Navigatio prospera meritis S. Constabilis.

Pro necessitatibus Fratrum navis monasterii navigabat in Africam, cui Joannes tunc monachus, nunc etiam Abbas S. Benedicti, præerat, atque in ejusdem obsequio Petrus quidam famulus deputatus erat. Quæ profecto navis inter Siciliam et Africam gravissima tempestate correpta, et vicinam sui resolutionem, et omnium interitum minabatur. Jam quippe nautæ collaborando defecerant, et ingredien-

tem aquam prohibere ne intraret, aut quæ intraverat ejicere præ lassitudine non valebant. Cumque jam omnis spes salutis abesset, præ tædio dormitanti monacho vir sanctus apparuit, et qui Salvatoris exemplo mundum vicerat, ipsius etiam verba exhortationis protulit, dicens, Confidite, et nolite timere. Quem cum monachus cerneret, rogare videbatur, ut navem sui monasterii et nautas de instantis naufragii periculo liberaret. Cui ille, ut erat benigni vultus et habitus, respondit, dicens : Ego navem eripio, et monasterium custodire non cesso. Ecce jam tranquillitas temporis refundetur, venti silebunt, freta quiescent. Sed vade, dic Simeoni Abbati, ut corpus meum levet, atque in sepulchro meo, quod in ecclesia mihi paraverant, collocent. Eadem hora etiam prædicto Petro monasterii famulo, in prora navis nec plene dormienti, nec ex toto vigilanti apparuit, et eadem dixit. Cumque ad se pariter redissent, mutuo quod viderant enarrabant : cum ecce quod facile audiri poterat, credi difficile, parvum illud transeuntibus æquoris spatium, contrarius ventus siluit, mare quievit, et navis monasterii secundis impulsa flatibus, ad optatum Africæ portum venit.

14 In eadem vero Africana civitate res æque mirabilis acta est, quæ quia beati viri præconio convenit, silentio comprimi nequaquam debet. Rex quidam ejusdem civitatis, comperto quod ad Africam expugnandam navalis exercitus mitteretur, omnes Christianos, qui illic erant, retinuit, nec redire ad propria sinebantur. Præfatus igitur Frater monasterii, in magna angustia positus, quia, ut volebat, cum emptis mercibus redire non poterat, memorati Patris non dissimile auxilium sensit. Videbatur etenim sibi in somnis, quia in vinculis positus esset, a quibus venerabilis Pater Constabilis veniens eum absolveret : cui etiam soluto præcipiebat, ut sine cunctatione navem solveret, ad monasterium rediret, quia impedire eum nullus potuisset. Evigilans autem monachus, de Patris præsentia securus, licet magnæ videretur, quod tentabat, audaciæ, navem solvit, atque in ea secum nautas recepit. Quem profecto ausum pro solita feritate barbari Regis mira benignitas subsecuta est. Nam ut Cavensem navem solutam audivit, patienter tulit, ablata carbasa et omnia ei armamenta restituit, atque ad propria redeundi liberam facultatem dedit. Sicque sancto viro parum fuit navem eripere, nisi majori virtute barbarorum corda mutasset.

15 Circa finem vero operis hujus, illud etiam memorandum puto, quod in eadem via maris, cum ad Africam navigaret, Petrus monachus sibi accidisse testatur. Ait enim, quod in magno sole æstatis, omnibus quiescentibus ventis, ita alto pelago deprehensus cum navigio fuerat, ut non minus perlaboriosum putaret sic torreri, quam tempestate circumferri. Tunc memor illius miraculi, quo vir Dei Constabilis monasterii navem eripuerat, ejusdem meritis naviculæ suæ auram infundi postulavit, quæ et solis fervorem mitigaret, et ad desideratum portum perduceret. Cujus nimirum verba precis, mira virtus rogati Patris secuta est. Nam statim suavis aura stare cœpit, quæ tandem navem cum aliis pluribus usque ad Africæ portum duxit : cumque ex illis navibus transire locum aliæ cuperent, atque ad Italiam navigare, aura illa protinus siluit : ut aperte cognosceret monachus, quia viri Dei meritis navi suæ aura influeret, quam post illius portum habere naves reliquæ nequiverant.

16 Illud quoque silendum non arbitror, quod eodem miraculo idem monachus addere solitus est. Ait enim, quia in eodem itinere duas piratarum naves offenderint, qui primo impetu contra navem monasterii

D LUCTORE COEVO EX MS. suis in periculo naufragii subvenit :

Marci 6. 80

jubet corpus suum elevari :

E suos delentos a barbaro Rege jubet abire,

Rege divinitus placato :

F in molesta malacia ventum secundum immittit :

co-dem servat, piratis territ :

arguit in somnis, et unguens sanat :

d cuidam vestem, pauperi datam, restituit :

invocatus calliginem dissipat :

Castrum Abbatissæ ædificat ; privilegiis munit cœnobium :

AUCTORE COEVO
EX MS.

A rii concitatis æquoribus venientes, ubi parum proces-
serunt, eadem festinatione, qua irruere cœperant,
retro fugerunt. Ex quibus profecto piratis quem-
dam postea idem Frater cognovit: a quo etiam cum
quæreret, qua caussa redissent illo die, cum monas-
terii naviculam facile capere potuissent, respondit,
dicens: Nos non ita vos vidimus: sed tanti ac tales
a nobis visi estis, ut si accederemus, dubium non
esset, quod redire nobis sine ingenti cæde minime
liceret. Quod nimirum viri Dei Constabilis meritis
actum esse quis dubitet? ut cœlitus terrerentur, ne
servorum Dei sumptus invaderent, si navis res emp-
titiis raperent, quam præsidia hominis non tutarent.

CAPUT IV.

Varia S. Constabilis miracula præsertim ad ejus sepulchrum.

ex alto caden-
tem servat il-
læsum:

Nec hoc quoque silentio prætereundum est. Qui-
dam Frater Petrus de Arce, cum Sacristæ officium
gereret, et funem fractum vellet ligare, ubi lucernæ
ante Crucem solent ardere, posuit scalam, et cum
esset in summitate scalæ, cecidit: sed cum caderet,
clamabat, dicens: Sancte Constabilis adjuva me.
Sicque meritis Beati, de tanto præcipitio cadens,
B nullam in suo corpore passus est læsionem.

ejus ope pleu-
ritis sanata

18 Item cum beatæ recordationis Arborius, hu-
jus monasterii Prior venerabilis, jacens in domo in-
firmorum, instantissime, et sine intermissione dolore
lateris cruciaretur, nec alicujus consilii, vel suæ sa-
lutis remedium invenire potuisset; ad beati viri se-
pulchrum se deportari fecit, et cum aliquantis per
ibi orasset, meritis beati viri dolor lateris continuo
ita ab eo discessit, ac si ipsum dolor ille nullatenus
tetigisset.

item febres,

19 Alius quoque Frater, cum quartanas febres
pateretur, nec ullo modo aliquo consilio liberari pos-
set, ad beati viri tumultum devotissimis precibus ac-
cessit, et paucis diebus interpositis, beati viri meri-
tis liberatus est.

vitrea lampas
lapsa non
frangitur,

20 Candela quoque, quæ ante Crucem, et venera-
bile beati viri corpus quotidie ardet, de summo ceci-
dit, nec vitrum fractum est, nec oleum diffusum.
Item urceo vitreo vino pleno, sæpe et sæpius de
sepulcro ejusdem in pavementum cadente, nec vitrum
fractum, nec vinum sparsum est.

et vini lagena:

21 Duo insuper hujus monasterii servientes, cum
in vigilia anniversarii beati viri duas lagenas vino
plenas a loco, qui dicitur Tracondia, pro caritate
Fratrum deferrent, altera earum in terram decedit,
C lagena tamen nec fracta, nec vinum sparsum est.

confractum
brachium sa-
natur,

22 Nullo modo etiam prætereundum est, quod me-
ritis sanctissimi viri senex quidam, Ursus nomine,
qui de more et debito, totius monasterii officinas
mundare consueverat, ad montem ivit, ut scopas in-
cideret. Qui casu de quadam rupe cum corrueret,
brachium ejus fractum est: cumque dolore brachii
nimium cruciaretur, ad sepulchrum sancti viri ve-
niens, prostratus jacuit, clamans et dicens: Pater
beate Constabilis et domine, pro anima patris et
matris tuæ adjuva me, et libera me de cruciatu isto.
Qui cum tertio eadem repeteret, non solum a dolore,
verum etiam a brachii fractione liberatus est.

23 Joannes quoque cognomento Cirusinus, gutta
de capite ad oculum descendente, cum gravissimo

cruciaretur dolore, ad sepulchrum ejusdem venit, D
rogans et suppliciter obsecrans, ut consueta miseri-
cordia a tanto cruciatus dolore ipsum eriperet. Qui
statim exauditus est, et gutta simul, et dolor re-
cessit.

24 Quidam quoque faber, Petrus de Mari nomine,
cum simili dolore gravissime torqueretur, ad sepul-
chrum ejus venit, et de quodam foramine sepulchri
ejus pulvere accepto, oculum fricuit, et statim libe-
ratus est.

pellitur oculi
dolor, iterum
pulvere sepul-
chri:

25 Quidam insuper Diaconus, Dauferius nomine,
cum frequenter ad sepulchrum beati viri se appodians
obdormiret, idem Sanctus in somnis apparuit ei, di-
cens: Quare Frater de sepulchro meo a gambuttam
facis? Moneo te, ut amplius non facias, et ab hoc
facto desistas. Qui timore correptus, aliquantis
diebus beato viro obedivit. Verum ejusdem correp-
tionis immemor existens, in idipsum rediit, et ite-
rum se appodians, obdormivit. Cui Sanctus iterum
apparuit, eique dixit: Nonne tibi prohibui, ut de
sepulchro meo non faceres tibi gambuttam? Qui ti-
more perterritus a somno surgens, brachium suum
adeo contractum sensit, ut nullo modo ipsum nec pli-
care, nec extendere posset. Qui effusus precibus,
beatum virum devota mente suppliciter rogavit, ut
ipsum liberare dignaretur. Qui mox exauditus, me-
ritis beati viri liberatus est.

a
objurgat sepul-
chro suo incu-
bantem,

tum contrac-
tione brachii
mullat, ac sa-
nat:
E

26 In sancta præterea die Parasceves, cum dedi-
versis partibus multitudo virorum et mulierum, si-
cut mos est Christianæ religionis, sanctum diem illum
discalceatis pedibus, et cum lacrymis sacra loca vi-
sitando celebraret, contigit quod multi ad hunc
sanctum locum venerunt: inter quos et quædam
puella similiter venit, et cum nonnulli pulpitem, ubi
lectiones leguntur, ascenderent, puella similiter
fortuito cum eis ascendit, et de eodem pulpito ceci-
dit. Et cum omnes clamarent, Mortua est puella!
nutu Dei, et beati viri meritis, super pedes suos se
erigens, nihil mali habuit. b

cadentem ser-
vat:

b

27 Hæc de tanto viro suisque prædecessoribus ad
præsens dicta sufficiant, licet per eos multa et præ-
clara mirabilia Deus frequenter operetur. Quorum
etiam precibus et meritis honestatem et præclaram
religionem cum sanctitate in hoc sancto monasterio
credimus hactenus conservatam, et ab omnium hos-
tium incursione et offensione, Domino auctore, us-
que ad finem mundi liberam fore atque munitam.

tuetur in cœ-
nobio disci-
plinam.

28 Ergo beatum virum Constabilem humillimis
precibus suppliciter exoremus, ut juxta nominis sui
etymologiam, tam præsentibus, quam futuris hujus
monasterii Fratribus impetret a Domino suis oratio-
nibus constantiam in quotidiano labore certaminis,
tribuatque stabilitatem in bonis moribus, ut per hæc,
aliaque opera caritatis et misericordiæ, ad beatam et
æternam gloriam, ubi ipse cum Deo regnat, perve-
nire mereamur: ipso Domino nostro Jesu Christo
donante, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et re-
gnat Deus in secula seculorum, Amen.

a MS. exponit: Dauferium Diaconum super ejus sepulchro in
cervicalis usum indigne obdormientem corripuit. Alibi Cam-
butta, sive Cambota. aut Camboca, pro pedo, seu scipione, aut
fulcro ponitur, ut 16 Januar. in Vita S. Tozzonis cap. 1 Notat. h
ex Vita S. Magni, et 23 Janu. in Vita S. Urbani Lingonensis cap. 1.
— b MS. alia miracula breviter ita complectitur: Ac demum
(quod ejus peculiare est donum) in energumenorum liberatione
supra humanum captum mirabilis et gloriosus existit, quoties-
cumque pro liberationis gratia ad ejus tumultum fideliter addu-
cuntur.

F
invocatus a
scriptore.

Gambutta:

S. Constabilis
energumenos
liberat.

DE B. EVERMODO

RACEBURGENSI IN WANDALIA EPISC. EX ORD. PRÆMONSTRAT.

Sylloge historica.

J. B.

§ I. B. Evermodi veneratio publica : gesta ante Episcopatum.

AN. CIOCLXXVIII.
XVII FEB.Evermodi Ep.
Raceburgen.
nomen in
Martyrologiis,
cum titulo
Beati

Inter varias Slavorum nationes, quæ Borealem Germaniæ magnæ tractum, oramque Balthici maris coluerunt, Polabi ab Helmoldo aliisque scriptoribus nominantur : quorum civitas Raceburgum, aliis Racisburgum, Raseburgum, Racesburgum, Razeburgum, Ratzeburgum dicta, solio Episcopali a quinque amplius seculis ornata fuit. Primus ibi Præsul Aristō : cui post annos LXXXIV B. Evermodus successit, S. Norberti discipulus. Hunc Beatum appellant Joannes Chrysostomus vander Sterre monasterii S. Michaelis Ordinis Præmonstr. Antverpiæ Abbas in Natalib. SS. Ord. Præmonstrat. anno CIOICXXII vulgatis, cum adhuc Prior esset; Autbertus Miræus Decanus Antverpiensis in Fastis Belgicis; Arnoldus Raysius Canonicus Duacensis in Auctario ad Natales SS. Molani. Neque his auctoritatem detraxisse videri debent iterata Urbani VIII decreta, ne citra Sedis Apostolicæ approbationem, aut ab centum minimum annis retentam, Ecclesia minime intercedente, istiusmodi nomenclationis consuetudinem, liceat cuiquam eum titulum tribuere. Nam postea id alii confirmarunt viri doctissimi, neque horum ignari decretorum, et in sacra antiquitate eximie versati, Ægidius Gelenius Suffraganeus Osnabrugensis in Fastis Agrippinensibus, et Joannes Pagius Theologus Parisiensis in Bibliotheca Præmonstratensi, qui Beatum absolute vocant; Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano Sanctum.

et Sancti.

2 Majus etiam aliquanto in Alberti Krantzii testimonio inest pondus, qui Decanus fuit Ecclesiæ Hamburgensis, ac Theologiæ professor ante centum et quinquaginta annos. Is libro 6 Metropol. cap. 40 scribit : Raceburgensi quoque Ecclesiæ post Evermodum, vir æque optimus Isfridus præficitur Episcopus, qui tanta fulsit sanctitate, ut miracula nonnulla faceret invitus. Ac paullo post : Horum duorum Pontificum Evermodi et Isfridi reliquiæ, in choro, in quadam capsula ad austrum, quæ ad hoc est ordinata, conservantur. Translatæ igitur sunt e priori tumultu amborum reliquiæ : quæ vox ab Ecclesiasticis scriptoribus fere de Sanctorum ossibus, aut alioquin eorum utensilibus venerationis causa asservatis usurpari solet. Quod autem ex conjunctæ in una capsula sint reliquiæ, argumento est parem fuisse de utriusque sanctitudine existimationem : neque enim conjungi uno in tumultu aut theca Sancti, et unius alicujus et turba Christianorum exuviæ solent. Evermodi igitur minime ambigua sanctitas habita, qui cum Isfrido jungeretur, quem diserte idem scriptor Sanctum nuncupat. Fuit huic quoque SANCTO, inquit, perpetuus labor in vinea Domini. Hos item de eo versus capsæ illi inscriptos ait :

reliquiæ olim
translatæ

C

ut Sancti :

Laudibus insignis Isfridus, annumerandus
Catalogo Sanctis Cœlitibus jugiter.

Annumerandus itidem et Evermodus, non Krantzii solum judicio, sed eorum qui simul utriusque reliquias condiderunt, sive id Pontificis Maximi assensu factum, seu sola Antistitem ejus provinciæ auctoritate.

3 Exaggerat eam reliquiarum Translationem, sive Elevationem, et sanctitatem Evermodi, Saussaius his verbis : Cujus sanctitatem multa miracula, ad invocationem nominis illius divinitus facta, comprobaverunt. Pignora vero sacrosancta e tumultu ob patentia beatitudinis insignia levata, in capsula condita, et in sacrario Ecclesiæ Raceburgensis, ad australem chori

partem, collocata, cum successoris B. Isfridi pretiosis exuviis, condigno cultu potiuntur. Eadem omnino, sed aliis verbis, tradit Joannes Pagius lib. 2 Præmonstrat. Bibliothecæ, et illud clarius, quod reliquias in choro positas religiose coli asserat.

cultus ei habi--
tus,

4 Non tamen qui ei habetur cultus ita accipiendus, quasi ad ejus honorem sacra peragi mos fuerit, officiumque recitari. Habemus Breviarium Ecclesiæ Raceburgensis, anno CIOIOVI Joannis Parkentyi, XXVIII illius Ecclesiæ Episcopi, auctoritate excusum. In eo nulla Evermodi aut Isfridi mentio. Cultus igitur illorum in eo situs fuisse videtur, (nam omnia illa hæresis postea pessumdedit) quod honorificentiore loco, eleganti in capsula repositæ eorum essent reliquiæ, addita epigraphe, fors et anathematis appensis, aliisque publicis argumentis sanctitatis.

cujusmodi ?

5 Res a B. Evermodo præclare gestas colligemus ex antiquis potissimum scriptoribus, videlicet auctore Vitæ S. Norberti, Helmoldo in Chronico Slavorum, quod tempore Frederici Ænobarbi Imp. scripsit in diocesi Lubecensi; Arnoldo Abbate Lubecensi, qui circa annum CIOCC vixit, adjecitque Helmoldi Chronico supplementum; denique Alberto Krantzio in Metropoli et Wandalia.

E
ejus acta,

6 Natione Belgam fuisse B. Evermodum colligitur ex Vita S. Norberti, in qua cap. 20 Cameraci sese viri sancti disciplinæ tradidisse narratur initio anni CIOCCX. Transacta igitur hieme, inquit illius Vitæ scriptor, niviumque et glaciei frigore, vernali calore, paululum deterso, vir Dei, ut erat solitus, virtute divini solatii accinctus, ad prædicandum exiit : et solus Cameracum veniens, factoque sermone ad populum, cecidit semen in terram bonam, scilicet in juvenem, Evermodum nomine : qui tanto rore Spiritus sancti perfusus extitit in verbi Dei susceptione, quod amoris ejus gratia stans oraret ad Dominum Deum suum in eodem loco, et in eisdem passibus, ubi hominem Dei stare diligenter consideraverat in faciendo sermone. Quid igitur puer Spiritu sancto edoctus in verbo, nisi eundem Verbum, quod caro factum est, esse credidit, qui ubi steterunt pedes ejus adoravit? Nec moras intulit, sed statim, relictis omnibus, secutus est eum. Qui tanto amoris intimi vinculo ei alligatus est, ut omni tempore vitæ suæ spiritus viri Dei in eo requiem caperet, et post discessum suum locum sepulturæ suæ ei commendaret, dans præceptum, ut numquam nisi reversurus ab eo recederet. Hinc liquet falli Krantzium dum lib. 6 cap. 28 scribit Evermodum ordinem Præmonstratensium Magdeburgi suscepisse sub Norberto Patre.

patria,

conversio,

in eo fervor,

F

gratia apud S.
Norbertum,

7 Joannes Pagius ita illius inter vitæ sanctioris rudimenta ardorem Spiritus amplificat : Ea pietate fervoreque animi, suscepto Præmonstrati canonico habitu, membra sua asperrimo eoque perpetuo terebat cilicio, exiguisque ac despicabilibus indumentis contentus, diu noctuque orationi, lectioni, meditationi, ac laudibus divinis incumberebat. Factus Presbyter, in ipso Missæ salutaris sacrificio totum se Deo mactabat in holocaustum, totus erat cœlestis, totus cœlestia suspirans, summisque vitutum gratiis cumulatus.

mortificatio,

sacerdotium,

8 Plerarumque S. Norberti peregrinationum, laborum, persecutionum socium fuisse B. Evermodum censet, prolixèque exaggerat idem Pagius, et quæ ex S. Norberti Vita jam attulimus, non inanem conjecturæ ansam præbent. Illud constat, Magdenburgum cum eo profectum

præpositura
ecclesiæ B.
Virg. Magden-
burgi,

AUCTORE J. B.

multis diu
obnulentibus,B
oblenæ Ordini
per S. Norber-
tum :Ordo per
utrumque am-
plificatus :pericula utri-
que ab impiis,

C

repentibus
identidem ec-
clesiam D. V.corpus S. Nor-
berti,

A profectum, atque Ecclesiæ S. Mariæ, ordini Præmonstratensi labore magno acquisitæ, Præpositum esse constitutum. Id qua ratione evenit cap. 45 Vitæ recensetur in hunc modum : Erat ante palatium Episcopale haud longe sita ecclesia quædam in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ, in qua viginti erant Canonici seculares sub Præposito antiquitus constituti. Hanc ergo cum prævidisset Sacerdos Dei sibi necessariam esse, ut ibi Fratribus suis impositis, aliquando a tumultu, qui officio imposito debebatur, paullulum spiritum refocillaret, petebat multoties et a Rege, et a Canonicis majoris Ecclesiæ, ejusdemque Ecclesiæ Canonicis, ut alibi ab eo aliis æqua vel meliori conditione redditibus acceptis, illam sibi liberam concederent. Qui omnes una voce contradicebant, asserentes Ecclesiam tanti nominis non debere immutari, nec Regiæ potestatis dignitatem, cui subdita erat, imminui : sed nec alterius ordinis et consuetudinis gentem imponere, quæ jura regalia ignoraret, et subjectionem debitam et obsequium, secundum consuetudinem ipsorum. Hanc ab omnibus passus est per aliquot annos repulsam. Sed vicit tandem, humiliter in petitione perseverans : vicit quidem ratione qua premebat eos ; vicit et constantia, qua noverant eum a bonis initiis usque ad finem numquam velle desistere. Expositisque Clericis illis, et omnibus unumquemque ad suum velle, relocatis, Fratres sui Ordinis, sicut diu concupierat, in eadem Ecclesia imposuit : ubi et eo vivente secundum Ordinem institutum, et post discessum ipsius in æternum servitium Dei habendum ordinavit.

9 Hæc circa annum clocxxix contigisse Pagius notat. Præpositum hic fuisse Evermodum, postea constabit. Ejus autem studio, maximeque Norberti cura, crevit (ut cap. 46 dicitur) Fratrum numerus, et multiplicati sunt in Saxonia, ubi religio decalverat, et in Sclavonia, ubi non erat, radicati, fructuoso germine floruerunt, multiplicatique sunt ut Hebræi. Fremuerunt Saxones, fremuerunt Parthenopolitani ; odioque et invidia adversus hominem Dei invalescente, ipse in Deo spem et fiduciam habens et ipsam et aliarum consuetudinum congregationes dilatare non cessabat.

10 Quoties deinde adversus S. Norbertum Canonici Ecclesiæ Cathedralis conjurarunt, quoties multitudinis coorta seditio, quoties ad cædem flagitiosorum hominum tumultu quæsitus is est ; toties in Evermodi quoque ac sociorum capita tempestas eadem incubuit. Cum eo prorupissent scelerati quidam, ut in ipsiusmet sancti Pontificis humeros gladium, ab lethali plaga Camerario ejus inflicta cruentum, valido ictu impingerent ; tunc vero nonnulli, qui tacite hanc flammam alebant, et ipsi ejus sanguinem sitientes, licet falsam simularent humanitatem, ut cap. 49 dicitur, et ipsi ipsum in hoc articulo positum cogeant, ut Fratres suos de ecclesia B. Mariæ exponeret, qui in ea positi erant, ut superius dictum est. At ipse negabat, affirmans factum hoc, quamdiu viveret, numquam ab eis infirmandum, quod regali potentia et Romana auctoritate dolebant confirmatum. Ac rursus cap. 50. Advenit dies, ut erat prænominata, et dato signo, cœpit civitas immensis clamoribus perstreperet. Et interrogans homo Dei quid esset, responsum est ei, quia populus multus congregatus Fratres de ecclesia B. Mariæ vellet ejicere. At ille subridens aiebat : Non est ita ; quia plantatio, quam plantavit Pater cœlestis, eradicari non potest. In quo tunc discrimine Evermodus ac Fratres fuerunt, vel inde colligi potest, quod ipsemet Norbertus coactus est urbe egredi, ac furori multitudinis tantisper cedere.

11 Nec minima Evermodo dimicatio fuit adversus majoris Ecclesiæ Canonicos de S. Norberti sepultura cujus ipsi credita ab eo procuratio erat, uti antea dictum.

Volebant Canonici, ut cap. 53 dicitur, dignumque et D justum esse dicebant, ut quia caput Ecclesiarum ejusdem civitatis extiterat, Ecclesiæ capitali ejus ossa deferrent honorem : ibique adventum summi Judicis expectaret, ubi erat titulus ejus immobilis et sine fine, sisine fine ei in carne vivere contigisset. Sed et alia pars, Fratres videlicet S. Mariæ (quorum Præpositus Evermodus) sui juris ipsum esse asserebant, eo quod per ipsum suo Creatori reconciliati, ipsum Patrem elegerunt, et per ipsum seipsos etsuam devotionem Domino Deo suo, a quo aversi fuerant, reddiderunt : præcipue cum adhuc vivens homo præcepisset, et usque in finem suæ hoc voluntatis devotio postulare demonstrasset, quod inter fratres suos et filios, quos Deo, Dei verbo, paupertatis suæ tempore genuerat, sepeliri et requiescere debuisset. Hæc erat contentio, et evidens utrimque proponebatur justæ certæque rationis responsio. Res mira ! Contendebant hominis hujus corpus exanime retinere, prodesse sibi putantes mortui præsentiam, cujus, cum viveret, et prodesse poterat, omnimodis quærebant absentiam. Videntes tandem illi qui erant medii, qui utrimque contentionem hanc æque ferebant, quod invincibiles essent, et suam unaquæque pars justitiam meliorem assereret, consilium dederunt, ut ad Regem Lotharium quamcito mitteretur, quodque ipse præciperet, aut indicaret, hoc ratum haberetur. Et sic factum est.... In die octava reversi sunt, qui missi fuerant : et tunc ex præcepto Imperatoris, ad Fratres in ecclesia B. Mariæ corpus viri sancti sepultum est.

12 Secuta mox Translatio, ab eodem Evermodo (ut credibile est) curata, de qua ibidem ista habentur : Sepultus itaque ante altare sanctæ Crucis, in medio monasterio fuit per aliquot annos. Sed boni filii, qui ex præcepto Veritatis, ut scriptum est, Honora patrem tuum, ut sis longævus super terram, et ex recordatione benignitatis, quam eis exhibuerat, eum tenere diligebant, ut sine oblivione memoriæ ipsorum commendaretur, ante oculos suos in Choro transulerunt : ubi in tumultu diligenter pro loci opportunitate adornato, diem expectat novissimum in spectæ resurrectionis et gloriæ.

§ II B. Evermodi Episcopatus, ejus investitura a Duce suscepta.

P er annos circiter xx gessit Præpositi munus Evermodus, ea pietatis et Christianæ prudentiæ opinione, ut inde sit ad Raceburgensem Cathedralam evectus : quam semper deinceps usque ad Krantzii ætatem, cccl per annos, atque etiam ultra, Canonici Præmonstratensis Ordinis insederunt, qui et soli in ea Ecclesia Canonici. Ita enim scribit lib. 6 Metropol. cap. 28 de Evermodo loquens : Erat, inquit, Præpositus aliquando Magdeburgensis : inde translatus ad hunc Episcopatum, Ordinem Præmonstratensium (quem ibi susceperat sub Norberto patre) huc adducens : permansitque is ordo in Episcopatu et Capitulo ejus usque in præsentem diem. Ante monuimus, non Magdeburgi eum Ordini dedisse nomen, sed Cameraci.

14 Occasionem Sedis Raceburgensis cum erigendæ primum, tum postea restituendæ, narrat in Chronico Slavorum lib. 1 cap. 70 Helmoldus in hunc modum : Videns Dominus Hartwicus Hammenburgensis Archiepiscopus, quia pax erat in Slavia, proposuit reedificare Sedes Episcopales, quas barbaricus furor destruxerat in Slavia ; scilicet Aldenburgensem, Racesburgensem, Mikilenburgensem. E quibus Aldenburgensem Magnus Otto primus instituerat, subjiciens ei Polabos et Obotritos, a terminis Holzatorum usque ad flumen Panim et civitatem Dimin. posuitque in Aldenburg primum Pontificem Marconem.

Post

Canonicis
summæ ædis
repugnanti-
bus,

E

ab eo in D. V.
sepultum,

Exodi 20. 11

dein transla-
tum in Cho-
rum.Præmonstra-
tenses Race-
burgi Episcopi
et Canonici
annis 350.
FEpiscopatus
Slavorum Al-
denburgi,

A Post hunc secundus erat Edwardus, III Wago, IV Ezike, V Folchardus, VI Reinbertus, VII Benno, VIII Meinerus, IX Abelinus, X Ezo. Hujus temporibus surrexit in Hammenburgensi Ecclesia Magnus Adelbertus, qui de peregrinis Episcopis, quos in mensa sua habebat, Joannem statuit Episcopum in Mikilenburg, Aristonem in Racesburg, atque in hunc modum Aldenburgensis Sedes in tres divisa est Episcopatus.

postea in tres
divisus :

qui dissipati,
ab Hartwico
Archiep.
restituti :

* al. largitionibus.

15 Postquam ergo, permittente Deo propter peccata hominum, Christianitas adnullata est in Slavia, vacaverunt hæ Sedes anni LXXXIV, usque in tempora Hartwici Archiepiscopi. Qui propter generis nobilitatem duplici principatu clarus, magno studio enisus est pro recuperandis Suffraganeis Episcopis universæ Daciæ, Norwegiæ, Suediæ, quos Hammenburgensi Ecclesiæ quondam pertinuisse commemorat antiquitas. Sed cum obsequiis et variis * legationibus nil profecisset apud Papam et Cæsarem, ne omnino careret Suffraganeis, aggressus est jam pridem abolitos Episcopatus Slaviæ suscitare. Accitum ergo venerabilem Sacerdotem Vicelinum Aldenburgensi Sedi consecravit Episcopum, cum jam esset ætate provectus, et mansisset in terra Holzatorum xxx annis. Porro in Mikilenburg ordinavit Dominum Emmehardum, et consecrati suntambo in Rossevelde missique in terram egestatis et famis, ubi erat sedes satanæ, et habitatio omnis spiritus immundi. Factaque sunt hæc inconsulto Duce, et Comite nostro.

B

16 Quem hic scriptor Magnum Adelbertum vocat, Hamburgensis sive Bremensis Archiepiscopus fuit, Henrici III et IV Regum temporibus, maxima apud eos ac Romanos Pontifices gratia pollens, ab hisque Apostolicæ Sedis Legatus cum summa potestate per totum Septentrionem constitutus, de quo fuse Baronius tom. XI Annalium : obiit anno CIOCLXXII XVII Kal. Aprilis. Deinceps narrat Helmoldus quas Henricus, cognomento Leo, Dux Saxonix ac Wandaliæ sive Slaviæ, facessiverit B. Vicelino molestias, quod se inconsulto suscepisset in sua provincia Episcopatum. Arrogabat enim sibi Dux eam auctoritatem, ut Episcopis, legitime alioquin et absque simonia aut violentia ulla electis, ipse regalia, quemadmodum loquebantur, tradito baculo conferret. Quod, Imperatori a Callisto II Papa concessum, censebat Hartwicus Archiepiscopus Duci minime deferendum. Quatenus autem id fuerit a Callisto indultum, ad terminanda diuturna de Laicalibus investituris certamina, exponit Baronius tom. 12 ad an. 1122 num. 7. Cessit tandem Ducis importunitati B. Vicelinus, his usus verbis, ut idem cap. 71 scribit Helmoldus : Paratus sum, propter eum, qui se humiliavit propter nos, meipsum in proprietatem dare alicui de clientibus vestris, nedum vobis, cui Dominus ampliorem inter Principes contulit magnificentiam tam generis quam potentix. Et his dictis fecit quod necessitas imperabat, et suscepit Episcopatum per virgam de manu Ducis.

B. Vicelinus
Ep. Alden-
burg. diu
renitens,

tandem acci-
pit Investitu-
ram a Duce
Saxonix

C

17 Quo vero jure, quave injuria sibi id Henricus Leo sumpserit, alii disputent. Deberi forsitan id sibi existimavit, quod eas Ecclesias velut de novo fundasset, atque assidue contra barbaræ gentis immanitatem tueretur. Ea certe quidem causa fuit, ut manus tandem utcumque daret B. Vicelinus, cum diu repugnasset. Ita Krantzius Metropol. lib. 6 cap. 28. Henricus Leo facile tunc impetravit ab Episcopis, quos constituit, ut ab eo paterentur investiri, quippe qui nihil omnino nisi de illius manibus habebant. Reluctatus est tamen diu Vicelinus, qui non ignoraret desuper constituta et conventa inter Regnum et Sacerdotium, tempore Calixti Pontificis et Henrici Imperatoris quinti ex eo nomine, admonente etiam Hartwico Archiepiscopo ne faceret. Sed diu reluctatus, quum ab Ecclesia sua excluderetur, nec alia esset via ad perveniendum eo quo tendebat (ut doceret et firmaret Februarii T. III.

necessitate
coactus,

ut animas ju-
vet,

in fide populum) cessit necessitati temporum, et fecit D invitum, quod sciebat non licere.

AUCTORE J. B.

18 Quæret aliquis, si legitime electus, accipere tamē ab laico investituram potest, quid interest, ab Duce potentissimo accipiat, an ab Imperatore? Discrimen ostendit Hartwicus Archiepiscopus apud Helmoldum cap. 70 ita B. Vicelinum alloquens : Primum in hoc negotio pensari decet, qualiter investituræ Pontificum, Imperatoriæ tantum dignitati permissæ sunt; quæ sola excellens et post Deum in filiis hominum præ-

dissuadente
Archiep. Bre-
mensi

eminens, hunc honorem non sine fœnore multiplici conquisivit. Neque Imperatores dignissimi levitate usi sunt, ut Episcoporum Domini vocarentur : sed compensaverunt noxam hanc amplissimis regni divitiis, quibus Ecclesia copiosius aucta, decentius honestata, jam non vile reputet se ad modicum cessisse subjectioni, nec erubescat uni inclinari, per quem possit in multos dominari. Ubi enim Dux vel Marchio, ubi in regno Principatus, quantumvis magnus, qui Pontificibus manus non offerat, recusatus, opportune importune se non ingerat? Certatim currunt, ut homines fiant Ecclesiæ, et participes fiant beneficiorum ejus. Vos igitur honorem hunc pessumdabitis, et infringetis jura magnis auctoritatibus edita? Dabitisne huic Duci manus vestras, ut hoc exemplo incipiant esse Principum servi, qui fuerant Principum Domini? Ita ille. De B. Vicelino plura ad XII Decembris.

ob rationes.

E

19 B. Evermodum censet Krantzius tunc quoque investituram ab eodem Duce accepisse. Ita enim scribit loco citato : Raceburgensi autem Ecclesiæ per idem tempus Hartwicus Archiepiscopus præfecit Evermodum, qui ante memoratum tempus annorum LXXXIV solum habuit præcessorem Aristonem. Sed nullæ erant reliquiæ aut possessionum, aut prædiorum, aut sacrorum ejus, per tantum tempus omni populo permanente in paganismo. Eum igitur ita excusat : Evermodus autem bonus Pontifex, jam Racisburgi ordinatus, non habebat, quod recusaret, quia non inveniret aliunde unde viveret. Ego tamen eum universi juris Ecclesiastici scientem et cum primis observantem fuisse certum habeo, utpote Norberti sanctissimi sapientissimique Præsulis conformatum disciplina, et tot controversiis Magdeburgi exercitum : ut proinde nihil hic egerit, quod non omnino fas esset. Si ergo statim ut Episcopatum adiit, ad idem obsequium cogendum se vidit, vel Pontificem, qui Eugenius III erat, consuluerit, quid sibi tali in re ac tempore is agendum præscriberet, vel ipsemet ita existimarit, satius esse potentissimum Principem, quem neque Imperatoris neque Pontificis facile flectere auctoritas posset, tali obsequio delinire, quam ut tanti populi, tamque institutione indigentis, cura negligeretur.

An et B. Ever-
modus?

satis hic gna-
rus quid lice-
ret.

F

20 At mihi credibilius videtur, Ducem nihil ei tunc facessivisse negotii, veritum, ne plus etiam quam in Vicelino expugnando, sudandum sibi esset in Evermodo, cujus constantia erat antea Magdeburgi multis magnisque argumentis testata. Et sane Helmoldus cum cap. 78 de possessionibus agit ab eodem Henrico Duce, et Comite Raceburgensi itidem Henrico, ipso statim initio Episcopatus Evermodo donatis, investituræ non meminit : Nec hoc prætermittendum, inquit, quod dilatante Deo fines Ecclesiæ, ordinatus est in Raceburg Episcopus Dominus Evermodus, Præpositus de Magdeburg. Deditque ei Comes Polaborum Henricus insulam ad inhabitandum prope castrum : præterea ccc mansos resignavit Duci, dandos in dotem Episcopii. Porro decimas terræ recognovit Episcopo : quarum tamen medietatem recepit in beneficio, et factus est homo Episcopi : exceptis trecentis mansis, qui cum omni integritate tam reddituum, quam decimarum sunt Episcopi.

Non ergo vide-
tur id tunc ab
eo exactum :

etiam cum
fundis dotata
ejus Ecclesia :

21 At postquam secundum Henrici Ducis expeditionem

A *tionem Italicam narravit (priore, cujus infra mentio erit, sub finem anni cxccliv suscepta, Fredericum Roman tendentem ad coronam Imperii a Pontifice accipiendam comitatus fuerat : secunda adversus Mediolanenses comparata) postquam, igitur ad hanc evocatum ab Imperatore Henricum, captam excisamque Cremam, rebelantes Slavos ab eodem Henrico in patriam propterea reverso perdomitos narravit Helmoldus, tunc demum cum eo communicasse Imperatorem aut potestatem, olim scilicet indultam a Pontifice, restituendi, erigendi, conferendi quibus vellet Episcopatus. Flagitarit hanc facultatem Henricus, vel cum ex Italia discessit, vel cum compressos Slavorum motus Imperatori nuntiavit. Tunc ergo coactus est B. Evermodus Ducis clientelæ se subdere, non cum B. Vicelino et Emmehardo, cum quibus erat pontificatum adeptus, sed cum eorum successoribus, Bernone Mekelenburgensi, ac primo Suerinensi Episcopo, et Geroldo B. Vicelini successore, dein Lubecensi. De his ita cap. 88 Helmoldus : Et posuit Dux Episcopos in terra Obotritorum Dominum Bernonem, qui defuncto Emmehardo Magnopolitanæ præsedet Ecclesiæ. Porro Magnopolis ipsa est Mikelenburg. Et subscripsit in dotem Magnopolitanæ Ecclesiæ ccc mansos, sicut antea fecerat Racesburgensi et Aldenburgensi Ecclesiæ. Et facta postulatione obtinuit apud Cæsarem auctoritatem, Episcopatus suscitare, dare et confirmare in omni terra Slavorum, quam vel ipse vel progenitores sui subjugaverint in clypeo suo et jure belli. Quamobrem vocavit Dominum Geroldum Aldenburgensem, Dominum Evermodum Racisburgensem, Dominum Bernonem Magnopolitanum, ut reciperent ab eo dignitates suas, et applicarentur ei per hominis exhibitionem, sicut mos est fieri Imperatori. Qui licet hanc impositionem difficillimam indicarent, cesserunt tamen propter eum qui se humiliavit propter nos, et ne novella Ecclesia caperet detrimentum.*

sed cum Imperator Duci suam auctoritatem communicasset,

invitus cessit :

Duce curante, Decimas percipit.

22 Hinc colligi videtur, B. Evermodum id illi obsequium antea non exhibuisse : quid enim opus fuisset iterare? Nisi fortassis ad quamdam magnificentiæ ostentationem id fieri Dux voluerit. Ceterum id obsequium liberaliter est muneratus. Et dedit ei Dux, inquit Helmoldus, privilegia de possessionibus et de redditibus et de justitiis. Et præcepit Dux Slavis, qui remanserant in terra Wagirorum, Polaborum, Obotritorum, Kycinorum, ut solverent redditus Episcopales, qui solvuntur apud Polonos et Pomeranos, hoc est, de aratro tres modios siliginis, et xii nummos monetæ publicæ.

C § III. Alia a B. Evermodo gesta : mors ejus, miracula, translatio.

sepelivit B. Vicelinum

Hactenus de B. Evermodi inauguratione egimus, deque clientelæ, qua Dux eum sibi obstrinxit, professione. Nunc reliqua ab eo gesta prosequamur. Cum in Italia Dux esset, Fredericum Ænobarbum illuc anno cxccliv secutus, B. Vicelini funus procuravit Evermodus. Ita cap. 79 idem Helmoldus : Post hæc abiit Dux noster in Italiam cum Rege pro corona imperiali. Quo absente Vicelinus Episcopus ingravescente morbo diem clausit extremum. Obiit autem ii Idus Decembris, anno videlicet cxccliv. Sedit autem in Episcopatu annis v, hebdomadis ix. Corpus ejus tumulatum est in Falderensi ecclesia, præsentem scilicet Domino Racisburgensi Episcopo, et officium consummante.

multas ædificat ecclesias,

24 Quem interea labore suo omni curisque pontificalibus fructum Evermodus reportavit, indicat cap. 84 scriptor idem his verbis : Sed et in terra Polaborum multiplicatæ sunt ecclesiæ, instantia Domini Evermodi, et Henrici Comitis de Racisburg. Diversus hic est a Duce Henrico. Sed adhuc eradicanda quædam

flagitia erant : nam prædas Slavorum, ut subnectit, D necdum inhibere poterant : siquidem adhuc mare transfretabant, et vastabant terram Danorum : necdum recesserant a peccatis patrum suorum. Et cap. 92. Porro Henricus Comes de Racesburg, quæ est in terra Polaborum, adduxit multitudinem populorum de Westfalia, ut incolerent terram Polaborum, et divisit eis terram in funiculo distributionis. Et ædificaverunt ecclesias, et subministraverunt decimas fructuum suorum ad cultum domus Dei. Et plantatum est opus Dei temporibus Henrici in terra Polaborum, sed temporibus Bernhardi filii ejus abundantius consummatum.

firmatas dein Westphalorum coloniis

25 De eadem Ecclesiæ amplificatione ita scribit Arnoldus Lubecensis in Supplemento Helmoldi, sive Chronici Slavorum lib. 2 cap. 1. Henricus Dux Saxonie atque Bavariæ, super omnes qui ante ipsum fuerunt, duritiam Slavicam perdomuit, et non solum ad tributa solvenda coegit, sed etiam erga veri Dei cultum, relictis superstitionibus idololatriæ, humiliatis cervicibus promptissimos fecit. Pacem etiam maximam in omni terra Slavorum firmavit : et omnes provinciæ aquilonares Wagirorum, Holzatorum, Polaborum, Obotritorum, otio et quiete vacabant : et prohibita sunt furta et latrocinia terra marique : et fruebantur mercationibus et negotiationibus mutuis, et habitabat unusquisque sub vite et ficu sua, præsidente in Racesburg Reverendissimo Patre Evermodo Episcopo ; in Lubeke vero Conrado Episcopo, viro illustri ; in Zuerin quoque Bernone, viro religioso : qui Ecclesias novellæ plantationis, quas Henricus Dux memoratus instituit, Domino incrementum dante, doctrina plantare et opere irrigare instantissime satagebant.

impeditis sceleribus,

populos egregie instruit :

26 Cum Conradus Lubecensis Episcopus, Geroldi, cujus jam mentio facta est, frater ac successor, Ducem Henricum ad terram sanctam secutus, anno cxcclxxii Tyri decessisset, electus a Canonicis est Henricus monasterii S. Ægidii in urbe Brunswicensi Abbas, genere Brabantinus, incomparabili litteratura vir, ut Wandalix lib. 5 cap. 41 scribit Krantzius. Hic ergo, ut cap. 18 habet Arnoldus, venit ad Ducem Luneburg, et accipiens ab eo investituram pontificalem, cum honore deductus Lubeke, et devotissime susceptus a Clero et ab omni populo, in Nativitate B. Joannis Baptistæ, præsentem Duce, consecratus est a Domino Walone Havelbergensi, et a Dn. Evermodo Raceburgensi, et a Dn. Bernone Suerinensi. Krantzius Bernonem Episcopum Suerinensem vocat, quia Megalopoli Suerinam Sedes translata : sed idem Walonem Halberstadensem facit, quæ Ecclesia ab Havelbergensi multum discrepat, et tunc Episcopum habebat Udalicum, de quo alibi multa idem Arnoldus.

Henricum Brabantinum Lubecæ Episcopum consecrat an. 1172.

27 Tandem obitum Evermodi ita commemorat Arnoldus eodem lib. 2 cap. 26. Tunc etiam temporis beatæ memoriæ Evermodus, Episcopus Raceburgensis, mortuus est, sed, sicut fidelium devotioni placet, vivit in Christo : quia religiosam vitam ducens, in sanctitate et justitia usque in finem perseverabat, ita ut (sicut quidam asserunt) eo adhuc vivente, Deus per eum virtutes quasdam signorum operatus fuerit. Et quia opportunitas se obtulit non prætereunda sunt silentio, quæ fidelium relatione didicimus. Accidit ut quodam tempore Henricus Comes de Raceburg, cujus temporibus idem Præsul a Duce Henrico ad Episcopatum vocatus fuerat, duos captivos haberet insignes de Frisia. Quos cum multum tyrannico more tormentaret ; Episcopus eis compatiens, sæpius Comitem, ut eos absolveret, exorabat. Sed ille nulla motus miseratione non minus eis parcebat. Inter hæc Paschalis dies supervenit : et captivi pro reverentia festi divinis intererant, sub custodia tamen durissime compediti. Cumque Episcopus facta aspersione

moritur,

miraculis clarus :

vincula captivorum aqua benedicta solvit,

A aspersione ad eos devenisset, bojam aqua benedicta, miseratione ductus aspersit, his usus verbis : DOMINUS ERIGIT ELISOS, DOMINUS SOLVIT COMPEDITOS. Et statim cum magno strepitu boja discrepuit, et illi soluti Deum glorificabant. Hæc in monte S. Georgii acta sunt, ubi tunc Episcopi Sedes erat, quæ necdum ut nunc per Deum incrementum acceperat. Boja vero ad indicium rei gestæ in ecclesia multis diebus pependit. *Eadem narrat Krantzius lib. 5 Wandalia cap. 42.*

28 *Pergit Arnoldus* : Alio quoque tempore Præsul memoratus cum Dn. Hartvico Bremensi Archiepiscopo, qui pro sua generositate dicebatur Magnus, in Thetmarchia erat in quodam celebri colloquio. Cumque vir Dei Missam publicam, præsentem Archiepiscopo, celebraret, accidit ut effusione sanguinis facta, quidam Thetmarcus quemdam de melioribus terræ occidisset. Quod cum innotuisset Episcopo, ad reconciliationem laborare studebat, ut moris est inter Missarum solennia : illumque, cujus cognatum occiderat, obnixè deprecabatur, ut proximo indulgeret, replicans de oratione Dominica, Dimitte nobis debita nostra etc. Cumque ille tumida mente induratus hæc non reputaret ; Episcopus de ambone descendens, ad ipsum accessit, et cum Sanctorum reliquiis ad pedes ejus se obtulit. Cumque ille juramentis terribilibus per Deum et Matrem et aliorum Sanctorum nomina seipsum constringeret, numquam se dimissurum ; Episcopus pro benedictione contradicenti alapam maximam dedit : et ille promptissime extensis manibus, quod petebatur, annuit, et proximum in pace recepit. Quod divinitus factum credimus, perque alapam dæmonem ab homine fugatum. Similia in libro Dialogorum B. Gregorii inveniuntur : ut quædam sanctimonialis rusticum quemdam a dæmone liberavit. Beatus etiam Benedictus monachum, qui dæmonem sequebatur, plaga virgæ sanavit : non quod dæmones alapis vel virgis cædantur, cum sint incorporei, sed pietas Dei et virtus orationis ibi intelligitur. His aliisque virtutum indiciiis credimus Episcopum jam dictum vivere in Christo.

29 *Eadem narrat loco citato Krantzius, sed brevius aliquanto. Qui et Metropolis lib. 6 cap. 28 de eodem Evermodo ita scribit* : Multa præclara feruntur de hoc Pontifice, ex quibus quædam signavimus in nostra Wandalia : inde repetat, qui nosse volet. Unum præcipuum, quod cum in pontificalibus quippiam operis nudis manibus esset factururus, chirothecas pontificales deposuit, ut ipsi videbatur, in locum paratum : festinans autem ad id quod erat gerendum, non attendit ubi posuerit. Inventæ sunt autem in aere pendere sine adminiculo : quod stuporem visentibus incussit. Multa sunt ejus generis signa, quæ in conspectu gentis in fide firmandæ facta sunt, ad exemplum Apostolorum et deinceps apostolicorum per Ecclesiam virorum : quia tum linguis loquebantur novis, fulsere miraculis, donec firmaretur Christi fides. Idem quoque istis temporibus in ista gente usu venit.

30 Quo tempore obierit B. Evermodus ita colligi ex Krantzio potest. *Wandalia lib. 5 cap. 41 de Henrico Brabantino Episcopo Lubecensi ita scribit* : Iste vero Pontifex in urbe Lubica Divi Benedicti sui Ordinis erexit monasterium virorum, eo nimirum anno quo pax integraretur inter Sacerdotium et Regnum, Papam et Imperatorem, hoc est, post mille centum lxxvii, proque tenui rerum suarum facultate idem dotavit monasterium, ubi etiam sepultus expectat novissimam tubam. *Quibus immediate subjungit cap.*

42 Evermodus Raceburgensis Pontifex eo etiam D tempore vitam finivit. *Pax autem illa inter Alexandrum III Papam et Fredericum I Imp. facta est anno cxcclxxvii die Dominica xxiv Julii, uti ad eum annum Baronius num. 67 ex illius temporis scriptore. Hinc confici videtur, B. Evermodum anno sequenti cxcclxxviii xvii Februarii obiisse. Quod ex Arnolde confirmatur, cap. 27 ita scribente* : Circa idem tempus, quo mortuus Evermodus, mortuus est et Balduinus Archiepiscopus Bremensis. *Atqui mortuus est Balduinus anno cxcclxxviii, ut diserte affirmat Krantzius lib. 7 Metrop. cap. 4.*

31 B. Evermodi elevatas postea reliquias, ac successoris ejus B. Isfridi, atque in una simul capsula in choro collocatas, § 1 num. 2 ex Krantzio retulimus. *Gabriel Bucelinus parte 1 Germaniæ sacræ successorem Evermodi S. Isfridum appellat, ipsum, sine ullo sacratiore titulo, Evermodum sive Evervoldum. Pares habitum vitæ innocenter actæ meritis, tum honoribus, quibus eorum exuvias grata posteritas prosecuta, ut ostendimus.*

32 Inscriptum Evermodi nomen, ut supra quoque indicavimus, recentiorum auctorum Martyrologiis. *Joannes Chrysostomus vander Sterre in Natatibus SS. Ord. Præmonstrat. an cxcxcxii editis ita habet ad xvii Februarii* : In Saxonia Natalis B. Evermodi secundi Raceburgensis Ep. et Conf. Ord. Præmonstrat. Apostoli Wandalorum. Qui beatissimo Patri Norberto secundum se sodalem adjungens, individuus ipsi deinceps comes adhæsit, et ex Præposito S. Mariæ Magdeburgensis, ferocibus Wandalis Antistes datus, plurimis tandem virtutibus et miraculis gloriosus, ad cælos migravit. *Autbertus Miræus in Fastis Belgicis eodem cxcxcxii anno vulgatis, ad xiii Novembris plures enumerat sanctitatis opinione claros, ex Ordine Præmonstratensi, interque eos B. Evermodum, ex intimis S. Norberti sociis etc. De eo egerat antea in Chronico Præmonstrat. et Beatum quoque vocat, recitatis ex Krantzio miraculis. Ægidius Gelenius lib. 4 de Colonia Agrippinæ magnitudine, sive in sacris Fastis, ita habet ad xvii Februar. Eodem die B. Evermodi Ep. quem S. Norbertus collegam habuit, et Razenburgensi Cathedræ præfecit. Imo jam xv anni ab S. Norberti obitu fluxerant, cum Evermodus ad eam Cathedram evectus est. Non video tamen cur ille annumerari Coloniensibus Sanctis debeat. Quod in eam urbem aliquando cum S. Norberto venerit, atque etiam Antverpiam, scribit quidem Joannes Pagius, sed haud omnino certa conjectura : uti et alia de abstinentia, ceteraque mortificatione, qua idem vir sanctus et Canonici Raceburgenses, qui erant omnes Ordinis Præmonstratensis, sese macerarint. Sed in eo præsertim haud leviter offendit, quod B. Evermodum affirmet Raceburgo ad Polabos et Wandalos, in Borealibus provinciis degentes, esse profectum, ubi paucorum annorum spatio innumerabilis eorum multitudo ad fidem orthodoxam accesserit : ac tandem cum sentiret corporis sui dissolutionem non longe abesse, Raceburgum rediisse. Quasi non ipsum Raceburgum Polaborum in Wandalia urbs fuerit. Breviorem quam Pagius B. Evermodi Vitam concinnavit Arnoldus Rayssius in Auctario ad Molani Natales, ex monumentis monasterii Parcensis juxta Lovanium. Inscrispsit eum, ut antea diximus, Martyrologio Gallicano Andreas Saussaius, S. Evermodum nuncupans, atque insigni elogio celebrans : in hoc tamen lapsus etiam ipse, quod illum affirmet, ubi Wandalis tradidisset pietatis Christianæ instituta, demum Raceburgum rediisse : quasi non in Wandalia esset Raceburgum.*

AUCTORE J. B.

ejus et B. Isfridi reliquiæ translatae :

nomen inscriptum Martyrologiis :

E

F

in his quædam correctæ.

XVIII FEBRUARIIL.

SANCTI QUI XII KALENDAS MARTII COLUNTUR.

ANIMADV. PAP. 4

SANCTUS SIMEON, Episcopus Hierosolymorum, Martyr.
Sancti Martyres Leontini in Sicilia.

S. Leo, } Martyres Patarae in
S. Paregorius, } Lycia.

S. Maximus Comes rei
privatae,

S. Claudius Clarissimus,

ejus frater,
S. Præpedigna Claudii

uxor,
S. Alexander, } filii,

S. Cutia, }
S. Epimeneus, vel Pimenius, Presbyter Mar-
tyr, Brixiae in Italia.

S. Lucius,

S. Silvanus,

S. Rutulus,

S. Classicus,

S. Secundinus,

S. Maximus,

S. Fructulus,

S. Damasus,

S. Paulus,

S. Martialis,

Martyres, Romae.

Martyres in Africa.

S. Marcellus,

S. Macrobius,

S. Geminus,

S. Romulus,

S. Silvina,

S. Carsicius,

S. Fructulus,

S. Legontius, Episcopus Metensis in Bel-
gica I.

S. Constantia, Constantini

Magni filia,

S. Attica,

S. Artemia,

S. Flavianus, Episcopus Constantinopolita-
nus Mart.S. Helladius, Archiepiscopus Toletanus in
Hispania.

S. Culanus, Episcopus in Hibernia.

S. Colmanus, Episcopus Lindisfarnensis in
Anglia.S. Angilbertus, Abbas Centulensis in Bel-
gica II.S. Theotonius Presbyter, Prior monasterii
Canonicorum Regularium sanctae Crucis
Conimbricæ in Lusitania.

Martyres.

Virgines Ro-
mæ.sorores, filiae
S. Gallicani,

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctus Speusippus et Socii, Martyres Lugdu-
ni. *Ferrarius. Sunt hi tergemini fratres, de
quibus actum* xvii Januarii.

S. Germanicus Martyr Smyrnæ, qui in ipso
ætatis flore, Antonino Vero Imperatore, eximia
et singulari animi constantia teterrimam mortem
pro Christo Domino pertulit. *Galesinius et Cani-
sius. Martyrium retulimus* xix Januarii.

S. Germiniani Episcopi commemoratio Mutinæ ob
miraculum ab eo hac die perpetratum. *Ferra-
rius. Legitur miraculum Mutinæ mirabiliter de-
fensæ in Vita cap. 3* xxxi Januarii.

S. Sigon Episcopus Arvernensis refertur hoc die ab
eodem Ferrario et Sigonius nuncupatur. *De eo
egimus* x Februarii.

Mansuetus Episcopus Trevirensis legitur in recen-
tiori quodam MS. Carthusiæ Bruxellensis ad hunc
diem, fuisse traditur vii illius Sedis Episcopus.
Quamvis autem vix dubium sit, quin, ut heroicis il-
lis temporibus Antistites plerique, sanctitatis gloria
et publica veneratione celebratus sit; tamen quia
nusquam hactenus nomen ejus in sacris Fastis repe-
rimus, et huic scripto soli haud satis fidimus, ejus
nomen tantisper omittimus.

S. Primus junctus est a Galesinio quinque Martyri-
bus, Claudio, Maximo et sociis, ex quodam (ut
ait) MS. codice. Nulla ejus in Actis aut aliis Mar-
tyrologiis hoc die mentio. xvi Febr. et aliis diebus
dedimus Primos aliquot.

Gurdianus, Criscentia, cum aliis. Ita Martyrolo-
gium parvum, sed satis antiquum, monasterii S. Ma-
ximini. Silent alia Martyrologia. Est Gordianus, qui
cum S. Epimacho x Maii colitur, Romæ occisus.
Alius item Gordianus cum Valeriano et Macrino
Novioduni passus xvii Septembris: quo itidem die
S. Crescentio cum Narcisso inter Romanos Marty-

res censetur. Sed et Crescentia cum SS. Vito et
Modesto xv Junii colitur. Qui tamen ii sint quo-
rum hic mentio fit, nos latet.

Abydus Episcopus tempore Diocletiani et Maximiani.
*Kalendarium Copticum MS. Quis hic sit, in silen-
tio aliorum scriptorum, qui fas sit conjectare?*

Lazarus Abbas, } cœnobii S. Petri Ferentini in valle
Joannes monachus } Suppegna territorii Spoletini,
vixerunt seculo Christi vi, relati ad hunc diem a Ja-
cobillo inter Sanctos Umbriæ, Sanctique appellati:
dicunturque corpora eorum honestiore loco collocata,
cum antiqua inscriptione, quæ non additur. Silet de
iis Ferrarius in suis Catalogis, silent et alia nostra
Martyrologia.

Molibba, seu Molibæus in regione de Hibbetach in
Ultonia, adscriptus nonnullis Fastis Hibernicis ad
hunc diem apud Colganum, qui annotat in Tamlac-
tensi Martyrol. ab alio S. Molibba Episcopo non
distingui, non tamen, quo die Episcopus colatur, ap-
posuit.

S. Eudelmæ sacrae Virginis Solennitas in Anglia.
*Witfordus in Martyrol. Anglice edito. Ejus alibi
non reperimus mentionem, nec in Martyrologio An-
glicano Wilsoni.*

Joannes Archiepiscopus Salisburgensis in Germa-
nia, sed natione Anglus, adscriptus est Wilsoni
Martyrologio, et ob hujus auctoritatem Catalogo
Sanctorum Ferrarii, Sanctusque appellatur. At
xvi Febr. refertur a Menardo et Maihew, quo die
et nos fusius inter Prætermisissos de eo egimus.

Manegoldus hoc die Martyrologiis monasticis Wionis,
Menardi, Dorganii inscriptus est, et Sanctus dici-
tur ob auctoritatem Bertoldi Constantiensis, in Ap-
pendice Chronici Hermannii Contracti ad annum
ciccx ita scribentis: In Alemannia venerabilis
Abbas Manegoldus de monasterio S. Georgii, a
monacho

monacho suo in eodem loco (heu!) miserabiliter occiditur, et sibi quidem ad perpetuam salutem, sed monacho ad certissimam damnationem. Occisus est autem xv. Kalend. Martii, ubi eo anno coeptum fuit jejunium. Supervixit tamen usque in Sabbatum cum magna devotione suum amplectens martyrium. Nam xii Kalend. Martii diem clausit extremum. *Hæc Bertholdus, qui ad dictum annum Chronicon finit. Causa necis, qua præcipue niti martyrii titulus debet, non indicatur. Ferrarius Maingoldum appellat, et cum aliis Sanctum nuncupat, ac tabulas monasterii citat, illudque ait in Suevia situm ad Silvam-nigram. Illud scilicet quod Bucelinus part. 2 Germaniæ sacræ vocat S. Georgii Herciniæ, additque monasterio desolato Abbatem cum suis in oppido Willingensi commorari. Eundem Beatum vocat Chrysostomus Henriquez, inscripsitque Menologio Cisterciensi, quasi illud monasterium esset Ordinis Cisterciensis. Prævit, ab eo citatus, Philippus Seguinus in Catalogo Sanctorum Ordinis ejusdem. Verum cum Manegoldus occideretur, Morimundi monasterium, ex cujus linea illud S. Georgii prodiisse asseritur, necdum extabat anno cxcxv coeptum extrui. Bucelinus contra hujus S. Georgii in Hercinia cœnobii exordium refert ad annum dcccxi, memoratque varios Abbates sanctitate conspicuos, nulla facta Manegoldi mentione. Forsan ex ejus Martyrologio, quod a prælo expectamus, aliquid certius eruetur.*

Silvanus fuit quidam S. Bernardi in Claravalle discipulus, miraculis et visis cœlestibus illustratus, ut testatur B. Richardus de Adweert ejusdem instituti prope Groningam in Frisia monachus, in epistola ad quemdam monachum Ebersbacensem, (quam Chrysostomus Henriquez in Fasciculo SS. Ord. Cisterc. tom. 2 dist. 35 cap. 6 recitat) ipso adhuc vivente Silvano scripta anno cxcclxxviii. Hujus alioquin Silvani (quod tom. 2 Annal. Ordinis ad annum. 1154 cap. 2 num. 4. Angelus Manrique vehementer miratur) neque in Vita S. Bernardi, neque in libro Sepulchrorum Clarævallis, neque in eo qui Exordium Ordinis inscribitur, neque in Dialogis Cæsarii, vel levissima mentio fit: neque constat, quo die, anno, loco, ratione mortuus sit. Extat tamen nomen ejus in Indice SS. ac BB. Ord. Cisterc. qui sub finem Missalis ejusdem Ord. anno cxcxcvi Parisiis excusi, reperitur; quem Indicem edidit idem Chrysostomus tom. 2 Fasciculi dist. 26 cap. ultimo, et Hugo Menardus in altera appendice Martyrologii Benedictini. In eo Indice canonizatus dicitur Silvanus a Cælestino iii Papa: et hujus de ea re litteras extare ait Chrysostomus: mirum cur non eas ediderit, aut ubi extent indicarit. Molanus in appendice ad Usuardum, eundem Indicem Cisterciensium citat, et ex eo Silvanum Sanctum vocat. Kalendarium SS. et BB. Ordinis Cister. Divisione editum, et Chrysostomus, xviii Februarii ejus natalem locant, ac post eos Saussains. Merito lucem majorem requirimus, de Silvani morte et canonizatione: neque enim cujus auctoritatis sit index ille, satis constat.

Joannes a S. Torcasio Ordinis Minorum, eximius verbi divini præco, in insula Canaria anno ccccc-lxxxiv, aut ut alii, anno sequente obiit, miraculis clarus: cujus caput sub altari majori conspicitur, aliæ Reliquiæ aliis in locis in veneratione habentur, cor in Escuriaco monasterio adservatur, a Rege Catholico Philippo ii monachis donatum. De eo post Marcum Ulyssipponensem, Barezzum et Gonzagam scribit Arturus a Monasterio in Franciscano Martyrol. et cum Gonzaga Beatum indigetat. At Waddingus tom. 7 Annal. Minorum ab aliquot solum annis edito, an. 1485, num. 6 virum pium et prudentem appellat, et in Catalogo Beatorum, quem in Indice

contexit, et in quo alios viginti enumerat, hunc Joannem prætermittit.

S. Publius, Martyres in Africa referuntur die xix
S. Julianus, Februarii. Ex his S. Publius cum
S. Marcellus, x sociis inscriptus hoc die Marty-
S. Tullius, rologio MS. Trevirensi SS. Pu-
S. Lampasius, blius et Julianus Marchianensi.
S. Majulus, Idem et Marcellus in Aquicinc-
S. Baraceus, tino juncti sunt Martyribus, qui
aliique. hoc die coluntur. In eodem Aquicinctino et Auctario Hermannii Greven memorantur
Tullus, sive Tullius, Lampasius, Marolus, sive
Majulus. In eodem Auctario etiam habentur Marcel-
lus et Berethous, quialii Baraceus, seu Baracheus
est, de quibus agemus xix Febr.

S. Gabinus Presbyter et Martyr hoc die in quibusdam
MSS. Martyrologiis, ut monasteriorum Marchia-
nensis et Aquicinctini in Belgio, S. Maximini Tre-
viris etc. reponitur cum SS. Claudio, Maximo aliis-
que, quorum ipsi communia sunt acta. Sed colitur
ipse xix Febr.

S. Tharasius Episcopus Constantinopolitanus hoc die NOT 3.
obiit: at colitur die, quo sepultus est, xxv Febr.

S. Eduardi Regis Anglorum et Martyris corpus ad
celeberrimum Sceptoniense sanctimonialium monas-
terium, quod atavus ejus Alfredus Rex in Comitatu
Dorcestriæ condiderat, proximo post obitum anno,
hoc die translatus esse dicitur in Vita et ad hunc
diem in Martyrologio Anglicano Wilsoni secundæ
editionis, in Trophæis Benedictinorum Anglorum
Edouardi Maiheto, et Floribus Anglicanis Hieronymi
Porteri. Dies natalis est xviii Martii.

S. Agapetus Episcopus Synnadæ, Confessor et Thau-
maturgus, qui fertur et montes transtulisse et mor-
tuos resuscitasse, colitur hoc die a Græcis in Me-
næis et apud Cytheræum, a Latinis vero xx Martii.

Lazara, Lasra, seu Lassara, Virgo Hiberna in
Gleanmedhoin, inscripta Martyrologio MS. Tam-
lactensi et Mariani Gormani, hoc die. Colganus an-
notat. 21 ad 2 Vitam S. Brigidæ pag. 543 memi-
nit S. Lassaræ filiæ Fergusii, filii Fethleimidii, et
nepotis Laogarii Regis, et floruisse circa an. ixxx
in finibus Mediæ et Lageniæ: id constare ex Vita
S. Finiani Cluanerardensis xxiii Februarii, cujus
discipula fuit, ubi notat. 26 eadem conjicit ex Vita
S. Kierani, enumeratque xiv distinctos dies, quibus
aliqua Lasra aut Lassara colatur. Ad Vitam vero
S. Brigidæ asserit eandem referri in dictis ante
Martyrologiis ad xviii Februar. quo die de ea silet.
Sed Vitam ejus aliquam collegit editam ad diem,
quod tunc examinabimus, xxix Martii.

S. Pigmenius Presbyter, Martyres Romæ. Greven
S. Faustus, in Auctario Usuardi. Ab
aliis nullo indicato loco S. Pigmenius, Pimenius,
Prinenus solus refertur. Colitur hoc die S. Epime-
neus Presbyter et Martyr, cujus corpus Brixiz ad-
servatur: quem cum Ferrario eundem opinamur.
Ceterum SS. Epigmenius et Pigmenius Presbyteri
et Martyres Romani coluntur xxiv Martii.
Faustus Martyr Romanus alius xxiv Junii.
alius socius S. Boni Presbyteri i Augusti.

S. Leonis i Papæ festum anniversario divini officii
cultu celebrat hoc die Ecclesia Græca. Ita in no-
tis Galesiniis: ac patet ex magnis Græcorum Me-
næis, Anthologio, Horologio, Cytheræo aliisque
Græcis. At Latina Ecclesia xi Aprilis.

S. Itta, sive Iduberga, mater S. Gertrudis, refertur
hic in Kalendario MS. SS. Ord. S. Benedicti: coli-
tur viii Maii.

S. Austregisilus Episcopus Bituricensis inscriptus est
eidem Kalendario Benedictino: at pluribus aliis
xv Februarii, ut ibi dictum est. De eo agemus xx Maii.

Clarus eremita, qui Regis filius, Guilielmus antea
dictus,

- dictus, inter Lutetiam et Rotomagum, Dominae loci caecae oculorum usum reddidit poenitenti, quem precibus ademerat peccanti; his verbis memoratur a Dempstero in Menologio Scotico, qui et Molanum citat. Verum hic nullam ejus ad hunc diem facit mentionem, sed cum aliis, et eodem itidem Dempstero, in Menologio (qui idem in Historia Eccl. Scotorum cap. 251 confirmat) xviii Julii.
- Sanctorum bis millium Martyrum Ordinis Cisterciensis de Calatrava passio in Hispania, qui sub Jucaf Saracenorum Rege Christi nomen libere confitentes, et impios Mahumetis errores execrantes, variis suppliciorum generibus occisi, ad coelos feliciter emigrarunt. Ita totidem verbis Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi. Cladem Christianis in praelio apud Alarcos illatam fuisse Aera cccccxxiii, xv Kalend. Augusti, sedente Coelestino Papa iii asserit Rodericus Toletanus lib. 7 Rerum Hispan. cap. 29. (Est is annus Christi cxxxv) et Rex Jucaf, ab eo Joseph Mazemutus appellatur. Mariana lib. 11 Rerum Hispan. cap. 18 eundem annum signat et xiv Kalend. Augusti, ac diem Mercurii, qui convenit eo anno in xiv Kalend. Augusti, cyclo Solis xxviii, littera Dominicali A. Obtinuisse etiam Agarenum post praelium quaedam castra addit Rodericus: inter quae asserit Manrique tom. 3 Annal. Cister. an. 1195 cap. 2 num. 7 expugnatam ea die Calatravam, monachos, capellanos, militesque velut conclusos obtulisse infidelibus gladiis jugulandos: et quidem vulgus bis mille Martyres appellare, id est plurimos, quia incertus fuit numerus existentium in Calatrava. Silet de his Tamayus Salazar ad hunc diem et in prioribus tomis, forsitan relaturus, die quo interempti sunt xix Julii.
- S. Pantaleonis Martyris commemoratio apud Coloniam Agrippinam, quando caput ejus per Henricum militem Dominum de Ulmene, Constantino poli anno ccccviii Coloniam translatum est. Ita Martyrologium Coloniae an. 1490 excusum incipit diem xviii Februarii. Quo etiam die Greven Carthusianus Coloniensis in Auctario Usuardi, Gelenius in Fastis Coloniensibus, Canisius in Martyrol. German. de eadem capitis translatione agunt. Eodem die recolitur susceptionem reliquiarum S. Pantaleonis Martyris Parisiis in monasterio S. Dionysii tradit Saussains in Martyrol. Gall. additque ejus caput a legatis Caroli Magni ex Africa cum ossibus S. Cypriani advectum, hoc die venerabile esse Coloniae. Quae discutientur die ejus natali xxvii Julii.
- S. Martialis Episcopi depositio. Ita MS. Martyrol. monasterii S. Martini Tornaci, et MS. Calendarium nostrum. De eodem est versus Wandelberti, uti infra dicitur cum de sanctis Martyribus, inter quos Martialis est quidam, agemus. Hunc autem arbitramur potius esse S. Martialem Lemovicensem, qui colitur xxx Julii.
- Concordia Virgo. Felicius. S. Concordia Romana adscribitur xxii Februarii, in plurimis MSS. quae nobis videtur nutrix S. Hippolyti, uti illic dicitur. Eadem tamen a recenti auctore Virgo appellatur uti hic a Felicio. Colitur nutrix illa Hippolyti Concordia xiii Augusti.
- S. Joannis Baptistae caput Emesae repertum esse xii Kalendas Martii, imperantibus Marciano et Valentiniano Augustis, Vincomalo et Opilione Coss. legitur in Chronico Alexandrino. Annus is est ccccliii. Alii capud illud repertum esse xxiv Februarii asserunt, uti tum dicemus. De S. Joanne Baptista, ejusque reliquiis agemus xxix Augusti.
- S. Paphnutius Episcopus in Aegypto sub Maximiano Imperatore occisus memoratur a Richardo Witfordo hoc die. Colitur ad alios xi Septemb.
- S. Severinus Episcopus Trevirensis et Tungrensis inscribitur hoc die Auctario MS. cujusdam Carthusiani Bruxellensis ad Usuardum. Ast unus sit, an duo, alibi examinabimus, colunt Tungrenses eum xxii Octobris.
- Trevirenses xxiv Octobris et xxxi Decemb.
- S. Felix Episcopus Trevirensis in eodem MS. refertur. De Felice i Martyre agemus xxiv Octobr. de Felice ii xxvi Martii.
- S. Dionysius Episcopus Alexandrinus, multis confessionibus clarus, et diversitate passionum ac tormentis magnificus, memoratur in variis MSS. Martyrologiis, Trevirensi, Tornacensi, Bruxellensi, etc. Adone MS. et Florario: item Maurolyco et Felicio. At plures cum Beda, Usuardo, ac Martyrologio Romano eum ponunt xvii Novemb.
- S. Phileas, Episcopi Aegyptii, martyrium A-S. Hesychius, { Alexandriae passi referuntur in
S. Pachomius, { Martyrologio Witfordi. De S.
S. Theodorus, { Philea egimus iv Februarii. Qui cum aliis inscriptus iterum Martyrol. Romano xxvi Novemb.
- Bentivola, vel Bentivolius, a S. Severino Ord. Minorum insertus est ad hunc diem Martyrologio Franciscano Arturi a Monasterio, et Beatus appellatus, uti et a nonnullis aliis. Tradit vero Tossinianus eum die Nativitatis Christi mortuum esse. Quare cum nihil hactenus de aliquo cultu Ecclesiastico comprobatum habeamus, dicenda si quae sint, pertinent ad xxv Decemb.

DE S. SIMEONE HIEROSOLYMORUM EPISCOPO ET MARTYRE.

Commentarius historicus.

J. B.

§ I. S. Simeonis natalis, ordinatio, martyrium, genealogia.

AN. CVII
XVIII FEB.

S. Simeon
colitur 18 Feb.

Secundus Hierosolymorum Episcopus post S. Jacobum Apostolum, Alphæi filium, vulgo Minorem dictum, S. Simeon fuit, multis Simonetiam appellatus. Eum Ecclesia Romana, die xviii Februarii, officio trium Lectionum colit. Inscriptum hoc die ejus nomen omnibus fere Martyrologiis. Vetus Romanum a Rosweydo editum, et MS. S. Mariae ad Gradus Coloniae ita habent: Hierosolymis, Simeonis Ep. et Mart. MS. monasterii S. Martini Treviris: Hierosolymis Simeonis Episc. filii Cleophæ. Hic Hierosolymorum Episcopus, persecutione Trajani, crucis

supplicio consumptus est. Ado Viennen. et MS. Ecclesiae S. Lamberti Leodii: Hierosolymis B. Simeonis Ep. et Mart. qui traditur propinquus Salvatoris secundum carnem fuisse. Addunt Beda et Notherus: Constat tamen, quia Cleophas, cujus filius iste fuit, frater erat Joseph. Consentit aliud nostrum MS. per antiquum: Natalis B. Simeonis Ep. et Mart. qui propinquus Salvatoris secundum carnem extitisse dinoscitur, ac filius Cleophæ, qui fuit frater Joseph. MS. monasterii Centulensis, Bedæ præferens nomen: Hierosolymis B. Simeonis post Jacobum Apostolum mox Episcopi, qui traditur propinquus Salvatoris fuisse, qui cxx annorum crucis martyrium pertulit. Plenius ceteris Usuardus: Natalis B. Simeonis Ep. et Mart.

A Mart. qui propinquus Salvatoris secundum carnem extitisse dinoscitur, ac filius Cleophæ, qui fuit frater Joseph. Hic Hierosolymorum Episcopus post Jacobum fratrem Domini ordinatus, persecutione Trajani, multis suppliciis affectus, martyrio consummatus est, omnibus, qui aderant, et ipso Judice mirantibus, ut cxx annorum senex crucis supplicium pertulisset. *Ita habent exemplaria omnia MSS. et excusa: nisi quod quædam Simeonem, alia Simonem appellant. Eadem extant in Martyrol. Romano, pauculis verbis mutatis. Ejus quoque meminere Maurolycus, Galesinius, Canisius, Felicius, Ghinius.*

a Græcis 27
Aprilis:

2 Græci xxvii Aprilis eum venerantur. Quo die Menologium ab Henr. Canisio editum: Hierosolymis sancti Martyris Simeonis Episcopi Hierosolymorum, consanguinei Domini Jesu Christi. Post multos cruciatus, cruci affixus, martyrii coronam consecutus est. *Luculentius elogium habent Menæa, Anthologium Arcudii, Cytheræus. Id hic edendum videtur, etsi minime probamus, quod in eo S. Simeon privignus Deiparæ constituitur, filius S. Josephi, quem gravissimi Potres virginitatem per omnem vitam custodisse tradunt, ut alibi dicemus. Ita ergo habent citati codices:*

3 Filius hic erat Josephi sponsi (Deiparæ) frater Jacobi. Hunc Christus Deus noster assumpsit, ac fratrem nominavit, et Sacerdotem consecravit, ut ipsius gloriosam præsentiam, sive adventum, prædicaret. Unde infinitis laboribus et sudoribus defatigatus, non ut mercenarius, sed ut fidelis pastor, thronum Hierosolymitanum exornavit, ipseque templum factus Spiritus sancti, templa idolorum evertit, implicitosque erroribus mortales ad lumen perduxit: ac demum multis gravibusque tormentis pro pietate toleratis, in crucem actus est, cum annos natus esset centum ac viginti: atque hinc ad desideratissimum Salvatorem suum Christum revertit. Geminum Beatus hic nomen obtinuit, Simon enim et Simeon vocatus est, et Jacobi Christique ipsius frater. *Mullis deinde eum encomiis celebrant eadem Menæa, in variis canticis atque odariis.*

4 Magis longe consentanea veritati sunt, quæ in historia Ecclesiastica de Simeone Eusebius prodidit, usus ad ea firmanda testimonio Hegesippi antiquissimi gravissimique scriptoris, cujus tamen intercidisse penitus existimantur lucubrationes. Ita ergo lib. 3 cap. 10 scribit Eusebius: Post Jacobi martyrium, ac paulo post secutum urbis Hierosolymitanæ excidium, feruntur Apostoli ac Discipuli Christi, qui adhuc in vivis tunc erant, e locis omnibus in unum convenisse, atque una cum iis quibus cum Domino secundum carnem intercedebat cognatio, (nam multi eorum supererant) habuisse in commune consilium, quis potissimum in Jacobi locum videretur subrogandus. Ibi uno consensu decreverunt, Simeonem filium Cleophæ (cujus in Evangelio mentio est) idoneum esse, qui illius Ecclesiæ Sedem susciperet. Ipsum autem aiunt Salvatoris fuisse patruelem, quippe Cleopha natum, fratre Josephi, ut Hegesippus scribit. *Hæc Eusebius.*

5 At Nicephorus Callistus lib. 3 cap. 16 scribit Συμεῶνα ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ Ἰησοῦ Κλοπᾶ γεννηθέντα, καὶ Μαρίας τῆς αὐτοῦ γυναικός. ἣν δὲ καὶ ἀδελφὴν τῆς θεοτόκου φασίν. ὥς σύννυμφον αὐτῆς οὔσαν, καὶ θυγατέρα, οὐκ ἐξ Ἀβνῆς καὶ τοῦ Γωακίμ, ἀλλὰ Σαλώμης καὶ Γωσὶφ. Simeonem ex Cleopha natum, patruo Christi, et Maria ejus conjuge, quam sororem Deiparæ aiunt fuisse, affinem nempe (quia mariti sui germano nupta fuerit) imo filiam, non ex Anna et Joakim, sed ex Salome et Joseph. Scimus plures Græcos existimasse S. Josephum, priusquam Virginem Deiparam sibi desponsaret, ex priori aliqua uxore liberos suscepisse: quod alibi refutabimus. Ad nostrum propositum satis est, S. Simeonem S. Cleophæ filium fuisse.

at non generi:

6 Longo tempore Ecclesiam Hierosolymorum administravit S. Simeon, qui anno demum Æræ vulgaris cvii, Trajani decimo, c. Sosio Senecione iv, et L. Licinio Sura iii Coss. martyrium consummarit. Ad quem annum ita scribit Eusebius in Chronico: Trajano adversus Christianos persecutionem movente, Simon filius Cleophæ, qui in Jerosolymis Episcopatum tenebat, crucifigitur, cui successit Justus.

7 Occasionem modumque martyrii idem ita exponit Eusebius lib. 3 historiæ Ecclesiast. cap. 26. Post Neronem ac Domitianum, sub Trajano, cujus nunc tempora exquirimus, sigillatim per singulas urbes, seditione multitudinis, contra nos excitata persecutio memoratur. In ea Simeonem Cleophæ filium, quem secundum Ecclesiæ Hierosolymitanæ creatum Episcopum supra docuimus, martyrio vitam finisse accepimus. Atque hujus rei testis est ille diem Hegesippus, cujus testimonio sæpius antea variis in locis usi sumus. Is cum de hæreticis quibusdam egisset, addit, Simeonem eo tempore ab iis malitiose accusatum, quod Christianus esset, per plures dies multis cæsum verberibus, ut Judex ipse quique in consilio erant, ejus tolerantia vehementer obstupescerent; tandem haud dissimilem Christi Passioni exitum sortitum esse.

8 Sed commodius fuerit, ipsummet scriptorem audire ista eadem ad verbum accurate explanantem. Quidam, inquit, ex illis hæreticorum sectis Simeonem Cleophæ filium accusant, quod et ab Davide duceret originem et Christianus esset: itaque martyrio perfunctus est, cum centum et viginti esset annorum, sub Trajano Imp. et Attico Consulari. Addit idem auctor, cum in eos, qui ex regia Judæorum stirpe progeniti essent, inquireretur, ipsosmet Simeonis accusatores, quod ex ea orti essent, delatos ac comprehensos fuisse. Simeonem eundem e numero fuisse illorum, qui Christum viderunt sermonesque illius audierunt, possit quispiam certa ratiocinatione colligere, tum longissimæ vitæ, quam egit, indicio, tum quod Evangeliorum liber Mariam Cleophæ nominet, cujus Cleophæ filium illum fuisse, jam antea dictum.

9 Idem auctor alios ex genere ortos unius eorum qui fratres Salvatoris habentur, cui Judas nomen, prodit ad Trajani imperium superfuisse, post testimonium quod sub Domitiano Christi fidei dederunt. Scribit autem in hunc modum: Veniunt et præsent Ecclesiis ut Martyres, et ex Christi Salvatoris genere orti, et alta in Ecclesia pace facta, ad Trajani usque imperium superstites fuerunt. Quousque etiam, quem antea diximus ex patruo Salvatoris natum, Simeon Cleophæ filius permansit: qui fraudulenter ab hæreticis apud Atticum Consularem eo nomine accusatus est. Qui cum multis diebus acerbas plagas perpeteretur, ita fidei Christi testimonium perhibuit, ut omnes una cum Consulari mirarentur, senem centum ac viginti annorum, ita fortiter tormenta perferre. Tandem mandatum ut in crucem ageretur.

10 Quod ait hic Hegesippus, quosdam ex Judæ, fratris Domini, stirpe ortos, tunc adhuc in vivis fuisse, qui sub Domitiano fidei testimonium tribuerant, hoc uberius apud eundem Eusebium libro eodem cap. 15 commemorat, quod aliquanto strictius reddidit Ruffinus lib. 3 cap. 18 et 19 his verbis: Apud ipsum vero Domitianum, cum jussisset omnes perimi, qui de genere David et regia stirpe descenderent, vetus traditio tenet, quod delati sint quidam quasi essent de posteritate Judæ, quem fratrem fuisse Salvatoris secundum carnem tradunt: quique duplici urgebantur invidia, velut qui ex David genere et ex ipsius Christi propinquitate descenderent. Quæ Hegesippus per ordinem his verbis refert: Adhuc autem vivebant quidam de carnali genere Domini nostri, nepotes

D
AUCTORE J. B.

martyrium
subit an. 107

accusatur ab
hæreticis

quod Christianus
esset,

E

et ex stirpe
Davidis:

fuerat auditor
Christi:

F

constanter fert
tormenta.

Adhuc tunc vi-
vebant nepotes
Judæ fratris
Domini,

AUCTORE J. B.
qui an. 96 fi-
dem palam
confessi,
tamen dimissi
erant.

Josephi Scali-
geri censura
frivola,

quod Judas
ille non nomi-
netur in Evan-
gelio ;

et falsa, quasi
soli duo tunc
de stirpe Da-
vid fuerint.

Non ipse ad
Trajani tempo-
ra vixit Judas,
sed nepotes
ejus.

A potes Judæ ejus qui secundum carnem frater Domini dicebatur. Quos quidam detulere tamquam ex David stirpe venientes. Hos Revocatus quidam nomine, qui in hoc missus fuerat, perducit ad Domitianum Cæsarem. Ac paullo inferius : Ad hæc Domitianus, cum neque in eis quidquam criminis inveniret, et utilitatem eorum, quam maxime abire eos liberos jubet.

11 Josephus Scaliger in Animadversionibus ad Chronicon Eusebii, ubi hic ad annum xvi Domitiani ista habet, Domitianus eos qui de genere David erant, interfici præcepit, ut nullus Judæorum regni reliquus foret; adnotat : Ex Hegesippo : qui erant de genere Domini, nepotes Judæ illius, qui secundum carnem dicebatur frater ipsius. Ac paullo post illud verius observat ex iisdem Eusebio et Hegesippo, duos eo tempore superfuisse de illis posteris Judæ fratris Domini. Ac deinde exclamat : Mirum vero istius Judæ fratris Domini Evangelistas nusquam meminisse. Sed omnem admirationem superat, posteritatem Davidis eo tempore ad duos tantum redactam fuisse, et, quod cum omni historia pugnat, nullam posteritatem Davidis sub Domitiano fuisse, nisi eos qui a Juda fratre Domini, si quidem ullus fuit, prognati erant. Ita ille, seu solito studio alios allatrundi, seu negligenter expensis auctorum locis. Demus sane, quod videtur S. Hieronymus sentire, Judam Apostolum intelligi qui Marci 6. 3 nominatur, ubi Judæi ita loquuntur : Nonne hic est faber, filius Mariæ, frater Jacobi et Joseph et Judæ et Simonis : at possetne Scaliger perspicue probare, ejus non fuisse nepotes, illos quorum meminit Hegesippus? Non et alius esse potuit Judas, cujus non sit ab Evangelistis proditum nomen, uti in Actis est Judas, qui et Barsabas dictus? Si Judas ille et ceteri fratres Domini Marci 6 recensiti Apostoli fuere, certum est et alios extitisse fratres Domini, qui Apostoli non erant. Nam Joan. 7. 3 fratres erant Domini quidam, qui in eum necdum credebant : cum tamen crederent Apostoli. Nec est cur necessario debuerint omnium fratrum Domini nomina exprimi in Evangelio, non magis quam SS. Joachim et Annæ parentum Dei-paræ. Nec id reor sano cuiquam mirum videri. Alterum, (ut ipsius Scaligeri sensu loquar) maximam mihi movet admirationem, quod Hegesippum et Eusebium putet asserere, duos illos dumtaxat superfuisse ex stirpe David, cum præter eos Simeonem dicant ex eadem stirpe ortum ad Trajani tempora vixisse, ipsosque ejus accusatores, quod ex eodem genere essent, comprehensos.

B Omitto quæ subdit Scaliger de Judæorum Æchmalotarchis, sive bello olim captorum Præsidibus, a Salatielis ætate ad annum Christi 1000 Babylone ex Davidis stirpe creatis, ac deinceps ad nostram ætatem in Bagded civitate. Hausta illa ex vanissimis Judæorum commentis.

12 Nicephorus Callistus lib. 3 cap. 16 S. Simeonis martyrium narrat, eadem fere ratione qua Eusebius, citato itidem Hegesippo : sed vehementer eum ratio fefellit, dum Judam ipsum scripsit ad eadem tempora pervenisse, quod de ejus nepotibus Hegesippus prodidit. De horum sub Domitiano confessione ita scribit : μετὰ τὴν ἤδη πρότερον ἱστορηθεῖσαν αὐτῷ ὑπὲρ τῆς εἰς χριστὸν πίστεως ἐπὶ Δομετιανοῦ μαρτυρίαν, post id, quod ante exposuit, quorundam sub Domitiano pro fide in Christum peractum martyrium. Illud scribit Hegesippus, ex eoque Eusebius, ad tempora usque Trajani superstites fuisse Judæ fratris Domini nepotes, qui egregie fidem coram ipso Domitiano confessi, ab eo liberi fuerant dimissi, ut antea dictum.

§ II. S. Simeonis Episc. M. reliquiæ Bruxellis et alibi.

Hæc de S. Simeonis Ep. M. prosapia, ordinatione,

martyrio, natali, dicta sunt. De reliquiis paucula adnectenda. In catalogo reliquiarum Ecclesiæ Brundisinae, excuso anno MDCLXXXIII cum Officiis Patronorum ejusdem Ecclesiæ Romæ approbatis, nominantur quoque Reliquiæ S. Simeonis Episc. et Mart. Dicuntur vero reliquiæ, quarum ibi syllabus textitur, partim argento, partim antiquo ebore, ac vitreis ampullis contextæ, et decenti oratorio locatæ.

14 Testatur Masinus, Bononiæ in æde S. Jacobi Majoris, inque S. Francisci, aliquas ejusdem S. Simeonis reliquias extare.

15 Bruxellis quoque, Belgii magnifica urbe, in templo Societatis JESU asservatur ac religiose hoc die colitur S. Simeonis Ep. M. calva, aut ejus pars notabilis. Ea quo isthuc modo devenerit, partim ex actis anno MDCCIII super ea re legitime conscriptis, partim ex certis viro- rum gravissimorum testimoniis, edisseram.

16 Est Lisbornense ordinis Benedictini in Westphalia monasterium, leuca una, ut aiunt, ab Lipstadio urbe distans, in diœcesi Monasteriensi, longe antiquissimum, t sacro Reliquiarum thesauro olim locuples. Anno MDCCXVIII exercitus Regis Catholici sub Francisco Mendoza Admirantio Aragoniæ in Westphalia ac Marchia Cliviaque hibernavit. Equestribus copiis præerat D. Joannes Contreras de Gamarra, Excellentissimi Domini Stephani de Gamarra y Contreras, nuper exercitus Præfecti Generalis, nunc Regis Catholici apud unitos Belgii Status Legati, parens. Hic tunc equitatus erat Commissarius : quod munus in regio exercitu bini gerere solent, ac partem equitum, puta vicens tricenave turmas sub Magistro equitum ejusque Legato, aut utroque absente equitatum universum gubernare. Nunc id antiquatum officium est, equitatu in legiones distributo, quas singuli ducunt Tribuni. Porro D. Joannes Gamarra postea in Ducatu Mediolanensi Cremonæ urbis Gubernator fuit, ubi et excessit e vita anno MDCCXVI XVI Novembris.

17 Huic ergo Joannes Abbas Lisbornensis varias Sanctorum reliquias, Martyrum, Confessorum, Virginum anno MDCCXCIX donavit, interque eas Caput et partem corporis S. Simeonis Episc. et Martyris. Extant tabulæ de ea donatione confectæ, quibus idem Abbas ac primarii monachorum subscripsere. In iis primum illum Generosum, nobilem, ac strenuum virum appellant, aliisque honorificis titulis decorant : tum illud libere prædicant, nullo modo quidquam pecuniarum a monasterio eum exegisse. Quæ utinam abstinencia, sacrorumque locorum reverentia, in ducibus militibusque Catholicis semper vigeret! Testantur deinde, pietatis et grati animi ergo, pro spirituali munere, ex animo, sincere et sponte, humili et debita reverentia se ei obtulisse et donavisse ante dictas reliquias; ei impre- cantes ex animo omnia prospera, et ut non solum de inimicis suis, ad honorem Dei et sanctæ illius Ecclesiæ Catholicæ profectum et augmentum, plenariam in hoc seculo victoriam reportet; sed et Sanctis illis quorum sacris reliquiis in Christo confidit, et cœlesti Curia in futuro, pro multiplici labore, optata requie potitus, et corona æternæ beatitudinis redimitus, associari mereatur, Amen. Actum, anno salutis millesimo quingentesimo nonagesimo nono, octavo mensis Aprilis.

18 Reliquias illas testantur iidem Abbas et monachi, tempore primæ foundationis præfati monasterii a Sermo. Carolo Magno Christianorum Imperatore Ecclesiæ suæ donatas, et fideliter repositas, insuper et a Christi fidelibus ejusdem monasterii et parochiæ usque in hodiernum diem in debito cultu et honore habitas.

19 Obtentas hac ratione reliquias misit postea idem D. Joannes Contreras in Hispaniam ad oppidum quod Torrelaguna dicitur, situm haud multis millibus cis Madritum urbem regiam : erat enim ipse Torrelaguna,

D S. Simeonis reliquiæ Brundisii,

ornatæ :

aliquæ Bononiæ :

notabiles Bruxellis,

ab Ab. Lisbornensi

E

D. Joanni Contreras de Gamarra Duci Hispano donatæ

liberaliter.

F

cum faustis precationibus :

antea illic diu cultæ :

aliquæ Torrelagunam in Hispaniam missæ : pars aliis donata :

A na, ubi nobilitas numerosa domicilium habet, oriundus. Asservantur illic ex reliquiæ in æde S. Magdalenæ. Nonnullas tamen Lermæ Duci donavit.

20 At partem aliquam S. Simeonis D. Joanni Man-
cicidor, qui Catholico Regi a consiliis et secretis erat :
partem uxori suæ reliquit D. Adrianæ de la Torre.
Quæ calvæ partem et ossicula quædam, itemque os
unius e sanctis Innocentibus, piæ ac honoratæ Virgini

Annæ Thomsix dedit, hæc ecclesiæ Societatis Jesu Bru-
xellæ. Id quod dicta D. Adriana et Anna publico scripto
testatæ die XII Januarii CIOIOIII. Quam postremam do-
nationem actis publicis mandari, iisque testimonia Ab-
batis Lisbornensis, et Adrianæ Annæque inseri, cura-
vit Joannes de Zeelandre Societatis Jesu Sacerdos, anno
eodem CIOIOIII, ut videre est in archivo collegii Bruxel-
lensis.

D
AUCTORE J. B.
pars Societati
Jesu Bruxellæ.

DE SANCTIS MARTYRIBUS LEONTINIS IN SICILIA.

G. II.

CIRCA AN. CHR.
CCLV.
XVIII FEBRU-
ARI,

Horum Marty-
rum natalis 18
Febr.

B
Acta in Vita
SS. Alphii,
Philadelphi et
Cyrini.

Præfectura
apud Leonti-
nos Armati et
Tertulli :

ob horum sæ-
vitiam fuga
Christianoro-
rum,

ad castellum
Menæum :

L eontinorum in Orientali Siciliæ ora urbem esse,
et ipsam Leontinos appellatam, paucis a mari
passuum millibus sitam, diximus II Februarii in
Vita S. Rhodippi, ejusdem urbis sub seculi
quarti initium Episcopi. Octavius Cajetanus noster ex
Tabulis Leontinis, et Officiis Ecclesiasticis a Paulo
Papa v probatis, hæc tradit ad XVII Februarii in Mar-
tyrologio Siculo : Apud Leontinos plurimorum sanc-
torum Martyrum, qui sub Armato et Tertullo Sici-
liæ Consularibus, diversis affecti suppliciis, trium-
phales palmas adepti sunt. Ferrarius etiam in Catal.
SS. ista habet : Leontinis in Sicilia plurimorum sanc-
torum Martyrum sub Tertullo Præsede interfecto-
rum, citatque Acta SS. Cleonici et Stratonici Marty-
rum sub Armato et Tertullo Præsidibus. Imo tam
horum quam illorum martyrium continetur in Actis
SS. Alphii, Philadelphi et Cyrini Martyrum x Maii
illustrandis : ea nacti sumus anno CIOIOXII Panormi ex-
cusa : quæ e Græcorum priscis monumentis in Lati-
num reddita esse scribit Baronius ad XII Julii litt. G.

2 Ante S. Rhodippum jam memoratum, Episcopus
Leontinorum fuit S. Neophytus, qui Kalend. Septem-
bris colitur, antea Alexander dictus, cujus mater, ut
in illis Actis legitur, Neophyta nomine, soror fuerat
B. Isidoræ matris Theclæ, quæ duæ sorores multa
certamina susceperunt, et tormenta sustinuerunt
pro nomine Domini nostri Jesu Christi, et vita pri-
vatæ sunt ab impio et iniquo Armato, qui ante Ter-
tyllum metropolis principatum gessit. Coluntur SS.
Neophyta et Isidora XVII Aprilis, et S. Thecla Virgo x
Januarii, ad quem diem ejus Vitam dedimus. De eis-
dem et Armato Præsede ita in Actis iisdem loquitur
Alexander, seu S. Neophytus : Scitote quod mater
Theclæ meæ cognatæ et Neophyta mater mea ipsam
magni nominis Trinitatem sanctam annuntiantes, et
sempiternum Deum colentes, post multa tormenta
decesserunt ab hac vita sub Armato, qui ante Ter-
tyllum Dominum meum, principatum gessit in hac
metropoli.

3 In hac Armati Præsidis persecutione multi Leon-
tini ex urbe profugerunt : secuti alii, cum Tertullus
homo crudelitate barbarus ei successisset. Hinc cum ex
Judæis apud Leontinos habitantibus cujusdam filius a
dæmone se insidente, per SS. Alphium, Philadelphum
et Cyrinum in via, cum hi captivi ad illam urbem ave-
herentur, esset liberatus; ipsius pater ac mater, ut in
illorum Actis habetur, et fratres atque cognati Sanc-
tos interrogarunt, dicentes : Quid nobis servis ves-
tris imperatis, ut id agentes baptizemur? Aufuge-
runt enim hinc omnes Christianorum, et Episcopi et
Presbyteri, relicta ecclesia ubi baptizantur propter
metum Tertylli, qui multos Christianos perdidit et
hic et in omni Siciliæ loco propter fidem vanorum
idolorum. Plurimi ex his Christianis, relicta urbe
Leontinorum, fugerunt ad castellum Menæum, quod
Ménæ Diodorus Siculus, Ptolemæus, alique dixerunt,
antiquum oppidum in interiore situm Sicilia, qua iter
Leontinis versus meridiem est. At memorati Judæi et
Christiani facti, et pro fide Christi Martyres coluntur IX
Aprilis.

Februarii. T. III.

4 Hos Christianos comprehendendi mandatum S.
Neophyto, sive Alexandro, Tertulli Consiliario, cum
necdum publice Christi fidem esset professus, datum
hujusmodi narratur in eisdem Actis : Cum hæc inter
se collocuti fuissent Alexander, ejusque uxor S. Epi-
phania, tres Proceres ex primis civitatis Herpio,
Marullus, et Colymbio a Tertyllo missi venerunt ad
Alexandrum, et intra domum recepti, dixerunt :
Dominus noster, tuus alter pater, Tertyllus ad te nos
misit, et tibi ita alloquitur : Cum fueris mihi semper
carus tamquam filius, fidusque Consiliarius æque
mihi ac Imperatori, aut potius immortalibus diis di-
lectissimus, (et nostra quidem benevolentia mani-
festa tibi est) tibi significo, quemadmodum litteras
dudum accepi ... ut, quoniam in certo quodam Sici-
liæ loco maxima Christianorum multitudo latet, illuc
cum sufficienti exercitu accedamus eosque compre-
hendamus, et huc adducamus : idque volo fiat ad
nutum prudentiæ strenuitatisque tuæ... Hæc audiens
Alexander et nolens missos a Principe scandalizare,
antequam accederet ad Sanctos, inquit : Ego quidem
langueo, ut vos videtis, nec possum modo ad eum
venire. Quapropter renuntiate Domino meo Tertyllo,
quod si Deus me ad pristinam incolumitatem redu-
xerit, et mihi jusserit, veniam ad eum ... Tertyllus
hæc audiens gavisus est valde, et nec ipse, nec illi
bene perceperunt, quomodo verba protulisset Ale-
xander.

5 Alexander, seu S. Neophytus, dein jussu SS.
Adelphii, Philadelphi et Cyrini ex urbe ad latebras
aliquas secessit, dum interim dicti tres fratres martyrii
palma coronati sunt, uti et S. Epiphania Alexandri
uxor, cujus dies natalis a Siculis adscriptus est XII Maii,
in Martyrologio Romano XII Julii. In confessione fidei
Christianæ præterea interempti sunt SS. Stratonicus et
Cleonicus, quibus dies XXIV Julii sacer est. Horum
martyrio narrato, hæc subduntur : Post aliquot dies
profectus est Tertyllus cum exercitu multo in castel-
lum, quod dicitur Menæum, ubi Christianos interemit
qui erant ex Leontinorum metropoli, et alios ibi
existentes, atque inde Christianorum nomen penitus
eradicavit, ut impius Valerianus mandaverat. Fazel-
lus decad. 1 Rerum Sicularum cap. XI affirmat Menæum
arcem adhuc habere et mœnia antiquissima. Duo
millia passuum ab hoc oppido fons est, de quo Vibius in
Catalogo Fontium : Menais Leontinorum, per quem
cives ejus loci timent jurare. Consule Cluverium lib.
2 Siciliæ antiquæ cap. 8, ubi tradit hunc fontem sæ-
pius lacum et stagnum, sive crateres ebullientes
Palicorum vocari, et tam fontem quam oppidum Me-
neum in agro Leontinorum esse. De eo fonte etiam
actum ad Vitam S. Agathæ v Februarii.

6 De tempore persecutionis XII Julii in Martyrologio
Romano ista leguntur : Apud Leontinos S. Epipha-
niæ, quæ sub Diocletiano Imperatore et Tertyllo
Præsede uberibus præcisis reddidit spiritum. Ubi
annotat Baronius, hujus agones descriptos haberi in
Actis sanctorum Martyrum Leontinorum Alphii et
sociorum, ex quibus sub Decio potius passam fuisse
colligi posse videtur, non sub Licinio, ut ibi men-

mandatum eos
comprehen-
dendi datum
Alexandro
E

se excusanti,

et fugienti :

F

Martyres occisi
ab exercitu
Tertulli :

in persecutione
Decii,

A dose ponitur. Imo S. Epiphaniæ maritus Alexander, tum Neophytus dictus, ut in Lectionibus propriis a Paulo v Pontifice approbatus legitur, xxviii Decemb. anni cclviii temporibus Valeriani et Gallieni Imperatorum, ab Apostolo Andrea apparente in Leontinorum Episcopum consecratus est, postquam spatio quatuor annorum in spelunca delituisse, et impius

Tertyllus, ut in sæpe dictis Actis habetur, peractis jam quatuor annis post mortem SS. Alphii et sociorum misere periisset : ut martyrium tam illorum quam horum Martyrum Leontinorum, ad initium Imperii Valeriani et Gallieni videatur referendum : sub quibus persecutio Decii fuit continuata.

D sub Valeriano et Gallieno continuata :

DE SS. LEONE ET PAREGORIO MARTYRIBUS PATARÆ IN LYCIA,

G. H.

Commentarius prævius.

XVIII FEBRU.

SS. Leo et Paregorius Pataræ in Lycia passi,

G ræci in magnis Menæis, Anthologio, et Vitis SS. Cytheræo editis celebrant xviii Februarii anniversario divini officii cultu festum S. Leonis i Pontificis Romani, uti supra in syllabo Prætermisorum monuimus. Eidem Leoni in Menæis et apud Cytheræum alter adjungitur Leo Martyr, cum Paregorio iidem Martyre, qui Pataræ, urbe maritima et Episcopali provinciæ Lyciæ, pro confessione fidei Christianæ martyrium subierunt. Fuit tempore Imperatorum Ethnicorum, Pataræ simul et Olympi, vicinæ ibidem urbis, Episcopus S. Methodius illustris scriptor, ac postea Tyri in Phœnicia prima, quem ait S. Hieronymus de Script. Eccl. cap. 83 in persecutione novissima Chalcide Græciæ martyrio coronatum. De quo agendum est xviii Septemb.

tempore Lolliani Proconsulis Asiæ,

B 2 In qua autem persecutione hi Martyres certamen complerint, non æque liquet. Acta solum habent, κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας τὸν ἀνθύπατον Λολλιανὸν ὑπὸ βασιλέων κληροθέντα παραγενέσθαι. Proconsulem Lollianum illis diebus ab Imperatoribus electum venisse in Asiam. Sed quando id factum fuerit, necdum observare licuit. Nota est Consularis Lollianorum familia, ex qua anno Antonini Pii vi, Christi cxliv, Lollianus Avitus cum C. Gavio Maximo Consul fuit. Julius quoque Capitolinus, in Pertinace ait per Lollianum Avitum consularem virum, patris patronum, ducendi ordinis dignitatem petiisse Pertinacem, postea sub finem anni cxcii creatum Imperatorem, quem tum aggressus Lollianus Consularis, quod contra promissum faceret, necessitatis rationem accepit, ut idem Capitolinus in Pertinace asserit. Fuit et Lollianus avitus Consul cum Tito Claudio Pompeiano anno xvi Severi, Christi ccix, ac biennio postea Consules fuerunt Q. Epidius Rufus Lollianus et Pomponius Bassus. Didius Julianus etiam, qui Imperium contra Severum assumptum mensibus duobus et diebus quinque tenuit, gladiatores Capuæ jussit armari per Lollianum Titianum, et Claudium Pompeianum e Terracinensi ad principatum evocavit, ut de eo scribit Aelius Spartianus. Imo inter xxx tyrannos, qui tempore ferme Gallieni et Valeriani extiterunt, a Trebellio Pollione quartus collocatur Lollianus, qui Posthumio interempto in Galliis Augustus proclamatus est. Et hæc sufficiunt de familia Lollianorum, quorum aliquis in Asiam ab Imperatoribus missus sit Proconsul. Nam e duobus Proconsulibus qui in Notitia Imperii Orientis designantur, alter Aegypti, alter Asiæ præerat : et quemadmodum sub Proconsule Aegypti numerabantur quinque Præsides, ita per Asianam ditionem erant septem, scilicet Præsides Pisidiæ, Lycaoniæ, Phrygiæ Pucatianæ, Phrygiæ Salutaris, Lyciæ, Cariæ, Insularum. Non autem in Actis appellatur Præses, seu Græce ἐπιστάτης, προεστώς, ἡγεμὼν aut paris dignationis vocabulo, sed ἐπίτροπος, Procurator, ut qui pro Præside Lyciæ in illa urbe negotiis publicis esset præpositus. Ad Gallieni et Valeriani Imperium posse referri SS. Leonis et Paregorii martyrium, vel inde verosimile videri potest, quod Proconsul ab Imperatoribus, velut simul regnantibus electus dicatur, et Lolliani tum plures fuerint, et Pataræ falsorum deorum cultus

pro Præside Lyciæ,

adjudicante morti Procuratore urbis Pataræ :

admodum vigeret. Quæ tamen omnia aliis forsitan Imperatoribus possunt adscribi.

3 Dies obitus non unus utrique. Num aliquamdiu ante S. Paregorius interemptus fuerat, quam S. Leo comprehenderetur : Et silent Acta ipsum diem mensemque, quo passi sunt. In MS. Græco hic præfigitur titulus : Ἀθλησις τοῦ ἁγίου Λέοντος καὶ Παρηγορίου μαρτυρησάντων ἐν Πατάροις τῆς Λυκίας πρὸ μιᾶς Καλανδῶν Ἰουλίου. Certamen S. Leonis et Paregorii, qui martyrium subierunt Pataræ urbe Lyciæ pridie Kalendas Julii : quo die in nullis prorsus tabulis Ecclesiasticis eorum nomen reperimus inscriptum. Hæc Acta Græca nacti sumus ex MS. codice antiquo Medicæ Regis Franciæ, ab auctore, ut videtur, ferme cævo scripta ; quæque multo ampliora sunt, quam quæ ex Metaphraste Gentianus Hervetus Latine vertit, et ediderunt Lipomanus ac Surius ad xviii Februarii : quo etiam die post S. Leonis Magni Pontificis Romani encomium, ut diximus, referuntur in Menæis Græcorum et apud Cythæreum ἐν βίοις ἁγίων, cum illustri hac ex Actis epitome :

referuntur ad 30 Junii.

in Actis MSS. E

18 Febru. in Fastis Græc.

4 Eodem die memoria sanctorum Martyrum Leonis et Paregorii Pataræ in Lycia passorum. Ex his B. Paregorius multis tormentorum generibus palmam sibi immortalis vitæ comparavit, et in Christo accepit. Laudatissimus vero Leo solus relictus, et hanc a Martyre separationem recogitans, gemebat et lamentabatur, quod non esset coronam assecutus, cum unum idemque utrique esset stadium certaminis propositum. Unde in locum, in quo corpus Martyris Paregorii jacebat projectum, egressus, ardebat animo, lacrymisque socio litabat. Inde postea digressus, locum, ubi idololatrarum conventus et celebritas peragebatur, ingredi est prohibitus. In asctica vero dum persistit vita, majore spiritus ardore accenditur : intuitusque lucernas et ardentis cereos, manibus confregit, pedibusque proculcavit. Quapropter comprehensus, urbis Procuratori sistitur, et interrogatus Christum verum Deum prædicat. Crudis boum nervis vehementer et ultra modum cæditur, sed supplicia, tamquam alius pateretur, patienter tolerat. Dein lictoribus traditus, verberatus et raptatus super profundum quemdam et præcipientem torrentem trahitur, permissus vero suam precationem absolvere, spiritum Deo tradidit. Lictores mox arreptum venerandum ejus corpus ex alto demittentes, in profundam terræ voraginem dejecerunt : et sic martyrium ejus est consummatum.

cum hac epitome Vitæ,

F

5 Hæc ibi. In Menæis adduntur hi versus cum allusione ad utriusque nomen :

Παρηγόριος σάρκα δὸς εἰς αἰκίας,
Εἴχει παρηγόρημα τὰ στέφη μέγα.
Εἴλων ἀνωθεν ἰσχὺν ἐκ Θεοῦ Λέων,
Εἴλεις βιαιὰς ὡς λέων ἐκαρτέρει.

et hoc carmine:

Paregorius dato in vulnera corpore,
Pro corona accipit magnam consolationem.
Supernum a Deo robur trahens Leo,
Attracto vigore instar Leonis perseverat.

Est autem Græcis παρηγορία consolatio, et παρηγορήματα

A *πατα* dicebantur, ubi quid intus ageret chorus, quod tamen in theatro audiebatur, et auditores recreabat.

a Latinis 16
Febr.

6 E Latinis Constantius Felicius eos adscripsit diei xvi Februarii his verbis : Leo monachus et Paregorius, qui tamen diversis temporibus Pataræ a Lolliano Proconsule sunt martyrio affecti. Fuit Leo piis et asceticis exercitiis addictus, ut vel ideo monachus habeatur. Dein jussu Procuratoris Patarensis sunt interempti, quo tempore Lollianus Asiæ erat Proconsul datus.

et 18 Feb.

7 Molanus ad xviii Februarii hæc habet : Pataris sanctorum Martyrum Leonis et Paregorii : Ferrarius in SS. generali Catalogo : Pataræ in Lycia sanctorum Martyrum Leonis et Paregorii. Qui eorum etiam meminit in Topographia verbo Patara, τὰ Πατάρα appellat Ptolemæus, ἐν Πατάροις in Actis legitur.

VITA

auctore antiquo, ex MS. Græco,
collata cum Metaphraste.

CAPUT I.

S. Leonis desiderium martyrii exemplo
S. Paregorii, captivitas.

B Variæ quidem sunt diaboli machinæ adversus servos Dei; magis varia autem et major est propensio Unigeniti Dei a in suos ministros. Nam ille quidem non carnem et sanguinem objicit iis, qui sunt natura Christiani, sed spiritalia nequitiae; Christi autem auxilium suos domesticos fidei efficit fortiores adversus diabolum. Satis vero probatur id, quod dictum est, ex generosorum Martyrum Leonis et Paregorii tolerantia. Nam cum B. Paregorius fuisset prius consummatus in tolerantia in Domino, et multorum laborum requiem invenisset regnum cœlorum, beatus Martyr Christi Leo, certamen, quod ille compleverat, beatum esse ducebat : ipse autem afficiebatur magno dolore, quod non fuisset consecutus idem certamen, cum esset communis via eis proposita.

a
S. Leo martyrio S. Paregorii excitatur :

2 Illis vero diebus contigit Proconsulem Lollianum, electum ab Imperatoribus, venire usque ad eos, cum eo tempore penes Procuratorem urbis, qui erat Pataris, regimen foret. Celebrans autem sceleratus Procurator diem festum Serapidis, et congregans concilium impiorum, consultabat adversus Christianos, cogeabatque omnes ad cultum insanum idolorum. Cum multi vero concurrerent, ac metu humano tenerentur, ægre tulit quidem B. Leo, ne audire quidem sustinens impiorum audaciam. Apud se autem disserens, egressus est ad locum, in quo jacebant reliquiæ beati Martyris Paregorii. Cum autem fuisset in illo loco, in quo peragebant festum execrandum et impium, qui eo digni erant, unusquisque eorum, qui videbant, tam ex ipsa matura actione, quam ex vultu et veste, et ex eo, quod non assentiretur malis, quæ ab ipsis fiebant, existimabat eum esse Christianum et plane reverendum.

ægre fert cultum Serapidis :

C Erant enim ei moderata omnia, asceticam enim vitam exercuerat a juventute : et ideo deditus fuerat continentiae, castitati et temperentiae. Indumentum autem ejus erat ex pilis contextum, et plane re ipsa vitam æmulabatur Apostolicam, et fuerat imitator S. Joannis præcursoris et Baptistæ. Cum ergo accessisset ad locum ei propositum, et preces fudisset consuetas, domum est reversus : et cum fuisset ingressus, ac de more precatus, pane sumpto, manebat apud se, nihil aliud meditans, quam præclara facta pii Paregorii.

vitam apostolicam agit :

Genes. 37

4 Cum hæc autem apud se animo agitare, paululum in somnum est resolutus, ut rerum sibi futurarum gloriam adspiceret. Quomodo enim Patriarcha Joseph vidit, quæ a Deo essent sibi inferenda ; ita

etiam B. Leo vidit b per Spiritum sanctum rerum sibi futurarum eventum. Visus est ergo videre, cum esset vehemens tempestas, et torrentes magno impetu defluerent, Paregorium et se stare in medio torrente : et licet esset fluentum valde periculosum, se projicere et accurrere ad beatum Martyrem Paregorium, qui ingrediebatur iter ad martyrium. Itaque postquam visionem adspexisset, excitatus, apud se eventus faciens conjecturam, conjecit ea, quæ erant eventura. Seipsum autem beatum pronunciabat, quod aliquanto tempore versatus esset cum B. Paregorio.

D
EX MSS. COEVO
b

revelatione cœlesti excitatur ad martyrium exemplo S. Paregorii :

5 Deinceps ergo ad eum accedebat, tamquam ad fidelissimum aliquem socium certaminis, neque clamabat, sed per medium forum, et per id, quod dicebatur c Tychæum : et cum venisset ad locum, videt lucernas et cereolos accensos circa delubrum : et eorum quidem, qui accenderant, misertus est, ut qui decepti essent, absurdissimam æstimans eorum impietatem. Cum propius vero accessisset, contrivit lucernas suis manibus, et cereos conculeavit pedibus, eis dicens : Si deos existimatis habere vires, seipsos defendant. d Hæc autem actio B. Leonis viam sternebat ad martyrium ei eventurum. Precibus igitur Deo oblatis, propositum peragebat iter.

c
deicit lumen ad idola accensum :

d

6 Mystæ autem iniquitatis, cœtu congregato impiorum, clamabant adversus S. Leonem, ut qui averteret a Fortuna in civitatem oblatam benevolentiam. Cum vero crevisset tumultus, et fama esset per totam civitatem ejus quod factum fuerat, et pervenisset ad aures Procuratoris, qui tunc administrabat rempublicam, sua usus iniquitate, jubet milites observare ejus reditum, et virum comprehendere. Et ille quidem est reversus, apud se considerans id quod erat eventurum, oculos mentis ad Deum extollens. Milites vero cum prope accessissent, et eum apprehendissent non resistantem neque tumultuantem, adducunt eum ad Procuratorem. Ille vero tamquam immanis quædam fera, vorans sanguinem, plenus furore, movebatur adversus Martyrem e considerans secum nequaquam actionem eam permittendam esse, et caussa Christianis fieret istius audaciæ, et eversionis idolorum Gentilium.

e

a Græce ἐῖς τοὺς Ἰουδαίους ὑπηρέτας ῥοπή. in Judæos ministros propensio. Gentianus legit ἐῖς τοὺς ἑαυτοῦ ὑπηρέτας quæ lectio forsitan melior. — b Græce διὰ Πατρὸς ἁγίου, per patrem sanctum. — c Ita Antiochiæ templum Fortunæ dictum, fuisse appellatum Tychæum, diximus 1 Februar. post Vitam S. Ignatii § 2, cujus corpus in eo templo fuit collocatum. — d Reliqua hujus numeri desunt apud Metaphrasten. — e Reliqua iterum desunt apud Metaphrasten.

F

CAPUT II.

S. Leonis constantia in fide Christi profutenda inter minas et verbera.

P Postquam autem vidit prope esse B. Leonem, statim ei objecit audaciam, qua usus fuerat adversus lucernas, dicens : Mihi videris, o senex, vel ignorare vires deorum cœlestium, quod eorum evertas religionem ; aut insanire, ut qui facias præter id, quod videtur divinissimis nostris Imperatoribus : quos secundos servatores et deos optime facientes nos vocamus. Ad hæc dixit Leo sanctissimus : Multos cœlestes deos dixisti, o Procurator. Veritas autem non ita habet : est enim unus Deus cœlestium et terrestrium, Dominus noster Jesus Christus, Filius Dei, qui non habet opus, ut sic colatur ab hominibus. Spiritus enim contritus, et anima, quæ consuevit humiliter de se sentire, sunt apud Deum in magna existimatione. Lucernæ autem et cerei, qui circa simulacra accenduntur, sunt vani et inanes : quoniam sentire non possunt lapis et æs et lignum, quæ ab hominum arte sunt extracta et fabricata. Si vero, o Procurator

proficitur fidem Christi :

irridet superstitionem deorum,

A o Procurator, eum qui vere est Deus intelligeres, non hanc materiam nullo sensu præditam honorasses honore suffituum. Cessa ergo in his frustra laborare, et lauda Deum universorum, et ejus Filium unigenitum, Dominum nostrum Jesum Christum, servatorem mundi et opificem animarum nostrarum.

EX MS. GRÆCO.

8 Ad hæc dixit Procurator : Non respondisti in præsentia ad crimina quæ tibi obijciuntur, sed alia dixisti pro aliis. Nam cum de iis accuseris, prompto et alacri animo doces de Christianismo. Diis autem gratia, qui non siverunt te latere, cum hæc ausus fueris. Aut ergo agnosce deos, et imple eorum sacra, eorum qui adsunt parens sententiæ; aut da pœnas eorum, quæ ausus es admittere. Ad hæc dixit Martyr : Mihi quidem fuisset jucundum, ne unum quidem aut alterum hic esse lapsum a cœlesti cognitione, non sane tantam multitudinem. Quoniam autem video multos impie insaniisse, ne putes me esse unum ex his cum sim Christianus. Ego enim, qui intus habeo præcepta Apostolica, his utar ad obedientiam. Sin autem propter hæc pœnas a me exigis, ne differas. Non enim propter tormentum, quod a vobis existimatur gravissimum, cavebq : sed omnia sum paratus sustinere, ne quis det diabolo in nos locum aliquem. Sin vero non omnes eadem, quæ nos, sentiunt, hac sola vita vivent. Futura enim vita acquiritur per has afflictiones. Sic enim dicit Scriptura, angustam et arctam esse viam, quæ ducit ad vitam æternam.

fortis in metu
pœnarum :

B

Matth. 7. 16

9 Dixit Procurator : Si tu ergo confiteris angustam et arctam esse viam, quæ est apud vos, transi ad nostram, quæ est lata, et melior. S. Leo dixit : Non eam dixi esse adeo arctam, ut non capiat eos, qui illam ingrediuntur : multi enim pulcherrimam hanc viam sunt ingressi. Sed dicta est angusta, quæ cum afflictione, angustia et necessitate et pro justitia persecutione inquitur ab iis, qui ad eam accedunt. Iis vero, qui ea sua sponte suscipiunt, fides est latissima, deducens ad proprias virtutes. Cur autem non pronuncias, viam quidem, quæ apud nos dicitur angusta, esse latissimam ad salutem; cum didiceris, quod ex fide unius parentis nostri Abrahamæ, multitudo innumerabilis justificatur in fide, requiescens in ejus sinu : viam vero, quæ est apud vos lata, esse angustam per incredulitatem? Est autem hoc verum. Virtutes enim, cum sint diversæ et latæ, sunt imperitis arctæ et inaccessæ.

docet ad salutem
viam esse
angustam :

10 Hæc ergo et his plura disserente S. Leone, et Christianismi rationem strenue confirmante, impiorum Judæorum et gentilium exclamavit multitudo, rogans ne ei concederet loqui, quæ vellet. Dicit autem Procurator ad ea, quæ dicta sunt a multitudine : Ego nunc ei do potestatem loquendi libere, et communem amicitiam polliceor, si diis pareat. Dixit autem S. Leo : Si meorum quidem verborum oblitus es, o Procurator, recte rursus interrogas. Si vero meministi, scias fieri non posse, ut assentiar adorandos esse deos, qui non sunt natura. Tunc his verbis ira motus, jubet cædi flagris venerandum corpus Martyris. Cum autem multitudo plagarum esset innumerabilis et major, quam ut id sustinere posset humanum corpus, fortissimus athleta Christi Leo, ad nihil plane eorum, quæ fiebant, movebatur, ne minimum quidem emittens suspirium : desiderium enim convertebat ad Dominum.

cæditur flagris :

11 Dicebat autem Procurator : Parva sunt, o Leo, hæc, quibus affectus es, tormenta, si conferantur cum futuris. Mihi igitur pare, et diis offer, quæ sunt lege constituta sacrificia. Dixit S. Leo : a O Judex, quod sæpe prius dixi, non recusabo rursus dicere : Neque hos novi deos, neque unquam in animum inducam, ut eis sacrificem : ut qui sciam præcepta utilissima sacrarum Scripturarum. b Ad hæc dixit

a

b

Procurator : Hoc solum dic : Magni sunt dii, et liberaberis. Parco enim tibi, tuam respiciens canitiem, et alium, qui tibi adest habitum corporis. Dixit ad hæc S. Leo : Hoc ipse quoque dixerim, eos revera esse magnos et idoneos ad perdendas animas, quæ ipsis credunt. Dixit ira percitus : Jubeo te trahi per petras, tamquam furore correptum, et sic mori. Dixit B. Leo : Quivis mortis modus est mihi jucundus propter regnum cœleste. Eam enim voco vitam et salutem, quæ, postquam hinc excessero, dabit mihi ut habitem cum Sanctis. Dixit Procurator : Pare edicto et dic : Quia sunt dii servatores. Quoniam es alioqui cito moriturus.

constans inter
minas, et pœnas :

a Ita Gentianus. Græce Ο'φθαλμος. An Procuratoris forsitan nomen? — b Metaphrastes addit : Diis enim, qui cœlum et terram non fecerunt, pereant a facie terræ.

CAPUT III.

S. Leonis martyrium, sepultura.

Dixit S. Leo : Videris mihi esse valde imbecillus, qui solum assidue mihi verbis mineris, præter verba autem nihil facias. Cum vero propter hæc seditionem agitasset multitudo, perturbatus Procurator jussit Sanctum quidem capi pedibus, trahi autem in torrentem, in eo ultimum daturum supplicium. Cum itaque sententiam pronunciasset Procurator, statim servi peccati B. Leonem traxerunt ad torrentem inhumane et crudeliter.

adjudicatur
morti :

E

trahitur ad
torrentem :
orat Deum,
etiam pro persequentibus :

13 Tunc sciens esse impletum suum desiderium, ad Deum extollens oculos, sic cœpit dicere : Ago tibi gratias Pater Christi, quod me non diu separaveris a famulo tuo Paregorio, sed velocem mihi occasionem dederis eum sequendi. Lætor ergo iis, quæ facta sunt : quod pro meis prioribus peccatis viaticum idoneum accipio martyrium, et quod in manus Angelorum tuorum meum trado spiritum, in æternum liber conservandus a judicio improborum. Atque pro iis quidem, quæ in me fiunt, esto iis, qui ausi sunt, propitius : eis autem concede, ut te agnoscant Deum universorum : quoniam non vis mortem peccatoris, sed pœnitentiam : a et ob passionem nostram tribue facilem tolerantiam in Christo Jesu Domino nostro, quorum gloria et potestas Patri in secula, Amen. Postquam autem Amen magna animi alacritate clamitando cum gratiarum actione repetisset, spiritum Domino reddidit.

1 Tim. 2.
a

moritur,

14 Tunc ministri iniquitatis corpus Sancti super excelsum attollentes lapidem, in profundam terræ voraginem dejecerunt. Corpus vero delapsum nequam est dispersum, sed tamquam esset quiete eo deportatum : visum vero est paucas ex asperitate puncturas accepisse. Hoc igitur pacto generosissimus Leo, superato diabolo egregias coronas promeritus est. Quia vero justum erat, ut magnificentia rerum gestarum ad singularem ejus honorem conservaretur, et memoria beneficiorum in probationem earumdem rerum extaret, ipse locus hucusque permanet : qui prius quidem, quando corpus Sancti eo deportatum est, præceps erat et inaccessus adeo, ut ex sola inspectione periculum minaretur : nunc vero per Sanctum redditus est firmus ac stabilis, omnique periculo carens. Frequenter enim et viri et fœminæ ac cetera animalia a via aberrando, in illud præcipitium adducuntur, et ne brevissimum quidem sentiunt laborem. Et maximum quandoque vehiculum cum jumentis trahentibus delapsum, ab omni immunissimum periculo permansit. Et hic quidem locus divinitus ea commoditate dotatus est.

Corpus in profundum præcipitium dejicitur :

F

dein aberrantibus non periculosum :

15 At religiosissimi Fratres cum festinatione auferentes corpus sanctissimi Martyris, mirabantur faciem ejus adeo venustam apparere, ac quasi subridere, reliquum vero corpus rubicundum, et quasi ab agone pulvere leviter respersum. Abluerunt igitur aqua

reperit deinde et venustum,

sepelitur, A aqua et magna cura deposuerunt, discesseruntque cum gratiarum actione laudantes Deum, qui tam generosam perseverantiam beato Martyri concessit, petentes ut sorte ejus et habitatione digni efficiantur in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, cui

gloria et potestas in secula seculorum, Amen. D

EX MS. Græco.

a Reliquis omissis hæc solum habet Metaphrastes, aut certe Li-
pomanus et ex eo Surius: Quin etiam cuilibet qui invocat nomen
meum, condona Domine sua peccata. et colloca eum ubi videat
lucem vultus tui. Quoniam tu es Deus solus, patiens et multæ
misericordiæ: et te decet gloria in secula seculorum, Amen.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ROMANIS

MAXIMO COMITE REI PRIVATÆ, CLAUDIO CLARISSIMO, EJUS FRATRE, PRÆPEDIGNA CLAUDII UXORE, ALEXANDRO ET CUTIA FILIIS,

Commentarius prævius.

J. B.

AN. CHR. CCXCV.
XVIII FEBRU.

Martyrum ho-
rum memoria
in Martyrolo-
giis:

Quine hi Martyres, Maximus Comes rei privatæ, Claudius Clarissimus ejus frater, Præpedigna Claudii uxor, Alexander et Cutia, horum filii, grata commemoratione celebrantur XII Kalend. Martii, uti omnia fere Martyrologia testantur. *Vetus Romanum a Rosweydo editum ita habet:* Et Romæ Martyrum Claudii Præpedignæ, Alexandri et Cutiæ, et Maximi. *MS. monasterii S. Martini Treviris:* Et Natale Maximi, Claudii, et uxoris ejus, qui jubente Diocletiano incendio concremati sunt. *Fusius Usuardus:* Civitate Ostia sanctorum Martyrum Maximi, Claudii, et uxoris ejus Præpedignæ, cum duobus filiis, qui cum essent præclarissimi generis, jubente Diocletiano sunt tenti, atque in exilium deportati: deinde incendio concremati, odoriferum sacrificium martyrii Deo reddiderunt. *Aliquanto distinctius Martyrol. Romanum:* Apud Ostia Tiberina sanctorum Martyrum Maximi et Claudii fratrum, et Præpedignæ uxoris Claudii, cum duobus filiis Alexandro et Cutia: qui cum essent etc. *ut Usuardus. ac deinde:* Quorum reliquiæ in flumen projectæ, et a Christianis perquisitæ, juxta eandem civitatem sepultæ sunt.

Luculentiori adhuc encomio eum celebrant Beda vulgatus, Ado, Notkerus, et innuere videntur, S. Maximum non esse cum ceteris concrematum, ita enim habent: Et postmodum tenti sunt, jubente Diocletiano, a judice impio Julio. Et Claudius quidem cum uxore sua et filiis deportatus in exilium, deinde incendio concremati odoriferum sacrificium martyrii Deo reddiderunt, ac sic postmodum apud Ostiam in rheuma jactati sunt: quorum reliquias Christiani perquisitas juxta civitatem sepelierunt. *Idem indicare videtur MS. Centulense, Bedæ quoque præferens nomen, quod*

C ita habet: Romæ sanctorum Martyrum Claudii et uxoris ejus Præpedignæ et filiorum Alexandri et Cutiæ, et fratris Claudii, nomine Maximi: qui cum essent præclarissimi generis, agente fratre eorum Gabinio Presbytero baptizati sunt a Caio Papa, et postmodum a Diocletiano diversis mortibus perempti sunt. *Distinctius Petrus de Natalib. lib. 3 cap. 134.* Et Maximus quidem capitalem sententiam accepit, Claudius vero cum conjuge et filiis in exilium deportati etc. *Canisius quoque S. Maximum decollatum scribit. Quæ Usuardi, eadem ceterorum fere Martyrologiorum sententia est, verbis aliis expressa, uti et Maurolyci, ac Galesinii. Felicius scribit post diuturnum exilium concrematos, cui Acta haud satis suffragantur. In uno MS. consignatus eorum natalis XIX Februarii, librarii errore.*

nomina varie
expressa:

3 Nomina quorundam varie ab nonnullis auctoribus exarata: S. Cutia, vel forte Cutias, etiam Cuthia appellatur, Cucius, Cucianus, et apud Canisium Curia, qui et pro Alexandro Alexandriam ponit. Maurolycus pro Maximo Marinum habet. Præpedignam, Ghinius Propedignam vocat, MS. quoddam Prædigam, aliud

Probedignam, quædam Præpidignam. Galesinius iis Primum adjungit, ut in manuscripto codice legerat. Nulla ejus in actis mentio. Qui S. Claudio tribuitur Clarissimi titulus, eo in Notitia Imperii Occidentalis insigniuntur Consulares provinciarum et Correctores ac Præsides, præterquam Dalmatiæ, qui Perfectissimus vocatur. In eadem Notitia agitur de officio Comitatus rei privatæ, vel rerum privatarum, quod egregie explanat Guidus Pancirolus. Illi autem Comiti titulus Illustris tribuitur.

an Primus socius?

4 Horum conversionis martyriique historia summam exposita est in Actis S. Susannæ Virginis ac Martyris, quæ ad XI Augusti edita a Surio, sed phrasi expolita. Nos ea acta primævo stylo descripta habemus in vetustis duobus optimæ notæ exemplaribus, quorum alterum fuit collegii Fuldensis, contulimusque cum tertio MS. monasterii S. Maximini Treviris, et Bonino Mombritorio. Recenset eadem Baronius tom. 2 Annal. ad an. 294 et 295 ex quatuor MSS. Nos omisso postremo capite, quo de ipsius Susannæ martyrio peculiariter agitur, priora omnia, quæ ad hos communiter spectant, hic damus.

duorum dignitatis titulus:

5 Quando martyrium consummarint, intelligi potest ex S. Caii Papæ Sedis tempore. Nam post S. Susannæ necem, ab eodem die (ut est in fine actorum ejus) cœpit B. Caius Episcopus in eadem domum introire, ubi gladio fuerat percussa, et sacrificium Domino Deo suo offerre pro commemoratione B. Susannæ et populo: quia domus ad domum B. Gabinii Presbyteri jungebantur et Caii Episcopi. Ab eodem tempore jam tale erat signum Christianis et statio deputata, IN DUAS DOMOS. Quo nempe invicem significarent, ubi synaxis futura. Non diu tamen S. Caio illic peragere sacra licuit: nam, ut habet liber de Romanis Pontificibus in Caio, hic fugiens persecutionem Diocletiani in cryptis habitando, martyrio coronatur. *Sedis autem ibidem asseritur, a die xiii Kalend. Januarii, a consulatu Cari secundi et Carini, usque in diem x Calendarum Maiarum, Diocletiano IV (imo VI) et Constantio II, sive a XIX Decembris, anni CCLXXXIII, ad XXII Aprilis CCXCVI: hoc enim anno consules fuerunt Diocletianus VI et Constantius Chlorus Cæsar II. Videntur ergo Claudius cum uxore et filiis, et frater ejus Maximus, anno CCXCV conversi, ac XVIII Februarii anni sequentis martyrio perfuncti: Susanna autem eodem anno CCXCV XI Augusti: Caius ejus patruus octo mensibus post ac diebus novem. De S. Gabinio S. Susannæ patre agemus XIX Februarii. Ceteri, quorum in Actis mentio fit, inscripti Romano Martyrologio sunt, S. Serena Augusta XVI Augusti, S. Thraso Martyr XI Decembris.*

E Acta unde hic edita?

martyrium tempore S. Caii Papæ

an. 295,

6 Narrat horum quinque Martyrum certamen, præter citatos scriptores, Mombritorium, Surium, Baronium, Equilinum, secunda pars Legendæ Lovanii anno 1485 excusa, et in Catalogo SS. Italiæ Ferrarius, sed succinte. Uberius et accurate Joannes Tristanus Historiæ Augustæ

alibi de iis scripta.

A *Augustæ, quam Gallice edidit, tom. 3 pag. 343 in*
 FX ACTIS MSS. S. *Serena : quotquot denique S. Susannæ res gestas litte-*
 SUSANNÆ. *ris tradidere.*

ACTA ANTIQUA,

quæ pars actorum S. Susannæ V. M.
ex iii veteribus MSS. et Mombratio.

CAPUT I.

S. Suzanna ad virginitatem tuendam a
S. Gabinio patre et S. Caio Papa patruo
animata. Claudius Clarissimus conversus.

Temporibus Diocletiani et Maximiani Augusto-
 rum fuit quidam Presbyter, nomine *a* Gabinius, de
 urbe Roma, frater uterinus *b* Caii Episcopi urbis
 Romæ, doctus in divinis libris, amator *c* tam divinæ
 sapientiæ, quam mundanarum litterarum. Hic fre-
 quens tractabat cum Caio germano suo, ita ut libros
d Tractationum faceret contra Paganos, et erat eru-
 ditus in omni mundanæ artis studio litterarum : qui
 tamen et nobili ortus progenie famatissime cognos-
 cebatur, eo quod esset de genere Diocletiani Augusti.

Gabinius
Presb. doctus
et nobilis :

B Nam et Caius ita vulgabatur. Hic Gabinius Presbyter
 dum haberet filiam unicam dulcissimam et pulcher-
 rimam, quam nutriverat in eruditione litterarum
 mundanæ artis, similiter et divinis libris imbuerat ;
e facta est huius ingenii artificio patri suo æqualis.

2 Audiens hoc Diocletianus de puella, quia et
 pulchritudine et sapientia esset formosa, misit ad
 Gabinium et petiit eam Augusto Maximiano *f* filio
 suo in conjugium. Et mittens ad Gabinium quemdam,
 qui ex genere ejus erat, consobrinum suum nomine
 Claudium, ex affectu generositatis, ut omnia pacifice
 obtineret a Gabinio Presbytero. Veniens autem Clau-
 dius ad Gabinium, sic eum alloquitur dicens. *g* Nisi
 dies festus occurrisset in præceptis Dominorum nos-
 trorum Augustorum, ut me *h* ad vestram caritatem
 dirigeret ; tamen vos non debuistis longe fieri a pa-
 rentum suavitatis agnitione. Quid melius, eligere *i*
 dignius est, quam ut generositas nostræ conjunctionis
 reparetur per claritatem Dominorum nostrorum Au-
 gustorum ?

hanc Claudius
Maximiano
Cæsari uxore
rem petiit :

k l
pater dilatione
postulata,
m

C Respondit Gabinius Presbyter dicens. Nos hu-
 miles *k* unde digni sumus *l* cognati dici majorum ?
 Respondit Claudius dicens : Sancte frater, numquid
 tu filius non es *m* Maximini, cujus, et Caius Episco-
 pus, vester frater, famatissimi Senatoris *n* et Con-
 sulis, patrui nostri *o* et consobrini Dominorum nos-
 trorum Augustorum. Respondit Gabinius : Ita est,
 tamen nos ultimi et *p* inanes temporum non sumus
 digni hoc dici. Dicit ad eum Claudius : Fructum na-
 tionis communis, habito consilio sapienti, hoc præ-
 ceperunt Domini nostri Principes, *q* et Diocletianus
 Augustus, ut *r* filiam tuam quam cognovimus eru-
 ditam in omni sapientia, in conjunctionem filio ejus
 tradenda, Maximiano Augusto copuletur : quia jus-
 tum est, ut ex radice firma *s* virgultæ natæ non se-
 parentur, quod tamen a nobis optandum semper spe-
 retur in gaudio. Respondit Gabinius Presbyter : In-
 ducias mihi date, ut animum puellæ obligem *t* cari-
 tati. Et data pace salutationis excesserunt.

u
filia id aperit
coram Caio
Papa :

4 Tunc veniens Gabinius Presbyter ad filiam suam,
 nomine Susannam, quam amplectens dixit ei : Desi-
 dero te ad sanctum Patrem et germanum nostrum *u*
 zium tuum Caium Episcopum duci, ut quod in te
 contulit Spiritus sanctus, non evacuetur. Eodem
 tempore rogavit venire ad se Sanctum Caium Epi-
 scopum, et narravit ei primo omnia quæ gesta fuerant,
 et intrantes in domum, dixerunt puellæ cum lacry-
 mis : Diocletianus Augustus direxit ad nos Claudium
 consobrinum nostrum, qui veniens ad nos te caris-

simam filiam suo filio Maximiano in conjugium petere **D**
 declaravit.

5 Respondit Susanna ad patrem suum, *x* et dixit :
 Vbi sapientia tua exclusa est, ut non scires me esse
 Christianam, sicut et vos Doctores ? Quare coinqui-
 nasti os tuum vel aures audiendo pollutos sermones,
 ut ego conjungar crudeli Pagano, quem vos secun-
 dum fidem Domini non timuistis negare generositati
 vestræ esse conjunctum ? Tamen gloria Deo omni-
 potenti, qui medignatus est conjungi corporibus Sanc-
 torum ; quia sic credo in Domino Jesu Christo, quia
y per me hunc contemptum, ascendo ad palmam
 martyrii. Respondit Gabinius Presbyter : Ergo filia
 constans esto in fide, quam tenes. Respondit Caius
 Episcopus et dixit : Et nos mereamur fructum obla-
 tionis offerre Domino Jesu Christo de constantia
 tua : quia scio pietatem ejus in omnes homines esse,
 et misericordem Dominum Jesum Christum. Res-
 pondit Susanna ad Caium Episcopum *z* zium suum,
 et ad patrem suum Gabinium Presbyterum, et dixit
 eis : Domini mei, ego scio quia de ore tuo hoc sum
 erudita, ut castitatem studerem semper servare, et
 pudicitiam Domino Jesu Christo exhiberem. Et in
 ejus timore jam constituta, numquam coinquinabor
aa virilem commissum amoris studio : sed cui tu me
 semel tradidisti, ipsi servio, et in ipso confido, quia
 ipse novit conscientiam meam. Caius Episcopus
 dixit : Ergo, si jam semel tradita es Deo, custodi
 præcepta ejus, quia sic dignatus est nobis servis suis
 per Evangelicam doctrinam declarare vestigium, ut
 cum stabitis ante Principes et Præsides non præ-
 meditari qualiter respondeatis, quia dabitur vobis in
 illa hora, quid dicatis : quia non vos loquimini, sed
 Spiritus sanctus, qui loquitur pro vobis. Respondit
 Susanna cum lacrymis et dixit : Sic spero in Domi-
 num Jesum Christum, quia orationibus vestris tem-
 plum Dei efficiar, sicut Apostolus beatus Paulus
 nos commonet dicens : Templum enim Dei sanctum
 est, quod estis vos : nemo vos seducat.

x
renuit illa,

y

quippe patris
hortatu am-
plexa virgini-
tatem :
z

E

aa

Matt. 10. 19

1 Cor. 3. 17

6 *bb* Eisdem invicem tractantibus, subito venit
 Claudius ad eos post dies tres, et cum gaudio introi-
 vit in domum Gabinii, et invenit eos sedentes. Qui
 tamen cum magna multitudine et obsequio cum ve-
 nisset, non introivit cum aliquo *cc* de obsequio mi-
 litantium, nisi ipse *dd* solus. Et in introitu ejus fuit
 gaudium, et in præsentia *ee* commune sunt amplexi,
 cum pace osculantes se invicem. Claudius vero Cla-
 rissimus dixit : Cognovit sanctitas vestra, pro quo
 gaudio venerim ad vos. Respondit Caius Episcopus,
 et dixit ad eum : Si caussæ aliæ *ff* sunt, tamen vel
 pro genealogia communi, et genere nostræ conjunc-
 tionis, nos meremur præsentari cognationi. Claudius
 dixit : Ergo modo cognoscat sanctitas vestra, quia
 Dominus noster Diocletianus Augustus amicitiam
 vestræ cognationis et affectum desiderat amplecti.
 Unde commoneo, et etiam tamen rogo *gg* sanctimo-
 niam vestram, ut faciatis voluntatem Domini Prin-
 cipis totius mundi, et animum ejus gaudio repleatis.
 Respondit Gabinius Presbyter et dixit : Divulga
 sancto Episcopo præceptionem Augusti. Claudius
 dixit : Ego cum gaudio et gloria divulgabo, et dixit
 Claudius : Dominus noster, clementissimus Augustus
 filiam vestram, neptem meam, in conjugio petit Au-
 gusto et Cæsari filio suo Maximiano, eo quod multa
 bona de ejus eruditione cognovisset. Nihil enim me-
 lius esse cognovimus, quam ut generatio nostra ad
 infulas imperii migrare festinet, et genus nostrum
 augeatur sublimitate *hh* præclarum. Gabinius Pres-
 byter dixit : Nihil extraneum nobis obscurat vel im-
 pedit : tamen quæramus simul animum puellæ.

bb

cc

dd

ee

Claudius ite-
rum eam pe-
tit :

F

ff

g

hh

7 Tunc vocata est puella Susanna in conspectu
 Claudii et Gabinii Presbyteri et Caii Episcopi, ut
 nullus alius inter judicaretur præsens esse cum eis.

Tunc

A Tunc Claudius videns Susannam, cum lacrymis amplecti eam voluit, et osculari, quia caritati et generositati proximus jungebatur. Respondit Susanna et dixit ad Claudium : Noli contaminare os meum, quia Dominus meus Jesus Christus novit, quia numquam os ancillæ suæ tetigit vir. Respondit Claudius et dixit : Ego quidem secundum caritatis affectum volui osculari te Dominam, et neptem meam. Susanna in conspectu Gabinii Presbyteri patris sui, et Caii Episcopi, sic dixit : Non tantum ego recuso osculum tuum, sed recusabo, quia de sacrificiis idolorum pollutum est os tuum, Claudius dixit : Et quid faciam ut purificetur os meum ab immunditia ista? Dicit ei Susanna : Hoc faciendum tibi est, ut pœnitentiam agas, et baptizeris in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.

hortatur eum ad baptismum :

Caius Papa fidem ei exponit,

Matth. 11. 28

B 8 Claudius dixit ad Caium Episcopum : Ergo purificate me, si melius est homo mundus, qui credit in Christo, quam in deos, quos colui, etsacrificia obtuli, quibus et Principes nostri humiliantur. Caius Episcopus respondens dixit ad Claudium : Frater Claudii, audi me. Bonum est, quod te commoneo. Hoc autem quod agere venisti ; Dominus te redimere vult per puellæ petitionem, ut salvum sit genus nostrum, quia ipse Dominus dignatus est in Evangelio dicere : Venite ad me omnes qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos. Nullum onus peccatorum pejus est quam ut idolis coinquinetur homo, quem Dominus Deus fecit : pro quo dignatus est ad terram descendere, et nasci per virginem, et humiliari et mori propter hominem, quem resurgendo ipse Dominus de inferno relevare dignatus est, qui tenebatur vinculis peccatorum, hoc est, idolis servientium : et ut erectus usque ad cœlorum terminum perduceretur. Claudius autem omnia cum gaudio suscipiens, dixit ad Caium Episcopum : Vir reverentissime, omnia faciam, quæ nobis prædicatis : tantum ut petitio Augusti Diocletiani *ii* non tardetur. Caius Episcopus dixit : Tu frater prius fac petitionem nostram, et omnia conceduntur tibi bona precanti.

ii

hortaturque ad pœnitentiam :

Luc. 21 13.

C *quam is, spe remissionis peccatorum,*

humiliter spondet.

9 Claudius dixit : Declarate mihi omnia, quæ custodire debeam, et facio præcepta vestra. Tamen quid agendum sit Augusto Diocletiano, hoc me instruite continuo, et relationem meam qualiter illi exponam. Caius Episcopus dixit : Tu frater utere consilio meo, et esto fidelis Deo, et age pœnitentiam de sanguine Sanctorum, quem effudisti, et baptismum percipe, et omnia ministrabuntur tibi. Quia Dominus noster sic dignatus est nos admonere dicens : Cum stabitis ante Præsides et Reges, ego dabo vobis os et sapientiam, cui non possint resistere omnes adversarii vestri. Claudius dixit : Et dum baptismum percipero delebuntur omnia facinora cordis mei? Respondit Caius, et dixit : Omnia lavabuntur facinora, tantum tu fideliter crede. Eadem vero hora mittens se Susanna ad pedes Caii Episcopi, dixit ei : Domine, per Christum te conjuro, ne tardes eum baptizare, sed redime eum : Dicit ei Caius Episcopus : Inquisitionem quæramus, si ex toto corde credere festinat. Claudius dixit : In vestra pollicitatione credo, si omnia mihi laxantur delicta. Caius Episcopus dixit : In nomine Jesu Christi et Dei omnipotentis omnia tibi relaxantur peccata. Eodem die projecit se in terram ante pedes Caii Episcopi, et jactans se et aspergens pulverem terræ in caput suum, ignosce mihi omnia, quæ in Sanctis tuis gessi, quia nesciens feci : et idola, quibus sacrificia obtuli miser, inanis et vacuus, respuo. Reple me gratia tua, ut sciant omnes filii mei vel uxor mea, quia tu salvas omnes sperantes in te. Tunc fecit eum catechumenum, et dedit ei medicinam, et dimisit eum.

D a MS. et Montbritius habebant perpetuo Gavinius vel Gavinus. — b MS. Fuldense et S. Maximini ac Montbritius, semper Gavinum vocant. Nostrum MS. Gagum. — c Ita MS. Fuldense et Surius. At MSS. S. Max. et nostrum : tam prærogativæ divinarum scripturarum quam et sapientiæ mundanarum litterarum. Mombr. auctor tam sapientiæ quam humanarum litterarum. — d. An absolute editique in lucem hi libri sint nescimus : non fuerunt saltem S. Hieronymo noti, nec aliis, qui post hunc Catalogos scriptorum Ecclesiastorum ediderunt. — e Ita MSS. nostrum et S. Max. at Fuldensis ista desunt. Mombr. habet : facta est hujus ingenii, cujus pater suus. Surius, boni ingenii ex illo particeps effecta est. — f Fuldensis codex, et alii teste Baronio, Maximinum vocant, uti et Græcorum multi. Hic est Galerius Maximianus. qui anno 304 Augustus factus cum Constantio Chloro, cum Diocletianus et Maximianus Hercules purpuram posuissent. Filius Diocletiani hic dicitur, quia Valeriam ejus filium uxorem habuerat, qua mortua, jungere ei voluit, quam habebat sanguine proximam, Susannam, ut, cum ipse prole mascula careret, magis sibi eum devinctum retineret. Imo ea etiam causa illum sibi in filium adoptavit, ut censet Baronius tom. 2 annal. an. 294 num. 4. — g Ita MS. Fuld. et Mombr. at noster codex et S. Max. Iste dies festus occurrit in etc. — h MS. Fuld. ad vos caritate. — i Mombr. dignus es. — k MSS. S. Max. et nostrum, nequaquam. l Alii, cognatione, et cognitione. — m Ita MSS. nostrum et S. Max. At Fuld. et Surius Maximini Mombr. Maximi. Baronius ait Maximinum, sive Maximum, fratrem fuisse Diocletiani, patrem Caii et Gabinii. Quomodo igitur hi uterini solum fratres erant? quomodo consobrini Augustorum? Nisi quis velit improprie verba illa sumi. — n Ita MS. Fuld. Surius et Mombr. At nostrum MS. ex consulta. — o Addit MS. S. Max. Claudii. — p MS. Fuld. et Mombr. in annis. — q Ita MSS. S. Max. et nostrum in Fuld. deest Et. Mombr. et Surius. Ita præcepit Dominus etc. — r Ita tria MSS. at Mombr. ut filia. — s Ita Mombr. et MSS. Fuld. ac nostrum. S. Max. virgulta. — t MS. Fuld. caritate. — u Ita sæpius infra vox Italica. — x Addunt MSS. S. Max. et nostrum, et ad zium suum. — y MSS. Fuld. et S. Max. per hunc contemptum. Mombr. per me hoc contempto. Surius hujus contemptu. In nostro MS. hunc contemptum, ut sæpe, in accusativo absolute posito, pro hoc contempto. — z Deest hæc vox MS. Fuldensi est in nostro et S. Max. apud Mombr. est avunculum. — aa Ita MSS. S. Max. et nostrum. Fuldensis virili commissio. Mombr. virili commissio studio. Surius explicat : numquam amoris studio coinquinabor virili complexu. — bb MS. Fuld. Eisdem invicem tractantes. — cc Idem MS. obsequiorum. — dd Idem, singulus. — ee MS. Nostrum et Mombr. communiter. — ff MS. Fuld. non sunt. — gg MS. nostrum, sanctionium. — hh Mombr. præclaram. MS. S. Max. præclarius. — ii MSS. S. Max. et nostrum, non tarda remoretur.

CAPUT II.

Claudii baptismus, et Præpedignæ uxoris, ac filiorum Alexandri et Cutiæ.

Claudius autem veniens ad domum suam, narravit omnia uxori suæ, quo modo per petitionem puellæ neptis suæ ad gratiam Domini accessisset. Tunc uxor ejus, a Præpedigna nomine, hoc cum audisset, stupefacta est, et dixit ad virum suum Claudium : Quis dedit tibi ista monita? Respondit Claudius : Caius Episcopus, frater meus, et Gabinus Presbyter, nam et puella Virgo præcipua in omnibus. Eadem hora Præpedigna ascendit caveam b basternæ, et venit ad domum Gabinii Presbyteri, et introivit c sola ad Caium Episcopum. Videns eam Caius Episcopus gratias egit Deo. Quæ cum venisset, misit se ad pedes Beati Caii Episcopi, et tenuit pedes ejus, et osculabatur d cum lacrymis, dicens : Salva famulum tuum e et me, et filios meos. Audiens hoc Susanna, exiens de cubiculo amplectitur Præpedignam cum gaudio. Subsecutus noctu et ipse Claudius cum duobus filiis venit ad domum Gabinii Presbyteri, et misit se ad pedes ejus, dicens : Per Dominum Jesum Christum te conjuro, ne me tardes una cum uxore et filiis meis baptizare.

a

b

c

Præpedigna ejus uxor petiit baptismum,

d

e

F

et duo filii :

Claudius Catechizatus

f

baptizatur :

g

nis

EX ACTIS MSS.
S. SUSANNÆ.
videl lumen
cæleste :

baptizantur
uxor et filii :
omnes com-
municat :

h

Claudius sua
dal pauperi-
bus :

captivos dimit-
tit :

B
Maximo fra-
tri ad se misso
pœnitentiæ
causam indi-
cat,

i

k

l

m

C
et se per Su-
sannam con-
versum :

Basterna

A nis resurrectionem. Et levato eo de pelvi, cœpit dicere Claudius : Vidi lumen splendidius sole illuminans me. Unde integre credo Deum Dei filium Jesum Christum Dominum. Eadem hora, B. Caius Episcopus linivit eum chrismate, et baptizavit uxorem ejus Præpeditnam et filios ejus Alexandrum et Cutiam, quos tamen Gabinius Presbyter de baptismo suscepit. Tunc obtulit pro illis sacrificium in eadem domo, et consecravat corpus et sanguinem Domini nostri Jesu Christi; h et lac et mel et fontem, et participavit cum omnibus mysterium Domini.

12 Ab eadem die cœpit Claudius omnes facultates suas vendere, et pauperibus Christianis erogare. Et quærens loca abdita et secreta ubi Christiani habitarent, ambulans et pecunias et tegumenta distribuebat: vel in custodia quoscumque ipse obligari præceperat, ipse per se ad eos cum victu et vestimentis ambulans relaxabat omnes, mittens se ipse ad pedes singulorum, qui in custodia tenebantur, pœnitentiam agens, et prout habebat, omnia illis ministrabat quotidie cum gaudio nocturnis temporibus.

13 Post mensem unum et dies sedecim requiritur Claudius a Diocletiano Imperatore. Dum autem eum perquireret propter puellam, nomine Susannam, dictum est ei, quia ægritudinis morbo teneretur. Et misit ad eum fratrem ejus, nomine Maximum i Comitum rei privatæ, ut visitaret eum, et loqueretur ei de puella Susanna, nepte sua. Qui cum venisset Maximus ad Claudium, invenit eum k in cilicio orantem, et subito maximus tremor apprehendit eum, et dicit ad Claudium: Frater dilectissime et nimium amator meus, qui me a cunabulis educare dignatus es, ex qua causâ sic tenuis factus es? Claudius dixit ad Maximum fratrem suum: Si considerares audire, enarrarem tibi ex qua causâ l ad hæc febricitans. Tunc amplectitur eum Maximus, et dixit ei: Enarra mihi, Domine, tristitiam corporis tui. Dicit ei Claudius: Ago pœnitentiam, quia audivi præceptum Principis, et effugi sanguinem innocentium, tamen ignorans feci, quia sanctorum Christianorum effudi sanguinem et truncavi.

14 Dicit ei Maximus: Dominus meus Diocletianus Princeps ad hoc ad te direxit, ut reverentissimo Cæsari etiam et Augusto filiam Gabinii fratris nostri in conjugio copulandam acciperemus: quia tanta ei gratia data est, ut genus nostrum augeatur sublimitati, et non separetur a m cognitione communi: et tu mihi talia inseris in animo? Respondit Claudius dicens: Et ego petivi carissimam Dominam neptem meam, de qua mihi præceperat Augustus Diocletianus: sed inveni eam sanctam, et prudentiæ suavis et pulchritudinis clarissimam, et Deo æterno dicatam, per quam redemptus sum a peccatis meis. Tamen ut scias Deum omnipotentem posse omnes homines salvare, eamus ad domum fratris nostri et patris Gabinii Presbyteri una noctu, et videbis lumen æternum. Maximus dixit: Quidquid mihi jussis, faciam.

■ Quædam MSS. cum Momb. Præpeditna. nostrum, Præpeditna. b Est basterna vehiculi genus mollius siratum, matronis præcipue usitatum. Plurima exempla scriptorum et glossariorum habet Rosweydeus noster in Onomastico post Vilas PP. Surius videtur vocem hanc non intellexisse: Ascendit Basternas, inquit, venitque etc. — c MS. Fuld. singula. — d Baronius addit: ex more, ut acta habent. Id in nostris actis non habetur, sed habuit ipse quaternaria alia. Ista quoque scribit de Præpeditna, quæ in nostris exemplaribus desunt, cum diu ante de fide Christiana sectanda consilium inlisset, sed viri impietate perterriti destitisset etc. subscribit Tristatus. — e MSS. Fuld. et nostrum: vel me aut filios. — f Ita MSS. at Mombr. et Surius, ligneam. — g Desunt sequentia, usque in remissionem, in Mombr. Sur. MSS. nostro et S. Max. h Desunt hæc verba in MS. Fuldensi, habent cetera, et Baronius ac Surius. Montbrius post Jesu Christi addit: hoc est, lactis et mellis fontem. Exaplicat morem illum antiquum Baronius an. 294 num. 19, quod baptizati essent translati de loco horrois et vastæ solitudinis in terram lacte et melle manantem. Et ritum hunc confirmat loco Tertulliani. — i De officio Comitum rei privatæ, vel rerum privatarum vide Notitiam provinciarum Imperii, et commentarios Guidi Panciroli. — k Ita MSS. nostrum et Fuld. ac Su-

rius, consentiente Baronio. MS. S. Max. habet, in cubiculo. — l D MS. S. Max. febricitans. Momb. adhuc fabricator. — m Ita MSS. nostrum et Fuld. ac Surius. MS. S. Max. et Mombr. cognatione.

CAPUT III.

Maximus Comes rei privatæ, Claudii frater, conversus. Omnes pro fide cremati.

Eadem nocte venerunt ad a Arcus portæ Salarie juxta palatium Salustii, ubi manebat Gabinius Presbyter. Et nuntiatum est Gabinio Presbytero, eo quod Claudius et Maximus germani tui præ foribus stantes vos salutare desiderant. Tunc Gabinius Presbyter exiens occurrit illis, et introduxit eos in domum suam, et dum introissent, dedit orationem Gabinius Presbyter dicens: Oremus. Et dum prostrati jacerent in pavimento, dixit Gabinius Presbyter: Domine Deus, qui dispersa congregas, et congregata respicis, respice in opera manuum tuarum, et illumina omnes in te credentes, quia tu es lumen verum in secula seculorum. Et responderunt omnes, Amen. Et erigentes se de pavimento, amplectentes se b osculati sunt se invicem.

16 Eadem hora Claudius osculari cœpit pedes Gabinii Presbyteri cum gaudio. Videns hoc Maximus, mirari cœpit, et rogans cœpit dicere ut præsentaretur ei Susanna. Ingressus Gabinius in cubiculum, vocavit eam. Susanna vero exiens de cubiculo et adorans Dominum dixit patri suo: Dona nobis benedictionem. Et in ejus iterum adventu oravit Gabinius Presbyter dicens: Pax nobis donetur a Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat cum Deo Patre omnipotente in secula seculorum. Et responderunt omnes, Amen. Tunc videns Maximus Susannæ constantiam humilitatis et verecundiæ, tenens manum Susannæ osculatus est manus ejus. Ille autem contemnebat hoc fieri.

17 Et dum diu præ gaudio flerent, nuntiatum est S. Caio Episcopo, quia juxta habitaculum Ecclesiæ suæ, quam ipse fecerat juxta palatium Salustii, eo quod ibidem maneret. Et cito veniens ad Gabinium Presbyterum, sperans quod ad palmam martyrii ad eum ventum fuisset, et ideo concitus venit. Qui vero c tanta ambitione ingressus est, ut in ingressu ejus omnes caderent in pavimento. Quibus dixit B. Caius: Animo constantes estote, in nomine Domini. Eadem hora dedit orationem dicens: Oremus. Domine Deus, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui omnibus ad salutem et vitam æternam misisti Dominum nostrum Jesum Christum, ut nos erueres a tenebris mundi; dona his servis tuis constantiam fidei, quia tu regnas in secula seculorum. Et responderunt omnes uno animo. Amen. Et sedentes audiebant verba a B. Caio Episcopo. Susanna vero numquam voluit cum eis sedere, sed stans, orabat.

18 Tunc Caius Episcopus dixit: Gratias ago Deo meo, frater Maxime, quia dignatus d es nos visitare. Respondit Maximus, et dixit: Ego quidem non meritis veni ad vos, tamen osculabor pedes vestros. Ex qua causâ venerim nosti melius. Dicit ei Caius Episcopus: Enarra nobis. Respondit Maximus dicens: Diocletianus Augustus parens noster direxit me ad Claudium germanum meum, quia audivit eum ægritudine detineri, quem tamen direxerit ad petendam filiam sancti Presbyteri Gabinii in consortium filio suo adoptivo Maximiano Cæsari: ideoque et ego ausus fui venire ad vos. Ecce ex qua causâ directus sum. Dixit autem Caius Episcopus: Puella hæc jam Christum accepit conjugem a Deo Patre omnipotente. Hoc scito. Respondit Maximus, et dixit: Quidquid a Deo datur, sempiternum est.

19 Caius Episcopus dixit: Ergo accipe et tu sempiternam vitam. Dicit ei Maximus: Et quæ est sempiterna vita? Respondit Claudius: Sicut ego cogno-

ducit eum ad
Gabinium :

pie et benigne
excipiuntur :

b

E
advocatur Su-
sanna :

tum Caius Pa-
pa,

c
qui honorifice
excipitur :

F

d
Maximo indi-
cat, Susannam
Christo des-
ponsam :

hortatur eum ad fidem suscipiendam :

A vi. Respondit Maximus : Vere quod tu cognovisti, et ego desidero : tamen non debet elongari natio nostra a sublimitate Augustorum. Dicit ei Caius Episcopus : Nos te commonemus, ut credas Dominum Jesum Christum Deum Dei filium sempiternum. Quia sublimitas hæc, quam videmus, temporalis esse cognoscitur : illa autem, quam nos prædicamus, sempiterna, innoxia detinetur et amabilis. Hoc audiens Maximus, cum gaudio suscepit. Dicit ei Caius Episcopus : Nosti, frater, omnia quæ dereliquimus, quæ vobis diximus, quanta vobis commisimus, et nihil speravimus, quam Dominum nostrum Jesum Christum, per quem vivimus et gloriamur. Respondit Maximus et dixit : Ne tardes in me, Domine, sed quod cognoscis expedire in me, sicut in vobis, facite celerius. Tunc indixit Maximo jejunium, et præcepit, ut ambularet ad domum suam.

petenti baptismum indicit jejunium :

20 Veniens autem ad domum suam Maximus, nihil alicui confessus est, sed tantum detinebatur amore fraternitatis, qui tantum cupiditate amoris Caii Episcopi et Gabinii Presbyteri detinebatur, ut morte præposita Dominum confiteretur. Quod tamen cum ipsis diebus illis fecit consilium, et intra quinque dies coepit venumdare facultatem suam, et distribuere pauperibus Christianis. Post quintam diem veniens mundus misit se ad pedes Caii Episcopi, dicens : Adjuro te, Domine mi, per ipsum, per quem illuminasti fratrem nostrum Claudium, ne me tardes illuminare, quia sensi compunctionem in corde meo Domini nostri Jesu Christi, quem tu prædicas, a die quo mihi dignatus es sermonem ædificationis donare. Dicit ei Caius Episcopus : Ergo inclina cor tuum in invocationem Domini nostri Jesu Christi. Respondit Maximus et dixit : Ego miser infelix oro e sanctimonium vestrum, ut salvetis animam meam, et eruatis me de profundo idolorum tenebrarum, et ad veram lucem perducere dignemini. Caius Episcopus dixit : Audi me frater, si ex toto corde credis et abrenuncias pompis, angelis satanæ. Respondit Maximus : Ego semel abrenunciavi, quia vestro exemplo vivere volo. Tunc catechizavit eum Gabinus Presbyter, et omnia sacramenta manifestavit ei. Et S. Caius Episcopus fecit secundum consuetudinem, ut moris est, et baptizavit eum : et levato de pelve, linivit eum chrismatis sacramento, et obtulit pro eo oblationem Domino, et participati sunt omnes : et cœperunt omnes ab eodem die simul habitare cum gaudio et hymnis.

post 8 dies ferventer petentem baptizavit.

e

21 Maximus autem omni nocte venumdabat facultatem suam, per quemdam amicum suum *f* Thrasonem Christianissimum togatum, qui occulte assidebat publico, habens in corde suo cum reverentia religionem Christianam, quem ante multos annos Caius Episcopus baptizaverat : qui magis gesta sancto-

rum Martyrum colligens ornabat, et omnia nocturnis temporibus pauperibus Christianis erogabat, circuiens per vicos et carceres et custodias.

22 Eodem tempore post dies quindecim divulgata est fama Maximiano a quodam pagano, adjutore Comitum rei privatae, nomine *g* Arsicio, Diocletiano Augusto quasi ad gloriam dicens : Sacratissime Princeps et semper Auguste, magna fama declaratur de famulo vestro Comite rei privatae, eo quod multis subveniat egentibus alimonia. Nam multi in ejus humanitate fama declarant facienti. Diocletianus Augustus dixit ad Arsicium : Perquire mihi, unde hoc pecuniæ auxilium habere cognoscitur. Respondit Arsicius, et dixit : Sacratissime semper Auguste victor, si licet loqui suggero. Diocletianus dixit : Loquere fiducialiter. Arsicius dixit : Facultates suas transigendo venumdat, et exinde facere hoc videtur. Nam et Christianus esse cognoscitur, factus a Caio et Gabinio. Hoc audito Augustus Diocletianus secretum habuit in semetipso, et retulit *h* Serenæ uxori suæ, eo quod filiam Gabinii postulasset Maximiano uxorem. Serena hoc audito magis confortata est, et dedit gloriam Deo, quia et ipsa occulte Christiana erat. Respondit Serena Augusta dicens : Quod tibi imperatum fuerit a superna majestate fac.

23 Tunc Diocletianus Augustus, contempsit uxorem suam, et vocavit ad se quemdam Julium paganus crudelem, et habito cum eo consilio, dixit ei : Misi carissimos meos ad quemdam, petere uxorem filio meo : illi autem contemnentes præcepta mea, qui fuerunt mei, imo magis Christiani effecti sunt. Respondit Julius et dixit : Omnes contemptores Principum, etiam si injusta præcipiant, puniuntur. Pietas autem vestra et prudentia, et quod justum est imperatum, erat faciendum. Quare in *i* evolutione adductum est, sine mora puniantur contemptibiles. Et jussit Diocletianus Augustus Julio, ut ipse dirigeret milites, et tenerent omnes, ut tantum Caium Episcopum non tenerent. Sed tenuerunt Gabinium Presbyterum cum filia sua Susanna, et Claudium cum uxore sua vel filiis, et deportari in civitate *k* Comos, quos jussit incendio concremari : Claudium et Præpeditam et Alexandrum et Maximum in Ostia in *l* rheuma jactari. Gabinium vero Presbyterum et Susannam fecit in custodiæ vinculo mancipari.

a MS. S. Max. Arcum — b MS. nostrum, osculaverunt. — c MS. nostrum et Mombr. tantæ ambitionis. — d Mombr. est — e Idem sanctimoniam. — f S. Thrasonis mentio fit in actis S. Marcelli Papæ 16 Januarii num. 2 et seq. Colitur 11 Decembr. — g Alii, Arsicius. Mombr. nunc Arcisius, nunc Arsacius. — h Colitur S. Serena Augusta 16 Aug. — i MS. S. Max. evolutionem. MS. nostrum, in eo volutionem. Mombr. evolutione. — k An Cumas? Quomodo ergo in Ostia in rheuma jactati? Surius nomen omisit, itaque expressit : in exilium jussit deportari, et flammis concremari, apud Ostiam in aquas jactari. — l Ita etiam quædam Martyrologia excusa et MSS. Πέυμα fluxum significat, hic profluentem, Tiberim videlicet, aut mare.

DE S. EPIMENEO, VEL PIMENIO, PRESBYTERO MARTYRE BRIXIÆ IN ITALIA.

XVIII FEBRU.

Brixia in monasterio S. Juliae adservatur corpus S. Epimeni,

Illustre Brixiae extat sanctimonialium cœnobium, S. Juliae Virgini et Martyri dicatum, cujus corpus ex insula Gorgonia ab uxore Desiderii Regis Longobardorum, seculo Christi viii, eo translatum ferunt, ab eaque cœnobium S. Juliae appellatum, ac primam hujus loci Abbatissam fuisse Antipergam ejusdem Regis filiam. Colitur S. Julia xxii Maii. In hoc cœnobio quiescit corpus S. Epimeni, cum reliquiis plurimorum Sanctorum anno ciorc translatus : uti hæc inscriptio apud Ughellum tomo 4 Italiae sacrae in Theodaldo Episc. Brixien. pag. 734 docet : D. O. M. Huc ex veteri ecclesia, sanctarum Virginum et Martyrum Juliae, Pistis, Helpis et Agapes, ac Sophiæ Februarii T. III.

earum matris, nec non duorum Innocentium, Sanctorumque Epimeni Justiss. et Hippolyti ac Concordiae ejus nutricis Martyrum, Beatique Obicii Confessoris, corpora cum innumeris sanctis Reliquiis, Clemente viii in cura pastorali, et in Sereniss. Venerabilis dominio Marino Grimano Duce residentibus, Brixiae vero D. D. Marino Georgio Cath. Eccl. Episcopo, R. P. D. Flaminio Fabbio Bononiensi S. Euphemiae Abbate, cœnobiique hujus amplissimi, in quo moniales clxx Deo laudabiliter serviunt, R. D. Susanna de Montinis Abbatissa, existentibus, translata fuere ciorc die xvi Kalend. Januarii. Hæc ibi.

2 Coluntur S. Sophia xxx Septembris, ejus tres filiae

D
EX ACTIS MSS. S.
SUSANNÆ ;

g
accusatur apud Diocletianum :

h

E
cum Claudio et aliis comburitur.

i
k
Gabinus et Susanna custodiæ traduntur.

l

G. H.

translatum an. 1600,

AUCTORE G. H. **A** liæ I Augusti, SS. Innocentes xxviii Decemb. Hippolytus et Concordia xiii Augusti, S. Obitius iv Februarii, ubi aliqua ejus Acta dedimus. At die hodierna xviii Februarii colitur S. Epimeneus justissimus, quod illi epitheton dari suspicamur in illa inscriptione. De eo agit ex antiquo Calendario Ecclesiæ Brixienſis Galesinius his verbis: Brixiae S. Epimenei Presbyteri et Martyris. Ferrarius in Catalogo SS. Ital. ista scribit: Epimeneus Presbyter Brixianus, quo tempore martyrium passus sit, nondum legi. Colitur tamen Brixiae, uti Tabulae ejusdem ad usum sacrum compositae habent: ac ejus mentio in Martyrologio Ecclesiæ Brixienſis, et in Martyrol. Petri Galesinii fit. Ejus corpus in aede S. Juliae Brixiae conquiescit. Eundem inscripsit SS. generali Catalogo idem Ferrarius, annotatque a Maurolyco Pigmenium scribi, eumque frequenter Sanctorum et locorum nomina pervertere.

an idem Pimenius, seu Pigmenius vocetur, incertum: **3** Maurolycus et Felicius ista tradunt: Item Pigmenii Presbyteri et Martyris. MSS. Martyrol. Ultrajectinum S. Mariae et Trevirense S. Martini, solum ista habent: Item Pimenii Martyris. MS. Richenoviense: Alibi S. Pimenii Martyris. MS. Aquisgranense ita incipit: xii Kal. Martii Natalis S. Prineni Presbyteri ad sanctos duos senes. Greven in Auctario Usuardi socium jungit, et Romæ adscribit: Romæ Pimenii Presbyteri et Fausti Martyrum. S. Pigmenius Presbyter Juliani Imperatoris Magister, cujus jussu in Tiberim projectus dicitur, itaque martyrium complevisse, colitur xxiv Martii.

4 Colitur et xxiv Martii S. Epigmenius a Baronio inscriptus Martyrologio Romano his verbis: Ibidem

Romæ S. Epigmenii Presbyteri, qui in persecutione Diocletiani sub Turpio Judice gladio cæsus, martyrium consummavit. Annotatque Baronius mentionem de eo haberi in Actis S. Crescentii pueri, quem baptizavit. Hic Romæ etiam sub eodem Judice gladio percussus, refertur xiv Septemb. cujus corpus a Stephano Papa ix acceptum, Antifredum Episcopum Senensem anno ciolviii Senas transtulisse tradit Ughellus tom. 2 Italiae sacrae pag. 626. Ast ubi S. Epigmenii corpus conditum fuerit, aut ubi hoc tempore quiescat sciri non posse ait ad xxiv Martii Ferrarius in Catal. SS. Ital. Forsan illud Brixiam translatum est, uti corpora aliorum Sanctorum, quæ in eodem cœnobio adservantur, aliunde sunt asportata: atque ita Martyr Romanus ab Greven Carthusiano dicitur, a reliquis etiam Presbyter, nec nomina Epigmeneus, Epigmenius, Pigmenius, Pimenius, multum discrepant. Et a Baronio in Annalibus an. 303 num. 114 Pigmenius dicitur, qui in Martyrologio Epigmenius.

5 Denique num Faustus ab Greven adjunctus, ejus fuerit in martyrio socius, necdum legimus. Baronius in Notis ad xiv Septemb. litt. E asserit se de martyrio S. Crescentii pueri aliorumque sociorum Acta MSS. legisse, quæ ab Ecclesia Perusina acceperat. Hæc Acta nobis nondum licuit videre, neque scimus an aliquis Faustus illis socius fuerit. Est Faustus Romano Martyrologio adscriptus, alius xxiv Junii, alius Kalendis Augusti, ille socios martyrii habuit viginti tres, hic socius adjungitur SS. Bono Presbytero, Mauro, aliisque Martyribus, quorum mentio fit in Actis S. Stephani Papæ et Martyris ii Augusti.

D Alius Epigmenius, qui et Pigmenius Presb.

Quis Faustus illi socius junctus?

E

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

LUCIO, SILVANO, RUTULO, CLASSICO, SECUNDINO, MAXIMO, FRUCTULO, DAMASO, PAULO, MARTIALE.

G. H.

xviii FEBRU.

Martyres relati absque loco,

et cum aliis Sanctis:

alibi Concordiæ urbi Italiae adscripti,

Baronius in Notis ad Martyrol. Romanum, xviii Februarii littera C arbitratur hos Martyres alias fortasse prætermisos esse, quod nec civitas ubi passi, nec tempus ibidem haberetur expressum. Ubi videtur Bedam, Usuardum, Adonem notare, apud quos nulla horum mentio est, nisi in exemplaribus postea auctis. Referuntur horum aliqui absque loci temporisve nota in Martyrologio MS. Leodiensi S. Lamberti: Item SS. Rotuli, Silvani, Paulini, Maximi. Hermannus Greven in Auctario Usuardi hos omnes conjungit: Item Rutuli, Classici, Damasi, Tulli, Lampasii, Majoli, Silvani et Maximi. Ex quibus Tullus, Lampasius, et Majolus spectant ad diem xix Februarii. Eodem modo intermiscuntur in MS. Aquisgranensi: Rutuli, Dassici (imo Classici) Tulli, Lampasii, Maroli, aliis Majoli.

2 Locum alii assignant urbem Italiae Concordiam, de qua actum pridie, seu xvii Februarii, quando ibi coluntur Martyres circiter nonaginta, quorum undecim suis nominibus exprimuntur, quorum etiamnum sacra ossa illic adservantur. Ubi observavimus eorum martyrium in nonnullis Martyrologiis attribui Africae, et vice versa, qui hoc die coluntur, dici Concordiæ passos. Quod vitium opinamur amanuensium esse. Ita in MS. Martyrologio Romano, seu S. Hieronymi, hæc leguntur: xii Kalend. Martii, in Italia civitate natalis Rutuli, Silvani, Classici, Secundini, Fructuli, Damasi, Interrapis, Pauli, Martialis, Maximi. In MS. Aquisgranensi post Martyres ante relatos hæc habentur: Itali civitate Concordia Silvani et Classici, Secundini, Fructuli, Damasi, Pauli, Maximi. Omittuntur Rutulus, Interrapis, et Martialis. Et qui supra Dassicus ponebatur, hic tamquam alius. Classicus repetitur. In MS. Richenoviensi, sive Augiæ divitis prope Constantiam, hi Martyres enumerantur: In Italia

civitate Concordia, Rutuli, Silvani, Classici, Secundini, Damasi, Pauli, Martialis, Maximæ. Omittuntur Fructulus et Interrapis: et qui aliis sunt Secundinus et Maximus, hic scribuntur Secundus et Maxima. Quid vero Interrapis, urbs, an Martyr aliquis?

3 Illos in Africa passos memorant alii. Martyrologium Romanum: In Africa sanctorum Martyrum Lucii, Silvani, Rutuli, Classici, Secundini et Maximi. Annotat ibidem Baronius, hos omnes restitutos esse ex pervetusto codice, cujus sæpius meminit, scilicet monasterii S. Cyriaci: in quo hi referuntur: In Africa SS. Rutuli, Silvani, Cassici, Secundini, Fructuli. Deest Lucius, et Cassicus scribitur in apographo nostro, qui aliis Classicus est. In MS. Reginæ Sueciæ, quod fuit Ecclesiæ Silvanectensis, et MS. Carmeli Coloniensis tres solum exprimuntur: In Africa SS. Rotuli, sive Rutuli, Silvani, Maximi Martyrum. Idem cum aliis ad sequentem diem rejiciendis memorantur in MS. Aquicinctino: In Africa passio SS. Publii, Juliani, et Marcelli. Item SS. Silvani, Rutuli et Maximi. In MS. S. Maximini duo solum referuntur, Rutilus et Silvanus in Africa passi. In MS. Lætiensi quatuor nominantur, sed quasi in duas classes distincti: In Africa natale SS. Rutuli, et Damasi. Ipso die Salvini et Paulini. Hos alii Silvanum et Paulum appellant. MS. monasterii S. Martini Tornacii: In Africa natalis SS. Rutuli, Damasi, Silvani, Casici, qui aliis Classicus est, et seorsum additur: Et depositio S. Martialis Episcopi, de quo mox agemus. Qui in Martyrologio Romano collocatur primo loco Lucius, reperitur in MSS. Ultrajectino S. Mariæ, Bruzellensi S. Gudilæ, ac variis sub nomine Usuardi ad usum Ecclesiarum Belgicarum auctis, Florario MS. Martyrologio Coloniæ 1490 edito, Romano Bellini, et Auctario Molani: In Africa Lucii, Silvani et Maximi

videntur potius in Africa passi:

F

A mi, qui in *Uuardo Lubecæ* anno 1478 excuso dicitur Maximilianus. *Notkerus* ita scribit : In Africa Rutuli, Silvani, Classici, Secundini, Fructuli, Damasi.

4 Eosdem Martyres in quasdam classes dignitatum distribuit *Galesinius*, et persecutioni Vandalicæ attribuit, atque ex citato in *Notationibus* codice MS. ista habet : In Africa SS. Lucii, Silvani, Rutuli Clericorum, et Maximi monachi, qui in persecutione Vandalica crudelissime cruciati, et tormenta et necem pro fide fortiter subierunt. Quæ in *Martyrologio Canisii* etiam leguntur : et mox tamquam diversi repetuntur, in Africa passi Lucius, Silvanus et Maximus. *Ghinius* ex *Molano*, *Galesinio* et *Baronio* hoc eos illustrat elogio : In Africa sanctorum Martyrum Lucii, Silvani, et Rutuli Clericorum, Classici, Secundini, Fructuli et Maximi monachi, qui in persecutione

Vandalica crudelissime cruciati, et tormenta et necem pro Catholica fide fortiter subierunt.

5 Qui in MSS. *Richenoviensi* et *S. Hieronymi* aliis adjungitur Martialis, seorsum collocatur in MS. *Tornacensi* supra citato hisce verbis : Et depositio S. Martialis Episcopi. *Antiquo Calendario* MS. quod penes nos est, etiam inter paucissimos Sanctos Februarii, inscriptus est Martialis Episcopus, uti xv Februarii *Austregisilus* Episcopus, cujus illo die depositio refertur in dicto MS. *Tornacensi* et variis aliis, quem alii tradunt obiisse xx Maii. Forte eodem modo S. Martialis Episcopi *Lemovicensis* depositio, aliave solennitas indicatur : cujus præcipua veneratio fit xxx Junii. *Wandelbertus* ad hunc diem de S. Martiale hæc canit :

Bissenumque diem Martialis sanctus honorat. Intelligitur dies xii Kalend. Martii.

AUCTORE G. H.

An S. Martialis Episcopi Lemovicensis depositio indicetur?

DE SANCTIS MARTYRIBUS

MARCELLO, MACROBIO, GEMINO, ROMULO, SILVINA, CARSICIO, FRUCTULO.

G. H.

XVIII FEBRU.

B Martyrologium MS. Romanum, quod ob suam antiquitatem merito maximi facimus, S. Hieronymi nomine prætitulatum, relatis aliis Martyribus, ita concludit : Et alibi Marcelli, Macrobi, Gemini, Romuli, Silvinae, Carsicii, Fructuli. In *pervetusto* MS. *Richenoviensi* aliqui horum memorantur : Et alibi Marcelli, Romuli, Silvini, Carsicii. Refertur in MS. S. Hieronymi alter Fructulus hoc die relatus, uterque omissus in *Richenoviensi*. In

MS. *Aquisgranensi* præter Rutulum et Classicum inter alios Martyres relatos memorantur Rutulus alter et Dassicus : ubi forte reponendi Rumulus, seu Romulus, et Cassicus seu Carsicius. Dedimus et Macrobius Martyrem xvi Februarii, sed aliis junctum sociis, et in Africa passum. Marcellus legitur in MS. *Aquincino*, sed in Africa passus cum Publio et Juliano, qui tres ad sequentem diem sunt referendi.

DE S. LEGONTIO

EPISCOPO METENSI IN BELGICA I.

J. B.

AN. CCCXXV.

XVIII FEBRU.

S. Legontii natalis 18 Febr.

Duodecimus Ecclesiae Metensis Antistes statuitur a Paulo Diacono, Joanne Chenu, Demochare, Claudio Roberto, S. Legontius. Obiit xii Kalend. Martii, ut Chenu tradit. Eo die ista leguntur in *Martyrol. Metensi*, *Meurissio* teste : Metis depositio S. Legontii Ep. Et in MS. S. *Gudilæ Bruxellis* : Mettis S. Legontii ejusdem urbis Episc. et Conf. Eundem habet in generali *Catal. SS. Ferrarius* : sed fallitur, dum *Molanum* citat in *Notis*. Non enim hujus, sed *Trevirensis* Legontii meminit *Molanus*, et quidem xix Februarii.

2 De S. Legontii, ac S. Phronimii ejus decessoris, aliquid vita, præter nomina, nihil ad nos deduxit relatio prisca, inquit *Paulus Diaconus* in *libello de Epp. Metensib. Meurissius Madaurensis* Episc. ac *Metensis Suffraganeus*, in *historia Metensium Epp.* scribit, ab anno cccxii ad cccxxv illi Ecclesiae præfuisse Legontium, ac *Virdunensi* quoque Pastore tunc proprio destitutæ, consuluisse, difficillimis sane temporibus : quam ipse tamen *Chronologiam* nullis firmat characteribus.

3 Sepultum idem scribit in crypta S. Clementis

primi Episcopi. Postea ejus ac decessoris translatae reliquiae sunt e crypta in ædem superiorem, ubi etiamnum asservantur, et præcipue brachii amborum partes in arca quadam cum aliorum exuviis *Divorum* conditæ. Memoria Translationis celebratur die xvi Junii, istaque eo diē leguntur in *Metensi Martyrologio* apud eundem *Meurissium* : Metis translatio sanctorum Confessorum pariterque Pontificum Legontii et Phronimii. Quidam, natalis sit an translatio, non distinguunt. Ita *Hermannus Greven* : Metis Legontii et Strominii. MS. *Florarium* : Apud Metim civitatem depositio sanctorum Episcoporum et Confess. Firmini et Legontii. *Ferrarius* in gener. *Catal. SS. Metis* sanctorum Episcoporum Legontii et Frominii. *Expressius* ceteris *Saussaius* in *Martyrol. Gallicano* : Metis translatio Sanctorum Episcoporum Phronimii et Legontii e crypta Ecclesiae S. Clementis ad superiorem ædem. Ut hic *Florarium*, ita *Baronius* in *Notis* ad *Martyrol. xviii Augusti* Firminum pro Phronimio accipit. Fuit S. Firminus *Metensis* Episc. xx, coliturque xviii Augusti : Phronimius xi et colitur xxvii Julii.

translatio 16 Junii.

DE SANCTIS VIRGINIBUS ROMANIS

CONSTANTIA AUGUSTA, ATTICA ET ARTEMIA,

G. H.

Commentarius historicus.

§ I. Conversio harum Virginum et S. Galliani ad fidem, et continentiam.

Gesta nobilissimarum harum Virginum continentur potissimum in *Vita S. Agnetis Virginis et Martyris*, et *Actis sanctorum fratrum Joannis et Pauli*. Vitam S. Agnetis dedimus xxi Januarii, quam S. Ambrosius num. 17 his verbis

concludit : Hæc ego Ambrosius servus Christi dum in voluminibus abditis invenissem scripta, non sum passus infructuoso silentio tegi. Ad honorem tantæ Martyris, sicut gesta ejus cognovi, conscripsi : et ad ædificationem vestram, o Virgines Christi, textum passionis ejus credidi destinandum. Ex hac *Vita Lectio* iii inserta est *Breviario Romano*, recitanda xxviii Januarii, quando S. Agnes secundo colitur, estque

SECULO CHR. IV
XVIII FEBRU.

AUCTORE G. H.
Apparitione S.
Agnētis cogni-
ta, ad ejus se-
pulchrum ve-
nit S. Cons-
tantia,

A *que ejusmodi*: B. Agnes, parentibus ad ejus sepulchrum assidue vigilantibus, quadam nocte choro Virginum comitata cum apparuisset, sic ad eos locuta dicitur: Ne me parentes mortuam lugeatis; nam una cum his Virginibus vivo apud illum in cœlis, quem in terris tota mente dilexi. Cum aliquot post annos Constantia, Constantini Imperatoris filia, insanabili ulceri medicinam quærens, nondum Christiana ad idem sepulchrum accessisset, obdormiscens sibi audire visa est vocem hanc Agnetis: Constanter age Constantia: crede in Jesum Christum filium Dei, qui te sanam faciet. Quæ sanata paulo post una cum multis ex familia Imperatoris baptismum suscipiens, ibi ecclesiam nomine B. Agnetis ædificavit.

2 *Hæc ibi, quæ in Vita S. Agnetis copiosius referuntur, ac narrata num. 14 apparitione S. Agnetis parentibus facta, num. 13 et 16 ista adjunguntur*: Hæc visio publice ab omnibus, qui viderant, quotidie vulgabatur. Unde factum est, ut post aliquantos annos ad Constantiam Constantini Augusti filiam hoc factum, ab his qui viderant, narraretur. Erat enim ipsa Constantia Regina, Virgo prudentissima, sed ita obsessa vulneribus, ut a capite usque ad pedes nulla membrorum pars libera remansisset. Accepto autem consilio, spe recuperandæ salutis, venit ad tumultum Martyris nocte: et licet Pagana, tamen credula mentis intentione preces fideliter fundebat. Quod dum faceret, repentina somni suavitate corripitur, et videt per visum beatissimam Agnetem, talia sibi monita proferentem: Constanter age Constantia, et crede Dominum Jesum Christum filium Dei esse Salvatorem tuum, per quem modo consequeris omnium vulnerum, quæ in corpore tuo pateris, sanitatem. Ad hanc vocem Constantia evigilat sana, ita ut nec signum in ejus membris alicujus vulneris remaneret.

sanitatem sibi
impetrari pe-
tuit:

B Martyris nocte: et licet Pagana, tamen credula mentis intentione preces fideliter fundebat. Quod dum faceret, repentina somni suavitate corripitur, et videt per visum beatissimam Agnetem, talia sibi monita proferentem: Constanter age Constantia, et crede Dominum Jesum Christum filium Dei esse Salvatorem tuum, per quem modo consequeris omnium vulnerum, quæ in corpore tuo pateris, sanitatem. Ad hanc vocem Constantia evigilat sana, ita ut nec signum in ejus membris alicujus vulneris remaneret.

subito sanatur,

et convertitur
ad fidem:

3 Reversa igitur ad palatium sanissima, facit gaudium et patri Augusto, et fratribus suis Imperatoribus. Coronatur civitas tota: fit lætitia militantibus et privatis et universis, audientibus hæc. Infidelitas gentium confundebatur, et fides Dominica lætabatur. *Hæc S. Ambrosius ex antiquo et abdito volumine. Quæ eadem expressit S. Aldelmus Schireburnensis in Anglia Episcopus in poemate de Laude Virginum cap. 33, ubi, postquam victoriam S. Agnetis de lascivo juvene obtentam decantavit, hæc addit*:

Quatenus inde forent laudis præconia Christo,
Unde prius fuerant spurcis ludibria verbis.
Nam Constantinam sanavit tumba sepulchri,
Et sarcophagus, qua pausant membra puellæ.
C Ut merito posset regnantis filia Regis
Æterno Regi Regum, qui regnat in æthra,
Reddere magnificas pro vita sospite grates.

Ita infra dicemus Constantinam etiam vocari, quæ aliis Constantia est, et ad sepulchrum S. Agnetis sanata. Quæ in dictis Actis S. Ambrosius vulnera, per totum corpus S. Constantiæ dispersa, appellat, insanabile ulcus dicitur supra in Breviario Romano, gravissima lepra in Actis mox referendis et in Catalogo Petri Equilini lib. 3 cap. 34.

a S. Gallicano
viro Consulari,

4 Qui ex militum ordine potissimum lætitia effectus est ob sanitatem S. Constantiæ redditam, fuit S. Gallicanus SS. Atticæ et Artemiæ pater, anno Imperii Constantini XII, Christianæ Æræ CCCXVII, cum Basso creatus Consul, qui uxore postea mortua S. Constantiam a parente Imperatore sibi sponsam dari postulavit. Res gesta narratur in Actis SS. Joannis et Pauli XXVI Junii, quorum primus, ut in Martyrologio etiam Romano dicitur, erat Præpositus domus, secundus Primicerius Constantiæ Virginis, filiæ Constantini Imperatoris. Extant horum Martyrum Acta in quam plurimis codicibus MSS. et tribus nominatim Ser.ma

Christinæ Reginæ Sueciæ. Partem priorem ex codice D nostro optimæ fidei hic damus:

5 Sub Constantino Augusto et Gallicano Duce Romani exercitus, Persarum gens, quæ Syriam invaserat, victa est, ac viriliter subjugata. Qui cum triumphalibus infulis sublimatus, acceptus esset Augusto et carus, filiam ejus, sacratissimam Virginem Constantiam, sibi poscebat uxorem. Et hoc non mediocri instantia flagitabat, tempore quo imminabat gens Scythica, quæ Daciam et Thracias occupaverat. Et quoniam bene erat potens, omnium potestatum Comites ac Præfecti cum omni populo Romano id fieri postulabant. Constantinus vero Augustus contristari cœpit, et esse mœstissimus, sciens filiam suam positam in sancto proposito, facilius occidi posse quam vinci. Quæ cum patris sollicitudinem studio sanctitatis conaretur excludere, dixit patri suo: Si certissimum non haberem, quod me non deserat Deus, recte formidini meæ et sollicitudini tuæ locus aliquis cederetur. Cum vero certa sum de Deo, depone omnem sollicitudinem tuam, et te daturum me illi conjugem repromitte, ita ut, si Scytharum superaverit gentem, victor simul et Consul me accipiat. Hujus autem sponsionis gratia duas filias suas virgines, quas ex amissa conjugē natas habet, mecum usque ad nuptiarum diem esse permittat, secum vero meum Præpositum et Primicerium Joannem et Paulum esse gratanter admittat: ut ille per meos familiares me alloqui et cognoscere valeat, et ego illius per ejus filias votum moresque et institutum cognoscam. Facta sunt hæc omnia, sicut Virgo disposuit, et velut subarrhationis loco dantur duo fratres eunuchi ex latere Augustæ, et duæ sorores, Gallicani filiæ, ipsi Augustæ traduntur, ita liberalibus studiis eruditæ, ut vix illis par scientia in viro- rum numero sapientium inveniri potuisset: quarum una Attica et altera Artemia dicebatur.

expetitur in
uxorem:

ejus filias SS.
Atticam et Ar-
temiam sibi
sumit,
E

tradit illi SS.
Joannem et
Paulum:

6 Quas Constantia cum ad se venire cognovit, expandens ad Dominum manus, sic oravit: Domine Deus omnipotens, qui me orationibus Martyris tuæ Agnæ a lepra mundasti, et semitam mihi timoris tui ostendisti, et Virginis tuæ Matris thalamum reserasti; ubi tu sponsus, tu filius manifestatus es, tu genitus ex Maria, tu genitor probatus es Mariæ; tu omne seculum nutriens simul etiam illam, ex qua lactatus es et nutritus; tu infantulus crescens ætate, tu omni mundo incrementum concedens; tu sapientia proficiens, cum sis ipse totus sapientia; tu ita magnus, ut te magnificentius nihil sit; tu verus homo de matre ex tempore editus, tu verus Deus ex Patre sine matre genitus; Deus de Deo, fecisti quæ non erant; ex matre sine patre carnali editus, qui lapsus incurrerant, reparasti; tu fusus in lucem illuminatus es, cum sis ipse, qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum; te precor credens, ut ipse jussisti, te quæso egens, quod ipse promisisti cum diceres: Amen dico vobis, quod omnia, quæcumque petieritis a Patre in nomine meo, dabit vobis. Peto itaque, Domine, ut has Gallicani filias tu lucreris, ipsum quoque Gallicanum, qui me tibi tollere conatur, tuæ fidei applica castitati. Aperi Domine os meum auribus earum, et aperi aures cordis earum sermonibus meis, et consensus earum mihi januas pande, ut tantam verbis meis virtutem infundas, ut carnis commercium execrantes, tibi consecrari desiderent, et ex ipso desiderio tantus amor in earum mentibus oriatur, ut ferventes ad thalamum illum tuum cœlestem pervenire desiderent, quem plenis oleo lampadibus et tuæ caritatis fulgentibus flammis attingantur, ut loco sibi inter sapientes virgines dato, et de tua misericordia gloriantes, nihil terrenum desiderent, sed te solum integro affectu suorum viscerum concupiscant.

preces fundit

F

Joan. 14. 13

pro conversio-
ne S. Galli-
cani ejusque
filiarum, ad
fidem

et continen-
tiam:

7 Hanc

convertit SS.
Atticam et Ar-
temiam.

A 7 Hanc vero orationem fuisse Constantiæ, ipsa narrante didicimus, quam etiam ab ea legimus scriptam. Qualiter autem ad Dominum Atticam Artemiamque converterit, studio celeriter narrandi martyrium Gallicani, prætereo. *Hæc auctor coævus et testis oculatus pro suo instituto judicabat sufficere, ex cujus prætereundi formula colligimus singulare studium in conversione sanctarum sororum Atticæ et Artemiæ a S Constantia adhibitum fuisse, ac forsàn visibili aliquo signo divinitus mentes earum ad veritatem amplectendam fuisse mutatas : et certe contigisse, quæ calamo scriptor digna indicavit : sed se studio celeriter narrandi martyrium Gallicani, ac dein SS. Joannis et Pauli, præterire. Altera voti S. Constantiæ pars fuit, ut Gallicanus illarum pater etiam Christianæ fidei castitatem amplecteretur. Ad quod perficiendum SS. Joannes et Paulus ab ipsa lateri illius adjuncti erant comites, quorum divinum consilium in extremo Philippopolis perdendæ periculo sibi datum, ita ipse Gallicanus narrat Constantino Augusto in dictis Actis SS. Joannis et Pauli :*

S. Gallicanus
voto fidei am-
plectendæ fac-
to,

B 8 Ad ultimum crevit obsidio, et universi Tribuni mei ac milites se hostibus tradiderunt. Cumque cuperem fugiendi aditum reperire, Paulus et Joannes, ex quibus Præpositus unus est, alter Primicerius Dominiæ meæ, Pietatis vestræ filia, Constantiæ Augustæ, mihi dixerunt : Fac votum Deo cœli, quod si te liberaverit, Christicola fias : et eris victor melius quam fuisti. Fateor, sacratissime Imperator, mox ut hoc votum meo ore est prolatum, apparuit mihi juvenis quidam statura excelsus, ferens humero Crucem, dicens : Sume gladium et sequere me. Quem ego dum sequerer, apparuerunt mihi hinc et inde milites armati, confirmantes, et dicentes : Nos tibi præbemus officium. Tu ingredere hostium castra, et dextra lævaque gladium tenens evaginatum, respice, quo usque pervenias ad Regem ipsorum, nomine Bradam. Quo cum pervenissem cum eis, veniam sui sanguinis prostratus meis pedibus postulavit. Nullum penitus ex eis occidi gladio, nec feci nec jussi : hunc vero Regem eorum Bradam cum duobus filiis vinctum ab illis militibus accepi. Ita universæ sunt Thraciæ a gente Scytharum liberatæ, et tributarii facti sunt. Tribuni omnes ad me cum suis militibus reverti voluerunt, sed nisi fierent Christiani, a me recipi minime potuerunt. Consentes vero gradu sublimiores effeci : non consentientes privavi militia. Meipsum factum Christianum ita devovi, ut etiam a conjugio me promiserim abstinere. scilicet ut summa in Deum fiducia oraverat S. Constantia. Sed pergit in suo alloquio Gallicanus, ac facultatem petit omni se magistratu abdicandi, quo possim, inquit, religioni vacare, quam didici, et in veritate constare, quam perfecte cognovi.

Cruce e cœlo
præolata,

victoriam obti-
net :

fil Christianus :

vovet castita-
tem :

a SS. Attica et
Artemia cum
SS. Helena et
Constantia oc-
currentibus
accipitur :

liberalis in
pauperes,

9 *Hæc Gallicanus. Tunc Imperator Augustus, ut in eisdem Actis sequitur, misit se in amplexus ejus, referens universa, quæ gesta sunt circa filias ejus, et quomodo sunt Virgines Christo utiliter consecratæ, et qualiter alias Virgines duas per ipsas per suam gratiam evocaverit Deus : et quomodo eruditionis summam arripientes, a perfectione coeperint, et quomodo universa perfecta inter rudimenta susceperint. Tunc cum Augusto intrante palatium Gallicano, decurrit Helena cum filia sua Constantia et filiabus ipsius Gallicani. Fundebantur lacrymæ gaudiis plenæ, nec permittitur ad domum reverti propriam Gallicanus ; sed quasi gener Augustorum in palatio secessit, considerans filias suas in laudibus Dei flentes. Qui cum vellet privatus abscedere, rogatus ab Augustis Consul processit, et in fascibus constitutus, quinque millia servorum liberos civesque Romanos effecit, quibus prædia domosque donavit : cunctasque facultates suas, excepto jure filiarum, dis-*

trahi ac donari pauperibus jussit, ac se in Ostiensi urbe manenti sancto viro cuidam, Hilarino nomine, sociavit : cujus habitaculum ampliari fecit ad peregrinorum susceptionem, quam ipse plurimis impendebat. *Hæc ibi. additurque martyrium et S. Gallicani et S. Hilarini, quod ambo in persecutione Juliani subierunt, ille xxv Junii, hic xvi Julii, quando eorum memoriam referunt Beda, Usuardus, Ado et reliqui antiqui martyrologi, atque una confirmant quæ hactenus dicta sunt : in quibus post relatam eadem SS. Joannis et Pauli, narratur conversio Terentiani, qui decollari eos jusserat, ac tandem dicitur ipso Terentino referente ista passio Sanctorum descripta.*

10 Quibus singula hactenus relata annis Imperii Constantini adscribenda sint, licet non æque constet, ex Consulatu tamen Gallicani colligi potest. Fuerat is adhuc Gentilis Consul cum Basso, ut supra diximus, anno Imperii Constantini xii, Christi cccxvii, at modo Christianam fidem amplexus, cum vellet privatus abscedere, rogatus ab Augusto Consul processit, accepto Symmacho collega, quod anno Imperii xxv, Christi cccxxx, factum est. Obtulit idem Gallicanus quam plurima dona ecclesiæ sanctorum Apostolorum Petri et Pauli et S. Joannis Baptistæ in civitate Ostiensi a Constantino extractæ ex S. Silvestri Papæ suggestione, uti refert Anastasius Bibliothecarius in libro de Vitis Pontificum. At quamdiu Gallicanus, quasi gener Augustorum, post victoriam Scythicam, ante dictum Consulatam in palatio vixerit, non facile statui potest. Excepit eum venientem S. Helena Augusta mater Constantini cum S. Constantia lajus filia, et SS. Attica et Artemia propriis filiabus. S. Helena, ut Eusebius lib. 3 de Vita Constantini cap. 45 tradit, *χεδόν που τῆς ἡλικίας ἀμφὶ τοὺς ὀγδοήκοντα ἐνιαυτοὺς διαρκέσασα, τὴν τοῦ βίου κατέλυε τελευτήν*, Octogesimo ferme ætatis anno confecto, finem vivendi fecit, ideoque, quamvis diceretur circa annum Christi ccl nata, ad Consulatam tamen ultimum S. Gallicani sive annum cccxxx, potuit vixisse. Baronius cum anno cccxxvi historiam Crucis Christi Hierosolymis ab ea inventæ tradidisset, num. 59 de obitu ejusdem agit, cum tamen, inquit, affirmare non dubitemus, aliquot illam amplius vixisse annos : quod exactius indagabitur ad ejus Vitam xviii Augusti.

Consulatam
gessit an. 330,

E

ad illud circi-
ter tempus vi-
xit S. Helena.

12 Quæ autem a Gallicano reportatæ de Persis victoriæ narrantur, prius evenisse videntur, ante annum fortassis cccxxvii, quando magnam sub Sapore Rege Persarum exortam fuisse in Christianos persecutionem scribunt Theophanes et Anastasius. Potuit et illa Persarum in Syriam, irruptio non tam imperio Saporis Regis, quam auspiciis alicujus Satrapæ aut Ducis in confinibus dominantis contigisse. Scytharum vero et Sauro-matarum nationes, qui numquam parere populo Romano didicerant, sub Constantino primum subactas fuisse tradit Eusebius lib. 4 Vitæ ejusdem cap. 5, ubi etiam Constantinum ipsum ad bellum profectum fuisse, et signo sanctæ Crucis prælato, adversus eos pugnasse atque feliciter hostes superasse confirmat. Quæ aut alio tempore contigerunt, aut Imperatori, ut passim fieri solet, attribuantur, quæ a Ducibus præclare patrata sunt.

An Persæ e
Syria ante an.
327 depulsi ?
F

Scythæ subac-
ti.

§ II. Harum trium Virginum vitæ sanctimonia. S. Agnetis ecclesia erecta, mausoleum et ecclesia S. Constantiæ.

Aldelmus in præfato poemate de Laude Virginum cap. 40 de S. Constantia, sive Constantina, ut ipse appellat, ista tradit :

Nobilis in Roma vixit pulcherrima Virgo
Constantina, novæ præbens spectacula vitæ
Omnibus, integre qui conversarier optant,
Lurida linquentes veteris contagia vitæ.

S. Constantia
Virgo mundum
spernit,

Hæc

AUCTORE G. H.

a Constantino
patre amatur,a Deo conser-
vatur,inducit ad Vir-
ginitatem con-
servandam
SS. Atticam et
Artemiam,et alias Roma-
nas Virgines :figit domici-
lium ad sepul-
chrum S.
Agnētis :

Hæc, inquam, Virgo cœlesti freta Patrono,
Contempsit mundum felix cum flore virentem,
Arida ceu paleæ projecta peripsema squalent.
Utque magis stupeas, rumore adverte parentum.
Nam pater auguste regnorum sceptrâ gubernans,
Imperium mundi, Christo regnante, regebat,
Qui Constantinus nomen sortitur in ævum.
Hic sobolem sanctam miro dilexit amore,
Dum vitæ merito late præconia cursant :
Quam pater intactam summus sub dote spondit,
Felix virgineis cum jam pubesceret annis.
Namque proco fuerat, (quo non præstantior alter
Regibus exceptis, qui mundum jure gubernant)
Desponsata probo, pactis sponsalibus arrhæ.
Sed Deus integram satagens servare puellam,
Satrapæ mentem stimulis compungit acutis,
Funditus ut pompas seclisprevisset opimas :
Mallet et immunis Regi famularier alto,
Deliciis mundi quam opulenti degere dives.
Cui sic evenit miranda salutis origo.

13 *Dein S. Gallicani celebrata versibus victoria de
Scythiis, et conversione ad fidem ac continentiam, hæc
addit idem Aldelmus :*

Sic Deus omnipotens famulam protexit amantem,
Vocibus assiduus pulsanter regna Tonantis :
Ut se servaret Sator, integritatis amator,
Lurida linquentem sævi colludia luxus.
Plures nam Christo convertit dogmate turmas,
Exemplo simul et celebri rumore coruscans.
Uberius pandunt geminæ quod forte sorores
Attica et Artemia Prætoris sanguine cretæ,
Quem Gallicanum vocitabant secula prisca.
Præfatas cujus soboles Regina monebat,
Virgineum castis ut servent gressibus ævum,
Florida quæ pariter meruere tropæa pudoris,
Dum mundum linquunt transacto tempore vitæ,
Et fauste properant ad cœli sidera sursum.

14 *Idem S. Aldelmus libro de Laudibus virginitatis
soluta oratione scripto, cap. 23 isto sanctas has Virgines
encomio celebrat : Constantia integerrimæ virtutis
virago, filia Constantini (qui per idem tempus tri-
partiti mundi monarchiam prosperis successibus gu-
bernasse noscitur) nonne cunctas propemodum Ro-
manorum Prætorum filias, omnemque pene genero-
sam fœmineam sobolem ac pulcherrimam pubertatis
indolem, famosæ virginitatis rumore ad culturam
Christianæ religionis et coronam castitatis incitavit,
sermone suasit, exemplo instigavit? Ita dumtaxat,
ut unamquamque spreto nuptiali thalamo, et mari-
talis luxus commercio, cœlestis sponsi amplexus eni-
xius satagere, et inter Virgines sapientes cum lam-
padibus properare, ducta crebro suspiria faterentur :
quod plenius de conversatione illius scripta opuscu-
la produnt, cujus rei Attica et Artemia illibata vir-
ginitatis et pudicitiae florentis virgines satis de-
clarant.*

15 *Hæc S. Aldelmus. At sanctæ Virgines non in
palatio Constantini Magni inter aulicos strepitus per-
manserunt, sed Urbe relicta ad viam Nomentanam, quæ
a porta Viminali Nomentum, vetustum Sabinorum op-
pidum, ducebat, secesserunt, atque ad S. Agnetis sepul-
chrum, ubi S. Constantia incolumitatem erat corporis
adepta, domicilium fixere, quod postea monasterium S.
Agnētis vulgo nuncupatum est : ubi cum aliis Virgini-
bus, toto animi fervore Deo ac beatæ Martyri Agneti
inservientes, sanctissime vitam duxere. De earum pia
vivendi ratione apud S. Ambrosium in dictis S. Agnetis
Actis ista leyuntur : Perseveravit autem Constantia
Augusti filia in virginitate, per quam multæ Virgi-
nes, nobiles et illustres et mediocres, sacra velamina
susceperunt. Et quia fides mortis damna non pati-
tur, usque hodie multæ Virgines Romanæ Agnetem
beatissimam, quasi in corpore manentem, attendunt,*

et ejus exemplo provocatæ, viriliter integræ perse-
verant, credentes sine dubio, quod perseverantes,
perpetuæ victoriæ palmam acquirant.

16 *Interim vero S. Constantia magnificentissimam
ab Augusto patre ibidem ad honorem S. Agnetis pro-
curavit ecclesiam erigi, suæque sepulturæ nobile conspi-
cui operis mausoleum statui, quod in eisdem S. Agnetis
Actis his verbis indicatur : Interea petit patrem et
fratres Augustos, ut basilica B. Agnetis fabricaretur,
et sibi illic mausoleum collocari præcepit. Fue-
runt hi fratres vivo adhuc Constantino patre Cæsares
creati, Constantinus an. CCCXVII, Constantius CCCXXIV,
Constans CCCXXXIII. at Constantino patre an. CCCXXXVII,
ipso Pentecostes die, XXII Maii, mortuo, Romanum in-
ter se orbem partiti, atque Augusti nuncupati sunt. In
pervetusto codice MS. Serenissimæ Christinæ Reginæ
Sueciæ de Vitis Pontificum Romanorum, ad S. Felicem
Papam IV deductarum, id est annum Christi MXXX,
(quibus tamen nuda nomina novem Pontificum usque ad
Pelagium II decessorem S. Gregorii Magni adjungun-
tur) hæc de basilicis a Constantino Magno in Actis S.
Silvestri leguntur : Eodem tempore fecit Constanti-
nus Augustus basilicam in Palatio Sessoriano, ubi
etiam deligno sanctæ Crucis Domini nostri Jesu Christi
auro et gemmis inclusit. Eodem tempore fecit basi-
licam S. Agnæ Martyris ex rogato Constantiæ filiæ
suæ. Eodem tempore fecit basilicam sancti Martyris
Marcellini Presbyteri et Petri Exorcistæ. Hæc ibi,
quæ Beda de sex ætatibus mundi in Constantino etiam
refert aliquanto diffusius, et de S. Agnetis basilica
hæc habet : Item fecit basilicam sanctæ Martyris
Agnes ex rogatu filiæ suæ, et baptisterium in eo-
dem loco, ubi et baptizata est soror ejus Constancia
cum filia Augusta. At nomen S. Constantiæ filiæ
etiam exprimitur in Vitis Pontificum Anastasii Biblio-
thecarii, et bis quidem in MSS. Regio, Mazarini, et
Thuani hoc modo : Eodem tempore fecit Constantinus
A. basilicam S. Agnetis Martyris ex rogatu filiæ
suæ Constantiæ, et baptizata est Constantia soror
ejus et filia Augusti Constantia, et baptisterium ibi
constituit. Ibidem autem hæc dona obtulit : Pate-
nam auream pensantem libras viginti, calicem au-
reum pensantem libras decem etc. ubi et variæ posses-
siones enumerantur : quæ ad monasterium forsân adjunctum
spectant. Quæ vero Constantia soror Constantini
appellatur, nupta fuit Licinio, ac præcipua postmodum
Arianorum patrona extitit.*

17 *Post obitum S. Silvestri Papæ præfuerunt Ec-
clesiæ Pontifices Marcus, Julius, Liberius creatus an-
no CCCLII, sed ab Constantio imperatore, quod hæresi
Arianæ nolisset consentire in exilium deportatus.
Rediens autem Liberius de exilio habitavit in cœme-
terio S. Agnetis apud germanam Constantii : ut
quasi per ejus interventionem aut rogatum rediret
liberius in civitatem. Tunc Constantia Augusta, quæ
fidelis erat Domino Jesu Christo, noluit rogare Con-
stantium Augustum germanum suum, quia senserat
consilium doli. Hactenus idem Anastasius, qui memo-
rat a Liberio non immemore hospitalitatis, sepulchrum
B. Agnetis fuisse exornatum : Hic inquit, Liberius or-
navit de platinis marmoreis petris sepulchrum S.
Agnētis Martyris. Ex Actis denique MSS. schismatis
oborti inter Liberium et Felicem, qui illo exule creatus
fuerat, a Paulo Aringho lib. 4 Romæ subterraneæ cap.
23 et Antonio Bosio lib. 3 cap. 48 ista sub titulo Boni-
facii Papæ proferuntur : Hæc autem Constantia au-
gustæ memoriæ puella juxta oratorium habitabat,
quod bonus pater Constantinus sibi fabricaverat :
ubi et Domnæ suæ sanctissimæ Martyris Agnetis fa-
mula Virgo fuit.*

18 *De ejus obitu et sepultura ex Actis MSS. idem
Bosius et Aringhus ista describunt : Porro B. Cons-
tantia in sancta virginitate permanens, transacto
tempore*

impetrat ut
templum S.
Agnētis, a Con-
stantino patre
extruatur,

E

et dotetur :

F

excipit S. Li-
berium Papam
exulem :famula S.
Agnētis habetur :

A tempore hiemis, et inchoato tempore veris, hoc est **mortua 18** **Febr.** **XII** Kalendas Martias, parata intravit ad nuptias. Corpus vero ejus in pretioso labro porphyretico sepultum est, et ibidem ipsa a patre et fratribus ecclesia, columnis et musivo de lapidibus decorata, in ejus honorem fabricata est. *Hæc verba Actorum MSS. quibus post Bosium Aringhus hæc addit* : Iidem insuper rerum antiquarum scriptores hanc porphyreticam arcam in Lateranum, Paulo II Summo Pontifice jubente, deportatam fuisse ejusdem Pontificis sepulturæ inservituram asserunt. Interim vero, cum inde extraheretur, in ipso itineris progressu, antequam ad destinatum locum pertingeret, Pontifex diem extremum clausit, et Sixtus Papa IV, antiquitati urbanarum rerum servandæ intentus, re infecta, eamdem in pristinum locum reducendam curavit. Ubi hodie non absque ingenti omnium admiratione, tum ob antiquitatis meritum, tum ob operis elegantiam visitur. *Hæc ibi cum adjuncta labri sive arcæ aut sarcophagi S. Constantiæ forma artificiose sculpta.*

19 Quæ supra dicitur ecclesia in honorem S. Constantiæ a patre et fratribus erecta, in Vita S. Agnetis mausoleum dicitur, quod haud procul ab ipsa S. Agnetis basilica adhuc extare, neque alio titulo quam ejusdem **B** S. Constantiæ ecclesiam nuncupari tradunt iidem Bosius et Aringhus, adduntque ex variis imaginibus, quæ inibi conspiciuntur vindemiales festorem dies indicantes, videri illud apud Gentiles templum Bacchi fuisse, quod a Constantino Augusto instauratum, sacrisque insuper imaginibus, quæ musivo et eleganti opere contextæ in fornice olim conspiciebantur, exornatum, Deo immortalis sit rite dicatum, ac S. Constantiæ filiæ donatum : denique templum sphaericæ formæ esse, cujus fornix seu testudo columnis viginti quatuor, binis quibusque simul pariter junctis, sibique ex ordine respondentibus fulcitur.

20 Duæ fuere S. Constantiæ sorores magni Constantini filiæ, harum altera, Constantina, seu Flavia Julia Constantina dicta, a patre conjux primo tradita est Flavio Claudio Hannibaliano Constantini ex fratre Delmatio nepoti, atque ab eo Ponticarum gentium constituto Regi : quo mortuo a Constantio fratre data est uxor Gallo Cæsari, qui itidem filius Constantii Constantinum Magnum habuerat patrum, sed in Bithynia repentina vi febrium absumpta Constantio Augusto VII et Gallo III Coss. ut ait Ammianus Marcellinus lib. 14. Is est annus Christi CCCLIV. Proximo post obitum ejus anno altera soror, Helena nomine, nupsit Juliano Cæsari, Galli fratri, in Gallia Viennæ, cum Julianus quinquennialia daret, anno CCCLX vita functa. Utriusque sororis corpus e regionibus tam longinquis ad Urbem delatum est, et in mausoleo S. Constantiæ sororis depositum. Quod, idem Ammianus lib. 21 his verbis indicat : Inter quæ Julianus Helenæ conjugis defunctæ suprema miserat Romam, in suburbano via Nomentana condenda : ubi uxor quoque Galli, quondam soror ejus, sepulta est Constantina. Reperti ibidem prope mausoleum, sive ecclesiam, S. Constantiæ, varii sarcophagi marmorei sunt apud Bosium et Aringhum studiosa artificum manu sculpti et typis excusi : quos hi arbitrantur condendis cadaveribus dictarum S. Constantiæ sororum, aliarumque virorum illustrium adhibitos.

21 Hæc de sororibus S. Constantiæ dicenda fuere, quod S. Constantia Virgo subinde, ut supra ex S. Adelmo ostendimus, appellata sit Constantina, et ipsa bis nupta Constantina reperitur etiam apud auctores Constantia nuncupata. Ita xx Octobris in Vita S. Artemii sub Constantino et Constantio Ducis, ac sub Juliano martyrium adepti, dicitur Constantius Gallo dedisse uxorem suam sororem Constantiam, ut res esset firmior et cautior. In MS. Græco, προχειρισάμενος γυναῖκα αὐτῷ ζεύγνιον τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ Κωνσταντίαν πίστεως καὶ βεβαιότητος χάριν. Cujus item obitus

in eadem Vita ita refertur : Atque Constantia quidem D statim profecta est, ut fratrem prior conveniret, et in animo habens rogare pro marito, ut nihil grave in eum statueret. Cum autem prompto et alacri animi studio iter iniisset, inter eundem incidit in morbum. Et cum adscendisset in Bithyniam, in quadam ejus statione, quæ Gallicana dicitur, est mortua. *Quo loco in MS. Græco Constantina legitur* : Ἡ μὲν οὖν Κωνσταντῖνα προτέρου ἐξώρμησε προεπυχεῖν τῷ ἀδελφῷ, καὶ δεχθῆναι τοῦτου ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς προθυμουμένη etc. Mortua autem est, ut diximus, anno CCCLIV, quando Liberius Papa adhuc in summa quiete regebat Ecclesiam : qui anno sequenti CCCLV a Constantio ad Mediolanense Concilium evocatus, atque inde in exilium cum aliis orthodoxis Episcopis ejectus, Beroeæ biennio vixit, et postquam terrore ac fraude Arianorum compulsus damnationi S. Athanasii subscripsit, remissus ad Sedem suam, ut S. Hieronymus in Chronico loquitur, Romam quasi victor intravit. At post Ariminense Concilium anno CCCLIX habitum, ab Urbe iterum extorris factus, ad S. Constantiam confugit, atque apud eam delituit, uti erudite observat Baronius; quem consule, ad an. 357 num. 57 et 359 num. 46 et 47. Denique Constantius Imperator, ultimus fratrum ac sororum S. Constantiæ mortuus est, III Nonas Novemb. anni CCCLXI, et Constantinopoli sepultus, solusque dein imperavit Julianus eorum patrue-
lis, anno præcedenti a militibus Augustus acclamatus. Hic ejuratis fidei Christianæ sacramentis omnibus, idolorum fana reseravit, sub quo varii martyrii palmam promeriti sunt : interque eos SS. Joannes et Paulus, olim S. Constantiæ famuli domestici, ac S. Gallicanus pater SS. Atticæ et Artemiæ : ad quod usque tempus has tres Virgines, aut omnes aut earum unam alteramve vixisse arbitramur, ac vidisse sub Joviano ac Valentiniano fidem Christianam clausis idolorum delubris restitutam.

§ III. SS. Constantiæ, Atticæ et Artemiæ reliquiæ, memoria in Martyrologiis.

Inter antiqua monumenta, pietatem S. Constantiæ testantia, fuit quædam inscriptio in apside ecclesiæ S. Agnetis posita, carmine acrosticho exprimens hæc verba : CONSTANTINA DEO, scilicet hoc S. Agnetis templum extruxit. At carmina illa apud Bibliothecam Vaticanam transcripta, hoc titulo prænotantur : Versus Constantiæ Constantini filiæ, scripti in apside basilicæ, quam condidit in honorem S. Agnetis. Extant hi versus excusi apud Janum Gruterum inter Inscriptiones antiquas Imperii Romani in Appendicula pag. 1161 num. 9, apud Baronium ad an. 360, sed in Appendice tomi 3 initio editi, apud Bosium et Aringhum, atque apud Tristanum tomo 3 Commentario 102, qui litteras acrostichas hac methodo distinxit :

Constantina Deum venerans, Christoque dicata,
Omnibus impensis devota mente paratis,
Zumine divino multum Christoque juvante,
Sacrauit templum victricis Virginis Agnes :
Templorum quæ vicit opus, terrenaque cuncta,
Vurea quæ rutilat summi fastigia tecti,
Zomen enim Christi celebratur sedibus istis
Martaream solus potuit qui vincere mortem,
Invectus cælo, solusque inferre triumphum.
Zomen adhuc referens et corpus et omnia membra,
Vmortis tenebris et cæca nocte levata,
Uignum igitur munus Martyr, devotaque Christo
Ex opibus nostris per secula longa tenebis.
Ofelix Virgo memorandi nominis Agnes.

Iidem versus a nonnullis tribuuntur S. Damaso, interque ejus carmina sæpius recusi : qui potius post aliquot secula videntur compositi, cum nomina Constantiæ et Constantinæ non exacte distinguerentur.

23 Aliam supra templi S. Constantiæ portam legi inscriptionem

AUCTORE G. H.

mortua an. 354.

Apud S. Constantiam delitescit Liberius Papa an. 359.

Inscriptio in æde S. Agnetis de S. Constantia. F

A *inscriptionem tradunt Bosius et Aringhus : qua aiunt indicari ejusdem B. Constantiæ et SS. Atticæ, Artemiæ, et Emerentianæ corpora inde olim extracta, ab Alexandro Papa IV, qui eandem Ecclesiam solenni ritu consecravat, sub altari perhonorifice reposita fuisse. De S. Emerentiana colluctanea S. Agnetis, atque ad hujus tumulum lapidibus obruta, egimus XXIII Januarii. Sedit autem Alexander Papa IV ab an. CIOCCCLIV ad CIOCCCLXI, quem asserit Ciaconius altare B. Constantiæ consecrasse. Addunt iidem auctores, pretiosa hæc pignora in lucem iterum prodiisse, cum eidem reficiendo exornandoque insisteret Cardinalis Sfondratus, videlicet Paulus Æmilius, Gregorii XIV nepos, qui majorem aram reparavit, ædemque insigni laqueari exornavit.*

S. Constantiæ reliquiæ in variis ecclesiis.

24 Antonius Gallonius in *Historia Sanct. Virginum Romanarum*, observatione 2 ad Vitam S. Constantiæ ait, ejusdem sanctæ Virginis reliquias in diversis ecclesiis adservari, magnam corporis partem, in templo eidem S. Constantiæ via Nomentana dicato, in magna veneratione haberi depositam; caput vero alterumque brachium esse in templo S. Petri ad Vincula, dentem in S. Clementis, velum denique cum parte pellis in S. Petri, et nonnullas alias particulas in aliis ecclesiis. Corpus præterea venerabilis Artemiæ adhuc haberi in S. Constantiæ æde. de corpore sororis Atticæ silet. Ejusdem S. Constantiæ corpus sub Theodosio Magno Roma Constantinopolim translatum fuisse arbitratur Tristanus ob hæc Idatii in fastis Consularibus verba : Merobaude et Saturnino Coss. (is est annus CCLXXXIII) Ipso anno ingressum est Constantinopolim corpus Constantiæ filiae Augusti die II Idus Septembris. Verum hic arbitramur intelligi bis nuptam Constantinam et olim Ponticarum provinciarum Regnam, quam præter Acta S. Artemii indicata, Zosimus, Zonaras et Cedrenus etiam Constantiam appellant.

Colitur S. Constantia 28 Janu.

et 17 Febr.

25 Nomen S. Constantiæ ad varios dies Fastis sacris et Catalogis Sanctorum adscriptum est. Petrus Equilinus, cum lib. 3 cap. 33 de S. Agnete secundo, ut appellatur, egisset ad XXVIII Januarii, cap. 34 sub hoc titulo, De S. Constantia Virgine, de eadem agit, elogio potissimum ex Vita S. Agnetis decerpto, nulla facta SS. Atticæ et Artemiæ mentione. Eadem S. Constantia Virgo relata est ad XVII Februarii a Constantio Felicio, et Francisco Lahierio in *Menologio Virginum*, citatis *Kalendaris Germanicis*, additque Lahierius vita functam esse circa annum CCCXXXVI, quod supra rejecimus. Idem Lahierius ad XVIII Februarii, quo asserit ab aliis coli S. Constantiam, refert SS. Atticam et Artemiam sorores Virgines, quas censet circa

an. CCCL e vita migrasse. Has una cum S. Constantia eodem XVIII Februarii festiva celebritate honorari tradit ante memoratus Gallonius in *Historia sanctarum Virginum Romanarum*. Eo certe die S. Constantiam mortuam supra ex Actis MSS. diximus : quo etiam adscripta est *Kalendario*, Petri Canisii catechismo et precibus præfixo et *Catalogo generali Ferrarii* his verbis : Romæ S. Constantiæ Virginis, Constantini Magni filiae. At XXV Februarii de tribus hisce sanctis Virginibus officium Ecclesiasticum recitari Romæ in Ecclesia S. Petri testatur Octavius Pancirolus in *The-sauris absconditis urbis Romæ*, regione 2, ecclesia 62, quæ est S. Constantiæ via Nomentana, ubi una de Attica et Artemia, quas et Sanctas appellat, et S. Gallicano eorum parente fusius agit. Eodem itidem die nomen S. Constantiæ inscriptum est *Ephemeridibus historicis Felicii*, et *Kalendario Aurei precum libelli Ingolstadii excusi*.

D et cum SS. Attica et Artemia 18 Febr.

et 25 Febr.

26 At XXV Junii, quo Martyrio coronatus S. Gallicanus, memoriam harum trium Virginum inscripsit Greven Carthusianus Auctario Usuardi anno 1515 et 1521 edito, ubi hæc habet : Constantiæ Virginis filiae Constantini Magni Imperatoris, Arthiciæ et Arthemii filiarum S. Gallicani Martyris. Eodem die longiori encomio eas celebrat Canisius in *Martyrologio Germanico* an. 1573 et 1599 excuso. Item, inquit, sanctæ Virginis Constantiæ, Imperatoris Constantini Magni filiae : quæ cum esset lepra infecta, apud S. Agnetis sepulchrum sanitatem consecuta, deinceps cum Arthica. Arthemina et multis aliis Virginibus Deo servivit in monasterio supra cœmeterium S. Agnetis extracto. Per hujus intercessionem ad fidem Gallicanus conversus est, et continentiam amplecti vovit, si victor e bello rediret. Qui victoria potitus, non solum fidem Christi sed etiam castitatem professus est. Constantia vero post vitam sancte peractam in pace obdormivit, et apud S. Agnetem fuit sepulta. Item SS. Arthiciæ et Arthemii Viginum, S. Gallicani filiarum, quæ a S. Constantia conversæ sunt. Hæc ibi. At dictum monasterium longo post obitum S. Constantiæ decursu temporum nobilissimum ac celeberrimum Romanarum Virginum domicilium extitit, cujus Anastasius Bibliothecarius in Vita S. Leonis Papæ III meminit his verbis : Verum et Leo in monasterio S. Agnetis, quod ponitur foris portam Nomentanam, fecit canistra ex argento pensantia libras quinque. Ejusdem monasterii testatur Bosius et ex eo Aringhus, vestigia adhuc superesse, et ipsummet insuper aditum, qui ex eo ad cœmeterium patebat.

et 25 Junii.

E

Mentio monasterii S. Agnetis.

F

DE S. FLAVIANO EPISCOPO CONSTANTINOPOLITANO MARTYRE, Commentarius historicus.

G. H.

§ I. Episcopatus S. Flaviano delatus. Odium Imperatoris in eum et Chrysaphii eunuchi.

AN. CHR. CCCC-XLIX.
XVIII FEBRU.

S. Flavianus e Presbytero, et Custode donariorum ecclesiæ, Episcopus Constantinopolitanus,

Sanctus Pater noster Flavianus primum Constantinopoli sanctæ Dei Ecclesiæ Presbyter, per continentiam et omnibus exornatam virtutibus vitam, Dei consilio, suffragio Imperatoris et Senatus, sacræque Synodi sententia, creatus est et consecratus ejusdem Ecclesiæ Patriarcha. Id extat ejus elogium in *Græcorum Menæis*, et apud Maximam Cytheræum. Nicephorus Callistus lib. 14 hist. Eccl. cap. 47, Proclo, inquit, successit Flavianus, sacrorum donariorum Ecclesiæ magnæ custos, dignitate Presbyter, vita autem cœlesti præclarus. A Cedreno anno 39 Theodosii dicitur Σνεοφύλαξ vasorum

custos magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ : atque additur in *Historia Theophanis*, ἀνὴρ ἱερώτατος καὶ ἐνάρετος, vir sacris præstans, et ornatus virtute.

2 Eo autem tempore in aula Theodosii debebat eunuclus Chrysaphius, qui, testibus Theophane et Nicephoro, multum apud Imperatorem auctoritate valuit. Hic cum minus gratam haberet Flaviani ordinationem, suggessit Imperatori, ut Patriarchæ significaret, quo ille electionis seu consecrationis gratia, aliquod sibi benedictionis loco mitteret munus. Cui Divus Flavianus panes puros misit. Chrysaphius contra aureum benedictionis donum mittendum esse contendit. Cui Patriarcha respondit, non esse sibi talium rerum copiam, nisi forte ad hoc sacris uteretur templi donariis. Ipsum vero Chrysaphium optime nosse, Ecclesiæ sacra vasa Deo et pauperibus esse consecrata.

Chrysaphio munus postulant,

panes mittit :

an etiam ecclesiæ vasa?
A consecrata. His verbis offensus Chrysaphius est. *Hæc illi duo. At contra Evagrius, qui altero solum post S. Flavianum seculo vixit, lib. 2 Histor. Eccl. cap. 2 refert, Flavianum Chrysaphio, aurum pro ejus ad episcopatum ordinatione postulanti, sacra Ecclesiæ vasa, quo eum pudore suffunderet, misisse. Quid vero deinde ex infenso contra S. Flavianum animo egerit Chrysaphius, ita narrat Nicephorus, et fere ex Theophane.*

Ut S. Pulcheria a regimine amoveretur,
B Porro Pulcheria Augusta horum omnino conscia non erat. Chrysaphius interim invidia percitus, omnem movit lapidem, ut Patriarcham Sede sua deturbaret. Cum autem id, Pulcheria summam rerum administrante, fieri non posse videret; Eudociam Augustam sollicitavit, eamque paullatim adversus Pulcheriam, quæ ei instar matris fuerat, concitans, suadere cepit, ut Præpositum illi ademptum, sibi adscisceret. Præpositus enim Pulcheriæ parebat, ut quæ rerum summam administraret. Eudocia non parum Imperatoris tentavit animum, ut Præpositum a Pulcheria abduceret. At ille persuaderi id sibi passus non est, petitionem Eudociæ refellens, quod Pulcheria soror ejus in Imperio genita atque educata esset, et quam optime rempublicam administraret.

jussus ab Imperatore eam Diaconissam ordinare.
B Postquam Chrysaphio cœptum id non successit, aliud est expertus, et rursum Eudociæ molestus fuit, Imperatorem ut instigaret, quo ille Patriarchæ secreto insinueret, ut Pulcheriam Diaconissam ordinaret. Hoc Eudocia cum ageret, frequenti suggestionem tandem mitissimum Imperatoris animum flexit.

secreto eam monet,
 Nam et lapidem aquæ gutta frequentius decidens excavare solet. Theodosius Patriarchæ ad se vocato arcanum id indicavit. Et ille in mœrorem conjectus, Imperatori quidem, quod ei gratum esset, facturum esse visus est; Pulcheriam autem litteris secretioribus certiore fecit, ut nequaquam in conspectum ejus veniret: ne scilicet, quod et sibi ipsi et illi parum gratum esset, cogeretur facere. Pulcheria statim quid ageretur intelligens, Præpositum transire ad Eudociam jussit: et ipsa urbe egressa, ad Septimum tranquillam privata vitam egit. Imperator autem et Eudocia Flaviano deinceps, quod arcanum illud consilium propalasset, maxime succensuerunt. Pulcheria ad hunc modum ejecta per Eudociæ manus respublica administrabatur. *Hæc Nicephorus. Fuit autem Eudocia uxor Theodosii Imperatoris, a S. Pulcheria in fide Christiana instructa, atque ad nuptias illas promota, cum esset Leontii Philosophi filia, uti fuse lateque dictum est viii Januarii § 8 Vitæ S. Attici Episcopi Constantinopolitani, qui eam baptizavit.*

ideoque incurrit odium Imperatoris:
C § II. Synodus provincialis Constantinopoli a S. Flaviano habita. Hæresis Eutychiiana detecta et damnata.

Synodum Constantinopoli coegit:
Hæc cum sic gererentur (ita pergit Nicephorus) Flavianus Synodum provincialem Constantinopoli coegit, ad quam quadraginta Episcopi venerunt. *Extant gesta hujus Synodi variis actionibus comprehensa, et Concilii OEcumenici iv Chalcedone habiti actioni primæ inserta: ubi tamen leguntur tantum Episcopi triginta duo, et Archimandritæ viginti quatuor, qui actioni septimæ subscripserunt. Verum inter illos non refertur Florentinus Metropoli Sardium, in cujus gratiam Synodus ea in initio collecta videtur: quæ sic incipit: Consulibus Flavio Zenone et Posthumiano viris clarissimis, id est anno ccccxlviii, sub die sexto Idus Novembris, in Christianissima et regia urbe Constantinopoli, nova Roma, congregata sancta et magna Synodo, reperta in prædicta magnificentissima urbe, in secretario Episcopii, præsidente sanctissimo et beatissimo Archiepiscopo Flaviano, recitata est relatio, directa a Florentio beatissimo Februarii T. III.*

Episcopo Sardium metropolis provinciæ Lydorum, et sub eo constitutis reverendissimis Episcopis Joanne et Cossinio, præsentibus etiam Clericis his, qui easdem relationes detulerunt, palamque edita est forma eorum, quæ lecta erant. Inter Episcopos septimæ actioni hujus Synodi subscribentes, sunt Cossinius Episcopus Hierocæsareæ urbis Lydorum, et Joannes Episcopus Hyrcanorum civitatis in eadem Lydia, cui post Eratosthenem Stephanus de Urbibus et Strabo lib. 13 Geographiæ adscribunt Ὑρκάνιον πεδίον, Hyrcanium campum, sic appellatum a colonis ex Hyrcania eo adductis. At Florentius Episcopus Sardium Lydiæ metropolis subscripsit Concilio Chalcedonensi, in quo et interpretem egit Juliani Episcopi vices S. Leonis Pontificis Romani gerentis.

Eutychetem de hæresi accusatum
5 Interfuit cum S. Flaviano huic Synodo Constantinopolitanæ Eusebius Episcopus Dorylæi in Phrygia salutari, unus de considentibus constitutus, qui tamen inter Episcopos septimæ Actioni subscribentes non reperitur. *Hic autem Episcopus, ut tradit Nicephorus, quod familiaris esset Eutycheti, de fide aliquando cum eo collocutus, eum non recte sentire animadvertit, eaque de re libellum Flaviano Patriarchæ obtulit, qui Synodo præsidebat. Eum Flavianus ad cognoscendam causam Eutychetis legi mandavit, eoque lecto dixit: Stupefaciunt quidem nos, quæ lecta sunt, eo quod talis ingeritur reprehensio reverendissimo Presbytero et Archimandritæ Eutycheti. Tamen dignetur tua reverentia convenire eum et disputare cum eo de recta fide, et si pro vero invenietur non recta sentiens, tunc vocabitur in sancto Concilio, ut suam tueatur causam. At renuente Eusebio Episcopo convenire Eutychetem, iterum institit S. Flavianus: Patiatur nos, inquit, tua reverentia, iterumque fatigationem sustineat usque ad monasterium, et quæ condecet, loquatur ei, et quæ ad pacem pertinent, ut non aliqua rursus commotio et conturbatio oria-tur sanctis Ecclesiis Christi. Verum Eusebio nihilominus instante, ut Eutyches coram accerseretur, missi sunt Joannes Presbyter et Andreas Diaconus: ac deinde xv Novembris, a Patribus Actione tertia congregatis allegati ad eum sunt Mamas et Theophilus Presbyteri, atque his reversis Memnon sacrorum vasorum custos, et Epiphanius, et Germanus Diaconus. Die demum insequenti, xvi Novemb. ad Synodum pro Actione iv collectam venit Abrahamus Archimandrita, retulitque Eutychetem ob ingravescentem morbum venire non posse. Cui inter alia S. Flavianus hæc respondit: Quomodo, rogo te, est possibile, pro altero accusato alterum respondere? Adveniat huc, ad Patres veniet et ad fratres, non ad ignorantes eum, imo hactenus in amicitia permanentes. Si Nestorio adversante veritati pro veritate iste ingressus est, quanto magis nunc debet pro veritate et pro semetipso ingredi? Homines sumus, multi et magni scandalizati sunt, et per imprudentiam et imperitiam decepti sunt, putantes se recta sapere. Pœnitentia non affert confusionem, sed permanere in peccato opprobrium est. Adveniat, et confitenti eidelictum, et anathematizanti, dabimus pro præcedentibus veniam, et de futuris nos et sanctam Synodum Patrum sapiat, et præter has postmodum neque doceat aliquos, neque in aliquorum præsentia disputet. Numquid ego dispersionem vestram volo? Absit, et non magis congregari vos? Inimicorum est dispergere, patrum autem colligere.*

libros Eutychetis de hæresi variis oblatis inquiri mandati:
6 Scripserat Eutyches de sua hæresi libros, eosque ad diversa monasteria miserat eo fine, ut subscriptione Archimandritarum et monachorum approbarentur. Quod cum S. Flavianus testimonio Abrahami in Septimo Presbyteri verum esse cognovisset, ablegavit ex Synodo diversos ad diversa monasteria, qui missum ab Euty-chete

AUCTORE G. II.

condemnatio-
nem differt :Eutychetem
inter milites
comparentem,et Christi duas
naturas negan-
tem,in Synodo la-
crymans con-
demnat :S. Leonem Pa-
pam de omni-
bus certiorum
facit,

A chete librum inquirerent et ad Synodum deferrent. Hi inquisitione facta retulerunt xvii Novembris, uti actione quinta habetur, varios Archimandritas volumen fidei ab Eutychete missum accepisse, sed subscribere noluisse. Cum itaque Episcopus Eusebius instaret, Eutychetem ex scriptis suis damnandum esse, respondit S. Flavianus : Sufficiunt quidem universa, quæ adversus Eutychetem deposita sunt, ad ostendendum, quia aliena a recta fide sapit, et conturbare festinavit Ecclesiam; quatenus amodo jam vindictæ canonicæ subjaceret, atque alienaretur et a sacerdotali qua fungitur dignitate, et a principatu monasterii. Propter pleniorum vero examinationem et postulatas ab eo præstamus inducias : sic enim occurrens, in faciem confundetur. Si vero secundum propriam promissionem Eutyches minime accurrerit proxima secunda feria, id est, xxii die præsentis mensis Novembris, privabitur omnino et presbyterii dignitate et alienabitur præesse monasterio.

B Interea refugit Eutyches more hæreticorum ad Theodosium Imperatorem, atque, uti advertit Liberatus Diaconus in Breviario de causa Nestoriana et Eutychiana, per Chrysaphium eunuchum, quem Eutyches de sacro fonte susceperat, ab Imperatore impetravit, ut cum Florentio Patricio et magno Silentio Concilium illud Flaviani ingrederetur : quod factum est statuto die xxii Novembris, quando militari manu cinctus venit Eutyches, et post longas tergiversationes et verborum technas, quæ actione septima describuntur, coactus prodere quid sentiret, tandem blasphemam hæresim elocutus est : Confiteor, inquit, ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem; post adunationem vero, unam naturam confiteor. Et reperto post variam inquisitionem indurato ejus animo, nomine Synodi hanc in eum sententiam S. Flavianus protulit : Per omnia Eutyches quondam Presbyter et Archimandrita, et ex his quæ antea acta sunt, et nunc propriis ejus confessionibus, Valentini et Apollinaris perversitate repertus est ægrotare, et eorum blasphemias incommutabiliter sequi : qui nec nostram reverens persuasionem atque doctrinam, rectis voluit consentire dogmatibus. Unde lacrymans et gementes perfectam ejus perditionem, decrevimus per Dominum nostrum Jesum Christum ab eo blasphematum, extraneum eum esse ab omni officio sacerdotali, et a nostra communione et primatu monasterii; scientibus hoc omnibus, qui postea colloquantur ei, et ad eum convenerint, quoniam rei erunt et ipsi poenæ excommunicationis, ut qui non declinaverint confabulationes ejus. Flavianus Episcopus Constantinopolis novæ Romæ judicans subscripsi. Quo etiam modo alii Episcopi et Archimandritæ subscripserunt. Et hæc sufficiant de ea Synodo pauca, e quibus S. Flaviani virtutes maxime elucent, reliquis ne fastidium lectori pariatur, omissis.

C 8 S. Flavianus de rebus in Synodo gestis mox per epistolam certiorum reddidit S. Leonem Romanum Pontificem, cupiens ab eo haberi rata, quæ ipse una cum aliis Episcopis contra Eutychetem statuisset. Extat ea cum aliis in prima parte Concilii Chalcedonensis sub hoc exordio : Nulla res diaboli venena compescit, nec continet mortiferas ejus sagittas. Eutyches quoque subdolas et mendaciorum plenas scripsit litteras ad S. Leonem, quas per regios ministros, litteris S. Flaviani malitiose detentis, citius Romam deferri curavit : quibus acceptis S. Leo missa epistola, quæ num. 8 habetur, admonuit S. Flavianum, ut plenissima relatione significaret, quid contra antiquam fidem novitatis emergeret, quod severiori sententia dignum fuerit vindicari. Scripsit mox aliam epistolam S. Flavianus, cujus hoc est exordium : Pietate et recta prædicatione verbi veritatis nihil honorabilius Sacerdotibus. In

hac epistola, quæ Eutyches post suam condemnationem temere tentavit, palam facit Flavianus, et scripta ab eo mendacia redarguit : post quæ ita perorat, ostendens quantam vim sciat inesse litteris Apostolicis : Commotus itaque, inquit, sanctissime Pater, in his omnibus quæ ab eo præsumpta sunt, et ob ea, quæ in nos et sanctissimam Ecclesiam facta sunt atque fiunt, pro consueta fiducia fiducialiter age, secundum quod sacerdotio competit : propriamque faciens communem causam et sanctarum Ecclesiarum disciplinam, simul decernere damnationem adversus eum regulariter factam et per propria scripta dignare : confortare autem et piissimi et Christo deditissimi nostri Imperatoris fidem. Causa enim eget solummodo vestro solatio atque defensione, qua debeatis consensu proprio ad tranquillitatem et pacem cuncta perducere. Sic enim hæresis, quæ surrexit, et turbæ, quæ propter eum factæ sunt, facillime destruantur, Deo cooperante, per vestras sacratissimas litteras. Removebitur autem et Concilium, quod fieri divulgatur, quatenus nequaquam ubique sanctissimæ turbentur Ecclesiæ.

D 9 Hæc Flavianus. At S. Leo lectis hisce litteris et synodalibus Actis, cognitisque omnibus contra Eutychetem a S. Flaviano et synodo gestis, agnovit imposturam nefandi hæresiarchæ, atque præclaram epistolam de fide Catholica et Verbi Incarnatione adversus hanc hæresin ad S. Flavianum scripsit, cujus hoc est exordium : Lectis dilectionis tuæ litteris, quas miramur fuisse tam seras, et gestorum Episcopaliū ordine recensito, tandem quid apud vos scandali contigerit, atque contra integritatem fidei exortum fuisset, agnovimus. Extat epistola ea tamquam Catholica et omnibus omnium Ecclesiarum Antistitibus communicanda, Concilii Chalcedonensis actioni secundæ inserta : quam Patres et varia Concilia summis sunt præconiis et acclamationibus prosecuti. Data autem est Idibus Junii, Asterio et Protogene VV. CC. Coss. anno ccccxlix.

E § III. Pseudo-synodus Ephesina contra S. Flavianum. Hujus iniqua Dioscuro auctore damnatio.

Interea Chrysaphius eunuchus S. Flaviano offensus, pro Eutychete nullum non movit lapidem, ut Acta Synodi Constantinopolitanæ irrita redderet, et in ipsum Flavianum damnationis converteret poenam. Resumpta est ergo in Baptisterio majoris ecclesiæ Constantinopolitana Synodus, v Idus mensis Aprilis anni ccccxlix, cui triginta interfuerunt Episcopi, et Florentius Patricius ut interesset ab Imperatore missus est, ac Thalassius Episcopus Cæsareæ Cappadociæ Synodo præsidere jussus. Intruduntur reclamantibus Episcopis et præter Synodorum consuetudinem tres monachi, qui Eutychetem propugnarent. Releguntur acta, retractantur testimonia, in singula diligenter inquiruntur. Verum omnis adversa suspicio recidit in auctorem : nam quo accuratius explorata sunt omnia, eo clarius corrupta S. Flaviani fides enituit, et nequissima fraus fallaciaque Eutychetis detecta est. Quæ omnia accurate conscripta sunt, et primæ Actioni Concilii Chalcedonensis intexta. His ita in favorem S. Flaviani peractis, alias calumnias excogitavit Eutyches, clamitans S. Flavianum eadem sapere cum Nestorio. Quare Imperator, ut tradit Liberatus dicto cap. 11, expetivit ab eo fidei confessionem manu ejus scriptam et subscriptam. Quam illi obtulit Flavianus ejusmodi, ut et Nestorio et ejus sectatoribus anathema diceret. Ipsum exemplum fidei Flaviani editum est par. 1 Concilii Chalcedonensis, et apud Liberatum Diaconum.

F 11 Porro, ut refert Nicephorus memorato cap. 47 libri 14, ubi Episcopi acta et decreta legitima esse auctoritate

cujusque litteris
Apostolicis fi-
dit :quas misit va-
rias S. Leo.In Synodo
Constantinop.
resumpta,S. Flaviani ac-
ta approban-
tur,confessionem
fidei dai Im-
peratoris :

expositus odio
Chrysaphii,

Eudocia Augustæ,

Imperatoris,

et Dioscori
Alexandrini,

cum Eutyche-
te citatur ad
Pseudosyno-
dum Ephesi-
sinam :

non impetrat
locum defen-
sionis,

rejectionis ob ip-
sum Legatis S.
Leonis,

A auctoritate sua comprobarunt, Chrysaphius eunu-
chus, qui idem cum Eutychete sentiebat, cum con-
tumeliam ferre nequiret, iram adversus Flavianum
suam mirum in modum intendit, et Dioscoro Alexan-
drino impio illi indicavit, se illi in rebus, quæ ei
placitæ essent, gratificaturum omnibus, si Eutyche-
tem periclitantem defenderet; Flavianum autem et
Eusebium Dorylæi Episcopum oppugnaret. Eodem
etiam modo Eudociam Augustam excitavit, cum
multa alia, tum ea potissimum dicendo, quæ ei a
Pulcheria acerba accidissent, propterea quod Fla-
vianus rem secreto sibi creditam, tectam tacitamque
non servasset. Hi ambo Theodosium permovent, ut
alteram Ephesi Synodum, quæ Eutychetis et Fla-
viani causam disceptaret, celebrari jubeat, senten-
tiarumque ferendarum judicium Dioscoro impio com-
mittat, eundemque Synodo præficiat : copias etiam
militares, quæ satis sint, mittat, quæ rem judica-
tam exequantur. *Hæc Nicephorus. Quæ vero secuta
sint, tradit Liberatus Diaconus cap 12 :* Scripsit
ergo Dioscorus Theodosio Imperatori, quia aliam
fieri Synodum generalem oportet : et ut fieret per-
suasit Eutyches. Annuit Imperator : et dirigens sa-
cram (sic litteras Imperatorum appellabant) Dioscoro
in Alexandriam, præcepit, ut cum decem Metropo-
litanis Episcopis, quos, ut voluisset, ipse eligeret,
veniret Ephesum : et congregato universali Concilio,
Eutychetis causam discuteret, jubens Barsumam
Archimandritam interesse Concilio, et vices agere
monachorum Orientales Episcopos accusantium. Fit
Ephesi generale Concilium, ad quod convenerunt
quidem Flavianus et Eutyches, sed judicandi, Juve-
nalis et Thalassius et omnes illi Metropolitanæ Epi-
scopi cum suis Conciliis, et Judices Concilii Constan-
tinopolitani, qui Eutychem damnaverant. Dioscorus
vero secum habebat fortissimos milites Reip. cum
monachis Barsumæ. Et sedentibus in basilica Dei
genitris Mariæ illis Episcopis, Ecclesiæ Romanæ
Diaconi vices habentes Papæ Leonis assidere non
passi sunt, eo quod non fuerit data præsessio sanctæ
Sedi eorum : insuper etiam, quod non lecta fuerat
ad Flavianum epistola ejus per supra memoratos
Legatos ad ipsam Synodum directa. *Hæc de indicta
congregataque Synodo Liberatus : quæ plenius cum va-
riis epistolis tam Imperatoris ad Synodum, Dioscorum,
Barsumam aliosque, quam S. Leonis Papæ aliorum-
que referuntur cum Concilio Chalcedonensi edita, atque
inde a Baronio in Annales Ecclesiasticos translata.*

C 12 Fuerat autem hæc Synodus Ephesina ad Kalen-
das Augustas indicta, cepta vero quarto Idus ejusdem
mensis, a Græcis, teste Nicephoro, ληστυρία, prædatoria
seu latrocinans, dicta : ad quam ex suggestione Elpidii
Comitis admissus est Eutyches, et probantibus Episco-
pis jussus causam suam agere, et quæ de fide sentiret
edocere. A quo cum esset libellus fidei oblatum, atque in
Synodo coram omnibus lectus, S. Flavianus petiit dari
locum accusatori, juberique ingredi Eusebium Episco-
pum Dorylæi, sed repulsam passus est, et Eusebius
vetitus admitti in Episcoporum consessum. Ita hic
postea coram Patribus in Concilio Chalcedonensi con-
gregatis exposulavit, ubi culpa universa rejecta in
Elpidium Comitem, atque ab hoc in Imperatorem jam
mortuum, quasi is statuisset, non esse Flaviani aliquid
petere, qui olim Judex, hac autem in Synodo reus as-
sisteret judicandus; et contra Eutyches jam deberet esse
accusator ejus, qui jam ante accusationis suæ munus
impletset : sicque tam Eusebium quam Flavianum non
acturos causam in Eutychem, sed judicandos in Sy-
nodo, vocatos esse ab Imperatore.

13 Cum deinde Dioscorus, consentientibus nonnullis,
voluisset legi, quæ adversus Eutychem Constantino-
poli facta essent; Julianus Sedis Apostolicæ Legatus
refragatus est, dicens non permissurum se Acta legi,

nisi prius S. Leonis Papæ epistola legeretur : id ipsum D
quoque fieri debere contestatus est S. Hilarus, tum
Diaconus, ejusdem Apostolicæ Sedis Legatus, at post
obitum S. Leonis Pontifex Romanus. Opposuit impu-
dens Eutyches, suspectos sibi redditos esse hos Legatos,
quod apud S. Flavianum pransi essent. Repulsa igitur
Legatorum petitione, Acta publice lecta sunt, et hæresis
Eutychiana confirmata : exclamatumque ab iis, qui
erant ex parte Dioscori, Post adunationem non di-
cendas duas in Christo naturas, sed unam : dic-
tumque anathema iis, qui duas admitterent naturas.
At reliqui Episcopi vim sibi illatam fuisse contestati
sunt in Concilio Chalcedonensi, ubi actione prima hæc
lugubres voces ediderunt : Minabatur nobis damnatio,
minæ exilii intendebantur : milites cum fustibus et
gladiis instabant. Timebamus gladios et fustes. Ubi
gladius et fustes, qualis Synodus est? et deinde,
Surrexerunt omnes Ægyptii, et monachi qui seque-
bantur, Barsumas et omnis turba et cœperunt di-
cere : Eum qui dicit duas naturas, in duo incidite,
qui dicit duas naturas, Nestorianus est. *Hæc vi per-
culsi, præcipientes in ruinam inducti sunt Episcopi præ-
cipui, Domnus Antiochenus, Juvenalis Hierosolymita-
nus, Stephanus Ephesinus, Thalassius Cæsareæ* frustra recla-
mat :
et contestante se non esse auditum, sua subscriptione
ratam habuerunt Eutychetis absolutionem. E

14 His ita gestis ad majora scelera ostensa est via;
qua scilicet S. Flavianus, Eutychete ita absoluto, hære-
seos condemnaretur. Acta igitur prioris Synodi Ephe-
sinæ contra Nestorium relecta sunt, et ab hac Synodo
approbata. Quibus subjunxit hanc damnationis senten-
tiam Dioscorus : Quoniam sancta et magna Synodus,
quæ jam dudum in Nicæa congregata est per volun-
tatem Dei, rectam nostram et immaculatam fidem
exposuit, quam et nuper hic congregata sancta Sy-
nodus confirmavit, et hanc solam regulam teneri et
in Ecclesia tradi definivit, ordinans et hoc, quatenus
nulli liceat alteram fidem præter hanc vel exponere
et inquirere, vel innovare, aut penitus commovere
de nostra venerabili religione : eos autem, qui præ-
ter hæc tentant aut sapere aut quærere aut compo-
nere, aut omnino quæ ordinata sunt, retractare,
certis subiacere damnationibus; ita ut si Episcopi
sint, alieni sint ab Episcopatu, et Clerici a clericatu;
si vero laici, priventur communione. Hæc namque
ex supra lectis monumentis didicimus. Apparent vero
(sicut omnis vestra sanctitas et universalis Synodus
prævidet) omnia pene renovantes et immutantes
Flavianus quondam Ecclesiæ Constantinopolitanæ
Episcopus et Eusebius Dorylæi, et scandali et con-
turbationis facti occasio sanctissimis Ecclesiis et ubi-
que Catholicis populis : certum est hos ex semetipsis
subiacere Synodicis olim a sanctis Patribus definitis
damnationibus. Unde et nos, quæ eorum sunt, con-
firmantes, memoratos, id est, Flavianum et Euse-
bium, ab omni sacerdotali et Episcopali dignitate
esse judicamus alienos. Confiteatur vero unusquis-
que religiosissimorum Episcoporum suam propriam
voluntatem, et manifestam hanc faciat sub fide mo-
numentorum. Universa autem, quæ acta sunt hodie,
innotescant piissimis Christi amantissimis Impera-
toribus.

15 Hactenus impia Dioscori sententia. Quæ deinde
secuta sint, retulerunt Episcopi Chalcedone congregati,
ubi hæc adduntur actione prima : Tunc Flavianus dixit:
Appello a te. Hilarus Diaconus Romanæ Ecclesiæ
dixit : Contradicitur. Tunc Onesiphorus Episcopus
Iconii tollens secum alios Episcopos, surrexit et te-
nuit genua ipsius Dioscori, dicens : Noli per vestigia
reverentiæ vestræ. Nihil dignum damnatione egit
Flavianus : si autem reprehensione dignus est, re-
prehendatur. Exurgens de throno Dioscorus stans
super

et hæresi Eu-
tychiana per
vim defensa,

damnatur hæ-
resi a Dioscoro
ei afflicta,

et vi ab aliis
Episcopis ex-
torio consen-
su :

AUCTORE G. H.

A super scabellum suum dixit : Etiam si lingua mihi præcidatur, aliam vocem non emitto. Cumque persisterent Episcopi, tenentes genua ejus, et rogantes eum, emisit Dioscorus hanc vocem : Ubi sunt Comites? Ingressi autem sunt Comites, et introduxerunt Proconsulem cum multitudine magna et catenis. Propter quod unusquisque nostrum subscripsit: *quorum nomina usque ad nonaginta sex magna cum eorum ignominia extant in Chalcedonensi Concilio repetita : quando ita contestatus est Acacius Episcopus : Puræ chartæ subscripsimus compulsi et violenter, et multa mala perpassi, nolentes, sed et per potentiam oppressi subnotavimus. Usque enim ad vesperam tenuerunt nos recludentes in ecclesia, et ægrotautes nos neque quiescere permiserunt neque concedere, ut aliquantulum refocillaremur, sed milites nobis cum fustibus et gladiis imposuerunt, et sic nos fecerunt subnotare. Hæc ibi.*

S. Leo Papa detestatur eam Synodum.

B 16 S. Leo Papa certior factus per S. Hilarum Diaconum fuga elapsam, hæc ad S. Pulcheriam scripsit: Et ii quidem Legati, qui a nobis missi sunt (quorumque unus vim Alexandrini Episcopi omnia sibi vendicantis effugiens, rerum gestarum nobis ordinem fideliter nuntiavit) reclamarunt in Synodo, sicut oportuit, unius hominis non tam iudicio quam furori, protestantes ea quæ per vim metumque gererentur, sacramentis Ecclesiæ, et ipsi Symbolo ab Apostolis instituto præjudicare non posse, nec se ab illa fide ulla injuria separandos, quam plenissime expositam atque digestam e Sede B. Petri Apostoli ad sanctam Synodum detulissent. Hæc S. Leo ad S. Pulcheriam, eademque habet ad Theodosium, nec non ipse Hilarus ad eandem Pulcheriam. Extant hæc epistolæ par. 1 Concilii Chalcedonensis cum aliquot ejusdem Leonis ad S. Flavianum, quarum unam hic apponimus.

et S. Flaviano consolatorias mittit :

Flaviano carissimo fratri Leo Episcopus. Quæ et quanta dilectio tua pro Catholicæ fidei defensione patitur, per Diaconum, qui ab Epheso furtim est lapsus, cognovimus. Et licet magnificemus Deum, qui te gratiæ suæ virtute confortat; necesse est tamen dolere eorum ruinas, per quos veritas impugnatur, et ipsa totius Ecclesiæ fundamenta quatuntur. Quia vero providentia Dei semper suis necessarium præstat auxilium, scire debet fraternitas tua, nos pro communi causa nihil eorum, quæ agenda sunt, præterire, ut primitus ad ea, quæ universitati fidelium prosint, pervenire mereamur. Sin est, ut fortiter interim dilectio tua toleret, quæ sibi ad æternam gloriam non dubitat profutura. Perlator sane hujus brevis epistolæ fidei sermone poterit enarrare, quidquid illud est, ad quod, adjuvante Domino, studio fidei et caritatis intendimus. Data III Kalend. Octob. Asterio et Protogene viris clariss. Coss. Quo tempore quod ignorabat S. Leo, martyrii palmam assecutus jam erat S. Flavianus.

§ IV. S. Flaviani impia depositio, verbera, carceres, exilium, martyrium.

S. Flavianus Sede Episcopali dejectus, cum aliis ;

a Theodoro illustri encomio exhortatur,

Evagrius lib. 1 Histor. Eccl. cap. 10 describit vesanum Ephesi conciliabulum, τὸ παράλογον ἐν Ἐφέσῳ συνέδριον, enumeratque varios Episcopos sua dignitate ac Sede Episcopali privatos. Hi fere sunt S. Flavianus, de quo hic agimus, ejusque in damnatione socius, Eusebius Dorylæi; tum Ibas Edessæ, Daniel Carræ, Irenæus Tyri, Aquilinus Bibli, Theodoretus Cyrhi, nec non et Domnus Ecclesiæ Antiochenæ Antistes, cui lapsum (nam ante Eutycheti faverat) olim prædixerat S. Euthymius, uti in hujus Vita legitur 20 Januarii, cap. 9, num. 56. Quanti vero Theodoretus æstimavit S. Flavianum, indicat sequenti epistola eidem Flaviano inscripta, quæ tomo 3 operum inter ejusdem epistolas

num. 11 extat, estque ejusmodi : Lumen te orbis clarissimum exhibuit universorum Conditor et Moderator, obscuramque noctem in puram meridiem convertit. Et quemadmodum juxta portus in specula positus ignis noctenavigantibus aditum portus ostendit, sic sanctitatis tuæ radius pietatis caussa vexatissimæ maxima consolatio illuxit, et Apostolicæ fidei portum patefecit : ac scientes pariter lætitia replevit, ignaros a scopulis liberavit. Ego vero pro ceteris bonorum Largitorem laudo, strenuum nactus defensorem, qui divino timore humanum terrorem excutit, et pro Evangelicis dogmatibus alacriter dimicat, et Apostolica certamina libenter aggreditur. Itaque omnis jam lingua in sanctitatis tuæ laudes incitatur. Nec enim soli pietatis alumni sinceram fidem tuam prædicant, sed ipsi etiam hostes veritatis fortitudinem magnopere commendant. Veritatis quippe splendoribus cedit mendacium. Hæc nunc scribo, reverentissimum et religiosissimum Hypatium Lectorem sciens et prompto animo sanctitatis tuæ nutibus obsequi, et egregiorum facinorum tuorum, Domine, perpetuam facere mentionem. Sanctum Deoque carum caput tuum amplectentes, oramus ut precibus nos fulciat, ut quod reliquum est vitæ, juxta leges divinas peragamus. Hæc Theodoretus.

E

18 Interea temporis, teste Liberato Diacono cap. 12, Flavianus et Eusebius custodiæ mancipantur. Flavianus autem contra se prolata sententia Sedem Apostolicam per ejus Legatos appellavit libello. Porro locum obtinentes Papæ Leonis, omnibus quæ sunt gesta contradixerant. Hæc ibi. Meminit et hujus a S. Flaviano oblato libelli S. Leo in epistola ad Theodosium Imperatorem num. 20 ante Concilium Chalcedonense edita, quam sic exorditur : Olim et ab initio in Conciliis celebratis tantam nos percepimus a beatissimo Petro Apostolorum Principe fiduciam, ut auctoritatem habeamus ad veritatem pro nostra pace defendendam, quatenus nulli liceat sic eam muniam in aliquo commovere, dum repente læsio removetur. Igitur quia Concilium Episcoporum, quod propter Flavianum in Ephesina civitate fieri præcepistis, et ipsi Fidei probatur obesse, et omnes Ecclesias vulnerare... omnes partium nostrarum Ecclesiæ, omnes mansuetudini vestræ cum gemitibus et lacrymis supplicant Sacerdotes; ut, quia et nostri fideliter reclamarunt, et eisdem libellum appellationis Flavianus Episcopus dedit, generalem Synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quæ omnes offensiones ita aut repellat aut mitiget, ne ultra aliquid sit vel in fide dubium vel in caritate divisum. Datum III Idus Octob. Asterio et Protogene viris clariss. Coss. Idem S. Leo Papa Clero populoque Constantinopolitano scripsit epistolam consolatione adhortationeque plenam : in qua hæc ait : At nunc, quia Ecclesiam vestram hac ratione cognovimus dissipatam, consolandos vos adhortandosque esse credidimus nostris epistolis, ut pro Catholicæ fidei defensione, perfidorum nequitiae resistatis. Nolumus enim dilectionem vestram hoc mœrore percelli, cum major gloria vestram sit subsecutura constantiam, si a probabili Sacerdote vestro nullæ vos minæ, nulla formido divulserit. Quisquis enim incolumi atque superstiti Flaviano Episcopo vestro sacerdotium ejus ausus fuerit invadere, numquam in communione nostra habebitur, nec inter Episcopos poterit numerari. Data Idibus Octobris. uti et sequens epistola ad eundem Clerum populumque Constantinopolitanum. Extant num. 22 et 23 ante Concilium Chalcedonense.

e vinculis provocat ad Sedem Apostolicam :

a S. Leone judicatur verus Episcopus Constantino-politanus,

fit Martyr injuriis et verberibus oppressus,

vit

A vit ad Dominum. quo loco relato, exclamat Baronius ad hunc annum 449 num. 105 : Decuit plane, decuit adeo digna et nobili caussa tantum Episcopum promereri coronam martyrii. Decuit pariter et sanguine tanti Martyris consignatum et consecratum relinqui titulum Apostolicæ Sedis jurium, Romanæque Sedis primatus, appellandi nimirum ab œcumenica Synodo ad Romanum Pontificem. At quis tantum scelus censeatur perpetrasse, variant auctores. Evagrius lib. 2 cap. 2 ex relatione Eusebii Episcopi Dorylæi, ejus in captivitate socii, scribit Flavianum mirandum in modum a Dioscoro interfectum, per vim ecclesia ab eo extrusum ac calcibus verberatum : ideoque forsas Sabas Episcopus Palti actione tertia Concilii Chalcedonensis, eundem Dioscorum appellat novum Cain. Verum ministris Dioscori et Chrysaphii ejus necem attribuit Nicephorus dicto cap. 47 libri 14 his verbis : Φλαδιανὸς δὲ ὁ ἀγιάτορος μετὰ τὴν παράνομον ἐκείνῃν καθαιρέσειν ὠθισμοῖς καὶ λακτίσμασι παρὰ τῶν περὶ Διόσκορον καὶ Χρυσάφιον τῆς συνόδου ἀπελκυνόμενος μετὰ τρίτην ἡμέραν τὸν βίον μακαρίως μετέλλαξε. Porro Flavianus, vir sanctissimus, post ejusmodi illegitimam exanctorationem, turbulentis impulsio- nibus et calcium ictibus a Dioscori et Chrysaphii factione ex Synodo ejectus, tertio post die vitam feliciter finivit. Certe scelestissimæ hujus factionis præcipuum ministrum Barsumam Archimandritam fuisse, testati sunt, qui tum aderant Patres, cum de monachis illis referretur actione quarta Concilii Chalcedonensis; ubi hæc leguntur : Diogenes reverendissimus Episcopus Cysici dixit : Barsumas, qui inter illos intravit, occidit B. Flavianum. Ipse instabat et dicebat : Occide. Et non est positus in petitionibus, quare introivit? Omnes reverendissimi Episcopi clamaverunt : Omnem Syriam Barsumas evertit, duxit super nos mille monachos, et concessit monachis introitu, reverendis- simi Episcopi clamaverunt : Homicidam Barsumam mittite foras, homicidam in arenam, scilicet cum gladiatoribus. Anathema Barsumæ, Barsumam in exilium.

20 Quod Patres Barsumæ huic indixerunt exilium, ante ab eo sociisque ejusdem sceleris videtur S. Flaviano decretum. Ita indictione II Protegene et Asterio Coss. scribit Marcellinus in Chronico : Flavianus Episcopus in secunda apud Ephesum Synodo, vi Dioscori Alexandrini Episcopi et Saturnini spado- nis, in Epipam exulatus est. Quæ Baronius in Notationibus ad XVIII Februarii confirmat ex codice MS. qui in bibliotheca Vaticana num. 1855 habetur, in quo post complures Romanorum Pontificum epistolas legitur li- bellus incerti auctoris, sed quem tamen sui seculi res scripsisse tradit : ejusque hoc profert exordium : Nos- tro quidem seculo, sed intervallo temporis, Nesto- rius et Eutyches etc. Ex eo hæc de Flaviano recitat : Ducitur in exilium Flavianus, et apud Epy- pam, quæ est civitas Lydiæ, seu superveniente, seu in- gesta morte, defunctus est. Ptolemæus lib. 5 Geo- graphiæ cap. 2 inter civitates Lydiæ et Mæoniæ col- locat Hypæpam, quam hic Epipam sive Epy- pam dici arbitramur. Hæc de loco exilii decreto : sed num Epheso discesserit, valde incertum est, uti quo martyrium die subierit. Theophanes ita obitum describit : Ὁ καὶ πρὸ τῆς καθαιρέσεως ὠθισμοῖς καὶ λακτί- σμασι τοῖς ὑπὸ Διόσκο- ρου ἐκβαλλόμενος, τριταῖος τὸν βίον μετέλλαξεν. Hic etiam ante exanctorationis decretum pugnis et cal- cibus a Dioscori ministris ejectus, triduanus cum morte vitam immutavit. Hinc mense eum Augusto obiisse opinamur : cujus necem S. Leo Papa necdum inaudierat, quando suas litteras de S. Flaviano III Idus Octobris, ac deinde Idibus Octobris scripsit ad Theodo- sium Imperatorem, S. Pulcheriam, Clerum Constanti- nopolitanum, aliosque. Theophanus ab initio animum Dioscori observat a Flaviano aversum fuisse, ob non-

nullas affinis S. Cyrilli datas suppetias. Hæc vesa- na Dioscori rabies necdum cum morte S. Flaviani ces- savit, sed, teste Nicephoro, ille ipse calcibus in ven- trem etiam veritatis ipsius propugnatoris defuncti insiluit : qui dein Alexandriam reversus, indicto Con- cilio S. Leonem Papam excommunicavit.

§ V. Reliquiæ S. Flaviani Constantinopolim delatæ. Sanctitas et innocentia in Concilio Chalcedonensi declarata, ab Imperatoribus defensa.

Theodosius Imperator, cujus animum nimis faci- lem, quo vellet, vertisse Chrysaphium eunuchum, cui Taiumas cognomen, tradit Theophanes, ultimo vitæ suæ anno, ut idem asserit, res proprias accura- tius perpendens, et se Chrysaphii fraudibus circu- mventum agnoscens, de impiis in Flavianum perpe- tratis sceleribus, et admissis in reliquis Episcopos injuriis, summum animi concepit dolorem. In iram itaque prorumpens, primo Chrysaphium in quam- dam insulam ablegat : tum in Eudociam graviter objurgatam, malorum omnium auctorem dicens, quæ Pulcheriam aula ejecisset, durius invehitur... Illa desperatis in rebus Hierosolymam se dimitti rogat, Severoque Presbytero et Joanne Diacono sociis iti- neris acceptis Hierosolymam tendit. Illos autem ad eam frequentius in Urbe prius itasse, et modo cum ea Hierosolymis reperiri, ac insuper pluribus ab ea donis augeri audiens Imperator, missis litteris ca- pite mulctari jussit. Tum demum B. Pulcheriam multis precibus sollicitatam reduxit in aulam : quæ exemplo mandavit Ephesum, qui S. Flaviani corpus asportarent, illudque magno pompæ satellitio per mediam Urbem stipatum in sanctorum Apostolorum ædem sepeliendum inferrent. Hæc Theophanes. At Nicephorus lib. 14 cap. 49 eam translationem ita des- cribit : Pulcheria revocata quamprimum cum appa- ratu comitatuque multo in Imperialem aulam rediit; Ephesum certis hominibus missis sacrum Flaviani corpus inde in Urbem imperantem transtulit, atque id per mediam civitatem cum observantia et pompa celebri illatum, intra adyta templi sanctorum Christi discipulorum splendide et religiose deposuit. Hæc ibi : quæ, uti ex epistola S. Pulcheriæ constat, post mortem Theodosii fratris, præcepto conjugis Marciani imperantis, sunt peracta. Nam Theodosius, ut idem ait Theophanes, τελευταῖα μηνὶ Γουνίῳ εἰκοστῇ Ἰνδικτιῶνι τρίτῃ, diem obiit mensis Junii vigesimo, Indictio- ne III anno CCCL. Successit mox Marcianus a S. Pul- cheria in maritum assumptus. Beata porro Pulcheria, inquit Theophanes, Chrysaphium Eunuchum cunctis exosum Jordani filio Joannis (ab hoc occisi) tradidit, quem Jordanes pari mortis poena mulctavit. Quæ etiam apud Cedrenum leguntur. Et sic Chrysaphius, attestante Marcellino in Chronico, nutu Pulcheriæ sua cum avaritia interemptus est, insensissimus S. Fla- viani hostis, et maximus Eutychetis ac Dioscori fautor.

22 De orthodoxa religione ab Imperatore Marciano ejusque conjugis Pulcheria strenue propugnata extat epistola ejusdem S. Pulcheriæ ad S. Leonem Papam ante Concilium Chalcedonense num. 35 edita, in qua illi etiam significat, corpus S. Flaviani Constantinopo- lim translatum, fidem Anatolii successoris exploratam, aliosque exules Episcopos suis Sedibus restitutos esse. Ipsam epistolam subjungimus irrefragabile testimonium sinceræ fidei et sanctitatis Flaviani, rerumque conjunc- tarum tunc gestarum, estque hujusmodi :

Leoni reverendissimo Episcopo Ecclesiæ gloriosæ civitatis Romæ Pulcheria Augusta. Litteras tuæ bea- titudinis cum omni decenti omnem Episcopum vene- ratione suscepimus, per quas tuam fidem puram et talem cognovimus, qualis debet cum sanctitate sa- cro

AUCTORE G. H.

Chrysaphio ab- legato,

et Eudocia Hierosolymam profecta,

E

Pulcheria re- dit in aulam :

curat corpus S. Flaviani ad- vehi :

mortuo Theo- dosio 20 Junii an. 450. suc- cedit cum Marciano ma- rito :

F

a Dioscoro vim inferen- te,

ejusque et Chrysaphii ministris,

B

et potissimum Barsumam Ar- chimandrita :

exilio ante damnatus,

ut Epipam,

C

sive Hypæpam in Lydiam mitteretur :

moritur mense Augusto.

AUCTORE G. H. ambio ortho-
doxam fidem
tuentur,

cum Anatolio
Episc. CP.

parati Conci-
lium Œcume-
nicum con-
gregare,

B
corpus S. Fla-
viani Constan-
tinopolim
transferunt :

quos ideo S.
Leo Papa lau-
dat :

et petit Conci-
lium generale.

In Synodo
Chalcedonensi

judicatur S.
Flavianus ini-
que condem-
natus,

A cro præberi templo. Ego vero similiter ac meus Do-
minus tranquillissimus Imperator meus conjux in ea-
dem semper mansimus et manemus, omnem pravi-
tatem atque pollutionem et maleficium declinantes.
Sanctissimus igitur gloriosæ Constantinopolis Epis-
copus Anatolius in eadem fide permansit atque reli-
gione, et tuarum litterarum Apostolicam confessio-
nem complectitur, illo errore sublato, qui ab aliqui-
bus nunc ortus est, sicut ex ejus quoque litteris cla-
rius tua Sanctitas agnoscere poterit : et epistolæ si-
militer Catholicæ fidei, quam ad sanctæ memoriæ
Flavianum Episcopum tua beatitudo direxit, sine
aliqua dilatione subscripsit. Et propterea tua reve-
rentia quocumque modo prospexerit, significare di-
gnetur, ut omnes etiam totius Orientis Episcopi,
Thraciæ atque Illyrici, sicut etiam nostro Domino,
piissimo Imperatori meo conjugis, placuit, in unam
civitatem velociter ab Orientalibus partibus valeant
convenire : et illic facto Concilio, et de Catholica
confessione et de his Episcopis, qui ante hoc segre-
gati sunt, sicut fides et Christiana pietas exigit, te
auctore decernant. Super hæc autem sciat tua Sancti-
tas, quoniam præcepto nostri Domini et tranquil-
lissimi Principis mei conjugis, in gloriosam civita-
tem Constantinopolim sanctæ memoriæ Episcopi
Flaviani corpus allatum est, et in basilica Apostolo-
rum, in qua consueverunt prædecessores Episcopi
sepeliri, competenter est positum. Et hos similiter
Episcopos, qui propterea eandem causam, quoniam cum
sanctissimo Flaviano ad concordiam fidei Catholicæ
concurrerant, exilio deportati sunt, reverti debere
robore pragmatici sui præcepit, quatenus per appro-
bationem Synodi atque sententiam omnium Episco-
porum convenientium, Episcopatum et Ecclesias
propriis recipere decernantur.

23 Hæc S. Pulcheria, cujus epistola accepta, aut
rebus in ea contentis ad se relatis, scripsit S. Leo Papa
ad Marcianum Augustum, ei inter cetera defensionem
fidei gratulatus. Est ea epistola XLIV, in qua hæc ha-
bet : Nam ut et fratris mei Anatolii citius manifesta-
retur integritas, et olim damnati erroris redivivus
assertor locum in Christi Ecclesia non haberet ; ut
Catholici Episcopi, quos nuper hæreticorum perse-
cutio depravare non potuit, ab injustis revocarentur
exiliis, utque Reliquiis beatæ memoriæ Flaviani di-
gno honore susceptis, impietatem suam condemna-
tor ejus agnosceret ; vestræ virtutis titulus, vestræ
pietatis est fructus... Data v, aliis vii, Idus Junii,
C Adelphio viro clarissimo Consule, id est anno CDLI.
Ceterum, inquit Theophanes, B. Leo Romanus Papa,
quæ Dioscori et Eutychis temerariis ausibus adver-
sus S. Flavianum Ephesi fuerant attentata, in ge-
nerali Concilio recudi ac discuti litteris expetiit.
Imperator vero universos Episcopos congregari
mandavit.

24 Celebrata dein est quarta Synodus Œcumenica in
urbe Chalcedonensi, cæpta viii Idus Octobris, et xiii
sessionibus finita Kalend. Novembris anno CCCCLI. In-
terfuerunt Marcianus Imperator et Pulcheria Augusta
cum Magistratibus et Senatoribus. In ea antiquata est
ἡσπρυχή Synodus ante Ephesi habita, damnati Euty-
ches et Dioscorus, fides S. Flaviani laudata. Ibi actione
tertia Zenodotus Episcopus Termessi civitatis Pamphi-
liæ secundæ dixit : Non debet indignari Dioscorus
justo succumbens judicio, qui sanctæ memoriæ quon-
dam Episcopum Flavianum, nullo modo damnatione
ostensum dignum, inique damnavit, sicut lecta mo-
numenta antehac in hoc sancto Concilio ostenderunt,
et in præsentī vocatus a sancta Synodo per sanctis-
simos Patres semel, secundo et tertio secundum di-
vinorum canonum ordinem, occurrere et accusatori-
bus respondere minime passus est. Juste igitur au-
feratur ab Episcopali Sede et omni Ecclesiastico

statu. Et actione undecima cum caussa Bassiani Epi-
scopi Ephesini et totius Asiæ Primatis, a S. Leone
Papa et S. Flaviano depositi, examinaretur ; Stepha-
nus Episcopus ejus adversarius dixit : Sanctissimus
Archiepiscopus Romanus Leo hunc damnavit, quo-
niam præter regulas factus est. Cecropius reveren-
dissimus Episcopus Sebastopolis dixit : Domine Ste-
phane, quantum potest Flavianus beatæ memoriæ
etiam post mortem. Reverendissimi Episcopi et Cle-
rici Constantinopolitani clamaverunt : Veritas sic
habet. Omnes hæc ipsa dicimus : Flaviani æterna
memoria, Orthodoxi æterna memoria. Ecce ultio,
ecce veritas. Flavianus post mortem vivit : Martyr
pro nobis orabit. Flavianus post mortem fidem ex-
posuit. Flavianus hic est : Orthodoxus hic est. Mul-
tos annos Imperatori. Flavianus nobiscum judicat.
Hæc ibi Patres, et quem ante quatuor annos Sanctus
beatæ memoriæ Flavianus expulerat, a regimine
Episcopali excluserunt.

25 Absoluta Synodo Œcumenica Patres in relatione
ad S. Leonem Papam de omnibus generaliter gestis,
appellant Flavianum τὸν μακάριον ἐκείνου τὸν ἐν ἁγίοις
τῆς Κωνσταντινουπόλεως ποιμένα, τὴν ἀποστολικὴν
προηγόμενον πιστίν. Beatum illum inter Sanctos
Constantinopolis Pastorem, Apostolicam proferen-
tem fidem. Et S. Leo in epistola ad successorem ejus
Anatolium, deprædicat decessorem beatæ memoriæ
Flavianum, propter defensionem Catholicæ veritatis
ejectum. At præ reliquis illustre est edictum Impera-
torum, quo infirmantur ea, quæ contra S. Flavianum
injuste erant prolata, et confirmantur quæ in sancta
Synodo Chalcedonensi de eo erant constituta : quod ex
tertia parte Concilii Chalcedonensis hic damus, estque
ejusmodi :

Valentinianus et Marcianus Augusti Palladio Præ-
fecto prætoriorum Orientis, Valentiniano Præfecto
Illyrici, Tatiano Præfecto Urbis, Vincomalo Magis-
tro divinarum officiorum et Consuli designato.

Gloria numquam gloriosorum hominum morte per-
imitur, nec pereunt cum morientibus virtutes : imo
etiam obitu existimatio augetur proborum hominum,
quia omnis adversum mortuos evanescit invidia.
Inde tanto studio ac præconiis majorum facta lau-
dantur, inde optimorum virorum maxima cum vene-
ratione memoria celebratur, inde magnorum virorum
animi exitus appetivere gloriosos : quia compertum
est eos solummodo perpetuo mori, quorum de vita
ac morte tacetur. Id ita esse etiam præsentī tempore
Divinum ostendit humanumque judicium. Cum enim
falsa invidia et improbe concinnata calumnia, reli-
giosæ ac venerabilis recordationis Flavianus hujus
almæ urbis episcopatu fuisset expulsus (quamvis hoc
fuit plenius retinere sacerdotium, fidem quam acce-
perat conservare : is enim solus est, qui meretur
esse Episcopus) tamen ita ejus reliquias et expetiit
hæc regia civitas et recepit, ut beatorum omni vivente
videretur : ut exitus ille, qui putabatur acerbus, op-
tandus credatur fuisse, quo illam immortalem mer-
catu est laudem : secutumque est illud, quod meritis
ejus Divinitas præstitit, ut venerabilis Synodus
innumerabilium pene Sacerdotum Chalcedonem con-
veniret, quæ dum fidem diligenter inquit, auctori-
tate beatissimi Leonis Episcopi æternæ urbis Romæ,
et religionis fundamenta confirmat, et Flaviano an-
teactæ vitæ palmam et mortis tribuit gloriosæ. Ergo
quoniam venerabilis recordationis Flavianus tanto
ac tali decoratus est testimonio, ut Eutyches, qui
contra senserat, cum sceleratis dictis suis ab omni-
bus uno ore damnetur ; aboleatur illa constitutio,
quæ sceleratorum subreptione post obitum sanctæ
memoriæ Flaviani, adversus eum lata cognoscitur,
cessentque in totum ea, quorum initium fuit ini-
quum. Et injusta sententia nihil obsit Eusebio quo-
que

et Martyr in-
vocatur :

E
a S. Leone de-
fensor Catho-
licæ veritatis
habetur :

decreto Valen-
tiniani et
Marciani Im-
per.

F
declaratur in-
nocens,

in reliquiis
ipse Constanti-
nopolim revo-
catus,

præclare in
Synodo Chal-
cedonensi ho-
noratus,

A que et Theodoro religiosi Episcopis, qui eadem lege continentur : quoniam non possunt Sacerdotes constitutione damnari, quos Synodicum ornat decretum. Expulsa itaque illa sanctione, retineat vitæ gloriæque suæ, quam meretur, perpetuam laudem, ceteris constantiæ erga fidem futurus exemplum. Illustrissima igitur et magnifica auctoritas tua hanc saluberrimam legem, edictis propositis, ad omnium notitiam faciat pervenire. Datum Constantinopoli pridie Nonas Julii, Sporatio viro clarissimo et qui fuerit nuntiatus, Consulibus. *Hæc ibi. Annus is erat cccclii, Consulibus Herculano et Sporatio, ac proxime sequenti ccccliii Consules fuerunt supra relatus Vincemalus et Opilio. Hæc autem Imperatorum sanctio, quæ ultima parte habetur, relata est in Codicem Justinianum l. quoniam de Episcopis et Clericis.*

26 Marciano Imperatore anno Christi cccclvii vita functo successit Leo, ad quem extant par. **3** Concilii Chalcedonensis epistolæ a variis Episcopis scriptæ : e quibus dum Sebastianus Episcopus illi suadet, ut dictum Concilium amplectatur, inter alia hæc scribit : Qui in eo condemnati et indigni pontificali statu esse decreti sunt, sententia hoc magni Dei tamquam impii pertulerunt. Qui vero suscepti sunt, velut injustam et tyrannicam circumventionem parvo tempore sustinentes, repente decreto sancti Spiritus juste suscepti sunt : inter quos nostrorum temporum secundus Abel B. Flavianus extitit.

§ VI. S. Flaviani cultus sacer. tempus Episcopatus Constantinopolitani.

At S. Leone Papa xi Aprilis anni cccclxi mortuo creatus est S. Hilarus, qui illius olim Legatus Ephesi Synodo *ἡγερτικῇ* interfuerat, ac cum aliis Legatis sese in defensionem S. Flaviani fortiter opposuerat impietati Eutychetis et Dioscori. Hic postea Pontifex Maximus creatus e suo erga S. Flavianum affectu, ut testis nobis est Cardinalis Baronius ad annum Ch. 449 num. 108, in mirifico illo et nobilissimo sanctæ Crucis oratorio, quod ad dexteram atrii baptisterii Constantini construxit et magnificentissime exornavit, monumenta certaminis hujus musivo opere expressa reliquit; nimirum S. Flaviani ex defensione fide coronam, palmam, digna trophæa atque triumphum : cum videlicet a Dioscoro ac reliquis ejus satellitibus appetitus calcibus gloriosum martyrium est consecutus. Erant hæc et alia in pariete et testudine oratorii musivo opere expressa : quæ temporis vetustate collapsa, adeo ut pauca vix signa superessent, fuere restituta picturis, et quidem rudis crassæque minervæ pro ratione seculi illius, quo ob ingruentia jugiter in Italia bella una cum scientiis collapsæ sunt nobiles etiam artes. Sed dolore piorum omnium, potissimum vero Ecclesiasticarum rerum studiosorum, adeo egregium monumentum, ipsum integrum oratorium sub Sixto Papa solo æquatum vidimus. At vivat restituta saltem in chartis, quæ cum parietibus est disjecta sub sanctæ Crucis præclaro titulo Flaviani memoria in perpetuum permansura. *Hæc Baronius. Colitur S. Hilarus Papa x Septembris, quo die obiit anno cccclxvii.*

28 Sacram memoriam S. Flaviani Patriarchæ Constantinopolitani celebrant Græci in Menæis xvi Februarii, quem aiunt permissu Dei a Dioscoro hæretico et conciliabulo ipsius in exilium ejectum, cum Sedem tenuisset annum unum, menses decem. In exilio porro multas afflictiones pro orthodoxa fide perpassum, ex morbo tandem decessisse. Quæ etiam referuntur in Menologio Maximi Cytheræi eodem xvi Februarii. In Menologio vero Græcorum ex bibliotheca et interpretatione Cardinulis Sirleti, ab Henrico Canisio edito, colitur xviii Februarii his verbis : Sancti

Patris nostri Archiepiscopi Constantinopolis Flaviani, qui ab impio Dioscoro et hæreticis cum eo aspirantibus ejectus, atque in exilium missus, variis pressuris et ærumnis vexatus, vita functus est. *Eodem die Ecclesia Occidentalis ejusdem memoriam celebrat in fastis Martyrologii Romani hoc præconio : Constantinopoli S. Flaviani Episcopi, qui cum fidem Catholicam Ephesi propugnaret, ab impii Dioscori factione pugnis et calcibus percussus, atque in exilium actus, post triduum vitam finivit. Infra in Lectionibus Officii proprii, quod Julia-novæ recitatur, et in Annotationibus Baronii dicitur celebrari hoc die sollemnis translatio corporis Constantinopolim, de qua supra egimus. In MS. Florario SS. hæc leguntur xii Decemb. Apud Constantinopolim S. Fabiani Episcopi et Confessoris. Nullus inter Episcopos Constantinopolitanos fuit Fabianus : quo tamen nomine appellatur S. Flavianus etiam in Chronico universali MS. Theodoricus Pauli Gorcomiensis, ubi perperam et S. Proclo præponitur, et tamen traditur isti Ecclesiæ præfuisse tempore Marciani Imperatoris, et S. Leonis Papæ. Eundem xxiv Novembris etiam coli infra dicemus.*

29 Tempus Sedis ejus cum Menæis idem assignat Nicephorus Episcopus in Chronologia, xl Episcopus, inquit, Flavianus Presbyter Constantinopolita, anno i, mensibus x. Hoc dejecto a Dioscoro in illa insidiosa Synodo Ephesi, sufficitur Anatolius Presbyter et a responsis Dioscori. Sed qui hunc postea in Concilio Chalcedonensi condemnavit. Cedrenus etiam ad illud tempus constringit ejus Episcopatum, dum anno Theodosii xxxix Proclo successisse tradit, et anno ejusdem xli infamem Ephesi collectam Synodum. Verum dum Cedrenus asserit eodem tempore et Cyrillum Alexandriæ et Proclum Constantinopolis Episcopos vita functos esse, non videtur intra terminos duorum triumve annorum velle concludi. De S. Cyrillo egimus xxviii Januarii, ostendimusque ad annum cccclxv tantum vixisse. De S. Proclo hæc certa sunt. Maximiano Episcopo, Areobindo et Aspare Consulibus, pridie Idus Aprilis, feria quinta ante festum Paschatis mortuo, eoque necdum sepulto, Proclum antea Episcopum Cyzici ab Episcopis, consentiente Theodosio Imperatore, in Sede Constantinopolitana collocatum fuisse. Ita Socrates, qui tum vivebat, lib. 7 cap. 49. Quæ conveniunt in annum Ch. cccclxxxiv, cyclo Lunæ xvii, Solis xxiii, littera Dominicali G, quo Pascha celebratum fuit xv Aprilis. Præterea Theophanes in Chronographia et Nicephorus Callistus lib. 14 cap. 37 tradunt eodem tempore ad immortalem vitam transisse admirandum Cyrillum Alexandriæ, et divinum Proclum Constantinopoli, cum hic, inquit Nicephorus, in ea Sede enitisset undecim annis : Græce δὲ ἔξα πρὸς τῷ ἐνὶ διαπρέφας ἔτη : ergo ambo obiissent anno Ch. cccclxv, Cyrillus Januario mense, Proclus Octobri, die xxiv. Cui dein substitutus S. Flavianus sedisset annos tres et menses decem. At Theophanes annos Sedi S. Procli tribuit duodecim : Nicephorus Episcopus Constantinopolitanus in Chronologia, eisdem annis duodecim, addit menses tres : quos ei quoque assignant Græci in Menæis, et Menologio Maximi Cytheræi, alteroque MS. Basilii Imperatoris, a Vincentio Riccardo ante opera S. Procli citato, qui tamen apud hos legi debere menses sex contendit, utpote quem etiam iidem auctores dicunt creatum Episcopum xii Aprilis, et mortuum xxiv Octobris. Theophanes obitum ejusdem Procli et initium Sedis S. Flaviani refert ad annum xxxix Imperii Theodosii, Christianæ Æræ cccclxvi, quo etiam anno affirmat Baronius Proclo successisse S. Flavianum, eidemque Ecclesiæ præfuisse annos duos, menses decem : scilicet ab anno cccclxvi et die xxiv Octobris, ad annum cccclxix et mensem Augustum, quo e vita decessisse S. Flavianum diximus.

30 Hæc tamen ab aliis contra opponuntur : Indicatione

AUCTOREG. II.

12 Decembris,

et 24 Novemb.

E

Quandiu vixerit Episcopus?

Proclus decessit factus Episcopus Constantinopol. an. 434, 12 Aprilis,

non sedit so- lum annos 11, F

sed an. 12, et menses non 3,

sed 6. mortuus 24 Octob. an. 446.

sanctione Theodosii contra eum rescissa.

In epistola ad Leonem Imper. secundus Abel vocatur :

a S. Hilario Papa

vita ejus et certamina musivo opere in oratorio S. Crucis expressa,

postea in picturis restituta,

cum oratorio sublata.

Memoria ejus in Martyrologiis 16

et 18 Februarii,

AUCTORE G. H.
Terra molus
sub S. Proclo
non contigit
an. 447,

A tione xv Ardabure et Callepio Coss. id est, anno ccccxlvi, referri a Marcellino Comite et auctore Chronici Alexandrini ingentem terræ motum Constantinopoli, quo coacti sunt cives extra urbem degere : in quo motu abreptus in cælum puer, Trisagium hymnum audivit. Cujus historiæ meminit S. Felix Papa epistola III ad Petrum Cnapheum Episcopum Antiochenum, et sub Proclo memorat accidisse. Petavius lib. 13 de Doctrina temporum, S. Procli obitum hac de causa statuit dicto anno cdxlvii, eique tunc successisse Flavianum : qui ea ratione tantum anno uno, mensibus decem sedisset Constantinopoli, relictis tredecim annis, mensibus sex Episcopatu S. Procli. Verum mendum est in Chronico Alexandrino, rebus integro anno postpositis : ita Synodus Ephesina, in qua S. Flavianus condemnatus ejectusque est, non refertur ad Consules Protogenem et Asterium, sub quibus certo constat celebratam fuisse, sed ad sequentes Valentinianum Augustum vii et Albinum, aliis Avienum. Eodem modo terræ motus ille ad Consules præcedentes referendus est tam in Chronico Alexandrino, quam apud Marcellinum, ubi ille annus, Coss. Ardeburio et Callepio, a bello Attilæ inchoandus est, cui additur : Eodem anno urbis Augustæ muri olim (ergo non isto anno, et quidem ad finem vergente) terræ motu collapsi, intra tres menses reedificati sunt.

B 31 Unum hoc addo argumentum ex Actione decima Concilii Chalcedonensis, habita iv Kalend. Novemb. anni ccccli, ubi inter alia de Bassiano Ephesino Episcopo hæc leguntur : Expulsus est a sanctis Patribus, et a sanctissimo regiæ civitatis Romæ Leone, et a beatissimo sanctæ memoriæ Flaviano Constantinopolitanæ urbis, et ab Alexandrino et Antiocheno : ab his enim expulsus est. Græce παρὰ τούτων ἐξώθη. Et iterum, Beatus sanctæ memoriæ Flavianus expulit eum, Græce ἐξώσατο αὐτόν. Et de tempore hæc interponuntur : Hodie quatuor anni sunt, et Romanus Episcopus deposuit eum, et Alexandrinus damnavit eum. Græce bis repetitur, αὐτόν καθείλεν : qua etiam voce Theodoretus lib. 2 Hist. Eccles. cap. 8 abdicationem Stephani Episcopi Ariani indicat. Si ergo xxix Octobris anni cdlj jam effluerant quatuor anni, necessario xxix Octobris anni cdxlvii jam erat Bassianus depositus atque expulsus, ante collatis sententiis Leonis Papæ, et Flaviani, uti etiam Episcoporum Antiocheni et Alexandrini : quæ litterarum communicatio inter eos tam procul dissitas facta, ostendit S. Flavianum necessario ante xxiv Octobris anni cdxlvii diu Episcopum fuisse, ideoque S. Proclum obiisse anno proxime elapso ccccxlvi : quod ad ejus diem natalem ulterius poterit examinari.

§ VII. Reliquiæ S. Flaviani in Italiam delatæ. Vitæ epitome.

Sacra ossa sanctissimi Episcopi Flaviani adservantur in Italia. At quando Constantinopoli eo delata sint, necdum legimus. In Marchia Anconitana (Picenum antiqui dixerunt) Recinetum urbs dives et sat lauta est, ex ruinis antiquæ Recinæ exorta, et Laureto ob ædiculam Deiparæ Virginis per orbem universum notissimo proxima : cui pietas hominum in beatissimam Virginem Lauretanam plurimum profuit proderitque. In

urbis hujus Recinetensis Ecclesia Cathedrali inter alia D est brachium S. Flaviani : Julia-novæ in Aprutio caput cum aliis ossibus : At reliqua fere corporis ossa cum capite ejusdem, sacratissimo cultu honorantur in Aprutii oppido, Julia-nova dicto a fundatore suo Julio Hadriano eximio belli Duce, quem ait Leander Albertus in Italiæ descriptione, tractus hujus maritimi propemodum universi Dominum, oppidum S. Floriani ob summam aeris inclementiam excidisse, novumque in continenti, tribus passuum millibus ab orâ suo sumptu condidisse, indito Juliæ-novæ nomine, quo Sanfloriani colonis translatis commodos etiam agros assignavit. Inter vicinos pagos aliquis etiamnum a S. Flaviano appellatur : quod eximium antiquioris venerationis vestigium est. Martyrologii Usuardi apud S. Germanum Parisiis duo sunt exemplaria MSS. Unum pervetus Usuardo ipse ætate proximum vel æquale, alterum recentius, ante annos tamen quadringentos ut minimum, aut eo plures, exaratum, uti his verbis testatur Jacobus Sirmondus noster, cujus ac Joannis Bartasii opera utriusque exemplaris apographum habemus. In horum recentiori codice hæc verba eadem antiqua manu, qua reliqua, scripta leguntur viii Kalendas Decembris : Abrutio S. Flaviani Episcopi et Confessoris. Quo die et Recineti et Juliæ-novæ S. Flaviani coli indicat Vitæ epitome, nobis ab Antonio Beatillo nostro Neapoli transmissa, atque ex Lectionibus, quæ a sacra Rituum congregatione approbatæ in dicta Ecclesia Juliæ-novæ recitantur, descripta, quæ ita habet :

33 Flavianus ex Constantinopolitanæ Ecclesiæ Thesaurario in Patriarcham electus, ob elusam Theodosii Imperatoris avaritiam, et Eudociæ Augustæ conjugis ambitionem, varie a Chrysaphio euncho, eorumdem Principum cubiculario, est exagitatus. Eutychem duas in Christo negantem naturas in synodo Constantinopoli congregata primus condemnavit, et fidelium communione interdixit. Effecit etiam, ut a S. Leone primo Romano Pontifice damneretur. Quamobrem Chrysaphius Eutychetis veneno infectus, impatiens, ut ipse putabat, injuriæ, odio in Flavianum converso, numquam destitit sanctissimo Patriarchæ ultimam perniciem machinari. Inducto igitur Theodosio per Eudociam, suæ ministram crudelitatis, ut Ephesi conciliabulum cogeretur, eique Dioscorus Eutychetis fautor præsideret. Acta contra Eutychem, Ephesino in concilio rescissa sunt : hæreticus pristino gradui restitutus. Sanctus vero Flavianus omni dignitate exutus, insuper est exilio damnatus. Verum impetu facto ab Eutychianis in ipso conciliabuli conspectu, ita pugnis, calcibus, fustibus male acceptus est, ut post triduum victricem animam, in fidei defensione ponens, exilli locum coelesti patria commutarit. S. Flaviani triumphus a Græcis die decima octava Februarii celebratur : quo die sacrum ejus corpus Constantinopolim honorifice translatus est. A Recanatensi vero Ecclesia, ubi ejusdem brachium adservatur, octava Kalendas Decembris summa religione colitur. Caput vero ejusdem corporis reliquiæ Constantinopoli Juliam-veterem translatae, Juliæ-novæ die vigesima quarta Novembris, et decima octava Februarii magno populorum concursu venerantur.

pagus ibidem
S. Flaviani :

cultus 24 No-
vemb.

E

Vitæ epitome,

F
Reliquiarum
translatio.

Recineti in
Piceno

DE S. HELLADIO

ARCHIEPISCOPO TOLETANO IN HISPANIA,

Commentarius historicus.

G. H.

§ I. De S. Helladio testimonium S. Ildephonsi et aliorum. Tempus Sedis illius, et Regum Gothorum tum regnantium.

AN. 1000XIII
XVIII FEBRU.

Teste S. Ildephonso,

S. Helladius
aulicus regiusinter monachos
operatur :fit monachus
et Abbas Aga-
liensis :creatur Archi-
episcopus Toletanus :

*pendere

sedet 18 annos:

C

sub Regibus

Sisebuto

Inter Ecclesiæ Toletanæ Episcopos Metropolitanos, uti in Conciliis Hispanicis olim subscribebant, floruit seculo Christi septimo S. Helladius, cujus gesta parvo, sed illustri, elogio enarrat S. Ildephonsus, ab eo Diaconus ordinatus, in libello de claris Hispaniæ scriptoribus et Episcopis, inter opera S. Isidori Episcopi Hispalensis edito, et tomo 2 Hispaniæ illustratæ recuso. In eo cap. 7 hæc leguntur :

2 Helladius post Aurasium Sedis ejus adeptus est locum. Hic cum regiæ aulæ illustrissimus, publicarumque rector existeret rerum, sub seculari habitu monachi votum pariter explebat et opus. Nam ad monasterium nostrum illud, Agaliense dico, cujus susceptio monachum fecit, (quod munere Dei perennisque ac patentis sanctitatis decore et opinabile cunctis, et palam est totis) cum sæpe discursantium negotiorum ductus itinere perveniret, remota clientum seculique pompa decoris, adeo monachorum peculiaritibus inhærebat, ut turmis junctus eorum, stipularum fasciculos ad clibanum deportaret. Cumque inter decorem insolentiamque seculi, solitudinis et amaret et sectaretur arcana; celeri fuga relictis omnibus, quæ esse noverat mundi, adiit sanctum monasterium, quod frequentaverat voto. Venit permansurus optabili usu. Ibi factus monachis Pater, meritis studiisque sanctis et vitam monachorum debite rexit, et statum monasterii totius, communis rei divitias cumulavit. Ex hoc fessis pene senio artibus, ad Pontificatus apicem evocatur, et quia vocaretur, vi coactus pariter et ignotus, illic majora virtutum exempla quam monachus dedit. Quia statum mundi, quem contempsit virtute, magna perhibetur rexisse discretione : miserationes elemosynarumque copias tam largiter egenis intulisse probatur, ac si de illius stomacho putasset inopum et artus* descendere, et viscera confoveri. Scribere renuit, quia quod scribendum fuit, quotidianæ operationis pagina demonstravit. Me ad monasterium rediens memoratum, ultimo vitæ suæ tempore Levitam fecit. Senex obiit, decem et octo annis sacrum regimen tenuit temporibus Sisebuti, Suinthilani et exordiis Sisenandi Regum. Beatus habitus fuit, qui post beatior gloriam cœlestis regni, bona plenus senectute, promeruit.

3 Hæc S. Ildephonsus, ante quem successerunt S. Helladio Archiepiscopi Toletani Justus, Eugenius II, et S. Eugenius, ejus nominis III, mortuus XIII Novemb. quo colitur : at S. Ildephonsus XXIII Januarii, quo ejus Vitam dedimus. Reges memorati, sub quibus post ante relatum Aurasium Archiepiscopus Toletanam Ecclesiam moderatus est S. Helladius, hoc ordine imperarunt : primus Sisebutus post Gundemarum ad regale fastigium evocatus. Sub Gundemaro disceptatum est de primatu et auctoritate Sedis Toletanæ, ac Synodus habita Toleti die X Kalendarum Novembrium anno regni Gundemari primo, Æra 1004LVIII, sive anno Christi 1000, quando Archiepiscopus erat memoratus Aurasius, quem ait S. Ildephonsus cap. 5, vixisse in illo sacerdotio temporibus Vitterici, Gundemari, et exordiis Sisebuti Regum, annis ferme duodecim. S. Isidorus in Chronico Gothorum, Æra, inquit, 1004LVIII Gundemarus Februarii T. III.

post Vittericum Princeps efficitur annis duobus, *creato an. 611,* quos imperfectos fuisse arbitramur, ut Sisebutus adhuc Rex sit constitutus Æra 1004XLIX, cujus loco apud Isidorum vitiose excusum est 1004XLI. Isidorus Episcopus Pacensis, in Chronico ab Heraclio Imperatore ad annum 1004CLIV deducto, asserit Sisebutum anno II Heraclii constitutum Regem, qui Imperii illius annus II incepit XXVII Martii anni Christi 1004XI, sive Æræ Hispanicæ 1004XLIX, at sequente 1004CL assignat exordium regni idem Pacensis Episcopus, neglectis forsitan paucis mensibus, quibus anno præcedenti imperarat. Illos tamen menses observarunt Patres in Concilio Hispalensi II congregati sub die Iduum Novembrium anno IX regnante gloriosissimo Principe Sisebuto, Æra 1004LVII, id est, anno Chr. 1004XIX. Interim Concilium Egarense habitum sub die Idus Januariæ adscribitur Æræ 1004CLII, sive anno Chr. 1004XIV. Regnasse Sisebutum annos VIII, menses VI tradit S. Isidorus Hispalensis, ac suum Chronicon Gothicum finit. Sisebuto ergo Æra 1004LVIII sive anno Chr. 1004XX, mortuo successisse filium parvulum Recaredum ait Rodericus Ximenius Archiepiscopus Toletanus lib. 2 Rer. Hispan. cap. 17, ejusque regno assignat VII menses. Isidorus Pacensis tres solummodo menses regnasse asserit. Hujus supra non meminit S. Ildephonsus, ob vitæ brevitatem.

4 Alter ab eo indicatus Rex est Suinthilanus, alii Suinthila et Suintilla, cujus exordium Isidorus Pacensis convenire ait in Æram 1004CLIX, sive annum Chr. 1004XXI, cui post annos regni decem successit Sisenandus Æra 1004CLXIX, id est anno Christi 1004XXXI, cujus regni exordiis dicitur S. Helladius adhuc vixisse. Hujus ergo initium in Sede Toletana statuimus anno III regni Sisebuti, sub finem anni Chr. 1004XIII aut initium sequentis, ac mortuum anno II Sisenandi, Chr. 1004XXXII, Æra 1004CLXX, exactis decem et octo annis in suo regimine, uti supra eos designavit S. Ildephonsus. Successit Justus S. Helladii discipulus, vir habitudine corporis ingenioque mentis decorus atque subtilis, ab infantia monachus, ab Helladio ad virtutem monasticæ institutionis affatim educatus pariter et instructus, in Agaliensi monasterio tertius post illum rector est factus. In Pontificatu mox illi successor inductus, vir ingenio acer et eloquio sufficiens, magna spe profuturus, nisi hunc ante longævam vitam dies abstulisset extrema. Ita S. Ildefonsus cap. 8. Sub hoc Justo habitum Concilium Toletanum IV, die nono Decemb. Æra 1004CLXXI anno Sisenandi III, Christi 1004XXXIII. De Justi successore S. Ildephonsus cap. 13 hæc scribit : Eugenius discipulus Helladii, conlector et consors Justi, Pontifex post Justum accedit, ab infantia monachus, ab Helladio cum Justo pariter sacris in monasterio institutionibus eruditus. Hunc secum Helladius a monasterio tulit ad Pontificatum tractus, qui rursus ab eo clericalibus institutis ordinibus, Sedis ejus post illum tertius Rector accessit. Et bonum meritum senis, qui duobus discipulis sanctisque filii Ecclesiæ Dei hereditatem meruit relinquere gubernandam. Hæc S. Ildefonsus.

5 Alter sanctioris vitæ Helladii testis est ante memoratus Isidorus Episcopus Pacensis, illo integro seculo junior, qui ista scribit : Sisebutus Rex vir sapiens et nimium litteraturæ deditus, per Hispaniam urbes Romanas subjugat, Judæos ad Christianam fidem vi convocat. Venerabilem Helladium Toletanæ Sedis urbis regiæ Metropolitanum Episcopum, sanctitatis præconio

mortuo an.
620, et uti Recaredo filio :
ESuinthilano
creato an. 621
et Sisinando
an. 631.moritur an.
632.
habet successores discipulos,
Justum,

F

et Eugenium II

laudatur ab
Isidoro Episc.
Pacensi,

A præconio præfulgentem, Ecclesia clamat. Hispanensem Isidorum Metropolitanum Pontificem, clarum Doctorem Hispania celebrat. *Hæc Isidorus Pacensis, cujus verba de tribus illustribus hisce Heroibus describunt Rodericus Ximinius, qui circa annum cccccx floruit, lib. 2 Rer. Hispan. cap. 17, et Vasæus in Chronico Hispaniæ ad an. 616, sed Roderico citato, qui dein plura ex Ildephonso adjungit.*

§ II. Asserta in Chronicis Maximi, Luitprandi et Juliani de S. Helladio. Monasterium Agaliense.

Primus omnium collocandus foret M. Maximus Episcopus Cæsaraugustanus, si, quod sub ejus nomine proditum est Chronicon, fidem apud viros eruditos sufficientem reperiret. In proœmio ait se interfuisse Synodo Toletanæ sub Gundemaro Rege Æra dcccxlvi habitæ, de qua supra egimus. Deest nomen ejus inter Episcopos, qui subscripserunt. In eo autem proœmio asserit se rerum narrationem producere ad Æram dccc, id est, annum Christi dccc, paulo post mortem Fl. Gundemari, quando S. Helladius necdum erat Archiepiscopus Toletanus. In hoc Chronico Æra dcccxviii collocatur Concilium Toletanum sub Rege Recaredo habitum, quod

B Æra præcedente dcccxvii, id est anno Christi dcccxix celebratum fuisse legitur in exordio Synodi, et ita reperiri in codicibus MSS. asserit Garcias Loaisa. Maximus relatis variis Episcopis, Abbatibus, Presbyteris, qui interfuerunt, addit: Ex Palatinis autem Helladius illustrissimus aulæ regiæ Comes, qui inter Proceres aulicosque Regis nomine interfuit Concilio, fuit et rerum publicarum gubernator. Subscriptis huic Concilio Euphemius Ecclesiæ Catholicæ Toletanæ Episcopus Metropolitanus: de cujus in Hispaniam adventu hæc scribit Maximus Æra dccc. Idem Athanagildus Rex Gothorum in planitie suburbii Toletani ædificat monasterium Ordinis S. Benedicti in honorem S. Juliani apud Arvernenses passim, dictum Agaliense ab Agallia villula propinqua, quod distat minus quam ccl passus ab ecclesia Prætorienſi SS. Apostolorum Petri et Pauli inter occidentem et septentrionem situm: ubi constituit primum Abbatem Euphemium monachum natione Græcum, ex Italia vocatum, qui post fuit ad Ecclesiæ Toletanæ Sedem vocatus. Hunc passim cognomento Helladium appellat, et Æra dcccxxiii, sive anno Chr. dcccvii de eo et S. Helladio hæc tradit: Euphemio vel Epiphanio, cognomento Helladio, natione Græco, Toletano Pontifici succedit Exuperius Abbas Agaliensis, cui in ejusdem monasterii moderamine præficitur Adelphius. Helladius Rector rerum publicarum fit monachus Agaliensis. Iterum conversio S. Helladii ad vitam monasticam repetitur Æra dcccxl hac occasione: Decima quarta mensis Aprilis Livua adolescentulus sancti Regis Reccaredi filius (quo tempore Helladius Procer fit monachus Agaliensis) regnare cœperat. Cujus regni exordium ad dictam Æram dcccxl etiam collocat S. Isidorus. Denique ad Æram dcccxlii ista habentur: S. Helladius monachus Agaliensis mortuo Richilane Rector patrimoniorum alterius monasterii creatur. Fuit Richelanes Abbas Agaliensis, ad quem Justus Archiepiscopus Toletanus, S. Helladii et successor et discipulus, epistolam scripsit, cujus meminit S. Ildephonsus. Sed is S. Helladio successisse potius videtur.

C 7 Inter antiquos, qui sanctimoniam Helladii deprædicant, censendus foret Luitprandus, si indubitata fides Chronico sub ejus nomine edito adhiberi posset, in quo ista traduntur; Primo, Æra 631 anno Chr. 613 num. 16, Mortuo Aurasio sanctissimo doctissimoque Pontifici succedit in Sede Toletana S. Helladius vir eximius et prius monachus Benedictinus, ætate jam

ingravescente ad Superos evocatur. Et num. 42 D Æra 663 an. Chr. 625. S. Helladius Episcopus Toletanus vitæ sanctimonia et eleemosynarum in pauperes misericordia clarus habetur. Hæc de virtutibus, ac de monasterio Agaliensi, in quo olim Abbas fuerat, num. 40 Æra 661 ann. Chr. 624, ista leguntur: Reversus Hispali Ildefonsus Toletum: eum Archidiaconum suum Helladius facere volebat; ille vero cedens seculo, vitam agit in monasterio Agaliensi, quod in suburbio Toleti est Septentrionem versus, non procul a Tago flumine et a Prætorienſi templo S. Leocadiæ extra muros in planitie, quod ego, dum Toleti fui, frequenter invisi. Et etiam alterum, Agaliensis hujus coloniam ad pagum Buralganiam a Mauris dictum, plusquam tria milliaria a Toletodistans. Sed in priori, quod non procul ab eremitorio S. Susannæ prope Tagum fuit, S. Ildefonsus vitam egit, quod, ut dixi, sæpius invisi, cum fui Subdiaconus Toleti sub Bonito i hujus nominis Toletano Archiepiscopo, prius Abbate Agaliensi. Dein num. 48 Æra 670, ann. Chr. 632 hæc adduntur: Justus Diaconus secularis S. Helladii Episcopi Toletani, Hispaniarum Primatis (ut ceteri fuerant a S. Elpidio, Juliano, Saturnino, M. Marcello Eugenio) eidem sancto Pontifici molestus ludibriis, dictariis et malo linguæ, infelicissimo genere mortis malam vitam finivit, Episcopus Gallus. De quo num. 71 Æra 678 ann. Chr. 640 iterum ista adjunguntur: Hoc anno Justus, Helladii Diaconus, propter linguæ petulantiam et morum incontinentiam, a suis Clericis (factus Episcopus nescio cujus civitatis) in lectulo laqueo suffocatur. Sunt qui suspicentur hunc Episcopum fuisse Accitanæ civitatis, qui interfuit Concilio Toletano. Sunt qui alium omnino ab hoc et admodum diversum putent. Omnes quidem consentiunt non fuisse hunc Toletanum Episcopum. Denique num. 49 Æra 670 ann. Chr. 632 ita obitus S. Helladii refertur: Hoc anno, xviii die mensis Februarii, sanctissimus Pontifex Toletanus Helladius grandævus sancte decedit, et num. 51. Eligitur Præsul Toletanus S. Justus, monachus Benedictinus ex monasterio Agaliensi, Rector patrimonii. Hic longe alius a seculari, qui vir sanctus, pius, innocens et optimis moribus instructus præest tres annos suis monachis, de quo nos supra ex S. Ildephonso egimus, qui de altero Justo in proœmio libelli sui hæc observat: Cum Helladio Episcopo Sedis ejus. Justus Diaconus fastu superbiæ insultaret, post mortem quidem sui Pontificis vixit Episcopus, et ipse tabefactus, sed in reprobum versus sensum, ob intemperantium morum a ministris altaris sui dormiens strangulatus laqueo expiravit. Ex quo in Chronicon Luitprandi eadem translata sunt. In Fragmentis et Adversariis, sub ejusdem Luitprandi nomine editis, num. 125 aut 142 ista habentur: S. Helladius Episcopus Toletanus semper habitus et cultus est ut Sanctus, sed Gotthici Pontifices, ut alii, non consueverunt celebrare Confessores. Fuit hic sanctus Pontifex natus Toleti patre Helladio Palatino consanguineoque Liuvæ et Leuvigildi, viro Catholico, ut fuit filius.

8 Tertius denique ex hisce nuper in lucem prolatis scriptoribus est Julianus Petri Archipresbyter S. Justæ, qui in Chronico circa an. cccc, ut ferunt, scripto, num. 314 ita habet: Sancto Pontifici Aurasio succedit S. Helladius Rector patrimonii monasterii Agaliensis, vir sanctus. et num. seq. Mortuo sanctissimo Pontifice Helladio succedit in Ecclesia Toletana primatus Justus monachus Agaliensis, vir sanctus. Sanctus vero Helladius sepultus est in æde S. Leocadiæ Prætorienſis et suburbanæ. Idem num. 322. Hoc tempore, anno dcccix, moritur Heleca Diaconus Hispalensis et Episcopus Cordubensis, quem S. Helladius, ut Primas Hispaniæ, missum a S. Isidoro

voluisse S. Ildephonsum Archidiaconum suum facere,

ludibriis affectus a Justo Diacono,

E

dein Episcopo, et suffocato,

mortuus 18. Feb. an. 632,

F

inter Sanctos habitus.

in Chronico Juliani,

dicatur sepultus in æde S. Leocadiæ, Helecam deposuisse in Concilio.

AUCTORE. G. H.

Roderico Ximenio,

Vasæo.

S. Helladius Comes dicitur interfuisse Concilio Toletano an. 589,

et in Agaliensi cœnobio.

factus monachus an. 597.

aut 602.

Abbas factus an. 605.

in Chronico Luitprandi, dicitur Archiepiscopus factus an. 613,

A doro Hispalensi in Concilio deposuit. Denique num. seq. agitur de S. Ildephonso, quem ait, cum reversum Hispali facere vellet Archidiaconum suum S. Helladius Episcopus Toletanus fugisse ad monasterium Agaliense. Hactenus quæ tres scriptores M. Maximus, Luitprandus et Julianus Petri de S. Helladio scripsisse feruntur, protulimus, quorum dicta non est animus multis rationibus firmare, neque etiam refellere. Sit fides penes ipsosmet.

§ III. Veneratio sacra S. Helladii. Epitaphium.

Magna erat apud omnes de Helladio opinio sanctitatis, adeo ut, teste Pisa lib. 2 Historiæ Toletanæ cap. 19, cum diademate, quod signum publicæ venerationis est, reperiatur olim depictus : at nomen in Martyrologiis sacris haud dum notum erat, postea primo a Baronio inscriptum Martyrologio Romano a Gregorio XIII approbato. In eo XVIII Februarii hæc habentur : Toleti S. Helladii Episcopi et Confessoris. In annotationibus adfert vitæ brevium a S. Ildephonso diligenter exscriptum, indicatque locum Roderici Toletani, qui, ut supra diximus, ait Ecclesiam clamitare, Helladium sanctitatis præconio præfulgere. Verum, inquit Hieronymus de la Higuera in notis ad Chronicon Luitprandi num. 49, cum summus Pontifex Martyrologium auctoritate sua proponat toti Ecclesiæ, ut, qui in eo scripti sunt, Sancti habeantur, et hoc est canonizare Sanctos; S. Helladius, quatenus in universa Ecclesia proponitur, et jam canonizatus, de quo non fiebat ullum in Hispania officium, ut nonnulli viri docti conqueruntur.

10 Inscriptus deinceps variis Martyrologiis; Benedictino a Wione, his verbis : Toleti S. Helladii Episcopi et Confessoris, qui ex aulico monachus in monasterio Agaliensi factus, Arausio in Episcopatu successit, et exemplo vitæ et scriptis clarissimus eluxit. Quæ fere eadem habet Menardus. Verum qui dici scriptis clarissimus potest, quem supra citatus S. Ildephonsus, scribere renuisse testatur? Aliis elogiis eum exornant Dorganius in Kalendario Benedictino, Ghinius in Natal. Sanct. Canon. et Tamayus Salazar in Martyrologio Hispanico, et hic quidem istis verbis : Toleti S. Helladii ipsius urbis Episcopi, qui ex monacho Agaliensis cœnobii ad metropolitici Ordinis culmen evectus, tam monastice in Pontificatu vixit, quam religiose in monasterio luxit. S. Ildephonsus Archidiaconi titulo decoravit, post miris facinoribus clarus, virtutibus insignis, plenus dierum, amisso mundialis sarcinæ onere, requiem Confessor inclytus adinvenit æternam. Suggest deinde in Notis, ex Breviariis Ecclesiarum Hispanicarum videnda esse

C Toletana, Palentina, Hispalensia, Compostellana vetustiora. Ex iis nacti fuimus Breviarium secundum regulam B. Isidori, dictum Mozarabum, Toleti anno CIOIII jussu Francisci Ximenes Archiepiscopi excusum, uti et Missale ipso anno seculari CIOIO editum; et aliud anno CIOOLI tempore Joannis Martini Silicei Archiepiscopi impressum. Item festa propria diocesis Compostellanæ jussu Joannis de S. Clemente Archiepiscopi Compostellani anno CIOXXVI edita, et Officia propria Ecclesiæ Toletanæ cum approbatione Cardinalis de Quiroga Archiepiscopi anno CIOCVII recusa : in quibus omnibus nulla S. Helladii mentio est. Quæ vero auctoritate Bernardi de Sandoval Archiepiscopi Toletani, et Cardinalis Zapata ab anno CIOIXIII prodierunt, festum S. Helladii referunt ritu semiduplici die XVIII Februarii celebrandum. Ac Lectiones secundi Nocturni recitandæ ex S. Ildephonso præcipiuntur cum hac Oratione : Tribue, quæsumus, omnipotens Deus, ita nos B. Helladii Confessoris tui atque Pontificis solennitatibus gloriari : ut pietatem, quam suo exemplo docuit, ejusdem intercessione fidelius exerceamus. Per Dominum etc.

11 Vitam S. Helladii quamplurimi rerum Hisp- D nicarum scriptores recentiores exararunt, uti Ambrosius Morales in Chronico generali Hispanico anno 1577 excuso lib. 12 cap. 18, sed titulo Sancti abstinet : quem illi tribuit Thomas de Trugillo in Thesaurio Concionatorum Barcinonæ an. 1583 edito, ubi ad XVIII Februarii gesta ejus, inter aliorum Sanctorum Acta narrat. Eadem habent Joannes de Marieta in Historia SS. Hispaniæ lib. 5 cap. 35, Alphonsus de Villegas in Appendice ad Florem Sanctorum de SS. Hispaniæ, Pisa lib. 2 Historiæ Toletanæ cap. 19. Joannes Mariana lib. 6 cap. 4, cujus verba adjicimus, quod de obitu aliqua ab aliis intacta suggerat. Toletanam, inquit, Ecclesiam Aurasii successor Helladius Suinthilæ regno gubernabat, vir prudentiæ modestiæque et eruditionis laude cumulatus, a cupiditate omni remotus, magni præterea laboris summæque constantiæ. Juvenis supremo Gothorum magistratu abdicato, erat enim Rector rerum publicarum, excolendi Christianis virtutibus animi cupiditate in Agaliensi monasterio Toleti monachum induit. Unde cum monasterii Abbas brevi evasisset, Regis Sisebuti auctoritate ad Ecclesiæ Toletanæ regimen translatus est, non magis suis virtutibus illustris, quam Ildefonsi institutione : quem in Diaconorum numerum cooptatum ex aliquanto intervallo successorem habuit. Et verisimile est Helladium suorum temporum perturbatione commotum animo, vitæque tædio extinctum. Nam quo tempore Sisenandi proditione, an rebellionem, Suinthila sublatus est, et ipse in vivis esse desiit, Justo successore. Erat Sisenandus vir magno animo, neque minus domesticis copiis insignis, quam belli artibus clarus. Is regnandi ambitione corruptus, neque id quibus modis assequeretur, quidquam pensi habens, et Suinthilæ Regis odio contemptuque, quem publica gentis invidia flagrare considerabat, in Franciam ad Dagobertum Regem profectus, Regis sui evertendi cupiditate incensus, auxilium impetravit. Habere se totius provinciæ studia excitata, sed metu prohiberi, ne rem tantam absque externo præsidio inchoarent. Suinthilam Regis nomine exercere tyrannidem vitiis omnibus obnoxium : neque unquam in terris monstrum fuisse ullum tam ex contrariis et inter se pugnantibus naturæ studiis cupiditatibusque conflatum. Abundantius et Venerandus firmissimas Burgundionum copias Cæsaraugustam duxere. Gothi Proceres, qui voto cum Sisenando sentiebant, palam Gallici auxilii fiducia a Suinthila deficientes, eum, Rechimirum filium, et uxorem regno expulerunt. . . . Regnavit Suinthila decem annis, regno pulsus est salutis anno DCXXXI. Hæc Mariana. Has a Dagoberto 1 Rege Francorum in Hispaniam missas suppetias, narrat Fredegarius, coævus rerum Francicarum scriptor, in Chronico cap. 73, sed quod, forsitan amanuentium vitio, procul a debito loco semotum est, reponendum post caput 57, cujus ultima verba hæc sunt : Post annum tertium cum regnare cœpisset, scilicet ab obitu patris Chlotharii etiam in Neustria et Burgundia, totam Vasconiam cum exercitu superans, suæ ditioni redegit, aliquantulumque largiorem fecit regni sui spatium. Et tum anno regni quarto, Christi DCXXXI, exercitum pro Sisenando in Hispaniam misit. Monuimus in Diatriba nostra de III Dagobertis Regibus seorsum edita, lib. 1 cap. 6, apud Fredegarium sex illorum annorum, quibus ab obitu patris Dagobertus apud Austrasios moratus est, vacuum ferme esse spatium, et inconcinne initium capitis LVIII dispositum, quod hinc confirmatur.

12 Quas in S. Helladium congestit laudes Mariana, easdem ex ipso ediderunt Thomas Tamaius de Vargas in Veritate Dextri in Catalogo Præsulorum Toletanorum num. 37, et Didacus Castejonius tomo 1 de Primatu Toletano part. 2 § 3, qui addit impulsore S. Helladio a Sisebuto Rege et Judæos e tota ditione expul-

SOS

S. Helladius
inscriptus Mar-
tyrologio Ro-
mano,

monasticis,

et Hispanica,

et Breviario
Toletano.

AUCTORE G. II.
Vita a poste-
rioribus
scripta :

encomium Ma-
riano.

E
An tædio vitæ
extinctus

ob bellum in-
ternum Sise-
nandi,

pulso cum suis
Suinthila Rege?

F
In Fredegarii
chronico capi-
ta ordinata

A sos fuisse, et ad honorem S. Leocadiæ Virginis et Martyris Toletanæ templum mirifico splendore constructum, in quo supra ex Chronico Juliani diximus S. Helladium fuisse sepultum : quod confirmatur in carmine sepulchrali apud Tamaium Salazarium, quod is iterata vice adscribit S. Ildephonso. Est autem ejusmodi :

Epitaphium
S. Helladii.

Præsulis Helladii tumba requiescit in ista
Corpus, at illius spiritus astra tenet.
Toleti rector fuit hic, dum degit in aula :
Ex monacho Rector Agaliensis erat.

Hinc Toletananam rapitur violenter ad urbem,
Confectus senio, sed pietate vicens.
Corporis exuvias Martyr Leocadia cepit,
Ista domus Reges Pontificesque capit
Unde die extrema surget redivivus ad auras,
Ut capiat meritis præmia digna suis.
Jamque octoginta senior transegerat annos,
Gloria Pontificum, fax animosa Dei.
Ildephonsus ego, quem fecerat ille ministrum,
Persolvi sancto carmina pauca seni.

D

DE S. CULANO EPISCOPO IN HIBERNIA.

G. H.

XVIII FEBRU.
Memoria sacra
in Martyrologiis,

B **P**hilippus Ferrarius Catalogo Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, adscripsit S. Culanum his verbis : In Hibernia S. Culani Episcopi, annotatque se eum dare ex Petro Canisio, qui de illo solus hac die mentionem facit. Intelligit Martyrologium Germanicum, in cujus duplici editione quam habemus, annorum CIOCLXXII et CIOXCIX, ejus memoria extat. Verum non solus Canisius de eo egit : præverunt alii, ex quibus habemus auctorem MS. Florarii Sanctorum, et Hermannum Greven Carthusianum Coloniensem in Auctario Usuardi edito anno CIOXV, atque iterum anno CIOXXI. Eundem ex ipsis Hibernis referunt Henricus Fitz-Simon noster in Calendario præcipuorum Sanctorum Hiberniæ, et Joannes Colganus in Actis SS. Hiberniæ : qui addit octo aliis diebus adscriptum esse fastis Hibernicis Sanctorum nomen S. Coelani, Culeni, aut Dachualeni. Ceterum cujus Sedis hic S. Culanus fuerit Episcopus ignorari.

2 Dedimus XVI Januarii duplicem Vitam S. Fursei ex Hibernia oriundi, qui secum in Galliam detulit pignora SS. Patricii, Beani et Meldani, ac Peronæ in Veromanduis deposuit. Ex his S. Medani, sive Meldani Episcopum Hibernum celebrari diximus VII Februarii, neque etiam cujus fuerit Sedis Antistes, assequi indagando potuimus : nec mirum, cum in Catalogo triplicis ordinis Sanctorum, quem ex antiquo codice edidit Usserius de Primordiis Britannicarum Ecclesiarum pag. 913, tempore Patricii sub primo ordine censeantur sancti Episcopi CCCL, Ecclesiarum fundatores : sub secundo vero et tertio ordine plures fuerunt Presbyteri, quam Episcopi : qui dein usque ad annum IOCLXV, quo Sanctorum Catalogus terminatur, vixerunt. Quemadmodum autem dictorum Sanctorum pignora Peronam detulit S. Furseus, ita forsitan alii viri Apostolici, qui ex eadem Hibernia in Germaniam venerunt, has S. Culani reliquias, aut certe venerationem sacram attulerunt.

E

unde forsitan
veneratio apud
Germanos.

DE S. COLMANO EPISCOPO LINDISFARNENSI IN ANGLIA, Commentarius historicus.

G. H.

§ I. S. Colmani natalis. Falso ei attributa conversio Regis Penda, martyrium, monachus Benedictinus. An recte Ferquhardi Regis Scotorum conversio?

AN. CHR. IOCL-
XXVI
XVIII FEBRU.

S. Colmanus
Episc. Lindis-
farnensis

colitur 18
Februarii,

C **W**ilhelmus Malmesburiensis librum III de Gestis Pontificum Anglorum auspicatur his verbis : Paulinus fuit primus Eboraci Archiepiscopus, qui ab Honorio Papa pallium accepit, ut notum est. Illo pulso Scotti Aidanus, Finanus, Colmanus, nec pallio, nec urbis nobilitate voluerunt attolli, in insula Lindisfarnensi delitescere. Coluntur, Paulinus x Octobris, Aidanus xxxi Augusti, ambo Martyrologio Romano adscripti. S. Finanum dedimus XVII Februarii, egimusque tum de insula Huensi, in qua vitam ante monasticam hi tres Episcopi Scoti secundum Regulam S. Columbæ duxerant, tum de insula Lindisfarnensi et Episcopali per Northumbriam munere exercito : quæ hic notamus repetere. Appellatur autem Colman, Colmanus, Colmanus, Colemanus, Colomannus.

2 Hermannus Greven in Auctario Usuardi anno 1515 et 1521 excuso memorat SS. Finanum et Colmanum, illum XVII Februarii, hunc XVIII ejusdem mensis his verbis : Item Colomanni Episcopi et Confessoris. In antiquo Breviario Aberdonensi idem Colmanus refertur ad hunc diem. Dabimus ex eo Vitæ epitomen, in qua dicitur in pace beata requievisse XII Kalend. Martii. Quo die longo cum elogio exornat David Camerarius in Menologio Scotico. At Dempsterus in Menologio etiam Sco-

tico, citato Calendario Adami Regii, hæc habet : In Scotia Colomanni Confessoris, arbitratus alium esse a S. Colmano Episcopo, quem cum altero Colomanno Martyre reposuit XIII Octobris : In Austria, inquit, Colomanni Regis filii, Martyris. Lindisfarnæ Colomanni Archiepiscopi. Citantur pro Colomanno Martyre Molanus, pro Colomanno Episcopo Arnoldus Wion. Idem Dempsterus lib. 3 Hist. Eccl. gentis Scotorum cap. 239 asserit S. Colmannum Episcopum in Lindisfarnæ inter splendidissima ornamenta Scotiæ habendum, coli XIII Octob. citato Martyrologio Anglicano. Verum auctor hic secutus Wionem, duos Colmannos actis confusis in unum conflavit. Verba Wionis damus : Viennæ in Austria, inquit, S. Colmanni Episcopi et Martyris. Hic ex monacho Lindisfarnensi ad ejusdem civitatis Episcopatum vocatus, maximam Saxonum multitudinem et inter reliquos Pendam Regem Merciorum ex ethnicismi et Gentilitatis servitute in Evangelii libertatem vindicavit : demum Britannia relicta per multas regiones Germaniæ verbum Dei seminando, et complurimos ad fidem Christianam convertendo est peregrinatus, qui cum per Austriam rediret, a nonnullis Christi hostibus impie trucidatus, gloriosam martyrii palmam consecutus, ibidem magna populi veneratione colitur. Hæc ibi, non absque aliis etiam mendis. Nam Penda Rex Merciorum, licet ultimis vitæ et regni annis non prohibuerit, teste Bedæ lib. 3 cap. 21 quin in sua Merciorum natione, verbum Dei, si qui audire vellent, prædicaretur ; tamen ipse amplexus religionem

relatus etiam
13 Octob. cum
S. Colomanno
Martyre.

F

Actis utriusque
confusis in
Martyrologiis
Anglicano et
Wionis :

non convertit
Pendam Re-
gem Mercio-
rum,

A nem Christianam non est, interitque Ethnicus anno Chr. 10CLV. Sed filius ejus Peada Rex Middelenglorum, seu mediterraneorum Anglorum a S. Finano baptizatus est anno 10CLIII; id est, annis octo, antequam S. Colmannus S. Finano vita functo succederet.

neque Peadam hujus filium :
laudatur a Leslæo, sed rebus gestis perperam ei adscriptis :
3 Wionem in illum abduxit errorem primo loco ab eo citatus Hector Boethius, qui lib. 9 Historiæ Scotorum fol. 177. Tractus est, inquit, post eum, Finanum, extinctum Colmannus Episcopus ad Lindisfernensem Ecclesiam, qui sacris monitis et ante alia vitæ innocentia, ingentem Saxonum multitudinem et inter eos Pendam, Pendæ superioris filium, ad veræ pietatis cultum adduxit. Nec desunt, qui Pendam majorem Regem a Finano sacro lavacro admotum volunt. Hæc ille, qui ut Peadæ conversionem ac baptismum a S. Finano ad S. Colmannum transferre facilius posset, nova fabula conficta Pendam ejus patrem a S. Finano baptizatum apud alios tradi addidit: nec qui illi alii sint, exposuit. Alter a Wione citatus auctor est Joannes Leslæus, qui lib. 4 de Rebus gestis Scotorum pag. 160 hæc scribit: Scotia Finnanum et Colmannum Episcopos, duo virtutis religionisque lumina eo tempore aluit, qui Divi Benedicti vestigia prius persecuti, studio et diligentia consecuti sunt, ut omnium virtutum illustres species in illorum vitis et moribus enitescerent. Horum in victu temperantiam, in vestitu abjectionem, in maximis Reipublicæ negotiis prudentiam, multi illius seculi Ecclesiastici sunt secuti, pauci tamen assecuti. Colmannus non multo post ad Lindefernensem in Anglia Ecclesiam evocatus, maximam Saxonum multitudinem, et inter reliquos Pendam Regem, qui patri Pendæ in regno successit, ex ethnicismi et gentilitatis servitute in Evangelii libertatem vindicavit. Huic laboris sancti socius accessit Finnanus, qui omnes pene Britanniae oras a Saxonibus recens occupatas cum Colmanno obivit laboriose, magnoque Ecclesiæ fructus peperit feliciter. Colmannus demum Britannia relicta per multas regiones Germaniæ, verbum Dei seminando, et complurimos ad fidem Christianam convertendo, Bohemiam, Hungariam et magnam Græciæ partem est peregrinatus. Verum per Austriam rediens a nonnullis Christi hostibus impie trucidatus, gloriosam martyrii palmam consecutus, ibidem magna populi veneratione colitur. Hujus vitam et martyrium præter alios antiquissimos scriptores Joannes Stabius Maximiliani i Cæsaris historicus Sapphico carmine egregie depinxit.

B
C
4 Hæc Leslæus, cujus verbis servatis idem Wion lib. 2 cap. 25 suo eum Ordini Benedictino vindicat et in Archiepiscopis Lindisfarnensibus, sive Northumbriæ, ista tradit; in S. Colomannus Scotus monachus Huensis, et Abbas Amaribacensis præfuit annis tribus. Hujus in victu temperantiam, in vestitu abjectionem, in maximis Reip. negotiis prudentiam, multi illius seculi Ecclesiastici sunt secuti, pauci tamen assecuti. Tandem Episcopatu relicto ad monasterium suum rediit anno 10CLXIV. Et paucos post tempore, Britannia relicta per multas regiones Germaniæ verbum Dei disseminavit, et in Austria a nonnullis Christi hostibus impie trucidatus, per martyrium ad cælos evolavit die III Idus Octobris. Hæc Wion, qui omisso ibidem Leslæo, citat Democharem, Boethium et Trithemium. Verba Boethii partim jam dedimus, partim infra daturi. Demochares tomo 3 de Sacrificio Missæ cap. 15 pag. 46 recenset Episcopos Lindisfarnenses, et hæc solum habet: in Colmanus monachus Scotus, annis præfuit tribus eidem Ecclesiæ, quam reliquit ut reverteretur ad monasterium in patriam. Similia habet Trithemius lib. 4 de Viris illust. Ord. S. Benedicti cap. 153. Colomanus, inquit, monachus Huensis, natione Scotus, et post Sinanum (ita ante S. Finanum appellarat) Episcopus Nordanhymbrorum,

vir quidem doctus, et morum honestate insignis, D
sed in observatione Paschali suo tempore more Scotorum reprehensibilis. Claruit anno Dominicæ nati-
vitatæ 10CLXIV. Et eodem anno Indictione VII des-
rens Episcopatum ad monasterium suum reversus
est. Hæc Trithemius, qui in hoc unico errore Wioni
prævit, quod sanctos illos Lindisfarnenses Episcopos
Aidanum, Finanum et Colmanum Ordini S. Benedicti
adscribat, quos secundum regulam S. Columbæ primi
Huensis Abbatis vixisse probavimus ad Vitam S. Fina-
ni. Non tamen fuit Abbas Huensis, seu Jonensis, ut in
Vita S. Geraldii Abbatis apud Colganum XIII Martii
legitur. Ex insula Hii ad prædicandum verbum Dei
Anglorum genti destinatum fuisse tradit Beda lib. 4
cap. 4, Secuti alii scriptores. Floruerunt seculo septimo
Abbates Huenses, Fergnaus creatus anno 10XCVIII, Se-
genius, Suibneus, Cummineus Albus, Failbeus, Adam-
nanus, qui ad annum usque 10CCIV vixit. Horum cata-
logum texuit Usserius de Primordiis Ecclesiarum Bri-
tannicarum cap. 16 pag. 701. Quod Amaribacensem
Abbatem appellat Wion, alibi non legimus.

5 Demum idem Wion in Notis ad Martyrologium,
præter allegatos hactenus auctores citat Petrum Crate-
polium de Episcopis Germaniæ, sed de Sanctis Ger-
maniæ voluisse scribere arbitramur, ubi ista habentur:
S. Colomannus Martyr Christi. Fuerat hic ex Scotia
natus, et caussa peregrinationis versus Hierosoly-
mam per Germaniam superiorem iter habebat. Cum
vero Austriæ fines attigisset, pro terræ exploratore
habitus et comprehensus est. Adducitur ad carce-
rem vir innocens, acriter verberatur, transfigitur
veru, et tandem crudeliter martyrizatur. Hæc ibi.
Verum hic S. Colomannus Martyr nusquam Episcopus
dicitur, nusquam monachus, vel Huensis, vel Bene-
dictinus: estque ille quem Sapphico carmine celebrat
Joannes Stabius, supra a Leslæo, uti etiam a Wione
in Notis, memoratus. Pars prior extat apud Surium,
sed absque ulla Episcopatus aut monachatus mentione.
Vitam ac martyrium hujus Colomanni scripsit Erchin-
fridus tertius Abbas Melicensis monasterii, in quo
sacrum illius corpus adservatur, diciturque martyrium
passus regnante gloriosissimo Imperatore Henrico,
qui tertio Ottone mortuo, Romanorum potiebatur
imperio. Hinc male a Wione redarguitur Baronius,
qui in Notis ad hunc diem XIII Octobris asserit passum
anno Domini 10XXII: qui iterum in Annalibus ad eum-
dem annum ex Dietmaro et Cuspiniano illius necem
refert. Diversus ergo ab illo est S. Colmannus constitu-
tus anno 10CLXI Episcopus Lindisfarnensis, de quo hic
agimus, licet eum ad XIII Octobris etiam Martyrem
constituat Benedictus Dorganus in Calendario Bene-
dictino: S. Colmanni, inquit, Episcopi et Martyris,
qui maximam hominum multitudinem ad fidem con-
vertit. Prudenter Menardus hæc solum habet: In Aus-
tria S. Colmani Martyris, et dein lib. 1 Observatio-
num fatetur, an monachus fuerit, nondum sibi com-
pertum esse. Sunt ergo admodum diversi S. Coloman-
nus et S. Colmanus, ille neque monachus, neque Pres-
byter, neque Episcopus, et sub initium seculi undecimi
in Austria interemptus: hic semper in Britannicis insu-
lis, Anglia, inquam, Scotia et Hibernia vixit, mona-
chus Huensis, dein Episcopus Lindisfarnensis, ac postea
duobus monasteriis secundum regulam S. Columbæ
erectis Abbas.

6 Quæ vero habenda fides Boethio, dum Regis Fer-
quhardi scelera enormia enumerat, vinculum anathema-
tis ei a SS. Colmano et Finano injectum profert, atque
ægrum extremo vitæ tempore ab illo adjutum tradit,
aliorum esto judicium. Ex Boethio hæc decerpo: Regno,
inquit, potitus Ferquhardus, extortorem bonorum,
religionis hostem, cruentum carnificem, sordidam
et inexplebilem charybdim se cunctis palam osten-
dit... Sacerdotes Christi, quos fama pecuniosos fere-
bat

An S. Colma-
nus Ep. Fer-
quhardum Re-
gem Scotorum
impium ex-
communica-
rit?

sed neque is
monachus
fuit.

imperante S.
Henrico:

an Amariba-
censis?

non fuit Abbas
Huensis,

Alius ab eo S.
Colomannus
in Austria oc-
census,
E

F

et Trithemio:

ANIMADV. PAP. 5
non recte Or-
dini Benedic-
tino, adscribi-
tur a Wione

AUCTORE G. II.

A bat, quæstioni adhibitos haud torquere cessavit, donec argentum omne, si quod haberent, confessi, in suam contulissent crumenam. Unde nonnulli piorum, quæstionum impatientes extrema obivere. A Pontificibus tam immanium scelerum durius incusatus, Colmanno Finnanoque (hi tum inter Scotos præcipuæ venerationis habebantur) et quod contumaci animo monitis non pareret, sacris tandem prohibitus, contempta religione, aliis templa adeuntibus, ipse venatum se contulit... Omnibus per hæc odiosum sacri Pontifices diris execrationibus, quod Christi Ecclesiam temneret, sunt persecuti: quorum sprete auctoritate abiens in scelera majora, filiabus suis stuprum intulit, uxorem, quod nefas dissuaderet, propriis manibus jugulavit. Ceterum ubi aliquot annos tyranni durasset delirium, cogitare quidam de ejus morte cœperunt. Consilium tandem, non sine Majorum regni conscientia communicatum, ne fieret prohibuit Colmannus, fore dictitans, divino spiritu edoctus, ut Rex Ferquhardus commissa vehementer detestans, ultore Deo pœnas dignas brevi esset daturus. Nec ejus sententia vana est inventa. Vix enim mense exinde elapso, Ferquhardus dum lupum venaretur, urgereturque bellua acrius a canibus, desæviens in Regem, eum in latius crudeliter momordit. Rex sive lupi morsu, sive alia quavis occasione in morbum omnium fœdissimum incidit...

B

7 Cumque duos perpetuos annos his malis afflictus, cruciaretur in dies magis magisque, essetque omnibus detestabilis, ad se reversus, solutus in fletum, Colmanne, inquit, Colmanne, si tuis paruissem monitis, haud tam fœdo morbo, in hac gente hæcenus incognito, viva carne in vermes abeunte, Divina ultione jure percussus, cunctis mortalibus mihi que ipsi detestandus fuisset conspectus. Docent insolitæ plagæ, docent inflicti cruciatus, me omni et humana et Divina ope, nisi mei tandem misereatur Deus, destitutum, in Deum et in homines gravissime deliquisse. Infelicem me, qui, dum licuit, recta monentibus parere contempserim. Vermibus mea ex carne natis edentibusque eandem, infelicius longe vilissimis naturæ animantibus emoriar. Sub has voces, quas magni sequebantur ejulatus, currere ministri roga-
reque, cuperetne Sacerdotis officium? Rex pressis singultibus, Colmanni, inquit, opem deosco. Accersitus itaque ocyus Colmannus Episcopus (is tum amplius viginti millibus passuum ab illo aberat loco) pœnitentem anathemate levavit: inde peccata confidentem benigne solatus, suasit forti esset animo, æternam speraret salutem, intelligeretque, quantacumque perpetrasset flagitia, Dei misericordiam haud ei defuturam. Id Christi legem, id divinam humanamque omnem polliceri. Id Dei optimi maximi ore, quo magis cunctis foret creditum, prolatum, cum mortales ad pœnitentiam vocaret, diceretque: Convertimini ad me, et salvi eritis. Ferquhardus per hæc in spem veniæ erectus, Divinam multis lacrymis implorans misericordiam, humi procumbens, Divo jubente Colmanno sacram Christi communionem reverenter accepit, Vili inde sacco volutus, delatusque a paucis ministris in campum proximum extremis urgentibus, Colmanno autem, quæ erant optimi Sacerdotis, in Principis transitu exequenti, cœlum aspectans spiritum exhalavit, anno, quam Scoticam rem tenere incepisset, decimo octavo, Christi Domini sexcentesimo sexagesimo quarto.

Isa. 48. 22

ac pie morientem adstiterit?

8 Hæc Boethius: quæ in epitomen contracta refert etiam Leslæus. Ferquhardo, addit Boethius, in Scotorum regnum successit Malduinus, in cujus tempora incidit traductus Colmanni Episcopi ad Sedem Lindefarnensem. Verum hæc tempora non congruunt. Reliquisse S. Colmannum Sedem Lindisfarnensem anno 1064, quo volunt Ferquhardum Regem mor-

tuum esse, infra ex Beda constabit. Ob hanc forsandifficultatem Camerarius in Menologio Scotorum ad XVIII Februarii post narratum Episcopatum ab eo administratum, et dein relictum, subdit conversionem Regis Scotorum, quem Ferchardum appellat: quasi is post annum 1064 adhuc diu vixisset, circa quæ tamen tempora Malduino Scotorum Regi defuncto Eugenio quartum ejus nepotem successisse tradit Joannes Major lib. 2 de Gestis Scotorum cap. 12, qui Ferquhardi, seu Ferchardi, non meminit, ut vereamur ne Regis illius scelestæ vita, ac pia mors censeari possit inter fabulas, quas multas historiarum suarum immiscuisse Boethium arguunt Lelandus, Humfredus Lhuydus, alique. Malumus et nos cum eodem Majore Scoto, ut cap. 10 asserit, Bedam Anglum, quam Annales Scoticos ciere, atque iis, quæ iste de S. Colmano habet diutius immorari. Omittimus etiam quæ in Vita S. Geraldii leguntur, ubi conspiratione optimatum dicitur ex insula Iona, sive Hu, expulsus in Angliam venisse.

§II. Vita sancta Colmani in Episcopatu Lindisfarnensi. Controversia de Paschate celebrando.

Beda lib. 3 cap. 25, Defuncto Finano, ait, cum Colmanus in Episcopatu succederet, et ipse missus a Scotia, gravior de observatione Paschæ, nec non et de aliis Ecclesiasticæ vitæ disciplinis, controversia nata est. De ea mox agemus. Tempus hujus controversiæ agitatæ, et Episcopatus S. Colmani, explicat idem Beda cap. sequenti. Facta est, inquit, hæc quæstio anno Dominicæ Incarnationis sexcentesimo sexagesimo quarto, qui fuit annus Oswi Regis vicesimus secundus, Episcopatus autem Scotorum, quem gesserunt in provincia Anglorum annis tricesimus. Sequidem Aidanus decem et septem annis, Finan decem, Colman tribus Episcopatum tenere. Et nonnullis interpositis, de S. Colmani aliorumque modo in Anglia vivendi ista tradit:

10 Quantæ autem parcimoniæ, cujus continentia fuerit ipse cum prædecessoribus suis, testabatur etiam locus ille, quem regebat, ubi abeuntibus eis, excepta ecclesia, paucissimæ domus repertæ sunt: hoc est, illæ solummodo, sine quibus conversatio civilis esse nullatenus poterat. Nil pecuniarum absque pecoribus habebant: si quid enim pecuniæ a divitibus accipiebant, mox pauperibus dabant. Nam neque ad susceptionem potentium seculi, vel pecunias colligi, vel domos prævideri necesse fuit. Qui numquam ad ecclesiam, nisi orationis tantum et audiendi verbi Dei causa veniebant. Rex ipse cum opportunitas exegisset, cum quinque tantum aut sex ministris veniebat, et expleta in ecclesia oratione discedebat. Quod si forte eos ibi refici contingeret, simplici tantum et quotidiano Fratrum cibo contenti, nil ultra quærebant. Tota enim tunc fuit sollicitudo Doctoribus illis Deo serviendi, non seculo: tota cura excolendi cordis, non ventris. Unde et in magna erat veneratione tempore illo religionis habitus, ita ut ubicumque Clericus aliquis aut monachus adveniret, gaudenter ab omnibus tamquam Dei famulus exciperetur: etiamsi in itinere pergens inveniretur, accurrebant, et flexa service vel manu signari, vel ore illius se benedici gaudebant. Verbis quoque horum exhortatoriis diligenter auditum præbebant. Sed et diebus Dominicis ad ecclesiam, sive ad monasteria, certatim, non reficiendi corporis, sed audiendi sermonis Dei gratia confluebant: et si quis Sacerdotum in vicum forte deveniret, mox congregati in unum vicani, verbum vitæ ab ipso expetere curabant. Nam neque alia ipsis Sacerdotibus aut Clericis vicos adeundi, quam prædicandi, baptizandi, infirmos

D quo hæc tempore præstiterit?

E S. Finano succedit S. Colmanus,

sedet 3 annis:

amans pauperatis,

F cultus divini,

et zeli animarum.

A infirmos visitandi, et, ut breviter dicam animas curandi, caussa fuit: qui intantum erant ab omni avaritiæ peste castigati, ut nemo territoria ac possessiones ad construenda monasteria, nisi a potestatibus seculi coactus, acciperet. Quæ consuetudo per omnia, aliquanto post hæc tempore, in Ecclesiis Northanhymbrorum servata est: Hæc Beda de ratione pie sancteque vivendi inita a S. Colmano ejusque decessoribus Scotis apud Anglos in Sede Lindisfarnensi.

Ne diversum
Pascha celebra-
rent an. 663,

S. Eanfleda
Regina cum
Anglis,

B

et Rex Oswius
cum Scotis,

inter SS. Wil-
fridum, Agil-
bertum alios-
que

et SS. Colma-
num Cedam
sociosque dis-
putatur anno
664

in monasterio
Pharensi,

11 Inter hæc dicto anno DCCLXIV de observatione Paschæ quæstio gravius mota est, quia anno sequente ICCLXV geminum Pascha futurum erat, Alexandrinorum, quod Angli cum Romanis observabant ad viii Idus Aprilis, et Victorii horumque Scotorum ipsis Idibus octiduo tardius, quod etiam Victorii Canon offert apud Bucherium nostrum, qui in Commentario suo de hoc Scotorum calculo disputat, ac Victorii Canonem ab his in pluribus observatum ostendit. De hac quæstione eo anno agitata legendus Beda lib. 3 cap. 23, qui asserit illis temporibus contigisse nonnumquam, ut bis in anno uno Pascha celebraretur, et cum Rex Oswius Pascha Dominicum solutis jejuniis faceret, tum Regina cum suis persistens adhuc in jejunio diem Palmarum celebraret. Nam S. Eanfleda Oswii uxor, ut ante dixerat Beda, cum suis, juxta quod in Cantia fieri viderat, observabat Pascha Alexandrinum (Catholicum appellat Beda) habens secum de Cantia Presbyterum Catholicæ observationis, nomine Romanum. Movit ergo hæc quæstio sensus et corda multorum timentium, ne forte, accepto Christianitatis vocabulo, in vacuum currerent aut cucurrissent. Pervenit et ad ipsas Principum aures, Oswi videlicet Regis et filii ejus Alchfridi: quia nimirum Oswi a Scotis edoctus ac baptizatus, illorum etiam lingua optime imbutus, nil melius quam quod ipsi docuissent, autumabat. Porro Alchfrid Magistrum habens eruditionis Christianæ Wilfridum, virum doctissimum (nam et Romam prius propter doctrinam Ecclesiasticam adierat et apud Dalfinum Archiepiscopum Galliarum Lugduni multum temporis egerat, a quo etiam tonsuræ Ecclesiasticæ coronam susceperat) hujus doctrinam omnibus Scotorum traditionibus jure præferendam sciebat... Venerat eo tempore Agilbertus Occidentaliū Saxonum Episcopus, amicus Alchfridi Regis et Wilfridi Abbatis, ad provinciam Northanhymbrorum, et apud eos aliquandiu demorabatur: qui etiam Wilfridum rogatu Alchfridi Presbyterum fecit. Habebat autem secum ipse Presbyterum, nomine **C** Agathonem. Mota ergo ibi quæstione de Pascha vel tonsura, vel aliis rebus Ecclesiasticis, dispositum est, ut in monasterio, quod dicitur Streaneshalch, quod interpretatur Sinus-phari (cui tunc Hilda Abbatissa, Deo devota fœmina, præfuit) Synodus fieri, et hæc quæstio terminari deberet. Veneruntque illo Reges ambo, pater scilicet et filius, Episcopi Colman cum Clericis suis de Scotia, Agilbertus cum Agathone et Wilfrido Presbyteris, Jacobus, Diaconus olim S. Paulini, et Romanus in horum parte erant; Hilda Abbatissa cum suis in parte Scotorum, in qua erat etiam venerabilis Episcopus Cedda jamdudum ordinatus a Scotis, qui et interpres in eo concilio vigilantissimus utriusque partis extitit. Hæc de congressus illius caussa atque apparatus. Locus illius Synodi situs est in Eboracensium Septemtrionalium littore, hodie Whitbii, sive White-baye, hoc est, Albus sinus nominatus. Illud monasterium extruxerat S. Hilda, quæ colitur xv Decemb. De eo monasterio egimus viii Februarii ad Vitam S. Elfredæ filix Oswii Regis, quæ ibidem sub S. Hilda vixit, eique in cænobi regimine successit. Colitur S. Wilfridus, dein Archiepiscopus Eboracensis, xii Octobris: pridie Agilbertus, dein Episcopus Parisiensis, inscriptus Martyrologio Gallicano Saussai: at Cedda Episcopi Londinensis vii Januarii Acta dedimus. Est et Eanfleda Cælitibus adscripta ad v Decembris, imo et Oswii D

memoria Anglicano Martyrologio inserta est ad xv Februarii, uti tum inter Prætermisissos monuimus.

12 Hæc de sanctitate istorum, a quibus hæc Paschalis controversia in illo congressu agitata est: cujus statum a Stephano Eddio auctore cœvo in Vita S. Wilfridi ita propositum scribit Usseus cap. 17 pag. 931. Utrum, more Bryttonum et Scotorum omnisque Aquilonalis partis, a xiiii Luna Dominica die veniente usque ad xx, Pascha agendum; an melius sit ratione Sedis Apostolicæ a xv Luna usque xxi Paschalem Dominicam celebrandam? In arenam descenderunt pro suis singuli partibus concertaturi S. Colmanus Scotus, et S. Wilfridus Anglus, sed neuter, ut bene advertit Bucherius, Latinorum placitis satis instructus. Nam, ut hic ait pag. 123 et alibi, Latini aliquot seculis omnes numquam ante Lunam xvi Paschalem Resurrectionis Dominicam indicendam concordissime censebant, ea maxime ratione impuls, quod Christi passionem ante Lunam xiv nullo modo recolendam existimarent, non minus limites Catholicæ Paschæ, ut vocarunt ad diem unum prætergressi, quam eos ad diem etiam unum antegressi sunt Scoti. Hinc Victorius in Prologo ad Canonem Paschalem ait: Si apud Latinos Luna decima quarta mensis primi provenerit Feria sexta, sequens Dominica, id est Luna xvi festivitati Paschali sine ambiguo deputetur. Sin autem die Sablati plenilunium esse contigerit, et consequenti Dominico Lunam xv reperiri, eadem hebdomada transmissa in alterum diem Dominicum, id est, Lunam xxii, transferre debere Pascha dixerunt. Hæc autem Paschalis Latinorum methodus seculo Christi sexto rejecta est, et Alexandrina, quæ et Dionysiana dicitur, assumpta, et Paschalis Dominico cæpta celebrari, a Luna xv ad Lunam usque xxi, quam olim S. Victor Papa Romanus S. Desiderio Episcopo Vienneensi præscripsit, asserens hanc doctrinam Romæ Petrum et Paulum instituisse. Extat hæc S. Victoris epistola a Joanne a Bosco in Vienna sancta pag. 24 edita. Jam vero Britones, Hiberni et Picti in hoc discrepabant, quod a xiiii Luna ad xx Paschales Dominicas numerarent, interim Cyclum Paschalem cum antiquis Latinis annorum lxxxiii constituebant. Ita Beda lib. 2 cap. 2 ait Britones a decima quarta ad vicesimam Lunam Paschæ diem Dominicum observasse, eamque computationem octoginta quatuor annorum circulo contineri. Quomodo autem inde bidui differentia orta sit, ostendit Usseus pag. 927, de qua in Cyclorum suorum prologo S. Cyrillus Alexandrinus apud Petavium in Appendice tomi 2 de Doctrina temp. pag. 883 aliosque Lunam, inquit, quam illi iii vel xvi vel xxiii improprie nuncupant, hanc S. Theophilus, i vel xiiii vel xxi cœlo demonstrante confirmat.

13 Hunc methodum appellat S. Aldelmus regulam Sulpitii Severi, juxta quam Paschale sacramentum celebrant xiv Luna, et cursus annorum lxxxiv describitur. Ita ille epistola ad Geruntium Regem, excusa inter epistolas S. Bonifacii Archiep. Moguntini num. 44. Hujus Sulpitii condiscipulus S. Patricius (quem tradunt ejus Acta, quatuor annis apud S. Martinum instructum fuisse) creditur istam Paschalis solennitatis methodum in Hiberniam invexisse. Consulat lector Catalogum Sanctorum Hiberniæ secundum diversa tempora ab Usseio a pag. 913 editum: in eo primus ordo unum caput Christum et unum Ducem Patricium habebat, et unum Pascha xiv Luna post æquinoctium vernale. secundus ordo etiam unum Pascha quarta-decima Luna habebat. At tertius ordo diversam solennitatem Paschalem: alii enim Resurrectionem xiv Luna, vel xvi seu ut alii legunt, xiii, cum duris intentionibus celebrabant. Durarunt hi tres Ordines a S. Patricio ad tempora circiter S. Colmani, quando notantur apud Hibernos ab anno DCCLVIII regnasse Dermitius

Celebrabant
hi omnes Pas-
cha die Do-
minica,

Latini olim
non ante Lu-
nam 16,

E

a seculo 6 cum
Alexandrinis
a Luna 13:

Scoti aliique
a Luna 14,

cum cyclo an-
norum 84,

F

quam metho-
dum a Sulpitio
Secero tradi-
tam S. Patri-
cius docuit,

observarunt
successores,

A mitius II et Blathmac, filii Ædæ II. Sed ad S. Colmanum redeamus, cujus hæc verba in Pharensi congressu jam facilius intelligentur, dum ista asserit : Pascha hoc, quod agere soleo, a majoribus meis accepi, qui me huc Episcopum miserunt : quod omnes Patres nostri, viri Deo dilecti, eodem modo celebrasse cognoscuntur. Et pluribus interpositis : Numquid reverendissimum Patrem nostrum Columbam, et successores ejus, viros Deo dilectos, qui eodem modo Pascha fecerunt, divinis paginis contraria sapuisse vel egisse credendum est? Cum plurimi fuerint in eis, quorum sanctitati cœlestia signa et virtutum quæ fecerunt miracula, testimonium præbuerunt : quos ipse Sanctos esse non dubitans, semper eorum vitam, mores et disciplinam sequi non desisto.

ob sanctitatem
et miracula ab
iis facta :

confirmat auc-
toritate S. Ana-
tolii,

et S. Joannis
Evangelistæ :

B δεκατίται φασιν ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Ἀποστόλου τὴν παρατήρησιν τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης παραδεδοῦναι αὐτοῖς. οἱ δὲ κατὰ τὴν Ρ'ὥμην καὶ τὰ ἐπιπέρια μέρη τοῦς Ἀποστόλους Πέτρον καὶ Παῦλον τὴν ἐκεί παραδεδομένην συνήθειαν λέγουσιν. Ἀλλὰ οὐδεὶς μὲν τούτων ἔγγραφον ἔχει παραχεῖν τὴν περὶ τούτων ἀπόδειξιν. Quartadecimani dicunt a Joanne Apostolo traditam sibi esse Lunæ decimæ quartæ observationem ; qui autem Romam et alias Occidentis partes incolunt, affirmant Apostolos Petrum et Paulum consuetudinem, quam illic tenent, ipsis reliquisse. Verum nemo istorum potest testimonium de his rebus scriptis proferre proditum ab ipsis scilicet Apostolis. Nam S. Joannem in Asia decima quarta Luna observasse Pascha testis est S. Polycarpus Episcopus Smyrnenensis et S. Joannis auditor, quem anno Chr. CLXI Romam venisse ad S. Anicetum Pontificem, eique hunc a S. Joanne traditum morem proposuisse diximus ad hujus Polycarpi Vitam 26 Januarii. §. 3, ubi et alterum dedimus testem S. Irenæum Episcopum Lugdunensem S. Polycarpi discipulum, qui in epistola ad S. Victorem Pontificem scribit, Anicetum non potuisse persuadere Polycarpo, ut non ea in Paschæ celebrandi ratione observaret, quæ a Joanne Christi Domini nostri discipulo aliisque Apostolis, quibus convixerat, observata sciret. Vixit eodem tempore Polycrates Episcopus Ephesus, qui teste Eusebio lib. 5 cap. 23 præfuit Synodo Episcoporum Asiæ, et in epistola Synodica ad S. Victorem, inter reliquos Apostolicos viros et Martyres, qui diem Paschatis decima quarta Luna celebrarunt, recenset S. Joannem, qui super pectus Domini recubuit, qui Sacerdos, Martyr et Doctor fuit, ac tandem Ephesi mortuus est.

quem Pascha
14 Luna cele-
brasse tradunt
SS. Polycarpus
Irenæus,

Polycrates.

C

observarunt
et alii Orientis
populi,

adversus quos
dixit S. Chry-
sostomus :

ab his alii
Quartadeci-
mani hæretici
Judaizantes :

15 Scimus denique ex S. Athanasio lib. de Synodis non solum Asianos, sed et Cilices, Syros, Mesopotamios etiam, XIV Luna Pascha recoluisse, nec nisi communis concordia causa, ab antiquo instituto a Nicænis Patribus inductos recessisse. Unde et S. Joannes Chrysostomus apud Antiochenos suos orationem habuit adversus eos, qui primo sive antiquo illo Pascha jejunabant : ubi postquam caritatem et concordiam enire commendarat, hæc sibi objecta resolvit : Vos, inquit, nonne hoc jejunium ante observabatis? Hoc vero tuum non est mihi dicere, sed hoc ipse tibi jure dixerim, nos quoque sic antea jejunasse, verumtamen concordiam observationi temporum præferendam censuisse. Extat ea oratio tomo 4 operum a Frontone Ducæo nostro editorum a pag. 702. Longe diversi ab his sanctissimis Patribus fuerunt Quartadecimani hæretici, qui cum XIV

Luna simul antiquatas Judæorum ceremonias, ut divino jure adhuc necessario observandas obtrudebant, cujus hæresis auctorem Blastum recenset Tertullianus lib. de Præscriptionibus cap. 46.

16 Ab his Scotos secernit Beda lib. 3 cap. 17, ubi de S. Aidano primo Episcopo Lindisfarnensi ista tradit : In celebratione sui Paschæ, non aliud corde tenebat, venerabatur et prædicabat, quam quod nos, id est Redemptionem generis humani per passionem, resurrectionem, ascensionem in cœlos Mediatoris Dei et hominum, hominis Jesu Christi. Unde et hanc non, ut quidam falso opinantur, quarta decima in qualibet feria cum Judæis, sed die Dominica semper agebat a Luna quarta decima usque ad vicesimam, propter fidem videlicet Dominicæ resurrectionis, quam una Sabbati factam, propter spem nostræ resurrectionis, quam eadem una Sabbati, quæ nunc Dominica dies dicitur, veraciter futuram, cum sancta Ecclesia credebatur. Eodem modo atque Beda S. Aidanum, ita Scotos et cum iis S. Colmanum excusant Petrus Abbas Cluniacensis ad S. Bernardum lib. 4 epist. 17, Joannes Major lib. 2 de Gestis Scotorum cap. 11, Joannes Colganus 9 Januarii in Vita S. Finiani num. 4, Cardinalis Baronius ad an. 664 num. 5, Bucherius cap. 10 in Victorii Canonem, ubi hæc habet : Scotos veteres, sive Hibernos, gentem sane minime malam et laudatæ simplicitatis sanctitatisque, hæreseos labe, quam nonnulli illis impactam volunt, benevole, ut decet, eximimus : et omnem erroris occasionem in Cyclum deflectentem, quem a sanctis majoribus nondum errantem acceperant, bonaque fide observabant, rejicimus.

excusant Sco-
los Beda,

aliique.

§ III. Episcopatu relicto reditus S. Colmani in insulam Hy et Hiberniam : monasteria extructa, obitus.

Evicit in Synodo Pharensi, concertans pro parte Anglorum S. Wilfridus, ista asserens : Pascha quod facimus, vidimus Romæ, ubi beati Apostoli Petrus et Paulus vixere, docuere, passi sunt et sepulti, ab omnibus celebrari : hoc in Italia, hoc in Gallia, quas discendi vel orandi studio pertransivimus, ab omnibus agi conspeximus. Hoc per Africam, Asiam, Ægyptum, Græciam, et omnem orbem uno ac non diverso temporis ordine geri comperimus : præter hos tantum Scotos, et obstinationis eorum complices, Pictos dico et Britones, cum quibus de duabus ultimis Oceani insulis, et his non totis, contra totum orbem stulto labore pugnant. Hæc aliaque pro auctoritate S. Petri Apostoli et Sedis Apostolicæ S. Wilfrido perorante, dixit Rex Oswius : Verene Colmane hæc (Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam, et tibi dabo claves regni cœlorum) illi Petro dicta sunt a Domino? Qui ait : Vere, Rex. At ille : Habetis, inquit, vos proferre aliquid tantæ potestatis vestro Columbæ datum? At ille ait : Nihil. Rursum autem Rex : Si utrique vestrum, inquit, in hoc sine ulla controversia consentiunt, quod hæc principaliter Petro dicta, et ei claves regni cœlorum sint datæ a Domino? Responderunt : Etiam, utrique. At ille ita conclusit : Et ego vobis dico : Quia hic est Ostiarius ille, cui ego contradicere nolo : sed inquantum novi vel valeo, hujus cupio in omnibus obedire statutis, ne forte me adveniente ad fores regni cœlorum, non sit qui reseret averso illo, qui claves tenere probatur. Hæc dicente Rege, faverunt assidentes quique sive adstantes, majores una cum mediocribus ; et abdicata minus perfecta institutione, ad ea quæ meliora cognoverant, sese transferre festinabant. Hæc Beda cap. 25. At cap. 26 hæc addit : Conflictu finito ac soluta concione, Agilbertus domum rediit, imo in Galliam

Auctoritatem
S. Petri a S.
Wilfrido pro-
positam,

F
Matth. 16, 18

interrogatus a
Rege proficitur
S. Colmanus,

illo adhærente
S. Wilfrido,

A *Galliam profectus, Parisiensis urbis Episcopatum accepit, ad quem tum S. Wilfridus, detecta et eliminata Scotorum secta, ut loquitur Beda lib. 3 cap. 20, ab Alhfrido Rege cum consilio atque consensu patris Oswii missus, atque ab illo aliisque undecim Episcopis ordinatus est Episcopus. At S. Cedda, ut priore loco pergit Beda, relictis Scotorum vestigiis, ad suam Sedem Londinensem rediit, utpote agnita observatione Catholici Paschæ.*

18 Colman videns spretam suam doctrinam, secumque esse despectam, assumptis his, qui se sequi voluerunt, id est, qui Pascha Catholicum et tonsuram coronæ (nam et hoc quæstio non minima erat) recipere nolebant, Scotiam regressus est, tractaturus cum suis, quid de his facere deberet. Reverso autem patriam Colmano suscepit pro illo Pontificatum Northanhymbrorum famulus Christi Tuda, qui... venerat de Scotia, tenente adhuc Episcopatum Colmano, et diligenter ea, quæ ad fidem ac veritatem pertinent, et verbo cunctos docebat et opere. Porro Fratribus, qui in Lindisfarnensi Ecclesia, Scotis abeuntibus, remanere maluerunt, præpositus est Abbatiss jure vir reverendissimus ac mansuetissimus Eata, qui erat Abbas in monasterio quod vocatur Mailros : quod aiunt Colmanum abiturum petiisse et impetrasse a Rege Oswio, eo quod esset idem Eata unus de duodecim pueris Aidani, quos primo Episcopatus sui tempore de natione Anglorum erudientes in Christo accepit. Multum namque eundem Episcopum Colmanum Rex pro insita illi prudentia diligebat... Abiens autem domum Colman assumpsit secum partem ossium reverendissimi Patris Aidani, partem vero in ecclesia, cui præerat, reliquit, et in secretario ejus condi præcepit. *Hæc ibi Beda. S. Eata, post eum Episcopus Lindisfarnensis, colitur xxvi Octobris.*

19 Quæ S. Colmanus deinceps præclare egerit, ita prosequitur idem Beda lib. 4 cap. 4. Interea Colman, inquit, qui de Scotia erat Episcopus, relinquens Britanniam, tulit secum omnes, quos in Lindisfarnensium insula congregaverat Scotos : sed et de gente Anglorum viros circiter triginta, qui utrique monachicæ conversationis erant studiis imbuti. Et relictis in Ecclesia sua Fratribus aliquot, primo venit ad insulam Hu, unde erat ad prædicandum verbum Dei Anglorum genti destinatus. Deinde secessit ad insulam quamdam parvam, quæ ad Occidentalem plagam ab Hibernia procul secreta, sermone Scotico Inhibofinde, id est, insula Vitulæ-albæ nuncupatur. *In Annalibus Ultoniensibus apud Usserium pag. 964 annotatur ad annum 10CLXVII navigatio Colmani Episcopi cum reliquiis Sanctorum ad insulam Vaccæ-albæ, in qua fundavit ecclesiam. Est hæc insula diæcesis Tuamensis in Occidentali tractu Connaciæ, in ipso Oceano, uti observat Colganus Notat. 167 ad Vitam 7 S. Patricii. At pergit Beda :*

20 In hanc ergo perveniens insulam Colmanus, construxit monasterium, et monachos ibi, quos de utraque natione collectos adduxerat, collocavit. Qui cum invicem concordare non possent, eo quod Scoti tempore æstatis, quo fruges erant colligendæ, relicto monasterio, per nota sibi loca dispersi vagarentur ; at vero hyeme succedente redirent, et his quæ Angli præparaverant, communiter uti desiderabant ; quæsiivit Colman huic dissensionis remedium, et circumiens omnia prope vel longe, invenit locum in Hibernia insula aptum monasterio construendo, qui lingua Scotorum Mageo nominatur : emitque partem ejus non grandem ad construendum ibi monasterium a Comite, ad cujus possessionem pertinebat ; ea conditione addita, ut pro ipso etiam, qui eis locum commodaret, consistentes ibi monachi Domino preces offerrent. Et constructo statim monasterio, juvante

Februarii T. III.

etiam Comite et vicinis omnibus, Anglos ibidem collocavit, relictis in præfata insula Scotis. Quod videlicet monasterium usque hodie ab Anglis tenetur incolis : ipsum namque est, quod nunc grande de modico effectum, Mageo consueve vocatur. Et conversis jam dudum ad meliora instituta omnibus, egregium examen continet monachorum : qui de provincia Anglorum ibidem collecti, ad exemplum venerabilium Patrum sub regula et Abbate canonico, in magna continentia et sinceritate, proprio labore manuum vivunt.

21 *Hactenus Beda. Est autem Mageo, seu Magio, vulgo, Majo, oppidum Connaciæ, etiam hodie celebre, et caput Comitatus Magionensis. Est dein adeo illud monasterium sub S. Geraldo S. Colmani successore auctum, ut tria millia trecenti monachi tradantur ibi sub eo vixisse. Post S. Geraldi obitum septem eidem monasterio annis præfuit S. Adamnannus, tum S. Muredachus, filius Indrecti Regis Connaciæ. Fuisse etiam ibidem Sedem Episcopalem collocatam, seculo elapso Archiepiscopatu Tuamensi annexam, observat loco supra indicato Usserius : qui addit ejusdem Colmani in insula Vaccæ-albæ pausam, seu vitæ terminum, tradi in Annalibus Ultoniensibus ad annum 10CLXXVI, ut in Indice Chronologico exprimit. At Colganus annum 10CLXXIV et diem VIII Augusti, asseritque in ea insula ut Sanctum coli, eamque spectare ad Comitatum Magionensem. Idem Colganus inscripsit S. Colmanum Episcopum ad hunc XVIII Februarii ex martyrologiis Tam-lactensi, Mariani Gormani et Ængussii, et Calendario Kasselensi, in quo dicitur coli in Ardbo in regione de Cinel-coguin, quem locum collocat juxta Loch-ethach in finibus Tyroniæ, quo forte (nec longe distat) aliquæ ejus Reliquiæ translatae sunt. Advertit tamen Colganus, S. Colmanum, qui Ardboi colitur, ab auctoribus aliis citatis referri ad XXI Februarii, ad quem diem nullam ejus facit mentionem : et tamen in martyrol. Tam-lactensi hæc leguntur : Colmanus Ard-bouy in lacu Ethach. Et apud Marianum Gormanum : Colmanus in Ard-bo in Ultonia. Ita apographa a Colgano nobis communicata.*

22 *Beda demum hæc de Anglis in Hiberniam profectis tradit lib. 3 cap. 27. Erant ibidem, in insula Hibernia, multi nobilium simul et mediocrium de gente Anglorum, qui tempore Finani et Colmani Episcoporum, relicta insula patria, vel divinæ lectionis, vel continentioris vitæ gratia, illo secesse-rant : et quidam quidem mox se monasticæ conversationi fideliter mancipaverunt ; alii magis circumundo per cellas Magistrorum, lectioni operam dare gaudebant. Quos omnes Scoti libentissime suscipientes, victum eis quotidianum sine pretio, libros quoque ad legendum, et magisterium gratuitum præbere curabant. Hæc Beda, quem locum citans Camerarius ad XVIII Februarii multum hallucinatur, dum hæc facta scribit in una insularum Orcadum, quam Magio appellat, ubi S. Colmanus, relictis in insula Vitulæ-albæ Scotis, Anglos in apto a se constructo monasterio collocavit. At contra Dempsterus in Historia Eccl. gentis Scotorum lib. 3 cap. 239 comminiscitur post ingentem concertationem de observatione Paschæ cum S. Wilfrido, quem Eboracensem Episcopum appellat, S. Colmanum sine dolore, sine pœnitudine, cum suis in Scotiam reversum, mox e Scotia in insulas Hebrides, quarum a nonnullis Apostolus habetur, collegio ibi erecto. Quæ omnia, sive ab hoc, sive a Camerario dicta, cum Bedæ verbis collata, ultro corrunt. Ejusdem etiam farinæ sunt hæc a Dempstero addita : Scripsit pro re disceptata pro sociis quartadecimanis lib. 1, quo nomine Pascha Romano ritu celebrantes deridebat. Verum aliam ejus et prudentiam et modestiam e Beda laudavimus : sed pergit : De tonsura Clericorum lib. 1. Nam ea quæs-*

D
AUCTORRE G. H.

Mageo dictum :

moritur an.
676,

E
colitur apud
Hibernos 8 Au-
gusti,
an etiam 18
Febr.

et 21 Feb.

Instructio An-
glorum a Beda
Hiberniæ at-
tributa,

F

perperam ad
Orcades trans-
fertur a Ca-
merario,

ad Hebrides a
Dempstero,

deserit Episco-
patum :

a Rege impe-
trat suis in mo-
nasterio dari
S. Eata Ab-
batem :

B

defert secum
aliquas reli-
quias S. Aida-
ni :

abducit secum
Scotos et 30
Anglos :

venit in insu-
lam Hu,

C

et anno 667 in
insulam Vac-
cæ-albæ :

construit mo-
nasterium,

aliud pro An-
glis in Hiber-
nia,

AUCTORE G. H.
Fagmentum
de libris a S.
Colmano scrip-
tis.

Scriptores An-
gli S. Colmani
meminerunt.

Vitæ epitome
ex Breviario
Aberdonensi.

S. Finano
Episc. Lindis-
farnensi suc-
cedit S. Col-
manus,

redit in Sco-
tiam

cum variis An-
glis,

hos instruit et
adjuvat :

A tio non mimina tunc erat, ait Beda. Exhortationem ad Hebridianos lib. 1 MS. in bibliotheca Regis Christianiss. Quam exhortationem aliosque tractatus, antiquis Scotis a Dempstero affictos, ubi ejus propugnatores in lucem ediderint, virorum doctorum censuræ subji-
cientur.

23 Agunt de S. Colmano plerique scriptores Angli : Wigorniensis ad annum 661 et 664, Chronologus Anglo-Saxo cum Beda excusus, et Westmonasteriensis ad eundem an. 664, Huntindoniensis lib. 3 Historiarum, Simeon Dunelmensis de Episcopis Dunelmensibus lib. 1 cap. 5, Ricardus Hagulstadensis de Episcopis Hagulstadensibus cap. 6, Joannes Bromton in Chronico de regno Northumbriæ in Oswaldo Rege, Gervasius Dorobernensis de Episcopis Cantuariensibus in S. Deusdedit, Thomas Stubs de Episcopis Eboracensibus in S. Cedda, alique qui Cum Beda passim consentiunt. Addimus hic epitomen Vitæ ex Breviario Aberdonensi, cujus hic titulus est. Vita S. Colmanni Episcopi et Confessoris, S. Finnani successoris anno 100LXXXIX Februarii XVIII. Aberrarat auctor hujus Epitomes ante in morte S. Finani assignanda ad annos tredecim, ut, quem anno 100LXI obiisse constat, traderet ad annum 100LXXIV vixisse. Eodem modo S. Colmanum, cujus obitum supra ad annum 100LXXVI, retulimus, tredecim etiam annis serius mortuum esse scribit.

VITÆ S. COLMANI EPITOME,

ex Breviario Aberdonensi.

Anglorum gente diu sub gentilitatis errore et infidelitate inconstanter permanente, cum modo Christi fidem, modo idololatriam pessimam insectati sunt; reverendo Patre et egregio animarum Pastore Finnano Scoto, Lindisfernensi Episcopo defuncto, sanctum Dei virum Colmannum etiam Scotum, qui a Scotis ad eosdem convertendos et imbuendos missus est: a quibus etiam Scotis non longe antea in Episcopum sublimatus, quamplurimos ad Christianam fidem convertit, evangelica prædicatione docuit et instruxit. Sed ad Anglos proficiscente, interea dum de sanctissimi Patris et animarum egregii Pastoris Finnani Scoti Episcopi morte fama volitaret, sanctum Dei virum Colmannum etiam Scotum, Northumbria gens ejusdem successorem petiit: qui tribus tantum annis eisdem præfuisse legitur, Anglorum invidia.

2 Secum accepta sancti Patris Aidani Episcopi parte ossium ejusdem et reliquiarum, Scotiam denuo reversus est. Quantæ autem parcimoniae et frugalitatis, cujusve continentiae fuerat ipse Antistes suis cum prædecessoribus viris sanctissimis, quem regebant, locus ipse testatur devotissimus. Veniente autem eo in Scotiam multi de Anglorum nobilibus, simul et mediocrium, qui ejusdem sancti viri doctrinam audierant, parentibus, patria, et divitiis derelictis, divinæ legis studio, et continentioris vitæ gratia insectandæ, illo secesserant: quidam sese ultro monasticæ conversationi fideliter manciparunt; alii autem circumeundo magistrorum lectionibus operam impenderunt, quos S. Colmannus gratis cum omni castitate et sedulitate in lege divina instruxit, libros etiam et alia vitæ necessaria pro Christi nomine læto animo et benevelo ministrabat.

3 Interea vero ex Scotis, quos de Anglia adduxe-

rat, quinimo et de Anglis, qui eum insectati sunt, D viris quidem vita probatissimis numero triginta circiter, qui quidem veræ religionis et monasticæ disciplinæ præceptis et dogmatibus imbuti erant, cum quibus ad insulam, Hibofund nomine, non longe ab Hibernia secretam sese transtulit. In qua quidem insula monasterium suis sumptibus construxit, in quo utriusque nationis viros religiosos, quos secum adduxerat, in eodem collocavit, qui cum invicem concordare nequiverant disparitate modi vivendi. Quod videns B. Colmannus aliud in loco, qui Magio nuncupatur, monasterium construxit, Scotis ibidem relictis, Anglos vero seorsum consistere ordinavit: quibus peractis Scotiam denuo reversus, Ad præsidendum reverendus Antistes Tuta, etiam Scotus, successit, et populi gubernationem merito accepit.

4 Sed cum per omne tempus prædicationis per virum Dei Colmannum in Anglia firma pax atque communis concordia sine strepitu contentionis est habita et tenta; tamen cum propriæ nationis Anglorum Clerus doctrina B. Colmanni et aliorum Sanctorum ex gente Scotorum oriundorum multiplicatus crevisset, iidem Angli ingrati sanctis Doctoribus et B. Colmanno indignati sunt et occasiones falsas contra eosdem inquirere studebant: quas cum omni patientia et gratiarum actione eisdem reddentes, bonum pro malo passi sunt et reddiderunt. Verum per hos sanctissimos viros Aidanum, Finnannum et Colmannum Episcopos, a Scotorum Regibus et ejusdem Cleri majoribus ad Anglos missos, quatuor pene regna, Northumbrorum videlicet, Merchiorum, Midanglorum, cum media parte regni Saxonum orientalium ad Christi fidem conversa sunt; eorundemque Reges et inhabitatores in nomine sanctæ individuae Trinitatis baptizati et in operibus fidei edocti fideliter et informati. Primus namque Anglorum Rex a Scotis baptizatus a Audfridu appellabatur, qui cum fidem inviolatam minus digne susceperat, velut canis ad vomitum et idololatriam demum rediit, et in eadem permansit. Northumbria vero gens, B. Oswaldo postulante, prædicatione B. Aidani Patris ad fidem conversa est. Midanglorum namque et Merchiorum ab Episcopo b Vinna fidem susceperunt. Nam Sacerdotum paucitas unum cogeat Antistitem duobus populis diversarum præferri regionum. Sed et orientalium Saxonum Rex c Suethertinus a B. Cedda Spiritus sancti gratia informatus existebat, ut Bedæ venerabilis tradit historia.

5 Beato vero Colmanno Scotiam cum ceteris Patribus viris sanctissimis revertente, hospitalitem in Christi pauperes super omnia servavit; errores si quos in fide reperit, Divina virtute mirum in modum extirpavit. Ecclesias, monasteria, et alia pia loca ob Dei amorem et reverentiam quam honorifice construxit, et solenni apparatu dotando consecravit. Sed tandem plenus gratia et sanctitate, ac miraculorum virtutibus XII Kal. Martii requievit in pace beata.

a Bedæ lib. 3 cap. 1 Eamfridus filius Elfridi Rex Berniciorum tempore Edwini Regis exul apud Scotos sive Pictos ad doctrinam Scotorum baptizatus, ac Rex factus Sacramenta regni celestis anathematizando perdidit. — b Imo Diuma natione Scotus, de quo sequentia narrat Beda lib. 3 cap. 21, ut Wini fuit Episcopus Occidentalium Saxonum, quorum linguam noverat, in Gallia ordinatus. ut Beda lib. 3 cap. 7. — c Bedæ Suidhelmus, seu Suidhelinus de cujus conversione agit cap. 22, et nos in Vita S. Ceddæ 7 Janu. cap. 2 num. 7.

monasteria
extruit, in in-
sula Hibofund,

et in Magio :

patiens in ca-
lumniis tola-
randis,

cum aliis Sco-
tis laboravit in
conversione
Anglorum :

a

b

c

opera pia
exercet,

F

obit 18 Febr.

DE S. ANGILBERTO

ABBATE CENTULENSI IN BELGICA II,

Commentarius prævius.

J. B.

§ I. S. Angilberti nobilitas, officia palatina et militaria, connubium.

AN. CHR. 1000-
XIV.
XVII FEBRU.S. Angilber-
tus et Centulæ
Abbas et res-
tauratur,

Centula, quæ et Centulum aliis, vetus oppidum est in Pontivo, duabus ab Abbatis-villa, præclara ad Somonam urbe, leucis distans, quod Raganarius Rex quondam construxisse fertur. Hic S. Richarius, ejusdem Raganarii nepos, aut certe ex illius prosapia ortus, Francorum Regum Merovingicæ stirpis, quæ prima in Gallia potita rerum est, consanguineus, insigne canobium condidit. Quod septimus ab eo Abbas S. Angilbertus splendide restauravit ampliavitque, et ipse nobilissimo ortus genere, apud Pipinum Regem unice gratus, ejusque filios Carolomannum ac Carolum : hujus deinde Capellanorum (ut dicitur) Primas, Silentarius, gener, Dux Franciæ maritimæ, postea Centulæ monachus, ac demum Abbas.

an Sacerdos
uxorem duxe-
rit ?

B recensentur in ejus Vita : sed ita, ut sacerdotii gradum suscepisse dicatur, priusquam a Caroli filia ultro admatum, eam duceret. Quæ res, ut ab illius ævi moribus aliena, non nisi Romano Pontifice, maximas ob causas, gratiam faciente ita geri potuit. At neque causa ulla affertur, nisi regiæ Virginis, et admodum quidem juveniculæ immodicus affectus, cui pater, invitum licet, annuerit tamen, veritus ne res in pejus procederet. Atque ita accepere Hugo Menardus lib. 2 Observationum ad Martyrol. Benedictinum, et Guilielmus Peyratus de Capella Regum Franciæ cap. 30, Paulus Petavius in syntagmate de Nithardo, et Sammarthani de sacerdotio silent. Jacobus Malbrancus tom. 2 de Morinis, censet, habitu, quo sacri homines solent, indutum, voluntatem suscipiendi sacerdotii præsetulisse. Qua ratione verba, quibus Vitæ scriptor usus est, posse exponi videntur, ut gradum sacerdotii, id est, cum habitu dignitatem etiam sacerdotii, sive Canonicatum, titulumve alium Ecclesiasticis proventibus potiundi, accepisse intelligatur. Ita enim solemus ampla, lauta, luculenta, aut contra tenuia sacerdotia appellare, quæ modicos largosve census habent.

nobilissimus,

C 3 His ergo gradibus ad summos honores progressus Angilbertus, Cum omnes de ejus prosapia (ut in Vita num. 2 dicitur) viri clarissimi et Francorum Regum familiares semper habiti fuissent, et clari avi ejus et proavi, aut in dignitatibus primi aut dignitatum magnalibus affines fuissent ac propinqui; ipse quoque a prima ætate in regia laudabiliter versatus est, et (ut num. 1 habetur) animi industria ac probitate nulli secundus, palatinis atque regalibus negotiis implicatus. Testatur id ipsum Adrianus Papa in epistola inferius citanda ad Carolum Magnum his verbis : Directus nobis est a vestra præcelsa regali potentia, fidelis familiaris vester, Angilbertus Abbas et Minister Capellæ, qui pene ab ipsis infantia rudimentis in palatio vestro enutritus est, et in omnibus consiliis vestris receptus est. Vita quoque ab iisdem Regibus amatum eum ait fuisse, tamquam filium, a Pipino nempe; vel fratrem carissimum, a Carolo et Carolomanno.

Pipino et Ca-
rolo Magno ca-
rissimus :Primicerius
palatii Pipini,ut Alcuinus ex
Anglia scrip-
sit,

4 Paulus Petavius conjicit Primicerium Pipini fuisse Angilbertum, ex epistola 42 Alcuini, ad Angelbertum Primicerium palatii Pipini Regis. Peyrato lib. 1 cap. 28 haud satis probatur, aut ad hunc Angilbertum, aut ab Alcuino eam scriptam esse epistolam, propterea quod diu post Pipini mortem in Galliam venerit e Britannia Alcuinus, neque Pipini Italiæ Regis Angilbertus existimari possit Primicerius fuisse. Verum

quid obstat, cur non potuerit Pipini, patris Caroli, Primicerius fuisse? Erat Carolus Pipino moriente xxvi, aut, ut alii calculum ineunt, xxii annorum : demum Angilbertum pauculis annis juniorem fuisse. Cur non potuit nobilissimus juvenis, viginti fortassis annos natus, sed animi industria ac probitate nulli secundus, Primicerius Palatii, sive, ut alii exponunt, magnus Eleemosynarius designari? Neque quidquam est, quare asseramus epistolam illam ab Alcuino scriptam in Gallia. Angilberti eruditionem, virtutem, gratiam, qua apud Reges florebat, potuit fama didicisse in Britannia Alcuinus. Quid, quod solent ejusmodi Principes, qui litteras colunt, inquirere qui aliis in oris degant viri doctrina celebres, eosque per litteras, vel internuntios, sibi devincere? Liceret exempla, etiam hujus ætatis complura, proferre et fortassis majorum Angilberto Principum, qui longe minores Alcuino, aliqua tamen claros fama scriptorum, salute ac beneficiis impertiuntur, aut litteris etiam conveniunt, planeque jungere se cum iis amicitiam velle profitentur, offerunt etiam munera, aut promptam bene illis faciendi voluntatem. Talis ergo mihi videtur inter Alcuinum et Angilbertum adhuc juvenem, absentes licet, amicitia fuisse : cujus fiducia Anglum aliquem ad limina Apostolorum proficiscentem illi commendavit, et per eum Regi; ac sibi aliquas ab eo mitti. Sanctorum reliquias flagitarit. Operæ pretium fuerit ipsam epistolam audire : e qua intelligatur, quid de Angilberti benevolentia ac virtute senserit magnus ille vir. Ita ergo scribit :

ei propter eru-
ditionem ami-
cus,

E

5 Fideli amico et venerabili Angelberto Primicerio, humilis Levita Albinus salutem. Memor CONDUCTÆ inter nos amicitia, has litteras vobis dirigere præsumpsi : deprecans ut benigne harum portitorem litterarum suscipere dignemini, et peregrinationis illius viis Dominum Pipinum Regem subvenire deprecemini. Regum vero merces in miserorum juvamine, et maxime peregrinorum, sacra S. Petri Principis Apostolorum limina petentium, magna apud Divinam esse constat clementiam. Insuper, carissime frater, devotissime deflagito, ut dona dulcissima et mihi multum necessaria, id est, Sanctorum reliquias mihi vel aliquas transmittere cures... Floreas, fili, virtutum coronis, sapientiæ decore, et sancta dilectione ad Deum, et bona fide ad homines in æternum.

quemdam Ro-
mam autem
per eum Pipi-
no commen-
dat :

Ita Alcuinus adolescentiorem quam ipse esset affatur : cum is forsan ejus se fratrem ac filium in suis litteris appellasset. Neque tamen refutari facile posset, qui censeret Pipinum Italiæ Regem conciliari peregrino illi Anglo voluisse Alcuinum, Angilberti tamen opera, qui Carolo illius patri Primicerius adesset : nisi inscripta epistola esset Primicerio palatii Pipini, quod potest tamen ab aliquo librario postea factum fuisse.

F

fors Pipino
Italiæ Regi,
cum esset Ca-
roli Primice-
rius :

6 Fuit idem Angilbertus sub Carolo Silentarius, non ejus ordinis cujus qui Constantinopoli ex Silentiariorum schola dicebantur, et ad sacri Consistorii limina excubias agentes, quietem silentiumque imperabant. Quod Silentarii fuerit apud Carolum munus, indicat Angilberti Vita num. 2. Sibi quoque, inquit, eundem Silentiarium statuit, ut, in quo compererat prudentiæ altitudinem, ejus consilio componeret totius regni utilitatem. Ad intima ergo consilia Principis admissus est. Aliquot Græcorum scriptorum testimoniis probat, Petavius. Silentium, sive σιλέντιον aut σιλέντιον, Magnatum paucorum conventum esse, coram Principe ut plurimum, ubi seorsim a populo, imo et communi turba Senatorum, de gravioribus negotiis regni agitur. Addi

Caroli Silen-
tarius.

prolati

AUCTORE J. B.
id est Secreta-
rius status,
et Auricula-
rius :

A prolatis ab eo exemplis ea possunt quæ congerit Meursius in Glossario Græcobarbaro, verbo Σιλέντιον, licet ipse simpliciter dissertationem interpretetur. Alii Angilbertum aiunt Audientiarium fuisse. Forsan id munus gessit, quod Secretarii status nunc vocatur. Alcuinus ep. 63 ad Adrianum Papam, regiæ voluntatis secretarium appellat. Epistola 83 quæ est ipsius Caroli ad Angilbertum, inscribitur Homero Auriculario, in qua quanti eum faceret Carolus, quæ per eum inculcari Leoni III Pontifici monita jubet, declarant, ut infra videbimus.

ejus gener, id
negante (ut vi-
detur) Egin-
hardo,

asserente Ni-
thardo filio :

7 Cum hocungeretur munere Angilbertus, regali dignatus conjugio est, Bertæ Caroli filiæ : uti quidem traditur in ejus Vita, et ab ipsiusmet filio Nithardo. Ast in Vita Caroli Eginhardus, in ejus familia enutritus, scriptorque omnium judicio accuratissimus, cap. 6 num. 26 de Caroli filiabus ita loquitur : Quæ cum pulcherimæ essent, et ab eo plurimum diligerentur, mirum dictu, quod nullam earum cuiquam aut suorum aut exterorum nuptum dare voluit : sed omnes secum usque ad obitum suum in domo sua retinuit, dicens se earum contubernio carere non posse. Non potuit Eginhardus Angilbertum, sive Engilbertum, non familiariter novisse, quem in eadem Vita num. 44 tradit adfuisse, cum testamentum condidit Carolus. Cur ergo ita ejus cum Berta conjugii oblitus est? Nolo traditionem Centulensium convellere, aut S. Angilberti Vitam refutare, etsi hujus scriptor nequaquam par fuit Eginardo : sed huic repugnat Nithardus lib. 4 ita de Angilberto scribens : Qui ex ejusdem Magni Regis filia, nomine Berchta, Harnidum fratrem meum, et me Nithardum genuit.

haud satis id
credibile, ob
ætatem filiæ
Regis :

8 Quæ tamen animo meo scrupulum movent, fas esse arbitror proponere. Hildegardæ nata est Berta : illa anno 1000 Carolus nupta, Carolum ei peperit, tum, ut arbitror, Ruotrudim, quæ primogenita erat filiarum, Carolomannus, qui in baptismo ab Adriano Papa Pipinus est appellatus, anno 1000 vel 1001 natus est, quippe qui anno regni Caroli XII, Christi nimirum 1000, decessisse tradatur, ætatis suæ XXXIII. Demus Bertam 1000 vel 1001 natam esse, neque enim prius potuit, quæ tertio, ut summum partu edita sit, aut forte serius. Quando ergo nuptam Angilberto statuimus? 1000? Duodecim vix natam annos viro quadragenario junctam, a sapientissimo patre? aut hunc vereri potuisse ne res in pejus procederet, nisi filiæ, prope adhuc infantulæ, hac in re tam præpropere assentiretur. Nimis hæc aliena a moribus gravissimi Imperatoris, qui adeo non indulgens fuit hoc in genere, ut etiam reprehensionem scriptorum incurreret, quod nimium diu filias a matrimonio abstineret. Quid opus, inquires, ut adeo tenera ætate nupsisse fateamur? Fuerit XVIII aut XX annorum. Si nata anno 1000 Christi ætatis suæ octavo decimo nupsit, ergo Christi 1000. Atqui jam tunc Abbas erat Angilbertus, Romamque eo anno ad Pontificem legatus a Carolo. Annos aliquot exegisse in matrimonio probabile est, ut eo tempore duos susciperet liberos, Nithardum et Harnidum, ac deinde conjugii continentiam persuasisse : quam includere monasterio invitam non poterat. Si citius junctos matrimonio fateare, idonea ætate ambos; non igitur, Hildegardæ Reginæ filia fuit Berta. An erit forte qui suspicetur, natam eam Carolo ante matrimonium? Ast hac illum aspergere macula, etsi non admodum ab ejus moribus aliena, non licet tamen absque vetusti scriptoris testimonio. Enumerat omnem Caroli prolem, etiam ex pellicibus prognatam, Eginardus; nullam quæ nupta dicatur Angilberto. Quid Adrianus Papa, cum in epistola antea citata Angilbertum scribat pene ab ipsis infantiae rudimentis in palatio Caroli enutritum, si gener illius fuit, qui tacitus id dissimulavit? Alcuinus etiam usque ad facetias utrique familiaris, non id uspiam tamen indicavit. Omnes denique id cœtanei scri-

ptores reticere, præter Nithardum filium. Sed qui hic Dausus esset asserere, se filia Regis esse natum, si ipsorum Regum consobrinorum suorum, totiusque regni confutari testimonio potuisset? An hoc de connubio intelligendum, quod in Vita Caroli haud satis aperte cap. 6 num. 25 scripsit Eginhardus? Ac propter hoc (quod filias nuptum non elocaret) licet alias felix, adversæ fortunæ malignitatem expertus est : quod tamen ita dissimulavit, ac si de iis numquam alicujus probri suspicio vel fama exorta fuisset. Sed revocemus pedem ac calamum ab illis regiæ adytis, ne quid suspicemur fœdum de regia virgine, et illustri Palatino, ac Sacerdote, cui plerique nuptam fatentur. An ideo forte conjugium negavit Eginhardus, quia furto coalitum? Ideone et Vitæ scriptor Regi displicuisse filiæ amorem indicavit? Nobis res ea non liquet.

nisi fors ea
immature
nupta.

9 Ut tamen sese ista habuerint, data est Angilberto, inquit idem Vitæ scriptor, maritimæ Franciæ magna pars. In Vita S. Richarii dicitur Clodoveus I donasse Alquario in perpetuum beneficium, Ducatum maritimæ Franciæ, a fluvio Scalda usque ad Sequanam... fecit autem caput Ducatus sui castrum forte et opulentum, nomine Centulam, in pago Pontivo, quod Rex Raganarius forti manu quondam construxerat.

Angilbertus
Dux maritimæ
Franciæ.

§ II.S. Angilberti et uxoris conversio : illius de hostibus victoria, gesta que alia.

Eginhardus in Vita Caroli Magni cap. 4 num. 18, postquam varia ab eo gesta bella recensuit, ista subdit : Ultimum quoque contra Nordmannos, qui Dani vocantur primo piraticam exercentes, deinde majori classe littora Galliæ atque Germaniæ vastantes; bellum susceptum est. Quorum Rex Godefridus adeo vana spe inflatus erat, ut totius sibi Germaniæ promitteret potestatem. Præcipue post annum 1000 bellum concivit Godefridus. Sed multo ante incursiones in Galliæ oram maritimam fecerant Dani : at post Ludovici Pii mortem Belgicas provincias, et Galliam prope universam, depopulati sunt, ut crebro alibi dictum. Videntur circiter 1000 aut 1001 annum Christi, per Somonam amnem, Pontivum pagum ingressi, magnæ stragis terrorem populis incussisse, ipsique Angilberto, provinciæ illius Præfecto. Verum ea res illi sanctorum consiliorum occasio fuit. Cum enim conceptis ad S. Richarii tumulum precibus, ac voto vitæ monasticæ capessendæ nuncupato, cœlesti ope eos fudisset, religioni se totum mancipavit.

Danis littora
Belgiæ incur-
santibus,

11 Supplet Hugo Menardus, ex Centulensibus (ut reor) monumentis, quod nostro exemplari deerat, ita scribens lib. 2 Observationum : Beatus ergo Angilbertus provinciam sibi a Rege demandatam sapienter administrabat, sæpiusque ad cœnobium Centulense agri Pontivensis, qui suæ erat præfecturæ, diversabatur, et ad sepulchrum S. Richarii prostratus assiduas preces effundebat. Interea in gravem morbum incidit, et ad extrema deductus, nulla spe salutis affulgente, vovit Deo se monasticam vitam amplexaturum, si ex morbo convalesceret : sicque Deo opitulante sanitatem recuperavit. Non tamen propositum exequi potuit, Danorum bello prohibitus. Illi enim per ostia Sommonæ et Sequanæ se in fines Gallorum ingenti exercitu effuderant. B. Angilbertus provinciæ illius Rector, multis coactis copiis, se barbarorum immanitati objecit. Antequam manus cum hoste consereret, accessit ad tumulum S. Richarii, ibique obvolutus, et in lacrymas solutus, sancti Confessoris Christi opem efflagitavit, promittens se statim post victoriam vestem monasticam induturum. Affuit suo famulo S. Richarius. Nam in ipso conflictu magna vis imbrium, grandinis et tonitruum, super hostes effusa, eos ad internecionem delevit

F
Angilbertus
ope S. Richarii
e gravi morbo
sanus,

deque iisdem
Danis victo-
riam adeptus,

A delevit. Malbrancus morbi, quo sit ad votum faciendum impulsus, non meminit, sed piis monitis Centulensium ascetarum id ait concepisse : Danos vero tempestate coorta dissipatos, sese mutuis cædibus involvisse, plurimos mari absorptos. Cui in hoc consonat *Vita MS.* num. 5.

ANIMADV. PAP. 6
fit monachus,

uxore consen-
tiente, et in-
clusa.

12 Dein votum exequitur, summa Caroli voluntate, cum et Berta conjux, ipsius sive exemplo sive adhortatione, sacro velo amicta, continentiae perpetuae votum concepisset, et ab ipso marito suo, annuente Symphoriano Centulensi Abbate, loco congruenti intra idem cœnobium composita esset, ubi sacris vigiliis, et devotis jejuniis, divinisque canticis cum multo fervore assidue insistebat. Hugo Menardus et in *Chronico Centulensi* Joannes Capella, aiunt, in eodem monasterio reclusam. Malbrancus inclusionis non meminit, sed quo animi ardore sacratum velamen expectierit, ita amplificat : Berchta (ita enim eam appellat) quo promptiorem ad religiosa castra animum ostentaret, Centulenses adiit, velo donari se obnixè rogat, et quoad impetret, sacro limine pedem non elaturam sese pronuntiat. Impetravit : et quidem Præsulis manu, et summo apparatu, uti tanti Regis decebat natam, amicta est.

vel in separata
parte monas-
terii monacha,

pro ævi more,

vel velatam
solum, et in
privata domo
degente,

13 Guilielmus Peyradus lib. 1 cap. 30 scribit monacham in eodem S. Richarii cœnobio factam : duplex enim id fuisse, pro ejus seculi more ; hinc virorum, inde foeminarum. Ad eum fere modum, quo etiamnum in ordine S. Birgittæ monachæ validis muris seclusæ a monachorum domicilio degunt, ita tamen ut illis hi sacra curent, divinaque mysteria administrent. *Viguisse in aliis Ordinibus morem illum, alibi observavimus, ut vel muris solum discretæ a viris fœminæ essent, vel non magno loci intervallo ; ut ad has instituendas monitis, muniendasque sacramentis facile convenire illi possent. Ex Ordine Præmonstratensi exempla nonnulla attulimus XIII Januarii ad Vitam B. Godefridi Cappenbergensis § 12. Sed pleraque nunc sapienter ab invicem longius semota. Quædam olim sanctæ Virgines velo accepto non in aliarum convictu sanctimonialium vitam agebant, neque seorsim in cellam inclusæ : sed in vicina monachilis cujuspiam ecclesiæ domicilio conducto, ad eam identidem ventitabant, sacris intererant, precibus assidue lectionique ac sanctis operibus vacabant. Ita fere eodem quo Bertha tempore, S. Hiltrudis Virgo juxta monasterium Lætiense, cui Guntardus frater præerat, habitasse, ecclesiam assidue adisse, et fraterna institutione ad omnem sanctitatem informata fuisse legitur. De hac autem Berta nil ultra habemus compertum, quandiu produxerit vitam, quem gradum perfectionis attigerit, ubi tumultata sit.*

an pædagogio
Caroli præfec-
tus, vel ipsa,

C 14 Alia quædam præter bellum Danicum gesta ab Angilberto autumat Malbrancus, nequaquam suffragantibus illius ævi scriptoribus. Ita enim scribit lib. 5 cap. 32. Ingelbertus... una cum Rege Romanas arces adiit, paschaliasanctissime celebraturus : ubi enim Hadrianus ipse memoriam refricuit sibi illius temporis, dum Caroli pædagogio præfectus esset, et individuum consodalem Ingelbertum animadverteret ad pia et quæque maxima natum esse, cœpit exinde viro potissima Ecclesiæ negotia, quæ ad Galliam spectarent, commendare : et quamvis uxori illigatus, non destitit tamen, uti prius, multæ Clericorum exercitationi operam dare. Sed hæc ego haud satis liquide assequor. Primum enim quid hic est, Caroli pædagogio præfectum fuisse? An ipsum Carolum adolescentem litteris imbuisse, ac mores ejus ad omnem dignitatem conformasse? an nobiles pueros, qui in Regis ejusdem ministerio erant, liberalibus disciplinis vitæque elegantioris præceptionibus instruxisse? utri vero hoc munus tribuitur, Angilberto an Hadriano? Ille nec pueros aulicos docuisse potest existimari, tam illustri ortus genere, tamque in sublimi positus gradu dignitatis ; neque

Carolus, vel æqualem ætate, vel majorem. Hadrianus autem, ut habet in ejus *Vita* Anastasius, nobilissimi generis prosapia ortus, atque potentissimis Romanis parentibus editus... defuncto ejus genitore, atque parvulus nobilissimæ suæ genitrici relictus, studiose a patre (forsan patruo) Theodato dudum Consule et Duce, postmodum vero Primicerio sanctæ nostræ Ecclesiæ, post antedictæ suæ genitricis obitum nutritus atque educatus est. Ac deinceps Romæ ætatem egit, a Paulo Papa Subdiaconus creatus, Diaconus a Stephano, cui et mortuo suffectus anno 1000. Non igitur in Gallia Regis Caroli pædagogus aut magister fuit, nedum aliorum nobilium adolescentum.

15 Quod matrimonio illigatum fuisse Angilbertum, quando cum Carolo Rege Romam petiit, et Paschalia illic festa celebrasse asserat citatus antea scriptor, quærendum, quo id anno contigerit. Quater Romam adivit Carolus, ter Hadriano Pontifice. Nam anno 1000. adversus Desiderium Regem Longobardorum, Pontificias ditiones inique vexantem, movit, eumque Papiæ, sive Ticini, obsedit : et cum natalem Domini in castris celebrasset, relicto ad urgendum obsidionem exercitu, ipse Romam profectus est, ibique Pascha peregit. Anno deinde 1000. orationis causa, ut habent *Annales Bertiniani*, peregit iter in partibus Romæ, una cum uxore sua Domna Hildegarde Regina, et natalem Domini in Papiæ civitate celebravit.... Pascha in Roma. Ac demum anno 1000. Paschalem eandem solennitatem Romæ egit. Postrema hac vice adfuisse Angilbertum innuit Malbrancus, cum uxori illigatum fuisse scribat, Berthæ scilicet, Regis filiæ, quæ priori utraque vice nondum erat matrimonio habilis.

16 Ego credibilis judico, prius quidem adfuisse Regi Angilbertum qui ei erat intimus ; anno vero 1000. vel morbo fuisse detentum, vel bello adversus piratas Danos comparando, vel aliis provinciæ, quam regebat, negotiis. Neque etiam facile fidem ei tribuam ista ad annum 1000. scribenti : Hoc anno Ingelbertus summas vires congerens, Hunnos usque ad internecionem fere totius gentis redegit : quorum spoliis, ex ruina plurimarum aliarum gentium congestis, mirum in modum ditati sunt Franci. Ternas quidem retulere Franci eo anno de Avaris sive Hunnis, victorias, variis locis, sed neque ad internecionem eos tunc redegerunt, neque uspiam mentio fit Angilberti.

17 Divinare et illud mihi scriptor idem videtur, quod eodem cap. 32 lib. 5 affirmat, cum viri laici Episcopiorum et monasteriorum fructus non exigua ex parte suos facerent, Ingelberto agente Capitulari edidisse Carolum, qua res Ecclesiæ vota esse fidelium, pretia peccatorum, et patrimonialia pauperum declaravit : ideoque divisionem nullam bona illa posse perpeti, sed integra piis illis possessoribus permanere. In *Capitulis Regum Francorum lib. 1 cap. 72*, ita id refertur statutum a Carolo, aliaque permulta : Anno Dominicæ Incarnationis 1000. Indict. XII, anno XXI regni nostri, actum est hujus legationis edictum in Aquisgrani palatio publice. Data est hæc charta die decimo Kal. April. Tempore Adriani Papæ et Karoli magni Imperatoris, quando Paulinus Episcopus tenuit vices Apostolicæ Sedis, in Aquis fuit factum istud capitulum etc. Nulla ibi Angilberti mentio, quem verisimile est tunc monachum fuisse. Malbrancus cap. 33 ad annum 1000. statuit bellum Danicum confecisse Angilbertum, ac monachum factum. Cum anno sequenti honorifica ei jam Abbati credita legatio sit, credibilis videtur aliquanto ante victoria illa potitum, seculo nuntium remisisse, circa Annum 1000. aut 1000. ut idoneo spatio suam probasse monachis virtutem censi possit, atque ab iisdem Abbas electus.

D
AUCTORE J. B.
vel Adrianus
Papa?

Romam comi-
tatus videtur
Regem,

an. 774

vel 780,
E

at non 787.

nec Hunnos
an. 778 de-
bellavit :

non constat,
anno 789 Ca-
pitularia in
favorem Eccle-
siæ suasisse :
F

sub annum
788 seculum
reliquit.

A § III Variæ S. Angilberti ad Adrianum Papam legationes.

AUCTORE J. B.

Anno 792, cum nondum venisset in Galliam Alcuinus,

Anno 1000 habitum Ratisponæ concilium, in quo hæresis Felicis Episcopi Urgellitani, qui Christum adoptivum Dei filium dicebat, præsentem Carolo Magno Rege, damnata est. De eo concilio ita scribit, Alcuinus lib. 1 adversus Elipandum Ep. Toletanum, ultra medium : Antequam ego, eodem sapientissimo Rege Carolo jubente, venissem in Franciam, hæc eadem vestri erroris secta, eodem glorioso Principe præsentem, præsentem Felice, quem multum laudare soles, vestræ partis tunc temporis defensore, ventilata est in celeberrimo loco qui dicitur Raiginisburg, et synodali auctoritate Sacerdotum Christi, qui ex diversis Christiani imperii partibus convenerant, æterno anathemate damnata : imo et a beatæ memoriæ Hadriano Papa, qui tunc temporis sanctæ Romanæ Ecclesiæ Apostolica auctoritate rexerat Sedem, funditus exterminata.

Felix Ep. Urgellitanus,

B Elipando Toleti Episcopo, per litteras consultus, quid de humanitate Dei et Domini nostri Jesu Christi sentire deberet, utrum secundum id quod homo est, proprius an adoptivus Dei filius credendus esset ac dicendus; valde incaute atque inconsiderate, et contra antiquam Ecclesiæ Catholicæ doctrinam, adoptivum non solum pronuntiavit, sed etiam scriptis ad memoratum Episcopum libris pertinacissime pravitatem opinionis suæ defendere curavit. Hujus rei causa ductus ad palatium Regis, qui tunc apud Reginum Bajoariæ civitatem, in qua hiemaverat, residebat. Ubi congregato Episcoporum concilio auditus est, et errasse convictus, ad præsentiam Adriani Pontificis Romam missus : ubi etiam coram ipso in basilica B. Petri Apostoli hæresim confessus est atque abdicavit. Quo facto ad civitatem suam reversus est.

in conc. Ratispon. damnatus

mittitur Romam,

ducente Angilberto.

20 Malbrancus lib. 3 cap. 37 egisse Angilbertum ait, ut malæ sectæ primarius auctor sisteret se in concilio, promeretque sententiam suam communi Ecclesiæ sensui subjiciendam. Verum hoc non sat exploratum. Illud constat, Angilberto mandatum a Rege ac synodo, ut Felicem Romam ad Pontificem deduceret. Ita Annales Francorum Loiseliani ad eum annum : C Hæresis Feliciana primitus audita, et in Reganesburg primo condemnata est. Quem Angilbertus ad præsentiam Adriani Apostolici adduxit, et confessione facta suam hæresim iterum abdicavit. Idem Egoismensis monachus in Vita Caroli, et alii scribunt.

idem Acta concilii Francofurt.

et scripta in 7 synodum,

Romam deferri an. 794,

21 Anno deinde 1000 cum Carolus Francofurti hiemasset, Paschaque celebrasset, ætatis initio concilium Episcoporum ex omnibus regni provinciis in eadem villa congregavit, ut idem habet Eginhardus : in quo concilio et hæresis memorata condemnata est, et liber contra eam communi Episcoporum auctoritate compositus, in quo omnes subscripserunt. Ibidem oblatis sunt Regi libri quatuor contra septimam synodum Oecumenicam, sive secundam Nicænam, paullo ante habitam, scripti sine ullo ordine a quibusdam Sereni Massiliensis quondam Episcopi, primi Galliarum Iconomachi, sectatoribus. Quos libros Carolus per Angilbertum ministrum suæ Capellæ Pontifici examinandos transmisit. Patet hoc ex Hadriani ad Carolum epistola, sive tertia, ut habetur tom. 3 Concil. edit. Coloniensis anni 1006, sive XIV, ut est in tom. 18 Concilior. ex Typographia regia anni 1004. Ea incipit : Dominus ac Redemptor noster. De Angilberto ita loquitur Pontifex, ut supra obiter a nobis indicatum :

22 Præterea directum a vestra clementissima

præcelsa regali potentia suscepimus fidelem familiarem vestrum, videlicet Engilbertum Abbatem et ministrum Capellæ, qui pene ab ipsis infantia rudimentis in palatio vestro enutritus est, et in omnibus consiliis vestris receptus; ut ideo, sicut a vobis in omni familiaritate recipitur, ita et a nobis recipere tur et condecenter honoraretur. Unde pro nimio amore, quem erga vestram mellifluam gerimus regalem Excellentiam, sicut misistis cum nimio amore dulcedinis eximiæ, eum suscipientes, prout voluit, et qualiter voluit, cum magna familiaritate nobis enarrantem, aure placabili et benigna eum suscepimus, et quasi vestra corporali Excellentia nobis narrante, nostrum ei patientius credidimus consilium, ad profectum Sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ, et vestræ a Deo protectæ potentiæ exaltationem. Inter quæ edidit nobis Capitulare adversum Synodum, quæ pro sacrarum imaginum erectione in Nicæa acta est. Unde pro vestra melliflua regali dilectione per unumquodque capitulum responsum reddidimus : non quemlibet (absit) hominem defendentes, sed olitanam traditionem sanctæ Catholicæ et Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ tenentes, priscam prædecessorum nostrorum sanctorum Pontificum sequimur doctrinam, rectæ fidei traditionem modis omnibus vindicantes.

D AUCTORE J. B.

ubi benigne exceptus ab Adriano Pont.

qui scripta contra 7 synodum refutavit.

E

23 Paulus Petavius in syntagmate antea citato de Nithardo, testatur, in calce Capitularium istorum, ut sunt ab Elia Philira, id est, Joanne Tilio, anno 1549 edita, ista addita : Ingelrannus Abbas jussu Caroli Magni hunc librum scripsit, et ad Adrianum Papam tulit, fateturque non videre se, quomodo quadrare ista possint cum Adriani prædicta epistola. Peyratius diserte affirmat, eundem esse Angilbertum, Engilbertum, Engelbertum, Engelramnum, Ingelrannum. Verum oportuisset eum exempla proferre aliqua, ubi bertus et ramnus, aut rannus, sive ramus, in nominibus propriis promiscue pro eodem usurpentur : ut nempe Walbertus et Waleramus idem sint, item Autbertus et Autramnus, Gontramnus, et Gonbertus, Hildebertus et Hilderamus, ceteraque id genus. Neque tamen si idem significarent, ideo unum pro alio substitui nomen posset absque historiarum perturbatione. Et certe non idem illa significant : est enim Angelbertus, sive Ingelbertus, Angelus illustris, sive Angelica præditus indole, Engelranus, fortassis Angelus tenuis, sive Angeli instar gracilis : Engelramus, vel Engelrammus, Angelicus aries, sive machina, quasique Angelicum robur, ut Waleramus muralis aries. Sed hæc mittamus, nimis tenuia. Quid si cum Angilberto alius missus Romam est Abbas Ingelrannus? Neque hoc velim tamen divinare : sed librarium aliquem, seu dormitantem, unum pro alio nomen posuisse, seu nimis sciolum, quod Angilramni, non tamen Abbatis, sed Episcopi Metensis et Archicapellani, in Concilio illo Francofurtensi facta mentio esset, eundem credidisse, quem putaret postea Archicapellanum fuisse, Angilbertum.

An idem Angilbertus et Ingelrannus?

ANIMADV. PAP. 7

F

24 Proficiscenti ergo Romam Angilberto anno 1000 dedit Alcuinus epistolam ad Adrianum Papam, quæ est in Chesnæi editione LXIII, alibi XXVIII, in qua sic ipsius Angilberti meminit : Jam aliquas petitiones propriæ necessitatis meæ, his quoque litteris insererem, sed quia electissimus Domini mei Regis Missus, filius equidem meus carissimus Angilbertus ad beatissimam summæ auctoritatis vestræ dirigitur paternitatem; non esse necesse putavi litteris exarare, quod ille vir fidelis et prudens melius viva voce, secundum mandatum Domini Regis, auribus Excellentie vestræ poterit intimare. Nam inter ceteras fidelissimæ directionis, quam ad vos habet, legationes, meæ quoque necessitatis postulationes eidem præfato regie voluntatis secretario commendavit. Quem omnibus amicis valde fidelem esse probavi-

per eum quædam petit Alcuinus,

mus

eumque com-
mendat, ut
Pontifici ad-
dictissimum.

Amus, maxime vobis, ut vere dignum est, Sanctissime Pater, qui vestram laudabili voce bonitatem sæpiissime Domno Regi sub præsentia multorum testium narrare solebat : et egregiæ pietatis per vos gesta, puræ fidei verbo de vobis proferre studuit ; quatenus piæ dilectionis fidem ostenderet, et vestræ almitatis amorem plurimorum mentibus ingereret.

Quando ea
scripta episto-
la?

23 *Dubitat Paulus Petavius in citato Syntagmate, an eæ litteræ scriptæ sint ab Alcuino, cum anno 1000civ Capitularia illa Romam tulit Angilbertus, an 1000cxi cum Felicem Romam duxit. Sed qui potuere anno 1000cxi scribi, cum tunc (ut num. 18 ex ipsiusmet Alcuini scriptis ostensum est) nondum in Gallia esset? Quod enim alibi Felicem dicitur convicisse, id vel postea accidit, cum is in pristinos errores relapsus forsan esset, vel scriptis contra ejus hæresim editis.*

§ IV S. Angilberti legatio ad Leonem III Papam : impetrata ab eo privilegia.

Anno 796 ad
Leonem Pa-
pam,

Alia sequitur obita ab Angilberto maxima cum aucto-
ritate legatio. Eam clarius quam alii exponit Eginhardus in Annalibus ad annum 1000cxvi. Romæ Adriano defuncto (vii Kal. Januarii) Leo pontificatum suscepit. Et mox per Legatos suos claves Confessionis S. Petri, ac vexillum Romanæ urbis, cum aliis muneribus Regi misit : rogavitque ut aliquem de suis Optimatibus Romam mitteret, qui populum Romanum ad suam fidem atque subjectionem per sacramenta firmaret. Missus est ad hoc Engilbertus Abbas monasterii S. Richarii. Per quem etiam tunc ad S. Petrum magnam partem thesauri, quem Ericus Dux Forojuliensis, spoliata Hunnorum regia, quæ Ringus vocabatur, eodem anno de Pannonia Regi detulerat, misit : reliquum vero inter optimates et aulicos, ceterosque in palatio suo militantes, liberali manu distribuit. Ita ille. Claves Confessionis S. Petri explicat Poeta Saxonicus lib. 3 claves quibus est Confessio Sancti conservata Petri, sive crypta, aut sacellum, ubi ejus reliquiæ asservantur, ac paullo post subdit :

ut ei Romanos
subjiciat,

ac munera de-
ferat

ex thesauro
Hunnico,

Missus ad hoc Angilbertus, qui corpore Sancti Richarii clare decoratam rexerat olim Ecclesiam. Dein thesaurum Hunnicum exaggerat : Nam spoliata fuit Hunorum regia, Hringum Quam vocitant. Hanc Dux Ericus hocceperat anno : Multimodos etiam Regi devexerat inde Thesauros, ævo quos collegere vetusto, Innumeris crebro spoliatis gentibus Huni.

In Vita Caroli per monachum Egoismensem, dicitur Rex idem, thesauro illo accepto, gratiarum actiones Deo largitori omnium bonorum peregissee, et inde magnam partem ad limina Apostolorum misisse per ANGILBERTUM DILECTUM SUUM ABBATEM. Idem dicitur in Annalibus Loiselianis. Vita Caroli per incertum auctorem habet : per Angilbertum dilectum sibi Abbatem.

mittitur Angil-
bertus dilectus
Regi Abbas,

27 Quæ Romam proficiscenti mandata Carolus dederit, quæ consilia monitaque inculcari novo Pontifici voluerit, legere est in ipsius Regis ad Homerum (id est, ipsummet Angilbertum) epistola, quæ est 83 inter Alcuini epistolas a Chesnæo editas. Ea sic habet : Karolus gratia Dei Rex, et Defensor sanctæ Ecclesiæ, Homero Auriculario salutem. Divina regente misericordia iterum, et prospere te adducente ad Dominum Apostolicum Patrem nostrum, admoneas eum diligenter de omni honestate vitæ suæ, et præcipue de sanctorum observatione Canonum : de pia sanctæ Dei Ecclesiæ gubernatione, secundum opportunitatem conlationis inter vos, et animi illius convenientiam. Ingerasque ei sæpius, quam paucorum honor ille, quem præsentialiter habet, annorum : quam multorum est perpetualiter merces, quæ datur bene laboranti in eo. Et de simoniaca subvertenda hæresi

jussus ei vitæ
honestatem in-
culcare

et alia,

diligentissime suadeas illi, quæ sanctum Ecclesiæ corpus multis male maculat in locis. Et quidquid mente teneas sæpius querelis agitasse inter nos. Sed qualis mihi esset conlatio cum B. Adriano Papa prædecessore illius, de construendo monasterio ad S. Paulum, nullatenus dimittas suggerere illi, ut volente Deo revertens, certum mihi responsum habeas referre. Dominus Deus ducat te, et deducat cum omni prosperitate. Dominus Deus regat et dirigat in omni bonitate cor illius, ut faciens faciat, quod sanctæ suæ proficiat Ecclesiæ : ut sit nobis pius Pater, et pro nobis præcipuus intercessor : ut idem Deus et Dominus noster Jesus Christus nos in sua florere faciat voluntate, et cursum, qui superest nobis vitæ nostræ, ad perpetuæ stabilitatis quietem perducere dignetur. Vale cum prosperitate, proficiens in veritate, reversurus cum gaudio, Homeriane puer.

28 Extat ab eodem Rege tunc scripta ad ipsum Leonem Papam epistola, (LXXXIV inter Alcuini) qua ei Pontificatum gratulatur, quem de Adriani morte dolorem senserit, testatus, ac Leonis apud B. Petrum Principem Apostolorum preces implorat. Tum de Angilberto, ac muneribus per eum missis, ita loquitur : Angilbertum manualet vestræ familiaritatis, vestræ direximus Sanctitati : quem prius, sicut promissimus per religiosos viros Campolum et Anastasium, beatissimo Patri nostro, prædecessori vestro, dirigere curavimus. Sed, ut præfati sumus, dum xenia omnia parata erant, lugubri paternæ mortis nuntio repente tardatum est iter illius. Sed modo lætiores de vestræ Sanctitatis successione facti, quod desideravimus in illo pio Patre agere, in vobis perficere studemus. Illique omnia injunximus, quæ vel nobis voluntaria, vel vobis necessaria esse videbantur : ut ex conlatione mutua conferatis, quidquid ad exaltationem sanctæ Dei Ecclesiæ, vel ad stabilitatem honoris vestri, vel patriciatus nostri firmitatem necessarium intellexeretur. Dein pollicetur Ecclesiæ ac religioni arma sua servitura, ac Leonem hortatur, ut Canones ubique sequatur, quatenus totius sanctitatis exempla in ejus fulgeant conversatione.

29 Scripsit et Alcuinus ad Leonem epistolam, quæ est 72, qua illi et ipse pontificatum gratulatur, ac fausta precatur, salubribusque eum consiliis instruit : et sub finem Angilbertum commendat his verbis : Hic filius meus carissimus Angilbertus vobis patefacere valet nostræ parvitatis erga Apostolicam Sedem devotionem, etiam et voluntatis nostræ petitiones. Quem vestræ Paternitati valde fidelem esse agnovi : et ideo nostræ necessitatis causas illi injunximus, ut per os illius, pietatis vestræ aures mei cordis audiant obsecrationes.

30 Quid per Angilbertum obtinere Romæ cuperet, indicat epistola 92 ad dulcissimum filium Homerum, id est, ipsummet Angilbertum, ubi ista habet : Patrocinia Sanctorum non obliviscere. Res Ecclesiasticæ pulchritudinis oculis occurrentes noli neglegere ut acquiras. Nostra rusticitas avara est de talibus : vestra nobilitas larga est de omnibus. Memor esto poetici præsegii :

Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Hoc de te tuoque itinere prophetatum esse quis dubitat ? Si Christum Sibylla, ejusque labores, prædixit venturum, cur non Naso Homerum, ejusque itinera præcecinit ? demum ita concludit :

Prospera cuncta, precor, faciat tibi Christus, Homere,

Qui te conservet semper, ubique. Vale.

Ejus absentis desiderium declarat epistola 93, quæ est ad Damocetam filium, id est, Riculfum, sive Ricolfum, Episcopum Moguntinum, ad quem et 41 scripta ab eo epistola est. In illa ergo posteriore ita Angilberti, sive

AUTORE J. B.

de quibus inter
se contulerant
Rex et legatus

Regis litteris
auctoritas ei
ajut Papam
comparata,
E

et fides pro ne-
gotiis trans-
tandis :

commendatus
eidem Pontifi-
ci ab Alcuino,
F

qui per eum
Reliquias pe-
tiit, et alias
res sacras,

ejus interim
absentia mæs-
tus

AUCTORE J. B. A *Homeri sui meminit Alcuinus* : Ego pene quasi orbatu filii remaneo domi : Damoceta Saxoniā, Home-
rus Italiā, Candidus Britanniam recessit.

31 *Divertisse videtur ex itinere Angilbertus ad S. Paulinum Aquileiensem Patriarcham, de quo fuse egimus x Januarii. Ita enim ep. 73 ad ipsum Paulinum scribit* : Majorem nostrae salutationis seriem Angilbertus filius communis noster Romam iturus, volente Deo, vobis dirigit. *Fuisse Paulino junctum amicitia Angilbertum, patet ex ejus comentario de reliquiis num. 6.*

Visit de via S. Paulinum Aquileia.

an de Imperio in Carolum transferendo egerit?

32 *Inter alia quae Romae egit Angilbertus, divinat Malbrancus, animum Pontificis praeparasse, saltem eminens, ad deferendum Carolo decus Imperii. Nescio an id agi aperte ipso pontificatus exordio apte potuerit. Opportunius id postea factum, cum maxima extarent Caroli in ipsummet Leonem, non solum in Ecclesiam plurima, beneficia. Habere tamen etiam hac in re locum potuit Caroli monitum, jam ante relatum, ut cum Pontifice negotia tractaret secundum opportunitatem collationis inter ipsos, et animi illius convenientiam : quaeque ad patriciatus ipsius firmitatem pertinerent, ut est in epistola Caroli ad Leonem.*

B *Annalib. scribit Eginhardus, medio fere Martio Rex Aquisgrani digressus, littus Oceani Gallici perlustravit : et in ipso mari, ubi tunc piraticam Nordmanni exercebant, classem instituit, praesidia disposuit, sanctum Pascha apud S. Richarium celebravit. Inde iterum per littus maris iter agens, Rotomagum civitatem venit.... Et mense Augusto inchoante Moguntiacum veniens, generalem conventum ibidem habuit, et iter in Italiā indixit. Tandemque viii Kal. Decembris Romam pervenit, et die Natalis Christi a Leone Papa coronatus est, ac deinceps, omisso Patricii nomine, Imperator et Augustus est appellatus. Aderat et S. Angilbertus, qui, ut habetur in minori Chronico Centulensi, impetravit exemptionem coenobii Centulensis a Leone Papa III, eodem die quo Carolus Magnus coronatus est in Imperatorem per praedictum Leonem Papam, et nuncupatus est Caesar Augustus. Et fuit hoc actum circa annum Domini MCCC, in praesentia S. Angilberti et Jesse tunc temporis Ambianensis Episcopi. Qui nimirum Jesse anno MCCCII ad Irenen Augustam cum Helgaudo Comite missus est ad pacem constituendam.*

Carolus anno 800 Centulam visit,

et Romam ubi Imperator coronatur. Angilbertus exemptionem sui coenobii a Papa impetrat :

C *In eodem recentiori ac breviori Chronico Centulensi Joannis Capellae ista leguntur* : Eodem die (quo coronatus est Imperator) dictus Carolus Magnus adjunxit huic Ecclesiae S. Richarii coenobium et monasterium Forestemonasterii cum suis appendiciis universis, specialiter quoad institutionem et electionem Pastorum et Abbatum : sicut latius patet per scripta Apostolica super iis confecta, sana et integra in thesauraria hujus coenobii.

ab Imperatore Forestemonasterium :

33 *Ignatius Josephus a Jesu Maria Carmelita Dis-calceatus lib. 1 historiae Abbatis-villanae cap. 83 pag. 461 scribit, Foreste monasterium, vulgo Forestmoustier, situm esse in saltu Cressiacensi, ubi S. Richarius cum discipulo suo Sigobardo relicta Centula, annis aliquot in vili et exiguo tugurio vitam anachoriticam egit : quod tugurium visitur etiamnum, paullum a monasterio semotum, sed sensim in ruinam prolabens, uti et ipsum monasterium, nemine illius surta tecta, ut oporteret, curante, nec splendorem altarium, ac ne sacerorum quidem ordinem vitaeque monachicae disciplinam, prout illa quondam ibi viguere. Ita ille, qui se bullas legisse testatur Alexandri III, Innocentii III, Honorii III, e quibus constet, ejus coenobii Abbatem ex Centulensi eligi consuevisse, ac proventus quoque monasterii a quopiam e Centulensibus administrari.*

ubi id situm ?

quale nunc ?

36 *De eodem Foreste-monasterio citatus Joannes*

Capella in Ingelardo XXI Abbate ista tradit : Iste Rex D (Hugo Capet) dedit privilegium villas nostras fortificandi, aedificandi castra murata : et nomine Advocacionis, et ad protegendum nos et nostros subditos ab inimicis nostris, dedit praedictus Rex Hugo Capet cuidam Militi, nomine Hugoni de Abbatis villa generoso et nobili, sub illo titulo villam Abbatis-villae et Foreste-monasterii : sub conditione tamen, quod Abbas in eodem loco, tempore necessario et opportuno, per Abbatem S. Richarii nominabatur, et in suo grege et gremio suae Ecclesiae eligebatur, sicut patet per litteras Apostolicas super iis confectas. *Verum ea exolevit consuetudo ac potestas Centulorum in Foreste-monasterienses, ut citatus Josephus Ignatius tradit.*

cuidam ab Hugone Capeto datum titulo advocacionis, salvo jure Centulensium :

37 *Alia a Leone III privilegia obtinuit S. Angilbertus, de quibus idem Joannes Capella* : Eodem die (quo scilicet coronatus Carolus est) et in dicta solennitate dictus S. Angilbertus impetravit exemptionem et privilegium mitrae, sandaliorum, annuli, et aliorum Pontificalium, ex concessu Jessae tunc Episcopi Ambianensis. *Idem in Valtero de Guaisart XXXVIII Abbate, haec scribit* : Immediate accepit pedum, et impetravit (saltem confirmari fecit de novo) privilegium exemptionis, mitrae, annuli, et sandaliorum, in curia Romana, et decessit ab hoc seculo anno Domini CCCCCLVII in vigilia Assumptionis B. Mariae Virginis.

obtinet et mitram, annulum etc.

quae post confirmata.

E

38 *De privilegiis iterum idem Joannes in Gerino sive Geruino II, qui et Episcopus Ambianensis fuit S. Godfridi decessor, ista memorat* : Et quia sciebat Guidonem Episcopum, (XXXI) suum praedecessorem, esse... huic Ecclesiae per asportationem et subtractionem nostrarum litterarum et chartulorum exemptionis, quas furtive secum clam deportaverat : studuit hanc Ecclesiam esse Episcopatu Ambianensi subjectam etc. *Aucherus autem XXV Abbas recuperavit privilegia et chartas hujus Ecclesiae.*

instrumenta horum privilegiorum ablata;

recuperata,

39 *Anno Domini CCCCXXXI, v Kal. Augusti, Hugo Campdavaine Comes S. Pauli, quod inimicis quibusdam suis Centulae concessum esset asylum, sibi vero, ne id profano furore violaret, portae obseratae, igne Graeco totum oppidum succendit* : tali modo (inquit idem compiler Chronici minoris) quod religiosus Missam magnam celebrans contra majus altare fuit combustus, et cum eo tam in ecclesia quam in villa MDC pro-miscui generis igne et flamma mortui sunt. Et in illa destructione perdidimus omnes chartas et privilegia nostra, ornamenta et omnia bona mobilia combusta sunt : nihil penitus remansit, exceptis sanctuariis reliquiis omnibus projectis et salvatis in puteis aquarum.

an. 1131 combusta cum toto oppido,

40 *At postea Richarius XXX Abbas... misit Romam versum Papam Alexandrum III anno Domini CCCCXXXII copiam exemptionis nostrae, quam impetraverat S. Angilbertus die coronationis Caroli Magni Imperatoris Romanorum et Regis Francorum, cujus perdideramus originalia in prima destructione hujus ecclesiae per... infideles : et super ipsam copiam jussit nobis describere exemptionem, quam de praesenti habemus.*

denuo an. 1172 confirmata secundum exemplar S. Angilberti.

§ V. S. Angilberti aedificia Centulae. Sanctorum reliquiae ab eo ornatae

Quod tantis ac tam multis privilegiis Imperatoris ac Pontificum munivit Angilbertus coenobium, id praecularis quoque aedificiis auxit, Sanctorum reliquiis ornavit, dotavit possessionibus. Tria cum primis templa construxit, primum ac maximum Salvatori Divoque Richario sacrum fuit, alterum Virgini Deiparae, S. Benedicto tertium. De his Joannes Capella in Chronico : Qui quidem Angilbertus tempore suo potenter et honorifice, cum

S. Angilbertus Centulam ornat 3 templis,

et aliis ædificiis,
A cum adiutorio dicti Caroli Magni, prædictum cœnobium Centulense decoravit magnis ædificiis, reliquiis, jocalibus, et quampluribus aliis bonis, et dotavit magnis redditibus et divitiis. *Ac paucis interjectis* : Fecit dedicare hoc cœnobium per XII Archiepiscopos, quorum nomina inferius scribentur.

altis turribus,
42 Et, ut narrat Chronica, in primo cœnobio fundato in nomine Domini Salvatoris nostri, et B. Richarii, fundavit etiam duas turres, in parte Occidentis unam summam, et alteram excellentem in parte Orientis, sub qua erat sepulchrum beatissimi Richarii : et in distantia istarum stabat ecclesia cum Choro. Ac subtus turrim orientalem circa pedes S. Richarii erat altare nomine suo consecratum : et circa caput altare B. Pauli. Et circa turrem occidentalem erat dedicatum altare sancti Salvatoris. Fecitque scribere circa sepulchrum S. Richarii versus sequentes.

inscriptione ad sepulchrum S. Richarii.
Omnipotens Dominus, qui celsa vel ima gubernas,
Majestate potens, semper ubique Deus,
Respice de solio, Sanctorum gloria, summo,
Auxiliumque tuis, Rex bone, da famulis,
Principibus pacem, subjectis adde salutem,
Hostis pelle minas, et fera bella preme.

B Hic quoque quæ statui fulgentia culmina templi
Angilbertus ego, sint tibi grata Deo.
Augusto Carolo, cujus virtute peregi,
Concede Imperii gaudia magna tui.
Quisquis et hic summas precibus pulsaverit aures,
Effectum tribuas semper habere Deus.

insigni pavimento,
43 Immediate post S. Angilbertus inter illas turres orientalem et occidentalem ex artificio Virgilii Mantuani, summi poetæ, divini artificis, recuperavit pavementum porphyreticum, rubei et viridis coloris, quod de præsentis est et futura Ecclesia, ita pretiosum, ut in toto orbe terrarum non est visum simile, et experientia docet. Fecit scribi in tabula marmorea versus sequentes :

Hoc pavementum humilis Abbas componere feci
Angilbertus ego, ductus amore Dei :
Ut mihi post obitum sanctam donare quietem
Dignetur Christus vita salusque mea.

claustro triangulari cum fonte :
C 44 Utrumque hoc epigramma recitat etiam Peyratius lib. 1 cap. 28. Pergit Capella in Chronico : Et sicut scriptum est superius, ipse fecit ædificare tres ecclesias, videlicet ecclesiam S. Richarii in Occidente, ecclesiam S. Mariæ in meridiano, et minorem ecclesiam S. Benedicti in Oriente. Et sic sane intelligendum est claustrum triangulare in honore Trinitatis, sub uno et eodem tecto. Et in medio fons, suo flumine domum rigans, et serviens Fratribus, cum uno molendino stante in loco fossatorum modernorum. Et istæ tres ecclesiæ dedicatæ sunt, sicut dictum est, per XII Archiepiscopos, quorum nomina sequuntur : Meginhardus Rotomagensis, Georgius, Absalon, Pleo, Childegardus, Theodoveus, Udelmarus, Benedictus, Brelleus, Joannes, Passinus, et duodecimus ignoratur.

multis altaribus,
et reliquiis,
45 Sequuntur Capellæ quas fundavit. *Hariulphus altaria vocat.* 1 ecclesia Sancti Salvatoris. Habebatur in ea de veste inconsutili Domini nostri, de Cruce, de sepulchro, de filo B. MARLÆ, de Innocentibus. Capella S. Richarii, in qua quiescebat totum ejus corpus, cum aliquibus sanctuariis B. Mariæ Virginis. Capella S. Joannis Baptistæ, in qua erant ossa B. Zachariæ ejus patris. Capella S. Petri, in qua erant ossa BB. Petri et Pauli, et S. Clementis : et nunc dicitur CAPSA SANCTÆ PRIMÆ. Capella S. Stephani, in qua erant ossa S. Simeonis prophetæ. Capella S. Quintini, in qua erant ossa SS. Crispini et Crispiniani sociorum Suessionensium. Capella sanctæ Crucis, in qua erat de sancta Cruce. Capella S. Dionysii in qua erant reliquiæ SS. Rus-

Februarii T. III.

tici (*MS. habebat* Justi) et Eleutherii sociorum ejus. D
Capella S. Mauricii, in qua erant reliquiæ ejus et suorum sociorum in agone certaminis. Capella S. Laurentii, in qua erant reliquiæ ejus et SS. Sebastiani et Valerii. Capella S. Martini, in qua erant reliquiæ ejus, et SS. Remigii, Vedasti, Walerici, Lupi, Servatii, Germani. Et hæc omnia pridie Kalend. Januarii.

46 Item eadem die in ecclesia B. Benedicti consecratæ sunt Capellæ quæ sequuntur. Capella S. Benedicti ad majus altare, in qua quiescebant ejus ossa, et SS. Antonii et Columbani. *Atque illa sunt, quæ infra in Vita cap. 2 num. 12 Not. d monemus, in nostro exemplari desiderari, folio avulso. Sequuntur enim quæ ibidem num. 13 extant* : Et altare S. Hieronymi etc. Quod autem hic num. 45 dicitur fuisse in altari seu capella S. Petri, in ecclesia Salvatoris, Capsa Sanctæ Primæ; id Joannes Capella, in XXXIII Abbate Hugone de Chenincourt, qui temporibus S. Ludovici Regis vixit, ita explicat : Iste Hugo de Chenincourt visitavit feretrum, quod dicimus SANCTÆ PRIMÆ, id est, primitivæ foundationis Ecclesiæ militantis, quia in eodem requiescunt quamplurima corpora Sanctorum, Petri, Pauli, Joannis Baptistæ, et aliorum Confessorum et sanctarum Virginum.

E 47 Enumerat infra ipsemet S. Angilbertus, quas undique corraserit reliquias Sanctorum : quarum et indicem ex Centulensibus monumentis textit Joannes Capella, qui et ista subnectit, ab Sancto quoque Angilberto ex parte indicata : Omnes istas reliquias incapsari fecit (*S. Angilbertus*) in tredecim capsis aureis, et argenteis, gemmis pretiosis adornatis. Imposuit prædictas capsas super unum altare argenteum, dedicatum in honore B. Mariæ Virginis. Et in qualibet prædictarum trium ecclesiarum construxit unum pulpitrum marmoreum, decoratum et figuratum varietatibus. In prima ecclesia ædificavit tria campanilia, et in quolibet posuit xv campanas : in secunda ecclesia unum campanile et xv campanas : et in tertia ecclesia totidem. Et quamplurima ornamenta ærea aureata, expressa et declarata in Chronica papyrea.

48 Dum autem allatas aliunde reliquias ita exornat Angilbertus, multo etiam majorem domesticis splendorem addidit, eorum, inquam, Sanctorum, qui Centulæ et vixerant et humati erant, S. Richarii, Sanctorumque Caidoci et Adriani; ut cap. 3 num. 19 et 20 narratur. De S. Richario idem hisce verbis testatur Joannes Capella : Carolus Magnus Imperator et Rex, et dictus Angilbertus Abbas, in propriis personis studuerunt translatare corpus S. Richarii a tumulo terreo in feretro seu capsâ aurea lapidibusque pretiosis adornata. Et ipsum corpus S. Richarii incorruptum, quod jacuerat et quieverat CLX annis in sepulchro, honorifice et cum magna devotione elevaverunt, ex licentia Adriani tunc Papæ. Versus, qui cap. 3 num. 19 dicuntur a S. Angilberto compositi, et tumulo S. Richarii inscripti, dividit idem Capella in 4 tetrastica et distichon unum, hoc modo : In sepulchro, ut ait, erant versus sequentes : Aurea cœlestem etc. Circa dextram partem : Posthabito mundi etc. In cacumine arcæ et suprema parte : Hic vitam functis etc. Circa sinistram partem : Huic Carolus Princeps etc. Ac demum circa pedes : Ipsius ut meritis capiat etc.

49 De Vita ejusdem S. Richarii ab Alcuino Flaccô expolita, quod breviter indicatur num. 18, ita ipsemet scribit ad Carolum Alcuinus : Domino semper venerabili semperque desiderabili, piissimo sanctæ Ecclesiæ tutori, gratia Dei semper Augusto Carolo, vestræ salutis perpesamicus Albinus. Rememorante vestræ Excellentiæ pietate, in loco sancto et merito venerabili Centula, cum et ego vestræ gloriæ servus, vestræ pietatis vestigia ibidem prosecutus aliquantisper commorarer, oraverat meam parvitatem vir

AUCTORE J. B.

(de quibus etiam alibi)

E

in 13 capsas impositis,

campanis 75.

S. Richarii corpus post annos 160 incorruptum elevat, inque capsâ argentea ponit, F

cum inscriptione :

ejus Vitam curat per Alcuinum expoliri,

AUCTORE J. B.

A magnus in Christo, Dominus et venerabilis Abbas Angilbertus, quo in laudem Conditoris, qui mirabilis semper apparet in electis suis, quemdam libellum stylo simplici digestum de vita sanctissimi ac vere magnifici Confessoris Richarii cultius annotarem. Dumque exauditis continuo precibus ejus, quæ ipsi Divinæ majestati exaudibiles et caræ noscuntur, eundem mihi exhiberi libellum petissem, non parum miratus sum, cur tanti nominis Confessor, quem tantarum virtutum operatorem esse constabat, quemque prisca fama miraculorum patratiōe post ipsos Apostolos nulli ferebat secundum, tam modico gestorum volumine potiretur. Idque mihi stupescienti innotuit jam dictus memorabilis vir Angilbertus, ac spirituales fratres ejusdem sancti loci, haberi apud se, quin etiam apud diversas Ecclesias, codicem alium grandioris quantitatis, in quo scilicet illa miracula legebantur, quibus non immerito sanctum Christi Confessorem omnis Gallia attollebat : cujus simplex et minus polita locutio quia Fratribus ad incitandum in populo apertior videbatur, sufficere sibi eandem descriptionem consenserunt. Dumque in his, quæ rogabant, prænotandis jamjamque animos applicarem, repente vestræ pietatis nuntio sum conventus, uti ea quæ tractabam sic annotarem, sicut revera vestræ sapientiæ auribus inferenda. Hinc ergo vocato notario, ac fixo præ oculis jam dicto libello, ea quæ referre videbatur de conversione, de moribus... dictatu admodum compendioso, titulo Vitæ beatissimi Richarii almi Patris aptavimus.

* an imitandum?

probendam a Carolo Magno :

B

ANIMADV. PAP. 8

renovat tumulos SS. Caidoci et Adriani, addita epigrapha.

50 Sanctorum quoque Caidoci et Adriani, a quibus est S. Richarius conversus, renovavit ornavitque tumulos, addito singulis octasticho. De S. Caidoco agitur in Vita num. 20. Joannes Capella scripta illa fuisse tradit a dextris et sinistris utriusque. De S. Adriano ista habet : Circumcirca feretrum S. Adriani descripsit (S. Angilbertus) versus sequentes :

Corpore terrenus qui cernitur atque sepultus,
Gaudia pro meritis cœlica lætus habet.
Iste fuit Franco Caidoco consociatus,
Quem sibi concessum Centula gaudet ovans.
Hic virtute valens despexit prospera mundi,
Et modo viventi gloria magna patet.
Quique Deo placuit, cœlorum regna petivit :
Nunc Angilberti carmine fulget. Amen.

Hæc ibi. Sed quid sibi vult versu 3 Franco? Non certe S. Caidocum Francum vult fuisse, quem in Scotia genitum asserit. Joannes Capella ambos natos de Ibernia in partibus occidentalibus scribit. Nomen est forte S. Adriani : nam idem Capella, aut potius amanuensis, nunc Territorium, nunc Fucorium, appellat; alterutrum vitiose, ac forte utrumque : alibi Fricorium. Inscripti ambo Martyrologio Anglicano Wilsoni et generali catalogo SS. Ferrarii ad 1 Aprilis, sed utrobique Sadoc est pro Caidoco. Colganus maluit ad xxxi Martii referre, absque ullius tamen, ut fatetur, scriptoris auctoritate, cum Caidocum antea xxiv Januarii dedisset.

§. VI. S. Angilbertus an Archicapellanus Palatii? ejus mors, sepultura.

Sensim ad obitum S. Angilberti accedimus. Triennio ante quam et vita decederet, adhibitus est ab Imperatore, ut testis esset ejus testamenti, ac deinde illud observari curaret. Ita Eginhardus in Vita Caroli Magni, xxviii Januarii, cap. 10 num. 38. Divisionem thesaurorum et pecuniæ ac vestium, aliæque suppellectilis, coram amicis et ministris suis, annis tribus antequam decederet, fecit, contestans eos, ut post obitum suum a se facta distributio, per illorum suffragium rata permaneret. Ut deinde num. 39 dicitur, Descriptio atque divisio illa. facta est a gloriosis-

Caroli Magni testamenti executor lectus

an. 811.

simo atque piissimo Domino Karolo Imperatore Augusto, anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi mcccxi, anno vero regni ejus in Francia xliii, et in Italia xxxvi, Imperii autem xi, Indictione iv. Demum num. 44. Hanc constitutionem atque ordinationem coram Episcopis, Abbatibus, Comitibusque, qui tunc præsentibus esse potuerunt, quorum hic nomina scripta sunt, fecit atque constituit. Episcopi Hildebaldus, Richulfus, Arn, Wolfarius, Bernoidus, Laidradus, Joannes, Theodulphus, Jesse, Hetto, Waltgaudus. Abbates, Fridogisus, Adalongus, Engilbertus, Irmino. Comites, Walah, Meginherius etc.

cum aliis viris illustribus :

52 Hinc alia oritur quæstio, fueritne vere Angilbertus Archicapellanus, sive Summus sacri palatii Capellanus, aut Apocrisiarius? Hincmarus in opusculo ad Proceres regni cap. 19 ita id officium exponit : Apocrisiarius, qui vocatur apud nos Capellanus, vel palatii custos, de omnibus negotiis Ecclesiasticis vel ministris Ecclesiæ, et Comes palatii de omnibus secularibus causis vel judiciis, suscipiendi curam instanter habebant : ut nec Ecclesiastici, nec seculares, prius Domnum Regem absque eorum consultu inquietare necesse haberent etc. Et cap. 16, Apocrisiarius, inquit, omnem Clerum palatii sub cura et dispositione sua regebat. Guilielmus Peyratus, ut xvii Februarii ad Vitam S. Fulradi dictum, tomum integrum de Capella Regum Christianissimorum ejusque administris edidit. Angilbertum Archicapellanium, sive Apocrisiarum fuisse, pronuntiant idem Peyratus, Paulus Petavius, Sammarthani. Citant Chronicon Centulense, sive quam damus S. Angilberti Vitam, cujus auctorem faciunt Hariulphum, ut infra dicemus. Et in ea quidem dicitur Primas Capellanorum, quod idem est ac Summus Capellanus. Verum ea Vita fere ccc post Angilberti obitum annis scripta videtur, ut infra ostendemus. Citant et S. Adrianum Papam, qui in epistola cap. 1 num. 3, et cap. 3 num. 22 a nobis citata eum ministrum Capellæ vocat : quod de omnibus dici Capellanis poterat. Neque vel Carolus vel Alcuinus, cum eum Adriano aut Leoni commendant, illa unquam nomina Archicapellani aut Apocrisiarii usurpant. Hincmarus quoque in opusculo antea citato, minime inter Caroli Magni Archicapellanos Angilbertum numerat. Ita enim cap. 15 scribit : Tempore Pipini et Caroli hoc ministerium consensu Episcoporum per Fulradum Presbyterum, tempore etiam Caroli per Engilramnum et Hildiboldum Episcopos, tempore denique Hludovici per Hilduinum Presbyterum, et post eum per Fulconem item Presbyterum, deinde per Drogonem Episcopum, exstitit hoc ministerium executum.

an ejus Archicapellanus fuerit?

E asserunt quidam,

non cœvi.

Alii tunc id munus gesserunt,

S. Fulradus, F

Angilramnus Ep. Met. Hildebaldus Ep. Col.

usque post ejus mortem.

53 Quod ait Hincmarus, consensu Episcoporum legisolare Archicapellanium, confirmatur id Canone 53 Concilii Francofordiensis, celebrati anno mcccxiv, qui Canon ita habet : Dixit etiam Dominus Rex in eadem Synodo, se a Sede Apostolica, id est, ab Hadriano Pontifice, licentiam habuisse, ut Angilramnum Episcopum in suo palatio assidue haberet propter utilitates Ecclesiasticas. Deprecatus est eandem synodum, ut eo modo, sicut Angilramnum habuerat, ita etiam Hildebaldum Episcopum habere debuisset; quia et de eodem, sicut et de Angilramno, Apostolicam licentiam habeat. Omnis synodus consensit, et placuit eis eum in palatio esse debere propter utilitates Ecclesiasticas. Declaratus est igitur tunc Hildebaldus, sive Hildebaldus, Archicapellanus palatii : quod munus gessit usque ad tempora Ludovici Pii. Patet ex Ludovici Vita ab auctore incerto scripta, ubi ad annum Christi mcccxvi, qui erat Ludovici tertius, narrato Leoni III Papæ obitu, qui contigit eo anno, vicesimo primo Episcopatus sui, viii Kal. Junii, successorem ejus Stephanum venisse ait in Gallias : Cui etiam, inquit, obviam Hildebaldum Archicapellanium sacri palatii, Theodulphum Episcopum Aurelianensem, Johannem

A Johannem Arelatensem, aliorumque ministrorum, Ecclesiæ copiam, procedere jussit, infulis indutos sacerdotalibus.

54 Quando ergo tandem Archicapellanus fuit S. Angilbertus? Sub Pipino ac deinde Carolo fuit Fulradus, ut xvii Februarii ad ejus Vitam dictum est. Ei successus est Angilramnus, sive Ingelramnus, Metensis Episcopus, vel mortuo, vel ob senium missionem petenti. Angilramno mortuo lectus est ad id munus Hildeboldus. Ex verbis Canonis citati, Angilramnum habuerat, colligere est, eum tunc mortuum fuisse, cum alii velint diu post annum 1000 adhuc superstitem fuisse. Nam si vel eum Imperator eo munere abdicabat, ad id fortassis consensum quoque Episcoporum et Pontificis flagitasset, aut certe causam dedisset facti sui. Hildeboldus adhuc post S. Angilberti mortem in eadem erat dignitate. Angilbertus ergo ab Hariulpho Primas Capellanorum est appellatus, vel quia quem Ministrum Capellæ fuisse legerat, neutiquam unum ex minoribus Capellanis fuisse credidit, tanta nobilitate, scientia, pietate, atque apud Regem et Pontifices auctoritate; vel quia inter ceteros Capellanos eximius fuerat, ideo Primatem eorum dixit, et si nullam in eos obtineret auctoritatem, quæ quo tempore ipse Abbas fuit, et ad illud munus gerendum idoneus, penes Ingelramnum et Hildeboldum erat.

55 Mortuus est tandem Angilbertus xviii Februarii, anno 1000xv, diebus post Caroli Magni obitum xxii. Sanmarthani scribunt, anno 1000xvii aut biennio prius: imo integro triennio. Non tamen, ut in Vita num. 21 habetur Indictione vi, sed vii. Sepultus est ante portam majoris ecclesiæ, ubi requievit xxviii annis.

56 Luculentius mortem illius ac sepulturam commemorat Joannes Capella, his verbis: Viginti duobus diebus elapsis post mortem dicti Caroli Magni, anno 1000xv xii Kal. Martii S. Angilbertus migravit a seculo, et, ut Chronica foliis 44 et 45 præclare narrat illis xxii diebus durantibus, die et nocte semper et continue existens in orationibus de nece et morte Domini sui, plorans et jejunans, humiliter sacramenta Ecclesiastica et necessaria requirens et suscipiens, omnibus suis Fratribus in signum humilitatis et paupertatis sepulturam Ecclesiasticam ante portam magnæ ecclesiæ requisivit, ut per omnes intrantes pedibus conculcaretur.

57 Et ibidem requievit ejus sanctissimum corpus xxviii annis: et super ejus tumulum discipuli ejus inscripserunt, et in epitaphium composuerunt versus sequentes:

C Extulit egregie quem mundo gratia vitæ,
Angilbertus in hoc membra locat tumulo.
Usque viam Domini tenuit quo corpore vixit,
Et modo cœlesti spiritus arce nitet.
Promeruit cœlum, pietatis jura tenendo,
Et templum Sancti Richarii renovans.
Quidquid amat Dominus, cum toto corde relegit,
Pauperibus largus, debilibus medicus,
Contulit Ecclesiæ multum famulando decorem,
Et famulis Christi se dedit in famulum.
Ecclesiæ regimen coluit virtutis amore:
Pro quibus æternum lætus habet bravium.
Martii bis senis successit morte Kalendis,
Et Domino flatum reddidit, astra petens.

REX Regum Angilberto da Pater atque pius REX,
LEX Legum vitam æternam illi da, quia tu LEX:
LUX lucem semper concede illi, quia tu LUX:
PAX pacem illi perpetuam dona, quia tu PAX.

§ VII. S. Angilberti translatio prima an. 1000xlii. secunda seculo xi. Vita. Anniversaria celebritas.

T Translatum deinde in honorificentiore locum S. Angilberti corpus a Riboldone Abbate, qui tertius ab eo

Centulam rexit. Translatio autem ea contigit eo anno quo Feciales, seu Missi, trium fratrum, Lotharii Imp. Ludovici et Caroli, de pace inter eos sancienda egerunt Confluentiæ in basilica S. Castoris, ut scribit Nithardus lib. 4. Is autem 1000xlii Christi annus fuit, ut ex vetustis Francorum annalibus patet. Nam Fuldenses qui vocantur, aiunt eo anno eclipsim Lunæ factam iii Kal. April. v feria ante Pascha. quæ perperam in editionibus Freheri et Chesnæi facta dicitur in Kal. April. v feria, nam Kalendæ Aprilis eo anno inciderunt in Sabbatum sanctum. Et diserte habet Chronicon Fontanellense: Anno Dominicæ incarnationis 1000xlii Ind. v... tertio Kalendas Aprilis ipso die Cœnæ Domini, antequam aurora finem daret, Luna defectionem passa est. Et plures habet consentientes in eum annum characteres. Sed legerunt illi in Kal. pro iii Kal.

59 De ipsa translatione ita scribit idem Nithardus lib. 4 sub finem: Et hoc fieri posse in Nonis Novembris visum est: usquequo pacis termino constituto discedunt. Qua quidem die terræmotus magnus per omnem pene hanc Galliam factus est. Eademque die Angilbertus vir memorabilis Centulo translatus, et anno post decessum ejus xxviii (in margine appositum erat xxviii) corpore absque aromatibus indissoluto repertus est. Fuit hic vir ortus eo in tempore haud ignotæ familiæ. Madhelgaudus autem, Richardus et hic, ex una progenie fuere, et apud Magnum Karolum merito magni habebantur. Qui ex ejusdem magni Regis filia, nomine Berchta, Harnidum fratrem meum et me Nithardum genuit. Centulo opus mirificum in honore omnipotentis Dei Sanctique Ricarii construxit: familiam sibi commissam mirifice rexit. Hinc vita cum omni felicitate defuncta, Centulo in pace quievit. His paucis de origine mea delibatis, ad historiæ seriem redire libet. Ista Nithardus.

60 Translationem eam curavit Riboldus, sive Riboldo, decimus Abbas Centulensis. De ea Joannes Capella: Illis xxviii annis elapsis, Fratres et religiosi hujus cœnobii, consilio habito a prudentibus viris, et maxime a Radberto Abbate Corbeiensi, deportatum est ejus sanctissimum corpus et sepultum in capsula plumbea in ostio seu porta Chori majoris ecclesiæ. Colitur S. Paschasius Radbertus eodem quo S. Richarius die, xxvi Aprilis, ut idem testatur Capella. Idem Capella postea agens de Riboldo Abbate, Iste Riboldus, inquit, transtulit corpus S. Angilberti a loco ubi jacuerat xxviii annis, scilicet ante portam majoris ecclesiæ, ad alium locum, scilicet in porta Chori, ac paullo post: Iste Riboldus super cryptam aut tumulum S. Angilberti fecit describere versus sequentes:

Hoc recubat busto memorabilis Angilbertus,
Almificans hujus spiritus astra colit.
Bissenis obiit mensis Martii ipse Kalendis:
Construxit templum quod retinet tumulum.
Et fuit Augusti Caroli sub tempore Magni,
Dogmatibus clarus, Principibus socius.
Ante fores templi qui jussit se tumulari,
Riboldo huc Abbas transtulit ac posuit.
Post annos obitus bis denos ejus et octo
Corpore con... tus integer insolito est.

61 Sæpius deinde populatione hostili, atque aliis casibus labefactata eversaue Centula est: restaurata dein illa quidem, sed non ea amplitudine ac splendore, quo eam exornarat Angilbertus. De Engelardo xxi Abbate, qui Hugonis Capeti Regis temporibus vixit, ista habet Joannes Capella: Dictus Ingelardus juvenis et Diaconus licet Abbas, cœpit reedificare ecclesiam istam, non tanti ambitus quanti fuerat, sed restringendo eo modo, quo est in quantitate de præsentis: quod placuit omnibus, et maxime Hugoni Capet Regi.

D AUCTORE J. B.

Translatio an. 842

5 Novemb. corpore in dissoluto reperto, E

curante Riboldo Ab. suadente S. Paschasio Radberto,

F addita epigraphæ.

vastata et reedificata ecclesia,

A 62 *Interea et ipsum S. Angilberti sepulchrum sensim obtritum oblivione, S. Gervinus i Abbas XXIII, qui S. Leoni IX sanguine erat ac familiaritate virtutumque æmulatione conjunctus, illud seculo Christi undecimo invenit, et reliquiis honorem, ut merebantur, habuit, quem Deus amplificavit, multis ad eas factis prodigiis. Ut ea sit gesta res, enarrat sæpius citatus Capella in hunc modum : Iste Gervinus translavit corpora sancta SS. Caidoci et Fricorii, seu Adriani, Confessorum et S. Angilberti : quia in quadam Ecclesia, nominata Gorze, in Lotharingia, dictus Gervinus reppererat gesta S. Angilberti; et in scriptis viderat, quod causa magnæ humilitatis sepulturam elegerat in porta aut introitu ecclesiæ; et sciebat ipsum motum a primo loco; fodere et inquirere fecit in introitu Chori hujus cœnobii. Et fodiendo et inquirendo repperit corpus Domini Nithardi XII Abbatis, et filii dicti Angilberti, sepulti in sepulchro * nemoreo cum sale : et plane apparebat de vulnere et plaga in capite, quod receperat in bello contra Danos, quo migraverat a seculo. Et hoc viso reponi fecit, et in loco antiquo versus Occidentem fodere fecit. Et ministri fodiendo sarculis reppererunt super pavimentum quatuor monosyllaba, Rex, Lex, Lux, Pax. Et illa nomina erant prima et ultima sui primi epitaphii : et hoc ex consilio cujusdam antiqui religiosi, nomine Tendelvaldi, reppererunt absque mora sanctissimum corpus : ex cujus sepulchri apertione omnis suavissimus odor, non solum præsentibus, sed in omni ambitu loci sparsus. Inveneruntque omnia ossa in massa et confusione posita, et involuta in pallio serico viridis coloris, non putrefacta, sed recondita et translata per Dominum Riboldum, x Abbatem, de loco ad locum. Et ex illa investigatione fuit certus dictus Gervinus. Unde instituit secundam translationem solennizari dicti S. Angilberti, quia per ipsum Abbatem præ timore inimicorum, Saracenorum et paganorum, fuerat ibidem repositum. Et quia dictus Riboldus in sepulchro plumbeo posuerat schedulam, in qua continebatur quod ibidem quiescebat corpus S. Angilberti. Et in instanti elevavit corpora SS. Caidoci et Adriani, et ea imposuit in capsâ seu feretro argenteo, lapidibus pretiosis ornato.*

C 63 *Quam S. Gervinus in cœnobio Gorsienſi reperisse S. Angilberti Vitam dicitur, ea an uspiam extet haud scio. Illa certe, quam nunc damus, cum ipsius S. Gervini meminerit, sub eomet aut ejus successore composita est. Ejus auctorem Paulus Petavius et Peyratus, Hariulfum Centulensem monachum vocant, opusque ipsum citant nunc Vitam S. Angilberti, nunc libros de reb. gest. Eccl. Centulen. et capita nonnumquam exprimit Peyratus. Eam nos descripsimus ex codice Centulensi, quem nobiscum communicarat D. Joannes a S. Martino monachus Congregationis Foliensis, Petri Loveti IC. Bellovacensis germanus. Sed avulsa erant aliquot folia, ut proinde mutila sit Vita : neque uno styli tenore deducta, sed nunc quædam ipsius scriptoris, alia S. Angilberti verbis referuntur.*

64 *Alium indidem nacti sumus librum hoc exordio : Chronica abbreviata super gestis et factis Dominorum et Sanctorum Abbatum hujus sacri cœnobii et sacratissimæ ecclesiæ Patroni nostri S. Richarii, Ambianensis diœcesis, ordinis S. Benedicti; edita, compilata, et extracta, ex consensu, voluntate deliberata, mandato et jussu Reverendi in Christo Patris ac Domini D. Eustachii, Divina permissione ejusdem Ecclesiæ et cœnobii Abbatis, anno Domini MCCCXCII, mense Maii, per me Joannem de Capella Presbyterum humillimum, in artibus Magistrum, Curatum de Homiert, Capellanum S. Benedicti, Notariumque Apostolicum, oriundum de dicto loco, e diversis libris, codicibus, instrumentis publicis,*

litteris, chartis, et aliis monumenticis etc. Quo nos D commentario jam sæpius usi sumus.

65 *Citat Peyratus lib. 1 cap. 30 Anscherum Abbatem Centulensem MS. lib. de miraculis S. Angilberti ad Radulphum Remorum Archiepiscopum. Ea sunt, opinor, miracula, quæ Vitæ subnectemus ex eodem Centulensi codice. Non eundem esse Vitæ S. Angilberti et miraculorum scriptorem colligere est ex iis quæ num. 1 habet : Dignum est paucis perstringere, quis, quantusve in vita mortali fuerit. Eadem miracula a Joanne de Capella jam citato narrantur.*

66 *Hisce alius commentariolus subnectitur, ex ipsiusmet S. Angilberti scriptis, de Sanctorum reliquiis, earumque thecis, de vasis sacris alioque ornatu ecclesiæ Centulensis, et ritu psalmodiæ perennis, qualis fere in Græcia fuit Acæmetorum, et aliorum quorundam in Gallia monasteriorum; quem ritum instituit ordinavitque S. Angilbertus.*

67 *Demum explicatur, quot illius ævo Centulam inhabitarent oppidum, quid monasterio penderent. Quæ Henricum S. Angilberti successorem, jubente Ludovico Pio Imp. in tabulas retulisse tradit Joannes Capella, et post eum Ignatius Josephus a Jesu Maria.*

68 *Habemus MS. Martyrologium ex Nobiliacensi cœnobio, sive S. Vedasti, in urbe Atrebatensi, quod olim monasterii Centulensis, sive S. Richarii fuit, uti recentiore manu adscriptum est. Titulus est : Martyrologium secundum Bedam per anni circulum. Est tamen, ut alibi indicavimus, luculente interpolatum. In eo ad XII Kal. Martii ista habentur : Cœnobio Centula, depositio S. Angilberti Abbatis, qui septimus post B. Richarium Centulense monasterium feliciter rexit : cujus corpus cum XXVIII annis esset sepultum, incorruptum repertum est. Brevius de eo Hugo Menardus in Martyrol. Benedictino : Centulæ monasterio S. Angilberti Abbatis, generi quondam Caroli Magni. Idem lib. 2 Observat. fusius ejus vitam pertexit. Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano celebrat eum quoque hoc elogio : Centulæ monasterio in Ambianensi præsulatu, S. Angilberti Abbatis, generi quondam Caroli Magni, qui spreta mundi gloria, calcatisque deliciis, Christi jugo corpus suum servire coegit, admirandisque virtutibus et doctrinis micans, post longa pietatis exercitia, sancto fine quievit.*

69 *Idem Saussaius in Supplemento Martyrologii eodem die Translationem S. Angilberti consignat, his verbis : In monasterio Centulæ Ambianensis diœcesis, translatio S. Angilberti cœnobiarchæ, quondam generi Caroli Magni. Qui laudem perennem Deo, in ecclesia sui monasterii, titulo Sancti Salvatoris a se consecrati, instituit : magnisque editis Christo prorsus deditæ mentis significationibus, conspicuus Evangelicæ perfectionis meritis, Angelicos in Choros susceptus est. Prima Translatio anno MCCCXLII, facta est, die v Novembris, quæ Dominica erat, littera Dominicali A, ut antea ostensum. Et solent ejusmodi celebritates fere Dominicis peragi, ut liberius affluere populo liceat. Quo anno secunda Translatio sub Gervino Abbate contigerit, nusquam adhuc legimus.*

VITA

auctore, ut dicitur, Hariulpho monacho.
ex MSS. Centulensibus.

CAPUT I.

S. Angilberti officia Palatina, connubium, bella, vita monastica.

Anno Dominicæ Incarnationis septingentesimo quinquagesimo quarto, cum a Pippinus filius Caroli cognomento Martelli, cum duobus filiis Carolo et Carolomanno, Francorum populis sceptro regio præ-

Miracula ab Anscherio Ab. scripta post an. 1110.

S. Angilberti commentarius de reliquiis etc.

Centulæ proventus.

E S. Angilberti nomen in Martyrologiis, 18 Febr.

Translationis anniversaria memoria eodem die : F

a

Angilbertus nobilis, carus Pipino R. et filiis,
doctus,
pie vivit.
b
Carolo Magno gratissimus,
c
ejus Archicappellanus d. et Silentiaris,
factus postea Sacerdos
destinatus Archiepiscopus:
e
amatur a filia Regis:
f
eam ducit uxorem,

A sideret, vir inclytus Angilbertus generis nobilitate illustris, animique industria ac probitate nulli secundus, palatinis atque regalibus negotiis implicatus degebat : et splendore suæ indolis eorundem Regum animos in tantum sui amorem accenderat, ut tamquam filium, vel fratrem carissimum vehementissime eum diligenter. Erat enim totius affabilitatis et cautissimæ jocunditatis efficacia cumulatus, et ultra ætatem tot studiis honestatis decoratus, statura quoque elegantior, et vultu venustissimus, ut mirum in modum omnibus, qui eum videre vel audire poterant, veniret in amorem : et Dei gratia, quæ sibi in illo gratum cubile collocaverat, omnibus illum commendabilem exhiberet. Liberalibus quoque studiis ad unguem informatus, et donis gratiarum abundanter fœcundatus, consilio parentum, amicorumque instinctu, etiam Principum, a quibus quammaxime diligebatur, tonsuram clericatus accipit : et titulo sacrae religionis insignitus, magnum lumen piæ conversationis ministrabat Palatinis.

2 Pippinus interea annis *b* duodecim regni fastigio sublimatus, diem clausit extremum : et regni hæredes post se reliquit Carolum et Carolomanum fratres : ex quibus Carolomannus paucis post obitum patris supervixit annis. Sicque totius regni monarchiam Carolus Magnus recepit, qui ideo Magnus vocatus est, quia sapientia et viribus ac alacritate magnanimus, bellorum quoque diuturna tolerantia ac experientia magnificus fuit. Hic igitur Rex Angilberto amantissimus per omnia mansit, tam pro insigni nobilitate, quam etiam pro morum honestissima probitate. Nam omnes de ejus prosapia viri clarissimi, et Francorum Regibus familiares semper habitus sunt, et clari ; avi ejus et proavi aut in dignitatibus primi, aut dignitatum *c* magnalibus affines fuerunt et propinqui. Præfatus ergo Rex Carolus in tantam amicitiam eum tenuit, ut quocumque iret vel rediret, Domnum Angilbertum semper secum haberet, ob expertam scilicet in eo prudentiam, et tantam ad omnia fidelitatem. Et hæc tanta dilectio ad hoc processit, ut eum secretorum conscium et *d* Primatem Capellanorum faceret : sibi quoque eundem Silentiarum statueret : ut, in quo compererat prudentiæ altitudinem, ejus consilio componeret totius regni utilitatem.

3 Dehinc supernis donis cum ætate crescentibus, sacerdotii gradum, superni instinctu amoris, et regali consilio, suscepit, ut videlicet cœlestibus officiis decoratus, magis ac magis propinquaret suscipiendis Pontificalibus infulis. Tractabat nempe Rex præfatus illum sublimare in arcem alicujus Metropolitanæ civitatis, utpote quem ubertim commendabat et generis claritas et magnæ scientiæ diffusa peritia.

4 Sed aliter accidit, quam Rex mortalis in sua cogitatione *e* caxavit. Nam Rex memoratus de Regina Hildegarda tres dudum filias genuerat, quarum sunt nomina Rutrudis, Berta et Gisla. Ex his una, videlicet Berta, avidissimo amore in clarissimum virum Angilbertum oculos iniecit, et quem in paterno amore super omnes mortales convaluisse noverat, eundem in sponsi titulum et amoris remedium totis affectibus prævenire præoptabat. Sed quia genitoris sensibus hæc per se intimare puellaris animus trepidabat, egit tamen opportune, importune, ut hæc suæ mentis passio patri Carolo veniret in notitiam. *f* Qui quidem moleste tulit hujusmodi votum in cara prole exortum ; sed veritus ne res in pejus procederet, considerans etiam Domini Angilberti ingeniam a proavis nobilitatem, detulit filia suæ voluntatem : et inito consilio cum Primoribus die statuto filiam accurate ac regali exornatam Domno Angilberto conjugem sociavit cunctis faventibus, qui adesse poterant. Sic Domnus Angilbertus a sacer-

dotii sanctimonio desciscens, Regis gener effectus est, et ex toto sociatus copulæ nuptiali, duos filios *g* Nitardum, et Arnidum procreavit.

Data est etiam illi maritimæ Franciæ magna pars in Ducatum, ut scilicet Regis gener honoris fastigio non careret.

5 Verum cum tantis honoribus functum mundus ex toto irretitum sibi vendicaret... *h* ac divinæ servituti quantocyus se subderet. Cujus vota Deus ex alto prospectans, haud petitioni ipsius defuit. Nam cum peracta oratione a tumultu *i* Sancti recedens ad loca castrorum, velociter exercitum sequeretur, facta sunt cœlitus fulgura et voces et tonitrua, et tanta vis imbrum, cum grandine terrificata, ut catervæ Danorum incredibili terrore concussæ solum vitæ refugium quæerent : et consensu raptim ratibus a finibus Francorum effugere summo desiderio anhelarent. Itaque victoria cœlestis effloruit, ut Francorum ne capillus quidem de capite perierit, Christo Domino auxilium ferente suo futuro militi Angilberto, auxilium etiam cœleste impetrante emerito probatoque Christi milite Richario. Danorum namque plurima multitudo mutua cæde et saltibus præcipitatis Deo vindice necata est.

6 Tunc Angilbertus peracta gratiarum actione ad sacrum corpus B. Richarii, eventum cœlestis victoriæ Regi denuntiavit Carolo. At ille coexultans et rerum novitate admodum stupefactus, nomen sanctum Domini frequenti voce benedixit. Hinc Angilbertus, memor votorum, regiam majestatem secretius alloquens, supplex exorat, ut ei facultatem largiatur, relictis seculi honoribus, Regi Christo militare, et emendationis vitæ semitam arripere, quo per dignos poenitentia fructus animæ damna valuisset reparare. His auditis Carolus, et ultra quam dici possit de tali voto poenitentia lætior factus, sine mora paruit, et dilectissimum virum talia postulantem hortatur quantocyus, ut quod ore voverat, jam rebus perficeret.

7 Sic nempe Angilbertus a Rege digrediens, Centulam revertitur, et contempto pomposæ dignitatis fastigio, primo omnium sponsam suam nobilissimam Bertam, sacro velamine consecratam, loco congruenti intra idem cœnobium Centulense composuit, sacris vigiliis, et devotis jejuniis, divinisque canticis cum multo fervore assidue insistentem. Quo peracto in cœtu monachorum Angilbertus solo prosternitur, et perfusus lacrymis exorat humiliter, ut sacra conversationis habitum accipere mereretur. Et quamvis multa illi reverentia a Fratribus hujus loci enixius impenderetur, tamen regulariter dilatus legitimeque probatus, veluti Regula exposcit, monachi indumentum et vere humilitatem in monasterio Centulano summa cum devotione suscepit.

8 Jam vero nullus mortalium enarrare prævalet, quanta austeritate suum deinceps corpusculum paverit, quas cruces, quæve tormenta suimet persequitur ingesserit. Jam non decorem vestium, non lectuli molliem, non cibi et potus suavitatem aut satietatem, sectatus est, non somno largius indulgit : sed toto mentis animo sibimet quasi iratus præteritos errores magis lacrymarum fontibus diluebat. Orationibus et psalmis noctis ac diei tempora præoccupans, lectionibus quoque crebris mentem reformans ad vigorem compunctionis, ut juxta Prophetæ dictum sacrificium Deo quotidie offerret, spiritum contritulum. Hæc et his similia, quæ referre longissimum est reverendus Heros perseveranter exequens, et seipsum Deo viventem, peccatis mortuum, cunctisque seculi vanitatibus mortificatum exhibens, meruit revocari in adoptionem filiorum, meruit effici vas idoneum in honorem, meruit audire unctione interiori : Dimissum est peccatum tuum. Quia adhibito officio

D AUCTORE HARI-
ULPHO EX MSS.

g
2 filios ex ea
suscepit : Du-
catu donatur :

h

i
vincit Danos
ope S. Richa-
rii, fulmini-
bus conterri-
tos :

E vult seculum
relinquere.

Rege assentien-
te :

uxorem con-
sentientem in
loco sancto sta-
tuit :

F admittitur ip-
se in mona-
chum :

in opera poeni-
tentia incumbit :

Psal. 80. 19

AUCTORE HARUL-
 IHO. EX MSS.
 2 Reg. 12 13

A officio stercoris, id est, jugi memoria præcedentis delicti, ficulnea hæc versa est in olivam fructiferam, quæ jam jamque plantaretur in domo Domini.

a Pipinus, cognomento Brevis, patre Carolo Martello an. 741 mortuo, regnum Francorum titulo Majoris-domus rexit cum Carolomanno fratre : et hoc vilam monasticam amplexo, solus. Anno 750 Rex inunctus a S. Bonifacio Episcopo Moguntino, Zachariæ Pontificis mandato, anno 754 a Stephano Papa, unaque filii Carolus et Carolomannus : obiit anno 768, regno in hosce filios duos diviso. — b A prima inauguratione vixit in regno Pipinus 18 annis, a secunda minimum 14. — c Peyratus lib. 1 cap. 30 pag. 187 citat hunc locum, sed omittit vocem magnalibus. — d Quatenus id verum sit, superius dictum. — e An taxavit scriptum, an caraxavit, vel charaxavit? — f Supra indicatum, suspecta hæc esse. — g Id, ut diximus, testator ipse Nithardus. — h Hic deerat folium in exemplari, quo usi sumus. — i Richarii nempe, de quo in prolegomenis.

CAPUT II.

S. Angilberti splendida ædificia. Miracula.

mortuo Sym-
 phoriano,

Symphorianus Abbas eo tempore præfatum cœnobium regulari tramite gubernabat : qui a suis antecessoribus traditam sibi cœlestis vitæ arctam et angustam semitam virili incessu fortiter incedebat : quique vitæ hujus stadium cautissime percurrens, pervenit ad bravium, et quievit in pace, functus stipendiis æternæ militiæ, et redimitus corona præmiorum.

eligitur Ab-
 bas,

b

B 10 Sed cum ille spiritualis excercitus monachorum diu stare non posset in prælio sine Duce ac Tribuno gratiarum, electione concordii denominatus ac electus est egregius vir Angilbertus, quem ad tale officium faciebat idoneum et generis dignitas et scientiæ ubertas et virtutum fertilitas. Et quoniam moris erat in locis b regalibus, ut nemo præficeretur absque regio nutu, diriguntur e clauastro Fratres boni testimonii, qui auribus regiis utrumque renuntient, et Abbatem mortuum, et Abbatem jam electum. Carolus autem hæc audiens, scilicet Fratrum unanimi consensu in Domnum Angilbertum, multo favore annuit tantæ electioni jussitque ut maturius perficeretur, quo Deo auctore loci utilitas augmentaretur.

Rege probante,

eumque ani-
 mante,

C

et sumptum
 ad restauratio-
 nem cœnobii
 petenti spon-
 dente :

11 Tunc pii filii magistrum ac sequacem pietatis sibi in Patrem ordinari faciunt : jamque ordinatum cum digno comitatu obtutibus regiis repræsentaverunt. Excipit illum Rex alacriter et jocunde, multaque affabilitate ac liberalitate usus circa illum, magnifice hortatus est, ut in assumpto sanctitatis proposito constanti stabilitate persisteret ; regni opes suumque consilium numquam illi defuturum : tantum Deo devotus militaret et commissum sibi gregem pabulo veritatis instanter satiare. At memorabilis Angilbertus ardorem suæ mentis regiæ pietati facunde intimavit, quoniam scilicet monasterium S. Richarii in Pontivo restaurare, et in ampliorem statum ædificiis, ornamentis, rebus quoque et moribus, Fratrumque copia interius et exterius reducere ambiebat. Ad hæc, inquit, facienda regalem pietatem profuturam flagito, ut si quæ Deo digna ex vestro auxilio perficere potero, vobis reputentur ad salutem animæ in æterno præmio. His peractis clementissimus Rex pie annuit, benigne favit, et omnia se facturum, quæ vir amantissimus postulabat, amicaliter promulgavit. Qualiter autem hæc omnia parata sint, ipsius sancti viri scriptis ad nos usque conservatis, melius ostenditur, quæ se habent in hunc modum :

statuit splen-
 didius reedi-
 ficare monas-
 terium :

c

12 Ego igitur Angilbertus præscriptus considerans ac diligentissima investigatione et mentis affectu pertractans, qualiter una cum consensu Fratrum meorum, et omnium fidelium sanctæ Ecclesiæ ceterorum et bonorum hominum, hunc sanctum locum mihi, licet indigno, ab omnipotente Deo, et excellentissimo Domino meo Carolo Serenissimo c Augusto ad gubernandum commissum, auxiliante Deo in me-

lius reædificare valuissem, secundum quod ratio permisit laborare curavimus. Quia igitur omnis plebs fidelium sanctissimam atque inseparabilem... d

13 e... nii et Columbani : et altare S. f Hieronymi, in quo reliquiæ ejus et Effreni et Equitii : et altare S. g Gregorii, in quo reliquiæ ejus, h Eusebii et Isidori, sub eadem die, id est, Calendas Januarii, ab eisdem Episcopis consecrata sunt.

14 Ecclesia autem B. MARIE in ejusdem Nativitatis die, id est, sexto Idus Septembris, a quatuor venerabilibus Episcopis, videlicet, i Georgio, Absalone, k Pleone et Geofrido, honore dignissimo fuit dedicata : in qua et sacrata sunt altaria tredecim, nominibus istis : Altare S. Mariæ, in quo reliquiæ ejus, et l SS. Felicitatis et Perpetuæ, Agathæ, Agnetis, Luciæ, Cæciliæ, Anastasiæ, Gertrudis et Petronillæ. Altare S. m Pauli, in quo reliquiæ ejus, et Barnabæ et Timothei. Altare n S. Thomæ, in quo reliquiæ ejus, et Ambrosii et Supplicii. Altare S. o Philippi, in quo reliquiæ ejus Silvestri et Leonis. Altare p S. Andreæ, in quo reliquiæ ejus, Gregorii et Alexandri. Altare q S. Jacobi in quo reliquiæ ejus, Xysti et Apollinaris. Altare r B. Joannis Evangelistæ, in quo reliquiæ ejus, et Lini et Cleti. Altare s S. Bartholomæi, in quo reliquiæ ejus, Ignatii et Polycarpi. Altare t S. Simonis, in quo reliquiæ ejus, Cosmæ et Damiani. Altare S. u Matthæi, in quo reliquiæ ejus, et Marci et Lucæ. Altare S. x Thadæi, in quo reliquiæ ejus, Nazarii et Vitalis. Altare y S. Jacobi fratris Domini, in quo reliquiæ ejus, Gervasii et Protasii. Altare S. z Matthiæ, in quo reliquiæ ejus, et Hilarii et Augustini.

15 Ipsa mœnia, quæ vocantur, turrita mole surgentia, tribus altariis consecrata sunt, videlicet, in porta occidentali altare S. Michaelis aa : in porta australi altare S. Gabrielis bb : quæ venerabilis Gilduardus Episcopus consecravit. In porta etenim septentrionali altare S. Raphaelis dedicavit religiosus Ambianorum Episcopus cc Jesse pridie Nonas Septembris. Cuncta totius monasterii altaria fuerunt triginta. Præter hoc altare sancti Salvatoris, et altare S. Richarii, et altare S. Mariæ ciboriis fabrefactis et aureis redimiculis ornata sunt, et his tribus altariis circa lectoria mirifice parata.

16 dd... reparandi similiter et ipsi usque ad definitum tempus. Sic ad mensam, sic ad lectos, sic ad omnia omni tempore exhibant, ut indeficiens psalmodia in ecclesia Salvatoris omni tempore permaneret.

17 Jam vero perfecta structura majoris basilicæ, cum in eadem marmoreæ columnæ ad ornatum templi erigerentur, una illarum decore ac magnitudine præstans, inter manus erigentium subito collapsa decidit et confracta est. Tum vero mœror et tristitia omnes invasit, ipsum quoque venerabilem Angilbertum Fratresque cunctos, intantum, ut illa die nulum amplius opus facerent. At memorabilis Abbas notissima sibi arma corripiciens, cibo potuque abstinuit, et indutus cilicio tota nocte illa pervigil jacuit in oratione. Media autem nocte Angelus Domini astitit cum luce mirabili, et accedens ad columnam, digito præpalavit fracturam ejus, moxque eam pristinae integritati ac decori restituit. Mane facto dum cœmentarii redissent, non solum integram columnam, sed etiam suæ basi impositam, rectissimeque stantem invenerunt, ac proinde laudis honorem omnipotenti Domino reddiderunt.

a Ignatius Josephus a Jesu Maria pag. 440 scribit Symphorianum sextum Abbatem Centulensem, fama sanctitatis celebrem fuisse, ac præcipua castitatis laude, ansamque dedisse S. Maudegisilo, sive Magdegisilo, ut Regulam S. Benedicti Centulæ amplecteretur. Arbitror. S. Angilberto scribere voluisse : cum ipsemet cap. 13 pag. 43 laudatur S. Richario adhæsisse Maudegisilum, centum annis ante Symphorianum. De eo agemus 30 Maii. — b Non nominatur tamen Centula inter ea monasteria, quæ Regi Francorum

D

d

e f

templum dedi-
 catum :

g h

i

k

aliud S. Mariæ,
 l
 et in eo alta-
 ria :

m

n

o

p

q

r

s

E

t

u

x

y

z

a a

b b

alia item alta-
 ria :

c c

quorundam
 peculiaris or-
 natus :

d d

assidua ibi
 psalmodia :

F

Columnam
 fractam

precando ob-
 tinet per Ange-
 lum reparari
 et erigi.

S. Maudegisil-
 lus.

corum

A corum vel militiam vel dona vel solas orationes debebant temporibus Ludovici Pii, quæ recensentur lo. 2 Francic. Chesnæi pag. 323. — c Hoc igitur scriptum post annum 800, quo exeunte Carolus est Augustus renuntiatus die Nativitatis Christi. Vix tamen dubium est, quin multo ante eam monasterii instauracionem molitus sit Angilbertus eodem juvante Carolo. — d Hic rursus folium deerat in exemplari, quo usi sumus. Ex antea dictis § 8, atque infra dicendis colligi potest, quid in eo scriptum fuerit. — e De S. Antonio egimus 17 Janu. agemus de S. Columbano 21 Novemb. — f Colitur S. Hieronymus 30 Sept. S. Ephrem 1 Feb. S. Equitius 11 Aug. Joannes Capella in Chronico S. Equitium omittit, proque S. Ephrem habet de S. Wifrano. — g De S. Gregorio agemus 12 Martii. — h Quinam hi sint Eusebius et Isidorus ex multis nominum eorundem, incertum. Eorum ossa hic fuisse ait Capella. — i Hic videtur Georgius sive Gregorius esse Episcopus Ambianensis, decessor Jesse, ut inde conjicere liceat, hanc dedicationem factam ante annum 800, quo Jesse adfuit coronationi Caroli Magni. — k Hic Noviomensis fuit, aliis Plea et Pileon dictus, ut habet Claudius Robertus. Oleon est Malbranco. — l Coluntur SS. Felicitas et Perpetua 7 Martii. Agatha 5 Feb. Agnes 21 Jan. Lucia 13 Dec. Cæcilia 22 Nov. Anastasia 25 Dec. Gertrudis 17 Martii. Petronilla 31 Martii. — m De eo agemus 30 Jan. de S. Barnaba 11 Jun. de S. Timotheo 34 Jan. egimus. — n Coluntur hi SS. Thomas 21 Dec. Ambrosius 7 Dec. Supplicius sive Sulpitius, Pius fortassis Brixianensis Ep. 17 Junii. — o Natus horum SS. Philippi 1 Martii, Silvestri 31 Dec. Leonis 1 Papæ 11 April. — p Colitur S. Andreas 30 Nov. S. Gregorius 11 Martii. S. Alexander Papa M. 3 Martii. — q S. Jacobus Major colitur 25 Jul. Xystus Ep. Remensis 1 Sept. Appollinaris iudem Ep. Remen. 23 Aug. — r S. Joannes Evangelista 27 Dec. Linus 23 Sept. Cletus 26 Apr. Joannes Capella habet: de suis vestimentis, Lini et Cleti. — s S. Bartholomæus 24 Aug. Ignatius 1 Feb. Polycarpus 26 Jun. — t S. Simon 28 Oct. Cosmas et Damianus 27 Sept. — u S. Matthæus 21 Sept. Marcus 25 Apr. Lucas 18 Octob. — x S. Judas Thadæus 28 Oct. Nazarii ac Vitales plures sunt. — y S. Jacobus Alphæi, qui est Frater Domini dictus, 1 Martii. SS. Gervasius et Probasius 19 Junii. — z S. Matthias 24 Febr. Hilarius Pictaven. 13 Jun. Augustinus 28 Aug. — aa Dedecatum 3 Kal. Decemb. — bb Dedecatum 8 Kal. Apr. versus porticum meridianam. Capel. — cc. Si supra num. 14 litt. 1 memoratus Georgius Ambianensis fuit, hoc S. Raphaelis altare non est eodem anno consecratum. — dd Deerat folium.

CAPUT III.

Acta et sepulchra SS. a S. Angilberto ornata. Ejus mors, translatio, inventio, miracula.

a
S. Angilbertus
curat vitam
S. Richarii li-
mari.

et hymnos de eo
fieri:

ornat ejus se-
pulchrum,

addit versus a
se scriptos

quibus miracu-
la ejus cele-
brat,

b
et corporis in-
corruptionem
post 160 an-
nos.

Sane a libellum de Vita S. Richarii sermone simpliciori digestum, evocato ad se Albino Magistro comptius atque lucidius componi et transcribi fecit, omissis illis miraculis, quæ Domini Confessor in diversis locis ac regionibus copiose patravit, de quibus seorsum codex magnus habebatur. Hymnos etiam tam nocturnos quam diurnos, et Antiphonas cum Responsoriis, sumpta materia de Vita ipsius, idem Albinus composuit. Tantum studium circa Dei cultum, et Sanctorum honorem, tantusque fervor inerat viro Dei Angilberto, ut quicquid dejectum invenisset, erigeret; quicquid neglectum, excoleret; quicquid ineptum, componeret.

19 Studuit præterea idem Christi famulus Angilbertus sacrum tumultum B. Richarii magnificentius exornare auro, et lapidibus pretiosis ambire, versibus quoque metris idem mausoleum auro scriptis illustravit, in quibus et suam breviter ostendit peritiam et ejusdem Sancti præclaram sanctitatem ac virtutem compendiose disseruit, ita dicens:

Aurea cœlestem thesaurum contegit urna,
Cultorem Domini nomine Richarium.
Stemmata præcelso, quem Centula protulit ista,
Quique loci Pastor floruit egregius.
Posthabito mundi, quo grandi fulsit, honore,
Amplas divitias sprexit, amore Dei.
Hic corpus proprium frangens certamine duro,
Vir pius et magnus semper in orbe fuit.
Hic vitam functis reparavit, lumina cæcis,
Leprosisque salus hoc refovente redit.
Plenus Apostolicis virtutibus atque loquelis,
Cœlestes tenuit semper in ore dapes.
Huic Carolus Princeps condignum mente benigna
Perficiens templum, condidit et tumultum.
Post b sexagenos et centum circiter annos,
Cum Domini servus integer extat adhuc.
Ipsius ut meritis capiat cœlestia regna,
Regnaque Francorum pace quietus agat.
20 Sancti quoque Confessoris et monachi Caydoci

sepulchrum, jam pene obrutum, et vetustate collapsum, summa devotione removit, et ornate composuit, aureisque litteris cum versibus decoravit, ita dicens:

Mole sub hac tegitur c Caydocus jure Sacerdos,
Scotia quem genuit, Gallica terra tegit.
Hic Domini Christi gaudens præcepta secutus,
Contempsit patrias d mente beatus opes.
Hinc sibi concrevit centeni copia fructus,
Et metit ætherei præmia larga soli.
Hinc Angilbertus fretus pietate magistra,
Et tumulto carmen condidit et tumultum.

Hæc sunt studia memorabilis Angilberti, quibus servorum Christi cineres humi quiescentes honorare contendebat: ut quorum membra pio amore amplectebatur in terris, eorum consortio potiretur in cœlis.

21 Obiit vero anno Domini octingentesimo quarto decimo, Indictione e sexta, duodecimo Kalendas Martii, omni pietate et sanctitate ornatus, et sepultus est ante portam majoris ecclesiæ, ubi requievit viginti octo annis.

22 Hæc et alia multa antiquitatis monumenta in diversis Chronicis atque Regum historiis de sæpe dicto venerabili Patre reperuntur, quibus nimirum ejus nobilitas sanctitasque satis admodum declaratur. Jacuit autem corpus ejus in præscripto loco annis quamplurimis, usque ad regimen f Domni Gervini Abbatis primi. Siquidem post supradictum g Ribonem quamplures præfuerunt huic cœnobio Abbates, quorum nomina ob rerum cognitionem huic opusculo annectimus. h Nithardus filius Domni Angilberti præfuit Abbas, et Comes. Ludovicus Abba i regiæ stirpis. Ruodulfus Abba et Comes, frater Judith Imperatricis. Helgaudus Abba et Comes. Guelfo Abba venerabilis. Carolomannus Abbas, filius Caroli Calvi ex Regina Irmentrude. k Herbertus Abbas. Hedevaldus Abbas. Girbertus Abbas. l Fulchericus Abbas. Ingilardus Abbas. m Angelrannus Abbas piæ memoriæ. Et ita Dominus Gervinus Abbas, qui venerabile corpus S. Angilberti multa investigatione quæsitum, et summa difficultate inventum, in lucem protulit, et prolatum eodem in loco, quo invenerat, recondidit. Sub eadem vero hora, qua de terra sunt levatæ corporis ejus exuviae, tantus odor suavitatis ipsam basilicam, omnesque loci officinas respersit, ac si balsamo cunctisque aromatibus omnia replerentur: terræ motus etiam magnus his in partibus eadem die factus est.

23 Iste est ergo nostræ quondam reparator et illustrator Ecclesiæ, qui dispersa colligere, confracta solidare, et dejecta erigere novit: qui ipsum diabolum in semetipso triumphans, victoriæ coronam promeruit: qui divitias largissimas cœlo condidit ore et manu, dum et verbo veritatis affluentia corda incredulorum irrigavit, eosque ab iniquitate revocans, dignos et cœli hæredes fore edocuit: et ingentia auri et argenti pondera, ad cultum Ecclesiæ, et ad usus pauperum, larga manu, sed corde largiori, prærogans, dignum se utrobique fecit, qui reciperetur in æterna tabernacula. Hic est Angilbertus, quem Centulensis concio post illud commune sidus, Patrem dico Richarium, specialis privilegio amoris digne complectitur. Quem suæ religionis auctorem, et totius pietatis renovatorem, eximique honoris provisorem, laude continua debet efferre. Quoniam titulum laudis, et originem religionis, lumenque sanctitatis, quæ beatissimus Pastor noster Richarius fœcunde nostris in locis disseminavit; iste vir memorabilis majori rerum solamine confortavit, majori Fratrum numero accumulavit. Nemo vero sentiat, quod nos hunc, quamvis pretiosi meriti sit, beato Patri æquemus Richario: quoniam licet ille plantaverit

D
UCTORE HARI-
ULPHO EX MSS.
sepulchrum S.
Caydoci ornat:

c

d

e

mortuus 18
Febr. 814
transfertur
842:

E

f

ierum sub S.
Gervino Ab.
seculo xi.

h

i

qui inter
utrumque Ab-
bates?

k

l

m

in S. Angilberti
inventione
odor cœlestis.

F

ipse Centulæ
reparator

et secundarius
Patronus

AUCTORE AN-
SCHERO EX MSS.
post S. Richa-
rium,

miraculis
illustratur

n

ad excitandum
aliorum piete-
tatem.

A plantaverit, iste rigaverit, Deus tamen per merita et orationes sanctissimi Richarii amplius incremen- tum dedit. Et si quid laudis, si quid gratiæ percipit Angilbertus, hoc totum superlative genuit et aluit Pater Richarius: in utroque autem Spiritus sanctus.

24 Hunc itaque laude dignum mentibus fidelium commendavit Christus Dominus, cum adveniente temporis plenitudine, prout in sua æternitate præciverat, his diebus signis miraculorum molem, qua humo tegitur, illustrat, et thesaurum misericordiæ suæ in illo aperit. Dum ad ejus tumbam diversos morbos languidorum ad sanitatem reducit. Lætandum est igitur nobis gaudio spirituali, Fratres carissimi, quod et talem nostri loci alumnum, imo patronum, nobis Pater misericordiarum dederit, et talia, quæ per illum facere disposuit, nostris temporibus et aspectibus clementer *n* inseravit. Ad hoc enim hæc ita fieri confidimus, ut ad lumen justitiæ, et viam veritatis sollicitè evigilemus, et Dei nostri nimiam caritatem oris et cordis devotione jugiter colaudemus, piisque studiis mirabilem Deum in Sanctis suis semper magnificemus, cui in Trinitate perfecta, incommutabili, individua, est omnis honor et gloria per infinita secula seculorum, Amen.

B a Deo actum supra. — b De ætate S. Richarii agemus 26 April. quo colitur. — c Peyratus Chaidocum vocat. — d Idem jure. — e Imo septima tunc erat Indictio. — f Is seculo 11 Abbas fuit tempore S. Leonis 9, qui creatus 12 Feb. 1049, obiit 19 April. 1054. — g Hic 10 Abbas fuit, transtulit prima vice corpus S. Angilberti, ut ante dictum. Quod hic addatur supradictum, augmentum est factam antea ejus mentionem: in his forte quæ in nostro exemplari deerant. Riboldo alibi appellatur. — h Apud eundem Ignatium Josephum post Ludovicum ponitur Nithardus, diciturque in conflictu adversus Danos vulnus in capite accepisse, ex quo dein mortuus. — i Caroli Calvi consobrinus, inquit Ignatius Josephus. — k Idem, pro hoc Herberto duos statuit, Gebertum, qui XVII Abbas fuerit; et Hobertum, qui XVIII. At Girbertum Hedevaldi successorem omittit. — l Hic eidem auctori est Fulgericus. — m Hic Ingerrannus. — n An reseravit, sive aperuit?

MIRACULA S. ANGILBERTI

auctore Anscheri Abb. ex MS. Centulensi.

Auxiliante Deo Salvatore nostro, relaturus opera divina ob meritum Beati nostri Angilberti ad ejus tumulum peracta, dignum est a paucis perstringere, quis quantusve in vita mortali fuerit: ut quicumque hæc legenda susceperit, hac notitiæ crepidine subnixus, securius quæ sequuntur percurrat. Fuit siquidem generis nobilitate præclarus, scientia artium liberalium doctissimus, ingenio acutissimus, Catholicæ fidei cultor et amator tenacissimus, morum honestate et fidelitatis constantia Principibus acceptissimus, cœlesti vero Regi fide ac devotione conjunctus intantum, ut nec rerum copia, nec divitiarum abundantia, nec formæ elegantia, nec regiæ prolis nuptialis copula, seu immensæ dignitatis largior potentia, eum a studio divini timoris propulsare potuerint; quin abdicatis mundanis honoribus cum suis illecebris, crucem Christi bajulandam in contubernio pauperum, id est, monachorum, pauper et ipse, tota virtute acciperet, et de virtute in virtutem ubertim proficiens, Pastor ovilis Dominici mereretur ordinari: ac demum post multum divini servitii sudorem, gaudium Domini sui feliciter intraret: ad cujus sepulchrum post annos migrationis ejus b ducentos nonaginta et septem hæc a Domino gesta sunt miracula.

2 In villa quæ vocatur Durcatum, homo senex, ab ineunte ætate cæcus, cœlitus admonitus ut iret ad sepulchrum Abbatis Angilberti, sanaturus, ivit: ubi precibus et votis fuis sepulchrum nimio crepitu resonare cœpit, et tam terrifico fragore concuti, ut nullus auderet accedere, vel propius stare. Sed cæcus, qui promissum lumen expectabat, non territus fragore, donec die Dominica c decimo Kalendas Martii lumen oculorum accepit. Hoc fuit initium miraculorum hoc tempore peractorum.

3 Galterius de eadem villa Durcato, pedes et tibias retrorsum natibus retortas et adhærentes habebat: ad sepulchrum S. Angilberti delatus sanatur. Alius mente captus, et furibundus, etiam sanatur. d Alius cœlesti incendio in utroque pede ardens, sanatur. Quædam mulier de pago Vimacensi, e intollerabili amentia tenebatur: ad tumulum Sancti perducta, sanata est. Alia puella Corbeia nata, uno brachio ferme privata, sanata est.

4 Hæc et talia dum fierent quidam ex familia monasterii, tumulo Sancti adhærens propius, et f lascivis verbis insistens, mox divinitus a loco repulsus est, et ad pedes duodecim remotus est. g Belvacensis mulier brachiorum et manuum contractione damnata, ibidem recepit sanitatem. Alia mulier h ex Donno Medardo castello visum recuperavit. Homo territorii Noviomensis cæcus, etiam juvenis de castello i Regia Ambianensis territorii cæcus, sanati sunt.

5 k Clericus miracula Sancti non credens, et intra se maleficiis imputans, subito in terram corruit, et cœpit frendere, spumare, manus et pedes in terram collidere, tum precibus Sancti sanatus. l In pago Pontivo homo ex villa Dominicæcortis, manu contracta et contrita, invocato S. Angilberto repente sanatus. Alia, puella m cæca lumen oculorum adepta est. n Puer mutus duodecim annis natus, locutioni plene redditus. o Quidam de Alciaco, pestifero morbo agitatus, sanatus est. Duæ mulieres a latronibus ligatæ, invocato S. Angilberto solutæ p et liberatæ sunt. q Hemo contractis membris, sanatus est. Puella oculo orbata, sanata est. Mulier r cæca ab annis septem, visum recuperavit.

6 Homo de Ranivilla, a militibus captus et catenatus, ter et amplius a vinculis solutus, deinde liberatus invocato S. Angilberto. f Mulier de villa Centumputei, habens unicum filium a prædonibus captum; a vinculis solutus liberatus est. Ex pago Ragnerisclausa, puer a nativitate pede et poplite contractus, sanatus est. Mulier de civitate Namnetensi Britannicæ, utraque manu contracta, invocato S. Angilberto sanatur. Alia mulier cæca sanatur. Alia mulier viginti annorum cæca sanata.

7 Puella de villa Hornodium, manu arida sanata est. Alia puella de villa Condatus hydropica, sanata. t Alia mulier contractione manus et dexteri lateris debilitate sanata. Alia mulier cæca visum recuperavit: erat de villa Alteiola. Quædam juvenula surda, auditum restituit: erat de u Britulio. Puer de S. Fusciano membris contractus, sanatus est. Mulier in confinio x Pinchiniaci castri degens, debilis ab umbilico usque ad calcaneum, sanatur. F Vir senex ex Compendii oppido, diuturna cæcitate oppressus, cum ex monte qui est prope Buxudem B. Angilbertum invocasset, sanatus est. Quædam mulier ex Claromonte detulit filium, contractum a renibus ad talum, ad præsidium S. Angilberti, qui sanatus est.

8 y Godefridus Ambianorum Episcopus, ab Anscheri Abbate invitatus, ut opera deitatis coram positus videret, decrevit trium dierum jejunium cum orationibus, ut Deus lucidius demonstraret, quænam ratio circa hæc miracula deberet observari. Secunda die apparuit noctu lux magna eo loco incubans, ubi S. Angilbertus requiescit.

9 Cum Centula quondam nobilis tam Sanctorum religione, quam temporalium commodorum fœcunditate redundans, totius provinciæ Pontivæ pater-num refugium, et materna consolatio prompta et hilaris, et omnium tam suorum quam externorum jura servans, antiqua et principali suorum institutione, solennes nundinas die semper Sabbatorum exerceret; quidam latrones voluerunt spoliare quemdam, nomine Gualo: non potuerunt nec illum liga-

D item contrac-
tus,

d

e

amens, languida, sacro igne laborans:

petulans puni-
tus:

f

g

h

sanata con-
tracta, 3 cæci

i

k

non credens
punitus, sana-
tur:

l

alius contrac-
tus:

m

E

n

o

p

q

r

s

multi sanati

t

item alii:

u

x

F surda, contrac-
ti 2,

cæcus:

y

sepulchrum
cœlesti luce
perfusum:

tres a latroni-
bus liberati:

sanctus postea
monachus,

anno 1111
miraculis cla-
rescit:

b

ejus ope cæcus
illuminatur,

c

cum sepulchri
fragore:

A re, vel tenere : item non potuerunt aperire, nec levare saccellum plenum lanæ, quem quædam mulier portabat, idque per invocationem S. Angilberti. Quidam adolescens ex Drusiaco, a latronibus deprehensus et in villa Bertonscurte ferreis vinculis et compedibus strictus, invocato S. Angilberto liberatus est et solutus.

ægri et contracti, sanati :

7 captivi liberati :

10 De castello nomine Domnus-Medardus, mulier a duodecim annis languens, valde debilis, ad tumbam Sancti servata est. Puer mutus, lingua diserta loquitur. Vir brachium aridum habens per decem annos, sanatus est. Vir a carcere liberatus. Mulier ex urbe Bellovacensi sanatur ægritudine. Surdus sanatur. Quidam tota medietate corporis aridus, sanatur. Duo juvenes a carcere liberati. Alius in Centula custodiæ manus evasit, catenam abstraxit, et ad S. Angilberti tumulum convolvit, nullo potente eum impedire aut retardare. Homo toto corpore turgidus, sanatur. Puer tredecim annis natus mutus, loquelam adeptus est. Homo de villa Trosion-curtis, a vinculis solutus est. Alius eandem gratiam adeptus est, mirum in modum. Apud villam Hangest quidam juvenis a carcere solutus est. A febribus multi sanati sunt in Francia, Flandria, Normania, Aquitania, et aliis locis. Puella de villa, Condatus vocata, unius manus contractu sanata est. Duæ mulieres de oppido Compendii, simili morbo sanatæ.

B *a Hinc patet, non eundem fuisse scriptorem Miraculorum et Vitæ. Miraculorum, ut supra diximus, traditur fuisse Anscherus Abbas. Ex eodem MS. ea damus. — b Obiit S. Angilbertus, ut dictum, anno 814. Si ad 814 addantur 292, fiunt 1111. — De his miraculis in minoribus Chronicis Joannes de Capella : Tempore Anscheri... facta sunt infinita miracula in hac ecclesia ad sepulchra SS. Richarii et Angilberti defunctorum jam erat 297 anni. — Hic est character anni 1110, quo littera Dominicalis erat B. Minus Chronicon habet : die Dominica primi Kalendas Maii. Et incidebant eo anno Kalendæ Maii, ut et 20 Februarii, sive 10 Kal. Martii, in Dominicam. — d Minus Chronicon : Unus scutifer habens pedes porosos et combustos, recepit sanitatem — e Explanat Chronicon : lunatica habens phrenesin, ita quod illi ligabant manus, ne eradicaret oculos, nasum, aures ; immediate voluit confiteri, et recipere corpus Domini. Quo facto quievit, et facta est sana. — f MS. Chronicon : verba derisoria protulit. — g Idem Chronicon addit : Quidam alius non in statu gratiæ accessit contra columnas sustinentes corpora sancta : immediate deportatus est extra ecclesiam, nesciens per quem aut quomodo. — h Capella : ex villa Domini Medardi, Gallice Dompmart. Malbrancus Dommartum vocat. — i Idem Roya. — k Ita id narratur in Chronico Joannis Capellæ : Quatuor Clerici juvenes de Normannia peregrinantes, unus illorum inquirebat de miraculis super iter, et non credebatur, sed subridebat : subito possessus est a diabolo. Alii tres devote vi et violentia eum adduxerunt ; et liberatus est, et declaravit hoc fuisse punitione Divina. Malbrancus quatuor illos Clericos Centulam venisse ait, ut de miraculis S. Angilberti inquirerent, et occasionem captarent nimis credulos Pontivenses irridendi : vidisse quæ fama didicerant : sed unum maleficiis ea tribuisse, ideoque mox a demone arreptum, sed aliis S. Angilbertum inclamantibus liberatum. — l Omitit hoc miraculum, et pro eo istud narrat Joannes Capella in Chronico MS. Unus carpentator de Vimento stans super altissimam arborem cum sua securi cadendo deorsum reclamavit S. Richarium et S. Angilbertum. et venit super terram illæsus. — m Addit idem Capella : de Normannia de villa Longœul. Malbrancus Longoculum vertit. — n Capella : Quidam natus de Turonis... accendendo unam candelam cepit loqui. — o MS. Quidam nominatus Dominicus, de villa S. Silvini, quæ nunc dicitur Auxe-les-moins juxta Hesdinum etc. De S. Silvino et Alciaco egimus 17 Feb. — p Capella habet, mane ligatus, de nocte solutus. Malbrancus habet ambas Cenomanenses fuisse, apud Mentenacum captas : sed cum aliquoties annonam, quæ sibi deferabatur, jussissent ad honorem S. Angilberti dari pauperibus, solutas, vincula ad ejus tumulum detulisse. — q In Chronico MS. Capellæ duo sequentia ita explicantur : Quidam de castello Mortenne erat impotens, fuit sanus. Quædam ancilla de Rua fuit casu fortuito monocula, et ex veru ferreo perdiderat oculum, requirendo Sanctos fuit videns sicut prius — r Erat hæc de Normannia, ut habet Chronicon. — s Idem MS. Quidam alter de villa Centpui Belvacensis diocesis juxta Somereul, cujus mater erat vidua, fuit captus et fame et siti peribat ligatus in carcerem : precibus suæ matris orationem fundens in hac ecclesia, in regressu invenit eum in domo propria. — t MS. Chron. hoc ita describit : Godefridus Ambianensis Episcopus nutrebat unam pauperrimam mulierem contractam de latere dextro et habebat manum eversam : fuit sana. — u Capella : de Britolio, Belvacensis diocesis. — x In margine notatum, esse id quod Gallice Penquigny dicitur. — y Hic est, cujus Not. l facta mentio. Collitur 8 Novemb. obiit anno 1118.*

SCRIPTUM S. ANGILBERTI

De ædificiis, reliquiis, vasis etc. coenobii Centulensis.

Noverit insuper lectoris diligentia, a nos plurima Februarii T. III.

obmisisse, quæ in vita sua operatus est de ornatu D istius ecclesiæ vir memorandus Angilbertus, quæ etiam ne deleantur oblivione, præsentis opusculo fecimus annotari. Nam altare B. Archangeli Gabrielis, quod est situm in porta meridiana, octavo Kalendas Aprilis in Annuntiatione S. Mariæ ; Michaelis vero, quod est in porta Occidentali, tertio Kalendas Octobris, ab b Hildiuvardo venerabili Episcopo, prædicti viri industria, optime sunt consecrata. Raphaelis autem altare, quod est in porta Septemtrionali, pridie Nonas Septembris in honore ipsorum Archangelorum omniumque virtutum cœlestium, a Jesse religioso Episcopo est consecratum. Reliqua vero mœnia ipsius monasterii, eodem Domino cooperante, quæ hactenus conspiciuntur constructa sicut cernuntur, omnia a fundamentis studuit cum turribus et capellis reformare, et ut habitatores illius in eo Missarum solennia frequentare et omnipotenti Deo delectarentur deservire, ipso adjuvante, muro curavit firmiter undique ambiri.

cum sacellis et turribus :

12 c Dum enim præscriptas ecclesias prudenti consilio in honore Domini nostri Jesu Christi, suæque gloriosæ Genitricis et omnium Sanctorum ejus, sicut supra scriptum est, fundatas perspiceremus, magno desiderio, nimioque amoris ardore sumus accensi, ut secundum possibilitatem nostram, eodem Domino miserante, partem reliquiarum illorum Sanctorum ad ornandas easdem sanctas Dei ecclesias adipisci mereremur. Quapropter totis visceribus, totaque mentis intentione contendimus, qualiter per auxilium omnipotentis Dei, et adjutorium gloriosi Domini mei Magni Imperatoris, de diversis partibus totius Christianitatis, quantas et quales, vel unde allatas, recondere in hoc sancto loco valuissemus, prout in consequentibus patet. Id est, in primis de sancta Romana Ecclesia, largiente bonæ memoriæ Adriano summo Pontifice, et post eum venerabili Leone Papæ Romano : de Constantinopoli vel Hierosolymis per Legatos illuc a Domino meo directos, ad nos usque delatas. Deinde de Italia, Germania, Aquitania, Burgundia atque Gallia, a sanctissimis Patribus, Patriarchis videlicet, Archiepiscopis, nec non Episcopis atque Abbatibus, nobis directas. Seu etiam de sacro palatio, quæ per tempora ab anterioribus Regibus, et postea a jam dicto Domino meo maxime sunt congregatæ, per ejus eleemosynam de omnibus partem habere, atque in hoc sancto loco condigne recondere meruimus.

Reliquias conquiri

per Carolum Magnum

undecumque :

13 Sed de his, de quibus certi sumus, et a prædictis sanctissimis viris d breves recepimus ; omnium illarum nomina in hoc opusculo inserere non negleximus, quatenus et a nobis et a cunctis successoribus nostris, qui per tempora in hunc sanctum locum successuri erunt, et hoc nosse voluerint, magis donum Domini nostri Jesu Christi, per quem nobis, licet indignis, hæc et cetera bona largiti sunt, per omnia et in omnibus semper glorificetur, qui est benedictus in secula. De ceteris vero reliquiis, de quibus nobis incerta sunt nomina, ab eisdem sanctis Patribus receptis, minime scripsimus. Ceterarum autem, sicut decrevimus, nomina isto ordine notare curavimus. Primum reliquias Domini et Salvatoris nostri, et ejus gloriosæ Genitricis, et sanctorum Apostolorum, et ceterorum Martyrum, postea Confessorum, necnon autem sanctarum Virginum, atque continentium subsecuti sumus.

d
F
carum describit catalogum.

14 De Reliquiis Domini nostri Jesu Christi.

De ligno Crucis Domini. De veste ejus. De sandaliis ejus. De præsepe ejus. De spongia ejus. De Jordane, ubi baptizatus est. De petra ubi sedit, quando 3000 hominum pavit. De pane illo, unde distribuit discipulis. De templo Domini. De mensa ejus. De candelâ

Reliquiæ Christi,

EX MSS.

A candela, quæ in Nativitate ejus accensa est. De monte Oliveti, ubi oravit. De monte ubi transfiguratus est. De columna ubi flagellatus est. De ligaminibus unde ligatus fuit. De petra, unde crucem ascendit. De sepulchro Domini. De clavis, unde crucifixus est. De loco Calvariæ. De buccella, ubi fel et acetum mixtum fuit. De petra, super quam sanguis de latere ejus stillavit. De lapide revoluta ab ostio monumenti. De reliquiis Innocentium, qui pro eo passi sunt. De monte Horeb. De lignis trium tabernaculorum.

et D. V.

Reliquiæ Virginis Mariæ.

De lacte S. MARIE. De capillis ejus. De pallio ejus. De veste ejus.

45 Reliquiæ Apostolorum et Martyrum.

Apostolorum,

■

f

g

De barba S. Petri Apostoli. De sandaliis ejus. De casula, de mensa ejus. De mensa S. Pauli Apostoli. De orario ejus. De cippo, in quo missus fuit. De cruce S. Andreæ Apostoli. De manna S. Joannis Evangelistæ. De reliquiis e Apostolorum Jacobi, Philippi, Thomæ, Bartholomæi, Matthæi, Simonis, Thaddæi, et Matthiæ, Barnabæ et Timothei. De ossibus f Zachariæ Patris Joannis Baptistæ. Reliquiæ B. g Simeonis, qui Dominum in ulnas suscepit. De capillis B S. Joannis Baptistæ, De sanguine et de veste ejus. De costis S. Stephani. De lapide, unde lapidatus est. De craticula S. Laurentii. Digitus S. Apollinaris. De spongia h S. Symphoriani. Reliquiæ Martyrum, S. Pancratii, Vigili, Sisinnii, Martyrii, Panfilii, SS. Geminorum, Fabiani, Valerii, Licinii, Pergentini, Cosmæ, Damiani, Anastasii, Georgii, Alexandri, Cassiani, Magni, Vitalis, Nazarii, Naboris, Celsi, Gervasii, Protasii, Innocentis, Laurentii, Tiburtii, Valeriani, Lini, Cleti, Clementis, Hippolyti, Christophori, Felicis, Mauricii, Candidi, Exuperii, Victoris, Innocentii, Benigni, Sebastiani, Dionysii, Rustici, Eleutherii, Cornelii, Leodegarii, Firmini, Xisti, Saturnini, Quintini, Valentini, Marcelli, Luciani, Crispini, Crispiniani. De ossibus quadraginta Martyrum, nec non de sanguine aliorum multorum.

et Martyrum.

h

Reliquiæ Confessorum.

i

Confessorum

i SS. Hilarii, Martini, Germani, Lupi, Audoeni, Eligii, Amandi, Aventini, Sulpitii, Remigii, Maurilioni, Albini, Servatii, Hieronymi, Equitii, Effrem, Gregorii, Augustini, Silvestri, Leonis, Felicis, Isidori, Donati, Benedicti, Columbani, Antonii, Isaac, Vincentii, Paulini, Fortunati, Simpliciani, Gualarici, Vedasti. Huc usque de ceteris Sanctorum reliquiis, de quibus a sanctis Patribus, qui eas nobis largiti sunt, nomina certa recepimus, separatim Martyres vel Confessores descripsimus. Deinceps autem distincte aliorum Sanctorum nomina, sive Martyrum, vel Confessorum, quia non invenimus, minime scripsimus. Reliquiæ ex corporibus Sanctorum, quæ dedit k Paulinus Papa : S. Megimbosoi, l Prasci, Eugenii, Fronti, Fidelis, Simpliciani Faxidi, Gislani, Sperati, Roberti, Galemeri, m Osgualdi.

aliorum SS.

k l

m

46 Reliquiæ Virginum :

Virginum :

Sanctæ Felicitatis, Agathæ, Perpetuæ, Eugeniæ, Teclæ, Cæcilie, Petronillæ, Euphemie, Faustæ, Eustasiæ, Aldegundis, Columbæ, Feliculæ, atque Scholasticæ.

17 His itaque, sicut paullo superius scriptum est, honorifice decenterque reconditis, in nomine sanctæ Trinitatis cum multa diligentia præparavimus capsam majorem, auro et gemmis ornatam, in qua posuimus partem supra scriptarum reliquiarum, quam cum ipsis ob venerationem illorum Sanctorum, quorum reliquiæ in ea recondi videbantur, subtus cryptam sancti Salvatoris ponere studuimus. Nam cete-

omnes in pretiosis capsis repositæ.

rorum Sanctorum reliquias, quæ supra leguntur **D** conscriptæ, per alias tredecim capsas minores, auro argentoque vel gemmis pretiosis honestissime paratas, quas a sæpeditis venerabilibus Patribus cum eisdem reliquiis, donante Domino, adipisci meruimus, dividere, atque super trabem, quam in arcu coram altare B. Richarii statuimus, ponere curavimus : qualiter in omnibus locis, sicut dignum est, laus Dei et veneratio omnium Sanctorum ejus in hoc sancto loco semper adoretur, colatur, atque veneretur.

18 His et aliis, quæ, prout donante Domino valuimus, eleganter dispositis, atque ex diversis præscriptis reliquiis supradictorum Sanctorum ornatis ecclesiis, diligenti mentis affectu tractare cœpimus, qualiter, Domino donante, ad hoc pervenire valuissemus, ut sicut in ædificiis marmoreis, et in ceteris ornamentis, oculis honeste clarescunt humanis ; ita etiam in Dei laudibus, in doctrinis diversis, et canticis spiritualibus, Christo omnipotenti placere valeamus. Quapropter o trecentos monachos, in hoc sancto loco regulariter victuros, auxiliante Deo constituimus, optantes et ordinantes, si non plus, istius numeri congregatio in perpetuum habeatur. Centum etiam p pueros scholis erudiendos sub eodem habitu et victu statuimus, qui Fratribus per tres choros divisus in auxilium psallendi et canendi intersint : ita ut chorus sancti Salvatoris centenos monachos cum quatuor et triginta pueris jugiter habeat : Chorus S. Richarii centenos monachos, tres et triginta pueros habeat. Chorus psallens ante sanctam Passionem, centenos monachos, triginta tribus adjunctis pueris similiter habeat. Ea autem ratione ipsi tres chori in divinis laudibus personabunt, ut omnes horas Canonicas in commune simul decantent omnes. Quibus decenter expletis uniuscujusque chori pars tertia ecclesiam exeat, et corporeis necessitatibus, vel aliis utilitatibus ad tempus inserviat : certo temporis spatium interveniente, ad divinæ laudis munia celebranda denuo redeunt. In unoquoque etiam choro id jugiter observetur, ut Sacerdotum ac Levitarum reliquorum sacrorum ordinum æqualis numerus teneatur. Cantorum nihilominus et Lectorum æquali mensura divisio ordinetur, qualiter chorus a choro invicem non gravetur. Quinimo omnes unanimes sacrificium laudis Domino omnipotenti, pro salute gloriosi Domini mei Augusti Caroli, proque regni ejus stabilitate continua devotione jugiter exhibeant.

300 monachi
Centulæ :

o

p
100 pueri:
E
ordo psalmodiæ

19 Matutinali enim seu vespertino officio consummato, mox omnes chori se ordinabiliter ante sanctam Passionem congregent, decem tantum psalmis unicuique choro remanentibus : et sic per portam S. Gabrielis, ac per sallam Domini Abbatis ambulando, per occidentalem claustrum regionem cantando veniant ad S. Mariam. Ubi oratione pro temporis ratione deposita, remeando veniant ad S. Benedictum in Orientali parte claustrum situm. Inde per gradus arcuum intrent ad S. Mauricium : sicque intrantes S. Richarii basilicam, restituantur suis choris.

F

supplicatio ad
varia templa
monasterii :

20 Illud etiam observari præcipua devotione mandamus, ut nulla dies prætereat absque sacrarum Missarum decantatione : videlicet, ut, si non plus, vel triginta a Fratribus diversorum chororum per diversa altaria Missæ quotidie agantur, exceptis de conventu illis duabus quæ mane et meridie solennissime celebrantur ; in quibus quotidie memoria sanctissimi Papæ Adriani, et gloriosi Domini mei Augusti Caroli, conjugis et prolis ejus, teneatur. Qualiter juxta verbum Apostoli, pro Regibus et omnibus qui in sublimitate sunt constituti, Salvatori nostro Deo obsecrationum vel orationum gratias jugiter persolvamus.

Missæ quotidie
minimum 30,

2 solennes :

12 cumque

A 21 Cumque præscriptorum Sanctorum venerationi altaria ordinata, atque de eorum reliquiis venerabiliter, ut supra legitur, a nostra parvitate essent ornata; diligenti cura tractare coepimus, qualiter ea ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, ob venerationem Sanctorum omnium, in quorum honore sunt consecrata, de donis Dei et largitate magni Domini mei Caroli, ejusque nobilissimæ prolis, vel reliquorum bonorum hominum liberorum, mihi ab illis collatis, opere fabrilis in auro, argento et gemmis ornare etiam, et, ubi loca convenientia existerent, desuper *q* ciboria ponere potuissemus, sicut prout eodem Domino cooperante valuimus, facere studuimus. Id sunt, in ecclesia sancti Salvatoris, et S. Richarii altaria fabricata undecim, et ciboria duo, *r* lectoria auro, argento et marmoribus parata duo. In ecclesia sanctæ Dei Genitricis MARIE et sanctorum Apostolorum altaria fabricata tredecim, ciborium unum, et lectorium optime paratum unum. In ecclesia S. Benedicti altaria parata tria. In ecclesiis vero sanctorum Angelorum Gabrielis, Michaelis, et Raphaelis altaria tria, quæ sunt simul altaria triginta, ciboria et lectoria tria.

22 Nam de aliis vasis et supellectilibus, habentur Cruces auro, argentoque paratæ septemdecim, coronæ aureæ duæ, lampades argenteæ sex, cuprinæ auro argentoque decoratæ duodecim, poma aurea tria, calices aurei magni cum patenis duo: item calix unus aureus magnus cum imaginibus, simul cum patena sua: alii calices argentei duodecim, cum suis patenis. *s* Offertoria argentea decem. Ad caput S. Richarii tabula auro et argento parata una, ostia majora auro et argento parata duo, alia minora duo: alia ostiola similiter parata duo, baltheus aureus unus: atramentarium optimum argenteum auro paratum unum, cultellus auro et margaritis paratus unus: codex eburneus auro, argento et gemmis optime paratus unus: *t* concha auro parata una: incensaria argentea auro parata quatuor: *u* hanappi argentei superaurati tredecim: concha argentea major cum imaginibus argenteis una: bocularis argenteus unus, urcei argentei cum aquamanilibus suis duo: Canna argentea una, eburnea una. Situlæ argenteæ duæ, sinones argentei duo, clavis aurea una, schilla argentea una, coronæ argenteæ cum luminibus tredecim, columnæ coram altari S. Richarii auro et argento paratæ sex: trabes minores cum arcubus suis argento paratæ tres: cochlearia auro parata tria, *x* cloccæ optimæ quindecim cum earum circulis quindecim: *y* schillæ tres: imagines æneæ sex, eburnea una: candelabra auro parata duo, ostia auro parata septem.

23 Insuper donavimus ibi pallia optima septuaginta et octo, cappas ducentas, dalmaticas sericas viginti quatuor, albas Romanas cum amictis suis auro paratas sex, albas lineas ducentas sexaginta, stolas auro paratas quinque, *z* fanones de pallio auro paratos decem, *aa* cussinos de pallio quinque, saga de pallio quinque, casulæ de pallio triginta, de purpura decem, de storice sex, de pisce una, de platia quindecim, de cendato quinque. Evangelium auro scriptum, cum tabulis argenteis auro et lapidibus pretiosis mirifice paratum unum. Aliud Evangelium plenarium unum: de aliis libris volumina ducenta. Insuper etiam plurima ornamenta in fabricaturis et in diversis utilitatibus, in plumbo, vitro, marmore, seu cetera instrumenta, quæ longum fuit numerare, prolixius scribere: quæ tamen tunc temporis appreciata sunt, a fidelibus Dei et S. Richarii, qui nobiscum Dei servitio laborantes extiterant, hæc omnia valere potuisse librasquindecim millia, vel eo amplius.

a Videtur hinc liquere, ab eodem scripta hæc esse vel dictata, a quo et Vita. — b Cameracensis Episcopus hic fuit. — c Hæc ex

autographo S. Angilberti transcripta videntur. Et quod ait supra scriptum, ad cap. 2 num. 12 forsitan respicit. — d Scripta, aut syngrapha, vel schedulæ, ac brevina de reliquiis testimonia intelliguntur: sive, ut habet Capella, instrumenta, Chartæ, documenta et approbationes fide dignæ. — e Festa Apostolorum, quorum reliquæ hic recensentur, indicavimus ad cap. 2 Vitæ, vel vulgo nota sunt. — f Colitur S. Zacharias 3 Novembr. — g S. Simeon 8 Octobr. — h Sequentes his diebus coluntur; Symphorianus Augustodunensis Martyr 22 Aug. Capella addit: Et de vestimentis ejus matris. De ossibus Sanctorum sequentium. Pancratii etc. Pancratius 12 Maii. S. Vigilius Ep. M. 26 Jan. Sisinnius, Martyrius, Alexander 29 Maii. Pamphilus, 1 Junii, et aliis diebus alii ejusdem nominis. Tergemini 17 Jan. Fabianus 20 Jan. Valerius 14 Jun. Licinius 7 Aug. Pergentinus 3 Jun. Cosmas et Damianus 27 Sept. Anastasii plures variis diebus, Georgius 23 Apr. Cassianus 13 Aug. Magnus 19 Aug. quamquam sunt et alii ejus nominis. Vitalis 28 Apr. Nazarius et Celsus 28 Jul. Gervasius et Protasius 19 Jun. Laurentius 10 Aug. Tiburtius et Valerianus 14 Apr. Linus 23 Sept. Cletus 26 Apr. Clemens 23 Nov. Hippolytus 13 Aug. Christophorus 25 Jul. Felix 30 Aug. Mauricius, Candidus, Exuperius, Victor Innocentius, 22 Sept. Benignus 13 Febr. alius 1 Nov. Sebastianus 20 Jun. Dionysius, Rusticus, Eleutherius 9 Oct. Cornelius 16 Sept. Leodegarius 2 Oct. Firminus 25 Sept. Xystus Ep. Remen. M. 1 Sept. Sixtus I Papa M. 6 April. 116 Aug. Saturninus 29 Nov. Quintinus 31 Oct. Valentinus 14 Febr. Marcellus 16 Jan. Lucianus 8 Jan. Crispinus et Crispinianus 25 Oct. *xi* Martyres antehac 9, nunc 10 Martii. — i Horum isti sunt natales; Hilarii 13 Jan. Martini 11 Nov. Germani Autissiodoren. 31 Jul. Lupi 29 Jul. Audoeni 24 Aug. Eligii 1 Dec. Amandi 6 Febr. Aventini 4 Febr. Sulpicii 17 Jan. Remigii 1 Oct. vel 13 Janu. Maurilioni, sive Maurilii. 13 Nov. Albini 1 Martii, Servatii 13 Maii, Hieronymi 30 Sept. Equitii 11 Aug. Effrem 1 Febr. Gregorii 12 Martii, Augustini 28 Aug. Silvestri 31 Dec. Leonis 11 Apr. Felicis 25 Febr. Isidori 15 Jan. Donati 19 Aug. Benedicti 21 Martii, Columbani 21 Nov. Antonii 17 Jan. Isaac 19 Aug. Vincentii 22 Janu. Paulini 22 Junii, Fortunati 1 Junii, Simpliciani 22 Aug. Gualarici. Walarici 1 Apr. Vedasti 6 Febr. — k Arbitror hunc esse S. Paulinum Patriarcham Aquileiensem, S. Angilberti aequalem, et familiarem. — l Hic Præscus fortassis unus ex Priscis, qui 1 Sept. coluntur. Eugenius vero 15 Nov. Frontus 1 Oct. Fidelis 25 Apr. Simplicianus 22 Aug. Gislanius, forte Gislenus, 9 Oct. Speratus M. 17 Jul. — m Hic forsitan est S. Osvaldus Rex. — n Coluntur hæc sanctæ Virgines, Felicitas 5 Junii, Agatha 5 Febr. Perpetua 4 Aug. Eugenia 25 Dec. Thecla 25 Sept. Cæcilia 22 Nov. Petronilla 31 Maii, Euphemia 16 Sept. Fausta 4 Jan. Eustasia, Aldegundis 30 Jan. Columba 31 Dec. Felicula 13 Jun. Scholastica 10 Febr. — o Capella habet, trecentos Presbyteros. — p Idem, centum alios, videlicet Diaconos, Suddiaconos, Lectores, Acolythos, et alios in scholis etc. — q Ciborium hic legmen, altari ad ornatum superpositum, esse videtur. — r Lectorium, pulpitum est aut pluteus, super quo legitur Scriptura, aut Patrum homiliæ: vel locus ipse, in quo ea leguntur: pro quo alibi analogium ponitur. Vide Vossium de variis glossematibus lib. 3 cap. 19. — s An id polubrum est, ut aqua excipitur qua in Missa Sacerdos manus lavit? an lanx aliqua, cui donaria auri, argentei, aut æris, in ea sacri parte quæ dicitur Offertorium, imponantur; aut quæ ejusmodi ante Sanctorum reliquias offeruntur? — t Quæ nimirum thus contineat. — u Id est, scyphi, aut crateres. — x Clocca, vel cloccum, aut cloca, campanam significat. — y Schilla, vel schella, tintinnabulum est Teutonibus, quorum lingua utebantur tunc Pontivenses, et Belgæ plerique. — z Quid Fano significet, eruditè explicat Vossius lib. 2 cap. 7 pag. 201. — aa Cussio hic est pulvinar, a Teutonico Kussen, unde et nunc Gallicum Coussin.

SCRIPTUM a HENRICI ABB.

de proventibus monasterii S. Richarii ex ipso oppido Centula.

In ipsa Centula habentur mansiones hominum secularium duo millia quingenta: unaquaque persolvit denarios duodecim, pullos quatuor, ova triginta. Servitium Domini Abbatis et Fratrum semper debent, ubicumque necesse fuerit. Molendina quatuor: unde redditur *b* annonæ permixtæ sexcenti modii, porcos octo, vaccas duodecim. De mercato per hebdomadam *xl* solidos. De comiteatu per hebdomadam viginti solidos. Sunt ibi clibana tredecim, quæ reddunt unumquodque per annum decem solidos, et panes trecentos, *c* flatones in Litaniis unumquodque triginta. Cura animarum in porticu S. Michaelis deservit eleemosynis Fratrum, valens per annum quingentos solidos. Sepultura pauperum et advenarum in nova-villa in S. Albino reddit per annum centum solidos, ad portam Nobilium, ad faciendam inde eleemosynam. Eleemosyna Abbatis per unumquemque diem quinque solidi: pauperes quotidiani trecenti, viduæ centum quinquaginta: Clerici sexaginta. Mansorum unusquisque per annum solvit sextarium unum frumenti, similiter avenæ unum, et fabæ unum. De matrimoniis per annum viginti libras. Judicium forensium sexaginta octo libras per annum. Item ibidem vicus negotiantium omni anno pallium unum valens centum solidos. Vicus fabrorum cuncta persolvit

D
EX MSS.

E

Ciborium.

Lectorium.

Offertorium.

Hanappi.

Clocca.
Schilla.Fano.
Cussio.F
proventus qui
ab oppidanis
monasterio
solvitur.

b

c

EX MSS.

A solvit ferramenta : valet per annum libras tres. Vicus scutariorum omnia voluminum indumenta tribuit, conficit, consuit : valet triginta solidos. Vicus sellariorum cunctas Abbati et Fratribus ibi degentibus obsoniat sellas. Vicus pistorum centum panes per hebdomadam. Vicus servientium per omnia liber est. Vicus sutorum cuncta famulorum et cocorum calceamenta tribuit. Vicus lanistarum, omni anno quindecim sextarios sagiminis persolvit. Vicus fullonum cuncta Fratribus filtra administrat. Vicus pellificum cunctas Fratribus pelles conficit et consuit. Vicus vinitorum, sexdecim sextarios vini, unumque olei persolvit per hebdomadam. Vicus cauponum unaquaque die triginta sextarios cervisiæ. Vicus militum centum et decem, unusquisque semper equum, scutum, gladium, lanceam, ceteraque arma

exhibet. Capella Nobilium solvit omni anno libras duodecim thuris, et thymiamatis. Capellæ populi vulgaris quatuor, unaquæque solvit centum libras ceræ, incensi tres. Oblatio ad sepulchrum S. Richardii valet omni hebdomada marcas ducentas, aut trecentas libras, præter alia donaria. *d*

a Supra diximus, Henricum fuisse S. Angilberti successorem. Is, ut Capella scribit, fuit coactus a Ludovico Pio Rege, describere villas, possessiones, et numerum subditorum hujus Ecclesiæ, et hoc anno Domini 1000. Erat hoc scriptum absque novo titulo reliquis adjunctum. — *b* Capella, cxx modia bladi. — *c* Placentæ genus, vulgo Gallis flan: vel flaon; Teutonibus ulaeyen. An forte Flaones hic legendum? Capella habet flannos seu tartas. Sequentia pleraque omittit, aliqua contrahit, Capella. — *d* subnectit hic Capella oppida ei vicos et villas, quæ ad Ecclesiam Centulensem jure advocacionis pertinebant, cxx. Quæ omnia ait eundem Henricum Abbatem descripsisse. Eadem Gallice describit Ignatius Josephus.

DE S. THEOTONIO PRESBYTERO, PRIOR. MON. S. CRUCIS CANON. REG. CONIMBRICÆ IN LUSITAN.

G. H.

Commentarius prævius.

§ I. Prioratus sanctæ Crucis. Veneratio sacra S. Theotonii. Acta ejus conscripta.

B

AN CH. CIOCLXVI
XVII FEBRU.

Conimbrica Lusitanorum urbs ab antiquis memorata scriptoribus, sed ab Alanis ita diruta, ut nihil præter miserandas antiquitatis ruinas locus, hodie Condexa vetus dictus, ostendat. Ex hujus Conimbricæ cineribus alia dein excitata urbs illustris, vulgo Coimbrã, sive, ut infra scriptoribus Vitæ S. Theotonii aliisque placet, Colimbria dicta, Principum ac Regum Lusitanicæ primorum sedes, utpote amœnissimo loco sita ad Mundam fluvium, qui duas urbis partes divisas pulcherrimi operis ponte conjungit.

In Conimbricæ
olim urbis re-
giæsuburbio, mo-
nasterium
sanctæ Crucis,caput Congre-
gationis Cano-
nicorum Regu-
larium.

2 In hujus civitatis balneo suburbano augustissimum Canonicorum cœnobium anno, ut infra probabitur, CIOCLXXIV extrui ceptum est et a Sancta Cruce nuncupatum, quod maximis privilegiis Summorum Pontificum et Regum Lusitanicæ aliorumque Principum munitum, oppidis, villis, castris, prædiis cum plena rerum temporalium ac spiritualium jurisdictione dotatum, viros eximia sanctitate ac doctrina illustres protulit, et hactenus præ reliquis hujus Ordinis cœnobiis apud omnes Lusitanos et Hispanos in veneratione habetur. Imo cetera monasteria, quæ in Lusitania institutum Canonicorum servant, omnia subsunt illustrissimæ Congregationi sanctæ Crucis Conimbricensi, cujus dictum cœnobium caput est, in quo illius Prior, sive Abbas Generalis, degit, habetque alia in Lusitania sub se illustria cœnobia numero decem et octo, quæ Gabriel Pennottus lib. 2 Historiæ Clericorum Canonicorum cap 32 num. 4 et 5 recenset, additque in regnis Hispaniarum ex ordine Canonicorum Regularium eam sanctæ Crucis Congregationem solam inveniri, in qua regularia instituta maxime vigent.

3 Ad hoc cœnobium delata fuere sacra corpora quinque Sanctorum ex Ordine Minorum, qui in Mauritania pro confessione nominis Christi fuso sanguine martyrii coronam fuerunt anno CIOCCXX adepti xvi Januarii : ad quem diem eorum Acta illustravimus, diximusque S. Antonium de Padua tum in illo cœnobia Canonicum ac Fernandum Martini vocatum, ardore Martyrii accensum, Ordinem Fratrum Minorum S. Francisci ingressum fuisse, ac sancte in eo XIII Junii decessisse, ut eo die plenius in ejus Vita referetur. Demum, ut scribit Antonius Vasconcellius in Anacephalæosi Regum Lusitanicæ in Alphonso I num. 25, cœnobium sanctæ Crucis tam amplis censibus locupletatum fuit, ut ex iis postea Conimbricensis Academia, nulli ex iis, quæ in Hispaniis sunt, opibus secunda, dotaretur.

4 Id monasterium infra dicitur auctoritate Alphonsi

Principis, et Episcopi Conimbricensis inceptum a S. Theotonio aliisque undecim viris illustribus, quibus intra annum ad septuaginta duos auctis datus Præses est idem S. Theotonius, qui Prior, non Abbas, appellari voluit, in eoque sancte XVIII Februarii decessit, inscriptus ad eum diem variis Martyrologiis. Ferrarius in Catalogo generali hæc de eo habet : Conimbricæ in Lusitania S. Theotonii Presbyteri Ordinis Canonicorum Regularium. At Ghinius in Natalibus Sanct. Canon. longo eum exornat elogio ex Vita ipsius decerpto. Joannes Tamaus Salazar in Martyrologio Hispanico ita illius memoriam consignat : Conimbricæ in Lusitania S. Theotonii, ex Canonicorum Regularium Ordine alumni, qui cum monasterii sanctæ Crucis illius urbis conditor primus cognosceretur et Prior, clarus miraculis, moribus illustris, operibus celebris, et pastoralis officii munere conspicuus, hanc vitam exuens miseram, placidam Confessor celebris superinduit in cœlis. Insertum itidem ejus nomen cum laude, Martyrologio Lusitanico Conimbricæ anno CIOCLXCI edito, et Hagiologio Lusitanico a Georgio Cardoso anno CIOCLII vulgato : in quibus perelegantes epitomæ gestorum ejus sermone Lusitanico continentur.

inscriptus
Martyrologiis
18 Feb.

5 Officium Ecclesiasticum de eodem Sancto cum lectionibus propriis recitatur in Ecclesiis Cathedralibus, Bracarensi, Eborensi, Conimbricensi, Leirensi et Visseensi, quæ illo in Divum Tutelarem assumpto, majori solennitate eum celebrat diem. Quæ extant officia propria Canonicorum Regularium Congregationis S. Salvatoris, Romæ an. CIOCLXXII excusa, eundem præscribunt ritu semiduplici, ut vocant, colendum, officio communi Confessorum non Pontificum. Prudentius Sandovalius in Historia Ecclesiæ Tudensis fol. 124 tradit in Breviario Canonicorum S. Augustini gesta S. Theotonii uberrime referri, ubi eos potissimum Canonicos intelligit, qui subsunt Congregationi sanctæ Crucis, in quo Officio Hymni etiam particulares de ejus actis canuntur. Ex eo qui ad Nonam legitur, Tamaus Salazar hæc citat verba :

colitur officio
Ecclesiastico :

Et Theotonius Crucis alta sanctæ
Mœnia ponit.

6 Vitam S. Theotonii extare manu exaratam in pervetusto codice monasterii sanctæ Crucis, et regio archivo, et indiculo foundationis ejusdem monasterii scribit Cardoso in Commentario ad XVIII Februarii, et Tamaus Salazar, qui se obtinuisse asserit hujus sanctissimi viri Acta integra beneficio Illustrissimi Domini, D. Hieronymi Mascarennas Lusitanæ nobilitatis decoris et studentium tutelarum infatigabilis, ex Ordine Calatravensi, cujus historiam meditatur, Equitis, in Ordinum

Vita editur ex
Jo. Tamaio
Salazario,In eo vixit
S. Antonius de
Padua.ex ejusque cen-
sibus fundata
Academia Co-
nimbricensis :
primus ibi
Prior S. Theo-
tonius,

A Ordinum regio consessu acerrimi Moderatoris, Philippo IV Regi Catholico cortinae Subministri, Prioris Guimaransis Ecclesiae et Leiriensis Episcopi electi, qui ex MS. codice pervetusto monasterii sanctae Crucis Conimbricensis illa fideliter extraxit. Hæc Tamayus, qui ex illo MS. codice cœtaneo, ut appellat, Acta desumpta edidit, quæ nos ex more in capita et numeros distincta damus, et notationibus nostris ac rerum breviario ad marginem strictim indicato illustramus. Auctor Vitæ fuit Canonicus Regularis ejusdem cœnobii sanctae Crucis, ac S. Theotonii subditus : ita in Prologo se Clericum esse indicat et par. 2 num. 3 Gratias, inquit, ago, quia nostris temporibus talem Patrem habere meruimus, sed et habemus. Hinc ut num. 13 dicitur, sæpe ex occasione ad perseverantiam vocationis nostræ et catenam obedientiæ pio nos Patris hortabatur affectu. Et num. 22. Tamquam bonus, ait, pastor animarum, totius gregis sollicitudinem gerens, ipse nobis in communi Capitulo Priorem elegit. Et num. 23, nobis reficientibus sumebat aliquid. Et num. 24, nostrum sanctae Crucis monasterium appellat. Hinc in Prologo, seculus fore dicit, singularem nostris temporibus virum silentio premere, neque lumen, quod inter nos fuit, manifestum reddere. Præterea ad certitudinem historię illa sunt par. 2 num. 9, multa beneficia et diversorum morborum remedia ab eo experti sumus. Et num. 1, quæ in eo vidi vel audiui. Num. 21, vidi plurimos ad ejus genua provolvi. Ab eodem moribundo ait se benedictionem accepisse, vidisseque læto vultu mori. Alia narrat, sicut Sanctus nobis referebat, ita inquit in Prologo, et par. 1 num. 11 et par. 2 num. 21 et 28. Alia scribit, par. 1 num. 4 a religiosis viris audita, aut num. 11, ut certissime probatum fuit. Demum cum Honorius Presbyter de captivitate Saracenorum liberatus esset, quomodo id contigerit, dicere prætermittit, cum in ore totius vulgi pervulgatum sit; ostendens se rariora virtutum ac miraculorum exempla proferre, quæ vulgo minus nota erant.

B 7 Alia Tamaius Salazar S. Theotonii Acta in antiquo Legendario Eborensi conscripta, ait se accepisse ab Emmanuele Faria de Sousa Equite Christifero, et totius Lusitanicæ historiæ Primate, eaque edere, quia plurimam redolent antiquitatem. Eadem nos, non, ut ille, primo loco, sed aliis antiquioribus subiungimus : ac tertio loco addimus, quæ extat Vitæ epitome in Breviario Eborensi, anno MDCLVIII excuso, in Lectiones novem distincta. Similes Lectiones, sed aliquanto breviores, ex Breviario Bracarensi vulgavit Sandovallius in historia Ecclesiæ Tudensis fol. 125 et seqq.

C Hisce ampliores esse Lectiones ait, quæ in breviario Canonorum S. Augustini continentur, quorum exordium fol. 129 profert ejusmodi : Vir vitæ valde vénéabilis Donus Theotonius, Colimbricensis monasterii sanctae Crucis primus Prior Pater, fuit de provincia quidem Gallæciæ, civitate Tudensi, vico Gamfey oriundus.

8 Eadem Vita extat in Historia Vitarum SS. a Didaco de Rosario Ordinis Prædicatorum Lusitanicæ anno MDLXXXV edita, asseritque auctor se illam ex Breviariis monasterii sanctae Crucis Bracarensi, et Eborensi collegisse. Aliquam Vitæ ejusdem Sancti epitomen edidit Joannes Marieta in Histor. Eccl. SS. Hispaniæ lib. 6 cap. 42, Alphonsus Villegas in Flore Sanctorum, in Appendice de SS. Hispaniæ, Thomas de Trugillo tomo 2 Thesauri concionatorum ad XVIII Februarii. Agunt de eodem passim alii rerum Lusitanicarum scriptores. Et Vasconcellius quidem in descriptione regni Lusitanicæ pag. 522 ista pronuntiat : Regularium Ordinum Prælati egregia reliquit sanctitatis monumenta D. Theotonius Prior sanctae Crucis illustrissimi cœnobii ad Conimbricam.

§ II. Ætas S. Theotonii et Reliquiæ. Annus D monasterii sanctæ Crucis extracti.

AUCTORE G. H.

Vasconcellius auspicaturus Anacephalæoses Regum Lusitanicæ ab Henrico Comite et Regum parente, deplo- rat caliginosam eorum temporum historiam, cum majoribus Maurorum bello intentis, impensior fuerit cura gladii, quam calami; et illustria gerere, quam scribere maluerint. Plurima quæ ad hunc Comitem Henricum, ejusque filium Alphonsum primum Lusitanicæ Regem spectant, suggerit auctor cœvus Vitæ S. Theotonii, quorum regiminis tempora cohærent, hic eodem calculo subducenda : eoque accuratiori, quod numeri aliqui tam annorum quam personarum sint hinc inde culpa amanuensium in Actis inturbati. Ita par. 2 num. 3 dum intra primum cœpti monasterii annum, auctus Canonorum numerus indicatur, leguntur hæc verba : Non jam duodecim (uti cœperant) sed ferme undecim armati Christi milites Apostolorum proposito simul vivere professi sunt, ubi loco undecim habet Didacus de Rosario septuaginta duos, ut ad Apostolorum ac Discipulorum numerum alludatur. Eum autem ex Breviario sanctæ Crucis numerum Didacus hausit : qui nusquam in aliis Breviariis expressus.

10 Natus est in Gallæcia S. Theotonius circa annum Christianæ Æræ CIO LXXX, aut aliquanto serius, uti infra, cum de obitu ejus agemus, constabit : adolevit cum eo regnum Lusitanicæ. Ei enim titulo Comitis præfuit Henricus, ab anno circiter CIO LXXXIX, cujus uxor Tharasia infra in Actis Regina nobilissima appellatur, quod esset Alphonso VI Hispaniæ Rege prognata. Nuptiæ hæc indicantur in Fragmento Historiæ Francicæ ex veteri MS. Floriacensi ab anno MDCCCXCVII ad annum MDCCIX deducto, et primum a Pithæo, dein a Chesneo tomo 4 historiæ Francorum a pag. 85 edito, ubi hæc pag. 89 de Alphonso, sive Andephonso Rege leguntur : Hic filiam Rotberti Ducis Burgundionum duxit in uxorem, nomine Constantiam, de qua suscepit filiam, quam in matrimonium dedit Raimundo Comiti, qui Comitatum trans Ararim tenebat. Alteram filiam, sed non ex conjugali thoro natam, Ainrico uni filiorum filii ejusdem Ducis Rotberti dedit. Hosque ambos in ipsis finibus Hispaniæ contra Agarenos collocavit imperium. Hic autem Rotbertus Dux Burgundionum, et avus Henrici, fuit filius Roberti Regis Francorum, et nepos Hugonis Capeti.

11 Præerat tunc Ecclesiæ Catholicæ Urbanus Papan, consecratus anno CIO LXXXVIII, IV Idus Martii, die Dominica, qui dein anno CIO XCV in Gallias veniens, celeberrimam habuit Synodum Claromonte XVIII Novemb. pro recuperatione Terræ sanctæ. Tum, inquit Rodericus Toletanus lib. 6 Rer. Hispan. cap. 27, ejus indulgentiis provocatus Bernardus Archiepiscopus Toletanus, Crucis signaculo insignitus, ut in Syriam transfretaret, Romam ivit. Sed prohibuit eum Dominus Papa Urbanus (qui anno CIO XCVI e Galliis Romam redierat) ne Pastoris absentia novella plantatio periculo subjaceret. Per partes Galliarum rediit, ubi eligens de diversis locis viros honestos et litteratos, in Hispaniam secum duxit. Et ut cap. 28 addit, duxit etiam de Lemovicis Burdinum, quem primo fecit Archidiaconum Toletanum, postea Episcopum Coimbricensem, postea Archiepiscopum Bracarensem : qui factus Episcopus fecit se Mauritium appellari. Hic postea assumpto nomine Gregorii VIII Antipapa ab Henrico V Imperatore creatus est : dicitur a Roderico lib. 7 cap. 5 Coimbricæ primus Episcopus consecratus. Verum ante eum Episcopus Conimbricensis fuit Cresconius, avunculus S. Theotonii, mortuus Æra Hispanica CIO CXXXVI, die XXII Junii, ut ex codicibus pervetustis monasterii sanctae Crucis tradit Sandovallius in historia Tudensi fol. 128. Est is annus Christi CIO XCVIII, quando non potuit Burdinus nisi altero jam anno

Initium regni Lusitanicæ obscurum,

in Actis S. Theotonii illustratur :

in his aliqui numeri inturbati :

E S. Theotonius nascitur circa an. 1080, Comes Henricus præest Lusitanicæ ab an. 1089,

e Ducibus Burgundionum

et Regibus Francorum prognatus.

Sub hoc Comite

F e Gallia adductus ab Arch. Toletano Burdinus,

factus Episcopus Conimbricensis, at non primus : præcessit Cresconius, mortuus an. 1098,

a nobis illustrata,

scripta a Canonico ejusdem monasterii.

teste oculato.

Vita alia datur ex eodem Tamayo, alia ex Breviario Eborensi :

ab aliis gesta ejusdem descripta.

A anno fuisse Archidiaconus Teletanus, ac tum, ut legi debet apud Rodericum, primo factus est Episcopus Coimbræ, dein Bracaræ Archiepiscopus: cui Gundisalvus successit, cujus infra par. 1 num. 6 fit mentio.

12 At quamdiu Cresconius sederit, aut quando sit Episcopus creatus, necdum legimus. Fuerat ante magister S. Theotonii in spiritualibus litterarum studiis. Verum cum hic inter pueritiam adolescentiamque medius esset, decem forsitan ætatis aut duodecim annorum, venit cum avunculo suo, jam Colimbriensi Episcopo Colimbriam, et sub Tello Archidiacono legendi et cantandi usum Ecclesiasticum plenarie didicit ante obitum Episcopi, anno cixcxviii, ut diximus, vita functi: quando arbitramur S. Theotonium xvi aut xvii annos explevisse. Vixit is dein in urbe Viseensi, ac susceptis sacris Ordinibus tum minoribus tum majoribus, tandem Sacerdos consecratus est. Ad quod divinum munus uti ætas congrua xxiv annorum concedenda est, ita non ante annum Christi cixciv id censi potest contigisse. Eluxit in dignitate sacerdotali tantopere sanctitas Theotonii, ut omnium civium precibus, et Gundisalvi Episcopi Conimbricensis jussione, Ecclesiæ Viseensis Prior sit constitutus. Decanum interpretatur Sandovallius, Parochum Tamayus Salazar. Quo in munere ditavit S. Theotonius et Ecclesiam bonis temporalibus, et Clericos honestis moribus.

B Ad quæ perficienda anni iterum aliquot requiruntur.

13 Expugnata fuerat a Godefrido Duce Bullonio Hierosolyma anno cixcix, cujus rei fama universum orbem Christianum pervagata, inter alios Princeps etiam excitavit Henricum Comitem, qui Lusitania relicta ad bellum illud sacrum profectus est. S. Theotonius quoque resignata Ecclesiæ Viseensis dignitate, Hierosolymam, solius pietatis causa, discessit, post longinqui temporis excursus Viseum regressus, nec priorem dignitatem, quæ inferebatur, nec Episcopatum, quem Henricus Comes, et Tharasia Regina offerebant, ut susciperet induci potuit. Quæ ante annum cixcxii facta sunt, quo Henricus Comes vita functus esse traditur, relicto hærede Alphonso, nato, ut ferunt, anno cixciv, quem infra Acta Infantem Portugalliæ appellant par. 2 num. 2, 8 et 9, at num. 10 ob invictissimam ejus strenuitatem et illustrem nobilitatem merito Regem vocant. Eisdem temporibus vitam Apostolicam egit S. Theotonius, nulli dignitati Ecclesiasticæ aut curæ pastoralis adstrictus, atque altera vice Hierosolymam, atque sacra Palæstinæ loca invisit. Cumque reliquam vitam ibidem apud Canonicos Regulares Sepulchri Christi peragere decrevisset, reversus est in Lusitaniam, ut de rebus suis quod e re sua esset statueret.

14 Verum aliter Divinæ providentiæ visum fuit. Nam undecim viris monasterium sanctæ Crucis extruentibus accessit duodecimus, eique congregationi primus est constitutus Prior. Unicus annus Christi qui in Actis ejus legitur, non absque mendo amanuensium expressus est cixcxxxii, qui cixcxxxiv fuit. Nomen anno monasterium die iv Kalend. Julii extruere cœperunt, ac dein, unde mendi indicati probatio desumenda est, vi Kalend. Martii sequentis in capite jejunii sub habitu et regula S. Augustini professi sunt: qui characteres temporum non conveniunt in annum cixcxxxiii, aut sequentem, sed in annum cixcxxxv. Nam anno illo priore cixcxxxiii, cyclo lunæ xiii, solis xxii, littera Dominicali A, Pascha celebratum fuit xxvi Martii, et dies Cinerum sive initium Quadragesimæ incidit in viii Februarii, ac supra indicatus vi Kalendas Martii in diem xvii Quadragesimæ, qui procul abest a capite jejunii. Ita anno sequente cixcxxxiv, cyclo Lunæ xiv, Solis xxiii, littera Dominicali G, Paschalis solennitas habita est xv Aprilis, dies Cinerum xxviii Februarii, et vi Calendas Martii fuit Sabbato ante Dominicam Quinquagesimæ, non in capite jejunii. Verum anno cixcxxxv a nobis substituto, cyclo Lunæ xv, Solis xxiv, littera Dominicali F,

convenerunt Pascha in vii Aprilis et dies Cinerum in xx Februarii, et vi Kalendas Martii, in Dominicam primam Quadragesimæ, a qua Ecclesiasticum officium Quadragesimale, ut vocant, inchoatur, et hic caput jejunii appellatur, quo vitam monasticam solenni voto professi sunt, quod annis præcedentibus die aliquo profano, seu feria vi aut Sabbato præter consuetudinem fuisset factum. Quæ omnia in anno obitus confirmantur.

15 Peracta hac professionis solennitate, Prior electus est S. Theotonius, sed quo die aut mense non exprimitur. Rexistis dicitur num. 22 Congregationem per annos viginti, ac post vigesimum et primum ab ingressu monasterii annum, deposito regimine, elegisse Priorem Joannem Theotonii, ac postea cum illo adhuc decem annos vixisse, atque ita dicitur num. 28 vixisse in sancto proposito annos xxxi, ac mortuus esse xii Kalend. Martii, feria sexta, hora diei prima. In brevioribus Actis num. 6 etiam indicatur dies obitus xviii Februarii et feria sexta. Qui characteres assignant annum cixclxvi, quando cyclo Solis xxvii, littera Dominicali B, dies xviii Februarii incurrit in feriam sextam, quod ab anno cixclv non contigerat. Unde corrigendus est Didacus de Rosario, qui cum die xviii Februarii et feria sexta conjungit annum cixclxii, quem etiam annum indicant Sandovallius, Cardosus, Tamayus Salazar, Rodericus Acunna aliique. Verum tum cyclo Solis xxiii et littera Dominicali G, dies xviii Februarii in ipsam incidit Dominicam. Neque ea ratione vixisset in sancto proposito monasticæ vitæ annos xxxi, etiam annumerato anno cixcxxxii, ac die xxviii Junii, quando cœptum extrui monasterium tradit Didacus de Rosario, quia solum anni xxix, menses septem, dies viginti elapsi fuissent. Verum ab anno cixcxxxiv et die xxviii Junii, quo supra ostendimus cœptum extrui monasterium usque ad xviii Februarii anni cixclxvi, præter menses vii et dies xx, elapsi sunt anni xxxi, quos postea eum vixisse Acta habent, quæ his verbis desinunt: Omne vero vitæ suæ tempus implevit, ut ipse referebat, inter quadraginta et quinquaginta juxta ordinem scriptum. Ubi legendum est, inter octoginta et nonaginta annos, atque ita in aliis Actis dicitur octogenarius spiritum suo tradidisse Creatori. In Breviario Eborensi dicitur fuisse circiter octogenarius, in Bracarensi pene octogenarius. Nos eum vixisse annos circiter lxxxiii arbitramur, quem natum diximus circa annum cixlxxx aut aliquanto serius, ut qui ante obitum Cresconii Episcopi Conimbricensis avunculi sui, institutus fuerit in variis scientiis et cantu Ecclesiastico, atque ita inter octoginta et nonaginta annos dicitur vixisse.

16 Præterea in Actis obiisse S. Theotonius traditur anno D. Alphonsi I Portugalliæ Regis, sub quo Christi vestem accepit, xxvi, et regni sui xxxi. Ex quibus hic annus a calculo posito foret cixcxxxv, ille cixcxl. Forsan ad priorem usque annum vixit mater ejus Tharasia Regina, a cujus obitu suos regni annos Alphonsus numeravit. Quæ par. 2 num. 20 narratur ab Alphonso Rege victoria in campo Ourich de quinque Regibus Paganis, sive Mahometanis, ipso die S. Jacobi ac patrocinio ejus obtenta, a plerisque auctoribus scribitur contigisse anno cixcxxxix, post quam ad sequentem cixcxl cœpit hæc altera epocha susceptæ ab Alphonso vestis Christi. Qualis autem ea vestis susceptio fuerit, necdum legimus. Insignia tum ab Alphonso assumpta ac vestibus inserta interpretantur Lusitani, quod ea velint esse quinque vulnera a Christo tum apparente assignata.

17 Sepultus dicitur S. Theotonius in eisdem Actis, in Capitulo, in aliis in Capituli subterranea cupula. Tamayus Salazar ex Roderico de Acunna hæc scribit: Sub altaris cavo Capituli sanctum caput jacuit, donec anno cixcxxx illius cœnobii Religiosi illud ad aliud dives et majestuosum, jaspide elaboratum, transtulere

D et professio prima fit an. 1633 Dominica I Quadragesimæ 24 Februarii:

S. Theotonius fit Prior:

moritur 18 Febr. feria 6.

an. 1166,

post cœptum monasterium elapsis annis 31.

E

Vixit annos circiter 83.

F Quoto anno regni Alphonsi mortuus?

quoto post victoriam de quinque Regibus Mauris,

et acceptæ vestis Christi?

Corpus S. Theotonii supra altare translatum an. 1630,

A lere sepulchrum. *Cardosus appellat* Mausoleum supra altare positum, *additque* ad latus Evangelii collocatum esse corpus **B**. Telli illius monasterii fundatoris, ad latus vero epistolæ corpus **D**. Joannis Theotonii, secundi Prioris ejusdem monasterii. *De utroque in Actis agitur. Idem Cardosus aliquas S. Theotonii reliquias fuisse aliis eorundem Canonicorum cœnobiis donatas asserit, ejusque brachium unum adservari Ulyssippone in monasterio S. Vincentii: aliud vero ad Ecclesiam Viseensem, quam Prior olim, seu Decanus, aut Parochus, rexerat, a Canonicis missum fuisse scribit Tamaius Salazar, ad quam translationem honorandam addit duo poemata ab Emanuele Pimenta composita, uti alia duo attestantia singularem erga Christi Crucem S. Theotonii affectum, quæ Lector ibidem videre poterit.*

brachium
unum Ulyssip-
pone,

aliud Visei est.
NOT. 4.

NOT. 4.

VITA

auctore cœvo Canonico Regulari monasterii sanctæ Crucis, illius discipulo,

eruta ex MSS. ab Hieronymo Mascarena, edita a Jo. Tamayo Salazario.

PROLOGUS

Cum in minimis etiam rebus, ut Philosophus ait, Dominus sit invocandus, multo magis nobis invocandus est in materia sublimiori virorum, qui calcato diabolo jam coronam securitatis acceperunt: de quorum numero **D**. Theotonium esse quis dubitat? Hic autem nos modo relinquens, et ad cœlestem Jerusalem, quam tota devotione quærebat et mirabatur in terris, jam conscendens, desiderii sui jaculo nos intolerabili dolore confecit. Inde est, quod, quotiescumque nitor in verba prorumpere, toties implentur oculi lacrymis, hæret vox, sed divina prohibet Scriptura. Non itaque plangam morientem, quia cum Christo suscipiam resurgentem. Scio equidem illum cum Christo esse: læter ergo et gaudeam, quia raptus est, ne malitia mutaret mentem illius, quia placuerat Deo anima illius: sed absentiam ejus ferre non possum, et affectus tanti viri frangit mentem meam. Nequeo enim dolorem dissimulare, quia quanto ille felicior, tanto amplius ego in dolore, quod tali careo bono. Recolam memoriam illius litteris: verumtamen tanti viri materiæ adeo me impari judico, ut consultius mihi sit talem virum mirari quam loqui. Grandes enim materiæ ingenia parva non sufferunt, et quanto majus et excellentius fuerit quod dicendum est, tanto magis obruitur, qui magnitudinem rerum verbis non potest explicare: et timeo ne fortassis illi impendam injuriam, de quo non digne loquerer tam mirabilem vitam. Quid enim inter Sacerdotes Domino meo excellentius? Qui suis virtutibus, quasi quibusdam stellis, partes nostras occiduas illustravit. Quid vero inter Clericos meipso imbecillius? Qui nullius scientiæ irrigua fluentia consuxi: quem vix stillicidii pauperi attenuata gutta perfudit, nihil de proprio fonte respirans.

2 Sed quamvis me idoneum ad ista despero, cum in Largitorem munerum oculos mentis attollo, per quem aperta est lingua mutorum, qui linguas infantium facit esse disertas, quique veritatem suam, cum voluerit, etiam per ora jumentorum narrat, ad recolendum illius memoriam protinus robustior fio. Sæculus namque fore et invidiam judico, de tanto Patre omnino reticere, et singularem nostris temporibus virum infructuoso silentio premere. Dono igitur gratiæ, per quam ille Sanctorum choris admixtus est, pauca de ejus moribus scribere tentabo, transcurrendo scilicet. Nam propriæ inertię conscius, et ingenii mei brevitatem mensurans, sanctissimos illius actus sermonibus meis, per hoc sapientiaribus

fatetur se minus aptum ad
ejus gesta describenda:

visus auxilio
Dei,

ea obiter pro-
ponit aliis ex-
polianda,

plenary describendos, relinquo. Hoc autem Christo duce ideo scribere, tametsi inculto sermone, dispono, ut et dolori modo satisfaciam, cujus solatio maxima et principalis est suscepti operis causa: et erit consolatio quidem, ut opinor, non contemnenda, cum lumen, quod inter nos fuit, præsentibus et futuris hac lectione manifestum fiat. Mens occupata magnitudine doloris, fortassis non tenuit ordinem præfationis, de qua nunc tantum dixisse sufficiat.

PARS I

Gesta S. Theotonii ante constructionem monasterii sanctæ Crucis.

CAPUT I.

S. Theotonii ortus, studia, sacerdotium, præfectura Ecclesiæ Viseensis.

Vir venerabilis Theotonius Colimbriensis monasterii sanctæ Crucis primus Pater fuit. Ut autem, qualiter ad regularem professionem ejusdemque monasterii procuracionem, non sine multorum salute, cum Divina gratia, ad quod futurum erat, vocante, accesserit erudiendus, cognoscere possimus; prius necesse est, unde quo natus loco, quibusve Doctoribus eruditus fuit litteris, quomodo etiam in seculo conversatus fuerit, paullisper attentius consideremus. Fuit itaque de provincia Gallaciæ, civitate *a* Tudensi, vico *b* Ganfey oriundus, honestis quidem justisque parentibus, patre scilicet Oveco et Eugenia matre progenitus: quorum genealogiæ religiosissimam lineam ille piis moribus extulit, probis actibus exornavit, adeo ut non sine magno quodam sancti Spiritus præsagio, Græce *c* Theotonius, quod Latine Divinus resonat, vocaretur. Vere divinus ille fuit et sanctus, qui quocumque ab ineunte ætate conversatus fuerit loco, semper Catholicæ fidei firmitate fundatus extitit: vitam quoque suam sanctissimis moribus et virtutibus plenam habuit, qui diligentissima parentum cura religiose nutritus, cum ad ætatem disciplinæ congruam pervenit, spiritalibus litterarum studiis traditus est: deinde intervallo temporis exacto, cum jam inter pueritiam adolescentiamque medius esset, cum avunculo suo *d* Colimbriensi Episcopo *D*. Cresconio, qui magister ejus fuit, Colimbriam venit: ibique sub *e* Tello Archidiacono ejusdem civitatis, prudentissimo et discreto viro, legendi similiter et cantandi usum ecclesiasticum pro statu temporis plenarie didicit.

4 Postea memorato Episcopo *f* defuncto, *g* Viseensem petiit urbem: qui pro sua simplicitate et Episcopi defuncti gratia recipitur in sede **B**. Mariæ semper Virginis, quæ tunc temporis erat sub Colimbriæ diœcesi, ubi se quidem contulit. Libet nunc auxiliatrice superni Numinis gratia, paulisper demonstrare, qualem in suis Ordinibus habuit sollicitudinem, et in ipsa Ecclesia conversationem. Liceat ergo mihi a religiosis viris audita narrare. Imprimis ordinatur Ostiarius, traduntur ei claves Ecclesiæ, quam ille pio studio claudebat, et item horis competentibus aperiebat, et infideles zelo Christiano rejiciebat. Propheticas, et Apostolicas lectiones fideliter et utiliter recitabat; faciebat per catechumenos sacramentum adspersionis: faciebat exorcismos super spiritus immundos, et eos per Dei gratiam et suum Ordinem de corporibus obsessis ejiciebat: quia Spiritum Dei in se habebat, et vita ab officio non discordabat, et ideo malignum de corpore alieno expellebat, quia jam per munditiam vitæ illum expulerat de corde suo. Lumen ad Evangelium deferebat, et opera lucis proximis ostendebat, et talem se exhibebat in Ostiarii officio, qualis futurus erat in Sacerdotio, hincque semper erat sollicitus.

5 Deinde Subdiaconus ordinatus, quis valet explicare

D
AUCTORE CŒVO
DISCIPULO

ad leniendam
tristitiam.

E
a
b
S. Theotonius
in Gallaci
natus,

c

litterarum
studiis imbui-
tur

d
sub avunculo
Episc. Conim-
bricensi, et B.
Tello:
e

f g
Visei degit:
suscipit sacros
Ordines:
F

diligens
Ostiarius,

Lector,

Exorcista,

Acolitus,

AUCTORE
COEVO DISC-
PULO.

Subdiaconus,

Diaconus,

Sacerdos,

munia sua
sancte exercet:

A plicare, quomodo in humilitate Deo serviens, vasa Corporis et Sanguinis Christi Diaconibus ad altare deferebat, et iterum referebat corporales, pallas, et substratoria lavabat, et Presbyteris atque Levitis pro lavandis ante altare manibus aquam praebebat. Prætereaque devote, ut ferunt, in Diaconatu suo ad flectenda genua, sive ad orandum, clara voce cunctos admonebat, Sacramenta Dei dispensabat, Evangelium prædicabat, et in omnibus Christi Sacramentis sacerdotalibus assistebat, in altari oblationes offerebat, et disponebat mensam Domini. Talibus, ut diximus, exornatus moribus, per gradus singulos ad Sacerdotium venit, non juxta quorundam præsumptionem, sed secundum consuetudinem universalis Ecclesiae, ab Apostolis et sanctis Patribus emanatam. Ecclesia quippe illum requisivit sibi, non ipse se impudenter ingessit. Presbyter igitur ordinatus, prudentia et maturitate bonæ conversationis magnis coepit excrescere profectibus, et honestioribus vivere moribus in populo Dei. Hic enim vivebat, ut bonum exemplum cunctis præberet. Exequabatur mirabiliter sui ordinis officium, omnes cathechizando, baptizando, et eos Ecclesiae incorporando. Delinquentes ad poenitentiam vocabat, pro peccatis populi Deum exorabat, et præcepta Dei ad populum deferebat, veritatem prædicando, et preces populi Deo offerendo, pro peccatis eorum intercedendo, placabiles Deo hostias in altari conficiendo, et semper cum veneratione divina in ecclesia conversans, competenter cœleste complebat officium.

B 6 Præterea spernebat luxuriam et lenocinia pereuntis seculi: non laude extollebatur, non paupertate contrahebatur, per diem sol non urebat eum, neque luna per noctem. Laudabant alii in eo, quod numquam studuit curiositati, numquam servivit voluptati, numquam inhiavit ambitioni: ego amplius prædicabo, quod in omnibus suis actionibus circumspexit, et providus semper prudentiæ habitu pollebat. Haberet quippe, ut ait S. Gregorius, sancti viri hoc proprium, nam ut semper ab illicitis longe sunt, a se plerumque etiam licita abscindunt: ergo, ne aliquam per feminam incurreret culpam, numquam cum eis remoto teste colloquium vel etiam privatam confessionem habere volebat. Omnes tamen feminas ut sorores diligebat; sed eas, ut diximus, quasi hostes cavens, hujusmodi familiaritates ab se absciderat, quibus rebus non solum Principes, cunctosque cives, verum etiam comprovinciales omnes ita sibi adjunxerat, ut eum miro affectu venerarentur, utpote Patrem et reverendum Magistrum animarum utriusque sexus. Omnium igitur civium precibus, et maxime D. Gundisalvi Colimbriensis Episcopi jussione, ad quem, ut diximus, Viseensis pertinebat Ecclesia, devictus, nimiumque, ut postea claudit, invitatus, ipsius Ecclesiae h Prioratum suscepit, quam sua prudenti discretione temporalibus bonis, videlicet libris, vestibus sacris, signis, crucibus, et calicibus, testamentis quoque pluribus ampliavit, et ad culmen honoris, quod in præsentiarum possidet, mirabiliter evexit, Clericos juvando et honorando sublimavit, et quod his omnibus majus est, honestis vitæ moribus ditavit.

a Tude, Πτολεμαῖο τοῦδα, Urbs antiqua et Sede Episcopali exornata ad Minium fluvium, qui Portugalliam hodiernam a Gallæcia disternit, et 40 circiter millibus passuum ab hac urbe in Oceanum occidentalem dilabitur. Antiquitates urbis et Ecclesiae Cathedralis Tudensis cum ejusdem Episcopis, descripsit Prudentius Sandovalius, et ipse Tudensis Episcopus. — b Gamfey altis. Sandovalius refert etiam celebre Ordinis S. Benedicti monasterium eo loci esse, ubi S. Theotonius dicitur natus fuisse. — c Theotonius priore parte divinum significat. Quid vero Tonius, sive Otonius? an ab Antonio vox derivata? — d De Episcopatu Cresconii supra actum. — e Hic est B. Tellus primus fundator monasterii sanctæ Crucis, cujus corpus in altari adservari diximus. Gabriel Pennotus lib. 2 Hist. Canon. Regul. cap. 32, num. 4 sanctissimum virum Tellonem appellat. — f Anno 1098, ut supra dictum. — g Viseum in Beirensi ditione cum Conimbrica, a qua versus Orientem distat circiter 40 mill. pass. — h Sandoval-

Tude
urbs.

ANIMADV. PAP 10

ANIMADV.
PAP. 11.

lius Priorem, seu Decanum factum ait: Tamaius Salazar Parochum.

CAPUT II.

Iter I Hierosolymitanum S. Theotonii. Vita a reditu privata. Conciones. Emendatio morum in populo. Castitatis exempla.

Sed quia temporalis honor nullum sibi conferebat oblectamentum (neque enim honorem intelligebat esse, sed onus) quomodo inde Sacerdos Dei se posset expedire, saluberrimam fraudem quæsit. Nam Hierosolymam abiens, consorti suo Honorio Presbytero Prioratum in pace dimisit: sed inde rediens, eum amplius recipere noluit, quamvis precibus et ipsius Honorii obsecrationibus plurimum rogaretur: sed nec aliud seculi hujus fastigium deinceps habere voluit. Sæpissime namque Henrici Comititis, et uxoris ejus nobilissimæ Reginæ Tharasie precibus et exhortationibus exhortatus fuit, consentiente Clero, et omni populo, ut Pastoralis officium curæ, hoc est, a Episcopatum susciperet, sed numquam assensum præbere voluit. Vilia et caduca, pariter et nociva, mundana omnia reputabat, ideoque temporales honores quasi pestum fugiens, in quadam humilitatis arce se spectabilem conservabat. Mentis et corporis virginitatem, et delictorum poenitentiam custodiens, prædicabat: siquidem numquam cessabat in plebe verba veritatis fructu fidei redundantia seminare. Nunc omnes de pio Christianæ religionis opere commonebat, nunc alios de confessione sanctæ Trinitatis confirmabat, nunc reliquos de promissione regni cœlestis invitabat. Fornicatores vero et adulteros ceterosque malefactores anathematis gladio feriebat. Qui autem statim non se emendabant, aut si forte se emendare aliquando nolebant, longius a conspectu ejus recedebant. Tanta enim erat auctoritas Sacerdotis, quod etiam Principes terræ eum verebantur offendere; siquidem fama refert, quadam die in ecclesia Viseensi, eo prædicante, memoratam b Reginam et Comitem c Fernandum, qui eo tempore contubernalis ejus, non vir legitimus erat, rubore verecundiæ suffusus de ecclesia festinanter exiisse, nec tamen per hoc ab eis unquam notatus fuerit.

8 Accedit præterea, ut, cum una Sabbatorum, jam sacerdotalibus vestimentis indutus, salutare in honorem Dei Genitricis ex more offerre voluisset, et Regina, quæ præ foribus adstabat, per nuntium misisset, ut breviter Missam peragere studuisset, respondisse fertur: Aliam in cœlo Reginam esse longe meliorem, longeque nobiliorem, cui ille summa cum veneratione et speciose solennia Missæ peragere disposuisset: in potestate ejus esse, vel Missam audire, vel penitus discedere. Quod cum Reginæ relatum fuisset, illa statim reatum suæ culpæ cognoscens, se miseram, se peccatricem D. Theotonium vero verum et justum Presbyterum proclamabat et sanctum. Quo ad se post Missam vocato, et humiliato spiritu, ad ejus genua provolvitur, et ad exhortationem sancti Sacerdotis erecta poenitentiam lacrymabiliter poposcit: orationem ab eo pro se humiliter fieri petiit, ac ne deinceps erga cultum divinum tam incaute otiosa verba proferret, ab eo admonita, cum moderatione sui totum exequi indubitanter promisit. Numquam enim vir sanctus divinis officiis aliquid præponebat, quo minus videlicet oratione, aut indecenter, seu festinantius solito, aliquando ea celebraret. Vere totis visceribus diligebat Christi regnum, qui terrenum non formidabat principatum. Sic igitur, ut superius dixi, multos admonebat, sicque omnes in regnum Dei inducere festinabat, ac si cunctos genuisset.

9 Sed nec ipse verbi Dei obliviosus relator erat, subveniebatque

Prioratu abdicato, in Hierosolymam:

Episcopatum recusat:

utiles conciones habet:

increpat peccatores,

etiam coram Regina.

nec ea rogante Missam festinanter celebrat:

poenitentem ideo monet;

*misericos in
pauperes,*

*feria 6 cele-
brat pro de-
functis*

*spuit in faciem
blandientis fœ-
minæ :*

*ab alia ad pec-
catum allicien-
te fugit, relic-
tis calcis :*

*præfertur Jo-
sepho.*

A subveniebatque pauperibus, visitabat languentes, provocabat hospitio, leniebat blanditiis, flere cum flentibus, gaudere cum gaudentibus studebat, et majorem partem sui laboris, et totius quod habebat indigentibus tribuebat, reliquam vero partem in usus vestimentorum sibi moderate retinebat, ipsa postmodum vestimenta intuitu miserationis maxime viduis tribuebat. In omnique feria vi ex more suo in Ecclesia S. Michaelis Archangeli, quæ foras murum in cœmeterio ejusdem civitatis est, pro cunctis fidelibus defunctis Missam celebrabat : ad quam eo die, et pro reverentia Sacerdotis, et pro carorum suorum memoria, solennes totius urbis populorum conventus confluebant, plurima et diversa, ut illius regionis moris est, devote offerebant : de quibus omnibus D. Theotonius nihil omnino sibi reservans, post Missam et generalem cœmeterii processionem cunctis indigentibus omnia distribuebat, qui mos illi semper fuit. In bonis operibus exercendis, totis etiam viribus elaborabat, ut posset esse occultum, quod faciebat.

10 Si inter tales sanctasque virtutes castitatem in illo prædicare voluero, fortasse superfluum videar, cum in eo exemplar castitatis semper fuerit. Quædam tantum vel pauca, quæ castimoniam illius commendare videntur, præterire non debeo. Quædam igitur mulier, quæ juxta carnis putredinem speciosa videbatur, ab eo privatam amicitiam expetiit, atque ad hoc satis accurate blandum sermonem confinxit : sed, postquam famulus Dei per satellitem diaboli laqueum sibi deceptionis parari cognovit, infervescere in eo spiritu, cum quanto nixu potuit, in faciem illius miserrimæ mulieris salivam projecit. Multas ei humani generis inimicus propter speciem corporis sæpissime extendit insidias. Statura quippe ejus tam bene formata erat, ut cum decenti quadam et mirabili moderatione videretur esse deducta : corpore magnus valdeque pulcherrimus erat, facie venustus et alacrior vultu honestatem magis quam lasciviam ostentans. Per idem tempus ab altera nihilominus muliere, quæ magnæ dignitatis fœmina erat, sub rationabili, ut credebatur, occasione ad domum vocatus venit, vinctus obsequio Clericorum. Illa vero tamquam bestia libidinis, seorsum eum quasi sub obtentu religionis in interius cubiculum evocatum, blanditiis libidinis cœpit lenire, de ore ejus pendere, obsequium exhibere, calceamenta dissolvere, et quasi pro fervore Dei temperando, pedes abluere : revera autem ad rem illicitam eum volebat impellere. D. Theotonius autem, quem nulla unquam

C fœmina contigerat, imo cui nulla propius accesserat, miratus impudentis mulieris instantiam, cum tandem, quide a fœmina quæreretur, intellexisset, in signo Crucis revocatus, nudis jam pedibus, magno conamine foras sese præcipitem efferens, calceamentum reliquit, et domum illam execrando, vocatis Clericis, qui cum eo venerant, ad ecclesiam se contulit. Aliquis Rethoricæ artis memor comparat istum cum castissimo Joseph, et si mihi liceat dixisse, eo inferiorem non inveniri. Nam ille pallium, iste ex simili caussa per Dei gratiam evadens, calceamentum dereliquit. Ille tritico temporali impartito, pereuntem quondam Ægypti nationem servavit; iste bonam verbi Dei fideique mensuram populis erogando, multos a fame spirituali liberavit. Ille filios carnis habuit, iste, ut fertur, ab utero matris immaculatus extitit, unde nulla unquam culpæ suspicio in eo de rebus hujusmodi reperiri potuit, et ita se gessit in mundo, ut non jam de mundo, sed vere Regularis esse videretur. Quis autem posset explicare honorum operum suorum magnitudinem, et quomodo in eadem civitate morum ornamentis pollens pervixerit? Ego pro brevitate ingenii mei

Februarii. T. III.

fateor ea evolvere non posse, in ipso conatu succumbens, ad præsens prætermittam, et ad secundam profectionem in Jerosolymam jam nunc manum convertam.

a *Viseensem Episcopatum explicant alii. Ipse namque Henricus Comes, ut ait Rodericus cap. 5 lib. 7 Viseo, et Lameco, et Portugali Sedes restituit Cathedrales, et a Toletano Primate earum Episcopi fuerunt consecrati. — b Vidua mortuo Henrico Comite facta est an. 1112. — c Ferdinandus Paecius Translamaræ Comes appellatur a Mariana lib. 10. cap. 13. Hujus Ferdinandi fratri Veremundo, seu Vermoino nupsit Urraca Henrici et Tharasiæ filia.*

CAPUT III.

Iter II Hierosolymitanum S. Theotonii. Tempestas præcibus sedata. Sacra loca pie illustrata. Reditus in Lusitaniam.

Igitur succensus virtutibus et desiderio sanctorum locorum, non domus, non propinquorum, non possessionum, non alicujus rei, quæ ad seculum pertineret, memor, cum non modica peregrinorum turba patria egrediens, diu desideratam Jerosolymorum viam denuo arripuit. Iam enim eamdem devotus vir peregerat viam. Cum autem post decem hebdomadas ad portum a S Nicolai, Deo ducente, venisset, prospero ventorum cessante commeatu, sex ibidem continuis hebdomadibus moratus est, non tamen otiosus, sed, ut certissime probatum fuit, tam ibi positus, quam in tota sua peregrinatione, pauperibus beneficentiam exhibuit, atque exemplo suo pariter et verbo cives Jerosolymam euntes ad misericordiæ opera provocavit. Omnes enim eum justum et sanctum esse sciebant. Tandem itaque aura flante secunda navem conscendit. Posthæc autem naucleri vela ventis commisere, Jerosolymam petentes : sed cum post dies aliquos navigassent, cuncti subita maris tempestate periclitari cœperunt. Qualiter autem gestum sit memoriæ commendare cupio, ut ex hoc periculo agnoscantur, quanta et quam gravia in terra marique tantus vir pericula pro Christi nomine sustinuerit. Igitur carina per b Collum Maleæ navigante, subito cœlum contenebratum est; et ecce nubes cum violentia ventorum desuper obumbraverunt, quibus verso funditus æquore, procellas instar aquosi montis dependentes exagitabant, et modo navem undarum motibus conturbatam in profundum demergebant, modo de præcipiti profundo rursus ad superiores vertices extollebant : iterumque apertis undis in ima dejiciebant, atque, quod dictu mirabile est, aquam de mari, tamquam manifestum canale, quod nautæ c cifum vocant, in sublime trahebant. Sed et nautæ jam antea cognita tempestate, cum primum navis inter procellas fluctuum notari cœpisset, cum summa velocitate arbore abscissa et in undis projecta, cœperunt vela deponere, antennasque ligare, cunctaque naviculorum et navis armamenta, ne a vi maris absorberentur, componere, et ut navis alleviaretur, jacturam vasorum facere, nec tamen vel modicam quietem habere poterant. Ibat enim mare et intumescere super eos, timore mortis perterritos : sed et terribilibus terribiora succedebant : nam præter ea, quæ metum mortis augebant, visa fuit a cunctis, in eodem maris periculo existentibus, monstruosa quædam et valde terribilis bestia, adeo formidolosa, ut nautæ nulli eam bestię comparare possent, cujus oculi (sicut nobis Sanctus, referebat) apparebant quasi tedæ ignis accensæ : alii eam draconem, alii monstrum, alii dæmonem esse dicebant.

12 Quid diu moror? Jam jam ablata erat spes omnis salutis, cum in eorum morte feroces fluctus sævirent, ac resolutis timore membris jam cuncti, aut ex ipsa præsentia mortis, aut ex visione bestię fuissent turbati, et mori parati omnes sibi pacem dedere, Omnipotentis auxilium cum lacrymis deprecantes : ut, qui eorum corpora in tam pavenda

13 morte

D
AUCTORE CŒVO
DISCIPULO.

*Secundo it
Hierosoly-
mam :*

a

*instruit alios
in itinere*
E

b
*jactatur ma-
gna tempe-
late :*

F

*cum reliquis
oral :*

AUCTORE CO.EVO DISCIPULO,	<p>A morte tradiderat, eorum animas benignissime susci- peret, aut eis opem liberationis misericorditer impen- deret. D. Theotonius autem in oratione quoque cum lacrymis prostratus, ac totus ad Deum conversus, post psalmos et litanias Dominatorem invocavit hoc modo : Domine Jesu Christe, Fili Dei vivi, Fili S. Mariæ; qui cum Patre et Spiritu sancto unus es, in summa Trinitate Deus et vera unitate, succurre nobis in supremo periculo constitutis, gloriosum ut sepulchrum tuæ sanctæ Resurrectionis, pro quo ve- nerando et osculando de finibus mundi venimus, videre mereamur, et tuæ liberationi gratias agamus. Hortabatur etiam cunctos, et quibus verbis poterat consolando admonebat, ut alterutrum confitentes, sibi ex corde debita dimitterent, et totam in Deum credentes et orantes spem suam ponerent, denunci- ans eis, quod si perseverarent, in proximo clementiam Redemptoris affuturam : quod et factum est. Nam, dum hæc in mari agerentur, omnipotens Deus mira- biliter eis suam misericordiam exhibuit. Ecce enim ex insperato flatus auræ cœpit placidior fieri, et paullatim elisis aquarum molibus, redditur mare tranquillum. Nova igitur lux cœpit oriri : mirantur omnes mortui jam dediti, et cœli Deum exultantes be- nedixerunt, laudes eidem debitas referentes, et Gloria in excelsis Deo nobiliter decantantes, quod eos mi- sericorditer dignatus est de eo mortis articulo libe- rare.</p>	<p>locaretur posuerat, attentius orabat, memorans illud D Davidicum : Deus autem noster ante secula operatus est salutem in medio terræ. Tandem venit ubi Helena invenit Crucem, cumque aliquando, prout devotio dictasset, per memorata oratoria vir sanctus orasset, postremo se in hospitium recepit, licet, cum mens ejus tota die et nocte per ea quæ viderat duceretur, in pace in idipsum dormivit et requievit.</p>	D Psal. 73. 12 locum inven- tionis Crucis,
consolatur alios :	<p>13 Liberatus itaque de pelago Maleæ cum omni- bus, qui secum erant in navi, post trium hebdoma- darum dies, ex quo in portu Barenis civitatis na- vim adscendit, mare transivit appulsus ad urbem d Joppen, et longissimis maris amfractibus circumvit per e sepulchrum B. Georgii Martyris, quousque pervenit Nazareth, quæ nutrit Dominum Salvato- rem. Inde abiit per viam, quæ ducit in Thabor, quo Dominus transfiguratus est, in cujus verticem as- cendens aspiciebat diligentissime loca plurima, quæ Dominus suo itinere sanctificaverat. Unde descendens festinus perrexit Samariam, vidit f sepulchrum B. Joannis Baptistæ; concitoque gradu proficiscitur ad puteum, super quem Dominus residens, esuriensque et sitiens, Samaritanæ mulieris fide roboratus est : et adorato per singula loca mundi Redemptore, in collem celeberrimum, e quo diu desiderata conspi- citur Jerosolyma, lætus ascendit. Hic flexis genibus, quanta exultaverit lætitia, quantasque Deo gratias egerit, admixtæ gaudio lacrymæ declarant. Hilaris itaque sanctam civitatem ingressus, deliberavit prius videre Crucem in monte Calvariæ, ubi pretium mundi Christus in statera Crucis appensus fuit, ante quam toto corde et corpore prostratus, quasi penden- tem Dominum cerneret, adorabat : recordabatur mor- tis suæ maledictionis sententiam in se et in omnem hominem prolatam per inobedientiam primi hominis, sed et clementiam propitiationis Filii Dei, qui loco eodem sputa, alapas, spineam coronam, flagella, crucem, clavos, fel, acetum, lanceam, mortemque pertulerat. Factaque oratione descendit paullulum in Golgotha locum, ubi, sicuti fama est, de latere Christi sanguis decurrens petram durissimam per- rupit : deinde hinc brevi spatio ad sepulchrum Re- surrectionis conversus, et videns ipsum corporis lo- cum, in quo Dominus jacuerat, quasi sitiens deside- ratas aquas fidei lambebat. Occurrebat sibi congrua de Domino Salvatore meditandi memoria : quomodo scilicet post tanta quæ pertulerat, in ipso sepulchro requieverat, ac per illius descensum ad inferos, inef- fabile magnumque gaudium cogitabat miserorum, quos captivos mortis imperio Christus ab inferis se- cum eduxerat. Inde jam ad medium mundi deductus, quo videlicet loco Joseph ab Arimathia corpus Do- mini, cum de Cruce deponeret, antequam sepulchro</p>	<p>14 Altera vero die cum quanto studio ac deside- rio sancta Jerosolymorum loca orando cursum ierit, dicere quis poterit? Nam ingressus in templum Do- mini, et post orationem per portam, quæ dicitur Speciosa, egrediens, ascendit Sion ad locum dumta- xat cœnæ, ubi pedes discipulorum Dominus lavit, et, Pax vobis, dixit, dubitantique discipulo latus pal- pandum præbuit, ibi etiam super centum mille cre- dentium animas Spiritus sanctus descendit. Et con- versus per viam sacram, qua Dei Genitricis corpus Apostoli detulere, intravit et ecclesiam h B. Petri de galli cantu, et ad i sepulchrum Jacobi fratris Do- mini, descenditque in vallem Josaphat, oravit ad se- pulchrum B. Virginis Mariæ, de quo ascendens transivit ad oratorium Gethsemani, ubi Dominus in radice montis Oliveti oravit ad Patrem : inde pro- gressus venit in locum, de quo ait Lucas Evange- lista : Avulsus est autem ab eo quantum jactus la- pidis : rectoque itinere subiit in verticem ejusdem montis Oliveti, de quo Salvator cœlos ascendit : inde per vicum Bethphage, et locum, in quo lasciviens pullus asinæ Domini frena suscepit, descendit in Be- thaniam ad sepulchrum Lazari, et hospitium sororis ejus. Posthæc pergit Bethleem, intrans sacrum Vir- ginis diversorium, quo Christus natus est, stabulum ubi agnovit bos possessorem suum, et asinus præ- sepe Domini sui, tamquam prudens animal humiliter adoravit. Vidit et locum, quo sæviens Herodes pro Christo parvulos interfecit. Quid narrem cum quanta devotione ad Jordanis aquas, totius humani generis labe maculatas, et a Christi baptismate mundatas, cucurrerit? Nec prætermisit locum k Quarentenæ, ubi Salvator mundi tentatus a sathana, totum militiæ nostræ tempus (quo nunquam tentari desistens) qua- dragenario suo voluit confirmare. Inde per amaris- simum fontem, quem olim Elisæus sua decoravit sa- pientia, l Jericho pertransiens, vidit juxta viam cæ- corum loca, qui receptis luminibus utriusque populi credentis in Dominum sacramenta promiserant.</p>	et cœnæ ulti- mæ, h i vallem Josa- phat, Gethsemani montem Olive- ti, E Bethaniam, Bethleem, Jordanem, k eremum Chris- ti jejnantis, l Jericho :
montem Cal- variæ,	<p>C vidit Crucem in monte Calvariæ, ubi pretium mundi Christus in statera Crucis appensus fuit, ante quam toto corde et corpore prostratus, quasi penden- tem Dominum cerneret, adorabat : recordabatur mor- tis suæ maledictionis sententiam in se et in omnem hominem prolatam per inobedientiam primi hominis, sed et clementiam propitiationis Filii Dei, qui loco eodem sputa, alapas, spineam coronam, flagella, crucem, clavos, fel, acetum, lanceam, mortemque pertulerat. Factaque oratione descendit paullulum in Golgotha locum, ubi, sicuti fama est, de latere Christi sanguis decurrens petram durissimam per- rupit : deinde hinc brevi spatio ad sepulchrum Re- surrectionis conversus, et videns ipsum corporis lo- cum, in quo Dominus jacuerat, quasi sitiens deside- ratas aquas fidei lambebat. Occurrebat sibi congrua de Domino Salvatore meditandi memoria : quomodo scilicet post tanta quæ pertulerat, in ipso sepulchro requieverat, ac per illius descensum ad inferos, inef- fabile magnumque gaudium cogitabat miserorum, quos captivos mortis imperio Christus ab inferis se- cum eduxerat. Inde jam ad medium mundi deductus, quo videlicet loco Joseph ab Arimathia corpus Do- mini, cum de Cruce deponeret, antequam sepulchro</p>	<p>15 Longum esset, si vellem enarrare, quo ardore F lustraverit m Chanaam et Capharnaum, signorum Christi familiares : et dicere cum quanta admiratione viderit locum Tiberiadis, quem sub mercede nau- tica Dominus transfretando sanctificavit, et solitu- dinem, in qua de quinque panibus et duobus piscibus multa millia saturata sunt. Hoc tantum dicam, quod per singula loca Christum se videre credebat. Lec- toris fastidio consulens, pauca commemoravi de sanc- tis locis, quæ ille tanto studio circumvit. Diebus au- tem multis ad sepulchrum Domini ex ardore fidei mansionem habuit, non in refectioe quidem, sed in oratione et Domini opere. Cujus sanctitatem ipsius sepulchri n Canonici Regulares attendentes, in ejus orationibus attentius se commendarunt, eumque re- ciproce in suis beneficiis receperunt. Communem etiam societatem vivendi voluntate ei dabant, si cum illis habitare vellet, et custodiam sepulchri : quod eum præ omni negotio desiderare cognoverant. Ille vero se hoc facere minime posse dicebat, nisi prius ad Hispanias rediens, domui suæ disponderet. Igi- tur per totam Jerosolymam, iterum atque iterum se omnipotenti Deo commendans, Canonicis quoque et cunctis servis Dei vale faciens, reversus est Joppen, ubi prius appulerat, undenimietatibus ventorum per insulas Græciæ devectus, multos in itinere labores pas- sus</p>	F m n invitatus ut ad sepulchrum Christi habitet, redit in Hispa- niam;
sepulchrum Christi,			

A sus, ad domum propriam in Hispaniam remeavit: futurum rursus, ut in proximo Jerusalem rediret, et ad gloriosum sepulchrum finem vitæ suæ devotus expectaret. Verumtamen eo a civibus suis in magna gloria recepto, ego quoque hic primam partem hujus operis coarctabo.

Barium, urbs
S. Nicolai dictum.

Sepulchrum
S. Georgii.

S. Joannis
Bapt.

S. Jacobi Minoris et S. Mariæ.

Canonici ecclesiæ sepulchri.

a *Infra num. 13* portus Barenensis civitatis dicitur, qui hic portus S. Nicolai. Est Barium emporium celebre in litore maris Adriatici in Apulia Peucetia, antiquis et hodiernis notissimum, unde regioni nomen inditum, ut Terra Barenensis vulgo appellatur. Templum habet celeberrimum S. Nicolao Episcopo Myrensi dicatum, cujus illic corpus adservatur, ex quo liquor mirabilis (Manna vulgo vocatur) assidue effluit, unde urbs et portus S. Nicolai nuncupatur. — b *Nola est* Malea promontorium oræ Laconicæ, multis terribile, ob frequentes in vicino mari, quod Collum Malleæ hic dicitur, tempestates. In altera vita Malea saxa dicuntur. — c *Forsan a scyphi forma nomen datum.* — d *Joppe in sacris litteris notissima, quam Christiani Palæstinam recuperantes, a principio statim interceperunt, atque ad eam Christiani peregrini etiam hæcenus fere applicant.* — e *Urbs Lidda, seu Lyda, satis vicina Joppæ, ad S. Georgium dicitur, quod illic decollatus dicitur, ejusque sepulchrum ostendatur. Utrique et Joppe et Lidda tum Sedem Episcopalem habebat. Hinc ergo per longos maris anfractus, Cæsaream usque Palæstinæ et montem fere Carmelum iter fecit, inde ad urbem Nazareth, a qua haud procul abest Thabor mons, in Galilæa et tribu olim Zabulon.* — f *De sepulchro S. Joannis apud Samaritanos agit S. Hieronymus in Vita S. Paulæ 26 Januarii cap. 4 num. 18. Vidit, inquit, Sebasten, id est, Samaritiam... Ibi siti sunt Elisæus et Abdias Prophetæ, et (quo major inter natos mulierum, non fuit) Joannes Baptista. Ubi multis intremuit consternata mirabilibus: namque cernebat variis dæmones rugire cruciatibus, et ante sepulchra Sanctorum ululare homines more luporum etc. Locum adhuc in veneratione apud Saracenos esse, tradit Quaresmius lib. 7 Elucidationis Terræ sanctæ peregr. 2 cap. 2 ubi ædificium et situm describit. — Sequentia verba ex Vita S. Paulæ loco jam indicato desumpta sunt, ubi ita legitur: Transivit Sichem.... et ex latere montis Garizim, extractam circa puteum Jacob intravit ecclesiam: super quo residens Dominus sitiensque et esuriens Samaritanæ fide satius est. Colitur Samaritana, S. Phoina dicta, 20 Martii. — h *Eam in palatio Carphæ a S. Helena S. Petro extractam fuisse tradit Nicephorus lib. 8 Hist. Eccl. cap. 30. — i In Martyrol. Rom. Kalendis Maii dicitur S. Jacobus haud procul a templo sepultus, extra civitatem scilicet versus montem Oliveti, in quo S. Gregorius Turon. lib. 1 Mirac. cap. 27 eum sepultum collocat, ubi sunt Vallis Josaphat et in ea olim sepulchra Deiparæ Virginis, dein hortus Gethsemani, et mons Oliveti, et ultra eum Bethphage et Bethania. De quibus consule mappam urbis Hierosolymitanæ Adrichomii. — k Aliis Quarantanæ, de qua idem Adrichomius in tribu Benjamin, ubi et prope montem Quarantanæ collocat fontem Elisæi, imo et loca cæcorum a Christo illuminatorum. — l De Jericho a Christianis tum recepta agit Wilhelmus Tyrus lib. 11 belli sacri cap. 13, et alibi. — m Imo Cana Galilææ intelligitur, ubi aqua in vinum versa. — n Canonicos a Godefrido Bullonio creato Rege Hierosolymitano in ecclesia Dominici sepulchri constitutos fuisse tradit Tyrus lib. 9 cap. 9, qui lib. 11 cap. 13 scribit pro illo Clero introductos esse Canonicos Regulares ab Arnulfo, Patriarcha constituto anno 1111.**

PARS II

Gesta S. Theotonii a constructo monasterio sanctæ Crucis.

CAPUT I.

Monasterium sanctæ Crucis exstructum, regimen S. Theotonio impositum, singulares ejus in regendo dotes.

C In superiori parte hujus operis de prædicti venerabilis viri exortu et processu, qualiter in seculo conversatus fuerit, summam præstrinxi: nunc deinceps, quomodo ad habitum Christi venerit, et in congregatione vixerit. Verumtamen totius boni datorum invoco sanctum Spiritum, quo munus hujusmodi ita peragam, ut non offendam veritatem, nec eorum, quæ in eo vidi vel audivi, fraudare videar claritatem. Cum itaque mente infatigabili rursus jam tertio redire disponderet, ardebat enim Jerosolymam et sancta loca videre, nutu divino a religiosis viris urbis Colimbriæ præventus est, quos scilicet Divina consilii providentia jam in hoc ipsum aspiraverat, ut omni cum devotione seculum relinquentes, in suburbio ejusdem civitatis ab Aquilonis partem ad serviendum Deo cœnobium constituerent quorum primus Tellus Archidiaconus fuit, vir quidem magnæ discretionis et prudentiæ, qui ad tam utile consilium tamque præclarum opus exemplo suo ceteros invitavit, cujus etiam opibus et concilio tota cœnobii fabrica a fundamento surrexit: quique, ut superius dixi, magister, et præceptor D. Theotonii extitit. Secun-

S. Theotonius
B. Tello aliisque
x viris exstructentibus
monasterium
S. Crucis

aus autem Dominus Joannes, qui eo tempore Magister scholarum erat, qui postmodum a Portugalliæ factus Episcopus, post mortem quoque Domini Pelagii c Bracarenensis præficitur Episcopus. Tertius D. Honorius, vir magnæ auctoritatis, et Ecclesiæ S. Jacobi de suburbio Colimbriæ Præpositus. Prior quoque S. Mariæ de Castello Montismajoris, D. Sennandus, homo nimis reverendus, et alii viri religiosi, qui simul fuere omnes a principio undecim. Ab his igitur D. Theotonius, præventus duodenarium complevit numerum. Hi fuerunt ab exordio hujus monasterii primarii viri. Attamen priusquam ad socialem vivendi usum acquievisset, diu pie reluctatus perhibetur, asserens, ex multo tempore fecisse votum, ultra mare abeundi, et finem ad sepulchrum Domini præstolari. Verum illi e contra utilius esse memorabant, in hac occidua mundi parte, ubi vix nomen Christi est restitutum, eum juxta sanctorum Patrum regulam vivere, et ignaris hominibus formulam honestæ vitæ monstrare, quam Jerosolymam ire, cui præsentiam suam Dominus exhibuit, et innumeris miraculis totam regionem ab omni fidei ambiguitate sanavit.

2 Quibus homo Dei devictus rationibus, tandem assensum præbuit, seque principem eorum et consortem in omnibus effici promisit. Nec mora, ea quæ in seculo justis modis adquisierat fideliter dispensavit: partem enim dispersit pauperibus, partem Viseensi Ecclesiæ contulit, partem quoque rebus futuri monasterii secum adjunxit, ut inde pauperibus subministraret: unde et ipse tamquam pauper voluntarius viveret, qui se in numero pauperum Fratrum paupertatis amore constituebat: pauperem enim Dominum pauper spiritu sequebatur, qui ideo se exhæredabat in terra, ut hæres inveniretur in cœlo. Igitur sub anno Incarnationis Filii Dei d m c x x x i i i in unum convenere, videlicet e carissimi Infantes Alphonsi Henrici et Reginæ Tharasie filii, sed processu temporis, et divini Numinis largitate, præfatus totius Lusitanie f pene et ex parte g Gallicie effectus est Rex illustris, cujus auctoritate, et venerabilis h Colimbriensis Episcopi uniusque Ordinis consilio, in balneis monasterium in honorem S. Crucis, et Beatæ Dei Genitricis Mariæ construere cœperunt die iv Kal. Julii, in vigilia Apostolorum Petri et Pauli. vi autem Kal. Martii sequentis in i capite jejunii, non jam duodecim, sed ferme k undecim armati Christi milites, Apostolorum proposito communiter vivere sub habitu et Regula B. Augustini professi sunt.

3 Congregatis itaque Fratribus, consilium simul et vox una fuit cum omni gratulatione totius congregationis curam D. Theotonio committere. Cumque ille ad tanti regiminis pondus iterum ac sæpius se proclamaret indignum, virtute tamen obedientiæ apposita, invitatus nolensque suscepit, ceteris sub ipso in eodem loco firmantibus stabilitatem: sub quo novo Patre novum monasterium magnis brevi tempore larga Dei pietas gratiæ suæ muneribus illustravit, bonis et religiosis viris nobilitavit, nec minus possessionibus, quam virtutibus reddidit amplum. Fuit enim in diebus ejus fama celeberrimum, religione valde conspicuum, in quo D. Theotonius ad culmen sanctitatis mirabiliter excrevit: de cujus sanctis actibus, ne tantus vir lateat, pauca de pluribus breviter attingam: in quibus exponendis nihil addo, nihil in majus extollo more laudantium, vel ut ab hominibus gratiam promereri velim; sed gratias ago quia nostris temporibus talem Patrem habere meruimus, imo et habemus. Deo enim vivunt omnia, et ut ait B. Hieronymus, quidquid in Deo transfertur, in familiæ numero computatur. Itaque ab exordio magnis vitæ meritis ceteros anteire cœpit gravitate

D
AUCTORE COEVO
DISCIPULO,
a
b
c

et dissuadentibus reditum
in Terram sanctam

accedit duodecim,
E

d
e
approbantibus
Alphonso, dein
Episcopo, aliisque:

f g
h

i
k

F
eligitur invitatus monasterii
Prior:

præit aliis
exemplo:

A tate vitæ, singularitate abstinentiæ, et virtute continuæ orationis.

AUCTORE COEVO
DISCIPULO.

deditus orationi,

humilitati,

Canonicæ institutioni :

l

B aut etiam in ipso incessu reprehensibilis videretur, intantum ut nec quidem criminatum quisquis oculis in eo posset notare, quod ante vel retro regulare non fuisset, adeo sui Ordinis executor factus erat.

magna caritate et prudentia subditos regit,

delinquentes corripit :

C sic cunctos vitæ suæ informabat exemplo. Sed et tamquam bonus exhortator in castris Domini, non cessabat oleo exhortationis et ædificationis eos ad bene vivendum informare, ut qui jam seculi militiam dereliquerant, rectum Christi iter tenerent.

inculcat donum vocationis,

mutuum obsequium,
Rom. 12.8.

4 Frequenter etenim Deum precibus exorabat sine orationis cessatione, et, si aliquando ab orationis contemplatione cessabat, numquam de manibus ejus sacra lectio deponeretur, maxime tamen Psalmodiæ operam dabat, siquidem quotidie præter Canonicas Horas et divinum officium, quod cum timore et veneratione competenter complebat, totum Psalterium percurrerebat : deinde ceteris bonorum operum exercitiis aut utilitatibus monasterii vacabat. Nullis unquam vitiorum illecebris aut seculi voluptatibus incumbebatur, sed semper illi secretum, mansuetudo, silentium, et pax fuit. Denique præter consuetudinem sui temporis in tanta esse humilitate didicerat, ut minimus omnium aperte videretur, et ultimus servorum Dei : et tantus præterea Canonicæ institutionis eum fervor accenderat, ut ipsum Ordinem, quasi toto orbe fugientem, persequi videretur. Inde est quod hujus rei gratia miserit Fratres ad l Compostellam, et frequentius ad monasterium S. Ruffi, ut regulam S. Augustini exactius ediscerent, qua suos possit exactius in Domino dirigere. In congregatione autem vir Dei sic vivebat, et ita temperatus et modificatus erat, ut nec in habitu suo, nec in actu, aut etiam in ipso incessu reprehensibilis videretur, intantum ut nec quidem criminatum quisquis oculis in eo posset notare, quod ante vel retro regulare non fuisset, adeo sui Ordinis executor factus erat.

5 Multi multas in eo laudabant occupationes : alii humilitatem, quæ prima Christianorum virtus est; alii sanctitatem, innocentiam, gravitatem, religionem, et ardorem fidei, quæ omnia domicilium in eo sibi fecerant. Ego amplius laudabo in eo, quod cum Fratribus suis caritatis vinculo, velut quadam germanitate, semper adstrictus erat. Non enim quasi proprios, sed ut Domini gregem, tractare meminerat : omnibus caritatis officio serviebat. Si quæ facienda erant, non præcipiebat, sed demonstrabat cum omni humilitate et reverentia, invicem eos obsequio, beneficio, et honore præveniebat : superiorem locum non exigebat, sine superbia gubernabat, numquam temere reprehendebat, attamen, si quos delinquentes, aut secus quam dignum erat agere, aut vanis confabulationibus vacantes reperisset, zelo rectitudinis secreto pariter arguebat. Si forte aliquos inter se commovisse cognoscebat, juxta Evangelium eos sermone lenissimo fœderabat. Si enim contra aliquem in moribus coercendis necessitas disciplinæ eum dura verba dicere compellebat, statim ante solis occasum se cum eo paterna pietate pacificabat, sic cunctos vitæ suæ informabat exemplo. Sed et tamquam bonus exhortator in castris Domini, non cessabat oleo exhortationis et ædificationis eos ad bene vivendum informare, ut qui jam seculi militiam dereliquerant, rectum Christi iter tenerent.

6 Donum religionis sibi divinitus collatum, nec vitiis, nec turpibus cogitationibus fœdabat : quin potius illud humilitate, sobrietate, ceterisque ornamentis sanctarum virtutum exornabat. Fratribus, ut cum omni devotione et veneratione divinæ servitutis opus peragerent, acuebat, quatenus non solum erga Deum, sed ab his qui foris sunt, bonum testimonium habentes, Domino suo, ad cujus honorem congregati essent, in omnibus fideliter deservirent, unusquisque videlicet de officio suo ad laudem et gloriam nominis Domini Dei, et utilitatem proximi, ut juxta Apostolum singuli essent alter alterius membra, et sic vere Christi pauperes esse contenderent, ut veræ beatitudinis pauperes efficerentur : omnes omnibus religionem exhiberent, pacem, et concordiam inviolabiliter custodirent, et ita usque in finem in sancto proposito permanerent, sæpe

etiam convertebat sermonem; Eia, inquit, filioli, D affligendum est corpus, quod in seculo multis vacavit vanitatibus; et lingua cohibenda, quæ omni tempore, prona labitur ad peccatum, nisi diligenter custodiatur : nam mors et vita in manibus linguæ. Rissum quoque compensandum esse cum fletu, assidue monebat, ut rideamus, inquit, in die novissimo. Frequenter, ut ab otiosis sermocinationibus auditum pariter castigarent, suadebat, et ad hæc singula divinæ auctoritatis subjiciebat exempla. Dicebat etiam, quod per odium amittitur utilitas et jucunditas illa, de qua ait B. David : Ecce quam bonum, et quam jucundum habitare fratres in unum : et per illud expellitur Christus, qui est vera sapientia, quia hæc non introibit in malevolam animam. Talibus igitur exhortationibus Pater spiritualis mentes subditorum assidue muniebat, et eos magis ac magis in persolvendis divinis laudibus, et in Ordine suo custodiendo promptiores ac devotiores efficiebat. Quæ quidem omnia non grandi eloquentia, sed simplici sermone proferebat, et, ut ita dicam, sancta rusticitate, quæ interdum mundana philosophia efficacior est, et magis necessaria ad ædificationem Fratrum.

7 Nec in spiritualibus solum tam egregium conservabat studium, sed in carnalibus quoque plurima E sollicitudinis et providentiæ suæ documenta subsidiaque terrena præstabat Fratribus diligenter et cum caritate et opportuno tempore. Ut autem hujus rei summam brevitate contingam, sic multimoda sollicitudine familiam Christi gerebat : utramque annonam, videlicet spiritualem et carnalem, ita subministrabat, ut jam per omnia videretur Evangelicus ille servus fidelis et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. Quid referam quam pia consideratione senes ac debiles secundum virum imbecillitatem supportare, diligere atque honorare præcipiebat, et præcipiendo supportabat et honorabat? Pueros vero et adolescentes, qui in congregatione nutriebantur, cum summa pietate fovebat, sine contumelia corripiebat, sine crudelitate castigabat, et ita eos ecclesiasticis constringebat disciplinis, ut eorum ætas nullum posset locum reperire lasciviæ. Quid memorem clementiam ejus et sedulitatem in ægrotantes? Quos miris obsequiis et ministeriis confoveri faciebat gratia visitationis, et dulcedine sui oris sublevabat : quibus pervigilem curam adhibebat, et quasi Christo serviebat : quæcumque enim sustentationi diversarum infirmitatum necessaria, ea omni observantia fideliter diligenterque illis ministrare volebat, frequenterque Fratribus dicere solebat : O filioli, hujus mundi ægroti portandi sunt, quia de talibus superna retributio indubitanter adquiritur. Nec erat apud eum personarum acceptio, sed infirmitatum pia et necessaria consideratio. Cumque aliis languentibus large præberet omnia, si quando ipse ægrotasset, sibi non indulgebat : non delicata vel insolita ciborum genera concupiscebat, nec nimis accurate præparata, sed magna constantia delicias et luxum ciborum aspernabat.

a Est urbs Portus ad Durii fluminis fauces, cujus post expulsos Mauros primus Episcopus factus Hugo, quem Paschalis Papa II diplomate illo anno 1115 misso appellat etiam Portugalsis Ecclesiæ episcopum : uti et Calixtus Papa II diplomate misso Bracarensi Episcopo, et ipse Hugo in donatione monasterio de Lecia facta, apud Rodericum de Acunha de Episcopatu Portuensi par. 2 cap. 1. — b Joannes Hugoni successit an. 1137. Nam Æra Hispanica 1175, 3 Januarii subscribit hac formula : Ego Joannes Portugalsis Ecclesiæ humilis electus confirmo. — c Ita Acunha par. 2 cap. 2, qui ait Peculiarem fuisse cognominatum. — d Bracarensis Episcopus factus an. 1140, rexit eam ecclesiam annis 37 cum medio, mortuus an. 1177, 1 Decemb. Ita idem Acunha. — e Imo annum substituendam MCXXXIV, supra probavimus. — f Hæc videntur in singulari numero ita legenda : Carissimus Infans Alphonsus, Henrici et Reginæ Tharsæ filius. — g Nam Alphonso moriente Mauri regnum Algarbiæ et alia Lusitaniæ loca adhuc detinebant. — h Ptolemæus Gallicos dividit in Bracarios et Lucenses : illi inter Minium et Durium fluvios degunt, quorum regio etiam provincia Bracarensis dicta est, nunc regni Portugalliæ pars. — i Bernardus appellatur a Didaco de Rosario.

mortificationem :

Psal. 132, 1

simplici sermone utitur :

E providus in procurandis necessariis,

Matth. 24. 48
sedulus in juvandis senibus,

junioribus,

ægris :

F
æger lauta respuit.

Portus urbs
Portugalia
dicta

A *Rosario.* — i *Dominica prima Quadragesimæ vi Kalend. Martii anni 1138, ut supra probavimus.* — k *Didacus de Rosario septuaginta duos scribit, forte legendum ferme septuaginta.* — l *Compostellani hujus cœnobii fundatio perperam attribuitur Carolo Magno a Turpino in hujus Vila.*

CAPUT II.

*Captivi intercessione S. Theotonii liberati.
Curatio Regi et Reginæ impensa. Dæmones fugati.*

Qualem etiam compassionis affectum erga miseros habuerit, hæc res sola indicium est. Cum ergo Alphonsus, nobilis Infans Portugalliæ, versus remotiorem Hispaniæ partem, quæ Hispalis dicitur, ducto exercitu, pene totam Sarracenorum provinciam deprædatus fuisset; viri bellatores ejus inter infinitam prædam, quamdam Christianorum gentem, quos vulgo a Muzarabes vocant, inibi sub ditione Paganorum detentos, sed tamen utcumque Christiani Numinis usum observantes, pariter captivarunt, atque jure bellantium subjugaverunt. Quo audito, vir Deo plenus valde condoluit, et qui numquam ad exteriorem portam monasterii de claustro exierat, fervescente zelo Dei, egressus obviam Regi, et cuncto exercitui, dixit: O Rex, et cuncti Barones, qui sanctæ Matris Ecclesiæ filii estis, cur Fratres vestros vobis in servos et ancillas subjugatis? Peccastis etenim super hoc Domino Deo vestro. Cumque, prout debuit, compendiose eos alloquutus fuisset, et quod, nisi eos liberos dimisissent, magnus eis furor Domini iniret; Rex et cuncti bellatores totum illud genus hominum dimisere, et coram eo liberi abire permiserunt. Igitur per studium illius liberatis a servitute plusquam mille hominibus, exceptis uxoribus et parvulis, quicumque de gente illa Colimbriæ esse vulerunt, locum habitandi circa monasterium Sanctus dedit, eosque per annos plurimos de annona monasterii pavit, utpote imbecilles, et terram ignorantes.

9 Gratiam quoque curationis nihilominus in eo fuisse ex hoc jam patenter agnoscimus, quod præter multa beneficia et diversorum morborum remedia, quæ ab illo experti sumus, cum quodam tempore præfatus Infans Portugalliæ immensis febribus æstuasset, et præ nimia febrium anxietate vehementer urgeri cœpisset, magnisque non jam vocibus, sed stridoribus in extremo se constitutum esse clamaret, visitatione tandem viri Dei ultimum remedium anxie quæsivit: a quo cum divinæ exhortationis oleo fuisset infusus, ejusque dextera clemente attactus (mira res) protinus ardore paullatim tepescente, refrigerium salutis accepit: tantaque in ejus præsentia virtus Dei viro divinitus collata est, ut statim hora eadem cibum, quo multis diebus caruerat, incolumis acceperit.

10 Præterea cum jam ob invictissimam ejus strenuitatem pariter et illustrem nobilitatem, merito Rex vocaretur, et uxor ejus b Machalda Regina, c Amedei filia, ob difficultatem partus jam morti proxima periclitaretur: prout erat sapiens fœmina, fideique firmitate fundata, hoc solum penes se consilium post Deum invenit, quatenus si mereretur a sancto consignari viro, protinus ei Omnipotentis remedium subveniret. Vocatus igitur per nobiles viros ad eam venit, et cum Crucis signo eam in Dei virtute consignasset, protinus ante pedes ejus filium generavit, moxque de nati filii officio læta mater effecta, mirabiliter sanitati restituta est.

11 Verumtamen graves aliquando persecutiones ab ea sustinuit, eo quod illi ingressum claustri negaverit, servato per omnia sui ordinis rigore. Nam cum die quadam ad eum videndum Regina venisset, et claustrum interius videre voluisset; Prior tantum blande resistit, dicens, aliam intus esse Reginam, nec esse Ordinis, nec approbatæ consuetu-

dinis, fæminam habitaculum Fratrum mundum fugientium ingredi, nisi forte defunctam, nec Reginæ officium esse, quia non reputaretur illi ad gloriam hoc a Domino Deo. Proponebat ei Ozia Regis exemplum, qui idcirco, quod in templum Domini voluit intrare, statim lepra percussus est, usque ad diem obitus sui leprosus permanens: tanta denique mentem illius Ordinis æmulatio possidebat, ut vigore et auctoritate Spiritus sancti Reginæ intrepidus obstiterit præsumenti: maluitque vir beatissimus illius succumbere odio, quam talis aliquando claustri fieret abusus. In hoc igitur facto reliquit nobis tanquam hæreditariam professionem et formulam honestæ vitæ.

12 Tantæ quoque sanctitudinis fuit, quod etiam maligni spiritus eum visibiliter aliquando timerent: rem quidem miram, sed tamen veram loquar. Monachus quidam de Anglia, nomine Samuel, adfuit quondam in d navali colluctatione exercitus Francorum, qui cum Rege Portugallensi e Ulixbonensem urbem Deo donante cepere: hic autem corporali molestia percussus, ad hoc Colimbriense monasterium viri Dei perductus est, qui ad extremum veniens, videbat nigerrimos spiritus in se crudeliter et indesinenter spicula spargere: huc illucque vertebatur, et sæpe torvis luminibus cadebat de lecto, illorum aspectum ferre non valens, et turbatis vocibus hoc sibi assistentibus referebat. Veniente vero servo Dei, cum non possent maligni spiritus illum videre, ejus præsentiam in pavore et tremore, quo turbabantur, refugiebant, moxque delitescentes, et per tenues auras evanescentes, numquam præsentem Priore comparebant: per quod patenter colligi datur, dæmones præsentiam ejus expavisse.

13 Sæpe autem ex occasione ad perseverantiam vocationis nostræ, et catenam obedientiæ pio nos patris hortabatur affectu: dicebat enim: Si monachus iste, qui per qualemcumque sui Abbatis licentiam veniebat, habebat enim secum commendatitias litteras, de habitaculo suæ carnis sic evulsus est; quid ergo fiet de illis, qui levitati et mobilitati mentis manum dantes, per lites et scandala dividuntur, et per inobedientiam a monasterio suo recedunt? Propterea vero cavete vobis, o filioli, nec leve Domini jugum obtrectetis, circuit enim diabolus quærens quem devoret, et eos, qui de congregatione sua fugiunt, inobedientes miserabiliter cruciat et extinguit.

14 Simili quoque pœna quidam professus laicus affligebatur in monasterio: siquidem videbat jugiter et sine intermissione umbram cujusdam nigerrimi Æthiopis, qui eum vehementer extento arcu fatigabat: hostemque suum e regione contra murum inordinatis vocibus indicabat, digito etiam ostendebat, quamvis eum Patres minime videre potuissent. Cruciabatur miser plus pavore quam infirmitate. Quoties autem Sanctus ad eum veniebat, arcum protinus diabolus remittens, mox se abscondebat, nec in ejus quidem præsentia jaculare eum audebat. Quo cognito, vir Dei, tamquam sciens pro qua causa tam horribiles irrueret pœnas, dixit ad eum: Confitere miser, confitere iniquitatem adulterii, qua lapsus es. Quæ res postea evidens et perspicua facta est, sicut Prior dixerat.

15 Erat præterea quidam Frater in monasterio valde devotus, quem humani generis inimicus, mox in initio conversionis suæ vexare consueverat. Accidit die quadam, cum Pater extra chorum in ecclesia tantum debilitatis causa sederet, et prædictum Fratrem ab hoste suo vexari cognovisset, illuc accessit, et accepta Fratris dextera, spiritui nequam comminando dixit: Exi spiritus immunde in nomine Jesu Christi, et in virtute Spiritus sancti præcipio tibi, ne amplius servum Dei conturbes. Confestim igitur

D
AUCTORE COEVO
DISCIPULO,

2 Paralip. 26.
21

d
e
sua præsentia
dæmones fugat:

E

ad perseverantiam
suos adhortatur:

F

ex infestatione
diaboli cognoscit
laici lapsum:

alium vexatione
liberat:

Muzarabes in
bello captos

a

curat apud
Alphonsum
aliosque liberari,

B

multos ipse
alio:

Alphonsum
ægrum oleo
sacro sanat:

C

b c

Reginæ partum
signo Crucis
facilem reddit:

eandem ab ingressu
monasterii arceat:

A igitur exiens veteranus hostis, ex ea hora numquam Deifamulum tentare ausus fuit. Sæpenumero vidimus nonnullos ægrotantes Fratres, qui, eo quidem orante et pro ipsis genua flectente sanitati restituti sunt.

16 Vix autem cognoscere est, quantam sollicitudinem gerebat eorum, etiam qui in itinere dirigebantur, vel quantum ejus oratio apud Deum omnipotentem valebat. Cum Honorius Presbyter, unus de primis senioribus, de quo superius mentio habita est, Ulixbonam mitteretur, habens secum sexcentorum solidorum summam, ad *f* construendam B. Vincentii Martyris ecclesiam, quæ extra muros ipsius urbis est, prout habebat in mandatis a Rege, in solitudine, quæ est inter Colimbriam et *g* Sanctarem, a Saracenorum latrunculis captus, ad civitatem *h* Elvas est ductus. Igitur murmure nuntio durus rumor cunctos monasterii percussit Fratres, sed et per universam civitatem non modica erat tristitia. Sanctus autem, cui maxime circumfusa erat anxietas, Fratres cunctos alloquitur, ut per omnia solliciti essent consortis sui, et compatiētes juxta Apostolum dicentem: Dum patitur nostrum membrum, compati debent cetera: et fideliter in orationibus peterent illum ab eo; qui ait discipulis suis: Quidquid petieritis in oratione credentes, accipietis; scientes quoniam exaudiet Dominus preces eorum, si permanserint in oratione in conspectu Dei. Essent etiam memores Apostolorum Christi, qui in conclavi suo precibus sanctis orando Apostolorum Principem de vinculis Herodis eripere meruere, et de omni expectatione plebis Judæorum. Ad hanc igitur exhortationem cuncti Fratres publica et privata supplicatione deprecantes Deum, permanebant in conspectu Domini. Prior autem præfatus continuas orationes et Deo devotas preces, quas nunc evolvere longum erit, ex toto corde subnixus exorabat, ut, qui tam tristes erant de captivitate senioris, de liberatione ejusdem consolari mererentur per misericordiam Redemptoris. Ad dum mirum in modum hæc in monasterio agerentur, ecce ex improvise Honorius senior die decima quinta suæ captionis affuit sanus, et liber cum magna gloria sine detrimento aut diminutione rei familiaris. Quomodo autem Omnipotens per cuiusdam Pagani fraudem saluberrimam de captivitate illum liberaverit, dicere prætermitto, ne libri magnitudo extendatur, maxime cum in ore totius vulgi pervulgatum sit. Videsne ergo, quanti meriti vir iste fuerit, cujus tam pia sollicitudo et oratio apud Deum valuerit?

17 Habebat autem et hanc consuetudinem, quod non plures admitteret Fratres in congregatione, quam facultas monasterii suppeteret. Sed eis quidem, quos recepiebat, animæ et corporis solatia vigilanter exhibere curabat, peritissimi medici factum imitans, ut adhibita magna discretionis cura, quid cuique congrueret, diligenter applicaret. Quod et in corrigendis moribus summopere perpendebat, ut scilicet juxta quantitatem vulnerum exhiberet fomenta curationum, clemens semper existens et benignus.

18 Horum Muzarabum adhuc antiqua precandi ratio perseverat in ditione Toletana. Nam urbe hac an. 1083 Mauris erepta, constitutum, ut in antiquis urbis templis vetus precandi methodus retineretur, quod etiamnum statis anni diebus fieri tradit Mariana lib. 9. cap. 18. At Mauri solebant Arabes dici, hinc qui illis immixti debebant Christiani Muzarabes dicti. — b Malfalda Mariana lib. 10 cap. 17 sed perperam dicitur filia Manrici Laræ, Molinæ Reguli beneficio Castellæ Regum opibus et nobilitate clarissimi. Quæ eadem habet Duardus Nonius censura 12, sed correxit in Genealogia Regum Lusitanæ. — c Roderico Toletano lib. 7 cap. 8 Comes Maurienæ. Est hic Amedeus II ac primus, ut ferunt, ab Henrico V Imperatore Comes Sabaudia creatus. Petrus Abbas Cluniacensis factus an. 1122 vocat cum nobilissimum Principem, Comitem et Marchionem, in epistola ad eum scripta, quæ est 32 libri 2. In Terram sanctam anno 1147, quo Conradus Imperator et Ludovicus VI Francorum Rex discesserunt, profectus est, in reditu in Cypro vita functus, et in monasterio Crucis prope Nicosiam sepultus. — d Vasconcellus ait classem collectam fuisse ex Germaniæ, Galliæ, Angliæ ac Flandriæ populis, in-

qua multi Proceres et Summates sub uno Principe Guilielmo de Longa-Espada, omnes uno studio incitati ut Deo militarent, et in ejus obsequium Mauros ultra mare insequerentur. Joannes Bromton in Chronico scribit magnam partem eorum fuisse de animosa gente Anglorum. Helmojdus lib. 1 Chron. Slavorum cap. 60 ait auctoribus expeditionis visum fuit, partem exercitus unam destinari in partes Orientis, alteram in Hispaniam, tertiam vero ad Slavos, qui juxta nos habitant. — c Ulixbona, Joanni Bromton, Ulixis bona. In historia continuata Simonis Dunelmensis ad an. 1149 Holisiponis, alius Ulysippo, Olisipo, Olyssippo, Uly-sipona, et Lisboa: Capta est anno 1147, 15 Octobris, Sabato. — f Quo loco Regis castra fuerant, cœnobium Canonorum Regularium extructum ferunt Regis impensa an. 1178 ad honorem S. Vincenti Mart. — g Sanctarenum aliis, et Sanctarena oppidum per velus Tagi ripis appositum, quinquagesimo ab Olisipone lapide, olim Scalabis, et Scalabiscus et Præsidium Julium; a sepulchro vero S. Irenes Martyris, Sanctarenum dictum. Vide Ludovici Nonii Hispaniam cap. 36. — h Elua oppidum in finibus Lusitanæ prope Anam fluvium, quæ cum Andalusia vicina adhuc suberat Mauris.

CAPUT III.

Magna Regem inter et Theotonium animorum conjunctio. illi victoria per hunc impetrata. Monasterium dotatum.

Illud quoque silentio prætereundum non est, quod semper moris illi fuit, ut approbatæ consuetudinis visitationes et frequentiam secularium hominum, qui pro celebritate nominis ejus ipsum videre cupiebant, humili generositate laudabat. Nam cum manifesta et tam celebris ejus sanctitas esset, non solum inferioris ordinis viri, verum etiam Rex, Principes et potentes ad eum confluebant, et qui eum videre merebantur, ad ejus genua provoluti, et ejus manus suppliciter deosculantes, ab eo benedici subnixius expetebant. Attamen quamvis ille non divites, non potentes appetebat, si tamen quando se illis pro tempore et loco jungebat, eos sale sapientiæ condiebat. Si pauperes erant, illos sustentabat, si divites ad benefaciendum commonebat, exhortans cunctos, ut rectam fidem tenerent, pravitates suas abjicerent, et semper Dominum timerent. Hæc et similia loquens ad eos, animas eorum reficiebat et innovabat. Contulerat siquidem ei Dominus talem gratiam, ut, quicumque personam ejus vidissent, vel sermonem oris ejus audivissent, quasi Angelum Dei se vidisse gaudebant, eique condignam venerationem exhibebant. Proferebat semper pauca et rationabilia verba, pariter et benigna: unde semper apud omnes sermo ejus gratiam inveniebat, juxta illud Salomonis: Dulce verbum amicos multiplicat, et inimicos mitigat.

19 Tanta præterea inerat ei tranquillitas animi, tantusque in eo invaluerat bonitatis affectus, et ita ab omni malitiæ suspicione erat defæcatus, ut merito de eo dici credatur: Pax multa diligentibus legem Domini. Igitur propter nimiam ejus sanctitatem fiebat, ut Rex, Principes, et cunctus utriusque sexus populus Colimbriense monasterium summo honore et reverentia dignum ducerent, maximis muneribus illustrarent, bonis ditarent temporalibus, in tantum ut super cunctas totius Hispaniæ huius Ordinis congregationes mirabiliter emineret. Ita Rex de rebus suis ibi plurima tam mobilia quam immobilia dona contulit; super cunctas coronatorum personas eum diligebat et honorabat, magis in eo, quam in alio aliquo hominum confidebat, seque et suam animam commendabat. Vir quoque B. Theotonius eum præ cunctis hominibus, qui in ejus regno erant, diligebat, et ideo paterno affectu frequenter castigabat et admonerat, ut eum, per quem Reges regnant, et in cujus potestate sunt omnia jura regnorum, timeret, et mandata ejus observaret, quia propter hoc est omnis homo: regnum sibi commissum secundum æquitatem disponderet, justitiam inviolatam conservaret, nec Judex ejus secularis in Ecclesiasticam personam manum mitteret, aut Ecclesiastica negotia examinanda suscipere, nec sacra loca violare permetteret, vel etiam confugientibus ad illa, quamvis reis, et pro suis sceleribus condemnatis, inordinate violentiam inferre

AUCTORE CO.EVO
DISCIPULO.
precibus ægros
sanat:

Honorium
Presb. a Sa-
racenis cap-
tum

f

g

h

Rom. 12. 16
Mar. 11. 14

B

precibus suis
suorumque

Act. 11. 3

liberat:

quot admittit
ret monachos?

Muzarabes.

Machalda Re-
gina,

D
filia Amedei
Comitis Sabau-
dia,

Olisipo Mauris
erepta.

cœnobium S.
Vincentii.

Sanctarenum.

Elua.

Admittit visi-
tationem Re-
gis, Princi-
pum, alio-
rum:

E

eos pio allo-
quio satiat,

gratus omni-
bus:

Eccli. 6. 3

Psal. 118. 105
F
monasterium
liberalitate
aliorum ditat,

Regi amicus,

inculcat ei ti-
morem Dei,
justitiam,

reverentiam erga loca sacra :
A inferre tentaret; neminem unquam injuste condemnaret; sed oportere Regem habere justitiam, virtutem, fidem, bonam operationem, et Sanctorum locorum reverentiam, alioquin nihil differret a Principe latronum Regem dicebat: pro quorum temeraria præsumptione mirabatur ex suo simplici verbo angariam esse faciendam. Cum autem Rex quæreretur, quam angariam? Ille ex sua interpretatione dicebat esse gehennam, in qua potentes potenter sustinere tormenta, et malefactores cunctos in perpetuum arde-
Sanctarensem urbem stralagemate capiendam a Rege cognoscit :
a

B gatis cunctis in Capitulo Fratribus rem Prior exposuit, Letanias nudis pedibus, publicas quoque et privatas deprecationes rogans peregit. Ille vero præter magnitudinem precum sic orabat: Domine, Domine, qui muros Jericho sine gladio et arcu subruisti, qui etiam ad precem Josue contra Gabaon solem stare præcepisti, tuam deprecamur ineffabilem clementiam, ut Regi nostro, famulo tuo, sub umbra cujus, te protegente, vivimus, victoriam propitius concedere digneris de inimicissima Christiani populi civitate: quatenus excluso inde nefando Mahometis ritu, laudetur ibi nomen tuum, Domine Deus. Mox igitur ecce nuntius bonus de nuntiis Domini, bonum portans nuntium, adfuit, qui urbem esse captam lætus adnuntiavit. Nocte enim sequenti prænotati diei, quo hæc facta fuerunt in monasterio, Rex urbem media nocte mirabiliter *b* cepit. Sic nimirum fecit, quando in campo *c* Ourich quinque Reges *d* Paganos cum innumera eorum barbara multitudine profligavit, qui ut eum omnino perderent, coadunati debellabant, sed auxilio sibi facto divino, ac B. Jacobi patrocinio, cujus ea die solennitas fuisse perhibetur, *e* victor evasit. Sed et quando cum navali exercitu Francorum Ulixbonam cepit; et nihilominus cum *f* Alcazar longo certamine vicit.

C **21** Et quid per singula? Quoties aliquid Rex magnanimitè facturum erat, ad virum Dei semper veniebat; et ejus orationibus se et suam animam, ut dictum est, attentius commendabat. Ipse vero tantum Regem diligebat, ut pro eo, magis quam pro se sollicitus esse videretur. Unde cum quodam tempore falsus rumor exisset, Regem videlicet *e* mundo exiisse, ut nobis Sanctus referebat, dolor cordis tam graviter eum percussit, quatenus deinceps semper debilitato corpore viveret, et tamen in servitio Dei nullus ei juvenum sano corpore poterat comparari. Diu moratus sum, ut ostenderem, quam sincero amore Regem dilexerit, et quam magnam Rex in eo confidentiam habuerit, cui præfatus Dominus animam suam toties commendavit, quod nullatenus faceret, nisi eum sanctum virum crederet: sic cuncti Principes, et utriusque ordinis fideles ei inclinantes, et venerationem exhibentes, faciebant. Vidi plurimos, et præcipue de regno Francorum, qui ejus sanctitatem altius intelligebant, ad ejus genua provolvi. Præterea cum omnes caritatis ardore sic complecteretur, ac si communis Pater esset totius populi, neminem, licet superbum, umquam fastidio despiciebat.

Judæos solos et hæreticos, pariter et Paganos, intantum fastidiebat, ut nec salutationem admitteret.

a Rex ipse in epistola, qua S. Bernardo indicat urbem captam, attribuit felicem successum ejus orationibus: Quia, inquit, nos vobis primum commendavimus, et promissimus, quod faceremus vobis monasterium vestri Ordinis. Extat ea epistola apud Manrique tom. 1. Annal. Cister. ad an. 1147 cap. 9 num. 4. — *b* Manrique interceptam ait 15 Martii, ac citat Brandaonium. Vascellus asserit hanc victoriam partem Nonis Maii, quæ sacrum Divi Michaelis diem antecedunt. Submissis dein a S. Bernardo monachis augustissimum cœnobium Alcobaciæ, regia plane magnificentia extractum est. — *c* Orichiensem agrum appellat Vascellus, qui eam victoriam describit. — *d* Ila Mahometanos nominat, cum Pagani olim idololatræ sint dicti. — *e* Anno 1139, aut certe sequenti, a quo epocham Rex novam cepit suscepit vestis Christi, uti supra ostendimus. — *f* Alcazarum salinarum, vulgo Alcazero do sal, oppidum in Transagana ditione, medium circiter inter Olisiponem et Beiam.

CAPUT IV.

Regimen monasterii a S. Theotonio depositum. Ejus visiones variæ, mors, sepultura.

In tanta etiam humilitatis arce se collocaverat, ut nec nomen quidem Abbatis aliquando habere voluerit, unde usque hodie hoc monasterium sub nomine Prioratus consistit. Qualis in eo fuerit fidei devotio, actuum morumque exornatio, ac divinorum cultuum executio, ac quomodo circa professionem suam, puram adhibens diligentiam, et firmam perseverantiam, commissam sibi cum timore Domini rexit congregationem per viginti annos, memorandum reor, et sic ad ejus finem veniendum. Per vigesimum itaque et primum ab ingressu monasterii annum longam corporis cœpit contrahere valetudinem: unde tamquam bonus Pastor animarum totius gregis sollicitudinem gerens, ipse in communi Capitulo juxta Dei quidem, ut credimus, voluntatem, nobis Priorem elegit, Dominum scilicet *a* Joannem Theotonii, virum discretum, prudentem, atque communi genere virtutum ornatum, meritis et nomine sibi successorem et filium, cui totius regimen monasterii benigno voto commisit, cunctis in hoc ipsum Fratribus applaudentibus, cum quo per decem, quos postea vixit annos, ita in cordis pace fuit, ut singulis quibusque diebus, imo singulis horis et pene momentis, se invicem prævenirent, et benedictione dulcedinis, et signaculo sanctæ Crucis. Ceteros vero Fratres omni die benedicebat et absolvebat, et quasi alter Job holocausta pro singulis offerebat: et ipse ex dono humilitatis quotidie in singulorum orationibus se commendabat.

23 Igitur *a* pastoralis curæ sollicitudine liber et absolutus, soli deinceps contemplationi animum dedit, permanens semper in oratione et lacrymarum compunctione, pro miseris hujus mundi et desiderio cœlestis Jerusalem. Hanc assidue esse memorabat Angelis et Archangelis plenam, Patriarchis, Prophetis et Apostolis ornatam: ibi dicebat esse fideles, qui sunt vivi lapides, centro dilectionis collecti. Et replicat: Ibi nullus miser invenitur, nullus esurit, nullus sitit, quia ibi panis vivus omnes reficit, et fons æternus et vivus omnium sitim extinguit. Unde sæpissime in ejus amore raptus, exultans dicebat: Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Quamvis in unius claustris clausus esset angustiis, jam tamen latitudine fruebatur paradisi. Inde erat, quod jam esuriem non sentiebat, saturatus erat enim Domino Jesu Christo: sumebat tamen aliquid cum gratiarum actione, quamvis non vescendi desiderium, sed humana ad cibum traheret confessio, et hoc numquam ante legitimam horam, et nobis reficientibus. Ex more suo ad limina Ecclesiæ gratia liberius orandi semper properabat, quem etiam in loco suo orantem et semper gementem, tamquam vere solitarium, sua sollicitudo exhibebat.

24 Cum autem aliquis nostrum in conspectu ejus apparebat

D AUCTORE COEVO DISCIPULO,

S. Bernardi preces:

Alcobacia monasterium.

Alcazar.

Abbatis nomen non admittit:

E

regimine se abdicat,

a

suos prævenit affectu:

contemplationi vacat:

F

frequens in ecclesia:

AUCTORE COEVO
DISCIPULO.
pia cum abis
loquitur :

b
missis e Cla-
ravalle a S.
Bernardo mo-
nachis invisi-
tur :

eminens in
coelesti gloria
per revelatio-
nem visus :

item in tem-
pestate alios
adjuvans :

a S. Petro mo-
nitus et gloria
sibi parata,

scala ad caelum
erecta

extrema unc-
tione munitur:
suos adhorta-
tur :

A apparebat, mox hilarato vultu dulcia cum eo miscebat colloquia, licet jam spiritus ejus cum Deo unitus esset. Semper in ore ejus Christus erat, et exempla sanctorum Patrum, semper pax et dulcedo caritatis, sine intermissione dulcius susurrans: Domine, dilexi decorem domus tuæ, et locum habitationis gloriæ tuæ. Audita sanctitate ejus vir Dei primus Claravallensium b Abbas, a Burgundia Fratres ad eum misit, et frequenter cum eo conversatus est; ex quo tempore inter Claravallense monasterium et nostrum sanctæ Crucis societas et pactum fraternæ dilectionis sancitum est, associatum videlicet et scriptum in omnibus beneficiis et orationibus, ita ut ab utroque ordine per singulos dies generale servitium agatur ad invicem cum summa devotione.

25 Multi multa de hoc viro per visionem cognoverunt. Nam quidam monachus per triduum in ecstasim raptus, vidit se per visum in cœlos translatum. Ibi vidit quosdam, quos ipse bene noverat, qui adhuc in carne positi erant, et nonnullos jam defunctos assistere ante tribunal Christi, Deum laudantes. Illis autem omnibus superior ei visus est adstare D. Theotonius, et Deo propinquior incomparabili candore vestitus, qui et ipse beatus vir cum adoraret Deum, majorem præ ceteris gloriam a Deo sortitus erat. A quodam religioso de Ordine Claravallensium visus est in arca quadam speciosissima in medio mari cum turba candidatorum virorum non modica, cunctis præstans, cunctos modificans, quos tamquam bonus auriga ineffabiliter regebat, et arca circumdata erat a ferocissimis maris fluctibus, et ne rumperetur alicubi, modis omnibus satagebat. Contigit autem monachum postea in Colimbriense monasterium venire, et D. Theotonium, quem per somnium in mare viderat, protinus agnovit. Sed ut infinita breviter comprehendam, si quis qualiter ætatem suam in monasterio transivit, noscere desiderat, sciat illum semper in rebus divinis et sanctis meditationibus perseverasse usque in diem dormitionis suæ, quæ tali modo consummata est.

26 Ante paucos dies, quibus viam patrum ingrederetur, visio hujusmodi ei apparuit. Videbat se in turri quadam sublimi collocatum, quæ a medio claustris super cuncta monasterii fastigia celsius eminebat: manu quoque hastam gestare sibi videbatur sine cuspidē, longissimam quidem et candidam, e regione vero vir venerandus corusci habitus ei apparebat, qui mandata Domini ad eum se habere testabatur: mox igitur eum nimium blanda voce consolans dicebat: Homo Dei laboras plurimum, et diu peregrinarius carnis sarcina prægravatus: sed æquo animo esto, quia in proximo est, ut pro brevi labore æterna beatitudine perfruaris. Jam enim in hoc seculo bene pugnavisti, et cuncta quæ licuit sine ferro superasti: hoc enim hasta sine cuspidē significat. Age ergo gratias bonorum omnium Largitori, quia cito curaberis, et ad antiquam possessionem diu peregrinatus conscendes, cito etiam prænoscent, quod omnipotens Deus per te plurima bona fecit huic loco, et facturus est. Monstrabat autem ei præterea scalam in cœlum rectam, per quam eos, qui de congregatione purgatiores exeunt, cœlum conscendere aiebat: nonnullos vero adhuc purgandos in monasterio similiter esse dicebat, minus de perfectione habentes. Cum igitur hæc, et plurima commemoraret, et nomen suum, quod Apostolus Petrus esset, diceret, cœlum adscendens disparuit.

27 Vigilans itaque vir Dei, et cognoscens obitum sibi certissimum venire, Sacramentum unctionis accepit, et quod pene per dies singulos faciebat, Sacramento Dominici Corporis et Sanguinis fiducialiter, se munivit, nos iterum, atque iterum benedicens,

et, ne tanti temporis laborem perderemus, admonuit. D Hodie, inquit, vos filioli, religiosum stadium arripuisse arbitremini. Et universis Fratribus eum diligentibus consolabatur. Sed quid differo, et ad ejus ultima facinora venire reformido, dolorem meum faciens longiorem? Cum nos copiosius benediceret, repente super humerum caput paullulum inclinavit, dehinc in cinere et cilicio, Christiana traditione superpositus, sanus et integer mortem lætus aspexit. Vidimus eum læto vultu, quasi in occursum se erigere, ita ut ex hilaritate vultus ejus sanctorum Angelorum præsentiam affuisse non dubitavimus. Nihil pavor mutavit in facie, sed sic dignitas quædam et gravitas ora complevit, ut plane daretur intelligi, non emori, sed migrare, et quasi mutare amicos, non relinquere. In quantum vero, miraculum tota civitas eum viventem haberet, in ejus obitu demonstravit: nam omnes illi suas animas commendabant, omnes ei de gloria beatitudinis gaudebant. Hæc vox una in omnium ore sonabat, quod ejus anima felix transferretur ad cœlum. Rex quoque nimio affectus dolore, dixisse fertur: Prius anima ejus erit in cœlo, quam corpus in sepulchro.

28 Sane prætereundum non est, quod cum sancta illa anima carne soluta est, affuit quidem humani generis inimicus: sed quia in ejus anima de suis actibus nihil invenit, mox fremens in quemdam de familia monasterii festinus agitator irruit, eumque per dimidiam fere horam, miserabiliter vexavit, dehinc confusus abscessit, dans cunctis indicium, quod beata anima Theotonii ad cœlos libere transcendit. Sed priusquam Pater de seculo exiret, quidam stellarum globus visus est de cœlo ad medium claustris descendisse, ita sidereo lumine coruscans, ut cunctos in admirationem converteret.

29 Sed ad ultimum veniam, jam enim libello finis dandus est. Omnibus igitur, quæ ad apparatus defuncti necessaria visa sunt, rite peractis, manibus gementium Fratrum et dolentium Ecclesiam ex more corpus translatum est, ubi non ululatus et planctus, ut inter seculi homines fieri solet, auditus est, sed per duos continuos dies, choris psallentibus psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus, dehinc in Capitulo a venerabili viro Michaelē Colimbriensi Episcopo, et sanctæ Crucis Canonico honorifice sepultum est, circumstante corona Fratrum, et debitum religionis officium cum summa diligentia exhibente. Dormivit conscius vitæ bonæ et præmii meritorum xii Kal. Martii, feria vi c ad primam diei horam, qua Christus resurrexit. Sepultus est xi Kal. earumdem, anno memorati D. Regis Alphonsi i Portugalliæ, sub quo Christi vestem suscepit, d xxvi, et regni sui xxxi. Vixit autem in sancto proposito annos xxxi. Omne vero vitæ suæ tempus implevit, ut ipse referebat, inter e quadraginta et quinquaginta, juxta ordinem scriptum.

a Hujus Joannis Theotonii corpus collocatum esse supra altare una cum corporibus S. Theotonii et B. Tellis supra ex Cardoso diximus.—b S. Bernardus mortuus 20 Augusti anni 1153 cum S. Theotonius adhuc esset Prior. Illius monachi in Lusitaniam venerunt 24. Decemb. anni 1147, quibus festo Purificationis anni sequentis 3 positum fundamentum monasterii Alcobacis. Ita Jongelinus lib. 6 Notitiæ canobiorum Cisterciensium.—c Ergo anno 1166, ut supra probatum.—d De his characteribus etiam ante actum.—e Inno legi debere, inter octoginta et monaginta annos ætatis etiam supra dictum est.

ALIA VITA

a Jo. Tamaio Salazario edita.

Theotonius de provincia Gallæciæ, civitate Tundensi, vico Ganfei oriundus, honesta prosapia, patre videlicet Oveco et Eugenia matre natus est. Ab illis Cresconius avunculus Episcopus Colimbriensis puerum extraxit, qui Tello Archidiacono nutriendum tradidit. Ibidem sub Episcopi et magistri disciplinis

lætus mortem
excipit.

laudantibus
civibus

et Rege,

confuso diabo-
lo,
E

cœlo exhila-
rato :

sepelitur ho-
norifice ab
Episcopo.

c

F

d

e

ANIM DV. PAP. 9

S. Theotonius
Gallæcus

sub Episcopo
Continbric.
avunculo edu-
catur :

A ciplinis ita profecit, ut omnem ecclesiasticum ordinem, ad usum chori constitutum, memoriter plenarie teneret. Defuncto Cresconio avunculo, ad Ecclesiam Viseensem transgressus, ibidem gradatim ad sacerdotium promotus est. Sacerdotis opere et verbo quotidie placabiles hostias pro populo conficiens, onera devotus explebat et munera. Nullius laudibus extollebatur, nec curiositate, nec voluptati parens, aliena disquirebat officia: ambitionis ulcera sic despiciebat, ut nusquam talis contagii senserit ampullam: divitiis, si quæ erant, nec tumebat, sicut nec paupertate deprimebatur. Ad divina anhelans, mundanarum rerum nullo turbabatur affectu. Mulierum conversationes ita compescuit, ut cum foeminis nusquam remotis arbitris loqueretur, imo nec solus illarum privatas confessiones audivit.

*Visei Sacerdos
sanctè vivit*

*creatur Prior
Ecclesiæ*

*il Hieroso-
lymam:*

*a reditu pie
vivit:*

*nec Regina
petente cele-
rius celebrat:*

*redit secundo
Hierosoly-
mam:*

*tempestatem
precibus sedat:*

*statuit apud
Sepulchrum
Christi perma-
nere:*

2 Cum itaque ab hominibus ob sanctitatem vitæ, non solum provincialibus, sed etiam Principibus benevole observaretur, omnium precibus, et præcipue Colimbiensis Episcopi jussu, cui eo tempore Viseensis parebat Ecclesia, quæ postea in a pristinam Episcopalem restituta est; ipsius Prioratum suscepit, quam ornamentis non tantum et temporalibus possessionibus ampliavit, sed etiam Dei cultu et moribus ditatam insperavit. Sed cum istius muneris honor

B a sanctissimo viro reputaretur ut onus; bona fraude nemine cognoscente, pensum dignitatis excussit. Nam Jerosolymam profectus, b Odorio Presbytero et Prioratus munera cessit, et ipsius gubernaculi onera commisit. Loca nostræ redemptionis gratulabundus et devotus S. Theotonius, spiritus affectione et animi afflictione percurrrens, visitavit; Hispaniasque post longinqui temporis excursum reversus, et Ecclesiam suam pertingens, nullis precibus ab Odorio interpositis, adigi potuit, ut ad antiqui culmina rediret Prioratus. Sic a præfecturæ pondere liber, tam ardentem precibus et meditationibus vacavit, ut solo corpore in terris, mente vero in cælis habitaret. Ejus constantia in his, quæ ad Dei cultum spectabant, et ad populi subventionem pertinebant, præcipue in conservandis Ecclesiæ ritibus, talis erat, ut, cum Sabbato quodam pro celebranda Missa ad sacrarium suæ accederet ecclesiæ, evenit, ut Tharasia Henrici Portugalliæ Comitissæ uxor ecclesiam audiendi sacri causa festinanter accederet, roga- retque per nuntium sanctum Virum, ut quantocyus sacrificium perageret: Dic, inquit, Tharasiæ, aliam esse in cælo meliorem et nobiliorem, cui ego Theotonius sacrificium paro peragendum, quæ nec mora configitur, nec brevitate lætatur: itaque Tharasiæ licere, vel spectare, vel recedere. Quibus Comitissa animadversionibus religiosis stupefacta, haud gressum movens sancti Presbyteri Missam audivit, et postmodum gratias de reprehensa festinatione per- egit.

3 Cum ergo animi fere totum apud sacrorum locorum lapides, quibus spiritus inhærebat, teneret, ad illos revertere visitandos totis viribus inhiabat, et occasione arrepta, Hispania dimissa, navem conscendens, iterum maris inconstantiam experiri, et peregrinationis incommoda frui, ut æstuantis amoris fructum perciperet, aggreditur. Ast non post multum a navigationis inceptæ temporis exordio tempestas valida exorta est, quam Deus precibus S. Theotonii sedavit, sic ut navis pene inter Malæa saxa naufraganter oppressa, nullo procellæ vestigio cælo marique apparente, liberata procederet. Jerosolymam igitur secundo conscendens, iterum sacra- ta loca conspexit et visitavit: et cum ad sancti Sepulchri ecclesiam perveniret, qua tunc Canonicorum Regularium sanctissima persistebat congregatio, illis adhærere constituit. Quod ut liberius perficeret, patriam est repedare compulsus, ut de ecclesia,

Februarii. T. III.

cujus erat c Parochus, rationem redderet Superiori, et de patrimonio, cujus erat dominus, pauperibus suorum bonorum creditoribus satisfactis, provi- deret.

4 Intentionis sane istius deliberatione sufflatus Theotonius, Lusitaniam pervenit ea tempestate, qua Tellus, qui eum nutrierat, sanctæ Crucis Colim- briense cœnobium ædificare decreverat, et cognita S. Theotonii per Tellum sanctitate, illi totum ani- mum patefecit, ea siquidem conditione, ut totius operis pensum, per sancti viri manus perficiendum dimitteret. Renuit beatus Sacerdos non pii muneris officium, sed apud Clericos Jerosolymitani Sepul- chri retardatæ solutionis obstaculum. At, cum Deus pro totius Hispanici orbis collustratione Theotonium sicut petram arte mira conflaret, disposuit, ut nec Jerosolymam rediret, nec operationis commissum pensum deponeret. Protinus ad ministerii opus ac- cinctus tandem cœnobii perfectionem invisit, in quo Prior primus et totius religionis Pater renuntiatus, opimos de se virtutum odores respiravit. Ii ad Re- gum Alfonsi et Malfadæ ejus uxoris conspectum de- venere, qui non solum ejus necessitatibus subvenire, sed etiam novi monasterii magnificentiæ coadjuvare amplissimis donationibus, et Regalibus constituere donariis.

5 In tantorum ergo beneficiorum commutationis subsidium, beatus vir continuas Domino pro Regum victoriis preces contrito corde fundebat, quarum at- tendens symbola Deus, illis triumphos Ourichensem, Leirensensem, Scalabitanum, Vlyssipponensem, Mauro renitente, concessit, et alios. Piissimus ergo Alfonsus aliud apud Ulyssipponam ipsius instituti cœnobium construere cœpit quod S. Vincentio Martyri dicavit, ad cujus operis dispositionem et ædificii directionem, B. Theotonius, petente Rege, Honorium ex S. Cru- cis cœnobio Regularem cum aliquot pecuniis Uly- sipponam dimisit, qui a Sarracenis captus et ad Hel- vas adductus, ibidem in obscuro carceris ergastulo repositus est. Hoc autem infortunium ut ad S. Theo- tonii pervenit auditum, protinus convocatis Fratri- bus ad ecclesiam accedens, instante oratione et profusis lacrymis a Domino Honorii libertatem mira humilitate petebat. Annuit Omnipotens servorum suorum precibus, quia continuo, nemine instante, licet Numine disponente, Ismahelitæ, qui Hono- rium captivum perduxerant, cum aliis duodecim Christianis et omnibus absque defalcatione pecuniis Alfonso Regi liberaliter obtulerunt.

6 Postmodum cum ante d triennium ab ejus glo- riosa dormitione, existens in oratione Theotonius Petrum vidisset Apostolum, ab eo plenarie ejus obitu amplexu dato, didicit: quo ut liberius Domino vacaret, renuntiato Prioratu, ab illius onere vacuus, novam et Angelicam vitam peragere cœpit. Nam noctu dique contemplationi et orationi studens, suavissimos a Domino per extaticæ operationis gratiam favores accepit. Quibus inescatus, vix hu- manæ conversationis stylos, colloquiis inebriatus celestibus, agnoscebat. Sanctitudinis ejus fama jam- jam non solum Hispaniæ terminos occupavit, sed etiam ad Cistercium usque pertigit, qua mortis B. Bernardus illi baculum in amicitiae symbolum dono misit. Miracula patravit innumera, quæ sub brevi comprehendi pagina nequeunt.

7 Denique imminente transitus hora, nam Feria vi die xvin Februarii, cum et annorum sarcina (erat jam octogenarius) corporis compaginem dissolvere satageret, sic membra contrivit, ut penitus dimoveri, nec minimum sineret artuum rigida paraly- sis. Tum beatus vir super nudam humum corpusculum, vix tenui materia compactum, reponere jubet; et cili- cio et cinere coopertum, ibidem per plures horas

16 jacuit

D
*ACTORE COETO
DISCIPULO.*
c

a reditu

*creatur Prior
primus mo-
nasterii sanctæ
Crucis.*

*ab Alphonso
Rege donati:*

E
*precibus im-
petrat Regi
victorias,*

*cuidam liber-
tatem:*

F
*a S. Petre de
obitu edoctus
regimen depo-
nit:*

*a S. Bernardo
baculum acci-
pit:*

*octogenarius
moritur:*

A jacuit, quousque sanctissimum spiritum suo tradidit Creatori. Biduo sanctum corpus absque sepulturæ suffragio jacuit, quia plebium, civium, Procerum, Regum copia, sic ad ejus oscula pedum cucurrit, ut cœnobii claustra, et officinæ vix tot turbæ numerum caperent. Demum illud in Capituli subterranea cupula collocatum, innumera impartitur S. Theotonii interventione prodigia Deus, qui in Sanctis suis mirabilis cum Filio, et Spiritu sancto regnans in secula, illorum nomina servat in æternum. Amen.

sepelitur

claret miraculis.

Viseenses Episcopi.

a Fuerant olim Visei Episcopi, ex quibus Remisol Episcopus Viseensis subscripsit Concilio Bracarensi in Æras 1000. anno Chr. 1010. et Sunila Toletano in Æra 1000. an. Chr. 1010. — *b* Honorius in priori Vita dicitur. — *c* In priori Vita nihil de dispositione ecclesiæ, quam jam pridem ante primum iter resignarat, sed solum reversus dicitur ut domui suæ disponeretur. — *d* Sunt hic tempora confusa, recte in aliis Actis ordinata. — *e* De baculo misso nil in priore Vita.

ALIA VITA

ex *a* Breviario Eborensi.

S. Theotonius Gallæcus,

*b***B**

sub Cresconio Ep. Conimbric. adolescens

c

Venerabilis Theotonius primus Canonorum monasterii sanctæ Crucis Conimbricensis Pater, de provincia Gallæcia civitate Tudensi oriundus, honestis parentibus, patre videlicet *b* Oveto et matre Eugenia natus est. Qui diligentissima parentum cura religiose educatus, et per ætatem spiritualibus litterarum studiis traditus, cum Cresconio Conimbricensi Episcopo, avunculo suo, et magistro prima adolescentia Conimbricam venit: ubi sub Tello Archidiacono Ecclesiasticum usum memoriter et plenarie didicit.

Sacerdos sancte vivit:

2 Postea memorato Episcopo defuncto, in *c* Viseensi Ecclesia receptus, et ad sacros Ordines gradatim promotus, in quoque gradu miram animi simplicitatem et miram humilitatem in ministrando præseferens, ad sacerdotium tandem pervenit, non se ipse impudenter ingerens, sed vocatus. Presbyter igitur ordinatus Presbyteri officium non segniter verbo adimplens et opere, spreto luxu et lenociniis pereuntis seculi, pro peccatis populi Deum exorabat, et placabiles hostias in altari conficiebat.

vilat omnem peccati suspicionem,

et cum fœminis colloquia?

C

3 Non laude extollebatur, non divitiis tumebat, non paupertate deprimebatur: nam ad divina anhelantem nullus mundanarum rerum turbabat adfectus. Numquam studuit curiositati, numquam voluptati servivit, numquam inhiavit ambitioni. Cavebat omnes suspensiones et quidquid probabiliter fingi poterat: atque ut longe fieret ab illicitis, a se nonnulla etiam licita abscindebat. Numquam cum fœmina remotis arbitris collocutus est, vel privatam earum confessionem suscepit.

ab omnibus honoratur:

4 Cum itaque religiosus Christi Sacerdos ab omni specie mali abstinere, omne opus bonum ardentissime exequeretur; intantum sibi non solum Principes cunctosque cives, verum etiam provinciales omnes devinxerat, ut eum omnes magna prosequerentur benevolentia, magnaque observantia revererentur. Quorum devictus precibus, et præcipue Episcopi Conimbricensis jussu, cui eo tempore Vise-

ensis Ecclesia, post Hispaniæ clades in pristinam dignitatem nondum reformata, patebat, ipsius Ecclesiæ prioratum suscepit: quam non solum moribus et Dei cultu mirabiliter auxit, sed etiam ceteris ad ministerium et ornatum necessariis multisque possessionibus plurimum ampliavit.

5 Sed cum honorem hunc sibi esse oneri existimaret, saluberrima fraude se expedire excogitavit. Nam Hierosolymam profectus, *d* Honorio Presbytero prioratum cessit. Unde rediens nullius precibus, nullis ipsius Honorii obsecrationibus percelli potuit, ut iterum onus illud subiret. Sæpe etiam importunis Henrici Comitis et Reginæ Therasiæ uxoris ejus precibus efflagitatus, ut ipsius Ecclesiæ Episcopatum susciperet, numquam adsensum vel modicum præbuit.

6 Cum autem apud Portugalliæ Principes in tanta veneratione esset, numquam tamen illis aliquo modo blanditus est. Accidit quodam Sabbato, cum ad sacrificium peragendum in honorem beatæ Virginis, ex more sacerdotalibus vestimentis jam esset indutus; ut Regina Therasia, quæ intererat, illi per nuntium mitteret postulatum, ut cursim et breviter sacrificium celebraret. Vade, inquit Theotonius, et dic Reginæ, aliam in cœlo Reginam esse longe meliorem et nobiliorem cui mysteria paro tractim et competenti mora persolvenda, Ipsi autem in potestate esse, vel expectare, vel recedere.

7 Post aliquot inde annos iterum Hierosolymam profectus est, jam clarus miraculis. Illius enim orationibus sævissima tempestas, navem inter Malæa saxa profligatura, sedata est. Et post reditum cum sanctorum locorum desiderio teneretur, et tertio proficisci cogitaret, ut illic tandem moreretur; præventus a viris aliquot religiosis, qui seculo renunciare volebant, in Conimbricensi suburbio ad balneas regias cœnobium sanctæ Crucis, collatis in id omnium facultatibus, construere cœpit: in quod cum *e* duodecim probatis viris ingressus, sub regula B. Augustini, brevi et numero Fratrum et regulari observantia insigne reddidit.

8 Vixit in cœnobio annos triginta, miraculis illustris, sanitatum dono insignis, dæmonibus formidabilis, primo Portugalliæ Regi Alphonso et Reginæ Maphaldæ in tanta veneratione habitus, ut ad osculum manus precibus admissi Rex et Regina, genibus advolverentur.

9 Fama sanctitatis ejus cum etiam Galliam replesset, B. Bernardus illi baculum in signum amicitiae dono misit. Gessit miranda, quæ angusti temporis brevitate comprehendere non possunt. Mortuus est *f* circiter octogenarius, cujus etiam transitum divina ostenta celebrem reddiderunt.

a Est eadem Vita, sed paullulum abbreviata, ex Breviario Bracarense edita a Sandovallo in Historia Tudensi. — *b* Oveto patre legitur in aliis Vitis. — *c* Brev. Bracar. Viseensi. — *d* Sandovallius Odorium legit, ut in altera Vita, ratus eum esse, qui Viseensis dein Episcopus fuit. At prima Vita, uti et Didacus a Rosario, etiam Honorium habent. — *e* Ita etiam Brev. Bracar. At Vita prima cum undecim, quibus ipse duodecim accessit. — *f* Brev. Bracar. pene octogenarius: de ætate ejus supra actum.

D Prior ecclesiæ Viseensis creatur:

d eo relicto Hierosolymam abiit: Episcopatum renuit:

rogante etiam Regina celebrius non celebrat:

E

tempestatem precibus sedat:

cœnobium sanctæ Crucis cum aliis extruit:

e

miraculis clarus

F accipit a S. Bernardo baculum:

f moritur octogenarius.

XIX FEBRUARII.

SANCTI QUI XI KALENDAS MARTII COLUNTUR.

SANCTUS Auxibius, Episcopus Soliorum in Cypro.

S. Gabinius Presbyter Martyr, Romæ.
S. Zambdas, vel Zabdas, Episcopus Hierosolymitanus.

S. Publius,
S. Julianus,
S. Marcellus,
S. Marubius,
S. Julianus,
S. Baraceus,
S. Tullius,
S. Lampasius,
S. Majulus,
S. Julius,
S. Paulus,
S. Maximilla,

S. Legontius, Episcopus Trevirensis in Belgica I.

Martyres in Africa.

S. Odranus Martyr, auriga S. Patricii in Hibernia.

Sancti Martyres in Palæstina, sub Alamundaro Saraceno.

S. Rabulas, Abbas in Oriente.

S. Conon, Presbyter monasterii Penthuclæ in Palæstina.

S. Mansuetus, Episcopus Mediolanensis in Italia.

S. Barbatus, Episcopus Beneventanus in Italia.

S. Beatus Presbyter, Valle-cava in Hispania.

B. Bonifacius, Episcopus Lausanensis, Cameræ juxta Bruxellam in Belgio.

B. Conradus eremita, Neti in Sicilia, et Placentiæ in Italia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sancta Witburga Virgo in Anglia, memoratur hoc in die MS. Florario Sanctorum. Vitam ejus dedimus in Februarii.

S. Raynaldus Episcopus Nucerinus hoc die obiisse traditur apud Ughellum tomo 1 Italix sacræ, nisi error est librarii: nam ceteri eum statuunt, ubi et nos ejus Vitam dedimus, IX Febr.

S. Maximus, } Martyres apud Ostia Tiberina, in-
S. Claudius, } scripti Martyrologio MS. Ecclesiæ
S. Præpedigna, } S. Mariæ Ultrajecti. De iis actum supra die XVIII Februarii.

S. Sabinus Martyr, in quibusdam excusis et MSS. Kalendariis legitur, qui Gabinius, sive Gabinus est Presbyter et Martyr, de quo infra hoc die.

B. Themistagoras Diaconus, frater S. Auxibii Episcopi, laudatur a pietate in hujus Vita infra, et absolute B. Themistagoras appellatur. Nondum ejus nomen in Martyrologiis invenimus.

B. Timo Diaconissa, uxor ejusdem B. Themistagoræ, et Beata vocatur in S. Auxibii Vita. et θαυμαστή καὶ ἐνάπερος, admirabilis et virtute prædita. Nec hujus extat in sacris Tabulis nomen.

Auxibius II Episcopus Soliorum in Cypro, e loco, qui Sopotamius dicitur, ortus: S. Auxibii, cujus infra Vitam damus, discipulus, vir admirabilis prædicatur in hujus Vita, sapientia et gratia proficiens, egregii Magistri insistens vestigiis, et ambulans in timore Dei in omnibus. Nomen ejus nusquam in Ecclesiasticis Fastis reperimus. Idem fortassis, qui Magister, habitus, ideoque omissus.

S. Theodorus Martyr frater S. Georgii, inscriptus Martyrologio Adonis a Surio edito, sed a Rosweydo nostro, quod nomen in aliis MSS. non reperisset, in Appendicem rejectus. Habuimus et nos dein quatuor Codices MSS. in quibus verba illa non habentur. Ac primo quis ille sit S. Georgius frater ejus, tamquam eo notior, non liquet. An Martyr aliquis, an celebris Episcopus? Qualis XXI Februarii colitur S. Georgius Episcopus Amastridos in Paphlagonia, natus patre Theodoro, ut Menæa, aut Theodosio, ut Acta Græca habent. Sunt et alii ultra XX nobis modo noti SS. Georgii, ac plures quam quinquaginta SS. Theodori, suo tempore referendi, inter quos et

hunc S. Theodorum locum ac certum natalem habere non dubitamus.

S. Baithenus Episcopus memoratur a Colgano in Actis Sanctorum Hiberniæ, diciturque filius Cuanachi, et pronepos Nelli magni Regis Hiberniæ. In Festilogio Gormani dicitur solum Baithenus in Media. Et Colganus in 2 Appendice ad Vitam S. Columbæ Baithenum filium Cuanachi, quem hic Episcopum facit, scribit fuisse Abbatem, de Teghbaithin in Connacia, et scripsisse nonnulla de virtutibus et gestis S. Columbæ, cujus erat æqualis, quæ ab Odonello citantur. Sed hic neque Sanctum, neque Episcopum, neque Abbatem appellat, sed virum multis animæ et corporis dotibus ditatum, spectatæque sanctimonix laude celebrem.

S. Decentius Confessor refertur a Greven Carthusiano, et auctore Florarii MS. a quo dicitur Episcopus Confessor. Plures Decentii fuerunt: ex quibus Decentius Episcopus Legionensis in Hispania interfuit Concilio Eliberitano Æra CCCLXII, sive anno Christi CCCXXIV, eodem fere tempore, quo Nicæna Synodus sub Constantino Magno est habita. Alius est Decentius Episcopus Perusinus in Umbria, cujus mentio habetur in Actis SS. Florentii, Juliani et sociorum Martyrum Perusinorum 1, aut aliis IV Junii. Hunc Decentium Jacobillus Sanctum appellat, atque alia ejus Acta dedit X Februarii. Verum Cæsar Crispoltus in Perusia Augusta, Ughellus alique, prorsus a simili titulo abstinere. Alius est Decentius, seu Dizantius, Episcopus Xantonensis in Gallia, de quo Lectiones sacras, quæ aliquando solitæ fuere recitari, ex chartis Odonis Gyssæi nostri ad nos misit Petrus Possinus. Sed et Lectiones illæ magna indigent correctione, et dies ejus natalis hactenus nobis incognitus est, neque videtur Decentius is esse, qui ab aliis ad hunc diem relatus fuit. Inter Episcopos centum viginti quinque, qui contra Monothelitas interfuerunt Concilio Romano sub Agathone Papa anno IOCLXXX, fuerunt SS. Barbatus et Mansuetus, qui XIX Februarii coluntur, ille Beneventanus, hic Mediolanensis Episcopus. Adfuit una huic Concilio Romano Decentius Episcopus Foroflaminienensis in Umbria, et cum aliis subscripsit Epistolæ Synodicæ ad

ad Constantinum Imperatorem, Heraclium et Tiberium Augustos, insertæ actioni quartæ Concilii Oecumenici sexti, sive Constantinopolitani tertii. Aliqua nobis suspicio est, de hoc Decentio agi in supra citatis Fastis. Verum in silentio aliorum nihil audemus statuere, maxime cum urbs illa jam pridem destructa sit, quæ creditur inter Fulginium et Nuceriam ad Tiniam, sive Tipinum, amnem extitisse, ubi nunc vicus est, vulgo Ponte Centesimo dictus. Consule Cluverium lib. 2 Italiae sacræ cap. 7.

S. Maoldobhorchonus, Episcopus Kildariensis, obiit XIX Februarii anno 1000. Ita Colganus in v Append. ad Acta S. Brigidæ pag. 629. Inscriptus etiam Festilogio Gormani hoc die, Moeldonorchon dictus. Sed cum aliis in eodem Festilogio annotatis omittitur a Colgano, qua de causa, ipse non indicat.

Faroaldus, Dux Spoletinus in Umbria, huius nominis, ac postea monasterii S. Petri de Ferentillo monachus, dicitur a Ludovico Jacobillo sancte obiisse XIX Februarii anno 1000. ac Sanctis et Beatis Umbriæ ab eo annumeratur: qui asserit ad ejus sepulchrum dependere elogium metro antiquo. Eum, donec certiora venerationis monumenta dentur omittimus, uti et hactenus Ferrarius, Galesinius, Felicius aliique.

Megingaudus, Episcopus Herbipolensis, Abbas Frisliariensis, inscriptus est MS. Kalendario Ordinis S. Benedicti, et Sanctus appellatus. Fuit successor S. Burchardi, et hoc agente facultateque a Carolo Magno et S. Lullo Archiepiscopo Moguntino impetrata, in Episcopum est a Clero populoque assumptus, vir per omnia laudabilis, uti in Vita S. Burchardi XIV Octobris legitur. Apud Bruschium de Episcopis Herbipolensibus, dicitur e Comite Rottenburgio ad Tubarum factus monachus Frisliariensis, sed a S. Burchardo evocatus, præfuisse Sedi Herbipolensi laudabiliter tribus annis, et anno Domini 1000. resignasse Episcopatum, et collectis quibusdam discipulis, consensu et sumptibus Regis, cœnobium instituti Benedictini, quod Neostadium appellavit, construxisse, sacrarum litterarum aliaque liberalia studia summa cum laude inchoasse, primus loci ejus Abbas, mortuus anno 1000, Herbipolim reventus, ac honorifice prope S. Burchardum terræ mandatus. Similia leguntur apud Bucelinum par. 1 et 2 Germaniæ sacræ, Arnoldum Wionem lib. 2 Ligni vitæ cap. 44 aliosque, absque tamen titulo Sancti aut Beati: nedum ut in Breviario Herbipolensi, cujus varias editiones habemus, officio Ecclesiastico colatur.

Nuadatus Episcopus inscriptus est hoc die Fastis Hibernicis, teste Colgano, qui eum opinatur Ardmachanum Archiepiscopum circa annum 1000 floruisse, ac de eo agi in Vita tripartita S. Patricii lib. 2 cap. 19 his verbis: Mos ille transiit in consuetudinem et debitum, ut illi quotannis S. Colmaco vaccam debeant solvere, donec Nuadatus Abbas Ardmachanus eos ab hoc onere liberaverit. ubi Archiepiscopum loco Abbatis intelligi debere contendit Colganus. Sed esto, inde necdum ut Sanctum coli probat. Auctor Vitæ tripartitæ, qui passim Sanctos alios enumerat, hic a simili titulo abstinet. Dein præter Nuadatum recensentur XIX Februarii Fechinus, Moeldonorchon Episcopus Kildariensis, ut supra dictum, et filii Næmnalli: quos omittit Colganus. Hinc difficile judicatu, quando velit Fastis istis fidem certam adhiberi.

Columba Osoris, Abbatissa monasterii Archensis, mortua est cum sororibus suis per manus cujusdam Mauri Almancoris: ut legitur in quadam bulla donationis monachis Cisterciensibus monasterii S. Joannis de Tarouca, in diœcesi Lamecensi ad fluvium Durium factæ a quodam Domino Teudone, seu Tedone Fasir IV Aprilis anno 1000. Ob quæ verba dicta

Columba, Sancta, Virgo et Martyr appellatur a Ludovico dos Anjos in Horto sanctarum et illustrium fœminarum Lusitaniæ num 46. Eadem Hagiologio Lusitano ideo etiam adscripta est die XIX Februarii a Georgio Cardoso, diciturque S. Columba propter confessionem fidei Christianæ et conservationem virgineæ puritatis cum suis occisa. Verum unde ea sciri possunt, cum in charta donationis non legantur, quæ ducentis annis facta est post tempora Almancoris, sive hic sit Abderrhamen XVII Rex Maurorum in Hispania, et VIII Cordubensis, qui et Almancor et Alhagib cognominatur, sive Almancor fuerit præcipuus aliquis Dux sub illo Rege. Consule Stephanum Garibaum tomo 4 Historiæ Hispaniæ; et de monasterio S. Joannis de Tarouca Jongelingum in Notitia Abbatiarum Ordinis Cisterciensis in Lusitania, Angelum Manrique in Annal. Cister. ad an. 1129 cap. 3. aliosque.

B. Fridericus Abbas in Monte S. Michaelis, singularis patientiæ vir refertur hoc die ab Hugone Menardo. Adhuc nobis ignotus est.

B. Bodeca, seu Dudoco Episcopus Bathoniensis, nominatur hic a Camerario in Menologio Scotorum, qui addit alios alio die festum ejus ponere. Videntur esse Franciscum Godwinum, et Scoti Chronicon. Hoc nondum nacti sumus, nec adhuc typis excusum. Apud Godwinum est XIV Episcopus Wellensis in Anglia, Dudoca, nonnullis Bodeca, e Saxonia Germaniæ oriundus, aut, ut quibusdam placet, e Lotharingia. Cui succedere XV Giso, et XVI Joannes de Villula, qui sub Henrico I Rege Angliæ ex urbecula Wellensi Sedem Bathoniam transtulit, a quo tempore successores dicti Wellenses et Bathonienses Episcopi: quod Camerarius perperam ad decessores transfert. Sunt Bathonia et Welles in Comitatu Somersetensi, illa supra Bristoliam ad Avonam fluvium, altera non procul Glastonia in interiore tractu Comitatus. Sed quorsum Scotis attribuitur Bodeca, seu Dudoco, de cujus veneratione altum est silentium in Martyrologio Anglicano et aliis. Consecratus dicitur anno 1000, sedisse annos XXVII, menses VII, dies VII.

Petrus a Monticulo Ordinis Minorum apud Sirolum, diœcesis Anconitanæ pagum in Piceno, a vicinis populis ut Sanctus colitur et habetur, ut scribit Gonzaga par. 2 in Conventu Sirolino, qui est XII provinciæ Marchiæ: licet addat miracula, quæ plurima edidisse narratur, debito testimonio carere. Idem par. 1 inter Beatos Ordines eum recenset, uti et Arturus a Monasterio hoc die in Franciscano Martyrologio. An ad eam appellationem connivere censerit possit Sedes Apostolica alii viderint.

B. Elizabeth, monialis Ordinis Servorum, depositio Mantuæ. Ferrarius in generali Catalogo, citato Chronico Ordinis Servorum, in quo Michael Florentinus eam solum prudentissimam Virginem, miraculis et sanctitate fulgentem appellat, nullo Beatæ aut Sanctæ titulo addito.

Alvarus de Corduba Ordinis Prædicatorum, et Confessarius Reginæ Catharinæ uxoris Henrici III, et dein Joannis II, Regum Castellæ et Legionis, inscriptus hoc die Hagiologio Lusitanico Cardosi, quia e Lusitania oriundus: asseritque, citato etiam Chronico Gonsalvi Avilæ, apud Sedem Apostolicam magna diligentia adlaborari, ut Sanctorum catalogo inscribatur: de cujus sanctis operibus interim legi possunt Ordinis Prædicatorum scriptores ab eo citati.

S. Caius, } Martyres: quorum tres priores Mauro-
S. Victor, } lycus Romæ adscribit, et Coronam
S. Potamia, } Virginem appellat, uti et Felicius,
S. Corona, } qui huic alios XX adjungit.
XX alii. } Victor et Corona referuntur etiam in Martyrol.

- Martyrol. MS. S. Cyriaci, sed cum Martyribus Afris, qui hoc die coluntur. De his omnibus agitur die sequenti in pluribus Martyrologiis. Ubi et nos S. Potamium cum SS. Nemesio et Didymo in Cypro passum referemus, seorsim dein acturi de SS. Victore, Corona et xx sociis, die, ut diximus, xx Febr.*
- At Caius Pontifex Romanus hoc etiam die in MS. Trevirensi S. Martini inscriptus est, occasione fratris S. Gabinii, colitur* xxii Aprilis.
- S. Julianus, Martyres Alexandriae sub Decio.
 S. Eunus, Ita Maurolycus et Felicius, qui
 S. Macarius, eos Africae tribuit. At MS. Ado
 S. Epimachus, Ecclesiae Morinorum, Alexan-
 S. Alexander, driæ memorat pro Christo pas-
 S. Metranus, sionibus gloriose coronatos : si-
 S. Apollonia, cut Beatus scribit Dionysius
 S. Ammonaria, Alexandrinus Antistes in libro
 S. Cointa, x socii, de Martyribus, scilicet apud Eu-
 sebius lib. 6 Hist. Eccl. cap. 34. Plures de iis
 agunt xx Februarii : at variis diebus coluntur in
 Martyrol. Romano. SS. Julianus et Eunus xxvii
 Febr.
- S. Macarius viii Decemb.
 SS. Epimachus, Alexander et Ammonaria xii De-
 cemb.
- S. Metranus xxxI Januar.
 S. Apollonia ix Februarii.
 S. Cointa viii Februarii.
- Uldaricus Abbas Cæsareensis refertur hoc die, et Beatus appellatur a Chrysostomo Henriquez in Menologio Cisterciensi, qui Bruschiu, Miræu et Catalogu SS. et BB. Ordinis Cisterciensis citat. In hoc Catalogo apud Hugonem Menardum non reperitur nomen Udalrici. Miræus in Chronico Cisterc. agit de nobilissimo Cæsareensi cœnobio vulgo Kayser-shaim et facta abbreviatione Kayshaim in Ducatu Neuburgensi anno clocxxxii a Comitibus Lechsmundensibus extracto ; sed Udalrici non meminit. Bruschiu ait virum pium fuisse, ac religionis externæque disciplinæ studiosissimum. Meminere ejus Martinus Crusius par. 2 Annalium Suevicorum lib. 9. cap. 15, Wiguleus Hundius aut Christophorus Gewoldus tomo 2 Metropolis Salisburgensis, ubi scribit obiisse Uldaricum Abbatem non hoc die, sed (quando, si quæ documenta suggerantur, edi poterunt) xi Martii.
- S. Eustachii Patriarchæ Ecclesiæ Constantinopolitane nomen ita descriptum est Martyrologio secundum morem Romanæ curiæ a Bellino edito anno 1498, ac deinceps recuso. Eadem habentur apud Maurolycum, Canisium, Molanum, Galesinium, Feliciu, Ferrariu : sed aliqui Eustathiu, Galesinius Eucharium vocat. Molanus et Galesinius citant Martyrologium Romanu, scilicet a Bellino editu. Ferrarius vero allegat tabulas Ecclesiæ Venetæ, quæ corpus habeat, putatque hunc diem Translationis esse, non natalis. Canisius addit, fusius de eo agi xvi Julii, forsân ratus illum esse S. Eustathiu Archiepiscopu Antiochenu, qui eo die colitur. Hic sub Constantio Imperatore Ariano ob Catholicæ fidei defensionem Trajanopolim Thraciæ urbem pulsus exilio est, quem Socrates lib. 2 hist. Eccl. cap. 19 ait Constantinopoli in occulto delituisse, fideique consubstantialis fautores confirmasse. Eum ad sua usque tempora conditum fuisse Trajanopoli scribit S. Hieronymus in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum. Et hic celebri admodum cultu honoratur a Græcis et v Junii, et xxi Februarii, a quo xxi ad xix potuit transpositis characteribus numerorum facilis error committi. Ferrarius etiam, quasi alius forsân esset, Constantinopoli, ait, S. Eustachii Episcopi. Verum quia alii auctores Patriarcham Constantinopolitanu dictu Eusta-

chium appellant ab Antiocheno illo alius statuendus videtur. Et duo fuerunt Eustathii Patriarchæ Constantinopolitani, sed seculo Christi undecimo. Nam teste Cedreno, Sergio Indictione 2, mense Julio, anno mundi 6527, Christi 1019, mortuo, suffectus est Eustathius, Palatinæ ædis Presbyterorum Princeps. Hic mense Decembri Indict. 9, anno mundi 6534, Christi 1026, subito correptus morbo decessit. Hujus esse doctissimos Commentarios in Homeru volunt plurimi, inter quos Marquardus Freherus in Chronologia præposita Juri Græco-Romano a Leunclavio illustrata. In eadem Chronologia Eustathius II, vel Eustratius, collocatur ad an. 1081, cui tertio Sedis anno successit Nicolaus III. Verum ne Græci quidem ullum horum inter Sanctos collocarunt, et num orthodoxam fidem professi sint, vitamque inculpata egerint, non liquet. Quare omnibus accurate perpensis arbitramur, agi de S. Eutychio Patriarcha Constantinopolitano, cujus Acta ab Eustathio discipulo scripta extant apud Lipomanu et Surium vi Aprilis. Aliam Vitam brevioru habemus, cujus titulu hic est : Vita S. Eustachii Patriarchæ Constantinopolitani per D. Fabianu Cretentensem monachu Congregationis Casinensis, alias S. Justinæ, ex Græco in Latinu traducta. In ea Vita semper Eustachius, numquam Eutychius, appellatur, diciturque corpus ejus Venetias anno cccccxvi translatus, adservari in fano Divi Georgii Majoris, in altari xxii Aprilis reconditum. Ferrarius hoc die et Eustachiu et Eutychiu recenset ratus diversos esse, et utriusque Reliquias Venetiis asservari : ast Eutychii, quem etiam Eustachiu appellari fatetur, asserit xix Februarii celebrari Inventionem corporis. Quæ plenius examinanda erunt. vi Aprilis.

- Gero Abbas Colonie in monasterio Scotorum S. Pantaleonis, ut in passione S. Maurini habetur. Ita Dempsterus in Menologio Scotico. In Actis S. Maurini x Junii dicitur solum sanctæ memoriæ Gero, post datus Episcopus dignus Deo, non vero Abbas. Gelenius lib. 3 Colonie Agrippinæ syntag. 13 § 2 enumerat viros claros monasterii S. Pantaleonis, et nonnullos Abbates Beatos appellat, nulla facta mentione S. Geronis : quem ait lib. 1 syntag. 6 Saxonem fuisse e Ducibus Lusatiae : at lib. 3 syntag. 1 § 8 et in Fastis Agrippinensibus asserit in Metropolitana Ecclesia coli xxviii Junii.
- S. Volmatius Abbas memoratur hoc die a Felicio. Ignotus is nobis, nisi sit, quod remur, S. Vulmarus, qui in monasterio Silviaco agri Bononiensis aliisque Belgicæ II locis colitur, adscriptus etiam Martyrologio Romano xx Julii.
- S. Pantaleon Martyr colitur hoc die in Ecclesia Burgensi in Hispania officio ix Lectionum, quæ in ejus Ecclesiæ Breviario habentur : ejusdem mentio fit in MS. Martyrologio Bruxellensi S. Gudilæ. Plurimos pridie de eo agere diximus, ac plenius dicemus, cum Acta ejus dabimus xxvii Julii.
- Dalmatii et sociorum sacra memoria inscripta est Kalendario Coptico II, a Seldeno in libro de Synedriis veterum Hebræorum excuso. Forsân est S. Dalmatius, qui Archimandrita vixit Constantinopoli tempore Concilii Ephesini, et colitur cum SS. Fausto et Isaacio iii Augusti.
- Dagæus Episcopus memoratur hoc die a Colgano in Actis Sanctorum Hiberniæ, idque ob domestica Martyrologia : addit se habere Vitam prodigiis plenam, ac daturu die (quo examinari a nobis poterit) xviii Augusti.
- S. Frontiniani Martyris Translationem Abbæ Juliae in Marchionatu Montisferratensi hoc die recolit tradit Ferrarius in Catalogo, ast diem ejus natalem esse vi Sept.

S. Maximus

S. Maximus, } Martyres, variis tormentis occisi,
S. Theodotus, } referuntur hoc die a Græcis in
S. Hesychius. } Menæis et apud Cytheræum, uti
S. Asclepiodota, } duo priores a Galesinio, Canisio,
Ferrario : qui duo cum Asclepiodota iterum inscripti
sunt Menæis, et Vitis Sanctorum Cytheræi xvii Sep-
tembris ; et Menologio Græcorum xvi ejusdem men-
sis, ac Martyrologio Romano xv ejusdem, sed Theo-
dorus et Asclepiodotus appellantur. Acta Græca
hactenus desiderata nacti sumus, in quibus nulla fit
S. Hesichii mentio, uti neque in Septembri apud alios,
de quo tamen, nisi alius interea dies martyrii occur-
rat, agi etiam poterit dicto xv Septembris.
S. Florentius Tungrensis et Trevirensis Episcopus
hoc die memoratur in MS. Carthusiæ Bruxellensis.
De eo agemus xvi Octobris.
S. Gallus Presbyter et Confessor in Alamannia. Ita
Martyrol. MS. monasterii Aquicinctini. Refertur
etiam a Maurolyco, Felicio, et Witsfordo, at proxi-
mo die a quamplurimis ; atque a nonnullis dicitur
discipulus S. Columbani Abbatis : ejusque hæc esse

Translatio scribitur in Florario SS. Dies ejus na-
talis celebratur xvi Octobris.
S. Acca Episcopus Hagulstadensis in Anglia hoc die
inscriptus Martyrologio Anglicano a Joanne Wilso-
no quem secuti Ferrarius et Colganus. Obiit, ut Si-
meon Dunelmensis scribit in Historia Regum An-
glor. ad an 740, die xx Octobris.
S. Archippus, } Apostoli, Martyres Colossis in
S. Philemon } Phrygia, (quibus inscripsit S.
S. Appia, } Paulus epistolam ad Philemonem,
iisque commendavit S. Onesimum, ut diximus xvi
Februarii ad hujus Vitam) hoc die coluntur a Græcis
in Menæis et apud Cytheræum. In Calendario Cop-
tico MS. appellantur Arsibus, Philemon et Alikia
Martyres. At Latinorum Martyrologiis inscripti
sunt S. Archippus xx Martii.
SS. Philemon et Appia xxii Novemb.
S. Eugenius, } Martyres sub Juliano Apostata.
S. Macarius, } Ita Græci hoc die : Latini xx
Decembris.

DE S. AUXIBIO EPISCOPO SOLIORUM IN CYPRO, Commentarius prævius.

CIRCITER AN. CII.
XIX FEB.
S. Auxibii So-
liorum Epis-
copi

baptismus,

Episcopatus,

Vita Græce
scripta

ANIMADV. PAP. 13

Solis,

quando ?

Urbis est Cypri, haud longe ab eo promontorio,
quod maxime ad Septemtriones vergens, Κρομ-
μύου, sive Κρομμύων, Cepæ aut Ceparum
appellatur, sita : quam Σόλους plerique cum
Ptolemæo Strabo Σολοῦντα, Plinius lib. 5 cap 31 Solas,
alii Σολίαν, et Σολίαν πόλιν civitatem Soliam vocant.
Ea ab Apostolicis temporibus Episcopali throno ornata
est, religione Christi imbuta a S. Auxibio Romano, S.
Joannis Marci discipulo, non Marci Evangelistæ, ut in
Notis ad Martyrol. Baronius scripsit, Vitam a Lipo-
mano editam secutus : quamquam ex ea satis perspicuum
sit, qui Apostolus et Evangelista nuncupatur, S. Bar-
nabæ consobrinum fuisse, et in prædicando Evangelio
socium, cujus et in Actis Apostolorum et in S. Pauli ad
Colossenses epistola, ac secunda ad Timotheum, mentio
fit : quæ in S. Marcum Evangelistam, S. Petri disci-
pulum atque Alexandrinum Episcopum, non quadrant.
Ab illo ergo Marco, baptismo, confirmatione, sacerdo-
tio, atque ordine Episcopali initiatus Auxibius est, jus-
susque Solios fidei mysteria edocere : sed postea Pauli
Apostoli auctoritate, ab S. Heraclide, ei urbi peculia-
riter Antistes datus.

2 Vitam ejus Græcam ex MS. codice Regis Chris-
tianissimi nacti sumus : quam Latinam fecit ut laborem
nostrum sublevaret, vir eruditus, sed qui suum hic vul-
gari nomen vetuit. Verterat antea ex alio codice Gen-
tianus Hervetus, subinde (ut jam innuimus) ab hac paul-
lulum discrepantem : quam Aloisius Lipomanus, atque
ex eo Surius, ediderunt. Auctor Solis habitasse videtur.
Nam cap. 1 num. 1 de Solis loquens, ἐν ταύτῃ πόλει,
inquit, in hac civitate, et cap. 3 num. 16 ἀποσταλείς
ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, missus in hanc urbem, ac paullo
ante : τὸν ὑψηλὸν τοῦτον ἐχειρίζεται θρόνον. Sublimis
hic ei thronus creditus est. Unde fortassis conjici pos-
test, scriptorem quoque ipsum ejusdem urbis Episcopum
fuisse. Metaphrastes certe non fuit, qui et Constantino-
poli scripsit, et pleraque ex veteribus monumentis : hic
autem se ea, quæ tradit, didicisse ait ab senioribus natu,
quasque ex majorum traditione hausisse. Qua autem
ætate scripserit, non ita manifestum est. Cum cap. 1
num. 4 ait Salamina urbem, Constantiam dici, quod
nomen ei primum videtur quarto Christi seculo obtigisse,
satis declarat se non admodum propinquum Auxibii
temporibus fuisse. Sed quis ille, quem ibidem citat,
Marcus scriptor ? Extant in Latinis codicibus S. Bar-
nabæ acta, quorum scriptor se Joannem Marcum, Bar-

nabæ consobrinum, vocat, et alia addit inepta, nimi-
rum Ethnicis parentibus natum, Iconii baptizatum,
quando eo cum Paulo Barnabas venit, aliaque minime
cum Scripturis canonicis consentientia, ut suo loco os-
tendemus. Neque tamen in ea Vita nomen Constantiæ
impositum Salamini narrat : nec potuit, cum serius
longe id sit adepta, ut jam diximus. An alius forsan
extitit seculis aliquot recentior Marcus, qui Barnabæ
Acta aliorumque tradiderit litteris, postea ab imperito
quopiam tributa Joanni Marco, fabulosis quibusdam
assutis, recisis fortasse pluribus ?

3 Ipsius S. Auxibii ætas ita colligi potest. Obiit
grandis jam natu, τὴν ἱεροσύνην τιμήσας ἐπὶ ἑτέσι
πεντήκοντα, cum sacerdotium decorasset quinquaginta
circiter annis. Ii anni si numerentur ab eo tem-
pore, quo primum a Marco est Episcopus consecratus,
circa fortassis LI aut LII annum Christi, dicendum erit
circiter CII aut CIII annum Christi decessisse Auxibium :
sex annis serius, si quinquaginta in Solensi Cathedra
sedit. Nam videtur S. Tychicus, a S. Paulo ad Colos-
senses Roma missus, anno Neronis quarto, cum adesset
ei Marcus consobrinus Barnabæ, ut ipse scribit Pau-
lus epistola ad eos data cap. 4 num. 10. Ad quid vero
Tychicum Colossas misit ? Ut cognoscat, inquit, quæ
circa vos sunt. Jusserit tunc eum, lustrata Colossensi
Ecclesia, atque aliis fortasse propinquiorebus, in Cyprum
trajicere. Nisi postea per Epaphram, qui adhuc illi
aderat, ea miserit Tychico mandata.

4 Inscriptum est S. Auxibii nomen Romani Marty-
rologii tabulis a Baronio his verbis : Soliis (in margine
Soli) S. Auxibii Ep. De eodem Molanus in posteriori
editione Auctarii ad Usuardum : Item sancti et glorio-
si admirabilium operum effectoris, Patris Auxibii,
Archiepiscopi Soliensis, qui fuit discipulus sancti
benedictique Apostoli et Evangelistæ Marci. Quod
ex Vita apud Lipomanum sumptum. Ex eadem Con-
stantius Felicius et in Natalib. SS. Canonic. Constan-
tinus Ghinius scripserunt, S. Marci Evangelistæ dis-
cipulum fuisse : illudque item perperam addidere, ab
eodem Solensium Episcopum ordinatum. Episcopus
est a Marco, sed non Evangelista, consecratus, sed nulli
assignatus certæ Sedi, jussus tamen Solenses nostris
mysteriis imbuere. Hoc cum feliciter processisset, tum
demum ex Pauli auctoritate ab S. Heraclide declaratus
ejus urbis Episcopus est.

5 De S. Auxibio adnotat ad Martyrol. Baronius,
de

J. B.

ipsius S. Auxi-
bii ætas,

F

nomen in
Martyrologiis
19 Febr.

A de eo agere Græcos in Menologio hoc die. At quod illud est Menologium? In eo certe quod Jacobus Canisius edidit, non legitur Auxibii nomen. Sed in magnis Menæis, et Maximo Cytheræo ad xvii Februarii consignata est memoria S. P. N. Auxibii.

VITA AUCTORE ANONYMO,

ex Græco MS. Regis Galliæ.

CAPUT I.

S. Auxibii ortus, conversio, sacerdotium.

Volo vobis narrare admirabilem et præclaram vendi rationem admirandi, et sancti Patris nostri, et Archiepiscopi Soliorum urbis, Auxibii. *b* Hic enim primus, tamquam sol splendidus *c* hac in civitate exortus est, illuminans sedentes in tenebris idololatriæ, radiis divinæ doctrinæ. Hic tamquam splendida lucerna in tenebroso loco, divino irrigatus oleo, in hac civitate luxit, donec Christus in ea habitantes illustravit, et lucifer exortus est in cordibus eorum. Sed date mihi, rogo vos, veniam. Ego enim etsi rudis oratione et scientia, necessarium tamen existimavi, cum multæ sint et admiratione dignæ B. Auxibii virtutes, ut audiui et *d* edoctus sum a viris, qui ætate processerant, (sicut ait divina vox : Interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi; seniores te, et dicent tibi) eas paucis exponere. Narrationem ergo, Deo adjuvante, incipiamus.

2 Auxibius quidem prodiit ex magna Romanorum civitate : ejus vero parentes erant opulenti quidem, sed superstitione gentiles. Fuerunt autem eis duo filii, B. Auxibius et ejus frater Themistagoras. Beatus igitur Auxibius erat valde quidem urbanus, mitis vero sicut Moyses : mentem habebat castam et prudentem instar Beati Joseph : atque ut semel dicam, puer erat omni virtute ornatus, et ætate proficiens. Pater autem omni eum externa sapientia erudiit. Cum vero ætatis fuit legitimæ, voluerunt ei parentes uxorem conjungere. At ipse mentem habens divinam, perfectamque rationem, et vivendi modum cum virtute conjunctum, his contradicebat. Audierat enim de Christo, et Christianus fieri desiderabat. Quod cum audissent ejus parentes, ei succensebant : et pater quidem minis cogebat, mater vero blanditiis suadebat, ut id faceret.

3 Videns autem B. Auxibius talem illorum voluntatem pio suo proposito insidiari et obstare, Roma se subducere cogitavit. Ergo cum hoc firmiter statuisset, neque ulli quidquam dixisset ; parentibus se subtraxit paucis post diebus : cumque in portum descendisset, navem reperit ad partes Orientis vela facturam. Itaque relictis omnibus, modicaque ad se alendum accepta pecunia, navem conscendit. Cum autem Roma solvissent, post dies aliquot Rhodum pervenere : indequæ in mare, quod *e* Pamphyliam alluit, trajicientes, Cyprum tenuerunt, et in pagum, qui Limne, id est *f* Palus, dicitur, appulsi sunt, quarto ab Solorum urbe lapide, divina B. Auxibium ad multarum salutem animarum ducente providentia. Nam egressus, Limnæ moratus est, quo se ex navigatione recrearet qua valde jactatus, et fatigatus fuerat.

4 Accidit autem, ut Barnabas Christi Apostolus *g* in secunda sua periodo, et orbis Christiani lustratione, veniret in Cyprum, postquam fuerat a Paulo, *h* adspectu, non corde, sejunctus. Is Marco secum assumpto Lapithum appulit, totamque continuo insulam obeuntes, Salaminem, quæ, ut ait *i* Marcus, *k* Constantia nunc dicitur, pervenerunt : cumque *l* Heraclidem insulæ Archiepiscopum invenissent, agnitum prædicandi Christi Evangelii rationem eum edocuere, Ecclesias, atque in eis ministros consti-

tuere, eumque complexi, in pace solverunt. Cum autem Barnabas cursum consummasset, bonumque fidei certamen certasset, fuissetque martyrii corona Constantiæ redimitus; Marcum quoque ad necem scelerati Judæi perquirebant. At ille fugerat, his *m* Ledras usque insequentibus, inventoque spello, in illud ingressus, triduum ibi delituit : quo elapso inde recessu, factoque per montes itinere *n* Limnen attigit. Erant autem cum ipso *o* Timon et *p* Rhodon, qui in pagum abeuntes, ibi B. Auxibium, qui Roma recens advenerat, repperunt.

5 Hic cum alter in alterum incidisset, Marcus Auxibium, Qua ex urbe oriundus esset, interrogavit. Auxibius vero, Ex magna, inquit, urbe Roma, propterea quod factus sim Christianus, huc veni. At Apostolus videns eum Christi teneri desiderio, fidelemque esse ac facundum, eundem probe instructum, et veritatem ex Dei verbo edoctum, descendens ad fontem baptizavit in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti : baptizato manus imponens, Spiritum sanctum ei contulit : cumque eundem ordinasset Episcopum, et modum promulgandi Christi Evangelii edocuisset, ad *q* Soliorum urbem hisce mandatis et verbis instructum misit. Siquidem ea civitas est idololorum cultui dedita, Deique nondum suscepit eloquia, sed in tenebris versatur idololatriæ : quod tibi dico, id tu præsta. Nullus modo Christianum esse te noverit, sed *r* ipsorum te superstitionem sectari simula : progressu vero temporis incipe occulte ipsis tamquam infantibus disserere, sermone eos tamquam lacte nutriens, donec perfecti facti, perfecti fiant alimenti participes. Cum hæc atque his plura Auxibio dixisset Apostolus, *s* eundem complexus in pace *t* dimisit. Ac Marcus quidem navem nactus Ægyptiacam, ea conscensa Alexandriam navigatione pervenit : ubi Evangelistæ functus munere, quæ ad regnum Dei spectant edocuit.

a Titulus hic præfigitur in Lipomano : Vita Sancti et gloriosi et admirabilium operum effectoris P. N. Auxibii, Archiepiscopi Solensis, qui discipulus sancti benedictique Apostoli et Evangelistæ Marci ex Simeone Metaphraste. Brevior hic in nostro MS. βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου πατρὸς ἡμῶν Ἀυξιβίου ἀρχιεπισκόπου γεγενῆτος Σολίας ἐν τῇ τῶν Κυπρίων νήτῳ. Vita et conversatio sancti et illustris Patris nostri Auxibii Archiepiscopi Soliensis in insula Cypro. — b Additur in Lipomano : qui fuit effector operum admirabilium. Vereor autem hoc facere, propterea quod sit indigna, vilis et abjecta oratio. — c Hinc coniecimus supra, scriptorem Vitæ hujus Sotensem fuisse. — d Ita in Græco : ἐδιδάχθη παρ' ἀνδρῶν προβέβηκτων τῷ χρόνῳ. — e Non recte vertit Hervetus, mare quod est in Pamphylia. Quodnam enim in Pamphylia mare est? Nisi forte sinus quidam, et ipse particularia sortitus nomina. τὸ Παμφύλιον πέλαγος Straboni et aliis dicitur, quod Pamphyliam alluit. et hic in Græco : τὸ πέλαγος τὸ κατὰ τὴν Παμφυλίαν. — f Ἐν κόμῃ τινὶ καλουμένη Λίμνῃ. Hervetus legit, λιμὲν vertit enim. in vico qui vocabatur Portus. Paullo post λιμὴν τὴν vocal, vel pagum ipsum vel tracium circumjunctum. Διέτριβε τῷ Λιμνῇ. — g Hervetus, in secunda sua circuitione. In apocryphis actis S. Barnabæ, bis dicitur Cyprum fidei proseminandæ causa peragrasse, semel cum Paulo, iterum cum Joanne Marco. Et de hac in Cyprum cum Marco profectione agit S. Lucas in Act. Apostolorum cap. 23 — h Gr. ὁρᾷσαι πρῶτον, οὐ καρδίαν. — i Gr. Ἐκ ἐν Λαπίθῳ. Hervetus, Laperthum vocal, uti et Plinius lib. 3 cap. 31. Πιολομᾶρος Λάπιθον πόλιν καὶ ποταμὸν, Lapithum urbem et fluvium. Strabo Λάπαθον; et situm ita describit. E regione Aneurii quod est Ciliciæ Asperæ promontorium, situm est Cyprum promontorium, quod Commyi (τὸν Κομμήνιον ἢ ἐστὶν Κομμήνιον) dicitur... Inde si naviges ita ut ad dextram tibi sit insula, continens ad lævam, versus Orientem et Meridiem, cursus ad Clides rectus erit stadium 1000. In medio urbs est Lapathus cum navalibus et statione. — k Quibusdam Constantina. Metropolis Cyprum constituitur in omnibus Notitiis Ecclesiarum. — l Heraclius appellatur in Actis S. Barnabæ, diciturque a S. Paulo baptizatus, et Episcopus ordinatus. Colitur 17 Septemb. ut patet ex Menæis, ubi Heraclides Tomasi in Cypro Archiepiscopus nuncupatur. — m Hervetus usque Ledron. Gr. ἕως Λεδρών. — n Gr. ἦλθον ἐν τῇ λιμνῇ. Hervetus, transit per Limnetem. — o Colitur S. Timon a Latinis 19 Aprilis, a Græcis 28 Julii. Videtur enim is esse ille unus e 7 primis Diaconis, de quibus Act. 6 agitur. Ejus mentio fit in Actis S. Barnabæ. — p Rhodonis quoque mentio fit in iisdem S. Barnabæ Actis. S. Rhodonem dedimus 3 Januarii, aliumque 26. An alteruter is sit, qui hic memoratur, haud scio : neque enim illic ulla acta memorantur, sed nuda e Martyrologi nomina. — q Ita in Græco, ἀπέστειλε ἐν τῇ Σολίων πόλει. Ita et Strabo, δι' ἐνοικούντες Σόλοι καλοῦνται, qui inhabitant, Soli appellantur. — r Græce est κῆρυκός τις τὴν ἐκείνων θρησκείαν μετέρχεσθαι. Quatenus ea licita sit dissimulatio lege apud Theologos. — s Addit Hervetus, et Evangelista Marcus. Deest in Græco, et patet ex cap. seq. hunc non fuisse Evangelistam, licet, ut ille, dicatur in Ægyptio quoque prædicasse, postea rursus S. Paulo adhæsisse. — t Græce, ἀπέλυσε, verti etiam potest, discessit.

CAPUT II

D
AUCTORE ANONYMO EX MS. GRÆCO.
post S. Barnabæ martyrium,
m
Marco cum sociis fugiente,
n
o p

ab hoc baptizatur,

q
et Episcopus ordinatur, ac Solose militatur.
E

r

s

t

Mare Pamphylum.

Limne vicus:
F

Lapithus urbs

S. Heraclides, Ep.

S. Timon.

S. Rhodon.

et 17 Feb.

b
c
S. Auxibii Soliorum Apostoli,

acta unde hauri scribitur?
d

Deut. 32. 7

Is Romæ natus, virtuti deditus,

propensus in fidem,

a nuptiis abhorrens,

domo profugit:

C

e
Rhodum navigat, hinc in Cyprum:
f

g

h

i

k l

AUCTORE ANO-
NYMO. EX MS.
GRÆCO.

CAPUT II.

S. Auxibii Episcopatus, prædicatio.

S. Auxibius di-
vertit ad sacer-
dotem Jovis.

sapienter fidem
dissimulans :

B

eum convertit

et alios :

C

Marco ad S.
Paulum re-
verso,
Col. 4. 10
2 Tim. 4. 11.

a b

o jubente

Ex Limnete autem profectus B. Auxibius percunctandoque iter faciens, Solos pervenit. Erat vero vicinum portis civitatis, qua parte occasum spectat, templum Jovis Dei nomen mentientis : in quo flamen dialis habitabat. Illac autem transeuntem B. Auxibium conspicatus Jovis sacerdos, tamquam peregrinum domi suæ excepit sane perbenigne, eique mensam apposuit. Mansit igitur apud eum totam illam diem, postera vero, Unde, et cujus gratia eo venisset, sciscitatus est sacrificulus. At Auxibius, Romanus sum, inquit, coactusque in Palæstinam vela facere, in Limnete exscensionem feci : et percunctando edoctus gratam esse urbis hujus habitationem, huc me contuli, in eaque jucunde admodum habito. Verum si facis mecum misericordiam, maneam apud te, donec locum, ubi habitem, reperiam. Hic ille, Mane, inquit, sanus et incolumis. Mansit igitur eo loco qui Jovis nuncupatur, multo tempore, non significans se Christianum esse, quin potius fingens ipsorum se superstitionem sectari, itaque secum ipse disserens : Si enim diabolus transfigurat se in Angelum lucis, ut eos, qui ipsi credunt, ad se pertrahat, et orationis blanditiis copiaque verborum a luce ad tenebras transferat, ut et ipsius ministri factitant; quanto magis debemus ipsi nos transfigurare in homines iisdem obnoxios affectibus, ut eos a potestate tenebrarum, et diaboli abducamus, et in admirabile lumen agnitionis Domini nostri Jesu Christi filii Dei transferamus ?

7 Hæc secum ipse cogitans et faciens Dei famulus Auxibius prædicto in loco mansit. Paucis autem diebus evolutis, flaminem hisce verbis compellavit : Est quod dicam tibi, Frater. Age, dic, inquit ille. At Auxibius, Quid est, ait, cur Deos colatis, qui lapides, et ligna sunt ? Os enim habentes non loquuntur, oculos habentes non vident, et aures habentes non audiunt, neque oblatum sibi sacrificium olfaciunt. Quem vero colunt Christiani, is demum, ut ab iis accepi, verus est Deus : atque, ut audio, virtutes multas operatus est. Hæc sacerdos cum audisset, Auxibii verbis compunctus est, nec idolis sacrificabat amplius : sed deinceps a B. Auxibio instruebatur. Hac ratione ad multum tempus se gessit, urbem occulte ingrediens, et secreto docens, ac rursus recedens, et exiens extra civitatem, in prædicto Jovis loco manebat.

8 Dum ergo eo in loco versaretur, Alexandriae Marcus Apostolus Christi evangelium prædicabat : qui, postquam fidem et baptismum multi susceperat, Paulum Apostolum perquisiturus exiit, repertumque adoravit, et a Paulo magna vicissim lætitia exceptus est. Exposuit porro Marcus quæ Barnabæ evenissent, et quomodo Salamine bonum martyrii certamen confecisset. Quod autem vere Marcus Paulus exceperit, ipsemet ad Colossenses scribens testatur : Salutatur vos Marcus consobrinus Barnabæ. Iterumque ad Timotheum : Marcum assumens duc tecum : est enim mihi utilis ad ministerium. Mansit igitur Marcus cum Paulo usque ad ejus obitum. Cum vero accepisset Paulus Barnabam e vita migrasse, nullumque in Cypro esse Apostolum, qui doceret et Christum annuntiaret; id reputans, Epaphram et Tychicum, aliosque nonnullos in Cyprum misit ad Heraclidem insulæ Archiepiscopum, eidem scribens, ut a Epaphram Paphi, b Tychicum Neapoli Episcopum constitueret. In urbibus vero aliis alios colloca. Sed et in urbem, inquit, Solorum descende, in eaque virum Romanum, Auxibium nomine, perquire, eumque Solis constitue Episcopum. At vide ne ad eum

ordinandum ei manus imponas : est enim jam insignitus sacerdotio, a Marco ordinatus.

9 Litteris, quas Apostoli miserant, acceptis, et perlectis, extemplo B. Heraclides nihil cunctatus, id quod jubebatur præstitit : cumque Solos ingressus B. Auxibium investigaret, indicatum est ipsi, ecquo is in loco habitaret. Urbe igitur egressus in locum Dios, sive Jovis, dictum, illum ibi reperit, et post mutuam salutationem et complexum, hisce B. Heraclides verbis usus est : Fili Auxibi, ad te a Christi Apostolis missus sum. Quousque hoc in loco delitescis, nec te ipse ostendis ? Quamdiu abscondis lucernam sub modio, ac non potius ponis super candelabrum c Salvatoris, ut luceat iis qui hac in urbe sunt ? Age sis in posterum, et eos qui in idololatriæ tenebris versantur, illumina. Agedum, esto deinceps præco veritatis. Quousque pecuniam abscondes, quam a domino tuo accepisti ? Septuplo illam lucro cumula. Contende tu quoque audire, Euge serve bone et fidelis : in modico fidelis esto, supra multa te constituam. Num sacram audiisti Scripturam dicentem, Quod qui seminant in lacrymis, in exultatione metent ? Semina præsentis hac hyeme, ut in exultatione et cum pace metas. Ne timeas eos qui occidunt corpus, sed eum qui potest animam, et corpus perdere in gehenna. Ipse enim dixit : Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Et rursus : Quando tradent vos Ducibus et Regibus, ne sitis solliciti, quomodo aut quid loquamini : sanctus enim Spiritus docebit vos quæ loqui oportet.

10 His dictis Sanctus Heraclides adjuncto sibi sancto Patre Auxibio civitatem ingressus est, ut facta oratione, ecclesiæ formam, d ambitu quidem parvam, sed Christi gratia magnam, in terra delineavit : eoque totum canonem Ecclesiasticum, ut ab Apostolis ipse didicerat, edocto, Numinique commendato, post osculum ei impressum, in suam se civitatem recepit. Christi vero servus Auxibius nihil moratus, ecclesiam continuo cœpit extruere : quam cum consecrasset, ingressus, seque prono in pavementum vultu abiciens, clamare, et cum lacrymis cœpit dicere : Domine Deus omnipotens, qui fecisti cælum et terram, mare, et omnia quæ in eo sunt, qui pulverem de terra accipiens finxisti hominem, eumque imagine tua decorasti, invidia vero diaboli deceptum, et morti addictum, o pie, non es aversatus in finem : sed unigenitum nobis Filium pro humani generis salute misisti. Domine Jesu Christe, qui hac in cruce veneranda de principatibus et potestatibus tenebrarum triumphasti; qui sanctis tuis Apostolis dedisti virtutem ex alto et potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones, et supra omnem potestatem inimici; me quoque corrobora tuum famulum, et da mihi ut libere et intrepide prædicem verbum tuum. Immitte, Domine, in cor tui hujus populi timorem tui : illustra eos tua gratia, ut a dæmonis errore conversi, cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum. Fac, Domine, ut sanctus tuus Spiritus inhabitet in hac sancta domo, quæ in sancto tuo nomine extructa est. Stabili eam, ita ut usque ad consummationem seculi in fide tua sit immobilis. Tuenim dixisti, Domine : Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Convertite, Domine, gregem tuum errantem ad hoc tuum sanctum ovile. Pastor bone, qui animam tuam posuisti pro ovibus tuis, extende dexteram tuam omnipotentem, et brachium tuum excelsum, terribile, invisibile : et venerandæ tuæ Crucis baculo, lupum sanguivorum a grege tuo abige, Domine : errantes congrega, ut fiat unum ovile et unus pastor. Aperi etiam mihi ostium verbi per misericordiam tuam, dum extendo manum meam ad signa et prodigia

perquisitus ab
Heraclide,

c
animatur,
et Solensis
Episcopus
constituitur :

Psal. 123. 8

E

Matt. 10. 16
ibid. 19

d

templum ædi-
ficat, et dedi-
cat :

orat pro popu-
lo,

F

Matth. 16. 18

utque miracu-
la faciat :

A prodigia per nomen unigeniti tui filii Jesu Christi Domini nostri : cum quo tibi gloria, honor, imperium, cum sancto et immortalis tuo Spiritu, nunc et semper, et in secula seculorum. Amen.

S. Epaphras.

S. Tychicus,

Neapolis. Cypri urbs

a Colitur S. Epaphras 19 Julii, ut videre est in Martyrol. Rom. ubi tamen Colossis fuisse Episcopus dicitur, hic Paphi. Nisi forte alterutrum locum solum ad tempus rexerit. — b S. Tychicus a Latinis 29 April. colitur, a Græcis 8 Decembris. In Martyrol. Rom. dicitur Paphi Episcopus fuisse, hic Neapoli in Cyprio. In Notitia triplici Ecclesiarum Episcopatum Cypri a Carolo de S. Paulo edita, nulla Neapolis est. Egimus tamen 23 Januarii § 2 ad vitam S. Joannis Eleemonis de Leontio Neapoleos in Cyprio Episcopo. Nam quod quidam ibidem citati scribunt Constantiæ Episcopum fuisse. (sic fortassis appellatam rati, quod olim Salamis fuerit, sed post excidium reparata, Neapolis, quasi nova civitas, ab aliquibus, ab aliis Constantia dicta) ibidem refutat Constantiæ ipsius Episcopus, qui Leontium ait in una urbium Cypri Episcopum fuisse; diversam a Constantia indicans. — c Græce, τοῦ σαρπηλίου. Hervetus, habet Crucis. — d Hervetus, pondere.

CAPUT III.

S. Auxibii miracula, templum ab eo ædificatum.

Hac autem oratione peracta, e solo surgens in publicum urbis locum se contulit, cœpitque docere regnum Dei. Cumque magna ad eum turba confluxisset, hæc B. Auxibius elocutus est : Viri fratres et patres, audite me, et credite in Dominum Jesum Christum, quem ego vobis annuntio : ipse enim omnium in ipsum credentium salvator est. Admittite lucem cognitionis, in altum mentis vestræ oculos erigite, a majoribus tradita vitæ ratione abstinete, verumque Deum agnoscite, conditorem omnium, qui potest animas vestras servare. Hæc docens, publiceque prædicans, multis ut stultum illum de idolis errorem abjicerent, et in Dominum nostrum Jesum Christum crederent, præstanti sua instructione persuasit. Data vero ei etiam est a Deo gratia infirmos curandi, spiritusque expellendi. In dies autem adjungebatur credentium Domino multitudo, et baptizabantur in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, confitentes peccata sua. Quicumque vero habebant infirmos, afferebant eos ad B. Auxibium, qui manus eis imponens sanabat eos in nomine Domini nostri Jesu Christi. Quod cum universa circumjectæ regionis plebs rusticana didicisset, ad urbem ægros secum asportans veniebat : qui omnes invocatione infemeratæ vivificæque Trinitatis curati, baptismo credentes lustrabantur.

S. Auxibius palam prædicans, multos convertit :

facit miracula :

a

12 Erat autem a e loco qui Solopotamius dicitur, vir quidam, Auxibius nomine. Is cum de B. Auxibio, ejusque doctrina, ac viri virtute inaudisset, eum convenit, seque ad ejus pedes abiecit, his eum verbis rogans : Pater, impertire mihi signaculum Christi. Hic sanctus Antistes aliqua e Scripturis sanctis depromens, illum quæ spectant ad Patrem et Filium et Spiritum sanctum edocuit, atque in nomine consubstantialis Trinitatis baptizavit. Mansit autem ille e Solopotamia Auxibius toto vitæ suæ tempore cum beato Patre Auxibio, eoque magistro utebatur. Porro et ipse in viram admirabilem evasit, proficiens in Dei sapientia et gratia, egregii magistri insistentis vestigiis, et ambulans in timore Dei in omnibus.

Auxibium Solopotamiensem baptizat :

b ex corona formicarum futurum Episcopum cognoscit :

13 Quadam vero die meditandi gratia extra civitatem orientem versus progressus est sancti viri discipulus Auxibius, in locum qui b a salsamentis Tarichodes dicitur : cumque venisset ad quamdam arborem, sub ejus umbra sedit, et procumbens obdormiit. Et ecce ibi formicarum multitudo caput ejus coronæ instar cingere. Quod cum superveniens B. Auxibius spectasset, demiratus est, et quæ viderat, in corde suo seposuit. Formicarum enim genus ignavorum mentes ad bonorum operum studium excitandas esse significabat, ut ait Salomon : Vade ad formicam, c piger, et æmulare vias illius. Corona vero sacerdotii dignitatem præmonstrabat : erat quippe discipulus in throno præclari magistri sessu-

Februarii T. III.

rus. Eo itaque excitato, ambo in ecclesiam se conferunt : fuitque deinceps subjectus magistro discipulus, eique in omnibus serviens, ac velut probus famulus hero proprio ministrans. Beatus vero Auxibius noctes atque dies orare non cessabat pro salute et conversione populi, docebatque assidue. Et quidem grex Domini crescebat et multiplicabatur in dies, inimici vero in dies minuebatur.

14 Post hæc fama permotus S. Auxibii frater Themistagoras Solos pervenit, una cum conjuge B. Timo : quæ ipsa quoque erat et admiratione digna, et virtute prædita. Hi cum in ecclesiam se contulissent, complexu se invicem salutarunt : ex eaque amborum congressione magna lætitia provenit. Et fuere deinceps in ædibus Episcopi, ubi a Pontifice erudiebantur : suntque baptismo ab eodem initiati in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Ordinavit autem beatum Themistagoram Ecclesiæ Diaconum S. Auxibius, uxoremque ejus inibi similiter Diaconissam : nam ex quo sacrum baptismum suscipere, c se ipsi a peccandi occasione sejunxerunt, et ambo deinceps fratrum instar erant ad statum perturbationis expertem progressi.

15 Cum ergo in urbem Solos Dei se gratia infundisset, atque omnes fere crederent in Dominum nostrum Jesum Christum per instructionem sancti Patris nostri, cooperante Spiritu sancto ; perpendens secum ipse, minorem esse ecclesiam, quam quæ venientes caperet, templum majus Dei nomini extruere cogitavit, positisque humi genibus, Deo, ut manum secum admoveret, supplicavit. Erectus deinde in pedes, fuisque denuo precibus, formam sanctæ ecclesiæ descripsit, Deo bene favente, eodemque annuente, magnam hanc, et admirabilem, sanctamque ac Catholicam ecclesiam excitavit, eamque omnibus ornamentis tamquam sponso Jesu Christo Deo nostro instruxit. O præclarum pastorem et magistrum, Christi gregem egregie pascentem ! o splendidum luminare in errorum caligine sedentes illustrans ! o peritum medicum, qui a dæmone sauciato sanctæ Trinitatis invocatione sanat ! Neque enim corporis dumtaxat ægrotudines, sed etiam secreta animi vulnera curavit per Spiritum sanctum, purgans videlicet ea ratione, et deprimens omnem altitudinem elevantem se contra scientiam Dei : Paulum imitatus, qui omnibus omnia factus est, ut omnes salvaret, quotidie moriens propter Christum, qui pro ipso mortuus erat, et resurrexerat.

16 Beatus hic vir d Eliæ cursum sistens, virginatatem coluit : quam auxit oratione et jejunio, fide vero confirmatus, spe duce eam caritate consummavit. Hanc dilexit Auxibius : hanc ornavit, ab eaque ornatus est, et laborum fructus in præsentis vita collegit. Cum enim sacerdotium honorasset, sublimis hic ei thronus creditus est : tamquam famulus et Dei cultor indutus est podere, sive talari tunica, caputque ejus corona decoris ornatum est. Sponsa ei virgo, nempe Ecclesia, committitur : ipseque per gratiam sponsus ejus appellatur : cumque in Spiritu sancto seminaverit, ex spiritu metit vitam æternam. Quis igitur non miretur et laudet generosum Christi athletam, quomodo solus pugnarit, viceritque inimicum, atque ex ejus manibus magnam prædameripuerit ? Omnes enim sibi mancipatos habebat inimicus. Nam ingrediens civitatem vir sanctus, Christianum secum habuit neminem : et omnes per Christi gratiam effecit Christianos. Quemadmodum enim dux exercitus a Rege adversus rebellem ipsi civitatem missus, primum quidem præmittit speculatores, deinde extra urbem castra collocat, omnes ejus aditus explorans, donec eam capiat, Regique subiciat ; ita fecit B. Auxibius. Missus enim in hanc urbem a cœlesti Rege ad bellum hosti inferendum, non

D AUCTORE ANONYMO, EX MS. GRÆCO.

Themistagoram cum uxore baptizat :

c

novum templum majus ædificat :

virginitate fulgens.

d

F

omnes Solenses convertit

magna industria

AUCTORE ANONY-
MO, EX MS.
GRÆCO.

et fortitudine :

Post 80 annos
Episcopatus,
moriturus

suos monet :

successorem
designat,

magno om-
nium luctu
moritur :

G. H.

AN. CCXCVI.
XIX FEBR.
S. Gabinii ge-
nus,
doctrina,

A palam, neque aperte civitatem primum ingressus est, sed tamquam explorator, intus quidem Christum habens, extra vero gentilium habitum præferens, eorumque simulacra intuens, rursus extra civitatem secedebat. Id autem fecit non modico tempore, et, quod est admirabilius, in ipso hostis, nimirum Jovis, templo habitans, inde primum auspicatus est victoriam. Nam et Jovis flaminem catechesi initiatum baptismo latenter tinxit, et idolorum delubrum evertit : tuncque demum libere deinceps ingressus civitatem, tamquam fortis miles, sublatis in cœlum manibus seipsum venerandæ Crucis figuram exhibens, instar magni Moysis spiritualem Amalec, diabolum nempe, fudit, eosque qui sub ejus potestate tenebantur vindicavit, atque in libertatem asseruit, traducens eos a tenebris in admirabile lumen agnitionis Filii Dei ac cœlesti Regi subjiciens.

a Græce ὑπὸ χωρίου Σολοποταμίου οὕτω καλουμένου. Paulo post, ὃ ὑπὸ Σολοποταμίας, Hervetus vertit, ex agro quodam, qui vocatur Solopotamius ac postea : hic Auxibius e Solopotamio — b Hervetus, ad locum, qui vocatur Tarichi. Græce, ἐπὶ τὸν καλούμενον ταριχώδου Est τάρχος. salsamentum. — c Græce ἐχώρησαν ἑαυτοὺς ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας. Crude dictum de matrimonio. Levius quoque interpretatus Hervetus : se a se invicem separant ex consensu, propter regnum cœlorum, et ambo de cetero tanquam fratres processerant ad impatibilitatem. — d In Græco est, τὸν δρόμον Ἑλισσίου. Hervetus vertit : virginitatem excrevit a tenera ætate, Eliæ cursum persequens. Ubi autem στήσας persequi significat, ut στήσας sit persequens? An ad Elisæum respicit qui clamans Currus Israel etc. currum Eliæ videtur ad tempus stetisse? Num forte Ἑλισίου legendum, id est, Solis, ut Josuæ comparetur Auxibius?

CAPUT IV.

S. Auxibii mors, sepultura, miracula.

Rebus itaque cunctis bene gestis, cum præconis veritatis munus sustinisset, et sacerdotium quinquaginta plus minusve annis decorasset, compluribus Christiana fide illustratis, tandem ad vitæ finem pervenit, universoque ac venerabili Clericorum convocato collegio, sic eos affatus est : Patres, ac fratres, et filii desiderati, inclinate aurem vestram in verba oris mei ; ecce ego vado ad Patrem meum per viam universæ terræ. Filii attendite vobis : state firmi in fide, et nemo vos seducat inanibus verbis. Vos scitis, quantas tribulationes hac in urbe sustinui, nocte dieque orans Deum, ut aperiret mihi ostium verbi ad manifestandum libere mysterium Dei. Nec despexit me qui non mentitur Deus, sed manum mihi porrexerat. Et nunc, Fratres, commendo vos Deo, et verbo gratiæ ejus, quod potest ædificare, et dare hæreditatem in sanctificationis omnibus. State igitur, et retinete traditiones, quas a me accepistis. Et quem elegit Deus Sacerdotem, ex vobis est, et vobiscum manet, et per ipsum vos curat.

18 Atque hæc et his plura elocutus, S. Auxibium discipulum suum apprehendens, osculatus est, et, Te, inquit, elegit Deus Sacerdotem : tu pasces gregem Christi, quem proprio sanguine acquisivit. Singulos deinde complexus est : ac die demum tertia totam illam regionem fama pervagata est, quod Pater eorum Auxibius esset e vita migraturus : omnesque in ecclesia non sine fletu et planctu convenere : quos ille omnes amplexatus, in pace Domino spiritum tradidit.

19 Viri autem pii acceptas perbeati Pontificis

reliquias deposuerunt in sepulcro, quod ipse sibi ante paraverat, addita loculo hac epigraphe exterius : Adjuro vos per sanctum corpus et sanguinem Christi et Dei, ut hanc nemo arcam aperiat, donec consummatus sit frater meus Themistagoras.

20 Post depositas viri sancti reliquias, continuo illapsa in eas Dei gratia, curationum fontes aperuit. Illa enim hora multi a variis morbis, et immundis spiritibus curati sunt. Quod cum audivissent accolæ, gratiam, inquam, curationum, quæ ad sancti Patris reliquias fiebant, magno ad urbem studio veniebant, easque exosculati per Dei gratiam sanabantur.

21 Cum ipsi autem Paphii acceperant multos per sacrorum Antistitem Auxibium sanari, viri numero quadraginta, a spiritibus immundis turbati, uno agmine Papho profecti Solos via recta incedentes veniebant : cumque ad locum decimoquinto ab urbe lapide situm pervenissent, occurrit ipsis S. Auxibius, cumque ab eis dæmones exegisset, omnes per gratiam Dei sibi datam sanavit. Viri autem cum sensissent curationem, quodque obumbratione Auxibii essent ab immundis spiritibus mundati, venerunt Solos, et quæcumque sibi in via evererant, exposuerunt. Quibus auditis Deum omnes laudavere, qui dedit potestatem talem servo suo. Illi porro eo progressi, ubi sacræ jacebant reliquiæ, seipsi ante sepulcrum in faciem abjicientes adoraverunt, Deoque qui famulum suum gloria affecerat, hymnis in gratiarum actionem fusis, in suam se civitatem receperunt. Unde Paphii S. Auxibii memoriam in hunc diem celebrant.

22 Videns vero B. Themistagoras, quæ in loco, ubi jacent viri sancti reliquiæ, fiebant miracula ; quodque perennis instar fontis, sanctum ejus monumentum et locus scateret, seipsum judicans indignum, qui cum B. Auxibio in sepulchro condetur, sanctæ Ecclesiæ Clericos in hæc verba adjuravit : Post obitum meum nemo mei gratia S. Auxibii sepulcrum aperire audeat. Quare in hunc diem clausum mansit, et Christi, qui ipsum glorificavit, signo obsignatum. O felicem capsam, in qua jacet thesaurus, qui non potest eripi ! ex qua juges curationum fontes prosiliunt ! O sanctum tumulum, qui fidelem populum congerit ad honorem et gloriam Dei, memoriam pretiosarum, quæ in eo continentur, reliquiarum, gloriam Dei, qui ipsas illustres reddidit. O patrem, pastorem, magistrum et medicum Christi, cujus memoria cum laudibus in æternum conjungetur ! O civitas Soliorum, qualem habes propugnatorem, et thesaurum, qui consumi nequit, in te depositum, luminare quod extinguere non potest, sole splendidius ? Sol enim nubibus et nocte persæpe obtegatur : Beati vero Auxibii luminare, lucem habet quæ neque interdiu neque noctu deficit, degentes in tenebris illustrans, exhilarans universam civitatem, et infirmos sanans per Jesum Christum, qui Sanctis suis gloriam impertiit. Ego vero quousque ? quibus sanctum laudibus afficiam ? Quicquid enim dixero, sanctum Patrem pro meritis laudare non valebo. Hic igitur finiam oratione glorificans Patrem et Filium et Spiritum sanctum, cui gloria in secula seculorum Amen.

DE S. GABINIO PRESB. MART. ROMÆ.

Inclitæ Virginis ac Martyris Susannæ pater Gabinius fuit, frater S. Carii Papæ, Diocletiani Imp. consanguineus, ac sub eo martyrii lauream adeptus. Erat porro humanis divinisque litteris egregie cultus, quas et filiam perdocuit : sed præcipue eam ad pietatem, virginitatis amorem, ceterarumque studium virtutum informavit. Ipse quoque libros Trac-

tatum contra Paganos composuisse traditur : qui tamen si absoluti ab eo fuere, postea interciderunt. Post conjugis obitum Presbyter erat ordinatus. Claudium, Maximum, Præpedignam, Alexandrum, Cutiam, idem ipse et Susanna filia, atque Caius frater, religionis Christianæ mysteria edocuerunt, uti narratum est XVIII Februarii ex Actis S. Susannæ vixque alia de S. Gabinio

sepelitur :

multos e tumulo sanat :

etiam in viis apparet.

E

Frater velat tumulum aperiri :

nec adhuc apertus :

F

semper clarus miraculis.

acta, binio

A binio extare arbitror, quam quæ illic habentur : neque hic repetere ea opus est. In MSS. breviter quæ ad illum pertinent enarrantur. Joannes Tomaius Salazar Sanctis Hispanis Gabinium annumerat, ex Serenanesco qua ortum, Philippi Imp. filia, origine (ut asserit) Hispania. Probat ea natum, quod S. Susanna V. uspiam neptis vocetur S. Sereuæ Augustæ. Non id inde sequitur.

nomen in Martyrologiis 19 Febr.

2 Ejus anniversaria memoria in Martyrologiis consignata XIX Februarii. Et ab Usuardo quidem his verbis : Romæ natalis S. Gabinii Presbyteri et Martyris, qui a Diocletiano diu in custodia vinculis afflicto, pretiosa morte cœli gaudia comparavit. Post Martyris, interjicit Martyrol. Romanum : fratris B. Caii Papæ. Beda, Notkerus aliique : patris beatissimæ Susannæ. Quædam Martyrologia Gabinum cum Romano appellant, plura Gavinium, quædam MSS. et excusa Savinum : quod librorum erratum est. MSS. cœnobiorum Marchianensis, Aquiscinctini, S. Martini Treviris, XVIII Februarii ejus natalem statuunt. Vetus quoddam Martyrologium pro Presbytero Episcopum facit.

et 18

annus mortis

3 MS. Florarium ejus martyrium contigisse ait anno salutis CCLXXXVII. Ostendimus XVIII Februarii, cum S. Caius post S. Susannæ necem, in ejus ædibus sacra agere non exiguo tempore sit solitus, qui deinde

latere in cryptis coactus, anno tandem CCXCVI, XXII D Aprilis martyrio perfunctus est, videri S. Susannam interfectam XI Augusti anni CCXCV, cum XVIII Februarii ejusdem anni alii Martyres, ejus consanguinei, Claudius, Maximus et socii occubuissent. S. Gabinus existimari potest eodem anno, die XIX Februarii decessisse, sive ergastuli ærumnis confectus, seu ferro peremptus. Malim tamen suspicari, quamdiu tyranno spes affulsit posse Susannæ constantiam infringi, patri inferri necem non jussisse, sed solum in custodia attineri, ne filiam in proposito confirmaret, sed ipse potius a suo, si fieri posset, dimoveretur, pedore et incommodis carceris : sicque tandem anno CCXCVI, XVIII Februarii in cælum migrasse, duobus mensibus, diebus quatuor ante Caium fratrem.

AUCTORE J. B.

296.

4 Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis almæ Urbis scribit in ecclesia S. Susannæ Romæ asservari corpus quoque S. Gabinii ejus parentis, tibiæ partem in æde S. Mariæ de populo dicta. At Saussaius in Supplemento Martyrologii Gallicani de S. Gabinio ita scribit : Ipsius sacratissimum corpus demum a Paulo v summo Pontifice, Christianissimi Regis internuntio in pignus datum est : a quo Lugdunum Celticæ Galliæ metropolim translatum, in ecclesia Patrum Societatis Jesu hac ipsa die collocatum fuit summa cum celebritate.

reliquiæ Romæ

et Lugdun:

ANIMADV. PAP. 14 E

DE S. ZAMBDA, VEL ZABDA, EPISCOPO HIEROSOLYMITANO.

G. H.

AN. CHR. CCCIV XIX FEBR.

S ancti hujus Episcopi tempus Sedis et successio certa : nomen varie scriptum, Zambdas, Zabdas, Labdas, Bazas. S. Epiphanius in Panario hæresi 66 num. 20 enumerat omnes urbis Hierosolymitanæ Episcopos ad sua usque tempora, et Hymenæum collocat xxxvii Episcopum sub imperio Aureliani, quando hæresis Manichæorum, de qua ibidem agit, exorta est, ac dein subdit : Καὶ ἀπὸ τότε ἕως δεῦρο ἄλλοι Ἐπίσκοποι Βάζας Ἐρμον etc. A quo tempore ad hodiernam diem reliqui Episcopi, Bazas, ille idem qui Zambda, Hermon, Macarius, Maximus, Cyrillus, Herennius, Cyrillus alter, Hilarionus, qui nunc Ecclesiæ præsidet. Ita illud nomen post varias editiones cum MSS. Vaticano Pontificio, Parisiensi Regio et Basileensi, collatas, et Græce et Latine servavit Dionysius Petavius noster. Eusebius Pamphilus auctor cœvus in Chronico, Fausto II et Gallo Coss. anno Chr. CCXCIX ista scribit : Ἱεροσολύμων Ἐκκλησίας ἐκκοστὸς ἔβδομος κατέστη Ἐπίσκοπος Σάβδας. Quæ a S. Hieronimo apud Scaligerum, Pontacum, Miræum, ita extant translata : Ecclesiæ Hierosolymorum vicesimus septimus ordinatur Episcopus Zabdas. Vixit autem ad annum ccciii. quando Diocletiano Augusto VIII et Maximiano Augusto VII Coss. Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων προέστη ἐκκοστὸς ὄγδοος Ἐρμον, Ecclesiæ Hierosolymorum vicesimus octavus præfuit Hermon. Eundem supra S. Epiphanius Zabdæ, quem inversis syllabis, ac littera d omissa Baza dixit, etiam successorem statuit. Codex MS. noster, olim Abrahami Orteldii, et alius Serenissimæ Reginæ Sueciæ, hunc Thermonem, illum cum ante indicatis editionibus Zabdam appellant : at Labdam et Thermonem chronica excusa Parisiis anno 1518 et Basileæ 1529.

S. Zaambdas S. Epiphantio dicitur Bazas,

Eusebio Zabdas, factus Episc. an. 299.

mortuus an. 304.

C

2 Idem Eusebius lib. 7 Histor. Eccl. cap. 26 de S. Zabda, ejusque decessore et successore, agit his verbis : Τῆς δ' ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας μετὰ τὸν σμικρὸν πρόθεν δεδηλωμένον Ἐπίσκοπον Ὑμεναῖον Σαμβδὰς τὴν λειτουργίαν παραλαβάνει. Μετὸν πολὺ δὲ τοῦτου κεκοιμημένου Ἐρμων ὕστατος τῶν μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς διαγμου τὸν εἰσέτι νῦν ἐκείσε πεφυλαγμένον ἀποστολικὸν διαδέχεται θρόνον. Hierosolymorum Ecclesiæ ministerium post paullo ante indicatum Hymenæum Episcopum

Eidem Eusebio Zambdas,

Zambdas capessit. Hoc autem non post multos annos mortuo, Hermon postremus eorum, qui usque ad persecutionem contra nos excitatam sederunt, Sedem illam Apostolicam ad hoc usque tempus reservatam suscepit. Quæ eadem fere leguntur apud Rufinum lib. 7 cap. 29. qui tamen hic Græce Σάμβδας est, apud eum Zabdas et Zapdas appellatur. Idem etiam a Nicephoro Episcopo in Chronologia de Episcopis Hierosolymitanis Σάβδας nuncupatur, et anni Sedi illius tribuantur decem, qui sane multi dicendi forent. Eum non nisi ad quartum Episcopatus annum pervenisse ex Chronico Eusebii jam diximus. At Nicephoro Callisto lib. 6 Hist. Eccl. cap. 34 dicitur Σάβδας, καὶ ἐπὶ χρόνους τισὶ τὸν πρέποντα δικαίους ἔπνον ἀναπαύσασθαι. Zabdas appellatur, et post aliquot Sedis annos, somno eo, qui Justos decet, obdormivisse : ubi Langus vertit post annos plures, quod jam ob Chronicon Eusebii rejecimus.

Nicephoro Zabdas.

sancte mortuus,

3 Hunc Episcopum referunt tabulæ Martyrologii Romani XIX Februarii his verbis : Hierosolymis S. Zambdæ Episcopi : a quo (addit Galesinius) Thebæi milites, nobiles Martyres baptismum susceperunt. In Actis horum Martyrum, quæ ex antiquioribus monumentis recensuit S. Eucherius Episcopus Lugdunensis, ista solum leguntur : Legio Thebæi sex millia, sexcentos, sexaginta sex viros, validos animis et instructos armis, antiquorum Romanorum habebat exemplo. Hi igitur milites Christianæ religionis ritum Orientali traditione a Hierosolymitanæ urbis Episcopo susceperant, fidemque sacram virtuti et armis omnibus præponebant. Hæc in Vita ex variis codicibus MSS. et excusis ad XXII Septembris illustranda. Observat Baronius ad an. 297 num. 5 hoc idcirco accidisse, ut Thebæi milites a Zambda Episcopo Hierosolymitano Christiana fide imbuerentur, quod eadem legio in hibernis esse soleret in Palæstina, ubi ad Parthorum atque Persarum tumultus comprimendos cum aliis legionibus in Syria agentibus præsto esset. Eidem Zambdæ, seu Zabdæ, quem et Labdam appellant, hanc Thebææ legionis conversionem adscribunt Petrus Stevartius in notis ad Vitam Martyrum Thebæorum cap. 1 num. 5 et Rosignolius noster in

F colitur 19 Feb.

an legionem Thebæam S. Mauricii, converterit

AUCTORE G. H. in *Historia sacra Thebæa Italice sub nomine Guilielmi Baldesani edita lib. 1 pag. 13, 16 et 67, ubi addit eos milites a sancto Episcopo Zabda fuisse baptizatos. Quæ exactius erunt xxii Septembris discutienda. Ludo-*

vicus Zacconus in *Vitis SS. Italice scriptis breve ejus D elogium concinnavit, in quo ejus festum xix Februarii celebrari etiam scribit.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

PUBLIO, JULIANO, MARCELLO, MARUBIO, ITEM JULIANO,
BARACEO, TULLIO, LAMPASIO, MAJULO, JULIO,
PAULO, MAXIMILLA,

G. H.

Sylloge historica.

xix FEBR.

Martyres 12
in Africa, Pub-
lius, Julia-
nus,

Illustris hæc est corona duodecim pugilum Christi, qui palmam martyrii in Africa promeriti sunt. Martyrologium MS. Ecclesiæ S. Mariæ Ultra-
jecti eos his verbis proponit : In Africa SS. Publii et Juliani Martyrum et aliorum decem. Duos illos reliquorum antesignanos memorant pervetusta Martyrologia MSS. S. Richarii, S. Maximini, S. Lamberti Leodii, et ipse Usuardus in præcipuis manu exaratis et excusis exemplaribus : In Africa, inquit, SS. Publius et Julianus. Eisdem assentitur Wandelbertus hoc versu :

B Publius undecimum simul et Julianus adornant. Undecimum Kalendas Martii intelligit. At pridie eosdem duos exhibet MS. monasterii Marchianensis.

Marcellus,

2 MS. Coloniense Carmelitarum omisso Juliano alium Publio jungit socium his verbis : In Africa SS. Publii et Marcelli. Qui cum S. Juliano referuntur in MSS. Trevirensi et Bruxellensi, et pluribus exemplaribus MSS. Usuardi ad usum Ecclesiarum Belgicarum aucti, Adone MS. Reginæ Sueciæ, qui fuit Ecclesiæ Telonensis in Provincia, Florario MS. item in Bellino, Felicio, Molano, Greven : In Africa SS. Publii, Juliani et Marcelli, qui Martyres appellantur a Petro Equilino lib. 11 num. 72, et in Martyrologio Maurolyci, alioque Colonia 1490 excuso. In Martyrol. Romano plures, quorum nomina non exprimuntur, istis verbis indicantur. In Africa sanctorum Martyrum Publii, Juliani et Marcelli et aliorum.

Lampasius,
NOT. 5.

Marubius,

3 Quarti nomen a variis diverso modo exprimitur : In MS. S. Maximini parvo, sed pervetusto, ita legitur : In Africa Publii, Juliani, Marcelli, Lampasii. Verum hoc omisso alius substituitur in MSS. Lætiensi et Tornacensi S. Martini : xi Kal. Martii, in Africa natalis SS. Publii, Juliani, Marubii et Marcelli : qui tamen in MS. Lætiensi vitiose Marcellinus scribitur.

Julianus
alter,
Tullius,

C Hisce quatuor in MS. Aquisgranensi jungitur quintus Julianus alter, et eo omisso Tullius in MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus, in quo Manubius dicitur, qui aliis Marubius est : quo omisso, alium cum Tullio socium jungit Galesinius ex codice MS. eumque secutus Canisius in Martyrol. Germanico. In Africa, inquit, SS. Publii, Juliani, Marcelli, Tullii, et Julii, qui confessionis certamine confecto, ad coronam migrarunt in cælum. Idem quinque una cum Marubio antiqua manu adscripti sunt Adonis MS. Martyrologio in Leodiensi S. Laurentii cænobio.

Julius,

4 Septem inscripti sunt MS. S. Cyriaci hoc ordine : xi Kalend. Martii. In Africa Marubii, Publii, Juliani, Marcelli, Tullii, Jamnasii (aliis Lampasii) Julii. Jungebantur nomina Victoris et Coronæ, quorum natalis est xx Februarii, licet ad hunc etiam diem in nonnullis Fastis referantur. Hisce septem alterum supra

Julianum adjunximus. At Julio prætermisso alii octo exprimuntur in Beda excuso, hoc modo : In Africa natale SS. Publii, Juliani, Marubii, item Juliani, Marcelli, Tuli, Lampasi, Inauli : qui in MS. Beda cænobii Subensis in Bavaria Maulus dicitur, sed Majulus legendus. Hermannus Greven præter citatos Publium, Julianum et Marcellum, dein adjungit Marubium et alterum Julianum, et die proxime præcedenti habuit Tullium, Lampasium et Majolum, et in distincta classe Berethoum ac Marcellum, quorum ille videtur Baraceus esse.

Majulus,
NOT. 6

NOT. 7.
E

5 Rabanus in Martyrologio novem exprimit hoc ordine : xi Cal. Nativitas Sanctorum in Africa, Publii, Juliani, Marulii (aliis Marubii) item Juliani, Marcelli, Tuli, Lampasii, Majuli et Juliani. Hic aliis Julius dicitur, errore librariorum Julianus scriptus, nam alioquin Rabanus vocabulum item, ut ante, repetisset. In antiquo MS. Martyrologio Romano, quod nomine S. Hieronymi signatur, decem Martyres enumerantur his verbis : xi Kal. Martii. In Africa Publii, Marubii, Juliani, Barecei, item Juliani, Marcelli, Tullii, Lampasii, Majuli, Julii.

Baraceus.

6 Hisce undecimum jungunt Notkerus, et Beda MS. monasterii Richebergensis in Bavaria hoc ordine : In Africa nativitas B. Publii, Juliani, Marubii, item Juliani, Barachei, Pauli, Marcelli, Tullii, Lampasii, Majuli et Julii : Majulus transpositis litteris Mavilus in nostro apographo Bedæ legitur. Martyrologium Trevirense S. Martini hos undecim innuit his verbis. In Africa Publii Martyris, et aliorum decem. Verum præter Publium et Julianum alios decem fuisse diximus ex codice Ultrajectino MS. Richenoviense, sive Augiæ divitis prope Constantiam, dictum numerum complet, dum Maximillam illis Martyribus addit his verbis : In Africa Publii, Marcelli, Juliani, Baracei, item Juliani, Tullii, Lampasii, Mavili, Maximillæ. Desunt in eo Marubius, Paulus, Julius ab aliis recensiti. In Festilogio Hibernico MS. Mariani Gormanii referuntur Publius, Gabinus, Julianus, Julius. Sed Gabinius huc non spectat, nam de eo seorsum egimus.

Maximilla.

7 Masinus in Bononia perlustrata ad hanc diem tradit in ecclesia S. Francisci, uti et S. Gabrielis, adservari aliquas reliquias S. Marcelli : et Gerardum Bononiensem Episcopum anno cxcxcii die xiv Junii reliquias S. Marcelli et multorum aliorum sanctorum Martyrum imposuisse Cruci erectæ ante ecclesiam S. Pauli Barnabitarum, ideoque appellatam esse Crucem Sanctorum. Quæ ultima etiam habentur par. 1 Historiæ Bononiensis Cherubini Ghirardacci lib. 4 pag. 102, et inter alios sanctos Martyres nominantur SS. Theodorus et Marcellus, sed absque ulla diei xix Februarii mentione.

S. Marcelli reliquias Bononiæ.

DE S. LEGONTIO EPISCOPO TREVIRENSI IN BELGICA I.

J. R.

CIRCITER AN.
CCCCIX. XIX FEBR.
S. Legontii
nomen,
patria,

Trevirorum Episcopus XXXIV fuit S. Legontius, annis centum junior eo Legontio, quem XVIII Februarii diximus Metensem in eadem Belgica fuisse Episcopum. An eadem ortus prosapia, aliave ratione ab eo nomen adeptus, haud divinamus. Browerus lib. 5 Annal. Treviren. Leontium vocat, conjicitque ex Aquitania oriundum, ubi celebres Leontii, Fortunato Sidonioque laudati: neque aliam affert rationem cur ita sentiat. Eodem tempore, inquit ad an. 407, Mauritius Trevirorum diem suum functus, Leontium nactus est successorem, quem posterius Leguntium appellant. In margine ita adnotat: Leguntius vulgo, sed Leontium præfero. Quæ addit de patria, et stirpe Pontia, ut incerta omitto. In codice quodam Serenissimæ Reginæ Sueciæ extat indiculus Episcoporum Trevirensium antiquus, nam postremus est Egilbertus, aliis Engilbertus dictus, qui obiisse dicitur an. CXCII. In eo indiculo Ligontius appellatur.

tionis cœlitum numerum auxit. Saussaius in Martyrol. Gallicano quædam liberaliori stylo amplificat, quam ut fidem iis certam habeam: Treviris Galliæ, inquit, I Belgicæ Metropoli, S. Legunti Episcopi ejusdem Sedis et Confess. qui post extinctos in Gallia Ethnicæ persecutionis ignes, pace Ecclesiæ restituta, Christianam pietatem mirifice eo in solo excoluit: tandemque spectata sanctitate insignis, bene multiplicatis Domini talentis in cœlum evocatus, abiit ad præmium: sepulturam in ecclesia S. Mariæ ad Martyres ideo consecutus, quod ingenti in Martyres zelo semper exæstuarit, et Martyrum memoriam, hoc, quod ipse erexit tropæo illustraverit. Alii quoque in æde S. Mariæ ad Martyres conditum tradunt: caussam reticent. Eratne autem pax Ecclesiæ in Gallia, quam tot simul barbaræ nationes inundabant, a quibus multi passim pii homines trucidati? Quibus alioquin non amplius Romani Magistratus negotium, causa religionis, facessabant.

acta nimis
exaggerata,

ælas

B 2 Ad annum 409, quando contigisse Browerus existimat, quod ex Renato Profuturo Frigerido, antiquiore scriptore, narrat lib. 2 histor. Franc. cap. 9 Gregorius Turonensis, ut Trevirorum civitas a Francis direpta incensaque sit, secunda irruptione; ita subnectit idem Browerus: Leontius per ea tempora ad XIX Februarii diem, terris relictis, Confessorum auxerat numerum in cœlis. Browerum secutus Gelenius ita scribit in Fastis Agrippinensibus ad hunc diem: S. Leontii Ep. Treverensis, genere nobilis, coloni Romani, ex educta antiqua stirpe: qui anno Christi 409 hoc die, temporibus Vandalicæ inunda-

3 His solum verbis ejus memoriam consecrat MS. Martyrologium Trevirense: Treviris S. Legontii Ep. et Conf. Eadem habent, nisi quod pro Legontio Leguntium vocent, plurima Usuardi nomine insignata MSS. et Parisiis editum anno CXCXXXVI exemplar, itemque Hermannus Greven et Molanus in Auctario ad Usuardum, MS. Florarium, Ferrarius, Canisius aliique. In Martyrologio Ordinis S. Benedicti, antiquis typis olim ante annum CXCXXXIX excuso cum Regula S. Benedicti ita habetur: Treberis S. Liconcii Ep. et Conf.

E
memoria in
Martyrologiis.

veneratio,

DE S. ODRANO MARTYRE AURIGA S. PATRICII IN HIBERNIA.

G. H.

SEculo V
XIX FEBR.

Auctor Vitæ tripartitæ S. Patricii lib. 3 cap. 98 apud Colganum ista scribit: Inter alia charismatum dona, quibus eum (S. Patricium) omnis prudentiæ et providentiæ fons et auctor Deus ditavit, tanta eum beavit discretionis gratia et felicitate in rebus agendis, ut fere nulli curam aliquam animarum, regimen Ecclesiæ, vel aliud sacrum officium commiserit, qui non fuerit sanctitate conspicuus, et albo Sanctorum postea adscriptus. Et hoc liquidum manet de ejus ministris et officialibus domesticis: inter quos dein memoratur S. Odranus de Disert-Odhraim in Hifalgia, auriga. quem locum in Lagenia esse, ubi passus fuerit, ac sacræ ejus reliquiæ in veneratione habeantur, tradit Colganus ad Vitam tertiam S. Patricii num. 49, et XIX Februarii, quo die ejus Acta a se collecta edit, asseritque inscriptum esse Martyrologiis Hibernicis Tam-lachtensi, Dungallensi, et Mariani Germani, appellarique S. Odranum de Tir-œnach: secundum aliquos tamen sacram ejus memoriam agi VIII Maii, et XXVII Octobris, ad quem diem hæc verba ex Martyrologio Subensi in Bavaria profert: VI Kalend. Novemb. in Hibernia S. Odrani Martyris, discipuli magni prædicatoris Patricii. Ad eundem diem S. Odranus Episcopus et Confessor inscriptus est Florario MS. et Auctario Hermannii Greven. Verum S. Odranum Episcopum coli VIII Julii in Fastis Hibernicis tradit Colganus, at XXVII Septemb. Fitzimon in Calendario SS. Hiberniæ, sed citato Martyrologio Carthusiano, quod est Hermannii Greven, a quo refertur non XXVII Septembris, sed Octobris. Alius est Abbas seu Presbyter, comes S. Columbæ, et is in fastis Hibernicis cele-

bratur XXVII Octobris: quem Presbyterum et hunc aurigam Martyrem, de quo jam agimus, in unum eundemque videntur conflasse Ferrarius et Dempsterus eodem XXVII Octobris. Ferrarius in generali Catalogo: In Hibernia S. Odrani Presbyteri et Martyris. Dempsterus in Menologio Scotiæ, quod Ferrarius allegat, hæc addit: Qui S. Patricium e Scotia eo secutus, ab Hirlandis idololatriis pro Christo enectus. Quæ idem opereose scribit lib. 14 Histor. Eccl. Scot. cap. 986, ac scriptorem Ecclesiasticum more suo efficit, ejusque reliquias Glascoæ adservari notat. Sed omissis iis, quæ ad Oranum, sive Odranum Episcopum aut Presbyterum spectant, quæ de S. Odrano auriga S. Patricii in hujus Actis leguntur, damus.

et S. Odrano
Presb.

rebus gestis
apud aliquos
confusis:

2 Quæ extat Vita S. Patricii, ex vetustis membranis Biburgensibus a Stephano Vito Societatis nostræ eruta, inter miracula S. Patricii hæc refert: Invenit autem S. Patricius virum pessimum, nomine Foilge, a quo orti sunt alii Foilgi: qui aurigam Patricii jugulavit coram eo in curru suo, et statim in isto mense mortuus est Foilge, et anima ejus portata est in infernum: et intravit diabolus in corpus illius, et habitavit in eo, quasi homo vivens inter homines. Post multum autem tempus venit Patricius ad domum Foilge: cumque sedisset ante januam, interrogavit unum de servis ejus dicens, ubi est Foilge? Respondit: Nunc reliqui eum in domo sua. Dixitque Patricius: Voca illum ad me. Cum autem intrasset domum, invenit ossa arida Foilge in domo sua, et reversus cum tristitia nuntiavit hoc Patricio. Dixitque Patricius: Ex eo tempore, quo jugulavit Foilge aurigam meum coram me, ille positus est in inferno, venitque

Martyrium S.
Odrani ex Vita
S. Patricii:

et divina in
homicidam
ultio:

S. Odranus
Mar.

colitur 19
Febr.

8 Maii et 27
Octobris:

cum S. Odrano
Episc.

A venitque diabolus, ut ludificaret in corpore ejus, ut non tantum anima ejus cruciaretur in inferno, sed etiam corpus dæmone repleretur. *Hæc ibi.*

AUCTORE G. H.

• 3 *Alii causam martyrii evidentius aperiunt, ex quibus Eleranus Sapiens, aut quisquis Vitæ S. Patricii e MS. Aluensi in Belgio editæ auctor fuit, in qua cap.*

ex alia Vita :

77 apud Colganum hæc leguntur : Erat vir quidam nobilis, Falge nomine, qui minando sæpe dicebat, ubicumque beatum virum inveniret, sine ulla dubitatione occideret. Ille nimirum ira instigatus, quoniam B. Patricius idolum, quod ille pro Deo colebat, destruxit et ad nihilum redegit. Quosdam vero de familia S. Patricii latere non potuit, quod Falge S. Patricium interficere minabatur : sed Sancto non revelabatur. Quadam vero die cum B. Patricius per viam juxta castellum illius hominis transire voluisset, dixit beato viro suus auriga. Per multos dies tuus auriga sum, hodie esto meus. Hoc autem ideo dixit, quoniam sciebat, quod ille tyrannus beatum virum interficere decreverat. Beatus ergo Patricius, sicut auriga deprecabatur, de curru descendens, officium aurigæ tenuit. Odranus autem auriga ejus in curru sedit. Venit autem ille Falge tyrannus, et lancea, quam tenebat, Odranum transfixit. Opinabatur enim, quod S. Patricius in curru sederet. Ille autem tyrannus divina ultione percussus ante Sancti obtutus cecidit illico : anima autem miserrima ad loca infernalina a dæmonibus perducta est. Beatus vero Odranus cum corona martyrii ad Dominum migravit, qui juxta Apostolicum præceptum, animam suam pro fratre posuit. *Hæc ille.*

attribuente ei coronam martyrii :

B obtutus cecidit illico : anima autem miserrima ad loca infernalina a dæmonibus perducta est. Beatus vero Odranus cum corona martyrii ad Dominum migravit, qui juxta Apostolicum præceptum, animam suam pro fratre posuit. *Hæc ille.*

4 *Jocelinus monachus in Vita S. Patricii eandem historiam describit, et Odrannum Martyribus annumerat, ejusque animam visam ab Angelis in cælum deferri his verbis enarrat : Fuit in finibus Lageniæ idololatra quidam, vir Belial, Foilge, Rufus nomine, incomparabilis adversarius nominis Christi secundum suum posse. Hic quærebat crebro opportunitatem mittendi manus nefarias in Christum Domini Patricium, eo quod esset ei gravis, non solum ad videndum, verum etiam ad audiendum. Inveterato namque odio erga virum Dei instimulabatur, eo quod idolum Ceanneroythi superius nominatum destruxerat, cujus culturæ detestabili specialiter mancipatus extiterat. Sed cum ille nequissimus nequivisset affectum effectui mancipare, die quadam in S. Patricii aurigam, Odranum nomine, sedentem in curru, irruens, jugulavit eum in oculis ejus, ut acrioris languoris aculeo, propter necem interfecti, instimularetur cor ejus. Sanctus sauciatus corde, maledictionis jaculum in ipsum filium gehennæ intorsit, tali telo confossus, eodem die vice sua minaret currum. Hoc ideo fecit, ut in loco sedens animam suam pro eo poneret, ne, tali lucerna extincta, populus Hiberniæ in tenebris iterum ambularet. Sanctus animam ejus in cælum ab Angelis conspexit deferri, et inter Martyres locum sortiri. Antiquus autem hostis, corporis mortui habitaculum ingrediens, quasi redivivum illum hominibus exhibuit, ipseque fallax et phantasticus Foylge, quasi ad sua suosque regressus in domo propria habitavit. Evolutis aliquantulis diebus prope domum illam S. Patricius transitum faciens, quemdam de familia ad se accersivit, et ubi Foylge esset inquisivit. Illo vero respondente virum domi esse. Sanctus fertur assertive dixisse : Anima Foylge, ex quo interfecit aurigam meum injuste, judicante ac vindicante juste causam meam Domino, statim exiens de corpore, sepulta est in inferno. Sathanas autem cadaver ejus ad illusionem ac seductionem hominum occupavit ingressu suo, usque adhuc manens in eo, velut in vasculo pro-*

ex alia auctore Jocelino,

C assidente animam ejus visam inter Martyres ab Angelis collocari :
et tyrannum in corpore et anima puni-

prio. Interdixit denique sanctus vir Satanæ, ne ulterius demoraretur in illo vase, ne amplius ludificentur homines tam nefando phantasmate. Continuo ad imperium viri Dei, seductorius spiritus luteum domicilium deseruit : illudque scaturiens vermibus, videntibus foetorem et horrorem incussit ; et, ut ab oculis omnium tolleretur, sepulturæ celeri mandatur. Nec nimis mirandum, si se dæmon demonstraret consueti instrumenti sui visibili forma, ipso Foylge hoc promerente, ac Domino permittente, cujus judicia abyssus multa ; sed potius timeatur ille, qui potest perdere corpus et animam in gehennam.

5 *Demum eadem historia luculenter narratur in Vita S. Patricii tripartita, e sermone Hibernico Latine edita a Colgano, ac tyrannus supra a Jocelino Foylge Rufus appellatus, dicitur Failge Berraide : at contra amore et honore persecutus S. Patricium fertur Foilge Ros, qui Rufus videtur esse, Hibernice Rohe, Saxonice Ros. Ceterum res gesta ita legitur par. 3 num. 56. Post hæc, inquit, prodigia valedixit vir sanctus, et iterato benedixit Mumoniis ; et contulit se in regionem Lageniæ, quæ Hi-Failge appellatur. Duo viri potentes in ea regione tunc principatum tenuerunt ; Failge Berraide, alter Failge Ros appellabatur : qui longe dispari affectu in Sanctum Dei ferebantur. Ille enim odio implacabili, hic amore et honore eum persecutus est. Failge enim Berraide ab eo die, quo S. Patricius delevit idolum Crom-cruach vocatum, quod ipse vir Belial summa devotione adinstar numinis colebat ; virum Dei odio persecutus, statuit eum e medio tollere. Hoc malignum consilium venit in aures discipulorum Patricii, et præsertim S. Odrani, qui aurigam viri Dei agebat. Unde cum pertransirent regionem, in qua tyrannus ille principabatur, metuens capiti sancti Antistitis, et, ne si tanta lucerna exstingeretur, tota Hibernia irreparabilem pateretur jacturam, statuit se ipsum capitis periculo pro ipso exponere. Unde sancto dolo circumveniens suum Patrem, precibus ab eo obtinuit, ut eo die ipse sedeat in principali curru loco, tamquam fatigatus : quod sanctus Antistes nescius ejus intentionis libenter annuit. Cum ergo sic procederent, occurrens et accurrens Sathanæ satelles prædictus Falgius S. Odranum, quem Patricium esse existimabat, lancea transfixit. Et cum S. Patricius hoc advertens, vellet maledictionis sententiam in tyrannum proferre, verbaque suæ imprecationis sic inchoaret, Maledictio descendat, S. Odranus verum caritatis specimen, antevertit sententiæ prosecutionem, quam piissime intercedendo, ab inimico et interfectore conatus est avertere, humiliter petens et precans, ut non super Falgium, ejusve semen, sed super procerem quamdam arborem vicini montis, Brig-damh dicti, descendat, cujus piæ petitioni licet annuerit sanctus Pater, nefarius præsentis et subitanea morte justam perpetrati sacrilegii pœnam luit, ejusque semen et principatus mox in mala radice interiit. Patricius autem benedixit progeniem Falgii Rossii, quæ in hunc usque diem in illa regione tenet principatum.*

ex Vita tripartita,

referente S. Odranum pro S. Patricio occisum,

F impediisse hujus maledictionem contra homicidam :

6 *Hactenus auctores Vitæ S. Patricii de martyrio S. Odrani et sumpta divinitus de Folgio tyranno, sive Falgio, pœna, deque corpore ejus exanimi tantisper viso vegetari per insidentem dæmonem. Quo autem modo dæmoni aliquando permittatur, docet Martinus Delrio lib. 2 Disquisitionum magicarum cap. 29, ubi narrat sect. 2 similem historiam Dalhemii in Lotharingia anno CIOCLXXXI accidisse, ac puerum occisum, integro anno a dæmone in ejus corpore commorante exhibitum vivo similem, dein cadaver subito destitutum fuisse.*

DE SANCTIS MARTYRIBUS
IN PALÆSTINA SUB ALAMUNDARO SARACENO,
Sylloge historica.

SEculo CHR. VI
XIX FEBR.

Dedimus VII Februarii ex variis auctoribus digestam a nobis Vitam S. Moysis, qui seculo Christi IV datus fuit Saracenis in Arabia Episcopus: diximusque hos Saracenos ἀποχθονας potius, quam ab Ismaelis posteris prognatos, eorumque ostendimus Sedes ac bella cum vicinis gentibus, quæ sub Imperio Romano continebantur, frequenter gesta. Multi horum Saracenorum sæpe fuerant fidem Christianam amplexi, sed facile in gentilitios errores relapsi. Inter horum Saracenorum Regulos celebris est Alamundarus, qui irruptione sub Anastasio Imperatore in Palæstinam facta, plurimos Christianos aut occidit, aut in servitutem abduxit, quorum ita meminit Martyrologium Romanum XIX Februarii: In Palæstina commemoratio sanctorum monachorum et aliorum Martyrum, qui a Saracenis sub Duce Alamundaro ob fidem Christi sævissime cæsi sunt.

Martyrum sub
Alamundaro
Saraceno cæ-
sorum natalis
19 Febr.

2 Illustris extitit sub Imperatore Justiniano scriptor Cyrillus monachus, a cujus calamo habemus Vitas SS. Euthymii et Sabæ Abbatum, ac S. Joannis Silentiarii. Admisit eum in discipulum S. Sabas anno DXXXI, quo hic dein mortuus est v Decembris, Indictione x. At Cyrillus a S. Joanne Silentario missus est ad Leontium Hegumenum S. Euthymii, atque inter hujus monachos mense Julio Indictione VI anno DXLIII admissus: inde post v Synodum OEcumenicam Constantinopoli habitam anno DLIII discessit ad Lauram novam, ac biennium insumpsit in Vitis SS. Euthymii et Sabbæ conscribendis: postea circa annum DLVII publicavit Vitam S. Joannis Silentiarii, cum hic anno ætatis suæ CIV adhuc viveret. Quæ aliæque de Cyrillo diximus XX Januarii ante Vitam S. Euthymii, num. 8, 9 et 15. Hic autem Cyrillus, quæ in Alamundari incursione contigerunt, accuratius narrat in Vita S. Joannis Silentiarii, a quo se etiam de illa edoctum esse testatur. Est illa Vita a nobis illustranda ad XIII Maii, edita etiam a Lipomano et Surio et cap. XI hæc leguntur:

persecutio a
Cyrillo aucto-
re cœvo

narrata in Vi-
ta S. Joannis
Silentiarii:

3 Eodem tempore Alamundarus Sicices, qui accepit Regis auctoritatem in Saracenos subjectos Persis, invasit Arabiam et Palæstinam cum magna ira in Romanos, omnia diripiens, et multa hominum millia abducens in servitutem, et multa faciens nefaria, postquam capta fuerat Amine. Cumque multitudo barbarorum dispersa esset per hanc solitudinem, iique quibus mandata fuerat cura solitudinis, denuntiarent, ut caveretur barbarorum irruptio in monasteria; maximæ Lauræ Patres significarunt venerando Patri, ut desisteret quidem in Ruba vitam degere, veniret autem ad Lauram, et quiesceret in sua cella. Et divinus quidem Joannes, qui per quietem, divinam gustarat dulcedinem, eam lubenter sequebatur, et non poterat in animum inducere, ut eam relinqueret, apud se hæc reputans et dicens: Si Deus mei curam non gerit, quid vivo? Et sic altissimum suum ponens refugium, mansit minime obstupefactus. Deus autem, qui semper curam gerit suorum famulorum, Angelis quidem suis mandavit, ut dicit Scriptura, ut Sanctum suum conservarent. Volens autem eum securum reddere, ut, qui paullulum esset territis, misit sensilem custodem, leonem maximum et terribilissimum, qui eum diu et noctu custodiret ab immanium barbarorum insidiis. Atque prima quidem nocte cum leonem adspexisset prope dormientem, parum extimuit, ut ipse mihi narravit; cum autem vidisset diu noctuque sequentem leonem, et ab eo non avelli, et propulsare barbaros, quibus ageret gratias Deo, emisit cantica, qui non dimittit

hic tempore
irruptionis

perstitit in so-
litudine,

Psal. 11

contra Sarace-
nos a Leone
defensus,

virgam peccatorum super sortem justorum. Atque beatus quidem Pater noster Sabba cum venisset Nicopoli, et novam Lauram constituisset, et venisset ad speluncæ ædificium, ut a me dictum est secunda oratione, et in mentem revocasset eam, quæ in ipso fuit aliquando, visionem de S. Joanne, ivit ad eum in Rubam, et dicit ei: Ecce Deus te servavit ab incursione barbarorum, teque reddidit securum, ad te misso sensili custode. Surge, et tu quoque fac id, quod est humanum, et fuge sicut Patres. Multisque aliis ad eum usus admonitionibus, deduxit eum ad maximam Lauram secunda Indictione, et inclusit eum in cella, cum ageret quinquagesimum sextum annum suæ ætatis. Hæc ibi. Annus is est DXIX. Secesserat autem in desertum Rubæ quinquagesimo anno suæ ætatis, undecima Indictione, uti cap. 9 legitur. Annus is est DCLII, et hæc Alamundari persecutio intra sex dictos annos contigit: Baronius eam in Annalibus ad DXIX annotavit, quo certe aut proxime præcedentibus annis facta est. De solitudine Ruban egimus ad Vitam S. Euthymii cap. 5 litt. b, diximusque videri desertum esse in quo Christus jejunavit quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, dicique a recentioribus desertum Quarantanæ.

ast a S. Sabba
eductus

an. 509,

E

4 De eadem irruptione Alamundari et Saracenorum, quos solum barbaros tum appellat, agit idem Cyrillus in Vita S. Euthymii cap. 22, num. 125. Sequentibus vero annis, inquit, cum Anastasius post ipsum accepisset imperium, incursionem autem fecissent barbari, et magnam partem solitudinis vastassent, et depopulati essent, everterunt ipsa quoque Agarenorum tabernacula, quæ eis nuper magnus fixerat Euthymius. Deinde qui ex his quidem erant insigniores, alia sibi excitant in Martyrii monachi monasterio et templa erigunt. Barbari autem cum rursus eos essent aggressi, alios quidem interimunt, alios vero captivos abducunt, aliquos autem in alios vicos compellunt, nempe eos, qui ex inopinato hoc periculo evasere superiores, cum magna et gravissima fuisset hæc illic barbarorum incursio. Hæc ibi Cyrillus monachus, qui mox narrat subsecutum obitum Eliæ Hegumeni monasterii S. Euthymii, mortui anno DXI, cum triginta octo annos eam præfecturam administrasset, ab anno scilicet CCCCLXXXIII, quo S. Euthymius vita functus.

relata idem a
Cyrillo in Vita
S. Euthymii

cædes et capti-
vitas multo-
rum:

5 Post hujus obitum S. Sabbas decessit in solitudinem circa Jordanem, et habitavit cum S. Gerasimo, quando quatuor Agarenos (hoc etiam nomine Saracenos appellare consueverunt) admodum famelicos excepit, ab eisdem postea caseis et dactylis donatus. Accepto dein vitæ solitariæ comite, Antho monacho, permansit ab illo inseparabilis, quo tempore eos invaserunt quidam Agareni plane barbari et animo infesto, quorum unum iis insultantem terra veluti Dathan absorbit in conspectu aliorum, qui magno timore concussi, arrepta fuga recesserunt. Hæc uberius narrat Cyrillus in dicta S. Sabbæ Vita cap. 15 et 16, et tamquam spectantia ad Alamundarum citantur a Baronio in Notis Martyrologii ad 19 Febr. et in Annal. ad an. 509 num. 9, cum triginta ante annos aut circiter peracta sint. Imo imperante Anastasio aliæ incursiones factæ sunt sub Regulis Agaro et Vadicarimo, de quibus lib. 15 Historiæ miscellæ Pauli Diaconi num. 10 ista traduntur: Interea Saracenorum incursus in Phœnicen et Syriam rursus effectus est, post mortem Agari, Vadicarimo fratre ejus instar turbinis, et adhuc velocius, discurrente per loca: idque, ut subjungitur, anno XI Imperii Anas-

aliæ irrup-
tiones ante
tempora Ala-
mundari huc
non spectant:

tasii

A *tatii, Christi 1011, quo eadem apud Cedrenum leguntur.*
AUCTORE G. H. 6 Sed ad Alamundarum, qui subsecutis annis Saracenis præfuit, revertamur. Post memoratam incursionem in Pælestinam, et cædem monachis aliisque illatam, fidem Christianam amplexus Alamundarus aliquis, et ab orthodoxis baptizatus est. Rem gestam ad annum xxii Anastasii, Christi 1011 narrant Theophanes, Anastasius et Paulus Diaconus, Cedrenus alique, Theophanis hæc est relatio : Alamundaro Principe Saracenorum gentis baptizato, Severus impius duos Episcopos macula suæ gentis infectos direxit ei communicandi gratia. Dei autem providentia ille ab orthodoxis baptizatus fuerat, qui recipiebant Concilium. Cumque Severi Episcopi subvertere Principem a vero dogmate machinarentur, arte mira eos arguit Alamundarus, commento hoc proposito. Hodie, inquit ad illos, litteras accepi, quibus Michaellem Archangelum mortuum esse hoc eodem die nuntiatur. Illis vero dicentibus, hoc fieri non posse, ait Princeps : Et quomodo secundum vos crucifixus est purus merusque Deus, nisi duabus ex naturis constituerit Christus, quandoquidem neque Angelus moritur? Et ita cum confusione Severiani discesserunt Episcopi. *Hæc ibi. De Severo Acephalorum antesignano, et Concilio Chalcedonensi alibi sæpius a nobis actum.*

Alia incursio Alamundari an. 829.

ANIMADV. PAP. 15

B 7 Iterum nova sub Justiniano Imperatore ab Alamundaro direptio ac cædes refertur a Theophane, Anastasio et Paulo Diacono, sed num unus idemque sit Alamundarus, dubitamus. Verba Theophanis ad annum ii Justiniani, Christi 1011 sunt ejusmodi : Porro xxi die Martii vii Indictione irruit Alamundarus Zecices Regulus Saracenorum, et deprædatus est primam Syriam usque ad ipsius Antiochiæ loca contermina ad Litargum dictum, et occidit multos, incenditque suburbia Chalcedonis, et Sermium prædium atque Cynegiam regionem. Hæc audientes Optimates Romanorum exierunt adversus eum. Quo cognito Saraceni una cum Persis sumpta præda cum captivis per interiorum limitem fugerunt. *Hæc Theophanes, apud quem absque cognomine dicitur Alamundarus Christi fidem amplexus; hic vero agnominatur Zecices, Græce ὁ Ζεκικῆς, a Paulo Diacono Zetices, ab Anastasio Zecius, qui vero Pælestinam sub Anastasio vastavit, a Cyrillo Alamundarus Sicices, tum regens Saracenos subjectos Persis, et modo cum Persis fugit. Alteram ab Alamundaro in Palæstinam factam eodem adhuc anno irruptionem, ejusque dein ad Indiæ partes*

C fugam narrat idem Theophanes.
 8 Ad ultimas has incursiones referri posse videntur, quæ a Joanne Moscho in Prato spirituali lib. 10 de Vitis Patrum cap. 21 narrantur his verbis : Abbas

Gerontius Præpositus monasterii sancti Patris nostri Euthymii narravit mihi et Sophistæ Sophronio, dicens : Tres simul eramus trans mare mortuum, ambulantesque nobis in montem, anachoreta quidam alius circa maris ripam deambulabat. Contigit autem Saracenos transire per loca illa et occurrere ipsi. Cum ergo præterissent illum, reversus unus ex eis, anachoretæ caput abscidit, nobis de longinquo spectantibus : jam enim conscenderamus montem. Cum vero lacrymaremur tristes propter anachoretæ casum, repente cernimus avem superne venientem, raptum Saracenum in sublime tulisse, atque inde in terram illum dimississe, ex eoque lapsu Saracenum interiisse. *Hæc ibi. Creatus est Gerontius Hegumenus, sive Præpositus monasterii S. Euthymii, circa annum 1017, ut ad hujus Vitam § 4 num. 15 diximus. Rosweyodus noster in Notationibus ad dictum caput 21 Moschi refert et verba Martyrologii Romani de interfectis a Saracenis sub Duce Alamundaro monachis, et quæ ad illa observavit Baronius, asserens consentire, quæ habentur in Prato spirituali cap. 21 et 99. Quod huc ideo etiam transcribimus.*

9 Narraverunt nobis Patres ejusdem monasterii sancti Patris nostri Theodosii, dicentes : Ante hos annos defunctus est hic senex quidam, Antonius nomine. Is in vita sua maxime jejuniis operam dans, profectus est in locum, qui Cotulas dicitur. Quadam ergo die cum esset in eremo, ecce Saraceni in partes illas venientes viderunt senem, unusque ex eis educto gladio venit contra senem volens necare illum. Senex autem ut vidit Saracenum contra se venientem, intuens in cælum ait : Domine Jesu Christe, voluntas tua fiat. Statimque aperta est terra, et absorbit Saracenum illum, senexque salvatus est, et glorificans Deum in monasterium ingressus est. *Hæc cap. 99, quod Rosweyodus etiam ad xix Februarii pertinere annotat cum Baronio, qui tamen ad xvi Maii ejusdem meminit in notis ad sanctos monachos in Laura S. Sabæ tempore Heraclii Imperatoris interemptos. De S. Theodosio Cænobiarcha, ejusque monasterio juxta Hierosolimam in Judæa sito, egimus xi Januarii, uti et de alio S. Theodosio Abbate monasterii in Scopulo, quod hic in titulo capituli 99, sed perperam, indicatur : nam ante cap. 97 S. Theodosius, de quo dein adhuc agitur, magnus monachorum Princeps, id est, Cænobiarcha appellatur. Horum porro, inquit Baronius an. 509 num. 9, gloriosæ memoriæ sanctorum monachorum, qui sub Saracenorum Rege Alamundaro occisi sunt, dies xix Februarii consecrata est, qua omnes tunc passi Martyres in sacris adscripti tabulis, anniversario præconio celebrantur.*

Saracenus occiso anachoreta punitur :

E alius, ne anachoretam occidat a terra absorbetur.

F Martyrum annua celebritas.

DE S. RABULA ABBATE IN ORIENTE.

G. H.

*CIRCA AN. 1011
XIX FEBR.
Rabulas Episcopus Edessenus :*

alius Abbas, colitur 19 Febr.

Nomen Rabulæ vix notum Latinis, Græcis sat frequens. Fuit antea Rabulas, Princeps primum, dein Episcopus Edessenus, is scilicet, qui, quod Nestorianis restitisset, plurimum est a S. Cyrillo Alexandrino laudatus, sed ab Iba successore suo sugillatus. Mortuum eum fuisse circa an. ccccxxxvii, diximus xv Januarii ad Vitam S. Alexandri Ordinis Acemetorum fundatoris § 3 num. 12, a quo is fuerat ad fidem Christianam conversus. Non procul ab Edessa, sed cis Euphratem flumen, Samosatis natus est circa annum ccccl S. Rabulas Abbas ac plurimorum monasteriorum fundator, quem Græci xix Februarii celebrant in magnis Menæis, et apud Cythærum ἐν βίσις ἁγίων. Ac primo facta ad nomen ejus allusione hoc distichon reliquis actis præponitur :

Βουλὰς Ρ'αβουλὰς θείας ἀπράκτους δαιμόνων.

Α'π'ἤλθε βουλῇ τοῦ Θεοῦ τῶν ἐνθύνων.

Rabulas redditus dæmonum insidiis inutilibus, Procul ab illis discessit e consilio Dei.

Tunc hæc Acta ejus narrant eadem Menæa et Cythæraus.

2 Memoria sancti Patris nostri Rabulæ.

Natus est sanctus Pater noster Rabulas Samosatis : institutus a quodam Barypsaba, viro clarissimo, quod et nomen hujus lingua Syrorum sonat : a tenera ætate omnem amplexus virtutem, vitam solitariam duxit, atque ad magni Eliæ et Joannis Baptistæ exemplum in montibus ac speluncis solus vixit. Aliquot elapsis annis, assumpto socio in Phœniciam se contulit, ubi mirum in modum virtutibus inclaruit, et

natus Samosatis,

solitarius degit :

A et summis etiam viris, quod tamen nolebat, innotuit. Quapropter opem auxiliumque conferentibus et Zenone Imperatore et Joanne Berythensi Præsidente in gens monasterium in medio monte extruxit. Tum vero velut Paulus et Barnabas, aut potius velut Petrus et Joannes, in medium paganorum, qui idola colunt, cum suis progressus Rabulas, cum iis disputabat, et nunc errores illorum redarguendo, nunc vero adhortando, tantum profecit, ut paucis demptis, omnes ad agnitionem Dei traduxerit. Atque hoc primum beati viri opus fuit merito prædicandum.

monasterium extruit in Phœnicia :

paganos convertit :

monasteria condit Byzantii et alibi :

virtutem amat :

3 Zenone mortuo, Anastasius in sceptris imperii successit. Hoc igitur rursus auxilium præbente, alterum monasterium, quod ab ipso Rabula cognomen accepit, Byzantii molitus est. His ita gestis, multa alia monasteria in diversis locis constituit.

4 Erat hic beatus in omnibus sobrius, modestus, mitis, submissus, promptus ad docendum, non iracundus, sed lenis ac clemens, amantissimus fratrum, et ad omnes misericors. Quando vero impro-

bus diabolus in eum irruebat, multis injuriis lacesendo, tum illic munitus Scripturis sacris e vetere et novo testamento petitis, eum pari pondere represent, operibusque ipsis in fugam conjecit. Atque ejusmodi erat B. Rabulas. Vixit vero usque ad tempora Justiniani Imperatoris, qui Justino successit, et Magnus cognominatur, et S. Sophiæ ecclesiam ædificavit. Cum annos ætatis octoginta explevisset, aut aliquanto superasset, audivit e cœlo vocem dicentem sibi : Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Cum post hanc vocem auditam parvo tempore ægrotasset, migravit ad Dominum.

5 Hactenus Græci in Menæis et apud Cytheræum. Imperatores, qui ejus tempore floruisse dicuntur, sunt Zeno, imperio admotus anno CCCCLXXIV, quo mortuo illud suscepit Anastasius anno CCCXCII, cui anno DXVIII successit Justinus, huic Justinianus anno DXXXVII. Hinc obitum S. Rabulæ ad annum circiter DXXX collocavimus.

D AUCTORE G. H.

diabolo resistit :

octogenarius

cœlitus monitus, moritur

circa an. 530.

DE S. CONONE PRESBYTERO ABBATE MONASTERII PENTHUCLÆ IN PALÆSTINA.

G. II.

E

B CIRCA AN. DLV XIX FEBR. S. Conon degit prope Jordanem,

tempore Petri Archiep. Hierosol.

mortuus circa an. 555.

a prima adolescentia monachus,

C

Presbyter baptizati accedentes

ut fœminas inungat a S. Joanne Bapt. incitatur :

Vixit S. Conon seculo Christi sexto prope Jordanem, et, quantum ex adjunctis monasteriis colligimus, in eremo sanctæ civitatis, aut loco aliquo vicino. De variis illic erectis monasteriis egimus xx Januarii ad Vitam S. Euthymii, inter quæ etiam situm fuit monasterium Penthucula, seu Penthucula, cujus meminit Joannes Moschus cap. 3, 13, 14, 15 Prati spiritualis, ac dicitur Græce κοινόδιον, ἡ μονὴ τοῦ Πεντουκλᾶ, in Menæis Πεντουκλᾶ. In eo ergo cœnobio floruit S. Conon, cum Petrus, ut infra dicitur, esset Archiepiscopus Hierosolymorum; ad eam dignitatem promotus anno Chr. DXCV, mortuus an. DXLVI. Post hujus obitum aliquamdiu superfuit S. Conon, qui post baptismum puellæ, quæ ex Perside venerat, quando virtutem ejus obstupuit Archiepiscopus, alios vixisse viginti annos dicitur, forsitan circa annum DLV vita functus : cujus res tum gestas melius potuere Joannes Moschus et Sophronius addiscere ab oculato teste, qui senex in monasterio S. Sabæ degebat, et narrant cap. 3, quæ describere, paucis mutatis, auctor Menæorum et Cytheræus XIX Februarii, qui sic incipiunt.

2 Eodem die sancti Patris nostri Cononis. Is genere Cilix, rebus humanis ab ipsa adolescentia valedixit, ingressus monasterium, Pentucla dictum, prope Jordanem situm. Presbyter postea consecratus, apicemque vitæ religiosæ assecutus est. Postquam vero ob admirandam virtutem Petro Archiepiscopo per famam innotuit, officium illi imposuit, ut omnes, qui baptismi causa peregre ad Jordanem adventarent, sacro fonte ablueret. Hæc Menæa. Verum Moschus non Cilicem, sed Alexandrinum facit, atque hæc de eo refert, e Græco accurate versa.

3 Cum in Lauram sancti Patris nostri Sabbæ profecti fuisset ad Abbatem Athanasium, narravit nobis senex, dicens : Cum essem in monasterio Pentucla, Presbyter quidam erat ad baptismi ministerium, Conon nomine, genere Alexandrinus : quem jusserunt, utpote virum magnæ et venerabilis ætatis, conferre baptismum. Ipse vero ungebat et baptizabat eos, qui ad hoc veniebant. Quoties ergo mulierem inungeret, scandalizabatur, atque ideo ex monasterio abscedere volebat. Cum autem eam discedendi cogitationem haberet, assistebat ei S. Joannes Baptista, dicens : Tolerare et perseverare, et ego te ab hoc bello liberabo.

4 Quadam vero die venit puella ex Perside, ut baptizaretur, quæ ita speciosa erat ac tantæ pulchritudinis, ut non posset Presbyter eam sancto oleo inungere. Cum sic vero puella mansisset duos dies, audiens hoc Archiepiscopus Petrus, obstupuit de sene, voluitque ad hoc opus delegare Diaconissam mulierem : sed id non fecit, ne contra Canones delinqueret. Conon vero Presbyter, sumptamelote sua, recessit, dicens : Non manebam amplius in loco isto. Cum ergo exisset ad colles, ecce S. Joannes Baptista occurrit illi, ac voce tranquilla dicit ei : Revertere in monasterium tuum, et hoc te bello liberabo. Tunc Abbas Conon cum quadam indignatione respondit ei : Crede mihi, non revertar. Sæpe enim pollicitus es mihi, et nihil fecisti. Cum ergo eum apprehendisset S. Joannes, supra unum e collibus sedere fecit, vestibisque ejus remotis, signavit eum tertio signo Crucis sub umbilico, dixitque ei : Crede mihi Presbyter Conon, volebam te pro hac pugna mercede donari : sed quia non vis, sustuli bellum, et mercedem hujus operis non habebis. Reversus Presbyter Conon in monasterium, ubi baptizare consueverat, sequenti die puellam, quæ e Perside venerat, unxit et baptizavit, neque penitus advertit eam esse naturam puellam.

5 Implevit autem et alios annos duodecim in baptizandi ministerio, neque ullum sensit corporis motum, neque mulierem intuitus, reflexit eam naturam ejusmodi esse : atque ita in pace consummatus est. Hactenus Moschus. Quæ ultima ita in Menæis effertur : Vixit vero postea Sanctus alios adhuc viginti annos, et ad summum animi sedati gradum progressus, ac quasi omni humano sensu exutus, tandem in pace quievit. Ex his annis impendit duodecim in ministerio baptizandi : reliquis octo videtur monasterii Hegumenus sive præses fuisse, ut infra ex alio Moschi loco dicitur.

6 Præterea ubi supra dicitur non potuisse puellam, quod adeo speciosa esset, sancto oleo inungere, ita Græce legitur : ὥστε μὴ δυνήσθαι τὸν Πρεσβύτερον αὐτὴν χρίσαι τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ. In Menæis additur, γυμνὴν αὐτὴν nudam eam inungere, quæ etiam Latine apud Rosweydm aliosque excusa sunt. De hac nudatione ad baptismum disputat idem Rosweydm in Onomastico ad Vitas Patrum, et censet nudos censerem, quibus superior vestis, qua in publicum procedere solebant detrahebatur. Ita David Ephod lineo indutus erat et tamen nudus ante arcam saltasse dicitur 2 Regum 6. Eodem modo baptizandos ait interulam vel aliquod

ne speciosam puellam inungat, fugit :

a S. Joan. Bapt. impetrat donum continentia :

baptizat puellam,

et alios adhuc per 12 annos.

F

quomodo censiendi nudi baptizati,

A præcinctorium lineum ad honestatem servasse.
AUCTORE G. H. 7 Idem Moschus cap. 15 hæc quorum non meminere Menæa, de eodem, uti arbitramur, Conone narrat : Dicebant de Abbate Conone Hegumeno monasterii Penthucla, quod die quadam, cum iret Betamarim, obvios habuit Hebræos. Qui cum eum occidere, vel-
Volentes S. Cononem occidere, fiunt im- mobiles, lent, districtis gladiis occurrerunt contra senem.

Cumque appropinquassent, vibrarentque in eum gla- dios, manus eorum in sublime suspensæ perstiterunt immobiles. Facta vero pro eis a sene oratione, ab-
dein ejus pre- cibus liberan- tur. ibi, inter quæ pro voce Betamarim, Græce est ἐπὶ Βί- των ἄγιον τὸ χωρίον. in sanctam Bitorum regionem.

DE S. MANSUETO EPISCOPO MEDIOLANENSI.

G. H.

POST AN. 1061.
XXX
XIX FEBR.
S. Mansuetus
colitur 19 Febr.

et 2 Sept.

a variis scrip-
toribus memo-
ratur :

ANIMADV.
PAP. 16

contra Mono-
thelitas

cogit syno-
dum :

epistolam sy-
nodalem mittit
Imperatori,

a S. Damiano
compositam,

cum hoc exor-
dio sub nomi-
ne S. Mansue-
ti :

I nter sanctos Ecclesiæ Mediolanensis Episcopos
XXXII, Martyrologio Romano adscriptos, colitur
XIX Februarii Mansuetus, de quo hoc extat in eo
testimonium : Mediolani S. Mansueti Episcopi
et Confessoris. Eadem habentur apud Galesinium cum
hoc parvo elogio : Cujus cum in omni actione eluxit
pietas, tum in Synodo oecumenica sexta Constanti-
nopolitana, cui interfuit : cujus ultima pars, ut mox
dicetur, melius abesset. Majori encomio celebratur a
Ferrario in Catalogo Sanctorum Italiæ, a Ludovico
Zacono in Vitis Sanctorum Italice editis, et in Lectio-
nibus propriis ad illorum usum, qui in Ecclesia Medio-
lanensi utuntur ritu Romano, approbatis, et II Septembris
in Breviario Ambrosiano aucto et recognito. Agunt de
eodem Donatus Bossius in Chronico, Joannes de Deis de
successoribus S. Barnabæ apud Mediolanenses, Joannes
Franciscus Besutius in Pontificali Mediolanensi, Jose-
phus Ripamontius decade 1 Historiarum Ecclesiæ Me-
diolanensis lib. 9, Ughellus tom. 4 Italiæ sacræ, demum
Tabulæ Archiepiscoporum Mediolanensium seorsum, et
inter Acta Synodalia a S. Carolo Borromæo habita par.
2 a pag. 835 excusæ. Apud plerosque harum rerum
auctores festum ejus celebrari XIX Februarii asseritur.

2 Extant Sedis S. Mansueti et rerum ab eo gesta-
rum duo antiqua monumenta, alterum habitæ ab eo syn-
odi Mediolanensis, alterum collectæ a S. Agathone
Papa synodi Romanæ, cui etiam S. Mansuetus adfuit.
Pullulabat jam pridem hæresis Monothelitarum, cujus
principium anno 1000 a Cyro Episcopo Alexandrino
positum fuisse tradit Baronius ad illum annum num. 3.
Qua de causa cum inter Constantinum Pogonatum Im-
peratorem et Pontifices Romanos de cogenda Synodo
universali actum esset, et S. Agatho Papa ab Impera-
tore ad Donum decessorem scriptam ea de re accepisset
epistolam, jussit in variis regionibus synodos congregari,
quibus hæresis Monothelitarum condemnata est, in Ita-
lia, Galliis, Anglia, uti ejusdem Agathonis litteris ad
Imperatorem datis constat. Paruit tum Pontifici S.
Mansuetus, et coacta Mediolani synodo Insubrium
Episcoporum, Monothelitarum hæresin condemnavit,
fideique orthodoxæ edidit professionem : quæ synodali
epistola comprehensa ad Constantinum Imperatorem
missa est, ut cum Episcopi illi ad Concilium oecumeni-
cum Constantinopolim proficisci non possent, saltem
scripso illo suffragio pernicioza hæresis condemnaretur.

3 Epistolam hanc synodalem nomine S. Mansueti
scriptam fuisse a S. Damiano Episcopo Ticinensi testa-
tur Paulus Warnefridus lib. 6 de Gestis Longobardo-
rum cap. 4 his verbis : Eo tempore Damianus Tici-
nensis Episcopus sub nomine Mansueti Mediolanen-
sis Archiepiscopi, hac de causa satis utilem rectæ-
que fidei epistolam composuit, quæ in præfata synodo
Constantinopolitana non mediocre suffragium tulit.
Colitur S. Damianus XII Aprilis. Epistolæ autem sy-
nodalis hæc est inscriptio. Domino serenissimo atque
tranquillissimo, et a Deo coronato, religiosissimo
Constantino Imperatori Mansuetus Mediolanensis Me-
tropolitanæ Ecclesiæ indignus Episcopus, vel universa
sancta Episcoporum fraternitas, quæ in hac magna

regia urbe convenit, æternam in Domino salutem.
Incipit dein epistola his verbis : Si apicem imperialis
fastigii et infulas sacratissimæ potestatis avis et
proavis vestris cœlitus attributum cognovimus, et
pro meritorum actibus ad vos propagatum scimus,
dignum est his vos æquiparare vestigiis, quorum,
et celsitudinem obtinetis etc. Extat ea epistola ante
Concilium VI OEcumenicum, seu Constantinopolitanum,
post Divalem sacram ab Imperatore directam ad Donum
Papam, aliamque ad Georgium Archiepiscopum Cons-
tantinopolitanum. In ea epistola sub finem hæc fidei
professio contra Monothelitas continetur : Duas naturas
in una subsistentia divinitatis et humanitatis incon-
fuse, incommutabiliter Dominum nostrum Jesum
Christum habere veraciter confitemur : ita quoque
et duas naturales voluntates et duas naturales ope-
rationes habere, utpote perfectum Deum et perfectum
hominem, unum eundemque ipsum Dominum nos-
trum Jesum Christum pietatis regula nos per-
struit etc. Habita ea synodus est anno 1061.

4 S. Agatho Papa, quod jam in variis provinciis fac-
tum fuerat, synodum anno 1000 Romæ collegit cen-
tum et viginti quinque Episcoporum, inter quos S. Man-
suetus LIV loco subscripsit hac formula : Mansuetus,
Dei gratia Episcopus sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ
in hanc suggestionem, quam pro Apostolica nostra
fide unanimiter construximus, similiter subscripsi.
In hac synodo damnata iterum est Monothelitarum hæ-
resis, et orthodoxa fides egregie corroborata : tres item
Legati, Joannes Portuensis, Abundantius Paternensis,
et Joannes Regiensis Episcopi, ut Constantinopolim ad
Concilium universale proficiscerentur, delecti sunt, qui-
bus data est epistola S. Agathonis Papæ et Romanæ
synodi cxxv Episcoporum, qua dicti Legati plene ins-
tructi, injunctum munus fideliter executi sunt. Extat ea
epistola sub finem Actionis quartæ ejusdem Concilii
universalis, cum omnium fere Episcoporum subscriptio-
nibus, atque ipsius, ut diximus, S. Mansueti. Qua re a
nonnullis oscitanter inspecta creditus est ipsi Concilio,
et non tantum epistolæ Actis insertæ, subscripsisse : cu-
jus aliud non subesse fundamentum arbitramur. Verba
Martyrologii Ambrosiani et Lectionum propriarum hæc
sunt : Mansuetus Romanus præcipue claruit in sexta
synodo Constantinopolitana, cui interfuit, seque
subscripsit. Quem errorem etiam advertit Ferrarius
in Notis ad XIX Februarii.

5 Ab eodem Ferrario hæc de eo affirmantur : Man-
suetus Romanus ex Sabella familia, ad Episcopatum
Mediolanensem post S. Ampelium, Agathone summo
Pontifice, ob ejus summam eruditionem et morum
præstantiam evectus est. Præfuit autem Ecclesiæ
sibi commissæ annos novem summa cum laude et
ejusdem Ecclesiæ utilitate. E. Sabella gente oriundum
esse asserunt etiam Tabulæ Archiepiscoporum Medio-
lanensium, et cum iis Joannes de Deis, Besutius, Zac-
conus, Ughellus. Annos Sedi ejus quinque tribuit Jo-
annes de Deis, at Roma e Synodo reversum, paullo post
in contagio illo, quod Insubriam afflixit, decessisse
tradunt Ripamontius et Ughellus. Sed tum, quamvis
tantum

subscribit Sy-
nodo Romanæ
an. 680

contra eosdem
Monothelitas :

non interfuit
Concilio Cons-
tantinopolita-
no :
F

quot annis di-
catur fuisse
Episcopus ?

A tantum quinque annos sedisset, non potuit Agathone Papa, qui ab anno DCCLXXIX solum sedit, Episcopus creatus fuisse.

6 De obitu ejus et sepultura in Breviario Ambrosiano

ista leguntur : Sancte constanterque administrata Ecclesia moriens, in basilica Ambrosiana sepultus est. Sacrum vero ejus corpus asservatur in basilica S. Stephani Majoris, et ibi reverenter colitur.

D Corpus in S. Stephani Majoris.

DE S. BARBATO EPISCOPO BENEVENTANO IN ITALIA, Commentarius prævius.

J. B.

§ I. S. Barbati publica veneratio. Vita duplex. Gesta ante Episcopatum.

AN. DCCLXXXII
XIX FEBR.
S. Barbati publica veneratio,

A ntiquissima Hirpinorum civitas Beneventum, inter Sabati Calorisque amnium confluentes, olim Ducum Longobardorum sedes, nunc ad Pontificis Romani spectans ditionem, XI Kalend. Martii S. Barbatum, Antistitem olim suum, veneratur. Testis Marius de Vipera Archidiaconus Beneventanus in Catalogo Sanctorum, quos Ecclesia Beneventana duplici ac semiduplici celebrat ritu; ubi de Barbato ista scribit : Ejus dies festus, uti præcipui ejus urbis Patroni, maxima celebritate agitur, etiam ab operibus servilibus desistendo. Quam antiqua ea, lateque fusa celebritas fuerit, perspicere licebit ex antiquis Martyrologiis et Kalendariis, quæ infra citabimus, aliisque monumentis.

B

duplex Vita
ex MSS.

2 Duplicem dabimus hic Vitæ illius historiam, utramque a V. CL. Silvestro Aiossa nobis Capua transmissam. Priorem ex veteri codice monasterii S. Joannis sanctimonialium instituti Benedictini in ea urbe, characteribus Longobardicis exarato, descripserat. Altera ex codicibus Ecclesiæ Beneventanæ acceperat, ex priore ut apparet, conformatam ac laciniosa phrasi dilatatam. De priore ita loquitur in Notationibus ad Martyrologium Baronius : Habemus ejus Acta sincere scripta, est eorum exordium : Sicut evidentissime etc. Citat eadem Michael Monachus, Aiossæ avunculus, in Sanctuario Capuano pag. 464 his verbis : In officio sunt de S. Barbato tres Lectiones, acceptæ ex Actis, quæ MSS. habemus in C. Longobardo, et ita se habent : Sicut evidentissime fidelium relatione comperimus. Ita Monachus.

alia de eo
scripta :

C

3 Aliam habemus S. Barbati Vitam, a Nicolao Belfortio Canonico Regulari monasterii S. Joannis de Vineæ apud Suessionem, descriptam ex MS. Cælestinorum Suessionensium. Verum non fuit operæ pretium illam hic dare, cum ex priori illa, sive Capuana, contracta sit, vel ab ipso Belfortio, vel quopiam alio antiquiore. Brevem ejusdem Vitam habet in jam citato Sanctorum Beneventanorum Catalogo Marius Vipera. Aliam Philippus Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ. Agit de eo Joannes Vincentius Ciarlantis Archipresbyter Ecclesiæ Æserinæ in Commentariis historicis de Samnio lib. 3 cap. 16, qui Vitam citat ab Ovidio de Lucii monacho Montis-Virginis editam, quam non vidimus. S. Barbati alii quoque meminere scriptores.

ejus ortus,

4 Beneventanum fuisse asserit Vipera. Ciarlantis ex Ovidio monacho, natum honestissimis parentibus incolis vici Vandari, ut nunc appellatur, in Comitatu Cerretino : a prima ætate educatum Beneventi, sacrisque litteris egregie eruditum, mox ad publicas de rebus divinis conciones admotum. Quare tandem Ecclesiæ S. Basilii in oppido Morcone constitutus Curio est : sed cum acrius in scelera inveheretur, odio primum esse cæpit, dein et falsi criminis infamia perstrictus, ideoque revocatus Beneventum est : ubi ejus comperta innocentia zelo divini honoris, sanctimonia vitæ, cunctis deinceps venerationi fuit.

zelus,

innocentia
comprobata :

5 Nec Longobardis pepercit, qui Beneventum duro premebant dominatu, et licet sub Arichiso Duce secundo, quem IX Februarii ad Vitam S. Sabini § 10 num. 8

diximus Catholicum fuisse et S. Gregorio Magno amicum, plerique fidem viderentur amplexi; tamen adhuc supersticiosos quosdam Gentilium ritus usurpabant, non solum vulgus militum, sed primarii quique, et ipse quoque Princeps Romualdus, Grimoaldi Regis filius. Nam et viperæ aureum simulachrum colebant, et arbori cuidam profanos honores exhibebant, suspensio ad eam corio animali cuiusdam detracto : in quod deinde, equis concitatis ab arbore recedentes, sagittas aversi contorquebant, et avulsam ab eo particulam edebant : ut in utraque Vita cap. 1 num. 2 narratur.

6 Quæ eos caussa ad viperæ efformandam effigiem ac venerandam impulerit, non traditur. Diximus XVII Februarii, cum de S. Mariamna ageremus, consuevisse Hierapoleos Phrygiæ urbis incolæ vivam viperam alere ac divinis prosequi honoribus. An tale quid olim attarint horum Longobardorum majores, unde posteris mos ille adhæserit auream ejus effigiem honorandi; an ita consecrare memoriam voluerint cujuspiam virtutis aut facinoris Ducum priscorum, haud facile est conjicere. Videtur ad annos CCC post S. Barbati ætatem aliquod adhuc Beneventi extitisse viperæ illius monumentum, cui tamen nullus haberetur amplius honos : forte ut hic Antverpiæ (quod alibi diximus) Priapi, alibi alia extant Gentilium idola. Leo Ostiensis lib. 2 Chronici Casinensis cap. 11 ita scribit : Ante hoc ferme biennium terræ motus ingens factus est Capuæ atque Beneventi : ita ut Capuæ domus multæ corruerent, ejusdemque civitatis campanæ ea vi per se sonarent. Beneventi autem viperam dejecit et turres quindecim stravit. Id circa annum DCCLXXXIII videtur contigisse.

7 Plura extant passim exempla dicatarum dæmonibus arborum, apud profanos ac sacros scriptores. Ex eo genere illa apud Virgilium lib. 2 Æneidos.

reprehen-
si ab
eo ritus
paganici
Longobar-
dorum,

adorantium
auream Vipe-
ram,
E

(cujus diu post
Beneventi mo-
numentum)

et arborem
dæmoni dica-
tam,

antiqua cupressus

Relligione patrum multos sacrata per annos. Illa item in Actis SS. Felicis et Adaucti, xxx Augusti, excelsa arbor, via Ostiensi, secundo milliario ab Urbe, quam S. Felix, in eam insufflans, a radicibus evertit, ut amplius per eam animæ nullatenus deciperentur. Talis et illa in Vita S. Martini Turonensis, XI Novembris, pinus, quam curavit excidi, quia esset dæmoni dedicata. Nec de his mirum, quæ ambæ fano idolorum propinquæ erant. Sed quid erat hic superstitionis, equestres ludos instituere, atque ab arbore, velut carcere, decurrendo, jacula in appensam ei pellem Parthico ritu mittere? Quid illa pyrus habebat impietatis, de qua Constantius Presbyter in Vita S. Germani Antissiodorensi xxxi Julii? Ad ejus ramusculos ferarum ab eo deprehensarum capita, pro admiratione venationis nimis, dependebant. Quem cælebs vir, ejusdem tunc civitatis Amator Episcopus, his frequens compellabat eloquiis : Desine, quæso, vir honoratorum splendidissime, hæc jocularia, quæ Christianis offensa, paganis vero imitanda sunt, exercere. Hoc opus idololatriæ culturæ est, non Christianæ elegantissimæ disciplinæ. Hæc aliæque S. Amator, qui tandem, absente Germano, sacrilegam arborem cum caudicibus abscidit, et, ne aliqua ejus incredulis esset memoria, igni concremandam illico deputavit : ut I Maii ad S. Amatoris Vitam, et ad S. Germani dicemus.

(quales multæ
a SS. excisæ,

etiam ob solum
scandalum)

8 Major

AUCTORE J. B.
et corium ad
eam suspen-
sum,

fors capræ,
cujus caput
dæmoni ante
offerebant.

A 8 Major etiam in isto Longobardorum ludo levitas inerat, minimeque toleranda in Christianis petulantia, et manifestæ reliquæ profanorum sacrificiorum. Id enim barbaræ gentis solenne memorat S. Gregorius lib. 3 Dial. cap. 28. Eodem quoque tempore, inquit, dum fere quadraginta captivos alios Longobardi tenuissent, MORE SUO immolaverunt caput capræ diabolo, hoc ei per circuitum currentes, et carmine infando dedicantes. Cumque illud ipsi prius submissis cervicibus adorarent, eos quoque quos ceperant, hoc adorare pariter compellebant. Sed ex eisdem captivis maxima multitudo magis eligens moriendo ad vitam immortalem tendere, quam adorando vitam mortalem tenere; obtemperare jussis sacrilegis noluit, et cervicem, quam semper Creatori flexerat, creaturæ inclinare contempsit. Unde factum est, ut hostes, qui eos ceperant, gravi iracundia accensi, cunctos gladiis interficerent, quos in errore suo participes non haberent. *Cohuntur hi Martyres II Martii, quem ad diem similia aliarum gentium sacrificia indicat Baronius, monetque fuisse Longobardorum quosdam, cum Italiam occuparunt, Gentiles, quosdam Arianos, orthodoxos nonnullos. Fuerit forte corium hoc, quod arbori appensum ridicula decursione honorabatur, ab ejusmodi capra, cujus esset caput dæmoni (clam tunc, ne quid ab orthodoxa plebe turbaretur) avulsum.*

§ II. Obsessum a Græcis Beneventum, liberatum precibus S. Barbati. Ejus Episcopatus.

Constans Imp.
an. 662 in Ita-
liam venit,

Cum sanctus Presbyter Barbatas neque verbis isthæc Longobardorum flagitia castigando, neque editis divina virtute ad eorum flectendos in pietatis viam animos miraculis, quidquam proficeret; Deus ipse manum admovit, juvenculo Principe Beneventi a Constante Imp. Heraclii nepote, obsesso, et ad extrema pene deducto: e quibus eum Deiparæ Virginis patrocinium, a Barbato exoratur, eripuit, ut in priori Vita cap. 1 et 2 narratur, et in posteriore cap. 2. Tempus quo hæc contigerunt, etsi obsidionis non meminerit, indicat Anastasius Bibliothecarius in Vita S. Vitaliani Papæ, quam edidimus xxvii Januarii, in qua ita scribit: Hujus temporibus venit Constantinus Augustus de regia urbe per littoralia in Athenas, et exinde Tarentum, inde Beneventum et Neapolim per Indict. vi. Postmodum venit Romam, id est, quinta die mensis Julii, feria iv, Indictione supradicta. Annus is erat *Æræ vulgaris* DCLXIII, quo littera Dominicalis erat A, Kalendæ Julii in sabbatum incidebant, dies quinta in feriam quartam. Sed, ut infra ostendemus, videtur sub exitum anni præcedentis, cum inchoata a Septembris sexta Indictio esset, expeditionem hanc Imperator suscepisse.

volens Longo-
bardos pelle-
re:

10 Obsidionem Beneventi narrat Paulus Diaconus lib. 3 de gestis Longobardorum, sed liberationem videtur in opem ab S. Joanne Baptista genti Longobardorum impensam referre, quia quæ in urbe Benevento gesta erant, vel ignorabat, vel minus curabat. Ita scribit: His diebus Constantinus Augustus, qui et Constans est appellatus, Italiam de Longobardorum manu eruere cupiens, Constantinopoli egressus per littoralia iter habens, Athenas venit: indeque per mare transgressus Tarentum applicuit. Græci scriptores Cedrenus, Zonaras, et alii aiunt eum voluisse sedem Imperii Romæ figere. Sed nempe ut illic esset securus, necesse erat ut prius ab Longobardis purgaretur Italia.

multas urbes
capit.

11 Pergit Paulus cap. 7. Igitur cum Constans Augustus Tarentum venisset, egressus exinde, Beneventanorum fines invasit, omnesque pene, per quas venerat, Longobardorum civitates cepit. Luceriam quoque luculentam Apuliæ civitatem, ex-

pugnatum fortius invadens diruit, et ad solum usque prostravit. Arentiam sane, propter munitissimam loci positionem, capere minime potuit. Deinde cum omni suo exercitu Beneventum circumdedit, et eam vehementer expugnare cœpit, ubi tunc Romoaldus Grimoaldi filius, adhuc juvenculus, ducatum tenebat. Qui statim ut Imperatoris adventum cognovit, nutritium suum, nomine Sesualdum, ad patrem Grimoaldum trans Padum direxit, obsecrans ut quantocyus veniret, filioque suo ac Beneventanis, quos ipse nutrierat, potenter succurreret. Quod Grimoaldus Rex audiens, statim cum exercitu filio laturus auxilium, Beneventum pergere cœpit.... Interim Imperatoris exercitus Beneventum diversis machinis vehementer expugnabat. E contra Romoaldus cum Longobardis fortiter resistebat: qui quamvis cum tanta multitudo congregi manu ad manum, propter paucitatem exercitus non auderet, frequenter tamen cum expeditis juvenibus hostium castra irrumpens, magnas eisdem inferebat undique clades.

Beneventum
obsidet,

defendente id
Romoaldo Du-
ce:

12 Hic jam illud accidit, quod utraque Vita narrat, ut a S. Barbato animatus Romoaldus, visa etiam opitulatrice Virgine Deipara, se reliquias idololatriæ extirpaturum sponderet. Interea adventantis Grimoaldi fama Constantem perpulit, ut quam vi capere urbem non poterat, fraude tentaret, et ubi hæc quoque non successit, relicta obsidione abscederet. Grimoaldus, inquit Paulus, cum jam jamque properaret, eundem nutritium ejus, de quo præmisimus, ad filium misit, qui ei suum adventum nuntiaret. Qui cum prope Beneventum venisset, a Græcis captus, Imperatori delatus est. Qui ab eo unde veniret requirens, ille se a Grimoaldo Rege venire, eundemque Regem citius adventare nuntiavit. Statimque Imperator exterritus consilium cum suis iniit, quatenus cum Romoaldo pacisceretur, ut Neapolim posset reverti. Accepta ita obside Romoaldi sorore, cui nomen Gisa fuit, cum eodem pacem fecit.

terrilitus ad-
ventante Gri-
moaldo R.

13 Sed et mox, accepta licet obside, pactusque de pace, adhuc tamen dolo capere urbem aggressus est. Nam Romoaldi nutritium Sesualdum ad muros duci præcepit, mortem eidem minatus, si aliquid Romoaldo aut civibus de Grimoaldi adventu nuntiaret, sed potius asseveraret eundem minime venire posse. Quod ille ita se facturum, ut ei præcipiebatur, promisit. Sed cum prope muros advenisset, velle se Romoaldum videre dixit. Qui Romoaldus cum citius advenisset, sic ad eum locutus est: Constans esto, Domine Romoald, et habens fiduciam noli turbari, quia tuus genitor citius tibi auxilium præbiturus aderit. Nam scias eum hac nocte juxta Sangrum fluvium cum valido exercitu manere. Tantum obsecro, ut misericordiam exhibeas meæ uxori et filiis, quia gens ista perfida me vivere non sinet. Cumque hoc dixisset, jussu Imperatoris caput ejus abscissum est, atque cum belli machina, quam Petrariam vocant, in urbem projectum est. Quod caput Romoaldus sibi deferri jussit, idque lacrymans osculatus est, dignoque in loculo tumulari præcepit. Metuens igitur Imperator subitum Grimoaldi Regis adventum, dimissa Beneventi obsidione Neapolim proficiscitur. Cujus tamen exercitum Mittola Capuanus Comes juxta fluentia Caloris fluminis, in loco qui usque hodie Pugna dicitur, vehementer attrivit.

cujus adventus
forti astu ob-
sessis indica-
tus,
F

abit Neapolim:

14 Aliam mox victoriam retulit de Græcis Romoaldus, precibus, ut certo autumno, S. Barbati, Virginisque Dei Matris præsidio adjutus, quam ita commemorat idem Paulus Diaconus cap. 10. Postquam idem Imperator Neapolim pervenit, unus ex ejus Optimatibus, cui nomen Saburrus erat, ab Augusto (ut fertur) viginti millia militum expetiit, seque cum Romoaldo pugnaturum victoremque spondit. Qui cum accepto exercitu ad locum, cui Forinus nomen est,

A est, advenisset, ibique castra posuisset; Grimoaldus, qui jam Beneventum advenerat, hæc audiens, contra eum proficisci voluit. Cui filius Romoaldus, Non est opus, inquit; sed tantum partem nobis de exercitu vestro tribuite. Ego, Deo favente, cum eo pugnabo, et cum vicero, major utique gloria vestræ potentiae adscribetur. Factumque est, et accepta aliqua parte de patris exercitu, pariterque cum suis hominibus contra Saburrum proficiscitur. Qui prius quam bellum cum eo iniret, a quatuor partibus tubas insonare præcepit, moxque super eos audenter irruit. Cumque utraque acies forti intentione pugnarent, tunc unus de exercitu Regis, nomine Amalongus, qui regium contum ferre erat solitus, quemdam Græculum eodem conto utrisque manibus fortiter percutiens, de sella, super quam equitabat, sustulit, eumque in aera super caput suum levavit. Quod cernens Græcorum exercitus, mox immenso pavore perterritus, in fugam convertitur, ultimaque perniciæ cæsus, sibi fugiendo mortem, Romoaldo et Longobardis victoriam peperit. Ita Saburrus, qui se Imperatori suo victoriæ tropæum de Longobardis promiserat patrare, ad eum cum paucis remeans, ignominiam deportavit. Romoaldus vero patrata de inimicis victoria, Beneventum triumphans reversus est, patrique gaudium et cunctis securitatem, sublato hostium timore, convexit.

15 Mortuus erat, cum obsessum est Beneventum, Ildevertus xxxii ejus civitatis Episcopus, ut Marcus Vipera scribit. Subrogatus illi est xxxiii Antistes (non ut scribit Ferrarius, xx) Principis voluntate, summaque populi approbatione, S. Barbatus: etiam fortassis ante hanc de Saburro victoriam, statim ut liberata urbs est obsidione. Contigisse id videtur circa xx Martii, cum mortuus dicatur xix Febr. sedisse in Episcopatu annos xviii menses xi. Eos enim annos numerari existimo ab eo tempore, quo illi ita delatus Episcopatus est, antequam Pontificis Romani confirmatio accederet. Octobri fortassis mense aut Novembri venit in Italiam Constans: urbes deinde multas cepit, ac Luceriam evertit, Beneventum non parvo tempore oppugnavit, ut accersiri Grimoaldus, cogere exercitum et venire in Samnium potuerit. Quod dein spatii ad quintum Julii fuit, Neapoli et in Campania Constans exegit, ac Romano itinere.

§ III. Gesta a S. Barbato in Episcopatu. Ejus mors, reliquæ.

C Episcopatum adeptus Barbatus, ab Romoaldo Duce poposcit ut Ecclesias S. Michaelis in Monte Gargano ac Sipontinam Beneventanæ donaret: aut, ut interpretor, si Pontifex Romanus annuisset, earum possessiones ab Antistite Beneventano administrari pateretur: non tam ut in sua, Clerique sui emolumenta cederent earum proventus, quam ut in utraque divinum cultum restauraret, quoniam, inquit ipse in priore Vita, absque cultoribus omnia depravantur, unde nec sedulum Deo illic officium persolvi potest, melius a nobis disposita tibi proficiant in salutem. Extare ait Marius Vipera in bibliotheca Ecclesiæ Beneventanæ litteras Vitaliani Papæ, quibus ei concedit Ecclesiam Sipontinam et Montis Gargani. Non sunt tamen ex nunc Archiepiscopo Beneventano subjectæ, sed unitæ ambæ cum Archiepiscopali Ecclesia Manfredoniæ urbis, quæ fere ex Sipontini ruinis fundata, uti vii Februarii ad S. Laurentii Sipontini Episcopi Vitam diximus, ubi et de Montis Gargani Ecclesia egimus, ostendimusque tamen diu post S. Barbati tempora Sipontum adhuc non ignobilem urbem exitisse: appellari autem Manfredoniæ Archiepiscopum, etiam S. Angeli et Sipontinum Archiepiscopum.

17 Subjectæ quoque fuerunt Ecclesiæ Beneventanæ

a S. Vitaliano Papa (ut idem ait Vipera, subscribitque Ciarlantis) Larinensis, Asculanensis, Bovinensis. Sunt etiamnum Larinum, Asculum Apulum, Bovinum, urbes Episcopales sub Archiepiscopo Beneventano, priores duæ jam olim sub Romanis clari nominis. Inter alia quæ pro dilatatione Christianæ religionis egit S. Barbatus, interfuit sub S. Agathone Papa anno 10CLXXX synodo Romanæ, ejusque, ut aliorum plurimorum Antistitum, subscriptio in sexta generali synodo contra Monothelitas eodem anno habita, Actione 4, recitatur, his verbis expressa: Barbatus gratia Dei Episcopus sanctæ Beneventanæ Ecclesiæ, provinciæ Campaniæ, in hanc suggestionem, quam pro Apostolica nostra fide unanimiter construximus, similiter subscripsi.

18 Sedit in Episcopatu S. Barbatus, ut diximus, anno xviii, menses xi. Qui ergo anno 10CLXIII circa xx Martii ad Episcopatum fuerat evectus, anno 10CLXXXII mortuus est, xix Februarii, quod etiam Vipera annotavit. Aliam Chronologiam iniit, qui exemplar Vitæ ejus, quæ est in collectaneis Belfortii, interpolavit: ait enim anno Domini 10CLXVI obiisse.

19 Relatum est postea nomen ejus in sanctorum Confessorum tabulas. Nam antiquissima Kalendaria Longobardico caractere exarata, editaque a Michaele Monacho in Sanctuario Capuano ita habent; primum, xi Kal. Mart. Depositio erit Barbati Beneventani Archiep. tertium et quartum, S. Barbati Episcopi Confess. Lect. 3. quintum, Barbati Ep. et Conf. et Gabini Mart. Vetus Martyrol. MS. quod censemus amplius 10 annorum esse: Eodem die apud Beneventum civitatem natalis B. Barbati Episc. et Confessoris. Consonant iisdem fere verbis, Molanus in Auctario ad Usuardum, Galesinius, et alii. Martyrol. Romanum a Baronio auctum ita habet: Apud Beneventum S. Barbati Episcopi, qui sanctitate celebris, Longobardos et eorum Ducem ad Christum convertit. Quatenus id verum sit, antea dictum est, et infra dicetur in Vita utraque, quia nimirum Romoaldum Ducem, etsi tinctum jam antea baptismo, et Christiana mysteria frequentantem, retinentem tamen superstitiones quasdam paganicas, ab hisce revocavit. Longius a vero aberrat Constantinus Ghinius de S. Barbato in Natalib. SS. Canonico. inter alia sic scribens: Tantæ fuit virtutis, tantaque sanctitate celebris, quod Longobardos et eorum Regem (apposuit in margine Partarem puto, qui fuit anno 680) convertit ad Christum.

20 Habuit, ut testis est Marius Vipera, templum extra civitatem sibi excitatum, cujus hodie nulla fere extant vestigia, et ex cujus nomine tota regio illa vocitatur. Extat officium particulare, quo Ecclesia Beneventana utebatur ante Breviarii correctionem, quod in bibliotheca Beneventana in MS. Breviario adhuc legitur, ubi sequens antiphona ad Magnificat et ad Benedictus, ac oratio habetur. Dein ista subnectit, ex inscriptione, ut ait, in marmore in altari majore Cathedrali existente. ANTIPHONA. Vir Domini Barbatus actionibus celebris, et coruscus miraculis, sectam internicionis pellendo Beneventi effulsit. Versus: Ora pro nobis B. Barbate. Resp. Ut digni etc. Oremus. Omnipotens sempiterne Deus, qui Samnitem populum, B. Barbati Confessoris tui atque Pontificis precibus et doctrinis, ab idololatria revocasti, da nobis ejus meritis ita in fide proficere, ut indulgentiam percipere mereamur. Per Dominum nostrum Jesum Christum etc.

21 Post annos ab obitu ccccxlii, Roffridus Archiepiscopus Beneventanus, ut scribit Vipera, ejus sacrum corpus ex altari, in quo jacebat, in alium decentiorem locum transtulit anno Domini cxcxxiv, die xxvii Maii, intervenientibus duobus Episcopis suffraganeis: quo tempore multa miracula ante sepultum corpus effluxere. Ea dabimus ex Chronico Beneventano

D
AUCTORE J. B.

aliæ Ecclesiæ
illi subjectæ:

interest synodo
Rom. an. 680.

moritur 682.

inscriptus Mar-
tyrologiis.
E

F
templum ei di-
catum:

de eo officium,

Oratio:

transfertur
1124.

ejus exercitus
postea a Ro-
moaldo profi-
gatus.

S. Barbatus fuit
Episcopus
mense Martio
663.

restaurat cul-
tum divinum
Siponti et in
Gargano:

A *ventano Falconis, qui interfuit, ostenditque non xxvii Maii Translationem illam contigisse, sed xxiv, cum octavum diem dicat fuisse Pridie Kalendas Junii. Addit idiem Marius: Cujus corpus deinde urde bello foedata, partim in ecclesia Montis Virginiani servandum translatum, partim Beneventi in sua Cathedrali custodiendum relictum. Felix Renda inter reliquias Montis Virginis, quarum catalogum subne- xuit Vitæ S. Guilielmi fundatoris a se editæ, ponit Corpus S. Barbati Archiepiscopi Benevent.*

ubi nunc ejus reliquiae?

VITA AUCTORE ANONYMO,

ex MS. cœnobii S. Joannis Capuæ eruta a Silvestro Aiossa V. CL.

CAPUT I.

Longobardi Beneventani, aspernantes S. Barbati monita, ab hoste obsidentur.

PRÆFATIO.

Sicut evidentissima fidelium relatione comperimus de celeberrimo sanctissimi Patris Barbati more, vel meritis, (quamquam indignus ad tam eximii Præsulis exponendas laudes, atque omnibus philosophiæ deterior sectantibus, annuente mentium scrutatore, qui non philosophari, sed simplicibus verbis suos discipulos evangelizare sacra mysteria inculto docet sermone) gratiam, quæ cœlitus in Beatissimo Barbato effulsit, propero devotissimus enarrare. Et si quis fortasse liberalibus disciplinis apprime imbutus accuratius legerit hæc, quæ de tanti viri gestis reperi apicibus annotata, non dictantis perpendat ignaviam, sed meritorum ejus excellentiam, de quo summo mentis conamine, postposita verecundia, ut temerarius loquor.

a
S. Barbatus Longobardorum ritus Ethnicos

2 Tempore quo a Grimoald Longobardorum regni moderabatur habenas, ejusque filius Romuald Samnitibus imperabat, insignis Sacerdos, Barbatus nomine, Redemptoris nutu claruit Beneventi, actionibus celebris, miraculisque coruscus. His vero diebus quamvis sacri baptismatis unda Longobardi abluerentur, tamen priscum gentilitatis ritum tenentes, sive bestiali mente degebant, bestię simulachro, quæ vulgo Vipera nominatur, flectebant colla, b quæ debite suo debebant flectere Creatori. Quin etiam non longe a Beneventi mœnibus devotissime sacrilegam colebant arborem, in qua suspenso corio, cuncti qui aderant terga vertentes arbori, celerius equitabant, calcaribus cruentantes equos; ut unus alterum posset præire: atque in eodem cursu retroversis manibus in corium jaculabantur. Sicque particulam modicam ex eo comedendam superstitiose accipiebant. Et quia stulta illic persolvebant vota, ab actione nomen loco illi, sicut hactenus dicitur, Votum imposuerunt.

3 Quæ vir Domini Barbatus cernens, incessabiliter eis annuntiabat, duobus dominis servientes non posse salvari; et nequaquam inter filiorum Dei numerum aggregari, qui se apostatæ angeli ditioni subdidissent. Hæc et alia illis indesinenter Beatissimus Barbatus, huc atque illuc discurrens, anxie prædicabat, cupiens eos Creatori suo purgatos erroribus præsentare. At illi ferina cæcati dementia, nil aliud, nisi sessorum meditates usus, optimum esse fatebantur cultum legis majorum suorum, quos nominatim bellicosissimos asserebant.

frustra:

4 Sed omnipotens atque ineffabilis Deus, qui pro humanis erroribus formam servi accipiens, sanguinem suum fudit, et qui neminem vult perire, non desinit etiam ingratos ad se congruentibus modis perducere, ut salvari queant. Hic piissimus medicus improvisus ægro assistit, eumque compellit, ut de sua poscat salute. Cumque caritatem B. Barbati, illorumque perpenderet infirmitatem, concessit, ut

sicut sanctissimus vir divinis medicaminibus conabatur eos a peccatorum febribus, ut ex intimis squalida profluente sanie emundaret, atque a protoplasti subversoris servitio ad filiorum Dei perduceret libertatem, mirabilibus etiam signis suæ prædicationis verba firmaret: ut si non verbis, ad suam salutem visis miraculis flecterentur. Nam dæmonia ex obsessis corporibus aliquando fuis ad Dominum precibus, aliquando minis tantum ejiciebat. Et nunc usque ad corporis ejus reliquias, cooperante Domino, sæpius a dæmonio plures salvari c conspicimus. Nec non expletis Missarum solennibus, lotisque viri Dei manibus, hausta d aqua, quæ de illius manibus defluebat, continuo a quacumque detenti essent infirmitate, saluti pristinae restituebantur.

etiam miraculis quæ et diu ad tumulum facta.

c

d

5 Sed quoniam longo senio saucia membra non possunt fomentis, vel unctione levi curari, nisi medicaminibus durisque ex alto vulneris, et ex vetustate induratum sanie ad superficiem cutis perducatur, ac deinde avulsa putredine concite queant sanari; ideoque misericors Deus cum cerneret quod nil effectus haberet in eorum salute servi sui prædicatione, vel innumera signorum ostensio, condolens eorum internecioni, suarum miserationum oblitus non est, et fortia mundi regna super eos adduxit, ut qui pacis tempore salutaria monita abjiciebant, recte suum creatorem sequi nolentes, tandem necessitate, ab his quibus nequibant obsistere viribus, ad suum Redemptorem conversi, divinis opitulationibus eruerentur.

Beneventum ideo, divino nutu, E

6 Constantinus tum, qui et Constans est appellatus, eo tempore Constantinopolitanum regebat imperium. Qui e Longobardorum manibus Italiam cupiens, suæque reducere ditioni, sicut olim in præcedentium se fuerat potestate, innumera suorum collecta multitudo, mare transgressus, Tarentum penetrauit: indeque profectus pene omnes Apuliæ urbes depopulatus est, pergensque opulentissimam urbem Luceriam gravissimis præliis cepit, eique omnibus prædonum directis manibus eam ad solum usque prostravit. De cujus excidio alacer effectus Augustus, concite sua castra movens juxta Beneventi mœnia collocavit. Nec mora: coacervato exercitu ad oppugnandam urbem cum diversis bellorum machinis suos magnates instituit. In qua urbe Romuald, de quo supra retulimus, cum paucis, sed validissimis, inerat Longobardis, ibique sanctissimus Pater Barbatus morabatur cum illis. Circumdata igitur urbe, terribiliter atque inaudite ad capiendum eam novis certaminibus per plurimum temporis pugnauerunt. At contra Romuald, ut erat magnanimus, et imperterritus, eis fortiter resistens, nunc ex muris, nunc per improvisam e interruptionem, plurimam suorum hostium partem attrivit. Nam pro paucitate sui exercitus acies contra eas in patulis pavebat dirigere. Tamen cum expeditis incessabiliter hinc atque inde subito inimicorum f prostrabat cattervas. Sed præfatus Augustus quanto plus sibi illum attentius cernebat obsistere, tanto ei ferventius nova certamina objiciebat.

a Constante Imp.

post alias vic-torias,

acriter oppugnatum,

F strenue aliquamdiu defensum.

e

f

a De Grimoaldi regno, et Romualdi ejus filii ducatu egimus 9 Februarii ad Vitam S. Sabini § 10. — b Ferrarius, ei extra urbis mœnia vota nuncupasse. Quod de arbore quidem mox dicitur, non de vipera. — c Nulla hujus generis miracula in translatione facta memorat Fulco, quo antiquiorem Vitæ hujus scriptorem existimamus, ut qui translationis non meminert. — d hujus generis possim occurrunt in Vitæ SS. plurima miracula. — e Ita scriptum. Malim, eruptionem. — f Imo prosternebat.

CAPUT II.

Beneventum obsidione liberatum per Deiparam. S. Barbati Episcopatus: pia ejus opera.

Cumque se jam præfatus Princeps ejusque concives,

Romualdo
Principi et ci-
vibus ad extre-
ma redactis

pollicetur
salutem S.
Barbatus.

si respiscant :

spondente id
Principe.

orat in æde
Deiparæ :

Luc. 13. 7:

Ezech. 18. 22.

divinitus discit
D. Virg. etiam
orasse et exau-
ditam :

eam et Principi-
pi ostendit :

A cives undique arctatos conspiceret, ita ut extra murum egredi non valerent, et frequenter sævissimis præliis lacesserentur, penitusque ab eis spes salutis esset ablata, et capiendos se fore universi, prædonibusque dirimendos, valido ejulatu flerent; decreverunt, ut urbis patefierent portæ, et egressi uterque sexus unanimes interirent pugnando. Mox sanctissimus Pater Barbatus assistit inter eos, et ait: Convertimini, filii, ad Creatorem vestrum, ut salvemini. Ipse enim conterit bella, ducit ad inferos et reducit, humiliat et sublimat. Relinquit ergo vanitatem, quam suggerente diabolo nunc estis secuti, unde quantocyus ad animæ et corporis interitum properatis: et soli Deo Patri et Filio sanctoque Spiritui, trino in personis, sed uni Deo, coæterno et consubstantiali, canora voce concinite laudes, precesque ad eum fundite, qui scrutatur renes et corda, et ipsi soli vos servituros devotissime pollicemini: et liberabit vos ab his, qui quærunt animas vestras.

8 Hoc audito Romuald ait: Sicut asseris, ita est: Ut ab hostibus non capiamur, abjiciamus omnia, quæ ritu gentis colueramus: et soli Deo me servitutum promitto, atque per omnes meæ provinciæ urbes prædiis, coloniisque ditabo, atque civitatis hujus te Præsulem effici concedo, ut mei curam velut optimus Pater habere digneris. Instar autem ejusdem sermonum, omnes se velle dixerunt. Et qui prius Beatissimum Barbatum vociferantem spernebant, deinceps necessitate compulsi, catervatim confluentes, obnixæ ab eo salutis suæ documenta captabant. Continuo pius Pater Barbatus, non honoris, aut divitiarum avidus, sed anxius de illorum salute, Genitricis Dei ingressus ecclesiam, humoque prostratus, cum lacrymis gemitibusque deprecabatur eam, ut magnificis ejus suffragiis Redemptor omnium eruere Longobardos de exterioris hostis manibus dignaretur, ut per temporalem ereptionem a malignorum spirituum servitute erepti, æternæ gloriæ participes fieri mererentur. Sed omnipotens Deus, qui ore proprio profiteri dignatus est, quod magis gaudium sit in supernis super uno pœnitente, quam supra nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentia; atque alibit testatur ut qua hora conversus fuerit ab iniquitate peccator, oblivioni præterita ei delicta tradantur, et vivat in sua justitia qua fuerit operatus; preces famuli sui non sprexit, eumque, ut poposcerat, exaudivit.

9 Beatissimus quoque Barbatus, divina sibi revelante misericordia, se exauditum agnoscens, ad Romuald reversus ait: Perpende, o Princeps, ne tu, et universi qui soli Christo Jesu Domino Deo, erepti a vestris insidiatoribus, servire polliciti estis, pactum promissionis inritum faciatis, et deteriora post hæc vobis contingant; ut relictis a Domino, non sit, qui eripiat vos. Nam pro certo scitote, quia Christus, ad quem conversi estis, liberabit vos. Cæsaris quoque et ejus populi aggressus, Beneventi aditus non penetrabunt, sed concite revoluti, a suos adeunt fines. Et ut scias me incunctanter vera prædicere, pariter subeamus murum: ibi piissimam Dei Genitricem Virginem Mariam b tibi ostendam, quæ ad Deum salutare pro vobis preces effudit, et nunc exaudita ad adjuvandum nos venit. Quo audito lacrymas præ gaudio fudit: pariterque subeuntes murum, visa Dei Genitrice, in faciem decedit Princeps, nimioque pavore perterritus, et pene exanimis, solo consternatus jacebat. Quem vir Dei Barbatus confortans a terra levavit: qui illico ad se reversus, gratias egit Deo, qui dignatus est eum ad sui mysterii cognitionem perducere.

10 Sequenti vero die, divinis opitulationibus, is qui usque ad internecionem moliebatur urbem cum suis habitatoribus perdere, et quem nequibant ad men-

tem flectere immensi ponderis argentum vel aurum, atque innumera multitudo pretiosorum lapidum et margaritarum; accepta solummodo sorore ejusdem Romuald, Beneventum deserens, Neapolim est ingressus. Repente Beatissimus Barbatus securim accipiens, et ad Votum pergens, suis manibus nefandam arborem, in qua per tot temporis spatia Longobardi exitiale sacrilegium perficiebant, defossa humo a radicibus incidit, ac desuper terræ congeriem fecit, ut nec indicium ex ea quis postea valuerit reperire.

11 Recedente igitur hoste, omnis sexus, et ætas ad Beatissimi Barbati Episcopatus electionem unanimiter confluxerunt, lætantes eo quod talem mererentur habere patrem, qui suis precibus hostem repellat. Quo electo in ordine Episcopatus, voluit eum Romuald, sicut pollicitus fuerat, per singulas provinciæ urbes prædiis coloniisque ditare: quæ vir Domini Barbatus accipere renuit. At ille cogebat eum, dicens: Non me inter filiorum tuorum numerum aggregari credo, si munus, quod ob meam salutem offerre studeo, recusas. Coactus itaque ejusdem precibus ait Beatissimus Barbatus: si munus tuæ salutis offerre studes, unum impende sacrificium, ut beati Michaelis Archangeli domum, quæ in Gargano sita est, et omnia, quæ sub ditione Sipontini Episcopatus sunt, sedi beatissimæ Genitricis Dei, cui nunc indigne præsum, in omnibus subdas. Et quoniam absque cultoribus omnia depravantur, unde nec sedulum Deo illic officium persolvi potest, melius a nobis disposita tibi proficient in salutem. Illico Princeps viri Dei consentit petitionibus, et eo ordine quo pactus est, sicut mos est, per præceptum Genitricis Dei sedi universa concessit, et, ut resonat, in futuro anathematizaverunt qui contra hæc agens irritam hanc facere voluerit concessionem.

12 Impetratis igitur omnibus, ut poposcerat, vir Dei, non est oblitus mandatorum Dei, atque in quatuor partes cunctum Ecclesiæ reditum omni tempore sanxit fideliter dispartiri: unam videlicet egentibus, sequentem his, qui Deo sedulas in Ecclesiis exhibent laudes, tertiam pro ecclesiarum restauratione distribui jussit, quartam vero suis peragendis utilitatibus ut Episcopus habeat decrevit. Et hactenus, sicut ab eo disposita sunt, impartiri cuncta videntur.

a Nam Neapolis et aliæ plures civitates adhuc Imperatori adhærebant. — b Vipera scribit, Romuald cum omnibus civibus ad moenia civitatis deducto sanctam Dei Matrem pro Benevento, contra hostes pugnantes, claro aspectu, apertisque oculis demonstrasse.

CAPUT III.

Viperæ aureum simulachrum a S. Barbato conflatum in calicem: ritus impii sublatis: puniti improbi.

P præterea Romuald ejusque sodales prisco cæcati errore, quamquam mirabiliter eos Dominus omnipotens de laqueis inimicorum suorum per famuli sui preces eripuisset, palam se solum Deum secundum beatissimi Barbati prædicationem colere fatebantur: et in abditis viperæ simulachrum ad suam perniciem adorabant. Quod virum Dei non latuit: compertoque hoc exitiali contagio, eo quod caritas Dei erat in eo, istorum facinus ad suam internecionem deputans esse futurum, immensas coram Deo lacrymas fudit, ut sicut illius potentiæ nihil est impossibile ad faciendum, quo ordine illi placitum esset, ab hac mentis vesania eos eripere dignaretur, et non eos humani generis insidiatoris errore captos ad æternæ gehennæ incendium deputaret. Hoc tum ideo faciebat, quoniam eo Spiritu replebatur, quo Paulus egregius prædicator et doctor gentium repletus dicebat: Quis

D
AUCTORE ANO-
NYMO, EX MSS.
abeunte Imp.

profane cul-
tam arborem
excidit.

fil Episcopus :

multis posses-
sionibus dona-
tur :

E
sacra restituit
Gargani et Si-
ponti :

quadrifariam
dividit redi-
tus.

F

Principe ad
idololatrias
ritus reverso
cum suis.

pro iis oral :

A Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror?
AUCTORE ANONYMO. EX MSS. 2 Cor. 11 29. a Theodorada Principis uxore,

pia fœmina,

aureum Viperæ simulachrum petit :

timere mortem velat spe cœli :

1 Cor. 2. 9

nec ejus tamen periculum esse :

1. Cor. 7. 14

ex eo simulachro calicem et patenam fieri curat :

in quibus divina peragit coram Principe

*eumque objur-
gat :*

14 Interea uxor præfati Romuald, Theodorada nomine, omni abjecto errore, verum Dominum nostrum Jesum Christum secundum canonicam sanctionem colebat, omnino viri sui errorem abiciens, cumque venatum Romuald pergeret, vir Domini Barbatus visitandi gratia ad eam pervenit, cœpitque cum ea de viri ejus nequitia colloqui. At illa ex alto suspiria trahens, his est exorsa sermonibus : Utinam pro eo ad Omnipotentem preces fudisses ! Evidenter scio, quod tuis eum interventionibus Dominus per viam virtutis incedere concessisset. Cui vir Domini Barbatus respondit : si veraciter in Domino, ut æstimo, habes fiduciam, ne formides : sed consiliis meis acquiesce, ut Viperæ mihi tribuas simulachrum, et salvabitur vir tuus. Illaque respondit : Si hoc perpetravero, Pater, veraciter scio me morituram. Beatus autem Barbatus ait ei : Memento æternæ vitæ remunerationem, filia. Quoniam non mors, sed magnum est præmium, ut pro fide Chisti ab hac instabili luce subtracta, ad eum pertingas, ubi ipse Christus cum Angelis, et Sanctorum multitudine gloriatur. In qua gloria nemo rigore vel æstu coangustatur, non morborum accedit ruina ; non egestas quemquam dilacerat : non mœstitia ibi accidit, aut fessa membra quietem requirunt ; non lividus, aut invidiosus, vel murmurans reperitur in ea. Evulsa est ab ea suspicio mortis, et amissio gloriæ. Et quid per singula discurrere conor, cum dicatur de ea quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se ? Et cum hæc omnia, ut fati sumus, indubitanter credis ; accede ovans, si expedit, ut relicta hac ærumnosa vita ad eam ducaris, in qua sine fine et insatiabiliter glorieris. Tamen confidenter meis crede promissionibus, quia nil adversi de hoc tibi continget. Tantum bestię mihi simulachrum offer, ut perficiatur in te, quod scriptum est, Salvabitur vir infidelis per mulierem fidelem.

15 Illa vero viri Dei promissionibus nimium credula, concito ad eum attulit simulachrum. Quod acceptum Episcopus statim igne dissolvit, plurimisque auri opificibus accersitis disposuit, ut ante adventum Principis, ad offerendum corpus et sanguinem Christi miræ magnitudinis atque decoris patenam et calicem operarentur ex eo. Necnon instar Beneventi, quam ab inimicis eruerat Deus, ex eodem auro civitatem perficerent, ut in Dei Genitricis ecclesia, qualiter ejus intercessionibus Beneventus erepta est, futuris temporibus in memoria reservarent.

16 Expletis omnibus, ut vir Dei Barbatus præceperat, contigit ut sancto Resurrectionis die Romuald venatu revertens ingredi Beneventum deberet. Cui sanctissimus Barbatus in itinere direxit, ut ante ad Dei Genitricis ecclesiam pergeret, Missarumque solennia celebraret ; postmodum vero ad regiam pergeret domum. At ille viri Dei jussis obtemperans, cum universo comitatu suo ingressus est ecclesiam, ad Dominicam celebrandam solennitatem. In hora autem, quæ expedierat, allata sunt vasa ex bestię simulachro patrata, ferentia Dominicum corpus et sanguinem, per manus viri Dei Barbati altissimo Domino offerendum, et super Dominicum corpus instar Beneventi ex eodem auro perfecta civitas bajulabatur.

17 Expletis itaque Missarum solenniis, cunctisque divinis refectis muneribus, accedens vir Dei ad Principem cum jurgio ait : Cum, o Princeps, in Dei et in ejus Genitricis astamus præsentia, memor esto, quia te vidente per hujus Genitricis suæ intercessione te Deus ab inimicis tuis eripuit. Et tu abjectis omnibus idolis, voveras soli Deo catholice

deservire. At nunc in domus tuæ penetralibus bestię simulachrum colitur. Putasne si hominibus lates, ut Deo quidquam abscondere queas ? Numquid parum tibi videtur, tot vicibus tentare Deum ? Et si conversus fuerit, ut de iniquitatibus tuis ulciscatur, ante faciem ejus te poteget Viperæ simulachrum, aut dicet ei, Ne percutias eum, aut te eruet de manibus ejus ? Perpende, ne veniat ultionis dies, et non sit qui eripiat te, nec tui clamoris audiat vocem.

18 Auditis his Romuald, humiliter tulit, seque reum et graviter deliquisse confessus est, petens ut sibi a Domino veniam posceret : et statim suæ perditionis simulachrum pollicitus est abjicere, et in manus ejus tradere ad perficiendum quod vellet. Cui vir Dei, Non opus est, inquit, ut illud tribuas mihi, quoniam, favente Deo, hæc, in quibus Dominicum corpus et sanguinem sumpsimus, ex eo compacta sunt : et quod prius ad vestrum interitum suggerente diabolo consistebat, nunc in eo Deus omnium operatur salutem. Ad hæc Romuald ait : Peto, dilectissime Pater, ut mihi insinues, quo ordine tibi allatum est. Fateor, ait B. Barbatus, me cum tua conjuge cum mœrore nimio de tuo interitu colloquentem ab ea expetivisse et accepisse.

19 Repente unus ex circumstantibus ait : Si mea uxor talia perpetrasset, nullo interposito momento abscinderem caput illius. Ad quem B. Barbatus conversus ait : Quia diabolum adjuvare niteris, diabolo manciperis. Qui continuo a Diabolo correptus, acrius cœpit torqueri. Addensque, Ut indicium, ait, sit in posterum Longobardorum genti, quod tu diabolo concessisses, usque ad tot generationes ex te procedentes, non sit tempus quo de tuo genere quispiam a diabolo non vexetur. Non enim recolitur quot generationes instituit : tamen nunc usque qui de illo sunt propagati, quilibet ex eis semper a maligno spiritu agitari conspiciuntur. Ceteri quidem timore nimio territi, repulsis omnibus, quæ superstitione coluerant, totis viribus ad Deum conversi, deinceps per viri Dei documenta Catholicam fidem pleniter instructi, usque nunc eam Deo favente custodiunt.

20 Hic autem piissimus Pater, Omnipotentis solamine fretus, simpliciter, atque prudenter deguit in sui Episcopatus honore annos decem et octo, et menses undecim. Qui divina evocatus misericordia ad præmia suorum operum capienda, hac instabili luce privatus, ad cœlestia regna undecimo Kalendas Martii, a nativitate sua octogesimo, est advectus : ubi sine fine cum sanctis Angelis gloriatur, in quibus nunc alacer et per caritatem amplectitur, non per speculum in ænigmate, sed facie ad faciem, quæ in mortali carne consistens per fidem et spem in ænigmate quotidie amplexabatur ; favente Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

a Theoderadæ hujus mentio fit 9 Februarii in Vita S. Sabini Episcopi cap. 5 pag. 327.

VITA II AUCTORE ANONYMO,

ex MSS. Ecclesiæ Beneventanæ eruta a Silvestro Aiossa V. CL.

CAPUT I.

Longobardorum superstitiones impugnatae a S. Barbato.

Considerandum nobis est, dilectissimi fratres, quomodo mater Ecclesia micat infra thalamum Sponsi, et liliis convallium, rosarumque ornata candoribus, suosque renatos filios, quo ad hanc pulchritudinem thalami ut transeant, omnes invitat : suorumque uberum lacte aggregatos filios sub gremio suæ adoptionis

meliora spondenti, et se id simulachrum daturum, indicat id conflatum.

E quemdam mala suadentem impetrat obsideri a dæmone,

cum posteris :

moritur anno 19 Episcopatus, 80 vitæ.

F

A tionis lactat, et suæ pubertatis mamillas omnibus refundit Christicolis : simulque fragrantia gratiæ spiritualis ejus invisibilis Sponsus, admirabili diademate coronatus, illius in amplexibus requiescit. Quam ineffabilis est amor et dilectio Sponsi, ut sponsa non maneat sterilis, filios aggregans ejus ad aulam perducit, et ut sponsæ pullulent greges, præcipuos requirit colonos : ut ex multitudine colonorum boni eligantur pastores, qui erraticas oves suavissimo retrudant ovili. Et sicut ex omni gentium natione plurimi renati sunt in Christo coloni, ita et gens Longobardorum dum quondam esset renata in Domino, inventus est *a* in ea colonus Ecclesiæ, et ovium pastor mirificus, laudabile nomen Barbatus, clarescens enituit Benebenti. Eo videlicet tempore, quo Grimoalt Longobardorum suscepto regali solio regebat, herilis illiusque Romualt Filius, patris per imperium Samnio præerat ordinatus.

a
S. Barbatus a
Deo paratus
Pastor Longo-
bardis.

2 Sed quamquam Longobardi præfatis temporibus lavacro baptismatis se simularent perfundi, tamen despicabilis error illorum amentia corda satis suffocata tenebat. Nam quid despicabilius credendum est, quam ex mortuis animalibus non carnem, sed corium accipere ad esum comestionis, ut pravo errore subjecti Longobardi fecerunt? Qui suarum festa solennitatum equis præcurrentibus, unus altero præcedente, sicut mos erat Gentilium, arbori ludificæ procul non satis Benevento sua vota solvebant. Suspensa itaque putredo corii in hanc arborem divam, equorum sessores versis post tergum brachiis ignominiam corii certabant lanceolis vibrare. Cumque lanceolis esse vibrata pellis mortua cerneretur, veluti pro remedio animæ ex hac illusionem gustabant. Ecce quali ridiculo vanæ mentis homines errori subiacebant pestifero. Quin etiam et viperam auri metallo formatam, summi pro magnitudine Dei, supplicii devotione venerari videbantur. Unde usque hodie, sicut pro voto arboris, Votum, ita locus ille, *b* Census devotionis, ubi viperæ reddebantur, dignoscitur appellari.

B
quos corii par-
ticulas super-
stitiose eden-
tes,

et viperæ sta-
tuam colentes,

b
operose ad-
monet,

3 Visa itaque postmodum tanti erroris amentia concordi, B. Barbatus, venerabilis Pater, et cernens illorum ruinam, doluit super eos, et velut pater unicum habens filium viam salutis suavissimis blandimentis illum instruere certat, vir Domini simili modo Barbatus affectu benignitatis illos ammonuit, dicens : Obsecro vos, filii carissimi, abjicite idolorum culturam, et omnipotenti Deo, qui unus et verus est Deus, honoris famulatum præbete, et fidei sacrificium, relicto vanitatis errore in ara ejus imponite. Ipse namque est, qui regit orbem terrarum, qui jura Imperatorum disponit, et ambitum cœli, gyrumque terrarum sub pugno potentiæ suæ velut sinapis granum recludit. Nam serpens, qui honorifice a vobis colitur, quid agit? quid sapit, vel sentit? Ergo superbus est et inflatus, venenosus et turgidus. Cum tangitur venena pestifera rejicit. Fraudulentiis ejus mors ingressa est dudum in mundum. Terminus inimicitiae positus est inter illum et hominem. Et vos Viperam ex auri pulchritudine fabricatis, assiduisque cæremoniis velut invisibilem Deum, Viperam placare studetis? De hoc etenim gentilitatis errore Psalmista exposuit, Omnes, inquiens, dii gentium, dæmonia : Dominus autem cœlos fecit. Unde et subditur : Confundantur omnes qui adorant sculptilia, et qui gloriantur in simulacris suis. Item subsequenter adjunxit : Similes illis fiant, qui faciunt ea, et omnes qui confidunt in eis.

Ps. 95. 8

Ps. 96. 7 et
113. 8

4 Cumque divinæ legis præcepto illos instrueret Barbati clementia, ipsi, ut erant pessimis moribus dediti, non acquieverunt præceptis doctrinæ illius, sed errantes a via rectitudinis permanserunt in ca-

Februarii T. III.

ligine suæ cæcitatis. Ergo æterni luminis auctor, illorum considerans amentiam, ut propheticus ait sermo, Expecta, reexpecta, manda, remanda; mandavit prædicatorem, et iterum remandavit. Expectavit conversionem illorum, et non sunt conversi : et iterum reexpectavit, ut converterentur a via erroris sui, qui eos salvos fieri cupiebat, et ad cognitionem divinæ veritatis perducere. Imo et prodigia miraculorum felix pietas Dei dederat potestatem faciendi sanctissimo Patri Barbato, ut qui exhortationibus non flectebantur, saltem visis miraculis ad viam rectitudinis reflecterentur. Nam dæmoniacis, aliisque patientibus ægris meritum sanitatis illius, et aqua post Missarum solemnias ex ejus manibus distillata proderat, fateor, ad affectum salutis. Nec non et usque nunc divina largitate favente, ubi reconditum est venerabile corpus illius, multis variisque coruscat miraculis. His denique nec miraculorum prodigiis, nec prædicationibus sanctissimi Barbati aliquod suffragium suæ redemptionis sentire voluerunt.

a Non est tamen verisimile, S. Barbato, circiter annum 602 natum, genere fuisse Longobardum : nec enim aut nomen Longobardicum, aut satis gens erat annorum 34 spatio in illa crudelissima grassatione et flagitiorum omnium imprunitate, ad Christianam modestiam condescenda, ut ex se protulisse germen ejusmodi videri possit. — *b* An hic locus est, turrisve aut domus, quam supra ex Leone Ostiensi retulimus terræmotu sub finem 10 sæculi fuisse dejectam?

CAPUT II.

Obsessum Beneventum, ope D. Virg. liberatur, orante S. Barbato.

Quid ergo de istis insipientibus agendum est, qui dicunt in cordibus suis, non est Deus; sed serpentem morbidum, et maledictum ab origine mundi, et corium tineis dissipatum, et, quod verecundia sonat dicendi, foetoribus adæquatum, colere satagunt? Veniat itaque super eos gladius validissimæ gentis. Forsitan pavore exterriti disrumpent frænum, quod est in maxillis eorum, ut Deum invisibilem cognoscere possint. Igitur illis temporibus Constantinus, qui et Constans, præerat solio : qui multitudinem populi sui aggregans, Taranti pertinxit ad littus : recedens ab hoc littore fertilem Apuliam calcavit, et suis cum prædonibus adiit petens Luceriam urbem. Tandem pro salute Samnitum tetigit Deus ejusdem Augusti corda, ut sui tentoria exercitus figerentur erga Benebenti urbana, Sed præfatus Romualt, suo dum sederet in solio, audiens exercitum Augusti jam esse propinquum, quamquam perterritus, subito illorum castra ingressus, multasque per vices, multos ex eis trucidavit. Cumque Constantinus diversis insidiis se cognovisset illusum, tactus dolore nimio, gravia bella præparans, terminos Benebenti obsedit, ut captam civitatem usque ad solum duceret.

D
AUCTORE ANONY-
MO, EX MSS.
Esa. 28. 10

sine fructu,

etiam miracu-
lis factis,

qualia et ad
tumulum post-
ea.

E

Divino nutu
obsesso Bene-
vento a Con-
stante Imp.

F

6 Tunc vero Romualt, dum gravia bellorum machinamenta sensisset, cum exercitatis aliquantis juvenibus pergens Græcorum faciebat interitum, multosque ex eis audacter capiens viros, remeabat victor ad urbem. Sed cum intolerabilis esset jam labor pugnandi, hanc exhortationem suis cum civibus dedit : Melius est nobis cum pugna succumbere, quam Græcorum manibus capti omnes cum ignominia pereamus. Portæ idcirco urbis patefiant, et durissimo prælio illis pugnam paremus. Cernens autem B. Barbatus hanc sermocinationem, ait ad illos : Tantorum juventutes ingenuæ tradantur numquam opprobriis, ne morte moriantur perenni. Bona etenim vestræ virtutis esset audacia, si inania mentis debilitasque animi non astitisset vobis. Cui Romualt ait : Quæ est inania mentis, aut quæ debilitas animi? Obsecro indica nobis. Venerabilis Pater Barbatus respondit : Si meis obaudieritis consiliis, et audaciam vestræ virtutis demonstro, et inaniam mentis

desperata Ro-
mualdi consi-
lia reprehendit,

19 ostendo,

AUCTORE ANO-
NYMO, EX MSS.

fœditatem ido-
latriæ osten-
dit :

hortatur ad
Christum serio
colendum :

Matth. 23. 12
Luc. 9. 19

Matth. 23. 34
et 21

victoriam pol-
licetur, si resi-
piscant :

id spondenti-
bus,

orat pro iis
D. Virg.

A ostendo, et victoriæ palmam promitto. Acquieverunt omnes, et pacti sunt ejus obaudire consiliis.

7 Tunc omnibus congregatis, stans in medio eorum, ait : Miror vos homines tantis dignitatibus prælatos, cur non dedignamini tantæ vilissimæ rei vestra submittere colla. Cum hominibus non comeditis escam, cum lupis et corvis corium manducatis : et, quod pejus est, honore deifico celebratur a vobis. Cum Catholicis omnium Creatorem non adoratis, et cum hæreticis et gentilibus sculptile dæmonium celebratis. Ecce in hoc est inania mentis, debilitasque animi designata. Nam imbecillis anima, et sine anhelitu mens illius esse dignoscitur, qui tota fortitudine mentis nec recolit nec diligit sui Redemptoris præcepta. Proinde ergo contrito corde, humillima mentis voce, ad pœnitentiæ lamentum concurrite, idolorum simulachra despiciate, ne tantam pulchritudinem vestri frontispicii tenebrarum auctor valeat possidere. Abjicite, quem amastis : recipite, quem odistis : respicite, quem hactenus venerati estis : amate feliciter, quem despexistis, ut et illius amor introducat vos ad suæ perceptionis consortium, et portionem perpetuæ gloriæ vobis in regno suo concedat : ipsum adorete, et corde diligite puro, qui pro salute nostræ fragilitatis de sinu Patris descendit, pedibus suis hunc mundum calcavit, Crucis martyrium sumpsit, mortem non recusavit, descendit ad inferni claustra, tertia die resurgens, parentes nostros inde secum abstraxit, postmodum videntibus Discipulis, famulantibus Angelis, cœlorum remeavit ad regna, et adhuc venturus est cum gloria judicare vivos et mortuos. Sed cum venerit terror judicii, non super eos illius respicit oculus, qui præceptis illius fuerunt contemptores, sed respiciens illos dicit : Amen dico vobis, nescio vos. Quia si quis me erubuerit, et meos sermones; et ego erubescam eum coram Patre meo, qui in cœlis est. Quos autem oculus illius majestatis conspexerit bonos, ad convivii sui gloriam ita illos invitat, dicens : Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. Et subsequenter adjungit : Euge serve bone et fidelis, intra in gaudium Domini tui. Ad quod gaudium vos Dominus sub sua protectione perducatur. Hinc omnipotens Deus conteret et destruet bella, elatas dissipabit mentes, humiles exaltabit et mansuetos, et suos efficiet salvos. Verumtamen si pœnitentiæ perveneritis ad culmen, Augustum suæ cum agmine gentis modo a finibus vestris expellet, et pacificum prosperitatis tempus ad possidendum concedet.

C 8 Quid multa? Gaudebat Romuald cum suis de tanta promissione Barbatî : sed ut perficeretur, erat dispensatio Dei. At contra Romuald pollicitus est, omne phantasticum destruere simulachrum, et solum invisibilem diligere Deum, ex toto corde credere : similiter et omnes pacti sunt, huic subjacere præcepto : et qui prius velut vilis despiciebatur ab omnibus, postmodum ut esset Benebenti Antistes et Pater, omnes unanimiter vociferabantur, et eum per singulas provinciæ suæ partes promittebat Romuald inclytis ditare colonis. At ille tantum ipsorum salutem cupiens, illorum munera sprexit : ingressusque sanctæ Dei Genitricis ecclesiam, corruit pronus ad terram, illamque deprecans nimis fletibus exorabat, Adesto, dicens, obsecro, beata et venerabilis Virgo, tuisque precibus sacris istum revoca populum ad gloriam et laudem Unigeniti filii tui Domini nostri, qui pretioso sanguine suo dignatus est redimere istius mundi ruinas.

9 Tunc divino demonstrante auxilio, se exaudium cognoscens, reversus ad Romuald ait : Vaternosas namque Ninivitarum culpas, ut scriptum est, tridua pœnitentia abstersit, et subita latronis con-

versio meruit percipere delicias paradisi perennes : D similiter, propitiant Deo, vobis eveniet omnibus : tamen tantum fides tua cave ne arguatur mendacio, præcipe ut aggregetur universa populi tui multitudo, et assiduus precibus tota populi turba opem pietatis non desinat implorare, ut vos omnipotens Deus ad perceptionem suæ veritatis jungat, et cognitionem tranquillitatis ostendat, de his qui quærent facultates et animas vestras. Factum est ita, et compunctus populus compunctione divina, mysterium Letaniæ allevans pervenit ad portam, quæ hactenus dicitur Summa. Et facto silentio dixit B. Barbatus : Prosternite vos ad solum pulveris, et sic sacrificium vestræ devotionis suppliciter finiatur, quia cor contritum et humiliatum benigne suscipit Deus.

10 Huic autem præcepto acquiescente populo, venerabilis Pater Barbatus gratia spiritali colloqui cum Romuald subiit civitatis murum, et ecce apparuit subito candidæ nubis fusio præcipuo plena splendore, quæ confixa per gyrum turre obumbrabat cacumen, quod eminebat super ipsam portam præfatam : et in medio nubis delectabilis visio perfuso lumine rutilabat Virginis puerperæ vultus, et cœlorum Reginæ perennis. Stupefactus Romuald, et nimio pavore conterritus corruit pronus ad terram. Quem apprehendens B. Barbatus per vestimenti mollitiem, dixit : Surge, surge Christianissime fili, confortare, et validus esto. Hæc terribilis visio, quæ tuis ostensa est oculis, sancta est et venerabilis Virgo Maria, cujus intercessionibus et auxiliis suffragati meruistis pervenire ad victoriæ dignitatem. Post hæc igitur Constantinus, qui ornamentis gemmarum præcipuis, et ponderibus auri volebat sarcinatus recedere, postmodum pro omnibus gemmarum facultatibus ipsius Romuald sororem accipiens ; tantum cum suis exercitibus comitatus Neapolitanæ urbis ad territorium properavit.

CAPUT III.

S. Barbatî Episcopatus. Extirpatæ ab eo reliquiæ idololatriæ.

Hoc expleto gavisus Romuald suæ prosperitatis beneficio, beatissimum Barbatum constituit illico Præsulem Benebenti, eumque deprecatus est, ut promissa colonorum xenia ad honorem gloriæ suæ non recusaret recipere. At ille, Non, inquit, muneris tui recipienda sunt dona, nisi prius largitas confessa extiterit, ut omne iudicium arboris ludificæ destruat. Tunc Romuald et omnes astantes dixerunt : Pax et securitas merito beatitudinis tuæ finibus nostris advenit : omnia idcirco, quæ tuæ complacent menti, ut satagis, ita perage securus. Hoc itaque audito, præcinxit se viriliter, ut bonus juvenis, Votum properans, securim manibus gestans, cœpit omne indicium arboris phantasticæ ad nihilum revocare.

12 Expletoque opere Benebentum rediens, colonorum xenia respuit suis utilitatibus peragenda. Congrua tamen munera petens, scilicet B. Michaelis Archangeli domum, facultatemque Sipontini Episcopatus ad honorem Dei Genitricis Mariæ traditam per chirographum habuit : et in quatuor partes votivum Ecclesiæ reditum studuit fideliter dispensare ; indigentibus unam, Ecclesiæ servitoribus aliam, Ecclesiastico usui concessit et tertiam, quartam denique suis utilitatibus reservavit : et hæc dispensatio bona numquam recessit ab usu.

13 Sed quamquam B. Barbatus virtute venerabilis hæc ad possidendum per chirographum munera suscepisset ; contigit eum tandem ad retro acta redire certamina, quia non ex abundantia fidei veræ, sed labiorum ex studio donati ut concesserat vota Romuald indevotus, nesciens illud quod scriptum est

publicas preces
instituit,

Letanias, hu-
miliationem:

Romualdo D.
Virginem in
acre ostendit,
E

recedit Impe-
rator :

S. Barbatus fit
Episcopus :

F
arborem pro-
fanam excidit:

bona Ecclesiæ
provide dis-
pensat :

Romualdum
intelligens vi-
peram clam
adorare,

A est : Quia non in oblationibus iniquorum, nec in multitudine sacrificiorum propitiabitur Deus. Oblatio autem iusti impinguat altare, et odor suavitatis est in conspectu Altissimi, et oblationibus iusti. Nam quid proderat Romualt si infidelia vota offerret, et fieret imitator veritatis foris, cum esset amictus velamine obscuræ cæcitatibus intus? In aspectu autem omnium populorum Deum omnipotentem se colere fatebatur, et sub aditu clauso serpentis adorabat simulachrum aliquantis cum fidelibus suis. Hujus rei notitia ad beatissimum pervenit Barbatum, qui nimio mœrore succumbens, cœpit faciem suam lacrymis rigare superfluis, quia qui seminat in lacrymis, in gaudio metet, et in exultatione manipulos suos aggregans ad aream salutis componit. O quam venerabilis et piissimus Pater, qui pro lapsorum ruina decidit in lamentum tristitiæ, et cum Paulo Apostolo factus est pro infirmis infirmus, ut infirmos lucrifaceret, et sua beatitudine compassus omnibus omnia factus est, ut omnes salvos faceret in nomine Christi!

orat pro eo cum lacrymis

1 Cor. 9 22

14 Igitur opitulante gratiæ spiritualis largitate, uxor ipsius præfati Romualt, Theodorada nomine, funditus gentilitatis errorem contemnens, verum Dominum Jesum Christum ex toto animo confitens, tota mente dilexit. Vir autem ejus dum esset in sua perfidia effrænatus, venatum properans, ut cervos aprosque sua venatione captaret; vir Dei Barbatus, caussa visitationis, ejus ad conjugem venit : quo dum venisset, cœpit cum ea de cœlestis regni beatitudine habere colloquium. At illa pro viri sui jactantia, ex habitaculo cordis alta suspiria trahebat. Ille autem conversus dixit ad eam, Cur, inquit, tam alta suspiria trahis? Cui illa respondit : Pater clementissime, multis occupationibus angustiatum spiritus meus : timeo enim ne viro meo repentinus superveniat interitus, quia revelatur ira Dei super impietatem et injustitiam eorum hominum, qui veritatem in injustitiam detinent. Obcæcatus est enim vir meus, et obscuratum cor ejus. Ideo formidine sum plena, et nimis afficio laments. Scriptum est enim : Tollatur impius de medio justorum, ne videat gloriam Dei, Timeo denique, ne vir meus particeps impiorum fiat, et a consortio gloriæ Dei separetur.

Theodoradam de viri sui salute sollicitam

solatur, monetque ut sibi auream viperam tradat.

Luc. 21. 18.

et animat ne mortem timeat :

15 Beatus autem Barbatus, divina inspiratione afflatus, respondit : Absit hujusmodi res, non erit ita ut asseris : consiliis meis acquiesce, et mihi vipereum tribue simulachrum, et sine ambiguitatis dubio poterit vir tuus ad consortium gloriæ Dei pervenire. Ad hæc illa respondit : Si enim hoc egero, scio me succumbere morti. Beatus inquit Barbatus : **C** Ut sermo Evangelicus perhibeatur, carissima filia, capilli capitis tui omnes numerati sunt, et ne unus ex his capillis absque nutu Dei in terram cadere potest. Cur ergo mortis penuriam times, quando capillos tuos numerat Deus? Noli despiciere pro Christi nomine mortem, quia pretiosa est in conspectu Domini mors morientium pro eo : et bonum tibi esse videatur pro Dei tui nomine temporalem vitam contemnere, ut perpetuam vincere possis. Si pro Christi nomine mortem susceperis, interficitur corpus, sed Dominus susceptor est animæ tuæ, et ipse restaurator est corporis tui. Hæc temporalis vita caduca est, multisque suffulta periculis : æternæ autem vitæ gloria nullo clauditur fine, sed est in ea incomparabilis thesaurus. Ibi sunt divitiæ, quæ numquam decrescunt, ibi vernantia lilia mixta rosis coruscant, ibi regnat ineffabilis pulchritudo, quam et ipsi Angeli conspiciere desiderant : ibi pax et securitas, gaudium, jucunditas, concordia.

inde calicem conficit,

16 Bona doctrina formidinem perdidit mortis, et illico vipereum simulachrum beatissimo tradidit Barbato. Cumque traditum fuisset, artifices venire præ-

cepit, qui ex metallo vipereo ad honorem Dei Genitricis Mariæ præcipua pulchritudine patenam fabricaret, et calicem, et memoriale ad instar civitatis exinde ponerent. Hæc autem Dominico vigori vasa dum fuissent parata, Dominicus illuxerat dies, in quo Romualt venatu rediens introire Benebentum deberet. Nuntius ei obviam missus est, ut prius Virginis et Dei Genitricis ad ædem pro sacro mysterio veniret devotus, Missarumque celebratione expleta, postmodum palatii vigore præcipuo hilaris rediret ad solium.

17 Hoc itaque expletum est : et peracta devotione mysterii, secrete vocatus Romualt ab Antistite sacro. Qui dum inchoassent simul habere colloquium, beatissimus dixit Barbatus : Ignoras, carissime fili, quod Apostolus de sacramento dominici corporis intulit dicens : Quicumque manducaverit panem, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini. Tu hodie spiritualibus refectus es alimentis, sed callido desiderio, non devotione præcipua. Testatur id Scriptura, dicens, quia callidi et simulatores provocant iram Dei super terram, et abominatio Domini omnis illusor : sola puritas in conspectu Domini placet. Cur te manifestas fidei tenere consortium, cum sola fallacia regnet in pectore tuo et versutia? Qui autem dicit se esse, quod non est, ipse sibi injuriam facit. Dilectionis tuæ dulcedo verecundetur tantis opprobriis audire calumniam : esto sollicitus, ne tibi opponatur sententia Domini, qua dicit, Vocavi, et renuistis; extendi manum meam, et non fuit qui aspiceret, despexisti omne consilium meum, et increpationes meas neglexisti, et cetera quæ sequuntur.

18 Audiens hæc Romualt nimia verecundia obnubilatus, ait : Peccavi, beatissime Pater, et non sum dignus faciem beatitudinis tuæ conspiciere. Speciem serpentis in manibus tuis ponam, secundum desiderium elementæ tuæ perficiantur ex ea quæ vis. At ille ait : Cave ne irrita reperiatur devotio verecundiæ tuæ, quia ex viperea specie vasa dominicæ sanctificationis jam patrata gestamus, et in eadem vasa consecratus est sanguis, et mysterium Dominici corporis hodie. Romualt autem pristinum deprensens ferocitatem, ad hæc verba respondit : Quomodo, beatissime Pater, absque nutu desiderii mei vestræ potestatis advenit? Obsecro, Pater, insinua mihi. Vir Domini Barbatus respondit. Tua serenissima conjux nimio mœrore afflicta, cum doluisset hactenus de tui erroris caligine, visitationis pro caussa perrexi ad illam, et inter colloquia multa meis dictionibus concessit simulachrum serpentis.

19 Unus autem ex circumstantibus audiens talia, **F** dixit : Si præsumptio talis in mea esset uxore, profecto amputaveram caput ejus. Quem intuens beatissimus Barbatus, ait : Quia hoc dixisti maledictum verbum in ore tuo, et tibi tuoque futuro semini vexatio spiritus maligni adveniet. Statimque homo ille spiritu nequissimo captus, nimia cœpit vexatione torqueri. Unde nunc usque hodie ex genere illo non restat vel unus qui malignæ vexationis spiritui non tradatur. Visa itaque hujusmodi re, universa populi turba, nimio pavore perterrita, ad veram fidei veritatem pertingens, crevit in rectitudine Catholicæ veritatis.

20 S. Barbatus a vicesimus Episcopus Benebenti. Sedit vero hic venerabilis Præsul, de quo supra diximus, in Sede Episcopali Benebentana civitatis annos decem et octo, menses undecim. Vixit autem annos octoginta. Obiit autem sub die undecimo Kalendarum Martiarum, id est nonodecimo die intrante mense Febuario, regnante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen.

■ Idem habet Ferrarius. Marius Viperæ ait 33 fuisse.

TRANSLATIO

D AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

et in eo Missam offert :

1 Cor. 11. 27 Romualdum monet efficaciter :

Job 36. 13

E

Prov. 1. 24

compuncto indicat quid vipera factum.

Mala suadenti maledicti,

qui a dæmone correptus,

ut et posteri

a

S. Barbati mors,

etius.

A TRANSLATIO S. BARBATI EP.

auctore Falcone in Chron. Benev.

ANIMADV.
PAP. 17S. Barbatī de-
creta Transla-
tio :Reliquiæ SS.
anonymorum
inventæ,dein S. Barba-
ti sepulchrum,tum ossa cor-
poris ejus :quæ delata ad
altare S. Se-
bastiani.ac per 8 dies
religiose custo-
ditab
reposita sub
novo altari de-
dicato ab Epis-
copodatis ad id in-
dulgentiis :

Anno clocxxiv Dominicæ Incarnationis, et vi anno pontificatus Domini a Callisti Papæ. Hoc anno præfatus Roffridus Beneventanus Antistes, consilio accepto, corpus sanctissimi Patris nostri Barbati, Beneventani Præsulis, ex altaris tumba, qua per multa annorum curricula quieverat, abstraxit. Altare vero illud non honeste, prout decebat, habebatur, præcipue quia structura novi Episcopii ad locum ipsius altaris producebatur : idcirco inde amoveri juxta fabricæ sententiam oportebat. Archiepiscopus itaque prænominatus Episcopos duos suos suffraganeos vocari præcepit, quatenus eorum consilio et auxilio talis tantusque copiosus thesaurus inveniretur.

2 Continuo quibusdam civibus advocatis et Clero, medio noctis silentio, Archipræsul Roffridus ecclesiam ingrediens, ad altare superius nominatum adivit, et coram omnibus, Episcoporum solatio, illud confregit : et altare fracto Sanctorum reliquiæ, quorum nomina nesciuntur, inventæ sunt. Quibus eductis, in altum fodi præcipitur, ut diu desideratum pignus præfati corporis videretur. Nec mora : lapis quidam pretiosus invenitur, ex omni parte acriter miroque laboris opere conclusus, quem vectes ferrei sustentabant. Et eo invento, lætitia eos invasit immensa, qui ad tollendum lapidem viribus omnibus conabantur. Sed quia fortiter ob duritiem operis tenebatur lapis ille, assensu omnium, frustatim confringitur. Quo sublevato, divina gratia favente, beatissimi Barbati corpus inventum est. Præfatus itaque Archiepiscopus, primus omnium locum ingreditur, et ossa cineremque advolvens, gaudio magno, laudibusque sonantibus, ad medium propalavit. O quale gaudium, lector, aspiceres et alacritatem, cum longe margaritas optatas temporibus nostris invenimus !

3 Ossa autem collecta ad altare S. Sebastiani, Clericis cantantibus hymnos, producuntur. Mane autem facto, tota civitas catervatim prorupit, et Deum omnium conditorem laudabant, qui eis tale tantumque beati corpus Barbati largiri dignatus est. De ossibus namque ipsius vidimus quædam, et osculati sumus. Quibus ita peractis, præcipit Archiepiscopus, ut primum Presbyteri Portæ Summæ, et Clerici simul cum laicis, ad Episcopium descenderent, et coram sacratissimo Barbati corpore vigilias celebrarent. Confestim ex jussu Archipræsulis Sacerdotes conveniunt, et cereis lampadibusque accensis, simulque magno laicorum comitatu utriusque sexus et ætatis, jubilando descendimus. Sicque unaquæque civitatis porta diebus singulis usque ad octavum diem pereggit.

4 Die itaque octavo adveniente, b pridie Kalendas Junii sub altari lapideo corpus B. Barbati præfatus Archiepiscopus, duobus secum Episcopis adhibitis, locavit : et eo taliter locato, altare in honore B. Barbati dedicavit, ad cujus dedicationis solennitatem turba multa civitatis convenit, quatenus eorum delictis Deus omnipotens indulgeret. Archiepiscopus itaque jam fatus loco eminentiori ascendens, ut videri et audiri ab omnibus posset, peccatorum partem, divina favente clementia, condonavit. Donavit item aliis omnibus, qui usque ad octavum diem festivitatis sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, ad dedicationem illam devote concurrunt.

5 De miraculis autem, quæ ob prædicti Patris nostri Barbati merita honoremque, Jesus Christus humani generis amator, nobis omnibus aspicientibus, ostendere dignatus est, licet sermone inculto,

Paternitati vestræ explicabo. Cum enim, sicut supra scriptum est, B. Barbati corpus venerabile in conspectu omnium ad altare S. Sebastiani per dies octo teneretur, vir quidam, Joannes Sutor vocabulo, episcopium ingreditur, et ante sanctissimi Barbati corpus terratenus lacrymis rigantibus prosternitur : qui continuo a Clero populoque astante, qua de causa defleret, interrogatur. Et ille cuncta, quæ reciderant, a vestigio patefecit. Dum ego noctis silentio, in stratu quiescerem, meo corpori somno debito soporatus; en adest ante oculos vir quidam canitie venerandus, vestimentis indutus dealbatis : qui vero paullatim accedens, stratum meo appropinquavit, et, Quare, inquit, cum ceteris ad vigiliæ canendas coram ossibus præterito die non advenisti meis? Et ego : Pater, quoniam dolore gravi, uti constat, brachium meum cum dextera tenebatur : sex etenim mensium spatio miser ego tali languore perturbor. Addidique : Dicito mihi, quo nomine, Pater, vocaris? Et ille, Barbatus, ait, Beneventanæ quondam civitatis Episcopus. Subjunxit item : Brachium et manum ipsam cito mihi ostendas. Tandem ego, quia dolore torquebar, non citissime manum extendi : extensam tamen tetigit eam, et ita cursu rapido dolor ille dilabatur, ac si numquam manum cum brachio dolor ipse tenuisset. Protinus mane facto surrexi, et sanitatem cito exortam mirabar. Adveni itaque gratias et laudes Creatori omnium Deo et Barbato sanctissimo Præsuli, cujus meritis evasi, redditurus. His ita actis atque narratis, tintinnabula omnia Episcopii pulsari jubentur, ut civitatis populus ad audiendum videndumque tale tantumque miraculum convenirent. Prorupit continuo tota fere civitas, et medicorum omnium medicum gloriosorem benedicendo laudavimus : manum illius cum brachio curatam scriptor ego palpavi : vicini namque illius testabantur, quod tempore longo eum infirmari cognovissent. Quo viso ad propria, lætitia referti, reversi sumus.

6 Aliud quoque miraculum, quod Redemptor generis humani Christus Jesus diebus ipsis operatus est, ad præfati Patris nostri Barbati gloriam, enarrabo. Rusticus quidam de castello Montis-fusci habitator, tantique viri famam sanctitatis audiens, Beneventum venit, qui per longa annorum curricula nervis cruris pedisque arefactis claudicaverat : tenebatur quidem jugiter dolore terribili, et quasi pede ad clunes ligato miser ille omnibus horis cruciabatur. Continuo ante basilicam S. Barbati prosternitur, Redemptorem omnium Deum efflagitans, quatenus ei pristinam restitueret sanitatem. Et eo taliter orante, soporis gravitate arripitur, et ceu semivivus noctis unius spatio ibi moratus est. Noctis igitur ipsius silentio, en adest vir quidam ætate senili productus, canitie veneranda locupletatus, qui, sicut ex ejus lingua audivimus, eum taliter expergefactus est : Surge, ait, festinus, et propera altare nomini meo consecratum exquirens, ibique favente Salvatoris clementia, sanitatis gaudia longe lateque optata consequeris. Et ille : Quis es, inquit, qui mihi tanti thesauri pondus promittis? Barbatus, ait, Beneventanæ civitatis Episcopus. Confestim claudus ille audaciam sumens loquendi, Non possum, ait, infelix ego sic pergere. Vides me, qualiter pede siccato cruciatus hic ego permaneo. Tuæ namque sanctitatis famam persentiens, cursu rapido asello supersedens adveni, ut tuis intercessionibus salutis optatæ lætitiæ adipiscar. Nec mora : Pater ille Barbatus manum extendens, pedem aridum, et tibiam tangit, inquires : Festina celeriter, et sanitate accepta ante altare te prosternito. His auditis, surrexit sanus, qui fuerat claudus, et alta voce Deum laudat, per quem sibi dona salutis talia donantur, per quem sibi gaudia dantur. Et mane

D
miracula tunc
factabrachium ac
manus infirma
ab eo in som-
nis apparenteE
Inclu sanata,scriptori ipsi
visaitem alterius
crus ac pes,
Fctiam attactu
in somnis :

A mane facto ecclesiam ingreditur Deo et Patri Barbato gratiarum actiones redditurus. Narrat itaque, qui claudus fuerat, e vestigio cuncta, quæ sibi acciderant populo advenienti, et qualiter longo ex tempore claudicaverat nervis contractis. Fatebatur etiam præfatum Episcopum Barbatum sibi apparuisse, et ejus interventu sanitatem accepisse desideratam. Frigor interea tanti miraculi civitatis partes, partiumque angulos invadit, et catervatim ad videndum hominem cives properaverunt. Quo viso factorem omnium laudantes, ad propria remeavimus.

7 Diebus autem non multis elapsis, mulier quædam manus aridas, nervosque obductos ferens, ad beneficia Præsulis Barbati c accucurrit, quæ coram altaris præsentia accubuit, et lacrymis manantibus

Salvatoris misericordiam invocabat. Lacrymas autem ejus omnipotens Dominus ex alto aspiciens, et Confessoris sui Barbati gloriam ostendere volens, qualis, quantique apud eum triumphi consistit, coram omnibus, qui convenerant, manus sic arefactas cæpit mulier illa ad cælum erigere: deinde voce clara prorupit, sanitatis auxilium in manibus et nervis circumflexis, sensisse, digitos revera curvatos aperuit, et compages digitorum omnium, gratia divina favente, solutæ sunt. Ad hæc populus fere totus festinat et cælorum Regem, Patremque nostrum Barbatum, benedicendo magnificavimus.

a Electus est Pontifex ann 1119 post Gelasii 2 obitum. — b Non ergo 27 Maii facta translatio, ut scribit Marius Viperæ supra citatus, sed 24 effossum corpus, 31 reconditum. — c Ita editum ab Antonio Caracciolo.

D
AUCTORE FALCO-
NE IN CHRON.
alterius aridæ
munus sanatæ
ante altare.

DE S. BEATO PRESBYTERO

VALLE-CAVA IN HISPANIA,

Commentarius prævius.

G. II.

AN. CHR. 1000-
XCVIII
XIX FEBR.

B
Prope Asturiæ
montes Liva-
nienses,

in Valle-Cava
colitur S. Bea-
tus Presbyter,

19 Febr.

An monachum
eum Benedicti-
num fuisse

I n Asturia conservatam olim et Christianam religionem et avitam Gothici sanguinis nobilitatem agnoscunt Hispani, dum eo majores profugere, atque inter montes illic Maurorum primo impetus fregerunt, ac jugo paulatim excusso, eos tandem ex Hispania ejecerunt. Qui Asturiam olim in Transmontanam et Augustanam divisere montes, Ladicius et Vindius fuere appellati; a posteris Livienses dicti, aut certe eorum aliqua pars: ad quorum radices locus est Vallis-Cava, Hispanis Valcabado, haud procul a Saldana magis noto oppido in diocesi Legionensi. In Vallecavensi ecclesia adservari magna cum veneratione corpus S. Beati Presbyteri, quem incolæ nomine corrupto, S. Bieco appellant, illustres tradunt antiquitatum Hispanicarum indagatores, Ambrosius Morales lib. 13 Chronici generalis cap. 27, Athanasius Lobera in Historia Legionensi cap. 33, Joannes Tamaius Salazar in Martyrologio Hispanico ad XIX Februarii, cujus hoc ibidem elogium est: Apud Legionenses depositio S. Beati Presbyteri, qui una cum B. Ætherio, post Oxomensis Ecclesiæ Antistite, cum ab Helipando Toletano et Felice Urgellensi Episcopis Hispaniæ, fœdam per illius orbis circulos hæresim disseminari cognosceret, qua Dei Unigenitum, adoptivum scriptis et concionibus prædicabant, adversus illos impia persuasionem deceptos, libellum Catholica dissertatione compactum conscripsit. Postmodum doctrina celebris et eruditione, librorum editione mirabilis, æternam requiem est assecutus Confessor: cujus corpus apud Vallem-Cavam honorifica theca inclusum, debita veneratione recolitur.

2 Arnoldus Wion et Hugo Menardus in Appendice ad Martyrologium Benedictinum, agunt ordine litterarum de Sanctis Benedictinis, quorum diem natalem ignorarunt, inter quos recensent S. Beatum, cujus hoc texunt elogium: S. Beatus monachus de Valcabado Hispanus, et hæreticorum acerrimus hostis, doctrina et sanctitate claruit anno 1000, quem annum omisit Menardus. Claruit autem aliquanto serius, post annum 1000, quando hæresis Feliciana emersit. De S. Beato ejusque socio Ætherio agit etiam Antonius Yepes tomo 3 Chronici Ord. S. Benedicti ad an. 783 et 784, eosque duos monachos illustres doctrina et sanctitate appellat. Confugiunt ad auctoritatem Ambrosii Morales suspicantis S. Beatum et Ætherium fuisse monachos, quod et qui eo tempore et doctrina et sanctitate effulserunt, plerique monachi fuerint, et potissimum S. Beatus in præfatione Commentariorum suorum in S. Joannis Apocalypsin his verbis alloquatur

Ætherium: Hæc ego, sancte Pater Ætheri, te petente, ob ædificationem studii Fratrum tibi dedicavi, ut quem consortem perfruor Ordinis, cohæredem etiam faciam mei laboris. Quæ commentaria asserit Morales se in ecclesia Vallecavensi vidisse, ubi cum sacro ejus corpore in veneratione sunt, descripta Æra CIOVIII, sive anno Chr. 1000. Verum non ideo Ordini Benedictino adscribi continuo possunt, cum plura eo tempore fuerint in Hispaniis monasteria, quæ Regulam non erant Benedictinam amplexi. Ipse Menardus, qui hic Ambrosium Morelem citat, in præfatione ad Concordiam Regularum compositam a S. Benedicto Anianæ et Indæ Abbate, cujus Vitam dedimus XII Februarii, refert Regulam S. Isidori Episcopi Hispalensis, aliam S. Fructuosi Episcopi Bracarensis, aliam alterius item Fructuosi. Sed et Gabriel Pennottus 2 par. historiæ Clericorum Canonorum cap. 31 tradit ex relatione Jacobi Ayervi, Prioris S. Mariæ de Pilari apud Cæsaraugustanos, Ecclesias, quæ inter Saracenorum ruinas remanserunt, vel quæ ad illorum manus non pervenerunt, omnes Regulares fuisse, talemque Geslabiensem, sive S. Petri de Taberna fuisse, monumenta vetustissima testari.

3 Antonius Yepes alias pro suo Ordine adjicit conjecturas, scilicet Ætherium Abbatem fuisse antiqui monasterii S. Turibii de Livia, quod tradit nunc ab Onna monasterio dependere, ibique multas chartas reperiri, quæ ad S. Turibium spectant. Aliqua ex his, inquit, charta ad Æram 1000. memorat Popedium Presbyterum, ac Dominam Nonitam Deo devotam, struxisse templum honori S. Petri in Biniona, multisque fortunis instructum huic monasterio, quod tunc S. Martini nomen ferebat, condonasse. Et hæc libri illius verba addit: Qui est in loco, qui vocatur Torenza, et religioso Presbytero Domino Ætherio, et monachis in Agone ipsum habitantibus regnante Ildefonso in Asturias. E quibus concludit Yepes, insigne decus monasterio addi ab Ætherio, quem, ut creditur, habuit Abbatem. Nam S. Beati socius fuit, cujus celebri fama pleni sunt omnes Hispaniæ Annales, quod Helipando Archiepiscopo Toletano, novam hæresim molienti, forti animo constantique obviam ierit, Hæc Yepes tomo 1. ad an. 537 cap. 3, ubi de origine monasterii S. Turibii agit: quam etiam singulari tractatu illustrat Prudentius Sandovalius 3 parte Foundationum monasteriorum Ord. S. Benedicti in Hispania. Colitur S. Turibius, uti et supra relatus Fructuosus, XVI Aprilis.

4 Ceterum miratur Tamaius Salazar, quo titulo Menardus

probetur ex
Commentariis
in Apocalyp-
sin?
E

F
An ex antiquo
scripto apud
Yepes?

AUCTORE FALCO-
NE IN CHRON.

Vita ex Le-
gendario MS.
Asturicensi,

auctore non
coævo.

A Menardus et Yepes, adde et Wion, S. Beatum Presbyterum monachum faciant, cum concors apud scriptores sententia sit, illum solam Presbyteri commendationem tenuisse. Quare hæc ut frustranea dimittit, et ad Acta pergit, quæ ex Legendario Asturicensi MS. edidit : in quo hic eis titulus præfigitur : Die XI Kalend. Martii, agitur de S. Beato Presbytero, cujus Vita talis est. Eam videtur habuisse Ambrosius Morales, cujus relatio cum eadem Vita omnino congruit. At Mariana lib. 7 de Rebus Hispaniæ cap. 8 iisdem, quæ in hac Vita continentur, verbis utitur. Quo autem tempore auctor vixerit, non liquet : annos adhibet Christi, non Æram Hispanicam : qua adhuc est usus Rodericus Toletanus in sua de Rebus Hispaniæ historia, qui floruit circa annum Christi CIOCCXX. Aliqua in eodem MS. Legendario minus cohærere observavimus XIV Februarii ad Vitam S. Valentini Episcopi Interamnensis num. 6 sub finem.

VITA

a Joanne Tamaio Salazario edita
ex MS. Legendario Asturicensi.

a
b
Contra exor-
tam in Hispa-
nia hæresin
Helipandi et
Felicis Urgel-
litani,

c d

quasi alter
David aut
Isaias,

electus a Deo
S. Beatus,

Astur Hispanus
Presbyter,

cum Ætherio
oppugnat il-
lam hæresin :

Tempore a Mauregati Asturicarum Regis fuit in Toleto quidam Archiepiscopus, nomine Helipandus, qui inter Agarenorum diras procellas Cixiliano b successerat decessori, ex eo quod ejus fama doctrinæ et sanctitudinis per totam spargebatur Hispaniam. Iste erat ex Muzarabibus Gothi oriundus, et nobilitate sanguinis clarus. Illum docuerat ab ejus primis litterarum rudimentis quidam Felix, Gallus prosapia, Episcopus c Urgellitanus, post hæreticus d Nestorianus, qui Christum fuisse filium Patris adoptivum, qua parte homo est, contra fas, contra auspicia, contra omnes humanas et divinas litteras et religiones perdociuit. Fœdam hanc doctrinam per sacrilega epistolarum monita a magistro suxerat Helipandus, qui præceptoris vestigia temeraria comprehensione consecrans, adversus omnes Hispaniæ Episcopos et Presbyteros, ejus sententiam despicientes, primo scriptis, post anathemate usus, est Hispaniam damnabili propositione fœdatus.

2 Cum igitur hæc agerentur, in Livaniensibus montanis, quæ inter utrasque eriguntur Asturicas, ex forti dulcedinem, ex silvis Davidem extraxit Deus, ut fortia quæque confunderet : et velut alterum Isaiam loqui nescientem, calculo ignito labia pertingens, suscitavit in Hispania Prophetam, qui adversus errantes Ecclesiæ Proceres stylo ferreo inveheretur strenuus. Construxerat Nabuchodonosor

C statuam, apparentia firmam, magnitudine proceram, metallis divitem, fama celebrem, et apparatu magnificam : quis illius excellentiam collimavit? Minuta petra e monte decurrens. Templi vasa Balthasaris inscitia profanavit : quis ejus ambitionem, et mortem detexit? Duo digiti, et brevis stylus. Ergo Deus, qui in Helipando Goliath, in ejus errore populum, in ipsius vana gloria Nabuchum, et in illius ambitione Balthasarem conspexerat, ex abjectione plebis, et montanæ spelæis Davidem, et ex plebe ignota blæsum Isaiam, ex monte Beatum, ex silvis ejus digitum, qui hujus Archiepiscopi errores contunderet, resurrexit.

3 Iste, qui Beatus fuit et nomine et opere Hispanus fuit, qui ab illis oriundus asperrimis montanis, originem ab Asturicanis antiquioribus traxit : erat Ordine Presbyter, in sacris litteris edoctus, et fidei Catholicæ zelo conspicuus. Hic cum Helipandi erroneam professionem audivit, protinus per totam illam regionem et Catholicum seminare dogma, et hæreticam evellere zizaniam coepit, quibus obsistens Helipando profectibus, paullatim ejus propalari com-

menta cognovit. Adfuit quoque Catholico operi B. D e Ætherius, qui post fuit Episcopus f Uxamensis, et Beati amicitia fretus : uterque adversus Felicem et Helipandum litteris et sermonibus per populos discurrentes, Catholicam veritatem virili et sancta caritate docebant. Istorum etenim efficacia, plurimi, qui Helipandi venenum ebiberant, virum hæreticum eructantes, ad gremium Matris Ecclesiæ sunt contritionis pœnitentia reversi.

multos con-
vertit :

4 Audierat Helipandus opera SS. Ætherii et Beati, et adversus istum impense iratus, epistolam Fidei Abbati Asturicensi direxit ; qua de sanctis Presbyteris conqueritur, ex eo quod ipse adstans Toletanus Episcopus, ipsi, tamquam ejus dignitatem et ordinem contemnentes, nullam ab ipso de adoptionis doctrina cognitionem ediscere cogitarent. Quis ergo, prosequitur, unquam audivit, quod homo Asturicanus et montivagus Toletanos corrigere et docere præsumat? Nonne exemplum ab Archarico g Episcopo insumere poterat, qui audita vestri Beati antiphrasi, ad nostram occurrens Sedem, quid tenendum humili percunctatione poposcit? Sed, sicut Dei gratia factum est, quod per nos, Episcoporumque Hispaniæ confessum, de Magecianis Spalitanis, qui circa festi Paschatis diem aberrantes, confusam ordinis normam spargebant, obtineretur victoria ; sic in Domino hæresim Beatianam de Asturicarum montanis extirpare confidimus. Non me latet Ætherium, prout juvenem, deceptum fuisse a Beato, homine silvestri et vaniloquo : quem, si tibi nostra placent, protinus ad te advoca, quantumque coram Deo ejusque Ecclesia et nobis erraverit, indica : et, si in obstinata propositionis technis perstiterit, nostra et totius Ecclesiæ correctione contunde.

arguitur epi-
stola Helipan-
di :

g

5 Beato post aliquantulum, visitationis Adosindæ gratia, perveniente, Fidelis Abbas Helipandi epistolam demonstravit eidem : qui, prout Catholicum virum, et fidei defensorem decebat, ascito Ætherio, h opus integrum duobus libris compactum, qui Helipandi errores solidis sacræ Scripturæ locis rationibusque validis confutabat, scripsit. Cujus cum in manus Helipandi et aliorum sequacium pervenit codex, illum infestissimis sunt dedecorum ulceribus, verbo et paginis insequuti : inter quæ ἀντιφράσεις nomine macularunt. At Deus, cui omnia viscerum arcana patescunt, Beati innocentiae spiritum a solio Majestatis suæ contuens, et purum fidei zelum Presbyteri ab alto longe cognoscens, ab omnibus illum suorum inimicorum periculis liberavit.

se et fidem or-
thodoxam li-
bro scripto
defendit :

h

6 Nam i Helipandus Toleto profectus, Astures et Gallæcos obivit, iisque in locis multis prava opinione infecit, pestifero oris afflatu. Felix k Vaccæos in Hispania, Septimianos in Gallia, aliosque in Germania inficere satagens, ab omnibus fuit constanti defensione depulsus. Sic apud m Reginum Bojoariæ civitatem primo in conventu Episcoporum damnatus, post coram n Adriano Pont. Max. simulato animo resipiscens : demum apud Francofurtum, ubi præsentem Carolo Francorum Rege Concilium o fuerat indictum, cui Roma Theophylactus et Stephanus Episcopi, ex Hispania Beatus et Ætherius pro Catholicis missi, interfuere Legati, error cum auctoribus a congregatione Concilii damnatus est. Quod et p Adrianus Pontifex fecit.

i

k

F

m

damnata sæ-
pius hæresi,

n

o

p

7 Hoc siquidem intellecto, Helipandus Toletanus a propositione resilire decernens, Episcoporum congregationem apud Toletum q indixit, qua pœnitens confessionis libellum, ubi Filium Dei unigenitum, Patrique consubstantialem, non adoptivum, sed naturalem, humili cordis contritione professus, obtulit. A Patribus lacrymarum professione susceptus, r reconciliationis beneficium accepit. Hic Beatum et Ætherium, deposita antiquæ disceptationis malevo-

ab Helipando
resipiscente

q

r

benigne susci-
pitur :

lentia

D
EX MSS. APUD
TAMAIUM SALA-
ZARIUM.

A lentia, benigne suscipiens, illos fidei defensores, et Catholicæ veritatis patronos, non absque lacrymis et singultibus compellabat.

instruit Ado-
sindam Regi-
nam:

scribit in Apo-
calypsin: mo-
ritur:

miraculis cla-
ret.

8 Concilio denique soluto, et rebus fidei in Hispania bene compositis, sedatoque Felicianæ pravitatis jurgio, sanctus vir Beatus Adosindæ Regis Silonis uxori, quæ propter Mauregati tyrannidem sacram erat t vestem induta, continuus pro animæ suæ remedio extitit pædagogus, donec apud Vallemcavam secederet, orationibus, jejuniis, et sacræ Scripturæ studio insistens, super Apocalypsis mysteria librum miro ordine scriptitavit. Demum miraculis celebris, Domino, cui servierat, spiritum placida dormitione commendavit xi Kal. Martii, anno Domini icccxcviii. Ejus corpus ibidem sepultum jacuit per tres annos, donec ad honoratiorem locum translatum, reservato brachio, pro ægrotorum ad ejus sarcophagum advenientium juvamine, theca marmorea inclusum, debito honoris munere custoditur: prout illud et Sanctorum suorum ossa custodire promisit Deus, qui vivit et regnat per infinita seculorum secula, Amen.

a Mauregatus filius Aldephonsi Catholici ex ancilla, ejecto Aldephonso Casto illius nepote ex filio, et Rege Froila, regnum invasit Era 821, sive an. Chr. 783. Ejus regno attribuit sex annos Pelagius Episcopus Ovetensis in Additione ad Chronicon Sebastiani Salmanticensis Episcopi. — b Anno 782, ut cum Luitprandi Chronico tradit Didacus Castelloni in Primatu Toletano par. 3 cap. 3 § 4. — c In Catalonia ad Sicorim fluvium versus Pyrenæos montes. — d Mariana lib. 7 de Reb. Hisp. cap. 8 hæc ita describit. Nestorii placita Concilii pridem Ephesini diligentia sopita, quasi veteris incendii scintillæ in Hispania iis auctoribus suscitatae sunt, Christum affirmantibus, qua parte certe homo est, Dei filium adoptione esse, contra fas, contra auspicia, contra omnes divinas et humanas litteras et religiones. — e Eum cele-

brat 25 Febr. Tamaius Salazar, ubi in syllabo Prætermisorum de eo agimus. aliis Etherius et Heterius dicitur.— f Uxama, vulgo Osma, in ea Castellæ veteris trans Durium flumen parte. quæ ex Legionensi regione in Aragoniam proficiscentibus iter præbet.— g Braccarensi, vulgo Braga, in Portugalliæ regno, olim in Gallæcia. — h Id ex biblioheca Toletana descriptum edidit primum Ingolsladii Petrus Stevartius, dein in Bibliohecam Patrum relatum: quod accuratius ex MSS. aliis edium a Tamaio Salazario 25 Febr. in Vita Etherii. — i Quæ hoc numero dicuntur, eisdem passim servatis verbis leguntur apud Marianam. — k Vaccæi, populi circa Durium fluvium in parte regni Legionensis et Castellæ veteris. Eorum metropolis Pintia fuit, quæ nunc e judicio virorum eruditorum Vallisoleum dicitur. At Vascones inter Iberum fluvium et Pyrenæos montes, Vaccæos appellatos fuisse medio ævo, diximus vi Februarii in Vita S. Amundi per Baudemundum cap. 5 lit. e. quos forsitan ab hoc auctore etiam intelligi adjuncta innuunt.— l Septimania, olim Gallia Narbonensis, dein Gothia, Languedocia, et Occitania dicta. De voce Septimaniæ consule Castellum lib. 1 Occitanie a pag. 33. — m Ratispona ad Danubium intelligitur. Eginhardus in Annal. ad an. 792 eadem de Felice tradit: Ductus, inquit, ad palatium Regis, qui tunc apud Reginum Bajoariæ civitatem residebat, ubi congregato Episcoporum concilio auditus est, et errasse convictus.— n Ad Adrianum Papam ductum fuisse a S. Angilberto. Abbat Centulensi, diximus ad hujus Vitam 18 Februarii § 3, ubi hæc luculentius examinantur. — o Anno regni Caroli 26, Christi 794, ubi Canone Hanc hæresin funditus a sancta Ecclesia eradicandam esse statuunt. — p Extat Pontificis epistola, una cum Concilio Francofurtensi edita. — q Anno 795, 13 Aprilis, id contigisse ait Luitprandus in Chronico, at Julianus in Chronico num. 411 refert ad Æram 834, an. Chr. 796. cujus initio collectum Synodum ait. Verum neutro anno dies ille 13 Aprilis, quo S. Hermenegildus Rex et Martyr colitur, incidit in Dominicam, quod Luitprandus asserit, sed an. 795, cyclo Solis 10 lit. Domin. D in feriam secundam, proximam post Dominicam Paschæ, cyclo Lunæ 17. Ast anno bissextili 796, cyclo Solis 11, lit. Domin. C B convenit in feriam quartam post Dominicam in Albis cyclo Lunæ 18. Unde discimus illis Chronicis non omnem adhibendam fidem, quæ a posteris si non facta, multum corrupta sunt. — r Tamaius Salazar edidit ad hanc diem epistolam Archarici Episcopi Braccarensis, qua cum ob hanc reconciliationem laudat. — s Adosinda filia Aldephonsi Regis Catholici, Siloni nupta, cum eo regnavit ab anno 774 ad 783, quo Mauregatum eodem patre Aldephonso, sed ex ancilla, natum, regnum invasisse diximus. — t An in monasterio S. Joannis de Pravia in Asturiis? Ibi et ipsa et Silo maritus Rex, qui eam ecclesiam extruxit, sepulii sunt.

E

DE B. BONIFACIO

EPISC. LAUSAN. CAMERÆ JUXTA BRUXELLAM IN BELGIO,

Commentarius prævius.

J. B.

§ I. B. Bonifacii ætas, episcopatus, post hunc depositum gesta.

AN. CHR. MCCLXV
XIX FEUR.

Lausana urbs est, ad oram Borealem Lemani lacus, ad quam Aventico, Helvetiorum primaria olim urbe, translatus Episcopalis est thronus, cum Lea (incertum quo fato) ex amplo illo ac celebri statu concidisset, quam Ammianus Marcellinus lib. 15 cap. 27 describit, jam tum suo tempore, Valentiniano Imperatore, desertam quidem civitatem, sed non ignobilem quondam, ut ædificia semirutata tunc quoque demonstrabant. Verum ipsa quoque ante annos centum Lausana, cum in Bernatium hæreticorum venisset potestatem, Antistitis orbata est Sede, Friburgi, Catholico oppido ac populo, locata. Magnam tamen Lausana a quinque retro seculis gloriam ac splendorem, ob Bonifacii Præsulis sui sanctitatem, retinet.

C
B. Bonifacius
Ep. Lausanen-
sis,

2 Is Bruxellæ in Brabantia, circiter annum Christi cxcclxxxviii honesto ortus genere, sub annum cxccev Parisios profectus, triginta ipsos annos sacris disciplinis condiscendis tradendisque, ac duos deinceps Colonæ, impendit. Postea Lausanensis Episcopus creatus, cum annis decem, temporibus difficillimis, eam rexisset Ecclesiam, tandem, Romano Pontifice Innocentio iv annuente, deposuit, ac vitæ reliquum in Camera B. Mariæ exegit, ibidemque die xix Februarii anno (ut videtur) cxcclxv decessit. Non prius: ut qui anno cxcclxv concilio Lugdunensi interfuerit; deinde aliquamdiu in Ecclesia sua commoratus, postea anno integro ut ejus solveretur onere laboravit: ut non videatur venisse Cameram nisi anno cxcclxvii, aut initio sequentis. Cum igitur isthic vixerit annis xviii, necesse est anno cxcclxvi, aut certe cxcclxv obiisse. Est autem Camera, non pagus Comitatus Burgundiæ, ut in Topographia Martyrologii Romani et in novo Catalogo SS. scribit Philip-

mortuus an.
1265 Cameræ,
cænobio Virg.
ord. Cisterc. in
Brabantia,

pus Ferrarius; sed sanctimonialium Ordinis Cisterciensis cænobium juxta Bruxellam, primariam Brabantiae urbem, a Gisla religiosa Virgine constructum circa annum Christi cxcce, in loco qui tunc Pennebeke dicebatur, (Chronicon Villariense Bunebeke appellat) quem ei locum Henricus Brabantiae Dux donarat: a quo, filioque ejus Henrico, atque aliis viris nobilibus varia sunt eidem cænobio collata; de quibus Aubertus Miræus lib. 1 Donationum Belgicarum, et in Notitia Ecclesiarum Belgii, ac Chrysostomus Henriquez in Menologio Cisterciensi ad diem xii Februarii, ubi Virginem illam Gildam vocat, at xxii Augusti, de Godefrido ejusdem monasterii olim Confessario agens, Gillam, uti et liber de gestis illustrium virorum Villariensis cænobii cap. 4 in Vita Godefridi Sacristæ.

fondato circa
an. 1200.

3 An hic Ordinis Cisterciensis habitum institutumque suscepit Bonifacius, non est unde affirmare certo et indubitanter possimus. Pronuntiat id Henriquez in Fasciculo Sanctorum Ordinis Cisterciensis lib. 1 dist. 32 cap. 4 et 16, eumque secutus Henricus Murerus Carthusianus in Helvetia sacra. Probat autem id Henriquez recentium aliquot ejusdem Ordinis scriptorum, ac fere Hispanorum, testimoniis. In his Barnabas Montalbus 1 parte Historiæ Cisterc. lib. 2 cap. 32. Arnoldum Wionem allegat, scriptorem minime accuratum, qui id quidem tradit lib. 2 Ligni vitæ cap. 58. Sed manifeste hallucinatur, dum Molani Indiculum SS. Belgii citat, in quo libello nulla hujus Bonifacii mentio fit: neque vero alibi Molanus, in addit. ad Martyrol. Usuardi, inque Natalib. SS. Belgii, ubi Bonifacii meminit, asserit monachum factum. Alter ab Henricio productus testis est, Angelus Manrique, qui Laureæ Evangelicæ lib. 3 discursu 7. idem asserit, citatque eundem Wionem, tum, qui id omnino non habent, Molanum, atque auctorem

F
ibi monachum
factum

aliqui scribunt
haud sat certis
testimoniis:

AUCTORE J. B.

A autorem Speculi exemplorum dist. 5 § 112 et 113. Citant dein idem Manrique et Henriquez epistolam Gaufridi Villariensis ad quamdam sanctimoniam Idam, in qua id affirmetur. Verum neque quis ille Gaufridus fuerit, neque ubi illius scripta extent, uspiam legimus: et alibi B. Richardo Adewertensi eam epistolam tribuit Henriquez.

non est tamen incredibile:

4 Majus aliquanto pondus habet, quod ex ipsius Bonifacii Vita profert: Ecce pauca diximus, quæ gessit in seculo: nunc videamus quæ Dominus operatus est per eum in religione. Verum non id, ut tradit, in ea Vita habetur, quæ extat in Rubæ vallis bibliotheca, sed in antiquiori, quam exhibent codices Camerenses. Autbertus Miræus in Originib. monasticis lib. 5 cap. 15 absolute B. Bonifacium recenset in Catalogo Sanctorum ac Beatorum Ord. Cisterciensis. Et nos quoque in eam opinionem magis propendimus, præsertim si veteribus picturis aliisque monumentis cœnobii Camerensis fulciatur. Licet enim sanctissimus Ordo nequiquam adseitorum aliunde decorum indigeat; morum tamen sanctitate consecutus Bonifacius est, ut illius disciplinæ alumnus possit existimari. Stat tamen illud fixum nobis, nil temere pronuntiare. Certe autem constat, tunc non solas sanctimoniales Cameræ habitasse, sed et monachos, tum Sacerdotes, qui sacra iis procurarent, tum laicos, qui earum agros colerent. Quod ex Diplomate Henrici Ducis apud Miræum in Notitia Ecclesiarum Belgii cap. 203 redditur manifestum; nam tres mansos incultæ terræ et nemoris Fratribus et Sororibus cœnobii B. Mariæ de Camera fatetur se promississe. Et Henricus ejus filius testatur, quod Fratres de Camera, manentes in curia de Holthem, et commorantes in allodio de Filfordis, usum huc usque habuerint in fodiendis turbis ad opus domus suæ; quem iis confirmat an. 1232. Est turba hic, aut forte turbum, Teutonicæ Torf vel turf, aut turve, cespes e palustribus locis effossus, quo in quibusdam Belgii locis ignis struitur. Existimamus tamen hos omnes Fratres de Camera, priusquam eo mitterentur, in Villariensi cœnobio tirocinium vitæ monasticæ posuisse. Nam, ut xxix Januarii ad Vitam Caroli Abbatis Villariensis octavi, num. 5 retulimus, Chronicon Villariense commemorat, huic commissam fuisse Paternitatem in Camera B. Mariæ juxta Bruxellam.

B
nam et monachi Cameræ fuere:

B Si quis ergo arbitrari voluerit Bonifacium vere monachum esse factum, libenter subscribemus, modo ne id statuatur, quod Andreas Saussaius in Martyrolog. Gallicano scribit, eum Cisterciense a pueritia institutum in Cameræ S. Mariæ asceterio complexum esse: quod nobis probabile videri, reliquis vitæ ejus decursus non sinit. Murerus ait, abdicato Episcopatu, monachum in Camerensi cœnobio factum: id est, ut interpretamur, habitum ordinis Cisterciensis induisse, quod pridem ut sibi liceret optabat, inquit.

at non puer ibi monachus fuit.

C non sinit. Murerus ait, abdicato Episcopatu, monachum in Camerensi cœnobio factum: id est, ut interpretamur, habitum ordinis Cisterciensis induisse, quod pridem ut sibi liceret optabat, inquit.

§ II. Vita B. Bonifacii a quo scripta?

Ejus Vita a monacho ord. Cister. scripta,

Vita B. Bonifacii, inquit Chrysostomus Henriquez dist. 32 citata, cap. 1 et in Notis ad Menologium Cisterc. a diversis scripta reperitur, per quemdam scilicet Religiosum Rubæ vallis prope Bruxellas, et per monachum alium Cameræ B. Mariæ. Utamque dabimus: hanc ex MS. codice Camerensi, quam edidit antea idem Henriquez, sed stylo proprio, non vetusti auctoris: illam ex secunda parte Hagiologii, quod in Rubæ valle, a Joanne Gilemanno collectum, asservatur; sed collatam cum MS. cœnobii Corsendoncani Canonico regular. in quo perperam, Laudunensis Episcopus appellatur. Prior scripta videtur ab aliquo monacho Ordinis Cisterciensis, forte cœtaneo et Cameræ commorante, aut certe ex schedis Virginum Camerensium: estque simplicior, et seriem vitæ apertius explicat. Ea postea ab aliquo Canonico regulari Rubæ vallis, ipso

post a Canonico regul. interpolata:

forte Gilemanno, aut Antonio Gentio, interpolata, re-tenta sæpe pristina phrasi, nonnullis additis, quibusdam etiam omissis. Priorem illam citat Joannes Gerbrandus a Leidis in Chronico Belgico lib. 23 cap. 8 ita scribens: Sed mirandum valde quod sequitur. Nam eodem tempore, cum hæc ita agerentur, Bonifacius Episcopus Lausanensis, tunc apud Cameram S. Mariæ in monasterio, et in oratione consistens, vidit in spiritu militem armatum.... eaque recitat, quæ habentur cap. 4. num. 14 iisdem omnino verbis; ac dein subdit: Hæc in Vita dicti Bonifacii Episcopi reperiuntur, qui jacet sepultus in Camera, sive crypta monasterii Cisterciensium Ordinis prope Bruxellas. Hæc Gerbrandus, qui ante annos 150 scripsit. At non in crypta sepultus fuit B. Bonifacius, ut mox patebit.

prior citata in Chron. Belgico:

7 Chrysostomus Henriquez in Phœnice reviviscente (ita inscripsit opus de scriptoribus Anglis et Hispanis Ord. Cisterciens. quod triennio post Fasciculum SS. vulgavit Bruxellis ann. cmoxcxxvi) B. Richardum Sacristam ait scripsisse de B. Bonifacio Lausanensi Episcopo, monacho Cisterciensi, ejus corpus quiescit in Camera B. Mariæ: aliæque ejusdem Richardi scripta recenset, ad Idam sanctimoniam epistolam unam: Martyrium et miracula B. Gerardi Abbatis Clarævallensis: Vitam et miracula S. Silvani Clarævallensis item monachi: Miracula, quæ in Ordine Cisterciensi acciderunt: de Harmonia librum unum: Initium Eboracensis, sive Ervacensis cœnobii in superiore Germania, et multa alia; quæ tamen fatetur se reperire non potuisse. Citat Molanum, Pitseum, Angelum Manrique. De B. Richardo monacho Ord. Cisterc. in cœnobio Adweertensi, leucam unam distante ab urbe Groninga in Frisia, agit Molanus in Natal. SS. Belgii ad xxx Decemb et Miræus in Fastis Belgicis: at de scriptis ejus neuter. Pitseus in Appendice illust. Scriptorum Angliæ centur. 3 num. 93. ac Balæus scriptorum Britannicæ centur. 13 num. 70 ex Lelando referunt, scriptum ab eo de Harmonia librum unum. Angelus Manrique Laureæ Evang. lib. 3 discut. 7 scriptis clarum celebrat, sed neque ea recenset, et quod Richardo Anglico Ord. Præmonstratensis divinitus collatum fuisse scribit Molanus, ut manus, qua plurimos libros conscripserat, post xx annos integra perseveraret, reliqua carne in pulverem redacta, id huic Richardo perperam tribuit. Unde igitur didicit Henriquez libros ceteros a B. Richardo Adweertensi, cognomento Sacrista, esse scriptos? Certe epistolam ad Idam sanctimoniam jam ante Gaufrido Villariensi adscripserat. De Silvano egimus ad xvii Februarii, in syllabo Prætermisorum.

an aliqua a B. Richardo Sacrista scripta, non constet,

8 Præter hactenus citatos, meminit B. Bonifacii Thomas Cantipratanus ejus æqualis, lib. 2 de apibus cap. 30 § 6. Venerabilis Bonifacius, inquit, quondam Lausanensis Episcopus, tunc Rector in Theologia Parisiis, mihi tunc et multis aliis retulit, quemdam Clericum se in confessione audisse, qui malo assuefactus usu, illicitis se contrectationibus ad libidinem provocabat. Proh nefas auditu! Et vide, quid sequitur. Ubi hoc semel, ut erat solitus, attentavit, manu inter crura loco virilis membri colubrum apprehendit. Quo in facto horrore perculsus ad Confessionem mox venit, et in multis lacrymis poenitentiam egit. In libris editis habetur, nunc Rector; quod correximus. Non enim ab episcopatu ad academiam se retulit, sed privatam vitam, et forte monasticam, amplexus est. Idem Cantipratanus eodem libro cap. 51 § 4 scribit, se venerabilis et Deo digni Magistri Bonifacii, quondam Lausanensis Episcopi, veridica relatione cognovisse, quod quidam Nobilis suæ diocesis venatum circa montes Alpium pergens, a sociis divulsus, noctu horribile visum spectarit, intellexeritque militem quemdam Brabantigenam, libidine et cædibus grassari solitum, neglecta etiam in morbo confessione, cum jam instante

F
a B. Bonifacio narrata Cantipratano exempla,

mollitiei puni-tæ,

A instante hora mortis obmutuisset, misericordia Divina prævntum fuisse, et valida cordis contritione permotum, sic expirasse, traditumque duobus nequissimis dæmonibus usque ad diem iudicii cruciandum, ac tum denique veniam obtenturum. Miles autem, qui hæc viderat et audierat, a rapinis pauperum et mala vita conversus, correctius amodo vixit, et multos alios peccatores ad exempla pœnitentiæ sua narratione permovit. Hæc ex B. Bonifacii relatione *Cantipratanus*: quæ et in veteri *Speculo exemplorum* habentur dist. 5 § 113. Aliam *Cantipratanus* eodem libro cap. 57 § 32 historiam recitat, quam venerabilis Bonifacius, quondam Lausanensis Episcopus, ei narraverat, de cæco bubulco, qui cujus quis jussisset coloris vaccas cornibus apprehendebat, dæmonum ope: quod accepto Confirmationis sacramento cessavit.

pœnæ Purgatorii ad diem iudicii duraturæ.

energia Confirmationis:

alia de eo scripta:

9 Elegans et prolixum B. Bonifacii elogium contexit *Andreas Saussaius* in *Martyrologio Gallicano*. Agunt item de eo *Chrysostomus Henriquez* in *Mnologio Cisterciensi*; *Guilielmus Gazæus* in historia *Ecclesiastica Belgii*, ubi de SS. diœcesis *Mechliniensis*. *Heribertus Rosweyodus* noster ejus *Vitam Belgico* sermone edidit, codice *Rubeæ vallis* usus; deque eo agit in historia *Belgica* ad an. 1250. uti et alii auctores infra citandi. Germanice eandem *Vitam* ex *Chrysostomi* **B** *Henriquez Fasciculo* SS. Ord. *Cisterc.* edidit citatus jam antea *Murerus Lucernensis* in *Helvetia sacra*.

§ III. B. Bonifacii publica veneratio.

Sepultus fuit B. Bonifacius, uti fusius describit *Henriquez* dist. 32 cap. 8. in presbyterio ecclesiæ *Camerensis* sive *Choro*, in cujus dextro latere constructus ei tumulus est, altus quatuor pedes, tectus cæruleo marmore, in quo sculpta Episcopi effigies. Confluere isthuc complures, Divique opem, præsertim adversus febres, implorare, accensis luminibus, expansis brachiis, sublativæ in altum manibus, consuevisse, a majoribus natu acceptum.

ejus sepulchrum:

11 Nomen ejus abs non uno sacris *Fastis* inscriptum. Nam *Joannes Molanus* in suis ad *Usuardi Martyrologium* additionibus, anno 1568 vulgatis, ita scribit: Obiit Bonifacius, Lausanensis Episcopus in Burgundia. Hic *Bruxellæ* natus, et in Camera monasterio *Cisterciensis* ordinis juxta idem oppidum quievit anno cccccx, in vita et post mortem miraculis clarus. Eadem habet *Petrus Canisius* in *Martyrologio Germanico*. At *Molanus* in posteriori editione annum obitus ejus omisit; recte: qui enim in *Concilio Lugdunensi* i an. cccccxlv cum ceteris Episcopis sanxit in *Fredericum II* ferendam anathematis sententiam, ac postea aliquanto adhuc tempore *Ecclesiam* suam administravit, annoque integro, ut ea se abdicare possit, *Papam* oravit, ac demum annis xviii privatus vixit, non potest censeri anno cccccx decessisse, sed, ut supra statuimus, anno cccccxv. Longius etiam a recto calculo recedit auctor *MS. Florarii*, qui eum tamen in *Divorum* numero recenset his verbis: Apud monasterium *Ordinis Cisterciensis* in Belgio, depositio B. Bonifacii Lausanensis Episcopi, natione *Bruxellensis*. Obiit anno salutis cccccxxxiv. *Lausanam* porro *Molanus*, *Canisius*, alique in *Burgundia* locant, quia olim urbs fuit provinciæ *Maximæ Sequanorum*, quam *Burgundiones* deinde occuparunt; atque etiamnum *Bisoninum*, uti et *Bellicium* ac *Basilea*, agnoscit *Archiepiscopum*, cujus propria diœcesis *Comitatu Burgundiæ* continetur.

nomen in Martyrologiis:

12 Qui B. Bonifacio jam olim haberetur cultus, exponit *Molanus*: In hujus anniversario depositionis die, tumba ejus ornatur tapetibus, floribus, et luminaribus, quæ vocantur *STAL-LICHTEN*: Officium autem defunctorum non pro eo fit, quia inter *Beatos* numeratur, sed pro amicis. Calice ipsius sacro semel **Februarii T. III.**

anniversarii honores, Cameræ;

tantum utuntur annue, in sacro hujus diei. Distribuantur etiam, Dominica die *LETARE*, magni panes, propter multa beneficia, quæ monasterio præstitit; et vocantur *PANES S. BONIFACII*.

D AUCTORE J. B.

13 De ejusdem Divi veneratione hæc tradit *Miræus* in *Fastis Belgicis*: *Joannes Dorotheus*, Episcopus Lausanensis, in Statu Lausanensis episcopatus, anno cccccv ad *Paulum V* Papam transmissio, *Protasium*, *Maxium*, et *Bonifacium*, suos in episcopatu antecessores, vocat Sanctos; et dicit eos religiose per totam diœcesim coli. Ex his tamen Bonifacius, qui prope *Bruxellam* in Camera B. Mariæ quiescit, e terra anno ccccc elevatus, Officio Ecclesiastico non colitur a Belgis ut Sanctus: in magna tamen veneratione habetur, ut Beatus.

cultus publicus in Helvetia:

NOT. 8.

14 Eum alii quoque recentiores suis *Martyrologiis* inscribere. *Arnoldus Wion*: In monasterio *Cameræ* Ordinis *Cisterciensis* in Gallia, depositio S. Bonifacii Lausanensis in Burgundia Episcopi, natione *Bruxellensis*, cujus vita virtutibus plena refulsit. Eadem habet *Hugo Menardus* nisi quod pro in Gallia, reponat in Belgio; omittatque, in Burgundia. *Benedictus Dorganus* in *Calendario Benedictino*: S. Bonifacii Episc. cujus vita virtutibus plena refulsit. *Balduinus Wilotius* noster in *Martyrol. Belgico*: In monasterio *Camerensi*, juxta *Bruxellam*, obiit, ac quiescit B. Bonifacius, qui natus *Bruxellæ*, Episcopus fuit *Lausanæ* ad lacum *Genevensem*. *Philippus Ferrarius*, corrigendus tamen ut ante monuimus: *Cameræ* in Burgundia, S. Bonifacii, Episc. *Lausannensis*. Eundem Beatum appellat *Claudius Robertus* in *Gallia Christiana*, *Arnoldus Raissius* in *Hierogazophylacio* Belgico, alique: Sanctum *Montalbus*, *Manrique*, *Rosweyodus*, *Murerus*, ante citati.

memoria in novis Martyrologiis.

§ IV. B. Bonifacii Reliquiæ elevatæ.

Stetit hoc sanctissimi Antistitis sepulchrum annis amplius trecentis: quo tempore et fundis locupletatum cœnobium est, et splendidis ædificiis ornatum: At tandem cccccxxxix (male ominato ac potius scelerato anno, quique æternam apud exterarum gentes, et ad omnes retro posteros infamiam Belgio conscivit; primum edicto *Ordinum*, quod in conventu *Antuerpiensi*, Principe *Arausionensi* auctore, decretum fuerat, Regi *Catholico* potestate omni in has provincias abrogata; ac mox majori etiam vesania, *Antuerpiæ*, *Bruxellæ*, alibi, dejectis laceratisque *Divorum* imaginibus, *Sacerdotibus* pulsis, omni usu *priscæ religionis* interdicto) eo igitur anno, tam infausto, *Camerense* quoque monasterium ac templum, die x Septembris, conflagravit, igne (ut auctor est *Joannes Baptista Gramaius*) per ipsos milites regios injecto; eo quod *Virginibus* jam ante egressis, hosti refugium et præsidium perpetuum esset. *Sanctimoniales* erant minimum centum: quæ cum *Bruxellam* se recepissent, magnis rerum omnium angustiis et paupertate conflictatæ sunt aliquot per annos, ea tamen pietatis constantia, ut nulla a proposito resilierit: quod secundum Deum, Sancti fortassis Bonifacii tutelæ, ac *Barbaræ Tassiæ* Abbatissæ sollicitudini, ferri acceptum debet.

Anno 1381 exustum Camerense cœnobium et templum,

16 Reversus postliminio ad pristinas sedes, discussa ex eo tractu hæreseos caligine, sacer ille est cœtus. Tum restaurari domicilium omne ac templum cœpit. B. Bonifacii monumentum, fracto, qui id tegebat, lapide, imbribus erat fæde labefactatum. Satiùs visum *Joannæ Penninæ* Abbatissæ, ac ceteris *Virginibus*, quam id innovare, ipsum sancti Præsulis corpus exhumatum, honorificentiori loco reponere. Probatum consilium, quibus illa aperuerat, *Roberto Camberonensi*, ac *Gasparo Altimontensi* Abbatibus, huic *Benedictini* instituti, illi *Cisterciensis*, qui et Ordinis sui per universum *Belgium* *Vicarius* tunc erat.

B. Bonifacii sepulchrum fractum,

A 17 Primum igitur tridui inedia ac preces suis sanctimonialibus Joanna indicit : dein **xxii** die Junii, an. **cldioe**, aperiri tumbam imperat, sacrum corpus ea clausum rata. Ubi ea inanis reperta, subtus refodi humum placuit. Hic alterius extabat muri fundamentum, domus fortasse cujuspian, quæ illic olim steterit, ita angustoa templi pariete spatio, vix ut isthic sepultum esse quemquam probabile ulli fieret. Postridie ad lævam interioris illius muri, quam alte demitti sepulchra solent, egesta humo, corpus repertum est, ossibus etiam tum coherentibus, et solidis, nisi quod costæ quædam confractæ, et manuum pedumque articuli aliquot desiderati. Educta sigillatim ossa, non enim potuerunt, ut jacuerant, connexa. Postero die, Nativitati S. Joannis Baptistæ dicato, Abbas uterque sacris rite operatus, Ægidiusque Isogartus sanctimonialium Confessarius et Florentius Curtius, ac Jacobus Surhonius, monachi, et cænobii Camerensis Capellani, sacra illa ossa pie abluerunt; sanctimonialibus interea Litanias concinentibus. Ut lota fuere, loculo condita sunt, et ab iisdem monachis per Claustrum, ut vocant interiores cænobii porticus, circumlata, cætu universo præeunte, ac hymnos concinente, tandemque in S. Barbaræ sacello super aram collocata.

B 18 Memorantur nonnulla tunc edita Divini favoris argumenta, præter insolitam pietatem ac solatium omnium qui aderant. Ludovicam Jovenelliam molestum asthma biennio cruciarat, ut multis frustra tentatis remediis, canere jam cum ceteris Divinas laudes neutiquam valeret. Illa in novam spem erecta, terram, quæ proximè sacrosanctus exuvias jacuerat, pectori admovebat. Intra triduum detersus est dolor, canendique facultas restituta.

19 Pasquinæ Cottemiæ itidem sanctimoniali insecutis ardor perquirendi, num quæ ossium tenues particulæ eos qui corpus effoderant, fugissent. Ea deinde confessa est, hoc in opere depulsam penitus, qua duos ipsos annos laborarat, ischiadem, seque quoties ossiculum aliquod veniret in manus, prius suavi quodam odore perfusam; quem et nocte quadam vigilanti sibi aspirari senserit. Aliæ testatæ, similem se odorem percepisse, cum e terra sacra ossa eruerentur. Ægidius Isogartus manus sibi, quibus ossa eadem abluerat, tota die jucundissimo odore fragrasse. Sanctimonialia quædam aliis se levatas incommodis, B. Bonifacii implorato tunc patrocinio, retulere.

20 Rei gestæ fama plures Bruxella aliisque ex locis, ad venerandas reliquias, excivit : multis febricitantibus præbita in potum est aqua, cui intincta ossa erant, inspersumque aliquid pulveris, in quo sita illa prius fuerant : moxque reddita sanitas est. Fuit per eos dies non nemo, qui cum sædam titillationem carnis invitatus patere, B. Bonifacii, quem pudicitia extitisse strenuum cultorem ac vindicem audierat, auxilium imploravit, moxque importunos illos motus resedisse expertus est.

*§ V. B. Bonifacii cultus inhibitus, restitutus.

Non potuit, quod in oculis amplissimæ civitatis fiebat, non ad aures pervenire Archiepiscopi Mechliniensis, cujus in diocesi sita Camera ac Bruxella est. Is refodi corpus illius exponique, vel privatæ venerationi, nisi obtenta a se facultate, non debuisse, ex sacrorum Canonum præscripto, interpretatus, tantisper semoveri, omnemque inhiberi cultum illius jubet. Interea Petrum Vinckium Decanum Bruxellensem cum publico tabellione isthuc allegat, jussum legitime explorare, an et illud esse Bonifacii corpus, et cultum ei antiquitus habitum, constaret.

22 Venit is Cameram Idibus Septembris an. **cldioe**, et Joannæ Abbatissæ, atque aliquot grandium natu sanctimonialium, aliorumque honestorum hominum testimonio ista comperit : sex omnino isthic loca esse, in

quibus sepulturæ iis dentur, qui decesserint; villicis ac famulis exterius cœmeterium assignatum, interius Conversis, chorum sanctimonialium illustribus hominibus, quorum in Necrologio nomina inscribuntur; Confessariis, Capellanis, ipsisque sanctimonialibus Claustrum, Capitulum Abbatissæ : in presbyterio autem, sive Choro Sacerdotum, neminem nisi Bonifacium unquam sepultum : alioquin aut monumentum extaret aliquod, aut scripto saltem mandata memoria, uti de ipso in citato Necrologio istud legitur : Dominus Bonifacius de Bruxella, quondam Episcopus Lausanensis, sepultus in Camera in choro Dominorum. Quod alio loco tumba steterit, alio corpus jacuerit, id propterea factum videri, quia hoc propius a Chori pariete condi vel non decuerit, vel alter ille sub terra murus non siverit, illam vero, ne impedimento esset, ad Chori latus, etsi paullulum remotam a corpore, erigi visum sit.

23 Quæ præterea de elevatione, modoque ejus, et beneficiis divinitus perceptis, jam narravimus ea Vinckio Decano relata : singulorum testimonia recenset Henriquez. Antiquitus ei habitam venerationem ea docuere, quæ ex Doctore Molano, antehac allata, quæque narrantur in epitaphio, quod se in veteri lignea tabula parieti juxta tumbam appensa, membranæ inscriptum, vidisse ante hæreticorum tumultus, Abbatissa aliæque testatæ. Tumbam vero ipsam anniversario beati Antistitis die, **xix** Februarii, floribus, tapetibus, luminaribus ornari; ad eam confluere permultos, etiam e remotis locis, ibique concipere preces, luminaria accendere, alia donaria offerre, consuevisse; ac nonnullos ejus ope, precibus rite factis a febribus sanatos, partim vidisse se, partim a senioribus natu audivisse, eadem asseruerunt.

24 Quæ omnia legitime descripta, ad Matthiam Horvium Archiepiscopum ab Vinckio relata, ipse discuti gravium Theologorum judicio curavit, Guilielmi Estii, Bartholomæi Lintrensis, Joannis Clarii atque aliorum. Horum ex sententia statuit, quas reliquias constaret ab immemorabili tempore, adhuc tumulo abditas, cultas a populo fuisse, easdem e terra sublatis coli itidem, ut antea, posse, eamque ad rem capsæ includi, supra aram aut juxta eam locari, populo conspiciendas osculandasque exhiberi : non tamen eum honorem haberi debere, qui Sanctis in Canonem relatis proprius est. Archiepiscopi decretum ita habet :

25 Mathias Dei et Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus Mechliniensis. Lecta diligenter informatione, facta jussu nostro, diversis diebus anni superioris, per venerabilem Dominum Petrum Vinck, et Magistrum Philippum van Asbroeck Secretarium Capituli S. Gudilæ, multis testibus fide dignis auditis ad hanc rem, qui declararant se comperisse, quod ossa ab hinc fere duobus annis inventa et effossa, sub fracta tumba in templo monasterii Cameræ juxta Bruxellam, sunt corpus felicitis memoriæ Bonifacii Episcopi Lausanensis, olim ibidem magna reverentia, et devota invocatione, et luminaribus et aliis honorati et ornati. Qua de caussa nos his litteris assentimur, ut prædictum corpus in posterum elevatum maneat; et tamquam venerabilis et beati viri honoretur, ornatur, et devote visitetur ab omnibus Christi fidelibus, et devotis personis. Non tamen honorem admittimus ei fieri, qui canonizato proprius est. Assentimur etiam ut de his litteræ convenientes fiant. In testimonium veritatis, hanc nostram declarationem subsignavimus, et sigillo nostro munivimus, vicesimo quinto die Februarii, anno Domini millesimo sexcentesimo tertio.

26 Propter has, ut remur, litteras, scripsit Georgius Colvenerius in Notis ad Cantipratani lib. 2 cap. 30 elevata esse B. Bonifacii ossa, consentiente Archiepiscopo Machliniensi : cum elevatio eo inscio facta sit : antiqua tamen veneratio consentiente eo retenta. Memi-

D

solitum varie honorari,

E

et miraculis clarere;

coli eum, sed non ut Sanctum canonizatum, sinit Archiepiscopus, lato decreto :

F

AUCTORE J. B. reliquias refossæ,

ablutæ, et honoratæ :

per eas asthma curatum,

dein ischias;

odor suavis ab iis diffusus :

qua lotæ erant aqua pulsæ febres :

repressa tentatio.

Res tota examinatur :

probato, id ejus fuisse sepulchrum,

A nit quoque hujus elevationis Gramaius in Antiquitat. Bruxellensibus et Miræus in Fastis Belgicis. Henriquez in Menologio Cisterciens. hujus Elevationis memoriam consignat ad xxiv Junii. Inclusum dein eleganti lignæ arcæ sacrum corpus, habitu indutum pontificali, ut in Hierogazophylacio Belgico testatur Arnoldus Raissius.

corpus ornatum:

domus in sacellum versa:

27 Quod olim idem sanctissimus Antistes incoluit domicilium, intra extimos quidem monasterii muros, remotum tamen aliquanto spatio ab habitaculis Sanctimonialium, id flammis, quibus absumptum cœnobium est, evasit: atque isthic pulcherrimum concinnatum est sacellum, in quo ista circum exarata superius est epigrapha: Longa traditione a majoribus velut per manus accepimus, B. Bonifacium Episcopum Lausanensem post resignationem episcopatus hoc in loco habitasse. In ejus rei memoriam extructum est hoc sacellum ad honorem Divæ Virginis omniumque Sanctorum anno c100cix.

28 In tabula quadam, inquit Henriquez dist. 32. cap. 16. quæ in eodem sacello appensa, conspicitur, sequens continetur oratio:

pia ad eum oratio.

Supplex te rogo et obtestor, o Beate Bonifaci, digneris, ante conspectum Domini, mei miserrimi peccatoris recordari, ut tuis meritis et precationibus, ab omnibus tum corporis tum animæ malis defendar et conserver, et in omni virtute et opere bono quam maxime proficiam: in hora vero mortis et exitus mei adversus inimicorum insidias velis mihi fideliter subvenire, et animam meam, ab omni tribulatione liberatam, ad cœlestis Paradisi gaudia perducere digneris. Amen.

Vers. Ora pro nobis Beate Bonifaci.

Resp. Ut digni efficiamur promissionibus Christi.

Oramus te supplices, Domine Deus, Pater omnipotens, suscipe servorum tuorum orationem, ut B. Bonifacii memoriam recolentes, ejus meritis et intercessionibus, a cunctis adversitatibus liberemur in corpore, et a pravis cogitationibus mundemur in mente. Amen.

VITA AUCTORE ANONYMO, ex MSS. monasterii Camerensis. CAPUT I.

Vita B. Bonifacii ante Episcopatum.

Quamvis beata vita Sanctorum apud omnipotentem Deum æternaliter maneat, et eorum nomina liber vitæ sine oblivione contineat; nihil tamen veræ religioni obsistere credimus, si eorum merita sæpius mente revolvamus, actusque illorum verbis et scriptis commemoremus. Quapropter quædam de vita, de moribus, de doctrina, de consolationibus divinis, de miraculis, de inspirationibus omni discretionem collectis, Bonifacii Episcopi bonæ memoriæ per litterarum apices suæ vitæ exemplar affectanti duximus commemoranda: ut quamvis absens esset corporali præsentia, tamen præsens suarum virtutum sit semper memoria. Quoniam igitur ejus vita ab ipsis cunabulis erat gratiosa, ab ipsius primævæ ætatis origine narrationis sumat exordium.

Cur hanc vitam Auctor scribat?

a B. Bonifacius, magnus futurus prædicatur,

2 Venerabilis igitur Christi servus* Bonifacius Episcopus, cujus memoria in benedictione est, in civitate a Cameracensis Episcopatus, quæ Bruxella dicitur, patre et matre religiosi, originem duxit. Semel accidit, quod mater sua properaret ad matutinos, cui obviavit senex cano capite, vultum habens Angelicum, qui talia dixit: Concepisti partum gloriosum, qui acceptus erit Deo et Sanctis ejus ac hominibus: hic erit in doctrina magnus et honoratus. Qui statim evanuit ab oculis ejus. Post hæc tempus pariendi advenit et peperit filium, quem vocavit Bonifacium.

3 Hic puer crescebat ætate et gratia apud Deum et homines. Quando mater, vel avia, vel nutritrix sua osculabatur eum, statim vestimento suo tergebat, vel aqua abluebat os suum. Hic cum quinque esset annorum ætatis, a matre sua ductus est ad studium discendi: qui arrepto itinere intelligentiæ litterarum, cum adhuc esset minimus statura, et ætate tener, diversa futuræ probitatis protendebat argumenta. Deus enim dedit illi sensum capacem, intellectum facilem, memoriam tenacem, gratiam in conversatione, efficaciam in opere: humilis magistrorum erat auditor, et quod a magistris aure hauriebat, in pectoris armariolo memoriter recondebat. Tam innocens cum adolescentulis, quibuscum puerilia capiebat rudimenta, quam ab illecebris, quibus juvenilis ætas plurimum lascivire solet, immunis erat: et sicut mundus et immaculatus exivit de utero matris suæ, sic mundus et immaculatus remansit usque in diem mortis suæ a carnalibus vitiis: qui præcedebat omnes socios suos in doctrina et scientia: festis diebus erat orans in ecclesia, vel studens, et erat quasi custos sociorum ejus.

AUCTORE J. B.

pudicus in pueritia,

diligens in studiis,

innocens,

otium fugiens,

4 Factus annorum septemdecim, pergebat Parisius: ibi proficiebat de doctrina in doctrinam, de scientia in scientiam; donec effectus est magnus et honoratus et vocatus ad Cathedram, ipso nesciente: in Cathedra b Divinitatis sedit septem annos, docens et disputans cum magno honore, et dignitate, et reverentia. Triginta annos erat Parisiis, et in septem liberalibus eruditus. Vir itaque venerabilis Bonifacius omni conamine nitebatur Christo vivere: erat etiam in humilitate profusus, in vigiliis sedulus, in oratione devotus, in doctrina præcipuus, in locutione cautus, in conversatione sanctissimus, in duris passionibus fortis: gerebat etiam simplicitatem columbæ: in corrigendis erat austerus, contra hæreticos et incredulos sævissimus, in fide Catholica fortissimus.

studet Parisiis.

b docet Theologiam,

virtute conspicuus:

5 Vir ergo Dei decore virtutum non minime adornatus, Dei officio et divinæ gratiæ, sacros ordines suscipiens, ad sacerdotii gradum pervenit. Qui magno officio se obligatum intelligens, devote fideliterque Sacerdotis jura cœpit exercere. Numquam Misam celebravit sine lacrymis: corpus suum castigavit orationibus, vigiliisque: cilicio utebatur semper: vinculo ferreo stringebat ventrem suum: posthæc videns quod vinculum illud portare non potuit, deposuit. Sed accepit cingulum de crinibus equorum factum cum multis nodis, c et multo tempore portavit illud.

fit Sacerdos:

cum lacrymis celebrat; pœnitentiæ deditus.

c

6 Semel erat in magno desiderio videndi S. Mariam: quæ apparuit jacenti in lecto suo. Qui statim desiliens de lecto suo, cecidit ad pedes ejus, dicens: Domina mea Sancta Maria d sanctifica me. Quæ respondit: Et sanctificavi, et iterum sanctificabo te post annum, e vel post triduum, vel post sabbatum: et hæc dicens, visio discessit. Post hæc dissensio facta est inter Magistros et scholares, ita ut non venirent ad lectionem, sicut solebant. Quapropter inde discessit, et venit ad civitatem f Coloniensem, et ibi receptus est etiam cum magno honore, et ad Cathedram scholasticam vocatus est, ipso nesciente; g et ibi sedit duos annos.

F

d videt D. Virginem:

docet Colonia.

f

g

a Ita olim: nunc subest Archiepiscopo Mechliniensi, Belgii Primati. — b Teutonismus est: quo Godtheyt Deitatem significat, et Theologiam. Ita dicitur Leeraer in der Godtheydt. Doctor Theologia. Hinc patet auctorem vel Teutonice locutum, uti nunc quoque Cameræ ac Bruxellæ, vel ex schedis Virginum Camerensium Teutonice conscriptis compilasse hanc historiam. — c Angel Henriquez: eoque totum corpus circumligavit. — d Non ignorabat vir doctissimus, sanctitatem et gratiam a Deo solo dari; sed hoc solum rogabat, ut Deipara sibi ea auxilia gratiæ impetraret, quibus perfectam consequi sanctitatem posset. — e Quid hæc sibi velint, haud capio. — f Nondum Colonia publica omnium artium academia erat; quæ demum anno 1388 21 Junii isthic Urbani vi auctoritate erecta: antea tamen in multis Canonicorum collegiis et cœnobiis monachorum, scholæ fuerunt, uti lib. 5 Academiæ.

NOT. 2

Academia Colonia.

scribit

A scribit Jacobus Middendorpius. — g Addit Henriquez, et reninente.

AUCTORE ANONY-
MO, EX MSS.

CAPUT II.

Vita B. Bonifacii in Episcopatu.

Episcopus
creatur :
a
suorum saluti
studet :

malos et vanos
sermone aver-
satur ; num-
quam otiosus :

Post hæc vocatus ad Cathedram Episcopalem, ipso nesciente : quod officium devote et cum humilitate suscipiens, a talentum a Domino sibi commissum multiplicans, semen verbi Dei longe lateque dispersit, et sic multorum corda rivulo suæ doctrinæ irrigata, mundano timori obnoxia, ipse, imo Dominus per ipsum, Creatori mancipavit : ex oratione manifesta, et consilio privato, et omni modo quo potuit, homines ad bona opera incitavit. De oppidis, de villis circumjacentibus, cunctis, qui ad ipsum, causa consilii confluerant, semper paratus fuit : omnibus autem in specula virtutum constitutus cælibis vitæ formam bonis se exhibens. Quod docuit verbis, adimplevit operibus. Maxime solebat hominum malos mores in publico sermone redarguere. Longas fabulationes hominum invite audiebat : secularia verba vel sinistra de moribus hominum, vel silentio vel duro vultu a se removebat : omne tempus consummabat aut orando, aut legendo, aut scribendo, aut consulendo aut confessiones audiendo, aut prædicaturus sibi providendo, aut alios instruendo : rarissime modicam horam diei præterit, quin aliquo teneretur prædictorum. Quando servum habuit, qui secularia, vel turpia, vel inhonesta verba loquebatur, illum repulit a se.

8 Post hæc facta est quædam b guerra inter Dominum Papam et Imperatorem c Fredericum. Unde Dominus Papa vocavit ad concilium quosdam Episcopos, inter quos erat Episcopus Bonifacius : et secundum consilium Bonifacii et aliorum Episcoporum, data est in eum sententia excommunicationis : tunc Dominus Papa excommunicavit Fredericum. Cumque Fredericus d cognovisset se esse excommunicatum, congregavit ducentos milites, ut obsiderent civitatem, in qua erat Episcopus Bonifacius, et interficerent eum. Tunc egressus est Episcopus civitatem, nesciens quod ibi essent insidiæ, cum duobus tantum militibus : et egresso Episcopo de civitate, surrexerunt de insidiis, et occurrerunt ei adversarii, et manus injecerunt in eum, et ligaverunt ei manus post tergum, et projecerunt super equum, et abierunt. Tunc miles zelo Dei accensus, impetum fecit in adversarios tam graviter, quod nullus eorum audebat aliquid contradicere : et ipse miles convertit equum, in quo sedit Episcopus, et duxit in civitatem, et omnes adversarii ejus remanserunt extra civitatem quasi muti et flagellati a Deo, et ita liberavit Dominus servum suum.

9 Semel fecit sermonem Sacerdotibus qui habebant uxores : at illi irati, congregati pariter, armati in quadam ecclesia, ubi cantabat Missam, venerunt, ut interficerent eum ibi ante altare. Et erat ibi quidam Frater de Ordine Fratrum Minorum, qui intelligens nequitiam eorum coepit clamare, et omnis civitas occurrit liberans eum. Cumque vidisset, quod insidias et terrores et blasphemias et mala malorum hominum portare non poterat, perrexit Romam, postulans a Domino Papa, ut absolveret eum ab officio suo : qui renuit. Et Episcopus inquit : Non veniam illuc amplius, nec videbo civitatem illam. Cumque per annum integrum Papam super hac re molestaret, tandem victus ejus precibus, cessionem ejus suscepit, servato sibi honore pontificali. Cum consilio autem proborum virorum, alios duos Episcopatus offerens ei, rogabat ut ipsos accipere non recusaret : quos omnimodo detestans recipere non acquievit, dicens se jam debilem, et ad hoc opus minus idoneum.

episcopatum
dimittit, Papa
annuente ;

alios episcopa-
tus recusat :

10 Tunc accessit ad orationem, orans et petens, D ut Deus dignaretur ei dare locum aptum, in quo posset in pace et quiete, et absolute ab omni mundano strepitu, reliquum tempus suum consummare. Tunc accepta licentia a Domino e Papa et Cardinalibus, arripuit viam. Qui reversus est ad patriam e redit Bruxellam : suam, et venit in civitatem Bruxellam, in qua natus fuit, revisens ibi cognatos suos. Deinde venit ad monasterium, quod dicitur Camera S. Mariæ, revisens etiam ibi conventum, et cognatas suas. Tunc accessit ad eum quædam monialis religiosa dicens ei : Hoc mandat vobis beata Virgo Maria, ut maneatis hic nobiscum ; quia voluntas ejus est, et Filii ejus, ut reliquum tempus vitæ vestræ hic consummetis. His auditis acquievit verbis ejus et Abbatissa et totus conventus susceperunt eum læto animo, et cum magna devotione et honore et reverentia, et mansit ibi reliquum tempus suum in magna pace et quiete.

a Licet renitens, inquit Henric. — b Guerra bellum significat ; a Germanico vverte, quod dissidium, similitudinem, inimicitiam sonat : unde et Belgicum vverren, turbare, intricare, contendere. Lege Vossium lib. 2 de vitiis sermonis cap. 8. — c Fredericus II plurimis a Sede Apostolica cumulat beneficiis, adversus eam ingratus exitit : multiplices deinde perfidias, perjuriisque turpi cum Saracenis pactione, regni Hierosolymitani, Imperiique Constantinopolitani produtione, Episcoporum persecutione, Ecclesiæ odio, aliisque sceleribus, quæ ex fide dignis testibus describit tom. 13 Annal. Ecclesiast. doctissimus Odoricus Rainaldus. ob ea scelera, ab Honorio III, et Gregorio IX, ac demum ab Innocentio IV in concilio Lugdunensi I, anno 1245 excommunicatus est. — d Quotum furore inflammatus fuerit, quid egerit, scripseritve, ex Matthæo Parisio aliisque commemorat idem Rainaldus ad an. 1245 num. 88 et seqq. — e Fuit hic Innocentius IV, qui sedit a 24 Junii 1243 ad 7 Decemb. 1254. Anno porro 1247 obtinuisse Bonifacium dimittendi episcopatus facultatem, ex eo patet, quod mox dicitur Camera orasse, cum Willelmus Cæsar Aquisgranum cepit Octobri mense an. 1248.

Guerra.

Fredericus II
impus Imp.

E

CAPUT III.

Vita B. Bonifacii post Episcopatum. Miracula.

Ecce pauca diximus, quæ gessit in seculo ; nunc videamus quid Deus operatus est per eum in religione. Quidam Cardinalis ægrotabat Parisius, et Magister Willelmus de Militon ministrabat ei, et ipse infirmus jacebat expectans finem suum. Tunc dixit Magister Willelmus sociis suis : Vado parum quiescere, quia valde fatigatus sum. Egresso illo, et aliis ingressis, statim advenit Magister Bonifacius Episcopus cum magnaluce, adducens secum Virginem pulcherrimam, ornatam monilibus ; et ipse Episcopus erat ornatus pontificalibus valde gloriosis. Et Episcopus dixit ad infirmum : Domine, quid facitis, vel quomodo vos habetis ? Qui respondit : Valde debilis sum. Et ille digito suo fecit signum in fronte sua, et manu sua tergebat faciem suam, et pectus, et data benedictione statim convaluit. Tunc interrogavit infirmus : Domine, quæ est ista puella, quam adduxistis vobiscum ? Qui respondit : Hæc est S. Agnes. Et visio statim evanuit, et ipse surrexit sanus, et pergebat sanus viam suam.

Cardinali
ægrotanti ap-
paret, cum S.
Agnele,

eumque signo
Crucis sanat :

F

12 Post hæc venit in quodam loco, ubi erat juvenis obsessus a dæmonio, et ad orationem ejus et benedictionem liberatus est. Item quædam puella obsessa a dæmonio occurrebat ei, et ad benedictionem ejus liberata est statim totaliter. Item quidam juvenis infirmus rogavit benedici ab eo ; et data benedictione sanatus est. Item quidam puer caducus rogavit ut confirmaret eum ; qui statim arreptus caduco morbo cecidit ad pedes ejus ; et data benedictione, statim surrexit sanus. Item quædam puella arrepta subito gravi infirmitate, ita ut videbatur ei quod facies ejus deberet rumpi, et oculi ejus deberent cadere de capite suo. Tunc clamavit ad matrem suam, dicens : Mater, mater, ego morior. Tunc accepit mater sua capillos Episcopi Bonifacii, et ligavit ei super faciem suam, et fecit eam parum dormire, et statim surrexit sana. Item quædam monialis graviter

benedictione
sanat duas
energumenas,
ægrum,
epilepticum ;

ægram capil-
lis a matre
applicatis,

febricitantem, benedictione : A graviter infirmabatur febribus et ad benedictionem ejus sanata est. Item quædam alia monialis similiter valde infirmabatur a febre: et ipsa etiam ad benedictionem ejus convaleuit.

non valenti peccata confiteri, 13 Item quidam servus infirmabatur in monasterio Cameræ S. Mariæ usque ad mortem: qui ligatus erat a diabolo, quod non potuit peccata sua dicere. Sed et Sacerdotes venerunt ad eum, et coegerunt eum, ut diceret peccata, nec valuit, et multum fatigati Sacerdotes nihil profecerunt. Tandem adductus est Episcopus Magister Bonifacius, qui dixit ei: Dic peccata tua. qui respondit: Non possum. Et Episcopus dixit: In infernum ibis, nisi dixeris peccata tua. At ille: Libentissime dicerem, si possem. Tunc Episcopus dixit ad Sacerdotem: Vade, affer corpus Domini, et attulit. Tunc dixit Episcopus: Credis, quod hoc est vere corpus Christi, et quod ipse est salus et liberatio tua? qui respondit: Credo, Domine. Tunc dixit Episcopus: Da illi corpus Domini. et sic fecit; et statim liberatus est, et fecit confessionem de omnibus peccatis suis, et statim migravit ex hoc seculo. Et sic multi liberati sunt de variis tribulationibus, et tentationibus, per ejus sanctas orationes.

a Hanc apparitionem ex MS. Rubæ vallis retulimus ad 21 Januarii, ubi de Miraculis S. Agnetis, post ejus Vitam.

CAPUT IV.

B. Bonifacii visiones, raptus, mors.

a Item tempore quo Rex *a* Willelmus Allamanniæ obsidebat civitatem *b* Aquensem, erat Episcopus Magister Bonifacius apud *c* Cameram S. Mariæ in oratione, et vidit in spiritu militem armatum, albis armis indutum, sedentem super equum album, habentem lanceam in manu sua; et alii milites sequebantur eum eisdem armis induti. Tunc cogitavit Episcopus in corde suo, dicens: Deus, quis est iste? et quo iturus est? Tunc venit Angelus Domini, et respondit cogitationibus suis: Iste est *d* S. Georgius, quem misit Dominus in adjutorium Regis Willelmi, quia hodie obtinebit victoriam, et ipse introducet Regem Willelmum in civitatem, et ita factum est.

e 15 Quando *e* Rex Franciæ erat ultra mare contra Saracenos et Paganos, ad defendendam sanctam Hierusalem et sepulchrum Domini, erat Episcopus in oratione, et venit ei vox de cælo dicens: Scias pro certo Regem Franciæ hodie tradi in manus gentium, et multos e populo suo occidendos, et reliquos ducei captivos, et ita factum est.

f 16 Item quando *f* Comes Flandriæ iniit duellum contra Hollandos, similiter erat in oratione, *g* et venit ei vox de cælo dicens: Scitote, quia Comes Flandriæ ducetur captivus, et maxima strages fiet in populo suo, et ita factum est.

g 17 Maximam compassionem habuit, et multum condoluit de perditione Aristotelis, et sæpe oravit, si posset fieri, ut Deus dignaretur misereri animæ suæ. Tunc venit vox de cælo, dicens ei: Cessa, cessa jam, et noli orare pro anima ejus; quia non fundavit Ecclesiam meam, sicut Petrus et Paulus, nec legem meam docuit.

visitatur a D. Virg. cum multis virginibus et S. Joan. Baptista : 18 In octavis S. Joannis Baptistæ erat in magno desiderio, et libenter accepisset aliquam consolationem a Beata Virgine: tunc apparuit ei beata Virgo Maria Regina cæli, habens coronam in capite suo, et pallium auro textum, et vestimenta variis coloribus adornata, adducens secum conventum Virginum, et ipsæ Virgines erant ornatae monilibus et cælestibus ornamentis; et venerunt quasi ad visitandum eum, et sederunt in una parte lectuli sui; et S. Joannes Baptista venit etiam valde gloriosus, et erat indutus vestibus candidissimis, et ipse S. Joannes

sedebat in alia parte lectuli sui: et sedebant ibi per totam noctem, et postea recesserunt.

Semel erat in magna tribulatione et timore de peccatis, timens ne Deus indulgisset ei peccata sua: tunc apparuerunt ei duæ Virgines quasi missæ sibi a Deo; quarum una habens chartulam parcameni in manu sua, quæ dixit ei: Lege quod hic intus habetur. Et ille accepit chartulam dicens: non possum legere, quia nulla littera intus habetur. Et illa dixit: Sic deleta sunt omnia peccata tua, in conspectu Dei; et statim discesserunt.

20 Semel cantavit Missam, et quædam religiosa, cui bene credendum est, vidit duos Angelos: unus eorum stetit ad dexteram ejus, et alius ad sinistram ejus, et levaverunt manus ejus, *h* et similiter deposuerunt, et ministrabant ei, et valde amicebiliter inclinaverunt capita sua ad eum.

21 Semel valde debilis erat in nocte Natalis Domini, et non potuit venire ad matutinos, sed remansit super lectum suum. Tunc valde contristabatur, et conquestus est beatæ Virgini Mariæ, quod ibi solus esset. Cui statim apparuit beata Virgo Maria, portans in brachiis suis Filium suum involutum panniculis, et posuit eum super lectum suum: et ipse infans extraxit manum de panniculis suis, et levavit pannum de facie sua, quasi ostendens ei pulchritudinem faciei suæ. Tunc Episcopus valde delectabatur, et jucundabatur in pulchritudine ejus, et admirans dixit: Si nihil aliud esset in paradiso, nisi illa facies benedicta, dignum esset pati omne quod triste est, ut posset videri facies illa gloriosa.

22 Semel erat in oratione, et raptus est in spiritu, et ductus est in Paradisum, et vidit Cherubin quomodo accenduntur et ardent: et postea ductus est in singulis choris Angelorum, et Prophetarum; et vidit dignitates eorum: postea venit ad chorum Apostolorum, qui erant primi fundatores Ecclesiæ Dei; et eorum dignitates vidit et gloriam. Deinde venit ad choros Martyrum, qui erant fortes in bello, et sanguine suo ornaverunt Ecclesiam Dei; eorum etiam dignitates vidit et gloriam. Postea venit ad chorum Confessorum, qui sustentabant Ecclesiam Dei verbo et exemplo; eorum etiam gloriam vidit. Postea venit ad chorum Virginum, quæ sequuntur Agnum quocumque ierit; et eorum gloriam vidit et dignitates, et valde delectabatur in gloriam eorum. Postremum ductus est ad beatam Virginem Mariam, et vidit quo honore et reverentia et dignitate honoratur a Filio suo et ab omnibus Sanctis. Ad ultimum venit ante Majestatem Dei, ibi vidit Filium in Patre, et Patrem in Filio, Spiritum sanctum ab utroque procedentem; et quomodo Deus est in Sanctis suis, et omnes Sancti in Deo. De illa gloria, et unione, et dignitate, et reverentia melius est tacere, quam aliquid dicere; quia quidquid potest inde dici, nihil est ad id quod est.

23 Quandocumque veniebat inter Religiosos et Religiosas, sicut cera liquescit ad ignem, ita liquebat ex devotione et divina gratia. Post hæc decidit in magnam ægritudinem, ita quod amisit vires manuum suarum, et vix potuit levare manum suam ad os suum, et tamen ex magno desiderio non potuit durare quin celebraret Missam. Unde sæpe ostensum est, quod Angeli Dei adjuvarent eum, sicut supra dictum est.

24 Semel tenuit textum Evangelii secundum Joannem in manu sua, et amplexatus est librum, dicens: Hæc didici, in his vixi, et in his credo, et spero, et desidero mori; et ita factum est. Igitur Bonifacius Pontifex, postquam Sedem pontificalem Lausanensis Ecclesiæ annis decem rexisset, venit ad monasterium quod dicitur Camera S. Mariæ, ibique vixit annis octodecim, et ex hac luce subtrac-

D AUCTORE ANONYMO, EX MSS. intelligit peccata sibi esse dimissa:

celebrat Angelis ministrantibus: h

æger accipit a B. Virg. Filium.

E

hujus pulcherrimam faciem spectat:

in spiritu intuetur singulos ordines SS. et gloriam,

ac SS. Trinitatem:

F

delectatur Religiosorum consortio.

æger celebrat, Angelis sæpe visis eum juvare:

tenens Evangelium, profectur fidem:

pie moritur.

tus

A tus, ad æterni regni sedem est feliciter translatus, plenus dierum et sanctitate.

AUCTORE ANONY-
MO, EX MSS.

Wilhelmus Co-
mes Hollandiæ
Imp.

Aquisgranum
capit.

B. Aleydis de
Scarenbeca
pro eo orat.

S. Ludovicus
R. captus.

B
Flandrorum
in Selandia
clades,

B. Bonifacio
cælitus præ-
dicta.

a Cum Henricus Thuringiæ Landgravius, Frederico abdicatione, a Germanis Imperator, probante Innocentio Papa, electus an. 1246 17 Maii, die Ascensionis; anno insequenti, 16 Februarii obiisset; subrogatus est Wilhelmus II Hollandiæ Comes, adniventibus potissimum Petro Capocio Cardinale Pontificis legato, et Henrico VI Brabantæ Duce ipsius Wilhelmi iuvenculo, feria quinta (ut habet Stadensis) post festum S. Michaelis, quod eo anno incidere in Dominicam, ergo die 3 Octobris. At Joannes a Leidis Chron. Belg. lib. 23 cap. 8 scribit ipso festo S. Michaelis electum. — b Wilhelmus anno 1248 Aquisgranum, quod valido Frederici et filii ejus Conradi præsidio tenebatur, mense Maio obsedit, multisque malis, præsertim inedia, donitum cepit 31 Octobris, ac postridie ibidem Rex coronatus est. Ita Mathæus Parisius, Rainaldus eo anno num. 14. Joannes a Leidis lib. 23 cap. 8 et 9. Alii anno 1249 id factum volunt, Bzovius 1250. — c Ibidem vivebat sancta Virgo Aleydis a Scarenbeca, quæ cum lepore laboraret, se junctura propterea a reliquarum Virginum habitatione, eo tempore dextrum oculum amisit, atque cum nulla patientis causa (ut dicitur in ejus Vita, quam dabimus 11 Junii) quare hujusmodi pateretur, in ea posset reperiri, hujus amissionis titulum novo Regi, qui tunc Aquensem obsedit civitatem, assumpsit ad subsidium: ut dictum Regem verus Pater luminum veræ cognitionis oculo, dignaretur illustrare etc. — d De S. Georgii miraculis et imaginibus, agemus ad ejus Vitam 23 April. — e S. Ludovicus Franciæ Rex an. 1248 expeditionem adversus Saracenos suscepit, captoque Pelusio, et multis relictis victoriis, tandem anno 1250, exercitu, morbis, inedia, ac laboribus mirum in modum imminuto, victus prælio est captusque uti Rainaldus ad an. 1250 num. 4 refert, et nos ad 23 Augusti in sancti Regis Vita dicemus. — f Laborante Henrico Brabantæ Duce, ut Flandriæ Comitissam Margaritam, ac filios ejus, Wilhelmo Regi reconciliaret, iudicio in eam rem triduo colloquio Antuerpiæ, quo et ipse Wilhelmus venit; interea Margaritæ jussu Walachriam, insulam Zelandicam, numerosissimo exercitu invadunt Flandri. Verum a Florentio Wilhelmi Regis fratre, 4 Julii an. 1253 ad Westcapellam profligati sunt, plurimis cæsis, mersis, captis, atque inter hos Guidone et Joanne Margaritæ filiis. De hac Flandrorum clade agunt omnes nostrates historici, Joannes a Leidis lib. 23 cap. 23. Meierus lib. 9 Haræus in Henrico VI Duce, Barlandus de Principibus Hollandiæ cap. 18. Mathæus Vossius lib. 3 Annal. Joannes Buxelinus noster lib. 6 Annal. breviter hæc perstringit, Margaritæ funens. Joan. a Leidis contra mirifice Flandrorum cladem amplificat: ait enim 50 millia bellatorum cæsa, 50000 aquis absorpta, 50000 in captivitatem redacta. Albertus Stadensis scribit, Regem plurimos occidisse, et innumeros captivasse, et multam inde pecuniam acquisivisse. Mathæus Parisius ait, hominum bellatorum plusquam quadraginta millia credi interempta. — g 8 Idem refert Cantuarianus lib. 2 Ap. cap. 2 num. 4. Antequam in Walachria sub Rege Wilhelmo moderatore Romanorum, a Comite Florentio et Zelandensibus Flamingorum exercitus feriretur, oranti cuidam pro dicta gente, id est, pro Flamingis, in oratione responsum est: Sine superbos humiliari. Quod tertia post die factum inspeimus. Hæc porro B. Bonifacio fuisse revelata, indicat Joannes Gerbrandus a Leidis lib. 23 cap. 24 ita scribens: Porro antequam Flandrensis populus ad prædictum certamen ferretur, Bonifacio Episcopo Lausanensi pro dicta gente Flandrensi in oratione constituto, venit vox de cælo dicens: Elati deprimentur, et superbos oportet humiliari: et scitote quia filius Flandrensis ducetur captivus, et maxima in Flandris strages fiet. Et eodem contigit, quo dictum est, modo. — h Addit Henric. cap. 7 § 1. quas ipse præ nimia corporis fragilitate et debilitate extendere aut elevare non valebat. Verum unde id accepit?

ALIA VITA

auctore anonymo Canonico reg.

ex MSS. Corsendoncano et Rubæ vallis.

PROLOGUS AUCTORIS.

C Mirabilia Divinorum operum humano generi fide semper integra esse suscipienda, et devota glorificatione narranda, Scriptura sancta componente, et Angelo sancto hoc ipsum Tobia sancto præcipiente, didicimus. Plurima tamen, quæ per semetipsum Christi potentia efficit, aut per Sanctos suos mundo in exemplum positos operatur, propterea nostro tempore minus interdum nota et clara habentur, quia ea quæ in admirationem sui et etiam in imitationem sua magnitudine nos promovent, non tam rerum ignorantia, quam animi desidia, futuræ post nos ætati scribendo transmittere dissimulamus. Quia in re longe est nostra quam majorum nostrorum, tum manifestior, tum inexcusabilior culpa: ut notam criminis merito sustinere cogamur, si gesta Sanctorum, quæ ad nostram potuerunt pervenire notitiam, posterorum scientiæ deperire sinamus. Licet enim beata vita Sanctorum apud omnipotentem Deum æternaliter maneat, et eorum nomina liber vitæ sine oblivione contineat; non parum tamen nostro, et nostrorum successorum profectui succedere credimus, si eorum merita sæpius mente

Tob. 12, 7

Gesta SS. nar-
randa:

revolvamus, actusque verbis et scriptis commemo-

ideo Auctor
hanc Vitam
scribit.

a

2 Quapropter quædam de vita, et moribus venerabilis ac Deo digni Bonifacii, felicis memoriæ, quondam Lausanensis Episcopi, per litterarum apices suæ vitæ exemplar affectanti duxi commemoranda. ut quamvis absens sit corporali præsentia, tamen præsens suarum virtutum sit semper memoria. Neque me præsumptive corrigendi ejus operis, cui majorum studia cesserint, æstimet quis auctoritatem sumere, neque arroganter nomen condendæ scripturæ a lectoriam operam adhibere: sed quod in principio posui, perpendo, quod opera Dei secundum Scripturam gloriosum sit enarrare, et Sanctorum gesta ætati post nos futuræ declarare. Quippe ego in hoc opere suspiciendo, Sancti ipsius, de quo plano ac simplici stylo loqui ac scribere gestio, plurimum confidens meritis, cum auxilio Dei, cui totum quod possum debeo, non leviter moveor, neque rumusculos, vel præjudicia quorumlibet mihi fore magni pendenda existimo, habiturus, si res bene cesserit, apud benevolos veritatis ac fidei testimonium.

a Id est, magistrum. Nam vulgo legere philosophiam aut Theologiam dicuntur præsertim in cœnobiiis, qui eas artes docent, iidemque Lectores appellantur. — b Post Prologum sequebatur index capitum, quorum titulos singulis denuo præfatos, suis locis exponemus.

CAPUT I.

B. Bonifacii vita ante episcopatum.

Venerabilis igitur Christi athleta Bonifacius Episcopus, ex pago Brabantensi, et nobili civitate Bruxellensi, patre ac matre religiosus, originem duxit. Quem cum genitrix ejus gestaret in utero, pergens quadam die ad matutinas, obvium habuit senem venerandæ canicie, vultum præferentem Angelicum, qui taliter eam affatur: Concepisti partum gloriosum, qui acceptus erit Deo et Sanctis ejus ac hominibus, et in doctrina magnus atque honoratus. Quibus dictis statim ab oculis ejus sublatus est. Post hæc tempus advenit pariendi, peperitque filium, quem appellavit Bonifacium.

Bonifacius
Bruxellensis

(cujus virtus
et doctrina di-
vinitus matri
prædicta)

4 Crevit autem puer, ac proficiebat ætate et gratia apud Deum et homines. Floruit autem ac tantum prævaluit in eo pudicitiae virtus, et castimonie puritas; ut cum mater aut avia, aut nutrix eum deoscularetur, statim veste detergeret, aut aqua ablueret os suum in signum futuræ suæ munditiæ mentalis. Hic cum esset quinquennis, a matre positus est ad studium litterarum: qui licet adhuc ævo tener, diversa tamen futuræ beatitudinis tunc prætendebat argumenta. Divina siquidem munificentia præstitit ei sensum capacem, intellectum facilem, memoriam tenacem, gratiam in conversatione, et efficaciam in opere: humilis magistrorum erat auditor, et quæ a præceptoribus aure hauserat, in pectoris armariolo tenaciter recondebatur crebroque revolvebat. Tam innocens cum adolescentulis, cum quibus puerilia capiebat rudimenta, inventus est, quam ab illecebris, quibus juvenilis ætas plerumque lascivire solet, extitit immunis: et sicut mundus et immaculatus exivit de utero matris suæ, sic mundus et immaculatus a carnalibus vitiis remansit, usque ad diem mortis suæ.

in pueritia
eximie castus,

quinquennis
imbuitur litte-
ris,
F

insigni prædi-
tus indole:

5 b Cum autem attigisset annum decimum septimum, perrexit Parisios; ibique adeo proficiebat in scientia et doctrina, donec effectus est magnus et honoratus: denique sicut præcedebat omnes socios suos in studii fervore, ita præire meruit in honore. Tringinta annis perseveravit Parisiis, in septem liberalibus artibus nobiliter instructus: quo tempore quoque et alios sagaciter erudit. Verum omni conamine studebat Christo vivere, eratque in humilitate profusus

b
militatur Pari-
sios;

ubi sancte vi-
vit:

A profusus, in vigiliis sedulus, in oratione devotus, in doctrina præcipuus, in locutione cautus, in conversatione sanctissimus, et in tribulatione fortissimus, in corrigendis defectibus sollicitus, contra hæreticos et incredulos sævissimus, in fide Catholica constantissimus, semper abhorrens otium: festisque diebus erat aut studens, aut orans in ecclesia.

c
6 c Videns itaque Divina pietas servum suum proficere de virtute in virtutem, decrevit eum suo caractere abundantius insignire. Vir igitur Dei, decore virtutum non minime adornatus, sacros ordines suscipiens ad sacerdotii gradum provehi meruit: qui magno officio obligatum se sentiens, devote fideliterque sacerdotii jura exercuit. Inerat proinde sibi tanta gratia compunctionis, ut numquam Missam celebraret sine lacrymis: corpus quoque suum castigavit vigiliis, ac jejuniis, ac diversis abstinentiis, ne lasciviret, et sic eum a salubri suo proposito impediret. Ut autem taceam de cilicio, quo semper utebatur ad carnem, vinculo nihilominus ferreo stringebat valide suum ventrem: qui cum, nescio qua de caussa, vinculum hoc portare minime potuit, deponere curavit, et pro eo cingulum de pilis equorum cum multis nodis compactum commutavit et illud multo tempore portavit.

B docet Theologiam Parisiis, 7 Cum autem circa finem triginta annorum, quibus stetit Parisiis, legisset septem annis in cathedra Theologiæ, docens ac disputans cum magno honore et reverentia, contigit oriri dissensionem inter Magistros et scholares: unde factum est, ut contemnerent more solito venire ad lectionem. Quapropter inde discessit, et venit ad civitatem Coloniensem, quæ Agrippina dicitur, et ibi receptus est cum honore, et ad cathedram scholasticam vocatus, in qua sedit annis duobus.

a In MS. de ortu et pueritia ejus. Capitulum 1. — b MS. Quomodo bonæ indolis fuit in adolescentia. Cap. 2. — c MSS. Quomodo se habuit in statu sacerdotali Cap. 3.

CAPUT II.

B. Bonifacii vita in episcopatu.

■ Tandem aliquando placuit Domino dicere ei, Amice, ascende superius; vocatusque est post hæc ad Cathedram episcopalem. Quod officium devote et humiliter suscipiens, talentum a Deo sibi creditum multiplicare curavit, semen verbi Divini longe lateque spargendo, et fidelium corda doctrinæ suæ rivulis irrigando, et ea, quæ timori mundano obnoxia reperit, ipse Domini timore subjugavit, ex ratione manifesta, et consilio privato, et omni modo quo potuit, homines ad bona opera incitavit. De oppidis et villis, propinquis sive longinquis, cunctis, qui ad ipsum caussa consilii confluerant semper paratus: Omnibus in specula virtutum constitutus cœlibis vitæ formam seipsum exhibuit. Quod enim docuit verbis, prius implevit operibus: unde factum est, ut merito etymologiam nominis sui operibus præferens, dignus appareret Lausanensis Antistes. Longas fabulationes hominum invite audiebat, secularia, seu detractoria verba, aut silentio, aut vultu austero, quiescere faciebat. Quando servum habuit secularia verba aut turpia aut inhonesta verba loqui assuetum, hunc continuo repulit a se, non patiens tantum malum honestæ suæ familiæ irrepere. Omne tempus suum occupabat aut scribendo, aut orando, aut studendo, aut alios instruendo, aut confessiones audiendo: rarissime vel modicam horam diei præterii, quin aliquo teneretur prædictorum.

b incipit libidinem Sacerdotum. c 9 b Consuetudinem habuit prave hominum mores in publico sermone redarguere, ut ex hoc confunderentur et poeniterent. Denique semel fecit sermonem Sacerdotibus c focaristis, in conventu eorum, de his quæ concernebant correctionem ipsorum:

qui commoti pariter conglomerabantur, et irruentes ecclesiam, in qua vir Dei Missam cantabat, sunt conati interficere eum ante altare. Quod videns Frater quidam de Ordine Minorum, clamare cœpit, et statim occurrit populus civitatis, liberans eum de manibus ipsorum.

10 Cumque videret, quod insidias et terrores, atque blasphemias, et cetera mala pravorum hominum portare non posset, perrexit ad Dominum Papam, instantè postulans, ut eum supportaret ab hujusmodi onere: quod ille nimirum facere distulit, sciens eum necessarium esse populo, cui Pastor erat deputatus. Et Episcopus, Non veniam, inquit, illuc amplius, nec videbo civitatem illam. Cumque per annum integrum Papæ super hac re fuisset molestus, tandem victus ejus precibus cessationem ipsius suscepit, servato sibi honore Pontificali: cum consilio tamen proborum virorum alios duos Episcopatus obtulit eidem Apostolicus, rogando, ut eos accipere, non recusaret. Qui omnino renuens ipsos accipere, non acquievit, asserens se ætate defectum, et ad hoc opus minus idoneum. Tunc accessit ad orationem, petens ut Deus dignaretur ei providere locum aptum, in quo posset quiete, et absolute ab omni strepitu mundano, reliquum tempus suum deducere. Accepta proinde licentia a Domino Papa et Cardinalibus, venit ad civitatem suam nativam Bruxellam, revisere parentes suos et amicos.

11 Porro antequam ad cetera ejus acta virtuosa declaranda descendamus, non abs re est, imo materiæ consonum, commemorare injuriam et contumeliam alteram viro Dei in episcopio suo irrogatam. Facta est siquidem aliquando dissensio inter Dominum Papam et Imperatorem Fredericum hujus nominis secundum: unde contigit eundem Papam ad concilium vocare quosdam Episcopos, de quorum numero extitit Bonifacius Præsul. Habito igitur diligenti tractatu, et omnibus consideratis, juxta decretum ejusdem Bonifacii et aliorum Episcoporum, data est in Imperatorem sententia excommunicationis. Quam ille ægre ferens, misit ducentos milites, ut circumdarent civitatem, in qua erat Bonifacius Episcopus, et interficerent eum quaquaversum egredientem. Contigit autem ea tempestate divertere eum extra urbem cum duobus tantum militibus, quia ignorabat, quod ibi laterent insidiæ: qui cum egressus fuisset, hi qui erant in insidiis viso Episcopo surrexerunt, et manus jecerunt in eum, ac ligaverunt ei manus post tergum, et projecerunt eum super equum suum, et abierunt. Tunc miles unus de comitibus viri Dei, zelo accensus, impetum fecit in adversarios tam graviter, quod nullus eorum auderet contraire: ipse vero miles convertit equum, in quo sedit Episcopus, et duxit eum in civitatem, et omnes adversarii ejus remanserunt foris quasi muti, et flagellati a Deo; et ita liberavit Deus servum suum denuo ab hostium insidiis.

a MS. Quomodo se habuit in statu episcopali. Cap. 4. — b MSS. Qualiter adversa pertulit propter veritatem et justitiam. Cap. 5. — c Focaristæ olim a cœ concubinæ, ut patet ex L. si ancillam. 2. C. de donat. inter virum et uxorem. Focaristæ hic appellantur, qui concubinas alebant, uti etiam exponit prior Vita cap. 2 num. 9.

CAPUT III.

B. Bonifacii visiones, et apparitiones.

Cumque tandem liber ab officio Episcopali, natale solum curasset revisere, divertit aliquanto tempore elapso ad monasterium monialium Cisterciensis ordinis, de Camera B. Mariæ, quod situm est juxta civitatem Bruxellensem ad meridiem, visitans ibi conventum et consanguineas suas. Eo tempore accessit ad eum quædam religiosa monialis de conventu, et dixit ad eum: Hæc mandat vobis Mater Dei gloriosa Virgo Maria, ut maneatis hic nobiscum;

D AUCTORE ANONYMO. EX MSS. qui eum tentant occidere:

deprecatur orationem episcopalem,

ac Papa tandem annuente, eo se abdicat,

alios episcopatus recusat:

E redit Bruxellam:

interest concilio contra Fredericum II Imp.

ab hujus excommunicationi 200 emissariis captus,

F unius militis virtute liberatur,

Focarista

a

B. Mariæ monitu commoratur in cœnobio Camerensi:

AUCTORE ANO-
NYMO, EX MSS.

A cum; quia voluntas ejus est, et Filii ipsius, ut reliquum tempus vitæ vestræ hic transigere debeatis. Quibus auditis acquievit placito: sed et Abbatissa, cum toto conventu, suscepit eum lætanter et cum magna devotione ac reverentia: mansitque ibi omni tempore vitæ suæ, vacans Deo et sibi, in magna pace et quiete.

Angeli sacrum
celebrant assunt:

13 Semel cantavit Missam ea devotione, qua solitus erat: cum ecce quædam religiosa, cui bene credendum est, vidit duos Angelos, quorum unus stetit a dextris viri Dei, et alius a sinistris, et leverunt manus ejus pariformiter, ac similiter deposuerunt: et ita ministrabant ei, ac valde amicabiliter inclinabant capita sua ad eum.

apparet cum
B. Agnete Car-
dinali ægro,
eumque sanat:

14 Quidam Cardinalis ægrotabat Parisiis usque ad mortem, et magister Guilielmus de Militon ministrabat ei, qui ait sociis suis: Vado parum quiescere, quia valde fatigatus sum. Et egresso eo, confestim in visione apparuit venerabilis Bonifacius ipsi infirmo, pontificalibus insigniter adornatus, adducens secum quamdam Virginem pulcherrimam, monilibus decentissime redimitam. Ait autem Bonifacius ad infirmum: Domine, quid facitis, et quomodo habetis? Qui respondit: Valde debilis sum. At Episcopus signavit digito frontem ejus, et manu sua tersit faciem et pectus ipsius, atque ita data benedictione statim convaluit. Interea interrogante infirmo, quæ esset ista puella, respondit Episcopus: Hæc S. Agnes. Et statim visio disparuit.

b

15 b Tempore quo Guilielmus Rex Alemaniae obsidebat civitatem Aquensem, erat vir beatus Bonifacius apud Cameram S. Mariæ in oratione, et vidit in spiritu militem quemdam armis albis indutum, sedentem super equum album, et in manu sua lanceam gestantem; et alii milites sequebantur eum simili modo armati. Tunc dixit Episcopus in corde suo: Domine Deus, quis est iste, et quo iturus est? Cui respondit Angelus Domini, dicens: Iste, est S. Georgius, quem misit Deus in adjutorium Regis Guilielmi, quia hodie obtinebit victoriam. quod ita contigisse veraciter repertum est.

cœlitus præ-
noscit victo-
riam Regis
Guilielmi,

item cladem
Comitis Flan-
driæ:

16 Item eo tempore, quo Comes Flandriæ iniit bellum contra Hollandinos, erat similiter vir Dei in oratione, et venit ei vox de cœlo dicens: Scito quoniam Comes Flandriæ ducetur captivus, et maxima strages fiet in populo ejus: cujus dicti firmitatem postmodum ipsa quoque rei veritas comprobavit.

in visione pec-
cata sua deleta
esse intelligit:

C

17 Semel erat in magna tribulatione, et timore pro peccatis suis, recogitans si Dominus Deus indulgisset sibi omnia delicta: tunc apparuerunt ei duæ Virgines speciosæ, missæ a Deo, quarum una, habens chartulam Pergameni in manu sua, ita eum affatur, Lege, ait, quod hic scriptum continetur. Accipiens autem Episcopus chartulam, et nihil in ea scriptum reperiens, ait ad eam: Non possum legere, quia nihil intus habetur. Tunc illa intulit, Sic, inquit, sunt omnia peccata tua deleta in conspectu Dei, nec aliquid horum remanet in conscientia tua.

velatur orare
pro anima
Aristotelis:

18 Maximam compassionem habuit vir iste sanctus cum anima Aristotelis, et multum doluit de perditione illius, sæpiusque oravit, ut si fieri possit Deus ejus misereri dignaretur. Quadam itaque vice audivit vocem de cœlo dicentem sibi: Cessa pro anima illius orare, quia non ædificavit Ecclesiam meam, sicut Petrus et Paulus, nec legem meam docuit. Quod ille audiens, ac dolens, de cetero cessavit.

c

videt B. Virgi-
nem:

19 c Quadam vice erat vir Dei in magno desiderio videndi Dei genitricem gloriosam Virginem Mariam: quæ pio ejus voto satisfaciens apparuit eidem jacenti in lectulo suo. Quam ut vidit, statim desiliens cecidit ad pedes ipsius dicens: domina mea sanctifica me. At illa benigne annuens, respondit: Et sanctificavi, et iterum sanctificabo: quo dicto visio illa disparuit, nec pro tunc ampliore sui copiam præbuit.

20 Alia vice in octavis S. Joannis Baptistæ, erat D in magno desiderio accipiendi aliquam consolationem ab ipsa Beata Virgine: quæ statim apparuit ei coronata mirifice, et auro textis palliata, ac aliis vestibus multicoloribus decentissime adornata, adducens secum conventum Virginum, quæ et ipsæ fuerant ornatae vestibus ac monilibus pretiosis; quæ omnes venerant ad visitandum Episcopum, et erant sedentes in una parte lectuli ejus. Sed et S. Joannes Baptista advenit valde gloriosus, vestibus candidissimis insignitus, seditque in altera parte lectuli viri Dei. Quis autem æstimare poterit, nedum effari, quanta consolatione repletus sit in visitatione et allocutione talis ac tantæ societatis? Cumque apud eum sedissent tota nocte illa, facto mane recesserunt.

item alias cum
multis Virgini-
bus, et S. Joan-
Baptista:

21 Semel vir Dei erat valde debilis in nocte natalis Domini, adeo ut non posset interesse officio matutinali: unde de hoc valde contristabatur, et fecit querimoniam gloriosæ Dei Genitrici Mariæ. Cui confestim beata Virgo apparuit, gestans in ulnis dilectissimum filium suum involutum panniculis, et posuit eum super beati viri lectulum. Ipse autem infans manum extraxit ex fascia, et levavit panniculum a facie sua, ostendens Episcopo pulchritudinem vultus sui. At ille miro modo delectatus est videns, et eo amplius admirabatur; ita ut postmodum diceret suis familiaribus: Si nihil aliud esset in paradiso nisi ista gloriosa, utique dignum esset pati omne quod triste putatur, ut videri possit illa benedicta facies in gloria sua.

iterum alias
cum Filiolo,

cujus vultus
admiranda
pulchritudo

E

22 d Existens quadam die vir iste sanctus in oratione, raptus est in spiritu: et cum ductus esset in paradysum cœlestem, vidit ibi Seraphin quomodo accenduntur et ardent, Cherubin quomodo illuminantur et lucent: dehinc venit ad singulos choros Angelorum, et vidit ordines, et ministeria eorum: postea est ductus ad cœtus Patriarcharum et Prophetarum, ubi contemplatus est dignitates eorum: dehinc venit ad chorum Apostolorum, qui sanguine suo fundaverunt Ecclesiam Catholicam, quorum præminentiam vidit et gloriam: deinde venit ad Martyrum exercitum, qui Ecclesiam Dei suis passionibus ornaverunt, quorum etiam conspexit honorem et decorem: venit etiam postmodum ad conventum Confessorum, qui sustentaverunt Ecclesiam Christi verbo et exemplo, et eorum quoque intuitus est excellentiam: præterea veniens ad contubernium Virginum, vidit quomodo sequebantur Agnum, quocumque ierit; quarum gloriam et decorem intuitus, mirifice delectabatur. Post hæc ductus est ad beatam et gloriosam Virginem Virginum Reginam, et vidit quali honore et reverentia ac dignitate colitur a Filio suo dilecto, et ab omnibus Sanctis præfatis. Ad ultimum venit ante thronum majestatis Dei in excelsis, ubi vidit Filium in Patre et Patrem in Filio ineffabiliter existentem; Spiritum quoque sanctum ab utroque mirabiliter procedentem: postremo vidit quomodo Deus est in suis Sanctis habitans, et requiescens in illis, et quomodo e converso ipsi manent in eo. Qua visione intantum ædificatus extitit et accensus, ut toto corde ad cœlestia intentus, eorum consors esse laboraret, quorum tam excellentem gloriam, felici intuitu, specificè conspexerat.

d
in spiritu videt
SS. gloriam, et
ordines singu-
los:

F

a MS. De revelationibus factis aliis de ipso. Capit. 6. — b MS. De revelationibus sibi ostensis. Capit. 7. — c MS. Quomodo beata Virgo Maria eidem apparuit. Cap. 8. — d MS. Quomodo in extasi factus, perambularit omnes choros Angelorum et Sanctorum. Cap. 9.

CAPUT IV.

B. Bonifacii miracula.

Mirificis ac variis prodigiis et signis Dominus Sanctum

A Sanctum suum glorificare dignatus est, etiam in hac vita. Quædam namque puella, infirmitate subita præoccupata, gravabatur usque ad mortem, adeo ut videretur sibi quod facies sua rumpi deberet, et oculi de capite prosilire, clamavitque dolorose ad matrem suam, et dixit : Mater, en morior. Tunc accepit mater ejus de tonsione capillorum Bonifacii Episcopi, atque ligans super faciem filiæ suæ, fecit eam dormire paullulum : quæ tandem experrecta, surrexit incolumis et sana.

24 Venit aliquando vir Dei ad quemdam locum, ubi erat juvenis obsessus a dæmonio : qui facta oratione benedixit eum, et liberatus est. Quidam proinde alter juvenis, ægritudine laborans petiit beati viri benedictionem : quam mox ut assecutus est, sanitatem recepit. Puer insuper quidam caducus rogavit virum Dei, ut sacramentum Confirmationis ab eo suscipere mereretur : qui statim præoccupatus morbo caduco ad pedes ejus cecidit : sed data benedictione, surrexit sanissimus.

25 Monialis cujusdam cœnobii magnis et gravibus tenebatur febribus : ad quam accessit vir beatus, et stans super eam benedixit ei, et sanata est. Erat quoque altera quædam mulier, quæ similiter valde febricitabat, quæ etiam ad benedictionem viri Dei convaleuit. Occurrit aliquando viro sancto puella quædam dæmonio plena, qui nihil veritus opposuit ei signaculum sanctæ Crucis, et statim discessit ab ea dæmon ac totaliter liberata est. Sunt et alia plura mirabilia, quæ perpetratur Bonifacius Episcopus, sed hæc pauca enarrasse sufficiat, ad declarandum quanti meriti sit modo, cum ante frontem misericordiæ assistit, si tantum apud Deum valuit cum hic nobiscum vixit.

26 *b* Quidam servilis conditionis infirmabatur in monasterio de Camera S. Mariæ usque ad mortem, qui adeo erat ligatus diabolo, quod non potuit peccata sua confiteri, etiamsi voluisset. Cumque venirent ad eum Sacerdotes, et cogerent eum dicere peccata sua ; in ipso conatu suo multum fatigati, tandem nihil profecerunt. Postremo invitatur ad eum visitandum Bonifacius Episcopus, qui veniens dixit ad ægrum : Confitere peccata tua. At ille respondit : Non possum. Et Episcopus, In infernum, inquit, ibis, nisi dixeris peccata, quæ commisisti. Respondit infirmus, et ait : Libentissime, inquit, dicere, si possem. Tunc dicit Episcopus ad Sacerdotem : Vade, affer corpus Domini. Quod cum attulisset, dixit Episcopus ad infirmum : Credis hoc esse verum corpus Christi, et quod ipse sit salus et liberatio tua ? Qui respondit : Credo, Domine. Quod cum audisset Episcopus, ait ad Sacerdotem : Da illi corpus Dominicum. Quod cum factum fuisset, statim liberatus est a vinculo diabolico, et fecit confessionem de omnibus peccatis suis, et post non multum spatium temporis sub bona spe migravit ab hoc seculo feliciter. O prudentia medici, qui novit qua arte potuerit extrahi virus de visceribus ægroti ! quo retento nimirum obnoxius fuisset sempiternæ morti. Multi insuper alterius conditionis per ejus sanctas orationes de variis tentationibus et tribulationibus liberati sunt, agentes gratias Deo.

C *a* MS. de diversis medelis et miraculis quæ perpetravit Capit. 10. — *b* MS. Quomodo servum obstinatum ad pœnitentiam et confessionem reduxit. Cap. 11.

CAPUT V.

B. Bonifacii obitus, sepultura, epitaphium.

Cum autem post multos labores vellet Dominus remunerare servum suum, contigit eum incidere in ægritudinem validam, qua et mortuus est. Hæc autem ægritudo primo præripuit eidem officium et vires manuum suarum, adeo ut vix posset levare dexteram ad os

Februarii T. III.

suum. Attamen ex magno affectu non potuit abstinere, quin continuo Missam celebraret : unde sæpe ostensum est aliquibus, quod Angeli ministrabant ei, et adminiculabantur eum, sicut supra dictum est. Cum autem appropinquaret termino vitæ suæ, petiit textum Evangelii secundum Joannem : quem cum teneret in manu sua, amplexatus est librum, dicens : Hæc didici, in his vixi : denique hæc sunt in quæ credo, et spero, ac desidero mori, quod non multo post, ut optaverat, evenit ; nec fraudatus est ab spe sua, quin desiderium animæ suæ tribueret ei Deus, et hoc cito.

28 Igitur vir Dei Bonifacius, postquam Ecclesiam Lausanensem annis decem digne ac laudabiliter rexisset, et postmodum veniens ad monasterium de Camera B. Mariæ, ibidem serviens Deo die ac nocte, in sanctitate et justitia coram ipso, decem et octo annis supervixisset, tandem ab hac luce subtractus est, et ad æterni sedem regni, diebus atque operibus bonis plenus, feliciter translatus. Transiit autem ex hoc mundo ad Patrem et ad patriam, decimonono die Kalendarum Februariarum, circa annos Domini mille ducentos sexaginta ; sepultusque est in prædicto monasterio de Camera B. Mariæ, in loco eminenti, videlicet in parte chori : cujus epitaphium epilogans omnem vitam ipsius habetur ibidem in hunc modum.

29 Hic jacet sepultus vir serenissimæ vitæ, Dominus Bonifacius Lausanensis Episcopus, sacræ Theologiæ septemque liberalium artium Doctor, qui originem ex patre et matre religiosus duxit in civitate Bruxella. Cujus mater dum ipsum concepisset, cœlitus audivit se partum gloriosum portare, Deo et Sanctis ejus acceptum, atque hominibus, et magnum ac honoratum in vita et doctrina futurum. Hic ab ineunte ætate usque in finem continue castus, justus, sobrius, quietus, humilis, largus, morigeratus, et exemplaris perseverabat : gratiaque et ætate crescebat apud Deum et homines, qui sicut mundus et immaculatus matris uterum exivit, sic mundus et immaculatus, usque ad diem mortis permansit. Vir iste venerabilis nisus est toto conamine Christo vivere : nam in humilitate erat profusus, in vigiliis sedulus, in oratione devotus, in doctrina præcipuus, in locutione cautus, in conversatione sanctissimus, in duris passionibus athleta fortis, columbinam sectans simplicitatem : numquam sine lacrymis celebravit : corpus proprium penuria et abstinentia castigavit : meruit hic beatam Mariam Virginem aliquoties intuitu corporeo cernere, et ab ea confortari et sanctificari : hic doctrina sua melliflua multos ab errore convertit ad salutem, talentumque sibi creditum miro modo multiplicans, Domino fideliter reportavit : quod verbis docuit, operibus implevit : cœlibis vitæ formam omnibus exhibuit : tempora sua in Dei laudibus consummavit : sæpe usque ad martyrium quasi pervenit, sed nutu Dei semper ereptus fuit : et quia justus et strenuus, licet semper pius, in correctionibus erat, perversi hoc ferre non valentes, eum homicidiose prosequerantur : unum Episcopatum relinquens ductu Dei in hoc cœnobium pervenit, et per revelationem gloriosæ Virginis Mariæ percepit, quod voluntas Filii sui foret, ut reliquum vitæ suæ tempus hic consummaret : de cujus adventu Abbatisa pro tunc, totusque conventus summe gratulabantur. Ipso siquidem hic moram eligente, insignia miracula per eum Deus operatus est : nam languentes et qualicumque inconvalescentia laborantes, solo Crucis signo, aut manus impositione curavit ad statim : multa meruit crebra cœlesti revelatione præscire : tentatos pie succurrens relevavit, dæmone vexatos liberavit, et dæmones sibi subjugans ubique fugavit : dum celebraret sæpe visi sunt

21 Angeli

D AUCTORE ANONYMO, EX MSS. sæpe cœlestia, Angelis ministrantibus : fidei professionem facit :

pie moritur.

E Epitaphium ejus, compendium vitæ continens.

F

AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

A Angeli, ejus ex utraque parte brachia levantes, et quasi concelebrando eidem adminiculantes, dum intra religiosos conversaretur, sicut cera liquescit ad ignem, ita liquescebat devotione et gratia divina. Tandem vir Dei vitam istam relinquens, beatam ac felicem mortem invenit, et ex hac luce subtractus arcanis arcanorum cum beatis spiritibus perfruitur æternaliter. Et licet hic homo Dei, et Sacerdos Altissimi, non sit ab Ecclesia in terra canonizatus, non

minus tamen habetur in cœlo inter Dei Sanctos glorificatus; inter nos tamen digne canonizandus. Omnes igitur tumbam istius viri sacratissimi intuentes precemur eundem, quia dignus est, ut pro nobis coram Deo interpellare dignetur, quatenus ejus meritis, ipsius gratia digni reddamur, et secum in cœlo perenniter regnaturi gloriemur. Amen.

a MS. De ultima ægritudine et obitu ipsius. Cap. 12.

J. B.

DE B. CONRADO PLACENTINO EREMITA NETI IN SICILIA TERTII ORDINIS S. FRANCISCI, PATRONO AD HERNIÆ CURATIONEM,

Commentarius prævius.

§ I. B. Conradi anniversaria celebritas, Acta, miracula ad Reliquias.

AN. CIOCCCLI
XIX FEBR.

B. Conradi celebritas Neti ob miracula,

Urbis est Sicilia, Netum olim et Neetum, Νέητον et Νήτων dicta; nunc vulgo Notum, in diocesi Syracusana, propius a Pachyno promontorio quam ipsis Syracusis distans. Præcipue vero hæc urbs, inquit Thomas Fazellus Decad. 1 de rebus Siculis lib. 4 cap. 2, hodie D. Conradi Placentini miraculis, circa eos præsertim qui herniam patiuntur, quotidie clari, sepulchro nobilitatur. Colitur illic, et Placentiæ, XIX Februarii. Et Neti quidem, ut tomo 2 Notitiæ Siciliensium Ecclesiarum pag. 213 scribit Roccus Pirrus Netinus, in ejus honorem per dies octo publicæ nundinæ aperiuntur: et bis in anno ei solennitatem indicunt, die obitus XIX Februarii, XXVIII Augusti in memoriam obtentæ primæ facultatis a Papa Leone, quo apud nostrates fuit publicata. Ad hanc celebritatem translata illæ dierum octo solennes nundinæ sunt, quæ hiberno tempore minus frequentes ac commodæ erant.

nomen in Martyrologiis 19 Feb.

2 XIX Februarii ita B. Conradi memoriam in Martyrologio Siculo consignavit Octavius Cajetanus noster: Næti, S. Conradi Eremitæ et Confessoris. Et Philippus Ferrarius in generali Catal. SS. Apud Neætum in Sicilia S. Conradi Eremitæ. Ejus meminit idem scriptor in Topographia nova Martyrologii, verbo Neætum, et plenius in Catal. SS. Italiæ. Arturus a Monasterio in Martyrol. Franciscano ad eundem diem: Apud Netinos in Sicilia, B. Conradi Confessoris, Tertiarii, qui generis nobilitate, ac virtutum splendore nitescens, prophetiæ dono, atque creberrimis miraculis in vita et post mortem nunc usque coruscat. Nondum est solenni cæremonia in Sanctorum tabulas relatus, passim tamen a scriptoribus et ab ipso Urbano VIII in diplomate, quod recitat parte 4 Annal. pag. 20 Wadingus. S. Conradus appellatur. Quæ ei adhuc permissa decretave veneratio, mox dicemus.

ANIMADV. PAP. 18 acta a variis scripta:

3 Plurimi res ab eo pie gestas litteris mandarunt. Præter Lectiones ex proprio Sanctorum Ecclesiæ Placentinæ, a sacra Congregatione Rituum concesso et approbato an. CIOICVIII; præterque Vitæ epitomen, quam ex iisdem et scriptis Netinorum compilavit Ferrarius; hæc ad manus nostras venire; B. Conradi historia, a Vincentio Littara Netino, Doctore Theologo, compendio perstricta, excusa Panormi anno CIOIXCIII. quam hic dabimus. Eadem Italice composita a Roccho Pirro Netino, edita Panormi CIOIXCV. Alia Italica multo prolixior auctore Petromaria Campo Canonico Cathedralis Ecclesiæ Placentinæ, viro pio et docto, excusa Placentiæ anno CIOIXCIV. Tum quæ, ex hoc præcipue, in suos Annales Ordinis Seraphici intexuit Lucas Wadingus tom. 3 ad annum 1315 num. 21 et seqq. et tom. 4 ad an. 1351 num. 22. et seqq. Et quæ tom.

16 Annalium Ecclesiasticorum ad an. 1351 num. 8 narrat Odoricus Raynaldus.

4 Alia citantur de S. Conradi rebus gestis a variis mandata litteris: ac præcipue ejusdem Vincentii Littaræ Conradias versu heroico scripta, et in decem libros partita, post auctoris obitum edita in lucem. Hoc poema dandum prælo dum recognosceret Roccus Pirrus Doctor Theologus ac librorum Revisor, maligna febre correptus est, cum præsentis mortis periculo. Quod ut sensit, admoveri sibi reliquias aliquas S. Conradi impetravit: quarum attactu, subito velut in vitam a morte revocatus, primum placidam quietem cepit, dein ipsa adhuc nocte hos in beneficii accepti testimonium versus cecinit, quos Petrusmaria Campus cap. 17 recitat:

Corde Sacerdotis tacto, me febre maligna

Correptum tradunt guttura stricta neci:

Dum legito hunc librum, hic Conradi carne retangor,
Faucibus et vitæ redditur ipsa salus.

5 Mortuus est B. Conradus XI Kalendas Martias anno. CIOCCCLI. Corpus Neti in sacrario ecclesiæ primariæ, quæ S. Nicolao sacra est, in arca conditum, ad annos plures permansit. Magni ad illud venerandum facti hominum concursus, preces, lumina, anathemata offerentium. Quam tamen Netini a principio conceperant spem impetrandi a Pontifice Maximo ut palam eum ad aras invocare liceret, ea sensim adversis provinciæ rebus incisa videbatur. Cum sub annum CIOCCCLXXXV quorundam animos subiit recordatio ingentium beneficiorum, quæ majores eorum sæpe a Deo per B. Conradi merita impetrassent. Ergo opem et ipsi illius in suis rebus implorant, et facilem experiuntur. Novo exinde studio inflammati, Antistitem Syracusanum Dalmatium obsecrant, ut quæ recens acciderant prodigia, serio examinari et in acta referri ad perennem memoriam juberet. Assensus est piis eorum postulatis Antistes.

ad eas concursus:

miracula renovata,

conscripta:

corpus post 134 annos integrum:

6 Eo anno, S. Conradi sepulturam peculiari ædificio ac auratis lapidibus in sublimi loco erectam Netini honorificentissime condiderunt. Aperto sepulchro integrum inventum est sacrum corpus, mira odoris fragrantia emanante, ut scribit Roccus Pirrus in Notitia Eccl. Syracusanæ pag. 214. Id quoque tradit Littara in libro de rebus Netinis pag. 129 in hunc modum: Idem millesimus quadringentesimus octogesimus quintus annus nos monet, ne taceremus, quod litteris mandatum comperimus, Joannem Capellum, Joannem Landolinam, Calcerandum Saloniæ, Jacobum Specialem, Juratos, necnon Joannem Baptistam Sapiam tum Prætozem urbanum, B. Conradi tumulum aperuisse, et cadaver adhuc integrum, et ex omni parte illæsum conspexisse, cum mira odoris fragrantia, quæ illinc emanabat. Alia subnectit, quæ nos infra, de brachio inde tunc exempto. Eo item anno corpus illius narrat Pirrus in argentea arca affabre elaborata repositum esse; ac publico

A *blico decreto sancitum, ut decessus illius anniversario die omnes ab operibus servilibus feriarentur, utque cum ceteris Sanctis in publicis Litanis S. Conradus invocaretur: idque ita in commune, simplici quadam religione, constitutum tunc esse, Pontifice Romano nequitam (ut oportuisset) consulto.*

§ II. *B. Conradi veneratio permissa Netinis et Syracusanis a LEONE X PP.*

Aucta exinde frequentia et ad ejus venerandas reliquias confluentium mortalium, et celestium ad eas prodigiorum. Tandem, ut ex Petromaria Campo scribit Wadingus, misso F. Bernardino Brixiano ex ordine Prædicatorum, obtinuerunt a Leone x Pont. Max. ut solenni cultu celebrari et coli possent ejus reliquiae. At dum lætus rediret ad Netinos Bernardinus, et manticam aperiret prope civitatem, ut vestes aliquas inde extraheret, vidit deesse, et se perdidisse, Pontificis diploma. Anxius et mœstus ad inopinatam jacturam litterarum Apostolicarum, pro quibus missus erat, dubius hæret, an in urbem verecunde pergat, an iterum regrediatur, vel ut perditum diploma requirat, aut Romæ reficiat. Ita cogitanti et mœrenti apparuit Eremita venerandus, tertii Ordinis S. Francisci habitu contextus, mœstumque consolatus, non procul humi positum litterarum ostendit fasciculum. Hunc ille lætanter attollens, invenit inclusum quod perdiderat Breve Apostolicum, evanescente statim ex oculis Eremita. *Hæc Wadingus, multoque diffusius Campus, qui et Breve ipsum Italice versum recitat, Wadingus Latine, quod hic visum est dare.*

8 LEO PAPA X. Vener. Fratri Episcopi Syracusano, vel ejus Vicario in spiritualibus generali.

Venerabilis Frater, salutem et Apostolicam benedictionem. Exponi nuper fecerunt dilecti filii universi incolæ et habitatores terræ Neti Syracusanæ diocæsis, quod jam centum sexaginta annis et ultra elapsis bonæ mem. Conradus Placentinus, de nobili genere procreatus, ad dictam terram accedens, in quodam eremitorio, in certa silva prope dictam terram consistente, usque ad ultimum vitæ suæ eremitariam et laudabilem vitam duxit: ac ejus intercessionem, tam ante, quam post ejus obitum, plura et diversa miracula Dominus noster Jesus Christus inibi operatus est, ac operatur de præsentem, prout in diversis instrumentis seu scripturis publicis desuper de tuo, seu tunc Episcopi Syracusani, mandato confectis, plenius dicitur contineri. Propterea incolæ et habitatores prædicti, ob multa miracula perpetrata ab eo tempore citra, eundem Conradum pro Beato venerati sunt et venerantur de præsentem, ac ejusdem Conradi obitus vel certum alium diem ut festum observant; ac impossibile quodammodo foret eos a veneratione et observatione hujusmodi revocare. Cum autem nulli liceat quemquam pro Beato absque auctoritate Sedis Apostolicæ venerari, et propterea dubitent, excommunicationis et alias sententias, censuras et pœnas Ecclesiasticas incurrisse; supplicari fecerunt nobis humiliter dicti incolæ et habitatores, ut super his opportune providere de benignitate Apostolica dignaremur.

9 Nos igitur hujusmodi supplicationibus inclinati fraternitati tuæ per præsentem committimus et mandamus, ut de præmissis nobis expositis te diligenter informes, et si, servatis servandis, præmissa vera fore repereris, eosdem incolas ac habitatores, ac eorum singulos, ab hujusmodi excessibus absolvas in forma Ecclesiæ consueta: eisque necnon aliis quibusvis Christi fidelibus, ut eundem Conradum, prout alios Beatos nondum canonizatos, venerari illiusque festum die per te deputanda celebrare, ac

omnia et singula alia in præmissis et circa illa necessaria, seu quomodolibet opportuna, facere libere et licite possint et valeant, licentiam et facultatem perpetuo concedas. Non obstantibus Apostolicis ac in provincialibus et synodalibus conciliis editis specialibus vel generalibus constitutionibus et ordinationibus, ceterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris die xii Julii cldioxv, pontificatus nostri anno iii.

10 *Hoc Pontificis diplomate in Siciliam perlato, Jacobus Humanus (qui Littaræ et aliis Humana) Scodra in Dalmatia, sive Scutari, Episcopus, Abbas sancti Spiritus prope Calathanizettam, Guiljelmi Raymundi Episcopi Syracusani Vicarius generalis, Netum profectus, quæ Pontifex mandaratur executus est, ut ipse in publicis actis, quæ tunc confici curavit, extantque loco citato apud Wadingum, testatur, atque hæc inter cetera habet: Volentes mandatis Apostolicis, prout tene-mur, humiliter obedire, pro executione prædicti rescripti Apostolici, præsentatos nobis nonnullos testes, de mandato Dalmatii tunc Episcopi Syracusani similiter, et fideliter receptos, numero supra quinquaginta ab annis triginta supra, diligenter inspeximus, et recognoscere volentes reperimus ipsos fide dignissimos deposuisse de vitæ sanctitate præfati Conradi, et de innumeris miraculis, eisque diversis, quæ per ejus merita et intercessionem dignatus est Salvator noster Jesus Christus operari, ab annis tunc numeratis, ut plurimum sexaginta, nunc vero nonaginta. Addimus etiam quod præfatos testes pro majori parte tunc in senectute, nos vero in pueritia constituti recte cognovimus, Christianos scilicet et Deum timentes, qui nullo pacto, nullaque ratione vel caussa, testimonia sua nisi vera et certissima perhibuissent. Attamen ut rem omnem exploratissimam haberemus, nec aliqua forte dubietatis suspicio quacumque ex parte oriretur; mandavimus ut aliquot alii denuo testes reciperentur, qui deponerent de miraculis recentioribus in hoc tempore sanctitatem ipsius Conradi approbantibus, ut quemadmodum ab antiquis et supra tricesimum annum, ita et a modernis hominibus, eisque viventibus, miracula, vitam et sanctitatem ipsius Conradi declarantia, experiremur. Oblati sunt nobis multi testes et quasi innumerabiles, ex quibus septem tantum delegimus, qui testimonia in scriptis perhibuerunt, quid miracula evidentissima, intercedente in dictum devotione, in suis propriis personis experti sunt, qui magnam et mirabilem diversarum ægritudinum sanitatem a Redemptore nostro Jesu Christo, mediantibus dicti Corradi meritis et intercessionibus, receperunt,*

11 Hæc omnia agnoscentes, nolimus in hac re diutius immorari: voluimus tandem veritati, eique manifestissimæ, obviare, ne calumniatores potius quam veritatis inquisitores videremur. Cognovimus, vidimus, et ipsa experientia perspeximus vitæ sanctimoniam, virtutem et prærogativam tanti viri. Unde mandata Apostolica prosequi volentes, ac non minus voluimus, quæ debemus, cives, incolas et habitatores hujus Ingeniosæ civitatis Neti in majori ecclesia S. Nicolai congregatos, ac eorum singulos utriusque sexus, qui sine auctoritate Sedis Apostolicæ corpus ejusdem Conradi, licet Beati, venerantes, in censuras Ecclesiasticas incidissent, ab omnibus hujusmodi excessibus auctoritate Apostolica, qua in hac parte fungimur, in forma Ecclesiæ consueta absolvimus.

12 Exinde cum Clero et populo processionaliter ad capsam, in qua corpus ipsius Conradi supra centesimum et sexagesimum annum repositum fuerat, accedentes, capsam ipsam aperiri jussimus: qua reserata, tanta odoris fragrantia per totum templum illud diffusa est, ut omnium aromatum odoramenta ibi recondita viderentur. Vidimus et manibus nostris contrectavimus

D AUCTORE J. B.

hic vetera de miraculis testimonia examinavit;

E

alia de recentioribus recipit:

F

Netinos temere eum colere ausos absolvit:

e capsam diffuso odore,

Leo 10 publice coli ut Beatum permittit: ejus Breve in via perditum,

ipso Beato ostendente reperitum:

Netinis ob plurima miracula,

eque testata,

B. Conradum venerantibus,

et petentibus id a Pontifice approbati,

is Episcopo ejusve Vicario committit,

ut legitime id sanciat.

AUCTORE J. B.
corpus post
annos 164
carne vestitum
reperit,

jubet circum-
ferri in sup-
plicatione, in
qua sanati
herniosi :

colit ut Beatum
permittit 19
Feb.

et in supplica-
tione gestari .

inscripti
tunc an. 1515
tumulo versus.

19 Febr. 1516
sanati in sup-
plicatione,
surda,
2 paralytici :
e muri ruina
erepti :
loquela adepta :

plurimi ægri
sanati.

A contrectavimus, caput et brachium unum dumtaxat a corpore separatum (quod quidem brachium theca argentea coopertum, in ejus honorem populo ostendi religiose consueverat) reliquum vero corpus, cum ceteris membris suis integris ad invicem cohærentibus et annexis, carne vestitum a die depositionis et obitus ipsius Conradi supra centesimum et sexagesimum annum, ut superius dictum est. Has itaque beatas reliquias, in eadem capsula iterum reconditas, cum Clero et omni populo processionaliter efferri jussimus, et honorifice conduci ad templum sacratissimi Crucifixi : ubi Salvator noster Jesus Christus miracula evidentissima ostendere dignatus est. Nam nonnulli, qui fracturas et viscerum dissolutiones in inguine patiebantur, sub capsula reliquiarum devote orantes, statim sanitatum beneficia receperunt.

13 Nos itaque Apostolica auctoritate, qua in hac parte fungimur, tam ipsis habitatoribus prælibatæ civitatis Neti, quam omnibus quibuscumque aliis Christi fidelibus utriusque sexus, ut eundem B. Conradum, prout ceteros Beatos Confessores nondum canonizatos, venerari, illiusque festum die XIX mensis Februarii, in quo die hinc migravit ad Dominum, per nos deputatum celebrare, et omnia et singula alia in præmissis et circa præmissa necessaria, seu quomodolibet opportuna, facere libere et licite possint et valeant, licentiam et facultatem perpetuo concessimus : ac etiam quod dictum beatum corpus efferri et processionaliter per civitatem ipsam Neti conduci possit, quandocumque et quotiescumque necessarium seu opportunum Vicario cum Clero, et Magistratui cum populo civitatis ipsius pro tempore videbitur. Non obstantibus etc. Datum in civitate Ingeniosa Neti, in domo nostræ solitæ habitationis, XXVIII die mensis Augusti, III Indict. CIOIOXV. Partem hujus diplomatis recitat ex Wadingo Odoricus Raynaldus. De miraculis in supplicatione factis prolixius agit Petrusmaria Campus cap. 14.

14 Hoc tempore tumulo inscripti versus videntur, quos pag. 214 recitat Pirrus :

Conradi sacrum est, quod conspicias, ossaque eodem
Hoc veneranda viri contumulata loco.

Ter centum lustris jam se cumulaverat annus
Terdenus, fuit his bis quoque juncta seges.

Anni quippe mille quingenti penultimo versu indicantur, quindecim ultimo. anno CIOIOXV permissa ejus veneratio, et publice circumlatæ reliquiæ.

§ III. B. Conradi miracula an. CIOIOXVI. Ejus cultus Siculis omnibus permissus a PAULO III. Minorum toti Ordini ab URBANO VIII.

Quæ deinceps evenierint, breviter perstringit Wadingus num. 32. Propter has litteras, anno sequenti, die prædicto mensis Februarii, solennitas B. Conradi peracta est summo omnium applausu et debita magnificentia. Circumductæ etiam per universam urbem sacræ ejus reliquiæ, occurrentibus ubique infirmis vel male affectis. In ecclesia S. Claræ surda ut audiret effecit. In templo S. Michaelis paralyticam sanavit. Prope ædem S. Petri Martyris, virum Hyblensem semimortuum, membrorum usu destitutum, sanitati restituit : in ipsa æde, corruente ob populi multitudinem pariete, et sepultis sub rudere plurimis, nullus læsus est. In S. Francisci, muto loquelam reddidit, et mulieri dysenteria laboranti salutem. Ad Christi Crucifixi fanum, detecto devoto Crucis simulachro, omnes qui aderant herniosi, paralytici, muti, surdi, aliisque morbis afflicti, convaluerunt, ingenti omnium stupore.

16 Illud peculiare et mirum, quod dum e templo S. Petri Novi, ad S. Petri Martyris sacrum corpus

efferretur, præ foribus cujusdam vetulæ ita invalerebat pondus, ut deponi oportuerit, nec illinc dimoveri potuerit, donec, stupescentibus omnibus ad rei novitatem, exiliit in medium muliercula, et Episcopo tradidit baculum, dicens : Forte hoc suum pignus B. Conradus reposcit. Hic illius baculus erat. Obtinuit, nescio qua sorte, meus atavus : ejus filius, genitorque meus magni semper fecerunt : infirmis apponebant, qui statim bene habebant. Me quidem nunc judicat indignam, quæ tantam apud me rem habeam : vobis itaque cum corpore custodiendam consigno. Non fefellit eam opinio : apposito namque baculo ad loculum, ita levitare cœpit, qui antea gravitabat, ut facile potuerit efferri.

17 Hoc miraculo commoti, vel potius territi qui fasciolas, vel sphærolas precarias beati viri habebant, ad Episcopum detulerunt, quæ in eadem ecclesia religiose servantur. Tandem reductum corpus in templum S. Nicolai, pulchro et magnifico sacello in sui honorem extructo conditum est, in sepulchro deaurato et capsula argentea. Hactenus Wadingus : quæ omnia fusius, et perquam eleganter, Italice descripta a Petrusmaria Campo.

18 Pergit idem Wadingus num. 33. Crescente in dies erga eum totius populi Siculi devotione, visum est Magistratui Netino mittere ad Paulum in legatum, qui peteret, ut ubique extra civitatem Netinam et diocesim Syracusanam, ad quas ejus cultus diplomate Leonis videbatur restringi, liceret ei honores beati Confessoris indicare. Id obtinuit legatus, prævio miraculo : nam cum suam legationem et desiderium exponeret cuidam Comiti, Pontificis familiaris, isque audiret beati viri virtutem in herniosis curandis ; impense commendavit ei filium suum eodem malo laborantem, admotisque reliquiis vestis Conradi puerulo, sanum extemplo recepit. Juvit hic egitque causam apud Pontificem relato miraculo, qui libenter ejus cultum ad reliquos Siculos extendit. Petrusmaria Campus, non reliquias vestis B. Conradi admotas puero scribit, sed panni particulam, membrorum sancti viri attactu sacratum.

19 Recitat Wadingus Pauli III litteras, quibus indulsit, ut extra dictum oppidum, ac civitatem et diocesim Syracusanam, in quibusvis civitatibus, oppidis et terris commorantibus, eundem Conradum de cetero venerari, illiusque festum celebrare liceret ; ejus rei declaratione commissa Episcopi Syracusani Vicario generali. Ex iisdem litteris constat, legatum, qui eam facultatem a Pontifice impetravit, fuisse Sanctorium de Monaco, Abbatem monasterii della Venia Ord. S. Benedicti Messanensis diocesis, tum in urbe Netina commorantem. Datæ erant Pauli III litteræ Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ CIOIOXLIV III Cal. Novemb. pontificatus ejus anno x. Permisso ubique in Sicilia ejus cultu, inquit num. 33 Wadingus, aræ multæ, sacella, et integra templa in ejus honorem erecta sunt, celebrequæ per omnes civitates et oppida ejus nomen evasit.

20 Tandem hac nostra ætate, ait idem scriptor, crebrescentibus adhuc miraculis, et intercedentibus Generali et religiosis Patribus Capucinis, Urbanus VIII omnibus S. Francisci sectatoribus, ubique existentibus, facultatem tribuit Officium et Missam in ejus honorem recitandi. Exhibet pontificium diploma idem Wadingus, datum Romæ apud S. Mariam majorem sub annulo Piscatoris die XII Septembris CIOIOXXV, pontificatus ejus anno tertio. In eo Sanctus Conradus perpetuo appellatur, decerniturque ut de eodem S. Conrado, die ejus festo, ab omnibus et singulis Ordinis Minorum S. Francisci religiosis ubique existentibus Officium sub ritu semiduplici de comuni unius Confessoris non Pontificis, juxta Rubricas Breviarii Romani, recitari libere et licite possit.

D Reliquiæ immobiles,

donec iis additus Sancti baculus :

rosarium item prolatum et alia :

E

Romæ hernia reliquiis ejus sanata :

permissa toti Sicilia ejus veneratio a Paulo 3.

F

toti Ordini Minorum ab Urbano 8.

datus ei titulus Sancti.

A possit. *Observat Arturus a Monasterio*, Lectiones secundi Nocturni (quod nulli alteri Beatorum ejusdem Seraphici instituti accidit) proprias eum habere, ex ipso Sanctorum Ecclesiae Placentinae Ordinario. In officiis propriis Ordinis Minorum excusis ad XIX Februarii, annotatur : In festo S. Conradi Confessoris Placentini. Semiduplex. Dein subjungitur oratio Adesto. Lectiones secundi nocturni propriae.

uti pridem in Sicilia :

sacella ei posita et aræ,

imagines ubique :

Indulgentiæ ejus festo,

quod immensa lætitia agitur.

Placentia quoque officio Ecclesiastico honoratur,

imaginibus, aris,

magnifico sacello,

21 Et vero pridem ante Urbani VIII pontificatum ubique in Sicilia extabant imagines appposito Sancti titulo, neque coerceri populi erga eum religio poterat, ut Beati compellatione esset contenta. Et accessit conniventia Sedis Apostolicæ, ut scribit cap. 15 Petrusmaria : ubi quam plurima enumerat templa, sacella, altaria sub ejus nomine erecta, non modo Neti atque in circumscrita regione, sed et Syracusis, in arce promontorii Pachyni, quod nunc Capo Passaro vocant : Catanæ item, Panormi, Agrigenti, atque in aliis urbibus. In agro autem Netino vix templum ullum esse, vix domum in ipsa urbe, ubi non ejus aliqua effigies spectetur. Indulgentiæ quoque a Clemente VIII et Paulo V variis temporibus ad B. Conradi honorem concessæ Netinis, Syracusanis, Panormitanis, uti idem memorat Campus cap. 15.

Qua vero lætitia ac splendore, utraque ejus solennitas Neti celebretur, cap. 16 fuse describit : qui concursus eo fiat populorum, quæ magnificentia sit pietasque et ordo supplicationis, quæ per octo dies civium alacritas, qui musicorum instrumentorum sonitus, quæ in compitis florum copia, per noctem ignes, in templis suffusus, aliaque religiosæ lætitiæ argumenta : illudque addit, nescio an alibi usurpatum per totum mensem utrumque, in quem illa celebritas incidit, Februarium nempe et Augustum, quotidie hora secunda noctis totius urbis campanas pulsari, intereaque varia explodi bellica tormenta, ad publicam excitandam pietatem ac lætitiā.

§ IV. B. Conradi celebritas Placentiæ. Ejus illic et alibi reliquiæ.

Impenduntur et Placentiæ in patria sua B. Conrado, qui debentur Cœlitibus, honores, etsi serius, quam ubi obierat, decreti. Motus fama eorum quæ gererentur in Sicilia Claudius Rangonius Antistes Placentinus, a Paulo V Pontifice Maximo impetravit, ut civem suum anniversaria celebritate venerari Placentinis fas esset, officio proprio, quod sacra Rituum congregatio approbavit. Id cum ignorarent Netinorum Magistratus, tamen ut sui Patroni alibi quoque, atque ibi præsertim unde ad ipsos olim advenerat, honores propagarent, Vincentii Littaræ Conradiada VIII Novembris anni MDCCX, ad Senatum Placentinum, ac Ranuccium Farnesium Ducem, necnon ad Episcopum misere. Serius allatæ ternæ eæ litteræ sunt, mense nimirum Aprili anni insequentis. Eas recitat Campus, quasque humanissime Dux rescripsit die ultimo Aprilis, ac Rangonius Episcopus XI die Maii, Magistratus XIV. Tunc vero certatim illic pingi coloribus atque in æs incidi B. Conradi effigies, aræ ac sacella ejus nomine erigi. Ea Petrusmaria sub finem capitis ultimi commemorat, seque tunc ad vulgandam B. Conradi Vitam extimulatum.

24 Extrui eodem tempore cæptum in basilica Cathedrali magnificum sacellum : quod, cum edita a Campo historia, necdum erat absolutum. Aggressus pium hoc opus vir nobilis eadem qua Conradus stirpe natus, Joannes Ludovicus Confalonierius, non modicis in illud, aliaque ejusmodi religiosa opera factis impensis. Quæ res valuit, ut agnati ejus tam qui Mediolani, quam qui Placentiæ habitabant, ad B. Conradum gentilem suum sacris honoribus decorandum excitarentur. Ipse vero Joannes Ludovicus visus Sancti patrocinio id divinitus consecutus, ut conjuge mortua, Ecclesiasticum ritæ institutum amplecteretur, ac plane pietati, Conradi quodantenus vestigiis insistens, totum dederet animum.

25 Paulus V Pontifex Maximus, uti Roccus Pirrus tom. 2 pag. 215 scribit, XIII Januarii MDCCXIV Indulgentiam concessit iis, qui ecclesiam Cathedralem Placentinam, et in ea sitam Cappellam (quam diximus) S. Conradi, die festo ejusdem, visitarent. Illic quoque, ut idem auctor est Pirrus, manus et pars brachii ejusdem Divi Conradi, quod Neti in thecis argenteis asservabatur, maxima colitur pietate. Id sacrum donum, Pontificis permissu, elargitus est Senatus Netinus anno Sal. MDCCXVI Sereniss. Principi Duci Parmensi.

26 Erat enim Neti brachium manusque avulsa pridem a corpore. Quod ita Pirrus idem pag. 181 testatur : Dalmatius Episcopus Syracusanus, inquit, auctoritate Apostolica, sacrum tumulum B. Conradi magno cum religionis ac pietatis sensu aperuit, et sacrum cadaver, post annos cxxxiv adie obitus, integrum omnique ex parte illæsum, magnaue odoris cœlestis suavitate respersum, invenit. Tunc permisit Antonio Caruso, Spacafurni oppidi Domino, ut brachium integrum cum manu ejusdem Sancti argenteis thecis includeret, pro Ecclesia Netina, ut adhuc visitur. Id paullo accuratius narrat Littara de rebus Netinis pag. 129 in hunc modum : Hoc eodem anno, MDCCCLXXXV, Antonius Carusius, Dominus Inspecæ fundi, Nicolai filius, et Antonii, qui sub Alphonso floruit, nepos, ex Divi Conradi brachii contactu, admovente loco affecto reliquias Presbytero Antonio Mineo, ex renum dolore statim convaluit. Unde sanitatem consecutus hilari omnium jubilo, et brachium et manum, prout hodie visuntur, argenteis thecis mandavit includenda. Hæc ex majoris Ecclesiæ scripturis collegimus. Hactenus Littara.

27 Hinc superius § 2, num. 12 ex confectis ab Jacobo Humana Episcopo Scutarensi actis relatum est, cum is arcam, in qua reconditum B. Conradi corpus erat, anno MDCCXV aperuit, deprehendisse, ab eo caput et brachium unum abesse. Hoc nempe seorsim argenteæ thecæ inclusum antea erat. Caput vero Molfettæ in Apulia servari dicitur, hermæ argenteæ impositum. Ita qui supra Pirrus : In Apulia etiam urbe Malfetta, magnifice colitur Tutelaris et Protectoris nomine. Neque frustra hoc titulo gaudet, dum semel civitatem ab hostium Gallorum irruptione, super muros apprens, liberavit : et sæpe aquæ penuria laborantibus copiosam pluviam emisit. Illuc furto allatum sacrum caput magna in veneratione habetur. Eadem alii tradunt scriptores. Sed sunt, qui non hunc Netinum Conradum coli illic scribant, sed alium, natione Gallum : qui eodem tractu vitam anachoriticam egerit. Nos nulla adhuc Molfettana monumenta vidimus, unde certi quidquam statuere valeamus.

28 Avolæ quoque, sive Avulæ, (quod oppidum est Marchionatus titulo insigne sub ditione Ducis Terrænovæ, Hybla a Littara et aliis, ut infra dicemus, appellatum) sacellum est S. Conradi titulo, intra ecclesiam S. Joannis, uti auctor est Campus. Illic sodalitas constituta hominum laicorum, qui statuam Sancti ac reliquias nonnullas in supplicatione, die ejus solenni, deportant : quando plurima evenire solent miracula, præsertim in herniosorum curatione, quorum qui adhuc ætate infirma sunt ut pedibus prosequi supplicationem non possint, ii pone eam statuam in alio feretro considerantes gestantur, donecquam expetunt sanitatem adepti sint, uti mox dicemus apud Netinos fieri.

29 Panormi etiam, inquit Pirrus, in sacello sodalitatæ D. Conradi, in ædícula ejusdem, S. Mariæ de Angelis Minorum observantium, et apud me, coluntur insignes ex armo ejusdem reliquiæ : quas habita a Pontif. Max. facultate transtulit elargitusque est Marchio Villenæ Prorex Siciliæ. Hæc Pirrus. At Petrusmaria Campus cap. 15 pag. 126 scribit, Panormi in regione cui a Calza nomen, vico Vetrera dicto,

D
AUCTORE I. D.
cui data a
Pontifice in-
dulgentiæ :

eo missæ ali-
quæ reliquiæ :

ANIMADV.
PAP. 19
Neti olim bra-
chium et ma-
nus argenteæ
thecæ inclusa

E

a quodum re-
num doloribus
liberato :

ANIMADV. PAP. 20

caput Molfet-
tæ,

aut forte alte-
rius S. Con-
radi.

F

Avolæ sacellum
cum reliquitis,

ad quas fiunt
miracula.

Panormi reli-
quiæ,

A dicto, egregiam S. Conradi ædem spectari, inque ea constitutam sodalitatem laicorum, qui Equites Crucis S. Conradi appellantur. Ab his magno splendore ac religione circumgestari S. Conradireliquias, et non raro per eas fieri miracula. Idem pag. 137 scribit Proregem illum, qui Panormum eas reliquias attulit, cum Netum venisset, jussisse, sibi sacram reliquiarum thecam aperiri, unde suavissimus iterum odor expiravit: dein pro auctoritate sumpsisse sibi ex ea reliquias aliquas, asserentem id sibi a Pontifice Maximo concessum: eorum reliquiarum partem sodadibus illis Panormitanis dedisse, partem in Hispaniam asportasse. Ob ejusmodi damna non temere proferri thecam eam, nedum reserari, nisi fortassis quispiam magni nominis Princeps id postulet: sed tunc attentata custodia caveri, ne surripi quidquam possit.

Neti corpus in magna argentea theca gestatur in supplicatione,

et aliæ reliquiae seorsum:

innumeri tunc sanantur.

C energumena dux ad ejus reliquias liberata:

30 Est ea arca ex puro argento, longitudine quæ corpus proceri hominis (qualis Conradis fuit) capere valeat, insigni artificio elaborata, XII Apostolorum per latera dispositis statuis. Eam in supplicatione gestant sacris vestibus amicti Sacerdotes: sequuntur Magistratus aliique viri illustres, tedas manibus tenentes. Pone aliud subit feretrum, seu machina lignea ablonga, splendide ornata, ac tribus gradibus distincta: quorum in medio stat columella, supra quam brachium B. Conradi argentea in theca erectum, tum Divi ejusdem scipio ac precatorii globuli. Circum in gradibus ægri, præsertim hernia laborantes, pueruli consident, tanto numero, ut subinde XL hominibus, atque etiam pluribus, opus sit, qui machinam bajulent. Accurate prius a medicis visitantur herniosi illi pueri, ne cui fraudi sit locus. Quia vero supplicatio certis stationibus interpolatur, sive in templa ingrediendo, sive ad ædes consistendo, quas olim familiares B. Conradi inhabitaverunt, ubi ita feretrum ingravescit, ut moveri loco non possit; tunc ex eo deponunt puerulos complures, in recuperatæ sanitatis argumentum suavi sopore oppressos. Alii quoque infirmi, dum propius ad sacramarcam accedunt, exoptatam valetudinem adepti, in gratiarum actionem prorumpunt. Aliorum hoc eventu excitatur fiducia. Novi identidem obliti a parentibus infirmi pueri machinæ imponuntur, pari successu: adeo ut die illo ac septem consequentibus centeni quandoque sanitati restituantur.

§ V. Illustria aliquot B. Conradi miracula.

Quis ergo recensere miracula omnia possit, quæ, ut dictum, fere sine numero eveniunt? Perstringit obiter nonnulla Campus, quæ persequi in tanta copia vix fuerit operæ pretium. Tria tamen minime omittenda censuimus. Primum mense Februario CIOIOCXII contigit. Monacha erat Neti in cænobio Montis-Virginis, instituti Cisterciensis, Lucia, Baronissæ Formicæ filia, neptis Dalmatii, Secreti Syracusani, (ita Quæstorem Regium vocant) quæ jam annum ab insidente eam malo dæmone diris modis vexabatur. Is quodam die per os puellæ edixit, non vereri se inde pelleretur, nisi forsitan ab senecione Placentino, Conrado Eremita. Obtestati sunt Antistitem Syracusanum amici, ut vel monachæ potestatem faceret ad B. Conradi tunulum in S. Nicolai ædem eundi, vel ejus reliquias sineret ad eam apportari. Nam et aliquot ante annis matronam quamdam, cum e Brutiis Netum venisset, fuisse a pluribus malignis spiritibus liberatam. Neutrum concessit Antistes, hortatus, ut, a qua non longe abessent, solennitatem Februarii mensis expectarent: tunc enim in parochiales ac religiosorum ecclesias inductum iri de more sacram thecam, quæ mense Augusto ob ingentem æstum non nisi in ædem Sancti Crucifixi infertur. Cum igitur die XIX Februarii adducta in dictarum sanctimonialium ædem sacra esset theca, cœpit horrendum in modum vociferari ac debacchari, et dira in B. Conradum vomere dæmon: sed Mariano Laurentio Canonico, ac Petro Sero

monasterii Confessario, sacris exorcismis eum exagitantibus, Sanctique Conradi ingeminantibus nomen, eam solo afflixit, ac semianimem reliquit. Quæ post paullo libera et incolumis surrexit, Deoque et Sancto sospitati suo Conrado gratias egit.

32 Non multis annis ante venerat Netum Neapolitanus quidam, stipem unde victitaret vicatim mendicans, sed adeo enormi pressus hernia, ut ad terram usque intestina defluerent: quæ proinde ingenti muli cinctura substringere, ad collum alligata, cogebatur, non sine magno cruciatu et incedendi difficultate. Sacerdos quidam, cum non longe abesset a basilica S. Nicolai, cui et tunc serviebat, ærumnosum illum hominem conspicatus, motusque commiseratione, Veni, inquit, et templum hoc mecum ingredi, ac firma fide S. Conradum invoca, cujus, hic exuviæ asservantur plurimis claræ miraculis ac præsertim incommodi, quo affligeris, curatione. Is vero ingenti hausta fiducia ad Divi altare accessit, sumpsit ex una lampadem, quæ ante illud pendent, oleum, eoque ægras partes illenit, ac simul impensissimis precibus, atque uberibus lacrymis S. Conradum non exiguo temporis spatio exoravit, ut sibi a Deo sanitatem impetraret. Cum subito omni malo levatus, alta voce exclamat: Misericordia, misericordia. Eo clamore excitati qui in sacrario erant cum Sacerdote salutaris consilii auctore, accurrunt, hominem sanum reperiunt, Deo gratias et Sancto persolvunt. Didita per urbem fama, reque explorata, pulsata campanæ, displosa in lætitiæ argumentum bellica tormenta.

33 Postremum ad terrorem simul ac fiduciam valet prodigium. Visitur Neti in vico Sartorum antiquissima S. Conradi effigies, quæ vivum ejus vultum apte satis referre creditur, in muro efformata ad latus officinæ viri illius, cujus olim filium Crucis signo ab hernia sanarat, ut in Vita cap. 2 num. 9 narratur. Ante eam effigiem lampas noctu lucebat. Cum ergo haud inde procul inter publicos excubitores Hispanus, noctu alea cum quopiam commilitone suo ludens, favere sibi fortunam videret, sed candelam fere absumptam, neque uspiam patere officinam, unde aliam emeret; lucri tamen prosequendi cupidus, ad lampadem quam diximus advolat, indeque abstrahit, facto sacrilego impia dicta adjiciens: Quid, inquit, nunc opus seni isti lumine accenso? Tantundem absque eo videbit, ac modo videt. Ita lampadem aufert, et ad vigiliarum atrium deportat, lusumque prosequitur. Cujus scelus mox gravi pœna expiavit Numen, docuitque in eo alios, quanta non suo solum nomini, sed Sanctorum quoque imaginibus debeatur reverentia. Versa primum ludi fortuna, non solum quod lucratus erat, sed quidquid antea in oculis nummorum habuerat, amisit. Domum postea reversus in lectum se ad capiendam quietem conjecit. At medio in somno rupti illi ramices, tanta vehementia ac cruciatu, ut non solum expergisceretur, sed, cum in momenta malum ingravesceret, mortem sibi imminere existimaret. Excitati amici ac vicini ad hominem accurrunt. Inter eos simplex quædam muliercula, Opem, inquit, S. Conradi implora. Quis ille, ait miles, Conradus? Protector, inquit illa, urbis nostræ, plurimis claris miraculis, in curando præsertim quod tu nunc pateris, incommodo. In majori urbis basilica ejus corpus asservatur. Ipsius est et illa imago grandævæ eremitæ, quam sæpe vidisse te arbitror, ad vicum Sartorum, ante quam accendi noctu lampas solet. Eum si religiose invocaris, consequere optatum remedium. Sensit homo, cur id sibi inflictum a Deo esset vulnus. Sanctum summa demissione oravit veniam injuriæ, quam ejus imagini noctu irrogarat: vota addidit, atque integram sanitatem recuperavit, ac deinceps eximius S. Conradi cultor fuit: quamdiuque Neti in præsidio fuit, frequens adibat, cui injuriam fecerat, Divi effigiem, floribusque et cereis honorabat, ac locum, qui ante eam erat, verrebat, nec sinebat illic immunditiei quidquam esse, aut quod alioqui imaginem visentibus

mendicus enormi hernia laborans:

aleator lampadem ad ejus imaginem accensam aufert.

F mox hernia periculosa punitus,

ejus ope sanatur,

ac deinceps sedulo eum honorat.

A ac venerantibus obstaret. Atque ista ex prolixiore Petrimariae Campi historia sumpta sufficiant.

VITA

auctore Vincentio Littara.

AUCTORIS DEDICATORIA EPISTOLA.

Vincentius Littara Illustri viro Carolo Javanti, Buxelli, Saccollini, Ciarramii et Planæ fœudorum Domino S. P. D.

Carolo Javanti.

viro pio,

B expetitam vitæ S. Conradi epitomen Latine

a dicat Auctor.

a

Conradus venator

ferarum latebras incendit cum grandi damno :

b

Innatam esse omnibus animis religiosam pietatem, quæ et Deum præ ceteris colere, et Divos Dei gloriam adeptos venerari doceret, summi Philosophi et Theologi tradidere. Hæc autem inter alia tuarum virtutum genera ita in te firmiter insedit, ut evidentissimos pii cordis produxerit effectus. Namque (ut alia omittam) in excolenda B. Conradi nostri Patroni solennitate ita officiosum te semper præstitisti, ita pro ejus celebritate adhuc laboras, ut non modo popularem auram, (quod vulgare quidem est, licet et debitum virtuti officium) verum etiam efficacissimum Divorum patrocinium tibi comparaveris : quod cum in fortunarum prosperitate, tum in summi boni fruitione tibi profuturum speramus. Inter cetera autem, quæ ad recolendam Divi Conradi memoriam pertinent, hæc tua fuit cura, ut tota ejus historia brevissimo compendio Latinis litteris mandaretur : ut cum opus esset, citra stomachum ab omnibus, præsertim a concionatoribus, percurreretur. Nam cum multa edita fuerint hac de re opuscula, nullum tamen adhuc exstat, quod, et sermonis elegantia et styli brevitate, tanto viro dignum haberetur. Quamobrem equidem jam diu tibi inservire cupidus, et si primo æque respondere non confido, secundum tamen pro viribus adeptum esse arbitror. Effeci enim, ut desideratum illud enchiridion haberetur, ut summam omnia Conradi gesta ex fidelissimis exemplaribus excepta, Romano idiomate ac mediocri dicendi genere concluderem ; majus quidem, et a heroicum opus editurus, si et tua voluntas accederet, et Divi Conradi adminiculum omnia improborum impedimenta succideret. Accipe igitur nunc tui Littaræ munusculum, nulli alii, quam tibi aptius dicendum, cujus gratia conditum est, certissimum meæ in te observantiæ, et tuæ in Netinorum Patronum pietatis, argumentum. Vale, Panormi, Cal. Sextilis.

a Editum id anno 1608 post obitum Auctoris, ut antea ex Petromaria Campi indicavimus, annotationibus et lectionum varietatibus in margine ab auctore scriptis, ac argumentis in singulos libros nuper additis, illustratum. Id nos necdum vidimus.

CAPUT I.

B. Conradi conversionis occasio, secessus, in Siciliam iter.

Conradus, miles Placentinus, a genere nobilis, ob venatum, cujus mira capiebatur voluptate, terrenis opibus exspoliatus ad cœlestes comparandas omnem operam adhibuit. Accidit enim, ut magno rerum apparatu feras insecutus, quod in silvas, et saltus vepribus obsitos, incolumes confugerent, aliquando voti compos effici non posset. Id igitur loci flammis aperiendum jussit. At ignis modicis initiis in tantum ventorum impetu crevit incendium, ut latius, quam ut extingui ad libitum valeret, omnia combusserit. Latenter et pavide reditur in urbem : quo non longe post crematorum nemorum nuntius sequitur.

2 Ii, quibus illatum fuerat damnum, a b civitatis Gubernatore satellites exorant, per quos repertum incendii auctorem in vincula conjicerent : nec quemquam, præter infimæ plebis homunculum, forte obvium habent : increpant, trepidantem arripiunt, et

ei jam metu obmutescenti injectæ flammæ crimen impingunt. Ad quæstionem vero ductus, scelus, cujus erat innocens, vel ex certa nequitia patrasse confitetur. Nec mora : patibulo damnatus trahebatur ad supplicium.

3 At Deus, qui justis non deest, Conradi conscientiam momordit : qui, audito infelicis hominis eventum, illum a carnificum manu audacter liberat, domi servat, lictoresque dimittit, qui dicerent culpam alieno casu commissam insontis nece non expiandam. Quod et ab Imperatoris Vicario accercitus, ultro professus est, asserens non dolo, sed venationis desiderio adductum in tale, nec opinatum, malum incidisse : adeoque dicendo apposite sapienter se habuit, ut, quod imprudentiæ peccasset, condonarent, quod autem illato damno se satisfacturum polliceretur, admitterint. Quod et toti populo, cui suis virtutibus erat gratissimus, fuit jucundum. Tum aperit c uxori, fœminæ tanto viro dignæ, consilium : quæ vel suam illi dotem ad resarciendam hominum pauperiem libenter obtulit : postero igitur die omnibus æque persolvit.

4 Nec multo post, considerata mundi vanitate, totum se Dei obsequio (quod singulare est Christianorum munus) mancipandum statuit, exorat igitur a conjuge, ut conceptam pietatem exequi permitteretur. Illa perinde ac vir pia, ejusdem consensu d monialium instituta professa, opibusque tum læsis, tum monasterio distributis, virum forti animo dimittit. Qui noctu patriam et necessarios destituens solus et tenuis egreditur : in quemdamque e locum receptus est, ubi pii viri divino cultui seorsum a mundi pompa vacabant. Ibi habitu Religiosorum, qui Divi Francisci Tertiarii dicuntur, indutus, f sanctissimis vitæ præceptis imbuitur.

5 Loco vero ob patriæ propinquitatem dimisso, g Romam contendit, h sacras ædes visitat : inde profectus, Ligustica navi i Panormum appulit. Ibi de Siculorum probitate cognoscens, Netinæ Vallis populos, Netinosque cives ceteris et pietate et caritate præstare audivit. Huc ergo concessit : sed in ipso statim agri Netini limite, k Palatiolum prætergressus, contraria verbis opera experitur. Nam viæ labore fessus in vicino ovili reffectum iri sperabat. l Sed rustica et immanis pastorum impietas moleste viri adventum tulit. Quamobrem injuriæ cedens a loco divertitur : et quamvis canes illi irritaverint, illæsus tamen Netum usque m pervenit.

6 In Divi Martini xenodochio hospitatus, eleemosynas mendicabat : donec Joannis Menei opera, seorsum a turba quiescere cupiens, Gulielmo Bucherio commendatur. Fuerat hic quidem robustis viribus, quemadmodum postea mira sanctitate, et Friderico Siculorum Regi, cujus equo aper insultabat, opem laturus, a truculenta fera rostro percussus est, ut elumbis et pene exanimis corruerit. A Rege demum benigne omnia pollicente, domunculas in superiori Netinæ urbis ingressu, in quas peregrinos libenter excepit, obtinuit. Hic Conradus aliquot annis, omnibus jucundus, licet inflatis quibusdam odiosus, commoratur. Namque Petrus Gulielmi filius, qui hoc unum pietatis habebat, quod claudum parentem aleret et viseret, ægre ferebat illum dulcissimo Conradi alloquio captum apud hospitem diversitare.

a Gente Confaloneria, ut plerique tradunt, vel Landina, ut alii volunt : forte utraque, palerno nimirum maternoque genere. — b Galeatium Vicecomitem fuisse Campus scribit, qui anno 1313 Placentiam gubernandam suscepit. — c Euphrosynam vocat Waddingus, Nestoris Laudensis viri filiam. Quæ nomina Campus quoque in sui operis editione expresserat : sed induxit in exemplari ad nos misso, ratus forsitan ab auctore Conradiados, quem potissimum sequi videtur, libertate poetica excogitata. — d S. Clara, ut ab antiqua traditum fama, inquit Campus : additque injectam ei a dæmone cogitationem, ut potius peregrinantem maritum sequeretur. Ea discussa tentatione, ipsummet Conradum vereri cœpisse, ne invila, et cum periculo ipsa in religiosum claustrum

D AUCTORE J B quemdam ideo morti addictum

liberat,

et factum a se fuitur,

ac damna sarcit :

c

E

d imitante eum conjuge

e seculum relinquit :

f

it Romam . g h

i

i-de in Siciliam :

k

male acceptus a pastoribus,

l

m

F

Neti apud virum pium vivit,

quibusdam exosus.

Tentationes dæmonis, initio conversionis :

A *trum foret ingressa : tum quæ de se hominum futura essent judicium : sed divina virtute hæc tela nequissimi repulisse. — e Is locus olim Coruara, vel Coruolara. dictus, ut Campus scripsit. Waddingus Gorgolarum vocat. — f Eorum natu maximum, virum sanctum, Conradi prædixisse sociis sanctitatem tradit idem Campus. — g Quia crebro et visebatur a notis, et litteris interpellabatur. — h Nullis in itinere pelitus insidiis diaboli, primum voce effecta uxoris, quæ se diceret ejus desiderio e monasterio egressam esse, et sibi vim ab impuro viatore intentari, ni opem ferret. Dein sumpta senis persona ei dæmon occurrit, quærentique num mulieris vocem audisset, eadem retulit, multa questus de viri temeritate, qui juvenulam uxorem ita in claustrum compegisset. Oppressus mærore Conradus, verbis sacræ Scripturæ probare factum nititur : subito disparet veterator. Secuta mox horribilis tempestas, quæ conterritus, a via aberravit, adissetque magnum vitæ discrimen. ni fulgure densissimas noctis tenebras discutiente, specum propinquum vidisset, inque eam se recepisset. Ubi illuxit, ab humanis quibusdam opilionibus reductus est in viam. Ita Campus, ac brevius Waddingus. — i Catechæ conscensa, ut iidem aiunt. — k Multa ei circa Palatiolum terriculamenta a dæmonibus objecta, quæ narrat Campus cap. 3 pag. 31 Nunc Palatioli in summa est veneratione, ædeque illi dicata, quæ vulgo Grotta di San Corrado, specus aut crypta S. Conradi, appellatur. Ita Campus pag. 123. — l Receptus erat satis benigne : sed dæmon assumpta viri cujusdam in eo tractu primarii forma, pastores increpuit, quod illum recepissent, submissum ab hostibus exploratorem, et ferire illum hasta, quam manu gerebat, tentabat, ni sanctus vir ictum declinasset. — m Ductus eo a duobus viris nobilibus Netinis, ac filio. — n Fridericus 2, filius Petri Regis Arragoniæ, et Constantiæ, filius Manfredi, Rex Siciliæ factus anno 1296, obiit 1336. — o Narrat Petrus Maria Campus, illic habitanti Conrado, a dæmone (qui formam veteris ejus famuli assumpserat) redditas litteras velut e patria allatas, nullaque alia narrata, de statu Placentiæ mutato, uxore e cœnobio egressa, et Laude apud avunculum habitante : sed virum sanctum in vicinam Crucifixi ædem ingressum, dedisse se in preces, et fraudem inimici agnovisse. Waddingus fraudem illam ficturum litterarum, a Petro Buccherio adornatam scribit. Minus hoc verisimile.*

B

CAPUT II.

B. Conradi solitaria vita, miracula, tentationes superatæ.

Cum vero hominum frequentia ab orationibus avocaretur, a familiaribus Nicolao Vassallo et Bartolo Longo contendit, ut si quam eremum procul ab urbe scirent, præmonstrarent. Signant illi quosdam a colles, quibus nunc a Divo Conrado nomen superest, quamvis illius mentis ignari secum mussitarent. Quamobrem a Gulielmo ægre dimissus, recta ad locum nullo præeunte se confert. Unde vix cibi inopia discedebat. b

8 Ibi inedia, et orationibus, aliisque monasticæ vitæ perfectionibus, exercebatur : humi cubabat, et nunc solo pane, nunc solis herbis vitam alebat. Statuit quandoque sexta quaque feria ad c Crucifixum adorandum, cujus celeberrima est apud Netinos imago, in urbem accedere. Quod ubi primo fecisset, ab Antonio Sessa prandio excipitur. Sed colloquendo Antonius d acerbissimo laterum dolore corripitur : ejus tamen, pii convivæ precibus, acerbitate levatur : tum solis nucibus contentus, cetera respuit.

9 Et hinc digressus apud e Malfitaniam, locum olim sartoribus frequentem, amicum reperit, cujus infans herniæ morbo laborabat. Hunc rogatus visit, et Crucis signo sanat : et incognito adhuc miraculo Divi Nicolai templum ingreditur, et mox ad suum domicilium revertitur, quamvis sanati pueri pater gratias acturus inclamaret.

10 Nec alia defuere, quibus viri sanctitas magis, atque magis elucesceret. f Misit ad illum Bartolus duo cœnophora. At servus ebriosus alterum sibi abscondit, altero Conradum donat. Qui fraudis non inscius hominem corripit, et futuri admonet periculi. Nam anguis vasculi orificio involutus juvenem morsurus esset, nisi præmonitus virga repelleret. Fuit hic tantæ rei testis et nuntius.

11 Eundem visurus sereno cœlo quidam exierat : inter eundem tamen crudelis exorta est tempestas, ut nubilus aer, nimbis et fulminibus fremeret. Confugit in antrum, et curis fessus obdormiit. Interim revelatum est Conrado, virum illum cœlesti sagitta periturum. Unde exorata a Deo venia, locum adiit, adhuc sopitum excitat, g facti admonet, et incolumem domum dimittit.

periculo divinitus cognito quemdam eripit :

g

12 Laurentius Cardus filio mandavit, ut legumina D quædam B. Conrado deferret : quem invidus humani generis hostis conspicatus, ducem se puero ad virum Dei pollicetur : sed, ut sui moris est, super editam et præcipitem rupem inductum deserit, et evanescit. At, dum cœleste implorat auxilium, affuit Dei admonitu Conradus, qui adolescentulum ex altera profundissimæ vallis parte consolatus, mox ex horrendo illo præcipitio eductum sanctis præceptis onerat.

13 Crebras et h venereas diaboli tentationes, corporis maceratione assiduisque precibus, fortiter vicit. Crebras etiam gulæ blanditias, et lautas epulas edendi allectamenta admirabiliter superavit. i Nam quæ suillæ carnis, pinguis gallinæ, et placentiæ caseatæ desiderio ardentissime tentatus, adeo hostiles pugnas elusit, ut munuscula ab amicis impetrata non prius attingeret, quam diu derelicta, et vermibus scatentia, ipsemet sensus abhorreret : unde vesana illa esuries facillime abigeretur.

14 Cumque præcoces fici maturescerent, suarum manuum fructus jam degustare incessanter appetit : quare appetitum domiturus, deposita tunica, tamdiu nudos artus vepribus et rubetis volutat, donec fluente sanguine edendi æstus defervesceret. Quod ubi dæmon non opinione majus vidit, non dissimulantur opprobriis et conviciis beatum virum lacescebat. Ille vero devictis certaminibus, gratias Deo victoriæ auctori agebat. Interim Petrus Buccherius Gulielmi filius frigoris morbo k corripitur, et a Patre ad Conradum missus, pristinae sanitati restituitur.

15 Petiit aliquando a Nicolao Vassallo veteri amico casei formam, quam filio, qui primus a B. Conrado in Baptismate susceptus, Conradi nomine inter Netinos appellabatur, ferendam jussit : quamvis uxor reluctata integram mittendam negaret. Ubi vero Conradus Conradum reperit, sanctus ille senex dimidiatum caseum, quod invita matre daretur, remisit, quamvis puer abnegaret : quicquid enim jurgii inter parentes ortum fuerat, se præsciisse ostendit.

16 In plurimis quidem tum gratiam curationum, tum propheticum spiritum habuisse patuit. Rogatus ab amico ad prandium, negat oportere, tum quod terrenas dapes non expeteret, tum quod pisces hujus rei gratia emptos felis subripisset. Quod cum ille non crederet, regressus iratæ uxoris jurgiis excipitur, et rem haud secus, quam audierat, veram esse expertus est.

a Speluncas Pizzoni vocant Campus et Waddingus. tribus passuum millibus Neio distant. Illic ædicula extracta, sive oratorium, quod Anachoresis, sive Eremitorium, S. Conradi appellatur. Addita non ita pridem, ut pag. 124 Campus scribit, ædificia, quæ incolunt Eremitæ aliquot ex tertio ordine S. Francisci, qui eodem habitu ac regula vivunt, quæ olim B. Conradus. — b Octavo quoque die ea causa Netum ibat aut Hyblam, si Hybla est, quæ nunc Avola dicitur, distatque a spelunca B. Conradi, quantum hæc Neio. — c De admirabili imagine Crucifixi, quæ Neti religiose asservatur, crediturque picta a S. Luca Evangelista, fuscæ agit Campus cap. 4, et narrat quomodo isthuc sit allata, et in æde S. Mariæ de Castello locata, quæ nunc Ecclesia Crucifixi dicitur : juxta quam Cellæ illæ erant, quas cum Gulielmo Buccherio Conradus incoluerat. — d Campus ait, solitum Antonium ab annis aliquot gravi dolore lateris per intervalla torqueri, sed tunc cum pio hospite hilariter colloquentem acerbissimo repente correptum fuisse. — e Waddingus Melfitaniam vicinam oppidum scribit. Campus Malfitaniam plateam seu vicum, sartorum : atque ibi amico, cujus dein pñum ab hernia curavit, quærenti cur a multis mensibus ad menandum panem non venisset, fassum se crebro absque cuo corporali divinitus sustentatum fuisse. — f Etiam apud Regem ipsum celebrata Sessa et aliorum sermonibus, ut vulgo Beatus appellaretur. — g Exponit Waddingus : expurgatum periculi admonuit, poenitentiam commissi cujusdam errati persuasit. — h Narrat Campus Cap. 7, venisse ad Conradum speluncam sub occasum solis formosam puellam, quæ se aiebat a via per silvam aberrasse rogabatque ut sibi liceret nocte unica in antro ejus requiescere, ne a lupis voraretur. Sed cum nudato pectore et uberibus, simul penitantes in eum oculos vibraret, Conradus, qui etiam florenti ætate ab omni impura cupidine maxime abhorruerat, jubet eam tantisper foris opperiri, sibi nescio quam rem maxime necessariam interea curandam. Tum in profunda silvæ proedit, ac tergo nudato, flagellis in se acriter sævire institit. Quod dum agit, cœlestis animo ejus lux oborta, ut pessimum dæmonem intelligeret in forma puellæ ad ipsius labefactandam pudicitiam advenisse. — i Hasce tentationes, et modum quo

a dæmone in præcipitia se ductum liberat :

h carnis tentationes superat, i et gulæ :

ob has se in spinis volutat :

E

k

febres sanat : absentia cognoscit :

jurgia cavet :

n. nulla prædicit :

Crucifixus Netinus.

B. Conradus divinitus alitur :

a dæmone puellæ specie tentatur,

eum repellit.

A quo sunt a sancto viro compressæ, effusius explanat Campus. — **k** Ita febrem quartanam appellari a Siculis scribit Campus cap. 8, eamque post preces signo Crucis in perpetuum pepulisse : monuisse item postea, ut Deo Petrus parensque ejus Guilielmus gratias pro hoc munere agerent, non sibi misero peccatori : dein Guilielmo prædixisse nonnulla, quæ filio essent eventura.

CAPUT III.

Variæ S. Conradi prædictiones, aliaque miracula, improbi puniti, cœlitus obtenta annona.

Delata est ad Syracusanum a Antistitem B. Conradi fama, sanctum vitæ genus, et miraculorum celebritas. Ille rei certius cognoscendæ cupidus Netum venit, eremum adit, antrum omni suppellectili vacuum admiratur, mox Eremitam obvium habet, qui Episcopi pedibus provolutus benedictionem suscipit : et ab eodem cœna invitatus in cellam præcucurrit, et quatuor calidas, candidasque placentas, rem omnibus admirabilem attulit. Denique viri sanctimoniam, et facundiam Episcopus agnoscens lætus Syracusis inclytas hominis virtutes prædicavit.

18 Jam totam Siciliam tanti Eremitæ sanctitas pervaserat. Quod cum quidam pessimi viri irrideret, hominem decipiendum statuunt, scilicet ut piscibus invitato prohibitæ die Veneris carnes apponerentur. **B** Adest rei patranda commoditas : cum Conradus de more Crucifixi templum viseret, præsto sunt omnes, et simulato vultu pietatem ostentantes rogant apud se prandere. Cognita Beatus fraude verbis annuit. Tum suculos assatos in mensam exhibent, nec aliud ipsi manducant. Dumque vel hominis improbitatem culpant, vel simplicitatem derident, impia consilia produnt, quod tantus vir sexta feria suillam comedisset. Legat Eremita, et pisces, quibus fuerat invitatus, fatetur accepisse. In cujus rei testimonium spinas, sentes, et squammas ex industria sub mappa absconditas detegit, et homines arguit impudentiæ. In antrum suum regressus obvii agricolæ manus osculatur, et petentem orationem Dominicam, et salutationem Angelicam crebro recitandam docet.

19 Post hæc a scelestissimis quibusdam venatoribus probris afficitur, et virgis percutitur. Sed a Deo misericordiam precatus, singulos panes Angelorum ministerio præparatos suis percussoribus hilari animo distribuit. Qui rei novitatem admirati, tacito gressu, ne cui illata injuria pateret, profugere. Sed tanti flagitii fama prævenerat : res magistratui defertur, scelerisque auctoribus in vincula conjectis, interrogatus Conradus, eventum fatetur : malefactores autem, quod et habitu et animo videret immutatos, non agnosce testatur. De eisdem tamen a temporali justitia absolutis, æternas pœnas desumpsit ; miserrime enim periire.

20 Idem Syracusas ad Præsulem profectus, **b** juxta palatium plurimis aviculis circumdatur, quæ quodammodo beati viri adventum gratulabantur. Ea re a ministris delata, descendit Antistes, et honorifice Conradum excepit : qui Pontifici, si quas habebat, culpas confessus, non longe post in eremum regreditur.

21 Tunc sub **c** Hyblam maceriei ovilis innisus similiter ab avibus salutatur. Quod viator quispiam videns, viri nomen et instituti genus voluit intelligere : quæ libentissime percepta suis Hyblensibus nuntiavit, apud quos magna etiam erat nominis celebritas, proinde ac apud Netinos. Quorum tantus erat conventus, siquando Eremita in urbem, et potissimum in ædem Divi Petri Apostoli ad suum Confessarium divertebat, ut declinanda multitudinis frequentia, clanculum accedere oportuerit.

22 Accidit, ut excisum in antro saxum, ubi Crucifixi imagini locum in aræ modum accommodabat,

Februarii T. III.

curans educendum, accolæ accerseret : qui operam suam præstituri, saxi molem suis viribus grandiore expavebant. At Conradus Deo fretus homines cohortatur, et ex uno ipse latere suscepit, ex aliis adjutores collocat, tum facillime lapidem re leviozem eduxere. Confestim egressis ex antro, ubi nihil paulo ante reliquerant, tot dulcissimos et adhuc fumantes panes attulit, quot singulis satis essent : qui utroque miraculo commoti Domino benedicebant.

23 Horum quidam se Conrado, et socium, et discipulum obtulit. Ille proposita rei difficultate hominis animum perquirebat : quem ubi firmum sensit, Eremitico habitu voluit indutum, et biennio strenuum et obsequentem expertus est. At humanæ salutis inimicus innato livore excandescens, adeo juvenis fomitem incendit, ut se ad repugnandum imbecillum et ineptum fateretur. Desperata perseverantia aperit Conrado consilium, quod relicta eremo ducendæ uxoris desiderio æstualet. Quamvis autem vir sanctus crebris et gravibus admonitionibus ab obscœna illa cogitatione abstereretur, tamen a sententia ignavum hominem deducere non potuit. Spe tandem destitutus dimittitur, et tria illi pericula imminencia prædicuntur : quod anguis calceo latentis morsu appetendus, quod dimicans, quod aversa hasta prolapsus evidentissimæ mortis discrimina subiturus esset. Surdior ille freto redit ad vomitum, et infelicissimo exitu vitam clausisse dicitur.

24 Invaserat Siciliam, alioqui frugum parentem, acerbissima annonæ caritas, adeo ut miseri mortales inedia confecti mortis speciem præ oculis ostentarent. Confugiunt nonnulli ad Divum Conradum, a quo benignissime excepti, **d** cœlesti pane satiantur : tum alii atque alii ejusdem refectionis cursum tenent, et singuli suis panibus divina gratia creatis explentur.

25 Cognoverat vates Deo dilectus quemdam **e** adolescentem mortali peccato detineri, et certissimum vitæ periculum subiturum : adit parentem in area laborantem, eique mandat, ut filium sacramentali confessione a certa labe purgandum admoneret. Quod ubi fecit, in paternam aream regressus, quanto periculo detineretur, agnovit : nam exorta repentina tempestate, et proxime fulmine e cœlo lapso, pene exanimis corruit. Rei præscius Conradus pendentibus etiamnum imbribus affuit, amicos consolatur, et a lethalibus criminibus absterret. Agnoscunt illi sancti Eremitæ precibus vitam juveni servatam, et acceptam Deo referunt.

■ Antistitem hunc Pirrus, Campus, Wadingus Jacobum vocant. Addit Pirrus contigisse hæc anno 1348. cum Syracusas gravis pestilentia affligeret. — **b** Paulo ante mortem, inquit Wadingus. — **c** Tres fuere in Sicilia Hyblæ : Major circa Etnam, inter Catanam et Simæthum flumen, quo de flumine egimus 5 Februarii ad Vitam S. Agathæ. Parva, inter Syracusas et Leontinos : Minor, vel minima, quæ et Heræa cognominata, non procul Neto. Hunc minimum Hyblam conjecit Cluverius pag. 352 lin 3 Ragusam nunc appellari. Fazellus lib. 3 cap. 4 nihil certi posse se conjectare scribit. Campus Avolam vocat hoc oppidum, cujus incolis tanta in veneratione B. Conradus fuerit. Situm Avolæ, sine Avulæ, describit Fazellus lib. 4 cap. 1. pag. 97 his verbis : Sequitur inde Erinæi fluminis ostium Thucydidi lib. 7, Orini Ptolemæo. Miranda hodie dicti. Caput habet in collibus vicinis et a mari P. M. circiter iv recedentibus. Ejus fontibus aspero in editis rupibus situ supereminet Avula recens et novi nominis oppidum. Proximum deinceps Asinari fl. ostium est. Et sane redeunt Syracusas Netum non procul ab eo oppido esse iter potuit. Hybla Heræa ultra Netum erat, Gelam versus. Wadingus Hyblæam vocat oppidum, juxta quod accidit hoc prodigium. — **d** Campus cap. 10 ait panes illos ab Angelo forma visibili allatos e cœlo. — **e** Hunc Wadingus ad an. 1351 num. 27 scribit, unum fuisse ex iis quos famis tempore paverat Conradus. Fustus eam prædictionem ac successum narrat Campus cap. 10.

CAPUT IV.

S. Conradi obitus, sepultura, veneratio.

Instabat autem exoptata dies, qua post tot devicta certamina ad cœlestis gloriæ palmam evocaretur. Divino oraculo temporis admonitus, Netum ad suum Confessarium se confert, Eucharistiæ sacramento

D
AUCTIONE VINC.
LITTARA.
ingens saxum.
facile movet :

panes cœlitus
accipit :

discipulo ab-
eunti futura
prædicit :

E

in fame pau-
peres mire
alit :

d

e

occulta et fu-
tura cognoscit,

F

Hybla triplex.

Avolæ opp.
situm.

obitum prædi-
cit,

22 reficitur

a
Visitur ab
Episcopo :

cibos cœlitus
accipit :

ad confunden-
dos irrisores

carnes ei in
pi sces mutan-
tur :

flagris excep-
tus,

auctores pane
cœlitus allato
donat,

et apud Judi-
cem excusat.

b
ab avibus ho-
noratur

Episcopo confi-
tetur :

e

honoratur ab
Hyblensibus et
Netinis :

AUCTORE VINC
LITTARA.
et alia :

moritur in lu-
ce cœlesti :

sonant ultro
campanæ :

post pugnam,

cedit corpus
Netinis,

A reficitur, et pium illum Sacerdotem summis precibus rogat, ut perendie in eremum se reciperet. Quod cum fecisset, detegit Conradus imminens sui transitus horam, prædicit fore, ut et Netini et Hyblæi de cadaveris possessione armis contenderent, nec quidquam mali inferendum : seque velle in S. Nicolai sepeliri. Continere non potuit lacrymas vir ille Conradi amantissimus, eoque tanti viri amissionem plorante, febris correptus coram Crucifixo nuda genua flectit, et se suosque Netinos Domino commendat : tum mirabili splendore locum illustrante, animam Deo reddidit. Fulgore perterritus Sacerdos Conradum respicit adhuc genu flexo stantem, adeo ut vivum crederet : cum tamen mortuum vidit, graviiori luctu cruciatur.

27 Voluit et hoc Deus piis populis mirabiliter innotescere. Nam campanæ et Neti et Hyblæ, nullo pulsante, adeo omnes et fortiter sonuere, ut homines rei novitatem anxie scrutarentur. Gulielmi domicilium petunt, quem a sancto vivendi genere omnibus carum, mortuum credebant : ab eodem tamen admonentur, ut de B. Conrado cognoscerent. Continuo armati illuc advolant, et adhuc summisso poplite, ac si oraret, inventum, asportandum facillime credunt : nec tamen loco dinovere possunt. Affuit sancti viri Confessarius, et ab eodem in arcam deponitur, quo honestius deferretur. Ecce tamen Hyblenses adventant, et æquo audaciores e Netinorum manu gratissimam illam sarcinam auferre conantur. Conserunt utrique manus, pugnatur acerrime : nec tamen (quæ Conradi fuit protectio) aut occisus aut vulneratus est quispiam : imo projecta tela, suis in pharetris recondita invenerunt.

28 Quod ubi miraculum vident, nuntiant Netini, inter quos sacrum illud depositum semper residebat, certi jam divinæ voluntatis, ut quaterni ex utrisque populis, et primi Hyblenses arcam humo tollerent : quod si possent, alii cederent : sin minus, ipsi opus experirentur. Accipiunt Hyblenses conditionem, nec tamen arcam illam humo sustollere valuere. Succedunt Netini, quibus carum pondus adeo leve visum est, ut alacres, nulloque impediante, Netum contenderent.

29 In urbem ingressis placebat quibusdam, ut in D ædibus Divæ Mariæ a Castro, quibus nunc a Crucifixo est cognomen, deponeretur : at dum illuc inferre student, omnem operam perdunt. Quapropter Conradi Confessarius Sancti voluntatem aperuit, ut in Divi Nicolai, quæ major, vel tunc temporis, erat ecclesia, efferretur : eoque a duobus levissime perlatum est, ceteris honorificentissime funus deducen-
tibus. Tantaque fuit populi pietas, et frequentia, Beatique gratia, ut plurimi infirmi, herniosi, cæci, surdi, claudi, muti, et aliis morborum generibus oppressi, sanitati restituerentur. Quæ omnia idoneis testibus, et per fidelissimos a commissarios litteris mandanda in posterorum memoriam Quatuor-viri curarunt.

30 Demum Leo Decimus anno sui Pontificatus tertio concessit Netinis B. Conradi reliquias posse coli, adorari, et per urbem circumduci. Unde an. sal. cxxxvi prima Conradi solennitas incepta est. Plurima ejus diei miracula b Jacobus Humana Netinus, Episcopus Scuterensis, qui Apostolicæ Sedis rescripto interfuit, collegit. Concessit etiam Paulus Tertius Divi Conradi festum vel extra civitatem Netinam, et Syracusanam diœcesim, ut aliorum Beatorum, quos nondum in Sanctorum numerum Ecclesia retulerit, posse celebrari et venerari. Datum est diploma Romæ an. sal. cxxxiv in Kal. Novemb.

31 Fuit Conradus statura procerus, forma elegantissimus, aspectu magnanimus, sermone gravis, et facundus. Naturæ cessit xi Cal. Mar. anno a Christi natali ccccll. Ejus corpus in argentea arca reconditum apud Netinos in ornatissimo tumulo et sacello conservatur : ubi cotidie divinæ virtutis signa experimur.

a Duobus eam demandatam fuisse curam scribit Campus cap. 12, videlicet Sacellano ædis S. Petri, cui vir sanctus confiteri solitus erat, et F. Michaeli Lombardo, qui et ipse Conrado familiaris existerat : ab his summa fide conscripta quæcumque ab eo aut geri viderant ipsi, aut gesta fuisse didicerant ex aliis, ac præsertim Gulielmo Buccherio, tunc adhuc superstite. Qui viros quatuor a Netinis præfectos miraculis conscribendis tradunt, non recte Littaram intellexerint de iv viris, sive Magistratibus, qui fidelissimis commissariis uti. — b Excusum erat Joannes Humana: Jacobum vocant Pirrus et Petrusmaria Campus : Wadingus Jacobum Humanum.

sepelitur in ec-
clesia S. Nico-
lai :

miraculis il-
lustratur .

a

colitur publi-
ce :

b

in arca argen-
tea servatur :

XX FEBRUARII.

SANCTI QUI X KALENDAS MARTII COLUNTUR.

S ANCTUS Tyrannio Episcopus, et alii plures,	Martyres Tyri in Phoenicia.	S. Eucherius, S. Falco, S. Olcanus, vel Bolcanus, Episcopus in Hi- bernia.	Episcopi Trajectenses in Belgio.
S. Potamius, S. Nemesius, S. Didymus, S. Victor, S. Corona, xx alii	Martyres in Cypro. Martyres.	S. Eleutherius, Episcopus Tornacensis in in Belgio. S. Eucherius, Episcopus Aurelianensis, Tru- donopoli in Belgio.	
S. Paula, cognomento Barbata, Virgo Abu- lensis in Hispania. S. Sadoth Episcopus, et cxxviii socii	Martyres, Bethlapathæ et Ctesiph. in Perside.	S. Leo Thaumaturgus, Episcopus Catanensis in Sicilia. B. Ulricus. sive Ulfricus, Presbyter eremita in Anglia.	

ANIMADV.
PAP. 21

ANIMADV.
PAP. 21

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctæ Pharaïldis Translationem ad hunc diem annotatam legimus in recenti quodam scripto Carthusiæ Bruzellensis his verbis : Apud Gandavum in Blandinium a Tempseca Translatio S. Pharaïldis Virginis. *Vereri quis posset, ne mendose Pharaïldis nomen positum pro Amalbergæ : hæc enim Tempseca in Blandiniense cænobium translata, sed non hoc die. Pharaïldis autem Gandavum quidem et ipsa asportata, sed ex Brabantia, non Tempseca, nec in Blandinium. De ea egimus iv Januarii.*

- At S. Amelberga colitur x Julii.
- B. M. Julianum x Kalendas Martii in pace quievisse tradit Seraphinus Esquirrus in Sanctuario Calaritano, et ex eo Dionysius Bonfant lib. 7 de Triumphis Sanctorum Sardinia cap. 6. De eo egimus die (quo aliquis Julianus Calari colitur) vii Januarii.
- S. Agatho Thaumaturgus, Papa Romanus, hoc die colitur a Græcis, ut ex eorum Menæis patet : a Latinis x Januarii.
- S. Silvanus Episc. Emesenus refertur in Usuardi, Romano, et aliis Martyrologiis una cum Tyrii Martyribus. De eo egimus supra vi Februarii.
- S. Eleutherium Episcopum Constantinopolitanum et Martyrem adscripsit Cardinalis Baronius tabulis Martyrologii Romani. De eodem et Græci, inquit, ac citat Nicephori Chronologiam, et Nicephori Callisti historiam. In illa habentur ea solum verba : *ἰ Εὐλευθέριος ἑτηζ*. Quintus Eleutherius annis septem, In Latinis editionibus Camerarii et aliis, præpositis Plutarcho, Sedecione et Diogene, octavius censetur. Callistus lib. 8 cap. 6 hæc tradit : *Μεθ' οὗ Εὐλευθέριος, ὃς ζήτη ἱερατεύσας φήλικα διάδοχον ἔχε*. Post quem Diogenem Eleutherius, qui vii annis Episcopali munere obito, Felicem habuit successorem. Quinque omnino in Græcorum Menæis Eleutherii nominantur, Persa Martyr die xiii Aprilis, Martyr alter cum Leonide viii Augusti. Diaconus Martyr, S. Dionysii Parisiorum Episcopi socius iii Octobris, Episcopus Martyr cum matre Anthia xv Decembris, Cubicularius Imperatoris Martyr, genere Byzantius, iv Augusti et xv Decembris. Iidem omnes extant in Martyrologio Romano, licet plerique diversis diebus. Neque aliud ullum vidimus Martyrologium, in quo Eleutherius Episcopus Byzantinus aut Martyr appelletur aut annumeretur Sanctis. Neque ad eum pertinent, quæ citat Baronius ex Nicephoro Callisto lib. 15 cap. 33 in hunc modum scribente : Gennadius iste ad Eleutherium Martyrem,

cujusdam ex illius Clericis dissolutam vitam coarguens, epistolam dedit in hæc verba : Sancte Martyr Dei Eleutheri, miles tuus dissolutam agit vitam : vel corrigendus ille tibi est, vel abjiciendus. Clericus autem ille statim mortuus est. *At non dicitur hæc ad Eleutherium Episcopum scripta epistola, sed Eleutherium Martyrem, eum nempe qui Byzantii, unde et natus, maxime celebris erat : cujus natalis xv Decembris in Menæis adscriptus, in Romano Martyrologio atque iisdem etiam Menæis iv Augusti.*

- S. Pantamia, Pantanna, Potamia, Martyr inscripta variis Martyrologiis, et juncta SS. Caio et Victori. Agimus infra de SS. Potamio, Nemesio, Didymo, neque ab illo aliam arbitramur Potamiam statui debere. De SS. Victore et Corona seorsim etiam agimus. S. Caio mox alium diem assignamus.
- Innumerabilium Martyrum Romæ in Titulo S. Silvestri commemorationem fieri scribit Ferrarius in generali Catalogo SS. nec auctorem aliquem aut tabulas citat. Plurimæ quidem ibidem Reliquiæ sunt, ut videre est apud Octavium Pancirolium in Thesauris absconditis almæ Urbis, regione 4 eccl. 8. De multarum in Urbem reliquiarum Translatione agit Baronius ad an. 761, ubi diploma de ea Pauli Papæ recitat. Nusquam hoc die cultus iis aliquis impendi traditur.
- Coelius Sedulius, qui seculo Christi quinto soluta et vincata oratione excelluit, hoc die refertur a Camera-rio, qui tamen addit, festum ejus ab aliis poni xiii Junii : sed alterutro die ipsum coli negat Colganus in Actis SS. Hiberniæ xii Februarii, ubi eum refert, et solum venerabilem appellat, uti ad eum diem monuimus.
- Paula junior, S. Lætæ filia, S. Paulæ neptis, de qua in hujus Vita agitur xxvi Januarii cap. 9. num. 42. Sancta appellatur a Lahierio nostro in Menologio Virginum, ubi Antonium Gallonium citat in historia sanctarum Virginum Romanarum. Agit hic de ea in Vita S. Eustochii ejus amitæ, solumque gloriosam et religiosam Virginem vocat, non simpliciter S. Paulam : nec ipse aliisve hunc diem assignat.
- Sedaris martyrium ad hunc diem annotatum inter festa Ægyptiorum Christiana, in eorum enumeratione, conscripta ab Abulachsan Achmad Calcasendio, quam edidit lib. 3 de Synedriis veterum Hebræorum Joannes Seldenus. Sed quod illud cujusve martyrium sit, recepti ab Ecclesia Catholica olim Sancti, an posterioris alicujus Severiani, ignoramus. Lubet tamen indicare

indicare, si quis amplius aliquid possit suggerere. Sanctorum multa corpora Blandinii, duabus Tornaco leucis, in Christo quievisse cum S. Eleutherio Episcopo Tornacensi habent infra hujus Acta, in quibus dicuntur etiam multi Catholici ab hæreticis obtruncati et in Scaldi submersi : quorum memoriam necdum legimus fastis Ecclesiasticis inscriptam.

S. P. N. Theodori Romani nomen annotatum ad diem xxviii mensis Amschir, sive xx Februarii in Kalendario Coptico, quod anno 1286, sive Æræ Martyrum 1002, exaratum edidit Joannes Seldenus lib. 3 de Synedriis veterum Hebræorum cap. 15. Is videtur Abbas Theodorus Romanus, cujus meminit Joannes Moschu cap. 150 libri 10 de Vitis Patrum.

Cymbertus, sive, ut alii, Cynebertus, aut Kinebertus, Presbyter et Abbas fuit monasterii circa Testum amnem in Southamtonia, quod tunc Reotford, id est, vadum arundinis dicebatur, nunc Redbridge. Is cum Ceadwalla Occidentalium Saxonum Rex Vectam insulam occupasset, omnesque indigenas idololatriæ deditos tragica cæde exterminare, ut ait Beda lib. 4 cap. 16, contenderet, cum pueros duos, Arwaldi Regis insulæ fratres, fuga lapsos, dein proditos et Ceadvallæ jussu occidendos audisset, postulavit ab eo, ut si necesse esset pueros interfici, prius eos liceret fidei Christianæ sacramentis imbui. Concessit Rex, licet adhuc Gentilis : et ipse instructos eos verbo veritatis, ac fonte salutari ablutos, de ingressu regni æterni certos reddidit. Moxque illi instante carnifice, mortem læti subiere temporalem, per quam se ad vitam animæ perpetuam non dubitabant esse transituros. Ita Beda. Westmonasteriensis anno 1061 pueros illos regios martyrio coronatos scribit. Wilsonus in Martyrologio Anglicano xxi Augusti Martyres vocat. Ipsum Cymbertum Edouardus Mahiew in Tropæis ad xx Februarii locat, ac Beatum appellat, uti et post illum Hugo Menardus in Martyrol. Benedictino. Wilsonus xxi Februarii statuit et Sanctum indiget atque Episcopum fuisse ait : et ipsum secutus Ferrarius. Antea quoque Trithemius lib. 4 de Viris illust. Ord. S. Benedicti cap. 176, et Wien lib. 2 Ligni vitæ cap. 55 Vectæ insulæ Episcopum fuisse scripserunt, cum Vecta non legatur proprios Episcopos unquam habuisse, sed Wintoniensi, sive Ventano Episcopo fuisse subjecta, uti ex Beda lib. 5 cap. ultimo, perspicere est. Sed duplicat errorem Wien, dum Vectæ Episcopum fuisse ait D. Cymbertum sub Archiepiscopo S. Andreæ, in Scotia nimirum; cum hæc metropolis a Vecta insula, quanta est totius Angliæ a meridie in Boream longitudo ac bonæ partis Scotiæ, distet. Fuit quidem Cymbertus Episcopus Lindissi, sive Lindisfarorum, id est, Lincolnensis, sive Cymberchtus, aliis Kinebertus, de quo Beda lib. 4 cap. 12 et lib. 5 cap. ultimo, qui obiisse traditur anno 1003. Sed ab hoc omnino diversus nobis videtur Abbas ille Readfortensis : et neutrum inter Sanctos ab antiquis connumerari meminimus.

Colchus, sive Colga, filius Panechi, memoratur hoc die a Colgano in Actis SS. Hiberniæ, et Sapiens cognominatur : qui et putat eum esse, cui Alcuinus epistolam scripsit, quam ibidem recitat notisque illustrat. Sed et xxiv Septembris iterum ab aliis memorari fatetur. Verum præter fastos Hibernicos nullum cultus argumentum indicat, suisque illis Fastis ipsemet videtur non satis fidere dum plurimos in illis nominatos omittit.

S. Colgus, sive Colganus, Abbas de Kill-
Colgam, } adjunguntur a Col-
B. Colgus, sive Colganus, filius Kellachi, } ganopræ-
B. Colga, Abbas Luscanus, } cedenti

Colcho, ne memoria, inquit, eorum intereat, quia natales aliis diebus observatos non invenio, et pietate doctrinaque celebres floruerunt. Priorum duorum meminit S. Adamnanus in Vita S. Columbæ, sed absque titulo Sancti aut Beati: tertius subscripsit Synodo per S. Adamnanum coactæ. Quod in gratiam Joannis Colgani etiam indicare volumus, qui prioris etiam meminit in Februarii ad Vitam S. Colmani pag. 248 col. 2.

Wilo Laureacensis Episcopus, qui aliis Vivilo, Unilo, Phiphilo appellatus reperitur, mortuus traditur x Kalend. Martii anni 1000. Ferrarius S. Wilonem vocat. Sed quos citat auctores, hunc ei titulum non tribuunt, nedum officia Passaviensia, seu vetera seu nova.

S. Gallum Presbyterum Augustoduni Æduorum coli hoc die scribit Saussaius, multosque ab eo conversos. Nobis adhuc ignotus, qui ejus Ecclesiæ tabulas non viderimus. An forsitan S. Gallus Abbas et Presbyter, de quo infra?

Feriolus Presbyter Vienna urbe Galliæ seculo nono Tornacum venit, ubi, dum reo suspendendo vitam deprecatur, ipse ideo vinctus et suspendendus versus patibulum abductus, implorato S. Eleutherii Episcopi Tornacensis patrocinio liberatus est ad ejus sepulchrum, ac catena, quæ altera vice in collum ejus injecta erat, ultro confracta est, et in Tribuni faciem prosiliens, eum occidit, qui precibus ejusdem Ferioli ad sepulchrum ejusdem Eleutherii resuscitatus est. Ita infra pluribus Acta ejusdem Eleutherii : in cujus testimonio cum Sermonibus ejusdem tomo xv Bibliothecæ Patrum excuso et nonnullis MSS. dicitur Sanctus ac Martyr Nonis Septembris sub Crispino Judice occisus. Verum Acta hujus et S. Ferreoli Vesuntione cum S. Ferrutio interempti, et S. Ferreoli in territorio Viennensi sub Crispino occisi confundi infra in Actis S. Eleutherii ostendemus.

Isembardus Hemmenrodensis cœnobii Ordinis Cisterciensis in diœcesi Trevirensi monachus ac sacrista, Beatus appellatur ab Chrysostomo Henriquez in Menologio, Gaspere Jongelino in Manipulo Hemmenrodensi, atque Angelo Manrique tomo 3 Annalium Ordinis. Et sane illustria sunt, quæ de ea narrat Cæsarius cœvus et gravis scriptor lib. 11 cap. 3 et 11. Quia tamen non indicant, an ullus ei cultus aut majorum pietate, aut Ecclesiæ consensu habeatur, hic eum tantisper omittimus.

Joannes de Wistrezee, Conversus, ut vocant, in monasterio Villariensi Ord. Cisterc. in Brabantia, multis clarus virtutibus fuit, ut fuse narratur in libro de Gestis illustrium virorum ejusdem cœnobii cap. 28. Chrysostomus Henriquez eum hoc die Menologio Cisterciensi inscribit, ac Beati titulo decorat. Rasisius in Auctario ad Natales Molani xxviii Augusti eum locat, absque eo tamen titulo : quem nec nos ei arbitramur tribui ab antiquo solere. Saussaius in Martyrologio Gallicano licet Beatum vocet, in Piorum tamen classe eum reponit.

Amata, S. Claræ cognata et discipula, hoc die memoratur in Martyrol. Franciscano Arturi a Monasterio cum Beatæ titulo : quem ei quoque Petrus Rodulphius Tossinianus tribuit, et Jacobillus tomo 1 SS. Umbriæ, ac Franciscus Laherius in Menologio Virginum. Fuit illa quidem, ut ex Vita S. Claræ et Annalibus Ordinis patet, sanctitatis eximie, verum an Beatarum albo adscripta, Sede Apostolica annuente, haud comperimus.

S. Veroli, } Adrumetinorum in Africa Marty-
S. Secundi } rum, memoria hic consignata est in
et aliorum xxi } MS. Martyrologio monasterii Mar-
chianensis; in ceteris } xxi Februarii.
S. Secundinus et alii xxiii, qui in Africa Martyrium subierunt, hoc die memorantur in MS. Martyrologio

- gio monasterii S. Martini Treviris : in aliis pluribus
xxi Febr.
- B. Pippini Ducis, ac patris S. Gertrudis, depositio refertur hoc die in MS. Florario Sanctorum. Vitam dabimus
xxi Februarii.
- Florentius vir sanctus, ut ex veteri inscriptione Ecclesiae Hispalensis, quam nobiscum V. CL. Lucas Torrius communicavit, die x Kalendas Martias obiit. Antonius Quintanaduenas noster in libro de SS. Hispalensibus, consentientibus Romano et aliis Martyrologiis, citata licet hac inscriptione, coli scribit
xxiii Februarii.
- S. Caius Episcopus Romae via Appia in cœmeterio Callisti. Ita MSS. Richenoviense, S. Hieronymi et alia cum Beda, Rabano, Notkero. Est S. Caius Papa, coliturque
xxii Aprilis.
- Blanda a S. Eleuthero Episcopo Tornacensi ad vitam suscitata et baptizata, ac Christo dicata est, sanctaque et immaculata permansit, et cursu benigne finito ad cœlestia transmigravit. Ita Vita S. Eleutherii, cum cujus reliquiis caput ejus in ecclesia Cathedrali Tornacensi asservari Raissius alique tradunt. Ceterum non reperimus officio Ecclesiastico coli, aut Fastis sacris adscriptam esse. Alias plenius de ea agi posset, die, qua obiisse dicitur, xiii Maii aut xii Junii.
- S. Eleutherius Papa et Martyr Romae, a quo Lucius Rex Britanniae per epistolam se fieri Christianum postulavit, missique duo viri religiosi, qui Regem cum populo baptizarunt. MS. Martyrol. Bruxellense S. Gudilæ. Colitur S. Eleutherius Papa, sive Eleutherus,
xxvi Maii.
- S. Bessarion anachoreta prolixo elogio honoratur hic in Menæis Græcorum. Idem est, qui in iisdem Menæis et Martyrologio Romano celebratur xvii Junii.
- Humburga Comitissa inscripta est hoc die Auctario Greven et MS. Florario, in quo et Abbatisa appellatur. Ignota nobis est. Ex monumentis S. Michaelis in Lotharingia legitur apud Ferrarium B. Humburga soror S. Theobaldi, sed num una eademque sit examinari poterit ad diem quo hæc refertur
xxix Junii.
- Oseas Propheta hoc die inscriptus est Kalendario MS. Coptico collegii Maronitarum Romæ. Colitur
iv Julii.
- S. Mildredæ Virginis Corpus in monasterio S. Augustini Cantuariæ anno cccclxii x Kal. Mart. in novo feretro positum est, ut in Chronicis scribit Wilhelmus Thorn pag. 1905. In Martyr. Anglicano Wilsoni adscriptus huic diei natalis ejus in priore editione, in posteriori Translatio, sicut et in Menologio Laherii. Ferrarius simpliciter ista habet : In Anglia S. Mildredæ Virg. citat in notis Molanum, qui ejus hoc die non meminit, sed xiii Julii, ut et Miræus in Fastis, tradit corpus Davenportiam allatum. Sausaius in Martyrol. Gallicano hanc xx Febr. recoli translationem existimavit, ita scribens in Supplemento Martyrologii Gallicani : Davenportiæ in Belgio susceptio corporis S. Maldredæ Virginis. Plenius de ea agemus
xiii Julii.
- S. Pantaleonis Martyris caput Coloniam translatum diximus xviii Februarii : xvii tamen et xix Februarii in aliquibus Fastis eam Translationem consignari. Etiam xx Februarii in perbrevis sed antiquo Martyrologio monasterii S. Maximini Treviris ita legitur : Pantaleonti Mart. Dempsterus quoque in Menologio Scotico eam hic locat Translationem, sed male Molanum citat, qui non xx sed xviii ejus meminit. Colitur S. Pantaleon
xxvii Julii.
- S. Altfridi Episc. Hildeshemensis nomen Calendario MS. Ordinis S. Benedicti hoc die adscriptum. Constat eum obiisse
xv Augusti.
- S. Hilarius Papa refertur hoc die in veteri Martyrologio monasterii S. Martini Treviris his verbis : Romæ Hilarii Papæ et Martyris. S. Hilarius Papa, qui quibusdam Hilarius est, sed Martyr non fuit, refertur et ab aliis xxi Februarii, ut ibi dicemus. Natalis ejus est
x Septembris.
- Thecla nobilis matrona Tornacensis, omni virtutum genere decorata, a S. Eleuthero ter admonita, corporis ejus elevationem per Heidilonem Episcopum fieri curavit, et in ipsa elevationis hora sancte obiit, a morte etiam miraculis clara, in ecclesia pagi Blandiniensis sepulta, et dein ad secretiorem locum translata, ut, in Actis S. Eleutherii legitur. Memoria Elevationis S. Eleutherii celebratur ix Julii : ast in Actis contigisse dicitur una cum Obitu Theclæ, die quo hæc inquiri potuerunt
xviii Septemb.
- S. Eustochium Virgo filia S. Paulæ refertur hoc die a Canisio, Greven, Ferrario et in Florario MS. Ast in Martyrol. Romano
xviii Septemb.
- S. Peleus, (Episcopi Ægyptii, dicuntur in variis Martyrologiis Tyrios Martyres incitasse ad fortiter subeundum certamen, sed coluntur ipsi
xix Septemb.
- Irenæus e majoribus S. Eleutherii Episcopi Tornacensis (forsan abavus, ut aliqua hujus Acta innuunt) conversus a S. Piato ad fidem est, diciturque infra a Guiberto cap. 2 Vitæ S. Eleutherii, confessus publice Christum, suscepto martyrio migrasse feliciter ad triumphum. Et in ultima Vita ex lectionibus Ecclesiasticis numeratur inter illos, qui cum S. Piato martyrium passi sunt, de quibus et Irenæo, si quid certius occurrat, agi poterit ad Acta S. Piati
1 Octob.
- S. Conganus Abbas hoc die a Davide Camerario in libro de Scotorum pietate refertur, licet Coganum vocet. Citat Vitam S. Kentigernæ ex Breviario Aberdonensi ; in quo tamen Breviario dicitur ex Scotorum Hiberniensium et Lageniensium regali genealogia descendisse, colique
xiii Octobris.
- S. Gallus Presbyter et Confessor in Alemannia, inscriptus præcipuis Martyrologiis MSS. et excusis Usuardi, Bellini et aliorum. Abbas dicitur in MS. S. Richarii, discipulus S. Columbani, apud Adonem : ejus Translationem hoc die celebrari tradit Florarium MS. De ea agendum erit ad diem natalem
xvi Octobris.
- S. Cronanus filius Ængussii, filii Cormaci, filii Senachi, filii Davidis, filii Fiachrii, etc. xx Febr. vel xix Octobris. Ita Colganus in Appendice ad Vitam S. Colmani iii Februar. pag. 248 col. 2. Nomen nudum Cronani est xx Februarii in Martyrol. Tamlachtensi et Festilogio Gormani, et xxi Februar. Cronanus Kill-Beggiae. Tamen ad utrumque diem Cronani non meminit Colganus, forsán daturus meliora argumenta
xix Octobris.
- S. Zenobius Ecclesiae Sidonis Presbyter, Ægyptios Martyres, qui Tyri occisi sunt, memoratur ad constantiam hortatus, ideoque hoc die in multis Martyrologiis relatus est, sed colitur ipse
xix Octobris.
- S. Julianus,
S. Eunus,
S. Macarius,
S. Epimachus,
S. Alexander,
S. Metranus,
S. Apollonia,
S. Ammonaria,
S. Cointha,
S. Mercuria,
S. Dionysia,
S. Ammonaria alia,
S. Serapion,
S. Heron,
- Martyres Alexandriae in persecutione Deciana. Ita MS. Martyrologium S. Maximini, citato Dionysio Alexandrino Episcopo in libro de Martyribus, sive epistola apud Eusebium lib. 6 Hist. Eccles. cap. 34, ubi de plerisque agit. Memorantur etiam in Auctario Greven duo primi. In MSS. S. Richarii et Carmelitarum Colonien-sium, item excuso Coloniae anno 1490 leguntur ix priores
S. Arsenius

S. Arsenius,	} cum x sociis anonymis, id est, reliquis uno excepto. Referuntur iidem omissis Euno et Ammonaria in Florario MS. Undecim ex his habentur in MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus, sed perperam dicuntur a Venturio Magistro equitum sub Diocletiano occisi : quæ verba referenda sunt ad Martyres Tyri hoc die passos. Coluntur hi Martyres variis diebus in Martyrologio Romano ; SS. Julianus et Eunus xxvii Februarii.	SS. Epimachus, Alexander, Ammonaria, Mercuria	
S. Dioscorus,		Dionysia, Ammonaria altera	xii Decemb.
S. Isidorus,		S. Metranus	xxxi Januarii.
S. Nemesius,		S. Apollonia	ix Februarii.
S. Scirion,		S. Cointa, in aliquibus Corinthia,	viii Februarii.
S. Chæremon,	} MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus, sed perperam dicuntur a Venturio Magistro equitum sub Diocletiano occisi : quæ verba referenda sunt ad Martyres Tyri hoc die passos. Coluntur hi Martyres variis diebus in Martyrologio Romano ; SS. Julianus et Eunus xxvii Februarii.	S. Serapion	xiv Novembris.
		SS. Hero, Arsenius, Dioscorus, Isidorus	xiv Decembris.
		S. Nemesius	xix Decembris.
S. Macarius	viii Decembris.	SS. Ischirion, hic Schirion, et Chæremon	xxii Decembris.

ANIMADV.
PAP. 23

DE SANCTIS MARTYRIBUS TYRIIS TYRANNIONE EPISCOPO ET ALIIS PLURIBUS, Commentarius historicus.

§I. Horum Martyrum anniversaria celebritas.

AN. CHR. CCCIV
et CCCX.
XX FEBR.B
Tyrionum MM.
abest a veteri-
bus Martyrolo-
giis memoria :

Tyrus, Phœniciæ primæ metropoli, qui, Diocletiano sæviante, palman adepti sunt Martyres, inscriptique Fastis Romanis ad x Kalend. Martias; eorum vix meminere vetustiora Usuardo Martyrologia : quale est antiquum Romanum, quod S. Hieronymi appellamus, et hæc quoque fortassis, licet interpolata, Lætiense, S. Martini Tornacense Eusebii, Hieronymi, Bedæ nominibus insignitum, S. Martini Trevirense, Coloniense S. Mariæ ad Gradus; S. Cyriaci Romanum quo usus Baronius : neque Rabanus ipse aut Wandelbertus, Usuardo supparet. Nam quod Wandelbertus habet.

Mox decimus laudem recolit famamque, Coronæ; male supplet Molanus, atque ita legit :

Mox decimus laudem recolit, famamque coronat Multorum, Tyri fuso qui sanguine clarent : cum de S. Corona agatur, cujus in pluribus Martyrologiis hoc die extat nomen.

est in Usuardi,

2 At vetus Romanum ab Rosweydo nostro editum, (qualiqua sit antiquitate) ita habet : Apud Tyrum Martyrum, quorum numerum Dei scientia sola colligit, quos Veturius Magister militiæ, jubente Diocletiano, diversis tormentis occidit. Usuardus vero sic scribit : Apud Tyrum civitatem, beatorum Martyrum, quorum numerum solius Dei scientia colligit : qui jubente Diocletiano, multis tormentorum suppliciis sibi invicem succedentibus occisi sunt; primo quidem flagris per omne corpus dilaniati, dehinc diversis bestiarum generibus traditi, sed ab his Divina virtute custoditi; post, addita feritate ignis et ferri, martyrium consummaverunt. Horum gloriosam multitudinem incitabant ad victoriam Tyrannio et Silvanus, sed et Peleus atque Linus (ita in plerisque MSS. Usuardi exemplaribus, qui alibi Nilus est) Episcopi; Zenobius quoque Presbyter, qui felici agone una cum eis martyrii palmam adeptus est. Duo exemplaria habent : addita feritate ignis, ferro martyrium consummaverunt. MS. collegii Societatis Jesu Lovanii post, consummaverunt, cetera omittit.

et Adonis,
cum epitome
Actorum ex
Ruffino :

3 Plenius Ado Viennensis eorum certamen exponit : Apud Tyrum, quæ est urbs maxima Phœnicis, beatorum Martyrum, quorum numerum solius Dei scientia colligit : quos, jubente Diocletiano, Veturius Magister militiæ diversis tormentorum generibus sibi invicem succedentibus occidit. Primo flagris per omne corpus Martyres Dei carpebantur, posthæc tradebantur ad bestias : adhibebantur leones, ursi, pardi, atque omne ferarum genus : apri quoque, sed et tauri, quibus ferro et igni feritas addebatur. Statuantur denique Dei cultores, nudatis membris, in medio arenæ loco : et bestię intra caveas incitatæ, sævioresque in semetipsis effectæ, proruunt claustris, replent subito stadium, circumdant Ecclesiam

Martyrum in medio sitam : circumeunt sæpius et oblustrant : ac divinæ virtutis adesse eis custodiam sentientes, procul ab eorum corporibus abscedunt. Sed illico furor, qui reprimebatur in belluis, transit in homines : gladiis ergo peragunt, quod bestiis nequiverunt : et ut in omnibus ostenderent se belluis esse nequiores, prohibebant etiam cadavera mandari terræ, sed jubebant fluctibus dari. Horum gloriosissimam multitudinem, cœlique exercitum, ducebant et incitabant ad victoriam, beatissimi Tyrannio Episcopus et Silvanus Episcopus, qui, parvo tempore interposito, bestiarum morsibus martyrium complevit; et Peleus atque Nilus Episcopi, qui igne cum plurimis Clericis consumpti sunt : Zenobius quoque venerabilis Presbyter capite cæsus. Hæc Ado, ex Ruffino, et Actis, quæ videntur intercidisce, ut infra dicemus.

4 Ex Adone breviter eadem retulit Notkerus, Beda excusus, Martyrol. Coloniense an. mccccxc excusum, Doctrinale Clericorum eodem anno Lubecæ editum, MS. Florarium, MSS. Brugense et Bruxellense, quæ omnia Veturii Magistri militiæ meminerunt, sed falluntur dum S. Tyrannionem perinde ac S. Silvanum aiunt bestiarum dentibus martyrium complevisse. Maurolicus Tyrios Martyres scribit, primum quidem flagris laniatos, dehinc diversis belluarum generibus traditos, sed ab his divina virtute custoditos, ferro, flammis, aquis, suspendio et inedia martyrium consummasse : quatuorque illos Episcopos, et Zenobium Presbyterum felici agone una cum his martyrii palmam adeptos. Eadem fere habet Canisius, sed addit, primum candentibus e ferro instrumentis laniatos, tertioque feris objectos. Galesinius vero variis teterrimisque cruciatibus affectos, tum bestiis objectos; partim ferro, partim flammis, partim inedia confectos.

ii varia tormenta passi,

5 S. Tyrannio apud Galesinium, et in quibusdam MSS. Tyrannius appellatur : Silvanus, in uno alterove Silvanus : Zenobius, in unico Tenobius, uno item Lonobius, ac Zenobilis : Peleus, Pelius, Polens, Petrus, Pelagius, Philenus : Nilus in quam plurimis Linus. Absunt a quibusdam MSS. ea quinque nomina : neque vero Eusebius, Ruffinus, Nicephorus, cum illorum recensent certamina, horum meminerunt, neque Veturii, de quo in Chronico Eusebii ad an. Diocletiani xiv, qui erat Christi ccxcviii, ista habentur : Veturius Magister militiæ Christianos milites persequitur, paullatim ex illo jam tempore persecutione adversus nos incipiente. Quæ a Græco absunt; et notat Pontacus in quibusdam MSS. ad xvi ejusdem Imperatoris annum referri, in aliis ad xvii; et nullum scriptorum hujus rei meminisse. Meminerunt vero, ut retulimus, Martyrologia quamplurima : quorum auctores, primos saltem, oportet Acta aliqua horum Martyrum habuisse, quæ et testarentur crudelitatis in eos exercitæ administrum fuisse Veturium, et Antistites illos

ab Episcopis
(quorum varie
expressa nomina)sub Veturio
magistro militiæ,

A illos Zenobiumque animos iis ad fortiter perferenda tormenta addidisse, cum neque hos ubi de Tyriis agunt, neque illum Eusebius in historia, Ruffinus, ac Nicephorus Callistus nominent.

6 Coluntur quoque aliis diebus quatuor ex illis, Silvanus quidem, Emesenus in Phœnicia Libani Episcopus (diversus a Garensi, de quo IV Maii agemus) a Græcis XXIX Januarii; a Latinis VI Februarii, uti supra diximus : Zenobius XXIX Octobris : Peleus ac Nilus XIX Septembris, alibi XVII ejusdem. S. Tyrannionis nomen in nullis Fastis alio die legimus, ideoque hic retinemus. Quatuor Tyrios Martyres gladio ictos celebrant Græcorum Menæa XXI Januarii, uti isthic monuimus, quos Matthæus Raderus noster, ex eorum, de quibus hic sermo, fuisse numero censebat. Eusebius certe, ut infra indicabitur, quinque solum fuisse ait : Ruffinus numerum quidem non exprimit, sed plurimos fuisse scribit, quod et Martyrologia habent, complexa fortassis omnes qui variis diebus decertarunt, non eo solum, quo se adfuisse Eusebius testatur.

§ II. S. Tyrannionis et reliquorum martyrii tempus ac modus.

Ruffinus Presbyter, Eusebii historiæ interpres ac paraphrastes, ita Martyrum illorum pugnam describit lib. 8 cap. 7. Cum pervenisset ad Principem, æstuarum carceres, et per innocentium pœnas locum deesse criminosis; novarursus decreta mittuntur, ut ex his qui conclusi erant, si qui immolare vellet, liber abscederet : qui vero abnueret, diversis pœnarum generibus interiret. Tum jam quantæ per singulas provincias multitudines Martyrum, et præcipue in Africæ et Mauritaniae, Thebaidis quoque atque Ægypti regionibus extiterint, numero comprehendere quis valeat? Sed ne illorum quidem, quorum agones apud Palæstinam vel Tyrum, quæ est urbs maxima Phœnicis, præsentibus inspeximus, ut dignum est memorare sufficimus. Tanta etenim ab eis virtute perseverantia adversus illata supplicia pro pietate certatum est, ut nisi quis prius Domino et Salvatori nostro credat dicenti, Quia ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi; et ejus virtutem Martyribus sciat esse præsentem, rebus gestis deroget fidem. At nos, ut dixi, non audita, sed oculis nostris inspecta, narramus.

8 Exquirebantur diversa tormentorum genera sibi invicem succedentia. Flagris primo per omne corpus Dei Martyres carpebantur. Post hæc tradebantur ad bestias : adhibebantur leones, ursi, pardi, atque omne ferarum genus : apri quoque, sed et tauri : quibus ferro et igni feritas addebatur. Præparabantur hæc omnia adversum cultores Dei : et omnis contra eos hominum bestiarumque et elementorum crudelitas armabatur. Adhuc Dei cultores denudati statuuntur in medio arenæ loco. Additur adhuc arte inter caveas bestiis furor. Et ita sæviores semetipsis effectæ proruunt claustris : replent subito stadium, circumdant Ecclesiam Martyrum in medio sitam, circumeunt sæpius et oblustrant, et Divinæ virtutis adesse eis custodiam sentientes procul ab eorum corporibus abscedunt.

9 Sed illico furor, qui reprimebatur in belluis, transit in homines. Nemo præsentem Dei virtutem, nemo divinum piis adesse sentit auxilium. Sed mittuntur, quibus hoc artis est, instigare bestias adversum eos, quos divina dextera defendebat. Verum illæ, ut ostenderetur omnibus, non feritatem deesse bestiis, sed divinam Dei cultoribus adesse custodiam, illos ipsos, qui ad instigandum mittuntur, incredibili velocitate discerpunt. Et cum jam nullus ex hujusmodi artificibus auderet accedere; jubentur ipsi sancti Martyres, commotis manibus et velut provo-

cantibus, incitare adversum se belluas. Sed ne sic quidem pati aliquid poterant. Verum etsi forte aliqua fuisset ex belluis concitata, cum venisset ad proximum, protinus in semetipsam conversa repedabat. Tunc vere stupor ingenset pavor omnes, qui in spectaculis considebant, invaserat, videntes homines nudos, in quibus plurimi primæ adhuc ætatis, in medio tot ac tantarum positos ferarum, intrepidus omnes et impavidos, extensis ad Cælum palmis et oculis ac mente, totos cum Deo, non solum nihil curare terrena, verum nec carnem quidem suam magni pendere; et ipsis iudicibus pavore trementibus, reos læto et hilari vultu in medio persistere bestiarum.

10 Sed o duræ et impiæ mortalium mentes! Bestiarum feritas Dei virtute mansuescit : humana vero rabies nec ferarum mitescit exemplis. Sed tentatur adhuc ab hominibus Deus. Jubentur alii vere criminosis bestiis subigi : qui tamen illico ut apparuerunt, alius a leone, alius a pardo, ab ursis alius exesus, aut a tauro in aere dispersus est; et ita omnes intra momentum temporis pereunt. Sed nec sic quidem incitatæ bestię cultoribus Dei aliquid molestiæ generabant; divino Spiritu eos velut muris validissimis ambiente. Verax namque ille est qui dixerat : Ubi fuerint ex vobis duo vel tres, ibi ero in medio eorum.

11 Cum igitur nec sic quidem aliquid egisset humana sævitia, jubentur mutari feræ, et ablatis prioribus aliæ rursum dimitti. Quæ cum et ipsæ, similiter ut priores, nihil triste Dei cultoribus intulissent; amotis etiam his, sæviores feris, Martyribus homines mittunt, qui solum possent immanitate belluas, crudelitate feras, atrocitate bestias superare. Gladiis igitur peragunt, quod bestiis nequiverunt. Et ut in omnibus se ostenderent belluis esse nequiores, prohibebant etiam cadavera mandari terræ, sed jubebant fluctibus dari. Hæc apud Tyrum venerandi Martyres, qui ad illam urbem de Ægypti partibus venerant, mirifica certamina desudarunt.

12 Hactenus Ruffinus. Eadem, quæ a Christophorono versa est, Eusebii historia recenset lib. 8 cap. 7. sed quinque solum fuisse Martyres ait, eorumque prædicat τὴν ἐν σώμασι νέοις βεβηκόαν καὶ ἀδιάρρητον ἔνστασιν. Firmam atque immobilem in juvenilibus corporibus constantiam. atque ex his unum præsertim, non omnino viginti natum annos, nullis constrictum vinculis, manibus in Crucis modum expansis, excelsa et intrepida mente, precibus ad Deum fundendis attentissime defixum, neque se commoventem, aut a loco, in quo constiterat, deflectentem. Feras vero addit, in unum eundemque duas tresve consequenter immisas : eas vero non solum in illos qui arenam ingressi eas stimulabant, sed in illos quoque qui extra repagula consistentes eminens eas provocabant, multo cum stridore et impetu provolasse :

13 Eadem habet Nicephorus Callistus lib. 7 cap. 7. qui tamen numerum illorum Martyrum non exprimit, et belluas ait longa antea fame efferatas : taurum quoque, qui quosdam e spectatoribus in sublime jactarat, ac semimortuos reliquerat, minacius ac ferocius Martyri appropinquantem, ne stringere quidem eum potuisse; sed leniter solum cornu attigisse, linguaque pedes lambisse, et religiose quodammodo recessisse. Et cum ad eum modum plures immisæ essent feræ, idemque omnibus accidisset; postremo carnifices animum despondentes, post plurima supplicia, aliamque gravium tormentorum vim iis illatam, ferro crudeliter omnes jugulasse, et in profundum mare dejecisse.

14 Gesta hæc sunt anno secundo persecutionis, ut recte Florarii auctor annotavit, quem eundem salutis CCCVI statuit : qui fuit Æræ vulgaris CCCIV.

15 At S. Tyrannio, ut ex Eusebio colligere licet anno persecutionis VIII, Christi CCCX, Antiochiæ triumphum

D AUCTORE J. B. a Martyribus recedunt, eas alioquin irrisantibus :

cælo intentis :

at vere criminosos illiconecant :

Matth. 18. 20

E aliæ immituntur in Martyres,

qui ab iis illæsi, gladio occiduntur, et in mare projiciuntur. :

multi ex iis juvenes,

unus nondum 20 annorum :

F

taurus Martyris pedes lambit.

Contigit id an. Chr. 304.

quot fuerint?

Diocletiano jubente,

plurimi mortem subire variis locis :

hi Tyri,

Matth. 28. 20

flagris laniati,

feris variis objectis, ante irritatis,

nudi :

quæ iis non nocent,

sed instigantes se discerpunt,

AUCTORE J. B.
an. 310 S. Ty-
rannio Tyri
Episcopus

in mari mer-
sus,

A phum obtinuit, quem breviter idem auctor lib. 8 cap. 15 ita describit : Ex Martyribus Phœniciæ longe illustrissimi, omninoque sanctissimi pastores rationalis Christi gregis fuere, Tyrannio loci ejusdem Episcopus, et Zenobius Sidoniæ Ecclesiæ Presbyter... ii apud Antiochiam Dei Verbum constanter adita morte magnifice illustrarunt; Episcopus quidem in profundos maris gurgites præcipitatus; Zenobius vero, me-

dicorum peritissimus, admota lateribus tormenta D fortiter perpessus.

16 Eadem habet Nicephorus Callistus lib. 7 cap. 16. ubi Zenobium tradit in illis laterum tormentis spiritum reddidisse. Brevius Rufinus lib. 8 cap. 14. a pueritia fi-
Apud Tyrum vero nobilissimus in Martyribus, et a dem edoctus.
prima ætate in Christi institutionibus enutritus, Tyrannio ejusdem urbis Episcopus.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

POTAMIO, NEMESIO DIDYMO, IN CYPRO INSULA.

G. H.
XX FEBR.

Sancti hi sa-
cris Fastis
inscripti :

An præter
S. Potamium
colatur alia
Potamia
Romæ ?

N ulla horum Martyrum Cypriorum extant Acta: nuda nomina, saltem aliquorum in plerisque indicantur Martyrologiis. Usuardus, Bellinus, Maurolycus, Galesinius, Canisius, cum variis MSS. Didymum omittunt, alios referunt, uti et Martyrol. Romanum his verbis : In Cyprio insula sanctorum Martyrum Potamii et Nemesii. At Nemesio omisso, reliqui duo in antiquis MSS. Tornacensi et Lætiensi ita signantur : Apud Cyprum natale SS. Potamiæ et Didymi. In MS. S. Cyriaci : Apud Cyprum natale Potaminæ, lege Potamii.

2 Antiquiora Martyrologia omnes commemorant. MS. Romanum, quod S. Hieronymi nomine signatur, hunc diem ita exorditur : x Kalendas Martii, apud Cyprum Potamii, Nemesii (Nemesii legendum) Didymi. MS. Richenoviense prope Constantiam : Et Cypro natale Putamii, Nemesii et Didymi. Beda MS. monasterii Richenbergensis : Et in Cypro natale Potamiæ, Nemesii et Didymi. In Beda excuso Nemersi loco Nemesii positum nomen. Eadem habent Rabanus et MS. Aquisgranense, in hoc tamen Pota-

ninia scriptum. Notkerus : Apud Cyprum natiuitas Putamii, Nemesii et Didymi. Reliquias aliquas S. Nemesii Bononiæ in æde S. Stephani adservari tradit Masinus in Bononia perlustrata.

3 Quia Potamius, seu Putamius, etiam Potamia alibi, Potamina, et Potaninia appellatur, alia ab nonnullis credita, et SS. Caio et Victori ad hunc diem adjuncta, Pantamia et Pantanna etiam appellata. Ita Galesinius, Florarium MS. Usuardus Lubecæ an. 1475 editus, Martyrologium Colonix an. 1490 excusum, Hermannus Greven in Auctario Usuardi, et multa exemplaria MSS. Usuardi ad usum Ecclesiarum Belgicarum olim aucta, in quibus hæc fere leguntur : Romæ SS. Caii, Victoris et Pantamiæ Martyrum, et in Cyprio insula SS. Potamii et Nemesii Martyrum. Agit de tribus prioribus Maurolycus XIX Februarii, de sequentibus duobus, ut supra diximus, hoc die. De S. Victore ab aliis adjuncto S. Coronæ et xx Martyribus mox dicemus, cum Pantamiæ rursus, seu Potamiæ et Caii mentione.

Reliquiæ S.
Nemesii Bono-
niæ.

E

DE SS. VICTORE, CORONA, ET ALIIS XX MARTYRIBUS.

G. H.

XX FEBR.

SS. Victor et
Corona ins-
cripti antiquis
Martyrologiis
20 Febr.

cum aliis 20,

S. Victor ad-
iunctus SS.
Caio et Panta-
miæ :

S ancti Martyres Victor et Corona cum aliis sociis in variis Martyrologiis junguntur, eandemque nomina aliis diebus repetuntur, quæ non exiguæ causa obscuritatis. Dissipant eam utcumque antiqua Martyrologia. MS. S. Hieronymi tres veluti classes Martyrum ordinat, ab aliis confusas. x Kalendas Martii, inquit, apud Cyprum Potamii, Nemesii, Didymi. (de quibus jam egimus) Romæ Gaii Episcopi. Et alibi Victoris, Chrononæ et aliorum x. Eodem modo hæc classes distinctæ in quibusdam Martyrologiis. MS. Richenoviense ita habet : Et alibi Victoris, Coronæ. Beda, Rabanus, Notkerus : Alibi Victoris, Coronæ et aliorum viginti Martyrum. Aquisgranense MS. Gagi, Victoris, Coronæ Martyrum et aliorum viginti : ac præterea Romæ Gagi Episcopi, quasi alter Caius SS. Victoriet Coronæ sociandus foret.

2 Alii S. Victorem separant a S. Corona, illumque adjungunt SS. Caio et Potamiæ, seu Pantamiæ, quos simul Romæ passos asserunt. Ita Galesinius, Florarium, aliaque Martyrologia supra citata, cum de SS. Potamio, Nemesio et Didymo Martyribus Cypriis ageremus. Error ab veterum codicum indiligenti descriptione natus. In antiquo MS. Richenoviensi hæc ita accurate distinguuntur. x Kalend. Martii. Romæ via Appia in cœmeterio Calisti depositio Gagi Episcopi. et alibi Victoris, Coronæ. Et Cypro insula natale Putamii, Nemesii et Didymi. Ea sic vitiose contracta apud alios : Romæ S. Caii. Victoris et Pantamiæ (lege Coronæ aut Chrononæ) Martyrum : et in Cypro insula SS. Potamii et Nemesii Martyrum. De S. Caio Papa, qui in crypta cœmeterii S. Callisti aliquamdiu latuit, in eaque sepultus est, agemus XXII Aprilis. Consule interea Aringhū lib. 3 Romæ subterraneæ cap. 11 num. 9, et quæ XVIII Februarii de SS. Claudio et sociis, quæque XIX de S. Gabinio dicta.

3 Coniunctis vitiose, ut diximus, SS. Caio, Victore, et Potamia, ac Romæ adscriptis, seorsim ab aliquibus posita est S. Corona. Ita Maurolycus XIX Februarii, et hoc die auctor MS. Florarii Coronam Virginem memorant. Greven in Auctario Usuardi Coronam Martyrem, de qua hic versus Wandelberti est :

Mox decimus laudem recolit famamque Coronæ. Felicius die præcedenti statuit Coronam cum xx aliis.

Corona seorsim relata,

et cum 20 aliis :

4 Plures iisdem nominibus Victoris et Coronæ in Martyrologiis celebres Divi. Nam SS. Victor et Corona in Syria sub Antonino passi XIV Maii; Corona inter arbores scissa, Victor decollatus. Horum Martyrum dicuntur reliquiæ Feltriæ in Italia adservari, de quibus etiam agunt alii XVIII Septemb. et Ferrarius arbitratur tum Inventionem aut Translationem memorari. Creditur hæc Corona cujusdam militis fuisse uxor, ut ab ea alia esse debeat hæc, si, ut aliqui asserunt, Virgo martyrii palmam promerita. Nam si eadem, cur nemo locum, tempus, genus martyrii indicat?

alii SS. Victor et Corona 14 Maii, 18 Sept.

5 Celebrantur etiam XXIII et potissimum XXIV Aprilis SS. Victor et Corona Alexandriae passi : eaque Corona a nonnullis Virgo appellatur. In MS. Martyrol. Romano, sive S. Hieronymi, adjunguntur socii XXI, quorum nomina exprimuntur, et XXIV anonymi. Forsan tamen, qui postremus hic est Theon, inque MSS. Richenoviensi et Richenoviensi solus memoratur, cum XXIV anonymis jungendus : ut seorsim remaneant SS. Victor et Corona cum aliis XX, quorum ibi nomina exprimuntur. Nihil tamen est caussæ, cur eosdem esse SS. Victorem ac Coronam existimemus, qui XX Februarii referuntur in iisdem illis Martyrologiis nullo cujusquam e sociis nominato, neque loco indicato. Victoris et Coronæ Martyrum hoc die aliquis cultus fuit in Ecclesia Tullensi, uti ex ejus Breviario anno 1535 excuso constat.

23 et 24 Aprilis :

horum cultus in Ecclesia Tullensi :

DE

DE S. PAULA, COGNOMENTO BARBATA, VIRGINE ABULENSI IN HISPANIA, Commentarius historicus.

I B.

XX FEBR.

Qui sanctas Virgines mystico connubio sibi copulare dignatur Christus Deus, idem eas sæpe multiplicibus ac miris modis contra pudicitiae ipsarum insidiantes prædones tuetur. Nam quibusdam ita firmos magnosque animos sufficit, ut audeant suam ipsæ formam, a qua sibi creari periculum sentiunt, etiam vulneribus plagisque dehonestare, quemadmodum illæ in Anglia, quæ nares sibi, labra, palpebras, genas ferro sauciarunt, ne Danorum libidini paterent. Quid eas dicemus, quæ columbarum carnem inter ubera, ac sub axillis siverunt putrescere, ut intolerabili odore et se cruciarent, ne locus ullus esset admotis illecebris, et harum impuros incentores longissime depellerent? Etiam cervices præcidi sibi quædam curavit, falso experimento præsentis contra vulnera unguenti, ut vim sibi a lascivo milite paratam redimeret. Quibus autem vel arma ad hosce tam heroicis ausus defuere, vel opportunitas, eas aut insolita gravitate idem defixit, ne trahi in turpia loca possent, ut Luciam; aut Angelum adstantis præsidio munit, ut Cæciliam; aut terrifico lumine circumfulsit, ut Agnetem. Aliis vultus venustatem deturpavit, id ad virtutis suæ securitatem orantibus: ita Brigida, ne a fratribus cogeretur ad nuptias, cum insigni oris totius seditate oculum unum amisit, recepitque tamen periculo discusso. Celeberrima hoc in genere fama est Lusitanæ Virginis Wilgefertis, cui barba enata ad declinandas nuptias, eadem ad palmam martyrii consequendam occasio fuit. Similis quādamtenus fortuna Abulensis Paulæ fuit, etsi non constat an sanguinem fuderit. Eam ab eventu Barbatam appellant. Vitam Hispano sermone scripsisse Gonsalvus Ayora civis Abulensis dicitur. Latine in Notis ad Martyrol. Hispanicum expressit Joannes Tamayus Salazar xx Februarii pag. 193 Breviter eam hic perstringam.

2 Paula in oppido diœcesis Abulensis, quod Cardenosa nunc appellatur, parentibus agricolis nata. Ubi adolevit, egregie informata ad pietatem, Abulam frequens itabat, et ad locum, in quo S. Secundi Episcopi Abulensis et Martyris corpus humatum didicerat, preces fundebat, sibi ut is patronus esset ac defensor. Cum autem eximia esset formæ dignitate, forte in eam oculos petulans juvenis coniecit, itaque illius cupidine exarsit, ut cum animum ejus precibus, promissis, fletu quoque, concuti minime posse cerneret, vim statuerit asferre. Opportunitate temporis locique observata, prima luce rus tendit habitu venatorio: conspicatur eminus piam Virginem ad solita vota proficiscentem, et prædam sibi oblatam ratus, dirigit ipse ad eam gressus. Id ut sensit Paula, trepidæ columbæ instar celerrime avolat, nefario aucupe insequente. Quem cum effugere vix jam posset, in ædiculam se, extra muros urbis sitam, dicatamque Martyri Laurentio, coniecit. Hic crucifixi complexa pedes, non multis verbis, sed eo prolatis ardore animi, quem necessitas extrema provocabat, obsecrat, ut se tueatur, et speciem faciei suæ, qua miser ille captus sit, immutet, atque insigni aliqua deformitate inquinet, eam ut ille aversetur, abhorreat, fugiat. Annuat precibus Sponsus: moxque ipsi turpificata divinitus facies est, mentis intrinsecus aucto nitore: barba agrestis enata, frons distorta, genæ tetrum in modum sœdatae. Irruit interea adolescens, nec agnoscit quam deperibat: scisci-

tatur, quo puella illa, momento ante ædem ingressa, evaserit. Negat Virgo barbata, quemquam sibi hominem, præter se, visum. Exilit concitus, omnesque anfractus viarum ac sepium per dies aliquot obit, ut præda potiatetur. Barbata gratiis Christo actis, adit ad S. Secundi ædem, juxtaque eam in humili domicilio vitam reliquam exegit, præclara innocentiae ac pietatis fama: ac tandem miraculis quoque editis conspicua, ad immaculatum Sponsi thalamum evocata in cælum, illic est juxta ipsius S. Secundi tumulum a Christianis sepulta.

3 Hæc Ayora, vulgari fama accepta a majoribus, ut censet Tamayus, nullo temporum caractere, aut aliis adjunctis, satis firmata. Ipse temporibus Diocletiani vixisse autumat, auctoritate motus Juliani Petri, qui ante 10 annos scripsit: nam is in variorum carminum collectione, penultimo loco hoc recitat:

De sancta Vigine Paula, dicta Barbata, Abilensi in Hispania:

Servat ovis caulam, quam dicunt nomine Paulam, Nomine Barbatam compellat turba Beatam. Forma fuit talis, Catharina in Virgine qualis. Quum mala gentiles colerent Abulensia viles Tecta, sub Hispano (qui Præses tunc) Daciano; Hanc amat ardentem demens eques impatienter. Qui dum venatum properat, sese jugulatum Secernit bellæ malesanus amore puellæ. Ibat per campos Virgo peramabilis amplos: Illam pervadit venator: sapienter evadit Illa, sed absque mora rogat admirabilis ora Illa sibi dari barbam, nimiumque notari. Sed Deus hoc fecit: miratus et ille recessit, Quo pia Virgo fugit, quo tunc. ceu leo rugit. Ipsa bene vixit, et in sua * vita revixit.

Laurentius Ramires del Prado v. CL. ad Juliani ejusdem Adversaria num. 249, ubi is S. Wilgefertis, barbatae itidem Virginis ac Martyris, meminit, ista annotat: Conjicio aliam esse Wilgefertem, seu Liberatam, aliam vero Paulam Barbatam: siquidem a nostro Juliano, diverso tempore, diversis provinciis et locis, atque enarratione historiæ diversa recensentur.

4 Tamayus rerum Abulensium apprime gnarus, quippe illic Provisoris et Vicarii generalis officio functus, ut ipse fatetur, ait per plura secula juxta S. Secundi tumbam jacuisse Virginis corpus, atque ab civibus, et circumjacentibus populis cultum: nunc in capella propria, ipsius nomini dicata, positum: spectari illic historiæ, quam retulimus, seriem pictura expressam; aliamque ejus imaginem in pervetusta ecclesia S. Laurentii: celebrari ejus memoriam xx Februarii, quamvis nondum solenni sacrarum apparatu, ut innuere videtur. Eandem historiam narrat Ludovicus Ariz Benedictinus in reb. Abulensib.

5 Meminit quoque S. Paulæ Barbatae Ægidius Gonzalez de Avila tomo 2 Theatri Ecclesiastici Hispaniarum, ubi et carmen ex Juliano recitat, et Cardenosam Virginis patriam ait Marchionatus titulo insignitam. Agit de eadem Sanctius Davila Episc. Gienensis lib. 3 de venerat. sacrar. reliquiis. cap. 8. Citat et alios Tamayus.

sancte vivit Abulæ,

4 seculum ut creditur:

E
vetus de ea carmen:

* an forte vota?

diversa a S. Wilgeferte:

F
ejus Abulæ reliquiæ,

festum 20 Febr.

mentio apud scriptores.

ANIMADV.
PAP. 24

DE SANCTIS MARTYRIBUS SADOTH EPISC. ET CXXVIII SOCIIS, BETHLAPATHÆ ET CTESIPHONTE IN PERSIDE,

J. B.

Commentarius prævius.

AN. CHR. CCCXLV
XX FEBR.In Perside
persecutio mo-
ta an. 343.non tempore
Constantini,qui Sapori R.
ultra amicitiam
ejus am-
bientiChristianos
commenda-
rat.occisi tunc
S. Simeon,et ejus succes-
sor S. Sadoth,Archiepiscopi
ambo regia-
rum urbium,

Sapores Junior, qui et Longævus a quibusdam appellatur, Rex Persarum, Narsetis a Diocletiano debellati nepos, Constantino Magno Imp. an. CCCXXXVII mortuo, bellum Romanis intulit, ac septimo post anno Christianis persecutionem. Ita S. Hieronymus ad annum Constantii septimum, CCCXLIII aut CCCXLIV Christi: Sapor Persarum Rex Christianos persequitur. Quidam ipso vivente Constantino ceptam eam persecutionem putant, quod Sozomenus lib. 2 commemorata multorum, qui ea persecutione occubuerunt, cæde, cap. 14 ita scribat: Postquam innotuit Constantino Imperatori, Christianos in Perside crudeliter exagitari, vehementer indoluit: omninoque efficere cupiens, ut quiete ac tranquille vivere iis liceret, modum non reperiebat. Accidit autem, ut eo tempore legati ad eum ab Rege Persarum venirent. Quibus quæ postulabant annuit: ratus vero occasionem oblatam, Christianos, qui in Perside essent, Saboræ commendandi, scripsit ad eum, professus se gratiam maximam semper illi habiturum, si iis, qui sub ipsius ditione religionem Christianam colerent, se benignum præberet.

B 2 Verum S. Simeoni Episcopo, qui primum impetum illius persecutionis excepit, a Magis ac Judæis, qui eum apud Saporem accusarunt, id objectum, ut idem habet cap. 8 Sozomenus, amicum illum esse Romano- rum Cæsari, eique res Persarum prodere. Bellum igitur erat, cum ea suscitata persecutio est. At nullum erat, cum litteras illas scripsit Constantinus, uti manifeste patet ex hujus Vita apud Eusebium lib. 4 cap. 8, ubi ista habet: Cum vero etiam Persarum Rex Constantino notus esse per legatos cuperet, et dona ad eum velut in amicitiae ac fœderis argumentum misisset; cum hoc quoque Imperator societatem iniit, atque incredibili studio perfecit, ut a quo ipse primum honore provocatus esset, eundem muneribus superaret. Idem vero cum accepisset, apud Persarum gentem frequentes esse Dei Ecclesias, atque infinitum fere populum gregibus Christi adjungi, non mediocrem hæc audiens percepit animo voluptatem: ac veluti quem communis omnium cura tangeret, de illis quoque erat sollicitus. Ac deinceps subnectit Constantini præclaram epistolam, e qua colligi nullo modo possit, ullam tunc in Perside fuisse persecutionem. Sed de tempore motæ illius persecutionis egimus plenius IV Februarii ad Vitam S. Abrahamii Arbelorum in eadem Perside Episcopi, quinto anno ejusdem persecutionis lauream martyrii adepti. De tempore idem quod nos, jam ante scripsit Baronius tom. 3 Annal. ad an. 343 num. 10 et seqq. et Notat. ad xx Februarii, et XXI Aprilis ubi de S. Simeone agit.

C 3 Erat Simeon, sive Simeones ut scribit Sozomenus, Αρχιεπίσκοπος Σελευκίας καὶ Κτησιφώντος, τῶν ἐν Περσίδι βασιλευουσῶν πόλεων, Seleuciæ et Ctesiphontis regiarum urbium in Perside Archiepiscopus. Simul ac martyrio perfunctus est, ei S. Sadoth successit, sive Sadothus, aut Sadothes, aliis Sadoc et Saduch, ut notat Baronius, atque etiam Sadoch et Sadoc dictus. Ita Græca hujus Acta ex codice MS. Regis Christianissimi: Μετὰ τὸ τελειωθῆναι τὸ μαρτύριον τοῦ ἁγίου Συμεῶνος, ἐκληρονόμησε τὸν ἀριθμὸν αὐτοῦ ὁ ἅγιος Σαδὼθ ἐν τῇ καλουμένῃ πόλει Σαλήκ, καὶ Κτησιφώντι, τῶν βασιλευουσῶν παρὰ Πέρσαις πόλεων. Post completum S. Simeonis martyrium, ejus loco successit S. Sadoth, in civitate quæ dicitur Salec, et Ctesiphonte, regiis apud Persas civitatibus. Unde patet Salec eandem esse, quæ et Seleucia.

4 Qua ratione ambæ hæc urbes regiæ extiterint jam ante suam ætatem, declarat Strabo, qui imperantibus Seleuciæ ad Augustum et Tiberio vixit. Ita ergo habet lib. 16 Geographiæ: Seleuciam ad Tigrim flumen, trecentis tantum stadiis a Babylone distantem, condidit Seleucus Nicator: atque ipse et posteri omnes huic urbi maximopere studuerunt, et regiam eo transtulerunt: et nunc Babylone hæc major est. At paullo inferius de Ctesiphonte: Babylon olim Assyriæ fuit metropolis: nunc Seleucia est, quæ Ad Tigrim dicitur. Magnus prope eam pagus, Ctesiphon nomine: in quo Parthorum Reges hyemabant, Seleuciensibus parcentes, ne Scythicæ et militaris nationis assiduo hospitio opprimerentur. Est igitur pagus hic urbs quodammodo Parthica, potentia quidem certe; tantumque spatium loci ac multitudinem hominum complectitur atque etiam ædificiorum; ab illis ipsis constructa, ac venalia et accommodas artes suppeditat. Solent illic Parthorum Reges hyeme propter aeris temperiem degere, æstate Ecbatanis et in Hyrcania, propter antiquæ gloriæ famam. Non igitur mirum, hasce duas urbes sub unius Episcopi cura principio fuisse, quas tamen in posterioribus Episcopatum notitiis non reperio. Hic antea Episcopus fuerat S. Polychronius, de quo XVII Februarii egimus, quem num. 2 observavimus a BB. Adone et Notkero Episcopum Babyloniam et Thesiphontis appellari, a Baronio Babylonis, ab aliis Babyloniam. Et sane cum de Ctesiphonte, quæ recitavimus, scripsit Strabo, ostendit ejus loci indigenas Babylonios dici. Quemadmodum, inquit, regionem Babyloniam appellamus, ita et indigenas Babylonios, non ab urbe, sed a regione. Additque non idem esse de Seleuciæ natis. Sed ad S. Sadothum redeamus.

5 Primi apud Latinos ejus ac sociorum memoriam sacris Fastis ad diem xx Februarii, inscribere, Molanus in Auctario ad Usuardum ex actis a Lipomano editis, atque e Græcis chartophylaciis Galesinius, qui breviter ita agonem eorum expressit: In Perside S. Sadochi et aliorum cxxviii Martyrum. Ille Episcopus, prædicatione cum ab impietatis erroribus ad Christi cultum multos perduceret, invidiam sibi concitavit Magorum, ignem colentium: qui illo ipso tempore, quo Sanctus hic per quietem vidit B. Simeonem Martyrem, summis insidentem scalis, se hortari, ne ad Regem Regum cessaret venire, catenas illi, et iis, qui cum eo erant, Christianis injiciunt, et in carcerem illos includunt: quoad cognitione sibi a Sapore Rege data, eductos gravissimeque tortos omnes abscissis cervicibus necarunt. Inscript et Martyrologio Romano Baronius cum hoc elogio: In Perside S. Sadoth Episcopi, et aliorum cxxviii, qui sub Sapore Rege Persarum, cum solem adorare renuissent, crudeli nece præclaras sibi coronas compararunt. Agit de iis et Constantinus Ghinius in Natal. SS. Canonico. et Menologium Græcorum ab Henr. Canisio editum. Itemque Menæa et Maximus Cytheræus, in quibus Σαδὼθ appellatur.

6 Eadem Menæa et Cytheræus xix Octobris Sadoth vocant, ac prolixiore encomio prædicant, quod hic una cum actis antiquioribus dabimus. Sed cum in Februario cxxviii illi socios jungant, in Octobris solum cxx ponunt, uti ibidem Menologium illud Canisii. Philippus Ferrarius in generali Catal. SS. refert eos xx Octob. citatque Galesinium: cujus debet aliam habuisse editionem, nam in Veneta anni 1578, qua utimur, nulla ibi eorum fit mentio.

7 Acta eorum Græca nacti sumus e MS. codice bibliothecæ

Seleuciæ ad
Tigrimet Ctesiphon-
tis,ubi et antea S.
Polychronius:S. Sadothi in
Martyrologiis
memoria 20
Febr.

F

in aliis 19
Oct. et 20.

A *Acta ejus,* *bibliothecæ Christianissimi Regis : vertit Latine vir eruditus, qui se tamen nominari vetuit. Ediderat eadem antea Lipomannus ex alio codice : Latina fecerat Gentianus Hervetus. Alia tamen videntur apud Græcos ampliora extare Acta, quorum quæ in Menæis legitur epitome, multa continet prioribus prætermis-
sa. Sed qui priora illa diligenter expenderit, censebit fortasse partem esse Actorum S. Simeonis, quæ integra non extant, sed solum, quæ de eo scripsit Sozomenus.*

et annus martyrii. **8** *In titulo priorum illorum Actorum, inque ipsis Actis, contigisse dicitur S. Sadothi et sociorum martyrium εν τῷ δευτέρῳ ἔτει τοῦ διωγμοῦ, anno secundo persecutionis, in Perside nimirum a Sapore motæ. Primum statuit S. Hieronymus, septimum imperii Constantii, cujus initium ducebatur a xxii die mensis Maii, Æræ vulgaris cccxliii. Atque ita S. Simeonis certamen non nisi anno cccxliv fuerit consummatum, S. Sadothi cccxlv.*

ACTA EX MS. GRÆCO,

Sive Certamen sancti Martyris et Episcopi Sadoth, et centum viginti octo, qui secundo persecutionis anno cum ipso martyrium subierunt.

B *a* *S. Sadoth S. Simeonis successor* *Post completum S. Simeonis martyrium, ejus loco successit Sanctus Sadoth in civitate quæ dicitur a Salec, et Ctesiphonte, regis apud Persas civitatibus. Is quadam die ostentum vidit terribile : quod apud se miratus, Clerum suum, cum Presbyteros tum Diaconos convocavit (omnes enim Regis metu delitescerant) remque his verbis aggressus est exponere :*

ab eo in visione ad martyrium invitatur : **2** *Vidi in somnis hac nocte scalam cum magna gloria, cujus initium erat in cælo. Ei autem superstabat sanctus Episcopus Simeon cum infinita gloria : ego vero infra in terra consistebam. Atque ille magna me cum hilaritate compellans, Ascende, inquit, ad me Sadoth, ascende : ne timeas, ego enim heri ascendi, tu vero b hodie ascendes. Et ex illa hora me ad optimam Christi confessionem assumptum iri credidi. Quod vero ab eo dictum est, Ego heri ascendi : tu vero hodie ascendes, significat eum anno superiore subiisse martyrium, me vero hoc anno esse subiturum, et neci dandum.*

c *suos ad idem fortiter subeundum hortatur :* **3** *Et cœpit ex sacris eos Scripturis adhortari in hæc verba : Fratres mei, c diligamus Deum ex tota anima, et Dominum nostrum Jesum Christum ex tota mente, et induti loriceam fidei nihil mali timebimus. Mors vero et cædes si nos invaserit, nosque occupaverit, ne animo concidamus : sed quisque nostrum tamquam fortis et robustus depugnet, certetque tamquam athleta perfectus. d Quod si etiam moriamur ut perfecti moriamur, moriamur propter Salvatorem nostrum Jesum Christum. Quantum mucro vitæ concesserit, agite, id nobis vendicemus : et donec acinaces splendeat, ditescere studeamus. Quamdiu dies est, celeri pede ad regni cœlestis domicilium tendamus, ut honoris, gloriæque hereditatem adeamus, et posteris omnibus nomen nostrum, gloriamque commendemus. Deum nostrum, Fratres, exoremus, ut citius id ostentum in nobis impleat. Etenim vir spiritualis cum gaudio et desiderio, et amore mortem hujusmodi, cum præsto est, excipit, neque timuerit ullus, qui paratus, et in procinctu fuerit. Carnali autem timori, atque horrore est ejus præsentia. Spiritualis mortem non reformidat, ut qui vivendi modum teneat spiritualem : carnalis vero caligat et tremit, ut qui carnalem vitæ rationem habeat. Qui prompto, strenuoque sunt animo, talem quærunt mortem, ut æternam ex ea vitam sortiantur : ignavi vero et desides ad ejus conspectum in latebras se conjiciunt. Qui Deum diligunt, ad Deum excesserunt : qui vero mundum, in mundo manse-*

runt : illi quidem ad lætitiā et exultationem, profecti : hi vero ad ærumnas et suspiria relictī.

4 *Altero igitur persecutionis anno, prædictam ad urbem Salec et Ctesiphontem vertit Rex e Saborius : apud quem delatus est athleta laureatus Sadoth Episcopus : quæ vox f Amantem-Regis translata significat. Revera enim cœlestem Regem ex tota anima et virtute sua diligebat. Sanctus enim erat, perfectæque continentiae, ac fide et justitia plenus, sanctique g Simeonis, cui successerat, imitator. Missis ergo Rex satellitibus, ipsum una cum ejus Clero aliisque finitimæ regionis Clericis, nec non monachis et h monialibus, centum viginti octo comprehendit. Atque omnes simul catenis ferreis vincti, in carcere, loco obscuro et molesto, ad menses quinque conclusi sunt, graves ærumnas, variasque difficultates tolerantes. Scelerati enim illi et impii tibias funibus vincientes, et lumbos humerosque lignis compingentes, ita eos extendere, ut ipsorum ossa non secus ac lignorum fascies constricti striderent. Inter torquendum autem instabant verbis : Adorate solem, et Regis voluntatem implete, vivetis. Sanctus vero Sadoth velut omnium ore respondens : Nos, inquit, in unam fidem, et unam potentiam, et veritatem pariter unam credimus, et in idem testimonium conspiramus, et unum Deum cœli terræque conditorem adoramus : ipsique ex tota anima, totaque nostra virtute servimus : solem vero, cum ipsius opus sit non adoramus. Sed neque ignem veneramur. Qui enim hæc condidit, ipse hominibus ea nobis ad obsequium concessit. Transgressores porro non flemus juxta improbum tuum edictum. i A te mors, a nobis temporalis hæc vita. Ne ergo vel horam unam nos mactare distuleris, neque oculis tuis ita indulgeas, ut sanguinem nostrum non effundas. Tua enim erga nos patientia et lenitas exitium nobis accersit.*

5 *Rursus ipsis velut ex ore Regis dictum est : Nisi voluntatem meam feceritis, et mandatis meis aures præbueritis, en funestissima interitus vestri hora vobis imminet. At sancti tamquam ex uno ore respondentes, Non perimus, inquit, Deo nostro, neque morimur Christo ejus. Vivificat enim nos æterna sua vita, suumque nobis regnum hereditatis loco largitur. Nobis ergo, qui ad mortem pro Deo nostro oppetendam parati et prompti sumus, mortem nobis infer actutum. Neque enim solem adoramus : k neque talia Regis edicta, quia mortem exitiumque continent, in aures admittimus. l Cum autem audissent latam in se capitis esse sententiam, ut omnes simul gladio ferirentur ; animos sibi facientes, ad cædem se et mortem compararunt. Regii vero m Præfecti et rabulæ eos e civitate vinctos ejecerunt. At illi cum gaudio lætitiæque psallentes dicebant : Judica nos Deus, et discerne causam nostram de gente non sancta, et ab hominibus dolosis, sanguinisque heluonibus libera nos : quia tu Deus fortitudo et spes nostra es.*

6 *Cumque ad locum pervenissent, in quo erant martyrio initiandi, uno animo ora sua laxantes, dixerunt : Benedictus es, o Deus, qui nos hac gratia dignatus es, nec despexisti orationem nostram, sed hanc nobis coronam dedisti. Nosti enim, Domine, quomodo eam quæsiverimus. Benedictus etiam Deus noster, unigenitus filius bonitatis tuæ, qui nos salvavit, et ad æternam vitam vocavit. Ne sinas nos in hoc mundo affligi, sed confirma nos coram te in æternum per tuam clementiam, nosque baptismo sanguinis nostri cohonestat. n Atque in eorum ore non cessavit hæc divinæ gloriæ celebratio, donec ultimus occisus est. Consummati sunt autem hic xxxviii Martyres, vigesimo mensis Februarii.*

7 *Athletam vero victorem et Episcopum Sadoth in aliam regionem, Bethuzam dictam, in urbem Bethlapat*

D *AUCTORE I. B.*

e

f *capitur cum aliis 128*

g

h

omnes dire torquetur :

recusant solem adorare .

E

i

morti adjudicantur :

k

l

F

m

occiduntur 128.

n

S. Sadoth alibi capite truncatur.

AUCTORE J. B.

A Bethlapat vinctum duxerunt : ibique caput ejus am-
putarunt. Consummati sunt omnes Christi Martyres
in pace laudantes et glorificantes Dominum nostrum
Jesum Christum : quem decet omnis gloria, honor,
et adoratio, majestas et magnificentia, in omnia
deinceps secula seculorum. Amen.

a Σάδνα. — b Gr. σύμαρον. Hervetus habet cras. — c Idem ad-
dit, dilecti, et Patres — d Sequentia paullo aliter explicat Her-
vetus : Nam sive moriamur, moriemur ut perfecti ; sive viva-
mus, vivemus ut justii. Quod si etiam moriamur, moriamur prop-
ter nostrum servatorem Jesum Christum. Cum ergo ensis det
vitam, adeste, et eam rapiamus : et quoniam micat gladius,
æternæ vitæ opes nobis comparemus. Nos MS. Græcum expres-
simus. — e Ita MS. Σαβώριος ὁ βασιλεὺς. Hervetus, Sapo-
res Rex Persarum. — f MS. φιλοβασιλεὺς. — g. Colitur is 21 April. — h
Græce, ἀσκητῶν καὶ ἀσκητριῶν. Hervetus has monachas, sive exer-
citatrices, omittit. — i Ita Græce : παρὰ σου ὁ θάνατος, παρ' ἡμῶν
ἡ ζωὴ αὕτη ἡ πρόσκαιρος. Hervetus ; ex quo mors nobis a te im-
minet, quæ nos ab hac caduca vita liberans, ducit ad vitam
æternam. — k Addit Hervetus, neque ignem. — l Addit idem :
Cum autem vidissent stabilitatem et constantiam eorum fidei et
confessionis, tulerunt in eos sententiam. — m Græce, Ἀ"ρχόντες
καὶ πιστοὶ. Qua posteriori voce significari videntur homines ad
persuadendum apti, vel oratores, vel Magi, qui, ut ex aliorum
Sanctorum eodem tempore occisorum Actis constat, præcipue in
id incumbant, ut vel a Christo deficerent Sancti, vel occide-
rentur. — n Addit Hervetus : quoniam tu es solus Deus glori-
ficatus, et unigenitus tuus Filius, et sanctissimus tuus Spiritus
in secula, Amen. Hæc cum precati essent Beati, interempti fue-
runt ab iniquis : neque cessavit etc.

ALIA ACTA

ex Menæis Græcorum xix Octob.

B Quo tempore apud Persas regnabat a Saborius, hic
sanctus Pater in quadam ejus regni provincia Epi-
scopus erat, et populum quæ ad animarum pertinent
utilitatem docebat. Cum autem quosdam Persas b
incautius sacro baptisate tinxisset, apud Regem
accusatus, ad eumque perductus, quia induci nullo
modo poterat ut Solem aut Lunam, aut aquam aut

ignem adoraret, virgis cæditur. Dein scinditur a
vertice ad usque unguis pedum, et avellitur a pelle
lorum digiti unius latitudine. Rursus deinde boum
nervis verberatur, ac supra spinas et acutos palos
volvitur. Tum in cochleam eum compingunt. Quæ
omnia cum magno animo perpeteretur, Regem ma-
jori furore accendit.

2 Conjectus vero in carcerem, dein iterum ad
quæstionem revocatur. Sed cum toto corpore sanus
esset repertus, capite suspensus est, et toto corpore
styliscandentibus vulneratus. Quæ cum nihili faceret,
Regemque audiret minantem se omnia illius membra
dissipaturum, Confido, inquit, Deo meo, fore ut Chris-
tiani reliquias meas inter se partiantur, et quicum-
que Deum in meo nomine invocarit, salutem inve-
niat. Statim vero lingua illi excisa est : at manus ocul-
losque ad cælum tendens, ac secum precatu, vocem
audit e cœlo dicentem : Impleta est petitio tua, et tibi
loquela reddetur, ac renata lingua laudabat Deum.

3 Populi ea spectantes obstupuerunt. Et credide-
runt in Dominum nostrum Jesum Christum viri
cxlxx, atque alii dein cc. Rex cognito tam multos
ad Christum per eum accedere, præcepit caput illi
ense amputari. Cum autem et alii non pauci concla-
marent, Et nos, o Rex, Christiani sumus ; etiam in
ipsos sententiam tulit. Quos arreptos ad locum cæ-
dis milites perduxere. Ibi Sanctus eos obsignans,
(erant autem cxx) prior ipse capite truncatus est, ac
deinceps reliqui.

■ Ita Græce Σαβώριος. In iisdem Menæis 20 Febr. Σαβάρτος.
Apud Sozomenum Σαβώριος, et Σαβώρης. — b Ἀπεριανήτως, in-
caute, inconsiderate. — c Signo Crucis opinor. Acta priora habent,
128 cum eo, vel paullo ante eum occisos ; non e turba populi, sed
clericos, monachos, sanctimoniales, cum eo jam antea tormenta
perpessos.

D
S. Sadoth Ep.
nolens solem
etc. adorare,
varie ac dire
torquetur :

divinitus sana-
tus, iterum
cruciatu-
r :

orat pro invo-
caturis ip-
sum : voce cæ-
lesti confirma-
tus linguam
recipit,

multis conver-
sis,

E

plectitur capi-
te cum aliis
120.

DE SANCTIS EPISCOPIS TRAJECTENSIBUS

EUCHERIO ET FALCONE

Commentarius historicus.

J. B.

CIRCA AN. 10.
XX FEB.
SS. Eucherius
et Falco Epp.
Trajectenses

Trajecti ad Mosam, quæ præclara est Belgii ci-
vitas, die vi Februarii omnium Episcoporum,
quotquot Atuatucae Tungrorum sederunt, ac
deinde Trajecti, postquam Sedes est eo a S. Ser-
vatio translata, memoria celebrari officio duplici solet,
uti ad eum diem in Prætermissorum syllabo indicatum
a nobis. Nam, quod rarum decus, quicumque a discipu-
lorum Petri Apostoli temporibus ad annum facile 1000
in utraque ea urbe, ac deinde Leodii Episcopatum ges-
serunt, omnes sunt in Sanctorum tabulas relati. Licet
porro uno die cuncti colantur, singulorum tamen seor-
sim vel solennitas agitur diversis diebus, Trajecti et
alibi, vel saltem natalis est Martyrologiis et Kalenda-
riis adscriptus. Et quidem xx Februarii duorum repe-
rimus consignatam memoriam S. Eucherii ac S. Fal-
conis, qui creduntur fratres germani fuisse, ille a S.
Servatio octavus, Falco nonus, sive xvii et xviii a S.
Materno.

2 S. Eucherii nomen hoc die exhibent Ecclesiæ Tra-
jectensis Kalendaria. Ferrarius quoque in generali Ca-
talogo SS. ita habet : Trajecti ad Mosam S. Eucherii
Episc. Tungrensis. Quatenus Tungrenses dici Epi-
scopi potuerint quibus Trajectensi in urbe firmiter jam
locatum solium erat, alibi declaratum est : quia nimi-
rum eadem erat diocesis, iisdem circumscripta limiti-
bus ; quamvis non jam Tungrorum urbs, dioceseos illius
esset Metropolis, (quod nonnulli tamen recentiores scrip-
tores videntur existimasse) sed Trajectum : quæ urbs
superiorum Masacorum erat, ita nuncupatorum a Mosa
amne, quem ipsi, et quotquot deinceps ad Oceanum us-
que eum accolunt, Masam vocant, sive Maes aut Mase
Teutonice dialecto. Ita quoque explicandum, quod habet
in Martyrologio Gallicano Saussaius : Leodii, inquit,

transitus S. Eucherii Ep. et Confess. qui B. Quirili
xvi Sedis hujus Antistitis ad cœlestia evocati Sedem
sortitus, fidem quoque et caritatem strenue imita-
tus, brevi præsulatu magna rei sacræ incrementa
edidit, episcopali quoque sanctitate et pastoralis virtute
gloriosè perfunctus, feliciter obdormivit in Domino
x Kalendas Martii. Leodii S. Eucherii nec Sedes fuit,
nec (quod quidem ab ullo tradatur scriptore) obitus con-
tingit, nec reliquæ nunc asservantur, nec denique cultus
viget. Leodio tamen eum tribuit Saussaius, quia illuc
Sedes ejus a S. Huberto translata Trajecto est. xxvi F
Februarii eum refert MS. Florarium SS. his verbis :
Apud Trajectum superius, depositio S. Eucherii hu-
jus nominis i Tungrensis Episcopi. Qui, cum Eccle-
siam Tungrensem duobus annis strenue gubernas-
set, migravit ad Dominum anno sal. 10xxvi. Primum
vocat ejus nominis, quia tertius ab eo fuit S. Eucharius,
de quo xxvii Februarii agemus. Ceterum circa annum
ccccxcv videri obiisse S. Eucherium, ostensum in Dia-
triba de Episcopatu et Episcopis Trajecti ad Mosam.

3 Nihil de S. Eucherii rebus gestis scriptum uspiam
reperimus. Quæ in eum encomia congerit Saussaius, in
omnem sanctum Episcopum quadrant. At quod de eo
Joannes Placentius Trudonensis scribit, imperiti popelli
fabulis affine est : Eucherius, inquit, filius Comitum
Ostiensis ex filia Comitum Namurcensis. Qui tunc
Comites Namurcenses, Ostiensesve? Originis Romanæ
fuisse, nomen ejus fratrisque indicat. Quæ subnectit
Placentius, vera censerem ex parte possunt, etsi nobis
ejus chronotaxis haud probetur : Vir spectatæ modes-
tiæ, inquit, et præco mirificus, Cathedram conscen-
dit anno salutis 10xxvii, præfuit annis viii, sepultus
in æde Servatiana x Kalendas Martii. Quæ tunc ædes
Servatiana

circa annum
495 mortuus :

quo ortus ge-
nere ?

20 Febr. co-
luntur :

Eucherii in
Martyrologiis
nomen :

cur Tungrensis
dictus,

ac Leodiensis ?

A *Servatiana? Quintus ab Eucherio Monulphus* templum maximum in S. Servatii honorem construxit, composuit, ornavitque : in quod multo studio et veneratione translatum corpus, ut scribit S. Gregorius Turonensis de gloria Confessorum cap. 72. Nam, ut ibidem præmiserat, plerumque devotio studiumque fidelium, oratorium construebat de tabulis ligneis lævigatisque : sed protinus aut rapiebantur a vento, aut sponte ruebant. Creditur tamen postea in magnificam illam S. Servatii basilicam etiam S. Eucherii corpus translatum.

corpus postea ad S. Servatii ædem translatum.

S. Falconis nomen Romanum, fors et genus :

4 Eucherio in Cathedram Falco germanus ejus, ut quidam aiunt, successit, sub annum, ut conjicimus, 493. Folco quibusdam et Fulco, atque Falcodius appellatus reperitur, fortassis quia illa priora saltem duo, usitata Francis legebant. At nondum quo tempore ad Episcopatum evehctus est Falco, Franci satis erant ab sua feritate ad Christianam mansuetudinem cultumque litterarum ac pietatis instituti, ut ex iis lecti Antistites existimari possint. Ab Romanis fortassis oriundus, aut, si e veteribus Belgis prognatus, Romanis certe artibus eruditus, ac Romano insignitus nomine. Fuit enim Falconum Romæ familia, e Valeriorum gente, ex qua M. Valerius Falco cum M. Valerio Levino consulari ac legatis aliis in Asiam legitur apud Livium dec. 3 lib. 8 ad Matrem Deum Pessinunte advehendam missus, ac lib. 10 dicitur Ædilis curulis fuisse; anno insequenti, quo victus a Scipione Hannibal est, Prætor duabus legionibus in Brutiis præfuisse.

illud in Fastis 20 Febr. et 21.

5 Eodem quo frater die mortuus S. Falco : eodem certe inscriptus Florario SS. his verbis : Apud Trajectum depositio S. Folconis Tungrensis Ep. et Confess. anno sal. 1051. Postridie in MS. quodam, non admodum antiquo (uti nec ipsum Florarium est) ita habetur : Apud Trajectum superius B. Falcodæi Episcopi. Placentius in æde Servatiana sepultum scribit : ad eam nempe translatum ejus corpus, postquam a S. Monulpho ædificata fuit, ut de S. Eucherio diximus.

Presbyteros Mosoni extra suam diœcesim ordinabat :

6 Quod ad gesta S. Falconis attinet, nihil quoque reperimus, præterquam S. Remigii ad eum epistolam, qua eum acriter sane arguit, quod in Mosomagensi Ecclesia jurisdictionem sibi adversus Remensis Ecclesiæ jura usurpasset. Diximus 19 Februarii ad Vitam S. Victoris Martyris, situm esse Mosomagum, sive Mosomum, ad Mosam annem, inque Remensi diœcesi, sed ad Trevirensis Leodiensisque confinia. Ibi S. Falco initio aditi Episcopatus, dum vicina sui Episcopatus loca lustrat, (ignarus fortassis ad se locum non pertinere, aut ratus in magna populorum necessitate, qualis et alibi in Belgio, turbulentis Franciæ dominationis initiis, licere in alieno etiam sementem facere, quæ in communis Domini emolumenta cederet) Presbyteros, aliosque Ecclesiæ ministros ordinavit. Qua de re ita expostulat S. Remigius : Domino vere sancto, et in Christo beatissimo Fratri, Falconi Episcopo, Remigius Episcopus. Quantum comperi, rebus gestis probavi, prius curæ beatitudini tuæ fuit, ut mihi inferres injuriam, quam salutationem deferres. O conveniens principium, quod dedisti, ut læderes Episcopum ante me, quam Episcopum te viderem ! Nimium cito pennis tenerulis evolasti, levitate animi, non maturitatis consilio. In ipso siquidem Episcopatus exordio jus ingredi

ideo severe reprehensus a S. Remigio.

tentas alienum, qui adhuc tuum verecunde debueras introire. Fas ergo fuit, ut illicitis ordinationibus a te credideris occupandam loci Mosomagensis Ecclesiam, quam Metropolitani urbis Remorum, sub ope Christi, sua semper ordinatione rexerunt ? Adhuc arbitror tua nescis, et jam aliena pervadis. In quam igitur tum Levitas feceris, Presbyteros consecraris, Archidiaconos institueris, primicerium scholæ clarissimæ, militiæque Lectorum ; non queror, quod me consilio inter ista non videris : utinam te vidisses ! Si enim Canones tua sanctitas ignorabat, satis præproperum fuit, ut transgredereris, antequam disceres. At vero Ecclesiarum statuta si noveras, tanto gravius, tantoque periculosius, insipientia tua priscorum magnificorumque Pontificum decreta calcavit.

D AUCTORE J. B.

7 Non opus est, totam ut epistolam describam : pauca decerpam capita. Abdicatos a se, quos Falco ordinavit, profitetur : Nolo te lateat, inquit, Levitas atque Presbyteros, contra ordinem quos fecisti, ab ordine jam remotos. Perpendi enim, quod a me non decebat admitti, quos a te non licuerat ordinari. Quid, quod ipsiusmet Falconis videtur electionem velle convellere ? Sed quid de eorum, ait, loquar ordinibus, quos a beatitudine tua non licuit promoveri ? Plus illud est, quod si juxta majorum statuta severitatemque discutimus, non minus, quam status illorum, vester veniet Episcopatus in dubium. Caussam postea indicat : Optaveram namque, ut Clericus permansisses, quia factus fueras vi Sacerdos. Avaritiæ quoque eum accusat : Mandas, ut audio, colonorum tibi tributa portari, et præcipis ut redditus deferantur agrorum. Datur intelligi, quod Ecclesiæ rem, non Ecclesiam, concupisti ; quando sollicitus exquisitor exposcis, quæ ego, ad quem jure veniebant, remisi potius, quam quæsi.

ut ignarus Canonum,

haud satis legitime ordinatus, E

avarus :

Commendat tamen illius eruditionem his verbis : Ego quia oves Christi pascere, omnimodis imperitus, alimoniam cœlestis ubertate non possum ; qui es sacris eruditionibus eruditus, eas, quæ mihi Christo jubente traditæ sunt, ut pascas admoneo, ut invadas inhihero. Sed qui poterat Remigius se omnimodis imperitum profiteri ? an forte imperitum scripsit ? aut illud fuit eximie ejus submissionis ? Sed poterat et zelum Falconis laudare : neque enim dubium videtur, quin studio Divini honoris amplificandi, et salutis animarum procurandæ, id egerit, quamvis limites potestatis suæ excesserit. Hortatur demum, ut Ecclesiam propriam sedulo curet : Age semper, inquit, ut te digna comitentur. Ecclesiæ, quam divina dispensatione meruisti præsidendam, deservi, et pro salute gregis Dominici sollicitus pastor invigila. Id Falconem abunde executum, quod ei ita inculcarat senior ille Antistes, qui jam XL annis gesserat infulas, argumento est, quod in Divorum album relatus sit. Quamdiu Ecclesiæ Trajectensi præfuerit, haud satis constat. Alibi indicavimus, videri circa annum Æræ vulgaris 1052 decessisse.

tamen a doctrina commendatus,

monitusque ut suos curaret :

F

circa an. 512 mortuus.

an ab eo Falconismons ?

9 An ab eo nomen acceperit vicinum Trajecto oppidum ditionis Transmosanæ, quod incolæ vicinique Teutones Falcoburgum, id est, Falconis-castrum, vocant, Galli Falconis-montem, quod Teutonibus esset Falcoberga, non suppetit ratio, qua affirmem, aut id conjicientibus obnitar.

DE S. OLCANO, VEL BOLCANO EPISCOPO IN HIBERNIA.

G. H.

CIRCA AN. 10.
XX FEBR.

Richardus Wiltfordus, qui in Anglia circa annum 1010 floruit, inter reliqua pietatis opuscula Martyrologium sermone Anglico edidit, quod Sarisburiense appellat Colganus. In eo hæc leguntur 20 Februarii : In Hibernia festum

S. Bolcani, ex nobili Anglorum sanguine orti. Hujus mater post mariti mortem gestans ipsum in utero, in Hiberniam profecta est, ibique mortua ac sepulta : sed postea a S. Patricio fratre suo germano, precibus fuis suscitata. Et mox cœpit puerperio laborare

S. Olcanus collitur 20 Februarii,

AUCTORE G ■

dicata illi ec-
clesia in Ulto-
nia Septem-
trionali :

A rare, ac sanctum hunc enixa est filium, qui eximia vitæ perfectione, multisque ac magnis miraculis claruit. *Hæc Witfordus : quæ alia prorsus ratione referuntur in Vita S. Patricii et tripartita, et altera a Jocelino monacho scripta, qui Olcanum appellant uti et Martyrologium Tamlachtense : ast in Festilogio Gormanani, Bolcanus dicitur. Martyrologium Dungallense apud Colganum hæc habet : S. Bolcanus Episcopus de Atthermugia : a qua haud procul, ut asserit idem Colganus, est ecclesia huic Sancto dicata, et ex nomine eius appellata Kill-Easpuic-Bolcain, id est, cella Episcopi Bolcani, in regione Dalriediæ, seu, ut vulgo nunc loquuntur, Rutæ, quam in Septemtrionali Ultonia sitam esse mox ex Vita tripartita S. Patricii constabit : in qua hæc traduntur de ortu S. Olcani.*

B
natus ex matre
mortua ac se-
pulta .

2 In statuto vicinarum regionum circuitu, et fidei ac Ecclesiasticæ disciplinæ per eas propagatione, pergens sanctus Præsul *Patricius*, statuit primo visere provinciam Dal-riedinorum, et postea Dal-aradiorum, illam Septemtrionalem, hanc Orientalem Ultoniæ regionem. Venit igitur primo ad quemdam locum regionis Dal-riediæ versus Septemtrionem, Carn-sedna appellatum, in quo regionis illius Principem, Darium nomine, offendit : qui pro rari prodigiosique casus remedio ad Sancti Dei opitulativam recurrit virtutem. Cum enim hic Princeps per Dal-riediam iter ageret, audit ex objecto tumulo sonum prodeuntem, quasi lacrymantis infantuli ejulatu non absimilem. Tumulo autem aperto, sentit et nares suavi perflari odore, et mox matri emortuæ infantem visum reperit adjacentem. Et cum eventus rari caussas expiscaretur, discit foeminam illam mortuam ex transmarinis partibus venisse, frigidis et calidis febribus laborantem, quibus tandem interiit, antequam, quem in utero gestabat, ederet infantulum ; septimumque tum agi diem, postquam in isto tumulo jaceret recondita. Et cum Regulus ex pietate miserando orphano compassus, eum appellaret Olcanum, id est misellum (Olc enim Hibernice idem quod malum vel miserum) hinc appellatio, quam casus dedit, in proprii postea nominis abiit usurpationem. Et infans etiam postquam vir evasit, consuevit Olcanus appellari. Infantem igitur vir sanctus baptizavit et in pietate ac bonis litteris egregie instructum, Ecclesiæ Rathimugiæ, seu, ut alii Arthir-mugiæ, oppido Dalredinorum præcipuo, præfecit postea Episcopum.

baptizatur a
S. Patricio .

3 *Hactenus ex Vita tripartita S. Patricii. Eadem habet Jocelinus monachus, brevius quidem ortum*
C S. Olcani, at luculentius studia litterarum describens his verbis : Quidam Regulus iter agens, audit non sine stupore magno quasi vocem pueruli flentis emissam de tumulo. Stans autem jussit suis aperire sepulchrum : quo aperto invenerunt intus cum admiratione magna juxta matrem mortuam infantulum vivum. Ex communi ergo consilio eductum illum a sepulchrali lare, ad Sanctum portaverunt Patricium, quem ipse baptizans, ob dolorem quem sustinuit, vocavit Olcanum. Et post tempus tradidit litteris imbuendum : ipse vero grandiusculus effectus, discendi aviditate Gallias adiit, ibique diutius degens, multæ litteraturæ scientiam adeptus repatriavit : repatriatus scholas rexit, innumeros discipulos, quorum plures sancti Episcopi fuerunt, erudiendo, in litteraturæ copiam provexit. *Hæc Jocelinus. Reditum S. Olcani a Galliis in Hiberniam refert Usserius in Indice chronologico ad an. ccccl his verbis : Olcanus Hibernus, ex Gallia, ubi diutius litteris operam dederat, in patriam reversus, scholas rexit, atque innumeros discipulos, quorum plures Episcopi sancti fuerunt, eruditione et doctrina imbuit. Verum aliter ejus tempora digerit Colganus,*

studet in Gal-
liis, docet in
Hibernia va-
rios, dein Epis-
copos et Sanc-
tos :

qui adventum S. Patricii in Dalriediam (quod suo tempore ad hujus Vitam examinabimus) et nativitatem S. Olcani asserit contigisse circa annum ccccxL, ac reditum e Gallia circa annum cccclx aut cccclxx. Sed ad Episcopalem S. Olcani Sedem progrediamur, de qua ista narrat idem Jocelinus :

4 Duodecim fratres, patre recenter defuncto, qui dominabatur in Dal-redia, ad hæreditatem inter se dividendam conveniunt, suum germanum minimum, nomine Fergusium, habentes despectui, a portione, quæ illum contingebat, exortem et inanem dimiserunt. Adolescens ille precabatur S. Patricium, ut se suarum obtentu precum efficere hæreditatis paternæ participem, promittens se daturum Ecclesiæ Dei construendæ et sustentandæ, suæ portionis partem potiore. Pontifice vero sancto pro eo exorante, atque negotium illius perorante, fratribus suis annumeratur Fergusius. Competentem sibi paternæ possessionis portionem percepit, cujus medietatem meliorem sanctissimo Præsuli ad ædificandam Ecclesiam obtulit. Quam Sanctus, ne suam intercessionem vendidisse videretur, suscipere renuit, sed Olcano prænominato illam conferri jussit. Sanctus autem Olcanus infra territorium sibi collatum in loco, qui dicitur Der-Chon, ecclesiam ædificavit, ibique factus Episcopus in sanctitate et justitia perseveravit. *Hæc ibi Jocelinus, quæ Usserius anno cccclxxiv evenisse arbitratur : et pag. 931 indicat*

a Fergusio
varias posses-
siones oblatas
S. Patricio,

accipit.

ecclesiam ex-
truit
E

circa an. 474,

5 *Demum si vera sunt, quæ in Vita tripartita habentur, non defuit S. Olcano occasio patientiæ et meritum, dum forsitan ob nimiam suam bonitatem incurrit indignationem S. Patricii : ad quæ melius explananda hæc ex Jocelino præmitto : Veniens, inquit. S. Patricius in fines Dalradiæ, coepit ædificare ecclesiam in loco, qui Eluin dicitur, ubi tunc temporis duodecim fratres filii Coelbadii dominabantur. Horum unus, Saranus vocabulo, principatum tenuit in terra illa qui sancti Pontificis, sanctum opus inchoantis, manum apprehendens, ne cœpta perficeret, de loco violenter illum ejecit. Sanctus vero Patricius licet injuriæ illatam sibi patienter tulerit, moleste tamen impedimentum sancti operis accipiens, quod Deo vindice venturum noverat, prophetando dixit : Adhuc modicum, et expelleris de terra ista, dabiturque meliori te principandi in ea potestas. Similia leguntur in Vita tripartita, ac dein sequentia de S. Olcano ita lib. 2, cap. 134 apud Colganum adduntur : Postquam Saranus sic incurrerat S. Patricii indignationem, et præmeruerat eam, quam retulimus maledictionem, contigit eum tentasse, quod fuit ipsi conversionis et salutis exordium. Cum enim tyrannica invasione vastaret fines Dal-riediæ, et inde multos duceret captivos, S. Olcanus factus est ipsi et captivis obviam : quem pietate et sanctimonia satis notum, cum viderent captivi, supplices et deplorate rogarunt, quatenus pro eorum redemptione apud Saranum precator et intercessor existat.*

apud Saranum
tyrannum

a S. Patricio
rejectum.

F

6 Quod cum vir sanctus pietate motus annueret, et supplex intercederet, tyrannus ejus precibus acquiescere recusat, nisi vir Dei raro stipulationis genere, vitam æternam ipsi repromittat. Quod cum vir Dei, sciens hominem adhuc peccatorem et pagani flagitiis deditum, atque in servos Dei sævientem repacisci nolisset, allegans ipsum Ecclesiæ Dei magnum esse persecutorem, et hinc jaculo Patricianæ maledictionis impetum ; ille denuo fulminat omnibus

pro captivis
intercedit :

et nisi ad bap-
tismum admit-
tatur,

minantem cæ-
dem omnium,

A omnibus captivis et sociis viri Dei præsentem mor-
tem, omnibus juramenti sacramentis se obstringens,
quod omnes obvios monachos et Clericos in ore
gladii sit deleturus, nisi ad baptismum admittatur,
et vita æterna ipsi promittatur. Vir Dei hominem
ita finem bonum malis mediis magis stulte quam
nequiter petentem, ratus magis inscitia quam mali-
tia laborare eum, ad regni cœlestis januam, regene-
rationis sacramentum, duxit admittendum, et reipsa
admisit, operaque homine Christiano digna pro-
mittenti benedictionem impertiit et vitam æternam
repromisit.

baptizat pro-
mittentem
emendatio-
nem :

7 Postquam hoc factum forte aliter, quam sit
gestum, ad aures S. Patricii, qui antea Saranum
obstinatum et persecutorem maledictionis jaculo
feriit, esset delatum; intellexit humilis et devotus
discipulus Olcanus, se Patris et Magistri incurrisse
indignationem. Ad Sanctum ergo Patricium placan-
dum quanto citius accurrit, et cum pervenisset in
conspectum, genuflectendo paullatim accedit, et ita
tandem errati supplex et pœnitens veniam exposcit :
quod S. Patricio in curru procedenti et alloquium
neganti prostratum in via publica se objecerit. Cum
autem auriga ad talem conspectum circumstitisset,
severus senior mandat, currum agat, susceptumque

incurrit
indignationem
S. Patricii.

supplex ei oc-
currit .

B

DE S. ELEUTHERIO

EPISCOPO TORNACENSI IN BELGIO,

Commentarius prævius.

§ I. *Tornacum urbs antiqua, regia et episco-*
palis. S. Eleutherius quo ibi tempore natus,
factus Episcopus et mortuus?

ANNO 10XXXI
XX FEBR.

Tornacum
urbs ad Scal-
dim,

cum subjecta
ditione et diœ-
cesi,

aliis habita
metropolis
Nerviorum,

et a Romanis
Regibus con-
dicta fingitur :

Tornacum urbs Belgicæ II ampla est et
antiqua, aliis Turnacum, Tornacus, et Tur-
nacus dicta. Eam Scaldis fluvius, Came-
raco et Valentianis delapsus, mediam divi-
dit, indeque Gandavum, Antuerpiam, aliaque
oppida alluit, ac tandem variis ostiis in Oceanum
Germanicum immergitur. Urbs hæc cum Tornace-
sio, seu Castellania vel Balivagio, ut vocant, Torna-
censi, et Amandopoli (Elnonem olim dixerunt) unam
quodammodo provinciam constituit, Comitatus Flan-
driæ annexam. At diœcesis Tornacensis continet præ-
terea urbes, cum amplo singulas territorio, Insulas ac
Cortracum : olim etiam, nunc avulsas, propriisque
donatas Episcopis, Gandavum, cum Aldenarda : Bru-
gas cum Aldenburgo, Slusa, vicinisque oppidis.

(1) 2 Cui urbs hæc ac diœcesis populo antiquo adscri-
benda sit, a variis disceptatur. Tornacum Nerviorum
scribunt nonnulli, neque indocti hoc nostro ævo viri.
Præiverunt seculo Christi duodecimo, et forsan primi,
Herimannus Abbas monasterii S. Martini apud hos
Tornacenses, et Guibertus ordinis Minorum, et ipse
Tornaci natus. Illius verba, sed paullulum breviata, ex
Chronico ejus Tornacensi MS. edidit Bucherius
noster lib. 8 Belgii Romani cap. 13, num. 3. Quæ
eadem infra in Vita S. Eleutherii cap. 1 recitat Gui-
bertus. Urbem hanc ambo a primis Romanorum Regi-
bus extractam, atque in illustrem claritudinem volunt
sublimatam : dato illi Romæ Novæ, dein Hostiliæ,
ac postea Nerviæ nomine, quod a Turno Rege prioribus
abolitis, Turnacus et Tornacum factum, hactenus
vigerit. Nerviam autem statuunt appellatam a Servio
Romanorum Rege, prima littera immutata, ne ser-
vitutis nota deformaretur : a Nervia denique metro-
poli incolas Nervios denominatos. Verum dum com-
mentitiæ istæ fabulæ, vix anicularum lucubratione
dignæ, proferuntur, ipsa alias veneranda antiquitas
turpi labe obscuratur.

iter prosequatur. Ille humiliter excusat dicens, se
non audere, ne scelus admittat, ad prostratam, et in
via objectam Episcopi personam non respiciens.
Tunc rigidus Magister, more priscorum Patrum, in
omni discipulo etiam senio vel dignitate susci-
piendo, venerandoque per totam vitam, strictissi-
mam subjectionem et obedientiam quærentium,
severe in discipulum animadvertit ; quod ausus sit
publico malefactori benedictionem impertire, et in
talis transgressionis pœnam edicit, quod, licet
æternæ gloriæ præmium ei non subtraheretur, vel
minueretur, mundanos tamen honores fore minuen-
dos, ecclesiamque ei commissam tertio destruen-
dam, et multa sanguinis effusione polluentiam.

8 Hactenus Vita tripartita ex sermone Hibernico a
Colgano Latine edita : addunturque nonnulla minore
charactere, quasi a posteris inserta, scilicet quomodo
prædicta ecclesia sit devastata ducentis aut amplius
elapsis annis post mortem S. Olcani. Quæ ibidem legi
possunt. Concludo verbis Jocelini, apud quem præce-
dentia non leguntur : Ipse vero, inquit de S. Olcano,
Doctor egregius, Episcopalem gradum adscendit :
in sanctitate multa vitam finiens, miraculis etiam
multis claruit.

D
AUCTORE G. H.

pœnam sibi
suæque eccle-
siæ infligen-
dam audit :

moritur mira-
culis clarus.

E

G. H.

3 Philippus Hervingus, vulgo ab Eleemosyna dic-
tus, monasterii Bonæ-Spei apud Binchium in Han-
nonia Ordinis Præmonstratensis secundus Abbas,
S. Bernardi æqualis ac familiaris in Vita S. Amandi
Episcopi Trajectensis, circa annum cxcclxx a se edita,
atque a nobis ad vi Februarii illustrata, asserit num.
13 urbem Menapiorum esse, quæ vulgato nomine
Tornacus dicitur : ubi nos § 3 num. 14 in Commen-
tario prævio ad dictam S. Amandi Vitam longe late-
que ostendimus populum urbis ac diœcesis Tornacensis
Menapios olim habitos appellatosque. Quæ eadem
erudita disputatione deducit Bucherius in Belgio
Romano postmodum in lucem edito, præsertim lib. 8
cap. 11, et sequentibus. Nullam Tornaci mentionem
hactenus reperimus Itinerario Antonini et Tabulis
Peutingeriæ antiquiorem. In his limes Imperii
Romani a littore Gessoriaci, seu Bononia, ducitur
Teroanum, Viroviacum, Turnacum, Bavacum, Ge-
miniacum, Tungros. Adjungenda his forent Acta
S. Piat Martiris, si cœvum habuissent scriptorem.
Ex his tamen scimus sub ethnicis Imperatoribus Ro-
manis, fidem Christi Tornaci plantatam fuisse, imo et
sanguine Martyrum irrigatam : quod infra etiam Acta
S. Eleutherii confirmant.

4 Succedit Notitia provinciarum et urbium Galliæ,
tempore Honorii Augusti scripta : imo et Notitia
dignitatum Imperii aliquot post Honorii obitum annis
edita. In priore Notitia Belgicæ II sub metropoli
Remensi statuitur Civitas Turnacensium, sive, Tur-
nacus, ut in antiquo Codice MS. Reginæ Sueciæ legi-
tur. In Notitia vero dignitatum Imperii sect. 42 inter
Procuratores Gynæciorum est Tornacensis Belgicæ
secundæ. Hinc non parvi nominis urbem præceden-
tibus temporibus extitisse colligimus, sed quæ per varias
barbarorum incursiones tum cœpit imminui. Nam
Wandali et Alani Arcadio vi et Proba Coss. anno
Christi cccv, pridie Kalendas Januarias trajecto
Reno Gallias ingressi sunt, secundum Prosperi
Chronicon : a quibus aliisque barbaris Remorum urbem
præpotentem, Ambianos, Atrebatas, Morinos, Tor-
nacum aliasque urbes depopulatas fuisse deplorat
S. Hieronymus

aliis urbs Me-
napiorum po-
tius,

in Itinerario
Antonini nomi-
nata :

F

fidem Christi a
S. Piat edocta :

celebris
seculo 4,

dein a Wanda-
lis vastata,

- A *S. Hieronymus epist. xi ad Ageruchiam viduam, quæ anno potissimum ccccvii et sequenti contigisse diximus ad Vitam S. Vedasti Episcopi Atrebatensis vi Februarii § 1 num. 4. Successere dein Reges Francorum, quorum primi Faramundus et Chlodio sedem regiam habuere Diesthemii in Brabantia. At Chlodio Carbonariam silvam ingressus, uti in Gestis Regum Francorum cap. 4 legitur, Tornacensem urbem obtinuit, exinde usque Cameracum urbem properavit : eam namque urbem, ut scribit Gregorius Turonensis lib. 2 Hist. Franc. cap. 9, Romanis protritit, apprehendit, in qua cum paucum tempus resedisset, ad Suminam fluvium alia loca occupavit. Chlodioni subrogatus est anno cccclviii Meroveus, huic Childericus filius anno cccclvi. Eodem anno videri natum fuisse Tornaci S. Eleutherium infra proferendi characteres demonstrabunt.*
- et a Chlodione Rege Francorum occupata :
in ea sub Childerico nascitur S. Eleutherius an. 486.
- sub Chlodoveo, bellum contra Romanos gerente
- B *5 Childericus anno cccclxxix mortuo, et Tornaci (quam Audoenus in Vita S. Eligii Episcopi Noviomensis et Tornacensis regiam urbem appellat) sepulto, cæpit filius ejus Chlodoveus regnare, qui acer militiæ juvenis primum bellum gessit contra Romanos, eorumque Regem Siagrium, qui apud Suessiones sedem habebat, et reliquiis Romanorum post obitum Ægidii patris imperitabat. Eo tempore, inquit Turonensis lib. 2 cap. 27, multæ ecclesiæ a Chlodovei exercitu deprædatæ sunt, quia erat ille adhuc fanaticis erroribus involutus. Debellavit Chlodoveus Siagrium anno regni quinto, Christi cccclxxxiv. Dum belli hujus apparatus multas, ut fieri solet, animorum exacerbationes gigneret contra Siagrium hostem Chlodovei, et Romanos, qui Christi fidem profitebantur, ejecti Tornaco sunt Christiani, interque illos cum parentibus suis S. Eleutherius : ac Blandinium, vicum duabus inde distantem leucis, migrarunt. Haud longo post bellum hoc tempore Chlodoveus uxorem duxit S. Chlotildem Chilperici Burgundi filiam, Christiana fide ac piissimis etiam moribus imbuta : cum qua major cæpit Christianis ubique fervor religionis accrescere, et libertas exercitiorum Christianæ pietatis concedi. Erecta tum publica Blandinii ecclesia, ac S. Petro dicata. Consecratus itidem Episcopus est Theodorus, qui huic præesset Ecclesiæ, vicinasque provincias ac loca Christi jugo sancta sua prædicatione subjeceret. Sed is paucis diebus evolutis, divino spiculo percussus interiisse dicitur infra in Actis. Aliquam ultionem divinam hic passim intelligunt auctores, ut infra in notis observamus. In Vita S. Eleutherii Gallica apud Renatum Benedictum et Gazæum multum laudatur. Catullius in suo Tornaco syntagmate 1 pag. 6. Circa annum, inquit, cccclxx fuit a fideli populo Theodorus sive Theodoricus, in Episcopum Tornacensem electus, qui non adeo longo tempore præfuit, sed fulmine ictus, ut fertur, non sine magna sanctitatis opinione e vivis decessit. Nam nonnulli hunc non fulmine ictum, sed martyrio affectum fuisse tradunt. Is est Demochares qui facit socium S. Chrysolii, anno cccli occisi vii Februarii, ut tum dictum.*
- post Theodorum creatur Episcopus,
- non anno 470, C
- neque annus 501.
- ad quem annum hæc Chronico Sigeberti in nonnullis D codicibus adscripta sunt : Theodorus Episcopus Tornacensis moritur, succedit Eleutherius. Sequuntur Meierus in Annalibus Flandriæ, Locrius in Chronico Belgico, aliique. Annus cccclxxxiii, quo ordinatus sit S. Eleutherius intrusus est in MS. Tornacensem codicem Vitæ ejus, sed is deest in codice optimæ fidei, quem, ut mox dicemus, ad nos olim misit Cornelius Duinius Amstelodamensis : deest etiam in aliis MSS. e quibus priorem damus Vitam. Ipsos ergo Actis insertos characteres examinamus : secundum quos arbitramur S. Eleutherium consecratum fuisse Episcopum anno Christi cccclxxxvii, cum jam annos ætatis explesset triginta, ac Sedi Romanæ præesset S. Felix Papa iii, creatus viii Martii anni cccclxxxiii, mortuus xxx Januarii anni cccclxii. Ad hunc Romam profectus dicitur in Vita iv ex Breviario antiquo MS. edita, auctoritateque Apostolica institutus, reversusque in Episcopum fuisse consecratus. Hinc tempora et a Catullio et a Bucherio indicata excluduntur. Reliqua mox stabilientur. Iter ejus Romanum, cum Episcopus esset consecrandus, refertur quoque in aliis Actis. Solus Guibertus ait electione ejus confirmata per Summum Pontificem, gratuito consecratum esse in Episcopum Tornacensem.
- E *7 Nova sequentibus annis bella concivit Rex Chlodoveus, prius cum Thoringis, sive Tongris, posterius cum Alamannis : illis, inquit Turonensis lib. 2 cap. 27, decimo regni sui anno, Christi cccclxxxix, bellum intulit, eosdemque suis ditionibus subjugavit. De Alamannis vero anno regni xv, Christi cccclxciv, post acerrimam pugnam per invocationem nominis Christi meruit victoriam obtinere, ut idem Gregorius tradit lib. 2 cap. 30. Tum Rege sub finem ejusdem anni, festo Nativitatis Christi Redemptoris, per sanctum baptismam renato, nova lux affulsit Ecclesiis Christianorum sub tanto monarcha, discussa late gentilitatis caligine. Quo tempore S. Eleutherius adhuc Blandinii morabatur, miraculis apud ipsos idololatrias clarus. Nam et filiam Tribunum a morte suscitavit, et Tribunum ipsum, aliosque cives Tornacenses, gravi pestilentia conflictatos ad fidem convertit : tandemque novem illic annis exactis Tornacum migravit : atque una hebdomade xi millia hominum baptismate abluit. Cujus operis ut solennis extaret memoria, anniversarius dies ad gratias Deo agendas institutus est, v Kalendas Octobris. Neve ejus solennitatis initium ulla oblivione aboleretur, sub quo Pontifice contigerit, diligenter annotatum. Acta ex MSS. Duinii et Tornacensibus ita habent : Decimo ordinationis anno, præside Papa Anastasio, Tornacenses omnibus Christianis rebelles ad fidem reduxit, et in eadem hebdomada plusquam undecim millia baptizavit. E priore Vita ex eisdem aliisque MSS. edita hæc addenda : Omnes autem, qui crediderant, diem solennem, in qua baptizati erant, constituerunt, id est, quinto Kal. Octobris. Jam autem Anastasius Papa ii electus est xxviii Novembris anni cccclxcvi, et cum necdum biennio integro sedisset, mortuus xix Novembris anni cccclxcviii. Hinc annus ordinationis B. Eleutherii decimus mense Septembri non potest cum Pontificatu Anastasii ante annum cccclxcvii conjungi, quod supra monitum volebam, cum initium Episcopatus S. Eleutherii dicerem perperam ad annum cccclxxxiii aut sequentem ab aliquibus referri. At magis excludi initium a Catullio aut Bucherio assignatum nemo non videt. In officiis propriis anno 1626 excusis, quinto die infra octavam S. Eleutherii lectione sexta, tria itinera ejus Romana indicantur, diciturque primum anno suæ ordinationis decimo, Anastasio Christi Ecclesiam gubernante susceptum. Verum hæc non satis cohærent cum hisce primo die infra Octavam Lect. 4 relatis : Christiani Eleutherium propter summam vitæ integritatem Romam miserunt, inde reversum, auctoritateque*
- neque an. 484 aul an. 483.
- sed anno 487 tempore Felicis iii Papa.
- Rege Chlodoveo facto Christiano,
- claret miraculis,
- Tornacum migrat : xi millia baptizati
- anno 10 ordinationis, F Anastasio ii Papa
- an. Chr. 497

A auctoritateque Pontificia approbatum summo consensu anno Domini quadringentesimo octogesimo quarto consecrari fecerunt: quæ in antiquis Actis, sed omisso anno Christi, haberi supra diximus: ac primum tunc Romam ivisse S. Eleutherium in iisdem Actis legi ante monuimus, solum tamen Guibertum illud iter non exprimere, apud quem num. 20 de Anastasio ista habentur: Decimo siquidem ordinationis suæ anno, præidente Papa Anastasio, Gelasio jam defuncto (qui inter hunc et S. Felicem III sederat) rebelles reduxit ad fidem, et incredulos ad Catholicam unionem. et num. 16 Celebrata est, inquit, cum gaudio dies illa solennis quinto Kalend. Octobris, cum a gentilitatis errore per Eleutherium conversus est ad fidem Catholicam populus Tornacensis.

Romam proficiscitur anno 14 ordinationis,

8 Secundum a S. Eleutherio ad Romanum Pontificem institutum iter his verbis in iisdem Actis indicatur: Quartodecimo præsulatus sui anno, videns in his partibus Ecclesias de misericordia Dei pene desperatas, sermonem de Divinitate Christi unigeniti Domini nostri composuit, et post hæc ad Romanum Pontificem detulit: a quo honorifice susceptus est. Guibertus eadem fere habet num. 20. Quartodecimo, inquit, sui præsulatus anno... Romæ jam præidentem Symmachum adiit, sermones Catholicos eidem obtulit etc. Eadem in ante citata Lectione VI diei quinti de anno ordinationis ejus XIV et Symmacho Pontifice conjunguntur: quæ in annum Christi 131 optime conveniunt, cum tertio anno Ecclesiæ præset Symmachus, Anastasio subrogatus, et præclare epocham annorum supra statutam confirmant. In prioribus Actis sub finem num. 17 hæc verba repetuntur: Anno quoque Pontificatus vicesimo quinto Roma regressus est: ubi videtur in numerum error irrepsisse, proque anno 25 legi debere 15, quo Roma regressus est, cum anno proxime elapso, XIV ordinationis, ad Symmachum Papam fuisset profectus: aut certe aliud iter ad eundem Pontificem Symmachum anno Christi 131 institutum indicatur.

iterum Romam abijt ad Hormisdam Papam:

9 Ultimum iter, quod tertium arbitramur, in eisdem Actis num. 18 ad Hormisdam Papam fecit, sed nullus character temporis ibi additus: quod posteriores scriptores non satis conveniens rati annum ordinationis XXV apposuerunt, verum is, ut jam diximus, ad Symmachum Pontificem adhuc spectat: nisi alius annus substituitur, xxx forsitan aut posterior. Nam Symmacho XIX Julii anni 134 vita functo successit Hormisdæ, septimo post obitum ejus die electus, ergo anno ordinationis S. Eleutherii XXVII. Mortuo Hormisdæ VI Augusti anni 135, successit S. Joannes I, eique XXVII Maii anni 136 defuncto S. Felix IV, quo eodem anno, aut certe sequente S. Eleutherius Synodum collegisse videtur, cum annis XXXI Ecclesiam Tornacensem et novem Blandiniensem rexerat: quæ num. 20 habentur, et a Guiberto num. 22 repetuntur. Demum S. Felice Papa anno 137 e vivis sublato, creatus est Papa Bonifacius II, anno sequente 138 die XVII Octobris defunctus. Eodem anno 138, tempore Bonifacii Pontificis, S. Eleutherium diem supremum obiisse indicant eadem Acta in MS. Tornacensi num. 28, dum ab eo in ultima ægritudine constituto tradunt mandatum Andoneo, sive Andoeno, fidei ejus discipulo, ut Romam quantocyus iret, et thesaurum Christi, sive librum, a se compositum Bonifacio Pontifici Romano ferret. Apud Guibertum etiam num. 29 Eleutherius Andoeno jussit, ut post ipsius Patris excessum dilectus filius Romam acceleret, et munimenta fidei, quæ Sanctus confecerat, Summo Pontifici Bonifacio repræsentet. In Vita denique ex MS. Breviario num. 17, fidei Catholice professionem dictavit, quam et Andoeno discipulo ad Bonifacium Romanum Pontificem transmittendam dedit.

tempore Bonifacii II Papæ.

10 Annum tunc egisse S. Eleutherius septuagesimo Februarii T. III.

num sextum dicitur apud Guibertum num. 24, et in Lectione sexta diei sexti infra Octavam in Officio proprio: ab anno scilicet CCCLVI ad annum 1381. Ejus Sedi tribuit annos XLV idem Guibertus num. 33, et auctor Vitæ ex Breviario MS. num. 5, quos itidem ab anno CCCLXXXVII ad eundem 1381 numeramus. Idem anni colliguntur in altera Vita ex MSS. num. 20 et 22, ubi anni ætatis et ordinationis referuntur, quando Synodum collegit, post quam dicitur per annos quinque supervivisse. Præerat tunc regno Francorum tres filii Chlodovei I adhuc superstites, qui patri anno 138 die XXVII Novembris defuncto successerant, et annum regni XXII agebant. Ex his Chlotharius, ejus nominis I, cum regno Suessionensi etiam Tornacum possidebat. Hinc corruunt conjecturæ aliorum, qui S. Eleutherium obiisse tradunt aut anno 138, aut 139.

§ II. Chronologia Sedis S. Eleutherii firmata ex successione S. Medardi.

Ægidius Bucherius citato lib. 20 Belgii antiqui cap. 2 et 4, censet S. Eleutherii tempora firmanda esse ex Actis S. Medardi Viromanduorum, ac Sede translata Noviomensis Episcopi, et post obitum S. Eleutherii simul Tornacensis. At nobis, quamvis Sedis illius tempora opinemur hactenus tam solidis stabiliri fundamentis, ut, quibus annis postea vixerit S. Medardus, inde colligi possit; operæ tamen pretium visum fuit quid de Actis S. Medardi censendum sit, paucis ostendere. Ac primo Laurentius Surius ad calcem Vitæ S. Medardi, a se ad VIII Junii editæ, monet, se nihil mutato stylo totam hanc beatissimi Medardi Vitam ex quodam MS. codice descripsisse: testari autem scriptorem anonymum in Vita S. Gildardi Rotomagensis Archiepiscopi, Fortunatum Presbyterum scripsisse Vitam S. Medardi, et ex ea quædam citare, quæ consentiant fere cum alia historia S. Medardi longe breviori, se tamen ausum non esse affirmare, eam esse a Fortunato editam. Quidquid vero illa historia refert, id totum in ea, quam edit, contineri: et permulta intermixta et addita esse, sed lectu digna, ab alio quodam posteriore, sed non indocto viro, qui tamen aliquoties non nisi ex locis communibus sancti viri virtutes celebret. etc. Hæc Surius, qui etiam in titulo ait non pauca postea adjecta esse a quodam docto viro: verum in temporum calculo observando, quod hic quærimus, parum versato. Certe cap. 18 narrato S. Eleutherii obitu hæc inter alia scribit: Utrumque ovile Noviomense et Tornacense Pastor egregius consilio et auctoritate comprovincialium Episcoporum tempore Hormisdæ Papæ sub S. Remigio, tunc temporis Remorum Archiepiscopo, assensu Regis et Curialium ac utriusque plebis acclamatione tandem suscepit. Hæc ille auctor. At mortuum esse S. Remigium anno 138 ostendimus VI Februarii ad Vitam S. Vedasti § 3 num. 13. at pridem obierat S. Hormisdæ Papa, anno, ut diximus, 136, VI Augusti. Bucherius cap. 3 num. 9 ita scribit: Medardum autem ab Eleutherii morte annos quindecim præfuisse diserte scribit in ejus Vita Fortunatus. Unde concludere quis posset, S. Eleutherium necessario mortuum esse anno 138, aut potius præcedenti; S. Medardum post quindecim dein elapsos annos, anno scilicet 153 aut sequenti.

12 Verum longe ea distant ab ejusdem doctissimi Bucherii sensu, qui immediate ante ista scripserat: S. Medardum Tornacensium proxime post S. Eleutherium Pontificem, paulo ante mortem Lotharii primi Regis, seu senioris, vita functum octava Junii Vita ejus clare docet; et Turonensis lib. 4 cap. 19, ergo ex instituta a nobis temporum ratione anno Christi 151, quo Lotharium excessisse valide probabo. Hæc ibi. De Turonensi infra agemus. Quid clare doceat Vita S. Medardi de obitu S. Eleutherii

D AUCTORE G. H. anno ætatis 76, ordinationis 43,

regni Chlotharii 22.

In Vita S. Medardi successoris, E

a Surio cum hac observatione edita,

dicatur is mortuo Eleutherio successisse tempore Hormisdæ Papæ, et S. Remigii. F

ideoque post 15 annos mortuus esset anno 337 aut 338,

et tamen infertur mortuus 361,

A *et successione S. Medardi diximus : quindecim postea præfuisse S. Medardum his verbis cap. 20 indicatur : Sic itaque ad imitationem summi Pastoris, qui, sicut ab eo in Evangelio legimus, alias habens oves, de duobus unum ovile fecit; sanctus Pontifex ferocem illam Flandrensi gentem suæ Noviomensi Ecclesiæ associavit, et per quindecim annorum spatium, licet aliquo itineris intervallo remoti essent, ad divinum eos cultum indesinenter elaboravit. Quindecim annis commissam sibi divinitus insedit Cathedram, eo in tempore non sine multo labore incredulos et infideles ad fidem educavit Catholicam... Hujus ergo temporis transacto spatio sanctum Dei Pontificem gravissima contigit deprimi corporis infirmitate, et invalescente morbo corporeos ejus sensus de die in diem paulatim deficere.... Cum autem beatus hic Pontifex vitæ appropinquaret ad exitum, contigit Chlotharium Regem, postquam Granum filium suum cum uxore sua ac filiabus combusserat, a regione reverti Britannorum. Cognita vero hujus invaletudine Pontificis, ad eum visendum humiliter festinavit. Hæc ibi. In hac visitatione Chlotharii omne robur constituitur, quod ea dicatur contigisse post combustionem Chramni filii : quæ refertur a Gregorio Turon. lib. 4 cap. 20, et conjungitur cum morte Childeberti Regis Parisiensis, quem anno 10LVIII obiisse constat. Eo ergo anno, aut saltem sequenti 10LIX occisus est Chramnus. Nam capite 21 refertur annus Chlotharii quinquagesimus primus, qui convenit in annum 10LX, ac sequenti Rex mortuus est. Ast his positus non videntur inferri posse alia, nisi S. Medardum constitutum ab SS. Hormisda et Remigio Episcopum Tornacensem, ergo saltem anno 10XXIII; postea vixisse non quindecim solum annos, sed integros XXXVI, aut, ut Bucherius mavult, XXXVIII annos, aut denique secundum Baronium, annos XLI, nam hic eadem Chramni et obitum S. Medardi refert ad annum Christi 10LXIV. Sed illis solum nititur verbis a Surio relatis in Vita S. Medardi.*

B *factam an. 889*

ergo sedisset annos 36,

aliis 38, aut 41.

Vita illa non est a Fortunato scripta,

C *sed ab anonymo, forsitan post Vitam S. Gildardi :*

13 Bucherius cap. 4 num. 11 admittit illa in Vita S. Medardi haberi, sed fatendum, aut Fortunato minus attento humanitus excidisse, aut ab alio infulta ; ac dici debere Medardum annis quindecim Eleutherio superstitem, utrumque simul ovile non sub Hormisda neque sub Remigio, sed Vigilio, Pelagio, Joanneque tertio Pontificibus Romanis, Remorum autem Mappinio Ægidioque rexisse. Verum nec ista infarcienaa, quæ omnia una cum cæde Chramni melius absunt, ab imperito quopiam post annum Christi millesimum conscripta. Quis tempore Fortunati meminit Flandrorum? Quis vel anno millesimo gentem Flandrensi vocavit Tornacenses aut omnes diocesis Tornacensis aut Comitatus hodiernæ Flandriæ incolas? De parvis limitibus Flandriæ, qui erant circa Brugas trecentis ab obitu S. Medardi annis, egimus in Februarii ad Vitam S. Anscharii § 5. pag. 396. Nondum videtur S. Medardi Vita extitisse, cum auctor anonymus exararet Vitam S. Gildardi fratris ejus, quam Surius edere noluit, quod ex locis communibus tota videretur composita. Fatetur auctor illam incuria antiquorum latuisse, traditque tres viros Gildardum et Medardum fratres et S. Remigium Palatinos in aula Regis vixisse, ac dein eodem fere tempore Episcopos ordinatos esse, ac Regem Chlodoveum de sacro fonte suscipiente B. Medardo, fuisse a S. Remigio baptizatum. Hic auctor citatæ ante Vitæ S. Medardi, ut omnia acta ejus acceleraret, temporibus Hormisdæ Papæ et S. Remigii factum ait Episcopum Tornacensem, et sui immemor addit post necem Chramni e vita decessisse : quæ scilicet legerat in Gestis Regum Francorum ab auctore anonymo temere congestis : in quibus ea habentur cap. 29. Et quia S. Medardus vixit in Episcopatu xv annos, eos post obitum S. Eleutherii enumerat. Ve-

rum multa huic calculo obsunt. S. Remigius ordinatus est Episcopus anno CCCCLVII, cum duo illi fratres necdum essent nati. Cum Gildardo Episcopo Rotomagensi subscripsit Concilio Aurelianensi 1 anno 10VIII aut sequenti Sophronius Episcopus Veromandensis, qui successorem habuit Allomerum, quo mortuo Medardus factus est Episcopus Veromandensis, post Sedem translatam dictus Noviomensis, ac post mortem S. Eleutherii anno 10XXXI factus etiam Tornacensis.

14 Præfatus auctor Vitæ S. Gildardi asserit, quantæ qualisque innocentiae, sanctitatis ac patientiæ Beatus extiterit Medardus, Fortunatum Ravennum Presbyterum luculento sermone describere : et hæc verba ejus citat : S. Medardus quando accepit corporis transitum, ipsius horæ momento cœli aperti sunt, et ante Sancti corpusculum divina luminaria cunctis videntibus micuerunt : moxque in terra grande fluxit diluvium, ita ut multum plueret aqua calida de nubilo. Hæc non habentur in Vita a Surio nihil mutato stylo edita, neque in altera Vita ex codice MS. Floriacensi a Joanne Boscio Cælestino vulgata, quam et ipsi habemus in insigni codice MS. nostro et contulimus cum altero MS. membranaceo Serenissimæ Christianæ Reginae Sueciæ, in quo initium deerat. Aliam habemus Vitam S. Medardi ex quatuor optimæ fidei codicibus MSS. hoc exordio : Beatissimi Medardi Antistitis vitam, quæ per universum orbem virtutum propalatur insignibus, nequivimus silentio præterire etc. In hisce Actis supra memorata verba ita referuntur : Quando S. Medardus accepit corporis transitum, ipsius horæ momento cœli prorsus aperti sunt, et ante Sancti corpusculum fere per tres horas divina luminaria cunctis videntibus adstiterunt. Mox in terram grande fluxit diluvium, ita ut plueret multum calida aqua de nubilo. En eadem fere verba, omissis in Vita S. Gildardi paucis his verbis, fere per tres horas, forsitan Belfortii culpa, qui Vitam S. Gildardi, quam habemus, contraxit stylo hinc inde limato. Sub calcem hujus Vitæ S. Medardi in MS. Marci Velseri addebatur hoc testimonium : Fortunatus Presbyter composuit hanc Vitam vel Actus S. Medardi. In hac Vita auctor precatur divinam Clementiam, ut clementissimi, inquit, Theodeberti Regis nostri felicitatem crebris successibus dilatata, et in externis gentibus justo dominandi jure procul extensam pro sua pietate longævet : ut clementissimi Sigeberti quondam Regis animæ sempiternam requiem præstare dignetur. Est hic Sigebertus, qui templum S. Medardo extruxit, occisus anno 10LXXV, relicto Childeberto hærede, cui anno 10XCVI mortuo successit Theodebertus II, et vixit usque ad annum 10CXII, cujus tempore hæc Vita S. Medardi scripta est : quidni a Fortunato, qui tum vivebat Episcopus Pictaviensis?

15 In hac vita de annis in Episcopatu a S. Medardo exactis hæc leguntur : Cum jam multimodis virtutum fulgeret studiis, famaue ejus per diversa orbis spatia, gratia crescente, præcelleret, defuncto Viromendensium urbis Pontifice, in ejus loco consecratur Episcopus. Ubi conversatione cœlesti ter quinis annorum * circulis in sanctimonia ipsius officii Sacerdos extitit pretiosus, et... membrorum compage protenta longævitæ defessus, spiritum, requiem deprecatus, amisit. In altera Vita a Joanne Boscio edita anni hi in Episcopatu acti confirmantur cap. 14 istis verbis : Nam ter quinis annorum circulis pontificatus sui officium feliciter administravit : sicque corporali percussus molestia, usque ad extrema vitæ suæ perductus est tempora. Quæ eadem in MS. nostro leguntur, et dein cap. 15 hæc adduntur de visitatione Regis : igitur Chlotharius Rex Francorum, comperto quod vir Dei languore præventus ægrotaret, festinavit eum invisere, seque ipsius suppliciter commendare orationibus. Quæ eadem in MS.

Quæ in hac a Fortunato scripta citantur,

non reperiuntur in Vita a Surio aut Boscio edita,

E

sed in alia Vita MS.

Fortunato attributa,

et Sub Theodeberti Rege scripta.

F

In ea Vita anni Episcopatus 15 dicuntur,

* al. curriculum

uti et in Vita a Boscio edita,

A *MS. Reginæ Sueciæ habentur, nulla cædis Chramni filii facta mentione. Fuit ergo S. Medardus annis solum quindecim Episcopus, a S. Remigio Remorum Archiepoco, ut in eadem vita cap 12 traditur, sanctificationis oleo perunctus, et super gregem Christi Pastor institutus. ergo ante annum 15xxx, quo xiii Januarii obiisse S. Remigium docuimus ad Vitam S. Vedasti § 3 num 13. Inter opera in ejus Episcopatu peracta hoc unicum in dictis Actis narratur, quod consecratum velum capiti sanctissimæ Radegundis imposuerit, sanctæ professionis primitiis initiarit, quæque sequenda forent, quæque evitanda docuerit. Eadem a Fortunato in Vita S. Redegundis descripta sunt ad xiii Augusti illustranda. Quo autem anno S. Medardus aut S. Radegundem consecravat sanctimoniam, aut ipse dein vita functus sit, ad utriusque Vitam accuratius examinandum erit. Gregorius Turon. lib. 4 cap. 19 hæc solum de obitu S. Medardi habet: Tempore quoque Chlotharii Regis, sanctus Dei Medardus Episcopus consummato boni operis cursu, et plenus dierum, sanctitate præcipuus, diem obiit. Hæc ille absque ullo præjudicio eorum, quæ de annis Sedis et S. Eleutherii et S. Medardi statuimus.*

et S. Medardus consecratus a S. Remigio,

S. Radegundi velum sacrum imposuit,

moritur sub Chlothario Rege.

§ III. Dies obitus S. Eleutherii. Memoria in sacris Fastis. Vita a variis conscripta.

B *Annum obitus S. Eleutherii in trigesimum primum Christi supra quingentesimum incidisse hactenus stabilivimus: diem vero et mensem hic inquirimus. In codice antiquo MS. nostro, ex quo priorem ejus Vitam damus, referuntur Acta Sanctorum mensis Julii. præpositis duobus diebus ex mense Junio, ut operis istius initium fiat a sanctis Apostolis Petro et Paulo, qui in syllabo præfixo referuntur ad iii Kalend. Julii, ac mox indicato ad ii Kalendas Julii hæc leguntur: Martialis Apostoli Vita. Thetbaldi Confessoris eodem die Vita. Eleutherii Tornacensis Episcopi eodem die Vita Kalendis Julii Karilefi Confessoris Vita etc. Ac singulorum dein eo ordine recitantur Acta. Vitæ S. Eleutherii hic præfigitur titulus: Incipit Vita S. Eleutherii, cujus festum est ii Kalendas Julii. Postque Actorum finem, hæc, veluti Henrico Canonico, de quo infra agemus, indicata a S. Eleuthero, verba annectuntur: Ego frater Eleutherius, servus servorum Dei, in sarcophago in ecclesia B. Petri Blandinii depositus sum pridie Kalendas Julii. ac postea Festum autem, inquit, depositionis meæ commemorate pridie Kalendas Julii. Quæ eadem verba leguntur ad eandem Vitam in MS. Tornacensi, a nobis inter Annotationes rejecta. In altera vero Vita ex MSS. Cornelii Duynii et Tornacenci danda, de die obitus ista num. 30 habentur: Sic unda sacri sanguinis profusa, verus Martyr et Confessor in pace obiit pridie Kalendas Julii. Eadem leguntur cum Sermone de Trinitate, edita in Bibliotheca Patrum, istaque adduntur: Hæc acta sunt ab hæreticis vii Kalendarum Junii, et in ipso anno B. Eleutherius obdormivit in pace: scilicet post quinque hebdomadas, ut in Vita dicitur num. 24. In schedis Buzelini nostri dicuntur hæc omnia repeti in Vita ex variis opusculis compilata, et in archivo Episcopali servata cap. 28. Eodem xxx Junii in MS. Florario SS. celebratur ejus natalis hic verbis: Civitate Tornaco natale S. Eleutherii Episcopi et Confessoris. Hic gratia sanitatis effulgens, plures cæcos illuminavit, ac alia miracula multa perpetravit. Altum de die obitus silentium est in reliquis Actis, sive a Guiberto conscriptis, sine ex antiquo Breviario MS. dandis.*

S. Eleutherius an mortuus 30 Junii?

an 20 Februarii,

D *censi incipit his verbis: x Kalend. Martii, in civitate Tornaco, depositio S. Eleutherii ejusdem urbis Episcopi et Confessoris. Quæ tamē verba visuntur ibidem vetusta manu interpolata, et fere eadem leguntur apud Molanum in Auctario Usuardi. Qui in Natalibus quoque Sanctorum Belgii ita ejus elogium auspicatur: Blandinii natalis S. Eleutherii Episcopi et Confessoris: cujus honorifica est apud Fortunatum mentio. Adscriptum etiam nomen ejus Martyrologiis Galesinii, Canisii, Ghinii, Saussaii, et Romano hodierno, Fastis Belgicis Miræi, et aliorum recentiorum, qui fere natalem celebrant xx Februarii. In additionibus quibusdam MSS. Carthusiæ Bruxellensis ad Usuardum statuitur, apud Tornacum Translatio S. Eleutherii Martyris. In Florario MS. depositionem legi xxx Junii diximus at xx Februarii hæc habentur: Apud Tornacum S. Eleutherii Episcopi Martyris anno salutis 101. Antiquum MS. Martyrologium Usuardi, sed subinde auctum, Collegii Gandensis Societatis Jesu ita incipit: In Tornaco civitate restitutio S. Eleutherii Episcopi et Confessoris. At die xxx Junii quæ de eo habebantur, erasa sunt, ut primum verbum Tornaco solum legi possit. De ejus obitu actum fuisse suspicamur. Martyr autem a nonnullis habetur, quod e vulnere ab hæreticis inflicto obierit. xxi Februarii memoria S. Eleutherii adscripta est Auctario Usuardi ab Hermannō Greven, et Molano in priore editione: secuti Canisius et Ferrarius, item Renatus Benedictus in Vitis SS. Gallice editis. In tractatu quodam MS. de Elevatione corporis S. Eleutherii hæc quasi ab ipso Sancto revelata referuntur: Illud autem festum, quod in Kalendis Martii celebratis, neque scio, neque novi, neque in eisdem Kalendis voces vestras exaudivi. Quo die nullam ejus memoriam hactenus in ullis Fastis reperimus: an x Kalendas Martii auctor voluerit indicare, non divinamus. Interim in eodem tractatu, Gratias, inquit, ago Deo immortalis et vobis, fratres carissimi mi, qui festum depositionis meæ condigne celebratis.*

seu 21 Februarii? E

F *18 In hoc citato tractatu dicitur ejusdem Sancti Vita ab illa die, in qua depositus est, fuisse scripta: de qua infra num. 30 Vitæ auctoris, ista forsā accipienda sunt: Percepta enim participatione Corporis et Sanguinis beatus vir, ut ejusdem Vitæ narrat historia Vitæ potest tota ea decerpta esse, quam damus primo loco ex codice nostro MS. qui olim pertinuit ad abbatiam Vallicellensem Ordinis Cisterciensis, et permutatione comparavimus a CL. V. Balthasare Moreto: contulimusque cum alio MS. Tornacensi, reperto in schedis Joannis Buzelini nostri, a cujus calamo Gallo-Flandria erudito commentario illustrata: qui Vitam hanc saltem ante incursionem Nordmannorum, de qua infra, scriptam opinatur. Extat in Breviario Brugensi anno 1010 excuso præclara horum Actorum epitome, distributa in sex lectiones, quæ ad Matutinum xx Februarii solebant recitari.*

Vita 1 a nobis edita

ex MSS

F *19 Aliam secundo loco Vitam damus multo auctiorem, et quatuor velut partibus constantem; prima continet eadem, quæ in priori Vita dedimus. Hinc duo priora capita non repetimus, ibidem indicatis in Notationibus, quæ differentes occurrebant lectiones. Altera pars, quæ præterea S. Eleutherius ante mortem illustra facinora egit, miracula patravit, atque ab hæreticis probra verberaque passus est, comprehendit, forsā cum priore Vita ab obitu ejus scripta. Tertia pars explicat elevationem corporis, factam, ut mox probavimus, post Nordmannorum vastationem, sub seculi noni finem: adduntur varia proximis annis divinitus facta miracula, inter quæ Libertinus ad vitam resuscitatus, scriptori varia retulit; cujus etiam felicem obitum ab aliis sibi relatum num. 40 testatur. Familiaris itidem fuit Hediloni Episcopo, qui corpus S. Eleutherii elevavit; atque ideo num. 41. Hoc etiam, inquit, silendum non arbitror*

Vita II

et historia elevationis,

scripta circa an. 900.

A bitror, quod ab Episcopo Hedilone mihi relatum est. *Quarta demum pars postea adjecta est, translato in urbem S. Eleutherii corpore, quam partem Appendicis titulo separamus. Damus hæc Acta ex alio Codice nostro, quem V. CL. Cornelius Duinius Amstelodamensis emit anno MDCCVII in civitate Hornana. In eo codice continentur diversæ Sanctorum Vitæ, et ex variis libellis simul compactæ: harum aliqua pars pertinuit ad Fratres sanctæ Crucis in Hoirn, et scripta dicitur a Fratre Theodorico Poll Venlonensi Conventus Crucigerorum. Extat eadem Vita in codice MS. Tornacensi, sed plurimum a posteris interpolata, uti infra in Notis observamus. Subjicimus hisce Actis historiam revelationis Henrico Canonico Tornacensi factæ anno MDCCXLI ab oculato teste scriptam. Extat ea in duplici MS. Tornacensi.*

ut et Historia
Revelationis.

ANIMADV.
PAP. 23.
Vita III auctore
Guiberto

ex Bibliotheca
Patrum et
MS.

Vita IV ex Bre-
viario MS.

alia Vita MS.
hic omitta.

An Henricus
Canonicus ali-
quam Vitam
scripserit?

20 Tertiam vitam damus scriptam a Guiberto Ordinis S. Francisci, de quo in Annalibus Minorum ad an. 1257 num. 7 ista scribit Waddingus: Guibertus de Tornaco in studio Parisiensi tanti nominis vir, ut bis eum Alexander Pontifex suis litteris ad scribendum excitavit. Binas hasce litteras cum responsione Guiberti extare MSS. Tornaci ad S. Martinum præfixas Sermonibus de Dominicis et Festis ab eodem Guiberto factis testatur Valerius Andreas in Bibliotheca Belgica. Extat in Bibliotheca Patrum ejusdem Guiberti tractatus de Officio Episcopi, et Ecclesiæ cæremoniis, ad venerabilem Dominum D. Guilhelmum Aurelianensem Episcopum, eadem scribendi methodo ac operis in capita divisione, qua etiam hæc S. Eleutherii Vita ab eodem edita est, et inscripta Joanni Episcopo Tornacensi cognato. Extat hæc Vita in Bibliothecæ Patrum appendice, seu tomo 15, opera Andreæ Schotti cum opusculis S. Eleutherii edita. Collata hic est cum MS. Tornacensi ad S. Martinum, cujus Valerius Andreas meminit. In Officiis propriis Ecclesiæ Tornacensis Lectiones de S. Eleuthero dicuntur collectæ ex Vita ejus ex Henrici Canonici Tornacensis antiqui scriptoris, et Fratris Guiberti Tornacensis Ordinis Franciscanorum Theologiæ Doctoris libro, quem hic jussu Joannis Episcopi Tornacensis de ea conscripsit etc. Unum auctoris hujus σφάλμα est, quod sub initium operis originem urbis Tornacensis a Romanis Regibus deducat, imitatus chronicon ab Hermanno Abate Tornacensi eodem seculo conscriptum. Verum eam hi veniam merentur atque impunitatem, quam tot illustribus et antiquis scriptoribus damus, dum gentis Francorum originem a Trojanis derivant. Consule præmonitionem Andreæ Schotti.

21 Ultimo loco damus aliam perbreve Vitam ex antiquo Breviario Tornacensi, in quo hæc Vita distincta est in varias Lectiones, quæ in Translatione corporis S. Eleutherii ad urbem Tornacensem, per Octavam recitari solebant. Extat illud Breviarium in monasterio S. Martini, ex quo olim ad Rosweydam nostrum Tornaco missa fuit hæc Vita. Annectebatur Historia Translationis et miraculorum S. Eleutherii, sed eisdem verbis extracta ex Vita auctiore, solum ordine rerum narratarum immutato: quam omittimus. Extant et tractatus alii MSS. de transitu S. Eleutherii et de Elevatione corporis, ab Andrea Schotto etiam editi, sed secundus sub titulo Translationis corporis: ex quibus nonnulla in Notis observamus. Demum alia breviora Acta habemus ex MS. Ultrajectino S. Salvatoris, quibus hic titulus: Martyrium S. Eleutherii Episcopi. An aliquam Vitam Henricus Canonicus scripserit, et quam, non liquet. In historia revelationis ei factæ dicitur num. 3 Vitam B. Eleutherii, in extasi lectam, cursim legere cœpisse, et memoriter et corde tenus totam legere voluisse. et num. 4 in secunda extasi Elevationem S. Eleutherii legisse, et de extasi reversus, quæ legerat, scripsisse. Sed historia Elevationis jam extabat ab auctore cœvo edita. Demum in

tertia extasi legebat quædam miracula S. Eleutherii: D at nusquam habetur, illa ipsi ante incognita fuisse. Quædam ut a S. Eleuthero ei revelata, in Notis adjicimus.

22 Vitam aliquam S. Eleutherii hactenus edidere Buzelinus noster lib. 1 Annalium Gallo-Flandriæ, Molanus in Natalibus SS. Belgii, Zacharias Lippe-lous, sive Cornelius Grasius, Franciscus Haræus, Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano. At Gallico sermone plenius Renatus Benedictus, e Clementis Marchantii versione, quam fere eandem edidit Guilielmus Gazæus, contractam Jacobus Dubletius, uti et aliis linguis alii. Agunt de eodem sancto Episcopo Jacobus Meierus in Annalibus Flandriæ, Miræus et Locrius in Chronico Belgico, Rosweyda in Historia Ecclesiastica Belgii, et passim alii rerum Belgicarum scriptores.

Mentio S. Eleu-
therii apud
alios scriptores.

§ IV. Corporis S. Eleutherii Elevationis, Translationes. Sermones ab eo conscripti.

Celebris est in Actis S. Eleutherii, memoria Elevationis corporis ejus, quam ipsemet fieri jussit. Ea passim adscribitur anno Christi MDCCCLXXXI. Deest Actis hic annus: et alium invehunt characteres in iis expressi. Facta ea elevatio Heidilone Episcopo, Dominico die, xiv Kalendas Octobris. Heidilo, aliis Heydilo, Hedilo, Hetilo apud Flodoardum lib. 3 Historiæ Ecclesiæ Remensis cap. 23, ubi dicitur Hincmarus Archiepiscopus Remensis ejus ordinationem commendasse Odoni Episcopo Bellovacensi: ergo ante annum MDCCCLXXXI, quando Odone mortuo Hincmarus cum Episcopis iv Nonas Aprilis, Indictione ix, in Synodo apud martyrium S. Macræ congregatis, scripsit Ludovico III Regi, ut in Ecclesia Bellovacensi liberam novi Episcopi permetteret electionem. Extat ea epistola tomo 2 Operum Hincmari pag. 188. Vivebat adhuc Odo Bellovacensis anno MDCCCLXXX, quando S. Vedasti Reliquiæ Atrebatu Bellovacum delatæ sunt, et quidem anno verus hiemem vergente, ut diximus post Vitam S. Vedasti vi Februarii pag. 809. At Ragenelmus decessor Heidilonis, Episcopus Ecclesiæ Tornacensis anno MDCCCLXXVI, Indict. ix, mense Februario, subscripsit Concilio Pontigonensi. Hinc constat Heidilonem tempore intermedio constitutum fuisse, et quidem ante annum MDCCCLXXX, quo Northmanni Tornacum civitatem, et omnia monasteria super Scaldum fluvium, ferro et igne devastarunt, interfectis accolis terræ atque captivatis, uti hisce verbis ea narrantur in Gestis Normannorum ante Rollonem Ducem. Et grassatam legi Normannicam rabiem in Tornaco tempore Heidilonis scribit Guibertus infra num. 34. Hæc de initio Sedis Heidilonis. Quot autem annis vixerit Episcopus, necdum legimus. Successor ejus statuitur Raubertus, qui anno MDCCCIX Concilio Tresleiano interfuit: aliis Rambertus et Lambertus, et dicitur a Rayssio in Belgica Christiana creatus anno MDCCCIII.

E
Elevatio corpo-
ris S. Eleutherii
facta sub
Heidilone
Episc.

post Norman-
nicam irrup-
tionem,
F

24 Tempore intermedio sæpius dies xiv Kalendas Octobris, sive xviii Septembris, incidit in Dominicam, qui alter factæ Elevationis character est. Ac primum anno MDCCCLXXX, Cyclo Solis XXI, litteris Dominicalibus C B. tum anno MDCCCLXXVI, cyclo Solis XXVII. dein anno MDCCCXVII, cyclo Solis x. ac denique anno MDCCCIII. cyclo Solis XVI; littera semper Dominicali B. dictus xviii Septembris convenit in diem Dominicam. Est autem hæc Elevationis facta, cum dira illa Normannorum rabies abesset, et Episcopus ad visitandam diæcesin Tornacensem Noviomus venisset, paceque reddita in vicinis locis degeret, ac tuto posset et ipse propinquos Episcopos convocare, et hi ad eam solemnitatem cohonestandam venire, maxime cum duabus ab urbe leucis pagus Blandinium absit. Proximis item annis, cum Feriolus eo Vienna venisset inter reliquos peregrinos, pace reducta, itinera videntur tuta fuisse. Hinc annus

Dominica die
aut 18. Sep-
tembr.

MDCCCLXXX

A 1000CLXXX nequaquam assignari potest, quo Gandavum Nordmanni tenebant, et dein Tornacum vastarunt : quo item anno Corpus S. Vedasti Atrebato Bellovacum delatum est, ibique remansit usque ad annum 1000CCXCIII, quando summa cum veneratione ac Cleri populi que frequentia relatum est a Dodilone Episcopo Cameracensi, uti late dictum est VI Februarii pag. 809. Post hanc relationem cum cultus et veneratio Sanctorum restaurata esset, videtur S. Eleutherius voluisse innovare suorum Tornacensium pietatem, ac tum excitasse ad corporis sui condignam elevationem, quam suspicamur factam anno 1000CCXCVII, die Dominica tum concurrente in XVIII Septembris. Movemur etiam, quod in Tractatu MS. de Miraculis S. Eleutherii, dicatur Heidilo ab hac Elevatione ad propria regressus, et paucis postea vivens annis, in pace obiisse. Consule notationem Acaipitis 7 Vitæ 2. Et hæc de Elevatione, quæ contigisse XIV Kalendas Octobris dicitur in Vita auctiore ex MS. Tornacensi, deest dies in MS. Dunii uti et apud Guibertum, et in Vita ex MS. Breviario. Ast in Officiis propriis festum Elevationis celebratur IX Julii ritu simplici, ut vocant, atque in tertia lectione hæc verba recitantur : In elevatione autem ipsa sacri corporis, cujus septimo Idus celebratur memoria, multi

anno 897.

aut forsan 9
Julii

B ægri ac debiles, morbis omnibus et malis liberati, sani et integri cum exultatione ad suos sunt reversi. Si eodem die IX Julii contigit ea Elevatio, referenda ob rationes supra allatas foret in annum sequentem 1000CCXCVIII, cyclo Solis XI, littera Dominicali A. Quæ tamen littera cum IX Julii incidit etiam in Dominicas, anno 1000CLXXXI, 1000CLXXXVII, 1000CCXCII. Ad hunc ultimum annum consignari etiam, neque incommode, potest ea Elevatio : qua Atrebatenses excitati, anno sequenti corpus S. Vedasti Bellovaco repetiisse ac retulisse in suam urbem dicendi forent.

anno 898

aut 892.

Translatio corporis Blandinio in urbem Tornacensem celebratur 23 Augusti,

25 Præcipua Tornacensium solennitas agitur XXV Augusti, ob corpus S. Eleutherii in urbem Tornacensem illatum et in templo Cathedrali B. Mariæ Deiparæ depositum. Solebat ea Translatio olim officio triplici, ut Molanus in Natalibus Sanctorum Belgii observat, celebrari cum octava, in qua diximus Vitam quartam infra dandam, fuisse recitatam, in XVII Lectiones distributam. In ea num. 19 dicitur hæc Translatio facta anno 1000CLXIV, sedente Balduino Episcopo. Successit hic Hugoni anno 1000XLIV defuncto, et apud Gandavenses transtulit in alium loculum corpus S. Florberti Abbatitis anno 1000XLIX Kalendis Novembris, in aliam item capsulam corpus S. Bavonis anno 1000LVIII, VI Idus

C Maii : elevavit etiam corpus S. Macarii Episcopi anno 1000XLVII, VII Idus Maii : sequenti anno 1000XLVIII defunctus. In Officiis propriis Lectione V recitanda in Octava Translationis ista habentur : Ne surgentibus hæresibus, licentiaque atque improbitate hominum invalescente, Ecclesia thesauri tam incomparabilis faceret jacturam ; Balduinus Episcopus anno millesimo sexagesimo quarto, consulto Clero munitiorem in locum corpus Divi Eleutherii recondendum judicavit, definitoque translationis die sanctissimi viri Reliquias solenni festivitate, lætaque honorum congratulatione et cantu, Blandinio Tornacum transportavit : et templo suo cathedrali illatum, feretro honorabiliore inclusit. Hæc ibi. Dies XXV Augusti, quo hujus Translationis memoria celebratur, incidit citato anno bissextili 1000CLXIV in feriam quartam, cyclo Solis IX, litteris Dominicalibus DC. An a die XXII Augusti, quæ tum Dominica erat, ob solennitatem Octavæ Assumptionis beatissimæ Virginis Mariæ, aliave Dominica, annua hæc solennitas in hunc XXV Augusti rejecta sit, judicent illi, qui similes Translationes arbitrantur fere festis aut Dominicis diebus peragi solere. Pervetusum MS. Martyrologium Gandensis collegii, ut supra vidimus, restitutionem S. Eleutherii in Tornaco civitate celebrat XX Februarii, qui anno 1000CLXIV a Pas-

facta a Balduino Episcopo an. 1064,

aut 1063, 20
Febr.

chate cæpto incidit in Dominicam secundam Quadragesimæ, estque nobis, annum a Januario incipientibus, sequens 1000CLXV cyclo Lunæ II, Solis X, littera Dominicali B.

26 Alia Translatio facta est centum et octoginta tribus post annis, ut Lectione VI Officii proprii in Octava Translationis recitanda dicitur, quam VIII Kalendas Septemb. sive XXV Augusti contigisse ex registro Capituli Tornacensis narrat Cognatus lib. 4 cap. 11 his verbis : Anno 1000CCXLVII, Dominica, VIII Kalendas Septembris, præsidente D. Innocentio Papa IV ejus anno V, regante glorioso Rege Francorum Ludovico, filio Ludovici Regis, Translatio corporis B. Eleutherii Confessoris et Episcopi Tornacensis : et inventum est simul caput cum corpore per manus reverendi Patris et Domini Odonis Tusculani Episcopi, Apostolicæ Sedis Legati, præsentibus plurimis Sanctorum corporibus de diversis conventualibus ecclesiis ob reverentiam S. Eleutherii allatis, præsentibus etiam reverendis Patribus Waltero Tornacensi et Guiardo Cameracensi Episcopis, Waltero Decano, Ægidio Archidiacono, Nich. Archidiacono Flandriæ, et pluribus aliis Canonicis Tornacensibus, Waltero S. Amandi in Pabula, Radulpho S. Martini Tornacensis, et multis aliis Abbatibus, Arnulpho Castellano, et Anselmo Advocato Tornacensi, Henrico Præposito, et aliis civibus Tornacensibus, et multitudine Cleri ac populi copiosa. Hæc ibi, quæ etiam a Rayssio in Belgica Christiana narrantur. Exponunt autem ambo de Translatione corporis de veteri feretro in novum : quæ quia facta est XXV Augusti, et Dominica, cyclo Solis XXIV, littera Dominicali F, forsan ab eo tempore arrepta est occasio celebrandi illo die Translationem corporis Blandinio Tornacum deportati.

27 Alia controversia inde eruitur de capite S. Eleutherii, quod simul inventum dicitur, et tamen a reliquo avulsum corpore, adservatum in S. Martini monasterio tum temporis fuisse tradit Rayssius, reclusum in vase argenteo inaurato. Anno, inquit, ab Incarnatione Domini millesimo ducentesimo tricesimo tertio, in transitu S. Martini, reconditum est in hoc vase caput S. Eleutherii Tornacensis Episcopi, a venerabili Patre Domino Waltero, septimo hujus civitatis Episcopo, præsentibus viris venerabilibus, videlicet Domino Amando hujus loci Abbate, et Domino Ægidio Abbate S. Nicolai Tornacensis, et aliis bonis viris. Hæc ibi. Dicitur Walterus VII Episcopus a separatione Sedis Noviomensis. Amandus vero nonus habetur monasterii S. Martini Abbas, cujus sepulchrum elevatum, atque insigni marmore politum visitur in capitulo, estque celebris ejus memoria, utpote viri optime de eo monasterio meriti, in rebus tam spiritalibus quam temporalibus promovendis. Ejus successor fuit Radulphus, quem corporis S. Eleutherii translationi anno 1000CCXLVII interfuisse diximus cum Waltero Abbate S. Amandi, qui Hertamg cognominatur, et mortuus dicitur XVIII Kalend. Septembris anno ordinationis XIV, Christi 1000CLV. At Walterus Episcopus Tornacensis, qui ab utraque parte testis et auctor adducitur, sedit ab anno 1000CCXIX ad 1000CCCLI. De Corpore et capite S. Eleutherii agit idem Rayssius in Hieroglyphacio in S. Mariæ Cathedrali Ecclesia Tornaci, et in S. Martini cænobio Tornacensi : in quo caput ejus adservari etiam scribit Bucelinus in Sacratio Benedictino nuper edito.

28 Brugis, Flandriæ urbe, in æde Cathedrali adservatur os S. Eleutherii Tornacensium Patroni et Antistitis, Tornaco missum in commutationem nonnullarum reliquiarum S. Chrysolii Martyris. Ita idem Rayssius. Denique in Florario MS. memoria aliqua Eleutherii primi Episcopi Tornacensis assignatur ad diem VIII Junii, cujus alibi non reperimus causam aut mentionem. Infra in Actis, S. Eleutherius II Episcopus

D
AUCTOR G II.

alia Translatio facta 23 Augusti. an. 1247.

E

caput S. Eleutherii in monasterio Tornacensi S. Martini.

F

aliquæ reliquæ Brugis. Ejus memoria 8 Junii ;

A *Episcopus habetur, Theodorus 1, verum quia hic Blandinii solum habitavit, et paucis tantum diebus fuit Episcopus, ab aliis omittitur. In commentariis cujusdam la Barre necdum editis, dicitur S. Eleutherius omnium primus Ecclesiae Tornacensis Episcopus a Summo Pontifice confirmatus, quod etsi de Theodoro non legatur, factum tamen opinamur.*

Sermones S. Eleutherii editi in Bibliotheca Patrum :

29 Quæ S. Eleutherio attribuuntur elucubrationes ac revelationes, collectæ sunt ab Andrea Schotto, et in Bibliotheca Patrum Coloniensi editæ primum sunt in Appendice seu tomo xv, hoc fere ordine : Sermo seu Confessio de SS. Trinitate. Transitus S. Eleutherii ex Vita II excerptus : cui pars Confessionis de SS. Trinitate includitur. Sermones de Incarnatione Domini, in Annuntiationis festum, et ejusdem oratio animam agentis ad Deum pro fide et Ecclesia Tornacensi, cujus aliqua pars legitur in eadem Vita. Adduntur Historia Elevationis et Translationis ex eadem Vita excerpta, et tandem Vita ejusdem S. Eleutherii auctore Guiberto Tornacensi, quam cum MS. collatam infra damus. Interponitur Testimonium B. Eleutherii de Feriolo (cui historia elevationis tribuitur) et capite ejusdem S. Eleutherii ad cœnobitas Martinianos translato. Quod testimonium collatum cum MS. hic addimus, ut quam parum fidendum ei sit, lector intelligat, est autem ejusmodi :

Testimonium ei affictum :

30 Feriolus post hæc Viennam a Tornaco regressus miræ sanctitatis extitit. Erat enim in timore Dei fundatus, humilis, prudens, pudicus, eleemosynis largus, in omni bono consilio eruditus : qui etiam Presbyter Viennensis ordinatus, sub Crispino Judice Nonis Septembris martyrio coronatur. Ego autem Eleutherius Tornacensis Ecclesiae Episcopus tanto amore illi junctus sum, ut si quis meorum subditorum ipsum humili corde oraverit, omne quidquid voverit, a me vel ab ipso impetrabit. Sic etiam beatis Martyribus Christi Nicasio et Piatō. Sciatis autem reliquias Ferioli Presbyteri et Martyris per Episcopum qui secundus huic soli præerit Ecclesiae, apud vos referri. Ille multas * possessiones sustinebit, et ecclesiam istam vehementer exaltabit. Nomen ejus, quia intra vos est, scitis. Ipsum vero, quis sit, ignoratis. Et ut a vobis omnem dubietatem auferam, caput Blandæ Virginis mecum in arca continetur : meum vero in ecclesia B. Martini Tornacensis cœnobii translatum est, et linteolo honorifice protectum. Cujus filios, si fideles permanserint, preces meæ qualescumque sint, non derelinquent. Si vero hæc contempseritis, reliquias meas in Viennensi ecclesia faciam deportari, et amplius auxilium orationis meæ non videbitis. Prædecessores enim vestri per negligentiam reliquias B. Nicasii perdidērunt. Sed si meo consilio uti volueritis, quod multi ex vestris non fecerunt, orationes vestras Filius Dei exaudiet : beatos Martyres Nicasium, Piatum, Feriolum devote veneremini : quia in novissimis temporibus per ipsos hæc civitas exaltabitur, et Ecclesia tranquilla pace gaudebit, et sublimabitur. In illa autem die, in qua festum restitutionis meæ celebratis, translationem quoque corporis mei similiter celebrate, quæ facta est Kalendis Aprilis. Depositionem etiam B. Ferioli Martyris, ut placet, commemorate. Adjuvet autem incredulitatem cordis vestri omnipotens Deus, qui vivit et regnat per omnia secula seculorum, Amen.

S. Ferreoli duo Martyres antiqui :

31 Hæc ibi, quæ omnia inepte congesta sunt. Nonis Septembris celebratur Resurrectione in Burgundia Inventio corporis S. Ferreoli Presbyteri et Martyris et Ferrutionis Diaconi, sed hi a S. Irenæo Episcopo Lugdunensi eo missi fuere. At xviii Septembris colitur in territorio Viennensi S. Ferreolus Martyr, qui jussu Crispini impiissimi Præsidis, martyrii palmam capitis obtruncatione percepit, ut passim anti-

qua Martyrologia et Acta attestantur. Fuerunt et huic soluta Dei nutu vincula, et januæ carceris patefactæ. Verum non idem vixit obiitque sub Diocletiano, et sub finem seculi noni, imo et seculo undecimo, quando translatum in urbem Tornacensem est S. Eleutherii corpus, ac refertur cum Elevatione sub hoc titulo ex MSS. in Bibliotheca Patrum : B. Feriolus Presbyter et Martyr de Translatione corporis B. Eleutherii Episcopi Tornacensis et Confessoris, Blandinio Tornacum, per Heidilonem Episcopum anno Christi 1000. At sub Heidilone facta solum corporis Elevatione in ipsa Blandiniensi Ecclesia, et Translatio Blandinio Tornacum peracta est sub Balduino Episcopo 1014 aut sequente. Quæ autem Feriolo a S. Eleutherio præstita sunt, infra in Actis habentur.

a quibus diversus Feriolus, qui seculo 9 vixit.

VITA I

auctore anonymo, sed antiquo, ex MSS. Antuerpiensi et Tornacensi, cum aliis MSS. collata.

CAPUT I.

S. Eleutherii genus, educatio, exilium, episcopatus.

Temporibus Imperatorum Diocletiani et Maximiani per universum orbem maxima a seditio Christiani nominis exorta est. Illis igitur diebus vir venerabilis b Piatō ab urbe Roma egressus cum suis comparibus, Gallias ad prædicandum venit, Tornaci resedit. Quanta fecerit c vestræ fraternitati non latuit. Omnibus etenim Christi virtutem evangelizavit, divini spargendo semina verbi; mystica documenta Paganis manifestavit. Quid plura? Denique multi per eum crediderunt; multi ab eo baptizati sunt, multi cum eodem d Martyre pro Christi nomine interempti sunt. Inter illos autem quidam paterfamilias e cum uxore sua credidit, idola sua abiecit, deinde fidem Catholicam a Christianis agnovit. Erat itaque secundum seculi dignitatem locuples, insignis prosapia, sublimatus parentum potentia, sublevator pauperum, consolator miserorum. Homo ille Serenus, uxor autem ejus Blanda nuncupabatur. Qui in senectute bona unicum filium genuerunt, Eleutherium nominaverunt, inde lavacri regenerationem in nomine Jesu ei contulerunt.

Serenus S. Eleutherii pater oriundus e conversis a S. Piatō.

2 Cum autem bonæ indolis puer esset, et Christi amore ferveret, sacras ab infantia litteras didicit, et ad cultum Dei in omnibus dignissime se applicuit. Erat quidem vultu modestus, moribus honestus, visu decorus, in omni scientia eruditus. f Quem videns nutu Dei Medardus, correptum lusorie dixit : Frater Eleutheri, nuncio te huic civitati Pontificem summum affore. Quod ita probatum est. Ait enim Veritas : Ubi duo vel tres congregati sunt in unum in nomine meo, in medio illorum sum. Hinc ait Apostolus : Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum his qui secundum propositum vocati sunt sancti.

Eleutherius condiscipulus S. Medardi :

Matth. 18. 20 Rom. 8. 28

3 Igitur post passionem beatissimi Piatī Martyris g congregatis senioribus populi, Tribunus h Scaudiniensis cum omni multitudine Paganorum decrevit, ut omnes tam nobiles quam ignobiles Christianæ religionis cultores a i Tornacensi urbe ejicerentur, et a suis possessionibus omnino privarentur. Igitur omnes ejecti extra muros, basilicam in honore B. Petri Apostolorum Principis constituerunt, in loco qui nunc k Blandinium appellatur. Interea quædam Pagana, Filia Tribuni Scaudiniensis, ab infantia sua B. Eleutherium latenter amaverat, et admodum vexata a dæmone l impassibilem amorem cordis sui ulterius differre non poterat. Ejectis itaque Christianis, ipse Serenus cum uxore sua Blanda et unico filio

cum ejectis Tornaco Christianis,

agit Blandinii :

A filio suo Eleutherio ejectus, et a sua possessione et omni dignitate seculi privatus est. Quem, quia magnæ nobilitatis et excellentiæ erat, multi Paganorum secuti meruerunt divino fonte purificari, et insuper fide Catholica inbui.

4 Igitur Christiani constructa basilica Theodorum Episcopum consecrari fecerunt. Qui paucis diebus evolutis, *m* divino spiculo percussus interiit. Videntes igitur Christiani sanctitatem beatissimi Eleutherii Romam eum miserunt, et cum auctoritate Papæ regredientem Episcopum *n* consecraverunt. Qui in tantis miraculorum beneficiis claruit, ut omnibus pateret illum verum Christi Antistitem, et vere totius Christianæ religionis esse defensorem.

a Vita auctor infra danda ex MS. Tornacensi et Dugny, habet, persecutio. — b Collitur S. Piat 1 Octobr. in illa Diocletiani persecutione occisus. — c Vita auct. in MS. Torn. nostram fraternitatem. Dugny, vestram. — d Eadem Vita Martyres. — e Iidem nonnullis interpositis hæc leguntur: paterfamilias, Hirenæus nomine, credit, a quo descendit Serenus (non ut filius, sed ut aliquis ex posteris, pronepos, infra dicitur) vir Catholica fide conspicuus: Hic siquidem secundum seculi dignitatem polens divitiis. — f Hæc in Vita auctore contracta sic habentur: Quem B. Medardus, dum adhuc esset puer in scholis, Pontificem Tornacensis Ecclesiæ futurum esse prædixit. Igitur post passionem etc. In Vita antiquiore MS. S. Medardi hæc ita leguntur, auctore, ut arbitramur, Fortunato: Dum adhuc esset in scholis vir sanctus et parvus et innocens, dicit ad Eleutherium quemdam puerulum comparem; quod publica in actione comitivam assumeret. et cum triginta annorum vitæ spatium caperet, ipsum dixit futurum summum Dei Pontificem. Qui in Tornacensi civitate est Pastor datus Ecclesiæ. — g Hæc in utraque Vita usdem verbis referuntur, in quibus 150 annorum et plurium est, qui a passione S. Piat ad S. Eleutherii juventutem fluxerunt. — h In tractatu quodam nostro dicitur Escaudensis, a Scaldi, Gallice l'Escault. In 4 Vita, Scaldiniensis et Censorinus appellatur Tribunus, qui scilicet Tornaci sedem habuit, et locis circumquaque Scaldi fluvio adjacentibus summa cum potestate præfuit. Buzelinus lib. 1. Gallo-Flandriæ Scaldiniensis legit, et Scaldim Scaudum appellat. Ita circa an. 632 Dottonem Comitem Tornaci rescidisse ad dirimendas actiones tradit Baudemundus in Vita S. Amandi Episcopi Trajectensis 6 Febr. cap. 3 num. 13. — i Ita post 130 circiter annos Gandenses idololatriæ adeo addictos fuisse ut S. Amandum cæsum, et sæpius repulsum, in flumen etiam projecerint, narrat idem Baudemundus num. 12. — k Duabus Tornaco circiter leucis, in confinis Castellaniæ Insulensis. Hujus fors-an exemplo S. Amandus monasterium S. Petri prope urbem Gandensem extructum, nunc illi inclusum, appellavit etiam Blandinium. — l Vita auctor, intolerabilem. — m Bucherius lib. 20 Belgii antiqui cap. 3 ita hæc interpretatur. Theodorum, quod superbius ageret, spiculo divino, hoc est. ictu tonitru peremptum interisse. — n Vita auctor, consecrari fecerunt, anno Domini quadringentesimo et octogesimo tertio. Qui tamen annus deest in MS. Dugny aliisque Actis: et melius, cum ordinatus sit anno 487, Consecratum esse a S. Remigio Remorum Archiepiscopo scribit Buzelinus, silent antiqui scriptores.

CAPUT II.

Mortua a S. Eleutherio suscitata. Conversio Tornacensium.

Tunc Pagana filia Tribuni Scaldiniensis, audiens beatissimum Eleutherium tanto honore sublimatum, existimans eum præ divitiis superbum et inanem, incaute illum adiit, orantem invenit. Vir autem Dei subito per Spiritum sanctum agnovit eam vexatam a dæmone. Sed illa procedens pallium ejus abstraxit, amorem indicavit, *a* ut misericordiam impenderet exoravit. Quod B. Eleutherius audiens, mente consternatus ait: Audisti quia satanas tentabat Dominum Christum. Sed ille qui nullatenus tentari poterat, respondit: Vade retro satana: non tentabis Dominum Deum tuum. Exemplo igitur tanti miraculi præcipio tibi in nomine sanctæ ac individue Trinitatis, ut a me recedas, nec ulterius id præsumere audeas. His dictis pallium rejecit, et oratione pene finita, pudibundus ab oratione exivit. Illa autem protecta pallio, facta quasi in extasi mentis, spiritum exhalavit. Hujus rei ignarus vir Dei, præparari asinum sibi præcepit, et a loco procul quasi duabus leucis abscessit. Mortua est autem filia Tribuni, et in *b* campo, qui dicitur Martis, ut mos erat Paganis, sepulta est.

6 Interea B. Eleutherius regrediens, magis mortis illius periculo, quam suo pudori condolens, lugubrem patrem puellæ accersiri præcepit: et si Christo cum omni cognatione sua crederet, eam resuscitan-

dam promisit. Quod ille audiens, alacer abscessit, et *c* iterum vocatis paganis se omnia facturum promisit. Tunc B. Eleutherius, postquam missarum solennia frequentavit, cum omni Clero suo cœlestibus armis munitus, ad sepulchrum venit, baculo lutum terræ percussit. Sed subito per Spiritum sanctum incredulitatem Tribuni agnovit. Mirares! Subito enim terræ motus magnus factus est. Igitur omnes mente consternati, ad propria latenter reversi sunt. Sed tota nocte beatissimus Eleutherius persistens orationibus, Davidicis insistent versibus, iterum facto mane cum Christianis ad sepulchrum rediit, et secundo incredulitatem Tribuni agnovit. Terræ *d* quidem motus magnus factus est. Item omnes pavidi fugerunt. Tertia autem die Tribunus adveniens, ad pedes beatissimi Eleutherii procidit, ac se *e* reum in omnibus prodidit. Tunc vir Dei *f* compariens eum compunctumpœnitentia, ad sepulchrum rediit et omnibus astantibus lapidem submoveri præcepit. Inde eam ter vocavit dicens: De luto plasmata es, in cinerem reversa es: surge, ad pristinum statum revertere. Exemplo B. Petri Apostolorum Principis, qui Tabitham mortuam resuscitavit, manum ejus apprehendit. illa in nomine Jesu surrexit. Tunc indixit ei jejunium sex dierum: septima autem die eam baptizavit, quam Blanda mater Episcopi de sacro fonte suscepit. *g* Prius hæc Pagana, nunc autem in nomine Christi Christiana effecta est. Cui suum nomen addens mater Episcopi, eam Blandam vocavit. Ab illa itaque Blandinium locus appellatus est.

7 Tribunus autem nondum credens, filiam suam iracunde abstraxit, et ei omnem possessionem, et Paganorum divitias, si non suo pareret consilio, interdixit. Quid faceret? Divitias et possessionem patris rejiciebat: Christum latenter humili mente die ac nocte deposcebat. *h* Interea pestis mortifera Paganos invasit, ita ut per plateas et vicos mortui invenirentur. Sed nec vulnus apparebat, nec aliqua plaga mortis imminere. Igitur Pagani videntes mortes suorum imminere, et B. Eleutherii sanctitatem ampliari, mente pavidi consilium inierunt: quid de eo facerent exquisierunt. *i* Itaque iuncto consilio decreverunt, ut in crepusculo noctis Blandinium adirent, et Censorino Cæsari Tribuno B. Eleutherium vinctum in nocte catenis præsentarent. Quod ita factum est. In crepusculo enim noctis Blandinium iverunt cum fustibus et lanceis, et Pastorem Christianæ plebis orantem comprehenderunt, deinde vinctum catenis ad Censorinum Cæsarem adduxerunt. Quem ter virgis cæsum in carcerem retrudi præcepit. Nocte vero eadem Angelus Domini affuit, deinde fores aperuit, et ei viam, quæ ducit Blandinium, insinuavit. Igitur regrediens Deo gratias egit.

8 Dumque Missarum solennia frequentaret, divinam clementiam exoravit, ut Tribunal a superstitione idolorum revocaret, et Catholica fide confirmaret. Itaque iterum Angelus Domini affuit, et *k* panem obtulit dicens: Ecce Eleutheri exaudita est oratio tua. Videbis enim illum genibus tuis procumbentem, deinde eum catechizabis et baptizabis. Igitur his dictis Angelus Domini discedens a loco, unde descenderat, ascendit. Beatus autem Dei Sacerdos invictissimus iterum divinam flagitabat clementiam, ut civitatem a superstitione idolorum revocaret. Itaque pestis iterum paganos oppressit, ut etiam habitacula sua relinquerent, et occultis locis sese absconderent. Igitur quid facerent? idola peribant; responsa etiam dare suis cultoribus recusabant.

9 Interea multo tempore evoluto decreverunt Tribunal occidere, si non in omnibus B. Eleutherio consentiret. Tandem coactus a palatio exivit, B. Eleutherium sequenti omni cognatione sua adiit, ad pedes

m
post Theodo-
rum fil Episcopus
Tornacensium.
n

C
Filia Tribuni
provocans S.
Eleutherium
ad peccatum,

Matth. 4. 10

morte puni-
tur,
et sepelitur:

b

D
AUCTORE ANTI-
QUO, EX MSS.
c
precibus S.
Eleutherii

d

e f

spondente pa-
tre se Christia-
num fore,

Act. 9. 40

E

suscitatur.

g

h
Tempore pes-
tis a Paganis
comprehendi-
tur S. Eleu-
therius:

i

ter virgis cæ-
ditur:

F

ab Angelo libe-
ratur:

k

orat pro con-
versione Tri-
buni

et civium Tor-
nacensium:

Tribunum
supplicem ad-
mittit,

A pedes ejus corrui, se cum lacrymis catechumenum fieri postulavit. Beatus autem Antistes ejus precibus congratulans, omni populo jejunium septem dierum indixit. *l* Factum est autem die octava, ut Tribunus cum omni sua cognatione et omnibus Paganis, tam potentibus quam egenis, indutus sacco, a Tornaco urbe exiret, et se fieri Christianum cum omni populo *m* postulavit. Qui B. Eleutherius eum baptizavit, et Catholicam fidem ei et omnibus Paganis seriatim aperuit.

10 Igitur post hæc B. Eleutherius in civitatem cum magno honore et non minima Christiani populi constipatus multitudine, deductus est. Omnes autem, qui crediderant, diem solennem in qua *n* baptizati erant constituerunt, id est, quinto Kal. Octobris. Beatus autem Eleutherius maximis *o* clarens virtutibus ab omnibus amabatur, ab omnibus intantum colebatur, ut tamquam Angelum aspicerent; et defensorem *p* totius civitatis Tornacensis agnoscerent.

11 Interea quidam cæcus ad eum adductus est, visum recepit, Christo credidit, fructum veræ poenitentiae promeruit.

a Vita auctor : Ut sibi descenderet. — b Turonensis lib. 2 Hist. Franc. cap. 27 Campum Martium etiam prope Suessiones fuisse tradit, qualia multa, ubi Romani dominabantur in præcipuis urbibus, extitisse observat Velsus lib. 5 rerum Viandelicarum, Cognatus lib. 1 Histor. Tornac. cap. 43. — c Desunt hæc 3 verba in MS. nostro. — d Vita auctor quippe. — e MS. Duynii, reum coram omnibus. MS. nostrum, iterum in omnibus. — f Vita auctor. presumens. — g In eadem Vita his omissis contractus ista habentur : suumque ei nomen imponens, Blandam nominavit. — h In Vita auctore additur mors Blandæ, quæ hic infra num. 12 melius refertur : ac postea in MS. Duynii ista leguntur : Tribunus de filia sua rediviva alacris, promissionis suæ tamen immemor, non solum idola sua non abiecit, nec in Christum credidit, sicut promiserat, verum etiam ipsam filiam suam violenter abstrahere a religione Christiana conatus est, sed et omnes facultates, quia ejus consilio parere noluit, interdixit. Unde non immerito manus Domini gravissima super civitatem Tornacensem est subsecuta. Nam pestis etc. — i Sequentia usque ad num. 9 desunt in MS. nostro. — k Desunt hæc duo verba in Vita auctore. — l Vita auctor. Octava vero die Tribunus... exivit. — m Eadem deprecatus est. MS. Buzelini, deprecavit. — n Infra dicuntur plusquam 11000 baptizati, et anno 10 ordinationis, quo Tornaci sedet. — o MS. nostrum, pollens. MS. Duynii, elucens. — p MS. Buzelini, toti civitati.

CAPUT III.

Obitus S. Eleutherii, ejusque parentum, et Blandæ.

a Interim, ut dicitur Abrahæ, in bona senectute morieris, pater ejus Serenus plenus dierum cum Blanda uxore sua migravit ad Dominum. Illos autem S. Eleutherius cum maximo honore sepelivit ante portam B. Petri Blandiniensis. Pater ante aditum Ecclesiæ requiescit, mater vero ultro in cœmeterio sepulta est quinto Idus Januarii. Filia autem Tribuni sancta et immaculata permansit, et cursu benigne finito ad cœlestia transmigravit. Hæc autem pridie *b* Idus Junii sepulta est ante altare Apostolorum principis. Titulus autem super sepulchrum Virginis conscriptus est hæc continens : Hic sepulta est Virgo filia Tribuni a patre suo, nomine Blanda : a qua Blandinium nuncupatum est. Sed postquam miseri raptores reliquias S. Eleutherii invaserunt, et thesaurum suum eripuerunt, ne ab *c* aliquibus Sanctus videretur, titulum puellæ deleverunt, et insuper opera ejusdem Sancti igni dederunt.

13 *d* Igitur finis dierum beatissimi Eleutherii appropriavit : qui fratres suos, et veræ religionis cultores advocans, *e* coram eis Corpus et Sanguinem Christi percepit : se eadem hebdomada a carcere corporeo transmigraturum prædixit. Quid facerent? Patrem suum cœlestia desiderare videbant, ipsumque jam deserere Christianos *f* deflebant. Quos blande allocutus Episcopus ait : Finem universæ carnis ingressurus, a Domino promissa mihi gaudia æterna percepturus, hortor vos, carissimi, odia fugite, concordiam seminate, schismata dissipate, virtutes exequamini, mala temporanea pro iudice vestro patia-

mini, quatinus dignum poenitentiae fructum Christo D exhibere mereamini. Omnis etenim homo fœnum, caro autem ejus ut stipula agri; in matutino virens florescit, in vespero arida labitur et vilescit. Patientes igitur estote, casti permanete, Deum timete, in omnibus bonis perseverate. Audistis etenim David Psal. 143. 4 dicentem : Homo vanitati similis factus est. Itaque pulvis sumus, in iudicio resurgemus, ante tribunal Christi teste Scriptura omnes astabimus. *g*

14 His dictis tanta claritas oppidanum locum, in quo natus erat, affulsit, ut omnes, qui ad exequias tanti Patris venerant, facti quasi in excessu mentis spiritum ejus ab Angelo elevari in nube viderent, et cum claritate nubis cœlos penetrare, et claritatem cum ipso volantem *h* nullatenus apparere. Igitur S. Medardus advenit, et sanctum corpus mortuum invenit, et plorans præ gaudio super illud Missarum solennia *i* celebravit, et in ecclesia B. Mariæ sepulchrum novum parari præcepit. Communi autem consilio decretum est, quatinus eum in ecclesia B. Petri Blandiniensis sepelirent : nimirum quia ibidem ab urbe cum omni cognatione sua fugatus, præsulatum tenuerat, et super his præclari nominis miracula patraverat, *k* regnante Domino nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat Deus per omnia secula, Amen. *l*

a Huc usque sunt omnia cum Vita auctore communia : hinc autem plane diversa, variis illi apposis, aut huic detractis ut infra patebit. — b In Vita auctore, Kalendas : quod etiam apud Guibertum et in officiis propriis legitur. — c In MS. Buzelini hæc tamquam a S. Eleutherio prolata ad primam personam referuntur : Reliquias meas, mihi thesaurum meum, viderer, opera mea. — d Hæc habentur infra in Vita auctore num. 25. — e MS. Buzel. palam. — f Idem, dolebant. — g Reliquia habentur in Vita auctore num. 30 et 31. — h MS. nostrum, dissipare. — i MS. Buzel. frequentavit. — k Ita Vita auctor : in MSS. nostro et Buzelini hæc quasi a S. Eleutherio pronuntiala interponuntur : Igitur, Fratres, de præsentia corporis mei, gaudeo, qui usque modo in tristitia fuistis. Exultate, invenistis enim Patronum vestre civitati, qui gaudet cum Angelis, exultat in astris. — l Hæc adduntur in eisdem MSS. Ego autem Eleutherius servus Sanctorum Dei, in sarcophago novo in Ecclesia B. Petri Blandiniensis depositus sum pridie kalend. Julii. Valete in pace. Et dein absque ulla titulo sequentia subnectebantur :

In nomine Domini Jesu, hæc divina manu scripta sunt. Primo Capitulo : In nomine Jesu Christi per me cæcus illuminatus est, id est, Mantilius. Iste Christo credidit. Item Capitulo secundo : In nomine Jesu Christi, claudus gressum recepit, idem claudus Christo noluit credere. Item Capitulo tertio : In nomine Jesu Christi leprosus a lepra curatus est, id est, Peritius ; iste liberatus est. Item Capitulo 4. Terræ motus magnus factus est. Item Capitulo 5. Iterum terræ motus magnus factus est. Item Capitulo 6. Tertio Blanda resuscitata est. Item Capitulo 7. Fabrica Apollinis destructa est, et ideo solennem diem Christiani, in qua baptizati erant, constituerunt, et quia per me civitas liberata est.

Incipiunt de tributis ejusdem Pontificis. Capitulo primo : Omnem victum meum proprium, in loco qui dicitur Martis, per unum annum habebam, id est, centum talenta. Item capitulo secundo : Vestimentis meis transitoribus necessaria in loco, in quo natus fui, id est, in oppidano loco, et in adhærenti platea, sexaginta talenta. Item capitulo tertio : In vico qui dicebatur platea, id est, in toto vico ante domum Scaudiniensis Tribuni, ad necessaria divinorum octoginta talenta.

Item capitulo 4. Ad necessaria equorum meorum, mille talenta in vico, qui dicitur Martis. Multi enim divites in loco illo habitacula sua constituerant, et maxime quia pabula equis opportuna erant.

Item capitulo vicesimo octavo : summa meorum tributorum : mille ducenta, et quadraginta talenta.

Ego itaque Eleutherius, confrater confratrum vestrorum, qui absque maximo honore inter vos fui, hortor vos, cogitate, et in bonis operibus perseverate ; ut qui vobiscum fui corporaliter, non ulterius deseram vos spiritualiter. Festum autem sepulture meæ commemorate pridie Kal. Julii, ut nec filii boni Patrem bonum derelinquant, nec pater bonus filios orphanos de præsentia corporis sui incertos faciat. Iterum valete omnes in pace.

ALIA VITA AUCTION

ex MSS. Cornelli Duynii, et Tornacensi

CAPUT I ET CAPUT II

cum primis capitibus jam relatæ Vitæ consentiunt, exceptis pauculis ibidem annotatis.

CAPUT III.

Cæcus, claudus, leprosus a S. Eleutherio sanati.

In illis diebus quidam cæcus, Mantilius nomine, in die

Psal. 143. 4

Rom. 14. 10

visus deferri in cælum :

sepelitur a S. Medardo.

k l

ANIMADV. PAP. 26

F

a

A die sancto Natalis Domini ad Confessorem Christi adductus est, ut aliquid acciperet ab illo. Omnes enim fere totius civitatis pauperes congregati erant ad eleemosynam recipiendam. Peractis igitur Missarum solenniis, copiam facultatum, suarum afferri præcepit, et fere omnia pauperibus distribuit. Mantilius autem retro relictus amisso ductore, clamabat : O pie Pater, cæcum respice egenum, aliqua dando erige : ductorem enim viæ perdidi : et quis me ab hac ecclesia abducere valeat, non inveni. Tunc quidam discipulorum ejus rogabant eum, ut sileret. Intuens autem illos Confessor Christi, dixit eis : Dominica verba patent, et nescitis : Evangelia per singulos dies leguntur, nec intelligitis. Legitur enim quod Dominus noster Jesus Christus dum verbum Dei prædicaret, cæcus sedebat secus viam, et clamabat : Fili David, miserere mei. Illum autem cum discipuli increparent, et dicerent : Domine, dimitte illum, quia clamat post nos; Dominus Jesus videns fidem ejus, illum vocavit, et illi oculos illuminavit. His dictis, intuens beatus Pontifex Mantilium, dixit suis : Ite, et cæcum ad me ducite. Qui cum adductus fuisset, S. Eleutherius dixit : Aperiat oculos tuos Jesus Christus Dominus noster, qui aperuit oculos cæci nati. Et signum Crucis oculis ejus impressit dicens : Mantili credis in filium Dei Patris omnipotentis? Qui respondit : Credo. Tunc Episcopus respondit : Secundum voluntatem ejus, et fidem tuam fiat tibi. Et confestim aperti sunt oculi ejus et vidit, et *b* in Deo perfecte credidit, et recedebat Christum laudans, nec ulterius ducem viæ quærens.

13 Illud vero adjungere volui, qualiter claudum, qui ab utero matris suæ claudus erat, Pontifex Dei dum viveret, sanavit; *c* quia sanatus in Deum credere voluit. Quid enim increduli inter credulos, quid habent operarii boni inter malos?

14 Alter quidam, Peritius nomine, leprosus, dum omnes ad baptismum convolarent, et ad januam templi, quæ illis diebus vocabatur Mantilia, quæ respicit fluente Scaldi, jacebat clamans et dicens : Quomodo introibo ecclesiam? Audite filii Dei : erigite egenum de pulvere et pauperem vobiscum ad lavacrum regenerationis ducite. Nemo autem in eum respiciebat, sed omnis homo intueri faciem ejus respuebat. Contigit autem, ut quadam die B. Eleutherius cum universo Clero suo præteriret. Quem videns leprosus, acclamavit, dicens : Pater sancte, habe in me pietatem : sum enim quadraginta diebus expectans te, ut cum aliis, quamvis indignus, consequar lavacri regenerationem. Tunc quidam ex Clero ejus, nomine Andoneus, ait Episcopo : Domine, ecce leprosus : dimitte illum clamantem post te. Tunc vir Dei illi ait : Modicæ fidei quid dicis? Talium est enim regnum cælorum. His dictis aquam afferri præcepit, et coram omni populo eum baptizavit. Ille autem de aqua prosiliens, Deo gratias agebat. Et quod mirum est, ita ejus cutis restituta est, ut caro pueri quindecim annorum : qui in Dei mandatis permanens, a S. Medardo Episcopo Abbas primus in eadem urbe constitutus est.

15 Eodem tempore cum filiam Tribuni resuscitasset, omnesque Paganos cujuslibet generis ad fidem convertisset, et in oppidis et vicinis locis Flandrensium æquanimiter laboraret; audito præclaro ejus dein nomine, Rex *d* Ludovicus, quem Beatus baptizavit Remigius, ingressus est civitatem. Et cum in prædicatione B. Eleutherii delectaretur, sentiens per Spiritum sanctum, quare Rex advenisset, ait : Scio, Domine mi Rex, qua de caussa ad nos venire non distulisti? Cui cum Rex contradiceret (peccaverat enim post baptismum, quod non licet publice confiteri) Sacerdos Dei ait : Peccasti, nec audes, Domine Rex, confiteri. Tunc Rex plorans verum hoc

S. Eleutherius liberalis erga pauperes :

Mantilium cæcum

Luc. 18. 35.

signo Crucis illuminat :

B

b

claudum sanavit

c

Peritium leprosum baptizando sanat,

C

dein Abbatem constitutum :

d

Chlodoveo : peccatum occultum indicat

esse asserebat, et oravit ut solennia Missarum pro eo celebraret, et clementiam Dei Patris imploraret. Vir Dei fidem videns Regis, non abnuit, et præparans se Domino, totam noctem in lamentis pervigilem duxit. Mane autem facto dum Missarum solennia frequentaret, præparatus ad percipiendum Agni mundi Corpus sacratissimum, Angelus Domini affuit, et claritas magna facta est per totam ecclesiam B. Virginis Mariæ sub unius horæ momento, et Angelus ait : Eleutheri serve Dei, exauditæ sunt preces tuæ, et ostendit ei scriptum, ipsique dedit, quod commiserat Rex, quod non licet publice fari. Tunc exauditus Rex Deo et B. Eleutherio gratias retulit, multaque relinquens dona Præsuli sancto, ad sua feliciter remeavit.

a In Historia MS. Miraculorum hæc præponantur. Quædam item miracula Heidilo Episcopus Tornacensis mihi retulit, dicens: In illis diebus dum Beatus adveniret Eleutherius, quidam cæcus, Mantilius nomine, ad eum venerat : qui in die etc. De Heidilone supra actum. — *b* MS. Tornac. ideo. — *c* MS. Dugnti : Qui sanatus in Deum credere noluit. Desunt ea in historia miraculorum. — *d* Idem MS. Ludovicus. antiquioribus Scriptoribus Chlodoveus, baptizatus anno 494, mortuus an 509.

CAPUT IV.

Fides orthodoxa a S. Eleutherio propugnata. Ejus Romana itinera : Synodus habita. Verbera et ab hæreticis inflicta.

In illis temporibus dum B. Eleutherius Tornacensi Ecclesiæ præesset secundus, litigatio magna inter Tornacenses Clericos exorta est. Quidam enim hæretici quasdam propriæ hæreseos novitates præferabant, et prædicationem veritatis destruere conabantur, audentes mysterium Divinæ dispensationis corrumpere, et negantes Paranympum cœlestem partum Virginis nunciasse. Alii autem hæretici confusionem inducentes et unam carnis et deitatis naturam esse male componentes, divulgabant tali confusione divinam naturam Unigeniti passibilem, et purum hominem esse, qui ex beatissima Virgine Maria natus est, impudenter asserebant. Alii vero Spiritui sancto adversabantur. Alii autem Deo devoti et servientes credebant veritati, non obedientes falsitati. Tanta autem litigatio inter illos erat, ut etiam hæretici Catholicos Ecclesiæ Tornacensis filios invaderent, et in fluvio, qui dicitur Scalda, multos obtruncatos submergerent.

17 *b* Vir autem Dei Eleutherius Catholicæ defensor fidei animos filiorum suorum alios exhortando, aliis prædicando, in Christi fide firmissime roborabat. Qui quarto decimo præsulatis sui anno videns in his partibus Ecclesias de misericordia Dei pene desperatas, sermonem de Divinitate Christi unigeniti Domini nostri composuit, et post hæc ad Romanum Pontificem *c* Symmachum detulit : a quo honorifice susceptus est. Deinde a Roma regressus, omnes hæreticos convicit ; Deo tamen miserante illos postea ad fidem convertit. Decimo etiam ordinationis anno præsidente Papa Anastasio, Tornacenses omnibus Christianis rebelles ad fidem reduxit, et in eadem hebdomada plusquam undecim millia *d* baptizavit. Anno quoque Pontificatus vicisimoe quinto Roma regressus est.

18 Item nova hæresi pullulante, sermonem de Incarnatione Christi adversus hæreticos scripsit, in quo illos vicit; neminem tamen ad Christianitatis titulum convertit. Igitur Romanum Papam *e* Hormisdam expetiit, quem cum magno honore prædictus Papa erexit. A quo, dum S. Eleutherius aliquid petisset, reliquias B Mariæ *f* Ægyptiacæ obtulit, et humerum B. Stephani Proto-Martyris, et secum Tornacum deportavit. Igitur vir Dei a Roma regressus cum magna exultatione universi populi suscipitur. Exultant Clerici et Dalmaticis induti, beato Pastori suo obviam procedunt. Sed ex improvviso

D
AUCTORE ANTI-
QUO, EX MSS.

sibi ab Angelo revelatum.

E
a

Hæreticis de mysterio Incarnationis male sententibus

et Catholicos occidentibus,

Romanus sapius proficiscitur :
F

c

d

e
accipit ab Hormisdæ reliquias :
f

AUCTORE ANTI-
QUO, EX MSS.

iis ostensis lux
affulget :

g
pellitur ignis
sacer :

mutus loqui-
tur,

S. Eleutherius
jam 40 annos
Episcopus

synodum colli-
git :

h
professionem
fidei præscri-
bit :

Psal. 39. 7

et 9

A gaudium omnium geminatur. Ipse enim Pontifex reliquias B. Mariæ, quæ tot et tanta pro Domino sustinuit, afferebat. Cum autem Nerviam portam intraret, in eodem loco miraculum magnum a Deo manifestatum est. Occurrentibus enim populis gaudentibus, similiter Clericorum agminibus palliatis, beatus Antistes conscendens montem, qui dicebatur mons Thesauri-absconditi, nunc autem dicitur mons S. Andreæ, reliquias S. Mariæ Ægyptiacæ, et humerum S. Stephani Protomartyris omni populo ostendit. Subito autem circa reliquias capitis S. Mariæ quædam claritas de cælo adveniens apparuit, quæ etiam ab omnibus visa est, donec intraret Ecclesiam Christi Genitricis. Supra humerum autem B. Stephani lucidior claritas in modum circuli quasi argentei visa est.

19 Cum vero Ecclesiam totius populi vallatus cæterva intraret, quatuor viri, duæ mulieres magna infirmitate periclitabantur, quæ vocatur g Ignis gehennæ. Tunc vir pietate motus est, caput ante mulieres, humerum autem ante viros posuit, dicens : Oremus omnes. Procumbentibus autem et orantibus illis, ait : S. Stephane Protomartyr succurre his hominibus. S. Maria succurre, et miserere hujus feminei sexus. Non enim profecto surgemus ab oratione, donec sani efficiantur. Ad hanc vocem omnes liberati sunt : caro autem, quam in ipsa infirmitate perdiderant, restituta est in ipsa hora. Mutus quoque assistens, locutus est dicens : Ecce reliquiæ B. Stephani, et S. Mariæ. Tunc omnes obstupefacti admirabantur. Illis temporibus reliquiæ Sanctorum, nec in auro, nec in argento ponebantur. Hæc acta sunt Nonis Octobr.

20 Beatus siquidem Eleutherius jam Tornacensem Ecclesiam triginta annis et uno rexerat : Blandiniensem vero novem. Qui audiens filios Ecclesiæ perturbatos, indoluit. Deinde auctoritate Romani Papæ decrevit, quatenus omnes hæretici ab ipsa civitate ejicerentur, vel Christum Dei Patris Filium unanimiter confiterentur. Igitur a Præsule coacti, diem competentem elegerunt, in qua Synodum suam Antistes Christi Eleutherius convocaret. Advenit dies in quo Synodus convocata erat. Advenerunt etiam filii Catholici hæreticorum sectam confundentes ; adfuerunt nonnulli hæreticorum illis contradicentes. Exurgens autem vir Dei Eleutherius et manu faciens silentium ait : Omnes Deum Patrem et Filium ejus cum Spiritu sancto confitentes audite.

21 h Credite in unum Deum, Patrem omnipotentem, et in filium ejus unicum Dominum nostrum Jesum Christum, qui ex Deo patre natus est filius unigenitus, immensus de immenso, immortalis de immortali, invisibilis de invisibili, sempiternus a sempiterno, per quem et cum quo omnia, quæ continentur in cælo vel in terra aut in mari, fecit Pater. Hortor igitur vos, dilectissimi, credite Jesum Christum Dominum nostrum, propter salutem hominum et seculi liberationem de cælis descendisse, incarnatum et hominem esse passum sub Pilato Præsidente : præterea die tertia a mortuis resurrexisse, et iterum in cælos, unde descenderat, ascendisse. Hæc decreta, filii mei carissimi, tenere et observare debetis : his vos devote oportet obtemperare, si gaudia vultis promereri cælestia. His dignitatibus et decretis antiquorum Patrum obedite, considerantes et lucidissime intuentes, quid sit incarnatum esse, et hominem factum Dei Verbum. Præterea fides vestra credere debet, quod Christus Dominus noster, mediator Dei et hominum factus est, et reconciliator ad pacem, Deo Patri pro nobis offerens se in odorem suavitatis, ideo enim dicebat per Prophetam : Sacrificium et oblationem noluisti, holocausta pro peccato non tibi placuerunt : corpus autem perfecisti mihi. In capite libri scriptum est

de me, ut facerem voluntatem tuam Deus. Proprium D enim corpus non pro seipso obtulit, sed pro nobis in odorem suavitatis. Fratres mei, quis vestrum ultra dubitet, agnum verum et immaculatum pro salute humani generis immolatum, et ab impiis Judæis crucifixum. Ipse est qui nos per admirabilem virtutem et ineffabilem potentiam Divinitatis suæ redemit, rebellesque et superbos Judæos devicit, et claustra gehennæ expoliavit educens de vinculis captivos, emittens de tenebrarum locis carceratos clamantes ac dicentes : O triumphator bone seculi ! O pie debellator diabolicæ fraudis : te nostra, clementissime Jesu, in his tormentorum pœnis expectabant lamenta : te, misericors Christe, flebilium in caliginosis conclamabant suspiria : ecce advenisti quem ab antiquis temporibus expectavimus : libera nos quem in terra positi olim devote coluimus. Ipse est qui post destructionem diaboli et liberationem Sanctorum de tenebris clamantium die tertia resurrexit, et ascendens regnum cœleste, sedet ad dexteram Dei Patris. Unum igitur in substantia, trinum in personis confiteamini, ut ad cœleste regnum pervenire et æternis bonis perenniter gaudere mereamini, ubi gaudent Angeli, lætantur Apostoli, exultat Martyrum turba gloriosa, plaudit Confessorum ac Virginum cæterva, quos Redemptor mundi perenni laurea coronat, qui vivit et regnat Deus omnipotens, invisibilis, æternus, incorruptibilis, cui est honor, laus, decus, imperium, potestas indeficiens, majestas immarcescibilis, gloria perpes, et virtus ineffabilis, cum Patre et Spiritu sancto per infinita secula seculorum, Amen. Si quis autem his decretis contradixerit, a Patre et Filio et Spiritu sancto anathema sit.

22 His dictis Beatus Pontifex Eleutherius sedit. Catholici autem viri, qui ad dictam Synodum convocati erant, vocem cum gaudio levantes, glorificabant Deum, dicentes : Trinitatem in unitate veneramur et colimus : unitatem in substantia profiteamur, et devote adoramus. Econtra confunduntur hæretici, deinde a sancta Synodo recedunt confusi. Synodo autem ad propria revertente, S. Eleutherius similiter ad aulam suam, quæ in oppidano loco continebatur, cum Catholicis viris jam septuaginta et uno existens anno regressus est. Interea per quinque annos Tornacensis Ecclesia, quibus Sacerdos supervixit, invictissime a Catholicis viris sublimatur.

23 Interim autem hæreticorum pars confunditur. F Quid facerent ? consilium inierunt, et quid de illo fieret, exquisierunt, et dicebant : Si ita prævaluerit apud nos, vita nostra contemnetur ; si autem prævaluerimus, victoriam laudis adepti erimus. Sic illis in i una dierum colloquentibus, ecce beatus Pontifex cum k Athanasio Diacono et Andoneo fidei discipulo ab ecclesia B. Mariæ Tornacensi egrediebatur. Quem videntes hæretici post angulum occultati (multis enim modis insidiabantur ei) dicebant : Ecce destructor legis nostræ : venite occidamus eum. Igitur fustibus arreptis duriter ceciderunt eum, et relicto semivivo ante ecclesiam plagis impositis occulte abierunt. Discipuli similiter, relicto Pastore suo, aufugerunt. Quod audiens Censorinus Cæsar, omnes patibulo crucis affixisset, nisi oratio viri Dei prævaluisset. Fit per urbem tumultus populi : clamant juvenes, lugent matronæ et Virgines, cinere asperguntur senes, Præsulem semivivum videre certantes : ipse autem exanimis jacebat.

24 Tunc a civibus urbis parato, ut ipse rogarat, stratu cilicino intra domum suam delatus est, qui l quinque postea vivens per hebdomadas in ipsa infirmitate cæcum illuminavit et nonnullos infirmos curavit.

a *Alnus extat tractatus sub hoc titulo : Transitus S. Eleutherii Episcopi editus in Bibliotheca Patrum, in quo eadem continentur.*

a Synodo ad-
missam :

i
k
ab hæreticis
dire fustibus
cæcus,

semivivus ja-
cet :

l
cæcum illumi-
nat :

A tur. — **b** MS. *Dignii hæc solum habet* : Eodem tempore beatus Tornacensis Antistes quarto decimo etc. — **c** *Sedit S. Symmachus ab an. 498 ad 514. et ejus decessor Anastasius II ab an. 496 ad 498.* — **d** *Solemnem memoriam hujus baptismi celebrari V Kalend. Octb. dictum supra num. 10.* — **e** *Symmacho successit Hormisda an. 514. mortuus an. 523.* — **f** *Hic mendum forsitan subest et verbum Ægyptiacæ irrepsit, si Maria Ægyptiaca sub Hormisda Papa adhuc vixerit, quod 2 Aprilis examinandum. Fuerunt plures Sanctæ, nomine Mariæ, et prioribus seculis, aliæ ex Evangelio notæ, aliæ Martyres, alia etiam peccatrix neptis Abrahæ : In tractatu MS. de Transitu S. Eleutherii, par. 2 hæc sic leguntur : Reliquias B. Mariæ illi obtulit, et ita occulte ab ecclesia B. Petri Apostoli secum Tornacum deportavit. Meminit harum reliquiarum Rayssius in Hierozaphylacio Belgico pag. 315 — **g**. In sequenti Vita Ignis sacer dicitur : de eo egimus 3 Januarii ad Vilam S. Genovesæ, et 17 Januarii ad Miracula S. Antonii § 1. — **h** Est hic sermo de Trinitate in Bibliotheca Patrum ed. us, qui integer insertus erat in MS. Tornacensi. pars solum, quæ hic datur, reperitur in MS. Dignii. — **i** vi Kalendas Junii, ut sub finem Sermonis S. Eleutherii de Trinitate excusi legitur. — **k** In MS. Tornac. Anastasio. — **l** A 26 Maii ad 30 Junii.*

CAPUT V.

Extremus S. Eleutherii morbus, mors, sepultura.

Igitur finis dierum beatissimi Eleutherii appropriavit. Et tunc Fratres suos et veræ religionis cultores convocavit : **b** seque eadem hebdomada a carcere corporeo transmigraturum prædicens, blande allocutus est : Sic finem universæ carnis ingressurus, a Domino promissa mihi gaudia æterna percepturus, **B** hortor vos, carissimi, odia fugite, concordiam seminate, schismata dissipate, virtutes exequamini, mala temporanea pro Judice vestro patiamini, quatinus dignum poenitentiae fructum Christo exhibere mereamini. Omnis etenim homo fœnum; caro autem ejus ut stipula agri, in matutino virens florescit, in vespere arida labitur, et valescit : patientes estote, casti pura mente Deum timeate : in omnibus bonis perseverate. Audistis etenim David dicentem : Homo vanitati similis factus est. Itaque pulvis simus, in judicio resurgemus, et ante tribunal Christi teste Scriptura, omnes adstabimus. **c**

26 Inter hæc vero et hujusmodi verba sancti viri dolor animi et oppressio vulnerum, quæ sibi hæretici intulerant, ipsum duriter coarctabant. Quid faceret? Imminere obitus sui diem videbat, et ecclesias, quas infra muros construxerat, lapsuras esse sciebat. Itaque cum fletu conversus ad orationem, dixit : Omnipotens clementissime Deus, **d** qui auctor nostræ resurrectionis extitisti, ut nobis introitum cœlestem aperires, et imperium diaboli captivares, ascendens in cœlum admirabili virtute tua, captivitatem nostram duceres captivam; qui morte tua mortuis vitam, et captivatis reddidisti medelam. **C** Te clementor invoco, te misericorditer appello, ut Tornacenses Ecclesias, quantum potui, mea parvitate sublimatas, et omnia habitacula Sanctorum ab omni inquietatione dæmonum conserves et defendas sublimes et extollas : oves meas pauculas præsentis et subsecuturas usque in ultimam generationem custodias, ut sciant quia mitis es pater misericordiæ et pietatis, doctor scientiæ et veritatis. Illis autem qui me indignum famulum tuum usque ad mortem gladiis et fustibus insecuti sunt, benigne indulge, meque cum Sanctis tuis in horreum tuum digneris congregare. Illis etiam, piissime Deus, qui memoriam meam devote coluerint, largire fidem, confer amicitiam. **e** Clementissime Deus, qualiter pro fide Catholica, pro religione Christiana decertavi, clementia tua non ignorat. Omnia quidem nuda et aperta sunt oculis tuis : ecce nunc tempus meæ resolutionis appropinquat. Æterne Deus quid faciam? Mitte me, ut sequar David dicentem : Sicut desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Et iterum ait : Sitivit anima mea ad Deum vivum quando veniam et apparebo ante faciem Dei. Si potest fieri permitte me assimilari B. Job dicenti : Comparatus sum luto, et assimilatus sum favillæ et

cineri. In te confido, Deus meus, te quæro, te videre desidero, quem semper in terris positus colui, cui me tota dilectione devovi : libera me, qui es benedictus in secula seculorum.

27 His dictis vox tamquam sonitus alarum aquilæ in claritate magna facta est dicens : Eleutheri serve meus, exaudita est oratio tua; superest, ut quod incepisti perficias, et qui Trinitatem maxime collaudasti, hactenus, beatæ Trinitatis conspectibus, præsenderis : dignus est enim operarius mercede sua. Quia vero pro fide Catholica viriliter decertasti, preces tuas exaudiri meruisti, et postulationis tuæ efficaciam obtinuisti. Perfice, perfice, serve meus, ne post bonum finem bonus liber evacuetur. Heu evacuetur, sed restaurabitur : eheu in ignem projicietur, sed post hæc revelabitur! His dictis vox cum claritate recessit. Pontifex autem exhilaratus, collaudans Deum ait : Gratias ago tibi, omnipotens Deus, qui me consolari dignatus es, qui eras, et qui es, et qui in judicium venturus es. Volens autem perficere quod intendebat, iterum prorumpens in laudibus Dei ait : Filium esse perhibet fides Catholica, cui per Prophetam clamat pater : Filius meus es tu, ego hodie genui te. Et iterum : Tecum principium in die virtutis tuæ in splendoribus Sanctorum, ex utero ante luciferum genui te etc. **f**

28 Post hæc verba dolore animi compulsus ait : Ecce deficit virtus mea; ecce præteritur lingua oris mei. Quis mihi det paullulum ut ab infirmitate mea hac quiescam? Vidensque venas corporis sui relaxari, et se magna infirmitate nimis aggravari dixit : Deus meus te videre desidero, et in manus tuas commendo spiritum meum. **g** Andoneumque advocans ait illi : Fili, ne recuses obedire patri tuo. Rogo itaque, ut Romam quantocyus eas, et thesaurum Christi a me compositum **h** Bonifacio Pontifici Romano transmittas, ut caput hæreticorum in puteum abyssi demergatur, et ecclesia Christi per universa orbis spatia crescat, et defendatur. Vir autem Dei assidue orabat, et spiritum suum in manus Christi commendabat.

29 Accidit vero dum oraret, satanas a sinistris ejus adstitit insultans ei. Cui beatus vir inquit : Nequissime satana, hæc orationum loca intrare præsumpsisti? Cui dæmon : Vellem eliminare sermonem tuum, vel saltem visione vultus mei exeuntem a corpore tuum conturbare spiritum : me etenim torqueri diversis tormentis poenarum facis, cum de te nil mali meo possim denunciare judici. Tunc hilari vultu Confessor Dei ait : Exi hinc, satana, nulla a Christo tibi adversum me concessa est potestas. Hæc dicens signum vivificæ Crucis inter se et satanam opposuit. Ille autem nihil suum videns, intolerabilia post se relinquens vestigia, tristis et confusus recessit.

30 Percepta enim participatione Corporis et Sanguinis Dominici, beatus vir, ut ejusdem Vitæ narrat **i** historia, feliciter migravit ad Dominum invitatus ad epulas cœlestes, quas omni corde cupierat, omni corde desideraverat, consors æternæ felicitatis Angelis Dei gaudentibus, perenni et immarcessibili laurea coronatus. Eadem hora **k** tanta claritas oppidani locum, in quo natus erat, affulsit, ut omnes, qui ad exequias tanti Patris venerant, facti quasi in excessu mentis, spiritum ejus ab Angelo elevari in nube viderent, et cum claritate nubis cœlos penetrare, et postmodum claritatem cum ipso volantem nullatenus apparere. **l** Sic unda sacri sanguinis profusa verus Martyr et Confessor in pace obiit pridie Kal. Julii.

31 Igitur B. Medardus advenit, et sanctum corpus mortuum invenit, et plorans præ gaudio Missarum solennia celebravit, et in Ecclesia B. Mariæ sepulchrum novum partiri præcepit. Communi autem consilio

D
AUCTORE ANTI-
QUO, EX MSS.

voce cœlesti
invitatur ad
gaudia æter-
na :

Psal. 2. 7.
Psal. 109.

E

f

g
Andoneum Ro-
mam mittit :

h

dæmonem ap-
parentem si-
gno fugat :

F

i

k
cœlesti luce
locum circum-
fulgente,

l
moritur :

sepelitur ■ **3.**
Medardo.

ANIMADV. PAP 27

a

b

Suos adhorta-
tur ad virtu-
tem.

Psal. 143. 4

Rom. 14. 10

c

d

orat pro civi-
tate Tornacen-
si :

C

et pro inimicis
a quibus erut
cæsus :

e

Psal. 21. 2

et 3

Job. 30. 19

A consilio decretum est, quatenus eum in Ecclesia B. Petri Blandiniensis sepelirent, nimirum quia ibidem ab urbe cum omni cognatione sua fugatus præsulum tenuerat, et super his præclari nominis miracula patrauerat, regnante Domino nostro, Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum Amen.

m 32 *m* Obediens igitur discipulus Magistro, contigit, dum iret, et Papam Bonifacium expeteret; Ravennam venit, ibique sepultus in vico, qui vocabatur Vicus-leprosororum, in pace obdormivit. Sequenti vero nocte Judæus, apud quem discipulus morabatur, post corporis sepulturam invenit libellum, inveniensque scriptum, qualiter Virgo Maria Dei filium genuit, et post partum Virgo permansit, iracundiæ zelo accensus gladium latenter accepit, ferroque omnia dirupit, deinde in igne indignatus projecit. Eadem vero nocte gloriosa Virgo Judæum volens ad fidem convertere, et suavi jugo Filii sui mancipare, veste candidissima induta, facie autem velut discissa, comaque sanctissimi capitis tamquam lacerata, eidem dormienti dignata est apparere, mirantique Judæo dicere: O infidelis et injuste, quid hesternæ die fecisti? Ecce, tollere voluit animam tuam abs te. Igitur quis erit refugium tuum, et spes tua? Num-

Judæus, com-
busto libello
S. Eleutherii,

a Deipara Vir-
gine apparente

convertitur ad
fidem.

B quid ego? Ego flos campi, lilium candens, et rosa florens, quæ filium Dei gestare merui, quæ Virgo post partum remansi. Vade ideo fili, et quod egisti confitere, ut merearis baptismum fidei accipere, et expoliato veteri homine valeas novum Adam induere. His dictis beata mater disparuit. Ille autem quod viderat admirans in eadem hora ecclesiam petiit, confessus est quod perpetravit; deinde Christianus fieri promeruit: collaudansque Dei Genitricem, omni vita sua illi honeste ministravit, quæ cum Filio suo perennibus repletur gaudiis, cujus imperium permanet in secula seculorum. Amen.

a Hæc fere eadem priore Vita habentur num. 13. — b In MS. Duynii deest hæc prædictio. — c Longus sermo, sive catechetica disputatio interponitur in MS. Tornac. quæ edita in Bibliotheca Patrum. abest a MS. Duynii. — d Iterum nonnulla, in MS. Tornac. inserta, cum MS. Duynii omittimus. — e MS. Duynii addit, et vitam æternam, ac reliqua usque ad num. 28 omittit. — f Omittimus reliqua cum eodem MS. — g In MS. Duynii desunt reliqua hujus numeri. — h Est hic Bonifacius II, creatus 13 Augusti 530, mortuus 17 Octob. anni 531. — i Habetur in priore Vita num. 13, cujus numeri reliqua supra habentur num. 25, omissis hisce de sumptione sanctissimæ Eucharistiæ. Quæ in tractatu de Transitu ejus habentur: — k Reliqua usque ad num. 33 habentur fere in fine præcedentis vitæ. — l Desunt hæc de martyrio et die obitus in MS. Duynii et priore Vita. — m Hæc solum habentur in MS. Tornacensi.

CAPUT VI.

Apparitio S. Eleutherii: corporis ejus elevatio.

C Igitur in una dierum præsulum Tornacensis Ecclesiæ Heydilone viro prudenti et justo possidente, quædam matrona, nomine Thecla, nobilis genere, nobilior autem morum dignitate, b honestate vicens, humilitate pollens, eleemosynis larga, hominem dealbatum in somniis coram se adstare vidit, ejusdemque habitum notavit, vultu alacrem, visu modestum, decore amabilem, blandumque nimis alloquio. Beatus enim Eleutherius Tornacensis Ecclesiæ munitor erat, c qui matronam intuitus, blande ac leniter ait: Thecla, d vade in locum, qui nunc Blandinium appellatur, ibique inveniēs multa corpora Sanctorum in Christo quiescentium: inter quos invenies a dextra parte altaris B. Petri Apostoli corpus S. Eleutherii: deinde orabis; postea quæ vidisti e Heydiloni Episcopo manifestabis. His dictis ab oculis ejus evanuit. Thecla autem facto mane surgens quæ viderat intra se recolligere coepit. f Sequenti itaque nocte B. Eleutherius iterum ei adstitit, et pastoralis eam virga contingens, ait: Benedicta tu a Domino. Quare autem quod tibi jussum erat

b
Post triplicem
apparitionem
factam cuidam
Theclæ,

c

d

e

f

non fecisti? Vide ne me ad iracundiam provoces. D His dictis iterum ab oculis elapsus est. Tertia autem nocte regrediens eundem sermonem ait, sed aliquantulum superaddidit dicens: Filia cœlestis Hierusalem, quare nostris non obtemperasti jussionibus? Cras in crepusculo diei ad Heydilonem Episcopum ibis: deinde quanta vidisti, præsentiae ejus manifestabis. His dictis tertio ab oculis evanuit.

34 Thecla autem facto mane consurgens, Blandinium adiit, deinde oratione data ad Episcopum, qui tunc in his locis commorabatur, venit: et quæ viderat præsentiae ejus manifestavit. Sequenti itaque Dominica Episcopus Heydilo convocatis vicinarum urbium Episcopis, Blandinium adiit, deinde Missarum solennia frequentavit, et data oratione, pavidus ad sepulchrum accessit. Monachi, Clerici et laici orationem dederunt: Episcopi vero fodientes sarcophago manus injecerunt. Igitur cum magno tremore corpus B. Eleutherii per manus sanctorum Episcoporum elevatum est.

corpus S. Eleu-
therii ab Hey-
dilone Episco-
po elevatur:

35 In ipsa autem hora Thecla orans, a Præsule percepto Corpore et Sanguine Christi, coram omnibus ante sepulchrum expiravit. Illa autem in media ecclesia sepulta requievit: at vero translata est in secretiori parte ecclesiæ, de cujus felici anima Virginalis gaudet chorea, viduarum etiam multitudo invitatur gloriosa. g

Thecla sancte
expirat:

g

36 Eadem etiam die in qua corpus B. Eleutherii elevatum est, mulier vidua se miseram clamitans, ad ecclesiam accurrit. Ejusdem enim filius dum caussa custodiendi pecoris in agrum missus iret, de eadem silva dæmon in similitudinem leonis rugiens accurrit, puerum devoravit, deinde in silvam velocissimo cursu se retulit. Pastores autem, qui viderant et fugerant, pauperculæ mulieri quid gestum esset indicaverunt. Tunc illa plorans ad ecclesiam confugit, et B. Eleutherium, ut unicum sibi filium redderet, cum omni populo deprecata est. Flens orabat mulier, flebant etiam adstantes Episcopi, flebat Clericorum caterva palliata, gemebat populi multitudo copiosa. Deinde locus, in quo puer jacebat, motus est, eumque tanta claritas de cœlo adveniens circumfulsit, ut nemo illum etiam resurgentem aliquatenus comperiret: deinde vivus puer surrexit, et quantæ misericordiæ et pietatis idem memorabilis Pater esset, omnibus indicavit.

puer a dæmone
sub specie leo-
nis trucidatus,

reviviscit:

37 Duo etiam cæci in illa die visum acceperunt: tres paralytici curati sunt: mulier a fluxu sanguinis liberata: claudus quoque in pristino gradu restitutus est. Multa etiam miracula in illis diebus patrata sunt, quæ quamvis hominibus incognita, Divinæ tamen majestati sunt aperta. h Elevatio autem corporis beatissimi Eleutherii facta est 14 Kal. Octob. Qui æqualis est Martyribus: quia ter flagellis fuit cæsus, par Confessorum agminibus, quia verus Confessor, et miraculorum patrator exstitit; gloriosus consors Virginum, quia Virgo permansit et ideo floret ante Deum ut cedrus Libani et fies liliorum. i

varii ægri sa-
nantur:

F

h

i

a De elevatione corporis B. Eleutherii exlat a posteris auctus tractatus in MS. monasterii Tornacensis S. Martini cum hoc prologo: Præsulum Tornacensis Ecclesiæ Heydilone viro prudenti et justo possidente, basilica B. Stephani Protomartyris, quæ sita est post ecclesiam Christi genitricis semperque Virginis Mariæ, destructa est. Ob hanc causam filius Dei multo tempore cives urbis opprimebat, eosque terrenis opibus vacuabat, adeo ut etiam habitacula eorum destrueret, ipsorumque domos et prædia in ultionem prædictæ basilicæ devastaret. Beatus autem Eleutherius pro ecclesia et civitate oravit, et a Christo cum Sanctis, qui in ecclesia B. Mariæ continentur, inducias impetravit, quoniam nisi restauraretur, dies ultionum adveniret, et voces Martyrum de throno Dei clamantium Jesus Christus exaudiret. Eodem vero tempore in villa quæ dicitur Rusbaci, quæ sita est ab urbe quasi duabus leucis, et in vicinis locis idola colebantur et a copiosa multitudine populorum sacrificia demoniis offerebantur. Igitur in una dierum etc. quæ hic habentur. — d Sequentia Theclæ epitheta desunt in MS. Duynii. — e In MSS. Tornacensibus hæc adduntur: Idem Præsul exstiterat, qui etiam a passione B. Pii Martyris usque ad transitum corporis sui ducentis et quadraginta quatuor annis et novem mensibus transactis populum Tornacensem ad fidem roboraverat. Quam hæc præclare desunt

A *desunt in MS. Dugny, inepte hic intrusa : cum supra num. 22 solum anni vitæ censeantur 7 cum quinque, quibus dicitur adhuc vixisse. — d In scripto Elevationis longum colloquium inducitur S. Eleutherii cum Thecla, ubi is arguit idololatriam reductam, ac post hujus preces inter alia dicit ista: Felix, per quem corporis mei depositio et vitæ meæ restauratio revelabitur, per quem etiam anno Incarnationis 1141 corporis mei elevatio declarabitur. Indicatur revelatio facta Henrico Canonico, de qua mox agemus. — e De Heidilone, anno et die Elevationis hujus supra egimus. — f Sequentia de 2 et 3 apparitione in MS. Dugny contracta sunt his verbis: Sequenti itaque nocte et tertia eundem sermonem repetens beatus Pontifex ei apparuit, et post ab oculis ejus elapsus est. — g In historia elevationis hæc adduntur: Ad caput igitur Theclæ quidam fons liquidissimus emanabat, qui dolores capitum et paralyticorum membra mitigabat: quem quidam miser dum vellet pede obstruere, Divina ultio adfuit: pedis enim venæ aruerunt, ipse etiam non multo post tempore corporis sui meruit defectum. — h Reliqua hujus capituli desunt in MS. Dugny. In tractatu particulari de Elevatione corporis ista habentur: Post multum vero temporis cum vidissent nobiles hujus regionis se servitutem huic Ecclesiæ debere indignati sunt: quorum nomina non revelavi, quia damnatorum nomina divina non potest continere pagina. Inter illos tamen dum tributa et possessiones legerentur, quidam miser advenit, chartam latenter accepit, deinde cum iracundia in ignem projecit. Charta autem de igne prosiliens, nulli comparuit: quoniam manibus rapta Angelicis, Deo vero et immortalis præsentata est, et usque in diem judicii reservata. Ille autem miser, Alardus nomine, in eodem loco suffocatus a demone, expiravit. Post aliquot etiam annos alter in charta tributa et divitias præsulatus servans, afferri fecit, et in ignem projecit, quæ igne combusta est. Elevatio autem corporis etc. — i In tractatibus de Elevatione hæc quasi a S. Eleutherio revelata addebantur, quæ licet non omnem fidem mereantur, tamen repræsentare volumus. Ab ipso autem die, in quo ejus rapta est historia, miracula quæ singulis diebus faciebat cessaverunt. De capitulis autem sollicitos vos esse volo. Vita ab illa die, in qua depositus sum, scripta est. Capitula autem manu divina scripta sunt: et ideo hæc spatia divisa sunt, ne celestia decreta mens possit comprehendere humana. Posquam autem quod apud vos perierat inventum est, memorabilis Pater vester, miracula incipiet, etsi operando non desistet usque in secula seculorum. Elevatio autem corporis mei a Blandinio in ecclesia B. Mariæ facta est in Kalendis Aprilis. Gratias autem ago et Deo immortalis et vobis, fratres carissimi, qui festum depositionis meæ condigne celebrastis: ut et istud de elevatione corporis mei similiter celebretis: ut nec filii boni, bonum patrem derelinquant, nec bonus pater filios orphanos de præsentia corporis sui incertos faciat. Illud autem festum, quod in Kalendis Martii celebratis, neque scio, neque novi, neque in eisdem Kalendis neque voces vestras exaudivi. Hæc ad utilitatem vestram, non ad gloriam meam revelavi; non ut gloria mea amplietur, sed ut tristitia cordis vestri in gaudium convertatur. Filius autem hominis, B. Maria semper Virgine, et B. Nicasio Pontifice et S. Piatto Apostolo vestro et Martyre, et beatissimo Eleutherio Præsule et Confessore Christi, et reliquis Sanctis, qui in ecclesia ejusdem Virginis continentur, cooperantibus, eruet vos a malis si in ejus mandatis perseveraveritis, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia secula seculorum Amen.*

CAPUT VII.

Miracula post elevationem corporis S. Eleutherii facta.

A *anno autem secundo post hæc in ecclesia B. Petri Apostoli, in qua corpus B. Eleutherii a populo frequentabatur, a Deo miracula, quæ sequuntur, per merita ejusdem Præsulis facta sunt. Libertinus Tornacensis Tribunus quemdem morti deputatum cum populo ad supplicium trahebat. Interea quidam Presbyter nomine b Feriolus a Vienna Tornacum venerat peregrinus. Qui cum Tribunalum rogaret, ut misericordiam homini condemnato impenderet, ille, ut erat magnæ feritatis, gravi ira accensus, ait suis: Ite, et arripite hunc sacrilegum Sacerdotem, et vinctum catenis ducite ad patibulum. Tunc ille injuste duris compedibus ligatus, dum ante Blandiniensem ecclesiam præteriret, populo memoriam Martyris, seu Confessoris frequentante, omnique Clero in laudibus Dei perseverante, exclamans cum gemitu ait: O sanctæ Præsul Dei Eleutheri, qui cœlestium bonorum particeps fieri meruisti, per orbem Martyr gloriose, meritisque Confessor egregie, qui dum viveres, miræ sanctitatis existens Virgo permansisti; si vera sunt, quæ de tuis gloriosis meritis audivi, audi mitis immitem, subveni benignus oppresso, et duris compedibus injuste ligato. His dictis, de manibus sequentium elapsus, ad ecclesiam confugit. Cumque ante sepulchrum advenisset, repente disrupta sunt vincula, catena quoque utrimque divisa est.*

39 *illum autem milites dum fractis compedibus liberum adstare conspicerent, furore accensicatenam collo ejus iterum injecerunt pedesque validis compedibus ligaverunt, ab ecclesia volentes unanimiter*

ejicere, deinde patibulo crucis affigere. Presbyter autem Feriolus supplex ac tremens ad sepulchrum oculis elevatis ait: O gloriose Dei Pontifex Eleutheri, tuam iterum invoco clementiam, ne despicias humilem servi tui orationem. Per te enim Jesus Christus filius Dei Blandam filiam Tribuni de morte ad vitam reduxit, et Tornacensem populum cum patre Virginis ad fidem convertit: tu filium mulieris viduæ resuscitasti c et mutis arcana d benignæ linguæ reserasti. Ad hanc vocem repente catena confracta prosiluit, et Tribunalum in media facie percussit; qui cadens in terram semianimis factus ad urbem cum magno clamore populi delatus est. Omnes inde exterriti, et ante sepulchrum provoluti, veniam peccatorum fideliter precabantur. In ipsa autem die Libertinus exspiravit.

40 *Tunc uxor ejus, e ad memoriam Martyris Eleutherii eum extinctum afferri præcepit. Dum autem omnes flerent, et misericordiam Martyris implorarent, magna claritas de cœlo adveniens circumfulsit, et vox audita est dicens: Orate Presbyterum, ut roget Dominum nostrum Jesum pro Libertino. Tunc omnes obstupefacti (vocem enim audientes, neminem autem videntes) orabant, ut cum ipsis imploraret misericordiam Confessoris. Quod ita factum est. Et oratione finita, reliquias Præsulis accepit, et super mortuum injecit. Mira res. Post undecimam enim horam vivus surrexit, et collaudabat magnalia sui conditoris. Ipse etiam nobis solebat referre, qualiter diabolus et angeli ejus in occursum animæ ejus advenissent, sed Angelus Domini Michael cum B. Eleutherio a dextra parte advenisset, et animam in corpore reverti præcepisset. Præterea nobis referebat, qualiter omnis notitia S. Eleutherii destrueretur: sed in novissimis temporibus per eundem Præsulem certificaretur, qui postea felicem, ut nobis relatum est, agens vitam in pace obdormivit, et in ecclesia B. Mariæ Virginis cum Censorino Cæsare Tribuno Scandiniensi requiescit. f Catena quoque in testimonium miraculi Viennæ est delata.*

41 *g Hoc etiam silendum non arbitror, quod ab Episcopo Tornacensi Heidilone mihi relatum est. Quædam mulier cæca et muta in die depositionis ejus ante altare adducta obdormivit. Sed ecce cum beatis Martyribus Christi h Nicasio et Piatto et beatis Confessoribus Christi i Amando et k Eligio, B. Eleutherius ei apparuit, et eam excitavit, dicens: Quid mali pateris, filia? Ego pro te divinam impetravi clementiam. His dictis, oculis ejus signum Crucis impressit, et quasi baculum igneum ori ejus injecit: deinde cum Sanctis ab illa evanuit. Illa autem gavisâ oculos aperuit, et circumstantes intuens ait: Vere Præsul Dei es Eleutheri, qui Martyr cum Martyribus Nicasio et Piatto mihi apparuisti. Merito honorandus es vir Dei Eleutheri, qui Confessor cum Confessoribus Dei Amando et Eligio mihi te manifestasti: sed illa clamante, utriusque sexus, virorum videlicet et mulierum, multitudo accurrit, illaque omnia quæ viderat illis manifestavit.*

a Extat in Bibliotheca Patrum tractatus de Translatione corporis S. Eleutherii in decem divisus capita: quorum primum ita incipit: Igitur Episcopus Heidilo, convocatis Episcopis, Misarum solennia frequentavit, deinde corpus S. Eleutherii elevavit, et in loco condigno honorifice reposuit. Post hæc pluribus donariis ibidem relictis ad propria regressus est, qui paucis postea vivens annis bonæ existens senectutis, in pace obiit. Anno autem secundo etc. quæ hic habentur. Eadem extant in tractatu MS. sub titulo de Miraculis S. Eleutherii. — b Feriolo ut scriptori, tribuitur dictus tractatus, de quo supra egimus. — In MS. post distinctionem capitulum additur: Incipit tractatus S. Ferioli Presbyteri et Martyris. Et sub finem hæc repetuntur: Explicit tractatus S. Ferioli Martyris. Et sub nomine B. Ferioli Presbyteri et Martyris editus est in Bibliotheca Patrum. — c Additur in eodem tractatu de Miraculis, seu Translatione, cæcos illuminasti. — d Deest hoc epitheton in MS. Dugny, et excusa historia. — e In MSS. Tornac. additur, Thecla nomine, quod nomen forte per errorem intrusum. Est quædam Thecla biennio ante mortuâ, ob revelationem. S. Eleutherii illi factum celebris. Deest hic in MS. Dugny. — f Tractatus de Translatione addit: Tabulæ quidem Tornaci relictæ sunt. — g Idem Tractatus: Quædam etiam miracula

D *AUCTORE ANTI-QUO, EX MSS. Hoc iterum vincto et invocante S. Eleutherio,*

c d punitur morte Libertinus Tribunus:

oratione Ferioli,

E *et tactu reliquiarum S. Eleutherii resuscitatur:*

h i k cæca et muta sanatur apparente S. Eleutherio cum aliis SS.

F

Feriolus injuste ad patibulum ductus,

implorat opem S. Eleutherii,

liberatur disruptis catenis.

Auctore Anti-
quo, ex MSS.

A cula Heidilo Episcopus Tornacensis mihi retulit, dicens. *Ac referuntur miracula de Mantilio illuminato, et Perilio leproso sanato, a S. Eleutherio adhuc vivente, quæ supra retulimus et sequentia referuntur post Translationem facta, uti etiam in alia historia Translationis: sed tum qui alia scriptori retulerat, non vixit Heidilo. — h S. Nicasius Martyr fuit Archiepiscopus Remensis, sub quo tum erat Episcopatus Tornacensis. Pignora quædam hujus Sancti Tornaci eo tempore claris multisque illustrata fuisse miraculis refert Flodoardus lib. 1 cap. 7. — i Colitur S. Amandus 6 Febr. corpus illius Elnone est, sive in oppido S. Amandi prope Tornacum, de quo ad ejus Vitam actum. — k S. Eligius Episcopus Noviomensis et Tornacensis colitur 1 Dec.*

APPENDIX

de Translatione corporis S. Eleutherii in urbem Tornacensem.

a Nunc igitur, carissimi, ne vobis fastidium inferamus, ad miracula, quæ in ejus restauratione facta sunt, revertamur. b In diebus illis cives urbis miracula, quæ Christus per famulum suum operabatur, videntes, Blandinium iverunt, et reliquias ejusdem Præsulis honorifice in ecclesia B. Mariæ detulerunt. Cumque a Blandinio exirent, homines loci illius cives urbis invadentes, sagittas mittebant, sagittæ vero revertentes mittentium dextras vulnerabant. Nemo quidem civium vulneratus est: quidam autem rusticorum vulnerati sunt, alii cæci facti, multi quoque semianimes in via relictæ sunt. Sic cum magna exultatione gloriosum corpus in ecclesia Christi genitricis delatum est. Gaudium et exultatio per totam civitatem augmentatur, tristitia infirmorum in gaudium convertitur.

B 43 Reliquiis enim paralytici occurrebant, cæci in platea clamantes sedebant; qui omnes tactu reliquiarum numero viginti quinque curati sunt. Illud etiam adjiciendum putavi, quod septem cæci illis diebus illuminati sunt. Nihil autem sine fide gestum est. c Præterea mulierem longo post tempore contractam sanavit.

44 d O virum imitabilem! O Præsulem laudabilem, pudicum, bonum, amabilem, virtutibus et miraculis ornatum! O virum inæstimabilem, nec labore victum nec morte vincendum, qui nec mori timuit, nec vivere recusavit! O virum qui tres mortuos suscitavit, cæcos illuminavit, et præclara miracula post obitum et ante gessit: de cujus felici anima Martyrum plaudit caterva, Confessorum exultans gaudet chorea, Virginum etiam multitudo invitat gloriosa; quem Rex cælestis perenni ditat corona Jesus Dominus noster, cui sit laus, honor, imperium cum æterno Patre et Spiritu sancto per omnia secula seculorum Amen.

sanantur 25
paralytici,
7 cæci,

c
mulier contracta.

Epilogus.

C a Hæc a posteris adjuncta nam quæ hactenus dedimus, scripta sunt ab eo qui cum Heidilone Episcopo vixit. — b Anno 1164. Hinc incipit historia Translationis in MS. Tornacensi monasterii S. Martini, nobis Tornaco olim missa. — c 1^a MS. Dugni hoc miraculum in fine præcedentis capituli collocatur, quasi ante Translationem factum. In aliis MSS. miracula supra relata hic mixtim narrantur. — d Hæc forsitan ad præcedentem narrationem spectant.

REVELATIO

facta Henrico Tornacensi Canonico,
ex II MSS. Tornacensibus.

Quidam adolescens Concanonicus noster, nomine Henricus, a Paschali tempore, feria secunda, xi Kal. Maii, vespertina hora, jam incumbente nocte, solus forte per novam fabricam Ecclesiæ B. Mariæ sine aliquo timore transibat; et ecce subito voces quasdam, velut cum impetu terribiliter advenientis multitudinis audivit, torrem etiam flammeum super se venientem vidit, ita ut particulam tunicæ suæ ac carnis sub eade brachio juxta pugnū combusserit: statimque perterritus in terram cecidit, et continuo quasi in extasi raptus vidit quamplures ad se venientes sibique colloquentes, quos jam defunctos esse sciebat, quosque viventes cognoverat. Postea ei visum

Anno 1141
21 Aprilis,

est, quod esset in campo rosarum et liliorum floribus totiusque dulcedinis amœnitate repleto: in quo consistens et præ nimia suavitate prioris terroris horrore effugato exhilaratus, et velut totus recreatus, et renovatus vidit quatuor albis vestibus indutos cum candelabris ac thuribulis ad se venientes. Hos sequebantur tres honorabiles viri Episcopalibus indumentis decorati, baculos Pontificales in manibus tenentes, mitras etiam aureas in capitibus portantes, in quibus uniuscujusque nomen scriptum continebatur. Nam in ejus mitra qui medius incedebat, scriptum erat: S. ELEUTHERIUS EPISCOPUS; in ejus qui ad dextram gradiebatur; B. ELIGIUS EPISCOPUS; in ejus qui ad sinistram stabat: b S. AICHARIUS EPISCOPUS. Post eos vero sequebatur Dominus Gerardus Presbyter, vir religiosus, veste sacerdotali indutus, qui fidelis procurator eleemosynariæ S. Mariæ extiterat.

D
facta Henrico
Canonico revelatio

a SS. Eleutherio, Eligio, Aichario.
b

2 Beatus itaque Eleutherius juveni appropinquans quasi blandiendo manipulum suum super eum projecit: deinde librum vitæ suæ, quem in manu sua gestabat, ei ostendit, et coram se legere præcepit, perlectumque ab eo recipiens in sinu suo reposuit, et ad locum, in quo prius steterat, rediit. Postea B. Eligius juveni appropinquavit, librum vitæ suæ obtulit; sed juvenis eum sibi satis notum esse dicens, legere noluit. Sanctus quoque Aicharius ei in dextra suo scriptum ostendit: In nomine Jesu Domini per me mortuus resuscitatus est. Post hæc illi ordine, quo venerant, discesserunt.

ostensa Vita
S. Eleutherii

et S. Eligii:
E

et miraculum
S. Aicharii.

3 His ergo visis adolescens de extasi ad seipsum reversus, de terra surrexit, et ad patris sui domum rediens, tota nocte lectulo infirmus decubuit. Mane facto, aqua benedicta se aspergi rogavit, sicque recreatus particulam vestis suæ combustam et carnem sub ea liquefactam ostendit, et ex his quæ viderat nonnulla retulit. Sequenti sexta feria accersito secreto c Wilhelmo Canonicorum Decano peccata sua confessus est: acceptaque ab eo absolutione, et penitentia injecta, proxima Dominica Corpus Domini suscepit. Quo percepto, mirum dictu, Vitam B. Eleutherii, quam ante sex dies in extasi legerat, memoriæ revocatam, cunctis audientibus, ac si orationem Dominicam, cursim legere cœpit. Obstupefacti reique novitate percussi, convenimus, et multa ad invicem super tam mirabili visione conferre et conjicere cœpimus. Licet enim quidam adolescentem dictandi et versificandi peritum dicerent hanc vitam potuisse componere: nos tamen scientiæ ejus non ignari, incerti eramus hujusmodi dictaminis numquam eum assuetum fuisse: quamquam, etsi eam composuisset, nullo modo tamen eam sine libro tam cursim memoriter et corde tenus totam legere valuisset.

vestis ei et caro
adusta:

c

Vitam S. Eleutherii de memoria recitat:

4 Concilio itaque cum religiosis viris habito, Domino nostro d Samsone Remorum Archiepiscopo e Dominoque Bernardo Claræ-vallensis Abbate, necnon aliis Episcopis et Abbatibus, pro audiendis et discutiendis g libris Magistri Petri Abailardi in h Octava Pentecostes cum Rege Francorum in Senonensi urbe congregatis, visionem istam scriptam transmisimus. Illi nobis mandaverunt, ut Divinæ voluntatis effectum deinceps exspectaremus.

d e
f
g h
res ista in
Concilio Senonensi examinatur:

5 Et ecce post paucos dies præfatus juvenis quibusdam signis prænoscens B. Eleutherium rursum sibi manifestandum, summo mane peccata sua confessus, Missam audiit, Corpus Domini suscepit: deinde secretarium, in quo sancti viri feretrum positum erat, oraturus cum paucis ingreditur, dum subito ad terram cecidisse foris positus nunciatur. Ingrediuntur quamplures, cum quibus et nos ingredimur. Ingressi autem eum super terram clausis oculis ac si exanimem jacentem conspiciamus, et admirantes finem rei exspectamus. Et ecce post paululum

in 2 extasi adiscit elevationem corporis:

A lum eum S. Eleutherii elevationem legere audimus : et ad multa quæ interrogabamus, eum respondere admiramur. De extasi vero reversus, ea quæ legerat scripsit. Pro hac itaque visione, quam videramus, certiores facti de prima, cui nullus interfuerat, in commune Dominum rogabamus, ut si ex ipso foret hæc visio, manifestaretur etiam tertio.

in 3 cognoscit
miracula :

6 Necdum quadraginta dies transierant, et prædictus juvenis sentiens tertiam visionem citius affuturam, feria sexta ante festum S. Laurentii rursum mane peccata sua confessus, et audita Missa Dominici corporis perceptione confirmatus, præfatum secretarium cum paucis oraturus ingreditur. Nec mora. Nos extra positi audientes eum cecidisse, accurrimus, videmusque eum more solito clausis oculis in terra velut exanimem jacentem. Vix quarta pars horæ transiverat, et ecce audivimus eum legere quædam miracula S. Eleutherii : nobisque interrogantibus stupemus eum respondere ad plurima.

i
prædicat
separationem
episcopatus
Tornacensis.
k

7 Inter quæ palam prædixit quod Ecclesia Tornacensis infra non multum tempus i proprium esset Episcopum habitura, et pristinam dignitatem receptura. Primam quoque k constructionem civitatis Tornacensis in libro B. Eleutherii legit, quam cor detenus retinens nobis scribendam et legendam tradidit : quæ cum libro vitæ ejus scripta apud nos habetur.

a Herimannus Abbas S. Martini Tornaci ita hanc historiam audivit : Cum Dominus Simon jam fere viginti quatuor annos Pontificatum gessisset, nullamque omnino diminutionis suspicionem haberet, contigit, ut adolescens Canonicus S. Mariæ nomine Henricus etc. Hinc Cognatus lib. 3 Historiæ Tornacensis cap. 46, ubi hanc historiam explicat, putat contigisse anno 1144 aut 1145. sed characteres additi non consentiunt. Annus ex controversia de doctrina Petri Abailardi discutienda, colligi potest : cepit illa anno Chr. 1140, aut anno sequenti, cyclo Lunæ et Solis 2 littera Dominicali E. fuit Pascha celebratum 30 Martii, et feria 2 post Dominicam 3 incidit in xi Kalendas Maii, qui characteres hic inveniuntur, et simul Concilii Senonensis tempus certius assignatur, ut ex sequentibus patet. Cognatus tempus Paschale male festos dies Paschatis interpretatur. — b S. Aicharius sive Acharius, decessor S. Eligii in episcopatu Noviomensi et Tornacensi, floruit tempore Dagoberti Regis, colitur 27 Novembr. — c Cognatus tradit eum postea ejusdem monasterii Ordinis Clara-vallensis Abb. item fuisse. — d Sedit Sampson ab anno circiter 1138 ad 1160. — e Colitur S. Bernardus xx Augusti. Hujus tractatus ad Innocentium Papam de erroribus Abailardi extat tomo 4 operum. De eadem controversia agit Gaufridus lib. 3 Vitæ ejusdem S. Bernardi cap. 5. — f S. Bernardus ep. 189, Convenerant, inquit, præter Episcopos et Abbates plurimi viri religiosi, et de civitatibus Magistri scholarum, et Clerici litterati multi, et Rex præsens erat : in qua epistola de Abailardo agit. — g Libri aliquot ejus extant cum præfatione apologetica Francisci Amboesii, et notis Andreæ Quercetani ubi multa de hac controversia disputantur, potissimum a pag. 1191. — h Anno 1141, non 1140, ut passim alii referunt. Otto Frisingensis lib. 1 de Rebus gestis Frideri. i cap. 48 iterum insinuat conulationem : Sedente, inquit, in Urbe Innocentio, in Francia vero Lodovico senioris Lodovici filio regnante, Petrus Abaelardus ab Episcopis Abbateque Bernardo denuo ad audientiam apud Senonas evocatur, præsentibus Lodovico Rege, Theobaldoque Palatino Comite, et aliis nobilibus de populoque innumeris etc. Mortuus est Innocentius, hujus nominis ii, 24 Sept. anno 1143. Hinc etiam patet a Cognato non posse hanc revelationem referri ad an. 1144 aut 1145. — i Hæc infra in Vita per Guibertum num. 32 narrantur. — k Forte sequentia a posteris adjuncta. De exordio urbis Tornacensis quædam in Vita per Guibertum fabulosa narrantur.

C

VITA III

auctore Guiberto Ord. Minorum, ex Bibliotheca Patrum et MS.

PROLOGUS.

a Reverendo Patri ac Domino a Joanni, Dei gratia venerabili Tornacensi Episcopo, Guibertus, origine Tornacensis, professione minor, merito minimus, b spiritu consilii tam sapienter armari, quam viriliter animari.

Auctor Vitæ
S. Eleutherii
scribit ad instructionem
aliorum,
Prov. 13. 23

Petistis, Domine Reverende, ut actus et præconia gloriæ Confessoris Christi Eleutherii vel ordinare debeam, vel diligentiori lima, vel meliore stylo præsentibus et posteris explanare. Pia petitio, per quam ætas posthuma tanti Pastoris concelebrando perpetuet sanctitatem, et generatio præsens ejus inhærendo vestigiis, amplius inflammetur ad Dei et

proximi caritatem. Hi sunt cibi, quos in novalibus Patrum esse sacra Pagina protestatur, dum Sanctorum exemplis posteritas informatur. Novi petitionis istius originem ex gloria Christi, qua mirificatur in Sanctis; ex gratia speciali, qua vestræ civitatis Antistitem et Patronum sincerius in Christo diligitis; ex providentia pastoralis, qua Clero vestro consulitis; ex benevolentia singulari, quam talis et tantus ad me homuncionem tantillum et pene nullum ostenditis, derivari. Quare me quasi compellitis aut garrere næniis, aut potius ineptire. Ego igitur dum in capite memetipsum introrsum metior, per incertos affectus distrahor et deducor. Nam inter sollicitudines continuas lectionum et inter labyrinthos inegressibiles quæstionum, sermonum paradigmata, consiliorum axiomata, quibus immergor et alteror assidue, durum mihi scribere, durius tantæ dignitatis imperio contraire. Nam preces vestras cur imperium non appellem?

Non quia nudato supplicat ense potens, Sed quia dudum inita familiaritas, concivilitatis indentitas, patria, parentela, sanguinis et affinitatis propinquitas, et cetera id genus, quæ vel reverentiam conciliant, vel conciliatam continuant, exigunt et requirunt, ut vestræ voluntatis affectum, vestri affectus appetens beneplacitum censere debeam imperium et præceptum. Hoc autem exequendum utilius peteretis a personis pluribus ætate grandævus, fide claris, opere vulgatis, ore promptis, memoria tenacibus, omni denique sublimium meritorum dote potioribus, quos habetis ad manum tam de vestrorum Canonicorum numero, quam de vestræ dioceseos diversis collegiis monachorum. Exilis enim eloquii mei mediocritas tenues admodum fruges parit, et ad tanti Confessoris gloriam exprimendam, nullis fecundi cespitis fructibus ingravescit. Ego igitur et fraudatus tempore, et occupatus animo, cui magis est humilitas appetitui, quam verborum urbanitas voluptati, vel historica narratio consuetudini; facio, quod jubetis, offerens seriem vitæ sancti Pontificis, et officium cum suis appendiciis, sicut ex parte vestra rogatus fueram, mitto vobis, et ut apertius tenor paginæ videatur, sub certis, si placet, c titulis distinguatur.

rogatus ab
Episcopo Tor-
nacensi con-
sanguineo suo.

E

tenuitatem in-
genti excusat

a Wallero Episcopo 26 Novemb. anni 1261 mortuo successit Joannes Buchiavus, vita functus 25 Februarii anni 1266. — b Sequentia desunt in excuso; eorumque loco habetur SAL. — c Hos hic subjungimus, ac margini dein nuda capita adscribimus, ceterum more nostro distinguimus. In hæc ergo capita auctor distinxerat :

- Cap. 1 De origine civitatis Tornacensis.
- Cap. 2 De adventu et prædicatione B. Pii apud Tornacum.
- Cap. 3 De reliquiis et semine B. Pii et ortu B. Eleutherii.
- Cap. 4 De bona indole B. Eleutherii.
- Cap. 5 De proscriptione fidelium ac B. Eleutherii a Tornaco.
- Cap. 6 De promotione B. Eleutherii in Episcopum Tornacensem.
- Cap. 7 De Blanda, que sollicitavit Episcopum, et de morte et resurrectione ipsius.
- Cap. 8 De modo conversionis populi Tornacensis ad fidem per B. Eleutherium.
- Cap. 9 De miraculis factis illo tempore per B. Eleutherium.
- Cap. 10 De miraculis factis in ostensione Reliquiarum sanctarum, cum Roma redisset Sanctus.
- Cap. 11 De conflictu quem habuit cum hæreticis.
- Cap. 12 De insidiis et plagis Sancto per hæreticos illatis.
- Cap. 13 De verbis et exhortationibus ejus novissimis.
- Cap. 14 De Sathana, quem vidit adstantem, positus in extremis.
- Cap. 15 De muliere cæca et muta per ipsum illuminata et curata.
- Cap. 16 De restitutione Sedis Episcopalis.
- Cap. 17 De revelatione B. Eleutherii et morte Theclæ.
- Cap. 18 De resurrectione filii viduæ.
- Cap. 19 De morte mulieris et suscitatione juvenis in eadem solennitate.
- Cap. 20 De aliis miraculis eodem die factis.
- Cap. 21 DeIGATIONE S. Ferioli visitantis sepulchrum Sancti.
- Cap. 22 De solutione ejusdem per B. Eleutherium et morte Tribuni.
- Cap. 23 De suscitatione Tribuni.
- Cap. 24 De relatione corporis a Blandinio Tornaco.

F

CAPUT I.

Fabulosa origo urbis Tornacensis. Fides Christi a S. Piato illata.

Recensentes diligentius cosmographias et chronica temporum,

CAP. I.

AUCTORE GUILBERTO.

a b
Tornacum
urbs antiqua,c
d.e
fingitur a
Tarquinio
Prisco Rege
Romanorum
condita,f
a Servio Tullio
præposita 125
civitatibus,g
postea destruc-
ta,

h

i

k

tempore Julii
Cæsaris

Lucan.

l
habuisse Tur-
num Regem,

CAP. II.

m

n

A temporum, gentium historias et annales, Tornacum Galliae Belgicae legimus antiquissimam et notissimam civitatem, quæ potentia, nobilitate, gloria, super alias sibi finitimas singularem vindicat dignitatem : quæ a mari contermina, dulcibus aquis b irrigua, frugibus copiosa, divitiis et deliciis est referta. Cujus ager diffusus in silvis, pictus in pratis, peculiosus est in pastoribus, et in pascuis pecorosus. Cujus fluvius, Scalda dictus, ipsam alluens et confluens, Galliam dividit et Germaniam, potestatem videlicet imperialem et regalem. c Hanc siquidem civitatem Priscus d Tarquinius Romanorum Rex quintus a Romulo, decimo regni sui anno per Romanos ædificasse legitur, et sumptuosis consurgens ædificiis Alterius-Romæ nomine censebatur. Anno siquidem e centesimo quadragesimo tertio ab Urbe condita civitatis ejusdem ædificata sunt fundamenta, circa tempus illud quo sacrosanctum Domini templum a Chaldaeis succensum est, et Hierusalem civitas sancta per Nabuchodonosor est eversa. In diebus illis transmigravit Ezechiel, et Rex Joachim legitur captivatus, et Romanorum Rex Tarquinius interemptus. Successit eidem f Servius, qui Minorem-Romam, quæ nunc Tornacum dicitur, super centum viginti quinque civitates vel oppida sublimavit, ut ex iis census et tributa colligeret, quæ Romanis postmodum destinaret. Sed insolens facta præ multitudine virium, anno xxiv Servii Regis desiit ab impendiis tributorum, et sic annis xl ab ejus constitutione dicta civitas quievit in pace. Sed Romani missis legionibus in rebelles prælium suscitant, et post plurimos hinc inde congressus anno Servii trigesimo quarto sub onere tributorum pristino rependendo cum Romanis pacem sibi conciliant, et reformant. Nec amplius dicta est Secunda-Roma, sed Hostilis civitas appellata est. Sed labente tempore cum regnaret g Artaxerxes, qui regnum destruxit Ægypti, civitatis Hostilis destructa est, et Eleazaro principante Judæis, vicesimo sexto h Ptolemæi Regis anno reædificata, Nervius appellata est. Prius Altera-Roma pro gloriæ dignitate, secundo civitas-Hostilis a fortitudine : tertio Nervius a i Servio Romanorum Rege : sed prima littera mutabatur, ne fortasse servitutis elogio notaretur.

3 Cum autem procedente spatio temporis k Julius Cæsar ad obtinendam Galliam mitteretur, et in bellorum exercitiis occupatus per decennium moraretur,

Quem tenuit geminis bellantem Gallia lustris ; tandem de Gallia triumphavit, qui barbaras nationes et indomitas sublimavit. Nam

C — Cappadoces Cilicasque feros Taurosque ; subegit,

Quem domitus cognovit Arabs, et dedita sacris Incerti Judæa Dei.

et ut egregius ille historiographus ait : Ejus post multam sanguinis fusionem paruit Gallia ditioni : nimiumque rebellis

Nervius, et cæsi pollutus sanguine coctæ.

Sicut manifestius legitur in secundo libro Julii Cæsaris, qui inscribitur belli Gallici a se confecti. Iisdem vero temporibus l Turnus Rex Nerviorum populo præfuit : a quo civitas Tornacus nomen accepit. Quia sicut Turnus contra Æneam, sic iste contra Julium fortiter dimicavit.

Post mortem Julii Cæsaris regnante Augusto Cæsare, anno imperii ejus quadragesimo secundo, anno ab Orbe condito quinquies millesimo centesimo nonagesimo nono, et ab Urbe condita septingentesimo quinquagesimo secundo, et a prima conditione m Tornaci quingentesimo nonagesimo fere tertio, Dominus Jesus Christus in Bethleem de Virgine nascitur, et secundo n Neronis anno (videlicet circa

annum ab Incarnatione Domini quinquagesimum) a Romanis Tornacensis civitas o restauratur.

4 Cucurrerunt Apostoli, tam vitæ prodigi quam laboris, ad exterarum nationes : Christum ubique terrarum disseminant : disseminatus germinat viros Catholicos et fideles. Et dum secundum Prophetam implent faciem orbis semine, purgantur zizania vitiorum ; fruges exuberant morum et fidei disciplinæ. Successerunt post Apostolos Martyres, Confessores temporibus opportunis mundi tenebras illuminantes, radiis veritatis fulgentibus. Sic enim ad illuminandam noctem vitæ præsentis astra quæque suis viribus in cœli faciem veniunt, donec in matutino luciferum homines effulgere cernunt. Nocturnum etenim spatium dum descendendum succedendumque stellarum cursibus illustratur, magno cœli decore peragitur ; sic certe donec in matutino gloriæ lucifer verus appareat, nox militantis Ecclesiæ sibi succedentibus erudita Doctoribus rutilat et coruscat. Pro patribus ergo nati sunt filii, viri scilicet Apostolici, qui sapientiæ luce perfusi, et fidei fervore succensi, diversa mundi climata sunt sortiti. Nam sicut Thomas sortitus est Parthos, Matthæus Æthiopes, Bartholomæus citeriorem Indiam, Andreas Scythiam, Joannes Asiam, Petrus Pontum, Galatiam, et ceteri ceteras illustrare provincias : sic postmodum Parisiensem populum p Dionysius cum sociis adiit, Lucianus Belvacensem expetiit, Ambianensem Quintinus, Suessionensem Crispinus et Crispinianus ; Piatius vero populum Tornacensem. Qui cum esset nobilis genere, sed nobilior fide, Beneventanus origine, prædicator officio, dulcis eloquio, Martyr desiderio, sed Apostolus zelo, gentes indomitas et incultas post multam prædicationis instantiam convertit ad fidei disciplinam. Regnantibus autem Diocletiano et Maximiano, post multa genera tormentorum, tandem præcisione capitis in eodem territorio Tornacensi meruit obtinere desideratum diutius bravium et coronam, relinquens post ejus martyrium filios et nepotes, quos per Evangelium in Christo genitos suæ reddidit gloriæ participes, et fidei Catholicæ Confessores.

a Finibus diocesis ultra Brugas ad mare usque olim protensis. — b Scaldis fluvii præcipue, qui urbem secat. — c Hinc initium datur fabulis de origine Tornacensi, quæ ipsi Tornacensibus olim in deliciis erant, sed modo tam ab illis quam externis rejiciuntur. Eas fabulas revelationi Henrici Canonici, ut aliquam veri speciem præ se ferrent, appostas fuisse diximus. — d An huic adeo latum imperium, ac postea Julio Cæsari, qui Romanorum primus in Belgicam arma intulit ? Angustis adhuc terminis regnum Romanum sub Tarquinio conclusum. — e Anno Urbis conditæ 140 cæpit Tarquinius regnare, ad annum usque 177, cujus regni tempore Judæi in captivitatem abducti sunt. — f Servius regnavit ab anno V. C. 177 ad 221, sed intra regni Tarquinii limites. — g Artaxerxes bellum in Ægyptum movit anno 2 Olympiadis 101, V. C. 379. — h Ptolemæo Philometore regnante, ab Antiocho Epiphane Rege Syriæ occisi sunt Eleazarus et 7 fratres Machabæi circa annum V. C. 386 et 168 ante Christum natum. — i Sed annis 360 et amplius post obitum Servii. — k Anno V. C. 696 Galliam provinciam obtinuit, ac sequenti domuit Nervios, quibus Guibertus errore tum recepto annumerat Tornacenses. — l Et hæc anilis fabula Tornacensium est, cujus nullum apud Julium Cæsarem vestigium. — m Hanc seriem annorum, quorum ne vel unicus recte ordinatur, refutare nolumus, quod a plurimis viris eruditis factum. — n Q. Asinio Marcello et M. Acilio Aviola Coss. sive anno Æræ Christianæ 54, mortuo Claudio Imperatori successit Nero. — o Acta S. Piatii tum primo conditam tradunt urbem Tornacensem. — p Coluntur hi Galliarum Apostoli. Dionysius 9 Octobr. Lucianus 8 Januarii. Quintinus 31 Octobr. Crispinus et Crispinianus 28 Octobr. De eorum adventu nonnulla diximus ad Vitam S. Luciani § 2.

CAPUT II.

S. Eleutherii ortus, educatio, exilium, episcopatus.

Igitur post hujus venerabilis Beati Patris excessum, procedente tempore, sed vitio succedente, gente multiplicata, sed non magnificata lætitia, magna pars populi Tornacensis revertitur ut canis ad vomitum, et veritatis deficiente doctrina, recrudescit infidelitas et peccatum. Et quoniam cum senio delicta nullate-

D
et sub Nerone
restaurata.
oIsai. 27. 6
Post Apostolosseculi viri
Apostolici,

E

p
ex his S. Piatius
Tornacensibus Chris-
tum annuntia-
vit,sub Diocletiano
Martyr.

F

CAP. III.

us

Inter impios multiplicatos,
Osee. 5. 11
Dan. 4
sancte degit Hirenæus :
a
b

A nus moriuntur, nec scelera temporibus obruuntur, nec oblivione facinus sepelitur; mutatus est status optimus, periit in Tornaco plurimorum fides, et sicut scriptum est, coepit populus abire post sordes. Nam omnis arbor eradicabitur, quæ a Patre cœlesti (qui solus incrementum vegetabilibus mysticis tribuit) non plantatur: ergo ramis succisis, foliis excussis, fructibusque dispersis succisa est arbor typica Danielis intantum, ut fugerent volucres in ramorum cacuminibus habitantes. Succisa est, non simpliciter extirpata, quia germen radicum ipsius perseveravit, et pullulavit in terra. Nam cum esset civitas idololatriæ ludibrio prostituta, vitiorum spinis obsita, repertus est in ea vir sapiens, fide conspicuus, doctrinæ Piatī sectator præcipuus, nomine Hirenæus. Hic dum suos posteros informavit ad fidem, sua sapientia liberavit a crimine civitatem. Iste est Hirenæus, qui confessus publice Christum, suscepto *a* martyrio migravit feliciter ad triumphum.

ex cuius filio Sereno, et Blanda S. Eleutherius nascitur :
c
Luc. 1
d
CAP. IV
cum studiis virtutem imbibit :
a S. Medardo prædicatur in Episcopum assumendus :
C

B 6 Hic *b* filium re ac nomine Serenum genuit, qui divitiarum gloria, parentum potentia, veritatis sapientia, pietatis affluentia plenus fuit. Hujus uxor Blanda tam vero quam proprio nomine vocabatur, ut putares quia cordis serenitas, et sermonis suavitas quodam spirituali conjugio ditarentur. Et quia arbor bona fructum bonum ex se producit, et quod patrem viderit facientem, filius idem facit; declinantes aliquantisper ad vesperam senectutis, dum ob cultum fidei propagandum vacant officio copulæ conjugalis, divino munere suscipiunt hæredem, tam bonorum suorum quam pietatis ac fidei successorem. Filium autem jam in Christo renatum, et de sacro fonte susceptum, Eleutherium vocant, et quod esset futurus ornamentum seculi, quasi nominis *c* interpretatione præagiunt et designant. Nonne jam renovata videri poterat illa prædicta per Angelum futura lætitia, cum Joannes natus est de justis parentibus, et ætate provectis Elisabeth et Zacharia? *d* Regnantibus ergo Valentiniano et Marciano Imperatoribus puer Eleutherius Tornaci nascitur, loco scilicet oppidano.

Job 30, 29
2 Pet. 2. 8 elucet bonus inter malos :
Cant. 2. 2
CAP. V.

7 Puer autem Magistris traditus litteris imbuedus, adolescebat in gratia, crescebat in sapientia: Creatori caritatis ardorem, sibi castitatis decorem, proximis humilitatis honorem sedulus exhibebat: corde pius, ore sobrius, opere strenuus, vultu verecundus, gestu maturus, affectu devotus, affatu benevolus, vestitu modestus, graciosus in omnibus apparebat. Tantam in se demonstrans speciem honestatis, ut in exterioris dispositione hominis legi posset interioris habitus gratiæ et virtutis. Sic enim in exterioris domus vestibulo conjicitur facile bonitas interior, quæ latet in domo. Inde est, quod Medardus, futurus postmodum Noviomensis Episcopus, spiritu prophetiæ præventus, eundem fore prædixit Episcopum Tornacensem, cum adhuc idem Eleutherius in scholis positus ætatem ageret puerilem.

8
9

8 Sed et hoc multum ejus laudibus proficit, quod inter malos, puer bonæ indolis fuit. Sicut enim gravioris culpæ est, inter bonos bonum non esse; sic majoris est præconii inter malos etiam bonum esse. Inde Job magnis effertur laudibus, quia frater fuit draconum et socius struthionum, Et de Lot dicitur, quoniam aspectu et auditu justus erat, habitans apud eos, qui de die in diem animum justī iniquis operibus cruciabant. Sic Sanctus iste, in nationis pravæ et perversæ medio, sicut luminare lucebat in mundo, sicut scriptum est in amoris Cantico: Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Spina est inter spinas, inter inquietos inquietus, lilium inter lilia, inter disciplinatos pacificus; spina inter lilia, Saul inter Prophetas: sed cum iis qui oderunt pacem erat pacificus, et sic lilium inter spinas.

9 Factum est autem in diebus illis, ut Tribunus

Februarii T. III.

e Scandinensis, qui et Tornacensi præerat civitati, congregatis senioribus populi, cum effrænata multitudine paganismi decerneret in communi, ut sine delectu conditionis aut sexus indifferenter omnes fidei Christianæ cultores ab urbe Tornaco cum ignominia pellerentur, et suis omnino possessionibus privarentur. Propelluntur igitur ad injuriam Christi Serenus et Blanda et unicus eorum filius Eleutherius ab urbe Tornaco, propriis nudati possessionibus, destituti prædiis et gloria temporali. Sed virtutis exercitium, quod latuerat in prosperitate, magis ac magis innotuit in adversitate. Sic enim unguenta redolere latius nesciunt nisi commota: sic aromata *f* fragrantiam non expandunt, nisi fuerint igne succensa: sic grani sinapis virtus nequaquam cognoscitur, nisi theca valide conteratur; non contritum leve est, contritum amplius inardescit et acrimoniam latentis energiæ vehementer ostendit. Sic in persecutione virtus animi declaratur: sic quod latebat in parentibus et filio, luculentius aperitur. Unde alia littera dicit: In die mandavit Dominus misericordiam suam, *g* et in nocte declaravit: Donum enim Dei gratuitum, quod in tempore serenitatis infunditur, in tribulationibus declaratur. Sed quid paleis ad triticum? Dicit Dominus.

10 Ut igitur disjungerentur et locis, qui disjungebantur et actibus, mota est persecutio quasi ventus. Et sicut invalescente ventorum turbine ventilatis paleis, et adulterinis granis, et vacuis jamiam rejectis, post regyrationes multiplices grana solida conglobantur ad invicem, ut unius massæ quamdam inseparabilem faciant portionem, *h* sic a civitate regia eliminati Christicolæ et fideles, non divisi sed uniti, non contriti sed exciti, vividius glomerantur ad Eleutherium et parentes: et in loco, qui Blandinium appellatur, basilicam in honore B. Petri construunt et ædificant: ubi ad Serenum multi Gentilium familiaritatis antiquæ gratia, necnon et pro meritorum ejus excellentia confluentes, relicto Gentilitatis errore, renati fonte baptismatis, idololatriæ sordes abjiciunt, Catholicæ fidei cultum suscipiunt, ritum mutant.

11 Refulgente jam sole, qui prius erat in nubilo, serenitas aspiravit, cœtu fidelium in Ecclesia congregato. Gratulabatur cœtus fidelium orthodoxorum: videbantur rediisse tempora Prophetarum, cum sub Zorobabel reædificaretur templum. Quin imo jucunda nos imaginatio protrahit ad Machabæorum consideranda tempora, cum Machabæi fratres suos dispersos revocant, leges lapsas erigunt, renovant cæremonias, mundant sacra, damna longæ desolationis eximio virtutis compendio redimentes. Recolamus Ecclesiæ nascentis infantiam, pauperum Christi statum, videbimus consimilem humilitatis modulum, a quo sumpsit Ecclesia Tornacensis exordium et progressum. Non de lateribus ejus arvina pendebat, quando nullus proprium aliquid asserebat. Sed ne plebs humilis velut acephala per licentiæ campos vaga, vel *i* tetre per hæreses dyscola periculis subderetur, Theodorus in primum Episcopum Tornacensem a paucis fidelibus confirmatur. Sed *k* interiit divino percussus spiculo, paucorum dierum tempore evolutus. Sic per apostasiæ vitium primus Angelus corrui: sic Saul primus Hebræorum Rex propter peccatum inobedientiæ reprobatus fuit: sic primus Episcopus Tornacensis ultione divina percellitur, ut secundum Sapientis eloquium pestilente mulctato parvulus sapientior habeatur. Nam cum exiguo concedatur misericordia, potentes potenter supplicia patientur. Sed qui sedes superborum evertit, et humiles pro eisdem constituit, Eleutherium in Episcopum eligi procuravit, et ejus electione confirmata per *l* Summum Pontificem, gratuito consecratus est in Episcopum Tornacensem post Theodorum. *m*

26 Martyrium

D AUCTORE GUIBERTO.

e

ob fidem expellitur ex urbe cum parentibus :

f

Psal. 41. 9

g

Jerem. 23 28

E

h

Blandinii habitat :

CAP. VI.

Esdr. 3

F

Theodoro primo Episcopo mortuo, i

k

1 Reg. 15

Prov. 19. 25

successor eligitur.

l

m

AUCTORE GUILBERTO.

A a Martyrium silent Acta hactenus data. Illud innuitur in Vita ultima. — b Pronepotem appellat eadem Vita. — c Εὐσεβίος ingenius, generosus, liberalis. — d Mortui sunt Valentinianus anno 451. Marcianus anno 457. Non sunt apposita nomina Imperatorum in MS. aut al'is Actis, uti neque Franci antiqui solebant. Natus est S. Eleutherius an. 456. — e Excusum, Scandien-sis, alibi Scandiniensis et Scaldiniensis, ad Scaldim fluvium — f Excusum, fragrantiae non extendunt — g Editio vulgata, et in nocte canticum ejus — h Repetitur in excuso hæc verba ante posita: Ut igitur disjungerentur et locis, qui disjungebantur et ac-tibus, mota est persecutio in Christianos. Deveni in MS. — i Ex-cusum, terræ. — k Passim fulmine percussum, et ob superbiam, voluit. Aliqui laudant, Catullius ait tradi etiam Martyrem obis-se. — j In aliis Actis Romam profectus dicitur. — m Anno 487.

CAPUT III.

Mortua a S. Eleutherio resuscitata: cæci, claudus, leprosus sanati: Tornacenses ad fidem conversi. Peccatum Chlodoveo Regi indicatum.

CAP. VII.

provocatur ad peccatum a filia Tribuni,

mox morte pu-nita:

patre post va-cillationem

ad fidem con-verso, resusci-lat illam,

sancte postea mortuam,

b

c

d

CAP. VIII

captus et dire-csus,

Sublatus Eleutherius infula Pastoralis, bonis operibus implevit Pontificem, cujus officium mereri magis studuerat quam mercari, vivens ordinabiliter sibi, socialiter proximo, sed humiliter in præsentia Creatoris: compositus ad mores, fervidus in dilectione, mansuetus in societate, stabilis in promisso, fortis ad patientiam, pronus ad concordiam, rigidus ad censuram. Erat enim in judiciis rectus, in jubendo discretus, in dispensati ne industrius, in agendo strenuus, in auxiliando sollicitus, in consiliis fidus, in responsionibus circumspexus. Qui dum oratione sua reficeret quadam a vice spiritum, ecce vesana quædam Tribuni filia Scandiniensis, quæ latenter eum dilexerat, ab antiquo vexata spiritu libidinis, opportunitatem nacta solitudinis, verecundiæ tollens signaculum, irrui in secretum locum, interrumpit illud divinum alloquium. Propudor! Fatetur affectum, petit concubitum, turbat in Pontifice pectoris sabbatismum. Sed ecce alter Joseph, qui relicto pallio fugit, et egressus est foras, relinquens foeminae vestem, ne relinqueret castitatem. At illa protecta pallio, postquam eam salubriter Pontifex sanctus admonuit et corripuit, spiritum exhalavit.

13 Audiens Tribunus filia miserabilem obitum obstupescit. Sed si Christi fidem vero corde profiteri voluerit, B. Eleutherius de Divina confisus misericordia, suscitandam ejus filiam repromittit. Annuit pater, et celebratis ex more Missarum solenniis, terram Sanctus baculo percussit pastoralis: et dum patri fidem facere super promisso nititur, factus est terræ motus horribilis. Quid plura? Patris infidelitas certis indiciis aperitur. Pernotans igitur Sanctus in oratione, mane cœptum aggreditur. Sed iterato terræmotu patris infidelitas confirmatur. Qui compunctus ad tempus tertio redit, pedibus Pontificis se prostravit, reatum aperit, fictionem ostendit, recipit filiam in Christi nomine per B. Eleutherium suscitata. Quæ catechizata fidei rudimentis, sexque dierum purgata jejuniis, regeneratur in Christo: quam Blanda venerabilis mater Episcopi de sacro fonte suscepit, Blandæ nomen eidem imposuit. Quæ Tribuni filia postmodum Blandinio nomen dedit. Hanc pater ad infidelitatem rediens, multis affecit molestiis eo quod esset fidelis. Sed Virgo Christum lucrificans, patris b abdicatione ereptum sibi patrimonium parvipendens, perseverans in fide, c quievit in pace. Sepulta in villa Blandinii pridie d Kalendas Junii ante B. Petri sacrarium et altare.

14 Volens autem Dominus generare sibi populum substantivum, corripuit Tornacenses peste mortis subitæ, qua percussit ibidem aliquos Paganorum. Latebant vulnere signa, nesciebatur effectuum causa: sentiebatur funerum pœna, quærebatur inefficax medicina. Nam quodam noctis crepusculo cum armis Blandinium pergunt, Sanctum orantem inveniunt, catenis vinciunt, Censorino Cæsari Tribuno sistunt, ter virgis cæsum incarcerant, et recludunt.

Sed eadem nocte visitans eum Angelus, eidem assistit, fores carceris aperit, viam qua Blandinium per-gat, ostendit, vincula dirumpit, vinctum educit.

15 Eductus gratias agit, et diem postmodum Missarum vacat solenniis, factus in extasi, positus in excessu mentis, obsecrat pro Tribuno, Deum precibus sollicitat pro salute populi Tornacensis. Constitutus est in illa mentis affectione, et experta paucis orationis dulcedine, quæ sensum humanum omnino transcendit, quam nec sonus vocis, nec linguæ motus, nec enuntiatio verborum ulla distinguit: sed quam devota mens infusione cœlestis illustrata luminis, Angelicis non humanis designat eloquiis, sed conglobatis in unum sensibus, et mortificationis affectibus, velut de quodam fonte copiosissimo ubertim effundit. Quam dum offert sanctus Pontifex in ministerium holocausti, statim refert e xenium in signum muneris impetrati. Nam promissione mox certificatur Angelica, quod ejus oratio est exaudita.

16 Ergo quia per omne flagellum Hierusalem eruditur, et per vexationem intellectus acies aperitur; mox super Paganos manus Domini pestem exaggerans aggravatur. Prodire non possunt in publicum: coguntur dæmonia negare responsum: finaliter decernunt Gentiles Tribunalum occidere, si non in omnibus voluerit Eleutherio consentire. Qui venientes ad Sanctum, lacrymis fuis, prosternunt se pedibus sancti Pontificis. Impletum est illud Isaie vaticinium: Venient ad te curvi filii eorum, qui humiliaverunt te, et qui detrahebant tibi, adorabunt vestigia pedum tuorum. Post hæc indicto septem dierum solenni jejuniis, die octava Tribunus et populus induti saccis, exeunt de Tornaco. Quos numero signatorum et electorum Sanctus adscribit caractere baptismatis, et fidei sacramento. Nam volentes de tenebris prodire ad lucem, et amplecti suavissimam Christi legem, suæ conversionis primitias baptismali lavacro necesse est consecrari: quatenus in novam animæ innocentiam et vitæ infantiam renascantur in aquis regenerationis deposita vetustate peccati. Celebrata est ergo cum gaudio dies illa solennis quinto Calendas Octobris, cum a Gentilitatis errore per Eleutherium conversus est ad fidem Catholicam populus Tornacensis. Hæc est dies, quam nulla debet delere oblivio, sed exuberare vox laudis et gratiarum actio; cum tam indignatione quam miseratione conversa est tanta populi multitudo modo mirabili et stupendo, sicut scriptum est: In indignatione mea percussi te: et in reconciliatione mea misertus sum tui. Sanctus ergo Pontifex post hæc ingreditur cum gloria civitatem, quem populus universus excepit cum debita reverentia sicut patriæ defensorem.

17 Latuerat diu lucerna sub modio, quæ jam posita super candelabrum cœpit amplius illustrare domum. Nam dum ex pii Pastoris præsentia populus gratulabatur, crescit amplius exultationis materia, quia f cæcus adductus ad Pontificem illustratur: et infusa sibi luce fidei g cæcitas interior emundatur. Cæcum etiam alium, nomine Mantilium, in die Dominici Natalis illuminat, qui destitutus temporali stipendio, desolatus ductoris suffragio, petens elemosynam in ecclesia mendicabat. Increpatur ut taceat a prætereuntibus: misero compatiens Sanctus cæco, proposita cæci illius Evangelici parabola, qui rogatus ut taceret, clamabat amplius, signo Crucis oculis ejus impresso, restituit ei visum: et die quo lux vera venit in mundum ad illuminandum omnem hominem, Sanctus, qui testimonium perhibebat de lumine, oculos cæci aperuit, ut exterius perderet cæcitatem, et interius agnosceret veritatem. Claudum etiam a nativitate Sanctus h virtuti restituit progressivæ.

D ab Angelo liberatur:

orat pro conversione Tribuni et Tornacensium,

e ab Angelo intelligit orationem exauditam:

E populum ob pestem humilitatum suscipit,

Isai. 60. 14

baptizat:

Isai. 60. 10

Tornacum migrat:

ACP. IX.

illuminat cæcos duos:

f

g

Luc. 13

sanat claudum,

A 18 Peritius quidam nomine, lepra percussus, et velut abominabilis ab omnibus est contemptus. Hic jacebat ad januam ecclesiæ, quæ tunc temporis dicebatur Mantilia, præstolans electum Dei Pontificem, ut ab eo sacramentum regenerationis acciperet, quem expectaverat per dies circiter quadraginta. Quem Sanctus aspiciens, et compatiens regeneravit unda baptismatis, et carni contulit beneficium integræ sanitatis. Qui gratia sanctitatis effulgens, a B. Medardo postmodum primus Abbas institutus est civitatis. Diffundebatur ergo magis et magis odor boni nominis ejus ad vitam Gentium : lux claritatis ipsius Ecclesiæ replebat hemisphærium.

et leprosum

baptizando.

Chlodoveo 1
Regi peccatum
indicat

19 Cujus fama compulit Ludovicum Regem, ut intraret Præsulis civitatem. Ipse etiam est Francorum Rex Ludovicus primus a B. Remigio baptizatus. Delectabat eum mirabiliter audire prædicantem Eleutherium : et memoriter retinebat sermonem sapientiæ sale conditum. Hic peccatum post lavacrum baptismi commiserat, quod confiteri verecundia prohibebat. Quod Sanctus videns in spiritu Regi detulit. Rex pudore suffusus et lacrymis, illic reatum cognovit, et obsecrans Rex ut inter Missæ solennia Sanctus ejus fieret advocatus, pro ipso veniam impetravit, sicut rei probavit eventus. Nam mane consecrans Dominici Corporis et Sanguinis sacramentum, lucis in ecclesia claritas fulsit per unius horæ spatium, ubi per ministerium Angelicum Sanctus accepit qualitatis culpæ notitiam, et quantum ad veniam, certitudinis argumentum. Certificatus ergo Rex per scriptum ab Angelo revelatum tam de culpa quam de venia, Deo gratias agens, et ad propria remeans, Sancto Dei contulit gratuito multa dona. Sic ergo lucerna super candelabrum posita, fulsit miraculis, qui postmodum diffulsit amplius secularibus documentis.

sibi ab Angelo
revelatum.

a Excusum. luce. — b MS. Abdicationem et ereptum. — c Post plenam patris conversionem, ab eo sepulta, ut alii tradunt. — d MS. pridie Idus Junii, ut Vita prima. — e MS. Exenium, donum hospitale, ut xenium, cui more Gallico e præponitur. De eo legendus Rosweyda in Onomastico — f Excusum cæsus. In aliis agitur etiam de cæco illuminato. — g Idem, raritas. — h Idem progressui.

CAPUT IV.

S. Eleutherii itinera Romana : Synodus habita : oppugnati hæretici : vulnera illi ab his inflicta.

CAP. X.

1 Cor. 11. 19
Hæreticis
mysterium
SS. Trinitatis
oppugnanti-
bus,

Quoniam, ut ait Apostolus, hæreses esse oportet, ut, qui a Domino sunt, probati fiant et hominibus manifesti; surrexerunt in diebus illis hæreses, unitatem Divinæ essentiae, mysterium Incarnationis Filii, processionem Spiritus sancti destruentes. Post verborum autem jurgia, corporum verbera sequebantur : ita ut multi Catholici per hæreticorum violentiam et insidias in Schalde fluvio necarentur. Decimo siquidem ordinationis suæ anno, præsidente Papa Anastasio, a Gelasio jam defuncto, dyscolos reduxit ad fidem, et incredulos ad Catholicam unionem : et quia frequenter erumpit in regulum quod occultius est confotum; quartodecimo sui præsulatus anno videns vipeream sobolem, matris Ecclesiæ viscera dividens, et contra Divinitatem unigeniti Filii Dei b toxicatis linguis inverecundius oblatrantem, Romæ jam præsentem Symmachum adiit : sermones Catholicos eidem obtulit, et susceptus ab eodem honorifice, reversus ad natalia confudit hæreticos et convertit.

a

Romam ad
Symmachum
Papam abiit :

c

d
Iterum ad
Hormisdam :
e

21 In diebus autem illis invaluit c Acephalorum hæresis : revertitur Pontifex Christi Romam, et anno præsulatus sui d vicesimo quinto, mortuo jam Symmacho reperit e præsulantem Hormisdam, cum quo super Ecclesiæ suæ negotiis benigne contulit, et a Papa reliquias venerabiles, Mariæ scilicet Ægypti-

tiacæ, cum B. Stephani Protomartyris humero, pius Pastor impetrans, has ad natalia deportavit, et dum reverteretur, occurrenti sibi Tornacensi Clero et populo cum debita veneratione, montem S. Andreae, qui tunc dicebatur mons Thesauri-absconditi, legitur ascendisse; et cum reverenter ostenderet Reliquias populis qui aderant universis, circumfulsit eas immensitas claritatis : et laborantibus in turba duabus mulieribus, et quatuor viris ægritudine, quæ vulgo dicitur sacer ignis; ante viros posuit Protomartyris humerum, ante mulieres vero caput Ægyptiacæ gloriosum.

Procubere omnes, intentique ora tenebant. et excitans Sanctus populi multitudinem ad orandum, Sanctos obsecrat, ut succurrant, protestatus cum fiducia, non cessaturam ab oratione multitudinem, donec curati fuerint, qui laborant. O mira viri constantia, procedens de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta ! Vere omnia possibilia sunt credenti. Unde ad tantæ vocis efficaciam sunt omnes communiter liberati. Ecce data est voci suæ tanta virtutis efficacia, quod caro, quam ægritudo corroserat, quam erysipelas consumpserat, est etiam (dictu mirabile) continuo restituta.

22 Jam tempus advenerat, jam meritorum dignitas exigebat, ut post multiplicem pugnae victoriam, E vocaretur miles emeritus ad coronam. Sic enim ex legis civilis justitia adscripti milites sacramento, pro republica fideliter militantes, olim expletis armorum exercitiis, legitimis stipendiis solvebantur, et prædiis unde viverent assignatis eisdem, tandem ad propria mittebantur. Certamen tamen forte dedit ei Deus, ut vinceret, et finis gloriosior appareret. Jam quadraginta ferme laboraverat annis in officio regiminis pastoralis. Novem siquidem annis Ecclesiam Blandiniensem, triginta et uno rexerat Tornacensem. Resuscitavit ei Dominus adversarios pertinaces hæreticos, Catholici dogmatis et Christi nominis inimicos. Sed quoniam in animarum grassabantur perniciem, Pastor bonus eorum non ferens inquietudinem, ex decreto summi Pontificis pepulit a septis et mœnibus civitatis eos dumtaxat, qui redire nolebant ad Ecclesiasticæ gremium unitatis. Sed ne pœnam propriæ iniquitatis adscriberent sævitiae potestatis, ut Scripturarum auctoritas frontes obtereret impudicas, diem ad disputandum de fide Catholica statuunt, Synodum Episcopus convocat, ut hæreticos superet et confundat, et confusis indicat silentium et imponat. Convocatis igitur utrimque partibus, exurgens in medium, et manu silentium indicens, fidem confitetur Catholicam et exponit publice Pastor bonus.

CAP. XI.

cum hæreticis
constitit :Synodum col-
ligit :

F

23 Exponit enim, qua veneratione Deus Pater dicatur : quo sacramento Jesus Christus Dominus noster ejus Filius habeatur : qua perfectione sanctus ejus Spiritus nominetur : quomodo beata Trinitas unum in substantia, sed et ipsa personaliter est distincta : quis partus Virginis, quæ Verbi in carne nativitas : quod sacramentum Crucis, quæ utilitas divini ad inferos descensus : quæ resurrectionis gloria, et animarum de inferis captivitas revocata? quis etiam ascensus in cœlum et expectatio Judicis affuturi : quid Ecclesia, quæ adversus eam conventicula vanitatis : quæ peccatorum remissio : quæ carnis resurrectio, quæ vita æterna, quis interitus sempiternus. Hæc autem omnia diffusius prosequitur sermo ejus. Quid plura? Fidem unanimiter Catholici confitentur, hæretici confunduntur, confusi fugiunt, et ad argumenta nequitiae se convertunt. Dedit ergo certanti victoriam, qui certandi dederat audaciam, et vincendi fiduciam. Sic ergo Goliam robustum terribilibus armis et ingenti forma munitum Pastor David uno lapidis ictu

mysteria fidel
exponit :victoriam re-
portat :D
AUCTORE GUI-
BERTO.prolatis sacris
Reliquiis sex
igne sacro li-
berat :

AUCTORE GUI-
BERTO.CAP. XII.
Jud. 13. 4ab hæreticis in
eum conspi-
rantibus

A ictu prostravit, exterorum castra turbavit, allophylos effugavit. Jam enim septuagesimum primum agebat annum, cum adeptus est triumphum.

24 Vulpes Sampsonis etsi facies legantur habere diversas, habent tamen caudas ad invicem colligatas. Videntes autem filii damnationis æternæ quomodo procedente temporis tractu Catholicorum Ecclesia Tornacensis meritis et virtute floreret, et eidem de die in diem prosperitas arrideret, collegerunt concilium adversus Eleutherium, quomodo eum dolo tenerent et occiderent, et periret. Dicebant enim: Quid facimus, quia hic homo multa signa facit? Si dimittimus eum sic, probro ducimur, contemnimur, exsufflamur: venite, occidamus eum, et eo mortuo dilatabitur nomen nostrum. Factum est igitur verbum in illis diebus, quod qui audierit, tinniant aures ejus. Exierunt in dolo viri sanguinum et dolosi, et unanimiter impetum fecerunt in ministrum altaris, sanctum Pontificem, Christum Domini, civem cœli. Cetera quis prosequatur siccis oculis? In manibus eorum vasa mortis, latebrosæ mentis hominibus post anguli latebras occultatis. At Pater Eleutherius Christi hostia mox futurus, annorum numeros meritorum titulo jam grandævus pariter et præclarus (agebat enim septuagesimum sextum annum) cum f Athanasio Diacono et Andoeni fidei discipulo, B. Mariæ Virginis egrediebatur templum. Et ecce generatio prava atque perversa, semen Chanaan et non Juda, viperarum progenies, scelestæ factionis satellites capud illud Angelicis reverendum aspectibus non verentur profundis vulneribus arare, sulcare et g verrere, et faciem illam ad cœlestis pulchritudinis figuratam imaginem notis turpibus deformare. Quid parricidæ nefarii, quid fraudulentisicarii, virum egregium de grege Catholicorum eximitis, qui per incensam deprecationem allegans paullo ante ferventer obsecrabat in templo pro vobis? Sed illi minutatim ictibus iteratis et plagis impositis cultorem in vinea, Pontificem ante ecclesiam, patronum in fundo, pastorem in caulis, patremfamilias in suo prædio relinquentes seminecem abierunt: et ut conformarentur Dominicæ passioni, discipuli relicto Pastore, fugerunt.

25 Audiens ergo quod factum est Censorinus, in maleficos vehementius excandescit, et eos sublaturus de medio truculentissimo crucis tormento, proponit. Publicæ namque justitiæ interest, ut crudeli supplicio deleantur, qui nec Deum timent, nec Ecclesiæ deferunt, nec Sanctos diligunt, nec censuram Canonum reverentur. Sed o mira Patris et inolita pietas! Dei filium imitans pro malefactorum salute judicem deprecatur, qui tandem ejus precibus et reverentia temperatur. O quantus luctus fidelium! quanta precipue lamenta et gemitus egenorum! lugent promiscui sexus viri et fœminæ, plangentes commune discrimen omnium, imo et proprium singulorum.

a Gelasio 19 Novemb. anni 498 defuncto succescit Anastasius: sub hoc convertit Tornacenses ac postea hæresis accessit, ut Acta alia habent. — b MS. exitialibus. — c Exorta est post concilium Chalcedonense, contra quod Eutycheti favebant, non admittentes duarum in Christo naturarum distinctionem. Acephalis adjunctus est Anastasius Imperator, cujus tempore sederunt Gelasius, Anastasius, Symmachus, Hormisdas. — d Hæc in prioribus Actis referri ad Symmachum aut loco 23 legendum esse 30 aliumve annum, supra diximus, aut certe aliud iter instituit anno 25 ordinationis. — e Ila Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis, præsulantibus antecessoribus suis, possessiones quasdam in sua tenuisse possessione dicitur in Vita Gundulphi Roffensis Episcopi apud Seldenum, in Notis ad Eadmerum pag. 197 lin. 7. Hinc Præsulatus qua voce usi Eucherius, Beda aliique ducta a Latino Præsul, qui primus erat Saliorum. In excuso positum præsidemtem. — f Excusum, Anastasio. — g MS. nocere.

CAPUT V.

Extremus S. Eleutherii morbus, mors, miracula.

Flebat ergo Rachel filium uteri sui, nec poterat consolari.

CAP. XIII.

Nam quis eam nisi mentis inops in funere nati. D Flere vetet?

In illis præcipue cruentis exequiis, quibus debet et compassionem animus, et irrigationem oculus, et ultionem judiciaria manus. Defertur Pontifex in sanguine suo manibus bajulorum ad domum propriam, in locum, quem supra diximus, oppidanum. Jubet stratum sibi construi cilicinum, et quinque supervivens hebdomadibus, ut sanctitas ejus excelenter emineat, in illo temporis interstitio cæcum illuminat, afflictos et affectos variis ægritudinibus plures sanat. Et jam in spiritu præsciis mortis suæ, cum vicinam corporis resolutionem attenderet, indicavit adstantibus suum exitum imminere, et eadem hebdomada se de carcere corporeo, de carnis ergastulo migraturum; sicut experientia declaravit per evidens argumentum.

cæcum alios
que ægros sa-
nat:

27 Videns ergo quod transiret de hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, in finem dilexit eos, verba promens in mortis articulo super mel et favum prædulcia. Monet eos super unitate sectanda, poenitentia facienda, castitate diligenda, patientia acquirenda, vanitate seculi contemnenda, et post morum exhortationem subnectit verbis prolixioribus utilem de Divinitatis et humanitatis fide sermonem. Mox inter dolores corporis et mœrores mentis, velut in quodam meditullio constitutus, gemitus fudit et fletus; et in se quidem corpore patiens, Ecclesiæ vero corde compatiens, conversus ad Dominum fidem suam verbis ignitis recitat, pro amicis et inimicis Deum obsecrat; Ecclesiam Tornacensem, et eos qui specialiter et devote tenerent eundem in memoria Domino recommendat. Vidisti, inquit, Domine, agonem meum, nosti desiderium meum: ego enim jam delibor, et viam universæ carnis ingredior: tempus est ut terræ commendes, Domine, corpus meum. Sicut cervus desiderat aquam fontis, viator finem itineris, servus remunerationem operis, ita Sanctus perfrui conspectibus Salvatoris. Nonne nobis dixisse videtur hoc verbo cum tenderetur prolixior ejus agonía. Desiderio feror, corporea mole retrahor? Hanc sarcinam tempore prolixo portavi, diu super populum mihi creditum vigilavi: vellem ab hac obedientia liberari, gravi nimis indumento, quod gesto, expoliari, subtiliore vestiri: in te, Domine, confido, te videre desidero, te requiro, te semper in terris positus colui, cui me tota dilectione devovi: libera me, Domine Deus meus, qui es in seculorum secula benedictus.

moribundus
adhortatur
suos:adspirat ad
æternam quie-
tem:

28 Et ecce mox certum exauditionis indicium, per aspectum scilicet et auditum. Fulgor enim magnus apparuit: vox de cœlo velut alarum aquilæ sonuit: Eleutheri, tua est exaudita deprecatio: dignus est enim operarius cibo suo: Trinitatem Catholice collaudasti: viriliter et sollicitè decertasti: nunc vero finaliter exauditionis efficaciam reportasti: quod cœpisti, perfice serve meus, ne post bonum finem ducatur in irritum. Liber bonus evacuabitur, sed restaurabitur, in ignis incendium jaciatur, sed voluntas Domini est, ut post hæc Ecclesiæ reveletur. His dictis vox audita cum claritate visa disparuit. Sanctus autem in gratiarum actiones mirabiliter mox erupit. Quas qui videre desiderat, sermones ejus, quos propriis locis factos caussa vitandæ prolixitatis omisimus, diligenter legat.

F
cœlesti fulgore
et voce confir-
matur:

29 Sollicitudine non pigros semper legimus extitisse Sanctos; et, quoniam hæreticorum sermo serpit ut cancer, libros et sermones multiplices construxerunt, ne fidei vallum irrumperetur, vel pertinaciter, vel latenter, et ideo per documenta Sanctorum firmum stat fidei fundamentum. Inde est quod beatus Pontifex Eleutherius in extremis agens et accersiens Andoenum, jubet, ut post ipsius Patris excessum

CAP. XIV.

Præsulare.
præsulatus.

A excessum dilectus filius Romam acceleret, et muni-
 menta fidei, quæ Sanctus confecerat, summo Pon-
 tifici Bonifacio repræsentet. Et iterum conversus ad
 orationis dulcedinem, vidit a sinistris Satanam assis-
 tentem. Volebat enim interrompere sermonem oran-
 tis, vel terróre suæ præsentiae conturbare spiritum
 exeuntis; sed funestus ille furcifer apparebat in
 irritum ei dumtaxat, in quo nihil reperturus erat
 proprium vel funestum. Quem Sanctus objurgans
 verbis, confusum expellit ostenso sanctæ Crucis
 signaculo. Hinc monemur, fratres, ut, cum extrema
 debiti finis imminet hora, exercere nos debeat oratio
 continua. Si enim ad ignota vel longe posita loca
 nos in hoc mundo transire disponimus, modo nos
 proximorum orationibus commendamus, modo nos
 ipsos in ipso profectionis articulo continua lacry-
 marum inundatione perfundimus, obsecrantes Deum,
 ut placidis itinerum congressibus properemus. Et
 si nos tam studiose manentes adhuc in seculo istud
 agimus; quanto studiosius in fine talia facere nos
 debemus?

sumpta sacra
 Eucharistia
 moritur,

B 30 Unde et beatus Præsul incessanter orabat ad
 Dominum, recommendans in manus ejus spiritum
 suum: et percepto Corporis et Sanguinis Dominici
 sacramento, corona laureatus immarcescibili, cum
 immenso lumine, cunctis, qui aderant, videntibus
 et gaudentibus transiit invitatus ad epulas paradisi.
 Sic pretiosa margarita quondam ab hominibus con-
 culcata, nunc thesaurizatur in cœlis, honoratur ab
 Angelis, fruitur præsentia Trinitatis, digna thesauro
 regio, digna palatio, digna cœlo: nec amplius ergas-
 tulo clauditur, paupertate premitur, exilio relega-
 tur: sed libere contemplatur. Hic est enim B. Eleu-
 therius, proprius Apostolus Tornacensis Evangelico
 ministerio, Martyr sanguine proprio. Martyrem
 enim caussa facit et pœna: caussa fuit in eo mar-
 tyrii libertas fidei Catholicæ; pœna fuit acerbitas
 passionis illatæ. Confessorem eum nihilominus red-
 dit rigor abstinentiæ, vigor pœnitentiæ: Virginem
 mentis puritas, et carnis integritas, quibus emicuit
 gratiose, nunc vero floret in patria gloriose.

Martyr,

Confessor,

Virgo:

sepelitur a S.
 Medardo

in ecclesia
 Blandiniensi:

a
 CAP. XV.

apparens cum
 aliis Sanctis

cæcam et mu-
 tam signo Cru-
 cis sanat:

bravii et coronæ, præstante Domino Jesu Christo, D
 cui cum Patre et Spiritu sancto est omnis honor et
 gloria sine fine. Amen.

AUCTORE GUI-
 BERTO.

CAP. XVI.

33 Regimini Tornacensis Ecclesiæ venerabilis
 Christi Confessor et Pontifex Eleutherius annis qua-
 draginta quinque legitur præfuisse. Qui naturæ so-
 luto debito, cœlo quoque spiritu reddito, fidelem me-
 ruit habere successorem, Beatum scilicet Medardum
 Noviomensem Episcopum, quem, dum adhuc vive-
 ret, debilitate contractus et senio, b pro consecrandis
 Ecclesiis et Ordinibus celebrandis habuerat adjuto-
 rem: et sic procedente postmodum prolixioris tem-
 poris spatio, præfuit unicuique tantum Pontifex in No-
 viomo pariter et Tornaco. Annis enim amplius quam
 sexcentis proprio viduata Pastore legitur civitas
 Tornacensis. Sed benedictus Dei Filius, qui dispen-
 diis compatitur animarum, dispersos colligens, et
 lapsos erigens secundum modum et ordinem oppor-
 tunum. Anno siquidem Incarnationis Dominicæ mil-
 lesimo centesimo quadragesimo sexto, præside[n]te
 Papa Eugenio, patrocinate B. Bernardo, restitutus
 est proprius Episcopus in Tornaco. Tunc enim
 Anselmus, Ecclesiæ B. Medardi Suessionensis du-
 dum monachus, merito famæ et vitæ conspicuus,
 cum jam pluribus annis Abbatis gessisset officium
 in Ecclesia B. Vincentii Laudunensis, Romæ c est in
 Episcopum ab Eugenio consecratus, qui post restitu-
 tionem Cathedralis regiminis in Tornaco primus dig-
 nitatem habuit infulatus; et sic divina gestum cre-
 dimus esse providentia, quod dignitas Cathedræ
 Tornacensis in B. Medardo perditæ, per B. Medardi
 filium fuit Tornacensibus restituta.

b
 dicitur olim
 in Episcopatu
 administrando
 a S. Medardo
 adjutus.

Sedes Episcopa-
 lis Tornacensi-
 bus restituta.

c

E

a Hoc miraculum in superiori Vita dicitur scriptori indica-
 tum ab Heydilone Episcopo, et post elevationem corporis ac mira-
 cula tunc facta narratur, et melius. Nam S. Eligius et Amandus
 seculo septimo floruerunt, ac mortui sunt, ille anno 665, hic anno
 684, uti 6 Februarii ad hujus Vitam probavimus. In titulis ca-
 pitulum post Præfationem positum interponebatur hic cap. 16 titu-
 lus: De Translatione corporis S. Eleutherii ad civitatem Tor-
 nacensem, quod caput ultimo loco positum est, forsitan ab alio
 errore Guiberti emendante. — b Hæc eadem ex Chronico MS.
 Tornacensi refert Buzelinus: silent vetustiores scriptores. In ex-
 cusa legitur, pro conservandis. — c Dominica die mediæ Quadra-
 gesimæ. At Bulla separationis Episcopatum Noviomensis et Tor-
 nacensis extat apud Cognatum lib. 4 cap. 46, data Viterbi x Ka-
 lendas Augusti Indict. 9, Incarnationis Dominicæ an. 1146,
 Pontificatus vero Domini Pape Eugeni anno 2.

CAPUT VI.

*Elevatio corporis S. Eleutherii. Mortuus re-
 suscitat: ægri sanati.*

Igitur in illius fluentis temporis intercapedine,
 quo duæ dictæ diœceses leguntur unitæ, præsidebat
 Heidilo vir multo præditus præconio, a vigesi-
 mus sextus a B. Eleutherio: cujus tempore gras-
 sata legitur Normannica rabies in b Tornaco. Tem-
 poribus autem dicti Pontificis, mirificavit ampli-
 us, Dominus Sanctum suum: revelavit Christi fi-
 delibus Confessorem Eleutherium, non sustinens
 amplius c occultari tam venerabilis glebam corporis,
 tam pretiosum ærarium, tam nobile margaritum; et
 cujus spiritus jam gloria coronatus fulgebat in cœ-
 lis; ejus corpus sepulturæ traditum, singulari gra-
 tia venustatum jam spirabat in terris. Factum est
 igitur, ut quædam Tornacensis matrona, nomine
 Thecla, nobilis genere, morum nobilior dignitate,
 dum purgatis sensibus cordis et mente quiesceret,
 et oculis corporis obdormisset, abriperetur in spiri-
 tu, et fieret in excessu. Videbatur enim sibi videre
 quasi per somnium hominem dealbatum, blandum,
 amabilem, alacrem et modestum: admonetur secre-
 tius ab eodem, ut pergat Blandinium, repertura B.
 Eleutherii reliquias inter corpora sepulta Sancto-
 rum. Admonetur nihilominus, ut eat ad Episcopum
 Heidilonem, et eidem sibi factam referat visionem.
 Quæ dum differt exequi quod jubetur, succedentibus
 noctibus, eadem sibi visio tertio præsentatur:

CAP. XVII

F

a

b

c

Post factam
 cuidam The-
 clæ triplicem
 a S. Eleuthe-
 rio revelatio-
 nem

Thecla

AUCTORE GUIBERTO.

A Thecla soror, quæ te suspensam insomnia terrent? Non est insomnium, vel somnium phantasticum quod vidisti : sed magis describendum oraculo, vel verius limpiddissimæ visioni.

— Hærent infixi pectore vultus

Verbaque, nec placidam membris dat cura quietem.

corpus ejus ab Heydilone Episcopo elevatur.

35 Quod igitur vidit tertio repetitum, factum est ei certitudinis argumentum. Mane facto Thecla consurgens aggreditur profectionem, exequitur visionem, revelat Heidiloni Pontifici visionem : convocantur Præsules urbium vicinarum, celebrantur solennia votiva Missarum : et oratione fusa ferventius, omnes tam promiscui sexus quam differentis status, cum timore reverentiæ ad locum veniunt destinatum. Episcopi vero sarculo habentes in manibus competentes, quasi effodientes thesaurum, gavisi sunt vehementer, cum invenere sepulchrum : et elevato corpore de sarcophago geminatur lætitia tam in populo quam in Clero.

Thecla sancte moritur.

36 Thecla vero percipiens revelationis suæ stipendium, orans eadem hora demigrans perrexit ad Dominum, postquam percepit a Præsule Dominici Corporis sacramentum. O felix matronæ transitus, non interitus, de quo jocundatur inprimis Sanctorum exercitus laurea coronatus. A facie quidem malitiæ justa collecta est et rapta, ne malitia forsân intellectum ipsius immutaret.

CAP. XVIII

37 Dum sic jugis solennitas tenderetur, ecce gaudii materia renovatur. Intravit enim mulier vidua, pro defuncto filio desolata. Quem cum misisset in agrum caussa custodiendi pecoris, puerum dæmon impetiit, ejus erat similitudo et species ut leonis, qui de saltu procedens et rugiens, impetens et occidens, illico fugit, et in latebrosa nemora se recepit.

Puer a dæmone sub specie leonis occisus,

Cognita mater misera tristis eventus serie, resoluta muliebri mollitie, gemitibus indulget et lacrymis, et crebris suspiriis intabescit, ut, etsi matrem nescias, matrem agnoscas : manifestat doloris affectum et in modo dolendi lacrymarum excessum, et sicut Jacob filium existimans a bestia devoratum, planctum agebat continuum. Puer unicus non comparebat, et ideo mulier solatium non habebat. Versa est solennitas in mœrorem, in compassionem lætitia. Clerus et populus internum lacrymis egerebat dolorem, et indultis paulisper suspiriis, recuperata spei fiducia, B. Eleuterium deprecatur, ut ejus filius suscitetur. Compatiens Clerus et populus, idem flagitabat votis et precibus. Vere secundum sententiam Domini : Impossibile est orationes plurium non exaudiri. Benedictus nempe Dominus, qui post tempestatem tranquillum facit, et post luctum consolationem inducit : nubilo siquidem repulso tristitiæ, protinus introduxit serenum lætitia. Motus est terræ locus, in quo puer jacebat exanimis, et subito circumfulsit eum claritas immensa de cœlis. Resuscitatus est puer, lætificata est mulier, magnificatus est in populo gloriosus Christi Pontifex et minister : et post ejus resurrectionem, qui mortuus fuerat aperire cœpit beati Pontificis pietatem, et datam eidem a Domino cœlitus potestatem. Quid enim illius potentiæ potest objici, qui Omnipotentem concordem habet ejus per omnia voluntati? Quid enim mirum si Sancti jam in anima Christo conformes effecti, pro dispensatione presenti circa res corporales mira faciunt, ipso præstante, cujus gratia jam participes ejus Divinitatis existunt?

Matth. 21. 22

C reviviscit implorato patrocínio S. Eleutherii,

38 Vere Propheta magnus in die declarationis suæ surgens apparuit, qui filium viduæ tam solenniter suscitavit. Nonne jam implebatur in Sancto spiritus Elisei, cum filius suscitatus redditus fuisse legitur Sunamitidi? sicut scriptum est : Puer mortuus jacebat in lectulo ejus, et incubuit Eli-

CAP. XIX Eliseo comparati.

4 Reg. 4. 34

seus super puerum, posuitque os suum super os D ejus, et oculos suos super oculos ejus, et manus suas super manus ejus, et incurvavit se super eum, et calefacta est caro pueri. Os siquidem blandæ propitiationis et obsecrationis ad Deum, oculos piæ miserationis, et manus efficaciæ operationis adhibuit, et sic mortuus resurrexit. Sic etiam sui Ducis insignia renovabantur in milite, qui defunctum e reddidit unicum matri suæ. Accepit itaque mulier de resurrectione filium suum. Revirescit commune gaudium, commendatur Sancti patrocinium, comprobatur ejus sanctitas, pietas et potestas per indicium multipliciter manifestum. O mira bonitas et stupenda, dum in eadem solennitate suscitatur juvenis, moriturque matrona! Scriptum est enim de Domino, Ego occidam, et ego vivere faciam : percutiam et sanabo. Sed utrobique pietas, dum juvenis revocabatur ad gratiam, matrona vero nobilis, et jam Christo sponso nubilis, vocabatur, ad gloriam.

Deut. 32. 39

39 Quid inter hæc, Fratres, animadvertitis? nisi quod de mortuis fiebat liquidum argumentum, quod ad ejus transierat Sanctus consortium, qui vitæ et mortis habet imperium? Aut certe, quia fides resurrectionis propria est Catholicæ religionis, decebat ut fides, quam Sanctus docuerat verbo, in ejus elevatione confirmaretur exemplo. Nam si suscitatus est mortuus, et nos similiter surgemus. Suscitatio mortuorum resurrectionis est quaecumque vestigium, eo quod utrobique revocatur ad vitam, quod fuerat vita privatum. Sed tamen suscitationis et resurrectionis est differentia, cum suscitatus revocatur ad tempus, ut iterum migraturus e vita; in resurrectione vero vita humana perpetuabitur in æternum, vel in gloria vel in pœna. Sive hoc aliquis, sive aliud dixerit, certi sumus, juvenem resuscitatum ad Dei gloriam, et ad sancti Pontificis efficaciam comprobendam. Unde et de Lazaro resuscitando legitur : Infirmas hæc non est ad mortem : sed ut per eam filius hominis clarificetur. Et si quid eorum, quæ Dominus facere non disponit, aliquis Sanctorum rogaverit, nullo modo fieri Dominus id permittit. Ex quo plane concluditur, ut si quid a Domino Sanctorum precibus obtinetur, eorum in cœlis efficacia declaretur.

E

Resuscitationis et resurrectionis differentia.

Joan. 11. 4

40 Sed ecce, dum miraculis, quæ dies sanctus elevationis attulit, vacabamus, digressionem aliquantulum passi sumus. Nam et fluvius dum per alveum defluit, si valles concavas ex latere contingit, in eas illico sui impetus cursum divertit, et in alveum postmodum se refundit. Venatoribus etiam solet contingere, ut desistant a bestia, quam sectantur, si forte viderint aliam ex inopinato statim emergere. Repetat igitur fluvius alvei consuetam viam, venator sectatam bestiam, stylus materiam inchoatam. Nemus etiam contra legem in templo Domini plantamus, si tantum verborum foliis insistamus. Certum est enim quotiens in foliis segetis culmi proficiunt, minori plenitudine spicarum grana turgescunt. Igitur in illa die solenni, quam sumus hactenus prosecuti, Dominus ad sancti Pontificis declarationem duobus cæcis oculorum restituit visionem : continuantur gaudia gaudiis, dum succedunt ad invicem signa signis. Eadem enim die tres paralytici sunt curati, dum redditur ad instrumenta sensuum transitus spiritui animali, et sic membris stupidis, et insensibilibus restituitur plenarie sensus et motus. Claudus etiam in virtute deficiens progressiva, consolidatis plantis et basibus, statim exiliens ambulabat. Mulier etiam fluxum sanguinis diu passa, legitur ipso die sancti Confessoris precibus ab ægritudine pristina liberata. Hæc igitur et hujusmodi, tam ardua, tam insolita, supra spem et facultatem admirantium

CAP. XX.

F

sanantur 2 cæci,

3 paralytici.

claudus,

sanguinis fluxum patiens.

A admirantium existentia, manifestant expresse reverentiam, quæ sancto fiebat Pontifici, Domino placuisse, qui sic suum declaravit Sanctum, ut in necessitatibus existentes portus solatium invenirent, ad cujus patrocinium fugerent, sicut ad auxilium opportunum.

a Consule Galliam Christianam Claudii Roberti a quo etiam *xxvi* statuitur Hedilo. — *b* Chronicon de Northmannorum gestis ad an. 896 deductum tomo 2 Chesnei pag. 827 ad an. 880 hæc tradit: Northmanni Tornacum civitatem et omnia monasteria supra Scaldis fluvium ferro et igni devastant, interfectis accolis terræ atque captivatis, etc. Cognatus pluribus calumitatem Tornacensibus illatam prosequitur lib. 2 cap. 70. — *c* Excusum, occultam. — *d* Idem fidei. — *e* In eodem hæc interponuntur, in civitate Naim filium viduæ.

CAPUT VIII.

*Ope S. Eleutherii Feriolus vinctus solvitur :
Libertinus a morte suscitatur.*

CAP. XXI.

Crebrescebant de die in diem Christi magnalia : fulgebant luce clarius miracula per Sancti merita : concurrebat ad Blandinium catervatim frequentia populorum. Odor bonus occultari non poterat : sed de gente in gentem pertransiens, de regno ad populum alterum exhalabat. In odorem enim unguentorum Sancti Tornacense territorium visitabant alienigenæ peregrini. Secundo igitur elevationis ipsius anno, Sacerdos quidam, nomine Feriolus, a Vienna Tornacum venerat peregrinus. Qui cum esset inunctus oleo pietatis et profusus exterius ad opera caritatis, erga miseros misericorditer se agebat, super quem perituri benedictio veniebat. Erat autem in diebus illis Libertinus quidam Tribunus populi Tornacensis. Hic hominem quemdam, pœnæ mortis ad dictum, stipatus populi multitudine, pertrahebat miserabiliter ad tormentum. Intuens eum Feriolus, et patienti compassus, devote Tribunal obsecrat, ut damnato misericorditer condescendat. Ille vero monitis acrior, precibusque insolentior est effectus, et offensionem animi loquebatur sine caussa et titulo : vultus irrationabiliter inflammatus; os enim turbidum, corpus trepidum, truces oculi, spuma candescens, facies ferverescens, clamor immanis, nec parcens opprobriis, satis indicare poterant passionem cordis irati, et conversus ad satellites : Ite, inquit, et arripite Sacerdotem hunc sacrilegum, et vinctum catenis ad patibuli ducite cruciatum. Vere secundum iudicem populi et minister ejus. Unde et dum superbiret impius, pauper injuste duris est compedibus obligatus. Semper virtus est contraria vitiosis, sacrilegis exosa sanctitas, corruptis integritas, luxuriosis frugalitas, crudelibus dura misericordia : sed et impiis pietas non ferenda. Sic iudicant impii sedentes in loco iudicii, sic innocentia destruitur, ubi tyrannizans sævitia debacchatur.

CAP. XXII

42 Non obliviscitur misereri Deus, sed justum in tribulatione liberat, cum probatur per patientiam ejus virtus. Nec conturbat justum, quidquid eidem acciderit : sed imminente tentationis articulo se ad Dominum in oratione convertit. Unde Feriolus mortis expectans sententiam, dum ante Blandiniensem transiret Ecclesiam, ubi congregatus erat Clerus et populus ad sancti Confessoris Eleutherii memoriam celebrandam, ad orationem convertitur, et Christi Confessorem toto cordis affectu suscitans devotissime deprecatur : et commemorans martyrii bravium, Confessoris titulum, virginitatis præconium illibatum, postulat auxilium opportunum : O sancte, inquit, Præsul Eleutheri, si vera sunt quæ de tuis audivi meritis, oppresso subveni; vinctum libera per tuæ pietatis mysterium. His dictis de satellitum manibus liber evadit, et ad ecclesiam concito gradu pergit : et dum staret ante sepulchrum beati Confessoris in ecclesia, vincula, quibus tenebatur adstrictus, repentino motu soluta sunt, et catena divisa.

ad ejus sepulchrum vinculis liberatur :

ideo vinctus ad patibulum trahitur :

S. Eleutherii opem implo- rat :

Feriolus rei vitam deprecatur apud Libertinum,

43 Tunc pestes Erebi, sceleris contagia, monstra Inferni, cives Plutonis, mortis alumni, Tartareum chaos egressi, funduntur in orbem, Concilium deforme movent, glomerantur in unum. Qui nec Deo gloriam, nec loco reverentiam, nec misero misericordiam, nec innocentijustitiam exhibentes, et qui in sordibus fuerant amplius sordescentes, pro nefas, catenam iterato collo ejus injiciunt, manus vinciunt, ut abscedat a septis ecclesiæ, flagellis et minis concitant, et propellunt.

Quid tale immanes unquam gessisse feruntur
Vel Sinon Punica pinu vel rupe profunda
Scyron, vel Phalaris tauro, vel carcere Sylla?
Omnes sanguinem sitiunt innocentem, omnes unanimiter pari voto configere Crucis patibulo sanctum Domini Sacerdotem.

Quis furor? o cives, quæ tanta licentia ferri?
Stans autem ante sepulchrum beati Confessoris Feriolus inter timoris et fiduciæ terminos constitutus, Sancti præconia replicat, replicans obsecrat, obsecrans impetrat, impetrans liber exultat, et ex intimis Domino sabbatizat. Positus igitur inter hostium cuneos timens et tremens, ad cælum elevans oculos, Confessorem Domini deprecatur, ut humilitatis ejus oratio non spernatur. O gloriose, inquit, Pontifex Christi Eleutheri, tu Blandam Tribuni filiam, divino beneplacito tuo merito suscitasti; patrem Virginis, et populum Tornacensem jugo fidei Catholicæ submisisti. Per te mulieris viduæ filius legitur mirifice suscitatus : te cæci, te muti mirificant, tua miraculorum opera Deum laudant. Tuam, Pater, invoco pietatem, ut tuam iterum manum mihi sentiam adjutricem. Mirum visu : repente catena solvitur, soluta frangitur, fracta prosilit, prosiliens Tribunal in media facie percutit, et percussum occidit.

Diverso interea miscentur mœnia luctu.

45 Sed uxor Tribuni præcipue fortuito cruciatur eventu, cujus solertia corpus extincti defertur Blandinium : statuitur ante sepulchrum beatissimi Confessoris, triste piaculum suis, turpe spectaculum alienis. S. Eleutherium humiliter obsecrant, et pro suscitatione mortui devotis orationibus excitant et invitant. Sed Sanctis caritas numquam excidit, quia jam Deo conjunctus, et si fragilitatis a symptomata, caritatis viscera non abiecit. Nam in quemdam divinum mutatus affectum, quid posset sapere, quid elargiri miseris, nisi pium? Nam si Deus caritas est, quanto quis Deo propius conjungitur, tanto caritate plenior comprobatur. Cum igitur una pro Tribuno flentes implorarent misericordiam Confessoris, fulsit immensa claritas ex supernis, et vox insuper est audita de cœlis : Orate, inquit, Presbyterum, ut oret pro Libertino Dominum Jesum Christum. Assistentes neminem quidem viderunt, vocem tamen nihilominus audierunt. Instantes igitur orationi, crebrius reliquias Confessoris Feriolus super defuncti corpus imposuit, et post horam undecimam, qui mortuus fuerat, resurrexit.

45 Conticuere omnes intentique ora tenebant, cum ea quæ mortuus viderat audiebant. Referebat eis occursum dæmonum, diversitatem pœnarum, quæ non solum juxta verbum propheticum, sed et juxta versum poeticum sensum excedebant humanum. Unde Mantuanus ille poetarum egregius ait :

Non mihi si linguæ centum sint, oraque centum,
Ferreæ vox, omnes scelerum comprehendere formas
Omnia pœnarum percurrere nomina possim.

Referebat frequenter idem Tribunus animæ suæ tristem exitum, et formidabilem, et catervam dæmonum attentius expectantem. Qui cum in occursum properassent paventis animæ, prohibiti sunt tam ab Archangelo Michael, quam ab Eleutherio Confessore. Sic ergo dæmones sunt frustrati, quia missa est

D
AUCTORE GUI-
BERTO.

*iterum catena
collo injecta,*

*S. Eleutherium in-
vo-
cans,*

E

liberatur :

*Libertinus oc-
ciditur,*

CAP. XXIII

a

F
resuscitat. v :

*refert a se vi-
sa*

6. Ænead.

A est anima corpus revisere proprium et reverti.

AUCTORE GUI-
BERTO,

prædicit vene-
rationem S.
Eleutherii
minulum tri :

46 Solebat etiam idem Libertinus Tribunus inter cetera recitare, quod gloriosi Confessoris notitia multorum spatiis temporum velut oblitterata fieret, et deleta : sed in novissimis temporibus, cum mundus ad senectam vergeret, in novam adolescentiam memoria refloweret. Quod jam nostris pro parte temporibus impletum cernimus et dolemus. Quin imo, si digna vox est beneficium capientem, obligatum ad antidota se quælibet profiteri; etsi nihil dignum Confessori Christi possimus retribuere, qui civitatem Tornacensem, et ejus confinia solidavit in fide; tamen in copiosis actionibus gratiarum, debemus ejus memoriam in cordium nostrorum penetralibus sigillare. Quod si non fecerimus, vereor ne vel indevotionis statuam, vel ingratitude simulachrum adoremus. Infausta hæc prodigiorum soboles, quarum prima informis, secunda infamis, utraque sine laude, neutra est sine sorde. Inde- votionis enim obscuritas, et ingratitude obscenitas beneficia præterita sepeliunt, præsentia corrumpunt, futura repellunt. Harum factum est incuria, ut non fuerit in honore debito multo tempore Sanctus in patria sua.

B 47 Libertinus autem Tribunus tandem soluto nature debito in sancta confessione, in fide Catholica, in spe communi, in caritate non ficta, in manu Domini spiritum commendavit: et cum Censorino Cæsare Tribuno Scandiniensi in B. Mariæ Virginis ecclesia requiescit: et ut cesset omne figmentum, evanescat humanum commentum, catena, de qua supra dictum est, Viennam delata est in rei mirabilis et memorabilis efficax argumentum.

pie moritur.

a In excuso, syntheomata.

CAPUT VIII.

Translatio corporis S. Eleutherii in urbem Tornacensem.

CAP. XXIV

Corpus S.
Eleutherii
Tornacum de-
fertur :

C Factum est in diebus illis miraculum nulla temporis antiquitate delendum. Clarescebant magis et magis merita Confessoris : laudabantur in eo magnalia Creatoris. Cives igitur Tornacenses, sancti corporis absentiam amplius non ferentes, Blandinium prope- rant, ecclesiam intrant, Reliquias sanctas inven- iunt, inventas accipiunt, acceptas deferunt, ut in ecclesia B. Mariæ Virginis eas exponant magnifi- centius et recondant. Sic enim de Divina justitia credimus ordinatum, ut qui persecutione grassante latuerat apud Blandinium, ibidem acciperet quasi latentem sepulturæ locum. Et qui postmodum Pon- tificatus sollicitudinem administraverat in propatu- lo, clarescentibus ejus meritis collocaretur clarius in Tornaco. Cives ergo prædicti, sancti corporis se- cum ferentes Reliquias, revértebantur ad urbem cum lætitia, sicut exultare victores sunt soliti cap- ta præda.

resistentes læ-
duntur suis
telis :

49 Intuentes autem habitatores illius territorii Tornacenses reliquias cum violentia deferentes, ---ipsi in certamina pugnae

Succedunt, animasque in aperta pericula mittunt. Intendunt acres arcus amentaque torquent. Sternitur ecce solum telis, pugna aspera surgit. Ergo sagitta volat prænuncia mortis, et hostem Impetuosa petit : quam totis viribus actam, Motu reflexo reversam in se cum vulnere cepit, qui sagittam emisit.

Confixi propriis telis turbantur agrestes : Pigritat affixus vaginæ mucro, nec extra De facili prodit longo torpore quiescens Denegat officium vario delirus in ictu. Mira res. Quidam insectantium vulnerati, quidam etiam cæcitate percussi, quidam autem in via se-

mianimes sunt relictæ. Et quia nullus civium vulnus D excepit, Deo gratiarum actiones exsolvunt, et sic ad propria revertentes

Lætitiæque fremunt, animosque ad sidera tollunt.

50 Et ita cum totius gaudio civitatis in ecclesia Dei Genitricis Mariæ collocatum est corpus glorio- sissimi Confessoris. Occurrebant Sancti reliquiis pa- ralysi laborantes : vociferabantur in platea seden- tes, qui reliquiarum attactu viginti quinque numero consecuti sunt plenarie sanitates. Porrigebantur mi- racula de die in diem Sancti meritis. Unde et illis diebus cæci septem consecuti sunt beneficium visio- nis, præstante Domino Jesu Christo, qui cum Pa- tre et Spiritu sancto vivit et regnat in secula secu- lorum, Amen.

sanantur 25
paralytici,

cæci 7.

VITA IV

Ex Breviario MS. Tornacensi.

CAPUT I.

S. Eleutherii ortus, educatio, ætas, acta Blan- dinii.

P passo Tornaci, Diocletiani et Maximiani perse- cutione sævissima, cum plerisque fidelibus, inter quos Irenæus vir divitiis, et prosapia potens, B. Piatò Martyre, fundataque ibi (cui et proximus ab eo, nomine Superior, inter a Agrippinensis concilii Patres recensitus Episcopus præfuit) Episcopali se- de; cum invalescente postmodum superstitione Gen- tilium, disperso Domini grege, turbataque Ecclesiæ forma, reversi ad idola multi scandalum pateren- tur; firmi ac constantes in ea quam acceperant, or- thodoxa fide dicti Irenæi posterii permanserunt. In- ter quos Serenus ejus pronepos, vir et ipse opibus et religione illustris, et Blanda ejus uxor, cum ad senium jam vergerent, b Valentiniano et Martiano Imperatoribus, divino munere Tornaci filium susce- perunt : quem sacro fonte regeneratum, Eleuthe- rium nominarunt.

Fides Tornaci
a S. Piatò ali-
isque Martyri-
bus plantatur.
E

a

Ex Irenæi
pronepole Se-
reno et Blanda
nascitur S.
Eleutherius :

b

proficit in lit-
teris et virtu-
te,

2 Qui magistris traditus, litteris imbuendus, cum ad progressum, quem in eis magnum fecit, virtutes omnes jungeret, futuræ sanctitatis, et contra omne impietatis genus, zeli signa puer adhuc usque adeo luculenta dedit, ut ejus sodalis S. Medardus, qui tum et ipse puer in eadem schola agebat, arctiori- que ei amicitia junctus erat, Tornacensem Episco- pum aliquando fore spiritu haud dubie prophetico affirmaret. Cui dicto sicuti ne deesset eventus, Di- vina providentia factum est : ita quanto id cum fructu Ecclesiæ futurum esset, res ipsa comproba- vit.

e S. Medardi
prædicatione
futurus Epis-
copus :

F

3 Nam, cum, agente id humani generis hoste, Censorini Tribuni Scaldiniensis, qui tunc Tornaco præerat, cum gentilis adhuc esset, in Christianos sic exarsisset furor, ut eos, nisi ad idola redirent, fortunis exutos, omnique crudelitate vexatos, exilio morteque multaret; factum inde, ut cum uxore et filio urbe expulsus Serenus, alique Christiani, in Blandinium vicinum urbi pagum commigrarent, con- secratoque sibi Theodoro Episcopo, basilicam ibi in honorem S. Petri Apostolorum Principis extrue- rent. Ubi cum sacris operarentur, id quoque adepti sunt, ut partim occasione hac, partim in Sereni gratiam, ob antiquam consuetudinem et insigne viri meritum, eo multi confluentes, relicto Gentilitatis errore, fidem Christi vel de novo suscipere, vel dimissam repeterent.

Tornaco cum
parentibus pel-
litur ob fidem :

4 Ibi Eleutherius cum prædicationis laude flore- ret, verboque et exemplo potens, qua doctrinæ soli- ditate, in dicendo facundia, et vitæ sanctimonia erat, multos ex urbe Gentilium ad fidem Christi ad- duceret, id quoque promeruit, ut Episcopo brevi vi- ta

prædicatione
sua multos
convertit .

A ta functo a concivibus Christianis ob virtutis præstantiam in successorem expetitus, ad id ipsum Romam ad *c* Felicem II Papam commendatus mitteretur. A quo pro meriti excellentia probatus admissusque, auctoritateque Apostolica institutus, demum reversus ad suos, magna omnium gratulatione exceptus, et in Tornacensium *d* Episcopum est consecratus.

5 Quod munus dum totis quadraginta quinque, quibus isti Sedi præfuit, annis, magna temporum varietate gerit, gegi suo invigilans, verboque eum et exemplo pascens, mirum quantis cum laboribus cum impietate duplici Ethnica et hæretica pugnans, quam stupendis signis et meritis Christianam atque orthodoxam pietatem illustrarit. Quale illud imprimis fuit, quod Tribuni filiam unicam, quæ occulto dudum in eum amoris igne succensa, captata solitudine, clam adorta orantem, pudorem ejus tentare ausa fuerat, abjecto, quod illa apprehenderat, pallio, verbis severe castigatam, increpato dæmone, in spiritu vehementi sic a se repulit, ut et ipse longius ab ea, propria relicta domo, *e* abscederet, et illa in extasi facta, protinus moreretur. Quæ et in campo Martio juxta ritum Paganorum sepulta est.

6 Cujus vicem miseratus, sed patriæ multo magis, dum salvandi utrimque sedulus inquit vias, hanc oblatam non omisit, ut, audito Patris de morte ejus luctu, quam ferret impotentius, plena in Deum armatus fide, accersito eo, sponderet vivam se ei reditum, si abjecto dæmonum cultu, cum omni domo sua credere in Christum vellet. Quo annuente ac spondente, sed fide ac mendaciter, cum semel atque iterum post Missæ solennia, cum Clero profectus ad tumulum, toties ob infidelitatem ac duritiem Tribuni, quam et ipse Sanctus in spiritu sensit, prodiditque terræ motus, qui tunc ingens ac stupendus, fugientibus præ metu omnibus, accidit, re infecta rediisset; compuncto eo demum, cui vel insensibile ad id præibat elementum, cum ad Sancti pedes procidens reatum agnovisset, tertio eodem post fusas tota nocte preces rediens, puellam ter vocatam, manumque apprehensam stupentibus omnibus de sepulchro vivam excitavit.

7 Quam et post sex dierum jejunium baptizatam deque nomine matris suæ, quæ de sacro fonte eam suscepit, Blandam appellatam (unde pago Blandinii nomen) virginem Deo consecravat. Sed Tribuno denuo fallente fidem: qui superstitioni suæ addictus, et Virginis propositum offensum, deorsum eam trahere ablatione mundi muliebris, et patrimonii privatione nitebatur, cum firma illa consisteret, mundique oblectamenta præ Christi unius amore despiceret, non longe post accidit, ut defuncta in Domino puella (quæ et ante altare D. Petri in dicta basilica sepulta est) ad fidei et constantiæ suæ præmia in cælum evolveret.

8 *f* Quo tempore cum gravis Tornaci exorta pestis esset, qua passum sine vulnere corpora sternebantur, factum inde, ut quasi mali tanti ob offensa idola auctor, in crimen Sanctus vocaretur. Idque eo vel maxime, quod morientibus civibus ipse a plaga hac cum populo suo immunis esset, trepidantibusque ac lugentibus illis securus permaneret. Crescente eo usque furore Gentilium, ut missis ad eum armatis hominibus, qui vesperi orantem invenerunt, vinctum ipsa hora in urbem ad Tribunal adduxerunt, et ingrati hujus jussu flagellis cæsus, et in carcerem missus vapularet.

9 Unde ereptus ab Angelo, apertis ea ipsa nocte carceris foribus, ac vinculis disruptis, reductusque ab eo ad suos Blandinium, cum immemor injuriæ dies noctesque non cessaret orare pro Tribuno ac populo universo, Missæque offerret solennia, missus

Februarii T. III.

ad eum denuo Angelus est, qui exauditum eum nunciaret, reditumque ipsi ac suis in civitatem promitteret. Recruduit itaque Dei nutu sævior, quam ante in urbe lues, frustra que idola invocata, coacta sunt negare responsum. Quo factum est, ut dum totius mali causam in Tribunal, ejusque in Episcopum injurias vulgus refert, mutataque jam sententia interfecturum se eum, nisi monenti pareat, minaretur. Unde et sic territus est, ut relicto palatio ad Sanctum ultro cum omni sua cognatione pergens, ejus pedibus advolutus, inter catechumenos adscribi, fidemque Christianam doceri, profusis lacrymis postularet.

10 Quem complexus alacriter gaudio perfusus Præsul, cum indicto populo septem dierum jejuniis, octavo die in fide instructum cum omni cognatione, populique numerosa utriusque sexus multitudine baptizasset, quod in votis dudum erat, quodque miraculo non obtinuerat, ut aditum sibi in urbem ad salvandum populum ac suos reperiret, id castigata civitate sic tum obtinuit, ut cessante simul cum impietate plaga, mali utriusque depulsor, ac vere patriæ pater, magno utrimque jubilantium comitatu cinctus, eodem introiret. Tanta exultatione et congratulatione omnium, ut diem illum, qui idem Gentilibus salutis initium, et Christianis exilii finis fuit, quique, ut cælum neophytis, ita pacem Sanctis dedit, quoque ipse vere patriam liberasse, ac Christo genuisse dicendus est, qui *g* quinto Kalendas Octobris fuit, solenni festivitate visum sit celebrari.

a Habitum est Consilium Agrippinense anno 346. cui interfuit, aut certe consensit et mandavit fieri cum aliis Superior Episcopus Nerviorum, an simul etiam Tornacensium, qui Menapii non vero Nervii erant, non constat. Antiqui cum inter Tornacenses Episcopos non censent. — *b* Mortuo Valentiniano et vivo adhuc Marciano S. Eleutherium anno 456 natum esse supra diximus. — *c* Imo Felix III fuit, creatus an. 483, mortuus an. 492, die 30 Januarii, quo Vilam ejus dedimus. Bucherius et Buzelinus Symmachum substituunt, quod supra rejecimus. — *d* In Lectionibus excusis annus additur 484, sed annum 487 restituendum ostendimus. — *e* In eisdem Lectionibus et apud Buzelinum dicitur Honevanum in solitudinem secessisse. — *f* In eisdem Lectionibus, Post Blandæ Virginis mortem. At Blanda a parente plane converso sepulta est. — *g* Alii hanc solennitatem volunt institutam, postquam 11000 hominum baptizata sunt.

CAPUT II.

S. Eleutherii acta Tornaci vita: obitus, Corporis elevatio ac translatio.

Quod ubi ex animi sententia factum succedentibus miraculis, quæ neophytos confirmarent, et alios adducerent, cum ille destructo Appollinis templo, disjectisque profanis aris, cæcis visum, inter quos unus, nomine Mantilius, claudis gressum redderet, prædicando sic profecit, ut plus undecim millibus hebdomada una baptizasse memoretur. Unde et sic discussa ab eo per Evangelicam faciem Paganismi sunt tenebræ, ut jam tum primum sol in civitate ortus videretur. Quibus accessit mundatus quidam ab eo post diem quadragesimum a lepra utraque, videntibus cunctis, per baptismum, nomine Pericius, qui et posmodum ob vitæ sanctimoniam primus in urbe Abbas a S. Medardo ejus successore est institutus. Quæ omnia uberius ut procederent, Præsulis vitæ sanctitas jejuniis, orationibus, et eleemosynis undique præluens faciebat, quodque non satis prædicare Tornaci habens, vicinas etiam urbes adiens, fidei semina iisdem ministrabat.

12 Sic ergo oppressa Ethnica impietas erat, cum furente ob id satana, nova et per hæresim Ariarum primum deinde Acephalorum, quorum illi divinam in Christo naturam negabant; hi cum humana confundebant, et illi quidem sanctæ Trinitatis, hi Dominicæ Incarnationis mysterium convellebant, tempestas incubuit. Cum exorti illi anno ordinationis ejus *a* nono, hi vigesimo octavo, cives sic committerent, ut mutuis inter se cædibus, projectis in

D
AUCTORE BREVI-
ARIO MS.

Tribunum a
civibus ob
grassantem
pestem terri-
tum, catechi-
zat:

baptizat cum
suis:

magno gaudio
in urbem reci-
pitur:

E

g

Undecim mil-
lia baptizat:
F

Periculum le-
prosum mun-
dat:

ab Ariarum et
Acephalis op-
pugnatur

a

27 Scaldim

c
Romam mitti-
tur: Episco-
pus consecra-
tur:

d
Tribuni filiam
castitati suæ
insidiantem
repellit:

e
mox morte
punitam:

B
ut patrem ad
fidem addu-
cat,

e
diu perfide
resistentem

e
eam a morte
resuscitat,

e
Deoque conse-
crat:

e
quæ postea
sancte mor-
tua.

C

f
Sanctus pestis
exortæ auctor
insimulatur:

e
comprehendi-
tur, et virgis
cæditur:

e
ab Angelo li-
beratur:
orat pro Tor-
nacensium
conversione:

- EX BREVIARIO MS.**
- eos refellit, et multos convertit :*
- Romam iterum pergit :*
- Reliquiis a Papa donatur :*
- iisdem ostensis, sex sacro igne liberat. multum sanat :*
- b*
- Chlodovei peccatum occultum ab Angelo discit, veniamque impetrat :*
- Synodum evocat :*
- hæreticos urbe pellit :*
- ab his graviter lædatur :*
- varia edidit miracula æger.*
- A** Scaldim fluvium multis, Clerici laique, sed in orthodoxos præcipue, sectarii baccharentur. Contra quos dum nullis neque vigiliis, neque laboribus prædicando, scribendo, hortando, obsecrando parcit (quod ab eo editæ de Trinitate, et Incarnatione testantur conciones) tum vero id fructu tam uberi fecit, ut decimo tertio episcopatus sui anno sub Anastasio Pontifice, ad fidem quotquot erant, Arianos reduxisse memoretur.
- 13** Qua demum renascente peste, atque altera subinde orta, quæ Acephalorum est, cum nullum non, ut antea, adversus utramque subiret laboris genus, ne istud quidem omisit, ut quo majori pondere eas opprimeret, Romam utriusque vicissim sectæ causa cum Apostolica sede collaturus, ad Symmachum primum, cui et catholicos sermones suos obtulit propter Arianos, deinde ad Hormisdam propter Acephalos, Pontifices advolaret. A quibus cum honorifice exceptus est, tum a postremo hoc etiam Sancti Protomartyris humero, et Sanctæ Mariæ Ægyptiacæ capite est donatus. Quibus et ecclesiam suam, non sine magnis ad venerationem eorum in ipsorum adventu editis miraculis, exornavit.
- 14** Quippe redeunte eo Roma, cum ad montem prope Tornacum, qui nunc Sancti Andreæ, tunc vero mons Thesauri absconditi dicebatur, ventum esset, occurrentique ibi Clero ac populo Tornacensi sacra pignora Sanctus pater reverenter ostenderet, accidit ut circumfulgente ab ea immensa claritate prostrataque multitudine, Præsule Sanctos orante, viri quatuor et mulieres duæ, in turba illa sacro igne laborantes, posito ante illos humero sancto, ante has vero capite sancto, a languore sanarentur et muto usus linguæ redderetur.
- 15 b** Tanta de cetero temporibus illis nominis ejus ubique excitata fama, ut ea commotus Rex Clodoveus Tornacum ejus audiendi, conveniendique causa adventaret. A quo, et de secreto quod ille confiteri verebatur, quodque hic ab Angelo didicerat peccato, admonitus, per eumque, eodem revelante Angelo, reconciliatus Deo, donis ipsum et ecclesiam muneratus, ad interiora Regni alacer est reversus.
- 16** Sed pullulante denuo, quæ sopita toties auctoritate Apostolica, et Præsulis diligentia, fuerat Acephalorum secta, cum, accepto super ea re decreto Pontificis Synodum convocasset, confusisque illic hæreticis, obstinatos et rebelles, ne alios inficerent, mœnibus excluderet, non prius in eum destitit impiorum vesanus furor, quoad quinto post synodum illam anno positis insidiis, armati gladiis et fustibus redeuntem cum Athanasio Diacono et Andoeno discipulo e templo Beatæ Mariæ venerandum Patrem, aggressi sunt. Ac multis in capite, et lateribus confossum vulneribus, unde et post quinque hebdomadas obiit, cruentum, deformatum, ac seminecem reliquerunt.
- 17** Quo toto infirmitatis suæ tempore super cili-cino recubans lecto, ubi fidei Catholicæ professionem dictavit, quam et Andoeno discipulo ad Bonifacium Romanum Pontificem transmittendam dedit, multorum languores languens ipse sanavit, cæco vi-
- sum restituit, petitos ad certissimum laqueum a Censorino Tribuno percussores supplicio exemit, diem mortis suæ prædixit.
- 18** Cum ingravescente vulnerum dolore, sacro Christi Corpore refectus, Deum laudare, pro inimicis orare, Tornacensem ecclesiam Deo commendare, et ad fidei constantiam omnes adhortari non cessaret, viso fugatoque humani generis hoste, cœlesti voce recreatus, ingentique protinus fulgore replente domum, cum quo ipse in lucida nube cœlum petere visibiliter conspectus est, anno vitæ suæ septuagesimo sexto, ad triplicem Virginis, Confessoris et Martyris coronam evolavit. Qui sepultus Blandinii in ea ipsa, quam tantopere dilexerat, S. Petri basilica, quo eum S. Medardus, ejus a puero sodalis, in senectute adjutor, et in Episcopatu successor, cum lacrymis intulerat.
- 19** Quam sollicitus gregis quondam sui Pastor in cœlo esse perseveret, quamque se murum pro populo adversus Deum iratum exhibeat, insigni visione, qua Theclæ nobili et sanctæ matronæ, pro elevando, ad sedandam Dei iram, quæ ob relapsos ad idola pagos aliquot, toti regioni imminabat, corpore suo, tertio apparuit, ac miraculis, quæ ipso elevationis die primum, deinde anniversario, ac secundo postea anno sub Heidilone Episcopo acciderunt, et ab eo memoriæ tradita sunt, edocuit. Ex quo factum anno Domini millesimo sexagesimo quarto, sedente Balduino Episcopo, ut cum ipsi et universo clero Tornacensi visum esset, tanti Patris reliquias, quod loco neque digno, neque tuto satis essent, translatas in urbem, majoremque ecclesiam, digniore theca honorare, diem constitui placuerit, quo præeunte ad id cum Clero Episcopo, omnes omnium ordinum homines solenni pompa, atque festo cum hymnis et canticis convenirent.
- 20** Ad quod opus accinctis magna alacritate omnibus, cum pia hæc sarcina civium humeris gestaretur, quam gratum Deo istud esset, insigni post hominum memoriam miraculo est ostensum. Ægre enim ferentibus pagi ac vicinorum accolis, privari se thesauro illo, cum ex iis quidam, quibus frons audacior, sancti illius feretri gerulos facto agmine adoriri, et sagittarum imbre impetere ausi essent, stupendus adeo casus accidit, ut, resilientibus magno impetu in sceleris auctores jaculis, vulnerati prostratique, propriis confossi armis ab impietate hac desistere, ac Deo credere cogerentur. Amplius vero, quod ad contactum sacri oculi paralytici viginti quinque sanati, ac septem cæci illuminati sunt. Sed et quam fructuosa non urbi tantum, sed et toti circa regioni fuerit translatio hæc, quamquam merito octidui solennitate celebretur, crebra ab eo tempore, quo digniore loco quiescit sanctum corpus, et ut decet honoratur, missa cœlitus subsidia, quæcumque necessitas ingruerit, et pridem docuerunt, et in dies adhuc testantur atque docent.
- a Initium propagatæ Tornaci hæreseos adscribitur in prioribus Actis anno Ordinationis 14, qui hic varius notatur. — b Hæc de Chlodoveo in aliis Actis narrantur post miraculum Periti leprosi mundati. Et vero ante Hormisdæ tempora obierat Chlodoveus.*
- D** *sicariis vitam deprecatur :*
- in morte cœlum adscendere visus. sepelitur a S. Medardo.*
- Post tertiam apparitionem*
- E** *Corpus elevatur,*
- transfertur in urbem :*
- F** *viginti quinque paralytici septem cæcite sanantur.*

DE S. EUCHERIO

EPISCOPO AURELIANENSI, TRUDONOPOLI IN BELGIO,

Commentarius prævius.

G. II.

§ I. S. Eucherii veneratio in sacris Fastis. Vita conscripta.

ANNO MDCCXLIH
XX FEBR.

In Hasbania

in monasterio
a S. Trudone
Sarchinii ex-
tructo,

B

mortuus S.
Eucherius,inscriptus
Martyrologiis
20 Feb.

C

Quæ apud Julium Cæsarem lib. 2 et 3 de Bello Gallico ab Aduaticis, populo ex Cimbris Teutonisque prognato, traditur inhabitata regio, atque a Tacito lib. 4 Histor. partim Tungris partim Bethasiis attribuitur; ea subsecutis seculis ferme Hasbanium, sive Hasbania, dicta fuit, in quatuor olim distincta Comitatus, uti videre est in divisione regni Lotharii Regis, inter hujus patruos Ludovicum Regem Germaniæ et Carolum Calvum anno MDCCCLXX facta. His quatuor Comitatibus, et forte aliis vicinarum provinciarum, præfuisse Ducem infra ex Actis S. Eucherii constat. In Hasbania natus fuit seculo Christi septimo S. Trudo, atque a S. Remaelo Episcopo Trajectensi Metas ad S. Clodulphum Episcopum missus, plurima bona illic legavit Ecclesiæ S. Stephani, ibidemque pluribus annis sacris profanisque studiis institutus, ac Sacerdos initiatus rediit ad S. Remaclum, ab eoque in collegam ad prædicandum Evangelium Christi assumptus, cæpit circa an. Ch. MDCLX Sarchinii monasterium extruere, cui postea celebre adjunctum est oppidum, quod, Sarchinii nomine oblitterato, ab eo Trudonopolis appellatum est: cujus dominium penes hujus monasterii Abbatem et Episcopum Leodiensem est ab anno MDCCXXVII, quo Hugonem de Petra-ponte Episcopum medietatem hujus oppidi a Joanne Episcopo Metensi acquisivisse tradit Ægidius Aureæ-Vallis, in Gestis Pontificum Leodiensium cap. 125.

2 In hoc S. Trudonis monasterio S. Eucherius Episcopus, e Sede sua Aurelianensi pulsus, vitam sancte finivit, quem mox ab obitu miraculis clarum, et solenni veneratione honoratum fuisse infra ejus Acta perhibent. De eo hæc leguntur in martyrologio Trudonensi: In Sarchinio, monasterio S. Trudonis, depositio S. Eucherii, qui Aurelianensium Episcopus, a Carolo Martello in exilium est relegatus: quod tamen ipsum pro justitia fuisse perpassum, crebra miracula, quæ per ejus sacra merita Divina fieri concedit clementia, sunt indicio. Martyrologium MS. monasterii Aquicinctini ista habet: In Hasbania apud S. Trudonem depositio S. Eucherii Confessoris, Aurelianensis Episcopi, qui a Karlo Martello in exilium missus, ibidem in pace quievit. Verum quasi foret ob fidem Christi in exilium missus, ista in Adone MS. monasterii S. Laurentii juxta Leodium leguntur: Eodem die in Hasbania, in villa, quæ dicitur Sarchinium, S. Eucherii Confessoris Episcopi cum S. Trudone quiescentis, exiliati illic pro fide Catholica a Karlo Martello. MSS. Clericorum S. Hieronymi Ultrajecti, Canonorum monasterii Albergensis, Guilielmitarum Brugis, Domus S. Cæciliæ Lugduni Batavorum, Collegii Societatis Jesu Lovanii, Domus Professæ Antuerpiensis, ac martyrologium Colonix anno 1490 excusum, ista eisdem fere verbis tradunt: S. Eucherii Aurelianensis Episcopi et Confessoris, qui pro fide exilio relegatus, cum S. Trudone honorifice quiescit. scilicet in Hasbania, uti additur in MS. Bruxellensi S. Gudilæ. Melius caussa exilii malevolorum invidiæ ascribitur in Martyrologio Romano: Eodem die S. Eucherii Episcopi Aurelianensis, qui eo magis miraculis claruit, quo pluribus invidorum calumniis fuit oppressus. Eundem suis elogiis exornant reliqui martyrologi recentiores, auctor Florarii MS. Galesinius, Felicius, Canisius, Mola-

nus, Miræus, Gelenius, Ghinius, Wion, Menardus, Dorganus, qui cum Usuardo Parisiis an. 1536 excuso Eleutherium appellat, in errorem facilius abductus, quod eodem die S. Eleutherius, sed Episcopus Tornacensis, colatur. Saussaius et Bucelinus longo encomio ex Actis excepto eum celebrant.

3 Die proxime sequenti, XXI Februarii, inscriptus est Martyrologio Bedæ excuso, his verbis: Et depositio Eucherii Episcopi. Quæ de hoc S. Eucherio arbitramur accipienda, licet post ipsum Bedam vixerit, sed fuisse postmodum tam ejus, quam aliorum Sanctorum nomina inserta huic Martyrologio sæpius monuimus. Deest in variis nostris Martyrologiis MSS. quæ Bedæ nomen præ se ferunt. Eadem verba ad XXI Februarii leguntur in Martyrologiis Notkeri et Rabani; in hoc additur titulus Confessoris. At Martyrologium MS. Reginæ Sueciæ perantiquum XX Februarii refert solum depositionem S. Eucherii Confessoris, unde antiqua ejus veneratio satis stabilitur: quam etiam vetera Breviaria Leodiensium et Trajectensia ad Mosam confirmant. De cultu ob Translationem reliquiarum introducto infra agemus.

et 21 Feb.

E

4 Vita S. Eucherii scripta extat ab auctore anonymo, sed coævo et accurato scriptore, qui in prologo ait, se quæ edit didicisse apud veraces coævosque suos, et sub initium Vitæ hæc habet: Ortum, ut superius præfati sumus, a veracissimis viris, seu ab germanis suis, quæ in cœnobio sanctarum monacharum sito juxta urbem Aurelianorum norma sanctitatis præcellunt, fatentibus didicimus. Extat hæc Vita, a Surio, Sed mutato nonnihil stylo, ut præfatur, ex insigni codice MS. edita, atque, ut addit in suis Sanctorum Vitis Lippelous, optima fide: quod annotavit ob censuram Baronii inscriptam Annalibus ad an. 741 num. 17 his verbis: Ceterum cum in Vita Eucherii eadem legantur de damnatione Caroli Martelli, superadditum esse caput illud haud levis suspicio est, si quis consideret mox ante ejusmodi narrationem dici, contendisse precibus Sanctum, ut ex hac vita solveretur, sed non cohærent, quæ subsequuntur de Caroli damnatione, sed bene quæ post illa habentur de ejus ex hac vita migratione. Verum hæc non plane convincunt. Fuit S. Eucherius pluribus annis Sarchinii exul, quibus ut num. 9 dicitur, non destitit die noctuque Domino suffragari, ut cum electis suis, quorum officium culminis est imitatus, in aulæ suæ arce coæquus existeret. Interim dum mors ejus differtur, vita functus est Carolus Martellus, de cujus damnatione revelatio facta S. Eucherio, de qua nos infra, apud Surium inseritur, servato rerum gestarum ordine, eique S. Eucherii sesqui anno post Martellum defuncti subnectitur genus mortis ac sepultura. Ceterum ab eodem Baronio in notis ad Martyrologium Romanum hæc eadem Acta, quæ descripsit Surius tomo 1, absque ulla censura citantur. Non reperit alia inter Codices MSS. Romanos, atque Italicos. Eadem solum ex Surio edidit antiquorum Codicum Gallix perscrutator aliquin diligentissimus Andreas Chesneus tom. 1 Scripturum Gallix pag. 790. Ex eodem Surio sumpsere ante nominatus Lippelous, Franciscus Haræus, Jacobus Dubletius, Guilielmus Gazæus, Petrus Ribadeneira, alique qui post Surium Vitas Sanctorum composuerunt: inter quos etiam videtur censendus Renatus Benedictus, qui tamen non Surium, sed codices manu exaratos allegat.

Vita ab auctore coævo scripta,

edita a Surio ex MS.

cum inserta historia damnationis Caroli Martelli,

F

ab aliis auctoribus descripta:

5 Nos eandem S. Eucherii Vitam primogenio stylo damus

A damus ex tribus optimæ fidei codicibus MSS. in quibus deest historia damnationis Caroli Martelli, unde alia de ea orbi ingenerabitur opinandi judicandique ratio. Primus codex MS. apud nos est antiquo ac quadrato caractere exaratus, a Cornelio Duinio Jurisconsulto exitio ereptus: in eo continentur Vitæ SS. Remacii, Lamberti, Leodegarii, Amandi, Huberti, Trudonis, Eucherii. Plures extitisse indicat numerus 82, primo folio adscriptus, ac toto libro continuatus, in quo nonnulla sub initium potissimum et finem conspiciuntur rescripta, foliis carie ac vetustate detritis. Alter codex pertinet ad nobilissimum atque antiquissimum monasterium S. Maximini prope Treviros: in hoc codice admodum vetusto inter alios tractatus et Vitas Sanctorum conjunguntur Vitæ S. Trudonis et S. Eucherii: at reliquæ a priori codice diversæ sunt. Tertius codex adservatur in Rubea-Valle juxta Bruxellam, apud Canonicos Regulares S. Augustini, inter quos vixit a ducentis circiter annis Joannes Gilemanus, qui summa industria atque labore plurimas Sanctorum Vitas collegit. Ex his Sanctilogium quatuor tomis distinxit, Novale Sanctorum tomis duobus, et totidem Hagiologium Brabantinorum, in cujus parte secunda legitur hæc S. Eucherii Vita.

B 6 Eadem Vita, sed contracta admodum, extat in codice Ultrajectino S. Salvatoris: ex cujus Ecclesiæ codice alio dedimus XIII Februarii Acta Latina S. Polyeucti Martyris, ac sæpius Vitas Sanctorum contractas ex aliis inde ad Carthusiam Coloniensem translatis citamus. Refertur in hac S. Eucherii Vita revelatio damnationis Caroli Martelli, quam etiam narrat in Vita S. Eucherii a se conscripta Gerardus Moringus, qui Canonicus ac Pastor Trudonopoli obiit anno CIOCLVI. Extat ea Vita inter Acta SS. Trudonis et Liberti Martyris Lovanii anno CIOXXL excusa.

§ II. Anni Episcopatus, exilii, obitus S. Eucherii. Chronici Trudonensis MS. auctoritas.

Sigebertus Gemblacensis relato in Chronico ad annum Chr. IOCCXXVII S. Rigoberti Episcopi Remensis exilio, hæc addit: Eucherius quoque Aurelianensis Episcopus pro simili causa episcopatu privatus, et apud Sarchinium Hasbania vicum exiliatus, in cœnobio S. Trudonis in sanctitate consummatus est. Hac Sigeberti relatione nixus Molanus asserit in Natalibus SS. Belgii, S. Eucherium multa sanctitate et miraculis gloriosum ad cœlestem patriam migrasse anno Domini septingentesimo vigesimo septimo. Baronius obitum ejus contigisse tradit anno IOCCXXXI ac postea an. 741 num. 18 hæc inde deducit: Historiam istam de visione facta S. Eucherio (quod asseritur) non posse subsistere, ex iis quæ dicta sunt in obitu ejusdem Sancti, qui contigit ante decennium quam Carolus moreretur, sive annos quatuordecim, ut Molanus ponit, satis intelligi potest, cum adeo repugnent tempora, ut S. Eucherius viderit animam Caroli apud inferos cruciari, qui post ejusdem Eucherii obitum decem saltem annos reperiri fuisse superstes: unde intelligas, quantum absit quod asseritur, ut Eucherius ea tempore Pippini Regis per visum scire ac referre potuerit. At Franciscus Haræus ad Vitam S. Eucherii arbitratus Baronium cum Molano in annum IOCCXXVII obitum ejus rejicere, hanc opponit sententiam: Cum juxta Sigeberti verisimiliorem chronologiam pugna illa cum Saracenis, qua commissa S. Eucherius episcopatu pulsus narratur, contigerit demum anno trigesimo illius seculi, atque annis sex adhuc in exilio vixerit, credo magis eum obiisse anno trigesimo septimo... Porro omisimus illa de visa a S. Eucherio anima defuncti Caroli Martelli in locis pœnarum. Nam, ut omnes historici cons-

tanter affirmant, desiit primum in vivis esse Martellus anno Christi supra septingessimum quadragesimo primo. Omisit etiam eandem visionem Lippelous, citatis ad marginem Surio ac Baronio.

8 Verum ab his auctoribus aut ipsa S. Eucherii Vita haud accurate est perlecta, aut certe temporum characteres non sunt diligenter discussi. Ac primo, est S. Eucherius ab Ansberto Augustodunensi, sive Æduorum, Episcopo baptizatus. Fuit hujus Sedis Antistes S. Leodegarius jussu Ebroidi anno Theoderici Regis quinto, Christi IOCLXXXIV interfectus, de quo anno alibi accurate disseruimus. Successores ejus statuuntur a Demochare Sigebertus, Præjectus, Ermenarius, Aubertus, qui supra Ansbertus dicitur. At Sigeberto prætermisso tres alii referuntur in Catalogis Joannis Chenu et Claudii Roberti, et Projectus a Chenu Sanctus habetur, atque Ansbertus, etiam Amalbertus a Claudio Roberto appellatur. In Vita utraque S. Leodegarii Ermenarius, sive Ermencharius, dicitur beati viri in Episcopatu Augustodunensi successor; qui corpus S. Leodegarii sibi dari postulavit, ut illic quiesceret, ubi fuerat Episcopus: quod tamen impetravit Ansoaldus Episcopus Pictaviensis, translatumque Pictavium est anno IOCLXXXVIII, et mense Martio in monasterio S. Maxentii depositum. Ubi amplissimum in sancti Martyris honorem extructum esse templum, cujus structura alia est quam ceterarum basilicarum, scribit Ursinus, et confirmat alter Vitæ auctor, qui miræ magnitudinis fabricam appellat: cujus ædificatio est dissimilis omnium basilicarum constructioni. At quot huic templo erigendo insumpti anni sint uterque auctor silet: quorum alter hanc Vitam postea inscripsit Ermenario Augustodunensis urbis Episcopo, cujus ait in prologo jussa vel petita diu implere se distulisse, ac sæpius ab eo jussum et spiritalium fratrum flagitatione compulsus, tandem gesta B. Leodegarii scribere aggressum esse. Ex quibus diu Ermenarium Episcopum vixisse colligimus. cui traditur ante Ansbertum successisse Præjectus, nisi hunc cum Sigeberto ex numero Episcoporum Augustodunensium secludamus, tamquam ex Episcopis Arvernensibus ad Æduos translatus. Vitam S. Præjecti Arvernensium Episcopi, qui cum S. Leodegario vixit, dedimus xxv Januarii. Factus ergo Ansbertus Episcopus baptizavit S. Eucherium accrescentem atque ad genitores remeare permisit: quod sub finem seculi septimi factum videri opinamur.

9 Ubi annos Eucherius ætatis septem absolvit, litterarum studiis admotus est, et succedente ætate congrua per varias scientias ad Theologicam doctrinam promotus, quando traditur cuncta Canonum et Scripturarum dogmata perscrutatus. Reliquit dein patriam et consanguineos, ac potissimum Suavaricum patrum, urbis Aurelianensis Episcopum: discessitque Gemmeticum, quod tunc celebre erat diocesis Rotomagensis in Sequanæ peninsula monasterium, ubi inter monachos nongentos et ipse vitam monasticam egit, et tam perfecta vivendi ratione, ut odor boni nominis undequaque redoleret, et maxime apud suos Aurelianenses, qui Suavarico Episcopo mortuo, eum procul degentem in monasterio, invitum et reluctantem adhibita Caroli Martelli auctoritate, expetierunt impetraruntque Episcopum. Quæ omnia simul collata innuunt maturam eum tunc adeptum fuisse ætatem, neque potuisse nisi post annum IOCCXX ad eam dignitatem promoveri, forsitan annos ætatis xxv natum. In successione Episcoporum Aurelianensium ab anno circiter IOCL, quo Audo, sive Ando, sub Chlodoveo II interfuit Concilio Cabillonensi, ad S. Eucherii tempora nullus definitus character apparet Episcoporum octo, qui ab Audone ad S. Eucherium sederunt: illi sunt Gaudo, seu Gandonus, si tamen ad Audone alius est, Sigebertus, Severicus, Baldagus, Adamarius, Leodegarius, Leodebertus, et memoratus, Suavaricus, S. Eucherii

est baptizatus ab Ansberto Episcopo Æduorum,

successore Ermenarii,

E

sub finem seculi septimi:

NOT. 10. egregie doctus, F

fil monachus Gemmeticensis:

expetitur in Episcopum annos circiter 25 natus:

quos habuerit prædecessores? S. Eucherii

A *S. Eucherii patruus, cujus Sedi annum 1000XVI adscripserunt Chenu et Robertus.*

requisito ab Aurelianensibus consensu Caroli Martelli,

10 Certiora de exordio episcopatus *S. Eucherii* monumenta temporum eruuntur e præfectura Caroli Martelli, qui patre Pippino XVI Decemb. anno 1000XIV mortuo, mansit anno sequente sub Plectrudis novercæ custodia, ex qua liberatus a solis Austrasiis assumptus est, et anno 1000XVI a Chilperico Rege et Ragenfredo ejus Majore Domus Austrasiam ingressis, cladem aliquam accepit, et postea vices rependit. Anno 1000XVII, Martii XXI, Chilpericum et Ragenfredum ad Vinciacum fudit, ac Parisios usque persecutus est Carolus. Victor regressus, Coloniam urbem cepit reseratam, et thesauros patris Pippini a Plectrude sibi tradi curavit, et Saxoniam vastavit, quæ anno 1000XVIII peracta sunt. Anno 1000XIX in Suessionensi ditione Chilpericum Regem et Ragenfredum cum Eudone Duce Aquitanix instaurata rursus acie devictum in fugam egit, atque ad Aurelianensem urbem accessit, castra posuit, atque insecuto anno 1000XX Regem Chilpericum ab Eudone sibi traditum, Noviomum abduxit: quo dein vita functo, Theodericum Carolus in sedem regni constituit, jam Princeps Francorum etiam Neustriorum factus, maxime postquam anno 1000XXI Ragenfredum insecutus, urbem Andegavensem cepit. Quo adhuc anno, ut ex tempore exilii mox liquebit, Legati Aurelianensium oblatis muneribus expectierunt a Carolo Martello Episcopum sibi constitui monachum Gemmeticensem Eucherium, et misso e proceribus aulæ aliquo Gemmeticum, impetrarunt.

Principis Francorum etiam Neustriorum anno 721 ordinatur Episcopus:

B

sedit Aurelianens annis 16,

11 Præfuit Antistes Ecclesiæ Aurelianensi carus omnibus, annis fere sedecim, antequam Coloniam in exilium amandaretur. Non ergo mortuus anno exilii VI, Christi 1000XXVII, ut ex Sigeberto collegerat Molanus, neque expulsus in exilium est, aut anno 1000XXV, ut num. 10 ad eum annum tradit Baronius, aut anno 1000XXX, uti sentire Huræum supra diximus. Imperatum *S. Eucherio* exilium est, cum Carolus Martellus devictis Saracenis ex Aquitania rediret. Eginhardus in Vita Caroli Magni a nobis XXVIII Januarii illustrata cap. I num. 4 duplicem de Saracenis victoriam narrat his verbis: Karolus tyrannos per totam Franciam dominatum sibi vendicantes oppressit, et Saracenos Galliam occupare tentantes, duobus magnis præliis uno in Aquitania apud Pictavium civitatem, altero juxta Narbonam apud Byrram fluvium ita devicit, ut in Hispaniam eos redire compelleret. Priorem pugnam contigisse mense Octobri die Sabbati anni 1000XXXII legitur in Annalibus brevibus, a Chesneo tomo 2 Scriptorum historiæ Francorum pag. 3 editis, aliisque pag. 7 excusis, uti et tomo 3 in Annalibus Metensibus pag. 270 et monachi Hepidanni pag. 471.

devictis a Carolo Martello Saracenis,

non tantum anno 732,

C

Quæ certo victoria intelligi nequit, quod anno 1000XVI, quo tum factus esset Eucherius Episcopus, necdum Carolus apud Neustrios aliquam vel præfecturæ speciem obtineret, in ipsa Austrasia a Chilperico et Ragenfredo, qui cum exercitu in Coloniensium ditionem perrexerunt, clade aliqua, ut diximus, affectus. Restat altera eaque clarissima victoria de Saracenis ex tota Gallia expulsis, quæ in memoratis ante Annalibus dicitur obtenta die Dominica anno 1000XXXVII, quando Rege Saraceno- rum interempto, exercituque penitus ad internecionem deleta, Carolus cum magno triumpho remeavit in Franciam, videturque per Aurelianos debuisse iter arripere, quod urbes Narbonensis, Aurelianensis ac Parisiensis in eodem sitæ sint meridiano, uti cosmographi loquantur statuuntque vicesimum quartum. Ceterum Gallia Narbonensis, quæ sub Romanis distincta ab Aquitania censebatur, dein Gothis ac postea Francis imperio potitis sub Aquitania comprehensa fuit. Hinc Aimoinus in Præfatione ad Historiam Francorum, dum situm Germaniæ ac Galliæ describens, urbes egregias, quæ in Aquitania continentur, enumerat, primo loco statuit Narbonam, cui in Notitia provinciarum et civi-

sed 737

juxta Narbonam, tum Aquitanix annumerari solitam,

tatum Galliæ tempore Honorii Augusti condita subjungitur proximo loco civitas Tolosatium, in qua Chari- bertus frater Dagoberti I, dum regnaret in parte provinciæ Aquitanix, sedem elegit: et Ludovicus Pius, dum Carolo Magno adhuc vivente Rex Aquitanix esset constitutus, comitia regni sæpius Tolosæ celebravit, quæ auctor Vitæ ejus modo placitum generale, modo conventum generalem appellat: a quo etiam dum Comes Tolosæ præfectus dicitur. Eodem modo auctor Vitæ *S. Eucherii* accipit provinciam Aquitaniam, ad quam depopulandam Saraceni venerant, sed devicti atque ad internecionem a Carolo Martello deleti sunt anno, ut supra probavimus, 1000XXXVII, episcopatus *S. Eucherii* XVI, quem diximus circa annum 1000XXI fuisse ordinatum. Tum victor Carolus Martellus Aurelianis pertransiens, B. Eucherium post se Parisios venire præcepit sexto decimo episcopalis ordinationis anno, et Coloniam perducere fecit.

D AUCTORE G. H.

mittitur in exilium:

12 Hinc de anno obitus *S. Eucherii* omnis controversia hactenus mota concidit, cum sexto exilii anno victor ex hoc mundo in cælum migrarit. Est is annus Christi 1000XLIII, quo, ut diximus, XX Februarii mortuus est. Hic idem annus assignatur in Chronico monasterii Trudonensis, ubi *S. Eucherius* ultimis annis exilii vixit et diem clausit extremum. Hunc autem annum in antiquis monumentis monasterii, forte etiam sepulchralibus, annotatum fuisse vel inde magis suspicamur, quod auctor Chronici, postquam in anno tam ordinationis ejus quam exilii aberrarat, ut tamen eum ad dictum annum 1000XLIII ostenderet vixisse, coactus sit scribere, B. Eucherium extremum spiritum exhalasse exilii ipsius anno nono, ordinationis vero anno vigesimo quarto. Carolus Sausseyus Ecclesiæ Aurelianensis Decanus in ejusdem Ecclesiæ Annalibus, anno 1615 editis, lib. 5 agens de visione damnationis Caroli Martelli num. 30 ita scribit: Ut vero judicium nostrum super hac controversia reddatur certius, visum est hoc loco chronologiam ex Annalibus *S. Trudonis*, quam misit ad nos dictus Reverendus Abbas anno Domini 1000CVII die XXIV Septembris, quamque nos ipsi apud ipsum monasterium diligenter legimus anno 1000CX, hoc loco de verbo ad verbum inserere. Verum major lux dictæ controversiæ accessisset, si tituli capitum una fuissent editi, et ætas compilatorum Chronici indicata. Prioris partis auctor anonymus est, vixitque seculo Christi XIV, ac quartam ejus partem deduxit usque ad obitum Roberti Abbatis anno 1000CLXVI vita functi, id est sexcentis et amplius annis post obitum *S. Eucherii*. Quæ infra, ubi de Reliquiis *S. Eucherii* agemus, exponuntur.

moritur anno 743.

E

etiam secundum Chronicon MS. Trudonense,

a Carolo Sausseyo citatum,

scriptum seculo 14.

F

13 Hic ergo auctor par. 1 libri primi capite 31 (non 13, ut apud Sausseyum excusum est) hunc titulum præfigit: B. Eucherius Aurelianensis Episcopus constituitur, quod factum esse anno Christi 1000XVII, Imperii Philippici V dicitur. Verum Bardanes Philippicus, ejusque successores, Artemius, Anastasius dictus, et Theodosius Adramyttenus, ante eum annum imperarant, illoque 1000XVII Indictione XV, Martii die XXV imperium adiit Leo Isauricus, cujus anno XVI, Christi 1000XXXIII, *S. Eucherium* anno etiam Episcopatus XVI in exilium missum tradit idem auctor lib. 2 cap. 3, cui hic præfigitur titulus: De B. Eucherii ex episcopatu expulsionem, adjungiturque caput 4 De B. Eucherii in exilium ad Hasbanum missionem, et caput 5 De fabulosa visione *S. Eucherii* ac demum caput 6 De morte *S. Eucherii*, quam diximus referri in annum 1000XLIII, Episcopatus XXIV, et exilii IX, qui iterum characteres inter se non cohærent. Ab anno 1000XVII ad XLIII intercedunt anni XXVI, ut aut secundum compilationem illam dicendus foret *S. Eucherius* obiisse anno 1000XLI et quidem XX Februarii, id est octo fere mensibus ante obitum

in eo perperam dicitur *S. Eucherius* Episcopus factus an. 717.

in exilium actus an. 733.

characteribus interturbatis,

A tum Caroli Martelli Idibus Octobris illius anni mortui, aut certe reponendus annus vicesimus sextus ordinationis, et decimus exilii, quem relegationis sive exilii annum statuunt Miræus in *Fastis Belgicis*, Andreas Saussaius in *Martyrologio Gallicano* aliique. Sed hæc de *Chronico Trudonensi* sufficient, cujus auctor visionem S. Eucherii fabulosam in titulo censuit, et forte quod in *S. Eucherii Actis* eam non reperisset, quæ si accurata disquisitione perlegisset, et sexto eum anno exilii et vicesimo secundo episcopatus obiisse scripsisset.

Chronico adhæret Carolus Sausseyus, 14 Carolus Sausseyus refert in *Annalibus Aurelianusibus* *Vitam* S. Eucherii, et quidem, uti sub initium et finem num. 1 et 17 asserit, ex scriptis apud Surium ab anonymo quodam S. Eucherii contemporaneo, quæ ex sanctimonialibus S. Eucherii sororibus et aliis acceperat. Verum interserit ex *Chronico Trudonensi* ordinatum fuisse Episcopum anno Chr. 1000XVII, in exilium abiisse anno 1000XXXIII, ac tandem anno exilii IX migrasse in cælum. Demum illud *Chronici* erratum defendere nititur, quod annus V Philippici Imperatoris conveniat in annum 1000XVII, quod supra rejicimus, addimusque quamvis Philippici, Leonis ceterorumque Imperatorum, quibuscum a prima infantia vixit S. Eucherius, nomina, accurato calculo subducta, fuissent apposita, argui tamen præter seculi octavi consuetudinem a posteris fuisse intrusa.

ejusque errores male descendit.

B

§ III. Visio S. Eucherii de Carolo Martello damnato, integro seculo post utriusque obitum a scriptoribus non indicata.

Non est animus Conciliorum acta aut antiquorum auctorum scripta temere convellere : non etiam æternas infamiae maculas nomini illustris Principis Caroli Martelli inurere : multo minus occulta Divinae majestatis judicia scrutari, aut irrevocabilem supremi judicis Christi sententiam, si datam esse constaret, momentis nostris incertis ac fallacibus ponderare : sed tantum, ut suis sit veritatis locus, constituimus veterum scriptorum monumenta proferre, singula suis temporibus affigere, ac rationum calculos in utraque parte, ut cœpimus, ponere, ut ex iis quid sentiendum sit ipse nobiscum lector arripiat, ac nobiscum etiam discat sentire cum sacra Scriptura in bonitate de misericordia Domino, imo etiam Deum justum Dominum ac rectum judicium ejus revereri. In disceptationem quæstionemque inter viros eruditos vocatur, num S. Eucherius raptus in extasim, conspexerit Carolum Martellum, nuper defunctum, apud inferos torqueri, atque ab Angelo intellexerit eum anima et corpore æternis pœnis esse deputatum, num dein SS.

Finis et scopus hujus disputationis : Sap. 1. 1

C

S. Eucherii visioni de damnatione Caroli Martelli, favent tempus utriusque obitus, Vita apud Surium,

Bonifacius et Fulradus inter se familiares :

Bonifacius ac Fulradus, visione illis a S. Eucherio relata, repperint sepulchrum Caroli vacuum ac denigratum, viderintque inde draconem exire, scilicet sub huius specie diabolum, qui subito evanuerit. Ac primo ostendimus supra contra Haræum, Baronium, Molanum, aliosque S. Eucherium non annos IV, neque X, neque XIV ante Carolum Martellum e vita decessisse, sed post hujus obitum vixisse anno uno, mensibus quatuor, diebus quinque. Præterea fatemur a Surio *Vitam* summa cum fidelitate ex codice unico MS. editam esse, in eaque dictæ visionis historiam contineri. Addimus insuper S. Bonifacium Archiepiscopum, et Sedis Apostolicæ Legatum, nec non S. Fulradum Archipresbyterum Franciæ, seu summum Palatii Capellanum, eodem tempore floruisse, magna inter sese familiaritate conjunctos, atque ut Sedes Episcopalis Remensis S. Abeli collata, firma stabilisque redderetur, ambos apud S. Zachariam Pontificem Maximum egisse, palliumque impetrasse, missum x Kalendas Julias Iddictione XII, anno Chr. 1000XLIV, uti ex epistolis Adriani et Zachariæ Pontificum ostendimus xvii Februarii in vita S. Fulradi.

16 His ita positis videtur tamen historia dictæ visionis non fuisse inscripta ipsis S. Eucherii Actis a cœvo

auctore, tum quia in *Vita*, quam damus ex tribus optimæ fidei codicibus MSS. non continetur, tum quia auctor, qui proximis ab obitu annis illam edidit, non ita depinxisset S. Fulradum, æque tum apud omnes notum, atque erat S. Bonifacius. Dicitur Fulradus summus Regis Pippini Capellanus, cui ut regnum impetraret, missus est anno 1000XLIX cum S. Burchardo Episcopo Herbipolensi Romam ad Zachariam Papam, cujus consensu obtento anno sequenti Francorum est Rex creatus. Appellatur etiam Fulradus monasterii S. Dionysii Abbas : ad quam dignitatem eum necdum anno 1000CLVII fuisse promotum demonstravimus § 4 ad ejus *Vitam*, Sunt autem ab obitu Caroli Martelli anni XVI, ut citius omnino *Vita* videatur exarata, tum ut Trudonenses, quam vivendi rationem S. Eucharis in Gallia interiore ante egisset, possent scire, et in anniversaria saltem solennitate populo accurrenti e suggestu declarare, tum etiam ut Aurelianenses omnes, ac maxime consanguinei et sorores sanctimoniales sanctam ejus in exilio vitam, obitum ac miracula dein patrata cognoscerent.

D obsunt *Vitæ* in 3 MSS.

et in priore illa S. Fulrado attributa.

17 Demum si tanta fuerit S. Eucherio cum SS. Bonifacio et Fulrado animorum conjunctio ac familiaritas, quidni eorum patrocinio fuit ad Sedem Aurelianensem a Pippino et Carolomanno revocatus, quemadmodum ab eorum avo Pippino Herstallio S. Lambertus Sedi Trajectensi, aliique suis urbibus ac monasteriis restituti? aut si redditus concessus, sed morbis obituque impeditus, quidni corpus mox miraculis clarum ad suam basilicam Aurelianensem relatum est? Ita corpus S. Ansberti, ex Abbate Fontanellensi Archiepiscopi Rotomagensis, ex cœnobio Hannoniæ Altimontensi, in quo exul mortuus erat, Fontanellam xvii post obitum die translatus esse traditur in *Vita* ejus, ix Februarii a nobis edita. Nec dubitandum est, quin vel corpus Sancti recipere Clerus populusque Aurelianensis, a quo olim e Gemmeticensi monacho ad infulas Episcopales evocatus fuerat, summis votis desiderasset, præcipue si propinqui ejus, qui una in *Actis* dicuntur in exilium ablegati, in pristinas possessiones restituti fuissent, a quorum forsitan aliquo facinus erat patratum, ob quod ab invidis suggestum Carolo, ut S. Eucherium cum omni propinquitate exilio deputeret, honoresque eorum quosdam propriis usibus annecteret, quosdam suis satellitibus cumlaret, ut legitur num. 8, et num. 9 Carolus eum in exilium cum reliquis propinquis perducere fecit. Atque ita dicitur S. Eucherius in *Martyrologio Romano* invidorum calumniis oppressus, et in *Martyrologio Trudonensi* pro justitia perpessus exilium; nulla facta visionis ante relatæ mentione. Neque alii auctores, qui integro post obitum Caroli Martelli seculo floruerunt, vel ipsius Eucherii obiter meminerunt.

non est S. Eucherius ad Episcopatum revocatus, E

non corpus relatum :

allum seculo integro de eo silentium.

F

18 Alter offensionis lapis arripitur ob S. Rigobertum Episcopum a Carolo Sede sua Remensi ejectum : quod sic contigit. A morte Pippini Herstallii Francos Austrasios inter et Neustrios maximum dissidium exortum est, atque utrimque collecto exercitu prælium initum cum clade majore Austrasiorum, contra quos Raginfredus electus est Major-Domus, et fœdus cum Raibodo Frisio ictum. Quo tempore Carolus Martellus e carcere Coloniensi emissus, ab Austrasiis summo cum gaudio susceptus est, et creditus singulari Dei beneficio liberatus, ut legitur in *Historia* jussu Childebrandi fratris Caroli Martelli scripta, et *Chronico Fredegarii* annexa cap. 104, et in *Annalibus Metensibus* ad an. 715. In his communis Austrasiorum lætitia ita exprimitur : Sed Dominus, qui dat et non improbat, Karolum de insidiis novercalibus eruens, palam eum trepidantibus manifestum produxit. Tunc veluti cum sol radios præclaros eclipsim ad modicum passos cuncto exierit orbi, sic Pippini Karolus dignissimus hæres languentibus et pene desperantibus de salute populis robustissimus defensor illuxit. Ut autem aperte cunctanti plebi apparuit, tanto favore tantaque gratulatione ab universis

Carolus Martellus e custodia liberatus,

ab Austrasiis summa lætitia excipitur :

A universis susceptus est, ac si dominator eorum Pippinus ad eorum consolationem revixisset. *Inter Austrasios erant Remi, quorum Episcopus S. Rigobertus constituerat neutri tum parti adhærere. Hunc Hadrianus Papa in epistola ad Tilpinum Archiepiscopum Remensem asserit sæviante discordia inter Francos dejectum, solummodo quod antea non consensit in parte illius, qui postea partem illam de regno in sua potestate accepit, in qua Remensis civitas est. Id factum esse post victoriam Vinciaci xii Kalendas Aprilis anno 1000xvii obtentam, traditur in vita S. Rigoberti a nobis iv Januarii edita cap. 16, scripta ab auctore anonymo circa annum 100000, id est, post hanc Rigoberti expulsiōnem annis clxxxiii, qui verba Hadriani Papæ a nobis relata recitat num. 18, sed ejus modestiæ (qua hic nomen Caroli non expressit) prorsus immemor alias comminiscitur exilii S. Rigoberti causas, quas ille voce solummodo exclusit. Secessit S. Rigobertus in Vascōniam, inde a Milone Abbate et tonsura Clerico, qui tum Remensem Episcopatum habebat, revocatus, in Geraniaca curte haud procul Remis reliquum vitæ transegit, et Remos quandocumque libuit, se contulit, ac sacrificium Missæ in ara beatissimæ Virginis Mariæ fecit aliasque ecclesias invisit.*

non admittitur
Remis a S. Rigoberto Episc.

ideo a Sede
dejecto :

laudatur a SS.
Gregorio II et
III,

ab hoc accipit
vincula S. Petri,

remittit munera :

dividit filiis
regnum :

obit in pace,

* al. xxii

19 Cum Carolo Martello vixerunt duo sancti Pontifices Romani, Gregorius II, et Gregorius III, ambo Martyrologio Romano inscripti, ille XIII Februarii, hic XXVIII Novembris : uterque Carolum verbis honorificentissimis compellat. Gregorius II gloriosum filium in Christo dilectissimum, religiosæ mentis affectum gerentem, Deo dilectum vocat in epistola, qua illi commendat S. Bonifacium a se Episcopum consecratum ad prædicandum plebibus Germaniæ gentis, quod factum est Indictione VI anno 1000xiii. At Gregorius III appellat refugium suum in afflictione, filium excellentissimum, carissimum et Christianissimum, amatorem filium B. Petri Principis Apostolorum, suum post Deum confugium etc. Extant ex Epistolæ apud Sirmondum tomo 1 Conciliorum Galliæ pag. 512, 525 et 527, et tomo 17 Conciliorum editionis regiæ pag. 276, 323, et 326, et passim alibi. Auctor historiæ jussu Childebrandi scriptæ apud Fredegarium cap. 109 et 110, hæc de extremo morbo et obitu Caroli narrat : Reversus in regionem Francorum ægrotare cœpit in villa Verimbrea super Issara fluvio. Eo etenim tempore bis a Roma, Sede S. Petri Apostoli, beatus Papa Gregorius claves venerandi sepulchri, cum vinculis S. Petri et muneribus magnis et infinitis, Legatione (quod antea nullis auditis aut visis temporibus fuit) memorato Principi destinavit : eo pacto patratō, ut a partibus Imperatoris recederet, et Romanum Consulatum præfato Principi Carolo sanciret. Ipse itaque Princeps mirifice et magnifico honore ipsam Legationem recepit, munera pretiosa contulit, atque magna præmia cum suis sodalibus missis, Grimonem Abbatem Corbiensis monasterii et Sigobertum reclusum basilicæ S. Dionysii Martyris Romam ad limina S. Petri et S. Pauli destinavit. Igitur memoratus Princeps, consilio Optimatum suorum expetito, filiis suis regna dividit. Itaque primogenito suo, Carolomanno nomine, Auster et Suaviam, quæ nunc Alemannia dicitur, atque Thoringiam tradidit : alteri vero secundo filio juniore, Pippino nomine, Burgundiam et Neuster et Provinciam permisit... Interim, quod dici dolor et mœror est, sollicitatur ruina, in sole, luna et stellis nova signa apparuere, seu et Paschalis ordo sacratissimus turbatus fuit : Carolus nempe Princeps Parisius basilicam S. Dionysii Martyris multis muneribus ditavit ; veniensque Carisiaco villa Palatii super Issaram fluvium, valida febre correptus obiit in pace, cunctis in gyro regnis acquisitis. Rexit autem utraque regna annos xxv. Transiit itaque xi Kalend. Novembris, sepultusque est Pari-

sus in basilica S. Dionysii Martyris. *Hactenus Historia illa vix decem post ejus obitum elapsis annis conscripta jussu Childebrandi, ut diximus, fratris Caroli Martelli, in qua nonnulla emendavimus ex codice MS. perantiquo Serenissimæ Christianæ Reginæ Sueciæ. Eadem omnia leguntur in Annalibus Francorum Metensibus ad annum 1000xli. Inter munera monasterio S. Dionysii tunc oblata, est villa Clypiacum, quam se illi dare ob amorem Domini nostri Jesu Christi, vel remissionem peccatorum suorum, ut veniam de delictis consequi mereretur in futurum, testatur in diplomate suo, dato Carisiaco villa in palatio, quod fuit mensis Septembris die xvii, anno quinto post defunctum Theodericum Regem, is est annus 1000xli. Integras tabulas donationum excudit Dubletius lib. 3 Antiquit. Dionys. cap. 4.*

D
AUCTORE G. B.

dato Clypiaco
monachis S.
Dionysii :

20 Quis de Carolo mortuo sensus fuerit S. Bonifacii, ita exponit in Vita ejus Othlonus lib. 1 cap. 41 apud Serarium in Moguntiacis : Per idem tempus Karolo Duce glorioso temporalis vitæ cursum consummante, filii ejus Karolomannus et Pippinus in patris successerunt imperium. Sed quia ad nutum Karolomanni, qui Majoris ætatis erat, omnia paterni regni jura disponebantur, hunc S. Bonifacius adiens, Præsulisque Apostolici scripta deferens omnino poposcit, ut Christianæ religionis culturam, quam pater ejus promptissimo animo cœpit et excoluit ; ipse quoque pro Dei amore sui regni stabilitate, nec non pro communi omnium sibi subjectorum salute eodem animo excoleret. His ille precibus quasi Divino affatu compunctus, omnes sub imperio suo degentes, laicos simul et Clericos, a religione Christiana deviantes, tam regali quam Canonica auctoritate ad viam justitiæ revocare studuit. *Hæc ibi. Promptissimus animus Caroli jam laudatus eminet in epistola ejus de suscepto in tuitionem ac defensionem Episcopo Bonifacio, apud citatum Sirmondum pag. 517 et tomo 17 Conciliorum pag. 284, et Annalibus Baronii ad an. 724 num. 2. qui anno 741 num. 21 asserit S. Gregorii III maximum esse de eodem Carolo Martello præconium, quod tum Dei, tum ejusdem Caroli opitulatione S. Bonifacius centum millia Paganorum ad Christianam religionem suscipiendam convertisset : ut plane de ipso, (occulta licet et incognita nobis sint Divina judicia) salutem cum piis Regibus consecutum, existimare liceat. Quæ admodum pie ac præclare a Baronio dicta censemus.*

E
laudatur post
mortem a S.
Bonifacio

cui præstiterat
subsidiū ad
convertendos
Paganos :

21 Bartholomæus Fisen in Floribus Ecclesiæ Leodiensis in Vita S. Eucherii, et in Historia Leodiensi lib. 5 num. 19, et potissimum annotatione 14, ista habet contra Baronium : Bonifacium vero, quem tanti facit, ego pro me facere arbitror. Judica lector, sic ille ait, his scilicet verbis : Carolus Princeps Francorum, multorum monasteriorum eversor, et Ecclesiasticarum pecuniarum in usus proprios commutator, longa torsione et verenda morte consumptus est. *Ex quibus hæc infer : De sepulchro quamquam taceat, cum tamen verendam appellavit mortem, visus est omnia dixisse, illo nimirum tempore, quo res velut in omnium oculis erat. Verum ut pro illo judicaret lector, edocendus erat, quo loco, tempore, occasione, S. Bonifacius illa dixisset. Carolus Sausseyus citato lib. 3 Annalium Eccles. Aurel. in S. Eucherio num. 28 asserit S. Bonifacium illa verba scripsisse ad Ethelbaldum Regem Merciorum in Anglia scelestissimum hominem, utque eum revocaret ad pœnitentiam, plura ingessisse exempla Regum, qui ob immensa flagitia male pereuntes, anima simul et corpore damnati sunt apud inferos. Nicolaus Serarius edidit typis Moguntinis anno 1605 epistolas S. Bonifacii e codicibus MSS. Viennensi Cæsareo, et Academico Ingolstadiensi, deinde in magna Patrum Bibliotheca recusas. Inter eas extat num. 19 hæc ad Ethelbaldum Regem Merciorum epistola*

F
non culpatur
ab eo

in epistola ad
Ethelbaldum
Regem :

AUCTORE G. H. NOT. 11. A epistola, missa per Ecbertum Episcopum, cui id epistola VIII mandat. Reprehendit acriter in ea epistola Regem ob intemperantiam, libidinem, aliaque scelera, nulla addita mentione aut Caroli Martelli, alteriusve Regis anima simul et corpore damnati. Fatemur Baronium, aliqua adulterina et supposititia falsum scriptura, id indicasse ad an. 741 num. 20, quem tamen Sausseyus et Fisen nequitiam citarunt, ne forsitan, quam dextere ab illo explicaretur ea sententia, lector una disceret. Sed quia ex multis a Carolo eversis monasteriis hactenus ne unicum quidem nominatur, uti neque aliqua ecclesia, cujus pecunia in proprios ejus usus sit commutata; arbitramur scriptum illud majoris fabulæ esse fulcimentum, quo subtracto corruunt reliqua a Fisenio assumpta.

22 Sed esto, peccator extiterit, inquit Baronius, ut solent Reges sæpe delinquere, tamen per exomologesim illam factam, qua suam animam Domino per S. Dionysium præsentandam adeo sollicito studio commendavit, bene de ejus salute est sperandum. Hanc Caroli pietatem indicat pronepos ejus Ludovicus Imperator in epistola ad Hilduinum Abbatem S. Dionysii ad diem IX Octobris ante hujus Vitam apud Surium excusa, in qua ista num. 2 habentur: Proavus noster Carolus, Princeps Francorum inclytus, per orationes ipsius excellentissimi Martyris adeptum se fuisse gratulatus est apicem principatus, eidemque decurso mortalitatis tempore, quod carius potuit habere depositum, corpus scilicet proprium in magni die judicii suscitandum, et animam Domino præsentandam fideliter commendavit, ac per hoc maxime devotionem ac fiduciam cordis erga peculiarem Patronum patenter ostendit. Hæc Ludovicus Pius, cujus illustre testimonium Hilduinus Abbas S. Dionysii siluisset, si visionis S. Eucherii affectus in suo monasterio, ubi Carolus sepultus fuerat, vel minima suspicio fuisset. Scripta est ea epistola potquam, ut addit num. 3, per merita et solatium Domini et piissimi Patris Dionysii, Divina virtute erectus est et imperio restitutus, cingulumque militare judicio atque auctoritate Episcopali resumpsit. Quod anno 1000xxxiv, Quadragesimæ tempore factum fuisse in Vita ejusdem Ludovici legitur, a quo tempore se ipsius Dionysii gratioso adjutorio usque ad præsens sustentari gratus commemorat, ut sub finem vitæ ejus videatur illa epistola data, centum fere ab obitu Caroli Martelli annis elapsis.

23 Idem Ludovicus Pius, in Præcepto de divisione regni inter filios, gratam Caroli Martelli proavi memoriam adducit num. 11 his verbis: Super omnia autem jubemus atque præcipimus, ut ipsi tres fratres curam et defensionem Ecclesiæ S. Petri simul suscipiant, sicut quondam a proavo nostro Karolo, et avo nostro Pippino et beatæ memoriæ genitore nostro Karolo Imperatore, et a nobis postea suscepta est. Quæ eadem Carolus Imperator in charta divisionis regni sui etiam tribus filiis commendarat, et num. 10 sic legitur: Super omnia autem jubemus, ut ipsi tres fratres curam et defensionem Ecclesiæ S. Petri simul suscipiant, sicut quondam ab avo nostro Karolo et beatæ memoriæ genitore Pippino Rege et a nobis suscepta est. Hæc illi, et quantum conjicimus, secuti formulam, qua et Carolus Martellus suis duobus filiis, ac dein Pippinus totidem filiis eandem Ecclesiæ S. Petri defensionem commendarant. Hunc Pippinus erga patrem Martellum affectum ostendit, dum postea filio sibi nato nomen Caroli imposuit. Imo et ipsum Carolum, natorum, quos ei Hildegard peperit, primum Karolum suo ac proavi vocabulo nuncupasse, scribit Paulus Warnefridus lib. de Episcopis Ecclesiæ Metensis. Quo tamen Carolo absque stirpe defuncto, Ludovicus Pius Caroli nomen in uno ex filiis suis renovavit. Fuerunt Ludovico Pio filii quatuor, Lotharius

Imperator, Pippinus Rex Aquitaniæ, Ludovicus Rex D Germaniæ, et dictus Carolus Calvus Rex Franciæ occidenti, quibus singulis Caroli nomen adeo gratum fuit, ut quisque filium aliquem a se procreatum eodem Caroli nomine appellaret.

§ IV. Historia visionis S. Eucherii de damnatione Caroli Martelli seculo IX sub Hincmaro Archiepiscopo Remensi primum conscripta, hic discussa et rejecta.

Quod Baronius an. 853 num. 57 acturus contra fabulam de femina Papa profert axioma, nullam vim potentioris esse ad redarguendos errores et falsitates ipsa temporis ratione, nobis in hac quæstione, imo et lectori, cupimus præscriptum. Egimus de variis scriptoribus, qui primo seculo post obitum et Caroli Martelli et S. Eucherii floruerunt quorum nullus inventus est qui illum condemnarit, aut visionis S. Eucherii adscriptæ meminerit: quod sequentibus seculis a nonnullis factitatum est, at quo fundamento hic quærimus. Petrus Bibliothecarius in Historia Francorum abbreviata, deducta ad annum 1000xcviii, et tomo 3 Historiæ Francorum a Chesneo a pag. 540 edita, hæc de obitu Caroli Martelli tradit: Carolus anno regni sui xxvii moritur, Parisiis apud S. Dionysium sepelitur, et fuit damnatus. Testis est Hymarus in prologo in Vita B. Remigii. Est hic aliis Hincmarus dictus, Archiepiscopus Remorum anno 1000xlii in Synodo Belvacensi ordinatus, ut ipsemet testatur epist. 19 tomo 2 operum pag. 272, mortuus xxiii Decemb. anni 1000clxxxii. Hujus scriptoris virtutes prosequitur Ludovicus Cellotius in Historia Gotteschalci Prædestiniani, quam typis Cramoisiensis anno 1000clv excusam, ipse tunc Societati nostræ per Franciæ provinciam Præpositus nobis donavit. Hic lib. 4 cap. 2 fatetur apud Hincmarum *μνημονικὰ ἀμαρτήματα* reperiri: quæ tamen viros graves et eruditos adeo non dedeant, ut illa etiam nonnumquam affectent. Sigebertus in Chronico asserit ad annum 1000cliv, Hincmarum claruisse, qui vitam S. Remigii scripsit, annis scilicet centum ac tredecim post obitum Caroli Martelli, de quo ista in Præfatione tradit: Cum vero tempore Pippini Regis, prædicti Karli Principis filii, revelatio ostensa Eucherio Aurelianensis civitatis Episcopo de damnatione æterna ejusdem Karli, qui res Ecclesiarum dividerat, fuit; isdem Pippinus, sicut et aliarum Ecclesiarum Episcopis, huic Remensi Episcopo partem de rebus Ecclesiasticis reddidit, et Tilpinum in hac urbe Remorum Episcopum ordinari consensit. Ita Acta MSS. quibus consentit Surius.

25 Verum in his paucis verbis plura *ἀμαρτήματα*. Obiit S. Eucherius septem annis priusquam Rex constitutus est Pippinus: dein non Tilpinus, sed S. Abel Remorum Episcopus ordinatus est, de quo Hadrianus Papa ad Tilpinum, et ex hujus, ut præfatur, relatione hæc scribit: Deinde post Caroli Martelli obitum sanctæ memoriæ Bonifacius Archiepiscopus et Legatus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, et præfatus amabilissimus Fulradus Franciæ Archipresbyter, tempore antecessorum nostrorum Zachariæ et Stephani successoris illius, multum laboraverunt, ut bonæ memoriæ prædecessor noster Zacharias pallium Archiepiscopo Remensi, Abel nomine, per deprecationem suprascripti Bonifacii transmitteret. Qui ab illo constitutus fuit, sed ibi permanere permissus non fuit, sed magis contra Deum ejectionis est, et Remensis Ecclesia per multa tempora et per multos annos sine Episcopo fuit, et res Ecclesiæ de illo Episcopatu sunt ablatae, et per laicos divisæ sunt, sicut et de aliis Episcopatibus, maxime de Remensi Metropolitana civitate. Et tua fraternitas jam ex magna parte res ipsas apud gloriosum filium

Revelationis S. Eucherii factæ de damnatione Martelli scriptor Hincmarus. E

in Vita S. Remigii circa an. 854.

in qua quæ spectant ad S. Abelem Episcopum Remensem, F

A filium nostrum Carolum, et ante ad Carolomannum gloriosissimum fratrem ejus impetratas habes, et ordinem ex aliqua parte et in Episcopis et in aliis secundum canonicam et sanctæ Sedis Romanæ auctoritatem directum habes. *Hæc ibi. Pallium S. Abeli ab Zacharia Papa missum fuisse x Kalendas Julias, Indictione XII, anno Chr. 1000XLIV, supra diximus. Sedit aliquamdiu S. Abel, sed quot annis non constat, ejectus postmodum; et vacavit Sedes Remensis usque ad Tilpinum, qui post obitum Pippini Regis (cujus Hadrianus Papa non meminit) adjutus primum est a Carolomanno, ad quem Austrasia pertinebat: dein eo vita functo anno 1000LXXI, sub Carolo Magno, bona Ecclesiæ recuperavit: quæ ibi æque sub Pippino atque sub Martello dicuntur divisa, non reddita, quod supra scripserat Hincmarus: a quo num certiori ac securiori scientia visio S. Eucherii de Martelli damnatione adjuncta sit, quærimus.*

26 Deplorat in eadem præfatione, librum maximæ quantitatis, manu antiquaria scriptum de ortu ac vita et virtutibus atque obitu Remigii sanctissimi Patroni deperiisse: quapropter ait se de eo scribere tam ea, quæ in historicis a veteribus editis de illo invenit, quam et illa quæ in diversis schedulis dispersa reperit, verum et illa in serie digerens, quæ vulgata narratione percepit. *Hinc mirum non est, si in plures eum impegisse errores a variis observatum est. Dedimus vi Februarii Vitam S. Vedasti a S. Remigio dati Atrebatensibus Episcopis, ac § 2 et 3 ordinavimus ætatem, tempus Episcopatus, et annum obitus utriusque, ostendimusque in baptismo Chlodovei Regis et obitu S. Remigii ab Hincmaro ad xv annos aberrari. Hinc illud manasse videtur, quod in eadem Vita uti et cap. 16 opusculi 33 et cap. 11 opusc. 44, proferat epistolam Hormisdæ Papæ, qua Remigio committit vices suas per omne regnum dilecti et spiritualis filii sui Ludovici, additurque in Vita, Hormisdæ Pontificatus tempore Ludovicum Regem gloriosum coronam auream cum gemmis, quæ Regnum appellari solet, B. Petro, S. Remigio suggerente, direxisse. Mortuus est Chlodoveus I, qui ab Hincmaro Ludovicus appellatur, xxvii Novemb. anni Chr. 1019, ergo annis fere quinque ante Pontificatum Hormisdæ, creati vii Kalendas Augusti anno 1014, ut dictum I Februarii ad Vitam S. Sigeberti Regis Francorum § 8 num. 60 et 61. Acta S. Aviti Episcopi Viennensis, illustrata a nobis sunt, ad v Februarii, ubi epistola hujus ad Chlodoveum Regem data est, in qua docet Avitus, quod hactenus ignorabatur, in Nativitate Christi baptizatum illum esse, quod in Vigilia Paschæ inquit Sirmondus in Notis ad Avitum, Hincmarus Remensis falso sibi et rerum Francicarum scriptoribus persuaserat. Plura passim ab aliis menda observantur, aut quia ab ipso scripta primo sunt, in dubium revocantur, quod merito in dicta quæstione de visione S. Eucherii fieri potest ob rationes hactenus allatas.*

27 Exortum dein anno 1000LVIII dissidium inter Ludovicum Regem Germaniæ et fratrem ejus Carolum Calvum: cumque hujus regnum invaderet Ludovicus, Episcopi provinciarum Remensis et Rotomagensis in Carisiaco palatio congregati, miserunt illi in Attiniaco palatio degenti epistolam, quæ extat inter Capitula Caroli Calvi cap. 23, et tomo 2 Operum Hincmari a pag. 126. In hac epistola dicta visio S. Eucherii et condemnatio Martelli num. 7 ubertim narratur his verbis: Quia vero Carolus Princeps, Pippini Regis pater, qui primus inter omnes Francorum Reges ac Principes res Ecclesiarum ab eis separavit atque divisit, pro hoc solo maxime est æternaliter perditus. Nam S. Eucherius Aurelianensis Episcopus, qui in monasterio S. Trudonis requiescit, in oratione positus ad alterum est seculum raptus, et inter cetera, quæ Domino sibi ostendente conspexit, vidit illum in in-

Februarii T. III.

ferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab Angelo ejus ductore responsum est, quia Sanctorum judicatione, qui in futuro judicio cum Domino judicabunt, quorumque res abstulit et divisit, ante illud judicium anima et corpore sempiternis pœnis est deputatus, et recepit simul cum suis peccatis pœnas propter peccata omnium, qui res suas et facultates in honore et amore Domini ad Sanctorum loca in luminaribus divini cultus et alimoniis servorum Christi ac pauperum pro animarum suarum redemptione tradiderant. Qui in se reversus S. Bonifacium et Fulradum Abbatem monasterii S. Dionysii, et summum Capellanium Regis Pippini ad se vocavit, eisdem talia dicens in signum dedit, ut ad sepulchrum illius irent, et si corpus ejus ibidem non reperissent, ea quæ dicebat vera esse concredere. Ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium, ubi corpus ipsius Carli humatum fuerat, sepulchrumque ipsius aperientes, visus est subito exisse draco, et totum illud sepulchrum interius inventum est denigratum, ac si fuisset exustum.

28 Hæc visionis illius historia, quam Hincmarus anno sequente 1000CLIX scribens Carolo Calvo Regi de coercendis militum rapinis, se illi misisse innuit tom. 2 pag. 142. Et nolite negligere, inquit, illa Capitula, quæ Synodus de Carisiaco per Wenilonem et Erchenraum transmisit ad hunc Attiniacum præterito anno Hludovico fratri vestro, et me transmittente Hincmarus filius meus vobis dedit, quando vobiscum in Burgundia fuit, sed relegite ea diligenter, quia, mihi credite, plus pro vobis quam pro illo facta fuerunt. At rei gestæ probationem inspiciamus. Nos autem, inquit, illos vidimus, qui usque ad nostram ætatem duraverunt, qui huic rei interfuerunt et nobis viva voce veraciter sunt testati, quæ audierunt atque viderunt. E quibus verbis colligimus, nihil illos auctores ea de re reperisse in Vita S. Eucherii a cœvo scriptore composita, aut aliis historiis ante illud tempus editis; nihil etiam in aliqua schedula dispersum illos invenisse, sed solum vulgata narratione, id est, fama et rumore deferente id percepisse. Effluxerant a morte Martelli ad Synodum Carisiacensem anni omnino centum et septemdecim, quomodo ergo Hincmarus, qui xxiv post illam Synodum annis vixit, aut alii Episcopi illic congregati potuerunt plenam rei alibi incognitæ notitiam habere ab iis, qui anno 1000XLI ob morum gravitatem atque ætatem maturam legitimo jure testimonium ferre poterant, non ex ulla antiquiorum testium relatione, sed ipsa rei inspectione. Vix anni xx elapsi erant, ex quo Ludovicus Pius Imperator, ac horum genitor Regum Ludovici et Caroli Calvi, scripto testatus erat corpus proavi sui Martelli in ecclesia S. Dionysii depositum, in magni diei judicii suscitandum: quod modo centum fere annis citius ad inferos delatum et æternis pœnis cruciari dicitur. Jure prævaleat tanti Imperatoris majestas, nisi testes æque graves atque integri opponantur.

29 Adducitur Pippinus Martelli filius, et Ludovici Pii avus. Quod, inquit, cognoscens filius ejus Pippinus, Synodum apud Liptinas congregari fecit, cui præfuit cum S. Bonifacio Legatus Apostolicæ Sedis, Georgius nomine. Nam et Synodum ipsam habemus et quantumcumque de rebus Ecclesiasticis, quas pater suus abstulerat, potuit Ecclesiis reddere, procuravit. Fuere Liptinæ palatium, seu villa regia prope viam militarem Romanam, quæ Vogdoriaco Bavacum Nerviorum ducit, nunc vicus Hannoniæ, Estines dictus, qui a Binchio oppido vix milliari distat, olim in Austrasia situs, ac post obitum Martelli, in ditione Carolomanni: sub quo duo Concilia habita fuerant, prioris loci non proditur, alterum apud Liptinas, in quo superioris quoque Concilii canones relecti et approbati sunt. S. Bonifacius epistola 1 ad Zachariam Papam de his Conciliis ita scribit: Notum similiter sit paternitati tuæ,

28

quod

1) AUCTORE G. H.

et ad Carolum Calvum an. 859

E

quasi ex relatione eorum qui ante annos 117 ipsi vidissent:

F

perperam dicitur ideo collecta Synodus Liptinensis a Pippino

Tilpino attri-
buuntur:

B
error 18 anno-
rum in baptis-
mo Chlodovei,

qui et Rex sub
Hormisdæ
Papa statuitur

et in Vigilia
Paschæ bapti-
zatus,

C
aliaque pluri-
ma menda.

Eadem visio
scripta ad Lu-
dovicum Re-
gem Germaniæ
an. 838,

AUCTORE G. II.
quæ a Carolomanno congregata est,

et Synodus an.
742 21 Aprilis,

et Liptinensis
an. 743 1 Martii,

absque mentione Pippini, Georgii Martelli et Legati Georgii.

non eo tempore fuit Pippino concertatio cum Waifario,

sed utrique cum Hunoaldo patre ejus:

Carolomannus pecuniam Ecclesiasticam sub precario et censu præstari petit:

A quod Carolomannus Dux Francorum me accersitum ad se rogavit in parte regni Francorum, quæ in sua est potestate, Synodum incipere congregare, et promisit se de Ecclesiastica religione, quæ jam longo tempore, id est, non minus quam per LX vel LXX annos calcata et dissipata fuit, aliquid corrigere et emendare velle. Respondit Pontifex se hoc libenter concedere, et fieri præcipere. Quod tamen responsum post ea Concilia habita datum fuit Calendis Aprilis, Indictione XI, Constantini anno II, Christi MCCXLIII. Nam Carolomannus in Concilio Liptinensi ista præfatur: In nomine Domini nostri Jesu Christi. Ego Karlomannus Dux et Princeps Francorum, anno ab Incarnatione Domini MCCXLII, XI videlicet Kalendas Maii, cum consilio servorum Dei et Optimatum meorum, Episcopos, qui in regno meo sunt, cum Presbyteris ad Concilium et Synodum pro timore Christi congregavi, id est, Bonifacium Archiepiscopum, et Burchardum et Regenfridum, Wintanum et Witbaldum et Dadanum et Eddanum ac reliquos Episcopos cum Presbyteris eorum, ut mihi consilium dedissent, quomodo lex Dei et Ecclesiastica religio recuperetur, quæ in diebus præteritorum Principum dissipata corrui, et qualiter populus Christianus ad salutem animæ pervenire possit, et per falsos Sacerdotes deceptus non pereat. Sequuntur Canones prioris Concilii, qui dein communi consensu approbantur et recipiuntur hoc exordio: Modo autem in hoc Synodali conventu, qui congregatus est ad Kalendas Martias, in loco qui dicitur Liptinas, omnes venerabiles Sacerdotes Dei et Comites et præfecti prioris Synodi decreta consentientes firmaverunt, seque ea implere velle et observare promiserunt. En quam hæc diversa sunt ab iis, quæ Carisiaci relata diximus, ubi quæ Carolomannus egit, a Pippino facta traduntur, et hac solum de causa, quia cognoverat damnationem Caroli parentis: cujus nomen nusquam exprimitur, neque ulla ejus gesta magis quam priorum Principum notantur. Nulla denique vel Georgii Legati, vel Romanæ legationis, aut restitutionis a Pippino factæ est mentio.

30 At pergunt in supra memorata ad Ludovicum Regem epistola congregati Carisiaci Episcopi: Et quoniam Pippinus omnes res Ecclesiis, a quibus ablatae erant, restituere propter conversationem, quam cum Waifario Aquitanorum Principe habebat, non prævaluit, precarias fieri ab Episcopis exinde petiit, et nonas ac decimas ad restaurationes tectorum, et de unaquaque casata duodecim denarios ad Ecclesiam, unde res erant beneficiatae, sicut in libro Capitulorum Regum habetur, dari constituit, usque dum ipsæ res ad Ecclesiam revenirent. Et hic non-nihil ordo rerum ac temporum turbatur. Præerat Aquitanix Dux Hunoaldus filius Eudonis, contra quem Carolomannus et Pippinus exercitum in Aquitaniam duxerunt, anno MCCXLII, et MCCXLIV, quo hic obsidibus datis spopondit eis omnem obedientiam: eodemque anno habitu monastico assumpto Waifarium filium in Principatu reliquit. Belli adversus hunc movendi occasio inciderat anno MCCXLIX, ob fratrem ejus Grifonem, seu Gripponem, in clientelam susceptum: sed hoc dein prope Alpes interempto, ad annum usque MCCCLX nihil inimicitarum gestum, ut non videatur concertatio cum Waifario impedivisse restitutionem Ecclesiis faciendam. De Hunoaldo et Waifario agunt antiqui Francorum Annales, potissimum Metenses.

31 Quæ adduntur de pecunia Ecclesiastica sub precario et censu in subsidium exercitus retinenda, ex Carolomanni præscripto propter bella non solum cum Hunoaldo Duce Aquitanorum, sed etiam Saxonibus, et Alamannis gerenda, in Concilio Liptinensi canone II ita fuere præstanda: Statuimus quoque, inquit, cum consilio servorum Dei et populi Christiani, propter imminetia bella et persecutiones alterarum gen-

tium, quæ in circuitu nostro sunt, ut sub precario D et censu aliquam partem Ecclesiæ pecuniæ in adjutorium exercitus nostri cum indulgentia Dei aliquanto tempore retineamus, ea conditione, ut annis singulis de unaquaque casata solidus, id est, duodecim denarii ad Ecclesiam vel monasterium reddantur, eo modo, ut si moriatur ille, cui pecunia commodata fuit, Ecclesia cum propria pecunia re-vestita sit. Et iterum si necessitas cogat aut Princeps jubeat, precarium renovetur et rescribatur novum. Et omnino observetur, ut Ecclesiæ vel monasteria penuriam paupertatemque non patiantur, quorum pecunia in precario præstita sit: et si paupertas cogat, Ecclesiæ vel domui Dei integra reddatur possessio. Hæc ibi, quæ in Carisiacensi Synodo et Pippino applicantur et in alium prorsus sensum detorquentur. Non sunt etiam ab his Carolomanni statutis dissimilia, quæ anno sequente MCCXLIV, VI Nonas Martii Pippinus in Synodo Suessionensi canone III cum consilio Sacerdotum et Optimatum decrevit. In antiqua Historia MS. quam penes nos habemus, sed ab anno MCCCLXIII mutila, de pecunia sub precario aut censu hujusmodi accepta hæc leguntur: Anno MCCCLII Pippinus, monente S. Bonifacio, quibusdam Episcopatibus vel medietates vel tertias rerum reddit, promittens postmodum omnia restituere. Quorum aliqua sed sensu imperfecto, leguntur in Annalibus Bertinianis, forsitan in Annalibus Eginhardi, aliisque ex MSS. Tiliano, Loiseliano et similibus expuncta, ubi annus ille MCCCLII nulla prorsus re contenta vacat. Demum quæ de Carolo Magno et Ludovico Pio adjiciuntur in dicta epistola, quia nihil de dicta revelatione habent, prætermittimus.

§ V. Revelatio S. Eucherii a posterioribus vera credita. Eadem cum exilio S. Eucherii Hispaniæ afficta.

Et hæc in historia visionis S. Eucherii de Martelli damnatione ἀμαρτήματα occurrunt, notam μνημονικά, quam ἀπρονόητα καὶ ἀστάθμητα, temere ac parum considerate congesta, sed opportuna credita, quæ timore incusso licentiam militarem refrænarent, atque avaros Regum animos a rapinis bonorum Ecclesiasticorum averterent. Interim non defuerunt, qui hæc crederent, et suis chronicis, annalibus, historiis, ac Vitæ Sanctorum intexerent. Ita nixus auctoritate Hincmari supra memoratus Petrus Bibliothecarius Historiæ Francorum abbreviatæ ad annum usque MCCXCXVIII deductæ inseruit. Ita ex Annalibus diversorum Regum, circa idem tempus forsitan exaratis, auctor Vitæ S. Rigoberti, circa annum MCCCC scriptæ, ista de Martello effutit: Triumphum adeptus injustissime ab hoc almo Pontifice Episcopium Remense abstulit... Et hoc ejus factum non est adeo mirum. Et quidem aliis similiter fecit, et eis qui suis partibus faverunt, dedit. De hoc etenim non Rege sed tyranno ita legitur ad locum in Annalibus diversorum Regum: Iste Karlus omnibus audacior, Episcopatus regni Francorum laicis hominibus et Comitibus primus dedit, ita ut Episcopis nihil potestatis in rebus Ecclesiarum permetteret. Dum Martellus facinus hoc primus attentasse dicitur, culpantur successores Reges, quasi ejus exemplum secuti, idem patrarent. Verum hactenus duo tantum Episcopi Sede sua a Martello pulsi proferuntur, S. Rigobertus anno MCCXVII, et S. Eucherius anno MCCXXVII. Illi successit Milo tonsura Clericus, imo et Abbas, ut ex privatis Ecclesiæ Remensis monumentis tradit Browerus lib. 7 Annal. Trevir. pag. 437. Num S. Eucherio dum vixit alius substitutus fuerit non constat. Producti hactenus non sunt alii, quibus similem irrogarit injuriam, nec laici homines, quibus Episcopatus dedisset. Sed pergit auctor Vitæ S. Rigoberti, atque

ejus partem restituit Pippinus an. 732.

Revelationem S. Eucherii post Hincmarum habent varii Annales,

Vita S. Rigoberti,

F

A atque historiam visionis S. Eucherii eisdem plane verbis narrat, quibus jam ex Epistola ad Ludovicum Regem Germaniæ eam retulimus, addens, sicut antiquorum veridica constat scriptum relatione, scilicet Episcoporum in Carisiacensi Synodo congregatorum. Flodoardus in Historia Ecclesiæ Remensis (quæ desinit in Artoldo Episcopo anno 1000CLXI vita functo) lib. 3 cap. 20 dictam Epistolam Hincmaro attribuit. Ludovico, inquit, Regi Germaniæ nonnulla scripsisse reperitur, et aliquibus relatis, addit. Item aliam de hac eadem re (pervasionem regni fraterni, ut ante dixerat) cum ceteris hujus regni Episcopis scribit epistolam, episcopali moderatione plenam. Interim lib. 2 cap. 12 Patrum scripta relatione tradi visionem S. Eucherii asserit. Quibus aliisque posterioribus opponimus hoc Sirmondi nostri apophtegma ex cap. 4 libelli de duobus Dionysiis : De Chlodovei baptismo quod falso ab Hincmaro litteris est proditum, nulla unquam Hincmaro adstipulantium turba præstare potest, ut verum sit. quod æque huic visioni applicari potest.

Flodoardus

Adrevaldus,

B
comminiscens
Reges Franco-
rum carpento
a bobus tracto
vehi solitos,

et damnatio-
nem Martelli
visibus corpo-
re a SS. Eu-
cherio et Boni-
facio osten-
sam Carolo-
manno filio
ejus.

33 Adrevaldus monachus Floriacensis, qui sub finem seculi noni historiam translationis SS. Benedicti et Scholasticæ a nobis ad XXI Martii illustrandam, composuit, lib. 2 cap. 12 tam miseram Regum ultimarum stirpis Merovingicæ conditionem sub Præfectis palatii describit; ut quocumque eundem eis erat, carpento irent, quod bubus junctis, et bubulco rustico more agente trahebatur. Sic ad palatium, sic ad publicum populi sui conventum, qui annuatim ob regni utilitatem celebrabatur, ire, sic domum redire solere. Eorum autem Regum Præfectos seu Majores domus extollit, et pro libitu suo qualiacumque agentes depingit, et cap. 14 Carolum Martellum ait ob expeditiones bellicas plurima juri Ecclesiastico detraxisse prædia, et fisco associavisse, ac deinde studuisse militibus propriis distribuere. Postea hanc recessus Carolomanni ad vitam monasticam adfert rationem : Siquidem, inquit, hortante B. Eucherio Aureliano- rum Episcopo, qui a patre illius, nulla existente culpæ offensa, pulsus Sede propria, atque in Hasbaniam apud S. Trudonem in exilium relegatus fuerat nec non S. Bonifacio Frisionum Episcopo, qui ambo patris ejus apud inferos damnationem etiam corporeis ipsi ostendere visibus, operosam temporalis regni dignitatem, toto contemnens mentis adnisu, habituque permutato, tonsuræ Ecclesiasticæ gratiam a B. Zacharia Papa Romano percipere meruit. Hæc Adrevaldus, de quo non inepte judicabit, qui ejusdem farinæ figmentum censuerit et carpentum Regum, et Caroli Martelli damnationem. Vita monastica Carolomanni refertur in omnibus Chronicis rerum Francicarum illius seculi, sed nusquam vestigium aliquod adhortationis S. Eucherii, aut damnationis Caroli patris : imo ne quidem colloqui aut ullius accessus S. Eucherii ad Carolomannum, quem auctor Vitæ eorum non siluisset. Dein mortuus est S. Eucherius xx Februarii anno 1000CLIII et Carolomannus anno 1000CLVII migravit Romam, qui tamen anno 1000CLVI postquam bellum Alamannicum confecisset, Pippino germano suo confessus est, quod vellet seculum derelinquere, et Dei omnipotentis se servitio mancipare, uti legitur in Annalibus Metensibus. In Historia jussu Childebrandi scripta dicitur devotionis causa inextincta succensus, regnum una cum filio suo Drogonem manibus germani sui Pippini commisisse. Eginhardus in Vita Caroli Magni cap. 1 num. 3 eum amore conversationis contemplativæ succensum id fecisse observat. In Annalibus Francorum ab anno 1000CVIII ad an. 1000CC deductis, atque ex MSS. Tiliano et Petaviano a Chesneo tomo 2 Scriptorum Hist. Franc. pag. 6 editis, hæc conjunguntur ad annum 1000CLVII, Karolomannus migravit Romam. Et ipso anno fuit natus Karolus Rex. Quod ei nomen

impositum fortassis haud fuisset, si damnatio Caroli Martelli a SS. Eucherio et Bonifacio corporeis visibus Carolomanno fuisset ostensa.

D
AUCTORE G. H.

34 Nicolaus Camuzatus in Promptuario antiquitatum Tricassarum edidit Vitam seu Passionem S. Bercharii Abbatis Deruensis, adjunxitque librum II de diversis casibus Deruensis cœnobii et miraculis S. Bercharii, ex quibus quæ ad Carolum Martellum spectant edidit Chesneus tomo 3 pag. 374. Vixit auctor circa annum 1000L, trecentis post obitum Caroli Martelli annis, ut non mox omnis fides adhibenda, si quæ inique gesta ei, qui damnatus credebatur, facilius sint imputata. Eodem seculo undecimo scriptum est Chronicon breve auctoris incerti apud eundem Chesneum tomo 3 pag. 349, in quo dicitur Carolus propter assiduitatem bellorum res Ecclesiarum laicis tradidisse. Quæ etiam habentur in libello de Majoribus Domus regni sub initium tomi 2 ejusdem Chesnei, forsitan eodem seculo undecimo exarato. Hoc denique indicandum lectori, necdum a nobis potuisse observari ullum, qui testetur in S. Eucherii Vita a se hanc visionis ejus historiam repertam lectamve fuisse : unde non levis nobis suspicio est, aliquot post ejus obitum seculis ex epistola Hincmari aliorumque Episcoporum e Synodo Carisiacensi ad Ludovicum Regem missa, aut certe ex Vita S. Rigoberti, eam fabulam transcriptam insertamque fuisse. Eadem ubique verba : imo Fulradus ubique Abbas monasterii S. Dionysii, et summus Pippini Regis Capellanus appellatur. Quæ supra a nobis sunt improbata.

Afflicta Martello in Vita S. Bercharii

et Chronicis,

Quando revelatio inserta Vitæ S. Eucherii ?

E

35 Novam movent difficultatem nonnulli Hispani, dum exilium S. Eucherii suo regno attribuunt. In fragmentis sub nomine Luitprandi e bibliotheca Thomæ Tamaii de Vargas post Chronicon ejusdem Madriti an. 1635 editis pag. 47 num. 249 hæc leguntur : Sarcinum vicus est apud Cantabros in Hispania prope fontes Iberi : ibi jussu Caroli Martelli exulat S. Eucherius Episcopus Aurelianensis : in Vita ejus corrupte Hisbania legitur. Dein num. 251. Fuit in Cantabris monasterium S. Trudonis Benedictini, sicut in Germania. Et pag. 48 num. 252 et 253 : In Hispania habuit Carolus Martellus multos amicos, ut Apud Cantabros et Astures. Dicitur modo Sarcinum apud Cantabros, vel Sacernulum, Barcena, vel Salcedum, ignobilia quædam oppidula. Prodierunt postea anno 1640 typis Plantiniani opera Luitprandi, in quibus hæc fragmenta appellantur Adversaria, et notis Laurentii Ramirez de Prado viri doctrina et dignitate clarissimi illustrantur, in quibus eadem referuntur num. 283 pag. 511, nisi quod Sacernulum apud Astures legatur, ea voce ante non relata, et in Vita dicitur legi Hesbania. Errori huic data videtur ansa ex Chronico Sigeberti vitiose descripto. In codice MS. a Roberto de Monte interpolato et aucto, quod nunc est Serenissimæ Christianæ Reginæ Sueciæ, hæc ad an. 743 leguntur : Eucherius quoque Aurelianensis Episcopus pro simili causa Episcopatu privatus et apud Sarcinum vicum Hispaniæ exulans in Cœnobio S. Trudonis in sanctitate consummatus est. Quæ majori cum mendo excusa sunt Parisiis anno 1513 in editione a Guilhelmo Parvo Ordinis Prædicatorum adornata, Francofurti an. 1583 tomo 2 Pistorii inter Scriptores Germaniæ, et eodem anno Parisiis in Historia Christiana veterum Patrum a Laurentio de la Barre elaborata, in quibus dicitur apud Sarcinium vicum Hispaniæ exulatus. Verum Aubertus Miræus in Chronico Sigeberti ex MSS. Gemblacensi, Aquicinctino, Lipsiano, et Orteliano, quod nunc est Domus nostræ Professæ Antuerpiensis Societatis Jesu, ita edidit : Eucherius quoque Aurelianensis Episcopus pro simili causa episcopatu privatus, et apud Sarchinium Hasbania vicum exiliatus, in cœnobio S. Trudonis in sanctitate consummatus

Exilium S. Eucherii etiam affectum Hispaniæ,

F

arrepta ansa ex Chronico Sigeberti vitiose descripto,

AUCTORE G. H.

Sarchinii,
nunc Trudo-
noli, ad Ci-
sindriam am-
nem,degunt Bene-
dictiniex reforma-
tione Clunia-
censi.commentum
de monasterio
a S. Eucherio
in Hispania
extructo.et revelatione
illic habitaet monachatu
postea assump-
to.

A summatus est. *Miræum magna hæc cum fidelitate edi-
disse facta cum MS. collatione attestamur. Sarchinium
autem vicum, nunc esse oppidum S. Trudonis mani-
feste constat ex hujus Vita, quæ ex pluribus MSS.
edetur ad XXIII Novemb. In ea hæc leguntur: Vene-
rabilis Trudo memor verbi sui et voti, quod in sua
pueritia Deo voverat, ecclesiam in hæreditate sua
construxit in honore B. Quintini Martyris et S. Re-
migii Confessoris in loco, qui vocatur Sarchinio,
sito super fluvio Cisindria, qui inde defluens in limi-
tibus hodiernæ Brabantæ Getæ miscetur, ac Halam
oppidum præterlapsus supra Diesthemium in Demeram
defertur. Cisindriæ infra in Vita S. Eucherii num. 14
mentio est. Huic autem illic extructæ ecclesiæ mox
cœnobium S. Trudonis adjunctum est: in quo num ex
primæva illius institutione Clericos seu Canonicos
Regulam professos vixisse recte scribant Miræus de
originibus Benedictinorum in Belgio in cœnobio Anda-
ginensi, et Molanus in Natal. SS. Belg. in S. Bere-
giso 2 Octobris, alii perquirant, nobis non liquet. Hoc
certum est Benedictinos anno Chr. CIOCVII sub Abbate
Theodorico usum et reformationem Cluniacensium sus-
cepisse, uti in Chronico Trudonensi MS. lib. 8 cap. 10
scribit Rudolphus Theodorici successor, qui multum ad
illam reformationem suscipiendam collaboravit.*

B 36 Hinc jam occasio et tempus apparet, quibus S.
Eucherii exilium attributum Hispaniæ, et insertum
fragmentis sive Adversariis Luitprando adscriptis:
quando scilicet Chronicon Sigeberti vitiose, si non excu-
sum, saltem exaratum est, quod a quadringentis circiter
annis factum fuisse colligimus ex dicto MS. Reginæ
Sueciæ. Non tamen in Vita, ut ex Adversariis dixi-
mus, Hispania, aut Hesbania, sed Hasbania, uti sæ-
pius in Vita S. Trudonis, legitur. Vir tamen egregie
doctus Joannes Tamaius Salazar ex ea occasione S.
Eucherium inscripsit Martyrologio suo Hispanico,
adjecitque se credere monasterium S. Trudonis in
Cantabris ab eo in memoriam illius Germanici adhuc
celeberrimi conditum. At unde exuli facultates ad
extruendum cœnobium necessariæ? An qui finguntur
apud Cantabros amici Caroli Martelli, quibus exilii
munus commissum, ad id impensas contulerunt? Quare
non Dux aliquis Hispaniæ Chrodebertus seu Robertus
confictus est, uti Dux Hasbaniæ fuit, cui eum Mar-
tellus tradidit custodiendum? Addit denique Tamaius,
S. Eucherium in Hispania vitam sanctissimam
texuisse per quinque et amplius annos, et Carolum
Martellum, dum vitam infelicitè posuisset, spec-
tasse in æternis inferorum carceribus diris cru-
ciari tormentis... Galliam adivisse, et apud Parisios
Bonifacium accercisse, et Fulradum Archimandritam
C S. Dionysii sacrario præfectum, quibus ostentum
illud aperuit... Ad Leodienses demigrasse, ad S.
Trudonis asceterium appulsum, monasticam vitam
elegisse, ut divinis et sancto silentio et quiete secunda
frueretur deliciis. Religiosissime ergo degisse in
S. Trudonis cœnobio, ardentibus a Deo precibus
mortem expetiisse, ad x Kalendas Martii anno
MCCCLII ad cœlestem patriam evolasse. Hucusque
Tamaius, quem dolemus sinceriora, quæ sequeretur,
non habuisse monumenta. Nec enim, qui situm urbis
Aurelianensis diserte explicat, enumeratis auctoribus,
qui de ea agunt, de Sarcimo Hispanico, præter dictum
fragmentum, qui scribat, auctorem profert ullum. Reli-
qua ex ipsis Actis confirmantur.

VITA AUCTORE ANONYMO,

sed coævo, ex III codicibus MSS.

PROLOGUS I

ex ^a MS. Rubæ-Vallis.^a^bLibet hic ^b cœptum propositum exsequendo beati

ac Deo dilecti venerabilisque Eucherii exilium labo- D
riosæque peregrinationis cursum annectere. Hic glo-
riosus vir, Aurelianensium quondam Episcopus, sed
a Sede sua injuriose depulsus, et in terra non sua
habitare compulsus, plurimos fructus patientiæ ac-
cumulavit, pro quibus sibi æternam gloriam acqui-
sivit. Qui recenter onere suscepto honorem respuit
prælationis, prodesseque ovibus suis magis quam
præesse curavit: utique forma gregis sibi commissi
factus ex animo, non superbe, quemadmodum pleri-
que solent, dominans in Clero. Quia igitur, quamdiu
licuit in hac vita, cum Dei adjutorio vineam Domini
diligenter studuit excolere, ad æternam vitam, per-
petuo cum Sanctis et electis Dei remunerandus, me-
ruit feliciter pervenire. Ut ergo conversationis ejus
experiamur insignia, ante omnia texenda sunt bre-
viter ipsius vitæ primordia, quatenus exinde me-
reamur intercessionis ejus auxilio pia ipsius sequi
vestigia, et tandem cum eo exultare in sempiterna
gloria.

^a Extat solum in MS. Rubæ-Vallis, et videtur Gillemannus
auctor Hagiologii eum composuisse: rejecto alio, qui in aliis
MSS. ante erat. — ^b Cœptum opus Hagiologii.

PROLOGUS II.

ex ^a MSS. S. Maximini et Cornelii Duynii.

Quoniam undique prolixius pollet decalogi apicis
fulvum atque ut aurora, pandent ex summis electo-
rum merita, ut ante ortum suum fulgeant miraculis;
Consultor providus, cui patent omnia, nobilitatem
largitur in seculum, ad cœlorum pergatur aulas, si-
bique commissas animas bonis instructas operibus,
præsentia Christi duplicatis talentis gratiam remu-
nerationis accipere queant, ut largiente clementia
Christi, ipsi cum eis normis angelicis sociati, trinæ
Majestati laudes concinnent indefessas, optantes vo-
cem audire Dominicam: Euge serve fidelis, in exi-
guo fidelis fuisti, ecce super plurima hodie constitu-
tus, Domini tui gaudium possidebis. Nempe quod
præsenti tempore apud veraces coævusque nostros
didicimus, ad augendam fidelium gloriam et ad cor-
rigendam iniquorum pravitatem, de sancti viri me-
ritis scribere negligere non pigeamus.

^a Deest Surio et MS. Rubæ-Vallis. In MS. Duynii quædam
verba sunt mutilata, quædam omissa, relicto spatio intermedio.

CAPUT I.

S. Eucherii ortus, studia, vita monastica,
episcopatus.

Fuit vir vitæ venerabilis et Deo dignus, Eucherius
nomine, ex parentibus ortus secundum seculi digni-
tatem nobilibus, et, ut credimus, Deo acceptis, qui
talem in seculo genuerunt prolem, cujus ortum, cum
^a ut superius præfati sumus, a veracissimis viris seu
ab germanis suis, quæ in cœnobio sanctarum ^b mo-
nacharum, sito juxta urbem Aurelianorum, norma
sanctitatis præcellunt, ^c fatentibus didicimus, hu-
manis auribus inserimus. Nocte quadam ipsius Sancti
genitrix, dum de ecclesia, matutinis hymnis transac-
tis ad domum suam redisset, proprium cubiculum
ingressa, et in stratu suo declinata, mox soporata
est, cernens nihilominus secus thorum suum virum
adstantem, vestibus nivei candoris indutum, capitis
canitie splendidum, oculis instar gemmarum splen-
dentium coruscantem, atque sibi dicentem: Ave
Deo dilecta, benedictum in utero tuo ferens puerum,
et scias eum in hac urbe a Deo futurum electum An-
tistitem. Cui venerabilis mulier, Obsecro te, inquit,
ut largiaris benedictionem tuam ex ore tuo super
me, priusquam discedas a me: intueor enim vul-
tum tuum veluti angelicum. Ait illi Angelus: Recte
quidem cernis: ego enim Angelus Dei sum missus
ab eo, ut benedicam prolem: sed quia est in utero
tuo

Matth. 23. 2.

S. Eucherius
nobilibus pa-
rentibus na-
tus:

F

^a
^b
^cprædictus ma-
tri ab Angelo
ejus Episcopa-
tus.

A tuo, et quoniam ammonenti ambiguitatem non opposuisti, sed mox a Deo credidisti me missum, benedicam te et semen tuum ortum ex hac die. At illa expergefata immensas sanctissimæ Trinitati laudes conferebat, atque viro suo tantæ revelationis gaudia per ordinem pandit. Ille vero hæc audiens timore cum gaudio suffultus, *d* in gratiarum actione rei expectabat eventum.

baptizatur ab
Ansberto
Episc. Augus-
todunensi :

e

f

g

applicatur stu-
diis littera-
rum

h

et Theologicis :

1 Cor. 7. 31

1 Cor. 3. 19

i

k

fit monachus
Gemmetici :

l

expetitur in
Episcopum Au-
relianensem
apud Carolum
Martellum :

m

4 Quo orto, atque secundum tempus competenter accrescente, propter honorem Divinæ revelationis, quam prius ab Angelo Dei didicerat, Episcopo cui-
dam, nomine *e* Ansberto, qui tunc temporis in Au-
gustodinensi urbe *f* sanctitatis officii gratia funge-
batur, regenerandum Domino sacris fontibus obtu-
lit. At ille cum gratulatione accipiens, eum regene-
ravit, atque propriis manibus de sacra unda *g* suscep-
pit, septiformi Spiritu imbuat, ipsumque cum hono-
re, ut dignum fuit maximo, remeare ad genitores
permisit. Cum igitur impleti anni fuissent septem,
litterarum, Domino providente, studiis traditus, *h*
omnibus sibi prioribus præponebatur. Etenim veluti
fontis colluvies pene sub momento replet amnem, ita
huic gloriosissimum virum omnis scientia Scriptura-
rum, quidquid legendo vel audiendo didicerat, per-
petualiter perfundebat. Cum enim cuncta Canonum
dogmata perscrutatus fuisset, manibusque suis atti-
gisset Paulum Apostolum, ubi ait : Præterit enim
figura hujus mundi, et alibi, *i* Sapientia hujus mun-
di apud Deum stultitia reputabitur, relinquens mili-
tiæ secularis cingulum, continuavit se ad cœli cultor-
es, et in monasterio quodam, vocabulo *k* Gemmeti-
co, sub regulari ovili se subdidit famulaturum.

5 Eo tempore Suavaricum ejus patrum, qui Au-
relianensis Ecclesiæ populum in Pontificalis honoris
Cathedra regebat, contigit ex hac luce *l* migrasse.
Tunc vero omnis plebs Aurelianorum a Senatu ac-
cersita, Domino annuente, ad Carolum inclytum se-
culi Principem Francorum Legatos cum muneribus
atque humili prece mittunt, ipsi vero cum velocitate
illius præsentiae prolati, pedibus ipsius advoluti, la-
crymabilem proferunt salutationem et postea hujus-
modi sermocinationem dicentes : Domine Princeps
inclyte, suggestioni familiæ tuæ plebis Aurelianorum
quæsumus aspectum minacem non aperias, sed li-
benter adimpleas postulata, Dominus atque Pastor
noster, servus tuus Suavarius, vocante Domino eum,
de hoc mundo animam noscitur emisisse : obsecra-
mus igitur tuæ pietatis clementiam ut nepotem ejus
Eucherium famulis tuis plebi Aurelianorum Pontifi-
cem jubeas annecti. Ille vero postulationem eorum
benigniter suscipiens, providente Domino ratum
præstitit, quod ab eo *m* humiliter postulabant, et ex
aula sua Procerem fidelem direxit ministrum beatum
virum, de quo loquimur, ex cœnobio, quo se locave-
rat, advocaret, etsi non spontaneum, invitum tamen
ad urbem jam dictam duceret, quatenus ibidem jam
jamque ordinaretur Episcopus.

6 Quo comperto vir beatus mœstus ac mœrens
flere cœpit coram omnibus Fratribus suis, dicens
ad eos : Ovem vestram, dilectissimi Fratres, cur
permittitis laqueis implicari seculi ? An amando
mundum et ejus concupiscentias sequendo, fauci-
bus diaboli obvolutus, palmam, de qua sollici-
tus eram, forsitan non amittam. Tunc Fratres om-
nes ad hanc vocem præ gaudio cum mœrore, flere
cœperunt : ex gaudio, eo quod ex eorum ovili super
gregem suum Dominus Pastorem providisset : ex
mœrore eo quod ejus absentiae acquiescere omnimo-
dis formidabant : erat quippe carus et acceptus om-
nibus. Egressus ergo ex cœnobio, benedicente Ab-
bate, omnibusque Fratribus prosperitatem ipsius Do-
mino supplicantibus, atque utrisque pariter accla-
mantibus, ad urbem usque præfatam cum velocitate

mœstus de eo
nuntio,

abducitur Au-
reliam :

pervenerunt. Tunc episcopis vicinarum civitatum
accersitis, omnis plebs urbana ad ejus ordinationem
convenit cum cereis, Crucibus et choris psallentium
ac variis vestimentis induti, et in Cathedra ipsius
urbis Deo dignissimum Eucherium constituunt Præ-
sulem gaudentes, imo ac super omnia gratulantes,
quod tantum talemque Pastorem sibi a Domino con-
cessum cernerent, maximaque exultatione suffulti,
unusquisque jocundatus rediit in sua.

7 Susceptam igitur sarcinam onus sibi deputavit,
non honorem : cœpit dehinc ecclesias excolere, Cle-
rum diligere, plebem prædicatione sua corrigere,
cœnobio circumquaque constructa frequenter cir-
cuire, atque in eis commorantes omni caritate ac
fraternitate diligere. Tanto erga eum omnis Clerus
et populus amore tenebatur, quod ei omnia sua se-
que dantes in suæ obsequium se subdiderunt servi-
tutis. Erat etenim mente tranquillus, vultu serenus,
aspectu amabilis, corpore decorus, et corde strenuus.

a In MS. Rub. Val. hæc cum præfatione, quæ citatur, omi-
tuntur. et sic habetur : cujus ortum a beatissimis viris. at Surius,
a veracissimis viris. — b MS. S. Maxim. Virginum. — c Ita MSS.
At Surius, referentibus. — d MS. S. Maxim. continuit se a coitu
donec sanctissimum peperit puerum. — e Idem MS. Anseberto.
Moringus Ausbertum vocat Creatus is Episcopus sub finem seculi
7, ut supra dictum. — f Ita MSS. Dugnii et S. Maxim. ac Surius
et MS. Rub. Val. sanctitatis officio fungebatur. — g MS. Rub.
Val. recepit. — h MS. S. Max. omnes sibi priores præponebat.
At Surius, omnes etiam anteriores facile antecelluit. — i MSS.
Dugnii et Rub. Val. sapientia mundialis. — k MS. Dugnii, Ge-
metico. Est Gemmeticum celebre in peninsula Sequanæ in dia-
cesi Rotomagensi monasterium, extractum a S. Philiberto, qui
S. Aichardum illi præposuit. Abbatem : colitur ille 20 Augusti,
hic 15 Septembris. Sub Aichardo Abbate, aut certe Coschino
ejus successore, S. Eucherius illic vixit inter nongentos mona-
chos : quem numerum referunt Acta et S. Philiberti et S. Ai-
chardi. Qui Coschino successit Broctegangus, mortuus est anno
768. Jacobus Canisius, aut quibus Ribadineiram de Vitis Sancto-
rum Latine edidit, remittit S. Eucherium ad monasterium Aca-
metorum in Oriente constitutum, hujusque laudes ubertim pro-
fundit. Quæ non indigent refutatione. De Acæmetis egimus
15 Januarii ad Vitam S. Alexandri Ordinis hujus fundatoris. —
l Circa annum 761. ut supra probatum. — m MS. S. Max. de-
promunt postulandum.

CAPUT II.

S. Eucherii exilium, obitus.

Crescebat undique fama ejus longe lateque per or-
bem : erat nempe carus omnibus, atque in cunctis
actibus Deo acceptus, et cum opinio ejus *a* passim
vulgaretur, inimicus humani generis invidens ejus
gloriæ atque sanctitati, fefellit quosdam cordis sui
veneno mortifero, quatenus invidia circumfusi, sug-
gererent Carolo Principi, ut beatum Virum, cujus
supra meminimus, cum omni propinquitate ipsius
exilio deputaret, honoresque eorum quosdam pro-
priis usibus annecteret, quosdam vero suis satelliti-
bus cumlaret. Carolus vero suggerentibus fatur ita :
Nostis gentem hanc ferocissimam atque belligeram
ac locupletatam vehementer : quocirca perficere ne-
quaquam absque ambiguitate valemus. Interea gens
nefanda *b* Ismahelitarum ex propriis cubiculis egres-
sa, ad depopulandam provinciam Aquitaniam in-
gressa, imminente periculo sui exercitus cunctam
vastans suppellectilem, civitates et castella nititur
expugnare. Audiens hæc Carolus Princeps, collectis
gentibus Burgundiorum Francorumque, obviam illis
pergit cum magno exercitu ; atque illos cum suo
vastans exercitu victoriaque obtenta, cum magnis
ad propria reversus est spoliis. Cum autem ad civi-
tatem venisset Aurelianis, Ligeris alveum pertran-
siens, prandiaque parata relinquens, et ad urbem
Parisius tendens, B. Eucherium post se venire præ-
cepit. At ille sciens adversum se insidias præparatas,
nequaquam renuit : non Principis tamen sed Dei
implens mandata, præceps et spontaneus ad lapsum
periculi non se ingessit, subjiciens se sicut B. Pe-
trus ait Apostolus, omni humanæ creaturæ propter
Deum, sive Regi velut imperanti, sive Præfectis
tamquam ab eo positis ad ulciscendam pravitatem
impiorum, ut canatur laus bonorum.

D
AUCTORE ANONY-
MO, EX MSS.
Ordinatur
Episcopus :

munia episco-
palia præcla-
ra exercet.

E
Gemmeticum
monaster.

a
Invidia ali-
quorum agita-
tur :

F
b
a Carolo Mar-
tello devictis
S. racenis,

abstrahitur
ab Episcopatu,

1 Petri. 2. 13

AUCTORE ANONY-
MO, EX MSS.

c
et mittitur in
exilium Colo-
niam,

d

e

f

g
inde in Has-
baniam,

Gen. 41

B
in ecclesia
S. Trudonis
solitus orare :

h

i

sancte mori-
tur :

sepelitur in
ecclesia S.
Trudonis.
k

Prov. 17. 13

9 Anno vero c sextodecimo ejus episcopalis ordi-
nationis Aureliani egrediens, et Parisius ordinante
Principe præteriens. Vnum quoque fiscum d publi-
cæ dictionis illico convolvavit, vulgatumque est cele-
briter Principis auribus : compertoque sanctum ades-
se Sacerdotem, satellitibus eum capere præcepit,
eumque in exilium cum reliquis propinquis ad ur-
bem Coloniam perducere fecit. Ipse vero ad augmen-
tum virtutum cumulandum reddebat gratias sanctæ
subditus Trinitati, tantaque Sacerdotum et Cleri vel
populi circa se benignitate utebatur, ut ex omnibus
opibus eorum, quidquid gloriosus Christi Sacerdos
agere volebat, e satietatem cordis sui funditus mi-
nime reperiret. Quod cum ageretur Carolum princi-
pem latere non potuit, qui metu perterritus, ne si-
lenter cum ipsis clientia addita f ad Alpinam muni-
tatem convolare, clam tutiori loco, vocabulo Has-
banio, g Chroberto Duci eum tradidit custodien-
dum : quem ille cum maxima gratulatione suscipiens,
dedit ei Dominus gratiam coram eo, velut beato Jo-
seph priscis temporibus dederat coram Pharaone,
traditaque manu illius cuncta suppellectili propria,
ut quod oculis ejus placeret, tam indigentibus quam
et in cœnobiis commorantibus facultas ei suppeteret
tribuendi. Sanctus vir postulavit ad eo, ut sibi in
ecclesia beatissimi Confessoris Trudonis pro se et
pro fidelibus ipsius facultatem deprecandi tribueret.
Quo obtento, sacer vir inclytus die noctuque Domi-
no non destitit suffragari, ut cum electis suis, quo-
rum officium culminis est imitatus, in aulæ suæ arce
consequi existeret. h

10 i Sexto igitur exilii sui anno, glorioso excessu
luminis claritate perfusus, corpore integræ conver-
sationis intactus, carnis vinculis absolutus, emigrans
ex hoc mundo victor intravit in cœlum, ibique a
Christo Domino pro laboribus et bonis operibus dia-
dema accepit gemmis fulgentibus variatum, conti-
nuatis floribus immarcescibile in caput regale. Sepul-
tus est autem in ecclesia beatissimi Confessoris Tru-
donis, et cum magno decore, ut dignum est, ab om-
nibus tumulatus. Lingua nostra non suppetit mutuata
sermocinatione k evomere, quæ etiam post ejus obi-
tum miracula ab eo gesta sunt, sed exigua, quæ di-
dici a narrantibus, silere minime audebo.

a MS. S. Maxim. utrasque partes pervagata esset. — b Ismae-
litus passim pro Saracenis sumi, eisque vicinos omni habitasse in
Arabia diximus 7 Febr. ad Vitum S. Moyses Episcopi Sarace-
norum § 1. De horum in Gallias irruptione supra actum. — c
Christi 737, ut supra probatum. — d Ita MS. Dugui et Surius.
at MSS. Rub. Val. et S. Maxim. publicæ dilectionis. — e Surius
mutata phrasi sic explicat : haud aliter atque propriis uti illi
liceret. — f Ita MSS. Dugui et Rub. Val. at MS. S. Max. in Alpina
munitione, scilicet extra regni Francorum ditiores. Surius sen-
sum prorsus immutavit. Ne forte, inquit, illorum subsidiis et au-
xiliiis adjutus, munitiora regni loca aut Castella occuparet. Mo-
ringus, ne Romani ad Pontificem illatas sibi injurias conquestum
concederet. — g Ita MS. Dugui. at MS. S. Max. Chroberto. MS.
Rub. Val. et Surius, Roberto. Eodem modo Episcopus Parisiensis,
qui S. Audoenus Vitum S. Eligii a se scriptam, et ab hoc emendan-
dam misit circa an. 677, modo Chrobertus, modo Robertus ap-
pellatur. De hoc Moringus : Ducem nescio an Comitem. ac dein Co-
mitem appellat. at Ducem fuisse Aci do. eni, et supra ostendimus
Duces præfuisse variis Comitibus. — h Surius ex suo MS. hæc,
sed stylo mutato, inserit, quæ in rubus ante relatæ MSS. de-
sunt : Verum cum Scriptura dicat. Qui reddidit mala pro bonis,
non recedet malum de domo ejus ; quod Princeps Carolus con-
tra hunc virum Dei fecit episcopatum crudeli violentia ei adi-
mendo, tum etiam aliarum Ecclesiarum res usurpando, id justo
Deus judicio reddidit in caput ejus. Namque hic vir Dei in ora-
tione positus, ad alterum seculum est raptus, et inter cetera,
quæ Domino ipsi ostendente conspexit, vidit hunc Carolum in
inferno inferiori torqueri, eique interroganti ab Angelo ductore
ejus responsum est, quia Sanctorum judicio, qui in supremo
mundi die cum Domino judicabunt, quorumque res abstulit, et
exercitui suo distribuit. ante illud judicium anima et corpore
sempiternis penis est deputatus, simulque cum suis peccatis re-
cepit pœnas propter peccata omnium, qui res facultatesque suas
ob honorem et amorem Dei ad Sanctorum loca in luminaria di-
vini cultus fovenda. inque alimoniam servorum Christi ac pau-
perum, pro animarum suarum salute contulerant Porro vir Dei
ad se rediens, S. Bonifacium et Fulradum monasterii S. Dionysii
Abbatem, summumque Regis Pippini Capellanum ad se vocavit,
eisque hæc revelans, hoc signi dedit. ut ad sepulchrum Caroli
Principis irent, et si corpus ejus illic non invenirent, ea quæ di-
cebat vera esse crederent. Illi vero pergentes ad monasterium,
ubi Caroli cadaver humatum fuerat, tumultumque illius aperientes,

subito draconem exire inde viderunt, totumque sepulchrum in-
tus inventum est velut incendio atrum. Hæc apud Surium. Quæ
nos supra rejecimus. — i Anno Chr. 743, ut ante dictum. — k
MS. S. Maxim. evolvere.

CAPUT III.

Miracula S. Eucherii ab obitu patrata.

Mulier quædam, quam ipse Sanctus de Gentilita-
tis errore per suam abstraxerat ammonitionem, ejus-
que puerum de sacris suscepit fontibus, ad tumu-
lum ejus devota cucurrit, lumenque sibi ferens, quod
vulgus cereum nominat, ex libra una conditum, po-
suit atque accendit : sicque factum est ut per dies
tres continuatim et noctes incensus et instinctus
persisteret, die vero tertio custos ecclesiæ liquentia
sumens ceræ, continuavit in unum : tuncque mirum
in modum cœpit in momento cera augeri, ita ut simi-
le, quod prius pensatum cereum condidit, reperiret.

12 Præterea sanctimonialis quædam, quam ipse
S. Eucherius familiariter pro vitæ suæ castimonia
dilexerat, secundum possibilitatem suam ad caput
ipsius Sancti luminare quoddam, quod incolæ qui-
dem candelam vocant, prolixitatem ad humanum
continentem statum applicavit, atque accensum reli-
quit. Vespere autem transacto custodes ipsius eccle-
siæ, uti mos est, foribus obseratis, incensum ibidem
reliquerunt. Ad declarandum ergo beati viri meri-
tum, cum intempesta nocte omnes sopore quiesce-
rent, super tumulum ipsius Beati, qui pallio erat
coopertus, ardens candela cecidit, atque usque ad
summitatem concremata est. At custodes experge-
facti, et cernentes quidem cinerem super pallium,
stupore et ammiratione attoniti, formidabant ne nau-
fragatum aliquid ibi invenirent, excussoque cinere
scrutantes, ita ipsum pallium illæsum repperunt, ut
nullius vestigium maculæ ibi conspicerent.

13 Nuper etiam miraculum, quod extremum a
narrantibus innotuit, nequaquam arbitror silendum.
Quidam ex famulis Sancti, quem præfatus Christi
Sacerdos ab exordio indolis aluerat, a quodam Dei fa-
mulo vas vitreum mutuavit, ipsumque oleo repletum
ad caput sanctissimi viri pependit in sublimi loco,
atque accendit. Cœpit paulatim liquor guttatim suc-
crescere, et in pavimento rivulus dilabi : at custos
cœnobiî intuens almitatem tanti miraculi, retulit
congregationi. Illi conciti basilicam ingressi, et as-
pecto miraculo gaudio suffulti, certique de meritis
Sancti, vas subterponentes, Dei susceperunt donum.
Tandem diebus evolutis exiguis, ita inundanter ema-
navit, ut lampades septem impletæ et undique ar-
dentes, nihilominus a minutæ sint. Ex ipso enim
sanctitatis liquore quicumque infirmus ex devotione
per manus Sacerdotum ungitur, statim recipit sani-
tatem, quacumque detineatur infirmitate. Hoc mira-
culum nemo ambigat hodie usque degere.

14 Post anniversarium vero diem obitus ejus,
cum vigiliæ vel matutini hymni ab omni Clero cele-
brati peractique fuissent, Abbas ipsius monasterii
cœpit anxius pro cibis populi constringi vel Cleri qui
ad solennia celebranda confluerant Sancti. Egres-
sus autem unus ex Clericis, qui fuerat Sancti fami-
liaris, ad fluvium, ejus est vocabulum Cisindria,
qui secus ipsum monasterium manat, annuente Do-
mino, tantam piscium multitudinem in eo natare
conspexit, qualem se nemo inibi aliquando vidisse
meminit. Accurrit itaque citissime atque renuntiat
Abbati et Fratribus quod sibi concessum fuerat vi-
dere. Itur illuc, retia jaciuntur, tanta piscium multi-
tudo in momento capitur, ut non solum Clerus, sed
etiam populus universus, qui ad ejus convenerant
solennitatem, abundanter sufficienterque satiati,
gratias pro ejus merito sanctæ referrent subditi Tri-
nitati.

15 Dehinc

Cereus triduo
ardet cera non
imminuta :

candela ar-
dens in tegu-
mentum se-
pulchri delap-
sa comburi-
tur,

tegumento il-
lato :

oleum in
lampade au-
gescit

Pro cibo con-
currentium
ad festum
diem S. Eu-
cherii multi-
tudo piscium
innatal capi-
turque.

A 13 Dehinc prolixum est tendere historiam, et quales quantasque virtutes per Sancti sui Eucherii interventum ibidem Dominus operari dignatus est. Nam cæci multi receperunt visum, claudi plurimi gressu recepto adepti sunt sanitatem, dæmones quoque sine numero fugati nusquam comparuerunt. augentur undique dona, plurima præstantur Domino donante beneficia, petentibus vota congrua, b qui in

Trinitate perfecta vivit et regnat Deus trinus et unus per infinita secula seculorum, Amen." D

AUCTORE ANONY-
MO. XX MSS.

a MS. *Dugny*, emunctæ. *Surius*, nihil tamen imminuerentur. — b In MS. S. *M. x.* hæc clausula est : Unde quæso clementiam ipsius, ut mihi infimo atque pigro, indignum quamvis aliquantulum servulo, qui plurima de illo auditu abdicavi sed exigua inserere dogma præterii, apud pium Dominum patrocinare in omnibus non desistat, ipso auxiliante, qui vivit et regnat in secula seculorum, Amen. Desunt ea in aliis MSS. et apud *Sarium*. Imo quæ hoc ultimo numero referuntur, a posterioribus scriptoribus forsitan adjecta sunt.

DE RELIQUIIS S. EUCHERII

Commentarius historicus.

§ I. Corpus S. Eucherii anno 1000CLXXX elevatum, denuo infossum diu latuit.

Cænobium Sarchinii in Hasbania seculo Christi VII a S. Trudone exstructum erat, ac sæculo sequente S. Eucherii exilio illustratum, utriusque corporis sacratissimo pignore futuris temporibus late omnium sermone celebrandum, quod ob frequentia quæ patrabantur miracula undique homines patrocinia eorum imploraturi concurrerent. Unde cænobitæ anno Christi 1000CLXXX, ut legitur in Chronico MS. Trudonensi par. 1 lib. 2 cap. 6, consilio habito, unanimi consensu Lèodiensem Episcopum Franconem invitant, qui prius aperto loco sepulchri in præsentia plurimorum Ecclesiasticorum, religiosorum virorum et secularium, sanctum pignus pretiosorum corporum Trudonis et Eucherii ab imo elevavit, et in loco eminenti cum psallentium devota modulatione reverenter collocavit. Creatus est Franco Episcopus anno 1000CLXVI, mortuus v Idus Januarii anno 1000CXIII. Hujus tempore diæcesis a Normannis misere devastata fuit. Hinc, ut cap. 17 traditur in eodem Chronico, anno sequente 1000CLXXXI quia fama laborabat Normannos infestaturos fore Lotharingiam, corpora SS. Trudonis et Eucherii diligenter a loco eminentiori, in quo pridem Translatione ipsorum solenniter celebrata reposita fuerant, per sollicitudinem Fratrum monachorum hujus monasterii intra subterraneam cryptam, seu voltam, quæ retro altare ipsius B. Trudonis ad hoc nuper constructa fuit, supinata et occultata sunt : ubi multis annis latuerunt usque ad tempora Wirici Abbatis, sub quo per Rodolphum Leodiensem Episcopum solenniter iterato translata fuerunt, ut infra patebit. Hæc ibi. Quam latum tum fuerit regnum Lotharii, quod Lotharingia dictum deinde est, optime constat ex divisione ejus facta anno 1000CLXX inter Ludovicum Regem Germaniæ et Carolum Calvum fratrem ejus. In hac vastatione Normannica martyrio affectus est in S. Trudonis cænobio S. Libertus, cujus ibidem corpus etiam adservatur.

2 Elapsis ab hac Normannorum incursione annis centum et quinquaginta, creatus est Trudonensis Abbas Guntramnus anno Chr. 1000XXXV, qui pro elevandis SS. Trudonis et Eucherii corporibus indesinenter sollicitus, fecit fieri ex auro, argento et pretiosis lapidibus feretrum, aurifabrili opere sumptuosum : in quo honorifice exhumanda coelestium thesaurorum margarita ordinavit includenda, quatenus ex majori fiducia illorum a Fratribus obtinerentur patrocinia, quo orantium intuitus continue Patronorum zomata exhiberet in præsentia. Quapropter anno Domini 1000XLV plus minusve, completo hoc opere, fossoribus intra sanctuarium post altare S. Trudonis, ubi reposita erant, instanter de profundis terram effodientibus, ad voltam lapideam, sub qua continebantur, tandem est perventum, cum subito immensæ caliginis nebula ibidem est exorta. Fossores tanto terrore sunt percussi, ut de vita desperati cum in summa festinatione ad superos rediissent, nimio stupore et

sensibus alienati, post diuturna suspiria continua eruptione resumpta, vix loqui palpitantes anhelos corde valerent. Quod Abbas ubi vidit, territus in eo quod acciderat, rejecta humo et fossa repleta cœptum opus intermisit. Ita Rodolphus par. 2 Chronici Trudonensis lib. 1 cap. 11, qui dein cap. 13 tradit a Stepelino monacho Trudonensi anno 1000CLXXXI descripta esse miracula a S. Trudone patrata, quæ ex codice MS. istius monasterii edentur cum illius Vita XXIII Novemb.

3 Altera corporum SS. Trudonis et Eucherii per-vestigatio a Lanzo Abbate facta est, atque ita a Rodolpho lib. 2 cap. 5 narratur : Anno Domini 1000LXXXV, E quando combustum fuit monasterium, solutis in eo columnis, quæ pro pilariis erant, duo interiores navis ecclesiæ parietes ruerunt, et eorum ruina sanctuarii veteris ambo altaria, scilicet SS. Trudonis et Eucherii, ac majus scilicet anterius stans in honore XII Apostolorum, contrivit : quorum unum, quod est SS. Trudonis et Eucherii, postea est reparatum, alterius vero etiam vestigia sunt abolita. Post præmissam igitur ruinam Lanzo Abbas SS. Trudonis et Eucherii corpora in sanctuario illo occultata voluit requirere, et ab hoc incipiens, longius inde circa illorum sepulchrum fodi jussit. Sed locus ipse intantum plenus inventus est sarcophagis, ut inter sarcophagum et sarcophagum vix interdum pedis unius distaret spatium... Abbas Lanzo progredi veritus, Priorem claustrum ad Episcopum Leodiensem Herimannum direxit, quærens quid vel super inventis corporibus vel in reliquum sibi esset agendum. Qui hujusmodi factum in mandatis primo arguit, inde progressum vetat, et ad ultimum ut celebratis Missarum solennis pro fidelibus defunctis et commendatione animarum facta, clauderentur sarcophagi, aspersis prius aqua benedicta corporibus et incensatis, et sic terra operirentur mandavit. Quod ita factum fuit. Hæc ibi, sed Herimannus non Leodiensis sed Metensis fuit Episcopus, a quo ad præfecturam illius monasterii potissimum promotus erat Lanzo, ante Abbas S. Vincentii Metis.

4 Anno 1000XCVIII die 19 Martii in Abbatem Trudonensem consecratus est Theodoricus, vir litterarum politiorum peritus, a cujus calamo præter varios *Vitas Sanctorum* extat sermo de Translatione reliquiarum SS. Trudonis et Eucherii, in hujus Translationis anniversaria sollemnitate legi solitus, et a *Surio* ad XXIII Novemb. editus. Est ea Translatio sive Elevatio corporis a Franccone Episcopo Leodiensi anno 1000CLXXX, ut supra dictum, peracta. Mortuus est Theodoricus VII Kalend. Maii anni 1000CVII, cui post varias dissensiones substitutus est Rodolphus IV Nonas Februarii anni 1000CVIII, qui Chronicon suum ita exorditur : Rodolphus, gratia Dei Sanctorumque Trudonis et Eucherii Abbas eorum cænobii, omnibus posteris meis tam Abbatibus quam monachis etc. Ab ipso, uti refertur lib. 10 cap. 6, tandem facta est capella, quæ supra sepulchra SS. Trudonis et Eucherii fere xxx annis computruerat, et circumdata sunt sepulchra eorum inferius muro, superius quadratis tabulis quadraginta, præter

G. II.

sub Lanzo
Ab.

E

refecto altari
SS. Trudonis
et Eucherii,

eorum corpo-
ra requisita,

impedientibus
variis sarco-
phagis non in-
venta :

F

circa an. 1100
a Theoderico
sermo de prio-
re Translatio-
ne scriptus.

a Rodolpho
Abb.

facta capella
supra sepul-
chra SS. Tru-
donis et Eu-
cherii,

Mulla mira-
cula patran-
tur.

b

Corpora SS.
Trudonis et
Eucherii anno
880 a Franco-
ne Ep. Leo-
diensi elevan-
tur :

ob Normanno-
rum vastatio-
nem occultan-
tur in crypta
subterranea :

sub Guntram-
no Abb.

confecto pre-
tioso feretro,

ne anno 1045
effoderentur,

nebula mira
impeditum,

AUCTORE G. H.

in altari eorum variae reliquiae,

et horum in altari S. Martini.

sub Wirico Abb. an. 1169 inveniuntur corpora S. Liberti,

et SS. Trudonis et Eucherii:

A præter aditum versus altare.... Per duo utrimque ostiola introitus erat per minorem chorum ad altare et sepulchra Sanctorum, valvis duabus ferreis ante altare intercludentibus populum et Fratres, si quando cantatum et oratum ire vellent manifeste aut occulte ad altare et corpora Sanctorum... Altare ad sepulchrum Beatorum Trudonis et Eucherii in minori choro est consecratum in eorum honore. In eo continentur Reliquiae istae, de capillis S. Mariæ, de vestimentis S. Jacobi Apostoli Domini, de reliquiis sanctarum undecim millium Virginum, de vestimentis S. Rumoldi Martyris, de reliquiis sanctorum Apostolorum Petri et Pauli et Thomæ et aliorum multorum... Altare, quod est retro majus altare, est consecratum in honore S. Martini Episcopi et Christophori Martyris, in quo continentur Reliquiae istae, de vestimentis SS. Trudonis et Eucherii etc. *Hæc Abbas Rodolphus, mortuus pridie Nonas Martii anno clocxxxviii.*

§ II. Corpus S. Eucherii sub Wirico Abbate repertum et elevatum. Chronici Trudonensis scriptores.

B Successere Abbates Folcardus et Gerardus, post hos Wiricus anno clocxlv electus est, ac xviii Kalendas Januarii anni sequentis consecratus. Sub hoc Abbate corpora SS. Trudonis et Eucherii inventa, elevata et translata sunt: de qua re 3 parte Chronici Trudonensis lib. 4 cap. 1 et seqq. hæc traduntur: Anno Domini clocxlix Wiricus, destructa capella, quam exusto ante aliquot annos monasterio super sepulchra SS. Trudonis et Eucherii construxerat, novi operis fundamenta positurus, terram altius fodi præcepit. Cumque ad lævam chori partem, ad meridianam videlicet plagam, jocundo omnium qui aderant labore terra modice effossa fuisset, repente sarcophagum secus ipsum ostii introitum fodientes invenerunt, quem ex adverso veniens murus capellæ cooperiebat. Fama autem vetus apud nos erat, quod S. Libertus Martyribi humatus jaceret. Aperto ergo sarcophago ossa Martyris inventa sunt, ut dicitur die ejus natali xiv Julii. Dein ut cap. 2 refertur, retro altare ipsius capellæ spissa admodum et firmi operis cæmento compacta vola erat, in qua SS. Trudonem et Eucherium contineri vulgaris opinio ferebat. Hanc eorum opinionem et seniorum præterea assertionem rei eventus fefellit, qui dicebant et in scriptis etiam reliquerant, eos in crypta duplici vola cooperta haberi. Sed vola quidem inventa est et in ea Sanctorum corpora: cryptæ vero nulla inveniri vestigia potuerunt. Aperto ergo a posteriori parte ipsius volæ modico foramine, invenimus sarcophagum, et in eo in singulis scriniolis corpora singulorum: adhibitisque luminaribus et inspectis diligenter locellis, (nox enim erat) præ magnitudine lætitiæ Abbate auctore in vocem confessionis et laudis omnes simul erupimus, concinentes vocibus altisonis: Te Deum laudamus. Proinde in honore ipsius gloriosi Patroni nostri de eo ipso Matutini solenniter sunt decantati. Mane facto signis concrepantibus quod accidisset, populus omnis accurrit, et exultantibus animis possibilitatis suæ quisquam munusculum offerens, quem erga Patronum suum affectum haberet, devotus ostendit. Inde cum de transferendis Sanctorum corporibus sermo in populo agitari cœpisset, quid faceret, quo se verteret, Abbas Wiricus aliquamdiu anceps hæsit. Non enim intentio ejus fuerat, ut eos sub terra quæreretur, aut inventos forte transferret: sed ut locum sepulchri eorum, ut tantos Patres decebat, venusti operis novitate decorabilem redderet. Hinc unanimi omnium suorum voluntate, hoc decreto ut transferrentur, Rodolphum Episcopum, qui

tunc post Alexandrum II Leodiensibus præsidebat, D adiit, eumque et sapientiores et primos Ecclesiæ ejusdem, quid sibi super hoc negotio agendum sit, consulit. Qui audita tam jocunda insperatæ rei relatione, immenso omnes gestierunt gaudio, laudantes Deum, quod temporibus eorum, talium et tantorum Patrum fieri ab eo prædestinata esset translatio. *Hæc cap. 3 ita describitur.*

6 Anno ergo Incarnationis Domini clocxlix, Imperii Frederici primi anno xvi, ordinationis autem Domini Wirici Abbatis anno xiv, episcopatus vero Rodulphi Leodiensis Episcopi III, ipso die translationis eorum, facta est solenniter corporum eorumdem Sanctorum elevatio, et translata sunt secundo. Affuerunt ea die cum Episcopo major Ecclesiæ Præpositus, idemque Archidiaconus Henricus, Bruno et Rodolphus Archidiaconi, Abbates et Comites et secularium dignitatum potentes quamplurimi, populi præterea utriusque sexus multitudo innumerabilis. Episcopus ipse sacerdotalibus indutus ornamentis, Clericisque, qui Litaniam psallebant, eum præeuntibus, cum sacrorum ministrorum ordine ad locum reverenter accessit, et cum magna cordis contritione et animi spirituali exultatione eorum corpora elevavit: quæ ad spectandum populo in medio monasterii prolata, in scrinio auro argentoque insigniter fabricato sunt recondita. Quo facto, Abbate ipso chorum regente, solenniter de ipsis Sanctis inchoata est Missa, et ab Episcopo decenter decantata. Post Canonem autem solenni decreto constituit, ut dies Translationis eorum denuo festiva exultatione ab omnibus hunc locum incolentibus celebris ageretur. Processio ea die, propter multitudinem populi qui confluerat, ut moris erat, agi non potuit: in die Kalendarum Septembrium solenni præcedente jejuniis acta est, totusque civitatis ambitus hac sanctorum corporum circuitione conclusus est, propter imminentem plagam: ignis quippe eo anno exustis circumquaque domibus civitates et vicos gravi incendio plurimum vastaverat. Sumptis ergo aliquibus de sacro eorum corpore reliquiis, novo pallio involutæ, in singulis scriniolis ferro diligenter obfirmatis reconditæ sunt. Illa vero, in quibus jacuerant primo, quia præ vetustate et terræ humore omnimodis computruerant, in sarcophago, quo ante, reposita, debita sacro eorum cineri reverentia honorantur.

7 Hactenus Chronicon, in quo annus clocxlix componitur non cum initio regni Germanici Frederici I seu Barbarossæ; sed cum anno, quo Imperatoris nomen ab Adriano IV adeptus est anno clocxlv, qui Conrado mortuo, creatus erat anno clocxlii, iv Martii feria III. post Dominicam Oculi, coronatus Aquisgrani Dominica Lætare, uti ea observat Otto Frisingensis. At mortuo supra memorato Alexandro II Leodiensi Episcopo ix Augusti anni clocxlvii substitutus fuit Rodolphus, seu Radulphus, frater Bertholdi Ducis Thuringiæ, plurimum adjutus ab avunculo Henrico Comite Namurcensi. Ipsa autem Translatio, et prior a Franccone Episcopo, et hæc a Radulpho facta xi Augusti, ac inscripta Martyrologiis Molani, Canisii, Ferrarii, Wionis, Menardi, Dorganii, eisdem pene verbis: In Sarchinio Translatio corporum SS. Trudonis Presbyteri et Eucherii Episcopi, Confessorum Christi. Meminit ejusdem solennitatis Capeavillus de Episcopis Leodiensibus annotat. 2 ad cap. 55 Ægidii Aureæ-Vallis p. 132. In MS. Calendario SS. Ord. S. Benedicti, quod est monasterii S. Salvatoris Ord. Cisterciensis, hæc ad diem II Septembris leguntur: S. Eucherii Episcopi Aurelianensis et monachi monasterii S. Trudonis. At non monachus, sed Episcopus exul inter monachos vixit, qui tamen alibi antea monachus fuerat. An eo die aliqua corporis elevatio aut translatio sit facta, necdum legimus. Forsan ad ipsas Kalendas Septembris

elevantur ab Episcopo Leodiensi xi Augusti:

deferuntur in supplicatione 1 Septemb.

Translationis memoria Martyrologiis inscripta 11 Augusti,

ei 2 Septemb.

A Septembris, quo die publica cum corporibus sanctis instituta fuit supplicatio, ea Kalendarum verba referenda sunt. Cum dein, ut mox tradetur, dies Dominicus incidere dicatur in III Kalendas Octobris, cui diei uti et Kalendis Septembris affixa est in Calendario littera F, videtur inventio et translatio sanctorum corporum contigisse anno CIOCLXVIII bissextili, quo cyclo Solis I litteræ Dominicales erant GF. At quæ deinceps facta sunt cap. 4 Chronici ita narrantur :

8 Cumque adhuc necdum consummato opere, in quo in scrinio, ut prælibatum est, positi in medio monasterii starent, ut multi longe lateque ad orandum eos venirent; miles quidam poenitens de partibus Normanniæ ferro brachium ligatus, audita eorum fama ad nos divertit, et eorum intercessionem lacrymosis suspiriis sedulus actor fideliter expetivit. Nec fidei suæ petitione frustratus est. Sanctorum enim apud Omnipotentem efficax potentia fideliter petentis ea, quibus adstrictus erat, hoc modo dissolvit ferri ligamina. Tertio Kalendas Octobris Dominicus dies, quo omnibus exoccupatis populus ad ecclesiam venire solet, ex more festivus illuxerat, et ob memoriam Dedicationis ecclesiæ nostræ, quæ sequenti die futura erat, major solito plebis turba confluerat. Sacerdote interim infra Canonem altari assistente, et populo tacita reverentia circumstante, ille ante Sanctorum corpora stratus solus, clamoribus singultibus, ut mox patuit, aures Majestatis inquietabat, eamque, ut Sanctorum meritis sui miseretur, intentis precibus exorabat : cum subito veluti in extasi raptus videt quasi venustæ formæ Clericum, canitie splendidum, multo fulgidum lumine, e cancello progredientem, et ad locum usque, ubi scrinium stabat, tendentem. At ubi appropinquare ei cœpit, virga, quam manu gestabat, ferrum quod brachium illius ambebat, percussit, statimque in duas partes divisum, in terram ante pedes ejus cecidit. Sic autem ferientis ictus insonuit, ut omnium, qui in choro erant, aures perculerit. Liberatus homo, et in hoc miraculo veniam peccati sui adeptus ratus, Deum et Sanctos ejus læto clamore benedixit, et congregatæ multitudini in eo, quod sibi acciderat, festivam diem egregie lætiorem reddidit, nobisque subito inchoantibus hymnum, Te Deum laudamus, clangor pariter concrepuit campanarum, et in laudem Dei et Sanctorum ejus insonuit una vox omnium. Hæc ibi. De circulis ferreis ultro susceptis, aut in poenitentiam ob graviora scelera ab Episcopis aut Presbyteris imponi solitis, sæpius egimus. Consule dicta ad xxviii Januarii ad Translationem S. Joannis Abbatis

C Reomaensis pag. 865.

9 Auctor Chronici Trudonensis cap. 5 describit capellam ab Abbate Wirico triennio proximo post Translationem SS. Trudonis et Eucherii illustri structuram erectam, in cujus operis medio Majestatis divinæ effigiem collocans, ad dexteram ejus S. Trudonis, ad lævam vero B. Eucherii imaginem statuit, quasi genua ipsi curvantes, eamque capitibus eorum singulas coronas imponentem, manibusque eorum protensis suppliciter orantes, supra quos, id est, citra ipsam Majestatis imaginem gemellos Angelos oblique jacentes collocavit, singulos thuribula in manibus tenentes, et intenta oculorum acie ipsam imaginem aspicientes.... Indicto itaque tam Fratribus quam populo celebri jejuniis, eos circa civitatem solenni processione ferri fecit, et post Missarum solemnias de eis rite celebrata, post altare capellæ volæ inclusos ad perpetuum nostri munimentum recondidit : uti hæc ultima cap. 6 narrantur.

10 Demum in eodem Chronico textitur catalogus præcipuorum festorum, in quibus Magister cum suis scho-

lasticis ad divina officia debet in choro abbatiæ comparere : et quidem ad utrasque Vesperas et summam Missam xx Februarii in festo S. Eucherii, et xi Augusti in festo SS. Trudonis et Eucherii, et xxii Novembris in festo S. Trudonis, quando debet etiam interesse supplicationi. Alius item catalogus indicat Fratres Minores debere concionari in templo S. Trudonis a prandio hora prima in festo S. Eucherii, si in Dominica venerit, et requisitum fuerit.

11 Postremo de auctoribus ipsius MS. Chronici, ex quibus hæc damus excerpta, in hunc locum rejecimus, quæ occurrebant disceptanda. Ac primo Abbas Rodolphus conscripsit ea, quæ in secunda parte Chronici continentur libris XIII, ad quorum calcem hæc leguntur : Expliciunt gesta Rodulphi Abbatis, qui conscripsit secundam partem compilationis hujus de gestis Abbatis, paucis superadditis, scilicet quæ capitulo 13 libri 13 referuntur de ipsius Rodulphi Abbatis obitu, addita ab auctore partis tertiæ, ut mox lib. 1 cap. 1 scribit. Ipse autem Rodolphus in præfatione, cujus prima verba supra dedimus, recenset quindecim priorum Abbatum nuda nomina, quorum ne quidem annos quibus præfuerunt, potuit reperire : subdit dein nomina quatuor Abbatum de quibus legit, quot illi annos in ea dignitate vixerint, non autem quibus annis Æræ Christianæ. ac mox incipit librum primum ab Adelardo Abbate creato anno CIOXXXIV. Mortuus est autem Rodolphus pridie Nonas Martii, anni CIOXXXVIII De trium Abbatum, qui eum secuti, gestis pars tertia libris quatuor distincta, ab auctore anonymo, sed cœvo, conscripta est, complectens annos XLII, quibus præfuerunt Folcardus, Gerardus et Wiricus. Et auctor præfatur : Visum est memoriæ posterorum committere, quæ diebus nostris acciderunt. Hujusmodi sunt a nobis jam relata num. 5, invenimus sarcophagum, erupimus in vocem confessionis et laudis et num. 8. miles poenitens ad nos divertit. Et, nobis inchoantibus hymnum, Te Deum laudamus. Huic parti tertiæ imponitur finis cum obitu Wirici Abbatis mortui anno CIOCLXXX, III Idus Decembris. Sequitur Chronici quarta pars complectens annos CCLXXXVI, quibus præfuerunt Abbates XII, quorum ultimus Robertus vita functus est anno CIOCCCLXVI. Hic auctor Chronicon in quatuor partes digessit, ex quibus ipse primam et quartam confecit, secundam vero et tertiam verbis Rodulphi et alterius anonymi scriptoris inseruit : ac par. 1 lib. 2 cap. 1 refert, quæ ex Rodolpho diximus de primis Abbatibus tantum nuda nomina sciri, citato libro 1 partis 2 a Rodolpho scriptæ. Et cap. 17 meminit Translationis corporum SS. Trudonis et Eucherii sub Wirico factæ, addens, ut infra patebit, scilicet Chronici parte 3. Idem ad partem quartam ita præfatur : Expletis pridem tribus partibus compilationis in gestis Abbatum hujus monasterii, convenit saltem in hac quarta parte colligere quæ restant pauca, quia plurima memoriæ digna prætermisit annotare negligentia etc. Vixit autem hic auctor, uti ex præfatione generali constat, post annum CIOCCCLXVI, quo Robertum Abbatem e vita decessisse diximus. Quæ posteriores gesserunt Abbates, ab aliis adjuncta sunt.

13 Unum hoc ex Carolo Saussejo lib. 5 Annal. Eccl. Aurel. num. 20 annotatum : Porro, ait, os S. Eucherii nobile per Reverendum in Christo Patrem, D. Leonardum Betten Abbatem, et conventum Trudonensem in Hasbania ad Ecclesiam nostram Aurelianensem transmissum est, et quo decuit honore susceptum die xxx Martii anno Domini CIOXCVI, et die xxvi Maii eodem anno in theca argentea cum reliquiis Sanctorum Innocentium inclusum, quorum omnium acta suo loco inferius, si Deus dederit, referemus. At cum Jubilæo anni CIOXC Annales suos finivit.

D
AUCTORE G. H.

Solennitas festorum.

Chronici
MS. Trudonensis

pars 2 scripta
est a Rodolpho, Abbate,

E

mortuo an.
1138,

3 pars auctore
cœvo finit an.
1180,

4 pars finit
an. 1366,

quam scripsit
anonymus, uti
et primam
partem,

F

Os reliquiarum S. Eucherii an. 1606 Aurelianensi Ecclesiæ datum.

Cuidam ferreum brachium vinculum repente solvitur :

Imagines SS. Trudonis et Eucherii in nova capella.

Corpora reposita.

DE S. LEONE THAUMATURGO, EPISCOPO CATANENSI IN SICILIA,

J. B.

Commentarius prævius.

CIRCITER AN.
IDCCLXXX.
IX FEBR.S. Leo Raven-
nas,(an Rhegyi
educatus ?)fit Catanæ
Episcopus :laudatus ora-
tione coævi
scriptoris

ante an. 787.

circa 780 vi-
xit :

CAtanæ, urbe celebri Sicilia, circa annum Chris-
ti IDC Leo Episcopus fuit, cujus frequens men-
tio est in S. Gregorii Magni epistolis, tum
ad ipsum, tum ad alios, datis. Secundus eamdem
Ecclesiam circiter CLXX post illum annis administra-
vit Leo, sanctitate et miraculis clarus, eoque in Cæli-
tum tabulas relatus. Ravennæ natus, illiusque Eccle-
siæ Presbyter fuisse traditur in Anthologio Græco An-
tonii Arcudii, et Philippi Ferrarii Catal. SS. Ita-
liæ, indeque ad Catanenses infulas vocatus. Mirum
est, accuratissimum historiarum Ravennatum scrip-
torem Hieronymum Rubeum illius non meminisse : qui
alium tamen memorat hujus æqualem Leonem Raven-
natem Archiepiscopum, anno IDCCLXXVII vita functum.

2 Roccus Pirrus in Notitia Ecclesiæ Catanensis
pag. 7 scribit, LEONEM II ob insignem miraculorum
multitudinem cognomento THAUMATURGUM, mona-
chum fortassis Benedictinum... in finibus Raven-
natum exortum esse, et Cyrilli Rhegyensis Episcopi
sanctitatis fama permotum, ad eum insciis paren-
tibus profectum esse, ab eo benigne susceptum, ac
Sacerdotem effectum, verbo et exemplo plurimum
profecisse : cum autem Catanæ, Sabino defuncto
Antistite, tota civitas indicto triduo jejuni-
o deligendum Episcopum a Domino postulare; singu-
lorum mentes divino afflatu subiisse Leonis nomen :
quicquid invitatus ad Episcopatum assumptus, Rhegyo
Catanam maximo cum honore deductus est. Hæc
Pirrus, qui Breviarium citat, nescio quod, nec quam
antiquum, Vita ex celeberrima Ravennatum Metro-
poli ortum tradit, ubi rerum etiam Ecclesiasticarum
curam sibi commissam strenue administravit.

3 Est ea Vita, vel potius scripta in ejus laudem
oratio, missa huc Catana anno CIDCCXXVI ad Heri-
bertum Rosweydam a Francisco Blanditio nostro, ex
Græco versa; ab ipsone analio, haud scio. Desiderantur
quandoque verba nonnulla, quæ reor ab ipso codice
Græco abfuisse. Ceterum scripta videtur ea oratio ante
annum IDCCLXXXVII, quo habita est septima Synodus OE-
cumenica, sive secunda Nicæna. Nam in Exordio ita
loquitur : Nos orthodoxi Prophetarum Apostolo-
rumque doctrinæ adherentes, fidemque integram
juxta sacras sex Synodos firmis animis conservantes.

C Non ergo tunc nisi sex habitæ erant Synodi. Et num. 8
ait : Accepta relatione Imperatores nostri Leo et
Constantinus etc. Cum nostros vocat orator, ostendit
se sub iis vixisse.

4 Atque hinc quoque de ætate constat S. Leonis,
qui imperante Leone Constantini Copronymi filio Ec-
clesiam Catanensem tenuerit, ab eoque et filio ejus Con-
stantino Porphyrogenneta Constantinopolim sit evo-
catus. Nec est quod sub Isaurico Leone filioque Con-
stantino Copronymo id contigisse quisquam suspicetur,
cum S. Jacobus, qui ante S. Sabinum S. Leonis de-
cessorem Ecclesiæ Catanensi præfuit, sub Copronymo
martyrium dicatur subiisse : de quo agemus XXI Martii.
Copronymo die XIX Septembris IDCCLXXVI infelicissime
mortuo, Leo filius imperium capessivit, ac sequenti
anno, ipso die Paschæ filium suum Constantinum co-
ronari Imperatorem curavit. Idem postea Leo Imp.
mense Septembri anni IDCCLXXX decessit. Constantinus
decem natus annos sub Irenæ matris tutela Reip. re-
gimen suscepit. Ante eum igitur annum Constantino-
polim evocatus fuerat S. Leo Episcopus. Mortuus vero
hic est ante annum IDCCLXXXVII, quo Septimæ Synodo

OEcumenicæ, sive Nicænæ secundæ adfuit (ut in Actis
videre est) Theodorus Episcopus Catanæ, ejus suc-
cessor.

5 Colitur S. Leo die XX Februarii, ut ex Græco-
rum Menæis patet, e quibus vitæ illius epitomen ora-
tioni a coævo (ut diximus) scriptæ subnectemus, ac mi-
norem aliam ex Anthologio Græco Antonii Arcudii. Celebratur quoque hoc elogio in Martyrologio Romano.
Catanæ in Sicilia S. Leonis Episcopi, qui virtutibus
atque miraculis coruscavit. Franciscus Maurolycus :
Catanæ in Sicilia Leonis Ep. qui Christi virtute ar-
matus, Heliodorum magum insignem flammis des-
truxit. Eadem habet Constantius Felicius. At Petrus
Galesinius : Catanæ in Sicilia, S. Leonis Episc. et
Confess. vitæ innocentia, religione, sacrarum lit-
terarum doctrina, et rerum divine mirabiliterque
gestarum laude clarissimi. Agunt quoque de eo Ca-
nisi in Natalib. SS. Canonico, Molanus in Auctario ad
Usuardum, Octavius Cajetanus noster in Idea operis
de SS. Sicilia; Ferrarius item in Catal. SS. Italiae ex
Anthologio et aliis : sed illud perperam addit, ignem,
qui ad preces Leonis magum consumpsit, coelitus
demissum fuisse.

6 Meminit quoque S. Leonis Thomas Fazellus de
reb. Siculis dec. 1 lib. 3 cap. 1 pag. 56 ita scribens :
Diodorus quoque, quem vulgus Liodorum vocat, vir
magica arte imbutus, miranda præstigiorum ma-
chinatione Catanæ floruit. Is namque potenti car-
minum suorum vi homines in bruta animantia con-
vertere, omniumque ferme rerum formas in novas
metamorphoses transfundere, longissimisque a se
spatiis dissitos repente ad se attrahere posse videba-
tur. Catanenses præterea adeo crebris lacescebat inju-
riis, et contumeliis dehonestabat, ut vanissimæ cre-
dulitatis laqueis circumventi ad cultus ei pendendi stu-
dium concitarentur. Qui cum capitis reus cruci tra-
dendus esset, eliciorum carminum præsentissima arte,
e Catana Byzantium, cujus imperio eo tempore Si-
cilia suberat, et rursus e Byzantio Catanam, lictor-
um manibus dilapsus, parvo temporum interstitio
per aera se devehi jussit. Quibus beneficiis adeo
populo factus est admirabilis, et eo tandem pervasit,
ut in ipso quamdam Numinis potentiam esse rati,
errore sacrilego cultum sacris debitum ei exhiberent.
Sed tandem a Leone Catanensi Episcopo, divina vir-
tute, ex improvise captus, frequenti in media urbe
populo, in fornacem igneam injectus, incendio con-
sumptus est.

7 Ita ille, in majus nonnulla, quæ in Vita habentur,
efferens : e quo Pirrus antea citatus aliqua transcribit,
atque hoc addit, succincte in Vita et Menæis expres-
sum : Illan quoque memorabile invenitur, quod
Leonis precibus delubrum summæ superstitionis, in
cujus culmine duo ingentia ac miro artificio elabo-
rata simulachra, magica ibi arte locata, extabant;
neque unquam a prædecessoribus Episcopis everti
potuerant, terræmotu et fulminum vi, dum id tenta-
rent, exoriri solitis; in quatuor scissum est partes,
simulachra vero in frusta contrita sunt minutissima.
Citat alios quosdam auctores, qui de rebus a S. Leone
præclare gestis meminerunt : nondum eos vidimus.

8 Addit Pirrus, sepultum esse S. Leonem in mo-
nasterio suo non procul a muris civitatis, x Kalend.
Martii. Quod illud monasterium? Cur suum, sive Leo-
nis

inscriptus
Martyrologiis :

E

Heliodorum,
seu Liodorum,
nefarium ma-
gum,

F

incendio tra-
dit :ANIMADV.
PAP. 28profana simu-
lachra preci-
bus subvertit :

Reliquiæ ejus jam ignotæ,
olim miraculis claræ.
 A nis vocat? Demum subnectit, adhuc sacras corporis reliquias non esse inventas. *Celebrem olim ejus fuisse tumulum, saltem ante occupatam a Saracenis Siciliam, patet ex Menæis, quæ in quodam cantico asserunt, Ἐλαιον θεῖον, ὡς ἐκ πηγῆς προϊὼν, βλυστανοῦ σης ἀένναον της πρίας λάρνακος τοῦ σοφοῦ ἀρχιποίμενος,* Oleum divinum, velut ex fonte manans, scaturiente assidue sacra urna sapientis pastoris summi. *Quæ verba an solum significant ægritudinum variarum curationem impetrari ad ejus sepulchrum solere, an ex eo, ut aliorum multorum Sanctorum, unguentum aliquod salutiferum effluere, haud satis liquet. Nonnulla de virtutibus ejus prædicant Menæa, ex quibus conjici posse videatur, aliam olim extitisse vitæ ejus ac miraculorum historiam.*

VITA AUCTORE COÆVO, ex Græco Codice MS.

EXORDIUM.
 P atres, filii, ac fratres, hortatur nos Catholica et Apostolica Ecclesia dulcis illa ac spiritalis mater nostra, ut abjectis gentilium hæreticorumque profanis sentiis, a Deo missam ad nos sapientiam amplectamur: novique ac veteris testamenti codices, ut Christianis convenit, evolamus. In his enim fons residet vitæ nostræ; quo ex fonte mysticus Ecclesiæ hortus sacrae piscinae fluentis irrigatur. Unde et naturæ nostræ antiquus hostis diabolus, et Satanæ discipuli ac satellites hæresiarchæ, Manes, Arius, Nestorius, Sabellius, a Marcellus, Basilides, ceterique omnes, sanctorum Patrum indefesso studio, vigilantia, laboribus prostrati, ac penitus oppressi sunt. Sic igitur et nos orthodoxi Prophetarum, Apostolorumque doctrinæ adhærentes, fidemque integram juxta sacras b sex synodos firmis animis conservantes, spem nostram semper in eodem figere debemus, qui per Evangelistas ad petendum nos provocat, et dicit: Quærite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis.

2 Qua quidem spe fretus ego facundiæ expers, in medium prodiî ad laudandum Leonem, sua ipsius laude clarissimum, ex celeberrima Ravennatum Metropoli ortum, ubi rerum etiam Ecclesiasticarum curam sibi commissam strenue administravit. Defuncto autem c Sabino Episcopo, cum in successione, qui sacerdotii munere dignus esset, investigando hujus urbis incolæ tumultuarentur, unum huc aptissimum delegavit B. Leonem, virtutum omnium columnam, nec nomine solum illustrem, sed factis multo magis ac moribus, d S. Berylli Archiepiscopi nostri Cathedram illustraturum. Dei enim, a quo electus fuerat, præcepta sedulo exequi studens, nullam officii partem omittebat. In primis vero assiduam pauperum curam gerebat, viduas, et orphanos complectebatur, illud sæpe orando repetens: Sint, Domine, oculi tui aperti, et aures intentæ ad preces eorum, qui ad te veniunt.

3 Fuit ergo ejus tempore magus quidam Heliodorus, Barbaræ Patriciæ filius, verbis factisque nefandus dæmonum cooperator: e Christianus quidem, et Christianis progenitus; sed cum præfecturæ f adipiscendæ desiderio flagraret, nec eloqui auderet, ne invisus ob ambitum redderetur, Hebræum quemdam magicis artibus nobilem ad se advocans, quæsit ex eo, num posset, quod vellet, efficere. Cui Hebræus: Si vis, ait, quidquid animo sedet exsequi, en tibi schedam offero. Abi intempesta nocte ad Heroum sepulchra, magnam columnam conscende, ibidem schedam in auras discerpe. Nec est præterea quod cures aliud, nisi cum ad te venientem quempiam conspexeris, nihil pertimescas: et si descendere te jusserit, ne descendas: mox enim obsequetur ille tibi, quidquid ab eo flagitaris. Nec mora:

paruit Heliodorus, columnam inscendit, schedam D conserpit, statimque se ejus oculis spectandum præbet dæmon, et, Quorsum huc, inquit, ades, o juvenis? Et ille: Tua causa, respondit. Tum dæmon cervo insidens, Si modo, ait, Christum ejuras ex animo, jubeo tibi unum e famulis meis Gasparem adesse, qui tibi assiduus sit, et obsequatur in omnibus. Infelix vero Heliodorus, ejurato Christo, descendit, dæmonis dexteram exosculatur: qui, Gaspare illi destinato, confestim evanuit.

4 Operæ pretium autem est in B. Leonis laudem aliqua referre ex iis, quæ dæmonis ope postea gessit Heliodorus. Ignorans enim miser dona gratiæ, et quoniam Sanctis, qui sunt in terra ejus, mirificavit Dominus, non veritus est tandem in beatum virum artes suas texere. Sed quemadmodum adversus conditorem suum extollens se ipsius mystagogus cum diceret, Ponam thronum meum super columnas cœli, sibi ipsi superbia sua ruinæ auctor fuit; ita Heliodorus malum sibi accersens, incidit in foveam, quam fecit. Quodam ergo die cum Circensia, ut mos est Catanæ, celebrarentur, Chrysin allocutus S. Leonis consobrinum, Possum, inquit, si tibi cordi est, equum dare, qui cursu omnes antevertat coram Præfecto. Chrysis autem, de magica ejus arte nihil suspicans, optare se dixit, statimque sistitur ipsi equus candidus: quo juvenis inscenso, ceteros omnes longo intervallo vicit, adeo ut stupeant universi, atque ipse cumprimis Præfectus. Qui protinus milites duos mittit, qui equum una sessorumque ad se adducant. At equus peracto ludicro repente ab oculis subductus est: erat quippe dæmon. Juvenis vero elinguis solus mansit. Hunc igitur ad Lucium Præfectum ducunt. Quem ut vidit, Age, inquit Præfectus, cede equum illum ut in urbem mittatur ad Augustos: neque enim decet equum tam bonum retinere, sed ad Imperatores mitti, ut ipsorum Circensibus inserviat. At juvenis hæc audiens, mente consternatus obmutuit, et carceri mancipatus est.

5 Interim cum ad B. Leonem fama pervenisset, Præfectum adit, docetque juveni illi nec atrum unquam, nec candidum equum fuisse: sed auctorem omnium horum esse Heliodorum. Quo cognito, Præfectus hominem accersit, interrogat an Chrysin seduxerit, equumve dederit. Cumque magum illum esse pro certo comperisset, ac juveni imposuisse, juvenem B. Leoni mox reddi jubet, magum vero in vincula compingi. Cum autem a militibus duceretur Heliodorus, pactus cum eis, auri libras tres se daturum, si liber dimitteretur, lapidem e via sublatum, arte sua clam inauravit, et pro auro dedit, liberque dimissus est. Milites ad Præfectum reversi, fabulamque commenti sunt, Helodiorum equo sibi per magiam fabricato aufugisse. Et quoniam id Præfectus, ut de mago, verissimile judicabat, innocentes illos pronuntiavit, et innoxios esse jussit. Urbi ergo aurum, quod acceperant, penitus inspicunt, lapidem esse deprehendunt, et trutinæ impostum tres libras pendere.

6 Talia vulgo faciens Heliodorus, non Catanensium tantum civitatem, sed et Siciliam universam conturbavit. Tanta enim erat in eo vis præstigiæ, ut Simonem magum superaret, quem Petrus et Paulus indivisi comites oratione sua prostraverunt. Cum obviæ aliquando factæ essent mulieres, astantibus impuris sodaiibus ait: Quid si, amici, facio, ut denudentur istæ in oculis omnium? Atque illico nefariam artem adhibens, quasi fluvium præterlabentem eorum sensibus ostendit, ita ut velut aquam ingressuræ tunicas genu tenuis attollerent. Neque hæc tantum, quin propolas etiam, emptoresque fraudavit, lapidem plerumque, aut tale quid aliud auri specie porrigens:

D AUCTORE COÆVO. EX MS. GRÆCO. dæmoni mancipatus

in S. Leonem insurgit:

Isa. 14

E ejus consobrinus ad ludos equum celerem curat,

qui diabolus erat:

a S. Leone accusatus,

F

tictores facto auro eludit:

fluminis speciem inducit in sicco:

propolas depauperat.

Heliodorus ambitiosus, Hebræi Magi fraude

AUCTORE COE-
VO, EX MS.
GRÆCO.

puellas philtro
dementat :

re per Præfecti
litteras cogni-
ta,

A porrigens : quo postmodum ad pristinam formam redeunte, jacturam suam miseri damnumque deplorabant : adeo ut nec vendere jam amplius, nec emere præ inopia possent. Quæ omnia cum Heliodori fraude fieri cognoscerent, eum graviter apud Præfectum accusarunt, addentes ab eodem clarissimorum viro- rum filias amoris philtro ita percitas fuisse, ut paternis ædibus prosilirent, et quo vellent, et ad quoslibet convolarent.

7 Hæc itaque audiens Præfectus, relationem in hæc verba misit ad Imperatores : Magnificentissimis Imperatoribus et Dominis nostris Lucius Præfectus. Æquum est, Domini, quæ apud nos geruntur, sacras aures vestras minime celare ; sed patefacere omnia diligenter, quæ sub felici imperio vestro nobis contigerunt. Est siquidem in hac Civitate nostra magus quidam, Heliodorus nomine, filius Barbaræ Patriciæ, adeo pestilens et efficax, ut Simoni Mago nihil cedat. Hic universam civitatem misere afflixit. Vidimus clarissimorum civium filias ejus artibus ad philtro incitatas paternis domibus exsilire, ac passim vagari. Alias item iter facientes, falsa fluminis specie objecta, indecore nudari compulit, et per siccum pulverem, quasi aquam inambulare : lapides aurum esse persuasit. Quin et populum ad idololatriam instigavit. Præsens enim statua elementum aeris est, nequando prorumpens Ætnæ flamma urbem accendat, quia igneus mons est... Vulcani. Hæc sunt, quæ sacris auribus suggerenda erant, Imperatores. valete, Domini nostri.

g

8 Accepta relatione Imperatores g nostri Leo et Constantinus æque maxime indignati, quod Ecclesiam ipsam attentaret, Heraclidem h Protocursorem in Siciliam mittunt e vestigio, Heliodorumque intra dies triginta Constantinopolim perducere jubent : Vide, aiunt, rem sedulo agas. Nullam ab eo causam admittas, quin hic illum sistas præfixo die. Solvens ergo cum comitatu Heraclides, ad insulam appulit eodem mense. Tum forte ipso in littore obambulabat Heliodorus, et nautas conspicatus, Salvete, inquit, fratres. Numquid Heliodorum quemdam quæritis? Ne vexemini, ego ipse sum, nec alium profecto reperire est Heliodorum. Ac certe mori malim ad pedes Imperatorum, quam vivere ipsis adversis. Ideo fugere nolui, cum facile potuerim : sed ultro vobis occurri.

h
Imperatores
eum capi ju-
bent :

ultro lictoribus
se offert,

9 Quæ audiens Heraclides, miratus quod sponte occurrerat, teneri eum minime jussit, sed oblata securitate quadam in urbem redire, ac vinum, panem, aquam, et cetera necessaria comportare. Hærente interim Heraclide, ac subdubitante num revera is esset, quem quærebat, Dicite mihi, ait,... Heliodorus, securitatem vestram, et Imperatorum, faciamque ut uno die Byzantium appellatis. Admirans Heraclides, Triginta, inquit, dies præstituti nobis fuerunt, et jam quindecim exacti sunt. Tum ille, Quiesce, igitur reliquis his diebus, et cum ultimus illuxerit, solvemus hinc una, et Byzantium illo ipso die, ut dixi, perveniamus. Cui Heraclides, Atqui, ait, nisi hoc ita, ut dixisti, præstiteris, demergam te in profundum. Deinde Heliodorus : Ingrediamur ergo, si libet, in balneas. Cumque essent ingressi, jussit omnes in imam cellam descendere, vetuitque ne Christum ullo modo nominaret. Mox capita eorum in aquam depressit. Quo facto repente vident se in regiæ urbis thermas translatos esse : seduloque circumspiciens Heraclides regium balneum prorsus id esse cognovit : Egressi ergo vestes suas reppererunt, nullo custode intactas. Profectique e vestigio ad Imperatores, Heliodorum sistunt, omniaque enarrant, et quemadmodum, cum pridie Catanæ adhuc essent, Byzantium eo die pervenerint.

C
eos Catana
Constantinopo-
lim transfert :

10 Quibus omnibus adeo indignati sunt Imperatores, ut ne inquirendum quidem amplius censerent,

sed hominem capitali statim sententia damnarent, D et capite plecti præciperent. At Heliodorus Cæsares per Christum obtestans, aquam saltem sibi dari petiit. Dari jubent Imperatores, et quia satiari aliter bibendo non poterat, pelvim afferri. Ut autem allata est, continuo in eam se conjicit, et ex oculis abijt cum hoc dicto : Salvus sis Imperator, quære me Catanæ. Attoniti tanto prodigio Imperatores, tandemque ad se reversi, quia Catanam nominarat, Heraclidem in Siciliam redire jubent. At ille vix ad litus iterum appulerat, cum obivus pariter fit Heliodorus. Et ne dubites, inquit, ipsum me esse, cape argumentum, uno die faciam iterum ut Byzantium attingas. Quod quidem Heraclides ita facturum nihil dubitans, hæsit usque ad extremum diem in Catanensium civitate.

e conspectu
Imperatorum
disparet :

11 Et jam advenerat dies præstituta, cum primus advolat ad portum Heliodorus : insectabantur enim illum cives universi, ac flammis tradere cupiebant. Quod intuens Heraclides, Absit, inquit, non decet eum, in quem Reges ipsi judicium exercent, ab aliis poena mulctari. Arrepta igitur virga laurea Heliodorus navigium in mari effingit, ac remiges ad puppim, proramque distribuit, viaticoque omni, et si quid præterea secum adduxerant, illato, ultimus ipse cum Heraclide ingressus est : statimque nullo impellente in altum ferri maris cœpit. Jam ad navarchum, Ubi nam sumus? inquit. Et ille, In conspectu i Rhegii, respondet. Mox iterum : Ubi nunc sumus? Ad Crotonem, inquit. Et rursum : Ubi? Et ille : Ad Hydruntem. Atque ita unius diei spatio Byzantium navigarunt. Cumque k Bucoleonem portum navis intrasset, excensione facta, statim evanuit.

ira Catanen-
sium ereptus,

phantasticam
navim format,

E

i

et die uno na-
vigat Constan-
tinopolim :

k

l

12 Ut vero ad Heraclidis viri sui conspectum e l triclinio suo exiens Stratorissa Thalia, unaque cum illo vidit Heliodorum, salivam ore compressam egerit illi, atque faciem conspergit, dicens : Videte qualis hic mendax, qui virum meum bis in Siciliam navigare compulit. Excanduit hac injuria Heliodorus, et foeminam intuens, Nisi te, inquit, infamem in urbe hac facio, non sum ego. Ac protinus magicis suis technis ignem omnem tota urbe extinxit. Postquam ergo audierunt Imperatores, qua de causa extinctus ignis esset, Heliodorum fame confici jusserunt. At populus... tum quantocyus rogabat, quod civitas ipsa fame vexaretur. Producto itaque ad Imperatores Heliodoro, Tune, inquit, hoc fecisti, ut civitas fame tabescat? Utique, ait magus. Et si quidem me adversus injuriam istam publice vindicaveritis, faciam ex ea ignis erumpat ; alioqui enim ignem visuri non estis. Quibus verbis graviter commoti Cæsares obtruncari statim eum jubent. Sed cum dexteram sustulisset spiculator, ut gladio ictum inferret, repente velut globi duo exilierunt, tectum bifariam dissecuerunt, elatusque inter utrumque Heliodorus abscessit, hoc repetens : Salvus sis Imperator, quære me Catanæ.

omnem tota
urbe ignem
extinguit :

ANIMADV. PAP. 29

F
iterum se sub-
ducit :

13 Cives autem cum ægrefferent ad ignem usque processisse magi præstigias, Stratorissam Thalam in medium protrahunt. Quid porro de ea statuerint, supervacaneum duco commemorare. Quin hæc ipsa non alia de causa retulimus, quam ut B. Leonis virtus elucescat. Sæpe enim conatus est hominem ad mentem reducere : atque ob eam rem cum mortem illi Lucius inferre pararet, dehortatus est vir sanctus, expectans ut resipisceret. Tantum vero abfuit, ut consiliis pareret, ut Sanctum ipsum suis artibus aggredi non dubitaret. Aliquando enim cum sacra mysteria perageret, ecclesiam ingressus, utpote Christianus, Heliodorus in conserta populi turba mulorum more calcibus impetere cœpit, partim quidem risum quibusdam movens, partim dolorem in aliis et indignationem.

sæpe a S. Leo-
ne monitus,

in ecclesia :
risum ciet :

14 Imo

A 14 Imo jactabat etiam, facturum se ut Episcopus cum Presbyteris suis chorum ducens publice saltaret. Quod ubi animo eum tractare sensit B. Leo, genibus ad aram advolutus, precibusque peractis, ad Heliodorum festinat, eique *m* orarium suum in collum innectit, dicens : Per Christum Dominum meum, nihil hic valebunt magicæ artes tuæ : deduxitque ad locum, cui nomen Achilleus, ibique flammis adurendum dedit. Nec manum suam, quæ illæsa cum orario mansit, ante subduxit, quam miser ille in cineres redigeretur. Sic itaque nos vir sanctissimus præsentis ope ab illius importunissimi magi periculis eripuit.

15 Minime vero prætereundum est, quod senatorii cujusdam viri uxori contigit, quæ cum in Syracusarum metropoli sanguinis fluxu laboraret, magnisque in medicos facultatibus impensis, sanari nusquam posset, Dei admonitu ad sanctum hunc Pastorem nostrum Leonem contendit. Sed cum ad portam Arianam pervenisset, signumque in ecclesia dari audiens, percontata caussam, esse obitum cognovit divini miraculorum opificis Leonis, graduque festino properans, simul ac sacra ejus lipsana cum fide attigit, lethali ex morbo, Dei gratia, statim convaleuit.

B 16 Sed neque illud etiam sub silentio tegatur, quod mirabiliter gestum est a B. Leone. Precibus quippe suis ac lacrymis detestandum *n* idolum, quod impius Decius colebat (eratque in eo, quod olim quidam Gentilium delubrum, nunc vero venerabile fanum est sanctissimorum *o* Martyrum quadraginta) minimo negotio disturbavit : ejusque loco vivificam ac salutarem Crucem imposuit.

17 Ut autem ad exitum veniat oratio, quoniam, ut Paulus ait, memoria justorum cum laude est, et memoriale eorum in generatione et generationem, quibus scilicet vivere Christus fuit, et mori lucrum, obdormivit admirabilis Leo Præsul ac parens noster vigesima die Februarii, sanctam et undequaque colucentem animam reddens Domino, cui gloria, et imperium in secula seculorum.

a Marcellus hic Ancyra in Galatia Episcopus fuit, de ejus scriptis et hæresibus agit post antiquos Gabriel Prateolus. Ceteri, qui hic nominantur hæresiarchæ, vulgo noti sunt. — b Hinc supra num. 3 constare diximus de scriptoris ætate, cum habita sit 7 Synodus an. 787. — c Colitur S. Sabinus. Ep. Catanensis 15 Octobris. — d S. Beryllus primus Episc. Catanensis colitur 21 Martii. — e Fallitur ergo Roccus Perrus ista scribens : Ibi Heliodorum quemdam Judeum insignem magum invenit. — f Sacra an profana, nusquam explicatur. — g Hinc quoque de ætate scriptoris diximus conjici posse. — h Inferius videtur Protostratorem facere, cum uxorem ejus vocat Stratorissam, non Cursorissam : erat Πρωτοστράτωρ Protocursor, Cursorum Præfectus, ut observat Meursius in Glossario. Πρωτοστράτωρ autem Equisonibus Imperatoris præerat. — i Ut mirabilior esset navigatio, loca hæc Italiæ prætervehi impostor voluit, cum posset et Sicilia directo in Orientem cursu, Peloponnesum circumnavigare, ac per Ægeum Constantinopolim versus flectere iter. Sed neque navis fortassis illa fuit, nec ipsi per mare vecti, sed a dæmonibus transportati. — k Diximus 11 Februarii in Vita S. Theodoræ Augustæ § 2 num. 12 portum illum esse ad regiam : ubi nivei coloris marmor ingeniose sculptum vaccam ingentium laterum repræsentabat, et leonem in vaccam insilientem, eamque cupide necantem : ex qua sculptura nomen loco datum est. — l Locus indicari videtur, ubi Stratorissa hæc, seu fortasse melius, Πρωτοστράτορσσα, morabatur, cum in regia erat ad Irenes Augustæ obsequia. Nomen a βίβλα ductum fortassis, quod vigilias excubiasve significat. Unde et βιβλιατικόν stipendium excubitorum. — m Orarium hic videtur stola sacerdotalis, vel Episcopalis, esse. De etymo varietate significationibus ejus vocis lege Gerardum Joannem Vossium lib. 3 de variis Glossematibus cap. 30. et Meursium in Glossario, qui recte docet, eo Subdiaconos uti non solere, sed Sacerdotes ac Diaconos uti nunc quoque Stola. Μενάρα Ἐπιτραπεζίων vocant, ab ambiendo collo. Nos stolam vertimus. — n De hoc simulachro varie scripserunt alii, antea citati. — o De quibus agemus 9 Martii. — p Non sunt hæc omnia S. Pauli. Nam, Memoria justi cum laudibus, Salomonis est Prov. 10. 7. Davidis vero Ps. 101. 13. Memoriale tuum in generationem et generationem, quæ Deo ipsi

dicuntur. At prostremum illud Pauli est, Mihi enim vivere Christus est, et mori lucrum, Philipp. 1. 21.

VITÆ EPITOME

ex Menæis Græcorum. a

Sanctus hic patria Ravennas fuit, nobilibus ac piis natus parentibus : ac propter vitæ innocentiam, morum integritatem, omnibus sacrorum Ordinum gradibus legitime transcursis, tandem divino suffragio Pontifex est in Catanæorum metropoli constitutus, quæ civitas in clarissima insula Sicilia sita est, in quam Ætnæus ignis, etiam nunc quandoque, defluere solet. Hic igitur *b* pro nominis sui ratione magnanimum quiddam ac leoninum spirans, et velut sidus effulgens, omnium mentes, quarum curam gerebat, illustravit, viduas propugnans, prospiciens pauperibus. Quin et solis precibus idoli simulachrum in terram prostravit. Inclytæ Martyri *c* Luciæ templum magnificum construxit, ipse formæ ejus inventor et architectus.

2 Heliodorum nefarium magum in cineres redigit. Nam cum hic omnibus molestus esset, et præstigiis suis passim hominum oculos ac mentes fascina-ret, jamque ipsam Dei Ecclesiam suis incantamentis impurus veterator aggredi ausus esset ; sanctus vir eum industrie apprehensum, sacra sua stola alligat, jubetque interea rogum maximum in medio urbis excitari. Tum omnibus illius maleficiis publice proclamatis, sibi collo adstrictum trahens, in medias flammâ ingressus est, neque prius exivit, quam infelix ille in cineres esset redactus. Ea res obstupescit universos. Non solum enim Magnus ille ambustus non est, sed nec sacras illius vestes ullo modo flamma attigit.

3 Miraculi fama quaquaversum vulgata, ad ipsos etiam pervenit Imperatores *d* Leonem et Constantinum : qui ad se eum accersiverunt, atque ad ejus prostrati pedes, ut pro ipsis ad Deum preces fundere rogarent. Is autem non solum dum viveret, maximus in edendis miraculis fuit, sed postquam terræ mandatus est, plura etiam perpetrat stupenda.

a Enilem extat apud Maximum Cytheræum. — b Gr. φερωνίμως ὡς λέων πεποιθώς. — De qua 13 Decemb. agemus. — c Copronymi filium, ut diximus supra.

ALIA EPITOME

ex Anthologio Græco Arcudii.

Sanctus Pater noster Leo Thaumaturgus, in urbe Ravenna natus est, nobilibus ac religiosis parentibus. Cum jam omnem sacram Scripturam didicisset, tantumque in virtutum studio processisset, ut et miracula ederet, consecratur Sacerdos Ecclesiæ Ravennatis : dein Episcopus fit urbis Catanæ. Tantas adversus hæreticos dimicationes suscepit, ut omnes superaret, ac pudore obrueret ; non solum vi sermonis. sed et *a* depromptis e Scriptura demonstrationibus. Erat et miraculorum effector : nam Heliodorum magum suis præstigiis multos decipientem, et gloriantem se omnia posse, neque ignem metueret, incendio consumpsit, vi precum. De hoc Sancto cum audissent Romani Imperatores, admirati sunt, et ad se eum evocantes, rogarunt ut pro se Deum precaretur. Quod cum essent assecuti, eum cum honore domum remiserunt. Reversum jam ad suam Ecclesiam, in cælum Deus suscepit.

a Gr. γρηγοραῖς ἀποδείξειεν.

D
AUCTORE COÆ-
VO, EX MS.
GRÆCO.
a

S. Leo per omnes gradus ad Episcopatum evectus,

b
suis prospicit :

templum struit :
c

pessimum magum secum in ignem trahit,

E

eo combusto illæsus :

d
vocatur Constantinopolim : a morte miraculis clarus.

F
S. Leo doctus,

miracula facit nondum sacerdos :

a
jam Episcopus, confutat hæreticos :

magum precibus comburi impetrat.

DE B. ULRICO, SIVE ULFRICO, PRESBYTERO EREMITA IN ANGLIA,

J. B.

Commentarius prævius.

AN. CHR. CIOCLV
XX FEBRB. Ulricus an.
1184 mortuus
20 Febr. sab-
bato :non videretur
fuisse mona-
chus,nedum Cister-
ciensis ;

Angliam seculo Christi duodecimo mirifice illustravit, vitæ austeritate et sanctimonia, futurorum prædictionibus, ac multiplicibus prodigiis, S. Ulricus Presbyter eremita, cellæ juxta ecclesiam quamdam rure inclusus; aliis Wlricus, Wulricus, Wolricus, Ulfricus, Wlfricus, Wilfricus dictus. Is xx Februarii an. CIOCLIV decessit. Quo die eum Martyrologio Anglicano Joannes Wilsonus inscripsit in priori editione an. CIOCCVIII. In posteriori anno CIOCCXL publicata ad xvi diem mensis ejusdem retulit. Ferrarius itidem duobus diebus adscripsit, xx Februarii, et xxii Aprilis; sed priore Ulfricum, posteriore Vubricum appellavit. An diversos crediderit, an ea erratio librarii sit, haud conjicio. Ansam alioquin hallucinandi præbere MS. codex potuit: e quo Vitam illius damus; dum obiisse x Kalend. Maii tradit, manifesto errore, quem e Joanne Capgravo et aliis correximus, restituimusque x Kalend. Martii. Et firmat eam lectionem ex Vita character alius: nam ipso Sabbato mortuus asseritur, in quod anno CIOCLIV dies xx Februarii incidit, xxii Aprilis in feriam v, cum littera Dominicalis esset C, Pascha iv Aprilis ageretur. Ad eundem xx Februarii diem Vitam ejus Anglicam collocavit in Floribus SS. Angliæ Hieronymus Porterus.

2 Die eodem in Calendario Ordinis S. Benedicti ista de illo scribit Benedictus Dorganus: S. Vulfrii eremite, magnarum virtutum viri. Eodem die Chrysostomus Henriquez in Menol. Cisterciensi: In Anglia natalis B. Ulrici anachoretæ et Confess. vitæ sanctimonia, revelationibus, ac multis miraculis illustris. Monet deinde Annotationibus, illum sub Cisterciensium norma et obedientia vitam egisse, idque Ordinis antiqua monumenta testari. Citat Guillelmum Avaloniensem, qui nec nobis, nec Balæo Pitsæoque notus. At non video, qui potuerit, saltem ab ipso arctioris vitæ exordio, Cisterciensia instituta complecti Ulricus, cum, ut in Monastico Anglicano ex annalibus Petrobургensibus dicitur, anno CIOCCXXVIII Ordo Cisterciensis primum venerit in Angliam; ipse autem Ulricus anno CIOCCXXIV se incluserit, qui, ut auctor est Matthæus Paris, cum initio anni CIOCLIV decessit, jam xxix annis contra hostes humani generis configeps, felici Marte victoriam reportarat. Neque in tota Vitæ ejus historia quidquam est, unde conjicere possimus, vel Cisterciensia vel ullius alterius Ordinis instituta sectatum. Scribuntur quidem cap. 3 num. 22, monachi Montisacuti, qui congregationis Cluniacensis erant, ei portionem quamdam victus singulis septimanis mittere soliti; sed nec illis subditus fuisse dicitur. Nec quisquam eorum scriptorum, quorum de Ulrico præclara testimonia citabimus, illum fuisse monachum tradit Solum Nicolaus Harpsfeldius historiæ Ecclesiast. Anglicanæ seculo 12 cap. 29, ubi eleganter et succincte universam ejus vitam complectitur, monasticæ et solitariæ vitæ athletam atque sectatorem vocat, uti et Porterus in prolixiore Vita Anglice scripta. Verum ad primogeniam notionem vocis monachi respexit Harpsfeldius, quia nimirum solus agebat: ideoque vocem solitariæ addidit, velut monasticæ synonymam.

3 Quanto autem Ulricus, propter vitæ sanctitatem et miracula, tota Anglia in honore et nomine esset, constat ex Henrici Archidiaconi Huntingtoniensis libro de Sanctis Angliæ, sive, ut in Prologo fatetur, penultimo operis sui, quem tamen consulto omisit, qui reliquum opus edidit Henricus Savillus. In eo igitur ita scribit Henricus: Quæret aliquis, cum priscis temporibus

tot Sancti tot innotuerint miraculis, miramur obnixæ, quod temporibus nostris nec aliqua miraculorum scintilla interlucet, nec famæ tenuis aliqua super his agilitas intervalat. Unde videtur, vel quod plura dicantur quam fuerint, vel omnino mundus a Deo jam sit apostatus. Cui respondemus: omnino quidem a Deo apostata tempora non concedimus nostra, sed valde pejorata, et vitiorum caligine flebiliter obnubilata. Novit tamen Dominus, qui sunt ejus; et in humilibus, qui paucissimi sunt, Excelsus habitat. Fiunt igitur miracula tempore nostro rarissima, sed quandoque sanctissima. Unum de quodam, cui adhuc vitalis superest spiritus, memoriæ clarissimum communicabo.

4 In provincia, quæ vocatur Dorseto, apud villam quæ vocatur Haselberge, degit quidam Dei servus, Wlricus nomine, officio Sacerdos, conversatione anachoreta. Hic loricam carni proximam semper adhibens, ut ejus motus intempestos cohiberet, a domino suo terreno novam poposcit, quia sua sudore suo jam pene demollita et dissertita videbatur. Quam cum eo præsentem induisset, longitudini ejus infensus, ne sub veste quidem compareret, arrepta forcice sub gyris et in manicarum vestibis ferrum compaginatam quasi lineam texturam dissecuit: rursumque forcicem apponens, si quid inæquale erat, sine mora, sine difficultate, Dei servus absceidit. Quod videns dominus ejus, inæstimabili gaudio repletus, ad pedes Sancti corruit. Vir Domini erectum conjuravit, ne alicui visa revelaret. Res tamen celari non potuit: nam plerique religiosi ejusdem loricæ sanctissimæ annulos habere se gaudent, et fama celebris regni totius partes circumquaque perlustravit.

5 Quod mirandum huic operi tanto et exquisito non interposuissim, nisi quia sanctus Papa Gregorius, quæ de Patre Benedicto vel aliis Sanctis narrat, partim ab aliquo Sancto religioso se audivisse commemorat, partim se a pluribus valde probatis. Hoc autem non solum testantur, qui loricæ sectiones viderunt, vel qui ejus sermonem optabilem præsentiamque delectabilem petierunt, vel qui vitam religiosorum libenter ipsi religiosi perquirunt; verum etiam omni populo divulgatum est.

6 Hæc Huntingtoniensis, ipso adhuc vivente Ulrico, Gervasius monachus Dorobernensis in Chronicis Regum, quæ usque ad annum CIOCCXLIX perduxit; ita scribit ad CIOCCXVI Christi annum: Degebat his diebus in provincia Dorsetensi, in villa quæ Helesberge dicitur, Sacerdos quidam, Wlfricus nomine, conversatione anachorita, sanctitate plenus et gratia Spiritus sancti. Tum quæ de scissa ferrea loricâ habet Huntingtoniensis, ipse fere verbis iisdem repræsentat, usque ad illa, Quod miraculum. uterque forcipe incisam loricam ait, pro forcice. Nicolaus Harpsfeldius, sec. 12 cap. 29, eo miraculo narrato, ista adjicit: Quam historiam, tamquam exploratissimum, et indubitatum sui temporis miraculum, Henricus Huntingtoniensis illius temporis æqualis, severus alioqui recentium miraculorum arbiter, præter ceteros qui ex professo illius Vitam describere, recenset. Particulæque illæ postea ita dissectæ, multis adversus graves et exitiales morbos salutare fuerunt. Quod de catenis Petri et Pauli et multorum superioribus temporibus Martyrum proditur.

7 Quod porro is ait Vitam S. Ulrici ab aliquibus ex professo

celeberrimus
ob miracula,loricam fer-
ream forcice
dissecuit,
E* Gervasius
demollita,ita MS. at
Gerv. vestibu-
lis.ut ex certa
notitia scripsitHuntington-
iensis,
Feo adhuc vi-
vente :particulis ejus
loricæ morbi
sanati.

A professo descriptam, extat ea in codice MS. Canonico-regularium monasterii S. Pauli in Rubea valle juxta Bruxellam, eademque in Legenda Sanctorum Angliæ Joannis Capgravi. Ei subnectemus, quæ de illo scripsit Matthæus Paris in Historia majore ad annum Christi cxccliv. Quæ si quis eum Vita exacte contulerit, judicabit, opinor, aliam pleniorē exstitisse Vitam, cujus epitome sit ea, quam Capgravius recitat, sive eam ipse composuerit, sive centum circiter annis eo antiquior Joannes Tinmouthensis, quem Opus servorum Dei, seu Sanctilegium majus et Sanctilegium minus scripsisse tradit Joannes Pitseus num. 611, ad an. 1366. Paris certe quidem nonnulla narrat longe aliter atque Capgravius, quale illud est miraculum de eo, qui se dæmoni devoverat, ubi et nomen Presbyteri ab Otrico missi et alia adjuncta exprimit, apud Capgraviū omissa : quæ non videtur fama solum didicisse, qui centum et quinque annis post S. Utricū obierit, sed ex alterius cujuspiam commentariis haussisse, Matthæus quoque Westmonasteriensis, qui Parisio facile cxxx annis junior fuit, multa sese habuisse ostendit, quæ posset de S. Utrico in suis Floribus historiæ commemorare, nisi brevitate studuisset. Ita enim ad annum cxccliv scribit : Eodem anno sanctus anachorita Wilfricus de Heselberga, cujus vita et transitus speciales exigeret tractatus, migravit ad Dominum.

B 8 Gervasius Dorebernensis Parisio longe senior, qui circa annum cccc obierit, illud de S. Utrico, sive (ut scribit) Wilfrico, scribit, ab ceteris prætermissum, ad annum cxcxvi : Hic in Spiritu prædixit Henrico puerulo secum loquenti, quod Rex Angliæ futurus erat. Id antea quoque Stephano prædixerat, ejusdem Henrici II avunculo.

C 9 Vicum illum, ubi B. Utricus vitam degit, omnes in Dorsetensi Comitatu, Wilsonus in Wiltonia locat, vocatque Haselburton, alibi Haselbug. Est quidem hujus nominis pagus in tabula chorographica Wiltoniæ per Joannem Spedum edita; sed stare antiquiorum scriptorum auctoritate satius est : cui ea quoque ratio adstipulatur, quod monachi Montis-acuti Utrico portionem quamdam victus singulis septimanis mittebant, ut jam diximus, atqui in tractu australi Somersetensis provinciæ erat illud cœnobium, haud longe a Dorsetensis Comitatus limite : Halserburg Wiltoniæ, propius a Bathonia abest, in boreali parte ejusdem Somersetensis Comitatus sita urbe, ut plusquam triginta millibus passuum a Monte-acuto distare videatur. Accedit, quod, teste Parisio, ab Exonia versus Orientem xxx miliaribus distabat Haselberga : at multo longius illa Haselburg Wiltoniæ, magisque ad Septentrionem quam Orientem ab Exonia, sive Excester, primaria Devoniæ urbe recedit. Nec est quod Oxoniam pro Exonia legendum quis velit, uti habent geminæ Parisii editiones : nam et longius abesse videtur Haselburg Wiltoniæ ab Oxonia, sive Oxforde, quam xxx miliaribus, et non versus Orientem, sed Occidentem potius.

VITA INCERTO AUCTORE, ex MS. Rubeæ-vallis et Capgravio.

CAPUT I.

S. Utrici conversio, vitæ austeritas, miraculorum manifestatio.

Beatus Wilfricus, de mediocri Anglorum gente originem ducens in a Contana, octo a b Bustollia miliaribus distante, natus, alitus, et conversatus est, ubi et Sacerdotis officium per aliquot annos administravit : canum et avium venationibus Presbyter non abstinuit. Tandem apud c Halesbergiam, ab d Exonia triginta miliaribus distantem, migravit : ubi in cellula contigua ecclesiæ, nulla Episcopi introductione, nulla benedictionis solennitate, sed fami-

liari Spiritus sancti auctoritate. Christo se consuevit. Multo jejuniō mortificabat membra sua, et vigiliarum labore vexabat, ut pellis vix ossibus hæreret.

2 Erat enim ei pro cibo delicatiori panis avenaceus, et pulmentum de avena factum. Vinum et omne quod inebriare potest, nisi in præcipuis solennitatibus ob reverentiam festi magis quam carnis refocillationem, non gustavit. Vigiliarum vero tam pervigil, et indefessa assiduitas erat, ut insomnes prorsus duceret noctes; nisi cum naturalis interdum infirmitas perurgeret : et tunc non tecto quidem, sed capite ad parietem reclinato, non tam capiebat somnum, quam incipiebat; et continuo velut ad injuriam factam ejulans, eo fortior, quo recentior ad consuetam redibat. Cervical quoque de fœni funibus intextum, capiti supponere consuevit. Cilicio primo ad carnem, deinde lorica usus est. Noctibus vero in frigore et nuditate, in vas quoddam frigida aqua infusum descendebat, psalteriumque ex integro Domino decantabat. Exiens vero de aqua lorica induit, ut in hymnis et orationibus, cum crebris genuflexionibus, quod reliquum erat Vigiliarum, devotus et alacer expendebat.

3 Incentiva carnis suæ, cujus acerrimos stimulos patiebatur, in aquis vehementissimis mortificavit. Quadam enim nocte, dum ex more de aqua ascenderet, manu aquam excutens, serpentem a femore dependentem invenit. Expavit illico vir sanctus, et nihil moratus violenter arreptum in terram excussit : eumque diligentius ad lumen lucernæ intuitus, capite truncatum adspexit, et se præ stupore rei gestæ mox in extasim solvit : a qua exsuscitatus, venenum omne, quod tabidus ille anguis infuderat, multum eluctatus evomuit, et inflicti vulneris curam agens, sanitati post modicum restitutus est : cicatrices tamen vulnerum, quibus dentes impresserat, usque ad mortem non evasit.

4 In colloquendo, personas potentum nullatenus accipiebat : sed unumquemque puro nomine appellare contentus, majorum titulis, vel judicio vel simplicitate abstinebat; Reges et Principes ad eum venientes mendacis vocabuli spoliens, et tacite prædicans quoniam homines sunt.

5 Cum autem loriciæ longitudo in diutina genuflexione sua eum impediret, militem hujus rei consciū, cui primo servierat, advocat : de nimia loriciæ longitudine caussatur, dicens : Forfices e accipe, et coram Deo lorica rescinde. Cumque ille obstupesceret, et velut delirantem respiceret; Wilfricus forfices de domo militis allatas, filoque in annulos loriciæ inducto, quo finem rescissionis significavit, in fenestra coram ipso posuit, dicens : Constans esto, et inde ne trepides. Ecce ego vado orare Dominum meum. Instans ergo miles incisioni putabat non ferrum, sed vestem incidere, tanta facilitate in ferro non ferreo forfices cucurrerunt.

6 Cum autem dæmonium a corpore obsesso ejeccisset, præcepit sanato, et qui cum eo erant, ne miraculum cuiquam revelarent. Egressis illis, vir Dei somno corripitur divinitus, videtque personam vultu venerabilem assistentem sibi atque dicentem : Quid hoc facere voluisti, ut prohiberes hominibus illis narrare opera Dei? Cave ne id ultra feceris : sed virtutes Domini, quas facturus est in manu tua, et ipse confidenter loquere, et aliis ut loquantur injunge. Evigilans ergo vir Dei misit puerum post viros, qui diceret : De quibus mandavi vobis, ne sileatis, sed gloriam Dei, quam vidistis, palam prædicate. Deinceps enim vir Dei opera, que per eum Dominus faciebat, religiosis dumtaxat auribus humiliter enarrabat.

a Iuxta MS. et Capgravius. Forte Comtona. Harpsfeldius, apud vicum

D AUCTORE INCERTO.

et macerat jejuniō,

vigilia

cubandi modo,

cilicio, lorica,

oratione in aqua gelida;

E

ita stimulos carnis superans :

ab angue mortuus

venenum excutit

nemini titulos tribuit :

orans, lorica ferream forficibus prædici curat :

F

a dæmone possessum liberat :

divinitus admonitus ne sili miracula curet :

ea religiosi narrat.

A cum Lentonam. *Porterus* Lonton aut Litton vocat. — **b** Est Bristol-
 AUCTORE J. B. tollia. sive Bristolia et Bristolium, Anglis Briston, urbs nobilis ac
 Brestolia urbs. dives, partim in Somersellensi agro sita, licet proprie neutrius
 sit. Mediam Avona fluvius intersecat. Tertia totius Angliæ hoc
 tempore censetur. post Londinum et Eboracum. — **c** Ceteri He-
 selbergam, seu Haselbergam vocant. De ea egimus in Prolego-
 menis num. 9. — **d** Ita legendum loco citato ostendimus, quomodo
 et Harpsfeldius legit. MS. et Capgravius, ac Malthæus Paris ab
 Oxonia habent. Est Oxonia Devonix metropolis, vulgo Excester, olim
 (ut probat Cambdenus) Isca Danmoniorum dicta, ad Orientalem
 Iscæ fluminis ripam sita. — **e** Consentit Paris, ut infra videre
 Exonia urbs. est, Harpsfeldius et antea citati Huntingtoniensis et Gervasius,
 ipsummet Ulricum secuisse loricam scribunt, quia nimirum me-
 ritus ejus et jussu id ab altero factum.

CAPUT II.

*S. Ulrici cum demonibus luctæ. multiplex de
 iis victoria.*

Wlrico itaque medio noctis silentio orationi va-
 cante, conveniunt ad eum spiritus maligni in multi-
 tudine gravi: et velut judicio rem acturi undique
 obsident innocentem. Conquirunt inter se quidnam
 fieri oporteat de homine, qui ipsis ita totis viribus
 adversetur, consilia dissipat, diripit spolia, quæ ædi-
 ficiant destruit, quæ destruunt ædificat. Nec mora:
 judicium iniquorum unanimi sententia definitum est,
 quia hic homo reus est mortis, dignasque pro meritis
 debet dare poenas. Injectis itaque manibus capitur,
 trahitur, primum in ecclesiam, deinde per ecclesiam,
 sine miseratione ulla tractatur. Cumque foras Ec-
 clesiam jam esset ejiciendus, adveniens Virgo reve-
 rendissima, et interrogans, cur ita innocentem vexare
 præsumerent, manica explicata omnes pariter even-
 tilavit. Fecerat enim die illo primo beatæ cujusdam
 Virginis in missa commemorationem, et ipsa erat
 quæ judicavit caussam ejus de manu inimicorum
 suorum.

8 Alio quoque tempore infirmante Viro Dei, in-
 troivit inimicus, et terribilibus oculis intuens eum,
 baculum, quem manu tenebat, levavit in altum,
 eumque tertio valide percussit. Ad quem nihil motus
 servus Dei respondit: Jam nunc recede, maligne,
 quoniam ampliorem in me potestatem non habes:
 sed nec hanc omnino haberes, nisi tibi desuper data
 fuisset. Tentus est enim semel inimicus a viro Dei,
 et diutius flagellatus: nec prius ut abire posset ob-
 tinuit, quam se ultra non reversurum ad eum, ju-
 rejurando promitteret.

9 In aquilonaribus Angliæ partibus homo quidam
 erat valde miserabilis, qui fortunam paupertatis non
 æque ferens, diabolo manus dedit, et homagium ei
 fecit. Tandem miser ille intelligens reatum, pœni-
 tere cœpit, et cum cuidam casum suum et proposi-
 tum revelasset, adstitit ei diabolus in effigie con-
 sueta, et nota illum proditiōis arguens, castigatione
 crudeli se ipsum punire minatur, si quid tale de ce-
 tero attentare præsumeret. At homo ille videns,
 quod inimicus ejus cogitationes cordis sui non cogno-
 visset, nisi prius eas per verbum vel signum prodi-
 disset, dissimulato aliquamdiu pœnitentiæ suæ pro-
 posito, ad Wlricum Dei amicum iter tandem arripuit,
 et ad vadium quoddam illius fluvio, quod extra
 Helesbergiam situm est, accessit: et cum vadium
 fuisset ingressus, supervenit diabolus ira magna suc-
 census, et manus in hominem immittens, infremuit,
 et ait: Quid est, inquit, proditor, quod facere vo-
 luisti? Moliris pactum nostrum dissolvere, sed frus-
 tra; quia proditiōis, qua olim Deo renuntiasti, et
 qua nunc mihi renuntiare cogitas, solvere poenas
 modo debes, quia jam miserabiliter submergeris. Et
 tenens eum diabolus, ita immobilem fecit, quod nec
 procedere, nec in aliquod latus valuit declinare.

10 Dum hæc agerentur in flumine, vir Dei Wil-
 ricus Angelo revelante cuncta cognoscens, vocavit
 ad se Presbyterum, et ait: Accelera, inquit, et as-
 sumpta cruce cum aqua benedicta, occurre homini,
 quem diabolus in vado, quod extra villam est, cap-

tivum tenet; et aqua benedicta adpersum adduces
 ad me. At ille pergens invenit hominem ita in aqua
 immobiliter fixum, quod de loco se movere non po-
 tuit. Quem aqua benedicta perfundens, prædonem
 fugavit, et ad virum Dei hominem ipsum adduxit.
 Apprehendit autem servus Dei manum hominis dex-
 tram, et diabolus sinistram tenens omni virtute
 trahebat. Wlricus enim una manu captivum tenuit,
 et altera aqua benedicta contra faciem inimici asper-
 gens, ipsum valde confusum ab ædibus effugavit.

11 Vir autem ille pœnitens, et puram confessio-
 nem faciens, corpus Domini sibi oblatum in specie
 carnis vidit. Et interrogatus, si ex toto corde crede-
 ret, Credo, inquit, Domine, quia corpus et sangui-
 nem Domini mei in manibus tuis sub specie carnis
 ego miser et peccator adspicio. Cui Wlricus ait:
 Deo gratias. Sed nunc simul oremus, ut in spe-
 cie consueta a illud recipere merearis. Sicque com-
 municatum hominem, et in fide confirmatum di-
 misit in pace.

12 Data est autem inimico potestas in carnem ejus,
 percussitque eum in brachiis ulcere pessimo, adeo ut
 caro ejus humero tenus putrefacta scateret, vermi-
 bus et sanie ebulliente deflueret. Vir autem Dei ju-
 diciū cœleste cum gratiarum actione amplexatus,
 patienter sustinuit, lætatusque est in his, sicut qui
 invenit spolia multa. Et post paullulum convalescens,
 Leviathan igne quodam invisibili, et, ut creditur,
 infernali carnem ejus inflammavit, ut supra omnem
 humanum modum flammæ insanientis incendio se
 cremari diceret, et velut in favillas et cinerem mox
 resolvendus Sacerdotem vocaret, et animam Deo com-
 menderet. Post aliquot tamen horas invisibilis car-
 nifex mutavit tormentum; sed vir Dei patientiam
 non mutavit, subito enim, sicut advenerat, ablata
 est, et confestim a quodam gelidissimo frigore com-
 prehensus totus rigescere et congelascere cœpit, et
 hujus horæ exitum cum patientia præstolari. In hac
 suppliciorum permutatione caro in manu impii data a
 mane usque ad vesperam desudavit, quamdam futuri
 judicii dans metuentibus Deum significationem, in
 quo ab aquis nivis transitur in calorem nimium.

13 Cumque illucesceret paschalis solennitatis nox
 sacra, immundus spiritus viro Dei somnum incussit,
 et per somnum de carnis lubrico triumphavit. Mane
 facto, omni Ecclesia congregata, de cella sua ad pu-
 blicum processit, aperiensque os suum, dimisit ad-
 versum se eloquium suum, sic ait: *b* Misero huic
 Ulrico sic hac sacratissima nocte peccatis meis exi-
 gentibus accidit: sic inimicus meus mihi infelicitate
 illudit. Peccatum meum Deo et vobis confiteor: ve-
 niam a Deo vobis intercedentibus deprecor, de inju-
 ria hac coram Deo et vobis conqueror, qua me ini-
 micus meus in tam reverenda festivitate dehonestare
 non pepercit. Ita humilitatis sectator fortis, non par-
 cens aliquatenus pudori suo, non astantium vere-
 cundiæ, non denique æstimationi sanctitatis, quæ de
 eo longe lateque spirabat. His dictis in cellam re-
 gressus est.

14 Vir namque Dei frigore abundantiori plerum-
 que rigescebat, adeo ut homo quidam de finibus
 Bristolliæ per visionem admonitus, opertorium no-
 vum de vulpinis pellibus, quo se operuerat, trans-
 mitteret. Ait enim illi in visione Dominus: Servus
 meus Ulricus frigore cruciatur, tu vero calide hic
 foveris. Surge quantocius et opertorium hoc ei cum
 festinatione trans mitte. Et ita factum est.

a Nam si omnino illic esse desierant species panis, jam non
 erat Sacramentum Eucharisticæ communionis, quod sub illis
 speciebus a Christo institutum: ac proinde ex illius apparentis
 carnis sumptione gratiam, quæ effectus est Sacramenti, non per-
 cepisset. Credibile est tamen eas species non desisse, cum carnis
 speciem nec Sanctus ipse, nec alii præsentis vidisse indicentur,
 sed ille solus, cujus erudiendi causa id contigerat. — *b* Hoc ex
 eorum genere videtur, quæ plurima in Sanctorum historiis oc-
 currunt miranda magis quam imitanda. De eo Harpsfeldius, Quæ
 mihi

D
 aqua benedicta
 aspersum ad
 se adduci fa-
 cit: dæmonem
 aqua benedicta
 pellit,

et virum illum
 confessum,

mirabiliter
 communione
 munit:

0

a dæmone ve-
 xatur sædo ul-
 cere,

E

horribili calo-
 re,

dein frigore:

Job. 24. 19

pollutionem in
 somnis a dæ-
 mone excita-
 tam,

b

palam humili-
 ter confitetur:
 F

divino monitu
 donatur ei
 opertorium.

A mihi, *inquit*, tam admirabilis animi dejectio... loricam illam et quidquid in eo, ut sunt certe complurima admiratione et laude digna, superare videtur.

CAPUT III.

Divinæ illustrationes B. Ulrici, occultorum cognitio, morborum curatio, alia miracula.

Cum semel in cella sedens cappam a mure corrosam videret, ait: Pereat mus, qui ita cappam meam lædere præsumpsit. Et ecce dicto citius mus de muro prosiliens corruit ad pedes ejus, et mortuus est. Vir ergo Dei Presbyterum vocavit, et quia murem incautæ maledictionis verbo interfecisset humiliter confessus est. Cui Presbyter ait: Utinam simili anathemate mures omnes hujus regionis perdere digneris. Absit, inquit ille, hoc a me, nimis hac una vice in hoc uno erratum est. Vere si id non displicere crederem Domino meo, pro isto etiam orarem, ut pristinae restitueretur vitæ.

16 Lumen lucernæ suæ bis extinctum, divinitus accensum est. Accidit autem ut Presbyter quidam Osbernus in ipso noctis crepusculo, quiescendi gratia, ad ecclesiam festinaret. Et ecce vidit Ecclesiam immenso lumine coruscantem, ut a facie flammæ per fenestram erumpentis cœmeterium omne resplenderet. Expavit homo, et substitit, et psalmos decantavit. Post paullulum vero Angelus in flamma ignis per fenestram ingressus est. Mane facto vocavit eum vir Dei, et ait: Quænam illa visio fuit quam sero vidisti Osberne? Cui ille: Flammam ignis non modici, ait, intra ecclesiam vidi. Bene, inquit, dixisti, quia Dominus meus adfuit, et consolatus est servum suum, et consolationes hujusmodi subministrat. Proinde oravi Dominum meum, ut aperiret oculos tuos ad contemplandum hæc, vixque id impetrare valui. Sed et hoc novi, quia hos et hos psalmos interim decantaveris, et extra cœmeterium visionis finem expectaveris.

17 Presbytero quodam in mensa assistente sibi, aqua in vinum conversa est. Alia vice aqua ab ipso populo oblata, vini saporem induit, colore pristino nullatenus mutato. Aqua ab ipso benedicta in vinum convertitur, et quasi ad mortem ægrota inde sumens continuo sanatur.

18 Nobilis Domina cum omni comitatu suo eum visitans, solo pane a sancto Dei servo benedicto laute refecta est: ex cujus reliquiis turba virorum non modica præ foribus adstans, eum videre et alloqui et ab eo benedici quærens, satiatur: quadragenarium, ut ferebatur, numerum excesserunt.

19 Virgo quædam usque ad mortem infirmata, de somno vigilans, ait matri suæ: Ecce gratia Dei et S. Ulrici famuli ejus, sanata sum. Ut enim in somnis visum est mihi, veni ad eum, et susceptam ab eo aquam benedictam in scypho eo offerente gustavi, et visceribus meis et corpori meo salus effecta est. Et ut facilius credas, talis, et talis est vir; et talis, et talis est locus.

20 Mulier quædam interim inter cetera munuscula, tres panes singulis furnaturis viro Dei mittere solebat. Et die quadam per quemdam puerorum suorum tres panes destinavit. Qui quidem unum sibi reservans panem et abscondens, duos Sancto obtulit, et reversus est, productumque panem de latibulo incidere moliebatur. Sed nihil proficiens panem omnino inviolabilem comprobavit: a fure enim se polui vel lædi panis non sustinuit, sed pro pane lapidem in manus prævaricatoris exhibuit. Quo viso ad virum Dei rediens, et rem gestam aperiens, misericordiam imploravit. Venia autem puero data, panem benedixit, et facilitate summa frangens, de pane calido et vaporante comedit, et puero dans portionem, ædificatum cum benedictione remisit.

Februarii T. III.

21 Cum quidam panem viro sancto missum in domo pauperis cujusdam hospitandi gratia deferens diverteret, et parvulis panem petentibus nullum porrigentem videret, de sacco productum panem incidere parat. Et quidem incidi panem sensit, sed quia opus misericordiæ citra contraque obedientiam præsumebatur, sanguine manare cœpit, quem cum timore et tremore ad Sanctum detulit. Auditis autem quæ acciderant, vir sanctus ait: Fili, non debuisti etiam pium opus contra mandatum præsumere, acceptumque panem benedixit; et a sanguine emundans, ait: Accipe nunc panem, et defer parvulis istis, quibus præparasti eum, et ita factum est.

22 Monachus quidam de a Monte-acuto Cellarius, puero viri Dei Ulrici infestus, et injuriis afficiens, quadam vice accessit ad domum servi Dei. Cui Ulricus ait: Tu, inquit, hactenus ambulasti mihi ex adverso et exacerbasti spiritum meum: et nunc judicet Deus inter me et te. Ille vero exiens et parvipendens monita ejus et verba, contemnere non metuit. Consueverunt enim monachi Ulrico portionem quamdam victus singulis septimanis ex consuetudine mittere, quam Celletarius ille auferri procuravit. Et audiens Ulricus cor ejus induratum, ait: Auferat ei, inquit, hodie Deus victum suum, qui meum mihi abstulit. Eadem vero die monachus ille ab aquis interceptus et submersus finivit.

23 Quidam magnus Princeps de domo Regis b Henrici, audita beati Ulrici fama, ait: Bene faceret Rex, si mitteret ad cellam illusoris hujus ad accipiendas pecunias ejus, quia fieri non potest ut multa sibi non thesaurizaverit, ad quem tam multi conveniunt. Adhuc verba in ore ejus erant, et ecce elisus in terram, ore ad aurem retorto, volutabatur spumans. Quo audito Rex, habita occasione, declinavit ad cellam servi Dei, et studiose precibus ejus se commendans, et pro milite cuncta referens supplicavit. Non imputo, inquit, ei peccatum hoc, et præsto sum quidquid debuero facere. Unus itaque assistentium apprehensam Ulrici manum, ægroti facie applicuit, et statim reversum est os ejus in locum suum, et mente recepta sana loquebatur, recte magnificans Deum.

24 Dum sacris assisteret misteriis, Dominicaque oratione completa atque perfecta, suborta est ei hæsitatio, si aquam calici infudisset. Multa in animo revolvens, toto corde tandem ad Deum conversus, cum cordis puritate Deum exoravit. Completa oratione, vidit in calice roseum sanguinem velut agni immaculati Jesu Christi usque ad labium calicis redundantem: perceptoque Sacramento, sanguinem denique bibit uvæ meracissimum.

25 Servus Dei Ulricus cuidam muto in somnis apparens, digito ori ejus imposito, os ejus aperuit, et linguam reseravit. Latroni oculorum effossione puni- to, oculos novos et visum sua prece restituit.

a De Montis-acuti monasterio egimus in Proleg. num. 9 De fundatione ejus fuse agitur in Monastico Anglicano pag. 668 et seqq. inque Somerselensis Comitatus descriptione apud Cambdenum pag. 162. — b Henricus I Angliæ Rex Guilielmo Rufo fratri 1 Augusti 1100 mortuo successit, 5 Aug. coronatus: obiit 2 Decemb. 1133 in Gallia.

CAPUT IV.

S. Ulrici prædictiones, mors.

Miles quidam duos pueros cum panibus, pastillis, et duobus vasis vini, ad B. Ulricum misit, qui portionem aliquam ex singulis reservantes apud pauperem quemdam in via deposuerunt. Illis igitur ad januam pulsantibus, vocato Ulricus puero, ait: Vade, et suscipe de manu hominum ipsorum ea quæ tulerunt, sed eos ad me introire non permittas. Sed ne de his gustent, quæ defraudaverunt, et deposuerunt sibi, sub mortis interminatione eos prohibe. Quo au-

30 dito

D AU TORE ANONYMO, EX MSS. panem, contra obedientiam datum pauperibus, ideo sanguine manantem,

benedictione mundat:

a

a monachis ad se missa subtrahenti maledicit,

E qui submergitur:

b

quemdam ob calumniam a Deo punitum,

Henrici I rogatu

langens sanat:

videt sanguinem in calice:

F

loquelam cui- dam impetrat, alteri visum.

a

Furtum puerorum absens cognoscit,

B. Ulricus dolet se murem maledictione occidisse:

lucerna ejus divinitus accensa:

B ipse divino lumine collustratur, et Angeli accessu:

ut quidam id videat obtinet: absentia cognoscit

aqua ei sæpius versa in vinum, ægris salutiferum:

pane uno multos satiat:

C ægram, in somno ei apparens, sanat:

panem ob pueri furtum in lapidem versum,

benedicens suæ formæ restituit:

AUCTORE ANONY-
MO, EX MSS.
res furtivas
corruptas

restituit suæ
formæ,

per somnium
quosdam con-
versum iri do-
cetur :

Regis mortem
prædicat,

b
dein absens
cognoscit,

eumque ob bo-
na opera sal-
vatum :

c

d
Stephano præ-
dicat regnum,

e

turbas in eo
futuras :

f
ejus captivita-
tem et libera-
tionem alteri
prædicat :

g

h
ipsum Regem
de peccato oc-
culto monet :

A dito cum multa confusione reversi, vinum enim ple-
num genimine ranarum venenatarum invenerunt; et
quod de pane et pastillis reservaverant, plenum sca-
turigine vermium viderunt. Percutientes ergo pec-
tora sua, ad virum Dei qualia erant celerius detule-
runt. Quibus confessa culpa sua veniam consequen-
tibus, B. Ulicus vinum et panem sua benedictione
formæ priori restituit, et ut pauperi, apud quem ea
deposuerant, illibata reportarent, imperavit.

27 Ulico enim nocturnis vigiliis fatigato, cum
membra sopori daret, vidit in somnis quasi tres pue-
ros ultra altare suum suspensos, et laqueis quibus
adstricti erant, jam quasi suffocandos. Quorum unus
ad illum conversus ait : O Domine mi Ulice, cur
pigris succurrere, et eruere nos? Cui cum vir
sanctus, non invenire se diceret, quonam modo id
faceret; respondit : Adscende super altare hoc, et
stans mitte manum tuam, et fer opem morituris.
Qui continuo acquiescens manu extenta, a morte
eos et a suspendio liberavit. Dum tractaret secum
vigilans de visione hac, venerunt ad eum Presbyteri
tres, pro peccatis pœnitentes et gementes, et ab eo
peccatorum veniam et consilii sanioris formam expe-
tentes reportabant. Quomodo autem hi tres usque
ad tempus illud ultra altare pependerunt, dum
sanctis non sancte assisterent, adverti facilis est.

B 28 Ordinabat Rex Anglorum Henricus primus
profectionem in partes transmarinas. Et cum hoc
famulus Dei audisset, ait : ibit quidem, sed non re-
dibit; sed et si redierit, non totus tamen, nec inte-
ger. Nunciatum est hoc Regi, et dure accepit Rex
sermonem hunc, et misit ad eum, qui quæreretur si
verbi hujus auctor ipse fuisset. Si dixi, ait, non me
pœnitet, quia ex me non sum locutus. Itaque Rege
profecto b et aliquanto tempore elapso, vocavit ser-
vus Dei dominum villæ ejusdem, et ait : Rex hesterna
die mortuus est, tu vide quid agas. Porro milite ob-
stupescens, et imperante silentium, mihi, ait, silere
perfacile est, sed in proximo est ut omnes loquan-
tur. Denique quia misericordiam Rex consecuturus
esset a Domino, eo quod paci et justitiæ militasset in
vita sua, et domum de c Radinges, regali munificen-
tia ædificasset, prophetavit.

d 29 Venit ad virum Dei d Comes Stephanus, qui
postea regnavit in Anglia, et jam tunc cum Regis
cognatus esset, multis et magnis possessionibus in
Anglia abundavit. Venit autem et frater ejus e Hen-
ricus Wintoniensis Episcopus cum eo. Respiciens
itaque in Comitem vir sanctus, ait : Salve Rex. Il-
lis ad alterutrum respicientibus, et opinantibus ne
forte vir sanctus humanæ opinionis falleretur in-
certo; Tibi, inquit, dico, O Stephane, Salve Rex,
tradidit enim Deus regnum Angliæ in manu tua : tu
paci et æquitati intendere stude, et Ecclesiam Dei
tueri et honorificare curato. Igitur cum Stephanus
regnaret, et aliis requirentibus regnum de manu
ejus, pax omnino de Anglia exturbata fuit. Quam
quidemurbationem vir sanctus prophetaverat, et
ait ejusdem villæ domino : Rex Stephanus f crastina
die dabitur in manus inimicorum suorum, et cap-
tivus ducetur : liberabitur tamen, et g qui captivat
eum consequenter de eodem calice bibet. Postremo
venienti ad eum Rege Stephano, post objurgationes
plurimas et exhortationes salutiferas, hoc inter ce-
tera repromisit, quod eum oporteret regnare h quoad
viveret : Regemque cujusdam peccati sui, quod etiam
nomine tenus expressit, pœnitentiam agere exhorta-
tus est, adjiciens, quousque pœniteret impossibile
erat firmare solum ejus, et pacem rebus dari. Qui-
bus auditis rex ubertim flere cœpit, et peccati ejus-
dem confessionem ex animo faciens, percutienti et
conspuenti Prophetæ maxillam dedit.

30 Cum enim annus ei vel eo amplius adhuc su-

peresset ad vitam, sedenti quadam die in cella sua,
lorica ab humeris divinitus dissuta ad genua ejus
subito concidit, et statim lorica ad scapulas redu-
cens corrigiis eam fortioribus recollegit. Et ecce cor-
pus ejus omne vesicis turgescere cœpit, et caro
paullo ante ferrea ex spiritu Dei, jam ex seipsa caro
inventæ est. Sic lorica simul et caro simili præsigio
militiæ suæ tempus impletum præsignabant : dixit-
que Osberno Presbytero, Hora, inquit, vocationis
meæ est, et die sabbathi in vespere paratum me esse
oportet. Ego enim ad Dominum meum vado, cui ser-
vivi, et dies quæ nunc instat, dies illa est quam olim
desideravi. Igitur hora, qua prædixerat, junctis di-
rectisque in cœlum manibus, migravit ad Dominum
anno gratiæ CIOCLIV, x Kalend. i Martii.

a Capgravius habet : Mulier quædam — b Profectus est Hen-
ricus in Normanniam an. 1133, obiit biennio post, ut ex West-
monasteriensi diximus. — c De fundatione Radingensis mo-
nasterii agitur in Monastico Anglicano, et aliis scriptoribus.
— d Stephanus Henrici sororis filius, Comes Bononiensis, exclusa
Mathilde Imperatrice, Henrici filia, regnum invasit, sub finem
ejusdem anni 1135 a Cantuariensi Archiepiscopo coronatus. —
e Is ex monacho Cluniacensi Abbas Glastoniensis factus, dein
anno 1129 Episcopus Wintoniensis, obiit 6 Aug. 1171. — f Cap-
tus est Stephanus Rex 2 Febr. 1141, custodiæ traditus in turri
Bristolensi; liberatus omnium SS. festo. Prædictio igitur illa B.
Ulici facta est, 1 Febr. 1141. — g Captus est a Mathilde Imp.
sed per Guilielmum de Kahaynes, ut eum vocat Westmonasterien-
sis, vel, ut Gervasius Dorobernensis, de Kahames, in prælio. Ipsa
Mathildis postea multos casus adversos perpessa, tandem recedere
ex Anglia coacta est. — h Non solum quoad ipse Stephanus vive-
ret, sed quoad etiam Ulicus : octo enim post hunc mensibus
mortuus quoque est Stephanus, 25 Octob. ut habent Westmonaste-
riensis, Gervasius et alii. — MS. habebat, Maii, vitiose, ut supra
ostendimus.

ALIA VITA

ex Matthæi Parisii historia.

Eodem anno (CIOCLIV) sanctus anachorita et soli-
tarius Ulfricus de Heselberga migravit ad Dominum,
postquam viginti et novem annis, contra hostes hu-
mani generis confliens, felici Marte victoriam re-
portavit : de cujus vita et virtutibus, ad historiæ de-
corem, vel parvam utile duximus facere mentionem.

2 Beatus vir Ulfricus ex mediocri Anglorum gente
oriundus, in a Contona villa, a b Bristollo octo mil-
liaribus distante, natus, nutritus et conversatus, ibi
etiam per annos aliquot Sacerdotis officium exercuit,
quod in ætate juvenili, levitate potius mentis quam
rationis desiderio, creditur accepisse : quippe non-
dum cognoscebat Dominum, unde carne magis quam
spiritu ducebatur.

3 Nam canum simul et avium curis sollicitus in-
cumbens, dum die quadam in hujus generis exerci-
tio non segniter instaret, c affuit vir subito, vultum
pauperis gerens et habitum, nummum novum ab eo
supplex in eleemosynam postulans. Habebat autem
tunc temporis Anglia novam monetam in diebus
Henrici primi, sed adhuc raram præ numismatis no-
vitate. Cui cum Ulfricus se nescire diceret, si novum
nummum haberet; Respice, ait, loculum tuum; et
invenies in eo duos nummos et semis. Quo ille res-
ponso obstupescens, inspexit; et ita ut dictum sibi
fuerat reprensus, quod petebatur devotus donavit.
Homo autem ille, cum denarium accepisset, ait :
Retribuat tibi is, pro cujus amore hoc fecisti. Et ego
tibi in nomine ejus denuntio, quia ex hoc loco in
brevis ad alium migraturus es; et inde ad alium
transiens requiem tandem invenies, ibi usque in fi-
nem in Dei servitio perseverans, et novissime eris
ad Sanctorum collegium evocandus.

4 Deinde post paullulum, ut inops Sacerdos, Wil-
helmo domino villæ, in qua natus fuerat, adhærens,
panem quotidie in mensa ejus comedit. Ubi et in for-
titudine multa lumbos suos accingens, usui penitus
carnium se abdicavit. At vir Dei toto jam desiderio
solitudinem suspirans, a Domino suo, Milite supra-
dicto, ad aliam directus est villam, nomine Hasel-
bergam, quæ ab d Exonia versus Orientem xxx mil-
liaribus

D
mortem sibi
instare co-
gnoscit,

et diem ejus
prædicat :

moritur 20
Febr 1154.

i

E

B. Ulicus 29
annis Deo ser-
vit,

a b
antea Sacer-
dos levis

et venator :

c

F

data inopi sti-
pe

ex eo discit se
alibi sancte
victurum :

abstinet carni-
bus :

d

A liaribus distare videtur; Spiritu sancto, ut videtur, hoc dictante. Ubi in cellula ecclesiæ contigua Christo se consepeliens, multo labore multaque carnis ac spiritus afflictione, Christi sibi gratiam comparavit. Nam tanto jejunio et abstinentia, tantaque vigiliarum instantia, membra sua mortificabat super terram, ut pellis in brevi ossibus adhærens, non jam carnalem virum, sed spiritualem in humano corpore intuentibus exhiberet.

cellæ inclusus,

se macerat abstinentia,

cilicio,

lorica ferrea,

in aqua frigida orans,

per fenestram loquens :

5 Vestitu simplici, cilicio intus inhærente, contentus erat. Quod cum ex consuetudine infra dies paucos induraverat, usum loriciæ incepit affectare. Quod dominus ejus Miles præfatus cum cognovisset, loricae unam contulit viro Dei, et vas bellicum cœlesti militiæ consecravit. Noctibus in vas quoddam cum frigore nudus aqua plenum frigida descendere solebat, in quo psalmos Davidicos Domino offerebat : et sic aliquamdiu perseverans, carnis incentiva, cujus acerrimos patiebatur stimulos, mortificabat in aquis. Humilis erat cunctis in eloquio et jucundus, cujus sermones cœlestem quamdam harmoniam audientibus redolebant : licet hominibus semper clausa fenestra loqueretur.

B Inter hæc vir Dei Ulfricus soli Deo cognitus, in notitiam hominum, ad eorum salutem, quasi mane novum prorupit. Nam lorica, qua induebatur, cum se genibus ejus allideret, et genuflexionum ejus instantiam præpediret; Militem sui conscium secreti advocat, et apud eum de nimia longitudine loriciæ caussatur. Ad quem Miles, Mittatur, inquit, Londonias, et, sicut ipse designaveris, incidatur. Respondens vir Dei dixit : Nimiam moram haberet istud, nec posset ostentationis nota carere. Sed tu, inquit, has forfices coram Deo apprehende, et manu propria hoc opus absolve. Deditque in manibus ejus forfices, de ipsius Militis domo allatas, et Militi hæsitanti, et ipsum delirare existimanti ait : Constans esto, et vide ne trepides. Ego vado pro hac re orare Dominum meum : et interim huic operi fiducialiter incumbere. Instat uterque miles, unus orationi, et alter incisioni, et est opus in eorum manibus prosperatum. Putabat enim Miles non se ferrum incidere, sed pannum, dum tanta facilitate in ferro forfices cucurrerunt.

loricam forfice incidi curat

ipse orans :

etiam fracta forfice :

7 Sed viro Dei ante operis consummationem ab oratione cessante, coactus est ab incisione cessare. Adstitit Ulfricus Militi, et qualiter res profecerit percunctatur. Bene, inquit, hactenus : sed nunc, te adveniente, ruptæ forfices substituerunt. Et ille, Non te moveat hoc, inquit, sed cum eisdem forficibus perfice quod cœpisti. Miles itaque resumpta fiducia, facilitate qua prius, rem feliciter consummavit, et quidquid inæquale erat, sine difficultate aliqua cœquavit. Ex tunc vero vir Dei absque forficibus, cum digitis suis debilibus, non minori fide, annulos loriciæ, ad varia sanitatis remedia, cunctis caritative patientibus dividens, ministrabat. Hanc autem Miles virtutem videns, admiratione ineffabili stupefactus, corruit ad pedes viri Dei. Quo facto Ulfricus confusus, erectum Militem adjuravit, ne, dum viveret, alicui revelaret. Sed rei fama celebris celari non potuit, cum plures viri religiosi de eadem lorica annulos se habere gauderent : et fama celebris viri Dei totius regni fines circumquaque perlustravit.

imo digitis particulas avellit,

quas multi petebant.

Quidam miser se diabolo mancipat :

8 In Aquilonariis Angliæ partibus homo quidam erat valde miserabilis, qui fortunam paupertatis non æque ferens, diabolo manus dedit, et homagium ei fecit. Diabolus autem cum captæ prædæ suæ aliquamdiu incubisset, miser ille, intelligens reatum suum, pœnitere cœpit, circumspiciens et deliberans, cui se patrono committeret, qui illum a morte animæ liberaret. Postremo B. Ulfricum adire deliberavit, in cujus manu salus quiescere dicebatur. Et de progressu suo valde sollicitus, cum cuidam suorum id

ipsum revelasset, adstitit ei diabolus in effigie consueta et nota, illum prodicionis arguens, et castigatione crudeli se ipsum punire minatur, si quid tale de cetero attentaret. At homo ille sibi silentium imponens, vidit manifeste, quod inimicus ejus cogitationes cordis sui non cognovisset, nisi eas prius per verbum prodidisset vel signum.

9 Dissimulato itaque aliquamdiu pœnitentiæ suæ proposito, iter tandem præmeditatum arripuit, ut ad Ulfricum Dei amicum veniret : et transacto longo viæ spatio, ad vadum quidem illius fluminis, quod extra Heselbergam situm est, accessit, iter suum Domino prosperante. Vir autem ille cum vadum fuisset ingressus, et de B. Ulrici subventionem spem certam concepisset, supervenit diabolus ira gravi succensus, et manus in hominem violentas immittens, infremuit, et ait : Quid est, inquit, proditor, quod facere voluisti? Moliris pactum nostrum dissolvere, sed frustra : quia prodicionis, qua olim Deo renuntiasti, et qua nunc mihi renuntiare cogitas, solvere pœnas mox debes, quia jam miserabiliter submergeris. Et tenens eum diabolus, ita immobilem fecit, quod nec procedere, nec in latus aliquod valuit declinare.

10 Dum hæc agerentur in flumine, vir Dei Ulfricus, rebus quæ fiebant, a Deo sibi per Spiritum prophetiæ revelatis, vocavit Presbyterum suum ad se e Brithricum, et ait, Accelera, inquit, et assumpta Cruce cum aqua benedicta, occurre homini, quem diabolus in vado, quod extra villam est, captivum tenet : et aspergens eum aqua benedicta adduces ad me. At ille cum summa celeritate ad imperata iter arripens, invenit, sicut ei dictum fuerat, hominem in vado equo insidentem, ita et in aqua immobiliter fixum, quod de loco non potuit se movere. Quem ut vidit Brithricus, protinus in virtutem Magistri sui aqua benedicta hominem perfundens in nomine Jesu Christi, prædam excussit, et prædonem fugavit. Sicque captivum de aquis assumens, cum lætitia duxit ad virum Dei, qui interim pro miseria ejus orans, manus habebat ad Deum.

11 Sequebatur a tergo dæmon quondam hominem suum : quem videns stantem ante virum Dei, apprehendit eum clamantem et dicentem : Serve Dei succurre mihi; ecce invadit me inimicus meus. Sanctus autem apprehendit manum hominis dextram, et diabolus sinistram tenens cum virtute trahebat. Et sic trahentibus illis, vir Domini una manu captivum tenuit, et altera aquam, quam benedixerat, contra faciem inimici aspergens, ipsum valde confusum ab ædibus effugavit.

12 At vir Dei hominem trementem de faucibus mortis ereptum, in interiorem cellam suam duxit, tenens eum ibi, donec per confessionem pœnitens ille, virus, quod dæmon infuderat ei, ad pedes Sancti evomuit. Tunc homo viribus resumptis, corpus Domini a S. Ulfrico sibi oblatum in specie carnis f : et interrogatus, si ex toto crederet; Credo, Domine, inquit, quia corpus et sanguinem Domini mei in manibus tuis sub specie carnis video ego miser et peccator. Cui vir sanctus, Deo gratias, inquit : nunc simul oremus, ut in specie consueta illud percipere merearis. Sicque communicatum hominem, et in fide confirmatum, dimisit in pace.

13 Obiit autem amicus Dei S. Ulfricus decimo Kalendas Martii, et in oratorio suo sepultus est apud Heselbergam : quo in loco, ad laudem Dei et gloriam Sancti, innumera fuerit miracula usque in diem hodiernum videre.

a Supra diximus, ab aliis Lentonam dici. — b De Bristolio, sive Bristolia egimus ad cap. 1. Vita Notat. b — c Prætermisum id in priore Vita, ab eo fortassis, qui eam contraxit. — d In duabus Parisii editionibus, quas vidimus, Oxonia habetur. Mendum supra declaratum. — e Tum hoc Presbyteri nomen, tum alia hujus narrationis adjuncta, in Vita priore desiderantur. — f Videtur deesse videns. vel quid simile.

D
EX MATTUÆO
PARIS.
de remedio locutus,
objurgatur a diabolo,

et B. Ulricum adiens,

in medio flumine detinetur.

B. Ulricus eo divinitus cognito,

E

mittit qui Cruce et aqua benedicta diabolum pellat :

sequentem tamen et retrahentem

ipse fugat aqua benedicta :

hominem munil Eucharistia,

f
in ea corpus Christi videtur :

ipse a morte clarescit miraculis.

XXI FEBRUARII.

SANCTI QUI IX KALENDAS MARTII COLUNTUR.

ANIMADV. PAP. 30

Sanctus Felix, Episcopus Metensis in Belgica I.
 S. Anthimus, Episc. Interamnas et Spoletinus in Umbria,
 S. Mauricius,
 S. Photinus ejus filius,
 S. Theodorus,
 S. Philippus, } milites } Martyres, Amaseæ in Syria II.
 et alii LXVII
 S. Verulus,
 S. Secundinus,
 S. Siricius,
 S. Felix,
 S. Servulus,
 S. Saturninus,
 S. Fortunatus,
 S. Jocundus,
 S. Julianus,
 S. Alexander,
 et alii XVI
 S. Victorinus,
 S. Mappalicus,
 S. Pusitimus,
 S. Crispinus,
 S. Secundiolus,
 S. Dinaris,
 S. Titus,
 S. Rusticus,
 S. Tumulus,
 S. Mastredus,
 S. Justus,
 S. Securus,
 S. Masserius,

Martyres, Adrumeti in Africa.

Martyres.

S. Gloriosus,
 S. Altus,
 S. Justus alter,
 S. Amator,
 S. Secunda,
 S. Siricius,
 S. Petrus,
 SS. LXXIX Martyres in Sicilia.
 S. Claudius,
 S. Sabinus,
 S. Maximus, } Martyres in Sicilia.
 S. Irene Virgo, soror S. Damasi Papæ, in Hispania.
 S. Vitalina Virgo, Artonæ apud Arvernos in Gallia.
 S. Severianus, Episcopus Scythopolitanus Martyr.
 S. Zacharias, Patriarcha Hierosolymitanus.
 S. Paterius, Episcopus Brixienensis in Italia.
 B. Pippinus, Dux et Major-Domus Regum Austrasiæ, Nivellæ in Brabantia.
 S. Gumbertus, seu Gondebertus, Archiepisc. Senonensis in Gallia.
 S. Germanus
 Abbas, } Martyres in Grandivalle
 S. Randoaldus Præpositus, } apud Helvetios.
 S. Petrus Majumenus, Chartularius et Martyr in Palæstina.
 S. Timotheus, anachoreta in Symbolis.
 S. Georgius, Episcopus Amastrenus in Paphlagonia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctus Cedda hoc die refertur in MS. Kalendario Ordinis S. Benedicti his verbis :
 S. Ceddæ Abbatis in Lentingen in Anglia, fratris B. Eraddi Episcopi. Et ipse Episcopus fuit, frater S. Ceaddæ Episcopi, non Eraddi, fundator monasterii in Lestinghen : quod ipse nimirum in Northumbrorum regno, in arduis montibus, locum ei donante Edilbaldo Rege Deirorum, filio S. Oswaldi, fundavit, sed secundum ritum Lindisfarnensium, qui Benedictini tunc non erant. Ejus Vitam ex Beda dedimus VII Januarii.
 S. Agathonem Papam hoc die coli a Græcis tradit Galesinius, eumque ipse insigni elogio ornat : quem sequuntur Wion et Bucelinus in Menol. monastico, ac Ferrarius in generali SS. Catalogo. At Græci XX Februarii eum venerantur, ut illic ex Menæis diximus : Latini X Januarii.
 S. Gildæ Sapiensis meminit hoc die Dorganus in Kalendario Benedictino, miraculis, inquit, clari, ut etiam mortuos ad vitam revocaret. Vitam ejus dedimus XXIX Januarii.
 Serena Martyr nominatur, nullo alio addito verbo, in Greveni Auctario ad Usuardum. Arbitror eam esse, de qua egimus XXX Januarii.
 S. Bertulphi Conf. nomen hic idem exhibet Hermannus Greven in Auctario ad Usuardum, et MS. Carthusiæ Ultrajectinæ. Vitam dedimus V Februarii.

Colmanum in Ard-boi coli hoc die tradit Colganus ad XVIII Februarii, ubi et inscriptum dicit Kalendario Casselensi. Habetur quoque in Martyrol. Tamlachtensi, et Festilogio Gormani, quæ nobis idem communicavit Colganus : ut expendimus ad Vitam S. Colmani Episc. Lindisfarnensis eodem die XVIII Feb.
 S. Potamius Martyr infra memoratur cum aliis Martyribus, qui ad hunc quidem diem spectant, uti patet ex iis quæ de S. Victorino et sociis dicemus ; sed ipse Cyprius ille est, de quo actum XX Februarii.
 S. Falcodeus Episc. Trajectensis hoc die in MS. quodam notatus reperitur. Is est S. Falco, de quo egimus XX Feb.
 S. Eleutherius Episc. Tornacensis refertur hoc die in Auctario Usuardi ab Hermanno Greven et Molano in I editione, itemque a Canisio, Ferrario, et Renato Benedicto in Gallicis SS. Vitis. De eo fuse egimus XX Februarii.
 S. Eucherii Episc. et Confessoris depositio consignata hoc die in Martyrologiis, Bedæ vulgato, Rabani, Notheri. Aurelianensem esse arbitramur, cujus dedimus Vitam XX Februarii.
 SS. LXXIX Martyres Cæsaraugustæ in Hispania coli hoc die, tradit Ferrarius in gener. SS. Catalogo. citatistabulis et Kalendario Eccl. Cæsaraugustanæ : sed fatetur, de iis se nihil præterea apud aliquem reperisse. Quia et Cæsaraugustam Hispaniæ et Syracusas

racusas Siciliæ Hispani Saragossa appellant, suspicari forsitan liceat Kalendarium, quod citat Ferrarius, fuisse Syracusanam, inque eo mentionem fieri LXXIX Sicularum Martyrum, ut infra dicemus hoc ipso die, cum de illis erit sermo. Quamquam enim nulli certæ urbi aut loco Siciliæ in Martyrologiis tribuantur, non est id tamen novum in vulgaribus Kalendaris aut Ephemeridibus alicujus urbis recenseri Sanctos, qui si non ad eam proprie pertineant, sunt tamen in provincia illa aut regno palmam gloriæ consecuti. De his ergo infra.

Maximianus Episcopus Perusinus, qui S. Herculani decessor fuisse scribitur, a Ludovico Jacobillo Sanctis adnumeratur, statuiturque hoc die. Ughellus in Italia sacra, et Cæsar Crispoltus in Perusia Augusta ejus meminerunt, sed Sancti titulo abstinere, quem aliis, ut duobus Herculanis etc. tribuunt.

S. Joannes Patriarcha Constantinopolitanus hoc die in pace quiescere dicitur in Menæis Græcorum, atque Αγίων Βίβλιν Maximi Cytheræi : utque ab aliis secernatur, quibus nomen Joannes fuit, cognomen additur ὁ Αποχολαστικῶν, Exscholasticus, qui cum magnæ Antiochiæ Apocrisiarius, seu Responsalis esset, S. Eutychio a Justiniano Imp. die XII Aprilis anni MDLXV in exilium pulso subrogatus est. Verum, cum annis XII eam Ecclesiam rexisset, anno MDLXXVII, die XXXI Augusti obiit, uti auctor est Theophanes : ut proinde videatur hic Exscholastici vocabulum per errorem adjectum. Nam alius extitit Joannes, genere Cappadox, Presbyter et Syncellus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, qui anno MDXVIII, tertio Paschatis die Patriarcha, Timotheo defuncto, consecratus est : cujus industria effectum est tandem, ut Chalcedonensis synodus pari ac tres priores in honore haberetur, quod etiam Theophanes scripsit, addiditque eo vita functo anno MDXX, die XXV Februarii, ordinatum esse Epiphanium : ut existimari possit Joannes ille die XXI Februarii decessisse, aut certe tunc sepultus. Satis hic videtur, conjecturam in re dubia protulisse, quam non opus pluribus stabilire verbis. De Exscholastico Joanne pluribus agatur VI Aprilis ad Vitam S. Eutychii Patriarchæ.

S. Ascanius Episcopus Tarraconensis in Hispania sub Leovigildo Rege Gothorum e Sede dejectus, in Sardinia Martyr ærumnis confectus obiisse traditur in Martyrol. Hispanico Joan. Tamarii Salazarii : qui et in Actis a se concinnatis, ab eo asserit S. Hermenigildum, qui Tarracone inclusus custodiæ erat, visitatum, et cum noctu patrisjussu ibidem trucidatus esset sepultum. Sed quod hic asseruerat, de cæde ea Tarracone perpetrata, videtur XIII Aprilis pag. 613 retractare. Si quis tamen, Maximi Episcopi Cæsaraugustani Chronico nixus, Tarracone id gestum velit tueri, is quoque ut Maximus, ab Euphemio Episcopo, non Ascanio, Regis Martyris sublatum corpus, neque Euphemium in exilio mortuum sub Leovigildo, sed Concilio Toletano anno DXC interfuisse, fateatur oportet.

Cymbertus Abbas monasterii, quod Reodford, sive Vadi arundinis dicebatur, ut Sanctus Martyrologio Anglicano ab Joanne Wilsono, et generali Catalogo SS. a Ferrario, ad hunc diem adscriptus, Episcopi titulo : Vectæ nimirum insulæ, ut ex Wione et Trithemio Wilsonus ait. Nos XX Februarii in syllabo Prætermisorum ostendimus, neque Episcopum ullum in Vecta fuisse, neque Cymbertum Abbatem Reodfordensem Sanctorum tabulis antiquitus adscriptum videri.

Benedictus quidam in Monte-Serrato sancte inter eremitas vixisse legitur. Antonius Yepesius tom. 4 Chronicorum Benedictinorum ad annum 888 cap. 2 pag. 244 illius honorifice meminit, asseritque ex Aragonia ortum. Georgius Cardosus ad hunc diem Hagiologio

Lusitanico inscripsit, ut Lusitanum, et sanctum Eremitam appellat, ejusque, ut et Yepesius, hoc recitat Epitaphium :

Occidit hac sacra Frater Benedictus in æde,
Inclytus et fama et religione sacer.
Hic sexaginta et septem castissimos annos
Vixit in his saxis, te, Deus alme, precans.
Usque senex senio mansit curvatus et annis,
Corpus humo retulit, venerat unde prius.
Ast anima exultans clarum repetivit Olympum,
Nunc sedet in summo glorificata throno.

Ludolphus Abbas Corbeie Saxonum inscriptus est ad hunc diem Menologio Benedictino Gabrielis Buceolini, et Beatus appellatus. Letznerus in Chronico Corbeie creatum ait Abbatem anno 975, atque ab Ottone Imperatore fuisse in custodia detentum, anno 993 mortuum, sepultumque ante sanctæ Crucis altare, absque ulla cultus aliquando ei habiti mentione.

Leodegarius quidam Comes, dein Canonicus Eystetensis in Germania, hoc die, magna opinione sanctitatis, defunctus. De quo auctor anonymus a Jacobo Gretzero nostro in Catalogo Episcoporum Eystetensium citatus, ista scribit, ut in Heriberto XV Episcopo pag. 438 videre est : Hic est sanctæ memoriæ Leodegarius ille, qui cum esset genere et moribus divitiisque præpotens Comes, terrenum honorem, pro Christi amore dereliquit, et deposito gladio, attonsaque barba, Canonicus S. Willibaldi factus est... In hoc autem Dei Electo specialiter hoc notandum est, quod cum esset tempore conversionis satis propectæ ætatis, in accipiendis tamen Ordinibus tantæ discretionis extitit, ut non nisi unum una vice accipere, et in eo aliquando diobedienter vellet ministrare. Eo promotionis tenore ad presbyterii dignitatem pervenit, et XL prope annis in eodem Ordine Deo devotissime serviens, quinquennio ante obitum, instar veteris Tobie, oculis captus est. Sed et Beati Job exemplo, caro ejus partim computruit. Quas tentationes ita patienter, itaque hilariter pertulit, ut sua sponte nullus, exceptis secretissimorum arbitris, omnino senserit... Cujus anima exeunte, ut Presbyterum sibi assidentem audivi veraciter dicere, flamma instar candelæ de ejus ore exivit... Cujus vitam, conversionem et obitum breviter eloquitur hoc epitaphium :

En Leodegari reddis terræ sua matri,
Coelis inde datam reddideras animam.
Presbyter ex Comite pro Christi factus amore,
Tunc tua Walpurgæ tradideras, modo te.
Ultima præsentis vitæ, sed prima perennis,
Nona Kalendarum lux tibi Martis erat.
Oramus pro te, tu pro nobis Pater alme,
Ut te cum pace possideamus, Amen. Ejus rursum mentio fiet XXV Februarii ad Vitam S. Walburgis. An, præter hoc ab auctore coævo encomium, aliquis ei sit honos olim impensus, qualis Cœliitibus solet, nos lalet : vixit ante 100 circiter annos.

S. Guntildis Virgo, Abbatissa monasterii Bibelis, sive Bilebis, aut Biblisheim, sanctimonialium ordinis Benedictini, ab ejus patre, Mompelgardie Comite, fundati, in diœcesi Argentinensi, scribitur a Trithemio in Chronico Hirsaugiensi ad annum MDCCCXXI miraculis clara in medio ejus cœnobialis ecclesiæ sepulta. Non inde sequetur, Sanctam absolute ab Ecclesia declaratam, ut eam Menardus appellat ad hunc diem in Martyrol. Benedictino. Buceelinus solum Venerabilem nuncupat.

Agnes Virgo ordinis Cisterciensis in Germania, (cujus animam in cælum magna cum gloria et suavissima Angelorum musica deferri, ejus soror Hildgundis conspexit) hoc die inscripta Menologio Cisterciensi

- ciensi a Chrysostomo Henriquez, qui Beatam appellat, asseritque ejus mentionem fieri in Catalogo SS. et BB. Ord. Cisterciensis. Chrysostomum secuti Gelenius in Fastis Coloniensibus, Laherius in Menol. Virginum, Bucelinus in Benedictino, etiam Beatam vocant. In citato Catalogo SS. et BB. ord. Cisterciens. quem Menardus edidit, inest Hildegundis, sive Haldegundis nomen, at non Agnetis ejus sororis.
- B. Franciscus monachus SS. Trinitatis Aberdoniæ, direpto ab hæreticis monasterio suo, per gradus sacri loci tractus, eliso cerebro triumphum duxit, inquit totidem verbis Dempsterus in Menologio Scotico, ex collectaneis Gilberti Bruni, et Henrici Sinclairi, quæ non vidimus; neque remur adhuc ab Ecclesia Martyrem pronuntiatum.
- Petrus Tolosanus monachus Clarevallensis, vir admirandis virtutibus, revelationibus et prophetiæ dono insignis, ad hunc diem inscriptus est Kalendario Ordinis Cisterciensis, Menologiisque Bucelini et Henriquez, qui Beatum appellant: Saussaius solum Piis adscribit.
- S. Maximianus Archiepiscopus Ravennas inscriptus hoc die Martyrologio Romano, et Catalogo SS. Italiæ Ferrarii. Hieronymus Rubeus ait obiisse et Ravennæ coli
xxii Februarii
- S. Severus monachus } Martyres Sirmii memorantur
et socii LXII } ad hunc diem in MSS. Martyrologiis Aquiscinctino et Marchianensi: in aliis socii LXXII Severo junguntur, et quidem xxiii Febru.
- S. Polycarpus Presbyter, qui Ethnicis ad fidem convertendis, conversis ad subeundum fortiter martyrium animandis, operam cum S. Sebastiano impendebat, in iisdem duobus MSS. hoc die locatur; in ceteris xxiii Febru.
- S. Humburga Comitissa, alias Abbatisa, refertur hoc die in MS. Florario, pridie in Auctario Hermannii Greven, ubi diximus ignotam nobis esse; prædicari a Ferrario B. Humborgam sororem S. Theobaldi
xxix Junii.
- S. Eustathius Patriarcha Antiochenus sub Constantio Imperatore Ariano in exilium pulsus, et Trajanopoli in Thracia mortuus, colitur a Græcis hoc die, ut ex Menologio, Menæis, et Maximo Cytheræo patet: iterumque vi Junii. In MS. Martyrol. Coptico hoc die ponitur Astanius Patriarcha Antiochenus tempore Constantini Magni: is idem Eustathius est, quem Latini celebrant
xvi Julii.
- S. Symmachus Papa memoratur hoc die in Greveni Auctario ad Usuardum; Maurolyci, Galesinii, Witfordi, Canisii Martyrologiis, et Kalendario quod Breviario Eboresi anno 1548 excuso præfixum: colitur
xix Julii.
- S. Felicis Presbyteri et Martyris corpus Salerni in Italia asservari, et anniversaria celebritate coli xxi Februarii, tradit Baronius in Notat. ad xxviii Augusti litt. F. Verum, ut infra ostendemus, cum de S. Felice Adrumetino agetur, est is S. Felix socius S. Adaucti, coliturque
xxx Augusti.
- S. Hilarius, sive Hilarius, Papa, hoc die adscriptus Florario SS. et Maurolyci, Galesinii, Canisii Martyrologiis, variisque Kalendaris, et Greveni ad Usuardum Auctario, ubi mendose Martyr indigetatur. De eo agemus
x Sept.
- S. Chunialdum, socium S. Ruperti Episcopi, de quo agemus xxvii Martii, scribit David Camerarius hoc die coli solere in Scotia, nec ullum auctorem allegat. Colitur Salisburgi cum S. Gisilario xxiv Septemb.
- S. Fintanus Corach Abbas et Episcopus Cluainensis memoratur hoc die a Colgano ex Fastis Hibernicis, in quibus etiam referuntur Cronanus Killbeggæ, et Colmanus in Ardbo in Ultonia, quos hic omittit Colganus, licet Colmanum hoc die coli scripserit ad xviii Februarii, ut supra dictum. Vel non sat memor antea scriptorum hic fuit, vel Fastos illos non tanti fecit, ut sequi in omnibus vellet. Ad dubitat quoque, num forsitan Fintanus hic successor sit S. Fintani Presbyteri et primi Abbatis de Cluain-Ednech, Fintanus Moeldubh dictus, ut in illius Vita xvii Februarii num. 26 indicatur, quem Moeldubium Fintanum idem Colganus coli tradit, quando forsitan certiora proferet monumenta, xx Octobr.
- S. Ambrosii ope fertur Luchinus Vicecomes, Mediolanensium copiarum ductor ab Axone patrueli suo constitutus, victoriam insignem anno cccccxxxix xxi Februarii, die Dominica, de Leodrisio Vicecomite Axonis patruo retulisse: ejusque rei anniversaria ad posterum consecrata memoria. Corius scribit, dici ipsum sanctum Antistitem ab omnibus conspectum scutica hostes cædentem: ideoque Luchinum ei victoriam acceptam tulisse, et jacta in loco Parabiaco dicto templi fundamenta, quod S. Ambrosii de victoria nuncupatum, decretumque ut quotannis eo celebris supplicatio duceretur, non sine publicis donariis. Bossius solum ait, cum inita pugna maxima utrimque strages ederetur, Luchinum ad religionem conversum, Divum Ambrosium urbis Præsidentem suppliciter implorasse... Vix finita prece, velut exauditam orationem sensisset, cohortatum ad audendum militem, pugnam instaurasse: milites seu numine imbutos, seu cohortatione Ducis animatos, tanto in hostem impetu illatos, ut sustineri nequiverit etc. Ac subdit: Ex eo tempore religiosa civitas haud immemor meritorum, Divum Ambrosium cum flagello depictum in æternam rei memoriam habere voluit. Molanus in Auctario ad Usuardum ex propriæ Ecclesiæ Martyrologio (Mediolanensis, opinor) ista habet: Mediolani festum S. Ambrosii, pro victoria ipso invocato adepta ad Parabiacum anno cccccxxviii. Ubi Cyclum superioris temporis sequitur Molanus, nam et illo anno ponit Bossius, initium anni a Paschate repetendo. Sed si Dominica fuit xxi Februarii, ergo et littera Dominicalis C, quæ ad annum sequentem pertinet. Galesinius sic scribit hoc ipso die: Mediolani apparitio S. Ambrosii ad vicum Parabiacum. Fatetur in Notationibus, olim celebratam eam solennitatem nomine Victoriæ, cœlesti auxilio partæ: sed cum in breviori Ambrosiani recognitione versaretur... de aliorum, qui aderant, consilio, appellari potius censuisse Apparitionis nomine. De hac aliisque victoriis ejusdem Divi interveni relatis agere licebit ad illius festum
vii Decembris.
- S. Ursicinus monachus hic recensetur in Menologio Benedictino Gabrielis Bucelini, forsitan quia S. Germani Abbatis Grandis-vallis et Martyris, qui hoc die colitur, in Luxoviensi cænobio collega. Verum ejus celebritas agitur
xxii Dec.

DE S. FELICE
EPISCOPO III METENSI IN BELGICA I,
Commentarius historicus.

J. B.

CIRCA AN. C.
XXI FEBR.

S. Felicis no-
men aureis
litteris ab An-
gelo exara-
tum,

Qertius Mediomatricum civitati in Belgica pri-
ma Antistes S. Felix fuit, cujus mentio est
xviii Januarii in S. Deicoli Abbatis Vita ante
annos fere 1000 scripta : ubi cap. 1 num. 4
ista leguntur : Juxta ordinem situum Metensem opu-
lentissimam urbem video non mediocriter decusa-
tam, cui intantum Divinitas consulere dignata, ut om-
nium Apostolorum suorum vocabula aureis ibi apici-
bus rutilent, Angelica sine dubio manu exaratis.
Promeruit autem felix ipsa primores Patres istos,
Clementem, Felicem, Auctorem, Coelestem, Adel-
phum, Arnulfum; exceptis quos Dominus solus no-
vit remunerandos. Primus fuit S. Clemens, Apostoli
Petri, ut creditur, discipulus, qui xxiii Novembris, quo
et S. Clemens i Papa, colitur. Secundus S. Coelestis,
sive Coelestius, xiv Octobris. Tertius denique S. Felix.

2 Hujus ad xxi Februarii consignata est in pluri-
mis Martyrologiis excusis manaque exaratis memoria.
B Metense, a Meurissio citatum, ita habet : Metis depo-
silio S. Felicis Ep. et Conf. Romanum : Metis S.
Felicis Episc. MS. monasterii S. Martini Treviris :
Mettis Felicis Conf. Hermannus Greven Carthusia-
nus et Joannes Molanus in Auctario ad Usuardum,
aliudque Martyrologium Coloniae anno 1490 editum, et
MSS. plurima : Metis civitate natalis S. Felicis
Ep. et Conf. qui sedit annos xlii, et menses vi.
Idem habet MS. Florarium, sed sex illos menses
omittit, additque anno cxxviii obiisse. Galesinius, ex
Calendario Metensi, ut ait : Metis S. Felicis Ep. et
Conf. qui annis xl et mensibus vi cum Ecclesiam
Metensem ad Dei voluntatem vigilanter administras-
set, sanctarum vigiliarum, Episcopaliūque virtut-
um, ac divinarum rerum, quas religiose gessit,
laude florens, quievit in Domino. Eadem, sed brevius
aliquanto, praedicat de eo Canisius. Meminit quoque
illius Maurolycus. Prolucius longe elogium contexit in
Martyrol. Gallicano Saussaius, et S. Dionysio Areo-
pagitae adiutorem fuisse ait, eique superstitem, multas
persecutiones superasse, atque annis supra xl illam
Ecclesiam gubernasse. Ac demum addit, ejus colen-
dae memoriae dicatam paullo post basilicam fuisse,
in qua Divinae majestatis mirabilia claruerunt. Quo-
rum nobis nil certo exploratum : neque cur eum iterum
Saussaius idem xxv Januarii collocet.

C 3 Annis xlii Episcopi munus gessisse asseritur in

monumentis archivi Metensis, ut Meurissius testatur,
qui tamen non usquequaque assentiri audet. Nulli no-
bis suppetunt, quibus nitamur, solidi characteres. Unus
eorum Antistitem fuit Felix, de quibus Paulus Diacon-
us in libro de Episcopis Metensibus scribit, eorum
studiis certum esse crevisse Dei Ecclesiam, quam-
vis eorum nobis specialiter occulta sint gesta. Suc-
cessor illi a S. Joanne Evangelista missus dicitur S.
Patiens, ut in ejus Vita retulimus vii Februarii; in
qua num. 4 ita eum alloquitur S. Joannes, postquam
e Patmo ad Asiae Ecclesias redierat : Carissime, in
Spiritu revelatum est mihi, quod Clemens quondam
Patricius Urbis, atque sui successores, qui a Coa-
postolo meo Petro ad primam Galliarum Belgicam
in civitate Metensi sunt directi, duobus defunctis,
qui superest, ex nostris sibi praestolatur successore-
rem, secundum revelationem. Qua de revelatione
postea iterum agit. Meurissius ex iisdem archivi Ec-
clesiae Metensis scribit S. Clementem biennio post mar-
tyrium S. Petri Apostoli obiisse, id est, anno Aerae
vulgaris lxx, licet ipse lxx ponat : sedisse deinde S.
Coelestium annos xv; ad annum ergo secundum nos-
trum calculum lxxxiv. Si xlii Felicis adjiciantur,
efficientur cxxvi, quem fere numerum auctor Florarii
expressit. Qui ergo potuit ei successor muti S. Patiens
cum ipse Joannes sexagesimo octavo post passionem
Domini anno mortuus sit, ut S. Hieronymus libro de
scriptoribus Ecclesiasticis cap. 9 tradit, id est 10 anno
Christi? Sed cum Vita illa S. Patientis post annum
civ. scripta sit, nec ulla temporum notas proferat, nihil
de vetustioribus illis Episcopis solide statuere possumus.
Edidimus illius partem, quam solam nacti tunc eramus.
Reliquum postea ex codice Serenissimae Reginae Sueciae
descripsimus, ubi mentio fit S. Leonis ix Papae, qui
anno cixlxi ad pontificatum erectus est.

4 Quam ait Saussaius, S. Felicis nomini dicatam
postea basilicam fuisse, ea forsitan est, quam Meurissius
pag. 14 S. Felicis Presbyteri Nolani honori positam
scribit, ac deinde S. Clementis dictam. Illic tamen
arcam ait extare variis Divorum exuviis refertam, inter
quas est brachium unum hujus S. Felicis Episcopi
Metensis : fuisse corpus ejus in crypta aut specu S.
Clementis tumulatum, juxta S. Coelestium; sed postea
ab S. Henrico Imperatore in Saxoniam translatum.

quandiu sede-
rit, incertum :

fuit decessor
S. Patientis :

E

ejus reliquiae.

F

DE S. ANTHIMO
EPISCOPO INTERAMNATE ET SPOLETINO IN UMBRIA,
Commentarius historicus.

G. H.

CIRCA AN. CLXXVI
XXI FEBR.

Interamn. S.
Anthimus
Episc. colitur
21 Februarii,

Interamna urbs Umbriae Episcopalis varios mense
Februario inquilinos Sanctos celebrat : ac die
quidem xiv S. Valentinum Episcopum, a quo ad
pietatem instituta S. Agape colitur postridie, seu
xv Februarii : at qui adjunguntur passim seu S. Va-
lentino, sive S. Agapae plures Martyres, duobus se-
quentibus diebus ibidem venerationem in officio Ecce-
siastico habent, uti singulis hisce diebus diximus. S.
Valentini decessor habetur S. Anthimus, quem Fer-
rarius, secutus monumenta Ecclesiae Interamnensis,
refert in Catalogo generali ad xxi Februarii his verbis :
Interamnæ S. Anthimi Episcopi, annotatque floruisse
sub Pio i Pontifice, qui sedit ab anno clvi, ad an-
num clxv, quo est martyrio affectus, die xi Julii.

Eundem S. Anthimum coli xxi Februarii tradit An-
gelonus in Vitis Sanctorum Interamnensium Italico
sermone, cum Historia ejusdem urbis editis.

2 Ughellus tomo 1 Italiae sacrae in Episcopatu In-
teramnensi, secundum ejus Sedis Episcopum collocat
S. Anthimum, et ista narrat : S. Anthimus Interam-
nensium primum Episcopus, mox Spoletinam rexit
Ecclesiam. Ejus profestus dies xxi mensis Februarii
concelebratur. S. Petri templum extra moenia Inte-
ramnae erexit, ubi Cathedralis Sedes Episcoporum
emineret, quod postea profanatum fuit. Ejus men-
tio celebris habetur in Vita S. Concordii. Hic per
totam Umbriam Christi Domini Evangelium divul-
gavit, et praecipue Fulginii. Idem Ughellus in Epis-
copatu

S. Petri tem-
plum erigit

A *copatu Spoletino eundem S. Anthimum Episcopum Interamnensem ait hanc etiam Sedem moderatum fuisse, et in vetustissimis Kalendaris ejus memoriam cum Martyris titulo reperiri adscriptam, plures sub ejus nomine Ecclesias et imagines Spoleti et Interamnæ reperiri, ejusque memoriam in lucem revocasse Laurentium Castrucium Episcopum Spoletinum, officiumque, eo petente, a sancta Sede Apostolica concessum fuisse anno cldccxxviii. Additque ejus Acta a Spoletina Ecclesia brevi hoc elogio perstricta :*

3 S. Anthimus nobili genere ortus, sub gravissima Christi fidelium tempestate, Imperatore Marco Aurelio, primo Interamnensem, deinde Spoletinam rexit Ecclesiam, qui cum dexteritate morum ac doctrinæ gravitate, sanctitatis vitam æque conjungeret, mirum in modum populorum calamitates solabatur. Hic quidem in occulta verbi Dei prædicatione, fidelium institutione, atque in Ecclesiarum cultu ampliando, fideque propaganda non posteriores partes ferebat, quandoquidem sua industria ac sumptu plura oratoria, non Spoleti modo, sed etiam Interamnæ, dum eam regebat Ecclesiam, alia restituit, alia de novo erexit : in illis Clericos dignis moribus repletos Divino cultui mancipando, Hygini Romani Pontificis, cujus tempore floruit, vestigia secutus, qui primus formam Clero asseritur imposuisse. Ita apud Torquatum Umbriæ Præsidem amicitia valuit, ut Concordium Romanorum civem primum, quem ille Spoleti in vincula pro Christo conjecerat, liberatum apud se multo tempore retinere impetravit. Cumque virum plane Apostolicum, vitæ ac morum integritate eximium, comperisset, sacrisque ante a Pio Papa initiatum presbyteratus honore cumulavit. Hic tandem præclarus Antistes multis virtutum præconiis cum omnibus diu præfulsisset, pluribusque

pro Christo laboribus egregie perfunctus, quinto Idus Maii feliciter in Domino obdormivit circa annum Domini centesimum septuagesimum sextum, cui fideles tantorum meritorum memores tum Spoleti tum Interamnæ plures Ecclesias, quæ ad hæc usque tempora supersunt, sub S. Anthimi nomine erexerunt. Hæc ibi : quæ eadem habet in ejus Vita Angelonus.

4 Actu supra nominati S. Concordii Presbyteri Martyris dedimus Kalendis Januarii : in his dicitur Torquatus Comes Thusciæ in gravissima persecutione Antonini Imperatoris habitasse in civitate Spoletana, misisse et accersivisse ad se S. Concordium, quem post varias de Christo propositas quæstiones jussit fustibus mactari, et in custodiam publicam recludi. Tunc, ut refertur num. 5, venit nocte ad eum B. Eutyches cum S. Anthimo Episcopo, et quia Anthimus amicus erat Comitum, rogavit Torquatum Comitem, ut eum sibi concederet paucis diebus. Et permisit eum B. Anthimo, et habitaverunt simul multis diebus. Tempore autem opportuno consecravit eum Presbyterum, et coeperunt orationibus vacare. Post aliquantum vero temporis misit Comes, et tulit eum.

5 Jacobillus in Vitis Sanctorum Umbriæ celebrat S. Anthimum xi Maii, quo die aliquam corporis translationem arbitratur peractam fuisse, et mortuum tradit die xxi Februarii circa annum clxxvi, qui annus in elogio citato exprimitur, non dies xxi Februarii, sed xi Maii, quo etiam die alter S. Anthimus colitur, sed Presbyter, et Romæ sub Diocletiano Martyr effectus. Quem martyrii titulum ab hoc Presbytero ad S. Anthimum Episcopum perperam a Spoletinis olim delatum fuisse asserit Jacobillus, quod idem de xi die Maii est forsitan dicendum. Demum addit, ut præcipuum Patrocinium a populo Stronconensi coli, ejusque patrocinium contra grandinem aliasque tempestates invocari.

D *moritur circa annum 176 variis erectis ecclesiis illustris.*

amicus Torquati Comitum,

S. Concordium Presbyterum consecrat :

E *in aliquibus ab S. Anthimo Presbytero Martyre non satis distinctus :*

invocatur contra tempestates.

S. Concordium Martyrem pro tempore liberat :

doctrina et pietate excellit :

officio Ecclesiastico colitur :

oratoria erigit :

AUCTORE G. H. per Umbriam prædicat : Sedem Spoletinam regit :

DE SANCTIS MARTYRIBUS

MAURICIO, PHOTINO EJUS FILIO, THEODORO, PHILIPPO ET ALIIS LXVII MILITIBUS, APAMEÆ IN SYRIA II,

G. H.

Commentarius prævius.

S *antissimorum horum militum Ducis Mauricii meminit Theodoretus Episcopus Cyri sermone viii de Græcarum affectionum curatione, sive Evangelicæ veritatis ex Gentilium philosophia cognitione : in cujus operis prologo asserit Græcorum Gentilium fabulis addictos dicere, ridiculum esse, quod honore Martyres prosequamur, et insignis stultitiæ, quod viventes ab iis, qui vita functi sunt, ullum sibi commodum comparare contendant. propterea in octava disputatione seu sermone inquit, se illorum objectiones proferre, qui nos accusant, quod honore Martyres prosequamur, simulque defensionem complecti : in qua variis tormentorum generibus propositis, addit immortalem illis Martyribus gloriam collatam, memoriamque nullo tempore finiendam. Ac generosæ, inquit, animæ triumphatorum cælum nunc obambulant et Angelorum choris intersunt : eorum vero corpora non singula cujusque condunt monumenta, sed urbes et vici hæc inter se partiti, animarum illos servatores corporumque medicos appellant, veneranturque tamquam urbium præsides atque custodes, et horum apud Deum universorum interventu divina per eos munera consequuntur. Sectis eorum corporibus integra et indivisa gratia perseverat : et tenues illæ ac tantillæ reliquiæ integro nullasque in partes dissecto Martyri parem habent virtutem. Quæ enim adstat gratia, dona distribuit, et fide supplicantium liberalitatem metitur... Hos*

autem Martyres non deos facimus, sed tamquam Dei testes servosque amantissimos honoramus, qui tanto amore Creatorem Servatoremque prosecuti sunt, ut mortem illius causa susceptam optabilem duxerint, suaque ipsi corpora pro eo tradiderunt, qui corpus suum pro nobis cruci tradidit.... Hi sunt vere hominum duces et propugnatores et auxiliores, malorumque depulsores, damna quæ a dæmonibus infliguntur, procul arcentes.

2 Victorum Martyrum templa clara et conspicua cernuntur, magnitudineque præstantia et omni ornatus genere illustra, et pulchritudinis splendore late fundentia. Neque ad hæc nos semel bisve aut sexies quotannis accedimus, sed frequentes conventus celebramus : sæpe etiam diebus singulis horum Domino laudes decantamus, et qui integra sunt valetudine, hanc sibi conservari, qui autem morbo quopiam conflictantur, hunc depelli petunt. Petunt et liberos qui carent, et quæ steriles sunt rogant ut matres fiant : qui donum adepti sunt, salvum id sibi servari postulant. Qui peregrinationem aliquam auspicantur, ab his petunt, ut viæ sibi comites sint ducesque itineris : qui sospites redierunt, non illos adeuntes ut Deos, sed tamquam divinos homines eos orantes, intercessoresque sibi ut esse velint postulantes. Quod vero votorum compotes fiant, qui fideliter petunt, palam testantur illorum donaria, curationem indicantia. Alii enim oculorum, alii pedum, alii

SUD MAXIMIANO IMPER. XXI FEBR. Theodoretus S. Mauricii meminit inter præcipuos Martyres,

quorum corpora in veneratione sunt,

aut etiam tenues reliquiæ :

F *quibus illustra erecta templa :*

in iisque ad impetrandum eorum patrocinium

donaria oblata,

A alii manuum simulacra suspendunt, ex argento auroque confecta. Accipit enim horum Dominus etiam parva, pretiique exigui, pro ferentis facultate donum metiens. Hæc autem morborum depulsionem indicant, cui testandæ ab iis posita sunt, qui sanitatem receperunt. Quin et nascentibus filiis Martyrum vocabula imponere student, securitatem inde ipsis tutelamque comparantes... Demum festis deorum abolitis, nunc Petri et Pauli et Thomæ et Sergii et Marcelli et Leontii et Panteleemonis et Antonini et Mauricii aliorumque Martyrum solemnitates peraguntur, et modestæ celebrantur festivitates, divina cantica, sacrorumque sermonum auditionem, et preces ornatas laudabilibus lacrymis exhibentes.

et dies festi instituti.

3 Hactenus excerpta ex sermone Theodoretii de Martyribus : quæ ad S. Mauricium ejusque socios Martyres pertinere vel ideo magis arbitramur, quod hi gloriosum suum certamen inter majores ætatis calores peregerint, et tamen alios festos dies nacti sint, seu XXI Februarii, seu XXVII Decembris, uti mox constabit : forsitan quod reliquæ illis diebus translatae sint, aut templa ad illorum honorem dicata. Nam agere Theodoretum de S. Mauricio Apameensi et gentili suo, adjuncti supra socii satis indicant; ex his in eadem Maximiani persecutione passi sunt, Antoninus cum sociis Cæsareæ in Palæstina idibus Novembris, Pantaleon seu Panteleemon medicus Nicomediæ XXVII Julii, Sergius VII Octobris in provincia Euphratesia, in qua et Sergiopolis ab hujus nomine dicta est, et Cyrus urbs Theodoretum Episcopum habuit. Passus etiam, sed serius, in eadem Apamea est XIV Augusti Marcellus Episcopus, cujus nonnulla gesta idem Theodoretus narrat lib. I Histor. Eccl. cap. 19. at Leontium supra relatum, esse militem Tripoli in Syria passum XVIII Junii observat in Notis Martyrologii Baronius, qui XXII Septembris, quo die S. Mauricius Agaunensis et Dux Thebæorum militum colitur, fatetur se aliquando non invitum adhæsisse sententiæ illorum, qui utrumque Mauritium, pro uno eodemque Martyre censuerunt. Verum ob auctoritatem Theodoretii se coactum ab illa opinione recedere, neque verisimile videri, hunc in tam parvo Martyrum numero prætermisisse innumeros fere perillustres in Syria passos, et externos tum longe positos in exemplum adducere voluisse.

Ea intelligenda de S. Mauricio Apameensi,

non Agaunensi et Duce Thebæorum militum.

Horum Martyrum Vita datur ex MS. Græco collata cum Metaphraste.

4 Vitam S. Mauricii Apameensis et septuaginta sociorum Græcam ex MS. codice perantiquo nacti sumus eleganter atque accurate scriptam : quam nonnullis hinc inde immutatis suo operi de Vitis Sanctorum inseruit Metaphrastes, ac Latinam a Gentiano Herveto redditam edidit Lipomanus ad XXI Februarii, et Surius mense Julii; cum qua et nos hanc Græcam Vitam contulimus. Titulus in MS. præfigitur ejusmodi : Α' θλ-σις τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Μαυρικίου καὶ τῶν ἐβδομήκοντα μαθητῶν αὐτοῦ. Quæ apud Lipomanum ita Latine leguntur. Martyrium sancti et gloriosi Martyris Christi Mauricii et septuaginta militum, qui erant etiam ejus discipuli.

Epitome Vitæ ex Menæis ad 21 Feb.

5 Græci præcipuo eos cultu venerantur XXI Februarii, et hoc elogio excellentiora eorum gesta attingunt : Eodem die memoria sancti Martyris Mauricii et sociorum septuaginta Martyrum. Vixerunt hi imperante Maximiano, apud quem, dum urbem Apameam transiret, delati sunt, quod Christiani essent. Adducti ergo ad eum, Christianos se professi sunt : mox zonis militaribus privantur, ac carceri includuntur : et post triduum ad tribunal citati examinantur. Cum autem in fide constantes persisterent, graviter cæsi, in ignem projiciuntur : deinde in equuleo suspenduntur, ac ferro latera eorum raduntur. Cum autem Maximianus S. Mauricium gravius vellet affligere, jubet Photinum ejus filium capite plecti. Postquam vero vidit eos immotos in suscepta fide conservanda, neque imperata facere, misit eos in nemorosum locum Februarii T. III.

inter duo flumina et lacum situm, ac vespis, muscis, culicibusque variis refertum. Carnifices ergo cum ad silvam pervenissent, eos vestibus nudatos, ac vinculis constrictos palis alligarunt, et melle circumcirca unxerunt : ad quam pœnam infligendam erat illa anni tempestas maxime opportuna. Corpus etiam S. Photini coram oculis patris sui Mauricii jaculis confixerunt, atque ita abiverunt. Sed beati illi ac generosi athletæ decem diebus et noctibus intolerabilibus afflicti cruciatibus et tormentis perdurarunt, sed tandem inter preces ad Deum fusas finem vivendi fecerunt.

6 Hæc Græci in magnis Menæis ad XXI Februarii, ad quem diem eadem leguntur apud Maximum Cytheræum ἐν βίαις ἁγίων. Metaphrastes etiam, ut diximus, Acta horum Martyrum ad eundem XXI Februarii retulit, uti apud Lipomanum licet videre. Alter dies eorum venerationi consecratus est XXVII Decembris, ut liquet ex Menologio a Canisio edito, in quo hæc leguntur : Eodem die commemoratio sancti Martyris Mauricii et septuaginta sociorum, qui sub Maximiano Imperatore apud urbem Apameensem passi sunt. Eodem die in magnis Menæis et apud Maximum Cytheræum elogium supra relatum repetitur, sed valde contractum.

commemoratio 27 Decemb.

7 De tempore autem anni, quo martyrium passi sunt, hæc num. 18 in Actis leguntur : Ο' μὲν οὗτος καύσωνος ἐστὶ καιρὸς, Πάνεμος γὰρ μὴν τηλικαῦτα καθίστηκε. Est hoc quidem tempus maximi æstus, erat enim tunc mensis Panemus. de quo aliisque mensibus Orientalium varii scripserunt, ac post Scaligerum aliosque accurate Petavius noster lib. I de Doctrina temporum, qui cap. 29 menses Græcos seu Syromacedonicos tradit, quos arbitratur fixos a Julianorum Calendis exordium sumpsisse, ac Panemum apud Syros, quod hic quærimus, mense Julio Romanorum respondisse. Quo mense ad diem XXVI in Menæis inter alios Sanctos nominatur Mauricius. Sed difficile scitu est, de quo ea verba sint accipienda : Eodem die commemoratio sancti Patris nostri Symeonis Stylitæ, Presbyteri et Archimandritæ, et S. Ignatii Tzeroneti, et Encœnia Archangeli Gabrielis trans fretum in Chaldis, et S. Joannis Palæolauritæ, et S. Mauricii, et SS. Appionis et Hierusalem. Hæc ibi. Colitur Joannes Palæolauritæ in eisdem Menæis XX Aprilis, et aliquo elogio exornatur. An simili modo Mauricii Apameensis dies natalis aliave solennitas indicetur, ex nudo nomine non liquet.

E Mortui mense Panemo, id est Julio,

an. 21 die

8 Laurentius Surius, quam repererat martyrii S. Mauricii et sociorum historiam a Lipomano ad XXI Februarii, rejecit in Julium, ac tum post relatas ad XXVIII diem Vitas S. Philastrii Episcopi Brixiensis, et S. Friderici Episcopi Ultrajectini, apposuit Acta S. Mauricii et sociorum cum hac nota marginali : Passi sunt hi Martyres mense Julio, sed incertum quo die. In tertia editione retenta eadem sunt verba, sed adjectus XVIII Julii : quo die Galesinius ex MS. inquit, et Metaphraste, ut est apud Surium, adscripsit suo Martyrologio his verbis : Apameæ sanctorum Martyrum Mauricii et septuaginta militum : qui, Maximiano Imperatore, per varia diversaque cruciamentorum stigmata, nobile martyrium obierunt, præclaris datis religionis Christianæ testimoniis. Eisdem refert Ferrarius in Catalogo generali, allegata Galesinii auctoritate.

unde adscripti 18 Julii.

F

VITA EX MS. GRÆCO, collata cum Metaphraste.

CAPUT I.

Iter Maximiani Imperatoris in Syriam. Horum Martyrum captivitas. S. Mauricii cum Imperatore disceptatio.

Ubi Martyrum memoria est, ibi solida in Deum pietas ostenditur, ac mens sapientiæ amans Deo 31 conjungitur :

EX MS. GRÆCO.
Memoria Mar-
tyrum utilis.

A conjungitur : res etiam corporeæ commeant ad hæreditatem spiritalem, et pax acquiritur immobilis, qua animorum perturbationes frænantur, dum cœlestes spiritus et terrena corpora mutuo fœdere conciliantur. Quis enim eorum certamen mentis intuens oculis, non erit remotus a carne et mundo, dum e sola in Deum pietate eorum carnem intelligit conculcatam? Non enim caro his concupiscit, neque pulvis terræ contra Dei imaginem rebellat, sed quicumque arbitratur quodcumque deterius gubernari ab alio præstantiore, mentem comparat immotam ad cœlestem metam.

uti 70 Apame-
ensium, passio-
rum sub Maxi-
miano,

2 Tale certamen aliquando proponitur septuaginta Martyribus, quorum pretiosum et Christi amantem sanguinem, Apameensium excipiens metropolis, sanctum et Deo gratum emisit sacrificium, pro pretioso unguento totum corpus Christi, nempe sanctam Ecclesiam, eorum sanguine inungens. Maximianus enim inprimis impius et iniquus Imperator, quamlibet, quantumvis magnam, crudelitatem contendens superare, studebat ut omnes, qui subjecti erant ejus Imperio, offerrent execrandis et immundis dæmonibus : ut per eorum adorationem et deorum, uti falso nominabantur, falsam religionem, suo Imperio acquireret præsidium et magnificentiam. Cum hoc ergo facere statuisset, ipse seipsum ad hoc sedulum et industrium constituit ministrum. Nolebat enim, ut Imperatores qui eum præcesserant, jubendo scribere ad locorum Præsides, ut idolorum cultus curam gererent : sed ipse impigre et diligenter obibat orbem terræ, effectus velox minister altarium dæmonum, sperans infelix per suum adventum se effecturum, ut, qui defecerant ab ejus superstitione, et accesserant ad veritatis Christi cognitionem, transfugerent ad errorem suorum immundorum et execrandorum deorum.

B
addicto cultui
dæmonum :

3 Tali ergo animo Romam relinquens Maximianus impius tyrannus, et per Orientis partes iter faciens, pervenit Apameam, quæ est metropolis secundæ provinciæ Syrorum. Quo in loco idolorum sacerdotes ad eum accedentes, accusabant Christianos, dicentes ei : O divinissime Imperator, cum dii nobis dederint loquendi libertatem apud tuam pietatem, deferimus ad tuam invictam potentiam, quod unusquisque eorum, qui sunt apud nos, cum timore et desiderio honorat maximos et patrios tuos deos; maxime autem Jovem patrem deorum, et Apollinem admirabilem, qui sunt aliis diis superiores, et imperium tuæ potestatis valde conservant et tuentur. Mauricius autem et qui sunt cum eo septuaginta milites tuæ potentiæ, in altum elati honoribus tuis et muneribus, et qui ditia et magnifica dona ex te perceperunt, deos habent contemptui, et adversus magnum tuum et invictum imperium exercent tyrannidem abducti errore Christianorum.

C
accusantur
Mauricius et
milites ejus 70.

4 Hæc ergo cum audisset tyrannus Maximianus, animo valde fuit iratus, et præcordiis incensus, ac mente magis arsit, quam fornax : præcipue cum accepisset, tales in suo exercitu esse milites. Die ergo assignato insigni, et loco invento apto ad populi spectaculum, in medio portarum septemtrionalium metropolis Apameensium, quæ dicitur a Vicinia Hamaxica, jussit illic parari judicium et duci inelytos Martyres. Cum in alto autem tribunali impius sedisset tyrannus, concurrisset vero universa civitas et omnis ætas ad eos spectandos, adeo ut nec virgines quidem, quæ degunt in thalamis, remanserint in suis habitaculis : duxerunt satellites septuaginta Christi milites.

a

coram tribu-
nali ejus sis-
tuntur :

5 Hos cum adspexisset Imperator, dixit eorum Duci : Nos sperabamus, o Maurici, quod nostris fruentibus donis, et alimento gloriantes imperatorio, primosque honores et dignitates a nobis consecuti, in-

sisteretis vestigiis nostræ tranquillitatis, et eos, qui conarentur resilire a nostra b religione, diis grata, fortibus factis et omne genus doctrinis converteretis ad sanitatem, quod ægrotaret curantes, et quod claudicaret corrigentes et quod bellum gereret pacificantes : et ut breviter multa dicam, quidquid se non ex nostro haberet instituto, tamquam inimicum et hostile subjicientes. Sed de vobis, ut videtur, contrarium accepimus. Non solum enim non convertistis eos, qui adversus nostram rebellarunt religionem, sed etiam ipsi adversus deos nostros omnipotentes tyrannidem exercentes, et qui eis sunt constituti honores et sacrificia ac libamina abolentes, aliis fuistis duces ad barathrum interitus : si vera sunt, quæ de vobis ad nostras aures pervernerunt.

b
acriter objur-
gantur :

6 Dixit Mauricius : Imperator, quæ a nobis exercetur tyrannis adversus deos, qui sunt nullo sensu præditi, nobis a vero Deo validam acquirit victoriam et coronam gloriæ. Non enim aspernamur et nihili facimus Deum, qui nos finxit, ut stulta est tua traditio : sed glorificamus eum, qui est solus verus Deus, qui fecit cœlum et terram et mare et omnia quæ in eis sunt. Dæmones autem, qui hominibus afferunt exitium, non convenit deos vocare, o Imperator. Dixit Maximianus : Cum honorem a diis sis consecutus, et militiæ primum locum sortitus, o Maurici, eis pulchram refers gratiam. Mauricius dixit : Numquam honorem accepi a diis vestris, neque volo eos honorare. Quis enim unquam ex hominibus, qui Dei habet cognitionem, sustinuerit honorare materias nullo sensu præditas? Sed quibus non est mens, quæ rectis gubernatur rationibus, propterea quod jumentis comparati sint insipientibus, et similes facti sint eis, ii lapides et ligna in deos referunt, mentemque eis tribuunt, et honorant tamquam deos. Dixit Imperator Maximianus : Quoniam primas partes obtinuisti in ordinibus nostræ administrationis, o Maurici, id tibi magnam præbuit confidentiam, et effecit audaciorem : adeo ut splendide et citra ullam conturbationem respondeas nostræ serenitati.

S. Mauricius
inculcat unius
Dei notitiam :

E

a Græce Γεννητα Δ'μαξικα, ita iterum num. 11 legitur. Gentianus Amaxica, et Amazica habet. — b Apud Lipomanum et Surrum legione, forte errore typographico, Græce θεοφιλὴς θρησκεία.

CAPUT II.

Inquisitio fidei facta. SS. Theodori, Philippi, Photini, aliorumque responsum. Zona militaris ablata.

Tunc jubet eo separato reliquos interrogari, et eis dicit Imperator : Quis vobis tantam fecit injuriam, o fratres, ut deficeretis a diis servatoribus; accederetis autem errori hominum, qui adorant hominem crucifixum tamquam unum homicidam? Non enim sic vos erudiimus, neque in tali doctrina eduximus. Tunc Theodorus et Philippus, tamquam ex ore sanctorum septuaginta Martyrum, dixerunt : Nos, o tyranne Imperator Maximiane, tantum absumus ab errore, ut te quoque optemus liberari ab errore, a quo nos fuimus liberati, unum et solum adorantes verum Deum, Patrem omnipotentem, et unigenitum ejus Filium Jesum Christum Dominum nostrum, qui est Dei virtus et Dei sapientia : et sanctissimum ejus Spiritum, qui nobis inspiravit cognitionem et intelligentiam, ut a confiteamur quidem Trinitatem quæ est ejusdem essentiae : abominemur autem immundam tuam religionem : et hanc quidem abjiciamus perituram religionem; militiam vero militemus Deo, qui est Rex exercituum. Dixit Maximianus : Video, o Philippe, te senectutem quidem habere reverendam, intelligentia autem multum cedere juvenibus. Confuge ergo ad deos, et sis bonus consilia-

SS. Theodorus
et Philippus
explicant mys-
terium SS.
Trinitatis :
a

A rius reliquis tuis militibus de diis adorandis, ut majora dona et honores a nobis consequaris. Dixit S. Philippus : Ego non sum futurus malus consiliarius iis, qui sua sponte deducti sunt ad timorem veri Dei. Scriptum est enim : Væ ei, per quem malum venit.

Matth. 18. 8

omnes cons-
tanter fidem
profitentur :

habitu militari
et zonis pri-
vantur :

8 Dixit Maximianus : Lenitas nostræ patientiæ te audaciorem effecit, Philippe. Nolite ergo in his insistere, ne justas poenas in vos irritetis, et evadat exemplum nostræ indignationis, audentes nominare hominem, qui a vobis est relatus in deos. Respondentes vero sancti septuaginta Martyres, dixerunt tyranno : Vanæ et inanes minæ, o Imperator, tuæ abominationis, virtutem nobis ex alto largiuntur. Non enim ingreditur aut inhabitat metus tormentorum in bona mente et stabili eorum, qui diligunt Dominum. Tunc Maximianus Imperator, jussit auferri a sanctis septuaginta militibus habitum militiæ, et eis abscindi zonas, et adduci eos cum magna ignominia. Cumque hæc magna celeritate effecissent satellites, dixit eis tyrannus : Videte, quale vobis obtigerit dedecus propter vestram inobedientiam. Sancti dixerunt tyranno : Etiam si tu, ut existimas, nos exuisti, sed est Deus noster in cœlis, quem colimus, qui nos induit stola æternæ gloriæ, quam ipse non es dignus audire propter satanam patrem tuum, qui in te loquitur.

B

9 Tunc valde iratus tyrannus, dixit : O execrandi et indigni deorum benevolentia, vos vestram ignominiam vobis conciliastis. A nobis enim honore affecti, maximos deos affecistis contumelia, et nostram contempsistis amicitiam. Respondentes autem Sancti, dixerunt Tyranno : Hæc militia tua, ut quæ nihil sit, præterit : et qui adest honor, est tibi dedecus : quoniam oblitus es Dei, qui hanc tibi dedit potestatem. Inanima vero simulacra, quæ te nihil juvant, quod ea non cognoscant eum, qui ipsa honore afficit aut contumelia, in deos stolide refers. Dixit tyrannus : Propter nostri imperii clementiam vobis parcens, et volens vitam vobis esse salvam, adhuc vos patior, jussitque eos tres dies includi in carcere, ut caperent consilium, quod eis expediret.

honorem mili-
tarem contem-
nunt :

carceri man-
cipantur :

se invicem ex-
citant :

et auxilium
Dei implo-
rant :

C

10 Cum autem satellites implessent jussum Imperatoris, et eos in custodia inclusissent cum collaribus, Sancti dixerunt inter se : Fratres, paremus omnes una eademque mente nostras animas ad orationem, et intense oremus Deum nostrum, ut det nobis sapientiam et cognitionem per sanctum suum Spiritum et injiciat in os nostrum, quid respondeamus : ut admiretur tyrannus veritatem nostræ fidei. Et se ad precandum conferentes Sancti septuaginta, tamquam ex una anima dixerunt : Deus omnipotens, cujus potestas æterna, et regnum non interit, mitte ad nos sanctissimum tuum Spiritum, ut in ipso exultemus et lætemur, et vincamus erroris nequitias, et extollamur in vera tua fide per sanctum Spiritum, qui loquitur in nobis, secundum tuam veram promissionem et propter ablatam a nobis mundanam dignitatem efficiamur milites in sancta tua civitate, *b* in qua tecum venient omnes congregati in fide Christi tui, cum quo tibi Patri debetur gloria et potestas cum sancto et vivifico Spiritu in secula. Amen.

b

11 Completis autem tribus diebus, prædens rursus Maximianus, in eundem locum portæ Hamaxicæ rursus concurrente universa civitate, accersit Sanctos. Hi vero accesserunt tracti a ministris, et steterunt ante impium. Hic autem minas temperans clementia, dixit eis : O viri, discite tandem quid vobis expediat : et accedentes, diis sacrificate, et vitam accipite, et non mortem acerbam. Dixerunt Sancti : De hoc bonum consilium cepimus, o Imperator : odio habere hanc vitam, quæ est ad tempus ;

diligere vero mortem propositam, propter Christi desiderium. Per ipsum enim vitam æternam speramus lucrifacere. Decetero ergo fac breviter, quod vis. Nos enim non negamus Deum nostrum, neque dæmones tuos adoramus. Nam in condemnatione hujus mortis, quæ est ad tempus, liberamur ab æterna condemnatione.

12 Hæc cum dixissent Sancti, videns tyrannus in medio eorum adolescentem dixit ei : Quod est tibi nomen, et cujus es genere ? Dixit adolescens : Nominor quidem Photinus, a vera luce accepto nomine. Sum autem miles Christi, qui pudore affecit patrem tuum satanam. Et sum genere quidem Romanus, filius vero et carnalis et spiritalis Mauricii clarissimi. Ex eo enim ortus, et ab eo accepta Dei cognitione, in Christi fide sum educatus : quem tu negans, o Imperator, comparatus es jumentis insipientibus, et similis factus es illis. Dixit tyrannus : Stultus es adolescens, et sunt tua verba ætate digna. At jam disce, quod tibi conducit : et accedens, sacrifica maximo deo Jovi, et parce tuæ juventuti. Dixit adolescens : Propterea quod non facio, quod vis, neque sacrifico simulacris, dicis me stultum esse. Nam quod attinet quidem ad fidem Domini mei Jesu Christi, valde sapio.

a Gentianus vertit in secunda persona, confitearis, abomineris, abjicias, milites. Græce in infinitivo locantur, sed qui a prima persona plurali præcedenti regitur : τὸ πνεῦμα τὸ πανάγιον τὸ ἐμπνεῦσάν ἡμῖν γνώσιν καὶ σύνεσιν, ὁμολογῶν μὲν τριάδα, etc. — *b* Loco sequentium hujus numeri ista leguntur apud Lipomanum : Et adscribamur in numerum civium cum omnibus tuis Sanctis, qui tibi a seculo recte in fide placuerunt : quoniam tu es solus Deus, et te decet gloria et potentia. Amen.

EX MS. GRÆCO.
coram Impe-
ratore mortem
propter Chris-
tum contem-
nunt :

S. Photinus a-
dolescens ge-
nerose nomen,
genus ac fidem
Christi profi-
tetur.

E

CAPUT III.

Verberibus, igne, ferreis unguibus afflicti Martyres. S. Photinus capite plexus.

Tunc rursus dixit tyrannus Sanctis : Quousque importunitatem vestram sustinemus, et tormenta differimus ex benignitate incomparabili ? Sacrificate ergo diis, ne in vos armetis justitiam. Dixerunt Sancti tyranno : Si quid ingenii habeas aut scientiæ minister immundorum dæmonum, didicisti a Photino nostras vires. Si enim ille, cum sit ætate juvenis, pudore affecit impiam tuam mentem et nullo sensu præditam, per sinceram suam fidem et Christi cognitionem ; quanto magis nos contendemus tormenta omnia sustinere, ut pudore afficiamus patrem tuum diabolum, et placeamus Christo ? Tunc iratus tyrannus, jussit Sanctos verberari crudis boum nervis : et cœperunt ministri eos cædere, donec carnes eorum discerpserunt : et cum valde emanaret eorum sanguis, Sancti sursum adspicientes in cœlum clamabant, Christo Deo supplicantes, ut eis vires adderet, et levaret eorum labores. Qui cum audisset intensam eorum precationem, ad eos accessit potestate, quæ non cadit sub adspectum, et allevavit labores tormentorum, et corda eorum in caritate erga se confirmavit.

Sancti insci-
tiam Impera-
toris arguunt :

cæduntur
crudis boum
nervis :

F

a Christo con-
firmantur :

14 Cum defessi autem essent tortores, tyrannus dixit Sanctis : Cognovistis, o audaces homines et temerarii, quam sit mihi facile vitam vestram perdere ? Sacrificate ergo diis, ne acerbiora tormenta sentiatis. Sancti vero respondentes, dixerunt tyranno : Hoc cognosce, o impie et aliene a vero Deo nostro, quod quomodo tu Christi caritatem et ejus splendorem non sentis propter tenebras, quæ mentem tuam operiunt ex errore dæmonum : ita neque nos tormenta tua sentimus, propterea quod mens nostra sit illuminata a fide et caritate Christi Dei nostri. Excogita ergo alias in nos novas machinas tormentorum. Sitit enim mens nostra, et desiderat quæ est ex Christo caritas, per tuam in nos sententiam contemplari Deum vivum et regnantem in secula.

expetunt alia
tormenta :

15 Hæc cum audisset tyrannus et valde fuisset iratus,

EX MS. GRÆCO.
sponte sua ac-
cedunt ad
ignem :

A iratus, jubet accendi rogam maximum, et in eum projici Martyres. Cum implessent vero satellites inhumanum ejusjussu, Sanctisua sponte accesserunt ad rogam, se invicem adhortantes, ut ad ignem tamquam ad aquam accederent; neque ullam ducentes rationem carbonum exustionis, magno et constanti spiritu dixerunt tyranno : Nos, Maximiane, considerantes cæcitatem tuam et sensus egestatem, lapidei tui cordis miseremur, quod fueris minister erroris immundorum dæmonum, non valens resipiscere aut a cognoscere, quomodo omnem humanam superet fortitudinem tanta tolerantiae perseverantia. Quis enim absque divina refrigeratione adversus omnia exedentem flammam decertaverit? Qui autem spiritu fervent et Deum induerunt, ignis consumens illos, qui sicut tu sunt impii, nequaquam pioslædere poterit. Flammæ enim non est a natura ingeneratum, ut consumatur a flamma, quæ est ad tempus, et in quam cadit interitus. Quamobrem frustra laboras, o stolide tyranne, qui nos, qui Christi conflagramus caritate, igne contendis consumere. Nos enim ignis candefecit, sicut candefit argentum.

manenti illæsi :

ferreis unguibus eorum latera cæduntur.

16 Cum omnes autem, qui audiebant, propter hæc verba admirarentur, tyrannus, qui erat vas interitus, perseveravit velle Sanctos perdere, et neque persuasus fuit verbis gloriosorum Martyrum, neque rebus ipsis fuit obstupefactus. Quamobrem jubet rursus Sanctorum palis affixorum latera ferreis unguibus fortiter radi. Cum ergo sancti et generosi Martyres hoc quoque certamen strenue decertarent, et omnes admirarentur hujus Imperatoris amentiam, præclarus Martyr Mauricius dixit tyranno : Non sentis tuam imbecillitatem et miseriam, o immunde et profane tyranne, quod Photinus parvus hic adolescens tui imperii fregerit audaciam? Talia enim et tam multa subiisse tormenta, est tui crudelissimi imperii confractio. Quomodo ergo universam nostram phalangem frangere poteris, qui a tantillo adolescente fueris superatus?

S. Photinus decollatur.

17 Propter hæc verba ira percitus sceleratus Maximianus, et ardentibus eum intuens oculis, et stridens in eum dentibus, et volens sanctum et beatum Christi Martyrem Mauricium acerbè ulcisci, jubet spiculatori, ut ante oculos patris filium conficiat et occidat. Eo itaque præsentē, et filium adspiciente, ejus caput abscidit spiculator. Cum ergo hoc modo beatissimi Photini caput venerandum fuisset amputatum, isque pulchre et gloriose migrasset ad Dominum, dixit præclarus Mauricius : Nostrum desiderium implevisti, o tyranne, et de cetero firmum et stabilem habemus cursum cœlestem. Quis enim ex nostra multitudine sustinebit superari a Photino Christi milite, qui migravit in cœlum, et pudore affecit patrem tuum diabolum? Ad hæc majori studio et contentione tormentorum in nos excogita cruciatus, et nihil a te prætermittatur eorum, quæ probant, an firmam et immobilem fidem Christo servemus.

a *Gentianus ita vertit* : Cognoscere Denm cœli et terræ, qui tantam nobis fortitudinem dedit et tolerantiam.

CAPUT IV.

Lenta mors Martyribus a vespis et crabronibus illata. Reliquiæ sepultæ.

Quando autem vidit Maximianus sanctos Christi Martyres prompto et alacri animo perseverantes, et rectam suam fidem non deserentes, convocato inhumano suo senatu, cum eis consultabat, quemadmodum sanctos Martyres morte afficeret acerbissima per quos terrorem afferret Christianis, qui erant in toto orbe terrarum, efficeretque ut ab inculcata religione deficerent. Unus igitur ex iis, qui in senatum convenerant, qui erat radix acerbitalis, et fructus nequitiae, et cujusvis alterius malitiæ et injustitiæ

Consilio inito
ut vespis ac
crabronibus in-
terficiendi
tradantur,

arbor feracissima, suasit tyranno, dicens : Est hoc quidem tempus maximi æstus, erat enim tunc mensis a Panemus : locus vero extra civitatem versus occidentem inter duos eam præterlabentes fluvios et lacum situs est, constitutione quidem planus, fœno autem et infinita alia materia plenus : quem, qui in eo loco habitant, vocant Rogam, propterea quod sit b vesparum ac muscarum acerbarum habitaculum ac spatium varii generis culicibus repletum quos meridie ne facile quidem potest aliquis transire sine periculo. Jube ergo eorum corpora ungi melle, et in eo alligari cum animalculis, ut in hoc cruciatu sentiant interitum graviorem tormentis omnibus, quæ præcesserunt, et cognoscant, non esse maledictis incessendos æternos nostros deos. Et quid juverunt ausos contrariam, quam Imperatores peragant, inire viam.

19 Placuit verbum et consilium hoc Imperatori et universo Senatui, et jubet Imperator eos tradi huic supplicio. Cum itaque meridiem observassent ministri iniquitatis, et tempus animadvertissent quietum, in quo, flatu ventorum, infinita animalculorum multitudo est, quæ corporibus, inquæ incidunt, gravem et molestam efficiunt perforationem; catenis vinctos deduxerunt Sanctos in hunc locum : eumque elegerunt humidum, situm prope fontem perennem, ex quo enasci solent limosæ lacunæ et voragines, ubi etiam solet degere multitudo ejusmodi animalculorum. Melle quidem ungunt Sanctorum veneranda corpora; lignis autem eos vehementer alligant in eo loco, projicientes etiam venerandum corpus inclyti Martyris Photini ante faciem patris sui benedicti Mauriti, reputantes se ex eo ei majus allaturos supplicium. Hæc ergo cum fecissent, quamprimum recesserunt, ut qui venenatorum animalculorum minime ferrent impetum.

20 Cum itaque Sancti decem dies et noctes hoc intolerabile et acerbum pertulissent supplicium, sublati ad Deum oculis, precati sunt, dicentes : Domine Deus noster, qui nos creasti ad imaginem et similitudinem tuam, et deduxisti nos ad agnitionem tuæ veritatis et divinitatis, et unigeniti tui Filii, et sanctissimi Spiritus, apud te nostras animas deponimus, et rogamus, ut eas colloques cum omnibus Sanctis, qui tibi placuerunt a seculo. c Hæc cum precati essent, Deo tradiderunt beatas et divinas animas, et sic dignati fuerunt coronis decertationis.

21 Sceleratus autem et tyrannicus Imperator Maximianus, etiam post mortem irascens semper viventibus Martyribus (Deo enim vivunt, qui secundum Deum emigrarunt, et hinc excesserunt) cum audivisset eos emisisse animas jubet carnificibus abscindi veneranda eorum capita, et projici in eundem locum. Hi vero cum e lignis deposuissent venerandas eorum reliquias, non veriti sunt amputare colenda eorum capita. Cum ea autem abscidissent, ubique per illam silvam projecerunt ac dissiparunt. Quidam vero fratres fideles noctu cum magno timore accedentes, collegerunt veneranda eorum capita et sanctissima eorum corpora, et cum honore et multa odoris suavitate, divinaque psalmodia et intensis precibus, in terra fodientes, deposuerunt ipsa in eo loco, ubi decertaverunt præclari et fortes Christi milites. In quo etiam apparent tamquam luminaria in mundo.

22 d Lætare igitur Apamea, spirituali circumcincta corona ex diversis lapidibus pretiosis composita, ac cœlesti ditata thesauro conferente quamdam divinissimam splendoris concordiam. Variæ quidem divitiarum effulgent margaritæ, sed ad illam, quæ lucem præbet ad unam eandemque increatæ Trinitatis fidem, cœlum exultat : terra quoque sole justitiæ illuminata, ac multiplicibus stellis relucens, in septuaginta

a

b

vincti ex urbe
educuntur :

E

melle uncti animalculis exponuntur :

post decem dies
felicissime decedunt :

c

capita post mortem abscinduntur :

F

sepeliuntur sanctæ reliquiae.

d

Epilogus ad
Apameenses.

A septuaginta his Martyribus gloriam Dei divulgat. Quorum nos quoque omnes dignemur esse celebris conventus participes et gratiæ, uno animo et consensu fruentes, quæ ab eis proficiscitur, curatione, in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria et potentia, cum Patre et sancto Spiritu nunc et semper, et in secula seculorum, Amen.

a De Panemo mense supra egimus, eumque convenire apud Syros cum Julio Romanorum diximus. — b Græce hæc ita leguntur: δὲ τὰ σφεκῶν καὶ χαλκομυῶν πικρὸν καταγῶγον ὑπάρχον,

καυωπῶν τε καὶ σκνίπῶν πεπληρωμένον χωρίον. De quibus Aldrovandus lib. de Insectis disputat, ac lib. i cap. 6 de vespis, quæ σφῆκες Græce dicuntur, quo tamen nomine crabrones etiam intelligi ostendit pag. 198, 199, 225 et seqq. Loco χαλκομυῶν, in Menæis μυῶν legitur. Sunt autem μύα muscæ, et χαλκῆ μύα aheneæ muscæ colore æris ita vocatæ, de quibus Aldrovandus lib. 3 cap. 1, pag. 346. At culices Græce κύνωπας et σκνίπας dici tradit cap. 5 pag. 382 et seq. hos etiam culices muliones Latinis dici. De culicibus silet Gentianus. — c Apud Lipomanum adduntur et verba: Quoniam te dileximus et te desideravimus ex toto animo nostro, et pro te nos ipsos ad mortem tradidimus. Tu es enim Deus solus benignus et clemens, et te decet gloria in secula, Amen. — d Hæc ad Apameenses apostrophe apud Lipomanum.

D
EX MSS. GRÆCO.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

VERULO, SECUNDINO, SIRICIO, FELICE, SERVULO, SATURNINO, FORTUNATO, JOCUNDO, JULIANO, ALEXANDRO, ET XVI SOCIIS, ADRUMETI IN AFRICA.

Sylloge historica.

G. H.

XXI FEBR.

Sancti Martyres

in Africa,

Adrumeti passi,

Tria hic expendenda: quæ scilicet fuerit constituta hisce athletis palæstra victoriæ? quot ii fuerint, quæque eorum nomina? quo potissimum floruerint tempore, seu quam persecutione cæsi. Ac primo Africam assignant omnia fere Martyrologia, quorum aliqua nullam præterea memorant civitatem: alia addunt Adrumetum, Hadrumentum, Adrumentum, Adrumitum, et ex librariorum errore Assumitum, Arimetum. Urbs ea est Africæ propriæ antiqua et celebris in Bizacena provincia, a priscis scriptoribus vario etiam nomine insignita: Ptolemæo lib. 4 cap. 3 Ἀδρούμιτος κολώνια, Adrumittus Colonia. Straboni lib. 17 Ἀδρύμη πόλις, ἐν ᾗ καὶ νεώρια ἦν. Adrume civitas, in qua etiam erant navalia, ob commodum sinum, qui Adrumeticus appellabatur. Stephano de Urbibus Ἀδρύμης, Ἀδρύμητος, quem tamen genitivum asserit etiam pro recto assumi. Aliter etiam nuncupari a Thucydide, Pausania, Tacito, Plinio, observat Ortelius in Thesauro Geographico. Adrumeticum Mavilum Martyrem memorat Tertullianus lib. ad Scapulam cap. 3, quem cum Martyrologio Romano celebravimus iv Januarii. At Felicis Episcopi Adrumetimeminit Victor Uticensis lib. 1 et Filolocius Episcopus Adrumetinus interfuit Collationi Carthaginensi anno ccccx.

2 Tres ex hisce Adrumeti passis hoc die Martyribus suggerunt Usuardus, Bellinus, Canisius, Maurolycus, Felicius, item MSS. Martyrologia S. Richarii, Leodiense S. Lamberti, Brugense S. Donatiani, Trevirense S. Paulini, Coloniense Carmelitarum, Bruxelense S. Gudilæ, Ultrajectinum S. Mariæ, Adonis MS. Morinense et S. Laurentii apud Leodium, MS. Florarium, Martyrologium Coloniæ an. 1490 excusum. In his eadem ubique fere verba leguntur: In Africa, civitate Adrumeto, SS. Veruli, Secundini, Servuli et aliorum viginti. Verulus, aliis Verolus, Veronus, et

Verulus, Secundinus, Servulus,

Julianus, Saturninus, Felix,

Siricus vel Siricius,

Netolus dicitur: Secundinus, in Usuardo MS. Regi-næ Sueciæ Secundianus. Martyrologium MS. Lætiense quatuor nomina Martyrum profert, et quidem tria a prioribus diversa: In Africa natale SS. Servuli, Juliani, Saturnini, Felicis, et aliorum decem et septem. Martyrologium MS. Tornacense S. Martini, quintum adjungit his verbis: In Africa natalis SS. Secundi, Servuli, Juliani, Saturnini, Felicis et aliorum septemdecim. Hic Secundus in Martyrologio Lætiensi omissus, aliis Secundinus est. Julianus ex his duobus MSS. sed perantiquis, a nobis additur, ab aliis prætermisus. In MS. Martyrol. S. Cyriaci Romæ sex nominantur Martyres: In Africa natal. SS. Veroli, Secundini, Servuli, Sirici, Felicis, Saturnini. nulla facta anonymorum sociorum mentione: quos octodecim fuisse tradit Martyrol. MS. Coloniense S. Mariæ ad Gradus, præter sex nominatos: In Africa natale SS. Saturnini, Secundi, Servuli, Sirici, Felicis,

Jocundi, et aliorum octodecim. Apud Bedam septem suis nominibus exprimuntur: In Africa, inquit, SS. Veroli, Servoli, Secundini, Siricii, Felicis, Saturnini, Fortunati et aliorum sedecim. Eadem leguntur apud Rabanum, sed Sirici resumpto nomine, non Siricii, sicut apud Bedam legitur.

3 In perantiquo MS. Richenoviensi, omisso Secundino, hi septem exprimuntur: In Africa Assumito civitate, Verili, Jocundi, Servuli, Sirici, Felicis, Saturnini, Fortunati. Octo recensentur a Nothero his vocabulis: In Africa SS. Veruli, Secundini, Servuli, Syricii, Felicis, Jocundi, Saturnini, Fortunati et aliorum septemdecim. Alibi Victorini etc. Qui tamen Victorinus In MS. Aquisgranensi Afris illis jungitur: In Africa natalis SS. Veroli, Servoli, Secundini, Sirici, Felicis, Saturnini, Fortunati, Jocundini, Victorini, et aliorum xxviii. Legendum videtur, et aliorum xviii, nisi socii Victorini, qui tamen plures fuerunt, conjungantur. In pervetusto et amilleprope annis exarato Martyrologio Romano, quod S. Hieronymi indigetatur, hæc leguntur: viii Kal. Martii. In Africa civitate Adrumitu, natalis SS. Veruli, Secundini, Servoli, Sirici, Felicis, Saturnini, Fortunati, Jocundi et aliorum octodecim. Et alibi Victorini, Mippalici etc. de quibus seorsim agemus. At relatis hisce octo quia supra nominatum adjungimus Julianum, alii anonymi, non octodecim, sed solum septemdecim remanent: quos Beda et Rabanus Sedecim asserunt, quot et nos in titulo posuimus, pro decimo septimo jungentes S. Alexandrum, cujus unius mentio fit in Martyrologio MS. monasterii S. Maximini his verbis: ix Kal. Martii. In Africa Natale S. Alexandri. Ita universim damus sanctos Martyres sex et viginti, quot etiam in antiquo Martyrologio Romano, sive S. Hieronymi, memorantur, sed pro duobus anonymis substituvimus Julianum et Alexandrum ex aliis Martyrologiis.

4 Hæc de numero Martyrum, inter quos num aliqui fuerint Episcopi aut Presbyteri, in silentio tam variorum et illustrium Martyrologiorum, non conjectamus. Hermannus Greven in Auctario Usuardi, præter tres hic ex eo relatos, addit sequentes: Item Syrici, Saturnini, Fortunati, Jocundi Episcopi, Victorini, Petri. De S. Victorino plurimorum Martyrum Duce, cui Petrus adjungitur, seorsim actum iri jam monuimus. Baronius in Notationibus ad xxviii Augusti indicat litt. f apud Salernitanos in ecclesia cathedrali corpora SS. Fortunati, Caii et Anthes, qui eo die coluntur, asservari in inferiori crypta; in superiori autem sub altari majori positum esse corpus S. Felicis Presbyteri et Martyris, cujus anniversaria celebritas illic agitur xxi Februarii. Verum in officiis Salernitanis anno 1594 excusis colitur S. Felix xxx Augusti cum S. Adaucto via Ostiensi occisus, cujus corpus in altari majori

Jocundus,

Fortunatus,

E

in aliis Martyrologiis expressi,

cum Victorino hinc amovendo:

adjungitur S. Alexander,

F cum 16 sociis anonymis.

An S. Jocundus Episcopus

et S. Felix Presbyter?

Auctore G. H. A majori reconditum requiescere ibidem legitur, nulla alicujus cultus ad XXI Februarii facta mentione. Bononiæ in æde S. Luciae aliquas S. Secundini reliquias esse in veneratione observat Masinus in Bononia per-lustrata ad XXI Februarii, quasi S. Secundini Mar-tyris Adrumetini essent. Ita et S. Servuli hujus reli-quis se habere Volaterrani, in suo ad nos transmissio scripto, indicarunt.

S. Secundini reliquiae Bono-niæ. S. Servu-li Volaterris.

An Martyres hi passi sub Diocletiano?

an in Wanda-lica persecu-tione?

5 De tempore martyrii apud citatos hactenus aucto-res altum silentium est. Passum esse S. Mavilum Adru-meti in persecutione Severi Imperatoris dictum est iv Januarii : sed non continuo hi adjungendi. In Marty-rologio MS. Trevirensi S. Martini hæc leguntur ad xx Februarii : In Africa Secundini Martyris et alio-rum xxiii, qui jubente Diocletiano per diversa tor-menta occisi sunt. Quæ nobis non improbantur. Petrus Galesinius in suo Martyrologio necem horum adscribit Wandalis, his verbis : Adrumenti in Africa SS. Ve-ruli, Secundini, Servuli et aliorum viginti, qui in Vandalica persecutione, corona insigniter donati sunt. De quibus, ut in Notationibus ait, scribit etiam Nicolaus monachus, sed breviter, ut ceteri. Quis vero ille Nicolaus? Citarat ante Usuardum, quem in Præ-fatione etiam monachum appellat : an eum hic forsitan citare voluit, calamo errante? Agit is de tribus eisdem

Martyribus et xx sociis Adrumeti passis, uti et ceteri, D sed Wandalicæ persecutionis non meminerunt, quam sæpius apponit absque antiquorum auctoritate Galesinius. Hunc interim secutus Baronius ista Martyrologio Ro-mano adscripsit : Adrumeti in Africa sanctorum Mar-tyrum Veruli, Secundini, Syricii, Felicis, Servuli, Saturnini, Fortunati, et aliorum sexdecim, qui in persectione Wandalica ob Catholicæ fidei confessio-nem coronati sunt. In Notis hæc monet : De his etiam Beda et Usuardus. Quod hic additum est, hos passos esse in persecutione Wandalica, ex dicto vetere ma-nuscripto scias restitutum. Intelligit Martyrologium MS. monasterii S. Cyriaci, in quo hæc solum verba contineri supra diximus : ix Kal. Martii. In Africa Natal. SS. Veroli, Secundini, Servuli, Sirici, Feli-cis, Saturnini, absque mentione urbis Adrumetinæ, S. Fortunati et aliorum sedecim, aut persecutionis Wandalicæ, quam primus apposuit Galesinius, qui in-terim in Præfatione sua ad Martyrologium, citata S. Augustini auctoritate, ait plenam esse Africam, et refertam ubique terrarum provinciam Martyribus, neque fere locum usquam esse, ubi aliqua non ex-terent monumenta generosæ cædis pro Christi gloria toleratæ : quæ tamen ad persecutionem Wandalicam referri non omnia possunt.

B

DE SANCTIS MARTYRIBUS

12

VICTORINO, MAPPALICO, PUSITIMO, CRISPINO, SECUN-DIOLO, DINARE, TITO, RUSTICO, TUMULO, MAS-TREDO, JUSTO, SECURO, MASSERIO, GLORIOSO, ALTO, JUSTO, AMATORE, SECUNDA, SIRICIO, PETRO.

G. H.

XXI FEBR.

Martyrum Dux Victori-nus,

cum Mappali-co,

alii 18,

Illustris horum pugilum Dux et antesignanus est S. Victorinus, quem Wandelbertus hoc versu ce-lebrat ; Victorine, tuo nonus de nomine fulget. Idem Victorinus memoratur in Martyrologio MS. Aquisgranensi, et cum Petro apud Hermannum Gre-ven, sed consociatus Martyribus Adrumetinis, a quibus eum hic sejungimus. Quibus Martyribus relatis ista addit Notkerus : Alibi Victorini, Mappalici et pluri-morum aliorum Martyrum : qui post recensitos eosdem Martyres Adrumetinos hoc ordine referuntur in antiquo MS. Martyrologio Romano, sive S. Hieronymi : Et alibi Victorini, Mappalici, Pusitimi, Crispini, Se-cundioli, Dinaris, Titi, Rustici, Tumuli, Mastredi, Justi, Securi, Masserii, Gloriosi, Altii, Atoris, Justi, Amatoris, Secundæ, Siricii. In MS. Adone Reginæ Sueciæ, qui fuit Ecclesiæ Telonensis in Provincia, ista leguntur : Item Justi, Amatoris. Pro his mendose in MS. recenti Carthusiæ Bruxellensis legitur, Justi et

Pastoris. Quod mendum etiam refellitur ex MS. Ri-chenoviensi, in quo post Martyres Adrumetinos hi ad-duntur : Item Justi, Amatoris, Secundæ, Sirisi. Ita duo Siricii leguntur in MS. S. Hieronymi et Riche-noviensi, quorum alter inter Adrumetinos Martyres est relatus. In MS. S. Maximini parvo, sed perantiquo, hi Martyres variarum classium conjunguntur, Potamius, Jocundus, Justus, Crispinus, Petrus. Ex his Potamius est Martyr Cyprius, quem xx Februarii retulimus, Jocundus inter Martyres Adrumetinos hoc die recensetur. Huc spectant Justus et Crispinus ab aliis memorati, quibus Petrus adjungitur in MS. hoc anti-quo, Ab Hermanno Greven in Auctario Usuardi Vic-torino horum Martyrum Duci socium eundem Petrum additum esse diximus. Quod in MS. vetustissimo Ro-mano habetur, Atoris, an peculiare Martyris sit nomen, an dimidiatum Amatoris exaratum dormitante ama-nuensi, haud definimus. Maluimus ergo incertum Sanc-tum non proponere.

inter hos Jus-tus, Amator,

Secunda, Siricius,

Crispinus :

adjungitur Pe-trus.

NOT. 12.

DE SANCTIS SEPTUAGINTA NOVEM MARTYRIBUS IN SICILIA.

G. H.

CIRCA AN. CCC-III.

XXI FEBR.

Martyres 79 sub Diocletiano in Sicilia 21 Febr.

Corona horum Martyrum Siculorum inscripta est ad XXI Februarii quam plurimis Martyrologiis, e quibus Martyrologium MS. S. Richarii hæc tradit : Apud Siciliam Martyrum septuaginta et octo sub Diocletiano. Verum in reliquis omnibus referuntur septuaginta et novem. Ita Martyrologium MS. Trevirensi S. Martini et Florarium MS. In Si-cilia sanctorum Martyrum LXXIX sub Diocletiano. Quæ fere eadem habentur in MS. Coloniensi Carme-litarum. Vetus Martyrologium Romanum a Rosweydo editum ista tradit : In Sicilia sanctorum Martyrum LXXIX sub Diocletiano diversa tormenta passorum. Consonant quæ in MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gra-dus leguntur. Ceterum Beda, Usuardus, Ado, Bellinus,

Maurolycus, Canisius, Viola SS. Martyrologia MSS. Leodiense S. Lamberti, Trevirensi S. Paulini, Ultra-jectinum S. Mariæ, Bruxellense S. Gudilæ, uti ex-cusum Coloniæ anno 1490 eisdem hos Martyres exor-nant verbis : Apud Siciliam, inquit, sanctorum Martyrum septuaginta novem, qui sub Diocletiano per diversa tormenta confessionis suæ coronam a Christo sibi paratam percipere meruerunt. His as-sentiuntur Martyrologium Romanum hodiernum, et Petrus de Natalibus lib. 3 Catalogi cap. 138, citato S. Hieronymi Martyrologio, quod a nostro est diver-sum.

2 Galesinius relatum encomium suis verbis ampli-ficat : In Sicilia, sanctorum Martyrum septuaginta novem.

diversa tor-menta passi :

A novem. Ii Diocletiano Imperatore in crucem dati, inauditis suppliciis affecti, confessionis, quam summa constantia adhibuerunt, palmam sibi a Christo Domino paratam acceperunt. *Hæc Galesinius, citato præter Bedam et Usuardum Wandelberto, qui horum Martyrum haud meminit. Similia habet Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ, nulla tamen crucis facta mentione : observatque nesciri, in qua Siciliæ urbe passi sint, cum id nec Martyrologia doceant, neque uspiam in ea insula coli credat. Octavius Cajetanus in Idea operis de Sanctis Siculis citato Martyrologio Romano hæc tradit in Martyrologio Siculo : In Sicilia natalis SS. MM. LXXIX sub Diocletiano et Maximiano. In Indice chronico eosdem ad annum Christi ccciii refert, sed in Indice topico asserit incerti loci Martyres esse.*

*Cæsaraugustæ
attribuuntur
79 Martyres
21 Feb. a Fer-
rario :*

3 Ferrarius in Catalogo generali SS. ex Tabulis et Kalendario Ecclesiæ (ut ait) Cæsaraugustanæ ad XXI Februarii ista scribit : Cæsaraugustæ in Hispania sanctorum septuaginta novem Martyrum : annotatque nihil præterea de illis apud aliquem reperiri. Quæ eadem ante idem Ferrarius in Catalogo Sanctorum

Italiæ tradiderat de Sanctis Siculis, qui eodem numero sunt LXXIX, eodemque XXI Februarii palmam sunt martyrii adepti, unde aliquam locorum confusionem veremur apud scriptores irrepsisse. Certe Joan. Tamaus Salazar diligens Sanctorum Hispaniæ indagator, plane horum Cæsaraugustanorum Martyrum non meminit. Tabulas illas Ecclesiæ Cæsaraugustanæ non vidimus : eo certi nihil possumus pronuntiare. Forsan Calendarium aliquod, sive Ephemerides vulgares viderit Ferrarius, excusas in Saragossa, quod Cæsaraugustam Hispaniæ interpretatus sit, cum eodem nomine Hispani Syracusas appellent. In ejusmodi autem ephemeridibus præ ceteris fere describuntur, vel qui publicum ubique cultum habent Sancti, vel qui illius provinciæ sunt, etsi non proprie ad eam urbem pertineant, in qua excusa illa Calendaria sunt. Unde suspicari liceret LXXIX Sanctos Siculos, quorum est in Martyrologiis celebris hoc die memoria, tali Calendario Syracusis excuso inscriptos, ut etiam supra in catalogo Prætermisorum monuimus.

D
AUCTORE G. H.

qui iidem videntur.

DE SANCTIS MARTYRIBUS SICULIS

CLAUDIO, SABINO, ET MAXIMO.

B **T**res hosce Martyres Siciliæ adscribit Octavius Cajetanus in Idea operis de Sanctis Siculis, citatisque Breviario Panormitano MS. et alio Gallicano, hæc scribit in Martyrologio Siculo die XXI Februarii : Eodem die SS. Claudii, Sabini et Maximi Martyrum sub iisdem Imperatoribus : Diocletiano et Maximiano, sub quibus scripserat in Sicilia passos LXXIX Martyres, de quibus jam egimus. An hi

*CIRCA AN. CCC.
III
XXI FEBR.*

eorum Duces et Antesignani in glorioso pro Christi fide defendenda certamine fuerunt? Certe cum eisdem in Indice chronico passos tradit anno ccciii, item incerti loci Martyres asserit in Indice topico. Ferrarius in Catalogo generali, Apud Panormum, ait, sanctorum Martyrum Claudii, Sabini et Maximi. subnotatque eorum Acta in citato Breviario Panormitano enarrari, quæ non vidimus.

G. H.

E

DE S. IRENE VIRGINE

SORORE S. DAMASI PAPÆ.

*AN. CCCLXXIX
XXI FEBR.
S. Irenes Acta,*

Santissimæ Virginis Irenes, quæ aliis Hirena, Erena et Heira dicitur, aliqua Acta ex pervertusto MS. Martyrologio Hispaniensi eruit Thomas de Herrera Augustinianus, provinciæ Castellæ Rector provincialis, a cujus calamo habemus Alphabetum Augustinianum magno judicio elaboratum. *Hæc autem S. Irenes Acta ex dicto Martyrologio edidit Joannes Tamaus Salazar in Martyrologio Hispanico ad XXI Februarii, quod in Actis dicatur mortua die bisdeno cum alio Februi, seu Februarii XXI, unde et hoc ei texuit Tamaus elogium : Romæ natalis S. Irenæ Virginis Deo dicatæ, et sororis B. Damasi Pontificis Maximi, quæ cum Patribus et fratre Hispanis Urbem pergeret, ibidem sancti fratris doctrina et conversatione nutrita, relictis periculosi seculi anfractibus, et devictis mundialis afflictationis laboribus; Christi, cui castitatem devoverat, insequi vestigia, reclusa constituit : ideo sacro velamine amicta, inter solitudinis silentiosos secessus, amœnissimos æternæ beatitudinis campos adinvenit. Hæc ibi. Franciscus Lahierius noster in magno Menologio Virginum XI Decembris, quo die S. Damasus Papa colitur, S. Irenen Virginem celebrat collecto ejus encomio ex Viridario Portugalliæ Ludovici dos Anjos, qui cap. 34 et 35 Acta S. Damasi Papæ et sororis ejus S. Erenæ conjungit. Eundem sequitur Georgius Cardosus in officiis Sanctorum Lusitaniæ pag. 18, et S. Erenam etiam appellat.*

cultus 21 Febr.

C

et 11 Dec.

Epitaphium.

2 In Antiquarum inscriptionum a Grutero collectarum appendice extat pag. 1172 num. 10 epitaphium S. Irenes sororis S. Damasi Papæ, uti his verbis appellat Baronius in Addendis ad an. 384 et hæc adscribit : Porro aureas illas de Virginitate lucubrationes ad sanctam sororem Virginem, Irenen nomine,

a Damaso scriptas fuisse putamus, quam et defunctam prosecutus est epitaphio, quod diu latens, Dei beneficio his diebus in lucem emersit. *Mortua autem in Actis dicitur ad bisseum Pontificatus Damasi annum, ergo anno CCCLXXIX cum hic legitimis suffragiis electus sit XV die Septembris anni CCCLXVII, cujus initium fædo Ursicini schismate turbatum est, de quo et S. Irenes patria ac parentibus plenior dicendi locus erit ad Acta S. Damasi XI Decembris.*

*mortua est
an 379.*

VITA

a Jo. Tamaio Salazar ex MS. edita.

F

Incipiunt Domino adjuvante actiones B. Hirenæ Virginis et sanctimonialis sororis Damasi Papæ, Hispani. Iste qui ex patre Antonio nobili Hispano prognatus Romam adiverat, habuit germanam sororem, nomine Hirenam, quæ ab aliquibus etiam Heira dicebatur, et cum Romæ cum patribus et Damaso Virgo beata commoraretur, sæpe sæpius in Urbis cum pia matre sanctorum Martyrum catecumbis pernoctabat in oratione ad Dominum Jesum Christum, a quo, ut sibi et patribus ac fratri concederet veniam peccatorum et vitam æternam, postulabat. Crescebat in ea cum ætate sanctitudo, cum hac in Deum et egenos caritas, tanto cautionis involucro, ut, licet quotidie aliquot famelicos saturaret, numquam patrum aut fratris ista ad aures pervenerit miseratio. Cum vero patre et matre orbata in Damasi contubernio permaneret, mundi delicias fugiens, fratri promisit, se vivituram in castitate et reclusionem apud ipsum, donec Deus cœlestisque Sponsus ipsius recordaretur ad gloriam. Damasus sororis Virginis intentionem auscultans, non invenustæ puellæ

*In Hispaniis
nata,*

Romæ degit,

*in egenos lē-
nigna,*

AUCTORE G. H.
castitatem am-
plexa,
cui libellus de
Virginitate
dicatus :

ut tollatur
schisma, solli-
cita,

obit 21 Febru-
arii.

A puellæ propositum et demirans et laudans, illam in persecutione promissæ castitatis verbo et opere perhortabat : cui non multo post, ut illam facilius retineret, libellum de Virginitate conscripsit. In hoc ergo quotidie legebat Hirena, et maximos profectio- nis et continuationis fructus in ejus lectione cognoscebat. In istis, quippe sanctis vitam gloriosam et Angelicam transigebat operibus, cum frater Damasus ad apicem Pontificatus Romani electus, ipsius cathedram ascendit, non obstantibus Ursicini et sequacium molestiis : a quibus Deus, qui Damasi fratris electioni præfuerat, Ecclesiam brevi tem- pore liberavit, non sine beatæ Virginis magnis dolo- rum confictionibus, qui toto schismatis tempore ipsa in jejuniis et orationibus persistens, ad bene- volum Sponsum precibus, ut illud tanto sanguine cruentatum a sua Ecclesia schisma depelleret, con- fugiebat. Quod obtentum est et orationibus Ecce- siæ, et istius Virginis Hirenæ veri Pontificis sororis deprecationibus, humiliationibus et jejuniis. Quæ (jam pacifice Damasus frater gubernabat Ecclesiam universalem) ad bisseum sui Pontificatus annum, et

die bisdeno cum alio Februi, febre correpta, illæ- D sam et puram animam reddidit Redemptori. Cui Papa Damasus hoc sarcophago appendere carmen sepulchrale curavit.

HOC TVMVLO SACRATA DEO NVNC MEMBRA QVIES-
CVNT.

HIC SOROR EST DAMASI : NOMEN SI QVÆRIS, IRENE.
VOVERAT HÆC SESE CHRISTO CVM VITA MANERET.
VIRGINIS VT MERITVM SANCTVS PVDOR IPSE PROBA-
RET,

BISDENAS HIEMES, NECDVM COMPLEVERAT ÆTAS,
EGREGIOS MORES VITÆ PRÆCESSERAT ÆTAS,
PROPOSITVM MENTIS PIETAS VENERANDA PVELLÆ.
MAGNIFICOS FRVCTVS DEDERAT MELIORIBVS ANNIS.
TE GERMANA SOROR, NOSTRI NVNC TESTIS AMORIS.
CVM FVGERET MVNDVM DEDERAT MIHI PIGNVS HONES-
TVM.

QVEM SIBI CVM RAPERET MELIOR TVNC REGIA CŒLI,
NON TIMVIT MORTEM, CÆLOS QVOD LIBERA ADIRET.
SED DOLVI FATEOR CONSORTIA PERDERE VITÆ :
NVNC VENIENTE DEO, NOSTRI REMINISCERE VIRGO,
ET TVA PER DOMINVM PRÆSTET MIHI FACVLA LVMEN.

Epitaphium ei
a S. Damaso
positum.

DE S. VITALINA VIRGINE

ARTONÆ APUD ARVERNOS,

Commentarius historicus.

J. B.

CIRCA AN. CCC.
XC.
XXI FEBR.

S. Vitalina co-
latur Artonæ
21 Febr.

Virgo deo de-
vota :

A rtona oppidum est apud Arvernos in Gallia, ubi et collegium Canoniorum, quorum in Ecclesia coli arbitror S. Vitalinam Virgine- nem : culta certe olim, uti auctor est S. Gre- gorius Turonensis lib. de gloria Confessorum, 5 cap. quod mox integrum recitabimus. De ea Molanus in prima editione Auctarii ad Usuardum : In Gallia Vitalinæ Virginis sanctissimæ. Omisit in poste- riori editione; qua caussa, nescio. Eadem habet Canisius. Eam præclaro elogio ornat hoc eodem die Saussaius in Supplemento Martyrol. Gallicani, cu- jus hoc initium est. Apud Arvernos vico Arthonæ quondam dicto, S. Vitalinæ Virginis Deo sacræ, quæ ætate in puro Dei servitio confecta, Sponso cœlesti ut pro meritis jungeretur, placida morte ac præmatura, hac ex luce migravit, sepultaque est in eodem vico, cum multa sanctitatis opinione apud incolas semper viveret, contigit ut eo transiret Claro-montem petens S. Martinus Episcopus Turo- nensis.

2 Cetera ex S. Gregorio audiamus : Simile huic facto (egerat cap. 4 de S. Gatiano Episcopo, qui S. Martino e tumulo responderat) Simile ergo huic facto, inquit, apud Arthonam Arvernensem vicum referre sæpius senes viros audiui. Vitalina quædam reli- giosa in hoc loco quiescit : ad cujus B. Martinus tumulum veniens, dedit salutationem, et illa ut sibi dignaretur benedicere flagitavit. Postquam autem expleverunt orationem, conversus vir beatus, Dic, ait, sanctissima Virgo, si jam Domini præsentiam meruisti? Quæ ait : Restitit mihi una caussa, quæ facilis in seculo videbatur. Sexta enim feria, qua Redemptorem mundi passum novimus, aquis ablui caput. Recedens autem beatus Confessor a tumulo Virginis, ait suis : Væ nobis, qui in hoc mundo versamur ! Si hæc Virgo Christi sacrata hinc offen- diculum meruit, quod sexta feria abluit caput ; quid nos faciemus, quos quotidie fallax seculum peccare persuadet ! Multa etiam in eo vico vir beatus opera- tus est, quæ insequi longum putavi.

3 Egressus autem vir Dei ab Arthonensi vico, ad urbem Arvernam gressum direxit. Audientes autem Senatores urbis, qui tunc in loco illo nobili-

tatis Romanæ stemmate refulgebant, quod scilicet vir sanctus appropinquaret urbi, egressi sunt in occursum ejus cum equitibus et carrucis, cum cur- ribus atque rhedis. At ille asello impositus, super stratum vilissimum residens, cum advenisset in ca- cumen montis Belenatensis, de quo vici Ricoma- gensis positio contemplatur, vidit hos cum his pompis ad se accedere, dixitque : Quid sibi volunt hi, qui nobis cum hoc apparatu appropinquant ? Respondit unus, qui prior accesserat : Quia Senatores Arverni veniunt in occursum tui. Cui ille, Non est meum, inquit, ut cum hac jactantia ingrediar in urbem eorum. Et confestim retorto retrorsum aselli fræno, viam, qua venerat, regredi cœpit. At illi consequen- tes eum suppliciter deprecabantur, ut ad urbem accederet, dicentes : Audivimus famam sanctitatis tuæ : multi sunt enim infirmi quos te oportet visi- tare. Cumque obtinere non possent, impositis mani- bus super infirmos, qui advenerant, sanitati resti- tuit : et ad vicum Arthonensem regressus est. Extat autem in hoc loco cancellus, in quo Sanctus dicitur stetisse. Post hæc accedens ad tumulum Vir- ginis ait : Gaude nunc, Vitalina soror beatissima : post triduum enim majestati Dominicæ præsentabe- ris, et discessit ab eo loco.

4 Post hæc multis per visum Virgo ostensa est, et beneficia petita præbuit, et diem obitus sui, in quo commemoratio ejus celebraretur, edixit. Quod non aliter sentiendum est, nisi quia beati Antistitis obtentu Dominicæ majestatis præsentiam meruisset, ut hæc deinceps ageret. Quodam autem tempore celebratis in ejus honorem vigiliis, cum Archipres- byter loci Enlalius Clericos convivio invitasset, Edatius vero alius Presbyter viduis ac pauperibus reliquis edulium præpararet; et uni pisces deessent, alteri vinum bonum; commonitus piscator quidam per visum a Virgine est, ut Archipresbytero piscium copiam deferret, surrexitque e lectulo, invenitque immanem piscem in lapsum suum, quem ubi jussus fuit exhibuit. Edatio autem Presbytero adparuit similiter per visum, dicens : Vade, et sub una ar- bore atrii invenies unum trientem : ipsum donans, vinum dignum epulis pauperum comparabis. At ille nulli

S. Martinus
pomam secu-
larem devi-
tans,

ægris sanatis,

F
ad eam redit,
et post 3 dies
Deum visuram
indical.

Vitalina diem,
quo coli debe-
at, in visione
edicit :

ad epulas eo
die necessaria
divinitus sub-
ministrat :

petit e sepul-
chro benedic-
tionem a S.
Martino,

nondum Dei
visione fruens,

ob lotum ca-
put in Paras-
ceve :

A nulli quæ viderat narravit: abiit, inquisivit, et reperit, coemptoque vino, pauperes Christi refecit. Sicque virtus Virginis utrique apparens, de speciebus, quæ minus erant utroque loco, plantavit.

5 Hactenus S. Gregorius Turonensis. Eadem ex illo narrat verbis aliis Saussaius: eadem Gallice Franciscus Laherius noster in Menologio Virginum: qui conjicit lege aliqua ex tempore vetitum fuisse in Gallia, ne die Parasceves caput quis lavaret. Quod enim aliqui delictum futurum fuisse Vitalinæ? Nusquam legis illius mentionem reperi. Addit, non fuisse eam tunc pœna

sensus cruciatam, sed solo videndi Dei desiderio. D

6 Subjungit Saussaius: Colitur etiam Metis beata hæc Virgo ex avito more, ut ex majoris Ecclesiæ constat priscis diptychis. Ea nos diptycha non vidimus. Ferrarius quoque in generali Catal. SS. ita scribit: Metis in Gallia S. Vitalinæ Virginis. Citat Molanum, et tabulas Ecclesiæ Metensis. Vixisse S. Vitalinam arbitror tempore ipso quo Ecclesiæ Turonensi præerat S. Martinus; mortuam mense forsan uno alterove prius quam Arthonam Sanctus idem veniret: circa annum cccxc, inquit Laherius.

AUCTORE J. B. dicitur et Metis coli.

quando obierit?

DE S. SEVERIANO

EPISCOPO SCYTHOPOLITANO MARTYRE,

Commentarius historicus.

J. B.

AN. CHR. CCCC-LII.
XXI FEBR.

Turbæ in Palæstina an. 452

Absoluta Chalcedonensi synodo, quæ quarta æcumenica fuit, anno ccccli habita contra Eutychetem, unicam in Christo naturam assserentem ex divinæ humanæque commixtione conflata; factiosi quidam monachi, Eutycheti obstinate adhærentes, magnas in Palæstina turbas excitarunt. Eas Cyrillus monachus, antiquus auctor et gravis, in Vita S. Euthymii Magni Abbatis, quam xx Januarii dedimus, describit cap. 12, e quo pauca excerptemus.

B Cum Sanctus ille Abbas, jam lxxv natus annos, synodi decreta a Stephano Jamniæ et Joanne Saracenorum Episcopis, discipulis olim suis, ad se allata amplexus esset, ut concinentia rectæ regulæ veritatis; pervasit repente fama totam solitudinem, quod Magnus quoque Euthymius sequeretur synodum Chalcedonensem. Hoc autem omnes propemodum monachos ad eam attraxisset, nisi quidam Theodosius, habitu quidem monachus, moribus vero præstigiator importunissimus et mente corruptissimus, veniens in Palæstinam, cum de dicta synodo quædam improbe confinxisset, quod everteret quidem dogma rectæ fidei, introduceret autem, vel potius revocaret, dogmata Nestorii; cepissetque Eudociam, quæ tunc versabatur in Palæstina; per ipsam induxit omnes monachos: et deinde etiam Sedem Hierosolymitanam inverecunde (o justitia!) et impudenter invadit, et cum ex potestate accepisset facultatem, bellum gerit adversus divinos canones et leges. Hincque factum est, ut homines probi et moderati, a Sedibus et sacris expellerentur, et nonnulli etiam ab eo interimerentur, et manus sceleratas Pontificum sanguine (proh dolor!) pollueret: malefici autem et præstigiatores, et pestes et carceribus potius digni quam Sedibus, sacrorum interpretes crearentur et Sacerdotes, et apud hunc sceleratum et exitiosum hominem magnam assequerentur potentiam.

C Plura de iis motibus subdit idem scriptor, utque Eudocia Augusta, Theodosii junioris vidua, sit ad Catholicas partes opera S. Euthymii revocata. Quod autem sceleratos homines ait Pontificum sanguine manus polluisse, id expressius declarat Imperator Marcianus in epistola ad Archimandritas, monachos et reliquos habitantes in Ælia et circa eam, quæ habetur post concilium Chalcedonense, ubi inter alia ita loquitur: Sed nihil horum, quæ tentata sunt, nostram latuit pietatem, quando et monumentorum gestis et singulorum relationibus, nobis apertum est, quomodo et Æliensium civitas a vobis velut hostibus capta sit, qui habitare in monasteriis et ejusmodi solum locis residere debuistis. Insuper et venerandæ memoriæ Diaconi commissæ cædes, et quod illius post necem etiam communi sepultura privatum, insensibiliter tractum subdebatur injuriis. Quomodo etiam domus Februarii T. III.

incensæ et portæ clausæ sint civitatis, et quasi legibus propriis civitatis custodiebatis muros, et carcere violenter aperto, malorum præsumptoribus remissio pœnarum, et periculosæ fugæ præbebatur occasio. Proficientibus autem ad pejora postremis, minora fuisse præcedentia demonstrantes, Juvenalem sanctissimum Episcopum, et alios reverendissimos Sacerdotes, per quemdam ad hoc destinatum interficere voluistis. Cum vero is qui missus fuerat, fuisset spe sua deceptus, sine effectu suam vesaniam, et eorum a quibus missus fuerat, esse non sinens, Severianum sanctæ memoriæ Episcopum gladio percutiens, neque his qui cum eo erant pepercit.

4 Hæc et alia plura religiosissimus Imperator. Quam Æliam vocat, ea est Jerusalem, ab Ælio Hadriano Imp. reædificata. Diaconus a seditiosis illis occisus, est S. Athanasius, Martyrologio Romano inscriptus v Julii. Meminit eorum tumultum Evagrius lib. 2 cap. 5 traditque Theodosium illum pseudoepiscopum antea a proprio suo Episcopo in maleficiis deprehensum expulsum fuisse e monasterio, et dum Alexandriæ forte versaretur... multis utpote seditiosum, verberibus dilaceratum, cameloque maleficorum impositum, circum urbem ductum fuisse: eundem maxime omnium concilium Chalcedonense perturbasse, et primum omnium monachis illis in Palæstina quid in concilio statutum esset, nuntiasse: ab iis autem ipso die sancto Paschæ Episcopum Hierosolymorum esse designatum.

homo improbus et infamis:

5 Nicephorus Callistus lib. 13 cap. 9 Theodosium scribit menses xx in Sede Hierosolymitana tyrannidem exercuisse. Seditionem autem illam ita exarsisse tradit: Monachi quidam, qui synodo interfuerant, et diversa ab ejus decretis sentiebant, cum Hierosolyma venissent, proditam esse fidem clamitarunt, lamentantes, et monasticum ordinem satagentes concitare atque impellere, ut quæ in synodo rite acta erant, rescinderent. De S. Severiani cæde ista habet: Cum Episcopi necdum a synodo reversi essent, Theodosius alios ordinans in urbes quasque misit. Severianum autem Scythopolis Episcopum, quod malevolentia illius suffragari nollet, oppido exactum interemit.

sedit 20 menses:

F

S. Severianum occidit:

6. Inscriptum est S. Severiani nomen Martyrologio Romano his verbis: Scythopoli in Palæstina S. Severiani Episcopi et Martyris. In nullis aliis Fastis Baronio antiquioribus id reperi. Nisi is sit de quo Kalendis Februarii MS. Florarium, Hermannus Greven in Auctario ad Usuardum, multa MSS. Martyrologia ad usum variarum Belgii Ecclesiarum interpolata, ita meminere: Ipso die sanctorum Episcoporum Polycarpi et Severiani. Meminit S. Severiani Baronius iterum in Annalib. tom. 6 an. 452 num. 29. Non constat, quo mense ac die sit interemptus: alioquin si constaret mense

cujus in Martyrol. nomen,

32 Februario

contra concilium Chalcedonense, ex citatæ a Theodosio monacho, qui Sedem Hierosolymitanam invadit,

urbe per monachos capta, occiso Diacono,

A *Februario contigisse ejus martyrium, referendum esset ad annum CCCCLIII, cum præcedenti Februario necdum in Cathedram Hierosolymitanam intrusus esset Theodosius.*

Scythopolis
ubi sita ?

7 Scythopolis, cujus erat Antistes S. Severianus, in Cœlesyria statuitur a Ptolemæo tabula 4 Asiæ; haud satis accurate, cum cis Jordanem sita fuerit. Melius Strabo, ἡ περὶ Γαλιλαίαν Σκυθόπολις, inquit. Scythopolis quæ juxta Galilæam. Erat enim non procul a Jordane, ubi is e mari Galilææ, sive Tiberiadis, emergit. Plinius lib. 5 cap. 18 in Decapolitana regione locat, atque antea Nysam dictam fuisse, a Libero patre, sepulta nutrice ibi, Scythis deductis. Fabulæ. S. Hieronymus de ea ita scribit: Bethsan. Ex hoc op-

pido tribus Manasse accolas pristinos non potuit D expellere: et nunc appellatur Scythopolis, urbs nobilis Palæstinæ, quam interdum Scriptura nominat Domum San, quod in lingua nostra interpretatur inimicus. Eusebius: Σκυθόπολις ἐπίσημος πόλις τῆς Παλαιστίνης. Καλεῖ δὲ αὐτὴν ἡ γραφὴ καὶ Ὅϊκον Σὴμ, ὅπερ ἐστὶ Ὅϊκος ἐχθροῦ. Jacobus Bonfrerius in Commentariis ad cap. 17 Josue v. 11 quærit quando eam Scythæ occuparint, traditque ad Christi usque et Josephi historici tempora eos illam tenuisse, ac proinde a Judæis Scythopolitas pro alienigenis habitos. Fuit autem, ut in Notitia Episcopatum patriarchatus Hierosolymitani scribit Carolus a S. Paulo, Palestinæ secundæ Metropolis.

DE S. ZACHARIA

PATRIARCHA HIEROSOLYMITANO,

G. H.

Commentarius historicus.

AN. CHR. 100XX-
XI.
XXI FEBR.

B
S. Zacharias
Presbyter et
Custos sacro-
rum vasorum
Constantino-
poli,

At Patriarcha
Hierosolymo-
rum anno 609,

Auctor Chronici Alexandrini, quod in Imperio Heraclii desinit, exordium Sedis S. Zachariæ ad annum Phocæ VII collocat his verbis: Παύεται δὲ καὶ Ἰσάκιος ἀπὸ Ἱεροσολύμων, καὶ γίνεται ἀντ' αὐτοῦ Σαχαρίας ἀπὸ Πρεσβυτέρων καὶ Σκευοφυλάκων τῆς ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Moritur vero etiam Isacius Patriarcha Hierosolymorum; in cujus locum sufficitur Zacharias Presbyter ac Custos sacrorum vasorum Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Annus hic Phocæ VII convenit in annum Æræ Christianæ 1009, quem etiam indicat in Chronico illo præfixa Indictio XII. Præerat tum Ecclesiæ Constantinopolitanæ Thomas Patriarcha, anno sequenti 1010, Indictione XIII, die XX Martii, feria sexta mortuus, ac XXII ejusdem mensis die Dominica terræ mandatus: cui successit Sergius XVIII Aprilis Sabbato magno creatus. Qui characteres dictum annum 1009 annotant, cyclo Lunæ et Solis III at littera Dominicali D. Imperavit Phocas annis fere octo: cæpit anno Christi 1001 Indictione VI, die XIII Novemb. feria sexta, qua a Cyriaco Patriarcha coronatus est. Interfectus vero ab Heraclio est anno 1009, Indictione XIV, die V Octob. feria secunda, uti hæc in eodem Chronico Alexandrino observantur. Theophanes in Chronographia annos regni ejus fuisse septem in tabulis adjunctis sæpius indicat, ac septimo anno adscribit initium Patriarchatus dictorum Sergii et Zachariæ, nec non Joannis Alexandrini. Unde et in Historia Anastasii Bibliothecarii hæc leguntur: Anno Imperii Phocæ septimo Sergius Constantinopolitanus, Zacharias Hierosolymitanus, et Joannes Alexandrinus habentur Antistites. Potuit autem a Theophane, qui annos cum indictione a Septembri orditur, ad eundem annum referri initium Episcopatus et Sergii et S. Zachariæ, si hic Septembri anni 1009 aut post creatus Patriarcha Hierosolymitanus, et Sergius, ut diximus Constantinopolitanus mense Aprili anni sequentis 1010. Sed Theophanem non exacte eam temporum rationem observare mox constabit. Magis nutare ac vacillare videtur S. Nicephorus Archiepiscopus Constantinopolitanus in annis S. Zachariæ ejusque successoris Modesti assignandis, dum in Chronographia brevi de Episcopis Hierosolymitanis sexagesimum illum censet his verbis: Σαχαρίας πρὸ τῆς αἰχμαλώσεως ἔτη κβ', LX. Zacharias ante captivitatem annis XXII. et in Breviario historico scribit Hierosolymam captam (quod anno 1009 contigisse mox dicetur) Modέστου τηνικαῦτα Ἱεροσολύμων προεδρεύοντος, Modesto Hierosolymorum jam tum gubernante Ecclesiam. Quæ ex dicendis ultro corruunt.

an post Augustum
mensem ?

non sedii 22
annis ante
captam Hiero-
solymam :

2 Phoca Imperatore, Indictione XIV, die V Octobris feria II interempto, in Imperatorem a Sergio Patriarcha inauguratus est Heraclius: cui ex Imperatrice Eudo-

cia Heraclius junior Constantinus natus est III Martii, feria quarta, Indictione XV anno Imperii Heraclii II, Christi 1009, anno sequenti XXII Januarii a patre Imperator constitutus: ejusque deinceps ac patris nomen rebus gerendis adscribi jussum, uti in Chronico Alexandrino ad annum sequentem 1010, quo Hierosolyma capta, his verbis refertur: Indictione II, Heraclii IV, post Consulatum Heraclii Augusti III, et Imperii Heraclii Junioris Constantini anno II. Hoc anno mense Junio, malum nobis accidit, æternis lacrymis prosequendum. Præter alias enim multas Orientis civitates etiam Hierosolyma a Persis capta est, multis millibus in ea, Clericis, monachis, sacris Virginibus occisis. Incenditur Dominicum sepulchrum, nobilissimaque Dei templa et ut verbo dicam, pretiosa omnia evertuntur. Veneranda Crucis ligna una cum vasis sacris, quorum innumerus fuit numerus, a Persis auferuntur. Ipse Zacharias Patriarcha captivus ducitur. Atque hæc omnia non longo facta sunt tempore, sed intra paucos dies accidere. Hactenus Chronicon Alexandrinum, cum accurato calculo anni Imperatorum, Indictionis II, et mensis Junii, anni scilicet Christi 1009. Theophanes omisso mense, rejicit in annum quintum Heraclii forsitan ab Octobri, anni 1009 quo imperium auspicatus Heraclius, ad Kalendas Januarii primum annum determinans, quintum ab iisdem Kalendis ad Junium: ut sic tres pleni anni sint, duo vix dimidiati. Porro rem gestam ita narrat idem Theophanes: Hoc anno Persæ Jordanis loca, Palæstinam et sanctam civitatem armorum vi subegerunt, et manibus, ut quidam asserunt, Judæorum plurimos, ad nonaginta videlicet millia, trucidarunt. Singuli etenim pro suis quique facultatibus Christianos ementes, confestim occidebant. Capto vero Hierosolymorum Patriarcha Zacharia, pretioso etiam et vivifico Crucis ligno locis illis erepto, captivorum hominum multitudinem innumeram in Persidem abduxerunt. Hæc Theophanes, quem describit Cedrenus, Latine vertit etiam Anastasius, ediditque in Historia Miscellæ Paulus Diaconus: qui omnes annum Heraclii quintum expresserunt, cum quartus solum esset; ea qua diximus supputatione usi. Pro multitudine hominum captivorum in Persidem abductorum, vertit Anastasius multam prædam. Græce apud Theophanem et Cedrenum legitur, σύν αἰχμαλωσίᾳ πολλῇ. cum captivitate multa.

3 S. Nicephorus Patriarcha in Breviario historico paucis rem ita perstringit: At Chosroes rursum contra Romanos exercitum mittens, Sarbarum ei Ducem præfecit: qui Oriente pervastato, salutaris Crucis vivifica ligna in sanctis locis occupat, Modesto tunc Hierosolymorum Ecclesiam gubernante.

E

ea anno 611
mense Junio
capta,

cum ligno SS.
Crucis capti-
vus in Persi-
dem abduci-
tur :

F

90000 Chris-
tianorum a
Judæis occisis.

Modesto, non
Patriarcha
Hierosolymi-
tano,

Dux

A Dux Sarbarus, etiam Sarbarazas dicitur. In errorem incidit forsane Nicephorus, quod Modestus, dein S. Zachariæ successor, hoc in captivitate ad plures annos apud Persas detento, præfuerit Vicarius Ecclesiæ Hierosolymitanæ. Id testantur Acta antiqua S. Anastasii Persæ in Nicæno II Concilio laudata, et a nobis ex MSS. Græcis latine reddita, atque una cum aliis ex Latinis MSS. edita ad XXII Januarii. In hisce dicitur S. Anastasius num. XI in sancta civitate perductus ad Eliam sanctissimum Presbyterum sanctæ Resurrectionis, qui eum tanquam a Deo prædestinatum suscepit filium, et potea indicavit de eo Modesto sanctissimo Presbytero et Vicario Apostolicæ sedis, et fecit eum baptizari. In Græcis Actis legitur: τῷ τηρικαυτᾷ τοποτηρήτῃ Ἀποστολικοῦ θρόνου. Qui eo tempore Vicarius erat Apostolici throni. Baptizatus est S. Anastasius Indictione VIII, anno Heraclii X, Christi DCXX. Erat autem eo tempore Modestus Archimandrita monasterii S. Theodosii, uti in Notis ad Nicephorum observat Petavius pag. 71 editionis regiæ, citatis nonnullis verbis Theophanis, quæ in codice Peyreziano solum legi tradit Jacobus Goar in Notis ad Theophanem pag. 609, additurque ab eo templum Resurrectionis et aliud in sancta Bethleem a Persis exustum, fuisse reparatum. Adscriptus est S. Modestus Græcorum Menæis ad XVIII Decembris. Huic, capto S. Zacharia, administrationem Ecclesiæ Hierosolymitanæ adjunctam fuisse probat ex Antiocho monacho Baronius ad annum 616 num. 7.

B 4 Idem Baronius relata ad annum 614 lamentatione ejusdem Antiochi monachi Palæstinæ ob sanctissimam Crucem ablata, et captivos abductos, hanc num. 22 subjicit consolationem: Etenim, inquit, non ut olim, cum tempore Sedeciæ Regis facta est Hierosolymorum desolatio, ad septuaginta annos retardata est ejus restauratio, neque ut sub Tito Imperatore facta est numquam resarcienda vastatio; sed paucos post annos contigit hostium præpotens debellatio, et captivorum qui aderant, nec non sancti Episcopi Zachariæ et aliorum postliminio reversio, atque sanctissimæ Crucis cum triumpho solennis restitutio, ecclesiarumque, ut suo loco dicturi sumus, integra restauratio. Hæc Baronius, qui singula quæque ad varios annos quibus ea opinabatur contigisse, narrat: verum haud satis exacte calculos ab eo positos ostendimus ad Vitam S. Anastasii Persæ, cujus martyrium et Chosrois necem adscripsit anno DCXXVII: cum ille quidem martyrio coronatus dicatur in Actis XXII Januarii, anno XVIII Imperii religiosissimi Heraclii, et XVI filii ejus Constantini; (Christi nimirum DCXXVIII) et concaptivos pridie obitus sui ita allocutus: Ego crastino die vitam finio; vos post paucos dies liberabimini, et iniquus impiusque Rex Chosroes interficietur. Additur, post decem dies prima Februarii Heraclium in Persidem cum exercitu venisse. Extat in Chronico Alexandrino epistola Heraclii Imperatoris Indictione prima, anno Imperii XVIII, e Perside mense Aprili (cujus III dies dicitur Dominica fuisse) Constantinopolim missa, ibique lecta XV Maii, ipsa Pentecostes die, qua memorat Chosroem Regem a filio Siroeo XXIV Februarii ejusdem Indictionis primæ captum, et XXVIII occisum. Quæ nulli prorsus anno, quam DCXXVIII accommodari possunt Cyclo Lunæ II, Solis XXI, litteris Dominicalibus BC, quo Pascha celebratum fuit XXVII Martii, ac consequenter Pentecoste XV Maii. Theophanes de Principum conspiratione contra Chos-

roem hujusque nece accurate scripsit, sed omnibus simul ad annum Heraclii XVII relatis, et quæ per duas hiemes gesta, uni eidemque anno attribuit, ac dein ad annum Heraclii XVIII solum ea narrat, quæ æstate illius anni facta Theophanem sequuntur Cedrenus, Anastasius, Paulus Diaconus, et post alios recentiores Baronius. Hæc de ratione temporis. De liberato S. Zacharia hæc habet idem Theophanes: Tum vero Siroes datis ad Heraclium litteris, execrabilis Chosrois necem annuntiat: paceque ære et ferro diuturniore cum eo composita, detentos custodiis Christianos et per universam Persidem captivos cum Patriarcha Zacharia ac venerandis et vivificis lignis, Hierolymis, cum olim a Sarbaraza caperentur, sublati, restituit. Heraclius vicissim, quotquot apud Christianos detinebantur captivi Persæ, liberatos in Persidem remisit, et magno cum triumpho Constantinopolim reversus est. Quæ omnia anno DCXXVIII, Heraclii XVIII, gesta sunt.

5 Anno vero Heraclii XIX, inquit Theophanes, ineunte vere Heraclius Imperator venerandis et vivificis lignis secum latis, regia civitate solvens Hierosolymam Deo grates persoluturus perrexit... Dein Hierosolymam ingressus Patriarcha Zacharia Sedi suæ restituto, et venerandis vivificisque lignis loco suo redditis debitas gratias Deo persolvit. Quæ eadem apud Cedrenum, Zonaram, Anastasium, Paulum Diaconum aliosque leguntur. Annus is Christi erat DCXXIX. Heraclius dein anno Imperii XXIV, Christi DCXXXIV, cum Sophronius Patriarcha Hierosolymitanæ Ecclesiæ præesset, quasi rebus jam desperatis, Syria relicta, et venerandis vivificæ Crucis lignis secum Hierosolyma asportatis Constantinopolim recessit, uti idem Theophanes, et post eum alii ad illum annum scribunt. At S. Nicephorus in Breviario historico temporibus permistis ad Indictionem II, id est, annum DCXXIX ista tradit: Ipse Heraclius vivifica ligna, ita uti erant cum primum capta sunt, obsignata secum deferens, Hierosolymam perrexit et Modesto Patriarchæ ejusque Clero demonstravit... Posthæc erecta illic Cruce, Imperator eam illico Byzantium remittit. Cui Sergius Patriarcha ex Blachernis, quod templum Dei Matris est, cum litanis obviam processit, et ad maximam ecclesiam deducens, ibidem illam erexit. Hæc omnia secunda Indictione contigerunt. Huc usque S. Nicephorus, quem sequitur Suidas verbo Heraclius. Sed Modestus in illud tempus solum Vicarius fuit, dein post obitum S. Zachariæ, jussu Heraclii Imperatoris Patriarcha ordinatus, præfuit duobus annis, quos Theophanes constituit anno Imperii Heraclii XXII et sequenti, Christi DCXXXII ac sequenti. At Nicephorus in Chronographia brevi de Episcopis Hierosolymitanis unum solum Modesto tribuit annum: et S. Zachariæ XXII cum Theophane, quos ab anno Christi DCIX ad annum DCXXXI numerari oportere censemus.

6 Græci in Menæis, atque Maximi Cytheræi βίαις ἁγίων, natalem S. Zachariæ celebrant XXI Februarii his verbis: Eodem die S. Zacharias Patriarcha Hierosolymitanus quiescit in pace. In Menæis additur hoc distichon:

Μακάριος εἰ καὶ θανάτῳ Σαχαρία,
Σαχαρία πρόεδρε γῆς μακαρίας.
Sanctus es et a morte, Zacharia,
Zacharia Antistes terræ sanctæ.

D
AUCTORE J. B.

sed Vicario S.
Zachariæ cons-
tituto,

Abbate monas-
terii S. Theo-
dosii.

restituatur Se-
di anno 629,
cum Cruce
Christi,
E

Constantinopo-
lim postea an-
no 634 delata.

liberatur S.
Zacharias

post marty-
rium S. Anas-
tasii Persæ et
necem Chos-
roæ Regis an-
no 628,

F
sedit 20 an-
nos:

colitur 21 Fe-
bruarii:

a Theophane
perperam ad
annum 627
relatam,

DE S. PATERIO EP. BRIX. IN ITALIA.

J. B.

Commentarius historicus.

INITIO VII SEC.
XXI FEBR.
S. Patreii Ep.
Brixienſis
ætas,

Inter illustres Brixie civitatis Episcopos recense-
tur Paterius a Ramperto Episcopo in sermone de
translatione S. Philastrii, qui a Surio editus ad
XVIII Julii. Eum plerique circa initium septimi a
Christo seculi vixisse consentiunt. Nam falli Eliam
Capreolum lib. 4 historiæ Brixianæ certum videtur,
dum B. Paterium refert ad tempora Marciiani Impe-
ratoris. Cui enim credibile, post S. Philastrium, qui
S. Ambrosii æqualis fuit, ad Marciiani imperium, an-
nis circiter LX, præfuisse Ecclesiæ Brixianæ XVII An-
tistites, (nam decimus septimus a Philastrio est Pate-
rius) ab hoc ad Rampertum per annos CCCLXXX, vix to-
tidem? At Paterii sat certa erit ætas, si constiterit S.
Gregorii fuisse discipulum; de qua re postea.

nomen in
Martyrologiis,

B

2 Eum sui cives die XXI Februarii ad aras veneran-
tur, quo die ita illius meminit Martyrol. Romanum :
Brixie S. Patreii Episcopi. addit Galesinius, et Con-
fessoris. Benedictus Dorganus in Calendario Bene-
dictino : S. Patreii Episcopi admirabilis sanctitatis.
Arnoldus Wion : Brixie S. Patreii ejusdem civitatis
Episcopi, discipuli S. Gregorii Papæ, admirabilis
sanctitate viri. Menardus eadem habet, sed et doctrina
conspicuum addit fuisse. Wion lib. 2 Ligni vitæ mona-
chum; lib. 3 pag. 56 monachum S. Andreae Romæ,
ait extitisse. Monachilis professionis neque Ferdinandus
Ughellus tom. 4 Italiæ sacræ, neque Joannes Franciscus
Florentinus in Antistitum Brixianorum Indice Chro-
nologico meminerunt. Uterque patria Antiochenum
faciunt, Wion (cui libentius subscribimus) Romanum.

reliquiarum
translatio.

3 De ejus reliquiis in hunc modum scribit Florenti-
nus: Ejus cineres olim a S. Floriani in colle Digno, in
ædem ejusdem Sancti, quæ in pago S. Euphemie vi-
situr, translatos, Patres congregationis Casinensis
in S. Euphemie Brixie anno CIOCCCLXXVIII intule-
runt. Cujus diem IX Cal. Mart. festum facimus. Ita
geminam translationem indicat; unicam Ughellus :
Ejus ossa, inquit, diuturniori mora conquieverunt in
ecclesia S. Floriani in Colledigno, indeque translata
fuerunt in ecclesiam S. Euphemie, monachorum
Cassinensium, anno CIOCCCLXXVIII. Idem S. Anthe-
rium, seu Paterium, eum vocat.

An idem qui
expositionem
Scripturæ

C

4 Antonius Possevinus in Apparatu, et jam citatus
Wion, atque etiam Menardus, eundem esse autumant,
cujus extat Expositio novi ac veteris Testamenti ex li-
bris S. Gregorii excerpta. Sigebertus, Honorius Augus-
todunensis, Trithemius, cum de Paterio scriptore aqunt,
Episcopatus non meminere. Sigebertus lib. de scriptorib.
cap. 43 ita scribit : Paterius Romanæ Ecclesiæ No-
tarius et Secundicerius, colligens omnia divinæ
Scripturæ testimonia, per quæ Gregorius obscura
sue expositionis dilucidavit, tres libros edidit, duos
de testimoniis veteris Testamenti, et unum de
testimoniis novi Testamenti : ipsumque codicem
appellavit librum Testimoniorum. Eadem de illo,
sed paullo uberius, tradit Trithemius : brevius Hono-
rius, ipsis Sigeberti verbis Possevinus. Meminit libro-
rum ejus Beda lib. 7 in Cantica Cantic. sub initium
his verbis : Audiavi autem, quod Paterius, ejusdem
B. Gregorii discipulus, de tota sancta Scriptura,
quæque ille per partes in suis operibus explanavit,
collecta ex ordine in unum volumen coegerit... Verum
necdum illud merui videre.

ex libris S.
Gregorii ex-
cerpsit,

5 Addita est ea expositio operibus S. Gregorii, ut a
Petro Tussinianensi recensita, dicataque Gregorio XIV
prodierunt : sed duo tantum sunt nunc libri, prior in
Pentateuchum, libros Judicum et Regum, Psalmos, et
Salomonem; posterior in novum Testamentum : videtur
Expositio in reliquos veteris Testamenti libros interci-

disse. Occasionem suscipiendi illius operis tempusque
in proœmio auctor indicat : Dum beatissimi atque
Apostolici Gregorii, Pontificis nostri, vestri quoque
(addam) nutritoris, dicta sæpius lectione percurre-
rem, avidiusque mihi eis assiduum esse ipsa luculen-
tissima verborum ejus satisfactio suaderet; quiddam
in eis reperi sine comparatione potissimum. ac post
pauca : Hujus ergo rei ardenti nimis desiderio provo-
catus, quædam de eisdem testimoniis cœperam sub
quadam brevitate decerpere, aliqua vero negligendo
transire. Quod dum fieret, sicut conscientia mea
mihi testis est, me nolente, atque hoc cautius provi-
dente, ne a quoquam aliquo modo nosceretur, per
quosdam ad ejusdem Apostolici notitiam Pontificis
nostri usque pervenit. Qui me verbis mox, quibus
Beatitudo vestra novit, suasoriis, atque ad superna
trahentibus, hortando cœpit accendere, quatenus hoc
quod neglecte cœperam, explorare studiosius debuiss-
sem, ita ut et opus, et librum, in quo testimonium
positum legeretur, vel ex qua re ortum esset, in titu-
li ejus prænotatione designarem. Cujus rei pondus, E
mearumque virium impossibilitatem pensans, in an-
cipiti deprehensus, sicut nauta gravi fluctuum pro-
cella turbatus, ad orationum ejus portum, pavens,
fateor, fidensque confugi : sciens impossibile non
fore, quod a tanto mihi Præsule, et res ad multorum
ædificationem profutura fieret, juberetur. Moxque
hoc imperantis fuffragio provocatus, adsumens, quo
valui studio, veteris ac novi Testamenti in unum tes-
timonia congesta collegi.

ipso probante
cumque anti-
nante Grego-
rio.

6 At sub finem ejusdem proœmii ita eum alloquitur,
cui opus suum dicat, fortassis Bonifacium IV aut Deus-
dedit, certe quidem (ut ego arbitror) Pontificem ali-
quem ex iis qui proxime S. Gregorium secuti sunt :
Quæ beatitudini Vestræ, inquit, non temeritatis au-
su, sed amore vestri provocatus studii, quod in in-
quisitione divini olim fervet eloquii, sciens maxime
in dictis prædicti Pontificis nostri, quanta noscendi
vestræ sit aviditas mentis, lex multis voluminibus
pauca componens, studui destinare : humili obse-
crans prece, qua valeo, ut dum vobis, vel quisquis
legerit, in hoc opere laboris mei cura placuerit, pro
me ad Dominum intercessores esse dignentur, qua-
tenus hoc pondere corruptionis exuto, a meorum ab-
solutus inveniri merear vinculis peccatorum.

et alicui e
proximis il-
lius successoribus
dicavit ?

7 Hic suam satis perspicue indicat ætatem, cum ad hoc
opus suscipiendum, sese scribat animatum a S. Grego-
rio, qui XII Martii, DCIV Christi anno, pontificatus sui
XIV decessit. Circa idem tempus vixisse S. Paterium
Brixiansem Episcopum satis perspicue liquet ex An-
tistitum ejus vrbis catalogo apud Ughellum : ut prop-
terea credibile videatur, quod viri eruditi sentiunt,
unum eundemque fuisse. Nam procul vero est, quod
Aubertus Miræus in cap. 43 Sigeberti annotavit : Pa-
terium, sub Cœlestino I Papa, legatione functum
fuisse ad Hibernos, constat ex Miscellaneis Gerardi
Vossii tom. 5 Bibliothecæ Patrum. Imo Patricius is
fuit, ut ex citato loco constat : Miræus solum indicem
editionis Colon. legisse videtur, ubi Paterius excusum.

F
idem sane ex-
istimari po-
test :

8 Arnoldus Wion in Notationib. ad Martyrol. Be-
nedictinum, fors ut validius probet monachum fuisse
Paterium, istud ex Trithemio citat operis ejus exor-
dium : Cum beatissimi Apostolici Gregorii Pontificis
nostri, nostri quoque ad Deum nutritoris, ita sæpius
lectionem percurrem etc. At Trithemius solum habet :
Dum beatissimi atque Apostolici, nullo amplius ad-
dito verbo. Et neque ipse neque Beda, Benedictini
ambo, monachum fuisse tradunt.

an monachus
fuerit ?

DE

DE B. PIPPINO

DUCE ET MAJORE-DOMUS REG. AUSTR. NIVELLÆ IN BRABANT.

Commentarius prævius.

J. B.

§ I. Brabantiae Ducatus. B. Pippini patria, genus, dignitas.

AN. CHR. 13CX-
LVI.
XXI FEBR.

Brabantia am-
pla Belgii
provincia,

occupata olim
a Germanis,

Romanis,

Primum Brabantiae Ducem B. Pippinum prædicant recentiores Belgicarum rerum scriptores. Est Brabantia omnium Germaniae inferioris provinciarum hactenus prima, sex et viginti munitas vallo ac mœnibus urbes complexa, inque iis nobiles illas, Bruzellum, Lovanium, Silvamducis, Bredam, Bergam ad Somam, et (quæ quondam regni Lothariensis marka, limesque Imperii Germanici, peculiaris provinciae titulo gaudet, quamvis a multis retro seculis cum Brabantia in leges ac jura eadem, sub unius dominatu Principis coaluerit) divitiis ac magnificentia nulli reliquarum secundam Antuerpiam; Thenas denique, Nivellam, et alias: prætereaque oppida nullis cincta muris septemdecim: Mosa fere ac Scaldi fluviis concluditur. Intra eos, quæ olim gentes consederint, alibi dictum. Teutonicæ pleræque, seu Germanicæ, fuerunt: a quibus victi Aborigines, vel in alias Belgii oras secessere, vel in idem cum advenis nomen convenere. Mox subacti omnes a Romanis, idoneisque præsidii coerciti, cum iis sensim conjugia ac societatem, ut fit, iniere; atque ab iis cultum humanitatis, linguam, et, quod caput est, Christianam postea religionem didicerunt. Regesne sui aut Duces singulis hisce populis, etiam sub Romanorum imperio, præfuerint, haud liquet. Relicti fortassis principio Reges, ut alibi; et de Eburonibus manifestum est ex Cæsare: postea sub Romanis Præfectis ac Præsidibus, provincialium fuere proprii magistratus. Senescente in Gallia, Germania, Britannia, atque alibi, Romanæ Reip. potentia et auctoritate, variæ rursus barbaræ nationes Rheno transito hasce provincias populatæ sunt. Sed a Francis, quorum antea pars precario in Taxandria (ea modo magnam partem ad Brabantiam spectat) a Juliano apostatu sedes obtinuerat, major dein vis incubuit: qui non, ut ceteri, solum vastato agro percurrere regionem, alioque convehere spolia, sed castra munire, præsidia arcesque Romanorum expugnare aggressi, mutuis cladibus septuaginta amplius annos cum Romanis in Belgica luctati sunt. Ubi eam perdomuere, reliquam omnem Galliam, effusi more amnis, ad Pyrenæos usque Clodovæo Duce pervaserunt. Etsi vero eo tempore cædem immensam factam hominum esse constat, non tamen omne penitus aut Belgicum genus aut Romanum excisum. Sed cum nihil opis aliunde ostenderetur, in Francorum jus nomenque concesserunt. Hinc passim in Sanctorum Vitæ, aliisque vetustis historiis, Romani, adeoque senatorii sanguinis Episcopos aut Duces licet observare: ipsumque avum S. Arnulphi (cujus Arnulphi filius Ansegisus B. Pippini gener fuit) senatoria ortum stirpe prædicant.

Francis:

in hac natus
B. Pippinus,

nobilissimo
genere,

2 Pippinus igitur noster, Francus fuerit, an Romanus, an Belgicæ Germanicæve originis, puta Aduaticæ aut Tungricæ, ingenue fatemur nos ignorare. Consule, si lubet, Petrum Divæum lib. 3 rer. Brabanticarum. Sunt qui nobilissimis inter Francos majoribus, sunt qui vetustis Tungrorum Regibus ortum asserant: genealogias etiam contexant; sed ejusmodi ut viris eruditis risum moveant, gerræ meræ. Auctor cœtaneus, qui Nivellæ agebat, matura jam ætate, cum S. Gertrudis octodecim post Pippinum patrem annis mortua est, in hujus vita ita breviter de ejus prosapia loquitur: Sed quo ordine de terrena origine genealogiam assumpserit, huic sermoni inserere longum est.

Quisnam in Europa habitans hujus progeniei altitudinem, nomina ignorat, et loca? Alii plura de his adjecere. Qui S. Genulphi Episc. miracula, a nobis xvii Januarii edita, ante annos fere 1000 conscripsit, cap. 2 num. 4 virum egregiæ nobilitatis appellat. Carolomanni et Emegardis filius fuit, de quibus nihil fide dignum apud antiquos scriptores legi. Recentior Pippini Vita, de quâ inferius, Carolomannum Principem vocat. Divæus vult Majorem-Domus fuisse, nec auctorem producit. Vir illustris fuit: id solum constat. Videtur in Hasbanio luculentas possessiones habuisse, ac Landas fortassis, unde recentiores scriptores ipsi Pippino cognomen fingunt, antiquis ignotum, Landesii, Landensis, Landini, Landisii, a Landis, Landinensis; et volunt magnam tunc urbem fuisse. Ita MS. Martyrol. Ecclesiæ S. Gudilæ Bruxellis ad xxi Februarii: Apud Landen Brabantiae tunc civitatem grandem, depositio Pippini Ducis etc. Aedificatam a Landone Rege hariolatur Christianus Massæus, et alia æque futilia de Pippini majoribus tradit. Tenue nunc Brabantiae oppidum est ad Getam amnem: quia tamen illic sepultus fuisse Pippinus memoratur, ut infra dicemus, id ipse struxisse aut excoluisse existimari potest, uti alter Pippinus Herstallum, nepotes ejus Leptinas, Jupiliam, aliaque, præsertim circa Mosam, loca.

3 An ergo Brabantiae Dux Pippinus? Dux fuit, triumque bellicosissimorum Regum Clotarii, Dagoberti, S. Sigeberti, palatio in Austrasia præfuit, ac sub iis res bellicas summa auctoritate administravit. Idem in eo terrarum tractu, qui nunc Brabantia dicitur, amplas possessiones vel a majoribus accepit, vel Regum munificentia obtinuit. Ducatus Brabantiae aliquot post seculis nominari cæpit. Ducem fuisse in iis partibus, centum fere post Pippinum annis, Chrodobertum, ex S. Eucherii Vita xx Februarii patet. An eum præcipue Ducatum administravit Pippinus, an Comitatum fortassis unum alterumve, aut etiam plures, jure proprio possederit, incertum. Nam in Hasbanio, ubi Landæ, Comitatus olim tempore Caroli Calvi, altero post Pippinum seculo, quatuor fuisse constat: totidem in Brabantia.

4 Et in Brabantia quidem, ejusdem Pippini sororis maritus aut gener Witgerus opimas habuit fortunas, de quibus ita loquitur Vita S. Rayneldis Virginis et Martyris, xvi Julii a nobis edenda: Igitur beatissima Virgo Rayneldis nobilissimis natalibus, Condacensi castro, quod super Scelt fluvium situm est, extitit oriunda. Nam regnante Pippino Duce, patre sanctissimæ Virginis Gertrudis... pater illius Comes Wigerus nomine, totius Lotharingiæ Ducatus officium gerebat, et inter Palatinos Principes primatum tenebat... Fuit autem possessio ejus supra prædictum castrum nomine Condacum, et Amniacum, Ugniacumque, cum aliis prædiis multis, quorum nomina non expedit hic recitari. Conjunxit ergo sibi in matrimonio puellam regiam, supradicti Ducis sororis filiam, nomine Amelbergam... Ex hac ergo dedit ei Deus sobolem sanctissimam, Emebertum, postea sanctæ Cameracensis Ecclesiæ Pastorem beatissimum: tresque filias, quarum una Gudila, altera Rayneldis vocabatur, et tertia Pharaiddis, ut in Vita beatissimæ Gudilæ habetur. Geminam S. Gudilæ Vitam dedimus viii Januarii, quarum prior post annum cixxlviii scripta, ut ibi ostendimus: unde consequens est, hanc S. Rayneldis multo esse recentiore. Quare nec mirum, si mendis asper-

E

Landem oppi-
dum excolit:

luculenta bona
possidet,

ubi postea Du-
catus Braban-
tiæ:

F

uti et B. Wit-
gerus ejus affi-
nis,

pater SS. Gu-
dilæ et Ray-
neldis,

sa

AUCTORE G. M.

A sa sit : quale illud, quod Witgerus Comes dicatur totius Lotharingæ Ducatus officium gessisse, cum non nisi annis cc et amplius post Pippini hujus obitum Witgerique, nomen Lotharingæ, sive regni Lothariensis cognitum fuerit, quando Lothario, Lotharii Imp. filio, Ludovici Pii nepote, anno DCCCCLXIX sine liberis defuncto, ditionem ejus inter se patrum ejus Ludovicus Germanicus et Carolus Calvus, ac deinde hic idem Calvus et Ludovicus Germanici filius partiti sunt, non sine bellis. Nec in eo solum mihi videtur Vitæ illius scriptor hallucinatus, sed perperam quoque Condacum castrum super Scelt fluvium collocare, ratus Condatum esse Hunnoniæ oppidum ad Hainæ Scaldisque confluentes : cum Contacum esse videatur, pagus insignis, medio inter Mechliniam et Antuerpiam spatio, aliquod millibus passuum a Scaldi. Nam cum patrimonium suum S. Reyneldis, Witgeri Comitis filia, Lobiensi monasterio tradiderit, fatentur Lobienses se amplissima bona Contacti (quod vulgo nunc Contick dicitur) possedisse, et jura etiamnum quædam retinere, ceteris Cardinali Granvellano venditis : Condati vero negant se quidquam possidere, aut meminisse a majoribus suis possumum.

dominus Contacti, sive Contick,

et pagi Sanctas

B Idem Lobienses Sanctas pagum veteris Brabantii, ubi corpus asservatur S. Reyneldis, etiamnum tenent ex ejus donatione, licet parte jurisdictionis alienata. Et in Brabantio fuisse Witgeri possessiones, sive avitas, seu dotales uxoris, conjicere est ex ejusdem S. Gudilæ Vita, in qua cap. 1 num. 3 ista leguntur : Beata igitur Gudila Virgo dignissimum habuit ortum in Brabantensi pago... parentibus secundum seculi dignitatem excellenti insignitis prosapia, et in administrationem reip. adeptis honorum fastigia. Pater siquidem ejus extitit Witgerus, quem in fascibus Comitatus egisse accepimus : genitrix vero ejus generosissima Amulberga constat nuncupata... Copulabatur enim sanguine S. Gertrudæ, quæ filia Pippini, connubia viriliter contempsit in terris, ut esset apta coelestibus thalamis. In altera ejusdem Gudilæ Vita cap. 1 num. 1 ista habentur : Igitur Sigeberti Regis temporibus, qui fuit Dagoberti Regis filius, extitit quidam Comes, Witgerus nomine, in pago Brabantensi, probabilis moribus; cujus thalamis inhærebat conjux dignissima, cujus fuerat nomen Amelberga, Majoris-Domus inclita Pippini sorore progenita. Baldricus Tornacensis in Chronico Cameracensi, a nobis citatus § 2 Vitæ S. Emeberti, sive Ableberti, xv Januarii, ita scribit : Hic ex Brabatensi pago oriundus parentibus siquidem et vitæ et generis dignitate clarissimis, patre videlicet Witgero Comite, sancto viro, atque Amulberga matre editus est. De S. Amelberga, sive Amalberga, aut Amulberga, et B. Witgero ejus marito, agemus x Julii, ubi dicitur ipsa Sanctas oppidum, quod a filia Reynelde Lobiensibus donatum, excoluisse.

in veteri Brabantio :

C Erat autem Brabantum (sic fere olim scripserunt) ea præcipue regio, quæ nunc Scaldi Sennaque concluditur, et ab Aldenarda, Gandavo, Teneramunda, Bruzellam usque et Hallas, altiusque protenditur. Pars illius in Flandrensium, pars in Hainoensium Comitum postea jus concessit : pars a Comitibus Lovaniensibus retenta, qui se inferioris Lotharingæ Duces, et Brabantie (a Brabantio ducta nomenclatura) appellarunt, ditione ad Mosam et Bataviæ limites producta : quos ad limites Pippini quoque olim fuere possessiones, cum ibi etiamnum oppidum extet, Mons S. Gertrudis, sive Gertrudenbergh, cujus Otto I in diplomate, a Miræo in Notitia Ecclesiarum Belgii edito, ita meminit : Hæreditas S. Gertrudis sita in pago Tessandria super fluvio Struona, in villa quæ dicitur Bergom, cum integritate sua illic aspiciente : insulæ tres, prima Bievelant, secunda Spiesant, tertia Gerselre. Hilsundis quoque Comitissa Striensis, inter bona, quæ mo-

nasterio Thorensi à se in gratiam filia suæ Benedictæ D fundato donarat, nominat Montem littoris, quæ eadem est Gertrudenberga; Ubi, inquit, beatissima Gertrudis corporaliter conversata est, et cellam habet a B. Amando consecratam.

7 Brabantii porro, de quo agimus, etymologiam investigant nunc viri docti. Justus Lipsius Lovanii lib. 1 cap. 13, Bant, inquit, limitem significat : sic Oisterbant et Westerbant appellata, quæ Austrovanthiam et Westrovanthiam non bene efferunt aut scribunt. Et fuit sane limitanea hæc regio inter utraque regna; (Lotharii ac Caroli, ut antea jam exposuerat, ac deinceps Francorum ac Lothariensium, sive Germanorum) ideoque BRAC, A crasso, fortasse dicta, quia sæpe cessabant ii agri et inculti erant : quod nos BRAECKEN, et BRAECKLANDT vocamus. At multo ante eam regnorum partitionem nomen id regionis fuit. S. Bonifacius in Vita S. Livini terram Brabantisiam vocat, aut, ut alius codex habet, Brabentisiam. Ipse S. Livinus, centum ante S. Bonifacium annis, ducentis ante eam divisionem, in carmine ad S. Floribertum Abbatem Gandensem, ita scribit :

Impia barbarico gens exagitata tumultu

Hic Brabantia furit, meque cruenta petit.

Alii id nomen formant a Bant, quod fœdus aut vinculum significat, et Brack salsum : quia ad Brabantii fines, inde a Selandia Scaldis fluvius æstum marinum patiatur, salsasque ab eo aquas volvat. Factum inde fortassis, ut fœderatæ, quæ ad Scaldim colebant gentes, ditionem suam omnem Brackbant appellarint, aut Brack-kant. Quid si ab incolarum sagacitate, et pernici ad prædas indole, nomen regio accepit? Nam brack etiam canem venaticum significat.

8 Quæ autem Brabantorum, B. Pippini ætate fuerit indoles, ex citata S. Livini perspicere Vita licet, ubi ista scribit S. Bonifacius : Quo ingrediente salutiferis gressibus venerando Pontifice, admirabatur amœnissimam terram spatiosam, et delectabilem nimis, et benignitate Domini exuberantem, lacte et melle, et diversarum frugum arborumque fertilitate, omniumque bonorum abundantia affatim affluentem : incolas quoque personali forma corporum micantes, cultu vestimentorum compositos, loquela et morum gravitate honestos, magnanimos viros, egregios præliatores, regali militia idoneos, et omni exercitatione studiorum suorum huic seculo digniter conformatos. Sed quia juxta psalmodicam vocem, sicut equus et mulus, quibus non est intellectus, in chamo et fræno constricti sunt, Satanæ instinctu legem Dei prævaricantes, adulteriis, rapinis, furtis, perjuriis, homicidiis fœdati sunt, ut feroces canes pestifera rabie invicem se mordentes, sua quæque alternatim dolo fraudantes, mutua se cæde prosternentes etc. Ii tunc Brabantorum mores, non omnium fortassis, sed Gandavo propinquiorum, apud quos Evangelium S. Livinus prædicavit, et martyrii coronam adeptus est. Non est reliquæ Brabantie, præsertim ubi Taxandri olim habitavere, eadem quæ veteris Brabantii fertilitas. At quas hujus incolarum virtutes prædicat S. Bonifacius, ex nunc toti reliquæ genti communes : vitia cultu religionis abolita, ut non facile nunc Brabantii morum comitate, usu armorum, studio civilis prudentiæ, ac mansuetudine, ulli Belgicorum populorum concedant.

9 Hoc igitur tractu terrarum, atque ejusmodi inter populos, quas diximus, Pippinus peculiare possessiones habebat : ac præterea summa in regno Austrasiæ auctoritate pollebat. Nam, ut habent Annales Metenses a Chesæo tom. 3 Scriptorum Francicor. editi, populum inter Carbonariam silvam et Mosam fluvium, et usque ad Fresionum fines vastis limitibus habitantem, justis legibus gubernabat. Ueberius ea tradit auctor antiquus, qui primam S. Gertrudis Vitam, a coætaneo conscriptam, interpolavit : Pippinus, inquit, nobilissimi

unde Brabantii nomen?

ANIMADV. PAP. 31

incolæ eo ævo insignes,

Ps. 31.9 sed vitiis dediti :

F

latius in Belgio imperat Pippinus,

A simi quondam Karlomanni Principis filius, qui cum B. Arnulpho sub Lothario et Dagoberto Regibus populum inter Carbonariam silvam, et fluvios Mosam et Mosellam, usque ad Frisonum fines vastis limitibus habitantem, justis legibus gubernavit. *De Carbonaria silva, quæ nunc Hannoniæ pars maxima, accurate agit Ægidius Bucherius noster Belgii Romani lib. 12 cap. 11.*

et Germania :

10 Vitam habemus quamdam S. Arnulphi, ex antiquo codice Cancellariæ Vicensis descriptam a Francisco Laherio nostro. In ea dicitur Anchisus, ejusdem Arnulphi patris consultu, filiam Principis Germaniæ secundæ Pippini, Beggam nomine, duxisse in matrimonium. Ac paullo post indicatur quid nomine Germaniæ secundæ auctor intelligat : Toringorum, inquit, regionem intraverat, quæ non modica provinciæ pars est Germaniæ secundæ in qua est Colonia Metropolis.

B consanguineus S. Wandregisili :

11 Eadem S. Arnulphi Vita (ut obiter hic indicemus quod alibi erit attentius examinandum) de Waldrada B. Pippini sorore, aut amita, ista habet : Ex hujus Pippini sorore, Waldrada nomine, natus est Gualchisus, qui Sanctum genuit Wandregisilum Christi Confessorem. Bouchetus in stemmate Regum Francorum pag. 62 Waldradam ait ipsi Walchiso nuptam, matrem fuisse S. Wandregisili. Wasseburgius fol. xvii idem asserit, eamque fuisse Pippini Herstalli materteram : unde sequeretur Pippini filiam, Sanctarum Beggæ et Gertrudis sororem extitisse. Certior fides est ejus, qui S. Wandregisili Vitam S. Lamberto Episcopo Lugdunensi dedicavit, atque eorum quæ scribit, nonnulla a se ipso visa, pleraque etiam venerabilium monachorum ejus, qui ei per prolixa adhæserunt tempora, assertionem verissima prolata cognovisse profitetur. Hic ergo ita scribit : Denique genitor ejus, Walchisus nomine, ex nobilissima prosapia ortus, consobrinus extiterat Pippini excellentissimi Principis Francorum. Unde consequens esset Waldradam matrem fuisse Walchisi, Pippini non sororem, sed amitam. Verum ista ad S. Wandregisili Vitam xxii Julii discutientur.

C an primus in Austrasia Major-Domus :

12 Vetus scriptor de Majoribus Domus regiæ ab Andrea Chesnæo tom. 2 scriptorum Francicorum editus, tradit Majorum-Domus primum apud Austrasiam Pippinum fuisse. Quod haudquaquam nobis probatur. Nam Childebertus Rex Austrasiæ Majorem Domus regiæ Florentianum habuit, quem S. Gregorius Turo-nensis lib. 9 histor. Francorum. cap. 30 scribit cum Romulfo Palatii sui Comite, anno Regis ejusdem xiv, Christi dclxxxix, missum ab eo in Pictavos ad censum exigendum. Quin et S. Arnulphum scribit Regino ac nonnulli alii, ipsaque adeo Pippini Vita, quam infra dabimus, ante pontificatum hanc eandem dignitatem irreprehensibiliter administrasse. Quod tamen ipsiusmet Arnulphi Vitæ auctor, qui se laudabilia facta, quæ gessit, nonnulla a familiaribus illius narrantibus, pleraque per semetipsum cognovisse testatur, (ac proinde, ut postea patebit, annis amplius ducentis antiquior illo Vitæ B. Pippini, sive S. Gertrudis, scriptore fuit) minime affirmat : sed solum Domesticum atque Consiliarum Regis Theodeberti appellat, ea tamen gratiæ et potentiæ prærogativa, ut sex provinciæ, quas ex tunc et nunc totidem agunt Domestici, sub illius administratione solius regerentur arbitrio. An Pippinus ante Major Domus fuerit, quam Austrasia Clothario subiceretur, et totius Austrasiæ, an solum inferioris, infra quæremus. Theodericus Abbas S. Trudonis in Vita S. Landradæ Virginis simul Majorum-Domus fuisse sub Clothario Arnulphum et Pippinum scribit : Pippinus, inquit, Carlomanni filius, cum viro Dei Arnulpho, postea Metensi Episcopo, Majores erant Domus. Uterque tamen Austrasius erat. An pari simul potestate gesserint id munus, an diversa parte

regni, definiat qui asserit, Pippino Arnulphoque seculis quatuor, et quod excurrit, posterior.

D AUCTORE J. B.

§ II. B. Pippini Vita, ab eo gesta vivente Clothario II usque ad an. dcccxxviii.

Dux extant typis editæ Vitæ B. Pippini, una a Surio ad xxi Februarii, altera a Chesnæo tom. 1 scriptorum Francicorum a pag. 594 ex codice MS. Claudii Doremieux Atrebatensis. Hæc ad verbum excerpta est ex libro primo Vitæ tripartitæ S. Gertrudis, quam xvii Martii dabimus. Auctor Nivelensis monasterii alumnus fuit, ut patet ex iis quæ eadem Vita habet de S. Itta, sive Iduberga, ejusdem Gertrudis matre, Pippini conjuge : Uxor igitur ejus, inquit, venerabilis Itta, ex clarissima nobilitate Aquitaniæ oriunda, sicut ex possessionum ejus traditione ad nos facta indubitanter cognoscimus. Quas quidem per multa tempora, quamdiu pax viguit, Ecclesia nostra tenuit, multamque inde pecuniam per annos singulos exactores nostri referre solebant. Sed demum invalescente bellorum tumultu, quia res longe remota erat, et sine legatorum periculo adiri non poterat, paullatim negligi cœpit, donec tandem in jus alienum cessit. Scripta autem videtur post cm annum Christi. Nam cum lib. 1 cap. ultimo de filiis Ludovici Pii Lothario, Ludovico, Carolo egisset, ista subnectit : Sed quid ultra alios Reges vel Imperatores de hac gloriosa stirpe memorare laborem, cum et eorum multiplex sit numerus, et idem nominum similitudine confusus, ut tot Carolos, Carlomannos, Lotharios, Pippinos, Ludovicos, nec narrationis brevitatem commode explicare queat, nec memoriæ angustia complecti sufficiat.

Dux ejus Vitæ :

una a quopiam Nivelensi scripta

E

post an. 900.

14 Fuit tamen ea Vita conscripta multo ante annum mc, circa quem annum Stephanus Abbas cœnobii S. Jacobi Leodii tres libros de Vita S. Modoaldi Trevirensis Episcopi composuit, et Thietmaro Helmwardensi Abbati dicavit. Sub initium autem libri primi ita loquitur : Fuit soror ejus, Itta nomine, mulier admodum venerabilis, ac Deo devota in fide et operibus bonis. Quæ quidem matrimonio juncta clarissimo Duci Pippino, genere et opibus, quod in potentibus tanto extat mirum, quanto rarum, sublimitate scilicet honorum et humilitate morum, æque nobilissimo, Divina providentia in omni pietatis studio sibi unanimem sortiri meruit thori legalis consortem. Cujus exemplum ut discant potentes humiliari, qui de inani solent potentia gloriari, non dedignentur, quæso, audire, quod de ipsius mariti laudibus repertum, huic operi non indignum duxi utiliter inserere. Tempore quo Dux egregius ac verissimus Pater patriæ rebus humanis excessit, tanto Austriam totam dolore percudit, ut planctui ejus planctus Regum nequaquam conferri possit. Fuit namque probatissimæ vitæ, ac purissimæ famæ, etc. Et lib. 2 paullo post initium : Clarebant tunc temporis in palatio viri strenuissimi, iidemque religiosissimi : inter quos eminebat Pippinus, Carlomanni filius, Dux clarissimus et Major-Domus sub Clothario, Dagoberto, et Sigeberto potentissimis Regibus : cujus laudum præconia, quia in superiori libello breviter perstrinximus, nunc, ubi res exigit, de ipsius consilio et æquitate, prudentia et fortitudine paullo latius disseramus. Ea tempestate Dagobertus rerum potiebatur, sub quo idem Dux, dignitate modicum a sublimitate regia differente præditus, omnia regni negotia prudentissima dispositione ordinabat, præstabatque tam in bello fortitudine, quam justitia in pace. Et quæ sequuntur num. 2. Tum quædam ex num. 5 ac plura ex 6 subjungit. Nec mirum, quod in Austrasia Episcopus factus S. Modoaldus, soror ejus S. Itta ibidem Pippino nupta, ex Aquitania oriundi : quoniam, ut 1 Februarii ad S. Sigeberti

diu ante 1100,

quando citata a Stephano Ab. in Vita S. Modoaldi,

F

A *Sigeberti Vitam dictum, multæ in Aquitania provinciæ Austrasiorum Regibus erant subjectæ.*

AUCTORE J. B.

excerpta ex
Vita, S. Ger-
trudis :

15 Prima ergo capita Vitæ illius tripartitæ, quæ alibi sub titulo Vitæ B. Pippini edita, hic ex 2 MSS. monasterii Rubævallis Canonicorum regularium prope Bruxellam dabimus, cum MSS. monasterium S. Maximini ac Bonifontis et Chesnæi editione collata.

altera ex ea
contracta

16 Vita altera a Surio edita, ex codice MS. graviter, ut apparet, conscripta, ut ipsemet in titulo annotavit, ex priore contracta est, post annum saltem CIOXL, quando jam se Comites Lovanienses Brabantia Ducem appellabant. Ita enim oritur : Venerabilis Pippinus Dux Brabantia, ex patre Carolomanno Franciæ sub Clotario Rege Francorum et Dagoberto ejus filio. Qua dignitate parum a dominatione ac sublimitate regia differente præditus, omnia prudenti dispositione ordinabat. Alia subnectit, quæ in priore Vita usque ad num. 4 totidem fere verbis narrantur. Tum ista interponit : Beatus igitur Pippinus primo Regum Austrasiæ, postmodum ipsius Austrasiæ inferioris Præpositus et Dux gloriosus, erat lingua et natione Teutonicus. Decus ergo et gloria Teutonicorum, speculum et norma Brabantinorum, via et exemplar morum. Beatus iste Pater patrum Pippinus, egregius Dux, postquam Domum regiam, et inferiorem Austrasiam, suæ fidei commissam, strenuissime gubernasset, vocatus est ad patriam sine fine duraturam, recepturus suæ fidelitatis mercedem condignam. Cujus mors tanto luctu totam Austrasiam perculit. Et quæ sequuntur usque ad num. 9. Quibus ex verbis patet auctorem Teutonem fuisse, sive ex ea ortum parte Brabantia, quæ Teutonico sermone utitur : est autem ea multo maxima, Nivella solum et tractu qui Romana Brabantia, sive Gallica appellatur, linguam Gallicam retinentibus. Quæ idem narrat de Pippini translatione, infra repræsentabimus. Quod autem præcipue inferiorem Austrasiam ab eo administratam prædicat, id propterea dici arbitror, quod in inferiore Austrasia avitas possessiones habuerit, ex ea ortus, atque, ut antea diximus, Ducatum in ea gessisse videatur, etiam prius quam Major-Domus renunciaretur, eamque defenderit contra Frisones vicinos hostes, ac Saxones Transrhennanos. Alioquin Regum Austrasiæ sedes Metis fuit, ut alibi ostendimus, quorum ibidem palatio præerat. Sub initium tamen regni an Dagobertus Metis habitavit, an Colonia aut alibi, ambigi potest.

a quopiam
Brabantio Teu-
tone :

B 17 Agunt de B. Pippini rebus gestis plerique alii rerum Gallicarum Belgicarumque scriptores, uti et fuse Christophorus Browerus noster in Annalib. Trevirensibus. Nemo tamen ejus ætatem diserte consignat. Natus videtur circa annum IOLXXX, aut non multo post, quandoquidem anno IOCLIII, cum, mortuo Theoderico Burgundiæ et Austrasiæ Rege, monarchiam regni Francorum adeptus est Clotharius, magna jam præditus erat auctoritate. Testatur id Fredegarius cap. 40 his verbis : Chlotarius factione Arnulfi et Pippini, vel ceterorum Procerum, Auster ingreditur. Fusius id narratur in Erchanberti fragmento apud Chesnæum tom. I pag. 780 in hunc modum : Chlotarius Rex de Austris, postquam Theodericus et Theodebertus Reges et germani mortui sunt, recepit regnum eorum, consilio et adjutorio Pippini senioris, qui tunc temporis Major Domus erat.

C
natus Pippi-
nus circa an.
680,

an. 614 Aus-
trasiæ indu-
cit, ut Clothario
2 se subdant :

18 At quomodo is Major-Domus, cum Fredegarius scribat cap. 40 Sigebertum, Theoderici filium, ab avia Brunehilde in Thuringiam missum cum Warnachario Major-Domus? Quin et Clotharius, ut idem tradit auctor cap. 42, Sigeberto obviam cum exercitu venit, multos jam de Austrasiis secum habens factione Warnacharii Majoris-Domus. An prius sub Theodeberto Major-Domus erat Pippinus, sed, quod ei fide summa adhæsisset, a Theoderico victore de ea dignitate

an tum Major-
Domus ?

dejectus, et Warnacharius, qui jam ante in Burgundia D Major-Domus fuerat, id munus in utroque regno gessit? Interfecta Brunichilde, idem Warnacharius, ut Fredegarius scribit, in regno Burgundiæ substituitur Major-Domus, sacramento a Chlotario accepto, ne unquam vitæ suæ temporibus degradaretur. In Auster Rado hunc gradum honoris assumpsit. Quid ergo Pippino factum? An ita præclare de Clothario et regno meritis, ipsemet degradatus? An forsitan inferioris Austrasiæ Major-Domus mansit, veteri Ripuariorum Regum Palatio Colonia præfectus, dum superiorem Austrasiam, Alsatiæ nimirum vicinasque ditiones Rado administrat? An potius Erchanbertus, quo tempore Majoris-Domus dignitatem præcipue meritis est Pippinus, Austrasios Clothario concilians, eam tunc gessisse illum existimavit, quæ aliquanto tamen post ei sit delata?

19 Post non multum certe, ut idem scribit Erchanbertus, Rex præfatum Pippinum in Austris cum filio suo jam adulto Dagoberto misit, ibidem eum Regem constituendum, ipsumque ei in Majorem-Domus ac pædagogum constituens. Contigit illud anno Christi IOCLXII, aut præcedenti. Fredegarius cap. 47, Anno, inquit, XXXVIII (alius codex habet, XXXIX) regni Chlotarii, Dagobertum filium suum consortem regni fecit, eumque super Austrasios Regem instituit : retenens sibi, quod Ardena et Vosagus versus Neuster et Burgundiam excluderent. Quantam præclara Dagoberti indoles sapientissimorum sanctissimorumque virorum Arnulphi Pippinique præceptionibus ad omnem virtutum regiarum laudem confirmata, ipsi gloriam, Austrasiis utilitatem pepererit, in Pippini Vitam. 5, ac num. 11 ipsis Fredegarii verbis, perspicere est. Quæ eadem ab aliis auctoribus exaggerantur, et alibi a nobis commemorata.

an primum
an. 621 cum
datus modera-
tor Dagoberto
R.
E

qui sub eo e-
gregius eva-
dit,

20 Bella adversus vicinos Saxones ac Frisones, utrosque armis exercitatissimos, et quietis pro inolita barbarie impatientes, gessisse Regem adolescentem, manu strenuum cupidumque gloriæ vix dubium est, et in his duce potissimum usum Pippino. Verum ea non sunt enucleate mandata litteris. In Gestis Dagoberti cap. 14, inque Regum Francorum Gestis cap. 41, atque apud Aimoinum lib. 4 cap. 18, illustris memoratur cum Bertoaldo Duce Saxonum pugna : quæ si vere contigit, ductu consilioque Pippini inita est, etsi illius citati auctores non meminerint. Sed quia Fredegarius tacitus eam præterit, haud satis trium illorum scriptorum, seculis aliquot Dagoberti ætate posteriorum, testimonio firmari censent viri quidam eruditi. Browerus lib. 7 Annal. Trevirensium ad an. 628 pag. 411 eam videtur pro inquisita planeque sibi explorata minime afferre audere : Dagobertum interea ferunt, inquit, F rem impigre cum gente Saxonum gessisse. Ac deinde : mares omnes delesse Clotharium tradunt, quos gladio suo reperisset longiores. Minus adhuc pro vero constat, quod in nostratibus Chronicis traditur, Rizardum Frisonum Regem, Francici ac Christiani nominis hostem acerrimum, nescio quo in prælio, Pippini ipsius manu obtruncatum, opima illi spolia cecidisse.

ejus ductu bel-
la gerit,

21 Interea de scelerato homine sumpsit Dagobertus supplicium : ad quod eum stimulasse Pippinus atque Arnulphus dicuntur, sed non ad perfidiæ, quæ intercurrisse videtur, infamiam. Rem narrat Fredegarius cap. 52, quod caput abest tamen a nonnullis MSS. exemplaribus : Anno, inquit, XLI Chlotarii Regis, cum Dagobertus jam utiliter regnaret in Auster, quidam ex Proceribus de gente nobili Ayglolfinga (imo Agilolfinga, sive Boica) nomine Chrodoaldus, in offensam Dagoberti cadens, instigantibus beatissimo viro Arnulpho Pontifice, et Pippino Majore-Domus, seu et ceteris prioribus sublimatis in Auster, eo quod esset ipse Chrodoaldus rebus plurimis ditatus

ejus consilio
de Aulico in-
nocentium
oppressore
supplicium su-
mit,

Aditatus, ceterarum facultatum cupiditate pervasor, superbiae deditus, elatione plenus, nec quidquam boni in ipso reperiretur. Cumque Dagobertus ipsum jam vellet pro suis facinoribus interficere; Chrodoaldus ad Chlotarium terga vertit, ut suam cum filio vitam obtinere dignaretur. Chlotarius cum Dagobertum vidisset, inter ceteras conlocutiones Chrodoaldi vitam precatur. Dagobertus promittens, si id quod male gesserat emendaret Chrodoaldus, vitae periculum non haberet. Sed nulla extante mora, cum Chrodoaldus cum Dagoberto Treviris accessisset, jussu Dagoberti interfectus est. Cui Bertharius, homo Scarponensis, evaginato gladio ad ostium cubiculi caput truncavit. Videtur Browerus priora illa *Fredegarii* verba ita legisse in quopiam exemplari, ita certe intellexisse, ut instigantibus beatissimo Arnulpho Pontifice et Pippino Majore-Domus, seu et ceteris Prioribus, (aut forte Primoribus) sublimatus in Auster dicatur Chrodoaldus. Ita enim scribit: Rodoaldum Boium, illustri apud Austrasianos bonoque genere, Arnulphi Præsulis ac Pippini Majoris-Domus consilio hortatuque, in amicorum numerum adscripserat Dagobertus, et quo quarum sibi virium ostenderet, hoc mediocres honores impertierat. Quod autem statim ut Treviros revertit, contra datam fidem interfectus dicitur, argumento est, in pristina eum perseverasse arrogantia, quod nec a Pippino Arnulphove, nec a Chlotario patre reprehensum Dagoberti factum legatur.

B 22 Anno insequenti, Christi minirum 1000XVI, XLII regni Chlotarii, ut cap. 53 scribit *Fredegarius*, Dagobertus cultu regio, et jussu patris, honeste cum Leudibus, in Clippiaco non procul Parisius venit, ibique germanam Sichildæ Reginae, nomine Gomadrudem, in conjugium accepit. Transactis nuptiis, die tertio, inter Clotharium et filium suum Dagobertum gravis orta fuit intentio. Petebat enim Dagobertus cuncta, quæ ad regnum Austrasiorum pertinebant, suæ ditioni velle recipere. Quod Chlotarius vehementer denegabat, eidem ex hoc nihil velle concedere. Electi sunt ab his duobus Regibus XII Franci, ut eorum disceptatione hæc fineretur intentio. Inter quos et Dominus Arnulphus Pontifex Mettensis, cum reliquis Episcopis, elegitur, ut benignissime, sicut sua erat sanctitas, inter patrem et filium pro pacis loqueretur concordia. Tandem a Pontificibus, vel sapientissimis viris Proceribus, pater pacificatur cum filio: reddensque ei solidatum, quod aspiciebat ad regnum Austrasiorum, hoc tantum exinde, quod citra Ligerem vel Provinciæ partes situm erat, suæ ditioni retinuit. Eadem habet Aimoinus lib. 4 cap. 12. Quas urbes ac provincias trans Ligerim possederint Austrasiæ Reges, declaratum est 1 Februarii ad Vitam S. Sigeberti. Satis autem constare videtur, inter duodecim illos regiarum controversiarum arbitros fuisse Pippinum, cujus erat et summa apud Austrasios dignitas, et fides erga utrumque Regem egregie plurimis in rebus perspecta.

C 23 Aliud Dagoberti pium factum, cujus idem Pippinus et Arnulphus auctores extiterant, commemoratum est in Diatriba de tribus Dagobertis lib. I cap. 3, ex Marquardi Freheri libro de veteri Lupoduno sive Laudemburgo, quod Ecclesiæ Wormatiensi idem Rex donavit. Diploma datum Moguntiae, sub die II Kalend. Octobris, anno regni VI; Austrasiani nimirum, nam ante sextum annum regni Westrici, sive occidentalis Franciæ, jam Episcopatu sese Arnulphus abdicarat, et in eremum secesserat. Ita orditur illud diploma: Dagobertus Rex Francorum. Cunctos nosse volumus, qualiter nos de remedio animæ nostræ, et de futura retributione cogitantes, omnino proposuimus in animo nostro Ecclesias Dei de allodiis nostris cohæredes facere, et loca Sanctorum augmentare. De hoc tulimus bonum consilium Procerum nostro Februarii T. III.

rum, Pippini, qui est Major-Domus, Arnolphi Mettensis Episcopi, Huniberti Coloniensis Archiepiscopi: et inde misericordiam Dei consequi, et ejus Sanctorum suffragia promereri confidimus. Reliqua fas est legere loco citato, et quæ ad eam firmandam donationem a posterioribus Regibus atque Imperatoribus rescripta ac statuta sunt.

§ III. Gesta a B. Pippino, ejusve consilio, ab anno 1000XXVIII ad 1000XXXIX.

Anno XLV regni Chlotarius moritur, inquit *Fredegarius* cap. 56. is erat Christi 1000XXVIII. Dagobertus autem, ignarus quibus Procerum et populorum studiis Legati, quos in Burgundiam et Westrasiam mittere cogitabat, essent excipiendi, exercitum ad Austrasiæ fines promovit. Quia his omnibus in rebus B. Pippini potissimum consilio operaque est usus, lubet quæ inferius in Vita num. 5 et 11 paullo brevius perstringuntur, ipsis *Fredegarii* verbis hic recensere. Dagobertus, inquit, cernens genitorem suum fuisse defunctum, universis Leudibus, quos regebat in Auster, jubet cum exercitu promovere. Missos in Burgundiam et Wester (excusa mendose Auster habent) direxit, ut suum deberent regimem elegere. Cumque Remis venisset, per suggestiones accedens, omnes Pontifices et Leudi de regno Burgundiæ inibi se tradidisse noscuntur. Sed et Neustrasiæ Pontificum et Procerum plurima pars regnum Dagoberti visi sunt expetisse. Charibertus frater suus nitebatur, si potuisset, regnum adsumere: sed ejus voluntas pro simplicitate parum sortitur effectum. Produlphus (*Sichildis Reginae frater*) vellens nepotem suum stabilire in regnum, adversus Dagobertum muscupulare cœperat: sed hujus rei vicissitudinem probavit eventus.

E 25 Cumque regnum Chlotarii, tam Neptrici quam Burgundiæ, a Dagoberto fuisset præoccupatum, captis thesauris et suæ ditioni redactis; tandem misericordia motus, consilio sapientum usus, citra Ligerem et limitem Spaniæ, qui ponitur partibus Wasconiae, seu et montes Pyrenæos, pagos et civitates fratri suo Chariberto ad transagendum, quod ad instar privato habitu ei vivendum potuisset sufficere, noscitur concessisse: pagum Tolosanum, Caturcinum etc.

F 26 Eodem fere tempore accidere, quæ in Vita S. Magni, sive Magnoaldi VI Septembris narrantur, quamquam Pippino Regi B. Karlomanni fratri tribuantur, quæ manifestum est ad hunc Pippinum spectare. Cum ergo tribus annis post S. Galli obitum, ipso anno quo Chlotarius Rex decessit, aut non multo post, Otwinus pessimus Dux et Erchonaldus præfectus cœnobium S. Galli diripuissent, multis monachorum interfectis, Magnoaldo et Theodoro flagellatis ac vulneratis; non post multum temporis misit Pippinus (qui, ut paullo ante dicitur, Major-Domus vocabatur) exercitum copiosum ad devastandam Alamannorum provinciam, suæque ditioni et Francorum subjugandam. Cumque tota terra hostili repleretur incursu, Otwinus et Erchonaldus nescientes qua parte se flecterent, semetipsos gladio interfecerunt, quatenus ultio divina in eos peracta collata signa manifestent. Hunc in Alamanniam exercitum misisse Pippinus dicitur, quod apud Dagobertum summa polleret auctoritate, eumque ad id bellum in sacrilegii ultionem Alamannis inferendum instigasset.

F 27 Paullo post in eadem Vita iterum mentio fit ejusdem Pippini. Nam S. Witherpus Augustanus Episcopus de loco ubi Faucense ad eodem S. Magno ædificatum cœnobium est, ita loquitur: Locus ille valde angustus est et inhabitabilis, et jam diversæ feræ ibi morantur, id est, cervi, apri multi, plurimi ursi, et propter illorum multiplicationem Dominus Rex Pippinus ad suam venationem exercendam illum saltum

AUCTORE J. B.

Idem Dagobertus anno 628 mortuo patre,

Burgundos et Westrasios prudenter sibi subjecit,

patre Aquilaniæ Chariberto fratri concessa:

Pippinus Alamannos debellat:

in Rætia locum sui juris, venatibus aptum,

alteram regni portionem a patre obtinet.

bona largitur Ecclesiæ. ANIMADV. PAP. 32

A saltum ad opus suum tenet. *Inferius deinde* : Profectus est supradictus Episcopus Wictherpus ad gloriosum Regem Pippinum, qui tunc temporis Germaniam totamque Galliam regebat, cum epistola B. Columbani, quam ad Lotharium direxit flagitans pro sanctis viris Gallo et Magno consistentibus in regno suo, ut eos benigne in amore Domini foveret, eisque familiaria loca, prout opportunum foret, in sua ditione tribueret. Sed quoniam Lotharius Rex minime adimplere valuit hoc propter diversorum inimicorum Dei infestationes, præfatus gloriosus Rex propter amorem et petitionem fratris sui carissimi Karolomanni, qui propter Deum relinquens temporalem regni gloriæ pompam monasterio se tradidit, et eleemosynæ suæ largitatem, necnon et petitionem præfati Episcopi, ipsum locum sublimare in aliquo largitionis suæ solatio dignaretur. Cumque gloriosus Princeps præfatus accepisset epistolam, compunctus ex petione fraterna, diligenter interrogare cœpit suos Procures ex Alamannia, qualis ille locus esset, quem præfatus Episcopus postulat abut sublimari. Tunc Dux Gunzo ex provinciis Augustensis Rætiæ respondens dixit : Vere, Domine Rex, ille locus tenuis quidem est facultate, sed optimus, si impeditio vermium deesset, ad venandum : quia plurimi cervi, damulæ, et hinuli, ibicesque diversi ibi morantur, ursorum quoque ac luporum multitudo plurima.

*intellectis S.
Magni mira-
culis,*

huic donat,
fundatque
Faucense cœ-
nobium :

*quæ male Pip-
pino Regi ad-
scripta.*

*Dagobertus
an. 634 justi-
tiam in Bur-
gundia admi-
nistrat,*

18 Wictherpus vero Episcopus cœpit narrare de virtutibus beati viri, quomodo Domino adjuvante draconem interfecit, et ceteras virtutes, quas Dominus per merita ipsius et orationes ostendere dignatus est, vel quomodo ille locus purificatus sit, ubi B. Magnus morabatur. Et hæc audiens gloriosus Rex Pippinus, commotus valde animo dixit : In veritate comperi, quia quamvis ille locus tam tenuis sit facultate, tamen pro meritis tanti viri celebri erit diffamatus rumore, sicut auditum habemus jam locum esse, ubi corpus B. Galli requiescere videtur. Inquisivit ergo a præfato Gunzone, ubi vicinis locis potuisset tributarios invenire de eodem pago, qui vectigalia annuatim redditibus regiis inferre debeant. *Plura deinde subjungit de illustri illa donatione, ac dein ista :* His regiæ potestatis præsul Wictherpus adornatus solatiis, et sublimatus honoribus, imperititisque donis optimis B. Magno a Rege Pippino, lætus ad patriam regreditur, injungens beato viro ea omni diligentia etc. *Et hæc quidem certum est ad B. Pippinum pertinere, atque ab eo qui Vitam S. Magni, a Theodoro ejus socio scriptam, aliquot post seculis interpolavit, illa de Karolomanno Pippini Regis fratre imperite infarta, cum SS. Magnus et Wictherpus centum fere annis prius mortui sint, quam Rex fieri Pippinus Karolomanni frater, filius Martelli. Sed de his plenius ad S. Magni Vitam, et indicata quædam xvi Januarii ad Vitam S. Tozzonis, qui S. Wictherpo in Cathedram Augustanam successit. Nunc ad Dagobertum revertamur, B. Pippini obtemperantem sapientissimis consiliis.*

29 Anno DCCXXXIV (aut forte sub exitum præcedentis) Burgundiæ regnum peragrarè, ac stabilire ubique justitiâ aggressus est Dagobertus, quod citatus antea ita cap. 58 narrat Fredegarius : Dagobertus cum jam anno VII (aliqua exemplaria sexto habent) regnaret maxima parte regni patris, ut supra memini, Burgundias ingreditur. Tanto timore Pontifices et Procures in regno Burgundiæ consistentes, seu et ceteros Leudes, adventus Dagoberti concusserat, ut a cunctis esset mirandus. Pauperibus justitiâ, habentibus gaudium vehementer inrogaverat. Cumque Lingonas civitatem venisset, tantam in universis Leudibus suis, tam sublimibus quam pauperibus, judicabat justitiâ, ut crederetur omnino fuisse Deo

placibile, ubi nullum intercedebat præmium, nec personarum acceptio, nisi sola dominabatur justitia, quam diligit Altissimus. Deinde adgressus Divionem, imoque et Latona resedens aliquantis diebus, tantam intentionem ad universum regni sui populum justitia judicandum posuerat. Hujus benignitatis desiderio plenus, nec somnum capiebat oculis, nec cibo satiabatur, intentissime cogitans, ut omnes cum justitia recepta de conspectu suo læti remearent.

D
summa dili-
gentia, et po-
puli approba-
tione :

30 *Ad eum usque annum, Christi 1033, apud Austrasios regni sedem retinuit Dagobertus, et Pippini præcipue consilio, quæ commemorata sunt, gessit. Testatur id Fredegarius : Usque eo tempore (usque nempe, quem dicimus, annum regni Westrici septimum) ab initio quo regnare cœperat, consilio primitus beatissimi Arnulfi Mettensis urbis Pontificis, et Pippini Majoris-Domus usus, tanta prosperitate regale regimen in Auster regebat, ut a cunctis gentibus immenso ordine laudem haberet. Timorem vero sic fortem sua concusserat utilitas, ut jam devotione arriperent suæ se tradere ditioni : ut etiam gentes, quæ circa limitem Avarorum et Sclavorum consistebant, eum prompte expeterent, ut ille post tergum eorum iret feliciter, et Avaros et Sclavos ceterasque gentium nationes, usque manu publica suæ ditioni subjiendum fiducialiter spondebant. Post discessum B. Arnulfi (qui contigit anno 1033) adhuc consilium Pippini Majoris-Domus et Huniberti Pontificis urbis Coloniae utens, et ab ipso fortiter admonitus, tanta prosperitate et justitiæ amore complexus universas sibi subditas gentes... regebat, ut nullus de Francorum Regibus præcedentibus sua laude fuisset præcellentior.*

31 *Et hæc quidem, usque dum ad Parisius (ut idem interjicit Fredegarius) pervenit Dagobertus, eodem anno VII regni Westrici, 10CXXXIV Christi : quo pertransita, ut diximus, summa cum justitiæ commendatione, Burgundia, interfecto Cabilone Brudulfo avunculo fratris sui Chariberti, per Senonas Parisius venit, ibique Gomadrudem Reginam, Brudulfi sororem, in Romiliaco villa, ubi ipsam in matrimonium acceperat, relinquens, eo quod esset sterilis, cum consilio Francorum (Westrasiorum credo, quorum tunc cæpit deliniri obsequiis, et a virtutis tramite seduci) Nanthildem unam ex puellis de monasterio, in matrimonium accipiens, Reginam sublimavit. MS. quoddam Reginæ Sueciæ, quod Goldasti fuerat, habet, Nanthidem unam ex puellis de ministerio fuisse, scilicet Gomadrudis Reginæ. Ita et S. Bathildis, ex Erchinoaldi, qui tunc Palatium gubernabat, ministerio ad Clodovæi II nuptias evecta, ut in utraque ejus Vita XXVI Januarii dicitur. Anno sequenti, Christi 10CXXXV, VIII regni sui, cum Auster regio cultu circuiret Dagobertus, quamdam puellam, nomine Ragnetrudem, stratui suo adscivit : de qua eo anno habuit filium, nomine Sigebertum. Sed priusquam hic nasceretur, revertens in Neprico Dagobertus, sedem patris sui Chlotarii deligans, assidue resedere disposuit. Cum omnis justitiæ, quam prius dilexerat, fuisset oblitus, cupiditatis instinctu super rebus Ecclesiarum et Leudium sagaci desiderio vellet omnibus undique spoliis novos implere thesauros; luxuriæ supra modum deditus. Ita cap. 60 Fredegarius, quæ et in B. Pippini Vita num. 6, et 11 narrantur.*

32 *S. Amandum Episcopum supra vi Februarii vidimus, velut alterum Joannem Baptistam, Regis publica flagitia intrepide arguisse, ideoque ab illo proscriptum, ut his verbis Baudemundus ejus discipulus cap. 4 Vitæ ipsius num. 16 testatur : Ipse Pontifex, dum pro capitalibus criminibus, quod nullus Sacerdotum facere ausus est, ipsum redargueret Regem, jubente eo, non absque injuria, de regno ejus fuerat expulsus*

D
*summa dili-
gentia, et po-
puli approba-
tione :*

quæ omnia
gerit B. Pippi-
ni consilio,

*in Austrasia
habilans,*

*estque remotis
gentibus vene-
rationi :*

E

- anno 634 mi-
grat Parisios :

uxorem repu-
diat, et aliam
ducit,

a F

et avaritiæ et luxurix deditus :

objurgatur a
S. Amando :

monet eum
quoque B.
Pippinus,

ac prudenter
se gerit,

invisus Aus-
trasiis,

qui ultro se
vinci sinunt ■
barbaris :

Sigebertum
Regis filium
an. 635 fert
Aureliam,

ubi a S.
Amando bapti-
zatur coram
patre,

respondetque
Amen adhuc
infans :

A expulsus. Quid Pippinus interea? An regiae libidini assentatus, ipse quoque justitiae tramitem deseruit? Quid egerit, qua animi magnitudine flagitia Regis castigavit, qua prudentia æmulorum machinationes fregerit, num. 6 et 7 in Vita, et præsertim 11 Fredegarii verbis declaratur. Cui ita consonat Aimoinus lib. 4 cap. 20. Aversum, inquit, cor Dagoberti a Deo fuisse aestimabatur, prorsusque abalienatum, nisi in semet reversus, peccata sua eleemosynis redimere deliberrasset. Erat in regno ejus Pippinus, de potentissimis Austrasiorum, familiaritati ejus inhærens, qui odebat improbos, nec se miscebat flagitiosis. Hunc quidam malignantium Dagoberto adorsi sunt facere odiosum. Sed Domini protectus clementia, (cujus in observanda justitia sectabatur præcepta) et insidias paratas evasit, et Regi utilia suadendo fidelissimus apparuit.

33 Sed qua causa Austrasiorum præcipue adversus eum, ut Fredegarius ait, exarsit zelus? Multi ac plerique Leudes, ut idem habet scriptor, Dagoberti nequitiam gemebant: atque ii præcipue qui admirabilem in eo vitæ integritatem suspexerant Austrasii: quos et illud universim urebat, quia Aulam regiam in Westrasiam translata videbant, magno regni Austrasiani detrimento et dedecore: atque hoc fortassis Pippini consilio tribuebant, quem videbant Regi in Westrasia quoque adhærere. Eoque progressa illorum rabies est, ut clade non una affecti a Sclavis Winidis sint, cum eos vincere possent, anno præsertim Dagoberti nono. Ita Fredegarius cap. 68. Istamque victoriam, quam Winidi contra Francos meruerunt, non tantum Sclavinorum fortitudo obtinuit, quantum dementatio Austrasiorum, dum se cernebant cum Dagoberto odium incurrisse, et assidue expoliarentur.

34 Consulebat tamen etiam in Westrasia commodis Austrasiorum Pippinus. Qui anno 1000 natus Dagoberto filium, Austrasii divinitus destinatum Regem, ipso annuente patre, baptizari Aureliæ solenni pompa curavit. Qua de re Fredegarius: Ipse vero Pippinus eo anno cum Sigiberto filio Dagoberti ad Charibertum Regem accessit. Charibertus Aurelianis veniens, Sigibertum de sancto lavacro excepit. Collatum ei baptismum est a S. Amando Episcopo, qui regno Dagoberti, ut diximus, expulsus, remotiora perquirens loca, ut scribit Baudemundus, verbum Dei gentibus prædicabat, in regno (ut ad ejus Vitam conjectavimus) Chariberti apud Vascones. Is multis precibus ab ipso Dagoberto, quosque is deprecatores adhibuerat, a SS. Eligio et Audoeni, vix tandem exoratus, annuit id se officii salutaris præstiturum. Accepit igitur vir sanctus, ait idem Baudemundus, in manibus puerum, et benedicens eum catechumenum fecit. Cumque finita oratione, nemo ex circumstante multitudine respondisset, Amen; aperuit Dominus os pueri, atque audientibus cunctis, clara voce respondit, Amen. Statimque eum regenerans sacro baptismate, impositoque nomine Sigeberto, Regem atque omnem ejus exercitum tunc S. Amandus magno replevit gaudio. Aderat ei cæremoniæ ipse Dagobertus, ut ex toto Baudemundi contextu patet. Aimoinus, qui circa annum 610 scripsit, ita rem exponit: Filium anno VIII regni sui suscepit Dagobertus. Quem dum postmodum in Aurelianensi urbe venerabilis vir Amandus Trajectensium Episcopus juxta morem fidelium præsignaret, assistente genitore, pariterque Ariberto Aquitaniae Rege, finita oratione, et nullo e tanta exercitus multitudine Amen respondente, aperuit Dominus os pueri, qui non plusquam xxx (Baudemundus habet, circiter XL) a nativitate expleverat dies, ac audientibus cunctis respondit, Amen. Statim igitur sanctus Antistes eum regeneravit, quem Aripertus Rex de sacro fonte levavit. Magnus ex hoc facto stupor cum exultatione non tam Reges

quam universos replevit circumstantes. Aimoinus D parachronismo usus, dum a S. Amando Trajectensium Episcopo baptizatum scribit S. Sigebertum. Erat tunc quidem Episcopus Amandus: at nondum Trajectensis, sed ad gentium conversionem ordinatus, nulla certa assignata Sede. Magis etiam fallitur Guilielmus Rebreviettes, qui in Vita Gallica S. Gertrudis cap. 4 pag. 35 ait fuisse tunc Episcopum Parisiensem.

35 Pippinus porro, ut invidiæ tantisper cederet, Sigebertum nutriendum suscepit, eumque summa Dagoberti voluntate in Aquitaniam, ubi dotales S. Ittæ uxoris ejus possessiones erant, asportavit. Narrat hoc Sigebertus Gemblacensis in S. Sigeberti Vita, ex antiquioribus monumentis concinnata, cap. 2 num. 6 his verbis: Aut vix, aut numquam invidiam effugit gloria. Pippinus Major-Domus, qui caute et prudenter se agebat in cunctis regni vel palatii negotiis, bonus in consiliis, fortitudine terribilis, cultu justitiæ et fidei proposito per omnia laudabilis, quo magis omnes gratia anteibat, eo majorem omnium pene Austrasiorum contra se invidiam conflaverat; observantibus æmulis, ut amoverent eum a latere Regis: ut aut disjungerent eum a Regis corde, aut facerent eum plecti morte. Sed ille callens moderari animo suo, noluit vinci a malo, sed vicit malum in bono. Nam, ut se et omne regnum absolveret discordiæ scandalo, arrepto ad nutriendum Sigeberto Regis filio, invidorum factioni cessit, et ad Charibertum Regis fratrem in Aquitania morantem contendit. Non multo post, transeunte nubecula hujus tempestatis, lætior rediit per concordiam aura serenitatis. Mortuus est anno 1000 Charibertus, totaque Aquitania ad Dagobertum rediit.

36 Cum trimulus jam esset Sigebertus, Rex est datus Austrasiis, ut vel sic ad fines suos tutandos excitarentur. Ita cap. 75 Fredegarius: Anno XI regni Dagoberti, cum Winidi jussu Samonis fortiter sæverent, et sæpe transcenso eorum limite, regnum Francorum, vastando Thoringiam et reliquos pagos, ingrederentur; Dagobertus Mettis urbem veniens, cum consilio Pontificum, seu et Procerum, omnibusque Primatibus regni sui consentientibus, Sigebertum filium suum in Auster regnum sublimavit, sedemque Mettis civitatem habere permisit. Hunibertum Coloniae urbis Pontificem, et Adalgiselum Ducem Palatii, ad regnum gubernandum instituit. Thesaurum, quod sufficeret, filio tradens condigne (ut decuit) eum hujus culmine sublimavit: et quodcumque eidem largitus fuerat, sigillatim præceptionibus roborandum decrevit. Deinceps Austrasii eorum studio utilitem et regnum Francorum contra Winidum utiliter defensare noscuntur. Eadem commemorat Aimoinus lib. 4 cap. 26.

37 In Vita B. Pippini inferius danda, num. XI, ubi videtur hoc Fredegarii caput citari, ista habentur: Cuniberto Pontifici et Adagisilo Duci et Pippino Majori-Domus regnum gubernandum constituit Dagobertus. In quam sententiam plura dicuntur num. 8 et 9. In Gestis Regum Francorum cap. 42 ista leguntur: Habuit prædictus Rex ex Regina sua Nanthilde, de genere Saxonorum, filios duos, Sigibertum et Chlodoveum. Sigibertum vero majorem filium suum in Auster, una cum Pippino Duce, direxit in regno statutum, Chlodoveum quippe juniorem secum retinuit. At non erat adhuc natus Chlodoveus, quando Rex creatus est Sigebertus, neque eadem ambo matre geniti sunt. Quæ duo, et quod de Pippino dicitur omnem derogant fidem. Sigebertus Gemblacensis in Chronico ad annum 640 ita scribit: Dagobertus Rex Sigibertum filium suum Austrasiis Regem mittit, sub tutela Pippini et Chuniberti Episcopi. Idem Gemblacensis in Vita S. Sigeberti Regis cap. 3 num. 7 ista habet: Tutelam vero Regis, cujus pueritiæ timebat, commisit

DUCAU

AUCTORE J. B.

nutritur ■ B.
Pippino in
Aquitania,

ideo a regia
se subducente :

E

anno 638 fit
Rex Austrasiæ :

F

an sub B. Pippini tutela ?

A sit Cuniberto Archiepiscopo Coloniensi et Adelgiso Duci : curam vero regni Austrasiorum et providentiam omnium imposuit Pippino Principi. *Discrepat ab horum narratione, qui multo antiquior est, Pippini ipsius ætati suppar, Fredegarius, qui cap. 85, quod infra recitabimus, Pippinum Majorem-Domus scribit et ceteros Duces Austrasiorum, qui usque in transitu Dagoberti suæ fuerant ditioni retenti, Sigibertum unanimi conspiratione expetisse etc. In Fredegarii sententiam ita concedit Aimoinus lib. 4 cap. 36. Pippinus, inquit, qui sub Dagoberto, cum aliquibus ex Austria Primoribus, Palatium incoluerat, eo obeunte, ad Sigibertum se confert.*

id non videtur.

B. Pippinus Dagobertum convivio excipit,

B

§ IV. B. Pippino filia Gertrudis Christo desponsa : thesauri Dagoberti dimidium Sigeberto ab eo vindicatum : exstructum Meldariæ monasterium ad sepulchrum S. Hermelindis.

Eo tempore illud evenit, quod Vitæ S. Gertrudis coætaneus scriptor narrat in hunc modum : Igitur cum esset in domo parentum sancta Dei puella Gertrudis, secus pedes beatæ memoriæ genitricis suæ Ittæ, die ac nocte, verbo ac sapientia meditabatur Deo cara et omnibus amata, super suas coætaneas crescebat. Hoc primum electionis sibi in Christi servitio initium fuit, sicut per justum et veracem hominem comperi, qui præsens sibi aderat. Dum Pippinus genitor suus Regem Dagobertum in domo sua ad nobile prandium invitaret; advenit ibidem unus pestifer homo, filius Ducis Austrasiorum, qui a Rege et a parentibus puellæ postulavit, ut sibi ipsa puella in matrimonium jungeretur secundum seculi dignitatem. Propter ambitionem et mutuam amicitiam placuit Regi : et patri puellæ suasit, ut in sua præsentia illa cum matre sua evocaretur. Illis autem ignorantibus propter quam causam vocaverit infantem, interrogatur inter epulas a Rege, si illum puerum auro fabricatum, sericis indutum, voluisset habere sponsum. Illa autem quasi furore repleta, respuit illum cum juramento, et dixit : Nec illum, nec alium terrenum, nisi Christum volo habere sponsum. Ita ut ipse Rex et Procures sui valde mirarentur super iis, quæ a parva puella Dei jussione dicta erant. Ille vero puer recessit confusus, iracundia plenus : sancta Dei puella ad suam se convertit genitricem. Ex illa die parentes ejus cognoverunt a quali Rege amata fuerit. Post annos vero xiv cum pater ejus Pippinus de hac luce migrasset etc.

coram quo nobilem procum S. Gertrudis aspernatur, Christo se sponsam proposuisse,

C

39 In tripartita Vita S. Gertrudis lib. 2 cap. 3, et aliis quæ ex priore illa a variis consertæ sunt, dicitur brevi interjecto tempore hujusmodi suspicionem venerabili Pippino patri ejus iniecisse dæmon, ut illud conservandæ virginitatis propositum crederet puerilis esse levitatis, non Divinæ inspirationis : ideoque voluisse eam petenti juveni matrimonio conjungere. Sed occultatam eam a matre, deinde in partes Orientalis Franciæ cum Atalongo Presbytero et Bernardo Diacono, conscia matre profectam, in loco qui postea Carleburg dictus habitasse, donec procum mortuum intellexit. Verum ista haud satis credibilia videri, II Februarii ad Vitam S. Hadelogæ § 3 ostendimus : quæ denuo expendenda erunt xvii Martii ad Vitam S. Gertrudis. Cum illa expetita ad nuptias est, nondum xii erat annorum : obiit enim xxxiii anno ætatis, Christi idclxiv, unde consequens est, quod et in Vita ejus dicitur, xiv fuisse annorum cum pater ejus Pippinus decessit anno idcxlvi. Contigit autem amplius duobus annis ante obitum Pippini, cum Dagobertus ipse 2 annis mense, ac diebus 2 ante Pippinum sit mortuus. Abiit ergo tam tenera ætate, prudentissima matre Itta consentiente, in tam longinquam regionem, ubi ad huc

nec postea a patre ut nuberet sollicitata,

nec in Franciam ideo fugit,

grassabatur idololatria, ut ex Vita patet S. Kiliani, D qui annis xl post B. Pippini obitum illic martyrio coronatus est? Quid, quod tempore S. Bonifacii, centum circiter post obitum ejusdem Pippini annis, revelatæ dicuntur reliquæ S. Kiliani eidem Adalongo, qui ignorabat Kilianum, forsitan ut vix ejus audiverit famam, quæ paulatim ignorantia obsoleverat, ut in ipsius S. Kiliani Vita viii Julii dicitur? Qui vero poterat, qui tanto tempore ante illic habitarat, non vidisse Evangelium illic prædicantem, non aulisse martyrio coronatum? Sane si ulla eo venit, ut nuptias fugeret, Gertrudis Pippini filia, cum sancto illo Presbytero, alterius Pippini fuit, ut illic ex aliorum quoque sententia indicavimus.

sed alia fortassis :

40 Anno ergo regni sui Westrici et Burgundici xvi, Christi idcxliv xix Januarii mortuus est Dagobertus ; ac filius suus Chlodoveus, ut cap. 79 scribit Fredegarius, sub tenera ætate regnum patris adscivit. Omnes Leudes de Neuster et Burgundia eum Massolaco villa sublimant in regnum. Æga vero cum regina Nanthilde, quam Dagobertus reliquerat, regebat Palatium. Tum demum in Austrasiam revertit Pippinus, effecitque ut pars thesaurorum Dagoberti Sigeberto filio cederet. Ita cap. 85 idem Fredegarius : Cum Pippinus Major-domus post Dagoberti obitum, et ceteri Duces Austrasiorum, qui usque in transitu Dagoberti suæ fuerant ditioni retenti, Sigibertum unanimi conspiratione expetissent; Pippinus cum Chuniberto, sicut et prius amicitiae cultu in invicem conlocati fuerant, et nuper sicut et prius, amicitia vehementer se firmiter in perpetuo conservanda obligant : omnesque Leudes Austrasiorum secum uterque prudenter et cum dulcedine attrahentes, eos benigne gubernantes, eorum amicitiam constringunt semperque servandam. Igitur discurrentibus Legatis, partem Sigiberto debitam de thesauris Dagoberti, a Nanthilde Regina et Chlodoveo Rege ad Sigibertum requirunt. Ad quod reddendum placitus instituitur. Chunibertus Pontifex urbis Coloniæ, et Pippinus Major-Domus, cum aliquibus Primatibus Austrasiæ, a Sigiberto directi, Compendium villam usque perveniunt : ibique thesaurus Dagoberti, jubente Nanthilde et Chlodoveo, instantia Æganæ Majoris-Domus, præsentatur, et æquilancia dividitur. Tertiam tamen partem, de quibus Dagobertus adquæsierat, Nanthildis regina receperat. Chunibertus et Pippinus hunc thesaurum, quæ pars fuit Sigiberti, Mettis faciunt perducere, Sigiberto præsentare et describere.

Dagoberto an. 644, 19 Jan. mortuo

redit in Austrasiam Pippinus :

E

cum aliis Proceribus procurat Sigeberto H. medium paterni thesauri,

F

41 Eadem, ipsis fere Fredegarii verbis, in Gestis Dagoberti narrantur. Aimoinus lib. 4 cap. 36 ostendit suggerente postissimum Pippino, eam partem hæreditatis crevisse Sigibertum. Igitur Pippinus, inquit, qui sub Dagoberto assidue, cum aliquibus ex Austria Primoribus, Palatium incoluerat, eo obeunte ad Sigibertum se confert : junctoque cum Chuniberto Pontifice (ut pridem) amicitiarum fœdere, utilia cum eo Regi memorato ministrabat consilia. Ex quorum sententia Sigibertus ad Chlodoveum dirigit fratrem, qui debitam sibi portionem ex paternis poscerent thesauris etc. Gemblacensis in vita S. Sigeberti cap. 3 num. 9. Cum in omnibus, inquit, inter se Deo placita vigeret concordia, pro uno tamen negotio pene voluit introrepere discordia. Sigeberto enim Rege repetente sibi debitam partem paterni thesauri, nitebantur ei contraire Procures qui erant ex parte Clodovei. Sed Pippino Principe et Cuniberto Archiepiscopo fortiter et rationabiliter instantibus, pro sui potentia ab invitis Neustriæ Primatibus extorserunt, mediante justitia, ut ex conducto ad villam Compendium veniretur, ibique thesaurus Regis æquali lance divideretur, suæque cuicque pars competenter daretur, Ventum est etc.

præcipuus ejus consilii auctor,

reluctantibus initio Westrasii :

A 42 Per hosce dies, quantum assequi conjectura datur, S. Hermelindis cognata ejus repertum S. Hermelindis Virginis corpus, cujus honori monasterium B. Pippinus construxit. Vitam illius dabimus xxix Octobris, e qua huc asseremus nunc quæ ad Pippinum, eamque inventionem spectant. Ea nobilibus nata parentibus, beatissimæ Gertrudi, ut in Vita ejus dicitur, consanguinitate propinqua fuit. Vita minor a Surio e Trajectensi MS. edita habet: De nobili ejus prosapia descendisse dicitur Pippinus pater S. Gertrudis. Odencam villam, vulgo nunc Ter Donck, juxta Lovanionum vicum, sive Lovenioul, quam parentes illi ad famulatus sui usum tradiderant, relinquens, ad vicum Bevecum secessit: inde Angeli monitu in locum tunc solitarium, quam Meldricem olim, sive Meldrishem, ac Meldradium, nunc fere Meldariam, vulgo Meldert vocant: ibi cursu vitæ sanctissime peracto, ab Angelis tumultata dicitur, et, ut habet Vita, quadraginta et octo annis latuit a cultu seculi. Tandem hac ratione inventum ejus corpus, multisque et mortalium donariis et celestibus prodigiis honoratum narrant schedæ Meldarienses, et codices Corsendoncani.

corpus ab Angelis tumultatum,

post 48 annos,

luce per noctem ad illud cuidam apparen-
te,

B 43 Erat vir quidam in villa Wareloos nuncupata, qui commissis sibi a domino suo omnibus bonis suis, ipso domino procul absistente, parabat se ad eum ire. Cumque iter faceret per præfatum locum, Angelorum visitatione dicatum; contigit ut longius abire nequiret, sed interveniente nocte totam vigiliam ipsius noctis super equum suum residens custodiret. Mediæ autem ipsius noctis hora, resplenduit insula luce mirifica. Subito homo pavore concutitur, ejusque genua timoris gratia invicem colliduntur. Credo tamen eum non exigui fuisse meriti, qui tam insigne miraculum cernere meruit obtutibus proprii luminis. Cum luce enim auditi sunt ab eo psallentes chori inedicibili dulcedinis affamine, summi Patris venerantes Prolem in tantæ Virginis castitate. Cumque abscedente luce lux enituisset diurna, prædictus vir signis propriis locum devotus notavit: gratiasque referens altissimo pro ineffabili miraculo, arripiente itinere cœpto, pervenit ad dominum suum: ibique famulatu ejus festinanter prout valuit, explicito, impetrata itineris licentia, reversus est ad prædictam eremum. Jam enim cordis ejus intima penetraverat lux divina. Non enim immemor luminis, quod viderat, ad monumentum sui signi sollicitus excubabat ac devotus.

idque iterato,

qui sacellum illic ædificat.

ad quod fit populo-
rum concursus,

44 Igitur illi excubanti, et Divinæ illustrationis spectaculum præstolanti, lux lucidissima enituit, et ob monumentum suæ fidei locum ineffabili miraculo insignivit. Qui certus de visione sacra, lætus redit ad propria, lætior reversurus ad divinæ servitutis obsequia. Nam ad suæ possessionis ut pervenit jura, domus valde bonæ pretium assumens in auxilii sui suffragium ibidem evexit, et ad honorem sacræ Virginis super ejus tumulum capellam fabricavit, ibique cum sobrietate vivens finem dierum in pace sortitus est: Dignum quidem viri sanctitatis meritum, et admirabile fidei firmamentum, cujus solius in hoc opere placuit obsequium. Erant enim plures in illius ævi diebus, qui majoris servitutis famulatum valerent præstare. Sed si audeo fateri veridica ratione, digni non fuere tam mirifica manifestatione. Tali ergo modo revelata, pro operibus præfati viri longe lateque est divulgata. Ad cujus ineffabile donum gentes venere omnium seculorum, quidam gradu inferiores, quidam vero prælucida nobilitate pollentes venerunt, nuptæ et virgines, matronæ supplices et viduæ continentes: universæque, ut ita referam, nationes ad auditi signi miraculum venerunt, Christi mirabilia referentes. Crescente itaque magnitudinis gloria, crescere etiam cœpit laus humana: quantoque devotius quærebatur, tanto gloriosior in miraculis inveniebatur. Nam ut fidelium amplius solidarentur mentes, credulitatis suæ monumentum sumpsere ve-

nerantes. Erupta enim telluris soliditate, apparuit D sarcophagus, in quo jacebat inviolatæ Virginis corpus.

AUCTORE J. B. reperitur.

45 Eo tempore Pippinus Dux inter Francigenas post Regem principatum regebat regni, gloriosus in conspectu populi, gloriosior in conspectu Domini, qui et ipse genuerat filiam, videlicet S. Gertrudem, privilegio summæ benedictionis insignitam. Hic prædictus Princeps res gestas comperiens, et novam beati rumoris famam percipiens, ad locum celer ac devotus pervenit: sacrumque corpus levatum e tumulo, digno honore condidit, prædiorumque permaxima multitudine locum ditavit, jaciens fundamentum monasterii ubi Christum recoleret plebs Dei. Ob reverentiam igitur summi Dei, meritumque beatissimæ castitatis, idem Dux perfecit aulam Virgini Sanctorum consortio cœquali; instituens illic sanctarum Virginum chorum, quæ indesinenter debitæ laudis persolverent sacrificium. Servorum etiam dedit turbam non minimam, qui totius servitutis constanter impenderent jura. Tandem perfecto pretiosi templi oraculo, ac sacris muneribus ac ministris redimito, Ecclesiasticæ religionis firmavit morem, sanctæque regulæ stabilivit auctoritatem: quam ut devotiori inibi degentes implerent certamine atque conamine, subiecit eis Clericorum cohortem, qui alternis vicibus instarent sacris Missarum solenniis. Erat enim congregatio vicina monasterio B. Bavonis Confessoris in monte qui Teutonice dicitur Calfsberghe, qui in nostra lingua dicitur Mons vituli. Interea consummatis omnibus, quæ ibidem de opere Dei construenda erant, recessit Dux nobilissimus gratia Dei non minime refectus.

Pippinus illic monasterium Virginum ædificat et fundat,

46 Hæc in vita S. Hermelindis ex MSS. Meldariensi et Corsendoncano, quam suo loco integram dabimus. Monasterii utriusque tam Meldariensis quam Calfmontani, negant ullum jam superesse vestigium. Ideo in MS. Meldariensi, ubi de ædificato a Pippino monasterio agitur, adscriptum margini est, In Nivella: imperite, non enim a Pippino Nivellense constructum cænobium est, sed post ejus mortem a S. Itta vidua, ac Gertrude filia. Nulla monasterii Meldariensis mentio est in breviori Vita ejusdem Sanctæ a Surio edita ex MS. Codice ecclesiæ Trajectensis. Sed de Pippino ista cap. 3 habentur: De nobili ejus prosapia descendisse dicitur Pippinus pater S. Gertrudis cujus meritis B. Ermelindis studuit esse cœqualis. Sed corrigendum, quæ meritis Beatæ Ermelindis. Fuit enim facile xxx annis post mortem S. Hermelindis nata S. Gertrudis. Ceterum mentio fit illius monasterii in Miraculis SS. Marcellini et Petri, quæ Eginhardus Abbas conscripsit, extantque in ultima editione Surii ad ii diem Junii. Nam lib. 4 cap. 22 dicitur ad eorum reliquias in æde S. Servatii Trajecti ad Mosam puer quidam, nomine Folchardus, de monasterio quod Meldradium vocatur, qui erat cruribus ac pedibus miserabili contractione distortus... coram omni populo curatus. Eversum arbitror id monasterium et Calfmontanum cum postea eum Belgii tractum populati sunt Normanni. Calfmontani bona, aiunt Meldarienses, ab Ecclesia S. Bartholomæi Leodii nunc possideri, Virginum a Begghinis Lovaniensibus. Id si verum est, sancitum olim forte inter Ducem Brabantiae et Episcopum Leodiensem, occasione bellorum Hasbaniensium inter duos illos Principes.

quod jam non exstat,

sed ejus memoria apud Eginhardum: F

47 Cardinalis Baronius tom. 8 Annal. ad annum 631 num 8. aliud tribuit Pippino huic sanctissimo Principi decus, quod ad ejus nepotem Pippinum Herstattum pertinet, quod S. Wironem Episcopum, ut peccata ei confiteretur, nudis pedibus adire sit solitus. Venerat e Scotia Wiro, cum S. Plechelmo itidem Episcopo et Otgero Diacono, in Franciam, et benigne a Pippino excepti, in iis partibus, quæ nondum satis erant fide Christiana excultæ

Qui Pippinus Dux Francorum.

A *excultæ, (ad confinia, ut reor, Frisonum, Saxonum, Germanorum) Evangelium prædicarunt. Demum in monte S. Petri, ut tunc dicebatur, nunc S. Odiliæ mons est, ad Ruram flumen, haud procul Ruramunda, postea ædificata urbe, quæ nunc Episcopalis est, sedem eodem annuente Duce fixerunt, monasterio ædificato. Quod antea indicavimus Christianæ submissionis ac pietatis facinus, narratur in S. Wironis Vita ad diem VIII Maii edenda: Tantæ, inquit, venerationis apud præfatum Francorum Ducem habebatur, ut Præsullem animæ tutorem, ob vitæ sanctitatis insigne, inter suos eum venerabatur. Nam solitus erat illi lubrica lapsus humani detegere: nec dedignatus est, gratia Confessionis discalceatus eum adire, ejusque oris imperio parere. Consultis etiam natu majorum interesse sæpius accitur, quandoquidem habilis consilio, nec futilis eloquio. Similia habentur de S. Plechelmo in ejus Vita xv Julii. Sed Pippinus, inquit, Francorum Rex incomparandus in tanta veneratione eum habebat, ut singulis annis initiante quadragesimali tempore de suo palatio descendens, nudis pedibus et regali deposita purpura, ad præfatum locum, quem Sanctus incoluerat, ire præperat et cum eo tenuit consilium, quomodo regni gubernacula secundum Domini voluntatem gubernaret, et sanctæ fidei magnitudinem in seipso suisque subjectis adaugeret. Ibi quodcum summo Sacerdote Domini confessione criminum facta, et accepta poenitentia, de humanitatis parte deflet contracta.*

48 *Hæc a Pippino Herstallo esse gesta scripsit Joannes Gerbrandus a Leidis Chron. Belgic. lib. 2 cap. 16. Joannes item Molanus in Natalib. SS. Belgii. Diffuse quoque id confirmat Willebrordus Boschartius in libro de apostolis Frisiæ. Baronius loco citato, quia Herstallum, postquam e pellice filium suscepit, (fors et plures) prorsus aversum a Deo et pietate animum habuisse existimavit, nihil ab eo tam sublimis humilitatis susceptum credere potuit: Sed ad avum transtulit, matris ejus Beggæ patrem B. Pippinum: cum tamen alibi S. Wironem fateatur ad annum usque 1000 et longe ultra vitam produxisse.*

49 *Necdum veterem alium scriptorem legimus, qui factum illud narrarit, præterquam in S. Wironis Sanctique Plechelmi Vita. Ast illa longe posteriorem B. Pippino fuisse S. Wironem ostendit, quem affirmat sibi imitandos proposuisse, admiranda meritorum virtutumque magnitudine præcellentes, Patricium, Cuthbertum, Columbam, patriæ columnas, terræ lucernas; eorum exemplis cupientem inniti, religionemque sanctimoniam anhelantem æmulari. Erat, cum mortuus est B. Pippinus anno 1000, adhuc puer Cuthbertus qui anno 1001 cum oves pasceret, S. Aidani animam vidit ab Angelis in cælum deduci, ac tunc monasticam vitam adhuc adolescens amplexus est: obiit vero anno 1005 non admodum propecta ætate. Inde ergo statui potest, S. Wironem, qui S. Cuthberti virtutes dicitur imitatus, non videri natum fuisse adhuc quando B. Pippinus decessit. Non est autem (quod quidam temere crediderunt) S. Plechelmus, S. Wironis socius, idem, quem Venerabilis Beda cap. ultimo historię gentis Angl. Petchelmum vocat, atque tunc, anno nimirum 1001 Candidæ Casæ Episcopum fuisse; nam xvii tunc anni ab obitu Pippini Herstalli effluerant. Sed ad B. Pippinum revertamur.*

§ V. B. Pippini mors, translatio, habiti ei qui Beatissimos honores.

Tandem ergo plurimis claris benefactis migravit evivis Pippinus xxi Februarii, anno Christi 1000. Ita Fredegarius cap. 85 memorata thesaurorum Dagoberti, quam ante retulimus, divisione subdit: Post vero anni circulum Pippinus moritur: nec parvum dolo-

rem ejusdem transitus cunctis generavit in Auster, eo quod ab ipsis pro justitiæ cultu et bonitate ejusdem dilectus fuisset. Eadem habentur in gestis Dagoberti cap. 47, atque apud Aimoinum lib. 4 cap. 38. Amplificat luctum illum Austrasiorum Sigebertus Gemblacensis in Vita S. Sigeberti Regis i Februarii cap. 4 num. 10 his verbis: Sequens annus luctum maximum intulit Regi Sigeberto ejusque regno, Pippino Majore-Domus ex hac luce subtracto: qui ipsum Sigebertum nutrierat a puero, et imbecillitatem pueritiæ et adolescentiæ ejus validi sui auxilii sustentaverat brachio. Hic omnimodis regno utilis, genere, potentia, prudentia et fortitudine super omnes nominabilis, Grimoaldum filium suum rerum suarum hæredem fecit: duas quoque filias Gertrudem et Beggham, ad laudem et gloriam generis sui post se reliquit. Colitur S. Begga xvii Decembris. Joannes Chapeavillus Annot. ad cap. 54 Harigeri Ab. ex marginali annotatione MS. codicis Aureæ-vallis, addit Viventiam, quæ, inquit, Colonia in cœnobio sanctarum Virginum quiescit. De hac agemus xvii Martii quo colitur, eodem quo S. Gertrudis die, ideoque forsitan ejus habita soror, B. Pippini filia: quod ut adstruamus, nullum adhuc nobis argumentum suppetit.

51 *Tumulatus est Pippinus, non Nivellæ, ut lib. 14 Chron. scribit Christianus Massæus, sed Landis, unde est postea Nivellam corpus ejus translatus. Quo ea translatio tempore contigerit, nusquam comperi. Haud dubitem, quin a pluribus jam seculis. Translationis modum Pippini Vita, quæ a Surio edita est, ita commemorat: Hujus autem beati viri corpus, eo honore quo decuit, in civitate sua Landis conditum est, ibique diu jacuit: donec divino instinctu viri fideles illud ad locum eminentiorem et celebriorem transtulerunt; non patientes thesaurum tam pretiosum humillimi viculi loculo occultari; statuentes præclaram lucernam non sub modio, sed super candelabrum reponendam, ut luceat meritis et signis, omnibus qui in domo Dei sunt, ut cernere datur usque in præsentem diem. Ut autem ostenderetur quanti meriti esset apud Deum, tale fertur in die translationis ejus contigisse miraculum. Nam cum Veneranda ejus ossa de tumulo, ubi dudum reposita erant, levarentur, ut ad civitatem Nivellensem, locum videlicet ejus reverentiæ competentem, transferrentur, cum copiosis id actum cereis, sicut decuit, ardentibus. Cumque de Landis usque Nivellam populus fidelis per tantum terræ spatium venerandas reliquias cum luminaribus prosequeretur, et aura esset multum ventosa, ne unus quidem cereorum vi extinctus ventorum esse perhibetur, quousque perventum est ad locum optatum. Ipsius itaque sacræ reliquiæ collocatæ sunt ut decuit, in capsula decenti juxta feretrum filiæ suæ S. Gertrudis: quæ singulis annis in diebus Rogationum circumferuntur a Clero, ad laudem Domini nostri Jesu Christi, cui est laus et gloria in secula seculorum, Amen.*

52 *Meminerere hujus Translationis multi e recentioribus, qui Belgicas antiquitates illustrarunt. Mirum illud, quod de Pippino scribit Joannes Molanus cap. 13 libelli de Martyrologiis, sive præfationis ad Martyrologium Usuardi: Iduberga, inquit, mater B. Gertrudis elevata est quidem cum Pippino et nutrice B. Gertrudis, Nivellæ in filiæ suæ quondam monasterio, a quadringentis autem annis Canonicarum collegio; et tamen ibidem pro ea et Pippino anniversariæ Missæ de defunctis celebrantur. Quo id auctore didicerit Molanus, an coram ita fieri viderit, non indicat. Si is illius ævo mos vixit, nunc antiquatus est. Idem in ipso Auctario ad Usuardum edito an. 1568 die xxi Februarii habet: Liber anniversariorum apud Canonicas Nivellæ: Vigiliæ dispersæ S. Pippini. Qui fieri poterant anniversariæ pro eo Missæ, si Sanctus scribebatur etiam in veteri Necrologio? Factæ nimirum olim fuerant, priusquam*

magno S. Sigeberti R. et populi dolore:

ejus liberi:

an in his S. Viventia?

corpus Landis sepultum,

Nivellam translatus, Matth. 8. 15

cereis per 30 M. P. vento minime extinctis, F

publice in processione circumfertur:

quale ejus olim anniversarium?

AUCTORE J. B. ad montem S. Odiliæ in Germania

S. Wironem adiit nudis pedibus, confessionis causa,

et S. Plechelmo,

Herstallus fuit,

non hic ejus avus.

qui mortuus priusquam forte Wiro nasceretur.

Pippinus mortuus 21 Febr. 646

A priusquam vel Ecclesiæ publica auctoritate, vel unanimi populorum pietate, Sanctorum aut Beatorum albo inscriberetur.

Beatus appellatus,

* 53 De eo Franciscus Haræus, egregie in Sanctorum rebus versatus, neque sane nimium mollis censor, initio Annalium Ducum Brabantiae, ita scribit : Beatus Pippinus (ita vocatur ob insignem sanctimoniam virtutibus ejus bellicis, quod rarum est, conjunctam) etc. Ac paullo post : Ad meliorem vitam transiit Landis oppidulo Brabantiae, praetorio tunc Austrasiae inferioris seu Cismosanae : sed translatus, non sine opinione eximiae sanctitatis, ornat nunc una cum filia sanctissima Gertrude et conjuge Itta civitatem Nivelensem. Antea monuimus non videri praetorium fuisse Austrasiae Landas, sed in Pippini fundis oppidum, aut vicum, ut in citata Translationis historia appellatur. In recentioribus Martyrologiis semper Beati aut Sancti titulo ornatur. Balduinus Willotius noster in Martyrologio Belgico, Guilielmus Gazæus in historia Ecclesiastica Belgii, Aubertus Miræus in Fastis Belgicis, Aegidius Gelenius in Fastis Agrippinensibus Beatum vocant : sed quem hic citat Ducis Agrippinensium ei titulum tribuentem S. Ludgerum, is non de hoc agit Pippino, sed Martelli filio, qui dein Rex fuit, ut videre est ad Vitam S. Swiberti Kalendis Martii.

et Sanctus,

B 54 Heribertus Rosweyda noster in Vitis SS. quas Belgico sermone edidit, Sanctum Pippinum vocat. Ita et Ferrarius in generali Catal. SS. Landis in Brabantia S. Pippini primi Ducis. Andreas Boeius noster in Flandrico Martyrologio : Nivellæ natalis S. Pippini Ducis Brabantiae patris SS. Gertrudis et Beggæ. Sanctum quoque indiget Saussaius in Martyrol. Gallicano, atque insigni decorat elogio. Denique Molanus in posteriori editione Usuardi an. 1583 ista addit : Eodem die obitus S. Pippini. Et, Vigiliæ dispersæ S. Pippini, cujus corpus Nivellæ quiescit in tumba portatili, et circumfertur in Litaniis : sicut et Idubergæ, et nutricis S. Gertrudis. Idem Molanus in indiculo SS. Belgii de ejus exuviis ita scribit : Quiescit Nivellæ in capsula, juxta altare filiae suæ S. Gertrudis. Quæ capsula etiam in Litaniis circumfertur, licet non sit inscriptus in Sanctorum numerum. De illo honore reliquiarum ista habet Saussaius : Quiescit Nivellis in Brabantia, ubi et honore sanctis debito colitur : corpus enim ejus pridem elevatum, ac deinde ob claramerita in capsula portatili collocatum, ad venerationem cum ipsius Idubergæ sanctissimæ conjugis hierotheca quotannis a Clero in diebus Rogationum circumferri solet magna celebritate. Et hic sane honos est, qui non nisi Sanctis aut Beatis haberi solet, quamvis Officio Ecclesiastico non colatur. Miræus quoque reliquias ejus, Idubergæ conjugis, S. Gertrudis in singulis capsulis circumferri tradit.

in Litaniis invocatus,

C 55 Matthiæ Hovii Archiepiscopi Mechliniensis ac Belgii Primatis auctoritate editum est anno cdmccii Processionale ritibus Ecclesiæ Romanæ accommodatum, ut omnibus Belgicæ Ecclesiis, quæ usum Romanum receperant, aut in posterum recepturæ erant, usui esset. In eo præscribitur Litaniam major feriam secundam Rogationum cantanda, in qua plerique Sancti, qui in Belgio floruerunt, invocantur, interque ceteros S. Pippinus. Verum quatenus illud Processionale vel Romanæ congregationi de Ritibus probatum, vel ab ceteris Ecclesiis Belgicis receptum sit, haud habeo compertum.

mortuum esse anno 646 probatur.

56 In MS. Florario SS. inscriptum est xx Februarii B. Pippini nomen his verbis : Apud Nivellam depositio Pipini i Ducis Brabantiae patris S. Gertrudis. Obiit anno salutis 647. Eodem anno ejus obitum consignat Sigebertus in Chronico, et recentiores complures. Obiit anno priore, tertio Chlodovei II. Nam eo anno Æganem Majorem-Domus ejusdem Regis obisse constat ex Fredegario cap. 83 et aliis. At Gesta Dagoberti, narrata cap. 47 morte Pippini, hæc subnectunt : Ega-

quoque anno tertio Hludovii Regis Clippiaco villa febre vexatus, et ipse moritur. Quibus verbis clare indicatur prius mortuum esse Pippinum. Annus autem primus Chlodovei fuit DCXLIV a XIX Januarii, ergo tertius, DCXLVI.

D AUCTORE J. D.

VITA AUCTORE ANONYMO,

ex actis S. Gertrudis filiae.

Notissimum est, ac celebri fama pervulgatum, patrem beatissimæ Dominoque dilectæ Virginis Gertrudis PIPPINUM extitisse. Sed præter nomen cetera vitæ gestorumque ejus cunctis pene historias a ignorantibus manent incognita. Nos quidem pauca in gestis Francorum sparsim inventa colligentes, nostro stylo continuam facere narrationem curavimus. Quam idcirco volumus in propositi nostri operis exordio præmittere, ut si quis nobilissimæ Virginis genus nosse cupiant, de ipsius hoc Vita familiarius, quam aliunde petat.

PROLOGUS.

a

2 Fuit igitur Pippinus Carolomanni filius, Dux et b Major-Domus sub c Clothario, Dagoberto et Sigeberto potentissimis Regibus. Qua dignitate, modice differente a sublimitate regia, præditus, omnia prudentissima dispositione ordinabat, præstabatque tam in bello fortitudine, quam justitia in pace. Erat erga Regem fidei servantissimus, erga populum vero tenacissimus æquitatis, et in disceptanda utrorumque causa d firmissimo animi judicio persistens. Nec munera populi ad subvertendum jus regum respiciebat, nec gratiam Regis ad obruendam populi justitiam attendebat. Siquidem Regem Deum Regi homini præferebat : cujus mandato prohibitum noverat, vultum potentis honorare, vel personam pauperis in judicio attendere. Tam ergo quæ plebis erant, plebi defendebat : quam quæ Cæsaris, Cæsari restituebat. Studebat ad lineam Divinæ justitiæ omnes judiciorum suorum sententias dirigere.

b c B. Pippinus Major-Domus,

d juris regii ac populi ex æquo defensor, Levit. 19. 13 E

3 Quæ res tum totius plebis testimonio, ut post docebimus, tum vero vel maxime hinc arguitur, quod B. Arnulphum Metensium Pontificem, quem in timore et dilectione Domini noverat excrevisse, omnium consiliorum suorum vel negotiorum socium assumebat. Si quid enim ipse litterarum ignorantia minus cerneret, ille quasi fidelissimus Divinæ voluntatis interpres rectissime enuntiabat : qui et sacrarum scripturarum sententia eruditus erat, et ante pontificatum hanc eandem dignitatem irreprehensibiliter administraverat. Hoc adjutore fretus, Regem ipsum æquitatis fræno cohibebat, si quando neglecto jure, potestate regia abuti voluisset. Defuncto quoque prædicto viro, f B. Cunibertum Coloniensium Antistitem pari sanctitatis fama illustrem, curabat in hac negotiorum administratione participem habere. Perpendere potes, quo æquitatis ardore accensus fuerit, qui tam circumspectos custodes, tamque incorruptos arbitros consiliis delegerit. Quia enim a pravitate aversus, rectis et honestis studiis attentissimus extitit, semper usus est in exercitio sancti operis sanctorum virorum consiliis.

adjutore utitur S. Arnulpho Ep. Meten.

e dein S. Cuniberto Ep. Coloni.

F

f

4 Primum ergo hic egregius Princeps sub Clothario Rege, patre Dagoberti, Major-Domus effectus, præcipuam potestatem summumque venerationis locum apud ipsum obtinuit : eo quod eum idem Rex erga Dominum Deum pietate, erga se vero devotissimum fide cognovit. Qui cum proposuisset filium suum Dagobertum in amplissimi regni parte Regem ordinare, sed infirmis annis, et immaturis sensibus parum fideret, hunc talem virum præ cunctis Principibus credidit, quem teneræ ætatis rectorem, ac regie administrationis provisorem statueret. Commisit ergo adolescentem in manum ejus, fretumque consiliis

Dagoberti adolescentuli Regis moderator constitutus,

AUCTORE ANONYMO.	A liis et industria prudentissimi monitoris eum ad regnandum in Austriam direxit. <i>g</i>	et efficacem industriam, qua prospere hanc ipsam regni partem, adhuc patre suo superstite, administraverat, eoque defuncto, ad totius regni obtentum, re-victis omnibus adversariis, pervenerat. Transfusa est ergo per ejusdem rectoris prudentissimum consilium eadem prosperitas in filium : ita ut Sigeberto regnante, sed Pippino regente, et accommodante operam suam, deinceps Austrasii terminos suos contra barbaros strenue defenderint, quorum creberrimis incur-sibus eatenus impugnari solebant.	D Austrasiam S. Sigeberto Rege adhuc puero feliciter regit :
Prov. 29. 14	5 Susceptum itaque juvenem studuit Pippinus quam optimis moribus adornare, timorem Domini et amorem justitiæ inculcare, docens quod scriptum est : Rex qui judicat in veritate pauperes, thronus ejus firmabitur in æternum. Ejus vero prudentia Dagobertus non solum hanc partem prospere adminis-travit, sed totum patris regnum, quod latissimum erat, post decessum ejus obtinuit : cum tam frater ejus Charibertus, <i>h</i> quam plerique Principes, summo studio niti vellent, ac potestatem regiam in se quis-que reflectere certarent. Sed cito oppressa est factio illorum sanis consiliis prudentissimi Ducis. Dagober-tus igitur brevi confirmatus in regno, liberalitate, justitia, mansuetudine, aliisque artibus, quibus Re-gem decebat, <i>i</i> cunctos sibi arcissimo amore devin-xit, ac boni monitoris industria, eo celebritatis splen-dore enituit, ut cunctis ante se Regibus nobiliore fama præcelleret, omnesque eum immensis laudibus prædicarent.	9 Sed et mortuo postmodum Dagoberto, omne re-gnum Francorum ad Sigebertum transtulisset, nisi prius facta descriptione totius regni, pater cum Sigeberto pactum firmasset, ut ipse Austria contentus, juniore fratri Clodovæo Franciam permetteret. In hujus vero Clodovæi potestate, matrisque ejus Nan-thildis Reginæ copiosissimi thesauri Dagoberti Regis indivisi fuerant relictæ. Quorum divisionem Pippinus cum Cuniberto Pontifice expostulans, ex arbitrio suo obtinuit, justamque partem receptam Sigeberto Regi Mettis deportari fecit.	partem the-sauri patris ei obtinet : 0
eum ita insti-tuit ut feliciter re-gnaret, virtutum me-rito gratus omnibus :	6 Sed hanc regiam viam, hanc virtutis lineam te-nuit, quamdiu sanam doctrinam sapientissimi præcep-toris sustinuit, et non ad sua desideria coacervavit sibi magistros. Felix si secundum viri sapientis mo-nitum de mille pacificis suis unum hunc elegisset Consiliarium. Sed demum Salomonis exemplo depravatum est ad tempus cor ejus per mulieres : utque solet in magna rerum copia et soluta libertate prona esse in consensum peccati natura mortalium, ob divi-tiarum affluentiam ac secundos rerum successus, a bono honestoque in pravum abstractus, salubribus monitis aures occlusit. Cœpit ergo tam avaritia, quam libidine æstuarè, rebus Ecclesiarum <i>k</i> novos thesau-ros implere, et præter concubinas, quarum multiplex erat numerus, contra jus Canonicum, et regium decus, trium Reginarum <i>l</i> incestis abuti amplexibus. Quo dolore Pippinus permotus, eum liberrimo ore increpabat, exprobrans, quod maximis Domini benefi-ciis ingratus existeret.	10 Sed eodem anno expleto, egregius Dux ac ve-rissimus Pater patriæ, rebus humanis excessit. Cujus mors tanto dolore totam Austriam percudit, ut planctui ejus planctus Regum nequaquam conferri possit. Fuit namque probatissimæ vitæ, ac purissimæ famæ, sapientiæ domicilium, consiliorum thesaurus, defensio legum, controversiarum finis, munimentum patriæ, Curia decus, via Ducum, et disciplina Regum. Qui profecto si beati Job exemplo suas laudes prædicare voluisset, ex persona sapientiæ, quæ eum uberrime repleverat, verissime et absque vitio dice-re potuisset : Per me Reges regnant, et conditores legum justa decernunt.	moritur, in magno omni um luctu.
postea in adul-teria, Cant. 8. 12 Eccli. 6. 6 3 Reg. 11. 4	B et rapinam bo-norum Eccle-siæ prolap-sum <i>l</i> arguit Pippi-nus :	11 Sed ne videar de vita beatissimi Ducis novum attulisse figmentum, non abs re erit, si in testimo-nium sanctitatis ejus eadem verba, quæ in gestis Francorum diversis in locis inserta sunt, hic in unum collecta sub oculis posuero. Sunt ergo in hunc modum sese habentia. Usque ad id tempus ab initio quo regnare cœpit Dagobertus, consilio beatissimi Arnulfi Metensis urbis Pontificis, et Pippini Majoris-Domus usus, tanta prosperitate regale regimen in Austria regebat, ut a cunctis gentibus immensam laudem haberet. Et paullo infra : Post decessum B. Arnulfi, adhuc consilio Pippini Majoris-Domus, et Cuniberti Pontificis urbis Coloniae utens, et ab ipsis fortiter admonitus, tantæ prosperitatis et justitiæ amorem complexus, universas sibi gentes subditas sic regebat, ut nullus de Francorum Regibus præce-dentibus sua laude fuisset præcellentior. Item post narrationem de tribus Reginis et concubinis Dago-berti : Hæc cernens Pippinus, cum esset cautior cunctis, et consilius valde, plenissimus fide, ab omnibus est dilectus pro justitiæ amore, qua Dago-bertum instruxerat, dum suo usus fuerat consilio, sibi tamen nequaquam oblitus justitiam, neque recedens a via bonitatis, cum ad Dagobertum accederet, prudenter agebat in cunctis, et cautum se in omni-bus ostendebat. Zelus Austrasiorum vehementer in eum surgebat, ut etiam ipsum conarentur Dagoberto facere odiosum, ut potius interficeretur. Sed justitiæ amor, et Dei timor, quem diligenter amplexatus fue-rat, ipsum liberavit a malis. Et aliquanto infra : Da-gobertus Mettis urbem veniens, cum consilio Ponti-ficum seu Procerum, Sigebertum filium suum in Aus-triæ regno sublimavit, et Cuniberto Pontifici, et Adagisilo Duci, et Pippino Majori-Domus regnum gubernandum constituit : quorum studio deinceps Austrasii limitem et regnum Francorum contra Wi-nidos utiliter defensasse noscuntur. Item post pau-ca : Cum Pippinus Major-Domus, post Dagoberti oli-tum, et ceteri Duces Austrasiorum Cum Sigeberto unanimiter	E dicta verbis Fredegarii confirmantur, cap. 88
ejus et amulo-rum insidias caute decli-nat :	7 Sed ille obscœnis libidinibus potius, quam sanis monitis obtemperans, malebat more phrenetici me-dicum quolibet modo extinguere, quam a pravitatis suæ furore resipiscere. Ad quod scelus non parum incitabatur perversis suggestionibus reproborum ho-minum, virtuti Pippini invidentium malitiose. Sed Pippinus in modum sancti animalis habentis oculos ante et retro, undique circumspectus, prudenter age-bat in cunctis. Verumtamen ut ipsis verbis historiæ Francorum utar, amor justitiæ, ac timor Domini, quem <i>m</i> diligebat, ipsum liberavit a malis. Nec mi-rum, si, depravante tanta rerum gloria, Rex minus in via Domini adhuc perfectus, ab ejus magisterio in domum fornicationis, et homicidii cupiditatem incidit, cum ipse David, qui secundum cor Domini electus fuerat, quique Prophetas suos eruditores habebat, mox ut pressuræ pondere caruit, ea lascivientis animi levitate captus est, ut in illicitos amplexus alienæ conjugis primo rueret; post ad obtruendam infamiam perpetrati flagitii devotum militem extinguens, adul-terium homicidio cumlaret. Sed benignus Deus, qui David a commisso scelere per poenitentiam purgavit, hunc quoque ab effusione justi sanguinis desperata opportunitate innoxium servavit. Nam videns Dago-bertus minime eum insidiis capi posse; simul etiam san ore consilio reputans dignitatis suæ statum la-befactari, si virum nobilem, potentem, fide et justitia popularibus acceptum, perimeret; paullatim animum reflexit, cœpitque egregium Ducem magis revereri.	F cap. 61	
Fredeg. c. 61	C	8 Denique conceptam malitiam ita in pacem et gratiam commutavit, ut filium suum Sigebertum illi absque suspitione commendans, in Austriam ad re-gnandum mitteret, <i>n</i> expertus in seipso fidem ejus,	cap. 88.
	<i>n</i>		

A unanimiter conspirationem expetissent; Pippinus cum Cuniberto, sicut et amicitiae cultu invicem colligati fuerant, et nuper sicut et prius amicitiam perpetuo se firmiter conservaturos obligaverant, omnesque Leudes Austrasiorum secum uterque prudenter et cum dulcedine attrahentes, benigne gubernabant. Ac deinceps: Cunibertus Pontifex et Pippinus Major-Domus a Sigeberto directi villam Compendium usque perveniunt, ibique thesaurus Dagoberti, iubente Nanthilde et Clodoveo, praesentatur, et aequa lance dividitur. Cunibertus et Pippinus partem Sigeberti Mettis faciunt perducere, et Sigeberto praesentatur et describitur. Ultimum vero laudabilis et honestissimae vitae praekonium eadem Historia his verbis concludit: Post anni circulum Pippinus moritur, nec parvum dolorem ejusdem transitus cunctis generavit in Austria, eo quod ab ipsis pro justitiae cultu et bonitate ejusdem dilectus fuisset. Quis plura testimonia industriae, potentiae, ac bonitatis ejus desideret?

a Non igitur ulla tunc extabat B. Pippini Vita, cum haec scripta

est. — b An primus fuerit, ut dicitur in libello de Majoribus-Domus, supra inquisitum. — c Videtur Erchanbertus supra citatus indicare, jam tum Majorem-Domus fuisse, cum Clotharius regnum Austrasiae sibi vindicavit, mortuo an. 613 Theoderico, qui anno praecedente illud invaserat. Theodeberto fratre victo. — d Stephanus in Vita S. Modaldi 12 Maii, hanc citans, legit fortissimo. — e Id non habet Vita ipsius Arnulphi a coetaneo scripta, ut ante monuimus: habent tamen alii posteriores scriptores. — f Colitur S. Cunibertus 12 Novembris. Sedit 40 annis. Anno 624 vel 625 concilio Remensi sub Sonnatio interfuit: vixitque ultra 660. Quare corrigendum quod in ejus Vita MS. habetur, adolescentem eum Dagoberto Regi ejusque uxori in aula servivisse, cum Episcopus fuerit, antequam uxorem duceret Dagobertus. — g Factum id anno 621 vel 622 ipsius Clotharii anno 38 vel, ut habet Petavianus codex Reginae Sueciae, et MS. Jacobi Sirmondi nostri, 39: coeperat autem regnare anno 584. — h Gesta Dagoberti apud Chesneum to. i pag. 377 ita habent cap. 16. Hairbertus frater ejus nitebatur, si posset, regnum assumere. Sed illius voluntas pro simplicitate parum sortitur effectum. Brunulfus vero, qui frater fuerat Sichildis Reginae, volens nepotem suum Hairbertum stabilire in regnum, adversus Dagobertum muscipulare coeperat. — i Fustus haec narratur apud Fredegarium cap. 38 et in Gestis Dagoberti cap. 22, hujusque gloriae laus consilio Pippini, Arnulphi, et Cuniberti tribuitur. — k Et Leudium, inquit Fredegarium cap. 60, id est clientum, praesertim Procerum. — l Nanthildis, Vulgundis, Berthildis, ut scribit Fredegarium. — m Fredegarium cap. 61 habet, quem diligenter amplexerat. — n Factum id anno 638. de eo Gesta Regum Francorum cap. 43. — o De hac divisione antea actum, iterumque inferius ex Fredegarium cap. 85. De eadem agitur in Gestis Dagoberti cap. 47.

DE S. GUMBERTO, SEU GONDEBERTO,

B

ARCHIEPISCOPO SENONENSI IN GALLIA, FUNDATORE MONASTERII SENONENSIS IN VOSAGO,

E

Commentarius historicus.

SEculo VII
XXI FEBR.

In Vosago sal-
tu

plures
Sancti vixe-
runt,

etiam relicto
Episcopatu:

uti S. Gumber-
tus ex Archie-
piscopo Seno-
nensi

Abbas Seno-
nensis caenobii
a se extructi.

In tempore
variis Sanctis
assignato er-
ratum,

Vosagus mons, saltus, silva, eremus, Vosaga, Vosega, Vasega, Vosagum, Vasegum, Vosegum etiam, Vocesum, Vogesus, Vegasum, appellatus, late per confinia Burgundiae, Alsatiae ac potissimum Lotharingiae extensus, illustria praebuit olim domicilia variis sanctis eremitis et caenobitis, quorum Acta Gallico commentario complexus est Joannes Ruerus. Ad hanc Vosagensem eremum plures Episcopi relicta Sede sua confugerunt: e quibus sunt S. Arnulphus Metensis, S. Hildulphus Trevirensis, S. Deodatus Nivernensis, S. Gumbertus seu Gondebertus, aut Gondelbertus Senonensis: quos B. Petrus Damianus tomo 3 operum, opusculo 19 de Abdicatione Episcopatus cap. 7 laudat, et de S. Gumberto ista tradit: Quid Gondebertum, praclarissimum videlicet Archiepiscopum Senonum? Hic plane coelesti desiderio aestuans, commissam dimisit Ecclesiam, et in loco, qui Grandiavium dicitur, caenobium Senonense construxit, quod scilicet ex relictae Ecclesiae vocabulo denominavit. Hujus Senonensis caenobii historiam scriptam fuisse a Richerio monacho Senonensi tempore S. Ludovici Regis Francorum tradunt Ruerus, Claudius Robertus in Gallia Christiana, Andreas Chesneus in bibliotheca historiae Francorum cap. 20, qui asserit in hac MS. historia contineri Abbates Senonenses, Episcopos Tullenses et Metenses et aliquot Lotharingiae Duces.

2 De Episcopis Tullensibus, Metensibus, Trevirensibus, qui seculo Christi septimo et octavo floruerunt, egi in Diatriba particulari de tribus Dagoberti Regibus lib. 4 cap. 5 et 6, ac secessum S. Arnulphi ad eremum Vosagi relicto Episcopatu Metensi referendum ostendi ad annum 1000 aut sequentem. Secutus eodem seculo est S. Deodatus Episcopus Nivernensis, fundator monasterii Vallis-Galileae ad Mortam fluvium, cujus foundationis tabulas a Childerico Rege factas signarunt Numerianus Archiepiscopus Trevirensis, et Episcopi Chlodulphus Metensis, Gisloaldus Virdunensis et Eborinus Tullensis, qui simul sub initium regni Childerici, qui anno 1004 regnum capessivit, illis Ecclesiis praefuerunt. Successit Numeriano S. Hildulphus, qui privilegia immunitatesque S. Deodato concessas confirmavit, Februarii T. III.

ac relicto Episcopatu Medianum monasterium extruxit, cui simul et Valli Galileae a Deodati morte praefuit, mortuus circa annum 1000. Cujus interim Episcopatum ad tempora Pippini Regis et annum 1004 multi rejiciunt, ex ejus Actis saepe interpolatis in errorem abducti: inter quos forsitan sunt censendi, qui S. Gumbertum ad tempora Pippini et Caroli Regum transtulere. Ita Robertus monachus Altissiodorensis in Chronologia inter annum 760 et 777 ejus Episcopatum collocat his verbis: Senonensi Ecclesiae post Lupum praefuit Viricarius, et post eum Godeschalcus, cui successit vir dignissimae vitae S. Gumbertus, qui Domnum Petrum virum venerabilem habuit successorem. Haec ibi. In Chronico MS. anonymi Senonensis Canonici, a Nativitate Christi usque ad annum 1000, cujus meminit Chesneus in Bibliotheca historiae Francorum cap. 19, ista tabula 19 leguntur: S. Leo IV Romanorum Pontifex. Karolus Magnus Imperator Romanorum, et Rex Francorum. Sanctus Gumbertus Confessor Senonensis Archiepiscopus. Praeposuntur dein capita dictae tabulae hoc modo: De morte Pippini. De morte Karolomanni. De S. Gumberto etc. Quibus dein repetitis haec de isto adduntur: Sanctus Gumbertus, vir justus, laudabilis et honestus, illo tempore virtutibus resplendebat, fulgens miraculis et exemplis. Haec in codice MS. Senonensi, qui olim fuit Alexandri Petavii, nunc Reginae Sueciae, num. 677. Eodem modo Gotescalco anno 1000 mortuo successisse Gumbertum, et anno 1000 obiisse sub Carolo Magno scribunt Demochares et Chenu in Archiepiscopis Senonensibus, nulla facta ejus in eremum secessus mentione. At Claudius Robertus haec ita conjungit: 1000 Gotescalcus obiit 1000, XL S. Gumbertus, vel Gaudebertus, abdicato Archiepiscopatu eremitam egit in monte Vosago, vel Vogeso, ut notat Servatius Lairueltz in Optica Religiosorum. Obiit anno 1000. De quo etiam Petrus Damianus lib. 1 epist. 9. Virum dignissimae vitae Chronicon Sancti Mariani, et miraculis clarum Chronicon S. Petri Vivi vocat. Haec ibi. Verba Petri Damiani, et Chronici S. Mariani auctore Roberto monacho Altissiodorensi dedimus. Chronicon S. Petri Vivi convenit cum Senonensi.

et S. Gumber-
tus relatus ad
tempora Pip-
pini Regis et
Caroli Magni:

F

NOT. 13.

A 3 *Lairueltz* in *Indice cœnobiorum Ordinis Præmonstratensis in Circaria Lotharingæ* ista scribit : Stivagium, filia Flabonis montis, cœnobium inter montes Vosagiæ super Mortam fluvium situm. Fuit olim Ordinis S. Benedicti tempore nobilissimi viri Gaudeberti, qui abdicato Archiepiscopatu Senonensi primus fuit eremi de Vosago habitator et Senoniensis monasterii Ordinis S. Benedicti, quod construxit et dotavit, primus Abbas. *Hæc Lairueltz S. Mariæ Majoris apud Mussipontanos in Lotharingia Abbas.* Huic adsentitur Ruerus et ipse apud S. Deodatum Canonicus, qui S. Gundelbertum inter primos eremi Vosagensis habitatores censet, dum sub finem partis 2 *Antiquitatum Vosagensium* tradit eum abdicasse Episcopatum Senonensem, quo tempore bello intestino a Reginis Brunehilde et Fredegunde excitato ardebat Francia, quando scilicet dolo Fredegundis confossus est Sigebertus 1 Rex Austrasiorum maritus Brunehildis : quod factum anno 10LXXV. Aut certe addit ex aliorum opinione id evenisse, dum Theodebertus et Theodericus fratres (quod aviæ Brunichildi imputatur) mutuis usque adeo exarserunt odiis, ut Theodebertus a fratre prælio victus, vita simul et regno sit exutus, quod anno 10CXII contigit. Eadem fors e monasteriorum situ possunt confirmari. Est namque ad Murtham fluvium, postquam hic relicto S. Deodati oppido defluit, supra memoratum Stivagium cœnobium, vulgo *Estivay*, ante quod volunt Senonense monasterium a S. Gumberto extractum in loco Grandivio olim dicto, nunc Valle Senonensi, ad fontes fere rivi, qui supra Stivagium Murthæ miscetur, nec procul inde exoritur Bruschi, qui Alsatiâ vicinam perlabitur. Fundi Senonensis monasterii cum agris silvisque adjunctis descriptionem ex Richerio monacho tradit Ruerus pag. 194. Inter utrumque monasterium Stivagium scilicet et Senonam, extruxit ad eundem rivum S. Hildulphus tertium monasterium, quod a situ Medianum dictum est ab utroque æquali intervallo disjunctum : ut illa ante hoc Medianum, quod post annum 10CLXX cœptum erigi, videantur constructa fuisse.

4 Demum Senonense hoc monasterium ante tempora Pippini Regis et Caroli Magni extitisse colligimus e primis Abbatibus, quos e commentario Richerii monachi edidit Ruerus lib. 1 par. 3 cap. 7 hoc ordine 1 S. Gundelbertus Archiepiscopus Senonensis, fundator monasterii. II Magneranus. III Agericus. IV Magenranus. V Bonnolus. VI Stephanus. VII Angilramus Episcopus Metensis, cui præfecturam hujus monasterii a Carolo Magno collatam diximus XVI Februarii ad Vitam S. Simeonis Episcopi Metensis, cujus corpus ad hujus Senonensis monasterii ecclesiam voluit transferre,

qui seculo VI
aut initio 7
vixerit.

aut saltem ante S. Hildulphum qui monasterium Medianum post an. 670 fundavit.

S. Gumberti
successores :

horum septimus Angilramus Episcopus Metensis tempore Caroli Magni.

sed repugnantibus monachis in extructa in vicino colle ædícula deposuit. Dein cum Episcopatus sui cura et Palatinis officiis nimium premeretur Angilramus Archicappellanus Regis Caroli constitutus, Senonensibus Abbatem præfecit Horgantum ejusdem instituti monachum, atque anno 10CCXCI mortuus est. Reliquos ejusdem monasterii Abbates ad nostra usque tempora addit Ruerus, qui tam constantem per mille circiter annos disciplinæ monasticæ secundum regulam S. Benedicti observationem attribuit felicibus auspiciis S. Gondeberti, ut ipse eum vocat.

5 Natalis sancti hujus Episcopi assignatur ad Kalendas Martii in Florario Sanctorum MS. his verbis : Senonis S. Gumberti ejusdem urbis Episcopi, At XXI Februarii eundem celebrant Menardus in Martyrologio monastico, et Saussaius in Gallicano. Illius hæc verba sunt : In Monte Vosego B. Gumberti Archiepiscopi Senonensis, qui relicto episcopatu, monasterium Senonense de nomine sui episcopatus in eodem monte ædificavit. At longiore hoc elogio a Saussaio exornatur : In Monte Vogeso depositio S. Gondeberti Episcopi Senonensis, qui cum variis virtutibus ornatus, potissimum vero religione effulgeret, post Gotescalcum ad metropoliticæ hujus Sedis gubernacula subvectus, sanctis moribus subditos informans, Domino lucra animarum plurima fidei villificatione comparavit. Deinde solitariæ vitæ desiderio incensus, quo humiliter atque securius Christi obsequiis insisteret, relicto Episcopatu, ad hanc solitudinem se contulit : ubi monasterium de sui Episcopatus nomine ædificavit : cujus ecclesiam divina jussione sacravit in sanctissimæ Dei genitricis Mariæ memoriam et honorem. Illic vir sanctus religiosa congregatione collecta, iis pietatis radiis emicuit, ut ascetis delapsus de cœlo sidus sibi ad æternitatis iter monstrandum per eximia totius religionis opera merito videretur. Cujus sanctimoniam cum miracula etiam maxima prodidissent, tandem vita in Christi famulatu egregie consummata, cœleste ad præmium pertransivit, atque magis post mortem clarificatus est divinæ gloriæ, qua fruitur, indiciis. Hæc ibi. Præter memoratam Deiparæ Virginis ædem aliud ab eo erectum fuisse multo amplius templum, ac S. Petro Apostolorum Principi dicatum addit Ruerus : a quo Senonense S. Petri monasterium ab aliis nuncupatur. Eundem hoc XXI Februarii celebrat Bucelinus in Menologio Benedictino, atque ad annum 10CLXXVIII ejus obitum refert, quod diximus nobis non probari.

NOT. 14.
Colitur S. Gumberti Martii.
et 21 Febr.

extruxit in monasterio ecclesiam S. Mariæ.

aliâ S. Petri.

C DE SANCTIS MARTYRIBUS
GERMANO ABBATE ET RANDOALDO PRÆPOSITO,
GRANDIVALLE IN DIOECESI BASILEENSI.

Est in Rauracorum regione vallis, prope ad Helvetiorum fines porrecta, Birsâ fluvio irrigua, qui pluribus auctus rivis Rheno juxta Basileam miscetur. Vallis ipsa Episcopo Basileensi pareat, ab antiquo Grandis-vallis dicta : quod Galli nomen retinent, Germani Granfel vocant, atque usitatius Munsterthal, id est, Monasterii-vallem, a pago qui Monasterium etiamnum appellatur, quia monasterium illic celebre fuit, quod S. Waldebertus Abbas Luxoviensis seculo Christi septimo instituit, fundum largiente Gundonio, sive Gundoino Duce, eique primum Abbatem S. Germanum præfecit. Multorum dein Regum atque Imperatorum favore floruit, præclaris munitum privilegiis. Postea in possessionem cessit Episcopi Basileensis, ac demum in collegium Canonicorum versum, ab annis amplius quingentis. Canonici seculo superiore in

oppidum Telsbergam, sive Delemontem, migrarunt, hæreseos lue per universam Grandem-vallem grassante, quam Bernales Helvetii afflarant.

2 Vixit S. Germanus ante annos CIO. Litteris quippe eruditus a S. Modoaldo Trevirensi Episcopo, qui synodo Remensi sub Sonnatio habitæ anno 10CXIV, aut initio sequentis, interfuit. Dein annos natus XVII Germanus S. Arnulphum adiit jam in eremo versantem, in quam sub annum 10CXXX secesserat. Demum Luxovii sub S. Waldeberto tertio Abbate monasticam vitam egit, una cum Numeriano fratre, eo, opinor, qui S. Modoaldo in Cathedram successit, coliturque v Julii.

3 Vitam S. Germani scripsit Bobolenus Presbyter, rogantibus Grandivallensibus monachis, quorum nonnulli, rerum ab illo præclare gesturarum testes oculati, adhuc in vivis erant, cum eam Vitam ederet Bobolenus.

S. Germanus Ab. Grandivallensis.

SUB FINEM VII SEC. XXI FEBR.

Secul. Chr. 7

(cujus Vita a Boboleno cœtuneo scripta, Petrus

et aliis.

A Petrus Franciscus Chiffletius noster eam a veteri codice descriptam ad nos misit. Henricus Murerus Carthusianus Germanice vertit, atque in Helvetia sacra edidit. Brevius eam perstrinxit, citato Boboleno, Christianus Urstisius Chronic. Basileen. lib. 1 cap. 2. Dicitur Sebastianus Brantius superiore seculo eam elegiaco complexus poemate, quod non vidimus.

colitur 21
Febr. cum S.
Randoaldo.

4 Celebratur in diœcesi Basileensi ritu duplici memoria S. Germani, Sanctique Randoaldi Præpositi Grandivallensis, qui simul cum eo ab impiis interfectus martyrii lauream retulit, XXI Februarii. Lectiones proprias ex novis officiis illius diœcesis Vitæ subnectimus. MS. Florarium ita eo die illius meminit : Germani Abbatis. Nihil in aliis Martyrologiis de eo adhuc legimus.

ejus reliquiæ
an. 1477 visi-
latæ.

5 Solere olim ad ejus venerandas reliquias confluere peregrinorum turbas aiunt. Cum vero ante ducentos fere annos dubitatio quædam de iis reliquiis mota esset, num ex in saxeo sarcophago adhuc essent inclusæ; anno MDCCCCLXXVII feria quarta post festum S. Margaritæ, Henricus Ampringius præpositus, ac reliqui Canonici magna cum reverentia, ac religioso cantu, tumulum aperuerunt, et non sine sensu piæ voluptatis sacra ossa in eo repperunt. Nec videtur antea unquam per MDCCCCLXXVII

tempus marty-
rii.

B annos reclusus is tumulus fuisse. Ita Murerus, qui his verbis innuere videtur, anno MDCCC sanctorum martyrum cædem contigisse. Nos prius aliquanto factam censemus. Nam ex ætate S. Arnulphi, quem in eremo convenit, cum ipse septemdecim annorum, satis constat ante annum MDCCX natum fuisse, et vigor ille animi et corporis, quo impium ducem adiit libros secum ac reliquias ferens, decrepitem senem non fuisse ostendit, octogenario majorem : quare videmur conicere posse circiter annum MDCCXXVII esse occisum.

an Abbas con-
secratus a S.
Arnulpho?

6 Nobis tamen haud probatur, quod de S. Germano refertur in vita quadam S. Arnulphi, quam ex antiquo codice MS. Cancellariæ Vicensis descripsit, et ad nos anno MDCCXCVII Mussiponto misit Franciscus Laherius noster; nam § ultimo ista leguntur : Constat præterea, quod hic vir beatus monachi habitum in eremo suscepit, et B. Germanum in Abbatem consecravit et in Basileensem regionem ad prædicandum misit. Qui B. Germanus congregationem religiosorum, in loco qui dicitur Grandis-vallis, adunavit. Sed dum incolarum vitia increparet, odium incurrit : perseverans martyrium promeruit, et in prædicta Grandi-valle requiescit in Christo, cui est honor et gloria in secula seculorum, Amen. Sed his refragatur Bobolenus auctor coævus. Et qui credibile sit, Abbatem a S. Arnulpho consecratum, cum adhuc esset juvenis? Cujus autem monasterii Abbas consecrari ab anachorita potuit? Missus solum ab eo est ut vita monastica in cœnobio S. Romarici initiaretur.

VITA

auctore Boboleno coævo,

ex veteri MS. eruta a Pet. Fran. Chiffletio S. J.

Bobolenus unde
acceperit quæ
scribit?a b
c

Dominis eximiis, et sacris culminibus decoratis, religionisque copia fultis, et in sanctitate semper ubique pollentibus, a Deicolo, b Leudemundo, et c Ingefrido Patribus, Bobolenus exiguus omnium Presbyterorum. Pauci admodum dies sunt, quod a quibusdam sanctis Fratribus flagitatus, ut S. Germani Abbatis Grandivallensis meo studerem stylo texere gesta, præsertim qui cum eo fuerunt in tempore, et penes ipsum patrata viderunt : a quibus etiam et nos per venerabiles viros Chadoaldum et Aridum didicimus, qui nunc superstites sunt.

S. Germanus
Trevirensis no-
bilis.

2 Igitur Sanctus Germanus Abbas et Martyr, natali solo Trevirensium urbis incola fuit, ex genere Senatorum genitus, sed nobilior sanctitate. Pater

ejus Optardus; fratres vero ejus Ophtomarus et Numerianus. Ophtomarus sub Dagoberto Rege quondam regia elegantia d et e mundana scientia inclytus sub Rege Sigeberto, idemque auxilio fultus Domini ceteris Proceribus sublimior fuit. Cum esset S. Germanus infantulus, traditus est B. f Modoaldo, qui et ipse illis Diebus Trevirorum urbis Cathedram arce sanctitatis tenebat : qui cum audisset eum elegantem, et sagacis ingenii cerneret puerum, litteris liberalibus eum erudire cœpit.

3 Tandem cœpit vir Dei sanctitate et scientia polere, ita ut omnes mirarentur constantiam ejus : et audiebat a legentibus B. Pauli sententiam dicentis; Præterit enim figura hujus mundi : restat enim ut qui utuntur hoc mundo, tamquam non utentes sint. Evangelicæ verba sententiæ considerabat, dicentis; quod dives difficile intrabit in regnum cœlorum. Tantam itaque viro Dominus gratiam ab hominibus dedit, ut non solum a Clericis sed ab omnibus nimio diligeretur affectu : nihil in eo superbiæ, vel arrogantiae, sed omnibus benevolus habebatur : in terris positus, cœlestibus se secretis aptum ostendebat; erat enim adspectu angelicus, sermone nitidus, opere sanctus, corpore integer, ingenio optimus, consilio magnus, fide Catholicus, spe patientissimus, caritate diffusus, et omni suavitate conspicuus : meditabatur apud se in ætate puerili, quod postea juvenis implevit.

4 Cum vero esset annorum septemdecim, anhelanti animo cœpit tacitus intra semetipsum cogitare, qualiter mundanas illecebras, et delectationes hujus seculi, blanditiasque evadere posset. B. Modoaldum Episcopum flagitare cœpit : O venerabilis Pater, permitte me, ut omnibus prius positis, ad monasterium, quo me jusserit divina pietas, pergam. At vero B. Modoaldus mirari cœpit adolescentis animum, quod tam viriliter ageret, ut eremum desideraret; ait ad eum : O juvenis, magnum et altum petere desideras; sed juvenibus lubricum est iter, per quod terente pede ire festinas; dixitque ad eum : Non sum ausus tibi dare g promissum, propter regiam potestatem, quia scriptum est : Non est enim Potestas, nisi a Deo. Et iterum : Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit.

5 Ille vero, ut erat audax, confidens in Domino, omnia sua distribuens, dedit pauperibus, juxta Evangelii vocem : assumptisque secum tribus pueris comitantibus eum B. h Arnulphum Episcopum expetiit, qui in illis diebus in eremo, cui vocabulum est Horenbergo, vitam sanctam ducebat. At vero B. i Arnulphus cernens eum, ovanti animo, gratias agens omnium conditori excepit lætus et hilaris, et k comam capitis tondebat, et apud se aliquandiu commorari fecit; ut esset imitans vitam et mores viri Dei. Deinde ad monasterium B. Romarici, quod vulgo vocant l Castellum, in cacumine montium suo opere constructum, venit : mittens duos e suis, qui fratrem suum, Numerianum nomine, m parvuli adhuc ætate, ad ipsum adducere deberent : cupiens eum de seculi actibus ad instituta sanctorum Patrum, vel regulam monachorum, et sanctam vitæ conversionem adducere.

6 Beatum vero Germanum ad ipsum monasterium venientem omnes, una cum fratre suo ovantes excipiunt, referentes Conditori gratias, quod de tantæ prosapiæ genere sibi Dominus ad suum vocaret servitium. Totum corpus suum affligens in jejuniis et vigiliis et orationibus, semper Deo vacans, nihil amplius præter quotidianum victum reservabat. Vestitus ejus vilitas erat : exemplum humilitatis et caritatis omnibus exhibebat; ita ut ad ligna cædenda cum n collega suo ad sylvas pergeret, et suis humeris deferret : sermonum B. Pauli considerabat sententiam,

D
AUCTORE BOBO-
LENO COÆTANEO,
EX MSS.

d e

f
a S. Modoaldo
eruditur.

1 Cor. 7. 31.

Matth. 19. 23
cunctis carus.virtute omni
conspicius :

E

anhelat ad vi-
tam monasti-
cam :g
Rom. 13. 1 et 2.sua dat paupe-
ribus :

h

F i

k

cohabitatur S. Ar-
nulpho in ere-
mo :

l

mittitur ad
monasterium,
mquo Numeria-
num fratrem
evocat :sancte et humi-
liter se gerit :

n

2 Thess. 3. 10

A tentiam, dicentis : qui non laborat, non manducet.

AUCTORE G. B.

o
it Luxovium ad
S. Waldebertum cum fra-
tre :

p q

r

s

t

fit Sacerdos :

7 Tantam autem Dominus gratiam ei dedit, ut nullus esset, qui non cuperet vitam et mores illius imitari. Tum deinde assumpsit secum *o* B. Chuanem magnæ religionis virum, ex genere Burgundionum : et accipiens salubrius consilium, monasterium antiquorum opere constructum, cujus vocabulum est *p* Luxovium, ambo pariter cum suis *q* sodalibus expetunt. Erat autem Pater monasterii illius *r* Waldebertus nomine, vir egregius, ex genere *s* Sicambrorum, et magnæ conversionis vitæ. Cumque eos aspexisset *t* Sacerdos Dei, omnes unanimiter hilari vultu intra monasterii septa recepit ovans. Ingressus vero homo Dei cum suo fratre monasterium, mortificationem carnis et sanctæ religionis vitam, et obedientiam ambo spontanea voluntate depromunt. Cumque cerneret eum B. Waldebertus virum esse industrium, eum Presbyterum fieri jussit; omnis chorus Fratrum in ejus veneratione clamaverunt, dicentes, Germanum dignum esse presbyterio. Sancto itaque ordinato Presbytero, omnem gratiam transcendebat in Clero.

8 Cernens vero Deo plenus, et Spiritu sancto repletus Sacerdos Dei Waldebertus, certatim undique catervas monachorum coadunari, cœpit de tam plurima multitudine, si forte ubiubi posset, loca uberima, ubi de suis monachis ad habitandum adunaret, exquirere. Audiens autem *u* Gundonius vir illustis, quod B. Waldebertus Abba sagaci intentione requirebat loca, ubi monachi sui residere, et vitam sanctam degere deberent, ministros suos ad eum direxit, ut ad ipsum quantocyus properarent. Tum vero B. Waldebertus absque ulla ambiguitate ad ipsum Gundonium accedit, dans consilium. Illustris vir Gundonius dedit illi loca opportuna; et licet difficilis sit introitus eorum, aditus eorum inveniri queunt. Tunc cœpit Waldebertus lenibus verbis mulcere animum ejus, ut si vellet pro Dei intuitu, vel pro remedio animæ suæ, vel pro absolutione peccaminum suorum, firmitatem de ipsis locis manibus suis, seu bonorum hominum roboratam manibus exhiberet.

9 Deinde Waldebertus, cum timore Dei, et oratione Fratrum, ad ipsum locum accessit : et invenit locum uberrimum, infra saxorum concava, vallem, quam nuncupavit Grandem vallem : et est *x* amnis in ea, cum multitudine piscium; hortans fratres suos, ut ibidem consistere deberent. Accersivit itaque ad se unum de Presbyteris suis, nomine Fridoaldum, de paucis monachis Domini Columbani Abbatis, admonens ut ad ipsum locum accedat. Ille vero de obedientiæ bono, nihil dubitans, cum aliquot Fratribus ad ipsum locum cum timore Dei accessit : exercens se in labore cum suis cœpit ligna cædere, qualiter victitare deberent.

10 Post hæc cœpit Waldebertus Sacerdos Dei intra semetipsum tacitus cogitare, si posset reperire de suis Fratribus, ex genere nobili, et sacris apicibus, vel litteris eruditum, in santitate conspicuum, qui ipsos monachos secundum tenorem regulæ gubernare et regere deberet. Quid plura? Deo jubente, vel inspirante, S. Germanus eligitur Abbas. Igitur venerabilis vir, Sacerdos Dei, cum ipso Germano, ad ipsum monasterium Grandem-Vallem veniunt : cœpit eum cum suis monachis exhortari, ut nihil formidaret, sed ut vir sanctus lumbos suos accingeret. Ille vero de obedientiæ bono nihil dubitans, accedens cum timore Dei laborem arripuit. Waldebertus vero Fratres exhortabatur, ut eos de sua obedientia absolutos reddat, et S. Germano, pro Dei intuitu, obedientiæ colla submitterent : quod et ita fecerunt. Accepta igitur benedictione, tria monasteria, scilicet *y* S. Ursicini, atque *z* Verdunense, necnon et Grandis-val-

lense, in suo recepit dominio. Tantam autem ei gratiam Dominus dedit, ut non solum a suis, verum etiam ab omni ætate et sexu, nimio diligeretur affectu. Cernens ergo S. Germanus Abbas, quod difficilis esset introitus eorum, cœpit saxorum dura manibus quatere; et sunt intransitibus patefacta usque in præsentem diem.

11 Contigit autem ut moreretur Gundonius Dux, et Bonifacius Dux, *aa* sive Cathicus, in locum ejus succederet : qui cœpit nequiter opprimere populum illum vicini monasterii, cœpitque imputare quod ejus antecessori semper rebelles fuissent. Illis vero protestantibus, quod nefas erat quod eis imputabatur, multis modis affligere eos conabatur. Et quia Deo omnipotenti cura est de his qui certant pro eo, volens athletam suum laureare, quem præscivit pro suis laboribus coronandum, tandem excitatus est Cathicus in scelus. Igitur homines hos, neque audientes tunc, jubens ad se venire *bb* centenarios illius vallis, eos in exilium ire præcepit. Tunc Cathicus quod iniquo consilio cœperat explere, seu quod venenata mente tractaverat, omnino cupiens adimplere, assumpsit secum phalanges Alamannorum gentis bellicosæ : orto jam sole ingressus est super valle.

12 Quod cum nuntiatum esset B. Germano *cc...* Salmundus a partibus Aquilonis cum magno exercitu ingrederetur super valle illa, et Cathicus ab alia parte ingenti exercitu adveniret; tunc B. Germanus, accepta secum pignora Sanctorum, cum libris, et *dd* Præposito monasterii, nomine Randoaldo, ad eum properare studet. Sed antequam perveniret ad eum, homines inimici, diabolo impleti, projecerunt eum in terram : qui tandem pervenerunt ad Cathicum, et invenit eum in basilica S. Mauricii cum Erico Comite, consiliantes in invicem. Cœpit autem B. Germanus alloqui eum, et dicere : Inimice Dei et veritatis, cur ingressus es super homines Christianos? Cur non pertimescis ad naufragium perducere monasterium meum, quod ipse ædificavi? At ille veniam postulat de commissio scelere, falsa humilitate vadimonium suum in manum ejus dare voluit. Sed ille renuit eum accipere, promittens se de omnibus satisfacturum esse. Egressus inde reliquit eum in basilica S. Mauricii, cum uno tantum comite, nomine Randoaldo.

13 Ille vero videns, quod nihil proficeret, sed per totam vallem cernens tamquam a luporum morsibus vicinos monasterii laniari, et domus eorum incendio concremari, flevit diutissime, et manus palmasque in cœlum tendens, dicebat : Vide Domine, ne sileas, quia gens barbara ingressa est super nos. Quem repedare volentem ad monasterium suum, cum collega suo, in via secuti sunt homines pleni dæmonio : quos videns S. Germanus Martyr et Sacerdos Dei, verbis pacificis eos alloquebatur, dicens : Nolite, filii mei, tantum nefas perpetrare in populo Dei. Illi vero, ut erant repleti dæmonio, eum exspoliaverunt vestimentis suis. Cumque cerneret B. Germanus martyrium suum prope adesse, Fratri suo Randoaldo loquebatur, dicens : Simus pacifici, Frater mi, quia hodie fructum bonorum nostrorum consequimur. Cumque exspoliassent eum, una cum collega suo, aiebat, dicens : Gratias ago tibi, Pastor bone, quia non me fraudasti bonis tuis. Dignare me recipere cum Fratre meo in consortio Sanctorum tuorum. Post hæc, vox ei de cœlo venit, dicens : Veni fidelis dispensator, aperti sunt tibi cœli : congaudent tibi Angeli mei, ut perducant te in cœlestem Jerusalem. Et hæc dicens, unus ex iis, qui erat audacior, repletus dæmonio, *ee* lancea perfodit eum, simulque et Randoaldum. Corpus remansit exanime, anima illius penetravit cœlos.

14 Cumque hæc acta fuissent, Fratres ejus requirebant eum, huc atque illuc circumeuntes. Fere hora tertia

aditum vallis
aplat :

Catholicum in-
colas vallis
persequentem

bb

cc

dd
cum reliquis
adit, comite
Randoaldo,

et monet :

Deum pro suis
orat :

F

nudatur ab
impiis,

ac voce cœlesti
confirmatus,
occiditur,

ee

tertia

u
Grandivalle a
Gundonio data
S. Waldeberto,

x
et monachis ab
eo ibi constitu-
tis.

fit Abbas :

y

z

A tertia noctis invenerunt *ff* eum jam defunctum una cum collega suo : et levantes corpus ejus cum ejulatu magno, deferunt in basilicam S. Ursicini suo opere constructam, prosternentes eum nudum ante conspectum Dei. Acta sunt hæc ipsa nocte, in vigilia Cathedræ S. Petri. Cum Fratres ad vigilias excubarent, nuntius venit, qui diceret, Patrem monasterii ab hoste iniquo interfectum fuisse. Illi vero cum ejulatu magno deferunt eum in basilicam S. Petri, et sepelierunt eum : ubi præstantur beneficia orationum, ipso præstante, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen. Factum est autem redeunte anni circulo, dies natalis Domini advenit : tantum lumen coruscans referunt in ipsa vigilia natalis Domini, *gg* ubi interfectum corpus B. Germani fuit, de coelo venit, ut omnes mirarentur, et replerentur timore magno.

15 Unus autem e Fratribus ipsa die interfectionis ejus, inter hostium cuneos, cingulum, quod vulgo brace vocatur, inter manus trahentium invenit, et monasterii vestiario detulit. Tunc omnes Fratres tamquam munus de coelo prolatum ovantes excipiunt, et illud in ecclesia inter pignora Sanctorum suspendunt. Post hæc contigit, ut aliquis homo vicinus monasterii magnis febrium detineretur infirmitatibus : vix a suis deportatus in monasterium venit : cumque ecclesiæ limen attigisset aspexit cingulum almi Germani pendere. Tum coepit cum ejulatu magno precari, ut illud contingere liceret. Tunc unus de Diaconibus replevit calicem, et immersit, et dedit bibere ægroto : et statim ut bibit, ad pristinam restitutus est sanitatem. Adeo plura sunt a B. Germano facta miracula, ut vix verbis concipi queant.

a *Murerus* Deicolam vocal. *Urstisius* Deiculum. b *Murero* hic est Laudemundus. — c *Iste utrique* Nigofridus. — d *Hic videtur* Numerianus, qui postea *Trevirensis* Episcopus fuit, coliturque 3 Julii. — e *An hæc discernenda, ut sub Dagoberto* regia elegantia floruerit *Ophthomarus*, adhuc juvenis, mundana scientia sub *Sigeberto* ? *Murerus* in *Dagoberti* ac deinde in *Sigeberti* aula spectabilem fuisse ait. Ejus fortassis commendatione Numerianus Episcopus factus. — f *S. Modoaldum* antea diximus circiter an. 622 *Trevirorum* Episcopum esse factum. Colitur 12 Maii. — g *Videatur* legendum, permissum. — h *Colitur* S. Arnulphus Episc. 16 Augusti : secessisse in eremum circiter an. 630 diximus alibi. — i *Urstisius* *Herrenberg* vocal, uti et *Lectiones* infra. — k *Addit* *Murerus* (qui tamen ad verbum se *Vitam* hanc Germanice reddere profiteatur) monastico more habitum S. Benedicti dedisse Germano Arnulphum. — *Murerus* et *Urstisius* scribunt locum jam *Romelsberg* appellari : *Ruerus* *Romberg*. De S. Romarico agemus 8 Decemb. — m *An* parvulum ? — n *Fratre* sollicit, ut vertit *Murer*. — o *Chumianum* vocal *Urstisius* : *Murerus* *Chumianum* vel *Cunanum*. — p *De Luxovio* plenius agitur in *Vita* S. Columbani 21 Nov. — q *Atque inter hos Numeriano* fratre, ut habet *Murer*. — r *Murerus* *Wandelbertum* vocal, non recte. Colitur S. Waldebertus, sive Walbertus, 2 Maii. — s *Vitæ* ipsius auctor ait inclita prosapia clarissimum, in pago qui Pontivus dicitur, honoribus et rerum dignitate ditissimum fuisse, nulla *Sicambria* originis mentione facta. — t *Addit* *Murerus*. Waldebertum divina revelatione didicisse, qua causa priorem locum Germanus et socii reliquissent. — u *Ita etiam* vocant *Murerus* et *Urstisius*. Erat alioquin eo tempore Gundoinus, S. Salabergæ parens, vir illustris, et S. Waldeberto amicus, uti in *Vita* S. Salabergæ 22 Septemb. dicitur. *Murerus* Gundonium in *Alsatia* Ducem fuisse ait. — x *Birsa*, ut ante dictum. — y S. Ursicinus monachus *Luxovien-* sis S. Columbani discipulus, eremiticam deinde circa *Dubim* fluvium vitam egit, ac postea discipulos collegit. Illud monasterium aliquando Abbat *Grandisvallis* subjectum fuisse tradit *Urstisius* lib. 1 *Chron. Basileen.* pag. 11. Dein *Basileensi* Episcopo datum, inque collegium mutatum 12 *Canonicorum*, quibus *Præpositus* præest. Oppidum nunc est, Germanice S. Ursitz dictum. Colitur

S. Ursicinus 20 Decemb. — z *Murerus* utrumque hoc monasterium S. Ursicini et Verdunense omittit. *Urstisius* Verdunense vocal S. Paul zu Werd, id est, S. Pauli ad insulam. — aa *Urstisius* et *Murerus* scribunt *Bonifacium* Gundonii successorem de monasterio quoque *Grandivallensi* bene meritum : sed, qui ei successit, *Cathicus*, tyranni animum induisse. — bb *Uterque* scriptor *Majorem*, sive *Prælorem* et alios primarios in exilium pulsos scribit. — cc *Videtur* legendum, quod *Cathelmundus*. Ita hunc barbarorum ducem vocant *Urstisius* et *Murerus*. — dd *Murerus* Priorem vocal, *Urstisius* Conventualem Fratrem. — ee *Murerus* ait caput S. Germano amputatum, S. Randoaldum ab alio hasta transfixum. Idem habent *Lectiones* infra. — ff Non procul a pago *Rennendorff*, inquit *Murerus*, et *Lectiones*. — gg *Murerus* ait, supra sepulchrum S. Germani cæleste lumen splenduisse. — hh *Bracile* cingulum est, ut hic dicitur, et forte interius, a quo *bracæ* et *caligarum* corrigiæ dependebant. Quidam pro *zoma*, qua succingitur tunica, accipiunt. Pulchre de ea voce disserit *Haftenus* *Disquisition.* lib. 3 tract. 3 disq. 4.

D

Bracile.

LECTIONES

ex Officiis Eccl. Basileensis
DE SS. GERMANO ET RANDOALDO.

Germanus Treviris natus, patrem habuit Optardum Senatorii ordinis virum. Puer S. Modoaldo ejusdem urbis Episcopo erudiendus traditus est : quo doctore tantum in omni virtutum et scientiarum genere profecit, ut annos natus xvii, Evangelicæ perfectionis amore, de seculi deliciis et voluptatibus deserendis serio coeperit cogitare. Modoaldo proinde animi sui sensus aperit, qui monet ne temere novum vitæ genus suscipiat. At Germanus Deo fretus perstat in sententia : fortunas suas egentibus distribuit, et tribus comitatus sociis ad B. Arnulphum Metensem olim Episcopum in Herrenbergensem eremum proficiscitur.

Hic pro more tonsus, monasticum habitum induit. Edoctus a B. Arnulpho religiosæ vitæ instituta ad S. Romarici monasterium perrexit. Quo cum minorem fratrem Numerianum evocasset, persuasit ut idem vitæ genus secum sectaretur. Mox corpus jejuniis et vigiliis affligens, orandi studio, vestium vilitate, et labore manu, omnibus erat humilitatis et caritatis exemplo. Inde venit Luxovium, cum ei monasterio præesset Abbas Walbertus. Is explorata Germani virtute, eum jussit fieri Presbyterum : et aliquanto post tempore præfecit Fratribus in Grandisvallis monasterio, quod haud procul Delsperga Gundonius ejus regionis dominus pia benignitate extruebat. Curavit res ejusdem monasterii magna cum prudentia et sanctitatis laude.

Defuncto autem Gundonio, Cathicus successor monasterii clientes indignis modis afflixit, tandemque immissis militibus, vallem flamma ferroque vastavit. Quem S. Germanus cum Randoaldo comite accedens, pro officio libere monuit, ut ab innocentium Christianorum cladibus abstineret. In reditu a barbaris militibus intercepti prope pagum Rhennendorff, vestibus spoliantur. Germanus comite ad constantiam excitato, capite truncatus occubuit. Randoaldus lancea perfossus, una cum Abbate suo, ix Calendas Martii, martyrii coronam adeptus est. Quorum corpora a Fratribus in monasterium delata, ibidem in S. Petri ecclesia honorifice sunt sepulta.

LECT. IV.

S. Germanus
pie eruditus,
E
sua dat pau-
peribus :

LECT. V.
fil monachus
cum fratre.

Sacerdos,

Abbas :

LECT. VI.

F
improbos mo-
nens

occiditur cum
Randoaldo.

J. B.

DE S. PETRO MAJUMENO CHARTULARIO ET MARTYRE IN PALÆSTINA, Commentarius historicus.

Majuma urbs est Palæstinæ primæ, xx solum stadiis Gaza distans, quam Constantinus Magnus, quia Christianam complexa erat religionem, civitatis honore ornavit, et de filii sui nomine Constantiam appellavit. Julianus apostata eandem ob causam et nomine eo privavit, dicens *ἡμῶν τῆς Τάξης*, Portum Gazæ jussit, et Gazæis subjecit. Sed postea a Christianis Imperatoribus in pristina di-

gnitatem, quam ei Constantinus contulerat, restituta est. Quæ plenius narrat Nicephorus Callistus lib. 10 cap. 4 aliique antiquiores. Hic vel natus est vel martyrii etiam palmam adeptus, S. Petrus Majumenus, Περὶ δὲ κατὰ τὸν Μαΐου μῆν, ut habet Theophanes. Baronius Mavimenum vocal, et Damasci coronatum tradit, illius memoria ita Martyrologio Romano inscripta : Damasci S. Petri Mavimeni, qui cum diceret Arabi-

colitur 21
Febr.

ff
21 Febr.

illustratur mi-
raculis,

locus cædis
cælesti luce :

99

ejus cingulo
potui immerso
sanatæ febres.

S. Ursicini opp.

AN. 1900XIII.
XXI FEBR.

S. Petrus Ma-
jumenus

AUCTORE J. B.

A bus quibusdam ad se ægrotum venientibus; Omnis qui fidem Christianam Catholicam non amplectitur, damnatus est, sicut et Mahumet pseudopropheta vester; ab illis necatus est.

alibi 9 Febr.

2 Baronio præisse videntur Menæa, quæ et Maximus Cytheræus secutus, ix die Februarii his verbis : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος ἱερομάρτυς Πέτρος ὁ Δαμασκηνὸς ἔϊφει τελειοῦται. Eodem die sanctus Hieromartyr Petrus Damascenus gladio vitam finit. Addunt Menæa :

Ὁ διελέγξας τοὺς παραπλήγας Πέτρος, Ὁνήσκει μονόπληξ τῷ διὰ ἔϊφους τέλει.

Arguens insanos Petrus

Occumbit ictu uno, finem ense assecutus.

diversus a S. Petro Ep. Damasc.

Licet autem S. Petrus Damasci Metropolitæ, ut dicimus iv Octobris, gladio quoque finierit vitam; quod tamen de insanorum Mahometanorum reprehensione dicitur, proprie in Majumenum convenit : quem fortassis ideo Menæorum auctor Damascenum appellat, quod Theophanes narrata S. Petri Damasceni nece de Majumeno mox subdit : Τούτου ζηλωτῆς καὶ ὁ ὁμώ- νυμος Πέτρος, ὁ κατὰ τὸν Μαιουμᾶν ἐν τοῖς αὐτοῖς ἀνεδείχθη χρόνοις, μάρτυς ὑπὲρ χριστοῦ αὐτομόλως. Quæ ita vertit doctissimus Jacobus Goar Ord. FF. Prædic. Congreg. S. Ludovici Vicarius Generalis :

B Ejus æmulus et ejusdem nominis consors Petrus apud Majumam, in signe pro Christo martyrrium sub hæc tempora sponte tulit. Anastasius autem Bibliothecarius sic ea verba interpretatur : Hujus æmulator et Omonymus Petrus apud Majumam eisdem temporibus ostensus est pro Christo Martyr ultroneus. Ipse quoque Baronius Annal. tom. 9 an. 742 num. 3 ista ex Theophane profert : Hujus æmulator homonymus Petrus apud Mavimenam iisdem temporibus ostensus est pro Christo Martyr ultroneus. Nec movere quemquam debet, quod ejus encomium scripsisse S. Joannes Damascenus dicitur : non enim tanto intervallo abest Majuma Damascus, ut non eo pertingere mox potuerit tam celebris rei fama. Propius etiam abest Majuma Laura S. Sabbæ, in qua tunc Joannes monachum agebat : ac forsan Petri martyrrium ei statim nuntiavit S. Cosmas Majumenus Episcopus, cum eo et litteris domi eruditus et postea monachus factus. Sed Theophanem audiamus idem martyrrium narrantem ad annum secundum Constantini Copronymi, qui Leoni Isaurico patri, xviii Junii dcccxli mortuo, successerat.

3 Ejus, inquit, id est, Petri sanctissimi Damasci Metropolitæ, jubente Valid Arabum Principe, interfecti, æmulus et ejusdem nominis consors Petrus, apud Majumam in signe pro Christo martyrrium sub hæc tempora sponte tulit. Morbo quippe detentus, Arabum Proceres, ceu ex Chartularii publicorum vectigalium munere ipsis notus, sibi familiares, ad privatum colloquium invitavit. Tum is ad illos, Ves-

C ubi Chartularius erat :

J. B

XXI FEBR.

S. Timothei mansio in Symbolis ubi ?

P lures in Vitis Patrum Timothei memorantur, inque variis Fastis. Diversus ab iis omnibus videtur ὁ ἐν ἁγίοις Πατὴρ ἡμῶν Τιμόθεος ὁ ἐν σκυβόλοις. S. P. N. Timotheus qui in Symbolis habitavit. At quis hic sit locus, nobis haud satis exploratum. Strabo lib. 7 Geographiæ Συμβόλων λιμένα in Taurica Cherroneso locat, Symbolorum portum, uti et Ptolemæus aliique. Circa hunc portum habitasse in monte aliquo Timotheum non est unde certo conjicere liceat : nam et alibi illius nominis loca. Apud Surium xvi Decembris Vita extat S. Platonis Confessoris, in qua ista habentur : Longius aufugiens ad Olympi partes, ad eum pervenit locum ad virum, qui divinitus monstratus ei fuerat : ad quemdam, inquam, Archi-

træ hujus, inquit, ad me visitandum profectionis mercedem a Deo recipiatis, precor : licet enim fidei luce privati, amici tamen estis censendi. Testamenti itaque mei, quod hujusmodi est, volo vos esse testes : Qui non credit in Patrem, Filium et Spiritum sanctum, consubstantialem et vivificam in unitate naturæ personarum Trinitatem, is animæ oculis occæcatus est, et æterno supplicio dignus. Muamed falsus vester vates et Antichristi præcursor, ejusmodi extitit. Quamobrem si mihi nunc cælum et terram coram vobis obtestanti aliquatenus fidem adhibetis, fabulosam et deliram ejus doctrinam ejurate. Hoc necessitudinis erga vos meæ præsens argumentum ; benevolum hoc admittite consilium : ne parem cum eo cruciatum sustineatis. Arabes sacros istos et pares alios sermones explicantem audientes, et una simul stupore et insania correpti, virum bene valere jusserunt, tamquam in mentis delirium eum lapsum arbitrati. Is ubi vires ex infirmitate recepit, valida voce publice vociferari cœpit : Anathema Muamed et fabulosæ ejus doctrinæ, credentibusque in eum omnibus. Extemplo gladii poenæ suppositus, Martyr declaratur. Eum orationum suarum encomiis sanctus Pater noster Joannes, ob eloquii sanctitatisque, velut aureo fulgore radiantem spiritualem gratiam, Chrysorrhœas recte cognominatus, celebravit.

D æger Arabes monel,

et Mahometum execratur :

sanus eadem repetens occiditur :

laudatus a S. Jo. n. Damasceno. E

4 Hæc Theophanes ex nova Goaris interpretatione. Qui hic Chrysorrhœas, ab Χρυσός quod aurum significat, et ροή fluxus, cognominatus dicitur, est S. Joannes Damascenus, de quo agemus vi Maii. Fors Chrysorrhœæ cognomen ideo tulit, quod Chrysorrhœæ amni Damasceno similis, libris variis, velut doctrinæ suæ rivis, late animos irrigaret. De eo amne scribit Strabo lib. 16 in hæc verba : Chrysorrhœas ab urbe et regione Damascenorum incipiens, totus fere in rivos consumitur, multa enim loca et profunda irrigat. Et ipse fluvius forsitan hoc nomen ideo adeptus, quod magnæ fertilitatis atque opum caussa accolis esset, eosque velut aureo fluxu ditaret.

Chrysorroa dicto.

5 Qui Theophane dicitur Valid Princeps Arabum, Ὁυαλὶδ υἱὸς Ἰσάμ, Anastasio est Hualid, vel Vhalid, filius Hisan. auctori Miscellæ, ex editione Gruteri, Vhalid filius Isam : ex Henrici Canisii, Gizid filius Haddimelich-Chartularium (quod munus gerebat S. Petrus), exponit Goar, Scriniarium, sive qui in chartas et codices acta vel rationes recenset. Anastasius ita explicat : Cum Chartularius esset, et publica tributa facta ratione conferret. Idem de Chrysorrhœæ cognomine ita scribit : Qui bene cognominatus est Chrysorroas, propter auream et fulgidam sancti Spiritus gratiam, quæ in ipso, tam in verbo quam in vitæ actu, effloruit.

Chartularii munus.

F

DE S. THIMOTHEO

ANACHORETA IN SYMBOLIS HABITANTE.

mandritam, ex eorum numero, qui erant in regione illa. Locus, quem dicimus, Symbolus appellabatur : vir autem Theoctistus, cujus mores boni, genus perspicuum, et finis sanctus fuit : Unus fortassis erat Timotheus ex eorum quoque numero, qui debebant in ea regione, aut etiam Theoctisti discipulus. Vixit autem hic Theoctistus seculo Christi octavo, sub Constantino Copronymo ejusque filio Leone. Non est autem, quod suspicetur quisquam Timotheum hunc nostrum illum esse, qui S. Simeonem Stylitam, ut v Januarii relatum, in cænobium suum admisit; nam is Archimandrita erat, sive cænobii præses, noster anachorita.

nomen in Martyrologiis.

2 Quacumque vel ætate vel loco vixerit Timotheus, a Græcis colitur xxi Februarii. Quo die ex Latinis Molanus

A nus in Auctario ad Usuardum in secunda editione an. CIOIOLXXXIII ista habet : Die XXI S. P. Timothei, qui fuit in Symbolis. Ferrarius quoque in generali Catal. SS. Apud Græcos S. Timothei Eremitæ. At Menæa multis eum celebrant canticis et antiphonis, in quibus ejus prædicant continentiam, precum assiduitatem, rerum divinarum scientiam, passionum mortificationem, morborum quorumlibet curationem, de dæmonibus humana corpora infestantibus victorias. Tum vitæ ejus epitomen per modum Lectionis exhibent, quæ et apud Maximimum Cytheræum extat, et in Anthologio novo Antonii Arcudii, Clementis VIII auctoritate edito. Ita ergo habent :

3 Sanctus hic a teneris unguiculis religiosam

vitam sectatus, multa abstinencia et assidua precatione, vitiosorum desideriorum et affectuum petulantiam repressit atque extinxit, ut omni motu passionum superior quodammodo videretur, sancti Spiritus domicilium effectus. Virginitatem corporis animique ad finem usque vitæ servavit, nec fœminam ullam in conspectum venire unquam passus est. In montibus ac desertis locis versabatur, ac rore lacrymarum animam ipse suam irrigabat : unde et curationum gratia donatus, dæmones ex humanis corporibus expellebat, et alias quasvis ægritudines sanabat. Cum ea ratione vixisset, in senectute bona decedens, ad Dominum migravit.

D
AUCTORE J. B.
mortificatio
passionum,

virginitatis
cura,

gratia cura-
tionum,

DE S. GEORGIO EPISCOPO AMASTRENO IN PAPHLAGONIA,

Commentarius prævius.

J. B.

INITIO IX SEC.
XXI FEBR.

B
Amastris civi-
tas Paphlago-
niæ,

a Darii fratris
filia fundata,

oppidis aliquot
ei subjectis,

A mastris urbs est Paphlagoniæ ad Pontum Euxinum, cujus situm atque originem, ut facilius quæ postea dicenda erunt intelligantur, visum ex Strabone declarare. Ita is scribit lib. 12 Geographiæ : Post amnem Parthenium Amastris est, urbs ejusdem cum ea a qua condita est nominis. Sita est in peninsula, cujus isthmus utrimque portum habet. Fuit autem Amastris uxor Dionysii Heracleæ tyranni, filia Oxyathræ, qui Darii frater fuit ab Alexandro debellati. Præpropere Strabonem legit Claudius Salmasius in Exercitationibus Plinianis pag. 889 ita scribens : Amastrim civitatem ex quatuor pagis compositam fuisse tradit Strabo ab Amastride Dionysii tyranni Heracleæ uxore, Darii sorore quem devicit Alexander. Non sororem Darii facit Strabo, sed illius fratris filiam. Pergit Strabo : Ἐκείνη μὲν οὖν ἐκ τεττάρων κατοικιῶν συνώκισε τὴν πόλιν, ἕκτε Σησάμου καὶ Κυλῶρου, καὶ Κρώμνης (ὧν καὶ Ὀμηρὸς μέμνηται ἐν τῷ Παφλαγονικῷ διακόσμῳ) τετάρτης δὲ τῆς Τήϊου, ἀλλ' αὐτὴ μὲν τάχῃ ἀπέστη τῆς κοινῆς, αἱ δὲ ἄλλαι συνέμειναν. Xylander ita vertit : Hæc urbem e quatuor pagis composuit, Sesamo, Cytoro, Cromna, (quorum etiam in Paphlagonum recensione meminit Homerus) ac Teio : verum hic cito defecit a societate, reliqui in uno corpore permanserunt : Vereor ne qui ista legunt homines semidocti, vicos quatuor muro circumducto in unam urbem coagmentatos existiment, aut certe pagorum quatuor incolas e suis abductos sedibus intra mœnia urbis unius jussos sedem figere. Non ea videtur, scriptoris sententia, sed quatuor oppida, aut colonias eo antea ductas, aut pagos, id est, multitudinem hominum certam regionem habitantium societate invicem iisdemque institutis devinctam, (quæ apud Cæsarem, Tacitum, aliosque, Pagi notio) civitatem dein unam, cujus caput Amastris, effecisse. Ita Civitatis vocabulum explicare Livius videtur decad. 3 lib. 6, de Capua loquens : Ceterum habitari tantum, tamquam urbem, Capuam, frequentari ique placuit : corpus nullum civitatis, nec senatus, nec plebis concilium, nec magistratus esse : sine concilio publico, sine imperio multitudinem, nullius rei inter se sociam, ad consensum inhabilem fore : præfectum ad jura reddenda ab Roma quotannis missuros. Talem ergo civitatem ex quatuor illis urbibus Regina constituit, cujus arx, aut caput, sive, ut Strabo idem scribit, ἀκρόπολις Sesamus esset, quæ Amastridis nomen induit. Nam Plinius lib. 6 cap. 2 ita scribit : Sesamum oppidum, quod nunc Amastris. Cytorum vero olim emporium fuisse Sinopensium Strabo ait : Plinius LXIV M. P. a Tio distare. Hoc ordine recensentur a Ptolemæo : Τῶν, Πάρθενίου ποταμοῦ ἐκβολαί, Ἀμαστρίαι, Κρώμνη, Κύτωρον. At Stephanus Amastrida ait prius Cromnam

appellatam : cum tamen constet octavo Æræ Christiænæ seculo oppidum fuisse Cromnam celeberrimæ urbi Amastridi propinquum, ut infra cap. 2 Vitæ num. 3 dicitur. Τῶν autem, ut Ptolemæus appellat, sive Τῖος, ut Stephanus, aut Τήϊον, ut Strabo, hujus ævo oppidulum erat, nihil habens memoratu dignum ; πολίχνην, inquit, οὐδὲν ἔχον μὴμης ἄξιον... Paullo ante dixerat Καύκωνας, qui oram maris accolunt a Mariandynis usque ad Parthenium fluvium, πόλιν ἔχειν τὸ Τήϊον, urbem habere Teium. Et vero Episcopali solio ea urbs ornata erat jam ab initio quinti post Christi ortum seculi, sub Claudiopoli metropoli Honoriadis.

2 Ipsa quoque Amastris Episcopum habuit tertio seculo. Eusebius enim lib. 4 cap. 22 de S. Dionysio Corinthiorum Episcopo ita loquitur : Καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ δὲ τῇ παροικίᾳ Ἀμαστρίν ἅμα ταῖς κατὰ Πόντον, ἐπιστείλας, Βακχυλίδου μὲν καὶ Ἐλπιστοῦ, ὡς αὐτὸν ἐπὶ τὸ γράφαι προτρεψάντων μέμνηται, γραφῶν τε θείων ἐξηγήσεις παρατίθεται, Ἐπίσκοπον αὐτῶν ὀνόματι Γάλμαν ὑποσημαίνων. Quæ ita vertit lib. 4 cap. 23 Ruffinus : Scribit et aliam Ecclesiæ Amastrenorum, ceterisque cum ea Ponti Ecclesiis ; in qua Bacchilidis et Helpisti meminit, tamquam qui eum cohortati sint ad scribendum : et multa in ea ex divinis Scripturis explanat, simulque Episcopi eorum, nomine Palmeæ. Episcopus hic Palmas est plerisque, ut videatur in Græco textu Eusebii, quem edidit Christophorus error irrepsisse ex similitudine duarum litterarum, Π et Γ. P et G. De eodem Nicephorus Callistus lib. 4 cap. 8. Ἀμάστριδι δὲ καὶ ταῖς κατὰ Πόντον ἐκκλησίαις ἐπιστέλλων, Βακχυλίδου καὶ Ἐλπιστοῦ, ὡς προτρεψαμένων, μνητὴν ποιεῖται τῷ γράμματι, Παλμᾶν τε ἐπίσκοπον ἐκείνοις παρασημαίνειται. Amastridi porro et Ponticis Ecclesiis scribens, Bacchylidæ et Elpisti, qui eum ad scribendum sint cohortati, et Palmæ Episcopi mentionem infert. Quibus ex testimoniis constat, quod et Stephanus scripsit, ab Αμαστρίαι casum genitivum esse Ἀμάστριδος, licet Strabo Ἀμάστρεως formet : Σήσαμος ἀκρόπολις τῆς Ἀμάστρεως. Idem Gentile Αμαστριανὸς facit. Πλείστη δὲ καὶ ἀρίστη πύκος φύεται κατὰ τὴν Αμαστριανήν, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ Κύτωρον. Plurima autem et optima buxus in Amastriana regione nascitur, maxime ad Cytorum. Αμαστρινὸς quoque usurpatum fuisse patet ex Ruffino, qui Amastrenum vertit. Nec mirum, cum urbs ipsa Ἀμάστρη a multis mediæ ævi Græcis scriptoribus appelletur. Quin et Ἀμάστριον dicitur in civili dispositione provinciarum et civitatum orientalis imperii, quam ex MS. Vaticano edidit Carolus a S. Paulo in Parergo ad Geographiam sacram. S. Hieronymus lib. de Scriptor. Eccles. cap. 27 scripsisse S. Dionysium Corinthiorum Episcopum tradit ad Ecclesiam Amastrianam.

E

Episcopum
habuit 3 seculo
Palmam,

F

3 Illic

A 3 Illic porro Episcopus, sub finem octavi seculi noni-
que initium, fuit S. Georgius : qui cum alia plurima
maximaque in ipsam civitatem beneficia concessit, tum
ne Ecclesia sub Metropolitæ Gangrensis potestate esset,
obtinuit. Edita est ex MS. Vaticano ab citato jam
Carolo a S. Paulo Notitia Patriarchatus Constanti-
nopolitani, in qua XLVI autocephali Archiepiscopi recen-
sentur, trigesimus nonus est, ὁ Ἀράστρης ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ
παφλαγονίας. Altera Notitia ab eodem edita est, sive
Τάξις προκαθεδρίας etc. Ordo sedium Patriarcharum,
Metropolitanorum etc. in qua trigesimus septimus est
ὁ Ἀράστριδος, ἐπαρχίας παφλαγονίας, Episcopus
Amastridis, provinciæ Paphlagoniæ. Utraque ea
Notitia post annum 1000 concinnata, cum circa id tem-
pus primum illud adepta sit decus Ecclesia Amastrena,
ut cap. 6 Vitæ S. Georgii referetur.

4 Vitam hanc auctor anonymus composuit, instigatu
Joannis cujusdam, inclyti et virtutis studiosi, ut
cap. 9 num. 48, profitetur, inque exordio ostendit se
aliena auctoritate eam scribendam suscepisse. Est illa
porro non rhetoricis quidem vacua pigmentis, sed ver-
bosior subinde quam necesse sit, et nimis amplificatio-
nibus exaggerata. Scriptam conjicio circa tempora
Basiliæ fortasse Macedonis, aut Leonis Sapientis. Memi-
nit certe incursionis Russorum, qui Michaelis III ac
Bardæ ejus avunculi temporibus, imperii Romani fines
infestasse leguntur. Eam Vitam olim ex codice Græco
bibliothecæ Regis Christianissimi describi curarat Pau-
lus Petavius, donaratque Frontoni Ducæ nostro, ver-
saque a se Latine priora duo capita : Fronto ad Heri-
bertum Rosweydam misit, qui et aliud nactus erat
exemplar, sed mutilum : an ex eodem codice, dubito,
cum in quibusdam verbis discrepantia insit, sed exigua.
Nos integram de Græco vertimus.

5 Sancti ipsius ætas perspicue indicatur, cum S. Ta-
rasii Patriarchæ Constantinopolitani auctoritate sit ad
solum Episcopale eVectus : factus autem est Patriarcha
Tarasius anno Christi 1000LXXXIV, mortuus 1000CVI.
Præterea fuisse dicitur S. Georgius Irenæ Augustæ
ejusque filio Constantino, et Nicephoro Logothetæ,
dein Imperatori familiaris. Ast, ut ex Theophane const-
tat VI Id. Septembris, Indictione IV, anno Christi
1000LXXX, Irene piissima cum filio suo Constantino
glorioso imperium divinitus accepit. Anno 1000CXC pul-
sa matre solus imperare cæpit Constantinus : cui anno
1000CCVII evulsi oculi sunt, matrique restitutum imperium,
quod anno 1000CII, Indict. XI, pridie Kalendas Novem-
bris Nicephorus generalis Logotheta invasit, Irene re-
legata : hic anno 1000CXI ab Crunno Rege Bulgarorum
interfectus est, filiusque ejus Stauratius, anno 1000CIII,
ex patris voluntate, a S. Tarasio Imperator coronatus,
acceptis in prælio eodem, in quo Nicephorus perierat,
vulneribus, et ipse non multo post decessit.

6 Quo S. Georgius obierit anno non indicatur. Per-
venisse ad imperium Nicephori ex cap. 8 num. 35 cons-
tat, cum illud ei, obscure licet, paullo ante prædixerit.
γυναῖκός γάρ τινος χηρευούσης οἰκῶν εὐμεγέθων κτήτο-
ρος κληρονόμον αὐτὸν οὐ μετὰ πολὺ γενήσεσθαι ὁ ἄγιος
ἀπεφάνητο. Declaravit enim illi Sanctus, brevium vi-
duæ cujusdam, amplissimas aedes possidentis, hære-
dem fore : quod contigit quando Irene pulsa ejus pala-
tium imperiumque occupavit. Quid deinde? Imperium
adeptus eundem Præsulē, adhuc superstitem, summo
honore prosecutus est. οὐδὲν γὰρ αὐτῷ τὸ βασιλικὸν διά-
δημα, οὐδὲ πᾶσα ἡ τῶν Ῥωμαίων ἀρχή, πρὸς τῷ ἐκείνῳ
συνδιδαιτᾶσθαι τε καὶ συνεῖναι καὶ συναλιζεσθαι. Non
tanti regium diadema, ipsumque Romanum imperium
faciebat, quanti cum illo colloqui, commorari, con-
vivere posse. Quæ sequuntur, fortassis post viri sancti
mortem acciderunt, quando dicitur idem Imperator soli-
tus λάθρα τὸ ἐκείνου περιβάλλεσθαι χιτῶνιον καὶ τριβῶ-
νιον, καὶ τῆς αὐτοῦ ἡγεῖσθαι τοῦτο βασιλείας φυλακτήριον
καὶ κραταίωμα. Clanculum ejus indui tunica attrito-

que pallio, illudque imperii sui tutelam et firmamen-
tum existimare. Has fortassis sancti Pontificis reliquias,
cum ejus obitum nuntiarunt Amastreni, ad se deferri
voluit, seu sincera pietate, et cælestis auxilii per eum
demerendi fiducia, seu ut religionis famam eo facto aucu-
paretur, versutus simulandi artifex, ut Theophanes
scribit.

7 Nusquam hactenus in Latinorum Fastis hujus S.
Georgii nomen reperimus. Venerantur eum Græci hoc
die, ut ex Menæis constat, ubi et luculentum ejus elo-
gium legitur rudem quamdam Vitæ epitomen complec-
tens, quæ et apud Maximum Cytheræum extat.

colitur 21
Febr.

VITA

sive de ejus gestis oratio, auctore anonymo,
ex MS. Græco Regis Christianiss.

CAPUT I.

Auctoris Exordium, Propositio.

Qui se ad gymnica in stadio ineunda certamina of-
ferunt, non prius a moderatoribus ad professionem
nominis admittuntur, quam experimento aliquo ido-
neam sibi ad illa habilitatem a natura insitam de-
monstrarint. Nos vero, etsi neque usu adhuc probati
simus, neque quidquam præsentī dignum certamine
præ nobis ipsi tulerimus, tamen spirituales agonothetæ
præsidesque certaminum in ipsum dicendi stadium
campumque compellunt : adeo ut dilatio mihi ac ter-
giversatio omnis notam aliquam effugere nequeat.
Nam et iis, qui me ad illa excitant, morem gerere
periculosum est, et non minor ex taciturnitate ac si-
lentio pœna esse proposita videtur. Illud enim quam-
dam temeritatis speciem habet : quoniam quidquid,
præter quod consentaneum est, audemus, temeritate
plenum est : in hoc vero negligentia inest aliqua
suspicio. Sed cum hæc ita, ut revera habent, habere
se perspicue sermo noster declararit; atque ex re-
bus fugiendis ea potius eligenda sit, quæ minus ha-
beat malitiæ; temeritas autem minus quam negli-
gentia habere periculi videatur, (nam illam quando-
que generosus quidam ardor efficit, et inflammatus
animi impetus excitat; negligentia vero supinæ ab-
jectæque mentis est, et desperationi proximæ :) cum
hæc, inquam, ita se habeant, nos eorum quæ ex am-
bobus sequuntur, alterum, hoc est dicendi munus,
optabilius rati, ad orationis campum certamenque
ipsum procedere gestimus. Ita tamen ut ipso dicen-
di initio, Deum exoremus, ne quod aggredimur, ala-
critate voluntateque nostra multo sit inferius.

Auctor dum
Georgium jus-
sus laudat,
E

ma vult teme-
rarius quam
negligens vide-
ri :

2 Verum ne dum purgare nos diligenter conten-
dimus, præfationis prolixitas tædium ac molestiam
auditoribus afferat, cupientibus quam citissime ipsam
audire narrationem : argumentum, cujus illi deside-
rio tenentur, velut laxatis repagulis in medium pro-
ducamus : et sancti viri egregiis factis summam
perstrictis, jucundam præsentibus narrationem insti-
tuamus, eosdemque ad reliquam auscultandam ora-
tionem promptiores alacrioresque reddamus. Sed quis
magnam illam ac vere cœlestem a agriculturam igno-
rat? Divinum dico Georgium, veræ vitis palmitem ac
germen? Cujus ad extremos terrarum fines gloria
personuit. Cujus quamplurima quidem extant miracu-
la, sed multo plura egregie ac laudabiliter ab eo ges-
ta. Eum, inquam, quem b Imperatores ob prophetiæ
gratiam in honore habuerunt : quem Satrapæ ob in-
signem prodigiorum edendorum vim cultu et reve-
rentia prosecuti sunt : qui apud Patriarchas ante sa-
cerdotium ob virtutis splendorem clarus et illustris
fuit, et ante experimentum carus omnibus ac vene-
randus. Illud dico ascetarum exemplar, Sacerdotum
ornamentum, eorum qui communem ac promiscuam
vitam agunt præsidium, hostibus terribilem, optabi-
lem suis, periclitantium auxilium, afflictorum sola-
tium

b
ejus facta et
miracula
summatim
proponit.

a

b

AUCTORE ANONY-
MO. EX MS.
GRÆCO.
8 seculo S.
Georgium,
per eum facta
autocephala :

illius Vita
scripta sub fi-
nem 9 seculi,

hic ex Græco
edita :

vixit S. Geor-
gius sub Irene
et Constantino
AA.

et sub Nice-
phoro,

sub eo mortu-
us,

A tium, ægrotantium medicum ac remedium quacumque premerentur ægritudine, peccatorum conversionem, exemplum temperantiæ, justitiæ trutinam, demum omnia omnibus, ut omnes lucrificeret, aut certe quamplurimos, secundum magnificum Pauli dictum, ad optimum iter virtutis suis cohortationibus traduceret. Sed cum paucis illis verbis promisso meo satisfecerim, vobis, ex ipsis fimbriis de totius vestis textura conjiciendi potestatem faciens, jam ipsam narrationem divino præsidio fretus aggredior.

a Γεώργηα. Allusio est ad ipsius Georgii nomen. — *b* Nicephorum intelligere videtur propter ea quæ cap. 8 de eo narrat, fors et Stauracium ejus filium. Fuit tamen Georgius ab Irene Augusta, ejusque filio Constantino, sincerius etiam quam ab illis, honoratus : sed quod hic ait auctor fuisse βασιλεῦσι διὰ τὸ τῆς προφητείας ἀιδέσθαι χάρισμα, ad Nicephorum proprie pertinet. — *c* Græce, ὡς ἅπαντας καρθέσαι.

CAPUT II.

Ortus S. Georgii ex sterilibus parentibus. Ejus sanctitatis et sacerdotii prædictiones.

S. Georgii pater Theodosius, mater Megetho,

a

B maximum laud dubie templum extitit. At sane congruum est, ne ipsa quidem nomina sine inquisitione præterire. Nihil enim (si quis recte consideret) sive venerandis parentibus, sive eximiæ illorum proli, temere obtigit, non nomen ipsum, non factum, non studium aliquod : sed cuncta a Divina providentia antea cognita et definita sunt. Quos enim præcivit, inquit divinus Apostolus, hos et præordinavit. Quare et illi nomen rebus ipsis consentaneum sortiti sunt. Et cum gratiæ magnitudine divinum donum conveniens, fructum protulit : quemnam alium dixerim, quam *b* divino illo munere dignum? Illi igitur, illi, inquam, *c* Cromnenorum oppidi erant incolæ, quod propinquum est Amastridi urbi celeberrimæ, per illos magis quam ullam opum copiam, aut præfecturæ potentiam celebratum. Quotidie hi virtutum suarum fructum Deo reddebant, justitiam in omni vita ac temperantiam servantes.

Rom. 8. 29

b

c

Cromnæ habitantes,

sancte vivunt :

diu liberis carentes,

C Sed cum diu liberis caruissent, assidue jejuniis ac precibus apud Deum instabant, ut sibi prolem aliquam ad generis successionem concederet. At quamdiu cum orationis illo veluti suffitu, infimi ac terreni sensus concretum aliquid fuit, qui cuncta ad utilitatem nostram moderatur Deus, distulit quod rogabatur largiri. Cumque justam illam sententiam, longo jam tempore quod peterent abnuentem, Abrahamæ illæ animæ vidissent, nec quidquam se precibus profecisse ; num tandem turpe aliquid et abjectum cogitarunt? aut sua illa indignum virtute dixerunt? aut illud animo suo ac mente finxerunt quasi sibi juste id postulantis, injuste negatum, neque ad exitum perductum esset? An vero nulla providentia regi hæc inferiora suspicati sunt? an forte aliud quippiam cogitatione susceperunt, qualia inserere imbecillioribus mentibus nequam spiritus solet? Minime vero : sed dilationis hujus causam ad sese potius transtulerunt. Qui enim secundum Dei voluntatem vivunt, divina judicia rationis momento ac trutina ponderare solent, et si qua in re errarint, magna cum celeritate corrigere. Quamobrem deinceps alter Abrahami sibi exemplum ante oculos porcebat, uti nimirum pater in senectute sit factus : altera Saram et Annam intuebatur ; quemadmodum in illa, propter Abrahami erga peregrinos hospitalitatem, longissimi temporis ætate transacta, extremo jam senio, Divina providentia vim genitalem redingrarit, quasque innovarit naturam ; hanc vero justa obsecratio diuturnis sterilitatis vinculis exolverit : utque

Februarii T. III.

ambæ ex sterilibus fœcundæ factæ sint, atque illa quidem figuram veritatis, altera Sacerdotem et Prophetam ediderit. Tunc religiosa animi cogitatione ad ea exemplaria respicientes, velut communi consensu, petitionis suæ formulam mutarunt : nec jam aut successorem generis, aut bonorum suorum hæredem, aut senectutis baculum impetrare studebant ; sed si filius ipsis concederetur, se eum addicebant ante faciem Domini oblaturus, et velut sacrum quoddam donarium largitori Deo repensuros. Quæ cum hoc modo rite atque ex ordine concepta esset obsecratio ; qui timentium se voluntatem facit Deus, petitionique eorum aures accommodat, divino nutu sterilitatis vincula confregit : et quæ sterilis erat, concepit utero prolem, nec spe excidit sua. Ubi autem post extinctam sterilitate virtutem generandi mater appellata est Sara, ipse quoque Abrahamus votis frustratus non est.

5 Sed ne illa quidem prætermittenda sunt, quæ Sancti nostri nativitatem præcesserunt prodigia : qua videlicet ratione a Deo electus fuerit, utque vocationem non ab hominibus, nec per homines sortitus, sed priusquam ex maternis prodiret visceribus, Sacerdos et unctus sit et denominatus. Etenim cum sancta mater prægnans eum utero gestaret, ipsa Elisabethæ similis, eum qui divinum Præcursorem vitæ instituendæ ratione erat imitaturus ; eaque ad templum assidue adiret, ac precibus vacaret, uti a prima ætate consueverat ; quibusdam urbis illius primoribus, qui in templi vestibulo consederant, id manifestari contigit. Hi eam conspicati, nihil amplius quam ut fœminam honorarunt. Illa celeriter templum ingressa, solitas Deo preces obtulit. Ipsi sub vesperam domum reversi, qualia per nocturnam visionem perpassi sint, nunc declarabit oratio. Vidit unusquisque illorum homines quosdam terribiles, qui fustibus dextras armati, ac truculentum vibrantes oculorum obtutum, nihil se atrocissimorum in eos suppliciorum omisso minabantur. Quibus horrore percussis, et dira illa comminatione attonitis planeque consternatis, (solet enim, si quid in somnis inusitatum acciderit, metus esse vehementior, ut ii norunt qui insomniorum periculum fecerunt) et cupientibus quam ob causam ista pati eos oporteret, nosse ; Quia, inquit illi, Pontifici vestro debitum honorem minime habuistis, istis vos malis affici oportet. Ast hi ea minime intelligentes, jurarunt, nihil se scire ejusmodi a se factum. Verum cum et illi minas vehementius intentarent, et hi enixius orarent, ægre tandem precibus moti, causam aperiunt, et rem omnem declarant. Eam nempe mulierem, quæ pridie per medium illorum transierat, sanctum in utero infantem ferre dixerunt. Atque ita omnibus per ordinem expositis, subducti aspectibus sunt. Illi vero diluculo surgentes, velut ex conducto, eorum quæ viderant metu concitati singuli, mulierem sedulo adeunt, atque ad ejus pedes prostrati, veniam poscunt, et cum lacrymis peccatum suum fatentur : eaque causam sciscitante cur ista agerent, ipsi quæ sibi acciderant cuncta exponunt. Et factum est, ut illis rei gestæ narratio gaudium ac voluptatem pareret, quod non vigilantibus sibi minæ illæ damnum atque exitum attulissent, simulque quod tantum patriæ suæ Divina providentia munus impertiretur ; huic vero cum gaudio admirationem.

6 Exurgens vero generosa illa mulier, ad sanctum quemdam virum proficiscitur, cui pro summa vitæ integritate ac munditiæ datum id erat divinitus, ut futura prænosceret. Huic illa, quod factum erat exponit, atque ab eo quæ eventura erant, tamquam præsentia accipit, pueri videlicet nomen, sacerdotii susceptionem, præclaros ejus in virtute progressus, quantisque Divinæ gratiæ donis esset cumulandus.

35 In

D AUCTORE ANONYMO, EX. MS. GRÆCO. cum vovissent se filium Deo oblaturus,

mater concipit :

ea templum frequentat :

E

quidam in somnis terribi

quod quem illa utero gestabat,

F

Episcopum non honoras-

sent,

ab ea veniam petunt :

quæ ex viro sancto, qualis futurus filius, discit.

AUCTORE ANONY-
MO, EX MS.
GRÆCO.

Ex sterilibus
nati semper
illustres.

A In quo Divinae providentiæ inscrutabilia iudicia licet intueri. Etenim quotiescumque ex sterili muliere foetus oritur, magnas humanæ vitæ opportunitates et commoda conciliat. Revoca nunc tibi in memoriam Isaacum, Samuelem, Joannem : ut prior Domini figura extitit, et eorum quæ promissa a Deo erant, complementum; alter Propheta ac Sacerdos, Reges inungens; postremus denique, lucerna solis, gratiæ præcursor, initium pœnitentiæ. Verum quod mihi hic occurrit, dicere non abs re fortassis alienum sit : nimirum qui e non sterili matre orti sunt, non omnes illustres extitisse : sed alium hoc, illum alio modo, unumquemque, ut novimus, pro virtutis incremento divinum in se splendorem attraxisse : eorum vero, qui ex sterili matre prodierunt, neminem fuisse, qui non insigne quoddam nomen ac famam adeptus sit. Quid ita? an quia ex sterili? Minime vero. Sed qui omnia novit antequam fiant, quoties ejusmodi aliquid ut mundo appareat decrevit, vinculis sterilitatis velut affixam deprecationem profert, ut oratione donum illud, non temere et utcumque obtentum esse appareat. Atque hæc ideo dixi, non ut ei amplius quidquam ad gloriam ac celebritatem conferam; (neque enim solis faciem illam ac splendorem clariorem efficere quisquam potest, neque magnitudini cœli aut siderum dispositioni, aut ulli alteri earum rerum, quæ aspectu ipso stupendæ sunt, cogitatione vero multo magis terrificæ, quidquam potest adjicere) sed ut illud agnoscatis, qualiter priusquam in lucem prodiret, electus a Deo fuerit, quantisque a Divina gratia ornamentis ditatus.

Cromna opp.

a Est enim μέγθος magnitudo. — b Respicit ad Theodosii nomen, quod Dei donum significat. — c Κρόμνη, ut antea dictum, oppidum sub Amastrena civitate. — Κρόμνη Stephano, qui gentile inde deducit Κρωμνίτης, Κρωμναῖος, Κρωμναίεύς hic Κρωμνηνός. est.

CAPUT III.

S. Georgii educatio, studia, in sacrum ordinem cooptatio.

Sed ne a proposito suo aberrare videatur oratio, ad ipsum ejus argumentum redeamus. Formatur igitur foetus, crescit, editur in lucem : qui etsi infans videbatur, erat tamen divina gratia plenus, eaque magis quam lacte nutriebatur, et Spiritu potius quam carne confirmatus adolescebat. Verum animadvertite, hostis, qui ab initio homicida fuit, insidias. Observabat omnia sedulo, nec quiescere poterat. Cogitabat precibus impetratam ejus generationem, meminerat quæ per somnium de infante acciderant prodigia. His omnibus angebatur : omnia considerabat. C Est enim nequitia sua ad prospiciendum et conjectandum acutissimus, ad invidendum bonis omnibus et infectandam honestatem propensus. Meminerat omnium, qui ex sterilibus matribus nati, ipsius vim ac potentiam calcaverant. Ad Isaacum reflectebat cogitationem, transibat ad Samuelem, reminiscebatur Joannis : eos cogitatione revolvens, affligebatur ac discruciabatur. Et priusquam is perfectus evaderet miles, tendebat nervos, aciem instruebat, jacula expediebat : priusquam indutum armis videret, nitebatur eum vulnerare, aut potius occidere tentabat. Et ille quidem ita agebat, neque ab improbitate sua cessabat. Mihi vero (quoniam eo devenit oratio) illud incidit Pauli exclamare : O altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei! quam inscrutabilia sunt iudicia ejus, et investigabiles viæ ejus! Quomodo hostem sinit adversus infantem suam malitiam exere- re? Quomodo, qui militem suum nondum armavit, necdum præ ætatis imbecillitate ad scutum ac tela capessenda habilem, ab hoste lædi patitur? Sed hæc usque ad miraculum disquisitione egent. Permittitur hostis solita sua adversus puerum machina-

Invidia dæmonis,

Deo permittente,
Rom. 11. 33

menta adhibere. Quem solum repertum, tertium jam ætatis annum agentem in ignem impellit, ambasque illi manus et pedem alterum adurit. Neque id inconsulto factum arbitror. Præsagiebat ferus ille draco caput sibi ab eo aliquando conculcatum iri, ideoque pedibus ejus insidiabatur : sentiebat opera sua ab eo dissolutum iri, atque igne ei manus mutilare parabat. Et ille quidem ita secum cogitans, hæc moliebat. At Deus ideo fortassis vulnerari militem suum permisit, ut oblata certaminis occasione virilius dimicaret, utque cicatrices ex insidiis sibi ab hoste inflictorum vulnere circumferens, generosius depugnaret, et iram omnem in solum hunc serpentem concitaret.

8 At puer ex igne abstractus, opportunisque re- mediis curatus, crescebat ingenii perspicacia magis quam ætate. Utque ad litteras discendendas idoneus fuit, magistris traditur, et omni scientia tam nostrate quam externa, sacra, inquam, et profana, perfecte eruditur; ex hac quod utilissimum eligens, illius argumenta omnia ad Christi obsequium pertrahens; alterius fucum adulterinum pura atque integra mente dispellens, fructus percipiebat uberrimos. Ac cernere licebat, naturæ quadam felicitate atque acumine mentis, exiguo tempore ea ab illo præclare gesta, quæ aliis etiam longissimum temporis spatium minime afferret. Quibus enim inest quidem ad discendendas disciplinas promptitudo, sed carnales appetitiones nullo videntur studio ut coerceantur egere, iis equidem infructuosi et inutiles sunt omnes ingenii conatus, qui carnalium cupiditatum intemperantia illico intercitantur : at quibus carnalium appetitionum coercitio conjuncta illi hauriendarum disciplinarum habitudini est, quanta inde ipsis progressio existat, omnino complecti oratio non potest. Talis erat a prima ætate Josephus hic, pudici- tiæ norma, liber ab omni puerili vivendi ratione, ab efferatis animi cupiditatibus liber, juvenilia devitans lenocinia, ab inanibus blanditiis, ludicrisque oblectamentis, et omni, ut æquum est, malitia alienus, inque primo illo flore adolescentiæ seniorum mores et gravitatem exprimebat. In infirma ea ætate, quando natura minime ad id quod honestum solidumque est, propendet, sed ad malum potius fertur; ipse bonum eligens expetensque, a juvenilibus voluptatibus longe refugiebat, et proportionem quadam profectum virtutis corporis incremento declarabat, alterum altero decentissime exornans. Abhorrebat quidquid molliem ac luxum sapit : non colorum in corporibus elegantiae, non membrorum competentiae intendebat. Sermones de rebus humanis audire non sustinebat, qui silentium ac quietem munditiei animarum esse principium duceret. Cantilenas ad voluptatem factas, aut verba facetorum ac ridiculorum hominum, quibus robur animæ dissolvi maxime solet, ne ad aures quidem sibi patiebatur accedere. Quare per fæculenta illa concuti sibi animum minime patiebatur, neque ad externa per sensus distrahi : quem potius ad seipsum convertere satagebat, ut ad Dei cognitionem perveniret, ejusque splendore illuminatus, pulcherrima immutatione in dies transformaretur.

9 Atque hæc illius fuerunt etiam tum adolescentis decora ac lucra. Ubi autem in virum evasit, atque in actiosa philosophia haud mediocriter profecit, evocatus est ab eo qui tunc in patria ejus thronum sacerdotalem tenebat, ut in sortem Ecclesiasticorum adlegeretur, atque ad sacra officia consecraretur. Dehinc et Deo carus extitit, et toti congregationi illius Ecclesiæ multo carior, quosdam verbis, alios moribus ad meliora pertrahens. Etiam ante sacerdotium Sacerdos, et nondum percepta ordinis gratia velut Antistes a puero habebatur. Multa namque ei aderant

D Georgius tri-
mulus in
ignem incidit,

sibique manus
et pedem adu-
rit :

egregie profi-
cit in litteris

E

et moribus,

abhorrens a
vitiis

et omni levita-
te :

F

in Clericorum
ordinem coop-
tatur,

carus omnibus
et venerabilis

ob virtutes : A aderant, quæ illum honorem ei conciliarent : morum compositio, mansuetudo, taciturnitas, suavitas indolis, animi constantia, benignitas sermonis, operum magnificentia. Ad hæc jejunium sibi familiare fecerat : temperantiam velut innatam habebat, humilitatem unice sibi coagmentatam, caritatem contubernalem : per quæ motus iræ refrænabat, atque adversus solum peccatum armabatur, res fluxas contemnebat, et omne desiderium ad vera et solida bona excitabat : ac penitus appetitione omni, quæ promiscua pecudum, omnique terrestrium rerum sensu abjecto, seipsum in sublime evehens, templum divino Spiritui præparabat.

CAPUT IV.

S. Georgii vita anachoretica, monastica.

adspirat ad vitam solitariam : A t neque in his subsistere generosi militis ardor potuit : ad solitariam vitam cogitationem adjecit, extra turbas degere cupiens, idque quotidie obsecrans, ut sibi daretur, cum Deo quietam et imperturbatam mente conversari : memor assidue Eliæ, Moysis, Præcursoris ; qua ratione ille in Choreb divina sit apparitione dignatus ; alter in Synæo monte tabulas acceperit Dei digito exaratas ; hic vero mundi peccata tollentem baptizavit. Gaudet enim animus in ejusmodi historiarum recordatione versari, et divino incensus amore plura reperire exempla. Dein clam discedit e patria, minime de sumptu ad profectionem sollicitus ; non peram, non baculum, non æs in zona deferens, non servorum multitudinem, non aliud quidvis ad peregrinationem accommodatum. Sed famulus unicus, unicumque jumentum illius ad profectionem ministerio suffecit. Non eum devexæ jam parentum ætatis sollicitudo angebat : quod esse frequentissimum, et vero rationi consentaneum, melioris viæ impedimentum solet. Difficulus enim ab hujus seculi rebus homines avelluntur. Plerique vel parentum commiseratione, vel fratrum, aut certe consanguineorum, propriam negligentes salutem, ad honesti studium permoveri non valent. Quorum rerum nullam hic, vehementi virtutis desiderio inflammatus, rationem ducebat. Parentum senectuti sustentandæ necessaria suppeditatum iri ab eo qui eos condidit non ignorabat : consanguineorum quoque curam habiturum ipsorum factorem. Eremum Eliæ et Joannis exemplo amplectitur, ut nullis tumultibus obnoxium animæ propugnaculum custodiens, Spiritus radios plenius excipiat.

a C 11 Ubi vero ad montis radicem pervenit (*a* Agriosericam montem invium, secedit : *in Agriosericam, montem invium, secedit :* *ibi sanctum eremitum reperit,* famulum cum jumento domum remittit. Ab omni vero sejunctus terrena conversatione, animæ munditia, summaque tranquillitate, Deo familiariter propinquat, inque montis interiora deducitur. Silva circum eum montem ultro enata, variarum cujusvis generis arborum, fere valli instar est, nam aliis ex partibus undique inaccessis rupibus cingitur. Est vero mons ille non solum ab omni urbano strepitu remotus, sed qui ne viatorem quidem ullum admittat. Cum ad montis cacumen evasisset, antrum reperit, veram virtutis officinam. In hoc vir quidam, omni projecta mundana vanitate, per summam vitæ integritatem Deo familiariter utebatur, tantosque in virtute progressus fecerat, ut et prophetiæ gratia esset donatus, atque ex intima cum Deo conjunctione futura rerum eventa prædiceret. Ad hunc Moysis aut Eliæ moribus similem, accessit ille Aaroni atque Elisæo minime dispar. Deus enim (quod vulgo dici solet) similem simili jungit. Suscipitur ab eo magna cum animi alacritate. Quid ni vero, qui antea seni propter virtutem præcognitus erat? Eandem cum illo init vivendi rationem : et cum in virtutis studio jam aliquo

usque antea processisset, reliquum ab eo perdiscebat. Neque enim fugam seculi in eo dumtaxat positam existimabat, ut corpore ab eo quis recedat, sed ut animæ ad corpus inclinatio abrumpatur, fiatque homo sine civitate, sine domo, sine re ulla propria, sine amicitia, sine tractatione negotiorum, sine humanarum scientiarum cognitione, ac sic paratus sit, impressas ex divina doctrina formas prompte animo excipere. Talis ac tantus cum esset in studio virtutis, attensus a venerabili sene, et *b* monachorum habitu indutus, sibi ipsi lex fit et regula æquitatis, ac veluti peregrinans a Domino ; Angelis evadit familiaris.

12 Non multo post cœlestes chori senem evocare, jamque hora migrationis instabat : cum divina illa anima gnara imminentis sui decessus, generosum hunc pugilem accersit, ac piis cohortationibus exsuscitat, et quæ eventura essent prædicit, jubetque ad monasterium quoddam, quod accolæ *c* Bonysam appellant, accedere, ibi benigne absque mora recipiendum. Erat autem locus ille sanctimonie laude late celebratus, ubi monachorum cœtus Angelorum in terris vitam agens, ab omni terrestri commercio liber. Et senex quidem, vitæ exitu velut Eliæ curru usus, ad desideratum suum ascendit, duplici gratia per suam cohortationem, ut Elisæum ille per meloten, discipulum impertitus. At magistri hic precibus confirmatus, ab extrema illa solitudine recedit, et celerrime ad cœnobium se confert, recipiturque ignotus atque si pridem notus fuisset, hospes velut qui semper illic habitasset. Habet enim hoc virtus, ut et tota in eo cui inest permaneat, et fulgorem suum in proximos emittat ; addat possessori ornatum quemdam invisibilem, sed neque lateat eos qui simpliciter et incallide perspicere volunt : atque ante ullum experimentum venerabilem faciat eum qui illa præditus, ut ex solo cognosci possit aspectu. Ut enim agricolam agricola, miles militem, si velit, ex facie agnoscit ; ita spiritalibus viris evenire solet. Coniciebant ergo hi ex ea, quæ in vultu elucebat, hilaritate, quæ animæ intrinsecus constitutio esset, neque aliud habebant quod percunctarentur, quam ut prompte eum admitterent, ut fieret cœtus illius Patrum illustre ornamentum, ac veluti sol quidam congregationis illuminans firmamentum.

13 Hic tandem stupendæ illius vivendi rationis, corporis expertem in corpore nitentis æmulari ordinem, particeps fit admirabilis ille vir, subitque exercitationis agones, et omnem fæculentæ ac terrestri vitæ accommodatam occasionem procul repellens, ac nulla terrenarum rerum, quamvis necessariarum, cogitatione distrahi animum sinens, studium omne ad æterna acquirenda bona transfert. Qua vero ratione justitiam ac temperantiam sibi comparavit, prudentiæ item ac fortitudinis partes implevit, ac ceterarum virtutum quæ sub hisce generalibus apte subdividi in suas species solent ! Divinarum Scripturarum meditationi assidue vacabat, ut inde documenta rerum agendarum, et sanctorum hominum Vitas descriptas posterisque traditas, velut vivas quasdam imagines divinæ institutionis ad imitationem bonorum operum erueret. Assidue historiam Joseph revolvens, atque ab eo continentie exempla condiscens ac hauriens, ut qui non solum fortiter voluptatibus repugnaret, sed et habitum virtutis assecutus fuerit. Quos autem inde fructus decerpserat, ad eos æmulandos ferebatur : suscitabat in animo eosdem assequendi desiderium, ac secundum eorum normam mores suos conformabat. Si in Jobi luctationes incidisset, non solum robur et constantiam ab eo discebat, si adversa quælibet, ut illi, evenirent, ut nimirum si a divitiis in egestatem recideret, aut qui liberis abundasset, subito orbus existeret ; verum et

D
AUCTORE ANONYMO, EX MS. GRÆCO. in cujus se disciplinam tradit :

b

ab eo jubetur jam morituro, ad monasterium Bonysam migrare, c

E

ubi statim admissus :

illic sanctissime vivit :

F

colligit e Scripturis exempla quæ imitentur, continentie Josephi,

Job patientiæ,

AUCTORE ANONY-
MO, EX MS.
GRÆCO.

fidei Abrahæ
etc.

perfectissimæ
mortificationi
deditus :

Agrioserica
mons.

a suis civibus
in Episcopum
expelitur,

missis ad eum
legatis,

qui ut assen-
tiatur persua-
dere conantur,

A et proximorum exprobrationem, si quando incidisset, moderate ferre doceretur, eundem sibi et in hoc imitandum proponens, qui cum in fimeto ulceribus obsitus sederet, amicis insultantibus crebroque eum arguentibus, non est perturbatus, nec vocem ullam emisit, quæ commotionem animi significaret. Atque ita ex ceteris quod utile esset decerpebat; a Davide mansuetudinem, a Salomone justitiam ac prudentiam: alias ad Abraham redibat atque ab ipso sumebat exempla, ejusque in Deum fidei firmiter inhærebat.

14 Denique, ut summatim dicam, is erat vitæ illius tenor, ea sublimitas mysticæ exercitationis, ea morum integritas in omni per diem ac noctem actione, ut dicendo scribendove haud satis explicari possit. Quemadmodum enim per mortem ita solvuntur a corporibus animæ, ut simul omnibus vitæ curis liberentur; ita mens sejuncta erat, quasique emigrarat ab omni procul vitæ sollicitudine, ut composita ad imitandum statum Angelorum esse videretur. Adeo in ipso, quemadmodum in illis, non ira, non invidia, non odium, non suspicio, neque aliud quidquam ejusmodi cernebatur. Sed caducarum rerum cupiditatem, honoris, gloriæ, arrogantiae, splendoris, ac similium, penitus ex animo expulerat. Deliciæ illi temperantia erat, gloria ignotum hominibus esse, divitiæ inopem esse, et omnem terrenarum rerum copiam velut pulverem excussisse. Quæ igitur hanc vitæ rationem satis subjicere oculis humana facundia possit! In his certe vita illi erat velut humanam inter incorporeamque naturam media.

a *Ita Græce, Ἀγριοςσηρικὴ ἦν τῷ ὄρει ὄνομα. Μενᾶ: καταλαμβάνει τὸ ὄρος τῆς Συριχῆς. Secedit in montem Syriacæ. Ita et Maximus Cytheræus appellat. — b Gr. τὸ τῶν μοναχῶν χῆμα ὑποδυσάμενος. Μενᾶ, λαμβάνει τὸ Ἀγγελικὸν χῆμα. Suscipit Augelicum habitum. Ita loquitur etiam Maximus. — c Gr. Βόνυσσαν. Μενᾶ quoque τὴν Βόνυσσαν vocant, Cytheræus τὴν Βόνισσαν.*

CAPUT V.

S. Georgius Amastrenus Episcopus electus, vi abstractus e cœnobio, a S. Tarasio Patriarcha CP. inauguratur.

Non exiguo illic tempore commoratus, ampliora in dies benefacta accumulabat, virtutum gradibus sursum enitens. Cumque ita esset sublimis, latere minime poterat. Quis enim lucernam supra montem positam abscondat? Neque innatus unioni fulgor celeri potest. Diffundebatur late claritas, erumpebat splendor, arcano Divinæ providentiæ decreto. Ad patriam usque fama ejus pervenit, ac tristitiam omnem detersit, pristinumque mœrorem in maximam animorum alacritatem commutavit, ac desperationis reliquias penitus abrasit. Et quoniam Ecclesiæ illius Antistes jam e vivis excesserat, divino afflati instinctu consilium ineunt cives, religiosum et tempori maxime accommodatum, ut is Episcopus eligatur, qui ante nativitatem jam erat Sacerdos designatus. Decernitur legatio, quæ eum precetur ut annuat, summumque sacerdotium capessat. Lecti ad eam rem primarii quique tam ex ordine Ecclesiastico quam urbanis magistratibus.

16 Qui cum ad eum venissent, in huncfere modum locuti sunt: Quæ te nutriit civitas, quæque lactavit Ecclesia, amplam a te nunc sperant remunerationem: illa quidem, ut pro præmio educationis per te clara evadat, et præ ceteris urbibus illustri gloria celebretur; hæc vero ut præclare gubernetur, nihilque eorum, quæ penes illam instituta sunt, sacrorum negligatur. Ambæ, quia adhuc spes sua destituuntur, mœrent ac plangunt. Nunc igitur accinge te itineri, et debitum exolve, ac nutricibus tuis educationis mercedem redde, quæ justa sunt exequens. Percipiat patria tuo reditu dignitatem, inauguratione de-

cus Ecclesia, utraque ipso tuo ingressu lætitiā. D Imitare mores antiquissimorum ab omni retro memoria Sanctorum, quorum æmulatus es vitam. Imitare eos qui ante gratiam vixerunt, quique post Christum: ut ex cunctis operibus tuis Divinorum magnalium proveniat præconium, et peccatorum conversio. Non enim ut te ipsum serves, in eo virtutis perfectio consistit. Sed in multorum procuranda salute, unuscujusque Sanctorum consilii sublimitas perspicitur. Ideo Paulus ab Hierosolymis usque in Illyricum discurrit, ideo tam crebras sustinuit persecutiones, tot terra marique pericula adiit. Ideo Petrum alia ex aliis excipiebant vincula, angustiae et sexcenta id genus; ne singula recenseam. Hac eadem caussa Christus servi formam induit, suscepit alapas, sputa, colaphos, crucem denique ac mortem, et ad inferos descensum.

17 Hæc cum legati aliaque in eam sententiam essent prolocuti; Magnus ille, ac vere Pacifici discipulus, miti voce iis respondit: Mihi, o viri, mundus crucifixus est, et ea quæ in mundo sunt. Regimen populi, sacrorumque administrationem, ea ambientibus lubens dimitto, quibus præsertim superna providentia suffragatur. O animum sublimem! o vere liberam mentem, cujus quæ pars optima a deteriori nequaquam est sauciata, sed invicta prorsus et libera ab omni commixtione cum pejori, per honesti intentionem constitit, quæque nullius rei tangebatur studio, nisi ut viæ insisteret quæ ad extremum bonorum ducit, nec ad aliud omnino quidquam respiciebat. At cum cernerent Legati eum a proposito dimoveri minime posse, (o miraculum!) facinus aggre-diuntur temerarium: (si ita fas est appellare, et non potius divini cujusdam impulsus operationem conjicere) consilium ineunt plenum pietatis simul et audaciæ. Virum sanctum per vim abducunt, quantumvis repugnantem. Solet enim inflammatus ardor animi, opportunitatem nactus, quidlibet audere ac machinari. Carere tamen probro ista mihi audacia videtur, et cum reverentia esse conjuncta.

18 Et ille quidem præclaram hanc patiebatur tyrannidem: illi vero, ut spei primi responderant successus, quantum poterant versus regiam urbem properabant, imminuente viæ longitudinem alacritate animorum, spe vero laborem itineris sublevante, fide demum curante ne quid grave ac molestum occurreret, sed ut cuncta facilia essent. Et videre erat, omnia occasione illi congruere, et ad propositum scopum mire esse accommodata, commendationem etiam a Patriarcha (is a Tarasius dicebatur) iis quæ suis suffragiis jam antea decreverant maxime consentaneam: recognovit quippe eum in ipso primo congressu. Contracta vero hunc in modum antea notitia erat. Priusquam magnus Tarasius pontificalem conscenderet thronum, cum in eam esset classem adlectus, qui arcana Imperatorum ministeria obeunt, (b a SECRETIS eos Latina voce appellant) et populo ad eam rem mercede conducto, nocturnam psalmodiam instituisset; accidit ut magnus Georgius adhuc puer, uti semper templa adire solebat, forte etiam adesset, parsque fieret sacram psalmodiam concinentium. Finito cantu, cum iis qui cecinerant persolvi merces deberet; et singulis, quod constitutum erat, pretium adnumeraretur, ubi ad eum ventum est, renuit quidquam accipere, dicens satius esse mercedem in futura vita consequi. Et hic quidem ita tunc se gessit. Ille vero contemplatus quod acciderat, et pueri virtutem admiratus animo suo eam velut fomiti cuidam indidit, quæ demum memoria fota denuo exarsit. Solet enim præclara quælibet actio, per corporeos oculos spiritalibus conspecta, indelebilem et inextinguibilem imprimere sui memoriam. Viro igitur super his palam examinato

etiam exemplo
Christi, et SS.

recusantem

E

vi abducunt,

celeriter Con-
stantinopolim
properantes :

a
ubi S. Tara-
sius Patriar-
cha,
F

b
olim pueri
virtutem mi-
ratus,

eum agnovit,

et electionem ratam habuit, A nato, id velut divinæ providentiæ et voluntatis opus accepit, itaque censuit, velut superno testimonio comprobatum, Sacerdotem declarandum, et Legatis quod ita diu expetierant annuendum.

et alteri ab Imperatore proposito, 19 Verum sive Imperatoris allegatio, seu potius invidiæ insultus quidam paullulum Patriarchæ propensum studium visus est stitisse. Ad eandem enim Episcopalem Sedem alius Imperatoris suffragio designatus est. At nequaquam divino Antistiti Imperatoris mandatum persuadere potuit, ut mendacio veritatem posthaberet, aut regii vultus reverentia moveretur, metueretve tyrannicam dexteram, aut deliniretur blanditiis : neque id Divinorum præceptorum sincera observatio permisit. Igitur Ecclesiastico cœtu convocato, ambos illos produxit, velut Matthiam et c Nicanorem, atque accurata consideratione et dissimilium facta contentione, tum ceteris in rebus tum præsertim iis quæ ad Ecclesiasticæ disciplinæ observationem spectant, is demum exitus fuit, ut quemadmodum aurum plumbo collatum multo splendidius pretiosiusque apparet, sic illius virtus longe illustrior existeret. Ergo Sacerdotum et Cleri universi consensus ac commune suffragium in Georgium, velut olim in Matthiam, cecidit. Tum vero pontificali unctione inauguratur, et in patriam remittitur. Reversus ex solitudine in regiam urbem, brevi tempore omnibus innotuit, ita ut desiderabilis ac reverendus fieret ipsis Imperatoribus ac præfectis, populoque, potentibus juxta ac tenuioribus, simul tamen cognitus avulsusque ; ut non eorum animos vehemens viri desiderium incesserit, nisi ut defunctoriæ illud testarentur. Et ista quidem Byzantium. Cives quod optabant adepti, neque spe sua frustrati, illum diu expetiturum secum assumentes discedunt.

Angelis quoque et animabus sanctis. 20 Sed veluti frænis excussis transversa vagatur, supraque quod concessum est sese provehit oratio : et arcana quædam proferre gestit, atque explicare verbis, velut si occulta ea coram spectasset : nimirum super hoc præclaro eventu plausum laudationemque in cœlo extitisse faustamque acclamationem supernæ illius urbis incolarum, totique adeo cœlesti choro gaudium ingens obortum. Et merito quidem : nam quod gestum erat, ad multorum pertinebat salutem, ut deinceps exponemus. Multa enim ab eo præclare gesta, calamitates, quæ animis quoque periculum afferebant, depulsæ, animæ expurgatæ, aliaque id genus benefacta innumera. Lætantur autem hominum salute Angeli, cum sint singulorum custodes constituti. Merito igitur cum mortalibus in ejusmodi celebritate gaudent et exultant. Jam si in manu Dei sunt animæ Sanctorum, gaudet autem Deus peccatorum conversione et salute ; æquum est ut et illæ exultent videntes generis sui salutem viri tanti virtute et prudentia promotum iri. At de his hactenus.

S. Nicanor an. Barsabas ? a Colitur S. Tarasius 25 Febr. ubi fuse de eo agemus. — b Ante 7 synodum œcumenicam extat Apologeticus ad populum a TARASIO A SECRETIS compendiose dictus, die qua intimaverunt imperantes Irene et Constantinus populis ut fieret Patriarcha : qui et promotus est Indictione octava, anno a creatione mundi 6293. Qui titulus ita conformatus videtur ab Anastasio Bibiiothecario, qui eam synodum est interpretatus. In Græco neque officium a Secretis expressum, neque Augustorum nomina. — c Hic videtur Nicanor appellari qui in Actis Apostolorum cap. 1 est Joseph Barsabas cognomento Justus. Est hic Martyrologio Romano, Bedæ, Adonis aliorumque inscriptus 20 Julii : Menæis cum ceteris Apostolis et nonnullis discipulis 30 Junii. S. Nicanor, unus e 7 Diaconis colitur a Latinis 10 Januarii, a Græcis 28 Julii, iterumque 28 Decembris dicitur in Menæis S. Nicanor Apostolus in pace quievisse : nusquam innuitur eundem fuisse Nicanorem ac Barsabam.

CAPUT VI.

Amastrena Ecclesia autocephala, præclare a S. Georgio administrata. Saraceni precibus pulsi.

Ducebatur in patriam magnus ille thesaurus, bre-

vi conspicuam et celebrem illam redditurus : qui tum alia in eam contulit beneficia, tum illud, ne cui ejus Ecclesia subesset Archiepiscopo impetravit, insigni apud Imperatorem libertate usus. Nam qui eo tempore a Gangrensi regebat metropolim, mirum in modum sese fastu et arrogantia efferebat, aut potius inhumanitatem exercebat, neque divini hujus Patris gratiæ quidquam tribuebat. Pietatem enim (ut est in proverbio) abominatur peccator. Nam virtus ab eo qui virtute præditus est, ut fas exigit, laudari et coli solet, adversari vero ei quod ejusmodi non est, palamque obsistere. Repulit is aliquando magnum illum supernæ Jerusalem Metropolitam, observantiæ studio ad eum visentem. Fuit id fortassis opus cuncta præclare ordinantis providentiæ, propter illius animi duritiem : ne deteriori quod melius erat subesset. Quod et præclare cessit. Nam inde evenit, ut ejus civitatis Cathedra nulli alteri deinceps subiceretur, jure merito, ad sancti viri postulationem regiæ manus accedente decreto. Et hæc non ideo dixi, quasi ordine prima fuerint, et in ipso Episcopatus exordio acciderint, quæ e contra multo post tempore facta sunt, sed quia in illa incidit oratio, velut recusans eadem secundo recensere.

22 Verum ad propositum eadem nunc revocetur oratio, ejusque commemoret ingressum. Vehebatur ad patriam sacrum illud ornamentum, vas electionis, alter Paulus, simplicitatis et innocentiae specimen, vita inculpatus, sermone affabilis, moribus integer. Nuntiatur urbi ejus adventus. Cernere erat communem concursum, et plenum miraculi spectaculum : senes suæ oblitos imbecillitatis, ac si iis vigor juventæ inesset, in ejus ruere occursum : infirmos robur induere, præque desiderio ortam ex invale tudine debilitatem excutere : fœminas quoque, velut abnegata naturæ teneritudine, viriles animos accipere : pueros pari ac senes desiderio exardescere : omnes denique, ut maxime sitientes cervi ad fontes solent, ita ad sancti viri præsentiam currere, atque invicem velle prævenire. Plenæ erant viæ publicæ, plena compita : generales feriæ erant. Quid vero attinet singillatim quæ tunc facta sunt recensere, quorum potest argumentum paucis perstringi? Introducitur Sanctus in ecclesiam matrem : claves, ut Petrus Apostolorum coryphæus, divinitus accipit : clavum capessit peritus gubernator, gnarus absque ullo discrimine mare vitæ hujus transmittere.

23 Talis igitur fuit patriæ erga ipsum caritas. An ista forsitan civium caritate minor generoso huic viro ad munus recte exequendum fuit contentio? aut si par contentio ac studium fuit ad res Ecclesiæ constituendas, haud tamen satis fortassis adfuit eruditionis? An doctrinis quidem egregie institutus, at quid decori ratio posceret non omnino attendebat? An in his quidem omnibus ita cumulate excelluit, ut nec explicari dicendo queat, at remansit in eo aliquod abjecti pusillique animi indicium? Minime vero. Simul omnia summo studio accurata ab eo perfectaque : sacræ constitutiones, ornatus et ordo altaris, Cleri compositio. In ipsum enim vult in depictam politissima arte tabulam intuentes, formas virtutum perquam elegantes effingebant : atque opere eruditi potius quam sermone, indelebiles honesti imagines animæ insculpebant. Inde discebatur fides, spes, caritas : inde justitia, temperantia ac reliqua virtutum series : inde moderatio, mansuetudo, animi submissio : inde pupillorum ac viduarum patrocinium, mendicorum susceptio, resectio usuræ, debitorum condonatio, commiseratio proximorum, præsertim indigentium, denique, quod caput est, adversus Deum pietas, caducarum rerum contemptus, studium futurorum, inque omni virtutis genere progressus.

D AUCTORE ANONYMO, EX MS. GRÆCO.

a Is postea obtinuit, ne Ecclesia Amastriana subesset Metropolitæ Gangrensi :

summo civium concursu et lætitia E

introducitur in suam Ecclesiam.

cujus curam studiosissime gerit, F

omnibus præbens exempla virtutum :

varie civibus
benefacit :

Saracenis re-
gionem illam
crudelissime
vastantibus,

per pagos dis-
currit,

et homines in
urbem com-
pellit :

hostes divina
virtute in fu-
gam agit,

in hoc Major
Moyse et Josue :

A 24 Curæ vero ac patrocinii quod patriæ impendit, multa alia extant documenta : accessus ad Imperatores, libertas adversus præfectos, tum alios, tum qui publica negotia curabant, tributorum abrogatio, injuriarum inhibitio, auxilium inopum, ut plurimum spirituale, sæpe etiam corporale, atque alia quæ vir optimus Deoque intentus populo beneficia contulit. Unum vero maximum et celebratissimum fuit. Facta erat hostium incursio, longe quam ulla ab omni hominum memoria truculentior. Omnes ejusvis conditionis atque ætatis, si ad pugnam idonei videbantur, impiorum manibus abripiebantur in servitutum, senes autem ac pueri, gladio perimebantur : et illi quidem ita abducebantur, ne quid forte viriliter ac strenue moliri possent ; hi vero trucidabantur, quod inutiles et ad nullum apti quæstum forent vel jam senio fracti, vel ætatu læ infirmitate impediti. Ceteri ad pugnandum quidem inepti, non tamen inutiles ad ministerium, ignobili servituti addicti distribuebantur. Terra sanguine redundabat, resonabant ejulatus pagi, plena omnia lamentis, Judæorum a Persis in servitutem abductorum speciem quamdam exprimentibus. Neque enim crudelitate Persica minorem violentiam Agarenorum gens exercet : imo eo etiam majorem multoque immittorem, quod longe iis sunt fortitudine inferiores. Quo enim minus virium est, hoc ferociæ ostentatio major, si quando victoria obtigerit : quemadmodum pro fortitudinis modo uberior commiseratio est. In matrum manibus cara pignora immaturam mortem ense sibi inferendam expectabant : illæ vero cervices mucroni offerebant, ne oculis cernerent miseram prolem hostili manu discerpi. Quis multiformem calamitatem digne deplorarit? hostium sævitiam, immanitatem, belluinam rabiem? Quomodo infans uberibus matris inhærens, per viscera lethalem plagam accipiebat? quomodo infelix mater mamillam infantis admovens ori, ejus sanguinem gremio excipiebat? Sæpe etiam hostis violenta manu unico gladii impetu simul matrem cum prole transfodiebat. Quis patrum explicet querelas et luctus, ultimosque natorum complexus? Ex genitorum manibus violenter abstracti liberi miserandam iis tragœdiam excitabant.

25 In illis vero ac similibus nequaquam sancti viri animam in diversa passio timoris distrahebat : nec qua ratione ipsemet captivitatem effugeret, dispiciebat : nihil humile et abjectum aut volvebat animo aut actitabat. Sed sursum caput attollens, Crucis tropæo munitus, vicinos percurrebat pagos, omnes congregabat adversus hostium velut luporum incursus ; iisque velut in caula, in urbe secure collocatis, ipse foris discurrebat, solus, inermis, pro patria periculum adiens, animam ponens pro ovibus, Pastoris, Domini ac summi Sacerdotis exemplo. Quid vero mirabilem Dominus, qui unum ad mille fugandos, duos ad multa millia proturbanda instruere solet? Qui septem Sacerdotum circuitu, inflatis pari numero buccinis, sublimiora machinis omnibus Hierichontina mœnia prostravit ; is nunc Sacerdotis unius circuitu urbem populosam servavit, gentem plenam furore, ac voluntate omnem obtinendi hæreditatem Christi, repulit, precibus velut telis ictam fusamque, et cum infamia in patriam fugavit. Vere, ut dicitur, viri virtutem hostis, si non volens, at vel invitus reveretur. Nam videre tunc licebat fugientes nemine persequente, cadentes nemine percutiente.

26 Quid contra ipsam veritatem fingi magis inopinatum potest! Quæ admirabilior esse narratio? Olim fugavit Moyses Amalecitas Dei decreto, manibus in altum sublatis, mysterii majoris imaginem ac præsignationem portendens. At non sine luctu et sanguine tropæum erexit. Multis eguit ferro arma-

torum virorum turmis : eguit auxilio sustentantium D sibi manus, cum pugna diuturnior esset. Jesus quoque filius Nave stitit solem contra Gabaon, et lunam b contra valles : hic autem nec armatum exercitum adversus instructam hostium aciem misit, non equites, non jaculatores ; neque alia re ulla ad pugnam opportuna opus habuit, non opera eguit sustinentium extensas ad Deum manus, non diei productione, nec ulla re alia earum quæ sunt enumeratæ et in historia referuntur. Sed solus, inermis, manus ad Deum protendens, vexillum sustulit, patriam servavit, insuperabilem esse virtutem ostendit : hostibus persuasit, ne omnino de Christi grege reportare victoriæ insignia deinceps sperent, sed quod illis tunc contigit, norint divinæ opus providentiæ fuisse, quæ occidit et vitam reddit, percutit et sanat : percutit vero, ut magnum quid operetur, ut per castigationem procuret animarum salutem, quemadmodum olim Israelitas in captivitatem redigi permisit, et ad servitutem abduci, ut ne alienos deos deinceps venerarentur, sed ad veritatem converterentur.

a Gangram Stephanus vocat hanc Paphlagoniæ urbem, faletur tamen ab Eratosthene Gangra dici neutro genere. Aliam ipse Arabiæ felicis urbem Gangra vocat, unde gentile deduci ait Γαγγραιος, a Gangra priore Γαγγρηνός. Ita et hic dicitur τὴν τῶν Γαγγρηνῶν πρίππων μητρόπολιν. Latini Gangrensem vocant synodum Gangris habitam S. Silvestri Papæ tempore. — b Josue 10 v. 12 dicitur, contra vallem Aialon. Septuaginta habent κατὰ Γαβαὼν, κατὰ γάραγγα. Est γάραγγε, vallis, vel vorago, aut hiatus.

Gangra urbs.

CAPUT VII.

Trapezunte facta a S. Georgio miracula :
captivi liberati.

Nonne magna hæc sunt? nonne plena miraculi? Nullum profecto tale stratagema proferunt Græcorum historiæ. Quis Ulysses ejusmodi statuit tropæum? Qui a Heraclidæ aut Pelopidæ, quorum facinora nihil amplius habent, quam ut pudore ac dedecore plena appareant? Præ his ac talibus longe admirabiliora, quæ secuta sunt, aspice. Ea nunc declarabit oratio. Capti aliquando fuere urbis ejus mercatores b Trapezunte, de publicis criminibus per calumniam falso accusati. Grave omnino flagitium calumnia, invidiæ soboles : utriusque vero finis est cædes. Capti igitur illi, et in publicam custodiam a Præfecto traditi, mortem sibi ense inferendam expectabant. Videre erat virorum, velut maleficorum jam necem opperientium, mutatos vultus, collapsam faciem, speciemque omnem obscuratam, ac naturale robur exhaustum, quasque sustinendi virtute orbatum, cor confractum, labascentia genua, voces singultu interruptas, nihilque perfecte significantes, oculos lacrymis oppletos, ac vi aspiciendi destitutos : audire voces lugentium orbitatem liberorum suorum et cognatorum, Deum inclamantium, invocantium Sanctum : ac veluti audientem appellerent, Festina, inqueiebant, ad opem nobis ferendam, eripe nos ab injusta morte, libera nos ærumna qua premimur, ne sinas nos mactari suppliciis, quæ sceleratis debentur. Ne in nos invidia consueta cæde debacchetur : ne in alieno solo noster profusus cruor, patriæ opprobrio sit : ne nos patiaris calumnia opprimi.

28 Hæc et his similia mœsto animo vociferantium, vestesque lacerantium, ac cinere capita aspergentium, misertus Dominus, rem omnem famulo suo manifestat, ut proximi commiseratione splendiores ille sibi virtutis nectat coronas. Quid igitur? Proficiscitur e patria, non viæ spatio deterritus, non multa ad iter postulans, non corporis ægritudinem excusans, non hibernum tempus, non infestam ventorum turbine navigationem, non aliud quidquam, qualibus multis solent pusillanimes retardari. Sed simul audit, sponte iter capessivit : simul ac præclarus hic pastor et magni illius pastorum principis imitator

a

b
Amastrianis
mercatoribus
Trapezunte
captis,

F
eumque incer-
to mortis peri-
culo invocan-
tibus,

divinitus id in-
telligit,

eoque celeriter
tendit,

A tator ovibus suis didicit interitum imminere, ad defensionem accurrit, ac navi conscensa, ut injuste oppressis opitularetur, quam celerrime navigavit. Omnia autem ejus proposito obsecundare videbantur : secunda navigatio, mari placato, et fluctuum impulsu leniter navim provehente, et tantum non vocem emittente, exultante certe quidem in Justi ministerium. Nec erit qui non dictis fidem habeat, si primum hominem recogitet, ejusque ante lapsum dignitatem; qua ratione universus hic spectabilis mundus ad ejus erat famulitium præparatus, ipseque omnium sub Conditor dominus constitutus, ac veluti paterfamilias, rebus omnibus ut servis ancillisque nomina naturæ cujusque consentanea imposuit : quæ cum ita se haberent, inobedientiæ propriam amisit dignitatem. Si præcepto paruisset, omnino eam retinisset, et mare quoque ei obtemperasset. Astipulantur Prophetarum prodigia, et Apostolorum Martyrumque opera admirabilia, ne singillatim cunctos enumerem. Et ille divino nutu omnia proposito suo obsecundantia nactus, transmisit, opem laturus iis quos extrema jam manebat sententia.

29 At veritatis adversarius, hostis justorum, semper odio persequens honesta, malumque insemnans, et omne nequitiae genus excogitans, præcurrit, et ad malum viam præparat, ac Ducis assecclam, aulæ Vicarium, ut Latina lingua dicitur, ad hoc adiutorem adsciscit : qui simul atque intellexit, qua caussa vir sanctus eo esset appulsus, linguam velut novaculam adversus captivos illos exacutam commovere cœpit, calumniam integrans, et crimina exaggerans, atque malignis verbis invidiam fovens, improbisque argumentis nitens demonstrare viros non uni letho obnoxios esse, quippe maximis obstrictos sceleribus; vociferans everti leges, depravari mores, si non eorum quæ scelerate egerunt poenas dederint, aliaque inculcans, quæ perversamens suggerere, et dolosa lingua effutire solet. Et ille quidem hoc modo miseris instabat. Dux autem in eandem quoque sententiam inducebatur, partim volens, quia stolidi usus ratiocinatione, partim nolens, sed improbo illi consiliario acquiescens. Est enim humanæ mentis asperitas ut ad virtutem flectatur intractabilis, et quæ difficillime sibi meliora persuaderi patiatur, ad deteriora maxime sit flexibilis.

30 Quid ad hæc is qui Pharaonis primogenita sustulit, et multis signis Ægyptum perculit? d Ducis uxor oculos cæcavit, qui fidem habere Dei servo nolebat, ut cor ejus durum emolliret, ac rigidum inflecteret, indomitumque cicuraret, atque impetum sisteret invidiæ, cædis abrogatione, dolisque arma retunderet, et veritati loquendi libertatem tribueret. Ille ubi audiit quod evenerat, ipse jam miserabilis, orat, supplicat, flet, lamentatur, confitetur delictum, emendationem pollicetur, tam nunc ad benevolentiam gratiamque compositus, quam antea ad animi duritiem. Solent enim qui affluente prosperitate insolentius sese efferebant, rebus in contrarium mutatis, gravius dejici, et qui incidere casus, eos intolerabiles existimare, spiritu pusillanimitatis male ad utrumque comparati. At hic, discipulus illius qui septuagies septies condonari quæ in nos peccata essent mandavit, vere commiserationis pelagus, fons caritatis, humilitatis exemplar, ut contumaciam hominis vidit humilitate esse mutatam, ut superbos ad poenitentiam redeuntibus jamque supplices vidit; non multis opus verbis fuit, illico fuis ad Deum precibus, depulit cæcitatem. Illi vero cum oculis minime errantibus, et non dubio auditu, talium miraculorum experimentum cepissent, ob signa conspecta metu ac tremore correpti, Sancto viros sistunt, et criminis sui veniam precantur.

31 Mulier autem quædam divino amore inflam-

mata, pia mulier, et fructibus ipsis pietatem demonstrans, Sanctum rogat, ut in ipsius domestico sacello sacram offerat liturgiam. Ecce autem miraculum omnibus, quotquot unquam acciderunt, miraculis exæquandum. Ubi mulieris fides, ibi divina celebrantur miracula : ubi vero iracundia, semper malitia aliqua erumpit. Utrumque in uno Propheta declaratum. Elias cum ipsum Jesabel persequeretur, in solitudine commoratur, terribilis ille Propheta, qui verbo unico ignem e cœlo elicit, et infames sacerdotes combussit, qui cœlum clausit, et siccitate totum orbem castigavit. Idem hospitio receptus a vidua f Saraphthia, farinæ pugillum auget, multiplicatque oleum in lecytho, ac filium ejus mortuum ad vitam revocat matrique restituit. Elisæus quoque ad Sunamitidem diversatur, ac simile patrat miraculum. Raab meretrix exploratores hospitio accipit, et salvatur. Et, ne si omnia proferam, fastidium afferat oratio; Meretrix profert unguentum pretiosum, et Jesum ungit, qui erat ipsemet verum unguentum, Deus simul ac homo : et ipsa mali odoris actionibus liberatur. Maria quoque et g Lazari soror ad Jesu considet pedes, salutari doctrinæ mentum applicans. Vere admirandæ fœminæ admirabile studium. Accipit hospitio amicum, nec hospitalitatem exercet, sed pro humili ministerio animum ad sublimium rerum contemplationem erigit. Sciebat enim eum, qui in solitudine manna pluit, et aquam e petra elicit, ac quinque panibus quinque millia satiavit, nulla corporearum rerum premi inopia, quamvis nonnumquam, secundum leges corporis, pro nostræ salutis curatione ac dispensatione, esurierit, sitierit, fatigatus sit. Mulier eadem, a sorore incusata, audit ex ipso Verbo, bonam se partem elegisse, quæ in æternum permansura sit.

32 Eam mihi admirabilis hæc mulier imitata videtur, aut etiam superasse. Nam cum in domum suam Sanctum accepisset, non solum quæ ad corporalem pertinebant necessitatem negligit, sed ea etiam, quæ ad divinam liturgiam necessaria erant, panem, inquam, et vinum; ac totam se ad sancti Pontificis doctrinam transfert, omnium terrenarum rerum oblita. Quamobrem quod ei tunc accidit miraculum, acclamare videtur, bonam ei partem electam, quæ ab ea non sit auferenda. Nam absoluta adhortatione, quæ audientium animos a terrenis curis ad cœlestia transtulerat, et præsentia, velut fluxa et peritura, contemni debere, sollicitudinem vero omnem ad æterna, quæ permanent, nec vicissitudinem admittunt, converti, persuasisset; ac jam reliquum esset, ut mysticum sacrificium perageretur, cum nondum essent ad manum quæ ad oblationem erant necessaria, ut dictum, miraculum ab Sancto factum, aut potius per ipsum a Deo, qui Prophetam in lacu, alterius Prophetæ ministerio, ut corvi Eliam, nutrit, et discipulis ultro divinum illud prandium præparavit, cum tertia apparitione suam resurrectionem declaravit, ex immortalis-sua penu, quam ipse largitor norat, panem et vinum deprompsit, in typum divini illius corporis et pretiosi sanguinis, ut et servum suum honoraret, et religiosum fidelis illius mulieris studium omnibus declararet.

33 Qualibet vel maxime sonora lingua clarius, ex abundanti non iis solum qui tunc hæc spectarunt vel audiverunt, sed et posteris omnibus confirmetur, eum esse qui dixit nullam rerum ad vitæ usum spectantium curam esse habendam, nisi solius regni cœlorum, ac tum cetera ultro adjectum iri. Si enim quæ rem talem ac tantam, præ vehementi ad cœlestem doctrinam hauriendam attentione animi, neglexit, non solum non delicti alicujus rea, sed etiam laude digna fuit, ut ingenti illo miraculo declaratum est; quam multis malis eruendos, bonisque cumulan-

D
AUCTORE ANONY-
MO, EX MS.
GRÆCO.

Ubi mulierum
fides, ibi mira-
cula,

f
ut patet in Sa-
raphthiana,
Sunamitide,

g

Magdalena,
E

Trapezuntina,

quæ Georgii
exhortationi
intendens,

F
neglexit neces-
saria ad sacri-
ficium,

eaque divini-
tus suppedita-
ta,

Matth. 6. 33

Divina solum
curanti, cete-
ra adjiciuntur.

secunda usus
navigatione :

Centurione
quodam inno-
centium cæ-
dem urgente,

c

et Duce ei
assentiente,

d

C
hujus uxor
cæcitate per-
cutitur :

cui Sanctus,
marito veniam
postulante,

Matth. 18. 22

precibus visum
restituit,

et captivos re-
cepit liberos.

AUCTORE ANONY-
MO. EX MS.
GRÆCO.

A landos homines censebimus, si conjicere in Dominum curam voluerint? Utinam numquam coeptæ essent terra marique negotiationes, curæ intemptivæ, diuturni labores, fatigationes, vigiliæ, quæ amarissimi sunt fœtus avaritiæ, unde invidiæ, cædes, naufragia; unde latrones, fures, raptores; unde mendacia, jusjurandum, perjuria, aliaque innumera- bilis multitudo malorum! Utinam cogitationem suam omnem in Dominum coniecissent, qui volucres cœli, neque serentes neque metentes, nutrit: qui a principio primum hominum parentem beato illo et immortali vitæ statu ornavit, licet ob inobedientiæ lapsum, ut terram spinis horrentem coleret, panem- que in sudore comederet, damnatus sit.

Trapezus
urbs.

Κόρτη, aula.

a Heræclidæ ab Hercule oriundi, Pelopidæ a Pelope. Hi Argos et alia Peloponnesi tenuere, illi in eadem Peloponneso et Attica dominati. Vide de his Strabonem variis locis aliosque Græcanticarum rerum scriptores. — Τραπεζοῦς nobilis etiamnum Cappadociæ ad Pontum Euxinum civitas, versus Colchidem et Iberiam. Longius multo Trapezunte distat Amastris, quam Constantino- poli. — c Græce. ὑποπιστὴν τῆς κόρτης ὡς τῇ Ἰταλῶν διαλέκτῳ λεγόμενον. Ita verbo Κόρτη usi alii. Corte Itali, Galli Cour, Cur- tis mediæ ævi scriptores quidam, licet alii pro villa aut prædio po- nant. Alioquin Κόρτης cohors est Græcis quibusdam, ῥωμαϊκὴ σπεῖρα, ut videre est in Meursii Glossario Græcobarbaro. — d De eo videtur accipiendum potius quam de Vicario, quod in Græco dubie effertur, ut de utrovis intelligi possit: Παροὶ τῆς αὐτοῦ συζύγου τῆς ὕψεως. Cæcat ipsius conjugis oculos. — e Ita Græce, καὶ τοὺς τῆς αἰχμῆς ἱερεῖς καταπλέγων. Haud scio an non scriptorem hunc memoria fefellerit. Occidit quidem Elias lib. 4 Reg. 1 cap. 1 binos quinquagenarios, ab Ochozia Rege missos, cum quinquagenis mi- litibus, igne e cœlis evocato: at non dicuntur ii fuisse sacerdotes. At lib. 3 Reg. cap. 18, cum prius precibus impetrasset a Deo, ut misso e cœlis igne holocaustum, quod obtulerat, absumeretur, dein 450 sacerdotes Baal ad torrentem Cison interfecit, ibidem v. 40, ubi nulla fit mentio ignis, sed ferro potius jugulati videntur. — f Græce παρὰ τῇ σαραφίᾳ χάρᾳ. Vulgo Sarephitana dicitur, a Sarephtha Sidoniorum, ut scribitur 3 Reg. 17. 9. in Græco Sa- reptia. et Lucæ 4. 26 Sarephtha Sidoniæ. — g Hic auctor, uti et alii quidam, Mariam sororem Lazari distinguunt ab ea quæ fuerat peccatrix. Qua de questione agemus ad 22 Julii.

CAPUT VIII.

Alia S. Georgii miracula, prædictiones, benefacta.

Verum ne a scopo exeret oratio, ad propositum revocetur. Postquam ejusmodi miraculorum fructum Trapezus percepit, in patriam rediit Sanctus, quos servarat, velut donum singulare, secum reducens. Inde vero proficisci ad urbem regiam debuit: ita enim Imperatrici a Irenæ, ejusque filio Constantino carus erat, ut non diu illius præsentia carere posse, sed perscipue cogere eum velle viderentur, ut ipsis perpetuo adesset, et in societatem publicarum cu- rarum veniret, atque Imperii habenas præclare re- geret. Verum quia præ animi demissione, longas in palatii moras nectere, et familiariter cum Im- peratoribus agere, velut probro sibi ducebat, inde recessit.

C 35 Cum igitur, ut dictum est, Byzantium perve- nit, mirandum quiddam evenit, ex quo, præter ce- tera, apparuit, eum esse prophetico Spiritu plenum, perfectissimæ administrationis reip. exemplar, regu- lam rectissimam eorum qui divino Spiritu instincti eventura prænuntiant: ut et simul significant, si- mulque obscuris indiciis rerum futurarum exitum involvant, atque eorum qui languidioris animi sunt, quique audaces et temerarii, affectionem temperent, ne cuiuspiam repentinae calamitatis causa sit præ- dictio, sed obscura permaneat ejus expositio; post- quam vero res evenierit, et vere prænuntiata fuisse agnoscatur, et gratiæ agantur Deo, qui cuncta novit priusquam fiant. Eo igitur tempore Logotheta erat quidam, publicis vectigalibus præfectus, nomine Ni- cephorus, viri sancti in paucis amicus ac familiaris, quique eum sibi non in iis solum rebus quæ ad ani- mam pertinent, sed et in reliqua vitæ instituendæ ratione b duce ac magistrum adoptasset, ut ejus consilio vitam, verba, actiones omnes regeret. Do- mum is emere quamdam cum vellet, id cum rectore hoc ac moderatore rerum omnium suarum communi-

a
S. Georgius
evocatur ad
aulam,

Augustis gra-
tissimus:

Nicephoro Lo-
gothetæ præ-
dicit impe-
rium,

b

cat, et mox inhiberi præcipitem illum suum ad emp- D tionem impetum sensit, simulque imperii adipiscendi sed obscure, indicium accepit: atque idem prope illi evenit quod Sauli, in quantum visus uterque accessionem præ principali opere, magis negotiatus. Declaravit enim illi Sanctus, brevi eum viduæ cujusdam, amplissi- mas ædes possidentis, hæredem fore. Id autem de Irene Augusta dicebat, c post quam imperii guber- nacula suscepit. Interea tamen rei obscure prænun- tiatæ veritatem, minime ille assecutus. Postquam ve- ro quod prædictum erat evenit, et prophetiæ donum, qui postea eum ejusque reli- quias plurimi faciebat. quo præditus erat Sanctus, agnovit; non tanti re- gium diadema, ipsumque Romanum imperium facie- bat, quanti cum illo colloqui, commorari, convivere posse: adeo ut ipsam etiam purpuram contemneret, et d clanculum ejus indueretur tunica attritoque pallio, illudque imperii sui tutelam esse duceret ac firmamentum: ut etiam lectos sperneret, seque in pavementum abjiceret, atque excelsæ illius humicu- bationis et vigiliæ particeps fieret

36 Et hæc quidem ita se habuerunt. Reliquum unum adhuc e multis commemorabitur, ac tunc ad terminum orationis accedam. Is aliquando per Pon- tum Euxinum navigabat: cumque pervenisset ad lo- cum ubi e Sangarii amnis per Galatiam fluentis, al- veus in mare evolvitur, et ad ipsum ostium applica- ret, illic inter undam fluvialem ac maris æstum quæ- dam velut pugna exorta est; cum et illa magno impetu delaberetur, et mare exasperatum, fluctus suos in terram expueret. Ad hæc ventus flare a ter- ra cœpit, nec levi pavore nautas perculit, velut quos cum navi videretur in profundum demersurus, cum tunc ex sinistri cuiuspiam dæmonis impulsu vehe- mentius spiraret, ut et fluctus dissecaret, quasque cachinnans, strepitum velut bullientis æstus excita- ret. At paullo post remigio ad terram appulsa est navis, e qua egressus vir sanctus, inque littoris ag- gere stans, sublati in cœlum manibus, ventum in- crepuit, ac tempestatem sedavit: nec unquam dein- cept violenti ejusmodi flatus eum locum infestarunt, Sancti imperio velut inevitabili quopiam vinculo co- hibiti. Quænam vero ad nostram salutem edita jam olim miracula non istud magnitudine longe exuperat? quæ prodigia non antecellit? Nam dæmones fugare, sanare morbos, atque alia innumera miracula patra- re, quibus omnis historia ac poesis plena, haud difficile est Sanctis, qui intaminatam in se divinitatis imaginem conservarint, et proximi commiseratione istiusmodi miraculorum gratiam fuerint consecuti. Ipsa vero elementa firmare, ventorum incursibus imperare, increpare maris procellas iisque veluti firmissimum frænum imponere ac limitem præscri- bere, quem prætergredi fas non sit, hoc vero divinæ naturæ est opus, quæ cœlum instar pellis extendit, et terram super aquas firmavit, et arenis mare com- pescuit.

37 Huic divinæ naturæ, quantum conjici potest, eximia quadam humanorum affectuum vacuitate ani- mique puritate, a jsmodi edendorum miraculorum gratia ita erat l cpletatus Georgius, ut nemo non eorum particeps fieret. Nam qui jam nascendo vi- tam hauserant, iis tunc illustribus ejus miraculis copiose frui datum est. Qui autem nondum nati erant, sed futuro tempore suscipiendi, iis quoque in futurum illius beneficentiæ copia, donec depromatur, velut in penu recondita est. Ausit etiam fortassis dicere quispiam, etiam in Sanctos, qui jam olim vi- ta functi sunt, partem aliquam beneficiorum ejus fuisse derivatam. Ex eorum enim imitatione simi- lem vivendi modum usurpans, et quotidie, ut cum Davide loquar, ascensiones in corde suo disponens, ac præclara quadam ratione mores quotidie in me- lius varians, cum quibusdam eorum certavit, alios superavit

precibus tem-
pestatem sedat,

et a certo loco
ventos impe-
tuosos in per-
petuum arce,

quod maxi-
mum miracu-
lum:

de omnibus
bene meretur,

præsentibus,
futuris,

veteribus eti-
am Sanctis,
Psal. 83. 6.

A superavit, et velut unam ex omnium præclare factis speciem componens, eam in se accuratissime expressit : ut ipsi quidem magnum fuerit in talia respicere exempla, majus illis, talem nactos esse imitatore. Nam et optimus pictor, et miles in acie Imperatoris sui robur imitari contendens, in prius exemplar solent gloriam referre.

dum eos imitando honorat,

Gen. 14. 14

38 Præclare enim vero omni verborum operumque armatura, velut aliis vernaculis instructus atque egregie pro pietate castris communitis, velut alterum Lot, gregem suum nulla saucium plaga servavit, tum promptissimam usque ad sanguinem Deo omnium patri obtemperandi voluntatem retinens, tum evidentissime id re ipsa docens, et quotidie libera voluntate rem sacram factitans, vereque sese incruenti sacrificii mysten declarans, Dei filios et hæredes, ex Ecclesia ad divinam normam ab ipso ordinata, velut ex altera Rebecca sapienter procreavit : et gregem multiplicans, non nota carentibus, sed insignitis et rationalibus ovibus, (quod omnino ex arte pastoritia probatum) sortitus est : quæ Abraham, Isaac, Jacobo fuere divitiæ. Temperantiam summa cura exercens, versutam nequitiam, velut alteram Ægyptiam, terrenarum rerum expoliatione facile fugavit. Et no-

præcipue Abraham,

Isaac,

Jacob,

B vi Israelis dux spiritualis designatus, ex peccati velut caliginosa Ægypto eum abstractum, in terram mysticam promissionis traduxit, amara doctrina quasi salsa maris Erythræi aqua abstergens quidquid Ægyptiacum et peregrinum adhuc adhæserat. Illud autem venerabile sacerdotium adeptus, non Moysem habuit, qui quæ ad Deum pertinent exponeret, sed ipsemet immediate cum Deo sermonem miscens, proque populi ignorantia ac peccatis quotidie hostias offerens, Josephum, Moysem, Aaronem exacte imitabatur. Zelum Phinees generose consequi nitebatur, avaritiam et mendacium invicem magnam ad perniciem commixtas, et, quæ ab illis dolose progignitur, invidiam, libertatis gladio excidens, probrosissimam alvum intersecans, et priusquam completetur, foedum abortum manifestans. Davidis quoque in re pastoritia, priusquam inungeretur, robur egregie æmulatus, ursinam rabiem ac leoninos passionum impetus, rationis virtute fortiter suffocavit, rectoremque animum munditie obarmans, invisibilem Goliad secum congressum funda prostravit. Eliæ et Joannis exemplo cum solitudinem adamaret, magis etiam quam illi impietatem reprehendit. Petri et Pauli ardorem in fide disseminanda ac magnanimitatem imitatus est : ac ceterorum denique discipulorum Verbi in obeunda Apostolici muneris functione accuratissimam solertiam in se quoque effinxerat, omnibus aperiens eorum arcanæ ac mysticæ doctrinæ oracula, tum quæ ad vitam instituendam pertinent, tum quæ a Deo instituta. Martyrum pro veritate usque ad mortem in conscientia declarabat instantiam, omnem malitiæ speciem fortiter evergens.

Joseph,

Moysem,

Aaron,

Phinees,

Davidem,

Eliam, Joannem, Apostolos,

C

Martyres :

item veteres patres rem pastoritiam curantes,

ad omnem virtutem suos erudiens :

39 Patres antiquos, qui in pastoralis munere celebres extiterunt, longe antecellunt. Quis enim ita unquam dispersas oves congregavit, perditas quæsit, claudicantes sublevavit, infirmas curavit? Et has quidem accommodatis ad conservandum modis, illæsas vere purgationi aptis tuebatur remediis, nequam virga in sermone utens, moribus potius quam verbo plerosque corrigens. Quomodo odiosam acerbiter repulit, et benignitatem sublimi humilitate introduxit, cum avaritia simul commoditates relegans, introducens paupertatem et misericordiam, omnes justitiæ connexuit, atque ut temperantia exornarentur providit, et ad fortitudinem pulchre erudit, assuefaciens adversus invisibiles hostes generose depugnare? Nihil enim tantam vim habet ad virtutum acquisitionem, atque

majorum institutis excercendis manum sedulo admovere.

a Hinc antea conjecturam duximus, hæc ante annum 790 contigisse; quando simul imperabant Irene et sub ejus tutela Constantinus : eo enim anno illi abrogatum ab exercitu imperium est, quod anno 797 resumpsit, filio exarcalo. — b Erat Nicephorus, ut ex Theophane patet, homo vaferrimus, et fortassis sanctum virum quem ob sanctimoniam opinionem observari ab Imperatoribus, a populo coli cernebat, simulata benevolentia demereri sibi conabatur : aut si quando sincere eum consulebat, mox in transversum sua ambitione, ceterisque innatis vitiis abstrahabatur. — c Imo piissimam Augustam subdole et crudeliter e solio exturbavit, bonis exuit, relegatam confecit variis calamitatibus. — d Hæ astuti veteratoris erant artes, ut pius crederetur, qui alioquin vix satis recte de religione sentiebat, ut ex Theophane et aliis patet. — e Græce hic Σαγγάριος ποταμός, et Σάγγαρις ποταμός. Apud Ptolemæum lib. 8 cap. 1 tabula 1 Asiae, Σαγγαρίου ποταμού ἐκβολαί Sangarii fluminis ostia. Sangarius quoque Straboni et Siephano est.

D

AUCTORE ANONYMO, EX MS. GRÆCO.

Sangarius fl.

CAPUT IX.

S. Georgii mors, sepultura, ad tumultum miracula. Auctoris peroratio.

Verum quia oportebat eum, cum homo esset, ea quæque subire, quæ naturæ sunt, et excussa materiali concreione ad meliorem sortem transire, Deoque perfecte adhærentem corona pietatis redimiri; cum in postremam ægritudinem incidisset, agnovit terminum adesse, eumque lætus excepit, gratias agens Deo, qui eum creasset, et per resolutionem a corruptione eripi nunc vellet, rursus sublimius eum quibus censuisset judiciis coagmentaturus. a Emigravit e tabernaculo suo viii mensis Dystri, et ad Deum transiit anima Deo plena, per mortem summis votorum potita. Videre erat b lacrymantium Imperatorum et Antistitum concursus : Magistratum ac subditorum luctum inconsolabilem : illi recte gubernandi exemplar, hi præclare obediendi normam sibi ereptam lamentabantur. Sacerdotum manibus pie ac religiose sepelitur : apponitur Archiepiscopis Archiepiscopus, Apostolis Discipulus, Prophetis, prævidere futura solitus; Martyribus, qui quotidie sibi moriebatur propter Christum.

moritur : E

a

b

magno omnium luctu sepelitur :

41 Et humano quidem more tumulo conditur, minime tamen (neque Sanctum decebat) oblivione nomen ejus sepelitur, sed miraculorum divina quadam luce splendet. Quorum paucula ex multis delibabimus : nam si universa complecti oratione velimus, quam multi ab immundis spiritibus vexati, solo sepulchri ejus attactu, liberati sint, membris fractis eo advecti, sanati domum suis pedibus redierint; oculorum privati lumine ab aliis adducti, visu adepto profundam noctem effugerint; id perinde sit ac si vel exiguo cyatho oceanum metiri, vel numerum marinæ arenæ subducere, vel spatium quod a terra ad cælum protenditur, determinare aggredieremur. Sed velut ex unguibus (quod est in proverbio) leonem describemus : ejusque apud Deum gratiam et familiaritatem, etiam postquam a vita migravit, opere ipso manifestum reddemus, atque uno alterove ejus miraculo in medium allato, finem orationi imponemus.

innumera ad ejus sepulchrum sunt miracula.

F

42 Tanta vis aliquando cecidit imbrium, ut homines pene aquarum copia obrueret, ac secundum quodammodo diluvium videretur, prolutis late montibus, campis stagnantibus : plenæ aquis erant domus ac templa, partim quæ superne ex tecto defluebant partim quæ inferne per ostia irrumpentes omnia implebant. Urbs tota undique incurrentibus aquis quasi in medio mari agitata et concussa ruinam minabatur : nisi quæ omnia ad mortalium utilitatem dirigit celestis providentia, vibrans quidem ultionis romphæam, at non inferens plagam, sed poenitentiam nobis viam aperiens, fluxum aquarum stitisset, et salutem largita esset viri sancti deprecatione, ut facto ad ejus tumultum miraculo declaratum est. Nam cum templum aquarum copia exundaret, nequaquam ejus

aquæ totam urbem complentes,

AUCTORE ANONY-
MO, EX MS.
GRÆCO.
ejus sepul-
chrum cin-
gunt, non at-
tingunt :

A sepulchrum attigit : sed qui olim mare rubrum divi-
sit, ac Jordanem repressit, idem isthic quoque per
famulum simile prodigium exhibuit. Cernere erat
mollem ac liquidam naturam in duritiem mutari,
hinc inde a tumulo absistere firmi et immobilis mu-
ri instar, neque ei quidquam humoris aspergere.
Vere mirabilis Deus in Sanctis suis, faciens prodi-
gia et mirabilia supra omnem sermonem ac poten-
tiam.

Russis barba-
ris provincias
Asiæ ad Euxi-
num vastanti-
bus,

ipsamque A-
mastridæ ur-
bem,

43 Et illud quidem ita gestum est. Nec minus
quæ postea evenerunt stupenda. Barbarorum irrup-
tio facta est, c Russorum nempe, gentis (ut omnes
norunt) immitis ac ferocis, cuique nihil humani ines-
se reliquum videtur. Sunt enim moribus efferatis, ab
omni humanitatis cultu alieni, ipso aspectu orisque
specie ad diritatem et immanitatem compositi, ac
nulla re, qua ceteri mortales, oblectari videntur, sed
solis se pascere cædibus. Sævi igitur illi hostes, et
nomine ipso, non re sola exitiales, a Propontide cla-
dem auspicati, omnemque oram maritimam depasti,
tandem Sancti hujus patriæ appropinquarunt, pas-
sim cædentes, omnem sexum atque ætatem, nulla
senum infantiumve commiseratione, sed promiscue
contra omnes sanguinolentam armantes manum, per-
niciem inferre quam citissime contendebant : templa
ab iis eversa, sacra profanata, dejecta altaria, pro-
que iis nefariæ libationes et victimæ. Taurica illa ve-
tus hospitum cædes ab his renovata, Virginum cæ-
des, virorumque ac fœminarum. Nemo erat qui sup-
petias ferret, qui hostibus se opponeret, nemo. Pra-
ta, arbores, fontes stupebant. Ipsa connivebat
cœlestis providentia, forsitan ut malitia complere-
tur : ut evenisse sæpe Israelitis ex Scriptura disci-
mus.

quidam volen-
tes id sepul-
chrum subru-
ere,

sunt immo-
biles :

44 Egregius hic Pastor etsi corpore absens, spi-
ritu tamen præsens aderat Deo, et incomprehensi-
bilia ejus judicia velut præ oculis habens, eaque in-
time pervadens, nec suis auxilium ferebat, nec adhi-
bebat ad Deum pro iis preces. Tandem tamen ulte-
rius dissimulare non valuit. Miraculum igitur edidit
ceteris ibi factis nihilo inferius. Barbari enim in
templum ingressi, et tumulum conspicati, thesau-
rum esse suspicati sunt, (et erat revera thesaurus)
eumque suffodere aggressi, manibus ac pedibus disso-
luti apparuerunt, atque invisibilibus vinculis ligati,
immobiles constiterunt, miserabiles, stupore ac metu
perculsi, nihil aliud nisi loqui valentes.

Dux ex capti-
vo causam in-
telligit,

45 Horum Dux, ubi id prodigium vidit, et ipse
metu ac pavore correptus, quemdam captivum accer-
sit, scitaturque ex eo, quid illud sibi velit quod eve-
nerat, aut ejus id numinis fiat potentia ? aut quid
tandem ibi defossum sit ? quave ratione ac modo
ista milites patiantur ? Dei, inquit captivus, qui ex
nihilo cuncta creavit, ea potentia est, qui quidquid
vult facit, cui contradicere nemo potest, non Rex,
non tyrannus, non Præfectus, non barbarus, nec
quemcumque nominaris, non natio integra. Per ip-
sum enim Reges regnant, et tyranni terræ imperant.
Quid vero ? ait barbarus, nonne et nos quotidie sa-
crificia offerimus diis, altaria instruente, et libatio-
nes peragentes ? At nequaquam, ait alter, dii veri
sunt, quibus immolatis ; neque ejusmodi Deo nostro
hostiæ placent. Nullo enim indiget, cum omnium sit
dominus. Aliane, inquit, hostia est, qua gaudeat
Deus vester ? Quomodo autem re nulla eget, si hos-
tia saltem illa opus habet ? Nulla, inquit captivus,
illi re opus est, sed, quia bonus est, actiones bonas
suscipit, ex pura conscientia oblatas. Qui vero in
ejus conspectu per bona opera purus apparuerit, is
ab illo maximo honore decoratur, vivus ac mortuus.
Quisnam vero, ait, hic honos ? Omne quod volue-
rint, inquit captivus, facere in ejus nomine, sibi-
que honorem exhibentibus benefacere, dedecus irrogan-

tes ulcisci. Atque eam ob rem cum tui hi milites, ut D
vides, effringere ejus tumulum ausi sunt, quia inju-
ria est ejus qui illic situs est, profanis barbarorum
discuti manibus, qua apud Deum valet gratia, pedes
eorum manusque ita alligavit. Si autem volueris
dictorum meorum veritatem explorare, age, profer
donaria, ac per nos Christianos eum placa ; statim-
que viri isti a molestia, qua distinentur, liberi eva-
dent. Quærit alter, quibus gaudeat donariis, qualia-
que suscipiat munera ? Oleum, ait, et ceram, ea
enim offerre Christiani solent, itemque captivos in
libertatem restitui, ecclesiis reverentiam servari
vult. Hæc omnia si agere atque servare volueris,
videbis milites tuos valentes ut prius.

et remedium :

46 Attonitus dictis barbarus, cuncta se quam
primum facturum pollicetur : et Christianis illis in
plenam libertatem restitutis, Dei Sanctique depre-
candi curam committit. Statim perquam luculente
accenduntur luminaria, statio per omnem noctem et
psalmorum concentus instituitur : barbari ultione
divinitus inflicta solvuntur. Initur deinde reconcilia-
tio gratiæ ac fœdus cum Christianis : neque deinceps
illi injuriosi in sacra extitere : non suffodere divina
altaria, non sunt sacrilegis manibus religiosa depe-
culati cimelia, non sanguine ecclesias contamina-
runt. Ita sepulchrum unicum barbarorum arguit
insaniam, cædes multas compescuit, immanissimos
lupos in agnorum mansuetudinem commutavit, et
prata prius saltusque venerantes, divina revereri et
colere templa docuit.

Christianis
Deum ac
Sanctum oran-
tibus,

milites libe-
rantur,

fit pax,

E

cessant scele-
ra.

47 Vidisti vim sepulchri, qua gentis integræ pro-
strata potentia est. Vidisti vim sepulchri, quæ ut
lupus cum agno pasceretur effecit, secundum quod
Esaias vaticinatus est, utque pardus cum hædo accu-
bare. Vidisti tumuli gloriam, miracula velut sola-
res radios spargentem. Vidisti pulverem multis mis-
silibus hastisque validiorem. Vidisti reliquiarum
virtute cordis refractarii duritiem mollescere. O se-
pulchrum apparens, sed mysticus thesaurus ! O se-
pulchrum spolians sepulchra, multisque vitæ munus
elargiens ! O tumulus, cujus gloria ad ipsos usque
Oceani limites pertigit ! O pulvis, barbaros dissi-
pans, eorumque gladios, armaque reliqua et castra
conterens ! O reliquiæ absconditæ, auro pretiosio-
res, exquisitis lapidibus lucidiores, bysso et purpura
splendidiores, Regibus potentiores, Christianorum
robur et gloria ! O divina seges, d (hanc enim Græci
Τεώργιον vocant) in terra quidem sata Spiritus agri-
cultura, aucta vero usque ad cœlum, tempestive
demessa, inque cœlestibus horreis recondita, et suo
tempore large divisa, nec exhausta ; confracta, nec
vilior facta ; erogata, nec evacuata ; consumpta et
multiplicata ! O arbor procera, plantata ad decursus
spiritualium aquarum, et in tempore admirabiles pro-
ferens fructus, cujus foliorum gratia, decor, et copia
numquam defluet. ....

Magnus illius
sepulchri ho-
nos :
Esa. 11. 6

magna vis sa-
crarum reli-
quiarum,

d

F

48 O supernæ Jerusalem civis ! o veri tabernaculi
Sacerdos, et inexplicabilis illius pulchritudinis con-
templator, respice nos e sublimi, tuarumque laudum
præcones protege, libera nos a peccatis ac lapsi-
bus : erue a pressura, calamitatibus, necessitatibus,
periculis, quovis denique incommodo. Ex miraculis
tuæ cum Deo familiaritatis evidentia habemus argu-
menta. Non dubia gratia, non erubescenda depreca-
tio. Audaciæ, qua encomia tua aggressus sum,
ignosce : suspice propositum hoc meum, quando id
et Deo acceptum. Non enim impetus temeritatis hic
est, sed fidei inflammata studium et conatus ad id
impellentis amicitiae, Joannis illius inclyti, ac vir-
tutis studiosi : cujus et adhortatione inductus, ne
inobedientiæ culpam incurrerem, in hoc me tuarum
laudum pelagus immisi : tamque gaudeo his me esse
inferiorem, quam si in aliis palmam ferrem. Nam
cum

Auctor S.
Georgium in-
vocat,

Joannis cu-
jusdam impul-
su se hæc
scripsisse pro-
fiteatur,

iterumque
suam tenuita-
tem excusat.

A cum inferior rebus prædicandis oratio est, re ipsa earum indicat magnitudinem, et tum sublimitatem virtutis ostendit, tum Deo proxime adstantis fiduciam. Esto igitur nobis patronus, vindex, defensor: da nobis ampliorem laudum materiam, nova miraculorum accessione, quam tua apud Deum familiaritate efficias. Defende urbem tuam, gregem tuum conserva, in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria in infinita secula seculorum, Amen.

a Græce est, ἐκδημεί τοῦ σκήνου τῇ πρὸς τῆς δεκάτης τοῦ Δύστρου

μηνός. Respondet Martio Δύστρος. Sed non ab eodem die ducebatur semper ejus initium. Evagrius in historia Eccles. semper cum Kalendis Martii diem primum Dystri componit. — b An forsitan circa Amastridem erat tunc cum filio Nicephorus? Haud alioquin video, qui hæc esse vera possint: neque enim Constantinopoli dicitur obiisse Georgius. Et tunc ejus fortasse sibi χιτωνιον καὶ τριβώνιον accepit, de quibus actum cap. 8 num. 35.—c. Gr. τῶν ῥώσ. alque ita scriptoribus Græcis medii ævi semper appellati leguntur, δι ῥώσ. Rossi et Russi passim a Latinis, imperite a quibusdam recentioribus Ruteni. Altero post Georgii ætatem seculo fidem complexa est gens Russorum, Duce Wlodomiro, et Catholicam quidem; temere postea Græcorum erroribus implexa. — d Interjicimus quinque hæc verba, ut sententia intelligeretur.

Russi.

XXII FEBRUARIIL.

SANCTI QUI VIII KALENDAS MARTII COLUNTUR.

SANCTI PETRI APOSTOLI CATHEDRA ANTIOCHENA.

S. Aristion, antiquus Christi discipulus, Salaminæ in Cypro.

S. Abilius, Patriarcha in Alexandrinus.

S. Papias, Episcopus Hierapolitanus in Phrygia.

S. Anthusa, } Martyres.
xii famuli ejus, }

S. Gallus, Consul, Martyr Antiochiæ.

S. Victorinus,

S. Eucirus,

S. Paulus,

S. Donatus,

S. Fortuna,

xxviii socii.

S. Euterius Palatinus,

S. Victorina,

S. Paula,

S. Emerita,

S. Antonina,

S. Dativa,

S. Rogatiana,

S. Antiga,

S. Urbana,

S. Maxima,

S. Marina,

S. Matrona,

S. Peregrina filia,

Martyres in Africa.

Martyres Nicomediæ
in Bithynia.

S. Secundula,

S. Justa,

S. Castula,

S. Florentius,

S. Victor,

S. Marcellina,

S. Casta,

S. Donatula,

S. Libosa,

S. Flavia,

S. Dota,

S. Furnata,

S. Lucianus,

S. Amicus,

S. Regina,

S. Cyriacus,

S. Galatius,

S. Valerius,

S. Gorgianus,

Martyres plurimi in Arabia.

S. Paschasius, Episc. Viennensis in Gallia.

S. Thalassius, } anachoretæ juxta Cyrum

S. Limnæus, } in Syria.

S. Baradatus, anachoreta in Syria.

S. Maximianus, Episcopus Ravennas in Italia.

S. Athanasius, Confessor in Bithynia.

B. Margarita Pœnitens, tertii Ordinis S. Francis, Cortonæ in Etruria.

Martyres Nicomediæ
in Bithynia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Telesphorus Papa hoc die colitur a Græcis in Menæis, et apud Maximum Cytheræum. Vitam ejus dedimus die, quo Latini eum venerantur v Januarii.

S. Epiphani Episcopi Ticinensis Reliquiæ Hildesium in Germaniam hoc die translata: de qua Translatione post ejus Vitam egimus xxi Januarii.

S. Polycarpus Episcopus Smyrnensis refertur in Martyrol. MS. Marchianensi, a Græcis pluribusque Latinis die sequenti. Acta dedimus xxvi Jan.

S. Luparia senior, } inscriptæ sunt ad hunc diem
S. Claudia Luparia filia, } Martyrologio Hispanico Tamaii Salazarii, qui senioris Conversionem S. Jacobi Apostoli prædicationi tribuit. De ea in carmine sepulchrali Aulus Halus, ab eodem citatus, ista habet:

Colitur octavo Martis nunc sæpe Kalendas.

Et merito. Nostrum condidit illa Patrem.

Mirum interim non indicari Breviaria aut Martyrologia, in quibus cultus illi assignetur. Filiam Tamaius idem matri jungit, quod dies natalis ignoretur, et tamen in hymno S. Isidori mulier sancta, et sancta Dei foemina appelletur. Plura de iis ex Dextri potissimum et Juliani Petri Chronicis congerit, quæ lector apud illum videre potest. De iis opportunior agendi locus erit ad Acta et Translationem S. Jacobi Apostoli: de hac quamplurima adfert Tamaius

Fechinus Presbyter,
Mailanus Achadensis,

} referuntur hoc die in
} Festilogio MS. Hi-

Cainanus filius Dodoni,
Midabarius Rinndrochidii,
Garnimia Virgo, filia Congali,
Moelbrigidus, seu Brigidianus, } bernico Mariani
Archiep. Ardmachanus, } Gormani, et Mar-
tyrol. MS. Tam-
lactensi: sed in hoc
deest. Moelbrigi-
dus, quem B. Malbrigidum, sive Brigidanum, Abbatem Derensem et Primatem Armachanum appellat Colganus, deque eo solo, reliquis omissis, agit, adjunctis nonnullis ex Annalibus MSS. Hibernicis. Verum quomodo reliquos omittat, hunc referat, haud satis assequimur, ac certiora nobis exhiberi monumenta optamus: maxime cum eum, qui Midabarius in citatis MSS. appellatur, ipse existimet Midabariam esse, sororem S. Berachii Abbatis et Episcopi, de qua agitur in hujus Vita ii ex Hibernico a Colgano, dein a nobis ad xv Februarii edita, diciturque ei dicata ecclesia de Buinlinn, id est, interprete Colgano, Rinndroichir. S. Malbridium, seu Brigidianum, inscripsit Menologio Benedictino Bucelinus, sed solum Colganum secutus.

Thecla Virgo, sanctimonialis Benedictina, dicitur in Chronicis Luitprandi et Juliani Petri sanctitate floruisse circa annum 1000000000. Inscripta est ad hunc diem Martyrologio Hispanico Tamaii Salazarii, et Menologio Benedictino Bucelini. Citatur Martyrologium Maurolyci, sed hic de S. Thecla discipula S. Pauli agit, quam etiam hoc die referunt plurima, et aliquot seculis ante ætatem hujus Theclæ conscripta Martyrologia, ut mox constabit.

Marnokdubus Eremita in Banzenoch adscriptus Menologio

- nologio Scotico Dempsteri, eoque citato relatus in Catalogo Ferrarii, diciturque de eo agi in Scotichronico a Magno Macullone exscripto, quod non vidimus. Nulla ejus mentio uspiam fit a Camerario in Menologio Scotico.
- S. Oliverii Episcopi Caietani Translatio consignata exstat in quodam MS. non admodum vetusto. Ughellus in Italia sacra inter Episcopos Caietanos hujus Oliverii non meminit, nec Ferrarius in Catalogo SS. Italix.
- S. Joannes Abbas miraculis clarus Lucae in Italia. Menardus et Bucelinus, in Benedictino ille Martyrologio, hic Menologio. Nonnulla ab eo patrata miracula narrat Desiderius Abbas Casinensis, dein Victor III Pontifex Romanus, in Dialogis. Inter alia miracula illud est, quod aqua, qua manus in sacrificio Missae abluerat, depulsa sit febris Alexandri Papae II. Cujus miraculi meminit Baronius ad an. 1070 num. 30, nulla cultus ac venerationis Joannis facta mentione. Silent Ferrarius in suis Catalogis et Franciottus de Sanctis Lucensibus. Joannes Baptista Marus in Notis ad Dialogos Desiderii pag. 16 solum ait inter Beatos adscribi in Martyrol. Benedictino sub die XXII Februarii; apud Menardum nempe.
- Quadratus, Abbas Bonae-Vallis in diocesi Rutenensi, revelationibus et vitae sanctimonia illustris, inscriptus est ad hunc diem Menologio Cisterciensi Henriquez et Benedictino Bucelini, ac Beatus appellatus. Saussaius in Martyrol. Gallicano solum Pius annumerat.
- Henricus Hemmenrodensis monachus et Sacerdos (quo sacrificium offerente, a Converso quodam Salvatore in effigie hominis in manibus ejus conspectum scribit Cæsarius lib. 9 Histor. cap. 28) inscriptus ad hunc diem iisdem Menologiis Chrysostomi Henriquez et Bucelini, et Fastis Coloniensibus Gelenii: illi Beatum indigetant, hic solum venerabilem vocat.
- Angelus de Porta-solis Perusinus ex Ordine Dominicano Episcopus Salitanensis in Sardinia, translatus est ad Sedem Grossetanam in Etruria anno cccccxxx, prope Grossetum defunctus anno cccccxxxiv. Ughellus tomo 3 Italix sacrae in Episcopis Grossetanis. Jacobillus Sanctis et Beatis Umbriae ad hunc XXII Februarii adscribit, potissimum motus hac inscriptione sepulchrali, quæ Perusii, ubi jacet apud Patres Prædicatores sepultus, infra effigiem ejus legitur: B. F. Angelus Perusinus ob eximiam virtutem ac vitæ sanctitatem a Joanne XXII Romæ Pœnitentiarius electus, et ab eodem Episcopus Grossetanus creatus.
- Henricus Harphius Ordinis Seraphici S. Francisci, eximiae eruditionis et contemplationis vir, fama sanctitatis et observantia regulari celebris, floruit ante ducentos annos, scriptis mysticis clarus, Mechliniæ in Belgio apud Franciscanos sepultus in medio chori, et lapide albo tectus. Ei Arturus a Monasterio in Martyrol. Franciscano ad hunc diem titulum Beati tribuit.
- S. Martha Virgo Martyr sub Decio in Hispania passa, hoc die inscripta Menologio Virginum Lahierii et alteri Calendario Gallico: quo etiam passam illam martyrium ab aliquibus tradi asserit Trugillo: ac colitur XXIII Febr.
- Sereni et aliorum XIIII natale Sirmii. Ita MS. Martyrologium S. Hieronymi. At Severi et aliorum LXXI legitur in MS. Richenoviensi. MSS. Lætiense et Tornacense Serenam appellant, quæ, inquiunt, tempore Maximiani plexione capitis suscepit martyrium. Inscriptus postridie Martyrol. Romano et aliis S. Sireni sub Maximiano capite cæsus. Junguntur alii LXXII etiam Sirmii passi, de quibus hic agi opinamur et remittimus ad XXIII Februarii.
- S. Dositheus monachus Ecbatanis in Media. Ferrarius in Catal. SS. Is esse videtur S. Dorothei discipulus, de quo, cum Galesinio, agemus XXIII Feb.
- B. Petrus Damianus S. R. E. Cardinalis, Episcopus Ostiensis, Prior eremi sanctæ Crucis Fontis Avellani, et illustris scriptor, hoc die Faventiæ in Italia mortuus est, inscriptusque Martyrologiis Benedictinis et aliis. Colitur Faventiæ die sequenti, quo et Vitam dabimus, XXIII Februarii.
- S. Joseph ab Arimathia, qui corpus Christi de cruce depositum, et aromatibus conditum in monumento suo novo sepelivit, memoratur hoc die in Martyrologio Leodii anno 1624 excuso in Romano XVII Martii.
- S. Abrunculus, sive Aprunculus, Episcopus Trevirorum refertur a Ferrario et Saussaio in Supplemento Martyrol. Gallicani, recte tamen hic annotat præcipuo eum honore coli XXII Aprilis.
- SS. Andronici et Junia (quorum meminit Paulus ad Romanos cap. 16 v. 7) reliquiarum inventio celebri memoria recolitur hoc die in Menæis et apud Cytheræum, at dies natalis est apud eosdem Græcos XVII Maii.
- S. Gregorius Papa VII, prius monachus Cluniacensis, exinde Abbas S. Pauli in Urbe, memoratur in Calendario MS. S. Salvatoris, et altero recentiori. Colitur. XXV Maii.
- S. Guduvali Archiepiscopi Translatio aliqua contigit hoc die, inscripta Martyrologiis monasticis Wionis, Menardi, Dorganii, Bucelini, Anglicano Wilsoni, Germanico Canisii, generali Catalogo Ferrarii, Molani Auctario ad Usuardum. Annua memoria corporis Gandavum deportati fit III Decembris, quam ad hunc diem nonnulli referunt. De ea Translatione agitur v Februarii in Vita S. Bertulphi cap. 7 num. 30. Dies natalis celebratur. VI Junii.
- Brixius Episcopus Moraviensis ex Chronico Scotico refertur a Camerario in Menologio SS. Scotorum. Si quæ certiora monumenta occurrant, poterimus eum referre cum Dempstero ad XII Augusti.
- S. Concordiæ Natalis Romæ. Ita MSS. S. Hieronymi, Richenoviense, Coloniense S. Mariæ ad Gradus. Via Tiburtina ad S. Laurentium, additur in MS. Tornacensi S. Martini; quam Deciana persecutio trucidavit. ut Beda, Rabanus, Notkerus, et mutata phrasi Galesinius, qui addit eam esse nutricem S. Hippolyti. Est hæc domi quidem occisa, sed socii via Tiburtina, ubi et cæmeterium esse S. Hippolyti tradit Aringhus lib. 4 Romæ subterraneæ cap. 16. Num S. Concordia ibidem cum S. Hippolyto in prædio S. Cyriacæ sepulta fuerit, examinabitur ad ejus Acta XIII Augusti.
- S. Thecla Virgo inscripta hoc die Martyrologiis S. Hieronymi, S. Cyriaci, Maurolyci, Greveni, aliisque. Eadem in MSS. Richenoviensi et Lætiensi attribuitur Nicomediæ, ac præterea discipula S. Pauli dicitur in MSS. Tornacensi et Aquisgranensi, uti etiam apud Bedam, Rabanum, Notkerum, cum longo ejusdem elogio. Ea colitur XXIII Septembris.
- Piatas Presbyter Martyr Tornaci in Belgio memoratur in Martyrologio Witfordi. Dies ejus natalis est I Octob.
- S. Edmundi Archiepiscopi Cantuariensis corporis elevatio refertur hoc die in Menologio Benedictino Bucelini, et Cisterciensi Henriquez. De ea agendum ad Vitam XVI Nov.
- S. Theodorus Martyr sub Maximiano, hic locatur in Coptico Calendario MS. Dedimus VII Februarii Acta S. Theodori Ducis, qui Heracleæ in Ponto palmam martyrii tulit, sed sub Licinio. Hic videtur S. Theodorus miles esse, qui et ipse celeberrimi nominis, sub Maximiano Amasæ coronatus, colitur IX Novemb.

Vel forte S. Theodorus *Ægypti Episcopus*, qui sub Galerio Maximino, cum S. Petro Alexandrino et aliis agonem consummavit xxvi Novemb.

Siricius Papa, cum sedisset annos tredecim, mensem unum, et dies quatuordecim, octavo Kalendas Martii ex hac vita migrans, sepultus est in cœmeterio Priscillæ via Salaria. Baronius in *Annal. Eccl. ad an. 398 num. 1* allegans ita haberi apud indices omnes, licet apud Bedam sexto Kalendas Decembris ponatur obitus. At quinam illi indices omnes, aut quantæ sint auctoritatis, nescimus. In codice MS. perantiquo Petaviano, nunc *Reginæ Sueciæ*, de Pontificibus Romanis, deducto usque ad Felicem III, sive annum circiter *DXXX*, cum adjectis nominibus sequentium Pontificum usque ad Pelagium decessorem S. Gregorii Magni, dicitur Siricius sedisse annos quindecim, dies xxv, ac mortuus vii Kalendas Martias. Apud Anastasium bibliothecarium de *Vitis Pontificum*, dicitur Siricius sedisse etiam annos quindecim, sed menses undecim, dies viginti quinque, mortuus nono Kalendas Martias : et quidem anni Sedis quindecim assignantur in omnibus codicibus MSS. quorum varix lectiones adjectæ in regia editione anni 1649. Quindecim itidem Sedis annos probat Andreus Chesneus in *Historia Pontificum ex antiquo epitaphio eidem Siricio erecto*. At viii Kalendas Martias mortuum esse legitur in nonnullis codicibus MSS. Anastasii inter varias lectiones observatis. De cultu ac veneratione S. Siricii silent Baronius, et Ciaconius in *Vitis Pontificum*, licet ambo referant apud Bedam vi Kal. Decembris poni obitum. Quod ad hos Februarii dies attinet, pauca admodum venerationis vestigia reperi-mus. In antiquo *Calendario MS.* quod *Psalterio monasterii S. Maximini* apud Treviros extat præfixum, hæc leguntur : viii Kalend. Mart. Nat. S. Ciricii Papæ. At nulla mentio fit in duobus antiquis MSS. *Martyrologiis* ejusdem monasterii S. Maximini, ad hunc diem : quo tamen inscriptus est *Martyrologio Germanico Canisii*, et Greveni ad *Usuardum Auctario*, sed in hoc non absque mendo Martyr appellatur. Dedimus *xxi Februarii* duos Siricios Martyres, ex antiquissimis nostris monumentis, *Martyrologio* scilicet *MS. Romano*, quod S. Hieronymo tribuitur, et altero *Martyrologio MS. Richenoviensi*. Horum alter Siricius est Martyr Adrumetinus in Africa, alter sociis S. Victorini adjunctus, quorum locus martyrii non indicatur. Alius Siricius Martyr in Asia colitur *xxiii Februarii*. An horum Martyrum occasione obitus Siricii Papæ ad hos Februarii dies relatus sit, forsân in dubium posset vocari. Cultum antiquum et venerationem S. Siricii Papæ ad hos februarii dies relatus sit, forsân in dubium posset vocari. Cultum antiquum et venerationem S. Siricii Papæ adstruunt maxime vetusta et optimæ fidei *Martyrologia*, sed ad *xxvi Novembris*, quorum nonnulla hic lubet ad tanti Pontificis firmandam existimationem proferre. *Martyrologium MS. Romanum*, sive S. Hieronymi jam citatum, uti et Ri-

chenoviense eum diem (quod sane notandum) ita auspicantur : vi Kalend. Decemb. Romæ depositio Sirici Episcopi. et in Aquileia Valentini Episcopi. et in Capua Nicandri, Cassiani, et Felicissimi, Saturnini etc. Eadem leguntur in *MS. Aquisgranensi*, sed Cyrici, scriptum. In *MS. monasterii S. Cyriaci*, quo potissimum ad *Martyrologium Romanum* recognoscendum usus est Baronius, hæc leguntur : v Kalend. Decemb. (ubi vi dies substituendus, uti et præcedentibus diebus) Romæ S. Sirici Episcopi, et Saturnini. In Aquileia Valeriani Episcopi et Confessoris. *MS. Lætiense* : vi Kalend. Decemb. Romæ natale SS. Sirici Episcopi, et Saturnini. *MS. Tornacense S. Martini* addit, et Martyris. Hactenus illustria et probatissima *Martyrologia MSS.* quibus consentit Beda excusus et *MS. Romæ Syricii Episcopi*. et in Capua Nicanoris, Cassiani et Felicissimi, nulla Saturnini, facta mentione. Rabanus ista his verbis exprimit : vi Kalend. Decemb. Romæ depositio Sirici Episcopi, et Saturnini, et in Aquileia Valentini Episcopi, et in Capua Nicanoris, Cassiani et Felicissimi. Molanus, ex Beda, ut indicat : Romæ Siricii Episcopi. Omissis aliis, qui ad diversas classes spectant : quamvis Episcopi dignitate non expressa, in *Auctario Greveni*, in *MS. S. Maximini*, *MSS. Leodiensibus S. Lamberti et S. Laurentii*, et *Florario Sanctorum*, hæc ita conjungantur : Romæ SS. Sirici et Fortunati : quibus in alio *MS. S. Maximini* Valerianus adjungitur. Hæc modo de cultu et veneratione S. Siricii Episcopi seu Pontificis Romani indicasse sufficiat : reliqua ejus Acta, ac reliquorum *Martyrologiorum* testimonia referenda erunt

xxvi Novemb.
Conceptio B. Mariæ Virginis hoc die inscripta *Martyrol. MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus*. Est isthic forsân votiva aliqua sollemnitas : uti per universam Ecclesiam viii Decembris.
S. Dionysia Virgo et Martyr. Greven in *Auctario Usuardi*. Nobis ea ignota est. Forsân est *Alexandrina*, quæ cum aliis colitur xii Decembris.
S. Synetus Martyr, gladio occisus celebratur in *Menæis Græcorum* et apud *Cytheræum* hoc die, ac dein longiori encomio xii Decembris, et Romanus dicitur, quo die etiam inscriptus est *Menologio Græcorum*. Illum eundem arbitramur, qui in *Martyrol. Romano* aliisque appellatur Synesius, coliturque xii Decemb.
S. Detta Abbatisa Winbrunnensis et soror Regis Angliæ memoratur hoc die in *Menologio Bucellini*. De Winbrunnensi cænobio extracto et Tetta Abbatisa, quæ hic Detta, aliis etiam Tecla dicitur, egimus vi Februarii ad *Vitam S. Inæ Regis num. 5* Colitur S. Tetta xvii Decemb.
Mathusalem Patriarchæ obitus, quo senior in annis nemo fuit eorum, quos Scriptura commemorat, refertur hoc die in *Florario MS. Græci in Menæis* justum appellant et filium Enoch a Deo rapti : ejusque et aliorum primorum parentum memoriam recolunt xix Decembris.

J. B.

DE CATHEDRA S. PETRI ANTIOCHEN.

AN. CHR. XXXV-
11.
XXII EEB.
ANIMADV. PAP. 33

Antiochia, Syriæ totiusque Orientis metropolis, prima Christianorum nobilissimum cognomen Christi discipulis tribuit, prima supremo nostræ religionis solio nobilitata, ut merito posita, licet aliam ob causam, Theopolis sit a Justiniano Aug. appellata. Huc Petrus Princeps Apostolorum, cum ingentem populi multitudinem Christo dedisse nomina audisset, venit, sedemque regalis sui pontificii isthic ad tempus locavit. Testis Eusebius in *Chronico*, Olympiad. 205 an. 2. Petrus Apostolus, cum primus Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam mitti-

tur : ubi Evangelium prædicans xxv annis ejusdem urbis Episcopus perseverat. *Spatium temporis, quo Antiochiæ sedit, indicat liber de Romanis Pontificibus in Petro* : Primus sedit cathedram Episcopatus in Antiochia annos vii, S. Gregorius quoque lib. 6 ep. 37 Ind. 15 ad S. Eulogium Alexandrinum Patriarcham : Itaque cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen principatu sola Apostolorum Principis sedes in auctoritate convaluit, quæ in tribus locis unius est. Ipse enim sublimavit Sedem, in qua etiam quiescere, et præsentem vitam finire dignatus est. Ipse decoravit Sedem

S. Petrus Antiochiæ sedit 7 annis :

A Sedem, in qua Evangelistam discipulum misit. Ipse firmavit Sedem, in qua septem annis, quamvis discessurus, sedit. Inde jam colligi potest, quo anno Antiochiæ Petrus Sedem collocarit. Nam cum secundo Claudii anno, ut scribit S. Hieronymus lib. de illustr. Ecclesiæ script. Romam perrexerit, vulgaris nimirum epochæ XLII exeunte vel sub initium XLIII, hinc si annos septem, sive sex annos, et partem aliquam septimi, dempseris; sequeretur ejusdem epochæ anno XXXVI ad finem vergente profectum fuisse Antiochiam, ibique sedem statuisse initio XXXVII, qui fuit Tiberii Imp. ultimus, a Christi morte secundum exactiorem calculum sextus. Vide accuratius hæc disputata apud Petavium nostrum tom. 2 de Doctrina temporum.

2 Extat Sedis illius memoria in Martyrologiis VIII Kal. Martii. Martyrol. MS. S. Hieronymi, sive vetus Romanum: Cathedra Petri in Antiochia. Consentient vetus Roman. a Rosweido editum, Usuardus, Ado vulgatus, et pleraque MSS. etiam Bedæ nomen præferentia. Alioquin typis excusum Bedæ Martyrol. ita habet: Cathedra S. Petri, qua sedit apud Antiochiam, ubi et primum cognominati sunt discipuli Christiani. Eadem leguntur in hodierno Romano Martyrol. et Rabani. Wandelbertus quoque in metrico Martyrol. ita habet:

B Octavoque Petri Cathedra et doctrina coruscat, Urbs læta Antiochi quo primum Præsule vernat. Martyrol Coloniz an. 1490 editum et plurima MSS. Usuardi nomine insignita itemque Adonis MS. in monasterio S. Laurentii Leodii: Apud Antiochiam Cathedra S. Petri Apostoli, qui ab Antiochensibus pulso Simone Mago, qui eos seduxerat, ut sibi crederent, et Petrum lapidarent, ipse Petrus susceptus est, et cathedrali pontificatu exaltatus. Martyrol. Ecclesiæ S. Gudilæ Bruxellis: Apud Antiochiam Cathedra S. Petri Apostoli; qui post ascensionem Christi, Cathedralam Sacerdotalem in partibus Orientis tenuit annis quatuor; deinde venit Antiochiam, et pulso Simone Mago Cathedralam pontificalem suscepit, quam ibi tenuit per annos septem. Quibus expletis, Petrus, ut Simonem Magum expugnaret, venit Romam, et ibi annis xxv, mensibus vii, diebus viii, Ecclesiæ Romanæ digne præsedet, nullumque postea habuit successorem, qui tantum temporis in regimine summi apostolatus expleret. MS. Florarium; Apud Antiochiam Cathedra S. Petri Apostoli (ix Lect.) ubi videlicet pulso Simone Mago, Petrus susceptus est, et in Cathedra pontificali exaltatus an. salutis xxxviii, ubi sedit annis septem, et inde profectus est Romam. Galesinius: Antiochiæ Cathedra S. Petri Apostoli, qui vinculis liberatus, cum Theophili Præfecti filium mortuum ad vitam revocasset, Ecclesiæ Antiochenæ septem annis præfuit, pulso Simone Mago. Eadem fere habet Canisius, et Maurolycus aliis verbis.

3 Hausta hæc sunt ex lib. 10 Recognitionum S. Clementis: quas Recognitiones, cum constet vel legitimum Clementis factum non esse, vel turpiter profecto depravatum, neque fidem habere iis quæ gesta narrantur

licet, nec lubet refutare, quandoquidem nonnulla fortassis eorum venerint. Plura in quibusdam manu exaratis codicibus habentur, sub titulo Cathedræ, sed ex eodem turbido fonte derivata; e quo Jacobus quoque de Voragine, Petrus Equilinus, et alii sua hausere. De ritu festi hujus breviter, post alios, agit Bartholomæus Gavantus Comment. in Rubr. Breviar. sect. 7 cap. 4. Quanta cura ac religione peragi anniversaria Cathedræ solennitas soleret, ostendimus XVIII Janu. cum de Romana Cathedra esset sermo.

4 Operæ pretium est hic promere, quod de hac Cathedra cap. 83 Explicationis Divinorum Officior. scribit Joannes Beletus, qui ante 400 annos vixisse traditur, citaturque ab ipso Jacobo de Voragine qui a 350 annis decessit: Dicitur, inquit, festum B. Petri epularum. Fuit enim consuetudo veterum Ethnicorum, ut singulis annis mense Februarii, certo quopiam die, epulas ad parentum suorum tumulos apponerent, quas nocte dæmones consumeabant, cum inde non minus falso quam ridicule animæ refici credebantur. Putabant enim hujusmodi epulas ab animabus circa tumulos errantibus absumi. Hæc autem consuetudo atque hujusmodi falsæ opinionis error a Christianis vix extirpari potuit. Quod quidem cum viri sancti animadvertissent, ac penitus illam consuetudinem extinguere voluissent, instituerunt festum de Cathedra S. Petri, tam de illa quæ fuit Romæ, quam quæ Antiochiæ, idque illo eodem die quo abominanda illa ab Ethnicis fiebant, ut solenni hoc festo pravæ illius consuetudinis festum omnino extingueretur. Unde etiam ab illis epulis festum hoc appellatum est B. PEPRI EPULARUM. Hæc Beletus. Alibi quoque religiosa aliqua instituta festivitate, Ethnicorum profanæ superstitionis abolitæ: uti I Augusti de festo ejusdem S. Petri ad Vincula in Lectionibus Divini officii refertur.

5 Hinc porro confici posse videtur, quod VIII Kal. Martii agatur hoc festum, non ideo certum esse, vel appulisse eo die Antiochiam Petrum, vel in parata sibi (ut dicitur) a populo cathedra consedis; cum propterea ad agendam illius Cathedræ memoriam is lectus sit dies, quo ejus nova et sacra solennitate vetustæ superstitiones, eodem die celebrari solitæ, penitus ex animis eraderentur. Silvii certe laterculus anno Christi 448 scriptus, uti in Præfat. gener. ad Januar. cap. 4 § 3 diximus, ad hunc diem ista habet: Depositio S. Petri et Pauli. Cara cognatio. ideo dicta, quia tunc etsi fuerint vivorum parentum odia, tempore obitus deponuntur. Tunc igitur agebatur solenniter Romæ, Depositio Apostolorum, cujus ad III Kalend. Julias, quo nunc celebratur, nulla in eodem Laterculo mentio. at nec alio die Cathedræ. An ad ferales illas Ethnicorum epulas sacratioribus permutandas, primum Natalis seu depositio Apostolorum celebrata; deinde, hac in æstatem rejecta instituta Cathedræ solennitas? At Silvio antiquior est S. Augustinus, cujus de S. Petri Cathedra sermonem citavimus 18 Jannarii: nisi forte is alterius est.

DE S. ARISTIONE

ANTIQUO CHRISTI DISCIPULO, SALAMINÆ IN CYPRO.

Nulla in Menæis Græcorum S. Aristionis mentio fit. Apud Latinos Februarii XXII consecrata ejus memoria est. Quo die ista habent Usuardus, Beda vulgatus, Ado, et alii: Item S. Aristionis, qui fuit unus de LXXII Christi discipulis. Aristonem quidam nuncupant; MS. Adonis exemplar in bibliotheca Regiæ Sueciæ, Aristippum. Vetus MS. monasterii Centulensis, Bedæ nomine prætitulatum, ita habet: Ipso die Aristionis, antiqui Christi

discipuli. Locum, ubi vel præcipue in Evangelii semine desudarit, vel decesserit e vita, indicavit Equilinus lib. 3 cap. 142 his verbis: post peractum prædicationis officium apud Salaminam in Cypro insula in Domino requievit, VIII Kal. Martii, ut dicit Ado. Diem indicat Ado, non locum. Expressus hic in Martyrol. Romano hac formula: Salaminæ in Cypro S. Aristionis, qui (ut idem Papias, de quo immediate actum erat, testatur) fuit unus de LXXII Christi discipulis

Cathedram illic locavit an. 37.

quæ dein quotannis 22 Febr. celebrata,

D AUCTORE I B.

festum epularum S. Petri dicta,

E

olim tamen Depositio SS. Petri et Pauli.

F

J. B.

in Cypro moritur?

I SEculo XXII FEB.

S. Aristion 22 Febr.

A cipulis. *Paria habent Maurolycus, Galesinius, aliique recentiores.*

2 *Ejusdem ita meminerunt xvii Octobris Beda vulgatus, Ado, Notherus : Item B. Aristionis, qui fuit unus de lxx Christi discipulis. Congruit vetus Martirol. Romanum a Rosweydo editum. MS. Centulense, uti et xxii Februarii, illic habet : Natalis B. Aristionis, qui unus fuit ex antiquis Christi discipulis. At Hermannus Greven sic scribit : Item secundum Adonem hic B. Aristionis, qui fuit unus de lxxii Christi discipulis. Usuardus habet eum viii Kal. Martii. Ado ipse utroque die eum locat.*

3 *MS. Florarium eodem xvii Octobris ista de eo prædicat : Eodem die natale S. Aristionis, qui fuit unus de lxxii discipulis, virescenti ingenio, magnæ probitatis, et miræ sanctitatis. Quæ congruunt cum iis quæ infra de eo tradidisse S. Papias dicitur. Nam alioquin Acta S. Aristionis nulla reperimus. Mentio ejus fit in Actis S. Barnabæ, quæ tamen apocrypha esse ostendimus xix Februarii in Auxibio, pleniusque declarabimus xi Junii, quo ipse Barnabas colitur : ea tamen cuicunque sint, extant in veteribus MSS. codicibus, istaque de Aristione memorant : Navigantes autem inde pervenimus Cyprum, ibique invenimus Timonem et Aristionem famulos Domini. Timon autem urebatur magnis febribus etc. De Aristione nil amplius addunt.*

4 *Apocrypha synopsis lxxii Discipulorum nomine Dorothei Tyrri edita in veterum PP. Bibliotheca, Aristionem inter eos non recenset : at nec Chronicon Alexandrinum a Radero nostro editum. Eusebius lib. 3 histor. Eccles. cap. 33 diserte eum et Joannem Presbyterum τοὺς τοῦ κυρίου μαθητὰς Domini discipulos appellat, refertque S. Papiæ verba, quibus fatetur, se ab iis plurima didicisse, quæ repræsentantur, cum mox hoc ipso die de S. Papiæ agatur. Ita Eusebium interpretatur Ruffinus lib. 3 cap. 28. Ipse vero Papias de se ita indicat, tamquam qui non ab Apostolis, sed ab eorum discipulis, suscepit fidem, per hæc verba : Non pigebit autem nos tibi omnia, quæ quondam a Presbyteris didicimus et bene retinemus recordantes, exponere, cum interpretationibus suis, et ut se eorum veritas habeat, explicare. Neque enim multa dicen-*

tibus, sed vera tradentibus auscultavimus : neque D his qui hominum præcepta, sed qui Domini mandata memorabantur ab ipsa veritate suscepta. Quod si quando advenisset aliquis ex his qui secuti sunt Apostolos, ab ipso sedulo expiscabar, quid Andreas, quid Petrus dixerit ; quid autem Philippus vel Thomas, quid vero Jacobus, quid Joannes, aut quid Matthæus, vel alius quis ex discipulis Domini : quæve Aristion vel Joannes Presbyter ceterique discipuli dicebant. Ac pluribus interjectis : Alia quoque quamplurima supra memorati Aristionis refert, tamquam ex verbis ei Domini tradita. Eadem fere habet S. Hieronymus cap. 18 libri de illust. Eccles. scriptoribus, atque ista ex Papiæ citat : Considerabam quid Andreas, quid Petrus dixissent, quid Philippus... quid etiam Aristion et senior Joannes, discipuli Domini, loquebantur. Similia habet Nicephorus Callistus lib. 3 cap. 20, ubi et quæ in Eusebio habentur, Papiæ verba recitat. illa præsertim : ἅτε Ἀριστίων καὶ ὁ πρεσβύτερος Ἰωάννης τοῦ Κυρίου μαθηταὶ λέγουσιν. Quæque Aristion et Joannes Presbyter, qui et ipsi fuerant discipuli Domini, dicerent. Sed ista uberius infra in Papiæ.

S. Papiam multa docet.

6 *Menologium Græcorum ab Henrico Canisio editum, ad iii Septembris ista habet : Eodem die natalis S. Aristionis Episcopi Alexandriæ, qui igne probatus migravit in cælum. Uberius ejus martyrium exequitur E Galesinius ii Septembris, e Græcis acceptum, ut ait. Verum in catalogo Patriarcharum Alexandrinorum, sive antiquo, quem Nicephorus confecit, sive recentiore, quem Abrahamus Ecchellensis Maronita nuper Latine vulgavit, nullus Aristion reperitur. Plura vetera MSS. eodem iii Septemb. die Aristonem Episcopum referunt, sed Alexandriæ non tribuunt : tribuunt quædam Aris- tippum, sed diversum ab Aristone, sive Aristione : de quibus agemus suo loco. Fueritne noster hic Aristion Episcopus, quemadmodum multi antiquorum Discipulorum, qui non præpropere martyrio, ut Stephanus, sublatis, haud nobis constat. Apud Papiam, Eusebium, Hieronymum, Ruffinum, Nicephorum Callistum citatos, Joanni Presbytero semper præponitur, ut qui forsan in celsiori gradu locatus fuerit.*

an Episcopus fuerit ?

DE S. ABILIO

PATRIARCHA III ALEXANDRINO.

J. B.

AN. CHR. XCVII
XXII FEB.
S. Abilius Ep.
Alexandr.
creatus an. 4
Domitiani,
Christi 84,

Tertius post S. Marcum Evangelistam Ecclesiæ Alexandrinæ præfuit S. Abilius. Ita Eusebius lib. 3 hist. Eccl. cap. 12 : Quarto anno Domitiani, Anianus, qui primus Alexandrinæ Ecclesiæ præfuit, cum annos xxii complevisset, moritur. Succedit Abilius. Græca sic habent : Τετάρτῳ μὲν οὖν ἔτει Δομετιανοῦ τῆς κατ' Ἀλεξάνδρειαν παροικίας ὀπρώτος Ἀνιανός, δύο πρῶς τοῖς ἔικοσιν ἀποπλήσας ἔτη, τελευτᾷ, διαδέχεται δ' αὐτὸν δεύτερος Ἀβίλιος. Quæ non recte interpretatur Christophorsonus in hunc modum : Quarto anno Domitiani, Anianus, primus Ecclesiæ Alexandriæ præfuit, qui cum annos xxii in eo munere complevisset, exiit e vita. In cujus locum secundus suffectus est Abilius. Baronius in Notat. ad xxii Februarii litt. F, una tantum mutata dictione sic restituendam sententiam monet : Quarto anno Domitiani, Anianus, qui primus Ecclesiæ Alexandrinæ præfuit, cum annos xxii etc. probat correctionem, tum quia idem Eusebius lib. 2 cap. 23 Aniani initium statuit anno viii Neronis, qui erat Christi lxxii, a quo ad quartum Domitiani, Christi lxxxiv, sunt xxii anni ; tum quia in Chronico ejusdem Eusebii ad iv Domitiani ita scriptum : Secundus Alexandrinæ Ecclesiæ constituitur Episcopus Abilius, qui præfuit annos xiii. Et Ruffinus lib. 3 cap. 12 ita priorem Eusebii locum vertit : Quarto igitur anno Domitiani Annianus, vi-

ginti et duobus annis ministrato sacerdotio, defunctus est. In cujus locum secundus succedit Abilius. Zonaras quoque tom. 2 Annalium in Domitiano ita scribit : Quarto autem anno ejus imperii, primus post Marcum Apostolum Alexandrinorum Ecclesiæ Pontifex mortuus est : et Abilius ei successit, secundus Episcopus Alexandriæ designatus. At Nicephorus F Callistus lib. 3 cap. 2, Post hunc, inquit, Anianum videlicet, Abilius Sedem eam suscepit : qui cum eam xiii annis egregie rexisset, Cerdoni eam successori reliquit.

2 *De rebus a S. Abilio præclare gestis nihil hactenus legimus, nisi quod in historia Patriarcharum Cophtitarum Alexandriæ, quæ ab Abrahamo Ecchellensi Maronita Latinitate donata, excusa est Parisiis in typographia regia anno ciciocli, ista de eo habentur : iii Melianus. Scriptum est in Vitis Patriarcharum : Assumpserunt hominem nomine Melianum, et ordinauerunt eum Patriarcham super Sedem Marci : crevitque numerus fidelium in Ægypto, Pentapoli et Africa, fuitque Ecclesiæ ejus tempore in pace. Obiit autem die Lunæ prima Tutti, vacavitque Sedes tribus annis absque Patriarcha, quoniam eo tempore contigit destructio Jerosolymorum. Postrema hæc inepta : nam Hierosolyma capta anno ii Vespasiani, Christi lxxi, Abilius anno demum lxxxiv Episcopus factus. Ipseque*

fidem propagat :

A Ipseque errorem suum auctor mox corrigit, æque absurde : nam cum a morte Meliani, sive Abilii, vacasse Sedem Alexandrinam scribat tribus annis; in eam deinde evectum Cerdonem scribit primo anno imperii Trajani, qui erat, secundum vulgarem Æram xcviii Christi. An is tertius quartusve a captis Hierosolymis? Alioquin, ut habet Eusebii calculus ad Æram nostram accommodatus, obiisse videtur S. Abilius anno xcvi.

3 Quod in epistola 3 S. Anacleti nomine edita asseritur, S. Marco successisse venerabilem Abilium, uti et alia quædam ejusdem epistolæ capita diximus 1 Februarii ad Vitam S. Ignatii § 3 repugnare veterum historicorum scriptis, atque eam proinde epistolam haud satis certæ fidei esse. Veteribus assentitur Nicephorus in Chronologia, ante annos circiter 1000 concinnata, ubi Patriarchas Alexandrinos ita enumerat : α Μάρκος ὁ Ευαγγελιστῆς ἔτη β'. β' Ανῆνος ἔτη κ'β. γ' Αἰῆλιος ἔτη ι'β. 1 Marcus Evangelista annos 2. 11 Anianus an. 22. 11 Abilius an. 12. Historia Ecchellensis citata, annos S. Abilio tribuit 12, dies 286. Si S. Anianus

obiit xxv Aprilis, ad quem diem tabulis Martyrologii inscriptus est, sequeretur. S. Abilium ordinatum fuisse circiter xi Maii, a quo ad xxii Februarii dies numerantur cclxxxvi. Computati ab aliis anni xii pleni, neglecto quod supererat : ab aliis xiii, etsi non omnino pleni. Ita crebro ab auctoribus dispari modo ordinari ratiocinium annorum regni sacerdotiive animadvertimus.

4 Inscriptum est Latinorum Fastis S. Abilii nomen viii Kalend. Martii. In Græcis nondum reperi. Beda vulgatus, Usuardus, Ado, Notkerus, ita habent : Alexandria S. Abilii Episcopi, qui post B. Marcum secundus Episcopus, xiii annos sacerdotium virtute conspicuus ministravit. Eadem fere habet Martyrol. Romanum, et phrasi variata Galesinius. Abylam, sive Abylen, vocat Maurolycus : Alexandria, inquit, S. Abylæ Episcopi, qui tertius a S. Marco, xiii annis sacerdotium virtute conspicuus ministravit. Brevisime ejus meminit vetus Martyrol. Romanum a Rosweydo editum, et MSS. quædam : Alexandria, Abilii Ep.

D AUCTORE J. B. sedii annos 13 non integros :

inscriptus Martyrologiis 22 Febr.

DE S. PAPIA

EPISCOPO HIERAPOLITANO IN PHRYGIA,

Commentarius historicus.

§ I Cultus sacer S. Papiæ. Num fuerit auditor S. Joannis Evangelistæ, an solum Joannis senioris?

Hierapolim Phrygiæ urbem ab sancto Apostolo Philippo fuisse fide Christi collustratam, ac dein a SS. Papiæ, Abercio et Claudio Apollinare excultam, diximus vii Februarii, quo S. Apollinaris potissimum colitur; quæ nolumus repetere ad hunc xxii Februarii, venerationi S. Papiæ dicatum. De eo apud Bedam excusum et MS. monasterii Richenbergensis ista habentur : In Hierapoli S. Papiæ Episcopi, auditoris S. Joannis Apostoli. Consentit MS. Trevirensis : at Notkerus et Ado mutata parum phrasi eadem ita referunt : Apud Hierapolim S. Papiæ Episcopi, auditoris S. Joannis Apostoli. In Adone MS. Ecclesiæ Morinorum, MS. Coloniensi Carmelitarum, MS. Leodiensi S. Lamberti, et antiquo Centulensi, quod nomen Bedæ præfert, dicitur : auditoris S. Joannis Apostoli et Evangelistæ. In MS. Adone S. Laurentii adscriptum erat recentiore manu : Et B. Polycarpi condiscipuli et sodalis. Quæ ex Usuardo desumpta sunt, in cujus exemplaribus MSS.

C quam pluribus et præcipuis, uti et excusis, ista traduntur : Eodem die B. Papiæ Hierapolitanæ civitatis Episcopi, qui Joannis Apostoli auditor, Polycarpi autem condiscipulus et sodalis fuit. Eadem habent MS. Antuerpiense Societatis Jesu perantiquum, quod Bedæ etiam nomine indigetatur, Bellinus item in Martyrologio secundum morem Ecclesiæ Romanæ, Maurolycus aliique. In MS. Florario additur : Claruit anno salutis centesimo quinto. Galesinius uberiore stylo hæc exornat : Hierapoli, inquit, S. Papiæ Episcopi. Is Asianus, B. Joannis auditor, Apostolorum discipulus, Divi Polycarpi familiaris, Hierapolitanorum Episcopus consecratus, multos annos illi Ecclesiæ summa cum laude præfuit. De hodierno Martyrologio Romano mox agemus. Iterum solennis memoria ejusdem S. Papiæ fit xvii Maii in MSS. Martyrologiis Centulensi, Leodiensi S. Lamberti, et S. Laurentii aliisque, his verbis : Apud Hierapolim B. Papiæ Episcopi, qui Joannis Apostoli auditor, Polycarpi autem condiscipulus et consodalis fuit. Ejusdem illic quoque meminit Maurolycus. At xxii Januarii assignatur in Florario MS. Translatio S. Papiæ Episcopi Confessoris, ubi agi de hoc Hierapoli-
Februarii T. III.

litano Episcopo videri ad eum diem insinuavimus.

2. Quod in his omnibus pene Martyrologiis habeatur Papias S. Joannis Apostoli et Evangelistæ discipulus, haustum arbitramur a S. Hieronymo. Nam, primo hæc verba in Chronico Eusebii ab eo aucto habentur ad iii annum Trajani apud Pontacum aut ii apud Miræum : Joannem Apostolum usque ad Trajani tempora permansisse Irenæus Episcopus scribit, quæ in Chronico Eusebii Græce habentur : quibus addit S. Hieronymus, Post quem, scilicet, S. Joannem mortuum, auditores ejus insignes fuerunt Papias Hierapolitanus Episcopus, et Polycarpus Smyrnæus et Ignatius Antiochenus. Dein idem Hieronymus de Scripturis Ecclesiasticis cap. 9 de S. Joanne evangelista hæc ait ? Nonnulli putant duas memorias ejusdem Joannis Evangelistæ esse, super qua re, cum per ordinem ad Papiam auditorem ejus ventum fuerit, disseremus. ac postea cap. 18, Papias, inquit, Joannis auditor, Hierapolitanus Episcopus in Asia, quinque tantum scripsit volumina, quæ prænotavit : Explanatio sermonum Domini. Denique idem S. Hieronymus epistola 29 ad Theodoram in epitaphio Lucinii mariti, dum de Marco hæretico agit, hæc de SS. Irenæo et Papiæ memorat : Refert Irenæus, vir Apostolicorum temporum, et Papiæ, auditoris Evangelistæ Joannis, discipulus, Episcopus Ecclesiæ Lugdunensis, quod Marcus quidam, de Basilidis gnostici stirpe descendens primum ad Gallias venerit, et eas partes, per quas Rhodanus et Garumna fluunt, sua doctrina maculaverit. Quin et S. Irenæus ejus discipulus idem de Magistro suo prædicat lib. 5 adversus Hæreses, cap. 33. Hæc autem, inquit, et Papias Joannis auditor, Polycarpi autem contubernalis, vetus homo, per scripturam testimonium perhibet in quarto librorum suorum : sunt enim quinque libri illi conscripti. Hæc ibi, quæ Eusebius lib. 3 Hist. Eccl. cap. 33 ita citat : Ταῦτα δὲ καὶ Παπίας, Ἰωάννου μὲν ἀκουστῆς, Πολυκάρπου δὲ ἐταῖρος γέγονώς, ἀρχαῖος ἀνὴρ, ἐγράφως ἐπιμαρτυρεῖ, etc. Ubi dum Joannis auditor dicitur, Apostolum et Evangelistam intelligi, jam ex S. Hieronymo diximus. Secuti auctores tam Latini in prædictis Martyrologiis, quam varii Græci. Andreas Cæsareæ Cappadociæ Episcopus in commentario in Apocalypsin, ex quo Aretas Cæsarensis suum compendium decerpit, cap. 34, seu sermone 12, Papiam B. Joannis discipulum appellat;

37 at

G. H. E

auditor S. Joannis Apostoli etiam habetur a S. Hieronymo,

F

S. Irenæo,

Andrea Cæsarensi,

moritur an. 97.

non successit immediate S. Marco,

sed S. Aniano :

SUB INITIUM SECULI II
XXII FEB.
Colitur S. Papias 22 Febr.

et auditor S. Joannis Apostoli dicitur :

colitur etiam 17 Maii,

et forsitan 22. Janu.

A *at planis verbis S. Anastasius Sinaita, Patriarcha Antiochenus, lib. 7 in Hexaemeron, celebrem Papiam Hierapolitanum confirmat Joannis Evangelistæ discipulum fuisse. Oecumenius denique in Acta Apostolorum cap. 2, Hoc autem clarius, inquit, enarrat Papias Joannis Apostoli discipulus, Græce, Τοῦτο δὲ σαφέστερον ἱστορεῖ Παπίας ὁ Ἰωάννου τοῦ Ἀποστόλου μαθητής.*

3 S. Maximus Martyr ad cap. 7 magni Dionysii de Hierarchia Eccles. Papiam Hierapoleos in Asia Episcopum asserit cum S. Joanne Evangelista floruisse, Græce συνακμάσαντα τῷ θεῷ Ἐυαγγελιστῇ Ἰωάννῃ. Plura addit Petrus Episcopus Equilinus in Catalogo lib. 3 cap 141 his verbis : Papias Hieropolitanus Episcopus, Joannis Apostoli auditor Polycarpi quoque condiscipulus et consodalis fuit. Hic ab eodem Apostolo Hierapoli prædicante ordinatus Episcopus ejusdem civitatis, postquam gregi dominico pluribus annis laudabiliter præfuit, beato fine in Christo quievit viii Kalend. Martii. Hic quinque libros de verbis Domini composuit. At Petrus Halloix tomo 1 sanctorum Scriptorum Orientis in Papiæ Vita cap. 2, Non dubitaverim, inquit, pro vero recipere, illi a S. Joanne Apostolo, cum Asiæ Ecclesiæ partim fundaret, partim fundatas regeret, curam episcopatus, quemadmodum et Polycarpo, esse commissam. Ceterum S. Polycarpum annuente universo cœtu Ecclesiasticorum a laicis electum esse,

cum S. Joanne floruisse legitur apud S. Maximum,

ab eo Episcopus ordinatus apud Equilinum,

aut cura Episcopatus commissæ ei apud Halloix,

vixisse ætate SS. Polycarpi et Ignatii, apud Eusebium :

auditor Joannis Senioris dicitur a Baronio :

non Joannis Apostoli,

neque Apostolorum ab Eusebio

sed male ex hoc præmio S. Papiæ probatur

B *et ordinariam consecrationem ab Episcopis manuum impositione peractam tradit xxvi Januarii antiquus auctor Vitæ ejus cap. 5. Quæ ita explicat Eusebius lib. 3 Hist. Eccl. cap. 30. Iisdem temporibus, inquit, Polycarpus, qui magna fuit cum Apostolis familiaritate et notitia conjunctus, in Asia floruit, et Smyrnensis Ecclesiæ Episcopatum, eorum suffragiis, qui Dominum vidissent, quique ejus fuissent ministri, obtinuit. Et de SS. Papiæ et Ignatio ista jungit : Cujus ætate Papias, Ecclesiæ quæ est Hierapoli Episcopus, magna fama et celebritate : vir plane cum aliarum omnium artium scientia disertissimus, tum cognitionis sacrarum litterarum non ignarus. Ignatius item, qui est ad usque memoriam multorum ore et sermone prædicatus, post Petrum successionem secundus episcopatum Atiochenum sortitus est.*

4 An autem ordinaria illa electio et consecratio, qua S. Polycarpus ad Episcopatum vocatus, etiam in episcopatu SS. Papiæ et Ignatii adhibita sit, non legimus. Refragari videtur Baronius in hodierno Martyrologio, ubi Joannes, cujus Papias auditor fuit, non Apostolus et Evangelista, sed Senior appellatur. Hierapoli, inquit, in Phrygia, B. Papiæ ejusdem civitatis Episcopi, qui S. Joannis Senioris auditor, Polycarpi autem sodalis fuit. Et in Annalibus ad an. 118 num. 6 asserit in Martyrologia irrepsisse errorem, ut, qui dicendus est Joannis Senioris discipulus, dicatur Joannis Apostoli : uti hactenus accurate ideo a nobis expositum est, at modo qua potissimum de caussa Baronius ab aliis secedat, videamus. Ac primo num. 3 ex Eusebii libro 3 cap. 33, sive ultimo, ista adferuntur : Ipse quidem Papias in præmio librorum suorum se neutiquam auditorem aut adspectorem fuisse sanctorum Apostolorum demonstrat ; sed ea, quæ ad fidem spectant, se ab iis accepisse, qui illis noti et familiares erant, docet. At Petrus Halloix quæstione ad Vitam S. Papiæ negat id verbis ejus contineri, aut etiam ex illis colligi posse. Sunt autem hæc a Papiæ scripta, et ab Eusebio relata :

5 Non gravabor tibi, quæ olim a Senioribus recte didici, et quorum memoriam recte retinui, ea cum suis expositionibus, ad confirmandam eorum, quæ ab illis tradita sunt, veritatem contexere. Neque enim ego, ut plerique, multa dicentibus, sed

vera docentibus delectabar : neque iis, qui extraneas præceptiones, sed qui a Domino per fidem traditas, et ab ipsa profectas veritate commemorant. Ac si forte quispiam advenisset, qui Seniores fuisset assectatus, de eorumdem Seniorum sermonibus sciscitabar : Quid Andreas aut quid Petrus dixit ? aut quid Philippus, aut quid Thomas, aut Jacobus, aut quid Joannes, aut Matthæus, aut alius quispiam discipulorum Domini, et quæ Aristion et Joannes ὁ πρεσβύτερος, Domini discipuli dicunt ? Neque enim tantum emolumenti e libris, quantum e viva manentique voce me percepturum existimabam. Hæc S. Papias : quibus relatis ista infert Eusebius : Unde operæ pretium est cognoscere, Joannis nomen bis esse ab eo recensitum ; semel quidem cum illum Petro, Jacobo et Matthæo et aliis Apostolis annumerat, manifeste significat Joannem Evangelistam : alterum autem variata oratione aliis extra Apostolorum numerum adscribit, Aristionem ei præponens, et clare eum πρεσβύτερον nominat : ita ut per hæc eorum vera ostendatur esse narratio, qui dixerunt duos fuisse in Asia eodem nomine nuncupatos, et duo esse Ephesi monumenta et utrumque ad hoc usque tempus Joannis appellari. Atque his mentem advertere est necessarium. Nam probabile est Joannem illum posteriorem (nisi quis priorem malit) Apocalypsin eam vidisse, quæ sub nomine Joannis fertur. Hæc Eusebius. Eodem modo ex relatis S. Papiæ verbis ista infert S. Hieronymus de Scriptor. Eccl. cap. 18 in Papiæ : Ex quo apparet in ipso catalogo nominum, alium esse Joannem, qui inter Apostolos ponitur, et alium Seniore Joannem, quem post Aristionem enumerat. Hoc autem diximus propter superiorem opinionem, quam a plerisque retulimus traditam, duas posteriores epistolas Joannis non Apostoli esse, sed Presbyteri : quem ante ipse Seniore, Græci πρεσβύτερον appellant, quæ etiam usus Christophorsonus in versione Eusebii. De opinione aliquorum Joanni Presbytero, seu seniori attribuentium et librum Apocalypseos et duas epistolas Joannis, consule præmium Cornelii a Lapide et aliorum interpretum ad illos tractatus.

6 Hic solum, posito utroque Joanne, Apostolo scilicet et Presbytero, dicimus non recte ex verbis S. Papiæ inferri, eum non vidisse Apostolos, aut non fuisse discipulum S. Joannis Apostoli : quia si quis redibat a comitatu Apostolorum aut Discipulorum Domini, æque inquirebat, quæ Aristion et Joannes Presbyter, quam quæ Andreas, Petrus, Philippus, Thomas, Jacobus, Joannes, Matthæus dicerent. Quæ tamen aliter videtur intellexisse Eusebius, dum post supra relata verba addit hæc sequentia : Καὶ ὁ νῦν δὴ μὲν δεδηλομένος Παπίας τοὺς μὲν τῶν Ἀποστόλων λόγους παρὰ τῶν αὐτοῖς παρεκλυθηκότων ὁμολογεῖ παρεληφέναι. Ἀριστίωνος δὲ καὶ τοῦ πρεσβυτέρου Ἰωάννου αὐτήκοον ἑαυτὸν φησι γενέσθαι, ὀνομαστὶ γοὺν πολλάκις αὐτῶν μνημονεύσας, ἐν τοῖς αὐτοῦ συγγράμμασι τίθησιν αὐτῶν παραδόσεις. Quin etiam Papias, de quo jam egimus, Apostolorum dicta ab iis, qui ipsos assectati sunt, se accepisse confitetur, Aristionis et Joannis τοῦ πρεσβυτέρου auditorem fuisse dicit : nominatim proinde illorum sæpe mentionem faciens eorumdem traditiones scriptis suis inserit. Ac nonnullis interpositis addit, Papiam suis libris non solum Aristionis in sermones Domini explanationes, verum etiam traditiones Joannis τοῦ πρεσβυτέρου complexum esse. Hæc Eusebius de Papiæ : cujus opera deperdita testimonium illi nequeunt conferre. Sed esto, S. Papias alicubi scripserit se Joannis Presbyteri, aut senioris, auditorem fuisse, in verbis non demonstrat se neutiquam Joannis Apostoli auditorem aut adspectorem fuisse, quod ante ex præmio librorum Papiæ male apud Eusebium inferri diximus. Nicephorus Callistus Eusebium

ex eo constat duos Joannes fuisse, Evangelistam,

et Presbyterum,

E *sive Seniore :*

F *ex aliis et deperditis libris auditorem fuisse Aristionis et Joannis Presbyteri tradit Eusebius :*

A *Eusebium fere describit, additque eundem Papiam uti testimoniis et auctoritatibus ex priore Joannis, et itidem ex priore Petri epistolis. De S. Aristione hoc etiam die egimus.*

§ II. *Errori Millenariorum S. Papias adhæret. An fuerit Episcopus Pergami? An socius S. Onesimi?*

In scriptis S. Papiæ error millenariorum, observatus ab Eusebio,

Idem Eusebius de scriptis S. Papiæ ista dein jungit: Alia præterea idem auctor quasi traditione non scripta ad se delata apponit et novas quasdam Servatoris parabolas et doctrinas, et aliqua quædam fabulosa; in quibus et mille annos post resurrectionem a mortuis, subsistente Christi regno corporaliter in hac terra. Quæ ego illum accepisse existimo male interpretantem narrationes Apostolicas, nec penetrantem, quæ ab illis mystice per similitudinem dicta sunt. Valde enim exiguo sensu erat, quemadmodum ex ejus scriptis capere licet conjecturam. Hieronymus etiam de Script. Eccl. cap. 18 eadem confirmat: Hic dicitur mille annorum Judæam edidisse *δευτέρωσι*, quem secuti sunt Irenæus et Apollinaris et ceteri, qui post resurrectionem aiunt in carne Dominum cum Sanctis regnatum.

S. Hieronymo,

B Tertullianus quoque in libro de spe fidelium, et Victorinus Pictavienensis, et Lactantius hac opinione ducuntur. Similia habet S. Hieronymus in proem. lib. 18 in Isaiam, et in cap. 36 Ezechielis lib. 11, et cap. 14 Hieremiæ lib. 4, ubi ista addit: Quæ licet non sequamur, tamen damnare non possumus, quia multi Ecclesiasticorum virorum et Martyrum ista dixerunt, et unusquisque in suo sensu abundet, et Domini judicio cuncta reserventur.

Baronio,

8 Quibus relatis in Notis ad xxii Februarii addit Baronius: Hæc S. Hieronymus, quo tempore nihil adhuc ab Ecclesia de ea re fuisse definitum apparet. Paulo post autem, cum Apollinaris hæresiarcha hanc de millenario sententiam niteretur adstruere, totisque nervis defendere conaretur, atque ut dogma Catholicum stabiliret, scriberetque (ut ait S. Hieronymus in proemio lib. 18 in Isaiam) duo volumina adversus Dionysium Alexandrinum, qui ea de re contra Irenæum librum ediderat; mox in eum atque alios millenarios zelus sanctorum Patrum exarsit, ita ut in hæresim ac patronum ejus liberius inveherentur: cum præsertim ille adderet alias ad eam opinionem impietates, diceretque homines resurrecturos esse ad Legem, Circumcisionem, et sabbata servanda, ad cibos electos, ut olim, et templum materiale constructuros. Id de eo scribit S. Basilius in epistola C 74 ad Occidentales. Tunc autem, sicut ceteræ pravæ opiniones Apollinaris, ita hæc de millenario a Damaso Papa Romæ putatur esse damnata. Hæc Baronius. At sententiam eam S. Papiæ de millenario ob magnam hominis æstimationem complures magnos viros esse secutos tradit idem Baronius in Annal. an. 118 num. 2. Inter quos sunt celebres Martyres, Justinus Philosophus, inscriptus Martyrologio Romano ad xiii Aprilis, Irenæus ad xxvii Junii, et Victorinus ad ii Novemb. quando iterum erit occasio agendi de hoc millenarii errore. Quæ ab Isaaco Casaubono contra S. Papiam exercitatione 16 ad Annales Baronii num. 16 congeruntur exaggeratæ calumniæ et mendacia, rejiciuntur et perstringuntur a Petro Halloix in Notis ad cap. 1 Vitæ S. Papiæ litt. d.

secuti eum SS. Justinus, Irenæus, Victorinus:

9 Idem Halloix ad cap. 2 Vitæ litt. b rejicit futilem conjecturam Antiochi Brondi ausi asserere S. Papiam fuisse Angelum Pergami, cui Apocal. 2 hæc dicuntur: Scio ubi habitas, ubi sedes est satanæ, et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam.... Sed habeo adversus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere

scandalum coram filiis Israel, edere et fornicari: ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. Similiter poenitentiam age: si quo minus, veniam tibi cito, et pugnabo cum illis in gladio oris mei etc. Ad quem locum Brondus ait possibile esse Joannem hanc Ecclesiam Pergamensem Papiæ auditori suo commendasse, et postea successu temporis Hieropolitana Ecclesiam in Phrygia post exilium Joannis gubernasse, relicta Pergamensi alicui Pastori. Hæc ille ex nuda conjectura, quia potuisse fieri asserit: quod nobis non sufficit.

D

AUCTORE G. H.

10 Halloix cap. 3 Vitæ S. Papiæ narrat perseverantiam ejus in adversis et felicem e mundo excessum, atque ista scribit: Est in Actis B. Onesimi discipuli S. Pauli, in eadem Asia tum Episcopi, et Papiæ nostro æqualis, perductum eum Romam, ibique cum Romulo adjutore et Papiæ spirituali commilitone (sic videtur nostrum Papiam ob dignitatis et certaminis paritatem appellare) oblatum Tertullo Urbis Præfecto, qui examinatos, et fidem in Christum constanter confessos, in tenebrosam abdi carcerem, et tormentis excruciiari jussit: sed exactis in afflictione totis octodecim diebus ob frequentem populi ad eos concursum, colore lenitatis urbe expulserit. Igitur Onesimus cum Apitione Puteolos tetendit: quoniam autem Papias cum Romulo, non est ibi perscriptum... Sed de aliis ut taceam, certe de Papiæ hoc videor posse dicere, vel integram martyrii palmam, morte pro Christo fortiter obita, assecutum esse (quandoquidem a nonnullis non Episcopus, sed Episcopus et Martyr appelletur) vel certe in caussa fidei sustinenda, admodum multa toleravisse. Nam et hoc titulo datum esse aliquibus palmare nomen Martyris, multorum scripta Sanctorum fidem faciunt. Hæc ibi. Qui vero martyrium attribuit S. Papiæ, est Stephanus Gobarus Tritheita apud Photium in Bibliotheca Cod. 232 num. 32, Quod ea, inquit, quæ dicta sunt de instauratione rerum a S. Gregorio Nyssæ Episcopo, non probet, sed nec Papiam Hierapoleos Episcopum et Martyrem, nec S. Irenæum Lugduni Antistitem admittat: ubi quidem dicunt regnum cælorum esse fruitionem quamdam ciborum sensibilium. Hæc ibi, et forsitan per errorem nomen Martyris attributum S. Papiæ, quod S. Irenæo ejus discipulo dandum erat. Ceterum de B. Onesimo S. Pauli discipulo, ac post obitum S. Timothei Episcopo Ephesino, egimus xvi Februarii, omissis Actis Græcis, quæ a Gentiano Herveto Latine reddita, apud Lipomanum, Surium aliosque extant, quod ea Acta plane confusa sint, et præcipua sui parte spectant ad S. Onesimum, Magistrum SS. Alphii, Philadelphi et Cyrini, sub Decio comprehensum, et Puteolis pro fide Christi interemptum xxxi Julii. Hinc Papias spiritualis ejus commilito alius ab hoc S. Papiæ est, centum et triginta aut quadraginta annis junior.

non idem est Papias spiritualis commilito in Actis S. Onesimi,

E

neque Martyr habendus,

ut per errorem videtur appellari apud Photium.

S. Onesimus Puteolis sub Decio est interemptus.

F

11 Idem Petrus Halloix citato capite 3 asserit sanctimoniam S. Papiæ commendari, primo quod iis temporibus e bona ferventium Christianorum copia selectus, atque ad Episcopi dignitatem proventus sit, quibus longe pluris ad ejusmodi munia æstimabatur Christiana simplicitas, quam mundanæ stirpis nobilitas, et Spiritus divitiæ, quam terræ thesauri, et modesta divinæ legis cognitio, quam superba plurimarum scientiarum acervatio. Deinde, quod apud viros sanctitate juxta et eruditione clarissimos, tanta fuerit ob antiquam ac venerandam morum probitatem auctoritate, ut tum etiam, cum ab ejus sententia in aliquo puncto discederent, ejus tamen magni facerent ac revererentur sanctimoniam. Denique insignis Papiæ sanctitatis argumentum, inquit, esse potest, et merito debet, illud tam vehemens atque incitatum animi studium, quo Apostolos et viros Apostolicos prosequabatur, et quo ardentem, si quis alius, æstuabat

sanctimonia S. Papiæ e quibus rebus colligatur.

non fuit S. Papias Episcopus Pergami, in Apocalypsi reprehensus:

AUCTOR: G. H. A æstuabat de ipsorum dictis et factis audiendi atque sciscitandi. At cultum ac venerationem ejus sacram ex antiquis Martyrologiis probavimus.

12 Quamdiu Ecclesiæ Hierapolitanæ Episcopus præfuerit, aut quo ætatis, Sedis ac Christi anno obierit,

non legimus. Fuit postmodum S. Abercius ejusdem Sedis Episcopus, qui sub Marco Antonino et Lucio Vero Imperatoribus postissimum floruit : cujus Acta Græca habemus ad xxii Octobris illustranda. D tempus Sedis, successor.

DE S. ANTHUSA ET XII FAMULIS MARTYRIBUS.

G. H.

xxii FEB.

G ræci in magnis Menæis xxii Februarii hæc habent : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἡ ἁγία Ἀνθοῦσα, καὶ οἱ δώδεκα αὐτῆς δικάται ξίφει τελειοῦνται. Εὐνοὺς ἐφέυρες, Ἀνθοῦσα, τοὺς δικάτας, Ξίφει θανούσῃ συνθανόντας σοι ξίφει.

Eodem die S. Anthusa et duodecim ejus famuli gladio vitam finiunt.

Benevolos reperisti, Anthusa, hos famulos, Qui te gladio moriente, etiam gladio commoriuntur.

Menæa describit Maximus Cytheræus. Cetera latent. Coluntur variæ Anthusæ aliis diebus : xxii Augusti Anthusa cum duobus domesticis Carissimo et Neophyto, qui ambo sub Valeriano Imperatore gladio percussi sunt, sed ipsa Anthusa, ut in eisdem Menæis legitur, ἐν εἰρήνῃ τῷ θεῷ τὸ πνεῦμα παρέθετο, in pace spiritum Deo reddidit : quæ alia ab hac Martyre est, quæ gladio occisa fuit.

DE S. GALLO CONSULE MARTYRE ANTIOCHIÆ.

G. H.

xxii FEB.

B M agnum Consulari dignitati ornamentum confert sanctitas Galli Consulis, majus allatura, si ejus Acta olim et conscripta forent, et uti hic ederentur, reperiri a nobis potuissent. Sacram ejus memoriam reducit numquam satis laudatum Martyrologium MS. Romanum vetustissimum, quod sub S. Hieronymi nomine citari solet, et hæc continet : viii Kalendas Martii Cathedra Petri in Antiochia, et Romæ natale Concordiæ. In Antiochia natale Galli Consulis. Sequuntur dein quadraginta aut plures Martyres in varias classes distributi : unde et Gallum martyrio coronatum colligimus, temporibus Romanorum Imperatorum, quando plures viri illustres Galli appellati. Nam seculo Christi primo Consulatam gesserunt C.

Pompeius Longinus Gallus, et L. Asinius Gallus, ille anno XLIX, iste anno LXII. Seculo secundo Consules fuerunt Gallus et Flaccus anno CLXXIV. seculo tertio Faustus et Gallus anno CCXCVIII. Imo inter Imperatores Romanos Decius anno CCLI pereuntibus successit Gallus Hostilius tum Dux limitanei exercitus in Mæsia. Seculo etiam quarto floruit Constantius Gallus Cæsar, ac sæpius Consul constitutus, frater Juliani apostatæ, et Constantini Magni fratris filius, et filia ejus ducta gener. Hæc de illustri Consulari et Cæsareo munere quod Galli gesserunt, et ob quam dignitatem Syriæ, quæ Consularis provincia erat, potuerunt summa cum potestate præesse. E

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS VICTORINO, EUCIRO, PAULO, DONATO, FORTUNA, ET ALIIS XXVIII.

G. H.

xxii FEB.

SS. Victorinus,

Donatus,
Fortuna,

Paulus,

Eucirus et 28.
Quis Palatinus ?

Q ui horum athletarum principem obtinet locum, solus Martyrologio MS. Richenoviensi inscriptus est his verbis : In Africa Victorini. In MS. Aquisgranensi, et apud Hermannum Greven in Auctario Usuardi, aliqui suis nominibus exprimuntur socii : In Africa Victorini Palatini, Donati, Fortunæ et aliorum xxix. Jacobus Pamelius in Notis ad epistolam Luciani, quæ est xx apud S. Cyprianum, ex Martyrologio MS. bibliothecæ Guilielmitarum Brugensium, quarti Martyris nomen indicat : viii Kalend. Martii. In Africa sanctorum Martyrum, Victorini Palatini, Pauli, Donati, Fortunæ, et aliorum viginti novem. Quæ eisdem verbis leguntur in Martyrologio Galesinii, attestantis se ex codicibus MSS. accepisse. At Paulo omissio alius substituitur in antiquo MS. Martyrologio Romano, sive S. Hieronymi, in quo hæc leguntur : In Africa SS. Victorini, Euciri Palatini, Donati, Fortunæ, et aliorum xxviii. An forte Palatinus vir censendus, ab aliis Martyribus distinctus? An Eucirus, qui infra Euterius? At Nicomediæ unus, in Africa alter passus dicitur, si mendum abest. In Martyrologio S. Hieronymi jungitur Palatinus (seu viri nomen censerit debeat, seu dignitas, de qua infra) Euciro, in aliis Victorino : nisi id vitio amanuensium adscribendum.

2 Arbitratur Pamelius de his Martyribus agere Lucianum in dicta apud S. Cyprianum epistola, dum ista ad Celerinum scribit : Et ideo, carissime frater, saluta Numeriam et Candidam, quæ secundum Pauli præceptum et ceterorum Martyrum, quorum nomina

subjicio, Bassi in pejerario, Mappalici in quæstione, Fortunionis in carcere, Pauli a quæstione, Fortunæ, Victoris, Herenei, Credulæ, Herenæ, Donati, Firmi, Venti, Fructi, Juliæ, Martialis, Aristonis, qui, Deo volente, in carcere necati sunt. Hæc ibi : Paulus, Donatus, Fortuna, ii possunt existimari, qui hoc die in Martyrologiis nominantur : sed in ea epistola nulla Victorini, Euciri, Palatini mentio. De nonnullis a Luciano enumeratis Martyribus egimus xi Februarii, de aliis acturi xxv ejusdem mensis et xvii Aprilis, quibus locis cum plurimi et jam nominentur socii, quorum non meminit Lucianus, argumento id esse diximus xi Februarii, potissimum indicatos illos esse, qui vel ex familia Celerini, Numeriæ aut Candidæ, vel eis erant specialius noti.

3 S. Cyprianus epistola xxiii ad Clerum Romanum reprehendit ante memoratum Lucianum, quod manu ejus scripti libelli nomine Pauli multis darentur, et Lucianum non tantum Paulo adhuc in carcere posito, nomine illius libellos manu sua scriptos passim dedisse, sed et post ejus excessum eadem facere sub ejus nomine perseverasse, dicentem hoc sibi ab illo mandatum. Quæ forsitan de S. Paulo jam memorato sunt accipienda.

4 Aliquas S. Victorini Martyris reliquias adservari Bononiæ, tam in ecclesia S. Stephani, quam S. Bartholomæi, quæ est Clericorum Regularium Teatinorum, tradit Masinus in Bononia perlustrata ad xxii Februarii, sed num dicti ante Victorini sint, num alterius, non liquet.

num illorum mentio in epistola Luciani?

num S. Pauli apud Cyprianum?

Reliquiæ S. Victorini Bononiæ.

DE

DE SANCTIS MARTYRIBUS NICOMEDIENSIBUS,
EUTERIO, PALATINO, VICTORINA, PAULA, EMERITA,
ANTONIANA, DATIVA, ROGATIANA, ANTIGA, URBANA,
MAXIMA, MARINA, MATRONA, PEREGRINA FILIA, SE-
CUNDULA, JUSTA, CASTULA, FLORENTIO, VICTORE,
MARCELLINA, CASTA, DONATULA, LIBOSA, FLAVIA,
DOTA, FURNATA, LUCIANO, AMICO, REGINA, CY-
RIACO, GALATIO, VALERIO, GORGIANO.

G. H.

XXII FEB.

Nicomediæ
quam plurimi
Martyres pas-
si :

Nicomedia Bithyniæ metropolis, illustre innu-
meris Martyribus theatrum præbuit : in qua
nempe urbe degebat Diocletianus, dum sævis-
simam in Christianos persecutionem excitavit :
atque illic, ut alios alibi designatos a se Præsides
exemplo suo provocaret, immanissimam de Christianis
exercuit carnificinam. Hinc Tabulis Martyrologii Ro-
mani ad XVIII Martii adscripta sunt decem Martyrum
millia, qui Nicomediæ pro Christi confessione gladio
percussi. XIII Junii celebrantur plurimi sancti Martyres,
qui in montibus et speluncis vicinis latentes, martyrium
læto animo susceperunt, quos Græci in Menologio ad IV
Septembris numerant tria millia sexcentos viginti octo.
At XXV Decembris memorantur multa millia Marty-
rum, qui ecclesiæ inclusi, accenso circum igne consumpti
sunt.

B

Eidem urbi et
hi adscripti.

2 Qui XXII Februarii referuntur ibidem passi, solis
adhuc nominibus cogniti : quæ ipsa quasi naufragio
erepta exhibet antiquum MS. Martyrologium Roma-
num, quod S. Hieronymo adscribitur. In hoc relatis va-
riarum classium Martyribus, dein ista postremo loco
habentur : Item Nicomediæ, Euterii Palatini, Vic-
torinæ, Paulæ, Emeritæ, Antonianæ, Dativæ, Ro-
gatianæ, Antigæ, Urbanæ, Maximæ, Marinæ Ma-
tronæ, Peregrinæ filiæ, Secundulæ, Justæ, Castulæ,
Florentii, Victoris, Marcellinæ, Castæ, Donatolæ,
Libosæ, Flaviæ, Dotæ, Furnatæ, Luciani, Amici,
Reginæ, Cyriaci, Galatii, Valerii, Gorgiani.

Quinam Pala-
tini ?

3 Qui velut primipilus statuitur Euterius, Palati-
nus dici videtur. Ita IV Martii colitur S. Caius Pala-

tinus cum aliis XXVII in mare demersus : ubi Baronius
annotat omnes, qui in Palatio ex familia Imperatorum
militabant, Palatinos dictos, et prætera peculiarem ordi-
nem militiæ Palatinæ fuisse. In Notitia dignitatum
imperii frequenter occurrunt Vexillationes Palatinæ,
Legiones Palatinæ, Auxilia Palatina. At num recte
matrona adjungatur Marinæ, ejusque filia censeatur
Peregrina ; num vero et Matrona, et forsan Filia,
sint propriæ personæ censendæ, dubitari potest.

4 Scrupulum cuiquam movere majorem potest Nico-
mediæ urbis nomen, cum præter Euterium Palatinum,
Martyrum nomina sint Latina, et plurima scæminarum.
Verum et Latina nomina in provinciis usurpata, et ad
urbem in qua Augustus esset multi undique, præsertim
ex Italia militiæ, mercaturæ, alteriusve negotii caussa,
confluere soliti. Alioquin celebris hoc die in plerisque
Martyrologiis antiquis, S. Thecla Virgo, quæ in MSS.
Richenoviensi, Latiensi, et S. Cyriaci, uti et apud Be-
dam, Rabanum, Notkerum adscribitur Nicomediæ. In
MS. S. Hieronymi hæc leguntur : Antiochiæ Natale
S. Galli Consulis. Natale S. Theclæ Virginis. Inter-
ponendum fortassis verbum Nicomediæ, per incuriam
librariorum ad eos Martyres translaturum. At nihil ob le-
vem hanc conjecturam immutari posse arbitramur :
maxime quia item Nicomediæ legitur.

E
an hi Marty-
res alibi passi ?

5 Victor Martyr refertur XXIII Februarii a Feli-
cio, et Maximus in MS. perantiquo S. Maximini,
forsan sunt, qui his Martyribus annumerantur Victor et
Maxima.

NOT. 16.

DE PLURIMIS MARTYRIBUS
IN ARABIA PASSIS.

G. H.

CIRCA AN. CCCIV.
XXII FEB.

Eusebius libro 8 Historiæ Ecclesiasticæ immanem
a Diocletiano motam in Christianos persecutio-
nem describit, et præcipuorum per universum
Imperium Martyrum certamina enarrat : sed
tandem quasi ob tot cædes tædio affectus, cap. 23 ita
exclamat : Quid opus est multa persequi et novas
piorum Martyrum per orbem dimicationes, alteras
alteri succedentes proferre ? Et indicato S. Adauci et
omnium Antandri urbis in Phrygia incolarum certamine
(uti VII Februarii diximus) ad alios Martyres cap. 23
progreditur, his verbis : Quid jam reliquos Martyres
nominatim commemorare attinet, aut virorum multi-
tudinem enumerare, aut varia plagarum aut suppli-
ciorum genera, quæ insignes Martyres perpassi sunt,
oratione depingere ? qui partim securibus percussi
interierunt, sicut his qui erant in Arabia contigit,
partim cruribus contractis divexati, veluti his qui in
Cappadocia versabantur accidit ; partim etiam pedi-
bus in sublime appensis, capiteque in terram demisso,
igne paullatim succenso, et leniter exardesciente et
fumo e materia accensa suffocati, quemadmodum il-
lis, qui in Mesopotamia morabantur, evenit. Hæc ibi,
quæ etiam Ruffinus lib. 8 cap. 11 describit. Sed unde,
inquit, sufficimus propria uniuscujusque Martyris per

Martyres in
Arabia passi
referuntur ab
Eusebio,

Ruffino,

singulos enumerare supplicia ? Quis enim possit vel
illa repetere, quibus apud Arabiam sancti Martyres
securibus percussi sunt ? Nicephorus etiam lib. 7 cap.
11, Sed quid attinet, ait, singulatim Martyres ipsos
recensere, aut etiam numerum eorum inquirere,
suppliciorum denique tam varias species stylo pro-
sequi ? Cum plerique eorum securi percussi, quod
eis in Arabia accidit etc. Omitto quæ de Martyribus
Cappadociæ et Mesopotamiæ adduntur : quorum sacra
memoria die XXIII Maii quotannis recolitur. Alii in
Arabia passi fastis Martyrologii Romani adscripti sunt
ad XXII diem Februarii his verbis : In Arabia comme-
moratio plurimorum sanctorum Martyrum, qui sub
Maximino Imperatore sævissime cæsi sunt. Martyres
Cappadociæ et Mesopotamiæ, uti et Adaucus cum sociis
dicuntur in eodem Martyrologio sub Maximiano Galerio
coronati. At nos tam VII Februarii S. Adaucum, quam
IV ejusdem SS. Phileam et Philoromum diximus po-
tius ipso adhuc imperante Diocletiano, cum Maximia-
nus Galerius Cæsar esset, interemptos, quod et de his
Martyribus etiam videtur dicendum. Consule § 2 Acto-
rum S. Adauci, et SS. Phileæ et Philoromi § 1,
num. 5.

Nicephoro,
F

et in Martyrol.
Romano.

quo tempore
obierint ?

DE

DE S. PASCHASIO

EPISCOPO VIENNENSI IN GALLIA.

J. B.

CIRCITER AN.
CCCXIII.
XXII FEBR.S. Paschasius
Ep. Vienn. XII,tempore Dio-
cletiani,B
S. Mauricii re-
liquias adna-
tantes Angeli
monitu exci-
pit,ut esse traditio
Eccl. Vienn.
dicitur :C
successor
ejus Verus II,
forte et Clau-
dius dictus,
interest concilio
Arelatensi
an. 314.

Viennensium Antistitum duodecimus memoratur S. Paschasius, in Catalogis, quos Joannes a Bosco in Bibliotheca Cluniacensi, et Joannes Lieuræus in libro de antiquitate et sanctitate urbis Viennensis vulgarunt. At Joannes Chenu Biturix ex MS. codice quem ei Petrus Villarsius Archiepiscopus communicarat, Claudius Robertus in Gallia Christiana, Antonius Demochares de divino Missæ sacrificio cap. 29, undecimum statuunt. Decessor ejus fuit S. Simplides, sive Simplidas de quo XI Februarii actum. Demochares Pascium, sive Paschasium vocat.

2 Diocletiani ac Maximiani AA. temporibus illi Ecclesiæ præfuisse plerique consentiunt, atque adeo S. Mauricii a Maximiano interfecti reliquias cælesti ostento consecutum : cujus rei in Actis vulgatis S. Mauricii, inque historia de ejus martyrio a Guilielmo Baldesano edita, nullam mentionem reperio. His verbis factum id recenset in Martyrologio Gallicano Saussaius : Eo tempore, quo Thebæa legio apud Agaunum pro fidei constanti assertionem agonem gloriosum expleverat, S. Mauricii, gloriosi hujus agminis Principis, pretiosas exuvias, Rhodani immersas fluctibus, revelante Angelo indicatas et inventas colligere promeruit : quas magna veneratione in cryptæ S. Petri sacrario condidit. Unde et tanti athletæ patrocinia, urbs illa, quibus hodie gloriatur ac fruitur, adepta est. Luculentius id Gallice narrat cap. 3 Lieuræus. Summa est. Cæde Martyrum perpetrata, multorum trunca corpora ac capita, sanguine manantia, in Rhodanum amnem, cujus haud procul inde scaturigo est, projecta, interque ea S. Mauricii corpus, ac seorsim caput clypeo ejus superpositum, Viennam usque adnatasse. Hic admonitum ab Angelo Paschasium Præsulem, cum Clero ad flumen venisse, extraxisse ex undis venerabilem eum thesaurum. Ita majores tradidisse, atque ex S. Eucherio Lugdunensi, Sanctoque Adone Viennensi in Legendariis Ecclesiæ Viennensis, et antiquis picturis constare. Ea Legendaria non vidimus. An quæ extant Acta S. Mauricii a S. Eucherio scripta sint, alibi quæremus : in iis certe Paschasii hujusque miraculi nulla mentio extat. Testatur tamen Lieuræus metropolitica ædem, quæ prius sanctorum Machabæorum honori erat dicata, S. Mauricii nomine cæpisse celebrari : nunc caput ejus ibi asservari, auro gemmisque ornatum (at nec illud quidem integrum) et clypeum.

3 Quot dein annis, post Diocletianum, qui anno ccciv imperium deposuit, Ecclesiam Viennensem gubernavit Paschasius, ita fere colligi potest : Synodo Arelatensi, Volusiano et Aniano Coss. anno Chr. cccxiv habitæ, adfuere inter alios Verus Episcopus, Bedas Exorcista, de civitate Viennensi. Ergo jam obierat S. Paschasius. Omnes Episcoporum Catalogi supra citati S. Claudium successisse S. Paschasio tradunt ; S. Verum I, qui Kalendis Augustæ colitur, Trajani vixisse temporibus, secundum S. Gregorii Magni æqualem fuisse. Ast hic tertius fuit, ut Baronius quoque in Notat. ad Martyrol. scribit. Et nos xiii Januarii annotavimus, quo die ejus agitur memoria. Verus II is fuit qui illi Arelatensi synodo interfuit, forsitan Claudius Verus appellatus, ac priori nomine celebrior apud posteros, ut a duobus aliis Veris distingueretur. Ado certe,

et ipse Viennensis Episcopus, in Chronico ita scribit : Uno eodemque tempore et illud sacratissimum concilium apud Arelaten 130 Episcoporum colligitur, Marino tunc Episcopo ejusdem civitatis existente : apud Viennam Claudio in Catholico dogmate clarissimo Episcopo.

4 Obiit ergo ante illud concilium S. Paschasius, de quo idem paullo ante S. Ado : Floruit tunc temporis Melciades Romanæ Ecclesiæ Pontifex. Floruit et tunc temporis vir disertissimus Paschasius, Viennensis Ecclesiæ Episcopus. Mortuus est S. Melchiades x Decembris anno cccxiii, cui successit anno sequenti S. Silvester Kalendis Februarii. Recitant Lieuræus ac Boscius S. Silvestri ad universos Episcopos per Gallias epistolam, qua statuisse dicitur, ne quis ordinis Ecclesiastici ad se veniret aut alio proficisceretur, nisi Metropolitani Viennensis Formatas acceperet, quibus sacerdotium suum, vel locum Ecclesiasticum, quem habebat, scriptorum ejus adstipulatione perdoceret. Ac deinde ista subnectit : Hoc autem privilegium formatarum Fratri et Coepiscopo Paschasio, et posteris ejus, meritorum illius speciali contemplatione concessimus. Provinciæ vero septem ad Viennensem Ecclesiam pertinentes, sicut Romanus Catalogus testatur, hæ sunt : Viennensis I ; Narbonensis I, quæ est secunda ; Narbonensis II, quæ est Aquis, tertia ; Aquitanica I, quæ est Biturix, quarta ; Aquitanica II, quæ est Burdegala, quinta ; Novempopulana, quæ est Auxia, sexta ; atque Alpes maritimæ, quæ est Ebredunum, septima.

5 Quam epistolam qui accuratius expendere voluerit, adeoque refellere, legere poterit quæ in concilio Taurinensi Canone 2 decernuntur, quæque in epistola prima Zosimi Papæ ad Episcopos Galliæ, et Leonis quinta ad Episcopos Provinciæ. Illud nobis hic sat est, quod Novempopulaniæ metropolis eo tempore non Ausciorum civitas, sed Elusatum fuerit. Cumque S. Silvester Pontifex sit factus Kalendis Februarii S. Paschasius xxii mensis ejusdem, vel anno præcedenti, cum adhuc viveret Melchiades mortuus ; aut si cccxiv, xxi diebus a creatione Silvestri ; non videatur cum Silvestro tam arctam contrahere notitiam potuisse, ut hic meritorum illius speciali contemplatione impelli potuerit, ad hoc illi impertiendum privilegium, quod sapientissimi deinde Pontifices ignorarint, certe ratum esse minime voluerint. Sensit id, nec penitus respuere voluit, Saussaius, dum ita de S. Paschasio scripsit : Idem beatus Episcopus S. Silvestro ob egregiam sanctitatis laudem fuit percarus, ex cujus gratia nonnulla Ecclesiæ suæ decora adjunxit.

6 Agitur S. Paschasii anniversaria memoria in Ecclesia Viennensi viii Kalendas Martias erectumque illi est altare ac sacellum, in metropolitico templo, ut Lieuræus testatur. Ejus complura ad eum diem meminere Martyrologia. Beda vulgatus et MS. varia ita habent : Viennæ S. Paschasii Confess. atque Pontificis. Ado, Galesinius, et varia Usuardi nomine insignita exemplaria addunt, admirandæ sanctitatis viri. Martyrol. Romanum : Viennæ S. Paschasii Episcopi, eruditione et morum sanctitate præclari. Alii brevius ejus meminerunt.

ante quam
synodum mor-
tuus Pascha-
sius,E
dicitur prima-
tus privilegio
donatus a S.
Silvestro,haud satis so-
lide :

F

colitur 22
Febr.

DE SS. THALASSIO ET LIMNÆO
ANACHORETIS JUXTA CYRUM IN SYRIA,

Commentarius prævius.

G. H.

SEculo V
XXII FEB.

Expurgata Cy-
ri regione Mar-
cionis hæresi.

degunt SS.
Thalassius et
Limnæus in
vico Telima.

S. Limnæus
habitat in vico
Targala.

coluntur 22
Febr.

Vitæ eorum
epitome e Me-
næis.

Theodoretus Cyri, urbis provinciæ Euphratensis in Syria, Episcopus, octingentarum Ecclesiarum pastorem curam in ea diocesi sortitus est: quam cum viginti et sex annis rexisset, nullum asserit lolium hæreseos relictum, sed gregem universum omnibus erroribus ereptum, supra mille animas Marcionis morbo liberatas, multasque alias ex Arii et Eunomii partibus ad Christum Dominum perductas. Illustre hujus rei testimonium tradit in epistola ad S. Leonem Pontificem Romanum, quæ est inter epistolas ejus num. 113. In Philotheo etiam, seu Religiosa historia, cap. 21 ait execrandum Marcionem multas impietatis spinas seminasse in regione urbis Cyri, quas cum ipse conaretur radicitus evellere, omnem subiisse laborem, et omnibus assidue machinis fuisse usum. Eum Theodoreti laborem feliciter exceperat vicus Tillima, Græce κώμη Τίλλιμα, Longo Tillina, Rosweydo Helimna dictus, religiosa SS. Thalassii et Limnæi exercitatione celebris. At S. Limnæus alio dein usus magistro est, S. Marone, cujus Vitam ad XIV Februarii illustravimus. Quo tempore condiscipulus illius fuit S. Jacobus, ab Rosweydo Hipæthrius cognominatus, a Nicephoro Callisto et in Concilio Chalcedonensi Nisibenus appellatus, uti mox in Vita S. Baradati dicitur, ac plenius XXVI Novembris, quo eum Græci colunt.

2 Alius a S. Limnæo inhabitatus locus est in vico Targala, seu Targalla, in eoque discipulum ejus fuisse S. Joannem referunt Menæa proximo die XXIII Februarii, quo eum cum SS. Moyse, Antiocho et Antonino sive Antonio, celebrant, his verbis: Οἱ μὲν ὅσιος Γωάννης γνώριμος καὶ φοιτητὴς γέγονε Λιμναίου, τοῦ ἐν ὄρει τῇ τῇ κώμῃ Ταργάλα πελάζοντι ἀσκήσαντος. S. Joannes per se notus, sectator fuit Limnæi, qui in monte vico Targala imminente vitam solitariam egit. Eadem habet Maximus Cytheræus. Hinc errori typographico imputandum est, dum hoc die vicus ille non Targala, sed Galgala, Græce Γάλγαλα, appellatur, quem errorem etiam Cytheræus expressit.

3 Græci ergo in Menæis hæc habent XXII Februarii: Eodem die memoria sanctorum Patrum nostrorum Thalassii et Limnæi, ad quorum nomina in adjuncto disticho ita alludunt:

Λιμνὴν Λιμναῖον καὶ Θαλάσσιον φέροι
Ὅσπερ θάλασσαν ἐκφυγόντας τὸν βίον.
Portus Limnæum et Thalassium accipit,
Qui tamquam e mari, ex hac vita effugerunt
Hæc dein adjungitur Vitæ epitome:

4 Ex his Thalassius in monte quodam domicilium monasticum excitavit, qui morum candore et submissione animi facile omnibus præstabat. Limnæus vero et ipse vitam asceticam præcipuo in amore habuit, atque ad eundem Magnum Thalassium admodum adhuc juvenis venit, et ab illo in religiosa vita institutus, contulit se ad celeberrimum virum Maronem, cujus virtutem æmulatus, cœpit subdilem vitam agere. Occupato ergo vertice montis, qui vico Galgala dicto imminet, vitam solitariam ducens, in eo permansit: neque ullam casam, nec tabernaculum, nec tugurium fixit, sed septo confecto ex siccis lapidibus se inclusit, cœlo pro tecto usus. Hinc a Deo tanta gratia faciendorum miraculorum exornatus est, ut Apostolos imitatus, et dæmones expulerit, et morbos curarit. Cum aliquando Sanctus iter faceret, a serpente ictus est, sed solis precibus visus est mortem superare. Laborabat aliquando

morbo colico, gravi sane atque admodum molesto, sed Deo invocato sanus evasit. Oculis captos et stipem petere coactos congregavit, et in cellulis extractis jussit degere, ac pro ratione numeroque miserorum alimenta iis necessaria, ab his qui ad eum ventitabant, emendicavit. Cum ita totos triginta octo annos sub dio vixisset, spiritum Deo reddidit.

5 Hæc Menæa, et ex illis Maximus Cytheræus ἐν βίῳ ἀγίῳ. Excerpta ea sunt ex Historia religiosa seu Philotheo Theodoreti, qui S. Limnæum sæpius invisit. Ejus hæc narratio est.

Vita uberior ex
Theodoreto.

VITA

Ex Philotheo Theodoreti cap. XXII.

Tillima est apud nos quidam vicus, qui olim quidem exceperat semina impietatis Marcionis, nunc autem evangelica fruitur agricultura. Ejus ad meridiem est quidam collis, neque valde asper, neque admodum acclivis. In eo monasticum ædificavit habitaculum Thalassius vir admirabilis, qui est multis quidem aliis quoque bonis exornatus, sed morum simplicitate mansuetudineque et moderatione omnes homines sui temporis superavit. Hoc autem dico, non ut qui soli credam auditui, sed qui ejus etiam fecerim periculum. Ad virum enim sæpe accessi, et ejus sum sæpe usus suavi consuetudine.

E
Thalassius
simplicitate
morum et
mansuetudine
elucet.

2 Ab eo in hoc loco fuit initiatus, qui nunc ab omnibus decantatur Limnæus, et cum admodum juvenis ad illam pervenisset palæstram, pulchre in hac summa instituebatur philosophia. Et primum quidem cum linguam sciret esse lubricam, adhuc adolescens hoc sibi constituit silentium: mansitque longissimo tempore cum nemine quidquam loquens. Postquam autem divini illius senis doctrinæ satis fuit particeps, et se ostendit expressam illius virtutis imaginem, accessit ad magnum illum Maronem, cujus prius quoque meminimus. Accessit autem eodem tempore quo divinus quoque Jacobus. Cum autem ex eo quoque magnam percepisset utilitatem, et quæ sub dio agitur vitam esset æmulatus, occupavit aliud montis cacumen, quod imminet cuidam vico, quem nominant Targalam. In eo degit usque in hodiernum diem, non habens domunculam, non tabernaculum, non tugurium; sed solo continetur septo quod est ædificatum ex lapidibus ne luto quidem compaginatis. Habet autem quoddam parvum ostium luto assidue obstructum: quod advenientibus quidem aliis numquam aperit, mihi autem soli accedenti hoc permittit facere. Ea de caussa undiquaque congregantur plurimi, cum meum adventum senserint, desiderantes esse mei ingressus participes. Cum iis autem, qui aliquando ad ipsum veniunt, loquens per parvam quamdam fenestram, illis impertit benedictionem, per eam plurimis sanitatem largiens. Servatoris enim nostri utens nomine, et morbos cessare facit, et dæmones expellit, et apostolica imitatur miracula.

Limnæus Tha-
lassii discipu-
lus,

silentium sibi
indicit.

a Marone ins-
tructus, sub dio
degit:

F

morbidos et
dæmoniacos
curat:

3 Non solum autem iis qui ad ipsum veniunt suppeditat curationem, sed eam quoque sæpe numero præbuit suo corpori. Eum enim jam pridem invaserat morbus colicus. Quam sint autem acres qui ex eo oriuntur dolores et cruciatus, optime quidem sciunt qui illum sunt experti: sciunt autem ii quoque qui ejus fuere spectatores. Provolvuntur enim similiter atque ii qui rabie agitantur, huc et illuc

EX PHILOTHEO
THEODORETI.

oratione et si-
gno Crucis co-
licum morbum
pellit :

viperæ vene-
num dispellit :

A illuc se vertentes, et crebro pedes extendentes et contrahentes : nonnumquam autem sedent et surgunt et ambulant, aliquam quietis viam quærentes : et ideo assident balneis, sæpe ex eo aliquam accipientes consolationem. Et quid opus est longiori uti oratione in iis enumerandis, quæ sunt aperta et manifesta omnibus ? Cum hoc morbo colluctans, et tot tantisque cruciatus doloribus, non medicinæ accepit auxilium, non lectum ingredi sustinuit, non a medicamentis aut cibis est recreatus, sed in tabula humi jacente sedens, oratione et Crucis signaculo est curatus, et carmine divinæ appellationis sopiit cruciatus.

4 Porro autem cum is quoque noctu aliquando ambularet, calcavit dormientem viperam. Ea vero apprehendens plantam pedis, in eam dentes infixit. Cum autem pedi conaretur opem ferre, se quidem inclinavit, et ei manum admovit ; os autem bestia in eam convertit. Cum autem rursus sinistra esset usus ut ei succurreret, in eam quoque traxit iram bestię. Postquam autem fuit ejus furor exsatiatus (illi enim plus quam decem morsus intulit) tunc quidem recessit, et suam cavernam repetiit. Ille autem undique maximis cruciabatur doloribus. Sed neque tunc passus est uti arte medicinæ : sed vulneribus adhibuit sola fidei medicamenta, Crucisque signaculum, et orationem, et Dei invocationem.

Ideo autem, ut existimo, Deus universorum permisit D illam bestiam in illud sacrum corpus furere, ut divinæ illius animæ omnibus apertam ostenderet tolerantiam. Nam ejus quoque, quod generosi et fortis animi Job, idem videmus fuisse consilium. Sivit enim eum maximis iisque omnis generis agitari fluctibus, cum sapientiam gubernatoris vellet omnibus ostendere. Undenam enim alias cognovissemus vel illius fortitudinem, vel hujus tolerantiam, nisi in eos quævis tela conjiciendi datus esset locus inimico pietatis ?

5 Atque ad viri quidem tolerantiam docendam hæc sufficiunt, clementiam autem et benignitatem aliunde ostendemus. Nam cum multos visu privatos, et qui mendicare cogebantur congregasset, et utrimque ad Orientem et Occidentem eis habitacula ædificasset, jussit in eis degere, et Deum laudare, alimentum eis necessarium præcipientes suppeditari ab illis qui ad ipsum veniebant. Ipse autem medius inter eos inclusus, et hos et illos incitat ad hymnodiam : et licet eos audire Deum assidue laudantes. Tanta est ejus perpetua benignitas in eos qui sunt ejusdem generis. Eorum autem quæ sub dio suscipiuntur certaminum, ipsi et magno Jacobo est idem tempus. Jam enim complerunt trigesimum octavum annum.

benignus in
cæcos et paupe-
res :

38 annos sub
dio vixit :

E

DE S. BARADATO ANACHORETA IN SYRIA, Commentarius prævius.

G. H.

CIRCA
AN. CCCCLX
XII FEB.

S. Baradatus
vixit sub Theo-
dosio juniore,

et Theodoto Pa-
triarcha An-
tiocheno.

I nter illustres Orientis anachoretas, imperantibus Theodosio juniore, Marciano ac Leone Thrace, floruit S. Baradatus, sive Varadatus, cujus longævam admodum exercitationem varia indicant. Cum etenim cellæ statura sua humiliori inclusus, longum transegisset tempus, postea egressus est obtemperans monitis Theodoti Episcopi Antiocheni, ut infra Acta ex Theodoretis habent, qui lib. 5 Historiæ Eccles. cap. 37 scribit. Alexandro Antochiæ Episcopo vita functo, Theodotum, continentię velut margaritam, Ecclesiæ præsulatum obtinuisse, virum mansuetudine insignem et accurata vitæ institutione egregie exornatum. Sedisse eum annos quatuor tradunt Nicephorus et Theophanes in sua singuli Chronographia, sed non videntur ejus anni a Theophane recte disponi, asserente aliquot eum annis ante S. Atticum Constantinopolitanum obiisse. Verum cum S. Attici successorem Sisinnium, pridie Kalendas Martii anno ccccxxvi Episcopum factum, una cum Theodoto Antiocheno interfuisse Synodo contra hæreticos Massalianos collectæ tradat Photius in bibliotheca tmemate 52, cum hoc post S. Attici obitum vixisse eum necesse est. In Menæis infra Theodoretus pro Theodoto appellatur : quem etiam errorem Maximus Cytheræus amplexus est. De tempore, quo ante Theodotum sedit Alexander egimus viii Januarii ad Vitam S. Attici § 6, et x Februarii ad Vitam S. Zenonis monachi pag. 390.

2 Mortuo Theodosio juniore anno ccccl successit Marcianus, qui anno cccclvii itidem defuncto substitutus Leo est, qui sanctitatem Baradati adeo suspexit, ut epistolam, quam Imperii sui præcipuis Episcopis ac Patriarchis et Pontifici Romano S. Leoni misit, eidem etiam inscribi communicarique voluerit. Extat ea Epistola tertia parte Concilii Chalcedonensis num. 21, tomo 9 Conciliorum pag. 165, inscripta Anatolio Episcopo Constantinopolitano, eaque relata enumerantur Episcopi quinquaginta novem, quibus eadem missa fuit, uti etiam tribus his monachis Jacobo Nisibeno, Simeoni, et Varadato. Edita eadem epistola Græce est

accipit episto-
lam a Leone
Imperatore :

ab Evagrio lib. 2 cap. 9 qui hæc subjungit : Istæ sunt quidem litteræ ad Anatolium. Similes prorsus scripsit etiam ad alios Episcopos, et ad viros illustres, qui per id temporis, ut supra demonstratum est vitam inopem, et rebus omnibus ad victum necessariis destitutam egerunt ; ex quorum numero Simeones fuit, qui omnium primus cepit in columna habitare, illudque domicilii genus invenit, de quo superior nostra mentionem fecit historia. His annumerantur Baradatus et Jacobus, ambo Syri. Græce Βαράδατος est, potestque Latine Baradatus et Varadatus scribi. De S. Simeone Stylita actum est v Januarii, de Jacobo agit Theodoretus in Philotheo cap. 21, Græci in Menæis et Menologio xxvi Novemb. et Nicephorus lib. 15 Hist. Eccl. cap. 22 de eo et S. Baradato hæc pauca tradit : Inter monachos clari etiam maxime fuere Baradatos et Jacobus Nisibenus. Mallet hunc Rosweyodus noster in Notis ad Theodoretum num. 52 non Nisibenum, sed Hypæthrium cognominari, ut a celebri Episcopo Jacobo Nisibeno, qui Concilio œcumenico Nicæno primo interfuit, distingueretur, sed is Episcopus fuit, atque integro seculo, aut amplius, hoc monacho senior, coliturque xv Julii.

3 S. Baradatus accepta Leonis Imperatoris Epistola humanissimum remisit responsum. Extat illud quoque par. 3 Concilii Chalcedonensis num. 61, dicto tomo 9 Conciliorum a pag. 391 cum hac inscriptione : Terræ marisque et totius generis humani Domino, orbis terrarum Victori, et piissimo Augusto Leoni Imperatori pauper Varadatus in Domino salutem. Ac dein ita exorditur Epistolam : Terribiles litteras Imperii vestri suscipiens per Eutropium Magistrianum, vestræ divinitatis famulum, valde gavisus sum (semper enim gratiam tranquillitatis vestræ suscepimus) eo quod sit potestas vestra sollicita pro sanctis Ecclesiis Domini Jesu Christi, cunctisque pauperibus sub vestro Imperio constitutis. Adhortatur Imperatorem, ut pro defensione Incarnationis Christi et Concilii Chalcedonensis, contra adver-

celebris habe-
tur cum S. Si-
meone Stylita.

F
et Jacobo Nisi-
beno juniore.

rescribit Leoni
Imperator.

anno 487.

A sarios fortem se instar leonis præstet, ac tandem ita concludit : Hæc cum tremore scripsi vestræ pietatis Imperio septima et vicesima die Augusti mensis, anno Imperii secundo, Indictione decima. Saluto vestram divinitatem, et omnes diligentes tranquillitatem vestram, et deprecor omnipotentem Deum, ut statuât vestrum Imperium longævis in hoc mundo temporibus, et in futuro seculo coram Deo. *Annum illum Æræ Christianæ numeramus CCCCLVII. Quandiu postea vixerit Baradatus, non constat.*

colitur 22 Fe-
bruarii.

4 Græci in Menæis et apud Maximum Cytheræum annua celebritate colunt S. Baradatum xxii Februarii : Eodem, inquit, die memoria sancti Patris nostri Baradati : de quo hoc additur distichon.

Coloss. 3. 8

Εν γῇ νεκρώσας, ὡς λέγει Παῦλος, μέλη,
Ζωῆς μέτεχεν ἐν πόλῳ Βαραδάτος.

Cum mortificasset, ut Paulus ait, membra super terram,

Vitæ particeps fuit in cœlo Baradatus.

Vita ex Theo-
doreto.

Additur elogium elegans, sed quod totum e Philotheo Theodoreti desumptum est, qui cap. 27 de eo adhuc vivente agit, utpote ante eum etiam vita functus.

VITA

Ex Philotheo Theodoreti cap. xxvii.

B Et communis hominum hostis invenit multas vias vitii, universam humanam naturam studens penitus perdere ; et pietatis veræque religionis alumni multas et diversas excogitare scalas, quibus in cœlum adscenderetur. Alii quidem per classes decertantes (sunt autem hi cœtus innumerabiles) incorruptis fruuntur coronis, et desideratum adscensum consequuntur. Alii autem vitam amplectentes monasticam, et cum Deo solum loqui meditantes, et nullam consolationem humanam participant, sic victores publice renuntiantur. Alii autem in tabernaculis, et alii in tuguriis degentes, Deum laudibus celebrant. Alii vero amplectuntur vitam in antris et speluncis. Multi autem, ex quibus aliquorum meminimus, non antrum, non tabernaculum, non speluncam, non tugurium habere decreverunt, sed nudo aeris sua corpora mandantes, contrarias qualitates tolerant, aliquando quidem summo gelu concreti, aliquando autem igne radiorum exusti. Jam vero eorum quoque rursus est vita diversa. Nam alii quidem stant assidue, alii vero in sessionem et stationem diem dividunt : et alii quidem septis quibusdam inclusi, fugiunt multorum congressionem ; alii vero nullo hujusmodi

inter varia
m.asticæ vi-
tæ studia,

utentes tegumento, propositi sunt omnibus, qui eos volunt contemplari. Unumquodque autem horum in præsentia necesse habui persequi, cum admirabilis Baradati vellem vitam conscribere. Is enim excogitavit novas rationes exercendæ tolerantiae.

2 Nam cum primum quidem longo tempore se inclusisset in domuncula, sola divina fruebatur contemplatione. Illinc cum rupem occupasset imminentem, et parvam quamdam arcam, nec juxta quidem symmetria corpori congruentem, ex lignis construxisset, in ea vitam degebat, deorsum assidue incurvari coactus. Non habebat enim altitudinem ejus longitudini justa proportionem convenientem. Non erat autem ea compacta asseribus, sed erat aperta similiter atque cancelli ; et erat similis fenestris quæ latiores habent ingressus luminis. Quocirca nec a pluviae erat impetu libera, nec erat tecta a flamma solis : sed utraque non minus admittebat, quam alia quæ sunt sub divo : in hoc autem solo ea superabat, quod accederet labor inclusionis.

3 Cum autem longum tempus hoc modo transigisset, postea egressus est, cedens precibus divini Theodoti, cui obtigerat pontificalis Sedes Antiochena. Stat autem assidue manus in cœlum extendens, et universorum Deum laudans : totum corpus tunica pellicea contegens : circa nasum autem solum et os reliquit modicum ingressum spiritui, ut respiret, communem aerem excipiens, quoniam humana natura non posset aliter vivere : omnem autem eum laborem sustinet, cum non sit corpore valde robusto, sed valetudinario et multis morbis obnoxio. Fervens autem animi alacritas, et divino amore incensa cogit ut laboret qui non potest laborare.

4 Jam vero sapientia quoque et intelligentia ornatus, optime et interrogat et respondet, et ratiocinatur nonnumquam melius et potentius iis qui Aristotelicos legere labyrinthos. Cum sit autem in ipso summo virtutis fastigio, non sinit ut arrogantia simul efferratur spiritus, sed jubet eum deorsum repere circa ipsum latus montis. Scit enim quantum sibi damnum mens conciliat quæ timet et ardet insolentia. Hæc est in summa ejus philosophia.

5 Cui concedatur ut crescendo possit metam cursum attingere. Est enim communis piorum lætitia, horum qui victoria potiti sunt gloria. Mihi autem detur, ut eorum suffultus precibus, non sim procul ab hoc monte : sed paullatim conscendam, et me eorum contemplationis voluptate expleam.

D
EX THEODORETO.
novum vivendi
genus amplexus
S. Baradatus :

cellæ statura
sua humiliori
se includit :

stat assidue
pellibus tectus,
E

corpore semper
infirmo :

melius Aristoteli-
cicis ratiocina-
natur.

Auctor Sancto-
rum preces
implorat.

C

DE S. MAXIMIANO EPISCOPO RAVENNATE IN ITALIA.

F

J. B.

AN. DCLVI
XXII FEB.

S. Maximia-
nus Ep. Ra-
venna.

colitur non 21,
sed 22 Febr.

ejus Vita MS.

Vicesimus nonus Ecclesiæ Ravennatis Antistes fuit S. Maximianus, aut trigesimus, ut vult Ferdinandus Ughellus tam. 2 Italiæ sacræ, qui duodecimum, inter SS. Marcellinum et Severum, Agapitum secundum statuit, quem Hieronymus Rubeus omittit, aut certe S. Severi successorem facit, cum hic Ughello Agapitus tertius sit. S. Maximiani nomen Martyrologio Romano ad diem xxi Februarii inscripsit Baronius, his verbis : Ravennæ S. Maximiani Episcopi et Confessoris. Eodem die natalem ejus consecrat in Catal. SS. Italiæ Philippus Ferrarius, ejusque Vitæ epitomen exhibet, ex fusiori narratione Rubei, quem et Baronius in Notis citat. Ipse tamen Rubeus lib. 3 histor. Ravenn. pag. 169 ita diserte scribit : Sub id tempus Maximianus Ravennas Archiepiscopus moritur, octavo Kal. Mart. Hoc enim die, non autem nono Kalendas, in Vita ipsius (quæ vetustissimo caractere manuscripta, apud sacras Virgines Divi Andreæ hactenus servatur) Februarii T. III.

legimus, et in Ravennati Ecclesia ejus dies festus agitur.

2 Citat Vitam eandem paullo post Rubeus pag. 172 his verbis : Divi Maximiani acta, quæ vetustissimo caractere in pergameni exarata, adhuc apud Divi Andreæ sacras Virgines servantur, adducunt me etc. Acta quoque S. Maximiani, et aliorum Ravennatum Episcoporum conscripsisse Andream Agnellum testatur idem infra, sed eum illius commentarium periisse : quem tamen ipse identidem citat ; usus forsitan ex illo excerptis. Scripsit autem Agnellus, ut lib. 5 pag. 238 et alibi Rubeus ostendit, circiter annum Christi DCCCXXX. Quæ alia de S. Maximiano tradit Rubeus, ex variorum templorum vetustis inscriptionibus, aliisque monumentis, diligenter collegit. Nos ex ejus historia accepimus, quæ ad hunc sanctum antistitem proprie pertinent, et in quatuor capita distribuimus, quo lectoris tedium levaremus.

alia ab Agnel-
lo scripta de-
perdita :

ex variis col-
lecta a Rubeo
hic editur :

3 Anno DCLVI Christi Maximianum scribit Rubeus
38 ad

A *ad infulas Ravennatis Ecclesiæ inauguratum a Vigilio Papa, et quidem Constantinopoli, qui eo tamen non nisi anno sequenti pervenit: migrasse e vita anno 1016, die xxii Februarii. Ex antiquis inscriptionibus ternos temporum characteres depromit idem scriptor, ex quibus constet Ecclesiæ illi præfuisse annis 1017, 1018, 1019. Primis expressus cap. 2 num. 11, ubi dicitur B. Vitalis Martyris basilicam consecrasse die xiv Kal. Maii Ind. x, P. C. Basilii vi. quæ annum 1017 designant. At cap. 3 num. 14 traditur Classensem S. Apollinaris ædem consecrasse die Nonarum Maii, Indictione xii, P. C. Basilii viii: anno videlicet 1019. 1019 annum indicat num. 18 templum S. Stephani, iii Id. Decembris, Indictione xiv (a Septembri scilicet inchoata) P. C. Basilii ix dedicatum.*

ANIMADV.
PAP. 34.

VITA

ex hist. Raven. Hieronymi Rubei.

CAPUT I.

S. Maximiani ortus, adeptus Episcopatus.

Moritur Victor Archiepiscopus Ravennas anno 1016, xv Kalend. Martii sepultus in sacello Divorum Nazarii et Celsi juxta ecclesiam, cum parum diu Ravennati Ecclesiæ præfuisset. In ejus locum Maximianus subrogatur, admirabili eventu. Nam a Polæ ortus; quæ urbs est Iapidie, Colonia a veteribus vocata, tametsi Plinius sua ætate Juliam Pietatem appellari scribat; sacrisque ibidem initiatus, vitæ sanctitate ad Sacerdotis munus adspirans, Diaconus cum esset, foderetque terram, sementem facturum, vas ingens auri plenum reperit. Ille primum novo casu, quid ageret incertus, mox bove interfecto et exenterato, ventrem ipsius numismatibus implet: accersitisque sutoribus, curavit ex hircorum pelle magnas confici soleas, quas item aureis nummis implevit. Quod reliquum fuerat, b religione tactus, ad Justinianum affert. Sciscitanti autem Cæsari, an aliquam sibi partem retinuisset, respondit: Deum testor, Augustissime Cæsar, nihil mihi servatum, nisi quantum in ventrem ac soleas exposui. Accepit Justinianus perinde ac de victu et vestitu dictum, cum tamen de eo intelligeret Maximianus, quod occultum suppresserat.

2 Dum autem secum voveret quid muneris homini daret adeo fidei, nuntiatum est Victorem Ravennatem Archiepiscopum diem obiisse. Quocirca, Ravennatibus c pallium ab Cæsare per legatos petentibus, jussit Maximianum in eorum Archiepiscopum ab d Vigilio Pontifice Maximo consecrari. Is tum Pontifex apud Patras Achaiae urbem exulabat, Theodoræ, uxoris Justiniani, jussu: quæ cum e Arthemium foveret virum hæreticum, Vigilium ei in hoc assentiri recusantem, ad se Byzantium deduci curavit, et carcere, inediaque miserè cruciatum, Patras relegaverat. Archiepiscopus itaque Ravennatum sacratum ab Vigilio Maximianus, pridie Idus Octobris, Basilii Junioris quinquies P. C. Indictione decima, quod incidit in annum a partu Virginis 1016, f cum annum ætatis ageret octavum et quadragesimum, acceptoque pallio Ravennam venit.

3 Ravennates, qui interea alium in Archiepiscopum suffecerant, et Maximiani ignobilitatem spernebant, urbe hominem excluserunt. Ipse, uti summa vir moderatione, ac Christiana innocentia, ne longius ab grege abesset, extra portam Divi Victoris, haud procul a flumine, quod Fossasconti appellatum Agnellus scribit, juxta Divi Eusebii templum, iis in ædibus, quas Unimundus Arianus Episcopus Theoderici Regis tempore ædificaverat, habitavit; necnon et apud Divi Georgii: quas omnes ædes ac domus ædificatas ab Arianis Agnellus memoriæ pro-

dit; Episcopioque vocata fuisse, quod illas Episcopi D incolerent; extitisseque omnes ad sua tempora, quibus temporibus Valerius, g Ravennatum Antistes, eas est demolitus, ex earumque ruinis domum erexit, quæ Nova ac Valeriana dicebatur.

4 In tanta dissensione Ravennatum et Archiepiscopi, non defuere, qui per legatos superbiam ac contumaciam Ravennatum significare Cæsari tentarent. Sed cum id rescivisset Maximianus, retraxit eorum conatum, et se totum Dei providentiæ tradidit: cœpitque interea et blandioribus verbis et muneribus animos reluctantium mollire; Deumque assidue precari, ut quod sibi esset honori, et populo usui, id efficeret. Ravennates tandem, virtute hominis perspecta, eum libenter in Archiepiscopum recipiunt.

a Pola urbs Episcopalis Istriæ, antiquissima. De qua Plinius, hic a Rubeo citatus, lib. 3 cap. 19 scribit: Oppida Istriæ civium Romanorum, Ægida, Parentium, colonia Pola, quæ nunc Pietas-Julia, quondam a Colchis condita. Quod Rubens ait a veteribus Coloniam vocatam, rectius scripsisset, eo olim civium Romanorum coloniam ductum. De lapidum regione agit Plinius eodem libro cap. 18. — b Quod jus Principi in thesauros sortuito inventos, disputant Theologi ac Juris interpretes, etiamque Evangeliorum, ad id quod Matthæi cap. 13 v. 44 dicitur. — c Solum id voluit fortassis, aut debuit scriptor dicere, quia Ravennæ sedes erat Exarchorum, quos terræ Italiæ præficebat Imperator, huic nuntiatum esse Episcopi mortem; si quid juris forte ad nominandum successorem arrogare is sibi solebat: ut etiam in Romani Pontificis confirmationem arrogasse ostendit Baronius ad an. 534 num. 1 et 2. Ceterum de Pallio ab Imperatoribus dato Episcopis Ravennatibus, quale illud fuerit, quatenus eo uti illis licuerit, et an certa quæ de eo traduntur, disputat Baronius tom. 5 ad an. 432 num. 91 et seqq. — d De Vigilio Papa fusius alibi agemus, nam eum quoque Sanctorum catalogo multi adscribunt. — e Anthimum voluit scribere: quem quidem excommunicavit Vigilium, ut non ideo in exilium deportatus, sed ob Trium capitulorum controversiam, anno, ut habet Baronius, 355, mortua pridem Theodora Augusta. — f At non nisi anno sequenti, 547 pervenisse Constantinopolim Vigilium videtur, ut Baronius ad eum annum num. 26 ostendit. — g De his Valerii ædificis ista habet Rubens idem lib. 5 pag. 285 ad annum 809: Demolendas curavit basilicas Divorum Georgii et Eusebii. Arrianorum ætate, ut scripsimus, exædificatas, extra Divi Victoris portam. Et is autem omnibus eversis templis, egregias ædes, Agnello teste, extruxit, cognomento Valerianas.

CAPUT II.

Templum S. Vitalis Martyris Ravennæ a S. Maximiano consecratum, ornatum.

Hujus Archiepiscopatus initio absolutum est augustissimum Divi Vitalis templum, ingenti quidem, sed erudito sumptu. Nam totum orbiculare est, duplici ordine columnarum: alter superior, qui testudinem sustinet, et porticum efficit, e quo, quasi ad theatri simulacrum, in templi pavementum, quod erat tessellati et vermiculati operis, despectatur. Inferiores columnæ, superiores et theatrum fulciunt, secutoque lapide pretioso vestiuntur: quo eodem genere lapidum universi parietes incrustabantur; nunc aliqua in parte non absunt. In iis lapidibus natura admirabili lusit opificio, efformatis animalium, rerumque præterea diversarum imaginibus, et Sacerdotis præsertim sacris vestibus induti, perinde ac si esset rem divinam facturum. Quod si gravissimus ille philosophus Albertus Magnus vehementer miratur Regis caput, quod Venetiis, dum secarentur lapides, ad parietes templi incrustandos, viderat; quid de hoc dixisset, quod universum est absolutum, et Christianæ religionis pallio ac vestibus indutum?

6 Aram maximam Divæ Mariæ Virgini, ex alabastrite miræ perspicuitatis, dicavit, cujus testudinem quatuor columnis suffulsit: quæ cum pretiosæ essent omnes, earum tamen una longe omnes nobilitate superabat. Hanc aram, cum superioribus annis Cassinenses cucullati, qui modo templum incolunt, e medio sacelli ad parietem propius admovissent, columnas in ipso sacelli ingressu collocavere, et marmoreo pariete adjecto, sacellum intercluserunt; quo a populo magis secreti, rem divinam faciant. Quæ omnium præstantissima columna est, dextrorsum ingredientibus apparet; in eaque spectantur Porphyritis

non sinit de se querelas ad Imp. deferri:

tandem a civibus admittitur:

Pola urbs

E

ANIMADV. PAP. 35

absolvit S. Vitalis templum orbiculare,

F marmore mirabiliter variegato ornatum:

aram D. Virgini dedicat,

insignibus e marmore columnis ornata:

a quo Episcopus Ravennas designatur,

c

d

e

consecratur a Vigilio Papa

f

exclusus a Ravennatibus, prope urbem degit:

A phyritis, Ophitis, Jaspidium omnis generis, Carbunculi, Chalcedonii, Achates, compluriumque hujusmodi pretiosorum lapidum matrices; et, quod voluptatem auget, humanorum capitum integre expressa simulacra, diversarumque hujusmodi rerum. Inter has columnas quod est spatii, statuæ ex marmore geminorum utrimque puerorum, et cochlea marina, aut certe buccinum, et serpens, qui Æsculapium referre creditur, complent, adeo insigni arte præcellentium artificum, ut, cum auctor ignoretur, tamen vel ipsius Phidiæ, ac Praxitelis opera æquare credantur.

aliā supra sepulchrum S. Vitalis:

splendide quoque templi fores:

7 Eo loco ubi sanctum cadaver Divi Vitalis tumulatum erat, foveam excavarunt, cujus pavementum pari artificio, quo et templum, exornatum. Inde ad hæc usque tempora aqua emanat. Foveæ aram imposuit, testudine columnis quatuor pretiosissimis suffulta, contactam: quas columnas universamque aram ac testitudinem, argento bracteato vestiit: adjecitque utrimque specula, e quibus universi templi simulacrum redditur, quæ adhuc extant; sed reliqua sunt sublata. Porta ad occidentem structuræ specie universo operi consentiens, octo columnis præstantibus suffulta erat, ornamentisque alabastrite et candidissimo marmore, multoque passim ophite cælata spectabatur: quamquam e regione uniuscujusque columnæ, januæ minores, adaptæ, postibus multijuga historia sculptis, aderant. Nunc nihil omnino superest: aliundeque, a meridie scilicet et oriente, ingressus in ædem patet.

a

templi consecrationi adfuisse Justinianum dicitur, cum uxore, b

8 In sacelli majoris testudine, a Ecclesii, et Maximiani, Justinianique Cæsaris imagines vermiculato opere conspiciuntur. Nam Ecclesius, ut diximus ædificationi, donec vixit, præfuit; Maximianus ædificatam ædem sacravit. Cum autem consecraretur, (cujus consecrationis dies fuit xiv Kalendas Maii, anno quadragesimo septimo supra quingentesimum ab ortu Christi), interfuisse Justinianum atque Theodoram uxorem ferunt, b contigisseque ut, cum in templum Theodora ingrederetur, accurrissentque puellæ, aquam lustralem in faciem illius ut de more spargerent, dimoventes carbasa vela, quibus contegebatur atque circumdabatur aquæ vas, ne quid in eam impurum decideret, visa fuerit columna candidissima cœlitus demissa, inter vela ad aquam se conferens, et Theodoram alarum in aqua concussione aspergens, summa omnium, qui aderant, admiratione. Hujus rei testimonium pictura facit, in testudine majoris sacelli, vermiculato opere elaborata, quæ nunc visitur.

et hæc aqua lustrali aspersa a cœlesti columna:

C 9 Quamquam, quod in me est, adduci nulla ratione possum, ut id credam Theodoræ contigisse, foeminae improbæ; quæ et Anthemium hæreticum tuetur, et Vigilium Pontificem, ob id, uti supra, summis cruciatibus, carcere, et exilio impie affecerit. Et de pictura columbæ quod dicitur, ego eam non ob mysterium significandum, sed ornamenti caussa putaverim adjectum, quod scilicet sculptores ad ornatum in vasis medio eam avem, qua significari simplicitatem ac puritatem scribitur, apposuerint. Pictura vero ejus vasis simulacrum refert. Nisi forte, si tamen assentiri vulgatæ isti famæ inveteratæ velimus, id eo tempore factum putemus, quo Vigilus est in Sedem restitutus: conjicereque fortasse possumus, Theodoram resipuisse: Deo commonstrante hoc exemplo, quam procul ab vera religione abfuerit.

quod, licet veteri pictura expressum, non est credibile:

consecratio a S. Maximiano peracta:

10 Cum itaque interessent sacris Justinianus et Theodora, ut ferunt, una cum innumeris Proceribus, ac matronis frequentique præterea populi multitudine, Maximianus Archiepiscopus, summa pompa ædem sacravit; atque inter cetera, Divis Nazario et Celso sanctissimum illud sacellum, de quo diximus

quod valvis ex ære mire sculptis ac cælatis claudebatur. Sacello hæc erant inscripta,

Ardua consurgunt venerando culmine templa,

Nomine c Vitalis sanctificata Deo:

Gervasiusque tenet simul hanc Protasius arcem,

Quos genus atque fides, templaque consociant;

His genitor natis, fugiens contagia mundi,

Exemplum fidei, martyriique fuit.

Tradidit hanc primum Julianus Ecclesius arcem,

Qui sibi commissum mira peregit opus;

Hoc quoque perpetua mandavit lege tenendum,

Hoc nulli liceat condere membra loco.

Sed quæ Pontificum constat monumenta priorum,

Fas sibi sit tantum ponere, vel simile.

11 In Divi autem Vitalis porticu, quam Ardicam appellabant, hæc legebantur: Beati Vitalis basilicam, mandato Ecclesii Episcopi, Julianus Argentarius ædificavit, ornavit, atque dedicavit: consecrante vero Reverendissimo Maximiano Episcopo sub die xiii Kalendas Maii, sexies P. C. Basilli Jun. V. C. Indictione x. Quo loco cum nulla fiat mentio Justiniani; neque Procopius rhetor eorum temporum æqualis libello, quem edidit de Justiniani ædificiis, ubi omnia vel minima diligentissime persequitur, quidquam de his Ravennatibus afferat; ego nihil certi, quod scribam, habeo: fides esto penes horum auctores, qui consecratum templum Justinianum et Theodoram egregiis muneribus exornavisse, et confestim Julianum Argentarium consecrationis mysterium, quod extat adhuc, vermiculato opere pingendum curavisse, tradunt. In ejus testudinis centro, agnus tanta arte pictus est, ut, quocumque te recipias, conversam ad te faciem habere videatur, quod non minimam in pictura laudem habet. Siquidem scribit Plinius, Amulium pictorem, gravem ac severum, eundemque floridum fuisse, cujus esset Minerva spectantem aspectans quacumque aspiceretur. Controvertisse Maximianum Archiepiscopum ferunt hoc tempore cum Imperii ministris de silva, cognomento Justrum appellata: et Justinianum, Maximiano, quem unice diligebat, edicto ac publicis tabulis mandavisse, uti Ecclesiæ Ravennatis perpetuo esset.

a Colitur S. Ecclesius Ep. Ravennas 27 Julii: creatus dicitur Episcopus anno 514, sedisse annis 28. b Merito hæc postea rejellit Rubens. quæ constat veteri historię repugnare. — c Colitur S. Vitalis Martyr, et S. Valeria ejus conjux, 28 Aprilis. SS. Gervasius et Protasius, eorum filii, 19 Junii.

D EX HIERON. RUBEO.

c opus ab Ecclesio Ep. curatum.

per Julianum Argentarium.

E

dona a Justiniano collata.

lib. 33, c. 10.

et silva Ecclesiæ data.

S. Ecclesius Ep.

CAPUT III.

Templa alia a S. Maximiano ædificata, dedicata, instaurata, ornata. Reliquiæ SS. translatae.

Ædificavit Maximianus apud Polam etiam patriam templum divæ Mariæ Virgini, quod Formosum vocavit; eique Sacerdotis, qui templo præesset, domum adjunxit: et opes suas omnes Ravennati Ecclesiæ dono dedit, quas Agnellus refert suo etiam tempore servari. Divi Andreæ templum, quod a Chrysologus ædificaverat, pretiosis ex marmore columnis et variegatis, jucundo naturæ lusu, suffulsit. Quo tempore Divi Andreæ Apostoli sanctum cadaver oblatum Maximiano refert Agnellus; in Orientemque Patras illum profectum, ut Ravennam cadaver de-veheret. Sed cum hæc Justinianus rescivisset, jussisse uti ad se Maximianus Byzantium veniret; de-ferret cadaver Apostoli, quod ingenti desiderio videnti illius teneretur. Id cum Maximianus effecisset, Cæsarem aiunt pluribus apud eum egisse, uti Byzantii sanctum cadaver relinqueret; decere enim, ut, cum primam orbis Sedem, Romam ipsam, Petrus frater Ecclesiæ caput teneret; Byzantium, quæ succedere illi ob Imperii dignitatem videbatur, haberet Andreas. Tum Maximianus, Fac, inquit, ut lubet: id

F

Maximianus Polæ templum ædificat:

a ornat templum S. Andreæ, ejusque corpus Patris abstulisse dicitur.

et Constantino poli reliquisse.

EX HIERON. RU-
BEO.

A id tantum mihi des, ut liceat cum meis Sacerdotibus nocte ad Apostoli sanctum cadaver hymnos decantare. Cui cum annuisset Cæsar, ipsi totam noctem insomnem ducentes, precibus ad Deum fuis, arrepto Maximianus gladio, cadaveri barbam abscidit; unaque cum aliis sanctorum virorum reliquiis, eam, assentiente Justiniano, Ravennam invexit, et sub ara maxima templi Divi Andreae, cujus templum columnis suffulserat, collocavit.

b
quo 200 annis
prius erat
translatum.c
barbam adfert
Ravennam:

13 Hæc, quæ ab Agnello scribuntur, non videntur consentire cum iis, quæ alii tradunt scriptores non ignobiles, b Ricobaldus præsertim et Platina in Cleto, affirmantes Constantii Cæsaris, qui Constantini primi filius fuit, tempore, Apostoli Andreae, Lucæ Evangelistæ, et Timothei c reliquias Byzantium, importatas, magno populi plausu et ingenti veneratione exceptas. Utcumque sit, omnium consensu constat, barbam Divi Andreae Maximianum sub ara ejus templi maxima collocavisse. Atque hinc patet, turpiter eos errare, qui putant Maximianum Divi Andreae templum ædificasse, cum id Petro Chrysologo ferendum sit acceptum...

d
Classense S.
Apollinaris
templum conse-
crat:

14 Maximianus Archiepiscopus consecravit etiam ædem illam præclaram, quam Divo Apollinari in d Classe Argentarius, hortante Ursicino Archiepiscopo, et Justiniano Cæsare assentiente, extruxerat. Cujus rei argumentum tabella extat ex marmore, quæ ejus sæculi characteribus, et dicendi modo Latine sculpta, in ejus templi medio nunc cernitur. In templi autem porticu magnis characteribus: Beati Apollinaris Sacerdotis basilicam, mandato beatissimi Ursicini Episcopi, a fundamentis Julianus Argentarius ædificavit, ornavit, atque dedicavit: consecrante vero Beato Maximiano Episcopo, die Nonarum Maii, Indictione duodecima, octies P. C. Basilii. Quod tempus in annum cadit a partu Virginis quingentesimum quadragesimum nonum.

f
S. Probi tem-
plum instaurat,
reliquias
transfert:

15 Maximianus cadaver Divi f Probi cum ceteris sanctorum Antistitum cadaveribus, unguentis delibutum, optimo loco posuit: ac in frontispicio templi Divi Probi, in quo sancta cadavera locaverat, quod erat ad mare, (modo ne vestigium quidem servat) Divorum Probi, g Eleocadii, et Caloceri imagines tessellato opere pingendas curavit; ædemque illam universam instauravit et ornavit. Gravissimus post Divum Hieronymum, atque Orosium historiarum scriptor; quarum nihil superest, præter pauca verba, quæ quoniam vetustissimus illius vitæ scriptor Andreas Agnellus apposuit, nos ad tanti viri memoriam pro viribus conservandam, carere illis hanc nostram historiam noluimus, hæc autem sunt:

g
historiam scribit,

C pro viribus conservandam, carere illis hanc nostram historiam noluimus, hæc autem sunt:

f
cujus solum extat
fragmentum:

16 In Alexandria vero nulla extrinsecus malitia, sed quod seditiosum semper genus inquietum est, civile inter se motum est bellum, non virtutis medio, neque ob defensionem, sed ob necem atque interitum civium. Commoti universi Præfectum suum intra ecclesiam occiderunt: qui jam ante aliquot annos similiter Episcopum suum, accusantes hæreticum, interfecerunt. Quo comperto Imperator in iram versus, funditus civitatem jussit everti. Denique misso alio Præfecto, Lauditio nomine, intra ipsam civitatem quadraginta viros per singulas regiones suspendit in ligno. Sed tunc elaboravit Dioscorus ejusdem urbis Episcopus, et manifeste posuit animam suam pro ovibus suis, electique ex eremo monachi apud Imperatorem properant, atque pro excessu civium veniam exorant. Cessit Sacerdotibus Imperator, et in posterum ut ab hujusmodi caverent, jussit. Huic Episcopo apud Alexandriam h Timotheus suffectus est, quem ego in Orientem navigans, recte administrantem in sua civitate vidi, sed ante parva Nazamba civitas Ciliciæ, terræ motu facto, concidit, in quo periisse ferunt millia hominum amplius triginta.

h

17 Hactenus Maximianus: qui Ravennæ ædificavit ad memoriam obtruncationis Divo Joanni Baptistæ ædem extra urbem, quam nunc ædem In marmorario appellamus. Tricollim, quam vulgari nomine Canonicam vocabat, absolvit; adjectis sua, et aliquorum superiorum Archiepiscoporum, imagine, hisque carminibus.

Hic i Petrus junior Christi præcepta secutus,
Ut decuit, sacris moribus exiliit:

i

Hic quoque fundavit mirandis molibus arcem,
Nominis ipse sui hæc monumenta dedit.

Hujus post obitum Aurelianus gessit honores,

Post hunc Antistes, extitit Ecclesius:

Hinc fuit Ursicinus, sequitur post ordine Victor,

Temporibus junior Maximianus adest.

Is Polensis erat, Christi Levita profundus,

Lege Dei miserans, et pietate bonus:

Quem Deus ipse virum decoravit culmine sacro,

Ecclesiæque suæ Pontificem statuit;

Ipse autem factis propriis se non meruisse

Culmen Apostolicum, sed pietate Dei.

Hæc carmina eo etiam libentius descripsi, quo Archiepiscoporum ordo clarius eluceat...

18 Sub id fere tempus Maximianus Archiepiscopus Divo Stephano templum Ravennæ excitavit, haud procul ab Opilioni posterula, quod tessellato opere, multisque Divorum reliquiis ornavit, dedicavitque, ut hæc ostendit inscriptio, quæ in illius templi porticu legebatur. In honorem sancti Protomartyris Stephani, servus Christi Maximianus Episcopus hanc basilicam ipso juvante, a fundamentis construxit et dedicavit die tertia Idus Decembris, Indictione xiii novies P. C. Basilii Jun. V. C. Adscripsit et hæc carmina supra arcum testudinis extrinsecus:

D
templum S.
Joannis decolati
ædificat:de se et decessoribus
inscriptionem
statuit:E
S. Stephani
templum ædificat,
et consecrat.

Templa micant Stephani k Martyris et nomine [sacra,

k

Qui prius eximium Martyris egit opus.

Omnibus una datur sacro pro sanguine palma,

Plus tamen hic fruitur, tempore quo prior est.

Ipse fidem, votumque tuum nunc, magne Sacerdos

Maxime, te juvans, hoc opus explicuit.

Nam talem subito fundatis molibus aulam

Sola arte hominum facere non poterat.

Undecimum fulgens renovat dum luna recursum,

Et cœpta, et pulchro condita fine nitet.

Inciderunt autem hæc in annum a partu Virginis quingentesimum quinquagesimum...

19 Prodigia complura sub id tempus Ravennæ visa Agnellus scribit, multisque in ipsa clarissima meridiei luce secum colloquentes homines os ad os visos; ingentemque omnibus terrorem incussisse: et octavo Kalend. Sextil. hora diei tertia acies in aere intersepu gnasse. Maximianus interea Ravennatum Archiepiscopus vascula duo ex auro, pondo octo et viginti, in quibus sanctum Chrisma servaretur, Ravennati Ecclesiæ dono dedit: quorum alterum paulo ante sua tempora periisse Agnellus testatur, alterum extare, cui sic erat inscriptum: Servus Christi Maximianus Archiepiscopus hoc Chrismatarium ad usus fidelium fieri jussit. Donavit et l endothyn byssinam præstantissimam, omnem Christi Dei historiam continentem: qua in die festo Epiphaniæ aram maximam exornari consuesse testatur Agnellus. Eam tamen Maximianus non perfecit, sed Agnellus, qui illi in Archiepiscopatu subrogatus est. Adjunxit et ex auro aliam endothyn, in qua auro textili pietæ erant omnium, qui illum præcesserant, Archiepiscoporum Ravennatum imagines. Fecit et geminas alias, in quibus margaritis et unionibus sic erat descriptum: Parce Domine, parce populo tuo, et memento mei peccatoris, quem de stercore exaltasti in regno tuo. Crucem quoque auream majorem quæ

F
multa donat
Ecclesiæ Ra-
vennati vasa.l
ornamenta.

A quæ Agnelli tempore extabat, faciendam curavit, et gemmis ac margaritis pinxerat: in cujus medio ligni Crucis, cui Christus Deus suffixus fuerat frustulum conclusit. Divinos omnes libros, qui duo et septuaginta numerantur, Sacerdotum suorum et templi usibus, describendos elegantissimo caractere curavit, et ipsemet per diligentem emendavit. Pauca de multis referuntur, cum in eo, optimi Archiepiscopi munere functo, quicquam numquam fuerit desideratum, quod ad salutem sui populi, Ecclesiæque administrationem facere videretur. Opes suas omnes Ravennati Ecclesiæ reliquit...

a De S. Petro Chrysologo, 21 Episcopo Ravennate, agemus 3 Decembr. — b Gervasius Ricobaldus Ferrariensis, Canonicus Ravennas, circa annum 1290 floruit, uti lib. 6 testatur Rubeus, qui et scripta ejus recenset. Platina in manibus est. — c De hac translatione egimus 24 Januarii ad S. Timothei Acta. — d De Classe oppido actum 31 Januarii ad Vitam S. Geminiani Muner. Episc. et 7 Februarii ad S. Severi Ep. Ravenn. Vitam. De S. Apollinaris monasterio agemus ad ejus natalem 23 Julii, cujus et mentio facta 7 Febr. ad Vitam S. Romualdi. — e S. Ecclesiæ, de quo cap. 2 actum, successor fuit Ursicinus, 27 Ravennatum Episcopus. — f De S. Probo Ep. Ravennate agemus 10 Novemb. — g De S. Eleocadio actum 14 Febr. de S. Calocero ii ejusdem. — h Hic hæreticus fuit, vii et decessor. Nec mirum si Maximianus recte Episcopatum administrasse scribat: ita forson ab hospite accepit, cum essent cives plerique Eutychiani. — i S. Petrus ii sive Junior, 24 Ep. Raven. colitur 31 Julii. — k Fortassis mris aut quid simile scriptum, ut meritis aut alia vox indicaretur, quod litterarum compendium non assecutus lector, Martyris possuit, contra legem carminis, et sententiæ venustatem, cum rursus in sequenti versu Martyris apte locetur. — l Arbitror Endylin scribere voluisse. In Euchologio Græco, quod Jacobus Goar edidit, in Ordine fieri solito magna feria quinta in ablutione sanctæ mensæ, inter cetera ista habentur: εἰτα τίθεται τὸ μετὰ τὰρχα καὶ μετὰ τοῦτο ἐνδύταις ἐνδύουσι, ποιοῦντος τοῦ πατριάρχου τὴν εὐχὴν ταύτην. Tum vero velamen, Ad carnem dictum, altari apponunt: et alia deinceps operimenta, Patriarcha hanc orationem faciente. Notat Goar a quibusdam τὴν ἐνδύτην in fœminino efferri: esse mantile, seu mappam altaris majorem. Rubeus videtur sumere pro ea veste, quæ non insternitur altari, sed anteriorem ejus partem tegit, aut supra illud ad ornatum erigitur, ut passim hic fit.

CAPUT IV.

S. Maximiani obitus, translatio.

Sub id tempus Maximianus Ravennas Archiepiscopus moritur octavo Kal. Martii. Hoc enim die, non autem nono Kalendas, in Vita ipsius, quæ vetustissimo caractere manu scripta, apud sacras Virgines Divi Andreæ hactenus servatur, legimus, et in Ravennati Ecclesia ejus dies festus agitur. Sepultus est ad aram maximam in Divi Andreæ, ubi illius barbam collocaverat. Inde sublatus tempore Petronacii Archiepiscopi, uti narrabimus.

21. Quod vero hunc in hæresim aliquando lapsus fuisse, plerique recentes auctores scribunt; et id omnino a veritate longe abest, et quod a Maximiano Istriæ Episcopo est adscribendum, Ravennati falso imponunt. Quia enim multis propter inscitiam visum fuerat, concilium Constantinopolitanum de

C Chalcedonensis auctoritate plurimum diminuisse, tribus ejus, ut rebantur Capitibus infirmatis; Liguria, Venetiæ et Istriæ Episcopi, quorum erant principes, in Venetia Macedonius Aquileiensis, in Liguria b, Honoratus Mediolanensis, et in Istria Maximianus; convenerant Aquileiæ, et concilium illud minime observandum statuerant. Itaque ubi pontificatum iniit Pelagius, scriptis ad Narsetem litteris, Petroque et Projecto illuc missis, Thracium, et Maximianum Episcopos, ac potius, ut ipse inquit, nomina tantum Episcoporum habentes, ad Romanæ Ecclesiæ auctoritatem revocare, et ne res Ecclesiasticas ad proprios usus converterent, uti faciebant, curare contendit. Sed cum eorum Episcoporum nemo præceptis Pontificis obedientem se præbisset, novas scripsit ad Narsetem litteras, ut ad Justinianum illos Constantinopolim mitteret, sic autem deinde addit: De Liguribus, Veneticis et Istris Episcopis, quid dicam? quos idonea est Excellentia

Vestra, et ratione, et potestate reprimere. Ne dimittatis in contemptum Apostolicarum Sedium, de sua rusticitate gloriari: cum si quid eos de judicio universalis synodi, quod Constantinopoli per c primam nuper elapsedam Indictionem actum est; forte movebat, ad Sedem Apostolicam; quod semper factum est, electis aliquibus de suis, qui dare, et accipere rationem possent, dirigere debuerunt; et non clausis oculis, sanctam Ecclesiam lacerare. Cum igitur in Istria nequaquam Ravenna sit, neque ab ullo posita ibidem unquam fuerit, prorsus dicendum est, Maximianum Archiepiscopum Ravennatem, virum sanctitate insignem, illum non esse, de quo scribit Pelagius, et a novissimis scriptoribus, injuria, hæreseos aliquando damnatum.

22 d Petronax decimum quintum jam annum Archiepiscopus, cum omnes illum Ravennates hortarentur, uti S. Maximiani Archiepiscopi cadaver ex humo eductum, qua ignobiliter contegebatur, honestiore loco poneret, multis precibus fatigatus, tandem ad Divi Andreæ se conferens, precatione prius adhibita, fabris mandavit, ut tabulam e marmore, quam appellabant Græca voce e Platoniam, tollerent. Quibus minus accurate agentibus, confracta est, quam ob rem Petronax, ut erat irritabilis naturæ, vehementer commotus, acriter illis minitans, Andreæ Agnellum Sacerdotem, in ordine Sedis suæ decimum præstantissima arte, summoque in omnibus rebus ingenio præditum, illis præfecit. Cujus præscripto cuncta cum agerentur, et jam sublatus esset lapis, quo sepulchrum operiebatur, sub aqua Divi Maximiani ossa se in conspectum dederunt: erat enim plenum aquæ monumentum. Obortæ hic omnibus lacrymæ implorareque suppliciter omnes sancti Archiepiscopi opem ingenti veneratione, ejus vitam, monita, religionemque recensentes, ac suam ipsorum miseriam, atque calamitatem lamentantes et deplorantes. Ex aqua extracta sacra ossa exsiccantur, involvuntur linteo, et obsignantur, dum ipsum monumentum in liberio-rem auram educeretur.

23 Quæ integra inventa sunt ossa, tenuia erant, sed procera et adeo articulis connexa, ut vix annum spoliata carne viderentur: nihil, extra unicum maxillæ dexteræ dentem, deerat. Itaque generoso vino, odoribus variis atque aromatibus permisto abluta diligenter, supplicatione omnium ordinum indicta, summa totius populi religione et reverentia, eodem in monumento locantur, et ingenti lacrymarum imbre, qui ex omnium oculis large defluebat, clauduntur. Plures deinde dies veneratio et timor in animis omnium insedit, perinde, ac Maximianum præsentem intuerentur.

24 Hæc ex Andrea Agnello descripsimus, qui his non solum interfuit, sed præfuit, summaque doctrina eruditus, de Ravennatibus Archiepiscopis volumen gravissime scriptum reliquit: quod cum diu in Archiepiscopatus bibliotheca fuisset, superioribus annis cum multis aliis sublatum, nullibi invenitur, magna quidem certe jactura.

a Maximilianus vocatur schismaticus hic Episcopus in epistola 2 Pelagii ad Narsetem in editione Bini, et apud Baronium ad an. 556 num. 12. — b Fuse hoc refutavimus 8 Februarii in S. Honorati Vita § 2 et 3. — c Anno scilicet 553, sive post consulatum Basilii xii iv. Non. Maias. — d Hæc lib. 4 tradit Rubeus pag. 238, qui Petronacem statuit 49 Episcopum Ravennatem, Ughellus 50, qui Pertinacem vocat et Petronacium, et 817 anno Christi et Ecclesiæ præfectum scribit, uti et Rubeus. Facta igitur hæc S. Maximiani elevatio anno 831. — e De voce Platoniam actum 20 Januarii ad Acta S. Sebastiani § 3 num. 10. Ducta a Græco πλατών, quod latum, expansumve significat.

D
EX HIERON. RU-
BEO.

d
Circa annum
831.

e
F
sepulchro aper-
to ossa ejus in
aqua reperta,

vino abluta
transferuntur.

F
Ejus et alio-
rum gesta ab
Andrea Agnel-
lo descripta.

DE S. ATHANASIO

CONFESSORE IN BITHYNIA.

G. H.

SECULO IX
XXII FEB.
S. Athanasius
colitur 22 Fe-
bruarii:

Paulopetrium religiosorum hominum palæstra fuit, sanctis Apostolis Petro et Paulo dicata, ut innuunt Menæa ad hunc diem his versibus :

Α'θανάσιος θέρμα Παυλοπετρίου
Α'ποστόλοις σύνεστι Παύλῳ καὶ Πέτρῳ.

Athanasius alumnus Paulopetrii
Simul est cum Apostolis Paulo et Petro.

Hoc autem textitur S. Athanasii elogium in eisdem Græcorum Menæis, et βίοις ἁγίων Maximi Cytheræi.

Constantino-
poli natus,

2 Eodem die sancti Patris nostri et Confessoris Athanasii, qui in Paulopetrio quiescit. Sanctus hic Constantinopoli piis, religiosis ac locupletibus parentibus natus, ab ipsis teneris unguiculis pietatem coluit, et ad monasticum statum hac habitum adspiravit. Profectus ergo ad Nicomediæ partes, prope sinum maris in monachum attonsus est, adeoque in virtutibus excelluit, ut fama ejus ad Imperatores deferretur. At Leone Iconomacho imperante de cultu incontaminatarum imaginum accusatus, multis cruciatibus tortus, et acerbissimis exiliis et malis afflictus, in orthodoxa tamen fide ad mortem usque constantissime perseveravit ac demum ad Dominum migravit.

prope Nicome-
diam mona-
chus,

B

sub Leone Imp.
exilium et ver-
bero passus,
moritur :

3 Hæc Menæa : in quibus qui memoratur Leo Iconomachus, est Armenius, qui anno 1000 Imperium invasit, Michaelē cedere coacto, nec omnino invito : occisus est Leo nocte Natalis Dominici anno 1000, in sacras imagines et Catholicos, præsertim monachos, omni atrocitate bacchatus. De ejus persecutione egimus IV Februarii in Vita S. Nicolai Studitæ cap. 3 et 4, ubi exilium, cruciatus et verbera S. Nicolao ejusque Præposito S. Theodoro Studitæ inflicta narrantur. Fuitque forsā S. Athanasius, de quo hic agimus, socius S. Nicolai in primis vitæ monasticæ exercitiis, quæ ita in ejus Vita cap. 2 num. 12 describuntur : Habebat sane communis Pater noster ac Dei famulus Nicolaus, ipsam vitam suam, tacentem quamdam exhortatio-

an socius
S. Nicolai
Studitæ.

ANIMADV.
PAP. 36.

C

POENIT. TERTII ORD. S. FRANCISCI, CORTONÆ IN ETRURIA,

J. B.

Commentarius prævius.

§ I. B. Margaritæ de Cortona publica veneratio, ab Apostolica Sede sancita.

AN. CIOCCXCVII.
XXII FEB.
B. Margarita,
post 350 annos
adhuc incor-
rupta,

Cortona urbs est Etruriæ vetustissima, haud procul ab Trasymeno lacu sita, Episcopali Cathedra a Joanne XXII Pont. Max. ante 300 annos ornata. Illic ab anno CIOCCCLXXVII ad CIOCCXCVII eximia sanctitudinis fama vixit Margarita, quæ inde vulgo de Cortona cognominata, tertium ordinem S. Francisci professa. Adhuc ejus corpus, pulchrum, vegetum, et illæsum visitur, ut scribit Lucas Wadingus tom. 2 Annal. Minor. ad annum 1297 § 28, et alii infra citandi. Concessit Leo X Pontifex, ut anniversaria celebritate coleretur in urbe et diocesi Cortonensi, ipso quo decessit die XXII Februarii, et corpus omnibus venerandum proponeretur. Dein Urbanus VIII eam facultatem extendit ad omnes Ordinis S. Francisci viros ac mulieres. Extat de ea re in Bullario Angeli Mariæ Cherubini, bulla Urbani, data Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ CIOCCXXIII, Idib. Decembris, Pontificatus ejus anno primo ; quæ incipit : Cœlestis aquæ flumen. e qua hæc transscripsimus.

nem : habebat et fratrem, ceu accuratam quamdam virtutum ejus imaginem : quin omnes tandem, ceu alium quempiam medium solem, virtutum radiis colucentem, a Deo datum illud munus, animis utilem ac præclarum convivam, Magnum Theodorum habebant : eratque revera virtutis schola, novus quidam paradisus, multiplici florum genere vernans. Etenim ad istos accedebant, Joseph quoque sapientissimi Patris nostri frater, ac postmodum celebris Thessalonicensium civitatis factus Archiepiscopus, quin et Timotheus, Athanasius quoque, et Naucratus, ac alii plures, quos brevitatis causa omitto, in terrestri illo cœlo agebant. Quos enim mores jungunt, locus quoque in unum cogit. Hæc ibi ; quæ Constantinopoli gesta sunt, unde tum S. Athanasius Bithyniam fortassis migravit, si quidem is est Confessor ille, de quo hic agimus, ut omnino videtur.

sub S. Theodo-
ro Studita?

4 S. Theodorus Studita ad memoratum jam Naucraticum, carceri inclusum, scripsit epistolam a Baronio ad an. 809 num. 44 relatum, in qua Athanasii ejusque fortis certaminis meminit in exordio his verbis : Tria hæc in me effecerunt litteræ tuæ, fili desiderate : simul enim obstupui, admiratus sum, et cantavi. Primum propter impios, alterum propter pios, tertium propter Deum, qui corroborat eos, qui in ejus lege innituntur. Ac de sacro quidem Athanasio, ejusque sociis desideratissimis, ac de fortissimo item meo Theososto, et de septemdecim ejus strenuissimis comitibus, cum satis dictum sit in meis ad illos epistolis, omittendum est hoc loco, quamvis longiore digni sint oratione ac laudibus, qui divinitus ac fortiter decertarunt. Hæc Theodorus in illa Epistola, quæ sub Leone Armeno scripta potius videtur. An epistola ejusdem Theodori ad Athanasium fratrem, relata a Baronio ad eundem annum 809 num. 30, eidem Athanasio scripta sit, non constat. Certiora indagari possent si omnia S. Theodori Studitæ opera typis manderentur, aut S. Athanasii Vita exstaret.

an S. Theodo-
rus scribat
Naucratis de
ejus certami-
ne?

DE B. MARGARITA

C

POENIT. TERTII ORD. S. FRANCISCI, CORTONÆ IN ETRURIA,

F

Commentarius prævius.

2 § 1 Alias siquidem fel. rec. Leo Papa X prædecessor noster, ex præclaris attestationibus a piæ mem. Bonifacio VIII et Eugenio IV Romanis Pontificibus, etiam prædecessoribus nostris, de B. Margarita de Cortona moniali tertii Ordinis S. Francisci de Pœnitentia prolatis, motus, quod festum ipsius B. Margaritæ, cum Officio nec Virginis nec Martyris, in ecclesia S. Margaritæ civitatis Cortonensis, singulis annis die XXII mensis Februarii celebrari, eademque B. Margarita a quibusvis Christi fidelibus in civitate prædicta, et illa diocesi, privatim et publice venerari, licite et libere valeret, Apostolica auctoritate indulsit, prout in suis exinde confectis litteris plenius continetur.

indulto Leo-
nis X colitur
Cortonæ :

3 § 2 Nuperrime vero Congregatio Venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium super sacris Ritibus deputatorum, considerata sanctitate prædictæ B. Margaritæ, quæ a trecentum annis et ultra, continuo miraculorum splendore coruscat, necnon mirabili illius corporis integritate, quæ his etiam diebus supra naturæ vires odorem efflat suavissimum ; ad instantiam non solum Cleri et populi Cortonensis

censente Con-
gregatione Ri-
tuum posse
permitti ut
ubique colatur
a PP. Minori-
bus.

A Cortonensis, sed etiam Fratrum Ordinis S. Francisci de Observantia nuncupatorum, dilectorum filiorum; ad omnes ejusdem Ordinis S. Francisci viros et mulieres indultum prædictum extendi posse, habito super hoc fel. mem. Gregorii Papæ xv, similiter prædecessoris nostri beneplacito, ac omnibus ejusdem S. R. E. Cardinalibus unanimiter consentientibus, decrevit.

ipsis id petentibus,

4 § 3 Quare pro eorumdem Cleri et populi ac Fratrum parte, Nobis nuper fuit humiliter supplicatum, quatenus pro eorumdem desiderio, ut infra, annuere de benignitate Apostolica dignaremur.

permittitur ab Urbano VIII.

§ 4 Nos igitur attendentes, quod sicut ipsa B. Margarita coruscat in coelis, ita quasi multiplici rutilantium honore gemmarum corona decora, cœli universo præfulgeat;.... hujusmodi supplicationibus inclinati, de voto ejusdem Congregationis S. R. E. Cardinalium super Ritibus Ecclesiæ deputatorum, indultum, et desuper confectas litteras hujusmodi, ad omnes et singulas personas, tam viros videlicet quam mulieres, nunc et pro tempore existentes ejusdem Ordinis S. Francisci, earumque ecclesias, tam intra Italiam, quam extra eam ubicumque consistentes; ita quod ex nunc de cetero, perpetuis futuris temporibus, possint hujusmodi festum dictæ B. Margaritæ in earum ecclesiis ejusmodi quotannis dicta die xxii Februarii, cum Officio nec Virginis nec Martyris celebrare, et eandem B. Margaritam privatim et publice venerari libere et licite possint et valeant; Apostolica auctoritate prædicta extendimus etc.

inscripta Martyrologiis 22 Feb.

§ Philippus Ferrarius in generali Catal. SS. ita xxii Februarii breviter ejus meminit: Cortonæ B. Margaritæ Pœnitentis. Meminit et in Catal. SS. Italiæ, ut infra dicemus, Arturus a Monasterio in Martyrol. Franciscano, tribus commemoratis sui instituti viris illustribus, Electo, Henrico Harphio, Alphonso Roderico, qui non sunt tamen in Catalogum SS. relati, de B. Margarita scribit in hæc verba: Cortonii in Tuscia, B. Margaretæ Tertiariæ, vitæ sanctitate et multis illustribusque miraculis celeberrimæ. Ac multa dein suggerit in Notationibus, de ejus vita, sanctitate, laudatoribus. Extra Cortonensem civitatem ac forte et diœcesim ob S. Petri Cathedrali Antiochenam, quæ die xxii celebratur festo duplici majore, ut vocant, colitur B. Margarita postridie, id est, xxiii Februarii, ut patet ex Officiis propriis Sanctorum Ordinis Minorum, et annotat Antonius Masinus in Bononia perlustrata, ubi altare esse ait B. Margaritæ dedicatum in æde Annuntiata, quæ est Minorum de Observantia extra portam.

23 colitur a PP. Minoribus.

§ II. B. Margaritæ Vita a Confessario scripta, et aliis.

C

Scripta est Vita B. Margaritæ a F. Juncta Bevagnate, sive Mevanate, Mevania nempe oriundo, quod est Umbriæ infra Fulginium ad Tinæ Clitumnique confluentes oppidum, vulgo nunc Bevagna dictum. Fuit hic Juncta rerum spiritalium apprime callens, cui Margarita, quod ei delictu sua confiteri soleret, et ab eo præclaris monitis ad absolutionem virtutis identidem instrueretur, debere se plurimum declarabat, ac Deum frequenter pro eo orabat. De ea Vita, ejusque scribendæ occasione, ac postea approbatione, ista tradit Wadingus ad an. 1297 § 28: Scripsit ejus Vitam accurate et diffuse F. Juncta Bevegnatis, sanctæ fœminæ Confessarius, duodecim capitulis distinctam, quam penes me habeo MS. in qua vel quæ ipse viderat, vel quæ ex ore ipsius famulæ Dei, vel ab ejusdem Confessoris perceperat, fideliter et sincere enarravit. Provinciam hanc ei imposuit Fr. Leo de Castillione hæreticæ pravitatis Inquisitor in Hetruria: quam recte et rite obiisse, et Vitam veridice scripsisse dixerunt, et suis syngraphis comprobarunt Fr. Joan-

Vita ejus scripta a F. Juncta, ejus confessario.

fideliter et accurate:

nes etiam Inquisitor, Fr. Tarlatus S. Theologiæ professor, Fr. Philippus Custos de Castillione, Fr. Ubaldus de Colle Guardianus, et Fr. Paulus de Socio, qui alternis vicibus fuerunt omnes beatæ fœminæ Confessarii. Eandem Legendam approbarunt Fr. Raynerius Senensis, Fr. Bartholomæus, Fr. Thomas, et Fr. Antonius, successivi Provinciales Tusciæ Ministri. Legerunt eandem et commendarunt plurimi viri docti utriusque status, Ecclesiastici et secularis: sed et prædictus Cardinalis Legatus voluit sibi dari unum exemplar, quod devote asservabat, et ultro piis quibusque viris legendam et transcribendam offerebat. Hæc Wadingus. Cujus hic meminit Cardinalis Legati, is fuit Neapoleo Ursinus sub Clemente v Apostolicæ Sedis in Italia Legatus, qui anno cccccxxxviii a Nicolao iv in sacrum collegium adlectus, obiit Avenone sub Clemente vi, anno cccccxlvii.

approbata a viris doctis et Legato Apostolico:

NOT. 17.

hic edita, sine titulo, et cap. 12.

7 Hanc Vitam, necdum Latine vulgatam, quod quidem compertum nobis sit, primi hic edimus, sed Prologo carentem; qui alibi extare dicitur, hoc initio: In nomine Jesu Christi Nazareni Crucifixi. Incipit devotionis Legenda. Satis ferventibus animis fructuosum esse putavi, non totum, quia non erat possibile, sed flores quosdam eligere de vita mirabili Deo devotissimæ Margaritæ agentis austeram pœnitentiam in Cortona. Deest et caput duodecimum, per decem, ut infra cap. xi dicitur, divisum capitula, de signis, quæ Deus omnipotens ad ipsius honorem, per propinqua remotaque loca peregit et agere non desinit. Perfruat interea pius lector iis, quæ hic damus. Sunt enim profecto ejusmodi, quæ non solum scelerum detestationem ingenerare animis, sed eximiam quamdam caritatem erga Deum ac ælum salutis mortalium, præcipueque sanctissimæ Eucharistiæ crebro suscipiendæ desiderium, excitare possint. Levibus subinde mendis, nec paucis, aspersum nostrum apographum fuit: nec omnia corrigere ex sola conjectura licuit. Quatenus autem pro divinis revelationibus accipienda sint, quæ Margarita, in mentis præsertim extasi divinitus intellexisse memoratur, viderint mysticæ Theologiæ doctores; quale illud num. 146 de Magdalenæ in antro pœnitentia. Laudes in Ordinem Seraphicum passim congestæ, verissimæ sunt. Quod subinde videatur omnibus Ordinibus doctrina et sanctitate, tunc in Ecclesia florentibus præferri, vel verum est, saltem de plerisque, vel intelligi eo sensu debet, quo illud Ecclesiastici 44 v. 20 de Abrahamo pronuntiatum, Ecclesia non minus vere quam religiose singulis fere Pontificibus Confessoribus tribuit: Non est inventus similis illi, qui conservavit Legem Ex-celsi.

E

pia et utilis.

8 Scripsere postea de B. Margarita non pauci. Marcus Ulyssipponensis, Portuensis in Lusitania Episcopus, parte 2 Chronicorum Ordinis Minorum, lib. 3 cap. 29 et 8 sequentibus sermone Lusitanico gesta ejus narrat. Et capite quidem 37 scribit, in ecclesia S. Basilii, novo tumultu conditam, magnacelebritate, concursuque Cleri ac populi, et magnis deinceps illustratam miraculis, quæ illic circum ejus tumulum picta cernuntur. Juncta Bevagnas non S. Blasii sed S. Blasii ædem fuisse ait, in qua sepulta Margarita. Cum Cortonam venisset Leo x Papa, vidissetque miracula, et populi erga Margaritam pietatem, indulsit, bulla de ea re edita, inquit, ut de illa officium ecclesiasticum recitari, ac celebrari festum in ea æde totaque urbe liceret, die Cathedræ S. Petri; quo die sanctæ matronæ corpus populo, qui undique eo confluit, ostenditur, integrum ac solidum formosumque, et grandi statura. Refellit hoc Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ, atque parvam fuisse, ut ipsemet vidit. Addit Marcus ædem illam, in qua sepulta est Margarita, egregie postea instauratam, insigni adjecto sacello, in quo ejus asservatur corpus: tandem Minoribus, qui de Observantia vocantur, Eugenii iv auctoritate traditam, exædificato quoque illis monasterio.

F

Alia ab aliis de ea scripta:

miracula picta:

ostenditur corpus populo:

fuit brevi statura, sepulta in templo S. Basilii, jam S. Margaritæ:

A 9 *Italice Vitam eandem succinctius aliquanto descripsit ediditque in Vitis feminarum sanctitate illustrium ac deinde in Vitis SS. Etruriæ, Silvanus Razzius Camaldulensis, qui et ipse utrobique magna statura fuisse tradit, ex fide nempe dictorum Chronicorum, quæ citat. Vitam quoque Margaritæ Italice, stylo eleganti, Bononiæ edidit Gaspar Bombacius anno ciciocxxxviii, una cum S. Wenefridæ Virginis ac Martyris Vita, ac B. Luciæ de Stifonte Virginis Bononiensis : quem libellum inscripsit Scenam sacrorum et profanorum amorum. Ex eo libello quædam inferius excerpemus. Breviorem ejusdem Margaritæ Vitam Latine vulgavit Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, ex eoque, licet non citato, Abrahamus Bosvius tom. 13 Annal. ad an. 1297 § 18. Luculenter de ea agit Wadingus, antea citatus, tom. 2 Annal. Ordinis Minorum. Sed in narranda ejus conversione a ceteris discrepat. ita enim ad an. 1277 § 13 scribit : Eodem anno illud ipsum institutum (Tertii Ordinis de Pœnitentia dicti) amplexa est B. Margarita Cortonensis, ita dicta a sepulturæ loco, licet Alviani Clusinæ diœcesis oppido progenita. Hæc prius vanam et lubricam vitam ducens, vagis thoris assueta, etsi proprium habuerit virum e Monte Politiano, ex quo filium suscepit (alii amicum volunt) egregia forma et lascivo ornatu multorum post se corda trahebat : donec interemptum virum et in foveam occulte projectum vidit fœde vermibus scatulentem, et facta manu Domini super eam, coepit secum cogitare mundum et quæ in mundo sunt arbitranda ut stercora, et carnis delicias, vere fœdissimas esse spurcicias. Rediit itaque vultu confusa, doloribus attrita, et lacrymis irrigata, in domum patris sui, ad vitam ejus confusibilem offensi, a quo precibus et lacrymis meruit admitti. Crine tonso et neglecto capite, quod antea summo cultu curabat, pullis et humilibus vestibus utebatur etc.*

a lasciva vita
conversa

viso putrido
corpore sui se-
ductoris,

non mariti,

ad id tracta a
cane :

a patre domo
ejecta :

jam ante 250
annos Sancta
habita :

10 *Ita maritum ei tribuit, quem Vita per Junctam Be-
vagnatem deceptorem, ac hostem salutis ejus appellat :
neque ea Vita indicat eam aliis corpus suum prostituisse,
sed illi uni per novem annos adhæsisse, seu spe nuptia-
rum, seu mundo muliebri copioso (cujus mirum quan-
tum cupida erat) aliisque muneribus illectam, ut conjicit
Bombacius : qui natam scribit Laviani, diœcesis Clu-
sinæ castello, sive pago, possessione antiqua nobilis-
simæ Oddorum familiæ, cui cum Balionis olim de prin-
cipatu Perusino lis fuit. Conversionem eandem ita
narrat Ferrarius : Margarita Laviani, agri Perusini
pago, nata, carnis illecebris dedita, nobili cuidam,
illi serviens, adhæsit. Cum is domo secedens catel-
lam secum duxisset; illa sola domum post aliquot
dies rediens, ac gemens, Margaritam, veste dentibus
apprehensa, extra domum pertrahere conabatur. Quæ
admirans, catellam sequitur, donec ad quam-
dam lignorum congeriem veniens catella substitit,
ligna respiciens et attingens, quasi dominam ut ea
amoveret monens. Margarita itaque cum aliquot li-
gna amovisset, dominum suum mortuum, jamque
vermibus scatentem, videt. Quo spectaculo adeo com-
mota est, ut anteactæ vitæ pœnitens, domum pater-
nam repetierit. Sed a patre, novercæ persuasionem,
domo ejecta, ad orationem, qua se Deo commenda-
bat, confugiens, interius ut Cortonam ad Fratres
Minores se conferat, admonetur. Ita Ferrarius. Con-
cordant quæ apud Bombacium et alios leguntur. Quod
autem ait Ferrarius, servisse, serviit certe et turpissi-
mam quidem servitutem, sed non ut ancillaria ministe-
ria obiret cui splendorem vestium ceterumque ornatum
etiam nobiles matronæ inviderent. Domo ejectam a pa-
tre, Juncta ipse scribit.*

12 *Margaritæ ita meminit ante annos ccl. Bartho-
lomæus Pisanus lib. 1 Conformitatum, fructu 8 parte 4
de tertio Ordine, fol. 107 : Sancta etiam Margarita
de Cortona, quæ multis claruit et claret signis, So-*

ror de tertio Ordine fuit. Petrus Rodulphius Tossia-
nensis, qui dein Senogalliensis Episcopus fuit, lib. 1
historiarum Seraphicæ religionis fol. 140 ista habet :
B. Margarita Cortonensis, magnis miraculis illus-
tris, ex Alviano oppido Clusentinæ diœcesis, pulchra
quidem corpore, sed pulchrior mente, primo a tene-
ris vitiis dedita, deinde (Deo inspirante) se Christo
consecravit : cujus vitam et singularia miracula qui-
dam Confessarius scripsit : quam probaverunt qui-
dam Theologi, et Cardinalis Ursinus Legatus Apos-
tolicus in tota Italia. Assumpsit habitum S. Claræ
anno 1277, ab imagine Crucifixi admonita, multas-
que et varias perturbationes passa est.

multas in vita
persecutiones
passa :

12 *Franciscus Gonzaga, de origine Seraphicæ reli-
gionis 1 parte pag. 100 in Beatis, hoc eam elogio de-
corat : B. Margarita a Cortonio, magnis illustribus-
que miraculis celeberrima. Et 2 parte, conventu 2,
qui est S. Margaritæ Cortonii, ista de ea scribit : In
quo frequentius xx Fratres commemorantur, requie-
scitque corpus B. Margaretæ a Cortonio, de tertio
beati Patris Francisci Ordine, quæ plurimis miracu-
lis claret. Ejus corpus aliunde exhumatum, anno
Domini ciiolxxx ad novum sepulchrum, sibi prope
summum altare erectum translatum est. Demum
Odoricus Raynaldus tom. 14. Annal Ecclesiast. ad an.
1297 num 68 ita scribit : Nunc ad Margaritam Cor-
tonensem, quæ adeo anteactæ vitæ luxit crimina,
ut plurium sanctarum Virginum merita ipsam æquas-
se, incorruptæ ipsius reliquiæ ac miracula testentur
orationem convertimus. Ac pergit § 69. Traductam
ex impura vita ad meliorem frugem, insigni Divinæ
misericordiæ prodigio, ac tristi amatoris sui cada-
veris putridi aspectu, narrat Ferrarius. Tum ea sub-
jungit quæ in Ferrario habentur, ac de celebritate a
Leone x permissa, ab Urbano viii sancita, ex Wadingo
meminit. Denique plures alii recentiores scriptores ho-
noricam Margaritæ mentionem faciunt.*

translata
an. 1380.

E
par Virgini-
bus.

VITA EX MSS.

auctore F. Juncta Bevagnate.

CAPUT I.

a De conversatione ipsius in habitu seculari.

Christo Deo devota, mentepura, corde fervida, Mar-
garita anno a Christi nativitate millesimo ducentesi-
mo septuagesimo septimo, quo se Ordini B. Francisci
manibus junctis, cum lacrymis, coram Fratre Ranaldo
bonæ memoriæ Aretino Custode, genibus flexis humi-
liter obtulit, et sponte in corpore et anima est oblata;
assumptis etiam Ordinis tertii beati Patris Francisci
cum magna precum instantia indumentis ; dum se-
mel devota oraret coram imagine Christi, b quæ
nunc est in altari inferiori dictorum Fratrum, et di-
ceret sibi, Quid vis paupercula? sancto illustrata
Spiritu, statim respondens ait : Non quæro, nec volo
aliud, nisi vos, Domine mi Jesu.

F
Margarita
anno 1277 ha-
bitu 3 Ordinis
induta,

b

solum Jesum
expetit, qui
eam e cruce
alloquitur :

2 Item alias dum oraret, audivit Dominum reci-
tantem, et ad ejus gratam memoriam revocantem
suæ gradum vocationis, in quo vitæ pristinæ status
evidenter includitur, ordine subsequente : Recor-
dare, inquit, paupercula, multiforium gratiarum
quas animæ tuæ concessi, et luminum ut reverte-
reris ad me. Recordare, quod hoste c tuæ salutis de-
functo, ad patrem tuum Lavianum, confecta dolori-
bus, lacrymis irrigata, facie lacerata, nigris induta
vestibus, valdeque confusa rediisti. Recordare,
quod, tua suggerente noverca, de paterna te pater
expulit domo, paternæ penitus miserationis oblitus.
Sed velut ignorans quæ te agere oportebat, omni
consilio et auxilio destituta, sub ejus, quæ in horto
ipsius erat, ficulnea sedens et mœrens, me tunc in
tuum

c

a patre domo
exclusa,

A tuum magistrum, patrem, sponsum ac Dominum postulans, tuam miseriam mentis et corporis humiliter deplorasti. Ille namque serpens antiquus, a patre tuo te cernens expulsam, in ejus opprobrium tuumque casum occasione patenter assumpta, de corporali tuæ specie juventutis, tuum cor inducebat præsumere, suadendo quod excusabiliter, ut abjecta, peccare valebas, et ubicumque stares et ire velles, a magnis etiam carnalibus dominis amareris propter corporis speciem.

3 Ego autem interioris tuæ formæ formator, et, quam reformare volebam, dilector existens, conscientiam tuam per mei luminis inspirationem commovi, et ut Cortonam pergeres, ac Fratrum meorum Minorum te obedientiæ mancipares. *d* Quæ assumptis spiritualibus viribus tuum iter sine mora Cortonium direxisti, et juxta mandatum meum te Fratribus obtulisti, disciplinis eorum ac monitis animum cum vigilantia inclinando. Recordare, quod tui cordis remedium fuit pro initio tuæ salutis timor reverentiæ filialis, quem infixi menti tuæ de Fratribus Minoribus, quorum te curæ commisi. Quo perfecte concepto, invisibilem hostem terrui, et illam, quam contra te sumpserat de tua calamitate audaciam, mea dispensante gratia, conquassavi. Nonne statim tremebas? B nonne cum Frater aliquis de ordine tui Patris apparebat in ecclesia, domibus, seu via præ verecundia facies tua perfundebatur rubore, timens sedere, vel loqui, seu inveniri a secularibus coram ipsis?

4 Recordare, quod ordinavi tunc animam ad totalem contemptum omnium secularium ornamentorum, et te instruxi cordialiter, ut paulatim amore mei a secularium dominarum te consortio sequestrares. Recordare, quod tuum corpus, pristinis deliciis assuetum, non solum ciborum delectabilem, sed ciborum omnium abstinentiæ per gratiam deputavi. Recordare, quod meis præmunita gratiis fortior effecta, continuis te jejuniis macerasti, et mollibus spretis indumentis, lectulum durissimum, nunc cratis de viminibus, nunc nudæ terræ, nunc *e* assidis, cum cervicalibus de ligno vel lapide, suaviter elegisti. Recordare copiosi muneris timoris, doloris et fletus continui quod tam copiose tibi largiri dignatus sum, ut non solum Fratres Minores quibus te commendavi, cum lacrymarum interrogares profluvio, si ego tuus Pater et Dominus exulem factam in delictis te de cetero ad misericordiam et patriam revocarem; verum etiam seculares interrogando cum fletibus dolorosis de hoc, tuis amarum suppliciis ad fletus uberimos commovebas. Sed nec istud desinas recordari, quod tibi suavis exhibitus, tuos amarus fletus in dulces lacrymas mirabiliter commutavi, dum de mea Nativitate, de Virgine, de Virginis Matris sublimitate, et aliorum Sanctorum solennitatibus devotas lacrymas effudisti.

5. Hæc post obitum *f* deceptoris tui, qui novem annis te volente tuæ puritati et honestati paravit insidias incessanter, fuerunt conversionis initia. Recordare, pauperula, transitus, quem fecisti sola de nocte per aquam, ubi te hostis antiquus, eo quod ibas ad innovandum meæ Passionis supplicia, suffocasset: sed ego, misericordiæ paternæ non immemor, te *g* curialiter custodivi et liberavi. Recordare similiter, quod adhuc mundo tibi placente, dum vivebas in tenebris vitiorum, ego magister verax, tui doctor effectus, dotavi te materna compassione ad pauperes et afflictos, et præbui tibi tantum odorem de locis solitariis et remotis, quod in devotione accensa dicebas: O quam suaviter ibi oraret homo, quamque solenniter et devote in locis talibus Deo persolverentur præconia laudum! quamque quiete, secure et ordinate agere posset quis pœnitentiam salutarem! Recordare, quod in statu tenebræ cons-

Februarii T. III.

tituta, in solitaria domo vel camera degens, a radio meæ illustrationis illuminata, tuum deflebas casum: et dum salutaris a nobilibus vel infimis de Castro aut villa, redarguebas eos dicens, quod tuam vitam reprehensibilem agnoscentes, subtrahere tibi debebant omnino salutationem atque alloquium.

6 Recordare, quod de statu pristino te divellens sub nobilium Dominarum societate, *h* Sanctæ Marinarie et Ranerie specialiter in principio collocavi. Recordare, quod tui aspectus decorem, quem hactenus in mei magnam injuriam conservare conata es, imo et augere, adeo abhorrere et odire cœpisti, ut nunc abstinentia, nunc lapidis allisione, nunc pulveris ollarum appositione, nunc diminutione frequentis sanguinis, delere desiderasti. Recordare, quod ignis amoris mei sic te transformavit in me, ut cum lacrymis a Guardiano Fratrum Minorum de Cortona habitum Fratrum de Pœnitentia, ut proxima mihi et peregrina seculo fieres, cum lacrymis, precibus et instantia sæpius postulasti. Quare ultra dare Fratres habitum differebant? Certe tum quia dubitabant de constantia mentis ejus, tum quia nimis formosa, nimisque juvenis videbatur. Sed postquam Fratres inseparabiliter eam Christo adhærere viderunt, postquam in fervore spiritus magis ac magis in Deum ascendere conspexerunt; postquam audierunt eam dicentem, Patres mei, quibus sum a Domino commendata, non hæsitatis de me: quia si toto tempore vitæ meæ in solitudine vasta moram contraherem, adeo Deum meum diligo, adeo mentem meam confortavit Omnipotens, quod de nulla creatura, nullaue tentatione timerem, propter spem quam in Deum fixi, me ad suam gratiam revocantem. Ac postquam me fugisse mundum vidistis, me religiosarum personarum consortio sociavi, meamque vitam mutavi in melius, per gratiam mihi datam a Christo, cur timetis? Cur me differtis induere? Illius ergo amore, qui eandem suam virtute induerat; his auditis induerunt eam Fratres. Quæ sicut mutavit habitum, ita et spiritum virtutibus, prout patebit devote legentibus in capitulis inferius annotatis.

7 Hanc autem mutationem nesciens prædicebat, dum solatiose a consociis Dominabus de ornatu sui corporis argueretur, dicentibus: Quid erit de te, Margarita vanissima? Et ipsa dicebat: Adhuc tempus adveniet, in quo me nominabitis Sanctam, cum sancta fuero: et visitabitis me cum baculo peregrino, *i* scarcellis pendentibus ab humeris vestris. Quod quidem factum cernimus, non solum in hominibus de diversis locis currentibus, sed etiam in multitudine mulierum devote venientium ad suum corpus et tumulum visitandum.

a Novem priorum capitulum tituli videntur ab auctore ipso præfixi: erant certe in MS. codice. Eam autem capitulum divisionem, etsi nonnihil ab instituto nostro discrepantem (nam quædam nimis prolifica) retinimus tamen, quia discrete expressum, in capita 12 distributam esse Vitam. — b Extat etiamnum ille crucifixus, ut mihi P. Joannes Baptista Hollantius noster, in Italiam cum Octavio Piccolominio Duce Amalphitano profectus, ex ipsa urbe Cortonensi 7 Julii anno 1643, scripsit, cum pridie eum spectasset. — c Quem tamen Wadingus, ut supra indicavimus, proprium ejus virum fuisse scribit. Et inferius num. 39 dicitur sui viri opulentiam demonstrasse; quia ei nimirum ut viro cohabitabat. — d Videtur adhuc verbum deesse, aut et expungi debere. — e Sive asseris: planam multi mediæ ætatis scriptores vocant. — f Hic est, qui ante hostis salutis appellatus. — g Id est, humaniter et benigne. Sic infra num. 33 vocatur Christus dominus curialissimus, et postea ejus curialitas prædicatur. — h An forte scriptum scilicet! Nullam certe Sanctam Maripariam novimus: nisi quod S. Marmeriam Martyrem habet Ferrarius in indice Catalogi SS. Italiane, quam Antonius Gallonius libro de Virginibus Romanis Marmeriam vocat. De ea filiaque ejus S. Licinia Virgine et Martyre agemus 23 Maii. — i Est Italica scarcella, sive scarcella pera coriacea, qualem qui pietatis causa peregrinantur ad loca sacra, accipere a Pastoribus suis solent, una cum scipione.

CAPUT II.

De perfecta conversione ipsius ad Deum.

Recepto igitur a Fratribus Minoribus pœnitentiæ habitu

D
AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.

h

corpus deformat:

habitum Pœnitentis,

ex causa dilatatum,

E

ferventer petit

et tandem accipit:

prædixerat adhuc peccatrix, se sanctam futuram.

i

F

lentatur a diabolo ut ideo liberius peccet:

d
divino instinctu tradit se
FF. Minorum disciplinæ

cum summa erga eos reverentia.

dedit se austeritati vitæ,

e

assidue flens ex dolore,

et amore:

C

f
9 annis in peccato vixerat:

g
servata ne suffocaretur a diabolo:
tunc quoque misericors erga pauperes.

subinde malam suam vitam deflens et accusans:

A habitu, mox per sancti Spiritus infusionem nova foemina visa est. Nam sic eam in se transformavit supernus amor, ut ex tunc attentiori cura studeret perquirere, qualiter se in solitario loco absconderet; tum ne cum his, qui de terrenis rebus loquuntur, loquendi haberet materiam, tum quia Regi omnium seculorum, ut nova Magdalena, meditando, orando, flendo, et jejunando, sine medio jungi optabat. Summi quidem amoris flamma succensa, cuncta quæ animum seu corpus oblectare solent, sibi subtrahere cœpit, ut mundo crucifixa, mundum contemneret, et se frequenti sanguinis minutione, sine intermissione jejunii, debilitare desiderans, nuda humus eligitur pro lectulo fatigati corpusculi. Nemo enim tam avidus auri, quantum Margarita sui corporis exterminationis extitit: quæ ut noctes insomnes facilius duceret, raro etiam in petra vel ligno caput languidum, debilitatum jejuniis et effusionibus lacrymarum, reclinare volebat.

9 Hæc in oratione pervigilans a prima vigilia noctis usque ad horam diei nonam fletus amarus protrahabat, orando: ex vehementia quippe infixi doloris, nunc ex memoria suorum defectuum, nunc ex recordatione Crucifixi Jesu, cujus erat mente

B Cruci confixa, tam anxia cum fletibus emittebat suspiria, ut sæpissime mori timeret, sæpissime sensum ac vocem amitteret, et velut exanimis remaneret. A turbam strepitu semotam elegit cellulam honestatis amatrix, prope tamen nobilium dominarum hospitium, ut secretius ac securius moraretur. In qua se Deo nimirum litabat, cum disciplinis, alapis ac pugnis tam acriter, quod caro naturaliter candida, illius amore livida penitus appareret, cujus livore sanati sumus. Plus dicebat se lætari de sui destructione corporis, quam non solum petebat a Domino, sed procurabat omnibus modis ardentem, quam si ad imperiale fastigium fuisset evecta.

10 Sed quia conversorum primordia blandis refrendenda sunt modis, (nam per gradus ascenditur ad virtutes) ut hujus temporis formidolosi non paveant subdere spiritui carnem suam, suorum describo gradus jejuniorum. Inchoata namque salutis via, primo Christi famula Margarita solutis diebus, ut ita loquar, cibaria sua, non omitendo jejunium, a sagimine condiebat, carnes nullatenus comedendo. Parum post in divinum amorem dulcius sursum ducta, omni carniū sprete pinguedine, solum liquorem olei sumendis cibariis apponebat.

C 11 Et quoniam de suarum manuum labore se et filium decreverat alere, cœpit nobiles Dominas de Cortona humilis Margarita diligenter custodire in puerperio. Quibus licet cibaria, quæ ipsarum statui competeabant, deliciose pararet, ita in Quadragesimalibus cibis continuabat jejunia, ac si quadragesimale tempus adesset: ibique cantantibus aliis ad languentis solatium, sola seorsum adeo liquefiebat in fletu, quod cantantes ibidem convertebat ad plancum, et moerentes cum ea sua cantica suspendebant. Hæc est illa Margarita, quæ tam ferventer de Dei misericordia loquebatur, atque severitate justitiæ, quod nullum cor adstantium reperiatur ita secularibus deliciis deditum, quod se a lamentis præ calore verborum ipsius defenderet. Ut autem nobis Margaritæ discretio splendeat, antequam vellet propter jejunium familias Dominarum, quibus serviebat, de sibi coquendis gravare cibariis, coram carnes edentibus ab esu carniū abstinens, de aliis cibis communibus, quæ sibi apponebantur, quandoque tenuiter comedebat: ibique famulatus parienti non subtrahens, summa cum diligentia Horas canonicas, cum aliis devotis orationibus quas Horis addebat, Domino nostro integraliter persolvebat. Ibi tanquam lilium inter spinas, lux in tenebris, et aurum inter

pulveres posita, jejunans et lacrymans, vigilans et laborans, edentes, bibentes, cantantes et in otio dormientes minime judicabat. Hæc est illa, quæ balneum præparans Dominabus, in lavacro solummodo fletu se lavabat. Per singulas namque noctes lectum conscientiæ incessanter expurgans, per virtutem doloris continui, quem gerebat in corde pro aspersione sanguinis Jesu Christi, ablueri animam non cessabat. Et vidit eam pauper orantem in aere.

12 Et quoniam prædictorum obsequiorum de causa, in Missis et prædicationibus Domini famula Christo servire nequibat ad votum, se subtraxit celeriter a servitio Dominarum, et quærens solitas consolationes recipere, et ad desiderata citius largienda largum Dominum cœpit invitare. Et ubi hæc acta sunt? Certe in domo Domini Domina Diabellæ, in qua pater misericordiarum et luminum tanta Margaritam misericordiæ pietate dotavit, ut ipsam domum in hospitium misericordiæ commutaret. Ad hanc domum Margarita cor suum posuit, et ipsam in usum pauperum adeo computavit, ut temporibus opportunis penitus vellet, quod nec mobilibus nec immobilibus, ad subventionem pauperum largius peragendam, vel in minimo parceretur. Et suis plantatoribus non ingrata, jussit et ordinavit, ut infirmariæ Fratrum Minorum de Cortona, de rebus prædictæ domus misericordiæ necessitas infirmorum Fratrum plenarie semper administraretur. O vere misericordiæ Mater, quæ tam intenta fuit de consolationibus pauperum, ut sibi nihil de rebus prædictæ domus, in quantacumque fuerit penuria posita, usque ad finem suum permiserit assignari. In illa quidem domo misericordiæ Pater tanta misericordiæ condescensione ipsam replevit, quod nunc personaliter, qui ubique est, suum communicabat alloquium, nunc ei donabat Angelorum solatium, nunc cum ea existens deterrebat in bello hostem antiquum. Tunc temporis Margarita, in cunctis rebus Christo devota, ad honorem Baptistæ, quem sibi in advocatum elegerat, festum pauperibus faciens annuatim de suarum manuum laboribus, pauperes, (se ac filium privante) quos paraverat, cibus solite satiabat.

13 Hæc est illa fervida Margarita, quæ B. Franciscum Patrem suum instantissime precibus exorabat, ut suis meritis impetraret a Christo, in munus singularis amoris, suorum plenariam indulgentiam peccatorum. Quantumcumque infirma esset vel debilis; in suæ conversationis primordio extra quadragesimalia tempora caseum non sumebat, nec ova: et in quadragesimis nullo genere piscium utebatur. Et, quod plus est, quidquid de sibi missis cibariis subtrahere poterat, pauperibus rependere celeriter conabatur cum lacrymis, nihil pro suis necessitatibus retinendo. O agnita piæ Matris pietas, quæ adeo pauperes et egenos attraxit, ut relictis divitum ostiis, ad suæ cellulæ ostium, in qua parum, imo nihil quasi tenebat, turmatim congregabantur! Et quia vicinæ Dominae compatiebantur eidem, ipsa tamen invita, quæ in visceribus caritatis pauperes diligebat, pauperes a cella ejus nitebantur expellere, ut haberet occasionem aliquid retinendi pro se.

14 Necdum reclusa penitus, ad locum Fratrum Minorum de mane solito more devote pergens, usque ad tertiam, quando non jejunabat populus, in oratione manebat. Et ad cellam rediens, cum silentio, ostio clauso, parum vacabat operi, et multum orationi. Initium sapientiæ, Christi timor, sic ejus occupaverat mentem, ut nullius vellet faciem intueri: nec audire, nec loqui de secularium moribus. Nam si præcedenti die quicquam dixerat vel audierat cum aliquo seculari, ad secularia negotia pertinens, assuetas Christi dulcedines nullatenus præsumebat in orando nocturnis horis repetere. Sed cum interna

D nec alios judicans:

dimisso hoc servitio vacat divinis:

domum misericordiæ institui curat:

recreatur divinis visionibus:

festo S. Joannis pauperes pascit de suo:

certis cibis ex penitentia abstinet:

F

omnia sibi data erogat in pauperes:

operatur:

de secularibus locuta,

mœstitia

se dein castigat :
b
meditando passionem recreatur :
in se sœvit :

A mœstitia lacrymando noctem ducebat insomnem. Quo dolore ardens, pugnis tundebat pectora, et vociferans veluti parturiens, internum mœrorem cordis *b* dormiendo in vico excitando plorantibus demonstrabat.

publice mendicat,
omniaque dat pauperibus,
Matt. 10. 37. se defraudans ac filium,
cui vix loquitur :
cibos parat pauperibus,
C
c
aliaque iis procurat,
etiam rebus necessariis se privans :
d
oleo abstinet : postea coctis edulis :
e

B 15 Et quia non moritur amaritudo nisi in dulcedine, nec frigus extinguitur nisi in calore, adeo tantis afflicta doloribus, ad Crucis meditationem et Redemptoris ludibria animum revocando, indicibilibus fletibus insistebat, quod in Christi supplicio tam amaro, omnis amaritudo mentis dulcorabatur. Hæc autem, dilectissimi Fratres, meditatio passionis tam anxie renovabatur in ipsa, quod nunc lacerabat tunicam in dorso ac facie, nunc percutiebat alapis genas, nunc fabricabat super suum dorsum cum nodosa chordula, illius amore, super cujus dorsum fabricaverant peccatores. In tam dolorosis amarisque fletibus et suspiriis, nunc de suis defectibus, nunc de Jesu Christi passione conceptis, posita; sciens quod veræ dilectionis evidentissimum signum est, operum exhibitio, recta ad exterminationem pristina vitæ vanique honoris seculi, pro eleemosyna cœpit ire per terram, nullius domum ingrediens, nulliusque faciem hominis intuendo. Hæc est illa Margarita verissima, cui si aliqua Domina integrum panem dare volebat, recusabat eundem, timens ne daretur eidem pro reverentia speciali. Verumtamen tanta postea sibi ad pauperes inerat pietas, quod integros recipere nullatenus recusabat. Hæc est illa Margarita, carissimi, quæ capsam donans et vasa pauperibus tribuens, panem pro suo victu in olla fracta et lapide tecta, paupertatis amore, recondidit.

16 Hæc est illa, quæ Evangelicum verbum perfecte implevit, quando præ amore dilectissimi sponsi Jesu, unicum filium expulit, et illi pauperes peregrinos et notos pro Christo præponens, rebus sibi deputatis ad usum se diligenter sæpe privavit. Ad hanc igitur verebantur seculares accedere, tum quia raro loquebatur in cella, tum quia æternum adeo filio uterino præponebat amorem, ut nihil ei coquere vellet, ne tempus impediretur orandi, tum quia raro secum loquebatur eidem. Dicebat namque : Fili mi, cum ad cellam redieris, sicut cibum crudum inveniris, ita sume, tenendo silentium; quia tempus divinis laudibus impendendum, in te nulla ratione distribuam.

17 Et quamvis circa suum se filium sic haberet, nihilominus carnes, pisces et diversa pro pauperibus Christi parabat cibaria, in quorum occupata ministeriis, tempus non se dicebat amittere, cum spiritus suggeret hæc exercere, non caro. Cum vero Margarita non haberet cibaria, quæ pauperibus posset expendere, acquirebat eis interulas, cultellos, cingula, urceolos, scyphos, et ligna pro foco, tunicas, c fiscores, et opertoria lecti. Et si non habebat quod posset tribuere, suæ tunicæ manicas dissuebat, et velum deponens de capite, nunc Pater noster, et cingulum, et tigna tecti decorticans, etiam urceolum aquæ benedictæ, sinon poterat aliud exhibere, præbebat : tantum de filio suo curans, sicut esset maternæ miserationis oblita. Quod experientia certa didicimus, cum in Sanctorum *d* ..... pauperes invitaret ad epulas, nec sibi, nec filio aliquid reservabat.

18 Post hæc facta manu Domini super eam, non contenta jejuniis pristinis, cœpit interdum olus absque sagiminis et olei appositione comedere : et paullo post omnibus rebus coctis, præter panem, dimissis, continuando jejunium, panem in lacrymis comedens, pro variis ferculis nihil addebat, nisi *e* Avellanas paucas vel amygdala. Et ne credas quod tam arcta jejuniorum asperitas, paucorum fuerit dierum vel mensium : hanc pluribus annis continuavit,

orationibus vacans, jejunaque usque post horam noonam vel etiam vespertinam manebat.

19 Hæc ita proximorum vitia cum Christi Passione deflevit, quod non solum frequenter præ dolore radices oculorum videbantur de suis orbibus erui, verum etiam aliquando lacrymæ in sanguinem versæ sunt, cum tam novis in sudore ac pallore ab astantibus visis angustiis, quod de ipsius separatione animæ verisimiliter autumabant. Et si de hominis salute speratur, qui semel suos, juxta mandatum sanctæ Matris Ecclesiæ, confitetur in anno defectus, vel saltem in morte; qua fronte, qua temeritate de illa quis dubitat, quæ numquam de suorum accusatione defectuum, imo virtutum, quas vitia esse timebat, potuit satiari. Et, ut vere superno regno apta inveniretur, suo mandavit filio, ut numquam vel minimum consanguineum sui patris coram ipsa præsumeret nominare : quia nec memor eorum esse poterat aut volebat, quæ suum perfecte posuerat cor in Christo. Quoties audiret vel diceret aliquid quantumcumque utile, quod fructuosum proximo et Deo perfecte gratum non videretur, eidem tanto timore consternabatur, ut corporeis viribus destituta loquelam perderet, et corporeo privaretur calore. Dicebat namque, quod zelotypus ille sponsus æternus tam curiose animas speculatur, quas condidit, ut actiones nostras, quas credimus esse virtutes, vitia deputet, et unde pia merces speratur operum, inde puniat aliquando in æternum.

20 Hæc est illa Margarita, quæ sic intenta fuit lectioni divinæ, quæ mentes erudit et illustrat, ut si quando prædicaretur in loco Fratrum sui Patris B. Francisci diebus Dominicis et festivis, nulla ratione jejunium frangeret, ut in sua servaretur tenuitate ingenium, et fervore suo facilius anima frueretur, etiam si prædicandum esset post nonam. Si quis inter vos æmulatur charismata meliora, hæc avidè discat, quod Christi famula Margarita nulli tantum invidebat, quantum languentibus et mendicis, nudis, famelicis, et afflictis. Omnes, inquit mihi, Confessori suo, vallatos et oneratos angustiis, a suis, si possem, pœnis eximerem, et me solam vellem induere calamitates eorumdem.

21 Quadam itaque die Margarita in cella vilissima trahens moram, orans, suspirans, jejunans, et confitens, exulem se clamavit in fletibus, admirans de patientia Salvatoris, qui eam tam pie, tam diu suis prisco tempore toleraverat in offensis. Cum igitur die sequenti post festum S. Thomæ Apostoli supplicationi ferventer esset intenta, Christum loquentem sibi dignativa dignatione audivit intellectualiter hæc dicentem : Paupercula Margarita, per Cortonam pro eleemosynis ulterius non discurras, sed absque obliqatione itineris ad electorum meorum Fratrum locum pergas ad audiendas Missas, prædicationesque eorum, quia ipsis te commendavi, et eis singulariter curam tuæ salutis commisi. Nec hæsites de tuorum plenaria remissione peccaminum, quam obtinebis, quia jam te feci calorem frigidorum inflammativum, ut me diligant et ferventi spiritu me sequantur. Jam te in exemplum præbui peccatorum, ut in te certissime videant, quod si se ad gratiam præparare voluerint, sum paratus eis misericordiam elargiri, sicut misericors fui tecum. Committo igitur te, sicut thesaurum meum, paupercula mea, Fratrum meorum monitis et custodiæ, quibus injungo, ut te semper mei amore protegant atque insistant, in quocumque loco moram contraxeris. Pro studiosa namque sollicitudine, quam dicti Fratres circa tuam salutem gerent, totus adhuc Ordo ipsorum honorabilis *f* mundo erit. Ad quod verbum pro sacra religione prolatum a Christo, Margarita effecta jucundior, tamquam filia de suis sollicita Patribus,

Deo

D
AUCTORE F.
JUNCTA EX MSS.

sanguineas lacrymas fundit :

deceptoris memoriam aver-satur :

E
sollicita ne Deum auditu aut verbo offendat :

diu jejuna manet, ut melius attendat concioni :

invidet afflictis :

dolet de præteritis peccatis :

F
Christus eam velat mendi-care.

spondet veniam peccatorum,

committit eam PP. Minoribus.

f

AUCTOREF.
JUNCTA EX MSS.
pro iis orantem
exaudivit.

A Deo Patri Patrum ordinem commendavit : cujus recommendationem sollicitudine paterna suscipiens, Margaritæ respondens, ait : In tuis desideriis tecum sum, et Fratres, quos mihi recommendasti, sunt illi electi, quos intima diligo caritate.

optat ipsa a
Deo filia ap-
pellari :

22 Cupiens Domini famula præcipuo signo dilectionis, tamquam adoptata veraciter filia, Deo Patri inseparabiliter copulari, cœpit ardenter humilibus et lacrymosis precibus ab ipso perquirere, quando appellaretur Filia, sicut ab eo paupercula vocabatur. Cui amator hominum, cujus amor numquam extinguitur, statim ad instar judicis deterrentis, et magistri discipulum corrigentis, ait : Non adhuc vocaberis Filia, quia filia peccati es : cum vero a tuis vitiis integraliter per generalem confessionem iterum purgata fueris, te inter filias numerabo. Quod quidem verbum tanti terroris extitit, ut fletibus irrigata, suppliciter Dominum exoraret, dicens : Domine Jesu Christe, qui es lux vera, tenebras pellens, ostende mihi, qui cernis omnia, et quem nullum latet latibulum, cuncta vitia mea, quæ latent in corde meo, ut laver in confessione plenissima, et, te miserante, merear Filia nominari et fieri. Vix felix Margarita verba compleverat, et virtus æterna, quæ intus docebat, sic offensas præteritas, nondum confessione deletas, reduxit ad mentem, quod usque ad minimum cogitatum omnes suos defectus agnovit. Revelabat enim pius Pater nunc animæ pudentia sua, ne cogatur in die novissimo justus Judex cunctis ostendere gentibus et regnis ignominiam ejus.

omnia peccata
divinitus co-
gnoscit,

B

23 Hac autem generali confessione, cum tam luminosa cunctorum offensione defectuum, diebus octo in manibus meis cum lacrymis ordinate, secundum pristinae vitæ cursum continuata, ut fieret vas purissimum in sanctificatione et honore, devote accessit sine velo, et cum chorda circa collum ad Dominici corporis sacramentum : paneque sumpto novissimo, qui dat vitam mundo, audivit Jesum Christum dulci modo Filiam proclamantem : cujus vox adeo fuit dulcis, quod in illa Margarita defecit, et mori propter latitudinem gaudii dubitavit. Inflata vero dulcedine sæpe die illa in extaticum elevata excessum, coram Fratre Ranaldo Custode, Fratre Ubaldo Guardiano Martio, Domina Gilia, me Confessore, sensum perdidit atque motum. Cum autem ad exteriorem sensum redibat, in quantum loqui poterat, dicere conabatur (vix enim exprimere poterat, quod dicebat in Deum absorpta) et præ admiratione dicebat : O infinita summa dulcedo Dei! O dies mihi a te Christe promissa! O verbum omni suavitate repletum, cum me Filiam nominasti! Hisque dictis, coram omnibus, non fecte (ut quidam dixerunt æmuli) rapiebatur in Deum, sicut experientia multiformi Fratres experti sunt per manus adstantium Dominarum, in agitando corpus et dilapidando : et cum redibat ad usum sensuum, admirando dicebat animæ, quomodo in illo verbo a Rege Christo prolato a suo corpore non migrarat. Et iterum ad se rediens, cum immensa redundantia dulciter affluentium lacrymarum hæc dicebat : O verbum diu desideratum, ferventi animo postulatum, verbum omni securitate munitum atque recordatione jucundum! Filia mea, inquit, Deus meus; Filia mea, dixit Christus meus.

et diebus 8 con-
fiteatur :

chorda collo
alligata com-
municat :

a Christo filia
appellata,

multos raptus
patitur,

C

ab aliis proba-
tos :

summo solatio
perfunditur :

visitatur ab
Angelo cus-
tode,

24 Posthæc accessit Angelus Margaritæ custodiæ deputatus, et dixit ei multa verba bona, et promissâ retulit copiosa, invitans eam ad cuncta creantis et gubernantis amorem, dicens : Ego non sum tuus Dominus : sed summi Regis nuntius sum. Et quia videbatur semiplena jucunditas in loquutione Angelica, respectu præteritæ, dixit ei : Mirum ergo non est, quia ita me tua non inebriavit jocunditate præsentia, sicut Pater omnium, quem solum desiderat anima mea, Christus cum locutus est mihi, dicens,

O filia. Dicat ergo Angelus salutis administrator sollicitus, dicat : Ego tui Creatoris nuntius sum, qui venio in mente tua æterno Domino nostro præparare hospitium. Et inchoans a fundamento humilitatis, omnes defectus ab anima expulit : et virtutes in ea per ordinem disponendo, inperceptibiliter eam virtutibus adornavit.

qui animam
præparat Deo :

25 Inter cetera, quæ in memoria de Salvatore nostro retinuit, mirabile illud fuit commercium, quod Deus nobiscum dignatus est facere assumptionem humanæ naturæ, inclinationem majestatis infinitæ considerans, et dignitatem Matris Domini nostri, quæ puritate et humilitate sua inclinavit eundem : ex cujus devotione, vitæ panem in die tantæ nativitatæ desiderabat et sperabat recipere : sed nequaquam præ reverentia audebat accedere, nisi eam prius pastor ovium liberaliter invitaret. Sed quia tam ineffabile Sacramentum non absque digna dispositione ac devota præparatione sumendum est, ut humiliter ad tam sublimem Regem suscipiendum accederet, et ad cibum supernorum spirituum degustandum avidior fieret, locutus est Christus Margaritæ, dicens : Jucunditatem istam, quam de me quæris, in die Joannis Evangelistæ dilecti mei tibi reservo. Nam illa die gustabis, ad altare loci Patris tui, dulcedinem inexpertam. Nolo autem ut in die meæ nativitatis communices, quia mecum jubilabunt Angelorum exercitus in excelsis. Volo quod flendo saties inter animalia in diversorio vagientem : et ut devotius præpareris, ego do tibi Rex omnium istam legem, ut in die Protomartyris mei Stephani, ad aptandum mihi tuo æterno Creatori mentis hospitium, cum secularibus non loquaris. Illa etiam die qua me in anima tua recipies, eandem normam inviolabiliter observabis : ut ego, quem unice cum tanta flamma desiderii postulas, uniar tibi gratia speciali.

miratur Incar-
nationem, et
dignitatem
D. V.

jubetur ante
communione
fiere uno die,

E

uno silere,

et ipso die
communione

26 Vix mandatum in oratorio Fratrum Minorum oranti expleverat, et g ecclesiam magister sui nati oratorium ingressus, nova de filio retulit, et sui laboris pretium postulavit. Audi ergo quod sequitur. Sic erat Christi famula Margarita a mundi curis, impedimentum menti semotæ præstantibus, sic erat exuta maternis affectibus, ac si non stetisset cum seculo, quod horrebat, vel si numquam filium peperisset. Quod satis evidenter ostenditur, cum publice sibi ab hoste insidiante narratum est, quod filius ejus ab ea in extrema paupertate relictus, cui maternas subtraxerat manus, se in quemdam puteum Aretinum præ nimietate tristitiæ suffocarat. Quod videbatur similitudinarium signum, tum quia in scholis nec Aretii reperiebatur ab aliquo, tum quia Cortonam non fuerat ad paschandum cum matre reversus. Interim magistro declamatorie, quia non responderat, tamquam de superba et ingratiissima, indignata facie coram Fratribus murmuranti; dilecta Dei Margarita in amatum Deum conversa, soli Christo interno constanter magistro obediens, nequaquam vel minimum verbum respondit, cum super hoc a Fratribus nostris instantissime rogaretur. Rogavi enim eam de hoc ego indignus Confessor ejus : et sanctæ memoriæ Frater Benignus. Sed ideo Margarita nunc Deo conjuncta in cœlis, tunc nobis non obedivit in terris, quia Christo sibi dicenti in anima, Nunc videbo si tui magistrum nati respexeris, si ei responderis, vel aliquam creaturam mihi proponere attentabis, respondit, quod mandatum ejus nullatenus præteriret. Et ideo magistro adstanti clam exprobranti et comminanti, nec Fratribus, ut loqueretur rogantibus, obedivit. Cumque Domino diceret, Non loquar ei, Domine mi; et dictus magister turbatus abisset, audivit gratum Jesum, a quo est virtus omnis et gratia, dicentem sibi : Vide filia Margarita, quanta te fortitudine indui : quantamque constantiam

g

dæmone filii
mortenuntian-
te, nil move-
tur :

F

filii magistro,
die communitio-
nis, nil respon-
det :

quod Christo
gratum :

A constantiam tibi præbui : nam dulce fuit animæ tuæ coram illis, qui tibi molesti erant, silere, nihilque interrogantibus respondere.

*optat cellæ in-
cludi :*

27 Nocte quadam in octava Epiphaniæ, dum sola in cella oraret, considerans quod orationi vacantibus solitudo necessaria est, petiit sibi concedi a Domino, ne ulterius de cella exiret, tum quia devotæ Dominæ circumdabant illam in oratorio beati Patris sui Francisci, et sæpe suis verbis impediabant orantem; tum quia cella a strepitu mundanorum erat semota; tum quia corpus gravabatur nimis discurrere, debilitatum languoribus ex pœnitentiæ austeritate contractis, tum quia consolationes divinas in publico recipere recusabat. Æterna vera providentia, quæ congruis coaptat cuncta temporibus, non votis condescendens, sed fructu; tale Margaritæ responsum dedit : Cur petis, o Margarita, meas incessanter gustare dulcedines, et amaritudines disponentes ad ipsas prægustare non vis? Cur postulas, ut te in cella recludam? Vade, vade ad locum Fratrum Minorum, ibi solitam contrahere moram. Vade inquit, ad locum B. Francisci Patris tui, ut ibi audias Missas : et ibi me reverenter adora, et vide me manibus Sacerdotum. Vade, et non te recludas, quousque te abscondere volam.

*negat id illi
tunc Deus,*

B 28 Mane facto, vix potuit pro debilitate ad Fratrum locum accedere, in quo dum fuit, tanta subito est repleta suavitatis divinæ dulcedine, quod usque ad solis occasum illa pace fruens orationem protraxit : item et de sero cum nova lætitia remeavit ad cellam. In oratorio namque Fratrum magister internus, hanc normam vivendi dederat, dicens : Nolo, Filia, ut loquaris cum secularibus hujus temporis adhuc : sed si occasione tuarum infirmitatum indiges aliorum suffragiis, obsequia cum silentio suscipe : et mulieri tibi ministranti necessitates tuas sub silentio brevibus verbis pande. Nam si hunc modum devote servaveris, tibi, non solum pro te, verum etiam pro meis fidelibus, magna et utilissima revelabo. Et cave ne timeas unquam creaturam aliquam plusquam me, nec oculum dirigas sive figas in vultus tecum loquentium personarum. Quanto enim plus fueris a talium colloquiis separata, tanto tibi ero propinquior : et tanto tibi et menti tuæ ero domesticus et humanus, quanto cum seculo inveniam te silvestrem. De Fratribus vero Minoribus, qui mittentur ad te, non intelligas hoc tibi mandari, quia ipsi sunt tuæ salutis occasio. Recordare, quoties tibi damnosa extitit familiaris allocutio secularium personarum : quot et quales pœnas traxeris : et sustinebis adhuc, nisi plenius solito te correxeris.

*vetatque loqui
cum seculari-
bus.*

*aut in sibi lo-
quentium vultu
oculos figere,*

*et damna os-
tendit talium
locutionum.*

C Quanto ergo rarius cum eis locuta fueris, tanto sæpius tecum loquar, et dona tibi dabo maxima. Quæ quidem dona mihi narrare noluit : tum quia nimis videbantur excedere cogitatum, tum ratione vilitatis suæ, quam consolationibus præponebat, et fiebat incredula de promissis.

29 Cernens autem hostis antiquus, animarum deceptionibus semper sollicitus, Margaritam plus solito virtutibus decorari, sæpissime cellam ejus intrare cœpit, et in diversarum effigies rerum se transfigurans, nunc se specie mulieris, nunc hominis, nunc serpentum, nunc quadrupedum animalium ipsius aspectui præsentabat : et non contentus tam deformi representatione quam horrida se ingerere ac præsentare, minas inferebat horribiles : nam modo dicebat, eam esse deceptam, nunc asserebat se illam violenter extracturum de cella : nunc promittebat æterna supplicia : nunc improperebat eidem pristinæ statum vitæ : nunc dicebat, quod non perseveraret in Christo, nec in virtute finaliter : nunc alliciebat eandem ad delicata sumenda sub pallio discretionis cibaria.

*diabolo ten-
tatur variis
figuris,*

*et suggestioni-
bus :*

30 Sed ille, cujus oculi super justos, et aures ad preces eorum, trementi ac oranti assistens, ait : Ne timeas, filia Margarita, nec dubites, quia semper tecum ero in tribulationibus et tentationibus tuis. Et quia gustato Spiritu cuncta desipiunt, omnia quæ tibi sum donaturus, præambulo sermone, antequam donem, ostendam. Sed si appetis meæ consolationis, quæ omne *h* excedit, præsentiam, loquelam tuam cunctis (Fatribus Minoribus dumtaxat exceptis) subtrahe diligenter. Ipsi enim Fratres mores tuos varia virtutum venustate decorant. Ipsi instruunt mihi sponso tuo inseparabiliter adhærere. Ipsi de me, summa et æterna Deitate, salutaria et alta documenta proponunt. Et sicut ego Creator omnium cuncta in esse produxi, et producta conservo; ita volo et jubeo, quod amore mei omnes creaturas cum reverentia diligas, nullam in animo judicans vel contemnens, et nullum tædium aut displicentiam animi contra aliquem de cetero serves : Regis æterni sibi facti mandati non immemor, quanto ardentius crescebat in amore Dei, tanto sollicitius compatiebatur afflictis, et gaudebat de bonis alterius. Quod patet in rebus ad suæ necessitatis usum concessis, quas suæ subtrahendo necessitati, pauperibus trans mittebat.

D
AUCTORE F
JUNCTA, EXMS S.
a Christo ani-
matur,

h

*jubeturque
nulli facile lo-
qui, nisi suis
PP. spirituali-
bus;*

*omnes tamen
promiscue
amare :*

31 Hæc affatu divino directa, ad altissimumque contemplationis verticem invitata, illum, qui candor est lucis æternæ, audivit dicentem sibi : Filia mea tamdiu te in hac cella commorari permisi, quousque meæ complacuit voluntati. Quare nolo, quod hic ulterius maneat, nec in cella, quæ sub loco veteri facta est : sed ad cellam perge, quæ est sub vertice arcis. Sed quia huic mutationi Fratres assentire nolebant, tum quia locus nimis erat a Fratrum conventu remotus, tum quia timebant (quod accidit) ne alibi sepeliri contingat. Sed de sepultura tua bene testamentum conditum est, quia ibi plane concluditur, quod sine impedimento transferenda es ad ipsorum locum inde, ubicumque et in quocumque loco te mori contigerit. Neque volo, Filia, quod Fratres dubitent : quia eos minime dubitare oportet, cum sub eorum cura securaque custodia te omni tempore commiserim, et committo, ac dono sanctæ religioni tui Patris B. Francisci in vita pariter et post obitum.

E
*jubetur dein ad
aliam cellam
migrare.*

*post mortem
transferenda
ad ædem FF.
Minorum :*

32 Ait iterum Margaritæ Dominus : Fratribus autem illis, qui te visitaverint amore mei, dic, quod illius ad te inclinentur amore, qui de cœlo descendit, non ad honores et gaudia, sed ad murmurationes et varias pœnas. Ego namque lætitia Angelorum descendendi ad mundi tristitias : et nihil præter amaras tribulationes servavi. Ego enim tuus Jesus super communibus donis novam gratiam tibi dedi : et tibi dico, quod, quantum est ex parte tua, fugias creaturas, et solitudinem quære : sed quod ago in te pro filiis meis, sinas me agere, quia ego duco te. In hora Communionis dixit ei Jesus : Filia, Fratres dicunt, quod multum laboraverunt in te, et verum est. Sed ego cariori pretio te redemi, et in majoribus laboribus pro te steti. Et quamvis illos fecerim tuos magistros exteriores, ego tamen tuus magister interior sum, et fui. Ego dux tui itineris factus, misericorditer dignatus sum educere te de abyssu profundissima hujus mundi, et tuarum miseriarum. Meum namque fuit tuæ conversionis initium, mea-que omnis tuæ conversationis regula : et ero medium et finis salutis tuæ. Ego te duxi ad cellam istam, in qua minus offendor, et magis a te mihi servitur. Ideo dicas Fratri Junctæ, quod non impediat moram tuam in ea, cum opus meum fuerit quod venisti. Et quia Fratribus te commisi, et eis obedisti, cum te reduxerunt ad cellam primam; ideo gratiam meam non minui, nec subtraxi.

*qui moniti
qua intentione
eam viserent,
F*

*et ne huic mi-
grationi ovis-
terent,*

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS. Matt. 7. 7.

A 33 Alia die, quia Christi famula Margarita more solito dulcedine divina frui non poterat, fremere, flere et dolere amare cœperat, et Dominum curialissimum postulare. Ille vero qui dixit, Pulsate, et aperietur vobis, trementi respondit, dicens : Tu in terra me petis per memoriam terrenorum, et in terra me reperis. Siris. Si autem in cœlo me postulares, sola cœlestia meditando, cœlestes, quæ cum lacrymis quæris, dulcedines invenires. Separare itaque a mundo funditus, qui spiritualiter vivere non sinit. Ad quod verbum Margarita respondit : Ego separata, Domine mi, a mundo tibi non servio. Cui Salvator ait : Licet, Filia, certes cum tentationibus i..... illis, tutior via tentationum est, quam cum secularibus conversari. Nam in tentationibus purgaris certamine : sed in imaginationibus rerum inferiorum, meum tabernaculum, quod feci de corde tuo, in multis occupationibus impeditur.

privalur consolatione ob conversationem cum secularibus :

ingerente dæmone, eam decipi,

a Christo confirmatur.

B 34 Post hæc Leviatham videns famulam jocundatam, invidia motus pestifera, in eam repente irruit, et cum impetu dixit eidem, quod tota ejus vita nihil erat aliud quam deceptio, et quod illæ non erant suavitates internæ ab ipso Jesu, qui omnis est suavitatis principium. Ad cujus suggestionem tam validam repellendam, dum Margarita Dominum exoraret, ut ejus hostis, in Angelum lucis se transformare non posset, qui dixit, quod illæ consolationes erant ab eo, statim Christus amator veridicus Margaritam confortans, ait : Nonne, Filia, nosti, quod animarum ille deceptor nequit illa tibi tribuere bona, quæ dono ? nec potest animam ingredi, nisi ego Creator tuus. Quomodo tam dulcia gaudia menti tuæ, quibus in æternum privatus est, tibi largiri posset ? Et tamen, cum in se non habeat, quod tu sentis, nititur auferre omne gaudium, quando potest. Verumtamen noli timere eum, quia de tua salute avidus, non permittam te ab hoste decipi tam crudeli.

Sanctos laudat,

qui vicissim pro ea orant,

præsertim S. Franciscus :

docendam se ab Angelo intelligit :

jubetur imperialæ inclusionis caussam indicare Confessario,

C 35 Volens justitiæ Sol mentis oculos Margaritæ clarius illustrare, quadam die, quasi hora nona, post Dominici corporis sacramentum devote susceptum, supernis irradiata splendoribus, audit Christum dicentem sibi : Filia, quia tu devote laudes Sanctis omnibus persolvisti amore mei, concedam eis, ut tibi vicissitudinaliter impetrent virtutes et dona, quibus ab invicem distinguuntur : communicabunt, inquam, de statu suo Seraphin ardorem, et ceteri Angeli statum suum, et Prophetæ spiritum prophetizandi. Et quia post meæ Divinitatis essentiam, et assumptæ humanitatis reverentiam, et Matris virginitatis gratiam, immediate B. Franciscum Patrem tuum laudare non cessas, ne timeas : sed ordinem pristinum in tuis laudibus tene, ipsum Patrem tuum post Matrem meam in tuis laudibus Sanctis aliis præponendo. Nam mihi de hoc plurimum placuisti. Ipse namque suis precibus tuam sollicitè petit salutem. Et tu post Matrem meam virginem laudes ei referre non cesses. Nunc servis mihi per obedientiam mandatorum cum timore pariter et amore : sed tempus appropinquat, in quo mihi de tua vita obedies, secundum supernæ vocis oraculum et splendorem. Tunc etiam tuus Angelus te docebit personas, cum quibus loqui non debeas : et quas honorare debeas, et docere. Numquam enim tantum de me tuo sponso fuisti zelotypa, sicut ego de tua salute sum.

36 Ne quisquam de se præsumat, Verbum Dei, quod caro de Virgine factum est, ait : Quia volo, quod anima tua sine dubitatione de his quæ dico remaneat; non verearis dicere caussam Fratri Joanni et Fratri Junctæ, quare te inclusi, ut et ipsi non dubitent vel negligant te includere. Et cum in cella inclusa fueris, non loqueris nisi Confessori tuo et Fratribus meis Minoribus, quibus a principio te

commisi : a quorum familiari consilio numquam volo quod te excludas. Et si unquam tempus advenerit, in quo tenteris de non loquendo et obediendo eisdem, non sequeris illam venenosam suggestionem, quia erit tentatio tui hostis. Do tamen tibi pro illo tempore loquendi licentiam in tuis tibi languoribus servienti, tam aliorum religiosorum quam secularium vitato colloquio. Cuncta similiter, quæ tibi singulari familiaritate monstrabo, Fratribus Minoribus prædictis aperire non differas, et ipsi per te relata non pandant, quousque viderint adimpleta quæ dicis. Tuum corpus infirmitate gravatum, languoris ardore non consumitur : quia ignis meus suavis et dulcis consumit culpam, et disponit ad gratiam. Sed ignis tribulationis mundi hujus est amarus, infectivus et afflictivus. Ego autem, filia Margarita, quæ vere coram me effecta es margarita, sum ille tuus Jesus, qui de Maria Virgine carnem sumpsi, et post insidias et afflictiones varias, pro salute humani generis in Cruce pependi.

37 Quadam nocte dum in cella Margarita oraret, ecce Angelus Domini suæ custodiæ deputatus, dixit : Scias, Dilecta Domini nostri, quod nondum videre vales in fundo fontis mundissima Regis. Sed confide et confortare, quia tuus sponsus sine macula Jesus Christus, abdita producendo in lucem, clarius et manifestius locuturus est tecum. Hæc est illa, quæ ad tantam illo tempore innocentiam venerat, ut nulla ratione crederet, quod aliqui homines in seculo commorantes, pro aliqua re terrena Deum vellent offendere, corde, et ore vel opere. Nam dicebat : Estne aliqua creatura, Pater, quæ altissimo Creatori tam dulci intentaret inferre injuriam ? Hæc est illa, quam non extollebat de operibus virtuosus elatio, quia de suis virtutibus nec meritis præsumebat. Hæc est illa Margarita, quæ sic Christum purissimum allexerat, ut amator sui decoris effectus invitaret eandem ad sui corporis communionem devotam, dicens : Filia, recipe me. Sed majestatis Divinæ contemplans celsitudinem, suamque considerans parvitatē, tantus eam terror invasit, quod timore cogente, Christo invitanti respondens ait : Tanta est tuæ majestatis et puritatis immensitas, et meorum defectuum magnitudo, quod puniēda coram toto mundo esset præsumptio, si te apparente, ubi sol oritur, oculos elevarem solum ad te videndum de ultima parte mundi. Et sic concertatio magna fiebat in anima Margaritæ : quia suavitatis divinæ ipsam ex una parte miro modo dulcedo cum aviditate allexerat, et ex altera retrahebat suæ consideratio parvitatis et vilitatis, qua se viliorē cunctis in mundo viventibus asserebat.

38 Huic tam excellenti virtuti se hostis opponens, de sede sua elatione depositus, tentare Margaritam humillimam de vana gloria cœpit. Sed ipsa contra ipsius insidias subito ad arma suæ defensionis surrexit. Tentator namque dicebat, quod variis erat a Christo exornata virtutibus, et quod in conspectu omnium statuum Deus eam fecerat honorabilem et famosam, ponens in argumentum suæ malitiæ multitudinem visitantium et eam cum devotione requirantium personarum. Et Margarita, quæ solius æterni Dei quærebat gloriam, nocturni silentii tempus expectans, cœpit vicinis quiescentibus de solario sibi præstitæ domus cum fletu clamare, dicens : Surgite Cortonenses, Surgite, Surgite, dico Surgite, et sine moræ dispendio cum lampadibus de vestra me expellite regione. Nam ego sum illa peccatrix, quæ hæc et hæc contra Deum et proximum egi : et recitata per ordinem, cum inundantia lacrymarum, excitando vicinos undique, vita sua, præ admiratione, compassione et ædificatione plenissima; omnes in suis compungebantur cubiculis, gratias Domino cum

D sequi instructionem PP. Minorum,

sibi revelata iis aperire :

animatur ab Angelo custode,

vere innocens

tamque humilis,

ut etiam invitante Christo

vix auderet communicare :

F

tentationem vanæ gloriæ superat,

palam proclamatis suis peccatis :

A cum lacrymis referentes : et tunc fugit devictus hostis superbus ab humili Margarita.

39 Aliud evidentissimum signum perfectionis, ipsius exprimere cogor, et propalare debeo, in detestationem superbiæ mundanorum. Ordinaverat Christi famula Margarita in omnibus semper contrariis curare contraria. Quapropter ad Montem Politianum arripere suum iter decreverat : et per illam terram, in qua variis fuerat ornata vestibibus, per quam auro insertis crinibus, eques et pedes, uncta facie, sui viri opulentiam demonstrando incesserat, in sui abjectionem honoris, tonso capite, semicinctiis induta, ostiatim volebat ab illis eleemosynam petere, apud quos gloriata est rerum copiis abundasse. Ordinaverat etiam tunc mulierem quamdam secum ducere, quæ ipsam velatam fascia duceret velut cæcam, et per funem in collo positum retineret, et voce præconia diceret : Hæc est illa Margarita, quæ olim suis moribus in elationem erectis, sua vana gloria et malis exemplis, multas in terra nostra animas vulneravit. Et tunc intendebat ita per ordinem ductricem docere, quod nec minimam circumstantiam suorum defectuum, quorum habuisset memoriam, siluisset. Sic, inquit, Pater mi Frater Juncta, saturata opprobriis, quibus præ omnibus creaturis sum digna, revertar : et sic patienti pro me

B Christo in aliquo conformabor, sic et apud illos fatua reputabor, coram quibus in meis colloquiis et aspectibus mutuis gloriabar. Sed ego suus Confessor, filia Patriarchæ Jacob discursum commemorans, et attendens quod mulieribus in juventutis flore constitutis non sunt de facili prolixorum itinerum concedendæ licentiæ, et quod indiscreti fervoris impetus sunt discretionis chamo sæpe frænandi, et quia sui contemptus est aliquando majoris elationis occasio; per obedientiam sibi prorsus inhibui, quod bona voluntas sibi sufficeret in hac parte, et merito tanti propositi non careret, et præmium obedientiæ reciperet in futuro.

40 Novis utens remediis Christi filia Margarita, præter tantæ arctitudinis abstinentiam, asperitatis disciplinas, et afflictiones corporeas, quas in sui consumptionem corporis avidissime renovavit, quia decor faciei ejus non abolebatur citissime, secundum desiderium suum, inusitatum genus excogitavit supplicii, ut in sui speciosi vultus deformitatem incurreret. Sed quia veræ obedientiæ filia, sine sui bajuli conscientia non attentabat agere quod optabat, timens ne sub virtutum coloribus lateret hostis antiqui deceptio, dixit mihi : Pater mi, vestra mihi concedat pietas, ut contra meum corpus, quod tantum odio, possim nunc agere quæ diutius concupivi. Et ut vestra inhibitio non impediat meæ spiritualis voluntatis impetum, certam conscientiam vestram reddo, quod (quamvis libenter facerem) lethaliter me non lædam. Quia vero tam implicita quam dubia ferventis animi videbatur, propter quod licentiam retardabam, dixit mihi ad expressionem propositi, quod unam latenter novaculam acquisierat, qua sibi nasum cum labii parte superiori abscindere festinabat. Et merito, inquit, hoc vigilanter desidero, quia vultus mei decor multorum animas vulneravit. Cum igitur de me ipsa velim propter offensum Deum vindictam expetere, et speciem mei corporis in deformitatem convertere, supplico, ut sacrificium præordinatum, de vestra licentia, sine impedimento Christo largiar Regi nostro. Ad quam ego conversus, dixi : Filia mea, hæc tibi nulla ratione concedam tum quia ex metu decori aspectus magis absconderis, tum quia ex nimia sanguinis emanatione de vulnere posses deficere, vel vulnus in alterius speciem mali poterit transmutari. Quare si attentaveris, quod cogitasti explere, te de cetero in confessione non audiam : et

animæ tuæ curam una cum meis Fratribus omnino relinquam. Quo mandato recepto vix ultricem manum ferrumque paratum a carnis decisione compepsit.

41 In die nativitatis æterni Regis de Virgine, Angelus Domini Margaritæ custos locutus est ei dicens : Recordare, Margarita, graduum beneficiorum, quæ tibi contulit Dominus Deus noster. Nam primo extraxit te de manibus ferocissimi lupi, qui te dimisit in campo. Secundo reduxit te ad ovium caulas per contritionem amaram et confessionem integram. Tertio tibi nuptias fecit, in quibus tibi donavit anulum, virtutem habentem virgæ Moisi : sicut enim virga illa Moisi obediebat ad nutum in miraculis, quæ fecit contra Ægyptum; ita tibi annulus gratiæ in jejuniis, orationibus, lacrymis, puritate, paupertate, patientia, humilitate et caritate obedit. Omnia namque aspera et difficilia, tibi levia sunt per anulum gratiæ tibi datæ. Quarto nec de hoc Conditor noster fuit contentus, sed suum tibi convivium, in quo soli amici convivantur, paravit et fecit : et in eo sinum misericordiæ, quam Joanni ad recumbendum donaverat, animæ tuæ ad quiescendum exhibuit. Quinto Creator noster non solum concessit, ut intrares in eum per amoris incendium, verum et ipse ingressus est animam tuam per gratiam. Quare te hortor, dilecta Dei, et revocata Dei, ut toto corde et tota virtute ad Creatorem tuum revertaris et Dominum, quia et ipse tibi dixit, quod ad vulnus sui lateris lactanda es. Ideo para te cum omni fortitudine ad tribulationes pro sui amore nominis tolerandas.

42 Ne crebrescente fama honorabilior haberetur, curam cœpit relinquere de pueris baptizandis, a quorum parentibus cum devotione requirebatur. Agebat etiam hoc propter discursum nimium, quem spernebat. Dum vero super tali meditaretur proposito, et tanti boni meritum perdere dubitaret, in magno perplexitatis agone posita, vidit venientem ad se, matrem filii procuratoris nostrorum Fratrum, ut filium filii baptizaret. Quæ dubitans cor invitantis offendere, precantis statim precibus annuit, et cum dicta ad *k* plebem perrexit. Baptizato denique puero, cum magno mentis pavore ad cellam rediens, noctem cum lacrymis duxit insomnem. Cui mœstorum consolator Margaritæ benigne se offerens, dixit trementi filia, quod non cuilibet suggestioni animum flecteret, et numquam iret ad plebem ad aliquem puerum baptizandum. Et nisi te contingeret ire ad locum Fratrum, quorum te, sicut nosti, curæ commisi, quantum ad corpus et animam, aliter non egrediaris de cella tua. Et cum iveris ad locum prædictum, locum juxta pulpitem non dimittas. Erat enim locus ille sic honestus, quod nullius adstantium videre poterat faciem personarum. Et cum omnes viderent eam, ejus faciem non poterant intueri. Et ait iterum Dominus ad eam : Filia, tria signa gratiæ fuerunt tibi data in statu mundi : nam primo habuisti timorem majorem aliis personis, secundo verecundiam de omnibus peccatis tuis, tertio humilitatem propriæ reputationis.

43 Hæc lacrymosis precibus suum Patrem B. Franciscum quadam die rogavit, ut suis meritis ei dignaretur acquirere plenariam indulgentiam omnium delictorum. Qui suis suffragantibus meritis dilectæ filia Pater a Domino impetravit, ut ei vivæ vocis oraculo plenissime indulgeret. Quod quidem donum Margaritæ concessit Altissimus, expresse loquens in anima, dicens : Ego Jesus Christus, filius summi et æterni Patris pro te crucifixus, ab omnibus tuis defectibus plenarie te absolvo.

a Sagimen usurpant medii ævi scriptores pro arvina. vel pinguedine. Vide Vossium de vitis sermonis lib. 3 cap. 44. — b Videretur potius legendum : dormientes in vico excitando plorantibus. — c Idem vocabulum reperitur in Vita S. Brigide 1 Febr. cap. 16 num. 96, pag. 132 E. et in Vita S. Darlugdach. ibidem pag. 186.

D
AUCTORE F
JUNCTA, EX MSS.

Angelus custos
exhibitos ei a
Christo favores
inculcat,

E
hortatur ad
patientiam :

pueros solebat
ipsa in baptis-
mo suscipere :

k
postea id omi-
sit.

F
Christo jubente,
solum ad
ædem PP. Mi-
norum iret, et
certo loco ora-
ret.
tria signa gra-
tiæ percipien-
dæ.

a Christo abso-
lutionem pec-
catorum obti-
nel per S. Fran-
ciscum.

vult ubi olim
peccarat men-
dicare

et ut stulta cir-
cumducti, et
vetera sua pec-
cata publicari :

velat id pru-
denter Confes-
sarius :

uti et ne sibi
nares et labrum
præcidat,

ad deforman-
dam faciem :

AUCTORE
F. JUNCTA
EX MSS.

A pag. 186. *Infra cap. 3 num. 47* Nulli rei sibi ad necessarium victum missæ parcellat, non tunicæ, non mantello, non fisci, non cervicali. — d *Videtur deesse festis.* — e *Ita vulgo coryli appellantur, quod circa Avellam sive Abellam, urbem Campaniæ magna copia nascantur, imo et circa Abellinum, unde et a Plinio Abellinæ dictæ, uti retulimus 9 Febr. cum de SS. Sabino Ep. et Romulo Diac. ageremus 3 4 num. 29 pag. 335 E.* — f *Id maxime completum, cum ei Cælitum decreti sunt honores.* — g *Illud verbum redundat... Videtur potius legendum, et ecce, aut quid simile.* — h *Videtur hic requiri desiderium, vel quid simile.* — i *Scriptum erat inhorris, vel inhonis: forte legendum, inhonestis.* — k *Id est, templum parochiale oppidi aut pagi. Itali pieve vocant.*

CAPUT III.

De austeritate victus et cultus, et paupertatis amore.

Divina bonitas, cunctarum magistra virtutum, Margaritæ precibus insistenti tale documentum imposuit, dicens: Si cupis, Filia, Magdalenæ sequi vestigia, et in tuis eam consolationibus sociare, cuncta, quæ corpori tuo placent, deseras: et omnia tui corporis membra, quæ me cuncta cernentem superbis actibus ad iracundiam provocarunt, spiritui subijciendo sic atterere studeas, sicut atteritur palea cum excutitur a frumento. Nec ob hoc tamen tanta debilitate gravaberis ex jejuniis, febribus et passionibus tuis, quod tu non possis ad prædicationes et Missas Fratrum, quamdiu placuerit mihi, accedere. Ex abstinence namque stricte servata sic erat viribus destituta corporeis, quod de crate, terra, vel asside, ubi sine paleis paullulum dormiebat de nocte, nulla crederet ratione surgere posse, ut mane veniret ad locum Fratrum, quorum ordinis planta erat, sed roborata gustu supernæ dulcedinis, ita velociter mane properabat ad locum, ac si nulum passa fuisset in nocte languorem. O austeritatis amatrix, quid mihi bajulo tuo de austeritate servanda dixisti! Jocundatur anima mea in passionibus mei corporis, et exultans timore magno concutitur, ne sumpta occasione sustentandæ naturæ cogatis me, sub cujus obedientia sum, coctis uti cibariis ac bibere vinum. Tantum enim in ea creverat fervor amoris, quod nullum recipiens de impassibilitate solatium, dicebat se timere ne corpus simularet se languidum et infirmum. Quomodo, inquit, in Dei servitio proponet mihi debilitatis querelam, quod si vanitatibus adhæsit, nec in servitio sui, nec hostis, vel mundi fuisset debile vel infirmum? Quare ei tantum credam toto tempore vitæ meæ, quantum creditur proditori, latroni et hosti pessimo.

45 Cernentes autem piæ Dominæ Margaritam contra suum corpus tam rigidam quam severam, coxerunt sine sale et oleo paucas ficus siccas, ut cum adjuratione divini nominis sic debilem confortarent. Precibus vero ipsarum, instantia violenta et importunitate devicta, de illis caricis parum edens, ut soli Deo sola liberius posset intendere, extra cellam curialibus precibus Dominas dictas licentia vit. Et quia hoc mandatum a Christo receperat, ut pro sustentatione naturæ, quandocumque comederet, anima Christum meditando internam dulcedinem degustaret. Et hoc ut Dominabus assistentibus celaretur, nullatenus, quemadmodum solebat, egisset; cœpit illis abeuntibus inconsolabiliter flere, et negligentiam suam voce præconia coram Christo iudice confiteri. Dulcis autem Jesus suorum amator, cujus dulcedinem requirebat, tam instanter cum lacrymis requisitus, quærentem se visitare non differens, visitatam filiam in altis revelationibus et promissis, tanta familiaritate refecit, quod cunctorum statim oblita dolorum, interno júbilo replebatur.

46 Quæsi enim ab ea diligenter, quare facie tam serena jocundabatur, et unde tam insperata lætitia sumpsit exordium? Quæ sui vilificationem considerans dixit, quod Christus eam dure correxit, dicens: Filia, tu desiderasti Magdalenæ dulcedinem, et mu-

lierum verbis, te per abstinenciam in insaniam devenire dicentium, apposuisti leviter aurem. Numquid non recordaris verborum Marthæ, quando Lazarum quatrduanum ab inferis resuscitavi, cum dixi: Ego sum resurrectio et vita, qui credit in me etc. Scias ergo quod magis te roborat et conservat gratia mea, quam alimenta corporea, quæ tu sumis. Tu etiam Magdalenæ statum, quantum ad solitudinem cum desiderio postulasti, et quamvis te in desertum non destinarem, cum deserta non sint his apta temporibus, ita silvestris maneat intra terram, sicut si intra loca deserta maneres: ibique Fratres Minores, quorum te curæ commisi, filia, et committo, personam tibi assignent, quæ serviat tuis necessitatibus cum silentio, et non cures cum illa loqui, vel ipsius, cum ad te venerit, faciem intueri. A Fratribus autem, quos tibi dedi in Patres, nihil recipias servitii vel laboris, quod ipsorum possit honoribus derogare. Injungo etiam tibi, ut capitis velum e peciolis factum omni privetur albedine. Et si times, ne filiorum meorum accedentium ad te stomachi sordem panni abhorreant, non de hoc oportet ut dubites, quia dum propius te misi ad eos, et posui sub eorum sancta custodia, et tunc in tuis adhuc fœteres defectibus, te propter amorem meum nullus abhorruit, sed in filiam receperunt. Quanto ergo magis faciam, cum te consecravi in tabernaculum meum, quod non vilipendetur, te ex fœtore panniculi: ibi pie consolabor te, et visitationes meas suavitate plenissima degustabis!

47 a Paupertatis amatrix, et summopere terrena contemnens, quæ sub cœlo sunt, ut lucrificeret Jesum Christum, arbitrabatur cuncta, corde, ore ac opere, sicut lutum. Quadam igitur die sursum in cœlum erectis luminibus ad quæstionem sibi propositam, utrum nimiam consolationem spiritus vellet pro inæstimabili quantitate thesauri perdere vel differre; respondit, dicens: Si Dominus meus Jesus Christus compelleret me ad possidendum aliquid terrenorum, toties cum lacrymis et gemitibus appellarem ad ipsum, quousque ab hoc præcepto plenarie me eximeret. Hujus desiderii luculenter veritatem conspiciamus, si recte pensamus, quod nulli rei sibi ad necessarium victum missæ parcellat, non tunicæ, non mantello, non fisci, non cervicali, non cingulis, imo nec ipsis signaculis, quæ tenebat ad Horarum et orationum debitum persolvendum; quando omnia statim, sicut propria pauperibus redderet, cum tanto desiderio cordis, quod sæpe in cella nuda remansit, nunc involuta b sextorio, nunc alterius sororis operta tunicula vel mantello. Hæc licet libenter ageret in æstivis caloribus, alacrius tamen hæc conabatur perficere temporibus hiemalis algoris. Et si quando non haberet præ manibus quod tribuere posset egenis, cum lacrymis maniculas disuebat de tunica, velumque levabat de capite, et urceolum aquæ benedictæ donabat eisdem. Cum ratione languoris ex austeritatibus spontaneo rigore assumptis, etiam æstivis temporibus, caleferi non valeret, glaciali tempore furtim ligna de sibi facto foco levabat, et clam cum miris obsecrationibus per servitalem suam pauperibus destinabat.

48 Domini famula Margarita, ad cuncta sui corporis aspera pro Christi amore promptissima, sic omnia deliciosa est aspernata cibaria, quod post suam conversionem noluit ficus recentes, quousque advixit, comedere, quia nimis eidem in seculari statu placuerant. Hanc etiam sibi normam indixit, quantumcumque infirma, de carnibus avium et quadrupedum et modo parandi, quas libentius in seculari conversatione comederat. Et ne superebat tibi cogitatio carni pro præscriptis nominibus, scire debes, quod multis annorum curriculis solum pane, aut cum

D
correpta tamen quod id fecisset,
Joan. 11. 25

jussaque hominum alloquentis et aspectu abstinere,

velo capitis uti non albo.

E

a

nihil vult possidere.

omnia dat pauperibus,

F

b etiam vestes.

aliique necessaria.

quo cibaretur?

Domini monitu corpus affligit:

satis tamen valet, ut templum adeat:

corpus ad ferendum quæ ratione excitet?

cocctas ficus, aliarum instantia, comedit:

inde mærens

interius a Christo recreatur,

A cum herbis crudis vel paucis nucellis aut amygdalis, debile sustentavit corpusculum, præmissa semper cum multis suspiriis oratione proluxa. Et post cibum redditis actionibus gratiarum, invitans secum Sanctos et ceteras creaturas ad laudem Domini gubernantis. Numquam enim cibum sumere attentabat, nisi prius Horarum debito persoluto, quinque saltem diceret Pater noster cum salutatione beatæ Virginis, in quinque vulnerum Jesu Christi memoriam. Sumpta etiam Communione, ratione tam tenui tot Pater noster similiter referebat.

49 Antiquus hostis, animarum deceptor, videns tam arctum rigorem abstinentiæ Margaritam nec in minimo relaxare; bellator quamvis nescius a fœmina prosternendus accedens ait: O misera, quid hac agis in cella? Renuntia, renuntia, consilio tibi, Divinæ gratiæ, et noli de cetero velle tantorum donorum abundare muneribus, ex quo nec absque magnis vales adipisci laboribus, nec sine cruciatis timoribus custodire. Utilius namque fuisset tibi, si Regulam generalem tuorum Fratrum de pœnitentia cum eisdem communiter conservares: et illam misericordiam, quam exspectant jejunando, et ecclesias et prædicationibus et officiis frequentando, cum eis pariter recepisses: satis namque tibi sufficiebat, ut invenire-
B ris in numero salvandorum. Quid ergo hic agis misera? Cur in hac cella inclusa perdis simul corpus et animam? Ad quæ verba, Christi famula Margarita ad austeritatis servandum propositum effecta robustior, tentatori respondens ait: Responde mihi, seductor, responde: Debetne aliqua creatura tibi servire vel modicum, cum semper sis in omni suggestionem tua intentus ad malum? cum nec creaveris, nec redemeris hominem, nec gubernes? Consentendum est quippe soli Creatori, Redemptori et gubernatori, qui suos ubique servientes lætificat et exaltat, et præmium æternæ gloriæ daturus est eis. Nonne qui tuæ veneno plenæ persuasioni assentiunt, quamdiu vivunt mordentur conscientiæ stimulo, et stipendium tandem recipient tecum damnationis æternæ? Dominatori ergo Jesu ex omnibus viribus tamquam Creatori verissimo et præmiatori largissimo in perpetuum serviam, qui sibi servientes in cœlis et terra honorat, qui me docuit abstinentiæ, quam non desero, normam, et pollicitus est, si in eo persevera-
C vero, vitam æternam.

50 Dimicatrix Margarita doctissima, et assiduitate bellandi effecta sagacior, arctiori se abstinentiæ subdens, dum renovari prælium sensit, contra pestiferum bellum arctius se munivit. In Dominica
C prima de Quadragesima, in qua victoriosa legitur Christi pugna contra gulam, quædam Domina de caulibus semicœctis ad refocillandam debilem detulit Margaritam. Ad cujus instantiam modico cibo sumpto, infirmum stomachum sentiens aggravatum, inconsolabiliter noctem ducendo insomnem, cum lacrymis Dominum exorando, dicebat, quod eidem se præsentare nullatenus præ verecundia præsumebat. Judex autem justus, qui cum tranquillitate judicat, Margaritæ flenti compatiens, sic respondit: Si te ipsam, filia, tolerare non vales, et motum cordis stomachus oneratus impedit; quomodo tibi meam communicabo præsentiam, cum in Evangelio dixerim, Attendite ne graventur corda vestra? O modicæ fidei, ego in cœlo reficio Angelos atque Sanctos sine cibo materiali, quo uteris et times quod deseram te, quam in tabernaculum meum elegi. Tene igitur vitam pristinam in quovis pane propter languidum corpus tuum cum vino valde lymphato, amygdalis vel nucellis: quibus cibis tantam dulcedinem apponam et gratiam, quod tibi non solum amore mei, pro quo in consumptionem tui corporis incurristi, sed debilitatem ejus plenarie sustentabunt. Cum vero nimis ex
Februarii T. III.

abstinentiæ longitudine arcta debilitatum fuerit corpus tuum, tunc delicata tibi concedam cibaria, quando gustus ita fuerit dissipatus, ut tibi vinum non sapiat, nec cibum. Ita namque stomachus ejus elanguit, quod vinum et omnia gustui ejus in saporem luti conversa sunt. Sed cum in angustiis innumeris, quas tolerabat, eam inducerem ad requirendum remedia de consilio medicorum, medicos et medicinas aspernans, dicebat cum lacrymis, quod optabat corpus suum videre infectum et consumptum a verminibus. Et cum vix posset loqui, credebatur quod fingeret se infirmum: nam vocabat id proditorem occultum.

51 Quadam igitur die cum eam cernerem propter abstinentias, passiones varias, viribus destitutam, et per hoc vellem aliqualem ciborum recreationem inducere; illa quæ in hostiam viventem, sanctam, Deoque placentem corpus obtulerat, sciens quod hostis antiquus nostris nos vincere cupit armis, mihi suo Confessori respondit, dicens: Pater mi, cum fœdus pacis inter animam meam et corpus habitura non sim, nec unquam sibi parcere velim, sinatis me sine ciborum mutatione ipsum atterere, quia toto tempore vitæ meæ, donec deficiat, non quiescam: nec ipsum credatis ita mortificatum et debile, ut appareat: quia hoc agit, ut extinguiam debitum, quod contraxit in seculo, dum vacavit deliciis et voluptatibus suis. Sufficiat vobis, Pater sufficiat, quod in istis Paschilibus diebus, vestro præcepto cogente, contra desiderium meum apposui oleum inter herbas. His dictis, in abundantiam lacrymarum prorumpens, suo corpori locuta est, dicens: O corpus meum, cur me non adjuvas tuo Creatori et Redemptori servire. Cur non es forte ad ejus obsequium, sicut fueras olim in ipsius præceptorum transgressione? Noli ergo conqueri, nec lamentari, noli te fingere semivivum, quia tuam sarcinam, quam supposui, penitus feres: sicut in prædicto in nostri Creatoris injurias tuas tuli. Ipsaque in cella relictæ, quia nihil sibi boni videbatur quod ageret; flebat, flendoque dicebat: Domine mi Rex, gloria Beatorum, summe Jesu, gratia electorum tuorum, propter amarum calicem, quem bibisti pro me, non tantum abstinere a corporalibus cibus appeto, verum etiam millies in die, si possem, propter immortalis animæ meæ vitam mori desidero. Ad quod verbum invocatus Jesus (qui prope est his qui invocant in veritate) Margaritæ respondens ait: Filia mea, dicas hæc omnia Fratri Junctæ, et quod Christiani, et servi mei nequeunt in hac vita esse perfecti, nisi restrinxerint gulæ vitium: nam sine cibi potusque abstinentia non extinguitur carnis motus, illique magis impetus carnis patiuntur et sentiunt, qui remedium abstinentiæ repulerunt?

52 Tantum hæc amatrix pauperis Jesu paupertatem dilexit, quod spretis omnibus vasculis, quæ ad necessaria sibi retinere valebat, etiam ollam fractam, in qua panem retinere inceperat, repulit extra cellam. Hæc, ut non paveas pœnitentiæ austeritatem assumere, mirabili cautela usa est ad suum decipiendum corpusculum: nam priusquam inciperet panem et aquam comedere, jejunando quotidie de die in diem ita commutavit paropsidem, quousque ad paropsidulam, ubi datur sinapium, corpus assuefecit: et exinde, quotidianum assumens per multos annos jejunium, coctis dimissis cibariis, pane tantum et aqua cum avellanis paucis vel amygdalis corpus debile sustentavit.

a Hic interjectus erat titulus, absque novi capitis nota. De contemptu rerum temporalium, et amore paupertatis. Quæ est quasi altera pars capitis 3. — b Ita scriptum, An forte textorio? — c Videtur aliquid deesse.

CAPUT IV.

De profunda ipsius humilitate.

Ex suorum consideratione defectuum ad tam profundam

D AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS. vinum aliquaque ut lutum ei sapiunt:

corpus suspectum habet,

et assidue persequitur

E

et objurgat:

docetur nisi gula domita neminem fieri perfectum:

F

corpus decipit ut assuefaciat abstinentiæ.

eo sumpto gratias agit,

et Christi vulnera honorat:

diabolo abstinentiam ejus impugnanti

fortiter et sapienter respondet:

esis caulibus semicœctis,

inde gravata lacrymatur:

reprehenditur a Christo
Luc. 21. 34

jubeturque solita diætâ uti:

AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.
Ob præterita
peccata se hu-
miliat,

etiam coram
secularibus :

caput neglec-
tim velat :

in patria miro
modo se hu-
miliat :

sibi detrahen-
tem beneficiis
cumulat :

rogatur ægros
tungere ut sa-
net : cur re-
nuat?

timens ne a
dæmone deci-
piatur sub
Christi per-
sona,

b

ob hoc certa
redditur :

A fundam humilitatem Dei famula Margarita descenderat, ut altissima voce cum inconsummabili fletu exprimeret, qualiter omnium Creatorem offenderat, et quibus modis obedientiam præceptorum, corda deædificaverat proximorum. Interpellabat non solum cum lacrymis et suspiriis Sanctos pro suorum impetranda remissione peccaminum; verum etiam seculares in limo mundalium vitiorum defixos interrogabat ut ebria, si Deus impiorum, ultor unquam parceret maximæ peccatricum, dicens: Creditis ne, carissimi Patres et Matres, quod Deus omnipotens exulem suam velit de cetero in suam gratiam misericorditer revocare? Et hæc dicendo ita tremebat, et infrigidabatur universaliter cum sudore, tamquam ad capitalem sententiam duceretur. Tunc memor Margarita existens honorum indigne sibi exhibitorum in seculo, in abjectionem sui capillos radendo abiecit, et caput hactenus auro et margaritis ornatum vilissimis peciolis alligavit.

54 a Post modicum, quadam die Dominica Lavianum, ubi orta fuerat et nutrita, se transtulit, et intra Missarum solennia ad collum coram populo cingulo pro torque ligato, ad pedes provoluta Dominæ Manentissæ, indulgentiam cum tam inundanti lacrymarum profluvio petiit, quod omnes adstantes in fletum et admirationem adduxit. Hanc postea Dominam intantum dilexit, quod sua prædicatione Ordinis penitentium habitum induit, et quousque corporaliter vixit in mundo, paravit hospitium; alimenta necessaria, quæ sibi subtrahebat, exhibuit, et se exuendo eam proprio indumento vestivit.

55 Mulier quædam non desinens Margaritæ humilitati detrahere, et curialitati quam habebat ad miseros, hanc ultionem suæ murmurationis ab ea recepit: huic enim pia Margarita suam misit tunicam et velum capitis, cum cibariis quæ parata pro ipsa fuerant. Neque his contenta vindictis, Evangelica filia, sed ut majori humilitate lædentem se ad amorem caritatis attraheret, procuravit fideliter, quomodo mulieris verbo sua debita sua sollicitudine totaliter solveret. O vere humilis et non nequiter se humilians, Margarita! quæ devotioni fidelium a longinquis regionibus accedentium, ut tangerentur ab ea, et a suis languoribus sanarentur, cum lacrymis respondebat, dicens: Si ego creaturarum vilissima vos tangerem, ut cupitis, vel signarem, certum, propter meorum multitudinem delictorum, quod potius augebitur vobis infirmitas quam recedat.

56 Ad superna polorum regna Margarita scandere cupiens, nulla elatione intumescere interius vel efferebatur exterius, ex familiari consortio quod habebat cum Christo. Cum enim Rex gloriæ Christus sermonem cum ipsa protenderet, non solum de ipsius præconio laudum, sed de promissis mirabiliter factis, se indignam divinis revelationibus reputans, semper ista dicebat eidem: Si verba blanditiæ invisibilis hostis b se in lucis Angelum transformantis, in Christi virtute præcipio, ut statim taceas et recedas. Ille vero Jesus, qui humilia respicit et exaltat humiles in excelsis, respondit, quod ille erat qui loquebatur secum, qui suscitaverat eam pendens in Cruce, et vocaverat eam ad lamenta poenitentiae, qua purgatur anima ab omni macula vitiorum. Et ego Jesus redemptor tuus, quem in omnibus rebus diligis et requiris, dico tibi, quod tu es illa dilecta filia, cui majora dona largiar gratiarum, quam alicui foeminae tuo tempore moranti sub cælo. Quæ cum diceret, Cur Altissimus tam alta dona concedit corporeis viribus destitutæ, quæ operari non poterat; humiliter sentienti de se respondit: Filia mea Margarita, non desideras tu me toto corde super omnia quæ haberi possunt? Nonne mortem libenter tolerares pro me?

Numquid tu non es pauper amore mei? Nonne vivis in continuo desiderio de me solum? Nonne times in omnibus actionibus tuis, ne vita tua vel in re minima me offendat! Et cum de his omnibus Domino responderet, Sic, ait ei Salvator noster: In prædictis omnibus meritorie mihi servis. Ama igitur me, quia diligo te: lauda me; quia laudabo te, et laudari faciam te a mundo.

57 Parvulus qui datus est nobis a Patre, antiquus dierum, in tempore natus de Virgine Christus, parvulum se Margaritæ demonstrans, tam plena suæ suavitatis ebrietate Margaritam replevit, quod corpori ejus sibi delato nequii assurgere. Cum tamen ejus præsentiam reverenter cognosceret, et velut ebrietate divini amoris retenta, loqui nesciret in optatis autem requiescens deliciis pro Cortonensibus, quos diligebat, oranti respondit Salvator, quod pax inter eos et Dominum c Guillelmum Episcopum penitus fieret: et cum ipso celeriter ad concordiam pervenirent.

58 Tunc revelatum est, quod aliquas sibi devotas personas, de quibusdam earum defectibus, ut confiterentur purius, arguere non differret, et singulorum, quæ pandebat eidem, vitia detegere non time-ret. Et hæc omnia vera inventa sunt, quæ sibi a Domino dicebantur. Verum illa, quæ se solam in omnibus, non alios judicabat, quia nihil eorum, quæ sibi a Domino dicebantur, præsumebat ostendere, me Confessore suo eam arguente, quod premebat, contra Domini voluntatem et proximi commodum, in silentio linguam suam, et ei donata pro aliis redere sicut debitor tenebatur, nec humilitas impedire, dum animarum compassionem et languidis remedia subtrahere sine periculo non valebat: et quod ita mihi referre non poterat, et ejus nomine non expresso interrogarem confitentes secundum illam seriein delictorum, respondit mihi: Ex quo, Pater mi, meum nomen exprimere non debetis, indicabo vobis propter zelum salutis animarum, quidquid eis fuerit a Domino revelatum.

59 Humilitas, prima Christianorum virtus, adeo Margaritæ animam suo imperio subjugaverat, in decoro gestuum, custodia sensuum, dulcedine cordis, brevitate verborum, oblivione injuriarum, et amore penuriæ rerum omnium, quod omnibus sui corporis blandimentis exclusis, nulli singulari vel communi laudi suorum virtuosorum operum, quæ incessanter et ardenter agebat, aurem cordis vel corporis inclinavit. Cujus humilitatem superbus ille hostis ferre non valens, cellam ejus intravit nocturno tempore dum oraret: et narrare non cessans in quanta nominis fama excreverat, quam magna multitudo virorum et mulierum ipsam præ devotione videre et tangere cupiebat, et in gratia Dei confirmata præmia superna susceptura ineffabiliter esset. Hanc dolosi hostis suasionem abhorrens, ad instar fortis athletæ, ad vincendas ejus insidias se paravit ad pugnam: nam statim sua cœpit deflere vitia, et suis, ut potuit, culpis per ordinem recitatis, vocibus clamosis superbum satellitem, qui tentabat de vana gloria, prostrando devicit.

60 Ad verissimam sui cognitionem Margarita perveniens, justitiæ solis radio illustrata mentaliter, ad nihil aliud videbatur intendere, quam ad sui contemptum. Non enim vilem solum se ostendebat in vilitate indumentorum, verbis et moribus, sed quod plus, nisi rara virtus humilitas, honorata honores sibi collatos in sui dedecus convertebat. Unde semel contigit, quod quidem puer de d Burgo sancti sepulchri vexaretur a dæmone tam crudeliter, ut vix a tribus viris fortissimis teneretur. Hic puer nunc a monialibus, nunc a consanguineis et amicis adjuratus, per quem Sanctorum liberandus erat

D
cur ab eo tol-
donis ornetur:

pro Cortonen-
sibus orans
exauditur:
c

jussa quosdam
de peccatis mo-
nere,

E

id sinit per
Confessarium
fieri, se non
nominata.

humillima.

tentationem
vanæ gloriæ a
dæmone sug-
gestam

F

repellit sua re-
citans peccata:

vilem se in
omnibus osten-
dit:

d

energumenum dum ad eam ducitur,

liberatum,

sese humilians, negat propter se curatum :

A erat, interrogantibus semper una voce respondit, quod virtute orationum et meritorum Sororis Margaritæ, quæ morabatur Cortonæ, infectus dæmon expelleretur. Portatur itaque puer de Burgo Cortonam : qui dum esset prope Castrum Gerardi, unde cacumina arcis poterant intueri, aerem illum sacris Margaritæ supplicationibus communitum pati non valens, puerum cum maxima et lacrymabili vexatione quasi discerpendo reliquit. Dixerat namque ducentibus eum : Ego quia non potero duci Cortonam ad videndam pœnitentiam Margaritæ, quæ suis orationibus nos incendit, puerum vobis in itinere vestro reddam. Gratissimus socius Deo de beneficio meritis Margaritæ collato puerum cum gratiarum actionibus sanum eidem præsentans, in tantum Margaritam dolorem adduxit, quod inconsolabiliter ultra quam dicam, altos emittens gemitus sic respondit : Cum sim vitiorum fæx omnium, plena demeritis, et vas abominabile, vas detestabile, et stabulum spurcitiarum fœtulentum, numquam credatis, quod summa et æterna ac sapientissima virtus, quæ numquam potest in suis errare operibus, hoc in mei amore fecerit. Illis autem sine dubitatione miraculi recedentibus consolatis, sola Margarita sine consolatione remansit. Nam flens, et nullam consolationem recipiens, dicebat, se firmiter credere, quod non solum post annos discretionis Deum suis culpis offenderat, verum etiam credibilem indubitanter, et cum lacrymarum imbribus affirmabat, se in matris utero Deum offendere inchoasse. Et verbis prædictis cum gemitibus innumerabilibus, addebat, quod omnino nulla creatura sub cœlo erat Margarita deterior. Satis ergo Scriptura attestante concluditur, quod ante Deum invenerat gratiam, quæ tam funditus mentem suam sine fictione, in omni virtutum opere vilipendere non cessabat. Unde quanto sedebat adinstar Magdalenæ humilior, tanto amplius ut vallis fertilis de Domino capiebat.

queritur de diabolo dicente stultam evasuram :

summa consolatione perfunditur a Christo, 1 Cor. 2. 9

e

C dixisti, filia, quod est animarum deceptor : sed ne timeas, quia tu es plantula mea, et ego plantator tuus : tu me sequeris, et ego sum ille ductor, quem solum postulas puro corde. In cujus dignativo colloquio tam mira fuit subito repleta Margarita dulcedine, ut Deo diceret, quod ipsam tolerare non poterat, quia se deficere sentiebat. Et rursus clamavit dicens : Verum dixisti, Paule dilecte Dei Apostole, verum dixisti, vas electionis, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se. Cui respondit iterum intellectuali dulcedine Salvator dicens : Cuncta quæ homines nunc e . . . qui nihil sunt respectu eorum quæ fiunt, nam oculus non comprehendet, et cor nesciet cogitare perfecte vel credere, quæ tibi donaturus sum.

qui ei D. Virg. ostendit,

62 Tunc ei vas summæ humilitatis speculum, scilicet Mariam Matrem suam Virginem ostendit ei, dicens : Filia mea, ecce tibi ostendo et dono electam tuam. Et Margarita respondit : Domine, cum stabulum fuerim peccatorum, cur mihi tam alta promittis? Et cur, Domine, dicis electam Matrem illam purissimam, quam ostendis? Non dicatis, si placet, electam, sed cœlique terræque Imperatricem et Dominam. Et Dominus ad eam : Filia, Pater meus di-

ligit te, et Mater illa beatissima cum omnibus exercitibus Beatorum : et, Vis, inquit, videre eam. Iterum Margarita respondit : Domine, dulcedo summa, illam volo, illamque desidero. Sed ideo fortassis eam ut debeam postulare ignoro, quia cum te sentio, cum te gusto, teque possideo Sanctum Sanctorum illam credo cum omni cœlesti curia possidere. Ad quam responsionem Jesus Christus sic hilarem se ostendit, quod in tam immenso lumine spirituali menti ostenso fere defecit. Cui etiam quod sequitur, dixit. His consolationibus adhuc sine impedimento frueris.

63 Promissio vero tam larga suscepta, tam de exhibitis gratiis, quam promissis, humiles gratiarum actiones retulit Domino Jesu Christo. His gratiarum actionibus redditis, iterum ait ei Dominus : Tu es filia mea, quia mihi obedis : tu sponsa mea, quia me solum diligis : tu es mater mea, quia voluntatem Patris mei, in quantum vires sufficiunt, imples. Et dico tibi, quod sub cœlo non est aliqua quam diligam plusquam te. Verumtamen super hoc verbum noli præsumere, quia post consolationes istas numquam tam caro pretio eas emisti, sicut in posterum emes : nam tempus adveniet, in quo perpendes in pœnis tuis, quam caro pretio te redemi. Humilis autem glorificanda, de suis viribus omnino diffidens, ait : Domine mi Jesu Christe, poterone sustinere eas? Et Dominus ad eam : Ego Deus tuus, Filia, majora toleravi pro te. Dubitansque filia Ordinis et oblata, ne tribulationes illæ Ordinem sui Patris B. Francisci tangerent, præfatum Ordinem Domino recommendans, audivit eum dicentem sibi : Ego plantavi te, filia, in viridario mei Amoris. Nihil enim tantum secutus est pater tuus Franciscus dilectus meus, sicut amorem meum. Tantum quippe dilexit me, quod pro nullo alio homine tantum hodie diligor, quantum pro illo. Et scias quod illi, qui laborarunt pro te, magnum stipendium consolationis recipient. Ad quod verbum Margarita cum jucunditate respondens, ait : Gratias tibi, altissime Deus meus, reddo pro eis, quia pro me reducenda et conservanda in te, qui omnium estis caussa meritorum, amore vestri multum laboraverunt pro me.

64 Humilis Margarita naviculam suæ mentis in fluctibus fluctuare sentiens, Domino nostro dixit : Non inclinemini vos ad tam vilissimam creaturam, Domine mi; quia sub cœlo tenebra sum et fui. Hæc ea cum devotione dicente, respondit Dominus : Filia, tu eris in mundo lux. Et cum diceret, Domine mi, benedictionem tuam infunde omnibus, qui in viridario sunt amoris, et specialiter his Patribus, qui pro mea salute tam fideliter laborarunt; respondit ei Dominus, dicens : Ego, filia, faciam eis gratiam pro assumptis laboribus specialem, et dabo eis lumen in prædicationibus eorumdem : in cujus signum benedico eis ex parte Patris mei sanctique Spiritus, necnon et beatissimæ Mariæ Virginis Matris meæ. Et quia tu rogasti, quod non vis esse tenebra, dico tibi quod tu eris lux splendida, et non tenebra : et de hoc exaudivi orationem tuam. Et ait Margarita Domino : Salvator mi Domine Rex, istam precem cum desiderio magno tibi obtuli, et rogo te, inquit, Domine Deus meus, ut sicut me satiasti dulcedine præsentis tuæ, ita me ancillam tuam mundo sepelias, et nunquam mea secreta, quæ in excessu mentis revelas, permittas loqui. Cui respondit Dominus dicens : Margarita, hoc erit in voluntate mea, ut loquaris vel non. Dabo autem tibi meos Apostolos Fratres Minores, qui prædicabunt quæ in te fiunt, sicut Apostoli gentibus prædicaverunt Evangelium meum.

65 Et rursus Dominus ait : Tu dixisti, ne inclinarer ad loquendum tecum. Et ego dico tibi, quod licet augeri vel minui nequaquam in me f . . . per exempla

D
AUCTORE F.
JUNCTA, EX
MSS.

et illi tribulationes prædicat :

E

ipsa pro Ordine Minorum orat.

F
is præsertim qui eam in spiritu juvabant :

quibus Christus benedicit,

f

AUCTORE F.
JUNCTA EX MSS.
et prædicit
multos per eam
convertendos,

A exempla tamen vitæ tuæ et dona mea quæ optabuntur in te, exaltabor ab illis per immutationem vitæ, qui modo tamquam parvulum me vilipendunt et debilem, sua reiterando vitia, nec me diligunt nec laudant, sed ore ac opere blasphemant : nam per te ad suam mentem corde humili et animo contrito revertentes, et me suum Redemptorem immensum et æternum Deum recognoscentes, ferventer amabunt, et assidue cum reverentia servient et infatigabiliter laudabunt. Per te quamplurimi, qui nunc velut ingrati desiderare me nesciunt, de lætitia mea mentaliter illustrati, novo desiderio replebuntur, me cum maxima cordis aviditate ac lacrymis requirentes. Margarita vero se ad hæc omnia indignam pariter et ineptam reclamans, cum Domino nostro diceret, Facias, Domine, vas animæ meæ purum et lucidum, quia fui fœditas omni fœditate fœtidior, et tenebra omni obscuritate obscurior ; audivit eum dicentem sibi : Filia eris lux in multis provinciis mundi. Et licet Margarita Lux esset justitiæ, bonitatis, et veritatis in Domino, cum tanto tamen tremore omnium sensuum ad altare, dum Christum reciperet, accedebat, quod omnes adstantes ad stuporem mentis mutabat et fletum. Et quia fervorem sæpe communicandi præ reverentia illius inaccessibilis lucis interponere nec retardare valebat, dixit : Offendo te, Domine mi, in illa siti avidissima, quam de frequenti communione Corporis et Sanguinis tui concepî. Respondit Dominus dicens : Quia valde mihi de ipsa places, benedico Confessori tuo, cui gratiam faciam gratialem, qui hoc tibi agere consulit, et te in tuo timore confortat : quia quidquid tibi indicavero, fiet : et omnes preces a te juste prolatas, quas meditando et orando proposueris coram me, dulciter audiam et admittam.

tum laudat,
quod, licet
cum timore,

frequenter
communicet
ex consilio
Confessarii :

66 Gratissima suis benefactoribus Margarita, hæc audiens pro Cortonensibus exoravit, ut eos a cunctis periculis misericorditer liberaret, de quibus intus et extra tunc temporis timebatur. Vix preces formaverat, et æterna veritas, verum esse affirmans quod dixerat, Margaritæ respondit : Filia, quamvis propter eorum opera variis periculis digni sint, tamen propter amorem quem habent ad te cum tanta reverentia et devotione, faciam eis gratiam specialem : nec illud sustinebunt periculum, de quo timent. Eandemque gratiam non tantum eis impertiar ; sed omnibus qui te propter nomen meum dilexerint et defendent. E converso autem omnes, qui corde, ore vel opere præsumpserunt te affligere, sic affligam ut nolim preces tuas audire pro eis. Ad quod verbum Margarita, suos pro Christi amore amans persecutores, cum fletu et cum timore Domino comminanti dixit : Illam pie Domine, orationem suppliciter offero, quam tuus Sanctus Moyses pro sorore detrahente et omnibus se lædentibus fudit, ut omnibus indulgeas : et amore beatæ Virginis et Sanctorum tuorum, pro malis quocumque animo et quocumque modo ab eis mihi illatis, illa sempiterna gaudia quæ a te cum lacrymis postulo, larga pietate retribuas. Et si prædictis indulgere non vis solum pro ipsorum culpa purganda, eis indulgendo me punias.

orat pro Cor-
tonensibus, et
exauditur :

orat ferventer
pro se perse-
quentibus :

67 Humilis Margarita erubescens, considerata majestatis altissimi Dei humiliatione, superbire vel modice, in extatica posita visione, Corpore Christi sumpto, comparabat se luto et cineri : et os suum ponens in pulverem, se solam in mundo tenebrosiorem esse ac fuisse tenebram proclamabat, dicens : Sero, summe Pater omnium, ad te veni : sero te diligere inchoavi : quem utinam dilexissem in utero matris meæ ! Dominus autem tunc omnes pristinae conversationis ostendit defectus : quibus visis, cunctis se esse creaturis Margarita viliorum cum fletibus exclamavit. quam nimio timore percussam, ut in

se humiliat
et peccata sua
cum mænore
recogitat :

spe misericordiæ constitueret, benigne respondit : D Tarde, filia, pœnitentiam inchoasti, et cito : tarde, quoad dilationem ; et cito, quantum ad ferventem dilectionem. Ex qua responsione tam suaviter facta, ferventiori jocundata fiducia, vocavit Apostolorum principem Petrum, dicens : Beatissime Petre, dilecte Dei, bene dixisti dum contra recedentes a vitæ fonte locutus es dicens : Domine, ad quem ibimus ? verba vitæ æternæ habes. Utinam, Domine mi, sine quo esse non possum, tempore illo fuissem, quo hæc tuus dixit Apostolus ! quia te adorassem devote cum illa reverentissima discipula Magdalena. Ad quam Dominus respondit dicens : Recordare quod dixi Apostolo meo Thomæ, Quia vidisti me, Thoma, credidisti : beati qui non viderunt et crediderunt. Amen dico tibi, quod majus erit præmium illorum, qui modo credunt et non viderunt, quam aliorum qui me viderunt et crediderunt. Ama igitur me, plantula mea, quam plantavi in viridario B. Francisci, et quam feci meum per gratiam instrumentum. Audiens autem grata filia sui Patris nomen per os Domini nominari, dixit : Domine magne et potens, multum dilexisti Patrem meum, quem tantis honorasti muneribus. Et Dominus, Multum, inquit, dilexi eum, quia valde dilectus fui ab eo. Et dico tibi, quod sui Ordinis amor mihi multum est suavis, propter eum quem dilexi in omni odore suavitatis. Quapropter illa quæ fuit a socia colloquente correpta, quia dixerat, quod Pater tuus Franciscus fuerat quasi novus Deus, non in excessu ferventis amoris loquens, nolo quod arguatur de hoc. Nam ipsum feci quantum ad aliqua privilegia mihi similem. Ego enim elegi duodecim Apostolos, B. Franciscus meus multos habuit et habet electos. Ego septuaginta duos discipulos congregavi, et ipse vero tot habet, quod mundo quasi videntur innumeri.

Christus varie
eam solatur,

Joan 6, 69

E
ac S. Francis-
cum mirifice
laudat :

68 Et g ostendens ei B. Franciscum cum multitudine Sanctorum, interrogabat eam quare non postulabat eorum consortium. Quæ respondens Domino nostro, dixit : Domine, omnes Sanctos volo, omnesque desidero, sed vos solum anima mea cum lacrymis continue postulat, quia ad te solum, perpetuum ac indeficiens bonum meum ordinata sum. Et Dominus ad eam : Quia tu solum me quæris, faciam te magnam in gloria mea et tu me in plena lætitia possidebis. Ad quod verbum, cum jocunditate mixta timore Christo respondens, ait : Verum dicis, Domine mi, quod non quæro nisi vos. Quare deprecor majestatem tuam, ut oculo pietatis tuæ respicias fidem meam. Ille vero qui diligentibus se dixit, Discite a me, quia mitis sum et humilis corde, loquitur Margaritæ, dicens : Pœnæ tibi crescent, secundum quas erunt in te mira etiam incrementa donorum. Sed Margarita soli Deo placere desiderans, ait : Parata est anima mea, Domine, pro tui honore nominis omnes pœnas recipere, et omnia tormentorum genera tolerare libenter : nec videbuntur amaræ mihi, nisi quoad timorem ne te offendam. Et succurre mihi, Domine, in tam magnis donis tuis, quæ præ tui amoris ebrietate silere nequeo, nec perpendat mundus, quia sicut tu, qui omnia nosti, scis, quod laudes nolo hujus seculi. Des ergo mihi hanc consolationem, ut consolationes mirabiles, quas in tanta copia de tui gloria paradisi gustavi, ita in abscondito teneam, ut nemo me audiat de ipsis loquentem.

ipsa solum
Deum quærit.

Matth. 11, 29
F

parata ad quæ-
vis ferenda.

laudes huma-
nas devitans ;

69 Tunc exaltator humilium Christus, in extatica visione Margaritæ respondit h in ordine Seraphin tam indicibilis speciositatis, quam ei dare promisit. Quæ ejus pulchritudinem narrare nesciens, dixit : Magne Domine mi, si vestris Apostolis hanc dedisses, totum cœlum mirari deberet, nedum mihi quæ sola fui tenebra vitiorum. In qua visione corpus languidum et jejuniis maceratum tanta delectatione mentis,

h

in raptu corroboretur :

magnificis nominibus a Christo honorata,

sese magis humiliat,

et omnia in se vitia agnoscit, præter hæresim :

A mentis, fortitudine ac lætitia fruebatur, quod erigebatur sursum, ac si vellet animam suam sequi. Et non sentiens aliquem de adstantibus, clamabat dicens : Domine mi, nunc anima mea tui degustat ac sentit gloriam paradisi. Nam dicere poterat cor meum et caro mea. Et quoniam tunc audivit Christum dicentem sibi, Filia mea, publice dicas, et publice clama, quod tu es electa mea, et vere filia mea. Margarita vero, quæ non altum, in tanta meritorum celsitudine posita, sentiebat : sed in omnibus donis ei a Christo concessis timoris aculeo pungebatur, respondit, dicens : Non imponatis mihi, Domine mi, tam sublime nomen, quia nulla creatura ulla vilior me in seculo isto unquam potuit reperiri, nec poterit, sicut credo. Et quia quanto quis major est, et humiliat se in omnibus, majora suscipit munera gratiarum, ille qui humilia respicit, loquitur iterum ei, dicens : Amendico tibi, quod hæc omnia quæ tibi prædicta et ostensa sunt, perfecte perficientur in te.

70 Pro pœnitentiæ consideratione et vilitatis, quæ ad virtutum perfectionem transferunt hominem, sic impresserat in anima Margaritæ, ut ad nihil aliud tam principaliter videretur intenta, quam ad sibi appropriandum omnes defectus in summo, qui dicebantur esse, vel inveniri poterant in delinquentibus creaturis. Hæc omnes viliores conditiones sibi statuum mulierum et hominum totaliter adscribebat, respectu nativitatis, amoris et paupertatis, et, sicut superius dictum est, præterquam de hæresi, cunctis maculatam se vitiis deplorabat. Hæc autem sine fictione asserens, suspirans et lacrymans non parum dolebat, si audientes hæc quæ referebat de se non crederent, intantum desiderabat aspernari ac vilipendi.

vilis electa a Christo, ad salutem altiorum :

confirmata in gratia :

multos instruit.

71 Qua virtute Dominus delectatus ita respondit, dicens : Tu, filia mea, dicis quod scrutatus sum in hujus seculi abyssu, et inde vilior omnibus te extraxi, et te vilissimam creaturam elegi : sed hoc ideo feci, ut parvos faciam magnos, peccatores justos, et vilissimos ac detestabiles pretiosos. Margarita autem in pretiosum vas conversa per Christum, magis de sua fragilitate diffidens, ait iterum : Domine Jesu Christe, separa me a mundo, quia continue vivo in dubio. Jam si separare me modo dignatus fueris, non timebo de cetero a tua misericordia separari. Dubitantem ac timentem misericordiarum Pater Christus Jesus confortans, ait : Tu es filia mea, ita jam in gratia confirmata et sanctificata, in anima et corpore, propter veram fidem, et desiderium fervens, ac puram tuam intentionem, quam habes ad me in cunctis, quæ cogitas, dicis et agis, quod nunquam separari te permittam a me. Sed te honorabo, in vita pariter et post mortem. Margarita vero quæ ad solos defectus suos mentis oculos dirigebat, Christo respondit, dicens : Domine mi, quomodo tam alta concederes tam vilissimæ creaturæ ? Et Dominus ad eam : Quia feci te rete, pisces in mundi fluctibus nantes capiens ; ideo non fient solum, quæ tibi promittuntur pro te, sed propter populum meum dirigendum ad me. Quare volo quod diffundantur et publicentur gratiæ, quas tibi concessi et concedam, non solum citra mare, sed ultra. Et quis potest numerare Hispanos, Apulos, Romanos et ceteros, venientes ad eam, ut instruerentur salutaribus monitis ?

Adulter obstinatus

72 Cum inveneris balsamum sine odore, solem absque splendore, et ignem calore privatum, tunc invenire poteris cor Margaritæ sine humilitatis profundæ virtute. Quantæ namque humilitatis fuerit mens illa, quæ præ amore pauperum non parcebat tunicæ, nec alicui rei assignatæ sibi ad arctum necessitatis usum, sequens eximium miraculum declarabit. Cujusdam namque viduæ filius in adulterium cadens, alterius viri uxorem auferens, publice cum adultera, quod pejus est, in peccato permansit. Cu-

D jus cor induratum mater ipsius, cum nec lacrymis nec precibus emollire valeret, ut sublatam viro suo uxorem redderet, et ut pœnitentiam agere non differret salubrem ; respondit ei alligatus tanto vinculo filius, et meditatus fuerat Margaritæ virtutem, dicens, et tam inconsolabiliter matri flenti, ait : Si de pane mihi acquirere de mensa Christi famulæ Margaritæ potueris, et unam solam buccellam comedam, spero quod ipsius suffragantibus meritis, non solum cum omni celeritate viro suo hanc, quæ mihi adhæsit, mulierem remittam, sed cum dolore debito Christo Domino, quem offendi tam graviter, dignos pœnitentiæ fructus reddam. Festina mater hæc audiens, ad cellam famulæ Christi Margaritæ cucurrit. Sed panem ab ea signatum minime habere poterat, quia Dei famula ei negabat, dicens : Quidquid mihi vilissimæ appositum fuerit, ex contactu manuum mearum adeo maculatur, quod si qua virtus in rebus a me tactis prius extiterat, subito recedit et perditur. Sed mater pro filio panem postulare non desinens cum importunis et lacrymosis precibus, vix tandem panem obtinuit, quem optabat. O mira res, dignaque præconio ! Mox ut filius particulam panis delatam sibi gustavit, statim in novum conversus hominem, renovans spiritum mentis suæ repentino motu, viro illi uxorem humiliter ultroque restituit : et ad confitendum perpetratum flagitium cum vera contritione cucurrit.

73 Perfectæ fidei et humilitatis, non suæ amatrix prudentiæ Margarita quæ nulli sibi promissioni factæ credebatur, nisi veraciter resplendebat in ea sanctarum Scripturarum conformitas et canonica auctoritatis veritas. In festo igitur reginæ Virginis Catharinæ, ad altare Christi suspiciens, audivit eum dicentem sibi : Filia, ego te collocabo inter Seraphin, ubi sunt ardentes Virgines caritate. Ad quod verbum cum mentis stupore Margarita respondens, ait : Domine, quomodo posset hoc fieri, cum fuerim tot maculata peccatis ? Ille vero qui per suum Prophetam promiserat, Revertere ad me, et ego suscipiam te, trepidantis humilitatem acceptans, ait : Filia, tuarum pœnarum varietas sic animam tuam defæcabit a vitiorum contagio, quod tuæ contritiones et pœnæ conformabunt te munditiæ virginali. Super quo verbo amplius timens, interrogavit Christum magistrum, si inter Virginum choros in cœlesti gloria collocaverat Magdalenam. Cui verus magister dixit : Excepta Maria Virgine, ac Martyre Catharina, nulla inter Virginum choros major est Magdalenam. Sed quia suæ despectionis pondere semper ad ima tendebat, nulla ratione pandere voluit ea quæ Salvator noster in hoc ei sermone promisit. Nihil enim de arcanis sibi ostensis reserare volebat, nisi prius vel divino cogeretur edicto, vel meis induceretur pro sua certiori salute consiliis, vel suis impulsu timoribus, ne lateret deceptio contra divinorum concordiam Scripturarum. Quantacumque namque suavitatis internæ compleretur dulcedine, quantumque supernæ irradiationis illustraretur splendore, et ineffabilis veritatis instrueretur exemplis, nihil præsumebat, si videbatur in aliquo dissonare.

74 Humilis corde Margarita, quæ dicere poterat cum Psalmista, Domine, non est exaltatum cor meum, in die Dominica Lætare, per me coacta, ut Regem Regum omnium Christum communicando reciperet, obediendo mihi communicans, omnis amaritudo mentis subito in dulcedinem conversa est : et timore in securitatem mutato, cor pacificæ tranquillitatis donum obtinuit. Sed quia solito more secum sponsus optatus non loquebatur Jesus, dixit : O Jesu tranquilla cordis mei jucunditas. O Jesu pax mea, gaudium meum, et sola spes, quam solum quærit et desiderat anima mea ; quid est hoc quod sentio te in anima

D
AUCTORE F.
JUNCTA. EX MSS.

pane ab ea accepto convertendum se dicit :

quo difficulter ob ejus humilitatem obtento,

convertitur.

E

Margarita discit a Christo se collocandam in cœlo inter Virgines, Jerem. 3. 1

uti et Magdalenam, F

revelationes suas quando Confessario aperiret ?

Psal. 130. 1

Christum de more non audit a communione

AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS

quia non stam
tim obedierat
Confessario

ex nimia hu-
militate.

ad ferendas
afflictiones,
sibi a Christo
prædictas, in-
firmam se
agnoscit:

A anima mea, et te loquentem non audio? Estne mihi tua, quæ liquefacit et reficit, sublata locutio propter aliquem defectum non plene purgatum? Et Dominus ad eam: O inobediens, cur tuo statim Confessori Fratri Junctæ non obedisti de corporis mei communionem recipienda! Tunc humilis Margarita respondit: Domine, idcirco inobediens extiti, quia me putabam omni virtutum decore nudatam, eo quod vestræ carebam suavitatis dulcedine. Si tamen ex hoc vestram curialitatem, quæ tam dignativa et admiranda condescensione se mihi communicat et permittit, offendi, dico humiliter meam culpam. Et Dominus ad eam: Non irritasti me de subtractione tua, quia considerasti meæ celsitudinem majestatis, et timebas tuorum defectuum vilitatem. Verumtamen, filia, tibi mando, ut quoties a Fratre Juncta quicquid tibi fuerit imperatum, obedias ei: quia largiturus sum menti ejus in omnibus dispositionibus vitæ tuæ lumen gratiæ specialis.

75 Margarita vero se magis abjiciens, Christo se offerenti respondit, dicens: Quomodo cœli terræque Creator, et speculum sine macula, bonum meum æternum, tam vilissima creatura cunctis vitiata defectibus, et tam variis tribulationum et tentationum agitata molestiis, accedere ad altare tuum, quod pro me in ara Crucis Deo Patri sacrificasti, sumere corpus auderem? Et Dominus ad eam: Numquid non recordaris, quod dixi tibi, et quotiescumque afflicta fueris, ad me tuæ portum tranquillitatis accedas? Numquid non dixi tibi, quod istud vas mea protectum custodia, nulla concussione frangetur? Et Margarita respondit: Domine mi, tantæ fragilitatis me sine dubitatione cognosco, quod ad primum tentationum et afflictionum, quas patior, ictum timeo ne frangatur. Et Dominus ad eam: Filia, tua consideratio frequens vilitatis, et oriens inde timor, tibi ostendit quod ita fiat: sed oculus meus te custodiet, et virtus mea proteget te ubique. Et tibi prædico, quod usque ad tui obitus diem in fornacem mitteris afflictionum. Ad hoc verbum Margarita respondit: Domine, tam parvulum et fragile vas quomodo poterit tanto tempore in fornace tolerare? Nullum enim sub cœlo vas credo meo fore fragilius. Et ideo si misericordiæ tuæ placet, notum fac mihi, Domine, finem meum, et quantum vis vivam temporis. Cui Dominus, Tu vives, inquit, ad voluntatem meam.

76 Nova humilitatis discipula, quæ non se comparabat majoribus, non paribus, nec minoribus, non pluribus, non paucis, neque uni, in suorum continenti deploratione defectuum ita cum lacrymis se cunctis despectiorem agnovit et credidit, ut cogere-
tur præ dolore dicere: Utinam, Domine, numquam nata fuisset, ex quo tam te offendi, nec servio mandatis tuis! Et quia de hoc verbo Christus eam dure corripuit, ei respondit dicens: Ideo hoc verbum, Domine, protuli, quia stupendum videbatur omnino, quod tantæ sublimitatis majestas ad tam miseriam condescenderet creaturam, et junctæ miseriæ vase dignaretur animæ commori. Ignorasti, Domine mi, qui omnia nosti, meam cum instabilitate miseriam? Bene sciebas id quod eram, et quid sim modo, et quod sub cœlo creatura tam vilis tamque fragilis non extitit. Tunc lilium convallium vallem cordis Margaritæ tam subito ex suavitate replevit, ut ipsa clamando diceret, quod si omnes pœnas, quas Sancti, pro Christi nomine passi sunt, toleraret, cum illa consolatione mirabili, in dulcedinem et solatium verterentur. Et Dominus ad eam: Filia Margarita, nullus unquam Sanctorum suis viribus durasset in pœnis, si mea non fuissent gratia præmuniti. Cur ergo non credis, quod sicut eos in suppliciis roboravi, possim tuum vas tam illæsibile facere ad omnium tormentorum genera perferenda, ut nulla

exaggerans
suam vilitatem,

Deique bonitatem,

interno solatio
roboratur ad
tolerantiam:

tribulatione lædatur? Margarita respondit: Credo, D Domine, quod omnia quæ vis facere, potes, sed non sum digna ut fiat hoc mihi. Tunc ille, qui intellectum dat parvulis, tantis subito parvulam suam irradiavit splendoribus, ut multarum absentium personarum atque præsentium cordium arcana cognosceret: et consilia ac desideria inconfessa revelans, multos ad veram et integram confessionem delictorum cum mentis amara contritione et renovatione vitæ transmisit.

77 Dixit humilis Margarita Domino: Domine mi, non dicatis, quod spreverim misericordiam et sapientiam vestram, cum dixi, Utinam orta non essem! Ideo enim dixi, quia ab Adam usque nunc non recolo creaturam aliquam indigniorem me muneribus vestris. Et Dominus ad eam: Recordare, quod possum, cui volo mea dona largiri. Estne oblita Magdalænæ, mulieris Samaritanæ, Cananææ, Publicani; Matthæi, quem feci Apostolum meum, et latronis cui paradisum promisi? Recordor, inquit Margarita, Domine, horum et plurium, quibus tua beneficia contulisti: et fateor indubitanter, quod digniores me fuerunt gratia tua, cum sim plena vitiis et omni virtute nudata. Et iterum Dominus ad eam dixit: Amen dico tibi, filia Margarita, quod a planta pedis usque ad verticem capitis tui indui te gratia, et virtutibus adornavi. Et Margarita respondit: Domine mi, tamen quia respectu eorum quæ mihi ostendis et promittis, prædicta dona videntur pauca, nec tam magna; tum quia semper timeo, ne auferas mihi propter demerita mea collata merita, tum quia crevit aviditas te habendi, sæpe nihil mihi videtur quod habeam. Et Dominus ad eam: Sicut tu credis, filia, quod Deus sit summa et non fallens veritas, ita crede quod ea quæ promissa sunt tibi perficientur. Et Margarita ait: Magister altissime, doce me, quare hoc tempore passa sim tam novas afflictiones. Et Dominus ad eam: Filia mea, similiter habitura es novas consolationes de me, propter quas contra te invidentium hostium novus est renatus exercitus. Sed noli timere eum, quia te protegam, quam benedico ex parte Patris mei et sancti Spiritus, nec non et beatissimæ Virginis Matris meæ.

78 Quanto magis Margarita superinfusa dona super se sentiebat a summo fonte descendere, eo amplius in suam paryitatem mentis oculum dirigebat. Unde cum lacrymis ait: Domine Jesu, expelle me a te, et recede a me vilissima et indigna. Et quia vera humilitas puritati annexa est, statim Dominus effectus ad eam familiarior, fecit ei de servanda puritate sermonem. Quo audito Margarita respondit, dicens: Domine, tu qui fons puritatis es, solus eam donare potes, et donatam servare. Numquam enim sine te quisquam Sanctorum perseveravit in ea. Cui respondit Dominus, dicens: Si vis eam inviolabiter custodire, fer tecum quinque lapides meorum vulnerum, et cum eis tuum hostem in fronte percutias, quid a me postulasti cum pertingere te feci usque ad mei lateris vulnus? Margarita respondit: Domine, plenam de tua bonitate notitiam, et perfectum cordis amorem. Et Dominus ad eam: Si vis hæc, serva tui cordis humilitatem, ut tibi et mentis semper operam resignes. Si mei notitiam appetis, caritas ardens semper a me Creatore tuo incipiat: et omnes creaturas tam intime dilige, ut ab amore tui non separet etiam Sarracenos, compatiendo perditioni eorum. Scis enim quod ego eos creavi et affectus tormentis redemi, ideoque cunctis in afflictione positis condole, et cum omnibus lætare lætantibus.

79 Ante conspectum veri Agni Jesu Christi Margarita omnem mentis elationem deponens, in vigilia sui Patris B. Francisci, corpore Christi cum timore magno recepto, audivit vocem dicentem sibi: Amas tu

absentia et arcana mentium cognoscit:

præ omnibus se indignam gratia faletur:

animatur ad novas afflictiones:

rogat Christum, ut a se tamen indigna recedat,

F qui ei inculcat puritatem,

S suorum vulnerum memoriam,

humilitatem,

caritatem,

A tu me? et priusquam responderet aliquid, dixit : Diccas, quod non : nam mentem tuam propter timores et aliorum occupationes non tenes fixam in me. Mando tibi, quod omnia quæ in te operatus sum bona reducas ad me. Quod si non feceris, esto quod non puniam te, punirem te post obitum tuum. Et Margarita respondit : Parce mihi, Domine, quia in tanta dulcedinis tuæ suavitate, quam sentio, nimis secure tecum loquor. Et utinam hoc sit veræ amicitiae tuæ signum, et non meæ præsumptionis vitium ! Et quia tu scis, Domine, qualis sum per me, committo me inter misericordiae tuæ brachia, velut mortuam, quæ nullum habet sensum ad operandum. Hæc enim dico, Domine mi, quia sine te vivere non valeo. Cui Salvator dixit : Si ego tibi gratiam dono, et viam bene operandi demonstro, quare non operaris? Agnoscisne aliquam creaturam, cui hodie tantam gratiam largiar sicut tibi? Avari me fecerunt avarum : duri me sibi reddunt asperum : non quod sim avarus vel asper, sed in se talem merentur experiri effectum. Cumque divinæ suavitatis dulcedinem humiliter postularet cum fletibus, iterum audivit Christum dicentem sibi : Tu in terra me petis, et ibi me invenis : nam si sola meditando cœlestia me postulares,

B quem quæris, veraciter invenires in cœlis. Et quod credis tu majoris humilitatis signum, vel orare mihi regi tuo mentaliter, in quantum tibi possibile est, aut me rogare ut ad te satiandam misericorditer condescendam? Et vix interrogatione completa, ostendit quod majoris humilitatis signum erat, mentaliter orare Christo. In collocutione autem ista divinæ consolationis donum recipiens Margarita dixit : O Christe creaturarum quies, sine quo nulla est pax, da requiem mihi fidei tuæ. Ad quod verbum Christus respondit, Non sum, inquit, requies per effectum, nisi solum diligentium me, sum tamen delinquentium pax et requies, quoad sustentationem misericordiae, non quod ex ipsa degustent internam requiem, cum sit eis abominabile verbum meum.

80 In festo B. Barnabæ Apostoli, suscepto cum reverenti humilitate corpore Salvatoris, audivit eum dicentem sibi : Jocundare anima mea. Margarita vero in Deum absorpta, cum crederet quod Christus non Margaritæ, sed sibi diceret, audivit iterum dicentem sibi : Jocundare filia mea Hierusalem, quia venit ad habitandum in te Imperator Hierusalem, et in te per gratiam fecit sedem imperialem. Lauda me, quia laudabo te. Ama me, quia diligo te. Servias mihi, quia tibi serviam et ministrabo. Tunc Dei famula Margarita Christo respondens, ait : Domine mi, ego sum certa, quod parvitas mea non est tantam misericordiam digna recipere : et est tam vera ista responsio, quod totus mundus me de ista non vinceret. Imo plus dico, Domine mi, quod si maximus ignis mihi præpararetur, prius me in ipsum permitterem ad comburendum projici, quam ab ista responsione recedere. Et Dominus ad eam : Incredula, tu nescis quid operati sunt Sancti : nec quomodo me inclinavi ad illos, qui præcesserunt, et modo sunt. Unde tua responsio videretur claudere cœlum misericordiae meæ, si non excusaret te visio magnitudinis et speciositatis meæ. Et dico tibi, quod si puritas Angelorum, Sanctorumque omnium qui in cœlo terraque sunt, ponerentur simul, si non condescenderem eis, nihil esset respectu meæ clarissimæ puritatis. Non descendi ego filia, ad sumendam carnem de Virgine Maria? Ita feci, o simplex mea. Numquid non descendi ad permittendum me tangi a peccatoribus, et ad morandum et comedendum cum eis? Unde ergo, si rationibus meis non ita modo vinxi et ligavi cor tuum, quod prius in accensissimo igne te comburi permitteres, quam hoc negares, vel me velles offendere? Et scis bene, quod te in hoc

desiderio vivere facio, ut potius omnia tormentorum genera pati desideres, quam meam velis offendere majestatem? O viola plena humilitatis odore : humilitas enim tua in hoc est aliorum humilitati dissimilis, quia non prætenditur tam magna exterioribus signis, verbis et opere, quanta reperitur in te. Erat namque Margarita, exemplo Christi, non ficta, sed veraciter mansueta et humilis corde. Quidam Frater dixit, quod mirabatur, quare tam ferventer non loquebatur de Deo. Et ipsa respondit, dicens : Ita Dominus fecit mecum, sicut accommodans, cui res accommodata non redditur; qui postea non accommodat, cum ab eo aliquid requiritur : sic quia ego Christo grata non extiti, mihi merito subtraxit quod dederat.

a Iterum hic interjectus erat titulus : De contemptu mundi. — b Videtur hic verbum aliquod deesse. — c Guillelminus, sive Guillelmus Ubertinus, anno 1248 factus Episcopus Aretinus, dein et urbis tyrannus, ad arma magis, quam ad divinum cultum promovendum proclivis, ut ex Villano scribit Ughellus, Cortonam occupaverat occubuit tandem in prælio 11 Julii, anno 1289. — d Burgum sancti Sepulchri, civitas est Etruriæ, sub dominio certe Magni Ducis, sed iura Umbriæ fortasse fines : Cathedra Episcopali ornata est a Leone x, nobili abbatia Ordinis Camaldulensis in Cathedrali erecta, ipsoque Abbate in Episcopum ordinato. De urbis origine et nomine agit Ughellus tom. 3 Italiæ sacræ. — e Videtur verbum unum deesse. — f Iterum aliquid deest. — g Ita exigere sensus videtur. Scriptum erat, respondens. — h Nisi aliquid desit, obscurus est sensus.

CAPUT V.

De passione Christi, et meditatione et patientia.

Meditantem pro nobis in cruce passum Christum Jesum, ipse triumphator invitans Margaritam ad bellum, ait : Para te ad bellum, et ad dura, incommoda et difficilia toleranda, dum vixeris : quia sicut aurum in fornace probatur, ita tribulationibus, tentationibus, timoribus, vigiliis, lacrymis, fame, siti, frigore et nuditate, purgabo te : et dum purgata fueris, ad gloriam migrabis felicitatis æternæ. Nec de his formido te terreat. Sed viriliter age, et lætanter omnia sustine : quia in omni tribulatione tua tecum ero, et ut non deficias in progressu tam aspero, sæpe suavitate meæ præsentiae te reficiam. Tunc Dei famula Margarita, in divini erecta fervorem amoris, clamavit dicens : Ego amore tui, Domine Jesu Christe, qui tot supplicia tolerasti pro me, ad omnia perferenda genera tormentorum lætanter offero me : et parata sum cum omni desiderio pro te summe dilecto mori. In illis autem fervoribus multa, quæ referre noluit, videns, tandem ad me Fratrem Jontam cum speciali jucunditate conversa, dixit : vis o Pater mi, jocundus ad locum Fratresque reverti? Cumque responderem quod sic, ait : Scias a Christo me scire indubitanter, nec hæsites, quod Spiritus sanctus magis in Fratribus tui Ordinis habitat, quam inter aliquos qui sub cœlo morentur.

82 Consolationes divinæ, quæ secundum multitudinem dolorum, qui tolerantur pro Christo passo, lætificant animam; ita in Margaritæ mente dulciter abundabant, ut cuncta redderent promptissima, quæ viderentur multis non solum difficilia, sed impossibilia, perferenda illius amore qui confortabat eamdem. Quadam igitur die dum Christi ludibria cogitaret, audivit eum dicentem sibi : Filia gravis est tui corporis languor, quod volo paullatim consumi : gravis tui molestia tentatoris, sed gravissima omnium et magis affligens poena mearum suavitatum subtractio, vel dilatio : sed ne timeas, nec mireris, quia quanto magis meis delectationibus te replebo, tanto magis hostis invidens contra te suarum tentationum jacula jacere molietur. Tu autem, sponsa mea, non timeas eum, quoniam ego sponsus tuus, quem solum diligis, tecum sum. Non multo post crudelis tentator accedens, ut eam ad electiora cibaria facilius reducere posset, omnium ciborum, quos

D
AUCTORE F.
JUNCTA, EA MSS.

non ficta hu-
milis.

Burgum Sancti
Sepulchri,
urbs.

E

Passionem me-
ditans, ad as-
pera invitatur
sed in iis con-
solanda :

offert se ad
quævis :

F

intelligit in
FF. Minoribus
esse Spiritum
sanctum.

a Christo ani-
matur ad dura
ferenda,

præcipue ari-
ditatem :

utque omnia
Dei dona ad
eum referat,

agnoscat gra-
tiam sibi da-
tam,

mentaliter
orel :

ipsa se Christi
alloquio et do-
nis indignam
proficitur,

parata tamen
quidvis pati,
ne eum offen-
dat,

A quos unquam viderat Margarita, seu gustaverat, vel audierat nominari, subito porrexit et propinavit odores. Verum ita cor ejus allegerat divinæ pietatis dulcedo, quod tacere non valens illam, quam de Christi suavitate conceperat, diceret cum fluvio lacrymarum : Parce mihi, Domine Deus meus, quia nihil posset plene reficere, nisi vestra præsentia, in qua est plena et infinita suavitas.

AICTORE F.
JUNCTA. EX MSS.
ciborum odoribus
tentatur.

optans sentire
passionem, et
compassionem
Deiparæ,

Christo jubente
it ad templum
FF. Minorum,

ibi in extasi
videt sigillatim
omniū myste-
ria Passionis :

Joan. 19. 15
clamat ex do-
lore, velutque
deficit :

a

concurrunt
spectatum
cives,

83 Regis nostri Jesu Christi passio, et Virginis Matris Mariæ compassio, ita mentem repleverat Margaritæ, quod nil tam asperum, nil tam durum opponebatur eidem, quod non dulciter et faciliter pateretur. Quadam igitur nocte, dum cum lacrymis Domino postularet instanter, quod in quantum possibile suis viribus esset, de Matris dolore, quem senserat juxta Crucem, sua curialitate concedere dignaretur, audivit Christum dicentem sibi. In hora prima diei more solito vadas ad locum meorum Fratrum, ubi tantæ acerbitalis, amaritudinis et pænæ dolorem meæ Passionis senties, qualem et quantum numquam sensisti, nec experta fuisti. Horaque prædicta dum venisset ad locum, me suum Confessorem requirens, humiliter pro speciali poposcit gratia, quatenus nulla ratione de loco Fratrum egrederetur, quia sicut sibi fuerat revelatum a Domino, debebat ad Crucem die illa mentaliter crucifigi. Finitis itaque Missarum solenniis, prope horam tertiam anima illico Deo devota felle passionis potata, et in Deum absorpta, videre cœpit proditoris processum, Judæorum impetum, et audire Judæorum clamores, et dira consilia, quæ Christi supplicia conspirabant. Nunc videbat Christum proditorie salutari cum osculo, nunc videbat eum duci cum facibus et laternis ligatum, nunc a Petro negari, et ab Apostolis deseri, nunc facie lividum, nunc ad columnam sine misericordia flagellari, nunc contemni, nunc illudi, nunc velatum facie, nunc conspui, nunc ejus genas et capillos convelli, nunc derisorie adorari, nunc cum magna celeritate crucem, clavos, lanceam, testesque falsos contra Christum parari. Quando autem pervenit ad voces illas, Ecce Rex vester; et, Non habemus Regem nisi Cæsarem; et, Ego nullam invenio in eo mortis caussam; et, Accipite eum vos, et crucifigite eum; ita in dolore cum vociferatione defecit, quod omnes qui adstabant crediderunt firmiter eam mori. Tunc illi animæ, quam doloris gladius pertransibat, fuit ostensa Mater Virgo filium suum sequens angariatum cum mulieribus et Mariis et Magdalena, inter concurrentium ac blasphemantium Judæorum consortia. Et dicebat : Nunc video eum de palatio extrahi, nunc extra portam duci, et Simonem angariari : nunc video eum clavari, nunc latrones hinc, in medio poni Dominum meum. Nunc sinister latro murmurat : nunc bonus excusat, et regnum postulat : nunc Dominum meum audio gloriam promittentem : nunc Matrem commendat discipulo, nunc Virgini Matri nepotem. Nunc Judæi insultant et murmurant : nunc etiam tenebræ occupant totam terram : nunc sitit Dominus meus, et felleus potus ei datur : nunc indulget suis crucifixoribus, et spiritum Deo Patri voce altissima recommendat. Nunc, ait, videt anima mea Longinum a cæcum ad Crucem duci et lanceam poni in manibus suis, et illuminatur modo pretioso sanguine Dei mei. Et, ut cuncta breviori sermone concludam, nil de serie Passionis reliquit.

84 Hoc tam novum et compassionem plenum spectaculum ita Cortonenses omnes commovit, quod relictis officiis suis et artibus, homines et mulieres, infantibus et languidis et in cunis decumbentibus, pluries illa die oratorium nostri loci, ad honorem B. Francisci constructum, in fletu et planctu repleverunt. Videbant namque non juxta Crucem, sed quasi in Cruce positam Margaritam, diris confectam

doloribus, in qua tam mira patuerunt signa doloris, D ut in mortis articulo crederemus eam penitus constitutam. Præ nimio enim vehementique dolore stridebat dentibus, torquebatur ut vermis et torques, discolorabatur ad instar cineris, perdebat pulsum, amittebat loquelam, et glaciabatur totaliter : et ita sunt effectæ raucæ fauces ejus, ut vix posset intelligi cum redibat ad sensum. Adeo enim usque in horam nonam sensuum extrinsecus usum perdidit, quod nec concursus flentis populi, nec assistentium Dominarum eamque tenentium facies vocemque cognovit. Et quia prætereundum esse non arbitror, quod non dixi, audi quod sequitur. Nimirum ubi morientis Domini et Salvatoris hora, scilicet nona, pervenit, atque inclinato capite sacer ille spiritus emittitur; suum adeo caput reclinavit obliquatum in pectore, ut omnes eam mortuam crederemus, amissis pariter omnium sensuum motibus atque sensu. Sic enim permansit coram Fratribus nostris, et omnibus aliis qui adstabant non sine affluentia lacrymarum, ab hora illius diei nona usque ad vesperam.

videntque mira
patientem :

tandemque de-
misso capite
velut exanimem :

85 Vespere autem facto, quasi de morte resurgens, cum nova mentis lætitia faciem sursum erexit : oculisque elevatis in cœlum lætanter, et tamquam miris novisque dotata muneribus, gratias cœpit reddere copiosas bonorum omnium largitori. Sed quia versa retrorsum in oratorio vidit multitudinem personarum, extrema gaudii occupavit timor amarus, et cœpit vehementer affligi, quia Deus illum Passionis dolorem in conspectu concesserat populorum, et non in cella. At suorum amantium admirandus amator amaritudinem Margaritæ sedans, dixit : De omnibus, quæ circa te et sine te hodie acta sunt, non timeas, nec dubites, quia te feci speculum peccatorum quantumcumque obstinatorum, ut agnoscant per te, quam libenter impertior eis meam misericordiam ut salventur. Quo audito Margarita, Christo grata et de salute proximorum sollicita, sic respondit : Ubicumque tibi honoris et laudis tributum persolvitur, et populo, quem redemisti, potest reddi salutis occasio, ibi potius, et non alibi, libet, altissime Domine, commorari.

post plures
horas læta sur-
git :

E

dolet coram
populo hæc
gesta :

Christo qui id
statuit, ac-
quiescit :

86 Nobis autem mirantibus de corporis viribus tam subito reparatis, dixit, quod fortior erat, quam fuerat summo mane. Sero itaque facto Margarita licentiata per me, suam remeavit ad cellam : et veluti nova Magdalena, quæ Christum in Cruce mentaliter viderat, credens eum sibi sublatum, ebriata doloribus, incessanter cum fletibus alta voce ab omnibus, quos videbat, suum crucifixum Dominum requirebat, tam pie quod omnes adstantes vel sibi obviantes provocabat ad fletum. Ardensque desiderio, Christi amore dicebat : Vidistis vos Dominum meum? Quo ibo infelicissima ut inveniam eum? O si te possem videre Domine mi quam infinito gaudio me repleres! Quæro, suspiro, clamo, vigilo, laboro, et deficit cor meum : nec te invenio, quia sublatus per duram mortem mihi fuisti. O Angeli, homines et creaturæ omnes, docete me Dominum meum Jesum Christum crucifixum, quem quæro et invenire non possum. Heu, heu! quid fecisti Domine mi, ut tam viliter et crudeliter tractaretur tua benignitas! Cur me dereliquisti amor meus? ubi modo absconditus es? quia te videre et audire desidero : nec audio, nec video. Et in hac siti sic anxia, in qua cibum dimisit et somnum, stetit ab hora dicta usque ad mane sequentis Dominicæ.

vegeta domum
redit

Christum re-
quirens, etiam
ab obviis,

F

87 Dominica vero sequenti dum in loco Fratrum Minorum celebrarentur Missarum solennia, et ego Frater Juncta, Confessor ejus, in pulpito populo prædicarem, præ timore et verecundia renuens Margarita, vix doloris impetum per brevissimam morulam

et postea sub
concione,
in raptu :

A lam continens, ut extra se posita et mente alienata, coram omnibus clamare cœpit, si sciebam Dominum crucifixum, et ubi Magistrum ejus posuerant? Ad cujus irremediabilem fletum omnes adstantes viri et mulieres cum devoto fervore flere cœperunt. Ego autem, cui tam avide loquebatur, tum ad ingerendam cordi ejus fiduciam de reinveniendō Magistrum, tum ne prædicatio verbi Dei impedimentum reciperet; alta voce respondi, quod adeo erat curialis et largus Salvator, quem sic ardentem quærebat, ut diu non posset suam differre vel celare præsentiam. Quæ cum audivit, quod eidem celeriter appareret, semiviva coram omni plebe resedit.

88 Celebrato denique Missarum officio, dum ad suam cellam rediret, cum lacrymis et inenarrabilibus suspiriis per viam repetebat, si suum sciebat vel viderant Salvatorem? Cellamque intrans, et se ibi cum dolore recondens, cibo, potu, somnoque relictis, solum flere libebat, et flendo dicere: Amor, meus Jesus, quis te occidit? Et quis te mihi abstulit bonum meum? Amor meus doce tu me ubi nunc es absconditus. Quare vivo, si te habere non valeo, quam per præsentiam suscitasti? In his quidem cruciatibus perduravit usque in mane diei Lunæ, in quo verus amator diligentium se, qui prius apparuerat lividus et despectus, cum stola immortalitatis flenti et postulanti apparens, sic Margaritam suam præsentia quietavit, quod omnes mentis et corporis expellendo dolores, et arcana multa magna revelans, Margaritam cum jocunditate reliquit. Pastor tum ille bonus, qui Apostolos in apparitione sua corripuit, Margaritam, adstantes fervores doloresque in mente construxerat, quærendo Jesum, valde redarguit, quia plene imitata non fuerat Magdalenam in omni modo quærendi.

89 Audiens Christi famula Margarita, quomodo Sancti per fidem vicerunt regna, et operati sunt justitiam, mihi Fratri Junctæ loquenti respondit, quod admirandum fuisset, si ad ludibria et mortem cum cantu et visu non properabant. Ego namque tam infirma, tam libenter gusto de suavitate gloriæ Paradisi solatium, quod ipsum nulli magnificentiæ vel honori valeo simulare: tantusque ac talis est iste status, quod ad ejus odorem irem cum jubilo ad omnia toleranda genera tormentorum. Tantum sentio, tantumque haurio de illo fonte, qui numquam deficit, quod nec adusta ignibus, nec incisa mucronibus, crederem vel minimum sentire dolorem. Tantam similiter de arrha promissæ mihi gloriæ securitatem recipio, ut nullius absque pœna videre possim faciem creaturæ. Imo et quod plus est, dissolvi cupio, ac mori celeriter: quia mori pro summa vita mihi gaudium est, et vivere ulterius reputo non solum amarum supplicium; sed infernum. Tua enim dulcedo ita, Domine, me allexit, ut pro tui amore nominis corrodi vellem carnem meam usque ad ossium medullas a b verminibus, quia vel aliquantulum satisfacerem tibi de culpa prædicta, vel aliquantulum tibi conformarer in pœna, vel citius, sicut opto, egrederer de hujus vitæ miseria. Et si vermis unus de carne caderet in terra, Domine mi, cum osculo recolligerem præ lætitia, et statim reponerem in loco doloris. Hæc tam anhelanter desiderabat Altissimum, ut non desineret flere negligentiae vitium, quo carebat omnino. Quia ei nil videbatur agere virtuosum cum præter excessum contemplationis divinæ, et continuam vitæ asperitatem, et proximorum adhortationes perutiles, et infirmitatum molestias, dicebat in die ultra sexcenta Pater noster cum salutatione beatæ Virginis, et Gloria Patri. Et quia volui ipsius mitigare dolorem et inconsolabilem fletum sedare, dixi, quod fervens desiderium de Christo conceptum, et ejus meditatio Passionis assidue continua erat oratio, cum dulcior et efficacior sit mentalis oratio, quam vocalis, et parum potest. c

Februarii T. III.

90 Cum infirmitatis angustiae invalescerent, et tentationes variæ molestarent, astitit ei fidelis Deus ut faceret in tentatione proventum, roborans viribus destitutam, et illustrans a tentatoribus varie pervasam. Et dixit ei: Filia, quantum nunc in præsentia mea lætaris? Et illa: Tanta est, tamque indicibilis jocunditas ista, quod cum dulcedine hac, quam sentio, omnia eligo genera tormentorum, et nullam tentationem seu supplicium expavescō. Omnem etenim superat pœnam, omnesque dolores evacuat: et ita omnes amaritudines et in dulcedinem vertit tuæ consolationis præsentia, quod cum ipsa incunctanter et lætanter immergerer absque pœna in plumbum liquatum et fervens oleum, et in ardenti fornace cantarem. Nimirum tantum erat contenta inflictas injurias vincere, quod penitus ignorare et oblivisci summo opere nitebatur efficaciter se lædentibus ministrando sine querela, nisi ubi de injuria viriliter defensabat, et conscientiam perurgens ipsam impelleret ad loquendum pro vitiorum extirpatione et plantatione virtutum.

91 Quadam igitur die dum confortandi causa cellam ejus ingrederer, quando Senis provinciale fiebat Capitulum, coram me cum magno fervore locuta est, dicens: Pater mi, Frater Juncta, Spiritu sancto didici revelante, quod modo Fratres in Capitulo congregati vos hortari ordinant circa visitationem meam. Nam propter experientiam Scripturarum, et multiformium illusionum quæ in multis repertæ sunt, de statu meo quidam dubitant. Sed tanta est condescensio Divinæ pietatis, quod me vestram plantulam vobis a Christo recommendatam totaliter vos permittet deserere. Celebratoque Capitulo, juxta verbum Margaritæ, novus Custos Fratrum Cortonam veniens, legem mihi Confessori suo imposuit ex parte Capituli, non quod eam desererem, sed ut semel intra octo dies visitarem, nisi dum aliquis ei novus casus accideret, vel cum in suis languoribus contingeret eam gravius laborare. Cernens autem hostis antiquus aliquos Fratres de ipsius perseverantia dubitare, et ne consolationes illæ per illusionem vel fictionem fierent, ad acquirendam famæ popularis celebritatem; cœpit in cellam dicere, quod Fratres experientia docti, sapientia Scripturarum illuminati, et gratia sancti Spiritus plenius illustrati, idcirco de ipsa cœperant dubitare, quia per eos cognoscebatur veraciter, quod tota vita, revelatio et consolationes, quæ videbantur divinæ, nihil erant nisi deceptio.

92 Propter quod Margarita statim se in orationem prosternens, cum lacrymis et tremore dixit: Domine Jesu Christe, quem solum sequi simplici et pura mente desidero, quem solum amo, propter quem corpori meo non parco, et cuncta quæ sub cœlo sunt terrena contemno, cujus Scripturæ, in quantum simplicitas mea de prædicationibus tuorum filiorum capit, fideliter credo; adjuva me flentem et languentem et in nova dubitatione positam. Et Dominus ad eam: Cur fles? Et illa: Domine mi, qui scis omnia antequam fiant, bene nosti, quod aliud agere modo non possum, tum quia pugno cum invisibilibus hostibus certantibus contra me, tum quia Fratres, quibus me commendasti, sua dubitatione me terrent. Æternus autem Rex ut pusillanimum confortaret, in speculum se poenitentiae ponens, ait: Filia, non mireris, si de te Fratres varia opinantur et dubitant, quia de me vero Deo, filio Dei vivi, quidam crediderunt, quidam vero dubitaverunt. Ad quod verbum Margarita, in omni tribulatione rutilans sicut aurum optimum in fornace, dulcorata et roborata mentaliter, sicut oculis meis vidi, prudenter cum insipientibus, libenter cum profitentibus, et lætanter cum perfectis se præparavit ad omnia dura et aspera toleranda

D
AUCTORE F. JUNG-
TA, LX MSS.
tentatæ adest
Deus,

repletque eam
incredibili so-
lacio:

futura divini-
tus cognoscit:

E

dubitant non-
nulli PP. Mino-
res de ejus
spiritu:

Confessarius
jubetur semel
octiduo eam
adire:

dæmon ei ut
deceptæ insul-
tat:

dolentem et
flentem solatur
Christus:

F

et nocte in
cella.

qui apparens,
eam quietat,
sed objurgat,
quod propter
adstantes fer-
vorem in se
compresserit;

spē gloriæ cœ-
lestis, parata
omnia tormen-
ta ferre,

optat pro Chris-
to mori, et quæ-
vis pati:

b

assidue cum
Deo vel pro Deo
occupata:

c

AUCTORE F.
JUNCTA EX MSS.

A toleranda. Adamantinum enim cor ejus nulla frangebatur injuria, nulla in quampiam lingua ejus erigebatur querela. Mos namque Domini famulæ erat, tam ex vehementia divini amoris, quam internæ compunctionis, vel timoris, seu fraternæ compassionis, flentibus suspiria suspiriis adhærere, et internum dolorem animi cohibere ac celare non posse. Qua ex re sæpe ad vocem flentis, et in oratione cum Deo sæpe loquentis, vicinæ Dominæ cum magna devotione currebant, et extra cellam ostium observantes, cum inundantia lacrymarum orante sese, *d* quis in visis et auditis fervoribus ad divinum amorem cordialiter revocabant.

93 Accidit autem, quod quædam mulier quodam zelo ducta custodiæ repellere cum clamore a cella dictas Dominas, ibi flentes et laudantes Dominum, conaretur. Ad cujus verba non secundum scientiam prolata, mulier quædam tamquam impatiens contumeliose respondit, quædam impropria, quæ nec loco, nec tempori congruebant, voce garrula jaculavit. Cujus amaritudinem dulcis Margarita intra cellam orans dulcorare dum voluit, sociam licentia vit de cella, et irritatam fœminam, ut secum ea nocte maneret, humiliter invitavit. Sed quia erumpens furor, et fœmineus maxime, omne quod recte dicitur, putat esse perversum, quasi obsessa a dæmone, multas Margaritæ contumelias protulit. Sed illa, quæ in Deum animam fixerat, nullis commota injuriis, suavioribus invitationibus rationes pulcherriimas ostendendo, se ipsam accusando, de muliere curavit, nec potuit : nam in suo furore pertinaciter manens, nec assensit, nec cellam intrare voluit, nec ad preces assistantium Dominarum a clamore contumelioso cessavit. Videns autem Christi famula quod ad eam intrare nolebat, rogavit eandem, ut ea in suo suscipere dignaretur hospitio, et erat parata manere secum : sed ira ipsius ita impedierrat animum, quod Dei famulam, quam cum precibus invitare debuit, nulla ratione recepit. More autem medicorum, qui calidis curant frigida, illo sero cœnam sibi missam transtulit humiliter cum desiderio cordis intimo osculandi labia, quæ aperta fuerant indecenter in infamiam Margaritæ. Nam dicebat, quomodocumque amore Domini Jesu Christi patiar, maxima dulcedo refectionis mihi videtur.

Passionem
præcipue reco-
lit feria 6.

C Quamvis enim per ordinem die qualibet circulum faceret Passionis, speciali tamen modo ipsius renovabatur in corde quolibet die Veneris, de quo dicebat, quod nullus Christianorum tali die lætari debet. Unde in Parasceve Domini doloris impetus violentus ipsam expulit extra cellam, et tonso capite velut ebria, sicut mater amisso filio, flebat Dominum, eundo, vociferando, per terram usque ad locum Fratrum Minorum, quibus eam recommendaverat Christus Dominus; ivissetque tunc per omnes ecclesias si admirabilis ejus honestas et timor Fratrum non cohibuisset eandem. Unde amor diligentium se ac Redemptor dixit flenti Passionem ejus : Si esses in vasta et nemorosa solitudine nocturnis horis et tenebrosis, hostibus insidiantibus et dolosis plena, differres currere ad me. Et Margarita respondit : Credo, mi Domine, quod ad instar pueri gestientis obviare matri vocanti, præ desiderio veniendi ad vos in via caderem, et viva supra vires currendo penitus remanerem. Et Christus ait : Filia, cur vis in terra facere Paradisum, cum ego meo corpori divinitati conjuncto non dederim? Non speres hoc, quia nulla tibi ratione continget. Tu namque vis facere sicut Petrus, qui postquam in monte Thabor meæ claritatis splendorem fuit intuitus, tria voluit ebrius spiritu figere tabernacula, nesciens quid diceret, inconsueta repletus dulcedine. Quapropter, sicut ei quod petiit non concessi, ita nec Paradisum,

Christus ejus
fervorem re-
primit.

Matth. 17. 4

quem tibi sum donaturus in patria, sine medio possidebis in via.

95 Imitatrix Altissimi Margarita, ad solum Christum, quem unice diligebat, anhelans, sine ipsius visitatione dulcedinis non poterat consolari. Unde cum esset in infirmitatibus patiens et tentationibus fortis, illum, sine quo nihil est validum, nihilque sanctum, cujus dulcedo subtrahebatur ad tempus, sæpe cum lacrymis repetebat, dicens : Ubi nunc est tua super omnia quæ desiderari possunt dulcis præsencia, sine qua vivo in amaritudine amarissima? Pater sancte, Pater unice, Pater misericordiæ, cur quotidianis febribus laborantem, et nullam præter te medicinam volentem, deseris? Cur me defensor meus pugnans cum hostibus, qui me visibiliter in figuris variis vallaverunt, relinquis? Ubi abscondar? quam pugnae victoriam consequar sine te? Jesus vero suorum merces pugnantium, et languentium medicina, Margaritæ respondit, dicens : Quo usque vixeris corporaliter in hac vita, diversis et magnis tribulationibus affligeris. Et licet semper tecum sim, non tamen sine intermissione, ut optas, senties dulcedinem meam. Nam quamdiu super tam ineffabili refectionis mensa quiesceres, nulla tribulatio, nulla corporalis infirmitas, nullaque impetuosa tentatio te gravaret. Tunc Margarita divinis confortata colloquiis, Magistro veritatis respondit, dicens : Domine, quantumcumque pro tui honore nominis afflicta fuero, te laudabo : tibi que inseparabiliter adhærebo : et quia non possum vivere sine te, per quem omnia vivunt, ideo non deseras me. Eadem hora, qua ego Confessor ejus, Margaritam visitavi, in extremis (ut credebat) præ timore Domini laborantem, et dixi ei, quod spem suam in illo poneret, cum beatissimi cives supernæ civitatis ante ipsam in exitu sociarent. Auditoque nomine civitatis supernæ, statim rapitur in excessu, et vidit Matrem Domini Regi filio supplicantem pro ipsius festinanda felicitate. Post visionem remansit ei de recessu per mortem aviditas, cum ejus aviditate securitas, excluso timore pristino, quem habebat de justitiæ Dei severitate, quia Christum viderat juxta matrem arridentem sibi cum omni blanditate et maternis precibus annuentem.

96 Gratissima Christi famula Margarita, post octavam Epiphaniæ Passionem Salvatoris nostri meditans cum lacrymis, in qua meditatione tam anxie ab hora noctis matutinali remansit confecta doloribus usque ad horam primam, in qua renovatus est dolor mentis propter Christi verbera et ludibria et totius ordinem Passionis : quem meditando inconsolabili fletu, Matri Redemptoris nostri cruciativa pietate compatiens, magis quam prius se mentaliter Cruci confixit. Cujus cordialem compassionem Christus acceptans, loquitur ei, dicens : Filia mea Margarita, quousque juxta Crucem stetisti, multis gratiarum muneribus te ditavi : et receptis majora donassem, si te non absentasses a Cruce. Eapropter more solito ad Crucem reverti non differas, ubi consueveras cum irremediabilibus stare fletibus a media nocte usque ad horam nonam. Tunc, ut experientia didicisti, te virtutibus gratiosis et donis spiritualibus adornabam, lumine veritatis pro te et aliis illustrabam, et in tentationibus variis te novo et inestimabili robore muniebam. Ad Crucem igitur meam redire non differas, ubi cum plena dulcedine non solum tibi reddam dona pristina, sed majora. Numquam fumis tentationum ostia tui cordis aperias, et secundum conscientiam tuam stimulum confessione accusatoria et numquam palpando, sed diligenter eviscerando tuos defectus Confessori revela. Passionem meam altis vocibus hactenus inconsolabiliter flendo solebas exprimere : nunc propter detrahentium metum,

desolatione,

febri,

spectris dæmonum vexata,

intelligit semper patientem :

E

recreatur verbis Confessarii,

visa Deipara et Christo :

compatitur D. Virgini :
F

a Christo jubetur ad Crucem redire,

fletum ob detrahentes non cohibere,

A tum, qui tui fletum doloris temere pro vana gloria fieri existimant, silentium tibi penitus indidisti. Ad fletum ergo pristinum reverti non differas : quia propter secularium, et mendaciter interpretantium bona, quæ in me fiunt, verba vana et falsa duris cruciatibus punienda, Passionem meam sub gutture non replices, nec abscondas : quia nulla ratione debes timere proximum, ubi ex parte tua non datur peccandi, sed gloriam et gratiam promerendi occasio. Cum igitur mihi soli, qui te creavi ac redemi, placere desideres, et curialibus fletibus, in quibus gratiam obtinebis, et damnum aliquod receptura non es, Passionem meam non recitas. Nam si eam vigilanter et incessanter mente voceque revolveris, omnes petitiones tuas ut benignus pater admittam, et illustrabo te, non solum pro tua salute, sed pro aliorum, quam plurima revelabo.

*Passionem
mente voceque
revolvere,*

97 Hujus præcepti Margarita non immemor, flevit altissime Christi Passionem ab hora matutinali usque in horam diei primam. Quæ cum diceret per singula Passionis supplicia, Ad hæc te, Domine, nostri amoris vinculum inclinavit ; audivit Christum dicentem sibi : Filia, tu dixisti, quod amor vestri ad patiendum me compulit, et quod vestrarum zelo animarum feci, quidquid feci : et scias quemadmodum ego cum maxima veni angustia ad requirendum te, ita venies tu cum multis amaritudinibus et afflictionibus ad requirendum me. Para te igitur ad tribulationes maximas. Sicut enim vita tua vana olim contra me per linguas murmuratorum clamavit in castris, in silvis, pratis et villis ; ita tu clamare non cesses meam per ordinem peccatorum : et quod semper in hac vita vixi in laboribus et pœnis pro amore humani generis. Qui autem super hoc præsumpserit contra te murmurare, offendet me graviter : et tu mihi placebis. Clama igitur, filia, quod amore vestri captus e sinu Patris descendi in uterum Virginis Matris, quando cœlorum Domina se dixit ancillam. Clama circumcisionis cauterium, adorationem Magorum, oblationem in templo in manu senis mei Simeonis, persecutionem Herodis, et fugam in Ægyptum. Clama, quod ego summa et æterna sapientia jacens infantulus in præsepio super fœnum vagitus dedi, et coram pastoribus atque Magis me adorantibus, qui os mutorum aperueram, silui. Clama paupertatem meam, et cum essem annorum xii remansi inter Doctores interrogans eos sufficienter, et instruens, cum Mater mea cum dolore immenso inter notos cum lacrymis requireret et cognatos. Clama quod cunctorum Creator et Dominus, qui cœlos ornaveram stellis, non reservavi mihi ad usum nisi vestimentum et soleas. Clama vocationem discipulorum, et operationes miraculorum : et dicas, quod cæcos illuminavi, leprosos mundavi, paralyticos curavi, obsessos a dæmonibus liberavi, et mortuos suscitavi. Clama suscitationem Lazari ad preces sororum ejus. Clama pietatem, quam habui circa illum paralyticum, qui diu steterat ad piscinam. Et scias, quod sicut murmuratum fuit de meis miraculis et doctrinis, sic de Fratribus Minoribus, Patribus tuis, murmurare præsumunt. Sed quemadmodum propter verba detrahentium mihi numquam deserere volui opera mea bona, ita nec Fratres subtrahant se propter iniqua loquentes a sanctis operibus suis, quæ in me agunt. Clama, quomodo ex itinere fatigatus sitivi ad puteum, et ibi cum fœmina longum sermonem feci, et per illam Samaritanam, Samaritanos converti. Clama quando cum publicanis et peccatoribus, Pharisæisque comedi, et in ejus convivio, ut spem de venia peccatoribus darem, fleti Magdalenæ peperci. Clama, quod me ab illo tentari permisi corporaliterque deferri qui dignus non est de cetero me videre.

*B
parare se ad
afflictiones ferendas.*

*et palam enuntia
re sigillatim a Christo
gesta nostri
amore,*

*C
ejus miracula,*

*constantiam
in bene agendo
FF. Minoribus
imitandam,*

98 Clama quod in laboribus meis sudavi sudore aqueo, et in passionibus metu sanguineo. Clama cuncta quæ de me didicisti, quantum ad meæ vitæ et conversationis decursum. Clama iterum meæ vilissimum venditionis forum. Clama cœnam, quam cum discipulis feci, et quam humiliter pedes eorum lavi. Clama quod osculo proditus fui, alapis cæsus, ligatus, capillis tonsus, velatus facie et ab illis derisus, quos mirabiliter et potenter eduxeram de Ægyptiaca servitute. Clama, quod multi cucurrerunt ad videndum me pati, non ut meis compaterentur suppliciis et doloribus, sed ut simul congratularentur malis meis. Clama, quod fui nudatus et flagellatus, colaphizatus et sputo fœdatus hominum impiorum. Clama Crucis angariam, coronam spineam, ictus arundinis, remissionem seditiosi et homicidæ Barabbæ, et innocenti Regi suo, quem paullo ante cum ramis honoraverant, parcere noluerunt. Clama Crucis ascensum, societatem latronum, clavorum duritiam, quam in manibus et pedibus delicatis sustinui. Clama, quod crucifixoribus meis indulsi, latronem recepi, et Matrem Virginem discipulo Joanni Virgini commendavi. Clama, quomodo cor meum in tanta pœnarum angustia aruit, et sitiienti Domino suo felleum poculum propinarunt. Clama flendo, quod in lecto Crucis caput spinarum aculeis perforatum et percussionebus infirmatum non habuit ubi se reclinaret. Clama, quod in manu Patris animam recomme-

D
AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.

*Passionis omnia
mysteria :*

E

99 Instante Resurrectionis tempore, in quo Christi famula Margarita summo cum desiderio requirebat in lacrymis sui præsentiam Redemptoris, statim se amanti animæ obtulit, et conqueritur de peccatoribus ei dicens : Respice intellectuali oculo, et vide quomodo crucior assidue a generatione humana. Et ut facilius injurias meas agnoscas, meos tibi distinguo crucifixores. Qui sunt illi qui me produnt ut Judas? Illi profecto sunt qui loquuntur, rident, comedunt, bibunt et dormiunt cum hominibus, et pro pecunia eos occidunt. Qui sunt, qui exuunt me, et super vestem meam miserunt sortem? Prædones viarum. Qui sunt qui modo me ad Pilatum accusantes adducunt? Judices, qui cum falsis probationibus, vel sententiis condemnant, vel hominem faciunt condemnari. Qui sunt illi, qui modo tondent capillos meos? Aurifices, mercatores et artifices, qui per avaritiam suam variis modis et novis lucrandi intendunt. Qui sunt illi, qui me ligatum ad columnam dure flagellant? Illi quidem, qui homines in insulis et castris ligant et flagellant et mutilant, ut se redimendo supra vires expendant, et similiter bajuli curiarum. Qui sunt illi qui alapas et colaphos mihi dare non cessant : Illi qui hoc tempore in religiosos et Clericos manus injiciunt violenter : qui enim tangit eos injuriose, etiam si digni sint, tangit pupillam oculi mei. Qui sunt illi qui genas meas et barbam evellere non formidant? Hi sunt miseri et a spe gloriæ separati fœneratores. Qui sunt illi, qui Crucem arctam mihi fabricant atque brevem ut non habeat locum nec reclinatorium caput meum? Hi sunt divisores terrarum, qui suos concives extra domos suas ejicientes cogunt mendicare, furari, rapere, et meretricari per mundum. Qui sunt illi, qui furiose proclamant, Crucifige, crucifige eum? Hi sunt statuarii et consiliarii nimis iniqui, qui contra legem meam legem condunt, et vel contra conscientiam, vel per ignorantiam dicunt, Fiat. Qui sunt illi, qui

*quinam modo
crucifixores
Christi in omni
genere hominum?*

F

AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.

A qui faciem meam velant? Sunt adulteri et fornicatores. Qui sunt illi, qui in faciem meam spuere non verentur? Blasphemantes nomen meum, et figmentis faciem suam pingentes. Qui sunt illi qui me clavis in cruce configunt? Monetarum falsatores. Qui sunt illi, qui felle, myrrha et aceto animam meam per illa supplicia a corpore separant? Qui peccant innotabili vitio contra naturam: quod quidem vitium exterminavi in nativitate mea. Qui sunt illi, qui me derident in Cruce? Qui vident corpus meum in altari, et minime credunt. Quis est Herodes, qui me deridet? Quilibet malus Prælatas.

plures nunc
quam olim in-
ter Judæos,

100 Et scias, filia, quod plures hodie Judæos inter Christianos invenio contra me, quam coram Pilato fuerint tempore passionis meæ. Illi corpori meo conati sunt infligere corporalem mortem: isti vero in me pariter et in membris renovant plagas meas, in tantum quod si corpus sumptum de Virgine magnum esset, sicut machina mundialis, et esset passibile, non inveniretur in eo locus, quantum pun gere posset cuspis acus, sine vulnere, a peccatis eorum pluries iteratis. Plures namque Judæi sunt, qui me hoc tempore crucifigunt, quam fuerint in die passionis meæ. Et quare hoc? Nonne formavi eos, cum non essent, ad imaginem meam? Nonne posue ram eos in Paradiso deliciarum? nonne dederam eis præcepta mea? Ipsi namque mandatum frugerunt, et ego veni obedire pro eis. Ipsi gloriam perdiderunt, et ego ipsorum miseriæ particeps sum effectus. Ipsi cælum perdiderunt, et ego pro eis ad terram descendi. Ipsi vulnerati sunt, filia, et ego vulneris meis curavi eos. Ipsi dulcedinem gratiæ, nec non et gloriæ, amiserunt: et ego pro eis gustavi potionem amaram. Ipsi coronam regiam perdiderunt, et ego pro eis portavi coronam spineam. Parvus factus sum, ut eos facerem magnos: esurivi, ut eos reficerem: laboravi, ut quiescerent: et ut magnis honoribus fungerentur, multis opprobriis pro eorum salute afflictus sum. Considera, filia, si genus humanum sola beneficia temporalia ei a me sub cælo concessa meditari valeret, ne dum spiritualia et æterna; cur ergo Reges et potestates, judices et notarii, rectores locorum, et eorum officiales, Judæi, Saraceni et ceteræ nationes renovant plagas meas; quibus omnia concessa et in posterum concedenda benedicerem si se a vitiis abstinerent? Sed ita universaliter mundus vitiorum sordidus se fœdavit, quod vix de mille invenies electum unum.

B
post tot benefi-
cia.

101 Tu me, filia, velut absentatum a te cum amarissimo sæpe fletu requiris: sed si me tantum desideras, cur non redis ad Crucem, in qua me toties confixisti? Ex quo quidem verbo adeo vulnerata, perterrita et confusa remansit, quod nec audebat Christum, quem tam ardentem amabat, repetere, nec oculos suos ad cælum levare. Verum Christi benignitas consternatum cor ad securitatem reducens, ait: Sine dubio me sæpissime crucifixisti: sed postquam conversa es ad me, et postquam tertii ordinis tui Patris dilecti mei Francisci habitum de manibus Guardiani Fratrum Minorum sumpsisti, et ipsorum te ordini devotissime obtulisti, unxisti plagas meas, et cum dolore cordis amarissimo me de supplicio Crucis deposuisti, et numquam ibi fui per te repositus. Et dicas, filia, Fratribus Minoribus, quod nulli debent habitum, quem tibi donaverunt, concedere, qui sub eorum obedientia et doctrina noluerint conversari. Et scias quod priusquam personam aliquam induant, studeant intueri diligenter conditionem, statum, ætatem et idoneitatem induendorum.

quales admitti
debeant ad ha-
bitum tertii or-
dinis?

102 Semel cum sola cum gemitibus in cella orans suum sponsum Christum requireret, subito se inveniens positam in maxima mentis tranquillitate, dixit: Redde te mihi, altissime Deus. Redde te mihi

amator meus, redde te mihi, Creator meus: redde te mihi, Redemptor meus: redde te mihi, sponsus meus, quia sine te nullam quietem invenio. Curialis- simus vero sponsus a sponsa sua cum suspiriis et fletibus humiliter postulatus, statim respondit, dicens: Ego sum ille tuus Salvator, qui te a mortis sententia revocavi; primo in Crucis patibulo, deinde ad pœnitentiam te vocavi sicut Matthæum et Magda lenam. Nam sicut illi me fideliter post suam conversionem secuti sunt, ita tu venies ad me post multas tribulationes vilificata et murmurata. Non tamen per sanguinis martyrium egredieris de seculo, sicut ipsi. Et sicut de Magdalena murmuratum fuit, quod ornamenta contempserat, et ardentem sequebatur me; ita te multi deridebunt sequentem me. Sed non cures, quia tu es filia mea, dilecta mea, soror mea, quam præ omnibus fœminis, quæ hodie sunt in terra, diligo. Esto igitur fortis et confortare, quia licet pœnæ tibi crescant, crescet et gratia. Et dicas bajulo tuo Fratri Junctæ, quod significet Fratri Joanni, ut oret pro te instantem, quia tot erunt pœnæ tuæ, et ita suspitione plenæ, quod ambo dubitabunt sæpe de te: et ita erunt dubitatione plenæ coram multis, usque ad abitum tuum: in fine autem tuo assecurabo te, et multis relinques consolationem et gratiam. Nam tu es, filia mea, lux in tenebris posita. Et volo quod vita tua sit confirmatrix fidei meæ, ad instar Patris tui B. Francisci, qui fuit renovator fidei et Ecclesiæ meæ. Ego enim in speculum peccatorum vocavi te ad pœnitentiam, sicut B. Matthæum publicum peccatorem. Nolo, filia, quod examines pœnas tuas vel nomines: sed te cum eis inter brachia meæ caritatis reclina. Socia ista, quam tenes, affliget te, quia non tenet legem de vasculo vitreo, nec de verbis. Et ait Dominus iterum: Ego te permittam vilipendi a multis et detrahentium verbis percuti: sed tempus veniet, in quo tuos pœnitebit murmuratores: de quorum insensata detractio non timeas, quia gratia tibi concessa non minuetur. Tu dicis, quod delectabiles et suaves pœnas tuas æstimares, et melle crederes dulciores, si scires eas placere mihi Creatori tuo. Et ego tibi respondeo, quod sicut Frater Juncta Confessor tuus ad confortandum te verum dixit, tuum jejunium, tuus cibus, vigiliæ, somnus, silentium, et locutio, consolationes et tribulationes, requies et tentatio, labor et tota vita tua mihi placent: quia omnia reducis ad me, et ordinas in me. Tu enim es tabernaculum meum, et in te loquitur summa Trinitas unus Deus: tu es tabernaculum et cella Matris meæ, quia in omnibus donis tibi a me collatis, et in posterum largiendis, mecum est, et tibi congaudet in omnibus consolationibus tuis et super his me rogat instantem.

D
Margarita
summo amore
Christum in-
vocat:

qui amanter
respondens

prædicat ei de-
tractiones,

et suspiciones
sinistras de ea,

E

et afflictionem
a socia sua:

asserit omnia
ejus opera sibi
placere

F
et Matri suæ:

jubet eam ob
debilitatem ca-
put reclinare:
interrogat an
credat:

cur delectetur
ipse agere cum
hominibus?
Prov. 8. 31

103 Sabbato Dominicæ xxii post Pentecosten, recepto corpore Jesu Christi, tam magna suavitatis fuit repleta dulcedine, ut corpus ejus ex præambula infirmitate et pœnitentiæ austeritate viribus destitutum stare non poterat. Ille autem qui cuncta disponit suaviter, suæ famulæ Margaritæ loquitur dicens: Quia debilitas tua dulcia Magistri tui colloquia ferre non valet, reclina de mea licentia super cervicali caput tuum et inclinato capite dixit ei: Credis tu, quod ego æternus et unus Deus sum, Pater et Filius et Spiritus sanctus? et Margarita respondit: Domine tu qui omnia nosti, bene scis, quod certissime credo. Cur interrogas me, et in timore me videris ponere? Filia, inquit Dominus, ego et Petrum interrogavi, quia delector in amabili et mutua colloquutione dilectorum meorum. Et Margarita respondit: Quomodo potest in creatura delectari, cujus delectatio tanta est, quod nec augeri potest, nec mutari, nec minui? Et Dominus ad eam: Filia, Scriptura de me loquitur dicens: Deliciæ meæ esse cum filiis hominum

A num. Hoc etiam ago tecum, ut illum quem expuli de Paradiso, in te affligam, qui me non cessat, quantum in se est, in Cruce reponere per animarum sublationem lethiferam.

104 Margarita soli Christo placere desiderans ait: Domine mi, quamvis pœnæ, quas tolero, supra mearum virium facultatem, nihil eas reputo, quod tibi placuerint. Placeat tibi, Domine mi, desiderium cordis mei, quod in te posui et locavi. Et Dominus ad eam: Filia multum delector iu amoribus puris. Audiens autem amatrix purissima laudem puræ dilectionis, dixit: Domine doce me amorem tui purum, quem nemo unquam habere potuit, nisi a te fonte bonorum omnium. Vis, inquit Dominus, ut ostendam tibi purissimi amoris signa, quæ in te sunt? Et Margarita respondit, quod sic. Et Dominus ait: Non velles tu mori libenter amore mei? Non est tibi dulce cum fletibus jejunare continue pro mei amore nominis? Nonne paupertatem in te servas arctissimam illius amore, qui pro te pauper et egens factus est? Nonne libenter omnium secularium fugis loquelam, ut soli mihi Deo tuo facilius uniaris? Nullum etiam genus tormentorum fugeres amore mei? Et Margarita respondit: Domine mi, nihil est tam grave, durum vel asperum, quod mihi leve non sit amore suavissimi amoris tui. Sed in tanto me timore relinquis, quod his omnibus exutam me credo. Qua de re dixit ei Dominus. Iste timor afflictivus in desiderio tuo, quod habes de me, solvet culpas de anima tua. Non autem dubites quia omnia, quæ tibi promissa sunt, perficientur: et eris in patria mea magna, si pœnas sustinueris sine murmure et querela. Tene tamen modum, quem hactenus tenuisti de alia pœna tua, et ego revelabo tibi statum offendentium te.

B 105 Cernens autem Margarita, quod non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis, Domino respondit, dicens: Domine mi, quomodo tam alta esse possem, quæ præ ceteris creaturis infimior sum per culpam, et nihil boni sentio in anima mea unde confidam? Et Dominus ad eam: Non possum ego Dominus omnium de thesauris meis donare cuilibet quantum placet? Dic ergo mihi, si nunc es satiata ex meæ familiaritatis larga dulcedine? Et Margarita respondit: Domine mi, vere fateor, quod Paradisus est, ubicumque vos estis. Tamen licet ita sit, non credo satiari de vobis, ut satietas aviditatem non pariat, nisi in superna gloria beatorum: nam infinita gaudia te gustantium, sunt fidelium metuum attractiva.

C Et Dominus ad eam: Tu credis firmiter, et fateris, quod unus Deus in substantia sit, Pater et Filius et Spiritus Sanctus? Et Margarita respondit: Sicut ego credo te unum in essentia, et trinum in personis, ita donares mihi de promissis plenam securitatem. Et Dominus ad eam: Filia tu non es habitura, dum vixeris, illam plenam, quam requiris cum lacrymis, securitatem, quousque locavero te in gloria regni mei. Et Margarita respondit: Tenuistisne, Domine, sanctos viros in his dubiis, in quibus tenetis me? Et Dominus ad eam: Sanctis meis in tormentis dedi fortitudinem, securitatem vero plenam non habuerunt, nisi in patria.

106 Dominica intra octavam Epiphaniæ, in excessu mentis diu posita, ad se cum fervore rediens, extra cellam egressa est: et in illa ebrietate quærebat extra quem intus ferebat in anima Jesum Christum, et levata supra se currebat ad locum Fratrum: cui Frater Confessor obvians dixit: Veni ad tuum Dominum Jesum Christum, et sic intra cellam reduxit eam: ubi excessum mentis continuans, audivit Christum dicentem sibi: Tu vis esse filia lactis, sed tu eris filia fellis, in pœnis quas patieris. Sed per ea efficieris filia mea electa et soror, et simila-

bunt te mihi: pro majori enim utilitate tua statui D quandoque me tibi subtrahere, quia volo de te facere quod fit de auro in fornace projecto, et purgando animam tuam, rusticitates et offensas, quas egisti dum eras in seculo. Sed dico tibi quod intensus amor animæ tuæ ac singularis et purus, qui me solum cum instantia precum requirit in lacrymis, flectit me ad misericordiam largiendam. Et Margarita respondit: Domine mi, tuæ supplico majestati, quatenus mihi digneris concedere, quod ubique et semper tibi serviam, te diligam et continue laudare possim, sine offensa cogitationum, locutionum et operum. Tantum namque nomen tuum est dulce in anima mea, quod numquam recuso fel, nec debeo recusare in perpetuum, quia ipsum pro me in cruce gustasti. Et Dominus ad eam: Si Lucifer inter tuos hostes crudelior posset ad te de inferno venire, statim ad te decipiendum veniret. Sic irritatus est contra te, ratione status gratiæ, in quo posui te. Et bene filia defenderis: nam licet a te recedam quo ad gustum delectationis, quam nunc audis; semper tamen sum tecum, quantum ad præsentiam meæ protectionis et gratiæ.

107 Diebus Paschalibus, præcedentibus, die Veneris ante Dominicam primam in XL in afflictione E posita Dominum suppliciter postulavit. Cujus ego suus Confessor afflictioni compatiens, cœpi ei legere quædam de divinis promissionibus sibi factis, quas dum audivit novam resumens fiduciam, dixit: Juvetis me, Pater animæ meæ, ad confessionem subtilissimam faciendam, ut creatorem meum hoc mane recipiam, in cujus desiderio diu protracto infirmata sum, et elanguerunt omnes sensus mei. Finitaque confessione et devotissime corpore Christi recepto, statim dolor et languor totaliter abierunt. Nam illius suavitate refecta, qui Angelos, et beatos inebriat in excelsis, omnis mœror in gaudium conversus est. Tunc etiam ipsius anima liquefacta est cum dilectus locutus est ei dicens: Filia mea es tu nunc in gaudio, quæ tam in lacrymis et dolore stetisti? Et Margarita respondit: Domine mi Salvator bone, dies hæc vere dies gaudii appellanda est, quia gaudium meum est ineffabile: sed jejunium tam prolixum de te tam diu in fletibus me facere coegisti. Quare te in tantis angustiis amor singularis animæ meæ, quem solum amo, quæro et cupio, mihi abscondisti et absentasti? Filia, inquit Dominus Margaritæ, quia tempus nuper elapsum, illud jejunium repræsentat, quod a baptismo incepti, idcirco volui quod me solitaria in tuo jejunio sociares. Sed quia hoc tempus jejunium illud insinuat, quod ab Ecclesia per Spiritum sanctum illustrata institutum est, in eo me tibi exhibeo et concedo. Et Margarita respondit: Domine, quia hodie dies Veneris est, quæ vobis amarissima fuit, nollem tam miris abundare solatiis, nollem gaudia ista sentire. Sed te Regem meum et Deum crucifixum in amaritudine sociare: nam ita fecisti diem istam dulcissimam, quod nunquam in tua locutione suavi tantam securitatem lætitiæque suscepi. Quapropter indulge mihi, consolator amantissime Jesu, quod cum tanta tecum familiaritate locuta sum.

108 Dulcis et rectus Dominus, qui transgressoribus Legis legem rememorat, ut Margaritam timidam redderet tutiorem, dixit: Filia conqueror tibi de omnibus populis, qui ligati sunt suorum funibus vitiatorum, non invite, sed ex certa scientia et voluntate: quod postquam ligati sunt, flagellantur dirissime, et trahuntur de vitio in vitium, et verberantur, nec sentiunt, nec resistunt. Conqueror etiam tibi de ipsis, filia, quia populi, quos ad imaginem meam formavi, bestię sunt effecti, et de e artis inferni sibi fecerunt in mundo gloriam, et patriæ gloriam, quam eis

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS. quomodo Deus se piis subtrahat?

is invidet demon statum gratiæ.

Margarita post communionem summo gaudio perfusa,

quo diu canerat, F et quare?

Mundani homines sponte sua ligati trahuntur ad infernum,

e

docet eam signa puri amoris,

et timoris filialis utilitatem,

Sanctos hic a Deo non satiari,

nec habere securitatem.

Margarita in raptu egreditur e cella ut Christum quærat: reducitur a Confessario:

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

A eis promisi, infernale supplicium aestimarunt : Nonne ut eos solverem me ligari ad columnam permisi ? Si autem ipsi voluntarie se ligari promittunt, non imputent bonitati meæ. Ideoque merito de ipsis conqueror, quia dicunt amarum dulce, et dulce amarum esse. Nonne ut facerem eos liberos, et velum, quod erat ante eorum oculos, removeretur, feci me pro peccatis eorum servum, et velum coram Pilato et plebe Judæorum portavi ? Cur igitur me Creatore spreto fecerunt sibi illos deos novos, quos ejeci de gloria Paradisi ? Cur me Creatorem suum obliti sunt ? Cur eorum vincula videntur suavia, ut sic legati ad pœnam sponte ducantur æternam, cum dicam eis, ite maledicti in ignem æternum ? Tunc horribiliter turbabuntur, videntes ad regnum invitari Beatos, et se tam infinito bono privatos in incendium projici sempiternum.

facti dæmonum jumenta :

109 His tam familiariter Margaritæ reseratis a Christo, cœpit tamquam pia mater compati peccatoribus et dicere : Domine mi, non permittatis, quod populi vestri vadant ad tam horribiles pœnas. Et Dominus ad eam : Dæmones, a quibus se ligari permittunt, flagellant eos quotidie, sicut triticum trituratur in area : nam ipsorum bestię sunt effecti ad ferenda eorum onera, et dura, quæ patiuntur, pericula non agnoscunt : sed tales, quibus obedientiam promiserunt, quia non habent potentiam faciendi nisi mala, stipendiabunt eos de illa pecunia, quam habent in regno suo : nam pestilentiam promissione mea dabunt eis, et inter se sinam eos venire ad rerum et personarum consumptionem. Margarita vero compassione et pietate plenissima, populis obstinatis in malo compatiens, dixit domino : Misericordia, misericordia, Domine Deus. Et Dominus ad eam : Ego voco eos, et ipsi non audiunt vocem meam, quia surdi effecti sunt. Et dico tibi, quod quantumcumque durus sit homo, et non duplici corde, nec simulate, rediret ad me, ad plenam misericordiam reciperem eum et gratiam. Insuper eis Angelos meos ad custodiam transmittito, qui frequenter inflammant eos ad pœnitentiam salutarem. Audiens Christi famula Margarita ministerium Angelorum, Christum de ipsorum consortio interrogavit, dicens : Dignantur, Domine, stare cum peccatoribus Angeli gloriosi ? Et Dominus ad eam : Quamvis non continue propter fœtorem vitiorum, sæpe reinvitant eos ad gratiam, et nituntur eos reducere ad misericordiam meam : ad quorum invitationem apostatæ angeli dolent et contremiscunt. Dicas ergo Fratribus, quod frequenter prædicent verbum meum et aperiant doctrina sua surdorum aures, et suis exemplis illuminent cæcos. Margarita vero solum suæ vilitatis imum conspiciens, dixit : Domine Rex omnipotens, magna sunt valde quæ audio : Sed non invenio in me bonum, pro cuius merito mihi debeas de illatis a mundo injuriis lamentari. Et unde tam mira familiaritas et incredibilis ? Et Dominus ad eam : Ego delector in humilitate, puritate, et caritate tua. Et sicut a magno tempore usque ad nunc non extitit mulier, cui tam alta monstrentur, ita in præsentī tempore non est magis afflicta in se quam tu. Sed ne timeas, quia tu scis quia ego sum Deus tuus, qui te custodiam. Ad quod verbum Margarita respondit : Tu es Pater meus, Redemptor meus, et lux vera, cui displicere timeo in pœnis meis. Et Dominus ad eam : Vince, et disrumpe pœnas timoris : et confitere bene peccatorum circumstantiam, nec omittas communionem Corporis mei propter tribulationum tuarum varietatem.

quam ipsa sancta et Deo cara.

rapitur anima in cælum :

110 Invitata igitur ad divinam mensam, subito in spiritu delata est coram Matris Dei regali solio. Et admirans de mutatione tam subita, dixit : Domine, cum vobiscum in terra loquerer, quid est quod tam imperceptibiliter meam animam in cælum du-

xisti ? Et Dominus ad eam : Hoc ideo, ut familiarius D matri meæ Reginæ cœlorum, aliisque Sanctis, qui mihi assistunt, te recommends. Tunc ait Margarita ad Dominam : Domina cœli, advocata cœli et mundi, et Mater Dei mei, Filius vester me duxit ad vos, qui est ductor meus. Et ego, inquit Domina, recipio te et preces tuas : quia tu es filia, quam Creatori, qui requievit in utero meo, cum precum instantia continue recomendo. Ex qua responsione mirabiliter jocundata, gratias agere cœpit Matri æterni Judicis, dicens : Multum, Domina, mirabatur cor meum, quod non fruebatur allocutione tua : sed idcirco vos fortasse non audiebam mecum loquentem, quia solum Filium vestrum Dominum meum desideranter postulabam. Et ait Mater Domini ad eam : Filia, qui quærit unigenitum meum, et Dominum, me postulat : et qui habet ipsum, habet me. Et reddita gratiarum actione Matri Dei, quæ ipsam et Filium ejus in sui recommendatione recepit, convertit se ad Sanctos omnes civitatis æternæ, et præcipue ad Beatos Joannem Baptistam et Evangelistam, B. Franciscum Patrem suum, et Catharinam, ut orent pro ea, gaudiis et jocunditate repleta in loco illo felicitatis. Dixit Altissimus : Tu semper esse desideras in statu quietis et pacis æternæ : et non reminisceris verborum, quæ tibi dixi in anno illo, quo te in cella reclusi, quia lactanda eras ad vulnus mei lateris. Unde quia tempus instat, para te ad pœnas tibi promissas. Margarita Christo sibi loquenti respondit : Domine mi, spes unica et tutum refugium meum, revela mihi per misericordiam tuam, si pœnæ mihi promissæ sunt purgativæ culparum mearum, vel ad gratiam inductivæ. Et Dominus ad eam : filia, propter amaram contritionem, pœnitentiam et deprecationes varias, misericordia mea præteritas culpas tuas omnes delevit : et ideo amodo sunt et erunt in augmentum gratiæ ac virtutum. Et lætare, Filia, de matre tua, pro qua rogasti me, quia licet in purgatorio moram per decem annos contraxerit, nunc est in gloria Paradisi.

agit cum D. Virg.

et SS.

E

intelligit peccata sua dimissa,

matrem post 10 annos purgatorii esse in cælo :

ad se reversa,

discit ab Angelo

F

quæ sint signa Electionis.

Matt. 8. 8

111 Post hæc exstatico illo statu sublato, Margarita se in cella reperiens, subtractis etiam tam dignativis alloquiis, lacrymis rigabatur facies ejus, et dicebat : Hei mihi, Domine mi, ubi me reperio nunc ? Ubicumque enim sine tua præsentia tam suavi me sentio, in inferno videor collocari. Domini famulæ in cella oranti astitit Angelus confortans eam. Quæ dixit ei : Angele Dei, custos animæ meæ, ostende mihi, quibus signis agnosci possunt virtuosī et perfecti electi Dei. Et respondit ei Angelus. Ille perfecte electus est, qui totum cor suum a rebus infimis separat, et conjunctus soli Deo, ad ipsum clamat et suspirat toto corde die ac nocte. Quo audito Margarita respondit : Veni ad virtutes electorum Angele Dei. Ille, inquit Angelus, est electus, qui habet has virtutes ; prima est profunda humilitas, quam debet habere illius amore, qui se humiliavit usque ad crucem. Secundo debet habere perfectissimam caritatem. Tertio ille est electus, in quo impletur illud verbum, beati mundo corde. Quarto ille est electus, qui seipsum abnegat, imo et interficit propter Christum ; non ferro, vel quocumque alio modo, sed suam mortificando voluntatem, et ut paratus sit ad mortem suscipiendam pro Christi nomine, si pro defensione Christianæ fidei tempus exposceret. Ille etiam se pro Christo occidit, qui suos mortificat sensus per pœnitentiam. Ille quinto electus est, qui compassionem veram habet ad pauperes, et in cuius ore non solum veritas semper est, sed honestas vitæ in moribus. Ille similiter electus est, qui amore Domini Jesu Christi reservat sibi omnes pœnas, ut aliis auferat, et male vult indui, comedere, bibere, et ceteros bene. Ille etiam electus est, qui de amicorum

et

A et inimicorum afflictione affligitur et tristatur, et lætatur de omnium consolatione, et ad neminem in aliqua prosperitate positum habet invidiam.

112 Intra hebdomadam de Passione, devotissime corpore Christi recepto, timens ne loquentes extra cellam secularia verba proferrent, quia de solo Deo cupiebat audire, dixit : Domine, non me permittas a serpente morderi, ne mens mea vagetur in aliqua re tibi contraria, quæ tibi soli adhærere desiderat. Post longam vero precum instantiam, quibus solum Christi postulabat alloquium, dixit ei Salvator noster : Multum es fatigata, filia Margarita : sed plus fatigatus fui ego in ascensu scalarum crucis, nam pœna mea fuit prolixior quam dicat Scriptura. Ab illa enim die, qua Lazarum suscitavi, cernebam deliberatum meorum ordinem tormentorum in cordibus hostium : repræsentabatur animæ meæ Divinitati conjunctæ, proditorum studium, congregata in me flagella, et voces adversantium, nunc clavi, spinæ, potus amarus, et crucis pondus, nunc lancea penetratura latus meum : in quarum fixa et certa imaginatione pœnarum alterabatur coram discipulis meis a sua specie corpus meum, nec advertebant. Et quia Dei famula ad illa verba cum tanta familiaritate prolata præ dulcedine Christi juxta votum suum

B dolere non poterat, dixit : Domine, numquam tam magnam dulcedinem et consolationem recepi. Et Dominus ad eam : Vis esse certa de mea dulcedine, hoc tamen quoad oculum mundi signa dilectionis subtraham, et inde non modicam pœnam recipies. Non enim videbitur mundo de deliciis vita tua sic ordinata, ut erit, quia volo quod sicut mundus me sprexit, et non cognovit, ita spernet te, et murmurabit de te.

113 In festo B. Marci, dum in sacramento altaris optatam lætitiā degustasset, ipsum Christum audit loquentem et dicentem sibi : Tu rogasti ferventi animo curiam meam, ut suis orationibus impetrarent, quod tibi ostenderem si ascensus ad cellam de arce placuit mihi : et in signum, quod mihi placuit, do tibi benedictionem meam ex parte Patris, mea et sancti Spiritus ; nec non beatissimæ Virginis Matris meæ, et ex parte totius curiæ regni mei. Tu fugis amore mei, et ego fugi amore generationis humanæ. Tu fugis ad conservandam et augendam gratiam : sed tribulationes fugere non valebis. Et hoc dicto subito quædam crux apparuit super eam, cujus brachia protendebantur de manu in manum, et stipes ejus a capite usque ad pedes, non tamen Dei famula clavis ferreis erat confixa. Tunc benedicens ei Dominus, et manu propria signum Crucis faciens, statim alia crux, in qua Christus erat confixus, apparuit :

C ad cujus dolorosum contuitum anima Margaritæ amaricata dixit : Domine mi, crucifigar ego. Et Dominus ad eam : Filia mea, tu eris crucifixa tribulationibus, et non in cruce. Tu fugis creaturas, quantum potes, ne me offendas : et ego te conservabo ne possis offendere. Sed dico tibi, quod tu es modicæ fidei, quia cum habeas tam ferventia, tamque sancta desideria de me, quod amore mei deseris te, cur credis, quod te velim deserere ? Non ego deseram te filia, sed sum, et ero semper tecum. Nam tuum zelum, ut ne me offendas, agnosco, qui tantus est, quod non curas fugere pro majoribus consolationibus obtinendis, sed solum ne offendar a te. Sed in hac fuga virtuosā, nec me offendes : et cum tribulatione gravaberis, meis consolationibus multiformiter perfrueris, et in tribulationibus deficiet corpus tuum. Dic ergo Fratri Junctæ bajulo tuo ex parte mea, quod non impediat quin libere possis ascendere ad cellam arcis. Et scribat Fratri Joanni Benedicto, quod pro mutatione ista non alteret, neque subtrahat sollicitudinem suam a te : Sed recommendet te amicis meis, qui cum eo sunt. Et quia non ita libenter conversa-

tur anima tua cum certis personis, sicut cum quibusdam ; hic est modus illuminatæ mentis, quem tibi Frater Juncta monstravit. Cum autem veneris ad dictam cellam, ibi stabis, sicut docebo te. Et scias quod talis persona, de cujus statu dubitas, quamvis confessus fuerit, a malis tamen desideriis et suis operibus non cessavit. Et ille hoc dicit tibi, qui de illa matre humili nasci dignatus est, quæ dixit : Ecce ancilla Domini : in quo quidem verbo carnem de ipsa sumpsit. Et ne dubites de prædictis, ecce saluto eam, dicens : Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui.

114 Ad famulam Dei laboribus, tentationibus et infirmitatibus variis fatigatam veniens Sacerdos S. Marci ; cum reverentissima devotione paravit se ad recipiendum nostri Salvatoris corpus, in cujus amoris suavitate, statim ut ipsum recepit, absorpta est a consolatione superna, in qua per magnam moram quiescens, ad suorum sensuum sensibilis usum reversa non est usque ad horam tertiam. Stans autem insensibilis et irreverberantibus oculis Domino respondebat, cum mentis jubilatione, quam in facie prætendebat, dicens : Domine, quid dicis mihi, quod quidquid volo postulare a te, nihil aliud quæro, nisi ut vita mea tuæ majestati perfectissime serviat, et te verum Deum meum solum diligens, sim fidelibus tuis, qui in me confidunt, lux, non tenebra ? Cui Dominus : Filia, brevem sermonem tibi faciens dico, quod postquam cellam istam ingressa es, tranquillitatem sensisti corporalem pariter ac mentalem. Amodo igitur para te ad tribulationes infirmitatum et variarum tentationum antiqui hostis.

115 Alia die priusquam Sacerdos S. Marci, defrensus Christi corpus, cellam intraret, Margarita repletur interna jocunditate in sui Salvatoris, quem desiderabat, adventu : et recepto cum summa reverentia pane vitæ ; locutus est ei, dicens : Es nunc in pœna, filia ? Et cum responderet, quod sic ; ait Dominus : Et ego similiter fui pro amore humani generis, et non pro culpa mea. Filia dilige me, quia pauci sunt qui me ament. Servias mihi Creatori tuo, quia pauci mihi servire volunt. Lauda me quia pauci sunt intenti laudibus meis. Ego enim me feci hominem, de Maria Virgine carnem sumens, a qua lactari volui, in cuna reclinari. Et tandem Crucis tormentum non renuens, fui judicatus et traditus in manus Pilati, et sine mortis caussa, ipso testante, Cruci affixus fui. Et quamvis fuerit dira mors, quam inflixerunt tunc Judæi, amarior tamen esset ista, si passibilis essem, quam Christiani, peccata peccatis addendo, infligere non cessant. Et tantus est fœtor vitiorum eorum, quod jam usque ad Patrem ascendit. Tu miraris, quod festum Assumptionis habuisti tam durum : sed dico tibi, quod precibus Matris meæ procuratum est tibi dulce. Nam dicebat mihi Filio suo : Devotam meam, jam ad te per gratiam revocatam, quæ tam confidit de me, consolari placeat in hac mea solennitate. Tota namque curia cum magna jocunditate præstolatur tuæ dilectionis diem. Tu es in pœna, et ego pro te fui. Pœnæ tibi crescunt, quia tui finis tempus abbreviatur. Roga Sacerdotem talis ecclesiæ, quod faciat unam confessionem generalem : et non verecunderis ei dicere, quod sit fortis in bello carnis, quia sum paratus facere gratiam, si se disposuerit.

116 Quodam mane intra Octavam B. Francisci, accepto cum reverentia pane vitæ, dixit ei Beatorum cibis, qui omnes reficit, Dominus Jesus Christus : Filia, debilis et infirma propter austeritatem vitæ, quam continuasti amore mei, non timeas reclinare caput. Tu credis transisse mare tribulationum, quas passura es : sed adhuc patieris multas tribulationes et murmuraciones, et eris quasi derelicta, Nam tu eris

tenebra

D
AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.
quidam occultu aperit :

E

educit ut paret
se ad tribulationes :

eam solatur :

de peccatis
mortalium
queritur post
tot sua beneficia .

F

D. Virginem
pro ipsa orasse
die Assumptionis :

jubet Sacerdotem
moneri de
peccatis :

Christus sentiens
Passionem
cepit a suscitatio-
ne Lazari :

prædicat Mar-
garitæ, mun-
danos ei detruc-
tuos :

permittit ut m-
gret ad aliam
cellam :

prædicat cruci-
figendam tri-
bulationibus :

sed in iis se illi
adfulurum :

jubet FF. Mi-
noribus dici,
ne migrationi
obstent :

- A tenebra in oculis lucis, id est, in oculis eorum qui debent esse lux. Et sicut non fui cognitus in fine meo, sed defecisse reputabar a mundo, qui me non cognovit, et postea cognovit me mundus; ita qui te modo tenebram dicunt, post tuum obitum te cognoscent cum verecundia et dolore. Sed recordare, quod vas tuum purificandum erat variis pœnis, quas dum toleras amore mei, non solum exuis te vestem defectuum, sed te induam muneribus gratiarum.
- 117 Sabbato Dominicæ xx post Pentecosten, recepto corpore veri Dei, loquitur Christus Margaritæ, dicens: Separa te, filia, quantum potes, ab omni familiaritate secularium personarum, præterquam ab ordine Fratrum Minorum. Et scias, quod pœnarum tuarum varietas levis et parva in oculis aliorum videtur: Sed quoad te, quæ sentis eam, gravis est et plena doloris. Et si non invenis qui tibi inferat multa genera tormentorum, prout desideras, sustine dulciter calicis pœnas amore mei. Bella autem tua, in quibus vas tuum ornabitur, quia videntur tibi magis amara et suspecta, quam supplicia, pro martyrio tibi reputabuntur. Margarita hæc audiens respondit: Dominus, ego non credo, quod vas animæ meæ in talibus pœnis purificari valeat vel ornari.
- B Et Dominus ad eam: Verum dicis, quod simpliciter pœnæ non purgarent vel ornarent te. Et scias quod in tentationibus, infirmitatibus et aliis operationibus bonis tuis multas patieris tribulationes: sed ita in omnibus te defendam, quod numquam mortaliter, quamdiu vixeris, me offendes.
- 118 Et ait Margarita ad Dominum: Gratias ago tibi, dulcissime Jesu Christe, amator meus, quia semper mihi prædicis tam dulcia quam amara, ad quæ perventura sum, antequam fiant. Sed rogo te, amantissime Deus, quem solum fero in corde meo per amorem, ut adimpleas desiderium meum, et de tua defensione fiduciam mihi præsta. Cui Salvator ait: Non habebis confidentiam plenam, quousque pones in gloria regni mei. Et hoc ago, ut melius conserves exhibita tibi dona, et augeantur in te dona gratiarum, ac per hoc circa salutem tuam fias magis sollicita. Ego vero, qui hoc dignatus sum tibi loqui, sum Jesus Christus Salvator tuus, de Maria Virgine natus, lactatus, in præsepio reclinatus, a Joanne baptizatus, qui pro te nudus crucem ascendi. Et quia Margarita Baptistam inter alios Sanctos specialiter honorabat, Dominum interrogavit, dicens: Orat pro me majestatem tuam ille Præcursor tuus, quem elegi pro advocato meo? Et Dominus ad eam: Non tantum ipse, sed Joannes Evangelista, et tuus Pater Franciscus, et Catharina, cum omni curia regni mei.
- C Tu etiam, filia, dic in tuis angustiis, Pater noster. Et Margarita respondit: Ego dico, Domine mi, sed in tanta debilitate non videor sentire saporem. Et Dominus ad eam: Non obmittas ob hoc cum dicere poteris: et dicendo ad Crucem redeas. Et Margarita respondit: Ego tunc orans ad Crucem tuam revertens expelli videor. Et ostendit ei Dominus, quod ideo videbatur expelli, quia mens in tribulationibus efficiebatur instabilis. Et iterum dixit ei: Etiam sic instabilis et afflicta gustas sine mora beneficium Crucis meæ. Et Margarita respondit: Domine, pone in corpore meo lepram, ne de cetero te offendam, et digneris me pietate tua ad Crucem reducere. Quoad petitionem primam, dixit ei, quod ei sufficerent pœnæ suæ, quia cum lepra secunda esset, sed cum tentationibus et infirmitate corporea ipsam conservabat in timore et gratia. Ad secundam vero petitionem ait: Ego te sæpe ad Crucem revoco et reduco: sed creatura debes apponere studium, ut reverti merearis. Tu me rogas, ne ulterius possis peccare de fine tuo. Sed dico tibi, quod tantum in hac valle miseriæ te dimittam, quousque placebit voluntati meæ.
- 119 In nocte post festum B. Benedicti, cum fleret amarissime Dei famula Margarita præ nimia compassionem, quam habebat ad quemdam Patrem suum in afflictionibus positum, respondit flenti et oranti Dominus, dicens: Dicei, quod paretse, quia non est hæc ultima tribulatio ejus, nam adhuc intrinsecus et extrinsecus adeo affligetur ipse, et cui donum meæ concessero passionis, quod interdum de casu suo timebit. Verumtamen confortetur in me, quia nec ipsum cadere per impœnitentiam sinam, et tandem in magno statu remanebit. Et cum hæc diceret Dominus, videbat Margarita Dominum erga illum valde familiarem.
- 120 Quadam die Margarita audivit Dominum dicentem sibi: Vade ad Crucem, et scrutare plagas meas intus et extra, et discas quantum et quomodo fuerunt amaræ. Cumque devota mens statim Domino obedisset, audivit quod sequitur: Ego Dominus, qui numquam mentior, quia sum veritas, dico tibi, quod per afflictiones tuas varias, antequam de seculo isto migres, intrabis in plagas meas. Ita post hæc in meditationem Crucis, doloribus adeo intus vulnerabatur mente, quod nervi oculorum videbantur extrahi, et volas manuum tangere non valebat.
- 121 In die Inventionis capitis Præcursoris, corpore Christi percepto, dixit Margaritæ Dominus: Tu petivisti pro Fratribus meis benedictionem, et ego Redemptor omnium benedico simul omnibus, amore Electorum meorum, cum quibus sunt. Sed dic Vicariis meis, quod ipsi parent se ad tribulationes, quia Fratres Minores, præ ceteris qui sub cœlo sunt, me imitantur. Confortentur autem, quia cum eis ero. Et quamvis alios benedixerim, istos specialiter benedico, quia de te amore mei curam fideliter gerere non spreverunt. Et dico tibi, quod plus valet una dies reconciliationis et gratiæ, quam annus: et plus talis annus, quam centum anni. Margarita autem soli Deo adhærere cupiens, dixit: Domine, quando separabor a seculo, et ad te pervenire valebo? Et Dominus ad eam: Quantum placebit mihi, ut dictum est, et tandiu erit longa vita tua, et in quantum possibile est corpori humano respondere dominis, prius emes ea quam habeas. Præpara ergo te ad varias et magnas tribulationes. Et Margarita respondit: Domine, vos pollicemini dona inæstimabilia mihi, et confidentiam plenam non relinquitis. Et Dominus ad eam: Confidentiam illam, quam appetis, non habebis in vita tua, Et illa respondit, Hoc, inquit, postulo, ut non decipiar. Et Dominus ad eam: Amen dico tibi, non decipieris in his quæ tibi promissa sunt. Et illa: Domine, non pro me hoc postulo, sed propter fidem illorum qui te occasione mei laudabunt, servient, amabunt atque desiderabunt: nam Domine Deus meus, quidquid amo et desidero, pro vobis ago, non pro me indigna et vilissima creatura. Et Dominus ad eam. Tu me amas, et amaberis: servies mihi, et servietur tibi: desideras, et desideraberis: laudas, et laudaberis: obedis mihi, et obedietur tibi.
- 122 In festo Protomartyris S. Stephani, post fletum indicibilem, et multas cum Christo allocutiones factas, intulit Christus dicens: Tu es effecta multum præsumptuosa, quia in hujus sæculi vita misera gloriam meam desideras postulare. Sed volo, quod habeas lætitiā in hoc mundo ad instar mei, sequendo me in degustatione pœnarum mearum. Quare para te ad tribulationes, quia in via non est patria obtinenda. Tunc Margarita respondit: Paradisus est Dei, ubicumque vos estis. Et Dominus ad eam: Ego ero et non ero tecum: eris enim induta gratia mea, et tibi videbitur quod sis nuda, quia non me permittam cognosci in te a te. Volo namque semper

oral pro Patre quodam afflicto:

scrutari vulnera Christi jubetur,

inque ea intrat per tribulationes:

E

ipsa orante, benedicit Christus Minoribus

et tribulationes denuntiat,

et ipsi,

cui plenam confidentiam negat:

F

iterum ei denuntiat tribulationes,

et sui subtractionem:

per

A per te in timore meo servare, ut crescas in gratia mea.

ei indicat, plurimos eo tempore damnari:

123 Quodam die post festum Ascensionis Jesu Christi dixit Dominus Margaritæ: Veni mentaliter sursum, filia sancti Spiritus, cui revelo quod nunquam post redemptionem factam tot iverunt ad inferni supplicia, quot vadunt modo, quibus non compatiatur propter me ut indigens eis; sed propter eos qui sine me vera vita mortem incurrunt æternam. Ego enim continue vado post eos cum misericordiæ voce, ne pereant: ideoque tibi de ipsis conqueror, quos meo sanguine pretioso redemi. Et iterum: Eleva cor tuum, et veni sursum, filia Spiritus sancti, ut dicas salutationem totam beatissimæ Virginis Matris meæ. Dictaque Ave Maria, ait Margarita Domino: Quid est, Domine, quod non ita protense vobiscum gaudeo sicut solebam? Et Dominus ad eam: Feceram te fontem, in quo salvari peccatores debent: et tu misericordiæ fontem turbasti, sed dolor tuus te in gratia conservavit. Parate ad infirmitates et tribulationes, et recordare quod pro te asperatus sum: et sicut in hac vita quietem non habui, ita et tu habitura non es.

monet iterum ut pareat se ad patiendum,

B 124 Vox illa, quæ te in festo Archangeli toties invitavit, vox fuit Principis Ecclesiæ Michaelis, qui ex parte mea invitavit te in signum potestatis tibi dandæ, et fortitudinis in tribulatione, ac luminis respectu revelationis. Et Margarita respondit: Domine, valde timeo ne oculos tuæ majestatis offendam, si me his, quæ me cum tanta fide requirunt, offero et communico creaturis. Placet mihi, ait Dominus, ut consoleris afflictos: sed modum discretionis tuæ committo, et ne opera, quæ gratia mea operatur in te, prætermittas propter aliorum judicia. Jubeo tibi, ut sola comedas: nolo enim, quod devotiones perdas et lacrymas propter adstantes dum comedis. Hæc enim comedendo flebat, et mentem suspendebat in tantum, quod sæpe cibo dimisso, dum sederet ad mensam, quasi cum Deo loqueretur: nunc rapiebatur, nunc orabat, nunc laudabat, nunc petebat cibari sempiterna lætitia in præsentia cibi pro corpore præparati. Et ait Dominus iterum: Solum illa, quæ non aguntur amore mei et secundum meæ beneplacitum voluntatis, relinquenda sunt, tam in publico quam in privato.

soletur afflictos, non omittat bona propter alios, solu comedat ob pietatem:

denuntiat tribulationes,

C 125 Alia die oranti locutus est Dominus dicens: Tribulationes tibi crescunt. Et Margarita respondit: Domine, offendam vos ego in eis? Et Dominus ad eam: Dico tibi, Margarita, quia tu mereberis in eis gratiam et gloriam et benedictionem. Alioquin venialiter me offendes: sed ne timeas, quia ego ero protector tuus in illis tribulationibus. Tu affligeris in isto Sacerdote, quia tristatur hostis antiquus, quod evasit de manibus ejus. Domini autem famula dixit: Dimitto eum, Domine mi? Et Dominus ad eam: Non deseras eum, sed adjuva. Tu filia fugies, quam posui contra falsas religiosas. Et fuga tua erit tuæ coronæ caussa. Et scias, quod confessio tua tam universalis, et tam expressa, est specialis virtus tibi concessa, qua pauci utuntur et indigent. Recordare, quod me tibi ostendi aliquando mansuetum, et admisi tibi mansuetudinem: aliquando me tibi ostendi ad instar Judicis judicantis, et judicalem tibi rationem ostendi; aliquando sermonem feci; et tu multos inducis ad penitentiam: aliquando locutus sum tibi dulciter, et dimisi tibi dulcedinem locutionis. Ego eram delectabilis in conspectu discipulorum: et tu es in conspectu creaturarum, quia te faciam lucem, quantum ad tenebrarum cognoscendam subtilitatem. Unde volo, quod serves purum librum conscientiæ tuæ, in quo recondo rationes meas, et sedem animæ tuæ, in qua requiesco. Tene clausum templum meum, et firma ipsum clave Passionis meæ.

et fugam:

hortatur, ut homines inducat ad penitentiam,

sed puram conscientiam servet.

Februarii T. III.

126 Altera die oranti Margaritæ astitit Angelus, dicens: Para te ad tot tribulationes, per quas voles mori, nec poteris. Et Margarita rogavit Altissimum, quatenus eam fortem faceret in eis, ne ipsum offenderet. Cui postea Salvator dixit: Quam pœnam tu posses majorem pati, quam timere ne me offendas? Dico enim tibi, quod amicis meis debet omne peccatum displicere in conscientia sua sicut mortale. Nam quicumque venire vult post me, et cogitat ea quæ sunt contraria voluntati meæ; si facit ibi moram, graviter me offendit in mora illa: si vero contra talem cogitationem insurgit, meretur coronam gloriæ pro victoria.

D) AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

pœna ei maxima, timor ne Deum offendant:

127 Pluribus in tribulatione consummatis diebus, recepit Margarita Christi corpus cum magna reverentia et timore: quo recepto, audit eum in anima dicentem sibi: Filia, cujus caritas murmuratoribus impugnatur, coronabitur in cœlis: nam plus compateris sanguini meo in Cruce fuso, quam aliqua creatura quæ vivat hodie. Quia licet multi plorent super acerbissima Passione mea, et sanguinis mei effusione, non tamen plorant eo modo, quo tu, filia mea. Ego enim fui in tribulationibus, et tu in tribulationibus tribularis: ego in laboribus, et tu laboras: de me fuit murmuratum, et de tuis operibus murmurabitur: ego sum in gloria, et tu anima poneris ibi. Sed dico tibi, quod tribulationes tibi crescunt. Audiens Margarita tribulationum nomina, Christo sponso respondit: Si tribulationes mihi crescunt, augeatur mihi gratia tua. Et Dominus ad eam: Tu es separata a pristinis gradibus, quibus venit ad gratiam: et nunc volo, quod ascendas ad altiore statum notitiæ meæ. Et Margarita respondit: Si hoc agitis, Domine, circa me, cur me ponitis in tam afflictivis timoribus? Et Dominus ad eam: Quemadmodum subtraxi et abscondi potentiam meam in ligno Crucis, ita me tibi abscondi in hoc mentis coronæ tuæ: ut tu cognoscas, qualis es pro te sine me. Sed multi sunt de secta Thomæ Apostoli mei, quia tardi sunt ad credendum ea quæ aguntur in te. Clama nunc, Gloria in excelsis Deo: quod sonat mutationem novam in altissimum Deum. Clama, Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis: quod significat pacem inter populos perfidorum Christianorum.

patitur obtrectatores:

compatitur Christo; omnium perfectissime: E

transfertur ad altiore gradum cognitionis Dei,

semper cum timore: f

128 In sancto die Pentecostes Christum audit loquentem, sumpta salutari hostia, et dicentem: Filia tribulationis gloriæ et altitudinis, quam prope Virgines ponam in patria, tribulationes tuæ tanti dubii erunt, quod non solum non credens ascendere ad promissum tibi statum, sed credes a pristino cecidisse. In hoc statu recipies lumen cognitionis ad operandum opera virtuosa, ad extinguendum multa mala aliena, et recipies in ea gradum auctoritatis perfectæ fidei. Lauda et ama me: et servies mihi Creatori tuo, qui dedi eam tibi de illa fide, quam habes, quod quoties vides me in altari, credis semper recipere novum donum. Verum credis, et ita est. Tu dicis, quod non recepisti nova signa gratiæ in die ista, quæ dies est Spiritus sancti. Et ego dico tibi, quod recepisti maxima et non cognovisti. Scias quod hinc ad paucos dies Frater Juncta conabitur te juvare in tribulationibus tuis, et non poterit, quia elegi te per hanc viam, et eas concessi tibi.

intelligit se majori anxietate cruciandam, sicque illuminandam: F

129 In die B. Joannis Evangelistæ cœpit alta voce clamare, dicens: Curramus omnes ad fontem superni amoris. Quo dicto Christum audit dicentem sibi: Lux nova in tenebris orta, cui ego, qui passus fui et resurrexi, benedico. Sed certa sis, quod pœnæ tibi crescunt, et unum de martyriis tuis erit filius tuus, qui salvabitur: nam tibi concessum est a Patre meo, quod transeas per viam tribulationum mearum: sed quanto plus vilificaberis, quæ non cognosceris modo, tantum magis ero tecum. Et in re-

prædicuntur ei a Deo novæ afflictiones,

AUCTORE F.
UNCTA EX M SS.
in rebus quibus
Deum ante of-
fendit :

novo lumine
donatur: electa
ad patiendum :

3 Jun.

g

B

interrogatur
an credat?

tertio, an
amet?

C

vult in dolore
Passionis
mori, et cruci-
fixa.

A bus omnibus, in quibus olim me offendisti, pœnas recipies, quas ignorabis interpretari dicens : Tunc punit Deus talem, quem dudum commisi defectum.

130 Quadam die cum intima devotione corpore Christi sumpto, audivit eum dicentem sibi : Filia territa, de his quæ dixi tibi, non decipieris, quia scripta es in vitæ æternæ libro. Benedico te ex parte Patris mei et Spiritus sancti, nec non beatissimæ Virginis Matris meæ, de qua carnem illam sumpsi, quæ in Cruce pependit, resurrexit, et in cœlum ascendit, et ex parte totius curiæ cœlestis, quæ te non cognitam a creaturis, cum magna lætitia postulat. Do tibi lumen novum mentis, per quod scias te interrogantibus faciliter et veraciter respondere. Recipiens enim a tuo Angelo revelationes, et ego interdum loquor tecum, licet non ita sæpe. Et sis fortis in tribulationibus ad quas Pater meus te elegit, ut per hanc viam sequaris me crucifixum, usque ad finem tuum.

131 In festo SS. Laurentini et Pergentini dixit : Quamvis, Domine, non sim digna ad tui sanctissimi Corporis accedere sacramentum, sicut infirma ad medicum et medicinam. g Christique corpore cum tremore recepto, audivit eum dicentem sibi : Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi, et agnus Dei, qui tollo peccata mundi. Tu vis venire ad Patrem meum? Et illa : Domine, quando sum vobiscum, sum cum Patre et Spiritu sancto. Et Dominus ad eam : Credis tu sic? Et Margarita respondit : Domine, qui omnia nosti, tu scis quod ego credo. Ad quod verbum, data benedictione ait : Ut non dubites, saluta Matrem meam. Et dixit, Ave Maria, usque Benedictus fructus ventris tui. Et salutatione finita, iterum ait : Filia, diligis me? Et Margarita respondit : Non solum te, Domine, diligo, sed te desidero, si placeret tibi, et esse in corde tuo. Et Dominus, Cur, inquit, intrare vis cor meum, et non intras vulnus lateris mei? Et Margarita respondens, ait : Domine Jesu Christe, si ero in corde tuo, ero in vulnere lateris, et omnibus locis clavorum, corona spinarum, felle et aceto et velo posito super venerabilibus oculis vestris. Et ait Dominus iterum : Filia diligis me? Et Margarita respondit : Domine, tunc te amabo, quando sensero in corpore meo tam acriter de pœna, quam accepisti pro me quod junctis manibus anima mea separetur. Et ait Dominus : Nolles tu aliam mortem? Et Margarita respondit : Non desidero aliter mori, quia mortem hanc eligere debeo amore tui, et propter culpam meam. Et Dominus dixit : Sapientia mea tanta est, quod in isto dolore sciẽm tibi dare dulcem mortem. Et Margarita respondit : Domine Jesu Christe, nollem dulcem mortem in hoc, sed desidero vitam amara compassionem tuarum pœnarum deficere. Tertio vero interrogans eam dixit : Amas tu me? Et Margarita respondit : Domine, si amarem te, servirem tibi : et credo quod nulla creatura te unquam, quantum es dignus diligi, amaverit. Et Dominus ad eam : Verum dixisti. Et ait Margarita : Ego vellem non solum te diligere, sed si posset fieri plusquam amare : tantum desidero habere de amore tuo. Nam ad hoc teneor, si considero meam vilitatem, quæ omnes alias superat, et non potest altitudinem tuæ dignitatis attingere, quæ inclinavit se tantum miseriæ meæ. Et Dominus ad eam : Velles sic mori, sicut B. Andreas? Et Margarita respondit : Domine, jube me mori in quocumque statu vis, dummodo in hoc dolore moriar, quem tam desideranter exposco. Nam si in hoc dolore morerer, in hora illa essem crucifixa. Et hoc convenientissimum judico, quia video in hoc mundo, quod moritur filius aliquando sine culpa pro patre : quanto magis taliter mori debeo, quæ commisi culpam non solum in parentibus primis, et

pro me tu prior mortuus es; sed propria voluntate et actu? Cui Dominus : Nolles tu sudorem meum? Et quia volebat omnes sentire passionis dolores, et ita mori, non respondit de sudore quæsita. Et ait iterum Dominus : Si fieret nova Scriptura super illam, quam dedi, non possent homines comprehendere sudorem meum, quomodo fuit anxius.

132 Decima octava die Julii corpore Christi devoto recepto, ascendit Margarita in quamdam mentalem securitatem, a Domino postulans, ut semper ei in omnibus rebus serviret, et numquam eum offenderet. Et, ut hoc, inquit, Domine, fiat, me velut mortuam in brachia misericordiæ tuæ pono, et me ipsam deserere volo, ut tu solus me regas. Et ait : Beate Paule tecum clamo, Quis separabit me a Christo Domino meo? Certe, Domine mi, nec fames, nec sitis, nec ignis aut ferrum, nec tribulatio aliqua. Tantum enim de te fervorem dedisti, quod cum ipso currerem prompta et securitate plena : et si totus mundus se mihi opponeret, non me separare posset a te. Et illo mane remansit cum tranquillitate et nova mentis jocunditate.

133 In vigilia S. Claræ, Dei recepto filio, audivit eum loquentem sibi : Benedictæ sunt omnes pœnæ, quas pro anima tua sustinui, et illa Incarnatio, et benedicti sunt omnes labores, quos pertuli et ille amor, qui me conjunxit humano generi. Paucos hodie habeo filios bonos, respectu malorum : Sed si haberem in seculo tantum unum, benedicerem ei omnes pœnas, quas fui passus.

134 Die Lunæ post Pentecosten, dum Christum de manu Sacerdotis vellet recipere, dixit ei : Ego venio ad te, et tu non venis ad me : diligo te, et tu non diligis me : servio tibi, et tu non servis mihi : laudo te, et tu non laudas me, quantum debes. Et quid facies, filia, in tot tuis tribulationibus, quæ habitas inter lupos? Amen dico tibi, quod ego juvi B. Paulum in tribulationibus suis, ero tecum etiam : qui protexi B. Gregorium in tribulationibus et infirmitatibus suis, et protegam te. Et Margarita respondit : Cum scias omnia, Domine, antequam fiant, quare me vilissimam creaturam interrogas? Et Dominus ad eam : Hoc est dicere, quod ego de purissimo et candidissimo utero Virginis natus, cujus animæ altitudo fuit ejus profunda humilitas, pietatem habeo ad te, lucem novæ conversationis, quam mundo dedi, ut imitetur pœnitentiam tuam, et salvetur.

135 Sabbato Dominicæ xx post Pentecosten, devoto Salvatore recepto, tranquillitatem mentis inveniens, vidit postea statim Christum in Cruce elevatum, conquerentem de paucis lacrymis, de modica devotione, puritate, humilitate, veritate, et caritate; de multa vana gloria, invidia et immunditia, et sollicitudine rerum temporalium, unde oriuntur tentationes variæ. Et dixit, quod illi qui tam fortiter tentantur sæpe sunt suarum tentationum causa. Quare si posset in cœlo fieri planctus, ita hodie flerem super omnem statum ibi cum Sanctis, sicut flevi super Hierusalem, quando cum ramis palmarum fui receptus. Item conquestus est de servis suis, qui avide et parum loquuntur de ipso, multumque de rebus mundi, et non prædicant Evangelium ejus populo suo. Et de Prælatiis, qui non ordinant paces. Si tu haberes, inquit, perfectam caritatem, non velles solum stare ad ubera mearum consolationum, sed fletes injurias meas, et stares cum offenso Deo tuo, et considerares, quomodo es digna tribulatione, et non consolatione, et quod es vas purgandum variis tentationibus, ubi reconduntur tam pretiosa dona. Et Margarita respondit : Domine, sic me vestra dulcedo allexit, quod aliud agere non possum. Et quia desiderabat quotidie communicare, et habere copiam ministris Dei; respondit ei Dominus, quod non haberet hic

quam anxius
Christi sudor?

Margarita re-
pletur magna
securitate :

Rom. 8. 35

Christus gau-
det cruciatibus
suis, vel pro
uno toleratis :
E

amanter ad
Margaritam
venit in Eucha-
ristia :

statuit eam
speculum pœ-
nitentiæ :

F

queritur de
hominum pec-
catis,

deque vanis
sermonibus
servorum suo-
rum :

hortatur ad
patientiam,

A hic consolationes suas plene. Et iterum dixit ei : *quam et laudat* Multum placuisti mihi diebus præteritis de victoria tua, quam habuisti in vilificationibus de te factis. Et illa respondit : Domine, non habeo, unde possim placere tibi. Et Dominus ad eam : Tu posses melius servire mihi, et si timor tuus, qui te servat ne cadas, nec redderet animam tuam sparsam per cogitationes varias, quas nescis abjicere. Ad quod verbum timuit magis. Christus autem eam confortans dixit : Si vis adjutorium veniendi ad me, non des tam de tempore in cogitationibus seculi : sed revertere ad Crucem, et ibi reperiēs me, et consolationibus solitis perfrueris, meque tibi non tantum subtraham. Dum confiteris vitia tua vicariis meis : cæla quantumcumque valueris, personarum nomina te lædentiū : sed si circumstantias aliter exprimere non posses, non cogo te ad tacendum. Separa te igitur ab omni familiaritate secularium, quantum potes, et aliorum præterquam ab ordine et Fratribus Patris tui. Et dico tibi, quod in consolationibus receptura es tribulationes. Et ostendit ei novum vulnus ante pectus ex parte cordis, dicens, quod superius nominati ipsum fecerant, quos cum vulnere laterali redemerat. Videns autem Christus Margaritam timore perterritam propter admonitionem superius factam, **B** ne occuparet mentem in cogitationibus mundanorum, et ut reverteretur ad Crucem, iterum dixit ei : Si vis adjutorium, revertere ad Crucem, et ibi reperiēs me.

a Ita quidam pii homines arbitrantur, propter illa verba Joan. 19. 35 : Et qui vidit, testimonium perhibuit. Quæ sunt de ipso S. Joanne dicta. De S. Longino agemus 15 Martii. — b Vermina intestinorum dolores, quæ et tormina. Hic vermes sunt. Ita et Onomasticum a Martino citatum : Vermina, σκώληκες. Est autem σκώληξ vermis quicumque. — c Videtur aliquid deesse. — d Hic mendum aliquid. — e Ita scriptum. An actis legendum, velatriis? — f An forte, in augmentum coronæ tuæ legendum? — g Videtur deesse aliquid, ut compleatur sententia.

CAPUT VI.

De oratione devota et fide prædicationis.

Inter cetera Margaritæ gratissima, fuit Sanctorum solenniis vacare solenniter, et eorum se precibus commendare ferventer. Qua ex re in nocte Conversionis S. Pauli Deo mente conjuncta, dixit : Justum rationabile, dignumque est valde, Salvator meus, ut tibi soli devote serviam, et tuam solummodo faciam voluntatem, quia tua summa et ineffabilis voluntas et misericordia descendit ad nos tam viles : et quem cæli capere non poterant, in utero te puellæ Virginis novem mensibus abscondisti : et cui famulabatur Angelorum exercitus in excelsis te usque ad piscatorum pedum oscula in nostrum obsequium mancipasti. Justum est, ut serviamus tibi, cujus vita secundum assumptam nostram mortalitatem fuit paupertas, labor et poena, usque ad acerbissimam mortem Crucis. Per illam ergo tam inestimabilem pietatem rogo te, Domine, ut cor meum et vitam perfecte ordinare digneris ad amorem tuum. His dictis, locutus est ei Dominus dicens : Semper vis haurire de me vivo fonte dulcedinem, et ego pro te hausi amaritudinem. Semper vis de me vivo pane satiari et refici, et ego pro tua salute te famelicus expectavi. Si vis quod ego summa sapientia tibi ad votum serviam, non negligas obedire mandatis meis. Nam te et quamlibet humanam creaturam certifico, quod nec tibi nec aliis conceditur uti gratiarum mearum muneribus, nisi abneget quis semetipsum, secundum Evangelium meum, et tollat crucem suam, et sequatur me.

137 Omnium bonorum dux et amor Jesus, volens post vestigia sua ducere Margaritam, ait : Pœnas gravissimas pro amore meo recipies et portabis, in quibus dum te sine mentalibus consolationibus senseris, reducas ad animum tuum verbum Fratris

Junctæ Confessoris tui, dicentis, quod in tua siti, quam habes de me, tecum sum. Quis namque tibi lumen internum donat? Quis fervorem? quis sitim et desideria? Quis te protegere dignatur in bellis? Et cum Margarita dixisset : Vos, Domine mi Jesu Christe; ait Dominus : Cur ergo mihi non agis gratias ex omni mente tua, cum de gratiarum actionibus plus mihi placeas, quam de dulcedine mea, quam petis et recipis? Noli timere, filia, nec dubites, quia licet illas, quas desideras, consolationes non gustes; quandocumque me cum aviditate et lacrymosa devotione requiris, tecum sum. Sed tu vis semper satiari de me, cum pro te extiterim mundo attenuatus et vacuus. Verumtamen memento verbi Confessoris tui, qui ut te confortaret in angustiis tuis magnis, dixit utrumque, quod omnes etiam tui capillos capitis indui misericordia mea. Confortare igitur et lætare, quia non semper continuabitur tibi amaritudo et angustia : nam cum te duxerim usque ad ripam ut cadere dubites, tecum ero, sicut fui cum B. Paulo, cui meam promisi gratiam. Et tam magna tibi concedam, quod nescies Patri tuo Confessori referre. Nonne tibi videtur magna dulcedo, quam de me sentis? non dicatis, inquit Margarita, Domine, magnam, cum sit ineffabilis, inexcogitabilis et infinita.

138 In vigilia Purificationis Virginis, decorus sponsus flenti Margaritæ ipsius absentiam, locutus est, dicens : Ne timeas, filia, quia si servare vis Evangelium meum, et cunctis, quæ sub cælo sunt, rebus renunties funditus, numquam deseram te, et Sororem meam te vocabo. Ad cujus tam dulcia et attractiva colloquia, tantam sensit mixtam siti dulcedinem, quod altissima voce dixit, qualiter nec Domina, nec Angeli, nec Beati in superna Dei fruitione, quantumcumque satiarentur de Deo, remanere poterant sine fame et siti de summo Deo? Ego enim, Domine mi, munc admirabilem dulcedinem quietis de te recipio, et tamen cum ipsa de te famem sustineo. Et dum tantarum continuaret cum dulci fletu præconia laudum, cum æstuantis amoris incendio, in suis precibus docta fuit a Domino, quod singulos invocaret ordines Spirituum supernorum, eamque similiter docens, ipsos ad suum invitare præsidium, et inexplicabiles gratias in ordinibus singulis omnium Creatori. Hæc adeo ferventer in Christi quiescebat solatiis, quod suas cogebatur Horas differre, quas cum tanta devotione dicebat, quod nisi eas compleret ad votum, quantumcumque languida et infirma, non solum nolebat comedere, sed nec audebat communicare. Et cum totum tempus fere occuparet in desiderio Dei, oratione ac fletibus, nihilominus pro qualibet Hora XL Pater noster cum salutatione Virginis et Gloria Patri, Deo persolvebat.

139 Quadam igitur die orans et lacrymans in oratorio Patris sui B. Francisci, incalescens fervidius præ divinæ gustu dulcedinis in divinum amorem, coram multis pro devotione astantibus, propter timorem publicati amoris, quem occultare non poterat, humiliter Christo supplicans cum lacrymis, postulavit ut eam celeriter de isto nequam seculo educere dignaretur. Et iterum dixit : Salvator optime, si placet infinitæ pietati tuæ, festinanter vellem ad te venire : in tantum timeo ne debilis anima mea, si supervixero, in aliquo te offendant. Christus autem, qui hoc ei desiderium cum timore donaverat, jussit eidem quod se patienter exponeret ad multas sui corporis passiones. Quæ respondens ait : Lætanter, Domine, ad cuncta pro tui honore nominis toleranda pœnalia me offero, et concedo : et cuncta quæ mihi inferri possent supplicia, pro tui amoris dulcedine pro nihilo reputabo. Tunc Dominus ad eam : Scis tu alicui consolationi creatæ, signo, exemplo aut verbo, hanc quam sentis jocundativam assimilare dulcedinem?

D AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

qui ei adest in tribulatione.

et promittit magnam consolationem,

E

ac largitur,

monetque ut singulos ordines Angelorum invocet :

F

ipsa optat cito mori,

ne unquam peccet,

parata quilibet pati,

et ad vitandam conversatio- nem secularium : ostendit ei novum in pectore vulnus.

Margarita colit festa SS.

agit gratias Christo.

excitatur ut eum sequatur, Matt. 16. 24

A nem? Non dicatis, inquit Margarita, Domine mi, quod eam alicui rei possim assimilare; qui nec omnes Beatos, qui sunt in regno cœlorum, arbitror dulcedinem tuam scire vel posse variare. Sed hoc confiteor, Creator meus, quod hæc magna dona per intercessionem Matris Virginis Mariæ me recepisse cognosco, cui nihil negas.

140 In nocte B. Blasii audivit Christum dicentem sibi: Tu semper vis meæ visitationis continuare dulcedinem, sed desiderium istud obtinere in hoc seculo non valebis. Nam qui me sequebantur Apostoli, mea sine intermissione dulcedine minime fruebantur. Quare vis sine labore meæ suavitatis gustare dulcedinem, et non facis *a* circulam de meæ humilitatis connubio, de profunda humilitate mea, et gradibus conversationis meæ, et de ordine Passionis? Recordare mearum vilificationum, quando Pilatus me ligatum mittebat Herodi, et Herodes illum remittebat Pilato. Si enim per hujus scalas gradus ascenderis, confortare secure, qui in cœlo et in terra mihi Creatori tuo inseparabiliter conjungeris.

141 Præcipuum divinæ gratiæ signum, desiderium erat continuum audiendi Scripturæ divinæ verbum. Numquam inveni eam sic suis viribus destitutam, quin audito Dei verbo statim levaretur in mentis gaudium, et resolveretur in lacrymis et laudibus sui opificis Jesu Christi. Et quia semen Divini verbi sic hortus excultus et pinguis suscipiebat, ideo mihi, suo indigno Confessori, dicebat: Pater, loquimini mihi de Deo, quia verbum ejus me statim inebriat, inflammat, illuminat, et confortat, et ita simul corpus sanat et animam, quod quamdiu sonat in anima mea, nihil sentio de infirmitatibus meis. Nomen ferebat Jesu Christi tam incessanter in corde, quod ad expressionem ipsius in suarum locutionum principio, medio atque fine, quasi tota liquefiebat in lacrymis, et dicebat: O nomen super omne nomen dulcissimum, cujus virtus me revocavit ad gratiam, cujus sanguine redempta sum, cujus amor me sibi adhærere allexit.

142 Hæc mihi ab ea de oratione ejus quærenti, respondit: Frater, beatissima Trinitate invocata, quæ est unus Deus æternus et immensus, recomendo me Jesu Dei filio, pro nobis incarnato, Redemptori nostro, et Matri ejus Beatæ Mariæ Virgini, advocatæ nostræ, nec non et cunctis Sanctorum ordinibus, inchoans ab inflammatis Seraphin, deinde revento ad Dominum Jesum Christum per Spiritum sanctum conceptum de Maria Virgine, ac partum

SS. Christi vitam

C sine dolore, ad Angelorum lætitiā, Magorum reverentiam, parvuli nati Domini mei fugam, et ejus laboriosa itinera. Deinde meditor Samaritanæ dignativum colloquium, defensionem mulieris in templo, et pietatem quam exhibuit filiæ Cananæ, leprosis, cæcis, et paralytico ad piscinam. Intueor etiam illos summæ puritatis tenerrimos pedes sine calceamentis, per villas, castra et civitates discurrere, et super marinos vortices sine inundatione incedere. Contemplor item miraculorum operationem, Matthæi et Magdalenæ compunctionem, Lazari et aliorum miram suscitationem. Et gradus per hos gradus, ad quemlibet in singulis refero laudes Creatori. Laudo similiter in Sanctorum ordinibus illum, qui cunctos condidit Sanctos, in quorum solenniis copiosa mihi et nova dona concesserunt. Et orationem continuans, quamvis cum tepiditate et defectu, ad omnia Domini beneficia sine meritis mihi collata, gratiarum actiones refero: deinde ad secretum et vivum fontem Dominum Jesum mentem, in quantum ipse dignatur, figo: et ibi sitibunda permanens anima contemplatur, proditorium osculum, forum venditionis incomparabilis thesauri tam vilissimum, sudorem sanguineum, negantem discipulum, alaparum

et passionem:

injuriam, sputorum ignominiam, verborum contumeliam, Crucis angariam, clavorum fixuram, oculos velatos, testes corruptos, judices impios, Judæos perfidos, latronem excusantem, Dominum parcentem, Jesum Matrem discipulo commendantem. Deinde cum fletu amaro contemplor seu meditor felleum potum, solem obscuratum, saxa scissa, monumenta aperta, caput inclinatum, et spiritum Domini mei Patri commendatum. Et sic juxta Crucem mœrore confecta, Virgini Matri commori desidero, et gladio sui doloris mente confodi, ipsi cum lacrymis supplicans, ut illum ineffabilem, quem fuit passa, dolorem mihi largiri dignetur, quia pro me peccante et redimenda est mortuus Dominus meus.

143 In festo B. Laurentii Christus Margaritæ oranti cum magna jocunditate se offerens, ostendit ei tunc unam sedem in illo mentis excessu, quæ protendebatur per cœlum multum, quæ erat tam miri decoris, quod ejus pulchritudinem, sicut erat, nescivit comprehendere, ita nec scivit proferre: in capite vero illius speciosissimæ sedis vidit beatum Patrem Franciscum in eminentiori parte sedentem. Et fuit revelatum eidem, quod ex illo sublimi et glorioso loco Seraphico primus Angelus fuit expulsus. Et ait ad eam Christus: Nondum vales, filia, hujus sedis splendorem plene comprehendere, quia nondum es gloriosa, sed in defectu viæ. Exinde in admirabilem lumen elevata superius juxta solium Matris tam luminosum fuit ei ostensum, quod præ nimia claritate comprehendere non valens, audivit Christum dicentem sibi: Ideo decorem Matris non potes comprehendere, quia ipsam præ ceteris creaturis in meam similitudinem transformavi. Ille autem locus tam sublimis et largus, ubi filium meum dilectum B. Franciscum contemplata es, replebitur Fratribus suis, qui jam Ecclesiam meam fere repleverunt.

144 Quadam die corpore Domini nostri devote sumpto, audivit eum dicentem sibi: Lauda et honora Matrem meam speciosissimam in me. De cujus pulchritudine et altitudine nec mundus loquitur, nec Scriptura. Hanc Matrem et Dominam ego summa sapientia et æterna creavi ad habitandum in ea. Hæc enim, filia mea, fuit mater et Domina. Quare tibi præcipio et impono, ut ipsam laudes et honores, et ipsam laudari et honorari facias, quantum potes, quia est omni laude dignissima. Ipsa namque fuit vas purissimum, quod præparavi mihi pro totius salute humani generis. Ipsa etiam mater est, quæ me sine dolore peperit, et virginali lacte pavit. Et Margarita respondit: Domine, quam magna est humilitas vestra, quæ inclinatur ad commendationem creaturæ. Et Dominus ad eam: Si posset in cœlo plus dari creaturæ laudis et honoris, suum esset, quia digna est illa dulcissima mater. Tu Margarita lauda me, non te: honora me, non te: cum enim laudaveris et honorificaveris me, laudabo et honorabo te. Ama igitur solum me, et servias mihi. Et Margarita respondit: Domine mi, sæpissime parcis culpæ meæ. Et Dominus ad eam: Timor mundi, et desiderium ne me offendas, tenet te in me. Sed cave ne me recipias, cum Sacerdos habet me in manu sua, nisi prius ei de tuis defectibus dixeris tuam culpam. Et dicas Fratri Junctæ Confessori tuo, qui tibi inhiuit, quod non mitteres ad eum tot homines et mulieres, quos verbis et lacrymis convertis ad me, pro confessionibus audiendis, et dixit tibi, quod nolebat purgare stabula tot in die. Dic quod non purgat stabula, sed præparat in animabus confitentium mihi sedem, dum audit confitentem.

145 Sequenti die venit Angelus ejus ad eam, et dixit ei: Cum poteris stare in oratorio tibi facto genu flexa, et absque pulvinari de pluma, tenens manus ad instar ministrantis vel cancellatas more solito supplicantis

E videt locum S. Francisci et Fratrum ejus, unde ejectus Lucifer: et solium D. Virginis:

jubetur eam honorare,

F

immenso honore dignam,

et Confessarium monere ut libenter audiat peccatores penitentes:

docetur ab Angelo suo modum audiendi sacrum:

A supplicantis, ora. Et cum nimis debilitata fueris, appodia te aliquantulum super scamno : et sis ibi mente viva, firma et sollicita circa Dei verbum, dum Missa dicetur tibi : in quarum Missarum principiis signa te Crucis signaculo totam, et aquam recipias benedictam, et si vis tunc Dei filium Dominum nostrum Creatorem recipere omni die, habes a Deo nostro plenariam recipiendi licentiam : in quibus Missis invenies argumentum fervoris. Et dicit Dominus, quod erit tecum ad largiendum tibi mentis constantiam.

146 In vigilia beatissimæ Magdalænæ, quæ prius surgere propter infirmitatem non poterat, in fervorem animarum ascendens et laudum, subito roborata est ita plenissime, quod omnes adstantes mirati sunt : fecitque in illa jocunditate sero illo Divinas cantare laudes. Post hæc anima ejus in excessu levata mentis, vidit beatissimam Christi Apostolam Magdalenam in vestitu deargentato, ferentem coronam intexam de lapidibus pretiosis, et eam beatos Angelos circumdantes. In qua visione audivit Christum dicentem sibi : Sicut Pater meus dixit Joanni Baptistæ de me, Hic est filius meus ; sic dico, quod hæc est filia mea dilecta. Et quia miraris de ipsius tam fulgido vestimento, scias quod ipsam lucrata est in antro deserti, in quo etiam coronam, quam vides, de lapidibus pretiosis in victoriis suarum tentationum, quas in illa pœnitentia passa est, meruit obtinere. Quibus dictis, subito visio suprascripta subtracta est, et Margaritam in tam magna debilitate reliquit, quod sursum caput languidum erigere non valebat.

147 Nocte altera in oratione pervigilans, in excessu mentis evecta, vidit Beatorum agmina, et Christum in solio stantem, et jocunda facie famulam suam Margaritam respicientem. Quæ ducta per Angelum, et in ejus anima ruens amplexus, conquerebatur, dicens : Pater mi, cur animam, quæ nihil aliud petit quam vos, vestris privatis amplexibus ? Et Dominus ad eam : Non amplectar te, filia, quousque amore mei multas adversitates recipias. Margarita vero quæ sui consumptionem corporis sitiebat, respondit dicens : Domine mi, quando erit istud consumptum corpusculum ? Et facta est ei responsio, quam optabat, per Angelum dicentem sibi : Tu Margarita diu et multum desiderasti tui consumptionem corporis : ad quod desiderium plene pertinges, antequam migres ad nos. Hoc per me tibi significat ille Dominus noster Jesus Christus, qui non solum me creavit et te, sed omnes creaturas. Ad quæ verba instar mulieris in partu vociferantis altissime flere cœpit, admirans de dignativa humanatione summi Dei. Ille autem, qui electorum tristitiam vertit in gaudium, statim flavus et parvulus et nive candidior, nudus in præsepio reclinatus apparuit : et postea surgens ad Matris pectus iu virginali gremio sedit.

148 Exceptis Horarum prolixitatibus et mentalibus excessibus, qui noctem diemque fere totum aliquando occupabant, cum inter sociarum manus irreverberatis oculis insensibiliter a mane in vespere tenebatur ; nihilominus temporis particulas, quæ supererant, divinis laudibus adornabat. Memor namque illius admirabilis cœnæ, in qua corpus suum Apostolis tradidit, et discipulorum pedes lavit summi Patris Filius, dicebat decem Pater noster, pro captura facta in horto decem, pro corona et illusionibus decem, pro columna decem, pro Cruce, in qua nudus pendit, decem, pro qualibet manu confixa decem, pro quolibet pede decem, pro qualibet aure contumeliis et detractationibus lacessita decem, pro fœtore loci et sputis impiorum decem, pro velo ante oculos venerabiles posito viginti, pro felleo potu de-

cem, pro lancea decem. Et ad quamlibet pœnam Christi, quam sciebat distinguere, cum gemitibus et lacrymosis suspiriis eundem numerum persolvebat. Excrescentibus in ea fervoribus in meditatione beneficiorum, quæ Christus humano generi contulerat, fecit acquiri fabarum non parvum numerum, quibus unum vasculum replens, hoc modo evacuavit : nam primo pro suis defectibus, quos multis annis in amaritudine mentis deflexerat, dixit **400** Pater noster : pro ordine B. Francisci, cui eam Dominus recommenderat, **100**. pro cunctis Ecclesiæ sanctis ordinibus in virtute conservandis et gratia, **100**. Pro electis, quos Deus in statu gratiæ posuit, **100**. pro peccantibus, qui divina sunt gratia denudati, **100**. pro Confessoribus, **100**, et pro benefactoribus, **100**. pro terræ sanctæ subsidio, **100**. Et pro laudatoribus Matris Dei, **100**. Pro spiritualibus fidelibus filiis et compatribus suis, **100**. Pro Cortonensibus sibi devotis, **100**. pro lædentibus vero eam, alia **100**.

149 *b* Vi famula superni amoris amplius renovata, cœpit amore Dei Patris dicere centum Pater noster. Pro honore Filii **100**. Et ad laudem sancti Spiritus **100**. Pro Matre Domini **100**. et pro omni ejus parentela **100**. pro creatione visibilium et invisibilium, **100**. Et pro infusione novarum animarum in corporibus, **100**. pro primis parentibus in paradiso locatis, **100**. Et pro transgressione ipsorum, **100**. Pro prænuntiatione Christi adventus **100**. Et quia venit ad nos in tempore præfinito a Patre, **100**. Pro Angelo Gabriele ad Mariam Virginem misso **100**. Et pro humili responsione Virginis **100**. Pro verbo illo, Ecce Ancilla Domini **100**. Et quia Mater Domini visitavit Elizabeth, **100**. Quia Deum novem mensibus portavit in utero, **100**. Et quia pariens, in præsepio eum reclinavit, **100**. Quia Mater Dei extitit, **100**. Et pro honore Joseph senis, **100**. quia Christus præsepe non abhorruit, **100**. Et quia circumcidi voluit, **100**. Pro adoratione sanctorum Magorum **100**. Et quia in templo voluit præsentari, **100**. Quia dignatus est conversari in seculo, **100**. Et quia immensus factus est brevis ; æternus, temporalis, et immortalis, passibilis, **100**. quia Pater eum misit **100**. Et quia ipse personaliter incarnari voluit, **100**. Et pro Spiritu sancto, qui hoc opus fecit, **100**. Et quia cum Matre Virgine in Ægyptum fugit, **100**. Et quia post triduum in templo repertus est in medio Doctorum, **100**. Pro obedientia, quam exhibuit Matri et bajulo suo Joseph, **100**. Pro labore itineris **100**. Quia dignatus est loqui peccatoribus, et Cananæ, **100**. quia Magdalenam in convivio recepit et commendavit, **100**. Pro laboribus Domini nostræ **100**. Quia disputavit Christus cum Scribis et Phariseis, **100**. Quia fatigatus et sitiens sedit ad puteum, **100**. Et Samaritanam convertit et populum, **100**. Et pro prædicationibus aliis per villas et civitates factis **100**. Pro illis locis in quibus sudavit **100**. Et pro omnibus insidiis, quas humiliter passus est, **100**. Et quia videri et tangi ab hominibus dignatus est, **100**. In honore baptismi Christi **100**. Et pro vocatione Apostolorum **100**. Quia panem materiale coram Apostolis suis sanctissimis manibus fregit, **100**. Et quia eis et nobis sacram Scripturam dedit et exposuit, **100**. Quia mundo multas scientias dedit, **100**. Et quia cum eis et cum peccatoribus manducavit, **100**. Pro quadragesima in deserto facta **100**. Et quia esurivit, et se tentari permisit, **100**. Pro paupertate, quam nascendo, vivendo, et moriendo servavit, **100**. Et pro omnibus locis, in quibus Jesus, Beatorum lætitia, ploravit, **100**. Pro monte Sinai, ubi legem Moysi dederat **100**. Pro transfiguratione in monte Tabor **100**. Pro cœna ultima, quam cum discipulis fecit, **100**. Et pro sermone magno, quem eis fecit, **100**. Pro corpore suo, quod eis dedit Dominus, **100**.

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

pro variis hominum generibus :

b pro variis beneficiis sibi aliisque collatis,

E

et mysteriis vite Christi :

F

vidit S. Magdalenam in summa gloria,

ob tentationes in antro suo toleratas :

anhelat in raptu ad Christi amplexum,

et suam mortem :

varie eum conspexit :

frequentes raptus patitur :

ad memoriam Passionis multas orationes Dominicas recitat.

AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.

A 100. Et quia proditoris et discipulorum pedes lavit, 100. Pro loco, quem non declinavit, ubi facta fuit proditio, 100. Pro flagellis, alapis, et derisionibus receptis in nocte, 100. Pro osculo proditoris tam mansuete suscepto 100. Et quia dixit ei, Quod fac-turus es, fac citius, 100. Pro cruce in qua positus fuit, 100. Et pro aliis tormentis quæ sustinuit pro salute humani generis, 100. Pro latrone quem in cruce invitavit ad regnum, 100. Et pro testimonio ei a creaturis exhibito in Passione et alias, 100. Pro dolore Virginis Matris et Joannis, 100. Pro fide Matris, quam tunc in mente servavit, 100. Et pro sanctis Patribus de limbo eductis, 100. Pro resur-rectione ipsius Domini, 100. Et quia Petro, Magda-lenæ, et aliis Christi discipulis apparere dignatus est, 100. Quia discipulos salutavit, 100. Et quia post resurrectionem cum eis comedere voluit, 100. Quia cicatrices vulnerum in corpore suo servavit, 100. Et quia Magdalenæ in forma hortulani se os-tendit et eam nominavit, 100. Item quia duobus dis-cipulis in forma peregrini apparuit, 100. Pro ascensio-ne Domini nostri in cælum, 100. Pro omnibus ope-ribus quæ pro creaturis perfecit et perficit, 100. Et quia Spiritum sanctum Apostolis misit, 100. Et pro adventu finalis iudicii, 100. Et quia decalogum præ-ceptorum ad nostram salutem docuerat Moysen, 100. Pro Patriarchis et sanctis Prophetis 100. Pro collegio beatorum Apostolorum 100. Pro constantia Martyrum 100. Pro sanctis Dei Sacerdotibus 100. Pro sanctis Virginibus 100. Pro Deo devotis viduis 100. Pro confirmatis in gratia, 100. Et pro nondum conversis ad poenitentiam 100. Pro Sacramentis Ec-clesiæ sanctæ concessis, 100. Et pro baptismo fide-libus dato 100. Et pro omnibus temporalibus bonis humanæ naturæ concessis 100. Pro auctoritate ab-solvendi et ligandi Sacerdotibus tradita 100. Pro continua pietate, quam Christus habet ad animas, 100. Et pro doctrina et gratia infusa prædicatoribus 100. Pro septem donis Spiritus sancti 100. Et pro quatuor Evangelistis 100. Pro dilatione egressus Matris Dei de seculo ad nostram salutem 100. Et pro miraculoso adventu Apostolorum in ejus As-sumptione 100. Et quia materia non deest laudis, non debet deesse lingua laudantis a laudibus, ideo quia Margaritam liberavit a multis periculis in sta-tu mundi, et eam nutrierat cum esset Christo re-bellis 100. Et pro lumine conscientiae sibi dato 100. Et propter inobedientiam mandatorum, quam incur-rerat, 100. Et quia Deus eam revocavit ad gratiam, 100. Et quia eripuit eam de manibus tentatorum, 100. Quia omnia peccata vivæ vocis oraculo ei dimi-sit, 100. Et pro largitate publica et privata 100. Pro ingratitudine, quam habuerat ad beneficia Dei, 100. Et pro janua paradisi electis aperta 100. Nec non pro beatissimis Angelis nobis ad custodiam deputatis 100. Pro his, quæ Dominus Jesus in hora matutinali passus est, 100. Et pro singulis horis dixit 100.

150 Cor suum tradens Deo devota Margarita ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui vocaverat eam, quia flammam divini amoris, qui eam dilatavit ad omnes, cohibere non valuit, nunc divini familia-ritate colloqui, nunc temporalis largitate subsidii, nunc orationum studio vigilanti, omnibus omni modo, quo poterat, subvenire studebat. Unde mihi Confes-sori suo dicebat: Noveris, Pater mi, quod in ora-tionum multarum principiis adtendens meæ vilitatis miseriam, recurro prius ad Dei mei Matrem, deinde singulis honoratis Sanctorum ordinibus, eorumque invocato suffragio, confidentius supplico Regi Deo, ut per ipsos tam sibi gratos filios preces meas oblatas cum lacrymis oculo pietatis respicere, et cum mise-ricordia recipere dignetur: redditisque gratiis de

orans invocat
primo D. V. et
SS.

collatis muneribus, oro pro cunctis in Purgatorii D poena reclusis, secundum notitiæ meæ gradum. Deinde oro pro Papa nostro sanctissimo, ejusque toto assistente collegio. Post hæc oro pro cunctis Ecclesiæ sanctæ ordinibus, sub quacumque norma vivendi positis, ut conserventur virtuosiores in gratia, et debiles protegantur, ne unquam succumbant in pugna. Oro iterum pro Legatis omnibus a Sede sancta transmissis pro salute fidelium. Nunc oro pro Terræ sanctæ subsidio et recuperatione, quam opto: nunc pro Regibus Christianis, et omnium terrarum Prin-cipibus et rectoribus: nunc pro terrarum concordiiis conservandis, nunc pro omnibus sedandis guerris. Nunc oro pro Virginibus, conjugatis, et viduis, nunc pro omnibus orphanis et pupillis, nunc pro afflictis omnibus et captivis, nunc pro Cortona, in qua me Deus tot virtutibus adornavit; nunc pro meis Confessoribus et magistris: nunc pro Fratrum Mi-norum ordine, quorum curæ me Christus semper et ubique commisit: nunc pro benefactoribus meis, et pro omnibus illis qui fuerunt causa meæ salutis. Oro etiam pro peccatoribus omnibus, ut Deus eos reducat ad gratiam: et pro infidelibus et hæreticis, ut ad matrem sanctam nostram Ecclesiam sequendam se convertant. Sed dum pro Tartaris, Saracenis, et aliis infidelibus oro, sentio in corde dulcedinem. E fervorem. Cum autem pro Judæis oro, eorum ingratitudo mihi occurrens, statim illa dulcedo videtur mihi atque fervor subtrahi. Oro similiter instantissi-mis precibus pro omnibus, qui me verbo vel facto læserunt publice, vel occulte. Deinde revertor ad amantis Jesu desiderium: et quantum ab ipso con-ceditur, ascendo in contemplationis amplexum, ubi ex familiaritate Altissimi anima tantam sentit dul-cedinem, et ad tantam violentiam trahitur, quod filii mei non possum ferre præsentiam, nisi in quantum scio quod imposterum ordinem nostrum ingrediatur, sicut mihi Dominus promisit ac revelavit, et quod non solum adhuc Frater fiet, verum et Sacerdos et sui verbi prædicator.

151 Humilis corde Dei famula Margarita se levis-simam in omnibus recognoscens, oravit dicens: Do-mine Jesu Christe, non vos irriter miseria mea, ut subtrahatis mihi vilissimæ, nullam virtutem habenti, ea quæ per misericordiam promisistis. Cui Salvator respondit, dicens: Complacuit Patri meo sanctoque Spiritui, nec non mihi, et meæ Matri Virgini, de qua pro salute humana incarnari volui, quam non sepa-ras a laudibus tuis, et quæ rogat, ut gratias tuas augeam, ut serventur tibi promissa dona. Et Mar-garita respondit: Domine, cum ego sim superbiæ vasculum, sine humilitate, honestate, patientia et caritate, quomodo mihi aliqua vestra dona darentur? Et Dominus ad eam: Non habes tu plenam volunta-tem placendi mihi? Non sentis tu novas poenas, quando non servis mihi? Nonne fugis libenter omnes creaturas, ne me offendas? Numquid non exuis te, amore mei? Et Margarita respondit: Domine mi, si utrumque ago, tu nosti, quod quia in tuis operibus non sum fervida, sed otiosa, quomodo dona tua com-municares tam vilissimæ creaturæ? Defende me, Domine, ab omni culpa et insultu acediæ. Et Domi-nus ad eam: Hæc tentatio est quoddam martyrium tibi concessum, ut vires tuas exerceas fortiter ad gratiam meam exercendam. Et cum illa diceret: Quantum te, Domine, in pigritiis meis offendo! nec de donis elata efficeretur, et pavidam remaneret, nil ei super isto verbo respondit.

152 Quodam mane cum loqueretur de Christi Passione ferventer inebriata doloribus, dixit: Si tunc astitissem Domino meo crucifixo Jesu, dixissem quod prius me poneret in inferno, quam illos cru-ciatum in suo speciosissimo corpore pateretur. Ad quod

lum varios sta-
tus hominum
Deo commen-
dat:

postea ad
Christum se
attollit:

divinitus co-
gnoscit filio suo
eventura.

se coram Deo
humiliat:

summe cupit
illi placere,

et liberari ab
insultu acediæ:

A quod verbum quasi contra Divinam dispensationem prolatum Frater commotus, de ipsius deceptione timens, dixit ei: Mater Domini nostri, quæ super omnes dilexit eum, juxta crucem stans confecta mœroribus, seipsam, si opportunum fuisset, pro salute omnium immolasset: adjiciens quod quasi ex simili caussa dixit Christus Petro, qui eum pati nolebat: Vade post me, sathana. Nobis quidem eam relinquentibus in mentis excessu, et ad locum redeuntibus Fratrum, loquitur Christus Margaritæ dicens: Filia, dic Fratri, quod ipse verum dixit, et bene. Verbum autem illud non solum dixi, me amanti ferventer, sed etiam sathanæ, qui dissuadere nitebatur præ timore passionis, quam mihi optanter interim procurabat: ipse tamen antiquus hostis me plenarie non cognovit usque ad expoliationem inferni, in qua quidem tanto fuit dolore repletus, quod, si possibile fuisset ipsum posse mori, mortuus tunc fuisset. Sed tunc Petrum propter excessivum suæ dilectionis fervorem ex eo verbo non minus eum dilexi. Non ponant igitur Fratres in dubium fidelissimum tui cordis amorem, qui meæ respondit inclinationi, quam gratis mundo exhibui. Nam si dum patiebar in Cruce hoc verbum dixisses, fides tua, quæ tota est pura, salvam te fecisset. Tu enim es planta mea, quæ siccās plantas virides facis: nam de te consurget aqua ad irrigandas radices arborum aridarum. Tu es enim filia mea, soror et socia, cui concessit Pater meus gratiam, quam non perdes. Ad quæ verba Christi famula Margarita perterrita, Christo respondit dicens: Non me permittas, Domine, decipi: quia nihil in me virtutis invenio, unde hoc in posterum debeam præstolari vel præsentem valeam possidere. Tunc se Christus ei ostendit, veluti crucifixum, dicens: Pone palmas super locis clavorum manuum mearum. Et cum Margarita ob reverentiam diceret, Non Domine mi, subito patuit vulnus lateris amantis Jesu, et in caverna illa cor sui est intuita Salvatoris. In quo excessu amplectens Dominum crucifixum sursum ab eo ferebatur in cœlum, et audivit eum dicentem sibi: Filia, de istis vulneribus trahes illa, quæ queunt prædicatores referre.

B 153 Dixitque ei iterum Dominus: Dicas etiam Patribus Minoribus, Patribus tuis, quod sedes illa tam speciosissima, quam vidisti in ordine Seraphin, fuit Luciferi, in qua Pater tuus B. Franciscus residet gloriosus: et longitudo illa, quæ continuatur cum sede, replebitur Fratribus sui ordinis, qui tanti Patris imitabuntur vestigia: cujus religio magna est, et propter maximum ordinis ejus cor, membra ejus, quæ parvula sunt, innovabuntur. Propter quod ad ordinem cupientes venire recipere non dubitent: quia si non reciperem ab eis nisi castitatem et officium, placet mihi quod eos recipiant. Et si non reciperem amplius, nisi quod recedunt a mundi proditiōnibus, homicidiis, perjuriis, furtis, usuris, et carnalitatibus, contentus ero. Nam a vendentibus, etiam olera, offendor multum, sed sicut extenditur misericordia mea ad populum induratum, qui recessit a me, ita justitia mea extendetur ad ipsius punitionem. Et tu, filia, para te ad patientiam, quia tota vita erit in martyrio, tam dubio tamque duro, quod potius eligeres Sanctorum supplicia, quam tuas, quas sustinebis, poenas. Et quia Dei famula non timebat poenas, sed solum Dei sui offensam, respondit dicens: Quomodo faciam, Domine mi, in pœnis prædictis? Timeo non poenam, sed tuam offensionem. Et Dominus ad eam: Tu bene juvaberis in tribulationibus tuis, filia: et in tribulationibus posita migrabis ad regnum cœlorum. Tu es instrumentum meum, quod, dum volo quod tangatur, tangetur. Quare tibi dico, quod pax Aretini d. Episcopi cum Cortonensibus fiet.

154 Die Dominica post Pentecosten cum devota D reverentia Christi recepto corpore, statim gaudio terminato dicere cœpit: Cur anima mea tuum sponsum Dei filium non quæris ad Crucem? Quo dicto, surgens de loco, ubi orabat et quiescebat, aspersit se aqua benedicta in suorum purgatione defectum: et subito de cella cum fervore maximo egrediens cœpit Christum vocibus postulare. Quæ in instanti ad Christi pedes intellectualiter posita, lavit pedes ejus et tersit: et faciem ejus videre desiderans, rogabat Altissimum, ut desideranti se ostendere dignaretur. Qui respondens, ait: Faciem meam plene in sua specie videre non poteris, quo usque locabo te in gloria Beatorum. Et Margarita respondit: Domine mi, prolixas quadragesimas me sinitis facere de vobis. Cui Salvator dixit: Sicut sunt quadragesimalia tempora tibi concessa, ita et festa de me tibi paschalia reservantur. Et Margarita respondit: Domine, placet tibi, quod loquar magna dona tua, quæ mihi largiris, coram adstantibus? Et Dominus ad eam: Quia in illa tua locutione extatica, cum non sentis quæ loqueris, panduntur misericordiæ meæ dona, volo quod ita loquaris. Ad quod verbum Margarita securior reddita, dixit: Tu es pater meus, suscitator meus, sponsus meus, lætitia mea, et gaudium omnium gaudiorum. Et Dominus ad eam: Tu es filia mea, socia electa. Et Margarita respondit: Quantum me diligis, Salvator meus, non me remittas in desertum, amator meus. Et Dominus ad eam. Ego remitto te, sicut ovem inter lupos. Et Margarita respondit dicens: Domine mi, destruaturo cito moles corporis mei, ut merear venire ad te per viam tribulationis. Et Dominus ad eam: Quamvis tribulationes tuæ duræ debeant esse, major erit tamen illa, quam patieris de me; neque enim major, nec durior esse potest, quam sentire se animam sine me. Et Margarita respondit: Tu es, Domine, vita mea, per quem vivo: et si in desertum remiseris me, mortem incurro. Tu thesaurus meus, sine quo omnis opulentia videtur mihi summa paupertas. Ad quam Christus se ostendens hilarem, dicebat ei quod in desertum rediret. Quem cum Margarita mentali contempleretur oculo, vidit Christum in throno mirabili residentem, et Matrem Virginem a dextris ejus in alio inæstimabili solio coronatam super omnes choros Angelorum sedentem, et Margaritæ congaudentem. Tunc invitavit eam æternus Rex de visione distincta omnium beatorum agminum. De qua pollicitatione tam jocunda, tam larga, tam immenso gaudio dilatatum est cor, quod aperiri videbatur, et vix potuit respondere, dicens: Domine, quem unice diligo, quia a te facta sum, te videre desidero, qui me tanto replesti gaudio, quod nec tacere possim, nec exprimere. Deinde ad Matrem Domini se convertens, ait: Domina mea, dicatis, queso, Filio vestro, quod ostendat mihi vultus sui jocunditatem.

155 Dicebat Margarita Confessori suo: Pater mi, nihil de rebus ad victum vel indumentum mihi transmissis retinere volo. Nam desidero esurire, ut satiem pauperes; exuere me, ut induam eos; dare tunicam novam ipsis, et ipsorum me tegere semicinctis, et in omni rerum penuria remanere, ut ipsi abundare possint. Et dicebat Fratribus: O Patres mei, nulli personæ pro meis necessitatibus faciatis, sicut consuevistis, aliquid signari: quia currere volo ad desiderium animæ meæ Christum, omnibus rebus exonerata. Et si quid est alicui pro meis necessitatibus assignatum, pauperibus Domini mei Jesu Christi crucifixi, quos in visceribus meis porto, sine mora distribuatis.

156 In festo beatissimæ Magdalænæ interrogavit Margarita Dominum nostrum, quem cum suis stigmatibus Passionis videbat, si omne genus humanum

AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.

et in raptu
Christi pedes
visa sibi lava-
re:

E
sinitur ejus
dona raptus
tempore aperi-
rire:

optat cito mo-
ri:

videt Christum
et D. V. in
thronis seden-
tes,

F
summo gaudio
perfusa:

cupit omnia
sibi parata dari
pauperibus:

Vade post me
sathanas, Matt.
16. 23. magis
diabolo dictum
quam Petro,

Similis Petri
et Margaritæ
fervor:

videt hæc cor
Christi per vul-
nus lateris,

amplexa cru-
cifixum sur-
sum fertur:

Minores com-
mendati:
jubentur faci-
les esse in ad-
mittendo:

Margaritæ du-
ra patiendæ
prædicuntur:

in

AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.
videt stigmata
Christi viden-
da in iudicio :

A in hujus seculi termino cum illis plagis eum visurum est? Respondit Dominus, quod sic eum visurus est omnis oculus. Sed istæ plagæ, inquit, filia mea, erunt ad gaudia Beatorum, et confusionem perpetuam reproborum. Et Margarita respondit : Et non dolebunt de tali visione Beati! Et Dominus ad eam : Quia in eis erit tam perfecta gloria, quod nulla potest eis admisceri tristitia, dolere non poterunt, sed in me Redemptore de sua redemptione gaudebunt. Et vis, ait Dominus, ut ostendam tibi dona, quæ tibi daturus sum? Et Margarita respondit : Non, Domine mi, tu enim es gaudium meum, quem solum cernere cupio : vita, qua vivo : lætitia qua gaudeo : requies in qua requiesco : et totum bonum animæ meæ. Confiteor, Domine mi, quem plagatum video, quod tu es ille, qui pro humano genere pati et mori dignatus es. Sed quæso, ut non patiaris creaturas, contra quas video nunc tam iratum, separari a te, et ire ad incendia sempiterna. Scio, Domine, quod nulla pœna major esse potest, quam separari a te lætitia infinita. Et cum Salvator per modum licentiandi eam benedictione donare vellet; Margarita respondit : Domine, vestram benedictionem opto : sed differatis eam, ut non recedam. Timore autem crescente de tanti terminatione solatii, convertit se ad Matrem Domini nostri, dicens : Speciosa Mater et Domina, exora Filium tuum, et dic ei, ut sui aspectus jocunditatem mihi non subtrahat, quia nollem ab hoc jocundissima visione recedere. Et si me dispensatione sua remittit, dicatis ei, Mater, quod mihi præstet de reversione ad tantæ felicitatis solatium promissionem. Et quia Christus invitavit eam ad suorum visionem Sanctorum respondit : Domine mi, qui estis Sanctus Sanctorum, lumen, dulcedo, et corona eorum, quem solum videre desidero, cum vos videro et habuero, ero coram Beatis omnibus.

e
Christi vulnera
tangere non
audet præ re-
verentia :

157 Tunc invitavit eam Altissimus, ut suis manibus e cicatricibus signatas tangere non tardaret. Quod agere præ reverentia renuens, amoris signum et confidentiam postulavit. Et Dominus ad eam : In signum dilectionis et confidentiæ tibi mando, quod numquam loquaris nisi de me. Et Margarita respondit : Domine mi, quia hoc præceptum implere non possum sine adjutorio gratiæ tuæ, succurrat mihi libenter obedienti misericordia tua : et quia solus nosti fragilitatem meam, absconde me a creaturis tuis, et cum loqui nesciam, non me cogas, ut aliquid referam populo tuo vel alicui personæ in speciali. C Tunc gratissima filia, suis Patribus non ingrata, interrogavit Altissimum, dicens : Domine Jesu Christe, splendor æterni Patris, quantum diligis Patres meos Fratres Minores, quibus me commendasti? Et Dominus ad eam : Filia mea, majores sunt apud me magisque dilecti, quam aliqui de mundo. Ad quod verbum cum exultatione perceptum, benedictionem pro omnibus a Sacerdote æterno Christo Jesu humiliter postulavit. Qui benedicens eos, ait : Benedico omnibus Fratribus Minoribus, filia, ex parte Patris mei et sancti Spiritus. In quo dignativo colloquio effecta securior, adjunxit dicens : Et quid erit, Domine mi, de his duobus Patribus meis electis tuis, qui tui amore tam sollicitæ meæ salutem se inclinaverunt? Studeant, inquit Dominus, semper effici meliores, cum habeant arrham æternæ gloriæ. Et quid hoc, Domine, quod unum eorum permisisti gravari prælationis officio? Cui Christus respondens, ait : Scias quod adversarii mei multiplicati sunt ad tentandum populos meos : et Fratres Minores, quibus dedi retia prædicationis meæ, scutum sunt animarum.

jubetur non lo-
qui nisi de Deo :
quærit de PP.
Minoribus,

quibus bene-
dicit Christus :

158. In nocte B. Claræ Virginis, oranti Margaritæ astitit unus Angelus sex alas habens : ad cujus benedictionem subito tanto fuit amoris repleta in-

cendio, quod gaudium externum a risu non poterat cohibere. Cujus lætitiam sæpius illa nocte Angelus renovavit, descendens et apparens eidem. Unde Fratrem Confessorem rogavit instanter, ut numquam coram astantibus dictum Angelum nominaret, quia præ lætitia tanti nominis cor repletum jubilo in jocunditatem faciem resolvebat, quantumcumque gravaretur infirmitate. Et interrogans de tam nova jocunditate, responsum accepit, quod ab illo Sera-phico Angelo susceperat tam mirum jocundumque incendium.

159 In prima Dominica de Adventu, Margarita, quæ fontem vitæ sitiebat ardentem, recepto cum reverentia Christi corpore, oravit cum fletu dicens : Per illam misericordiam, quam latroni dare dignatus es in crucis patibulo, te, mi Domine, obsecro, ne me permittas ab antiquo serpente decipi et morderi. Ideo namque ad arcem misericordiæ tuæ recurro, et ad pietatem tuam cum timore confugio, quia majestati tuæ numquam servivi, nec servio, sed offendo continue. Cui pius Pater et Dominus respondens ait : Si me tuis cogitationibus offendis, filia, illos defectus purgas continuis doloribus, quos in animo tuo portas, et lacrymis, quas effundis. Et ego creator tuus, qui te in Paradiso formavi in prima matre, de Maria Virgine natus et in cruce passus, benedico sanguinem illum, quem in tua redemptione effudi : quia tu es illa creatura, quam hodie plus diligo, quam diligatur aliqua mulier quæ inveniatur sub cœlo.

D
visitur ab An-
gelo cum miro
gaudio :

timet peccare.

E
summe Christo
dilecta :

visitur et bene-
dicitur ab An-
gelo :

ei gratias agit:

160 Die Veneris præcedente vigiliam B. Thomæ Apostoli, famulæ Dei Margaritæ fleti et oranti Angelus Domini locutus est, dicens : Benedico cellam et omnes habitantes in ea, ut illuminentur atque purgentur, et crescant in fervore amoris. Domini famulæ cum fletu dicenti, Domine, ego clamo dolores et angustias patiens in absentia dulcedinis tuæ, sine qua vivere non possum, et nemo respondet afflictæ; ad ejus clamorem sponsus diu desideratus Angelum misit hæc dicentem : Ego sum nuntius tui Domini, quem quotidie postulas : Ego nuntius tui Patris et Redemptoris. Quæ in magnis revelationibus et promissis timore concussa, nec tamen recedens ab actionibus gratiarum, laudavit mittentem Deum in Angelo destinato, et Angelum in Domino destinante, dicens : Laus tibi sit, Angele Dei, de tam larga benedictione, tamque prolixo sermone. Sed sermo tuus, Angele Dei, valde me terruit, quia propter tam alta promissa dubito ne ipse velit ulterius mecum loqui, quem solum desiderat anima mea; ex quo per te tam alta narravit atque promisit. Cui Angelus dixit : Recordare, Margarita, verbi a Domino tibi dicti, quod usque ad obitus tui diem nova gratia crescat tibi : nec de divinæ subtractione locutionis timeas, quia tecum loquitur alteriori modo Deus, quam unquam locutus fuerit. Recordare similiter Evangelici verbi, quod tibi exposuit Confessor tuus de proximo diligendo. Et Margarita respondit, dicens : Et quis est iste proximus carior et intimior peramandus? Dominus noster, inquit ei Angelus, Jesus Christus, pro te omnibus natus et in præsepio reclinatus : sed lux in tenebris orta est, et tenebræ eam non cognoverunt.

161 Super nascentis autem pueri pœnalitatibus assumptis Margarita meditans, cœpit timere, ne illa die, qua lætitia summa erat, fieret subtractio tanti gaudii. Unde dixit Angelo, quod timebat de duro Paschate. Et Angelus ad eam dixit : Si de duro Paschate times, recordare quod Christus non habuit hic suave. Et Margarita respondit : Quare ergo facit Ecclesia novam lætitiam, et concedit carnes in illa die comedere Christianis, et beatus Pater meus Franciscus dicebat, quod totus mundus jubulare debebat, quia ortum est lumen totius generis humani, atque

A atque immensum gaudium? Et Angelus ad eam. Verum est, quod gaudium totius mundi natum est : sed amici Dei contristari debent illa die, quia Rex noster natus est ad pœnas et diversas tribulationes. Et tu Margarita dicis, quod tali die omnis status fidelium jocundatur. Et ego respondeo, quod tale gaudium Christus Dominus non acceptat. Multi enim sunt, qui lætantur in isto paschate, qui finaliter tristabuntur : ut multi tristantur in nato puero, qui in æterna gloria lætabuntur. Dixit iterum Margarita ad Angelum : Roga Dominum meum, ut infligat corpori meo infirmitatem consumptivam, ut ipsum de cetero non possim offendere. Et Angelus ad eam : Dominus noster vult ut sis humilis, obediens, et reverens : et hoc, quod postulas, erit in voluntate ejus. Et Margarita dixit : Non recedas, Angele sancte, cujus præsentia me lætificat, et benedictio tua de qua me invitas, inducet novam gratiam, et roborabit in bellis animam meam. Et benedixit eam ex parte Patris et Filii et Spiritus sancti, Matris Domini, et sua, et omnium Beatorum. Et ait iterum Margarita ad Angelum : Roga Salvatorem nostrum, qui novit desiderium cordis nostri, quia nihil sub cœlo ita formido, sicut majestatem suam offendere, et ejus signa perfecti amoris per negligentem famulatum amittere. Quare tibi supplico toto corde, ut dicas mihi, quantum me diligit, vel quantum coram ipsius oculis displicet vita mea. Et Angelus ad eam : Hæc responsio tibi fiet secundum voluntatem mittentis Dei nostri.

162 In festo B. Blasii, aviditate crescente de Christi sumendo corpore, cum timore communicavit. Quo recepto, sentiens gaudium excedens alia cuncta gaudia, dixit, quod ineffabile gaudium erat, ubicumque se offerebat amanti animæ Christus, lætitia Beatorum. Tunc locutus ad eam Christus ait : Ego me tibi, filia, subtraham. Et Margarita respondit : Non respondeat subtractio tua, Domine, multitudini vitiorum meorum : sed intueri sitim, quam continue patior de te, et timores, quos habeo, et ob tui reverentiam anima mea sustinet. Satis namque videntur mihi graves et importabiles istæ pœnæ, ut sufficere deberent tantæ fragilitati. Et Dominus ad eam : Non recordaris tu Matris meæ, quantum sine me remansit in mundo, et præsentiā meam non videbat? Et Margarita respondit : Domine, si Mater illa gloriosa stabat in die sine præsenti visitatione, in nocte visitabatur : et si in nocte, visitabatur a præsentiā misericordiæ tuæ frequenter in die. Et Dominus ad eam : Scias diem transisse cum nocte, in quibus me, sicut intelligis, non habebat : habebat tamen Archangelum Gabrielem, quem ad eam præmiseram salutandam, dum de ipsa dignatus sum carnem sumere, qui sæpiissime visitabat eandem. Et Margarita respondit : Domine Jesu Christe, Mater vestra sanctificata fuerat antequam nata. Et vos (ut ego) offendere non timebat, quia magis erat confirmata in gratia, quam aliæ creaturæ. Sed ego ancilla tua sum velut res quæ non est, et statim desinit esse. Et ideo timens ne a te summa vita peccando recedam, tuam visitationem desidero, quia sine te perseverare posse non credo. Et Dominus ad eam : Ego quidem, filia, tibi ad tempus me subtraham, et tribulationes tibi crescent et multiplicabuntur. Et Margarita fortiter Christum amans, respondit : Dummodo tibi placeant, et in illis tibi serviam, et incessanter laudem nomen tuum, ea opto, et ad recipiendum me præparo. Et Dominus : Filia mea, quam feci in pœnis albam per innocentiam puritatem, et rubicundam per amoris ardorem, in te requiesco, et in pœnis tuis mihi servis, et laudabis me factorem tuum.

C Deipara in terra sæpe a Gabriele visitabatur. Margarita optat tribulationes, modo in iis placeat Deo, 163 Feria tertia post primam Dominicam in Quadragesima, cum reverentia corpore Christi recepto,

Februarii T. III.

audivit ipsum dicentem sibi : Es tu in tribulatione? D Et cum Margarita responderet, Domine tu scis ; dixit ei Dominus : Et ego sum in consolatione de tuis pœnis, quia te mihi conjungunt. Et Margarita respondit : Domine, tu dixeras ancillæ tuæ, quod ego jam conjuncta eram tibi per gratiam. Et Dominus ad eam : Omnis anima, quæ in gratia est usque in finem, si non crescit in gratia, retrocedit. Et Margarita respondit : Verum est, Domine, quod es in consolatione, quia tu es ipsa consolatio. Et Dominus ad eam : Filia, ego fui quantum ad humanitatem in magnis tribulationibus. Et tu fuge mundum, quem tam fugere postulasti, quod adhuc largiar tibi istud bonum. Et Margarita respondit : Domine, ego me ipsam fugio, et de me ipsa tibi lamentor. Et Dominus ad eam : Filia, et de me similiter lamentaris. Et Margarita cum tremore dixit : Domine, ideo de te conquesta sum, quia de fuga mundi meum desiderium minime complevisti. Vellem namque omni familiaritate creaturarum carere, ut plenius te cognoscere ac diligere possem. Animarum vero zelator, se ad prædicatorum exhortationem convertens ait : Dic illi p̄vulo, quem in cœlesti Hierusalem magnum faciam, quod studeat semper in amore meo atque servitio et in Scripturis meis : et ego dabo lumen ei ad prædicandum in injurias, quas recipio quotidie a deceptoribus hominibus, secundum artes eorum et officia. Numquam enim tam me offendit mundus. Offendor enim de illo vitio, quod in mea nativitate punivi, a conjugatis in matrimonio, et a Virginibus et a nuptis, per superbiam, inanem gloriam et invidiam. Dic ergo, quod prædicet Evangelium meum, et vitia corrigat : prædicet cum auctoritate et ardore cordis : nec timeat infamantium verba, quia faciam adhuc ejus prædicationes agnoscere. Et dic ei, quod in sinu meo eum porto, et in statu gratiæ, in quo posui animam tuam, suam portem.

164 In vigilia B. Claræ Virginis, quia Christi formula Margarita plusquam in aliis diebus cupiebat signa dilectionis divinæ in se ostendi, licet omnes homines mundi et mulieres videre Sanctas cupiant, dixit ei Dominus : Filia, in te non habes caritatem perfectam, in gradu enim, in quo nunc es, servare debes caritatem et reverentiam. Reverentiam enim tuam præcedit cognitio, quæ numquam te sinet formare petitionem aliquam cum signo elationis seu præsumptionis. Perfecta vero caritas in amarum petitur, cum se elevat per ardorem super se, ut transcendat in me, præponendo sibi ceteras creaturas. Sicut invitatus ad nuptias, quia se ceteris dignior deceptis elegit humiliter novissimum locum, et sequitur omnes qui intrant palatium, non præcedit. De verbo illo, quod per fervorem dixisti, ne timeas, quia sicut Petrus amore fervens dum incidit auriculam, in ore meæ prædicationis meruit veniam, ita et tu in verbo prædicto.

165 In vigilia Nativitatis beatæ Virginis, Dei Filio reverenter suscepto, ex inestimabili suavitate, quam sentiebat in ipso, ait : Domine mi suavisime, quid facient de infinita suavitate animæ Beatorum in patria, dum de te gaudium sustinebunt inexcogitabile, ineffabile et infinitum? Infinita est hæc jocunditas, qua fruor nunc, Domine mi. Et Dominus ad eam : Beatorum animæ facient secundum voluntatem meam. Et major erit jocunditas tua in patria, quam sit ista. Et quia desideras profundari totaliter in fonte amoris mei, ideo tam sæpe requiris, quantum te diligo. Cum dico tibi, quod tu es filia Dei, electa Dei, et revocata Dei, quam speciali custodio diligentia ; cur dubitas ergo, cum tribulationes et infirmitates tuæ placeant mihi? Nulli cor tuum, filia, rei præbeas, nisi mihi dilecto tuo : solum me dilige, meisque laudibus sis intenta, quod te amabo

ut placere intelligit a Christo,

et jubetur quemdam concionatorem animare,

E

ipsa in se servare caritatem et reverentiam :

F

optat morbum, ne amplius peccet :

maxime horret peccatum :

deprecatur ne se ei penitus subtrahat Christus.

Deipara in terra sæpe a Gabriele visitabatur.

Margarita optat tribulationes, modo in iis placeat Deo,

A et laudari faciam. Tu dicis quod in continua fame vivis de me. Et ego dico tibi, quod in majori fame vixi, quam tu : nam corpus meum, quod traxi de Virgine, semper fuit de quiete recipienda famelicum.

AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.

in summa con-
solatione

faletur se ea
indignam :

discit qualis
esse debeat ora-
tio, ut exau-
diatur :

invitatur in
desertum :

interrogatur,
an amet :

jubetur reve-
rentius orare :

26 Jun.

videt Chris-
tum, D. Virg.

S. Michaelen :

166 Post festum translationis beati Patris Francisci, in excessu mentis posita propter promissa ostensa præmia, ita cœpit loqui : Nihil horum, quæ promittis, Domine, et ostendis, sciam referre. Et Dominus ad eam : Ego tuus Dominus Jesus Christus volo, quod nunc salutes beatissimam Trinitatem, et gloriosam beatam Virginem Matrem meam, cum tota curia Beatorum. In quo verbo tam immenso fuit repleta fervore, tantaque dulcedine, ut nova securitate percepta diceret : Tu es ille, qui pro salute humani generis de Maria Virgine nasci dignatus es. Et Dominus ad eam : Es tu digna hujus tam miræ suavitatis gratia, quam nunc sentis ? Et cum Margarita responderet, quod non ; quia cum illa non crederet posse pati quidquam molestiæ in inferno ; dixit ei Dominus : Hæc gratia non solum tibi pro te conceditur, sed pro filiis meis, qui etiam digni sunt. Est autem dignus ille sanguis, qui emanavit tam large de meo corpore in Crucis patibulo pro ingratis. Et Margarita pro quibusdam orans, Domino dixit : Exaudi Domine preces servorum tuorum. Et Dominus ad eam : Non sunt preces, sed appetitus superbiæ, qui cogit eos laborare in terra. Oratio enim recta requirit cor ab omni labe defectuum defæcatum, cor humile ad suarum miseriarum notitiam, meæ etiam majestatis cognitionem ac reverentiam obtinendam. Requirit etiam cor separatum ab omni strepitu mundanorum affectuum, atque internarum et externarum sollicitudinum. Ego enim, qui sum dignior omni nobilitate, me feci servum et subditum præ cunctis humiliorem.

167 In cella sua quadam die Margarita orationi et meditationi divinæ vacans, audivit in spiritu vocem dicentem sibi : Veni sponsa in desertum, et esto ibi, ut plenius valeas delectari cum Jesu Christo dilecto tuo, et ibi sapiens anima cum divina sapientia commoretur. Et Margarita respondit : Quomodo associaretur tanta simplicitas cum sapientia infinita ? Et Dominus ad eam : Noli de sapientia mirari, noviter nominata, quia numquam de me Creatore tuo, et de subtilitatibus hostis tui agnovisti tantum, quantum cognosces amodo. Et cum diceret ei, Amas tu me ? Et ipsa respondisset, Tu scis, Domine, quia amo te ; Sed numquam, Domine, te amavi ; dixit Dominus : Non reciperes tu supplicia mortis amore mei si oporteret ? Et Margarita respondit : Domine, nec gratia, nec munus, debetur mihi, nec alicui creaturæ morienti pro te, quando a patiente supplicia non recedis, sed es cum ipso. Tunc gratissimus Deus adjunxit, dicens : Dic servo meo, quem tibi in Confessorem, spiritalem bajulum, assignavi, quod tale studium apponat in omnibus quæ gerenda sunt, ut merito filius meus vocari possit. Et tu in oratione tua reverentius me invita, et dic : Quando veniam ad te et inveniam te, Salvator Deus meus ? Et noli dicere sicut hactenus dixisti : Veni, vel redi Domine, cum tu debeas tamquam me indigens reverenter venire ad me.

168 In festo BB. Joannis et Pauli post communionem corporis Salvatoris, audivit subito vocem dicentem sibi : Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi : si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Pro quibus verbis jocundata mentaliter, gratias egit divinæ benignitati, quia se permiserat recipi ab eadem. Et in excessu mentis eversa, vidit Christi humanitatem candidissima veste indutam contexta aureis stellis, et matrem virginem indutam aureo et cœlestino indumento. Et cum interrogaret de specioso Angelo, qui astabat, summi fuit Regis responsio quod erat Princeps cœlestis curiæ Mi-

chael, qui semper est paratus divinis obedire mandatis, et meam divinam sine labore perficit voluntatem. Invitata vero a Rege, cujus stare, decorem contemplabatur, ex parte vulneris lateralis adducta est. Et quia desiderabat coram facie ejus stare, dixit ei Dominus, quod ideo posita fuit in parte dextera in arrham societatis benedicendorum. Et dixit ei : Tu credis in debilitatibus tuis deficere, et recedere de hac vita : sed non migrabis hoc anno de mundo isto, nec in sequenti. Tot enim annorum erit vita tua, quot ordinavit voluntas et sapientia mea : nec dierum numerum vitæ tuæ refero modo tibi. Tu dicis, quod frequenter dubitas me recipere : Et ego tibi concedo, quod me possis recipere omni die. Nam, sicut Frater Joannes tibi retulit, in omni mei communione animæ tuæ largiar novum lumen, et de plagis meis hauries tam altas et tam familiares allocutiones, quas mundus capere non potest, nec ei pandendæ sunt.

haurit e plagis
Christi pias al-
locutiones.

■ Ita scriptum. An circulum legendum ? an cruculam. — b Non satis perspicua sententia. An forte legendum, Christi famula superno amore (aut. superni amoris igne) amplius renovata ? — c An exercere gratiam vocal, gratiæ cooperari ? an potius hic et merendam, vel merendam, legendum ? — De eo actum ad cap. 4. Not. c. — e Videtur deesse, ipsius manus.

CAPUT VII.

De puritate conscientiae et frequenti confessione et communione.

Fratrum Minorum plantula, Christi famula, Margarita in suæ conversionis primordiis non tantum nitebatur confiteri qualibet die, verum etiam cum fletu et planctu repentinos detegebat coram astantibus sociis cogitationum incursus. Semel igitur continuatis diebus octo generali confessione cum gemitibus, doloribus et circumstantiarum expressione mirifica, sicut ei oranti fuerat divinitus præostensa, ad optatum diem B. Joannis Evangelistæ jejunando et vigilando deveniens, in oratorio prædictorum Fratrum, populo recedente, appensa chordula ad collum, madida facie, capiteque nudato, coram altari beatæ Virginis se prosternens, ad Dominici corporis sacramentum tremens et totaliter effecta subito pallida, reverenter accessit. Et recepto corpore summi Dei, inter adstantium brachia insensibilis effecta, declinavit se atque defecit. Tunc præ divini gustus dulcedine cœpit serenata facie jocundari, visumque prætendebat Angelicum, ac dicebat : Hanc ebriatam amore divino lætitiâ, quam pro die Nativitatis ejus petieram, in hanc diem Salvator omnium reservavit. Exinde irreverberatis oculis et apertis nihil videns, quærenti Domino, qui loquebatur ad cor ipsius, quantum creverat ejus anima, ita respondit, dicens : Domine, major est nunc anima mea, quam totus mundus, quia in ea vos habeo, quem cœli et terra non capiunt. Et cum fletu postulans dilecti Dei continuare præsentiam, ita de subtractione dulcedinis cœpit timere, ut nihil aliud nisi flere liberet. Et ait fletu Dominus : Filia mea, scias indubitanter, te cum isto timore ad celam tuam reversuram.

E

Confessione ge-
nerali per 8
dies facta,

communicat
fune ad collum
ligato :

in raptu mira-
bili gaudio per-
fruitur :

F

170 Ad tam altissimum sacramentum corporis Christi reverenter se præparans, ante orationem cellam totam purgabat a pulvere, dicens, quod viæ tegi deberent auro purissimo, qua transituri sunt cum Christi corpore Sacerdotes. Unde liquefiebat ut cera, cum ejus præsentiam sentiebat, et retinebat cereum ad Christi corpus illuminandum. Intantum namque ipsam allegerat divinæ suavitatis notitia, et deterrebat suæ consideratio vilitatis, quod aviditatem frequentandæ communionis retardabat humilitas, et formidinem ex adverso mentis aviditas animabat. Propterea valde admirans de pugna tam nova, quam sentiebat in se, cum timore ac fletu cœpit tantæ novitatis investigare principium. Cui Dominus respondens ait : Non timeas, filia, nec mireris, quia quælibet

communicatu-
ra cellam
mundat :

ardet et metuit
communicare :

A quaelibet anima cupiens tam nobilissimum Sacramentum recipere, sic deberet a cunctis purgari defectibus, ut solari munditiæ similis videretur et esset.

171 Christi famula Margarita dum in oratione sacratissima Deo diceret, quod tam vilissimæ creaturæ se numquam Christus communicare deberet; responsum recepit a Domino, quod splendore tam mirifico non erat induta virtutum pro se tantummodo, sed ut a Christo tam dignativæ vocationis spes desperatis redeundi plenaria ad sinum misericordiæ donaretur. Et dixit ei, quod tempus appropinquabat, in quo tam copiosis ditanda erat gratiarum muneribus, *b* cum summa devotione fideles cuperent audire loquentem, et ejus tunicam lacerare devote, et ad ipsam accederent de propinquis provinciis et remotis, ut eam possent videre et tangere, et a suis pestibus liberari.

172 Conscientiæ puritatem sectantem *c* habenti Salvator redarguit, quia propter metum circumstantium personarum, fervorem ipsum requirendum cohibuit vel celabat. Mandavit etiam purissimæ sponsæ suæ, ut qualibet die ad minus semel confiteretur Fratri Junctæ Confessori suo, tum quia magis coram prædicto Fratre verecundabatur, tum quia plus aliis Confessoribus redargebat eandem. Et ideo dixit famulæ suæ, quod ratione curæ præcipuæ, quam dictus Frater de ipsa gesserat, reservabat eidem munus gratiæ specialis. Hæc sæpe a communione corporis Christi se humiliter subtraherat, nunc ex contemplatione majestatis excelsæ, nunc ex consideratione propriæ vilitatis. Ex qua humilitate inclinatus Altissimus ait: Filia, non te subtrahas, ut cœpisti, a mei Corporis sacramento, quia sic est cor tuum jam purgatum a vitiis, quod ut me sæpe recipias tibi mando. Tu vero confessori prædicto de tuis defectibus te accusa, et secularibus parum loquere, cum pondus orationis ferre pristino more non valeas propter infirmitates. Ama igitur silentium, et si potes continue confiteri priusquam comedas, nullatenus negligas adimplere. Et sicut agebas dum ibas ad locum Fratrum, ita priusquam cibum sumas, confitearis defectus tuos Fratri: et Fratribus supradictis semper de tege vitam tuam, ut nulla tentatio te decipiat.

173 In Matris summi Dei Annuntiatione, dum solito more cum fletu ad Christum recurreret, supernæ consolationis irradiata splendoribus, quæsiuit a Domino, si esset ejus anima a vitiorum maculis defæcata? Qui ei respondit, quod nihil grave oculos majestatis offendens in ejus mente remanserat expiandum, et ait: Ideo benedico tibi, et volo quod amore mei te ipsam diligenter ab omni defectu custodias, et me cum volueris recipias omni die. Quæ divina repleta dulcedine rogavit Altissimum, ut ita cor ejus dignaretur munire virtutibus, ut nil de cetero præter Deum posset intrare in illud. Mane itaque facto cum Missarum solenniis interesset, tam excessivus in ea crevit fervor amoris, quod suppressere vocem in conspectu adstantis populi non valebat. Ipsa quidem hora perfusa lacrymis, fatigata suspiriis, me quæsiuit, et quod differrem sibi dare corpus Altissimi, post Missam conventus humiliter exoravit, ut mentalis ebrietatis fervorem humanis aspectibus atque laudibus occultaret. Nolebat enim coram populo chordam sibi ad collum ligare, et capite nudato coram altari Fratrum imbris lacrymarum perfusa accedere, ne de simulatione aut fictione aliqui eam temere judicarent. Sic namque spiritu rapiebatur in Deum, ut adstantes liquido crederent eam præsentialiter suum cernere Creatorem. Recepto igitur tunc corpore sui sanctissimi Creatoris, ille qui in animas sanctas se transfert, locutus est ei, dicens: Confide, filia, quia tu es dilecta mea et discipula mea, quam conservabo in gratia, defendam

in tentatione, consolabor in angustiis, et ducam in vitam æternam. Credisne, quod sim verus Deus æterno Patri Filius cœqualis? Et Margarita respondit: Non solum credo, sed vehementer admiror, quomodo non aliter anima mea liquescit in præsentia tua. Et timens ne cum aliquo defectu Christi corpus assumpsisset; benedixit ei Dominus, et dixit, quod purgaverat eam, et recordaretur verbi, quod B. Paulo dixerat: Sufficit tibi gratia mea. Et quia dulcedo illa mirabilis subtrahi videbatur, ob hoc semiviva caput sum reclinavit, dicens. O summa dilectio mea, rogo te ut animam de corpore isto educaas ut liberius tecum sim. Ille vero qui sua levitate suaviter cuncta disponit, in lacrymis postulatus, Margaritæ dixit, quod ideo ipsam in timore posuerat, ut implerentur omnia, quæ de ipsa scripta fuerant, et quod in timoribus suam vitam duceret et finiret.

174 Ignis amoris adeo erat in ipsius anima accumulatus, quod tam in publico, quam in privato, in magna Dei dulcedine posita diceret: Domine, Domine ubi es? Ego autem, qui semper fui de statu salutis ejus zelotypus, dicens quid dixerat, Domine Pater et Fili et Spiritus sancte, an Domine Jesu Christe, respondit dicens: Ego illum unicum et æternum Deum invoco, qui est Pater, Filius et Spiritus sanctus. Et cum super isto verbo timeret, Dominus dixit ei: Satis, filia, mihi placet modus, quem tenes, quia tuæ devotionis intentio dirigitur ad majorem descriptionem meæ dominationis. Sicut namque vicarius meus, in quo posui plenitudinem potestatis, ad majorem sui status perfectionem non vocatur Papa, sed Pater sanctus; ita in modo tuæ locutionis quasi digniori vocabulo utens me ita nominas. Et quia amens hostis deceptionem dicebat, Domine Salvator meus, nihil aliud quero nisi te Redemptorem meum; audivit eum dicentem sibi: Ego sum Christus, de Maria Virgine natus, qui te diro redemi supplicio. Et Margarita respondit: Domine, quid est hoc, quod aliquando sic a me videmini elongatus? Christus respondens ait: Noli timere, filia, quia cum tibi videtur, quod deseruerim te, tecum sum, ad tuas sedandas tentationes, et ero, ut mea dulcedine quietius perfruaris.

175 Cernens se Christi famula Margarita velut triticum sub tribulo positum, quantum ad pœnarum molestias diversarum, quas tolerabat, dixit: Domine Jesu Christe, fili Patris æterni, qui de Virgine nasci dignatus es, hoc mecum agat misericordia tua ut omnes afflictiones, quas fero pro tui amore et honore nominis, tibi placeant, et in eis de cetero non omittam ciborum abstinentiam, orationem solitam, et vigiliarum continuationem, et lacrymarum effusionem, quas mihi hucusque tua curialitate largitus es. Est hæc enim consolatio mea, ut numquam corpori meo parcas. Nam si tua me vult damnare justitia, ut sum digna, concedatis mihi interim, quamdiu vixero, quod purissime tam mente quam corpore tibi serviam, et in nullo de cetero vitio te offendam. Et in isto modo parata sum pergere ad pœnas. Christus autem suæ pietatis aures ad has humiles preces inclinans, ait: Filia recipe me sæpius solito, quia per mei corporis visionem et sumptionem devotam, ad tam multiformium munera gratiarum ascendere meruisti. Et hoc fuit tuæ magnum salutis, et consolationum principium. Nec mireris, si post acceptam requiem plus non affligeris et tentaris, quia prægustatæ suavitatis subtractio tibi fit ad tuæ fidei majorem probationem: nam quousque me tecum sentis, te nulla pœna pungit: sed cum subtrahi tibi videor, in angustia remanes. Et tamen tecum sum per gratiam, quamvis quoad dulcedines videar absentatus. Sustine igitur cum omni patientia pœnas tuas, quia tu nosti quare pateris tot adversa.

D
AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.

2 Cor. 12. 9

optat mori, ut
ei adsit:

SS. Trinitatem nomine
Domini invocet:
E

a Christo quærit,
cur se subinde relinquit?

optat ut pœnas
suæ Deo placeant,

F

parata post
damnari, modo
hic Deo serviat:

invitatur ad
frequentem
communione

et patientiam
etiam in ariditate:

Et

a
donatur gratia,
ut aliis prosit:

c
confitetur quotidie:

quis optimus
illi Confessorius:

invitatur a
Christo, ut
sæpe communice,

raro loquatur
secularibus:

sinitur quotidie
communitate:

fervorem et
raptum vult
coram populo
legere:

post communionem,
a Christo confortatur:

AUCTORE F.
JUNCTA. EX MSS.
jubetur redire
ad priorem
cellam, nec cu-
rare hominum
dicta :

ibi specie ser-
pentum tentata
a diabolo :

non comedit
die Veneris,
B
jubetur tamen
communicare :

dæmonem tur-
pia cantantem

precibus et la-
crymis fugal :

docetur quam
mundi esse de-
beant Sacerdo-
tes :

A Et quid dices, si non dimisero tibi nisi timorem, amorem, tentationes et pœnas ?

176 Revertere sine dilatione ad illam cellam, ad quam te Frater Joannes redire jusserat, ubi voces tui devoti fervoris securius elevabas. Et quia tibi videtur, quod ingressus iste, propter apparentiam levitatis, materiam præbeat aliis murmurandi, hanc verecundiam pœnalem ideo tolera, quia mulieri te invitanti ad aliam cellam non expressisti tuam plenarie voluntatem; sed excusando te dicebas, quod eras ire parata, quocumque Fratres, quorum curæ commissa es, te locare decreverint. Revertere, inquam, ad cellam illam, in qua te antiquus hostis in serpentum specie molestat. Tu enim scis quantas consolationes in superiori cella, ad quam de mea voluntate perrexeras, recepisti, juxta promissionem quam tibi feceram. Et si dubitas de murmuratione loquentium circa hoc, recordare quod de me vero et summo bono, etiam extitit murmuratum.

177 Passionis Christi vestigia Margarita sequi desiderans, nil in diebus Veneris gustare volens, nisi moerorem et luctum, diebus illis communicare volebat. Quapropter Salvator locutus est ei, dicens : Cur me die Veneris recusas recipere : in qua velocius ad me deberes accedere, quam in Nativitate mea vel Resurrectione, cum illa die magis humano generi me conjunxerim per amorem? Illa namque dies est, in qua extensus in ligno Crucis per amoris amplexum totum genus humanum, sicut pater unicum filium, amplexatus sum.

178 Altera vero die tentator, ipsius cellam ingrediens, quia principis tenebrarum perficere jussa contra Margaritam non poterat, quasi dolens et mœrens dicebat in cella : Heu, heu quo ibo? quomodo indignationem me mittentis ad istam, quæ suis me vicit orationibus, ferre potero? Et post modicum audaciam fingens cum simulata lætitia, sectando per cellam orantis et flentis, cantavit turpissimas cantationes, et Christi famulam lachrymantem, et se Domino commendantem, procaciter invocabat ad cantum : qui quoniam a fletu mentem ejus nequivit suspendere, turpissimis impropriis spiritus fœdus utens blasphemavit eamdem. Et quia vasculum sanctitudinis Christum ferens non poterat quicquam in se recipere, quod divinæ majestatis oculos posset offendere, tentantem precibus et lachrymis repulit ac ejecit.

179 Ut ad Christi corpus suscipiendum cum reverentia quilibet se disponat, Salvator insinuat in his verbis : Filia, inquit, conqueror tibi multum de irreverentia Sacerdotum, qui me in tam magna multitudine quotidie tangunt, nec me diligunt, nec agnoscunt. Si enim me veraciter agnoscerent, scirent quod nulla posset in rebus creatis similitudo, pulchritudo reperiri per aliquem, cui debet Sacerdos celebrans comparari. Et tamen me pollutis manibus tangere non verentur : sed majus faciunt de me forum, quam de luto facerent platearum. Ad quod verbum Margarita, timore percussa, Christo respondens, ait : Cur ergo, Domine mi, tam sæpe cogitis, et tam frequenter me invitatis, ut sic indigna vestrum recipiam corpus? Cui dominus : Ego quidem, Filia, æterni Dei Patris Filius de Maria Virgine natus, jam te purgavi a defectibus tuis : et ideo benedico te ex parte Patris mei, mea, et sancti Spiritus, et beatæ Virginis Matris meæ.

180 Quodam mane post communionem corporis Domini Margarita super tam dignativa Domini condescensione admirans, dixit : Cur, Domine, in cœna tua Judæ et aliis te tam humiliasti : Et nunc te ipsum largiendo humilias? Et Dominus admiranti respondit : Filia, multi sunt hodie Judæ similes, a quibus me sacramentaliter recipi et tentari permitto. Sed quia tu amore mei te sæpius exuisti, et cunctis rebus inopem te fecisti, gratiarum donis te induam et di-

tabo. Quare in tribulationibus tuis ne timeas, quia te mihi unient et acceptam facient per amorem. Et benedictione consueta recepta, audivit Christum sibi maxima promittentem, quæ mihi suo Confessori propter humilitatem noluit reserare.

181 In octava S. Laurentii, tanta post communionem corporis Christi fuit repleta dulcedine, quod præ desiderio recipiendi eum sequenti die, dicebat : Domine Jesu Christe, infinita dulcedo animæ meæ, ego indigna famula tua cum desiderio me invito pro die crastina ad sacramentum tui corporis recipiendum. Ille vero, qui se desiderantium vota non spernit, dixit quod die quolibet dabat ei de communione desideratam licentiam. Ego feci, inquit, majus donum tibi in Cruce cum passibiliter me donavi, quam sit istud. Et Margarita respondens, ait : Verum est, inquit, Domine, quoad pœnam, quam tolerasti pro nobis, quos tam caro pretio redemisti. Cujus gratitudini se Christus inclinans, Margaritæ respondens ait : Tu es creatura mea, et ego Creator tuus; filia, et ego pater, electa, et ego electus, quem præ omnibus elegisti. Ego Dominus tuus, et tibi non dico ancilla, sed socia mea es. Tu alba per innocentiam in me facta, et rubicunda per ardorem caritatis. Non ergo timeas me recipere omni die, cum in anima tua locum quietis paraveris humiliter et devote.

182 Die quadam sumpto filio summi Patris, tanta fuit subito pace repleta, ut alte clamaret, et diceret, se esse in deliciis summi Dei, et beate sentire gaudia Paradisi. Cui cum Christus diceret, si esset satiata mentaliter, respondens ait : Domine Jesu Christe, talia sunt gaudia tua, quod etiam in cœlo gaudens esurire credo per incrementum aviditatis. Tanta etiam panis in te, quem modo sumpsi, me fortitudine roborasti, quod omni debilitate remota, et infirmitate sublata, me vera jocunditate replesti. Et Christus ait : Cur ergo me non recipias omni die, cum in te locum odoris et quietis reperiam? Et quia timere cœpit, ne fervor de donis et consolationibus promissis conceptus pateret adstantibus, rogavit omnes qui aderant præ devotione plorantes, ut sine mora exirent de cella. Verum lux vera sui communicativa nobis æqualiter dixit ei : Non loquar tecum, si emiserris assistentes, cum fecerim te speculum peccatorum.

183 Sequenti die communicans, vix Dei famula Margarita superinfusam lætitiā potuit tolerare : quæ miro modo completa dulcedine, audivit Christum omnia dulcorantem, dicentem sibi : Filia mea electa, benedico tibi ex parte Patris, mea et Spiritus sancti, nec non et beatissimæ Virginis, de qua carnem sumpsi, in qua multa tormenta sustinui. Et dico tibi, quod in subtractione mea te punio et purgo de tuis offensis. Et quia majora secreta suscipies, quam unquam senseris, priusquam ad ipsam pervenias, afflictiones non modicas tolerabis. Recede ergo a secularium accedentium locutione, sicut hactenus desiderium habuisti. Quanto namque ab eorum consortio fueris separata, tanto propinquior ero tibi. Et dicas Fratri Junctæ, quod paret se ad impertiendum tibi tuæ salutis consilia, secundum ordinem sacrarum Scripturarum, quæ quidem consilia semper circa te diligenter præcogitet. Et tu ipsius reverenter utaris consilio, et te recomendo eidem, sicut olim te commendaveram Fratri Joanni defuncto.

184 Die vigesima tertia post Pentecosten, in hora diei prima, recepto cum reverentia corpore Salvatoris, audivit Dominum dicentem sibi : Filia, credis tu, quod ego sim Dominus Deus tuus? Et Margarita respondit : Creator meus, Pater et vera jocunditas cordis mei, cur me interrogas? Et Dominus ad eam : Filia, in majori parte hominum quam hujus seculi, quantum in eis est, morior : et pauci sunt in quibus vivam per gratiam. Intantum etenim

D
paupertate et
tribulationibus
unitur Christo.

ab eo Socia ap-
pellatur, et si-
nitur quotidie
communicare :
E

ex communio-
ne vires acci-
pit, et consolati-
onem,

quam velatur
celare ad stan-
tes.

purgatur sub-
tractione con-
solationis :
F

jubetur absti-
nere alloquio
secularium.
Confessariis
præcogitanda,
quibus suos in-
struant.

*indigne com-
municantes
crucifigunt
Christum:*

*qui ad commu-
nionem admi-
tendi?*

*Margaritæ loco
martyrii est
despectus:*

*præ omni re
petit, ut Deum
non offendat:*

*post accuratam
confessionem*

*præ fervore
egreditur e
cella:*

A me offendunt, quod si in me vero Deo cadere posset pœnalis affectus propter horrorem vitiorum, quem committunt, striderem cum lacrymis, dum communicant. Nam me indigne recipiendo, denuo crucifigunt, et porrigunt amarius poculum quam propinatum mihi fuerit a Judæis. Propterea recordare, quod sicut permisi me tangi, et portari in sanctam civitatem, et excelsum montem, ab hoste antiquo; et ita nunc injurias patior ab indevote susipientibus et sine reverentia tractantibus me. Unde dicas Fratri Junctæ Confessori tuo, quod mandans ei ex parte mea, ut nemini de cetero præbeat corpus meum, nisi sit persona religiosa, vel secularis, quæ sui vultus curiositatem spreverit, vel deserere sit parata, et in meis beneplacitis et præceptis disposuerit se serventer; nimis enim offendor in communionibus secularium in vita eorum. Væ autem illis, qui me indesinenter offendunt, ut sine suarum correctione culparum sumere me præsumant, quia contra eos alibi examinatio dura fiet. Et quia per conscientiae lumen a gratia illustrata, notitiam habes de statibus plurimorum, hic est gladius, quem te docuit Frater Junctæ. Para te interim ad tribulationes, quia venies in multarum contemptum personarum: quæ vilificatio de te facta erit loco martyrii, quod non infligitur modo sicut temporibus tyrannorum. Tunc præ timore ne me offendas, parvæ pœnæ tibi maximæ videbuntur. Sed ne timeas, filia mea, soror et socia mea, cum in præsentia personarum minuentur consolationes tibi. Nam ideo fiet ita, ut mundo despectior habearis tuæque gratiæ securius consequerentur.

185 In Nativitate filii Dei secundum carnem, puer ille qui omnia fecit verbo virtutis suæ, dixit: Filia, quæ es in pœna, pete modo quicquid vis. Et Margarita respondens, ait: Domine Jesu Christe, concedatis mihi, ut numquam vos offendam. Et ait ad eam Dominus: Non quæris tu vitæ supernæ regnum? Et Margarita respondit: Concedatis mihi, Domine mi, hoc donum, quod postulo, ut vobis semper serviam, et numquam vos offendam. Et postea mittatis me quocumque vultis. Quod verbum in tantum Nato de virgine placuit, ut ei diceret: Tu es ancilla mea, propter statum culpæ præteritæ, famula mea propter obsequium pœnitentiæ, soror mea in statu gratiæ, et filia propter arrham æternæ gloriæ.

186 Post hujus diei solennitatem convertens se Margarita ad suorum memoriam delictorum, in cordis amaritudine, et indicibili copia lacrymarum, generalem confessionem continuans in fletu rauca est effecta, et præ diebus octo nec quasi cibum sumere potuit, nec dormire. Confessione completa coram me Fratre Junctæ usque ad minimum vitium, in octava Innocentium recepit Christum bonorum omnium largitorem, dicens: Domine Rex optime, hoc donum postulo a misericordia tua, ut vita mea tibi serviat, et per exemplum meum te laudent omnes creaturæ tuæ, et numquam tuam valeam offendere majestatem. In tanto autem fervore tunc excrevit, quod extra cellam egrediens pro desiderio audiendi Missarum solemniam, etiam verbum Dei, currebat ad locum Fratrum: et venisset, nisi quia ego suus Confessor, qui aderam, reduxi eam in suam cellam, et respondit Domino interroganti, si esset in jocunditate maxima dicens: Domine, jocunditas tua est infinita et invisibilis, et gaudium, quod de te sentio, est inæstimabile. Et interrogavit eum, si ejus confessio tam dolorosa, suæ placuerit majestati? Et Dominus ad eam: Tu es, quæ per sollicitudinem continuam facis te nova gratia dignam.

187 Paulo post audivit pulsari campanam quamdam cujusdam ecclesiæ secularis ad levationem corporis Christi, ob cujus amorem statim rapitur, et in manibus Sacerdotis vidit puerum speciosum, nive

candidiorem, indutum auro purissimo: sed manus tenentis eum omnem nigredinem excedebant. Et ait Dominus ad eam: Videtur tibi, quod ego Creator tuus sim speciosior omni re? Et illa respondit: Domine mi, dicere non valerem admirabilem pulchritudinem tuam: sed risus meus in fletu vertitur: tum quia te Regem Regum video tam irreverenter tractari, tum quia cum dolore ac timore clamare compellor, Misericordia, misericordia, misericordia, pro illis fœdissimis manibus, ut gratia tuæ remissionis purgentur. Inclinans autem se pietas summa ad preces filiae supplicantis, respondit: Paret se Presbyter ille, pro quo misericordiam implorasti per custodiam sui ad pœnitentiam dolorosam, si vult misericordiam invenire. Et dicas Fratri Junctæ, quod magna pars illorum tam fœdis manibus me contingunt. Rediens autem ad usum sensuum, cœpit dicere Pater noster, et ultra Qui es in cœlis, propter mentis ebriativam dulcedinem usque ad diei serum sæpius inchoans, procedere ulterius minime valuit. In hac etiam visione felici Christum audit dicentem sibi: Corpus meum, quod tam candidum conspexisti, repræsentat humanitatem: sed aureum caput et indumentum, assumentem divinitatem. Post hæc accessit Angelus ejus custos, et cum lætitia dixit ei: Confortare in Domino Margarita, quia senties de dulcedine, quam in patria degustamus, priusquam venias ad consortia Beatorum, et parum durabit tibi.

188 Sabbato inter octavam Epiphaniæ, summum bonum, quod in se continet omne bonum, communicando suscipiens, audivit ipsum dicentem sibi: Es modo filia contenta et consolata? Et dum responderet, quod sic, ait: Para igitur te ad recipiendum me sæpius, quia in anima tua locum quietis et dulcis amoris invenio. Et Margarita respondit: Domine tu solus me præparare potes ad condignam receptionem tam inæstimabilis Sacramenti. Et Dominus ad eam: Verum dixisti, sed adhibe studium ex parte tua, ut animam puram teneas atque dulcedinem: et cum talis fueris, sæpe communica: et dicas bajulo tuo, quem tibi concessi, ut ipse sibi agat. Et Margarita respondit: Domine, si bonitate tua, a qua omnis virtus descendit, hæc quæ mandas invenirentur in me, nihilominus frequentare timerem tam altissimum sacramentum, dum meam considero vilitatem. Et Dominus ad eam: Quamvis, filia, verum dicas, sperare semper debes de misericordia mea. Et ego a te recedere volens, remanendo tecum do tibi paternam benedictionem. Et Margarita respondit: Domine, quando facies sermonem illum terrore plenum, in quo etiam Confessor meus timebit mecum, sicut promittis? Respondit Dominus: Sermonem illum tibi faciam, quando erit voluntas mea.

189 Ad tam altissimum sacramenti remedium invitata a Domino sæpius frequentandum, Christo respondit, dicens: Cum ero, Domine, in pelago variatum pœnarum quomodo reciperem vos? Et Dominus ad eam: Præcipio tibi ex parte Patris, mea, Spiritus sancti, nec non beatissimæ Matris meæ, B. Pauli, cujus hodie festa celebrantur, et totius exercitus Beatorum, ut tunc sæpius recipias me, fiduciam plenariam de mea misericordia tecum ferens. Benedico autem tibi, si hoc feceris, ex parte Matris meæ, et omnium electorum: et mittam tibi Angelum meum. Ad quod verbum Margarita respondit: Libentissime, Domine, ipsum volo; sed libentius opto Creatorem omnium Angelorum. Paulo post Angelus interrogavit eam, si vellet aliquid postulare. Cui Margarita respondit: Dominus Jesus Christus novit cor meum: et quamvis sit nuntius desiderii mei coram ipso, tu reverende Angele Dei digneris pro me a Domino impetrare, ut semper ei serviat vita mea ita perfecte, ut ipsum de cetero non offendam.

190 In festo Purificationis purissimæ Dei Matris famula

D
AUCTORE F.
JUNCTA EX MSS.
videt in rapto
Christum spe-
ciosum a Sa-
cerdote nigris
manibus ele-
vari,

et pro eo orat:

*invitatur ut
sæpe commu-
nicet,*

*(sed bene pa-
rata)*

*præcipue in
tribulatione:*

*Angelum orat,
sibi impetret ne
amplius Deum
offendat:*

AUCTORE F
JUNCTA, EX MSS.

in desolatione
timens commu-
nicare, anima-
tur a Confessa-
rio:

a Christo
Mater pecca-
torum appel-
latur,

et Lilium cam-
pi.

quare?

quid in ea imi-
taturi peccato-
res?

orat securita-
tem:

A famula Christi repleti auida de corporis Christi communione, sed humilis humilia de se credens, dicebat se displicibilem coram Deo, quia subtraxerat ei consueta suæ suavitatis gaudia. Ego autem immeritus ejus Confessor, de Scripturis divinis cum ea loquens, erexi ad fiduciam cor timentis, ita quod statim confessa est, et absolutione percepta, mandavi quod sine dilatione Christum reciperet, etiamsi consolationes pristinas esset nullatenus receptura, tum quia novum gratiæ donum in Communionem reciperet, tum quia ex Christi susceptione robustior fieret contra invisibilium hostium tela nequissima, et dolosas tentationes. Confessione autem generaliter facta, misit ad Sacerdotem, de cujus manu Christi reverenter suscepit corpus. Sed quia more solito statim consolationem non senserat, timenti et flenti et conquerenti Christus respondit, dicens: Filia, noli mirari, si me citius non sensisti, quia gustus animæ tuæ, priusquam me reciperes, non erat dispositus. Idcirco tibi me talem præbeo, qualem te reperio. Et Margarita Christo respondens, ait: Domine, ego te recipere dubitabam, quia non videbatur mihi, quod ad tam altissimum sacramentum recipiendum disposita esset anima mea. Et Dominus ad eam:

B Filia, quia mihi placet, quod tu recipias me, qui præbui tibi adjutorium ut venires ad me, præstiti eum Patri peccatorum. Ego enim feci tibi peccatorum matrem; et qui impedit te, impedit matrem meam. Super quo verbo admirans et stupens, audivit: Sicut ego beatissimam Virginem Matrem meam feci pro salute humani generis, ita et ego elegi te in speculum, et modo in peccatorum matrem. Tu enim es speciosissima facta per gratiam coram me in cælo, et sanctam faciam te in terris; et non dico tibi, quod faciam, quia ornata per misericordiam facta es jam. Tu dicis te nudam virtutibus, et ego dico tibi, quod tu es ornata. Tu dicis te pauperem, quia me credis carere; et ego infinito thesauro te ditavi. Filia, in qua locum quietis inveni, non te nomino Lilium horti, sed campi: quia tanti odoris eris, quod nares vitii obturatas, quæ me nunc minime sentiunt, aperies ad sentiendum odorem tuum, et sicut defert aura odorem lilii ita ego portabo odorem tuum longe lateque, ut campi lilium merito nomineris. Et quia mirabilis illa, quam de Christo sentiebat suavitatis dulcedinem, cum interpolatione dabatur; admirari cœpit et dicere, cur hoc esset? Cui Christus dixit: Non mireris, si me talem tibi dono, qualem te invenio: mens namque sparsa est, et in multis laboribus tædiosa, Vide Magdalenam, cui me talem præsentavi post resurrectionem in horto, qualis erat apud se ipsam. Scalam peccatorum te feci, ut per exempla vitæ tuæ pergant ad me. Et Margarita respondit: In quo virtutis exemplo peccatores imitari me possent? Et Dominus ad eam: Imitabuntur abstinencias tuas, jejunia tua, humilitatem, et tribulationes, quas amore mei alacriter recepisti. Imitabuntur humilitatem sanctæ conversationis tuæ, et mansuetudinem, quam habes in vita tua. Imitabuntur honestatem tuam, et sollicitudinem, quam habes de fuga mundi.

191 Cupiens itaque super cœlesti dulcedine inhærere, interrogavit dulcedinis fontem, dicens: Magna sunt, Domine, quæ ostenditis, sed mihi non affirmatis. Et Dominus ad eam: Non habebis securitatem quam petis de te, nec etiam illi qui corrigunt te, quamdiu vixeris. Et Margarita respondit: Et quare, Domine, semper dum mihi loqueris novam mihi facis de tuis donis promissionem? Et Dominus ad eam: Idcirco hoc ago, quia quolibet die usque ad tuum obitum nova gratiæ dona recipies, et cum eis novas afflictiones: et tu hodie novum gaudium recepisti, sed Mater mea in die Purificationis secundum Legis observantiam isto fuit privata gaudio,

dum a Simeone me tenente in ulnis prænuntiatus extitit internæ gladius passionis. Et Margarita respondit: Bene credo, Domine. Christo vero sermonem perficiente, Margaritæ dicenti, Domine, si parvum sermonem facis, securitatem des mihi, ut quamdiu vixero, vobis sine vestrorum transgressione serviam mandatorum. Et Christus ait: Assecuro te, quod quamdiu vixeris, numquam mortaliter me offendas. Et Margarita respondit: Domine, ego credo vos offendere semper in afflictionibus meis, et tentationibus tam duris. Et Dominus ad eam: Tu purgaris in pœnis timorum tuorum.

192 Puritatis amator Jesus Margaritæ puritatem quærenti cum lacrymis, dixit: Quantum potes recordari de cogitationibus, loquelis, et omnium quæ audivisti cum displicentia mea, dic Fratri Junctæ Confessori tuo. Timensque Margarita præceptum hoc non posse perficere, respondens ait: Quomodo possem, Domine mi, omnium defectuum recordari, cum navigem inter marinos tempestuosos fluctus hujus seculi? Et Dominus ad eam, quantum diligis me Deum tuum? Et Margarita respondit: Quare me de amore interrogas? Tu es Deus meus, Creator meus, Redemptor meus, quem suppliciter rogo, ut non facias tam arctum præceptum de tuo recipiendo Corpore.

193 Cum oraret Dei famula Margarita, audivit vocem dicentem sibi: Præpara te, o stella, quia Sol justitiæ descendere vult ad faciendum in te sedem suam, et suos vult radios extendere pietatis atque justitiæ. Sed suarum aspernatrices laudum Margarita hæc audiens, dixit: Si placet tibi, nolo hoc dicere Fratri Junctæ. Et Dominus ad eam: Dic ei et Fratribus, quod abscondant te: et tu abscondere, quantum potes. Tu enim stare vis ad ubera consolationum mearum, et nolles te communicare filiis meis. Bene poteram te secrete solam vocare, et ad regnum ducere Paradisi. Et Margarita respondit: Ego considero fragilitatem meam, et desidero solum vobiscum esse; et ideo filiorum vestrorum non recordabar: verumtamen si de hoc vos offendi cum timore et tremore dico meam culpam. Et Dominus ad eam: Si esses plena caritate, compatereris pœnis meis, quas pro peccatoribus passus sum, et filiis meis, quos redemi. Et Margarita: Domine, ego dico meam culpam de modica caritate, quantum ad sollicitudinem; non quantum ad desiderium, quod in mente gero, et supplico ut faciatis eis plenam misericordiam. Et Dominus ad eam: Numquid non dixi tibi, quod tu eris lumen cæcorum, et qui caritatem habet, ad filios meos, me diligit?

194 Dic etiam filiis meis Fratribus, quod non faciant sermonem de inanibus, sed de verbis Evangelii et epistolarum B. Pauli electi mei; et non curent de murmurationibus populorum, quia de me omnium Domino fuit murmuratum. Dic etiam iterum dictis Fratribus Minoribus, quod ipsi retia a me sancti Evangelii in majori auctoritate, quam omnes qui prædicant in seculo et sancta Ecclesia verbum meum; quibus mando, ut recommendatam habeant mortem meam, ut dum prædicant, in corde suo ferant meorum ordinem tormentorum: ex hac enim morte materiam habent deterrendi homines ne peccent, et alliciendi eos, ad promissam et acquisitam tanto pretio beatam felicitatem: et dicant peccatoribus, qui me in illo vitio offendunt, quod punivi in Nativitate mea, quod novus exercitus dæmonum de inferno egressus est ad generationis humanæ vexationem. Idcirco mundus plus solito indiget prædicatione. Item dixit ei: Tu dicis, filia, quod amas me; et ego dico tibi, quod non est, creatura aliqua sub cælo, quæ credat vel cogitet quantum diligo te: et doles tu de offensis, quas egisti contra me? Et Margarita respondit: Tu, qui omnia nosti antequam fiant, scis si doleo, et quantum doleo.

195 Dictaque

solum intelli-
git, non pecca-
turam amplius
mortaliter:

jubetur omnes
defectus accu-
rate confiteri,

peccatorum
salutem cura-
re,

et dicere PP.
Minoribus
quædam ser-
vandæ circa
conciones:

A 195 Dictaque culpa de præcepto Domini coram ipso de offensis omnibus ab hora baptismatis usque in illa hora quomodocumque patris, audivit Christum dicentem sibi : Et ego, filia, te absolvo ab omnibus offensis tuis, quas egisti cogitatione, loquutione, et operatione, a tuæ nativitatis exordio usque nunc. Tunc ex inopinata gratia, quam recepit, in lacrymis liquefacta exclamavit, dicens : Angelici omnes exercitus, cœli, aer, ignis, mare, terra, et omnia quæ in vobis sunt, laudate pro me Creatorem nostrum de tam infinita misericordia, quam fecit mihi maximæ peccatricum. In Conditoremque omnium mentem levans, ait : Ego ancilla tua, quæ nunc a te recepi cunctorum meorum absolutionem defectuum, refero tibi summo et æterno Sacerdoti gratias sine fine. Postquam vero gratis, sine omni merito tam large mihi parcere voluisti, concede mihi ut in spiritu audiam quod post absolutionem suam B. Mariæ Magdalænæ dicere dignatus es, Vade in pace : et misericordiæ tuæ roborata virtute, te de cetero non offendam. Cujus precibus Christus annuens, ait : Et ego, filia, tibi confirmo gratiam, quam petisti, ut nunquam mortaliter me offendas : in cujus signum te iterum benedico. Tu dicis mihi, quod ego sum Pater tuus, et ego dico, quod tu es filia mea, quæ dicis quod amas me. Et Margarita respondit : Domine, alias præcepisti mihi de communione frequentanda : sed in ea multa impedimenta sustinui. Et Dominus ad eam : Crede, filia mea, Fratri Junctæ Confessori tuo de primis tentationum motibus, et cum tunsione pectoris statim dicas culpam tuam. Nec tamen tali confessione contenta sis, cum postea Sacerdoti poteris, et scieris confiteri, sed de his cum facultatem confitendi vel memoriam non habueris ; ego tuus protector ero : neque timeas, quod tibi Confessor desit : quia in tuis necessitatibus tibi provideri faciam de Confessore. Cave tamen, ne Confessorem tibi deputatum recuses, sed ei totaliter aperiās vitam tuam. Tunc Dei famula Margarita cœpit altissima voce clamare, dicens : O infinitæ misericordiæ pietas, cui tantum inclinamini, ut velitis esse meus Sacerdos et doctor ! O infinita misericordia mea, quæ nunc dimisisti mihi culpas omnes præteritas et præsentis ! Domine, inquit, mi, offendo te in fuga creaturarum. Et Dominus ad eam : Non offendis, tum propter sitim, quam habes de me, tum quia tuam fugis fragilitatem.

196 Dixit Margaritæ Salvator : Nullum de cetero, filia, judices, nulliusque vitam despicias, et animam nullam spernas. Propter quod Margarita obedire cupiens, respondit et dixit : Domine mi, facies mihi unquam gratiam de fuga creaturarum ? Et respondens Dominus, dixit ei : Filia, sine Fratres meos Minores te ponere et tractare per manus quæ eis placuerunt : quia ipsorum regimini et curæ totaliter te commisi. Et Margarita hæc audiens, Christo respondens, ait : Domine mi, cum velim penitus a seculo separari, ipsi me non ponunt in solitudine, sicut desiderat anima mea. Et Dominus ad eam : Filia, ideo te non ponunt, quia tu es stella mundo, concessa noviter ad cæcos illuminandum, devios reducendum ad viam rectam, et erigendum lapsos de sarcina delictorum. Tu es vexillum novum, quo reducuntur peccatores ad me, sub quo et poenitentes devote fundent lacrymas suas largiter et suspiria. Et quia humilis Margarita de his, quæ promittebantur, fiduciam propter suæ vilitatis contuitum non habebat, audivit vocem dicentem sibi : Ego Christus Dei filius, de Maria Virgine natus, adimplebo promissa mea, et usque ad finem tuum cresces in ardorem majoris dilectionis.

197 In die Calendarum Maii novam montis intravit cellam Dei famula Margarita, ut tumultum ac præsentiam fugeret personarum. Qua ingressa, mi-

sit pro Sacerdote S. Georgii sene Domino, e Fratri Junctæ, a quo facta pro mane crastino petiit corpus Christi. Facto igitur mane Sacerdos accipiens pixidem hostiarum non consecratarum obtulit ei, cogitans corpus Christi. Hoc nimirum accidit Sacerdoti, quia propter maleficas, quæ corpus Christi de ecclesia furabantur, Christi corpus in vase firmaverat intra domum, in qua pyxis erat juxta pyxidem posita de hostiis consecrandis : qui propter defectum memoriæ, et affectum celerius accedendi, detulit pyxidem quam non debuit. Domini autem famula Margarita, nullam sentiens in communione dulcedinem, ut solebat, suis ascribens defectibus, indulgentiam lacrymis inconsolabiter postulabat. Mæstorum autem consolator mirificus, dubitanti et flenti respondit, dicens : Filia, ne plores, quia Sacerdos ille non dedit me tibi, ideo meæ suavissimæ suavitatis præsentiam non sensisti. Hac responsione percepta sine dilatione pro ipso Sacerdote remisit, et interrogavit eum, quare non dederat ei Dominum Jesum Christum. Qui cum verecundia ei respondens, assignavit rationem superius enarratam. Ex tunc plena fide Margarita tantum de Sacerdotis oblivione timorem capit, quod potius volebat a communione desistere, quam in præteritæ deceptionis dubio plus affligi. Cujus dubium Agnus innocens evacuare volens, in sequenti communione locutus est Margaritæ, dicens : Ego sum Jesus Christus, Dei vivi cœternus filius, qui mundum visitavi, et de Maria Virgine carnem sumpsi, in cujus signum Matrem salutans dico, Ave Maria gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, et benedictus fructus ventris tui. Tu dixisti Fratri Junctæ, quod permetteret Dominum suam peccatricem acriter verberare, et non doleret tantum de afflictionibus tuis. Verum dixisti, nam mea peccatrix es, quam intus et extra mundavi, et cum qua plenissimam pacem feci.

198 In eadem cella sequenti die, summa cum reverentia recepto corpore Salvatoris, audivit eum dicentem sibi : Tu miraris, quod non loquar ita sæpe tibi ut vis ; sed si tantum servire tibi, dignum est, antequam ad plenariam consolationem pertingas, servias mihi cum oratione et lacrymis, desiderio magno et suspiriis dolorosis. Tu etiam cum timore interrogas, si tuæ vitæ status mihi placet ? Et ego dico tibi, quod desideria tua, quæ habes de me, mihi accepta sunt. Tamen venialiter me offendis, quia in visis et auditis distractionem recipis ex timore, cum deberes solum cogitare de me. In aliis vero tuis operibus mihi places. Et Margarita respondit, dicens : Domine, tu nosti quod non habeo sollicitudinem de rebus a populo subtrahendis pro me, quæ tantum paupertatem desidero, sed ne bajula et pauperes, qui recurrunt ad me, indigentia suæ damnum patiantur pro me, et et ne de receptione rerum præbeatur deædificationis exemplum. Et Dominus ad eam : Numquam scruteris terrena : sed meum præsepe, meam paupertatem, cunam, magnos labores, prodicionem discipuli, et immensa supplicia, quæ in Cruce sustinui.

199 f Reverentissima Christi famula Margarita irreverentiæ vitium tota mente detestans, audivit iterum Christum sibi dicentem : Tu, filia, dubitas, me recipere de manu Sacerdotis S. Georgii, quia tibi videtur quod irreverenter me tibi præbeat. Sed ne timeas, quia recipio reverentiam cordis tui : Et quamvis actus suorum sensuum mihi displiceant, non tamen displicet mihi oratio per me ordinata ad tam altissimum Sacramentum, ad quod descendo. Si autem majorem fidem et devotionem habes in recipiendo me ab uno Presbytero, quam ab alio, scias, quod quia libentius me concedo per manus bonorum quam malorum, ideo majora signa gratiæ conferuntur in manibus eorundem.

D
AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.
e

Maleficæ corpus Christi de ecclesia furantur.

Hostiam non consecratam sibi præbitam divinitus cognoscit :

E
ne id alias fiat valde angitur :

jubetur soli m de Deo cogitare,

F

nec terrena scrutari :

f

studiosa reverentia erga Venerabile :

AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.

arguitur a
Christo, quod
de spiritualibus
solatiis sollici-
ta,

minus labore
pro conversio-
ne peccatorum.

g

jubetur absti-
nere se a con-
versatione se-
cularium,

et compati
Christo rursus
a peccatoribus
crucifixo :

A 200 Quodam sabbato in mane desiderium habens adhuc majorem de Christo sentire lætitiā, dixit, quod volebat plenius gaudium de Christi gustare præsentiā. Ad quam petitionem Christus interrogavit eam, dicens : Quomodo tu es digna tam grandia postulare? Et Margarita respondit : Non sum digna, Domine Jesu Christe, sed ad solam misericordiæ tuæ sedem confugio. Cui Dominus : Tuus gustus infirmatus est, quia gratias, quas tibi donare dignatus sum, non tibi concessi propter te tantum, sed etiam propter amorem illorum, qui me, quantum in eis est, in Cruce reponunt, et tamen eis paterna pietate, ut ad me redeant, in omni re misericorditer condescendo. Et tu es indiscreta, quia non curas lactare nisi te : et de redemptis filiis, pro quibus tantam gratiam feci, curare non vis. Et Margarita respondit : Domine, si hæc via utilior est filiis tuis, reduce me ad sermonem vestrum, et ad pristinæ nostræ familiaritatis statum. Et vereor, Domine, quia *g* factus Sacerdos meus ad absolvendum me. Unde tibi Sacerdoti æterno de indiscretionibus meis dico meam culpam. Et Dominus ad eam : Non sum contentus, ut mihi soli de tuis defectibus dicas culpam tuam, nisi Confessori tuo integraliter studeas confiteri.

B Cum autem hoc egeris, recordare, quod leprosus misi ad Sacerdotes secundum Legem.

201 Et quia in suorum rememoratione defectuum tota replebatur lætitiā, dixit : Domine, quomodo potuit Mater vestra tam ineffabile gaudium sustinere, cum vos concepit de Spiritu sancto? Et Dominus ad eam : Sicut volui per potentiam et sapientiam meam, ita et potuit. Quid est, inquit Deus, quod tu es filia mea, et ego non sum pater tuus? Quod horum prius eligeres, an quod ego essem tuus pater ex parte mea, et tu non esses filia, vel quod tu filia, et ego non essem pater? Et si vis super hoc consilium, do tibi licentiam requirendi. Anima vero ejus interius illuminata respondit : Domine, eligo ut sim filia ex parte mea, nam tu Deus creatione pater es omnium. Et Dominus ad illam : Magnam custodiam circa se anima debet gerere, quæ facta est instrumentum meum. Et Margarita respondit, dicens : Domine mi, vere magnam. Et Dominus ad eam : Si vis habere, separa te a mundo. Et Margarita : Domine mi, separata tuæ non servio majestati. Et Dominus ad eam : Licet cum tentationibus certes, tutior tamen via est, quam cum secularibus conversari. Nam certando purgatur anima : sed si cum secularibus moram contraxeris, imaginibus occupata rerum visibilibus, occupatur tabernaculum meum et obnubilatur, nec potest habere compassionem ad me offensum, cum omni die a peccatoribus in Cruce reponar. In illa vero reprehensione tam dulci, fuerunt eidem ostensi defectus omnes ejus, et omnia loca in quibus suum offenderat Creatorem. Et quia more pristino gaudiis non fruebatur, dixit : Domine, cur ineffabilia gaudia regni tui modo non sentio? Et Dominus ad eam : Ego respondeo statui tuo, quia occupationibus personarum ad te pergentium nimis tuum animum inclinasti. Et Margarita respondit : Et tu, Domine mi, reponas me in solitudinis statu. Et Dominus ad eam : Ego sum pater tuus, et tu non es filia mea. Et Margarita respondit : Et ego vere confiteor, Pater mi, quod amore filiorum vestrorum tam copiosa mihi gratiarum munera contulisti tu, qui es solus gaudium Angelorum, et lætitiā Beatorum. Ad quod verbum tantam ei Christus jocunditatem infudit, ut dicere cogeretur, quod si nuda tunc poneretur in flammis, in prædictis reprehensionibus dolere non posset. Unde ait : Tantum, Domine, de facie tua mihi ostensa gaudium mentis concepi, quod cœli, terra et omnia quæ in eis sunt, in ejus impressione deficerent. Nam quam cito præsentiā

tuam sensi, coram qua nemo turbari potest, ostendisti multa quæ narrare nequirem : et idcirco a te igne, qui numquam deficiis, inflammari desidero; cognoscere cupiens quantum amor a te. Et ait iterum Dominus : Tu non curas, Margarita, nisi de te. Et Margarita respondit : Domine, quia dixisti, quod appetitus animæ meæ erat infirmus, supplico misericordiæ tuæ, sanes eum. Et Dominus ad eam : Ego tibi præbui medicinam, qua minime uteris, nisi quoad timorem et desiderium. Et quia non curas de corpore tuo propter amorem meum, tu vis esse in Paschate, atque deliciis gratiosis modo, sed de me facies Quadragesimam. Sed recordare illius, cui dimisi quingentos denarios, et noluit dimittere quinquaginta. Tunc pro duobus Patribus suis Dominum rogans, audivit eum dicentem sibi : Dicas eis ex parte mea : Beati mundo corde, quia facie ad faciem me videbunt.

202 Ut autem illa cum Beatis visione in perpetuum frui posset, splendor paternæ gloriæ Dei filius erudit eam dicens : Cum fecerim te tabernaculum meum, volo et rogo, ut ipsum omni puritate custodias. Et Margarita respondit, dicens : Domine, de hoc debeo te rogare, non tu me. Et ideo tuæ supplico majestati, ut custodias immaculatum tabernaculum, quod creasti. Ita enim, Domine, in custodiendo requiritur labor et cautela, quod nulla ratione me sine te summa potentia custodire valerem. Et quia sermonem hunc videmini velle finire, cum tua, qui ubique præsens es, benedictione dimitte. Et Dominus ad eam : Et ego te benedico, et per gratiam usque ad tuum obitum tecum ero. Et Margarita respondit : Domine, quomodo Patri meo Fratri Junctæ potero tam alta referre? et ipse quomodo capere? Et Dominus respondit : Filia, studeas dicere, sicut scies, et ego instruam eum. In tribulatione mentis et corporis Dei famula Margarita se videns, dubitabat Christi corpus recipere, quia non credebatur posse tanto Domino debitam reverentiam exhibere. Divino autem in ea crescente fervore, in tantum de sumendo eo sitis aucta est, quod cum lacrymis et metu Christi corpus recepit. Quo gustato audivit eum dicentem sibi : Filia, tu distinctius et plenius tuos defectus in confessionibus aperis, quam aliqua creatura quæ sub cœlo reperiatur : unde non dubites nec timeas me sæpe recipere, quia tecum ero. Et Margarita respondens, ait : Domine Jesu Christe, quia te nimis offendo, idcirco communionem tui sanctissimi corporis frequentare non audeo. In hoc, inquit Dominus, me offendis venialiter, quia nimis conqueris, et super te ploras in tribulationibus tuis. Tamen dico tibi, quod solita confessione præmissa sæpe tuum me recipias Creatorem.

303 Post hanc dignativam invitationem, sequenti die communicans audivit Christum dicentem sibi : Ego, filia, sum panis qui de cœlo descendi : si quis manducaverit ex hoc pane, mortem non gustabit in æternum. Iste vero panis, quem ego do, caro mea est. Et qui de pane isto devote comederit, resuscitabo eum in novissimo die. Sed dico tibi, quod in multis morior, quantum in eis est, qui me indigne recipere non verentur. Et Margarita respondit : Cum sis vita infinita, quomodo posses mori? Et Dominus ad eam : Multi me recipiunt, in quibus nullam appono gratiam, quoniam me in suis peccatis denuo crucifigunt. Et Margarita interrogavit Dominum, dicens : Domine, ergo quomodo dona conceditis his, qui non vivunt in continua puritate? Et Dominus dixit : Credis tu, quod Magdalena in illa puritate steterit, quam intelligis, ut sine momento temporis continue mei recordaretur? Dico tibi, quod non : vivebat tamen in continuo desiderio placendi mihi, et in continua vitæ asperitate. Deinde ignis sancti

D
magnis per-
fruitur mentis
deliciis :

E

benedicatur a
Christo :

cum timore
communicat :
distincte con-
fiteatur :

F
in tribulatione
nimium plo-
rat :

Intelligit Chris-
tum crucifigi
ab indigne
communican-
tibus,

Spiritus

*et quomodo
Magdalena as-
sidue serviebat
Deo.*

A Spiritus, qui ardebat in ea, subito omnes defectus animæ concremans, expurgabat et consume-
bat eos.

*Peccatis impe-
ditur prædica-
tio.*

*magnis gau-
diis perfundi-
tur ex com-
munionem,*

*pu. su subito
tristitia :*

*jubetur absol-
vere Horas ante
communione*

*respicitur a
Deo per gra-
tiam :*

*velatur in ten-
tatione lamen-
tari :*

204 In Paschalibus diebus sacramentum vitæ recipiens, Regem omnium seculorum audivit dicentem sibi : Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi : et qui manducat me, non videbit mortem in æternum. Et ego resuscitabo eum in novissimo die. Ego sum divinitas illa, quæ se recludit in carne illa, quæ prius concepta fuerat in corpore Annæ. Semper enim reclinavi me ad misericordiam, et numquam inveni plenarie correspondentem caritati meæ, et curialissimæ largitati. Et dico tibi, quod propter injurias et peccata, quæ multiplicant peccatores, impeditur verbum prædicationis meæ ne proferatur eis.

205 Die Lunæ post secundam Dominicam de Pentecoste, Christi recepto corpore, ineffabilem jocunditatem et attrahentem dulcedinem sentiens, audivit eum, qui summa dulcedo est, dicentem sibi : Filia, ego sum Creator, lumen, fortitudo, amator et gloria animæ tuæ. Et Margarita respondit : Domine, ne dicas hoc verbum nisi ex parte tua, quia scio quod semper amasti me, amor summe. Nam ex parte mea meus amor est sicut umbra frigida et obscura. Sed supplico tibi, Redemptor meus, ut me facias candidam puritate, et rubicundam per amorem : et auge semper in me desiderium caritatis tuæ. Die Martis sequentis Dominicæ, antequam Christi corpus reciperet, in confessione sua dolorosæ contritionis amaritudinem passa est, quia non videbatur, quod ejus vita curreret secundum divinæ beneplacitum voluntatis. Cumque Sacerdos surgeret completa confessione, ut Margaritæ flenti pararet hostiam salutarem, subito omnis dolor in lætitiā conversus est, et audivit panem vivum dicentem sibi : Ego sum panis vivus qui de cœlo descendo, et in te delectabiliter requiesco. Et Margarita respondit : Quomodo magnitudo tua tam immensa, Domine, et puritas admirabilis, inclinaretur ad tantam miseriam, quæ est in me ? Et Dominus ad eam : O incredula, cui dedi pulchriorem arrham, quæ possit poenitenti donari, et perfectiorem in rebus omnibus, per quas anima mihi placere potest in via, dic isti filio meo et tuo, quod numquam tecum de danda tibi communionem contendat, nisi prius perfeceris Horas tuas. Margarita vero soli Deo conjuncta per desiderium inflammata dixit : Domine, quid est cogitare, quod tu venis ad me, et ego non venio ad te ? Et Christus respondit : Filia, tu es illa, quam divinus oculus per gratiam intuetur. Et Margarita respondit : Domine, vos intuemini omnes creaturas, et nulla cogitatio cordis humani sapientiæ tuæ invisibilis potest esse. Et Dominus ad eam : Ego te per gratiam respicio alio modo quam universaliter alias creaturas. Et tu timorem magnum habes, sed majorem adhuc senties, et facies unam Quadragesimam de me, quæ ducit ad solenne Pascha.

206 Die Lunæ intra octavam Assumptionis beatæ Virginis, post communionem perceptam, audito, Ego sum panis vivus, etc. usque, in æternum; audivit etiam vocem dicentem sibi : Filia, laboribus, tentationibus et infirmitatibus fatigata, quæ te necis ordinare, quare te laudas excusando et lamentaris ? Angelus tuus hoc mane in tua confessione recepit, et in expressione circumstantiarum defectuum cordis tui. Scias, quod multum est utile revertenti ad me, dispositio naturæ bonæ ad gratiam. Et ego tibi lumen dedi ad notitiā veritatis adipiscendam, quod placet mihi magis quam litteratorum studium, qui consueverunt sermocinari. Nullus enim sermo tam mihi placere potest, quantum tenere viam veritatis.

a Vel deest aliquid, vel vox hæc, Christo, redundat. — b Hic Februarii T. III.

quoque videtur deesse aliquid. — c Hæc quoque vox habenti redundare videtur. — d Deest aliquid. — e Hic quoque. — f Hic iterum titulis interjectus : De confessione et communione, Caput VII. — g Suspicio hic mendum.

D
AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.

CAPUT VIII.

De materna pietate, et de ejus infatigabili zelo animarum.

Matris affectum induens, pietate simul et zelo salutis plena, sollicitè invigilabat ad singulos. Cum igitur quadam die super crate sederet infirma, una dumtaxat de a tacolino induta tunicula, hyemalis algoris tempore super cilicio, revelante Domino didicit, quod in quadam villa per milliaria plura distante, quidam morabatur homo, verecundus et pauper, parvulam ætate familiam habens, ac per hoc inutilem et inertem, numerosam tamen, victu pariter et cultu carentem. Eapropter mandatum a dilecto Christo recepit, quod tunicam sui amore de novo transmissam, sine dilatione homini supradicto curialiter destinaret. Tunc illum pauperem cum jocunditate et fervore mirabili, exuendo se, induit, dicens : Domine, libenter cor meum, si fas esset, donare pauperibus vellem.

208 Ordinaverat ad communem utilitatem orationes suas, sicut fuerat a matre indocta in seculo, dicens : Rogo te, Domine, pro salute omnium, pro quibus me vis orare. Sed caritatis ardore amplius excrescente, sine personarum exceptione Dominum pro omnibus deprecans cœpit timere, quia morem suæ matris fregerat in orando. Ad quod verbum Christus respondit, dicens : Filia, non recte docuit te mater tua. Nam (quia debes orare pro omnibus) multum mihi placuit oratio tua generalis. Ego enim veni pro omnibus, et pro omnibus fui mortuus. De patre tuo, pro quo me tam instantè rogasti, dico tibi, quod de purgatorio eductus est. Nec dubites propter vitam ejus præteritam, quam nosti, quia purgatoriæ poenæ sunt variæ, et sibi fuerunt multum afflictoriæ reservatæ, ut citius purgaretur. Filia mea, dicas Fratri Junctæ, pro quo me rogas, quod sollicitè prædicet, ferventer audiat confessiones, inter discordes concordiam seminet, non sit tener, sed fortis, hominum abhorreat laudes, et non discurrat Missas suas.

209 Ad tam latissimam caritatem suam disposuerat sponsam Christus, quod non solum a remotis provinciis quamplurimi properabant, verum etiam divina permissione animæ defunctorum de suis receptaculis accedentes, ipsius suffragium cum instantia postulabant : inter quos duo, qui fuerant interfecti, dixerunt ei : Quamvis in morte non potuerimus confiteri, quia nostram prævidimus mortem cum prædones extraxerunt nos de itinere, quo ibamus, per silvam ducentes, dedit nobis subito Creator noster contritionem de culpis nostris, et patientiam in morte, quam crudeliter intulerunt, et sic per misericordiam suam nos ab æternis incendiis liberavit. Nos autem, dilecta Dei, fuimus ambo sutores, et ego præcipue tecum loquens, legalitatem, quam debui, in mercando non habui. Quare supplico, ut facias, pia mater, cum meis de domo, ut pro me satisfaciant specialiter : et pro isto similiter, qui est mecum : nam sumus in magnis purgatorii cruciatibus : et ego magis propter dolosas et amicabiles in signo locutiones, in ficta dilectione : ora ergo pro nobis, sponsa Dei. Igitur oranti Dei famulæ Margaritæ pro istis duobus, et aliis qui in tantis angustiis cruciantur, respondit Dominus dicens ei : Dicas Fratribus Minoribus, quod animas defunctorum habeant in memoria quæ sunt in tanta multitudine, quod vix corda hominum cogitarent, et tamen a caris suis modicum adjuvantur. Et dicas eis, quod religiosi,

a
a Christo jubetur tunicam pauperi donare,

E
pro omnibus orare :

ab eo cognoscit patrem suum in cœlo esse :

quædam confessario commendat Christi monitu :

pro apparentibus animabus orat,

F

et pro aliis in purgatorio existentibus.

quæ innumera :

A qui nimis curis secularibus se immiscent, in Purgatorio graviora supplicia patiuntur.

AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.

orat pro quodam afflicto,

et Christi monitu, ut ei ignoscat Superior procurat, ne labatur :

28 Oct.

jubetur peccata extirpare,

scribere pia monita religioso Sacerdote,

b

210 In festo B. Claræ Virginis, dum Christi formula Deum exoraret pro quodam in amaritudine et levitate animi constituto, dixit ei Pater clementiæ, quod ipsa mitteret statim pro suo Confessore, et diceret ei ex parte sua; ut illius Prælatum induceret ad compatiendum subdito suo, qui est sicut lapis in machina, et paratus ad præcipitium. Et quantumcumque Prælatus doleat de injuria mea, nihilominus recordetur, quod Petro respondi : Non dico tibi septies, sed septuagies septies. Quare volo, quod debili faciat plenam misericordiam, et ipse postea dolebit amare de omnibus, in quibus me graviter offendit. Tu etiam rogasti me pro Gilia, quam propter amorem tuum, et opera ejus virtuosa ponam in gloria Paradisi in ordine Cherubin.

211 In festo SS. Chrysanthi et Dariæ, post Christi corporis sumptionem locutus est ipse Christus Margaritæ, dicens : quamvis tribulationes tibi crescant, non omittas propter hoc vitiosorum vitia extirpare, et in eorum mentibus serere, et plantare germina virtuosa. Filia, semina, et ego dabo tibi semen, et infundam gratiam verbis oris tui. Et si rarius loquar tecum, et sine locutione largiar tibi lumina, ut verba tua prædicare vera possint. Filia, Deus tuus est immaculata innocentia, et ideo non mireris; si tibi quæ pervenisti in quamdam columbinam innocentiae puritatem, talia referuntur.

212 Tempore quo morabar Senis, Margaritæ oranti Salvator ait : Scribe : Pater Deus filio suo benedictionem et recommodationem internam suorum Filiorum, quos tanto redemit pretio, et illorum præcipue qui recesserunt de via mea. Cresce in gradibus gratiarum, ut quæ sunt Dei, semper Deo, et lumen tibi donatum appropries Creatori tuo. Nam ego summus et unus Deus, volo tam in cælo, quam in terra meos honorare amicos. Unde non sit tibi dutum, fili, laborare pro me : quia si memor fueris fatigationum mearum, et infiniti præmii, quod paravi tibi, labores dulces erunt et cum indefessa lætitia fatigaberis, b culpam, quam meus amicus Franciscus vidit mentaliter pro te orans, significat sacrificium operum Dei tui, quia portas nomen meum, ut ferventi devotione coram populo duro prædices. Crux illa in tuis manibus posita, invitat te, ut sæpe ad Crucem redeas. Rosa autem tibi data significat purissimam castitatem, cujus odor extenditur ad amicos. Quare doceo te, sicut pater filium, ut cum populo prædicaveris, præbeas te peccatoribus tractabilem et humanum, et in comminationibus, quas contra peccata facies, peccatoribus meam clementiam, quam libenter largior peccatori redeunti, misceas verbis illis. Tu etiam, fili mi, redde te gravem moribus in omnibus operibus tuis, quia semper ero tecum, nisi me perdas culpa tua.

213 Sequenti die post B. Magdalenæ festum, accipienti cum reverentia corpus Christi, Salvator locutus est Margaritæ, dicens : Plora misericordiam meam, quæ die noctuque clamat, et quasi fimo vilior aestimatur, quia non cognoscitur a generatione humana. Plora inobedientiam tuam, quia non obedisti mihi de pascatione animarum, quæ indigent me summo et vero bono, non ego eis. Et Margarita respondit : Domine mi Jesu Christe, ego dubito de mea fragilitate. Et Dominus ad eam : Non nomines beneficia mea et opera, quæ facio per te fieri : nec dubites, quia te labi non sinam in aliquod mortale peccatum, si incesseris per viam per quam te ducam. Ego namque habeo misericordiam, et cum ipsa justitiam exequor. Ama igitur, filia, unicum Deum tuum, et ipsum solum postula et honora, et solius honorem Dei tui desidera, et non tuum : et dicas Fratribus

piscari animas,

monere FF. Minores, ut solum Dei honorem curent.

Minoribus ex parte mea, quod non curent de murmurationibus, infirmitatibus, tribulationibus, et suarum necessitatum subtractionibus, fame ac siti, non de honoribus; sed solum me postulent, et teneant veritatem. Oportet enim, quod honor eorum me honoret, et omnis ad me bonorum omnium referatur honor.

214 Quædam secularis Domina magnæ famæ propter frequentationes confessionis, sic erat in animo quieta, quod non credebat aliquod grave peccatum in anima remansisse. Sed quia intenta erat salutis et honori ac necessitatibus, Margaritæ Dei famulæ, pro ipsa ferventer oranti Salvator locutus est, dicens : Filia, incipias narrare Fratri Junctæ defectus illius, pro qua orasti : et cum ceperis loqui, ostendam eos tibi per ordinem, et ipse scribat ad ejus utilitatem. Dic ergo, ut illa tibi pro amore meo devota confiteatur, quia priusquam nuptui tradetur, fuit nimis audax, sive prompta, et corde non perfecte honesta. Confiteatur de aviditate nimia circa illum virum, quem habuit postea, et de immoderato desiderio ad eum cito eundi. Confiteatur de honestate, quam habuit in oculis, loquela et opere manuum, quia desideravit eam quoad honorem mundi. Confiteatur quia priusquam fuerit annulo subarrhata, caput suum ornavit et dorsum et nimia cordis hilaritate vadens ad ipsum virum, morando secum, de me veram non habuit notitiam, nec saporem. Confiteatur de inordinatis aspectibus secum, et quod in loquelis et tactibus etiam in solennitatibus meis atque Sanctorum transgressa est ordinem juræque conjugii. Confiteatur de excessivis desideriis standi secum, non solum in ejus præsentia, sed absentia. Confiteatur, quo tempore magnæ adversitatis cujusdam affinis sui juravit illicite, et falsam, quantum in ea fuit, dari sententiam procuravit : nec doluit tantum de nota infamiæ accusati, quantum de damno pecuniæ communi solvendæ. Confiteatur, quia me offendit eundo ad palatium Potestatis, in quo appetiit supra socias de pulchritudine corporis commendari. Confiteatur, quia familiam sæpe accusabat occulte, et ostendebat signa tenerioris dilectionis circa eos et domus negotia, ut ab eis plus ceteris amaretur; et tamen nec illos, quos tanto venerabatur studio, nec alias personas vere dilexit, exceptis viro suo et filiis, quos nimis amavit. Dicat suam culpam de laudibus mundi, quarum avida fuit, et quod numquam me digne ad altare suscepit : nam nec cum amara communicavit contritione, nec cum integritate confessionis : et quamvis multum ecclesiam frequentaret, parum gustavit devotionis in mea Nativitate, Cœna, Passione, Resurrectione, et aliis solennitatibus Virginis et Sanctorum : nam in his temporibus et Quadragesimis parum cogitavit de me, nec ordinate in orationibus scivit expendere tempus suum : sed orationes aridas sine lacrymis habuit, et jejunia sua fecit absque honore et amore devotionis. Confiteatur de inordinatis ciborum desideriis, et flet suam tenacitatem, quam in eleemosynis habuit. Confiteatur diligenter, quia usa est male ablatis, et recordetur bene quod quantumve expendit : nam denarii quos expendit et extraxit de marsupio viri sui, vel fuerunt violenter et fraudulenter acquisiti, vel de ludo. Unde volo quod certis personis, quas ipsa novit, satisfaciat per se, vel per alium diligenter : de incertis vero, ad sui libitum Confessoris. Et quia hæc de bonis viri sui, dum potuit, non restituit, nunc integraliter de suo restituat. Recordetur, quod tamquam mater familias tenuit marsupium suæ domus, et multas inutiles expensas fecit et superfluas de illicite acquisitis, de quibus satisfaciat pro illa parte, quam in se non recusavit expendere. Confiteatur, quia non doluit de suæ terræ destructione,

cuidam piæ viduæ vetera peccata divinitus cognita, per Confessarium revocat in memoriam, ut ea confiteatur :

E

F

quia

A quia volebat quod una pars alteram superaret, et ei donaretur, propter quod palliatam habuit invidiam ad multos consanguineos suos, si non erant in seditione suo viro conformes. Multum enim dolebat, si vel modicum in suis elationibus redderetur abjectior. Dicat etiam culpam suam de omni dominatione quam tenere voluit, in domo patris, quam a sui sorore viri nullo modo sustinisset. Dicat suam culpam de omnibus rebus consortis sui, et reddat quidquid ei ablatus de consensu ejus fuerat. Confiteatur etiam, quod nimis parca extitit circa pupillos consortis sui, quibus sicut pauperibus satisfacere debuit, c

215 Totius perfectionis amator integraliter animam, quam redemit, curare desiderans, reliquas morborum reliquias potenter expellens, ait : Confiteatur iterum de detractionibus et judiciis circa proximorum nobilitatem et pulchritudinem; quia spernebat atque vilipendebat aliorum sufficientiam, defectus exprimendo quos noverat, et si alii dicerent, libenter discebat : bona vero si quæ de proximo noverat, reticebat : et corde, ore ac signis judicabat alios de superbia et aliis vitiis, et sæpissime de vitiis quæ numquam commiserant, sicut ipsa; quæ si nulum vitium, quæ aliis imputabat, de certo perpetrasset, de aliis minime murmurare debuit. Confiteatur, quia si inveniebat personam, de qua confideret, mordaciter detrahebat, et loquendo blandiebatur præsentibus, dicendo de ipsis bene. Confiteatur, quia superbe cupiens aliis dominari, laudari desideravit præ aliis, de nobilitate et rerum copia, quam in aliis cum mœrore animi invidebat. Dicat etiam culpam suam de mentis vagatione et de discursu sensuum, quia appetiit quæcumque appetibilia alios possidere aspiciebat. Confiteatur, quia licet frequentaret ecclesiam, tamen non habebat cor ad divinum officium, sed ad loquendum cum mulieribus in ecclesia : et si silebat, ibidem cor in exterioribus vagabatur. Et quamvis sanctarum personarum notitiam quæreretur et haberet, et specialiter Fratrum Minorum, de ipsis non hausit saporem, nec se ipsorum moribus conformavit : sed, quod pejus est, murmurabat de prædicationibus et officiis eorumdem : et si ei aliquando placebat prædicatio divinumque officium; extra ecclesiam posita, Dei obliviscebatur et verborum ejus. Dicat suam culpam de ingratitude beneficiorum meorum, quia eam de multis periculis liberavi, quæ credebatur se penitus decessuram : nec cum his omnibus a mundo evelli potuit, sed ei mente inhæsit, neque nunc studet amissum redimere tempus. Dicat suam culpam de tempore vitæ suæ in displicentia mea consumpto : et quod, si quod mihi gratum est opus, hoc non egit solum amore mei, sed vel metu æternæ pœnæ, vel timore verecundiæ temporalis. Sed si se damnandam firmiter credidisset, debuit mihi cor ejus cum intima servire dilectione, quod per proditricem loquelam in malitiis textit. Dicat etiam suam culpam, quod multas virtutes in pluribus commendavit, quas commendatas sciebat penitus non habere. Et quamvis ab immunditiæ vitio pura esset, præterquam cum viro suo, cum sanctum matrimonium copulavit, tamen non dolebat de lapsis in carnis vitium, sed eis detrahendo, cum aliis plerumque lætabatur. Dicat suam culpam, quod alios arguebat de malo lucro, possessionibus, loturis, ornamentis et ligaturis, dicens, quod tam pretiosa tamque cara possidentibus minime congruebant : quia sæpe inordinate comedebat : et si non vitasset dispendium, inordinatius et ardentius comedisset : de gulæ vitio alios condemnabat, et sua distribuit pauperibus pro mei honore nominis : et retributionem postulabat

et expectabat temporalis præmii potius quam æterni. D) Dicat suam culpam, quod ipsius orationes opprimebantur honore cupidinum mundanarum. Confiteatur autem de indiscretionem, quam habuit circa famulas suæ domus, et cum modica compassione ad pauperes creaturas manus extendebat amore mei : et hinc est quod pauperes judicavit, quantum ad eorum conversationem, ad fletum, risum, jocum, cibum, et potum subtrahendo eleemosynam suam, et per detractionem similiter alienam. Confiteatur, quod duplicia indumenta ferens et pretiosa, nuditate et frigore laborantibus compati neglexit et misereri. Libenter enim pecuniam cumulavit, et vix de frusto panis subvenire pauperibus studuit. Dicat suam culpam, quia illud nomen, quod Matri meæ per antonomasiam competit, ut sola Domina nominetur, sibi adscripsit : et si quæ nobiliores illo nomine vocarentur, deridebat eas : et servire nolens aliis, exigebat ab omnibus famulatum. Dicat suam culpam, quia offendit me in cibo et jejuniis, in solitudine et societate, stando et ambulando, tempore adversitatis et prosperitatis : et quamvis libenter sociaret se mulieribus formosis, ornatis et comptis, in tantum se amavit amore privato, quod ceteris melior ac pulchrior voluit reputari. Confiteatur, quod in mei sui factoris injuriam, ad speculum se ornat, et se videndo E meditabatur miseria hujus mundi, invidendo sæpius decori ac pinguedini mulierum. Confiteatur, quia parvas tribulationes suas, æstimavit magnas; et aliorum maximas, dicens parvas, de tolerantibus eas murmurando tam dure, quod de homicidiis et proximorum languoribus non dolebat in corde, sed lætabatur, quantumcumque fletet cum flentibus in ecclesiis vel domibus eorumdem. Dicat suam culpam, quia non recreavit famulas post laborem, sed erat tenax in earum necessitatibus, non tantum sanitatis tempore, sed ægritudinis : quando enim consolatione indigebant, dicebat eis impropria multa, et infamabat eas per domum de gula et de negligentia : in partibus suis nimis deliciis attendebat : tacebat etiam quæ loqui volebat, et loquebatur se ceteris conformando quæ siluisset libenter. Confiteatur, quia devias personas propter honorem mundi vitavit, nec eas in suum consortium et familiare colloquium admittebat, quia intus et extra superbia plena fuit. Verumtamen confortetur in me, et vitam suam examinare non differat, reducendo ad memoriam suas culpas : et ego infundam lumen gratiæ menti ejus.

216 Frater quidam, Philippus nomine, dubitans interrogare in confessionibus penitentes propter F stultitiam male interpretantium interrogationes, et non interrogare timebat, propter verecundiam vitia occultantium, per me Confessorem, Margaritam rogari fecit, ut in oratione impetraret a Domino hujus dubii veritatem. Cui dixit Dominus : Dic ex parte mea, quod secure audiat et interroget confitentes, quia divisiones gratiarum in hominibus sunt distinctæ : quapropter hanc virtutem audiendi et interrogandi concessi ego propter sui cordis et corporis puritatem. Ideo si mille posset in die una confessiones audire, nullum deserat, qui desideret confiteri : nullumque interrogare postponat, quem interrogatione credat verisimiliter indigere. Peccatores namque per se non confitentur, quia cæcitatem mentis contrahunt a peccato, et ideo suos defectus nequeunt videre : merito quippe cæci sunt, quia me lucem veram in suis mentibus retinere non possunt propter fœtorem peccati : postquam vero anima per confessionem fuerit defæcata, illuminatur, et sua vitia conspicit, et intuendo veraciter plorat et dolet. Idcirco filia, necesse est, ut Confessores de peccatis interrogent : ex hoc enim tam pio studio, tamque ferventi animarum zelo, plus diligo Fratres Minores, quam

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

Deus alia plurima peccata et defectus olim commissos denunciari eidem viduæ jubet,

sed eam ad spem erigi :

item Minori cuidam dici, ne omittat interrogare penitentes, cum id putat faciendum.

AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.

Cur piis afflictiones necessariae?

monita Dei
jussu data ejus
Confessario :

orat pro Cortonensibus,

exaudita, se humiliat :

A quam aliquem Ordinem, quia ex eorum laboribus studiosis plures animas lucratur.

217 Visitans Christi famulam Margaritam celebravi in oratorio, et dedi ei Christi corporis sacramentum. Quæ cum reverentia magna communicans, oravit dicens : Domine redde mihi alta consilia, quæ consuevi a te recipere. Et Dominus ad eam : Quia do tibi quod magis tuæ saluti expedit, non postules consilia pristina reddi tibi. Colloquium enim meum familiare dilectis meis reservo alibi. Ego enim in vita ista steti in tribulatione, et amici mei similiter debent velle stare. Et si nulla tribulatio eos tangeret, quia tamen a peccatoribus ubique offendor, deberent affligi, juraque mea defendere pro viribus et docere. Illi autem qui hoc faciunt nullum timeant, quia cum illis ero. Quare dicas Fratri Junctæ bajulo tuo, quod verba Evangeliorum meorum et epistolas B. Pauli, electi mei, prædicet ferventer populo, et ego in eo speciale gratiæ donum ponam. Et quidquid tibi ex nunc ostendero, solum loquaris. Scias etiam, filia, quod simonia in mundo crevit in tantum, quod patres filios sacerdotes fieri faciunt propter aviditatem mundialium rerum : qua excrescente ecclesia mea tribulatione magna percutietur : et Fratres Minores tunc temporis affligentur, et si cuncti, qui sunt in ordine, non agerent aliam pœnitentiam, satis videtur eis magna illa, quam habebunt. Dicas etiam bajulo tuo, quod ego habeo paucos pugiles, qui viriliter pugnent pro mei honore nominis. Postquam igitur eum elegi pro me ad pugnandum, semper studeat mihi placentia suo posse perficere : et coram me sit lux in ordine suo, et occupatus non faciat congregationem de horis suis.

218 Die Lunæ post primam Dominicam de Adventu, audivit intellectualiter in anima vocem dicentem sibi : In deserto hujus mundi posui te, sicut rosam inter spinas. Ego enim Dei filius de Maria Virgine natus, qui hæc loquor, perficiam quæ promitto. Animarum autem zelatrix fervida de se humilia sentiens ait : Domine, non sum digna, ut in me tam magna promissa perficias, sed propter gloriam nominis tui, quod tantum offendi, et propter salutem quam desidero fiat quod tua gratia reponat. Et Dominus ad eam : Filia, verum dicis, et ego interponam remedia animarum multarum, languentium sanativa, non solum in terra ista, sed in multis et remotis locis atque provinciis propter amorem tui. Et Margarita respondit : Domine, Cortonenses tuæ recomendo bonitati, ut fidei eorum, quam pro amore tuo in me habuerunt, respondere digneris. Et Dominus ad eam : Quia Cortonenses tibi fuerunt largi amore mei, ipsorum fidei respondebo, et pro omni numata quam expenderunt in te, recipient auri marcam in domo pacis et consolationis. Et Margarita respondit : Domine, non rogavi te pro ipsis cum desiderio sic ferventi, quia velim minimam laudem temporalis honoris ab eis recipere; sed solum quæro salutem eorum, ut qui amore tui se tantum inclinaverunt ad laborandum pro me, recipiant in me gratiam specialem. Et Dominus ad eam : Et ego ponam eos in magno statu, et caro pretio vendiderunt mihi bona mea. Et tu non cognosceris, quousque videbunt homines, quæ non vident; et audient, quæ non audierant. Tu enim es filia, electa, soror, quæ solam dilectionem sequeris meam. Et Margarita respondit : Cum nulla creatura plus me tuam majestatem offenderit, et omni fuerim abisso profundior vilitate, quomodo possent credi magna de me? Tu dicis, inquit Dominus, quod nihil amas præter me, et mihi soli servire desideras. Et ego tibi dico, quod me amabis, mihi que servies ita pure, quod numquam me mortaliter offendes : et amor tuus in quantum creaturæ convenit, dici poterit sine

mensura et tu poteris dici immensurata : Tu dicis, D quod sum lætitia ineffabilis electorum : sed pauci sunt, in quibus lætari possum sicut in mente tua : amatores enim et electi mei debent esse humillimi, corde puri, ut me cernere mereantur, et in fine suo per amorem amplectar eos, eis obvians cum Beatis.

219 In festo B. Joannis Evangelistæ in scholis Fratrum cum fratre Ranaldo et Fratre Ubaldo, ego scriptor horum, Margaritæ assistens post communionem, cœpit ei Frater Ranaldus tunc Custodiæ Custos loqui, dicens : Ecce mihi in Christi dulcedine quiescenti nova relatione monstratur, quod anima quædam sit criminibus onerata, ut penitus sit æternis deputanda suppliciis, nisi eam reduxeris ad pœnitentiæ statum monitis et exhortationibus tuis : et unum dumtaxat e duobus tibi conceditur; primum, ut vel qua nunc frueris, priveris dulcedine, et animam illam reduces ad gratiam, vel si expavescis tam jocundo privari solatio, inferni deputabitur omnino suppliciis. Quod horum deliberabis omittere? Et Margarita respondit : Angustiæ mihi sunt undique, et ex utraque parte timore percutior, nam si desero tam ineffabilem Christi suavitatem, quam gusto, amarissimam pœnam novæ mortis incurro; et si desero animam, Christi redemptam sanguine, dubito de mei Creatoris offensa. Qua de re propositam questionem, insolutam dimitto : tanta enim est hæc dulcedo, quam sentio, quod si perseveraret, in anima, semper crederem in pœnis illæsa vivere sine cibo.

220 Sero igitur facto Margarita tremens ad cellam rediit, et illam noctem duxit insomnem, orans et lacrymans, cum suspiriis dolorosis, interrogavit de suorum remissione peccatorum Creatorem. Cujus votis Rex pietatis Christus placidus innuens respondit, dicens : Nequaquam vocassem te in die dilecti Joannis, filia, si tuorum omnium non donassem veniam delictorum : in cujus veritatis certitudinale argumentum, quemadmodum tunc, ita et modo absolvo te ex parte Patris mei cœlestis, cui sum cœternus et consubstantialis filius, et sancti Spiritus. Et quamvis omnia peccata tibi dimissa sint, semper tamen scrutinium conscientiæ facias et de cunctis desideriis cordis tui, quibus me offendisti, non differas confiteri. Mira res, et memoriæ commendanda; mox namque ut præfatum præceptum recepit, irradiata splendoribus sapientiæ Dei mentaliter, cuncta desideria tam confessa quam inconfessa in una luce panduntur.

221 Nocte insuper sequenti super ei proposita quæstione a Fratre Ranaldo alloquitur Christus Margaritæ dicens : O Filia, quia Fratri non respondisti, F quia tibi dederat optionem, bene fecisti : nam sine mea præsentia jam tibi communicata per gratiam non credendo vivere posse, et animam pro suis damnandam sceleribus nolebas liberare : quantum namque animas diligis, quas tanto redemi pretio, tibi pluries revelavi : de quarum zelo plus mihi placent Fratres Minores, quam aliquis ordo Ecclesiæ meæ : Sunt enim utiliores animarum zelatores, quos hodie mundus habeat. Unde sicut ego Salvator mundi prædictum fundavi ordinem et plantavi, ita se studeant caritatis vinculo ad invicem communire et caritatem servare tam integram, quod sine differentia personarum inter eos tractentur minores quemadmodum et majores : et ut tantus ordo in sua permaneat puritate, volo quod præfati Pastores ordinis amovere summopere studeant quidquid in ordine sancto modo reperitur abolendum. Sicut enim mare omnem abjicit sordem, ita et ipsi omnem defectum, tam excelsum ordinem maculantem. Circa insuper prædicationes, quas faciunt, constantiam habeant et fervorem, nec amore vel metu a veritatis tramite obliquantur. Et si aliquando contra prædicationes eorum

interrogata an lucrari animam vellet, perdendo dulcedinem gratiæ,

non potest resolvere :

cognoscit omnia peccata sibi condonata,

jubetur tamen conscientiam examinare, et confiteri defectus.

Ordo Minorum a Christo laudatur

A rum per aliquos fuerit murmuratum, recordentur humiliter quod mihi omnium Creatori in prædicationibus et miraculis multas injurias invidi paraverunt atque insidias. Hic est ordo, inquit Dominus, filia, qui mihi suscitavit animas a morte peccati : et cui dedi, do, et dabo gratiam specialem in operibus suis. Margarita autem cordialiter amans ordinem prælibatum, ex his quæ audierat jocundata, respondit dicens : Intrabunt omnes, Domine, in hoc amoris tui viridarium? Et Dominus ad eam : Omnes ingredientur, sed de fructibus ejus æqualiter non gustabunt. Nulla enim res quantum amor mihi placere potest, nec amore potest res pulchrior inveniri. Si totus namque mundus daretur amore mei, sine sapore ac fervore amoris, si sustinerem quoad misericordiam id quod fieret, quantum ad complacentiam parum valeret. Nemo enim potest ad me venire nisi per viam dilectionis. Et Margarita respondit : Cur, Domine, Fratrum Minorum ordinem vocas Amoris viridarium? Numquid non aliud est tam singulare viridarium caritatis? Et respondit Christus dicens : Non est tanti amoris aliquid in orbe collegium, ut ordo prædictus. Et ideo ipsum tibi dedi, et do ad instruendum te, sicut Apostolos, quos intelligere faciam, quæ dabuntur tibi. Et tunc ostendit ei Matrem suam, dicens : Hæc est, quæ diligit te. In quibus verbis tanta fuit dulcedinis anima suavitate repleta, ut diceret, quod si vel modicum ulterius cresceret, ipsam tolerare non posset. Et rogavit Dominum nostrum, ut ipsam in vita consolationibus, quas silere non poterat, mundo absconderet, quia laudes vitabat humanas.

222 Die quadam Margaritæ oranti pro suis Patribus audivit Dominum dicentem sibi : Servus meus defunctus, est in optata gloria : Unde dic etiam servo meo viventi : Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt in regno cælorum. Qui cum fuerit occupationibus hominum deditus, reddat mentem suam statim ad me, et cuncta quæ agit, ad me bonorum principium referens; et ego ita illuminabo eum, quod non offendet me. Numquam secularium famam consideret, nec subsidiorum eorum paveat subtractionem : sed semper contra eorum vitia in ore suo usum teneat, et conservet sermonem sanctissimæ veritatis : *d* Et dico tibi, filiæ, quæ ista nunc recusas, quæ panduntur tibi propter salutem humani generis, ut veraciter trahatur ad me, et discat in te quod pro modica poenitentia cito potest ascendere usque ad excellentiam gratiarum.

223 Feria secunda post Pentecosten recepit corpus Christi, dicentis ei, quod saluaret B. Virginem, usque Benedictus fructus ventris tui. Qua salutatione finita, iterum dixit ei : Si omnia bona mihi Christo, et non tibi reddideris, cum desiderio profectus animarum, cuncta quæ promittes in nomine meo, et non ad famam tuam, perficientur, et sanabis animas tibi devotas, sicut tibi prædictum est : Sed omnes, quas sanabis, non perseverabunt in me. Et Margarita dubitans super promisso verbo respondens ait : Promittam ego, Domine, tuæ pietatis largitatem indifferenter? Et Dominus ad eam : Ita imperfectis et perfectis promitte, quamdiu majestati meæ servire voluerint, et me amare ac laudare. Nam in illis, qui non perseverabunt, fulgebit in inferno contra eos tuæ caritatis splendor, quia quoad hoc patientur majora supplicia : et perseverantibus in consiliis tuis, mei sanguinis meritum communicabo, cum eos præmiabo in gloria regni mei, et per exempla tua sequentur me : reddent mihi gratiarum actiones, et vocem laudis. Et quia tranquillitatis dulcedinem, qua frui consueverat, non videbat, admiranti respondit Dominus, dicens : Talem me tibi dono, qualem te invenio.

224 Feria quarta post Pentecosten sumpto Filio Dei cum reverentia mirabili, ad altare audivit eum dicentem sibi : Amas tu me? Et priusquam aliquid responderet, dixit Dominus : Dicas, quod non. Ubi nam est pristinus fervor desideriorum tuorum, quo accensa, et in motum violenti amoris dulciter ducta, me continue cum lacrymis postulabas, inclinans voluntatem meam ad preces tuas : De hoc amore iterum requirens Dominus Margaritam, dixit : Ama me, filia, quia ego amo te. Illa vero timens ne haberet in mente aliquid, quod divinæ majestatis aspectum offenderet, ait : Domine mi, si aliquid latet in anima mea, quod voluntati tuæ displiceat? Et Dominus ad eam : Filia, nullum habes peccatum mortale in te, sed nebula mundanorum audituum, sonusque verborum, quæ referunt accedentes ad te, impediunt locum quietis conscientiae tuæ : et separant mentem tuam a contemplatione mea. Tunc Dominum rogavit, pro quodam in tribulatione maxima constituto : audivit Christum Dominum respondentem : Scias, quod secum sum quantum ad misericordiam retinendi eum ne pereat : sed duritia cordis ejus mearum consolationum impedit largitatem.

a In Italico Vocabulario Academicorum furfuris, sive della Crusca, aicitur Taccolino genus esse vestis jam ignotum. Sed hic potius materiam videtur significare, quam formam vestis. — b Ita scriptum Non assequor sensum. — c Videtur hic requiri, Dicat etiam culpam de verbis. — d Hic quoque obscurus sensus.

CAPUT IX.

De revelatione sui status et aliorum.

Quædam nobilis et devota Domina, filium habens parvulum et unicum in mortis articulo constitutum, cum fiducia recuperandæ salutis ipsum Dei famulæ cum lacrymis commendavit. Pro quo dum oraret suppliciter Deum, tum ratione pietatis ad matrem, tum ratione gratitudinis, quam gerebat in corde propter reverentiam magnam, quam habebat ad eam, audivit eum dicentem sibi : Tu plus compateris matri pueri, quam sanguini quem effudi. Tu enim nosti, quod ætate proveci nolunt venire ad me, et ideo parvulos, qui sine macula egrediuntur de mundo, in hæreditate regni cælorum adopto. Ego Dei filius natus de Virgine, quamvis recedam, tecum remaneo.

226 Quidam carus Deo Frater quotidie communicare desiderans, tamen retrahebatur timore, ita quod etiam raro communicare non audebat, nec accedebat ad Christi corporis sacramentum suscipiendum. Qua ex re Dei famulam Margaritam requirens, rogavit eam, ut impetraret a Domino suis precibus donum sæpe communicandi. Cujus orationi Salvator annuens, dixit : Dic Fratri, quem feci de numero electorum, et diligo ut filium, quod quantum ad ejus innocentiam puritatem ipsi me concederem omni die, sed non quantum ad linguæ usum. Suam igitur prius linguam coerceat, quantumcumque loquatur ex magno zelo : et cum benedictione mea me recipiat, quando volet.

227 Frater Benignus re et nomine, dubitans de frequentatione Missarum, meruit per Margaritam in hac forma responsum a Domino : Dic Fratri Benigno pavide frequentanti mei corporis sacramentum, quod de licentia mea frequenter celebret, sed priusquam accedat ad altare ad celebrandum, suos defectus plenarie confitens, suum animum ordinet ad quietem. In misericordia autem, quam habet tam vigilanter ad pauperes, usque ad finem mando quod perseveret : quia multum mihi placuit modus ejus, quem hactenus tenuit, requirendo per domos pauperes, debiles et infirmos, quos in confessionibus libentius recipit, quam divites seculares. Adeo enim pauperum necessitatibus erat intentus, quod non solum

AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS.

provocatur ad fervorem amoris,

et moderanda alloquia secularium.

E Tacolinum

Felices qui parvuli moriuntur.

F *Quidam desiderans sæpe communicare,*

jubetur non multum loqui etiam ex zelo :

F. Benignus laudatur a studio erga pauperes,

ob zelum,

et Amoris viridarium vocatur.

B *Margarita viridis Dei Matrem :*

præclara monita accipit pro Confessario suo,

d

docetur omnia ad Christum referre :

quodque futurum illis qui ejus monitis parebunt.

AUCTORE P.
JUNCTA, EX MSS.

jubeturque se-
vere urgere
restitutionem :

abhorrenti a
regimine

commendatur
obedientia :

alleri puritas
mentis,

et varia circa
Missam

et conciones :

alleri religiosæ
virtutes ?

Confessario
ejus, memoria
Crucifixi,

castigatio su-
perbiæ populi:

A solum eis quæ poterat procurabat, sed sibimet necessaria subtrahebat, et pro eis debita de Prælati sui licentia contrahebat. Et ait iterum Dominus ad eandem : Dic etiam ei, quod dimittendo solum pannos de dorso, illis, qui tenentur restituere illicite acquisita, non pareat. Si vero confitentes non habent unde restituant, et dolent parati fideliter reddere, si facultas adesset, absolvat eos ex parte mea.

228 Frater quidam de administratione provincie Tusciae, ne ulterius prælationis gravaretur officio, orationis Margaritæ suffragium cum instantia procuravit. Et orans pro eo soror, audivit pastorem Principem taliter respondentem : Quamvis placeat mihi præfatus Frater de fuga prælationis, recorde- tur tamen, quod propter obedientiam mori volui : quam omni virtuti religiosus debet præponere, patienter obediendo Prælati, cum tantum mihi placeat, quod vere obedienti multos defectus indulgeam.

229 Cum semel Deo devota Soror pro uno Fratre Dominum exoraret, audivit eum dicentem sibi : Benedico Fratrem, pro quo me rogas. Cui dicas, quod mentem suam semper in puritate conservet, et sine mora cum potest, suos confiteatur defectus et cogitatus. Non sit tener et dubius, sed fortis et constans. Ad Missas autem dicendas accedens, dicat eas cum magna mentis tranquillitate. Non sit in suis prædicationibus curiosus, sed caritate fervidus, et interna pace placatus. Missas ejus præcedat devotio præparata : Missas non currat, nec ante eas cum Fratribus loqui velit. Si autem ipsum loqui oporteat, roget Fratres, quod differant ei loqui ; et talem secum ministrum ducat, qui nec ignorantia, nec tædio seu negligentia deordinet animum celebrantis : et si contigerit eum non gustare consolationes in Missis, quas appetit, non diffidat, quia ob hoc gratia non decrescet. Prædicet sollicitè verbum meum, cum omni rectitudine et vigore, et retia prædicationis ferventer extendens, populo referat quæ discursurus est. Et si nihil poterit in sua prædicatione lucrari, securus expectet remunerationis æternæ munus. Vigilanti animo studeat peccatoribus subvenire, non solum prædicando et confessiones audiendo, sed tractatum concordiarum non deserat propter diffidentiam, quam incurrit ex duritia peccatorum. Ipse namque sæpius, cum suum cernit contemni consilium, et inobedientium reperit dura corda, se retrahit ab inceptis : non autem sic, dum invenerit cor paratum.

230 Cum pro Fratre Joanne de Castill Dominum exoraret, respondit ei Salvator dicens : Dic ei, quod recordetur verbi mei, Beati mundo corde etc. Super quo verbo dum subtiliter fuerit meditatus, dabo ei lumen, ut ipsum intelligat ea subtilitate, qua debet intelligi et servari. Studeat me suis precibus invocare, quia donabo me animæ ejus. Elapso tempore servivit mihi de Inquisitionis officio : nunc servire studeat de cordis munditia, mentis constantia, corporis maceratione, et in statu orationum. Nec præmittendum est divinum consilium, imo beneplacitum et præceptum, in quo invenit anima, unde purgetur a vitiis, et reguletur in moribus, illustretur sapientia ineffabili, et in virtutibus crescat.

231 Dixit ergo Dominus Margaritæ oranti : Dicas filio meo, quod ego me recomando ei, ut recorde- tur sui Patris Crucifixi, non semel, sed pluries, imo continuo : et sciat quod de terra, ubi nunc est, quoad gentis multitudinem ibi existentis, plures vadunt ad inferni supplicia quam ex alia terra Christianorum. Tanta enim est eorum superbia, quod non solum ibi, sed in multis mundi partibus seminatur per eos, et multiformiter enutritur. Quare sicut B. Franciscus, dilectus filius meus, mulierem comptam

coegit ad portandum per vicos Assisii super caput D suum pecudum intestina, ita mulieres seculares, et aliæ in suæ detestationem superbiæ a Confessoribus suis similiter cogi facere deberent. Tu conquereris, quod non habes solitam suavitatem, nec habere potes modo in me ; quia in corde tuo timoribus et variis sollicitudinibus sparso, inveniri non posset, et quia separasti me a delectatione mea, volo quod ipse te dure corripiat. Dic etiam ei quod cum mentis constantia et locutionis dulcedine instantè prædicet de Epistolis Pauli et de Evangeliiis meis. Nam dulcedo est habitus trahens audientium corda ad amorem prædicatoris. Cumque arguit de vitiis criminosis, arguat in communi : quia tam universaliter mundus infectus est vitiis, quod cum veritate potest generaliter mundum redarguere dicens : Quælibet Christiana persona, cujuscumque sit status, debet cavere sibi a tali vitio, debet de agendis quærere consilium Scripturarum sanctarum, et Deum continuo postulare. Ipse similiter, qui hæc prædicare novit, me cum lacrymis in orationibus postulet : et ego docebo eum, cor ejus illuminans in prædicationibus suis : Præbeat mihi cor suum semper, et cuncta, quæ aget, bona mihi soli bono diligenter appropriet, et secum ubique ferat frænum timoris mei. Filia, Apostoli dubitaverunt de me, et ego retinui te tam robustam in fide, quod de me dubium aliquod non sensisti. Dic etiam bajulo tuo, quod ego feci eum cameram thesauri mei : propter quod circa me Creatorem suum perfectior esse debet. Unde sicut diligit benedictionem meam, in prædicationibus suis ardentè extrahat veritatem, quia paucos hodie prædicatores invenio, qui eam proferant sicut debent.

232 In die a Translationis B. Francisci post communionem Salvator, quem receperat, locutus est ei, dicens : Conqueror de injuriis mundanorum. Et Margarita mundo compatiens, Christo respondit, dicens : Domine, tu nosti de quam fragili materia secundum corpora facti sunt : et ideo tuæ supplico majestati, quatenus eorum infirmitati condescendere non recuses. Et Dominus ad eam : Si ipsi scirent, quantum eis dimittitur hac de causa, magis essent grati quam sunt. Propterea dicas devotis tuis, quod plorent, quia ego flevi ; jejunent, quia ego jejunavi ; orent, quia ego pro eis oravi secundum humanitatem ad Patrem ; agant poenitentiam, quia pro eis feci asperam in hac vita, non pro me, et ipsorum peccata portavi, non mea. Et quæ promiseris in nomine meo tibi credentibus, illa faciam eis. Sed peccatores avari me fecerunt de largo avarum, et duri, de pio durum : non quod ego sim avarus vel durus, sed ipsorum exigentibus meritis talis contra eos effectus sum.

233 Dixit semel Dominus Margaritæ evigilanti et flenti Firmissime tene, quod magna tribulatio erit in mundo, quam movebit Ecclesiæ a b Lucifero dæmon, qui numquam, postquam fuerat religatus, egressus fuerat de inferno. Iste totum circuibit mundum, et viam Anti-Christo, sicut præcursor ejus, sollicitè præparabit. Et erit tribulatio talis, quod multi religiosi egredientur de ordinibus suis, et moniales de monasteriis. Illo quidem tempore ordo Fratrum Minorum valde affligetur. Sed confortentur in me quia ipsos protegam, daboque prædictæ religioni gratiam meam. Et sciant, quod ampliorem gratiam eis dedi, quam aliquibus religiosiis, qui sunt in mundo. Parent se ad tribulationes, per quas mihi conformes fient : quia tantum eos diligo, ut ipsorum vitam meæ velim per ordinem conformari. Ille similiter malignus spiritus ordinabit in mundo proditio- nes et homicidia, congregans dæmonum acies contra genus humanum ; sicut una civitas exercitus et insidias præparat contre alteram civitatem. Hic plu-
rima

correctio dura
ipsius Marga-
ritæ,

multaque circa
conciones :

a

jubetur Mar-
garita suis de-
votis quædam
commendare :

prædicatur ei
nova ecclesiæ
persecutio,
b

et afflictio Or-
dinis Mino-
rum :

A rima contra sanctam Ecclesiam pericula suscitavit, ut fideles contemnante eamdem : et de divino officio et prædicationibus murmurabunt, et verbum meum non poterit libere prædicari.

234 FERIA sexta in Albis reperi Christi famulam Margaritam lacrymas cum magno mœrore cordis fundentem. Cui dum Evangelii verba Resurrectionis exprimerem, ex tam jocunda relatione repleta lætitia bis coram Fratribus raptâ, in illo mentali excessu multa vidit, et postea retulit, quæ propter angustiam temporis non collegi. Unum autem, quod sequitur, memoriæ commendans, interrogavi eam humiliter, ut virtutes nobis referret, quas verus Frater habere debet : sed propter profundam humilitatem referre nolens, sequenti nocte orantem Salvator interrogavit, cur nobis noluerat respondere ; et dixit ei : Dic Confessori tuo Fratri Junctæ, quod ille est verus Frater Minor, in quo adinstar mei, qui sum veritas, invenitur. Ille est Frater Minor, cujus cor mundum est secundum verbum meum, Beati mundo corde, etc. Ille est Frater Minor, qui suum tempus in oratione dispensat, si non est Clericus, si autem est prædicator et Sacerdos, expedit ipsum in prædicatione, officio, Missis et confessionibus audiendis. Et dico tibi, quod lacrymæ prædicatoris orantis plus illuminat, quam lectio Scripturarum. Ille est Frater Minor, qui paupertatem diligit amore mei, qui pauper extitit. Ille est Frater Minor, qui est obediens, sicut ego Patri meo fui obediens usque ad mortem Crucis. Ille est Frater Minor, qui paratus est suscipere mortem et verbera gaudenter, si oportebit, et inter verecundias pro me illatas et contumelias erit humilis in omni tribulatione jocundus : Nam et ego creator vester patienter toleravi poenas amaras.

235 Plantula Minorum Fratrum cupiens gratum Ordini fructum reddere, quadam die pro suis nutritoribus Dominum exoravit. Cui Dominus : Dic Fratribus Minoribus meis, quod animæ eorum in me intrare non differunt per amorem, quia sic animas eorum intrabo per gratiam. Ingredi autem cupientes incipiant a præsepio meo, et dirigant suam meditationem cum dolore per ordinem usque ad meæ finale supplicium Passionis. In quolibet gradu meorum suppliciorum considerent ardentis cordis dilectionem. Sic enim agendo fortes erunt in tribulatione sua, et in animas eorum me transferens confirmabo eos mihi, cum ipsorum studio in prædicationibus, orationibus vitæ meæ, et opprobriis meis.

C 236 In mense Maio anno Domini 1288 locutus est Christus famulæ suæ, dicens : Electa mea, ille malignus spiritus, quem tibi prædixi, jam exivit de inferno in periculum animarum transmissus cum exercitu suo, scilicet dæmonum valde magno, et est nunc cum dæmonibus in vasta solitudine, ad quam non est accessus hominum, quos libenter occiderent si auderent. Et iste legatus Luciferi tam astutus timet se Lucifero præsentare, si mala ad quæ missus est perficere non valebit. Huic omnes qui sub cœlo sunt dæmones, ad nutum obedire nituntur, et tamquam magistro, malitiæ sagacissimo instructori, referunt sigillatim cuncta, quæ per mundum perpetrant mala. Hujus novi et pessimi Ducis tanta est ad malum subtilitas, quod a principio mundi non fuerunt sagaciores homines ad peccandum, discordiasque seminandum, quam nunc sunt, et amodo fient. Hic omnis perditionis rigidus procurator et pernix majorem stragem faciet suo tempore animarum, quam facturus sit cum venerit Antichristus, qui nondum est natus. Nam Antichristus multas animas capiet, sed in fine paucas retinebit, et quia hic tam crudelissimus multa mala ordinabit, et multos faciet homines occidi per mundum ; dic Fratribus Minoribus,

quod viriliter contra ejus malitiam sint parati, quia contra eos multas ordinavit afflictiones. Confortetur autem ordo meus, quia cum eis ero, et sciant Fratres quod peccatores de animabus suis stabula faciunt vitiorum, volo, quod ipsi suis prædicationibus eas purgent, et nullum suis terroribus ad desperationem inducant. Quod si peccator pœnitentiam respuit quæ injungitur, accipiant Fratres ab eo quod poterunt, evellendo totaliter omnia germina vitiorum per subtiles confessiones de mentibus eorumdem.

237 Quidam Frater, scilicet Frater Corradus, de remota provincia ad famulam Dei videndam pergens, se orationibus Margaritæ commendavit. Qua orante, responsum accepit a Domino hæc dicente : Dic ei quod Missas celebret in hunc modum : die Dominico dicat Missam propter meæ nativitatis et resurrectionis memoriam. Die Lunæ Missam de mortuis, pro his qui affliguntur in Purgatorio. Die Veneris de passione mea. Die autem sabbati de Matre mea Virgine gloriosa : quas si dixerit liquefiet in amore meo. Non lamentetur de obsequiis, quæ Fratribus facere consuevit, quia non facit modo : non enim impono ei quod expleta Missa sua in aliis Missis serviat quantum potest. Deinde Missis expletis ad cellam suam, et interdum de me loquendo possit cum Fratribus recreari. Nec se omnibus in suo fervore communicet. Numquam audeat petere certum donum : sed omnia quæ postulaverit, in orando voluntati meæ committat. Quod si fecerit, spirituales gratias ei dabo. Sed unum faciat, et sciat quia numquam tam caro pretio emit eas sicut amodo.

238 Et quia in signum gratiæ cupiebat a Christo corrigi, dixit : O Domine mi, quare me non corrigitis, sicut illum, cum sim de omnibus corrigenda ? Dixit Dominus ad eam : Tunc te corrigo, cum te ab hominum secularitate separo. Tunc te corrigo, cum in timore te constituo. Tunc te corrigo, cum te in diffidentia promissorum conservo. Ille autem Frater cum sequenti nocte pro Margarita Dominum exoraret, vidit eam in spiritu, divini amoris igne totam ardentem, et tunc audivit vocem Angeli dicentem sibi. Hæc est illa Margarita, quæ nihil desiderat, nihilque requirit nisi Dominum nostrum Jesum Christum.

239 In die B. Laurentii videns Christum Margarita in magna lætitia, dixit ei : Cur Domine, cum sis lætitia infinita, non repleas me jocunditate tua quam solum desidero ? Et Dominus ad eam : Quando me contemplaris in lætitia, tunc ostendo tibi, quod ego sum. Cum autem aliter, meditari debes qualis effectus fui pro salute humani generis. Eadem hora ostensi sunt in illa fontali luce multi bellantes adversus ordinem Fratrum Minorum, ad cujus belli spectaculum Christus ad ordinem B. Francisci miro modo jocundabatur, et tanta videbatur moveri lætitia circa eos, quod Dei famula nesciebat describere : ad prædictum autem Ordinem persequentes jocundari minime videbatur, nec turbari. Ex qua re in admiratione posita dixit : Quid est hoc, Domine ? nonne cunctæ creaturæ tuæ sunt ? Cur ergo ad Fratres Minores tuum aspectum cum tanta serenitate convertis, et ad impugnantes eos turbata facie, sicut ad illos qui de tanta culpa perire possunt, non te ostendis ? Et Dominus ad eam : Filia, circa istos ita jocundor, quia eos mihi reservo, et in altissimo statu ponam eos. Sed circa illos turbari non videor, quia finaliter per Fratrum Minorum monita et exempla et documenta redibunt ad me. Amen quippe dico tibi, quomodo quibusdam de illis religiosis persecutio non placebit, quam faciunt invidentes, et tamen sequuntur eos, sicut in Passione mea quidam Judæorum non consenserunt, nec eam tractaverunt, sed non impediverunt conspirationes.

D
AUCTORE F.
JUNCTA, BX MSS.

confitentibus
prudenter pœ-
nitentiam in-
jungant.

Cuidam F.
Corrado com-
mendata pro
obtinenda de-
votione :

E

idem videt
Margaritam
divino igne ar-
dentem.

cur ei Christus
lætus appareat

F
lætusque FF.
Minores cer-
tantes aspiciat ?

Quis sit verus
Frater Minor ?

Commendatur
FF. Minoribus
ut meditentur
vitam et pas-
sionem Christi

conatibus dæ-
monum resis-
tant :

AUCTORE F.
JUNCTA, EX SS.

A 240 In festo B. Catharinæ Virginis post communionem corporis et sanguinis Salvatoris, rogavit sociam cum affluentia lacrymarum, ut Domino Jesu supplicaret celeriter, ut nihil nisi Dominum, sitiienti se, largâ condescensione donaret. Dicebat namque, quod anima postquam suavitatem Dei gustare inchoat, graviter tolerat quidquid audit, quidquid sentit, quod Deus non est. Tunc æstuantî animæ misit Deus Angelum suum, qui diceret, quod mulierem sibi assistentem licentiaret, ne gaudia Margaritæ revelaret extraneis. Qua emissa locutus est ei Dominus, dicens : Filia mea, pœnæ tuæ mihi placent : et quia tibi crescunt, para te ad eas. Et Margarita respondit : Salvator meus nomina eas mihi. Et Dominus ad eam : Non nominabo omnes tibi, sed dico quod tu es manus trahens illos, qui sunt in pelago vitiorum seculi suffocati. Tu lux trahens illos, qui sedent in tenebris. Tu es filia electa et benedicta a Patre et me Filio, et Spiritu Sancto, et beatissima Virgine Maria matre mea, quam cum Catharina benedicit omnis cœlestis curia Beatorum, exspectans adventum animæ tuæ, rogans cum instantia, ut accelerem tuum de mundo exitum. Nec volo quod venias ad me nisi prius experiaris et videas, quæ senserunt Apostoli mei. Dic etiam Fratribus Minoribus, quod tempus approximat, ad quod parent se ad tribulationes, in quibus videbuntur a statu pristino cecidisse : sed ego cum eis ero, nec remanebit in mundo religio tam dilecta, nec aliquis ordo tantum serviet mihi.

D. V. et SS.
orant ut Margarita cito moriatur :

B
prævidet instantem FF.
Minoribus tribulationem.

241 Quidam Frater adeo se orationis studio mancipaverat, quod quidquid aliud ageret quam orare et divinis officiis interesse, aut prædicationi verbi divini, tædiosum videbatur eidem pariter et damnosum. Is inter cetera hoc desiderabat præcipue, ut Christum semel intra octo dies recipere posset : sed quia considerabat divinæ Majestatis sublimitatem, et propriam vilitatem, ad tantæ Majestatis Sacramentum accedere minime præsumebat, nisi eum prius Christi famula securaret. Quæ cum oraret pro eo Dominum, audivit eum dicentem sibi : Filia, tu dixeras, quod de quindena in quindenam me suum reciperet Creatorem, et hoc concedo ; nec etiam huic orationi consentio propter affectus, quos ipse habebat ; sed ut angeatur in ipso sitis de me, et avidus me recipiat. Cum autem me desideraverit, et non summet, recordetur Doctoris mei dicentis : Crede et manducasti. Quare dic ei, quod ad novam gratiam se disponat, et illos, quos de sua conversatione agnosceret, studeat emendare ac purgare defectus, Crucem meam teneat : et coram se in dormitorio, choro et clauastro, coquina, refectorio, et omnibus locis intus et extra et ubicumque fuerit, crucifigat se in me : quia de hoc fonte non solum hauriet gratias, quas optavit, verum alias, quas petierit, salutare. Et dic ei, ut confortetur in me, quia tempus veniet, in quo ei concedam quod me possit recipere omni die, et tunc separabitur a coquina. Et ita postea impletum est, sicut ipsa prædixerat.

cupienti cui-
dam sæpius
communicare,

inculcatur
emendatio de-
fectuum,

C
et spiritualis
crucifixio.

242 Bajuli sui non immemor Margarita, hæc a Christo de ipso accepit : Dic ei, quod sicut ego nondum eram cognitus, dum eram in terra cum discipulis meis ; sic ipse in locis ei terris a religiosis et secularibus quamdiu cum eis erit, etc. famulæ Dei supplicanti pro anima Gilliæ famulæ suæ jam defunctæ, respondit Angelus, dicens ei : Gillia morabitur in loco Purgatorii mense uno, in quo tamen leves pœnas patietur propter iras suas per zelum, etc. In festo Purificationis Virginis gloriosæ fuit Margaritæ a Domino revelatum, quod illo mane quatuor Angelos pro anima Gilliæ destinaverat, et eam, sicut ei prædixerat, collocavit in ordine Cherubin etc. Eodem mane pro tribus defunctis, pro quibus

Margarita intelligit famulam ob iracundum zelum fore mense uno in purgatorio,

instanter rogasti me, Margarita, tibi, inquit Christus, respondeo, quod secundum illorum opinionem, qui eos judicant, nequaquam damnati sunt : sed tam pœnales tolerant cruciatus, quod nisi ministerio beatorum Angelorum visitarentur, crederent se esse damnatos, quia prope damnatos stant. Scias quod variis tribulationibus mundus affligetur propter peccata : nam intantum creverunt iniquitates hominum hujus seculi, quod, si ex parte mea dici posset, propter eorum crimina vereor pro eis rogare Patrem : et Mater mea, omnium advocatrix, timeret me suum pro eis Filium exorare. Scias etiam, filia, quod quemadmodum cellæ Fratrum distinctæ sunt, ita Purgatorii pœnæ per loca diversa sunt : aliqui enim purgantur in tenebrarum densitate, alii vero in aquis fluentibus, alii in glacie, alii vero incendio æstuantis ignis etc.

D
post inter Cherubin locandam :

Animas in Purgatorio visitari ab Angelis :

diversas esse pœnas purgatorii :

243 In nocte secundæ Dominicæ Adventus, et infra, sic locutus est Christus Margaritæ : Volo quod omnes amici mei habeant mentis puritatem, oris veritatem, carnis castitatem, sensuum mortificationem, et perfectam ac inseparabilem caritatem. Et sicut ego Dominus omnium, me subjeci pro omnibus creaturis, ita servi mei omnibus se æstiment viliores, et abjectiores appetant reputari. Et si albi fuerint per munditiam castitatis, et rubicundi per amorem, eorum laudes coram me faciam redolere : et a me bonorum omnium largitore abundantior gratiam obtinebunt, et electi mei vere nominabuntur. Conqueror tibi de simulatoribus et duplicibus, quorum opera mihi non serviunt, sed offendant. Conqueror etiam, sicut alias conquestus sum, de Regibus, Potestatibus terrarum, Rectoribus, Judicibus, scribis, officialibus, censalibus atque arbitris quæstionum. Conqueror de malis virginibus, conjugatis et viduis, de mercatoribus falsis et usurariis pravis, qui de suis offensis aspere puniuntur. Nam qui in hoc seculo dilationem punitionis recipiunt, puniuntur durius in loco illo et tempore, quibus voces eorum exaudiri non poterunt, nec aliquorum suffragiis adjuvari.

quæ requirit a servis suis Deus :

E

variorum statuum peccata

244 Quando credebatur Dei famula Margarita recipere novæ consolationis signum a Domino, dicebat prius intra se : Quid mihi dabit Dominus nunc ? De qua meditatione redarguit eam Salvator, dicens : Cur niteris æstimare sapientiam infinitam ? Numquam imponere audeas operibus meis finem, in nulla sui parte mea tangas opera perscrutando : si autem vis pertingere ad id quod optas, curre per viam Crucis, et inde secure venire poteris ad dona maxima, quæ expectas. Et in hac tua simplicitate ideo te non deserui, quia sitis, quam habes de mea gratia, te excusat. Rogo te, quod omni die specialem facias reverentiam laudum beatæ Virgini, S. Joseph devotissimo nutrício meo, quia Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Et tunc ostendit Margaritæ opera bona humani generis tepide facta, et semiplena cum defectu et negligentia. Et quamvis tam imperfecta sint, a Deo tamen per inclinationem misericordiæ acceptantur. Et ait ei Jesus : Quare non adornas mihi locum in anima tua, in qua sedere volo ? Et Margarita respondit : Parare locum nescio, nec valeo sine vobis. Et cum hodie dies Veneris sit, in qua sentire debeo quod sensisti, debeo me affligere in meditatione tuorum vulnerum quæ portasti. Ad quod verbum Christus respondens ait : Quousque in terra viator moratus sum, una die in corpore consolationem perfectam non habui, et tamen amicos meos sæpe sentire facio Paradisum et requiem in hac vita. Et Margarita respondit : Quid est, Domine, quod in mente non possum retinere tam alta dona, quæ mihi contedit tua largitas ? Et Dominus respondit : Ideo tibi hoc accidit, quia sitis tua cogit te currere ad

se per Viam Crucis ad consolationes perventuram,

F

monetur ut B. V. et S. Josephum honoret quotidie,

A ad consolationes alias, quas habituram te credis. Et dixit ei iterum Dominus : Volo, quod doleas de tempore, in quo me offendisti. Et Margarita respondit : Domine, si corpus meum magnum esset sicut est machina mundialis, et totum liquesceret in lacrymis et sudore sanguinis, præ dolore injuriarum, quas intuli vobis, non possem minori offensæ plenarie respondere. Et tamen doleo et tantum dolere desidero, quantum mihi concedere dignabitur tua gratia. Quæ tanta mox fuit repleta dulcedine, ut præ admiratione diceret Salvatori : Quomodo possunt, Domine, omnes exercitus Beatorum, qui sunt in patria coram te, tantam sustinere dulcedinem ? Et Dominus ad eam : Ita possunt sicut largitur eis virtutem curialitas mea. Et iste gradus pro suo modulo similatur statui Joannis Evangelistæ, quando vidit ineffabilia, et de illo statu remansit ei tantum lumen quod fuit paratus docere totum orbem, et omnibus Ecclesiis de me scribere copiose. Et hoc ei curialitate mea donavi, quia tempus passionis meæ dubitavit de me. Et Margarita respondit : Domine, numquam in prædicationibus hæc audiui, quod Scriptura tua hoc diceret. Et Dominus ad eam : Si Scriptura mea discipulorum dubia per omnia posuisset, etsi quibusdam fuisset utile, multis vero fuisset damnosum. Et cum ostenderet se velle terminare sermonem, ait Margarita ad Dominum : Domine, non permittas me separari a te. Cui cum Christus diceret, quod a gratia ejus numquam separaretur, tanta fuit repleta cum novo corde dulcedine, quod in cælum anima trahebatur, dicens : Domine, tuæ humiliter supplico majestati, quod omnium corda hac dulcedine repleas, quia si te gustaverint, numquam tuam præsumunt offendere majestatem.

245 Post Purificationem Dominae, communione percepta audit Christum dicentem sibi : In desideriiis tuis laboras; et ego laboravi. Sed labor tuus non plene dum vixeris cognoscetur : sed post finem examinabuntur opera tua, et fructum facient, et tu de laboribus tuis recipies tantam gloriam, quantam corda hominum cogitare nescirent. In illo tempore, quodam mane vitæ devote recepto, audit Christum conquerentem de injuriis a peccatoribus perpetratis, et dicentem : Conqueror de illo innominabili vitio, quod in mea nativitate punivi. Conqueror de conjugatis, qui matrimoniis tam vitiose utuntur, quod non veri conjuges sunt, sed adulteri nuncupantur. Conqueror de vana gloria noviter adjuventa in indumentis et aliis ornamentis, quæ sunt occasiones lucrorum illicitorum, et faciunt intuentes

C peccare mortaliter, imaginationes immunditiæ ipsorum mentibus imprimendo, et ideo de hujusmodi loturis, ornamentis et ligaturis sæpe mortaliter offendunt. Nam in facie sua ferunt audaciam et arma Sathanæ : nec non et in cordibus recondunt opera pessimi ducis et tentatoris. Et hinc est, quod non solum eorum cogitationes, locutiones, et opera terminentur ad ipsum ; sed inde oritur, quod eorum orationes, peregrinationes, eleemosynæ ac jejunia, cum ceteris bonis operibus minime Deo placent. Conqueror de falsis Potestatibus terrarumque Rectoribus, qui non dirigunt oculum rectæ intentionis in Deum : sed intuentur cogitatione obliqua et ad famam propriam et ad pecuniarum thesaurum requirendum. Et de centum hodie non invenies unum qui jus suum alteri tribuat sine obliquitate. Pro dictis igitur causis, sive ratione partis, seu carnalis attinentiæ, scrutantur leges, et dolos novos inveniunt, ut decipiant et opprimant innocentes. Conqueror de notariis, qui offendunt me addendo, alterando, minuendo, differendo, de his quæ audiunt in testamentis et aliis contractibus, qui crudelitate rigidi non compatiuntur viduis, orphanis, et pupillis, sed solum pe-

Februarii T. III.

cuniæ cumulandæ intendunt : et hæc est ratio, quare conficiunt in injuriam meam instrumenta fœnoris et injuste acquirendorum. Conqueror de pravis consiliariis, qui particularibus et privatis amicitiiis capti communem utilitatem impediunt, non defendunt, et si aliquando pro Reipublicæ utilitate videntur loqui, hæc ideo fideliter agere se ostendunt, ut laus et fama propterea in eorumdem commodum convertatur. Quare verba eorum sub colore liciti proferuntur, ut etiam collegas opprimant, et in contentione confundant, majorem legalitatem ad commune bonum monstrantes, opera vero nulla. Conqueror de nuntiis omnium curiarum, qui simulantur eis, qui spoliaverunt me in Passione mea, defendendo pro vero falsum, viduis et pauperibus, pupillis et orphanis non parcentes. Conqueror de mercatoribus falsis, qui mendaciter et sine lege discretionis lucrari volunt, et veritatem in verbis occultant. Conqueror de vendentibus panem et vinum, ceram et oleum, pannum et olera, et quæcumque venduntur cum malitia in proximorum deceptionem, et de his qui vendunt mala pro bonis, et infirma pro sanis. Conqueror etiam de his qui vendunt etiam triticum, salem, et oleum : et de artificibus omnibus, et de his qui me offendunt in pondere et mensura. Conqueror maxime, de illis qui ementibus et vendentibus invident, et odiunt ementes ab aliis quam ab ipsis. Hi omnes si non se converterint ab his vitiis, ita multiplicabuntur eis adversitates, quod vix eas poterunt tolerare. Nam merito hoc fiet, cum ego Dei filius sustinuerim pro eis tot verba et verbera, et ipsi pro me nolunt solummodo verbum pati. Et quare hoc ? quia in me suum speculum non attendunt, verbum prædicationis meæ audire contemnunt, imitantes hostis antiqui dolos, actus et voluntatem.

246 In vigilia B. Joannis Baptistæ recepto corpore Salvatoris audit eum dicentem sibi : Filia, tibi dico, quod ego sum pastor bonus, qui custodio et cognosco oves meas. Jocundare filia Hierusalem, cum Fratribus tuis, qui sunt in civitate supernæ gloriæ, et exhilarantur de adventu tuo. Et dico tibi, quod tu eris unum speculum in vita æterna omnibus peccatoribus. Necesse namque est, ut misericordia mea demonstretur in cœlo et in terra ; et sicut in die judicii dividuntur justi ab injustis, ita cognoscuntur tunc peccatores, qui receperunt a me gratiam, ab aliis justis. In die illa jocundabuntur simul omnes, qui ad vocem famæ et pœnitentiæ tuæ fecerunt pœnitentiam de laboribus et pœnis, quas modo pateris. Tu es incredula, quæ non credis, quod de te possim facere vas purissimum. Ad quod verbum respondit Margarita dicens : Certa sum, Domine mi, quod nihil impossibile est sapientiæ, potentiæ, et bonitati tuæ : tamen impossibile mihi videtur, quod aliqua creatura possit respondere claritati tuæ, et magnitudini bonitatis tuæ, et quod mihi, quæ sum tenebra, inclinæris. Tunc pietatis Rex et Magister Margaritæ respondit dicens : Nec istud est impossibile misericordiæ meæ, quia nunc es plena, cui meam misericordiam sum largitus.

247 Cum tempore quodam Domino Jesu Christo ordinem Fratrum Minorum commendaret, audit eum respondentem et dicentem sibi : Filia mea, qui mihi placere desiderat, talis esse conetur, qualis extitit dilectus B. Franciscus : in cujus ordine, quem mihi cum tam intima devotione commendas, numquam fuerunt tot sancti homines, quot hodie, nec tot debiles : sed fortes et justi qui sunt in eo, suis orationibus et exemplis sustentant et fovant debiles et infirmos. Unde dic eis ex parte mea, quos animarum posui piscatores, ut non cessent prædicationum suarum retia tendere in mare hujus seculi fluctuosi.

43 Prædicationem

D
AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.
Consiliario-
rum,

mercatorum,

vendentium .

E

ipsa speculum
peccatorum
agnoscenda in
die judicii :

F

jubentur Mino-
res prædicare
expeditionem
in terram
Sanctam,

valde dolet de
præsentis pec-
catis :

magna conso-
latione reple-
tur :

orat pro omni-
bus :

a Christo in-
telligit peccata
hominum :

vanitati stu-
dentium,

Judicum,

Notariorum.

AUCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.

A Prædicationem insuper Crucis vellem quod facerent, ut passagium fieret generale pro illius sanctæ terræ recuperatione desiderata, in qua nasci et mori dignatus sum. Multi namque (si hoc fieret), ad fidem meam redibunt, et ibi a fidelibus honorabor. Prædicent etiam verbum meum cum fervore Spiritus, et promittant pœnitentibus meæ misericordiæ largitatem, et impœnitentibus comminentur æternam punitionem. Et sciant Fratres Minores, quod ampliores gratias dedi eis, et dabo, quam aliquibus religiosis, qui sint in orbe. Tamen parent se ad tolerantiam tribulationum, per quas mihi conformes fiant, et cum eis ero. Neque timeant, cum eos velim mihi, quantum ad vitæ ordinem, similari, quia numquam deseram eos. Habebunt enim, *c* per Pa. Qui videbitur totius mundi ordinator, et erit potius dissipator. Post tribulationem vero illam, præfatum ordinem exaltabo et magnifice sublimabo, confortentur igitur in me, soli mihi placere cupientes, et de parvis atque magnis, quos possunt ad Ordinem ducere, recipiant diligenter: quia mundus adeo vitiis hodie maculatur, et tanti periculi est in seculo remanere, quod, si recepti ad ordinem cum observantia castitatis solum dicerent horas suas, ego talium accepto receptionem, et ad hoc solum eos recipi mando, si plus in ordine quam sit dictum facere non valerent. Hic est ille ordo, qui mihi præ omnibus placet, quia Fratres Minores sunt homines lacrymarum et abstinentiæ et majus lucrum referunt animarum quam aliqua religio hujus mundi.

248 Quodam mane, orto jam sole, cum magna mentis lætitia hæc quæ sequuntur recitavit, dicens: Noveris, Pater, quod hanc noctem cum dulcedine quietam transegi, et Dominum audiui dicentem: Soror mea dilecta, tu vis ita deficere in consolationibus meis, ut oculi tui nihil videant, et omnia corporis tui membra ad instar mortui nihil sentiant: hoc quidem donum habitura eris, quandocunque mundo fueris mortua quo ad cogitationes, sicut mente defuncta es quantum ad opera secularia. Adhuc enim plene mortua non est, quia venti variarum cogitationum intrant animam tuam, idcirco murum caritatis custodiæ facito cordi tuo tam fortem, ut præter me nihil intrare valeat. Nam in te sponsa mea posui tabernaculum meum: ea propter soli mihi servire sollicita sis, vivendo in meorum obedientia præceptorum et sollicitudine amoris, ad instar hominis ignem accendere cupientis, qui postquam ligna in struem coaptaverit, sufflat et ventilat, ut ignem accendat. Prædictis autem admonitionibus a Christo præmissis, adjunxit, dicens: Vivere etiam debes in timore continuo, quia inter hostes tuos adhuc in bello reperis te. Fac igitur, sicut qui solus incedit per terras hostium crudelium, a quibus timet capi, vulnerari, spoliari, et occidi: qui circumspicit undique, arma numquam abiciens, nec quiescens nec confidens de aliquo, donec ad locum perveniat, dilectum. Morere mundo funditus, collatas a me gratias recognoscens. Et recordare, quod hactenus fugisti secularium personarum visitationes, locutiones et facies, propter timorem meum. Et nunc plena voluntate petis instanter, ut te silvestrem secularibus reddam, et ab eis faciam tam corpore quam mente semotam. Corfortare itaque, filia et pauperula mea, confortare in me Domino Jesu Christo, quia tecum sum, et benedico tibi ex parte Patris, mea, sanctique Spiritus.

249 Tenebrarum princeps Dei famulæ dolose insidians, et ei crudelissimo affectu se monstrans, accessit et dixit ei: Scias te numquam a Domino Deo tuo indulgentiam recepturam vel misericordiam, quam expectas, quia te ipsam per abstinenciam occidisti. Cui cum ipsa diceret, Recede, quia

tuis non acquiesco blanditiis; statim ab oculis ejus D evanuit, iterum reversurus. Brevissime tandem horæ spatio interjecto tam horribilis tamque stupendus rediit, quod nihil terribilius sub cœlo credebatur posse imaginari vel dici, qui dixit ei: O miserrima omnium, quæ sub cœlo sunt, fœminarum, cui servis? quem tam fideli animo sequi niteris? Cui te tam singulari et unico amore junxisti, omnibus amoribus procul pulsus? Talis enim est ille tuus dilectus Jesus Christus, quem die noctueque requiris, et pro quo te tam variis pœnis affligis, ut nulli suum velit communicare amorem, nisi deserenti, destruenti et occidenti. Tunc Margarita antiquo serpenti respondit, dicens: Nunc ex fallaciis tuis perpendo, quod tibi credendum non est, quia contrariarum propositionum es simulator: nam paullo ante mihi dixisti, quod me Deus propter abstinenciam misericordia sua privaverat, et nunc in contrarium objicis, quod me destruere debeo, si volo divinam gratiam invenire. Ex cujus responsione tam prompta hostis antiquus acrius provocatus ad iram, teterrimus et sævus apparens, ait: An ignoras, quod super te mihi potestas est data, ut omnes tui capillos capitis evellere possim, et te solitariam per cellam tam vilissime traham quam crudelissime? Christi vero famula Margarita, nullis fracta vel mutata terroribus, sciens quod formidari E non debet, qui nihil nisi permissus potest, intrepida respondens ait: Si Dominus meus Jesus Christus hoc tibi jubet, quod jussit fac citius, ut suum non differas adimplere mandatum. Ad quod verbum prolatum humiliter, victus statim disparuit.

250 Quo disparente Christus alloquitur eam, Margaritam redarguens, quia in prima suggestione timuerat: et instruxit eam, ne metueret minas ejus, dicens, quia ciborum abstinenciam, et discretam refectionem secundum meæ libitum voluntatis fecisti. Et dico tibi, inquit Dominus Jesus, quod tentationum fraudulenta varietas te sæpius ducit ad ripam: sed sic impulsam cadere non permittam, sum etenim in omnibus bellis tuis tecum: et quanto alloquutionibus secularium te subtraxeris, tanto largius mea gratia perfrueris. Recordare quod hactenus in tentationum certamine lacrymis non solum refrigerantibus, verum etiam delicta purgantibus abundasti, quas ideo in angustiis tibi subtraxi, quia misericorditer jam plenarie cuncta delicta dimisi tibi: dolores tamen tui sunt sine lacrymis magis pœnosi, quia te præparo ad inestimabile gratiæ ornamentum recipiendum, sine quo nemini licet ingredi gloriam regni mei. Sed oportuit te, filia, prius exuere veterem F culpæ tunicam, cum qua meam omnipotentiam offendisti. Quam quia peccatores hic exuere contemnunt et differunt, in Purgatorii pœnis variis et crudelibus cruciatibus eam cogentur deponere ac comburere. Et sicut nudus fui pro salute humani generis in cruce clavatus, sic quælibet anima mihi placere desiderans, debet se miseram illam vestem exuere: ut prius per contritionem confessionemque purgata, tandem proponat me nunquam offendere, nec ulterius se vitiis maculare. Quæ dum in vitandis agendis suum ferventer conatum posuerit, postulet gratiam confidenter, quia curialiter in domum misericordiæ, cujus ostium numquam clausi, cum lætitia introducam. Et dicas Fratribus meis Minoribus de fervore prædicationis habendo, quem tibi in præterito nuntiavi, nec tradant oblivioni, quod sicut Apostoli mei non valuerunt omnes animas, quas optaverunt, lucrari, nec cuncta ad votum desiderata complere, cum in se haberent Spiritum sanctum, ita nec ipsi. Et sicut illi nec minis, nec flagellis aliisque periculis obviantibus undique, veritatem obliquaverunt, aut tepide protulerunt, sed se cunctis periculis exponentes pro veritate mori parati erant, ita et

postea ad mortem sibi inferendam,

tum dira minantem,

generose repellit,

licet in prima tentatione timuerit:

animatur a Christo,

jubeturque FF. Minores hortari, ut sint similes Apostolis in prædicatione,

Fratres

parare se ad instantem tribulationem,

c

ad Ordinem facile admittere.

B

monetur Margarita mundo plene mori,

Deo adhærere,

C

in timore ambrare.

dæmonem incitantem eam ad desperationem,

A Fratres mei nec blanditiis mundanorum aut minis a veritate prædicanda recedant. Et quia populi tenebris involuti, eorum prædicationem spernent, et eos audire contumaciter renuent; non merebuntur minus, si importune instabunt, sed eorum præmium majus erit. Quare cum non infligatur eis adhuc martyrium propter universalem Ecclesiæ statum, volo quod loco suppliciorum murmurationem populi tenebrosi humiliter ferant, quibus cum prædicaverint verbum meum, verbis comminatoriis misceant Scripturarum, et misericordiæ largitatem, ne de suis peccatis desperationem incurrant. Ego autem, qui hoc dico, sum Dominus tuus Jesus Christus filius Dei vivi, qui pro humano genere carnem sumpsi de beata Virgine, et omnia, quæ propter veritatem populi reseravi, pande. Et quia tu es prope tuæ salutis portum, idcirco antiquus hostis tuo fini insidians, infestantius solito te impugnat, et summo procurat studio quicquid contra salutem tuam, cui tam crudeliter invidet, poterit machinari. Et hoc vigilantius tractare molitur, quia nihil modo penes se invenit, quod tibi pro statu pristino possit opponere. Tu vero ne timeas, sed confortare semper in me, quia ego sum tecum in omni certamine et quolibet tuo opere.

B 251 In nocte dominicæ post Epiphaniam, intuens se Margarita sine suo munere tam copiosis gratiarum muneribus adornari, timuit, ne sub prætextu tam sacratarum revelationum tentator decipiens se celaret. Ex quo etiam fuit timore compulsa, loquentem secum interrogare Jesum, si veraciter ille loqui dignaretur eidem qui de Matre Virgine natus, a Magis adoratus, a Juda proditorie venundatus, et pro salute hominum passus in Cruce fuerat. Ad cuius evacuandum timorem Dei filius Jesus Christus respondens ait: Ego sum, filia, tuus Dominus Jesus, de Regina purissima natus, a Magis adoratus, qui pro salute hominum mortem subii, resurrexi, in cælum ascendi. Cur ergo times? cur dubitas? Nonne quæ in præterito tibi promiseram, jam vidisti et infallibiliter recepisti? sic et tibi promissa perficiam. In tentationibus multis suscipiam te, ne cadas: nec unquam a gratia mea, qua tibi conjungor, te separari permittam. Tribulationes, quas pateris, te mihi conformant, et usque ad tuæ defunctionis diem, filia mea Margarita, tecum ero. Nam et ut hæc imperiatur tibi, tota cœlestis curia postulat, una cum Matre mea Virgine gloriosa Regina cœli, cui te tam vivam quam mortuam commendasti: ibique pro te astant Joannes Præcursor meus, cum B. Francisco Patre tuo, Magdalena, et Catharina. In quibus verbis ita fuit illuminata veritatis splendoribus, quod absentium personarum, nostrum offendentium Creatorem, horas et tempora offensionum, ac etiam modos per ordinem, cum lacrymis animo intra se descendebat: timore tamen ostentationis suæ et deceptionis diabolicæ ipsam retrahente, nihil de visis pandere præsumebat. Propter quod me rogavit, ut de tantorum notitia sibi data cum Fratre Joanne tunc Custode conferrem, quia hoc habebat in mandatis a Domino, ut numquam a consilio ejus recederet.

C 252 In octava B. Laurentii, dum Christi famula Margarita oraret, hostis callidus ad eam accessit, et ostendit ei fœdus ille spiritus tantæ fœditatis vitia, quod ipso horrore ac pœna nimium cruciabant: statimque omnis vita ejus præterita secularis coram oculis suis mentalibus apposita est. Ex cujus repræsentatione per ordinem facta, prædoloris angustia in tantam corporis debilitatem incurrit quod inter brachia cujusdam devotæ Dominæ, sibi tunc assistentis, quasi exanimis recepta est. Tunc ejus animæ in tam excessivis doloribus laboranti propter offensarum præteritarum memoriam, consolator suorum

dixit ei: Confitere nunc mihi filia, tuo Domino Jesu Christo. Ad quod verbum cuncta, quæ unquam in hac vita cogitaverat dixerat, seu commiserat, eidem universaliter sunt offensa: et cum indicibili mentis amaritudine dicta culpa de omnibus illis defectibus, quos ei lumen divinum ostenderat, petivit a Domino ut in memoria suarum culparum perpetua usque ad finem eam dimitteret, cunctam amaram et pœnosam et angustia plenam, quod omnes sui corporis artus præ doloris acerbitate deficerent. Qua oratione finita, summus pastor manum suam super ipsam extendens ait: Absolvo te ex parte Patris mei, filia mea, sanctique Spiritus, ab omnibus tuis defectibus, quos cogitasti, protulisti, et egisti usque in istam horam.

E 253 Intra octavam nativitatis Virginis gloriosæ, sumpta Communione, inter cetera quæ locutus est ei Christus, hoc quoque ait: Tibi timor augebitur, et non habebis consuetas dulcedines, nisi raro, quamvis sæpius tecum loquar: sed et pœna tui oris, quam pateris, mihi placet: ubi rheuma corpus, guttur et linguam et labia tua decoquit et consumit. Et Margarita respondit: Domine, præ magnitudine amoris tui multum in hac pœna delector. Et Dominus ad eam: Ipsa durabit tibi usque ad finem tuum, et erit amodo pœnoser solito, et amplius afflictiva. Et iterum ait Dominus: Pauci sunt hodie matrimoniali conjuncti copula, qui me digne recipiant ad altare: et quia me indigne recipiunt, fœditate sua me irritant ad vindictam. Et subdit: Nunc autem, quoad modum familiaris locutionis recedens dimitto te cum benedictione Trinitatis æternæ, et Matris meæ beatæ Virginis: de qua carnem sumpsi passibilem. Cui Margarita respondit, dicens: Deus, vita mea, quia sine te vivere nequeo, supplico tuæ misericordiæ, ut non dedigneris esse cum anima mea, quæ solum te sitit. Tunc Jesus interrogavit eam, dicens: Diligis me? Cumque diceret, quod sic; ait: Non videtur tibi totus iste mundus quasi infernus amore mei? Et cum diceret: Domine mi, sic. Et ait: Nonne totum dares, nihil reservando tibi mei amoris igne accensa? Et cum iterum affirmaret, Vere sic; adjunxit: Nonne cunctis mundialibus expropriata rebus, libenter, si oporteret, pro mei amore nominis omnes pœnas jocundissime tolerares? Et dum affirmaret, quod sic, ait ei Dominus: In his omnibus filia mihi servis. Timebat enim Domini famula, ne vita ipsius Christo judici displiceret in omnibus, eo quod præ nimia corporis infirmitate debilitata, non poterat more solito vitam asperam ducere, et assuetas sibi afflictiones disciplinarum jejuniorumque inferre. Ad quem modificandum timorem Salvator respondit, dicens: Scias, quod Joannella et Gillia tuæ sociæ ex asperitate pœnitentiæ, quam adinstar tui facere voluerunt, dies suos abbreviaverunt, tuæ vitæ vestigia imitantes: quæ vestigia multi adhuc sequuntur, nec tamen offendunt me.

F 254 In festo S. Martini Confessoris, Salvatore nostro in altaris Sacramento devote recepto, tanta fuit subito repleta dulcedine, quod omnis compago corporis omnesque animæ vires in illa suavitate deficere videbantur. Tunc ait Dominus: Quid a me petis, Margarita, Martyr mea? Et Margarita virtutum adeo decorata virtutibus et decoribus, oblita pœnitentiæ pristinæ, in qua corpus spiritui servire cœgerat, oblita laborum, lacrymarum, jejuniorum, vigiliarum, dolorum, timorum, aliarumque virtutum, ad quas ultra æstimationem conversationemque humanam conscenderat, nihil in se virtutis esse affirmans, æterni Patris filio Jesu respondit dicens: Domine mi, cur me dicis Martyrem, cum nihil asperum, nihilque virtuosum pro tua sim passa dilectione? Cui dixit Dominus: Martyrium tuum, timor est

D AUCTORE F. JUNCTA, EX MSS. omnia Christo confitetur,

et ab eo absolvitur:

molesto rheumate vexatur:

Deo placet,

F licet præ infirmitate solitas pœnitentias suscipere non valeat:

Martyr compedatur a Christo,

et adversis:

monetur de instante obitu, cui insidiatur dæmon:

timet ne in revelationibus decipiat:

secura redditur a Christo,

cum mirabili illustratione:

jubetur nihil sine consilio Confessarii agere:

fœdis peccatis a dæmone ostentis,

et suis præteritis, exanimatur:

AUCTOREF.
JUNCTA EX MSS.
timens ne of-
fendat Deum,
et lux mundi :

illa se humi-
liat :

optat servire
Deo sine defec-
tu,

cito mori :

docetur per D.
Virg. obtineri
consolationem :

jubetur obedire
FF. Minoribus :

d
Matth. 23. 36

ibid. 38
iterum anxia
ne a dæmone
decipiat,

A est, quē habes ut non me perdas, et ne me tuum creatorem offendas. Sed ego dico tibi, quod tu es nova lux, quam huic mundo donavi, illuminata per me. Ad quod verbum humilis Margarita respondens ait : Fiat misericordia tua, Domine, super me, ne sim tenebra in hoc mundo, sed tua illuminatione, qui illuminatio manes, lucere me fac. Et Dominus ad eam : Nonne filia, cunctis mundi delectationibus te amore mei privasti? Nonne mei amore nominis optas cuncta ferre supplicia? Nonne propter me universos pauperes in tuo corde recludis? Cumque Domino responderet, quod licet hæc omnia ageret pro sui honore, nominis et omnia ferret libenter genera tormentorum, nihil esse tamen certitudinaliter affirmavit hæc omnia, respectu minoris inclinationis divinæ, quam circa eam fecerat in hac vita.

235 S. Petri in Vinculis, post communionem devote susceptam, audivit Christum dicentem sibi : Jocundare filia Hierusalem, quia venit ad habitandum in te Imperator Hierusalem, et in te faciet sedem per gratiam. Et dico tibi, quod ego jocundor in operibus meis, quæ ago in te. Hæc alia vice in excessum mentis ascendens, corpore Christi devote recepto, ait : Domine Jesu, postulo in omnibus operibus, quæ agam, servire tibi sine defectu et offensione : cum hoc namque dono nullam tribulationem recuso. Quo dicto in quamdam novam securitatem subito veniens, dixit : Domine mi bone Jesu, hanc petitionem de jure mihi debetis, et potestis concedere, cum rationabilis sit; et justitia tua nulli subtrahat creaturæ, quod justum est. Et Dominus ad eam : Non videtur tibi, quod postules altum donum? Et Margarita respondit : Majus mihi donum fecisti, quam istud sit. Et Dominus ad eam : Tu dixisti. At Margarita postulavit abbreviari dies suos, cui Dominus respondens ait : Quid facerent istæ oves tuæ? Et Margarita respondit : Domine, qui cuncta regis, ita reget gratia tua, quod erunt contenti post finem meum. Et iterum Dominus dixit ei : Sine timore amodo dicas, quod tu es filia et electa mea, et ego sum tuus electus Dominus Jesus Christus, qui de Maria Matre Virgine carnem sumpsi. Et dicas Fratri Corrado, quod nisi ei occurrat articulus infirmitatis, ut semel in hebdomada celebret Missam beatissimæ Virginis Matris meæ, cui Pater meus donavit, ut omnis qui a me vero Deo et homine vult consolationem recipere, ab ipsa postulet confidenter : inclinatus namque atque præventus piis Matris precibus, orationibus postulata concedo. Et sciat, quod quicumque habet caritatem et pacem in operationibus, quas agit amore mei, erit vas meæ gratiæ contentivum. Et iterum dixit ei :

C Filia tu es ovis jam ad ovile reducta, cui abstuli Fratrem Joannem, qui verbo et exemplo erat veritas et vita; sed ego sum tibi utrumque, et solus vita : in quo vives, quia mihi omnia vivunt. Tu etiam jam nosti a me, quod ille, quem extuli de monte gloriæ Paradisi, de inferno multos satellites astutissimos destinavit contra cœtum fidelium. Contra quos Fratres Minores tamquam Apostolos meos opposui. Et tibi mando, quod semper Fratrum Minorum utaris consiliis, et mihi Deo studeas fideliter obedire : quibus dicas ex parte mea, quod te non cogant de eleemosynis pauperum, quia paupertatem arctissimam servare debes : et ideo nihil occulte vel publice pro tuis necessitatibus facias reservari. Tu enim te exuis, amore mei, qui sum d dicturus cum vivos ac mortuos judicabo : Nudus fui, et operuisti me : tu jejunas, amore mei : et quod tuæ necessitati subtrahis, in alimoniam pauperum convertis : cui dicam, esurivi et tu dedisti mihi manducare : te deseris, amore mei : et ego recollo te in gremio meæ dilectionis. His auditis, timore inæstimabili ex suarum meditatione culparum laborans, nulla ratione crede-

bat, quod tam miro modo Deus se inclinaret ad eam. **D** Ille vero, cui placent hominum corda, ei flenti et oranti compatiens, Angelum de cœlo transmisit, qui diceret : Ne timeas, sponsa Dei : sed confide in Domino Jesu Christo, qui tecum loqui dignatus est, qui neminem decipit : et mandata ejus opere perface. Nam adversarius tuus, qui ubique discordias seminat, numquam te confortaret ad paces : sed vera pax Christus est, qui de faciendis concordis te instruxit. Et ego, qui hæc loquor tecum, sum ejus Angelus, ad tuam custodiam deputatus.

236 Quinta decima die mensis Julii, recepto cum reverentia Dei filio, audivit illum intellectualiter hæc loquentem : Filia tu es subtracti luminis ignis, et ardoris Spiritus sancti. Et hoc accidit tibi, quotiescumque citius porrigis mentem tuam ad ædificationem proximi, respectu tui, quam respectu honoris mei. Sed scias, quod non esset aliqua res tam magna, quod ad honorem meum pura mente referres. in qua ego subtraherem tibi gratiam meam. Post hæc jussit Margaritæ Salvator noster, ut ei cor suum tribueret, et tempus expenderet in meditatione conversationis ipsius, inchoans ab Incarnationis mysterio, discurrendo per singulos labores et pœnas, quas pro salute humani generis pati dignatus est. Et quia tunc temporis socia ejus ipsam deseruerat in infirmitate corporis fortiter laborantem, ille qui numquam deserit servos suos, ait : Ne timeas; sicut enim ego conditor omnium aves induo et cetera nutrio, quæ moventur in aquis, aere, et terra; ita te induam atque pascam. Tu solum me postulas, sed ego attentius postulo te quam tu me. Tu autem commutas me pro minima cogitatione : et in eadem cogitatione, pro qua commutas me, non commuto te, sed tamquam filiæ tibi parco, et benedico ex parte Patris, mea, et sancti Spiritus, nec non et Matris meæ, quæ instanter cum omni curia Beatorum me rogat, ut abbreviem dies tuos : et ut læteris cum eisdem in gloria, Margarita, te cum alacritate expectant. Tu quoque, quousque vocaberis, serva mihi cor tuum mundum, et omne verbum, quod egredietur de ore tuo, præordinetur et proferatur secundum meæ beneplacitum voluntatis.

a Translatio S. Francisci celebratur in Ordine Minorum officio duplici 25 Maii. — b Suspicio legendum, secundus a Lucifero, quia dicitur numquam egressus ex inferno, postquam fuerat relin-
gatus, ut non posset generaliter de quolibet dæmone accipi, quem
Lucifer in terram miserit. — c Ita scriptum erat. Quid sibi velit,
non satis assequor. An indicatur Joannes 22 Papa, per quem Ordo
non nihil exagitat? an Petrus de Corbanio ex ipso Ordine
Antipapa! — d Ita restituimus, ut sensus exigebat. Scriptum erat,
venturus.

CAPUT X.

a Variæ consolationes et favores Margaritæ,
cœlitus concessi. desiderium moriendi.

Ad tantam circa Dei famulam Margaritam familiaritatem condescenderat Dei Filius, quod quidquid erat passura a creatura, invisibili vel humana, sive infirmitate vel aliter, et quidquid erat consolationis et gratiæ receptura, præviis illustrationibus ineffabiliter revelabat. Ex cujus tam familiari colloquio, sic in flammam superni amoris accendebatur, quod ineffabilem illam, quam intus sentiebat de Deo dulcedinem, silentio palliare non valens, alta voce cum lacrymis exprimebat, dicens : Tam ineffabilis est, Domine, tuæ alloquutionis suavitas, quod omnia sub te posita animam meam replere non possent : et ideo vehementer admiror, quod animæ hominum quas ad redemptionem creasti, te solum non amplectuntur et diligunt; et quomodo possunt amare vel intueri aliquam rem creatam. Et quia sibi videbatur b ex anima, quæ facta jam erat ut hortus deliciosus, esset tamquam ager plenus vepribus et incultus, ad arcem spei lacrymantem reduxit, ait consolator mœrentium

ab Angelo cus-
tode docetur,
has consolatio-
nes esse a Deo.

cur ex illi sub-
tractæ?

in infirmitate
a socia desertæ
qdest Christus:
E

D. V. et SS.
orant, ut cito
ad cœlum ve-
niant.

F
a

Margarita om-
nia sibi even-
tura prænos-
cit :

internam con-
solationem non
potest dissimu-
lare :

b

*cur ea serius
detur :*

A rentium : Noli timere, filia mea, nec tristeris, si tua desideria differuntur : nam cum me in mentali quiete, de pietate mea non diffidens, expectas, plus mereris, dum me sic exclusa desideras ; et te amplius postea consolabor, quam si statim ea quæ postulas invenires.

*in desolatione
implorat D.
Virg.*

258 Sabbato primæ Dominicæ in Quadragesima, post corporis Jesu Christi devotam susceptionem, mira dulcedo, quæ mentem ejus repleverat, statim dispensatione superna sublata est. Sed Margarita ad miserorum præsidium cor sine mora convertens, ait : Domina mea, tuus Filius, animæ meæ sponsus, deseruit me, sine quo vivere non valeo, nec quiesco. Cui speculum pietatis, cum lacrymis oranti et Dei Filium deposcenti, astitit, et carissimum suum Filium largiri dignata est suis curialiter precibus.

*quacum appa-
ret illi Chris-
tus,*

*et illam bene-
dicit :*

B jus sum unigenitus. Tene vitæ conversationisque legem, quam tibi dedi, et numquam eam obliviscaris. Et si quando tibi meæ radius claritatis absconditur, et meæ suavitatis dulcedinem gustare non vales, ut exuris ; idcirco tecum sic agitur, ut penitus cernas, qualis tu es ex te absque summa infinitaque lætitia. Cum vero me tibi large communico, tunc ineffabiliter experiris, quam magna, luminosa, et gratiosa per me Christum efficeris. Sed confide in me, quia quantumcumque videar tibi subtrahi, tecum ero : minime desereris. Quis enim de me æstantem sitim donabit tibi, nisi ego æternus fons, Angelos et Beatos reficiens, qui sum in anima tua ? Si enim me non haberes, nequaquam sitires, in qua quidem siti tibi meritum crescit et gratia : unde in pœna illius sitis, quam pateris, sicut vociferata es hactenus, numquam vocifereris. Tanta Margarita parum prius fuit suavitate repleta, quod ignitus titio super pedem cadens contemplantis, licet pedem adureret, inde tamen doloris nihil sensit ad sensum reversa : nec quidquam pedi adusto molestiam intulit.

*adest illi etiam
in desolatione :*

*ipsa titionem
ignitum non
sentit :*

Joan. 12. 17

*in tribulatio-
nibus fit Chris-
to similis :*
2 Cor. 12, 9

C Tu scis, quia amo te. Ego, inquit Dominus, benedico tibi : et scias, quod in hoc te mihi assimilavi : inde contenta esse debes, quia sicut cum angustis et pœnis variis requisivi te, ita cum multis tribulationibus me requires, et invenies. Sed quia tu vis semper consolatione mea frui, et spiritualem mentis continuare lætitiā : ideo tibi dico, sicut Paulo : Sufficit tibi gratia mea.

*dolet sibi vitam
protrahi :*

260 In octava B. Joannis Evangelistæ, famulam Christi in dolore gaudio permisto reperiens, propter nimiam consolationem, quam de sui sponsi præsentia in transacta nocte receperat, afflicta erat non modicum, quia ultimus vitæ suæ dies desideratus non apparebat : nam cupiens supervestiri, petebat dissolvi, ut esset cum Christo. Sed ordinator ac dispensator omnium rerum Jesus, ad petitionem istam nec verbum respondens, admirationi, quam pluries super Nativitate ipsius habuerat, respondit, dicens : Tu miraris, filia, quod in mea Nativitate non impendo tibi internæ jocunditatis solatia : et sic admirando conquereris, quod tali die Angeli et pastores lætati sunt, et magna repleti lætitia. Sed memor sis, quod debes mihi tuo Domino conformari, qui pau-

pertatem ac pœnalitates meas in ortu meo sine peccato suscipiens, vagire cœpi, omnium Angelorum lætitia, inter præsepis angustias, ut genus humanum a suis fletibus liberarem. Quia igitur dies illa mihi extitit mortis exordium, et vita tua ordinata sit, ut, quantum tibi possibile est, meæ conversationis imiteris vestigia ; ne mireris, si tibi tali die subtrahitur consueta mentis lætitia et jocunditas. Tunc in excessu posita mentis, rogavit Altissimum, ut eam ad perfectam solitudinem reducere dignaretur : et non assensit eidem.

261 His tam dignativis alloquiis aliquantulum terminatis, parum post missus ei Angelus ad suam custodiam deputatus, qui ad auferendam de corde ipsius dubitationem, salutavit cum reverentia Matrem Dei, dicens : Ave Maria, per totum. Ex qua salutatione tam devote Reginæ cœli exhibitæ effecta securior, a dicto Angelo quæsivit cum lacrymis, quando sui videre poterit veste carnis exuta faciem Creatoris, et collocabitur in sublimi gloria Beatorum ! Cui Angelus respondens, ait : Noveris te, Margarita, in hujus vitæ exilio longo temporis spatio permansuram. Et quia magna de sua felicitate promiserat ei Angelus, de quibus humilis Dei famula dubitabat, ad Altissimum rediens, quem amabat, audivit eum dicentem sibi : Filia mea et dilecta Margarita, quando compleveris pœnitentiam oris tui, vocabo te, et quæ promisit tibi Angelus meus, in te perficiam. Et Margarita respondit : Domine, vas maximæ puritatis requireret tam sublimia dona, quæ donasti, et in posterum tam liberaliter abque meis meritis donaturus es. Et quia vas tale non sum, compellor penitus a mea miseria miris gratiarum renuntiare muneribus. Et Dominus ad eam : Non fiunt hæc tibi propter te solum, sed etiam propter multos peccatores, ad sinum meæ misericordiæ revocandos. Et quia tu fideliter laudes reddidisti, amore mei, omnibus Paradisi ordinibus sigillatim, ego concedam eis, ut eorum quilibet de suis tibi communicent virtutibus, quibus ab invicem distinguuntur. Tu miraris, quod die Dominica mane tibi signum lætitiæ largior, cum communicas, quam in illa, qua prius corporis mei sum dignatus instituere sacramentum : scias, quod illa die surrexi a mortuis resuscitatus apparens ac gloriosus restitui lætitiā Apostolis et discipulis, quam promiseram ; sic et modo spiritualiter tecum ero.

262 Eadem die dum cum devotione divinum postularet alloquium, misit ei Angelum suum : quem cum sensit, locuta est ei dicens : Angele mi, roga Dominum nostrum ut dignetur iterum loqui mecum. Angelus autem dixit ei : Filia benedicta a Domino nostro, qui creavit cœlum et terram, benedicta sit omnis sollicitudo, quam de te habui, Margarita : quia tu es scripta in libro æternæ vitæ. Et dico tibi, quod summus Deus, qui hæc tibi donum largitus est, loquetur tibi magna, sicut desideras, quando placebit sibi.

263 Feria sexta secundæ Dominicæ post Epiphaniam, recepto Dei filio, reverenter cum magna mentis lætitia loquuta est, dicens : O gaudium ineffabile animæ meæ ! O lætitia inæstimabilis, quam desidero ! Hoc dicto, statim ad suum Angelum se convertens, ait : Rogo te per illam custodiam, quam geris de me de æterni mandato Regis, quod aliquod signum mihi ostendas si in gratia ejus sum ! Dubitabat namque non modicum, ne fervores indicibiles, quos habebat in sui memoria conditoris, in quibus sibi tunicas sæpius lacerebat substituti essent, loco familiaritatis divinæ locutionis. Sed ille qui ignis consumens est, a quo sicut omnes fervores sancti, locutus est ei dicens : Tu soror mea, tu filia, tu lux in tenebris posita, quæ noctem mutabis in diem, tu candela posita in

D
AUCTORE FR
JUNCTA EX MSS.
die Nativitatis
curet consolati-
one,
ut sit similis
Christo :

*ex Angelo cus-
tode intelligit
se adhuc diu
victuram :*

E

*indignam se
prophetetur pro-
missis sibi
donis :*

F

*intelligit se
scriptam in li-
bro vitæ :*

*præ divino fer-
vore lacerat
tunicam :*

A in manibus peccatorum, quæ ad me duces non solum Virgines, sed nuptas et viduas; scias, quod ad mitigandam Patris severitatem, amore humani generis plagarum cicatrices ei demonstro. Dicas fratri Junctæ, quod prædicet, quia ab hora Passionis meæ usque modo non indignit mundus tam importuna prædicatione, ut nunc, et dicat, Beati mundo corde. Et certus sit, quod ipse videbit me facie ad faciem in cœlesti curia Beatorum. Et dico tibi, quod diligis me ad consolationem tuam. Nam quælibet anima ordinata perfecte me diligens, quærit aliquam consolationem in terris, quia reservatur ei in cœli beatitudine. Sed tu es sicut puer, qui stare semper appetit ad ubera matris suæ, qui statim plorat, suspirat et clamat, si vel modicum separatur. Et non recordaris tu, quod ego Creator tuus a die qua de Virgine natus sum, usque ad emissionem spiritus in patibulo, nescivi quid esset consolatio una die in mundo. Quare tibi mando, quod sæpe venias ad vulnus lateris, et sugas inde, ac sentias quid exivit pro salute totius humani generis. Cumque audisset a Domino quæ sunt dicta, respondit ei dicens: Domine mi, timor, quem habeo de tua subtractione, adeo me cruciat, inquietat et terret, ut nullam consolationem recipere possim, si te non sentio atque gusto. Et

B Dominus ad eam: Sicut dixi Paulo, tibi dico, quod sufficit tibi gratia mea. Et quamvis credas, quod sim elongatus a te: sum tamen per gratiam juxta te: et scias quod intra animam tuam non posset illusor loqui, qui te libenter deciperet, sicut loquor ego verus Dei æterni Filius, de Maria Virgine humanatus. Et data benedictione solita, salutationem beatæ Virginis dixit totam. Et ait: Idcirco respondi cogitationibus cordis tui, quas hostis animarum deceptor scire non potest, nisi per nutus et conjecturas exteriores.

semper quærit consolationem,

cum ea Christus ipse caruerit:

jubetur ad ejus vulnus lateris sugere,

qui etiam in desolatione ei adest.

ridet ipsa præ spiritali lætitia

videt animam suam coronatam:

sponsa Christi est,

ab eo constanter amata,

264 In octava beatæ Virginis, quando ad cellam Christi corpus sensit deferri, facta prius Confessione devota, tanta consolationis internæ subito fuit repleta lætitia, quod se omni tempore sublato a risu gratiam ostendente divinam se continere non potuit, in hospitioque sui cordis Christo suscepto, audivit eum dicentem sibi: Cum sis nimis debilis et infirma, fac reclinari super cervicali per sociam caput tuum. Quo facto, dixit ei, quod erat plantula ejus, quam ipse plantaverat in viridario mundi sicco. Nec mireris, quia dixi quod te plantavi in viridario amoris: primo in ordine B. Patris tui Francisci, quia illud est in me viride, siccum autem et sterilem mundum dico. A Patre meo tibi conceditur novum

C donum, ut tu plantula mea novos ramos germines et expandas, ut expandantur in infideles: ex quibus ramis volo, quod fluant aquæ misericordiæ ad siccas mundi plantulas humectandas. Hæc autem nova gratia fuit, cum una corona donata tibi in festo Virginis meæ Claræ. Auditis tanti muneris verbis, statim illuminata per gratiam anima se ipsam vidit admirabili diademate coronatam, veste indutam candida, intexta ex omni parte auro purissimo, et ait Margarita ad Dominum: Tu es Christus filius Dei vivi, Dominus meus, et Deus meus, qui in hunc mundum pro nostra salute venisti. Et Dominus ad eam: Et ego dico tibi, quod tu es electa filia mea et sponsa, et margarita rubicunda et alba in me, sancta et alba pro me. Nec invenitur in mundo cor sciens perfecte meditari vel credere quam magna es in me. Tu dicis, quod de amore meo satiari non potes: et ego dico tibi, quod ego te amare non desinam. Nec finem impono amoris tuo, dicens: Talem ac tantam gratiam tibi feci, ut ampliores gratias non expectes. Nec dicam: dilexi te usque nunc, teque deinceps amare quiescam. Tu dicis cum magna poena, quod tuum refriguit cor in amando me Dominum tuum. Quod

ita tibi videtur, quia infirmum corpus more solito in actionibus virtuosis non potest exercitari, nec assuetas orationes ac laudes continuare: quod quamvis tibi quasi mortuum videatur, tamen dico tibi, quod in me vivit, et semper fervidum est in me. Nonne tibi videtur fervidum, cum omnia mihi donas, quæ etsi parva sint, numquid judicat omnia, sciens omnia Deus, quod libentius pretiosiora suis pauperibus elargireris? Et verum dicis, nam libentius pro me dares aureum castrum, quam id quod das. Et Margarita respondit: Domine mi, non dicatis oppidum aureum, quia si totus mundus esset sub meæ voluntatis imperio, non servarem aliquid nisi quantum tempus cogeret meditari modum omnia expendendi secundum tuæ beneplacitum voluntatis. Et Dominus ad eam: Tu, filia mea, sis pauper amore mei, et non dubites de promissis. Illi qui me viderunt, minime cognoverunt me: sed tu me non vidisti et cognovisti. Et dicas Fratri Junctæ bajulo tuo, quod hæc omnia colligat diligenter, quia tempus veniet, in quo legenda et audienda sunt cum magna mentis jocunditate. In ordine namque B. Francisci dilecti mei, quem mecum habeo, plus amor, quam ab aliquo statu qui sit in mundo: et ipsi Fratres a me arctius diliguntur. Unde tu, filia numquam ad eos habeas duritiem.

D *cumque ferventer amans, etiam in infirmale,*

parata totum mundum illi dare:

E

265 Et Margarita respondit: Domine, multum admiror, quod omnes animæ non currunt anhelanter post te. Et Dominus ad eam: Filia, non currentibus post me, parum dono de me. Et Margarita respondit: Ita, Domine, dulcis ac suavis es in qualibet re, quod etiam in lacrymis injuriarum tuarum, quas servi tui fecisse se recolunt, non deberent imponere finem, ut vel sic post te possent venire. Et quia sine te, Domine, numquam aliquis venit ad te; vere fateor, quod soli misericordiæ tuæ adscribenda est salutis nostræ vocatio. Cujus verba devote prolata mediator Dei et hominum grata intimitate suscipiens, Margaritæ respondit, dicens: Quis te, filia, venire fecit ad poenitentiam? Quis tibi fletus meorum offensarum donavit? Quis tibi tantas vires præstitit jejunandi? Quis te tanta honestate ornavit? Quis te de virtute in virtutem deduxit? Et virtutum ei donatarum gradibus descriptis per ordinem, a Domino, Margarita respondit dicens: Vos hæc omnia, omnium origo virtutum, magne Jesu, mihi gratis donastis. Et Dominus ad eam: Dic ergo mihi de tantorum donorum ingratitudine culpam tuam, eo quod non tibi appropriasti quod tuum est, nec mihi fonti bonorum omnium, quidquid a me receperas. Ad quæ verba divina correctionis, quasi percussa gladio ex utraque parte acuto, respondit dicens: Ego, Domine Jesu Christe, confiteor verum esse quod dicis, et vestræ majestati cum dolore dico humiliter culpam meam. Quomodo ergo esse purus poterit amor meus, cum sim peccatrix tam maxima? Pater autem pietatis immensæ a tam doloroso timore relevans Margaritam, ait: O filia, non recordaris Magdalenæ? Quo verbo audito magis quam prius timens, respondit: Domine Jesu Christe, amor Magdalenæ fuit purus et fervidus, sed meus non. Et Dominus, ad eam: Filia mea, tuus amor rectus est inter omnes amores qui sub cœlo sunt hodie circa me. De Margarita Senensi tibi dico, quod plus eam diligo, quam aliquam mulierem Cortonæ manentem. In tantum mihi placet conversio ac conversatio ejus, quod faciam ei gratiam copiosam donorum meorum.

agnoscit conversionem suam et bona omnia a Deo esse:

arguitur de ingratitudine,
F

laudatur tamen ejus rectus amor

a Deerat titulus hujus ac sequentis capituli in MS. — b An exanimata? At non constat sensus. An quod anima, vel anima?

NOT. 18.

CAPUT XI.

Varia B. Margaritæ revelationes, victoria de diabolo, mors, miracula.

Dominica secunda de Adventu dixit Dominus Margaritæ

*Christus ei con-
queritur de
multitudine et
enormitate
peccatorum :*

*vult ut prædi-
catores sibiip-
sis moriantur,*

*utque ipsa se
omnibus vi-
liorem reputet:*

*ipsa nihil a
Christo petit,
nisi ut eum
semper amet :*

*intelligit
Christi inclina-
tionem ad nos
in Incarna-
tione,*

A garitæ : Tu es illa, quæ bellum magnum facies contra hostem meum. Et dico tibi, quod populus meus me non agnoscens oblitus est mei, nec curat de me. Et quamvis me reputet ita vilem, et tam graviter me offendat, non conqueror coram Patre meo de ipso, sicut tibi, nec ei offensas meas propono ut puniatur, sed me ipsum ut advocatum coram eo præsentō, et eorum sententiam revocare delector. Sed tibi dico, quod amaras afflictiones recipient peccatores : nam sustinebunt guerrarum pericula, fames, et pestilentias, antequam veniat finis seculi. Tantum namque creverunt fautores vitiorum mentis et corporis, quod non sunt ulterius tolerandi. Major namque est malitia Christianorum in adinventionibus criminum, quam in mentibus fuerit Judæorum meæ tempore Passionis. Quare volo, quod prædicatores verbi mei mundo et sibi funditus moriantur, ut in me vera vita vivere semper possint. His dictis eam more solito benedixit.

267 Tunc Dei famula Margarita, Christo respondens, ait : Quid agam, Domine mi, ut in vobis, perseveranter vivere possim? Intantum propter vestræ suavitatis gustum effecta sum audax, quod neque magnitudinem vestram cum debito timore considero, nam vilitatem meam attendo. Et Dominus ad eam : Teneas, filia, mentem puram. Oratio etiam tua, quam fecisti ad me, ut subjecta esses omnibus creaturis, quia multum mihi placuit, jubeo ut ex nunc non tam mihi, sed omnibus, in quantum ad meum honorem spectat, te subicias, et præ omnibus amore mei te reputes viliorem, exemplo mei, qui omnibus me subjeci, et volui despectissimus reputari. Hæc namque humilis inclinatio exaltabit te inter Beatas, quæ sunt in coelis : sis etiam per innocentiam alba, et rubicunda per amorem, quia tu es tertia lux in ordine dilecti mei Francisci concessa. Nam in ordine Fratrum Minorum ipse prima lux, in ordine monialium B. Clara secunda, et tu in ordine Pœnitentium tertia. Hoc tam glorioso consummato colloquio, paullo post astitit ei Angelus ejus, dicens : Ille Angelus Seraphici ordinis, qui descendit ad te, dimisit tibi dilectionis incendium et altioris cognitionis de Deo splendorem.

268 In Epiphania Domini, cum devote recepisset Altissimum, ille Jesus, qui in animas sanctas se transfert, locutus est ei, dicens : Esne vere, filia mea, nunc speciali jocunditate repleta? Et Margarita respondit : Bene scis, Domine, quod ubi tu es, vera et perfecta lætitia est. Et Dominus ad eam : Tu filia electa, socia et soror mea, postula quod vis. Et Margarita respondit : Domine mi, nihil aliud a te postulo, nisi ut semper amem te, et serviam sine culpa majestati tuæ. Et Dominus Margaritæ respondens ait : Et ego tibi hoc donum concedo, ut quamdiu vixeris me ames et laudes, mihiq; serviat vita tua. Margarita autem respondit : Hodie, Domine Jesu Christe, animarum incensum et myrrham ab illis sapientibus Regibus recepisti. Et Dominus ad eam : Non videtur, inquit, magnum tibi, quod ille qui erat Pater omnium Deus, se fœminæ fecit filium pro totius salute humani generis? Non videtur magnum tibi, quod invisibilis Deus factus visibilis sit, et impassibilis passus sit? Margarita autem super tam inæstimabilis memoria doni deficiens, Christo Regi respondit, dicens : Non valeo, Domine mi, respondere vobis de hoc, eo quod numquam comprehendi tantum de inclinatione pietatis tuæ, quantum nunc.

269 Et Dominus ad eam : Filia, postquam pro peccatoribus tantæ acerbitalis mortem sustinui, deberentne me ulterius per peccatum crucifigere, et in meo corpore vulnera renovare? Durior namque pœna est, quantum ad eos pertinet, quam in me renovant peccatores, quam fuerit pœna Judaicæ passionis : et

ideo Pater de injuria mea commotus, paratus est duram ferre sententiam contra humanum genus. At ego ipsorum Redemptor mitis et sollicitus advocatus, eos adhuc non deserens, intime rogo pro eis Patrem. Tu autem filia, quæ consuevisti mihi rationabiliter respondere, responde ad hæc. Et Margarita respondit : Domine, nescio respondere : sed de uno vehementer admiror, quod nunc tam plene satiata famelicam me invenio. Et Dominus ad eam : Ita factæ sunt consolationes meæ, quod nec Angeli nec Sancti eas comprehendere possunt, nec de ipsis plenarie loqui sciunt. In illa etiam tantæ jocunditatis hora cœpit ei Christus de venturo statu ejus tam excelsa promittere, quod humilis Margarita de meritis suis diffidens, ait : Domine, cum nec inveniam in me bonum, etiam habitis donis privari debeo. Et Dominus ad eam : Filia mea, plora, quia planctus tuus vertetur in gaudium, et sicut dixi Apostolis meis, plora quia ego ploravi : labora, quia ego laboravi et fatigatus sum : sis humilis, quia me humiliavi : dilige me, quia dilexi te : parce omnibus te lædentibus, quia in cruce peperci meis crucifixoribus : sis pauper, quia ab initio meæ nativitatis de Virgine usque ab obitum pauper extiti : sustine murmurationes, quia de me fuit varie murmuratum. Ad hæc omnia reverens Margarita respondit, dicens : Domine, si Apostolis hæc donasses, ut vita tua repræsentaretur in eis, maximum donum esset. Et Dominus ad eam : Filia, tu venies per viam tribulationum ad me. Et Margarita respondit : Largiatur mihi misericordia tua, Domine, ut te pœhis promissis non offendam, et ex eo gaudens ad omnes me offero, et ad eas lætanter curro. Cui Dominus : Et ego dico tibi, quod numquam mortaliter me offendes. Et iterum dixit ad eam Dominus : Filia, dilecti mei plorare non debent super pœnis suis, sed super populis meis adinstar mei. Ipsi etiam amici mei tres debent habere planctus ; primum quippe pro suis offensis, secundum pro acerbissima passione, quam pro eis sustinui, tertium vero pro peccatoribus, qui offendendo me pereunt. Numquam enim post redemptionem humani generis ita hoc fletu mundus indiguit, sicut modo. Super isto autem fletu Margarita humiliter se excusans ait : Domine, indulge mihi, quia cum tanto desiderio curro post te, quod planctus, tum pro meis offensis tum pro tuis tormentis, tum etiam pro filiis perditis, exercere non valeo, sicut solebam : sed tuæ caritati supplico, summe Pater, quod peccatoribus, pro quibus pie mori dignatus es, plenam misericordiam largiaris cum omni culparum remissione ne pereant in peccatis.

270 In festo B. Priscæ Virginis Corpus Domini nostri Jesu Christi recepit Christi famula Margarita reverenter : in qua receptione devota locutus est ei, dicens : Tu es filia mea, electa mea, quam feci lucem et speculum coram oculis tenebrosis, in illis, inquam, oculis, qui me lucem videre possunt. Famula vero Christi, quæ se ipsam despiciebat in omnibus, Domino respondens ait : Quomodo possem lux fieri, quæ sui tenebra omni obscuritate obscurior? Et Dominus ad eam : Filia, ego te feci lucem in tenebris, et per exemplum te lapsorum manum, desperatorum fiduciam, deviantium viam, et vitam morientium. Et scias, quod saltus, lætitia, et minæ terribiles, quas hostis contra te insurgendo monstravit, insinuat quod ipse procurat tibi auferre Fratres Minores, et plures personas quæ tibi serviunt diligenter amore mei.

271 Dominica post Pascha resurrectionis Domini nostri, dum Margarita fleret amare, quia non videbatur ei quod Domino nostro Jesu Christo posset ad votum servire, statim mitigatus est dolor ille quando quædam

D
AUCTORE P.
JUNCTA, EX MSS.
ipsumque de-
nuo crucifigi
et vulnerari a
peccatoribus :

*ab eo magna
ipsi promit-
tuntur,*

*sed jubetur ei
in tolerantia
similis esse .*

E

*triplex ejus
planctus :*

F

18. Joan

*dæmon ab ea
FF. Minores
alienare cona-
tur,*

AUCTOREF
JUNCTA EX MSS.
sociæ pio col-
loquio excita-
tur ad ferro-
rem orationis :
Matth. 7. 7.

benedicetur a
Christo,

et omnia ejus
opera :

a 2 Seraphinis,
fugantibus
odore suo dæ-
mones,

excitatur ad
meditanda,
assidue vulne-
ra Christi :

visitur ab alio
Angelo :

deinde a
Christo,

A quædam de sociabus ejus de Deo dulciter loqui cœpit. Quibus inflammata verbis, cum illo fervore Salvatoris repostulavit mentali adventum : Tunc ille veritatis Magister, qui dixit, Quærite et invenietis, famulæ suæ ipsum petenti respondit, dicens : Quid vis, filia mea? Ne timeas, quia ego Creator tuus sum tecum. Unde quod de altari præmeditata es, sis adimplere sollicita : et illa parte altaris nemo stet nisi tu, cum orare voveris : in alia vero parte comede et jace. Et quia timebat, ne vita ejus displiceret coram oculis Creatoris, quia ratione infirmitatis obsequia solita persolvere Domino juxta votum non poterat, in signum securitatis invitavit eam Dei Filius de benedictione paterna. Et cum ipsa benedictionem postularet a Domino, ait : Ego, inquit Dominus, benedico te in omnibus operibus tuis. Humilis autem Margarita cuncta opera virtuosa, quæ fecerat, coram Deo reputans quasi nihil, respondens Domino, dixit : Qualia sunt, Domine, opera mea? Et Dominus ad eam : Filia, tuus cibus et potus et somnus et vigilia, silentium et loquela, totaque vita tua, nunc quia continuum desiderium habes serviendi mihi, et timorem ne me offendas, est oratio. Et idcirco te more solito benedico, et amore tui, quæ lux nova es, cellam, in qua propter me lates, benedico. Et dico tibi, quod tu es rosa posita inter flores : tu pura, posita propter castitatem, quam diligis, inter Virgines, post cujus obitum multi percutient pectora sua.

B 272 Die Veneris post festum Apostolorum Petri et Pauli incalescens mente in laudibus Salvatoris, sensit duos Angelos immediate, qui in suo descensu fecerunt de cœlo ad cellam ejus unam purissimam viam et vacuum, dixerunt que ei : Nunc Margarita, fecimus stragem in aere de hostibus nostris, quia non potuerunt nostri adventus tolerare odorem, quem ex consortio altissimi Dei contraximus, et nobiscum ferimus. Sed territi fugientes cesserunt nobis. Nos etiam tolerare non possumus foetorem superbæ, quem secum tanquam Dei rebelles ferunt. Statimque coram ea unus magnus apparuit circulus, in cujus medio unus Angelorum apparuit in Cruce confixus ad instar Domini et Salvatoris. Quem cum cerneret, et quid hoc esset interrogaret; unus eorum respondit dicens : Si tu haberes unum filium, qui esset ita plagatus in corpore sicut pro salute humani generis extitit Conditor noster Dominus Jesus Christus, nonne quotidie vulnera ejus curares secundum tuarum virium possibilitatem? sed tu plagas Domini nostri Jesu Christi nec scrutaris, nec meditaris, nec lavas, nec ungis, ut debes. Tunc Domini famula petiit eorum nomina sibi recitari. Cui unus eorum respondit dicens : Nos sumus de supremo Seraphico ordine Angelorum, in quo locaberis. Nec de nominibus nostris quæras, quia pauca exprimuntur in terris nomina Angelorum. Et Margarita respondit, dicens : Recommendetis me Domino nostro vestris precibus, et gloriosæ Virgini Matri ejus, ut in eorum gratia perseverem. Cujus vocibus assensum præbentes dixerunt, quod remaneret cum benedictione æterni Dei.

273 Tanta in illa hora lætitia sunt repletæ sociæ assistentes, quod jocunditatem mentis nullatenus potuerunt ad invicem occultare. Brevique temporis spatio interjecto, ecce Angelus Domini astitit dicens : Recipe Creatorem tuum hodie, quia conferet tibi novam gratiam. Et Christus adveniens in domum suam : quam propter humilitatem ac puritatem diligebat, dixit : Filia isto mane posui te in una sublimitate coram Patre meo, et anima tua est continue posita per gratiam coram divina omnipotentia. Et Margarita respondit : Domine mi, quomodo fient hæc, cum

anima mea non ascendat ad te in fervore amoris? D Et Dominus ad eam : Desideria tua veniunt, et opera quæ continue fideliter agis in filiis meis, et curialitas tua largissima, quam plantavi in corde tuo. Sed illa bona, quæ in te operor, non sunt agnita; nam si aliis creaturis mundi hodie plura non fierent, ex hoc exemplo gentes deberent ad me ferventer currere, ac converti ad pœnitentiam : in donis namque tibi collatis nullus defectus est perveniendi ad meam gloriam. Et quicquid tibi donatum est, habet in se ordinatam orationem, humilitatem, caritatem et sapientiæ claritatem ad impetrandum cuncta quibus indiget anima. Et quia animæ tuæ infunditur gratia tam magna et copiosa, ideo a fecit sub tanto tuum corpus pondere gratiarum. Nec tantum ago hæc in anima tua ex tuis meritis, sed ex immensa caritate, quam ad te habeo.

274 Cumque Rex ei magnificus ejus caritatem proposuisset; Margarita respondens ait : Domine mi, quilibet fidelis amicus tuus habet caritatem. Et ideo non est mirum si haberem ego quæ adeo sum obligata tuæ dilectioni. Et Dominus ad eam : Amici mei quamplurimi habent caritatem voluntatis; sed tu voluntatis et operis, et talis est amor meus. Filia, recordare, quod tu vocas discretionem matrem virtutum. Et verum dicis : sed tu es incredula, quam incredulitatem excusat humilitas cordis tui, cui videtur impossibile, quod tam immensa majestas inclinetur tam infimæ vilitati. Sed tu dicis, quod ego Christus sum Dominus tuus; et ego dico tibi, quod tu es filia mea, quam bella tangunt, sicut fumus in principio tangit oculum, et post paullulum non sentitur. Et Margarita respondit : Domine Deus meus, da mihi licentiam ut quotiescumque cogitavero quidquam tuæ contrarium majestati, ut arrepto gladio sine peccato cor tam inania cogitans valeam penetrare. Et plus tibi dico, Domine mi, quod potius eligo vitiis defæcata ad infernum mitti, quam, si possibile esset, sine plenaria purgatione defectuum in tui superni regni gloria coronari.

275 Die Jovis intra octavam Pentecostes, reverenter Dei recepto Filio, audivit eum dicentem sibi : Tu es rosa alba per innocentiam et rubicunda per amorem, et quicquid tu Patri meo petieris in nomine meo, habebis; et qui venerint ad te in nomine meo recipient gratiam specialem. Nam quando mens tua offertur coram Patre, totus ordo Seraphicus tuo jocundatur amore : Majestas enim divina tunc eis revelat, quod tu poneris in sede illius ordinis.

276 Die Sabbati post secundam Dominicam post Pentecosten, recepto Dei Filio, subito in Deum et super se per excessum elevata, audivit eum dicentem sibi : Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendendi, et qui manducat me, ipse vivit propter me in æternum. Ego sum agnus Dei, qui tollo peccata mundi. Et tibi dico, quod pulchra res est, ut anima delectetur esse in deserto. Cui Margarita respondens ait : Domine mi, quare non ponitis me in eo? Et Dominus ad eam : Si esses ibi, valeret unum de verbis tuis plusquam valeant modo multa : sed tu recipies in omnibus rebus, in quibus afflicti fui, martyrium; solis percussionibus plagisque exceptis. His expletis sermonibus, cœpit illa paullatim, quam senserat, lætitia subtrahi. Nec mirum. Nam adversarius noster venit, et saltem pedibus et manibus plaudens more histrionis chorizantis, et raptoris capta præda cum victoria redeuntis de bello. Quæ cum suo diceret Confessori, Hostem nostrum video cum magna lætitia saltantem; et ille responderet eidem, quod contra eum staret intrepida, quia sicut vicerat ipsum in pristinis bellis, adhuc datura majus vulnus, quam aliqua quæ in hoc tempore moretur sub cœlo; audita est statim vox de cœlo dicens : Quid

qui ejus desideria probat,

et sua in eam beneficia proponit,

a

laudatque ejus caritatem

etiam operis :

E

ipsa mortem mavult, imo et infernum,

præ peccato :

precum ejus efficacia.

F

videt dæmonem histrionice saltantem,

A Quid agis cum anima ista, quam Dominus noster locabit in ordine Seraphin? Et mendax spiritus respondens ait : Tu non dicis verum, nec de istius anima sub Divina custodia posita ad ejus finem desperare intendo. Et Angelus Dei bonus Margaritæ dixit : Filia Hierusalem, noli timere, nec dubitare, nam tantum poterit contra te, quantum ille qui habet victoris pedem super guttur suum, et in terra prostratus : qui quamvis conetur se tueri, et surgere amore vivendi, sub victore tamen victus jacet et captus. Ego enim animæ tuæ custos, quæ es nobile oppidum Dei, tecum sum.

et ejus perditioni inhiantem :

ab Angelo custode animatur :

qui novas contumelias in eam vomentem

277 Antiquus autem propter hæc omnia non recedens, sed audacius bella movens, contendere cœpit contra filiam summi Regis, innominatas novasque contumelias ingerens. Ille qui contumelia dignus est, vocavit Domini sponsam, bestiam fetulentam, dicens : Quid hic agit hæc putrida bestia, et bellua, quæ novam legem contra legem mundi, quam dimisit peccatoribus Dominus meus, invenit? In qua ratione ac lege plus lucramur hodie, quam in antecedentibus gemmis : et tu cum lege tua nova plus vulneras Dominum meum, et me tuum hostem, quam aliqua creatura quæ hodie vivat sub cœlo. Et

B dicis, quod habes Dei sapientiam, quam ego habeo, sicut et tu. Angelus autem Domini custos ejus respondit ei dicens : Non est ita ; quia hæc habet Dei sapientiam, et tu serpentis antiqui malitiam. Ad quæ verba magis indignatus ait : Ecce pulchrum vas, in quo Deus posuit sapientiam suam, cum qua Dominum meum graviter vulnerat, sicut dixi. Sed si Dominus tuus permitteret, te subito totaliter exossarem.

refellit,

Et cœpit se his dictis fallaciter commendare, dicens : Ego sum de domicellis ejus, et de majoribus ejus curiæ, Et Margarita subridens ait : Suntne tam formosi domicelli et Dominus? Et hostis ait : Non possis tu evadere, quin venias ad videndum. Custos autem ejus respondit dicens : Numquam continget hoc, quod ipsa socia vestra sit. Et hostis : Adhuc de ipsa non despero. Et sanctus Angelus Dei dixit : Sicut tu desperas, quod numquam post lapsum tuum in cœlum potes ad nos redire ita numquam in pœnis tuis animam istam tanges : quamvis tibi a Deo permissum sit, quod ei multas inferas pœnas in vita ista, ut in illa gloriosius coronetur, et corona ejus sit speciosior. Ideoque tibi præcipio, quod non contendas ulterius mecum, cum inter nos et vos de cetero nulla possit esse concordia : sed ad infernum

et multa minantem

rediens, hoc ferculum domino tuo deferas, dicens,

C quod si contra eam miserit omnes satellites infernales, omnipotentia et sapientia divina proteget eam.

reprimil,

Ad quæ verba hostis exandescens in furiam, respondit dicens : Quomodo posuit hanc solam vexilliferam Dominus contra nos? Angelus sanctus dixit : Nos habemus multos, qui contra vos bellum retinent : et victoriam, quam contra vos faciet Margarita, nescitis adhuc. Tu duxisti tecum Margariten domicellum curiæ infernalis : sed ego habeo potestatem dominandi ab illo æterno et vero Deo, sub cujus imperio cuncta sunt posita. Cui respondit Sathan dicens : Quia nos a summis cecidimus gaudiis Paradisi, dicitis : quod sumus valde superbi : Et tamen in hoc evidenter ostenditur, quod vos estis ista superbia, quæ superbia fuit dicere, quod es potens. Et Angelus ad eum : Miserrime, non est imputandum superbiæ, si dominatorem omnium Deum æternum magnificavi, qui olim fuisti tecum Angelus in civitate Domini, et nunc in bestiam fetidam es conversus. Dic mihi, quæ differentia est inter cadere et ascendere? Nos namque crescimus quotidie in sapientia et gratia Dei : vos vero in malitia, culpa et pœna. Et in hoc in malitia crescitis, quia illi, qui habent plus inter vos, communicant eam minus ha-

frustra ferociter insultantem :

Februarii T. III.

bentibus. Et ad Margaritam Dei Angelus se convertens ait : Filia, recepitne modo tuus adversarius magnum ictum? Ecce ait vexillum in tua manu repono : in quo sunt duæ Cruces, quarum una est alba, et altera rubea, quæ significant aquam et sanguinem lateris Domini nostri : et cum ipso defendas te et vincas omnia bella hostis tui. Tunc Dei famula Confessorem suum invitavit, ut eam juvaret ad subtilissimam confessionem faciendam, quia intendebat subtilius et frequentius solito confiteri. Ex quo verbo tentator furibundior contra ipsam effectus, ait : Mallas grates habeat ille qui tibi donavit conscientiam tam subtilem. Et quia Dei famulæ visum est, quod adversario non respondeat quantum debuerat, ex adverso cœpit timere valde : cujus timorem sedare volens Angelus ejus, ait : Noli timere filia, quia Dominus noster jussit, ut pro te loquerer contra ipsum : et ipse coram te mihi responsa daret quæ in tuum commodum perpendisti.

278 Sabbato post festum S. Antonii, Salvatore nostro suscepto, subito anima illa sacra in excessivæ admirationis ascendens gradum, adoravit referendo humiliter ei gratiam de tam infinita misericordia, dicens : Domine, tuæ supplico majestati, ut me digneris illuminare, ne unquam errem, retinere, ut non corruam ; corrigere, ne offendam ; et ad te meum ductorem ducere, ne deficiam. Quo dicto gaudium de Domino magis crevit, cum aviditate sequenti die suum recipiendi gaudium Jesum Christum, ad quem digne recipiendum oravit, dicens : Rogo te, Altissime, qui hodie mihi dixisti, quod in me per gratiam tuam vivis, ut ita digneris me ad tuam gratiam præparare, quod usque ad meum obitum de beneplacito tuo te recipiam omni die. Ita nempe suavis es in anima mea, et tantum in me crevit aviditas de mira tua suavitate concepta, quod absque te vel ad momentum esse non possum sine doloris pœna.

279 Dominica tertia post Pentecosten recepto Dei filio reverenter audivit eum dicentem sibi : Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi, qui vivo in te, et tu vivis in me. Nec de cetero morieris per culpam, quia te sine culpis mortalibus invenio, et in continuo desiderio serviendi et numquam me offendendi : propter quod dico tibi, quod quandocumque volueris, me recipias omni die.

280 In festo Purificationis Virginis gloriosæ, recepto cum reverentia corpore Salvatoris, locutus est ei Angelus Domini, dicens : Recordare Margarita quid Dominus noster in rubo fecit. Dico enim tibi,

quod tu es sicut *b* rubus, ubi magnus apponitur ignis, et applicatur ignis, qui ardet quousque tota consumitur ; ita et tu poneris in tribulatione continua usque ad finem tuum. Nam si habes pacem, præ timore conscientiæ vivis in guerra, et de timore affli-

geris. Sed sicut aurum in fornace purgatur ; ita et tu Margarita in tribulatione purgaberis. Et quia solum erat divinis intenta solatiis et meditationibus sacris, ut divinas consolationes gustaret ; dixit ei Angelus : Dominus noster diligenter expectat cor usque ad amoris petitionem : et cum amor ipsum ardentem petierit, in animam venire differt. Amor namque inclinat eum ad agendum in anima subito, quæ aguntur in amantibus tepide per magna temporum intervalla. Gradus autem hujus amoris sunt tres, quibus ipsum creatorem trahit ad se fidelis et fervens anima. Primus est dolor de sui Creatoris offensa. Secundus est compassio sui : cum enim anima omni divino solatio se existimat destitutam, nihil eam nisi Deus consolari potest. Tunc altissimus Deus noster more paterno ad misericordiam flectitur, et misericordiæ suæ signum, animæ sic mœrenti compatiens, non potest ulterius continere. Sed priusquam Pater omnium in animam veniat quam

redemit

D
ALCTORE F.
JUNCTA, EX MSS.
donatque Mar-
garitæ mysti-
cum vexillum,

*cur ipse coram
ea dæmoni
responderit?*

E
*vehemens in ea
desiderium
communican-
di,*

*desiderium
assiduum ser-
viendi Deo
præservat a
mortalibus.*

F
b

*Margarita pur-
gatur tribula-
tione.*

*Tres gradus
amoris.*

AUCTORE F.
JUNCTA EX MSS.

A redemit, amor iste purgat omnes cordis illusiones. Margarita vero audiens nomen illusiones, Angelo respondens ait : Estne, Angele Dei, hæc illusio, quam Fratres dicunt per hostes nostros in somnis fieri? Et Angelus ad eam dixit : Non solum illa illusio est, sed animæ in sublimi statu positæ gratiarum, omnis cogitatio quæ in Dominum Deum nostrum non dirigit, illusio dicitur. Tertius etiam gradus amoris est desiderium, quod mentem inflamat ad instar ignis : in quo gradu anima se stabiliens, undique in rebus omnibus investigare non cessat, quomodo suum valeat invenire dilectum, suum sponsum, Dominum nostrum Jesum Christum. Et quia in horum descriptione timore ac dolore non potuit, tanta mane illo erat dulcedinis repleta lætitia, mirabiliter cœpit timere. Contra timorem cujus Angelus remedium afferens, ait : Istud gaudium sumitur in te, Margarita, propter castitatis, reverentiæ et veritatis continuum usum : nec non et propter devotionem, quam habes ad istud altissimum sacramentum. Et dico tibi, quod in communione tam reverenter a Fratribus tibi Minoribus data, lumen largioris gratiæ in te crescit, propter reverentiam singularem ac devotionem, quam habes ad Dominum, qui delectatur in manibus amicorum suorum.

Unde gaudium spiritale in anima Margaritæ?

B 281 Multis autem prætermisissis, quæ colligi minime potuerunt, tunc ratione humilitatis Margaritæ solerter celantis arcana Dei, tum ratione Confessoris absentis per septennium, qui superiora collegit; ad ultimum famulæ Dei cum fletu postulantis de hoc mundo recedere. Et Salvator, misericordiæ fons, desiderium ejus implere festinans, non solum illum migrationis annum, mensem, et quam longe prius denuntiaverat diem, verum etiam felicem. Et lætitia plenam insinuat horam, auroram videlicet soli vicinam, in qua cum gaudio transire debebat ad Christum, cum animarum non modicum læta turba ei donanda et de pœnis Purgatorii liberanda.

anhelat ad mortem :

præscit ejus diem et horam :

282 Cœpit igitur membris corporeis intantum destitui, quod decem et septem diebus nihil de cibis gustavit humanis : et radicali penitus deficiente humore, anno Domini millesimo ducentesimo nonagesimo septimo, in festo Cathedræ B. Petri Apostoli, nono Kal. Martii, cum jubilo vultuque Angelico migravit ad cœlos. Tunc omnes adstantes tam miro sunt odore repleti, quod in mentali satietate dulcedinis veraciter cognoverunt Margaritam fuisse vas sanctitatis et gratiæ cœlestium charismatum contentivum.

moritur 22 Febr. 1297,

adstantibus mirifice odore perfusus :

283 Et in eadem nimirum hora quædam excellens anima contemplationi divinæ suspensa, in civitate Castelli vidit spiritum felicissimum Margaritæ cum lætitia ineffabili in cœlum assumi, et cum magna multitudine animarum de Purgatorio eductarum : quam ex illa die vocavit Magdalenam, Christi sponsam et servam.

visa animam in cœlum ire cum multis eductis e Purgatorio ;

d

284 Audiens autem populus de Cortona transitum gloriosum, ad laudem et gloriam summi Regis, generali congregato concilio, ad ecclesiam d. S. Blasii devotissime concurrentes, balsamo conditum corpus purpureo vestimento indutum, et in novo sepulchro, cum luminaribus, Clericorum et Religiosorum cœtu, solenniter tumularunt. In quo secundum promissa Dei, quia multis miraculis coruscavit, ideo restat duodecimum scribendum capitulum, per decem divisum capitula, de signis, quæ Deus omnipotens ad ipsius honorem per propinqua remotaque loca peregit et agere non desinit. DEO GRATIAS. Deest duodecimum hujus vitæ Capitulum, in quo B. Margaritæ miracula diffusius enarrantur. Deinde subjiciuntur aliorum attestaciones de veritate Legendæ.

corpus honorifice sepultum,

clarescit miraculis.

a Videtur in hoc verbo mentum inesse. — b Ita scribendum censuimus. in MS. erat, Dominus. — c Civitas Castellana præcelsis in rupibus sita, ut ait Leander Albertus in Thesaur. descriptione, prope Tiberim, inter Perusiam et Burgum sancti se-

pulchri : Episcopali et ipsa Sede ornata, cujus Antistes immediate Pontifici Maximo subjectus est, Ughello teste tom. 1 Ital. sacræ. — d Marcus Ulyssipponensis S. Basilii vocat Junctæ potior fides : quamvis Gaspar Bombacius Marcum sequatur.

APPENDIX

aliquot miraculorum B. Margaritæ.

Quoniam caput duodecimum Vitæ B. Margaritæ a F. Juncta Bevagnate conscriptæ, quæ miracula ejus meritis facta continebat, assequi necdum potuimus, paucula a Gaspare Bombacio Italice scripta, hic breviter referemus.

Miracula ex Bombacio.

2 Vicus est agri Cortonensis, cui nomen Casale. Hic adolescens, Naldus nomine, cum boves, quos ad pascua duxerat, diffugere cerneret, eo percitus est oestro iracundiæ, ut ab inferis opem flagitaret. Affuit dæmon eumque subito per aera asportavit. Cum sub noctem ultro stabula boves repetissent, mirari herus, cui nomen Nutius, ubi bubulcus suus hæreret. Secum igitur comites aliquot sumit, Naldumque nocte tota nequidquam perquirat. Die insequenti, quæ Dominica erat, domum sub horam nonam revertentes, in silva jacentem reperiunt, humo attollunt, secum reducere conantur. Dæmon documentum mox aliud dedit, quam vana fiducia auxilii ejus nitantur stolidi mortales. Nam cum in via fovea occurrisset aquæ plena, in eam bubulcum prono capite deturbat, ut ita suffocatum ad supplicia æterna eum raperet. Nutius miserum ex aqua educit, sentitque demum ab insidente malo genio agitari. Dæmonem jubet edicere, quandonam, quod inique occupavit, domicilio sit excessurus. Hodie, inquit, in æde Sanctæ illius. Quo, ait Nutius, indicio egressum tuum signabis, quamve fidem promissi dabis? Porrigit improbus lævam pueri manum. Cur enim, inquit alter, vel nunc perfidiose mentiris? At mendacii parens, Verum dixi, ait : exceedam, ac tum, cujus nunc lingua loquor, carbonem vomet ante Margaritæ tumulum. Confestim properant Cortonam : ibi ante B. Margaritæ sepulchrum, carbonem, et una flammarum Torturarum habitatorem, evomit.

Bubulcus a dæmone, quem invocarat, possessus,

E

ad sepulchrum B. Margaritæ carbonem evomit, et, liberatur,

3 Uxor Accursii cujusdam Lucinianensis, lactentem filiolum summo sopitum in lecto deposuerat. Ejus frater senior, dum abdita subter plumas arma, præcipiti festinatione extrahit, neque animum ad infantem advertit, eum et stragulorum et revoluti lecti pondere suffocavit. Mater diuturnum filii somnum mirari, cujus vagitum solita erat mamma præbita identidem lenire, ultro accedit, ut ei det ubera. Ubi lecto oppressum reperit, illico eum inde evolvit, ac fascias dissolvit, dolore metuque tremens : nullum vitæ indicium erat : percutit manibus pectus, genas lacerat, solvit comas, ac demum magna copia lacrymarum profusa, radio divinæ lucis menti illapso, oculos adhuc fletu humentes ad cœlum tollit, si filius reviviscat, eum se ad B. Margaritæ tumulum latitaturam vovet. Vix elocuta erat votum, cum infans oculos aperit, vividum colorem recuperat, avideque matris ab uberibus lac sugit.

puer suffocatus reviviscit ejus ope :

4 In vico Megiano Perusinæ diœcesis, Dinus quidam degebat, asper homo ac truculentus, qui feritate sua uxorem eo adegit, ut illo relicto ad parentum se ædes reciperet. Quod ubi ille domum reversus cognovit, adeo immani furore excanduit, ut filium trimulum in aviæ gremio ulnisque quiescentem, vi abstrahens, guttur ita violente compresserit, ut per os, oculos, nares copiosus sanguis emanaret. Neque sic satiata crudelissimi patris rabies, sed, velut maternæ injuriæ pœnas ab innocente nato repetiturus, humi eum projicit, ac genibus in eum incumbens animam exprimit : et ne tam immanes parricidii graves, ubi id innotuisset, pœnas subire cogeretur, subito abscedit. Quid ageret miserabilis avia, nepote ite nefarie orbata, metuensque ne et filio, æqua Judicis sententiâ, brevi orbaretur? Plangebat interfectum, interfectori male metuebat : nec vindicari poterat absque

item alius a proprio patre enectus :

A *absque novo suo dolore et damno : at nec communicare cum ullo luctum suum. Quid si dein ipsa in suspicionem cædis vocaretur? Id metuens, nepotem triduo domi abditum retinet, motu omni ac spiritu carentem, neque de eo sepeliendo cogitans. Tertio die opportuna illi recordatio incidit miraculorum B. Margaritæ : vota illi facit, ipsoque momento nepos vitæ restituitur. Hæc Bombacius.*

5 *Wadingus ad annum cccccvii num. 28 de B. Margaritæ miraculis ita scribit : Cœpit protinus multis coruscare miraculis, quæ hic summatim perstringimus. Decem mortuos mirifice suscitavit : sedecim a morbis incurabilibus, et ab ipsis mortis faucibus liberavit : sex cæcos illuminavit : totidem confractos solidavit : tres muti ut loquerentur, effecit : alios totidem a calculi vehementissimo dolore*

sanavit : quinque claudis et contractis gressum restituit : quatuor a dæmonio vindicavit : quatuor item naufragantibus miraculose subvenit : quinque cadentibus in puteos, vel ex tectis domorum, vel morbum patientibus caducum, præsens præstitit auxilium : duodecim tribulatis et afflictis remedium adhibuit. Quæ omnia scripta et comprobata fuerunt, partim coram Domino Neapoleone Ursino Cardinale S. Hadriani, Sedis Apostolicæ Legato in Italia sub Clemente Quinto, partim aliis viris gravissimis. Quod hic ait, quatuor naufragantibus miraculose subvenisse Margaritam ; Bombacius explicat, deprehensis violenta tempestate, serenam cæli temperiem commodam navigationi, illius ope redditam. Addit, amentem unam sensibus restitutam.

D
EX BOMBACIO.
*pluresque in
necessitate ex-
trema adjuti.*

*alii mortui
suscitati,*

XXIII FEBRUARII.

SANCTI QUI VII KALENDAS MARTII COLUNTUR.

S	ancta Martha, Virgo et Martyr Asturicæ in Hispania.	{	Martyres in Africa.	S. Senerotes,	{	Martyres in Pannoniis.
	S. Cresconius,			S. Antigonius,		
	S. Zeno,			S. Rutilus,		
S. Menander,	{		Martyres in Africa.	S. Libius,	{	Anachoretæ in Syria.
S. Carinianus,				S. Rogatianus,		
S. Arion,				S. Primianus, Episcopus et Martyr, Anconæ in Piceno.		
S. Hippolytus,				S. Polycarpus, Presbyter Romanus Confessor.		
S. Diodorus,				S. Clemens Martyr.		
S. Menelantus,				S. Romana, Virgo Romana, Tuderti in Umbria.		
S. Athora,				S. Zebinas,		
S. Petrus,				S. Polychronius,		
S. Lambeses,				S. Moyses,		
S. Lucianus,				S. Damianus,		
S. Felix et alii xxxv,	{		Martyres Smyrn. in Asia.	S. Joannes,	{	NOT. 19.
S. Eros,				S. Moyses,		
S. Carpophorus,				S. Antiochus,		
S. Gerontius,				S. Antoninus, sive Antonius, Anach. in Syria.		
S. Sinon,				S. Florentius Confessor, Hispali in Hispania,		
S. Herulus,	{		Martyres in Asia.	S. Dositheus monachus, in Palæstina.		
S. Cuscumus,				S. Felix, Episcopus Brixienensis in Italia.		
S. Menalippus,				S. Milburga Virgo, Wenlochii in Anglia.		
S. Sinertes,				S. Lazarus Confessor, monachus, Presbyter ac pictor Constantinopoli.		
S. Siricus,				S. Celsi Episcopi Trevirorum Inventio.		
S. Thea Martyr.				S. Milo, Episcopus Beneventanus in Italia.		
S. Sirenius, sive Sinerius, monachus et Martyr Sirmii in Pannonia inferiore.				A. Petrus Damianus S. R. E. Episcopus Cardinalis Ostiensis, Prior Eremitæ Sanctæ Crucis Fontis Avellani, Faventiæ in Italia.		
SS. LXXII Martyres, Sirmii in Pannonia inferiore.						

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctus Boisilus Præpositus monasterii Mailrosensis, Magister S. Cudberti, refertur hoc die a Davide Camerario. De eo egimus XXIII Januarii.

S. Polycarpus Episcopus Smyrnensis hoc die martyrio coronatus dicitur, coliturque a Græcis, ut patet ex *Menæis* et *Menologio*: inscriptus etiam *Martyrologio S. Hieronymi, Rabani, Galesinii* et aliis. *Vitam dedimus* xxvi Januarii.

S. Eleutherius Episcopus et Confessor memoratur hoc die in *Kalendario Breviarii MS. S. Waldetrudis in urbe Hannoniæ Montensi*. Est hic Eleutherius Episcopus Tornacensis, cujus *Acta* dedimus xx Februarii.

Victor Martyr, nullo adscripto loco, refertur hoc die a Felicio. Forsan is est, qui cum aliis quamplurimis *Nicomediæ* passus dicitur, de quo egimus xxii Februarii.

Maximus inscriptus est parvo sed antiquo, *MS. S. Maximini*, nobis ignotus, nisi sit Maxima inter Martyres *Nicomedienses* recensita xxii Februarii.

B. Margarita de Cortona, colitur hoc die officio *Ecclesiastico in Ordine FF. Minorum*, et memoratur in *Bononia perlustrata Masini*. *Vitam dedimus* xxii Februarii.

Coronæ Domini festum Vercellis agi hoc die tradunt *Ferrarius in generali Catalogo, Saussaius in Martyrol. Gallicaco et Lahierius in Menologio Virgini*.

S. Juvenalis Martyris, { *Ossa Billoni in*
S. Maximi Episcopi Confessoris. { *Arvernii in*

riore asservantur, cum corpore S. Syreni monachi et Martyris, de quo hoc ipso die agemus. Nobis adhuc non constat quo die hi duo coluntur, aut qui fuerint. Memoratur Juvenalis quidam Martyr in *Martyrol. Romano vii Maii*; Maximini Episcopi, et Martyris apud *Saussaium tres, Trevirensis et Vesontionensis* xxix Maii, *Aquensis viii Junii*. Alicujusne ex his ex sint reliquiæ, non est unde divinemus.

Serenus anachoreta Ægyptius, cujus meminit *Joannes Cassianus lib. 4 de Vitis Patrum cap. 50 et collat. 7 et 8, Sanctis* adscribitur a *Petro Equilino lib. 3 cap. 148. Maurolycus et Felicius* illius hoc die meminerunt, cum de S. Sireno Martyre *Sirmiensis* agunt, sed absque Sancti titulo. Nondum in *vetustis Martyrologiis, aut ecclesiarum Kalendaris*, nomen ejus reperimus, ac ne in *Menæis* quidem.

Montanus Archiepiscopus Toletanus præfuit Synodo *Toletanæ ii sub Amalarico Rege, Æra 101xlv, anno Christi 10xxvii, mortuus anno 10xxxiv, et quidem, si poemati Auli Hali, nobis ignoti, credimus, vii Kalendar. Martii*: hoc die inscriptus est *Martyrologio Hispanico Tamaii Salazarii, qui fatetur, ejus anamnesin* nullam reperiri apud aliquem ex martyrographis, dempto P. Higuera *MS. hoc die, sed quod recentissimum est. Sanctum appellat Marietta lib. 3 SS. Hispan. cap. 10. In Synodo Toletana, sub Gundemaro Æra 10cxlvi, laudatur Concilii forma* apud sanctum Montanum Episcopum in eadem urbe habita. *Similia congerit Tamaius ex Chronicis Maximo et Juliano Petro, et Adversariis Luitprando* adscriptis. *Ambrosius Morales lib. 11 Cronici Hispanici*

Hispanici cap. 48 ejus nomen sæpe repetit ac semel sanctum Archiepiscopum appellat. Abstinens titulo Sancti et Beati Castejon in Primatu Toletano tomo 1 part. 1 cap. 8 fol. 124, Mariana lib. 5 Histor. Hispan. cap. 7, Padilla tomo 2 centuria 6 cap. 12 et plerique scriptores. Pisa lib. 2 Historiæ Toletanæ cap. 10 proponit primorum quinquaginta Episcoporum Toletanorum catalogum, qui in aula Capituli ejusdem ecclesiæ adservatur : in quo quinque solum Archiepiscopi appellantur Sancti, secluso Montano vicesimo Archiepiscopo. Nulla etiam eidem veneratio adscribitur in officiis propriis Toletanis.

Egfridus Presbyter dicitur e Northumbria venisse ad Merwaldum Merciorum Regem, de quo mox agemus, eumque ad fidem conversum baptizasse, et sanctus Presbyter appellatur infra in actis S. Milburgæ num. 2. Nulli hactenus nomen Martyrologio inscriptum reperimus.

Merwaldus Rex Merciorum Occidentalium et Domneva conjux, parentes SS. Milburgæ, Mildredæ et Milgithæ, ac Mervini pueruli, dein continentiam pari consensu voverunt. Merwaldus, insignis fidei propagator, iteratis vicibus Sanctus appellatur in genealogia Regum Merciorum cum Appendice Chronici Wigorniensis excusa. Domneva ejusque tres sorores appellantur in Vita S. Wereburgæ in Februarii num. 1 filia sanctæ Eormredi : ac prior beata et regia Domneva. Collectis dein Virginibus præfuit in monasterio a se in Thaneto insula constructo. A nonnullis auctoribus pro Domneva statuitur Merwaldi uxor Ermenburga soror ejus, et Sancta habetur. An etiam per errorem titulus ille ad hanc translatus sit, ac potius spectet ad Domnevam, alibi disquirendum erit.

S. Saro vel Saxo, datus coadjutor viventi Bertiloni Abbati S. Benigni Divione, tempore Caroli Calvi, sepultusque Pulteriiis. Ita Claudius Robertus in Divione. Adscriptus is est Catalogo generali Sanctorum a Ferrario et Beatus appellatur. Citantur monumenta ecclesiæ Divionensis et monasterii Pulleriensis. Saussaius in Supplemento Martyrol. Gall. Beatum appellat, licet in piorum solum classe locet, quos alio caractere excudit. Gaultherotus in Lingonum Anastasi pag. 334 meminit foundationis monasterii Pulteriensis, nulla facta Saronis mentione.

S. Joannes Presbyter in Britannia minori, qui in exigua cellula oratorii in agro Caionensi constructa, miraculis claruit, inscriptus est ad hunc diem Martyrologio Gallicano Saussaii. Ignotus is est in Alberto Magno de Morlaix in libro de Sanctis Britannix minoris, sive Armoricæ, qui indices habet varios, alium Sanctorum quorum Acta vel integra habet, vel mutila, aut aliorum Sanctorum Vita memorata; alium eorum quorum necdum Acta ulla potuit assequi. Quare et nos certiora venerationis et Vitæ illius monumenta optamus proferri.

Ordonius Episcopus Asturicensis in Legionensi Hispaniarum regno floruit seculo XI. Quem Lucas Tundensis in Chronico mundi, Æra CIOCLXXV appellat immutabilem fide, prudentia et largitate Antistitem et gloriosissimum Episcopum : qui cum Albito Episcopo Legionensi et aliis a Ferdinando Magno Rege Hispalim missus ad Regem Saracenorum Benabeth, corpus S. Isidori non absque miraculis inventum Legionem detulit. Athanasius Lobera monachus Cisterciensis in Historia Legionensi anno 1596 excusa, part. 2 cap. 29 fol. 291 legatos a Rege asserit sanctum Episcopum Legionensem Alvitum et Ordonium Episcopum Asturicensem, quorum prudentia, diligentia et virtus ei perspecta erat. et fol. 292 Dominum Ordonium Episcopum bis vocat, nullo uspiam titulo Sancti aut Beati addito : quem titulum ei hoc seculo XVII dederunt Prudentius

Sandovallius in Historia monasterii Sahaguntini anno 1601 edita § 36 et sequentibus, Antonius Yepes in Chronico Benedictino anno 1617 excuso, centuria 6 anno 1063 cap. 1, et alii illos secuti. Inscriptus dein Martyrologiis Benedictinis Menardi et Bucelini et Hispanico Tamaii Salazarii ad hunc diem, quod mortuus die VII Kalendas Martii dicatur in epitaphio : quod his verbis concluditur : Anima ejus requiescat in pace. Uti legitur apud Sandovallium, Yepesium, Menardum. At Salazarius edidit : Anima ejus requievit in pace. Nulla denique fit mentio Ordonii in Ordine recitandi divinum Officium aut Missas pro diœcesi Asturicensi cum reliquarum Ecclesiarum Hispaniæ directorio, Madriti anno 1635 et 1646 edito. Non etiam in Asturicensi Breviario MS. quod alibi, et non hic, citat Salazarius : neque demum apud Sancium Davila, qui lib. 3 de Veneratione Reliquiarum cap. 8 pag. 296 recenset corpora Sanctorum, quæ in urbe aut diœcesi Asturicensi adservantur.

Bartholomæus Abbas Majoris-monasterii in Turonibus, ei præfuit annis XX ab CIOIV ad CIOXXIV, mortuus VI Kalend. Martii, humatus in sinistra parte ad altare Apostolorum. Hic ecclesiam istam multis obediens ampliavit. Hujus vita miraculis et virtutibus plena in armario reperitur. Ita anonymus auctor, sed istius monasterii alumnus, habet in libello de Actibus Episcoporum civitatis Turonicæ et operibus Abbatum Majoris-monasterii. Ordericus Vitalis lib. 4 Histor. Eccl. asserit suis temporibus eidem monasterio præfuisse Albertum, Bartholomæum, Bernardum, Hilgotum, et Guilielmum Abbates : qui sanctitate et probitate multis profuerunt, et longe lateque famosi, vicinis et externis viriliter micuerunt. His motus Hugo Menardus Bartholomæum appellat Sanctum, et Martyrologio suo Benedictino inscripsit XXIII Februarii, qui tamen est dies VII Kalendas Martii, non VI, ut ipse priora verba monachi Turonensis citat lib. 2 Observationum : unde et XXIV Februarii mortuum esse tradit Claudius Robertus in Gallia Christiana, Menardum secuti Saussaius in Martyrologio Gallicano, et Bucelinus in Menologio Benedictino, qui etiam ad hunc XXIII Februarii prolixiore eum encomio celebrant, ac Sancti titulum ei tribuunt. Nos ut Vitam supra memoratam signis, miraculis et virtutibus plenam obtineremus, impendimus operam Guilielmi Quirini Societatis nostræ Sacerdotis, qui ejus sepulchrum invenit, exiguo lapide clausum, cum hac inscriptione : HIC IACET BARTHOLOMÆVS ABBAS LOCI ISTIUS. Nobisque rescripsit, nihil fieri de ipso in Officio Ecclesiastico, non pingi nec haberi Sanctum, narrari ipsius sive amplexu sive precibus aliquem morbo liberatum : virum extitisse eximie virtutis : scripta monasterii ab hæreticis vel dissipata vel combusta. Ita ille binis ad nos litteris.

S. Dominicus Abbas Barregensis monasterii refertur in MS. Kalendario Sanctorum Ordinis S. Benedicti : de quo apud alios nihil legimus, ac ne situm quidem hujus monasterii comperimus.

B. Otto comitis Godefridi germanus frater, insignis cultor Beatæ Virginis et S. Joannis Apostoli, Capenbergensis in Westphalia in Præpositus Ordinis Præmonstratensis, laudabiliter præfuit annis octodecim, Obiit anno CIOCLXXXII sepultus in sanctuario. Ut illa ex Catalogo Præpositorum Cappenbergæ edidimus XIII Januarii ad Vitam B. Godefridi § 10 num. 52. Ubi in alio indiculo Bernardi a Mallinckrot dicitur D. Otto Comes, B. Godefridi Germanus, pius fundator, qui cum officio annis fere sedecim functus esset, ex hac vita migravit anno CIOCLXXXI VI Kalend. Febr. attumulatus B. Godefrido e regione summi altaris in superiori

riori choro, in tumba elevata atque exuberata, quæ quidem tumba ab eo tempore numquam aperta legitur. *De aliis cœnobiis ab his fratribus erectis agitur ibidem § 12. Hic Otto ad xxiii Februarii memoratur a Chrysostomo vander Sterren in Natalibus Sanctorum Ordinis Præmonstratensis et Beatus appellatur.*

Leonora Correa sanctimonialis Ordinis Cisterciensis Eboræ in Lusitania, in monasterio S. Benedicti de Castris, mira erga venerabile Sacramentum Eucharisticum pietate floruit, miraculis etiam insignis, *inscripta est in Menologio Cisterciensi Henriquez, Menologio Benedictino Bucelini, et Hagiológico Lusitanico Cardosi: illi Beatum appellant, a quo titulo abstinet Cardosus, qui id certius nosse potuit: idemque plures, qui de eo egerunt citat.*

Cæsarius Prior Villariensis monasterii Ordinis Cisterciensis in Brabantia, (quem et Cæsarium Heisterbacensem nonnulli perperam pro uno eodemque habuerunt) adscriptus hoc die *Menologio Cisterciensi Henriquez et Benedictino Bucelini, qui Beatum appellant: at melius Piis adscribit Saussaius in Martyrol. Gallicano.*

Juniperus Siculus Ordinis Minorum, Hierosolymis Pro Christiana fide a Turcis gladio cæsus, ac dein combustus, *memoratur hoc die a Ferrario in generali Catalogo, Cajetano de Sanctis Siculis, et Arturo a Monasterio in Additionibus ad Martyrol. Franciscanum. Agunt de eo reliqui historiæ Minorum scriptores: sed necdum publico Ecclesiæ iudicio inter Martyres colitur.*

ANIMADV. PAP. 37 Gertrudis Ortenbergica vidua, tertii Ordinis S. Francisci, in magna apud Offenburgenses, in Mortanavia Sueviæ Cisdanubianæ ditone existimatione est, *cujus effigies saxo sepulchrali apud Fratres Minores insculpta spectatur, cum hac inscriptione: Anno mccccxxxv, vii Kalendas Martii, hoc claudubatur antro Domina Gertrudis legitima consors quondam Domini Rickgeldeigin virtutum cultrix, Offenburg Missis, precibus, pluribus protegens a periculis. Fac amplius precamur. Est ejus Vita sermone Germanico, seu Saxonico, mox ab obitu conscripta: quam mutilam sub finem, ubi de ejusdem morte et forsitan miraculis agitur, habet Joannes Gamansius noster, scribitque eam numerare quinquagenos quaterniones et pressa omnes manu exaratos, hoc præfixo titulo: De sancta vita beatæ Dominæ dictæ Ruckeldegen, et magnalibus admirandis, quæ benignissimus Deus cum ea operatus est proprio nomine vocata Gertrudi. At scriptor, ut addit idem Gamansius, indubitata sibi adstruit fidem, quod teste oculata, B. Gertrudi ab arcanis intima, Domina Heilica Stouffenbergica eandem cum ipsa regulam professa, vitæque regularis individua socia, et virtutis æmula, singula dictante, calamo exceperit universa. Cumque idem Pater Offenburgi omnia accurate perquireret, et coram inspiceret, ab Ecclesiæ Rectore responsum tulit: eam certo Beatam et Sanctam esse, et talem revera vixisse: cultum tamen incuria posterorum modo non obtinere, quod Sanctorum canonum non sit inscripta. Cetera, ubi Vita prædicta ab aliquo Latine translata fuerit, plenius poterunt dijudicari.*

Nicolaus Prior et Confessor in cœnobia S. Nicolai de Buscheto Genuæ, mortuus traditur anno cccccclvi, et miraculis clarus, *refertur hoc die in Martyrologiis monasticis Wionis, Menardi, Bucelini. Nihil de veneratione sacra ad ejus honorem concessa intelleximus.*

S. MATTHIÆ APOSTOLI VIGILIA agitur hoc die, aut si annus bissextilis fuerit, sequenti xxiv Februarii. Est ea *inscripta Martyrologiis Romano et aliis. De S. Matthia agemus* xxiv Februarii.

S. Modestus Archiepiscopus Trevirensis *memoratur hoc die in Martyrologio Witfordi, in aliis xxiv Februarii.*

S. Mandanus, seu Montanus, Arissurdi, sive Ari-
S. Tianus, seu Tiamanus, } durdi. *Martyrologia MSS. Tam lactense et Mariani Gormani Hibernica, nobis communicata a R. P. Joanne Colgano, qui illum Mannanum sive Monnanum, hunc Tianum appellat, usus altero Dungallensi Martyrologio: illumque ait vocari strenuum pugilem, cetera ignorari. Suspicitur vero Martyres obiisse, et forsitan in Maia insula Scotiæ Albiensis, illumque Monnanum Archidiaconum videri esse, quem Camerarius refert in Menologio Sanctorum Scotorum Kalendis Martiis, uti et Dempsterus in Menologio suo, qui de eo agit in Historia Scotorum lib. 12 cap. 834, et pluribus Hector Boethius lib. 10 Histor. Scot. pag. 206. Addit Colganus, Tianum forsitan esse, quem illi Adrianum appellant. Hunc autem celebrant iidem Dempsterus et Camerarius iv Martii, arbitrati Episcopum fuisse, vel etiam Archiepiscopum S. Andreæ, atque ambos a Danis circa annum mccccclxxiv occisos. Quæ tum poterunt accuratius examinari* i et iv Martii.

S. Guigneri, sive Fingarisi, } passio, auctore S. A-
S. Pialæ, } selmo Archiepiscopo
et sociorum } Cantuariensi datur hoc
die a Colgano quasi esset Finchadanus, qui in Arda colitur, uti hoc die Martyrol. MSS. Tam lactensi et Gormani refertur: Potissimum movetur Colganus auctoritate Martyrologii Anglicani, quod bis citat. Verum fallitur. Adscriptus est in illo S. Fingarisi non xxiii Februarii, sed xxiii Martii.

B. Elisabeta Virgo, soror S. Ludovici Regis Francorum *memoratur hoc die in Menologio Virginum Laherii et Martyrologio Hispanico Tamarii Salazarii, quia scilicet Blanca matre Hispana prognata. Eam xxiii Februarii mortuam esse tradit etiam Arturus in Martyrologio Franciscano, qui ait a Leone x declaratam Beatam, et injunctum Adriano Cardinali Boisio, ut officium de ea recitandum componeret: addit solennitatem ejus ob tempus Quadragesimale translatam esse ad diem (quando reliqua erunt examinanda)* xxxi Augusti.

S. Gerardi, Episcopi Conadiensis in Hungaria in confinis Transsilvaniæ, corporis ad Venetos, unde erat oriundus, *Translatio hoc die celebratur a Maurolyco, Gulesinio, Felicio, Greveno, Canisio, Ferrario, tam in Catalogo generali, quam SS. Italiæ, et in Martyrologiis monasticis Wionis, Dorganii, Menardi, Bucelini. Dies ejus natalis est* xxiv Septembris.

S. Joannes Scotus Episcopus Meckelenburgi martyrio coronatus *refertur hoc die ab Menardo et Colgano, qui memoriam Translationis, vel inventionis, celebrari suspicitur. Helmoldus in Chronico Slavorum lib. 1 cap. 13, Adamus Bremensis lib. 4 cap. 11, alique occisum tradunt* x Novembris.

S. Gorgonia soror S. Gregorii Nazianzeni colitur hoc die a Græcis, ut patet ex Menæis, et Maximo Cytheræo. Latini eam celebrant ix Decembris.

S. Finianus Confessor Episcopus Medensis dicitur *Officio Ecclesiastico ab Hibernis coli xxiii Februarii: excusum id Parisiis anno 1620, cum officiis SS. Patricii, Columbæ, Brigidæ; et nonnullorum aliorum Sanctorum Hiberniæ. Colganus S. Finmanum, seu Finnum Abbatem de Cluain-Eraird appellat, ratus tamen etiam Episcopum fuisse, eumque esse qui Tyminus, seu Thiminus Episcopus dicitur in MS. Florario, in Auctario Greveni, Martyrologio Germanico Canisii, et Catalogo Ferrarii, quem ut alium distinguit Fitzimon in Catalogo SS. Hiberniæ, et utrumque ad hunc diem memorat. Habemus aliquam Vitam ejus, sed mutilam in codice MS. Salmantica pridem huc allato. Eam Vitam a nobis acceptam* edidit

edidit Colganus ad hunc diem, qui notat. 1 asserit, se habere alias ejusdem Vitas, unam Latinam ex codice Insulæ Sanctorum dandam ad XII Decembris, aliam Hibernicam, perantiqui tamen et elegantis styli. additque in Appendice cap. 1 videri natale S. Finiani et a vetustis scriptoribus præcipue memoratum die XII Decembris. Usserius etiam de Primordiis Ecclesiarum Britannicarum, cum pag. 954, dixisset S. Finiani memoriam celebrari XXIII Februarii, pag. 1064 inter emendanda monet delendum diem XXIII Februarii, et substituendum diem Decembris XII, quo die inscriptus est Kalenda-

dario Benedictino MS. S. Salvatoris, item Martyrologio Witfordi, et Auctario Greveni, et relatis a Colgano Martyrologiis Subensi, Casselensi, Dungalensi, Mariani Gormani, Maguari et aliorum. Quare et nos, cum Vita e codice Salmunticensi indigeat aliqua correctione, et modo extet apud Colganum, differimus ad præscriptum ab Usserio aliisque diem XII Decemb.

S. Joannis Evangelistæ nativitas consignatur hoc die in Martyrologiis MSS. Tornacensi Lætiensi et Aquincinctino, Florario MS. et Auctario Greveni. De ea agendum erit xxvii Decemb.

DE S. MARTHA VIRGINE ET MARTYRE ASTURICÆ IN HISPANIA, Commentarius prævius.

G. II.

AN. CCLI
XXI: I FEB.S. Marthæ
Virg. et Mar.
Acta MSS.

Asturica urbs Hispaniæ pervetusta in regno Legionensi, Ptolemæo Augusta cognominata, gentis Asturum caput, quibus Astura fluvius nomen dedit: Sedes Episcopalis fertur ab ipso pene Ecclesiæ nascentis exordio ibidem erecta. In ea urbe martyrio coronata est S. Martha Virgo, cujus, inquit Tamaius Salazar in Martyrologio Hispanico ad XXIII Februarii, celebris in illa adest diœcesi memoria, frequens in Ecclesiis vocabulum, in fœminis agnomen, et in populis invocatio. Acta ejusdem edidit idem Tamaius ex pervetusta Episcopi Placentini, quæ et nos hic damus. Titulus Legendarii MS. hic est: Incipiunt historiæ, quæ non inveniuntur in Breviario, scilicet reliquis Ecclesiis communi. Nam eadem fere Acta in Lectiones, quæ ad Matutinum recitari solent distributa sunt, atque ex iis Hispanice edita a Francisco Padilla in Historia Ecclesiastica Hispaniæ centuria 3 cap. 6. illustre ejusdem elogium ex eodem officio Ecclesiastico excerptum legitur apud Thomam de Trugillo in Thesauro Concionatorum tomo 2 ad 23 Februarii his verbis:

eorum epitome:

2 Celebrat Ecclesia Astorgensis festum B. Marthæ, et legitur in ejus Officio, quod tempore persecutionis factæ per Decium Imperatorem Romanum capta fuit Martha a Proconsule quodam, qui vocabatur Paternus. Qui etiam suasit illi, ut adoraret idola, quæ cum facere recusaret, posita fuit in equuleo, et ibi verberata nodosis quibusdam baculis, et deinceps in carcerem conjecta est. Post aliquot vero dies jussit eam Proconsul iterum ante se sisti, pollicitusque ipsi fuit se daturum esse filium suum in virum, si idola sua adoraret, et multa alia ipsi promisit. Hæc autem omnia Martha contempsit, dicens se esse desponsatam Jesu Christo et nolle sibi quærere alium sponsum. Videns ergo tyrannus parum prodesse suas pollicitationes, et multo minus minas ipsas, jussit eam gladio interfici, et ejus corpus conjici in locum quemdam immundissimum. Unde honestissima quædam matrona illud eduxit, et honorifice sepelivit. Consummatum autem est ejus martyrium XXIII Februarii aut XXII, ut alii dicunt. Hæc ibi.

cullus 22 et 23
Februar.

3 XXII Februarii memoria ejus celebratur in Menologio Virginum Lahierii nostri, et altero quodam Calendario. Sed XXIII die ritu duplici peragendum festum S. Marthæ per totam diœcesim Asturicensem præscribitur in Ordine recitandi divinum officium aut Missas per Hispanias, anno 1635 et 1646 Madriti excuso. Ad quem etiam diem testantur eam colit Alphonsus Villegas in Appendice ad Flores Sanctorum: Joannes Marietta de SS. Hispaniæ lib. 4 cap. 20, et lib. 22 agens de urbe Asturicensi: Razius de illustribus sanctitate fœminis tomo 1 fol. 170, qui fere e Trugillo verterunt relatum elogium, hic in sermonem Italicum, illi in His-

panicum. In Martyrologio Romano ad eundem XXIII Februarii memoria ejus istis est consecrata verbis: In civitate Asturicensi S. Marthæ Virginis sub Decio Imperatore et Paterno Proconsule. quia vero in Actis dicitur hæc sub Paterno in Hispaniis, eo quo Decius mortuus est anno, persecutio extitisse, martyrium S. Marthæ referendum est ad annum CCLI, sub cujus finem aut initium sequentis Decii ambo et pater et filius perierunt. Consule commentarium prævium ad Vitam S. Agathæ 5 Februarii § 1 num. 5.

4 Sanctius Davila lib. 3 de Veneratione Reliquiarum cap. 8 pag. 296 enumerat Sanctos, quorum sacra corpora in urbe et diœcesi Asturicensi adservantur, ac tradit in vicino monasterio Riva-de-Sil dicto in veneratione haberi corpus S. Marthæ Virginis et Martyris, et variorum aliorum Sanctorum. Verum Petrus de Ayngo Ezpeleta in Antiq. Eccl. Asturic. num. 72 eumque secutus Tamaius Salazarius, asserunt, sacra pignora adhuc debito adservari honore in ecclesia sui nominis, quæ de Tera dicitur, ipsius Asturicensis diœcesis, olim Benedictinorum cœnobium, nunc Abbatia, inter dignitatum titulos Cathedralis Ecclesiæ: adduntque hoc luce clarius patescere, cum adhuc adsit Regis Alphonsi VII de hac apud Teram adervatione diploma, quo ibidem exuvias honorifice collocatas Rex ipse profatur. Masinus in Bononia perlustrata tradit in æde Bononiensi S. Francisci videri maximum partem Brachii S. Marthæ Virginis et Martyris, et aliquas ejusdem reliquias esse apud Barnabitas in templo S. Pauli: quæ de hac S. Martha intelligi innuit, dum ad XXIII Februarii ejus festum collocatur.

5 Multa esse in Asturiis, Gallæcia, Castella veteri et Legione oppida, S. Marthæ nomine consignata, quorum nomenclaturam describere prolixum foret, scribit idem Tamaius Salazar, qui coronidis loco duplicatum acrostichon carmen, pulveris vetustate compositum, subdit his verbis.

Martyrem amare refert Asturica Martha
st amat et propriam cognoscunt temporis æv
Romanas noster nec penitus invidet ardo
tot pia prodigiis continuis alma corusca
Hic jacet, hic nostras faciet ærumnassimulatque
Alma tibi hic quanta educis nunc viscera Marth

tempus mar
tirii.
ECorpus S. Mar
thæ an in mo
nasterio Riva
de Sil,num potius in
abbatia de
Tera?aliquæ reli
quiæ Bononiæ:F
oppida ab ea
denominata:M
A
R
T
A
antiquum
acrostichon
ANIMADV.
PAP. 38.

VITA

ex antiquo MS. Legendario edita a Jo. Tamaius Salazar.

In Hispania civitate Asturum Augusta, quæ Astorgensis dignoscitur urbs, passio S. Marthæ Virginis et Martyris; cujus gesta passionis, etsi inter oblivionis nebulas extiterint, adhuc tamen illustrissimum ejus martyrium inter coronas Martyrum Ecclesia Dei venerabiliter honorat.

S. Martha
Virgo et Mar
tyr colitur As
turicæ:

2 Ergo

A 2 Ergo eo tempore, quo Decius contra fas nefas-
EX ANTIQVO MSS. ea in persecu-
 tione Decii,
 que Philippos Imperatores alium Romæ, alterum
 Veronæ interficere jussit, et postmodum ad Imperii
 Romanorum gubernaculum adscendit tyrannus, eo
 quo mortuus est anno, sub Proconsule Hispaniæ
jussu Paterni
 Proconsulis,
 Paterno tanta persecutio Christianorum fuerat, ut
 infra duos menses innumerabilia millia martyrio
 coronarentur. Unde inter tot tormentorum genera
 licet Christianorum aliqui deficerent, sed ut in plu-
 rimum major pars ad passionis metam laureata de-
 venit. In ista igitur persecutionis procella ardens
 agnoscebatur Hispania, et cum Asturicam pervenis-
 set Paternus, edictis horrida præconum voce pro-
 positis, Christianos investigare permisit satellitibus.
 Mos erat illis diabolica inolitus fraude, ut Christiani
 dignoscerentur statim, quod diis sacrificia indiceren-
 tur publica, quibus omnis populus adstare sub capitis
quia a sacri-
 ficio deorum
 abfuit,
 pœna cogebatur. Si quis ergo ab isto deficiebat
 conventu, ut Christianus tenebatur, et ad iudicium
 ergastula ducebatur, donec aut idolis offerre thura,
 aut se Christianum fateri compelleretur. Omnia hæc
 Asturicæ peregit Paternus, et cognito, quod Martha
 Virgo Asturicensis, ex nobilibus parentibus orta et
 divitiis opulenta, deorum sacrificiis publicis non ad-
 fuisset, suspicione ducti satellites, eventum Procon-
 suli retulerunt. Qui sanctam Virginem ad tribunal
 sisti præcipiens, Qua præsumptione, inquit iratus,
 audes deos nostros, nobilis cum sis, clandestino
 subterfugio despiciere? Dic ergo, quæ sis tu, aut quo
 nomine vocaris? Cui Virgo: Martha vocor, ex nobili
 Asturicorum prosapia orta, Christo et nomen, et
 animam dedi: ejus sum, qui me de nihilo fecit, et
 ad plura me elegit.

B 3 Hæc inter se diglutiens verba Paternus, ani-
blanditias
 spernit:
 mum Virginis per blandimenta dictionum ad sui
 pertrahere voluntatem decrevit, ideo subdolo risu,
 ut diis litaret, Principibus obediret, et a Christiano-
 rum figmentis diverteret, lenocinio verborum am-
 fractu Virginem persuadebat. At constantissima Vir-

go in proposito persistens, impii Præsidis blandi-
 tias valido spiritu recusavit. Excanduit Paternus,
 et bili oppressus, pedibus et manibus humum
 et aerem verberabat. Tunc ad supplicia ventum.
 Eam in equuleum suspendi, et membratim corpus
 ejus tenerum ungulis laniari, impositis insuper ad
 latera facibus, donec patentibus visceribus, eaque
 sale fricata, occubisset, præcepit. Omnia prout jus-
 sum factum. Sed quid prodest humana potentia,
 quando divina reclamitat miseratio? E supplicio fir-
 mior egreditur Martha, ab equuleo deponitur invin-
 cibilis Virgo, et eadem nocte Dominus cum ingenti
 lumine apparens eidem, ipsam dulciter confortavit.
 Cujus melliflua visione, et adlocutione, sic animata
 est, ut pro nihilo duceret cruciatus.

4 Videns Proconsul, quod verbis eam, nec ver-
 beribus, superare non posset, post aliquot dies mu-
 tata vice coram se iterum sisti Virginem jubet. De-
 nuo a Christi consortio dimovere, et ad idolorum
 cultum pertrahere Martham callida peroratione cu-
 piebat, et ad tantam pervenit persuasionis instantiam,
 ut Virgini ejus filium, in sponsum se conjuncturum
 promitteret. Sed sacrata fœmina, quæ sponsi in soli-
 tudine divini vestigia quæritabat, et ejus vocis sibilos
 adprehendebat, Proconsulis ignorantiam incusavit,
 et filii conjugium recusavit, seque Christi sponsam
 profitetur, a cujus dimoveri caritate et dilectione, nec
 tribulatio, nec angustia, nec fames, nec nuditas, nec
 periculum, nec persecutio, nec gladius valere poterat,
 fassa est. Iratus nimis Paternus intra se exclamans,
 dixit: Deficiens moriar, quia ab hac muliercula me
 superatum cerno. Tunc, ne Virginis victoria prodiret
 in publicum, B. Martham secreto ferali gladio percus-
 sam, in quemdam immundissimum locum sepeliri præ-
 cepit. Quo facto, a nobilissima et Christiana matrona
 corpus ex oleto extractum, illud honorificæ sepulturæ
 tradidit confidenter, præstante Domino nostro Jesu
 Christo, qui est benedictus in secula. Amen.

in equuleo
 torquetur:

a Christo ap-
 parente corro-
 boratur:

rejecit nuptias
 cum filio Pro-
 cos.

gladio cæditur:

sepelitur.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

CRESCONIO, ZENONE, MENANDRO, CARINIANO, ARIONE, HIPPOLYTO, DIODORO, MENELANTO, ATHORA, PE- TRO, LAMBESE, LUCIANO, FELICE ET ALIIS XXXV.

J. B.

XXIII FEB.

C Plurimos terra Africa in cælum Martyres misit,
 quorum tamen sæpe nuda extant nomina, Actis
 deperditis aut numquam conscriptis: multorum
 ne nomina quidem ipsa extant. Tredecim hoc
 die in vetustis optimæ notæ martyrologiis recensentur:
 aliique adduntur xxxv aut xxxvi, solo numero, non
 proprio quisque vocabulo expressus. At qua in urbe, aut
 pago, quo tempore, quibus Judicibus, quo genere sup-
 plicii palmam martyrii adepti, obscurum est. Eos, ita
 enumerat, quod S. Hieronymi dicitur, sive antiquissi-
 mum Ecclesiæ Romanæ Martyrologium MS. In Africa
 Crisconi, Zenonis, Minandri, Cariniani, Arionis,
 Ipoliti, Diodori, Menelanti, Athoræ. Et alibi, Petri,
 Lambesis, Luciani, Felicis, et aliorum xxxv. At
 vetus MS. monasterii Marchianensis in unicam clas-
 sem omnes redigit, hoc modo: In Africa Chrysogoni,
 Zenonis, Minandri, Cariniani, Arionis, Hippolyti,
 Diodori, Menelanti, Athoræ, Petri, Lambesis, Lu-
 cianæ, Felicis, et aliorum xxxvi. Eadem in veteri
 item codice monasterii Aquicincti leguntur. Ut videatur
 illud et alibi, non aliud significare, quam alio intra
 eandem Africam loco.

Horum Marty-
 rum Acta ig-
 nota;

nomina,

2 In aliis Martyrologiis, non omnes, sed qui cele-
 brioris fortassis fuere, nominantur. Ita MS. Augiæ
 divitis: In Africa, Cresconii, Zenonis, Emenandi,
 Diodori. Notkerus, qui a 1000 annis vixit, In Africa,
 aut, Grysconii, Zenonis, et aliorum multorum. MS.
 Lætiense Pannoniis Sanctis, de quibus infra, jungere
 eos videtur: In Pannoniis, inquit, SS. Antigoni, Ru-
 tuli, Libii, Eminandri et Zenonis. Ita et Hermannus
 Greven cum Aquisgranensi martyrologio, Polycarpo
 aliisque Asianis Felicem jungit: Et in Asia Polycarpium,
 Herotis, Felicis, cum aliis xii.

3 Differentia est aliqua, ut patet, nonnullorum no-
 minum in variis exemplaribus. Cresconius, alibi Cris-
 conius, Chrysogonus, Grysonius appellatur. Me-
 nander, Minander, Eminander, Eminandus. Cari-
 nianus, in MS. Aquicinctino Carimanus est: Mele-
 nantus, qui in ceteris Menelantus. In eodem et Mar-
 chianensi Luciana, qui alibi Lucianus. Denique duo
 illi codices xxxvi socios addunt tredecim illis nominatis,
 qui solum xxxv in veteri Romano.

pauciora alibi
 recensita,
 F

nonnulla va-
 rie descripta.

DE SANCTIS MARTYRIB. SMYRNENSIB.
EROTE, CARPO PHORO, GERONTIO.

J. B.

XXIII FEB

Smyrnæ Episcopus fuit, ac totius (ut S. Hieronymus auctor est cap. 17 de illustrib. Eccles. scriptorib.) Asiæ Princeps, S. Polycarpus: quem Latini venerantur xxvi Januarii, Græci xxiii Februarii, ut ex Menæis et Menologio ac Maximi Cytheræi Vitis SS. constat. Hoc etiam die quibusdam Latinorum Martyrologiis inscriptus, ut antea dictum. Illic quoque hoc die martyrii agonem peregerunt Eros, Carpophorus, Gerontius, uti ex veteribus Martyrologiis liquet: tempus modusque certaminis incerta. Quod post S. Polycarpi, descripta eorum nomina sunt, argumento id est fortassis, illo fuisse ætate posteriores. Vetusissimum Romanum, sive S. Hieronymi, In Asia, inquit, nat. Polycarpi Episcopi cum aliis xii. Smyrni nat. Sanctorum Herotis, Carpofo. Distinctus

Horum Martyrum nomina ex Martyrologiis.

B. Notherus: Smyrnæ nativitas Erotis et Carpophori. Vetus MS. monasterii S. Martini Tornaci: Smyrnæ natalis Sanctorum de antiquis, Heroti et Garphori. MS. Divitis-Augiæ, sive Richenoviense: Et in Asia Herotis et Carpofo. Jungunt Gerontium MSS. Aquicincti et Marchianensis cœnobiorum: In Smyrna, inquit, natalis SS. Herotis, Carpori, Geronti. Hermannus Greven in Auctario Usuardi anno 1521 excuso, et Martyrol. Aquisgranense Felicem, qui inter Africanos Martyres antea numeratus, Polycarpo et Eroti sociant Carpophoro omisso. ita enim habent: Et in Asia Polycarpi, Herotis, Felicis, cum aliis xii. De hisce duodecim actum in Vita S. Polycarpi. Solum Erotelem habet MS. monasterii S. Cyriaci Romæ: Smyrna, inquit, nat. S. Herotis.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ASIATICIS

SINONE, HERULO, CUSCUMO, MENALIPPO, ZENONE,
SINERTE, SIRICO ET ALIIS.

J. B.

B

E

XXIII FEB.

In eadem Asia, incertum quo loco, tempore, mortis genere, martyrii lauream eodem die consecuti sunt alii septem: de quibus antiquissimum Martyrol. Romanum, sive S. Hieronymi: In Asia Sinonis, Heruli, Cuscumi, Menalippi, Zenonis, Inertis, Sirici. MS. monasterii Marchianensis: In Asia Cosconii, Synorii, Heruli, Zenonis, Menalippi, Sinestis; Syricis, cum sociis eorum. Eadem habet MS. Aquicinctinum. MS. Richenoviense duos solum recen-

set: Item in Asia Sinoris, Heruli. Zeno hic Asiaticus, plane alius videtur ab Africano, qui Cresconii et Menandri atque aliorum socius: cum in iisdem ambo Martyrologiis memorentur. Qui Sinon nominatur in veteri Romano, alibi Sinor, et Synorius: Cosconius, qui Cuscumus: Sinestes denique, qui Inertes; melius forte Sinertes, Siricus, Siricius, an Cyricus sit, qui postremus locatur, haud divinamus.

DE S. THEA MARTYRE.

J. B.

XXIII FEB

Dux SS. Theæ:

Duas Græci Theas venerantur, ut ex Menæis et Cytheræo constat. Altera Ægyptia fuit cum Paulo fratre ac sorore Valentina, sive Ουαλέντη, palmam adeptæ martyrii in Palæstina, ut ipsi referunt, xviii Julii, ut vero Romanæ tabulæ habent, xxv ejusdem: quamquam in his Theæ nomen non exprimitur. De altera Thea isthæc prædicant Menæa: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ἡ ἀγία μάρτυς Θεὴ ξίφει τελειοῦται.

Θεὴν ἀποσκόπτουσαν εἰς θεοῦς πλάνους
Οἱ τῆς πλάνης κτείνουσι προστάται ξίφει.
Eadem die, sancta Martyr Thea gladio vitam finit.
Theam deridentem falsos deos,
Erroris præsidēs gladio trucidant.
Eam Cytheræus quoque refert hoc die. Nihil præterea nobis compertum.

hæc gladio cæsa.

DE S. SIRENO, SIVE SINERIO,

C MONACHO ET MARTYRE SIRMII IN PANNONIA INFERIORE,

F

Commentarius historicus.

J. B.

§ I. S. Sirenus Sirmii in Pannonia peremptus, non Firmi, aut Sexti Firmi.

CIRCA AN. CCCC.
IXIII FEBR.

S. Sirenus
monachus
Martyr

Sirmium, urbs Pannoniæ inferioris, Imperatorum aliquando sedes, Christi religione a primævo Ecclesiæ statu collustratum, multoque sanguine Martyrum nobilitatum fuit. In his Sirenus censetur, sive Sinerius, qui ex eorum genere, quos etiam persecutionum temporibus μοναχοῦς, sive μονάζοντας, solitariam vitam in prædio quopiam suo; aut locis desertis, actitantes, reperimus appellatos, circa annum ccc palmam confessionis tulit. Hunc quia Firmi in Piceno recentiores quidam mortem oppetiisse autumant, alii in ea Bæticæ urbe, quam Plinius lib. 3 cap. 1 vocat Sexi Firmum, cognomine Julium; ideo proferenda nobis verba antiquorum Martyrologiorum sunt, ut quæ olim de loco certaminis ejus sententia fuerit, constet, simulque appareat quæ nominis ejus apud auctores varietas sit.

Februarii T. III.

2 Vetus Romanum Martyrologium ab Heriberto Rosweydo nostro editum ita habet: Apud Sirmium Sinerii monachi, et xlii Martyrum. De hisce, non xlii, sed lxii aut etiam lxxii, seorsim agemus. MS. Martyrologium monasterii Centulensis, sive S. Richarii, quod S. Bedæ nomine prætitulatum: Apud Sirmium S. Sireni monachi, qui sub Maximiano capite cæsus est. Usuardi plurima habemus exemplaria, etiam vetustissima, et non longo tempore post ipsius ætatem auctoris exorata, et non pauca typis edita, quibus et Romanum congruit, et Bellini de Padua ante centum fere et sexaginta annos excusum, ita habent: Apud Sirmium B. Sineri (Romanum, et quædam excusa ac MSS. Sireni) monachi et Martyris, qui jubente Maximiano Imp. tentus, cum se Christianum esse confiteretur, capite cæsus est. Consentunt in hoc Martyris elogio alia ab annis 15 aut pluribus scripta Martyrologia, quæ alioquin Usuardi nec nomen præferunt, nec ordinem phrasimque in omnibus retinent.

Sirmii passus traditur in Martyrologiis:

præsertim antiquis,

A *Usuardi editio Parisiensis anni cixxxxvi*, Sinetum vocat, apud Smyrnam passum.

8 *Bedæ nomine vulgatum typis Martyrologium ita* S. Sireni cædem ac cædis locum, caussamque explanat: Apud Sirmium, natale S. Sireni monachi, qui tempore Maximiani Imperatoris, cum unius ex domesticis ejus uxorem, hora incongrua in horto, quem ipse sibi excolebat, deambulantem, acrius increpando repulisset, jubente Maximiano tentus, et Christianum se esse confessus, capite cæsus est. *Eadem habentur in B. Adonis Viennensis, et in B. Notkeri Martyrologiis: nisi quod in hoc priores quatuor voces ita efferuntur:* Apud Smirnam S. Synerii. *In Bru-xellensi quoque Ecclesiæ S. Gudilæ Martyrologio ita habetur:* Apud Smyrnam S. Syneri. *Ita et MS. Coloniaense S. Mariæ ad Gradus:* In Smyrna S. Sireni monachi, qui a Maximiano Imp. capite cæsus est, *Sirmio eum tribuunt cum plerisque recentioribus, Molanus, Canisius, Ghinius, Galesinius. Monet postremus in Annotationibus, etsi Sirenium scripserit, Synerum tamen in multis MSS. appellari. Est ergo Sirenius, vel Sinerus, Synerius alibi, et Synetus, Serenus quoque et Senerus, imo et Sergius. Ita enim MS. Florarium:* Apud Sirmium B. Sireni, alias Sergii, alias Seneri, monachi et Martyris sub Maximiano anno salutis 287.

in pauculis
Smyrnæ:

diversimode
appellatus:

Vitæ ejus epi-
tome ex Petro
de Natal.

B 4 *Probat variis testimoniis et exemplis Baronius in Notationibus hoc die*, Maximiani temporibus fuisse monachos, et ex eis quamplurimos coronatos esse martyrio. *additque agere etiam de Sireno Petrum in Catal. lib. 3. cap. 147. licet eum etiam Episcopum fuisse dicat. Id vero Petrus non dicit, ita namque scribit:* Serenus monachus et Martyr sub Maximiano Imp. apud Syrmium passus est. Nam cum ipse sibi hortum excoleret, et unius ex domesticis Imperatoris amicus intimus esset; quadam die uxorem illius in horto suo hora incongrua deambulantem reperit, eamque acriter de inhonestate increpavit, quod sola hora inepta monachi pomerium introisset, eam quoque cum indignatione ejecit. Quæ viro suo de Sireno conqueritur, et quod eam turpiter ejecerit lamentatur. Qui verbis conjugis ad iracundiam motus, quem dudum ut amicum celaverat, Maximiano uti Christianum accusat. Sicque Serenus jubente Imperatore tentus, et se Christianum confessus, capite cæsus est vii Calen. Martii. *Ita ille, nulla Episcopalis dignitatis facta mentione. Discrepant tamen ab his paululum, quæ infra dabimus, S. Sireni acta.*

C 5 *Audiendi nunc qui in Italiam ac Hispaniam avocant athletæ hujus certamen. Franciscus Maurolycus, Messanensis in Sicilia Abbas, cum Martyrologio a se concinnato, anno cixcxlviij vulgavit Typographiam Sanctorum Christi Martyrum, per Primum Cabilunensem Episcopum ac Theologum anno salutis ccccccl olim compositam, et tunc demum recognitam. In ea ita scriptum:* Firmium Italiæ civitas, in Picens. Hic Serenus monachus sub Maximiano Imp. Martyr. *Secutus ipse Maurolycus ad vii Calendas Martii scribit:* Apud Firmium Italiæ civitatem in Picens, B. Sireni monachi et Martyris, qui jubente Maximiano Imp. tentus, cum se Christianum esse confiteretur, capite cæsus est. Nam Serenus Abbas in Scythiaca eremo Ægypti, sanctitate et castimonia inclutus, alius fuit. *Maurolycum Italice expressit Constantius Felicius medicus in Calendario, sive Ephemeridibus historicis anno cixcclxxvii editis:* Serenus. *inquit, monachus et Martyr, Firmi in Marchia, plexus capite, jussu Maximiani:* Serenus Abbas Scythopoli, in solitudine Ægypti, exemplar sanctimonie et castitatis. *Est Scythopolis, ut alibi diximus, urbs Palæstinæ: solitudo vero, in qua Serenus Abbas vixisse dicitur, Scithi vel Scethi aut Scythi appellata in Ægypto erat.*

Firmi in Pice-
no passus tra-
ditur ab ali-
quibus:

6 *Nemo alius, etiam Italarum, quem quidem viderimus, hisce tribus scriptoribus, de loco certaminis S. Sireni assentitur. Ex eorum tamen verbis ansam habuisse videntur viri quidam docti, ut eum in Hispaniæ urbem Sexti Firmum, aut Sexi Firmum pertraherent. Nam quæ nostra memoria ab iis procusa sunt, vel, ut credi volunt, producta, e vetustis scriniis in lucem commentaria primum titulo Fragmentorum, Luitprandi, dein Adversariorum; ea in priori editione Madritensi, adornata a D. Thoma Tamaio de Vargas, num. 138 ita habent:* Decessit Q. Serenus Samone in Gallecia cum opinione sanctitatis anno clxv, relicto filio adolescentulo, qui fuit egregius medicus, et virtutis ac religionis amantissimus. Dies senioris Q. Sereni dicitur fuisse xiv Kal. Martii illo anno. Medici duo filii Q. et M. Sereni passi sunt sub Severo Alexandro. Item tertius et quartus Sereni passi cum aliis in Africa sub Diocletiano. Horum filii L. Serenus monachus, familiaris Diocletiani, et Publ. Serenus, Martyr, in Africa hic, ille vero in Hispania Sexti Firmii in Bætica passus est sub Diocletiano anno ccxc. *In posteriori editione Antuerpiensi, anno cixcxl a Laurentio Rumirezio del Prado Consiliario regio et Hieronymo de la Higuera nostro curata, num. 177 eadem habentur, nisi quod pro Severo Alexandro, scriptum est Severo Alexandria. Dein sequitur num. E 178. Item Zenas et Q. Serenus passi cum aliis etc. quod in priori editione erat, Item tertius et quartus Sereni passi cum aliis. Demum num. 179 pro Sexti Firmii est Sexti Firmi.*

ab aliis Sexti
Firmi in His-
pania,

ex Adversariis
Luitprandi,

7 *Hujus scriptoris auctoritate nixus Joannes Tamaius de Salazar, eum esse censet, qui a plerisque Sirmii passus scribitur, atque in Martyrol. Hispanico hocce elogio celebrat:* Sexi-Firmi in Bætica S. L. Sireni monachi, filii Q. Sireni Samonensis Gallæci, qui cum in Domo Diocletiani Imp. aliquando aulicus versaretur, vitam periculosam relinquens, et empto hortulo, ibidem contemplationi vacasset, a foemina quadam aulica persecutus, primo Maximiano imperante in Hispaniam relegatur, post ad martyrii coronam intrepidus agonista pervenit. *In notis probat urbem Hispaniæ fuisse Sexi-Firmum, vel Sexti-Firmum: quod ultro damus. Addit, si non illic martyrii consecutus est coronam, prosapia tamen Hispanum fuisse: nec hoc tamen sat solide probat.*

indeque Mar-
tyrologio His-
panico inscrip-
tus:

8 *Non hic dicam, quod viri doctissimi, etiam Hispani, ista sive Fragmenta, sive Adversaria, ab recentioribus supposita, neque Luitprandi legitimum scutum esse: non enim eo argumento nunc opus ad veterum scriptorum de S. Sireno tuendam sententiam. Non quæram item cur aliter excusa quædam in secunda editione, ac in prima: quidque sibi velit, quod horum (id est Zenæ et Q. Sireni) filii dicuntur L. et P. Serenus? Uter utrius est? Non enim utriusque uterque. Aut unde novit D. Tamaius Salazarius L. Serenum, Quinti filium fuisse, et non potius Zenæ, qui prior, uti et ipse inter filios, ponitur? Demus omnino ita scriptum a Luitprando, et minime obscure: etiamne asserit, eundem esse Sirenum qui vetustioribus Martyrologiis ad vii Kalend. Martii inscriptus? Dicere id tamen eum demus: ejusne potius sententia stabimus, quam S. Bedæ, qui amplius cc annis eo antiquior fuit, et in omni scientiarum genere versatissimus? Potiusne, quam Usuardi, qui Caroli Magni temporibus, centum et quinquaginta annis ante Luitprandum? Potius, quam B. Adonis Episcopi? Denique cur illi LXII aut LXXII Martyres, qui, ut mox dicemus, ibidem in præfata urbe, ubi S. Sirenus, certamen consummantes, regna mansura percipere; non etiam Sexti Firmo tribuuntur a Luitprando? Fiet id fortassis in tertia editione.*

varie id refu-
tatur,
F

9 *Quod Ferrarius, Galesinius, Molanus, Sausaius apud Arvernos coli S. Sirenium testantur, non est cur*

A cur non adstipulemur : neque enim isthic occisum, sed modo coli, ob reliquias eo allatas asserunt. Nisi forte et alius sit. Neque illud assequimur, quod Tamaius scribit, doctis perperam arridere figmentum, absque vetusta commendatione politum. Nobis sane, quantavis commendatione politum figmentum, quamdiu figmentum esse deprehenditur, arridet numquam : ac ne tum quidem quando solum suspicio est figmenti.

§ II. S. Sireni Acta, martyrii tempus, reliquiæ.

Acta S. Sireni breviter complexi Usuardus, Beda, Ado, Notkerus, ac Petrus Equilinus Episcopus, antea citati, Joannes Tamaius Acta ait sui illius Sereni penitus deperiisse, illa se ex more compaginare. Summa est : L. Serenum, ab uno filiorum Q. Sereni medici, Quincto nimirum aut Marco, processisse. Antea dixerat Quincti filium. Adversaria ab eo citata, Zenæ aut Quincti Sereni filium faciunt : qui, Quinctus in Africa passus, Sereni medici nepos erat. Tradit deinde Tamaius, Lucium politionibus litteris Romæ eruditum, carum Diocletiano, ejus Domesticum et sodalem factum : postea aversantem aulæ fraudes, Principisque in Christianos sævitiam, e palatio abscessisse, et hortulo, quem emerat, colendo occupatum, sibi ac Deo quietum vacasse. Cum dein unius ex aulicis Maximiani uxorem, hora intempesta, in hortulo illo suo deambulantem, et clamoribus omnia complentem, acrius objurgatam, inde expulisset; eam apud virum suum cum lacrymis de injuria questam : ab hoc accusatum Sanctum, Urbe decreto Maximiani ejectum, navigasse in Hispaniam, atque ad Sexti-Firmi portum appulsum : ibi a satellibus comprehensum, cum se Christianum fassus esset, plexum capite, vii Kal. Martias anno cxc. Hæc Tamaius, uberiore stylo.

B II. Alia Acta antiquiora ac veriora descripsimus ex veteri codice S. Martini Ultrajecti. quæ ita habent.

Apud Sirmiensem civitatem Syrenus peregrinus monachus, Græcus civis, cum de locis peregrinis venisset, hortum colere cœpit, ut inde vitam transigeret, eo quod aliam artem non nosset. Qui tempore persecutionis metuens corporales plagas, latitavit : et dum excoleret hortum suum, quadam die quædam mulier ingressa hortum ejus, cœpit deambulare hora incompetenti. Cumque eam vir sanctus caussa lascivitatis discurrere cognovisset, increpavit eam, monens ut egrederetur, et ut honesta matrona, disciplinate se haberet. At illa cum confusione egressa de horto viri Dei, cœpit fremere, dolens non quod inde pulsa esset, sed quod libidinis suæ causam non adimpleret. Et statim scripsit ad virum suum, qui erat Domesticus Maximiani Imperatoris, insinuans ei injuriam, quam passa fuisset.

C 12 Cumque accepisset litteras vir ejus et legisset, statim conquestus, ait Imperatori Maximiano : Nos cum lateri tuo adhæremus, matronæ nostræ in longinquo positæ injuriam patiuntur. At ille dedit ei potestatem ut vindicaret in eum per Rectorem provinciae. Ille ergo profectus ad Judicem, ei Imperialia dicta porrexit, conquerens de Syreno. At Præses ei sibi exhibito dixit : Quare intulisti injuriam matronæ tanti viri? At ille constanter respondit : Nulli matronæ aliquam injuriam feci : sed recordor, quod ante hos dies quædam mulier in horto meo hora indecenti deambulabat, quam increpavi, et dixi, quod non recte versaretur mulier, quæ illa hora egressa de domo viri sui esset. Quod cum audisset vir ejus, erubuit et obmutuit, nihilque amplius loqui Præsidi ausus est.

13 Præses vero intra semetipsum cogitare cœpit de sancti viri libera objurgatione, et ait : Hic homo Christianus est, cui displicuit mulierem in hortum

suum impudice se gerentem videre. Dixitque illi : D Cujus professionis es? At ille sine aliqua mora respondit. Christianus sum. Cui Præses : Usque nunc ubi latitasti, vel quomodo subterfugisti, ut diis non sacrificares? At ille, Quomodo, inquit, placuit Deo, usque nunc me reservavit in corpore : modo autem quia palam voluit me esse, paratus sum pro nomine ejus pati, ut habeam partem in regno ipsius. Præses autem hæc audiens, vehementer iratus, dixit : Quia hucusque Imperialia præcepta latendo contempsisti, et diis sacrificare noluisti, jubemus te capite plecti, qui statim raptus ac ductus ad locum passionis, decollatus est.

14 Qui apud Arvernos in Gallia colitur S. Syrenus, sine Syreneus Martyr, eum Sirmiensem hunc esse asserit Saussaius supplemento Martyrologii Galliani ad hunc diem. Coli Arvernens scripsere ante eum quidam : ubi pro religione decertasset, non indicarunt. Joannes Molanus in Auctario ad Usuardum ita habet hoc die : In territorio Arvernensi, S. Syreni Martyris egregii. Petrus Galesinius : Arvernens, S. Syreni, qui egregio martyrio coronatus est. Ferrarius in generali Catal. SS. qui Galesinium in Notis citat : Arvernens S. Sereni Martyris. Nec aliud Saussaio perspectum fuisse videtur, cum Martyrologium cœpit cudere, nam in eo ad hunc diem ita scripsit : Claramonte Arvernorum S. Syreni Martyris, qui propter egregiam in Christi nomine confitendo constantiam, dira perpeusus, exacto illustri agone, palmam sempiternæ gloriæ accepit.

15 Ast in Martyrologii ejusdem supplemento disertius rem expressit his verbis : In Arvernia vico Billo-nensi, susceptio et veneratio pretiosi corporis S. Syreni monachi Martyris, qui cum se Christianum esse confiteretur, jubente Maximiano Imp. apud Sirmium capite cæsus est. Cujus sacra gleba deinde in Gallias translata, in collegiata ecclesia præsignati vici colenda reposita est, cum ossibus SS. Juvenalis Martyris et Maximini Episcopi et Confessoris. Fit autem ad tanti Coelitis patrocinium perpetuus incolarum concursus; qui maxime occurrente necessitate serenitatis vel pluviae, ad hujus gloriosi sui Tutelar- is præsidium fideliter recurrentes, opem ex ejus meritis et suffragiis desideratam consequuntur. Beatissimi autem hujus Martyris bis in anno recolitur summa veneratione memoria : hac die scilicet in antedicta Ecclesia Billonensi; porro vi Idus Maii ab Ecclesia Matrice Arvernensi : forte quod hæc colat translationem, illa natalem propria solemnitate veneretur. Ita Saussaius.

16 Quem Billonensem vicum appellat, reor Billonum, inferioris Arvernæ, sive Limaniæ, oppidum esse. Nam Franciscus Ranchinus in descriptione Franciæ pag. 296 primariam ejus oppidi ecclesiam, in qua numerosum Canonorum collegium est, dicatam scribit Sancto cuidam, quem Cerneuf Gallice vocat : reor Serenum vel Sirenum esse. Qui sint autem S. Juvenalis Martyr, et S. Maximinus Episc. Confessor, alibi quæremus, vel ad proprium cujusque diem, ubi eum erimus assecuti, vel ubi commodum videbitur, cum alterius Sancti, nomine eodem nuncupati, faciendæ erit memoria.

17 Porro S. Sireni hujus nostri in quibusdam Martyrologiis ad alios dies translatus natalis, incuria librariorum qui ea transcribere, an alia potius caussa, haud scio. In Martyrologiis monasteriorum Marchianensis et Aquicinctini, xxi Februarii, verbis, quibus hoc xxiii die utitur Usuardus, inscripti, et lxii Martyres Sirmii passi, et Severus, (pro Sireno,) monachus ac Martyr, ut ibi indicavimus. At xxii ita habet MS. S. Hieronymi, seu vetustissimum Romanum : Sirminat. Sereni et aliorum xiii. MS. Divitis-Augiæ, seu Richenoviense eodem xxii die : Sirmio S. Severi

AUCTORE J. B.

fassum se Christianum,

capite plexum Sirmii.

Hic, aliisque Sirenus, colitur apud Arvernos.

E

reliquiis ejus Billonum allatis :

invocatur pro serenitate ac pluvia :

Claramonte 10 Maii colitur :

F habet sibi dicatam Billoni collegiatam ecclesiam :

ab altis colitur 21 et 22 Febr.

et

A et aliorum LXXI. *Vetus MS. Lætiensis Monasterii*: In Sirmio, natale Serenæ, quæ tempore Maximiani plexione capitis suscepit martyrium. Variat in verbis pauculis mendose expressis *MS. S. Martini Tornaci*: In Syrmia, inquit, natalis S. Serenæ, quæ tempore Maximini, plexione capitis proprium suscepit martyrium. *Richardus Witfordus in Martyrol. Anglicano initio seculi superioris edito, ad XXIV Februarii eum refert.*

quando marty-
rium subierit?

18 Non videtur autem S. Sirenus, quod in *Adversariis Luitprandi* scribit Jo. Tamaius, anno CCXC occubuisse; nedum CCLXXXVII, quod *Florarium*: sed fortassis circa annum CCCII aut CCCIII. Miratur certe Præ-

ses, uti num. 13 Acta MSS. habent; usque nunc ubi D latitarit, vel quomodo subterfugerit ut diis non sacrificaret? At *Martyr*, Quomodo, inquit, placuit Deo, usque nunc me reservavit in corpore. Non ergo initio persecutionis cæsus, quando non tanta cura perquirebantur Christiani; sed postquam ea ita immodice exarsit, ut nullæ eos latebræ tegere, nullus abscondere angulus posset, quod præcipue duobus imperii Diocletiani et Maximiani postremis annis accidit, CCCII et CCCIII. Atque adeo fortassis, qui post Sirenum hic subnectuntur LXII aut LXXII Martyres ante eum in urbe eadem palmam consecuti sunt. *Petrus de Natal. lib. 3 cap. 150* scribit sub eodem Imperatore passos, quo Serenus.

DE LXXII MARTYRIBUS

SIRMII IN PANNONIA INFERIORE.

J. B.

XXIII FEB.

Sirmienses
Martyres 72
vel 62.

B **E**odem quo S. Sirenus loco, gloriose pro Christo depugnavit Martyres alii LXXII, ut plurimi codices habent, aut LXI ut alii: ac fortassis ante eum, ut diximus. Cum eo certe Martyrologiis adscripti ad VII Kal. Martii, quo die Beda excusus, ac *MS. monasterii Centulensis*: Item aliorum LXII, qui ibidem passi sunt; ubi scilicet Sirenus, de quo immediate egerat. Idem habet Ado et MSS. Martyrologia complura: idem Notkerus, sed LXXII statuit, et cum Smyrnæ cæsum Sirenum scripserit, consequens esset, etiam hos Smyrnam amandandos, nisi errorem eum plurimum sententia corrigendum probassemus. *Usuardus ita habet*: Item natalis sexaginta duum, qui martyrii certamen in præfata urbe consummantes, regna mansura perceperunt. *Usuardum plerique alii sequuntur*: sed ex his *Romanum Martyrol.* Maurolycus aliique plurimi, LXXII statuunt. *Vetus Romanum supra in Sireno citatum, XLII. MS. Florarium*: Natale Sanctorum LXXII Martyrum in præfata urbe. Sirmio, nempe. *Galesinius*: Eo ipso præterea loco Sanctorum LXII aliorum Martyrum, qui cœlesti præsidio divinaque constantia ad omnem cru-

ciatum perferendum communiti, coronati sunt. non Firmiani:

2 Maurolycus, qui, ut diximus, Apud Firmium (ita enim habet) Italiæ civitatem in Picensi Sireni martyrium constituerat, adjeceratque fuisse Serenum Abbatem in Scythiaca eremo Ægypti, subnectit: Item natale Sanctorum LXXII, qui martyrii certamine in præfata urbe consummato, regna mansura perceperunt. Quæ illa præfata urbs? Firmum, opinor; nam in Scythiaca eremo cellæ ascetarum multæ, urbs nulla olim. Obscurius a Constantio Felicio Serenus monachus et Martyr Firmi in Piceno locatur, Serenus Abbas in Scythopoli, in solitudine Ægypti: dein ista subduntur: LXXII Martyres occisi in superdicta urbe. Scythopoli? an Firmi? Qui S. Sirenum Sexi Firmi in Hispania ponunt, idem de his statuunt oportet, si Martyrologia vetusta ad se trahere velint, ut solum Sexi Firmum pro Sirmio restituant.

3 MS. S. Hieronymi, ut in Sireno diximus, eum XXII Februarii refert cum aliis XIII qui hi ipsi sunt, numero alterato. In MSS. Aquicinctino et Marchianensi XXI Februarii, uti et Serenus, ipsius Usuardi verbis positi. Nihil de horum actis præterea comperimus.

alibi 22 et 21
Febr. relati.

DE SS. SENEROTE, ANTIGONO, RUTILO, LIBIO, ROGAT., MARTYRIBUS IN PANNONIIS.

J. B.

XXIII FEB.

Hi Martyres
Sirmii passi,
an alibi in
Pannonia, in-
certum.

Nomina varie
scripta.

C **S**irmii quoque, ut præcedentes, agone glorioso perfunctos esse hos Martyres indicat vetustissimum Martyrologium Romanum, sive S. Hieronymi, in quo ista leguntur: In Sirmio, Senerotis, Antigoni, Rutili, Libi. Consonat Richenoviense: In Sirmio Senerotis. Pannoniis generatim, nullo peculiari oppido locove expresso, eos tribuunt plerique alii. Beda, Rabanus, Notkerus, Martyrologium Ecclesiæ Aquisgranensis, Hermannus Greven, Galesinius: In Pannoniis Seneroti, Antigoni, Rutili, Libii. Quem Senerotem Richenoviense MS. et S. Hieron. alii Senerotum vocant etiam MSS. Bedæ exemplaria, excusa Seronetum, uti et Galesinius ac Ferrarius. Antigonus est Bedæ et Rabano, qui ceteris Antigonus:

qui Rutilus, is Bedæ, Notkero, Galesinio, ac MS. Lætiensi Rutulus; Rotulus Rabano, Greveno, Martyrol. Aquisgranensi. Libii ac Libi nomen promiscue scriptum, Labi apud Grevenum. Lætiense Martyrol. solum habet: In Pannoniis SS. Antigoni, Rutuli, Libii; omisso Senerote. MSS. Marchianense et Aquicinctinum, quartum addunt, Rogatianum, quem prætermittere nobis religio fuit, cum sint illa valde bonæ notæ Martyrologia. ita ergo habent: In Pannoniis Seneroti, Antigoni, Rutuli, Libii, Rogatiani. Alium Rutilum in Pannonia passum memorat Martyrol. Romanum IV Junii, qui ab hoc diversus: nam MS. S. Hieronymi hunc Sirmii cæsum tradit cum tribus sociis, illum Sabariæ cum duobus.

F

DE S. PRIMIANO EPISCOPO ET MARTYRE, ANCONÆ IN PICENO,

Commentarius prævius.

J. B.

XXIII FEB.

S. Primiani
Ep. M. cultus,

Anconæ, urbe Piceni antiqua et celebri, ad Adriaticum mare sita, colitur XXIII Februarii S. Primianus Episcopus Græcus (incertum ejus Sedis) ac Martyr, uti Philippus Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, inque generali Catalogo SS. et Ferdinandus Ughellus tom. 1 Italiæ sacræ tradunt: ac fatentur ambo, quo tempore floruerit, tuleritque palmam martyrii, ignorari: ex sepulchrali inscriptione

constare, Græcum fuisse: proprium habuisse Anconæ templum, in quo etiamnum ejus servantur reliquiæ: verum id hoc tempore S. Francisci de Paula appellari. quod hujus alumni in eo nunc divinum opus perurgeant.

2 Præter inscriptionem, quam citant, extat narratio Inventionis ejus, quæ ante fere CCC annos contigit: itemque Revelatio martyrii ac translationis, et miracula quædam,

Inventionis et
Translationis
narratio ex-
cusa.

A quædam, tunc descripta in libro, qui cum reliquiis asseruari dicitur in Curia Anconitana. Utramque eam narrationem Italice vertit Georgius Tromba Theologus ac Sacerdos Anconitanus, edique in lucem typis Marci Salvioni anno cxcxcix curavit: nos Latine denuo interpretati sumus, cum adipisci autographum nequiremus.

Reliquiæ inventæ circa an. 1370,

3 Ex ea narratione constat, inventas esse S. Primiani reliquias sub Joanne Episcopo Anconitano, aliquanto ante quam Avenione in Italiam Gregorius xi Pontifex Max. remigraret, quod anno cccccxxvi accidit. Episcopum illum Anconitanum appellat Thomas Herrera in Alphabeto Augustiniano Joannem Thedesum; Ughellus Joannem de Tudescois, atque hic, antea Episcopum Capitoliensem fuisse, sive Capitoliadis in Palæstina ii sub Archiepiscopo Scythopolitano: electum Anconitanum anno cccccxlix. x Kal. Novembris, annos multos ei præfuisse Ecclesiæ: cui nempe successor Bartholomæus Ularus ex ordine Minorum electus anno cccccxxxi.

martyrii tempus.

B translatio i secolo 10,

4 Joannis hujus Episcopi tempore piæ mulieri indicasse in somnis narratur S. Primianus, se ante annos amplius mille martyrium subisse: ut ad tempora Diocletiani videatur posse referri. Quod ait Ughellus, dubitari a plerisque an Anconitanus fuerit Episcopus; ipse se alibi Episcopum fuisse eidem matronæ indicavit; sed inde ab Anconitanis suas reliquias Anconam navigio fuisse deportatas annis circiter cccc ante eam revelationem, decimo nimirum Christi seculo.

ecclesia ejus Anconæ,

5 Ferrarius scribit eum propriam habuisse ecclesiam in urbe Ancona: Ughellus quoque templum, in quo quiescit, ejus nomini fuisse consecratum asserit. Ex inventionis historia constat, eam ædem dictam fuisse S. Mariæ de Turriano. An postea, cultu in ea S. Primiani instaurato illius cœperit nomine celebrari, haud scimus.

translatio nuper 10 Maii, festum.

6 Testatur Georgius Tromba, solemnem ejusdem Sancti translationem factam die x Maii an. cxcxcix, curante Carolo Cardinali de Comitibus, tunc Anconitano Antistite. Constitutum fuerat olim a Joanne Episcopo, ut memoria S. Primiani anniversaria celebritate perageretur Dominica ii Quadragesimæ, censereturque in classe festorum mobilium: affixa ea postmodum diei vii Kal. Martii, ut ex Tabulis illius Ecclesiæ scribit Ferrarius. Qui S. Primiano martyrii socius fuit S. Georgius, an uspiam, et quo die, colatur, incertum. Primianus Martyr memoratur quodam i Januarii, sed nec Episcopus dicitur fuisse, et plures socios habet.

NARRATIO INVENTIONIS

B. PRIMIANI EPISC. MART.

C

ex italico Georgii Trombæ.

Deus Opt. Max. qui mirabilis est et gloriosus in Sanctis suis, divitias pauperum servorum suorum non patitur absconditas latere: sed ut suæ omnipotentiae in victoriosus illis athletis magnificentia splendet, quæ eorum exuviæ mortalibus omnino erant ignotæ, eas non sine miraculo profert in lucem. Eximus certe thesaurus corporis B. Primiani Episcopi et Martyris, Anconæ in ecclesia S. Mariæ de Turriano dicta, immemorabili tempore occultus jacuerat: sed cum dies adfuit, qua eum numen decreverat erui e latebris oportere, Jacobus Benamatus Canonicus Anconitanus, et Smedutius Paulinus itidem Canonicus, illiusque Ecclesiæ de Turriano Rector, dum peracto officio divino soli intra eam ædem essent; divini Spiritus instinctu, conspiciantur opus aliquod e marmore fabricatum in muro, ad dextrum latus aræ majoris, quod tantillum fere spatii occupabat, quantum ad sepulturam quampiam opus esset: supra quod armarium erat concinnatum, in quo Divina Eucharistia tum asservabatur, asservaturque

S. Primiani Ep. Mart.

tumulus in muro,

etiam hoc tempore ab templi illius Rectoribus ac D. Præsidibus. Cum eminus spectantes mirarentur operis elegantiam, propius accessere, ut antiquam adeo memoriam explorarent. Ubi magno labore, ad id idoneis instrumentis discoopertæ litteræ erant, epigraphæ apparuit muro incisa, ita tamen vetusta trita et obfusca, ut non facile perlegi posset. Erat autem ejusmodi: HIC REQUIESCIT CORPUS BEATI PRIMIANI EPISCOPI, QUI FUIT GRÆCUS. Eaque verba exinde spectata lectaque passim ab omnibus.

agnitus ex inscriptione,

2 Paucis post diebus idem Smedutius Ecclesiæ Rector, quique ejus fabricæ præerat magister fabricum, cupidi eruendæ veritatis, numine instigante, omnibus accurate circumspicis, ex superiori parte, ubi fenestra erat et sanctissimum Sacramentum asservabatur, quibus opus instrumentis lapidem quadratum, artificioseque laboratum, pia opera inde revellunt. Post eum lapidem inane spatium erat, ibique theca lignea. Qua reverenter ac religiose aperta universa integri corporis membra reperta, præclara sindone obvoluta. Omnibus dein, uti antea fuerant, repositis, rem Episcopo Anconitano F. Joanni ex Ordine Eremitarum, a vitæ honestissimæ ac sanctissimæ viro, aperiendam judicarunt: interaque curandam cratem ferream, ac novam thecam argento alioque nitore eleganter ornatam instructamque, ut tanti thesauri dignitas merebatur.

reclusus:

inventæ in eo reliquiæ,

E

3 Primum igitur Episcopum adeunt, rem omnem diserte exponunt, orant, quo certius omnia confirmetur, ad locum ipse se conferat, lustraretque omnia. Admiratus, quæ ab iis, aliisque fide dignis hominibus, varia ejusdem Martyris miracula narrabantur, spondit se ad eam ædem esse venturum: venitque cum magna Cleri caterva, et summa reverentia ac sensu pietatis oculis ipse suis cuncta lustravit, comperitque rite sibi cuncta esse relata. Dein Deo actis gratiis, hymno TE DEUM LAUDAMUS decantato, decrevit ut is dies, quo sanctum illud corpus erat inventum, secunda nimirum Dominica Quadragesimæ, inter Festa mobilia, ut vocant, referretur. Eamque celebritatem idem Episcopus cum Clero ac populi concurrentis turba permagna, Officio ac cetero solenni ritu, recepto Ecclesiæ more, condecoravit, Jesu Christo suffragante, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in secula seculorum, Amen.

ab Episcopo visitatæ:

festum institutum Dominica 2 Quadragesimæ.

a Ughellus scribit eum Anconitanam rexisse Ecclesiam, cum summa laude prudentiæ, pietatisque in populum.

REVELATIO S. PRIMIANI

de suo martyrio et i translatione, ex Italico ejusdem Georgii Trombæ.

F

Omnipotens Deus, ut illustrius opera sua manifestet, ac servos suos ingenti gloria extollat, multa ac mirabilia per insomnia declarare solet, ut ex veteri ac novo Testamento liquet: in illo futura denuntiata in somnis Josepho Jacobi Patriarchæ filio, ac Pharaoni Regi Ægypti; in hoc vero, Josepho sponso Deiparæ Virginis, ac Magis, qui Christum adoratum venerant, et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Beati quoque a Liberii corpus, loco antea incognito tumulatum, debere ad basilicam Cathedralē Anconitanam deportari, monita in somnis mulier quædam narratur in ipsius historia. Quoniam autem idem semper fuit, est, eritque Deus, apud quem nulla præteriti future temporis differentia est, haud videri mirum debet, si, ut olim, ita nunc quoque, aliqua suorum famulorum miracula per quietem manifestet.

Deus multa in somnis revelat.

a

2 Certe quo tempore S. Primiani repertum est corpus, mulier quædam, Ceccola nomine, cum filium haberet morbo epileptico misere conflictatum, Deo Sanctoque

EX ITALICO
GEOR. TROMBÆ.
S. Primianus
matronæ fi-
lium paralyti-
cum sibi com-
mendanti

in somnis ap-
paret,

et ad se voca-
tam

jubet edicere,
ne argentum
suis reliquiis
ornandis ad-
hibeatur :

quare ?

ei martyrii sui
modum tem-
pusque indi-
cat.

tempusque pri-
mæ translu-
tionis :

prædicit hor-
ribilem tem-
pestatem,

b

A Sanctoque Primiano sese voto obstrinxit, Divo huic, si ejus patrocinio ab hac infirmitate filius ejus liberaretur, curaturam se ut decimæ omnium, quæ is acquisisset, bonorum, offerrentur. Secundum id votum, species est matronæ nocte insequenti per somnium oblata ejusmodi : videre sibi videbatur S. Primianum, procera statura, forma eleganti, habitu pontificio indutum, ornatum mitra pedoque pastoralis, via Ceptaria versus ædem S. Mariæ de Turriano incedentem, et cum ad hanc fere jam pervenisset, ab eo se advocatam, eumque secutam, sed præ metu ac reverentia, propius minime ausam accedere; nec cum secundo quidem esset accersita : sed cum tertio eam appellasset, tum demum ei appropinquasse, et ista edicentem audisse : Adi hujus templi Sacerdotes, meoque nomine eos mone, minime mihi placere, ut cratem ante sepulchrum meum conficiant, verum id postulare, ut corpus meum Antistes Anconitanus ex eo, in quo nunc jacet, monumento eximat, imponatque in thecam cypressinam, argento minime coopertam : cupio enim, ut quilibet mea intueri ossa queat, neque ullus his ornatus adhibeatur, cum supra corporis mei reliquias custodiatur sanctissimum corporis Christi sacramentum absque simili ornatu : nec decet, servo majorem quam Domino exhiberi honorem. Id propterea dixisse Sanctus videtur, quod jam tacite apud se decreverant Presbyteri ejus Ecclesiæ, capsam novam fabricari, eique argentea insignia obducere, ut superius dictum.

3 Tam familiari Sancti sermone audentior facta mulier, ex eo ita quærit : Sanctissime Pater, unde huc venisti, et quando hic es tumultus? Respondit Sanctus : Socii tres simul pro Christi fide martyrium sustinimus. Primianus ego, alter Georgius : tertii quoque nomen protulit, cujus ipsa oblita fuit. Et mihi quidem, addidit Sanctus, post alia tormenta, crudelissime caput ictum est, itaque excussa anima ad cælos cum palma martyrii evolavit. Amplius mille anni a cædis meæ tempore effluxerunt. Cumque boni cives Anconitani navibus appulsi essent ad eas oras, ubi meum sepultum corpus erat; id me volente, huc vexerunt, et in tumultu, ubi nunc jacet, condiderunt. Quievi hic annis cccc, cupioque porro quiescere ad diem usque universalis resurrectionis. Permissi autem e priore loco asportari me, quia illic in me Christi nomen ab incolis minime colebatur.

4 Scito autem, intra breve tempus mare sævis-
sima turbatum iri tempestate. Væ matribus quorum nunc filii navigant : multi enim naufragium facient, et mortis periculum incurrent : sed nonnullos Deus multorum Sanctorum meritis discrimini eripiet. Illa vero, Quid fiet, ait, triremi, missa ad Pontificem b Maximum Romam revehendum, aut certe in Italiam, nam in ea multi sunt e primoribus hujus urbis? Ea

triremis, inquit S. Primianus, præsentissimum naufragii periculum incurrent : verum quia e vectoribus nonnulli auxilium a me poscent, divino munere incolumes evadent. Rursum percunctatur matrona : Quid futurum, Sancte Pater, navi Cescoli Rossi Anconitani, vicini mei? Luctuosa sane foret ejus jactura, Respondit Sanctus : Admone Cescoli uxorem, me ut religiosa obsecratione veneretur : atque ego numen precibus flectam, ut periculo eripiat, et ad domum meam, ad templum nempe, in quo meæ reliquiæ asservantur, salvus adveniat, etsi ingentia pericula ac præsentem prope ruinam sit subiturus.

5 Percunctatur deinceps mulier : Nihilne, Sanctissime Pater, ad illam propulsandam tempestatem præsidii est? B. Primianus dixit : Suggere id consilii Sacerdotibus basilicæ hujus, ut cum incipiet dira illa tempestas desævire, linteum sumant, quod in capsâ, in qua reliquiæ meæ jacent, repertum est, et in tectum ipsius basilicæ cum tedis, sonantibus campanis, ascendant, atque linteum ad omnem cœli partem protendant. Ad quantum spatii cerni linteum, audirique campanarum sonitus poterit, subsidet tempestas, et circumstantes Deus ex eo periculo liberabit, deprecatione mea placatus. Id si Sacerdotes neglexerint, multi naufragio peribunt. Soluta somno mulier, ad eam adiit ecclesiam, et in somnis visa narravit.

6 Haud vana vaticinatio fuit, nec inani insomnio delusa mulier. Tertio post mense in ipso Pentecostes pervigilio, ita truculenta et immanis in mari coorta tempestas, ut nemo eorum qui tunc aderant, similem vidisse se vel audisse meminisset. Quæ in portu erant naves, crassis validisque rudentibus religatæ, vix toto plurium navicularium conamine retineri potuerunt, ne mutuo allisu quassarentur : una nequidquam contra nitentibus nautis in murum impacta diffractaque est. Epidauria quædam, quæ extra portum ad ejus murum stabat, vi tempestatis in scopulum S. Clementis projecta, periit ipsa, et quotquot in ea erant, submersi sunt.

7 Dein recrudescente tempestatis ejusdem rabie, Anconitana una Pasqualini Peruccii ad eundem alisa est scopulum. Quod cernentes eorum uxores, qui in ea erant navi, ejulantes, vimque magnam lacrymarum fundentes, ad sepulchrum S. Primiani religiose confugiunt, eum exorant ut ab suis exitium avertat. Simul conceptæ preces, repressus ventorum furor, procellæ sedatæ, reddita cœlo serenitas, navis periculo exempta, salvis vectoribus nautisque, illæsa portum subiit, propitiantem iratum numen S. Primiano.

a S. Liberius Confessor, Regis Armeniæ, ut aiunt, filius, Anconæ urbis Patronus, colitur 27 Maii. — b Is videtur fuisse Gregorius xi, qui Avenione, ubi decessores ejus per annos 70 commorati erant, in Italiam remigravit anno 1376.

D
et se quibus
dam subventu-
rum :

suggestit mo-
dum ad eam
depellendam
procul ab ea
urbe :

E

ea tempestas
accidit pridie
Pentecostes :

multæ ad An-
conam labe-
factatæ naves :

una ope S. Pri-
miani e præ-
senti periculo
erepta.

F

ANIMADV.
PAP. 39.

DE S. POLYCARPO PRESBYTERO ROMANO CONFESSORE, Sylloge historica.

J. B

§ 1. S. Polycarpi natalis, ætas, sepulti ab eo Martyres.

Venerantur Græci die xxiii Februarii S. Polycarpum Smyrnensem in Asia Episcopum, cujus Vitam ac martyrium dedimus xxvi Januarii : nam eo die illum Romana Ecclesia celebrat. Hoc tamen etiam die multis Latinorum Fastis adscriptus reperitur, seu Græcorum imitatione, seu quia, cum nomen nudum, ut fere in antiquissimis Martyrologiis, legissent, qui eos Fastos concinnabant, existimarunt Polycarpum Episcopum esse, martyrio

scriptisque clarissimum, qui presbyter Romanus erat, Episcopo illo Asiatico annis circiter cxxx junior. Hujus enim ita consecrata hic in plerisque Martyrologiis, Usuardi, Adonis, Bedæ, Notkeri, Bellini ac Romano quoque memoria : Ipso die (pro iis verbis, Romæ habet Maurolycus et Martyrol. Rom.) S. Polycarpi Presbyteri et Confessoris, qui cum B. Sebastiano plurimos ad Christi fidem convertit, atque ad martyrii gloriam exhortando perduxit. Eadem habet MS. Florarium, Constantius Felicius, alique recentiores : Galesinius phrasi diffusiore, uti et Canisius; sed in hoc nonnulla corrigenda. Wandelbertus monachus in

CIRCA AN. CCC.
XXIII FEB.

S. Polycarpus
inscriptus
martyrologiis
23 Febr.

A in Martyrologio metrico ante 1000 annos scripto ista de eo canit :

Septimus eximio Polycarpi splendet honore,
Presbyter ore, fide, Christi qui jussa secutus,
Martyrio turbam potuit servare fidelem.

Quædam probatæ velustatis, sed fere tamen ævi ignoti
Martyrologia, ejus quam brevissime meminerunt. Vetus
Romanum a Rosweydo editum : Romæ Polycarpi
Presbyteri. Addunt MSS. Carmeli Coloniensis, et mo-
nasterii S. Martini Tonarci. et Confessoris. MS.
monasterii Centulensis, Bedæ nomine prænotatum :
Romæ S. Polycarpi Presbyteri et Confess. qui B.
Sebastiani adjutor et cooperator floruit.

et 24

ac 21.

2 Idem ipsum MS. rursus die sequenti ista habet :
Romæ S. Polycarpi Presbyteri et Confess. de quo
in gestis S. Sebastiani legitur. Forsan eo die reli-
quiarum ejus ad monasterium Altumvillare facta trans-
ludio, at annotavit Saussaius infra citandus. Alioquin et
xxi Februarii in MSS. Martyrologiis monasteriorum
Marchianensis et Aquicinctini, iisdem, quibus hic ab
Usuardo, verbis refertur.

3 Ejus acta non videntur seorsim conscripta, sed alio-
rum Sanctorum rebus gestis permista. Acta S. Urbani
Papæ accepimus Capua ab humanissimo et eruditissimo
Silvestro Aiossa, in quibus memoratur S. Marmenia,
quæ sanctum Pontificem, Sociosque Martyres sepulturæ
tradiderat, et ipsa martyrii palmam adeptæ, una cum
S. Lucina filia et aliis promiscui sexus xxii, quarto
Kalendas Junias. Dein ista subnectuntur : Quidam
autem Sacerdos, Savinus nomine, qui jam fere per
xii annos in carcere fuerat pro Christi nomine ma-
ceratus, cum audisset B. Marmeniam una cum omni-
bussuis perrexisse ad Dominum, in eadem custodia
nimis afflictus, orans emisit spiritum. Quod audiens
Taurinus, jussit funem in pedibus ejus ligari, et
trahi corpus ejus, et in foro publico inhumatum re-
linqui. Cujus corpus rapuit noctu quidam Polycarpus
Presbyter, et sepelivit in sarcophago cum cxxv aliis
Martyribus. Eadem a Paulo Aringo tom. 1 Romæ
subterraneæ lib. 1 cap. 13 ex Actis S. Marmeniæ (quæ
Acta nos necdum vidimus) ita narrantur : Venerabilis
per omnia Sanctus, nomine Sabinus, qui et ipse of-
ficium sacerdotale gerebat, etc. migravit ad Chris-
tum, jam per xii annos maceratus diu in carcere ob
confessionem Jesu Christi Nazareni filii Dei omni-
potentis. At ubi sensit Taurinus, cum esset carce-
rarius, quod S. Sabinus defunctus esset, funem illa-
queavit pedibus, et trahebat corpus ejus per terram,
et in foro illud dimisit inhumatum. Deinde venit
quidam Polycarpus Presbyter nocte, et accepit cor-
pus ejusdem Sancti Sabini, et recondidit in sarcopha-
go, ubi ceteri xxii, de quibus supra, sepulti fuerant.

sepelit S. Sabi-
ni et aliorum
Martyrum cor-
pora circa an.
230

ANIMADV.
PAP. 40.

usque ad tem-
pora Diocle-
tiani clarus.

4 Quærat tamen fortassis nonnemo, hicne Polycar-
pus idem ille sit, qui in actis S. Sebastiani memoratur,
coliturque hoc die, quia haud satis congruere ætas utri-
usque videatur. Interfectus traditur S. Urbanus Papa
Agricola et Clementino Coss. anno nimirum ccxxx
Christi. Si jam tunc Presbyter erat Polycarpus, matu-
ra ut virtute ita et ætate, pro temporum illorum disci-
plina, initiatus sacerdotio; quam grandem natu fuisse
necesse est, cum LX post annis ea egit quæ mox narra-
bimus? Diversos tamen facere absque certioribus tabulis
nolim. Porro si idem, quam multa et illustria tam longo
annorum decursu, tam variis ecclesiæ temporibus, exti-
tere illius benefacta ! Verum ea vel non sunt omnia
conscripta, vel interciderunt, vel certe nobis nondum in
notitiam venerunt. Ex Actis S. Sebastiani editis ad xx
Januarii, quæ palam explorata recitabimus.

§ II. ex cap. x et xi Actorum S. Sebastiani.
Baptizati a S. Polycarpo LXVIII, conversi a
S. Sebastiano.

Cum S. Sebastianus viros clarissimos Marcellianum

et Marcum fratres geminos, parentum ac conjugum
blanditiis, ut Christo renuntiarent, diu multumque op-
pugnatos, et jam nutantes confirmasset, parentesque ipsos
et conjuges aliosque amicos. Et Nicostratum Primi-
scrinium cum Zoe uxore, et captivos, qui in publica custo-
dia detinebantur, convertisset; posthæc (ut Acta ejus ha-
bent cap. 10 num. 31 et deinceps) S. Sebastianus abiit ad
Polycarpum Presbyterum, ubi erat caussa persecu-
tionis occultus, et narravit ei omnia quæ gesta sunt.

6 Quibus auditis S. Polycarpus gratias egit Deo,
et una cum eo venit ad domum Nicostrati Primi-
scrinii, et videns turbas credentium, salutans eos
cum omni gaudio, dixit : Beati omnes vos, qui au-
ditis vocem Domini nostri Jesu Christi dicentis :
Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et
ego vos requiescere faciam. Tollite jugum meum su-
per vos, et discite a me, quia mitis sum, et humilis
corde : et invenietis requiem animabus vestris. Ju-
gum enim meum suave est, et onus meum leve. Vos
itaque fratres nostri, quos nondum baptismatis unda
diluit, et consecrando Deo omnipotenti carissimos
filios fecit, pro hoc quod a proposito sancto revocare
conati estis beatissimos milites Christi, opus vobis
erat poenitentia, ut per ipsam ad indulgentiam veni-
retis. Nunc autem quia ad tantam gloriam acces-
sistis, ut etiam ad passionem a qua dolenter alios
revocare voluistis ad ipsam desideretis gratanter velle
currere et libenter amplecti, sciatis vos et ad indul-
gentiam pervenisse, et ad palmam attingere. Vetus
hoc est artificium Christi. Nam ipsum quem vas
electionis suæ dignatus est, et voluit magistrum gen-
tibus dare, qui non solum fidelium animos a pietatis
proposito revocabat, sed etiam nolentes a Christo
discedere lapidibus obruebat; hunc nobis ipse Do-
minus Apostolum condonavit, tribuitque nobis ex
Saulo Paulum, ex apostata fecit Apostolum, et dedit
Ecclesiæ suæ ex persecutore doctorem. Amator pas-
sionis factus est is, qui persecutionis auctor extiterat :
et qui in alienis afflictionibus prius gratulabatur, in
suis postmodum persecutionibus lætabatur. Ipse ergo
qui tunc in Apostolo suo virtutem istam exercuit, ipse
et nunc de ipso inferorum conclavi, et ex ipsis draconum
faucibus animarum vestrarum capitivitatem eripuit, et
vobis nunc a tenebris ad lucem remeantibus æternæ vitæ
januas patefecit. Quia ergo omnes dæmones, qui sunt
tenebrarum filii, contristantur, unde et omnes sancti
Angeli, qui sunt filii lucis, gratulantur; accedat unus-
quisque vestrum, et det nomen suum, ut hodierno
die usque ad vesperam percurrente jejunio, festivum
baptismatis sacramentum opportunum tempus inveni-
at. Justum est enim, ut lux a mortali mundo ab-
cedens ad nostras mentes immortales accedat, ut qui
in isto seculo volutati in luto tenebrarum sumus, aqua
sanctificationis abluti ac Mundati, et sinceritate
induti alacres pergamus ad Christum. Hæc et his
similia prosequente S. Polycarpo universi gavisii
sunt, et unusquisque nomen suum festinabat, prius-
quam interrogaretur, offerre.

7 Cumque hæc agerentur, venit Claudius Com-
mentariensis ad Primiscrinii Nicostrati domum, ubi
ista agebantur, et dicit Nicostrato : vehementer
præfectura commota est, quod personas reorum tuæ
domus custodiæ tradi jussisti. Hac de caussa suis te
jussit præfectus aspectibus præsentari. Vide quale
debeas interrogatus dare responsum. Ingressus ita-
que ad Præfectum Nicostratum, cum interrogatus
fuisset, cur eas personas, quas carceris claustra re-
tinebant, suæ voluerit domus mancipari custodiæ,
respondit : Amplitudinis Vestræ jussu Christianas
intra domum meam custodiendas suscepi personas,
quibus ut terrorem passionis incuterem, reorum
illos feci sociari personis, ut jussioni vestræ et per-
suasioni

D
AUCTORE J B

S. Polycarpus
a S. Sebastiano
e latebris evo-
catus,

conversis gra-
tulat,ur,
Matth 11. 28

eosque ad poe-
nitentiam hor-
tatus,

E

indicit illis
jejunium us-
que ad vespe-
rum.

F

Nicostratus
Præfecto Urbis
de captivis do-
mum ductis
respondet :

A suasioni nostræ, si non consensu suo, saltem alieno experimento consentiant, et metuant ne similis eos pœna concludat. Libentissime igitur hæc audiens Præfectus dimisit eum dicens : Magno te censu a parentibus eorum remunerari faciam, cum per te illis fuerint incolumes filii restituti.

conversionem suam et suorum narrat Claudio :
8 Revertens itaque ad domum suam Nicostratus Primiscrinus cum Claudio Commentariensi, cœpit universa referre, et qualiter S. Sebastianus cum sit amicus Imperatorum, Christianissimus sit, et in eruditione divina perfectus, et qualiter animas Christianorum sua exhortatione revocasset, et quod satis idonea ratione docuisset istam vitam fugitivam et imaginariam esse, et sic dum teneri putatur, auferri. Narrabat etiam, quomodo veniens repente lux de cœlo perlustrasset eum, et quomodo uxorem ejus, quæ per sex annos muta fuerat, fecit loqui.

is filios suos isthuc adducit, a morbis sanandos,
B Cum hæc narrasset Nicostratus Claudio, corruit ad pedes Nicostrati Claudius, dicens : Ex amissa conjuge duos filios habeo, ex quibus unus hydropis morbo fatigatur, alius diversis vulneribus opprimitur : rogo ut jubeas eos visitari. Non enim dubito, quod ille, qui potuit facere ut post sex annos loqueretur uxor tua, faciat, si voluerit, ut ad filios meos sanitas redeat. Et hæc dicens proripuit se ad domum suam, et fecit inter manus adduci duos filios suos, et introducens eos intra domum, ubi erant Sancti Dei, projecit eos ante pedes eorum, dicens : Nulla penitus dubietatis signa in corde meo remanserunt : sed ex toto corde credens, quod Christus, quem colitis, ipse sit verus Deus, detuli huc vobis duo incrementa mea, credens quod possint per vos a mortis periculo liberari. Dicunt ei omnes simul Sancti Dei : Omnes, quos hic hodie infirmitas aliqua tenet, mox ut Christiani facti fuerint, sanabuntur.

et baptismum petit.
10 Cumque clamaret Claudius credere se, et desiderare fieri Christianum, jussit S. Polycarpus, ut darent singuli nomina sua. Primus itaque omnium dedit nomen suum a Tranquillinus pater Marcelliani et Marci. Post hunc sex amici eorum, id est, Ariston, Crescentianus, Eutychianus, Urbanus, Vitalis, et Justus; post hos Nicostratus Primiscrinus, et Castorius frater ejus, et Claudius Commentariensis. Post hos filii Claudii, Felicissimus et Felix. Post hos Marcia mater Marcelliani et Marci, cum uxoris eorum, et filiis : simul autem et Symphorosa uxor Claudii, et Zoe uxor Nicostrati. Post hos omnis familia quæ erat in domo Nicostrati, animæ triginta et tres promiscui sexus et ætatis. Dehinc omnes, qui vincti fuerant, ac de carceris squalore adducti, animæ sedecim.

baptizat 68 :
b
hydropicum et ulcerosum baptizando sanat;
et podagricum,
a
Polycarpus baptizandum petit nomina :
C 11 Igitur omnes isti LXVIII a S. Polycarpo Presbytero baptizati, et a S. Sebastiano suscepti sunt : foeminarum autem matres factæ sunt b Beatrix et Lucina. Primum itaque Claudii filios, hydropicum unum, et alterum vulneribus plenum, mox ubi in nomine sanctæ Trinitatis intinxit, ita de fonte sani elevati sunt, ut nec signum in eis alicujus morbi præteriti remansisset. Post autem infantulos, Tranquillinus pater SS. Marcelliani et Marci, qui ita podagrico et chiragrico fuerat dolore constrictus, ut sicut supra dictum est, vix in manibus portaretur. Hunc dum exuerent indumentis, et ille intolerabili se diceret dolore torqueri, interrogat eum Polycarpus Presbyter dicens : Tranquilline, si ex toto corde credis unigenitum filium Dei Dominum Jesum Christum tibi salutem posse conferre, et omnibus peccatis indulgentiam condonare, proprio ore edicito. Tranquillinus respondit : Ego indulgentiam solam peccatis meis dari et desidero et credo. Ceterum etsi post baptismatis hujus sanctificationem in dolo-

ribus fuero, non potero de fide Christi ulterius dubitare. Probavi enim, et ex toto corde credens in mente consensi, quod filius Dei sit Dominus Jesus Christus, qui potest et animabus et corporibus salutem tribuere, et a morte æterna ad vitam perpetuam revocare. Hæc cum dixisset voce magna, omnes Sancti præ gaudio lacrymas effundebant, et rogabant Dominum ut fidei ejus fructus ostenderetur. Sanctus igitur Polycarpus Confessor et Presbyter, mox ut eum c chrismatis linivit unguento, interrogavit eum iterum, si crederet in Patrem et Filium et Spiritum sanctum. Statim, ut respondit, Credo, resolutæ sunt manus ejus, quæ erant nodosæ, et genua simul et plantæ pedum ejus ita sunt incolumes redditæ, ut acsi puerulus renovatis pedibus suis in fontem descenderet, clamans et dicens : Tu es Deus unus et verus, quem miser iste mundus ignorat.

12 Hoc itaque ordine suo baptizato, universi, prout compete-
d
bat, baptizati sunt, et per dies decem d qui supererant dilationi, quam meruerant, in Dei laudibus perdurantes ducebant dies et noctes in hymnis et canticis, et quasi fideles milites parabant animos suos ad dimicandum pro Christi nomine in martyrio bellaturi, ita ut et in mulieribus et infantulis amor ferveret martyrii, et invicem se ad confessionem sancti nominis contra diabolicas acies præpararent.

a Omnes hi sacris Fastis adscripti, ut alibi diximus, dicimusque : Tranquillinus 6 Julii. Marcellianus et Marcus 18 Junii. Ariston, Crescentianus, Eutychianus, Urbanus, Vitalis, Justus, Marcia, Symphorosa, Felicissimus, Felix 2 Julii. Zoe 5 Julii. Nicostratus, Castorius, Claudius 7 Julii. — b Colitur S. Beatrix 29 Julii. S. Lucina 30 Junii. De hac in Actis S. Marcelli 16 Januarii actum. Inversa est a S. Lucina Virgine filia S. Marmeria, de qua § 1 num. 3. — c Quidam codices habent, olei. — d Addunt item quidam codices, et sex.

§ III ex iisdem Actis cap. 12 et sequent.
S. Polycarpus cum S. Sebastiano Chromatium Urbis Præfectum, ac filium ejus Tiburtium, convertit et baptizat: cum Chromatio mittitur in Campaniam.

Agrestius Chromatius Urbis Romæ Præfectus, elapsis xxx diebus, quos Tranquillinus poposcerat, ut filios a professione Christianæ religionis retraheret; eum ad se accersit, et quid filiis factum sit quærit. Respondet, se quoque Christo nomen dedisse, ac mox acerbissimis podagræ et chiragræ doloribus esse liberatum : simul et vanos Gentilium deos irridet, et Christi Divinitatem assumptæque humanitatis mysterium exponit. Quæ cap. XII et XIII Actorum S. Sebastiani continentur : dein ista sequuntur.

14 Tunc Præfectus jussit eum recipi a Commentariis, dicens : Proxima te audiam sessione. Post hæc mittit et adduci eum ad se præcepit per noctem occulte, et offerens ei infinitum pondus auri, dicebat : Ostende mihi medicamentum ex quo recuperasti salutem. Cui Tranquillinus ait : Scias grandem iram et furorem Dei passuros esse, qui gratiam ejus vel venundandam existimant vel emendam. Unde si vis a podagrico dolore liberari, crede Christum filium Dei, et liberaberis, et sicut hodie me vides, ita salvus eris. Nempe vix manibus deferebar, et undecim annos per omnes juncturas nervorum in corpore meo dolorum nodis astrictus, vix ori meo panis alienis manibus tradebatur : illico ut Christum verum Deum esse credidi, salutis meæ gaudia recepi, et sum incolumis, quia verum Deum Salvatorem meum agnovi.

15 Tunc Præfectus dimisit eum dicens : Adduc ad me qui te Christianum fecit, ut, si mihi promiserit sanitatem, possim et ego fieri Christianus. Statim autem Tranquillinus veniens ad S. Polycarpum Presbyterum, narravit ei omnia quæ gesta vel dicta sunt : et ducens eum intra domum occulte, Præfecti eum aspectibus præsentavit. Cui Præfectus ait : Licet gravis

D
omnes ad martyrium se parant.

E

Chromatius Pr. Urb. intel-
ligit Tranquillinum Christianum factum

F
eum rursum noctu accersit.

quærit quomodo a podagra curatus sit :

jubet ad se adduci S. Polycarpum :

A gravis animadversio Principum Christianis infesta sit, tamen spe recuperandæ salutis offeram vobis quidquid illud est usque ad dimidium bonorum patrimonii mei, si ab hac nodositate a condylomatium mei fuerint membra corporis resoluta. Tunc S. Polycarpus subridens ait : Potens est Dominus Jesus Christus, ut ignorantiae tuæ januas aperiat, et ostendat tibi quod ipse sit corporis tui restaurator. Nam pecuniam sive qui offerunt, sive qui oblatam accipiunt non solum nullam dolentibus conferunt medicinam, sed etiam ipsi sibi insanabilem morbum assumunt. Dicit ei Præfectus : Dic ergo mihi, quid faciam, ut consequi valeam quod spero. Dicit ei Polycarpus : Si credideris ex toto corde tuo, sicut credidit Tranquillinus, salvus eris. Dicit ei Præfectus : Quo ordine credere debeam intimato. Tunc S. Polycarpus catechizavit eum, et indixit ei ut per triduum jejunaret. Et convocans ad se S. Sebastianum tribus diebus et tribus noctibus jejunavit cum eo : et cum lacrymis pariter orabant, ut fidem nominis sui in salutem volentis credere Dominus declararet.

16 Igitur cum dies tertia, quæ constituta fuerat, advenisset, ad domum sustinentis Præfecti veniunt pariter properantes. Qui ingressi dixerunt : Pax fidei tuæ. At ille resalutavit eos officiosissime, et hortatur eos sedere juxta se, et dixit : Ex ore Tranquillini ratio egressa oculorum meorum assertione declaratur. Video enim hunc sanissimum, quem podagrico et chiragrico videram dolore contractum. A quo genus medicamenti, unde fuisset salvatus, inquirens, tale ab eo recepi responsum : Dum fidem meam in idolis ponerem, debilis et nimia sum infirmitate contractus ; at ubi unum Deum in cœlis didici ostensione Christianorum, abnegavi universa, quæ sine causa colueram, et tradidi fidem animi mei Christo. Mox autem ut unum et verum Deum in cœlis regnare confessus sum, statim omnis, quam per undecim annos amiseram, ad me reversa est sanitas, et omnis a me est protinus infirmitas separata. Hæc audivi auribus, probavi oculis, corde credidi : superest ut quod fecistis Tranquillino et mihi faciatis, ut possim mei corporis recipere sanitatem.

17 Polycarpus Presbyter dixit : Si transeuntes dolores anima hominis non suffert, quid de illis doloribus actura est, quibus nullus unquam evenit finis, nulla datur omnino successio? Nam isti dolores illorum dolorum imaginem portant, et quantum distat inter ignem vivum et picturam ejus, tantum distat inter dolores, quos nunc patitur corpus, et illos quos anima passura est, si ignara Creatoris sui, præsentis vitæ impleverit munus. Age ergo nobiscum prius de doloribus illis, et esto de illapœna sollicitus, quæ habet ignem semper ardentem, et vermem semper edentem.

18 Tunc Chromatius Urbis Romæ Præfectus, cum unico filio suo Tiburtio, dedit nomen suum, dicens : In hoc de fide mea certos vos esse convenit, in qua etiam filium meum Christianum fieri mecum exopto. S. Sebastianus dixit : Vide ne sola recuperatione tui corporis ductus te Christianum fieri speres, sed magis spe vitæ æternæ facias mentem tuam puram ad videndam rationem veritatis. Nisi enim agnoveris quis sit Creator tuus, non poteris invenire salutem, quam quæris. Chromatius dixit : Ergo et rusticos et simplicissimos homines non videmus esse Christianos, ita ut inter mille viros vix invenias unum qui possit vel sermonum disciplinam adipisci? Numquid hi omnes ad istam inquisitionem attingere potuerunt dum fierent Christiani? S. Sebastianus ait : Hoc responsum tuum nostræ partis firmat assertionem. Nam ab origine mundi cum rusticis et pastoribus ovium Deus habuit rationem, et juxta finem mundi veniens non elegit Grammaticos et Oratores, sed piscatores et simplices, et ipsis tradidit notitiam suam.

Februarii T. III.

19 Chromatius dixit : Cur ergo me dicis prius debere agnoscere, quis sit Creator meus, quem nisi agnoverim salutem invenire non possim? S. Sebastianus dixit : Quia multos deos, et multas deas coluisti. Nisi ergo hos a corde tuo excluderis, et imagines eorum confregeris, et cognoveris unum et verum Deum, vitam et salutem invenire non poteris. Chromatius dixit : Indica ergo mihi, quis sit unus et verus Deus. S. Sebastianus respondit : Si servum tuum ad hauriendam aquam miseris, dum ad fontem venerit, aspicit prius ne sordes aliquæ intus lateant in lagena, et non est ausus aquam in vas mittere, nisi mundatum a sordibus viderit; nos tibi quomodo poterimus tradere fontem veritatis, nisi prius te ab omnibus idolorum sordibus et squaloribus feceris alienum? Chromatius dixit : Et quo ordine alienus effici potero ab his? S. Sebastianus dixit : Da nobis potestatem, ut omnia idola, quæ in domo tua invenerimus, lapidea confringamus, lignea incendamus, aurea et argentea vel ærea conflemus, et pretia eorum egentibus dividamus. Chromatius dixit : Et cum hæc feceritis, mihi qui fructus accedet? S. Sebastianus dixit : Omnium nervorum tuorum, quorum nodositate constringeris, statim consequeris sanitatem; et quasi qui numquam dolueris, ita pedibus tuis currere incipies, et agnoscere quod inimicos tuæ salutis deos dilexeris; tuum vero parentem hunc esse, qui te, statim ut ejus notitiam atque culturam inveneris, restaurat et salvat.

20 Chromatius dixit : Nolite vosmetipsos ad hanc injuriam deponere : sed servis meis præcipiam; et ipsi universa confringent. S. Sebastianus dixit : Dubii et timidi et infideles ea confregerint, inveniet diabolus per quamcumque negligentiam eorum occasionem lædendi eos, et statim ut læsi fuerint, dicent infideles, propterea eos læsos esse quia idola confregerunt. Nisi enim lorica habens non eripitur ictibus sagittarum. Galea enim et scuto, et hasta utitur docta manus in prælio, ut ex munimine armorum et impetu feriendi assumat audaciam, et terga non vertat. Similiter et milites Dei, qui scuto fidei muniuntur, et lorica tegminis Christi proteguntur, habentes galeam fidei et salutis, ipsis est tutum inire certamen. Pugnantes enim acerrime et fortiter vincunt, quia contra invisibilem hostem die noctuque infatigabiliter præliantur; et sunt tecti in omnibus membris, fide potius armati quam ferro. Chromatius dixit : Fiat voluntas Dei et vestra. Tunc S. Polycarpus Presbyter, et B. Sebastianus præcingentes se oraverunt : et post orationem amplius quam ducenta idolorum signa confringentes, cœperunt gratias agere Deo suo.

21 Post hæc accesserunt ad Chromatium dicentes ei : Confringentibus nobis idola tu debuisti sanitatem recipere, nisi forte aliqua tibi in animo signa infidelitatis derelinquantur. Hoc enim apud nos certum gerimus, quod aut est aliquid, quod nondum est fractum; aut, si omnia fracta sunt, quid in animo geras nobis evidentius manifesta. Tunc ille : Habeo, inquit, cubiculum holovitreum, in quo omnis disciplina stellarum ac mathesis mechanica est arte constructa, in cujus fabrica pater meus Tarquinius amplius quam ducenta pondo auri dignoscitur expendisse. Cui S. Sebastianus dixit : Si hoc tu integrum habere volueris, te ipsum frangis. Chromatius dixit : Quid enim? Mathesis aut ephemeris aliquo sacrificiorum usu coluntur, cum tantum eis mensium et annorum cursus certo numero per horarum spatia distinguuntur? et lunaris globi plenitudo vel diminutio, digitorum motu, rationis magisterio, et calculi computatione prævidetur? S. Polycarpus Presbyter dixit : Illic signa Leonis et Capricorni et Sagittarii, et Scorpionis, et Tauri sunt; illic in Ariete Luna, in Cancro hora, in Jove stella, in Mercurio tropica, in Venere

48 Mars

AUCTORE J. B.

et ut idola sua confringantur :

E certo deinde sanandum :

nec vult id per famulos fieri :

ea cum ipso confringit S. Polycarpus :

F

cælum vitreum ad usus astrologiæ judiciorum factum,

monet confringendum :

a qui ejus pro sanitate dona respuens,

suadet ut credat, eumque catechizet,

indicto tridui jejunio :

urgenti ut baptizetur,

et sicut Tranquillinus sanatur,

explicat æterna tormenta,

S. Sebastianus monet, ne sola spe sanitatis Christianus fiat,

AUCTORE J. B.
rationem dat
S. Polycarpus:

A Mars, et in omnibus istis monstruosis dæmonibus ars Deo inimica cognoscitur. Ista Christiani ita recusant, ut non solum ipsi non habeant, non colant, non credant, non teneant; verum etiam nec amicos illos habeant, qui hujusmodi nugis suum occupant pectus? Omnia enim ista falsa deceptionisque ministra sunt: similitudo in eis veritatis est, non ipsa veritas.

S. Sebastianus
fallaciam as-
trogorum
ostendit,

b
c
d

22 Dicit ei Chromatius: Quid? quod nonnumquam futura prænuntiant? S. Sebastianus dixit: Ista omnia vanissima esse et falsissima, Christo revelante, cognovimus, quæ tibi nunc manifestius aperiemus. Præcipe hodie ad te mathesis venire doctorem, cui dicas, illo tempore te asperis casibus laborasse, et inquire per quas stellas hoc tibi evenit mali. Responsa ejus erunt procul dubio talia, quod tempus tuum a malitioso Marte susceptum est, aut Saturnus b apocatasticus fuit, aut annus tuus ex diametro susceptus est, aut c climacterica tibi in centro sunt nata, aut d syndetus fuit cum malo, aut invisibilis, aut in schemate, aut immobilis circa te extitit cursus in stellis. Hæc et his similia cum dixerit, rationis tibi verisimile assignare nititur aliquid et probare. Age nunc, interroga alterum mathematicum, cui ipsas horas ipsumque tempus in bonis tibi exuberasse casibus dicas: illico videbis eum tibi rationalia schemata infinita afferre, quibus approbet, quia in ipsis tibi temporibus evenire debuerint bona. Circulum etenim tenet ex omni parte collectum, in quo diversas et varias causas accipit, ex quibus occasionem capiat dicendi quod voluerit. Nam futura dum penitus prævidere non possunt, climactericas dicunt, id est, naturæ rei incerta profugia. Nam diversis temporibus nati uno naufragio perierunt, et una hora diei vel noctis exorti, alter ad mendicitatem deponitur, ascendit alter ad regnum: et in uno prælio innumerabilis multitudo prosternitur, et uno die, imo uno puncto, in una domo, duæ feminæ, pudicissima altera, altera efficitur impudica: utriusque stellæ si meritum contulerint, nec meretrix vituperanda est, nec casta laudanda. Certe legum latores et Principes sacra sua prævaricata puniunt, et ideo forum, ideo iudex, ideo jura, ut justi laudentur recte, et injusti merito puniantur. Et hoc nolo ut otiosum existimes, quod te ipsum nondum salvatum attendis. Nam si ex integro a te inimicigeneris humani cæremonias abjiceres, in temetipso quod verum est didicisses.

et vanitatem
ejus artis.

Chromatio an-
nuente ut con-
fringatur,

23 Audiens hæc Chromatius dixit: Verus ille Deus est, qui vos tales probatur habere cultores. Nam omnis sermo vester ita rationibus affluit, ut et pecudum ad rationem veram mentes inclinet. Unde etiam hoc ipsum quod ad ornatum domus visus sum exceppisse, ne impediat saluti meæ ejus incolumitas, dissipetur. Credo enim, et hæc fides mea est, quod his omnibus, quæ Christianitatis lex abominatur et prohibet, si a me ex integro separavero, et præsentem merear salutem consequi et futuram.

filius iis mor-
tem minatur
ni deinde pa-
trem sanent:

24 Audiens hæc filius ejus Tiburtius dixit: nulla patior ratione hoc opus pretiosum et præcipuum et incomparabile dejici. Sed ne paternæ saluti videar venire contrarius, deferantur duo clibani et accensi ante januam cubiculi præparentur, ut dum destructum ab eis fuerit, et pater meus non receperit sanitatem, ambo in singulis clibanis ardentibus demergantur. Audiens hæc pater ejus, prohibebat fieri. Sancti vero non solum non metuebant promissum exitium, verum etiam constanter præparari clibanos hortabantur.

dum id con-
fringunt:

25 Tunc accesserunt ad universa idola crystallina et holovitrea, et omne opus illud mechanicum et subito dum Sanctorum manibus frangerentur, apparuit ante oculos Chromatii juvenis, cujus facies flammeo radiabat aspectu, et dixit ei: Misit me Dominus

meus Jesus Christus, cui credidisti, ut omnium membrorum tuorum recipias sanitatem. Ad hanc vocem sanissimus redditus coepit currere post juvenem, ut pedes ejus oscularetur. Ad ille dixit ei: Vide ne contingas me, quia nondum baptismatis sanctificatio te a squaloribus abluit idolorum. Videns hæc Tiburtius filius ejus, advolvitur ad pedes S. Polycarpi. Ipse autem Chromatius Præfectus astringebat plantas B. Sebastiani, et ambo una voce clamabant: Verus Deus est Christus, verus et omnipotens unigenitus filius Dei, quem prædicatis boni ministri ejus.

D
apparente An-
gelo sanatur
Chromatius:

petit cum filio
baptismum:

26 Tunc B. Sebastianus dixit Chromatio: Sicut ipse nosti, principatum primæ cohortis ago, sed utrum sit militia hominis, nescire olim decrevi, nec vellem. Ad hoc tantum sub chlamyde latere volui, ut tantum animos instruerem, et dubitantes constantes efficerem, ne passionum doloribus cederent, quos fides fecerat bellatores. Tu autem amplissimæ potestatis apicem gerens, non potes temetipsum nec a spectaculis tollere, neque judicandis negotiis absentare. Simulans igitur ægritudinem, tibi ipsi postula successorem, ut possis liber ab occupationibus mundi, futuræ vitæ rudimenta suscipere, ut secunda nativitate iterum natus æternis efficiaris parentibus proles. Eodem itaque die mittit ad amicos suos in palatio positos, per quos testimonialia scripta suscipiens, tirocinium divinæ militiæ, antequam baptizaretur, accepit.

suadente S. Se-
bastiano petit
Urbis præfec-
tura liberali:
E

27 Quid memorem, quam plenissimæ fidei fuerit, quamque acris ingenii contra infidelium asserta constiterit? Sequens lectio manifestat. Nam in initio qualiter sit sacrosancti fontis unda perfusus, mentis ejus fides evidenter enituit. Interrogatus si crederet, dixit: Credo. Iterum interrogatus, utrum abrenuntiaret omnibus idolis, respondit: Abrenuntio. Prosecuta est interrogatio Sacerdotis, utrum renuntiaret omnibus peccatis. At ille ait: Ista prius debuisti inquirere, antequam has aulas Regis cœlorum intrarem. Nunc autem reinduam me non baptizatus, ut omnibus prius, quibus sum iratus, indulgeam, omnibus debitoribus meis chirographa restituam, si cui aliquid violenter abstuli, integrum reddi præcipiam. Duæ mihi post uxoris obitum concubinæ sunt, et istis dotem et maritos tradam, ab omni nexu servili, ingenuo, privato, vel publico actuum meorum nodos exsolvam. Et ita demum promittam renuntiatum me omnibus peccatis diabolicis, et voluptatibus mundi. Dicit ei Polycarpus Presbyter: Beatiorum te cœlestis unda perfundet, cum ea, quæ arbitrio tuo dicis te esse facturum, tota festinatione compleveris: nam et Quadragesimæ tempus ideo baptizandis jungitur, ut tot diebus ipsi discant renuntiaturos se esse omnibus artibus inimici, et mundi commerciis, si qui verissime effici volunt Christiani.

generoso ani-
mo, ante bap-
tismum, pec-
catis renun-
tiat, ablata
restituit,

F
concubinas
dotatas collo-
cat.

28 Tunc Tiburtius juvenis sapientissimus dixit: Pater, si tibi pro renuntiandis negotiis tempus flagitas, ego qui adhuc suscepturus eram negotia fori, soli susceptionis voluntati renuntio: et qui futurus eram advocatus ad agendas causas mortalium, suscipiam Christianitatem, ad agendas actiones Angelicas, cum unus esse coepero ex eorum numero, qui æternam vitam accipiunt, et efficiuntur caussidici sanctitatis. Tunc amplexatus est eum B. Sebastianus: quem cum baptizasset S. Polycarpus, ipse pater susceptionis ejus est factus.

S. Polycarpus
Tiburtium bap-
tizat,

suscipiente
eum S. Sebas-
tiano.

29 Igitur dum pauci admodum transacti fuissent dies omnibus rite abrenuntiatis a Chromatio mundi negotiis, suscepit Chromatius sacri baptismatis novitatem: et cum eodem ex familia ejus promiscui sexus mille quadringentæ animæ, quos omnes prius manumissionis gratia a servitutis nodo exsolvit, et donis optimis instruxit, dicens hoc: Illi qui Deum incipiunt

Chromatius
baptizatur
cum 1400 ser-
vis,

A incipiunt habere patrem, servi hominis non debent esse.

quos omnes manumittit.

e
f
Persecutio mi-
rior Carino
Christianis fa-
vente;

30 Erat autem Papa Urbis Romæ nomine e Caius, vir magnæ prudentiæ magnæque virtutis, imperantibus f Carino, Diocletiano et Maximiano. Sed Diocletianus in Urbe erat cum Maximiano: Carinus autem erat cum omni exercitu in partibus Galliarum positus: et ejus intuitu lenta persecutio Diocletiani circa Christianos esse cœperat, quia Carinus habebat aliquos amicos, quos hujus tituli professio deco-
rabat.

g
h
acerba, eo oc-
ciso.

31 Igitur occiso Carino in civitate Maguntiaci, g Maximiano et Aquilino Consulibus, facta est persecutio talis, ut nullus emeret vel venundaret aliquid nisi qui h statunculis positus in eo loco, ubi emendi gratia ventum fuisset, thuris exhibuisset incensum. Circa insulas, circa vicos, circa nymphæa quoque erant positi compulsores, qui neque emendi copiam darent, aut hauriendi aquam ipsam facultatem tribuerent, nisi qui idolis delibassent.

Chromatius
Christianos
alil:

32 Tunc S. Caii Episcopi consilio habito, Chromatius illustris vir omnes Christianos in domo sua suscepit, et universos ita fovebat, ut nullus omnino sacrificandi necessitati succumberet. Verum quia tanta vis persecutionis extiterat, ut opinio ipsa Christianitatis ejus celari non posset, meruit ex i B sacro rescripto Chromatius, ut medendi gratia in Campano littore moraretur, in quo erat lati cespitis dominus, tribuitque copiam omni Christiano ire volenti cum eodem ad persecutoris rabiem declinandam.

præfectura so-
luta rus sece-
dit cum multis.
S. Polycarpo,
ut eum comi-
tetur mandat
S. Caius Papa,

33 Tunc orta est contentio inter S. Polycarpum et B. Sebastianum, quis horum duorum in Urbe remaneret, et quis iret cum Chromatio, qui tantum populum susceperat Christianum. Quibus altercanti-
bus venerabilis Papa Caius dixit: Dum ambo pas-
sionis coronam quæritis, acquisitum Domino popu-
lum desolatis. Unde mihi videtur, ut tu, frater Poly-
carpe, quia et sacerdotii rectum tramitem tenes, et
scientia Dei repletus es, pergas simul ad confortan-
das credentium mentes et animos dubios ædifican-
dos. At ille his auditis quievit, et blandum Papæ
imperium æquanimiter tulit.

aliis idem per-
mittit.

34 Venit itaque dies Dominica, in qua Caius Episcopus agens quæ Dei sunt, intra Domum Chromatii, hac omnes alloquitur voce: Dominus noster Jesus Christus præscius fragilitatis humanæ, duos in se credentibus constituit gradus, confessionis scilicet et martyrii, ut hi, qui martyrii pondus se posse perferre desperant, confessionis gratiam teneant, et dantes latus bellantibus, Christi militum, qui pro ejus sunt nomine pugnaturi, sollicitudinem gerant. Pergant itaque qui volunt una cum filiis nostris Chromatio et Tiburtio: et mecum in hac urbe qui voluerint maneant. Non enim nos terrarum spatia dividunt, quos Christi caritas nectit, nec absentiam vestram sentiunt oculi nostri, quia de interioris hominis vos intuemur aspectu. Hæc et his similia dicente Papa Caio, exclamavit k Tiburtius vir clarissimus dicens: Obsecro te, Pater et Episcoporum Episcopo, ne me patiaris terga persequentibus dare. Mihi enim valde jucundum est et optabile, si possem millies pro vero Deo occidi, tantum ut illius vitæ dignitatem inveniam, quam nullus mihi successor eripiat, cui nulla tempora finem imponant. Tunc S. Caius congaudens fidei ejus lacrymas effundebat, orans ut omnes qui remanserant certamine victores existerent, triumphum martyrii capientes.

k
S. Tiburtius
in Urbe manet
spe martyrii.

a Κονδυλία est in condylis, v. articulis digitorum, tuber vel inflammatio, ut alibi dictum. — b Tempus, quo planetæ in eamdem partem signiferi per eosdem numeros redeunt, per quos cursus sui principium cœperant, ἀποκατάστασις vocari, alibi ex Columella indicantur. — c Plura de climacterum et horoscoporum vana observatione notavit ad acta S. Sebastiani cap. 6 Not. f.

— d Monuimus ibidem Not. g, fortassis syndesimus legendum, id est conjunctio. — e De S. Caio Papa egimus supra 18 Febr. ad SS. Claudii et Maximi Acta. et 19 Febr. ad S. Gabini fratris: colitur ipse Caius 22 Aprilis. — f Curinus sub finem anni 282 Cæsar creatus, anno 286, Diocletiani 3, ab eo victus et intersectus est apud Margum seu Murgum in Moesia, ut habent plerique, licet hic Maguntiaci in Germania occisus dicatur. — g Imo M. Junio Maximo et Vettio Aquilino, ut habent tabulæ consulares: nisi forte Maximo Maximianus Hercules sit subrogatus, qui anno sequenti 287 secundum Consul ponitur, cum nulla fiat mentio primi consulatus. — h De hac voce dictum ad cap. 18 Actorum S. Sebastiani Notat. f deque insulis et nymphæis. — i Ea illi gratia facta rescripto Augustorum, ut curandæ sanitatis causa secedere in Campaniam ei liceret. Quod ita interpretantur quidam, ut eo relegatum putent. — k Colitur S. Tiburtius 11 Augusti.

D
AUCTORE I. B.

§ IV S. Polycarpi corpus in Gallia: alibi reliquiæ aliquæ.

Quo loco, quove lethi genere, vitam S. Polycarpus finierit, nusquam traditur. Ex iis qui illum ac Chromatium in Campaniam comitati sunt, Ariston, Crescentianus, Eutychianus, Urbanus, Vitalis, Justus, Suessæ Auruncæ, quæ nunc vulgo Sessa Italica est, martyrio coronati sunt, ut 11 Julii dicemus. An S. Polycarpus antea ibidem decesserit, an post eorum cædem S. Polycarpi redierit Romam, et quamdiu illic superstes vixerit, non auguramur. Sicca morte defunctum indicant cuncta Martyrologia, dum Confessorem appellant. Martyrem facere videtur Constantinus Ghinius, ita scribens: Tandem et ipse Martyribus associatus, palmam promeruit, vii Kal. Februarii.

S. Polycarpi
obitus:

36 Corpus post annum MCCCXL in Galliam translatum ad monasterium Altumvillare, sive Altvillare, quod S. Nivardus Episcopus Remensis annis ferme ducentis prius, ad Matronam amnem in finibus diœcesis Remensis, ædificarat, ut in ejus Vita 1 Septembris narratur, inque S. Bercharii primi illius Abbatis ac Martyris xviii Octobris, et in historia Remensi Flodoardi lib. 2 cap. 7. et 10. At cap. 8. postquam de reliquiis egit S. Helenæ a Theotigiso monacho Romæ eo allatis, de corpore S. Polycarpi ista subnectit: Denique ut perlata est ad præfatum Altvillarensē monasterium sacratissima gleba, quibusdam dubitantibus an ipsa foret Helena Constantini Augusti genitrix, vitalisque ligni repertrix; id probabili Christus asseverare dignatus est aquæ judicio, triduo supplicatus jejuni. Mittuntur etiam tres fratres ex eodem monasterio Romam, ad indagandam translationis hujus beatæ Reginæ certitudinem. Qui redeunt et veritatis hujus indaginem, et geminatum gaudium, corpus videlicet B. Polycarpi Presbyteri, collegæ S. Sebastiani, huic attulere cœnobio.

E

Altvillare in
Galliam,

quo antea S.
Helenæ Aug.

37 Accuratius id narrat, Theotigisi suppar Almanus ibidem et ipse monachus, qui Vitam, Translationem ac miracula S. Helenæ conscripsit: Et ne, inquit, præfata examinatio minor esset, quam ut posset populo satisfacere; ex edicto et consensu totius Remensis Ecclesiæ, et Vicedomini, nomine Parduli, auctoritate, qui fuit postea Laudunensis Episcopus (nam sine benedictione Episcopali Remensis civitas tum temporis erat) necnon ex consensu prædictæ congregationis, mittuntur ad Urbem de eodem Altvillari monasterio, quod pollebat reliquiis pretiosi corporis, duo Fratres monastica religione probati, et sacerdotali munere conspicui, et tertius tantum monachus, ut in ore duorum vel trium testimonium staret omne verbum: qui hæc omnia, in quibus dubitatio fuerat de B. Helena, cum secreto tum diligenter inquirerent, et sibi quantocyus nuntiarent. Post non multos igitur dies, prædicti Fratres redeunt ab Urbe, non solum veritatis indaginem, sed etiam geminatum gaudium retulerunt. Attulerunt enim sacrum corpus B. Polycarpi, qui in collegio B. Sebastiani, prædicatione, baptismate et exemplo, multis fuit ducatus ad fidem rectam, ac per hoc pariter ad vitam æternam,

F

vacante Sede
Remensi,

a 3 monachis
alia causa
Romam missis,

38 Hæc, inquam, litteris tradidit Almannus, de quo Sigebertus

AUCTORE J. B.
ut scripsit Al-
mannus ibi-
dem mona-
chus :

A *Sigebertus Gemblacensis lib. de Scriptorib. Eccles. cap. 98 ita scribit : Almannus monachus Altvillarensis scripsit Vitam S. Nivardi Archiep. Remensis, Vitam Sindulphi, Vitam Helenæ Reginæ, et Translationem ejus a Roma ad cœnobium Altvillarensis : et quia suo tempore Francia a Normannis vastabatur etc. Vitam eam ac Translationem dabimus xviii Augusti, quo S. Helena colitur : S. Sindulphi xx Octobris. Populatio- nis illius Normannicæ meminit idem sub finem miracu- lorum S. Helenæ, et Altvillaris suppellectilem omnem direptam, combustaque ædificia memorat, corpora dum- taxat Sanctorum et reliquias servatas. Hinc ergo pers- picere est, vixisse Almannum sub finem noni seculi, cum sub initium decimi Normannica illa tempestas conquie- verit.*

non anno 849
facta transla-
tio S. Helenæ.

39 *Tempus Translationis ipse indicat, dum ait Theot- gisum, sive Teatgisum, aut Tetgisum, (ut in diversis exemplaribus nuncupatur) anno 1000XL Romam profec- tum solvendi voti causa, inde sacrum illud pignus as- portasse. Sigebertus Gemblacensis in Chronico ad an- num 1000XLIX ita scribit : S. Helena Imperatrix a filio suo Constantino Magno, primo hujus nominis Impe- ratore, Romæ in ecclesia SS. Marcellini et Petri Martyrum, in mausoleo purpureo sepulta, ad Fran- ciam a Theogiso monacho transfertur, et in diocesi Remensi, magna Francorum veneratione excolitur, recondita in cœnobio S. Petri, quod Altumvillare dicitur. Sed, sive ista Sigebertus scripsit, uti ipsius verbis recitat Bellovacensis lib. 24 cap. 36, omissis ul- timis illis, recondita etc. quæ et ab optimæ notæ codice Lobienti aberant) seu quis ea (ut censebat Aubertus Miræus) ad Sigebertum adjecit; manifestum est eo anno non contigisse. Nam ante eum annum et Hincmarus Remensis, Archiepiscopus fuit, et Pardulus Laudunen- sis Episcopus : interfuit enim uterque anno 1000XLVIII Concilio apud Carisiacum, in quo Gothescalcus damna- tus. At cum reliquiæ allatæ, ut jam ex Almanno dic- tum, et civitas Remensis sine benedictione Episcopali, et Pardulus adhuc ejus Vicedominus erat, sive, ut in historia Miraculorum dicitur, Remorum Prætor.*

nec tunc vaca-
bat Sedes Re-
mensis :

40 *Quæri tamen potest, an statim postea missi sint Romam tres alii monachi, an aliquot post annis, ob ea quæ ibidem subnectuntur : Carolus autem Imperator, inquit Almannus, cum famam audisset, quod in Al- tumvillare S. Helena deportata diceretur, nullo mo- do credere voluit. Unde convocans Episcopum ip- sius civitatis, cum Abbatibus et viris religiosis, in ipso monasterio voluit judicium publicum fieri, utrum monachi verum dicerent, an falsa proferrent. Judi- caverunt itaque non aliter credendum, nisi monachus isdem, qui eam ad nos asportaverat, manifestum in- ducium fecisset, et in calidam aquam toto corpore nudatus intraret. Sed, ut Deus rei veritatem mani- festius panderet, ita hunc inter fervidas aquas con- servavit illæsum, sicut et ab ipso mendacio, quod dicebatur, noverat incorruptum. Hoc nimirum est il- lud aquæ judicium, cujus Flodoardus meminit.*

veritas aquæ
ferventis judi-
cio probata,

41 *Qui hic nominatur Carolus Imperator, Calvus*

est, Ludovici Pii filius, qui tunc Rex erat Occidenta- lium Francorum, atque anno demum 1000CLXXV post Ludovici II obitum Imperator est factus. Sed quis ille est, et cujus civitatis Episcopus, qui ab eo convocatus dicitur? Si Remensis, ergo id non nisi anno 1000CLXV aut sub finem præcedentis contigit, quando electus est Hincmarus. Forsan Laudunensis Simeon fuit, aut alius Metropoli Remensi subjectus, qui post Ebbonem expul- sum sacra tantisper illic administravit. Certe non ad annos aliquot eam dilatam esse controversiam videtur ex Flodoardi verbis colligi : Ut perlata est, inquit, ad præfatum Altvillarensis monasterium sacratissima gleba, quæ indicare videntur, non multo post eam trans- lationem illud judicium contigisse. Profectus est Ro- mam Theotgisus, ut diximus, anno 1000CLX, rediitque cum Remensis Ecclesia Antistite vacaret : non eodem igitur anno, nec initio sequentis. Nam Ebbo XXIV Julii anno 1000CLX a Lothario in suam Sedem restitutus, eam tenuit anno fere integro : donec audiens Carolum Cal- vum, antea a Lothario fratre pulsum, resumptis viribus in Belgicam adventare, iterum ad Lotharium fugit anno 1000CLXI : sicque Episcopo destituta est Ecclesia Re- mensis, donec anno 1000CLXIV, aut sequenti, ad eam re- gendam admotus est Hincmarus, qui usque ad annum 1000CLXXXII ei præfuit.

D
coram Carolo
Calvo Rege,

non initio anni
841 cum Epis-
copus esset
Ebbo :

42 *Jam si VII Februarii allatæ sunt cælestes illæ exu- viæ Altvillare, uti in quamplurimis Martyrologiis ac vetustis Kalendariis annotatum; perspicuum est, non nisi anno 1000CLXII id contingere potuisse, cum alioqui mense Februario anni 1000CLXI non careret Remensis Ecclesia Pastore. Eodem ipso anno illa aquæ ferventis probatio ad veritatem firmandam adhibita : ac missi pos- tea Romam tres alii monachi, qui inde corpus S. Poly- carpi attulerunt paucis post mensibus : id enim arbitror significare ista Almanni verba, post non multos dies. Andreas Saussaius in Martyrol. Gallicano ad XXIV Februarii ista habet : Eodem die, in territorio Re- mensi, Altumvillari monasterio, Translatio corporis B. Polycarpi Presbyteri, qui S. Sebastianum in mul- torum ad Christi fidem conversione, Romæ magna pietatis instantia adjuvit : plurimosque, divini officii salutari perfunctione, ad martyrii pugnam et pal- mam perduxit : quibus meritis Deo factus acceptis- simus, ad æternam assumptus est beatitudinem. Si eo die contigit illa Translatio, ad annum 1000CLXIII est rejicienda. Meminit hujus quoque Translationis Petrus Halloix noster tom. 1 de Vitis illustrium Scriptorum Orientis in Notationib. ad Præfationem Vitæ S. Po- lycarpi Episc. Smyrnenensis et Martyris.*

E
sed post trans-
lationem 7 Fe-
br. 842 factam.

fors allatum
S. Polycarpi
corpus 24 Feb.
843. aut prius,

43 *Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis almæ Urbis, cum accuratissimum indicem habeat Reli- quiarum, quæ in Variis ejusdem Urbis Ecclesiis asser- vantur, S. Polycarpi Presbyteri omnino non meminit. Bononiæ in ecclesia S. Jacobi majoris aliquas extare hujus S. Polycarpi Presbyteri reliquias testatur Anto- nius Masinus in libro qui inscribitur Bononia perlus- trata.*

F
Aliquæ ejus
reliquiæ Bono-
niæ.

G. H.

DE S. CLEMENTE MARTYRE

XXIII FEB.

P lures Clementis nomine celebres Sancti memo- rantur : ab omnibus hic diversus videtur, cujus XXIII Februarii in Græcorum Menæis ita con- signata memoria :

ANIMADV PAP 41

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος μάρτυς Κλήμης ἔϊφει τελειοῦται. Κλήμης τὸ κλῆμα τῆς νοιτῆς ἀμπέλου, Καὶνὸν τι γλεῦκος αἶμα τμηθεὶς ἐκχέει.

Eodem die sanctus Martyr Clemens gladio percus- sus obit.

Clemens palmes rationalis vitis,

Novum dat mustum dum sanguinem percussus ef- fundit.

Maximus Cytheræus de eodem agit, sed quem Marty- rem facit, in pace ait obiisse. Græce ἐν ἐρήνῃ, ubi ἔϊφει gladio legendum est. Locus non additur. In Græ- cia aut Orientali quapiam provincia coronatum arbitra- mur. Refertur Clemens quidam in MSS. Martyrolo- giis S. Hieronymi et Richenoviensi ad XXI Novemb. sed Romæ passus : cui additur in Romano Martyrologio Celsus, diciturque in Notis agere de his prædicta an- tiqua MSS. monasterii S. Cyriaci in Urbe. Ve- rum in nostro apographo Roma accepto ea nomina de- sunt.

DE

DE S. ROMANA

VIRG. ROMANA, TUDERTI IN UMBRIA,

Commentarius historicus.

J. B.

§ I. S. Romanæ ortus, conversio, vita solitaria, ætas, publica veneratio.

Tuder urbs est Umbriæ antiqua, in colle sita, haud longe a Tiberi amne, Tudertum etiam, præsertim a mediæ ætatis scriptoribus, appellata, Italis nunc Todi. Hic S. Romana Virgo, ortu animisque vere Romana, non solo nomine, vii Kalend. Martii colitur, ita Romano Martyrologio a Cardinali Baronio inscripta : Tuderti S. Romanæ Virginis, quæ a S. Silvestro Papa baptizata, in antris et speluncis coelestem vitam duxit, et miraculorum gloria claruit. Ejus res gestas descripserunt Joannes Baptista Possevinus in Vitis Sanctorum Tudertium anno MDLXXVII editis, Philippus Ferrarius in Catal. SS. Italiæ, Ludovicus Jacobillus in Vitis SS. Umbriæ, Franciscus Lahierius noster in Menologio Virginum. Meminit quoque illius Baronius tom. 3 Annal. ad an. 335, ubi de S. Silvestri Papæ obitu agit : De eodem etiam Silvestro, inquit, non prætermittimus, ejus plantationem fuisse nobilissimam Virginem, Romanam nomine.

2 Ea, ut idem ait Baronius, ceterique, filia fuit Calpurnii Præfecti Urbis. Cujus Calpurnii, sive, ut alia exemplaria habent, Calphurnii, aut Calfurnii, mentio fit in Concil. 2 Romano sub Silvestro habito, Crispo Cæsare III et Constantino Cæsare III Coss. anno CCCXXIV, ubi sub finem cap. I ita habetur : Erat enim ibi et Calphurnius, qui primo gentilis et postea Christianus, Præfectus Urbis. Existimant Jacobillus et Lahierius, S. Firminam Virg. et Martyrem, quæ Ameriæ XXIV Novembris colitur, hujus Romanæ sororem fuisse : Calpurnii certe Urbis Præfecti filia fuit. Ita Antonius Maria Gratianus a Burgo sancti Sepulchri, Episcopus Amerinus, in ejus Vita scribit : Firmina Virgo Romana, clara Pisonum gente prognata, cujus pater Calphurnius præfecturæ Urbis honore fulgebat, Agoliani octavo ab America lapide, procul suorum splendore atque amplitudine, vitam in solitudine, humili ac tenui cultu victuque, agebat. Ea tamen annis aliquot prius quam Romana nasceretur, coronam erat adepta martyrii sævientibus in Christianos Diocletiano ac Maximiano, cum Romana annos solum nata decem esset, quo tempore in Soracte latebat S. Silvester Papa, anno primum CCCXIV ad pontificatum evectus, qui quando latebras illas petierit ad ejus Vitam XXXI Decembris quæremus. Neque illud hic dissimularim inter eos qui Præfecturam Urbis administrarunt a consulatu Valeriani II et Gallieni, ad Constantii Aug. VI et Constantii Galli II, sive ab anno CCLIV, ad CCCLIV, nullum Calpurnium, seu Calfurnium reperiri, ut patet in libello de Præfectis Urbis ab Ægidio Bucherio nostro cap. XIII Commentarii in Canonem Paschalem Victorii edito. Sed majorem apud nos fidem obtinet Concilium Romanum citatum, quam iste libellus : in quo cum sæpe uno anno Præfecti Urbis duo, tres et nonnumquam quinque annotentur : suspicari licet, omissum, et pluribus forsitan annis, Calpurnii nomen : uti et Chromatii Agrestii, de quo paullo ante egimus ex Actis S. Sebastiani, omissum.

3 Illo ergo progenita patre Romana, cum a Christianis (quorum ideo uberior tunc erat Romæ copia, quod tam luculentus paullo ante sparsus erat Martyrum cruor, fecundissimum fidei semen) ipsa quoque fidei ejusdem mysteriis a pueritia fere instituta clam parentibus est : illudque admonita, quibus Deus pretiosum

virginitatis thesaurum esset elargitus, adniti eos oportere, ut non solam corporis integritatem, sed totam ei animam dedicerent, ejusque amore vel pauperibus facultates suas largiantur, vel eas, domumque et parentes relinquant. Deo igitur ceu sponso corpus animumque consecrat, cum annum ætatis decimum attigisset. At pater tradere eam primario adolescenti conjugem statuerat, eoque citius quod abhorreere eam adhuc a nuptiis sensisset, metueretque ne Christiani cujuspiam hortatu aliorum flecteretur : minas etiam intenterat, ni sibi in re pareret. Gnara illa, quæ pater, quam versuta agigaret consilia, ad sponsum suum Jesum cum lacrymis recurrit. Missa ab hoc cœlitus candidissima columba (Angelum interpretatur Lahierius, Possevinus Spiritum sanctum) has protulit voces : Melior est via justorum, quam Principum. Tum vero parentes ac patriam relinquere statuit, et in longinquum aliquem remotumque a turbis locum secedere, ubi in consortio Christianorum, quos adhuc procella aliqua turbabat, ac publico arcebat, vacare Deo, atque adeo acerba quæque, si inciderent, tolerare posset.

4 Abdiderat se eo tempore S. Silvester Pontifex in quædam montis Soractis latibula, cum nonnullis e Clero, ut tempestatem declinaret, quæ concitanda adversus Ecclesiam videbatur. Ibi pietatem singulari studio colens, rem Christianam, quo poterat, modo, gubernabat. Id quoque Romana inaudierat. Eo igitur iter intendit, plebeio aut agresti, ut credibile est, habitu, ejusmodi certe, qui minimum oculos adverteret hominum. Comite negant mortali usam : ductores tamen adfuisse Angelos, etsi fortassis minime aspectabili specie, nemo ire inficias potest. Ad montem ut pervenit, Pontificem investigando per sese, et ex obvius sciscitando, tandem ad speluncam, ubi is latebat, devenit. Ingressus intrepide, in terramque prostrata, aliorum primum Sacerdotum, dein et ipsius Silvestri pedes exosculatur. Hic Angelicam quamdam in Virgine speciem admiratus (nam decor animi, dignitatem quamdam eximiam corpori affundebat) interrogat quæ sit et unde, cujusve rei gratia eo venerit, aut quo tendat. Romana vocor, inquit illa, Calfurnii Præfecti Urbis filia : Jesu Christi amore omnia dimisi, parata mortem etiam oppetere, ut eo frui in cœlis merear. Ad te autem Sancte Pater, huc veni, ut me Baptismi lavacro ab omni vitiorum macula emundes, et consecres Deo. Id ubi ero consecuta, metu omni abjecto, libens moriar, ut ad æternam demigrem vitam. Pontifex immensa quadam perfusus Spiritus consolatione, dum illos in tenella Virgine animos cerneret, actis Deo gratiis, eam baptismo tingit, ac dein ita affatur : Ego te, filia, hodie hostiam vivam, et acceptam Deo, consecro, ut Creatori tuo animam puram et immaculatam reddas : ac Divinam majestatem precor, ut omnes ejus gratia perfecti evadamus, et viriliter pro ejus honore decertemus. Is nempe in Evangelio, illis qui hic sui amore parentes reliquerint, aut mortem adierint, vitam immortalem ac beatam in cœlis pollicetur. Illa palam obsecrare Deum, ut sibi martyrii palmam largiretur : Pontificem quoque et ceteros adstantes rogare, Deum ipsi in sacrificiis suis aliisque precationibus propitiarent, ut robur ipsi gratiæ cœlestis largiretur, quo nec mortalem quemquam metueret, et tormenta quævis superaret.

5 Cum ei rursus Pontifex bene precatus esset, illa Tuder versus viam capessit, ubi multos degere Christianos didicerat, ut locum quempiam in illius civitatis agro avium inhabitaret, quod divino instinctu menti ejus insederat

Cum nuptiis destinaretur,

cœlestis columbæ voce animata, fugere statuit :

E

venit ad S. Silvestrum in Soracte latentem :

F ab eo baptismum petit

et percipit,

cum piis monitis :

CIRCA AN. CCCXXIV. XXIII FEB.

S. Romana Tuderti colitur 23 Febr.

B

Ea filia Calpurnii V. Pr.

forte soror S. Firminæ V. M.

C

clam fidem docta,

in specu Tudertinæ ditioris sancte vivit :
A insederat. Locum ergo devenit quinque millibus passuum ab ea urbe distantem, ad ipsam fere Tiberis ripam. Ibi specus quasdam videt, sive antra, subter montes excavata, quæ etiamnum ingredientes horrore quodam percellunt, et S. Romanæ specus appellantur. Illic substitit Virgo sanctissima ad menses complures, precatione, rerumque Divinarum contemplatione, ac vigiliis aliisque afflictationum modis sese Deo acceptabile sacrificium immolans, herbis silvestribus in propinquo lectis victilans, atque aquæ potu.

visitur a Christianis, ac 2 Sacerdotibus
6 Non diu potuit ita abscondita lucerna non in oculis incurrere mortalium. Diffusus odor sanctitatis ejus per civitatem Tudertinam, ac vicos. Convenere ad eam Christiani complures, Deoque grates cecinere, qui in infirmo sexu, tamque tenera ætate, tantam illi virtutem tribuisset. Sacerdotes ex iis duo, Dei nutu, ut et sancti illius obitus testes essent, et sepulturam ei honestam curarent, cum ipsa diebus aliquot in specubus illis substiterunt, simul psalmos ac hymnos Deo precesque alias offerentes. Cum simul positus humi genibus Deo supplicarent, nivea e cælo advolans columba, supra Romanæ caput adstitit, atque ipsas protulit voces : *Via Justorum recta. Sanctorum semita, qua ad cælum perveniant, parata. Domine, omnes qui ad te confugiunt, non confundentur in æternum. Sensit Romana, sese a*

orans moritur :
B sponso suo ad cælum invitari, cui paullo post coram iisdem Sacerdotibus, intenta adhuc precationi, purissimam animam reddidit, annos decem ac menses sex nata, die xxiii Februarii, Constantino Magno Romani imperii habenas moderante.

patrie eo adveniente,
7 Calpurnius ubique locorum perquiri filiam jusserrat : ac demum intellexit, in specum quamdam circa Tuder secessisse, multosque magno sensu pietatis ad eam convenire. Eo et ipse cum conjuge atque aliis comitibus properat. Sed ut illuc venit, jam expirarat : necdum tamen corpus erat tumulatum, quod parens uterque effusis lacrymis rigarunt, immodicis lamentis filiam lugentes. Tum Sacerdotum illorum unus, Cohibete nunc fletus, inquit. Filia vestra ex hoc lacrymarum pelago ad portum æternæ lætitiæ pervenit : jamque fruitur sponsi sui Jesu deliciis in cælo. Potius eam orate, ut ab illo lumen vobis, quod ipsi illuxit, impetret, vestrique apud Deum patrocinium suscipiat, ut ad eandem vos aliquando beatitudinem interminabilem pertingatis. Audita ipso momento vox hæc e cælis : Justus est Dominus.

ac cælesti voce confirmato,
8 Sepultum est illic a parentibus, eorumque famulatio, ac binis illis Sacerdotibus, magna religione ac honorificentia corpus virgineum. Permansere deinceps longo tempore in eadem specu Sacerdotes iidem, aramque erexerunt, ut sacrificium in ea immolarent, et alias religiosas functiones obirent : occultissimum tamen habuere, quo loco sacrum eum thesaurum defodissent. Agebat tunc animam in eadem Tudertium regione quidam, xviii jam annis lepra conflictatus. Is audita Romanæ sanctissima vita ac obitu, ad Sacerdotes illos mittit, ut pro sua incolumitate Sanctam precentur. Quod ubi egere, illi restituta illico sanitas est, vitæque ad septem annos producta. Obstupuere eum leprosi ipsius parentes, tum præcipue, qui adhuc aderant, Romanæ. Hos monuit alter Sacerdos, summe id filiæ in votis fuisse, et esse etiamnum, ut ipsi quoque baptismum suscipiant, palamque se Christianos profiteantur, omni repudiata superstitione, ac metu seposito. Adeant proinde Silvestrum Pontificem, tunc quidem in Soracte latentem, sed brevi proditurum in lucem, et pacem Ecclesiæ asserturum. Ab eo sanctis præceptionibus institutos, baptismo suscepto ab omni criminum sorde ablutum iri. Paruit filiæ votis, piique Sacerdotis monitis, Calpurnius cum uxore et comitibus : ipsoque ducente Sacerdote Silvestrum adierunt, a quo mysteriis nostræ religionis rite instituti, ac tincti baptismo sunt : uti et ipse non multo post Constantinus Augustus. Reversus ad specum S. Romanæ Sacerdos, cum socio diu in reli-

ejus meritis sanatur leprosus :
C longo tempore in eadem specu Sacerdotes iidem, aramque erexerunt, ut sacrificium in ea immolarent, et alias religiosas functiones obirent : occultissimum tamen habuere, quo loco sacrum eum thesaurum defodissent. Agebat tunc animam in eadem Tudertium regione quidam, xviii jam annis lepra conflictatus. Is audita Romanæ sanctissima vita ac obitu, ad Sacerdotes illos mittit, ut pro sua incolumitate Sanctam precentur. Quod ubi egere, illi restituta illico sanitas est, vitæque ad septem annos producta. Obstupuere eum leprosi ipsius parentes, tum præcipue, qui adhuc aderant, Romanæ. Hos monuit alter Sacerdos, summe id filiæ in votis fuisse, et esse etiamnum, ut ipsi quoque baptismum suscipiant, palamque se Christianos profiteantur, omni repudiata superstitione, ac metu seposito. Adeant proinde Silvestrum Pontificem, tunc quidem in Soracte latentem, sed brevi proditurum in lucem, et pacem Ecclesiæ asserturum. Ab eo sanctis præceptionibus institutos, baptismo suscepto ab omni criminum sorde ablutum iri. Paruit filiæ votis, piique Sacerdotis monitis, Calpurnius cum uxore et comitibus : ipsoque ducente Sacerdote Silvestrum adierunt, a quo mysteriis nostræ religionis rite instituti, ac tincti baptismo sunt : uti et ipse non multo post Constantinus Augustus. Reversus ad specum S. Romanæ Sacerdos, cum socio diu in reli-

et a S. Silvestro baptizantur.

giosis actionibus perseveravit. Concurrerant eodem Christiani perquam frequentes, ac multa illic fiebant miracula.

9 Hæc fere Jacobillus ac Possevinus. Usus hic antiquissimis codicibus manu exaratis, quos Tuderti ait asservari : unde etiam Baronius in Notat. ad Martyrol. ejus Acta se accepisse testatur. Monet Possevinus in vetusto MS. Tudertino dici eam Placidiani cujusdam filiam fuisse. Quo tempore decesserit, haud ita facile nunc possumus definire, donec suo loco disquisierimus, quando in Soracte S. Silvester latuerit : si, quod quidam volunt anno cccxxiii, dicendum erit cum Baronio, eum anno cccxxiv Romam revocatum, eodemque S. Romanam obiisse. Quare in citato Romano concilio, cui subscriptum, iii Kalend. Junii, Domno Constantino Aug. iii et Prisco Cos. (vel potius, ut habent tabulæ consulares, Crispo et Constantino iii Coss.) in eo, inquam, concilio adfuisse dicitur Calpurnius qui primo gentilis et postea Christianus Præfectus Urbis ; recens nimirum ad fidem ipso anno conversus. Haud sane apte rem putavit Laherius, qui annos aliquot in sua specu exegisse Romanam scribit, antequam baptismo lustraretur a S. Silvestro : obiisse autem anno circiter cccxii. Etiamne prius quam Pontifex fieret Silvester, qui anno demum cccxiv electus?

Unde hæc accepta?

forte anno 324 mortua,

Saltem non 312. 1^a

§ II. S. Romanæ gemina translatio.

Quamdiu manserit S. Romanæ corpus in primo sepulturæ loco, incertum. Translatum est mille fere post ejus decessum annis in S. Fortunati Episc. Tudertini basilicam intra eandem urbem, una cum aliis Divorum exuviis. Ita tom. 1 Italiæ sacræ Ughellus : Nicolaus Armatus, ex Canonico Rotomagensi electus an. ccccxcviii viii Kalend. Maii Tudertinus Episcopus, anno cccccc, die xix Augusti, in basilicam S. Fortunati transtulit corpora SS. Cassiani, Callisti, Fortunati, Romanæ et Dignæ. Turpe erratum extat in Vitæ epitome apud Ferrarium, sed a typographi forsitan negligentia, anno cici hanc translationem esse factam. Idem tamen Laherius expressit.

11 Collocata fuisse ea sacra corpora testatur Possevinus sub principe altari ejusdem basilicæ, semperque singulari culta religione. Sed quia altare illud magnam basilicæ partem occupabat, Angeli Cæsii Episcopi, senatusque Tudertini, decreto, anno ciciolxxx destructum est, ut splendidius loco aptiore restauraretur. Sub illo igitur altari, die xiii Decembris reperta quinquæ illa corpora sunt in quatuor arcibus lapideis, intra antiquissimum sepulchrum marmoreum : singulis apposita epigraphe erat plumbo incisa. Inspecit hasce omnes reliquias idem Angelus Episcopus, et populo, qui frequens concurrerat, venerandas exhibuit, atque ad sacrarium deportavit, ibi asservandas, donec alius iis reponendis aptatus esset locus. In Acta res omnis relata tunc est.

S. Romanæ et aliorum 4 SS. Corpora translata 19 Aug. 1301.

iterum inventa 13 Dec. 1580,

in sacrario reposita :

12 Quia vero sperabat Antistes, brevi omnia expeditum iri, cum Gregorio xiii Pontifice Maximo egit, ut indulgentiis impertitis populi pietatem ad cohonestandam eam translationem inflammaret. Recitat Possevinus Pontificis diploma datum Tusculi x Junii ciciolxxxi, in quo ista habentur : Omnibus utriusque sexus Christi fidelibus, vere pœnitentibus et confessis, ac sanctissimo Eucharistiæ sacramento reffectis, qui ecclesiam S. Fortunati Tudertini, eo die, quo translatio corporum Sanctorum Fortunati, Callixti, et Cassiani, ac Sanctarum Romanæ et Dignæ Virginum, ex sacristia dictæ ecclesiæ, ubi nunc reperiuntur, in aliud sepulchrum sub altari novo, in ipsamet ecclesia honorifice et decenter præparatum, fiet ; et deinde singulis annis die Translationis hujusmodi, a primis Vesperis usque ad occasum solis ejusdem diei, devote visitaverint, et ibi pro pace inter

in diem futuræ translationis datæ a Gregorio 13 indulgentiæ,

A ter Christianos Principes conservanda, ac hæresum extirpatione, sanctæque Matris Ecclesiæ exaltatione pias ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam et remissionem, misericorditer in Domino perpetuo concedimus.

13 Verum quia impensæ ad operis absolutionem necessariæ lentius repræsentabantur, ad xvi annos dilata translatio est, atque anno demum cxcxcvi peracta, die v Maii, quæ erat Dominica tertia post Octavam Paschæ; nam hujus celebritas tunc in xiv diem Aprilis inciderat, littera Dominicali F. Qui tunc Ecclesiæ Romanæ præerat Clemens viii, ad indulgentiam perpetuam a Gregorio xiii concessam, aliam in diem insequentem, itidem plenariam, adjecit. Qua pompa, quoque splendore ac magnificentia instituta sit supplicatio, in eaque reliquiæ circumlatæ, egregie describit Possevinus, et quæ variis locis statuæ, arcus, inscriptiones, de quibus forsân luculentius agemus ad S. Fortunati Episcopi diem. Aderant præter Cæsium Tudertinum tres alii Episcopi, advenarum supra xl millia.

solenniter translata 3 Maii 1896

in novum sacellum illatæ postridie,

addita epigramma.

14 Reædificatum erat majus altare dictæ ædis S. Fortunati, propius Chorum. Sub eo altari Episcopus suo ære elegans sacellum ædificarat, in eoque sepulchrum e versicolori marmore præclare elaboratum. In illud sacellum quatuor cypressinæ thecæ, quibus inclusæ horum quinque Sanctorum reliquiæ erant, a totidem Episcopis, die vi Maii, Vesperis cantatis, deportatæ sunt. Quæ SS. Dignæ et Romanæ exuvias continebat, ea ab Antistite Perusino Napoleone Comitulogestabatur. Posita in fronte sacelli ad perpetuam rei memoriam hæc inscriptio est:

Dei gloriæ, et sanctorum venerationi. Corpora Sanctorum Cassiani et Calixti Martyrum, et Fortunati Confessoris, Episcoporum Tudertinorum; ac

Sanctarum Dignæ et Romanæ Virginum ejusdem civitatis; a Nicolao Armato Episc. Tudert. anno sal. mccc die xix Augusti translata et recondita, Angelus Cæsius Episcopus Tudertinus, Cameræ Apostolicæ Clericus præsidens, anno mdlxxx, die xiii Decembris a se reperta et diligenter recognita, per civitatem solenni ritu transtulit, die v Maii, anno mdxcvi, et hoc sepulchro sua impensa magnificentius extructo, pie collocavit, die vi Maii, ejusdem anni. Inscrisit hanc Translationem generali Catalogo SS. Ferrarius ad v Maii.

D AUCTORE J. B.

15 Angeli Cæsii præstantissimi Antistitis elogium ex MS. Catalogo Episcoporum. Tudert. recitat citatus jam sæpius Ughellus. In quo hujus translationis ita mentio fit: Sanctorum Cassiani et Callisti Martyrum et Fortunati Confessoris, Episcoporum Tudertinorum, ac SS. Romanæ et Dignæ Virginum corpora in templo S. Fortunati, illustriori sepulchro, ære suo condito, solenni pompa transtulit. Ibidem B. Jacoboni de Benedictis ossa decentius posuit. De B. Jacobono, vel potius Jacopono, ut vulgo appellatur, agemus xxv Martii. Colitur S. Fortunatus xxx Junii et xiv Octobris, S. Digna Virgo et Martyr xi Augusti, S. Cassianus Ep. Tudert. Mart. xiii ejusdem, S. Callistus xiv. Eorum autem anniversariam solennitatem agi testatur Jacobillus ritu duplici, Lectionibus propriis, a sacra Rituum Congregatione approbatis, præloque excusis.

aliorum SS. natales.

16 Testatur Antonius Masinus in Bononia perlustrata, Bononiæ asservari S. Romanæ Virginis reliquias aliquas in templo S. Martini majoris, et in S. Francisci: quas arbitror hujus potius Romanæ esse, quam Antiochenæ illius Diaconissæ, quæ S. Pelagiam penitentem, ut in hujus Vita viii Octobris narratur, de sacro fonte suscepit.

S. Romanæ reliquiæ Bononiæ.

ANIMAD. PAP. 42

DE SS. ZEBINA, POLYCHRONIO MOYSE, DAMIANO, ANACHORETIS IN SYRIA.

J. B.

V SECCLO XIII FEB.

Horum commemoratio 23 Febr.

Vitæ epitome ex Menæis:

Multi in Cyristica regione, Theodosio juniore imperante, vitæ sanctimonia celebres extiterunt anachoretæ, quorum certamina Theodoretus, Cyri in eadem provincia Episcopus, in Philotheo, sive religiosa historia, commemorat. Eorum plerosque Græci publica veneratione colunt, ut ex eorum Menæis et Maximi Cytherorum Episcopi Vitis sanctorum perspicere est. Et quidem in utrisque quatuor horum annotata xxiii Februarii memoria est, his verbis: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τῶν ὁσίων Πατέρων ἡμῶν Ζεβινῶ, Πολυχρονίου, Μωσέως, καὶ Δαμιανοῦ. Dein ista additur Vitæ eorum epitome.

2 Ex his divinus Zebinas in monte quodam sibi religiosam palæstram excitavit, in quo usque ad senectutem asceticis sese laboribus exercuit. Superabat autem cunctos illius ætatis homines precum assiduitate. Cum dein præ senio stare non posset, scipione nixus precationibus vacabat. Cum ita admirabilem et Deo gratam vitam egisset, expiravit. Divinus autem Polychronius, ejus discipulus, ita presse Magistri vitam imitatus est, ut nec cera annulorum formas ita repræsentet. Nam in assida statione et precum studio perseverabat. Ferrum tamen non gestabat, ne infirmioribus quibusdam damno esset, eos nimirum a vita religiosa deterrens. At quercus radicem, tanti ponderis, ut non facile eam quis ambabus manibus movere posset, humeris sustinens, ita corpus eo onere affligebat. Quibus ex laboribus divina in eo gratia efflorescebat: etenim et precibus æstum immodicum fregit, et vacuum lecythum oleo replevit: aliisque pluribus perpetratis prodigiis ad Dominum migravit. Ejus discipuli fuere Moyses et Damianus. Et ille quidem in Polychronii cella habi-

tavit, ejusque virtutem in se ad vivum expressit. Damianus autem vicum quemdam ingressus, cui Hiera nomen, cum juxta Hellos domunculam desertissimam reperisset, in ea mansit, Magistri quoque sui vivendi normam accuratissime secutus: nihil enim in cella habebat, præter sportulam lenticulæ, quam ad victum adhibebat. Tantam illi utilitatem ex Polychronii convictu perceperunt, sancteque et ipsi vitam peregerunt.

3 Hactenus Menæa, quæ Cytheræus in vulgarem linguam, qua nunc Græci utuntur, transtulit. Luculentius disertiusque eorum Acta narrat Theodoretus cap. 24 Philothei, sive religiosæ historiæ, qui liber nomen in Vitis Patrum. Editionem Heriberti Rosweydi ex Gentiani Herveti interpretatione cum Græco textu et Sirmondi translatione contulimus.

F plenior et Theodoreto.

VITA

auctore Theodoreto cap. xxiv Philothei.

Zebinam prædicant usque in hodiernum diem, qui ut illum viderent digni sunt habiti. a Aiunt autem eum, cum ad extremam pervenisset senectutem, iisdem esse laboribus usum usque ad finem: nec, licet gravissimo premeretur senio, ex certaminibus juventutis aliquid immutasse. Superabat autem, ut dixerunt, omnes sui temporis homines assiduitate orationis. In ea enim diu noctuque versans, non solum non satiabatur, sed etiam desiderium efficiebat vehementius. Quin etiam cum iis qui ad ipsum veniebant paucis disserens, non poterat in animum inducere, ut cogitationem a coelis deduceret: sed statim ab illis liberatus

a Zebinas ob senium nil de laboribus remittit, assiduus in oratione,

A liberatus, ut nec tantillum quidem ab iis quæ sunt Dei universorum separatus, offerebat rursus deprecationem. Postquam autem non permittebat senectus, ut citra molestiam stare posset assidue, sustentaculum ei præbebat baculum, cui innixus Dominum et laudabat et orabat. Cum autem præter alia bona esset ornatus amore in hospites, jubebat multos, ex iis qui ad ipsum veniebant, exspectare vesperam. Illi autem timentes ne tota nocte illic starent, aliqua sua negotia prætexentes, se ab illis subducebant laboribus.

b 2 Hunc ille quoque magnus admiratus est *b* Maro : et omnes ad se venientes ad illum ire jubebat, et accipere ejus benedictionem, eum Patrem et Magistrum nominans, et totius virtutis exemplar vocans. Rogavit autem ut in eodem quoque sepulcro poneretur : sed non siverunt, *c* qui corpus illud sacrum diripuerunt, et in eum locum, quem diximus, detulerunt. Divinus autem Zebinas, cum ante eum obiisset, in vico ei propinquo (is autem appellatur *d* Cirtica) justa sibi facta accepit. In ejus sepulcro maximam eadem ædificarunt : iis enim qui cum fide accedunt, variam ac multiplicem effundit curationem. Habet autem nunc quoque sub eodem tecto *f* Martyres, qui apud Persas quidem decertarunt, annuis autem et celebribus festis a nobis honorantur.

g 3 Hujus doctrinam magnus accepit Polychronius : quinetiam divinissimus *g* Jacobus dicebat eum sibi primum dedisse tunicam ex pilis contextam. Ego autem, qui illum numquam vidi (ante meum enim adventum vitæ finem acceperat) in hoc egregio Polychronio divini Zebinæ video philosophiam : non sic enim cera exprimit figuras annulorum, ut hic illius effingit formam et characterem. Hoc autem aperte scio, ea quæ de illo narrantur, cum iis quæ ab hoc fiunt, conferens. Est enim similiter divino incensus desiderio, et est terrenis omnibus superior, et corpori alligatus mentem habet alatum, et quæ fertur sublime, aeremque trajicit et ætherem, et coelis fit sublimior, et perpetuo divinam visione apprehendit contemplationem, nec potest illinc unquam mentem detrahere : quinetiam cum iis qui adveniunt colloquens, superna mente peragat.

h 4 Ejus autem per totam noctem vigiliam et stationem hinc didici. Cum eum viderem simul et cum senio conflictantem et cum imbecillitate, et *h* nullam omnino habentem curam corporis, sæpius precatus ei persuasi, ut duos assumeret, qui simul habitarent, et aliquam consolationem ab eis acciperet. Quoniam autem petiti viros virtute claros, qui per se in alio degebant monasterio; illis quoque viris admirandis persuasi, ut divini hominis curam omnibus præpenderent. Ii cum parvo tempore cum eo habitassent, conati sunt fugere, per noctem illam non ferentes stationem. Cum autem virum divinum *i* obsecrarem, ut imbecillitate corporis metiretur laborem; Non solum, inquit, eos non cogo stare mecum assidue, sed etiam sæpe præcipio, ut decumbant : illi autem, Et quomodo possemus, aiebant, eo, qui in laboribus consenuit, stante, et imbecillitatem corporis despiciente, decumbere, cum simus sani et in media ætate ? Sed venerandi quidem mihi capitis nocturnos labores sic didici.

i 5 Hi autem viri procedente tempore sibi tantam paravere virtutem, ut cum hoc magno viro eam persequerentur philosophiam. Et *k* Moyses quidem, (hoc est enim ei nomen) permansit usque in hodiernum diem, tanquam patri et domino omne ei servitium exhibens, et, quæ ex sacra illa anima coruscat, virtutem accurate perfecteque exprimens.

l 6 Damianus autem (hoc enim erat nomen alteri) cum pervenisset ad quemdam *l* vicum non procul si-

tum, ei autem est nomen Niara, et præter alias parvam quamdam invenisset domunculam, in illa degit, idem vitæ institutum persequens : adeo ut qui hunc et illum recte norunt, eum aspicientes, existiment se videre B. Polychronii animam in alio corpore. Eadem enim et simplicitas et mansuetudo et moderatio, eadem lenitas sermonis, eadem in congressu suavitas, eadem animæ vigilantia, et Dei intelligentia, idem status et labor et vigilia et cibus, et quæ est ex lege divina paupertas et nihil possidere. Nam præter unam sportulam, quæ lentem habet madefactam, nihil est in habitaculo. Tantam accepit utilitatem ex consuetudine magni Polychronii.

7 Ego autem relicto discipulo redibo ad magistrum : a fonte enim rivi fluentia procedunt. Hic ergo cum aliis vitiis ejecta quoque ex anima gloriæ cupiditate, et inanis gloriæ conculcata tyrannide, studebat semper labores occultare. Et *m* ferrum quidem ut gestaret non inducebat in animum, timens ne ex eo aliquid damni hauriret, si arrogantiae inflammationem anima ex eo accepisset. Cum autem quercus gravissimam radicem ad se deferri jussisset, ut qui ad alium scilicet usum ea opus haberet, eam et noctu imponebat humeris, et ea imposita orabat, et interdium, cum esset ei otium. Cum autem veniret aliquis, et pulsaret ostium, eam in loco aliquo abscondebant. Hanc cum vidisset quidam, mihi indicavit : et cum vellem scire, quantum esset ejus pondus vix eam potui tollere ambabus manibus. Is autem cum me aspexisset, jussit eam dimittere; ego autem eum rogabam, ut mihi eam permitteret accipere, ut ei eriperem occasionem laboris. Postquam autem eum vidi ægre ferre, ei cessi desiderio victoriæ.

8 Ex his laboribus efflorescit ei quoque data gratia divinitus, et multa fiunt miracula illius orationibus. Etenim cum gravis illa siccitas, quæ homines affligebat, ad preces incitaret, venit ad eum multitudo Sacerdotum. Erat autem una cum eis quidam quoque, cui Antiochenæ regionis multi vici pascendi erant crediti. Is ex iis qui aderant, rogabat seniores, ut ei persuaderent, ut manum dexteram imponeret lecytho. Cum ii autem dixissent, eum non esse id facturum; dum preces post hæc fierent, et venerandum mihi caput oraret, ille pone stans porrexit duabus manibus lecythum. Is autem ita cœpit scatere, ut duo aut tres ex iis qui aderant manus extenderent, et eas plenas oleo acciperent. Sed licet et divinæ gratiæ fundat radios, et rectis officiis præclarisque et ex virtute rebus gestis sit plenus, et quotidie colligat opes philosophiæ : est tamen tanta modestia et moderatione præditus, ut uniuscujusque ex iis qui ad ipsum veniunt, ambos pedes amplectatur, et frontem terræ imponat, sive fuerit miles, sive opifex sive rusticus.

9 Narrabo autem aliquid quod possit docere ejus simplicitatem et moderationem. Quidam vir bonus, cui hujus gentis obtigit præfectura, cum Cyrum venisset, cupiebat mecum frui aspectu horum magnorum athletarum. Cum alios ergo obiissemus, ad hunc quoque accessimus, cujus virtutem nunc narramus. Cum ego itaque dixissem esse *n* Præfectum qui mecum accessisset, et æqui justique amatorem, statim homo divinus utrasque manus tendens et ambos pedes prehensens, Volo, inquit, ut mihi aliquam promittas petitionem. Cum is autem ægre ferret et ut surgeret oraret, et se quod jusserit facturum polliceretur, (coniciebat enim eum velle rogare pro aliquo ex iis qui ejus parebant ditioni). Quoniam ergo, inquit homo divinus, es pollicitus, et jurejurando promissum confirmasti, acri et vehementi studio Deo pro me offer preces. Is autem frontem pulsans obsecrabat, ut eum absolveret a jurejurando, ut qui non

D
Damianus alio
migrat.

magistro si-
millimus :

lente madefac-
ta vixit.

Polychronius
virtutes occul-
tat :

m

gravi onere
pressus erat,

E

supra id impe-
dire conante
Theodoreto,

clarescit mira-
culis :

orans lecythum
oleo replet :

F
omnium ad-
vertantium pe-
des osculatur :

n
supplex Ducis
preces implo-
rat :

A non esset dignus o pro ipso preces offerre Domino. Ejus ergo qui in tam alta philosophia tanta sit modestia ac moderatione, quænam oratio possit ejus laudes pro dignitate consequi.

ob morbos non intermittit labores :

aurum oblatum respuit :

p cilicium elegantius dolori remittit :

paupertatem magni æstimat :

10 Hujus in laboribus suscipiendis studium ne varii quidem ac multiplices morbi, qui in eum incubere, retardarunt : sed cum a variis morbis obsideatur, eosdem labores sustinet. Cum multis autem sæpe verbis apud eum egerimus, vix hanc ædificavimus domunculam, corpori plane frigefacto aliquantulum caloris procurantes. Ei multi quidem adhuc superstites aurum sæpe obtulerunt, et qui etiam excessere reliquerunt : sed nihil ab ullo unquam accepit, sed eorum quæ efferebantur eos jussit esse dispensatores. Porro autem magnus quoque Jacobus p cilicium, ab aliquo ad se delatum, ad ipsum misit : sed id quoque remisit, cum id esse videret densius et elegantius. Perpetuo enim usus est vilibus et minimi pretii vestibus. Adeo autem existimavit paupertatem esse quovis regno magis expetendam, ut nec necessarium quidem semper haberet nutrimentum. Scio enim me sæpe venisse, et benedictionem petiisse, neque aliquid aliud invenisse, quam solas duas caricas. Hujus mel, et iis qui vident, est valde expetendum ; et iis qui audiunt, suave et maxime

jucundum. Nullum enim vidi hominem, ne ex iis quidem, qui sunt faceti et dicaces, qui ulla unquam reprehensionis labe eum asperserit : sed omnes eum et prædicant et celebrant, et ad ipsum venientes minime volunt recedere.

D AUCTORE J. B. omnibus est venerationi.

a Fatetur infra num. 3 Theodoretus, eum a se non visum. — b Ita Sirmondus, Græce Μάρων. Rosweydydus habebat Marum. Vitam S. Maronis dedimus 14 Februarii ex cap. 16 ejusdem Theodoret. — c Hoc ibidem narratur num. 3. — d Græce ἵστῃ. — e Græce habetur : καὶ σὺν δὲ τῇ θύλῃ μέγιστον ἄποδόμῃσαν. vertit Sirmondus : templumque loculo ejus maximum inædificarunt. — f Sunt hi Martyres ex iis fortassis, quos idem Theodoretus lib. 5 histor. Eccles. cap. 38 scribit sub Vararane Isdegerdæ filio crudelissimis tormentis excarnificatos, e quibus fuit S. Benjamin Diaconus, qui 31 Martii colitur. Fuerunt alioquin et alii quamplurimi in Perside martyrio coronati, præsertim sub Sapore, sed 100 fere annis ante Theodoretum. Ast Isdegerdes et Vararanes ejus tempore in Christianos sævierunt. — g De hoc Jacobo egit Theodoretus cap. 21. Colitur 26 Novembr. — h Græce, καὶ θεραπείας οὐδεμιᾶς ἀπολαύοντα. Sirmondus vertit. et melius, nullo prorsus famulatu sublevari. — i Sirmondus, orarent. ἱκέτευον, tam turba personæ pluralis est, quam primæ singularis. Sed tum ex sancti viri responso, tum ex discipulorum excusatione liquet, Theodoretum ipsum fuisse, qui oravit, ut laborem inbecillitate corporis metiretur. — k Ita Theodoret. Μοῦσης. Menæa item in contextu elogii Μοῦσης habent, in titulo, ut diximus τοῦ ὁσίου Μωσέως. — l Græce, πόλιν τινα. vertit Sirmondus, urbem quamdam. — m Ul Joannes, de quo mox, aliique antea commemorati a Theodoret. — n Sirmond. Ducem esse. Græce, ὡς ἡγεμὼν ἔστιν. — o Sirmondus : ut qui nec pro seipso dignas Domino preces offerre possit. Græce, ὡς οὐκ ἀξιόχρεως ὢν οὐδὲ τὰς ὑπὲρ αὐτοῦ ἱκετείας τῷ δεσπότῃ προσφέρειν. — p Græce est, σισύραν. Sirmondus vertit, pelliceam vestem.

Martyres Persæ.

E

DE SANCTIS ANACHORETIS SYRIS

JOANNE MOYSE, ANTIOCHO, ANTONINO, SIVE ANTONIO.

J. B.

SEculo V.
XXIII FEB.

Horum anniversaria commemoratio,

nomina,

Vita.

Hos quoque athletas Cyristica tulit regio : Theodoretus Cyri Episcopus, adhuc superstites, scriptis suis celebravit, cap. 23 Philothei. Joannes S. Limæi, de quo xxii Februarii actum, discipulus fuisse traditur. Moyses hic alius est ab illo S. Polychronii discipulo, quem antea retulimus. Nam hic σιδηροφόρος fuit, ferrum gestans, ut et reliqui tres, at non alter ille Moyses. Qui Antonius est apud Rosweydydum in Vitis PP. et apud Cytheræum, is Antoninus appellatur in Græco textu Theodoret. apud Sirmondum, et in Menæis. In his τετραρίθμου συντάγματος, quadruplicis turmæ hujus, ut vocant, sic consecrata memoria est : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τῶν ὁσίων πατρῶν ἡμῶν, Ἰωάννου, Μωϋσέως, Ἀντιόχου, καὶ Ἀντωνίνου. Eodem die (xxiii Februarii) commemoratio Sanctorum Patrum nostrorum Joannis, Moysis, Antiochi et Antonini. Tum Vitam brevī epitome perstringunt ac fere ex Theodoret. : quæ eadem extat in Βίοις Ἀγίων Maximi Cytherorum Episcopi.

VITA EX MENÆIS.

S. Joannes in rupe aspera

C Ex his Joannes familiaris fuit ac discipulus a Limnæi, montem vico Targala vicinum incolentis, atque illic ad virtutum exercitationem diligenter incubentis. Joannes porro cum in rupem quamdam asperam, ac frigidam Septemtrionibusque expositam venisset, illic nonaginta quinque dies commoratus, inde abscessit : at postea reversus, quinque et viginti annos sub dio transegit. Cibus ei panis erat cum

sale, vestis cilicium. Ferramentis magni ponderis corpus omne configebat. His ergo gravatus, et Solis radiis adustus, nulla tamen unquam remissione laborum respirare animum patiebatur. Severat juxta ejus gramineum thorum, quidam illi familiaris amygdalum : quæ cum decursu temporis arbor facta umbram illi præberet ; b excidi eam jussit, ne quid inde hauriret solatii.

austere vivit.

oninem respiciens recreationem.

ejus imitatores S. Moyses, S. Antiochus,

c d

2 His ille laboribus exercitus migravit ad Dominum. Cujus laudatissimus Moyses insistens vestigiis, in edito quodam vertice, qui c Ramæ vico incumbbat, vitam et ipse asceticam coluit. At magnus Antiochus, jam senex, in loco solitario septum sibi construxit. Beatissimus quoque d Antoninus in senili corpore, pares juvenibus labores suscipiebat. Vestis erat eadem omnibus, idem victus, statio, preces assiduæ die ac nocte : et nec diuturnitas temporis, nec senectus, nec imbecillitas naturæ, eorum tolerantiam debilitavit : at semper vividum quasi efflorescentem in seipsis laborandi ardorem alebant. Sancta igitur ejusmodi canitie conspicui, in pace animas Deo reddiderunt. Tantam illi ex divini Joannis convictu et exercitatione perceperunt utilitatem.

S. Antoninus, etiam senes se macerant.

F

a Id non diserte tradit Theodoretus, sed solum idem vitæ institutum sectatum esse, quod Limnæus, de quo immediate ante egerat. Addit, virum fuisse præter cetera lenitate et mansuetudine illustrem. — b Addit Theodoret. visumque oblectaret. — c Ita et Theodoretus Sirmondi ἐν ὑψηλῇ τινὶ κορυφῇ Ραμᾶς ὑπερεκείνην τῆς αἰῶνις. In Rosweydyd editione est Romæ. — d Ita et Sirmondi Theodoretus, Rosweydy Antonius.

DE S. FLORENTIO CONFESSORE

HISPALI IN HISPANIA.

J. B.

AN. CCCCLXXXV.
XXIII FEB.

S. Florentius Hispali colitur 23 Febr.

Recentiores Hispanicarum rerum scriptores Florentios duos Hispali urbi vindicant, in Calitum album relatos, Martyrem alterum, alterum Confessorem. Illum esse volunt, qui Martyrologiis memoratur xxvii Octobris martyrium fecisse apud castrum Tyle : quod castrum cum in Gallia sit, frustra ipsi in Hispania quærun, contortis etiam locorum quorundam vocabulis. Sed de eo nos ad eum Februarii T. III.

diem viderimus. Confessoris ita ad xxiii Februarii inscripta Martyrologio Romano memoria est : Hispali in Hispania S. Florentii Confessoris. Hæc de eo scribit Ambrosius Morales lib. 10 Chronic. cap. 28. Admodum celebris est Hispali S. Florentius, quem alii Martyrem appellant, alii Confessorem. Aiunt cum ejus corporis reliquiis, quas in ea Ecclesia asservant, repertum esse Latinum epitaphium, e quo constet,

AUCTORE J. B.
23 Febr.

incertum an
nobilis et His-
panus :

a multis lau-
datus :

in unum con-
flatus cum
nescio quo
Martyre.

A in pace quievisse virum sanctum xxiii Februarii, vixisse annos LIII, sepultum xv Martii (imo xiii, ut patebit) anno cccclxxxv. Quæ si ita sunt, Confessor fuit, non Martyr, quia nulla eo tempore grassabatur in Hispaniis persecutio, unde ei occasio martyrii posset offerri. Et vero quod in pace quievisse dicitur, argumento est, naturali morte defunctum, absque carcere aut tormentis. Aiunt quoque Hispanum fuisse, genere nobilem. Verum hæc mihi haud ita explorata sunt ac certa, ut cuperem, utque jure esse oporteret. Inest tamen epitaphio illi sufficiens pondus, cum præsertim Ecclesia Hispalensis eo die officium Ecclesiasticum de S. Florentio recitet.

2 Ita Morales, summo vir judicio et apud eruditos auctoritate. Ab eo plerique descripserunt, etsi non omnes citent, et quidam majori asseveratione utantur, ejus illa addubitatione omissa, quæ scriptoris sinceritatem insigniter commendat. Agunt ergo de S. Florentio Thomas Trugillus tom. 2 Thesauri Concion. par. 2 Marietta lib. 6 de SS. Hisp. cap. 3. Alphonsus Villegas par. 1 Floris SS. Rudericus Carus Antiquit. Hispal. lib. 2 cap. 11. Alphonsus Spinosa Antiquit. Hispal. lib. 2 cap. 15 Franciscus Bivarius in Notat. ad Dextri Chronicum. At L. Marineus Siculus lib. 5 de reb. Hispan. mirifice hallucinatur, ita de S. Florentio scribens : S. Florentius Martyr Hispanus et genere nobilis, sub Deciano Præsede passus, martyrio coronatus est. Hoc legitur in catalogo Sanctorum Romano. Cujus reliquæ sanctæ nostris temporibus in ecclesia Hispalensi apud sacrarium, cum aliis Sanctorum reliquiis, in magno pretio ac veneratione fidelium Christianorum, in capsula videntur, quæ talibus versiculis in urna simul inclusis designantur. Subdit citatam a Morale inscriptionem, de qua mox. Sed quis ille Decianus Præses? an Dacianus sub Diocletiano? an alius quispiam sub Decio? Procul illi distant ab anno cccclxxxv. Qui alterum Florentium Martyrem Hispaniæ, adeoque Hispali, asserere conantur, sub Trajano peremptum volunt. Ita Chronicon quod M. Maximi Episcopi Cæsaraugustani nomine editum, ad

annum dcccii Christi : Floret memoria per Hispanias D utriusque Florentii Hispalensis : prioris (qui dictus est Rusticus, ad quem scripsit Plinius Secundus) Martyris sub Trajano passi, alterius Confessoris sub Zenone Episc. Hispalensi.

3 Inscriptionem antea citatam ita repræsentat Rudericus Carus in Notationib. ad Maximi Chronicon :

REQVIEVIT IN PACE
FLORENTIVS VIR SANCTVS
DIE X KALENDAS MARTIAS.
VIXIT ANNIS LIII,
ET DEPOSITVS EST DIE III
IDVS MARTIAS, ERA DXXIII.

13 Martii sepultus.

Addit Antonius Quintanadvennas noster in libro de SS. Hispalensibus : ANNO DOMINI cccclxxxv. Quæ et habet Marineus Siculus, et Joannes Tamaius Salazar. At Spinoza loco citato, et Franciscus Padilla histor. Eccles. Hispan. centur. 5 cap. 35 ita epigraphen illam efferunt : Sanctus vir Florentius quievit in pace xxiii Februar. Vixit autem an. LIII. Sepultus xv Martii an. Dom. cccclxxxv. Quod Carus et Quintanadvennas habent, x Kal. Martii obiisse qui dies Februarii xx est, Tamaius correxit, vii Kalendas Martii. At neque iii Id. Martii, sive die xiii, neque xv, in ullo Martyrologio annotata S. Florentii depositio.

4 Scribit Padilla recitari de eo officium ab Ecclesia Hispalensi xv Martii. Ea si consuetudo tenuit, quo tempore scribebat Padilla, ante L annos, modo antiquata est. Nam testatur Quintanadvennas, ab anno dcccxxxiv celebrari eum officio duplici secundæ classis, die xxiii Februarii : fieri tunc in basilica metropolitana solennem supplicationem, in qua ejus corpus inclusum arcæ argenteæ, circumgestetur : inventum autem pretiosum id pignus cum illius ædis fundamenta foderentur. Aliud de eo nihil reperimus. Quod Tamaius scribit, ex nobili Gothorum origine apud Hispalim natum, minus multo probatur nobis, quam quod supra ut inexploratum rejecit Morales, quod Hispanus et genere nobilis fuisse assereretur.

E

honoratur officio duplici 2. classis :

corpus circumferitur :

an Gothus ?

ANIMADV.
PAP. 43.

J. B.

CIRCA AN. dcccxx.
XXIII FEB.

SS. Dorothei
et Dosilhei non
sunt in anti-
quis Fastis no-
mina :

laudatus ta-
men Doro-
theus a S. Theo-
doro Studita,

Miratus sum sæpenumero, quid causæ esset, cur neque in Menæis Græcorum, neque in vetustis Latinorum Martyrologiis nomina inscripta extarent S. Dorothei Archimandritæ, Sanctique Dosithei ejus discipuli; cum utriusque gravissimis testimoniis celebrata sanctimonia sit. De Dorotheo certe quid duo sapientissimi sanctissimique Patres senserint, Theodorus Studita et Tarasius Constantinopolitanus Patriarcha, perspicere est in Prologo ad ipsius Dorothei Asceticas institutiones, qui ab Studita fortassis quopiam monacho, Orthodoxo certe ac religioso scriptore, compositus est. Ita ergo loquitur : Hunc librum virtutis præcepta tradentem, et animæ maxime utilem, ut opus revera Dorothei Orthodoxi, et inter Patres conspicui, admittere debemus, cum non sit illius infidelis et perversi. Quemadmodum etiam Pater Noster et Christi Confessor, Theodorus, Studiensis monasterii moderator sapientissimus, in suo ad discipulos testamento recte docuit. Qui postquam suæ fidei sensum declaravit, et omnes ad unum atheos hæreticos anathemate damnavit, sic insuper subjungit : Et universim tam antiqui quam novi Testamenti librum divinitus inspiratum, et præterea omnium Sanctorum divinoloquorum Patrum, Doctorumque et ascetarum Vitas ac divina

scripta suscipio. Hoc autem dixi propter aperte perniciosum Pamphilum, qui ex Oriente adventitans, Sanctos illos viros Marcum, Isaiam, Barsanuphium, Dorotheum et Hesychium calumniatus est. Nec vero ego, cum Barsanuphium, Isaiam, Dorotheum nomino, illos Acephalorum propugnatores, qui et ipsi capite minuti sunt, aut Decaceratarum, sive Decicornium conjuratos socios intelligo, qui et a S. Sophronio tabella anathematis confixi sunt : sed alios videlicet illos supra nominatos, ab his diversos, quos ego per examen sanctissimi Patriarchæ Tarasii, jam pridem summo sacerdotio fungentis, necnon aliorum fide dignorum hominum, tam indigenarum, quam Orientalium, testimonio probatos, ex paterna traditione amplector. His accedit quod imago Barsanuphii in divino sacrario magni templi, una cum sanctis Patribus, Antonio, Ephræmo, aliisque collocetur etc. Alia de Dorothei virtutibus sane luculenter prædicat quidam ejus (ut creditur) discipulus, in epistola ad Fratrem petentem sibi Dorothei sermones ab eo inventos, transmitti : quæ epistola iisdem sermonibus, sive institutionibus, aut doctrinis præfixa extat in Bibliotheca PP. sed a Balthasare Corderio nostro, in nova Dorothei interpretatione pars bona omissa est, quod in Græco non extaret. Verum nulla magis ingenua ac sincera haberi

F

ANIMADV.
PAP. 44

et S. Tarasio
Patriarcha
CP.

atque ipsius li-
brorum inven-
tore ac disci-
pulo :

A *haberi B. Dorothei laudatio potest, quam quæ ipsiusmet stylo in iisdem institutionibus expressa est. Sed de eo forsitan alibi uberius.*

S. Dositheus
autem ab ipso
S. Dorotheo,

et in Vita,

scripta ab ejus-
dem S. Doro-
thei discipulo:

B

2 *Beatum autem Dositheum ita ipse Dorotheus, laudatissimus ejus magister, laudat Institutione 1 de abnegatione: Considerate parumper, ad quantum profectum conferat propriæ præcisio voluntatis. Exemplo sit B. Dositheus. Ex quali vita, ex quali luxu, ex quali socordia, homo ille, cum neque verbum Dei unquam audivisset, ad qualem tamen mensuram sanctitatis exiguo temporis spatio pervenerit audivistis, eo quod obedientiam amplecteretur, et propriam absunderet voluntatem. Sed quomodo etiam glorificavit eum Deus, neque permisit tantam ejus virtutem abire in oblivionem, sed sancto cuidam seni revelavit, qui et vidit illum inter omnes istos Sanctos, ipsorum beatitudine fruenter. Quod uberius narratur in ipsius Dositheï Vita, ab eodem scripta B. Dorothei discipulo, qui ejus institutiones invenit. Ita enim in fine Epistolæ ad Fratrem eas institutiones petentem: Ego vero prius de S. Dositheï vita compendio dicam: qui beati Patris Dorothei primus discipulus fuit, dum adhuc esset sub Abbate Serido, et obedientiæ certamen secundum Christum viriliter decertaret. Priora illa verba, Ego vero prius, ita effertur in Ingolstadiensi anni MDXC XVI editione: Ego vero demum. In Græco est, πρότερον δὲ. Corde-rius ea omisit.*

inscriptus
Martyrologio
Galesinii 23
Febr.

non vixit Ecba-
tanis in Syria,

sed medii diei
itinere ab As-
calone.

(

3 *Primus ex recentioribus S. Dositheï nomen Martyrologio suo inscripsit Petrus Galesinius die XXIII Februarii, his verbis: In urbe Ecchatana S. Docitheï monachi et Confessoris, qui nullis sacrarum rerum doctrinis eruditus, brevi ad perfectionem progressus, pro vitæ religiosæ meritis præmium cœleste accepit. Secutus Galesinium Ferrarius, ad XXII Februarii ita scripsit: Ecbatanis in Media S. Docitheï monachi. Citat in Annotat. Menologium Græcorum, in quo neque Dositheï nomen, neque Dorothei reperio. Annotat Galesinius præter Ecbatanam Mediæ metropolim, aliam esse ejusdem nominis in Syria. In Phænice fuit, de qua Plinius lib. 5 cap. 19 ita scribit: Memoria urbium, Dorum, Sycaminon, promontorium Carmelum, et in monte oppidum eodem nomine, quondam Ecbatana dictum. De hoc etiam Stephanus de urbibus. Εκάτανα ἡ μεγάλη μερίς τῆς Μηδίας ἐστὶ, καὶ Συρίας πόλις. Ecbatana magna pars Mediæ est, et urbs Syriæ. At in neutra monasticam vitam egit Dositheus. Unde originem traxerit, nusquam traditur. Monachus factus in monasterio S. Seridi. Ubi autem illud? Tam prope ab Ascalone civitate Palæstinæ distabat, ut die uno ex tractu Ascalonensi ad illud proficisci quis posset, et vesperi domum reverti. Patet id ex ipso S. Dorotheo Instituti sic scribente: Cum quondam in monasterio Abbatis Seridi versaret, venit eo discipulus cujusdam magni senis ex patribus Ascalonis, ad quippiam Abbatis sui nomine percunctandum. Habebat autem in mandatis a sene, ut vesperi ad cellam propriam reverteretur. Quod ille ita accurate executus est, ut nec tempestate vehementissima, imbribusque et tonitruis, ac torrentis exundatione, nec Seridensium monachorum, ipsiusque inter eos Dorotheï, ut isthic ea nocte maneret, induci se cohortationibus sit passus. Eritne qui ex partibus Ascalonis ad Carmelum usque ire die uno potuisset, ac redire, eum existimet?*

in monasterio
S. Seridi, seu
Seridonis,

4 *Non illic ergo S. Seridi monasterium fuit. Fuit autem Ascaloni utcumque vicinum, in pomærio, aut agro certe, civitatis Gazæ. Idem enim est Seridus, et qui in Vita S. Joannis Eleemonis XXIII Januarii Seridon appellatur, paullum mutata terminatione nominis. Erat Seridonis ita celebris fama etiam tunc cum Ecclesiam Alexandrinam gubernaret Joannes, ut non aliter describi necesse esset ejus monasterium, quam ut Seridonis monasterium diceretur: itidem ut Seridi. In*

dicta Vita cap. 11 num. 64 pag. 511, Leontius Episcopus de S. Vitalio, qui colitur xx ejusdem mensis, sic loquitur: Et habitans prius in monasterio Seridonis, exiit et venit Alexandriam. Tum ut situm monasterii indicet num. 69 ita scribit: Sepulto ergo eo in multo honore, permansit is qui ab eo correctus et sanus factus est, faciens memoriam ejus. Postmodum autem et renuntiavit seculo, ingressus monasterium Abbatis Seridonis in Gaza, et suscepit cellulam Abbatis Vitalii secundum fidem, et in ea permansit usque ad mortem suam. Metaphrastes in ejusdem S. Joannis Eleemonis Vita, ibidem cap. 10 num. 59 Magnum Seridone vocat: Cum quietem, inquit, et silentium ageret in monasterio Magni Seridonis, venit Alexandriam. Sacrosancti silentii exemplum in eodem monasterio præbuerat S. Barsanuphius senex, qui ne Beato quidem Dorotheo loquebatur, nisi S. Serido seu Seridone internuntio, ut infra in S. Dositheï Vita patebit. In Vita autem S. Barsanuphiï, quam forsitan XI Aprilis, quo Martyrologio Romano inscriptus est, vel, quo obisse dicitur, XIII Septembris dabimus, Evagge appellatur Abbatis Seridi monasterium, si mendum abest.

D
AUCTORE J. B.

in territorio
Gazensi,

ubi et S. Bar-
sanuphius,

E
qui morienti
adstitit,

circa annum
830.

F

5 *Illic ergo quinquennium exegit Dositheus ac sancte mortuus est, vivente adhuc et in extremis illi adstante S. Barsanuphio, qui et memoratur Hierosolymam cum aliis quibusdam sanctis ac Sapientibus monachis evocatus, ac demum Constantinopolim, ut moliente nescio quid Justiniano in favorem hæreticorum, resisterent. Fuit id fortassis tempore Concilii Constantinopolitani sub Menna Patriarcha, in quo tamen Barsanuphiï nomen non legitur, sed aliorum ex eadem Palæstina et Phænice Archimandritarum ac monachorum, qui insigni zelo Anthimi damnationem urserunt, quod esset Eutychiana hæresi infectus. Habitum id concilium est anno MDXXXVI. Unde conjicere licet, sub Justino seniore, aut primis Justiniani temporibus circa annum fortasse MDXXX, vixisse S. Dositheum. Neque nobis probatur, quod in Paradiso Carmelitici decoris Alegræus scribit, quinto Christi seculo floruisse Dorotheum ac Dositheum. Sed longius aberrat a vero Alardus Wyelius, qui in Bibliotheca veterum PP. Coloniz edita hunc Dorotheum inter eos scriptores locat, qui seculo quarto, id est, inter CCC annum Christi et CCC floruerunt. Quomodo ergo citat S. Dorotheus Abbatem Zosimam, qui sub Justino seniore clarus vitæ sanctimonia fuit, uti lib. 17 cap. 4, tradit Nicephorus Callistus, aut cap. 5, si de altero Zosima est sermo, qui eodem tempore vixit, et S. Mariam Ægyptiacam sepelivit? Colitur hic IV Aprilis, alter xxx Novembris. Citat autem S. Dorotheus non scripta Zosimæ, sed verba, ut ab ejus ore accepisse, non legisse, videatur: Sicut dixit Abbas Zosimas, inquit, qui nempe ipsius temporibus vixerat. Illud miror, Joannem Baptistam de Lezana, accuratissimum scriptorem Annalium Ordinis Carmelitici, nec quinto, nec sexto seculo, Barsanuphiï, Seridi, Dorothei, Dositheï meminisse, cum utrumque Zosimam aliosque quamplurimos, commemoret inter sui instituti professores, et magni Eliæ imitatores: quod de Dorotheo sociisque potiori jure asserere poterat, cum, ut diximus, nonnulli eos in ipso monte Carmelo habitasse putent, a quibus tamen dissentire nos antea declaravimus.*

VITA S. DOSITHEI

auctore coætaneo anonymo, interprete Balthasare Corderio S. J.

Beatus vere Abbas Dorotheus vitam solitariam, Deo adjuvante, amplexus, ad Abbatis Seridi cœnobium secessit, ubi magnos quosdam ac complures reperit quieti deditos: inter quos duo erant eximii magni senes, sanctissimus scilicet a Barsanuphius, ejusdemque discipulus, sive coexercitans, Abbas Joannes, qui propter eam

S. Dorotheus
fuit monachus
sub Serido Abb.

a

A eam quam a Deo habebat futura prævidendi gratiam cognominatus est Propheta : quibus cum semetipsum omni fiducia formandum tradidisset, magno quidem seni per sanctum Abbatem Seridum loquebatur, Abbati vero Joanni Prophetæ etiam deservire] promeruit.

2 Cum adhuc Beatus Abbas Dorotheus versaretur in cœnobio Abbatis Seridi, et certamen Christianæ obedientiæ perficeret, decreverunt sancti senes, ut eo loci ipse *b* valetudinarium extrueret, ejusdemque curam haberet. Nam si quando infirmabantur Fratres, valde afflictabantur, quod nullum, qui ipsorum curam gereret, haberent. Extruxit igitur, adjuvante Deo, valetudinarium, proprio secundum carnem fratre sumptu ipsi suppeditante. Erat enim vir Christi admodum diligens et monachorum amicus singularis. Porro ipse Abbas Dorotheus, ut dixi, una cum aliis quibusdam piis ac religiosis Fratribus, curam habebat ægrotantium, quippe cui hujusmodi administrationis demandata erat dispensatio.

3 Quadam igitur die accersivit eum præfatus Abbas Seridus : qui cum ad eum venisset, juvenem quemdam invenit militari sago indutum, delicatissimum juxta ac *c* formosissimum. Is autem tunc forte venerat ad monasterium, una cum quibusdam amicis

B Abbatis, qui erant de palatio Ducis. Ut igitur accessit Dorotheus, assumit eum seorsum Abbas Seridus, eique dicit : Hi viri adduxerunt hunc adolescentem, dicentes eum velle hic in monasterio commorari : et vereor ne forte sit alicujus magnorum istorum filius, qui vel suffuratus sit quippiam, vel mali quid egerit, et fugere velit, nosque periculo exponamur ; neque enim habitus ejus, neque forma est cujuspian, qui monasticam profiteri vitam cupiat. Hic autem erat *d* delictum cujusdam Tribuni, in magno luxu vitam transigens (semper enim istiusmodi deliciæ perquam molliter educantur) nec umquam Dei verbum audiverat : sed quidam familiares Tribuni mentionem illi fecerant sanctæ civitatis, cujus et ipse visendæ desiderio tenebatur. Petiit igitur a Tribuno, ut ad loca illa sancta invisenda mitteretur. Ille autem nolens eum mœrere, cum reperisset quemdam amicum suum germanum illic abeuntem, ait illi : Gratificare mihi, et juvenem hunc tecum assume, ut loca sancta invisat. Ille vir puerum a Tribuno susceptum in omni honore ac recreatione habuit, suæ et uxoris mensæ illum adhibens.

4 Ubi vero ad sanctam civitatem pervenissent et loca sancta adorassent, profecti sunt Gethsemanum, ubi erant inferni depicta supplicia. Cum igitur adolescens illi spectaculo intentus et obstupefactus assisteret, videt mulierem quamdam venerabilem, purpura indutam, sibi adstantem, quæ singulos quosque damnatorum ei declarabat, atque alia quædam tamquam ex se monebat. *e* Gloria tibi Christe, qui omnia facis propter hominum salutem. Adolescens vero ille cum hæc ab ipsa audivisset, tacebat et admirabatur : numquam enim, ut dixi, verbum Dei audiverat, nequedum de judicio quidquam intellexerat. Conversus igitur ad eam dixit : Domina, quid quis faciet, ut hæc supplicia evadat? Illa vero respondens ait : Jejunum, et ne vescaris carnibus, et jugiter ora, et has pœnas evades. Ceterum cum hæc tria illi præcepta dedisset, jam amplius non apparuit, sed evanuit.

5 Ex eo igitur tempore juvenis ille compunctus permansit, et tria illa præcepta, quæ dederat et mulier, sedulo servabat. Amicus vero Tribuni, videns eum jejunantem et carnibus abstinenter, affligebatur causa Tribuni, quem sciebat ipsum magni facere. Commilitones vero istiusmodi vitæ institutum considerantes aiunt ad eum : Fili, quæ tu facis, non sunt hominis in seculo degere cupientis. Si igitur hoc modo vivere volueris, confer te ad monasterium,

et servabis animam tuam. Ille vero, qui necdum de Deo quidquam noverat, neque quid esset monasterium sciebat, ea dumtaxat, quæ ab ista muliere audiverat, observabat.

6 Ait ergo ad illos juvenis : Vos ducite me, quoniam nostis. Ego enim quo me conferam penitus nescio. Quidam autem ex illis, ut dixi, erant amici Abbatis Seridi, qui hunc adolescentem una secum ad monasterium adduxerunt. Tunc Abbas misit B. Dorotheum, qui ipsi loqueretur, ipsumque examinaret. At ille nihil aliud respondere noverat, quam, Volo salvari. Reversus igitur Dorotheus Abbati refert : Si omnino decreveris ipsum admittere, nil est quod timeas, nullum enim vitium habet. Dicit ei Abbas : Fac igitur caritatem, et tecum illum assume, ut salvetur : nolo enim eum inter Fratres commorari. Ipse vero præ modestia instanter id recusabat, dicens, neque status neque moduli esse sui onus istiusmodi in se suscipere. Cui Abbas : Ego, inquit, et tuum onus et illius gesto ; tu cur affligeris? Tunc dicit ei B. Dorotheus : Quoniam igitur hoc omnino decrevistis, expone illud *f* seni, si tibi videtur : Bene, inquit ille, ego exponam ei. Pergit itaque, et rem seni refert. Tunc senex ipsi declarat, ut sic eum susciperet : Per te enim, inquit, Deus salvabit eum. Tunc suscepit ipsum cum gaudio, et secum habuit in valetudinario, atque Dositheum appellavit.

7 Quando autem edendi tempus advenerat, dicebat ei : Comede ad satietatem, tantummodo observa mihi, quantum comederis. Et abiens comedit, et venit dicens ipsi : Comedi unum panem cum dimidio. Erat autem panis quatuor librarum. Ait illi Dorotheus : Num bene te habes, Dosithee? Respondit ille : Etiam, Domine bene habeo. Tum ait Dorotheus : Numquid esuris? Nequaquam, Domine, inquit ille ; minime esurio. Igitur, infert Dorotheus, comede panem unum et quartam alterius partem : aliam vero quartam partem in duas partes dividito, quarum alteram comede, et fecit sic. Tum ait ei Dorotheus : Esurisne Dosithee? Respondit : Etiam, Domine, modicum esurio. Post paucos dies, iterum dicit illi : Quomodo habes, Dosithee, numquid mansisti famelicus? Nequaquam, Domine, sed per preces tuas bene habeo. Igitur, inquit, tolle aliud dimidium quartæ partis, et fecit sic. Iterum post paucos dies dicit ipsi : Quomodo nunc te habes? numquid esuris? Respondit : Bene habeo, Domine. Dicit illi : Divide quartam illam aliam partem in duas partes, et dimidium comede, alterum dimidium relinque. Et fecit similiter : sicque Deo cooperante, paulatim ex sex libris constitit in octo uncis. Etenim vel in comedendo etiam valet assuetudo.

8 Ceterum juvenis iste mitissimus erat in omni opere, quod faciebat. Ministrabat autem ægrotis in valetudinario, et quilibet ministerio ejus recreabatur. Omnia enim munde peragebat. Si vero contigisset eum erga quemquam infirmum negligentia usum, aut verbulum aliquod cum ira locutum fuisse, dimissis omnibus flens cellulam ingrediebatur. Cum igitur alii ministri valetudinarii ingrederentur ad ipsum consolandum, nec ipse consolationem ullam admitteret, adibant Dorotheum, eique dicebant : Fac caritatem, Domine, et discere quid habeat hic Frater, quod lacrymetur, et nescimus quare. Itaque ingressus est, et reperit eum humi sedentem, ac flentem, eique ait : Quid est tibi, Dosithee? quid habes? cur fles? Cui ille : Ignosce, Domine, quoniam iratus fui, et male locutus sum Fratri meo. Et dixit ipsi : Itane irascaris, Dosithee? Itane non pudet te iratum etiam male loqui Fratri tuo? An ignoras, ipsum esse Christum, teque Christum affligere? Tum ille demisso vultu flebat amare, nihil penitus loquens. Postquam vero vidit illum satis flevisse, aiebat ei : Deus tibi parcat

ducitur ad monasterium :

a S. Dorotheo examinatur :

ei traditur instituendus,

f probante S. Barsanuphio :

solitus comedere 6 libras panis,

sensim docetur 8 uncis esse contentus :

servit ægris :

aspere locutus flet,

a Dorotheo objurgatur,

g
dein animatur
A parcat: *g* surge, modo incipiamus, et diligentiam adhibeamus, ac Deus opem feret. Quo audito, statim surgebat, cum gaudio ad ministerium suum, accurrens, ac si a Deo arrham accepisset.

9 Ministri ergo valetudinarii mores ejus observant, et quando videbant ipsum lacrymantem, dicebant: Quid habet Dositheus? Quid erroris commisit? aiebantque B. Dorotheo: Domine, ingredi cellam ejus, quia habet isthic negotium. Cum igitur ingressus invenisset ipsum humi sedentem ac flentem, satis intelligebat ipsum male verbum aliquod locutum fuisse, dicebatque ei: Quid hoc rei est, Dosithee? rursusne Christum affixisti? rursusne iratus fuisti? Nonne pudet te? te tandem non corrigis? At ille pergebat flere. Cum ergo iterum vidisset ipsum lacrymis saturatum, Surge, inquebat, Deus tibi parcat, denuo incipe, et imposterum te emenda. Ipse vero actutum cum fiducia tristitiam illam abigebat, et ad opus suum sese accingebat.

contra vanam gloriam munitur:
10 Ceterum ægrotis lectulos commodissime sternebat: adeo autem ingenuus ac liber erat in cogitationibus suis manifestandis, ut non raro cum lectulos egregie stravisset, ac B. Dorotheum illac transire videret, ei diceret: Domine, Domine, cogitatio mihi dicit: Eleganter lectulos sternis. Et respondit ei Dorotheus: Papæ Domine, ecce bonus servus factus es, insignis cubicularius, sed non bonus monachus evasisti.

varie exercetur, ne ulli rei afficiatur:
11 Numquam autem sinebat ipsum erga rem quampiam, aut materiam quamcumque affici. Omnia enim cum gaudio et cum fiducia excipiebat, et in omnibus alacriter obediebat. Si quando indigebat veste, Dorotheus eam illi suppeditabat: quam ille deinde abiens magna cum modestia et elegantia consuebat. Cumque illam absolvisset, vocabat ipsum Dorotheus, ei dicens: Dosithee consuistine vestem istam? Respondebat. Ita Domine, recte atque eleganter ipsam concinnavi. Tum Dorotheus: vade, inquebat, da ipsam huic Fratri, aut huic infirmo. Et abibat ac dabat ipsam magna cum alacritate. Rursus ipsi aliam vestem porrigebat, quam ut iterum eleganter sarcivisset ac concinnasset, similiter aiebat ei: Trade illam isti Fratri, ac protinus eam porrigebat, nec unquam affligebatur, aut murmurabat, dicens: Postquam laboravi sarciens et concinnans vestem aliquam, tulit eam a me, atque alteri præbet: sed quidquid boni audiebat, id magna promptitudine exequabatur.

numquam murmurat:
h
12 Alio quodam tempore quidam *h* Apocrisiarius seu monasterii procurator, attulit illi cultellum valde concinnum et affabre factum: quem cum accepisset, tulit ad Abbatem Dorotheum, dicens: Frater ille hunc cultellum attulit, quem ego accepi, ut si jussuris, habeamus illum in valetudinario, quoniam optime scindit panes. Porro numquam Beatus ille in valetudinario quidquam habuit amplius rei alicujus venustæ, quam recte valens. Ait igitur ipsi: Age, affer illum, ut videam num sit præstans. Quem cum ipsi tradidisset, dicens: Revera, Domine, *i* idoneus est ad parandas offas. Ut autem vidit illum vere accommodum esse ad opus, sed quoniam non volebat ipsum cuicumque rei nimis affici, non permisit ut eum possideret. Ait igitur ipsi: Dosithee, siccine tibi placet! Numquid vis esse servus cultelli hujus, et non servus Dei? Siccine, Dosithee, tibi placet, ut cultelli hujus affectu illigeris? Et non te pudet velle, ut cultellus iste tui potius dominetur quam Deus? Quo audito, minime abnuit, sed silens oculos deorsum flexit. Postmodum ubi illum increpare perrexisset, Vade, inquit, depone cultellum istum, nec tangas eum. Qui usque adeo exinde cavit ne ipsum tangeret, ut neque alteri unquam ipsum tradiderit, sed et aliis ministris illo utentibus, ipse solus absti-

nebat. Nec unquam dixit, Cur ego ab omnibus absolute abstrahor? Sed omnia quæcumque audiebat, cum gaudio perficiebat.

13 Hoc igitur modo exiguum illud tempus, quo in monasterio vixit, transegit. Vixit enim circiter annos quinque, et sic mortuus est in obedientia, ne unica quidem in re propriam faciens voluntatem, neque quidquam ex perturbatione unquam peragens. Quando autem infirmatus fuit, et sanguinem spuit, (tabe enim extinctus est) audivit a quodam ova sorbilia multum conferre iis qui sanguinem excreant. Noverat autem hoc et B. Dorotheus, qui libenter illi remedium aliquod attulisset, sed præ nimia distractione id illi non venerat in mentem. Ait igitur illi Dositheus: Domine, vellem tibi suggerere aliquid, quod mihi profuturum audivi, sed nollem id mihi concederes, quoniam istiusmodi cogitatio me infestat. Cui ille: Dic mihi, inquit, Dosithee, quidnam illud rei sit. Tum ille, Sponde, inquit, te mihi non daturum istud, quandoquidem, ut dixi, cogitatio ejus me turbat. Cui Dorotheus, Recte, inquit, ut vis faciam. Tunc ille: Audivi, inquit, ova sorbilia conducere iis qui sanguinem spuunt; sed te per Dominum obsecro, cum ex temetipso non statueris mihi dare, ne des mihi propter cogitationem meam. Recte, inquit Dorotheus, cum non velis, non dabo tibi, tantum ne turberis. Satagebat autem pro ovis illi dare res alias, quæ conducebant sanitati, quandoquidem dixerat sese ovorum cogitatione turbari. Ecce etiam in tanta infirmitate contra propriam voluntatem decertabat.

14 Habebat vero etiam jugem Dei memoriam, quoniam ei devotus erat, jugiter dicendo: Domine Jesu Christe, Deus meus, miserere mei, Fili Dei adjuva me. Hanc nimirum orationem assidue habebat in ore. Quando autem infirmabatur, dicebat ipsi: Dosithee curam habe orationis, vide ne ipsam perdas. Ille vero respondebat: Bene, Domine, ora pro me. Rursus cum ingravesceret morbus, ait ipsi: Quid est, Dosithee, quomodo se habet oratio? etiamnum sibi constat? Et respondebat: Ita, Domine, per tuas preces. Ubi vero magis ac magis ingravescere cœpit morbus, (in tantam enim incidit imbecillitatem, ut in sindone gestaretur) ait illi: Quomodo se habet oratio, Dosithee? Tunc respondit: Ignosce, Domine, jam amplius incumbere illi nequeo. Cui ille, Omitte igitur, inquit, orationem, ac Dei tantum memor esto, eumque tibi præsentem considera.

15 Porro valde laborabat, et magno seni significabat dicens: Dimitte me, quia non possum amplius. Cui senex, Sustine, inquit, fili, quoniam prope est misericordia Dei. Beatus vero Dorotheus intuebatur eum laborantem, et anxius erat ne quidpiam damni pateretur. Rursus post aliquot dies ait seni: Domine, non possum amplius. Tunc dicit illi senex: Vade in pace, ac siste te sanctæ Trinitati, et ora pro nobis.

16 Fratres vero istiusmodi missionem senis audientes, cœperunt constrictari ac dicere. Quid omnino fecit hic? vel quodnam fuit opus ejus, ut audiret istiusmodi? Secundum veritatem enim non viderant ipsum biduo jejunantem, quemadmodum aliqui isthic faciebant, vel ante vigilias evigilantem, sed neque ad ipsam vigiliam excitabatur, nisi post duas sequentias, neque illum viderant exercitium aliquod obeuntem; sed viderant ipsum pauxillo jusculi, aut pisciculi capitello, vel alia re quapiam, quæ ægrotis superfuerat, vescentem. Erant autem isthic quidam, ut dixi, qui tanto tempore ad duos dies jejunaverant, ac duplices vigilias fecerant, et exercitiis vacaverant.

17 Ut igitur audierunt illi istiusmodi senis responsum juveni datum, qui vix quintum peregerat annum

D
AUCTORE COM-
TANEO.

tabe laborans
suggerit ova
sibi posse pro-
desse,

sed obtinet ut
non dentur:
E

semper orat,

etiam æger:

docetur Dei
sallem memor
esse:

F
venia oblenta a
S. Barsanuphio
moritur,

non magna
austeritate
sanctitatem
adeptus,

AUCTORE COE-
TANEO.
sed insigni
ob. dientia,

in ea simplicis-
simus :

A annum in monasterio, conturbabantur ignorantes ejus exercitationem, atque indiscussam in rebus omnibus obedientiam, et quod ne semel quidem propriam voluntatem explevisset. Si contingeret B. Dorotheum ipsi verbulum aliquando quasi ridendo dicere, protinus accurrens cum festinatione abibat, et absque ulla discussione quidquid dicebatur peragebat. Exempli gratia : Cum in principio ex consuetudine quadam asperius loqueretur, B. Dorotheus, quasi ipsum perstringens, ait ei : Opus est phiala vini meri Dosithee; vade igitur, accipe lagenulam. Quo audito simpliciter abiit, et adfert phialam vino plenam, et panem, ac tradit illi tamquam benedictionem accepturus. Ille vero cum id ignoraret, quasi admirabundus attendebat ei, atque dicebat : Quid vis? Respondit : Quoniam jussisti ut caperem lagenam vini meri, da mihi benedictionem. Tunc ait ei : Stulte quia vociferaris, sicut Gothi (etenim illi quando ad iram provocantur, clamant, et tumultuantur) idcirco dixi tibi : Accipe lagenam vini meri, quia etiam tu tamquam Gothus vociferaris. Quod cum audisset prostratus veniam petiit, et abiit, ac phialam reposuit.

in humilitate
exercetur :

interrogans
Abbatem de
loco Scripturæ

ab eo percu-
titur,

18 Alias vero iterum venit ad Dorotheum, interrogans ipsum de aliquo Scripturæ sacræ verbo : coeperat enim propter animi puritatem Scripturas quasdam intelligere. Ille vero volebat tunc in his versari, sed magis humilitate servari. Quando igitur interrogavit ipsum, respondit se nescire. At ille nihil cogitans, iterum venit, et interrogat eum de quodam alio Scripturæ capite. Cui etiam tunc respondit : Nescio, sed vade interroga Abbatem. At ipse abibat, nihil penitus dijudicans. Beatus autem Dorotheus, jam prædixerat Abbati seorsum : Si venerit Dositheus ad te, ut interroget quidpiam scripturisticum, verbera ipsum parumper. Cum igitur venisset, atque interrogasset eum, cœpit illum cædere dicens : Cur non taces, cum nihil scias? Tunc hæc audes interrogare? non consideras impuritatem tuam? Postquam hæc et talia dixisset, dimisit illum, duas ei alapas impingens. Ille vero reversus est ad Dorotheum, genas ei ex alapis rubras ostendens ac dicens : En adhuc firmas solidasque habeo. Nec dixit illi : Cur

tu non correxisti me, sed ad Abbatem misisti? Nil tale dixit, sed omnia cum fide ab illo accipiebat, et sine discussione peragebat. Quando autem ipsum de sua cogitatione interrogabat, tanta fidei certitudine ac persuasione, quæ audierat, suscipiebat et conservabat, ut non opus esset de eadem cogitatione ipsum amplius interrogare. Hanc igitur admirabilem ejus exercitationem, cum ignorarent, ut dixi, fratres quidam, de senis dimissione murmurabant.

19 Ceterum cum Deus gloriam ipsi pro sancta illa obedientia præparatam, nec non Dorothei, tum adhuc discipuli, singularem in regendis ac servandis animabus gratiam manifestare vellet, qua ipsum absque errore tam brevi et compendiosa via ad Deum adduxisset : non multis post B. Dosithei obitum diebus, quidam sanctus et magnus senex, qui isthic hospitio excipiebatur, videre cupiebat sanctos Patres, qui in eo cœnobio vita functi erant et obdormierant. Rogavit itaque Deum, sibi ut eos revelaret : et vidit veluti in choro illos omnes sibi astantes, inter quos et juvenem quemdam aspexit assistentem, de quo admirabundus interrogabat, quisnam esset ille juvenis, quem inter Patres conspexisset : cumque formæ illius signa et characteres accurate descripsisset, agnoverunt omnes Dositheim fuisse, et glorificaverunt Deum, admirantes, de qua vitæ conversatione, de quo primo statu, ac vivendi ratione, ad quanta præmia, qualemve mensuram tam brevi tempore pro sola dumtaxat obedientiæ indiscussa observatione, ac propriæ voluntatis abnegatione pertingere meruit.

D
nec murmu-
ral :
cogitationes
clare aperit :

cuidam viro
sancto apparet
inter Sanctos
illius cœnobii,

et agnoscitur
ejus sanctitas.
E

a De Barsanuphio egimus in prologomenis. Vitam ejus dabimus 11 April. vel 13 Septemb. — b In vita S. Barsanuphii non tam valetudinarum pro fratribus id fuisse innuitur, quam ænodo-chium pauperibus excipiendis. Ita habetur : Voluit autem ibidem ad pauperum susceptionem domicilium construi : quod opus cuidam juveni de Antiochia venienti, et in amore Dei ferventi, nomine Dorotheo, agendum commisit. — c Chrysostomus Calaber vertit. vultuque jucundissimum. — d Idem : Erat autem hic fortasse cujuspiam Tribuni, seu Præfecti militum, filius. — e Desunt hæc apud Calabrum. usque Adolescens. — f Barsanuphio nimirum. — g Calaber : Surge, et jam hinc denuo sumamus initium, et nobis posthac caveamus, demusque operam ne quemquam merore afficiamus : et Deus nobis opem feret. — h Ita loquitur Instit. 1 B. Dorotheus. Frater etiam ille quem Abbasejus ob ipsorum necessitates in pagum miserat ad suum apocrisiarium. Ad quem locum multa commentatur Corderius. Calaber, ad usum nostrum accommodatus valde.

DE S. FELICE EPISCOPO BRIXIENSI IN ITALIA,

Commentarius prævius.

J. B.

CIRCA AN. 103LII.
XXIII FEB.

S. Felicis na-
talis, Vita :

alia de eo bre-
viter scripta,

Brixiae S. Felicis Episcopi anniversariam memoriam VII Kalendas Martii celebrari testatur Martyrologium Romanum, hac parte auctum a Baronio, et Galesinius. Vitam ejus sermone Italico composuit Ascanius Martinengus, quam Latine transtulimus, etsi pluribus verbis id fere solum contineat, quod in Antistitum Brixianorum indice chronologico Joannes Franciscus Florentinus ita perstrinxit : S. Felix annos circiter XL Ecclesiam gubernavit : Adoaldi et Theodolindæ Regum auxilio templa quamplura erexit et bonis auxit : suis adhortationibus a civitate contra Mahometem auxiliares copias impetravit : sua denique opera effecit, ut quem Arianis Episcopum Rotharius Longobardorum Rex, et ejusdem sectæ, in urbe præfecerat, eundem paullo post tolleretur. Hujus cineres ab humili loco in templo S. Afræ an. 810 VIII arcæ alabastrinæ, jam ante civitatis consilio præparatæ, illati sunt. Celebratur VII Cal. Mart.

2 Epitomen quoque Vitæ ejusdem habet Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ : apud quem ista propria, in quibus a Martinengo ac Florentinio dissentit; persuasisse Arioaldo Regi S. Felicem, ut Heraclio Impe-

ratori adversus Saracenos auxilia contractis copiis mitteret in Asiam. Cujus id vetusti scriptoris testimonio probat? Addit, Arianis Episcopis, quos Rotarius multis in locis ordinandos curarat, S. Felicem sese opposuisse, et coram et scriptis. Quis ea citat scripta? Demum, civitatem ab ea labe immunem servasse, Regis minas, qui exilium intentabat, negligentem. Amplius tradit Ughellus, ejectum Brixia Felicem : Ceterum Felix, inquit, non usque adeo felix fuit, quin sub Rotario Rege Arianis senserit incommoda insultantis fortunæ. Arianum enim Episcopum in Brixiana Sede sibi præferri indoluit. Verum sua patientia ac sanctimonia, non modo indignæ infectionis impetum fregit, sed etiam compulit Regem, ut, Arianis ejecto, Pastorem Catholicum ad Sedem reduceret. At cum Paulus Diaconus duos simul constitutos Episcopos scribat, non ejectos Catholicos; nescio an hoc de S. Felice credibile sit : nisi forte Regem adversum se irritarit, acriter illius decretum impugnans. Longe id verisimilius est, quod Martinengus scribit, a S. Felice confirmatos in fide Catholicos, hæreticorum errores erudite confutatos, itaque accensam plebem, ut concordia causa censuerit Rex avocandum inde Ari-
num,

F

a pluribus :

an a Sede
dejectus a
Rotario ?

A num, Pollioms etiam fortasse (si, quod volunt, regius Cancellarius is fuit, civisque Brixianus,) consilio impulsus. Alibi ipsi conversi Arianorum Episcopi, ut de Anastasio Ticinensi tradit lib. 4 cap. 44 Paulus Diaconus. De auxiliis Heraclio missis, illud minus alienum a ratione, quod idem scribit Ughellus, etsi haud facile me credulum præbeo : Populum Brixianum, inquit, frequentissimis habitis concionibus adhortatus est, ut contra Mahometanam sectam in Orientem ferret suppetias. Sunt illa pleraque ex Eliæ Capreoli historia Brixianensi accepta.

Sedis tempus.

3 Ferrarius annos xxx illi Ecclesiæ præfuisse Felicem scribit, obiisse circa annum 1046 Christi : ac Martinengum arguit, qui xl annos illi tribuat, velit tamen anno 1026 creatum, 1046 obiisse : cum diserte is scribat, circa annum 1046 decessisse Rotarium, sub extremam Felicis ætatem, ac regnum deinde tenuisse quinquennio Rodoaldum, postea Aripertum : sed nihil tum gestum esse memorabile, quod ad Felicem pertinere videatur. Ceteri in xl annos consentiunt, sed eos Ughellus ab anno 1026 orditur. Nullæ proferuntur vetustæ temporum notæ, unde certum quid definire valeamus.

VITA

ex Italico Ascanii Martinengi.

a
Auctor, deficientibus monumentis,

Quam sum expertus in scribenda a S. Faustini Episcopi Vita difficultatem eadem cupienti S. Felicis res gestas commemorare, haud paullo gravior occurrit. Nam cum isthic vix tenui mentione annalium, aut rancidæ antiquitatis fragmento adjunctus, perbreve de ejus vita commentarium contexere sim coactus; hic omnia me deficiunt : neque enim aut antiquitas ulla, quæ S. Felicis illustria facta explicet, venit in manus; aut ejus externi historici, ac ne nostratium quidem rerum annales, nisi obiter, meminere. Quare veniam mihi tribui ab iis, qui hæc legent, flagito; si prætermisissis, familia, ex qua ortus est, progenitorum nominibus, educatione ipsius, animique et corporis præclaris dotibus, et quæ ei peculiaria evenere, de quibus altum apud scriptores omnes silentium; ea prosequar dumtaxat, quæ illa tempestate religioni Christianæ, ac præcipue urbi nostræ Brixianæ accidere : unde de Antistitis sanctissimi pietate ac virtutibus ceteris fieri conjectura queat.

S. Felicis
Vitam ex temporum, quibus vixit, fortuna colligit.

C 2 Recensetur S. Felix in annalibus Brixianis **b** septimus et vicesimus ejus urbis Episcopus, ac **c** Dominico successisse memoratur. Annalibus subscribit **d** Rambertus. Evectus ad eum gradum dignitatis est Felix, ut vulgo opinio est, circa annum Christi 1025, eumque tenuit annis circiter xl, quantum ex annalium fide, aliorumque monumentis scriptorum, statuere potui. Potiebantur tunc rerum Longobardi, sub quorum et Brixia dominatu erat. Imperium inter eos circa annum Christi 1028 (ut in appendice ad Eusebii Chronicon tradit Matthæus Palmerius) **e** Adaloaldus, Agilulpho vita functo, est adeptus, vel etiamnum puer, quod Paulus Diaconus testatur, vel certe maturiori jam ætate, ducta **f** Theoderici Francorum Regis filia, ut nostri memorant annales. Is cum Theodolinda matre, singularis pietatis fœmina, regnum decem annis administravit. Horum igitur extremis temporibus, Felicis potissimum intercessionem, cujus erat sanctitatis præclara existimatio, multæ in nostra urbe restauratæ sacræ ædes, amplisque dotatæ facultatibus sunt.

e
sub Rege Adaloaldo :

f
restaurat ecclesias :

3 Adoloaldo dein mente capto, suscepit regni gubernacula Ariovaldus circa annum nostræ salutis **g** 1028, cum triennio jam Episcopale munus Felix gessisset. Eo tempore (ut quidem censet Capreo-

lus; nam Palmerius ad Adaloaldi imperium id revocat) impius Mahumetus, superbo sibi adscito Magni Prophetæ et Spiritus Dei nomine, ex Arabia egressus, orbem **h** terrarum nefariæ doctrinæ figmentis replebat, multosque Asiæ atque Africæ populos in suæ pertraxerat impietatis societatem : cum nemo rudes illos populos sana doctrina erudiret. Qui **i** deinde veluti Sara legitima Abraham uxore orti, divinorumque promissorum hæredes, Saraceni dici voluere, quasi divinitus imposita nomenclatura. Atque huic vesaniæ ita istorum temporum obsecuta est improbitas, ut numeroso conflato exercitu in **k** Syriam irruperint, ac late ferro flammaque grassati, multis excidium urbibus attulerint, ac complures sibi populos subjecerint. Heraclius, qui tunc Orienti præerat Imperator, **m** sacrosancta Christi Cruce Hierosolymis Constantinopolim ablata, ne in Barbarorum, quorum late terror volitabat, manus veniret, omnibus suis contractis copiis, sociorumque auxiliis, iis **n** obviam ibat, immanem illam propulsaturus ab Imperii finibus calamitatem. Felix igitur noster, quippe, qui ut providus ac sapiens naucleus adventatem eminens imminentemque Ecclesiæ navi prospiciebat procellam, quam tetra nubes tunc in Oriente exorta minabatur; annuente Ariovaldo Rege, ita suorum civium, vi dicendi animos accendit, ut ipsimet haud exiles copias contraxerint, quæ cum ceteris Italis, Christianæ religionis propugnatoribus junctæ, cum eximia laude Italicæ nationis, haud parum subsidii attulere, ad comprimendum in præsentia hostilem impetum, **o** pellendumque ex occupatis jam Imperii provinciis.

4 Excessit haud multo post e vita Ariovaldus. Regnum Rotario delatum, sapientiæ ac disciplinæ militaris laude præstanti viro, sub annum Christi 1031. **p** Præbita tunc Felici novi acriorisque laboris occasio. Nam, sive id cum lacte virus combiberat Rotarius, sive ingenii, quo plurimum valebat, fiducia, eo erroris erat imprudens prolapsus; Ariam hæresim ita tuendam susceperat, ut (monstrum immane!) binos in singulis urbibus Antistites legi, Orthodoxum unum, alterum Arianum, vellet : ut nimirum Ecclesia, dilectissima Christo sponsa, novo portenti genere geminum attolleret caput. Id cum esset Brixianæ quoque factum haud facile exprimi verbis potest, quantum Felici, sanctissimo zelosissimoque Pontifici molestiæ dolorisque attulerit. Quam ille assidue imbecilles solabatur, dubios nutantesque confirmabat, erigebat lapsos, solidis rationibus convincebat obstinatos, in quorum animis altas jam radices egerat perversa ac scelerata superstitio! Species hæc erat assidui belli : arena committendo certamini, locus quivis : arma, quibus feriendus hostis esset, argumenta : quibus conjecta ab eo tela depellenda, responsa sapientiæ ac prudentiæ plena : victoriæ summa, impositum adversariis silentium. Concurreretur passim in templis, foris, compitis, domibus. Quanto vero animi ardore huc atque illuc ferebatur Felix! Ut providi ducis partes omnes strenue exequeretur! ut addebat animos Catholicis! ut arma subministrabat! At, sicubi infirmio rem aciem perspexerat, ut inferebat sese! ut perculsorum reficiebat animos! ut victoriam variam atque illustrem reportabat! Asserebat porro Ariana impietas minorem Patre Filium, utroque Spiritum sanctum, atrocem nimirum sanctissimæ Trinitati blasphemiam inferens. Nam sunt in ea Pater, Filius, Spiritus sanctus coæterni, ut sol, radius, lumen, quorum sine aliis nullum nascitur : unius ejusdemque substantiæ; ut aqua limpidi fontis, rivi inde promanantis, ac lacus in quem confluit : gloria et perfectione æquales; ut vivi vultus formæ in terso speculo, aut crystallino fonte exhibetur. Quoniam igitur

D
EX ITALICO
MARTINENGI.

h**i****k****m****n**

E
excitasse suos dicitur, ut ad bellum contra Mahumetanos irent :

o

p
Rotario hæreticos Episcopos intrudente,

suos confirmat Felix,
F

assidue decertans cum Arianis,

eorumque errores confutans,

EX ITALICO
MARTINENGI.

obtinet ut
Arianus
Episcopus
removeatur :

dat operam ne
Lege Longobar-
dorum lædan-
tur Ecclesiæ
jura :

q

terræmotu,
imbris,
peste afflictos
cives

hortatur ad
pœnitentiam
et preces :

orat ipse pro
pro iis ferven-
ter,

A igitur furialis illa impietas tanta temeritate ipsam sanctissimæ Trinitatis splendidissimam gloriam, et ineffabilem incessebat majestatem; eo acrius Felix ceterique Orthodoxi, justa perciti indignatione, ut fidi clientes, pro æterni Regis honore dimicabant. Tantum denique Felicis indefessus ardor potuit, ut cives fere in seditionem sint versi. Rotarius intellecta tumultus popularis occasione, alterum inde Episcopum amovit: præsertim cum audisset, Catholicos efficacibus argumentis imposuisse Arianis silentium. Felix eximia perfusus animi voluptate, quod instar generosæ aquilæ pullos suos a serpente defendisset, cum publicis sacrificiis quam potuit maximas Deo gratia segit.

5 Jussit deinde Rotarius (ut Paulus et Palmerius tradunt) leges, quæ sola memoria servabantur nullis consignatæ litteris, digeri ac describi, in codicem unum relatas: idque jus omne Edictum appellatum. Nam septuaginta septem annis, adeo ampla re, nullis scriptis legibus vixerant Longobardi. Præcipuus tam præclaræ rei auctor q Pollio fuit, vir eximia eruditione, Rotarii Cancellarius, patria Brixianus, ut Annales testantur. Hic quoque (ut ego quidem existimo, etsi a nullis id traditum scriptoribus est) Felicis aliorumque Episcoporum diligentia cautum, ne quæ in legum codicem statuta referrentur, quæ Ecclesiasticam libertatem et jurisdictionem violarent impedirentve.

6 Alia eo tempore luctuosa cumprimis evenit calamitas: ingenti enim terræ motu universa concussa Italia est, ac præcipue Brixiae urbs: ubi multa prostrata humi ædificia, multi oppressi ruina mortales. Secuti imbres diurni ac copiosi: ab his eluvio, qua funditus domus plurimæ eversæ, vicique adeo integri, multi extincti homines, agri late inundati fructuumque spes intercepta. Deinde (ut fere calamitas una alterius est gradus) e noxio putrique vapore, qui expirabat e terra, pestilentia orta, qua intumescebant quæ afflata erant corpora, ita fœdum in morem, ut agnosci homines non possent. Ita vero ea sæviit lues, ut pars sit maxima civium Brixianorum deleta: ac passim fœtida cernebantur corpora, partim in lectis, partim in nuda humo strata, ut erant subita vi morbi correpta distentaque. Quam vero publica isthæc calamitas graviter Felicis convulnerarit animum, non potest exprimi verbis. Sed pro singulari sua sapientia, cum omnia hæc a divina manu sentiret infligi flagra (quippe quæ sola conturbat elementa, terram quatit, aquam concitat, inficit aerem, mortalium irritata sceleribus) salutare remedium arripit, placandæ divinæ Majestatis consilium. Publicis igitur ad populum sermonibus, privatisque colloquiis, insigni animi fervore ac facundia, Jonas noster hortari omnes ad pœnitentiam, quæ una divinam ultionem inhibere, atque iratam serenare numinis faciem potest.

7 Ipsemet dein extentis brachiis, sublatisque in cœlum oculis, inflammato mirifice spiritu, ita precabatur Deum: Ignosce, Domine, populo tuo: non patiaris ei insultare Mahumetanos et hæreticos: qui conspecta crudeli hac ejus strage, concludunt blasphemiam, non esse fidem religionemque nostram tibi acceptam. Scio, Domine, non solere a divina tua manu armari adversus hominem creaturas, nisi in gravium criminum, quibus divina tua læsa Majestas sit ultionem. Ea enim caussa haustus olim diluvio orbis terrarum, igni deletæ urbes quinque, absorpti telluris hiatus Core, Dathan, Abiron, flamma icti Nadab et Abiu, Angeli gladio cæsus Sennacheribi numerosus exercitus. Eadem nunc caussa, terræmotu concussa hæc civitas, inundatione vastatus ager, pestilentia extincti mortales. Sed quid, Domine, aperi sinum, excita viscera misericordiæ tuæ, dic

Angelo frameam vibranti ultricem: Satis est, re- D
duc dexteram. Sin adhuc aliam incussurus es plagam, en me paratum, velut alis filios meos tecturum: me feri, sicque justa tua residat indignatio. Parce populo tuo, aut e numero me viventium expunge, atque e caduca hac vita me exime. Mihi pretiosa jucundaque mors continget, quæ vitam his mihi perquam dilectis conservet. Ita sæpius secreto precabatur Felix: inde ad publicas decernendas supplicationes conversum credibile est Litanis usum, quas non ita pridem ad similem avertendam calamitatem magnus composuerat Gregorius. Omni interea ope succurrere afflictis, sepelire mortuorum corpora, nulla sordium ac tabis habita ratione, pari humilitatis humanitatisque officio amplis eleemosynis alioque subsidio egentes juvare. Sub extremam Felicis ætatem, mortuo circa r annum DCCLVI Rotario, regnum Rodoaldus quinquennio tenuit: hunc Aripertus excepit: nihil tum gestum est memorabile.

8 Ista sunt, quæ de Felicis virtutibus, ac rebus ab eo præclare gestis, colligere potui. In hoc certe obscuro scriptorum silentio, quo ejus involuta est vita, istæ virtutis ejus scintillæ, a fortuna temporum, quibus vixit, ductæ, possunt eximias ejus animi doctes testari. An non enim illustrem ejus sanctitatem fuisse necesse est, quem Reges populique tanti æstimarint? religionem, qui tot restauravit templa? zelum, qui longe ab domo adversus Mahumetanos ferri arma suaserit? doctrinam, qui hæresim Arianam contuderit? pietatem, qui gregi suo in tam acerba calamitate succurrerit? An non egregia opera, quæ tantam ei et in terris gloriam, et in cœlis coronam peperere?

9 Tandem vivendi finem Felix fecit, cum ad extremum senium pervenisset. Cum enim tunc non crearentur, nisi qui matura ætate essent, Antistites, ipseque xl in eo munere annos exegerit, necesse est omnino grandem natu fuisse. Neque minus, quam vita, ut credibile est, sancta mors fuit: utraque multis conspicua miraculis, etsi ad nostram ea notitiam non pervenerint. Id fortassis nostra in conservanda spiritualium nostrorum progenitorum memoria segnitie meruit. Quæ tamen ejus sanctitatis ac meritorum opinio fuerit, argumento est illius sepulchrum. Erat arca e saxo versicolore sane quam pretioso, quodque ego non his in regionibus, sed in Africa excisum crediderim, parte anteriore plurimis exilibus statuvis, Longobardico more vestitis, ornata: quæ cum deinde moveretur, fracta est, ejusque pers- F
pectus valor: ac secta in partes, ex iisque confecti, qui ante altare ædis S. Afræ cernuntur, cancelli. Quod esset hoc saxum adeo vetustum, ut jam exedi ætate inciperet, et cælata cultu Longobardico statuae, præter repertam intus in lamina epigraphen, evidenter fidem faciebant, iis ipsis, quibus mortuus est Felix, monumentum hoc illi excitatum esse imperii Longobardici temporibus. Id vero aut religiosorum illorum Principum, aut urbis ipsius, cupientis sacris Præsulis sui ossibus, dignum ejus magnitudine, existimatione, meritis tumulum exigere, opus fuisse, inde conficias, quod et pretiosum adeo saxum, ita variis elegantibusque distinctum venis, ex longinquis advectum regionibus, accurate sculptum, etsi rudi cælo, ut ea erant tempora. Est igitur sacrum corpus insigni funeris pompa, multis cum piorum lacrymis, in æde f SS. Faustini et Jovitæ ad sanguinem, quæ jam S. Afræ dicitur; intra eam arcam depositum. Neque unquam ex ea exemptum, etsi ipsa arca, variis temporibus, alio atque alio ejusdem ædis loco statuta sit. Ea demum anno cccxviii in sacello ad meridiem reperta, in novam basilicam sacrum deportatum est pignus, collocatumque haud procul eo loco, ubi prius conditum fuerat

cosque juvat.

r

E
Anacephalæo-
sis dictorum.

S. Felix pie
moritur:

honorifice
sepelitur.

f

corpus inven-
tum an. 1508.

A fuerat, in ara templi media, quæ majoris elegantiae atque ornatus gratia ad Australem partem obversa est.

a De S. Faustino Episcopo Brixiensi egimus 16 Febr. — b Tricesimus est apud Ughellum. — c Colitur S. Dominicus, S. Felicis decessor, 20 Decembr. — d Aliis Rampertus. dictus, ab Ughello Episcopus Brixiensis 44 statuitur. Exiat ejusdem Ramperti tractatus de translatione S. Philastrii, ubi inter alios episcopos Brixienses recenset quoque Dominicum ac Felicem. — e Adaloaldus vocatur a Paulo Diacono et aliis, ab Erycio Puteano Adalvaldus, ut a Baronio, qui et Adovaldum appellat. — f Paulus Diaconus lib. 4 cap. 31 desponsatam ei fuisse filiam Theodeberti. Regis Austrasiæ, scribit, patre adhuc vivente, anno 604, vel 608, cum adhuc puerulus esset. Erat vero Theodebertus Theodorici Burgundiarum Regis frater, ab eo victus regnoque exutus anno 612. Agilulphus anno 616 obiisse traditur. — g Imo 626, secundum ea quæ de morte Agilulphi jam dicta. — h Hoc multi recentiores confingunt. Ne Arabia quidem tota potitus videtur Mahometes, qui anno 631 impuram animam efflavit. Successores vi armorum superstitionem suam propagarunt. — i Cur ait deinde? Multis ante Mahometem seculis celebre nomen fuit Saracenorum, qui et Christianam fidem complexi, ut atibi diximus. — k Fac-

tum id sub Umara, qui tertio loco post Mahometem Ameras Arabum fuit. — m Id factum scribit Cedrenus anno Heraclii 24, Christi 633, aut initio 634. — n Non ipsemet, sed varii Duces ab eo missi, qui omnes victi ab Umara, subjugataque vivente adhuc Heraclio, Syria, Palæstina, Ægyptus, aliæque provinciæ. Ita qui res tantas in Perside egerat Heraclius, totque prælia commiserat secundissimo eventu, postquam in hæresim prolapsus est Monothelitarum, ignavus et infelix deinceps fuit. — o Non est sane tunc pulsus. Itaque hanc expeditionem alii quoque e recentioribus memorant. Ughellus, Florentinus, Ferrarius, Capreolus. At non veteres, quos quidem viderim. Potuisse aliquos fieri delectus ab Exarcho, in quibus et Brixienses aliqui nomina dederint, missique in Orientem sint, non inficior: sed quæro auctorem, qui id scribat. — p Alii aiunt 638. Quæ hic narrat Martinengus de Rotario, deque duobus Episcopis pene per omnes regni civitates constitutis, ac Legibus Longobardorum in unum codicem redactis, habet Paulus Diaconus lib. 4 cap. 44. — q Ita narrat Capreolus in Brixiensibus annalibus. — r Alii anno 634 statuunt Rotharis sive Rotharii mortem: et forte etiam prius statuenda, cum Rodoaldus ejus filius 5 annis regnasse dicatur, Aripertus deinde 9, cujus ejectis filiis Grimoaldus regnum invasit anno 662, ut ostendimus 9 Febr. ad Vilam S. Sabini Ep. Canusini § 10 num. 60. — s De hac æde actum 15 Februarii ad SS. Faustini et Jovite Acta § 3 num. 11.

DE S. EARCONGOTA REGIA VIRG. ANGLA, EBORIACI, SEU FARÆ-MONAST. IN GALLIA, Commentarius historicus.

G. II.

SUB FINEM
SEculi VII.
XXIII FEB.

In S. Faræ
monasterio

vixerunt
S. Edelburga
Abbatissa,

et S. Earcon-
gota.

colitur illa 7
Julii,

S. Earcongota
23 Febr.

B Inter illustriora in Gallia monasteria fœminarum ante mille annos extructa numerari debet, quod in diœcesi Meldensi etiamnum extat, olim ab Agnerico Comite, SS. Walberti et Faronis Episcoporum Meldensium parente, in saltu Brigensi et sui domini prædio, S. Faræ filix suæ ædificatum. Ei loco tunc Eboriacus nomen erat. postea a sanctæ hujus Abbatissæ memoria. Faræ-monasterium: ad quod variorum collatio Sacerdotiorum etiamnum spectat, extra agrum quoque Meldensem, in diœcesibus Silvanectensi, Parisiensi, Bellovacensi. Colitur autem S. Fara, ut patet ex Breviario Meldensi et Martyrologio Gallicano, VII Decembris: quamvis in Martyrol. Romano etiam, sub nomine Burgundoforæ, III Aprilis referatur. Tanta ea fuit celebritate sanctitatis, ut hujus splendore ad suam disciplinam traxerit ex Gallia, Anglia, Hibernia nobilissimas puellas, ac Regum Principumque filias. Inter has enituit S. Edelburga, Annæ Regis Anglorum Orientalium filia, quæ S. Faræ in monasterii regimine subrogata, vitam in sanctitate complevit VII Julii quo die publica ei impenditur veneratio. Hujus ex sorore neptis S. Earcongota fuit, de qua hic agere institui-
mus, nata Earcomberto Rege Cantiorum et S. Sexburga, Annæ Regis filia: ac soror fuit S. Erminildæ, Wulshero Regi Merciorum nuptæ: hujus illustravimus XIII Februarii Vitam, et nobilissimam æque ac sanctissimam progeniem deduximus, a pagina 686 ad paginam 692.

2 Trithemius Abbas lib. 3 de Viris illust. Ord. S. Benedicti cap. 55 succincta epitome Vitam S. Faræ Abbatissæ complectitur, ac sequente capite, prætermissa S. Edelburga matertera, agit de S. Earcongota, quam Earcongotam appellat: ac quem diem natalem S. Edelburgæ Beda lib. 3 Hist. Eccl. Angl. scribit in magna gloria solere celebrari, mendose ad S. Earcongotam transfert, diem nempe Nonarum Juliarum. In verba Trithemii jurarunt mox scriptores Martyrologii Benedictini, Wion, Menardus, Dorganus, Buce-
linus, Mailhew: secuti etiam Ferrarius in Catalogo generali, et Saussaius in supplemento Martyrol. Gallic. quorum et nos ducti auctoritate, monuimus alibi Acta ejus ad illum VII Julii differenda esse. Verum ut ex Breviario Meldensi didicimus, ejus in illa diœcesi fieri XXIII Februarii, una cum Vigilia S. Matthiæ commemorationem, nullam alibi ejus extare mentionem; hic de ea duximus promenda, quæ potissimum, apud Bedam cap. 8 libri 3 extant.

3 Anno, inquit, Dominicæ Incarnationis sexcentesimo quadragesimo Eadbaldus Rex Cantuariorum, transiens ex hac vita Earconberto filio regni gubernacula reliquit. Quæ ille suscepta viginti quatuor Februarii T. III.

annis et aliquot mensibus nobilissime tenuit. Hic primus Regum Anglorum in toto regno suo idola relinqui ac destrui, simul et jejuniū quadraginta dierum observari principali auctoritate præcepit. Quæ ne facile a quopiam posset contemni, in transgressores dignas et competentes punitiones proposuit. Cujus filia Earcongota, ut condigna parenti soboles, magnarum fuit virgo virtutum, semper serviens Deo in monasterio, quod in regione Francorum constructum est ab Abbatissa nobilissima, vocabulo Fara, in loco qui dicitur in Brige. Nam eo tempore, necdum multis in regione Anglorum monasteriis constructis, multi de Britannia, (Reges ac divites, ut in Saxonica translatione additur) monasticæ conversationis gratia, Francorum vel Galliarum monasteria adire solebant: sed et filias suas eisdem erudiendas, ac sponso cœlesti copulandas mittebant, maxime in Brige, et in Cale, et in Andilegum monasterio. Inter quas erat Saethryth filia uxoris Annæ Regis Orientalium Anglorum, et filia naturalis ejusdem Regis Æthilberg, quæ utraque cum esset peregrina, præ merito virtutum, ejusdem monasterii Brigensis est Abbatissa constituta. Cujus Regis filia major Sexburga uxor Earconberti Regis Cantuariorum, habuit filiam Earcongotam, de qua sumus dicturi.

4 Hujus autem Virginis Deo dedicatæ multa quidem ab incolis loci illius solent opera virtutum et signa miraculorum usque hodie narrari. Verum nos de transitu tantum illius, quo cœlestia regna petiit, aliquid breviter dicere sufficiat. Imminente ergo die suæ vocationis, cœpit circumire monasterio casulas infirmarum Christi famularum, earumque maxime, quæ vel ætate propecta vel probitate erant morum insigniores, quarum se omnium precibus humiliter commendans, obitum proxime suum, quem revelatione didicerat, non celabat esse futurum. Quam videlicet revelationem hujusmodi esse perhibebat: Vidisse sese albatorum catervam hominum idem monasterium intrare, hosque a se interrogatos, quid quærerent aut quid sibi vellent, respondisse, quod ob hoc illo fuerint destinati, ut aureum illud numisma, quod eo de Cantia venerat, secum assumerent.

5 Ipsa autem nocte, in ejus ultima parte, id est, incipiente aurora, præsentis mundi tenebras transiens, supernam migravit ad lucem, multi de fratribus ejusdem monasterii, qui aliis erant in ædibus, jam manifeste se concentus Angelorum psallentium audisse referebant, et sonitum quasi plurimæ multitudinis monasterium ingredientis. Unde mox egressi dignoscere quid esset, viderunt lucem cœlitus emis-

filia piissimi
Earconberti
Regis Cantio-
rum.

E

et S. Sexburgæ:

F
clarescit mira-
culis:

aliarum se
precibus com-
mendat,

instare sibi
mortem edocta
per revelatio-
nem:

moritur Ange-
lus psallenti-
bus:

AUCTORE ■. H.
in luce magna
ad caelos
ducitur :

sepelitur in
æde S. Ste-
phani,

in quam trans-
latum corpus
S. Edelburgæ.

Non fuit S.
Earcongota Ab-
batissa :

A sam fuisse per maximam, quæ sanctam illam animam, carnis vinculis absolutam, ad æterna patriæ coelestis gaudia ducebat. Addunt et alia, quæ ipsa nocte in monasterio eodem divinitus fuerint ostensa miracula. Sed hæc nos ad alia tendentes suis narrare permittimus. Sepultum est autem corpus venerabile Virginis et sponsæ Christi in ecclesia beati Protomartyris Stephani. Placuitque post diem tertium, ut lapis, quo monumentum tegebatur, amoveretur, et altius ipso in loco reponeretur : quod dum fieret, tantæ fragrantiae suavitas ab imis ebullivit, ut cunctis qui adstabant Fratribus et Sororibus, quasi opobalsami cellaria esse viderentur aperta. Sed et matertera ejus, de qua diximus, Æthilberg... cujus esset virtutis magis post mortem claruit... cujus corpus transtulerunt in ecclesiam B. Stephani Martyris : cujus videlicet natalis ibi in magna gloria solet celebrari die Nonarum Juliarum.

6 Hactenus Beda, cujus ultima verba a S. Edelburga Abbatisa, quam Æthilberg vocat, ad S. Earcongota transtulit, ut supra indicatum, Trithemius, et post eum Harpsfeldius in Historia Eccl. Angl. seculo 7 cap. 5. Wion aliud mendum adjunxit, ut Abbatisam Brigensem appellaret. Secuti Dorganius, Bucelinus, Ferrarius, Saussaius, ac Wilsonus in priori Martyrologii Anglicani editione ad eundem vii Julii; in posteriore enim prætermissa est. Iterum Briæ, inquit, Saussaius, in agro Meldensi S. Earcongothæ Reginæ et Abbatisæ, quæ S. Edelburgæ prædictæ Abbatisæ suæ materteræ, sacro in regimine successit, non minus dotibus gratiæ, quam præfecturæ vice insignis : quemadmodum venerabilis Beda veraci encomio testatur. Verba Bedæ dedimus, in quibus nulla præfectura, aut regimen S. Earcongote tribuitur. Abbatisæ statuuntur Saethryth filia uxoris Annæ Regis, atque ejusdem Regis filia naturalis Æthilberg, sive Edelburga. In Gallia Christiana Claudii Roberti, sed, ut præfatur, incerta serie temporum, hæc primæ Abbatisæ Pharæ monasterii referuntur : S. Phara, S. Edeburgis filia Regis Saxonum Orientalium (imo S. Edelburga filia Regis Anglorum Orientalium) Giburgis, Helvidis, Rothildis, Mathildis, Emma,

Havidis etc. nulla S. Earcongote facta mentione, imo ne D Saethrythis quidem, quæ saltem S. Edelburgæ successit.

7 Henricus Archidiaconus Huntingdonensis in tractatu MS. de Sanctis Angliæ illustre encomium, sed ex Beda excerptum, habet SS. Erchengodæ et materteræ Ethelburth, (ita enim ambas appellat) et hanc ait celebrari Nonis Julii, illius natalem cum Beda silet. Wigorniensis ad annum 640 agens de Rege Ercomberto hæc solum addit : Cujus filia Earcongota, quam peperit ei S. Sexburga Regina, extitit magnarum Virgo virtutum. Plura ex Beda addit Westmonasteriensis ad annum 641. Joannes Bromton in Regno Cantiae pag. 740 Ercongecam nuncupat, quæ, inquit, amore sacræ religionis monasteria petiit transmarina, ubi Virgo requiescens, claris a Christo suscepta miraculis se ostendit. Malmesburiensis hæc ita refert : Cujus Ercomberti filia Ercongetha, tanto soboles non indigna parente, æmulisque virtutis lineamentis patri respondens, Kalas monasterium apud Gallias sanctitudinis suæ luce vestivit. Est monasterium illud in regali villa, quæ Kala dicebatur, extractum a S. Bathilde Regina Francorum, cum ipsa vidua post obitum Chledovei II, anno 1001 vita functi, cum parvulo filio Rege Clothario III regnum gubernaret Francorum, uti ex Actis S. Bertilæ primæ Abbatisæ diximus xxvi Januarii ad Vitam S. Bathildis Reginæ pag. 734 num. 12. cum pridem in S. Faræ monasterio habitaret S. Earcongota, imo jam defunctæ S. Faræ successerat S. Edelburga matertera : quæ eodem errore, forsitan e Malmesburiensi hausto, in Martyrologio Anglicano secundæ editionis ad vii Julii dicitur Kalensis Abbatisa.

8 Quo autem obierit anno S. Earcongota, non constat : Wigorniensis de ea agit ad annum 1001, quo Ercombertus pater suscepit regnum Cantiorum. Mortuus hic dicitur in Chronologia Saxonica anno 1001. Trithemius scribit Earcongota in monasterio Brigensi claruisse anno 1001. Bucelinus anno 1001, alii aliter. Vixisse S. Ermenildam sororem ejus ad annum circiter 1000 diximus ad ejus Vitam. Sub finem seculi septimi obiisse opinamur S. Earcongota.

non vixit in
Kalensi monas-
terio :

quo tempore
obierit :

DE S. MILBURGA VIRGINE

WENLOCHII IN ANGLIA,

Commentarius historicus.

G. H.

§ 1. S. Milburgæ familia regia : mater ejus non S. Ermenburga, sed Domneva.

CIRCA AN. CHR.
1000 XXIII
FEB.

Wenlochii in
Salopia

vixit S. Mil-
burga,

Qua parte in Salopia, hodiernæ Angliæ Comitatu, apud occidentales Mercios flumen Sabrina Cornavios et Ordovices, antiquos Britannæ populos, determinat; illic in Transsabrina regione, quæ ad Ordovices olim spectabat, visitur oppidum Wenlochium, aliis Winlocium, et Ventolochium, Saxonice Wimnicas, Anglice Wenloche, nunc calce, ut ait Cambdenus in Salopiæ descriptione, sub Richardo II æris fodina notum : sed multo notius Saxonico seculo antiquissima sanctimonialium habitatione, ubi Milburga sanctissima Virgo vitam egit et tumulum accepit. De ea Lelandus lib. 2 collectan. in Monastico Anglicano pag. 613 editus ista habet : Milburga Abbatisa Ventolocensis, loco, qui Wimnicas antiquitus nuncupatur, coelesti conversatione feliciter illustratur, beata dormitione et perpetua mansione glorificatur, ubi constructo venerabili monasterio præfuit ipsa Mater Angelica. Willielmus Malmesburiensis de Gestis Pontificum Anglorum lib. 4 titulo de Monasteriis Episcopatus Herefordensis, hæc ita explanat : In diocesi præsulatus sunt duo cenobia, apud Scrobesberiam, et Wenloch. Scrobesberiensium recens est,

a Rogero Comite de Monte Gomerico constitutum.. Apud Wenloch fuit antiquissima sanctimonialium habitatio : ibique beatissima Milburga, soror S. Mildredæ, neptis Pendæ Regis Merciorum ex filio, transegit vitam, et sita est.

2 Familiam Pendæ Regis deduximus XIII Februarii § 1 Vitæ S. Ermenildæ Reginæ Merciorum, quæ nupta fuit Wulphero filio Pendæ, Ethelredi, Mervaldi : prognata Mervaldo est S. Milburga. Fuerunt autem Reges Merciorum Wulpherus, eique mortuo successus S. Ethelredus. At Peada fuit Rex Middelengiorum, sive Mediterraneorum Anglorum, et favore Oswii Regis, Australium Merciorum : Merwaldus vero, sive Merewaldus, aut Merwale, Rex Weston-hecanorum dicitur in Genealogia Regum Mercie sub finem Chronici Wigorniensis, scilicet qui in occidentali plaga Merciorum regnum tenuit, uti tradunt Wigorniensis ad an. 675, ad sequentem Westmonasteriensis. Eundem Merwaldum appellant tamen Regem Merciorum Simeon Dunelmensis in Historia Regum Anglorum col. 89. Radulfus de Diceto in Abbreviationibus Chronicorum ad an. 679 alique cum Vita S. Milburgæ, in qua ista apud Capgravium fol. 23, leguntur : Erat Merwaldus Rex Merciorum paganismo deditus, quando sanctus Presbyter Edfridus doctrina clarus

F
prognata ex
Regibus Mer-
ciorum,

filia Mervaldi,

Regis occiden-
taliū Mercio-
rum.

A a Northumbria, velut cœlesti oraculo præmonitus, ad convertendum eum venit. Accepit enim oraculum divinum, ut in terram Merciorum ad locum Redeswode vocatum pergeret, et Regem ejus converteret. At Merwaldus Rex Merciorum, ut in eadem Vita dicitur, a sancto Presbytero Edfrido baptismum et fidei gratiam suscepit anno gratiæ sexcentesimo sexagesimo. Fundata autem in honore S. Petri ecclesia rebus et possessionibus opulenter ditatur, et B. Edfridus illi præficitur. Goscelinus in *Februarii in Vita S. Wereburgæ* num. 2 tam Merwalam, quam fratres ejus ait Christianæ institutionis non solum cultores, verum etiam primos et intensissimos fuisse propagatores. Imo et Sancti titulus illi iteratis vicibus tribuitur in citata *Genealogia Regum Merciæ*, cum Wigorniensis edita. Videtur et sedes Episcopalis Herefordiensis eidem suam originem debere.

B Clara itidem est S. Milburgæ stirpe materna, a Regibus Cantiorum exorta. Nam abavum habuit S. Ethelbertum Regem, qui primus Regum Anglorum Christi fidem professus est, uti in ejus Vita xxiv *Februarii* dicitur: proavus ejusdem fuit Eadbaldus Cantiorum itidem Rex, avus Ermenredus, sive Eormredus, frater Ercomberti Regis, de cujus progenie Goscelinus monachus in *Vita S. Wereburgæ Virginis* in *Februarii* ista num. 1 tradit: Eormredo autem ex inclyta conjuge Oslava nati sunt Æthelredus atque Æthelbrichtus, quos innocenter jugulatos, splendida lucis columna de cœlo prodidit Christi Martyres: quatuor quoque sibi filias sanctæ, Domneva, Ærmenberga, Ærmenburga et Ærmengida, velut paradisiaci fonti quadrifida emicuisse flumina. In Vita MS. SS. *Ethelredi et Ethelbrekti* xvii Octob. quatuor horum sorores appellantur Domneva, Ermenburga, Etheldritha et Ermengitha. Domneva an Ermenburga, uxor fuerit Merwaldi, ac mater S. Milburgæ, disceptatur inter auctores. Malmesburiensis lib. 4 de *Gestis Regum Anglorum* cap. 4 pro Ermenburga (quod tamen mox ostendimus minus nobis probari) ista pronunciat. Merwaldus Ermenburgam filiam Ermenredi, fratris ejusdem Ercomberti, uxorem habuit: suscepitque ex ea tres filias, Milburgam, quæ Weneloch, et Mildritam, quæ Cantia in monasterio S. Augustini requiescit, et Milgitham, Eodem modo apud Wigorniensem, Merewaldo Regina sua S. Ermenburga, Regis Ermenredi filia, peperit tres filias, sanctam videlicet Milburgam, S. Mildritham et S. Milgitham, unumque filium Merefinum eximie sanctitatis puerum. Quæ eadem apud Westmonasteriensem aliosque recentiores repetuntur. At Goscelinus in memorata Vita *Wereburgæ Domneve* harum Virginum matrem num. 2 assignat: Beata et regia, inquit, Domneva, regio Wlferi germano Merwalo conjugata, ad summæ Trinitatis gratiam triplicem Virginitatis protulit lauream, sanctissimas scilicet sorores Mildburgam, Mildrydam ac Mildgydam, quæ distinctis monasteriorum suorum lapidibus irradiant patriam. Vita MS. SS. *Ethelredi et Ethelbrekti* Goscelino assentitur his verbis: Tradita est autem Domneva Mirwaldo filio Pendæ Regis Merciorum in uxorem, qui genuit ex ea sanctas Virgines Mildredam, Milburgam et Milgitham. Et ipsa S. Milburgæ Acta apud Capgraviū asserunt, Merwaldum ex Domneva genuisse Milburgam Virginem, Mildredam atque Milgitham. Henricus Huntingdonensis in tractatu MS. de Sanctis Angliæ ista scribit: Milburgæ virginalem videbis vitam apud Winlocum, quæ fuit filia Merwaldi filii Pendæ Regis, et Domneve filie Ermenredi, filii Regis Edbaldi, Cantuariæ. Milgitha vero soror ejus in finibus, Nordhumbriorum quiescit. Mildridæ vero tertiæ sororis cælibem vitam in insula Tenehet reperies. Sunt eadem excusa in Prologo Roberti de monte, post opera Guiberti Abbatis B. Mariæ de Novigento

pag. 741. Eandem Domnevam harum Virginum matrem ex Vita S. Milburgæ scribit Harpsfeldius in *Histor. Angl. seculo 7. cap. 23. Incipit ea Vita*, Beata igitur Virgo, et desinit, arceri videatur, quam necdum vidimus: forsitan est a Goscelino monacho scripta, cui aliqua ejus Vita attribuitur a Wione, Molano, Valerio Andrea aliisque.

4 Guilielmus Thornus in *Vita S. Mildredæ*, in *Chronico* ejusdem cap. 24 edita, Dompneva, inquit, quæ secundum quosdam est dicta Ermenburga, traditur in uxorem filio Pendæ Regis Merciorum nomine Merwale, quæ genuit sibi filium, nomine Merfin, filiasque tres, S. Milburgam, S. Mildredam et S. Milgitham. Post quorum procreationem Rex et Regina pro merenda vita æterna Deo devoverunt castitatem. In Vita S. Milburgæ apud Capgraviū hæc ultima istis verbis confirmantur: Tandem Merwaldus et Dompneva mutuo consensu in castitate vitæ finem dederunt. Dompneva autem in Thaneto insula fundato in honore B. Mariæ monasterio Virgines congregavit, et illis exemplum totius sanctitatis præbens præfuit: cui filia sua Mildreda cum septuaginta Virginibus vice materna feliciter successit. Historiam fundati monasterii in Thanetensi insula agri Cantiani describit dictus Thornus in Vita S. Mildridæ, illustranda ad xiii Julii, extatque recusa in *Monastico Anglicano*, cum antiqua tabella geographica ecclesiarum et monasteriorum ejusdem insulæ Thaneti, in qua ista verba leguntur adscripta: Istud monasterium de S. Maria fundavit Domneva, quæ Domneva ibidem in *Historia foundationis* dicitur cum Egberti Regis Cantiorum auxilio construxisse cœnobium virginale et filiam suam Mildredam, Merwaldi Merciorum Regis filiam, de partibus transmarinis, monasterio videlicet Calensi prope Parisios, revocavit, et eidem cœnobio a S. Theodoro Abbatissam consecravit, ubi septuaginta virginibus, quas mater sua congregaverat, præsidebat. Vixit autem cum sororibus suis usque ad terminum vitæ suæ. Qua mortua et cum matre sua Domneva in eodem monasterio sepulta successit Eadburga. Eduardus III Rex Angliæ in quodam diplomate monachis S. Augustini anno cccccxlii, concesso, et ab eodem Thorno cap. 40 *Chronici* § 9 excuso, Domnevam S. Mildredæ matrem fuisse scribit: Ego etiam, inquit, ejusdem Regis stemmate ortus, et regno ejus Deo juvante potitus, Tanatos insulam trado, quam Hegbertus Rex jure hæreditario concessit venerabili Reginæ Domneve, matri scilicet S. Mildredæ, quantum cerva cursu suo lustraverat, pro interemptione duorum fratrum ejus Æthelredi atque Æthelberti etc. Ex quibus constat matrem S. Mildredæ, ejusque sororum SS. Milburgæ et Mildridæ, extruxisse monasterium S. Mariæ in insula Thaneto, eamque dici Domnevam, quæ etiam ibidem sepulta est. At S. Ermenburgam non in insula Thaneto, sed Eastreia quæ in Cantio Orientali, haud procul oppido Sandwico, vicinæ ditioni, sive Hundredæ nomen dedit Abbatissam, monasterii ab Rege in honorem SS. Ethelredi et Ethelberti fratrum Martyrum exstructi, vixisse et requiesse, tradunt Westmonasteriensis ad an. 654, *Maiheuw 21 Januarii*, Wilsonus in *Martyrol. Anglic.* 19 Novemb. quando hæc examinanda erunt, maxime si aliqua interim ejus Acta reperiantur, cum hi auctores eadem illi attribuant, quæ ad sororem ejus Domnevam pertinent.

§ II. S. Milburgæ vita monastica, miracula, obitus.

Hæc de parentibus et regia stirpe S. Milburgæ, cujus piam juventutem et vitam monasticam ita describit auctor Vitæ apud Capgraviū: Beata igitur Milburga, sicut suis progenitoribus piis Merwalo et Domneva,

D
AUCTORE G. H.
ANIMADV. PAP.
48

quæ cum marito castitatem vovit,

et monasterium in insula Thaneto extruxit,

E
a Rege Cantiorum adjuncta. cum filia S. Mildreda Abbatissa ibidem sepulta

at S. Ermenburga, Abbatissa Eastreia fuit.

ab Edfrido ad fidem Christi conversi,

anno 660,

fidei propagatoris.

et materno genere orta ex Regibus Cantiorum,

non matre S. Ermenburga,

sed Domneva,

AUCTORE G. H.
S. Milburga fil
sanctimonialis,

et Abbatisa,

■ pueritia vir-
tutis et castita-
tis amans :

B
prædonem pu-
dicitæ fugit,

et amne subito
intumescente
servatur :

anseribus sil-
vestribus im-
perat, ne agris
suis noceant :

C

sacrum vela-
men eradio so-
lis suspensum
recipit :

A pneva, Merciorum Dominis, lux primogenita extitit, sic in regno parentum Deo sacratis Virginibus viduisque Dux primiceria vitæ cœlestis præfulsit. Constructo enim in loco, qui Wimnicas antiquitus dicebatur, monasterio, modo dicto Wenloke, Virginibus congregatis præfuit ipsa Mater et vitæ regularis Magistra. Ab ineunte enim ætate omni studio Deo servire curavit : et ornatus ejus præter quod erat intrinsecus, de exteriori non curavit. Appetitores virginalis pudicitæ repellebat, nullius, nisi Christi solius amorem admittens, cui soli voto ardenti adhærebat. Vilescebat ei vita mundialis, sponsus mortalis, proles carnalis : et cœnobii discipula pro Christo subdita efficitur. *Hæc ibi. Apud Harpsfeldium, forsân ex citata ante Vita, dicitur* per Theodorum Dorovernensem Archiepiscopum consecrata, et monasterium amplis possessionibus, multis et pretiosis Sanctorum reliquiis, magnisque privilegiis et prærogativis a patre Merwaldo et patruo Wulfhero Merciorum Regibus exornatum.

6 Non defuit piæ voluntati S. Milburgæ favor cœlestis, ut virginitas Christo sponso oblata conservaretur. Cum enim, uti apud Capgravium legitur, vice quadam extra monasterium in quadam villa, nomine Stokes, moraretur, filius Regis cujusdam eam per violentiam rapere, et in conjugium sibi copulare affectabat. Et collecta militum manu, cum moliretur sibi prædam facere de Virgine, ostensa cœlitus famulæ Christi juvenis nequitia, fuga statim cum familia præparatur. Interea vir ille temerarius ad locum veniens, et Virginem non inveniens, lupo rapidior agnam Christi fugientem insequitur. Erat ibi amnis quidam, nomine Corf, vado meabilis et alveo mediocris, quem Virgo cum suis fugiens leviter transivit, et persecutor iniquus transire non potuit. Nam aqua subito intumescens omnem transeuntibus semitam denegabat. Confusus igitur juvenis et attonitus, amplius Virgini talia inferre non præsumpsit. *Hæc ibi. Corf seu Corve amnis in agro sive Hundreda Wenlochiensi exortus prope Ludlovium oppidum Temdæ fluvio immixtus, infra Wigorniam urbem celebrem Sabrinæ illabitur. Verum, non solum amnis, sed et anseres silvestres, quas aucas etiam Goscelinus cap.* 3 *Vitæ S. Wereburgæ appellat, Virginis voluntati inserviebant : quod, aliaque miracula ita in eadem Vita referuntur.*

7 Cum autem aucæ indomitæ in eodem loco de Stokes Virginis sanctæ agros occupantes depascerent, et passim depopularentur, damno sanctæ Virgini nuntiato, non turbatur. Potens enim meritis et virtutibus, avibus illis imperat, ut in agris ejus earum nulla remaneat, nec in posterum de genere illarum agris suis damnum aliquod inferre præsumat. Virginis itaque imperio volucres hac lege coercentur, ut satis ejus ulterius non nocentes, jussis suis obediant, et agris valefaciant. Singulis annis hoc miraculum renovant, dum quasi jussionis memores, præceptum transgredi metuunt, et agros vitantes a satis abstinent : aut enim famelicæ sic ad pascua descendunt secus agros, aut volatu fatigatæ, quasi respirando sic perparum eis insident, ut impastæ inde citius recedant.

8 Cum autem nocte quadam diutius solito orationibus et contemplationi vacasset, fatigata sopori membra dedit, et orto sole percussa solis radio, de somno subito expergefata, redditur attonita. Cumque maturius solito attonita procederet, de capite suo sacrum velamen quasi nescia projecit. Nec mora, solis radius, divino nutu, antequam terram tangeret, illud suscepit, et donec ad se reversa esset, pendulum in aere coram ipsa mansit : et cœleste miraculum cognoscens, cœlitus se visitatam intellexit : Deo gratias inde libavit, benedixit et magnificavit.

9 Vidua cum filio suo mortuo venit ad Virginem sanctam, et solam in oratorio eam inveniens, ad pedes ejus cum gemitu cecidit, et ut vitæ restitueretur filius ejus, sua intercessione jugiter imploravit. Cui Virgo ait : Non es, inquit, sanæ mentis, quid a me fieri deposcis ? Vade et sepeli mortuum tuum, teque morituram præpara post filium tuum. Ad hoc enim ut moriatur omnis homo nascitur. Non a te, inquit vidua, recedam, nisi prolem meam mihi restituas vivam. Videns enim Virgo sancta mulieris fidem, cum juxta defuncti corpus in oratione se prosterneret, tantus ignis protinus super eam de cœlo venit, ut inde tota cooperiri atque comburi videretur. Quod cum Soror quædam vidisset, exclamavit dicens : Domina mi, surge velocius, et de incendio exire festina : totam te igne coopertam grandi video. Quo dicto, tota species ignea ab oculis ejus evanuit, et surgente ab oratione Virgine, viduæ filius a morte resuscitatus matri redditur.

10 Decursis in omni sanctitate et puritate duodecim lustris, ingravescente corporis molestia et febribus fatigata, convocatis Sororibus ; Vos, inquit, hactenus, dilectissimæ Sorores, sicut animæ meæ viscera dilexi, et sicut mater filiis pia sollicitudine præfui. Jam vero divina pietate cursu peregrinationis meæ terminante, et supernæ vocationis gratia me ad bravium misericorditer invitante, carnis universæ viam ingredior, Deo et B. Mariæ vos relinquo. Et multis salutaribus monitis et exhortationibus illas instruens, vii Kalendas Juliæ migravit ad Christum, et in monasterio suo cum honore sepelitur. *Hactenus Vita a Capgravio edita : in qua forsân error typographicus est, dum dicitur migrasse ad Christum vii Kalendas Juliæ, quo die nullis hactenus inscriptum Martyrologiis nomen legimus. Harpsfeldius ait feliciter ad vii Calendarum Martii commigrasse, et non tantum mortuo vitam, sed etiam cæco lumen redditum ejus meritis esse.*

11 Ætas S. Milburgæ hac ratione colligi potest. Suscepit genitor Merwaldus fidem Christianam et sacram baptismum anno Christi 1061, cui dein nuptui tradita est Domneva, neque aliter licitum erat Christianam Virginem Pagano in conjugem dari, ne fides et sacramenta cœlestis Regis consortio profanarentur Regis, qui veri Dei cultus esset ignarus, uti Beda lib. 2 Histor. Angl. cap. 9 scribit Eadbaldum Regem Cantiorum respondisse S. Edwino Northan-Hymbrorum Regi, cum hic necdum Christianus S. Edelburgam filiam ejus missis prociis in conjugem peteret. Eodem modo diximus xiii Februarii pag. 687 § 3 Ermenildam ab Ercomberto Rege Cantiorum Eadaldi filio non fuisse desponsatam Wulfhero, nisi eximie et constanter Christiano. Quod idem de Ermenredo, sive Eormredo, fratre Ercomberti, et altero Eadaldi filio dicendum est, cujus filiam fuisse Domnevam constat. Nupta ergo sit Merwaldo anno conversionis ejus, aut sequenti 1061. Cum ergo primogenita dicatur S. Milburga, forsân anno 1062 nata, quam decursis duodecim lustris, id est, sexaginta annis, migravisse ad Christum supra dictum est ; annus is foret 1062.

§ III Corporis S. Milburgæ inventio, miracula, veneratio.

Ex memorato supra Lelando, de morte S. Milburgæ citantur ista pag. 613 Monastici Anglicani : Gleba vero virginei corporis cultu celebri reconditur ante majus altare in ecclesia sanctæ Trinitatis. Verum, ut Malmesburiensis lib. 2 de Gestis Regum Anglorum cap. 13 tradit, Milburga quæ apud Weneloch requiescit, olim ab accolis nota, post adventum Normanorum dum nescitur locus sepulchri, aliquamdiu oblivioni data. Sed locum omnino desertum fuisse scribit

D
filium viduæ
mortuum

suis precibus,
et igne cœlesti
circumdata,

resuscitat:

moribunda
sanctimoniales
adhortatur :
E

obit vii Calen-
das, non Juliæ,

sed Martii :

nata patre,
ante nuptias
Christi fidem
amplexo,

mortua circa
annum
Christi 1062.

Sepulchrum
S. Milburgæ

incognitum :

monasterium
desertum
datum Clunia-
censibus :

A scribit idem *Malmesburiensis lib. 4 de Gestis Pontificum*, dum eum Rogerus Comes de Monte-Gomerico monachis Cluniacensibus implevit. *Cambdenas in Montgomeriæ descriptione* asserit, Rogerum Montgomericum fuisse Comitem Salopiæ, cujus patrimonii erat Montgomerii, et Montem-Gomericum dictum : qui, ut est in libro Angliæ censuali, castrum construxit. At sepulchrum Virginis Milburgæ, inquit *Malmesburiensis*, clam erat novis advenis, monachis Cluniacensibus, omnibus videlicet vetustatis monumentis violentia hostium et temporis deletis.

13 *Edwardus Maihew ad xxiii Februarii asserit a nonnullis tradi S. Odonem Bellensem de corporis S. Milburgæ inventione librum edidisse. At notatur ab Harpsfeldio in margine*, miracula post ejus inventionem Atonem Ostiensem Episcopum et Cardinalem conscripsisse. *Forsan unus idemque est Otho, vel Odo Castillionæus, Urbani II Pontificis nepos, e monacho Cluniacensi ab eo in Episcopum Cardinalem Ostiensem anno cixlxxxviii adlectus, qui Paschalem II anno cixxcix inauguravit : et forsan ab eo in Angliam Legatus a latere missus est : Maximus orator dicitur in poemate Baldrici Abbatis Burgulensis apud Franciscum Chesneum tomo 4 Histor. Franc. Tunc, inquit Harpsfeldius ex hoc scriptore*, Deus ipse amoris erga sponsam suam Milburgam non obscura testimonia Angliæ nostræ exhibuit, corpusque ipsum Virginis, licet post multa secula, ad notitiam venerationemque hominum in apertum protulit, ad annum salutis millesimum centecimum primum, et Imperium Henrici, in loco, qui Winlocum dicitur. Raimundus quidam, dum forte operaretur in monasterio sanctæ Trinitatis, arculam, sive capsam veterem reperit, et in ea scripturam ab Alstano quodam Presbytero conscriptam, quæ testabatur Virginis corpus prope altare ibidem sepultum. Sed cum altare non appareret nihil erat adhuc certi. Atqui Deus hanc omnem incertitudinem paullo post sustulit. Cum enim in ea ecclesia duo pueruli, ut fit, luderent, repente terra se aperuit, ita quidem, ut primo unum, deinde et alterum puerum ad genua usque absorberet. Qui casus magnam monachis admirationem occasionemque præstitit, ut terram effodiendam curarent. Quod cum peregissent, incidunt in quædam humana ossa, et postridie in fundamentum ipsius altaris, de quo mentionem fecimus.

14 *Hæc ibi, quæ paullulum aliter enarrat Malmesburiensis lib. 2 de Gestis Regum Anglorum cap. 13. Nuper vero, inquit, adunato ibi conventu monachorum Cluniacensium, dum inchoata novi templi machina, quidam puer per pavementum concitatius cursitaret, effracta mausolei fovea, propalam corpus Virginis fecit. Tunc balsamici odoris aura per ecclesiam spirante, altius levatum tot miracula præbuit, ut catervatim eo populorum undæ confluerent. Vix patuli campi capiebant agmina viatorum, dum æquis umbonibus dives et mendicus se agerent, cunctos in commune præcipitante fide. Nec cassum eventum res habuit, adeo ut nullus inde, nisi extincta vel mitigata valetudine discederet nonnullosque regius morbus, medicis sane incurabilis, per merita Virginis relinqueret. Eadem repetit Malmesburiensis lib. 4 de Gestis Pontif. Angl. et Continuator Bedæ lib. 2 cap. 33.*

15 *Aliqua miracula ibidem facta exponit Harpsfeldius his verbis : Concurrerant tam ad fidem rei, adque gloriam Dei sponsæque suæ manifestandam, et alia, eaque insignia testimonia. Nam ad eas reliquias ita recens inventas horrenda lepra a duabus mulieribus depulsa est : mulieri lumen oculorum restitutum, quod amiserat : puer illuminatus est, qui*

numquam oculis prius quidquam usurpaverat. Fuit et alia mulier in vicina villa, quæ Petelia dicitur, gravi ægritudine quinque annos concussa, quæ mox ut aquam, qua sacræ Reliquiæ ablutæ erant, ebibit, morbum omnem excussit, horrendumque simul aspectu vermem evomit, qui geminum in capite, geminum in cauda cornu, sexque pedes habebat. Ad fidem vero rei, vermis ille ligno quodam excavato inclusus, in monasterio conservabatur. *Hæc Harpsfeldius, quæ eadem Anglicano sermone edidit Hieronymus Porterus in Floribus SS. Angliæ, et villam Peteliam vertit pagum, seu vicum Patton, estque fors quod ad sinistram Corfi amnis ripam Peton in Chorographicis tabulis visitur.*

16 Florent præterea in Wallia gloriosæ Virginis Milburgæ miracula loco, qui ejus nomine, eo quod sui juris aliquando fuerat, Landmylien Wallice dicitur, quod in terram Milburgæ Latino sermone vertitur. Ita Lelandus in *Monastico Anglicano pag. 613 editus.*

17 Nomen S. Milburgæ inscriptum est antiquo Martyrologio nostro MS. quod Bedæ nomen præfert, in quo ista habentur, xxiii Februarii : In Britannia B. Milburgæ Virginis, cujus virtutibus et miraculis claruit. *Inscriptum quoque nomen, MS. Florario, Martyrologio Coloniae edito anno 1490, Auctariis Greveni et Molani ad Usuardum, Martyrologiis Galesinii, Canisii, et Romano, in quo ista leguntur : In Anglia S. Milburgis Virginis, filiæ Regis Merciorum. Wion et Menardus in Martyrologio Monastico, In Anglia, aiunt, monasterio Feneloch (Menardus Wenloch) depositio S. Milburgis Virginis, Merwaldi Merciorum Principis filiæ, cujus corpus post multos annos incorruptum inventum est. Quæ in Calendario Benedictino aliquanto contractius expressit Dorganius : at longiore encomio eam celebrant Bucelinus, Maihew, Porterus, et Wilsonus in Martyrologio Anglicano : cujus verba ita Latine sonant : Wenlochii in Salopia depositio S. Milburgæ Virginis et Abbatissæ, filiæ Merwaldi Regis Merciorum, cujus magnam sanctitatem et vitæ innocentiam dignatus est Deus confirmare variis miraculis, per eam tam in vita quam a morte patris. Mortua autem est circa annum Christi sexcentiesimum septuagesimum quartum, et in proprio monasterio Wenchochiensi sepulta. Cujus sacrum corpus tempore Guilielmi Conquæstoris Regis, facta pio viro revelatione, integrum atque incorruptum elevatum est, et pretiosis impositum oculis, magno cum honore et veneratione in dicto monasterio Wenlochensi, quod ipsa ælificarat, adservabatur etiam usque ad tempora Regis Henrici VIII, et ruinam tam præclari monumenti.*

18 *Hæc ibi. Annos tam ætatis et obitus S. Milburgæ, quam inventionis reliquiarum aliter ex antiquis monumentis deduximus. Mortuus est Guilielmus Conquæstor anno cixlxxxvii, Guilielmus Rufus autem ejus filius anno cixc, cui alter filius Heuricus I successit : ad cujus regnum idem Wilsonus in secunda editione Martyrologii Anglicani corporis inventionem melius refert xxvi Maii his verbis : Eodem die Winlochii in Salopia Translatio S. Milburgæ Virginis et Abbatissæ filiæ Merwaldi Principis Merciorum, cujus sacrum corpus anno Christi millesimo centesimo primo, favore cœlesti a monachis Wenlochensibus inventum est, et ad eminentiorem locum ejusdem monasterii translatum. Ubi et magna veneratione adservatum fuit, et multis claruit miraculis, usque ad tempora Henrici VIII quando monumentum illud destructum est.*

D
AUCTORE G. H.
ægra epota
aqua reliquia-
rum lotionem
sacrala

vermem
evomit.

in Wallia
miracula
fiunt :

ejus anniversa-
ria veneratio
23 Febru.

E

F

ei 26 Maii.

ANIMADV.
PAP. 46.

Corpus S. Mil-
burgæ reper-
tum an. 1101,

B

odorem sua
vissimum
exhalat :

ad id ægri sa-
nantur :

leprosa,

cæci :

DE S. LAZARO CONFESSORE
MONACHO PRESBYTERO, AC PICTORE, CONSTANTINOPOLI,
Commentarius historicus.

J. R.

CIRCITER AN.
CHR. IOCCCLXX
XXIII FEB.
Sub Theophilo
Imp. Iconoma-
cho

multa passi
monachi

et pictores :
S. Lazarus
monachus,
idemque pictor
(ut plures ea
ælate)

tentatur blan-
ditiis,

dein diris tor-
mentis,

manu adusta :

dimissus pingit
imaginem
miraculosam
S. Joannis,

ac post mor-
tem Tyranni,
Salvatoris

Theophilus Imperator (qui Michael Balbo patre, Octobri mense an. IOCCCLXXIX, mortuo gubernacula suscepit, tenuitque annis XII, III mensibus) adeo capitali adversus sacras imagines flagrabat odio: ut (quod Georgius Cedrenus, Joannes Scilizses, Curopalates alique testantur) qui eas colerent, Episcopi, eorumque subditi, ac præsertim monachi, quique pingerent, in carceres sontibus debitos compingerentur, aut in montes ac speluncas expellerentur, siti ac fame interituri. Edixerat quoque ne monachis fas esset in urbes ingredi, sed ut omni modo arcerentur, ut nusquam, ne in agris quidem, tuto in conspectum hominum dare se auderent. *Proprium semper fuit hæreticorum, atque eorum qui in perniciosas novitates inclinant, odisse monachos, antiquæ pietatis præ vulgo tenaces.* Statuerat idem Tyrannus pictores omnes e medio tollere, nisi si vitæ tuendæ gratia, imagines conspuere, atque profanas res humi abjectas conculcare vellent.

2 Inter alios captus est Lazarus, e Chazana ortus, ab ineunte ætate monasticam vitam amplexus, ac dein Sacerdotio initiatus, ut infra dicitur, et nunc (ut ait Cedrenus) arte pingendi celebris. *Videntur autem complures ea tempestate monachi pingendi artem didicisse, quod abrogatis per Imperatorum edicta Divorum imaginibus, non facile alii reperirentur, qui vel cum capitis periculo eas pingerent, vel etiam arti illi, spe quæstus sublata, se addicerent.* Ita XI Februarii in Vita S. Theodoræ Augustæ Methodium monachum diximus pictorem fuisse, suæque arte Bogori Bulgarorum Regi pietatem inculcasse: qui nobis videtur is esse, quem IX Martii Olomucensis Ecclesia veneratur, Moravorum et Bulgarorum cum S. Cyrillo Apostolum.

3 Lazarum igitur Theomachus (ita Imperatorem pro Theophilo appellat Cedrenus) blandis primum verbis subigere tentavit. Ut vero sensit adulatione capi non posse, ad sibi familiarem vim conversus, ita illum tormentis excruciauit, ut iis minime superfuturus existimaretur: dein taliter affectum carceri inclusit. Ubi vero intellexit cum viribus receptis, denuo sacras imagines pingere; laminas ferreas ignitas palmis manuum ejus admoveri jussit. Carnem igitur depastus est ignis, donec anima deficiente pugil semimortuus corruit. Verum oportebat eum Divina providentia posteris reservari. Quare cum eum Tyrannus animam agere didicisset, Augustæ et quorundam aliorum, quos illa intimos habebat, e custodia dimissus est, atque in templo Præcursoris, quod φοβερού sive Terribilis, dicitur occultatus, itaque ut erat plagis male affectus, imaginem ejusdem Præcursoris depinxit, quæ diutissime conservata est, ac morbos sanabat. Et hæc tunc quidem ita gesta sunt.

4 Post tyranni autem interitum, vera iterum Fide elucescente, Jesu Christi Dei et hominis imaginem suis manibus erexit, quæ est in Chalce. *Græce est, τὴν ἐν τῇ χαλκῇ εἰκόνα διειδὼς χερσὶν ἀνεστήλωσεν.* Gabbius vertit: In ærea columna... imaginem suis manibus impressit. Zonaras ita de hac imagine scribit: Fertur et post Tyranni interitum, Servatoris imaginem in Chalce pinxisse, et qualis nunc cernitur, restituisse, cum quæ prius ibi fuerat Divina imago, dudum erasa fuisset. *Vivebat autem Zonaras anno CIQCVIII, sive Mundi ut ait, sexies millesimo vicesimo sexto, ad quem suos perduxit Annales.* Curia aliqua

χαλκῇ, sive publicum ædificium fuisse videtur, ab æreis forsan valvis, rostrisve aut cancellis ita dictum. Constantinus Imp. de avo suo Basilio ita scribit: Εἰς αἰρέτως δὲ τὸ λεγόμενον τῆς χαλκῆς λαμπρότατον τὸ παλαιὸν καὶ ἀξιάγαστον ὕκνημα, τῷ χρόνῳ καὶ τῇ τῶν κρατούντων ῥαθυμίᾳ, ἴσως δὲ καὶ ἀπὸ τινῶν ἐμπρησµῶν κατὰ μέρη πολλὰ διαῤῥύεν καὶ τὴν ὀροφὴν πονήσασαν ἐχρήκας, αὐτὸς καὶ πόνῳ καὶ δαπάναις συχναῖς ἀπεκάθησέ τε καὶ περιεποιήσατο, καὶ καινὸν κατέστησε δικαστήριον Ἀρείου τε πάγου καὶ Ἡλιαίας σεµνότερον. Ante tamen omnia in Chalces splendidissima olim et maxime admirabili æde, quam tempore et imperantium negligentia, forte etiam et incendiis, multis in locis vitium facientem, et fatiscente jam tecto squalentem, ipsemet labore et profusis impensis expurgavit refecitque, et nova illic Judicum subsellia instituit, Areopago et Heliæa augustiora.

5 Idem B. Lazarus, inquit Cedrenus, ab admirabili Imperatrice Theodora rogatus, ut marito suo ignosceret, veniamque ei a Deo impetraret, Non est. ait, o Augusta, injustus Deus, ut nostræ dilectionis, et ipsius caussa toleratarum ærumnarum obliviscatur, odium vero illius et immodicum furorem iis anteponat. De hac re fusius egimus XI Februarii ad S. Theodoræ Vitam § 7.

6 Romam postea venit B. Lazarus tempore Benedicti III Papæ, qui Leoni IV mortuo XVII die Julii anno IOCCCLV suffectus, decessit XVI Februarii an. IOCCCLVIII. De Lazaro ita in Benedicto scribit Anastasius Bibliothecarius: Hujus temporibus Michael, filius Theophili Imperatoris, Constantinopolitanæ urbis Imperator, ob amorem Apostolorum misit ad B. Petrum Apostolum donum per manum Lazari monachi et pictoriæ artis nimie eruditi, genere vero Chazai, id est, Evangelium de auro purissimo cum diversis lapidibus pretiosis. Calicem vero similiter de auro, et lapidibus circumdatum, reticulo pendente de gemmis albis pretiosis miræ pulchritudinis decoratum, et vela duo de olovero cum Cruce de olovero, et lista similiter de chrysoclavo, et parva coopertoria ipsius calicis, sicut mos Græcorum est. Similiter et vestem de purpura imperiali munda super altare majus, ex omni parte cum historia et cancellis, et rosis de chrysoclavo magnæ pulchritudinis deornatam, etiam et velum de stauraci unum, cum Cruce de chrysoclavo, et litteris de auro Græcis. *Baronius to. 10 ad annum 836 num. 6 paululum variantibus verbis ex alio MS. hæc recitat; quique hic genere Chazaus fuisse dicitur Lazarus, ipse genere Chazarum vocat. Sæpius Chazarorum et Chazariae mentio fit apud Cedrenum; ac nominatim cum de Heraclio et Chosroe agit, Turcos Orientales Chazaros appellari scribit. Voces Anastasii quasdam obscuriores alii exponunt, ut Gerardus Joannes Vossius in libris de vitiis sermonis, qui listam fimbriam; holoverum, vel oloverum purpureum; chrysoclavum auro clavatum, vel auroclavum; velum de staurari vel stauracinum, interpretatur esse cui intexti pampini vel corymbi.*

7 Quæ hactenus relata sunt de Lazaro, breviter perstringunt Menæa Græcorum ad XVII Novembris, his verbis: eodem die memoria sancti Confessoris Lazari pictoris.

Te, Christe, jam non pingit Lazarus,
Sed videt viventem, nec coloribus sensibilem.
Hic ab usque pueritia vitam monasticam ingressus, ingressus

in Chalce curia
judiciali:

orat pro anima
Theophili

Romam mitti-
tur a Michael
3 Imp.

cum muneri-
bus pretiosis:

natione Chaza-
rus fuit, sive
Turcus,

a pueritia
monachus,

A pingendi scientiam edoctus est; et ad vitæ austeritatem ac continentiam, etiam misericordiæ erga pauperes singulare studium adhibuit. Unde et Sacerdotii gradu decoratus est. Ex quo tempore adversus omnes hæreses accinctus, tantas ærumnas, non solum ab Eutychianis, Nestorianis, Dioscorianis, sed et ab impiis Iconomachis perpessus est, ut verbis exprimi nullis possint. Missus est etiam Romam veterem, ut paternorum et Apostolicorum dogmatum fidem propugnaret: reversusque cum magna gloria, iterum simili ex caussa Romam abiit; sed in medio itinere correptus ægritudine, decessit. Venerandum ejus corpus relatum Constantinopolim, in S. Evandri templo humatum est.

8 Eadem habet in Βίαις Ἀγίων Maximus Ep. Cytheræus. Eadem Menologion Sirleti, præter quam de ultimo itinere Romano, (quod fortassis vel in caussa S. Ignatii, vel tempore Basilii Imperatoris suscepit) deque reportato Constantinopolim corpore. Quod autem dicitur et in Menæis et in Menologio, pro patriis et Apostolicis dogmatibus pugnaturus Romam venisse (nisi ea fortassis glossa est cujuspiam recentioris Græci) ita videtur intelligendum, quod Imperatoris nomine, novo Pontifici oblaturus obedientiam venerit et pseudopapæ

B Anastasio anathema dicturus: sive tum missus est, cum matre sumnota, solus rerum summam administrare Michael cœpit, ne fortassis sinistra de eo suspicio Romæ oriretur, quasi dogmata Fidei, patris exemplo, niteretur convellere; sive quam primum auditum est, Lotharium ac Ludovicum Imperatores, falsa improborum relatione deceptos, Anastasii partes tueri velle, tunc S. Theodoræ et S. Ignatii Patriarchæ consilio ablegatus Romam Lazarus est, ut profiteretur, si quid illi moverent, staturum pro legitimo Pontifice Orientis Imperatorem.

9 Memoriam S. Lazari celebrant Græci, ut jam diximus, xvii Novembris, quo die etiam Ferrarius in generali Catalogo SS. ita de eo meminit: Constantinopoli S. Lazari pictoris, multa ob sacras imagines passi. At Baronius Martyrologio Romano ad xxiii Februarii nomen illius inscripsit, addito hoc elogio: Constantinopoli S. Lazari monachi: qui cum sacras imagines pingeret, Theophili Imperatoris Iconoclastæ jussu, diris suppliciis excruciat, et manus ei candenti ferro comburitur: sed Dei virtute sanatus, abrasas imagines sanctas pingendo restituit, ac demum in pace quievit.

10 In Nationibus hæc addit: Agunt autem Græci de eo die xvii Octob. quando ex Cithiensi urbe translatum est corpus ejus Constantinopolim, ut testatum habetur in dicto Menologio eo die. Verba Menologii sunt: Eodem die Relatio pretiosarum reliquiarum Sancti et Justi Lazari, quas reliquias celeberrimus et fidelissimus Imperator Leo, divino zelo commotus, in templo pulcherrimo, sub ejus sancti viri nomine dicato, ex urbe Cytiensi Constantinopolim translatas, in argenteis oculis reposuit.

11 At sunt ea de S. Lazaro fratre Mariæ et Marthæ intelligenda. Patet ex Cedreno, qui de Leone Sapiente Imp. filio Basilii Macedonis, sic scribit: Erexit ibidem et aliud templum, nomini S. Lazari dicatum: inque eo Sancti ejusdem allatum corpus collocavit, at sororis ejus Mariæ Magdalænæ reliquias ex Epheso advectas. Illud ex Epheso deest Cuiopalatæ, neque ad S. Lazari lipsana pertinet, sed ad S. Magdalænæ; ut ex Græco colligere est: Ανήγειρε δὲ καὶ ναὸν ἄλλον κατὰ τοὺς τόπους εἰς ὄνομα τοῦ Ἀγίου Λαζάρου, ἐν ᾧ καὶ τὸ τοῦ Ἀγίου μετακομίσας ἀπέθετο σῶμα, καὶ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Μαρίας τῆς Μαγδαληνῆς ἐξ Ἐφέσου μετακομίσας. Nam quod bis verbum μετακομίσας repetat, indicio est non eodem ex loco thesaurum utrumque apportatum. Zonaras unde Magdalænæ allatæ reliquiæ sint non exprimit, seorsim tamen allatas innuit, ita scribens: Nomini S. Lazari aliud posuit templum, in quo sacrum ejus corpus recondidit ex Cipro allatum, sed et Magdalænæ Mariæ.

12 Clarius hæc in Menæis explanantur, ubi Lazari corpus inventum dicitur ἐν τῇ νήσῳ Κύπρου, ἐν τῇ Κυτταίων πόλει. in insula Cypri in Cytiaeorum urbe, cum hac inscriptione: Lazarus quatruiduanus et amicus Christi. At xxii Julii dicitur ἡ ἀγία μυροφόρος καὶ ἰσαπόστολος Μαρία ἡ Μαγδαληνή, Sancta unguentifera et par Apostolis Maria Magdalena, Ephesum venisse ad S. Joannem Theologum et Apostolum, ibique sancte obdormivisse, ac tumulata in aditu speluncæ, in qua postea quieverunt septem Sancti pueri Dormientes. Leone deinde beatæ memoriæ Imperatore nostro, reliquiæ S. Magdalænæ allatæ sunt Constantinopolim, et in monasterio S. Lazari depositæ. De S. Maria Magdalena plenius agemus xxii Julii, deque fratre ejus S. Lazaro xvii Decembris.

D AUCTORE J. B. non recoliatur ejus Translatio 17 Octob.

Sed Lazari fratris S. Magdalænæ, et ad illius templum utriusque reliquiæ allatæ,

E

Lazari ex Cipro,

Magdalænæ Epheso.

C DE S. CELSO EPISCOPO TREVIRENSI, F Commentarius prævius.

J. B.

§ I. S. Celsus Trevirorum v Episcopus, cccc annis antiquior Celso Toletano.

CIRCA AN. CML-XXX. XXIII FEB.

Trevirorum primi 3 Episcopi, discipuli S. Petri:

Trevirorum urbs antiqua et illustris, sedes olim Præfecti prætorio Galliarum, ac nonnullorum etiam Imperatorum, ac Belgicæ primæ metropolis; a tribus S. Petri Apostolorum Principis discipulis, Eucharior, Valerio, Materno, Christianam fidem edocta est: ut habet vetus traditio, ab omnibus recepta, variis testata monumentis, et vel eo solide argumento firmata, a nobis exposito alibi sæpius, quod S. Maximinus II, qui Agrippinensi concilio anno cccxlv et Sardicensi cccxlvii interfuit, vicesimus octavus ab Eucherio ejus urbis Antistes numeretur. Cum ergo qui inter utrumque eam Ecclesiam gubernarunt, omnes fere ad aras invocentur, ac multi tamen sicca morte defuncti sint, nonnulli annos plures sederint, Maternus xl, xv Valerius; consequens esse videtur, ut simul omnes tria explesse secula censerique queant.

2 S. Materno S. Auspicius successit, qui viii Julii

colitur: huic S. Celsus, uti constat ex Catalogis, quos exhibent Antonius Demochares tom. 2 de sacrificio Missæ, cap. 33, Claudius Robertus in Gallia Christiana, Petrus Merssæus Cratopolius in Annalib. Archiep. Treviren. Gabriel Bucelinus Germaniæ sacræ parte I pag. 33, (qui tamen fallitur dum obiisse scribit xxiii Febr. ut mox dicemus) Ægidius Bucherius noster Belgii Romani lib. 6 cap. 4, Wilhelmus Kyriander Comment. de Augusta Trevir. par. 3 pag. 39, Bartholomæus Fisen in Floribus Ecclesiæ Leodiensis pag. 537, Gesta Treviror. MSS. Joannes Enen, ejusque interpres Joannes Scheckmannus, in eorundem Gestorum epitome, edita anno ciodxxvii, Christophorus Browerus in accuratissimis Trevir. annalibus, MS. codex Serenissimæ Reginæ Sueciæ, in quo Nomina Pontificum Trevericæ urbis, ad Egilbertum usque, ut sub eo proinde exaratus is liber videatur: fertur autem Udoni successisse Egilbertus anno ciodlxxxix.

quintus S. Celsus

3 Inscriptum est Martyrologiis S. Celsi nomen iv Januarii, ut ad eum diem diximus. Hermannus Greven

colit solet 4 Januarii.

A *ven Carthusianus in Auctario ad Usuardum, edito anno ciodxxi, eo die ita habet : Trevis S. Celsi Episcopi et Confess. Aliud Martyrol. ibidem anno ciodccxc excusum : Treveris S. Celsi Episc. et Confessoris Christi, qui in cœmeterio S. Eucharii requiescit. Petrus Canisius noster in Germanico Martyrologio : Trevis S. Celsi Ep. et Conf. cujus inventio xxiii Februarii celebratur. MS. Florarium : Trevis depositio Celsi Episc. et Martyris. Confessorem faciunt ceteri jam citati. Ita et Maurolycus, ac Martyrol. Ecclesie S. Mariæ Ultrajecti ante aliquot secula exaratum : Item Celsi Confessoris. Eo die obiisse constat ex Browero, qui lib. 10 Annal. pag. 592 tradit, tumulo S. Celsi circa annum cmlxxix reperto, præter epitaphium tribus distichis constans, inscripta fuisse hæc verba : Depositus pridie Nonarum Januariarum. Et vero Theodericus, qui circa annum cioviii historiam inventionis S. Celsi litteris mandovit, infra num. 21 testatur S. Egbertum Episcopum pro concione adhortatum esse cives, ut frequentius B. Celsum visitare non supersederent, et ut in posterum singulis annis ejus natalitium diem, qui constat pridie Nonas Januarii, summo honore celebrare studerent, Apostolica auctoritate mandasse.*

eo die sepultus,

B *4 Saussaius in Martyrol. Gallicano Depositionem et Inventionem conjungit, et quidem ad xxiii Februarii quo solum die ejus nunc fit una cum vigilia S. Matthie commemoratio, ac tertia lectio de eo recitatur, ut patet ex officiis propriis anno ciodcxlvi excusis. Ita autem habet Saussaius : Trevis depositio et Inventio S. Celsi Ep. et Conf. qui quintus ordine nobilis hujus Sedis Antistes, eam Ecclesiam inter ipsos persecutionum turbines mirifice direxit : vitæque et moribus cum Christi disciplina consonis, tum studio, tum exemplo, populi sui mentes ad patriæ cœlestis amorem accendit. Denique optime munito ovili doctrinis et disciplinis, æternam ad requiem profectus est. Quibus autem polleat apud Dominum meritis, post obitum magnis virtutum divinarum significationibus, quæ ad ejus patrociniū peractæ sunt, innotuit. Ita ille. Miracula, quæ extant, non nisi post Elevationem accidisse memorantur : si quæ prius edita, ea vel conscripta non sunt, vel certe consepulta dein oblivione. De eo in MSS. Gestis Trevirorum ista leguntur : Deinde Auspicius quidam Ecclesie regimen tenuit. Deinde insignes per legitimas successiones, sanctitate et gloria pollentes extiterunt : sanctissimus scilicet nomine vel meritis Celsus, animo sublimis, sed et genere clarus, non segnis patriæ semper ubique vicens, affectu pio, honore actuque serenus. Quæ fere sunt ex ejus epitaphio sumpta.*

zelosus

et ab obitu clarus miraculis,

mortuus circa an. 142.

C *5 Ætatem S. Celsi ita determinat Browerus lib. 2. Annal. ad annum 3 Antonini, 141 Christi : Eodem vero tempore Celsus, cujus inventioni apud Treviros xxiii Februarii dies consecratus est, testata miris operibus Confessoris ac Martyris innocentia, Auspicio in Trevericæ Ecclesie gubernatione successerat. Hos in eo gerendo munere simul xii annos confecisse, ex eo deprehendas, quod Felicem primum, qui surrogatus in Celsi locum, pontificatum ab anno Christi centesimo quadragesimo secundo iniisse, nonnulli sentiunt veterum. Hæc suo quoque calculo comprobatur Bucherius noster loco antea citato.*

Quidam vixisse putant seculo 6,

6 *Hæc porro propterea deduxi uberius, quam ad iv Januarii faciendum censueram, quod Hispani quidam scriptores interque eos amicus noster Joannes Tamaius de Salazar, eundem hunc esse Celsum putant, qui sub annum 15xx Toletanus Episcopus fuit, Montani decessor. Hauserunt id ex duobus Chronicis nuper editis, altero sub nomine M. Maximi Cæsaraugustani Episcopi, altero Juliani Petri. Prius ad Æram 15lvi, sive annum 15xviii Christi, ita habet : Hectori Toletano Episcopo succedit Celsus natione Germanus, vir*

egregie doctus, et opinione raræ sanctitatis clarus. **D** *Julianus num. 259 : Hectori Toletano Episcopo succedit Celsus natione Germanus, vir sanctus, cujus agitur in Germania dies xxx Maii. Vir fuit doctus. Hector, vel Ferrandus, rediit in Africam : ad annos 15xl vivit : supplet opera S. Fulgentii Ruspensis Episcopi, magistri sui, qui Iberiæ, vel Ibris, migrat ex hac vita anno Domini 15xlv. Ad annum vero 15xxv ista habet Maximus : B. Montanus succedit Celso sanctissimo viro, qui patriam suam Treverensem repetens, ibique prædicans, vitæ sanctimonia ac miraculorum frequentia fulget : ejus translatio celebratur xxiii die Februarii. Julianus autem num. 265, Celso, inquit, viro sanctissimo, ad Germaniam profecto, et ibidem sancte mortuo, succedit Montanus, Archidiaconus Toletanus, doctus et sanctus.*

7 *Acta hinc S. Celsi, Episcopi Toletani in Hispania, ut ait, et Treverensis in Germania, Confessoris, ista concinnavit Joan. Tamaius : Celsus cum ex Germania originem duxisset, in Hispanias adolescens adventavit, et apud Toletum, urbem Gothorum regiam, S. Hectori Ferrando ipsius Sedis Præsuli adhærens, tanti Magistri doctrinam æmulatus, ad sublimem eruditionis Ecclesiasticæ apicem, mira sedulitate pervenit. Porro Celsi disciplina pietateque sic omnium civium animos amabili compositione molivit, ut vita functo Ferrando, in patriarchalem Hispaniæ Sedem suffectus, Toletanæ Ecclesie baculum reportaret. Dein pluribus interjectis, ista subdit : Hac et aliis ferventis zeli, doctrinæ, et virtutum operationibus cumulatissime exantlatis, in Germaniam redire compulsus, apud Treviros fuit humanissime susceptus : in quorum contubernio ita vitam traduxit honestissimam, ut demortuo Aprunculo ipsius urbis Episcopo, ei, meritis efflagitantibus, et omnium suffragiis expetentibus, renuens licet, successerit Antistes. Illam demum Ecclesiam inter validos persecutionum turbines mirifice rexit et direxit, vita et moribus cum Christi disciplina consonis, tum studio, tum exemplo, populi sui mentes ad patriæ cœlestis amorem accendit. Denique optime munito ovili Dominico doctrinis et disciplinis, æternam ad requiem profectus est, iii Kal. Junii, anno Domini 15xxv. Cujus corpus in ecclesia S. Eucharii sepultum, ad usque annum 15ccclxxviii delituit : quo Egbertus Trajectensis Episcopus, post Trevirensis, illud vii Kalendas Martii, in eadem invenit ecclesia : et honorifice collocatum, mira civium veneratione colitur.*

et Toleti Ferrando magistro usum.

E

eoque mortuo Toletanum Episcopum factum : dein redisse Treviros,

factum ibi Episcopum,

mortuum 30 Maii 825.

8 *Non verebor jam, ne irascatur mihi humanissimus Tamaius, aut, (ut ad xix Januarii pag. 194) ogganire scribat, si nolim supposititiis illis commentariis Dextri, Maximi, aliorumque niti, cum ipse sibi id licere voluerit, ut ab iis impune resiliret. Ait enim, Hectorem Ferrandum anno 15xviii mortuum, quem Julianus ad annum 15xlv vixisse tradit. Et hoc sane quidem fatendum est, si idem hic esse dicatur Ferrandus Carthaginensis Ecclesie Diaconus, sanctique Fulgentii discipulus, quem ipsi volunt supplevisse opera magistri sui : ut non potuerit annis xii ante hunc decessisse, cum ipsemet Tamaius obitum S. Fulgentii anno 15xxix statuatur. Imo ad annum 15xlvi pervenit, quando, excita jam Constantinopoli quæstione de Tribus Capitulis, ipse, ut alias sæpius, ab Anatolio et Pelagio S. R. E. Diaconis rogatus est, ut (quod Facundus Hermianensis Episcopus lib. 4 cap. 3 testatur) habito de hac caussa diligenti tractatu cum reverentissimo ejusdem Ecclesie Carthaginensis Episcopo, vel aliis, quos et zelum fidei et divinæ Scripturæ sciret habere notitiam, consulentibus responderet, quid observandum in commune omnibus videretur.*

At Ferrandus ultra annum 830 vixit,

imo et 846 :

9 *Sed de Ferrando plura fortassis alibi, si nobis constiterit Sanctorum albo esse adscriptum. Illud hic sufficiat*

A *ciat verbo judicasse, Celsi illius Toletani Episcopi, qui tamen a nostro hoc quam longissime distat, non fuisse decessorem, neque eundem esse Hectorem illum Carthaginis Spartariæ Episcopum, qui concilio Tarracoenensi anno Christi 10XVI interfuit: neque demum omnino Episcopum fuisse. Nam Facundus jam citatus, ipsius Ferrandi æqualis, eodem libro, laudabilis in Christo memoriæ Ferrandum Carthaginensem Diaconum vocat. An si tot annis Episcopus fuisset, id ignorare Facundus, in eadem cum ipso Africa degens, potuisset? Ipse quoque Ferrandus ita epistolam suam vel libellum pro Tribus Capitulis orditur: Dominis beatissimis, et devotis obsequiis prosequendis, Sanctis fratribus et Condiaconis, Pelagio et Anatolio Ferrandus exiguus. Quo more rituque Condiaconum se illorum faceret, si jam tot annos Episcopus fuisset, et quidem in clarissimis duabus Hispaniæ urbibus? Quid de eo S. Isidorus Hispalensis in eadem Hispania doctissimus Episcopus? nonne cap. 14 libri de Scriptoribus Ecclesiast. Ecclesiæ Carthaginensis Diaconum vocat, nulla Episcopatus facta mentione, cujus nec ceteri antiqui meminere?*

B *10 Verum missam nunc longiorem de Ferrando disputationem faciamus, quando ea nihil attinet ad S. Celsum Trevirensis Episcopum, cui cccc annis eo antiquior est. Neque accuratissimus Garsias Loaysa, Hectorem, qui concilio Tarracoenensi interfuit, vel Ferrandum vocat, vel in catalogo Antistitum Toletanorum reponit, sed successisse Petro I Celsum ait, Celso Montanum, qui anno Christi 10XXVII concilio Toletano præfuit. Congruit Catalogus quem Franciscus Pisa vulgavit ex tabula sacrarii Toletani. Nec illud dissimulaverim non probari mihi, neque probandum facile Curia Romanæ, quod dicatur ille Montani decessor Celsus in Patriarchalem Hispaniæ Sedem suffectus. Non enim Metropolitam, v. g. Cæsareæ Cappadociæ, Ephesi, Heracleæ, quem nos Primatem nunc vocamus, quisquam Patriarcham recte dixerit.*

11 Quod num. 4 recitavimus S. Celsi Trevirensis elogium ex Saussai, ejus partem ad Toletanum transulit, ut jam diximus, Tamaius: illud tamen minus apte, quod cum ille inter ipsos persecutionum turbines, Ethnicis nimirum Imperatoribus adhuc Christianos infestantibus, S. Celsus Ecclesiam suam direxisse scribat; hic quoque Celsus alterum inter validos persecutionum turbines mirifice rexisse et direxisse eam scribat. Qui enim turbines persecutionum Ecclesiam Trevirensis agitarunt ab anno 10XVIII ad 10XXV, quo obiisse Celsus ait? Tenebat tunc Austrasiæ regnum Theodericus Clodovei Magni filius, religionis propagandæ, ornandæque Ecclesiæ studiosus. Sed nec illud quidem Tamaius sat idoneo calculo firmavit, quod Celsus, quem ait anno 10XXV obiisse, statuatur Aprunculi successorem, qui non nisi anno 10XXVIII S. Vibicio successit, ut ad illius natalem xxii Aprilis dicemus, et ad Vibicii v Novembris.

12 Quod Celsus suum Julianus coli in Germania, Treviris Tamaius, xxx Maii scribant; nullum vidi MS. aut excusum Martyrologium, (vidi autem plurima) Brevarium nullum, in quo ad eum diem Celsi extet nomen. Neque Toleti etiam aut coli olim, aut Sanctus appellari solet, ut ex Pisa et Loaysa patet. Didacus de Castejon Episcopus Lucensis in libro de Primatu Ecclesiæ Toletanæ, sed Maximum et Julianum secutus, Sanctum vocat et coli Treviris asserit: clamant Treviri nullum se Celsum nosse, præter antiquum illum, seu Confessorem seu Martyrem, tertium a S. Materno Apostoli Petri discipulo.

§ II. Inventionis S. Celsi tempus, historia, commemoratio.

Quæ prima Treviris, totoque forsitan Belgio, creditur Februarii T. III.

fundata Christianis ecclesia, domus fuit Albanæ mulieris senatoriæ, cujus S. Eucharius extinctum filium divina virtute ad vitam revocarat, ut xxix Januarii in Vita S. Valerii cap. 3 num. 13 dictum. De ea ecclesia ista leguntur in Epitome gestorum Trevirorum Scheckmanni lib. 2 cap. 1. Tum illa domum, quam satis amplam et præeminentem habebat, sanctificante B. Euchario, in ecclesiam deputavit: quam B. Eucharius sub nomine S. Joannis Apostoli et Evangelistæ consecravit. Sita est ad meridiem urbis extra portam mediam: quam hodie incolunt religiosi ordinis viri, Christo sub regula D. Benedicti militantes. Digne tandem pro meritis remunerandus sacer Antistes Eucharius ubi jam xxiii annis pontificium administrasset, vi Id. Decemb. in pace quievit, et sepultus est in basilica S. Joannis prædicta.

14 Verum S. Eucharius, quem tradunt anno LXXIII obiisse, qui potuit ecclesiam S. Joanni Evangelistæ in Divos recepto dedicare, cum hunc S. Hieronymus lib. de illustr. Eccle. scriptorib. cap. 9 dicat usque ad Trajanum Principem perseverasse... et confectum senio, sexagesimo octavo post Passionem Domini anno mortuum? Is autem erat annus Æræ vulgaris xcix. Ea forsitan ædes postmodum restaurata, S. Joanni Apostolo dicata, dein ab ipsomet Euchario novum titulum sumpsit. Browerus non ab Euchario, sed solum antiquitus Apostolo dicatam scribit Annal. lib. 2 pag. 174. Corpus ejus (Eucharîi nempe) anno Christi LXXIII, æde, quæ antiquitus B. Joanni Evangelistæ, inde vero ipsius nomini sacra dicataque fuit, humatum est: ubi et septemdecim ordine deinceps succedentium Antistitum sepulchra, magna olim veneratione et præcipua religione colebantur. Cum anno deinde c10cxxvii inventæ S. Mathiæ Apostoli ibidem reliquiæ essent, templumque restauratum, et ab Eugenio III Papa Idib. Januarii c10cxlviiii dedicatum; sensim postea templum et monasterium S. Mathiæ nomine ad hæc usque tempora celebratum, ut plenius dicetur xxiv Februarii ad S. Mathiæ Vitam.

15 Inter septemdecim illos Præsules, quos Browerus scripsit in æde S. Eucharîi post illum sepultos, S. Celsus fuit: cujus corpus 10cccxxxvi post ejus obitum annis inventum, translatumque ab Egberto Trevirensi Episcopo, viro nobilissimo, quem Joannes Gerbrandus a Leidis in Chron. Belgico lib. 8 cap. 2 Theoderici Hollandiæ secundi Comitis filium fuisse scribit: de quo plenius agemus ix Decembris, egimusque obiter xv Februarii, cum de S. Severo Presbytero esset sermo.

16 Hujus Inventionis Translationisque historiam litterarum monumentis consignavit Theodericus ejus temporis scriptor non indoctus. De eo Trithemius in Chronicis monasterii Hirsauensis ad annum c10 pag. 43 ita scribit: His quoque temporibus claruit apud Treviros nostros Theodericus monachus cœnobii S. Mathiæ Apostoli, ordinis nostri, qui cum esset vir studiosus atque doctissimus, scripsit de inventione S. Celsi librum unum: quæ per Egbertum Archiepiscopum vii Calend. Martii, in præfato monasterio facta est. Non satis Trithemii verba expendit doctissimus Joan. Tamaius de Salazar, cujus ad diem xxiii Februarii hic est titulus Inventionis: Historia de Inventione Reliquiarum S. Celsi Confessoris, auctore Theodorico monacho in cœnobio S. Mathiæ Hirsauensi, qui vixit anno Domini m1. Non est Hirsaugia Treviris, nec S. Mathiæ in ea cœnobium: sed in diocesi Spirensi trans Rhenum, atque in Ducatu Wirtenbergensi, ad Nagoltam fluvium, qui Entio immixtus, Niccaro illabitur, ac demum in Rhenum defertur: olim id cœnobium S. Aurelii cella dicebatur. Ejus Chronica componere cepit Trithemius cum Abbas Spanheimensis esset, absolvit cum præesset cœnobio S. Jacobi Majoris apud Herbipolim. Is porro loco citata apud Treviros nostros scribit, quod in diocesi Trevirensi natus esset.

51 Alioquin

D
AUCTORE J. B.
Albanæ domus
Treviris a S.
Euchario con-
secrata,

(sed non S. Jo-
anni Evange-
listæ)

E
ipseque in ea
sepultus,

et 17 succes-
sores,

interque eos
Celsus,

cujus corpus
sub Egberto Ep.
inventum:

F
Inventionis
historia scripta
a Theoderico
monacho,

non Hirsaugi-
ensi,

nec Episcopus
fuit,

sed tantum
Diaconus Car-
thaginensis:

Celsus Toleta-
nus Petro suc-
cessit.

sub Theoderico
pio Rege:

ejus tempore
Treviris Epis-
copus fuit S.
Vibicius,

Celsus Toleta-
nus nec in Ger-
mania,
nec Toleti Sanc-
tus habetur.

A Alioquin sexta post linea ostendit S. Mathiæ monasterium Treviris fuisse : Floruit etiam his temporibus, inquit, Theodorus monachus S. Mathiæ Trevirensis, contemporaneus Theodorici monachi et condiscipulus. *Sed ipsemet Theodericus disertissime testatur, se in illo cænobio, quod tunc S. Eucharii dicebatur, anno cxi monachum factum, ac paullo post jubente Richardo Abbate Inventionem illam S. Celsi ac miracula mandasse litteris, ejusdemque cænobii monachos identidem Fratres nostros vocat.*

AUCTORE J. B.
sed S. Eucharii, sive S. Mathiæ Treviris :

alibi ejus Inventionis mentio.

17 Inventionis ac Translationis S. Celsi meminit Magnum Chronicon Belgicum, sed ridiculo modo : Venerabilis Egbertus, inquit, Trajectensis Episcopus, filius Theodorici, secundi Hollandiæ Comitis, nobilitate et virtute insignis, cœpit anno Domini mccccclxx. Tum quibusdam interjectis : Corpus S. Celsi Confessoris in cœmeterio S. Eucharii, ipse pro celebrando ibidem divino Officio ad monasterium pertulit : cumque post expleta Missarum solennia a Fratribus obnixè ad cibi potusque caritatem sumendam rogaretur ; ne eis onerosus cum tanta comitatus ambitione esset, maluit oblatam a Fratribus caritatem rejicere, et reditum suum in urbem maturare. Cum vero venisset ad fluvium Olevia, cœpit infirmitate gravi deficere, et simul ut ad Sedem suam venit, diem clausit extremum. Sepultus ibidem in parva ecclesia, quam ipse construxerat in honorem S. Andreæ. Hæc ex Chronicis eorundem Pontificum. Ita ibi. Unde occasio præbita Tamaio scribendi, quod supra num. 7 relatum, Egbertum primo Trajectensem Episcopum,

B post Trevirenses fuisse. Carebat tunc Trajectum superius, sive ad Mosam, Episcopis, Sede ante ccl annos Leodium translata : inferius Trajectum, sive Ultrajectum, nullum habuit Egbertum Episcopum. In Chronico mendum a typographo est : sed majus incuria scriptoris aut collectoris, dum mortem Egberti conjungit cum S. Celsi translatione. In Chronicis, quæ citat, sive Gestis Trevirorum, ita habetur : Corpus insuper S. Celsi Confessoris in cimiterio S. Eucharii reperit. Ac deinde, duabus interjectis paginis, ista subnectuntur : Adveniente quondam festivitate S. Eucharii, ipse pro celebrando ibidem divino officio ad ejus monasterium perrexit. Cumque post expleta etc. ut in Chronico, sed additur, ecclesiam illam S. Andreæ, in qua ipse sepultus, fuisse in latere ecclesiæ dextro. Eadem fere omnia, quæ in Gestis Trevirorum extant, narrat Gerbrandus a Leidis lib. 8 Chronici Belgici cap. 2, et Vita MS. Egberti, inde excerpta. Browerus Egberto lib. 10 pag. 590 scribit, anni mccccclxxviii vel principio, vel prope id certe, gubernationem Trevirensis Ecclesiæ obtigisse : ac pag. 606, v Idus Decemb. anno Dominicæ Incarnationis mcccccxiiii obiisse, cum Ecclesiam rexisset senos denosque per annos. Agit et ipse satis luculente de inventione S. Celsi et translatione, sed certo anno non videtur affigere. Contigit tamen antequam Otto II anno cmlxxx abiret in Italiam.

Egbertus Trajectensis Episcopus non fuit.

Magnum Chronicon Belgicum correctum.

Egbertus creatus an. 978, mortuus 993,

Chronicon M. Maximi notatum,

Inventionis festum :

18 De S. Celsi translatione vaticinatus videri cuiuspiam possit M. Maximus, dum, ut supra num. 6 retulimus, ad annum dxxv scribit ejus translationem celebrari xxiii Februarii, cum ipse Maximus initio septimi seculi vixerit, illa decimo acciderit. Occurrit Tamaius, atque ista verba uspiam ad marginem adscripta, in contextum irrepsisse. Facile id quidem excusari potest, cum ita non raro interpolari scripta ejusmodi soleant : nisi totum illud Chronicon eruditus plane sublestum haberetur.

19 Ceterum est anniversaria illius Inventionis Translationisve commemoratio plerisque recentiorum Martyrologiis inscripta. Recitavimus supra num. 4 elogium, quod de eo Saussaius contexit. Hermannus Greven, Galesinius, Canisius : Treviris inventio S. Celsi Episcopi et Confessoris. Eadem, verbo subinde uno mutato

demptove, habent Martyrol. Coloniae excusum anno D 1490, Maurolycus, Molanus, Ferrarius. MS. Florarium, ut et supra, Martyrem, facit.

20 Lubet demum adjicere Lectionem, quæ tertia in vigilia S. Mathiæ legitur Treviris de S. Celso, in qua tamen corrigendum, quod dicitur, Egbertum ejus anniversarium imposterum vii Kalend. Martii indixisse, nam Theodericus solum tradit, mandasse, ut festum ejus pridie Nonas Januarii religiose coleretur. Forsan tamen postea vel ipse decrevit, vel aliquis successorum, ut etiam Inventionis solennitas xxiii Februarii ageretur. Lectio porro ita habet :

an indictum ab Egberto ?

21 Celsus claro stemmate ortus, Trevirenses et Tungrenses gubernandos post Auspiciu suscepit, quintus inter primos illarum Ecclesiarum Episcopos, qui efferata in religionem Christianam gentium immanitate sublatis sunt. Quo in munere tredecim annos eundem confecisse traditione accepimus. Hujus corpus olim Egbertus Archiepiscopus, dum novæ basilicæ S. Mathiæ fundamentis aperiendis implicaretur, certo indicio invenit, ejusque virtutem et eximiam sanctitatem universæ multitudini, Inventionis solennitatem frequentanti probavit. Nam velo particulam ex digito B. Celsi involvit, jactavitque in prunas vivas ad se sacrificantem ex composito allatas. Missæ autem canone peracto, reliquias sacras illæso atque innoxio velo, ingenti omnium cum stupore, domita flamma Præsul extraxit : ejus anniversarium imposterum septimo Kalendas Martii indicens.

Lectio Officii Treviren. de S. Celso.

E

HISTORIA INVENT. S. CELSI

auctore Theoderico monacho, ex MSS. Bu-
decensi et Trevirensi.

EPISTOLA DEDICATORIA AUCTORIS.

Excellentissimo Christi operario Patrique permagifico Richardo, suus ille suorum ultimus Theodericus, quo inter monachos nihil habetur vilius, monastici tamen haud immemor propositi, omni apologiæ dimota ambage, veræ obedientiæ obsequelam. Rogat namque paterna pietas vestra, imo inevitabiliter imperando injungit, quatenus Inventionem sacratissimæ glebæ beati Confessoris Christi Celsi, cujus præclara merita ejusdem vocaminis produntur etymologia ; necnon qua occasione, Divinitati quidem ante temporis motum cognita, nostris autem a fæcelentis diebus, piæ memoriæ Egberto Trevericæ urbis Hierarcha, ob enormem quamdam Ecclesiæ utilitatem solenniter nacta beata ejus lipsana mortalibus sint tandem detecta ; sed et insigni meritorum illius indicio, quæ ob tanti thesauri eatenus occultati optabilem ostensionem luce clarius acta esse noscuntur, mea pusillitas qualicumque relatu, stylo memoriæque, posteritati prospiciens, mandare non differat. Neque enim æquum fore censetis, ut tanta miraculorum tanti viri coruscatio, ob multorum salutis augmentum cœlitus profusa, inerti remaneat taciturnitate abstrusa.

Theodericus monachus, iussu Richardi Abb.

a
S. Celsi inventionem et miracula,
F

2 Ad quod ego, Miror, inquam, admodum tantæ prudentiæ virum, ac vehementi stupore percellor, quidnam vobis animi sit, quod omisiss et quasi vilipensis tot vernulis domi militiæque insugillabiliter agentibus, quos in B. Eucharii spiritali gymnasio, dogmate fovetis sacro, inexperti adventitii imbecilles humeros tanti mole mandaminis b caricare malitis. Testem enim omniscium adhibeo Deum, (non quod ejusmodi mentis sim, quod vestræ præceptioni, quod fas non est, vel muscitando recalcitrare velim) plures vestris in laribus promotioris ingenii expertus sum Fratres, quibus si idipsum onus duce obedientiæ ratione imponeretur, impertesis, ut verum fatear, humeris

elsi minus quam alii ad id aptus,
b

A humeris portare, ac vestris per omnia votis ad plenum satisfacere quivissent.

scribenda
suscipit.

ANIMADV.
PAP. 47.

Fæcelentus.

Caricare.

3 Sed quid pluribus opus est? Destinatum est quidem monachis, quadam specialitate præ ceteris, quatenus moram nesciant in explendis priorum suorum præceptis; et quamquam illis injungantur impossibilia, de Domini semper miseratione confidentes, sciant sibi omnia fore explebilia. Quapropter experiar votis quæ injungitis, certo certius credens, quod B. Celsus suis mihi precibus possit obtinere, quatenus hoc glaucum pelagus merear salvis mercibus enatare, atque ad optabilem portum illæsus valeam pervenire.

■ Ita habebat Gamansii nostri apographum: vixque ambigo, quin auctor, nunc rarasque identidem voces affectans, ita scripserit. — b Caricare observat Gerardus Joannes Vossius lib. 4 de vitiiis sermonis et variis glossematibus cap. 3 pro onerare, ac proprie curram onerare carro aliquid advehere, usurpatum a variis mediæ ævi scriptoribus.

CAPUT I.

S. Eucharîi monasterium Treviris ab Egberto Episcopo reædificatum.

PRÆFATIO.

B

a
Ob Trevirorum
honorem

b

c
narranda quæ
recenter illic
mira evenere.

d

C

e
Egbertus Episc.
Treviren.

f
clarus genere,

forma,

auctoritate,

caritate erga
monachos,

pictate,

Cum omnibus divinæ atque humanæ philosophiæ sectatoribus liquido constet, quod Treverica Metropolis tum mundanæ dignitatis antiquitate, tum etiam Catholicæ fidei Cardinali majestate, jure meritoque totius Galliæ a Archisterium sit hactenus vocitata, atque Apostolicæ auctoritatis quadam particularitate ceteris undique secus Ecclesiis eminentius sublimata; ob hoc scilicet lætabile accidens, quod eam universitatis conditrix personalis Trinitas atque essentialis unitas Deus, primitivo sancti Evangelii fulgore per trium b operariorum suorum perpetim remunerandum laborem deifice visitare atque illuminare dignata est; satis revera inconsequens visitur, si ea quæ jam clementi respectu, in calce temporum, apud ejusdem urbis Ariopagum ostendere censuit, silentii torpore fumuliter in auras evanescant. Si enim suaviloquo superstite Augustino apud c Hipponem regiam urbem similia panderentur, augustissimus ipse rhetor, rhetoricis (uti sibi moris fuit) plura obinde volumina venustaret floribus. Sed magnum magna, parvum autem parva decent. Dimittamus Augustinum philosophiæ penni ad sidera volare. Nos autem per d tapinosin præcelsa gesta fenestratim propalantes, humilibus oportet consentire. Omnipotens etenim Deus, qui absque indigentia aliqua possidet omnia, solius tantum salutis nostræ avidus esse creditur, nec observat in ejus sacrificio quantum sit, sed ex quanto illi offeratur. Hinc ordiendum est atque expediendum opus propositum: sed utinam tam diligenter explicitum fiat, quam devote obedientia inchoat.

5 Anno Dominicæ Incarnationis CMLXXVIII, quando divæ memoriæ e Otto secundus, Maximi Augusti, Ottonis relativus, Romanæ monarchiæ apicem strenue gubernando, Princeps agebat in sceptro: sanctæ Trevirensi a Deo conservandæ Ecclesiæ præfuit beatæ recordationis vir virtutum f Egbertus Archimandrita lampabilis, clarus quidem parentelæ generositate, sed clarior totius probitatis impretiabili dote. Et revera, quia ipsa gemina claritudine pollicibiliter vixit, uti honor debitus poposcit, totius regni Pontificibus atque Optimatibus ipsa sui reverentia præcelluit. Denique statura procerus, vultus autem rutila formositate præ omnibus tunc temporis primatibus enituit venustius. Erat enim monachorum præcipuus tutor ac nutritor, ac regularis disciplinæ specialis amator: quippe qui sub habitu Episcopi humile pectus occultavit devotissimi monachi, sicque se cum Martha foras profudit ad explendum frequentans ministerium Domini, ut tamen cum Maria totum se conferret ad studium verbi divini: faciens

se divinitati gratam hostiam, in practica videlicet columbam, in theorica autem turturem.

6 De liberalitate vero ejus, qua unice opimatus extitit quid condignum eloquar? Novum quippe in illo Joannem, quem g Eleimonem vocant, videres: quia opes, quas ei Deus profusius largitus est, pleno, ut ita dixerim, cornu per manus egentium transmisit in cælum. Monasteria namque, quæ Trevericæ subjacet exedræ, ante ipsius sane tempora ultra communem Deo servientium modum erant indiga, atque asperrima victualium necnon utensilium confecta inopia: et ob hoc religio monastica non minimum passa est deliquium. Sicque rarescente morum perfectorum ventilatore, ignis ille divini amoris, quem Veritas misit in terram et voluit vehementer accendi, jam abundante quoquo locorum iniquitate, non modo frigescere, verum, quod periculosius est, modis omnibus cœpit extingui.

7 Nam venerandæ memoriæ antecessor ejus Theodericus, doctor quidem extitit facundissimus, atque familiæ Domini procurator industrius; sed quia temporis angustia ob multiplices rei publicæ exactiones totiens totiensque erat coartatus, minus monasteriorum necessitudinibus consuluit: quia nec unde, obvium sibi fuit. At iste summo veneramine nominandus, regiam viam a dextris et a sinistris incedens, militum ambitionem refrænare non timuit: conprovincialium tyrannidem æquus arbiter auctoritate compressit, et omnia quæ monasteriis hostili fuerant invasione subtracta, manu potestativa undecumque recollegit, ac monasteriorum partibus sub magna vigilantia reassignavit, et, ut pius pater familias, neglecta atque ætate consumpta resarcire tantopere curavit.

8 Cumque paterna lumina et ad septa B. Eucharîi contorqueret, monachorumque illius paupertatulæ nimium condoleret; sapienti usus consilio, primum monasterio dignum delegit dispensatorem, Abbatem videlicet, nomine Gotherium, unice apud h Gandense cœnobium i disciplinatum, cui tantum supplementi sumptuum in agris vineisque, exceptis aliis perplurimis donariis, ornamento monasterii conducibilibus, contulit, ut quamdiu firmamenti sphaera volvitur, ejus perenne meritum proinde capiat incrementum. Quanta autem aliis monasteriis suæ pastoralitati æque subactis, et agente inopiæ pressura pene collapsis, ad restaurationis gratiam larga manu concesserit, qualiterve monasticæ religioni, quæ tunc temporis ubique pessumdari videbatur, utpote favorabilis animarum languentium archiater, auctori antidoto succurrerit, modum atque cælum excedunt, ideoque ad narrandum sermo succumbit.

9 Adeo denique virtutum pædagogica caritas in ejus pectore vigorabili imperio sceptrum obtinuit, quatenus cum Beato Job haud injuria dicere posset, quia ex utero matris meæ egressa est caritas mecum. Doluit siquidem frequenter udisque luminibus alta multotiens suspiria traxit, quod sacellum, in quo pretiosus Domini Archipræsul Eucharîus, una cum beatissimis k commanipularibus suis, in pace pausaret et adventum Redemptoris expectat, humili nimis atque paupertino, tot labentibus annis, duraret instrumento: secum anxius in archivo mentis volvens, quatenus vitam sospitate comitante, condigno, quantum ad hominum æstimationem, apparatu, jactato novo fundamine, tantis Patronis omnigeno, uti l decuerit, ornatu dominicalem unguetenus perpoli- ret Ecclesiam; nauci pendens istam nostram veteranam, et ex obliquo vocans eam redituum repositorium.

10 Cumque tam spiritali voto crebra intentione esset occupatus; accidit quadam vice, ut præfato Principi, qui eum Apostolici honoris prærogativa dignatus

D
AUCTORE THEO-
DERICO, EX MSS.

g
liberalitate in
pauperes

et monasteria
valde tunc in-
diga,

et collapsa:

quod non po-
tuerat deces-
sor,

E
ea restaurat,

et quæ adempta
vindicat:

cœnobio S.
Eucharîi Go-
therium Abba-
tem præficit,
h
i
ac multa lar-
gitur,

uti et aliis:

F
Job. 31. 18

illud splendi-
dus reædifica-
re cogitat:

k

l

A dignatus est, præ ceteris Ecclesiarum Vatribus morali affatu coesset, eique inter alia Ecclesiasticæ utilitatis consilia hujusce *m* voluntatis januas aperiret. Imperator vero, uti Catholicissimus mundialis aulæ rector, tanto tanti Pontificis conjubilans voto, præ nimia mentis alacritate, in hæc prosiliit orsa : Benedictus Deus super thronum æternæ majestatis suæ, qui nobis tam gratam sibi inspirare dignatus est voluntatem : et Benedictus B. Eucharii monachorum unanimus cœtus, per cujus necessarias orationes totius Imperii nostri a Domino reguntur sortes. Et si divina sors in diebus nostris hoc propositum perduxerit ad effectum, lætus jam posthac viam universæ carnis ingrediar : tantum ut apud Jesum Christum Judicem justum, B. Eucharium, primum Trevericæ urbis doctorem, pium pro excessibus meis merear invenire patronem.

11 Et post hæc, Ite, inquit, quantocyus, et omni conamine spiritali instate tam pio labori. Potens enim est Deus, qui vobis præstitit velle, subministrare et posse. Hoc autem nolo vos lateat, quia si fervida voluntate ad jaciendum fundamentum insudare satagitis, postquam mihi compertum fuerit, quod tantum in altum consurgat, quatenus unius cubiti mensuram super terram ostendat; talis vobis de fisco nostro suppetias præbebo, ut parvo aliquantorum interstitio annorum, usque adeo profectum læto sudore capiat, qui citra spem communem ad summum usque pertingat.

Archisterium. *a* In Vita S. Deicoli, 40 circiter annis ante hanc historiam scripta, editaque a nobis 18 Januarii cap. 1 num. 2 gloriantur se sortiri Dominici gregis ductores in civitatibus muratis, et archisteriis Episcopopalibus, nec non castellis turribus præmunitis. Ubi ea vox sumi videtur pro Ecclesia Episcopali : At b pro monasterio. 17 Januarii in Vita S. Antonii cap. 19 num. 108. qui ad interior archisterium, propter asperitatem itineris, et ob sequentium multitudinem, et horridam solitudinem ire non poterant. Ubi multa annotavimus de ea voce, 4 Januarii in Vita S. Faustæ Virg. Mart. pag. 1091 pro eodem est architerium cap. 1 num. 3 Tantam etenim erga ipsum architerium habebat devotionem. Notavimus apud S. Eulogium arcysterium et ascysterium legi. Potius asceterium, sive ἀσκητήριον legendum, id est, exercitationis palæstra. — **b** Hi primi Trevirorum Episcopi. S. Eucharium, colitur 8 Decemb. S. Valerius, 29 Januarii, S. Maternus 14 Septembris, de quibus sæpe alibi actum. — **c** Hippo Regius Africae urbs, cujus Episcopus fuit S. Agustinus. — **d** Ταπένωσις est humilitas, sive abjectio. hic styli vitium est. — **e** Otto 2 anno 967 a patre collega imperii adscitus, etque a Pontifice die Nativitatis Christi coronatus; patre anno 973, 7 Maii mortuo, solus deinceps imperavit usque ad 8 Decembris 983. — **f** Multi Sanctum ac Beatum vocant, Vitamque adeo ejus cum Sancti titulo reperiimus in MSS. codicibus, sed ex Gestis Trevirorum excerptam. Testatur Broverus pag. 606 memoriam ejus passim in ritualibus et antiquis Pastorum libris ad 9 Decembris diem annotatam Quo die de eo agemus. Supra revolvimus, secundi Hollandiæ Comitit dicti filium fuisse. — **g** De S. Joanne Eleemosinario, Patriarcha Alexandrino, fuse egimus 23 Januarii quo colitur a Latinis, a Grecis 12 Novembris. — **h** Celebre fuit in urbe Gandavo monasterium, a S. Amando, ut ad ejus Vitam 6 Febr. diximus, fundatum, sub nomine S. Petri et Apostolorum, dem S. Bavonis dictum : stetit, ubi nunc arx, boni post ad S. Joannis adem translata, quæ nunc S. Bavonis appellatur, Cathedra Episcopali et collegio canonicorum illustris. — **i** Erat non multo ante a S. Gerardo restitutum in Gandensi cœnobio, aliisque per Flandriam, monachilis disciplina, ut ad ejus Vitam 3 Octob. et alibi dicitur. — **k** Valerio et Materno, de quibus antea dictum. — **l** Ita MS. Trevirense S. Maximini. At Budicense, e quo nobis Vitam hanc Joan. Gamanusius noster decripsit, habebat, decreverit. — **m** Ita codex Budicensis. Trevirensis, utilitatis.

CAPUT II.

Sepulchrum S. Celsi inventum, diligenter et sancte custoditum : Reliquiarum decreta translatio.

Quo Cæsareo gloriosus Pontifex animatus promisso, divino comitatus auxilio, mentis conceptum opere tenus implere gestiens, quamplurimis strenue accersitis et corrasis cæmentariis atque fossoribus, ad locum tetendit. Cumque jam per dies aliquot fodiendo laboratum fuisset; repente fossores inopinis ictibus, in ter quaterque Beati Celsi, uti divinitati placuit, a polyandrum impegerunt. Quia sicut, in libro beati Job legitur, nihil sit in terra sine caussa; non enim hoc fatum, sed dispositio divina esse cre-

ditur, (quia Catholicis auribus fatum abhorret,) **D** quamvis aliud occurrerit, præterquam quod intendebatur. Nam si B. Celsus eo loci depositus non fuisset, a fossore nullo modo inveniri potuisset. Rursus si fossor terram non subrueret, thesaurus Domini adhuc inventus non esset. Nam quod omnipotens Deus ante secula fieri disposuit, hoc mortalibus miris modis in seculo secundum suum velle declarat. Ecce dum insensibiles lapides ad obsequium Domini dolantur, lapides vivi inveniuntur : quatenus vivaci ingenio advertamus, quod Divinitas non in manufactis templis habitat, sed potius nos ipsi templum Dei vivi esse debemus, propter quod Verbum caro factum est, et habitavit in nobis.

13 Erat autem sarcophagus ipse, in quo resurrectionis nudum granum maturandi gratia per tot tempora latuit, miri candoris petra, quam vulgus *b* cretam vocat : et tabula desuper marmorea, in qua sanctitatis ejus index titulus fuit *c* caraxatus, hunc modum continens :

Sollicitus quicumque cupis cognoscere tumbam,

Præclarus jacet hic nomine vel meritis

Celsus, quem Dominus vero insignivit honore,

Non segnis patriæ semper ubique vigens :

Qui genus atque ortum claro de stemmate traxit,

Affectuque pio conditur hoc tumulo.

14 Operarius autem, qui primus omnium in tumultum offendit, rusticus erat; et totius pene rationis, uti id hominum genus noscitur, incapax. Non enim sciebat Beatum Job dixisse, Caussam, quam nesciebam, diligentissime investigabam : sed præcipationi manum incautus dedit, tabulamque bipenni rapit : ut vix a doctis viris titulus legi inerrato quivisset. Cumque a circumstantibus mordaciter satis reprehenderetur, quare tam temere ageret, ut nec scripturæ parcere vellet; insanum caput pro minimo suspiciens, tale fertur dare responsum : Quidnam promerui ? Petra ista, quam rupi, non majoris apud me pretii æstimatur, quam vilissima, quæ sub pedibus meis calcatur, nec differentia aliqua esse videtur. Sed ut omnibus in propatulo claresceret, quod apud justum Judicem Deum nihil remaneat inultum, quod tam negligenter margaritam, quæ in summi Regis ornamento ponenda est, attrectavit, impune misero non cessit : ita ut omnibus tam præsentibus, qui viderant, quamque absentibus, qui fama volante didicerant, non minimum incuteret metum. Nam die tertia, subitanea morte vitam finivit : ut omnipotens Deus ostenderet liquidius, quod B. Celsus omni reverentia spiritali nominandus, fidelibus sit cum Apostolo odor vitæ in vitam, infidelibus autem atque obstinatis odor mortis in mortem. Sicque factum est, ut unius perditio multorum fieret salvatio, juxta quod Salomon ait : Multato pestilente astutior erit innocens.

15 Cumque tam lætus rumor sub cursili festinantia ad pii Pontificis notitiam pervenisset, multilauda gratiarum actione, omnium datorem largitionum benedixit Deum : sicque impiger moræ nescius ad divinum spectaculum proruit, Clero circumstipatus. Sed quamvis incepti operis esset avidissimus, hanc tamen interruptionem sustinuit lætissimus, vera fide ex tituli assertione certificatus, quod in diebus suis super urbem Trevericam divinitatis dignanter delapsus esset respectus. Omnibus igitur, quæ acciderant, prudentiæ scalpello diligenter rimatis; beati pignoris *d* taphum de loco depositionis movere nequaquam præsumpsit, sed tantum auctoritatis suæ sigillo sub vigillum excubiis signare curavit : psalmicines interim monachos ibidem constituens, qui ob merita tanti Justi in inintermissibiles persolverent laudes divinitati : quoad ipse Coepiscoporum suorum consultu plenius perdisceret, quid de re tanta fieri oporteret :

Dei dispositione

b
c
cum epitaphio:

Job. 3. 6.
cujus tabulam
fossor temere
frangit,

addita blasphemiam.

ob quam triduo
post subito moritur :

F
2 Cor. 2, 16

Prov. 21. 11

Egbertus eo venit,

et tumultum
obsignat,
d

assumpta ibi
psalmodia instituta :

Cæpto opere,
invenitur sepulchrum
S. Celsi

Job 3. 6.

A oporteret : sicque transcripto tituli e tomo, Episcopii delegavit Claviculario.

e

16 Cumque, secundum tanti Pastoris intemera-
bile statutum, die noctuque Fratres in pausatorio
Justorum, nunc sub divo, nunc sub tecto divinum
frequentarent officium, summumque importunis pre-
cibus compellarent solem, qui voluntatem timentium
se proculdubio facit, et deprecationem illorum exau-
dire solet; non multo post corrogata est imperiali
edicto solennis synodus quamplurium Episcoporum
atque Abbatum, Patrum videlicet Belgicæ necnon
Germaniæ, apud regale palatium, quod barbarico
vocabulo Engilenheim vocitatur : in qua nonnulla
Ecclesiasticæ utilitati necessaria, sanctorum Cano-
num præviante auctoritate, dulciter sunt promul-
gata, atque successuræ posteritati inviolabiliter ob-
servanda indicta. Cui necessario interfuit Trevericæ
Ecclesiæ Metropolitanus benemeritus Egbertus, cujus
memoria, quamdiu Hodie dicitur, semper est in be-
nedictione habenda : quia piis ejus studiis asseribi-
tur, quod suæ Ecclesiæ Clerus scientia ac religione
nobilatur. Discussis sane inibi multis, quæ synodica
postulat rubrica, postquam tantus Archipræsul, qui
inter omnes illos primatum tenuit, vacuum sibi fore
ad loquendum pervidit, arrepto pitaciolo, cui erat
inscriptus B. Celsi titulus, ordine quo oportuit;
qualia apud urbem suam divina dignatio præ mani-
bus revelaverit, Tulliana facundia coram peroravit,
titulumque ipse recitavit.

in synodo En-
gilenheimensi

B

inventionem
illam narrat :

17 Quibus auditis Imperator, immenso perfusus
f gaudimonia, sacrum et Deo decibilem his verbis
affatus est conventum : Gaudete fratres et Patres in
Domino, et laudate ex intimis visceribus Dominum
Deum nostrum, qui mira æternæ suæ bonitatis gra-
tia respicere dignatus est ad tempora nostra, dando
Ecclesiæ suæ apud Trevericam Metropolim novum
patronum B. Celsum, quem virtutibus perplumem
plenumque dierum, a tempore exitus sui de Ægypto,
hactenus in supernis sedibus concivilitavit frequen-
tiis Angelorum. Iterum rogo, gaudete, quia, ut ve-
rum fatear, non solum exinde nobis salus aucta est,
verum etiam pii Pastoris probitas ejusdem urbis,
quem in præsentiarum cernitis, enucleatim patefacta
est. Quod cum audissent utriusque ordinis Sacerdo-
tes Domini, qui eidem sacræ interfuerunt synodo,
expansis ad cælum manibus, pias præ gaudio fude-
runt lacrymas, immensas Conditori referentes gra-
tes, qui tam gloriosum pignus non passus est sub-
terrari diutius, sed cujus apud ipsum esset meriti,
miraculis, coruscantibus censuit palificari. Neque
enim fas fuit, ut illi deesset in terris obsequium Ec-
clesiasticæ militiæ, cui jam in cœlis a Domino red-
dita erat corona justitiæ. Post hæc sacro placuit
concilio, quatenus Augusti g prostagmate præeunte,
atque Episcoporum indisgregabili consensu comi-
tante, Trevericus Vates naviter Sedem suam revise-
re debuisset, et glebam B. Celsi, una cum h subice
Clero, de tumultu proprio levare, atque sublimiter in
arcella, quasi in quodam divinarum opum gazophy-
lacio collocare, sicque totius sanctitatis cultu, acsi
summi Regis non qualecumque membrum, sacro
altari imponere.

f
gratulatur
Imperator,

et Episcopi,

C

g
probantque ut
reliquiæ hono-
rifice eleven-
tur :

Polyandrum.

Caraxare.

a Polyandrum sæpius in Vitis SS. occurrit, pro cœmeterio aut
sepulchro. In Vita S. Vincentii 13 Janu. cap. 7 num. 37 pag. 811.
Donec inveniantur Sancti polyandrum Vincentii. Et 15 Janu. in
historia Translat. S. Maur. cap. 7 num. 47 pag. 1060 : Venera-
bilia exornare non desinit polyandra sanctorum. Item 25 Jan.
pag. 636 in 2 Vita S. Præj. cap. 3 tom. 23. Vas direxit ar-
genteum ad polyandrum sancti Pontificis exornandum. At 17
Janu. pag. 168 in Vita S. Sulpicii Pri prologo, videtur pro moni-
mento vel signo aut claritate sumi. Cui scilicet prudenti viro,
etsi natura debite mortis e. tinxit corpusculum fulget tamen
viventium miraculorum polyandro. — b An in vulgo censet hic
scriptor Ciceronem, Virgilium, Persium, et alios, q. i. ea voce
ad hunc sensum usi? — c Ia 18 Jan. pag. 202 in Vita S. Deicoli
cap. 2. num. 11. Venerandi fratres Gallus atque Deicolus, quo-
rum et superius vocabula caraxavimus. Hunc ipsum ex nostro

opere locum citat lib. 4 de variis glossematibus cap. 3 pag. 664 D
Gerardus J.annes Vossius, et alia multa addit ex aliis scriptoribus,
notatque charaxare potius legendum videri. — d Τάφος sepul-
chrum est Græce, sive tumulus. — e Tomus, τομος, sectio est
aut fragmentum libri. Hic sensus est, in pilacio aliquo : aut
charta descriptam illam sepulchri epigraphen fuisse. — f Gaudi-
monium a veteri quoque interprete prophetiæ Baruch cap. 4
num. 34 usurpatum : Et gaudimonium ejus erit in luctum. — g
Πρόσταγμα mandatum est. lex, edictum. — h Subicem aut Sub-
jicem, pro subjecto dicere veterum quidam. Vide Gellium lib. 4.
cap. 17.

Gaudimonium.

Subex.

CAPUT III.

Reliquiarum S. Celsi solennis elevatio, transla-
tio : earum veritas igne probata.

T ali quippe mandato atque consilio percepto, bea-
tus Archipræsul Egbertus, uti prudens animal, tot
Patrum se benedictionibus atque orationibus muni-
vit, necnon Imperiali gratiæ tenacius junxit, sicque
prospero successu iter maturavit, divina vallatus
tutela, comitumque lateratus caterva. Cumque se-
metipsum in propria Sede recepisset, pauculis in-
tercapedinantibus diebus, convocavit ad se omnes
sapientia præditos Abbates et monachos, Presbyte-
ros quoque et Clericos, ad suam diœcesim pertinen-
tes : rem gestam palam omnibus retulit. Quos cum
omnes synodali decreto consentaneos inveniret,
processionem festivam illico construxit, cum Cruci-
bus, et cereis, thuribulis quoque textibusque Evan-
gelii gemmatis, omnique Ecclesiastico apparatu,
combinatis Fratribus hymnum Domini dulce canen-
tibus, asylum B. Eucharii, lætitiæ lacrymis plenus,
pedetentim adiit. Jam vero postquam sanctis Christi
Confessoribus sese votumque suum simpliciter com-
mendavit, laudisona voce tanti collegii ad cælum
usque pertingente, ad specificum locum tremebundus
accessit : ibique Divinitati morosius supplicavit,
quatenus tam sacro desiderio non fraudari, quin po-
tius voti compos mereretur effici.

S. Egbertus
Clerum suæ
diœcesis con-
vocat,

E
eoque probante
solennem sup-
plicationem
instituit :

post preces,

19 Sed quoniam diligentibus Deum omnia coope-
rantur in bonum, postquam a oramini finem impo-
suit, fide plenus Deo gratum aggressus est opus,
ablatoque munimine sigilli : sacrum mausoleum fe-
cit repagulari. Quo aperto, tanta mirifici odoris
suavitas profusa est, ac tanta superni nectaris fra-
grantia emanavit, ut æstimarent se omnes, qui ade-
rant, Divinitatis gloria obumbrari, atque deliciis in-
teresse Paradisi : sicque metu simul gaudioque per-
culsi, hoc modo proruperunt in laudem Domini :
Benedictus Dominus Israel, qui nunquam deserit
sperantes in se, quia nostri Pontificis exigentibus
beatis meritis Israelitam suum, qui b meritum et
nomen prodit Celsum, revelari disposuit in diebus
nostris. Ac deinde, Beatus, inquiunt, quem elegisti,
Domine, et assumpsisti, quia super omnia bona tua
illum uti fidelem servum constituisti, ac nostræ par-
vitati Patronum piissimum contulisti.

a
tumulum S.
Celsi aperit,
e quo suavis
odor diffundi-
tur :

b

F

20 Inter hæc sacræ modulationis otia Sacerdos
Domini Egbertus reverenter depopulavit tumbam,
auferens ab ea ossa c exsucta et albida, et posuit in
sindone munda et candida, jubilans cum omni Clero
aptissimum et commodum tali officio responsorium :
Exultabunt Sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus
suis. Quis enim dicere sufficiat quantus ibi, non
mœroris, sed lætitiæ spiritalis fletus exundabat,
quando tantus Pontifex inter hymnisonas voces se
cohibere non poterat, quin ad laudes Redemptoris
lacrymarum imbribus faciem irrigaret devotus ? In-
ter læta vero monachorum carmina, atque resultan-
tia Clericorum júbila, permixti undique vulgi vox
perstrepuat canora, et in tanto fidelium cœtu nihil
aliud audiebatur, nisi tantum Kyrie eleison, et,
Gloria tibi Domine. Postquam autem B. Celsi ossa,
tanto tempore humiliata, Domino revelante fuerant
glorificata; Episcopali sunt diligentia in arca gesta-
toria

c
elevat S. Celsi
reliquias,

reponitque in
arca gestatoria

AUCTORE THEO-
DERICO, EX MSS.

in qua ad tem-
plum S. Eucha-
rii feruntur,

magno om-
nium gaudio :

Egbertus Mis-
sam celebrat :

in ea conciona-
tur :

d
festum S. Celsi
celebrandum
indicit :

partem digiti
ejus igni impo-
nit,

quæ non lædi-
tur :

quod illustre
miraculum :

A toria collocata, et a viris timoratis de loco sepulchri honorifice delata, atque Ecclesiæ B. Eucharîi summa reverentia illata. Cumque Deo amabilis Archipræsul cœlesti dote locupletatus, et tanta credentium numerositate circumfultus, idem monasterium fuisset ingressus, illum hymnum Ecclesiasticum Paschali gaudio celebrem, cujus initium est, TE DEUM LAUDAMUS, ipse primus diapasonica voce inchoavit, et tanti collegii sonoritate honeste finivit, lampadibus cudentibus, campanis crepitantibus, thuribus aromatum incensione fragrantibus, quatenus omnibus indubium constaret, quod in illa tantæ jucunditatis processione, Angelorum simul atque hominum concentus summæ Divinitati in odorem suavitatis esset oblatu.

21 Peracta igitur sanctarum reliquiarum decen-
tissima illatione, reverentissime a beato Pontifice sublimatæ sunt super S. Eucharîi altare, gratissimis plausibus, omnibus in commune gaudentibus, dulcesque lacrymas uberrime profundentibus. Et revera magna et inefficabilis erat causa gaudendi, quando supernæ civitatis tantum municipem, Trevericus populus, per divinam gratiam in patrocinatu meruit habere participem. Cumque ad Missarum solennia Archipræsul infulatus copia ministrorum processisset, et tam devotus conventus Domino dulciter jubulare cœpisset, crevit in omnium cordibus, qui aderant, timor ac reverentia erga B. Celsum, enixius divinæ supplicantibus gratiæ, quatenus aliquod indicium ejus sanctitatis ipsa die experiri mererentur : quod et factum est. Nam recitata sancti Evangelii lectione, Pontifex Ecclesiæ more populum admonendo allocutus est, et sicut nardus dedit odorem suum, intimans omnibus revelationem sanctorum pignorum; exhortans eos, ut frequentius B. Celsum visitare non d supersederent : et ut in posterum singulis annis ejus natalitium diem, qui constat pridie Nonas Januarii, summo honore celebrare studerent, Apostolica auctoritate mandavit.

22 Finito vero doctrinæ sermone, de pulpito rediit ad altare, quatenus Deo omnipotenti ad honorem B. Celsi, obque totius salvationem Christiani populi, nostræ redemptionis hostiam devota mente offerret. Cumque jam offertorius cantus cum magno jubilationis serio consummatus fuisset, et jam Præfationis ordo instaret; examinationis gratia experiri Sacerdos Domini præsumpsit, quid de B. Celso sentiendum foret, ne forte in vacuum curreret, aut currisset, accepto in oculis totius Cleri panniculo tenuissimi fili, et involvit illi articulum de compage digiti sacrati, et injecit prunis thuribuli vivis, quibus thymiamata incendebantur, et totum illud horæ spatium, per quod Canonem mysticum ex integro peregit, illæsum atque ab igne intactum permansit : quatenus Apostolicum illud per ignem materiale in B. Celso claresceret evidentius, quod de purgatorio generaliter præ sagatum est omnibus, quia uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit.

23 Ecce qui tribus pueris in camino ignis solatio affuit, ipse ad declaranda hujus viri merita ne uretur panniculus, ardendi potestatem ademit carbonibus, qui numquam fuit, numquam non erit, numquam aliter erit : quo nihil est secretius nihilque præsentius : qui difficile invenitur ubi sit, difficilius ubi non sit : cujus unius bonitate facti sumus, justitia poenas luimus, clementia liberamur : in cujus simplici substantia vel natura nihil est violabile, nec compositum, nec fictum, nec terræ particula regnum ejus est, nulla flagitia probat, numquam mentitur : cui nullius peccatum aut nocet, aut perturbat ordinem imperii sui, vel in primo, vel in imo. Si enim violentia materialis et extinguiibilis ignis non habuit potestatem lædendi illud involucrum, ob tantorum

meritorum magnitudinem, qui fieri potest, ut in die D furoris Domini, elementis ardentibus, potestatem accipit ille ignis purgatorius alicujus læsionis in B. Celso, jam resurrectionis filio, qui super fundamentum, quod Paulus architectus posuit, aurum, argentum, lapidesque pretiosos, quoad in carne præter carnem vixit, ædificare non desiit ?

24 Quo viso miraculo, Missarumque tenore completo, reposuit Episcopus Deo acceptabile pignus, reliquis ossibus super altare decenter locatis : dataque benedictione, dimisit populum in pace, laudantem Deum, ac dicentem ; Nunc cognovimus quid habemus, quoniam bonus Dominus, quoniam in seculum misericordia ejus.

a Oramen pro oratione, seu precatione, etiam alibi usurpatum. — b MS. Budicense, meritum nomine prodit. — c Ita MSS. utrumque. — d MS. Treviren. desinerent.

reliqua ossa in
altari ponit.

Oramen.

MIRACULA S. CELSI

CAPUT I.

Contractus et energumenus S. Celsi invocatione sanati.

E xpeditis tandem, sermone licet impolito, calamoque silvestri, quæ narrationis series poscebat, de Inventione corporis S. Celsi Confessoris Christi pretiosi, hinc jam stylum vertamus oportet ad dilucidanda ejus inclyta miracula, quæ pius ac misericors Redemptor noster Jesus Christus revelare dignatus est, per ejus merita gloriosa, ut totum ad laudem ejus pertineat, sine quo omnes Sancti nihil facere poterant. Et quis habet aliquid non suum ? Prævenit namque, ut bene velint : sed nisi subsequatur et præstet ut possint, frustra conantur : quia non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Sed quia B. Celsus ante tempora secularia cum omnibus Sanctis prædestinatus est in regnum, idcirco Spiritu sancto præventus est et subsecutus : quia nihil profuit illi vocatio, nisi subsequeretur in fine electio. Servatis igitur sacris reliquiis B. Celsi super altare S. Eucharîi, post Inventionem per mensem integrum; placuit ejusdem cœnobii Patri, Gunderado nomine, cunctisque Fratribus, quatenus arcam S. Celsi deferre debuissent in navim Ecclesiæ, et ponere super sanctæ Crucis altare, quod est in introitu Propitiatorii, dicentes, ne forte B. Celsus, ob maximam humilitatem cedat Domino ac magistro suo S. Eucharîo, adeo utique, ut quamdiu socialem super sanctum altare sortiuntur quietem, cohibeat se, utpote minor ac junior ab indiciis signorum, sciens sibi in Evangelio scriptum quia non est discipulus super Magistrum.

2 Quod cum factum fuisset, postea raris interpositis solibus, multis mirisque modis declaravit omnipotens Deus, quantum apud ipsum valeat dilectus Confessor suus B. Celsus. Nam in eodem monasterio S. Eucharîi fuit quidam pauperculus, nomine Richolfus, qui ab ipso matris utero ita contractus debilisque egressus est, ut vix humani corporis speciem aliquantulam ostentaret : ambulare non valuit, quia pedes recurvi atque monstruosi natibus adhæserunt, et genutenus pergens, reptile potius quam ambulabile animal simulavit : interdum vero fustium fulmine per ascellas subportatus, inferiorem corporis partem aeri potius quam terræ commendare solebat. Hunc etenim Fratres admonere curabant, quatenus concessis nisibus altare sanctæ Crucis visitaret frequentius, promittentes ei opem sanitatis per intercessionem provenire S. Celsi, cujus sacratissima inibi habebantur lipsana. Qui miserabilis, dum in eodem loco quadam nocte sese in orationem daret, et frequentibus suspiriis B. Celsum ad suum auxilium compelleret; subito divina super eum gratia

E

Reliquiæ
S. Celsi post
mensem

transferuntur
ad altare sanc-
tæ Crucis :
Matth. 10, 24

F

quidam mise-
re contractus

ad eas noctu
orans,

ex parte sanatur,

A tia resplenduit, et ex una corporis parte sospitatem, quam illi nativitas negavit, per tanti intercessoris obtentum promeruit : ita sane, ut altero ibidem sustentaculo in testimonium relicto, per alterum autem stratui proprio sese redderet. Sed quare ille, qui nihil non potest, qui omnia, quæ ex nihilo creavit, in nihilo suspendit, semisanatum hominem reliquerit, quem tamen postmodum ex integro sanavit, quia penetrare nequeo, vivacioris ingenii lectoribus discutiendum reservo. Scriptum quippe de illo est : **Eccli. 18. 1** Qui vivit in æternum, creavit omnia simul. Sic namque ille pius, ille misericors facit, qui continet aquas in nubibus, ut non erumpant pariter deorsum, quia omnia in mensura et numero et pondere constituit : interdum concedendo parva. suadet ad quærenda majora. Infirmum quippe vasculum, totum sanitatis pondus fortassis ferre non valuit : idcirco medicus partem subtraxit, et portabile fecit.

postea integre:

B 3 Ex hac ergo divinæ miserationis particula pauper animatus : fides indubitata spem illi totius recipiendæ sanitatis promisit : reputans in corde suo, quia qui cœpit in me opus bonum, potens est et perficere. Et iterum quadam nocte, quiescentibus Fratribus, sese B. Celso in loco eodem offerens, perfectæ sanitatis a Domino, ejus patrocinantibus meritis, indeptus est donum. Nam media fere nocte cœpit æstuarè, atque nimii doloris voces emittere, et quasi tortorum violentia distentus, per omnes compagum juncturas tantum dedit fragorem, quasi cremium quoddam tunderetur. Quod Fratres expergefatti in pæusatorio audientes, alacriter ad divinum spectaculum omnes proruunt, et invenerunt eum inter divinitatis manus tam mirifice jam conformatum, quatenus totius incommodi, quo ab incunabulis possessus fuerat, vel extrema vestigia in eo minime remanerent. His perspectis, omnipotenti Deo, ejusque famulo B. Celso gratias referre curabant, atque campanarum sonitu, hymnorumque dulcisono cantu cives passim ad laudem Domini incitant.

Egbertus, re intellecta, eo venit, Act. 3. 10

C 4 Cumque præ ubertate lætitiæ, tam insigne factum absque reocrastinatione Archipræsuli intimare studuissent, solito lætior effectus, omnium bonorum largitori gratias retulit, qui in diebus suis ad confortandam Ecclesiam talia exhibere miracula voluit. Cita-toque totius urbis Clero, nec non monachorum sacro collegio, B. Eucharii monasterium adire non distulit : compertoque minutius ordine atque opportunitate curationis, juxta quod in Apostolorum Actibus legitur, repleti sunt omnes stupore et extasi in eo quod contigerat illi. Pontifex autem ut tam evidens divini medicaminis miraculum longius latiusque innotesceret, Missarum protinus solennia festive celebrare studuit. Cumque populum, hora tempestitiva, secundum datam sibi sapientiam Catholico more evangelizaret, atque donum sanaminis coram propalaret; jubet recreatum humunculum in medium, quasi ad spectaculum sisti : quatenus apud omnes, qui aderant, mirabilior fieret gratia Dei, cum illum cernerent divinitus reformatum propriis incedere plantis, quem eatenus non ignorabant hospite gressu uti, fustiumque subsidio inniti. Qui cum in medium adductus fuisset arbiter, et ab omnibus fuisset agnitus; jussus est ab Episcopo huc illucque gressum tendere, et palam cunctis ambulare. Cumque et jussa novus viator explorare conaretur, quis ibi risum, licet honestum, cohibere posset, cum nunc retro nunc in ante, utpote ambulandi nescius, lapsantibus cruscullis incederet, atque a vino ingurgitatum simularet? Quo experto B. Celsi miraculo, omnes in commune Deum benedixerunt, qui tam præclaro miraculo Sanctum suum magnificavit. Peracta denique Missarum celebratione, omnibusque rite consummatis, Pontifex dona dedit B. Celso : et ipsum sanatum, qui

Missam facit,

pro concione miraculum exponit,

jubetque sanatum coram omnibus ambulare,

F 6 Quod dum Fratres nimium attoniti pervidissent, unanimes in orationis arma ruunt : vinctumque puerum ante altare S. Eucharii ponunt : Divinitati flebiliter supplicantes, quatenus per Sanctorum suorum sibi cara merita, quantocyus puerum ab antiqui hostis liberaret pervasione. Oratione autem prolixius fusa, de divina miseratione Fratres præsumentes, aquam protinus coram altare benedixerunt, et in honore B. Celsi puerum bibere fecerunt. Quo hausto, dictu citius antiquus prædo, Dominici juris fabricam fuga lapsus deseruit, seseque gehennalibus anfractibus dedit. Cumque jam sanæ mentis puer ceteris associatus cœvulis in claustris resideret; testem sibi adhibuit rerum inventorem Deum, quod evidentius in hora suæ liberationis cerneret, qualiter vir Domini B. Celsus, eundem malignum hostem stomachando loris ad portam ligatum teneret, eumque diutius cum ejusdem portæ vectibus torqueret, arc-tius interdicens ei atque interminans, ne locum Deo sacratum amodo temerare præsumpsisset. Benedictus per omnia Deus.

omnibus prodigio extitit, monachico habitu contextit, (erat enim de familia Episcopii) et quamdiu adviveret, ne ab Ecclesiæ servitio pedem retrahere præsumeret, præfixo mandat præcepto. Isdem autem renovatus pauper, plurimis annis, uti jussus fuit, in monasterio deservivit : et post curationem tanta corpulentia vixit et viribus abundavit, ut inter omnes monasterii servitores, parem invenire sibi non posset. Unde factum est, ut ad majorem utilitatem, Fratrum consensu, accedere debuisset, id est, ad officium fullonis, quo per plures annos inreprehensibiliter desudavit, atque omnibus amabilis permansit.

5 Sed neque hoc silentio occulere debeo, quod in præsentia nostra ante paucos contigit annos. In eodem quoque S. Eucharii cœnobio crevit quidam monachilis indolis parvulus, nomine Martinus, qui ab ipsis maternis sinibus B. Euchario fuit oblatas. Hic denique cum vigilanti cura, una cum ceteris pueris juxta inviolabile decretum Regulæ, in claustris custodiretur; quadam die æstivo tempore accidit ut magna nimborum violentia subita ingrueret aquarum inundantia. Cumque Fratres, expleta jam vespertina synaxi, secundum consuetudinem ad cœnandum convenirent; puerulus idem, accepto in refectorio vasculo, solivagus quasi, ad hauriendum aquam egressus est. Qui, cum aquam de puteo trahere non valeret, perrexit ocysus cum vasculo ad oratorium S. Materni, ut tandem de a cloaca biberet, quæ nuper illic ante ecclesiæ fores pluviae importunitate constitit. Cumque ibi diutius moram ageret, secumque revolveret, utrum necne bibere debuisset, subito malignus spiritus, in speciem se cujusdam servitoris Ecclesiæ transfigurans, astitit puero propius, et accepto ab eo vasculo, aquam de cloaca hausit, eique ac si largus pincerna propinavit. Puer ergo tam miserabiliter delusus, poculum oblitus signare, studuit fundotenus ebibere, sicque ad refectorium redire. Finita autem cœna, et hymno dicto, Fratres ad ecclesiam, juxta morem, cum psalmodia pergunt. De oratorio vero redeuntes, cœpit puer vagis oculis hac illacque tendere, et ex tremulo pectusculo quemdam grunntum emittere, ut palam omnibus daretur intelligi, quod ab immundo possessore esset pervasus. Cumque puerorum pædagogus, nomine Dominicus, bonæ spei adolescens, disciplinam puero, adhuc rei nescius adhibere vellet; subito Magistrum puerulus conviciando assiliit, eumque tenacius per capillos tenuit.

6 Quod dum Fratres nimium attoniti pervidissent, unanimes in orationis arma ruunt : vinctumque puerum ante altare S. Eucharii ponunt : Divinitati flebiliter supplicantes, quatenus per Sanctorum suorum sibi cara merita, quantocyus puerum ab antiqui hostis liberaret pervasione. Oratione autem prolixius fusa, de divina miseratione Fratres præsumentes, aquam protinus coram altare benedixerunt, et in honore B. Celsi puerum bibere fecerunt. Quo hausto, dictu citius antiquus prædo, Dominici juris fabricam fuga lapsus deseruit, seseque gehennalibus anfractibus dedit. Cumque jam sanæ mentis puer ceteris associatus cœvulis in claustris resideret; testem sibi adhibuit rerum inventorem Deum, quod evidentius in hora suæ liberationis cerneret, qualiter vir Domini B. Celsus, eundem malignum hostem stomachando loris ad portam ligatum teneret, eumque diutius cum ejusdem portæ vectibus torqueret, arc-tius interdicens ei atque interminans, ne locum Deo sacratum amodo temerare præsumpsisset. Benedictus per omnia Deus.

a Colluvionem aquæ pluviae videtur scriptor intelligere.

D AUCTORE THEODERICO, EX MSS. et monachica veste donat,

qui deinde robustissimus.

E

Puer aquam cruce non signalam bibens,

a dæmone corripitur,

et magistrum male accipit.

F

monachorum precibus, et aqua benedicta in honorem S. Celsi pota,

liberatur.

A

CAPUT II.

*Cæcitas, paralysis, aliaque incommoda, ope
S. Celsi depulsa.*

Neque enim illud memorabile factum *a* minus cen-
seo oblivioni tradendum, quod divina largitas per
veneranda B. Celsi patrocina, ante aliquot annos,
in conspectu Fratrum nostrorum operari dignata est.
Nam miracula B. Celsi quid aliud æstimanda sunt,
nisi fructus laboris S. Eucharii? Probitas nempe
discipuli, est incrementum honoris magistri. Si enim
talia apud Deum promeretur discipulus, quid puta-
mus, si necessitas incubuerit, didascalus? In ejusdem
quippe monasterii suburbio, ante hoc fere quinquen-
nium quidam adolescens, Thiezo nomine, qui adhuc
superest, ea peste percussus, quam elephantiam me-
dici vocant, ad extrema venit, adeo ut ab omnibus
jam amicis desperatus fuisset. Sed quamquam lues
ipsa eodem anno nimium grassaretur, et non mini-
mam stragem populi Christiani dedisset; huic tamen
vitam non extorsit, sed suæ malignitatis rabie oculo-
rum lumina extinxit. Cumque jam ipsa invaletudo
quoquo modo ab eo post obcæcationem cessasset;
B mater ejus ceterique cognati, valide super cæcitate
ejus contristati, salubre sibi invenere consilium di-
centes: Quid est hoc, quod patimur? Num vero B.
Celsus, si ad eum confugimus, impos apud Deum
judicandus est, qui tam evidentia quotidie apud nos
miracula exercet? His sermocinationibus mater,
quam nimia doloris vis præ ceteris torsit, fidei spem
agglutinans, quadam die eundem filium suum, cum
cereorum oblatione, B. Celso ad illuminandum offe-
rens; prostraverunt se ambo in pavimento, enixius
sibi Divinam clementiam adesse rogantes, ac B.
Celsi suffragia flagitantes. Quid plura? Divina mox
affuit miseratio: lumen emicuit cæco, et qui alieno
ductu B. Celsum visitavit, divinitus concesso proprio
visu, inoffensa planta repedavit propria, laudans et
benedicens Dominum nostrum Jesum Christum.

8 Illud quoque nequaquam in ultimo loco ponen-
dum esse judico, quod in diebus *b* Luitolfi hujus
Trevericæ urbis Archiepiscopi pius ac misericors
mundi Redemptor Christus, ad *c* elucubranda famuli
sui dilecti Celsi merita gloriosa, exercere dignatus
est. Nam ejusdem monasterii quidam ministerialis
subulcum habuit, nomine Petrum, qui ingruente
diutina morbi infirmitate, ita contractus ac præmori-
tus per omnes nervorum nexus effectus est ut per
multos dies in stratu recubans, absque aliorum ju-
vamine, nullo se pacto in aliud posset latus declinare.
C Cumque jam tanti temporis prolixitate, omnis ab eo
spes recuperandæ sospitatis ablata fuisset, tandem
amicorum humeris, ad ecclesiam deportatus est, at-
que ante S. Celsi sacratissimam glebam positus:
apud quem nec tantum remansit virum, quo saltem
extremis digitorum articulis tangere quivisset hu-
mum. Sed quid sunt aliud Dei mirabilia, nisi quæ
hominibus sunt impossibilia? Custoditus namque ibi-
dem per biduum tertia tandem die Divino tactus
respectu, plenus surrexit de terra viribus, adeo ut,
sine cujuspiam subsidio, suæ se referret domunculæ,
claudicans tamen adhuc uno pede, quia non fuit
restitutus plene. Quare autem et id percuratum non
sit, dicat qui velit.

Doxa Deo, meritis et pie Celse tuis.

9 Quoniam quidem, ad laudem Redemptoris, B.
Celsi miracula qualicumque sermone cudere delibe-
ravimus, *d* tametsi tenuitas *e* ingenioli nostri, cuncta
quæ de his ad nostram notitiam pervenire potuerunt,
edicere nequit; unum tamen, quod ad præsens animo
occurrit, nullo modo indictum abibit. Ante hoc sane
quadriennium crevit in eodem monasterio quidam

septennis puerulus, nomine Azelinus, qui adhuc in-
columnis spirat, quem pene Fratres nostri omnes
noverunt: qui quadam die subcutaneo morbo crude-
liter percussus, tanto turgore cœpit inflari, ut quasi
hydropicus videretur. Quid enim aliud fratres sui et
amici erga tantam infirmitatem agerent non inve-
niebant, nisi desperato sanitatis reditu, exequias
festine parabant. Nam juxta humanam æstimatio-
nem omnis vivendi spes aberat: quippe qui totus
vesicarum aggere cuneatus, male lucida pelle vide-
batur quasi vitreus. Cumque in hac doloris angina
ultimum traheret spiritum, repente frater ejusdem
major natu subintulit, clamore flebili dicens: O
sancte Dei Celse, qui jam tot miseris et morte peri-
clitantibus ad plenum subvenisti, succurre et huic
fratri meo in præsentis periculo. Et si hoc egeris,
testor gratiam tuam, quia quamdiu supererit, sanc-
titati tuæ singulis annis cereorum ratum persolvat
censum. Qua peracta stipulatione, eadem hora (quod
mirum dictu est) ita omnis illa inflatio detumuit, ut
absque cunctatione aliqua cunctis constaret, quod
patriota noster B. Celsus apud Deum hoc obtinere
potuisset.

Hinc laus, hinc Domino trino sit semper et *f* uno,
Qui damnat reprobos, glorificatque pios.

10 Neque enim hoc minore veneratione haben-
dum est miraculum, quod in præsentia nostri, per
B. Celsum operari dignatus est Christus filius Dei.
Anno vero Dominicæ Incarnationis millesimo sep-
timo, Indictione quinta, quædam arreptitia fœmina
de contigua monasterii villa, parentum atque ami-
corum turma comitata, super vehiculum S. Celso
sananda adducta est. Cumque S. Valerii Confessoris
Christi annua *g* festivitas adesset, et ad tantum Pa-
tronum plebs Treverica certatim properaret, conti-
nuit se B. Celsus ipsa die ab efficientia curationis,
ob strepitum tantæ multitudinis. Nam et ipsa dæ-
moniaca per multa Sanctorum loca fuerat prius de-
vecta, sed quia divinitus S. Celso fuerat reservanda,
nusquam alio fuit liberanda. Defluxa vero eadem
festivitate, deportata est misera in oratorium B.
Materni, posita super eam arca B. Celsi. Custodita
ergo ibidem ad triduum, quarto autem jam a mali-
gno spiritu erepta, verum Christianæ mentis statum
est *h* indepta.

11 Quia vero beati viri miracula, quæ a verilo-
quis nobis comperta sunt relatoribus, quam verius
potuimus, aliquanta jam stylo commendavimus;
modis omnibus indecens fore censemus, si ea, quæ
nostra ætate per eundem Patrem Divinitatis velle
exercuit, torpenti silentio obmutescant. In sæpefato
quippe B. Eucharii cœnobio, quidam singularis in-
dolis adolescens conversatus est, Burchardus no-
mine, qui ab ipsis pene cunabulis Deo omnipotenti
nutriendus, ibidem a parentibus fuerat delegatus,
quique adhuc superest, ac diaconii fungitur officio,
nequon et mira utilitate præ multis honori est mo-
nasterio. Hic denique cum nocte quadam juxta in-
convulsum Regulæ statum, una cum Fratribus in
dormitorio pausaret, casu accidente quoddam ani-
mal insolens pervicaxque plurimum, quod araneæ
nomen sortitum est, subito auriculæ ejus cavernulas
intrare persensit, atque tam infesti hospitis impro-
bitate percussus, de nocte illico surrexit, de tanto
infortunio satis anxius. Quidnam ageret, quove se
consilio committeret, præ nimia inquietudine obvium
non habuit. Cumque per tres continuos dies, toti-
demque noctes, tam miserabili dolore vexaretur;
(nam illud fugacissimum animal, quod pulicem vo-
cant, tantam sibi irrogare infestationem credidit)
Abbas monasterii, beatæ videlicet recordationis
Gunderadus, cœpit una cum Fratribus eidem ado-
lescenti, quod proprium monachorum est, tamdiu in
omnimodis

*quidam a
lethali tumore
liberatur:*

E

*energumena
liberata:*

F

*aranea aurem
adolescentis
dormientis
ingressa, in-
gentem exci-
tans crucia-
tum,*

*cæcus ad ejus
lumen illu-
minatur:*

*paralyticus
sanatur,*

*nōn tamen
omnino inte-
gre:*

d e

A omnimodis convenientibus compati, ac de ejus incommoditate nimium conqueri, necnon et ope medicinali, tanto dolori frequentius mederi. Multa jam siquidem medicinalia incassum sibi exhibita fomenta; cœpit a nonnullis omnino desperari, quoniam videbant dolorem esse vehementem. Quid plurimis insudandum? Subito superno nutu incitatus, unicum sibi ac speciale solamen delegit, terratenusque, uti monachis propositum est, B. Celso diutius prostratus, fide comite, meritis ejus se commendavit intentius. Finito tandem pauculis oramine verbis, illa maledicta extemplo bestiola retrogrado itu exiens, in volam ejus dexteram cecidit. Quo viso miraculo lætissimus Frater isdem effectus, Deo omnipotenti ejusque dilecto famulo Celso, quem intercessorem promeruit, immensas gratiarum actiones, uti debitum poposeit, devotissime retulit.

Sit laus, sit virtus, necnon jubilatio Christo.

a Duplicem negationem pro simplici usurpat. — b Luitolfus sine Ludolphus. Egberto successit, seditque annis fere 13. — c MS. Budic. dilucubrandi — d MS. Trevir. tamen. — e Idem MS. igniculi. — f Ita MSS. Utrumque, pro uni. — g Die nimirum 29 Janu. — h MS. Trev. adepta.

CAPUT III.

Tres monachæ Horreenses, ipseque scriptor, meritis S. Celsi sanantur.

B

Hactenus de his egimus, quæ domestica et familiarum relatione, de sancti virtutibus viri comperimus, hoc est de his dumtaxat, quæ vel in B. Eucharii septulis, vel in ejusdem monasterii appendiciis, congruis temporibus contigisse referuntur: jam ordo flagitat necessarius, ut et de medioximis atque a extimis ad nostram notitiam usque perlata disse-ramus aliqua. Non enim potest civitas abscondi supra montem posita: et clarissima virtutum lucerna noluit, sub ejusdem monasterii modio, acsi radiorum inops, occultari, sed potius, ut omnibus, qui in domo Dei mansitant, protentis miraculorum flammis, prædux luminis existeret, longe lateque innotesci voluit b dilucebre. Est namque in eadem Treverica urbe quoddam monasterium situm, quod antiquitus c Horrei vocabulum accepit, Reginæ cœli consecratum: in quo, a tempore orthodoxi Regis Dagoberti, sanctimoniales semper fœminæ Deo consueverant devotius deservire. Illic denique quædam sanctimoniales fœmina de claro stemmate progenita, cui vocamen erat Henza, non minimæ (ut aiunt) utilitatis extitit: quæ ineluctabili quodam miserabilique infortunio tacta est, non aliqua, ut credimus, ultione divina, verum ad declaranda insignia gloriosa B. Celsi merita. Quadam vero die, dum hora competentis reficere vellet, ita subito mandibulæ ejus ab invicem divulsæ sunt, ut mandendi officium prorsus sibi fuisset ablatum: sicque hianti fauce, prodigio cunctis extitit, atque per plures dies inediæ molestia laboravit. Cumque jam ab omnibus consororibus suis, ob diuturniorem dolorem, desperata fuisset; subito animo illius occurrit, quanta et qualia amator hominum Christus Jesus per B. Celsum quotidie ostenderit miraculorum beneficia, nequaquam fide hæsitans, sed plenius credens, quia citius et illius sanitatem non impos apud Deum obtinere posset, si pro illa pius precator accederet. Hæc dum sæpius secum revolveret, tandem aliquando amicis suis palificavit, quantam spem in B. Celsi meritis haberet: sicque salubri reperto consilio, placibilem cereorum oblationem tanto festina transmisit Patrono. Res mira, ac vehementer stupenda. Denique una eademque hora, qua cerei coram patrociniis beati viri sunt accensi, recepit eadem Nonna pristinæ sanitatis gaudia; ita procul dubio, ut cereorum portitores sub omni celeritate domum redeuntes, jam invenissent vivida facie reficientem, quam paullo ante cum morte

Februarii T. III.

reliquerant confligentem. Hæc sunt dona tua, Jesu Redemptor Christe, qui Apostolis tuis pollicitus es, dicens: Quidquid orantes petitis, credite quia accipietis, et fiet vobis, quique tanto virtutum jubare dilectum tuum Confessorem Celsum facis coruscare. Tibi semper sit, cum Patre sanctoque Pneumate, laus et gratiarum actio per æterna secula, Amen.

13 Alio quoque tempore, in eodem semper Virginis Mariæ monasterio, quædam sanctimonialis fœmina extitit, quæ generoso sanguine procreata, haud ultimo in loco ibidem est habita, nomine Geila. Quam die quadam acerrima satis febricula invadens, totum circiter annum absque interstitio aliquo, nunc ardore, nunc algore inimicius vexavit. Jam vero omni virium possibilitate exhausta, ultimum pallidula trahebat spiritum, nihilque aliud nisi exequias præstolabatur: cum subito omnipotentis Dei famulum Celsum ad memoriam reducens, sub omni festinantia fecit se ad monasterium S. Eucharii semivivam provehi, atque ante patrocinia B. Celsi terratenus prosterni. Cumque aliquamdiu pro posse tanto supplicaret Patrono, tandem sui intercessoris suffragantibus meritis, divinus super eam resplenduit intuitus: sicque optatæ sanitatis dote recepta, cum omni alacritate remeavit ad propria, laudans ac benedicens Deum ac Dominum Jesum Christum, qui salvos facit sperantes in se, cui gloria in secula seculorum, Amen.

14 Sed neque hoc silentio præterire fas esse censumus, quod tam recenti memoria in eodem monasterio Divinitatis benigna dignatio, per B. Celsi inclyta merita ostendere disposuit. Quædam namque ibidem magnæ parentelæ Nonna ab cunabulis versabatur, quæ Glismoda vocabatur: quam ita a renibus usque ad talos paralysis divulsit, ut per totum annum in lectulo recubans, numquam se in latus ad latus posset declinare, numquam absque balularum adminiculo de stratu se posset erigere. Cumque jam in extremis posita foret, subito quadam die magnis cœpit vocibus faultrices suas compellare, ac miris obtestationibus d quæsere, quatenus sese cursim absque cunctatione aliqua, ad monasterium B. Eucharii deferre maturarent. Quæ postulata nil morata, corpus præmortuum summo conatu carrucæ vehiculo imposuerunt, et quo suavius potuerunt, ad locum destinatum perduxerunt. Cumque adminiculatricum manibus ante cistellam B. Celsi posita fuisset, quibus valuit viribus, tanto se interventori cataplasmandam commendavit, ibique in orationibus pernoctavit. Mane autem facto, secundum quod monachis moris est, jentaculo caritatis accepto, ad propria remeavit. Jam vero dehinc post biduum, cum hora solita de lecto surgere cuperet, et nemo sibi ministrantium afforet, nisu quo potuit stipham lectuli apprehendit, ac sese ad ambulandum suffulsit. Quo tentato, subito superna B. Celsi patrociniis respecta gratia, totis exclamat viribus, dicens: Gratias Deo: ecce S. Celsi opitulantis patrociniis dimissa sum ab infirmitatibus meis. Ex hoc namque tempore usque in præsens tam perfecte restituta est sanitati, ut ab omnibus secum commorantibus quotidie dicatur: Benedictus sit ille in firmamento cœli, qui te respexit per suffragia beati Confessoris sui Celsi.

15 Hactenus pro parvitate igniculi divinitus mihi collati, audita tantum qualicumque dictatu notavi: nunc jam in calce opusculi aliquid libet depromere, quod in me virtus divina, per B. Celsum dignata est ostendere: sed opportunius hoc, ut opinor, recitatur, si semotim proprio capitulo utatur. Nam sicut ad divinæ cumulum laudis aliorum commoda veracissimis gestis inserere magnæ mercedis esse disciscitur, ita propria reticere, non minimæ damnationis

D AUCTORE THEODERICO EX MSS. Mar. 11. 24

alia diuturna febris liberata:

alia diuturna paralyisi.

d

F

S. Celso invocato excussa.

Monachæ Horreensi divulsæ maxillæ,

cereis S. Celso oblatis restituta.

AUCTORE THEO-
DERICO, EX MSS.
Scriptor an.
1006 monachus
factus,

A tionis creditur. Dominicæ Incarnationis anno millesimo sexto, qui est ultimus vicesimi quinti decennovialis Cycli, in secunda serie magni anni, qui Paschalis dicitur; undosum hujus mundi salum, Christo gubernante, nudus, evasi et ad tutissimum B. Eucharii portum hospitalitatis gratia confugi. Cumque ab ejusdem monasterii Patre, summæ venerationis viro, nomine Richardo, germanitus satis essem susceptus et omni monachili devotione tractatus; Fratrum me conventui immeritum jussit adunari, nec quasi hospitem jam, sed sicut familiarissimum, affatus est grativenam. Postquam autem pusillitatem meam monastici ordinis non minimam persensit habere notitiam, cum ex ipsa sui columbina simplicitate, tum et proannositatis mea grandævitate, sciolum me esse autumans, cum nec primis (ut ita dicam) litteris ad plenum fuisset instructus; paternam mihi persuasit auctoritate, quatenus aliqua in laudibus Redemptoris, de S. Celsi inclytis virtutibus ac miraculis noviter exhibitis, calamo licet rusticano, scriptitare nullo pacto differrem. Cui sane persuasioni nequaquam refragandum fore ratus, partim tanti Patris imperatu, partim communi Fratrum compulsus rogatu, nuper in diebus Quadragesimæ, tantillum studui fabricare. Cumque, ut verum fatear, per tres fuisset continuos annos ita podagræ intricatus tumore, atque crurium exulceratione, ut vix baculo sustentari possem (laus Deo) tantisper de S. Celso, quod didici, peracto, tam perfecte, tanto Patrono intercedente, restitutus sum, eatenus me Asahelem potius quam claudicantem monachum, existimare possis.

inveterata podagra liberatur.

B a MS. Trev. extremis. an fors externis. — MS. Trev. habebat. diluceri, quod cum præcedenti verbo synonymo, absque conjunctione minus apte collocatum videbatur. MS. Budic. diludebre Hand dubitem scriptum ab auctore, nova identidem affectante verba, dilucebre, quasi clare ac dilucide, quod diluceat. — c Extat illud etiamnum Treviris monasterium, quod S. Irminæ filiæ suæ Dagobertus Rex ædificavit; non primus, Clotarii secundi filius, sed S. Sigeberti Regis Austrasiæ filius, primi Dagoberti nepos, ut in Diatriba de tribus Dagobertis demonstratum est. — d In MS. Budiense. Allerum habebat petere: sed illud magis scriptoris hujus stylo congruit.

Horreum monasterium.

SERMO

Theoderici Sacerdotis et monachi
in solennitate S. Celsi legendus.

Hodierna solennitas, Fratres carissimi, quam nobis auctor atque opifex humanæ salutis Christus Jesus, exoptatissimi Patris nostri, B. Celsi festivo transitu consecravit, tanto a nobis propensius debet observari, tantoque religiosius celebrari, quanto nos constat apud ejus sepulchralem præsentiam, quotidianis atque continuis patrociniis adjuvari. Creditur enim apud omnipotentem Deum tanto arctius pro nostris excessibus intervenire, quanto devotius ejus sanctam festivitatem solennizando nitimur redimere.

Festum S. Celsi monachis Eucharianis colendum,

2 Hæc est namque dies illa gloriosa, omnique spiritali tripudio veneranda, in qua supernæ illius civitatis semper virentia pasqua, mundi hujus felix triumphator intravit: et super omnia bona Domini sui constitutus, sine fine cum Christo regnaturus, est coronatus. Quapropter gaudeamus, et exultemus Domino, quia jam illum cum omnibus Sanctis decet collaudatio, quorum in regni Capitolio perpetuo agglutinatus est consortio. Iterum rogo, gaudeamus, quia jam ille septies beatus corona justitiæ est a Domino remuneratus.

eique jam in cælo triumphanti gratulandum:

3 Erat quippe vir beatissimus Celsus unus de Evangelicis illis palmitibus, de quibus ipse Dominus, Qui manet, inquit, in me, et ego in eo, hic fert fructum multum. Nisi enim in vera vite, quæ Christus est, per fidem et dilectionem, quamdiu carnem vegetavit, maneret, talem fructum ferre nullo modo

Joan. 15. 5 quia hic fructum protulit,

valeret. Mansit autem inconvulsabiliter in vite, sicut sponsa Ecclesia in suo capite: quia Spiritus adoptionis filiorum Dei, certissimam sibi in ejus pectore sedem delegit, in quo semper, Abba Pater clamavit. Unde Dominus ipse in Evangelio, A fructibus, inquit, eorum cognoscetis eos. Ergo, Fratres mei, vultis fructum cognoscere palmitis tanti, quem de succo traxit Spiritus sancti? Audite Apostolum, Fructus, inquit, Spiritus est, caritas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, fides, modestia, continentia, castitas, mansuetudo. Iste namque est virtutum fructus, qui permanet in vitam æternam. Unde et Dominus ad discipulos: Ego, inquit, vos elegi, ut eatis et fructum afferatis, et fructus vester maneat. Sicut enim de fructu arbor cognoscitur, ita B. Celsus oliva fructifera in domo Domini plantata, per fructum bonorum operum, notitiam dedit virtutum suarum, quia Spiritu ambulavit, et desideria carnis crucifixit. Fuit enim crucifixus mundo cum Apostolo, et omnia hujus seculi blandimenta, quibus nonnumquam magni viri, veluti in visco capti sunt, quasi stercora recusavit, ut Christum lucrifaceret, et verus superni regni hæredipeta fieret. Non enim incircumcisa aure audivit sapientiam Dei in plateis clamitantem, hoc est, in latitudine omnium per orbem nationum prædicantem, Si quis diligit sapientiam, ad me declinet, et eam inveniet. Ergo quia sapientiam dilexit, per quam Deus Pater omnia creavit, et ipsam videlicet incarnatam; audivit etiam per Evangelium suum clamantem ac dicentem: Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis: et ego reficiam vos. Post hanc vocem lætus cucurrit, quia Christum esse Dei sapientiam cognovit: et ideo jugum ejus suave et onus ejus super se tulit, et ut mansuetissimum animal patienter portavit.

4 Ut autem ille Beatissimus in proposito a ceromate, quasi propriis innitens viribus, non succumberet, audiens ab Apostolo, quia non coronabitur, nisi qui legitime certaverit, et ipsa veritate discipulis attestante, quod sine illa nihil facere possent; superiorum desideriorum affectibus incitatus, cum ipsa Ecclesia sponsa in Canticis, quotidie ab ipso juvari postulavit, dicens: Trahe me, ut merear post te currere in odore unguentorum tuorum. In odore quippe unguentorum Domini, hoc est, in doctrina sancti Evangelii, B. Celsus non tantum ambulavit, sed etiam cucurrit: quia nescit tarda molimina sancti Spiritus gratia. Ipse enim liberator noster Christus Jesus, ad redemptionem humani generis properans, sicut de eo Psalmista testatur, exultavit ut gigas ad currendam viam, ut esset a summo cælo egressio ejus et occursum ejus usque ad summum ejus. Tanta vero Spiritus sancti efficaciam vivacitas est, ut nequaquam onustos et fessos, sed agiles atque expeditos quærat operarios. Hinc Paulus dicit: Sic currite, ut comprehendatis. Et rursus, Festinemus, inquit, ingredi in illam requiem. Unde notandum summo opere est, quod omnia opera Domini ubique cum festinatione jubentur fieri. Hinc est, quod Virgo Maria, percepto ab Angelo Divino oraculo, statim cum festinatione montana conscendit, ac matrem Præcursoris Domini visitavit. Unde et Redemptore nato, atque in præsepi reclinato, venerunt pastores festinantes, ut ea probarent quæ ab Angelo audierant. Hinc est enim, quod in Lege præcipitur pascua cum festinatione comedi, quia tanta beatitudo non cum desidia ac torpore quærenda est, sed alacriter sunt Christi sequenda vestigia.

5 Liqueat ergo lucidius cunctis ratione utentibus, quod iste vir Domini, Spiritu sancto præventus, in omnibus mandatis divinis sit strenuissimus inventus: quia in hac vita odio habuit animam suam, ut in vi-

D
Matth. 7. 16
Gal. 5. 22
Joan. 15. 16
Gal. 6. 14
mundum continentens.
E
Prov. 9.
attendens, sapientiæ:
Matth. 11. 28

a
2 Tim. 2. 5.
Joan. 15. 5
Cant. 1. 3
celeriter Christum sequens,
F
Psal. 18. 6
Cor. 9. 14
Heb. 4. 11
Exo. 12. 11

tam

A tam æternam custodiret eam. Erat enim Evangelicus architectus, summarum instrumentis virtutum edoctus, de quo ipse Dominus ait : Omnis qui venit ad me et audit sermones meos, et facit illos, ostendam vobis cui similis sit. Similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, et posuit fundamentum supra petram : inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, et non potuit eam movere, quia fundata erat supra petram. Venit quippe per fidem B. Celsus ad Dominum, et audivit sermones ejus per ministerium Apostolorum et Evangelistarum, eosque in corde bono et optimo retinuit, et fructum centuplum fecit : quia caritas Dei diffusa erat in corde ejus per Spiritum sanctum, qui fuit possessor illius. Fecit autem eosdem sermones Domini, quia vigilanter audivit Apostolum Paulum Romanis intonantem ac dicentem, quod non auditores Legis justi sint apud Deum, sed factores Legis. Jacobum vero Apostolum non minore perspicacia intendit, qui fidelibus persuadet dicens : Estote factores verbi, et non auditores tantum. Audivit enim ipsum Salvatorem in Evangelio dicentem : Beati, qui audiunt verbum Dei et custodiunt illud : atque omnibus medullis cordis et viribus corporis studuit audita custodire, præ se ferens curam animæ suæ. Et quia non auditor obli-viosus est factus, sed factor operis : idcirco beatus in facto suo apud Deum et homines inventus est. Iterum audivit Dominum discipulis dicentem : Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes : et invincibili agone per se, quod audivit, custodire curavit : quia et munditiam Angelicæ castitatis exercuit, et lucernam se ardentem ad exemplum honorum operum omnibus præbuit. Lucerna quippe est B. Celsus, quia in hoc caliginoso tempore veræ lucis radios, per miraculorum efficaciam cunctis solet spargere, qui in via Domini nituntur ambulare. Lucerna, inquam : nam sic lucet meritorum ejus lux coram hominibus, ut per eum glorificent et collaudent Deum, qui gratia sua præveniente et subsequente talem ac tantum fecit eum. Rursus ex Evangelio audivit : Estote prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ : atque eorumdem vim verborum solerter perpendens, omni vigilantia spiritali ita se eidem mandato coaptavit, ut et serpentis astutia novum hominem, quem in baptismo induit, nullo modo postea temeraret, et columbæ simplicitate, quæ nulli cupit nocere, astutiam serpentis temperaret. Ita quoque secundum Apostolum malitia parvulus exis-

tere curavit, ut tamen a perfectorum sensu nequam devia-ret. Sicque in palæstra Catholicæ fidei indiglabialis miles agonizans, bonum certamen certavit, cursum consummavit, fidem servavit : nunc demum reddita est ei corona justitiæ, quia fidelis est qui repromisit. Ergo quia B. Celsus sermones Domini et audivit et fecit, ideo assimilatus est homini domum humilitatis ædificare cupienti, qui posuit fundamentum fidei supra petram, quæ Christus est : quia omnis qui se hic humiliat, exaltabitur cum ipso in futuro, utpote membrum sincerissimum in capite suo.

6 Sed quia omnes, qui volunt pie vivere in Christo, persecutionem patiuntur ; postquam fundamentum supra petram posuit, et secundum Apostolum super-ædificavit aurum, argentum, lapides pretiosos, omnesque virtutum gemmas inseruit ; inundatione variarum tentationum a malignis spiritibus, sive tyrannica præsumptione lymphante, illisum est flumen omnigenarum tribulationum domui illi, et non potuit eam a statu suo movere. Quare ? Quia fundata erat supra petram. Karitas enim, ait Apostolus, numquam excidit. Nam qua fronte cadere potest, quem omnia continens continet Deus ? Ipse quippe est caritas. Usque adeo vero divinitatis inflammabatur odoribus, ut omnino certus cum Apostolo esset, quod neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque instantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque creatura aliqua se posset sequestrare a caritate Dei, quæ est in Christo Jesu.

7 Laus illi et gratiarum actio, qui eum secundum Apostolum ante tempora secularia, cum omnibus Sanctis prædestinavit, in regnum, et in beati ordinis albo, utpote divini prælii bellatorem, conscripsit. Honor sit illi et potestas, qui eum elegit et assumpsit, manum ejus dexteram tenuit, in voluntate sua deduxit, atque hodierna die cum gloria suscepit, in cœli palatio collocavit, Ecclesiæ suæ adhuc in terris perenigranti piissimum patronum simulque fautorem concessit. Benedictus sit ille in firmamento cœli, qui est gloriosus in Sanctis suis, mirabilis in majestate sua, cujus regnum et imperium absque ullius ævi mutabilitate permanet inviolatum, et nunc, et semper, et per immortalia secula seculorum, Amen.

a Videtur hic ceroma poni pro lucta, quam inituri ceromate, vel, oleo ungebantur : vel pro ipsa palæstra.

D
AUCTORE THEO-
DERICO, EX MSS.

1 Cor. 3. 12

fortis in adver-
sis,

1 Cor. 13. 8

E

Rom. 8. 38

Tit. 1. 2

Deo gratiæ
ideo agendæ.

Ceroma.

DE S. MILONE

EPISCOPO BENEVENTANO IN ITALIA,

Commentarius historicus.

J. B.

AN. CIO LXX.
XXIII FEB.

S. Milo Cata-
logis SS. ad-
scriptus,

20 Nov.

Edidimus ad diem VIII Februarii Vitam S. Stephani, qui Ordinem Grandimontensem instituit : ipse pietate et litteris eruditus a Milone Archiepiscopo Beneventano, qui Milus a quibusdam appellatur, et a Raphaele Volaterrano Molo. Is quoque tabulis Sanctorum adscriptus, etsi officio Ecclesiastico minime honoretur. Topographia Sanctorum per Primum Cabilunensem Episcopum et Theologum anno salutis MCCCCCL olim composita, ac deinde a Francisco Maurolyco recognita, editaque anno CIOCLXVIII in locis quæ B. littera inchoantur, ita habet : Bevenentum Italiæ civitas. Hic Januarius Episcopus, Festus, Stephanus et Desiderius sub Diocletiano Martyres. Hic Milo Episcopus, qui educavit Stephanum Grandimontensem fundatorem.

2 Diem, quo ejus recolatur anniversaria memoria, Cabilunensis non expressit. In Topographia Philippi Ferrarii diei XX Novembris assignantur Dorus Ep.

Benevent. XXII. Deodatus Ep. Acutius M. Acutius et fratres MM. Milus Ep. Repositus etc. Eodem quoque die ita habet Constantinus Ghinius in Natalib. SS. Canonorum : Item eodem loco S. Milisimiliter Episcopi. In codice quodam Carthusiæ Bruxellensis, sed non antiqua manu exarato, ista legi ad XXV Maii : In Benevento S. Milonis Archiepiscopi ejusdem civitatis. At Marius Vipera Archidiaconus Beneventanus, cui proinde haberi præ aliis fides debet in Catalogo SS. Beneventanorum pag. 88 ista habet : Februarii XXIII, de S. Milone Archiep. Benevent. ac postea : ad cœlestem patriam evolavit Beneventi VII Kalend. Martii. Idem in Chronologia Episcoporum Beneventan. pag. 91 sic scribit : Die XXIII Februarii S. Milo Archiepiscopus noster obdormivit in Domino. Atque hi omnes vel in Catalogo Sanctorum eum reponunt, vel absolute S. Milonem indigetant, uti et Joannes Vicentius Ciarlantis Archipresbyter Isernien-

et 23 Maii.

sed melius 23
Febr.

sis,

AUCTORE J. B.

A sis, in *Memoriis historicis Samnii lib. 3 cap. 34.* Geraldus autem septimus Prior Grandimontensis in *Vita S. Stephani* ante plura jam secula conscripta, cap. 1 num. 3 B. Milonem vocat.

erat genere Arvernus:

3 Fuit autem S. Milo ex Arvernus in Gallia oriundus. Ita idem Geraldus: Eo vero tempore B. Milo prædictæ civitatis Archiepiscopatum regebat, huic viro, de quo loquimur, cognitus a juventute in finibus Arvernæ, unde genus habuerat. Quo anno decesserit, ex S. Stephani colligi ætate potest, quam illic § 3 prævii commentarii num. 22 pertractavimus, ostendimusque anno cixxxiv obiisse, feria vi, viii Februarii, cum a morte S. Milonis anno Romæ quatuor vixisset, quinquaginta in Muretensi cœnobio: unde consequens est Milonem anno cixlxx obiisse. Cum quo nostro calculo concordat Vipera, dum Arelum, S. Milonis successorem, tradit floruisse anno Domini cixlxxi: Ciarlantis item loco citato, dum ait Ordinem Grandimontensem institutum anno cixlxxv, quinto nimirum a Milonis morte.

obiit an. 1070.

4 Quæ de S. Milonis gestis tradita litteris extant, ea fere sunt ex *Vita S. Stephani*. Hunc annos xii natum pater in Apuliam duxit: unde cum per Beneventum civitatem, completis orationibus, feliciter remearet; puer idem oblatu Deo, qui parvulos suscipit, infirmatus est. Eo vero tempore B. Milo prædictæ urbis Archiepiscopatum regebat, huic viro, de quo loquitur, cognitus a juventute in finibus Arvernæ, unde genus habuerat. Cui Archiepiscopo nobilis prædictus filium suum commendavit, ut infirmitatis ejus curam ageret, et, si viveret, eum erudiret: erat enim puer Stephanus jam duodennis.... Post paucos vero dies, Divina operante clementia, puer sanus factus est, et quasi oblitus patris et patriæ, hilaris et gaudens in terra fuit aliena. Unde Archiepiscopus, velut pius pater et fidelis doctor, apud quem xii annis moratus est, bonitatem et disciplinam et scientiam ipsum studiosius edocuit: ac ipsum a scholis vacantem, cum suæ diœcesis placita pertractabat, pedibus suis adsistere faciebat. Pueritiæ igitur Stephanus annos excedens, defuncto Archiepiscopo, Romam ingressus, et cum quodam Sanctæ Ro-

et ad res tractandas adhibet,

manæ Ecclesiæ Cardinali iv annos permansit. **D**

§ Carolus Fremonus, ut ad cap. i *Vitæ S. Stephani*, Annotat. h. monuimus, in Gallica ejusdem Sancti *Vita* a se edita, tradit eum a S. Milone Subdiaconum, dein Diaconum ordinatum: et ab eo dum diœcesin visitaret, comitem adscitum, missumque alius sæpe ad varia gerenda negotia: imo in vetustis quibusdam codicibus monasterii Grandimontensis dici, Archidiaconum eum, et Officialem Milonis fuisse. Ita ille.

6 Quo tempore apud B. Milonem degebat Stephanus, in notitiam venit cujusdam in Calabria religiosæ congregationis, de qua cap. 1 *Vitæ* num. 4 ista traduntur: A Romano Pontifice devotissime petiit, ut ordinem, quem in Calabria observare didicerat quamdam religiosam congregationem, recta via incedentem, et unanimiter in claustro sine proprio viventem, et obedientiam humani generis reparatricem pro suis viribus in omnibus custodientem, et mundum sibi et se mundo crucifigentem, et in Cruce Domini gloriantem, in suorum remissionem peccatorum, sibi alicubi observare concederet. In Proprio festorum Ordinis Grandimontensis, in Lectionibus diei secundæ intra Octavam S. Stephani, plenius exaggeratur sanctimonia illius congregationis, et de S. Milone illud additur: Horum itaque propositum sapientissimus Archiepiscopus Milo, in sermonibus, quos ad populum habebat, jugiter commendabat: et cum eorum Patrum aliquem videre poterat, ut Christum in servo suo loquentem audiebat, omnique postposita sollicitudine ei vacabat. Audiebat eum de conversatione eorum, unde postmodum Clericorum, laicorum aliorumque religiosorum vitam ad altiora inflammabat: proponens eis exemplum istorum, ab omni cupiditate (quæ radix omnium malorum est) caventium, solisque cœlestibus inhiantium. Cum igitur jam pueritiæ metas excedens Stephanus, hunc sanctissimum virum in hujusmodi vita cerneret adeo complacere; mores et actus illius religionis, desiderio eosdem imitandi, attentius investigare studuit, et fideliter memoriæ commendare. Hæc ibi. Neque de S. Milone plura adhuc reperimus.

sacrisque initial:

qui monachos sanctos imitari cupit,

E quos Milo magis faciebat,

suisque laudabat.

DE B. PETRO DAMIANO

S. R. E. CARDINALE. EPISC. OSTIENSI, PRIORE EREMI S. CRUCIS FONTIS AVELLANI, FAVENTIÆ IN ITALIA,

ANIMADV.

PAP. 48

G. II.

C

Commentarius prævius.

F

§ I. *Eremus sanctæ Crucis Fontis Avellani in diœcesi Eugubina Ordini Camaldulensi adjuncta. Illius institutum, incrementum: monachi sancti sub B. Petro Damiano.*

AN CHR. CIXLXXII
XXIII FEB.

In diœcesi Eugubina

monasterium eremi sanctæ Crucis Fontis Avellani,

Inguvium, sive Iguvium, Umbriæ cis Apenninum oppidum in ipsis montium radicibus, Cæsari lib. 1 Belli civilis, Ciceroni lib. 7 ad Atticum epist. 13, Silio Italico lib. 8, aliisque antiquis scriptoribus notum, hodie Eugubium, Italis Gubbio et Agubio dicitur: quod tamen ex vicinis antiqui oppidi ruderibus, post barbarorum in Italiam inundationem, restauratum volunt. Sedes illic olim erecta Episcopalis, cui seculo Christi undecimo plures præfuerunt, assumpti e monasterio Eremi sanctæ Crucis Fontis Avellani, sive Avellanæ: quod millibus passuum quatuordecim a civitate Eugubina distat, situm in radicibus montis Catriæ versus Orientem, uti illic pars Apennini appellatur in Chronico Gualdensi, antiqui scriptoris, et ab anonymo ejusdem loci eremita apud Cajetanum, in præfatione ad opera B. Petri Damiani. Petrarcha lib. 2 de Vita solitaria tract. 3 cap. 17 quietissimam indi-

getat solitudinem in Italiæ medio, ad sinistram Apennini latus, quæ vetus adhuc Fontis Avellanæ nomen servabat, dum is seculo xiv scriberet: nunc sanctæ Crucis titulum gerere observat Augustinus Florentinus lib. 5 Historiæ Camaldulensis cap. 7, eamque sanctæ Crucis nomenclationem assumptam ob sextæ feriæ jejunium, tempore B. Petri Damiani ibidem ceptum.

2 Hoc Fontis Avellani eremitorium, ut nonnulli appellant, circa annum Christi millesimum, aut paullo ante traditur extructum a quodam Lodulpho Gessonis filio, qui in Episcopum Eugubinum electus, ultro isti honori cessit: quem tamen ex eremo illa Fontis Avellani admiserunt Julianus, Theobaldus, seu Tedaldus, S. Rodolphus, Maynardus: quorum temporibus vixit B. Petrus Damianus, et quidem, si primus excipiat, postquam monasticam disciplinam in illa eremo amplexus est: qui aliquam sibi etiam ejusdem Ecclesiæ curam impositam fuisse scribit epist. 14 lib. 1 ad Alexandrum II. Pontificem his verbis: Quod Eugubina Ecclesia, quæ mihi dudum a vestris decessoribus est commissa, nunc, pro dolor, est omnino confusa, et velut

extructum circa annum 1000.

plures mox dedit Episcopos Eugubinos:

A velut area, quæ pedibus conculcatur, abjecta; peccatis meis id exigentibus deputo. *Idem epist. 8 lib. 4 hæc Maynardo Episcopo Eugubino mandat*: Instaura, venerabilis Frater, Ecclesiæ tuæ prædia, prodige secularibus tradita: revoca diversi generis ornamenta nocenter exposita: etsaltem insignia quæque vel optima restituantur, quæ prælationis tuæ tempore graviter suspiramus ablata. *Hæc ille pro sollicitudine ejus Ecclesiæ sibi commissæ. At librorum e se conscriptorum judices, ac quasi censores, constituit S. Rodolphum Episcopum Eugubinum et Theodosium Senogalliensem, cujus etiam diœcesis eremo Fontis Avellani vicina est versus mare Adriaticum. Extat epistola ad illos lib. 4 num. 11. De Episcopis Eugubinis et Senogalliensibus consule Italiam sacram Ughelli.*

3 Quinam præfuerint huic eremo *Fontis Avellani ante B. Damianum Priores (ita Moderatores appellabantur) necdum legimus. Ipse B. Petrus opusc. 34 cap. 6, In hac, inquit, eremo Fontis Avellani, ubi nunc habito, Prior quidam fuerat, nomine Joannes. et opusc. 15 cap. 28 docet, qualis debeat eligi Prior inter Eremitas, et quomodo electus debeat Prioratus officio fungi: qui tamen infra in Vita etiam Abbas et Magister nuncupatur. A morte B. Petri rexit Eremitas illos Prior Liprandus, cui Vitam illius inscripsit Joannes, et ipse dein, ut infra dicitur, Prior Fontis Avellani constitutus, ac tandem Eugubinus creatus Episcopus. Quo forsân modo supra memorati Episcopi Eugubini ex Prioribus Fontis Avellani sunt plerique assumpti.*

4 Præerat etiam B. Petrus, ut supremus moderator, aliis per diversa loca aggregatis discipulis, ut num. 20 in Vita dicitur, et num. 19 quinque ab eo extracta monasteria, sive eremitarum habitacula, referuntur: quæ cum aliis quibusdam in unam coaluerunt Congregationem, cujus caput fuit eremus sanctæ Crucis Fontis Avellani: atque ita monasterium sanctæ Mariæ ad portas, olim urbis Faventinæ, nunc mœnibus inclusum, in quo B. Petrus diem extremum vitæ clausit, Ordinis monachorum, Congregationis S. Crucis Avellanæ dicitur in Historia monastica cujusdam anonymi Benedictini Congregationis S. Justinæ, apud Cajetanum, in præfatione ad opera B. Petri, quem ait circa an. cccccclxxx floruisse. Regulam et vivendi institutum hujus Congregationis præscribit atque explicat B. Petrus opusculo xv in capita xxxi distincto. Ast opusculo xiv ad exemplum et imitationem posterorum exponit regulas et vivendi instituta, quibus Eremitæ Fontis Avellani suo tempore utebantur: iisque ut qui post se illic victuri sunt utantur, neque ad laxiorem vitæ normam declinent, gravissime obtestatur. Est hæc Fontis Avellani eremus ante centum circiter annos Ordini Camaldulensi adjuncta, id agentibus potissimum Petro Franceschinio Balneaballensi Visitatore, et Julio Roboreo Cardinale Episcopo Urbinate, creato anno cldcxlvi, qui factus dein Vicentinus Episcopus, ac postea Archiepiscopus Ravennas, mortuus est anno cldcclxxviii. Meminerunt hujus conjunctionis Petrus Ricordatus Diario 4 Historiæ monasticæ, a Cajetano citatus, Augustinus Florentinus lib. 3 Historiarum Camaldulensium aliique. De Ordine Camaldulensi egimus vii Februarii ad S. Romualdi ejus fundatoris Vitam, quam B. Petrus Damianus scripsit, compulsus, ut in prologo testatur, multorum Fratrum precibus et germana caritate devinctus. Idem opusculo 13 ante citato de suæ Congregationis institutis cap. 16 discretionem debiliū in Prioris sui arbitrio ponendam docet, in exemplum disciplina S. Romualdi adducta. Et infra in Vita num. 19 dicitur ad montem Pregium invenisse cellulam, in qua B. Romualdum quondam mansisse ferebant, ibique eremitarum fundasse habitacula.

C conjunctio cum Ordine Camaldulensi facta seculo 16: 5 De possessionibus huic Eremitæ procuratis, agit B. Petrus opusculo 14. In hoc loco, inquit, qui Fons Avel-

lani dicitur, plerumque viginti, plus minus, monachi per cellulas, sive in assignata cuique obedientia, degimus, ut omnes simul cum Conversis et famulis tricenarium quinarium numerum aut vix aut breviter excedamus. *Ac dein vivendi regula exposita, ista subdit, successorem in regimine substituendum alloquens*: Ut autem ad hæc observanda nullus excusationi pateat locus, juxta id, quod exiguitate loci humilis competeat, studuimus eotenus possessiones acquirere, ut prædictum Fratrum numerum possis, nisi exercendi cura defuerit, sustentare. Librorum quoque numerum non minimum dereliquimus, ut Fratribus nostris, qui pro nobis orare dignentur, meditandi copiam præberemus. Bibliothecam omnium veteris et novi Testamenti voluminum, licet cursim, et per hoc non exacte vobis emendare curavimus. Ex Passionibus quoque beatorum Martyrum, ex homiliis sanctorum Patrum, ex commentariis allegoricas sacræ Scripturæ sententias exponentium, Gregorii scilicet, Ambrosii, Augustini, Hieronymi, Prosperi, Bedæ, Remigii etiam et Amalarii, insuper et Haimonis atque Paschasii, divina gratia nostris albescente laboribus, plures libros habetis, quibus vacare potestis: ut sanctæ animæ vestræ non solum oratione crescant, sed et lectione pinguescant. Ex quibus nimirum codicibus nonnullos pro nostra possibilitate correximus: ut in sacræ disciplinæ studiis intelligentiæ vobis aditum panderemus.

6 Claustrum quoque juxta Ecclesiam construi hac intentione censuimus, ut, si quem adhuc inolita monasterialis Ordinis consuetudo delectat, habeat, ubi in præcipuis festivitatis solenniter ex more procedat: cui et processioni Crucem argenteam satis idoneam procuravimus. Ejusdem quoque intentionis studio, imbecillitati fragilium consulentes, etiam tintinnabula atque bechinia, diversaque divinæ domus utensilia comparavimus. Calices quoque duos argenteos pulcherrime deauratos hac vobis ratione providimus, ut, cum sacra Dominici Corporis et Sanguinis mysteria vultis accipere, stannum vel vilis quodcumque metallum vestris labiis nequidquam necesse sit adhibere. Conspicua nihilominus sacrosancto altari tegmina, et celebrandis Missarum solenniis pretiosa contulimus ornamenta. Hæc omnia, Fratres, nos non sine labore quæsimus, ut vobis laboris impendia tolleremus, tantoque liberior, se vester animus ad alta sustolleret, quanto minus hunc ad providenda sibi infima rei familiaris inopia non gravaret. *Hactenus B. Petrus, qui epist. 2 lib. 3 evocatus ab Archiepiscopo Ravennate, Gebehardo, excusat se ob inopiam suorum, quibus providere debebat*: Præcepisti mihi, inquit, dilectissime Pater et Domine, et præcipiendo mandasti, ut ad te venirem: sed ego pauperculum locum ad regendum suscipiens, qui prius per memetipsum solummodo pauper extiti, nunc per tot pauper effectus sum, quot regendos accepi. Perpendo igitur, et quale sit plurimos regere, et præbendæ necessitatis stipendia non habere. *Hæc B. Petrus, qui in Chronico Gualdensi, circa annum cccccxv conscripto apud Cajetanum, habetur hujus eremitorii sanctæ Crucis juxta Fontem Avellanæ constructor, quod de prima eremiticæ vitæ fundatione accipi haudquaquam potest.*

7 Interviros de eremo illa bene meritos fuit S. Rodolphus ejus discipulus, dein, ut diximus, Episcopus Eugubinus, cujus Vitam a se scriptam B. Petrus dicavit Alexandro II Pontifici, et hæc sub initium narrat: Ante fere septennium ille Rodolphus cum matre et duobus fratribus, se paullisper ætate præcedentibus, servis dumtaxat libertate donatis, castrum suum inexpugnabili munitione vallatum, mihi cum omnibus, quæ sui juris erant, prædiis contulit, atque ad Eremum veniens, habitum monasticæ professionis accepit

D AUCTORE G. H. eremitæ in Fonte Avellani circiter 20,

a B. Petro Damiano procurata possessio,

varii in bibliotheca libri,

E

claustrum extractum,

templi facta utensilia,

calices,

ornamenta:

F

Discipuli ejus, Sanctis adscripti, Rodolphus,

ejus Priores:

Congregationis caput.

Regula et institutum,

conjunctio cum Ordine Camaldulensi facta seculo 16:

AUCTORE G. H.
Dominicus
Loricatus,

A accepit. *Hæc ibi. Colitur S. Rodolphus xxvi Junii. Alter vero, cujus Vita cum Actis S. Rodulphi juncta legitur, est S. Dominicus Loricatus, et ipse B. Petri Damiani discipulus factus, uti istis ibidem verbis testatur: Longevero post, Magistro præbente consensum, dignatus est vir sanctus prædictus mihi misero, et quem ipse suscipere dignaretur indigno, mira se prorsus humilitate committere, et sicut Abbati monachum subjugare: cui nimirum præstitit, non accepit. Et quem susceperam velut in subjectione clientem, gaudeo me in schola Christi vere philosophum percepisse doctorem. Tota quippe vita ejus, prædicatio et ædificatio, doctrina erat et disciplina. Hæc ibi de S. Dominico Loricato, cujus natalis incidit in xiv Octobris.*

Joannes
Laudensis,

8 Tertius discipulus Sanctis adscriptus est Joannes Laudensis, illustri familia apud Insubres Laude Pompeia oriundus, qui, ut Acta ejus habent, tanti viri fama comperta, exemplo ejus animatus, confugit ad ipsum, et elongavit se a mundo fugiens et de terra propria et cognatione recedens, venit in terram, quam ei Dominus revelavit, et venerabili Patri Petro Damiani Priori Eremiti, et devotorum Fratrum Magistro, se obtulit humiliter, genibus flexis rogans instanter, ut ipsum sub disciplina sacrae regulæ beatissimi Patris Benedicti susciperet in discipulum et Fratrem, Regi Christo perpetuo serviendum. At vero reverendus Dei Sacerdos Petrus Damiani videns Joannis simplicem animi puritatem, fervorem spiritus, obedientiæ promptitudinem, et verum mundi contemptum in ipso, ipsum benigne recepit. B. Petrus huic inscripsit opusculum xlii de decem Ægypti plagis et decalogo, atque ita alloquitur: Dilectissimo Fratri Joanni, jam non Laudensi, ideoque laudabili viro, Petrus peccator monachus paternæ dilectionis affectum. Contempsisti nuper, fili, Pharaonem, et superbi Regis ac opprimentis Ægypti simul abominatus es servitutem: necesse est ergo nunc, ut gradiens per desertum, multa tentationum genera subeas, sitis ac famis inopiam perferas, et sic per ærumnosa pericula, diversæque calamitatis angustias ad terram repromissionis attingas. Plura isthic, et in prologo et capite ultimo, legi possunt de singulari B. Petri erga hunc discipulum affectu caritatis, quem auctor Vitæ S. Joannis istis exprimit verbis: Duæ vero columnæ lucidæ Fratrum Eremiti Fontis Avellanæ reverendus Prior Petrus, et Clericus Dei Joannes, sicut duo Seraphim divina caritate inflammati, corde et ore jugiter Deum altissimum collaudabant, et Fratrum mentes et corda et ora ad Dei timorem et fraternam caritatem accendebant. O quam bonum et quam jucundum erat tales fratres habitare in unum! De eodem S. Joanne in Chronico Gualdensi hæc leguntur: In eodem siquidem eremitorio inter alios sanctos Priores monachos, servus Dei Dominus Joannes Laudensis multa vixit sanctitate et dura Pœnitentia et abstinencia, infra illas silvas condensas et prærupta montium, corpus suum castigavit. Qui postmodum de Prioratu sanctæ Crucis in Episcopum Eugubinum assumptus in multa sanctitate vixit et obiit. Dies illius natalis assignatur vii Septembris.

singulari amicitia conjunctus,

e Priore
sanctæ Crucis
Eugubinus
Episcopus.

§ II. B. Petri Damiani lucubrationes. Vita ejus edita. Dies natalis.

Opera B. Petri
Damiani diu
latuerunt,

dein edita a
Lipomano,

Opera B. Petri Damiani non sine Ecclesiasticarum litterarum detrimento in tenebris varie disjecta jacuisse, testis est Paulus v Pontifex Maximus in Brevi ad Constantinum Cajetanum monachum Benedictinum monasterii Catanensis S. Nicolai de arena, cujus labore et diligentia ex multis bibliothecis conquisita ea et collecta fuisse asserit. At varios ejusdem B. Petri tractatus MSS. jam ante excerpserat ex biblio-

thecis Casinensi, Capranica, tum Canonicorum Ecclesiæ S. Petri, atque alterius cœnobii Italiæ, Aloysius Lipomani Episcopus primo Veronensis, dein Bergomensis, ac curarat typis Romanis anno ciciolx vulgari, quarta parte tomi octavi Vitarum Sanctorum priscorum Patrum. Margarinus item Bignæus varias ejusdem B. Petri epistolas adjunxit in auctiore editione Bibliothecæ veterum Patrum. Cardinalis Baronius ad annum 1047 num. 13 ait singulis ferme annis dicenda esse, quomodo B. Petrus multiplici nomine illis temporibus perditissimis Ecclesiæ Catholicæ profuerit, cum ad Ecclesiastica negotia subeunda vocatus sæpe ex eremo fuit, ac passim ejus epistolas aliaque opuscula e codicibus MSS. profert. At Cajetanus omnia ejusdem opera undequaque collecta in tres tomos distinxit, quorum primus continet epistolarum libros octo, secundus varios sermones et Sanctorum historias, tertius denique illustrata de variis argumentis opuscula sexaginta. Quæ omnia dein novo studio ac labore recognita auctaque in Galliis prodierunt.

Bignæo,

Baronio,

et potissimum
Cajetano in 3
tomos distincta:

10 Præposita his operibus est Vita B. Petri Damiani ex duobus codicibus MSS. Ravennate et Faventino edita, ac in tertia Surii editione recusa: quam et nos hic damus in capita more nostro distinctam, et notis et ad marginem rerum gestarum breviori illustratam. Auctorem opinamur S. Joannem Laudensem, dein Priorem ejusdem eremi, ac postea Episcopum Eugubinum, ut supra diximus. Ipse nomen suum prodit in Vitæ inscriptione, ac mox in Prologo ait se tanto Patri, licet in extremis pene temporibus, individuum comitem inhæsisse. Ipse enim S. Joannes, ut in ejus Vita legitur, fama tanti viri comperta, quando hic cum licentia Domini Papæ Cardinalatus gloriam deseruit, et in eremo Fontis Avellanæ se reclusit, exemplo ejus animatus, confugit ad ipsum. Qui in ipsius S. Petri Vita postquam cap. 8 ejus ad eremum narravit reditum, mox num. 42 quæ agi ab eo viderat refert: Vidi nempe inquit. Et dein, hoc quidem ipse præsens agnovi. Demum individuus ad mortem usque permansit comes, cum ille num. 49 exitus sui horam appropinquare cognoscens, extemplo nobis, inquit, lectulo circumstantibus, matutinale officium peragere jussit. Et num. 21, postquam, ait, illius sepulturam Faventiæ celebrassemus, indeque redeuntes apud monasterium Aceretæ prima mansione hospitaremur; ibidem non solum istud, sed et alia quædam quæ miraculo huic subdere curabimus, nos addiscere contigit, referentibus eadem quibusdam ejusdem monasterii Fratribus, nec non et prædictæ Eremiti, qui tunc illo conveniant. Ex adjunctis miraculis aliquod sibi relatum num. 24 asserit a Fratre, dum cum eodem a silva rediisset. Aliud num. 27 et 28 narrat, prout is, cui illud beneficium collatum erat, factus monachus, totum nobis, inquit, ut digessimus, ex ordine enarravit. Ita num. 42 dicturus sum, quod majoribus meis condiscipulis referentibus audivi. At quæ conversionem ejus præcesserunt, ait num. 2 se relatu cujusdam ipsius propinqui, viri gravis et honesti, audivisse: at partem ex quodam condiscipulorum meorum, inquit, qui ejus contubernio ante me familiariter inhæsere, partem eorum, quæ relaturus sum, me ex ipsius Petri ore suscepisse memini. Et num. 18, Sæpe, inquit, nobis referre solebat. Alia etiam ex ejusdem B. Petri opusculis excerpit: ita num. 10, Et quidem ipsemet tam hoc, inquit, quam aliud, quod de ejus abjectione recenter nati, superius retuli, suis opusculis exarando inseruit. Quæ cap. 7 de Ecclesia Mediolanensi reconciliata narrantur, in libro cui vocabulum, Actus Mediolani, luculenter exprimi ait, quæ eisdem passim verbis servatis descripsit. Eodem modo, quæ de institutione Fontis Avellani num. 16 traduntur, licet coram auctor et conspexerit, et observavit, tamen ex opusc. 14 et 15 desumpta sunt.

præponitur
Vita ex MSS.
eruta,

E
auctore S.
Joanne Lau-
densi,

individuo
comite,

referente quæ
vidit,

aut ab aliis
discipulis
F

et propinquo
ejus cognovit,

aut quæ B.
Petrus ei retu-
lit.

aut scripto
reliquit:

A 11 *Ughellus* tomo 1 *Italiae sacrae in Episcopis Eugubinis*, S. Joannem Laudensem cognomento Grammaticum appellat, ob styli scilicet elegantiam et gravitatem, quæ fere supra ævi illius consuetudinem est in hac *Vita* expressa. Hic ergo diligens veritatis cultor, florenti calamo res a B. Petro gestas, mox ab obitu ejus descriptas, dicavit Liprando Priori ejus successor: qui Aripandus forsitan aliis est, cui B. Petrus inscripsit opusculum 45 et 46, quod ultimum ita exorditur: Exigis, dilectissime fili, ut tibi aliquid scribam, et, qui me dictante frequenter aliis scriptitas, ut tibi quoque aliquid scribatur, imploras: eique epistola 19 ægritudinum suarum seriem exponit. Quæ sub finem de apparitione B. Petri anno 1017 facta habentur, ab alio quopiam videntur postea adjuncta, ut ibidem observamus, et Appendicem inscribimus.

S. Joannes etiam Grammaticus appellatus: an Liprandus idem qui Aripandus,

ante B. Petro secretis? Appendix sub calcem Vitæ.

Alias Vitas hic omittas scripserunt. Jo. Ant. Flaminius,

B 12 Alii seculo decimo sexto ejusdem B. Petri Acta suo stylo exornarunt a Cajetano cum editione Romana Epistolarum simul excusi, sed postea in editione Lugdunensi omitti, quod ejusdem Damiani res gestas, quas ejus discipulus Joannes, eademque prorsus serie narrent. Horum primus est Joannes Antonius Flaminius Forocorneliensis, quem inter et Leandrum Albertum Ordinis Prædicatorum summa extitit animorum conjunctio, ac mutua studiorum communicatio. Illi Leander anno 1017 inscripsit Vitas Generalium Ordinis Prædicatorum, a B. Jordano successore S. Dominici usque ad Thomam Cajetanum, quæ Vitæ extant lib. 1 Virorum illustrium Ordinis Prædicatorum. Flaminius etiam varias Vitas Patrum Ordinis Prædicatorum a Leandro editas conscripsit, ut S. Alberti Magni, Vincentii Valentini, Jacobi Veneti, Mauricii Pannonii, Venturini Bergomensis, et Jacobi Alemanni; quam tamen ex Italico Latine expressit. Eodem modo scripsisse se Vitas quatuor sanctissimorum Patronorum urbis Faventinæ, in Prologo Vitæ B. Petri Damiani his verbis testatur: Magna soleo voluptate affici, viri Faventini, quoties repeto, quam grata et quam jucunda vobis obtingat opera, quam in describendis Vitis Sanctorum, qui a vobis religiosissime coluntur præstare cœpi, tanta quidem animalacritate, quanta non facile præstari a quoquam vestri amantissimo queat. Hoc autem animadverti in descripta nuper a me B. Terentii Confessoris, qui mihi primus oblatus est, ac B. Sabini Episcopi et Martyris vita. Quare cum a vobis duorum, qui adhuc restabant Sanctorum similem a me operam expectari audirem, putavi me debere eodem studio expectationi vestræ ac desiderio respondere. Igitur B. Petri Damiani et S. Æmiliani, quos Episcopale fastigium cum sanctitate illustres fecit, duobus, quos dixi, prioribus adjeci, ut spectatum jam, ni fallor, amorem erga vos meum, et voluntatem vobis omnia (quæ a me præstari possint) gratificandi, manifestioribus quotidie indicis experiamini. Hæc Flaminius. Coluntur memorati alii cum B. Petro urbis Faventinæ Protectores, Terentius xxx Julii, Sabinus, sive Savinus, vi Decemb. Æmilianus vi Novemb. ad cujus MS. Vitam auctor dicitur Joannes Antonius Flaminius Faventinæ Ecclesiæ Presbyter, quem Leander Albertus Virum litteratum appellat. Vitam B. Petri ita concludit: Demum in sepulchro marmoreo locarunt corpus, ubi usque in hodiernum diem multis prodigiis sanctum Antistitem suum Deus illustrem ac venerabilem populo facit. Cujus spectata magnis documentis mira sanctitate atque facundia, quantum sidus in Ecclesia Dei extiterit, qui ea, quæ de illo compendiose descripsimus, quique luculentos ac saluberrimos illius sermones legerint, testari, ni fallor, abunde poterunt. Beatus autem Petrus circa annum Christi millesimum et octogesimum diem suum obiit, magnus Faventinæ urbis Protector et custos. Hæc ibi. De anno obitus B. Petri infra agemus.

cum hoc exordio et epilogo,

de ejus apud Faventinos veneratione,

et miraculis:

13 Apud Cajetanum alia extat B. Petri Damiani Vita, ex Augustino Fortunio monacho Congregationis Camaldulensis libro quinto Historiarum Camaldulensium et partis posterioris a capite vi usque ad xiv. Priorem partem libris tribus edidit auctor sub nomine Augustini Florentini anno 1017, magno Duci Etruriæ dicatam. Sub calcem hujus Vitæ relata apparitione B. Petri, quam in Appendicem rejecimus, hæc adduntur: Beatus vero Petrus exinde (id est ab anno 1017) ab omni Ecclesia pro Sancto habitus, et inter Coelicolas receptus est. Alia ejusdem B. Petri Vita ex Hieronymi Rubei historia Ravennate collecta est a Jacobo Mosandro, editaque tomo vii de Vitis Sanctorum in Supplemento ad Surium, et apud Lipellum recusa. Cajetanus ex eodem Rubeo eandem Vitam, sed alio ordine dispositam, cum præcedentibus auctoribus vulgavit. Quæ cum omnia aut ex priore a Joanne descripta sint, aut ex aliis antiquis auctoribus, de quibus infra agemus, excerpta, extantque sæpius typis impressa, hic omittimus, rejectis nonnullis in Notas, et sequentes §§. Eandem Vitam Italice libro de Sanctis ac Beatis Camaldulensibus edidit Silvanus Razzius Abbas Camaldulensis: quam potissimum præfatur se ex Rubeo transtulisse.

D AUCTORE G. H. Augustinus Fortunius,

Hieronymus Rubeus,

Silvanus Razzius.

14 B. Petrum Damianum die anniversaria Cathedralis S. Petri Apostoli spiritum Domino reddidisse tradunt Joannes in Vita num. 49, et alii eum secuti. Ob hanc tamen Cathedralis solennitatem Faventini venerationem B. Petri in diem proximum xxiii Februarii rejiciunt, quo die Ferrarius in Catalogo generali ista habet: Faventiæ in Æmilia S. Petri Damiani Episcopi Ostiensis, ejus urbis Protectoris. Longiori encomio eundem celebrat in Catalogo SS. Italiae, ac Sancti titulo etiam ornat, licet nondum in Sanctorum numerum relatum esse fateatur. Cum Ferrario Sanctum appellat Jacobillus de Sanctis ac Beatis Umbriæ ad xxiii Februarii, ad quem diem et ipse aliquam Vitam ejus habet et colit apud Faventinos asserit, atque antiquas Lectiones MSS. Ecclesiæ Faventinæ, quæ ex Vita ejus tum recitari solebant, allegat. Cum ipsis Faventinis et nos Acta ejusdem xxiii Februarii damus: quo die ejus obitum referunt Calvisius ad annum 1072 et Schmidius in Diario historico: quod tamen apud Baronium, cujus testimonio nituntur, non legerant. At xxii Februarii, quo die mortuum esse diximus, inscribere eundem Balinghemius noster Kalendario Mariano, Ghinius Natalibus Sancti. Canonicorum, Fion, Dorganus, Menardus, Bucelinus, Martyrologiis Benedictinis, ac Surius, Haræus, aliique ejus Vitam dedere.

Mortuus est B. Petrus Damianus 22 Febru. E colitur 23 Febr.

§ III. B. Petri animus reverens erga S. Benedictum, hujus Regulam et ordinem. Alius ab eo Petrus de Honestis. Cognomen Damiani.

Ceterum Benedictini jure optimo assumunt etiam cultum ac venerationem B. Petri Damiani, utpote qui sanctissimum Patriarcham Benedictum solenni cultu prosecutus est, in ejusque die natali hac de causa strictum Quadragesimæ jejuniū posse aliquantulum relaxari præscripsit opusc. 14 de ordine et regula eremi Fontis Avellani. In duabus, inquit, Quadragesimis, quæ vel Natale Domini vel sanctum Pascha præcedunt, consuetudo tenuit, ut neque monachis, neque laicis, vini vel etiam piscis perceptio concedatur. Pulmentum quoque in eisdem Quadragesimis numquam sit præter unum, nisi his quatuor festivitatibus scilicet B. Andreae et S. Benedicti, et in Dominica Palmarum, et Cœna Domini, quibus nimirum sacratissimis diebus pisces et vinum cum gratiarum actione percipiuntur. Imo nonnullos ait duplex illud quadragesimale spatium absque diebus Dominicis totum jejunando peragere solere, exceptis tribus solennitatibus, Sancti videlicet Andreae et S. Benedicti et Andree

F

Eremitæ Fontis Avellani solenni cultu honorant S. Benedictum,

A nuntiationis Dominicæ. *Est eremus illa dicata S. Andree, unde et monasterium S. Andree de Avellana dici legitur apud Augustinum Florentinum, citatum a Wione lib. 1 Ligni vitæ cap. 9. At S. Benedictum in Congregatione eremi Fontis Avellani Patronum coluerunt, non ut cœnobitæ, verum ut anachoretæ sive eremitæ, quorum vitam perfectiorem, quam cœnobitarum, esse docet pluribus B. Petrus Damianus lib. 6 ep. 12 ex ipsis S. Benedicti verbis.* Hæc itaque, inquit, nostra non sunt, sed ejusdem Patris nostri verba: Secundum, inquit, genus est anachoretarum, id est, eremitarum: horum qui non conversionis fervore novitio, sed monasterii probatione didicerunt contra diabolum, multorum solatio jam docti, pugnare: et bene instructi fraterna ex acie ad singularem pugnam eremi, securi jam sine consolatione alterius, sola manu vel brachio contra vitia carnis vel cogitationum, Deo auxiliante, sufficiunt pugnare. *Hæc ex cap. 1 Regulæ S. Benedicti B. Petrus, cujus et ista sunt in eadem epistola:* Hoc præterea novimus, quia B. Benedictus eremi cultor extitit, et hoc certe nos optavit esse, quod fuit, sed... dispensative constituit prius monasterialis vitæ planitiem, ut illic disciplinæ flagellis attriti, et exercitiis probati jam facilius eremi conscendamus ad arcem. Hoc itaque Benedictus, quod et Beatus fecerat Paulus. * Agamus siquidem erat Apostolus, homines tamen ad conjugium provocabat: Unusquisque, inquiens, uxorem accipiat, et unaquæque virum suum habeat... Paulo post tamen dicit: Volo omnes homines esse sicut meipsum. Aliud vero volebat Apostolus, et aliud præcipiebat. Volebat nos, sicut ipse erat, cælibes esse, propter excellens videlicet vernantis pudicitiae meritum, sed volebat inire conjugium, quia fragilitatis nostræ periculum timebat... Ita B. Benedictus, quamquam propensius velit nos esse, quod erat, hoc est eremi sectatores; tolerabilius tamen ducit nos infirmos ac debiles in monasterii portu vel ignobilitate vivere, quam in tempestuosa naufragi mundi voragine deperire. *Ac tandem ita concludit:* Ut ergo Fratres ad eremum de monasteriali vita conscendant, et nos hortari et nos debemus cum caritate suscipere, ut non velut hostes a beato viro schismatica, quod absit, aversione discedere, sed ut revera discipuli videamur et illi invicem unanimiter consentire.

C *16 Hactenus in illa sua epistola B. Petrus, qui præter consueta monasteriorum S. Benedicti exercitia, tradit opusc. 14 in sua eremo Fontis Avellani, alia quamplurima et longe excellentiora observari. Ita de Psalmodia, inquit, consuetudo est, ut cum duo Fratres simul commorantur in cella, duo persolvant in die psalteria, unum pro vivis, alterum pro mortuis... Qui autem solus moratur, psalterium quidem vivorum totum per singulos dies adimpleat; defunctorum sive medium, sive totum, juxta quod virium possibilitas administrat. Horarum autem Psalmodia canonica omnino, sicut fit in monasterio, ita hic per ordinem nihilominus adimpletur. Ac paullo inferius, Regulare est, inquit, monasteriis, ut hi, qui in via diriguntur, foris non comedant, si eo die sperant reverti: cui videlicet observantiæ illud etiam apud nos additur, ut sive ipso, sive alio die fuerit quis egressus, jejunos semper ad Eremum revertatur. Quin etiam B. Petrus, ut in Vita legitur num. 43, hanc Eremi suæ normam observationis in nonnullis monasteriis, pia devotione amplectentibus, excitando instituit, et insigne Casini montis cœnobium inter regularia mandata statuit nonnulla conscribenda. Quæ præclare confirmat Leo Marsicanus et ipse Episcopus Ostiensis lib. 3 Chronici Casinensis cap. 21 his verbis:* Porro Domnus Petrus Damianus ad monasterium veniens, cum verbo pariter et exemplo ad Dei servi-

tium, quoscumque posset, ferventer accenderet; tandem permissione Abbatis *Desiderii* ab omni congregatione obtinuit voluntaria oblatione in remissionem peccatorum omnium, ut sexta feria per totum annum pane et aqua contenti, disciplinam singuli facta confessione perciperent, insuper et triduanum jejunium in capite Quadragesimæ per annos singulos agerent. *Fuit Desiderius Abbas S. R. E. Cardinalis, ac dein Pontifex Romanus Victor III appellatus, quem sæpius invisit B. Petrus, et plures epistolas opusculaque eidem scripsit. Ejus apud Casinenses successori Oderisio dicavit Leo Chronicon Casinense.*

D *17 Florebat eo tempore præ ceteris in Gallia cœnobii Cluniacense seculo decimo extractum, uti diximus, XIII Januarii ad Vitam B. Bernonis Abbatis, cui successerunt Odo, Aymardus, Majolus, Odilo, Hugo, viri sanctitate illustres. De accessu B. Petri Damiani ad monasterium Cluniacense in tractatu miraculorum S. Hugonis ab auctore cœtaneo scripto, ista in Bibliotheca Cluniacensi col. 460 narrantur:* Tempore quodam necesse fuit sancto viro pro tuendis filiis ad Ecclesiam matrem recurrere, et Romanæ Sedis patrocinium advocare. Quapropter Urbis illius refugium petens, magno labore et difficultate a latere avulsum Dominum Petrum, Hostiensem videlicet Episcopum, cognomento Damianum, obtinuit, ut sibi daretur pro magno Petro præliaturus, et adversarios prostratus mirabili sua prudentia atque facundia. Erat namque vir ille abstinentiæ singularis usu et ferreorum vinculorum nexu undique sic attritus, ut vix posset inveniri modus, quo ejus corporis imbecillitas foveretur, ad equitandi onus grave utcumque tolerandum. Et quia levi plerumque scandalo offendi poterat, necesse habebat sæpe aliqua satisfactione placari. Ad quam rem venerabilis Hugo ita se inclinabat, ut ejus animum reformaret ad tranquillitatem, ac si alter Martinus esset, qui nihil putaret indignum quod humilitas agendum suaderet. Cum ergo venisset Cluniacum, alter ille Gregorius per eloquentiæ ubertatem, non tamen per Apostolicæ vitæ æqualitatem, vidissetque humanitatem et disciplinam, virgamque et baculum contulisset, cœpit hærere ac stupere, qualiter sancti esse aut sanctos institutores habere possent, qui tantis abundarent bonis: et rursum quomodo non sancti esse possent aut perire, qui tam devote sustinerent tam grave pondus laboris et custodiam monasticæ disciplinæ. Aliquando sane judicabat ciborum copiam, aliquando mirabatur hanc jejunantibus deesse gratiam, quam illos habere videbat. Verumtamen si fieri posset, sicut ipse dicebat, ut utraque virtus obedientiæ et abstinentiæ sociaretur in eis, tum profecto Apostolicæ nihil defuturum perfectionis.

E *18 Qua de re conveniens Domnum Abbatem obsecrabat, ut a sagimine duabus saltem feriis se suspenderent, qui in ceteris tam perfecti essent, ut anachoretis nihil deberent. Cui venerandus Hugo, discretionis custos egregius, Si, inquit, Pater carissime, vultis nobis augere coronam mercedis per additamentum jejunii, tentate prius nobiscum pondus laboris vel per octo dierum spatium, et deinceps aestimabitis, quid adjiciendum censere debeatis. Nam quandiu non gustaveritis pulmentum, nescire poteritis, quod exigit condimentum salis, etsi non adhibueritis saltem minimum digitum vestrum, nequaquam judicare de onere fraterno diserte ac digne valebitis. Quibus ille auditis sentiens fascis hujusmodi gravitatem suis viribus importabilem, cessavit a petitione ingravandi ponderis, et semetipsum cœpit percutere, unde alios ferire voluit, quia sagittam ad eos sine suo vulnere nequivit dirigere: intelligens magnum esse pensum illud, ac debere sufficere, quod apprehendere ipse non posset, qui in tanto videbatur*

a Pontifice Cluniacum missus,

miratur sanctitatem monachorum inter bonorum abundantiam:

suadens majorem abstinentiam,

a S. Hugone Abbate discrete admonetur, id fieri non posse,

AUCTORE G. H.

ut Patronum, et Fundatorem etiam eremitarum,

et eremi cultorem.

ἀγαπῶς, innuptus,

B
1 Cor. 7, 2 et 7

monasticis exercitiis Benedictinorum alia perfectiora addunt:

horum nonnulla suadet B. Petrus assumi a Casinensibus,

A tur stare virtutum culmine. Eruditus itaque Præsul multo eruditior reddit quam venit, magnumque thesaurum fugiendæ inanis gloriæ et capessendæ veræ humilitatis secum reportavit. *Hæc ex historia Miraculorum S. Hugonis Abbatis Cluniacensis, quo petente Vitam S. Odilonis a se conscriptam esse testatur B. Petrus, ita illum exorsus* : Hugo Cluniacensis monasterii Rector, et spiritalis militiæ dux ac præcipuus informator, hoc mihi laboris injunxit, ut Vitam B. Odilonis, decessoris videlicet sui, proprio stylo succinte perstringerem, et ex his, quæ in anterioribus paginis latius reperiebantur esse diffusa, utiliora quæque, magisque necessaria, brevi compendio deflorarem.

19 *Hæc de S. Benedicto, ejusque Regula et Ordine paucis fuere attingenda, quod nonnulli B. Petrum ab eremo Fontis Avellani transtulerint ad Portuenses cœnobitas diœcesis Ravennatis, et ab instituto anachoretico S. Benedicti ad Regulam Clericorum, sive Canonico- rum Regularium : quibus etiam constitutiones et recte vivendi decreta præscripsisse volunt, et regulam Damianam perperam appellant. De hac Portuensium Canonico- rum Congregatione legendus Gabriel Pennotus par. 2 historiæ Ordinis Clericorum Canonico- rum cap. 47, ubi num. 2 varios hujus erroris assertores enumerat, quorum sententiam secutus Ciaconius in gestis Sum- morum Pontificum et S. R. E. Cardinalium, in Ste- phano x res gestas B. Petri Damiani, et alterius Petri de Honestis confundit, ab Ughello in secunda editione emendatus, sublatis etiam insignibus Domus de Hones- tis, in quibus ruber leo stans et erectus in area alba, pi- neam nucem auream anterioribus pedibus quasi manibus sustinet. Arnoldus Wion, quasi omnium sententias con- ciliaturus, libri 2 caput 9 ita exorditur : Sanctus Pe- trus de Honestis, cognomento Damianus et Pecca- tor, nobilis Ravennas, monachus monasterii S. And- reæ Eremitæ de Avellana, Ordinis S. Benedicti Con- gregationis Columbæ etc. Verum aliis est Petrus Da- mianus, de quo agimus, alius Petrus de Honestis, uter- que Ravennam patriam habuit, uterque Peccatoris no- men assumpsit : sed ille se Petrum peccatorem mona- chum, iste Petrum peccatorem Clericum subscribere epistolis solebat. Uterque Prior fuit, ille monachorum eremi Fontis Avellani in diœcesi Eugubina ; iste Cleri- corum, seu Canonico- rum Regularium, in ecclesia Por- tuensi B. Mariæ in agro Ravennate, quibus et consti- tutiones præscripsit, a Paschale II Pontifice x Kalend. Januarii, Indictione x, anno CIOCXVI approbatas. Mor- tuus denique est Petrus de Honestis in suo Portuensi cœnobio anno CIOCXIX, id est post obitum B. Petri Da- miani annis quadraginta septem. Epitaphium Petri de Honestis, ejusque ad Paschalem Papam epistolam, ac hujus responsum, et monasteria varia huic Congregationi Portuensi adjuncta recenset ante memoratus Pennotus, qui Petrum de Honestis etiam Beatum appellat, mortuumque ait iv Kalend. Julii : at iv Kalend. Aprilis excudit Ughellus, quod suo tempore examina- bitur.*

20. Unde B. Petro cognomen Damiani accesserit variant auctores. Ciaconius, Bellarminus, cum aliis non- nullis Damiani filium appellant. Fortunius alique a nomine fratris Damiani, cujus opera studiis liberalibus imbutus est, illud sibi vocabulum adsumpsisse malunt, et forsitan hac de caussa Petrus Damiani, non Damia- nus ab aliquibus scribitur. At Petrus Damianus, nisi passim aberrant codices quam exactissime excusi, appel- latur a Leone Marsicano et auctore antiquo miraculo- rum S. Hugonis supra relatis. In Vita Stephani x Papæ, in epistolis Alexandri II Pontificis : secuti dein Helinandus, Antoninus, Lipomanus, Bergomensis, Ri- condatus, Rolewinckus, anonymus Benedictinus Con- gregationis S. Justinæ, et anonymus Fontis Avellani in testimoniis a Cajetano ante opera B. Petri excusis. Februarii Tom. III.

§ IV. Acta priora B. Petri Damiani, item apud Pontifices Gregorium VI, Clementem II, Leonem IX, Victorem II, Stephanum IX, Ni- colaum II. Episcopatus ejus Ostiensis. Di- gnitas Cardinalitia. Schisma Benedicti An- tipapæ ejus opera sublatum.

Petrum Damianum extitisse Doctorem eximium, ac Reip. Christianæ et Apostolicæ Sedis nobilem partem, testatus est Paulus v in memorato Brevi ad Constantinum Cajetanum. Natus is est Ravennæ, for- san circa annum Christi nongentesimum octogesimum octavum, ut infra relato ejus obitu patebit. At primis adolescentiæ annis porcos pascere debuit, etiam gran- diusculus factus : litteris postea imbutus et studiis liberalibus, dein scientia excellens, alios erudivisse traditur num. 7. Eremiticam tandem vitam capessens, apud Fontem Avellanum monasticis indutus est vestibus. Cumque lectioni sacræ sedula meditatione vacaret, tanta divinarum Scripturarum scientia claruisse di- citur num. 17, quanta secularium ante non clarue- rat. Docuit ibidem Fratres suæ eremi, dein monachos Pomposianos, a S. Guidone Abbate evocatus. Mortuus hic Abbas est anno CIOXLVI, sed annos eum octo supra quadraginta cœnobio Pomposiano præfuisse tradit Ru- beus lib. 5 Historiæ Ravennatis. Biennio apud Pom- posianos qua docendo, qua concionando exacto, ad ere- mum Fontis Avellani reversus est : atque aliqua illic quiete fructus ad celebre S. Vincentii monasterium able- gatus est. In hoc cœnobio B. Petrum Damianum scrip- sisse Vitam S. Romualdi circiter annum tertium deci- mum, postquam hic excesserat e vivis, asserit idem Ru- beus. Vitam S. Romualdi edidimus VII Februarii, et hunc anno CIOXXVII mortuum esse diximus. Hinc deci- mus tertius ab obitu illius annus convenit in annum Christi CIOXL, et rerum a B. Petro gestarum epocham chronologicam firmat, ab Augustino Fortunio etiam ex Chronicis quibusdam majoribus observatam.

22 Creatus dein eremi Fontis Avellani Prior est, cum aliquamdiu rebus temporalibus procurandis fuisset præfectus. Ut Ravennam veniret invitatus ab Archie- piscopo Ravennate Gebehardo (est hic XVI Februarii anno CIOXLIV mortuus et in monasterio Pomposiano se- pulchus) rescripsit epistolam supra a nobis indicatam, qua excusat, cum jam Prior alios regere eorumque necessi- tati consulere cogatur, se ad eum facile venire non posse. Quæ ante dictum annum CIOXLIV contigerunt. Hoc au- tem anno postquam tres simul Pseudopontifices Eccle- siam Romanam invasissent, sublato schismate, legitimus Pontifex creatus est Gregorius VI, ad quem extant ini- tio libri ; binæ B. Petri epistolæ, in priore se audita ejus electione exhilaratum ostendit, et sperare Ecclesiam Dei per eum, sordibus expurgatis, pristinum consecutu- ram decorem. Baronius relata ea epistola ad an. 1044 num. 8 de B. Petro addit, tanta ista non nisi legi- time electo Papa digna esse : ut plane, si desint alia, ista sufficiant ad demonstrandam ejusdem ca- nonicam electionem omni ex parte purissimam. Non enim ejusmodi fuit Petrus Damiani, qui vellet hæc scribens turpiter adulari Pontifici : nam exæstians zelo Ecclesiasticæ disciplinæ, nemini parcere novit, quin acerbissime arguerit, quemcumque sciret eidem adversantem. Hæc Baronius, qui ad annum 1046 num. 3 ait eundem Gregorium VI exemplo S. Grego- rii Nazianzeni, qui ob pacem conciliandam Ecclesiæ sponte se abdicavit, eodem ipsum animo, eademque virtute Pontificia Sede sponte cessisse.

23 Huic successit Suidgerus Bambergensis Episco- pus, ac Clemens II dictus, in ipsa Natalis Domini die xxv Decembris consecratus : qui mox Henricum Impe- ratorem filium Conradi Salici, ejusque conjugem Agne- tem inter Missarum solennia coronavit. Baronius an.

53 1047

eo petente scri-
bit Vitam
S. Odilonis.

Alius est a
Petro de Ho-
nestis Priore
Clericorum
monasterii
Portuensis in
diœcesi Raven-
nate,

mortuo an.
1119.

B. Petro co-
gnomen
Damiani.

D
AUCTORE G. M.

B. Petrus
natus aliquot
annis ante
1000 Christi
annum:
studiis imbu-
tus,

fit eremita
Fontis Avella-
ni,

docet variis
in monasteriis,

E

scribit Vitam
S. Romualdi
circa an. 1040.

creatur Prior
ante an. 1044,

scribit ad
Gregorium VI,
F

ejus auctori-
tate legitimum
Papam proba-
tum :

A 1047 num. 13 Ad ipsum Clementem, inquit, Petrus Damiani, eremi incola celebris nominis tum sanctitate, tum etiam doctrina, scripsisse reperitur epistolam, cujus hoc est exordium : Noverit Beatitudo vestra, Excellentissime Domine, quia Dominus invictissimus Imperator non semel, sed sæpe, mihi præcepit, et, si dicere audeo, rogare dignatus est, ut ad Vos venirem, et quæ in Ecclesiis nostrarum partium agerentur, quæque mihi necessario a Vobis fieri viderentur, vestris auribus intimarem : quod illa epistola diligenter præstat, mittitque una litteras Imperatoris in itinere acceptas, et rogat ut ad se scribat, utrum iter susceptum sibi proseguendum censeat.

AUCTORE G. B. gratiosus apud Clementem II Papam et Henricum Imperatorem

a S. Leone IX laudatur :

sub ejus nomine scribit Auximanis :

scribit et Victori II, Papæ :

a Stephano vulgo IX, qui x est,

creatur Episcopus, Ostiensis :

imo et S. R. E. Cardinalis

B 24 Clemente II eodem anno, VII Idus Octobris extincto, postquam Ecclesia a Benedicto, tertium Sedem Romanam invadente, fuisset aliquamdiu afflicta, creatus est Damasus II anno CIOXLVIII, cui intra primum Sedis mensem vita functo, tandem ubi quinque menses Sedes vacasset, successit S. Leo Papa IX, ante Bruno dictus, Episcopus Tullensis in Belgica I. Huic scripsit B. Petrus contra malevolos Obtrectatores. At Leo remisit præclaram epistolam, in qua viri sancti zelum laudat, atque incontinentiam Clericorum detestatur, et puniendam rescribit, ac verbis istis concludit : Fili carissime, inenarrabiliter gaudeo, quia exemplo conversationis instruis, quidquid oratoria facultate docuisti. Plus est enim opere docere, quam voce. Quapropter, auctore Deo, palmam obtinebis victoriæ, et cum Dei et Virginis filio lætaberis in cœlesti mansionem, et tot mercedibus eris cumulatus, quot ereptis per te a diaboli laqueis fueris constipatus, et quodammodo coronatus. Hæc S. Leo, qui contra Simoniacos Concilium Romanum anno CIOXLIX celebravit, cujus decretum laudat B. Petrus Damianus opusc. 6 cap. 35. Quæ autem ejusdem Leonis extat epistola x ad Auximanos, qua post obitum Episcopi expilatores domorum Episcopatum redarguit, recensetur inter epistolas B. Petri Damiani lib. 5 num. 6, et sub nomine Pontificis ab eo scripta asseritur. Mortuus est S. Leo Papa anno CIO LIV die XIX Aprilis, virtutum et miraculorum laude insignis, uti eum tabulæ Martyrologii Romani deprædicant. Successit Gebhardus Aistetensis in Germania Episcopus, dein Victor II dictus, anno sequente CIO LV Idibus Aprilis in Cæna Domini consecratus : in cujus manibus Henricus Imperator anno sequente CIO LVI, III Nonas Octob. tradidit Deo spiritum. Est et ipse Victor Papa proximo anno CIO LVII Florentiæ defunctus XXVIII Julii. Reperiuntur unæ B. Petri litteræ ad Victorem amarioris animo, sed zelo læsæ justitiæ exæstuante, scriptæ pro quodam illustri viro spoliato et injuste vexato.

C 25 Eodem anno CIO LVII Fridericus ex Abbate Casinensi et Cardinale Presbytero invitatus creatus est Pontifex II Augusti, ac Stephanus appellatus, nonus vulgo dicitur, qui revera decimus censendus, cum Stephanus Zachariæ successor anno IOCC LII constitutus, licet pauculos solum dies in ea dignitate vixerit, Pontifex legitimus fuerit, ob successorem itidem Stephanum perperam omissus. Sub hoc Pontifice B. Petrus, obedientiæ præcepto coactus, ut infra Acta habent, Ostiensis Ecclesiæ ordinatus est Episcopus : cujus Episcopatus quia Cardinalium Decano, a quo Summus Pontifex consecratur, tribui solet, inter S. R. E. Cardinales B. Petrus etiam merito numeratur, licet hujus dignitatis mentio non fiat in ejus Vita, aut tum viventium Pontificum epistolis ; neque semetipse B. Petrus Cardinalem in suis lucubrationibus appellet. Extat ejus epistola I libri 2 ad Venerabiles Episcopos Lateranensis Ecclesiæ Cardinales : ad quam annotat Cajetanus, colligi eum fuisse Episcopum Cardinalem ob hæc verba inserta : Nos itaque, Fratres mei, ut me vobis audenter interseram, nos, inquam, qui tamquam septem sumus oculi super lapidem unum, qui stellarum portamus imaginem, qui Angelorum tenemus per annuntiationis officium dig-

nitatem, videamus, splendamus, et verba vitæ populis, non solum vocibus, sed et moribus nuntiemus. Hæc ibi. Clariora indicia ex ejus operibus mox dabimus. Bertholdus Constantiensis, ab Ottone Episcopo Ostiensi, dein Urbano II Papa, anno CIO LXXXIV consecratus Presbyter, appellat Petrum Damiani piæ memoriæ Cardinalem Episcopum in Appendice Chronici Hermanni Contracti, ad annum CIO C deducta. Secuti auctor Vitæ S. Joannis Laudensis ejus discipuli, Franciscus Petrarca, Joannes Trithemius, Aloysius Lipomanus, alique. At Cardinalis Baronius ad an. 1057 a num. 19 pluribus exponit Ecclesiæ Romanæ formam illius temporis, secundum quam primum Cardinalium Episcoporum statuit Ostiensem : et Augustinus Fortunius in Vita a Cajetano edita ait, Stephanum Pont. Max. Ostiensem illi copulavisse Ecclesiam, sacrique collegii Decanum fecisse anno CIO LVIII, initio Quadragesimæ, mense Martio, Sabbato quatuor temporum. an. 1038, Ciacconius eo die asserit primam Cardinalium creationem contigisse sub Stephano, et cum B. Petro Damiano sex alios factos Cardinales. In supra memorato Brevi Pauli V ad Cajetanum S. R. E. Cardinalis Episcopus Ostiensis appellatur. Stephanus ergo Papa, ut in ejus Vita cum Conciliis edita legitur, habitis in Urbe plurimis Conciliis contra concubinatum aliave plurima vitia Cleri, mores Ecclesiæ reformavit. Petrum Damiani ab eremo abstractum creavit Episcopum Cardinalem Ostiensem... Ad invisendum S. Joannem Gualbertum fama sanctitatis celeberrimum Florentiam profectus, incidit in morbum, et paucis diebus postquam ægrotasset, obiit IV Kalendas Aprilis anno CIO LVIII.

D 26 Quod mox obortum est schisma, ita Leo Ostiensis lib. 2 cap. 102 describit : Interea Gregorius Lateranensis et Tusculanensis Comes, comperto Romani Pontificis obitu, sociato sibi Girardo Galerense et Romanis potentibus aliquot, noctu cum armatorum turbis ecclesiam una pervadunt, et Joannem Veliterensem Episcopum, Mincium postea cognominatum, Papam constituunt, Benedicti illi imposito nomine. Quod cum Petrus Damianus, vir valde religiosus, (quem eo tempore Stephanus Papa ab eremo extractum, in Ostiensi Ecclesia Episcopum fecerat) comperisset, una cum Cardinalibus resistere ac reclamare cœpit atque anathematizare. Sed hi tamen omnes terrore compulsi, per varia loca fugere. Scripsit B. Petrus epistolam 4 libri 5 de dicti Benedicti schismate, sub hac inscriptione : Domno H. reverentissimo Archiepiscopo Petrus peccator monachus, debitæ subjectionis obsequium. Cajetanus missam operatur Henrico Archiepiscopo Ravennati, et agi de schismate Cadalo Antipapæ. Inscriptis Henrico opusc. 6 contra Simoniacos, cum noviter sacerdotium suscepisset anno CIO LI. Sed in Appendice, seu cap. 39 dolet id a se factum, cum ne tenuem quidem scintillam solutionis exculpere potuit. Unde non videtur ei postmodum fuisse, aut amicitiam conservasse. At de schismate Benedicti, non Cadalo, agi clare indicat his verbis : Huc accedit, quia piæ memoriæ Stephanus Papa, congregatis intra Ecclesiam Episcopis civibusque Romanis, Clero et populo, hoc sub districti anathematis excommunicatione statuerat, ut, si eum de hoc mundo migrare contingeret, antequam Hildebrandus Ecclesiæ Romanæ Subdiaconus, qui cum communi omnium consilio mittebatur, ab Imperatrice rediret, Papam nullus eligeret, Sedes Apostolica usque ad illius reditum intacta vacaret. Cum ergo Hildebrandus, qui postea fuit Papa Gregorius VII, ex Germania rediisset, Senas ad se Cardinales et nobiles Romanos convocavit, quorum suffragiis Gerardus Episcopus Florentinus renuntiatus est Pontifex Romanus, ac Nicolaus II appellatus. Cum interim Benedictus occupatam sedem Romanam adhuc vi detineret, dictam epistolam

schismati Benedicti Antipapæ resistit :

de eo epistolam scribit :

Nicolaum II defendit :

A epistolam scripsit Petrus, in qua Cardinalitiam suam dignitatem clare indicat : Illud autem, inquit, quod in calce subjecistis epistolæ, ut vobis scriberem, quid mihi de eo, qui in Apostolica Sede nunc præsidet, vel eo, qui ejusdem Sedis electus est, videretur, quamquam per nonnullos Ecclesiæ vestræ filios jam potuissetis audire, quæ sit nostra super duorum hominum diversitate sententia; tamen, quia præcipitis, etiam apicibus annotamus. Ille nimirum absque ulla excusatione Simoniacus est, quia nobis omnibus ejusdem Urbis Cardinalibus Episcopis reclamantibus, obsistentibus, et terribiliter anathematizantibus, nocturno tempore, cum armatorum turbis undique tumultuantibus et furentibus, inthronizatus est. Quæ reliquis omissis indicant de ante indicato Schismate agi.

se Cardinalem
esse ostendit:

27 Cum Benedictus pseudopapa et schismaticus in Concilio Sutrino condemnatus, omnique sacerdotali officio privatus esset, et Nicolaus a Clero populoque Romano digno honore susceptus, et Pontifex solenni coronatione mense Januario anni CIDLIX inauguratus; mox eodem anno habitum Romæ Concilium centum et tredecim Episcoporum, in quo Berengarius hæresim abjuravit, constitutio de electione Romani Pontificis edita, et decretum contra simoniacos factum, cujus meminit B. Petrus opusc. 30 cap. 1. Qui dein ad Mediolanenses, a Nicolao Papa missus, Ecclesiam illam a labe duplici liberavit, quæ in Vita cap. 7 referuntur, quorum meminerunt Alexandri II, qui Nicolao successerat, Legati in Constitutionibus anno CIDLXVII Clero populoque Mediolanensi præscriptis, ubi hæc prudenter inserta sunt : Quia itaque per Confratrem nostrum Dominum Petrum Ostiensem Episcopum, reverendæ sanctitatis virum, quædam sunt olim in hac urbe correctæ, non opus est ea, vel præteritas lites omnibus notas, replicare. Quæ legitur lib. 7 epistola 9, eam scripsit B. Petrus nomine Nicolai Papæ ad Annam Jaroslai Rutorum Regis filiam, Reginam Galliæ, atque Henrici uxorem, cujus pietatem et in pauperes beneficentiam laudat, ac suadet ut virum suum Regem ad Rempublicam juste administrandam, Ecclesiam protegendam, aliaque pietatis opera inflammet : filios quoque suos, quibus ipsa imbuta est moribus, instituat. Mortuus est Henricus Rex anno CIDLX, cui Philippus I adhuc puer successit. Quod olim idem Pontifex curarat reædificari juxta Florentiam monasterium S. Felicitatis, munivit privilegio IV Idus Januarii, Indictione XIII Florentiæ dato, is est annus CIDLX, qui tamen Romæ numerabatur ab Annuntiationis festo, et inscribitur in dicto privilegio annus CIDLIX, cui cum aliis quatuor Episcopis subscribit Petrus peccator monachus, is est, de quo agimus, Damianus.

Mediolanum
millitur

pro Nicolao II
ad Reginam
Galliæ scribit

NOT. 20.

§. V Schisma Cadaloi pseudopapæ per B. Petrum restinctum : ejus ad eremum Fontis Avellani reditus. Legatio ad Cluniacenses, Archiepiscopos Galliæ, et Henricum Regem sub Alexandro II Papa.

Cum Nicolao II orbis Christiani habenas moderante, Ecclesia Dei majori tranquillitate et felicitate frui cæpisset, eidem gratulatur B. Petrus epistola 7 libri 1, atque una pro Anconitanis, qui a Catholica communione summoti fuerant, orat, ut infelices homines a mortis æternæ periculo eripiantur. Eidem Nicolao Pontifici inscripsit opusculum 17 de Cælibatu Sacerdotum, ipsumque hortatur, ut postposito omni humano respectu, adversus hujusmodi, Apostolico zelo succensus, insurgat, neque potentes, qui Ecclesiam turpitudine coinquant, revereatur. Sed vel potissimum apud hunc Pontificem id egit B. Petrus, ut sibi onus Episcopale deponere permitteret. Extat ea de re epistola 8 libri 1 ad eundem Nicolaum Papam, et Hildebrandum S.R.E. Cardina-

Varias litteras
scribit Nicolao
II,

lem. Extat etiam opusculum 19 eidem Pontifici dicatum de Abdicatione Episcopatus : in cujus prologo inter alias caussas hanc allegat : Cum sub sancto Pontificatu vestro jucunda pace universalis Ecclesia potitur, canis meis et grandævæ jam jam senectuti, requies non negetur. Ac tandem magna animi modestia libellum hunc capite XI ita concludit : Horum igitur aliorumque Patrum auctoritate suffultus, Episcopatu simul et monasteriis in sanctis manibus vestris irretractabiliter abrenuntio, omneque jus a me movendæ imposterum quæstionis ac repetitionis abscindo. Et quia pro innumeris peccatis meis non sum dignus in Ecclesiastica dignitate persistere; det mihi divina misericordia per sanctas orationes vestras, venerabilis Pater, eo ipso vitæ quod restat, in luctu et pœnitentia permanere... Omnipotens Deus, qui incomprehensibili dispensationis suæ consilio, et me ab obtinendi regiminis ambitione dejecit, et vos ad Ecclesiastici culminis summa provexit, sancto cordi vestro, cujus est inhabitator, inspiret talia mihi per sacras litteras mandata dirigere, quæ meis votis meisque valeant desideriis concordare.

29 Hæc egit B. Petrus pro abdicatione Episcopatus, nec tamen voti sui compos factus est, forsitan ob Nicolai Pontificis mortem. Obiit is sub finem Julii anno CIDLXI, cui post duos menses interregni successit Anselmus Episcopus Lucensis, a Cardinalibus circa Kalendas Octobris legitime electus, et Alexander II appellatus. Fuerat is comes B. Petri Damiani in celebri ad Mediolanenses legatione, eumque opusc. 5 quod Actus Mediolani indigetavit, prudentia ac sanctitate conspicuum fuisse testatur. Contra hunc Pontificem, novo schismate conflato, Cadaloum Episcopus Parmensis XXVIII Octobris pseudopapa constitutus est, assumpto Honorii II nomine : quem binis ad eum scriptis litteris B. Petrus monuit, sceleris magnitudine ante oculos proposita, et nisi resipiscat, Divinæ ultionis propinquum fulmen minuitur. Sunt ex epistolæ 20 et 21 libri primi. Quoniam vero cognoverat causam Cadaloi ab asseclis Henrici Regis Germaniæ, tum adhuc adolescentis, et necdum in Imperatorem assumpti, impie defendi, epistola 3 libri 6 ejus animum quibusdam quasi stimulis impellere conatur ad opem Ecclesiæ ferendam, erga quam eximius ejus zelus ac studium elucet : quod paucis hisce verbis ex epilogo decerptis ostendo : O utinam, inquit, ego ante tribunal tuum adjudicer reus duellionis, dum tu tamen in Adversarios Apostolicæ Sedis vindices arbiter æquitatis ! In cervicis meæ jugulum securis vibrata desæviat, tantummodo Romana Ecclesia propriæ dignitatis apicem per te reparata conscendat. Porro si Cadaloum cito, velut alter Constantinus Arium, destruis, et Ecclesiæ, pro qua Christus mortuus est, pacem reformare contendis ; faciat te Deus in proximo de regno Imperiale fastigium scandere, et a cunctis hostibus tuis insignis gloriæ titulos reportare : alioquin si adhuc dissimulas, si mundi periclitantis errorem, cum possis abolere, detrectas ; et reliqua. Cohibeo spiritum et consequentiæ relinquo lectoribus intellectum.

D AUCTORE G. M.
petit liberari
onere Episco-
pali :

E electo in Pa-
pam Alexan-
dro II,

Cadaloum
pseudopapam
reluctantem
reprehendit.

apud Henri-
cum Regem
causam Eccle-
siæ defendit :

30 Hæc ad Regem B. Petrus, cujus est etiam epistola 6 libri 3 ad S. Annonem Archiepiscopum Coloniensem, quem laudat, quod Cadaloum persecutus sit, et pro viribus Ecclesiastico mucrone jugularit : hortatur ut extremam operi manum imponat, id futurum, si ejus opera generalis Patrum conventus cogatur. Quod et factum est. Nam in Germania Osborniense Concilium traditur auctoritate S. Annonis congregatum, in quo, Rege Henrico præsentem, recitata est Synodalis disceptatio, quam B. Petrus Damianus, tumquam inter Advocatum regium et Defensorem Romanæ Ecclesiæ habita fuisset, composuerat : ubi omnium consensu clamata dicitur damnatio Pseudopontificis Cadaloi, Alexandri

F S. Annonem
Archiep. Colo-
niensem contra
Cadaloum ins-
tigat :

AUCTORE G. H. adest Conciliis in quibus is condemnatur :

patitur insidias :

impetrat ab Alexandro II electo secessum ad eremum Fontis Avellani,

imposita pœnitentia 100 annorum

explenda 20 psalteriis cum disciplina recitatis.

Interim Episcopus adhuc Ostiensis,

A *Alexandri vero electio comprobata. Consule Baronium ad an. 1061 num. 21, ubi xxvii Octobris, ipsis vigiliis sanctorum Apostolorum Simonis et Judæ, hæc peracta scribit. Disceptatio illa Synodalis continetur etiam inter opera. B. Petri tomo 3 opusc. 4 et tomo 25 Conciliorum editionis regia: a pag. 638. Hortatu item S. Annonis, a Proceribus Germaniæ Romam legati, concilium Mantuanum anno cixlxi habitum est, cui Alexander Papa cum Cardinalibus adfuit; eoque petente B. Petrus Damianus et S. Anno Archiepiscopus interfuerunt: ubi Cadaloo pseudopapa denuo condemnato, Ecclesiæ et Imperii scandalum sublatum est. Multa interim illis annis subit vitæ discrimina B. Petrus, quæ epist. 5 lib. 6 ad monachos Cluniacenses appellat conglobatas Cadaloici furoris insidias. Quod Cadaloum hospitio accepisset Gothifredus Dux et Comes Tusciæ, ab eodem B. Petro epistola 10 lib. 7 monitus est.*

31 *Alexander II, cum, ut supra dictum est, circa Kalendas Octobris anni cixlxi esset electus, consecrationem distulit, quousque Synodali decreto sua electio canonice facta cognosceretur, atque rata pariter haberetur. Imocum schisma Cadaloi accessisset, ab Urbe fugam arripuit, ne a nonnullis Romanis Cadaloo faventibus opprimeretur: a quo B. Petrus tum se onere Episcopali liberatum scribit opusculo xx, quod eidem Alexandro, Apostolicæ Sedis electo et Hildebrando inscripsit: atque ita caput I exorditur: Benedicta omnipotentis dispensatio Conditoris, quia ad vos nuper ascendens, duorum Episcopatum, unius regendi, nempe Ostiensis; alterius visitandi, scilicet Eugubini, mole depressus, prærupta Alpium juga transivi: moxque sarcina tribulationis abjecta, exoneratus, et liber ad dilectam solitudinem, tamquam fugitivus postliminio repedavi.... Unde ego cum Ecclesiasticum vobis regimen renuntiare disposui, non erravi, quia Romanæ, quæ vos estis, Ecclesiæ, quod suum erat, digne restitui, et ut vobis me confessum esse profitear, pro hac refutatione centum annorum pœnitentia est mihi consequenter injecta, per illa nimirum remedia, quæ monasticis sunt regulis instituta. Quomodo autem centum annorum pœnitentia expleatur, exponit B. Petrus in Vita S. Dominici Loricati his verbis: Porro cum tria scoparum millia unum pœnitentiæ apud nos regulariter expleant, decem autem psalmorum modulatio mille scopas admittat, dum centum quinquaginta psalmis constare psalterium non ambigitur, quinque annorum pœnitentia in unius psalterii disciplina recte supputantibus invenitur. Sed sive quinque vices ducas, sive viginti quinquies, centum faciunt. Consequitur ergo, ut qui viginti psalteria cum disciplina decantat, centum annorum pœnitentiam se peregissee confidat. At qua ætate eam pœnitentiam suscepit B. Petrus, in dicto Opusculo 20 cap. 5 indicat: Ecce jam oculi, inquit, caligant, et solito amplius phlegmatis humores abundant. Rugæ subeunt, et dentium ruinam gingivæ minantur. Caput denique, quod canis hactenus spargebatur, cygnæo jam albore nivescit: vox raucit, virtus deficit. Et cap. 7 inter perorandum, addicit, se, ut jussus erat, cupere Apostolicæ Sedis Pontificem ordinare, seu consecrare, ac protinus a proprii Pontificatus Ostiensis arce recedere.*

32 *Verum etsi B. Petro concessum fuerat in eremo Fontis Avellani commorari, non fuisse tamen eum Episcopali onere prorsus liberatum, innuit ipsemet epistola 15 libri 1 ad Alexandrum summæ Sedis Antistitem, tum consecratum: in qua sub finem ista habet: O quam jucundum, quam suave nuntium, quam denique dulcis ad aures meas nuper fama devenit, quæ vos Ostiensem Comitatum mihi subtraxisse et alii tradidisse perhibuit.... Ultro etiam Divinam imploro clementiam, ut Episcopatum quoque quan-*

toctus ordinare non differas, et sterile arenosi litoris aratrum mihi de manibus tollas. Quod non videtur impetrasse. Nam præter illa, que contra Cadaloum antipapam egit, variis adhibitis est legationibus, quarum fors prior fuit ad Cluniacense monasterium, cum hujus Abbas S. Hugo, ut supra ex ejus Vita diximus, Romanæ Sedis patrocinium advocaret: quando magno labore et difficultate a latere Pontificis avulsus Domnum Petrum, Hostiensem videlicet Episcopum, cognomento Damianum, obtinuit. Laborem tum a se impensum memorat B. Petrus epist. 2 lib. 6 ad S. Hugonem Abbatem. Cum jam me, inquit, senectus incurva deprimeret, et effœto viribus corpore nutabunda gradientis vestigia sub incertis gressibus vacillarent; ego ad tuæ jussionis imperium, animam meam, ut ita loquar, in manibus meis posui, æstivis adoperta nivibus Alpium prærupta conscendi, et pro utilitate venerabilis monasterii tui propinqua satis Oceano Galliarum intima penetravi. Diu se ibidem moratum conqueritur in epistola 5 ejusdem libri 6 ad monachos Cluniacenses his verbis: Promissum mihi fuerat, quod in Kalendas Augusti forem regressus ad propria: sed profligato postmodum trimestri curriculo, et quanta potui celeritate curavi, et tamen vix ante quintum Kalend. Novembris diem, Fontis Avellani, unde processeram, cacumen ascendi. Meminit etiam B. Petrus hujus sui itineris opusc. 34 cap. 6 et opusc. 39.

33 *Alteram B. Petri in Gallias legationem, cum eximia ejus commendatione continet epistola XXI Alexandri Papæ ad quinque Archiepiscopos Galliæ, quam hic integram damus: Alexander Episcopus, servorum Dei G. Remensi, R. Senonensi, B. Turenensi, M. Bituricensi, T. Burdigalensi, Archiepiscopis salutem et Apostolicam benedictionem. Non ignorat sancta vestra fraternitas, dilectissimi, quod ex auctoritate Sedis Apostolicæ, cui nos indignos clementia Divina præfecit, totius universalis Ecclesiæ regendus ac disponendus nobis status incumbit. Quoniam igitur pluribus Ecclesiarum negotiis occupati, ad vos ipse venire non possumus, talem vobis virum destinare curavimus, quo nimirum post nos major in Romana Ecclesia non habetur, Petrum videlicet Damianum Ostiensem Episcopum, qui nimirum et noster est oculus, et Apostolicæ Sedis immobile firmamentum. Huic itaque vicem nostram pleno jure commisimus, ut quidquid in illis, Deo auxiliante, statuerit, ita ratum teneatur et firmum, ac si speciali nostri examinis fuerit sententia promulgatum. Quapropter venerabilem sanctitatem vestram fraterna caritate monemus, et insuper Apostolica vobis auctoritate præcipimus, ut talem tantumque virum, tamquam nostram personam, digna studeatis devotione suscipere, ejusque sententiis atque judiciis propter B. Petri Apostolorum Principis reverentiam humiliter obedire. Quisquis enim fastu superbiæ (quod absit) inflatus, illius iudicio contradictor vel adversator extiterit, usque ad dignam satisfactionem, nostram vel Romanæ Ecclesiæ gratiam non habebit. Quia vero, cum ad vos Girelmum misimus, adhuc adventum præfati Domini Petri nos impetrare posse nullatenus speraremus, volumus, ut si quid apud vos Girelmus cœpit, ad Domini Petri magisterium veniat, et per ejus manum quidquid agendum est fiat. Hactenus epistola Alexandri II. Inter alia tum præclare in Galliis a B. Petro patrata, sententia executionis cum aliis Episcopis in Reginaldum monasterii S. Medardi invasorem lata est, quam Alexander II epistola 22 ad Gervasium Archiepiscopum ejusque Suffraganeos data confirmat, eamque executioni mandari præcipit. Epistolam brevitatis causa omitto.*

34 *Iterum trans Alpes legatus est B. Petrus ad Henricum*

ab Alexandro legatus trans Alpes, primo ad Cluniacenses monachos,

E

dein ad Archiepiscopos Galliæ,

cum illustri Pontificis commendatione,

F

A *Henricum Regem, cum is juvenili furore abreptus, Bertam conjugem, quam ante biennium in uxorem duxerat, statuisset repudiare. Lambertus Schafnaburgensis, qui tum vivebat, rem gestam in Chronico ad annum CIO LXIX, quo contigit, ita narrat : Post Pentecosten Rex Wormatiæ cum Principibus regni colloquium habuit. Ibi primum cum Episcopo Moguntino rem secreto agit, ejusque opem ad perficiendum, quod mente machinetur, obnixè implorat.... Synodum conficiendo negotio indixit Moguntia proxima post festum S. Michaelis hebdomada.... Imminente jam die, qui scindendo Regis conjugio dictus fuerat, Rex Moguntiam concitus properabat. Et ecce inter eundem cōperit Legatum Sedis Apostolicæ suum Moguntia adventum præstolari, qui discidium fieri prohibeat, et Episcopo Moguntino Apostolicæ animadversionis sententiam minitetur, quod tam nefariæ separationis se auctorem promiserit. Conternatus illico, quod rem diu exoptatam perdidisset e manibus, pariter quo venerat in Saxoniam redire volebat. Vix et ægre tamen amicorum consiliis superatus, ne Principes regni frustraretur, quos summa frequentia sibi Moguntia occurrere jussisset; Franconefurt abiit, ibique eos, qui Moguntia convenerant, adesse jussit. Quo dum frequentes venissent, Petrus Damianus (is Legatus erat Sedis Apostolicæ, vir ætate et vitæ innocentia admodum reverendus) mandata exposuit Romani Pontificis, pessimam rem et a nomine Christiano, nedum ab regio, multum abhorrentem esse, quam molitur. Si minus humanis legibus vel Canonum sanctionibus terreretur; parceret saltem famæ et existimationi propriæ, ne scilicet tam fœdi exempli venenum, ab Rege sumpto initio, totum commacularet populum Christianum, et qui ultor esse debuisset criminum, ipse auctor et signifer fieret ad flagitium. Postremo si non flecteretur consiliis, se necessario vim Ecclesiasticam adhibiturum, et Canonum lege scelus prohibiturum. Ad hæc suis manibus numquam Imperatorem consecrandum fore, qui tam pestilenti exemplo, quantum in se esset, fidem Christianam prodidisset. Hæc summa legationis B. Petri, quam Principes æquam censuere, ac Rex ipse tandem fractus, in regni ac thori consortium Reginam admisit, ex eaque regni hæredem et successorem genuit.*

35 *Henrici hujus Regis mater erat Agnes Guilielmi IV Ducis Aquitania filia, cum marito Henrico Salici filio, a Clemente II Papa, ut supra diximus, anno CIO XLVI Imperatrix coronata : quæ inique etiam tulerat absque licentia sua et filii creatum fuisse Papam Alexandrum II, et contra eum adhæserat faveratque Cadaloo pseudopapæ : pro quo delicto expiando Romam venit ad limina Apostolorum, ubi usa consilio B. Petri Damiani, in Patrem spiritualem assumpti, cui omnia sua peccata a prima infantia patrata confessa est. Quæ ipsemet B. Petrus testatur opusculo 56, De fluxa mundi gloria et seculi despectione, illi inscripto, cap. 5. Extant et quatuor ejusdem ad hanc Imperatricem epistolæ libro 7, in quarum ultima eandem in Germaniam profectam hortatur, ut Romam redeat : quod et fecit, ac Romæ permanens, sanctitate conspicua e vita decessit anno CIO LXXVII.*

§ VI. *Legatio B. Petri ad Florentinos et Ravennates. Obitus, sepultura. Veneratio.*

I *n Italia ultimis vitæ suæ annis multa præclara egit B. Petrus, quorum alia cap. 8 et 9 Vitæ narrantur, alia illic omissa paucis hic attingimus. Magnum circa annum CIO LXIII conflatum est in Ecclesia Florentina schisma, dissidentibus ab Episcopo monachis, inter quos primum locum tenuisse S. Joannem Gualbertum, Ordinis Vallis Umbrosæ fundatorem, in Vita ipsius, ad XII*

Julii illustranda, asseritur his verbis : Vir beatus Episcopum Florentinum, nomine Petrum, patria Ticinensem, non solum simoniæ, sed etiam hæresis, propter illud vitium cum suis Fratribus reum assebat, nec ab eo sacramenta percipienda dictabat. Inde vero vehemens orta est contentio in Clero et populo Florentino, aliis Episcopum defendentibus, aliis monachos laudantibus, quod tanta libertate illud vitium detestarentur. Et Episcopi parens, utpote homo simplicissimus, fassus dicitur, se Regi ter mille libras dedisse. Alexander II misso B. Petro Damiano, conatus est partes dissidentes conciliare, sed re infecta coactus est redire. Adversus monachos agebat, qui Episcopum suum, necdum ab Ecclesia Catholica condemnatum, clamarent esse vitandum, benedictiones illius et sacramenta esse maledictiones et sacrilegia : ac propterea prohiberent populum accipere sacramenta ab Episcopo aut ordinatis ab eo. Hinc plurimi absque sacramento Eucharistiæ moriebantur, neque baptizati chrismate ungebantur. Hæc B. Petrus opusculo 30 de Sacramentis per improbos administratis late deducit, quod Florentinis misit. Corrupti monachi justa B. Petri reprehensione, quod zelo non recte ordinato prosecuti causam Episcopi essent; Romam profecti, coram Pontifice Episcopum accusarunt, et Petrus monachus Vallis Umbrosæ, post sacrificium Missæ, indutus adhuc vestibus sacris, solum casula deposita, per ignem illæsus transiit : uti pluribus describit Desiderius Abbas Casinensis, qui eundem Petrum Episcopum Albanensem, dum scriberet, adhuc superfuisse affirmat. Baronius ad an. 1063 num. 58 asserit Petrum Florentinum Episcopum, quem Acta S. Joannis Gualberti tradunt ab Alexandro Pontifice de omni Episcopali officio depositum fuisse, postmodum reconciliatum fuisse et in communionem ab iisdem monachis receptum : quod Ughellus in Episcopis Florentinis tomo 3 Italiae sacræ negat, sed alium mox substitutum Episcopum, etiam Petrum nomine, contendit.

37 *Occasione hujus Episcopi Florentini celebratum est Romæ Concilium centum et amplius Episcoporum adversus Simoniacos : ubi et canone quarto statutum est, ut Clerici simul manducarent et dormirent, bonæque in communi possiderent : quod Baronius an. 1063 num. 37 asserit factum suggestionem Petri Damiani, scriptis suis Alexandrum Pontificem ad hæc sancienda rogantis : scilicet opusculo 24 contra Clericos proprietarios. Eidem inscripsit opusculum XXIII de brevitate vitæ Pontificum Romanorum, et Divina providentia : ac pro eodem ad quæstionem cujusdam Patriarchæ edidit opusculum 38, contra errorem Græcorum de processione Spiritus sancti : ejusdem Pontificis nomine extat epistola 7 libri 5 ad Clerum et populum Mediolanensem, in qua postquam paternam, quam de eorum salute Pontifex, patria Mediolanensis, gerebat sollicitudinem humanissimis verbis ostendit; hortatur ut nihil humile, nihil terrenum cogitantes, ad cælestia toto animi impetu, toto fervore se extollant. Alias misit ipsi Pontifici epistolas, quæ libro primo excusæ sunt : in iis modo pravas consuetudines eradicandas ostendit, modo Simoniacos oppugnat, modo Aurelianensem in Galliis Episcopum, cujus Ecclesia ab improbis vexata, multis calamitatum procellis et turbinibus agitabatur, eidem accurate commendat : modo deprecatur pro Ravennate Episcopo, ut ab anathematis vinculo solvatur. Indignum quippe est, ait, ut propter unius homuncionis offensam, tam innumerabilis multitudo hominum depereat, et tantum Christi laborem, pro quo pretiosum sanguinem fudit, ac tot innocentum animas miserandæ unius personæ culpa subvertat. Erat is Henricus, creatus Archiepiscopus anno CIO LI, mortuus circa annum CIO LXX. De eo Alexander Pontifex scribens ad Valerianum Episcopum, Stupuimus, inquit, quod Hen-*

D
AUCTORE G. H.

discutit causam Episcopi de Simonia accusati :

E

ut Clerici simul degant, suadet :

F
varias Alexandro II scribit epistolas :

pro Ravennate Archiepiscopo excommunicato deprecatur :

postea ad Henricum Regem Germaniæ,

Moguntiam,

B
quem impedit ne divortium cum uxore faciat :

C
Confessarius est Agnetis Imperatricis :

Millitur ab Alexandro II Florentiam :

A AUCTORE G. H. ricus, Ravennas dictus Archiepiscopus, nixus sit te excommunicare. Verum quia excommunicatus te excommunicare non potuit, Apostolica auctoritate te tuosque absolvendo, mandamus exinde non curare. *Ita ex Ivone et Gratiano Rubeus et Ughellus.* Profanatore sublato, uti *Acta infra habent num. 49*, jussu Alexandri II Ravennam proficisci præcipitur. Quam legationem, licet jam ætate confectus, suscepit.

B Faventia moritur an. 1072. 38 Istis vero, ut num. 49 additur, aliisque nonnullis negotiis patrat, cum prima mansione Faventiam tenuisset, febre correptus decubuit, et die anniversaria Cathedræ S. Petri, spiritum Deo reddidit. Annum obitus expressit Bertholdus Constantiensis, auctor, ut supra ostendimus, coævus, qui in Auctario ad Hermannum Contractum ad annum CIO LXXII ista scribit: Petrus Damiani, piæ memoriæ Cardinalis Episcopus, jam dudum mundo crucifixus, migravit ad Dominum VIII Calendas Martii: cui Dominus Geroldus, revera monachus, scientia Scripturarum insignis, et moribus suo prædecessori non impar, in Episcopatum successit. Hæc Bertholdus. Quæ præclare cum Vita B. Petri consentiunt, ut mirum sit a Fortunio, Rubeo, Ricordato, Wione aliisque quam pluribus, obitum ejus differri in annum CIO LXXX, asserique eum Ravennam fuisse ab Gregorio VII Alexandri successore missum post obitum Wiberti Archiepiscopi. Quæ uti nullo nixa sunt fundamento, ita ulteriore non indigent refutatione. Quem ergo vivens diu multumque successorem petiit B. Petrus, et numquam potuit consequi, tandem a morte accepit. Fuit is Gerardus, aliis Geraldus et Geroldus, natione Germanus, patria Ratibonensis, monachus ac Prior major Cluniacensis, qui ab Alexandro Papa in Gallias destinatus est Legatus, a Gregorio VII in Hispanias ac Germanias, atque, eodem Bertholdo teste, IX Idus Decembris anni CIO LXXVII vita functus. Consule Ughellum in Italia sacra, et additionibus ad Ciaconium de Vitis Pontificum et Cardinalium.

C num anno ætatis 66? 39 Baronius an. 1072 num. 34 asserit B. Petrum mortuum esse anno ætatis suæ sexagesimo sexto, utpote quod ipse se natum testetur in epistola ad Senatum, post annos quinque ab Ottonis tertii Imperatoris obitu, nempe anno Domini millesimo sexto, nam eumdem Imperatorem exordio anni secundi post millesimum obiisse superius est demonstratum. Verum hanc epistolam B. Petri ad Senatum nusquam in accurata operum et epistolarum editione reperire potuimus. At contra B. Petrus ad Alexandrum II electum, ergo sub finem anni CIO LXI, aut initium sequentis, describit suam senectutem, et caput, quod canis hactenus spargebatur, cygnæo jam albore nivescere: et tamen non nisi quinquagesimum quintum ætatis annum egisset, aut summum absolvisset. Quid si post quinque annos ab obitu Imperatoris Ottonis secundi se natum esse indicavit? Is esset annus nongentesimus octogesimus octavus, et capillos cygnæos cum reliqua senectute supra indicata habuisset anno ætatis LXXIII, mortuusque esset anno ætatis LXXXIV, ætate confectus, uti ex Actis jam diximus. Idem Baronius ita dicto num. 34 illustrat B. Petri opera a se commemorata concludit: Sic Deus in hoc deploratissimo seculo, cum excrevisset ad Ecclesiam obruendam diluvium carnis, dedit mundo tantum virum, qui austerissimæ vitæ exemplo verbiq; prædicatione et scriptis exsiccaret tantam putredinem, pariterque pugnaret adversus simoniacam hæresim, quæ ubique locorum grassabatur impune. Hæc Baronius.

D Corpus ejus translatum an. 1334. 40 De sacri corporis Translatione ista tradit Ughellus ad Ciaconium: Faventia ad hujus sancti viri tumulum ardent faces, populus confluit: sequens inscriptio luminum usu abolita, corporis ejus Translationem in memoriam revocat.

D A. D. MCCCLIV, DIE XIII APRILIS
TRANSLATVM FVIT CORPVS
S. PETRI DAMIANI RAVENNATIS
IN SCRIPTVRA DOCTORIS
ET OSTIEN. EPISCOPI,
AC APOST. SEDIS LEGATI,
ORD. S. CRVCIS FONTIS AVELLANÆ,
IN PRÆSENTEM ARCAM A REV. P. D.
MATTHÆO DE CALLIO HIC ABB.

Sequentes versus sub eadem arca extant:

Quinque denis mille trecentis et quattuor annis,
Tertius Aprilis cum a decimo fluxerat ortus,
Transtulit te Clerus doctum in pagina sacra,
Ostiensis Præsul, quem dotat Cardinalatus.
O Petre Damiane te Crux in Ordine Fontis
Avellanæ beat, tu Legatus quoque tandem
Sedis Apostolicæ, petra nunc clauderis ista.
Instat nunc Abbas Matthæus de Callio natus.

41 Alteram in quadam columna primarii Faventini templi appensam subjicit idem Ughellus, qua B. Petrum inter urbis suæ Patronos relatum esse testantur Faventini: estque hujusmodi.

voto solemni in
Patronum as-
sumitur an.
1312.

Imminente civitati ex Gallis periculo cædis, exitii et flammæ, vovit universus populus Faventinus agere non minus sollemniter in diebus festis SS. Savini, Æmiliani, Terentii et Petri Damiani, quam diebus Dominicis agi solitum debitumque sit, si modo omnipotens Deus ruinam averteret. MD. XII.

VITA

auctore S. Joanne Laudensi ejus discipulo, ex
II MSS. a Constant. Cajetano edita.

PROLOGUS

Domino Liprando Priori et ceteris senioribus
eremi Fontis Avellanæ Joannes.

Opus mirabile, Patres, quod sanctitati vestræ placuit meæ injungere parvitati, quam meis sit perarduum viribus et impar ingenio, ipsemet liquido perpendo. At quia non præsumo vestro quidquam abnegare imperio, licet sensus hebetudo illustres tanti viri actus inertis devitet committere stylo, ne, dum superiora sibi aggreditur, Lectorem magis ad nauseam, quam ad legendum excitare videatur; confidens tamen de vestris sanctis orationibus, almisque ipsius pii Patris nostri Petri Damiani meritis, ad cujus vos acta exaranda meam obedientiam provocatis, devotus aggrediar vestris obtemperare mandatis. Ipsemet enim consultius fore censueram, ea me quovis rudi stylo interim annotare, quo digne postmodum a peritioribus elucidata scriptoribus, ad notitiam futurorum possent profutura pertingere, quam imperitiæ notam nimium declinando, intacta prorsus relinquere: ne forte post modicum caligine oblivionis obducta, non parvo mei discrimine de cunctorum omnino laberentur memoria. Nam cum omnibus pateat, neminem gestorum illustrium virorum conscium, absque culpæ macula ignavo silentio tegere; quanto magis constabit, non parvo me obnoxium fore delicto, qui tanto Patri, licet in extremis pene temporibus, individuus comes inhæserim, si ejus mirabilia gesta silentio præterire, quam divulgare malueram.

2 Eorum igitur, quæ relaturus sum, partem me ex ipsius ore suscepisse memini, partem ex quodam condiscipulorum meorum, qui ejus contubernio ante me familiarius inhæserat: quædam autem relatu cujusdam ipsius propinqui, viri gravis et honesti, quæ videlicet illius conversionem præcesserant, audivi: cetera quidem propria præsentia ipsemet annotavi. Verum jam nostri sermonis articulus, ad historiæ ipsius vertatur exordium.

Auctor hanc
Vitam scribit
obedientia ad-
actus,

et ne memoria
tantum viri pe-
reat:

scribit a B. Pe-
tro sibi relata,
a consociis nar-
rata, aut a se
visa.

CAPUT I

CAPUT I.

Ortus B. Petri : infantia et pueritia adversis probata. Studia litterarum.

B. Petrus Ravennæ natus :

a matre ob multiplicem prolem rejectur :

persuadente alia fœmina recipitur :

ablactatur : parentibus orobatur :

a fratre ejusque uxore diripitur :

Vir itaque Dei Petrus prænominatus Damiani, famosissimæ Ravennæ urbis civis haud ignotus, liberalibus apprime disciplinis imbutus, cum Pythagorici apicis bivium paullulum transcendisset, lævum quem ceperat consulte relinquens, dextrum callem prudenter arripuit : ipsoque juventutis fervore, divina afflatus gratia, seculari pompæ renuntians, ad perfectionem monachicam avidè convolvit. Qui nimirum honestis parentibus editus, ab ortus ipsius crepundiis, rebus perurgeri cœpit adversis. Cum ejus nempe mater, jam filiorum pertæsa, domo videlicet a hæredibus referta, hunc genuisset extremum ; unus liberorum, qui tum jam grandiusculus adoleverat, conquestus exclamat : Pro pudor, ecce jam tanti sumus, quod in hac domo vix capimur : et quam male sibi congruunt hæredum turba, et hæreditas ! Ad cujus verba mater vehementius indignata et fœminei livoris zelo succensa, complexis manibus se miseram seque ulterius vivere vociferatur indignam. Illico eum, ut ita loquar, ante pene quam lactaret ablactat, et quasi numquam ipsum de cetero suis manibus attrectandum, infausta quædam sibimet impreans, a se prorsus ablegat. Sic filium, antequam vivere discat, emancipat : et quod possidere solum posset, a possessione materni pectoris exhæredat.

4 Cum igitur perexile illud plasma, quod erat omni nutriciae sedulitatis officio destitutum, fame simul et algore nigresceret, et tenuis, non dicam vox, sed quasi sibilus de pectusculo vix adhuc palpitante rauciret ; ejusdam Presbyteri fœmina, quæ patrii laris erat quasi vernacula, supervenit, et inhumanam matris suæ duritiam severa, inquantum licuit, invectione corripuit. Numquid, Domina, inquit, hoc est matris Christianæ, quod non probatur esse tigridis, vel lænæ ? Illæ parientes enutriunt catulos, et nos ad imaginem Dei conditos, abjicimus e nostris visceribus procreatos ? Et hic forte, qui nunc ita projicitur, si ad ætatis incrementa pervenerit, locum inter suos non infimum obtinebit. Cavendum etiam, ne ejus mater esse contemnis, filicida merito judicaris.

Hujusmodi plane verbis b uxor Presbyteri officio functa est Sacerdotis, dum et maternum ad pietatem mollivit affectum, et morientem ad vitam restituit filium. Mox itaque non ignava virago ulnas fluentibus induviis expedit, substrata pelle juxta ignem puerilia membra distendit, et undique, perungendo corpusculum, non modicæ summæ c songiam profligavit. Videres itaque tenellos artus liquescentis arvinæ fomenta combibere, et resumpto vitali calore rubescere, et sic in eo nitorem rudis infantiae subito reflorere. Ubi notandum, quia et mater ejus facta fuerat Herodias, et illa facta est Elias : sicque per peccatricis mulierculæ studium, et desperatus de mortis faucibus retrahitur, et mater de filicidio liberatur : quæ nimirum jam sese matrem advertens, quem velut alienum immitis exploserat, ad piæ mox dilectionis amplexum maternorum viscerum affectibus revocat, omnemque illi nutriciae curæ diligentiam instantè exhibere non cessat. Puer autem hac diligentia, donec ablactatur, perfruitur : qua sane post modicum utroque orbatus parente, infra pueriles adhuc annos immature privatur.

5 Eo igitur fraternæ curæ relicto (o incomprehensibile Divinæ dispensationis arcanum !) unus ipsorum, qui atrox inter ceteros honestis moribus præditos sub ovina pelle latebat, fraudulenta nunc pietate pro paterna vice educandum suscepit : atque dum sibi cohæredem adoptare se fingit, diræ velut

emptitium servituti adjicit. Cui socia conjux hærebat, quæ nullis pietatis visceribus ab illius sævitia differebat. Uterque igitur super innocentem puerum unanimi feritate grassantes, torvo ac novercali eum aspectu tractantes, duris afflictionibus pendulæ illius viribus officiebant : servorum nempe cibariis, et quæ magis congruerent porcis, malignaque vappa usu sustentabant assiduo. Pedibus nudis, vestibus ibat incultus, verberibus vapulabat, pugnorum ac calcium crebris ictibus subjacebat. Porro cum jam grandiusculus sub tam iniquis licet oneribus fuisset affectus, ad porcos pascendos ejecitur, ceterisque mancipiorum conditionibus indifferenter subjicitur. Quid in his vero considerandum, nisi quod idcirco hunc suum Dominus militem permittebat acriter affici, quo ad spiritalis procinctum militiæ disceret arctius informari : quatenus ejus virtus eo robustius ardua postmodum quæque perferret, quo ipse a puero expertus hujusmodi jam fuisset ? Hic etiam succincte notabile quoddam referre non otiosum putamus.

6 Quadam die dum idem præfata adhuc laboraret inedia, casu nummum reperit : et tamquam subito dives effectus gratulabundus, quid eo mercari aptius posset, diu mente revolvere cœpit : nimirum dum suavis cunctis egeret, dulcis appetitus per mollia quæque puerilem mentem trahebat : quod dum prolixius fieret, ancepsque quod esset eligendum ambigeret, divinitus tandem inspiratus, ait : Quid est quod revolve ? quidquid horum certe assumam, non erit ejus diuturna voluptas : melius ergo est, ut tradam Presbytero, qui Deo sacrificium offerat pro patre meo. Quid hujus pueri simplicitate prudentius ? quid hoc egente pupillo frugalius ? Et spretis cunctis, quæ peritura cognovit, illud solum elegit, quod mansurum in æternum speravit. Porro quid hoc fuisse putemus, nisi quoddam futurorum præsagium, quod appetitu videlicet æternorum contemneret temporaliter blandientia ?

7 Ut autem ad ordinem redeamus, postquam Domino, qui suorum curam non deserit, ex præfatis etiam calamitatibus eruere placuit ipsum pene consumptum, ex impiorum laniatibus misericorditer abstraxit ; et in germani alterius sinu, Damiani nomine, jam mulcendum tandem fovendumque locavit. Hic eum itaque cara satis dilectione complectens, tantam ipsius curæ diligentiam impendebat, ut paternum excedere videretur affectum. Quem porro, jam licet grandiusculum, litterarum apicibus e tradidit imbuendum, nec non et studiis subinde liberalibus : in quibus scilicet tam docilis tamque industrius est agnitus, ut ipsis suis Doctoribus mirabilis haberetur. Cumque discendi finem ex omni liberali scientia peritus fecisset, mox alios erudire, clientium turba ad doctrinæ ipsius famam undique confluente, studiosissime cœpit.

a Ex his duo filii mox enarrantur, al duarum filiarum, seu sororum B. Petri, meminit ipse epistola 14 libri 8, quam ipsis tam viduis scripsit, ad continentiam eas adhortans. Appellatur Rodelinda et Sufficia. Fratrum Damiani et Marci meminit lib. 2 epist. 14. — b Mox peccatrix muliercula dicitur. De abusu Sacerdotum illo tempore sibi pellices velut uxores detinentium, infra agitur. A Fortunio et Rubeo pellex appellatur, a Flaminio fœmina quædam. B. Petrus opusc. 6 cap. 18 ait Marinum Presbyterum suum publice tamquam legitimam possidere uxorem non reveritum esse. — c Imo rongiam legendum arbitramur, id est scabiem, Italis rongna, Gallis, rogne, Hispanis rona — d Damianus hic ejus frater, dein fuit Archipresbyter Ravennas, cui scripsit epistolam 2 lib. 3 sub hoc titulo. Domino Damiano fratri carissimo Petrus peccator monachus, quidquid servus et filius, ac dein dulcissimum et dilectissimum in Christo Patrem et Dominum appellat, suam illi negligentiam confitetur, ejusque preces expetit. Eundem Damianum ex Archipresbytero monachum factum tradit lib. 2 epist. 14. Alterius Damiani nepotis sui meminit epist. 11 lib. 1 ad Alexandrum a Pontificem, et epist. 29 lib. 6 ad Stephanum monachum, ubi sororis filium appellat. Eidem monacho facto scribit epistolam 21 et 22 ejusdem lib. 6. — e Adolescentem se in Faventina urbe propter litterarum studia constitutum fuisse ait epist. 30 lib. 6. ut dum in ipso adolescentiæ flore et nova pubertas indueret faciem, et æstus libidinis accenderet carnem, se apud Parmensem oppidum liberalium artium studiis instituisse ait lib. 8. ep. 16, quorum

D
AUCTORE S.
JOANNE LAUDEN-
SI.

porcos pascit :

invento nummo curat sacrificium
Missæ pro patre offerri :
E

a Damiano fratre optime habetur :

studiis applicatur :
e

F
alios docet.

Fratres et sorores ejus.

pellices Sacerdotum uxores habuit.

rongia.

Damianus alius frater,

alius sororis filius.

Studia Faventie et Parmæ peracta.

AUCTORE S
JO ANNE LAU-
DENSI.

A rum et lib. 2 epist. 17 meminit. Ivonem Magistrum suum appellat lib. 6 epist. 17. Studia vntis in locis peracta esse tradit etiam Rubcus.

CAPUT II.

Deliberatio varia et probatio sui assumpta a B. Petro de vita monastica.

Deliberat de
statu vitæ :

carnem domat
cilicio, jejuniis.

aquis se im-
mergit :

liberalis in
egenos :

cæcum adhibet
mensæ :

in defectu
panis huic de-
terioriorem dari
permittit :

spina piscis
gutturum inha-
rente vexatur :

I nter ista nimirum dum favore populari efferretur, dum divitiarum copia cumlaretur, jam pene potuit horum lenocinio seculari pompæ subtrahere, aut illecebris venereis illectus implicari. Sed quoniam ex electorum numero nequit ullus prorsus minui, respectu illico divino præventus, ita secum agere cœpit : Et cur delecter præsentibus, uti caro suggerit, ætas exposcit? Sed numquid his perituris debeo inhærere, et non magis istis renunciâns, potiora providere? At si forte postmodum hoc me facturum promitto, quia non multo carius, multoque Deo acceptius modo agere satago, dum ætas viget, dum prospera mulcent? Jam vero post hæc paullatim inchoat a mundanis studiis removeri, ac divinis obsequiis accingi : et, licet exterioris cultus specie adhuc videatur hære caducis, toto tamen mentis affectu bonis aspirat æternis. Sub mollibus itaque vestibus cilicium induit, jejuniis, vigiliis, et orationibus solerter insistit. Et quia, calente juvenia, stimulis acriter urgebatur carnalibus, mediis noctibus estrato consurgens, aquis se fluvialibus immergebat : in quibus tamdiu nudo manebat corpore, donec argentia membra rigerent, noxio recedente calore. Exinde vero regrediens, quæque venerabilia loca psallendo circueiens, totum ante synaxim complebat psalterium. Eleemosynis quoque pauperum assiduis insistens, ac frequentibus eos conviviiis pascens, suis lætabatur manibus, eis, tamquam Christo, ministrare devotus.

9 Inter hæc sane non prætereundum puto, quod ædificationi multorum profuturum non ambigo. Quadam die privatus prandebat, nec quisquam secum præter solum cæcum quemdam præbendarium discumbibat, qui quotidianus conviva ex more sibi assidere solitus erat. Accidit autem, ut tunc non amplius, quam unus triticeæ similaginis panis adesset. Hic itaque illi solus apponitur : quid vero dari possit mensæ sodali, qui non diversis a se cibis ali consueverat, non habetur. Appositus est ergo illi cibarius panis, suppar videlicet, et secundæ conspersiois : quod hic nempe non æquis aspexit oculis, et graviter tulit. Paullatim vero ei pavor incidit, et intra semetipsum cogitare cœpit : Christus, inquit, ad mensam meam inferior mihi est? Egone comedam velut herilem panem, et delitiosum, et ille puerorum meorum pane vescetur? Hæc, et his similia cum in pectore suo multa versaret, incidit cogitatio, ut panem illius suo, suumque illius pane mutaret. Quid igitur ageret? Quo se verteret? tolleretur illius panem? sed pudor obstabat : suum comederet? sed conscientia remordebat. Quid plura? Tandem vincit caro, et mens enerviter obluctata succumbit. Incipiunt igitur uterque comedere : hic scilicet, quasi Dominus, et Princeps mensæ, nitidum; ille vero, clientium, vel mancipiorum more, cibarium.

10 Sed cum comederet, sensim pavor accidit, et horror nimius omnium viscerum suorum interna concussit : verebatur enim divini super se motus evigilare sententiam : suspicabatur certe repentiam justæ severitatis imminere vindictam, quod et factum est. Os enim piscis gutturi ejus pestilenter inhæsit, quod ullis omnino conatibus trahi in interiora non potuit. Glutiebatur ex industria cibum, non descendebat : screabat, tantumdem erat : conabatur emitere, sed affixa perniciës nihilominus immobilis permanebat. Erubescerebat tamen dicere, quod intrinsecus patiebatur : clandestinus eum tenebat hamus,

et velut incautum piscem per gulam trahebat ad mortem : undique illi augmentabantur angustiae, et non tam mori quam mortis turpitudine terrebat. Malebat quippe, ut se tela transfigerent, quam fœdus prurientis gulæ interitus deturparet. Anhelus anxiebatur spiritus, et mœroris tenebræ ei circa oculosolvebantur. Quid pluribus moror? Tandem Christo detulit, eique se imparem, etsi non pane, tamen potestate, liquido cognovit. Bucellam suam pauperi festinus apposuit, ejusque ante se vicaria permutatione locavit : et (o placabilem Deum super malitia nostra!) statim ad primum accepti panis gustum pestis illa pertransivit, et interceptum fragmentum decidens in interiora purgatur. Delitiosus itaque panis ei factus est plaga; grossus vero et durus, medicina. Escam mutavit, et laqueum, qui eum ferialiter astringebat, absolvit. Deposuit superbiam, cœlestemque persensit de humilitate medicinam, et supernæ miserationis medelam, quam nimirum ut se tam mirabiliter obtinuisse persensit, in sui liberatoris præconium hujuscemodi mox sermone prorupit : Benedictus omnipotens Deus, qui periclitantibus subvenit, et in gaudium de mœrore convertit : arrogantiam calcat, superbientem humiliat, atque misericordiam largitur, quatenus et ipse nos ad misericordiam invitat : Estote, inquit, misericordes, sicut et Pater vester cœlestis misericors est : suæque tribulationis periculum, quod eatenus erubescendo celaverat, jam cunctis præ gaudium narrat. Quod vis siquidem doloris non valuit, lætitiæ magnitudo extorsit. Et quidem ipsemet tam hoc, quam aliud, quod de ejus abjectione recenter nati superius retuli, suis opusculis exarando inseruit.

11 Verum, ut ad suum ordinem noster jam sermo recurat, hic Christi tiro flammam sui pectoris ad altiora votis attollens assiduis, quod mente conceperat, implere vehementer optabat : scilicet huic seculo funditus renunciare, habitumque militiæ spiritualis assumere. Attamen in patriis finibus prorsus hoc agere recusabat, ne vel affinium vel necessariorum affectus, quodlibet sibi ad perfectionem tendenti noxium pareret obstaculum.

12 Hoc autem eo meditante, atque assiduis orationibus exorante, quatenus sibi a Domino aditus panderetur salutis; ecce duo Fratres ab eremo sanctæ Crucis a Fontis Avellanæ, cujus fama jam sibi plane innotuerat, illuc directi adveniunt : quos cum divino nutu obvios habuisset, ac peroptatam conversationem habere cum eis cœpisset, sui pectoris revelavit arcanum. Illi vero gratanter audientes quod panditur, piis eum monitis in idipsum roborando succedunt. Sciscitatur ergo, an sanctus illorum Abbas, cujus fama laudabilis ad ipsius jam notitiam venerat, illum susciperet, si ad ipsius contubernium accedere voluisset. Illis quidem annuentibus, atque ipsum hoc persuadentibus, spondet se, Divina opitulante gratia, quantocyus ad eos venturum, ut possit suum implere desiderium : quibus argenteum scyphum obtulit, rogans, quod eum suscipientes, Domino Abbatum deferrent. Illi vero vasis amplitudinem cernentes, pondus incusant, viæ longioris impedimentum prætendunt, dicentes, non se posse tanta sarcina gravari, viamque prolixi itineris impedire. Cumque in suscipiendo eum precibus instaret; aiunt illi : Si ergo nos tantopere cogis, nec tuo vacuos munere prorsus abire permittis, præbe hujusmodi quidquam aliud, quod nos absque viæ dispendio levius pro tua devotione perferre valeamus. Quod ille audiens, vehementer admirari, stupere, secumque dicere cœpit : Qui sunt isti, qui dum pauperes egenique videntur, adeo quæ sunt mundi hujus despiciunt, ut in optimo vase ferendo assumere vel minimum laborem contemnant? Nonne vere liberos vereque dixerim

pane meliore
alteri oblato,
liberatur,

supplex Deo
gratias agit :
Luc. 6. 36.

E
et rem factam
propalat.

adspirat ad
vitam monas-
ticam :

a
indicat deside-
rium eremitis
S. Crucis Fon-
tis Avellani :
F

offert illis
argenteum
scyphum :

stupet non
admitti :

A rim eos beatos, qui tanta fortitudine ambitionis jugum suis e cervicibus excussisse, tantaque mentis excellentia vanam mundi pompam calcasse cernuntur? Unde super hoc plurimum ædificatus, vehementius ad secularis pompæ contemptum succenditur.

13 Ab hinc igitur de sua valde pollicitatione sollicitus, prius cupit experiri, utrum cellulæ, quem audierat, laborem perferre sufficeret. Quamdā itaque *b* cellam ingreditur, in qua nimirum quadraginta diebus, ad illius eremiticæ sanctionis instar, non segniter exercetur. Qua scilicet experientia admodum roboratus, nil jam cœpit eremiticam illam austeritatem pertimescere, imo toto eam affectu inhianter appetere.

a Sæpius nomine Fontis Avellani solum appellatur. De eo supra egimus. — b Cellam cœnobii S. Mariæ ad litus maris Adriatici. inquit ex Danthe Fortunius lib. 3. Histor. Camaldul.

CAPUT III.

Vita monastica B. Petri in eremo sanctæ Crucis Fontis Avellani.

Tempore itaque optato suscepto, quo videlicet id apte peragere præter scientiam suorum omnium posset, assumens ex suis bonis, quæ voluit, clam iter arripuit. Cum ad Eremum pervenisset, desiderium suæ mentis Senioribus illis aperiens, in illorum consortium se recipi devote poposcit: cui mox, quod salubriter postulat, gratanter permittitur, atque uni ex Fratribus, pro novitiorum more instruendus contraditur. Qui cum eum ad cellulam deduxisset, mox, ut jussus fuerat, lineis exutum, cilicioque indutum, ad Abbatem reduxit: quem Abbas cuculla superindui absque mora præcepit. Ipse vero super hoc admirans, dicebat intra se: Quid mihi accidit? Nonne debebam prius disciplinæ hujus experimentum capere, ac postmodum ad suscipiendum istum ultro-neque poscens accedere? Numquid valeo tam subito præventus obtemperare? Cumque hoc secum ageret, extemplo in semetipsum reversus, increpare se cœpit vehementer, et dicere: Numquid, si resposceret, ut plecti capite pro Christo deberes, ita effugeres, obstinatusve resisteres? Quod factum est, nonne paulo ante constanter tibi omnia perpeti promittebas? Cur tam cito enerviter succumbere non formidas? At si forte illud judicas noxium, istud admittas libentius; ut quo durius toleras, eo placidius in retributione suscipias. His itaque propriis invectionibus reflexus, Senioris præcepto illico acquievit, placidusque gratanter obtemperavit.

15 Assumpto vero habitu, tanto protinus fervore succenditur, ut corporea cura contempta, sola, quæ sunt spiritus, appeteret: carnem spiritui totis viribus servire compelleret: delicata vel sumptuosa cuncta respuens, aspera quæque et contemptibilia requireret. Porro, quod dico, hoc intueri vales exemplo: Dum hic esset aliquando cum suo profecturus Magistro, molliorem scapulam induere, atque pulchriorem, quam affectaret, equum ascendere jussus est. Rogare itaque Magistrum summisisse cœpit precibus, ne sibi hoc dignaretur præcipere, quod ipse nimium, velut indecens, abhorreret. Magister vero ejus precibus acquiescere nolebat, ne vilipendere videretur discipulum, quem diligebat tamquam unicum, si sic eum juxta suum desiderium secum permitteret incultum procedere. Discipulus autem longe aliter sentiens, totumque aliorum convertens, nimium erubescere secularibus jam apparere nitidulus: ne ipse, quæ olim seculo renunciasset videbatur, secularem pompam adhuc carnaliter quærere putaretur. Quod tamen opprobrium multo magis ille subire, quam inobedientiæ notam maluit: quam videlicet incurrere vehementius expavit. Videbatur enim sibi, prout ipse referebat, ut quicumque illum sic

Februarii T. III.

comptum equitare cernerent, digito demonstrarent, et velut carnalem subsannarent: sibi que non monachi, sed sponsi nomen aptarent. Unde tantus rubor ejus suffuderat faciem, ut vix caput erigere, vix in quempiam posset acies oculorum dirigere. Illis autem regredientibus, cum ad *a* cœnobium S. Vincentii, cui vicina rupis Petra-pertusa vocabulum indidit, perventum fuisset; jam Domini servus ulterius ferre nequit ignominiosum nitidulæ vestis ornatum: occasione itaque ibidem paulisper remorandi reperta, Magister cœpto itinere tendit ad Eremum, ille vero alium sibi scapularem, *b* humiliorem stamine et colore, acquisitum induit: sicque velut inmani sarcina, qua depressus hactenus fuerat, levatus, quantocyus post Magistrum ad proprium est monasterium reversus. Nequaquam enim eos æque poterat, qui squalidis utebantur vestibus, venustis ipse indutus revisere: dum moribus ornari potius gestirent, quam vestibus.

16 Ut autem ad superiora redeamus, bonæ indolis Christi miles tantis illico jejuniorum, vigiliarum, ceterarumque afflictionum laboribus se cœpit atterere; ut ii, qui diuturnis jam studiis exercitati fuerant, illius mores et vitam intuentes, sua cogerentur acta contemnere. Nam dum inolitum vitiorum funditus certaret evellere, cuncta moralium ipsius loci exercitiorum genera totis gestiebat viribus, indefesso operis labore, complere. Porro *c* loci institutio hujusmodi fore dignoscitur, quod bini divisis cellulis commorantes, dienoctuque a spiritali luctamine, velut in acie consistentes, brachia non remittebant. Inexpugnabilibus namque psalmodiæ, orationis, lectionis, abstinentiæ, obedientiæque armis accincti, adversus aereas potestates infoederabiliter dimicabant. Abstinentiæ vero modus hic erat, ut quatuor in hebdomada diebus pane et aqua contenti, tertia, et quinta feria pauxillum leguminis sumerent, quod videlicet singuli in suis cellulis decoquebant. Jejuniorum quippe diebus nequaquam pro suo libito cuiquam de pane sumere licebat: sed id, quod præfixa mensura præbebat. Porro de vini usu quid memorem, cum nisi pro ipso sacrificio, seu forsitan pro ægro, vinum ibidem tunc prorsus deesse feratur? Nudipedalia passim per Eremum cunctis temporibus exercebant: in cellis vero nec *d* caligas induebant. Ceteris autem spiritalibus exercitiis, disciplinæ videlicet *e* metanæis, *f* palmatis, prolixis *g* ulnarum extensionibus, sedulo, prout cuique *h* fervor virtusque inerant, incumbabant. Porro vigiliarum hunc morem servabant, ut signo temporis personante, totum post synaxim Psalterium ante lucem complerent. Petrus vero hoc commune signum longe vigilando præveniens, quidquid tamen noctis post *i* synaxim restabat, continuatis excubiis transigere satagebat: ne communem scilicet videretur canonem solvere, qui ad injussa quoque se conabatur extendere. Novarat enim sacratius fore, quod publica lege taxatur, quam quod institutione privativa dependitur; et quod gratuita munera quantumlibet grandia, minime valeant a mandato legis offerentem absolvere, quo minus quæ lege præfixa sunt, studeat diligenter implere: cui nimirum licet quælibet pro devotione adplicere, non tamen instituta majorum propriis amovere. Voluntaria quippe augere merito possunt, excusare omnino, quæ legis sunt, nequeunt.

17 Denique dum hujuscemodi pernoctaret excubiis, tantam læsi cerebri passionem contraxit, quo vix vel modico somno jam refici posset: atque postquam adhibito medicamine de concepta passione, divina opitulatione convaleuit, sic jam discrete agere didicit; quatenus et remissionis torporem vitare, et præcipitationis cursum prudenti moderatione cohibere satageret. Qui nimirum dum cellulæ stationem

D
AUCTORE
S. JOANNE
LAUDENSI.

a

b

viliorem vestem accipit:

c

institit jejuniis, vigiliis aliisque loci exercitiis,
E

orationi,

abstinentiæ:

d

e f g
penitentiis:
h

F

e lege præscripta voluntariæ devotioni præfert:

dolore capitis vexatur:

eo liberatur:

40 diebus se
cellæ cuidam
includit.

b

Properat ad
eremum S.
Crucis Fontis
Avellani:

admittitur:
vestibus monasticis induitur:

tentationi
constanter
resistit:

viliora quæque
appetit:

ob molliorem
vestem et nitidorem equum
erubescit iter
faciens:

A rigida censura servaret, et post assuetum psalmo-		donec, cooperante sibi Domino, uberem sui fructum D										
AUCTORE S. JOANNE LAU- DENSI. claret scientia sacræ Scrip- turæ :	diæ, precum, atque orationum persolutum, sedula meditatione lectioni vacaret, tanta divinarum Scrip- turarum scientia claruit, quanta secularium antea non claruerat.	famulatus impenderet.										
	a De hoc monasterio agit B. Petrus epist. 32 lib. 6, eique se summa auctoritate præfuisse innuit. Quadragesimale jejunium aliaque præscribendo — b De vili vestitu monachorum disserit opusc. 12, et ecclesiasticorum opusc. 29. — c De ordine Eremitarum et facultatibus eremi Fontis Avellani, item De suæ congrega- tionis institutis extant tractatus duo B. Petri tomo 3 opusc. 14 et 15, ex quibus hæc videntur excerpta. — d Nudis erubibus per- manere solitos tradit opusc. 14. — e Metancea, Græce μετάνοια, penitentia, hic significat prostrationem sive inclinationem corporis in terram. Ita B. Petrus scribit in Vita S. Dominici Loricati, ab eo in uno psalterio recitando mille metanceas fieri, et citato opusculo 14 ait pro fratre mortuo unumquemque septin- gentas metanceas facere. S. Simeon Stylita apud Theodoretum cap. 26 Philothei quodidie quam plurimas inclinationes faciebat, quibus ad mille ducentas quadraginta quatuor enumeratis, defes- sus qui observabat, numerare desit. Consule Onomasticon Rosweydi ad vitas Patrum. — f Palmatæ a palma manus dictæ sunt: eas quispiam sibi infligit, quando palmas illidit terræ. Ita B. Petrus lib. 6 ep. 27 ad Petrum Cerebrosam monachum, Lorica, inquit, est homo indutus ad carnem. ferreis membra divulsa circulis ambit, mittit cum labore metanceas, allidit in pavementum sæpius palmas. Burckardus lib. 19 cap. 17 et 25 ait diem unum peni- tentiae viginti palmatis redimi posse, ubi percussiones palmarum ferula inflictas aliqui intelligunt. — g B. Petrus in Vita S. Da- miniani Loricati ait hunc duodecim psalmos viginti sex vicibus sub nullo prorsus intervallo, sed uno ductu, extensis in modum Crucis brachiis quotidie decantasse. alium juveniculum Fratrem a capite usque ad finem psalterii elevata brachia tenere, ita ut laquear tabulatum cellulæ manibus sæpe contingat. — h B. Pe- trus opusc. 15 hæc tradit: Super metanceis vero disciplinis atque palmatis sive etiam brachiis extendendis in orationibus ceterisque sancti fervoris exercitiis, nulla fratrem lege constringimus. Fla- minius in Vita B. Petri sic explicat: Ceteris vero spiritualibus exercitiis, verberibus, genuflexionibus, et prolixis ulnarum in Crucis modum extensionibus, prout cujusque fervor erat virtus- que, vacabant. — i Ita infra num. 40 synaxis pro nocturno seu matutinali officio iterum accipitur.	19 Magister vero ejus tantam ipsius prudentiam ac zelum considerans, lætabatur strenuum se rece- pisse discipulum, cui tuto committeret ipsius Eremitæ gubernacula. Assumpto itaque discipulorum consul- tu, Eremitæ procurationem ei, licet abneganti ac re- nuenti, post se suscipiendam mandavit. Post migra- tionem vero Magistri, e regimen loci suscipiens, tam spirituali quam temporali cultu fhaud modice dila- tavit. Et quia divina gratia ad uberiores animarum fructum ejus mentem succenderat, cœpit alia loca perquirere, ubi ad serviendum Deo congregare mo- nachorum copiam posset. In g Camarinensi itaque diocesi aptum quemdam ad eremitarum habitacula locum, juxta suam vicinam rupem curiosus inda- gator invenit: ibique congregatis Fratribus, orato- rio fundato, ordinatoque Priore, sub quo famulari Deo deberent, rursum ad locum alium investigandum processit. Pervenit igitur ad montem Pregium, in territorio h Perusino, ibique alia eremitarum fun- davit habitacula: ubi videlicet cellulam quamdam invenit, in qua B. Romualdum quondam mansisse ferebant. Quo igitur in loco, aliis locatis Fratribus, ad alium rursus demigrans, in Comitatu Faventino congruum reperit locum, qui nuncupatur i Gam- onium: ubi præparatis habitaculis, alios Deo famula- turos constituit. Sed et vicinum huic loco monaste- rium, quod k Acereta dicitur, construxit. Alterum quoque in Ariminensi territorio, in loco, qui l Mur- cianum nominatur. Hujusmodi autem studiis assi- duis vacare gaudebat, non quæ sua essent, sed quæ Jesu Christi, requirens.		creatur Pro- curator,	e f	g dein Prior Fontis Avella- ni: extruit quinque mo- nasteria:	h	i	2	k	l	
Metancea.												
Palmatæ.												
Oratio expan- sis brachiis.												
	B											
Synaxis.												
CAPUT IV.												
Conciones B. Petri in variis monasteriis ha- bitæ. Præfectura Fontis Avellani. Diversa monasteria extructa.												
a	Cum tempus igitur advenisset, ut lucerna domus Domini erecta super candelabrum omnibus luceret, jubente Magistro, a paucis illis Fratribus exhortationis verba impendere cœpit. Cumque ejus opinio jam latius effusa crebresceret, b Wido venera- bilis Abbas c Pomposianus, vir sanctissimus, suos legatos ad hujus Abbatem dirigens postulavit: qua- tenus caritate Fratrum, eum ad suum monasterium destinaret, secumque aliquandiu remorari permitte- ret: quo poscentibus Fratribus verbi sacri erogare pabulum debuisset: ejusque pia petitio caritate, quam postulat, Deo disponente, minime frustratur. Illuc enim dirigitur, ubi caterva Fratrum centena- rium numerum ferebatur implere. Cumque ibidem fere biennio retentus, non parvum fructum ex jacto verbi semine fidelis operator Domino tulisset, accepto Abbatis sui mandato, subnexo etiam obedientiæ ver- bo, quatenus ad se redire debuisset, licet pluribus obstrictus precibus, teneri ultra nequaquam valuit: sed tamquam vir Deo plenus, obedientiæ per omnia subditus, Magistrum non obaudire formidans, festi- nus ad eum rediit. Sæpe namque nobis referre so- lebat, cum sermocinandi occasio id videretur expos- cere, quo sui nos exemplo, velut ex propinquo, ad obedientiam efficacius provocaret: quod si quid olim sibi cum obedientiæ additamento præcipi contigis- set, tanto suæ viscera verbum hoc illico terrore con- citeret, ut nulla injuncti operis difficultate ab ipsius executione retardari valeret. Peracto igitur cum suis confratribus permissi temporis spatio, iterum ejus- dem rei gratia, ob quam Pomposiam ierat, ad S. Vin- centii, cujus supra meminimus, monasterium pergere jubetur. Quod nempe quanto vel turba monachorum, vel latitudine facultatum cernebatur uberius, tanto se monasticæ normam disciplinæ fore declarabat an- gustius. Ibi quoque aliquandiu commoratus, nequa- quam d segnis a Dominicæ vineæ cultura quievit:											
Concionatur ad suos b c												
dein ad Pom- posianos												
	C											
et monasterii S. Vincentii Fratres:												
d												
		Monachos plerumque viginti plus minus degisse, at cum Con- versis et famulis triginta quinque, supra dictum. — b S. Wido, sive Guido cognomine Stambiatius, mortuus est an. 1046. 2 Aprilis, at colitur polissimum 31 Martii. Corpus ejus adservatur Spiræ ad Rhenum in templo cathedrali illi dicato. — c Pomposia inquit Ferrarius ad 31 Martii, est pagus cum cœnobio et abbacia insi- gni in territorio Ravennate inter Ravennam et Hadriam, ab ipsa urbe Ravenna ad 13 M. P. quot tere a Comaclo distans. B. Pe- trus epistola 6 libri 6 mittit donum Pomposianis monachis, petit ut pro se a morte preces fundant sicut pro suis faciunt. Idem o- pusculum 13 de Perfectione monachorum inscripsit O. Abbati Pomposiano ejusque sancto conventui. — d Ibidem tunc eum scripsisse Vitam S. Romualdi circa an. 1040. supra diximus — e Ante annum 1044 supra probatum. — f Bona monasterio a se ac- quisita explicat B. Petrus opusc. 14, uti supra nos indicavimus. — g Est Camerinum urbs Marchiæ Anconitanæ ad radices montis Apennini. Præerat tum Romualdus Episcopus, ad quem extare epistolam B. Petri tradit Ughellus de Episcopis Camerinsibus. In hac diocesi condita a S. Romualdo cœnobio describit B. Petrus cap. 12 Vitæ illius. — h B. Petrus lib. 6 epist. 30 ad Teuzonem monachum										
		Sæpe invisit eremum S. Crucis:										
		curam gerit monasterio- rum extruc- torum et alio- rum.										

A *monachum hæc scribit. In Perusino monasterio, sancti videlicet Salvatoris, cui nuper et ipse præfui, quidam monachus fuerat etc. An illud in monte Pregio? Quod modo in urbe Perusina est monasterium Camuldulense S. Severo sacrum, fuisse olim extra portam S. Petri tradit Crispollus in Perugia Augusta lib. 1 cap. 18. — i Gamonium. Fluminio Gamunium, Fortunio Ganvinium, Ruheo Gaviumum, qui ait nunc Cavinam secundum quosdam appellari. B. Petrus opusculum 44 de jejuniis sabbati inscribit Fratribus in eremo Gamagni constitutis. et epistola ejus 31 lib. 6 scripta est ad suos eremitas Gamugnensis S. Barnabæ. Quæ de hoc loco accipi videntur. — k Hic locus prima mansione redeuntibus Faventia Eugubium occurrit, ut infradicitur num. 21, vide et cap. 9 litt. 1. — l Murcianum pagus etiamnum visitur non procul a mari in confiniis fere Romandiolæ, versus Ducatum Urbinatem.*

Perusinum monast.

Gamonium.

Acereta.

Murcianum.

CAPUT V.

Miracula varia B. Petri meritis patrata.

a *Quadam igitur die apud præfatum a Gamonium cum in cella consisteret, Fratri, qui ei ministrabat, ex fonte sibi potum afferre jussit: qui statim pergens festinus jussum complevit. Quod Magistro gustante vinum esse deprehenditur. Increpare itaque discipulum coepit, quod pro aqua sibi vinum tulisset. Illi vero asserenti, hausisse se ex fonte, quod obtulerat, eundem sibi potum Magister porrexit, jubens gustando ipsum experiri, quo valeret se teste fallax convinci. Cui gustanti licet vinum sapuisset, quod erat, nihilominus tamen, ut bene sibi conscius, potum illum ex fonte se hausisse affirmabat. Cumque illi fides nequaquam daretur, alius ad eundem fontem Frater dirigitur, cujus gressus, ne fallere similiter posset, observari præcipitur. Qui ergo ex eodem fonte mox pleno vasculo hauriens, concitus rediit: potum quem hauserat, Magistro tradidit. Verum dum hic quoque potatur, optimam esse vini speciem æque fere probatur. Fratres quoque, qui cum eo erant, ex eodem gustantes, vinumque optimum comperientes, Deum præ gaudio collaudaverunt omnes. Quibus Petrus illico prostratus supplicat, imo sub obedientia interdicit ac mandat, quatenus se in carne degente, nulli prorsus mortalium, quod factum noverant, pandant. Quo factum est, quod ad nostram notitiam id, ante ipsius obitum nequaquam pervenire potuerit: sed postquam illius sepulturam Faventiæ celebrassemus, indeque redeuntes, apud præfatum monasterium suum Aceretæ prima mansione hospitaremur, ibidem non solum istud, sed et alia quædam, quæ, faciente Domino, miraculo huic subdere curabimus, nos addiscere contigit: referentibus eadem quibusdam ejusdem monasterii Fratribus, nec non et prædictæ Eremitæ, qui tunc illo convenerant.*

Aqua a discipulo hausta in vinum mutatur,

B *iterum ab alio hausta:*

miraculum silentio presensum,

a morte scitum:

b *22 Aliquando vir Dei b buttem vini repositam apud quamdam suam capellam habuerat: accidit autem, ut die quadam militum turma prope ipsam capellam pertransiret: qui dum siti æstuant, requirunt Presbyterum, si eis vinum præbere posset. Quibus ille respondit: Nil prorsus vini eo loci haberi, præter unam c tinam Domini Petri, quam ipse contingere non auderet. Quo audito, is qui ceteris præerat, quique, ut aiunt, eundem virum Dei subexosum habebat, respondit, dicens: Utique si Domini Petri est, ex ipso ego libentius bibo: moxque sibi famulantibus jussit, quatenus ex vino illo sibi ac sociis propinare curarent. Qui nempe conciti alacriter, ut genus illud hominum solet, ad hujusmodi obsequium currunt, sed evulso d tenello, nil prorsus vini suscipiunt: vertuntur ad alium, tantundem reperiunt: tum cuncta foramina pandunt, et (o prodigium!) dolii aditus patent, et liquor interius, ac si quid solidum, nihilominus latet: superius itaque spiramen pendentes, et si quid intus meri contineatur, curiose rimantes, dimidio tantum palmo vas e semum invenerunt. Stupentes ergo hujusmodi eventum, arbitantes tamen adhuc, ne quid forte obstaculi lateret intus, quo liquoris impediretur egressus,*

milites ex vini dolio nihil haurire possunt,

d

e

ingerunt singulas aditibus patentibus virgas: quibus deductis, eas quidem madere conspiciunt, vinum tamen introrsum nihilominus hæret inclusum. Illa nimium virtus, quæ Israelitico quondam populo rubri maris profunda calcanti, aquarum fluentia, murorum ad instar, dextra levaque suspenderat, liquori hujusmodi fluxum constrinxerat. Et qui hostiles tunc adversariorum acies, ne gressus piorum impediri possent, aquis potenter immersit; ipse nunc istorum proterviæ, ne suo nocerent famulo, mirabiliter obstitit. Nam, ut illorum rabida fames, interempto Dei populo, manubiorum præda satiari nequivit; sic istorum vesana sitis rapina ejus famuli restingui minime valuit. Dum suos itaque vesanos conatus superna virtute delusos frustratosque perpendunt, divinæ cedentes virtuti, confusi arentesque discedunt.

23 His autem profectis, viator quidam adveniens, eidem flagitabat Presbytero, ut sibi quantolibet vini dignaretur poculo subvenire: cui Sacerdos eadem, quæ prioribus, verba respondit. Cumque viator precibus instaret, quatenus ex eodem caritatis sibi gratia subveniret; Sacerdos, quæ militibus illis contingerant, ei seriatim enarrare curavit, ne ultra sibi importunus insistere debuisset. Ille tamen a sua petitione minime desistens, aiebat: Se jam magis ex ejus sperare beneficio, quod rapinæ arrogantium ita abstractum fuerat, dum ipse sibi bene notus jam dudum fuisset, suumque frequenter exhibuisset. Jam igitur Presbyter tanta postulatus instantia, fideque mollitus, licet timide, accessit ad dolium; et quoniam, ut scriptum est, Superbis Deus resistit, humilibus dat gratiam; liquoris fluxus facilis mox tactu est haurientis manum secutus. Itaque mitis obtinuit inermis, quod armatis fuerat negatum superbis.

24 Dum quadam die advesperascente idem Pater fessus cum eodem, qui hoc mihi retulit, Fratre a silva rediisset, sola panis quadra cum crudis oleribus cœnanti apponitur: quem ille totum socio largiens, solis oleribus vescens, hortabatur convivam, quod patienter illam ferret pauperem cœnam, ditiozem habiturus in crastino mensam. Factumque est. Sequenti etenim die tanta est allata ciborum copia, quæ cunctis illic degentibus in plures dies sufficere poterat.

25 Vir quidam magnus, admodum viro Dei devotus, onusta piscium fexenia in præcipuis ei solennitatibus legare consueverat. Accidit autem ut aliquando, Domini propinquante natale, nequaquam hujusmodi potuisset pisces invenire, quos digne ei posset juxta morem dirigere: cumque super hoc non modica angeretur molestia, tandem in ipsa sacra Dominicæ nativitatis nocte, grandis ei piscis advenit. Exhilaratus ergo, et plurimum gavisus præcepit, ut Dei viro illico deferretur. Porro nox tetrus densata tenebris, nullum stellarum lumen radiabat, via quoque nimis laboriosa et difficilis erat, quam lutosæ nivis salebra omnino consperserat; piscis tamen portitor nulla difficultate, diei lucem præstolari permittitur. Eo itaque cœpti itineris viam carpente, ad obscuram quamdam ripam, profundamque pervenit: cujus extrema dum nimium, velut ignarus, persequeretur, lapsis repente vestigiis in ima præcipitatur: et cum tantus fuerit casus, ut solvi potuissent totius corporis nexus, meritis tamen viri Dei, virtute divina, totus servatur illæsus. Incolomis ergo et validus onus excussum cervicibus lætus resumpsit, sicque ad Dei hominem hilariter properavit, Domini sui munus obtulit, quodque ex mortis faucibus ipsius fuisset meritis ereptus, gratias egit. Cui ille, Noli inquit, fili, noli homini deputare peccatori, quod Deus tibi dignatus est sola sui miseratione largiri: ei tantum ex collatæ salutis munere gratias

D
AUCTORE S.
JOANNE
LAUDENSI.
varia irrita
conatu tentant,
Exo. 14.

pudore confecti abeunt:

Sacerdos pro pio peregrino haurit vinum:

E

Jacob. 4. 6

in summa panis caritate, ciborum copia cœlitus offertur:

f
piscem B. Petro allaturus nocte iter agit:

F

corrui in a-quam:

a mortis periculo liber evadit:

A gratias age, qui numquam sibi famulantibus in tribulatione deest.

AUCTORE S.
JOANNE LAU-
DENSI.

monachus noc-
tu a viâ duc-
tore destitutus,

per merita B.
Petri iter diri-
gi petit.

a jumento rec-
te ducitur :

26 Hic unum ex discipulis ad quemdam aliquando direxit Abbatem, quem dum in monasterio Frater ille minime reperisset, eum, quo diverteret, sollicitus requisivit : quod cum egisset, regressus ipsius mora adeo protelata est, ut die, qua expectabatur, nequaquam redire potuisset : cumque ob id de corceptione cœpisset trepidare, suscepto socio, iter suum arripuit sub silentis noctis obscuro : ac dum simul paullulum processissent, ejus conviator paulatim se subtrahens, furtim abscessit. Quo facto, monachus ille viâ, quam cœperat, prorsus ignorans, cœpit vehementer tristari, cum nec ulterius progredi, nec regredi, qua venerat, nosset. In arcto itaque situs, hoc a Domino supplicans postulavit ; quatenus iter suum meritis illius dirigeret, cui sagtebat obedientiam exhibere : cumque oratione facta, abire cœpisset, quoddam bivium reperit, ubi dum paullulum hæsisset, ambiens, cujus tramitem terendum assumeret, unum tandem elegit, quem aptiorem sibi fore putavit : in quem dum conaretur jumentum dirigere, non consensit ; sed alterum capiens obstinate pergere cœpit. Sessor vero toto anisu calcibus atque verberibus instabat ad suum votum ipsum reducere : illuc nihilominus tendebat, quo cœperat pergere. Cum autem hac collectatione diutius certatum fuisset, nec tamen rector jumentum sibi ad obtemperandum ullo modo revocare potuisset, jam demum suspicatus, ne forte brutum illud animal ita sibi contra morem divino instinctu resisteret, totas illi laxavit habenas, quatenus jam liberum pergeret, quo ipsum Deus dirigere vellet. Mane itaque facto, jam lucescente diluculo, erectis oculis, quæque nota conspexit, seseque divino munere, rectissimo tramite directum fuisse agnovit. Ergo suas preces Magistri meritis exauditas esse cognoscens, Deo gratulabundus gratias egit : nec non et suo Magistro, quem adeo dignum Deo fore perspexit.

27 Alio quoque tempore quemdam nuntium cui-dam destinabat Episcopo, qui dum aquæ rivulum in via reperisset, eum quidem facile transvadavit, sed mox in ejus egressu, tanto ipsius equus infigitur luto, ut nullo conanime ex eo potuisset exurgere ; eques vero ita se impeditum considerans, et quid ageret prorsus ignorans, deprecatus est Dominum, quatenus sibi dignaretur illius meritis subvenire, cujus se noverat obedientiam gerere. Qua supplicatione ad Dominum fusa, confestim equus prosiliens concitus in aridam exivit, correptoque spatio agilis ad urbem pervenit. Cum autem ad Episcopum, cui missus fuerat, pervenisset, nequaquam Episcopum, quem quærebat, invenit : reperto tamen quodam ejusdem patruæ, honeste ab eo susceptus est. Qui plane pro tanti viri reverentia, cum omni domus ipsius familia ei officiosissime deservivit : in hoc uno tamen non modico erga eum deliquit, quod dum istum stratum locasset, cunctis recedentibus, solum in spatiosa illa mansionem cubantem dimisit. Quod nimirum dum ille persensit, tantus eum horror invasisit, ut vix quantumlibet soporis illa nocte potuisset admittere.

28 Verumtamen nec juvenis ille impunis evasit, qui ejusmodi erga eum negligentiam duxit. Eadem quippe nocte, dum ille somno resolutus, in stratu suo jaceret, vir Dei Petrus in eum violenter insiliit, dureque virgis validis intentatis exterruit, eo quod legatum suum tam immaniter sua negligentia contristavit. Qua vero visione completa, illico expergiscens, cœpit diurnam lucem præstolari sollicitus, quod suum hospitem revisere, et alloqui posset. Primo itaque lucescente diluculo, ad illum prope-

cujus auctore
per B. Petrum
in visione re-
prehensio.

rans, diligenter eum inquisivit, quid negligentiae, D quidve delicti circa ejus fuerat commissum obsequium, quod in se Dominus Petrus tam se terribilem invexerat, tantisque se minis ac probris objurgaverat, atque terruerat. Cui protinus ille, Tanto, inquit, hac nocte, cunctis vobis recedentibus, solum me relictum fuisse expavi, ut cum gravi molestia insomnem pene totam protraxerim noctem. Quibus vicissim revelatis, admirati viri Dei potentiam, glorificaverunt Deum, qui tantis prodigiis se mirabilem in Sanctis et servis suis ostendit. Cujus videlicet signi, is qui missus fuerat, ita est admiratione compunctus, ut ad virum Dei reversus, confestim se illi commiserit, promittens se jam seculo abrenunciaturum, et regularem habitum ex ipsius benedictione ad famulandum Deo assumpturum. Quod quidem ipse post modicum implevit, idemque hoc nobis, ut digessimus, ex ordine totum enarravit.

a *Flaminius perperam hoc miraculum attribuit Aceretæ, ubi auctor intellexit. — b Butis in Glossis Cyrillo olim adnexis cupa et Butis cupella. Hinc Latinis Butis, vel Butis apud Marculphum etiam in formulis. et Butio seu Buto argenteus apud Anastasium in Leone III et Leone IV legitur. Hic pro dolio ponitur. — c Tina in Actis II SS. Thyrsi et sociorum 28 Januarii, pag. 820 num. 25 legitur, in Vita S. Philiberti 20 Augusti tonna, ubi vas vinarium ita dici addit : ac tina Festo et Varroni etiam tribuitur. — d Tenello obturaculum oris dolii intelligitur, cujus loco epistolium imponitur. — e Ita tres editiones semum pro vacuo habent, an semotum aut semiplenum aut quid simile legendum? — f Exenia, seu Xenia, dona hospitalia, præposita per errorem littera e.*

lætus cum illo
gratias Deo
agit,

fit monachus.

Battis.

Tina:

Tenellum:

Semum.

Exenia :
E

CAPUT VI.

Episcopatus Ostiensis B. Petro collatus. Zelus in eo administrando.

Cum tantæ igitur ipsius sanctitatis ac prudentiæ jam latere fama non posset, ad a aures sanctæ Romanæ Ecclesiæ clara defertur : et quoniam vir tantus sacerdotio censetur idoneus, atque b negotiis Ecclesiasticis quam maxime necessarius, perductus ad Summum Pontificem, tunc Stephanum videlicet c nonum, ad suscipiendum Episcopalem cathedram, tam ab Episcopis ceteris, Ecclesiasticis viris, quam ab ipso quoque Summo Pontifice compellitur. Ipse vero non immemor solitariæ quietis, in qua divinæ lectioni ac contemplationi suaviter vacare consueverat, eam amittere, civilemque strepitum repetere nimium perhorrescens, summo et omni conamine eorum compellationibus resistebat. Qui porro cernentes nil suis prorsus cohortationibus, nil precibus proficere, jam ei cœperunt excommunicationis sententiam, si obstinate resistere ultra decerneret, intentare. Quid plura? Dominus tandem Apostolicus unum superaddere studuit, quod ab eo contemni prorsus nequivit. Sub obedientiæ namque sibi præcepit imperio, ut obtemperans Fratribus, placide quod jubebatur assumeret : moxque ipsius arripiens dextram, annulo simul d dotavit et virga : quibus videlicet arrhis Ostiensem sibi copulavit Ecclesiam. Episcopatu vero hoc ordine assumpto, illud illico in se agnovit impletum, quod per visionem sibi fuerat ante triennium revelatum. Porro visio talis fuerat : Putabat sibi sponsam clarissimam fore dotatam, quam non contingere, nec æquo saltem intuitu valebat inspicere : cui tamen nullatenus renunciare audebat, tamquam sibi jure conjunctæ. Quod huic plane negotio prorsus concinuisse perspeximus. Agnovimus enim ipsum super hoc multoties con-questum fuisse, injunctæ tamen obedientiæ sarcinam quamlibet onerosam, a suis unquam cervicibus excutere minime præsumpsisse.

30 Cum se igitur perpendisset istiusmodi jugi nexibus taliter mancipatum, nec jam sibi licere solitæ contemplationi libere deservire, arbitratus est præteritorum dispendia lucris fore sequentium compensanda ; quo e Rachelis venustati, Liæ posset fecunditas comparari. Ut fidelis igitur servus ac prudens,

a

b

c

B. Petrus evocatur ad Papam Stephanum IX,

oblatus Episcopatus deprecatur :

F

d

ex obedientia fit Episcopus Ostiensis :

ante per visionem edoctus.

e

A dens, Dominicæ se familiæ procuratorem constitutum cognoscens, cœpit solerter procurare, quatenus susceptum ministerium taliter sibi commissum impenderet, ut adventum Dominicum posset intrepidus expectare, tamque plenam et perfectam annonæ mensuram suis exhiberet conservis, quo veniente Domino mereretur audire : Euge serve bone, intra in gaudium Domini tui. Nec hoc tamen sibi sufficere judicans, si erga *f* unius tantum Ecclesiæ plebem, cui videlicet præerat, administrationis suæ curam prætenderet, dum se cunctis sciret obnoxium conservis, in una secum familia conscriptis, se sollicitum exhibebat : omnesque lucrari Deo cupiens, tamquam sagax rimator piscosi gurgitis, solerter investigabat, sicubi pro qualibet solennitate populi multitudo conflueret, quatenus divini verbi lineam submittens, plures capere, et quasi de mundani æquoris profundo ad superni amoris alta sustollere posset. Hujuscemodi namque lucri gratia, longe diurnam lucem multoties eum prævenire conspeximus, si talis conventus longiuscule fieret, ne competens sermocinandi sibi hora transiret. Sæpenumero quoque illum novimus acribus febribus nocte confectum, mox orto sole ingressum Ecclesiam, Missarum inchoasse solennia : et usque sextam fere horam edita voce in aure totius plebis protrahendo sermonem, non parvum nobis ex se præbuisse miraculum ; cum et robustiorem viribus, et clariorem eloquio cernereamus, quem jam pene defecturum suspicabamur. Quo plane daretur intelligi, non alium ipsius ore concionari, quam illum, qui discipulos suos docens, aiebat : Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis. Cujus videlicet eloquia, velut e largissima fontis vena redundantia, singulorum capacitati congrua propinabat. Quæ nimirum, etsi aliquando fierent prolixiora, nulli tamen esse poterant onerosa. Quæ nempe onerositas in illius esse posset sermonibus, quibus erectis auribus, tamquam divinis affectibus, ab omnibus intendebatur? aut infructuosa ejus esse poterant verba, cui sancti cooperabatur Spiritus gratia? Minime.

31 Hinc namque est, quod *g* dies Crucis ab innumeris fidelibus hac tota Provincia ob reverentiam Dominicæ passionis in abstinentia celebratur. Quam videlicet observantiam idem passim omnibus prædicans, hortabatur. Hinc nihilominus constat, quod omnium *h* Horarum officia in honore almæ Dei Genitricis in pluribus Ecclesiis instantia, maxima gestum parte dignoscitur : quod matricum Ecclesiarum **C** Clerum per Romanam Provinciam undique sibi contiguam congregatum inspicimus, eosque nonnulla canonici ritus vestigia, Deo favente, imitari applaudimus : qui relictis olim cunctis canonicis institutis, et a communis vitæ ordine prorsus recesserant, et in singulis laribus una cum mulierculis seculariter degebant.

a Variis notus B. Petrus fuit Pontificibus cum extent ejus epistolæ ad Gregorium vi, Clementem ii, S. Leonem ix et Victorem ii, qui omnes ante Stephanum, de quo hic agitur, sederunt. — b Fuerat ante a Clemente ii ad Henricum ii Imperatorem, qui Rex ejus nominis iii est, ablegatus, ut ipse ait. epist. 3 lib. 1. — c Stephanus creatus iv Nonas Augusti anni 1057, mortuus iv Kalend. Aprilis anni 1058. — d Anno 1058, uti supra probatum, creatus Cardinalis. — e De vita activa et contemplativa sub figura Liæ et Rachelis præclare disserit B. Petrus opusc. 13 de Perfectione monachorum cap. 8. — f Illi quoque commissam fuisse Engubinam Ecclesiam supra diximus. — g Singulis scilicet hebdomadis feria sexta, de quo jejunio infra iterum agitur num. 43 et seq. — h Affectum suum erga Horas officii B. Virginis Deiparæ pandit B. Petrus opusculo 10 de Horis Canonicis cap. 10. ubi narrat Horarum beatissimæ Virginis studiosum peccatorum veniam per eandem impetrasse. Fortunius ait B. Petrum Legatum de latere per totam Italiam missum, ut promulgaret decreta de dicendo officio B. Mariæ Virginis, et jejunium sextæ ferie in honorem sanctæ Crucis simul indiceret. Verum quia eam legationem refert institutam a Gregorio vii, suspecta est, cum constet B. Petrum ante ejus Pontificatum obiisse. Rationem temporis in hac Vita accurate servatum arbitramur.

CAPUT VII.

Ecclesia Mediolanensis per B. Petrum reconciliata.

In *a* Simoniaca quoque labe et hæresi, ac *b* Nicolaitarum, evellendis non minimum laboravit : quæ videlicet pestes tam perniciose consuetudine prævaluerant, tamque impune *c* totam ferme Ecclesiam in omni Romano orbe fœdaverant, ut vix jam reprehensorem, tanquam licitæ, formidarent. Quas, o Domine, o bone Jesu, jam nos per hunc tuum egregium bellatorem, ceterosque paucos sibi adhærentes, eliminatas esse, te cooperante, gaudemus, prostratisque hilares insultamus. Ob quas nimirum ex Ambrosiana quoque Ecclesia propulsandas, quanto se discrimini immergeret, nequaquam silentio prætereundum putamus. Denique ut idem in quodam suo libro, quem ipse super hoc speciali negotio edidit, cui vocabulum, *d* Actus Mediolani, juxta sui proprietatem indidit, luculenter expressit. Propter has geminas hæreses, Simoniam scilicet et Nicolaitarum, inter præfatæ Ecclesiæ populum et Clerum non parva fuerat oborta seditio. Quoniam quidem hæc gemina pestis execrabilis ita apud illos inoleverat, tantamque libertatem assumpserat, ut ad fœditatis suæ nequitiam peragendam, nequaquam jam latibulum quæreretur, sed velut licita honestaque negotia publice exerceret. Nam si quis ad quemlibet Ecclesiasticum erat Ordinem promovendus, nullatenus absque venalitatis commercio, ac consecrantis, imo contaminantis, manus valebat accedere. Alterius vero fœditas eatenus se impudenter effuderat, ut nuptiæ Presbyterorum nil discrepare viderentur ab ambitione secularium. Unde divino instinctu tactus zelus fidelium laicorum adversus detestabiles istas labe pio contigit fervore succendi, ut protantis sceleribus diluendis Apostolicæ Sedis suffragium *e* requisissent.

33 Ad quod itaque peragendum, summus Pontifex *f* Nicolaus secundus hunc, quem tam sapientiæ, quam sanctitatis auctoritate præditum noverat, destinare curavit. Qui cum profectus fuisset, *g* condigna sibi atque Apostolicæ Sedi prorsus veneratione susceptus, caussam sui Apocrisariatus totius Ecclesiæ auribus intimavit. Quo factum est, ut mox post diem alterum factione Clericorum repente in populo murmur exoriretur, non debere Ambrosianam Ecclesiam Romanis legibus subjacere : nullumque judicandi vel disponendi jus Romano Pontifici in illa Sede competere. Nimis indignum, inquit, ut quæ sub progenitoribus nostris semper extitit libera, ad nostræ confusionis opprobrium nunc alteri sit, quod absit, Ecclesiæ subjecta. Postremo tumultuantium clamor attollitur, ad Episcopale palatium undique convenitur : deinde tintinnabula perserpunt, tubarum clangoribus tota civitas intonat. Intentabant, ut ita loquar, ei omnia mortem : et sibi a quibusdam suis dilectoribus, et compatiendo mœrentibus suggerebatur, quod nonnulli ejus sitiebant cruorem.

34 Congregato itaque in Ecclesia Clero et populo, ascendit pulpitum. Quo vix tandem sedato, his verbis exorsus est : Noverit caritas vestra, dilectissimi, non me pro Romanæ huc Ecclesiæ honore venisse, sed vestram prorsus gloriam quærere : vobis salutem et gratiam, quæ est in Christo Jesu, cum ejus auxilio, si permittitis, procurare. Quo enim pacto honore indiget parvuli hominis, quæ laudum præconia ex ipsius ore sortita est Salvatoris ? Quæ autem provincia per omnia regna terrarum ab ejus ditione extranea reperitur, cujus arbitrio ipsum quoque cœlum et ligatur et solvitur ? Ceteras quippe Ecclesias cujuscumque

D
AUCTORE
S. JOANNE
LAUDENSI.

b

c
Simoniacam,
et Nicolaitarum
hæreses
oppugnat,

d
Mediolani potissimum
grassantes :

E

e
a Nicolao ii
Mediolanum
mittitur :
f
g

a populo tumultuante periculum imminere moneatur :

F

concinnem
doctam habet,

Matth. 16

diligenter ministerium
commissum implet :

f

in solenni populi concursu
concionatur,

etiam febribus
confectus,

Matth. 10. 20

absque fastidio
audientium :

g
inducit jejunium
vi feriarum :

h
officium horarum
B. Mariæ Virg.

Cleri conjunctam
habitationem.

Officium
S. Mariæ

AUCTORE S.
JOANNE LAU-
DENSE.

*Ecclesiam Ro-
manam a
Christo funda-
tam docet,*

*h
et tumultum
sedat :*

*Clericos undi-
que conveni-
entes exami-
nat :*

*finem hæresi-
bus impositu-
rus,*

*juramento
adstringit Ar-
chiepiscopum
et Officiales :*

i

h

*curat Clericos
sub Missa re-
conciliari, et
digniores so-
lum ad officia
recipit :*

A cujuscumque dignitatis, sive Rex, sive cujuslibet conditionis homo purus instituit, et prout voluntas erat aut facultas, specialium prærogativarum eis jura præfixit; Romanam autem Ecclesiam solus ille fundavit, et super petram fidei mox nascentis erexit, qui beato cœli clavigero Petro terreni simul et cœlestis imperii jura commissit. Illius ergo privilegio fungitur, illius auctoritate fulcitur. Unde non dubium, quod, quisquis cuilibet Ecclesiæ jus suum detrahit, injustitiam facit; qui autem Romanæ Ecclesiæ privilegium, ab ipso summo Ecclesiarum omnium capite traditum, auferre conatur, hic profecto in hæresim labitur. Fidem quippe violat, qui adversus illam agit, quæ mater est fidei : et illi contumax invenitur, qui eam cunctis Ecclesiis prætulisse cognoscitur. His itaque *h* aliisque quampluribus rationibus de prærogativa et primatu Sedis Apostolicæ redditis, populus omnino benevolus redditur, seseque executurum quidquid injungere placuisset, unanimiter pollicetur.

35 Quid multis immoror? Adest Clericorum per plurimum ille conventus, qui ex omni Ambrosiana parochia, quasi ad Synodum, fuerat convocatus. Communitè ergo et sigillatim quisque perquiritur, et vix e tanto numero quispiam promotus ad Ordines sine pretio reperitur. Hic itaque quot curis afflictus, quot sit cogitationum stimulis tædiatus, quis explicet? Tam latæ siquidem diœcesis, tam nobilis urbis omnes Ecclesias ut verbis utar ipsius, sacris mysteriis quodammodo profanare, Christianæ videbatur religionis eversio. Sed et litigiosum erat indulgere paucis, cum fere omnium esset culpa communis : nec legitimum videbatur diversa in eos prodire sententia, cum esset una omnibus caussa. Hoc etiam suas augmentabat angustias, quia nisi quaecumque decisionis calculum causa ista susciperet, nisi cum magna hominum strage furentis populi se jurgia non sedarent. In arcto itaque positus, quia non poterat mala illius Ecclesiæ mera canonum auctoritate corrigere, studuit saltem perversis ejus usibus finem imponere, ac gratuitæ promotionis Ordinem futuris temporibus providere. Exegit itaque non solum ab *i* Archiepiscopo, verum etiam a cunctis ejus Officialibus, ad quos pertinere videbatur, inviolabilem sponsonem per *h* monumenta litterarum, per sacramentum de Simoniaca labe, et Nicolaitarum hæresi ex tunc, et deinceps delenda, funditusque pro suis viribus fideliter extirpanda.

36 His vero ita gestis, plurimorum sanctorum Patrum canonum auctoritas exquiritur : quibus consideratis, necessariæ discretionis moderamine visum est, ut omnes illi Clerici, accepta pœnitentia, inter Missarum solennia reconciliarentur, ornamenta de manu Episcopi, ex auctoritate Toletani Concilii, recipientes. Eis itaque taliter reconciliatis, decretum est, ut non mox passim omnibus redderetur officium, sed his dumtaxat, qui essent et litteris eruditi et casti, et morum gravitate honesti viderentur. Ceteris autem sufficeret, quod sanctæ Ecclesiæ per divinam gratiam essent rursus inserti a qua eatenus fuerant divinæ scientiæ face præcisi. Illi autem Episcopi, quibus administrandi licentia redditur, non ex male mercata veteri ordinatione ad amissum reparantur officium ; sed illa potius beati Apostolorum Principis efficacissima auctoritate, quam in B. Apollinarem repente usus est, dicens : Surge, accipe Spiritum sanctum, simulque Pontificatum.

37 Hæc autem succincte perstringere curavi, ut cetera ipsius gesta, horum inspectione possint adverti. Quo denique modo ego illius acta queam sigillatim exprimere, qui numquam in sancta Ecclesia desistebat, quidquid pravum, quidquid insolens emer-

gebat, evertere ; quidquid vero pium ac religiosum D advertebatur, ad Christi gloriam instituere? In quibus sane operandis non parva eum facultas divinitus comitabatur, cum ipsius auctoritatis censura penderet, quid in ea admittendum, quidve agendum canonicis sanctionibus foret. Huic quidem assertioni tota Romanæ urbis attestatur Ecclesia, quæ quondam doctrinæ illius splendore illustrata ejusque auctoritate subnixâ, ipsius abscessu et ab exhortationis verbo se pene obmutuisse, et irrecompensabilis auctoritatis munimine caruisse deplorat. Illius nempe auctoritas omnes confutabat errores, vacillantesque confirmans, ambigua stabiliebat : litigantium ora refrænans, superborum colla premebat, mentesque humilium animans roborabat.

38 Circa misericordiæ quoque opera qualis quantusque fuerit, quis digne loquatur? Quis sane in *l* eleemosynarum studio propensior? quis in ablendis pauperum pedibus devotior? Quis in vestiendis nudis, in reficiendis egenis, in visitandis ægrotis promptior illo potuit esse unquam? Ab istiusmodi namque operibus nulla pene illi dies vacabat, ubicumque hoc fieri temporis aut loci congruentia permittebat : et dum ista ubivis locorum agere non desisteret, quid putandum, cum apud Episcopium maneret? Ibi siquidem turba pauperum Episcopalia limina quotidie frequentante, alii dapibus appositis reficiebantur, alii accepta stipe revertebantur : ex quibus, assumptis duodecim eorum, assidue pedes lavabat. Præterea in suis conviviis, quæ semper ex more cum hospitibus communicabat, si qui egeni circumquaque per regionem lectulis decumbabant, oblivisci ab eo minime poterant : dum quemlibet suorum, quem timere Deum arctius sciret, ad horum ministerium specialiter deputatum semper haberet. Hujusmodi quippe studiis assidua exercitatione persistens, talibus gratulabatur latoribus facultates Ecclesiæ thesauris infercire cœlestibus, quas scilicet in propriis summopere devitabat assumere sumptibus. Aiebat enim se Dominicarum rerum constitutum fore ministrum, non dominum ; dispensatorem, non possessorem.

39 Ut autem suorum quoque clientium ad hæc fideliter exercenda, devotas mentes accenderet, hujusmodi eos sermonibus satagebat commonere frequenter : Noveritis, filii, omnia ista sacra esse, et peccatorum pretia : unde summopere cavendum, nequid horum, avaritia seu qualibet negligentia incuria, Christi pauperibus subtrahatur, quibus nostra residua omnia illibata debentur. Cum nobis itaque suppetant, quibus egeni et miseri valeant refoveri, diligenter exquirite, pie considerate, qui vicini in regionibus ægrotent : qui vel esurie, vel penuriæ cujuslibet angore laborent, quatenus hujusmodi pie compatiendo, necessaria ministrantes, æternæ mercedis fructum nobis vobisque communem in cœlestibus acquiratis. Quoniam quidem si modo in seminando fideles nobis cooperatores extiteritis, de communi proculdubio nobiscum fructu beata in retributione gaudebitis. Hujusmodi quippe monitis pius Pater suos contubernales ad misericordiæ opera instigabat. Hinc sane pensandum est, qualis in exhibendis confratrum necessariis fuisse credatur, qui tantæ benignitatis erga universos extitisse dignoscitur. Verum quid de cohærentibus sibi memorem? quandoquidem erga cunctos Dei famulos in sacra militiæ proposito constitutos, eo dilectionis vinciebatur affectu, quo eorum amplius, quam proprio, gratulabatur solatio.

a Simonem magum auctorem in novo testamento simoniæ ab illo dicitur tradit B. Petrus cap. 4 opusc. 3 ad Cardinales Episcopos Apostolicæ Sedis, quo tractatu agit contra philargiam et munerum cupiditatem. — b Nicolaitarum facta se odisse ait Christus in S. Joannis Apocalypsi cap. 2 v. 7. de quibus vide interpretes

*illustrat Ro-
manam urbem
doctrina et ex-
hortationibus :*

*liberalis in
pauperes,*

*E
maxime in
Episcopo re-
sidents,*

*redituum Ec-
clesiasticorum
se ministrum
et dispensato-
rem asserens :*

*F
alios monitis
ad eleemosy-
nas excitat :*

*maxime pius
erga religiosos
viros.*

Nicolaitæ.

A terpres, et Baronium ad an. 68 a num. 9. In epistola S. Ignatii Antiocheni ad Trallenses, sed a posteris interpolata, hæc leguntur: *φεύγετε καὶ τοὺς ἀκατάπτους Νικολαίτας, τοὺς ψευδοῦντας, τοὺς φιλήδονους, τοὺς συκοφάντας.* Fugite quoque immundissimos falsi nominis: Nicolaitas, amatores libidinis, malos calumniatores. Ceterum contra Simoniacos et Nicolaitas sui temporis extat B. Petri epistola 13 lib. 3 ad Capellanos Gothifredi Ducis. — B. Petrus opusc. 6, qui liber appellatur Gratissimus cap. 27 hæc scribit: Quis enim nesciat usque ad hujus Henrici Clementissimi Regis Imperium, Præsulatumque reverendæ memoriæ Clementis Papæ, istiusque beatissimi Leonis Apostolici (quo nunc videlicet Præsule sancta se gubernari gratulatur Ecclesia) per Occidentalia regna virus Simoniacæ hæreseos lethaliter ebullisse, ita ut, quod passim fiebat licenter admissum, ultioris animadversioni nequaquam duceretur obnoxium, et quod fere erat omnibus consentaneum, pro regula tenebatur tanquam legali sanctione decretum. Sedit S. Leo IX ab anno 1049 ad 1056, quo obiit 19 Aprilis. — d Actus Mediolani, de Privilegio Romanæ Ecclesiæ ad Hildebrandum Cardinalem, dein Papam Gregorium VII, extat opusculo quinto. cuius etiam ipsa verba hic inserta sunt. — e Gesta antiqua Romanorum Pontificum, a Nicolao Aragonio Cardinale collecta, ista habent: Legati Mediolanenses venerunt ad eundem Pontificem Nicolaum suppliciter exorantes ut Mediolanensis Ecclesiæ contritionibus dignaretur misereri et compati. Hujus rei gratia venerabilem virum Petrum Damiani Ostiensem Episcopum Nicolaus Papa istuc destinavit et vires suas in corrigendis ac statuendis his, quæ ad Ecclesiam illam pertinebant, ei concessit. Consule Baronium ad an. 1059 num. 44. et Sigonium de reipno Italia, qui addit a Landolfo Cotta populi Præfecto Arialdum Clericum Romam missum fuisse. — f Sedit Nicolaus II ab anno 1059 ad 1061. Hujus legatione functum se advisse Mediolanensem urbem scribit etiam B. Petrus opusc. 53 cap. 4. — g Reliqua narratur a B. Petro eisdem verbis memorato ante opusculo 5. — h Aliæ rationes excusæ sunt in dicto opusculo 5. — i Wido Valassorius erat Archiepiscopus Mediolanensis, creatus teste Hermannio Contracto in Chronico anno 1043. — k Inserta est a B. Petro opusculo 5 sponsio Widonis per modum epistolæ ad Clerum et populum suæ diocesis: cui post ipsum varii Clero subscribunt, ubi et formula juramenti, testimonia sanctorum Patrum, et poenitentia tam ab Archiepiscopo quam a Clericis suscepta iraditur. — l Affectum suum ad eleemosynas ostendit opusculo 9 de Eleemosyna ad Mainardum Episcopum Urbinatem.

CAPUT VIII.

Reditus B. Petri ad vitam monasticam. Observantia exactæ disciplinæ. Commendatum jejunium feriæ sextæ.

Porro dum ab a exterioribus istis, licet sanctis et Deo gratis, ad dulcia Eremitæ secreta, tam pro refectioe mentis quam pro ablutione cujuslibet contracti pulveris, redire decrevisset, nimia se inedia cellulæ mactabat ergastulo, quotidie præter dies festos jejunando, b cantabro pane cum hesterna aqua vescendo: suoque corpori, licet senio jam confecto, ac pluribus terreis nexibus undique constricto, a disciplinarum palmatarumque ictibus nequaquam suis vicibus indulgendo, jugique psallendi, orandi, legendi, atque dictandi studio insistendo. Nec prætereundum, quod in eadem pelvicula, qua pauperum pedes lavabat, reficiens, panem comederet, et super c bibleam cratem nudam somni quietem caperet.

41 Porro cum aliquando ad Capitulum Fratrum accedere decrevisset, facta exhortatione, mox e sede consurgens, de suis se excessibus accusabat: pro quibus disciplinæ iudicium ex more suscipiens, geminis vapulabat utrimque verberibus. Rursumque in suum locum regrediens, non cessabat eos suis d sermonibus informare, modo his, modo illis, modo communiter omnibus loquens. Junioribus ergo dicebat: Scire debetis, filii, unumquemque vestrum tam fervide atque strenue sacræ hujus oportere militiæ tirocinia inchoare: tantoque se, dum corporeæ vires suppetunt, ad celsa tendendo exercere labore, quo tota series securaturæ vitæ ad fortiter agendum valeat informari, tamquam impressione veri sigilli. Provec-tioribus vero de conflictu vitiorum, de discretionis cogitationum, de compunctionis seu contemplationis gratia, mentisque puritate conquirenda, quædam subtilius disserebat. Porro, cum in ipsius sermoci-nationibus ejusmodi locus incideret, quo Fratrum mentes ad fortiora quælibet excitari debuissent, hoc dicere solebat: Strenuus quisque divinæ militiæ prælatus in omni spiritali certamine suas debet vires agnoscere. Ignominiosum quippe valde est monacho, et spiritalis militiæ professionem habere, et experiendi ignavia, quid in certamine valeat, ignorare.

42 Et quidem quid ipse hæc loquendo moneret, discipulis suis liquido insinuabat exemplis: ex quibus videlicet hæc a nobis fore commemoranda non inaniter puto: nempe vidi illum per quadraginta dies nil, quod per ignem transit, in cibo sumpsisse, sed tantum pomis crudisque terræ nascentibus, absque omni prorsus potu contentum fuisse, hoc quidem ipse præsens agnovi. Aliud quod dicturus sum, majoribus meis condiscipulis referentibus, audivi: eundem videlicet totidem aliquando diebus, nullo refecisse cibo, nisi parco leguminis e infusidario: quod tamen si forte hujuscemodi nimium se fatigari conspiceret, nequaquam contemnendum ducebat, imbecillitati corporeæ discreta remissione aliquatenus subvenire: quo resumptis iterum viribus validior ad aliud posset redire certamen. Non utique vitio, sed virtuti potius adscribendum dicebat: si quis fessa paullo brachia idcirco remittat, ut post robustior ad fortiter agendum consurgat. Præterea mos illi erat, ut inter divina tam nocturna quam diurna officia nulli podio psallens hæreret. In Quadragesimæ quoque utriusque initio, triduo penitus abstinebat a cibo, ad quod sane licet neminem ipse quoque persuaserit, quiddam tamen ad spiritualis studii proventum quærentibus tradendum putavit; quo suscepti jejunii ipsis posset initiis Domino commendari.

43 Hanc profecto voluntariæ observationis normam in nonnullis monasteriis, pia devotione amplectentibus, excitando instituit, quatenus præfato jejuni-orum triduo totus conventus Fratrum pariter in claustro rigorem silentii conservaret. Nec quispiam absque inevitabili necessitate calceamenta sibi indueret, donec communiter psalterium diebus singulis complevisset. f Scoparum quoque disciplinam in capitulo cuncti susciperent, in pane solum et aqua pariter abstinerent. Sed et sextam omni tempore feriam, præter paschales vel ceteros dies solennes, sub eadem tam disciplinæ quam abstinentiæ norma, ob reverentiam Crucis, illis observandam adhibuit. Denique omnis illius exhortatio adeo cooperante Domino fructificasse dignoscitur, ut insigne illud quoque g Casini montis cœnobium tanto eam fervore sumpsisset, quod præfata omnia inter regularia mandata conscribenda statuisset.

44 Hic porro nequaquam otiosum putamus, quædam revelationum monimenta, quæ idem ipse scripsit, annumerare, quibus Sanctus ille totus in hac observatione sextæ feriæ obnixe fuit solidatus. Ipsa itaque ipsius verba ponamus: In ægrotantium cella senex quidam Pater erat, Leo nomine, qui jejuniis, psalmis et orationibus insistebat attentius: et licet corporeis esset viribus effœtus, juvenili tamen fervidi spiritus erat vigore robustus. Hic proxima nocte, qua statuenda erat hæc censura jejunii, vidit per somnium, magnum in Ecclesia chorum consistentium Fratrum: qui nempe præclaris candidis vestibus luculenter induti, dulcisona satis atque melliflua melodi concentus suavitate cantabant, illud scilicet Alleluia, quod dicitur: Dulce lignum dulces clavos, etc. Videbat etiam, quod per omnes refectorii mensas panes erant apposit, et specie nitidi, et nectarei gustus sapore melliti. Inter Fratres etiam undique discumbentes erat vir, si rite teneo, valde præclarus, et insigni decore conspicuus: qui requisitus, unde tales advenissent panes, quibus videlicet similes eatenus non vidissent; Hi sunt, inquit, panes, quibus filii Israel manna percipientes e coelo, aliti sunt in deserto. Hic quoque vir tulit mensam Abbatis, quæ occidentem versus fuerat constituta, et ad orientalem posuit refectorii plagam: ubi videlicet imago Crucifixi Domini fuerat in pariete per picturam expressa. Perpende ego mysterium,

D ACTORE S
JOANNE LAU -
DENSI.

40 diebus
abstinet omni-
bus, igni ap-
plicitis:

40 diebus so-
lum vescitur
leguminibus
infusis:
e

stans psallit:

E triduo abstinet
omni cibo:

inducit in mo-
nasteriis rigo-
rem silentii,
mortificatio-
nis, et jejunii
sextæ feriæ:
f

F jejunium com-
probanie visio-
ne facta seni,

Simonia gras-
satur

ANIMAL/V
PAP. 49

a
Ad monaste-
rium regres-
sus,

b
jejuniiis pœni-
tentiis, ora-
tioni vacat:

d
dat monita,
alia juniiori-
bus,

alia provec-tio-
ribus:

AUCTORE S.
JOANNE LAU-
DENSI.

A terium, et mysticæ revelationis intellige sacramentum. Quid est enim, quod laudes Crucis chorus ille psallentium melodis vocibus concrepabat, nisi quia futurum erat, ut dum in honore Crucis solenne jejunium instituerent, quam dulces ei laudum modulos suaviter personarent? Hymnum quippe in beatæ Crucis honore decantat, qui ea videlicet die, qua Christus in cruce suspensus est, jejunium celebrat. Et quid est, quod melliti videbantur panes in mensa, nisi ut nimirum dulcia spiritus alimenta comederent, dum per amaritudinem carnis Dulces Deo laudum modulos resonarent? Tanto quippe dulcior gustus exoritur in palato cordis, quanto major amaritudo distractionis perturbat lasciviam carnis. Quid est etiam, mensam Abbatis sub Crucifixi Redemptoris pedibus ponere, nisi per jejunium sextæ feriæ, quæ dies Crucis est, totum refectory salutaris Crucis signaculo dedicare? Et quid est sub Crucifixi Domini pedibus residere, nisi post ejus vestigia tendere: et per eum, quo nos præcessit, tramitem jugiter ambulare.

45 Verum ad hoc arctius commendandum, et illud aptissime contigit, ut sanctus quidam alius Frater, Petrus nomine, dum id constitueretur, abesset: qui postea quinta quadam feria regressus, eadem nocte per somnium vidit, quod Dominus Petrus illum ad prandium convocaret, secumque ipse conviva discumberet. Sequenti vero die in capitulum veniens, cum ceteris Fratribus disciplinam novi ritus accepit, et sic lætus et alacer factus, exultavit in Spiritu sancto, dicens: Ecce, Deo gratias, prandium, ad quod me Dominus Petri Damiani vocaverat. Nec immerito sane nostræ carnis afflictio mensa vel refectio dicitur: quoniam unde nostrum per continentiam corpus atteritur, inde spiritu supernæ gratiæ pinguedine saginatur.

46 Cunctis itaque hujuscemodi revelationibus plane noscentibus, ea illis cœlitus tradita, quæ per os beatissimi viri noviter sibi fuerant promulgata, non solum ad ipsorum observantiam ferventius succensi sunt, verum etiam eum insuper rogaverunt, ut si quid deesse apud eos adhuc videretur, injungeret; si quid superfluum, tolleret; quod vero corrigendum foret, cunctis applaudentibus emendaret. Unde factum est inter cetera, ut projicerent copulas, quibus quasi quibusdam pileis, capita contegebant, quo de cetero solis capitiis honesto essent monachorum more contenti. Statuerunt quoque, ut de peregrinis involucris ultra jam grandioris pretii vestimenta non emerent: sed ex rusticorum textinis vilia potius, ac vernacula compararent.

a *Impetrata facultate ab Alexandro II ut supra dictum.* — b *B. Petrus opusc. 13 cap. 14 ait quemdam cantabrici panis quadra vixisse de die, et in Vita S. Rodulphi Episcopi Eugubini ait hunc edere solere, quodcumque poterat impetrare panem qui vel puro hordeo fieret, vel ex cantabro potius, quod projiciendum canibus de puerorum panibus remansisset. Geronius edia illa Vita lib. 3 de Vitis Patrum Occidentis ait, cantabrum esse purgamentum farinæ vel tritici, vel esse cibum caninum. Sunt et cantabra signa militaria apud Tertullianum in Apologetico et Minutium Felicem, ad quem Riquartius annotat, cantabra esse vexilla, quæ non tantum colore militibus erant pro signo, sed et carmine aliquo cantabant sive significabant illis aliquid grati et jucundi. Sed quidni erant signa militaria a Cantabris Hispanis accepta? An idem de crassiore pane dicendum? — c *Βιβλος* inter alia significat iuncum et corticem hinc biblea cratis, est juncea cratis, cujus usum describit Plinius lib. 21 cap. 14. — d *Eminet hac de re opusculum 13 de Perfectione monachorum, ubi distincta capita sunt ad adolescentes, novitios, senes etc.* — e *B. Petrus opusc. 15 de sue Congregationis institutis cap. 6 ait multos monachos in Quadragesima solum vesci pomis et herbarum radicibus ac leguminibus infusus vel etiam elixis. Hinc infusidarium videtur signare omne liquidi cibi genus aqua maceratum, non elixum. Quam distinctionem Vossius lib. 3 de vitis sermonis cap. 16 non intellexit.* — f *B. Petrus pro defuncto aliquo Fratre septem disciplinas cum millenis scoparum icibus accipiendas præscribit opusc. 14 et 15, cap. 12. Modum inferendæ disciplinæ indicat. lib. 6 epist. 34 ad suæ Congregationis eremitas.* — g *Præerat Casinensibus Desiderius, creatus an. 1058. Huic admodum familiaris fuit B. Petrus, cujus ad eum extant plures epistolæ et opuscula. Ast hæc supra ex Leone Marsicano confirmavimus, qui anno quinto Abbatis Desiderii hunc ejus ad Casinenses adventum contigisse scribit, ergo anno Christi 1062 aut 1063.**

alia alteri
monacho:

rogatur ut ul-
teriore per-
fectionem
præscribat.

Panis Canta-
bricus.

Biblea cratis.

Infusidarium.

Disciplina cum
scopis.

Desiderius Ab.
Casinen.

CAPUT IX.

Accessus B. Petri ad mon. Casinense et urbes
Ravennam et Favent. obitus, sepultura.

Ipsam vero præfatum Cœnobium (Casinense) dum aliquando idem Dominus Petrus ex more a visitasset, cum esset ibi, beatissimi Benedicti b Basilica fundabatur: quæ auro ac lapidibus modo adornata perspicue cernitur; aliquantos ibi reperit pueros, qui pro vectandis lapidibus venerant, arreptos dæmonii acriter vexati: quorum licet modicis artibus, tantum ab ipsis dæmonii virium ferebatur, ut a binis vel ternis robustissimis viris singuli comprehensi, vix aliquatenus possent arctari. Cum autem die quadam Dominum Petrum ad opus illud intendum contigisset exire, Desiderius venerabilis ejusdem Cœnobii Casinensis Abbas ipsum, ut consueverat, ex nomine jucunde compellans, ait: Domine Petre, cur istos nostros non curas operarios? Cui ille, Habent hic, inquit, sanctissimi Benedicti præsentiam, qui eis, si velit, valet salutis conferre medelam. Ego enim quid sum? Existimavit tamen Abbas ex eis aliquos ad ipsius fore hospitium dirigendos, quatenus illorum vexationem conspiciens, attentius pro eis misertus oraret. Quod quidem ille omnino prohibuit, non sane inhumanitatis duritia, sed observandæ, quod magis censendum, humilitatis custodia. Verumtamen dum tunc contigisset eum viginti fere diebus ibidem propter Fratrum caritatem mansisse, eodemque spatio dierum energumenos illos omnes plene curatos fuisse; quis illud fideliter non credat, quod cœnobitæ illi tunc temporis asseverantes aiebant, eum videlicet pro ipsis latenter orasse, sicque eis salutem a Domino impetrasse?

48 At quia nobis difficile, imo impossibile est illius gesta cuncta narrare, opportunum ducimus jam ad extrema stylum dirigere, et qualiter suum cursum compleverit, atque hinc ad superna migraverit. Domino opitulante, depromere. Dum pius igitur Christi Sacerdos hujuscemodi lucrandarum animarum studiis inhianter inhæreret, vitæque præsentis labor extremæ jam pene lineæ moram teneret, jussu c Alexandri Secundi Romani Pontificis Ravennam patriam suam proficisci præcipitur, rem valde necessariam saluti totius urbis, Cleri ac populi peracturus. Erat quippe tunc temporis defunctus ejusdem urbis d Archiepiscopus, qui pro sua protervia, sententia Romanæ Synodi, olim fuerat communione privatus: qui tamen cum nimia temeritate nequaquam ob illatam sibi sententiam tremefactus, ab e Archiepiscopali temperaret officio, consentaneum sibi populum sua contagione misere fœdavit, totamque Ecclesiam illicitis ausibus profanavit. Tandem vero, de medio profanatore sublato, præfatus Apostolicus tam numerosi populi exitiale contagium fraternalis visceribus misertus, tantum Patrem, qui auctoritate Apostolica eundem reconciliando absolveret, illo delegare decrevit: neminem scilicet ad hoc opus gerendum digniorem vel aptiorem existimans, eo quod is non modica existeret auctoritate subnixus, ac per regenerationis gratiam ejusdem esset Ecclesiæ filius, ipsiusque etiam f hortatu idem sæpenumero ad hanc clementiam provocatus. Quam utique legationem ille, licet jam ætate confectus, ut strenuus filius maternis beneficiis non ingratus, optato suscepit. Nam gratulabatur se tandem reperisse aliquid, quod sui debitum obsequii piæ posset persolvere matri. Quo cum, Domino suffragante, prospero pervenisset itinere, in manu civium susceptus ingenti cum lætitia, sui causam patefecit accessus: super quo cives illi immodice jucundati, immensas Deo, qui eos respexerat, Christique Vica-

D

a
b
Pueros in
monte Casino
laborantes a
dæmonibus
vexatos,

E

prohibet ad
suum hospi-
tium mitti,

creditur suis
precibus libe-
rasse:

ab Alexandro
II Ravennam
missus:

c

F

d

e

cives ob cri-
men Archie-
piscopi censu-
ris obstrictos,

f

APPENDIX

Apparitio B. Petri Damiani.

D

ac poenitentes
absolvit :

A rio, qui hunc talem et tantum virum ad se direxerat, gratias referentes, prævaricationis suæ poenitentiam humiliter egerunt : unde et reatus veniam, quam suppliciter postulabant, atque absolutionem ex Apostolicæ auctoritatis munere gratulabundi percipere meruere. Absoluto itaque ab excommunicationis illius vinculo, cunctæque Ecclesiæ dono gratiæ maternæ concessio, tota urbe immanis effecta est exultatio.

Faventia febr
in monasterio
S. Mariæ la-
borat :

g

h

post recitatas
a suis matuti-
nas de Cathe-
dra S. Petri,
moritur :

i

B

49 Istitis vero aliisque nonnullis negotiis, quæ tantum virum gerere decebat, patratis, iter suæ legationis egressus g Urbem pergere cœpit. Cumque prima mansione Faventiam tenuisset, apud venerabile monasterium quoddam B. Mariæ Dei Genitricis, quod h foris portam nuncupatur, decenter susceptus, mox febre correptus decubuit. Quam nimirum in dies invalescente, circa medium octavæ noctis silentium, quæ Cathedræ B. Petri Apostoli anniversariæ diei celebritatem ducebat, exitus sui horam appropinquare cognoscens, extemplo nobis lectulo circumstantibus, nocturnum seu matutinale officium totum peragere jussit : volens utique prius solennitati Apostolicæ vota persolvere, ac sic demum securus abire. Tota ergo peracta synaxi, sanctum post modicum i Domino spiritum corporeis reddidit nexibus absolutum, ut ea videlicet die, qua præsens meruit Ecclesia in pastoralis Petrum Sede locare, eadem Petri discipulum cœlestis curia in beata susciperet sede.

k

magno populi
concursum exe-
quitis celebra-
tis,

50 Cum ergo ipsius transitus illico nunciatus in urbe fuisset, ab iis videlicet qui circa eamdem domum excubabant, ne vel corpus exanime a suis monachis, qui de k vicino ipsius monasterio adveniant, furto asportari potuisset, tota civitas repente ad ejus exequias ingenti concursu læta properavit. Quorum multitudine dum Ecclesia, qua locatus fuerat, subito referta fuisset, et qui pio funeri prius accedere unanimiter gestirent, undarum more retrorsum se invicem repellebant : tantoque tardior cuique accessus patebat, quanto celerius pervenire tumultuando satagebat. Quicumque autem ipsum accedere, ejusque loculum merebantur attingere, pia gratulabantur oscula, illatis muneribus, ejus pedibus seu linteaminibus ipsis infigere. Porro mausoleum interea officiosissime præparatur. Ab alia siquidem basilica quadam eminens sita immane labrum lapideum, nitido candore decorum, mira facilitate quantocyus, non absque ipsorum quoque deferentium admiratione, ac si levissima materies quælibet advehitur, atque in ipsa beatæ Dei Genitricis basilica a fronte chori, juxta gradus videlicet quibus ad altare ascenditur, decenter componitur, ibique Sacerdotis Christi venerabile corpus summa cum exultatione cunctorum reverenter reconditur ; omnibus in psalmis et hymnis voces in excelsum tollentibus, dignaque Deo gratiarum præconia totis viribus exhibentibus, ejus munere tanto se ditatos fore beneficio gratulabantur. Ipsi gloria, laus, virtus, honor et decus, atque imperium sit nunc, et semper, et omne per ævum. Amen.

a fronte chori
sepelitur.

C

Templum Ca-
sinense.

Alexander II.

a Fuit ea visitatio a præcedenti diversa, uti ex sequentibus constat. — b Capta est extrui ea basilica anno 1066, dedicata ab Alexandro II Papa anno 1071, cui solennitati interfuerunt Archiepiscopi 10, Episcopi 43, Principes, Duces, Abbates atque quamplurimi. Legi de ea possunt Leo Ostiensis lib. 3 Chronici Casinensis cap. 26, 27, 28, et alii rerum Casinensium scriptores. — c Alexander II sedit ab anno 1061 ad 1073 cui B. Petrus præter epistolas et opuscula missa, Vitas SS. Rodulphi Episcopi Eugubini et Dominici Loricati inscripsit, et sub quo, ut hinc patet, obiit. — d Henricus anno 1070, Kalendis Januarii defunctus. — e Ab Alexandro Papa eum excommunicatum fuisse supra diximus. — f B. Petrus epist. 14 lib. 1 ad Alexandrum II, ut ante relatum. Hinc liquet omnia hæc perperam ad Gregorium VII Alexandri successorem transferri a Fortunio et Rubeo, quasi ad Wibertum Archiepiscopum successorem Henrici missus fuisset. — g Romam redibat ita Fortunius. — h Juxta Faventina urbis moenia collocat B. Petrus opusc. 6 cap. 18. Monasterium hoc nunc intra urbem receptum esse tradunt Fortunius et Rubeus. — i Anno 1072 ut supra probatum. — k Gamontio vel Acereta, de quibus supra actum. Pro horum alterutro videtur hoc S. Mariæ monasterium accipere Wion, dum lib. 2 Ligni vitæ cap. 9 extructum a B. Petro ait.

Februarii T. III.

Anno millesimo octogesimo Incarnationis Domini, mense Augusto, Indictione b quarta, post decessum supradicti Domini Petri Damiani, c erat quidam monachus, qui Abbas olim extitit venerabilis d monasterii S. Gregorii in Ariminensi territorio constituti. Hic namque vidit Dominum Petrum inter multitudinem candidatorum Episcoporum infulatum sedentem, et tenentem pastorem virgam in manu, atque docentem eos ea, quæ ad Deum pertinent. Cumque eum idem Abbas summisso vultu saluasset ; ait Dominus Petrus ad ceteros Coepiscopos : Iste monachus, quem ego valde dilexi, sed postquam a me recessit, numquam ad me rediit : et non solum ille, sed et alii plures, quos ego educavi et nutrivim, ingrati exstiterunt beneficio. Deinde ait ad illum : Cur, inquit, non ad me in locum, quo eram, venisti ? At ille dixit : O mi Domine, ex quo a nobis recessisti, locum in quo habites nescimus : quomodo igitur ad te venire potui ? Tunc dixit ei Dominus Petrus : O hebes, an nescis, quod in Camera S. Mariæ Virginis habito, et in illius sacrario demoror ? Nam in ejus domo habito, et illius Camerarium esse me profiteor. Quem postquam vidit, statim somno est excitatus.

a

b

c

d

Per visum in-
ter Episcopos
apparet Ugano
Abbati :
arguit ingrati-
tudinem ejus :

52 Deinde post paullulum rursum obdormiens, vidit eundem Dominum Petrum talia sibi verba dicentem (nam ita sibi videbatur, quasi ante plures dies hæc eadem ab eo verba audisset). Nonne, inquit, dixi ubi, ut ad me venires ? et quare non venisti ? At ille tamquam mutus cœpit stare. Mox Dominus Petrus, quasi cum ira pupugit eum subtus sinistram auriculam de summitate virgæ, quam manu gestabat : quo ictu ita se sensit esse perturbatum, ac si lanceæ vel terribili vertice terebratus fuisset. Denique maxilla illius tota cum gutture ita intumuit, ut pene de ejus vita desperaretur. Tunc itaque ante altare illius Ecclesiæ prostratus, ac toto corde ad Deum conversus cum magno gemitu dixit : Domine Deus omnipotens, qui cœlum et terram et cuncta, quæ in eis sunt, condidisti, si tibi servitus Domini mei Petri, ut credimus, complacuit, libera me per ejus merita ab instanti, quem patior, dolore. Dixit hæc, et cœpit stare. Et ecce non post longum tempus ab eo omnis tumor et dolor ita aufugit, ac si aliquis veniens manu ipsum vulnus ab ejus maxilla vel gutture auferret. Qui statim cœpit glorificare Deum, ac famulum ejus Petrum Damiani, qui eum castigare primo ac deinde sanare dignatus est.

qui gutturis
tumore, casti-
gatur.ejus meritis
sanatus,

F

53 Posterea denique die surgens bene castigatus ex verbere Faventiam perrexit : et veniens ante altare S. Mariæ foris portam, ubi corpus Domini Petri reconditum fuerat, prostratus humi, ac perfusus lacrymis facie, adoravit et laudavit, ac benedixit Deum super judicia justitiæ suæ. Dehinc foris egressus ad Fratres suos, cœpit narrare Præposito, ac ceteris Fratribus omnia, quæ sibi contigerant. Qui audientes, laudaverunt ac benedixerunt Deum, qui talia per servum suum ostendere dignatus est mirabilia. Denique Præpositus cum prædicto Abbate e Ugano, qui ita vocabatur, ac Fratribus ingressus Ecclesiam sanctæ Dei Genitricis, pulsaverunt omnia signa et posuerunt f cœroptata cum luminaribus ante arcam ipsius S. Petri Damiani : et celebrantes Missas obtulerunt solennes hostias Deo in odorem suavitatis, pro animæ g ejus absolutione. Amen.

ad corpus S.
Petri peregrina-
tur.

e

f

g

a Sequentia adjecta videntur Vitæ ante editæ, et ut vidimus, solita verborum phrasi conclusæ. — b Imo erat Indictio III, quam annuumque Christi nusquam adhibuit S. Joannes auctor Vitæ. — c Videtur deesse anno nono. — d Est pagus S. Gregorii prope Murcianum monasterium a B. Petro extructum. — e Urbanum vocat Fortunius. — f Cœroptata, facies ex cera confectæ. — g An Abbat Ugani quem B. Petrus culpaverat ?

55

XXIV FEB.

XXIV FEBRUARII.

SANCTI QUI VI KALENDAS MARTII COLUNTUR.

SANCTUS MATHIAS APOSTOLUS, in Palæstina.
 S. Montanus, } Martyres in Africa.
 S. Lucius, }
 S. Tullianus, }
 S. Victoricus, }
 S. Flavianus, } Martyres in Africa.
 et socii, }
 S. Paulus, }
 S. Primitivus } Mart. in Portu Romano.
 vel Primitiva, }
 S. Lucianus, }
 S. Editius, vel }
 Edititius, }
 S. Petrus, }
 S. Felix, }
 S. Orbanus, }
 S. Martha, }
 S. Crisconina, }
 S. Caius, }
 S. Florentius, }
 S. Donatilla, }
 S. Rogatilla, }
 S. Donatilla altera, } Martyres Nicomediæ in
 S. Marcellina, } Bithynia.
 S. Nummadus, }
 S. Felianus, }
 S. Nida, }
 S. Flavus, }
 S. Afferis, }
 S. Atulinus, }
 S. Sanula, }
 S. Cahis, }
 S. Dicianus, }
 S. Januarius, }
 S. Diddus, }
 S. Securis, }
 S. Sellaris, }

S. Exuppus,
 S. Jubitana,
 S. Gemeliana,
 S. Julia,
 S. Fortunata,
 S. Peregrinus,
 S. Victoricus,
 S. Maxentius,
 S. Gegalus,
 S. Lucianus alter,
 S. Honoratus,
 S. Flavianus,
 S. Felix alter,
 S. Castus,
 S. Saturus,
 S. Felicissimus,
 S. Victor,
 S. Maria,
 S. Januaria,
 S. Rufiniana,
 S. Fortunatus,
 S. Aurelius,
 S. Rutilus,
 S. Sergius Martyr Cæsareæ in Cappado-
 cia.
 S. Modestus, Episcopus Trevirensis in Bel-
 gica 1,
 S. Prætextatus, Episcopus Rotomagensis,
 Martyr.
 S. Letardus, Episcopus Silvanectensis, Can-
 tuariæ in Anglia.
 S. Ethelbertus, Rex Cantiorum et Anglosa-
 xonum, Cantuariæ in Anglia.
 S. Joannes Theristes, monachus Ordinis S.
 Basilii, apud Stylum in Calabria.
 B. Meforus, vel Mefortius, Confessor.

Martyres Nicomediæ in
 Bithynia.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sanctus Honoratus, Episcopus Mediolanensis.
refertur hoc die a Galesinio. De eo agi-
mus viii Februarii.
 S. Berectus monachus in Scotia floruisse
 sanctæ vitæ exemplo et gloria prædicationis tra-
 ditur apud eundem Galesinium, et, qui eum secuti
 sunt, Wionem, Menardum, Dorganium, Wilsonum :
 de eo etiam plura prædicant absque alio auctore
 Camerarius et Dempsterus. Videri non alium esse,
 quam S. Berachium, diximus ad hujus Vitam
 xv Febr.
 S. Serenus, Martyr Sirmii in Pannonia. Witfordus
 in Martyrologio Anglicano. Nos cum aliis xxiii Febr.
 S. Polycarpus, Presbyter et Confessor Romæ. MS.
 Martyrol. Centulense, seu S. Richarii. Alii, quos
 secuti sumus, xxiii Februarii.
 Primulus, } referuntur hoc die a Felicio. De iis
 Renus, } infra agimus in Actis SS. Montani,
 Donatianus, } Lucii, et sociorum, cum quibus fue-
 runt capti, et Primulus et Donatianus, in carcere
 mortui.
 Demetrias nobilissima Virgo Romana, a sanctis Pa-

tribus laudata, (ad quam extat epistola 8 S. Hiero-
 nymi) memoratur hoc die in Menologio Virginum
 Lahierii nostri. Aliqua Vita ejusdem historia cons-
 cripta est ab Antonio Gallonio libro de sanctis Vir-
 ginibus Romanis, nullo tamen venerationis publicæ
 indicato testimonio, nullo assignato die. Sanctæ
 titulo uterque eam honorat, uti et Baronius in notis
 ad vii Februarii litt. H. ubi occasione S. Julianæ
 viduæ Bononiensis meminit Julianæ ex illustri Ani-
 ciorum familia oriundæ, quæ mater S. Demetria-
 dis fuit : interim Demetriadis nusquam in Martyro-
 logio Romano mentio fit. Non etiam meminerunt
 Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ aut Catalogo gene-
 rali, Galesinius, Maurolycus, Petrus Equilinus :
 non denique Octavius Pancirolus de ejus reliquiis agit.
 Certiora ergo cultus ac venerationis monumenta desi-
 deramus.

Cæcilius Sedulius, vulgo Cælius Sedulius, qui quinto
 seculo floruit Poeta et Orator, inscriptus est ad hunc
 diem Martyrologio Hispanico Tamarii Salazarii ob
 auctoritatem Chronici Dextri, diciturque Episcopus
 Oretanus in Hispania fuisse, et Sanctus appellatur.
 Vita

Vita refertur ex Actis SS. Hiberniæ Joannis Colgani, qui de eo agit xii Februarii, atque, ut illic diximus, solum Venerabilem nominat.

Hassea Virgo Aredfodi, } memorantur a Mariano
Cumineus Abbas Huensis, } Gormano Martyrol.
Kieranus Vameu, } MS. Hibernico.

Hasseæ nusquam reperimus præterea fieri mentionem, ne quidem in Indicibus Colgani ad tomos duos SS. Hiberniæ hactenus editos. De aliis duobus hæc leguntur in MS. Martyrol. Tamlactensi: Cumineus Finnius, filius Fiechi, filii Fergutii, Abbas Huensis. Dein Kieranus Va-messæ Ardforii. An ex hoc adjuncto scripta apud Gormanum Hassea Virgo Ared-fodi, num contra ex hujus nomine jam relata ex Tamlactensi sint Kierano adjecta, inquirant alii. Omisit illos Colganus, et solum Cumineum, quem et Cumeanum appellat, ad hunc diem celebrat, verbis hisce Martyrologii Tamlactensis: Cumineus Abbas, filius Fiachnæ, filii Faradacii, Abbas Huensis. At ipse ait patre ortum Ernano, Fiachæ filio, qui proinde alterius ex fratre nepos deberet fuisse. Usserius de Britannicarum Ecclesiarum primordiis pag. 702 Cumineum Album sextum Abbatem Huensem scribit et annos præfuisse xii, eundemque ibi et pag. 688 censet Cummeneum Album, quem librum de virtutibus S. Columbæ scripsisse testatur S. Adamnanus lib. 3 Vitæ S. Columbæ cap. 5, sed Abbatem non appellat. Ejus vitæ initium indicat Martyrologium Dungalense hoc esse: Venerabilis Abbas et plurimorum Pater cœnobiorum. Quam vitam habemus, sed mutilam, in codice nostro MS. Salmantica accepto, quam Wardæo communicatam Colganus edidit, qui et arbitratur dictum Abbatem Cummeneum Album esse Cummianum Hibernum, cujus extat ad Segienum iv Abbatem Huensem epistola de Controversia Paschali, edita ab Usserio in Sylloge veterum epistolarum Hibernicarum pag. 24. Verum hic semet Cummianum appellat, alium S. Adamnanus Cummeneum Album. Sed neque a S. Adamnано Cummeneus, neque ab Usserio Cummianus adscribitur Sanctis. Bucelinus citato Colgano eundem hoc die refert in Menologio Benedictino. At Colganus num. 25 arguit Dempsterum, qui etiam Benedictinis adscripserat lib. 3 Hist. Eccl. Scot. cap. 323, ipseque coli tradit iv die Aprilis. Eundem etiam arguit, quod cap. 250 alium ab eo statuat Cominum discipulum S. Columbæ, a Leslæo et Hectore Boethio laudatum, quem tam ibi, quam in Menologio Scotico ait coli xvi Octobris, citato Martyrologio Anglicano, in quo S. Cominus adscribitur diei vi Octobris, uti et in Fitzsimonis Catalogo SS. Hiberniæ, et Ferrarii Catalogo generali, citata etiam Wionis Appendice ad Martyrologium Benedictinum. Verum cum forsitan plures a Colgano conflentur in unum, neque ullum antiquæ venerationis appareat monumentum, et alii in Hibernicis Martyrologiis una relati, a Colgano prætermittantur; et nos nihil de iis possumus statuere, dum Clariora et certiora fundamenta ostendantur. De Regula S. Columbæ monachis Huensibus præscripta egimus xvii Februarii in Vita S. Finani Episcopi Lindisfarnensis pag. 23 num. 12.

Torquatus cognomento Felix, ex Archipresbytero Toletano Episcopus Iriensis, inde Portuensis et Bracarensis, fidei caussa a perfidis Saracenis sub Muza, anno mcccxiv.... Kalend. Martias occisus cum aliis xxvii civibus Bracarensibus. Ita Adversaria Juliani Petri num. 319. At Tamaius Salazar adjungit vi Kalend. Mart. ut ad hunc diem referret in suo Mart. Hisp. asserens memoriam ejus, cum penitus periret, per Chronicon Juliani e faucibus ereptam oblivionis. Deest Memoria illius in Ord. recitandi Officii divini pro diœcesi Bracarensi anno. 1617 excuso.

Desiderius Conversus in Claravalle sub S. Bernardo, magnus Deiparæ Virginis cultor, a qua apparente in morte ad cœlestem gloriam invitatus est, refertur hoc die a Chrysostomo Henriquez in Menologio Cisterciensi, atque a Bucelino in Benedictino, et Beatus appellatur: Saussaius solum Piis adscribit.

Conradus de Perusia Ordinis Prædicatorum ad hunc diem adscribitur Sanctis et Beatis Umbriæ a Ludovico Jacobillo, et Beatus nominatur: relatus etiam inter viros sanctitate et miraculis illustres post Martyrologium Ordinis Prædicatorum, sed absque titulo Beati, qui ibidem nonnullis tribuitur.

Antonius de Rosatis Ordinis Minorum S. Francisci, a Saracenis pro fide Christi inter asseres per medium sectus, gloriosa passione anno cccccxix consummavit passionem, et Beatus ac Martyr habetur in Martyrologio Franciscano Arturi a Monasterio. Agunt de eodem plures scriptores ab eo citati, sed nullus asserit honores Martyrum ei hactenus ab Ecclesia decretos.

Robertus Neapolitanus, Ordinis Prædicatorum, vir sanctus, obiit Venetiis hoc die anno cccccxii, claruitque miraculis tam vivens quam vita functus, ut scribit Leander Albertus lib. 5 de viris illust. Ord. Prædic. qui et Beatum appellat, traditque corpus ejus tertio post mortem anno, licet cœno et aquis immersum, integrum tamen atque incorruptum repertum. Quæ eisdem verbis leguntur in Catalogo virorum sanctitate insignium post Martyrologium Ordinis excuso, absque tamen Beati titulo.

Bartholomæus Abbas Ordinis Cisterciensis monasterii Populetani in Catalonia obiit anno cccccxlv virtute et miraculis clarus, qui fertur etiam mortuum suscitasse. Ita Chrysostomus Henriquez et Bucelinus hoc die in suis Menologiis, qui et Beatum appellant, non indicata ullius publicæ venerationis facultate.

Constantius Fabrianensis ex Prædicatorum etiam Ordine vir sanctus, hoc die obiit Esculi in Piceno anno cccccclxxxi, uti memoratus scribit Leander, qui et Beatum appellat, uti et Ferrarius in generali Catalogo SS. Deest Catalogo illustrium sanctitate et miraculis virorum, post Martyrologium Ordinis excuso.

S. Victorinus, } Martyres in Ægypto. Mar-
S. Victor Ninivitta, } tyrologium MS. Romanum,
S. Nicephorus, } sive S. Hieronymi. In Ri-
S. Serapion, } chenoviensi MS. duo priores
referuntur. Serapion solus inscriptus Martyrol.
Aquisgranensi et Auctorio Greven. De iis agit Martyrol. Romanum cum aliis xxv Februarii.

S. Reginus Episcopus et Martyr. Galesinius, Ferrarius. At magna Græcorum Menæa, et ὁ βίος ἁγίων Cytheræi sequenti die xxv Februarii.

S. Herulus, } Martyres Cæsareæ in Cappadocia.
S. Lucius, } MS. antiquum Martyrologium Ro-
S. Georgius, } manum, sive S. Hieronymi. Ha-
S. Absolon, } bentur etiam in MS. Aquisgranensi
et apud Notkerum, sed hi pro Georgio junxerunt Sergium, quem Cæsareæ in Cappadocia passum, infra hoc die damus. Ast Herulus, Notkero Herolus, in MS. Aquisgranensi Herodius dicitur, in quo vox Absolonis male transposita erat post verbum Romæ, hoc modo: In Cæsarea Cappadociæ SS. Herodii, Lucii, Sergii, Romæ Absolonas, Natalis Primitivi et Pauli. Legendum ergo: Sergii, seu potius Georgii, Absolonis; dein Romæ Natalis Primitivi et Pauli, ut infra, ubi de his agimus, dicitur. Notkerus, simili transpositione deceptus, Romæ S. Absolonem tribuit. Herodii et Lucii meminit Greven. Sunt autem hi adscripti aliis Martyrologiis ad vi Nonas Martii, sed Georgius etiam nonnullis Sergius, Martyrologio Romano et aliis

Lorgius

- Lorgius est. Ita Herulus, Herolus, Herodius, ali-
quibus Erolus et Heraclius dicitur, et aliis Marty-
ribus Romæ aut in portu Romano passis adjungitur.
Quæ omnia accuratius discutientur   II Martii.
- S. Birstanus, Episcopus Wintomensis in Anglia,
inscriptus hoc die Menologio Benedictino Bucelini,
relata vitæ epitome ex Malmesburiensi, apud quem
nihil de die obitus legitur. Maihew in Trophæis Be-
nedictinorum in Anglia retulit ad XXX Januarii.
Martyrologium Anglicanum, quod cum Ferrario ma-
luimus sequi, in utraque editione celebrat ejus solen-
nem memoriam die   XXII Aprilis.
- Adalbero I, Episcopus Metensis, opinatissimæ sanc-
titudinis vir, sanctæque religionis indefessus ubique
reformator, (ut his verbis ex Chartulario MS. S.
Arnulphi tradit Meurissius in Historia Metensi
pag. 315) refertur hoc die a Ferrario in Catalogo
generali et Beatus appellatur, et citatis quidem in
Notatione Tabulis Ecclesiæ Metensis: sed vereor,
ne legenti incuria obrepserit, cum in memorato Char-
tulario dicatur obiisse VI Kalendas, non Martii, sed
Maii. Et in Necrologio Metensis Ecclesiæ cathedralis
legitur: XXVI Aprilis obiit D. Adelbero Metensis
Episcopus. Quare si quæ venerationis sacræ, cujus
non meminit Meurissius, deprehenderimus extare
monumenta, referemus ad   XXVI Aprilis.
- S. Tertullini,   Martyrum corpora e cœmeterio
S. Chrysanthi,   Romano S. Callisti Luxembur-
gum in templum Societatis Jesu delata sunt: cujus
Translationis prima solennitas habita est hoc die,
ipso S. Mathiæ Apostoli festo, anno MDCCXLVII,
sed annuæ celebritati assignata est Dominica IV post
Pascha, quæ tum per Octavam continuatur. Quod
prima vice factum est anno MDCCXLVIII, quo illa
Dominica cadebat in X Maii. Acta Translationis cum
authenticis instrumentis erudite descripsit Alexander
Wilthemius noster, nunc ejusdem collegii Luxembur-
gensis Rector, quæ edemus ad dictum   X Maii.
- S. Joannis Baptistæ capitis prima inventio Hieroso-
lymis facta traditur hoc die in quamplurimis Mar-
tyrologiis Latinis et Græcis. Item ejusdem Translatio
in Aquitaniam inscripta etiam est MS. Florario.
Quæ erunt in festo Decollationis ejus illustranda
XXIX Augusti.
- S. Gerardus Episcopus et Martyr in Hungaria me-
moratur in Martyrologio Wulfordi. Colitur   XXIV
Septemb.
- S. Bonifacii Regis,   mentio est in MS. recenti Car-
S. Cleodii Martyris,   thusiæ Bruxellensis. Infra
in II Relatione Translationis et Inventionis corporis
S. Mathiæ num. 19 dicuntur Treviris in ejusdem S.
Mathiæ monasterio esse reliquiæ S. Bonifacii Ducis,

- qui fuit unus e Martyribus Thebæis apud Treviros
occisis. Forsan hic Bonifacius Dux, per errorem
in dicto MS. Rex appellatur, ejusque forsan socius
Cleodius potest censer. Si quæ major certitudo acce-
dat, poterit ad Acta istorum Martyrum Trevirensium
dici   VI Octobris.
- S. Dionysii Episcopi ecclesiæ prope Parisios dedica-
tio, olim a Christo apparente facta, celebratur hoc
die, inscripta Martyrologiis Wionis, Dorganii, Me-
nardi, Bucelini, Saussaii, Ferrarii, et Florario
MS illustranda cum Actis S. Dionysii IX Octobris.
- S. Polycarpi,   Martyrum ex sodalitia Ursulano
S. Martii,   transpositio in monasterio Bonæ-
et sociorum   Spei. Ita Gelenius in Fastis Agrip-
pinensibus. Sociorum nomina exprimit Rayssius Hie-
rogazophylacio Belgico, scilicet Valerii, Honorati,
Terentiæ, Margaritæ, Baldinæ, Sambariæ et alte-
rius Margaritæ. Horum corpora addit in Belgicis
Geusiorum tumultibus ab iconomachis redacta in cine-
res, quos ibidem collectos habent in veneratione. De
iis agi poterit ad Acta S. Ursulæ et sociarum   XXI
Octobris.
- S. Eltutus, aliis Ilutus, Abbas, discipulus S. Ger-
mani: cujus anima visa fuit deferri in specie aquilæ,
pennas aureas habentis, cum Angelis in cœlum
avolare. Kalendarium MS. Benedictinum. Vitam
habet Capgravius, dandam, quo in Martyrologio
Anglicano refertur,   VI Novembris.
- B. Simon de Alna, Conversus Ord. Cisterciensis in
Belgio, refertur hoc die a Molano in Natalib. SS.
Belgii, Chrysostomo Henriquez in Menol. Cister-
ciensi, Saussaio in Martyrol. Gallicano, Ferrario
in generali Catal. SS. Hugone Menardo in Marty-
rol. Benedictino, Bartholomæo Fisen in Floribus
Ecclesiæ Leodien. Ægidio Gelenio in Fastis Agrip-
pinensibus: sed, qui omnes Molanum, sequuntur.
Autbertus Miræus, qui alias non temere a Molano
solet discedere, ad VI Novembris refert. At Vita MS.
quæ penes nos est, ad   VI Decembris.
- Hiscæ et Hinnæ et Olympiadis matronæ memoria
exstat hoc die in Florario MS. at Greven in Auctario
Usuardi ita habet: Olympiadis sanctæ matronæ.
Item Hiscæ et Hinnæ Sanctarum. Nomen Hiscæ
in Frisia feminis etiamnum in baptismo imponi solet,
aiuntque Sanctæ alicujus id esse. S. Olympiadis
viduæ festum colitur in Martyrologio Romano
XVII Decemb. De Hinna et Hiscæ, quæ hic conjungi
videntur, si quid interea certi occurrat, poterit alibi
referri, aut certe eodem   XVII Decembris.
- S. Joannis Evangelistæ natalitium refertur in MS.
parvo S. Maximini, in pluribus hesterno die. Colitur
XXVII Decembris.

DE S. MATHIA

APOSTOLO IN PALÆSTINA,

Commentarius prævius.

§ I. S. Mathiæ electio, veneratio publica. Sermo
ab Authperto Abb. Casinensi de eo scriptus:
an alius a S. Augustino?

POST AN. LX.
XXIV FEB.

Certissima est
electio S. Ma-
thiæ in Apo-
stolum.

Quæ a variis auctoribus de S. Mathia Apostolo
dicta, scripta ac typis etiam exarata extant, ad
diversas sunt referenda classes prout ea pro-
pius videntur veritatem assequuta, aut etiam ab
ea assectanda magis et magis recedunt. Certissima sunt,
quæ calculo divino approbata, ab Evangelista Luca in
Apostolorum Actibus recensentur, et infra aliis ejusdem
Apostoli gestis inserta referuntur. Est ea electio adscripta
Florario Sanctorum MS. et Auctario Greveni, ad diem
XII Maii. Proxime accedit celebris cultus ac veneratio

ejusdem Apostoli, omnibus orthodoxam fidem amplexis,
ab Ecclesia injuncta. Hanc solennitatem peragunt La-
tini VI Kalendas Martii, sive die XXIV Februarii, aut,
si annus bissextilis fuerit, XXV, Mediolanenses VII Fe-
bruarii. Græci, ut infra constabit, diem IX Augusti huic
sanctæ memoriæ consecrarunt.

2 Baronius in Notis ad XXIV Februarii asserit Lati-
nos omnes de eo agere hac die. Quod apud nos adser-
vatur exemplar MS. Martyrologii Romani, sive S.
Hieronymi, a mille circiter annis exaratum, non habet
nomen S. Mathiæ, neque VI Kalendas Martii, neque in
præfixa Notitia de locis sanctorum Apostolorum.
Nam, ut legitur in epistola dedicatoria S. Hieronymi
ad Chromatium et Heliodorum Episcopos, in prima
parte

G. H.
dein veneratio
sacra:

ejus mentio in
MS. Marty-
rol. S. Hiero-
nymy non est
24 Febr.

A parte libelli omnium Apostolorum festa conscripta sunt, ut dies varii non videantur dividere, quos una dignitas Apostolica in cœlesti gloria fecit esse sublimes. *Conclusa his verbis dicta S. Hieronymi epistola, sequitur hic titulus* : Notitia de locis sanctorum Apostolorum, *et ita explicatur* : III Kalendas Jul. Natalis Apostolorum SS. Petri et Pauli Romæ. II Kal. Decemb. Natalis S. Andreæ Apostoli in civitate Patras Provinciæ Achaïæ. VI Kal. Jan. Natalis Apostoli S. Jacobi fratris Domini et Joannis Evangelistæ. VIII Kal. Jul. Natalis dormitionis S. Joannis Apostoli et Evangelistæ in Epheso. XII Kal. Janua. Natalis S. Thomæ Apostoli in India. Et Translatio corporis ejus in Edessa V Kal. Jul. VIII Kal. Augusti Natalis Jacobi Apostoli fratris Joannis Evangelistæ, in Jerusalemis. Kal. Maii Natalis S. Philippi Apostoli in civitate Hierapoli provinciæ Asiæ. VIII Kalen. Sept. Natalis S. Bartholomæi Apostoli, qui decollatus est in India jussu Regis Astyagis. XI Kal. Oct. Natalis S. Mathæi Apostoli, qui passus est in Persida. V Kal. Novemb. Natalis Apostoli Simonis Chananæi et Simonis Zelotis, qui a templorum pontificibus occisi sunt in Suanis civitate Persarum. *Hæc ibi, quibus mox dies Januarii subjunguntur* : ac tum de singulis iterum Apostolis absque mentione S. Mathiæ indicatis jam diebus agitur. In Historia certaminis Apostolorum quæ circumfertur sub nomine Abdiæ Babylonix Episcopi et Apostolorum discipuli, diciturque ab Eutropio ex sermone Hebraico in Græcum, et a Julio Africano in Latinum translata, de iisdem ante relatis Apostolis agitur nulla etiam facta mentione S. Mathiæ Apostoli : ut mirum sit a Galesinio et Baronio in Notis ad Martyrologia in apocryphis censeri, aut ut spuria rejici, quæ de eo ab Abdiâ sint scripta.

3 *Vetustas variarum Ecclesiarum sententias de rebus gestis S. Mathiæ docent antiqua Martyrologia. Richenoviense, sive Divitis-Augiæ MS. ad VI Kalendas Martii relatis aliorum Sanctorum nominibus, de quibus infra agemus, sub finem ista habet* : Et alibi Mathiæ Apostoli. Ita etiam MS. monasterii S. Cyriaci Romæ : Et S. Mathiæ Apostoli. At primo loco ferme legitur in reliquis Martyrologiis. Antiquum Romanum Rosweydi : VI Kalend. Martii, S. Mathiæ Apostoli. MSS. Coloniense S. Mariæ ad Gradus, et Centulense sub Bedæ nomine : Natalis S. Mathiæ Apostoli. in MS. Reginæ Sueciæ additur : Qui duodecimum Apostolatus locum pro Juda sortitus est, pro quo in MS. Tornacensis S. Martini ista habentur : Qui ex discipulis septuaginta

C sorte electus, pro Juda Scarioth, duodecimus inter Apostolos subrogatus est. Quæ ferme eadem leguntur in MS. Lætiensi. MS. Trevirensis locum præterea assignat his verbis : In Judæa Mathiæ Apostoli, qui unus ex septuaginta duobus in loco Judæ subrogatus est. S. Isidorus, qui Episcopus Hispalensis seculo Christi septimo floruit, in tractatu de vita et morte Sanctorum novi Testamenti cap. 80 de prædicatione S. Mathiæ pauca adjungit. Mathias, inquit, de LXXII discipulus unus, et pro Juda Iscarioth duodecimus inter Apostolos subrogatus, electus est sorte, et solus sine cognomine : cui datur Evangelium prædicationis in Judæa. Quæ eadem in Martyrologiis quamplurimis leguntur. Bedæ excusus : Natale S. Mathiæ Apostoli, qui de septuaginta discipulis pro Juda traditore ab Apostolis electus, sorte in Apostolatam subrogatus, in Judæa Christi Evangelium prædicavit. Usuardus vero ista tradit : Natalis B. Mathiæ Apostoli, qui post Ascensionem Domini ab Apostolis sorte electus, apud Judæam Christi Evangelium prædicavit. Quæ eadem in Martyrologio Bellini, secundum morem Romanæ curiæ leguntur. Ado interponit : atque in locum proditoris Domini subrogatus. Regionem præponunt Rabanus et Notkerus his verbis : In Palæstina nativitas Mathiæ Apostoli, qui de LXX discipulis

pro Juda traditore in Apostolum electus, in Judæa D Evangelium prædicavit. *Hactenus Martyrologia illa antiquiora et majoris auctoritatis absque ulla obitus S. Mathiæ mentione. His similia continentur in quamplurimis MSS. nostris Martyrologiis.*

4 Authpertus Abbas XVII Casinensis de obitu S. Mathiæ hæc solum in sermone in laudem ejus conscripto habet : Postquam vero reliquit Judæam patriam prædicando, quam in sorte prædicationis acceperat, et plurimos ethnicos ad fidem Catholicam convertit B. Mathias Apostolus, migravit ad Dominum nostrum Jesum Christum. *Meminit hujus scriptoris Petrus Diaconus de Viris illustribus Casinensibus cap. 13 his verbis* : Authpertus, ejusdem cœnobii Abbas vir disertus et valde eruditus inter multa et præclara ingenii sui monumenta, in laudem S. Mathiæ Apostoli, nec non de Purificatione sanctæ Dei Genitricis aliorumque Sanctorum, homilias valde pulchras composuit. Fuit autem temporibus Lotharii Imperatoris. Imo Ludovici Pii Imperatoris, aut certe hoc ex conspiratione filiorum abdicato, Lotharii tum intrusi. Præfuit namque Authpertus, Casinensi cœnobio annis tribus, electus anno DCCCXXXIV, mortuus anno DCCCXXXVII. Joannes Baptista Marus in Annotationibus ad Petrum Diaconum anno CIOICLV a se primum in lucem emissum, asserit sermonem in laudem S. Mathiæ Apostoli ineditum adhuc credi. Baronius in Notis ad Martyrol. indicat se habuisse caractere Longobardico conscriptum, eundemque se legisse in codice MS. S. Mariæ ad Martyres ; incipere, Inclytam gloriam etc. Habemus et nos sermonem istum cum dicto exordio in codice quodam MS. nostro valde antiquo. Extat etiam inter Vitas Sanctorum a Mombritorio collectas tomo 2 fol. 146 excusus sed aliquot locis mutilus. Verum neque in codice nostro MS. neque apud Mombritorium nomen Authperti, aut alterius auctoris innuitur, quod forsitan in aliquo suorum MSS. legit Baronius, aut certe vel ideo conjecit, quia e B. Benedicti regula testimonium adducitur, unde et nos Authpertum ejus sermonis auctorem credimus, et hic damus ex dicto MS. ac Mombritorio : cujus libri olim post artem typographicam inventam inter primos excusi paucis innotuerunt, et in rarioribus bibliothecis adservantur. Ex hoc sermone docemur solennem cultum, quo S. Mathiam ad illa tempora venerata est Ecclesia Catholica : et auctor num. 2 asserit se depromere, quæ sancti Patres in ejus laudem mirifice protulerunt.

5 Qui huic sermoni prologus præmittitur, legitur in Breviariis MSS. aliisque annis 1479, 1490 et 1522, secundum morem Romanæ curiæ excusis. Lectiones item Breviarii Ecclesiæ Morinensis anni 1542 ab eodem prologo incipiunt, et iisdem verbis cum hoc sermone finiunt, plerisque intermediis alia phrasi contractis. At prologo illo omisso ab ipso sermone incipiunt Lectiones Breviarii Monasteriensis anno 1489 Argentinæ excusi. Earum Lectionum prior pars solebat olim recitari in Ecclesia Ultrajectina, quæ in Breviario anno 1508 edito continetur. Idem exordium aliaque ex hoc sermone habentur in Breviario Ebboicensi in Gallia. Ast in eo, quo uti solebat Ecclesia S. Quintini in Veromanduis, ab eodem exordio, incipit Lectio tertia, duabus prioribus desumptis ex alio de S. Mathia tractatu, qui plenius exhibetur in Breviario Argentoratensi anni 1478, et Spirensi anni 1507, ac S. Augustino tribuitur : de quo videtur Galesinius ista annotasse : Extat de illius vita sermo, quem alii S. Augustino, alii Bedæ adscribunt : idemque in plerisque Ecclesiis legitur. Et Baronius, Fertur sermo, inquit, de S. Mathia, quem alii Augustino, Bedæ autem alii tribuunt. Incipiunt vero ita hæc Lectiones : Cum præclara B. Mathiæ Apostoli festivitas per anni cursus revolutionem sese repræsentat, maximæ jucunditatis gaudia merito nobis multiplicat. Quo etiam exordio, sed postea prorsus dis-

AUCTORE G. H.

obitus apud Authpertum,

sermone secundo 9 scripto

in MSS. reperto,

a Mombritorio edito,

sermonis hujus partes in variis Breviariis, F

alii et alterius S. Augustino adscripti.

neque in Notitia de locis SS. Apost.

lege Judæ Thadæi,

neque in Historia adscripta Abdiæ,

In Martyrologiis 24 Febr. nomen S. Mathiæ,

electio in Apostolum,

et, quæ apud S. Isidorum legitur,

prædicationis in Judæa :

A *crepantes, Lectiones habentur in Breviariis Ambianensi, Tullensi, Virdunensi, Insulensi, aliisque superiore seculo excusis, Brugensi item, et Sarisburiensi anni 1491, licet hæc iterum ab invicem, uti a præcedentibus, diversæ sint. Omnes nihilominus Lectiones sunt desumptæ ex homilia, quæ in Milleloquio S. Augustini a Bartholomæo de Urbino collecto continetur verbo Mathias. Aliæ sunt Lectiones antiqui Breviarii Tornacensis et Audomaropolitani, quæ ita incipiunt : De Mathia Apostolo parva nobis antiquitas monumenta reliquit.*

S. Mathias ab aliis dicitur in pace quievisse.

6 *In omnibus hactenus, et forsán scrupulo nimio, enumeratis Breviariis nullum extat ullius martyrii, aut mortis per vim illatæ, vestigium. In Breviario Sleswicensi anni 1512, relata tribus primis Lectionibus electione S. Mathiæ, ita quarta incipit : Cum igitur Mathias Judæam in sortem accepisset, prædicationi ibidem insistens, et multa miracula faciens, in pace quievit. Quæ eadem in Legenda Claudii de Rota, et Jacobi de Voragine, et in Viola Sanctorum Hagenæ anno 1508 recusa leguntur : in quibus tamen, ut infra dicetur, aliorum sententiæ de nece illi illata referuntur. Martyrologium MS. Carmeli Coloniensis dictis assentitur : Apud Judæam natale B. Mathiæ Apostoli, qui loco Judæ ab Apostolis sorte electus, in Judæa Christi Evangelium prædicavit : novissime vero vitam in pace finivit.*

§ II. *Relata de prædicatione S. Mathiæ in Æthiopia, ad Pontum Euxinum, et in Macedonia. Varia eidem traduntur inscripta tormenta.*

Passio S. Mathiæ an in imitatione Christi posita ?

A *uthpertus infra num. 15 eadem sibi objicit ac respondet ; Passio namque, inquit, illius si quæritur haberi, sicut ceterorum Apostolorum, manifestissime constat, quod ipse sibi intulerit passionem, et crucem suam ferendo Christum fuerit secutus, dicendo cum Apostolo : Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. Eadem cum nonnullis aliis ex sermone Authperti decerptis leguntur in Breviario Lingonensi sub initium hujus seculi excuso. Nec alia forsán passio (ut eodem verbo utar) posset ab aliquo requiri in MS. Martyrologio Aquisgranensi, cui sub finem diei xxiv Februarii adjuncta sunt hæc pauca verba : Passio S. Mathiæ Apostoli. In libro Sacramentorum S. Gregorii Magni inter opera ejus ex MS. antiquo bibliothecæ Vaticanæ edito, uti etiam ex MS. Corbeiensi seorsim a Menardo vulgato, propria Præfatio de S. Mathia legitur his verbis : Cujus passionis triumphum solenniter celebramus. Ubi verbo passionis verum intelligi martyrium persuadet auctoritas communis Ecclesiæ, et ita passim censeri mortuum esse S. Mathiam infra constabit.*

an martyrium indicet ?

C *Relicta Judæa patria, plurimos Ethnicos alibi a B. Mathia ad fidem Catholicam conversos fuisse supra ex Authperto diximus. Græci in Menæis et apud Cytheræum, in Æthiopiam eum profectum asserunt ad ix Augusti, his verbis : Erat Mathias unus ex septuaginta, postea in locum Judæ Iscariotæ undecim Apostolis annumeratus. Prædicavit vero Evangelium in exteriori Æthiopia, multisque suppliciis illic excruciat, spiritum Deo reddidit : Quæ fere eadem in Menologio Canisii leguntur : Eodem die certamen sancti Apostoli Mathiæ, qui unus ex septuaginta connumeratus est cum duodecim Apostolis pro Juda Ischariote. Prædicavit autem Evangelium in Æthiopia, ubi multis pro fide Christi superatis tormentis, spiritum Deo tradidit. Hæc ibi, sed per amanuensium forsán errorem ad viii Augusti plane in fine relata, cum spectent ad sequentem ix Augusti : quo die ex constitutione Manuelis Comneni Imperatoris Orientis feriæ im-*

an illud in Æthiopia subierit ?

perantur, uti apud Balsamonem in Photii sacrorum Canonum expositionem titulo 7 cap. 1 et Leunclavium lib. 2 Novellarum Augustalium pag. 161 legitur. Augusti, inquit, dies vi propter Servatoris nostri Jesu Christi transformationem, et ix propter memoriam sancti Apostoli Mathiæ. De prædicatione in Æthiopia Nicephorus lib. 2 Hist. Eccl. cap. 40 ista tradit : Mathias porro, qui jacturam duodenarii Apostolorum numeri sarserat ; primam Æthiopiam adiit, atque ibi a feris, infestis, immanibusque gentibus multa pertulit. Cum vero quæ oportuit et verbis et factis divino Evangelio annuntiando præstitisset, et Christo magnam hominum multitudinem accumulasset, animo intrepido et forti martyrii coronam suscepit.

9 *Locus Æthiopiæ assignatur in Auctario S. Hieronymi de Scriptoribus Ecclesiasticis, qui Catalogus a Sophronio, ut ipsemet Hieronymus sub finem testatur, Græce translatus est, et postmodum pluribus intrusis auctus. In eo hæc cap. 10 adduntur : Mathias cum unus esset e numero septuaginta, adlectus est in ordinem undecim Apostolorum in locum Judæ Iscariotæ, qui fuit proditor. In altera Æthiopia, ubi est irruptio Apsari et Hissi portus, prædicavit Evangelium, cum essent homines agrestes : et illic dormivit, et illic sepultus est usque ad hodiernum diem. Hæc ibi. Æthiopia altera dicitur, Græce ἐν τῇ δευτέρᾳ Ἀ'θιοπίᾳ, quam primam Nicephorus appellat, Græce τὴν πρώτην Ἀ'θιοπίαν. Menæa vero ejus prædicationem adscribunt exteriori Æthiopiæ, τῇ ἑξω Ἀ'θιοπίᾳ. Quæ in Synopsi de Vita et morte Prophetarum et Apostolorum, sub nomine S. Dorothei Episcopi et Martyris edita, tribuuntur interiori Æthiopiæ his verbis : Mathias cum esset unus ex septuaginta discipulis, postea undecim Apostolis duodecim loco Judæ proditoris annumeratus est. Hic in interiore Æthiopia, ubi Hissus maris portus, et Phasis fluvius est, hominibus barbaris et carnivoris prædicavit Evangelium. Mortuus est autem in Sebastopoli, ibique prope solis templum sepultus. Hæc ibi, e quibus locis, sive vera sunt seu falsa, statuit Ortelius in Thesauro Geographico, verbo Æthiopia, fuisse circa Cholcidem hanc Æthiopiam, prope Pontum certe Euxinum, ad quem haud procul a Trapezunte constituit Ptolemæus Hyssiportum, ac dein versus Colchidem Apsorum fluvium, ejusque ostia, pro quo etiam Absarum legit Plinius, atque Auctarium S. Hieronymi citatum. Ei proxime apud Ptolemæum junguntur Sebastopolis, ac dein Phasis civitas et Phasis fluvii ostia. Verum potuit S. Mathias fuisse et in Æthiopia Africana et in hisce ad Pontum Euxinum ditionibus : quæ dein loca conjungerint auctores Synopseos S. Dorothei et Auctarii S. Hieronymi, omnia procul dissita appellantes Æthiopiam : uti majorum nostrorum tempore Indiæ etiam nuncupata sunt America, aliæque in Oriente et Occidente longinquæ regiones.*

An prope Pontum Euxinum prædicavit et obierit ?

10 *Græci in Odis suis ad hanc Gentiliū ad Christum alludunt conversionem, et inter alia ita S. Mathiam alloquuntur : Καὶ θείαις ἀστραπαῖς τῶν σοφῶν σου λόγων σκότος ἀπεδιώξας τῆς εἰδωλομανίας ἐν πνεύματι. Et divina coruscatione sapientium sermonum tuorum fugasti stultam idololatriam in spiritu. De ejusdem martyrio hi traduntur versus in Menæis :*

Ἐξῆλθεν ἄρθεις Ἰούδας ἐπὶ βρύχου.

Ἐίσῃλθεν ἄρθεις Μαθίας ἐπὶ ξύλου.

Ἡ'ρθη ἄμφ' ἐνάτη ξύλῳ ἰύθους Μαθίας.

Discessit suspensus Judas in laqueo.

Accessit suspensus Mathias in ligno.

Suspensus est nona in ligno divinus Mathias.

Eodem modo S. Mathiam patibulum crucis pertulisse, et tali martyrio coronatum ad coelos ascendisse, in aliquibus libris legi tradunt Breviaria Herbigolense anni 1575, Sleswicense et Viola Sanctorum supra citata.

11 *Macedoniam etiam prædicatione, miraculis et captivitate*

in cruce suspensus dicitur.

A *captivitate S. Mathiæ fuisse illustratam alii perhibent apud Equilinum lib. 3 cap. 149 his verbis : Cum ergo Apostoli ad prædicandum essent divisi, Mathias Apostolus Judæam in sortem prædicationis accepit. Qui tamen, ut alibi reperitur, prius in Macedonia prædicavit. Gentiles vero ejus fidem et sanctitatem probare volentes, quamdam potionem toxicatam, quæ cunctos bibentes visu privabat, sibi dederunt : quam in nomine Christi bibit, et nullam læsionem incurrit. Et cum illa potio plusquam ducentos quinquaginta excæcasset, ille singulis manus imponens, omnes illuminavit. Diabolus vero in similitudinem infantis cani eis apparuit, suadens ut Mathiam occiderent, qui cultum eorum evacuabat. Quem per triduum quæsierunt, et in eorum medio consistentem minime viderunt. Tertia vero die se eis sponte manifestatum, vinctum in carcerem recluserunt : ubi dæmones sibi apparentes in eum dentibus fremebant, sed appropinquare non poterant. Dominus autem cum multo lumine sibi assistens eum confortavit, et ostio aperto liberum abire permisit. Et dum iterum prædicaret, et quidam obstinati persisterent, mox terra se aperuit et cunctos illos deglutivit : reliqui vero ad Christum conversi sunt. Post hæc reversus Apostolus ad Judæam verbum Domini prædicabat etc.*

B *Eadem leguntur apud Claudium de Rota et Jacobum de Voragine. Plurima etiam continentur in Breviario Passaviensi anni 1505, Herbipolensi etiam et Viola Sanctorum, diciturque manibus post tergum ligatis, et fune collo imposito, graviter afflictus, et sic in carcere reclusus. Prædicatio dicta in Macedonia habetur etiam in Breviario antiquo Romano, et variis Martyrologiis mox referendis.*

§ III. *Acta S. Mathiæ ex Hebraico versa. Genus Martyrii a variis relatum. Scripta ei falso attributa.*

Wolfgangus Laxius Ferdinandi Imperatoris olim Consiliarius et Historicus, inter alia ingenii sui monumenta ex variis MSS. edidit carmen incerti auctoris de Passione Christi, et memoratum Abdiam de Vitis Apostolorum : quibus, inquit in Præfatione, ut editio justum volumen assequeretur, adjeci alias Sanctorum Dei historias, quæ mihi partim ob vetustatem scriptionis, partim vero ob historiæ seriem veræ visæ sunt. Sic Mathiæ Apostoli historiam, ex Hebraico, incerto auctore versam, et antiquissima membrana litterisque exceptam, quia apud Abdiam non habetur, conjungere placuit. *Habemus eadem S. Mathiæ Acta ex MS. Ultrajectino S. Salvatoris, alio MS. cænobi Budicensis Ordinis Canonicorum Regularium S. Augustini diocesis Paderbornensis in Westphalia, ac tertio MS. bibliothecæ Susatensis Ordinis Prædicatorum, item in Westphalia, ex quarto demum MS. Carthusianorum monasterii S. Albani juxta Treviros. Qui ex Hebraico Latine vertit monachus fuit Trevirensis Abbatix S. Mathiæ, et seculo Christi XII vixit. Hinc Legenda Trevirensis passim appellatur ab auctoribus, qui eam aut integre in alias linguas transtulerunt, aut varie contractas partes ediderunt. Ex his sunt S. Antoninus Archiepiscopus Florentinus par. 1 Chronici tit. 6 cap. 15, Jacobus de Voragine, Claudius de Rota, Episcopus Equilinus ante citati. Hujus verba, quia pauca sunt, et de morte agunt, hic damus : Reversus Apostolus in Judæam, ut supra diximus, verbum Domini prædicabat, multosque in signis et prodigiis convertebat. Cui invidentes Judæi eum in concilio statuerunt, duoque testes, qui illum accusaverunt, primo in ipsum lapides miserunt : quos lapides in testimonium secum petiit sepeliri. Qui dum lapidaretur, securi in capite percussus, spiritum Deo reddidit. A Nicephoro, ut supra diximus, refertur animo intrepido*

et forti martyrii coronam suscepisse, et quidem, ut Joannes Langus interpres adjunxit, lapidibus pene obrutus, ad extremum securi percussus. Similia leguntur in Vita S. Mathiæ a Joachimo Perionio Benedictino Cormæriuceno scripta et a Laxio edita. Quæ etiam ut magis secuta tradidere Franciscus Haræus et Zacharias Lippelous de Vitis Sanctorum, sed ille S. Antoninum, hic Peronium descripsit.

13 Breviarium Romanum completissimum, cum Officiis Sanctorum Ordinis Minorum S. Francisci, et Eremitarum S. Augustini, Venetiis anno 1522 excusum, continet proprius in Matutino, laudibus et Horis antiphonas, ex eisdem prope Actis desumptas. Ex eisdem Lectiones recitantur in Breviario Spirensi anni 1477, Moguntino, Wormatiensi, Erfurtano, Bisuntino in Burgundia, Remensi, Rotomagensi, Constantiensi in Gallia, Eborensi in Lusitania, Ambrosiano a S. Carolo Borromæo Mediolanensibus præscripto, item Ordinis Prædicatorum anni 1555. in quibus primo lapidibus cæsus, demum securi percussus dicitur. Passaviense anni 1505 addit etiam in cruce suspensum fuisse hoc ordine : Duo igitur fuerunt testes, qui ipsum accusaverunt : hi primum in ipsum lapides miserunt, deinde crucifixerunt. Demum Romano more securi percussus, et extensis in cælum manibus spiritum Deo reddidit. Unde sequeretur vivum de cruce depositum fuisse : et sic aliorum sententiæ supra relatæ viderentur posse conciliari. Omitto plura Breviaria tædii vitandi causa, maxime quæ neglecto obitu priorem partem Actorum attingunt. Solum refero, quæ in Breviario Romano a Cardinale Quignonio concinnato, et anno MDLXXXV a Paulo III permissa, de prædicatione et morte ejusdem recitantur his verbis : Hic autem (ut quidam tradunt) cum in Macedonia primum, deinde in Judæa verbum Dei latissime disseminasset, multosque prædicatione et consequentibus signis ad Christi fidem convertisset ; a Judæis id ægre ferentibus, comprehensus, lapidibus pene obrutus est, ac postremo securi percussus vi Kalendas Martii.

14 Similia habent Martyrologia ab aliquot seculis scripta. MS. Florarium : Natale B. Mathiæ Apostoli. Hic electus fuit sorte ab Apostolis pro Juda proditore, et Evangelium Christi constantissime prædicavit annis triginta tribus aut circiter. Postea in Judæa lapidatus et securi percussus migravit ad Dominum anno salutis LXI. Martyrologium Coloniae anno 1490 excusum ista habet : Natale B. Mathiæ Apostoli, qui post ascensionem Domini ab Apostolis sorte electus, atque in loco Judæ proditoris subrogatus, apud Judæam Christi Evangelium prædicavit : qui prius unus de septuaginta duobus discipulis Christi fuit. Primo a Judæis capitur, et velut blasphemus lapidibus obruitur : post hoc quasi bos securi percussus, et capite truncatur : tali martyrio prius oculos in cælum figens, emisit spiritum. Similia leguntur in Auctario Greveni anno 1515 et 1521 excuso. Plura etiam habentur in Viola Sanctorum. At Maurolycus ista tradit : Natale S. Mathiæ Apostoli, qui post Ascensionem Domini ab Apostolis sorte electus, in Judæa locum successit, et in Macedonia primum, inde in Judæa prædicavit, ubi lapidatus ac securi percussus a Judæis, occubuit. Eadem, sed alia phrasi, refert Galesinius, et sermone Germanico Canisius, atque Italico Felicius, sed hic prædicationis apud Macedones non meminit. Breviter hæc referuntur in hodierno Martyrologio Romano : In Judæa natalis S. Mathiæ Apostoli, qui post Ascensionem Domini ab Apostolis in locum Judæ proditoris sorte electus, pro Evangelii prædicatione martyrium passus est. Innuitur etiam ejusdem martyrium in Missali Romano, dum rubeus color in sacrificio Missæ præscribitur adhibendus.

15 S. Bonaventura duos de S. Mathiæ sermones edidit, et priorem ita concludit : Electus fuit ad observantiam

D AUCTORE G. H. Peronio,

Haræo, Lippeloo,

in Breviariis Romanis et aliis.

E

et variis Martyrologiis.

F

Martyrium indicatur in Martyrologio Romano.

ao aliis traditur in Macedonia prædicasse,

a veneno illæsus, 250 excæcatos sanasse,

e carcere a Christo liberatus.

Acta ex Hebraico versa,

edita a Laxio,

et in variis MSS. reperta.

contracta a S. Antonino,

Equilino,

A vantium mandatorum, sicut omnes communiter justi. Electus fuit ad perfectionem consiliorum, sicut omnes discipuli. Electus fuit ad tolerantiam martyriorum, sicut ceteri Martyres Christi, sicut ex Legenda ejus potest ostendi, quæ hic poterat recitari. Electus fuit ad officium Prælatorum, sicut ceteri Apostoli, qui mundo toti constituti sunt a Christo Prælati. Electus etiam hodie fuit ad gloriam Beatorum, ad quam est ingressus consummatione martyrii. Hoc etiam martyrium innuit B. Laurentius Justinianus in sermone de S. Mathia. Illum, inquit, superveniens Paracletus caritate complevit, deditque ut omnium linguarum generibus loqueretur, miracula faceret, converteret nationes, prædicaret Christum, ac martyrii consequeretur triumphum. Denique cum ceteris Coapostolis super thronos duodecim tribus Israel judicantibus sedebit. Hæc ille. Quæ vero de martyrio ejus a S. Bonaventura Legenda citatur, de Actis Hebraicis ejus, quæ infra damus, intelligi prorsus videtur.

et B. Laurentii Justiniani.

Quamdiu in apostolatu S. Mathias vixit.

ANIMADV. PAP. 49

Ei falso adscriptum Evangelium,

et traditiones.

16 Octavius Pancirolus in Thesauris Urbis absconditis regione 2 ecclesia 45, occasione reliquiarum S. Mathiæ, quæ in ecclesia S. Mariæ Majoris, ut infra dicitur, adservantur, asserit, S. Mathiam in locum Judæ proditoris electum Apostolum, ad prædicandum sortitum fuisse Judæam, et cum, facta quadam per Macedoniam Apostolica excursionem, ad eam redisset, mortem ibidem pro Christo occubuisse. Quidni potuerit similiter in Æthiopiam aliquando, aut versus Colchidem, aut accolæ Ponti Euxini, destinatus fuisse, qui post suam ad apostolatum electionem traditur ad annum tertium ac trigesimum vixisse? Christum Salvatorem nostrum pro redemptione generis humani cruci affixum fuisse Tiberio Cæsare Augusto v et Ælio Sejano Coss. alibi ostendimus videri verosimilius. Annus is erat Æræ vulgaris tricesimus primus, ut, proinde obitus S. Mathiæ referendus foret in annum LXIV. In Florario MS. supra relato dicitur migrasse ad Dominum anno salutis LXI, quo etiam anno S. Jacobum, cujus infra martyrium cum cæde S. Mathiæ conjungitur, occisum fuisse ex Eusebii et Hieronymi chronico colligunt Petavius, Deckerius, et alii : et nos accuratius ad Kalendas Maias, diem ejus natalem, examinabimus : nonnulla infra ad Acta annotamus.

17 Baronius in Notis tradit Evangelium, quod nomine Mathiæ ferebatur, a Gelasio in Romano Concilio esse rejectum inter apocrypha cap. Sancta Romana. dist. 15. Verum ibi nisi editiones Decreti varient, apocrypha censentur Evangelia nominibus Thadæi, Thomæ, Barnabæ, Bartholomæi, Andreae, et quæ falsarunt Lucianus et Hyrcius, nulla facta mentione Mathiæ, quem S. Barnabam esse perperam asseritur lib. 1 Recognitionum, quæ S. Clementi Pontifici attribuuntur : et forsitan simili errore idem Evangelium nomine Barnabæ, et nomine Mathiæ vulgatum est. Hujus meminit Origenes homilia 1 in Lucam, sive in proœmio Lucæ. Quatuor, inquit, tantum sunt Evangelia probata, e quibus sub persona Domini et Salvatoris nostri proferenda sunt dogmata. Scio quoddam Evangelium, quod appellatur secundum Thomam et juxta Mathiam, et alia plura legimus. Ne quid ignorare videremur propter eos, qui se putant aliquid scire, si ista cognoverint. Hæc ibi. Ejusdem etiam classis, inquit Baronius, existimatæ sunt traditiones nomine Mathiæ editæ, ex quibus Marcion suam ipsius hæresim adstruebat, Clemens Alexandrinus in libris Stromatum ex eis quædam fragmenta recitat : e quibus istud est lib. 7 : Si electus vicinus peccaverit, peccavit electus. Nam si se ita gessisset, ut jubet verbum vel ratio, ejus vitam ita esset reveritus vicinus, ut non peccasset. Alterum vero lib. 3 illud est : Contra carnem decertandum est, eaque abutendum : animam vero fidei et cognitionis tam-

quam nutrimentis augere oportet. Agit etiam de his D scriptis falso ei attributis Eusebius lib. 3 cap. 23.

§ IV. Reliquiæ S. Mathiæ Romæ, Treviris et aliis locis adservatæ.

Altera restat, nec minus intricata, controversia de sacris Mathiæ Apostoli reliquiis, quæ variis in locis traduntur depositæ. Ac primo Nicephorus et Græci in Menæis et Menologio, quorum supra verba dedimus, asserunt eum Æthiopiam adiisse, ibique multa perpessus tormenta, martyrii coronam reportasse. Qui Catalogum S. Hieronymi de Scriptoribus Ecclesiasticis a Sophronio Græce redditum auxit, omisso martyrio, scribit et illic, sive in Æthiopia, dormivisse, et illic sepultum esse usque in hodiernum diem. In Synopsi de vita et morte Prophetarum et Apostolorum, sub nomine S. Dorothei Episcopi et Martyris edita, dicitur mortuus Sebastopoli ibique prope solis templum sepultus, prope Colchidem ut supra diximus. Hinc Nicolaus Serarius in sua de Apostolis dissertatione ista affirmat de S. Mathia : In altera Æthiopia, ubi est irruptio Ap-sari et Hyssi portus (ad Pontum scilicet Euxinum) sanctissimis Christi Domini legibus agrestissimos homines perpolivit : ubi et occisus, et D. Hieronymi, imo fortassis etiam posteriorum, qui hæc Hieronymo adjecisse videntur, tempore humatus fuit. Nam quod Perionius eum in Judea interfectum scribit, minus probatur. Hæc Serarius, qui dum aliquas ejus Reliquias Treviros fuisse olim latus non improbabile judicat, prioris relationis auctoritatem, ut mox constabit, magna ex parte subvertit. Fatemur S. Mathiam spatio triginta duorum triumve annorum, quos in Apostolatu exegit, et in Æthiopiam Africanam, et in vicinas Ponto Euxino regiones, quas hi auctores insolito aliis loquendi modo Æthiopiam appellant, potuisse Evangelii Christi prædicandi causa proficisci : tamen omnino arbitramur in divisione orbis inter Apostolos facta ei obtigisse Judæam : eamque illius labore et prædicatione, præcipuo vitæ tempore excultam, et sanguine tandem irrigatam. Auctores supra dedimus : quibus ex dicendis lux major accedet.

Ab aliis dicitur S. Mathias in Æthiopia sepultus,

Sebastopoli prope Solis templum :

E

potius post fidem Christi illic etiam annuntiatam,

in Judæa Martyr obiit :

19 Christophorus Browerus lib. 11 Annalium Trevirensium pag. 658 ex vetustissimo libro, quem tempore martyrii S. Bonifacii Archiepiscopi Moguntini, anno 754 occisi, asserit gladiatorum ictibus male exceptum fuisse, edidit repertam Notitiam regionum et civitatum, quibus sanctorum Apostolorum et Evangelistarum venerabilia corpora requiescunt. Ea autem Notitia sic incipit : B. Joannes Baptista requiescit in civitate nomine Sebastia. B. Petrus Apostolus requiescit Romæ in provincia Tuscia. Et sic de aliis Apostolis, inter quos dicitur de S. Mathia : Mathias Apostolus requiescit Hierosolyma, in provincia Syria. In hac ergo Notitia indicatur prima, aut saltem valde antiqua sepultura. Nam S. Joannis Baptistæ sepulchrum tempore Juliani apostatæ, Pagani, ut ait Rufinus lib. 11 Histor. Eccl. cap. 28, apud Sebasten Palæstinæ urbem mente rabida et funestis manibus invaserunt, ossa disperserunt atque ea rursus collecta igni cremarunt, et sanctos cineres pulveri immistos per agros et rura disperserunt. Habemus ergo ex hac Notitia S. Mathiæ corpus Hierosolymis adservatum fuisse, ac potuisse inde a S. Helena matre Constantini Magni Romam deferri, quod asserunt utraque Acta Translationis et varia Breviaria ac Martyrologia, mox indicanda.

F corpus ejus traditur Hierosolymis sepultum,

et a S. Helena Romam delatum ;

20 Sed et illud apud scriptores disputatur, an Romæ corpus Apostoli permanserit, an Treviros sit avectum. Petrus de Natalibus lib. 3 cap. 149 supra citato hæc de S. Matthia addit : Cujus corpus in Judæa sepultum, deinde Romam translatum, in ecclesia S. Mariæ majoris esse dicitur, et ibidem caput ejus populo

an in ecclesia S. Mariæ majoris depositum,

A pulo demonstratur. Addunt S. Antoninus, Claudius de Rota et Jacobus de Voragine cum Breviario Sleswicensi, corpus ibidem sub lapide porphyretico sepultum esse. Onuphrius Panvinius libro de præcipuis Urbis Romæ basilicis, in septima basilica S. Mariæ Majoris ait, sub altari majori esse corpus S. Mathiæ Apostoli. Enumerat dein xxii classes reliquiarum quæ ibidem conservantur et statis diebus populo ostenduntur, ac num. 17 recenset caput S. Mathiæ Apostoli, cujus, inquit, corpus est sub Altari Majori hujus basilicæ: ac tandem in fine addit, has reliquias populo die Paschæ ostendi solere. Similia scribunt Attilius Serranus, de septem Urbis ecclesiis, Octavius Pancirolus in Thesauris absconditis Urbis, alique. At quo tempore, quæ occasione corpus eo delatum sit, sub dubio relinquitur. Est basilica S. Mariæ Majoris sub Liberio Papa qui anno cclmii sedem Pontificiam conscendit, ob miraculum nivis constructa, ut dicitur v Augusti, quia is dies per Ecclesiam universam ob illius basilicæ dedicationem est sollemnis. Ab ejus nomine basilica Liberii dicta, postea a Sixto III, qui anno Christi ccccxxxii Pontifex creatus est, de novo restituta atque amplificata est et S. Mariæ Deiparæ dicata, dein S. Mariæ ad præsepe, et S. Mariæ Majoris appellata, cujus absidam Paschalem Papam, qui anno idcccxvii cepit Summus Pontifex Ecclesiæ præesse, de novo refecisse tradit Anastasius Bibliothecarius. Huic apsidi musivo opere insculpta est hæc inscriptio: IN HAC SACRA BASILICA CORPORA SS. MATHIÆ APOSTOLI, HIERONYMI DOCTORIS, ROMULÆ ET REDEMPTE VIRGINVM RECONDVNTVR. Ita Baronius in Notis ad xxiii Julii, quo Virgines illæ coluntur, memoratæ a Gregorio Magno lib. 4 Dialog. cap. 15, qui ait eodem tempore, quo ipse monasterium petiit, eas juxta B. Mariæ Virginis ecclesiam habitasse. Pancirolus regione 2 ecclesia 45, opinatur aut corpus S. Mathiæ simul cum corpore S. Hieronymi Romam advectum, aut certe de tempore translationis illius nihil sciri posse. Baronius in Notis ad ix Maii, quo Martyrologio Romano inscripta est translatio corporis S. Hieronymi, hanc putat factam esse, cum Saraceni Palæstinam invaserunt: Pancirolus annum conjicit idccxxxv, quo idem Baronius miseram Palæstinæ et urbis etiam Bethlemiticæ devastationem in Annalibus describit. Demum inter Indulgentias, a Nicolao Papa iv huic basilicæ S. Mariæ Majoris circa annum cccccx concessas annotantur in festo B. Mathiæ Apostoli anni decem et sex quadragenæ. et in octava ejusdem sex anni et sex quadragenæ; ast in festo reliquorum Apostolorum et Evangelistarum, (quorum nullum exprimitur nomen) S. Laurentii et S. Hieronymi duo anni et duæ quadragenæ. Ex quibus id satis manifestum relinquitur, Reliquiarum ibidem tum adservatarum antiquam satis apud Romanos opinionem fuisse. Aliquas etiam particulas in variis Ecclesiis Romanis esse addit idem Pancirolus.

21 Contra Browerus lib. II Annal. Trevir. pag. 659 et sequenti opponit, Treviros inficias non ire, quod Apostoli corpus ex provinciis Eois in Occidentem sit translatum et in urbium Urbe primitus depositum: at non eo in loco sic immotum hæsisse, ut non ad se aliquando ossa ejus penetrarint: talem esse fidelem majorum traditionem, cum et inventio apud Treviros subinde increbuerit, et luculentis affirmata sit miraculis, notata locis temporibusque: contra terrarum alibi non perinde hæc in luce collocari. Alioquin, addit, fieri potuisse credas, ut res in oculis hominum proposita, regione templi nobilissimi et cultu nobilissimæ civitatis intentum ac defixum in hac cogitatione Præsulem fugeret? Consule infra num. 3 Acta posteriora Translationis, ubi dicitur Eberhardus Archiepiscopus Trevirensis Romæ existens, legendo cognovisse corpus S. Mathiæ ab S. Helena ex Judæa translatum, a S. Agritio ordinato Trevirorum Februarii T. III.

Episcopo Treviros deportatum, et juxta corpora S. Eucharistii et sociorum depositum fuisse. Sed pergit Browerus: Ut pueriliter factum ab eo taceam, qui illa ipsa, quæ manibus Romæ tenebat ossa S. Mathiæ, hac tam solerti domi cura indaganda et omnibus duceret vestigiis persequenda. Enimvero sit ita fugerit eum res tanti, et conquisitionis hic ardor Romæ refrixerit. Quid igitur? Tantamne industriam studiumque posterorum excitare potuit Eberhardus, ut quærendi sitis ne toto quidem annorum prope sexaginta circuitu sedata sit; donec optatus in populi conspectum e tenebris tandem iis emergeret thesaurus? Sed undecumque demum huc beatus Apostolus importatus sit, vocari in dubium aut possessionem tam canam ullius petitione sollicitari, non patiuntur Treviri. Nam Apostoli si quæras ubi cubent ossa præcipua; ubi fulgeat venerabilis ejus vertex, adducunt in rem te præsentem, et augustis hisce cineribus sacrosanctos esse sibi dicent penates, et excelsis hisce præsidiiis muros urbis suæ stare tutos. Quod si in judicium rem deducas et eos presseris arctius, scripturas etiam ac tabulas obsignatas afferrent, queis Helenæ Augustæ et Silvestri Pontificis favore, nutu, Agricii auspiciis advecta hæc ossa esse doceant. Ostendent in veteris oratorii augusta sede titulo suo conspicuum fuisse Apostolici pignoris monumentum. Urgebunt etiam, cur inducto primi Patroni nomine (nam Eucharium olim tectum id septumque sacrum tenuisse quis nescit?) posteri totam patrocinii locique gloriam Apostolo Mathiæ cedere ac deberi voverint? Unde tantæ populorum coitiones, peregrinorum concursus, incolarum vota suppliciaque, et Apostolici patrocinii prodigia excitari potuerint, exquirent. Denique utrorumque caussa probe cognita et disceptata, efficient fortasse non obscure, ut utrique parti æquius melius, cavente priscorum fide, Treviri juxta ac Romani pignoris utrimque participati gloriam titulumque sibi merito vindicent possideantque, non sine prætoriam tamen exceptionem. Nihil Treviri in possessione sint Augusti et Apostolici Pignoris fverintque ab multo sæculorum ætatibus, atque adeo nunc adhuc possideant: nec caussa suppetat cur non, uti possident, fieri vis vitetur. Hæc Browerus, quorum ultima forsitan æque pro se Romani adducerent. Hinc S. Antoninus par. I Chronic. tit. 6 cap. 15 narrato ejus martyrio addit: Cujus corpus de Judæa translatum Romam, exinde Trevirim secundum illam Legendam deportatum est: sed secundum alios, Romæ dicitur communiter requiescere in ecclesia S. Mariæ Majoris sub lapide porphyretico: cujus caput populo monstratur. Ita apud Claudium de Rota, Jacobum de Voragine, cum Breviario Sleswicensi, de quibus ante actum, utraque sententia refertur.

22 Acta translationis corporis S. Mathiæ Treviros factæ, et duplicis earumdem inventionis, et miracula ibidem ejus patrocinio patrata, damus duplicia: priora auctore eodem monacho Trevirensi, quo interprete edimus Acta Hebraica vitæ et martyrii S. Mathiæ. Hic in priore prologo hæc præfatur: Quomodo autem de Judæa in Treverim venerit, sicut in Historica Treverica et in monumentis Silvestri Papæ legi, miracula quoque ejus subsequenter edisseram. Edimus autem ex tribus codicibus MSS. Trevirensi Carthusianorum, Budicensi et Ultrajectino, de quibus supra egimus. Ætatem suam auctor suggerit num. 4 dum hæc profert: Narravit mihi quidam senex religiosus cum lacrymis, se in Compresbytero sæpius hoc vidisse, illo scilicet qui circa annum cldl manibus suis atrectaverat reliquias S. Mathiæ, quarum revelationem dein factam anno cldcxvii et annis sequentibus patrata miracula describit. Posteriora Acta damus ex MS. Codice ipsius S. Mathiæ monasterii; quorum auctorem Browerus libro 13 Annal. Trevir. pag. 739

D
AUCTORE G. H.

et has dat pro
possessione
vindicias.

E

F

Acta Translationis et Inventionis reliquiarum S. Mathiæ, alia auctore Vitæ interprete,

sub altari majori,

B
cum inscriptione in abside posita,

et Indulgentiis concessis in festo et octava:

at Treviros delatum esse topicis argumentis se ostendere asserit Browerus:

AUCTORE G. M.

A suggerit his verbis : Medio tempore dum Eberhardus B. Eucharii Abbas cœptis monasterii vigilanter insistit, divino tandem placuit Numini, pretiosissimum corporis B. Mathiæ Apostoli thesaurum, tot annis ignoratum, in hominum conspectum velut e tenebris adducere, atque iterata inventione novo quodam beneficii genere Trevirorum Ecclesiam exhilarare. Quæ res cum ingentem omnibus lætitiæ materiam peperit, tum admirandis illico virtutibus editis, incredibilem languentium hominum multitudinem excivit, qui omnes, precibus apud sacrum beati Apostoli corpus effusis, haud dubiam sunt opem sanitatis experti : ipseque adeo Lambertus cœnobita non illitteratus, qui opera ibi divinitus patrata scripto etiam libro est persecutus, ope se Divi Mathiæ hoc anno scribit liberatum. *Cœnobitam S. Mathiæ se insinuat tota scriptione, et num. 9 laicus Suevus, ut ait, primam tantum litteram se cognovisse nobis indicavit, quem, ut in fine num. 10 dicitur, neque sibi nec loco huic habitare ulterius, commodum nobis visum fuit. Agitur de incendio anno cxcxxxi exorto. Accingit se auctor dein num. 12 ad enarranda miracula, sed quæ nobis transmissa non sunt : nonnulla, quæ in priore relatione non attinguntur, supplemus ex Annalibus Broweri.*

alia a Lamberto cœnobita S. Mathiæ scripta :

ANIMADV. PAP. 30

B 23 Interea fabrica novi templi ab Eberhardo Abbate inchoata, et cujus occasione ossa sacra Apostoli Mathiæ revelata sunt, a successore Bertoldo Abbate perfecta est. Quo tempore Eugenius III Papa cum S. Bernardo et Cardinalibus viginti quatuor Treviros venit, et anno cxcxlvii pridie ejus diei, quæ primam Dominicam Adventus præcedit, ad hoc S. Mathiæ monasterium in suburbanis divertit, honorifico ibi ac splendido hospitio exceptus : inde sequenti die sollemnissimo Principum, Episcoporum, Cleri ac populi occursum urbem ingressus, festa ibidem Natalitia Christi celebravit, ac tandem Idibus Januarii anni cxcxlviii ipse Eugenius Papa et Albero Archiepiscopus ecclesiam Divo Mathiæ Apostolo erectam, ejus honori memoriæque summa religione consecrarunt, ac primariam aram dicantes SS. Joanni Evangelistæ, Euchario, Philippo, Jacobo et Stephano Protomartyri sanctam esse voluerunt. Altare vero quod est ad tumbam S. Mathiæ in honorem sanctæ Crucis, et Apostolorum Mathiæ et Jacobi fratris Domini consecrarunt : reliqua altaria dedicarunt alii aut Cardinales aut Episcopi, et tam ipsi quam Eugenius Papa variis indulgentias concesserunt visitantibus limina S. Mathiæ : et sunt ibidem e reliquiis S. Mathiæ nonnullæ partes impositæ altaribus duobus prædictis, uti etiam altari ad Aquilonem sub turri, et altari in crypta : ast in capsida S. Mathiæ adservatur ejusdem mentum cum diversis aliorum Sanctorum reliquiis. Quæ infra ex MS. relatione dedicationis Ecclesiæ confirmantur. At brachium S. Mathiæ ostendi solere in excuso anno 1513 Catalogo reliquiarum Ecclesiæ S. Mathiæ legitur.

ab Eugenio III Treviros profecto,

et Alberone Archiepiscopo consecratur ecclesia S. Mathiæ an. 1148.

Reliquiarum Translatio adscripta 24 Febr. 18 Julii et 1 Sept.

et earumdem Inventio 1 Sept.

anno salutis cxcxxvi Imo annus cxcxxvii fuit, et altare Sanctissimæ Deiparæ Mariæ, uti infra ex Actis constat. De eadem Inventione agunt Breviaria Trevirensia etiam MSS. et Lectionarium nuper excusum, ubi etiam annotatur, monasterium, quod ab S. Euchario nomen tulerat, exinde ab illa inventione Divi Mathiæ nomine celebrari cœptum. Inter Reliquias, quæ in ecclesia Collegiata S. Paulini Treviris Dominica proxima tertiis Idibus Maii ostenduntur, nonnullæ sunt S. Mathiæ cum lapide super quem in ejus electione dicitur sors cecidisse. Sunt et reliquiæ nonnullæ apud sanctimoniales in Ponte Leonis.

25 Wilhelmus Monachus S. Maximini in Gestis MSS. Trevirensibus in Ottone Archiepiscopo sub finem libri ista tradit : Idem Dominus Otto caput S. Mathiæ Apostoli de castro Erenbretstein ad ecclesiam Trevirensensem suam sponsam magnifice transtulit, et apportari fecit. Fuit hic Otto illustri Comitum de Zigentheim stirpe progenitus, et rexit Ecclesiam Trevirensensem ab anno cccccxviii usque ad annum xxx ejusdem seculi. Est in diœcesi Trevirensi Confluentia urbs præclara, ubi Mosella in Rhenum illabitur : huic urbi oppositum est castrum Erenbrestein, nunc Hermansteyn dictum, estque munitio prævalida : in quam qua olim occasione caput S. Mathiæ delatum sit, non legimus. Ejus relatio inscripta est xi Augusti Martyrologio Colonia 1490 excuso, Germanico Canisii, Auctario Greveni et MS. Florario his ubique verbis : Treveris in majori ecclesia translatio capitis S. Mathiæ Apostoli. In Epitome Gestorum Trevir. an. 1517 excusa, libello 3 titulo 2 referuntur reliquiæ ecclesiæ majoris, quæ bis per annum, in septimana sancta et die Pentecostes ostendi solent, et quinto loco ponitur caput S. Mathiæ Apostoli, cujus corpus Diva Helena de Judæa per ipsam translatum, ad Treviros per B. Agritum... designavit. De eodem S. Mathia agit xxiv Februarii Saussains in Martyrologio Gallicano et de capite ista tradit : Porro caput sancti hujus Apostoli pridem in Gallias allatum, Barberiaci in Aquitania tamdiu mansit repositum congrua cum observatione ; quoadusque ab hæreticis Calvinianis e sacrario impie abstractum, flammis injectum est. Qua combustionem sicut fœdi illi hagiomachi suum in tantum Christi præconem et pugilem odium prodiderunt ; sic ipsimet sanctissimo Apostolo hac ex injuria nova gloria accessit. Ex hoc enim rogo hisque pretiosis cineribus tanquam gemmis conflata exiit, quæ semper in vertice ejus radiabit, recenti parta triumpho corona. Bucelinus in Sacratio Benedictino partes reliquas S. Mathiæ in monasterio S. Justinæ de Padua tantas esse, ut velut de toto glorientur. Scardeonius lib. 2 Rerum Patavinarum pag. 90 enumerat præcipuas Sanctorum reliquias, quæ in monasterio S. Justinæ quiescunt, neque ullam S. Mathiæ facit mentionem.

capitis ex Erenbretstein Treviros Translatio

E 11 Augusti.

reliquiæ olim Barberiaci in Aquitania a Calvinistis combustæ :

an etiam Patavii ? F

26 Ægidius Gelenius Fastis Coloniensibus eundem S. Mathiam adscripsit, quod in Basilicis variis, singulariter colatur, ejusque Reliquiæ sint in pluribus ecclesiis : videlicet in collegiatis S. Cuniberti, et S. Mariæ ad Gradus, itemque Carthusianorum, et Crucigerorum, et in sacello SS. Willibrordi et Bonifacii, ut idem Gelenius tradit in Magnitudine Colonia Agrippinensis paginis 289, 310, 456, 501 et 616. Sunt etiam nonnullæ ejusdem S. Mathiæ reliquiæ in metropolitana urbis Pragensis ecclesia S. Viti, et in superiori Bavaria in monasterio Andecensi diœcesis Augustanæ. Ejusdem articulus digiti adservatur in Rutilensi Cartusia ad ripam Mosæ prope oppidum Siricium, et duæ ejusdem S. Mathiæ costæ in monasterio Hannoniæ Lætiensi : de quibus agit Rayssius in Hieroglyphylacio Belgico. At Masinus in Bononia perlustrata asserit in templo S. Dominici inter Reliquias honorari digitum S. Mathiæ, ejusque aliquas particulas esse apud sanctimoniales

aliæ reliquiæ Colonia

Pragæ, in Bavaria,

Belgio,

Italia.

A sanctimoniales ejusdem S. Dominici institutum amplexas, quarum ecclesia est S. Mathiæ dicata. Sunt ejusdem reliquiæ aliquæ in celeberrimo monasterio Casinensi et aliis variis locis.

§ V. Apparitio S. Mathiæ jubentis monasterium extrui.

Cum seculo Christi decimo tertio, S. Ludovico Francorum Regi aliisque Principibus ad Terram sanctam proficiscentibus, varii Sacerdotes societatem inter se iniissent, ut strenuam populis terra marique tanquam eorum parochi, navarent operam; Ordinis S. Crucis, qua vestes signabantur, jecerunt fundamenta, qui mox in Germania inferiore inter Mosam præcipue ac Rhenum plurimum dilatatus est, ac præcipua totius Ordinis domus Huius oppido ditionis Leodiensis constituta. Quæ pluribus exponit memoratus ante Gelenius lib. 3 syntagmate 48, ubi § 4 ait totam illustrem Merodiam familiam in totum Ordinem S. Crucis mire semper addictam fuisse ab anno cccccxl, quo D. Warnerus illustris Baro de Meroda trina visione a S. Mathia Apostolo, aliquot Ordinis Sanctæ Crucis Fratribus (ut habitus indicabat) stipato, commonitus, oratorum eidem S. Mathiæ Apostolo et monasterium Ordinis S. Crucis, vulgo dictum Schwartzbroch, erexit et fundavit. Hæc Gelenius. Est autem Schwartzbroch, Latine Nigra palus, monasterium Ducatus Juliacensis et diocesis Coloniensis ab Marcoduro quinque circiter millibus passuum dissitum, a quo tam monasterio quam oppido, medio itinere distat Meroda, vetus castellum, Baronix titulo dudum illustre, unde nobilem familiam Merodiam, multas in stirpes partitam, cognomentum induisse diximus x Februarii, cum de Translatione capitis S. Guilielmi ageremus, pag. 487. At dicti Warneri Merodii Vitam una cum Origine hujus monasterii, quod Vallem S. Mathiæ appellat, typis Coloniensibus anno cxcxcvii edidit Franciscus Thomas Franck Ordinis S. Crucis Religiosus, ex qua quæ ad S. Mathiæ apparitionem spectant, hic damus. Sunt autem ista :

28 Prima origo hujus monasterii incepit anno salutis humanæ cccccxl, verum quomodo contigerit, paucis dicemus. Cum generosissimus Baro ac nobilissimus Dominus Wernerus a Mœrœde die quadam venationi insisteret, lassatum corpus in ipso fervore diei somni quiete refocillaturus, ad locum quemdam horroris et vastæ solitudinis declinavit : qui præ nemorum spinarumque densitate tunc temporis accessui hominum insolitus, a solis inhabitabatur feris. Cumque paullulum obdormisset, factus est in excessum mentis, viditque virum statura procerum, vultu decorum, barba proluxa, pallioque nivei coloris amictum : viditque turbam magnam Religiosorum Ordinis Crucigerorum, quam dinumerare nemo poterat, prædicto astantem viro. Cumque nobilissimus Dominus de visionis novitate stuperet, propius accedens vir ille ait : Cognoscisne me? Et nobilis, Minime, inquit, et quis es Domine? Et quinam sunthi Religiosi Cruce signati, quos tecum esse conspicio? Et ille, Ego, inquit, sum Mathias Apostolus, ex Apostolorum catalogo unus, in proditoris locum ab Apostolis sorte electus. Missus autem sum ad te, Divinam tibi insinuaturus voluntatem. At ille : Domine, quid vis me facere? Et Sanctus, Exaudita est, inquit, oratio tua, et eleemosynæ tuæ commemoratæ sunt in conspectu Dei, Divinæ voluntatis est, in loco, quo soporifera reclinasti membra, in mei nominis honorem ædificare monasterium, introducereque illius Ordinis Religiosos, quos in præsentia apud me esse conspicias. Et his dictis disparuit. Nec mora : postquam visio hæc de illustris nobilissimique viri oculis sublata est, simili sub schemate nobilis-

simæ Dominæ Elisabethæ de Mœrœde ejus conthorali apparuit, præcipiens eadem, quæ et ipsius marito præceperat. Cumque autem sero factum esset, gradu celeri illustris nobilisque Dominus castrum Mœrœdense repetit : cumque de apparitione sibi facta, intra se recogitaret, mirum in modum coepit contristari et mœstus esse. Cum vero mœstitiam intra cordis arcana reconditam obnubila facies propalaret, uxor tristitiæ caussam coepit perquirere. Cur, inquit, tristior solito est facies tua? et vultus tuus quare concidit? At ille narrare coepit quæ viderat, quæque audierat : necdum apparitionis seriem plene consummaverat, coepit et ipsa narrare visionem sibi ostensam. Itaque consilio parique voto suum accersientes Capellanum divini humanique juris peritum, apparitionem factam exponentes, ejus consilium desuper inquirunt. At ille, ut vir sagacis admodum ingenii, sciens plures somno illudi, Phantasma, inquit, fuit. Nequaquam, aiunt, quinimo vera apparitio fuit. Si, inquit, apparitio vera et a Deo fuit, supplices uterque effundite preces, ut Sanctus, de quo ipsi dicitis, Mathias rursum vobis appareat, et de construendo monasterio plenius vos instructos reddat.

29 Mirandum sane prodigium et relatione dignum. Intempestæ noctis silentio, cum sopor irrui super homines, ecce Sanctus, de quo dixi, Mathias rursum illustri Domino de Mœrœde, ejusque conthorali Elisabethæ apparuit. Cur, inquit, increduli fuistis verbo meo? et quare hæsitastis super accepto mandato? Et ad Dominum, Surge, ait, quantocyus, meum desiderium comple, et monasterium, de quo tibi præceperam, construe, Fratresque Ordinis S. Crucis illic pone, ut Deo valeant exhibere famularum die noctuque. Et his dictis ab eorum oculis evanuit. Nec mora : B. Mathias Capellano apparuit. Qua, inquit, temeritate ausus es apparitionem Domino tuo factam phantasma judicare? Nisi destiteris, temeritatis tuæ debitas poenas reportabis. Facto mane Capellanus lacrymis perfusus accessit ad Dominum, quæ viderat et audierat enarrat.

30 Eodem itaque anno nobilis illustrisque Dominus de Mœrœde in primæ apparitionis loco juxta mandatum a B. Mathia acceptum, lætam Angelis, tabescentibus dæmonibus, nemorum densitate præcisa ac remota, in sanctissimi Mathiæ Apostoli honorem fundavit ecclesiam, reliquasque monasterii complevit officinas, introducens juxta divinum beneplacitum Fratres religiosos Ordinis S. Crucis viuentes sub regula S. Augustini, oblatisque donariis redditibusque annuis, delegatisque terris, peracto feliciter suæ vitæ cursu obdormivit in Domino. O virum ineffabilem, terrenis quamvis actibus et negotiis deditum, Apostolica tamen et innumeræ sanctorum animarum Ordinis S. Crucis multitudinis apparitione dignum ! Felix nimirum stirps Mœrœdiana, quæ tantos talesque produxit viros virtute integros.

31 Confirmant autem hanc Apostolicam apparitionem, et originem foundationis hujus monasterii Vallis S. Mathiæ, litteræ foundationis hujus monasterii, quæ asservantur diligentissime a Dominis Baronibus Mœrœdensium, quas et mihi dictari curavit generosus Dominus Philippus modernus Baro Mœrœdensis. Idem confirmat sermo habitus coram Venerabili Capitulo Aquisgranensi in Jubilæo D. Arnoldi de Mœrœde, ubi idem ut certissimum et isto tempore unicuique notissimum commemoratur. Idem affirmat constans traditio Fratrum hujus monasterii et litteræ foundationis Conventus ejusdem. Idemque approbat nomen ipsum monasterii, videlicet, Vallis S. Mathiæ, et continua hujus Apostoli in divinis officiis memoria. Confirmat et puteus S. Mathiæ appellatus, qui et fluxit ad levandam sitim generosi D. Werner.

D
AUCTORE G. H.
apparet et Elisabethæ uxori,

E
iterum utriusque,

et dein Capellano :

extruitur monasterium cum ecclesia :

F

supplicatio in honorem S. Mathiæ.

Ordinis Crucigerorum sec. 13 erecto

addicti Merodii,

ob foundationem monasterii Vallis S. Mathiæ.

Anno 1340 S. Mathias apparuit D. Werner Merodio,

præcipit monasterium extrui :

AUCTORE AUTH-
PERTO ABBATE
CASINENSI.

A Wernerii. Denique confirmat quod diximus annua supplicatio oppidi Marcodurani in honorem S. Mathiæ Apostoli.

SERMO DE S. MATHIA

auctore Authperto Abbate Casinensi,
ex MS. Antuerpiensi et Mombritorio.

CAPUT I.

S. Mathiæ electio in discipulum et dein Apostolum Christi.

a b
Prologus.

c

d
S. Mathias

B

a Christo prop-
ter nos incar-
nato,

e

inter 72 disci-
pulos assump-
tus,

pro Juda pro-
ditore in Apo-
stolum electus,

magna vene-
ratione colen-
dus

Joan. 13. 15
Matth. 12. 49
Luc. 10. 20

Mathias Hebraice, Latine dicitur *b* Donatus, ut subaudiatur pro Juda Scarioth. Iste enim in loco ejus duodecim ab Apostolis electus est, cum pro duobus sors mitteretur. Hic sine *c* cognomine solus habetur, cui datur evangelii prædicatio in Judæa: cujus festum celebratur sexto Kalendas Martias: fuit enim de septuaginta discipulis unus.

2 *d* Inclytam et gloriosam festivitatem B. Mathiæ Apostoli Domini nostri Jesu Christi tanta devotione venerari et glorificare oportet, quanta illum, Divina gratia dispensante, ad Apostolicam dignitatem electum esse cognoscimus. Sed qualiter, vel quo ordine, per sanctos Apostolos patratum sit, et quid exinde sancti Patres in ejus laude mirifice protulerint, per sacræ Scripturæ seriem pandere curamus. Salvator etenim Dominus noster Jesus Christus, humani generis conditor atque Redemptor, cum propensiore et arcano consilio censuisset mundum languidum clementissime visitare, suumque plasma de potestate diabolicæ fraudis mirabiliter eripere (quod per quinque millia et eo amplius annorum possederat) ille, qui erat Rex regum et Dominus dominantium, sub potestate humani Regis, Octaviani scilicet Augusti, humiliter nasci dignatus est: *e* et ille, qui erat creator cœli et terræ, carnis nostræ fragilitatem suscipere non est dedignatus. Ac perinde per incrementa crescens, ut effectum veræ Incarnationis suæ ostenderet; quoniam quidem ille esset verus dies, qui duodecim horis lucebat, duodecim Apostolos eligere censuit: deinde ad similitudinem septuaginta duarum linguarum, septuaginta duos discipulos assumpsit, binosque misit ad prædicandum. Inter quos siquidem B. Mathias sanctæ prædicationis ministerium suscipiens, ita se divinis humiliter totum subdidit præceptis, ut fideliter prædicando ad sanctæ Matris Ecclesiæ gremium, Ethnicum populum perducere curaret. Unde admodum acceptabilis et devotissimus Christo factus, cum traditor ille Judas Deum proderet Christum, suique homicida effectus apostolatam perderet; iste vir Domini in loco illius sorte et oratione sanctorum Apostolorum duodecim Apostolus ordinatur: cui datur sacri Evangelii prædicatio in Judæa, sicuti sanctis Apostolis in singulis regionibus.

3 Verumtamen, si in regione Christicolarum, omnium festa Sanctorum celebrari condecet, quanto magis beatorum Apostolorum? Qui specialiter Christo adhæserunt, colloquium cum illo habuerunt, comederunt ac biberunt, omnemque illius efficaciam sitibundo pectore hauserunt: quique etiam ab ipso Domino fratres et amici appellari meruerunt, cum diceret: Jam non dicam vos servos, sed amicos meos. Et alibi: Hi sunt fratres mei. Magnamque insuper vicissitudinem illis conferens, Gaudete, inquit, et exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. Hoc quia ipso annuente ita convenit, propter hanc excellentiam illorum solennitates sub una festivitate merito celebrari congruum fuerat, sicuti communem vitam atque consortium cum Domino habuerunt. Nam et B. Hieronymus hoc astruens in Martyrologio, quod Chromatio et Heliodoro Episco-

pis edidit, conjunctos eos censuit ordinare, dicens: D Sane in prima parte libelli mei omnium Apostolorum festa opportunissime scripsimus: *f* ut diebus variis non videantur dividi, quos una dignitas apostolatus in cœlesti gloria fecit esse sublimes. Sed quia mos obtinuit *g* in sancta Ecclesia, ut uniuscujusque Apostoli festa specialiter, quo die cœlo sit natus et coronatus, in illo celebrentur; nos hodierna die B. Mathiæ duodecimi Apostoli natalem tanta veneratione excolere debemus, quanta, ut prædictum est, inter Apostolos mirabiliter electum esse comperimus. Sed quemadmodum B. Petri Apostoli elogio, imo Spiritus sancti gratia, sit patratum, quia magnæ auctoritatis magnæque excellentiæ sacramentum est, et a B. Luca Evangelista narratum; ad laudem Domini nostri Jesu Christi atque ipsius sancti et gloriosi Apostoli gloriam decentius condecet enarrare. Ait enim præfatus Evangelista:

4 Exurgens autem Petrus in medio fratrum, dixit: (erat autem turba hominum simul fere centum viginti) Viri fratres, oportet impleri Scripturam, quam prædixit Spiritus sanctus per os David de Juda: qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Jesum, qui connumeratus erat in nobis, et sortitus est locum ministerii hujus: et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, et suspensus medius crepuit, et diffusa sunt omnia viscera ejus: et notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem. *h* Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat habitatio ejus deserta, et non sit qui habitet in ea, et episcopatum ejus accipiat alter. Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum congregati sunt in omni tempore, quo intravit et exivit inter nos Dominus Jesus, incipiens a baptismo Joannis usque in diem, quo assumptus est a nobis, testem resurrectionis ejus nobiscum fieri unum ex istis. Et statuerunt duos, *i* Joseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Justus, et Mathiam. Et orantes dixerunt: Tu Domine, qui nosti corda hominum, ostende quem elegeris ex his duobus unum, accipere locum ministerii hujus et apostolatus, de quo prævaricatus est Judas, ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis, et cecidit sors super Mathiam, et annumeratus est cum undecim Apostolis.

5 In hac itaque electione hujus sanctissimi Apostoli considerata est et admiranda dispensatio Divinæ potentiæ atque humanæ gloriæ: quoniam quidem, sicut divina Scriptura denuntiat, non sicut videt homo ita prævidet Deus. Ille enim Joseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Justus, ab hominibus est electus: Mathias autem, qui interpretatur *k* Dei parvus, sive Donatus, Spiritus sancti electione factus est magnus. O vere parvum! O vere magnum, qui non ideo magnus, quia elatus, sed ideo magnus quoniam humilis factus, sectando siquidem vestigia Domini sui dicentis: Non venit filius hominis ministrari sed ministrare, et dare animam suam redemptionem pro multis. Et illud quod in alio loco dicit cum *l* Zebedæi filios ad sanctam cogeret humilitatem: Qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Et Donatus idem Mathias dicitur: a quo, vel quare? ab ipso utique Domino Jesu Christo: qui cum præcognitum habuit ante mundi constitutionem, ante suam sanctam Incarnationem, quatenus cum veniret olim plenitudo temporis, cum ex sacra sumeret Virgine carnem, cum nasceretur, cum a suo post discipulo traderetur, Donatus ab ipso Domino in duodenario numero exaltaretur atque glorificaretur, et duodenarius numerus perfectus inveniretur. Nec mirum, nec incredibile: nihil enim Dei sapientiæ impossibile, nihilque incognitum esse creditur. Omnia enim, quæcumque voluit, fecit in cœlo et in ter-

die natali,

Act. 1. 15
et seqq.
Electio ex Actis
Apostolorum
refertur.

E

h
Psal. 68. 26

i

Job. 10. 4

F
S. Mathias

k
quia humilis
et parvus

Matth. 20. 28

l
Luc. 14. 14 et
18. 14

præordinatus
in Apostolum

ra,

Rom. 11. 33

A ra, in mari et in omnibus abyssis. O quantum distant humana merita a supernis judiciis atque divinis ! O quantum humana sapientia ab illa sapientia, de qua dicit Apostolus : O altitudo divitiarum sapientiae et scientiae, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus et investigabiles viae ejus ! Hanc enim sapientiam completam videmus in B. Mathiae electione, quem Dei sapientia in thesauro suo reconditum habuit humilem et parvum : sed tamen voluit in seculo pandere magnum et gloriosum, scilicet cum in throno illum duodecimo exaltaret. Excipiamus ergo eum tamquam a Deo donatum, tamquam ab ipso praedestinatum : veneremur illum et tamquam ab ipso inter discipulos valde glorificatum. Non enim ille praedictus Barsabas aestimandus est ille Barnabas comes B. Pauli Apostoli : nam ille filius consolationis, hic autem filius quietis interpretatur.

a Est hic prologus in MS. nostro et Monbrilio, et in antiquis Breviariis legitur : non tamen meminit Baronius. Desumptus est ex Isidoro. — b Ita Isidorus lib. 7 Orig. cap. 9, Mathias, inquit, qui inter Apostolos sine cognomine solus habetur, interpretatur Donatus, ut subaudiatur pro Juda etc. — c Hoc ab Isidoro additur, quod ab aliis Zachaeus, aut Barnabas habeatur, ut supra dictum. — d Hoc initium citat Baronius in Notis ad Martyrologium. — e Haec desunt Monbrilio. Sunt in MS. et Breviariis. — f Editum passim : Ut dies varii non videantur dividere. Monbrilius : Ut diebus variis non dividere videamur. — g Mombr. Intus sancta secunda Ecclesia. — h Additur apud Lucam : Ita ut appellaretur ager ille lingua eorum Haceldama, hoc est, ager sanguinis. — i Inscriptus est hic Joseph Martyrologio Romano 20 Julii. — k Ita Arator infra, Beda in Acta, et alii interpretantur Dei parvum : de cujus etymo Hebraice disputat Cornelius a Lapide in eadem Acta. — l Immo tum praecedentem sententiam dixit de monasterio, at sequentem saepius alia occasione dixit.

CAPUT II.

Electio S. Mathiae sorte facta. Donum linguarum in Pentecoste collatum : Privilegium cum Christo iudicandi mundum.

a Et dederunt, ait Lucas Evangelista, eis sortes, et cecidit sors super Mathiam. Neque etiam hoc exemplo, vel quia Jonas Propheta sorte deprehensus sit, indifferenter sortibus est credendum : cum privilegia singularium b communem legem facere omnino non possint. Nam in sorte Jonae Prophetae Gentiles tempestate coacti auctorem periculi sorte quaerebant : et hic B. Mathias dilectus Dei sorte eligitur, ne ejus electio a lege veteris testamenti discrepare videretur, ubi summus Sacerdos sorte quaeri jubebatur : sicut de Zacharia dicitur, Secundum consuetudinem sacerdotii sorte exiit, ut incensum poneret. Sed hanc figuram licuit exerceri, donec veritas per Jesum compleretur : cujus hostia tempore Paschae immolata, sed die Pentecostes, Spiritu sancto in igne apparente, c vere consummata est. Inde est, quod B. Mathias ante Pentecosten sorte ordinatur : septem vero Diaconi (inter quos beatissimus Martyr primus ipse Stephanus, qui glorificando Jesum Christum, a dextris Dei stantem illum cernere meruit) postea nequaquam sortis agitatione, sed discipulorum tantum electione, Apostolorum vero oratione et manus impositione sunt ordinati. Qui autem hanc regulam exemplo Apostolorum tenere voluerint, caveant et videant hoc beatos Apostolos non fecisse, nisi fratrum coetu collecto, et precibus effusis ad Dominum.

7 Quis etenim hanc Dei misericordiam perfectam, quis ejus dispensationis gratiam praevaleret enarrare ? Ipse utique sui Apostoli electionem per ignem Spiritus sancti confirmare dignatus est, qui hostiam sui corporis, quam pro nobis obtulit, die Pentecostes per ignem Spiritus sancti mirabiliter d consummavit. Sic etenim ordo sacrae Scripturae per beatum Evangelistam denuntiat, dicens : Et dum complerentur dies Pentecostes, erant omnes discipuli pariter in eodem loco : et factus est repente de caelo sonus, tamquam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum, ubi erant sedentes, et appa-

Act. 2. 1

ruerunt illis disperstitae linguae tamquam ignis, sed ditque supra singulos eorum : et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et coeperunt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. Illa namque in Lege hostia acceptabilis Deo erat, quae coelesti igne consumebatur : sicuti divinitus actum legimus in holocausto justis Abel et Manue, patris scilicet fortissimi Sampson, atque Heliae et ceterorum Prophetarum, nam ubi nos legimus : Respexit Deus munera Abel in Graeco scriptum est, e inflammavit. Ergo B. Mathiae Apostoli hostia electionis sacrae Scripturae documento, habet maximam sanctionem, et sanctissimam possidet firmitatem. Unde igitur et ex quo ? Quoniam confirmans approbat illam de caelo Dominus, dando ignem Spiritu sancti omnibus Apostolis, utique et ipsi B. Mathiae, ut omnium gentium linguis perpetuo loquerentur.

8 Sed forsitan dicit aliquis : Fuit utique Spiritus sanctus Apostolis et B. Mathiae datus tantummodo illo in tempore et in illo loco, postea vero ablati est, sicut et ab omnibus Prophetis et a B. Eliseo, qui dicit de muliere orbata prole ad puerum : Dimitte illam quoniam anima ejus in amaritudine est : et Dominus celavit a me, et non indicavit mihi. Absit, inquam, hoc, absit a catholica veritate. Nam si B. Eliseo ac ceteris Prophetis fuit olim Spiritus sanctus datus et ablati ; sed nequaquam a sanctis Apostolis et a B. Mathia. Illis etenim etsi ad tempus fuit datus et ablati, ita expediebat, ita congruum fuit, sicut prophetantibus Veritatem. Cum autem Christus Veritas venit, sanctis Apostolis Spiritus sanctus perenniter est datus et confirmatus, sicut et gratia omnium linguarum. Et merito. Nonne magna est differentia apud Dominum inter Apostolos et Prophetas ? Illi enim ut famuli adventum Domini praedicaverunt, et crediderunt, nec tamen incarnatum viderunt : sancti autem Apostoli Incarnationem ejus et viderunt et crediderunt, comederunt cum illo et biberunt, et, ut praedictum est, amici ab eo appellari meruerunt : insuper etiam pro ejus amore sanguinem suum fuderunt. Approbat hoc idem Christus Dominus cum dicit : Multi Reges et Prophetae voluerunt videre, quae vos videtis, et non viderunt, et audire quae auditis, et non audierunt. Qui autem hoc proterve improbare voluerint, caveant omnino, ne veritati resistent, et ne a veritate recedant, quae est Christus. Ipse enim hanc sententiam confirmat, inquiens Apostolis : Si diligitis me, mandata mea servate : et ego rogabo Patrem et alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum. Animadvertendum est utique, quid sit in aeternum manere. Quid est enim in aeternum manere ? Hoc est, quod numquam finitur, quod numquam recedit, non habens finem, neque occasum. et revera non ait, hodie vel cras, vel tot diebus vel annis, sed in aeternum. Hoc sentiens B. Hieronymus, affirmat illud in duodecim quaestionibus indubie dicens : Ego utique audacter ac tota libertate pronuntio, ex eo tempore quo Apostoli in Domino crediderunt, semper eos habuisse Spiritum sanctum, nec potuisse signa facere absque Spiritu Dei gratia. Et infra de gratia omnium linguarum, Magis, inquit, necessarium fuit Apostolis varietatem linguarum universarum gentium loqui, ut annunciaturi Christum, nullo egerent interprete. Unde in Lycaonia, cum audissent accolae Paulum et Barnabam loqui linguis suis, Deos etiam in homines conversos eos existimabant. Idemque Apostolus in epistola sua hoc approbens, ait : Gratias ago Deo, quod omnium gentium linguis loquor. Hoc ideo insinuando protulimus, ut intelligamus ad quantam perfectionis gratiam B. Mathias electus, qui inter duodecim Apostolos duodecimi apostolatus culmen scandere meruit : ac proinde cum Dominus ad

D

AUCTORE AUTH-
PERTO ABHATE
CASINENSI.
in Pentecoste
accepit Spiritum
sanctum
et donum lin-
guarum

Gen. 4. 4

e

4. Reg. 4. 27

numquam a-
blatum :

E

Luc. 10. 14

Joan. 14. 15

F

absque inter-
prete Christum
praedicat :

1 Cor. 14. 18

AUCTORE AUTH-
PERTO ABBATE
CASINENSIS.

g h

Electio ab Ara-
tore carmine
descripta.
i

k

B

Cum Christo
judicaturi S.
Mathias

Luc. 16
et S. Paulus,

1 Cor. 6. 3
Matth. 19. 28

C

cum aliis
Sanctis.

A ad iudicium venerit, gloriosus cum illo residens *f* apparebit. De hujus quoque Apostoli Mathiæ mirabili electione ac Judæ traditoris dejectione textum B. Lucæ Evangelistæ prosequens Arator sanctæ Romanæ Ecclesiæ Subdiaconus, quod B. Petrus Apostolus *g* prosa oratione perdociuit, ille *h* versibus heroicis deprompsit dicens :

9 Primus apostolico, parva de puppe vocatus, Agmine Petrus erat : quo piscatore solebat Squamea turba capi, subito de littore visus, *i* Surgit, et insinuans divina negotia, coram Sic venerandus ait : Nostis, quia proditor amens Corruit, ipse suam stringens in gutture vocem. Mercedem sceleris solvit sibi, tædia noxæ. *k* Aeris ut medio communi poneret hosti, Debita pœna locum : cœlo terræque perosus Inter utrumque perit, nullo condenda sepulchris Viscera rupta cadunt, tenuesque elapsus in auras, *l* Nunc opus est votis, quod verba prophetica clamant. Quem liceat supplere vices, tunc summa precantes, Constituire duos, Joseph cognomine Justum Mathiamque, Dei parvum quod nomen, ut aiunt, Hebræo sermone sonat, humilemque vocando. Comprobat. O quantum distant humana supernis Judiciis ! parvi merito transcenditur ille, Laude hominum qui justus erat : duodena refulgent Signa, choris terrisque jubar jaculatur olympi.

10 Verumtamen, si aliqui imperiti et sanctarum Scripturarum minus idonei documentis, de hujus sanctissimi Apostoli electione obsistere voluerint, dicentes ; Si B. Mathias duodenarii numeri apostolatam explevit, et duodecimus sedebit cum Domino ad iudicandum ; ergo B. Paulus Apostolus ab ista sessione sequestratus erit ; noverint utique, quia duodenarius numerus in hac re vel ceteris sacræ Scripturæ elogiis, secundum tropum, qui dicitur Synecdoche, pars pro toto accipitur : qua ratione procudubio et B. Paulus Apostolus, et ceteri Sancti sedebunt cum Domino ad iudicandum. Hoc namque verissime approbat B. Augustinus in explanatione Evangelii de villico, inquit : Videmus Apostolum Domini Paulum sine ulla ambiguitate dixisse : Nescitis quia Angelos iudicabimus. Quos utique angelos nisi malos ? et ipsum eorum principem posuit. Ergo sedebit ipse Apostolus in duodecim sedibus, de quibus Dominus ait : Sedebitis super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Sed ipse non erat inter duodecim Apostolos. Ideo suggero, ut noveritis intelligere duodecim sedes. Novimus enim, quia primitus a Domino electi duodecim excidit traditor Judas, in loco ejus subrogatus B. Mathias. Si enim singuli in singulis sedibus sedebunt, jam impletus est numerus : ubi ergo sedebit Apostolus Paulus ? An forte indebitam sibi sedem usurpavit, quando dixit, Nescitis quia angelos iudicabimus ? Duodecim ergo sedes, universæ sunt sedes, in quibus et Apostoli et ceteri Sancti sedebunt cum Domino ad iudicandum.

a Hæc usque ad finem numeri ex Beda descripta sunt, nonnullis omissis, et pauculis de S. Stephano additis. De sortitione S. Mathiæ nonnulla habet S. Dionysius cap. 5 Ecclesiasticæ Hierarchiæ § 5. Consule interpretes in Acta Apostolorum. — b Interponit Beda. ut Hieronymus ait. — c Beda : vera consumpta est. Veteris enim erat consuetudinis acceptas Deo victimas cœlesti igne consumi — d MS. confirmavit. — e Ita S. Hieronymus ex Theodotione : Et inflammavit Dominus super Abelet super sacrificium ejus : super Cain vero et super sacrificium ejus non inflammavit. Græce Theodotio ἐνέπρησεν inflammavit. ut 70 Interpretes ἐπέδεν respexit. — f MS. clarebit. — g Mombr. sua. — h Hos adjuncta Elegia inscripsit Vigilio Pontifici, creato anno 840, mortuo anno 885, sub quo Aratorem Cardinalem post alios statuit Ughellus in Additionibus ad Ciaconium. — i Omittuntur decem apud Aratorem interpositi versus. — k Iterum 4 versus omittuntur. — l Alii decem versus omittuntur. — m Mombr. et quis unus inde ceciderit, et quis in loco ejus fuerit subrogatus, est. B. Mathias.

CAPUT III.

S. Mathiæ gesta reliqua. Obitus.

His ita definitis, breviter ad laudem B. Mathiæ

Apostoli devotissime revertamur. Glorificemus illum, D et veneremur, ac triumphali laude perpetuis præconiis declaremus : imitantes interim sanctam illius humilitatem, quæ est mater omnium sanctarum virtutum. Caveamus superbiam, quæ est radix omnium malorum : quam sequendo ille, qui primus ejectus est et princeps extitit omnium malorum, in æternam præcipitatus est damnationem. Unde Deus noster clemens et omnipotens, non tantam passus in cœlesti patria permanere a ruinam, novos Angelos recreans, novamque creaturam ad imaginem et similitudinem suam hominem plasmare dignatus est : ex cujus progenie, tantos illic ascendere statuit, cum ipsa videlicet instauratione decimi ordinis, quantos illic sanctos Angelos remansisse creditur, docente sancto Propheta : Statuit terminos gentium secundum numerum Angelorum Dei. Ab ista namque ruina superbiæ Dominus Christus discipulos suos eruere præcavens, cum dixissent ei, Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis, ait illis : Videbam Sathan sicut fulgur cadentem de cœlo. Ac si diceret : Studete in omnibus humiliter vivere, et de miraculis nolite gloriari, ne cadatis similiter sicut ille, qui talia dilexit. Proinde hoc præceptum Domini beatissimus Dei Apostolus Mathias amplectendo et retinendo, in caritatis fundamento solidatus, in humilitatis nectare connexus, sic humiliter vivere studuit, ut inter septuaginta duos discipulos Divina gratia electus ad apostolatus gloriam conscendere meruerit.

12 Habet ergo Apostolus Domini gloriosus, habet profecto prærogativam et excellentiam apostolicæ dignitatis, non supra omnes, sed cum omnibus : non *b* excellentior cunctis, sed omnibus coequalis. Quare hoc ? Pro eo utique, quod Dominus Christus, cum potestatem tribueret B. Petro Apostolo ligandi atque solvendi in cœlis et in terra, non illi solummodo tale privilegium contulit, sed omnibus nimirum Apostolis, omnibusque in Sacerdotali dignitate locatis. Unde sicut ad increpationem B. Petri Apostoli Ananias et Saphira, teste B. Benedicti Abbatis *c* regula, corpore utique non anima mortui sunt ; ita et increpatione B. Pauli Apostoli Barjesus quidam Elymas magus, lumine privatus est : idemque Apostolus stupratorem novercæ suæ sola missione epistolæ dæmoni tradidit, et rursum, cum voluit, restauravit, dicens : Confirmate in illum caritatem, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur, qui ejusmodi est. Similiter autem Simonem illum magum, de sublimi aere cum Coapostolo suo Petro mirabiliter præcipitavit. Dehinc cum illos Christus instrueret, dicens : Qui credit in me, opera quæ ego facio ipse faciet, et majora horum faciet (quod de semicinctis, et umbra postea factum legimus, Luca referente in Actibus Apostolorum) non prætulit aliquem, sed omnibus æqualiter illam contribuit potestatem.

13 Si autem quæritur : utrumnam miraculorum virtutibus, tantus Apostolus Domini specialiter clauerit ; sciendum est per omnia, quia multas et stupendas virtutes cum ceteris Coapostolis et apostolicis viris operatus sit. Nam utique inter illos erat, quibus Christus tribuit potestatem, dicens : Signa quæ ego facio, et vos facietis. et in alio loco : Si dixeritis monti huic, transi hinc, commovebit se de loco suo. Identidem : Habete potestatem calcandi super bestias et scorpiones. Si enim, Christo attestante, qui veraciter veritas est, de miraculorum virtutibus retinendum est, quod iste vir Domini inter ceteros Apostolos operatus sit ; quantas illum credimus exercuisse virtutes miraculorum ; in provincia scilicet Judææ, quæ illi in sorte prædicationis advenit ? Neque enim incredulum populum ad fidem Christi convertere valuisset sine miraculorum patratione, sicut de sanctis

ob humilitatem, a nobis imitandam,

a

Luc. 10. 17.
et 18

S. Mathias
Apostolis an-
numeratus,
E

b

æqualem cum
aliis potesta-
tem obtinuit,
Act. 5.
cap. 37

c
Act. 13.

1 Cor. 5. 1

2 Cor. 2. 7

Joan. 14. 12
F
Act. 19. 11 et
5. 15

miraculis cla-
ruit,
Matth. 17. 19

Luc. 10. 19

Act. 5. 12 **A** tis Apostolis legimus. Per manus autem Apostolorum fiebant signa et prodigia. et de B. Stephano scriptum est : Stephanus autem plenus gratia et fortitudine faciebat prodigia et signa magna in populo. Sed quia minime scripta sunt miracula S. Mathiæ, non sunt incredulitati deputanda, sed veritati, cum de ipso Domino Salvatore scriptum sit : Multa quidem et alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Et ut potiora inferamus, sciendum est utique, quod tot mortuos suscitaverit, quot ab æternæ damnationis morte, salutifera prædicatione eripuerit : quod per omnia excellentius atque gloriosus esse decernitur a peccati morte animam defunctam Christo restituere, quam morituro corpori vitam donare. Quid enim gloriosus atque præstantius, quam æternaliter cum Christo vivere, cum Christo gaudere, cœleste regnum cum Angelis, cum Sanctis omnibus possidere? Quanto enim melius atque decentius beatissimum Paulum a morte animæ resuscitatum, quam Lazarum a morte corporis videmus?

Act. 6. 8 **B** Interea neque hoc de hujus Apostoli gloria prætermittendum, quoniam quidem, quamquam omnes Apostoli ante sæcula electi a Domino esse credantur, docente Apostolo ac dicente : Qui elegit nos ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu ejus. Sed tamen non de quolibet, sicut de hoc sancto Apostolo, Dominus Christus contulit mentionem, cum diceret in Evangelio : Nonne duodecim horæ sunt diei? sanctos videlicet Apostolos significans, et Judam inter eos. Si enim horæ erant, S. Augustino docente, lucebant : si lucebant quomodo Judas diem Christum ad mortem tradebat? Ergo non Judam dixit in hoc loco traditorem : sed B. Mathiam successorem ejus et prædicatorem. Hunc ergo prævidit, hunc insinuavit, quem in loco illius alterius postea mirabiliter ordinavit. Ipse etenim in cœlo jam regnans, Apostolum illum constituit, qui in terris positus ceteros elegit Apostolos : nam et in cœlis tunc cum Patre regnabat, et in terris eos ut filios gubernabat, sicut pollicens inquit : Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Ac per hoc datur intelligi : ut, sicuti decimum ordinem in cœlesti gloria restituit de humana generatione, ita duodenarium numerum de B. Mathiæ digna electione.

Joan. 20. 30 **C** Passio namque illius si quæritur haberi, sicuti ceterorum Apostolorum, manifestissime constat, quod ipse sibi intulerit passionem : et crucem suam ferendo, Christum fuerit secutus, dicendo cum Apostolo : Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. Cum enim manifestum sit, quod duo sunt genera passionum, unum in occulto, et alterum in manifesto : patet nimirum, quoniam quidem illi mundus erat crucifixus, quia odio illum habebat, et tamquam mortuum æstimabat. Similiter et ille mundo : quia illum ad sua gaudia trahere non valebat. Quis etenim sapiens ignorat duriora esse supplicia, quotidie spiritualiter in acie stare, diabolicæ fraudi resistere, quam uno momento tyrannico gladio vitam finire. Hoc sentiens beatus Apostolus Petrus, commonere curabat dicens : Adversarius noster diabolus, tamquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide. Et B. Paulus similiter, State, inquit, succincti lumbos vestros in veritate, ut possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere : et galeam salutis assumite, et gladium spiritus, quod est verbum Dei. Nonne magnus Jacobus gladio Herodis trucidatus; sed dilectus admodum Christo Joannes Evangelista germanus ejus in pace sanctæ Ecclesiæ a Christo vocatus et coronatus est?

16 Ergo beate nimis Apostole Christi Mathia exulta et gloriare in Domino Jesu Christo : gaude jam lætus gaudio sempiterno : et merito, quoniam præsago nomine vocitatus, et a Christo donatus; jam non parvus, sed magnus, non infimus in seculo, sed gloriosus polles in cœlo. Et quare hoc? quo pacto? qua gratia? Pro eo scilicet, quoniam cum esses humilis in corde tuo, nec laudes hominum cuperes, nec favorem, non aurum, non gemmas, non fluxa seculi regna; pro terreno regno cœlestem patriam; pro perituris gaudiis adeptus es paradisi amœnitatem. Nam te mirabiliter ut Apostolum Paulum placide vocavit e cœlo : illum namque prius præclaro lumine privans, ad gremium sanctæ Ecclesiæ cœlitus destinavit; te quoque per cœtum sanctum, per sancti Spiritus actum celsum et apostolicum fecit conscendere thronum. Ille te nimirum elegit de grege discipulorum, qui Petrum et Andream, Jacobum et Joannem de littore ethnicorum. Plaude ergo nimis, plaude per cuncta beatus : jam cœtibus angelicis sociatus, jam Christi nectare satius : inter apostolicas sedes in judicio illo magno, cum judicabit orbem terræ in æquitate, cum Christo Domino nostro exaltatus. Sed quia hoc totum donavit tibi gratia Christi, suppliciter petimus, humiliter postulamus, quo eum pro nobis exorare digneris : ut nos clementer exaudiat postulantes, et placide remuneret decertantes. Postquam vero *d* reliquit Judæam patriam prædicando, quam in sorte predicationis acceperat, et plurimos ethnicos ad fidem Catholicam convertit B. Mathias Apostolus, migravit ad Dominum nostrum Jesum Christum *e* sexto Kalendas Martias, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per infinita secula seculorum.

a Mombritius, damnationem. — *b* Idem, excelsior. — *c* S. Benedictus cap. 57. Memorentur, inquit, Ananiæ et Sapphiræ, ne forte mortem, quam illi in corpore pertulerunt, hanc isti vel omnes, qui aliquam fraudem de rebus monasterii fecerint, in anima patiantur. Ceterum quid Patres senserint de damnatione horum, disputant Hastenus lib. 9 Disquisitionum monasticarum tract. 3 discus. 4. Cornelius a Lapide et alii Interpretes in cap. 5. Actorum. — *d* Deest hoc verbum et Mombritio et MS. sed ex antiquo Breviario Morinensi apposui. — *e* Deest Mombritio dies : legitur in MS. et Brev. Morinensi.

ACTA S. MATHIÆ

ab anonymo olim Hebraice conscripta,
ab interprete monacho Trevir. aucta,
ex iv MSS. et editione Wolfgangi Lazii, et
variis Breviariis.

PROLOGUS I INTERPRETIS.

Cum multo studio et sollicitudine flagrarem, quomodo gesta B. Mathiæ Apostoli, quæ apud nullum Ecclesiasticorum interpretum habentur, invenirem; quidam Presbyter, nomine Theodoricus, fluctuantem me ac tristem videns, causas a me tristitiæ requisivit et accepit. Unde summa exultatione perfusus, quia hoc in me studium invenerat, dixit : Quod, si eorundem gestorum interpret esse vellem; cum quodam Judæo familiari suo se acturum, ut mihi librum, quem ipse Damnatorum intitulat, pro eo quod in ipso contra Legem agentium damnatio contineatur, Mathiæ scilicet, Jacobi utriusque, et Stephani, idem Judæus præsentaret. Didiceram eo tempore a quodam ex Judæis litteras Hebraicas. Venit ergo libellum deferens, cujus cum ego titulum legerem, Sir Hasirim. hoc est, Cantica canticorum scriptum inveni : tantaque indignatione commotus sum, ut vix ab illo manus continuerim. Nam illo sibi in Christianos odio ingenito decipere me gestiebat. Et tu, inquam, leno spurcissime, Clericumne fallere tentas, qui Hebraicarum Græcarum et Latinarum historiarum plenissimam acceperit scientiam? Nihil est certe in vestra bibliotheca, sive Græca, sive Latina, quod nesciam

D
AUCTORE AUTH-
PERTO ABBATE
CASINENSI.

Exclamat
scriptor ad
S. Mathiam,

ejusque patro-
cinium implo-
rat.

E

d

e

a

F

b
Interpres de
Actis S. Ma-
thiæ sollicitus,

AUCTORE AUTH-
PERTO ABDATE
CASINENSI.
a Judæo ea ac-
cipit :

adjungit
Translationem
et miracula :

A ciam. Timore ergo correptus, maxime ne ei apud Principem, in cujus gratia tunc fui, nocerem, jurejurando se mihi satisfacturum promisit, quod et fecit. Lecto namque titulo libri, quem postmodum detulit Ay Mathay, hoc est, Vita Mathiæ, scriptum deprehendi. Denique opinatus omnia me intelligere, quæ infra scripta erant, licet invitus, omnem tamen ex ordine veritatem mihi aperuit, accepto a nobis pretio viginti trium solidorum. Post hunc anno sequente Dominus meus Archiepiscopus ab alio Judæo, in periculo rerum suarum constituto, ita se omnia habere deprehendit, excepto quod ad nomen suum allusisse dixit versiculo Psalmi. Postea cuidam incluse pro hoc ipso triduanum jejunium agenti idem revelatum est. Legatur itaque absque omni dubitationis scrupulo, quod tam certis argumentis verum esse deprehensum est, quia omne ambiguum Spiritus sanctus abolevit. Quomodo autem de Judæa in Treverim venerit, sicut in historia Treverica et in monumentis Silvestri Papæ legi, miracula quoque ejus subsequenter edisseram.

a Sunt ea suspectæ fidei, et a nonnullis apocrypha habentur. — b Prologus hic deest in MS. Trevirensi et Susatensi, datur ex MS. Budicensi et Ultrajectino, ac Luzzo. — c Luzzus Haymatay.

PROLOGUS II INTERPRETIS

B
a **R**euerendissimo Domino suo, Ecclesiæ S. Eucharrii Treviris Abbati vere dignissimo, humilis Levita, omnium Fratrum illi commissorum ultimus, debitæ subjectionis devotum obsequium. Cum verbo simul et opera præpolleas, Pater beatissime, plurimos a levitate seculari retractos theoricæ b clauastro societati, ex quibus in specialius illud tuæ sollicitudinis studium impendisti. Attestantur iis tua instantia, quotidiana ammonitio, correptio : quam licet ex juvenili levitate non satis libenter excipiam, ex qua tamen pietate prodeat, cum mentem a vanitate recolligo, non ignoro. Illud quoque præterire non debeo, quod me lectioni instare jugiter præcipis et hortaris, ne scilicet otiosum inimicus inveniat, ne murmurando mentem occupet, ne detractio in lingua deserviat, ne manus operi, quod ad rem non attinet, insistat. Præcipit igitur beatitudo tua, ut Vitam B. Mathiæ Apostoli, ad cujus ossa digne præsides, ab Hebraico volumine (qui Damnatorum libet intitulatur, quod in eo contra Legem agentium, judicia contineantur) exceptam c latius exponerem, secundum indagatam avido, vel potius extortam omnem rei veritatem. Quod ego, licet audaciæ merito denoter, feci tamen ut potui. Proinde licebet alii latius, tum eloquentius explanare, stylumque rusticum lima urbana decentius expolire. Dominus te incolumen nobis custodiat, Pater carissime. Amen.

jussu Abbatis
sui Latine
edit :

c
et latius expo-
nit.

a Datur ex Luzzo solo. Deest in omnibus MSS. — b Deest verbum, adjunxisti in clauastro aut simile. — c Hinc constat non esse nudam interpretationem, sed nonnulla a monacho adjuncta fuisse.

PARS I

Vita et Obitus S. Mathiæ.

CAPUT I.

S. Mathiæ ortus, educatio, electio in discipulum et Apostolum Christi. Prædicatio in Judæa.

Igitur gloriosissimus Apostolus Domini nostri Jesu Christi Mathias, de tribu Juda, civitate Bethleem, illustri prosapia oriundus fuit. Parentes vero ejus multis divitiis et nobilitate generis a insignes, grandi apud Deum et homines morum venustate pollebant. Unde vero divinitus illis creditur concessum, ut religiosi parentes religiosiorem ex se filium procrearent. Natum itaque puerum Mathiam, quod in nostra

a
S. Mathias
nascitur e nobilibus et piis
parentibus :

lingua Dei parvus, sive donatus, dicitur, nuncupaverant : quem etiam ab annis puerilibus divinæ institutionibus Legis manciparunt. Ad pedes itaque b Simeonis summi Sacerdotis et incomparabilis viri, in lege instituitur : atque tunc temporis in Lege Mosaica doctissimi, prima Legis elementa percepit; divinaque sibi gratia cooperante, omnem in brevi Legis et Prophetarum scientiam comprehendit. Studebat jam tum in tenera ætate majorum imitari studia, divinæ lectioni incumbere jugiter, lasciviæ sensum non impendere, sed annos pueriles morum vincere maturitate. Proinde adolescens factus, crebris disputationibus examinatus, non solum condiscipulis, sed et ipsi Magistro suo mirabilis habebatur. Quippe, qui licet eruditissimus esset, nullatenus extollebatur, sed juxta nominis sui etymologiam se vere parvum et humilem exhibere nitebatur, illud Sapientis sæpe commemorans : Quanto magnus es, humilia te in omnibus. Et illud, c Superbum sequitur ignominia, humilem autem spiritu gloria. Erat igitur vir beatus corpore d mundissimus, animo purus, in solvendis sacræ Scripturæ quæstionibus acutissimus, in consilio providus, in e sermocinatione nudus et expeditus. Informabatur sensim animus ejus ad virtutem, ut esset ad intelligentiam habilis, ad misericordiam facilis, in prosperis non elatus, in adversis constans et intrepidus. Satagebat ut quod sensu perceperat, opere completeret, et manus assertionem oris probaret doctrinam. f O beatum virum, cujus præconium non solum in Ecclesia Sanctorum, sed, quod mirificum magis est, in synagoga resonat g Judæorum. Nam qualis quantusve existimandus est fuisse, quem boni totius æmuli, iidemque damnatores ejus, non desinunt laudibus extollere?

4 Ut igitur lucerna de h modio Legis ad candelabrum transiret Ecclesiæ, vocatione Christi dignus habitus, pauperum Christum pauper ipse secutus, in sortem et numerum septuaginta duorum Discipulorum ab ipso Domino designatus est. Completo deinde dispensationis Dominicæ i sacramento, Incarnatione videlicet, passione, resurrectione et ascensione in cælōs, surgens Petrus in medio fratrum dixit : (Erat autem turba hominum fere centum viginti) Viri fratres, oportet impleri Scripturam de Juda, quam prædixit Spiritus sanctus per os David, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Jesum, qui connumeratus est in nobis, et sortitus est sortem ministerii hujus. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, et suspensus crepuit medius, et diffusa sunt omnia viscera ejus : et notum factum est omnibus habitantibus Hierusalem, ita ut appellaretur ager ille lingua eorum Haceldama, hoc est ager sanguinis. Scriptum namque est in libro Psalmorum : Fiat habitatio eorum deserta, et non sit qui inhabitet in ea, et episcopatum ejus accipiat alter.

Oportet ergo ex his viris, qui nobiscum congregati sunt in omni tempore, quo intravit et exivit inter nos Dominus noster Jesus Christus, incipiens a baptismo Joannis usque in diem, qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis ejus fieri nobiscum unum ex istis. Et statuerunt duos, Joseph, qui dicebatur Barsabas, qui cognominatus est Justus, et Mathiam, et orantes dixerunt : Tu Domine, qui nosti corda omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum accipere locum ministerii hujus. Et apostolatus, de quo prævaricatus est Judas, ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis, et cecidit sors super Mathiam. Et annumeratus est cum undecim Apostolis. Cum ergo complerentur dies Pentecostes, accepta in linguis igneis Spiritus sancti gratia, Apostoli dispersi sunt toto orbe terrarum. Beatus ergo Mathias ex decreto ejusdem Spiritus sancti, Judæam in sortem prædicationis suscepit, in qua k quantum divinæ gratiæ

doctus et humilis,
Eccli. 3. 20
Prov. 29. 23

c
d

e
in omni virtute excellit :
E

f

g

h

adoptatur a
Christo inter
72 discipulos :

i

Act 1.

in locum Judæ
proditoris,

F

Psal. 68. 26 et
108 8

sorte electus
est Apostolus :

in Judæa præ-
dicat :

k

A gratiæ lumine præventus, æmulatorum in se livorem accenderit, sequens pagina declarabit.

S. Simeon senex : a *Lazius* venerandi. — b *Videlur* intelligi S. Simeon senex, qui *Luc. 2* Christum in ulnis excepit. *Lazius* impressit Simonis summi et incomparabilis viri omissa voce Sacerdotis. quæ in 4 MSS. habetur. S. Simeon a Cyrillo Hierosolymitano, Epiphanio, aliisque dicitur Sacerdos fuisse. Imo Hillelis, Doctoris apud Hebræos insignis fuisse aut discipulum aut filium. et in eo spiritum Synagogæ magnæ Judæorum defecisse tradunt ex Talmudicis Galatinus lib. 1 cap. 3, Genebrardus in Chronologia aliique. Consule Barradium tomo 1 Concordiæ Evangelicæ lib. 10 cap. 2. Colitur S. Simeon 8 Octobr. Fuit interim Simon filius Boethi summus Sacerdos, sed ut Josephus ait lib. 13 Antiquit. Judaic. cap. 12, regni Herodis, cujus socer erat, anno 13, ante Christi Æram an. 24. Alius Simon decessor Caiaphæ statuitur : alius denique tertius a Caiapha successor. — c Editio vulgata habet : Superbum sequitur humilitas, et humilem spiritu suscipiet gloria. — d MS. Ultr. castus. — e Idem, sermone nitidus. — f *Lazius* hæc interponit : O beatum virum, qui sub umbra positus, opera lucis exercebat, qui Legi subditus, virum gratiæ præferbat. Desunt in 4 MSS. — g MS. Trevir. cum *Lazio*, impiorum. — h MS. Ultraject. et *Lazius* medio. — i MS. Trevir. mysterio. *Lazius* ministerio. — k Idem MS. et *Lazius* : quemadmodum divina gratia quosdam mancipans, æmulatorum etc.

alii Simones summi Pontifices.

CAPUT II.

S. Mathiæ miracula : quæstio de eo habita. Blasphemix Judæorum in Christum.

a b Anno igitur post passionem Domini *b* tricesimo *c* tertio plus minus, *c* Ananus junior, cui a Caypha Pontificatum adeptus, *d* credens se opportunum *B* tempus invenisse, idem Pontifex adversus discipulos Domini inflammatus, et Festo Præsidente mortuo, et Albino adhuc in itinere constituto, concilium Judaicum fecit, et quosdam deducens ad se, inter quos et fratrem Jesu Jacobum tradidit puniendos. Qua tempestate beatus Apostolus Domini Mathias verbum vitæ æternæ Judæis per circuitum nuntiabat, multosque filiorum Israel convertebat ad Dominum signis et prodigiis. Cæcos namque illuminabat, leprosos mundabat, dæmones ex obsessis corporibus in nomine Christi fugabat; claudis gressum, surdis auditum, mortuis quoque vitam restituebat. Instruebat eos quid erat vitæ, quid morum, quid religionis, Moysen quidem sanctum prædicans, Legem nihilominus omni cultu dignissimam, sed quæ sub palea litteræ maxima in se Christi et Ecclesiæ sacramenta contineat. Christum denique ab ipso Moyse signis et ænigmatibus præfiguratum, verbis propheticiis annuntiatum, in redemptionem generis humani missum a Deo Patre per Virginem mundo innotuisse, divinæ Legis testimonio comprobabat, plurimaque edisserens, et interpretans illis, omnia signis potentissimis approbat.

Miraculis clarior :

C 6 In hunc ergo modum dum circuisset vicos et castella, benefaciens et annuntians verbum Dei, devenit in civitatem Galilææ, quæ Latine *e* Giscala dicitur : et introiens in synagogam, cœpit ex Scriptura Legis evangelizare Christum. Illi autem nitabantur contraire sermonibus ejus, blaphemiis et detestationibus, nomini sancto maledicentes. Cumque instantius ipse de Jesu sermonem faceret, illi repleti zelo, duxerunt eum, et vincientes, nuntiaverunt Principi Sacerdotum et senioribus, dicentes : Condemnati illius Jesu, qui se Filium Dei dicebat, discipulum comprehendimus, quem subvertentem plebem per synagogas et compita deprehendimus. Quid opus facto sit, consulite. Nos enim multis Legis quæstionibus examinavimus illum et invenimus hominem contra Legem quidem agentem, sed in ipsa Lege peritissimum, qui et gloriatur *f* Simeonem se habuisse Magistrum. Nobilis est genere, illustris et acceptus in plebe, quamobrem decrevimus nihil in illum absque auctoritatis vestræ imperio præsumere. Quidam ex synagoga Principis dixerint : Lex nostra, fratres, ut nostis, non nisi ex sua confessione, seu testium veracium assertionem, condemnat, sicut scriptum est : In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Et absque testibus nemo pu-

comprehenditur a Judæis :

accusatur :

nietur. At illi dixerunt, Invenimus eum per synagogas subvertentem populum per totam Galilæam, conventicula facientem, circumferentem doctrinam Jesu Nazareni, Principum judicio crucifixi. Denique non est civitas aut vicus, in quo novam sectam non invexerit homo perditissimus, et qui in Moysen locumque sanctum et Legem blasphemare non timuit. Hujus rei testes sumus.

7 Pontifex Ananus dixit : Nomen ejus edicite. Responderunt : Mathias natus de Bethleem Judæ : Pontifex dixit : Quandoquidem non expedit nobis nec generi nostro, sermonem de Jesu propagari, adducatur, ut, si qua temeraria per ignorantiam protulit, diluat per poenitentiam : sin alias, poenam prævaricationis incurrat. Abeuntes ergo cum ministris Pontificis et aliis Principibus Magistratum, adduxerunt beatum virum in concilium. Quem intuitus Pontifex, ait : Scit omne concilium hoc et orbis universus, in quantum respublica nostra venerit opprobrium, non quidem culpis nostris exigentibus, sed paucorum qui exierunt ex nobis perversitate, Præsidentumque Romanorum avaritia, vel, ut ita rectius dicam, severitate. Nec enim fuerunt nominandi quidam rerum novarum cupidi, sectas adducetes, per quas tot millia Judæorum perversa sunt, quot a Romanis exercitibus interempta, vos nostis. Nec enim talia ex ipsa sua magnitudine latere potuerunt, et ex ipsa vicinitate seu potius visione terruerunt. Verumtamen illorum cum suis auctoribus vanitas, non sine magno generis nostri opprobrio penitus interiit. Nec inventus est, qui populum ex ipsorum superstitione vel hæresi post illos irriteret, fuerunt enim *g* Judas Galilæus, et *h* Theodas magus, quos post illorum interitum nemo recolit, nemo venerari vel imitari contendit.

D INTERPRETE NACHO TREVI-RENSI. Deuter. 19. 15

sistitur concilio.

Ananus Pontifex deplorat miseriam Judæorum :

E

g h

8 Maximus horum hæresiarches Jesus Nazarenus surrexit, qui Deum ac Dei Filium se prædicans, Legis observationem nihili pendit, multorum oculos et animos signis suis et præstigiis illiciens avertit. Suscepit tamen in se Legis decreta, quæ contempsit, realiter hoc approbans, quod verbaliter interdixit. Sed quorsum ista? Scimus a Domino Moyse sancto Legem datam, a Patriarchis verbis et effectibus approbatam, a Prophetis nihilominus observatam : quibus et Deus miracula facere dedit : qualia Jesus facere non potuit. Quis enim nesciat Moysen cum Domino quasi homine collocutum? Quis nesciat Heliam igneo curru ad sidera transvectum? Quis ignorat cadaver Helizei mortuum de sepulchro invectum suscitasse? Quis ambigat ceteros Dei sanctos plurima miracula perpetrasse : quorum nullus tamen hanc dignitatem nominis divini usurpavit, nullus Legem novam adinvenit. Denique sancti Prophetæ abjecto habitu, voce humili, qua tantum datur intelligi, non sponte sed torrente sancti Spiritus impulsu, locuti sunt. Hic autem ad ostentationem omnia agens passim verba vana jactavit. Intantum processit ejus insania, ut et Principes Sacerdotum suis contumeliis laceraret, Scribas et Pharizæos hypocritas appellaret. Quis hoc Prophetarum præsumpsit? Sed ille præsumptionis dignum finem invenit : atque utinam memoria ejus cum ipso periisset, neque esset qui errorem doctrinæ ejus semel emortuum resuscitaret! Sed præter votum accidit. Ecce templum sanctum, civitas sancta, leges paternæ, Romano Præsidi et legibus Romanis exposita sunt. Non est qui condoleat, non est qui misereatur, nemo qui judicet, nemo qui reputet. Trahimur ad judicium, et sustinemus : seducimur, et consentimus : in direptione sumus, et tacemus. Isti præcipue Galilæi in manus Romanorum nos tradunt, dum sanguinem Jesu, quasi innocentis hominis, in nos et in genus nostrum refundere non erubescunt. Expedit ergo nobis, ut pauci pereant,

in Christum impie debacchatur :

F

INTERPRETE MO-
NACHO TREVI-
RENSI.

A ne Romani totum locum deleant et gentem. E duobus malis si neutrum vitari potest, minus et tolerabilius eligendum est. Prospicere tamen errantibus, et salutis afferre remedium, magis est sinere quam de voluntario ipsorum interitu vel perditione gratulari. Neque nos in periculis positi, cujusquam desideramus periculum : sed, quod nostro competit officio, lapsos reformare, errantes corrigere, periclitantibus summopere adesse studemus. Perpendat et hic igitur animi nostri mansuetudinem : tempus habet, dantur induciæ, quarum interstitio possit animum suum revocare religioni. Habet potestatem pro se quæ expediunt allegare, verbis *k* executoriis objecta refellere.

Ananus seu
Ananias sum-
mus Pontifex.

S. Jacobus oc-
ciscus anno
Chr. 61.

B *Deest hoc initium in MS. Trevirensi. — b Is foret Aëræ Christianæ 64, sed forsitan substituendus annus a passione 30 aut 31, ut una cum S. Jacobo occisus. — c Aliis Ananias, Anianus. De eo Josephus libr. 20 antiquit. Judaic. cap. 8 ista tradit. Rex vero Agrippa junior Josepho Pontifice jussu privatam vitam agere, sacerdotium ejus dedit Anani filio, et ipsi vocato Anano... Is audax erat, erat et ferox ingenio, secta Sadduceus, quod hominum genus apud Judæos in judicando est severissimum. Nicephorus in Pontificibus Judæis Ananiam etiam vocat. — d Josephus loco indicato hæc ita narrat : Tempus opportunum se nactum ratus, mortuo Festo Albino adhuc agente in itinere, concilium Judicum advocat, statutumque coram eo fratrem Jesu Christi, Jacobum nomine, et una quosdam alios reos impietatis peractos, lapidandos tradidit : quod factum omnibus in ea civitate bonis et legum studiosis vehementer displicuit. Hæc Josephus. Occisum esse S. Jacobum dicto anno 61 ex Eusebio et Hieronymi Chronico recte tradunt Petavius, Bucherius, et alii. — e Giscalam Galilææ oppidum indomitum, a Tito captum, et cives seditionis describit Josephus lib. 4 belli Judaici cap. 4. Laxius addit nomine Galim fuisse. — f MSS. Bodec. et Trevir. cum Laxio Simonem habent. — g Judam Gaulaniten appellat Josephus, qui lib. 18 Antiq. Judaic. cap. 1 et 2 describit ejus sectam. — h Theodas Magnus legitur in MSS. Trevir. et Susal. ac Laxio, at MS. Budic. Theodas magus. Josepho lib. 2. Ant. Jud. cap. 2 sub finem. Theodas præstigiator, ubi et cædes ejus indicatur. — i Laxius et et MS. Trevir. sententiæ, at potius legendum salubre. — k Idem, excusatoriis.*

CAPUT III.

S. Mathiæ in fide constantia, martyrium.

Tunc B. Mathias extensis ad cælum manibus dixit : De objectis, viri fratres, quæ vos crimina dicitis, non oportet me multa dicere, quandoquidem esse Christianum non est criminis, sed gloriæ. Nam ipse Dominus dicit per Prophetam : Vocabo servos meos in novissimis diebus nomine alio. Pontifex Ananus dixit : Quomodo non est criminis Legem sanctam pro nihilo ducere, Deum inhonorare, fabulisque superstitiosis et inanibus vacare? B. Mathias respondit : Si meis verbis præbeatis auditum, docebo vos, qualiter hoc quod prædicamus fabulosum non sit, sed ab initio Legis testimoniis approbatum. Deus Patrum nostrorum Abraham eduxit de Ur Chaldæorum, promittens illi terram Chanaan, et semini ejus se daturum in hæreditatem, cum neque filios neque filias haberet, et Sara uxor ejus sterilis esset : de quo tamen scriptum est : Credidit Abraham Deo, et reputatum est ei ad justitiam. Et locutus est Dominus ad Abraham dicens : Juxta condictum revertar ad te, et habebit Sara filium. Per repromissionem igitur natus est Abraham patri nostro filius, quem appellavit Isaac. Ex illo natus est Jacob, qui surripuit primogenita fratris, a Domino electus : in quo repromissio fructificaret, sicut Scriptura dicit : Jacob dilexi. Esau autem odio habui. Cumque zelaretur Esau Jacob ut eum occideret, abiit Jacob in Mesopotamiam Syriæ ad Laban, et servivit sub mercede, usquequo loqueretur ei Deus, dicens : Revertere in terram nativitatis tuæ, eroque tecum, et eruam te, et liberabo te. Cum igitur abiisset cum multa familia et peculio, et venisset in Phanuel, descendit ad eum vir qui luctabatur usque mane cum eo, dixitque ad eum : Dimitte me, aurora est. Qui respondit ei : Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Et benedixit ei, et dixit ad eum : Non vocaberis ultra Jacob, sed Israel erit nomen tuum. Sciscitanti nomen viri ait : Cur quæris nomen meum quod est mirabile?

Gen. 15. 6.

Gen. 18. 14

Malach. 1. 2

Gen. 1. 1

et Israeli
Gen. 32

Et abiit Jacob, et cum illo, quos genuit, in terra *b* Chanaan duodecim Patriarchæ : ex quibus præmisit Deus in Ægyptum firmamentum ac Salvatorem, qui adesset eis et semini eorum in tempore afflictionis. Facta deinceps fame in terra Chanaan, descendit Israel in Ægyptum, in animabus septuaginta, et habitaverunt patres nostri in oppidis Gessen, et multiplicati sunt nimis. Cumque afflictiones multas tollerassent ab Ægyptiis, surrexit Moyses vir potens et eruditus, qui fugiens Pharaonem persequentem, devenit in Madian. Unde cum pasceret oves soceri sui Jethro in deserto Madian, apparuit ei Dominus in igne flammæ rubi. Appropinquante autem illo ut videret visionem mirabilem, dixit ei Dominus : Solve calceamentum de pedibus tuis. Quod quidem, fratres, scientibus legem loquor, signum fuit repudii. Quod intelligens idem vir sanctus, ait : Obsecro, Domine, mitte quem missurus es, significans videlicet quod idem postea scribit filiis Israel dicens : Prophetam vobis suscitabit Dominus de fratribus vestris tamquam meipsum, hunc audietis, juxta omnia quæ locutus fuerit vobis.

10 Et iratus Dominus ad Moysen, ait : Ecce Aaron frater tuus venit in occursum tibi, ostendens nondum consummatam plenitudinem temporis : in quo verus ille nuntius adesset, qui populum suum non de manu significativi Pharaonis, sed de potestate intellectualis et significati, qui est diabolus, liberaret. *c* Significativa enim cetera omnia quæ gesta sunt : Phase vestrum, indicio est, quod a patribus ad litteram celebratum, maxima in se mysteria continere manifestis et evidentibus de causis patet. Quid enim esus carniū agni proderat ad conscientiam? quare renes accingitis? Quare in manibus baculos tenetis et calceamenta in pedibus? Hæc omnia, fratres, licet scientiam Legis habeatis, sicut scriptum est, nisi credideritis, non intelligetis. Quomodo enim sanguis agni in utroque poste et in superliminari aspersus ab exterminatore nos liberaret nisi Crucem Jesu, qui dicitur Christus, significaret? De ipso namque Isaias dicit : Sicut ovis ad occisionem ducetur. Et inter cetera : Cum iniquis reputatus est.

11 Ut ergo nomen Jesu Pontifex audivit, furore repletus est, et ait : Hæc itaque ad destructionem Legis prosequeris? An ignoras scriptum; Si quis propheta aut Somniator in Israel surrexerit, ut avertat vos a Lege Domini Dei vestri, moriatur homo ille? S. Mathias respondit : Propheta, de quo nobis sermo, non tantum Propheta est, sed et Dominus Prophetarum, et Deus Dei Filius cujus divinitas veris indiciis declaratur. Hac igitur ductus ratione in ipsum credidi, sperans quod in confessione nominis ejus perseverabo. Pontifex dixit : Si dantur induciæ, visne aliquando poenitere? S. Mathias respondit : Absit a me, ut a veritate, quam semel inveni, non per poenitentiam, sed per apostasiam, recedam. Jesum Nazarenum, quem vos tradidistis et negastis, verum Dei Filium, Patri per omnia consubstantialem et coæternum atque coæqualem corde confiteor, ore prædico. Christi servus sum, aliud esse non potero.

12 Tunc Pontifex obturans aures suas, et stridens dentibus in eum, cum furore clamavit, dicens : Blasphemavit, et subjunxit : Audiat Legem. Et lecta est juxta quod attinebat : Homo qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum, et qui blasphemaverit nomen Domini morte moriatur : lapidibus eum obruet omnis populus : non parcat illi oculus vester, ut auferatis malum ex Israel. Cumque vir sanctus nec blandimentis averti, nec minis concuti posset; protulit in eum sententiam dicens : Os tuum contra te locutum est, sanguis tuus sit super caput tuum

et Moysi

Exod. 3. 5

Exod. 4. 13

expectanti
alium qui
mittendus
erat.

Deut. 18. 15

E

omnia ostendit
Judæis in fi-
gura Christi
venturi conti-
nisse :

Isa. 53. 7 et 12

Deut. 13. 5

F

Christum ve-
rum Deum
profiteatur :

adjudicatur
reus mortis :
Lev. 24. 15 et
16

d A tuum. Proinde ductus est ad pœnam. Cumque venisset *d* Bethlaskila, hoc est, domus lapidatorum, indixit silentium et dixit: Quare, fratres, Adamhay, hoc est, hominem viventem, interficitis? Scriptum namque est: Cum videro faciem Domini Sabaoth, numquid non vivit anima mea? Vel ut alii Judæo peritiori placuit secundum Hebraicam veritatem: Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei? Ait enim, quia prima et ultima littera nominis, quæ sunt Mem et Iod, simul junctæ resonent, quando et ipse per has litteras alluserit ad nomen suum versiculo Psalmi. Et subjunxit vir sanctus: Hypocritæ, bene prophetavit de vobis David, dicens: Captabunt in animam justî, et sanguinem innocentem condemnabunt. Et Ezechiel ait: Mortificabant animas, quæ non moriuntur.

lapidatur, Levit. 24. 14
securi occiditur:
e
f
B
g
sepelitur a discipulis:
12 Testes igitur duo numero, secundum Legis mandatum, posuerunt manus suas super caput ejus, et in cumulo lapidum dejecerunt eum, ac primi lapides miserunt. Mathias autem petiit duos lapides conspeli sibi in testimonium illis. Et lapidatus est ab illis, *e* securi quoque Romano more percussus est, ut quasi *f* in hoc Præsidi Romanæ majestatis aliquid deferretur. Tunc extensis in cœlum manibus reddidit spiritum die sexta Kalendarum Martiarum. *g* Et accedentes discipuli ejus honorificè sepelierunt eum in nomine Domini nostri Jesu Christi: cui est honor et gloria cum æterno Patre Spirituque sancto in secula seculorum. Amen.

a Aliis Anianus et Ananias. ut supra. — *b* Lazius et MS Trevir. aliena. — *c* MS. Budic. Significativa enim tunc fuisse constat omnia, quæ gesta sunt. Phase enim vestrum judicium est. — *d* MS. Suzat. Bethlascila. MS. Budic. Bethlasrua. MS. Ultra. Bethlasria. — *e* Hinc passim cum securi pingitur. — *f* MSS. Budic. Ultr. et Suzat. nihil Præsidi deferretur. — *g* Ita MS. Trevir. In aliis sic legitur: Et accedentes viri ex discipulis ejus sepelierunt eum: quorum sunt nomina, Lachis, Kaph, Herda, Samuel, Simon, Naaman, Joseph, Ismael, Simeon, Joannes. Quique Joannes gratia Dei deslitutus apostatavit, ceteris in fide permanentibus Domini nostri. Loco Herda, Luxius habet Himna et Heimhda.

PARS II

De Corpore S. Mathiæ apud Treverenses, et variis miraculis.

auctore eodem monacho Trevirensi,
ex in codicibus MSS.

CAPUT I.

Corpus S. Mathiæ Roma Treviros translaturum.

a
C
b
c
d
e
f
g
h
S. Helena impetrato apud S. Silvestrum S. Agricio in conversionem Trevirorum,
His de passione beati Apostoli prælibatis, nunc qualiter corpus ipsius in civitate Treverica, in qua modo honorifice requiescit, translaturum sit, pro possibilitate nostrarum virium et sancti Spiritus dono, recto ordine prosequemur. Constantino itaque patre Augustorum *b* monarchiam Romani principatus adeptus, atque in *c* Christi religione fundatus, mater ejus Helena, *d* primum quidem Judaica impietate seducta, postmodum autem Divina dispensatione correctæ, Hierusalem profecta est: ubi cum voto suo per *e* inventionem sanctæ Crucis satisfaceret, ad filium rediit, ac deinde Romam ad *f* Papam Silvestrem demigravit: cum quo communicato consilio, multum se de perditione urbis Trevericæ, cujus ipsa esset *g* indigena, dolore confessa est. Unde summopere petiit, ut prædicatores præfatæ urbi transmitteret. At beatissimus Papa Silvester, ejusdem urbis antiquam considerans dignitatem, quæ secunda Roma olim vocari meruerat, quemnam inveteratæ superstitionis extirpatores idoneum legaret, hæsitabat. Eapropter religiosa fœmina jejuniis et orationibus vacans, sacræ petitionis effectum adepta est. Divinitus namque inspirato consilio B. Silvester S. Agricium *h* Patriarcham Antiochenum, virum eruditum, et multis confessionibus clarum, ad se vocavit, eique prædicationem et Archiepiscopalem

in Treviros dignitatem commisit. Quod cum ille, ut puta longo jam *i* senio ac labore fractus, renueret, utriusque precibus tandem victus, assensit, et Trevirum ire perrexit.

2 Huic B. Helena reliquias magnificas, *k* tunicam videlicet Domini inconsutilem, cum uno clavorum ac *l* cultello Jesu, Sanctum quoque Mathiam Apostolum de Judæa translaturum suæ urbi defendendum, per manus Silvestri Papæ tradidit. Cui etiam idem Apostolicus privilegium antiquæ dignitatis, quod hactenus in monumentis publicis habetur, reformavit. Veniens autem Agricus urbem Trevericam a pristino revocavit errore, aquisque salutaribus ablutam Christianæ religioni mancipavit. Sacras quoque Reliquias pro fidelium petitione in diversis locis distribuit: Mathiam vero Apostolum altius terræ infodiens, juxta corpora sanctorum Patrum Eucharii, Materni, Valerii in suburbio Treverensi ad meridiem collocavit. Quo in loco post multos in Christo desudatos labores, Idibus Januarii carnis eductus carcere, ipse quoque requievit. Post cujus obitum urbe quinque a *m* Barbaris eversa, ubinam locorum Beatus Apostolus reconditus fuerit, oblivioni traditum est.

a Hæc præfatio usque ad Constantino deest in MSS. Budicensi et Ultrajectino, extat in Trevirensi. — *b* Anno Æræ Christianæ 306, quo pater Constantius obiit. — *c* Anno 310, vel 311, in Belgica et Trevis Constantinum fidem Christi amplectum esse, ibique Crucis signum vidisse, pluribus probat Bucherius lib. 8 Belgii Romani cap. 5. — *d* Septem sequentia verba desunt in MS. Trevirensi; quæ ad Vitam ejus 18 Augusti sunt examinanda. Consule interim Baronium ad an. 315 num. 11 et 12. — *e* Anno 326 uti 3 Martii dicitur. At S. Helenam aliquot postea adhuc annis vixisse diximus 18 Februarii ad Vitam S. Constantii neptis num. 10. — *f* Sedit S. Silvester a Kalend. Febr. anni 314 ad 335, quo obiit 31 Decembris. — *g* De hac Trevirorum opinione, quod scilicet Trevis nata S. Helena fuerit, egimus 13 Januarii ad Vitam S. Agricii cap. 7 notat. A. — *h* An S. Agricus fuerit Patriarcha Antiochenus, saltem designatus, an solum ex Clero Antiocheno, alique, inquisivimus ad eam Vitam, ubi diximus eum sedisse an. 314 et Arelatensi Concilio subscripsisse. — *i* Forsan circa an. 328 senio fractus Romæ fuit, ac petiit onere Episcopali liberari, ac tum Reliquias accepit. — *k* Meminit harum aliarumque tunc allatarum Reliquiarum Browerus lib. 4 Annal. Trevir pag. 244, et seqq. ac Vita S. Agricii num. 6 sed absque mentione hujus tunicæ. — *l* Cultellum esse, quo Christus in sacratissima cœna usus est, tradunt dicti Browerus et auctor Vitæ S. Agricii. Desunt hæc de cultello in MS. Trevir. — *m* Urbs Trevirorum vastata aut etiam eversa dicitur a Francis, Wandalis, Hunnis, iterum a Francis ac tandem a Normannis. Consule Joannem Enen cap. 7 et 9. Browerum et alios. Salvianus lib. 5 Calamitatum, ait Trevirorum urbem, ex qua oriundus erat, quadruplici vastatione prostratam.

CAPUT II.

Duplex reliquiarum S. Mathiæ inventio: Negligentia in cultu ejus punita.

Anno ab Incarnatione Domini *a* millesimo centesimo vicesimo septimo, regnante *b* Henrico Romanorum Imperatore secundo hujus nominis, *c* Everhardus Archiepiscopus Sedem Trevericam gubernavit. Huic Henricus Imperator totique Ecclesiæ Treverensi sacram suam direxit legationem, in qua partem corporis B. Mathiæ, et *d* corpus B. Valerii Archiepiscopi, integrum sibi transmitti non solum petiit, sed etiam præcepit. Qua de re inito consilio, cum civitas tota turbaretur, veredariis remissis, hanc prætenderunt excusationem, videlicet se nescire ubi locorum sanctus depositus esset Apostolus: sui periculo capitis incumbere, si illum locum, quo reconditus putabatur, contra voluntatem plebis adire voluissent. Sed cum jussio Regis urgeret, maximeque promissa, quæ ipse postmodum devotus implevit, corda plebis mulcerent, convocatis Suffraganeis suis Archiepiscopus locum ipsum quæsivit et invenit. Cum igitur vestibus sacris induti, glebam B. Mathiæ aperuissent: tantum odorem omnes adstantes naribus hauserunt, ut se Paradisiacis odoribus refectos æstimarent. *e* Theodoricus vero Viridunensis Episcopus, cognomento Sanctus, cum se inclinaret, ut quippiam Regi ac sibi de sancto corpore

D
INTERPRETE MONACHO TREVERI-
RENSI.

i
k
tradidit vestem Christi inconsutilem, etc.
l
et corpus S. Mathiæ:

ab eo juxta corpora SS. Eucharii Materni et Valerii sepultum.
m

E

F

a
b
c
Henrico Imperatore reliquias S. Mathiæ petente
d

refossum, suam odorem emittit:

e

A pore tolleret, divinitus coercitus, deorsum ruens, *f* partem cappæ purpureæ, eo quod ossa sacra tetigerit, abeissam in ipso perdidit sarcophago.

INTERPRETE MO-
NACHO TREVI-
RENSI.

f 4 Erat autem ibi quidam officio Presbyter, cui solum reponendum se S. Mathias permisit. Hic consilio et præcepto Episcoporum, quos ingens terror invaserat, Mathiam Apostolum in tres portiones divisit, tribusque altaribus diligenter et secrete reposuit paucissimis fidelibus consciis, ne postmodum alicujus violentia civitas Treverica proprio privaretur Patrono. Nec tamen Imperator omnino frustratus est, sed quomodo ejus satisfactum sit voluntati, novit Deus arbiter ævi. Presbyter autem, qui sacra ossa tetigerat, meruit hoc omni tempore vitæ suæ donum habere singulare, ut ubicumque de B. Mathia eo præsentem sermo fieret, utriusque manus ejus digiti, quos medicos vocamus, oleo stillarent. Narravit mihi quidam senex religiosus cum lacrymis, se in Compresbytero suo sæpius hoc vidisse cum admiratione multorum. *g* Nec mirum, si de pio hoc oleum pietatis emanavit: numquid oleum præstenderet, qui pietatem quam infirmis pluribus exercuit, legit, advertit?

tribus altari-
bus impositum
a Presbytero,

cujus digiti
oleo stillant:

g

h **B** In Susterensi
monasterio

forte S. Ma-
thias in Pa-
tronum iterata
vice electus,

i

negligentem
de eo Missas
celebrare, cor-
ripit in somno
apparens,

et maculam
fronti inurit,

tota illius vita
relictam.

5 Post hæc in Episcopatu Tungrensi quondam, nunc vero Leodiensi, locus quidam est, *h* Sustris nomine, pro eo quod sanctimoniales inibi degunt, quas vulgo Sorores vocant. Erat in eodem loco Mater monasterii religioni operam dans, quæ, sicut moris esse solet, sorte candelarum unum ex Apostolis sibi Patronum eligere decrevit. Inscriptis igitur duodecim candelis nomina duodecim Apostolorum, altarique superponens, triduanum jejunium et afflictionem toti indixit congregationi. Tertia vero die cum oratum ab omnibus esset, ipsa caput ab oratione levans, ad altare accessit, unam candelarum corripiens legit, et nomen Mathiæ scriptum invenit: unde plurimum indignata, quod minimum, ut putabat, Apostolorum invenisset, abivit, et sprexit: iteratoque jejunium indicens, simili exitu et sorte Mathiam accepit. *i* Cumque et tertio idem fecisset, nihilominus Mathiam elegit. Timens igitur, ne totiens sortem replicando, Deum provocaret, a Deo sibi delegatum Patronum omni studio amplectitur, constituitque a duobus Presbyteris ter in hebdomada Missas celebrari in honore Apostoli. Quod quidem unus omni sollicitudine executus est, alter vero, sive negligentia, seu contemptu dubium, indictum sibi officium non explevit. Quadam ergo nocte cum vino simul et nimio somno sterneret, Sanctus ei Mathias per visum astitit, et quare dictum officium negligeret, inquisivit. Cumque ille quod diceret non haberet, vir sanctus ait: Eras quidem morte dignus, sed patienter illatam mihi ad tempus perfero injuriam. Tamen ne hanc visionem falsam aestimes, hanc tibi notam inurendam constitui, ut hac cicatrice et tuam omnes desidiam et nostram intelligant animadversionem. Dixit, eoque in fronte tacto, subito recessit. Mane cum ille visionem nihili penderet, et se, ut assolet, somnii delusum vanitate putaret, quidpiam foris acturus egreditur. Cumque occurrentem sibi quemdam ex familiaribus suis salutaret, ille cicatricem admiratus, quidnam ei contigisset, requisivit. Hic autem, ut erat vanus, nihil respondens præteriiit: sed ab alio de ipsa macula compellatus, itemque a pluribus, tunc demum visionem suam coepit recolere, et, quia frustra non fuisset, cogitare. Salubri itaque timore correptus atque correctus, deinceps S. Mathiam Apostolum in maximo habuit honore, et quod negligentia deliquerat, omni solertia corrigere studuit. Omni tamen tempore vitæ suæ cicatricem circumtulit ad correctionem et emendationem multorum.

6 Ea tempestate Presbyter quidam, monachus

ecclesiæ Eucharii primi Trevirorum Archiepiscopi, ubi Mathias Apostolus, ut prædiximus, paucissimis consciis latebat, visionem vidit præsam futurorum. Videre enim se vidit in media ecclesia stellam quamdam radiare, quæ suo fulgore claritatem solis excedens, non solum Gallias, sed et totum orbem illustrabat. Cumque expergefactus iterum obdormiret, vidit ex eo loco, quo stellam viderat, fontem aquæ limpidissimæ scaturire: qui in diversos effluens, totius orbis terminos fluentis salubribus irrigavit. Vidit, et intellexit.

D Ossa S. Ma-
thiæ latentia
designant in
visione stella
splendida,

fons scaturi-
ens,

7 Præterea vir quidam in laico habitu constitutus, cui moris erat nocturno tempore Sanctorum cœmeteria circuire, ut orationi liberius vacaret, quo id tempus a negotiis semotum est, ad ecclesiam S. Eucharii quadam nocte devenit. Ibi dum ex more de loco ad locum discurreret, ante oratorium beatæ Dei Genitricis Mariæ procubuit, et dum multa cordis contritione Deo supplicaret, humana tandem victus fragilitate, dormire coepit, divinoque, ut post patuit, nutu obdormivit. Vidit enim altare beatæ Dei Genitricis *k* velut in duas partes scindi in ejus medio quemdam libratae staturæ et ætatis vidit dormire virum. De sub illo autem fons aquæ purissimæ ebulliebat: ad quem hauriendum diversi sexus et ætatis multitudo innumerabilis properabat. Ex eo vero quicumque bibissent, aut corpus inunxissent, a quacumque detinebantur infirmitate, incolumitati pristinae reddebantur. Accessit igitur et ipse ut ejusdem benedictionis *l* et gratiæ particeps fieri mereretur. Tunc quasi strepitu circumstrepentium vir jacens in altari excitatus, et ad eum conversus, quidnam quæreretur, requisivit. At ille primum obstupuit, verum sæpius interpellatus, causa salutis accedere se cum aliis professus est. Enimvero video, inquit, quantæ jucunditatis et gratiæ participium deferant, qui benedictionis hujus fonte, haud dubium quin tuæ, reficiantur. Accedo proinde et ego, tui maxime præsentia provocatus, in quo divinum quiddam inesse sentio, tam ex habitu corporis quam ex copia virtutis. At ille vultu placido, Mathias, inquit, ego sum, jam olim hic latens: sed noveris, quod tempus revelationis meæ instat. Noveris autem quia te maneat merces maxima, et eos, qui me tuo exemplo adire voluerint, salutis gratia consequetur. Nullius erit irritum votum, nullius vacua postulatio, sed uniuscujusque *m* affectum plenior subsequetur effectus. Evigilans autem ille, secum quæ viderat recensuit, et postmodum paucis fidelibus quæ vidisset gratulabundus aperuit.

k

S. Mathias vi-
sus dormiens,
E

l tum loquens,

et patrocinium
addicens.

m

8 Cum ergo plenitudo temporis venisset, in quo thesaurum in agro, cui benedixit Dominus, absconditum divina dispensatio iterum manifestare decrevisset; *n* Everhardus Abbas ampliare ecclesiam S. Eucharii disposuit. Cumque prospero effectu opus ipsum de die in diem cresceret, necesse fuit altare prædictum sanctæ Dei Genitricis Mariæ, ubi reliquiæ sancti Apostoli a supra memorato monacho occultius reconditæ fuerant, penitus auferri, ut scilicet locus novæ structuræ pateret. Consilio igitur inito prima diei hora, quæ Kalendis Septembris illuxerat, præsentibus viris religiosis ipsum altare perfractum est, de quo miri odoris suavitas emanavit. Qua jucunditate invitati, cum pridem eodem signo Mathiæ partes, unam mense Januario, alteram mense Martio invenissent, sicut a Presbytero trifariam divisus fuerat, propius se iterum contulerunt. Invenierunt itaque arcam plumbeam castigatæ quantitatis titulumque marmori inscriptum Græcis quidem litteris, sermone autem Latino hoc modo: S. MATHIAS APOSTOLVS. Flentes igitur præ gaudio cum multa exultatione majora ossa B. Mathiæ Apostoli cum ipso sarcophago in præfatam ecclesiam intulerunt

F

n

Ossa præcipua
reperita

Kalend. Sep-
temb.

cum inscrip-
tione.
ANIMADV.
P. 81

A tulerunt, et in theca lignea ferro diligenter compacta, pro tempore reposuerunt : ubi quantum effusum sit lacrymarum gratiarumque actiones redditæ, lectoris industriæ relinquo. Ex illo autem die pax cœpit esse, ut omnium Principum discordia in concordiam, ira in misericordiam, odium in caritatem verteretur. Hæc est vere mutatio dexteræ Dei excelsi : hæc mirabilia Altissimi. Celebrata est hæc inventio major et ceteris illustrior Kalendis Septembris ad laudem Dei omnipotentis.

a Est hic annus male intrusus, spectat ad aliam inventionem infra num. 8 relatam : ante illam hæc 80 fere annis contigit, ut infra Lambertus in altera relatione tradit, et ex sequentibus manifestum est. Contigerunt autem circa annum 1030. — b Henricus Imperator II, Rex III, successit Conrado patri an. 1039 pridie Nonas Junias defuncto, mortuus in Nonas Octob. anni 1056. — c Eberhardus successit Popponi XVI Kalen. Julii anni 1047 defuncto, obiit XVII Kalend. Maii anni 1066. — d Est corpus S. Valerii tunc Henrico Imperatori donatum, et ab eo Goslaris, urbe Imperiali Saxonis, depositum. Quam rem Henricus diplomate testatus anno 1053, Vilmaria municipio donata isti monasterio S. Mathie. Diploma editum est a Browero lib. 11 pag. 686. Vitam S. Valerii dedimus 29 Januarii. — e Theodoricus Gotheloni Ducis Lotharingæ filius, fuit Episcopus Viridunensis ab anno 1047 ad 1090. Fuit aliquamdiu in schismate pro Imperatore contra Pontificem Romanum. — f Wassebergius de Episc. Viridunensibus fol. 231 ait in MS. codice Aureæ-Vallis legi eum manum amisisse, quod hinc refellitur. — g MS. Trevir. sequentia ita habet : Quod cum illo oleo infirmorum plurimi pristinae sanitati restituti sunt. — h Theofrido in Vita S. Willibridi Suestra, seu Sustera dicitur, in pago Mosariorum sila, haud procul Ruremonda, in Ducatu nunc Juliacensi. Ceterum hæc in MS. Trevirensi post num. 8 habentur. — i Hæc de tertia sorte solum habentur in MS. Trevirensi. — k MS. Trevir. ultro. — l In MS. Budic. additur. fidei. — m MSS. Budic. et Ultr. votum. — n MS. Trevir. Eberhardus.

CAPUT III.

Submersus, ope S. Mathie ad vitam revocatus : ægri sanati. Reliquiæ immobiles redditæ.

Fuit eo tempore b molendinarius quidam, nomine Lambertus, civis Treverensis, qui parvulum secum assumens in navi c filium, ad molendinum in medio Mosellæ d alveo constitutum navigare properabat. Cumque ædiculam ipsius molendini subintrasset puerum in navicula incaute dereliquit, qui baculum manu tenens, cœpit colludere aquis, et simplicitate puerili quæque præterfluentia captare. Cumque manum aquæ fluenti cubito tenus immergeret, ipse quoque toto corpore subsecutus est. e Pater autem ejus peracto negotio, pro quo venerat, ad naviculam rediit, puerumque, quem ibi reliquerat, minime invenit : unde nimio dolore correptus querulis ululatibus omnia complevit, maximamque multitudinem rusticorum in ripa fluminis suis clamoribus congregavit. Et cum in aquam se mittere vellet, ut scilicet ipsi puero commoreretur ; rogabant eum astantes, ne desperatione actus, duplicem de se triumphum hosti antiquo permetteret : sed magis spe sua in Deum reposita, sibi pueroque consuleret, sciretque Mathiam Apostolum ad salutem omnium esse revelatum. Qua consolatione recreatus, invocato S. Mathie nomine f puerum aquæ supernatantem, sed extinctum, reperit, extractumque ripa fluminis eum incredibili dolore invexit : ubi cunctorum lacrymis exceptum corpusculum libitina componit, ac sepultura præparat, ne calore corrumpi posset ac dissolvi. Sæpius tamen Mathiam cum multo gemitu cordis invocans, puerum ab ipso cœpit reposcere, dicens, ut sibi eum deinceps servitutum resuscitaret. Quod et factum est. Denique inter manus ejulantium ad nomen B. Mathie puer assurgens, aquarum superfluitatem evomit, et ab omni dolore liber, in servitio S. Mathie multo postea vixit tempore g.

10 Quo tempore summam inventionis ejus et miraculorum lætitiā maxima pene h desolatio subsecuta est. Nam in eodem monasterio S. Eucharis quidam Suevus hypocrita, quamquam illiteratus, habitum tamen assumpsit Monachilem, et se, ut id

genus hominum assolet, callidissime simulata religione palliabat. Serviebat omnibus, non coram Deo, sed ad oculum, videlicet non ut Deo, sed ut hominibus placeret. Unde quia specie recti decipimur, magnum in brevi favorem omnium adeptus est, ita ut in brevi subcustodis ei officium astu renitenti committeretur : et pene, quidquid ad custodiam attinebat, potestati et dispositioni ejus permetteretur. Cum ergo novi operis spatium quotidie pararetur, et altaria de locis suis transponerentur, aut frangerentur ; ille sacris Reliquiis oculos injectit, opportunitatem quærens, quomodo sibi magnum aliquid tolleretur, quod in patriam suam quæstus gratia detulisset. Venit itaque ad altare quoddam, in quo nomen S. Agricii, de quo supra meminimus, supra ossa ejus in marmore exaratum invenit : sed cum non intellexeret penitus ipsam scripturam, scrutari cœpit si quid uspiam simile reperiret : quod et fecit. Nam simile quid in codice vitæ ejus scriptum inveniens, crebra inquisitione ad notitiā hujus nominis accessit. Diabolico igitur instinctu prædictum altare violavit ac fregit, reliquiasque sacri corporis secum asportavit : quas inter ossa vulgi ignobilis in cœmeterio reposuit, quousque itineri suo necessaria præpararet. Post triduum pœnitentia ductus, quod sacra ossa indigne collocasset ; ea rursum inde transtulit, et i in turris cujusdam cochlea, ligno et myricis cooperta, quanto dignius potuit, declinavit. Quadam autem die cum lumen ob venerationem sanctarum Reliquiarum ibi accendisset, eo aliud quid curante, subito k lumen ipsum, casune an potius nutu divino apprehendit. Unde cum ingens incendium surgeret mox ab urbe tota illuc curritur. Fratres vero huc, illucque circumferuntur. Quod cum Suevus ille videret, cochleam adscendit, de qua cum depositum deponere vellet, omnino movere non potuit. Scrinio-lum vero, ut vel modicum quid inde surriperet, attentavit : sed mox ignis ex ipsis ossibus prosiliit, et faciem ejus genasque subussit, qui veluti amens effectus, a gradu in gradum dilabatur, et vix ad se re-versus flammam evasit.

11 Interea maligni quidam, consilio inito, Mathiam inde asportare volebant, asserentes, monachos sicut veste, ita etiam moribus nigros, indignos esse Mathia : quorum peccatis exigentibus tam sanctus et celebris locus exureretur. Et cum plurima in hunc modum vane commentarentur, plurimorum sibi similium animos in idem facinus deduxerunt : funibusque applicitis thecam sancti corporis abstrahere conati sunt : sed mentita est iniquitas sibi, et spes impiorum frustrata est. Non est enim sapientia, non est consilium contra Dominum. Denique cum centum et eo amplius homines accessissent, locum ipsum movere non potuerunt : quo miraculo conterriti destiterunt. Arca vero postmodum a duodecim viris inde relata sine labore multis et magnis miraculis usque in præsens coruscat. Suevus ergo ille, non monachus, sed dæmoniacus, ut vidit tam enorme suum facinus latere non posse, per ordinem rem gestam Fratribus aperuit, et cum multo dedecore, ut dignum erat, recessit : ossa autem B. Agricii semiusta collecta ac reposita sunt.

12 Eo tempore quidam paralyticus de Ardenna silva, quæ maxima est totius Galliæ, audita opinione Apostoli, spe salutis animatus, votum vovit, statimque paullo melius habens, lateri utrique aptavit baculos, et ad urbem Trevericam ire perrexit. Tribus igitur hebdomadibus vix iter confecit : veniensque ad locum sanctum, orationi se dedit. Cum vero præ multitudinem plebis orare non posset, paullulum secessit : dein secessu silentium nactus, orationi totus incubuit. Qua completa, sanus evasit.

13 Nihilo

D
AUCTORE MONACHO
TREVIRENSI.
Incuria sub-
custodis,

furto conantis
reliquias
S. Agricii
auferre,

E

i

k
incendio
exorto,

Reliquias
S. Mathie a-
blaturi,
F

movere neque-
unt.

Sanati ad reli-
quias paraly-
ticus,

a b
■
d
Puer in Mo-
sella submer-
sus,

e
C
invocato
S. Mathia a
patre ejus, re-
peritur,
f

et resuscitatus,
addicitur ser-
vitio S. Ma-
thie.

g

h

A 13 Nihilominus vidua quædam paralytica cum illo devecta esset, similiter visa revelatione, cum devotissima oratione oraret, officium corporis recipere meruit.

14 Alia vidua cum filiam haberet, solatium senectutis suæ; eo patientius paupertatem ferebat, quo filiæ studio ac sedulitate regebatur. Judicio igitur divino, seu dæmonio seu phrenesi exagitata filia, intolerabilem matri incussit terrorem. Cumque fama B. Mathiæ ad aures ejus pervenisset, gravibus catenis collum ejus compressit, eoque eam devexit. Cumque triduo orantes nihil impetrassent, quarta demum die mater filiam sanam recepit, et regressæ sunt magnificas Deo gratias referentes.

15 Inter hæc et alia stupenda atque evidentiæ divinæ virtutis opera, quæ per B. Mathiam illis temporibus in civitate Trevirensi, et in hac regione illuxerunt multimoda: quorundam mentes, livor Judæicus et Phariseorum invidia intantum excæcavit, ut magnificis operibus Domini detrahare non metuerint. Pro hujusmodi de quodam partecipe eorum ad cautelam auditorum intimare volumus: quomodo videlicet, ad multorum de simili erga Sanctos præsumptione correctionem, illius sit redarguta impietas.

Quadam namque die, aliquibus ab urbe egredientibus, qui B. Mathiam cum oblationibus suis devote venerati, alii ejusdem pietatis ac desiderii affectu occurrerunt, si vera est fama, quæ de miraculorum sæpedita Apostoli glorificatione processit, ab eis curiosius sciscitantes. Ad quos unus maligno spiritu plenus, ut paulo post claruit, Omnia hæc, inquit, doli et fallaciæ plena sunt, monachorum et clericorum adinventiones novæ: detestanda hæc eorum confictio, et totius veritatis aliena, nisi ad confusionem eorum detecta fuerit, insatiabilis eorum avaritia, non saluti, sed lucroinhians, multorum simplicium fidelium animas sub hac falsa specie sanctitatis illaqueabit. Hæc et his similia plurima, cum in auribus omnium inconsiderate evomisset, omnes fere animo consternati sunt, et tam sancta et salubri apostolicæ venerationis iteratione, desistere mente cœperunt; nisi quod a quibusdam ejusdem comitatus, ad non credendum falsissima, quæ ille insanæ mentis protulisset, salubrioribus nimirum verbis persuasi fuissent. Uxor namque illius et filius tamquam propinquitatis affectu, verbis quantum potuerunt, a tanta iniquitate revocare tentaverunt, asserentes, nimium inconsulte cuncta hæc eum protulisse: de occultis alienis nihil esse affirmandum: in caput eorum respicere qui talia agerent: fallenti potius quam falso, facienti et non patienti, omne peccatum plus nocere, et impunitum apud Deum non manere. In hunc modum verbis utrimque pro suæ intentionis studio prolatis; novissime justo Dei judicio, cum nec ab uxore quidem et filio rogatus voluisset abstinere, eidem, cujus instinctu tam perversa locutus fuerat, maligno traditus spiritui, manibus suis sibimet injectis vestem a pectore usque deorsum scidit: deinde ascenso jumento suis eum insequentibus ad montium et silvarum invia evasit. Per biduum quæsitus est, nec inventus; jumentum vero quo sedebat in cœnosa palude usque ad latera infixum reppererunt: infelicem autem illum ac miserum, abdita quæque perscrutantes, non invenerunt. l

C misere a dæmone abreptus perit.

l

a Desuntsequentia in MS. Trevirensi Carthusianorum: sed primum excusum a Browero est lib. 13 Annal. Trevir. pag. 740 et 741. — b Browerus aquariæ molæ curator. — c Idem Wernerum appellat. — e Idem addit: ubi hodieque Mosella subluens, moletrina rotat et exercet. — e Idem addit: Ad oratorium usque B. Remigii passuum intervallo ferme ducentorum sub undis devolvitur. — f Idem Videt summis aquis eminus ferri bacillum, qui scilicet naviculam adpellit, unaque bacillo adhærere puerum deprehendit: quoniam hunc, ut mos morientibus, tenacissime prehenderat. — g Browerus addit aliud juvenis resuscitati miraculum, infra a nobis ex co dandum. — h Anno 1131 ut ex alia infra relatione constat, quæ multo exactior est. — i In sacrarii superiore parte collocatæ infra dicuntur. — k Hæc incendii causa infra in dubium vocatur, ad-

mittitur a Browero pag. 750. — l Browerus hæc refert pag. 741 D additque: Scelestus a dæmone, uti creditum est, ad stygiam usque paludem evectus, vivus vidensque inferorum pœnas luit.

ALIA ACTA INVENTIONIS

CORPORIS S. MATHIÆ ET MIRACULORUM,

auctore Lamberto monacho Trevir.

ex MS. Trevirensi monasterii S. Mathiæ.

PROLOGUS

Dignum et justum quidem, nec non credimus displicere, si in gloriam et honorem B. Mathiæ Apostoli Domini, præter illam reverentiam, quæ ei in toto orbe terrarum sub die sexto Calendarum Martiarum a Christi fidelibus exhibetur, civitas Trevirorum, quæ felicia ejus ossa continet, a alium quoque diem solennizet. Re etenim vera pium est atque conveniens, ut, quibus gratia datum est Domini Dei nostri, præ ceteris gentibus familiarius ejus quasi perfrui allocutione, atque quotidiana confoveri benedictione, illum propensiori, quam quibus hæc gratia non contigit, revereantur honore. Hoc autem maxime congruum judicavimus, die salutiferæ revelationis ejus. De cujus lætabunda translatione simul et inventione, nec non et revelatione, sed et qualium quantorumque miraculorum glorificatione lætificati simus, Domino adjuvante, prout possumus, dicemus ex ordine. Sed ipsum B. Mathiam in omnium primordiis necesse est, per Dominum Jesum deprecemur, quatenus ejus intercessione non alia, quam quæ sibi digna ac Deo sunt placita, nostra ducti insipientia proferamus.

a Kalendis Septembris, quem diem, inquit Browerus, sancti Apostoli inventioni cœnobitæ posterius in divinis officiis habent feriatum.

CAPUT I.

Corporis S. Mathiæ Treviros delati duplex inventio.

Igitur anno incarnati Verbi Dei trecentesimo a sexagesimo octavo, Constantino Magno, patre Augustorum, Christianissimo Imperatore Romani nominis sceptris feliciter regente, B. Helena, mater ejus Imperatrix Augusta, et ipsa nihilominus Christiana in professione firmata, Dominica Cruce inventa, hujus patriæ suæ (erat enim indigena civitatis Trevericæ) piæ memoriæ B. Mathiam Apostolum a Judæa translatum cum aliis magnificis reliquiis, de quibus modo non est sermo, per Patriarcham Antiochenum Agriciu cum benedictione B. Silvestri, tunc Romani Pontificis, huc destinavit. Quod nimirum b exempla ipsius B. Silvestri eidem Agricio data legendo cognovimus. Quem videlicet B. Mathiam non longe post fideles populi, qui tunc erant Treviri, in gaudium et lætitiā venturis retro filiis, cauta consideratione, propter ingruentes quas Ariani et Pagani concitabant Ecclesiarum persecutiones, juxta corpora c SS. Eucharii, Valerii et Materni terræ altius infossum, venerabiliter collocaverunt, cujus nos nunc revelati gaudii participatione, Dei nostri gratia perfrui mur.

3 Perinde multum temporis fluxerat, annorum propemodum d sexcentorum, et Eberhardus Archiepiscopus vir industrius Trevirorum Ecclesiam gubernabat. Hic efflagitatus est a Rege, qui regnavit in illo tempore, Henrico scilicet Conradi secundi Imperatoris filio, quatenus ad illustrandum templum suum, quod Goslariæ faciebat, impertiretur ei de reliquiis S. Mathiæ Apostoli, nec non et de corporibus aliorum Sanctorum, quorum fama esset Ecclesiam suam Trevirensē plus omnibus Cisalpinis abundare. Episcopus autem reliquias petenti denegabat, quoniam an illic essent dubitabat: imo et si ibi essent

a Corpus S. Mathiæ a S. Helena

b per S. Agriciu Trevirim transmissum:

c in terra defossum:

d petente Henrico Imperatore ejus reliquias.

A sent, ignorabat ubi essent. Inter hæc quadam vice, cum, ut sæpe faciebat, venisset Romam, sive orationis gratia, sive alia qualibet exigente causa, forte reperit librum illic, continentem, quibus in locis singuli Apostolorum prædicaverunt, ubi et quomodo passi sint et quieverint: cognovitque legendo S. Mathiam in Judæa prædicasse et quievisse, ac postmodum ab Helena Constantini matre a Judæa translatum, et per Patriarcham Antiochenum Agriciū Treverim fuisse transmissum, ibique juxta corpora discipulorum Christi filii Dei, in sinistro latere inter Aquilonem et Austrum fuisse depositum. Quod videns gaudio gavisus est, et assistentibus sibi quibusdam Trevericæ huic Ecclesiæ non satis fidelibus causa congratulationis ostendit. Qui post Regi, propter quod prælibavimus, non quiescenti, sed magis magisque de die in diem, ut desiderium ejus compleretur instanti, ad gratiam Regis adulescentes, magnifici et pretiosi atque sacrosancti illius Ecclesiæ thesauri delatores effecti, aperiunt, quid legendo cognoverint. Itaque cum Rex audierat quod juxta corpora, ut diximus, discipulorum Christi (nec dubitandum, quin B. Eucharīi ac sociorum ejus) ossa illius fuerint antiquitus deposita, petiit cum interminatione gratiæ ac dilectionis suæ, simul cum illius reliquiis quantumlibet modicis dari sibi corpus S. Valerii Episcopi, pollicens, quod et fecit, ad honorem Dei et quasi conciliationem patrifamilias monasterii illius, beato supra nominato Eucharīo, quatenus fratrem et commilitonem suum a se separari permitteret, daturum se de *e* redditibus suis magnifica beneficia. Igitur persuasū suffraganeorum Episcoporum, *f* Adalberonis, vocabulo Sancti, Metensis, et Theoderici, cognomento Magni, Virdunensis, aliorumque, quos illo tempore Treviri contigit esse, efodi de profundissima terræ altitudine, licet invitus, tamen permisit Archiepiscopus.

4 Denique cum prædicti Pontifices, alique e Clero sepulchrum aperuissent, tanta ex eo repente odoris suavis emanavit, quod omnes admiratione et metu percussi, et ut credimus, divinitus inspirati, tanto thesauro regionem hanc nequaquam fraudare, sed cooperculo sepulchrum citissime claudere deliberaverunt. Ibi Theodericus Virdunensis Episcopus extremitatem cappæ, qua eo die solenniter erat indutus, amisit: quia dum ipse sanctis Reliquiis curiosius intendit, ut, si posset, aliquid ex eis subriperet, clauso cum celeritate sepulchro, partem cappæ intus claudi contigit, quam eo invito et renitente, statim ferro incidi oportuit. Venerabilis vero Presbyter, qui ossa Apostoli tractare meruit, tali testimonio omni reliquo vitæ suæ tempore claruit; ut, quotiescumque cum aliquo earundem reliquiarum mentionem habuisset, statim mirum in modum digiti manus ejus dexteræ, Sanctorum ossium tactu sacratæ, quasi oleo imbuti stillare cœpissent. Porro prædictorum corporum totiusque Ecclesiæ petitione atque consultu, B. Mathiæ Apostoli ossa sacratissima non deinceps sunt terræ infossa, sed desuper terram, verumtamen ne forte furto surriperentur, in parietibus vel in altariis sunt recondita, vel infra ejusdem basilicæ septa, ubi a fidelibus illis deferrentur piæ devotionis obsequia, nec tamen auferri facile possent cujusquam personæ violentia: sicque fieret ut civitas hoc munita Patrono, perpetuo ejus non defraudaretur beneficio. Ubi vero sacra illa pignora tunc fuerint deposita, senibus populis de medio factis, succedentibus filiis incognitum fuit.

5 Verum decursis abhinc fere octoginta annis, placuit Domino Eberhardo, ejusdem, sanctorum videlicet Confessorum Eucharīi ac sociorum, cœnobii Patri, quatenus veteres monasterii muros destrueret et novos ædificaret. Quacumque occasione opus

istud inceptum sit, factum non est absque divina dispensatione, maxime cum nulla veterum ædificiorum urgente ruina tale sit opus exorsum, quod tam sumptuosum, tamque inæstimabile postularit impendium. Verum quid Deus intenderit, usque in tempus illud absconditum fuit, quod ipse præcivit et prædestinavit. Fuit præterea in eodem monasterio vir quidam vitæ sanctitate laudabilis, presbyterii honore præditus, vultu angelicus, senex et Deo dignus, plenus dierum, qui in somnis vidit orama præsagium futurorum. Visum est ei quasi de medio monasterii stella rutilans, ac serenissima exurgeret, quæ immenso fulgore sui non solum civitatem, sed et provinciam omnem illustraret. Rursum vidit, quasi de medio altaris, quod erat ibi seorsum in honore sanctæ Dei Genitricis, fons exuberans limpidissimus ebulliret, qui rivis affluentibus totam civitatem irrigaret. Rursus quidam ex civibus consuetus erat nocturno tempore Sanctorum loca visitare, et plus ceteris B. Eucharīi monasterium frequentare. Cum ergo in una noctium hujus beatæ consuetudinis suæ excubias celebraret, essetque orans ibi secus altare, quod fuit ibi seorsum contra pedes Confessorum, in honore sanctæ Dei Genitricis Mariæ consecratum, ut supra diximus; inter orandum, ut fit, repente obdormivit, et vidit in interioribus altaris per transversum B. Mathiam jacentem quasi dormientem, indutum auro textam chlamydem: visumque est ei quod de sub eo fons limpidissimus ebulliret, de quo veniens utriusque sexus innumerabilis multitudo bibebant, seseque lavabant, et quicumque ex eis infirmabantur sani fiebant. Hoc videns in visu surrexit, et venit propius. Quo appropinquante, conversus ad eum S. Mathias, ita alloquitur: Quid quæris? Qui ait: Quomodo video de concurrente turba, qui infirmi veniunt, fonte hoc potati, sive loti, salvi fiunt; venio et ego ejusdem salutis gratia consequendæ. Imo vero quomodo te, Domine, istic accumbere video, desiderantius accedo: sciebat enim ipsum esse Apostolum. Et Mathias, Bene, inquit, et sapienter agis, hic me toties visitans. Dico enim tibi, quod, quicumque ad hunc locum, de peccatis suis vere pœnitens, cum fide ac devotione venerit, et Dominum per merita Sanctorum hic quiescentium precatus fuerit, propitiabitur illi Deus. Quomodo quidem electorum Dei hic corpora plurima sunt recondita: cum quibus et ego jaceo. At ille expectatus, quod viderat, cum reverentia indicare curabat.

6 Interea crescebat illa novi structura ædificii, et deducebatur magna admodum cum festinatione, priori tabernaculo adhuc habente statum. Contigit itaque æstate peracta, autumnino inchoante, ut altari majorum arcuum, qui sunt in conspectu sanctuarii, machinas præstruentes, altare sanctæ Dei Genitricis, quod supra diximus, opportunum judicarent esse amovendum. Quod dum fieret, res gaudio digna, omni lapide pretioso gratior *g* effulsit: fidelis sermo. Ibi invenerunt locellum in modum arcæ plumbeæ majora corporis ossa Mathiæ Apostoli continentem, sed et marmor latum ad modum palini, in quo caraxatum fuit, S. MATHIAS APOSTOLVS, simul cum reliquiis intrinsecus positum. Quid plura? Nimirum ædes illa una omnium exultatione et laudantium Dominum voce personuit. Arca autem sacras habens reliquias, in medio delata: theca lignea pro tempore apparata, ferro firmissime compacta, aliaque: propter quod supra paucis intimavimus cautissima custodia observatum esse, donec perfecto, quod præ manibus erat, opere novo, communi deliberaretur consilio, ubi condecienti mitteretur in loco. Paucis deinde transactis diebus, cœperunt multi infirmi confluere, et precibus Apostoli subsecuta est gratia Domini. Benedixit enim Dominus terram suam, avertit captivitatem Jacob:

D
AUCTORE LAM-
BERTO MONACHO
EX MS.

prævia visione
stella rutilan-
tis,

fontis exube-
rantis,

E
S. Mathiæ
jacentis,

et alloquentis,

et patrocinium
addicentis,

g
reperita ossa
majora
S. Mathiæ

cum inscrip-
tione,

clarent mira-
lis,

et de loco de-
positionis cer-
tiore facto.

magis urgente.

e

f

reperitum:
suavem odo-
rem emittit:

digitis attri-
tantis oleum
stillantibus:

in altariis
reconditum.

inter ædifi-
candum,

AUCTORE IAMBERTO MONACHO,
EX MS.

h
an. 1127
Kal. Septemb.
i

A Jacob : quia post longos annos sterilitatis, inediae et famis terra dedit fructum suum, et Dominus præparavit mensam populo suo, et depulsa violentia tyrannorum et prædonum, jucunda tempora pacis et quietis successerunt, ut vere dicere exultantes possimus : Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit et fecit redemptionem plebis suæ. Contigit autem hæc inventio anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo vicesimo septimo, Indictione quinta, regnante serenissimo et Dei cultore *h* Lothario Saxone, sub Pontificatu Martyris Christi *i* Megineri Episcopi die Kalend. Septembris, prima hora diei, ad laudem et gloriam Christi.

a Imo vicesimo octavo, ut ex dictis constat, legendum. Eum tamen annum 368 etiam descripsit Guilielmus monachus S. Maximini in Gestis Trevirorum MSS. cap. 9. Unde corruptam chronologiam apud eos viguisse constat, cum Constantinus obierit anno 337, et S. Helena aliquot ante eum annis. — *b* Joannes Enen in Epitome gestorum Trevirensium an. 1517 excusa privilegium S. Silvestri Agricio datum cap. 4 tradit, in quo corporis S. Mathiæ ab Helena ei traditi meminit. Verum, ut illic editum est hoc privilegium, suspectæ fidei est. — *c* Idem cap. 5 tradit corpus S. Mathiæ oratorio cellæ S. Eucharii ab Agricio illatum. — *d* Imo septingentorum, ad annum circiter 1050. — *e* Id, accepto corpore S. Valerii, factum esse an. 1083 supra diximus. — *f* Adalbero in, filius Friderici Comitis Luxemburgensis, factus Episcopus Metensis an. 1046 mortuus an. 1082 Idibus Novemb. In Necrologio Metensi pius Episcopus appellatur. De Theoderico Virdunensi ante actum. — *g* Deerat hoc verbum, ex Browero supplementum. — *h* Lotharius regnare cepit anno 1123, coronatus an. 1133, mortuus an. 1137. — *i* Meginerus creatus Archiepiscopus 1127, qui cum Romam versus iter haberet, a Conrado Sueviæ Duce, et Imperii candidato, captus et carceri Parmæ in Italia inclusus, ubi cum decem pene menses in squalore exegisset, Kalendis Octobris anni 1130 mortuus est : cui etiam coronam martyrii attribui observat Browerus ad illum annum.

Meginerus
Archiep.

CAPUT II.

In incendio monasterii, reliquiæ S. Mathiæ, servatæ S. Eucharii dissipatæ.

Sed sicut nullis præcedentibus meritis operum bonorum, sed gratuita potius Dei miseratione de hujus sanctissimi Apostoli insperata inventione magnifice lætati, propecti et consolati sumus; ita peccatis nostris merentibus, caussisque, quas supermemoravimus, impellentibus, graviter post hæc contristati et periclitati sumus. Anno denique abhinc quinto, qui est Dominicæ Incarnationis millesimus centesimus tricesimus primus, cum jam veteris S. Eucharii structura monasterii in novum studiosissime repararetur statum, quæque ex parte sanctuarii perfecta stabiliter cooperta trabibus tegulisque fuisset; XVIII Kalend. Junii, cum Fratres meridiana transacta hora, jam Nonam more solito inchoassent, subito et insperate in ædificio sacrarii, quod versus Aquilonem eidem monasterio adhærebat, maximus ignis accensus, minaces in altum flammæ extulit, et correpto citius tecto sanctuarii, exitialem omnibus minabatur interitum. Mox dicto citius universa civitas commota, simulque in unum conglobata, ad sedandum accurrunt ignem : cui se undique accenso ipso ædificio opposcentes, incendium divina, ut postmodum rei exitus docuit, voluntate sæviens frustra conabantur extinguere. Igne autem super capita illorum cadente, nec enim ardentia poterant scandere tecta, ingressuque, per quod intraverant, jam prope obstructo, cum evasionis nullus pateret egressus, et ex imminente periculo undique coarctarentur; licet inviti sævientibus cessere flammis, et aliqui per fenestras super inferiora proxima delapsi tecta, aliqui vero per funes se summittendo vix incolumes evaserunt. Rursus certatim concurrentes tecta dormitorii et claustrii citissime destruunt, ne ignis de monasterio decidens, locum omnino inhabitabilem redderet. Quod utique factum esset, nisi clemens misratio Dei affuisset. Nan ex oborto incendio monasterii longissime in extremitate villæ domus incensa est, quanto magis proxima ædificio tecta, nisi Dei protectio affuisset, pene consumpta fuissent. Unde me-

An. 1131 excitato magno incendio,

rito proclamare possumus : Nisi Dominus adjuvisset, forsitan obortus ignis vivos nos absorbuisset. Quantum inibi lacrymarum fusum sit, quanti fletus, quanta suspiria, quis digne valeat enarrare, cum amantissimum certe locum in toto regno per gratiam Dei ex inventione et ex miraculis B. Mathiæ nominatissimum, putarent ab exitialibus flammis exterminandum. Sed quid Dominus misericordiæ et consolationis ostendere dignatus sit, justissime videtur insinuandum.

8 Primum ante omnia incumbebat nobis sollicitudo de Reliquiis Sanctorum, et maxime de pignoribus S. Mathiæ Apostoli, quibus Dominus locum illustrare dignatus est; ne malevolæ mentis homines aliqua machinando consiliarent, ex quibus locus esset ludibrio deinceps et despectui subdendus. Quod ita etiam per omnia evenisset, nisi, ut paullo ante dixeram, misratio Dei affuisset. Cum etenim ignis, ut prædiximus, contigua circumquaque lambendo consumeret, et ædiculæ, qua majus altare cum sarcophago Sancti continebatur, ignis jam immineret; quidam malignæ mentis in unum congregati, communi tractabant consilio, qualiter idem sarcophagum foras extractum, arte qua possent laborarent, ut inde subtractum urbi inferrent, dicentes; manifestis indicibus declarasse, non esse ipsius voluntatis, amplius ibi commorari, cujus protectionis omnimodis monachi indigni fuissent. Circumdatum ergo sarcophagum longissimo fune, ad exteriorem portam usque tendente, omni conanime de incendio eruere conabantur, sed qua intentione id facerent, evidens rei declaravit eventus. Nan centum et eo plures, nunc brachiis, nunc fustibus impingentes, de loco vix movere potuerunt, donec venientes sanioris consilii et majoris auctoritatis viri, adnihilo eorum consilio, sic tandem cum ingenti labore foras extractum, ante ipsius fores oraculi posuerunt. Quod tamen postmodum finito incendio in locum pristinum referentes, levissimi inventum est oneris, ut, quod paullo ante a centum viris non potuit moveri, nunc a duodecim facillime referretur.

reliquiæ ab impiis loco moveri non possunt.

E

9 Ex qua autem caussa ortum sit, vel cur permisit Deus hoc prævaluisse incendium, scire volentibus pro posse pandamus : nam silentio res suppressenda non est, quia caussa incendii major ipso incendio fuit. Erat ibi quidam monachus, *a* ex aliunde adveniens, ibi jam ex multo tempore susceptus, qui non ibi secundum regulam promissæ obedientiæ, sed absque subjectione morabatur, et tantum falsissimæ utique fidelitatis ubique demonstrabat, ut non solum ei minima quæque committerentur, verum etiam cellarii indigne injungeretur obedientia. Qua tandem, licet invitatus, amissa, quia inquietissimæ vitæ fuerat, maligno utique suadente diabolo, rursus custodis arripuit non jussus officium, quo et spontaneo quod præbebat adjutorio ad hanc quoque obedientiam aptus esse judicaretur. Quid plura? Ut suæ voluntatis erat, custodis adjutor deputatus, confestim contra voluntatem Fratrum, et etiam sæpe contradicentium, in monasterio sibi lectulum collocabat, quo aptius perficiendæ suæ dementiæ locum inveniret. Inerat autem ei discedendi desiderium, ob quod omnimodis satagebat, licet furtive, Sanctorum reliquias acquirere, cum quibus in alium locum veniens, honorabilius susciperetur. Remanserat autem ibi de veteris monasterii structura turris admodum magna, ingredientibus templum pandens introitum, studiosissime quondam a venerabili Bertulfo Abbate constructa : in cujus ascensu altare statuerat, quod licet ex eo quod nuper ab his, quos supra notavimus, violatum, et Reliquiis in summitate sui fuerat vacuatum, negligenter tamen, ut postmodum patuit, ex ossibus et cineribus S. Agricii Antiochensis

facile referuntur.

a

Monachus malæ vitæ,

surripere volens reliquias S. Agricii,

A Antiochensis Patriarchæ, et Trevirorum Archiepiscopi copiosissime fuerat insignitum. Qui licet per tot tempora nullo sciente inibi servaretur, tamen hoc a senioribus memoriæ traditum audivimus, quod prædictus venerabilis Abbas interdum clanculo ascensa ipsa turre, orationi ibi per totum vacaret diem, sæpissime etiam pervigilem ante memoratum altare prostratus duxerit noctem. Forte igitur sic operis ratio postulaverat, ut eadem turris destrueretur, quatenus locus novæ daretur structuræ. Cumque ædificia ejus et laquearia jam pene ablata fuissent, prædictus monachus, nescio quo instinctus spiritu, cum jam cœnandi horam præterisset, operariis ab opere suo domum discedentibus, arrepto ferramento, prædictum altare confringere aggressus est. Et cum aliquantum in frangendo laborasset, invenit scrinium diligentissime sigillo superposito reconditum : quod sigillum, quia litteras non noverat, ejus esset, scire non poterat, sed primam tantum litteram se cognovisse nobis retulit, quæ est in capite supradicti Abbatis Bertulfi, et ideo ipsius fuisse judicatur, qui ædificata ipsa turre altare pariter statuerat. Foras ergo prolatum scrinium, rejecto sigillo, temeraria non verebatur aperire manu : bre-

B vemque titulum marmori inscriptum ipsis ossibus superpositum auferens, quia aperte erat scriptus, utcumque potuit legendo, cognovit S. AGRICIVS ARCHIEPISCOPVS, scriptum esse. Lætus ergo effectus, scrinium descendens secum detulit : et quia illud secure servandi locum non habuit, in cœmeterio inter ossa mortuorum in crypta reposuit, donec tandem aptum sibi locum provideret, quo illud sine timore, nullo sibi conscio servare posset. Quod et triduo ibi absconditum latuit, quoadusque in sacrario, quia, ut diximus, custodis adjutor erat, locum aptum servandarum Reliquiarum cautissime provideret. Est autem sacrarii domus inferior lapidibus camerata, superior autem lignis adoperta, ad quam de inferiori per cochleam ascenditur. In hac ergo superiori locum inter trabes et tectum præparavit, ibique sacra ossa de crypta reportata locavit, magnamque struem lignorum veteris ædificii circumposuit, sæpiusque illic eundo, interdum etiam ibi dormiendo locum frequentare non destitit. Interea iter suum licentia acquisita parat, nunciumque fidei suo cuidam amico direxit, rogans eum obnixè ad se venire, adjiciens quod rei quam vellet cum illo tractare, nullum omnino alium vellet interesse. Reliquiarum igitur parte de scrinio

C pannis quos præparaverat imposita, studiosissime satagebat, quatenus nil suæ obstaret profectioni : ut omnibus rite præparatis, quacumque die sibi placeret, liber posset discedere.

10 Talia miser, divinam non recogitans animadversionem, tractaverat : sed Deus omnipotens, qui S. Agricium noluit separare a sanctissimo suo Apostolo, cujus quondam per tanta terrarum spatia vector extiterat, impiam ejus dispositionem manifestavit et cassavit. Cum etenim, ut prædiximus, locum eundem aliquandiu jugi sollicitudine frequentasset ; die ante prædicta inde descendens more sibi solito, alias nescio quo ire paravit : cum subito ipsa domus, incertum unde exorto incendio, cum Reliquiis et monasterio combusta est, licet aliqui ad honorem Reliquiarum eum lumen ibi habuisse affirmant, quod ipse ex toto negavit : vel rursus alii dicant, ab igne, quo candelæ ibi parabantur, hoc evenisse : quod incredibile videtur, quia ante triduum ignis ex toto ibi defecerat : re autem vera divina voluntate hoc decretum fuerat. Igne autem flammas in altum jacente, ille miserrimus anxius de Reliquiis, festinus accurrens, domum ascendit : pannum cum Reliquiis jam incendio proximum apprehendit, quem secum trahere cupiens, omnino non potuit : nec ultra iniquis mani-

Februarii T. III.

bus tractando cessit, sed potius ibidem comburenda remansit. Qui cum in trahendo frustra diu laborasset, desperans scrinium aperuit, ut saltem aliquod membrum inde acciperet, quod suæ voluntati incombustum servare posset. At cum introspexisset, subito ignis, quasi fulgur de sacris ossibus jaculatum, ita faciem ejus inflammavit, ut resupinus corruens, pene exanimatus esset. Sed nec tunc quidem os aperuit, ut alicui ex accurrentibus cum armis et aqua rem panderet : quod si fecisset, jam illæse incendio Reliquiæ ereptæ fuissent. Ita Deo disponente, Agricii ossa et pulvis in loco permanserunt, quæ inique furanda de loco requietionis sublata fuerant : quæ postea minutatim inter carbones diligentissime requisita magna ex parte inventa sunt, ut majorem ipsius corporis partem nos non dubitemus habere. Pulvis vero cum cineribus cautissime cribro purgatus, ibidem in unum locum servandus repositus est, quibusdam suadentibus, ut in honorem ejusdem S. Agricii, altare ibi statueretur, et dedicaretur Ecclesia. Per omnia benedictus Deus, qui nos licet indignos, noluit privare Patrono tali : cujus nos auxilio ubique gaudemus perfrui. Postquam autem hæc acta sunt, videns auctor hujus sceleris, non posse celari, quod Deus voluit manifestari ; cuncta quæ gesserat, vel cogitaverat, protulit in medium : monstravit quoque locum, ubi reliquias collocaverat : quem Fratres diligenter perscrutantes, sicut jam diximus, quantum potuerunt, semiusta ossa coadunaverunt, et honorifice in reliquum habenda conservaverunt. Ille autem miser, dictante omnium sententia, cum licentia discessit, quia neque sibi, nec loco huic habitare, ulterius commodum nobis visum fuit.

11 Si quem vero movet, cur Deus ossa Sancti sui permiserit ab igne consumi, non enim defuere, qui de hoc murmurare et nos falsitatis arguere invidiose non desisterent, dicentes : Quia si reliquæ istæ sanctæ fuissent, ab igne non periissent. Quibus omissis, si quem fidelium movet, breviter respondendum est illi. Primo quia sicut Deus mirabilis in Sanctis suis, multos eorum invisibiliter eripuit de manibus impiorum, sic plurimos eorum per cruciatus temporales transmisit ad regna cœlorum : illos quidem protegens misericorditer, istos autem occulto judicio permittens cruciari crudeliter, qui visi oculis insipientium quasi mori, sed in pace sunt translati. Denique tres pueros in ignem Babylonium missos sacra Scriptura refert hymnum Deo inter ignes illæsos cantasse, Joannem vero Baptistam Evangelista testatur in præmium saltatricis capite cæsum esse, cujus etiam ossa *b* Eusebii Cæsariensis historiæ liber undecimus a Paganis effossa refert et igne cremata fuisse. Et quis nesciat Baptistam Domini non solum tribus pueris, sed etiam omnibus natis mulierum secundum vocem Domini majorem surrexisse ? Quotidie quoque videmus pro peccatis populi ab infidelibus Chistianis corpus Dominicum cum ecclesiis comburi, quo nihil unquam sanctius dici vel excogitari potest. Secundo autem hujus rei dubitationibus respondemus, sicut superius initio descriptionis ejus jam diximus, pro peccatis nostris hoc evenisse, nec nos dignos fuisse, quos majoris signi indicio Dominus dignaretur lætificare. Quippe nobis desidiis et male viventibus, quos baculo sustentaverat paternitatis, gaudio scilicet B. Mathiæ inventionis, nullo usis studio conversationis acrioris, sicut Scriptura dicit : Flagellat Dominus omnem filium quem recipit. Si igitur summi Patris filii sumus, vel si non sumus et esse cupimus, flagella Patris quasi filii suscipiamus, suscipiendo mala quæ fecimus recogitemus, recogitando fletibus diluamus, diluendo præterita, futura caveamus. Quamvis, etsi altius aliquid sentire

58 volumus

D
AUCTORE LAM-
BERTO MONACHO
EX MS.
impeditur aic-
to incendio,

sacris ossibus
inter carbones
reperitis.

E

Reliquias in-
cendio dissi-
pari permisit
Deus ob varias
causas.

Dan. 6
Mar. 6

F

Matth. 11. 11

Heb. 12. 5

ex altari
turris

in sacrarium
delatas.

post varios
conatus

AUCTORE LAM-
BERTO MONACHO
EX MS.

A volumus, nequaquam sine miraculo incendium istud transiisse cognoscere potuerimus. Excepto enim, quod liquido apparuit, quod Apostolus Domini a S. Agricio separari noluit, vel rursus quod S. Agricio hinc asportari abnuit; mihi hoc satis mirum videtur, quod in tanto periculo ignis et incendii, in tanto concursu et multitudine utriusque sexus populi, nemo prorsus vitæ vel salutis suæ debilitatem incurrit, nullus omnino nostrum rerum suarum aliquid perdidit.

Auctor mira-
cula S. Mathiæ
narrare
statuit.

12 Hæc utcumque dicta sufficiant, nunc aliqua miraculorum B. Mathiæ dicamus, quæ ante inventionem ejus contigisse multi adhuc in corpore manentes religiosi prædicant, a quibus nos hæc contigit audisse. Si enim multis profutura Dei summi opera, et pro sui veneratione cunctis admiranda propalare et enarrare honorificum est, a patribus filiis tradita, ab ipsis utique posteris tradenda sunt, ut devotio fidelium ad persolvendas ei grates impigra semper et expedita maneat, per modicam fidem nostram et pene dissolutam, et ut ita dicam, jamjam per omnia conscissam deificis miraculis redintegrare et recuperare non desistit.

a Suevus supra dicitur. — b Imo Rufinus lib. 11 cap. 28. qui id sub Juliano apostata factum tradit: et Eusebii historia in Constantino Magno desinit, cui reliqua a Rufino annectuntur.

B

CAPUT III.

Miracula nonnulla ex Annalibus Trevirensibus Christophori Broweri suppleta.

a

Sed nec minus in illum adolescentem Apostoli promptum opitulandi studium eluxit, qui per eosdem dies vico Temelza, cæco Mosellæ gurgite raptus, et diu multumque conquisitus, extractusque, demum exanimis est. Hujus, cum magnis anni caloribus, offensi cadaveris odore propinqui, festinant exequias, mater jam fractis annis, orbitate icta, et pervicax doloris, domum velle deferri mortuum, ut vel lacrymis suis et extrema pietate filio parentet. Lecto igitur composito, stratoque de more, tristis ac flebilis circumstetit vicinia, assiduisque precibus Apostolum implorat. Nocte ergo tota in pervigilio ac precibus acta, linteis amotis, sentiunt leniter aspirare defunctum, et sensim in corpus, rigore jam suo conclamatum, spiritus immigrare vitales. Quid multa? Qui diem noctemque mortuus jacuerat, Apostolo duce, redux in derelictæ vitæ lucem regressus est.

Resuscitantur
submersus,

14 Sed et puer Coloniensi diœcesi, villa S. Severini mortuus gravi ex infirmitate, cum lautus ornatusque, pervigilio agitato, mater Apostolum Mathiam plenis fiduciæ precibus orasset, puer, (mirum dictu) exterritis et diffugere parantibus, quotquot aderant, illico revixit.

et alius
mortuus:

C

15 Atque hæc ex quamplurimis paucissima asserendæ Apostoli inventioni. Nam ego quid varia tristium morborum agmina ad memoriam hanc sedibus suis alioqui pulsa fugataque memorem? tabidos artus suo restitutos vigori, fluentes paralysi nervos, sola prece substrictos; et auribus, lingua, pedibus, ceterorumque membrorum captos officio, muneribus ad vota dumtaxat suis redditos? quid, propulsatos ab obsessorum corporibus dæmones, rabie percitos et furore solita mentis tranquillitate, naufragos portu, saluteque donatos? infinitum sit, si nunc ista perenseam.

varii morbi
depulsi:

16 Ardebat Lutzelburgiorum vastitate atque populatione adhuc diœcesis, ob castrum Bommagense in S. Petri fundo constructum: et Brunicho tyrannus, loci municeps in omnes prædandi occasiones intentus, provinciam præcursabat: cum Immo agricola pagi Punderichi, qui sub Joannis Baptistæ natalem cum filio et conjuge, flumine adverso subvectus ad honorandam Apostoli memoriam labitur in tyranni

manus; isque ocyus constrictum et in custodiam abductum ferreis compedibus onerat, conjuge dimissa ac filio fuga elapso. At uxor vicem sollicita mariti, cum assiduis precibus ac votis B. Mathiæ Apostoli patrocinium fatigat, et captivus haud segnius graviora in dies perfunctus, eundem adlibet deprecatorem propulsandæ servituti; ecce tibi cum æstivo sole, cœlo flagrantissimo, sopitis somno custodibus, Immo vehementius incumbit in preces. Illic compedum retinacula crepitare, et laxatum sponte sua, in sublime ferrum exilire. Tum pavor mox circumstetit hominem, animoque vario fluctuatus, ex summane murorum corona se præcipitet, an vero per medios custodes contendat ad salutem? Ad extremum intentiore cura beatum Apostolum invocans, Deoque immortalis caput salutemque suam commendans, ex alto se dat in casum, citraque noxam delatus ad ima, sospes lætusque grassatorum manus effugit.

17 Opem Apostoli nec is irritam sensit, qui cum prævalido antagonista vel nolens comparatus, in arenam duelli causa descendit. Vir nobilis erat, cujus de industria nomini pepercere, sævus et oppido crudelis in subditos. Is graviter in se odiis omnium civitatis, cum rapinis et injuria multos afflisset, alios exhausisset funditus; ad extremum irritatis læsorum animis, in ejus horrea atque ædificia furtim congestæ faces, atque ultio eo relegata, unde sæviendi initium illa sumpserat. At is tam inopinati casus intolerans, dum auctor incendii manet in occulto, vicino suo innoxio diem dicit, obrutumque calumniis, ex duobus alterum eligat compellit; ut vel judicium reus subeat, vel singulari inito secum certamine caussam disceptet. Hic trepidare ad sola pugilis verba misellus, et se suaque omnia in servitutem dicare, sine recusatione, dummodo hac tanta se calumnia liberet, amicorumque preces ad id consequendum interponit. Sed exorari flectique homo implacabilis nequit. Tum innocens ille, velut leto sacer, et arenæ destinata victima, prodit uno dumtaxat clypeo tectus, munitusque clava. At contra nobilis ille monomachus non sine satellitio, thorace etiam atque diverso telorum genere, probe incedebat instructus. Magna hominum erat expectatio, palæstram corona ambientium. Ubi collato propius pede consertæ manus, nobilis prægrandi librata securi clypeum adversarii, ictu uno minutatim distringit. Hic tum nudo latere palpitans gladiator inexercitatus, jugulum præbere, aut fugam latebrasque circumspicere. Sed animabant prope jacentem voces adstantium, pariterque rogantium, ecquid jam ferum recepturus, infelix ad Apostolum Mathiam preces non funderet? Ergo cum gradu resumpto, se fortius colligit in arma, simulque manum haud frustra missurus, Mathiam Apostolum appellat, adversarium ictu clavæ sic feriit, ut ruenti spiritum mox expresserit, armaque potentior imbecillo submisit. Ita sub monomachiae, licet parum laudatæ periculo, innocentem tamen Apostolus protexit; et nec votis populi, pugnantis famæ salutique deesse voluit. b

18 Atque hæc de beati Apostoli Mathiæ tum recens inventi illustrata miraculis gloria, ab hoc ipso ævo litteris propagavere probati scriptores. Quo temporum cursu, ad venerationem publice item exposita magni Patroni ossa, pro manifesto tradiderim. Sed primæva theca, quæ prænobili opere, ex versicolore metallo, et laminis argenteis extracta, parergis et imaginibus effulgebat, seu bellorum, seu hominum injuriis periit, ejusque crusta nonnulla, et resegmina tabulis reliquiarum inserta creduntur. Arculam, qua Apostoli sacra ossa asservantur, materie cedrinam existimant, ejus longitudo unius ulnæ cum dimidia, latitudinem quarta pars longitudinis

D
captivus mi-
rabiliter
liberatus:

E

coactus singu-
lari certamine
pugnare,

F

ope S. Mathiæ
vincit.

b

Tumba reli-
quiarum prior

cedrina,

^c A dinis dimetitur. Quæ vero jam in oculis hominum est
c tumbæ species, ex candido lapide, opere statuario
nunc lapidea. non ineleganti quidem, at minime vetusto, resecta
est, cum inscriptione :

IN HAC TVMBA CONSERVATVR
CORPVS S. MATHIÆ APOSTOLI
CVM MEDIETATE CORPORIS
S. PHILIPPI.

^a Egerat Browerus ante de filio molendinarii in Mosella submerso, et patrocinio S. Mathiæ ad vitam revocato, de quo in superiori relatione num. 7 actum, rejectis ad notas variantibus lectionibus — ^b Addebatur gravis maledici obrectatoris punitio supra num. 15 relata. — ^c In catalogo reliquiarum monasterii S. Mathiæ an. 1515 exenso, dicitur sacratissimum corpus ante chorum in tumba argentea conservari.

CAPUT IV.

ex MS Treverensi.

*Basilica Trevirensis S. Mathiæ ab Eugenio III
Papa dedicata : variæ indulgentiæ concessæ:
reliquiæ variorum Sanctorum adservatæ.*

^a Anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo quadragesimo octavo, decennovennalis Cycli anno nono, Indictione undecima, præside Apostolico ^a Eugenio III Romanæ Ecclesiæ Summo Pontifice, anno Papatus sui tertio, Imperii Conrardi tertii Regis gloriosi secundo, regni undecimo, venerabilis autem ^b Adalberonis hujus civitatis Archiepiscopi anno decimosexto, dedicatum est hoc monasterium ab eodem venerabili Apostolico, et ab Adalberone Archipræsule, Idibus Januarii, petente venerando Bertoldo Abbate, ordinationis suæ anno duodecimo. Consecratum est autem principale altare in honore S. Joannis Evangelistæ et S. Eucharîi, Apostolorum Philippi et Jacobi, S. Stephani Protomartyris, quorum etiam reliquiæ ibi continentur; insuper habetur ibi de petra super qua natus est Dominus, de præsepio Domini, de virga qua flagellatus est Dominus, de sudario Domini, de sepulchro Domini, de virga Moysis, de vestimentis S. Mariæ matris Domini, de pallio S. Jacobi fratris Domini, Reliquiæ sanctorum Apostolorum Jacobi fratris S. Joannis Evangelistæ, S. Bartholomæi, S. Mathiæ, Urbani Pontificis Maximi, Marcelli Pontificis Maximi, Syxti Pontificis Maximi, SS. Innocentium, Adelberti et Wenzeslai Martyris, XL Martyrum Thebæorum, sanctorum Martyrum Blasii, Cypriani, Mauritii, Cyriaci, Vitalis, Bonifacii, dens S. Hippolyti, Leandri, Alexandri, Justini, Crescentii, Maxentii, dens Lazari et de sepulchro ejus, Pancratii, Hermetis, Gangulfi Martyris, Severæ Virginis, Eustachii, Thyrsi Ducis Trevirensis, Bonifacii Ducis. Reliquiæ ^c Episcoporum Confessorum Eucharîi, Valerii, Materni, Agritii, Cyrilli, de stola et de pallio S. Maximini, Magnerici, Modesti, Auctoris, Mari, Modowaldi, Bonosii, Felicis, sanctorum Trevirorum Pontificum, Nicolai, Remigii, Augustini, Medardi Episcoporum, Benedicti, Eusebii, Celsi, Felicis in Pincis, Galli, Undecim millium Virginum, Vincentiæ Virginis de undecim millibus, Martinæ Virginis, Praxedis Virginis, Benedictæ Virginis.

^d 20 Altare quod est in medio monasterii ad tumbam B. Mathiæ Apostoli consecravit idem Eugenius Papa et Albero Archiepiscopus Trevirensis, in honore sanctæ Crucis et sanctorum Apostolorum Mathiæ et Jacobi fratris Domini. Continentur etiam ibi Reliquiæ de sepulchro Domini, Reliquiæ Apostolorum Mathiæ, Jacobi, Bartholomæi, sanctorum Martyrum, Cornelii Pontificis, Stephani Pontificis, Pancratii, Gangulfi Martyris, Severæ Virginis, Thebæorum Martyrum, Thyrsi Ducis Trevirensis, undecim millium Martyrum, de Reliquiis SS. Eucharîi, Valerii, Materni, Agritii, Remigii, Eusebii, Celsi, Undecim millium Virginum, Vincentiæ Virginis, Martinæ Virginis. Iste Eugenius Papa et Albero Archiepiscopus

Trevirensis contulerunt ad dedicationem monasterii nostri et duorum altarium, videlicet ad principale altare, et ad illud quod est in medio monasterii ad tumbam S. Mathiæ triginta annos, decem et octo ^e Carenas.

^f 21 Altare quod est ad Aquilonem sub turri consecravit ^d Hamedeus Losannensis Episcopus in honore S. Joannis Baptistæ, et omnium Patriarcharum et Prophetarum. Continentur vero ibi reliquiæ de dente S. Joannis Baptistæ, Stephani Papæ et Martyris, Mathiæ, Eucharîi, Valerii, Auctoris, Thebæorum Martyrum, Bonifacii Martyris Maguntini Episcopi, Martyrum Georgii, Marcellini et Petri, Naboris, Nazarii, Eustachii, dens Hippolyti, Thyrsi Ducis et Martyris, Alexandri, Crescentii, Maxentii, Constantii Martyris, Undecim millium Virginum : qui etiam contulit unum annum indulgentiæ et quatuor Carenas.

^e 22 Altare quod est inferius, consecravit idem Episcopus in honore SS. Gregorii Papæ, Nicolai et S. Benedicti Abbatis et omnium sanctorum Confessorum : continentur ibidem reliquiæ SS. Benedicti, Nicolai, Valerii, Materni, Agritii, Auctoris, Clementis Metensis, Maximini, Modowaldi, Sigismundi Regis, Undecim millium Machabæorum Martyrum et aliorum Martyrum et Confessorum et Virginum. Idem Episcopus contulit ad dedicationem ipsius altaris annum unum indulgentiæ et quatuor Carenas.

^f 23 Altare quod est ad Austrum sub turri consecravit ^e Hymerus Tusculanus Episcopus et Cardinalis, in honore S. Stephani Protomartyris, S. Laurentii et omnium sanctorum Martyrum. Continentur ibi reliquiæ S. Stephani Protomartyris, S. Clementis Papæ, S. Cornelii Papæ, SS. Laurentii, Vincentii, Blasii, Georgii, Christophori, Gangulfi, Eustachii, Oswaldi Regis, Sigismundi Regis, Thebæorum Martyrum, Undecim millium Virginum et aliorum multorum Sanctorum. Qui Cardinalis ad dedicationem ipsius altaris contulit duos annos et octo carenas quærentibus et petentibus limina B. Mathiæ.

^g 24 Altare vero quod est proximum ostio monasterii consecravit ^f Henricus Archiepiscopus Eboracensis, in honore S. Agathæ Virginis et omnium SS. Virginum. Continentur ibi Reliquiæ SS. Virginum Agathæ, Luciæ, Agnetis, Cæciliæ, Odiliæ, Anastasiæ, Barbaræ, Scholasticæ, Eugeniæ, Concordiæ, Columbæ, Euphrasiæ, Praxedis, Priscæ et aliæ. Insuper et pyxis plumbea maxima, quæ reperta est in antiquo altari plena reliquiis Sanctorum : qui etiam contulit unum annum pœnitentiæ et quatuor ^g Carenas.

^h 25 Altare, quod est in crypta, consecravit ^g Hartwicus Gebennensis Episcopus in honore SS. Petri et Pauli, et omnium Apostolorum. Continentur ibi reliquiæ sanctorum Apostolorum, Andreæ, Bartholomæi, Mathiæ, Eucharîi, Valerii, Agritii, Martini, Thebæorum Martyrum, consimiliter vero et aliorum multorum Sanctorum. Qui contulit annum unum pœnitentiæ et quatuor carenas.

ⁱ 26 Omnes fere Reliquias prædictas contulit Dominus Eugenius Papa de Urbe. Isti autem sunt Cardinales, qui interfuerunt huic consecrationi, Hymerus Tusculanus Episcopus et Cardinalis, ^h Humboldus Presbyter Cardinalis de titulo Joannis et Pauli, ⁱ Wido de Summa Presbyter Cardinalis de titulo S. Laurentii et Damiani, Gisilbertus Presbyter Cardinalis de titulo S. Marci, ^k Hugo Presbyter Cardinalis de titulo S. Laurentii in Lucina, Julius Presbyter Cardinalis de titulo S. Marcelli, Wido Presbyter Cardinalis de titulo S. Potentianæ Virginis, Heribertus Presbyter Cardinalis de titulo S. Anastasiæ Virginis, ^l Wido Diaconus Cancellarius

D
EX MS. TREVER-
RENSI.

c
d
in altari ad
Aquilonem.

in altari infe-
riori,

E

e
in altari ad
Austrum,

in altari pro-
pe ostium,

g
in altari in
crypta

h
Cardinales
cum Eugenio
Papa præsen-
tes.

i
k

l

u
An. 1148 dedi-
cata ecclesia
ab Eugenio III
b

Reliquiæ in
altari majori :

in altari ad
tumbam
S. Mathiæ.

EX MS. TREVI-
RENSI.

m

n

o

A rius de titulo Cosmæ et Damiani, Octavianus Diaco-
nus et Cardinalis de titulo S. Nicolai in carcere,
m Wido Cremensis Cardinalis de titulo S. Eusebii,
n Gregorius de titulo S. Angeli. Cardinalis, Joan-
nes de titulo S. Mariæ novæ, et Dominus Hyacin-
thus de titulo S. Mariæ Cosmedin, Dominus o Otto
de titulo S. Georgii ad velum aureum.

Omnes isti Cardinales quilibet eorum contulit
omnibus visitantibus limina SS. Apostolorum Joan-
nis et Mathiæ, Philippi et Jacobi, et sanctorum Con-
fessorum Eucharii, Valerii, Materni, Agritii et mul-
torum aliorum Sanctorum qui in nostro monasterio
requiescunt, annum unum pœnitentiæ, et centum
dies et unam carenam. p

a Eugenius in creatus est Summus Pontifex anno 1145. venit
in Gallias an. 1147, anno sequente Romam reversus : mortuus
an. 1153. Adventum ejus ad urbem Trevirensis late describit
Brouverus pag. 775 et seqq. ubi et hos temporis characteres refert.

— b Adalbero, infra Albero, uti passim ab aliis dicitur, Adalbero
etiam apud Joannem Enen legitur. — c Carenas auctor appellat,
quas alii Quadragenas. — d Amadeus Lausanensis aliis : cujus
extant hominæ de Deipara Virgine. — e Himarus et Imarus aliis,
creatus Cardinalis anno 1142, mortuus Cluniaci an. 1154. ad
quem scripsit varias epistolas S. Bernardus. — f Est Henricus
Treviris Dominica n Adventus anni 1147 ab Eugenio Papa Ar-
chiepiscopus Eboracensis consecratus, mortuus Beverlaci an. 1154.
— g Forsan is est, qui Claudio Roberto est Arditius Genevensis
Episcopus, aut etiam decessor. Nam catalogus admodum imper-
fectus est. — h Aliis Humbaldus et Hubaldus, Allucingolus Lu-
censis, creatus an. 1140. — i Aliis Guido, Diaconus ubi Innocen-
tio n factus; dein Presbyter Cardinalis tit. SS. Laurentii et Da-
masi, uti et Glibertus hic Gisilbertus dicitur. — k Creati sunt anno
1144 Hugo, Julius et Aribertus, hic Heribertus, a Cælestino II,
at Guido, hic Wido Cibo Genuens a Lucio n. — l Guido aliis,
Pisanus ex Comitibus Capronæ, creatus Cardinalis Diaconus an.
1130. aut Octavianus 1138. — m Guidoni huic titulus S. Callisti
ab aliis datur : creatus est an. 1143. — n Gregorii titulum alii
non exprimunt, creatus est an. 1144 cum Joanne, et Hyacintho.
— o Aliis Odo sive Otho tit. S. Gregorii in Velabro creatus an.
1130. — p Plura addebantur subsecutis temporibus facta, quæ
omittimus. De reliquiis sacris ejusdem monasterii extat catalogus
anno 1818 editus.

DE SS. MONTANO, LUCIO, JULIANO, VICTORIO, FLA- VIANO, ET SOCIIS, MARTYRIBUS IN AFRICA,

G. H.

Commentarius prævius.

AN. CCLIX.
XXIV FEB.

B In persecutio-
ne Valeriani
et Gallieni
S. Cyprianus
exul an. 257,
occisus an.
258, 24
Septemb.

discipuli ejus
Martyrio af-
fecti an.
259.

Acta passionis
constant et ex
epistola ab ip-
sis Martyribus
scripta,

et ex relatione
festis oculati :

O ctava in Christianos excitata persecutione,
atrociter sævierunt Valerianus et Gallienus,
Imperatores anno CCLIV creati. Tunc Valeriano
quartum et Gallieno tertium Coss. anno
CCLVII tertio Kalendarum Septembrium S. Cyprianus
Episcopus Carthaginensis ab Aspasio Paterno Pro-
consule examinatus, et exul in urbem Currubitanam
missus est : anno sequente CCLVIII, Tusco (aliis Fusco)
et Basso Coss. a Proconsule Galerio Maximo, qui
Aspasio Paterno successerat, morti adjudicatus, die
xviii Kalendarum Octobrium passus est, et post
paucos dies Galerius Maximus Proconsul decessit :
uti ea uberius in historia passionis S. Cypriani, una
cum illius operibus edita, narrantur. Cum autem, ut
infra in horum Martyrum Actis num. 21 legitur,
Episcopus Cyprianus solus passus fuisset, ostensum
est S. Flaviano, quasi Cyprianum ipsum interroga-
ret, et ipse postmodum Martyr futurus cum aliis qui
ab eodem Proconsule Galerio Maximo capti et in car-
cerem conjecti sunt, et a Procuratore fiscali Solone,
qui infra num. 6 dicitur defuncti Proconsulis partes
administrasse, morti adjudicati anno CCLIX, antequam
Roma alius cum fascibus submitteretur Proconsul. Pe-
tavius de doctrina temporum lib. 13 ad dictum annum
CCLIX eorumdem martyrium indicat his verbis : In
Africa persecutio grassari pergit, in qua plures S.
Cypriani discipuli martyrio affecti.

C 2 Historia passionis horum Martyrum eleganti stylo
perscripta est, et lectu dignissima, uti observat Mola-
nus in Auctario Usuardi ad xxiv Februarii, et præfa-
tur Laurentius Surius ante eadem Acta a se edita. Sunt
autem illa partim ab ipsis Martyribus conscripta, quæ
priore scilicet capite continentur, partim ab alio quo-
dam, qui præsens interfuit, suppleta. Baronius in Anna-
libus ad annum CCLXII, quo ipse eos martyrium con-
summasse arbitratus est, asserit num. 4 epistolam a
Confessoribus in carcerem detrusis, et in ipso quoque
carcere scriptam esse : quam, inquit, ex antiquiori-
bus scriptis codicibus erutam, et collatione facta
cum ea, quæ apud Surium edita est, ut fidelissimam
omnique ex parte sibi constantem hic attexere, ut
insigne antiquitatis monumentum, perutile, jucun-
dum gratumque fore existimamus : quippe quæ ab iis
scripta esse reperiatur, qui S. Cypriani doctrinæ ac
disciplinæ assueverunt, utpote qui discipuli ejus fuis-
sent, eoque usi sint familiarissime. At recitata epi-
stola num. 15 ita addit : Quid autem de illis, qui hæc
scripserunt, subsecutum sit, eos, qui iis aderant,
oculisque spectarunt, ea perpetuæ memoriæ com-

mendasse gaudemus. Quæ dein Acta Annalibus inse-
rit ad numerum usque 31, ubi ita concludit : Hucus-
que auctor et finis dictorum ministrorum Ecclesiæ
Carthaginensis, quorum una dies, nempe sexto Ka-
lendas Martii, licet post bideum ab aliis Flavianus
passus sit, Ecclesiasticis tabulis anniversaria cele-
britate recolitur. Hæc Baronius, qui etiam ad Mar-
tyrologium Romanum eadem Acta germana haberi
asserit : quæ nos damus ex pervetusto codice MS. ce-
leberrimi monasterii S. Maximini prope Treviros, cum
editionibus Suriana et Baroniana collata, præ quibus
multo exactiora variis locis apparent. Auctor autem
num. 12 testatur a S. Flaviano hoc sibi munus in-
junctum, ut quidquid litteris eorum deesset addere-
tur. et num. 21 ait ipsum Flavianum, jussisse hæc
scribi, et ad propria verba conjungi, addi quoque
ostensiones suas : ac tandem concludit ea ad memo-
riam posterorum merito conscripta esse, ut sint
exempla quæ discamus.

3 Memoria sacra horum Martyrum inscripta est
Martyrologiis ad hunc xxiv Februarii, quo die ista Not-
kerus habet : In Africa Juliani, Juliæ et aliorum plu-
rimorum. In Nicomedia Luciani Presbyteri. At nulla
Julia in his Actis reperitur : est inter Martyres Nico-
medienses, quos damus XLIX suis nominibus expressos,
ut forsitan ea verba, Juliæ et aliorum plurimorum, sint
post Lucianum referenda. Hermannus Greven in Auc-
tario Usuardi aliquos horum Martyrum exprimit : Item
Lucii, inquit, et Flaviani, Montani et Gemelli Mar-
tyrum. Ex his Gemellus ad hos etiam non spectat, qui
forte est Gemelliana inter eosdem Martyres Nicomedi-
enses. At Galesinius hos ita refert : In Africa sanctorum
Martyrum Montani, Lucii, Juliani, Victoris et Fla-
viani, quorum præclara profide certamina gauden-
ti animo suscepta et mirabiliter confecta leguntur.
Eadem tradit Canisius in Martyrologio Germanico.
Sed monet Galesinius in Notis, pro Victore reponendum
esse Victoricum, qui cum aliis ita memoratur in Mar-
tyrologio Romano ; In Africa sanctorum Martyrum
Montani, Lucii, Juliani, Victorici, Flaviani et socio-
rum, qui fuerunt S. Cypriani discipuli, et sub Va-
leriano imperatore martyrium consummaverunt :
quibus additur apud Ghinium : Qui primo ad ig-
nem destinati, cum divina virtute fuisset extinc-
tus, in tetrum carcerem vinculis constricti, fame
et siti afflicti, sed divina favente gratia refocillati,
cum iterum atque iterum interrogati, libere Chris-
tum confiterentur, idolaque detestarentur, tan-
dem gladio perempti coronas meruerunt.

E

dantur ex MS.

collata cum
editis a Surio
et Baronio,Martyres au-
tem hi sunt,
Julianus,

F

Lucius, Flavia-
nus, Montanus,

Victoricus,

et socii :

A 4 At qui Socii in Martyrologio Romano et apud Ghinium innuuntur fuisse, certo numero in MS. Florario SS. ad xviii Maii censentur his verbis : Sanctorum Martyrum Montani, Lucii, Flaviani, et aliorum quinque. Horum nomina Felicius ad hunc xxiv Februarii ita exprimit : Montanus et socii videlicet Lucius, Julianus, Victorius, Flavianus, Primolus, Renus, Donatianus, discipuli ante S. Cypriani, qui post martyrium Magistri variis tormentis Martyres coronati sunt : quamvis Renus et Donatianus primo magnis pœnis dilacerati in carcere decesserint. Ast Acta num. 2 referunt Donatianum et Primolum in carcere et baptizatos et mortuos esse. Dein num. 3 visio Reni narratur, neque ulla ejus deinceps mentio fit. Quidni potius octavus locus attribuitur Victori Presbytero, qui ab aliis num. 7 Commartyr appellatur, et statim post visionem, de qua ibi agitur, passus dicitur? et ita recte a Galesinio et Canisio memoraretur S. Victor, uti alius in Martyrologio Romano et apud Ghinium Victorius. Demum posset et Quartillosia addi, quæ num. 8 dicitur maritum et filium Martyres subsecuta. Successus Episcopus denique et Paulus cum comitibus martyrio coronati referuntur num. 23. Sed hi forsitan ad xix Januarii spectant, alii ad alios dies : cum non sint una eademque omnes luce mortui aut interempti.

B 5 Quæ extat num. 20 aut 21 inter epistolas S. Cypriani a Celerino ad Lucianum, hæc interserit de Montano : Et nunc modo duplex mihi tristitia incubuit, quod cum Montanum fratrem nostrum communem abs te de carcere ad me esse venturum sciebas, de salute tua, vel quid penes te agatur, mihi non significaveris. Hæc ibi, quæ generoso animo S. Montani satis conveniunt, ut incarceratos ipse Confessores ante inviserit, necessaria procurarit, et ad martyrii palmam excitavit. De Lucio, Juliano, Victorico, quicumque demum illi sint, agitur in epistolis S. Cypriani, sed quia ab eo relati Episcopi fuerunt, huc non videntur spectare, cum hi potius, ut supra ex Baronio dictum, ministri Ecclesiæ Carthaginensis sub S. Cypriano Episcopo fuisse videantur. Flavianus ad carcerem reductus est, quasi se Diaconum esse negasset.

ACTA PASSIONIS

Ex MS. S. Maximini, Baronio et Surio.

CAPUT I.

Epistola Martyrum de captivitate, inedia et tormentis in carcere toleratis.

C Et nobis est apud vos certamen, fratres dilectissimi, ut nihil aliud agendum Dei servis et Christo ejus dicatis, quam multitudinem fratrum cogitare, quam vim, quam rationem. Hic amor, hoc officium ad has nos impulit litteras, ut fratribus post futuris et magnificentiae Dei fidelis testimonium, et labores ad tolerantiam, nostri per Dominum memoriam relinqueremus.

2 Post popularem tumultum, quem ferox vultus Præsidis in necem concitavit, postque sequentis diei acerrimam persecutionem Christianorum, apprehensi sumus Lucius, Montanus, Flavianus, Julianus, Victorius, Primolus, Renus, et Donatianus cathemenus, qui baptizatus in carcere statim spiritum reddidit b ab aquæ baptismo ad martyrii coronam immorulato itinere festinans. Circa Primolum siquidem similis consummationis exitus contigit. Nam et ipsum ante paucos c dies habita confessio baptizavit.

3 Igitur apprehensis nobis, et apud Regionantes in custodia constitutis, sententiam Præsidis milites nunciaverunt, quod die hesterno ardens, nobis interitum minaretur. Nam, ut postea quoque verissi-

me cognovimus, exurere nos vivos cogitarat : sed Dominus, qui solus de incendio servos suos liberat, in cujus manu sermones et corda sunt Regis, furentem a nobis Præsidis sævitiam avertit : et incumbentes precibus assiduis tota fide, statim quod petivimus accepimus : accensus pene in exitium nostræ carnis ignis extinctus est, et flamma caminorum ardentium Dominico rore sopita est. Nec difficile credentibus fuit, nova posse ad vetera exempla contingere, Domino in spiritu pollicente : quia qui gloriam istam operatus est in tribus pueris, vincebat et in nobis.

4 Tunc a proposito suo, Domino propugnante, confractus, mitti nos in carcerem jussit. Quo deducti a militibus sumus, nec expavimus foedam loci illius caliginem : moxque d carcer tenebrosus spiritu prælucente resplenduit, et contra e obscuritatem deformi et cæca nocte contectam instar diei, fidei nos devotio candida luce vestivit : et ad summum ascendebamus locum pœnarum, quasi ascenderemus in cœlum. Quales illic dies duximus, quales transegi-mus noctes, exponi, nullis sermonibus possunt : tormenta carceris nulla affirmatione capiuntur : nec veremur atrocitatem loqui, ut est. Quo enim tentatio grandis est, eo major est ille qui eam vincit in nobis : nec nostra est pugna, quia est Domino protegente victoria. Nam et occidi servis Dei leve est : et ideo mors nihil est, cujus g aculeum comminuens, atrocitatemque devincens Dominus, per trophæum Crucis triumphavit. Sed et nulla causa armorum est, nisi quia miles armandus est : et armatur, quia egressio est, et in coronis nostris ideo præmium est, quia certamen ante præcessit : nec datur palma, nisi h congressione perfecta. Sed paucis diebus visitatione fratrum refrigerati sumus. Nam omnem noctis laborem, diei solatio lætitia sublevavit.

5 Tunc Reno, qui nobiscum fuerat, somno i apprehenso, ostensum ei est produci singulos. Quibus prodeuntibus lucernæ singulæ præferbantur. Cujus autem lucerna non k præcesserat, nec ipse proce-debat. Et cum processimus nos cum lucernis nostris expergefactus est. Et, ut nobis retulit, lætati sumus, fidentes, nos cum Christo ambulare, qui est lucerna pedibus nostris, et qui est sermo, scilicet Dei.

6 Post ipsam noctem dies nobis hilaris augebatur. Et continuo eadem die subito rapti sumus ad Procuratorem, qui defuncti Proconsulis partes administrabat. O diem lætum, gloriam vinculorum? o optata votis omnibus catena! O ferrum honorabilius atque pretiosius optimo auro! O stridor ille ferri, qui strepebat, dum trahitur per aliud ferrum! Loqui nostrum futurum solatium videbatur : atque ne hac jucunditate tardius fruermur, a militibus ubinam nos Præses audire vellet, huc atque illuc per totum forum circumducti sumus. Tunc nos in secretarium vocavit, quia necdum hora passionis advenerat. Unde prostrato diabolo victores sumus in carcerem reversi, et ad alteram victoriam reservati. Hoc itaque prælio victus diabolus, ad alteras se astutias vertit, fame nos et siti tentare molitus. Et hoc suum prælium multis diebus fortissime gessit, ita ut, quod magis l se cum diabolo facere adversarius putabat, m ægotantium copia ad Solenem fiscalem et aquam frigidam laboraret.

7 Hic autem labor, hæc inopia, hoc necessitatis tempus ad Deum pertinuit, dilectissimi fratres. Nam qui nos tentari voluit, ipse ut n allocutionem in ipsa tentatione haberemus, ostendit. Nam Victori Presbytero, Commartyri nostro, qui statim post hanc eandem visionem passus est, ostensum est hoc. Videbam, inquit, puerum huc in carcerem introisse, cujus fuit vultus perlucidus super splendorem inenarrabilem, qui nos deducebat per omnia loca o quaque

an inter socios Primolus, Donatianus in carcere defuncti, Renus,

dein Martyres Victor Presb.

Quartillosia,

Successus Ep. et Paulus?

An mentio S. Montani in epistola Celerini?

fuerunt ministri Ecclesiæ Carthaginensis.

D EX MS. ET SURIO.

precibus alii impetrant ignis extinctionem :

Dan. 3.

detruduntur in carcerem divinitus illustratum :

d e

dira patiuntur:

E

g

h

excitantur visione Reni :

i

k

Psal. 118.

ducuntur ad Procuratorem:

F

remittuntur ad carcerem :

inedia cruciantur :

l

m

n

animantur ap- paritione Christi Martyri Victori facta,

o

a Prologus

Capiuntur SS. 8

in carcere moriuntur Donatianus et Primolus

b

c

EX MS. ET
SURIO,

p

Psal. 49. 15

q

r

s

et visione
Quartillosi. v
viduæ :

t

u

x

y

z

reficiuntur
submisso
alimento :

A quaque iremus, egredi tamen non potuimus, et ait mihi: Adhuc modicum laboratis, quia nunc impedimini. Sed confidite, quia ego hic vobiscum sum. Et adjecit: Dic illis, quia gloriosorem coronam habebitis: et ad Deum suum spiritus properat, et anima jam proxima passioni sedes suas requisivit. Nam hunc eundem Dominum de Paradiso interrogavit, ubi esset. Cui ille ait: Extra mundum est. Ostende illum, inquit, mihi. Qui ait illi: Et ubi erit fides? Cumque hic per humanam pusillitatem diceret, Quod me mandas, tenere non possum: dic signum, quod eis dicam. Respondit ei Dominus, et ait: Dic illis signum Jacobi: Lætandum est, fratres dilectissimi, ut Patriarchis, etsi non justitia, laboribus adæquari possimus. Sed qui dixit, Invoca me in die pressuræ, et eximam te, et clarificabis me, ad clarificationem q fuit flexus, post preces ad se habitas commemoratus est nostri, prius miserationis suæ denunciāns munus.

8 De hoc enim sorori nostræ r Quartillosiæ hic nobiscum positæ ostendit: cujus mulieris et maritus et filius ante triduum passi erant. Ipsa quoque s hic residens, propinquitatem suam velociter subsecuta est, quæ in hunc modum, quod vidit, exposuit: Vidi, inquit, filium meum, qui passus est, venisse ad carcerem: qui sedens super labrum aquarium, ait: B Vidit Deus pressuram vestram et laborem. Et post hunc introivit juvenis miræ magnitudinis, qui ferebat phialas duas singulis manibus, lacte plenas, et ait: Bono animo estote, commemoratus est vestri omnipotens Deus. Et ex phialis illis, quas ferebat, dedit omnibus bibere. Quæ phialæ non deficiebant. Et subito t ablatas est lapis, qui fenestram dividit medius: sed et claræ fenestræ ipso medio u allatæ, liberam coeli faciem admiserunt. Et posuit juvenis ille, quas ferebat phialas, unam ad dexteram, alteram ad sinistram, et ait: Ecce et satiati estis, et abundat, et tertia adhuc phiala superveniet vobis.

9 Tunc abiit altera dies, quæ post hanc visionem eluxit. Expectantes autem eramus horam illam, quando fiscalis non x cibus, sed penuria et necessitas inferretur; quia cibus nullus nobis suberat. Nam et altera die jejuni manseramus. Subito autem ut sitientibus potus, esurientibus cibus, desiderantibus martyrium obvenit; ita laboribus nostris refrigerium Dominus per Lucianum carissimum nobis præbuit: qui disrupto y catenarum obice, velut per duas phialas per z Herennianum Hypodiaconum, et Januarium cathecumenum, alimentum indeficiens omnibus ministravit. Hoc subsidium ægros et laborantes nimium suffulsit. Eos quoque, qui per eundem laborem, hoc est, per incommodum Solonis et frigida aquæ ægritudinem jam inciderant, ab infirmitate revocavit. Cujus tam gloriosis operibus omnes apud Deum gratias agimus.

10 Jam nunc, dilectissimi fratres, et de amore, quem in nos invicem habemus, aliqua dicenda sunt: nec instruimus, sed admonemus: quia sicut simul unanimes sumus, ita et apud Dominum una vivimus et oramus. Tenenda est concordia caritatis, et dilectionum vinculis inhærendum est. Tunc diabolus prosternitur, tunc a Domino, quidquid postulatur, accipitur, ipso pollicente ac dicente: Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcumque petieritis a patre meo, continget vobis. Nec alio modo vitam æternam accipere et cum Christo regnare poterimus, nisi fecerimus quod præcipit faciendum: pro quo et vitam promisit et regnum. Eos denique hæreditatem Dei consequi, qui pacem cum fratribus tenuerint, suo magisterio ipse Dominus e-nuntiat, dicens: Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Quod exponens Apostolus ait: Ut simus

filii Dei. Si autem filii, et hæredes: hæredes quidem D Dei, cohæredes autem Christi. Si quidem compatimur, ut et commagnificemur. Si hæres non potest esse, nisi filius: filius autem non est, nisi pacificus: hæreditatem Dei habere non poterit, qui pacem Dei rumpit. Et hoc non quasi admoniti dicimus, aut sine divina ostensione suggerimus.

11 Nam cum Montanus cum Juliano habuisset sermones aliquos aa ob eam, quæ ad nostram mulierem obrepsit, communionem, quæ nec communicabat; cumque post correptionem, quam in eam congesterat, in rigore ipso discordiæ mansisset; ostensum est eadem nocte Montano hoc: Visum est, inquit, mihi venisse ad nos Centuriones. Cumque deducerent nos per viam longam, pervenimus in campum immensum, in quo occurrerunt nobis Cyprianus et bb Leucius. Pervenimus autem in locum candidum, et facta sunt vestimenta nostra candida, et caro nostra immutata, candidior vestimentis candidis. Ita autem perlucida fuit caro nostra ut oculorum visum ad intima cordis admitteret. Et respiciens in pectus meum, video quasdam sordes, et expegefactus sum in visione. Et occurrit mihi Lucianus, et retuli illi visionem, et aio illi: Scis quoniam sordes illæ, illud est, quod non statim concordavi cum Juliano? et in hoc expegefactus sum. Qua de re, fratres dilectissimi, concordiam, pacem, unitatem omni virtute E teneamus. Si nos invitant justis promissa præmia, si terret injustis poena prædicta, si cum Christo esse et regnare cupimus; quæ ad Christum et regnum perducunt illa faciamus. Optamus vos bene valere.

a Est hoc exordium in MS. S. Maximini. Baronius præponit hæc verba: Lucius, Montanus, Flavianus, Julianus et Victorius etc. fratribus universis salutem. ac dein cum Surio ita incipit: Dilectissimi fratres, nobis nihil aliud est agendum, quam ut de Dei servis et Christo ejus dicamus, et de multitudine fratrum cogitandum: quamquam ratione hic amor per hoc officium ad has nos scribendas impulerit litteras, ut fratribus post futuris et magnificentiae Dei fidele testimonium, et laboris tolerantiam per Dominum memoriam relinqueremus. — b Desunt sequentia 9 verba in cæcis. — c Surius et Baron. menses. — d MS. accessus. — e Surius: obscuritatis deformia et cæca noctis contexta. Baron. cæca nocte. — f Baron. et Surius: sed veremur atrocitatem loci ut est dicere, quia ubi tentatio grandis est, ille ibi major est etc. — g Surius: aculeum connivens, contentioneque. Baron. convellens. — h Sur. solatium lætitiæque abstulit. Baron. lætitiæque. — i MS. comprehensus. — k Idem processerat. — l Sur. et Baron. secum facere. — m MS. ægrorum. Baron. quod ægrotabant corpora ob Solonem fiscalem, qui aquam frigidam post laborem non daret. — n Baron. alleviationem. — o Sur. et Baron. ut exiremus. — p MS. fragilitatem. — q Ita Baron. At Sur. sui fletus MS. post fletus ad preces confugiens. — r MS. Tharquillaciæ. — f Idem MS. his reddens. — t Sur. allatus — v Baron. sublato. MS. illius e medio ablati. — x MS. cibaria — y Idem Cataractariorum. — z Herenniani Hypodiaconi mentio fit in epistolis 78, 79, et 80 apud S. Cyprianum. quibus huic respondetur a damnatis Confessoribus ad metalla, cum S. Cyprianus hinc per illum pecuniarum subsidia misisset. Inter Herenniani socios tum aderat Lucanus acoluthus, qui hic videtur Luccinus dict. — aa Ita MSS. quæ intricata sunt apud Surium et Baronium verbis transpositis, ob eam mulierem, quæ ad mulierem accessit Sur. oppressit. — bb Alias Lucius, annotant Surius et Baronius.

CAPUT II.

Martyrium SS. Lucii, Juliani, Victorici, Montani: S. Flaviani in carcerem reducti constantia.

Hæc omnes de carcere simul scripserant. Sed quia necesse erat omnem actum Martyrum beatorum pleno sermone complecti, quia de se et ipsi propter modestiam minus dixerant, et Flavianus quoque privatum hoc nobis munus injunxit, ut, quidquid litteris eorum deesset, adderemus; necessario reliqua subjunximus. Cumque per plurimos menses reclusi fuissent in carcere, et fame ac siti diu laborassent, tandem sero produci jubentur, et ad prætorium Præsidis admoveri. Et omnibus quidem gloriosa voce confessis, cum Flaviano adjutorium a reclamaret amore perverso, negans eum Diaconum, quod confitebatur; inter ceteros, id est, Lucium, Montanum, Julianum, Victoricum, dicta sententia est, Flavianusque

aa

et visione
S. Montani
confirmantur.

bb

F

a

Adjudicantur
morti, reducto
Flaviano ad
carcerem.mutuam cari-
tatem com-
mendant :

Matth. 18. 19

Matth. 5. 9.

Rom. 8. 17

A nusque rursum receptus est. Et quamvis haberet plenam doloris materiam, quod scilicet de tam bono collegio separatus est, tamen fide et devotione, qua vixit, credebat id fieri, quod Deus vellet, et tristitiam solitudinis destitutæ religione sapientiæ temperabat. Dicebat etiam : Cum cor regis in manu Dei sit, quæ caussa mœroris est, aut quare succensendum putem homini, qui hoc loquitur, quod jubetur? Sed de Flaviano postmodum plenius.

13 Interim ceteri ducebantur ad victimæ locum. Concursus fit undique gentilium et omnium fratrum. Qui quamvis obsequentes aliis et ceteris Dei testibus pro religione et fide, quam Cypriano docente didicerunt; tunc tamen officio pleniore et copia maiore convenerant. Erat illic videre Martyres Christi felicitatem gloriæ suæ vultus hilaritate testantes : ita ut possent ceteros provocare ad propriæ virtutis exempla, etiamsi tacerent. Sed nec sermonis largitas defuit. Nam exortationibus suis singuli plebem Dei corroboraverunt : Et Lucium quidem præter ingenitam lenitatem et probam ac modestam verecundiam infirmitas etiam gravis et labor carceris fregerat : ac propterea cum comitibus paucioribus solus ante præcessit, *b* ne multitudinis nimiae pressura defusioni sanguinis invideret : qui tamen et ipse non tacuit, sed comites suos quomodo purius potuit instruxit. Cui cum dicerent fratres, Memento nostri : Vos, inquit, mei mementote. Quanta Martyris humilitas, de gloria sua nec soli sub ipsa passione præsumere? Julianus quoque et Victoricus insinuata diu fratribus pace, et commendatis omnibus Clericis, maxime eis, qui famem carceris *c* passi erant, ad passionis locum cum gaudio et sine pavore venerant.

14 Sedenim Montanus, corpore et mente robustus, quamquam et ante martyrium gloriosus, quidquid semper veritas postularet, constanter et fortiter dixerit sine ulla exceptione personæ; tamen de martyrio proximo crescens, prophetica voce clamabat : Sacrificans diis eradicabitur, nisi Domino soli. Et hoc frequenter iterabat, insinuans et inculcans, non licere, deserto Deo, ad simulacra et manufacta *d* idola sacrificia offerre. Hæreticorum quoque superbiam et improbam contumaciam retundebat, contestans eos, ut vel de copia Martyrum intelligerent Ecclesiæ veritatem, ad quam redire deberent. Deinde lapsorum abrupta festinantia *e* negotiationem pacis ad plenam poenitentiam et Christi sententiam differabat, nec non integros quoque ad tutelam integritatis exhortans : State fortiter, fratres, et constanter militate, dicebat. Habetis exempla : nec vos lapsorum perfidia destruat ad ruinam, sed nostra tolerantia magis ædificet ad coronam. Virgines quoque singulas admonebat, ut sanctitatem suam tuerentur. Generaliter omnes docebat, ut Præpositos venerarentur. Præpositis quoque ipsis concordiam pacis insinuans, nil esse melius aiebat, quam Præpositorum unanimem voluntatem : tunc et plebem posse ad sacra obsequia provocari, et ad vinculum dilectionis animari, si Rectores plebis pacem tenerent. Hoc enim est propter Christum pati, Christum etiam exemplo sermonis imitari, et esse probationem maximam fidei. O exemplum grande credendi?

15 Cum autem jam carnifex immineret, et gladius super cervices ejus libramento nutante penderet, expansis ille manibus ad Deum, voce clara, ita ut non tantum ad totius plebis aures, sed et ad Gentiles quoque ipsos sonus vocis evaderet, oravit, rogans et deprecans, ut Flavianus, qui per suffragium populi de comitatu eorum remanserat, sequeretur die tertio. Et quo precis suæ fidem faceret, *f* manua-

post crastinum ligarentur. Sed et in medio eorum in area solum servari jussit, ut nec sepulturæ consortio separaretur. Et perfectum est sub oculis nostris, quod Dominus in Evangelio suo repromisit, ut qui tota fide peteret, quidquid peteret, impetraret. Nam post biduum, secundum quod postulatum fuerat, Flavianus quoque productus, gloriam suam passione perfecit. Quoniam tamen, ut supra dixi, etiam ipse mandavit, ut bidui moram *g* memoratis caussis jungeremus, faciendum erat necessitate maiore, quod fieri merito deberet, etiamsi non juberetur.

16 Post suffragia illa, post voces, quibus quasi pro salute ejus amicitia inimica surrexerat, revocabatur in carcerem virtute robusta, mente invicta, fide plena. Nihil de animi ejus vigore mutilaverat, ne remanendi quidem contemplatio : quæ quamvis posset movere, tamen fides, quæ imminentem passionem tota devotione præsumpserat, temporanea impedimenta calcabat. Hærebat lateri ejus incomparabilis mater, quæ præter fidem, qua ad Patriarchas pertinebat, in hoc etiam se Abrahæ filiam comprobavit, quod filium suum et optabat occidi, et quod interim remansisset, contristabatur intimo dolore. O matrem religiose piam! O matrem inter vetera exempla venerandam! O Machabæicam matrem! Nihil enim interest de numero filiorum, cum perinde et hæc in unico pignore totos affectus suos Domino mancipavit. Sed ille collaudans matris animum, ut dilationem suam non doleret, Scis, inquit, mater merito carissima, ut semper tentaverim, si confiteri contigisset, martyrio me frui, et frequenter catenatus videri, et sæpe differri. Si ergo contigit, quod optavi, gloriandum est potius quam dolendum.

17 Et cum ad carceris januam veniretur, difficilius multo et tardius visum est, quam solebat, aperiri, obnitentibus etiam *h* carcerariorum ministris : ita ut videretur obfirmatum spiritu quodam repugnante atque testante, indignum esse carceris sordibus eum fœdari, cui cœleste habitaculum pararetur. Quia tamen divinitas coronæ dilatæ dignas caussas habebat, jam cœli et Dei hominem invitus carcer admisit. Qualis illic mens fuit biduo illo, qua spe, quave fiducia, cum Martyris Dei animus et de collegarum petitione præsumeret, et de sua crederet passionem futuram? Dicam, quod sentio. Dies ille post biduum tertius, non quasi passionis, sed quasi resurrectionis dies sustinebatur. Admirans erat denique turba gentilium, qui vocem Montani *k* petentis audierant.

a Amici scilicet Flaviani, ministri Ecclesiæ, negabant eum Diaconum esse, ut eriperent. Hinc ad carcerem reductus est, ut caussa ejus plenius cognosceretur. — *b* Surius et Baron. ne multitudo nimiae pressuræ de fusione sanguinis invideret. — *c* Idem visitaverant. — *d* Idem. figmenta accedere — *d* MS. et Surius negationem. — *f* In Actis. S. Cypriani laciniae manuales, item linteamina et manualia : in aliis ejusdem Actis linteamina et oraria leguntur. Infra in MS. Baronii vitta dicitur. — *g* Surius et Baron. juberemus. — *h* MS. Cataractariorum. — *i* Sur. et Bar. divinitatis corona dilata. — *k* MS. poenitentis.

CAPUT III.

S. Flaviani animus generosus, visiones, martyrium.

Postquam vero produci tertio die jussus est, rumore cognito, confluebant increduli et *a* perfidi, fidem Martyris probaturi. Egrediebatur de carcere Dei testis, jam ad carcerem non reversurus. Communis omnium magna lætitia, sed major habebatur in animo suo certo, quod et fides propria et petitio antecessorum suorum extorqueret Præsidi vel invitam, licet populo reclamante, sententiam. Unde et occurrentibus fratribus et salutare cupientibus fide tota pollicebatur, quod in *b* Fusciano cum omnibus pacem facturus esset. O magna fiducia, fides vera! Ingressus deinde prætorium, cum miraculo omnium in custodiarum loco stabat, expectans donec vocaretur.

19 Illic

D

EX MS.

ET SURIO.

petit et reservari partem linteæ, et locum sepulturæ : Matth. 11

g

S. Flavianus constans et ad mortem promptus,

a matre ad martyrium animatur : E

h

magna spe biduo in carcere detinetur,

k

F

a

Lætus exit e carcere ad prætorium :

b

verbo et exemplo excitant alios :

b

S. Lucius in morte preces rogatus, et ipse aliorum petit.

c

SS. Julianus et Victoricus hilares in morte :

S. Montanus increpat idololatrias,

d

hæreticos et lapsos :

e

dat monita bonis Christianis :

occidendus orat pro S. Flaviano :

f

EX MS.
ET SURIO.c
condiscipulos
gentiles ad si-
mulate sacri-
ficandum in-
citantur
instruit :B
affirmat se
Diaconum
esse :f
adjudicatur
morti :g
Acta scribi
mandat cum
visione
S. Cypriani.h
alterius viri,

A 19 Illic nos in latere ejus constituti eramus, juncti penitus hærentes, ita ut manus manibus teneremus. exhibentes Martyri honorem, et contubernii caritatem. Ibi condiscipuli ejus suadebant, cum lacrymis etiam, ut præsumptione deposita, sacrificaret interdum, postea quidquid vellet facturus : nec incertam illam et secundam mortem plusquam præsentem videretur. Et hæc Gentilium verba sunt, qui dicebant ultimi furoris esse, magis c mortis modum timere, quam vivere. Sed ille gratias agens, quod amicitia duce, quantum in ipsis erat, consultum sibi vellent; tamen et de fide et de divinitate non tacuit, dicens, multo melius esse primo in loco, quantum ad libertatem integritatis pertineret, occidi, quam lapides adorare. Tunc deinde summum esse Dominum, qui omnia imperio suo fecerit, ac d propterea solus colendus sit : addens et illud, quod Gentiles minus credunt, etiamsi de divinitate quid sentiunt, vivere nos etiam cum occidimur, nec vinci morte, sed vincere; ipsos quoque, si vellent pervenire ad conscientiam veritatis, etiam Christianos esse debere.

20 His illi retusi et revicti, postquam nihil per suadelas obtinere potuerunt, ad crudeliorem se misericordiam contulerunt, certi eum a proposito voluntatis suæ vel tormentis deponi posse. Et cum admoventi jussus esset, interrogatus a Præsidente, quare mentiretur se Diaconum, cum non esset, mentiri se negavit. Et cum Centenarius diceret, e Notariam sibi datam esse, qua contineretur eum fingere, respondit : An non est verisimile me mentiri et illum verum dicere, qui notariam falsam dedit? Qui cum reclamante populo ac dicente, Mentiris, iterum a Præsidente interrogaretur, an vere mentiretur, respondit : Quod est compendium mentiendi? Ad hoc populus exasperatus, torqueri eum iteratis clamoribus postulavit. Sed Dominus, qui servi sui fidem f sciebat, non est passus probati Martyris corpus tormenti alicujus vel levi laceratione pulsari. Cor enim Regis ad sententiam statim flexit, et testem suum, usque ad mortem fidelem, consummatocursu et agone perfecto, g coronavit.

21 Exinde jam gaudens, quia per sententiam datam passionis suæ erat certior, etiam jucundo colloquio fruebatur. Et sic effectum est, ut juberet hæc scribi, et ad propria verba conjungi : addi quoque ostensiones suas voluit, quarum pars ad moram bidei pertineret. Cum adhuc, inquit, Episcopus noster solus passus fuisset, ostensum est mihi hoc, quasi Cyprianum ipsum interrogarem, An pati ictus doleat, scilicet Martyr futurus de passionis tolerantia consulebat. Qui mihi respondit et dixit : h Alia caro patitur, cum animus in cœlo est, et nequaquam corpus hoc sentit, cum se Deo tota mente devovit. O verba Martyris, Martyrem cohortantis! Negavit esse in passionis ictu dolorem, ut qui et ipse habebat occidi, animari constantius posset, quod nec parvum quidem sensum doloris de passionis ictu haberet.

22 Postea, inquit, cum plures paterentur, contristabar in visu noctis, quod quasi a collegis meis remansissem. Et apparuit mihi vir quidam, dicens : Cur contristaris? Cui cum causam tristitiæ meæ dicerem, ait : Quid tristar? bis Confessor es, tertio Martyr eris per gladium, et sic impletum est. Nam confessus Christum primo secretario, secundo publice, reclamante populo, jussus recludi, a collegio suo secundum ostensionem suam remansit, et productus post confessiones duas, tertio passionem perfecit.

23 Deinde, inquit, cum jam i Successus et Paulus cum comitibus suis coronati fuissent, et ego post infirmitatem convalescerem, video ad domum meam venisse Successum Episcopum, vultu pariter et cultu

nimis claro, cujus effigies difficulter agnosceretur, eo quod carnales oculi Angelico splendore rutilarent. Quem cum vix agnoscerem, ait mihi : Missus sum nunciare tibi, quoniam tu passurus sis. Hoc cum dixisset, statim venerunt duo milites, qui me perducerent et perduxerunt me in locum quemdam, ubi erat fraternitatis multitudo collecta, k et cum ad præsidem admotus essem adduci jussus sum, et apparuit subito in medio plebis mater mea, dicens : l Laudo te, quia nemo sic martyrium duxit. Et vere nemo sic. Nam, ut omittam carceris abstinentionem singularem, et ut accipientibus ceteris vel modicum cibum, qui de sordibus penuriæ fiscalis offerebatur, solus se ab ipso modico continuit, tanti habens jejuniis multis et legitimis fatigari, dummodo alios victu proprio saginaret.

24 Ad illa igitur venio, quod cum tanto honore deductus es, qui a tot Sacerdotibus comitatus, disciplinis omnibus m ordinatis, ad instar ducis dirigi meruit. Sic regnaturum cum Deo Martyrem, jam spiritu ac mente regnantem, etiam itineris tota dignitas exprimebat. Sed nec de cœlo testimonium defuit. Imber largus et lenis temperato rore descendens fluebat, ad multa proficiens : primo, ut Gentiles perneciter curiosos interventu pluviae refrænaret, tunc deinde ut divertendi daretur occasio, et sacramentis legitimæ pacis nullus profanus arbiter interesset. Et quod Flavianus ipse ore suo dixit, adhuc pluebat, ut Dominicæ passionis exemplo aqua sanguine jungeretur. Sic n confirmatis omnibus fratribus et pace perfecta, processit e stabulo, quod Fusciano de proximo junctum est. Ibi cum editiore locum et sermoni aptum conscenderet, silentio manu facto, hujusmodi verba emisit : Hæc noveritis, fratres dilectissimi, quod nobiscum pacem habetis, si Ecclesiæ noveritis pacem, et dilectionis unitatem servaveritis : nec putetis pauca esse, quæ dixi, cum et Dominus noster Jesus Christus, passioni proximus, hæc novissime dixerit : Hoc est mandatum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Et supremum illud adjunxit, et in testamenti modum ultima sermonis sui fide signavit, quod p Lucianum Presbyterum commendatione plenissima prosecutus, quantum in illo fuit, sacerdotio destinavit. Nec immerito. Non enim difficile fuit, spiritu jam cœlo et Christo proximante, habere notitiam. Deinde ad locum victimæ, perfecto sermone, descendit, et ligatis oculis q ea parte, quam Montanus servare ante biduum jusserat, fixis tamquam ad precem genibus, passionem suam cum oratione perfecit. O martyrum gloriosa documenta! O testium Dei experimenta præclara, quæ ad memoriam posterorum merito conscripta sunt, ut, quemadmodum de scripturis veteribus exempla, dum discimus, sumimus, etiam de novis aliqua discamus.

a MS. perfidæ mentis constantiam probaturi. — b Sur. Fuscano — c Idem mortem malle timere. Baron. mortem vel temere. — d MS. perpetualiter ideo colendus. — e Baronius hæc annotat. Quam hic auctor dicit Notariam, idem est quod Notaria. Apuleius, et ipse Afer, de Asino aureo lib. 7 sic nominat. Eadem quoque nomenclatura utitur Augustinus epistola 160 ad Marcellinam. Est autem Notaria, sive Notoria, scripta relatio, quæ aliquo fit Judici. l. Accusatores § Nunciatores. ff. ad S. C. Turpil. Hæc Baronius. MS. S. Maxim. non Notariam, sed victoriam habet. — f Addebatur in MS. jam in carcere poenis plenissime, supple probatam, quod deerat. — g MS. consummavit. — h Baron. Nullo caro. — i MS. Successum. Baronius putat Successum illum esse ad quem Cyprianus scripsit epistolam 82, asseritque Episcopum Abirrensem Germaniacæ, qui interfuit magno Concilio Carthagenensi. Coluntur 19 Januarii inter varios Martyres Afros Paulus et Successus, sed nulla Episcopatus facta mentione. — k Sur. et Baron. hæc solum habent : inter quos apparuit mater mea. — l MS. Laudate, laudate. — m Idem MS. ordinatus. — n Sur. et MS. consummatis. — o MS. fine. — p Lucianus hic electus est Episcopus Carthagenensis, Sede hæcenus post obitum S. Cypriani vacante, ut ex Ophalo tradit Baronius. Sur. et MS. Licinum habent. — q Baron. ea vitæ parte, at supra manalem dixit.

D
et S. Successi
Episcopi ap-
parentium :educitur in
comitatu
sacerdotum,
m

cœlo pluvio,

E

n
Joan. 19.

p

q

F

DE SANCTIS MARTYRIBUS IN PORTU ROMANO PAULO ET PRIMITIVO, SIVE PRIMITIVA.

G. H.

XXIV FEB.

In portu
Romanomulti Marty-
res fuere,hoc die cele-
brantur Pau-
lus et Primi-
tivus :

B

ab aliis solus
Primitivus,

aut Primitiva,

Portus Romanus, secunda Episcopalis civitas Cardinalitia dignitate ornata, ab Urbe milliarum xviii distat ad Tiberis dexteram non longe ab Ostia, prima civitate Episcopali Cardinalitiae prærogativæ. Hic Portus modo piscatoriarum casularum recessus ignobilis est, olim nobilissimorum ædificiorum celebris : ac varie appellatur, modo solum Portus, modo addito cognomine Portus Romæ, Portus Romanorum, Portus Urbis, Portus urbis Romæ, Portus Augusti etc. et frequenter in Martyrologio Romano Portus Romanus : in quo quamplurimi Sancti palma martyrii coronati fuere. Inter hos eminent S. Hippolytus ejusdem loci Episcopus, a quo reliqui Episcopi Portuenses, etiam S. Hippolyti appellantur : hunc aliosque Martyres in Portu Romano passos celebrat Martyrologium Romanum xxii Augusti : quo item die adscripti antiquo MS. Romano Martyrologio, quod S. Hieronymo adscribitur, celebrantur in Portu Romæ. Quod itidem MS. Martyrologium diem xxiv Februarii ita auspicatur : vi Kalend. Martii, Romæ in Portu natale Pauli et Primitivi. MS. antiquum Richenoviense ab his quoque Sanctis orditur, sed Portu omisso. Romæ, inquit, Pauli et Primitivi. At MS. Aquisgranense sub dubio locum assignat, his verbis : Romæ Absolonas Natalis Primitivi et Pauli. At quid illud Absolonas? Notherus Sanctum statuit. Item, inquit, Romæ Absolonis. Ast idem legitur in MS. S. Hieronymi, jungiturque Martyribus Cæsareæ Cappadociæ passis, ut nomen illud perperam huc translatum et insertum videatur. unde præcedentia in eo Martyrologio ita arbitramur ordinanda : In Cæsarea Cappadociæ Natalis SS. Herodii, Lucii, Sergii, Absolonis. Romæ Natalis Primitivi et Pauli. Priores in Syllabo Prætermisorum ad vi Nonas Martii rejecimus. Posteriores etiam refert Grevenus in Auctario Usuardi anno 1515 et 1521 excuso : Romæ sanctorum Martyrum Primitivi et Pauli.

2 Omisso Paulo Primitivus solus celebratur in antiquis Martyrologiis MSS. Tornacensi S. Martini et Lætiensi his verbis : Romæ natalis Primitivi. Huic ex quinque MSS. Martyrologiis antiquis et optimæ fidei prolato, et confirmato Greveni olim bis excusi auctoritate, objicitur MS. Martyrologium S. Cyriaci, in quo ista habentur : Romæ Natal. S. Primitive. Ita in apographo nostro Romæ cum diphthongo scribitur, et Primitive absque diphthongo, ut facilis ex Primitivi potue-

rit amanuensium error obrepere. Hinc tamen Baronius Martyrologio Romano hodierno ita inscripsit : Romæ S. Primitivæ Martyris. Annotatque de ea consentire vet. manuscr. quorum supra meminit, cænobii scilicet S. Cyriaci, ut alibi sæpius monuit. Ferrarius etiam in Catalogo SS. Italiæ, Primitiva, inquit, Martyr in Rom. Martyrol. tantum memoratur. An ea nupta fuerit vel Virgo, et sub quo Imper. martyrium sit perpessa, ubi corpus ejus requiescat, prorsus ignoratur. Quod et de multis, quorum sola exstat memoria, contigit. Adde et facile nominis alicujus litteram unam inturbare, ut hic factum apparet.

3 Altera in Paulo Martyre controversia est, num is ex hoc xxiv Februarii ad vi Nonas Martii amandandus sit, quod eo die in Martyrologio Romano ista legantur : In Portu Romano sanctorum Martyrum Pauli, Heraclii, Secundillæ et Januarii. Annotat autem Baronius : Beda de Paulo tantum agit, et Heraclium omittit, sed restituitur ex dictis vet. manuscr. Verba Bedæ sunt : In Portu Romano Pauli, Secundolæ, Januariæ. Galesinius, Beda solum citato, Heraclium adjunxit, qui alteri classi Martyrum ab aliis adjungitur. In MS. Martyrologio S. Cyriaci ista solum habentur : vi Kalen. Martii. In Cæsarea Cappadociæ Lucæ Episcopi, Primitivi, Romæ Pauli, Januarii. In Tornacensi MS. hæc leguntur : In Cæsarea Cappadociæ Natalis Lucæ Episcopi, Januarii et Primitivi. Eodem die in Portu Romano in cœmeterio Pauli Natalis Secundolæ et Januariæ Virginum. In his Martyrologiis supra Paulus non jungebatur Primitivo : quos tam xxiv Februarii ut diximus, quam ii Martii conjungit Grevenus in Auctario Usuardi, his verbis : Romæ SS. Georgii, Eraclii, Absolonii, Pauli, Januarii, Primitivi, Secundolæ. Quæ hoc modo leguntur in MS. Richenoviensi : Romæ Primitivi, Erolii (lege Eraclii, aut Heraclii) Georgii, Absoloni, Secundulæ, Januarii. In MS. Martyrologio S. Hieronymi hæc aliter distinguuntur : Cæsareæ Cappadociæ, Lucii Episcopi et Primitivi. Romæ Secundulæ, Januariæ. In MS. Aquisgranensi denique hæc traduntur : Natalis S. Lucii Episcopi Via Appia ad Scm Sixtum Natalis SS. Georgii, Heraclii, Absoloni, Pauli, Januarii. In Cæsarea Cappadociæ Lucæ Episcopi, Primitivi. Et hæc sunt Martyrologia, quæ utroque die horum Martyrum meminere : quibus si alii repperint certiora, eaque suggesserint, ad ii diem Martii proferemus.

An idem Paulus
ab aliis
referatur 2
Martii.

E

C

DE SANCTIS MARTYRIBUS NICOMEDIENSIBUS

LUCIANO, EDITIO, VEL EDITITIO, FELICE, ORBANO, MARTHA, CRISCONINA, CAIO, FLORENTIO, DONATILLA, ROGATILLA, ITEM DONATILLA, MARCELLINA, NUMMADO, FELIANO, NIDA, FLAVO, AFFERE, ATULINO, SANULA, CAHE, DICIANO, JANUARIO, DIDDO, SECURE, SELLARE, EXUPPO, JUBITANA, GEMELIANA, JULIA, FORTUNATA, PEREGRINO, VICTORICO, MAXENTIO, GEGALO, ITEM LUCIANO, HONORATO, FLAVIANO, FELICE, CASTO, SATURO, FELICISSIMO, VICTORE, MARIA, JANUARIA, RUFINIANA, FORTUNATO, AURELIO, RUTILO.

G. H.

XXIV FEB.

Paginam sanctorum Martyrum nominibus implemus, thesaurum ostendentes, quem multorum annorum intervallo deploramus pene obrutum. Notherus primum indicavit, qui alios ad tam Februarii T. III.

illustre forsitan certamen excitavit. In Nicomedia, inquit, Luciani Presbyteri. Et Africæ adscribit Juliam, quæ huc spectat. Ultimam refert Hermannus Greven in Auctario Usuardi, sed aliis junctum : Romæ, inquit, Julia,

Martyres Ni-
comedienses,
Lucianus,
Julia,

59 sanctorum

A sanctorum Martyrum Primitivi et Pauli, Rutili, Serapionis, Herodii, Lucii. *Ex his priores duos solum Romæ passos retulimus. Rutilus ad hos Nicomedienses spectat. Serapion cum aliis in Ægypto passus est, a nonnullis etiam hoc die relatus, a pluribus proximo xxv Februarii, ubi nos de eo et sociis agemus. Herodium vero, aliis Herulum et Lucium Martyres Cappadoces ad vi Nonas Martii rejicimus. Idem Greven inter Africanos Martyres recenset Gemellum, qui forsan hic Gemeliana dicitur. Et hæc in excusis Martyrologiis solum reperimus: ex MSS. reliqua damus. Aquisgranense cum memorato Greveni Auctario fere convenit. in eo hæc leguntur: In Cæsarea Cappadociæ Natalis SS. Herodii, Lucii, Sergii, Absolonis. Romæ Natalis Primitivi et Pauli. Rutili, Serapionis Martyris. De verbo Absolonis postposito voci Romæ supra actum est. In quodam MS. Parisiensi Labbæi nostri referuntur Edititius et Rutilus, quorum ille aliis Editius dicitur. In parvo Martyrologio MS. monasterii S. Maximini, sed perantiquo, hæc conjunguntur. vi Kalendas Martii, Natalitium S. Joannis Evangelistæ, Orbani, Sergii Sirmis. Ex his Orbanus ad hos Nicomedienses pertinet, Sergius ad Cappadoces. Quid verbo Sirmis indicetur, non capimus. xxiii Februarii dedimus varios Martyres Sirmii in Pannonia passos: unde perperam vocabulum illud ad diem sequentem forsan translatum. Nam pridie in pluribus MSS. celebratur nativitas S. Joannis Evangelistæ. In eodem MS. S. Maximini die sequenti refertur Marcellina, quæ huc spectat.*

B *2 In Martyrologio MS. Tornacensi S. Martini hæc solum memorantur: In Nicomedia Natalis Luciani Presbyteri. Vetustum MS. Richenoviense numerum sociorum Martyrum addit his verbis: vi Kalendas Martii, Romæ Pauli et Primitivi, et in Nicomedia Luciani Presbyteri et aliorum xliii, pro quo numero si xlviii substituantur, omnes supra in titulo recensiti comprehenduntur: illos nobis præbet antiquissimum MS. Martyrologium Romanum, quod S. Hieronymo attribuitur in hunc modum: vi Kalendas Martii, Romæ in Portu Natale Pauli et Primitivi. In Cæsarea Cappadociæ, Natale SS. Heruli, Lucii Georgii, Absolonis. Nicomediæ Luciani, Editii, Petri, Felicis, Orbani, Crisconinæ, Caii, Florentii, Donatillæ, Regatillæ, item Donatillæ, Marcellinæ, Nummadi, Feliani, Ni-*

dæ, Flavi, Afferis, Atulini, Sanulæ, Cahis, Diciani, D Januarii, Diddi, Securis, Sellaris, Exuppi, Jubitanæ, Gemelianæ, Juliæ, Fortunatæ, Peregrini, Victorici, Maxentii, Gegoli, item Luciani, Honorati, Flaviani, Felicis, Casti, Saturi, Felicissimi, Victoris, Mariæ, Januariæ, Rufiniani, Fortunati, Aurelii, Rutuli.

3 *Hactenus Martyrologium S. Hieronymi, et usque ab ipso probabiliter scriptum: cui alius sequentia adjunxit et aliquos ex dictis Martyribus, fortassis diversos ratus, repetiit his verbis: Nicomediæ Natale SS. Luciani Presbyteri, Petri Palatini, Adviti. Hic supra Editius appellatur. Dedimus xxii Februarii alios Nicomedienses Martyres, quorum dux et antesignanus erat Euterius Palatinus: ubi nonnulla de hac dignitate observavimus. Qui inter hujus diei Martyres Felicissimus est, legebatur in MS. Felissimus, errore amanuensium, ut videtur. Eodem modo qui Felianus est, forsan Felicianus dicendus est: quin et in aliis nominibus possunt menda subesse, ex aliis MSS. codicibus, si aliquando reperiantur, emendanda.*

4 *De S. Luciani statu ac conditione quæri potest, num Presbyter appellandus sit cum Notkero, et MSS. Tornacensi et Richoneviensi, imo et Auctario Martyrologii S. Hieronymi: quod forte adjectum a librario, existimante S. Lucianum Antiochenum Presbyterum qui Nicomediæ passus, ut vii Januarii diximus, ad quem diem omnibus pene Martyrologiis inscriptus est: ac memorata MSS. S. Hieronymi et Richenoviense ita eundem diem auspicantur: vii Idus Januarii In Nicomedia S. Luciani Presbyteri. Addunt MSS. Tornacense et Lætiense: Qui in quatuor partes est divisus, singulæ autem partes singulis lapidibus alligatæ in mare sunt mersæ: quæ Deo redintegrante, Elenopoli altera die consolidatum corpus cum ipsis quatuor lapidibus inventum est. Item Clerici, Diaconi et Antiocheni, qui septies torti, et de carcere producti, decollati sunt. Hæc ultima verba in aliis Martyrologiis in singulari numero efferuntur, de S. Clero Diacono Antiocheno, de quo tunc eodem vii Januarii egimus. Posset alioquin non temere quæri, an non illi Clerici, Diaconi, et Antiocheni scilicet utriusque sexus, h. xlviii sint, quos jam xxiv Februarii passos referimus, maxime si Lucianus Presbyter hic iterato positus dicatur, ut discipulis sociisque certaminis jungeretur.*

aliqui repetiti.

An S. Lucianus Presbyter fuerit, E et alius a S. Luciano Presb. Antiocheno?

An socii sint Clerici, Diaconi et alii Antiocheni?

DE S. SERGIO

MARTYRE, CÆSAREÆ IN CAPPADOCIA, Commentarius prævius.

G. II.

C

ANNO CCCIV
XXIV FEB.

S. Sergii veneratio sacra:

Cæsarea metropolis Cappadociæ primæ, multorum illustrium Martyrum palæstra fuit: in qua hoc die palmam cælestis victoriæ promeruisse S. Sergium, indicant Martyrologia tam manu exarata quam excusa, Bedæ, Usuardi, Adonis, Bellini, Maurolyci, Romanum antiquum Rosweydi, hodiernum Baronii. In hoc ista leguntur: Cæsareæ in Cappadocia S. Sergii Martyris, cujus gesta præclara habentur: quæ alii etiam præclarissima vocant. Nonnulla Martyrologia horum gestorum non meminerunt. Galesinius hæc scribit. Cæsareæ in Cappadocia S. Sergii Martyris, cujus tum admirabilis ob Christum dimicatio extitit, tum alia divine facta narrantur. Eadem describit Canisius in Martyrologio Germanico. Annotat vero Galesinius, scribi ab martyrologis ejus præclara acta extare, nihil tamen adhuc compertum esse.

2 *Tamaius Salazar eundem inscripsit Martyrologio Hispanico his verbis: Cæsareæ Cappadociæ natalis S. Sergii monachi et Martyris, cujus sacra pignora Hispaniam adlata, apud Betulonem Laletaniæ in Cathalonia honorifice delitescunt. Idem in Notis addit*

in difficilioribus investigandis Actis se totam operis indaginem accommodasse: ea autem Acta ex pervetusto Codice MS. Gothico, apud cœnobium Toletanum Montis-Sion Cisterciensis Ordinis adservato, exscripta recepissee, opitulante D. Martino de Zelaga Ocariz, tunc apud Toletanos Inquisitore, nunc apud Salmanticenses Scholastico dignissimo. Hæc ergo Acta a Tamaio edita damus, quamvis ab homine imperito videantur conscripta.

3 *Genus mortis Martyrologia Latina non suggerebant, quod Acta clare docent contigisse amputato capite, et confirmant nostram conjecturam, qua ii Januarii indicavimus hunc Sergium videri quem Græci in Menæis et apud Cytheræum eo die celebrant, asseruntque capite plexum vitam finivisse.*

4 *Primus Cabilunensis Episcopus in Topographia Sanctorum ante annos cc scripta, de S. Sergio Betulone quiescente ista habet: Betulon ejusdem provinciæ Tarraconensis Hispaniæ littoralis civitas prope Barchinonem. Hic Anastasius miles ex Lerida cum sociis septuaginta tribus Martyr. Hic jacet S. Sergius in suo monasterio Martyr. De S. Anastasio ejusque sociis*

Acta antiqua:

an apud Græcos colatur 2 Januarii?

an S. Sergius Betulone sepultus sit cum S. Anastasio ibidem occisus? sociis

A sociis cum *Ferrario* egimus *xxiii Januarii*, et una *S. Sergium*, conjunximus, ne videremur separare, quos alii etiam *Hispani* scriptores conjunxerunt. *Ambrosius Morales lib. 10 Histor. Hisp. cap. 28 fol. 385 et Domenecus Hist. SS. Catalanæ pag. 123*, narrata *S. Anastasii* cæde, addunt ibidem etiam martyrio affectum monachum, *Sergium* dictum. *Iidem* memorantur in *Chronico* sub nomine *Juliani Petri* edito, et *S. Anastasius* miles in persecutione *Decii* statuitur occubuisse, ejusque martyrium adeo fuisse illustre, ut v die *Decembris* *Græci* in suis *Menologiis* hujus fortissimi militis et *Martyris* meminerint. Ita illic num. 86. An autem, postquam *Menologium* *Græcorum* ab *Henrico Canisio* editum est, aut saltem postquam ex codice *MS.* et *Menæis* *Græcis* nomen illius *Martyrologio Romano* adscriptum est, hæc primo sint composita, alii inquirent. Non meminerunt *Græci* *Decii* imperatoris, non *Hispaniæ* aut ullius urbis, imo nec sociorum, qui in *Chronico* illo num. 87 asseruntur septuaginta, etiam socii in difficilima pugna et in corona.

B *His de S. Anastasio et sociis* narratis, num. 88 de *S. Sergio* ista adstruuntur: *Betulone* in *Laletania* allatum est corpus *S. Sergii* monachi, pro fide passi in *Cæsarea Cappadociæ*, cujus dies *xxiv* mensis *Februarii* celebris habetur. Sunt qui putent hunc *Sergium* filium fuisse *S. Philippi Martyris*, qui post administrationem egregiorum magistratuum factus monachus, martyrium post patrem sororemque pertulit, et cum eisdem *Romæ* sepultus, cum eis æternam palmam possidet. Bene dicunt passum fratrem esse *Eugeniam*. Quidam vero auctores falluntur, passum *Romæ* dicentes: sed revera passus est martyrium illustre *Cæsareæ Cappadociæ*. Hæc ibi, quæ paullulum enodanda. Bene, inquit, dicunt passum *Sergium* fratrem esse *Eugeniam*. Colitur hæc *xxv Decembris*, cujus *Acta* edidit *Lipomanus*, et ex eo *Surius*: in quorum exordio de parentibus ejus, et fratribus ista leguntur: *Commodo* post *Marcum* suum patrem, *Romanum* tenente Imperium, cum jam septem annos in eo transeisset, quidam *Philippus* vir illustris *Ægypto* præficitur: qui simul cum uxore *Claudia* et filiis mittitur in *Ægyptum*. Ei erant duo quidem filii masculi *Avitas* et *Sergius*, filia autem, nomine quidem *Eugenia*, animo vero generosa, sicut etiam corpore et forma insignis. At *Philippo Alexandriæ* inter orandum, pro fide *Christi* occiso *xiii Septembris*, quo die *Fastis* sacris adscriptus est, *Claudia* uxor cum filiis et *S. Eugenia* *Romam* reversa est: quando, ut hujus *Acta* habent, *Senatus Romanorum* ejus filios elegit insignes magistratus, *Abitam* quidem *Proconsulem* *Carthaginis*, *Sergium* autem *Africæ Vicarium*. Hinc in *Chronico* *Juliani* dicitur post administrationem egregiorum magistratuum factus monachus, martyrium post patrem sororemque pertulisse. Verum de ejus monachatu aut martyrio nihil ea *Acta* habent: ut fors, quia nomen ibi *Sergii* inventum est, illi, quæ ad *S. Sergium Cappadocem* aliumve monachum spectant, sint levissima conjectura adjecta. Nam *Commodus Imperium Romanum* accepit anno *clxxx*, occisus anno *cxciii*, et *S. Sergius* martyrium subiit anno *ccciv*, non vero martyrium ejus, multo minus corporis translatio referenda sunt ad tempora *Decii*, cum infra in *Actis* post sororem, quæ sub *Gallieno* passa est, dicatur martyrium pertulisse. Verum *chronicon* fors exponendum est, quod occasione martyrii *S. Anastasii*, quod *Betulone* peregit, adjuncta sit *Translatio* corporis *S. Sergii* ad eandem *Laletaniæ urbem* *Betulonem*.

C *Infra* in *Actis* *S. Sergii* hæc de *Translatione* clausula legitur: Postmodum currente tempore sancti monachi lipsana in *Hispaniam* delata sunt, et apud oppidum *Betulonem* sepulta honorifice quieverunt, licet hodie situs sepulchri penitus ignoretur. Quæ clausula majoris apud nos ponderis esset, quam *Chro-*

nicon Juliani, si postea non fuerit *Actis* adjecta. *Ale-greus* in *Paradiso Carmelitico*, statu 2 ætate 6 cap. 131 statuit martyrium *S. Sergii* ad annum *Christi* *cccc* sub *Imperatoribus* *Arcadio* et *Honorio* fratribus regnantibus. Potius conjici posset tunc contigisse corporis translationem; atque eam clausulam cum ipsis fors *Actis* scriptam fuisse: quo tempore situs sepulchri ignorabatur, quod urbs *Betulon* solo æquata et diruta dicatur, et ex ejus ruina *Badolona* constructa. Non tamen, quisquis is *Sergius* fuerit, *Ordinis Carmelitici* monachum fuisse absque antiquorum scriptorum auctoritate temere dixerim. Forsan monachus solum habitus quod *Monasterium* *S. Sergii*, ob ejus reliquias illic depositas, fuerit appellatum. In antiquis *Martyrologiis* nullum monachatus ejus reperitur vestigium. Qui a nobis relatus est *xxiii Februarii* *Sirens*, sive *Sinerius*, *Sirmii* in *Pannonia* inferiore sub *Maximiano* Imperatore passus, monachus passim in *Martyrologis* dicitur, ob *Vitam* solitariam in prædio quodam suo, aut locis desertis, actam, ut ibidem diximus num. 1. Hic in *MS. Florario* dicitur ab aliis etiam *Sergius* appellari. An ab illo hunc *Cæsariensem* *Sergium* nomen monachi sit translatus, haud scimus.

7 *Molanus* annotat ad *Usuardum* de *S. Sergio* forte agere *S. Gregorium Turonensem* de *Gloria Martyrum* cap. 97, cujus hoc est initium: *Sergius* quoque *Martyr* multa signa in populis facit, curans infirmitates, sanansque languores fideliter deprecantium. Agit idem *Turonensis* de *S. Sergio Martyre* lib. 7 *Hist. Franc. cap. 31*. Narravit, inquit, quidam, quod aliquis in partibus *Orientis* *Rex* ablato *S. Sergii Martyris* pollice, in dextro brachio corporis sui servasset etc. Coluntur *Nonis Octobris* *SS. Sergius* et *Bacchus*, nobiles *Romani*, sub *Maximiano* Imperatore in provincia, *Augusta Euphratesia* dicta, occisi. De quo *Sergio Turonensem* in *Hist. Franc.* agere scribit ad eundem *vii Octobris* *Baronius*. Adjungitur hoc *xxiv Februarii* *Sergius* alius *SS. Herulo*, sive *Herodio*, *Lucio*, *Absoloni*, passis etiam *Cæsareæ Cappadociæ*, pro quo *Sergio* alii *Georgium* aut *Lorgium* ponunt, ut supra inter *Prætermisssos* monuimus, et plenius dicemus *ii Martii*.

VITA

Ex *MS. Toletano* edita a *Joanne Tamaio Salazario*.

Anno a vigesimo Imperii *Diocletiani* et *Maximiani*, et *Consulatus* eorum *b II* per universum orbem adversus *Christianos* impietatis eorum edicta *c* transmissa sunt: quæ per diversarum provinciarum *Judices* destinata, sub grandi metu capitisque sui periculo susceperunt, ut si qui cultui *Christianæ* religionis servientes reperirentur, diversis poenis et cruciatibus interirent. Quibus nefandissimis jussionibus emanantibus, dum in *Orientalibus* maxime partibus persecutionis atrocitas immineret, per omnes *d* utriusque *Asiæ* provincias, quicumque *Christiani* reperti sunt variis tormentis gladioque sunt necati. Eo igitur *e* tempore, nutu divino ac providentia factum est, ut in *f* *Nicomedia* *Maximianus*, Et *Mediolani* *Diocletianus* privatam vitam appetentes de Imperio discessissent. Quem ob rem Dominus sanctis *Ecclesiis* vel *Christianæ* religionis cultoribus requiem modicam præstitit. Igitur quidam, *Sapricius* nomine, *Melita* genitus ab Imperio Romano, *g* tam *Armeniæ* quam *Cappadociæ* *Præsidatus* actionem promeruit: quam in utrisque partibus uno tempore, ministravit. Cumque *Præses* idem *Sapricius* iter dirigens in *Armeniam*, per *Cappadociam* transitum faceret, in *Cæsaream* advenit: ubi dum *Christianos* stricte requireret, et repertos a suis ministris sibi præsentari præciperet, non defuerunt duo viri *Chris-*

D *AUCTORE G. M.*
an sub *Arcadio*
et *Honorio*?

an ipse monachus et *Carmelita* fuerit?

E an de hoc *Sergio* agat *Greg. Turonensis*?

a
b
c
F In persecutione *Diocletiani* et *Maximiani*

d

e

f

g

Sapricio *Cæsareæ* in *Cappadocia* in *Christianos* serviente,

tiano

an frater
S. Eugeniæ,

et filius
S. Philippi
Martyris
Alexandrini?

corpus *S. Sergii* in *Hispaniam* delatum,

AUCTORE
ANONYMO.

h i

A tiano nomini inimici, ac profanis idolis servientes, qui plurimos Christianos esse in eadem civitate dicerent quos sibi idem Præses Sappricius ab officio jussit adduci. *h* Dorotheam Virginem, *i* Barlaam, et alios dira Præsidis feritas brevi tempore consumpsit. Postea sceleratissimus Præses idolorum sacrificiis deditus, nefandorum Principum Diocletiani et Maximiani per totam Cappadociam jussione cunctis innotuit: suis etiam præceptis constituens, ut, si in quocumque loco Christiani reperti fuissent, usque ad necem diversis excogitatisque suppliciis torquerentur. Quod dum in Cæsarea metropolitana civitate Cappadociæ cognitum fieret, et Paganorum Principum jussiones, vel edicta sacrilega sævissimi Præsidis publice legerentur, et ea cuncti observare fortiter urgerentur, tunc quidam parvo numero Christiani reperti sunt, qui tamen jussionibus eisdem nec territi sunt, nec assentire propositis suppliciis voluerunt. Crescebat autem per dies singulos turba fidelium, et multiplicabantur apud Deum coronæ justorum.

2 Contigit autem in diebus illis, nefandissimo Jovi, quem profanorum idolorum Gentiles putabant esse Principem, annua sacrificia fieri in Capitolio, quod basilicæ Præsidis vicinum erat: ad quod sceleratorum turbæ cum immundis hostiis concurrebant. Alii autem per viam sacram, secundum eorum morem sacrilegum, cum albis et laureatis tauris et magna exultatione, ut dæmoniis ipsis sacrificarent, ad ipsum Capitolium festinabant, quamdam execrandam festivitatem simulacri vanissimi celebrantes. Hæc illis gerentibus, monachus quidam, Sergius nomine, Christianæ fidei a suis *k* parentibus eruditus, et Christi Domini fidelis servus jam effectus: qui primo per secularia *l* ministeria mundanis Principibus deservierat: sed sacrilegi seculi turbines timens, et humanæ gloriæ auras contemnens, relictis omnibus, et pauperibus distribuens, in vastum sese receperat montis tugurium, ubi nudus Christum nudum requirebat, et jejuniis, oratione et ciliciis deditus, aspera veste coopertus; sic Christum lucrificare curabat. Hic Dei nutu in urbem accedens, inter turbas sacrilegorum intermissus, vanum sacrificiorum apparatus expectabat, et illa hora, qua sacerdos ille sacrilegus idolorum suos complices verbis quibusdam magicis exorabat, Sergius in corde suo Deum deprecari cœpit, ut mirabilium suorum infidelibus populis ostenderet magnitudinem, ita ut scelerati sacerdotis actionem faceret tamquam nihilum evanescere. Ita ergo factum, quatenus idolorum minister infaustus nullum deinceps ab idolis responsum accipere potuit, propter quod iratus sacrificia deferens, diversas mendacii technas effingere cœpit, quibus deorum suorum, propter Christiani nominis permissionem, iram exardescere propalabat. His fidei zelo succensus Sergius, in medo omnium existens, voce magna clamavit: Ecquid, sacrilege sacrifice, deorum tuorum iram mentiris, quando Dominus meus Jesus Christus, qui linguas sapientium facit disertas, propter nominis sui gloriam aliquando dæmonum obmutescit loquelas. Is est, scelerate, qui propter mei servi sui orationem, et propter ipsius clementiæ dignationem, ora mendacia hujus dæmonis reseravit. Iste est, superstitiose, qui me indignum elegit ministrum, et ut tuæ et totius hujus populi manifestarem invidiæ erro-

rem, et ut meæ omnibus religionis veritatem intrepide patefacerem.

3 Obstupuit illico sacrificus, et in Sergium manus injiciens, omnes, quos ad sacrificandum populos congregaverat, convocavit, qui sanctum monachum comprehenderunt, et male distractum coram Præside detulerunt. Qui omnia a flaminibus acta pernoscingens, ad Sergium reversus, dixit: Quis tu, qui deos nostros, dæmones dicis, et Augustos nostros dæmonum cultores affirmas? Cui Sergius: Ego sum servus Domini mei Jesu Christi, cujus virtute et idola tua tamquam nihilum ante me, et simulacra Augustorum mentita, ora licet habentia, non loquuntur. Præses respondit: Omnes Christiani istis magicis artibus gloriamini, sed numquam a morte vos liberat Deus vester. Respondit Martyr: Statutum est hominibus semel mori. Væ vobis, qui hac temporali vita privati, æternam, si Christo Deo meo non creditis, mortem accipietis. Nos temporalem, propter decretum habemus, sed postea vita nobis remanet gloriosa. Subrisit Sappricius, et postmodum dixit: Procul dubio judicio privatus insanis. Propter deos omnes, si non sacrificaveris, non elongabo a te capitalem sententiam subire, sed mox te faciam gladio vita privari, ut illam a te mentitam gloriosam experiaris. Cui respondens Sergius, dixit: Ego gratias ago Domino meo Jesu Christo, qui me peccatorem de multis sordibus et potestate dæmonum liberare dignatus est, ut amplius non errem: et ideo, quæcumque volueris in me supplicia inferre, paratus sum, quia idolis non sacrificabo. Tunc protulit in eum sententiam dicens: Sergium diis inobedientem, Dominosque Augustos nostros blphemantem, gladio percuti decrevimus, atque omnes facultates ejus publicis titulis præsignari. Quibus prolatis, satellites Sergium arripiunt, et amputato capite, corpus inibi reliquerunt, quod nocte Christiani colligentes, in domo honestæ matronæ sepelierunt. Passus est autem vi Kalendas Martias.

4 Postmodum currente tempore sancti monachi lipsana in Hispaniam delata sunt, et apud oppidum Betulonem sepulta honorifice quieverunt, licet hodie situs sepulchri penitus ignoretur.

a Annus 20 Diocletiani cadit in annum Christi partim 303, partim 304, estque ea Æra Diocletiani, quæ postea, abolito impii persecutoris nomine, Æra Martyrum dicta est. Incepit ea anno Chr. 284 die 29 Augusti. — b Aberrat auctor: erant namque anno 303 Diocletianus viii et Maximianus vii Consules, ast anno 304 Diocletianus ix et Maximianus viii Consules. — c Imo a Paschate anni 302 edictum promulgatum fuisse sæpius ex Eusebio diximus. — d Quænam duplex aut utraque Asia ab antiquis indicata? — e Kalendis Aprilis anni 304. — f Imo contra Mediolani Maximianum et Diocletianum Nicomediæ purpuram posuisse scribent Idalius et alii. — g In actis quartis S. Blasii, 3 Februarii pag. 349 ex MS. codice Card. Baronti editis, dicuntur num. 2 Lysias et Agricolaus tam Armeniæ quam Cappadociæ prævidentes gubernasse, idque postquam Diocletianus Nicomediæ, Maximianus autem Mediolani purpuram deposuerunt: uti ibidem num. 4 legitur, ubi in Commentario prævio ostendimus num. 1 eundem Agricolaum isthic præfuisse etiam imperantibus Diocletiano et Maximiano, uti deinde sub Licinio, et urbem Sebastianam, in qua S. Blasius passus est, ab plerisque Armeniæ minori, a nonnullis Cappadociæ attribui, ac proinde dici Agricolaum præfuisse tam Armeniæ quam Cappadociæ, quod Sappricio non videtur convenire, qui soli Cappadociæ potius præfuit. — h S. Dorotheæ Acta deditimus 6 Februarii, quæ eam sub Sappricio referunt passam. — i Colitur S. Barlaam Martyr 19 Novemb. de quo extat sermo S. Basilii, aliusque S. Chrysostomi: hunc Fronto Duxæus Latine a se redditum edidit tomo 3 Operum. — k S. Philippum Martyrem patrem apponit Tamatus Salazarus, de eo et Claudia uxore et S. Eugenia filia supra actum. — l In Chronico Juliano Petri dicitur administratio egregiorum Magistratum, in vila S. Eugeniæ vicariatus Africæ, sed de eodem Sergio ut agatur, tempora non permittunt.

a Præside
examinatus,

intrepide
mortem con-
temnit:

E

capite plecti-
tur.

Corpus in His-
paniam defer-
tur.

F
ANIMADV.
PAP. 52

S. Sergius mo-
nachus

k

l

precibus idola
reddidit muta:

C

reprehendit
sacrificulos:

DE S. MODESTO

EPISCOPO TREVIRENSI IN BELGICA I,

Commentarius historicus.

G. H.

CIRCA ANNUM
CCCLXXX.
XXIV FEB.
S. Modesti
cultus sacer in
Martyrologiis

Inter quamplurimos sanctos Ecclesiæ Trevirensis Episcopos floruit seculo Christi quinto S. Modestus, cujus solennis memoria celebratur XXIV Februarii, in variis MSS. Martyrologiis : Trevirensi S. Paulini, Ultrajectino Clericorum S. Hieronymi, Leidensi sanctimonialium S. Cæcilie, Lovaniensi Societatis Jesu, aliisque Usuardi codicibus ad usum Ecclesiarum Belgicarum auctis : item in MS. Florario SS. Maurolyco, Felicio, Ghinio, Molano in Auctario Usuardi : in quibus, et Martyrologio quoque Romano hæc fere eadem verba leguntur : Treviris S. Modesti Episcopi et Confessoris. Eadem paucis additis habentur in Martyrologio Colonie an. 1490 excuso, et apud Grevenum in Auctario Usuardi, et Canisium in Martyrologio Germanico : Treviris, inquit, in ecclesia S. Eucharisti depositio S. Modesti, ejusdem loci Episcopi et Confessoris. MS. Bruxellense S. Gudilæ, et aliud recens Carthusiæ Bruxellensis : Treviris S. Modesti Episcopi et Confessoris, qui post Miletum cum multo fructu ibi Ecclesiam rexit. Longiori eum elogio celebrat Saussaius in Gallicano Martyrologio : Ipso die, inquit, Treviris S. Modesti Episcopi et Confessoris gloriosi, qui tempore Gelasii Papæ hanc Ecclesiam gubernans, magnis sanctitatis et sapientiæ fulgoribus eandem irradiavit : divites enim in officio pietatis continuit, pauperes re non minus quam consilio adjuvit, aberrantes in viam revocavit, omnes denique ad sancte agendi studium salutaribus documentis et virtutum suarum admirabilium exemplis inflammavit, hisque locupletatus gratiæ divinæ fœnoribus, evocatus est ad præmium. Hæc Saussaius. Officium Ecclesiasticum fit Treviris hoc die de S. Mathia Apostolo cum commemoratione S. Modesti Episcopi, qui pridie seu XXIII Februarii refertur in Martyrologio Witfordi.

et officio
Ecclesiastico :

annus mortis
num 499,

an 486,

aut 480?

2 Quibus Episcopus sederit annis aut quando vita functus sit, non satis liquet. In MS. Florario assignatur annus mortis quadringentesimus nonagesimus nonus. Et Gelasius quidem, cujus tempore Episcopum fuisse statuit Saussaius, conscendit Cathedram anno CCCXCII, mortuus anno CCCXCVI. At Cratepolius in Catalogo Episcoporum de eo ista tradit : S. Modestus mundi gaudia, ejusque noxia blandimenta caduca neglegit, mortuus est anno CCCLXXXVI. Christophorus Browerus lib. 5 Annalium Trevirensium narrata felicitate Childerici Regis Francorum in Galliæ ditioribus subjugandis, hæc pauca de istius temporis Episcopis Trevirensibus pag. 356 annotat : Miletus per id tempus Treviris naturæ concesserat, vita innocenter acta in Divorum fastis ad undevigesimum Septembris diem venerandus. Suscepit gregem inde Treviricum Modestus Episcopus, qui item ob virtutis absolutæ pulchritudinem, Divi dignatione cohonestatus sextum Kalendarum Martii habet in feriis. Ejus sacri memoriam cespitis servat B. Mathiæ cœtus. Porro hinc Ecclesiæ Trevericæ præfectus Antistes Maximianus, qui annum circiter quadringentesimum octogesimum attigit : neque interim ullis ad memoriam claris actionibus hi omnes Episcopi, quos diximus, innotuere : ut fatiget animum successiones has nectere tam crebras, et rerum etiam, quod caput est, inanes.

3 Hæc Browerus. Regnavit Childericus ab anno CCCLV ad CCCLXXIX, quo illi successit Chlodoveus filius,

anno dein CCCXCIV fidem Christi amplexus. Hinc colligimus difficillimis temporibus præfuisse Ecclesiæ Trevirensi S. Modestum, dum scilicet iterata aut forsantertia vice urbs illa a Francis, gentilitia adhuc deorum falsorum superstitione irretitis, tempore Childerici Regis capta est et vastata : quam cladem memorant Hincmarus in Vita S. Remigii, Sigebertus in Chronico, Gesta Regum Francorum cap. 8. At Trevirorum civitatem jam pridem ante a Francis direptam incensamque secunda irruptione fuisse ex Frigerido tradit Gregorius Turonensis lib. 2 Histor. Franc. cap. 9. A Chunis etiam tempore Merovei Regis Francorum, ac patris dicti Childerici Treviros destructos fuisse in iisdem Gestis Regum Francorum cap. 5 legimus. Vixit eodem seculo quinto Salvianus Episcopus Massiliensis, sed S. Modesto aliquanto senior, qui libro 6 de Gubernatione Dei quater tradit expugnatos Treviros, et interim eos corruptissimis moribus fuisse affirmat, testis oculatus : Vidi siquidem ego ipse, inquit, Treviros domi nobiles, dignitate sublimes, licet jam spoliatos atque vastatos, minus tamen eversos rebus fuisse, quam moribus.... Lugubre est referre quæ vidimus, senes, honoratos, decrepitos, Christianos, imminente admodum jam excidio civitatis, gulæ ac lasciviæ servientes. Ac similibus relatis finit his verbis : Ad hoc quotidie malorum pullulantium multiplicatione perventum est, ut facilius esset urbem illam sine habitatore, quam ullum pene habitatorem sine crimine esse. Inter illos igitur eorumque filios ac posteros vigilantis et fidelis Pastoris partes procul dubio egit S. Modestus, gregem sibi commissum conatus veris fidei virtutumque documentis instruere, atque ad tutissimum æternæ salutis ovile deducere.

Urbs Trevirensis capta et incensa :

E incolæ villis dediti.

vigilantia S. Modesti :

4 Depositum corpus in ecclesia S. Eucharisti supra ex Martyrologiis diximus. Est ea ecclesia postea S. Mathiæ dicata, ob ejusdem Apostoli corpus illic adservatum, ut jam hoc die retulimus. Hinc et Browerus supra citatus ait, ejus sacri memoriam cespitis servare B. Mathiæ cœtum, id est monachos Benedictinos Bursfeldensis congregationis, in hoc S. Mathiæ extra muros urbis Trevirensis monasterio, quod Joannes Scheckmannus in Epitome seu Medulla Gestorum Trevirensium a Joanne Enen collectorum libello 3 describit, ac tit. 2 tradit ibidem requiescere hos sanctos Trevirorum Præsules, Celsum, Cyrillum, Modestum : et tit. 3 inter alias reliquias, quæ in Septimana sancta ante Pascha, et in Vigilia Pentecostes ostenduntur, numeratur caput S. Modesti Episcopi Trevirorum. In Catalogo item Reliquiarum monasterii S. Mathiæ anno 1515 excuso, dicuntur decimo loco ostendi capita SS. Celsi et Modesti Trevirensium Episcoporum : tum caput Severæ Virginis et Abbatis sororis S. Modaldi Episcopi Trevirensis, ac Materteræ S. Gertrudis Virginis. Coluntur S. Severa xx Julii S. Cyrillus xix Martii, et xxiii Februarii S. Celsus ubi historiam Inventionis ejus dedimus. Aliquas ejusdem S. Modesti et aliorum Sanctorum reliquias jam olim in altari majori ecclesiæ S. Mathiæ summa cum veneratione adservatas fuisse legitur cap. 4 Historiæ 2 translationis et Inventionis reliquiarum S. Mathiæ supra pag. 453. Aliquas S. Modesti Episcopi reliquias esse Bononiæ in templo S. Lucie, quod nunc ad Patres Societatis Jesu spectat, traditur ad hunc diem in Bononia perlustrata Masini.

corpus ejus in templo S. Mathiæ.

F caput publice ostendi solitum :

reliquiæ in altari :

aliæ Bononiæ.

ANIMADV. PAP. 83.

DE S. PRÆTEXTATO
EPISCOPO ROTOMAGENSI MARTYRE,
Commentarius prævius.

G. II.

ANNO 10LXXXVI.
XXIV FEB.

S. Prætextatus
successor
S. Flavii,

subscribit
Conciliis Pari-
siensi III,

et Turonensi
II an. 866.

Acta ejus
dantur ex
Greg. Turo-
nensi,

cultus sacer
24 Febr.

elogium ex
Saussaio.

Floruit seculo Christi sexto S. Prætextatus Ec-
clesiæ Rotomagensis in Gallia Episcopus : deces-
sorem habuit S. Flavium ad xxiii diem Augusti
sacris fastis inscriptum, qui Concilio iv Aure-
lianensi interfuit circa annum 10XLI, forsan vita functus
anno 10XLVII, quando sub die v Kalendarum Novembris
habitu est Concilium Aurelianense v, cui nullus
subscripsit Episcopus Rotomagensis, nec Presbyter
aliquis vel Diaconus, sive Archidiaconus, vel Abbas
ab eo directus : uti constat ex subscriptionibus longa serie
a Sirmondo ex codicibus MSS. Corbeiensi et Lugdu-
nensi relatis. Subscripsit Optatus Abbas directus a
Prætextato Episcopo Ecclesiæ Cabellicæ, olim in
Provincia Viennensi, nunc sub Archiepiscopo Avenio-
nensi : qui Prætextatus etiam subscripsit Concilio Pa-
risiensi II. Verum postea Parisiensi III interfuit S.
Prætextatus Ecclesiæ Rotomagensis Episcopus, qui
a Baronio in Notis ad Martyrologium Romanum, et
in Annalibus ad annum 532, num. 27, uti a Demo-
chare, Chenu, Claudio Roberto in Catalogis Archie-
piscoporum Rotomagensium, et in Conciliis a Binio et
Surio collectis adscribitur Concilio Aurelianensi v, sed
alter substituendus est Prætextatus. At quo anno habi-
tum sit Concilium Parisiense III, cui Rotomagensis Præ-
textatus adfuit, asserit Sirmondus non liquere. Retulit
ipse circa annum 10LVII, alii ad annum 10LIX. Interfuit
dein S. Prætextatus Turonensi II anno VI regni Cha-
riberti, Christi 10LXVI, cui hac formula subscripsit :
Prætextatus, etsi peccator, in Christi nomine Epi-
scopus Ecclesiæ Rotomagensis, hunc consensum
nostrum secundum Patrum statuta relegi, consensi
et subscripsi, sub die xv Kalendas Decembris, Tu-
ronis. At suo et aliorum Episcoporum, fere omnium
qui dicto Concilio subscripserunt, decreto confirmavit
congregationem a S. Radegunde apud Pictavos institui-
tum, uti ipsa petierat Regina, scriptis pro ejus stabili-
tate et tutela litteris, quas curarat Concilio Turonensi
confirmandas offerri. De quibus consule Gregorium Tu-
ronensem lib. 9 Histor. Franc. cap. 39 et 42, et Acta
Conciliis Turonensis.

2 Quæ deinceps a S. Prætextato gesta extant, accu-
rate referuntur a Gregorio Turonensi, qui coram adfuit,
et præ reliquis Episcopis tutelam patrociniumque ejus
suscepit. Hujus ergo verbis Acta S. Prætextati damus,
suntque ea potissimum, quæ ad ejus exilium et necem
spectant. Priorem partem de exilio ejus et restitutione
descripsit Aimoinus lib. 3 Hist. Franc. cap. 21, 26 et
64. Paucula etiam attigit Fredegarius in Historia Epi-
tomata cap. 78. Videri etiam possunt Paulus Æmilius,
Robertus Gaguinus et alii rerum Francicarum recen-
tiores scriptores : uti et Baronius in Annalibus.

3 Inscriptus est S. Prætextatus tabulis Martyrolo-
gii Romani die xxiv Februarii istis verbis : Rotomagi
passio S. Prætextati Episcopi et Martyris. Quæ fere
eadem leguntur apud Galesinium, Canisium, et Mola-
num in priore editione Usuardi a se aucti. Plura addi-
dere Ghinius in Natalibus sanctorum Canonico-
rum et Saussaius in Martyrologio Gallicano, cujus hæc sunt
verba : Rotomagi S. Prætextati Episcopi illius civi-
tatis et Martyris, qui doctrina et pietate clarus,
cum commissam Ecclesiam ad divinum beneplaci-
tum administraret, falsis criminibus impetitus, Sede
sua dejectus, et in exilium apud Brencium Constan-
tensis tractus insulam ablegatus, hanc ærumnam
maxima Christianæ patientiæ tolerantia pertulit :
donec agnita ejus innocentia, honorifice pia Gun-

theramni Regis opera, adeoque ex Episcoporum Lu-
tetiae considentium sententia restitutus est. Quam
justam redintegrationem cum Fredegundis Regina,
quæ odio gratis virum Dei habebat, infesto animo
ferret : cum Melantio, quem in ejus locum intruse-
rat, necem ejus machinata, effecit, ut ipso die sa-
cratissimo Paschæ, dum pius Antistes ante altare
preces fundens sese celebrandis divinis mysteriis
præpararet, a nefario sicario pugione sub axilla
confoderetur. Ex quo lethali ictu erumpente cruore,
agnus mansuetus, fontis vitæ sitientissimus, pro-
pius ad aram accessit, divinaque humiliter expetiit
sacramenta. Factus igitur aræ et mensæ Dominicæ
ex voto particeps, divinæ victimæ carne confortatus,
calicisque salutaris fluentis inebriatus, sopore beato
obdormiens, ad montis cœlestis adyta, et divini ta-
bernaculi, quæ innocentibus et mundo corde homi-
nibus præparavit Divina majestas, sempiterna gau-
dia emigravit. Hæc Saussaius, multa pie interpreta-
tus, quæ apud Gregorium non leguntur.

4 Interemptus est S. Prætextatus anno Gunthramni
xxv, Childeberti XI, Christi 10LXXXVI, die XIV Aprilis,
in quem tum incidit Pascha, cyclo Lunæ XVII, Solis
VII, littera Dominicali F. Baronius relata ejus nece ad
annum 10LXXXIX, hoc eum elogio exornat : Quo pariter
anno aucta est Gallia novo Martyre, nempe Prætex-
tato Episcopo Rotomagensi, qui diu multumque, odio
perfidæ Fredegundis, exiliis fatigatus et afflictatus,
nihil remittens sacerdotalis constantiæ in redar-
guendo perperam facta Principum, potissimum vero
Fredegundem ipsam, quam alteram Jezabelem his
temporibus Gallia passa est, ab eadem immisso tan-
dem sicario, in ecclesia ipsa ferro percutitur, ac
paullo post spiritum Deo reddidit. Ita plane secun-
dum S. Ambrosii sententiam utilius Principes odio
Episcopos persequuntur, quam illecebris blandiun-
tur. Ad coronam enim suorum Sacerdotum permittit
Deus scelestos Principes insanire furereque adver-
sus eos : quo quid in eis intus virtutis lateat, foris
appareat, et qui in vasis fictilibus thesaurus occul-
tabatur, in multorum utilitatem effundatur, et lumen,
quod reconditur in lagenis militum Gedeonis, iisdem
perfractis, foris appareat, quo sancta Dei illustretur
Ecclesia. Hæc Baronius.

ACTA EXILII ET MARTYRII
Ex historia Franc. Gregorii Turonen.
CAPUT I.

Calumniæ in S. Prætextatum : ejus exilium.

Interempto a Sigiberto Rege, b Chilpericus Rex
Parisius venit, adprehensamque c Brunichildem Re-
ginam apud Rotomagensem civitatem in exilium
trusit, thesaurosque ejus, quos Parisius detulerat,
abstulit : filium vero suum Meroveum cum exercitu
d Pictavos dirigit. At ille relicta ordinatione patris
Turonos venit, et dies sanctos Paschæ tenuit ; mul-
tum enim regionem illam exercitus ejus vastavit.
Ipse vero simulans ad matrem suam ire velle, Roto-
magum petiit, et ibi Brunichildi Reginæ conjungi-
tur : eam quoque sibi in matrimonio sociavit.

2 Audiens Chilpericus, quod Prætextatus Roto-
magensis Episcopus contra utilitatem suam populis
munera daret, eum ad se arcessiri præcepit. Quo
discusso, reperit cum eodem res Brunichildis Regi-
næ commendatas : ipsisque ablatis, eum in exilium
usque

occiditur an.
586.

laudatur a
Baronio.

NOT. 21
F

a b
c
lib. 3. cap. 1
cap. 2
d

Matrimonio
inuito inter
Meroveum fi-
lium Chilperi-
ci Regis et
Brunichildem,
cap. 19

A usque ad sacerdotalem audientiam retineri præcepit. *e* Coniuncto autem concilio, exhibitus est. Erant autem Episcopi, qui advenerant, apud Parisius in basilica S. Petri Apostoli. Cui rex ait : Quid tibi visum est, o Episcopo, ut inimicum meum Mero-veum, qui filius esse debuerat, cum amita sua, id est patrui sui uxore, conjungeres? An ignarus eras, quæ pro hac caussa Canonum statuta sanxissent? Etiam non hic solum excessisse probaris, sed etiam cum illo egisti, datis muneribus, ut ego interficerer. Hostem autem filium patri fecisti, seduxisti pecunia plebem, ut nullus mecum fidem habitam custodiret: voluistique regnum meum in manu alterius tradere. Hæc eo dicente, infremuit multitudo Francorum, voluitque ostia basilicæ rumpere, quasi ut extractum Sacerdotem lapidibus urgeret. Sed Rex prohibuit fieri. Cumque Prætextatus Episcopus ea, quæ Rex dixerat, facta negaret; advenerunt falsi testes, qui ostendebant species aliquas dicentes : Hæc et hæc nobis dedisti, ut Meroveo fidem promittere deberemus. Ad hæc ille dicebat : Verum enim dicitis, vos a me sæpius muneratos; sed non hæc caussa extitit, ut Rex ejiceretur a regno. Nam et cum vos mihi et equos optimos et res alias præberetis; numquid poteram aliud facere, nisi et ego vos simili sorte remunerarem?

3 Recedente vero Rege ad metatum suum, nos collecti in unum sedebamus in secretario basilicæ B. Petri: confabulantibusque nobis, subito advenit Aetius Archidiaconus Parisiacæ Ecclesiæ; salutatisque nobis, ait: Audite me, o Sacerdotes Domini, qui in unum collecti estis: aut enim hoc tempore exaltabit nomen vestrum, et bonæ famæ gratia refulgebitis: aut certe nullus vos amodo pro Dei Sacerdotibus est habiturus, si personas vestras sagaciter non erigitis, aut fratrem perire permittitis. Hæc eo dicente, nullus Sacerdotum ei quidquam respondit: timebant enim *f* Reginæ furorem, cujus instinctu hæc agebantur. Quibus intentis, et ora digito complimentibus, ego aio: Attenti estote, quæso, sermonibus meis, o sanctissimi Sacerdotes Dei, et præsertim vos qui familiares esse Regi videmini. Adhibete ei consilium sanctum atque sacerdotale; ne exardescens in ministrum Dei, pereat ab ira ejus, et regnum perdat, et gloriam. Hæc me dicente, silebant omnes; illis vero silentibus adjeci: Mementote, Domini mei Sacerdotes, verbi prophetici, quod ait: Si viderit speculator iniquitatem hominis, et non dixerit, reus erit animæ pereuntis. Ergo nolite silere, sed prædicate et ponite ante oculos Regis peccata ejus, ne forte ei aliquid mali contingat, et vos rei sitis pro anima ejus. An ignoratis quid *a* novo gestum sit tempore, quomodo apprehensum *g* Sigimundum Chlodomeris retrusit in carcerem, dixitque ei *h* Avitus Dei Sacerdos; Ne injicias manum in eum, et cum Burgundiam petieris, victoriam obtinebis? Ille vero abnuens, quæ ei a Sacerdote dicta fuerant, abiit, ipsumque cum uxore et filiis interemit: petiitque Burgundiam, ibique oppressus ab exercitu, interemptus est. Quid *i* Maximus Imperator? nonne cum B. Martinum compulisset communicare cuidam homicidæ Episcopo, et ille, quid facilius morti addictos liberaret, Regi impio consensisset, prosequente Regis æterni judicio, ab imperio depulsus Maximus, morte pessima condemnatus est?

4 Hæc me dicente, non respondit ullus quidquam; sed erant omnes intenti et stupentes. Duo tantum adulatores ex ipsis (quod de Episcopis dici dolendum est) nuntiaverunt Regi, dicentes, quia nullum majorem inimicum in suis caussis quam me haberet. Illico unus ex aulicis cursu rapido ad me repræsentandum dirigitur. Cumque venissem, stabat

rex juxta tabernaculum ex ramis factum, et ad dexteram ejus *k* Berthramnus Episcopus, ad lævam vero *l* Ragnemodus stabat: et erat ante eos scamnum pane desuper plenum, cum diversis ferculis. Visoque me, Rex ait: O Episcopo, justitiam cunctis largiri debes, et ecce ego justitiam a te non accipio: sed, ut video, consentis iniquitati, et impletur in te proverbium illud, quod corvus oculum corvi non eruet. Ad hæc ego: Si quis de nobis, o Rex, justitiæ tramitem transcendere voluerit, a te corrigi potest; si vero tu excesseris, quis te corripiet? Loquimur enim tibi, sed si volueris, audis: si autem nolueris, quis te condemnabit, nisi is qui se pronuntiavit esse justitiam? Ad hæc ille, ut erat ab adulatoribus contra me accensus ait: Cum omnibus enim inveni justitiam, et tecum invenire non possum. Sed scio quid faciam, ut noteris in populis, et injustum te esse omnibus perpatescat. Convocabo enim populum Turonicum, et dicam eis: Vociferamini contra Gregorium, quod sit injustus, et nulli hominum justitiam præstet. Illis quoque hæc clamantibus, respondebo: Ego, qui Rex sum, justitiam cum eodem invenire non possum; et vos qui minores estis, invenietis? Ad hæc ego: Quod sim injustus, tu nescis. Quod vero falso clamore populus te insultante vociferatur, nihil est, quia sciunt omnes a te hæc emissæ. Ideoque non ego, sed tu potius in declamatione notaberis. Sed quid plura? Habes legem et canones: hæc te diligenter rimari oportet, et tunc quæ præceperint, si non observaveris, noveris tibi Dei judicium imminere.

5 At ille, quasi me demulcens (quod dolose faciens, putabat me non intelligere) conversus ad *m* juscellum quod coram eo erat positum, ait: Propter te hæc juscella paravi, in quibus nihil aliud præter volatilia, et parumper ciceris continetur. Ad hæc ego, cognoscens adulationes ejus, dixi: Noster cibus esse debet, facere voluntatem Dei, et non his deliciis delectari: ut ea quæ præcepit nullo casu prætermittamus. Tu vero, qui alios de justitia culpas, pollicere prius, quod legem et canones non omittas; et tunc credimus quod justitiam prosequaris. Ille vero porrecta dextera, juravit per omnipotentem Deum, quod ea, quæ lex et canones edocebant, nullo prætermitteret pacto. Post hæc accepto pane, hausto etiam vino, discessi. Ea vero nocte, decantatis nocturnalibus hymnis, ostium mansionis nostræ gravibus audio cogi verberibus, missoque puero, nuntios Fredegundis Reginæ adstare cognosco: quibus introductis, salutationem Reginæ suscipio. Deinde precantur pueri, ut in ejus caussis contrarius non existam, simulque ducentas argenti promittunt libras, si Prætextatus me impugnante opprimeretur. Dicebant enim: Jam omnium Episcoporum promissionem habemus, tantum tu adversus non incedas. Quibus ego: Si mihi mille libras auri argentique donetis, numquid aliud facere possum, nisi quod Dominus agi præcipit? Unum tantum polliceor, quod ea, quæ ceteri secundum canonum statuta consenserint, sequar. At illi non intelligentes quæ dicebam, gratias agentes discesserunt. Mane autem facto, aliqui de Episcopis ad me venerunt, simile mandatum ferentes: quibus ego similia respondi.

6 Convenientibus autem nobis in basilica S. Petri, mane Rex adfuit, dixitque: Episcopus enim in furtis deprehensus ab episcopali officio, ut avellatur, Canonum auctoritas sanxit. Nobis quoque respondentibus, Quis ille Sacerdos, cui furti crimen inrogaretur; respondit Rex: Vidistis enim species, quas nobis furto abstulit. Ostenderat enim nobis ante diem tertium Rex duo volucra, speciebus et diversis ornamentis referta: quæ appretiabantur amplius

D
EX HIST. GREG.
TURONENSIS.

k

l

accusatus
inique,

intrepide se
defendit:

E

m
nec cibo regio
inescatur:

F
non pecunia a
Regina Frede-
gunde oblata
corrumpitur:

S. Prætextatus
coram Episco-
pis furti a Re-
ge accusatus,

e
a Chilperico
S. Prætextatus
in exilio deti-
neri jussus,

in Synodo ini-
que accusatur,

adductis falsis
testibus:

defenditur ab
Aetio Archi-
diacono Pari-
siensi,

f
et S. Gregorio
Episc. Turo-
nensi:

Ezech 33. 6

* al. nostro.

g

h

qui dum ani-
mat Episcopos,
ut peccata
Regis audeant
arguere,

i

ad Regem
evocatur.

EX HIST. GREG.
TURONENSIS.

A plius quam tria millia solidorum : sed et sacculum cum numismatis auri pondere tenentem quasi millia duo. Hæc enim dicebat Rex sibi ab Episcopo fuisse furata. Qui respondit : Recolere vos credo, discedente a Rotomagensi urbe Brunichilde Regina, quod venerim ad vos, dixique vobis, quia res ejus, id est, quinque sarcinas commendatas haberem : et frequentius advenire pueros ejus ad me, ut ea redderem, et nolui sine consilio vestro. Tu autem dixisti mihi, o Rex : Ejice hæc a te, et revertantur ad mulierem res ejus : ne inimicitia inter me et Childebertum nepotem meum pro his rebus debeat pullulare. Reversus ergo ad urbem, unum volucrum tradidi pueris, non enim valebant amplius ferre. Reversi iterum, requirebant alia. Iterum consului magnificentiam vestram. Tu autem præcepisti dicens : Ejice, ejice hæc a te, o Sacerdos, ne faciat scandalum hæc caussa. Iterum tradidi eis duo ex his : duo autem alia remanserunt mecum. Tu autem, quid nunc calumniaris, et me furti arguis, cum hæc caussa non ad furtum, sed ad custodiam debeat deputari? Ad hæc Rex, Si hoc depositum penes te habebatur ad custodiendum, cur solvisti unum ex his, et limbum aureis contextum filis in partes dissecasti, et dedisti per viros, qui me a regno dejecerent?

B Prætextatus Episcopus respondit : Jam dixi tibi superius, quia munera eorum acceperam. Ideoque cum non haberem de præsentis quod darem, hinc præsumpsi, et eis vicissitudinem munerum tribui. Proprium mihi esse videbatur, quod filio meo Meroveo erat, quem de lavacro regenerationis excepi.

nova fraude a
Rege exco-
gitata,

innocenter se-
ductus, pecca-
ta, quæ non
fecerat, fate-
tur :

7 Videns autem Rex Chilpericus, quod eum his calumniis superare nequiret, attonitus valde ac conscientia confusus, discessit a nobis : vocavitque quosdam de adulatoribus suis, et ait : Victum me verbis Episcopi fateor, et vera esse, quæ dicit scio. Quid nunc faciam, ut Regina de eo voluntas adimpleatur? Et ait : Ite, et accedentes ad eum dicite, quasi consilium ex vobismetipsis dantes : Nosti quod sit Rex Chilpericus pius atque compunctus, et cito flectatur ad misericordiam. Humiliare sub eo, et dicito, ab eo objecta a te perpetrata fuisse. Tunc nos prostrati omnes coram pedibus ejus, dari tibi veniam impetramus. His seductus Prætextatus Episcopus, pollicitus est se ita facturum. Mane autem facto, convenimus ad consuetum locum; adveniensque et Rex, ait ad Episcopum : Si munera pro muneribus his hominibus es largitus, cur sacramenta postulasti, ut fidem Meroveo servarent? Respondit Episcopus : Petii, fateor, amicitias eorum haberi cum eo : et non solum hominem, sed si fas fuisset, Angelum de cælo evocassem, qui esset adjutor ei. Filius enim mihi erat (ut sæpe dixi) spiritalis ex lavacro. Cumque hæc altercatio altius tolleretur, Prætextatus Episcopus prostratus solo, ait : Peccavi in cælum, et coram te, o Rex misericordissime. Ego sum homicida nefandus, ego te interficere volui, et filium tuum in solio tuo erigere. Hæc eo dicente, prosternitur Rex coram pedibus Sacerdotum, dicens : Audite, o piissimi Sacerdotes, reum crimen execrabile confitentem. Cumque nos flentes, Regem elevassemus a solo, jussit eum a basilica egredi. Ipse vero ad metatum discessit, transmittens librum Canonum, in quo erat quaternio novus adnexus, habens canones quasi Apostolicos, continentes hæc : Episcopus in homicidio, adulterio, et perjurio deprehensus, a sacerdotio divellatur. His ita lectis, cum Prætextatus staret, stupens Berthramnus Episcopus, ait : Audi o frater et Coepiscope, quia Regis gratiam non habes, ideoque nec nostra caritate uti poteris, priusquam Regis indulgentiam merearis. His ita gestis, petiit Rex, ut aut tunica ejus scinderetur, aut centesimus octavus Psalmus,

qui maledictiones o Scharioticas continet, super caput ejus recitaretur, aut certe judicium contra eum scriberetur, ne in perpetuum communicaret. Quibus conditionibus ego restiti, juxta promissum Regis, ut nihil extra canones, gereretur. Tunc Prætextatus Episcopus a nostris oculis raptus, in custodiam positus est. De qua, cum fugeret nocte, gravissime cæsus, in p insulam maris, quod adjacet civitati Constantinae, in exilio est detrusus.

a Sigebertus i Rex Austrasiorum occisus est anno regni 14, Christi 575. cui successit Childebertus filius, cujus regni primus annus cadit in annum Christi 576. — b Chilpericus Rex Suessionensis, frater Sigeberti et S. Gunthramni Regis Aurelianensis et Burgundionum, et Chariberti Regis Parisiorum sed ab anno 570 defuncti, uxorem habuit Fredegundem, pessimam foeminam. — c Viduam Sigeberti. — d Fuerant urbes Piclaviensis et Turonensis Chariberti Regis Parisiorum : et ob mortem ejus a fratribus expetebantur, cesserunt dein Childeberto filio Sigeberti. — e Anno Childeberti 2 Chilperici 16, Christi 577, quo Pascha diversimode celebratum 21 Martii, 18 et 25 Aprilis chronologiam firmat. — f Aimoinus lib. 3 cap. 6 hæc Prophetæ verba substituit : Si me dicente ad impium morte morieris non annuntiaveris ei, sanguinem ejus de manu tua requiram. Ezech. 3, 19, ut quæ a Gregorio citantur, sensu non verbis habentur Ezech. 33. 6. — g Narrat ea fusc Greg. Turon. lib. 3 cap. 6 quæ dicenda erunt ad Vitam S. Sigismundi Regis Burgundionum Kalend. Maii. Occisus est Chlodomerus anno 524. — h Est is Avitus Abbas Nuliacensis. — i Est hic Maximus Imperii invasor, occisus anno 588. Reliqua ad Vitam S. Martini Episcopi Turonensis referenda 11 Novembris. — k Archiepiscopus Burdegalensis, filius Ingeltrudis filiae Chlotarii i Regis Francorum. — l Episcopus Parisiensis, successor S. Germani. — m Aimoinus ferculam. — n Idem varia ornamenta — o Scilicet quod, S. Petrus Actuum; agens de Juda Ischariote, ex hoc i salmo citavit hæc verba : Et Episcopatum ejus accipiat alter. p Brencium appellat Saussaius in Martyrologio.

CAPUT II.

Reditus S. Prætextati ab exilio : cædes, sepultura. Inquisitum in auctorem cædis.

Defuncto a vero Chilperico, inventaque, quam diu quæsierat, morte, Fredegundis Regina jam viduata Parisios advenit, et cum thesauris, quos intra murorum septa concluderat, ad ecclesiam confugit. Multa quidem ibi vana exercens, non metuebat Deum, in cujus ecclesia petebat auxilium. Habebat tunc temporis secum Audonem Judicem, qui ei tempore Regis in multis consenserat malis. Ipse enim cum Mummolo Præfecto multos de Fancis, qui tempore b Childeberti Regis senioris ingenui fuerant, publico tributo subegit. Qui post mortem Regis ab ipsis spoliatus, ac denudatus est, ut nihil ei, præter quod super se auferre potuit, remaneret : domos enim ejus incendio subdiderunt. Abstulissent utique et ipsam vitam, ni cum Regina ecclesiam expetisset. Prætextatum vero Episcopum ægre suscipit, quem cives Rotomagenses post excessum Regis de exilio expetentes, cum grandi lætitia et laude civitati suæ restituerunt. Post reditum vero suum ad Urbem Parisiacam advenit, ac se Guntchramno Regi repræsentavit, exorans ut causam suam diligenter exquireret. Adserebat enim Regina, eum non debere recipi, qui fuisset per judicium quadraginta quinque Episcoporum a sacerdotali officio segregatus. Cumque Rex pro hac caussa Synodum excitare vellet, Ragnemodus hujus urbis Episcopus, pro omnibus responsum reddidit, dicens : Scitote ei poenitentiam indictam a Sacerdotibus, non tamen eum prorsus ab episcopatu remotum. Et sic a Rege susceptus, atque convivio ejus adscitus, ad urbem suam regressus est. Interim dies placiti advenit et Episcopi ex jussu Regis Guntchramni apud c Maticensem urbem collecti sunt. Prætextatus Rotomagensis Episcopus, orationes quas in exilio positus scalpsit, recitavit. Quæ quibusdam quidem placuerant, a quibusdam vero, quia artem secutus minime fuerat, reprehendebantur. Stylus tamen per loca Ecclesiasticus et rationalis erat.

9 Dum Fredegundis apud Rotomagensem urbem commoraretur, verba amaritudinis cum Prætextato Pontifice habuit dicens : Venturum esse tempus, quando exilia, in quibus detentus fuerat, reviseret.

o
frustra obni-
tente S. Gre-
gorio,

in exilium
pellitur :
p

E

a
lib. 7. cap. 2

cap. 4
Post obitum
Chilperici
cap. 15
Fredegunde
cum suis in
malitia per-
sistente,

b

F
cap. 16
S. Prætextatus
ab exilio re-
vocatus,

a S. Gun-
thramno Rege
mensæ adhi-
bitus,

Rotomagum
remittitur :
lib. 8. cap. 20
c

in Synodo
Maticonensi
causam suam
agit :

cap. 31
minanti
Fredegundi

Et

A Et ille : Ego semper et in exilio, et extra exilium Episcopus fui, sum, et ero; nam tu non semper regali potentia perfrueris. Nos ab exilio provehimur, tribuente Deo, in regnum : tu vero ab hoc regno demergeris in abyssum. Rectius enimerat tibi, ut relicta stultitia atque malitia jam te ad meliora converteres, et ab hac jactantia, qua semper ferves, abstraheris : ut et tu vitam adipisceris æternam, et *d* parvulum, quem genuisti, adducere ad legitimam posses ætatem. Hæc effatus, cum verba illius mulier graviter acciperet, se a conspectu ejus felle fervens abstraxit.

10 Adveniente autem Dominicæ Resurrectionis die, cum Sacerdos ad implenda Ecclesiastica officia, ad ecclesiam maturius properasset, Antiphonas juxta consuetudinem incipere per ordinem cœpit. Cumque inter psallendum formulæ decumberet, crudelis adfuit homicida, qui Episcopum super formulam quiescentem, extracto baltei cultro, sub ascella percutit. Ille vero vocem emittens, ut Clerici qui aderant adjuvarent, nullius auxilio de tantis adstantibus est adjutus. At ille plenas sanguine manus super altarium extendens, orationem fundens, et Deo gratias agens, in cubiculum suum inter manus fidelium deportatus, et in suum lectulum collocatus est. Statimque Fredegundis cum Beppoleno Duce, et Ansovaldo adfuit, dicens : Non oportuerat hæc nobis ac reliquæ plebi tuæ, o sancte Sacerdos, ut ista tuo cultui evenirent. Sed utinam indicaretur, qui talia ausus est perpetrare, ut digna pro hoc scelere supplicia sustineret! Sciens autem eam Sacerdos hæc dolose proferre, ait : Et quis hæc fecit, nisi is qui Reges interemit, qui sæpius sanguinem innocentem effudit, qui diversa in hoc regno mala commisit? Respondit mulier : Sunt apud nos peritissimi medici, qui huic vulneri mederi possunt; permitte, ut accedant ad te. Et ille; Jam, inquit, me Deus præcipit de hoc mundo vocari. Nam tu, quæ his sceleribus princeps inventa es, eris maledicta in sæculo, et erit Deus ultor sanguinis mei de capite tuo. Cumque illa discederet, Pontifex ordinata domo sua, spiritum exhalavit. Ad quem sepeliendum *e* Romacharius Constantinæ urbis Episcopus advenit.

11 Magnus tunc omnes Rotomagenses cives, et præsertim seniores loci illius Francos, mœror obse- dit : ex quibus unus senior ad Fredegundem veniens ait : Multa enim mala in hoc seculo perpetrasti; sed adhuc pejus non feceras, quam ut Sacerdotem Dei juberes interfici. Sit Deus ultor sanguinis innocentis velociter : nam et omnes erimus inquisitores mali hujus, ut tibi diutius non liceat tam crudelia exercere. Cum autem hæc dicens discederet a conspectu Reginæ, misit illa qui eum ad convivium provocaret. Quo renuente, rogat, ut si ejus convivio uti non velit, saltem vel poculum hauriat, ne jejunos, a regali domo discedat. Quo expectante, accepto poculo, bibit absinthium cum vino et melle mixtum, ut mos barbarorum habet : sed hic potus veneno imbutus erat. Statim autem ut bibit, sensit pectori suo dolorem validum imminere : et quasi si incideretur intrinsecus, exclamavit suis, dicens : Fugite, o miseri, fugite malum hoc, ne mecum pariter perimamini. Illis quoque non bibentibus, sed festinantibus abire, ille protinus excæcatus, ascensoque equo in tertio ab hoc loco stadio cecidit et mortuus est.

12 Post hæc Leudovaldus *f* Episcopus epistolas per omnes Sacerdotes direxit, et accepto consilio ecclesias Rotomagenses clausit, ut in his populus solennia divina non spectaret, donec indagatio com-

muni reperiretur hujus auctor sceleris. Sed et aliquos adprehendit, quibus supplicio subditis, veritatem extorsit, qualiter per consilium Fredegundis hæc acta fuerant. Sed ea defensante, ulcisci non potuit. Ferebant etiam ad ipsum percussores venisse pro eo quod hæc inquirere sagaciter destinaret, sed custodia vallato suorum, nihil ei nocere potuerunt. Itaque cum hæc ad Gunthramnum Regem perlata fuissent, et crimen super mulierem jaceretur, misit tres Episcopos ad filium, qui esse dicitur Chilperici, quem superius Chlotharium scripsimus vocitatum, id est, Arthemium Senonicum, Veranum Cabillonensem, et Agrecium Tricassinum : ut scilicet cum his qui parvulum nutriebant, perquirerent hujus sceleris personam, et in conspectu ejus exhiberent. Quod cum Sacerdotes locuti fuissent, responderunt seniores : Nobis prorsus hæc facta displicent, et magis ac magis ea cupimus ulcisci. Nam non potest fieri, ut si quis inter nos culpabilis invenitur, in conspectum Regis vestri deducatur, cum nos possimus nostrorum facinora regali sanctione comprimere. Tunc Sacerdotes dixerunt : Noveritis enim, quia si persona, quæ hæc perpetravit, in medio posita non fuerit, Rex noster cum exercitu huc veniens, omnem hanc regionem gladio incendioque vastabit : quia manifestum est hanc interfecisse gladio Episcopum,* qui maleficiis Francum jussit interfici. Et his dictis discesserunt, nullum rationabile responsum accipientes : obstantes omnino ut numquam in ecclesia illa Melantius, qui prius in loco Prætextati *h* subrogatus fuerat, Sacerdotis fungeretur officio.

13 *i* Anno quoque xiii Childeberti Regis, cum ad occursum ejus usque ad Metensem urbem properassemus, jussi sumus ad Gunthramnum Regem in legationem accedere, quem apud urbem Cabillonensem reperimus... Cui ego : Indicastis nepoti vestro, ut omnes regni sui Episcopi in unum convenirent, quia multa sunt, quæ debeant indagari. Sed juxta consuetudinem canonum placebat gloriosissimo nepoti vestro, ut unusquisque Metropoli comprovincialibus suis conjungeretur, et tunc quæ inrationabiliter in regione propria fiebant, sanctione sacerdotali emendarentur. Quæ enim caussa extat, ut in unum tanta multitudo conveniat? Ecclesiæ fides periculo ullo non quatitur : hæresis nova non surgit. Quæ erit ista necessitas, ut tanti debeant in unum conjungi Domini Sacerdotes? Et ille. Sunt multa, inquit, quæ debeant discerni, quæ injuste gesta sunt, tam de incestis, quam de ipsis quæ inter nos aguntur **F** caussis. Sed præcipua illa Dei caussa extat omnibus major, ut inquirere debeatis, cur Prætextatus Episcopus gladio in ecclesia fuerit interemptus. Tunc jussit ut in Kalendis mensis quarti hæc Synodus prolongaretur.

a Anno 584. — *b* Childebertus *e* filiis Chlodovei 1, Rex Parisiorum, mortuus anno 588. — *c* Matisconense 2 Concilium intelligitur, habitum anno 585. — *d* Hic est Chlotharius 2 in obitu Chilperici patris quatuor tantum menses natus. — *e* Macarius, etiam aliis, in MS. Reginæ Sueciæ post Appendicem Roberti de Monte ad Chronicon Sigeberti dicitur S. Machinus. — *f* Episcopus Balocassinus dicitur a Greg. Turon. lib. 9 cap. 13. deest apud Claudium Robertum. — *g* Coluntur S. Arthemius Senonensis 23 Aprilis, et Veranus Cabillonensis 20 Octob. Hunc alii a Verano Episcopo Ecclesiæ Cabellicarum, quæ sub Archiepiscopo Avenionensi modo est, non satis distinguunt. — *h* Tempore exilii ejus, sed post ejus reditum submotus, ut dicit Turon. lib. 7 cap. 19. At restitutum postea Sedi Rotomagensi constat ex epistola S. Gregorii Magni ad eum et alios Francorum Episcopos, qua commendavit SS. Augustinum, Laurentium, et Mellium in Britanniam ad conversionem Anglorum missos. Robertus de Monte in Auctario Sigeberti, ex MS. Reginæ Sueciæ, ad annum 589 asserit Prætextato interfecto successisse Melantium, licet indigne, qui, ut fertur de nece ejus particeps fuit. Quæ etiam innuit Saussaius supra relat. — *i* Is est annus Christi 588.

D EX HIST. GREG. TURONENSIS.

missi a Gunthramno Rege, Episcopi homicidam inquireunt :

E * an quæ ? re infecta reverti coguntur : NOT. 22 h

i lib. 9. cap. 20

Gunthramnus Rex jubet in Synodo congreganda inquireri de auctore necis S. Prætextati.

F

dat monita æternæ salutis :

d

die Paschalis in templo graviter vulneratus,

Fredegundi Reginæ visitanti homicidia imputat :

moritur. *e*

Arguens Fredegundem hujus cædis,

C

veneno interimitur :

f

templa Rotomagensia aliquandiu clausa :

DE S. LETARDO

EPISCOPO SILVANECTENSI IN GALLIA, CANTUARIE IN ANGLIA,

G. H.

Commentarius prævius.

SUB INITIUM SE-
CULI VII.
XXIV FEB.
S. Ethelbertus
Rex, et Letardus,
simul
vixerunt, et
coluntur :

S. Letardus
Episc. Silvanectensis :

Eodem tempore et loco diu vixerunt S. Letardus Francus, Episcopus Silvanectensis, et S. Ethelbertus Rex Cantiorum apud Anglo-Saxones : uno eodemque etiam in templo amborum a morte sunt corpora sepulta, ac postea ob sacrum illis exhibitum cultum uni eidemque altari imposita. Quare et nos uno eodemque die Acta illorum conferimus, ac sacræ eos venerationis participes non tam reddimus, quam relinquimus. Mortuus est S. Ethelbertus Rex anno Christi 100XVI, die XXIV Februarii : vita etiam aliquot ante eum annis functus est S. Lethardus Episcopus, at quo die, necdum potuimus assequi. Nomen ejus varie scriptum est: Luidhardus, Ledbardus, Lethardus.

2 Guilielmus Thornus cap. 2 Chronici § 2 secutus Thomam Sprottum, hæc de ejus Episcopatu tradit : Iste Letardus erat Episcopus Silvanectensis in Galliis, cujus metropolis est Archipræsulatus Remensis. Harpsfeldius sec. 7 Histor. Anglic. cap. 4 Salvanortensem, errore amanuensium seductus, appellat. Quot annis eum Episcopatum gesserit non constat. Inter decessores habuit Gonotigernum, qui concilio Aurelianensi v anno Chr. 10XLVII subscripsit : decessor an successor, an forte vicarius fuerit Malulfus, qui Chilpericum Regem Suessionum anno Chr. 10LXXXIV interemptum sepelivit, uti scribit Gregorius Turon. lib. 6 cap. 46, incertum. Inter Gonotigernum Malulfumque unus apud Claudium Robertum in Gallia Christiana medius collocatur Sanctinus, sed solo nomine notus, si tamen tabulis fidendum. Nam quem ex Conciliis Galliarum a Sirmundo nostro editis dedimus Gonotigernum, a Claudio Roberto appellatur Hodiernus, seu Frodigernus, vel rectius Frodigerius. Ita forte, qui hic Sanctinus, noster Sanctus Letardus est, aut certe et Sanctinus et S. Letardus inter præfatos Gonotigernum et Malulfum potuerunt eam diocesim Episcopi rexisse. Abiturus in Cantium Letardus, vel vicarium sibi Episcopum substituit, ut fit, qui quamdiu ipse abesset, administraret diocesim sacraque obiret; vel Episcopatu se suo, ut plures ea tempestate ad gentium conversionem peregre in perpetuum aut ad incertum tempus, proficiscentes, annuente Pontifice Romano, abdicavit.

religionis
caussa comes
datus Berthæ,

filiæ Chariberti
Regis Parisiorum,

C 3 Occasionem illius profectionis, et vitæ deinceps in Cantio actæ, ita paucis Beda lib. 1 cap. 25 narrat : Rex Cantuariorum Ethelbertus uxorem habebat Christianam de gente Francorum regia, nomine Bertham. Quam ea conditione a parentibus acceperat, ut ritum fidei ac religionis suæ cum Episcopo, quem ei coadjutorem fidei dederat, nomine Luidhardo, inviolatam servare, licentiam haberet. Fuerunt autem Berthæ parentes Charibertus Rex Parisiorum, Chlotharii I filius, Clodovæi I nepos, circiter annum 10LXX mortuus; et Ingoberta, quæ, teste Gregorio Turonensi, anno Childeberti Regis XIV, Christi 10LXXXIX, migravit a seculo... relinquens filiam unicam, quam in Cantia Regis cujusdam filius matrimonio copulavit : Idem lib. 4 cap. 26, Porro Charibertus Rex, inquit, Ingobergam accepit uxorem, de qua filiam habuit, quæ postea in Cantia virum accipiens est deducta, additque Ingobertam a Chariberto relictam esse, et Merofredem acceptam. Ingoberga ergo repudiata filiam matrimonio copulavit : sed conditio, secundum Bedam, a parentibus appositæ, de fide servanda, et Episcopo eam in Cantium comitaturum. Et per parentes aut consensus Chariberti patris, adhuc eo tempore viventis, intelligitur, aut certe patrui Reges alique consanguinei

assensione sua et pactis conditionibus matrimonium approbarunt, quod nobis verosimilius videtur. Nam S. Ethelbertus Rex (verba sunt Malmesburiensis lib. 1 de Gestis Regum Angl. cap. 1) primis pubescentis regni temporibus adeo vicinis Regibus fuit ridiculo, ut uno et altero pulsus prælio vix suos terminos tutaretur. Quæ ad annum 10LXVIII referuntur in antiqua Chronologia Saxonica, et Chronicis Wigorniensis et Westmonasteriensis. Postmodum, pergit Malmesburiensis, cum adultiori ætati etiam consultior militiæ accessisset peritia, brevi omnes nationes Anglorum, præter Northanhimbros, continuis victoriis domitas sub jugum traxit : et ut externorum quoque familiaritatem ascisceret, Regis Francorum affinitatem filiæ ejus Bertæ nuptiis sibi conciliavit. Ubi innuitur plures annos fluxisse post clades priores anno 10LXVIII acceptas, ut Charibertus ante filiæ nuptias videatur diu e vivis excesisse.

4 Quæ postea in Cantio contigerunt ita prosequitur Malmesburiensis : Tum vero Francorum contubernio gens eatenus barbara ad unas consuetudines confederata, silvestres animos indies exuere, et ad leniores mores declinare. His addebatur Letardi Episcopi, qui cum Regina venerat, cælebs admodum vita, qua Regem ad Christi Domini cognitionem etiam tacens invitabat. Quo factum est, ut postea B. Augustino prædicanti Regis animus jam emollitus facile cederet, et primus de numero patrum suorum sacris sacrilegis renuntiaret. Et Beda lib. 1 cap. 26 ecclesiam, in qua is sacris operaretur, indicat his verbis : Erat autem prope ipsam civitatem Cantuariam ad Orientem ecclesia, in honorem S. Martini antiquitus facta, in qua Regina, quam Christianam fuisse prædiximus, orare consueverat. In hac ergo, sicut ante S. Letardus, et ipsi, scilicet S. Augustinus et socii, primo convenire, psallere, orare, Missas facere, prædicare et baptizare cœperunt. Thornus cap. 2 Chronici § 2 dicta paucis confirmat : Letardus, inquit, Episcopus in ecclesia S. Martini ipsi Reginæ cultus mysteria exhibebat, ubi etiam Augustinus cum sociis obsequiis se dedere divinis, ipso Rege Ethelberto ritibus paganis adhuc serviente. Nec dubium, inquit Harpsfeldius seculo 7 cap. 4, quin Berthæ et Letardi præsentia valde Evangelicum negotium apud Ethelbertum post Augustini tempus promoverit. Certe Letardo id inter alia imprimis laudi fuit, quod Gallia relicta ad barbarum et infidelem populum, non sine suspitione periculi, Reginam sequi voluerit : cujus sanctitatem hæc aliaque, tum etiam signa ab eo post obitum edita commendant, ut non sine causa majores nostri superum civium catalogo eum ante multa secula adscripserint.

5 De obitu et sepultura S. Letardi et Reginæ Berthæ idem Thornus ista narrat : Anno ab Incarnatione Domini sexcentesimo decimo tertio B. Laurentius Archiepiscopus, S. Augustini successor, consecravit ecclesiam istam SS. Petri et Pauli, præsentem Rege Ethelberto cum confluens turbis, et sanctum corpus Augustini in ecclesiam introduxit consecratam, atque in porticu Aquilonali sepelivit. Corpus vero S. Letardi et Bertæ Reginæ in porticu sepelivit S. Martini. Ista enim duo corpora extra ecclesiam primo fuerant sepulta, eo quod tempore eorum, ecclesia non fuerat consecrata. Hæc ibi, e quibus conjici potest, ambos, S. Letardum nempe ac Reginam Bertham, non multis

nuptæ S. Ethelberto Regi Cantii,

subactis plerisque Anglis glorioso :

sancta et casta vita Regem ad Christi cognitionem adducit :

in templo S. Martini divina officia peragit :

ad conversionem Regis juvat :

in templo SS. Petri et Pauli sepelitur cum Bertha Regina,

A multis ante ecclesiæ consecrationem annis e vita migrasse. Mortuus est *S. Augustinus* anno 100v die vii Kalend. Junii, quo ejus Vita edetur. De *S. Laurentio* ejus successore egimus 11 Februarii. Defunctus etiam est Rex *Ethelbertus*, teste *Beda* lib. 2 cap. 3, anno 100xvi, die xxiv mensis Februarii, atque in porticu *S. Martini* intra ecclesiam beatorum Apostolorum Petri et Pauli sepultus, ubi et *Bertha* Regina condita est, et cum ea, ut diximus, *S. Letardus* Episcopus.

6 Extat in Monastico Anglicano schema seu figura summi altaris hujus ecclesiæ SS. Petri et Pauli (quæ posteris sub nomine *S. Augustini*, una cum monasterio adjuncto, magis innotuit) cum Reliquiarum scriniis in eo, aut circum, positis, et inscriptionibus in veteri ejus exemplari MS. insertis. Inscriptiones binæ appositæ sunt his verbis : Anno Domini c1000XL istud altare dedicatur in honorem Apostolorum Petri et Pauli et *S. Augustini* v Kalend. Novemb. Et dein : Anno Domini c1000xxv istud altare dedicatur in honore Apostolorum Petri et Pauli, *S. Augustini* Anglorum Apostoli, et *S. Æthelberti* Regis Kalend. Martii, a Petro Episcopo Corboniensi. Hactenus inscriptiones, e quibus tempora eruuntur, quibus illud altare restauratum fuit et denuo consecratum. In medio pegmatis supra altare erecti, et singulari artificio elaborati, visitur mausoleum cum hac inscriptione : Sanctus *Ethelbertus*. In quo scilicet corpus ejus conditum fuit. Supra hoc mausoleum, in superiore pegmatis parte, visitur præclara Christi resurgentis statua, versus quam respiciunt duo Angeli in utroque latere constituti : interque hos et Christum duo posita mausolea, quasi parva oratoriola sunt, quorum uni adscriptum : Sanctus *Letardus*, alteri Reliquiæ. Duo utrimque prope altare sunt ostia, per quæ ad corpora Sanctorum datur accessus. Sunt autem undecim Archiepiscoporum Cantuariensium singula suis sacellis inclusa, videlicet SS. *Augustini*, *Laurentii*, *Melliti*, *Justi*, *Honorii*, *Deusdedit*, *Theodori*, *Britwaldi*, *Tatwini*, *Nothelmi* et *Iamberti*. Præterea sunt corpora *S. Mildredæ* Virginis, et *S. Adriani* Abbatis. Quibus duobus singula altaria sunt adjuncta, ut tertium *S. Augustino*, ejusque primis successoribus. Hactenus illud schema seu figura sculpta, et, ut dixi, in Monastico Anglicano excusa : e qua antiquæ venerationis *S. Letardi*, et dictorum Archiepiscoporum, vestigia certa eruuntur.

7 Acta aliqua tam *S. Ethelberti*, quam *S. Letardi* extant in nova Legenda Sanctorum Angliæ a Joanne Capgravo collecta, et anno c1000xvi Londini excusa. Unum utrorumque Actorum esse auctorem facile stylus persuadet. Miracula autem *S. Letardi* adduntur, quæ nostris, inquit auctor, temporibus crebrescunt post tot sui obitus secula. ac dein num. 4 meminit *Reginæ Egithæ*, quam arbitramur *Godwini* filiam, *S. Edwardi* Regis et Confessoris circa an. c1010 uxorem fuisse, quæ aliis etiam *Edgitha*, *Eadgitha*, *Edgida*, *Goditha*, *Editha* dicitur. Quo jam tempore ultra quatuor secula ab *S. Letardi* obitu erant elapsa.

VITA AUCTORE ANONYMO,
ex Legenda Joannis Capgravi.

Dignus Deo Antistes *Letardus*, præcursor et janitor venturi *Augustini*, in Anglia apparuit. Prævenit illum, ut lucifer solem : paravit ei viam, ingressum et locum, ut ille pararet Domino. Prodigus ingentis animæ non timuit ferinam Gentilium barbariem, seculi Principibus terribilem. Ipse Dei famulæ *Reginæ Berthæ*, dum *Ethelberto* Regi adhuc Gentili Christiana a paterno regno Francorum mitteretur, dux, comes, doctor, servator, ac totius pietatis instigator, a monstrosos ritibus monimentum, ab idololatria sacrarium, a diaboli venabulis obstaculum, in omni adversitate patris erat solatium : quæ etiam

cum eodem sancto Patre, ac Rege jam Christo sacro, consepeliri meruit. Nec illam arbitramur illaudabilem, nec pietate in Deum carentem, scilicet religione, eleemosynis ceterisque moribus benignis pollentem, quæ et Christianis Regibus ac populis nata tantum habuit institutorem. Inter profanos Christi tulit opprobrium, in ecclesia ridiculum, in Dei sui cultu ludibrium. In antiquissima sancti Præsulis *Martini* ecclesia sub urbe sita, beato Pontifice *Letardo* præsidente, frequentabat *Regina* Misarum et orationum sacramenta cum suorum comitum familia Christiana. Sanctissimus vero *Letardus*, quis digne existimet, quanta miracula per tot merita exhibuerit in vita, cujus tanta crebrescunt nostris temporibus post tot sui obitus secula, de quibus injuria est memoriæ non commendare aliqua?

2 Puella quædam a nativitate cæca ad ipsius tumulum accedens, meritis *S. Letardi*, fugatis oculorum tenebris, visum recepit.

3 Contractus quidam, solutis calcaneis et extensis tibiis, mox pedes erexit, et ambulare cœpit.

4 Abbas *Abendonix* annulum *Reginæ Egithæ* casu fortuito perdens, ubique illum quærens, invenire non potuit. Cum lacrymis demum et precibus *Letardi* clementiam exposcit, et illico annulus, ubi orabat, reluxit.

5 Matrona quædam parere non valens, angustiis partus pene exanimata, in ardui montis supercilium, ut sibi in spiritu visum fuit, rapitur, et tetrus dæmonum tenebris territa, ab immanissimis tortoribus eam rapientibus cum diris suppliciis torquetur. Itaque per arctum foramen rotæ illam extendere atque detrahare, et in sulphureas sui barathri abyssos præcipitare conantur. Cui in tanto timore et tremore jugiter Salvatorem inclamanti, inæstimabilis claritatis sidus eminus apparuit, quod quanto propinquius, tanto clarius radios suos effudit. Et ecce in medio illius coruscæ lucis *B. Letardus* emicuit, qui pontificali auctoritate perdicionis ministros exterminans, dixit : Discedite damnati spiritus in tartara vestra. Quid vobis cum Dei famula quod illam raptatis? Falso, inquit, nomine, non fidei executione Christianam vendicamus in nostra jura. Nostra est pedissequa, nostra hæreditabit tormenta. Interdico, inquit Episcopus, vobis omnem in ea potestatem : ocyus discedite ab illa in vestræ perdicionis ergastula. Ad ejus enim imperium relictæ captivæ, omnes dæmonum minæ, omnia machinamenta funditus exinanita evanuerunt. Mulier vero, resumpto spiritu, de *B. Lethardi* vultu et patrocinio lætificata, prolem enixa est.

6 Paralyticus quidam cum ad tumbam ejus cum lacrymis opem imploraret, sopore depresso adstitit pius Pater, quid velit, quid eum tam importune efflagitet quærens. Debilis se sanitatem quærere respondit. Et ille, Quando, inquis, debitas pœnas luitis, tunc supplices venitis : ubi desiderata obtinueritis, immemores et ingrati divinis beneficiis cito terga vertitis. Ad hæc illo obnixius insistente, et emendationem pollicente, misericors Pater subintulit : una tibia sanatus, cum altera abibis, quatenus pars sana te admoneat gratiarum bonitatis divinæ, infirma redarguat ingrata negligentia. Et cum tanto desiderio requiras sospitatem ablatam, discas non pervipendere collatam. Surrexit ergo semisanus, uno crure erectus, altero relictus. Erat enim a renibus et infra ante curationem Sancti totus paralyticus.

7 In processione annuali Rogationum, vel Litaniarum, solet efferri scrinio aureo *B. Lethardi* corpus opiferum in benedictionem et proventum agrorum ac plebium. Cum aliquando a duobus Fratribus corpus ejus sanctum per campos veheretur, quædam mulier insania capta, feretrum cum impetu tangens, pleno intellectu et ratione formatur.

D
AUCTORE ANONYMO EX LEGENDA CAPGRAVIL.
piæ et virtutibus deditæ:

in æde
S. Martini divina officia peragit :
miraculis a morte clarus :

sanantur
cæca :

et contractus :

annulus amissus recuperatur :

E
parturiens

contra dæmonum insultus

a *S. Letardo* apparente defensa,

parit :

F
paralyticus altera parte corporis sanatur :

corpore *S. Letardi* circumlato,

insania tollitur.

DE

et de
S. Ethelberto
Rege :

in altari sæpius innovato,

sunt deposita corpora
SS. *Ethelberti*,

Letardi

et aliorum 13.

Acta SS. *Ethelberti* et
Letardi

seculo XI scripta.

S. Letardus præcursor
S. Augustini,
adfuit *Berthæ*
Reginæ,

DE S. ETHELBERTO

REGE CANTIAN. ET ANGLO-SAX. CANTUARIE IN ANGLIA,

Commentarius prævius.

G. H.

§ I. S. Ethelberti necdum Christiani regnum : conjugium.

AN: CHR. DCXVI
XXIV FEB.
Cantium (regio
Britanniæ ma-
ritima) a Bel-
gis cultum,

a situ angula-
lari dictum,

a Romanis
interceptum,

B

Saxonibus
traditum,

regnum istuc
constitutum
anno 487 :

C

Rex S. Ethel-
bertus anno
860,

regnauit 86
annis :

Cantium et antiquæ olim Britanniae, et hodiernæ jam Angliæ clavis, angustiore mari a reliqua Europa ad Galliam Belgicam divisum, regio maritima omnis, sita in lateris illius, quod contra Galliam est, altero angulo ad orientem solem, quo fere naves ex Gallia appellant : quod olim observavit Julius Cæsar lib. 5 de bello Gallico. Cantio primum, pulsus indigenis, potiti Belgæ cum reliqua parte maritima, qui et sua nomina civitatibus provinciisque subactis, teste Cæsare, imposuerunt; ita Cantium a situ angulari, quem etiamnum kant dicunt, appellarunt : cujus incolæ ait Cæsar ex omnibus Britannis longe humanissimos esse, neque multum a Gallica differe consuetudine. Romanis quoque Cantium prima Britannicarum provinciarum cessit, eorumque constabilito deinde in ea insula imperio, a Præsidi Britanniae prima gubernatum. Idem quoque Cantium primo depredationi Saxonum postea expositum fuit, subacta ora ejus maritima, quam Littus Saxonicum ideo dixerunt : e quo hisce prædonibus exturbatis, Præfectum habuit, Ammiano Marcellino auctore lib. 27, tractus maritimi Comitem, quem liber Notitiarum Imperii spectabilem virum littoris Saxonici Comitem per Britanniam vocat. Demum sub Theodosio juniore, ut infra e Beda referemus, Romanorum legionibus ad tutelam Galliæ evocatis, Britanni Pictorum Scotorumque crudelitati expositi, electo sibi Rege Vortigerno, Saxones in ora maritima Germanica Belgicaque prædominantes in auxilium evocarunt, domicilio in Cantio eis assignato, qui postea ex hospitibus domini facti, plura istic paullatim regna Anglo-Saxonica erexerunt.

2 Horum primum in Cantio occupavit Hengistus, abavus S. Ethelberti, circa annum Christi cccclvii, Rex Cantii, Cantiae, Cantiorum vel Cantuariorum dictus. Accessit circa annum cccxc Aëlla, sive Elli, Rex Australium Saxonum, quem Beda lib. 2, cap. 5 primum statuit inter Saxones Regum potentissimum. Cepere deinde regna Cerdicius apud Saxones occiduos anno dcccix, Erkenwinus apud Saxones orientales anno dcccvii, et Ida in Nordhumbria anno dcccxvii. Hoc fere Regum statu, quintus in Cantio sceptrum suscepit S. Ethelbertus circa annum Christi dclx, obiitque secundum Bedæ computum, anno regni lvi, Christi, ut infra dicemus, dccxvi. De ejus initio ita Florentius Wigorniensis : Anno dclxi Æthelbrihtus Rex Cantuariorum regnare cœpit, et lvi annis, teste Beda, regnavit. Matthæus Westmonasteriensis in Floribus historiarum : Eodem anno dclx Æthelbertus Rex magnus Cantuariorum secundum quosdam regnare cœpit, quibus etiam Beda consentit. Verumtamen aliorum sententia apparet probabilior. et deinde : Anno gratiæ dclxvi Æthelbertus Ermerici filius regnum Cantiae suscipiens, lvi annis illud strenuissime gubernavit. Sed se ipse mox corrigit, dum eum anno dccxvi post regnum temporale, quod lvi annis gloriosissime tenuerat, æterna cœlestis regni gaudia conscendisse scribit : in lvi regni annis consentiunt Simeon Dunelmensis ad an. 616, Joannes Brumtonus in Chronico Regum Cantiae, Capgravius, Polydorus Vergilius, Harpsfeldius et passim alii. Malmesburiensis lib. 1 de Gestis Regum Anglorum cap. 1 dubius hæret : Æthelbertus, inquit, filius Ermerici rerum potitus lvi annos juxta Chronicam, juxta Be-

dam lvi transegit : viderit Lector, quomodo hanc dissonantiam componat : nos eam, quia admonuisse suffecerit, in medio relinquimus. Est hæc Chronologia Saxonica una cum historia Bedæ edita, in qua ita legitur ad annum dclx. Hic Ethelbertus Cantuariorum regnum capessit, annosque lvi tenuit. Verum annos hic lvi legi debere obitus ejus convincit, ibidem ad annum dccxvi relatus.

3 Hæc de initio regni, in quo, teste Malmesburiensi, primis pubescentis regni temporibus, adeo vicinis Regibus fuit ridiculo, ut uno et altero pulsus prælio, vix suos terminos tutaretur. Quæ fere eadem leguntur in Chronico Joannis Bromtoni. Wigorniensis hæc ita refert ad annum dclxviii. Æthelbrihtus Rex Cantuariorum, dum Regi Occidentalium Saxonum Ceaulino et Cuthæ ejus filio bellum intulerit, ab eis in Cantiam est fugatus, duobus ejus Ducibus Oslavo et Cnibbano in Wibbandune trucidatis. Hi duo Comites dicuntur in Floribus Westmonasteriensis et Chronologia Saxonica, in qua Oslac et Cnebban nominantur. Est autem Ceaulinus, Bedæ, Celin, inter Reges Anglo-Saxones potentissimus secundus habitus, et regnavit usque ad annum dccciii. Hujus Ceaulini et S. Ethelberti tempore exorsi sunt regna Uffa apud Orientales Anglos anno dclxxv, et Cridda, seu Creadda, apud Mercios anno dclxxxii. S. Ethelbertus interim, teste Malmesburiensi, cum adultiori ætati etiam consultior militiæ accessisset peritia, omnes nationes Anglorum, præter Northamhimbros, continuis victoriis domitas sub jugum traxit : et, ut Beda refert, post Ceaulinum tertius in Regibus gentis Anglorum, cunctis Australibus eorum provinciis, quæ Humbro fluvio et contiguis ei terminis sequestrantur a Borealibus, imperavit.

4 Idem Ethelbertus, addit Malmesburiensis, ut externorum quoque familiaritatem adscisceret, Regis Francorum affinitatem filiae ejus nuptiis Bertæ sibi conciliavit. Erat autem regnum Francorum seculo illo Christi sexto quatuor in fratres divisum, primo filios Chlodovei 1, tum Chlotharii 1, ut dictum est 1 Februarii ad Vitam S. Sigeberti Regis, et alibi. Gaguinus lib. 2 Historiæ Francorum cap. 1 ait, quia nec filiae, nec Regis nomen ab auctoribus traditur, se temporum annotationem secutum, conjicere hunc fuisse aut Chlotharium 1 aut Chilpericum, ejus scilicet filium Regem Suessionum : Chlotarium etiam Petrus Aurelius aliique crediderunt. Sed nullum præter conjecturam proferunt fundamentum. Si enim hoc ex temporis ratione sumatur, observandum est cum Chilperico vixisse tres ejus fratres Reges, Sigebertum apud Austrasios, Guntramnum apud Burgundos, et apud Parisienses Charibertum. Hujus autem Chariberti ex Ingoberga uxore filiam fuisse, clare innuit Gregorius Turonensis lib. 9 Historiæ Francorum, cap. 26. Anno inquit, Childeberti Regis xiv, Christi dclxxxix, Ingoberga Regina, Chariberti quondam relicta, migravit a seculo, mulier valde cordata, ac vita religiosa prædita, vigiliis et orationibus atque elemosynis non ignava.... relinquens filiam unicam, quam in Cantia Regis cujusdam filius matrimonio copulavit. Hæc Gregorius, qui evocatus ægrotanti adfuit Ingobergæ, anno post mortem mariti vicesimo vita functæ : obiisse vero Charibertum circiter annum dclxx, alibi ostendimus. En, quod ignorari asserebat Gaguinus, nomen patris et matris : ipsius autem filiae nomen Bertham tradit Beda, Aldibergam S. Gregorius Papa. Guilielmus

juvenis a Sa-
xonibus occi-
dus devictus,

E

senior reli-
quis debellatis

ad Humbrum
fl. usque im-
petrat,

Duxit uxorem,
filiam Regis
Francorum,
non Chlotharii
1, aut Chilpe-
rici ;

F

sed Chariberti
Regis Parisio-
rum, et Ingo-
bergæ Reginæ,

Bertham seu
Aldibergam :

A *Guilielmus Thornus cap. 2 Chronici § 2 Bertam asserit filiam Auberti Regis Parisiorum, qui est Charibertus. Ricardus Vitus Basinstochius lib. 9 historiarum Britanniae Bertam a Berteflede, altera Chariberti, sed ex pellice Mercosfede, filia, non distinguit: quæ, cum dicta Ingoberga moreretur, sanctimonialis monasticam vitam agebat. De hac ista Gregorius Turonensis lib. 9, cap. 33 scribit: His diebus, post mortem Ingobergæ ante indicatam, Ingeltrudis, quæ monasterium in atrio S. Martini apud Turones statuerat, ad Regem quasi filiam accusatura processit. In quo monasterio Bertefledis, filia quondam Chariberti Regis residebat. Sed ista Ingeltrude egrediente ad Regem, hæc Bertefledis in Cenomannicum monasterium est ingressa: erat enim gulæ et somno dedita, et nullam de officio Dei curam habens. Hæc de Berteflede, quæ si vivo Gregorio Turonensi monasticam vitam deseruisset, ejus calamum non effugisset.*

B *De conjugæ S. Ethelberti et parentibus etiam agit idem Turonensis lib. 4, cap. 26. Porro Charibertus Rex, inquit, Ingobergam accepit uxorem, de qua filiam habuit, quæ postea in Cantia virum accipiens est deducta. Tum, inquit Malmesburiensis, Francorum contubernio gens eatenus barbara Anglorum ad unas consuetudines confederata, Silvestres animos indies exuere et ad leniores mores declinare. His addebatur Letardi Episcopi, qui cum Regina venerat, cælebs admodum vita, qua Regem ad Christi Domini cognitionem etiam invitabat. Atque ita ante adventum S. Augustini, Beda teste, ad Regem Christianæ religionis fama pervenerat, nulla accurata scientia: eaque de causâ verba S. Augustini nova illi videbantur et incerta, quibus continuo non posset assensum tribuere. De S. Letardo jam nunc hoc etiam die egimus.*

C *6 Francos incusat negligentiae S. Gregorius Papa lib. 5 epistola 58 ad Theodoricum et Theodebertum Francorum Reges missa: Pervenit, inquit, ad nos, Anglorum gentem ad fidem Christianam, Deo miserante, desideranter velle converti, sed Sacerdotes vestros e vicino negligere, et desideria eorum cessare sua adhortatione succendere. Ob hoc igitur Augustinum cum aliis servis Dei illuc prævidimus dirigendum. Idem scribit epistola 56 ad Brunechildam Reginam: Sacerdotes, qui in vicino sunt, pastorem erga eos non habere sollicitudinem. Baronius anno 596 sect. 9 causam conjicit in assidua bella, quibus non vitam illis adferre gratiæ, sed, quam a natura habent, auferre pro viribus laborarent, vel saltem dempta libertate ducerent sub jugo captivos, ac venundarent. Propterea S. Gregorius lib. 5. ep. 10 Candido Presbytero in Gallias ad patrimonium exigendum misso commendat, ut pueros Anglos, qui sunt ab annis decem et septem, vel decem et octo, ut in monasteriis dati, Deo proficiant, comparet, quatenus solidi Galliarum apud proprium locum utiliter expendantur.*

7 Demum S. Gregorius lib. 9 epistola 59 Bertham, seu Aldibergam, Reginam hortatur, ut post adventum S. Augustini cultum religionis Christianæ ante non promotum, ad debitæ perfectionis culmen producat. Et quidem jam dudum, inquit, gloriosi filii nostri conjugis vestri animos prudentiæ vestræ bono, sicut revera Christianæ, debuistis inflectere, ut pro regni et animæ suæ salute fidem, quam colitis, sequeretur: quatenus et de eo et per eum de totius gentis conversione digna vobis in cœlestibus gaudiis retributio nasceretur. Nam posquam et recta fide Gloria vestra munita, et litteris docta est, hoc vobis nec tardum, nec debuit esse difficile. Et quoniam, Deo volente, aptum nunc tempus est, agite ut divina gratia cooperante cum augmento possitis, quod neglectum est, reparare. Itaque mentem gloriosi conjugis vestri

D in dilectione Christianæ fidei adhortatione continua roborate. Vestra illi sollicitudo augmentum in Deum amoris infundat, atque animos ejus etiam pro subiectæ sibi gentis plenissima conversione succendat.

8 Demum Britanniae incolis antiquis hoc vel maxime vitio vertit Beda lib. 1 cas. 22, quod numquam genti Saxonum vel Anglorum secum Britanniam incolenti verbum fidei prædicando committerent. Dedimus XIII Januarii Vitam S. Kentigerni Episcopi Glasguensis, et XXIX Januarii Vitam S. Gildæ Sapientis, qui ambo seculo Christi sexto suam referuntur caritatem et ælum fidei erga Saxones Anglosque exhibuisse. Id forsitan est magis observatum, quod rari forent viri Apostolici, simili caritate erga Anglos et Saxones inflammati.

§ II S. Ethelberti Regis conversio, pietas, post mortem cultus: Vitæ ejus scriptores.

Proscripterant Anglo-Saxones a suis finibus religionem Christianam: postliminium in Cantiano Ethelberti regno indultum. Is quippe et suis illius amplectendæ potestatem fecit, templorumque publice dicendorum Christo, ac primus Regum ejus gentis sacrum suscepit baptismum, ac Regibus ceteris lucem, quam sequerentur, prætulit: Episcopis quoque Sedes constituit, Sacerdotibus ecclesias condidit, cœnobitis monasteria extruxit, eademque hæc omnia luculentis dotavit prædiis, et, ut tutius possiderentur, amplius munivit privilegiis. Anus huic felicitati illuxit Æræ Christianæ, 1096, quo a S. Gregorio Papa, de Anglorum salute pridem, etiam ante pontificatum sollicito, missi sunt viri Apostolici, Augustinus, Laurentius, Petrus alique numero circiter quadraginta, secundum Epitomen Bedæ, sequente anno 1097 insulam ingressi. Verba ibi hæc leguntur: Anno 1096 Gregorius Papa misit Britanniam Augustinum cum monachis, qui verbum Dei genti Anglorum evangelizarent. Anno 1097 venerunt Britanniam præfati Doctores: quo eodem anno Regem ad fidem Christianam conversum baptizarunt, quod forte Bedæ epitome indicatum voluit. Illius conversioni diem Pentecostes adscribit auctor historiæ foundationis monasterii S. Augustini Cantuariensis Thomas Sprottus, ejusdem cœnobii sub annum Christi 1096 monachus: et ex eo alter ibidem monachus Guilielmus Thornus, cap. 1 Chronici § 3.

10 Rege baptizato reversus in Gallias Augustinus, ab Etherio Archiepiscopo, non Arelatensi, sed Lugdunensi (ut 11 Februarii ad Vitam S. Laurentii probatum est) Archiepiscopus Anglorum ordinatus fuit, die secundum Sprottum et Thornum, XVI Kalend. Decembris anno prædicto. Annum tum adhuc fluxisse 1097 præclare confirmat S. Gregorius Papa lib. 7 epistola 30, Eulogio Episcopo Alexandrino scripta, in qua refert Augustinum Episcopum factum vel hos, qui cum eo transmissi sunt, tantis miraculis in gente Anglorum coruscare, ut Apostolorum virtutes in signis, quæ exhibent, imitari videantur. In solennitate autem Dominicæ Nativitatis, quæ hac prima Indictione transacta est, plusquam decem millia Anglos baptizatos esse. Convenit ea Indictio 1 in annum partim 1097, quo tot millibus baptismus collatus fuit; partim in 1098, quo ea epistola a S. Gregorio exarata est. Sigebertus in Chronico Augustinum cum aliis a S. Gregorio anno 1097 destinatum ad prædicandum in Anglia scribit, et anno 1099 Edilbertum Regem cum gente sua baptizatum, quem annum Regis baptismi adscribit Usserius in Indice Chronologico ad Antiquitates Ecclesiarum Britannicarum: quæ satis refutata.

11 Regni Cantii caput, sedesque S. Ethelberti erat Durovernum, Ptolemæo Darvernum, Bedæ Dorovernia, aliis Dorobernia, posteris Cantuaria, Anglice

AUCTORE G. H.

Britanni ab Anglo-Saxonibus aversi.

In Cantio fides Christi primo restituta est,

E

missi a S. Gregorio viris Apostolicis anno 596,

S. Ethelberto baptizato anno 597 die Pentecostes,

F consecrato S. Augustino in Archiepiscopum 16 Novemb.

baptizatis 10000 Anglorum in festo Nativitatis Christi

urbem Dorovernum,

Canterburii

A Canterburii. Saxonice Cant-wara-byrig, in est, Cantiani populi urbs : quam S. Ethelbertus Rex, ut tradit Cambdenus in Cantio, cum jure regali Augustino Archiepiscopo gentis Anglorum consecrato elargitus dicitur. Alii quidam scriptores volunt eum palatium regium, seu solium regni, in sedem Pontificalem aulamque suam in Christi ecclesiam transtulisse. Nonnulla postmodum facta a Regibus Anglorum, illi forsitan adscribuntur : ita ex Tabulario monasterii S. Augustini, refert idem Cambdenus, a Guilielmo Rufo post Normannorum ingressum civitatem Cantuariæ datam Episcopis ex solido, quam ante tenuissent ex beneficio. Eminent etiamnum S. Ethelberti dona sive opera in duobus templis, quibus sua adjuncta fuerunt monasteria, alterum Christi Salvatoris est, quod in medio quasi urbis sinu tanta majestate se in cælum erigit, ut procul etiam intuentibus religionem incutiat, in quo tot illustres et sancti Archiepiscopi sederunt : et posterioribus seculis maxime celebratum fuit, ob memoriam atque sepulturam sanctissimi Martyris Thomæ Archiepiscopi, ut ejus etiam nomine templum S. Thomæ fuerit appellatum. Alterum templum sub urbe ad Orientem situm, S. Augustini nomine notum, quod ejus hortatu S. Ethelbertus in Regum et Archiepiscoporum sepulturam ad honorem SS. Petri et Pauli extruxerat. Huic monasterio præfuit primus Abbas S. Petrus, de quo egimus vi Januarii. Alia templa etiam extra Cantium a S. Ethelberto extracta infra referimus.

AUCTIONE G. R.

id est Cantuariam, aut certe palatium num dederit Archiepiscopo ?

construxit templum Christi saluatoris

et S. Augustini.

B monasterio præfuit primus Abbas S. Petrus, de quo egimus vi Januarii. Alia templa etiam extra Cantium a S. Ethelberto extracta infra referimus.

Diplomata S. Ethelberti :

12 Varia diplomata a S. Ethelberto data fuisse aliqui negarunt, alii affirmarunt; tria referuntur a Spelmanno a pag. 118, et Clemente Reynero lib. 1 Apostolatus Benedictinorum in Anglia tract. 1 sect. 1 § 13. Aliqua apud Thornum et Harpsfeldium etiam extant, quæ ibi videri possunt. Edgarus Rex confirmat Dorobernensem Ecclesiam matrem esse et dominam aliarum regni sui Ecclesiarum, S. Ethelberti statuto allegato : Anno, inquit, Dominicæ Incarnationis MCCCCLVIII, Ego Edgarus Rex Anglorum, divinaque concedente clementia Monarchus, Regum antiquorum Ethelberti et successorum illius, ac Archiepiscoporum Brithwaldi et Athelardi statuta et privilegia, cum venerabilis Archipontificis Dunstani consultu atque consilio, renovamus et in Domino roboramus : statuentes, ut Ecclesia Christi in Dorobernia aliarum Ecclesiarum regni nostri mater sit et domina, et cum omnibus suis perpetualiter sit ubique libera præter expeditionem pontis et arcis constructionem. etc. uti ex MS. codice Eccles. Cantuar. refert Spelmanus tomo 1. Conciliorum et Decretorum Britannicæ pag. 432, qui idem Spelmanus pag. 504 tradit ex Saxonico a se latine redditum privilegium Æthelredi Regis circa annum 806 datum, in quo approbat monachorum ordinem, quem S. Augustinus ex præcepto S. Gregorii, et ex magni Regis Æthelberti constitutione et auxilio in terram hanc intulit, et ejusdem monachos sanctos in ecclesia Christi disposuit. Ad hanc Sedem Cantuariensem dignitas Metropolitæ, sive Archiepiscopi, Londino (ubi sub Britannis antea fuerat, restituendamque mandarat S. Gregorius) translata a S. Augustino, ordinato Episcopo Londinensibus S. Mellito : tum, ut in epitome Bedæ dicitur, anno 1004 Orientales Saxones fidem Christi perceperunt sub Rege Saeberchto et Antistite Mellito. Quæ Edgarus Rex in quodam diplomate Wes-monasteriensi Ecclesiæ concessio apud Usorium de Britannicis antiquitatibus cap. 14, ita exponit : Ecclesia B. Petri, quæ sita est in loco terribili, qui ab incolis Thorney nuncupatur, ab occidente scilicet urbis London, olim Dominicæ Incarnationis anno 1004, B. Ethelberti hortatu, primi Anglorum Regis Christiani, destructo prius ibidem abominationis templo Regum paganorum, a Seberto prædite quondam Subregulo London, nepote videlicet ipsius Regis, constructa fuit. Erat hic ex Regi-

Cantuarum sedes Archiepiscopi,

Londinum Episcopi.

C num 806 datum, in quo approbat monachorum ordinem, quem S. Augustinus ex præcepto S. Gregorii, et ex magni Regis Æthelberti constitutione et auxilio in terram hanc intulit, et ejusdem monachos sanctos in ecclesia Christi disposuit. Ad hanc Sedem Cantuariensem dignitas Metropolitæ, sive Archiepiscopi, Londino (ubi sub Britannis antea fuerat, restituendamque mandarat S. Gregorius) translata a S. Augustino, ordinato Episcopo Londinensibus S. Mellito : tum, ut in epitome Bedæ dicitur, anno 1004 Orientales Saxones fidem Christi perceperunt sub Rege Saeberchto et Antistite Mellito. Quæ Edgarus Rex in quodam diplomate Wes-monasteriensi Ecclesiæ concessio apud Usorium de Britannicis antiquitatibus cap. 14, ita exponit : Ecclesia B. Petri, quæ sita est in loco terribili, qui ab incolis Thorney nuncupatur, ab occidente scilicet urbis London, olim Dominicæ Incarnationis anno 1004, B. Ethelberti hortatu, primi Anglorum Regis Christiani, destructo prius ibidem abominationis templo Regum paganorum, a Seberto prædite quondam Subregulo London, nepote videlicet ipsius Regis, constructa fuit. Erat hic ex Regi-

bus, quos a S. Ethelberto ad fidem Christi excitatos refert infra Capgravius.

13 Anno 1006 Edilbertus Rex Cantuariorum defunctus est. Ita Bedæ Epitome, et infra Vita, ubi tamen vitio librariorum legitur annus 1003. Saxonice melius is expressus, et ab omnibus postea Chronologis accurate descriptus, annus regni LVI, et post missum Roma S. Augustinum, XXI : ut mirum sit apud Baronium in Annalibus ad annum 1003 ejus obitum referri. In Chronologia Saxonica hæc epocha ad ejus mortem solenni quasi formula indicatur : Anno 1006 Ethelberhtus Rex Cantuariorum obiit, regnumque filius Eadbaldus suscepit : eodemque anno ab initio mundi quinque millia annorum cum sexcentis et sedecim annis effluerunt. Diem obitus Bedæ, Capgravius et reliqui omnes fuisse 24 Februarii observant, quo Bedæ dicitur æterna cœlestis regni gaudia subiisse, et cœli regna conscendisse. Reliquam vitam damus ex eodem Bedæ collectam, eique adjungimus alteram vitam a Joanne Capgravius in Legenda Sanctorum Angliæ editam; quam seculo Christi undecimo scriptam fuisse conjectavimus supra in Actis S. Letardi Episcopi. In ea annotatur, antiquitus a primordio, ipsius inter Sanctos celebrata solennitas. In diplomate Edgari Regis supra relato B. Ethelbertus dicitur.

Obit S. Ethelbertus an. 616.

Vita unde edita ?

14 In Florario MS. Sanctorum hoc die : Cantuariæ in Anglia Athelberti Regis et Confessoris anno 661, imo, ordine numerorum transposito, anno 616, In Martyrologio Colonia anno 1490 excuso : Item S. Athelberti Regis et Confessoris. Eadem habet Greven in Auctario Usuardi. Martyrologium Romanum : In Anglia S. Edilberti Regis Cantiorum, quem S. Augustinus Anglorum Episcopus ad fidem Christi convertit. additurque in Notis, eum migrasse ex hac vita anno Domini 1006. Galesinius ita scribit : In Anglia S. Ethelberti Regis, Confessoris : qui B. Augustini, ab Gregorio Pontifice ad eam insulam missi, prædicatione, fidem complexus, ecclesias Deo exædificavit, religionisque Christianæ amplificandæ studio deditus, cum multa pie sancteque egerit, ad præmium abiit in cœlum. Eadem fere habet Wion in Martyrologio monastico; quem ait a se proferri, non eo quod monachus extiterit, sed quod conversus ad fidem Christianam per monachum Benedictinum fuerit anno Domini fere 101; imo prius, anno 1007. Similia elogia leguntur in Martyrologio Anglicano et Germanico, et apud Molanum in Auctario Usuardi, et Edouardum Maihew in trophæis Anglicanis Benedictinorum. In Breviario Ecclesiæ Sarisburiensis hæc de eo habetur oratio : Deus qui inter Reges Anglorum

nomen in sacris fastis.

oratio,

B. Ethelbertum Regem et Confessorem tuum primo sociasti regno Angelorum, concede propitius, ut, cujus triumphalem memoriam veneramur in terris, ejus perpetuo consortio lætemur in cœlis. Per Dominum etc. Extat imago altaris summi Ecclesiæ Cantuariensis S. Augustini cum Monastico Anglicano excusa, in cujus altaris medio corpus S. Ethelberti locatum est, atque infra hæc verba : Anno Domini 1006 istud altare dedicatum in honore Apostolorum Petri et Pauli. S. Augustini Anglorum Apostoli et S. Ethelberti Regis Kal. Martii a Petro Episcopo Corboniensi. At 12 Septembris celebratur in quodam recentiore MS. Translatio S. Ethelberti Regis. Sed num de hoc agatur Rege Cantii, quem alii Confessorem appellant, an de S. Ethelberto Martyre Rege Anglorum Orientalium, incertum est. Colitur hic 22 Maii. Polydorus Vergilius lib. 4 historiæ Anglicæ tradit S. Ethelbertum inter Divos relatum, suo tempore multis enituisse miraculis. Agunt de eodem reliqui omnes historiæ Anglicanæ scriptores, antiqui et recentiores, qui ea tempora, quibus vixit, illustrant.

F

altare,

miracula :

15 Inter posteros suos S. Ethelbertus habuit et longa serie

A serie Reges Cantiorum et plures vitæ sanctitate emi-
nentes. Ac primo filius illi successit Rex Eadbaldus,
qui post apostosiam, per S. Laurentium revocatus, teste
Beda lib. 2 cap. 6, Ecclesiæ rebus, quantum valuit,
in omnibus consulere et favere curavit. Præter hunc
filium Regem, dux illi filiæ fuerunt S. Edelburga,
et S. Eadburga : prior S. Edwino Northumbrorum
Regi nupta, suo matrimonio, ut tradit idem Beda cap.
9, occasio fuit fidei percipiendæ genti Northanhym-
brorum, cui a cæde mariti in Cantium reduci dedit
Rex Eadbaldus frater villam Limming, non procul a
mari et portu Dubrensi, in qua ipsa monasterium
construxit, et a B. Honorio Archiepiscopo Cantua-
riensi velamine consecrata, Mater plurimarum Vir-
ginum et viduarum fuit, ut legitur in Vita ejusdem
Honorii apud Capgraviū; ibidemque cum sorore sua
S. Eadburga requiescit, ut docet in Vita S. Were-
burgæ in Februarii Goscelinus. Coluntur autem S.
Edelburga viii Septemb. S. Edwinus Rex ejus mari-
tus xii Octobris. S. Eadburga refertur xiii Decembris,
sed passim credita S. Edburga Abbatisa monasterii S.
Mildredæ, proneptis illius, cujus corpus hæc transtulit
in ecclesiam novam a Culhberto Archiepiscopo post an-
num dcccxli consecratam, et requiescit cum S. Mildre-
da in Taneto insula.

B 16 Nati sunt Eadbaldus, nepotes S. Ethelberti,
 Principes Ermenredus, et Ercombertus, et neptis
 S. Eanswida, quæ colī solebat Folkstonii ad Ocea-
 num, qua Dubri versus Occidentem abitur, in monas-
 terio ab ea istic extracto. Ermenredo nati, pronepotes
 SS. Ethelredus et Ethelbriktus Martyres, quibus xvii
 Septembris sacer est, et quatuor sanctæ sorores, Domp-
 neva, Ermenburga, Etheldritha et Ermengitha. Co-
 litur S. Ermenburga xix Novemb. Dompneva nupta
 Mervaldo Principi Merciorum genuit dictam S. Mil-
 dredam, de qua agemus xiii Julii, ejusque sorores SS.
 Milburgam et Milwidam, quarum illam posuimus xxiii
 Februarii, hanc xvii Januarii. Ista de filiabus et nepti-
 bus Ermenredi nepotis S. Ethelberti : at frater ejus
 Ercombertus Rex apud Bedam lib. 3, cap. 8 præcepit
 in toto Cantii regno idola destrui, et jejunium Qua-
 dragesimale observari. Huic S. Sexburga, filia Re-
 gis Orientalium Anglorum, de qua agemus vi Julii,
 genuit Egbertum ac Lotharium Reges Cantii, et SS.
 Ermenildam et Earcongotam : quarum hæc apud
 Francos in monasterio S. Faræ, diocesis Meldensis
 prope Parisios, vixit, coliturque xxiii Februarii : xiii
 S. Ermenilda, quæ Vulfero Merciorum Regi nupta,
 eidem peperit S. Wereburgam Virginem, ad cujus
 Vitam iii Februarii, de his uterius actum. Regnarunt
 deinde in Cantio S. Ethelberti abnepotes, Edricus et
 Witredus : ac deinde tres hujus filii, illius adnepotes
 Ebertus, Ethelbertus et Alfricus, omnes religionis
 Christianæ acerrimi defensores : post quos ab anno
 dcccxciv adulterinum Principum genus exortum est,
 qui se et Rempub. penitus pessum dederunt.

VITA

Ex S. Bedæ hist. Ecclesiast. gentis Angl.

CAPUT I.

S. Ethelberti majores in Britanniam evocati.
Eorum et S. Ethelberti regnum. Hujus uxor
Bertha.

Ex lib. 1 cap. 11, 12, 13, 14, 15, 25, 26, et
 lib. 2, cap. 5.

Ethelbertus Rex Cantuariorum erat filius a Ir-
 minrici, cujus pater b Octa, cujus pater Oeric co-
 gnomento c Oisc, a quo Reges Cantuariorum solent
 Oiscingas cognominari. Cujus pater Hengist. Per-
 hibenter fratres fuisse Hengistus et Horsus. Erant
 autem filii Wetgisli, cujus pater Vecta, cujus pater

d Woden : de cujus stirpe multarum provinciarum
 regum genus originem duxit.

2 Anno ab Incarnatione Domini quadringentesimo
 septimo apud Britannias Gratianus municeps tyran-
 nus creatur et occiditur. Hujus loco Constantinus
 ex infima militia ut invasit Imperium, in Gallias
 transiit. e Exin Britannia omni armato milite, co-
 piis universis, tota floridæ juventutis alacritate spo-
 liata (quæ tyrannorum temeritate abducta, nusquam
 ultra domum rediit) sub duabus gentibus vehementer
 sævis, f Scotorum a Circio, Pictorum ab Aquilone,
 multos stupet gemitque per annos. Anno autem re-
 gni Theodosii junioris g vigesimo tertio, Aetius vir
 illustris, qui et Patricius fuit, tertium cum Symma-
 cho gessit consulatum. Ad hunc pauperculæ Brito-
 num reliquiæ mittunt epistolam, et ita suas calami-
 tates explicant : Repellunt Barbari ad mare, repel-
 lit mare ad Barbaros : inter hæc oriuntur duo ge-
 nera funerum, aut jugulamur aut mergimur. Neque
 quidquam ab illo auxilii impetrare quiverunt, utpote
 qui gravissimis eo tempore bellis cum h Bleda et At-
 tila Regibus Hunnorum erat occupatus. Initum con-
 silium, quid agendum, ubi quærendum esset præsi-
 dium ad evitandas vel repellendas tam feras, tam-
 que creberrimas gentium Aquilonarium irruptiones :
 placuitque omnibus cum suo Rege Vortigerno, ut
 Saxonum gentem de i transmarinis partibus in au-
 xilium vocarent. Anno ab Incarnatione Domini qua-
 dringentesimo quadragesimo nono, Saxonum gens
 invitata a Rege, Britanniam tribus longis navibus
 advehitur, et in Orientali parte insulæ jubente eo-
 dem Rege, locum manendi, quasi pro patria pugna-
 tura, re autem vera hanc expugnatura, suscepit.
 Inito ergo certamine cum hostibus, qui ab Aquilone
 ad aciem venerant, victoriam sumpserunt Saxones.
 Duces eorum primi perhibentur duo fratres Hengis-
 tus et Horsus postea a Britonibus occisus.

3 Confluentibus certatim in insulam catervis,
 grandescere cœpit populus advenarum. Tum inito
 cum Pictis fœdere, in socios arma vertere incipiunt.
 Advenerant autem de tribus Germaniæ fortioribus
 populis, id est, Saxonibus, Anglis, Jutis. De k Juta-
 rum origine sunt Cantuarii et Vectuarii, hoc est, ea
 gens, quæ Vectam insulam tenet, et ea quæ usque
 hodie in provincia Occidentalium Saxonum Jutarum
 natio nominatur, posita contra ipsam insulam Vec-
 tam. De Saxonibus, id est, ea regione quæ nunc an-
 tiquorum Saxonum cognominatur, venere Orientales
 Saxones, Meridiani Saxones, Occidui Saxones. Por-
 ro de l Anglis, hoc est, de illa patria, quæ Angulus
 dicitur, et ab eo tempore usque hodie manere deser-
 tus inter provincias Jutarum et Saxonum perhibetur,
 m Orientales Angli, Mediterranei Angli, Mercii, to-
 ta Nord-humbrorum progenies, id est, illarum gen-
 tium, quæ ad boream Humbri fluminis inhabitant,
 ceterique Anglorum populi sunt orti.

4 Cunctis Australibus eorum provinciis, qui Hum-
 bræ fluvio et contiguis ei terminis sequestrantur a
 Borealibus, imperavit Rex Cantuariorum Ethelber-
 tus, qui uxorem habebat Christianam de gente n
 Francorum regia, nomine o Bertha. Quam ea con-
 ditione a parentibus acceperat, ut ritum fidei ac re-
 ligionis suæ cum Episcopo, quem ei adiutorem fidei
 dederant, nomine Luidhardo, inviolatam servare li-
 centiam haberet. Erat autem prope ipsam civitatem
 Dorovernensem, quæ imperii totius erat metropo-
 lis, ad Orientem ecclesia, in honorem S. Martini an-
 tiquitus facta, cum adhuc Romani Britanniam inco-
 lerent, in qua Regina orare consueverat.

a Aliis Irmerici, Ermerici, Hirmerici, Hunerici. initium regni
 ejus statuitur anno 532. — b Aliis Otha, cepisse creditur re-
 gnum an. 512. — c Aliis Osca, Eisc, Esk, regnasse ab an. 488
 dicitur. — d Wodan, seu Godan, Germanis Mercurius est, quem
 deorum maxime ab iis colī tradit Tacitus de moribus German.
 cap. 9.

D
 EX HIST. ECCL.
 EFDE.

d
 c. 11
 Britanniam
 Romano milite
 nudam,

e
 c. 12

f
 a Scotis et
 Pictis vexa-
 tam,

g
 c. 13

h
 c. 14
 invitati
 Saxones
 E

i
 c. 15
 intrant an.
 449,

duce Hengisto
 abavo
 S. Ethelberti,

k

occupalam
 partiuntur
 cum Jutis,

l
 et Anglis :
 F

m

1. 2. c. 5
 S. Ethelberti
 latum impe-
 rium.

1. 1. c. 25

n
 o
 uxor Catho-
 lica.
 c. 26

lib. 2. c. 5

a

b

c

S. Ethelberti
 genus regium,
 lib. 1. c. 15

Wodan.
 Mercurius.

A cap. 9. hinc dies Mercurii illis dicitur Godensdach, Wodensdach et per contractionem Goensdach, Woensdach. De eo egimus ad Vitam S. Kentigerni 13 Januarii cap. 6. — **e** Hæc Beda refert verbis Gildæ Sapientis de Excidio Britannæ, quæ apud utrumque plenius legi possunt. — **f** Britannos iactis et Hibernis hostibus assuetos tradidit olim sub finem seculi in Eumenius Rhelot in panegyrico ad Constantium patrem Constantini Magni. At eodem Britannos Scotorum Pictorumque gentium ferarum excursu, Coss. Constantio Aug. x et Juliano Cæsare in, anno Ch. 360, vastatos fuisse scribit Ann. Marcellinus lib. 20, et iterum de posterioribus annis lib. 27. — Ab obitu scilicet Honorii, Christi 446, cum Theodosius annum 38. Imperii absolveret. — **h** Alti Bledla et Bedla. Is a fratre Attila interemptus. De Attila ab Aetio anno 451 debellato sapius egimus. — **i** Tam altero sæculo Saxones in Belgica, Frisia et Germanica maritima dominatos fuisse ostendimus ad Vitam S. Sigberti 1 Febr. §. 1, ut vel inde facile ad littus Britannæ Saxonum, ab eisdem olim occupatum, invitati transierint. Tantum Saxonum meminit Gildas. Eorum antiquam sedem trans Albem in Holsatia descripsimus 3 Febr. ad Vitam S. Ansharii §. 1. — **k** Jutas in editione Colonienſi perperam Vitas ultimos Cimbricæ Chersonesi populos a Saxonibus evocatos cum illis hisce in sedibus habitasse opinamur. — **l** De hac antiqua Anglorum sede, ut et Jularum, egimus §. 10 ante Vitam S. Ansharii. Alii Anglicum Varinis et Deuringis, sive Thuringis, constituti a Tacito de moribus Germanorum cap. 40, translati in interiorem Germaniam, et Saxonibus immixti, quorum Regi filiam Theoderici Austrasiarum Regis desponsam fuisse, deinde nuptiam Principi Varnorum tradit Procopius lib. 4 Gothicorum, additque Britanniam tum inhabitatam fuisse a Britonibus indigenis, Anglis, et Frisiis, quos alii Saxones vocant. — **m** Uti seculo integro horum regna in Britannia post adventum Saxonum cæperunt; ita Anglos a Saxonibus advocatos serius venisse in insulam nobis verosimilius videtur. — **n** Filiam fuisse Chariberti Regis supra probavimus. — **o** S. Gregorio Papæ lib. 9. ep. 59 Aldibergam. corrupte pro Adelbertha. seu Ethelbertha. ita S. Ethelbertus eidem Gregorio Aldibertus est.

EX HIST. ECCL.
BEDÆ.

Picti, Hiberni
seu Scoti, hos-
tes Britonum.

Saxonum va-
riæ sedes.

Jutæ.

Angli.

horum regna :

B

CAPUT II.

S. Ethelberti ad fidem Christi conversio.

Ex lib. 1. cap. 23, 25, et 26.

A Anno ab incarnatione Domini **a** quingentesimo octogesimo secundo Mauritius Imperium suscipiens **b** uno et viginti annis regnavit. Cujus anno regni **c** decimo Gregorius, vir doctrina et actione præcipuus, Pontificatum Romanæ et Apostolicæ Sedis sortitus rexit annos **d** tredecim, menses tres, et dies decem. Qui divino admonitus instinctu, anno decimo quarto ejusdem Principis, adventus vero Anglorum in Britanniam anno **e** circiter centesimo quinquagesimo, misit servum Dei Augustinum, et plures alios cum eo monachos timentes Dominum, prædicare verbum Dei genti Anglorum. Qui cum jussis Pontificalibus obtemperantes, memoratum opus aggredi cœpissent, jamque aliquantum itineris confecissent, perculsi timore inerti, redire domum potius, quam barbaram, feram, incredulamque gentem, cujus nec linguam quidem nossent, adire cogitabant, et hoc esse tutius communi consilio decernebant. Nec mora : Augustinum, quem eis Episcopum ordinandum, si ab Anglis susciperentur, disposuerat, domum remittunt : qui a B. Gregorio humili supplicatu obtineret, ne tam periculosam, tam laboriosam, tam incertam peregrinationem adire deberent. Quibus ille exhortatorias mittens litteras, in opus eos verbi, divino confisos auxilio, proficisci suadet.

c. 25

S. Ethelbertus

in Taneto in-
sula appulsos.

f

jubet subsi-
tere :

6 Roboratus ergo confirmatione beati Patris Gregorii Augustinus, cum famulis Christi, qui erant cum eo, rediit in opus verbi, pervenitque Britanniam. Erat eo tempore Rex Ethelbertus in Cantio potentissimus, qui ad confinium usque Humbri fluminis maximi, quo Meridiani et Septentrionales Anglorum populi dirimuntur, fines imperii tetenderat. Est autem ad orientalem Cantii plagam Tanetos insula, quam a continenti terra secernit fluvius Wantsumu. In hac ergo applicuit servus Domini Augustinus et socii ejus, viri (ut fertur) ferme quadraginta. Acceperat autem, præcipiente beato Papa Gregorio, de gente Francorum **f** interpretes, et mittens ad Ethelbertum mandavit se venisse de Roma, ac nuntium ferre optimum, qui sibi obtemperantibus æterna in coelis gaudia, et regnum sine fine cum Deo vivo et vero futurum, sine ulla dubietate promitteret. Qui hæc audiens manere illos in ea, quam

adierant, insula, et eis necessaria ministrari, donec videret, quod eis faceret, jussit. Nam et antea fama ad eum Christianæ religionis pervenerat.

7 Post dies ergo venit ad insulam Rex, et residens sub divo, jussit Augustinum cum sociis ad suum ibidem advenire colloquium. Caverat autem, ne in aliquam domum ad se introirent, veteri usus augurio, ne superventu suo, si quid maleficæ artis habuissent, eum superando deciperent. At illi non dæmonica, sed Divina virtute præditi, veniebant, Crucem pro vexillo ferentes argenteam, et imaginem Domini Salvatoris in tabula depictam, Litaniasque canentes, pro sua simul et eorum, propter quos et ad quos venerant, æterna salute Domino supplicabant. Cumque ad jussionem Regis residentes, verbum ei vitæ una cum omnibus, qui aderant, ejus comitibus prædicarent, respondit Rex, dicens : Pulchra sunt quidem verba et promissa, quæ adfertis ; sed, quia nova sunt et incerta, non his possum assensum tribuere, relictis eis, quæ tanto tempore cum omni Anglorum gente servavi. Verum, quia de longe huc peregrini venistis, et, ut ego mihi videor perspexisse, ea, quæ vos vera et optima credebatis, nobis quoque communicare desideratis, nolumus molesti esse vobis : quin potius benigno vos hospitio recipere, et, quæ victui vestro sunt necessaria, ministrare curamus : nec prohibemus, quin omnes, quos potestis, fidei vestræ religionis prædicando societis. Dedit ergo eis mansionem in civitate Dorovernensi, eisque, ut promiserat, cum administratione victus temporalis, licentiam quoque prædicandi non abstulit.

8 At ubi sibi datam mansionem intraverunt, cœperunt Apostolicam primitivæ Ecclesiæ vitam imitari, orationibus videlicet assiduis, vigiliis ac jeuniis serviendo, verbum vitæ, quibus poterant prædicando, cuncta hujus mundi velut aliena spernendo, ea tantum, quæ victui necessaria videbantur, ab eis, quos docebant, accipiendo, secundum ea, quæ docebant ipsi, per omnia vivendo, et paratum, patiendi adversa quæque, vel etiam moriendi pro ea, quam prædicabant, veritate, animum habendo. Cœperunt ergo in ecclesia S. Martini primo convenire, psallere, orare, Missas facere, prædicare et baptizare. Crediderunt nonnulli, et baptizabantur, mirantes simplicitatem innocentis vitæ, ac dulcedinem doctrinæ eorum cœlestis. At ubi ipse Rex etiam inter alios delectatus vita mundissima Sanctorum, et promissis eorum suavissimis, quæ vera esse miraculorum quoque multorum ostensione firmaverunt, credens baptizatus est; cœpere plures quotidie ad audiendum verbum confluere, ac relicto gentilitatis ritu, unitati se sanctæ Christi Ecclesiæ credendo sociare. Quorum fidei et conversioni ita congratulatus esse Rex perhibetur, ut nullum tamen cogeret ad Christianismum, sed tantummodo credentes arciori dilectione, quasi concives sibi regni cœlestis, amplecteretur. Didicerat enim et a doctoribus auctoribusque suæ salutis servitium Christi voluntarium, non coactitium, debere esse. Nec distulit, quin etiam ipsis doctoribus suis locum sedis eorum gradui congruum, in Dorovernia metropoli sua donaret, simul et necessarias in diversis speciebus possessiones conferret : ipsi etiam majorem prædicandi per omnia, et ecclesias fabricandi, vel restaurandi, licentiam acciperent.

a Successit Tiberio 14 Augusti mortuo, pridie accepta ejus filia in conjugem, successor designatus Indictione 13, ut præclare Bedæ Consenti Chronicon Alexandrinum. — **b** Imo anno 21 regni, Christi 602, 23 Novemb. occisus. — **c** Citius ordinatus est, scilicet anno 590. — **d** Hæc accurate emendabuntur ad ejus Vitam 12 Martii. — **e** Aut biennio citius. — **f** Hos Presbyteros voluit e vicino duci S. Gregorius, ut scribit ad Theodericum et Theodebertum Reges Francorum, lib. 9 ep. 59.

CAPUT III

D

alloquitur,

audit concio-
nantes,

E
excipit hospi-
tio :

a. 26

sanctissima
illorum con-
versatione

post alios

delectatus,

F
baptizatur :

favet subditis
conversis.

CAPUT III.

S. Gregorii Papæ dona et epistolæ ad S. Ethelbertum, aliosque in Britannia.

Ex lib. 1 cap. 27, 29, 31 et 32.

a
l. 1. c. 27
S. Gregorius
intellecta
Anglorum con-
versione,

c. 29

*mittit varia
dona,*

b
B
et epistolas,
c. 31
c. 32
etiam S. Ethel-
berto,

*laudat eum ob
susceptam
fidem :*

*ad eam custo-
diendam hor-
tatur,*

*exemplo Con-
stantini Imper.*

*utque S. Au-
gustinum Doc-
torem audiat :*

Interea vir Domini Augustinus venit a Arelas, et ab Archiepiscopo ejusdem civitatis Etherio, juxta quod jussa sancti Patris Gregorii acceperat, Archiepiscopus gentis Anglorum ordinatus est. Reversusque Britanniam, misit continuo Romam Laurentium Presbyterum et Petrum monachum, qui beato Pontifici Gregorio gentem Anglorum fidem Christi accepisse, ac se Episcopum factum esse referrent. Simul et de eis, quæ necessaria videbantur, quæstionibus ejus consulta flagitans. Nec mora : congrua quæstionibus responsa recepit. Præterea idem Papa Gregorius misit Augustino cum præfatis legatariis plures cooperatores ac verbi ministros, et per eos universa quæ ad cultum erant ac ministerium Ecclesiæ necessaria, vasa videlicet sacra, et vestimenta altarium, ornamenta quoque ecclesiarum, et sacerdotalia et clericalia indumenta, sanctorum etiam Apostolorum ac Martyrum reliquias, nec non et *b* codices plurimos. Misit etiam litteras, in quibus significat, se ei pallium direxisse, simul et insinuat, qualiter Episcopos in Britannia constituere debuisset. Misit etiam Augustino epistolam super miraculis, quæ per eum facta esse cognoverat. Misit et idem beatus Papa Gregorius eodem tempore etiam Regi Ethelberto epistolam, simul et dona in diversis speciebus perplura : temporalibus quoque honoribus Regem glorificare satagens, cui gloriæ cœlestis suo labore et industria notitiam provenisse gaudebat. Exemplar autem præfatæ epistolæ hoc est :

10 Domino gloriosissimo atque præcellentissimo filio Ethelbergo Regi Anglorum Gregorius Episcopus. Propter hoc omnipotens Deus bonos quosque ad populorum regimina perducit, ut per eos omnibus, quibus prælati fuerint, dona suæ pietatis impendat. Quod in Anglorum gente factum cognovimus, cui vestra gloria idcirco præposita est, ut per bona, quæ vobis concessa sunt, etiam subjectæ vobis genti superna beneficia præstarentur. Et ideo, gloriose fili, eam, quam accepisti divinitus, gratiam sollicita mente custodi. Christianam fidem in populis tibi subditis extendere festina : zelum rectitudinis tuæ in eorum conversione multiplica : idolorum cultus insequere, fanorum ædificia evertre : subditorum mores in magna vitæ munditia exhortando, terrendo, blandiendo, corrigendo, et boni operis exempla monstrando, ædifica : ut illum retributorem invenias in cœlo, cujus nomen atque cognitionem dilataveris in terra. Ipse enim vestræ quoque gloriæ nomen etiam posteris gloriosius reddet, cujus vos honorem quæritis et servatis in gentibus. Sic enim Constantinus quondam piissimus Imperator Romanam rempublicam a perversis idolorum cultibus revocans, omnipotenti Domino nostro Jesu Christo secum subdidit, seque cum subjectis populis tota ad Deum mente convertit. Unde factum est, ut tanto in opinione prædecessores suos, quanto et in bono opere superaret. Et nunc itaque vestra gloria cognitionem unius Dei, Patris et Filii et Spiritus sancti Regibus ac populis sibimet subjectis festinet infundere, ut et antiquos gentis suæ Reges laudibus ac meritis transeat, et quanto in subjectis suis aliena peccata deterserit, tanto etiam de peccatis propriis ante omnipotentis Dei terribile examen securior fiat.

11 Reverendissimus autem Frater noster Augustinus Episcopus, in monasterii regula doctus, sacræ Scripturæ scientia repletus, bonis auctore Deo operibus præditus, quæque vos admonet, libenter

Februarii T. III.

audite, devote peragite, studiose in memoria reservate : quia, si vos eum, in eo quod pro omnipotente Deo loquitur, auditis ; idem omnipotens Deus hunc pro vobis exorantem celerius exaudiet. Si enim, quod absit, verba ejus postponitis, quando eum omnipotens Deus poterit audire pro vobis, quem vos negligitis audire pro Deo? Tota igitur mente cum eo vos in fervore fidei stringite, atque ad nisum illius virtute, quam vobis Divinitas tribuit, adjuvate : ut regni sui vos ipse faciat esse participes, cujus vos fidem in regno vestro recipitis, et facitis custodiri.

12 Præterea scire vestram gloriam volumus : quia, sicut in Scriptura sacra ex verbis Domini omnipotentis agnoscimus, præsentis mundi jam terminus juxta est, et Sanctorum regnum venturum est, quod nullo unquam poterit fine terminari. Appropinquante autem eodem mundi termino, multa imminet, quæ ante non fuerunt : videlicet immutationes aeris, terroresque de cœlo, et contra ordinem temporum tempestates, bella, fames, pestilentiæ, terræ motus per loca, quæ tamen non omnia nostris diebus ventura sunt, sed post nostros dies omnia subsequuntur. Vos itaque, si qua ex his evenire in terra vestra cognoscitis, nullo modo vestrum animum perturbetis : quia idcirco hæc signa de fine seculi præmittuntur, ut de animabus nostris debeamus esse solliciti, de mortis hora suspecti, ut venturo Judici in bonis actibus inveniamur præparati. Hæc nunc, gloriose fili, paucis locutus sum, ut, cum Christiana fides in vestro regno excreverit, nostra quoque locutio apud vos latior excreseat : ut tanto plus loqui libeat, quanto se in mente vestra gaudia de gentis vestræ perfecta conversione multiplicat.

13 Parva autem xenia transmisi, quæ vobis parva non erunt, cum a nobis ex B. Petri Apostoli fuerint benedictione suscepta. Omnipotens itaque Deus in vobis gratiam suam, quam cœpit, custodiat atque perficiat, atque et hic vitam vestram per multorum annorum curricula extendat, et post longa tempora in cœlestis patriæ congregatione suscipiat. *c* Incolumen Excellentiam Vestram gratia suprema custodiat, Domine fili. Data die decima Kalendarum Juliarum, imperante Domino nostro Mauritio Tiberio piissimo Augusto anno decimo nono, post Consulatum ejusdem anno decimo octavo, Indictione iv. *d*

a Imo Lugdunum, ubi Etherium fuisse Archiepiscopum diximus 2 Februarii § 2 ad Vitam S. Laurentii Archiepiscopi. Tum autem Arelatenis Archiepiscopus erat Virgilius creatus anno Childeberti Regis Austrasiorum 13, Christi 587, ut ibidem ex Greg. Turonensi docuimus. — *b* Evangelium S. Gregorii adhuc extare in bibliotheca Cottoniana scribit Clemens Reynerus tr. 1. Apostolatus Benedictini sect. 1. § 13. ad Auctorem historię fundationis Monasterii S. Augustini, qui Biblia S. Gregorii suo tempore extitisse addit. De aliis donis infra agetur. — *c* Reliqua desunt apud Gregorium in registro epistolarum. — *d* Additur in aliquibus editionibus, id est, anno Domini 601.

CAPUT IV.

Ecclesiæ ab Ethelberto Rege constructæ Synodus habita.

Ex lib. 1. c. 33 lib. 2. c. 2 et 3

At Augustinus, ubi in regia civitate Sedem Episcopalem accepit, recuperavit in ea, regio fultus adminiculo, ecclesiam, ibi Romanorum antiquorum fidelium opere factam, et eam in nomine sancti Salvatoris Domini nostri Jesu Christi sacravit, atque ibidem sibi habitationem statuit et cunctis successoribus suis. Fecit autem et monasterium non longe ab ipsa civitate ad Orientem, in quo ejus hortatu Ethelbertus ecclesiam beatorum Apostolorum Petri et Pauli a fundamentis construxit, ac diversis donis ditavit : in qua et ipsius Augustini et omnium Episcoporum Dorovernensium, simul et Regum Cantii, poni corpora possent.

15 Augustinus adjutorio usus Ethelberti Regis

61 convocavit

D
EX HIST. ECCL.
BED.E.

*ob adventan-
tem finem
mundi*

non terreatur
E

ei dona mittit,

*et optat cœles-
tem gloriam.*
c

d
Etherius Lug-
dunensis
Episc.
F
codices
S. Gregorii.

lib. 1. c. 33
S. Ethelbertus
dal S. Augus-
tino ecclesiam
S. Martini.

*extruit
SS. Petri et
Pauli.*

1. 2. c. 2

A convocavit ad suum colloquium *a* Episcopos sive Doctores proximæ Britonum provinciæ, in loco ubi usque hodie lingua Anglorum *b* Augustines-ac, id est, robur Augustini, in confinio Wicciorum et Occidentalium Saxonum, appellatur. Dicebat autem eis, quod in multis quidem nostræ consuetudini, imo universalis Ecclesiæ contraria geritis; et tamen, si in tribus his mihi obtemperare vultis, ut Pascha *c* suo tempore celebretis, ut ministerium baptizandi, quo Deo renascimur, juxta morem sanctæ Romanæ et Apostolicæ Ecclesiæ compleatis, ut genti Anglorum una nobiscum verbum Domini prædicetis, cetera, quæ agitis, quamvis moribus nostris contraria æquanimiter cuncta tolerabimus. At illi, nihil horum se facturos, neque illum pro Archiepiscopo habituros esse, *d* respondebant. Quibus vir Domini fertur minitans prædixisse, quia si pacem cum fratribus accipere nollent, bellum ab hostibus forent accepturi. Et, si nationi Anglorum noluissent viam vitæ prædicare, per horum manus ultionem essent mortis passuri. Quod ita per omnia, ut prædixerat, Divino agente judicio, est peractum. Siquidem posthæc Rex Anglorum *e* Ethelfridus, collecto grandi exercitu ad civitatem *f* Legionum, quæ a gente Anglorum Legacester, a Britonibus autem rectius Carlegion appellatur, maximam gentis perfidæ stragem dedit. Sicque completum est præsagium sancti Pontificis Augustini, quamvis ipso jam multo ante tempore ad coelestia regna *g* sublato, ut etiam temporalis interitus ultionem sentirent perfidi, quod oblata sibi perpetuæ salutis consilia spreverant.

16 Anno Dominicæ Incarnationis sexcentesimo quarto Augustinus Britanniarum Archiepiscopus ordinavit duos Episcopos, *h* Mellitum videlicet et Justum. Mellitum quidem ad prædicandum provinciæ Orientalium Saxonum, qui Thamesi fluvio dirimuntur a Cantia, et ipsi Orientali mari contigui, quorum metropolis Londonia civitas est super ripam præfati fluminis posita, et ipsa multorum emporium populorum terra marique venientium. In qua videlicet gente tunc temporis Seberhtus, nepos Ethelberti ex sorore Rícula, regnabat: quamvis sub potestate positus ejusdem Ethelberti, qui omnibus, ut supra dictum est, usque ad terminum Humbri fluminis, Anglorum gentibus imperabat. Ubi vero et hæc provincia verbum veritatis prædicante Mellito accepit, fecit Rex Ethelbertus in civitate Londonia ecclesiam S. Pauli Apostoli, in qua locum Sedis Episcopalis et ipse et successores ejus haberent. Justum vero in ipsa Cantia Augustinus Episcopum ordinavit in civitate *i* Doruvernii, quam gens Anglorum a primario quondam illius, qui dicebatur Rof, Rofecestre cognominat. Distat autem a Doruvernii millibus passuum ferme viginti quatuor ad Occidentem, in qua Rex Ethelbertus ecclesiam B. Andreæ Apostoli fecit, qui etiam Episcopis utriusque hujus Ecclesiæ dona multa, sicut et Doruvernensis, obtulit: sed et *k* territoria ac possessiones in usum eorum, qui erant cum Episcopis, adjecit.

a De his Episcopis eorumque Sedibus fuse et docte disputat Usserius in Antiquitatibus Eccles. Britan. cap. 5. — *b* Forie jam villa Aufrie, quasi Austinfrie, dicitur, in limite Wigorniar, cujus populi Wiccii, versus Herefordiæ Comitatum. Censentur autem Episcopi Wigorniensis et Herefordensis inter reliquos Britones adfuisse. Wigorniensibus vicina est Glocestria, quam cum vicinis urbibus occisis tribus Regibus Britonum, anno 577 Cenulinum Regem Occidentalium Saxonum interceptisse tradunt Wirgoniensis et alii. — *c* A xv Luna ad xxi, non autem a xiv ad xx, ut 2 Febr. ostendimus. — *d* Responsionem Abbatis Bangor ex MS. codice exhibet Henricus Spelman; inter Concilia Britannica, et quidem Britannicæ et Anglicæ, cum sua interpretatione Latina. Quo autem auctore aut tempore codex ille confectus fuerit, addit se explorare non potuisse; ut nihil inde certi concludi possit. Responsio autem habetur pag. 108 et 109. — *e* Hic Ethelfridus, Rex Nordhumbriorum factus anno 593 regnavit 24 annis, ut ex Bedæ lib. 1. cap. 34 colligitur. Hunc Ethelfridum, aliosque Saxonum Regulos, ad Britones collecto magno exercitu perdendos, fuisse a S. Ethelberto stimulatos tradit Galfridus Monumetensis, qui Episcopus Asaphensis claruit anno 1160. sed cujus fidei a

Guillielmo Neubrigensi auctore coætaneo, aliisque pluribus detrahitur, potissimum ubi causa Britonum agitur. — *f* Ea est a legione n Augusta olim dicta ad fluvium Iscam apud Silures antiquos in Britannia n, nunc Comitatu Monumeleni. — *g* Obiit S. Augustinus anno 608 die 26 Maii, feria 3. — *h* Columitur Mellitus 24 Aprilis, Justus 10 Novemb. — *i* Ita libri: sed scribendum Durobrivi, ut habet Antonini itinerarium, inde in tabulis Peutingerianis contractum nomen Roibis: an inde potius Roif deductum, ut censet Camdenus in Cantii? — *k* Spelman in Conciliis Britan. pagina 130 ex antiquis ita scribit: Ethelbertus Rex. Deo inspirante, pro animæ suæ remedio dedit Episcopo Mellito terram, quæ appellatur Tillingam ad monasterium, sive solatium, scilicet S. Pauli. Et ego Rex Ethelbertus ita firmiter concedo tibi Præsuli Melito potestatem ejus habendi et possidendi, ut in perpetuum in monasterii utilitate permaneat. De bonis Cantuariensi monasterio et ecclesiæ collatis seorsim agemus.

CAPUT V.

Leges a S. Ethelberto latæ. Mors ejus et sepultura.

Ex lib. 2. cap. 4 et 5

Laurentius Archiepiscopi gradu potitus, strenue fundamenta Ecclesiæ, quæ nobiliter jacta vidit, augmentari; atque ad profectum debiti culminis, et crebra voce sanctæ exhortationis et continuis piæ operationis exemplis provehere curavit. His temporibus venit Mellitus Londoniæ Episcopus Romam, de necessariis Ecclesiæ Anglorum caussis cum Apostolico Papa Bonifacio tractaturus. Et cum idem Papa reverendissimus cogeret Synodum Episcoporum Italiæ, de vita monachorum et quiete ordinaturus, et ipse Mellitus inter eos assedit anno octavo imperii Photatis Principis, *a* Indictione decima tertia, tertia die Kalendarum Martiarum, ut quæque erant regulariter decreta, sua quoque auctoritate subscribens confirmaret, ac Britanniam rediens, secum Anglorum Ecclesiis mandata atque observanda deferret, una cum epistolis, quas idem Pontifex Archiepiscopo Laurentio, et Clero universo, simul et Ethelberto Regi atque genti Anglorum direxit. *b*

18 Ethelbertus Rex inter cetera bona, quæ genti suæ consulendo conferebat, etiam decreta illi judiciorum, juxta exempla Romanorum cum consilio Sapientium constituit. Quæ conscripta *c* Anglorum sermone hactenus habentur, et observantur ab ea. In quibus *d* primitus posuit, qualiter id emendare deberet, qui aliquid rerum vel Ecclesiæ, vel Episcopi, vel reliquorum ordinum furto auferret, volens scilicet tuitionem eis, quos et quorum doctrinam susceperat, præstare.

19 Anno ab Incarnatione Dominica sexcentesimo *e* decimo sexto (qui est annus vicesimus primus, ex quo Augustinus cum sociis, ad prædicandum genti Anglorum missus est) Ethelbertus Rex Cantuariorum post regnum temporale, quod *f* quinquaginta et sex annis gloriosissime tenuerat, æterna coelestis regni gaudia subiit: qui tertius quidem in Regibus Anglorum cunctis Australibus eorum provinciis qui Humbre fluvio et contiguis ei terminis sequestrantur a Borealibus, imperavit; sed primus omnino cœli regna conscendit. Defunctus vero est Rex Ethelbertus die vigesima quarta mensis Februarii, post *g* viginti et unum annos acceptæ fidei, atque in porticu S. Martini intra ecclesiam beatorum Apostolorum Petri et Pauli sepultus, ubi et Bertha Regina condita est.

■ Anno 610. — *b* Additur Saxonice, in solatium, rectæque vitæ perfectionem. — *c* Id est Saxonico, prout extant in Codice MS. qui Textus Roffensis appellatur apud Spelmanum sub isto titulo: Hæc sunt decreta, seu judicia, quæ Ethelbertus Rex constituit tempore Augustini. — *d* Ea ita referuntur apud Spelmanum. i. Quicumque res Dei vel Ecclesiæ abstulerit, duodecima componat solutione, Episcopi res undecima solutione. Sacerdotis res nona solutione, Diaconi res sexta solutione, Clerici res trina solutione, Pax Ecclesiæ violata duplici emendetur solutione; Pax monachi, duplici etiam solutione. Si Rex populum suum convocaverit et hos illic quipiam injuria affecerit, duple esto emendatio, et præterea quinquaginta solidos Regi pendito. iii. Si Rex in domo alicujus compotaverit et damnum illic quis intulerit, duplici emendatione compensato etc. — *e* Ita Saxonice interpretor ut supra diximus, alii decimo tertio. — *f* Alii quinquaginta et uno — *g* Annumeratis annis incompletis et 597, quo baptizatus, et hoc 616 quo mortuus est: aliquot mensibus requisitis, ut viginti anni compleantur.

ALIA VITA

D
urbs Roffensis.

donata S. Mellito,

1. 2 c. 4

S. Laurentio Archiepiscopo,

et S. Mellito Romam profecto,
E

a
Bonifacius 4 Papa scribit S. Ethelberto,

b
hic suis tradit decreta judiciorum,
c
d

cap. 5.
e
moritur anno 616,

f

F

g
sepelitur.

Leges S. Ethelberti.

ALIA VITA

Ex Legenda SS. Angliæ Joan. Capgravi.

a
b
S. Ethelbertus
necum sus-
cepta fide
Christianis
favet,

Ethelbertus *a* autem Rex Deo amabilis, tertius erat *b* Regum Cantiae; sed primus regni cœlorum ascensor. Quidquid Anglorum Apostolus Augustinus, discipulique sui Evangelici, in vinea et messe Domini profecerunt, salva Christi præventrice gratia, huic debetur. Quantum enim in humanis rebus est, nisi ille concessisset, nisi Divinos operarios adjuvisset, nullus cultus, nullus fructus veræ salutis Anglorum terræ provenisset. Suscepit in legatis suis Christum adhuc incredulus: laudavit æternæ felicitatis nuntium, cui diffidebat: collegit anxios advenas in urbe sua Dorobernia, quos nesciebat: dedit ibi cum vitæ necessariis mansionem temporalem, deinde perennem his, quorum sectam non admittebat. Non illos ut ignoto habitu et moribus abhorruit, non ut alienos repulit, non ut humiles contempsit, non ut suorum numinum ac paternarum legum damnatores damnavit: sed animi clementia prædicantibus favit, et, ut ad suam fidem, quos possent, converterent, patienter tulit, clementer annuit.

Baptizatus
fidem propa-
gat,

etiam apud
Reges,

excitatus a
S. Gregorio:

2 Tam benignus in Christianos in nativa gentilitate fuit, quam tandem induta Christianitate. Quod enim Augustinus cum consortibus humiliter evangelizabat, iste sublimiter confirmabat. Quod ille Apostolice plantavit, ille regifice propagavit. Rex enim exhortatione ac promissione beatitudinis æternæ magis, quam suo terrore, satagebat, sicut divino documento didicerat, voluntarios, non coactitios, Deo acquirere. Reges quoque subjectos vel consortes ad cultum Christi tota benignitate excitabat: credentes, ut fratres, cognatos, et concives regni æterni mire amplectebatur. Ubique Christus colebatur, et ecclesiis passim constructis, fana et delubra, aut destruantur, aut in ecclesias consecrantur. Quanto hunc congratulationis affectu, pro suscepta fide S. Gregorius fovit, quam mellifluis epistolarum instrumentis, ac si cœlestibus osculis, ad omnem pietatem attraxit, ad omnem virtutem accendit, ad ineffabile dilatandi Christi regni præmium, proposito Constantini Augusti exemplo, incitavit.

extruit eccle-
sias

c
et monaste-
rium Eliense:
d

et Apostolorum
Petri et Pauli:

e

3 Construxit per Augustinum Domini Salvatoris ecclesiam, ac etiam extra urbis muros in honore Apostolorum Petri et Pauli insigne monasterium, ubi et Rex et Pontifex cum omnibus successoribus suis perpetualiter requiescerent. In Londonia in honore B. Pauli Apostoli ecclesiam construens, illi Episcopum provexit: Roffensis similiter præsulatus cum ecclesia S. Andreae Apostoli ab ipso fundatus, sufficienter ditatur. *c* Eliensis quoque monasterii ipse fundator in antiquis chartis legitur, quamquam beata Virgo *d* Etheldreda post longam desolationem suum ibi primatum mereatur. Hæc et alia inclyta, vel Pontificalia, vel monasterialia, quantum liberalissimus Rex, et superni regni cultor amantissimus, cum ceteris minoribus oratoriis sublimaverit, re ipsa hodie elucescit. Monasterium Apostolorum regiis possessionibus ampliavit, ornatu varic decoravit, regia liberalitate et Apostolica auctoritate privilegiis multiplicibus honorando. Ad hoc enim monasterium *e* S. Dunstanus crebris noctibus orandi gratia veniens, visionem supernorum civium vidit, et hymnis cœlestibus interesse meruit: qui sæpius dixisse fertur, quod, ubicumque in ecclesia vel cœmeterio pedem quis verteret, super aliquem Sanctorum calcaret: adeo loca corporibus Sanctorum plena esse asseruit.

virtutibus
ornatus

4 Ethelbertus enim Rex, cum usque ad Humbrie fluvium sub ditione sua possideret, sic se pauperem Christi exhibuit, tamquam nihil haberet. Gloriosum erat videre late imperantem egenis servire; Reges

terrentem, Sacerdotes Dei metuere; populis præsidentem, Clericis obedire, pusillos et infimos Ecclesiæ venerari. In compescendis vitiis, virtutibus extollendis, mandatis Dei explendis, cunctisque pietatis operibus quantum enituerit, ille æthereus liber tanto clarius expressit, quanto in his segnius mundus obmutuit. Migravit autem ad Dominum vi Kalend. Martii, anno regni quinquagesimo sexto, adventus B. Augustini ad se ac susceptæ Christianitatis vicesimo primo, et anno Domini sexcentesimo decimo sexto *f*.... Ejus autem sanctitatis testis est antiquitas, veterumque Sanctorum favens auctoritas, quod scilicet antiquitus a primordio, ipsius inter Sanctos celebrata sit solennitas.

D
EX CAPGRAVIO.

moritur,

f
inter Sanctos
colitur:

in visione Sa-
cerdos incre-
patur ob lumen
ad reliquias
non accensum.

5 Cum quodam tempore ejus festivitas negligere-tur, nec porticus sua solito ornatu, nec lumine vestiretur, Sacerdos quidam eadem nocte devotionis gratia ibidem excubans, vidit puerum quemdam de tumba sancti Regis procedere cum tanta claritate, ut porticus tota resplendere videretur: faculam lucidissimam in manu gestabat, facies benigna et nivea cum oculis sidereis illi erat, aurea cæsaries humeros velabat, et contemplatorem suum stupidum et trepidum sic affatur: Nec lucem, inquit, mihi in hac una mea nocte ministrare curastis, nec adeo dignum existimastis. At ego perenni illustratus splendore, nequaquam vestro indigeo lumine. Hæc increpando dicens, tumbam suam, eodem contemplatore vigilante, et evidentissime intuyente, subiit. In mysterio visionis hujus potest videri formam pueri significare ejus post baptismum in Christo simplicitatem, atque evangelicam parvuli innocentiam in nuditate, inornatæ suæ porticus injuriam, in prætensa lampade, Fratrum redarguisse negligentiam, et incredulæ cæcitatatis culpam.

a Hinc colligas prologum Auctoris a Capgraviore rejectum. — b Adde in Regibus Anglorum, qui cunctis Australibus provinciis imperavit, ut jam ex Beda retulimus. Alias quintus fuit Regum Cantiae. — c In Monastico Anglicano pag. 87 dicitur Rex Ethelbertus Eliensis Ecclesiæ fundator ministros officium Dei complentes constituisse, quos Pendæ Regis exercitus postea fugavit. Situm est monasterium Eliense in regno Orientalium Anglorum, in Comitatu Cantabrigiensi, ad fluvium Granum in insula cognomine. — d Atis Ediltrudis, vulgo S. Audrye, filia fuit Annæ Regis Orientalium: colitur 23 Junii. de ea agit Beda lib. 4 cap. 19 et 20. Godwinus acturus de Episcopis Eliensibus, istic postea constitutus, præfatur S. Ethelbertum ex consilio S. Augustini ibi ecclesiam condidisse, quam postea fatiscentem et ruinæ proximam reparavit S. Etheldreda, et in sanctimonialium cœnobium convertit facta prima illic Abbatissa. — e Archiepiscopus Cantuariensis villa functus an. 988 colitur 19 Maii. — f omnisim hic judiciorum decreta verbis Bedæ inserta, a nobis supra num. 18 relata.

HISTORIA DONATIONUM S. ETHELBERTI
Ex MSS. apud Spelmanum.

Sanctus Ethelbertus Rex Angliæ, qui suscepit Christianitatem a B. Augustino misso a B. Gregorio Papa an. Dom. DLXXXVI, in Ecclesiam Christi Cantuariæ dedit eidem Augustino et successoribus suis palatium regium, et sedem perpetuam in civitate Doroberniæ, quæ nunc dicitur Cantuaria, cum ecclesia veteri, quæ ab antiquo tempore Romanorum ibidem fuerat fabricata, quam ipsemet Augustinus Salvatoris nomine dedicavit, post consecrationem suam *b* Arelatenis factam.

F
a
S. Ethelbertus
dedit S. Au-
gustino pa-
latium:

b
c
pro sede
Pontificali:

2 *c* Ordinatus igitur Augustinus Angliam rediit, et cum gloria, et omni qua decuit solennitate, a Rege et populo est susceptus, atque in civitate Cantuaria Sedem Episcopalem Rege annuente adeptus, primum Anglicæ genti retulit primarchatum. Patrocinium illud primarchale Rex ipse Deo amabilis tanto fuit triumphali gaudio excipiens, ut illum statueret suæ metropolis Ecclesiasticum Præsidentem, quem primitus susceperat hospitem; nec tantum urbis, sed et totius orbis sui speculativum fiducialiter præferbat Custodem: solium regni in Sedem Pontificalem, aulamque Regis in Christi Ecclesiam transfere-re.

Arens. Verumtamen, ut veterem primitus cum actibus suis exueret hominem, et novum decentius indueret, fanum illud, sive idolium, quod situm fuit non longe ab ipsa civitate ad Orientem, quasi in medio itinere inter Ecclesiam præactam S. Martini et muros civitatis, in quo secundum ritum gentis suæ solebat non Deo, sed dæmoniis immolare, consilio salutari beatissimi Augustini ab inquinamentis et sordibus Gentilium purgari fecit, et simulacro, quod in eo erat, confracto, in Ecclesiasticam Synagogam mutavit; et eam fecit in nomine *d* Pancratii Martyris dedicari: et hæc est prima ecclesia a nostro in Christo protoparente et Pontifice dedicata.

3 e Statuit etiam idem Rex, auctoritate sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ut in Ecclesia Cantuariæ ordinem monasticum monachi in perpetuum observarent: ne primorum videlicet prædicatio monachorum a memoria deleteretur, sed semper recens in mentem recedentium perseveraret. Dedit etiam idem Rex possessiones amplas prædictis Fratribus, infra civitatem Cantuariæ et extra. Et exinde dicta Dorobernensis Ecclesia propter primatum, et quia inde primo Christiana religio emanavit, et regnum Anglorum illuminavit; sicut Rex ipse tenuit suas terras, et consuetudines liberas et quietas in suo dominio, ita

B Archiepiscopus et Ecclesia prænominata tenuit terras suas et consuetudines suas omnino liberas et quietas in suo dominio, et inconcusse habuit dicta Ecclesia Cantuariæ omnimodas libertates et consuetudines suas in possessione pacifica sine interruptione cujuscumque, ex consuetudine et antiquo more sine *f* cartis vel munimentis regiis, usque ad tempora *g* Wythredi Regis; cujus munimenti tenor talis est: Anno Dominicæ Incarnationis dccciv Withredus gloriosus Rex Cantix cum Reverendissimo Archiepiscopo *h* Britwald præcepit congregari Concilium in loco qui nominatur Bacanceld, præsidente eodem Concilio jam nominato clementissimo Rege Cantuariorum Withredo, et eodem venerando Patre et Primate totius Britannix, simulque *i* Tobia Episcopo Roffensis Ecclesiæ, cum Abbatibus, Abbatissis, Presbyteris, Diaconibus, Ducibus, Satrapis, pariter tractantes de statu Ecclesiarum Dei in Anglia, et de his quæ a fidelibus Regibus prædecessoribus et propinquis, *k* Athelberto videlicet posterisque ejus, Deo omnipotenti in propriam hæreditatem data fuerunt, qualiter secundum veram justitiam stare et

EX SPELMANNO.

t emplo idolorum

d in ecclesiam S. Pancratii consecrato: e monachis Cantuariæ constitutis

dedit varias possessiones,

f g a Wythredo Rege h

i

k

permanere valeant, vel quomodo ea conservare D oporteat amodo et usque in finem seculi, constituentes. *l*

4 m Augustinus Episcopus, Dorobernix Sedes famulus, omnibus successoribus suis Episcopis, cunctisque Angliæ Regibus cum suis posteris, atque omnibus Dei fidelibus, et in fide et gratia pacem et salutem. Patet omnibus, quod Deo amabilis Rex Ædelbertus, primus Anglorum Regum Christi regno sacratus, nostra instantia et sua prodiga benevolentia, inter ceteras Ecclesias, quas fecit, et Episcopia, monasterium extra metropolim suam Doroberniam in honorem Principum Apostolorum Petri et Pauli regaliter condidit, et regalibus opibus, amplisque possessionibus ditavit, dilatavit, magnificavit, perpetuæque libertate et omni jure regio cum omnibus rebus et judiciis intus et foris illi pertinentibus munivit, suoque regio privilegio et superni judicii interminatione excommunicatoria, contra omnem injuriam confirmavit.

a Hæc Spelmannus ex codice MS. Ecclesiæ Cantuariensis pag. 128. — **b** Imo Lugduni, ut ante probatum. — **c** Hæc interseruntur ex codice MS. foundationis monasterii S. Augustini Cantuariensis, citato Aeda de Gestis post interrogationes Augustini a Gregorio cap. 31. Vide Spelmannum pag. 113 et 114: Clemens Reynerus lib. 1 Apostolatus Benedictinorum in Anglia, tract. 1 § 15 eandem refert historiam a Sprotto et Spino descriptam. Sunt autem aliqua apud Thornum cap. 1 § 4 et 5 eisdem verbis edita. — **d** Est hic Pancrati puer, annorum 14 Romæ sub Diocletiano capite plexus 12 Mui, quo die in basilica ejus humiliam 27 in Evangelia habuit S. Gregorius Papa, qui eam ecclesiam a Presbyteris negligenter curantibus abstulit, dedique monachis quid ad sanctissimum Martyris corpus quotidie opus Dei peragerent, ut idem lib. 3 registri epistola 18. Forte inde aliqui monachi in Britanniam missi ejus cultum magis promoverunt. Additur hic in codice MS. S. Gregorium olim Abbatem monasterium S. Andreæ de patrimonio S. Pancratii fundasse. Addit Thornus suo tempore adhuc extitisse altare in porticu ecclesiæ australi, in quo S. Augustinus solebat celebrare, ubi prius steterat simulacrum Regis. — Hæc quoque ex codice MS. Ecclesiæ Cantuariensis. — **f** Gervasius monachus Dorobernensis in Chronico ad annum 1181, asserit monachos cœnobii S. Augustini produxisse duas chartas suspectas et raras. An ideo hic auctor antiquas S. Ethelberto attribuit negavit? Quod firmitus probandum esset contra diplomata Regum Edgari et Ethelredi supra allata — **g** Regnavit ab anno 692 ad 726 per 33 annos. — **h** S. Berwaldus ordinatus est Archiepiscopus anno 693, et teste Bedæ lib. 5. cap. 24 sedit annos 37, menses 6, dies 14, defunctus anno 731, 9 Januarii, quo die de eo actum est. — **i** Et hic traditur Episcopus fuisse ab anno 693 ad 727. — **k** Hoc solum de S. Ethelberto in ea Synodo seu Comitibus regni proferitur: ut ne vel levis inde suspicio formari possit, quasi ab eo nullum diplomata fuerint concessa. — **l** Reliqua ex quinque Codicibus MSS. exhibet Spelmannus pag. 189 et 191. — **m** Hoc initium est diplomatis seu scripti S. Augustini, quo donationem S. Ethelberti confirmat, et cœnobium ab omni jurisdictione Archiepiscopi eximit. Integrum extat editum a Thurno cap. 1 § 10, et Spelmanno pag. 121, qui ibidem et in Archeologo de bulla plumbea argentea agit.

l

m

et S. Augustino confirmatas;

E

S. Pancrati

fides diplomatum, ANIMADV. PAP. 84

Bertwaldus.

diploma S. Augustini.

ANIMADV. PAP. 85 F

DE S. JOANNE THERISTE

MONACHO ORDINIS S. BASILII APUD STYLUM IN CALABRIA

G. H.

Commentarius historicus.

CIRCA ANNUM CIOCCXIX. XXIV FEB. Dies natalis S. Joannis Theristæ 24 Febr.

non 24 Junii,

quo ecclesia ejus consecrata est

Joannem Theristen venerantur cultu Ecclesiastico die xxiv Februarii Panormitani in Sicilia, et Stylitani in Calabria: illi ut apud se mundo olim natum, hi ut cœlo in monasterio vicino hac die renatum. Stylitanorum pietatem indicat Paulus Gualterius in Glorioso triumpho Sanctorum Calabriæ pag. 167. De Panormitanis in Martyrologio Siculo ista scribit Octavius Cajetanus noster: xxiv Februarii, Panhormi S. Joannis monachi, cognomento Theristis, ex Ordine S. Basilii. Martyrologium Siculum citat et describit Ferrarius in Generali Catalogo, conjicitque in Notis forte hanc diem esse Translationis, quod de eodem Martyrologium Romanum agat ad diem xxiv Junii, ubi hæc leguntur: Apud Stylum in Calabria, S. Joannis cognomento Theresti, monasticæ vitæ laude et sanctitate insignis. Eadem leguntur in Martyrologiis Benedictinis Menardi, et Wionis: meministi illius etiam Dorganius, omisso cognomento, et loco venerationis. Bucelinus in Indice Joannem Therectum notat ad xxiv Junii spectare, quo eum tamen die omi-

sit. Menardus lib. 1 Observationum annotat Cajetanum relatum asserere eum fuisse ordinis S. Basilii, quod infra ex Actis manifestum redditur: in quibus num. xi dicitur templum ejus viii Kalendas Julii consecratum: ipse vi Kalendas Martias evolasse in cœlum.

2 Annotat Baronius Acta ejus fideliter conscripta extare, quæ ei enarrata fuerunt a Cardinale Sirleto additque hunc ex Actis reddidisse certam rationem de ejus cognomento, cur a metendo Theresti fuerit appellatus: quæ num. 10 in Actis leguntur. Ea nobis Neapoli misit Antonius Beattillus noster Græce reperta in codice MS. monasterii Cryptæ-Ferratæ, et Latine reddita a Stephano Bardaro a Stylo Ordinis Minorum conventualium, ut infra in epilogo legitur. Eadem Acta Italico sermone edidit memoratus ante Gualterius, ex eodem antiquo codice Cryptæ-Ferratæ, citato hoc exordio: S. Joannes Terrestris, Ordinis nostri Pater, in Calabria, a parentibus claris, Christi humani generis Servatoris religionem colentibus, procreatus est. Quæ eadem Latina acta ex versione Bardari damus. Auctor

Acta ejus Græce scripta,

Latine reddita,

Italice edita

A *Auctor Græcus est ejusdem Basiliani Ordinis monachus. Cognomen S. Joannis Gualterius scribit Terrestri, MSS. Acta Theristi, Baronius et alii Theresti, Cajetanus optime Theristis, aut Theristæ. Græce appellatur Ἰωάννης ὁ θεριστής, messor, ἀπὸ τοῦ θερίζειν, metere, messem facere, ob causam, infra referendam.*

cognomen
Theristæ.

Stylus oppi-
dum Calabriæ.

ac Sedes olim
Episcopalis,

3 Stylus, Leandro Alberto Stillum, oppidum in monte perhonestum, ab ora maris Ionii introrsum quatuor millibus, in Brutiis (nunc appellant Calabriam ulteriorem) inter Locros et sinum Scylacium. Sedem ibidem olim Episcopalem fuisse tradunt hæc Acta, et quidem restauratam, postquam urbs ea aliæque vicinæ a Saracenis jam pridem eversæ fuerant, de quibus extant antiqua monumenta apud Gualterium pag. 166 his verbis : Hi sunt Episcopatus, qui sub ipsa persecutione destructi fuere, a parte maris Oceani, Episcopatus Tauriani, Nicoteræ, Vibonis, Amanteæ, Agelli, Velie... A parte maris Adriatici Episcopatus Bruzani, Hieracii, Stili, Trischene... Qui Episcopatus, ultra defectionem populorum et persecutionem, per multa tempora propriis Episcopis caruerunt. Constantinopolitani Imperium nullum poterat præparare adjutorium, propter Cretensium et Saracenorum obstaculum. Hæc ibi.

Calabria et
Apulia a Sa-
racenis
infestata,

liberata a
Normannis,

Ducibus primo
creatis,

B *4 Fuit Creta a Saracenis Hispaniensibus occupata circa annum 1000. ab Africanis vero Sicilia circa annum 1000. exinde Calabria et Apulia cum vicinis ditionibus Saracenorum deprædationi patuerunt : at post ducentos circiter annos, Normanni rerum in Apulia potiti, inde paulatim et Græcos et Saracenos expulerunt : quod Guilielmo Tancredi filio, qui a Brachio ferro cognomen traxit, potissimum tribuitur, qui et Apuliæ Comes dictus est. Huic fratres successerunt, quorum præcipuus Robertus Guiscardus, cujus infra in Actis mentio est, Apuliæ Calabriam adjunxit, dein a Nicolao II Pontifice anno 1019 Dux Apuliæ et Calabriæ creatus, imo et Siciliæ, quam occupare sperabat. Accitus a Roberto Duce, fuerat in auxilium frater Rogerius Comes, pater junioris Rogerii, cujus itidem Acta meminerunt. Hic Messanam occupavit anno 1019, ac cum Duce Roberto contra Saracenos feliciter sæpius congressus, post alias Siciliæ urbes eisdem Panormum anno 1019 eripuit. Roberto Duce anno 1019 aut etiam, ut alii volunt, citius, mortuo, successerunt filii, Rogerius, Dux dictus, et Bohemundus, qui in Syriam profectus, creatus est Princeps Antiochiæ. Mortui ambo sunt et Rogerius Dux et Bohemundus Princeps anno 1019. Illi substitutus filius Dux Guilielmus, at nullo relicto hærede, vita functus anno 1019, die VII Kalendas Augusti. Supererat junior Rogerius, nepos ex fratre Roberti Ducis, qui etiam mense Januario anni sequentis coram Honorio II Pontifice, præstito fidelitatis juramento, ab Archiepiscopo Capuano Dux Apuliæ, Calabriæ et Siciliæ solenniter constitutus est, actandem anno 1019 die Nativitatis Christi, auctoritate Anacleti Pontificis Panormi in Regem utriusque Siciliæ coronatus. Quæ pluribus referuntur apud Falconem Beneventanum, Gaufrédum monachum, Lupum Protospatam, aliosque ævi istius scriptores.*

dein utrius-
que Siciliæ
Regibus.

C *5 His relatis ita ætatem S. Joannis ordinamus. Mortuus est, cum ultimus Rogerius Calabriæ esset magnus et augustus Princeps, ab obitu scilicet Guilielmi Ducis, et quod bene advertit Gualterius, cum necdum esset Rex coronatus : quod contigisse sub finem anni 1019 diximus, ut 24 Februarii ejusdem anni, aut certe uno alterove anno prius, in cælum emigrarit, annis ipse meritisque cumulatus. Cajetanus pag. 77 annum adscribit 1019, et quidem sub Comitibus Siciliæ, quando vitam monasticam juvenis agebat. E Sicilia in Calabriam a matre S. Joannes missus est, quo tempore Messana cum reliqua Sicilia sub juga adhuc gemebat Saracenorum : ideoque ante annum 1019, quo Messanam Saracenis ereptam diximus. Ephebus tunc pubescebat, adolescens, juvenis, impubis, pubes, imberbis, uti his*

mortuus est
S. Joannes
circiter an.
1127

verbis appellatur, ætatis annorum forsitan duodecim aut quatuordecim : natus matre Panormum captiva abducta, et patre in irruptione Saracenorum in Calabriam occiso : at quo anno non constat. Pandulphus Collenutius lib. 3 Histor. Neapol. tradit eo tempore, quo Henricus II Imperator, ab Clemente II Romæ coronatus, Capuam usque profectus est, et res Campaniæ constituit, iterum venisse in Italiam Saracenos, et Scunnum in Calabria cepisse. Constitutus Clemens II Pontifex anno 1019, ipso Nativitatis die, mox Henricum Imperatorem coronavit. Potest autem illa aut aliqua anterior Saracenorum irruptio intelligi, atque ita S. Joannes moriens aliquot supra octoginta explevit vitæ annos.

6 *Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiæ VI Nonas Martii hoc elogium profert ex hactenus dictis elucidandum : Joannes, inquit, monachus S. Basilii, et postea Abbas apud Stylum Calabriæ oppidum (quod olim Consilinum dictum est) Theristus cognomento, mira sanctitate eluxit. Is S. Nili Abbatis contemporaneus fuit : quem ille in tanta veneratione habuit, ut terram, quam Joannes pedibus calcabat, humiliter oscularetur, et eum alterum Joannem Baptistam appellaret. Eundem S. Bartholomæus S. Nili discipulus summo honore prosequatur. Factus Abbas multos annos monasterio præfuit, illudque sanctissime rexit, multis sui instituti relictis discipulis, ac miraculis clarus ibidem quievit in pace. Corpus in magna apud Stylos habetur veneratione. Addit se hæc tradere ex ejus Vita satis prolixa, in qua ejus miracula pluribus enarrantur. Hac die Styli coli, sed in Martyrologio Romano de illo agi VII Kalend. Julii : appellari Theristum quasi messorum, causam in miraculis exponi : de eo agere Hieronymum Marafrotam in Chronico Calabriæ lib. 1. Hæc Ferrarius in illo Catalogo Sanctorum Italiæ anno 1613 excuso, qui postea anno 1625 edidit novum Catalogum Generalem Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non sunt, et de S. Joanne Theriste agit nobiscum ad 24 Februarii, et monachum, non Abbatem appellat, annotatque Vitam ejus Græce scriptam, extare, quam Latine versam hic damus. Silet ibidem Ferrarius de SS. Nilo et Bartholomæo, quos forsitan tunc didicerat, S. Joanne Theriste seniores, et S. Nilum diu ante decessisse, quam is natus fuerit in Sicilia : in qua cum moraretur sub Saracenis, etiam mortuus videtur S. Bartholomæus inscriptus Martyrologio Romano ad diem XI Novembris, et S. Nilus ad 26 Septembris : in cujus Vita Græco-Latina a Caryophilo Romæ anno 1624 edita nullam hujus Joannis Theristis reperimus mentionem. De utroque agit supra citatus Marafrotus lib. 1 cap. 35, laudata etiam Joannis cujusdam sanctitate, quam SS. Nilus et Bartholomæus reverebantur, sed cognomen Theristis non apponit, ut is alius Joannes videatur fuisse.*

D
AUCTORE G. H.
natus post
an. 1040

non fuit Abbas

neque cum
SS. Nilo et
Bartholomæo
vixit.

E

F

7 *Presbyter Congregationis Oratorii, qui in marginalibus notulis ad Martyrologium Romanum indicavit Annalium Baronii loca, ubi de Sanctis fit mentio, aut si id non fiat, tempora suggestit, quibus floruerunt ; ad relatam memoriam S. Joannis Theristis 24 Junii, apposuit hunc floruisse circa annum 1019 con-temporaneum S. Nilo, quo anno nonnulla gesta S. Nili commemorat in Annalibus Baronius, uti idem Presbyter ad 26 Septembris etiam annotavit. Sed hæc ex Ferrario desumpta jam rejecimus.*

neque floruit
anno 976.

VITA

Auctore monacho Ord. S. Basilii, interprete
Stephano Bardaro,
Ex MS. Antonii Beatilli Soc. JESU.

CAPUT I.

S. Joannis Theristæ ortus, educatio, conversio
ad fidem, et ad monachatum.

Sanctus Joannes Theristi, Ordinis nostri Pater, in
Calabria

EX SPELMANNO. S. Joannes e Comitibus Cursanis in Calabria oriundus,	<p>A Calabria a parentibus claris, Christi humani generis Servatoris religionem colentibus, procreatus est : ejus pater Comes fuit oppidi cujusdam, quod Cursanum appellabatur, in Stylitano positum territorio : ubi hac nostra tempestate <i>a</i> Butteria dicitur esse. Quo tempore Sicilia pene tota Mauris referta erat, qui nomini ac populo Christiano sempiterni hostes, impia inter se inita societate, maximo cum terrore fidei cultorum, ingentem classem, et exercitum numero amplissimum, in ea insula compararunt : a qua solventes, et Calabriae littoribus appellentes, quam plurimos pagos ac per multa oppida, inter quæ <i>a</i> Taurianum, <i>b</i> Vibonem, Styларum et <i>c</i> Cursanum, evertere. In Cursani autem eversione Dei permissu Joannis parens de medio sublatus est. Mater vero gravida ad famosum Panormum tracta, quam venustate ac decore affluentem, illius urbis vir primarius uxorem sibi adjunxit. Mulier parvulum in lucem editum Christianæ fidei præceptis toto pectore ; conjux autem Mahumeticis legibus imbuebat.</p>	<p>ista teneris cupiditate, in olei ferventis lebetem tibi D prius ingrediendum erit. Tunc adolescens hilari fronte : Ecce paratus ad omnia, modo optatum mihi contingat. Pontifex juvenis animum tentare studens, ignem accendi, et super eum vas imponi jussit : cui, ut cito ebulliret, ligna identidem supponebat exterius : cumque effervere inspexisset, baptismi amore flagrans, <i>e</i> epitogium, quo amictus erat, sibi detraxit. Cujus fortitudinem admirans Antistes, illum amplexatus est continuo : deinceps eum, qua potuit solertia, catechizavit : porro autem ad templum duxit, ibi magna cum solennitate baptizavit : suo Joannis nomine vocari, apud se diversari et remanere voluit.</p>	<p>objecto olei ferventis lebele,</p>
patre occiso,	<p>2 Ephebus cum pubesceret, eumque modestum, et prudentem nosceret mater, sic fuit allocuta : Fili, captiva huc ipsa ducta sum, idcirco patria hæc mea non est : neque iste, quem tuum hodie putas genitorem, tuus est sator. Nam pater tuus, qui Comes</p>	<p>3 Sub idem tempus adolescens delubrum crebro frequentans, aliquando diversorum icones Sanctorum in eo circumspectans, astantes rogavit : Quænam imago hæc, vel quænam hæc ? Ad Divi Joannis Baptistæ cum pervenisset. Quisnam pelle tectus cameli ? Cui : Iste est Joannes Baptista, Deo carissimus, qui poenitentiae speculum fuit : quem tu jure optimo imitari deberes, siquidem ejus nomen es sortitus. Atque ab eis illius vitam percontatus est, qui ipsam horridam, et aridam in eremo, et finem ejus quam brevissime enuclearunt.</p>	<p>e institutus baptizatur</p>
a b c nascitur in Sicilia matre a Saracenis abducta,	<p>B erat, ab hac barbara gente in Calabriae Cursano nobili nostro oppido, Stylum prope sito, secus amnem supra monasterium Ordinis <i>d</i> Rhodiani inhumane trucidatus est. Ac paullo post : Nate, Cursani dominatus, nec non bonorum nostrorum dispositio ad te tamquam ad verum hæredem, et filium spectat. Itaque, si illis potitum contendere volueris, thesaurum etiam magnum ibi in palatio nostro reperies, quem ego et pater tuus jampridem obrueramus : et de loco eum satis edocuit. Post hæc Comitissa ad pueri, quod plurimum erat, se accinxit salutem, propterea et aiebat : Nate, Maurorum sectæ adherentes, tartari utique expectant pœnas : amplectentes vero Christianam fidem nihil sustinebunt incommodi. Quin etiam addebat : Nemo, fili, nemo animam suam in tuto locare ; nec illa beatissima ac jucundissima Dei visione perfrui valebit ; nisi qui in hac ærumnarum valle regenerationis lavacro mundatus fuerit : quod humanæ salutis remedium Cursani tribuitur. Illic Deo vero exhibetur cultus : hic salvus esse nequibis, dum non est, qui te hujusmodi abluat lavacro.</p>	<p>6 Hisce auditis, divino lumine afflatus Joannes, Præsulem convenit, ut in solitudinem a mortalium turba, quo Domino Dominorum tutius famulari videret, se pateretur conferre. Cui Antistes ædiculam intra lucos quosdam Boream versus ad secundum lapidem a civitate, ubi in præsens ossa Joannis sancta venerantur, indicavit : quo loco religiosissimi Patres, Ambrosius nempe et Nicolaus, juxta regulam magni Patris nostri Basilii cœlestem vitam transigebant. Is petita ab Episcopo venia, ad monachos festinanter perrexit, eosque supplicibus verbis oravit, ut se in suam adsciscerent sibi societatem. Verum ii : Revertere fili, quia impubis es, et tu potius pro nostra perturbatione, quam ædificatione huc accessisti. Quibus imberbis : Patres mei, nulla alia de caussa ad vos veni, nisi ut salutem animæ meæ consulere, Deo et vobis obsequium præstando. Et cœnobitæ ad eum : Regredere puer, nobis enim vivendi norma adeo ardua est, ut ægre ipsi illam sustinere queamus. His dictis, excluso hospite, ad luminem Patrem obsecrationibus confugerunt monachi. Atqui advena extra fores nonnullos dies maxima submissione et fletu eos deprecans, intromissus, his dictis verbis, iterum ab eisdem admonitus est : Redito fili, quia admodum juvenis es, et regulæ jugum deferre minime poteris. At adolescens : Deo bene juvante, vestroque</p>	<p>occasione imaginum templi,</p>
ab eo edocetur genus suum, d	<p>3 Hæc, et alia verba pia educatrix sæpenumero faciens, geniti animum ad baptimi susceptionem inflammavit, et ideo inquit : Mater Cursanum eundi voluntas mea æstuat desiderio, etiamsi peream. Tum fœmina Propheticum illud attulit : Jacta super Dominum curam tuam etc. postremo firmum in tali proposito natum intelligens, Cruciculam, quam penes se caute custodiebat, donavit : signo maximo munivit, et commonuit, ut in adversis ad illam perfrugeret : multisque obortis lacrymis dimisit : qui inde ad salum proficiscens, et cymbam conscendens, audacter navigationem subiit. Cum autem Mameratinum fretum transmitteret, a custodibus Messanæ visus, actutum fuit exagitatus. At vero pubes Cruciculam præ manibus accipiens, et ad illos conversus, omnes et stupidos atque immobiles reddidit.</p>	<p>7 Aliquot post menses educatricis sermonum haud immemor tiro ad suum genus pertinentia, item ad thesaurum obrutum significavit cœnobitis : quo circa a majore Cursanum missus, eumque plane inventum, cum immenso monachorum gaudio, pro sanctissimi Patris nostri Basilii regula, pauperibus distribuit. Exin assiduis orationibus, contemplationibus, jejuniis, corporis macerationibus, vigiliis, ac sacræ Scripturæ lectionibus incubuit.</p>	<p>inquiri vitam S. Joannis Baptistæ :</p>
possessiones avitas,	<p>4 Interea dum aspiraret Favonius, secundissime iter suum prosequens, ad Styli tandem cras incolumis appulsus est. Hunc regionis incolæ Mauritano habitu et indutum more cernentes, comprehenderunt, Dei consilio et providentia ad Episcopum perduxere : abs quo interrogatus quis esset, unde veniret, vel quidnam quæreretur, submitte respondit : Ex Mauritania, quod in his regionibus dari audivi, sacrosancti baptismatis ergo. Cui Præsul : Tu hac in ætate id assequi non poteris : nihilominus, si</p>	<p>8 Quodam tempore, cum in eremo, et finem ejus quam brevissime enuclearunt. 6 Hisce auditis, divino lumine afflatus Joannes, Præsulem convenit, ut in solitudinem a mortalium turba, quo Domino Dominorum tutius famulari videret, se pateretur conferre. Cui Antistes ædiculam intra lucos quosdam Boream versus ad secundum lapidem a civitate, ubi in præsens ossa Joannis sancta venerantur, indicavit : quo loco religiosissimi Patres, Ambrosius nempe et Nicolaus, juxta regulam magni Patris nostri Basilii cœlestem vitam transigebant. Is petita ab Episcopo venia, ad monachos festinanter perrexit, eosque supplicibus verbis oravit, ut se in suam adsciscerent sibi societatem. Verum ii : Revertere fili, quia impubis es, et tu potius pro nostra perturbatione, quam ædificatione huc accessisti. Quibus imberbis : Patres mei, nulla alia de caussa ad vos veni, nisi ut salutem animæ meæ consulere, Deo et vobis obsequium præstando. Et cœnobitæ ad eum : Regredere puer, nobis enim vivendi norma adeo ardua est, ut ægre ipsi illam sustinere queamus. His dictis, excluso hospite, ad luminem Patrem obsecrationibus confugerunt monachi. Atqui advena extra fores nonnullos dies maxima submissione et fletu eos deprecans, intromissus, his dictis verbis, iterum ab eisdem admonitus est : Redito fili, quia admodum juvenis es, et regulæ jugum deferre minime poteris. At adolescens : Deo bene juvante, vestroque fretus auxilio, id mihi fore suave spero. Ea demum probata obsecrantis constantia, Fratres divino impetu ducti, eum ad suam sodalitatem incredibili cum Joannis jubilo admisere.</p>	<p>f eum imitaturus eremum petit :</p>
et fidei Christianæ myste- ria :	<p>in Calabria ab Episcopo examinatur,</p>	<p>a Tauriani meminit Plinius lib. 3 cap. 5, atque antiquæ Tabulæ. Marafionis lib. 1 Chronici Calabriae cap. 35, ibidem in monasterio S. Mercurii vixi se tradit SS. Fantinum Abbatem et Philaretum monachum aliosque, in eo et SS. Nilum et Bartholomæum, de quibus jam egimus, ibidem vitam monasticam auspiciatos. Sita urbs ad mare Tyrrhenum fuit, olim Sede Episcopali ornata : ex ejus ruinis Parma, oppidum excitatum fuit, aut. ut alii, oppidum S. Eliae aut Seminara. — b Vibo, seu Vibona Valentia, olim testibus Plinio lib. 3 cap. 5 et Strabone lib. 6 Hippo et Hipponium, Sedes illidem olim Episcopalis, ex parte maris Tyrrheni. Montem Leonis oppidum nunc esse multorum opinio est. Consule Marafionem lib. 2 cap. 20. — c Prope Cursanum primo excendisse Saracenos tradit Gualterius, qui ab eis præterea destructam ait Nicoteram</p>	<p>monachos S. Basilii adit :</p>
abiturus in Calabriam	<p>in Calabria ab Episcopo examinatur,</p>	<p>thesaurum patris distribuit pauperibus :</p>	<p>post longam repulsam</p>
Psal. 84 : accepta ab ea Crucicula,			<p>f admittitur :</p>
reddidit Mauros immobiles :			<p>sancte vivit.</p>
in Calabria ab Episcopo ex- aminatur,			<p>Taurianum.</p>
			<p>Vibo,</p>

A coteram, urbem hoc tempore Episcopalem, et Marrapodium, nunc Varapodium dictum. — **d** Gualterius nunc esse Melitensium scribit, sed fluvii nomen non audeat conicere. — **c** Epitogium. Græce ἐπιτόγιον, superior togula, a præpositione ἐπὶ super, et τόγιον, formatum hoc a Latina voce Toga, ita Græce τὸγα legitur in Chronico Alexandrino.

Epitogium.

CAPUT II. Miracula. Obitus.

Aqua Sancti dicta,

qua lavantem dum Regulus irridet,

igne sacro correptus,

eaque jussu S. Joannis degustata sanatur.

S. Joannes messoribus pii equitis, se irridentibus,

dat cibum et potum, quantitate non diminuta :

B cœnobio haud procul extat specus, qua perennis scatet unda, quæ quidem, ut fama est temporibus nostris, Aqua Sancti propter sequentia nuncupatur. Huc de sui Prioris licentia ad preces Deo Optimo Maximo fundendas ex intervallo Joannes concedebat. Hyem̃s interdum tempore cum humores inter gelidos hic oraret, Styli Regulus, cui nomen erat itidem Joannes, venatu rediens, et hac obiter transiens, in Christi servo suum fixit obtutum; et repente in offensionem incidens, asseclas suos et comites respiciens, inquit : Animadvertite quid faciunt monachi, se lavant, quo aliis pulchriores et venustiores videantur. Ac dum loqueretur, e vestigio ejus præcordia quasi flammam acerrime concremantem, et ardorem numquam non augmentem sensere. Ac tamen ad ædes suas laboriose reversus, super genitricis collum exclamando, et amare flendo semivivus procubuit. Quæ : Fili quid? Hei mihi, parens, quia flammis male exurit cor meum. Quæsitus quidnam fecisset quamve transisset, vel quidnam vidisset, responsum dedit : Venatus sum, ac specum, quæ est secus eremum permeavi, ibique cœnobitam se abludentem consexi : quapropter in offensionem lapsus fui, et illico hæc me invasit adustio. Mater unice eum diligens, omni cunctatione abjecta, una cum conservis suis domum properant monachorum, quos horarios recitantes psalmos adinvenit. His cum finem vix imposuissent, eremi cultores statim accersivit tristis fœmina : atque ad illorum pedes supplex prostrata, incendium a genito vultu, voce, et collacrymatione deprecata fuit. Commotus Joannes Dominae precibus, vasculum porrexit dicens : Vade mulier ad speluncam, unda et reple, et nato devote propina. Qua ab eodem degustata, (mirum) flamma extincta est, et protinus convaluit infirmus. Quamobrem B. Joanni fundum, quem postmodum in beneficii memoriam dixerunt Pyrto, quod ignis explicatur, ipse Regulus pariter cum matre ejusque germano condonavere.

C 9 Eques quidam in monasterio S. Joannis Rhodiani, quod nostro ævo Monasteracium appellatur, quippe qui bene meritus de Patribus in eremo tunc delitescens, ad corporum alimoniam et operimentum eorumdem quotquot annis suppeditabat necessaria. Joannes invisere Junio mense hunc messionis tempore studens, cœnophorum mere plenum, ac panis a buccellatum sibi cepit. Is cum ad agros, quorum unus Maro, alter vero Muturavulum nuncupatur, adventasset; messorum fortem et strenuam eosdem metentem equitis multitudinem ibi nactus fuit. Quem spectantes homines, ut moris est, illudere, et convitiis consecrari cœperunt : tamen Basili filius perinde ac si nihil audiret, illis appropinquans, et salutationem dicens, panem, et merum, quod ferebat, obtulit in refectum, atque apposuit. Qui quidem edentes simul et bibentes, Dei munere saturati sunt universi : et quod caput fuit, et admiratione dignum, panis et vini quantitas semper integra restitit.

10 Hoc Joannes contemplans, et Deo omnipotenti gratias agere cupiens, ab illo ex industria se duxit loco. Inter vero gratiarum actiones habendum, præter opinionem aer in nubem coactus est, et mox imbre manavit cœlum; quare operæ mercenariæ pluviam vitantes, ad arborum tegmina sese receperunt. Pater cum grates Altissimo, ut par erat, egis-

set, utrumque messum agrum nec non manipulos devinctos cognovit : verensque ne ob eam rem aliqua veneratio vel observantia sibi præstaretur, ab incœpto itinere desistens, revenit in cœnobium. Deinde serenato aere, soleque reducto, ad falcem repetendam manus surrexit ardens juvenum : qui cum agrorum segetes demessas omnes contuerentur, Christi famulum non invenientes, magna eis de hoc admiratio incessit. Novissime vero diversa inter se post habita consilia, equitis domicilium canentes carmina, ac nimia lætitia gestientes, mercedis caussa, remeabant. Quibus herus obviam prodiens, illos objurgavit, dicens : Quæ est hæc ineptia? Numquid animi impotes? Cur hora hac cum nondum sit meridies, ab agris meis discessistis, et opus non estis prosecuti? Cui unica voce : Domine, messis absoluta, et manipuli subligati sunt. Tum Eques : Qui hoc? quoniam cras totidem mihi neque sufficiunt operarii? Eo magis iidem narrata firmissime asseverabant. Ille rursus : Num adventitium implorastis auxilium? Haudquaquam, respondere; sed tantum ad nos venit monachus ille Joannes, qui potum et escam tradidit, et postea secessit. Dominus inquisitione facta, ac rei veritate facile comperta ait : Pater Joannes agros meos demessuit, propterea eos jam elargiendos illi decrevi : quod paucis interpositis diebus pius Eques effecit, unde cœnobitæ in præsentia fructus capiunt, et aluntur. Pro quo miraculo Joannes Theresti, quod messor sonat, denominatus est : ideo cum cœnophoro, falce, et buccellato pingitur.

11 Rogerius b Guiscardus junior, Roberti ex fratre nepos, Calabriae magnus et augustus Princeps, insanabili ulcere mori ergo jamdiu laboraverat in facie : quem etiam tum Deo permittente nemo medicorum curare valuerat. Joannis rumor ad ipsum cum percrebrisset; illum visendi studio, difficile quodcumque negligens iter, adiit, sed diem suum obiisse invenit : quandoquidem, paullo ante ejus anima; nimirum vi Kalendas Martias, a terreno hoc carcere evolaverat in cœlum : et quamvis Christi amici mors summo dolore Principem hic affecerit, nihilominus genibus flexis cadaver ante sanctum suaviter olens ingenti devotione sic affatus est : O B. Joannes deprecare Dominum pro me, ut per suam immensam pietatem hoc morbo eripere dignetur. Hac peracta obsecratione, fimbriam defuncti reverenter sumpsit habitus : qua eundem morum confricans, Dei miseratione et meritis extincti, non sine magna Herois voluptate, in ea affixus remansit morus : et quod maximum fuit, nullum cicatricis signum in Principis vultu amplius apparuit : obstupefactus prodigio Princeps, ejusque omnis Procerum et comitantium caterva, pleno ore, cuncti Deo Deorum in servo suo gloriam dedere. Insuper aliis quoque innumeris misericordiarum Pater et Deus totius consolationis famuli sui sanctitatem portentis et miraculis declaravit, quoniam lumen captis oculis, et auribus auditum restituit, mutis linguæ solvit vinculum, atque a cacodæmonibus vexatos liberavit : complures denique ab aliis depulit languores ac morbos : c quibus permotus Rogerius cœnobium, et fanum, sicut hodie cernitur, condidit, et viii Kalendas Julii d consecrandum curavit : item aliquos campos, et saltus dilargitus est, quibus hoc seculo monasterium fruitur, et sustentatur.

12 Vitam hanc Divi Joannis Theristi e quodam vetustissimo codice manuscripto, qui in monasterio Cryptæ-Ferratæ ad Tusculum asservatur excerpſi : et ex Græco in Latinum, licet incomposite, fideliter tamen converti ego Frater Stephanus Bardarus a Stylo Ordinis Minorum conventualium, anno ab effracto serpentis capite mdcxxii, die vero decima quarta Junii.

a Ita

D ex ms. ob manipulos se orante demessos et colligatos :

dono Equitis agros illos accipit :

E et Therestes cognominatur et pingitur :

b

moritur 24 Februarii :

ad ejus cadaver sanatur Rogerius Guiscardus Princeps Calabriae,

F et varii alii.

c

d

Epilogus interpretis.

EX MS.
Buccellatum

A a Ita et Græci βουκελάτον cibum e pane paratum appellant, et βουκελλάριον parasitum, uti legitur lib. 9 Basilicōn tit. 18, dicitur ἐν τοῦ βούκκα δόματος, ὃ ἐστὶν ὁ ἄρτος, ex nomine Bucca, quod panem significat. — b Guiscardus cognomentum erat Roberti, et forte sic legendum : Rogerius junior Roberti Guiscardi ex fratre nepos. De illis supra egimus. — c Addit Guallerius, tempore

siccitatis reliquias S. Joannis deferri ad mare, et optatam impe- trari pluviam, et anno 1625 die 13 Aprilis post allatas hasce sa- cras reliquias mare ex suo loco ad tredecim pedes retrocessisse. — d Idem Guallerius asserit consecratum ad honorem S Joannis Theristis, et hoc monasterium caput aliorum hujus ordinis cœ- nobiorum Calabriae constitutum esse.

D S. Joannes
pro pluvia
imploratur,

DE B. MEFORIO SIVE MEFORTIO CONFESSORE.

G. H.

XXIV FEB.

A ntiquum Martyrologium MS. quod in Colo- niensi Carmelo adservatur, post relatum xxiv die Februarii natalem S. Mathiæ Apostoli, et Inventionem capitis S. Joannis Baptistæ, addit hæc solum : In Cæsarea Cappadociæ S. Sergii Mar- tyris. Ipso die Beati Meforii Confessoris. De S. Ser- gio supra actum est. De Meforio agunt etiam MS. Flo- rarium SS. Martyrologium Colonix anno 1490 excu- sum, et Hermannus Greven in Auctario Usuardi anno 1515 et 1521 vulgato, hisce iisdem verbis : Ipso die

B. Meforii Confessoris. At Maurolycus Abbas Messa- nensis in suo Martyrologio nomen ita effert : Ipso die B. Mefortii Confessoris. Eundem Mefortium Con- fessorem etiam huic diei adscripsit Felicius in suo Kalendario Urbini anno 1577 edito. Cetera quæ locum et tempora spectant, cum aliis ejusdem Actis, nos la- tent. MSS. Additamenta Carthusiæ Bruxellensis ad Hermannum Greven ista habent : Eodem die S. Maurti translatio, quæ de eodem Meforio aut Mefortio viden- tur dici.

XXV FEBRUARII.

SANCTI QUI V KALENDAS MARTII COLUNTUR.

S anctus Donatus		S. Victor,	
S. Justus		S. Nicephorus,	
S. Hirenæus,		S. Claudianus,	
Hirena,		S. Dioscorus,	
S. Pisinion, vel Pision,		S. Serapion,	
S. Aurulius,		S. Pa pias,	
S. Rutulus,		S. Antonius Martyr.	
S. Primasius,		S. Ananias Presbyter,	
S. Ingenula, vel Ingenua, et alii xlv		S. Petrus claviger,	
S. Ingona, vel Ingenua,		vii milites	
S. Fortunatus,		S. Rheginus, Episc. Scopulorum Martyr.	
S. Pissinus,		S. Cæsarius, Quæstor provinciæ Bithyniæ,	
S. Hirenæus,		frater S. Gregorii Theologi.	
S. Justus,		S. Felix iii Papa.	
S. Crescentius,		S. Theodorus Salus.	
S. Revocatus,		S. Aldetrudis V. Abb. Malbodiensis in Belgio.	
S. Januaria,		S. Walburgis Virgo, Abbatissa Heidenheimensis in Germania.	
S. Luciosa,		S. Tarasius, Patriarcha Constantinopolitanus.	
S. Casta,		S. Getlandus, Episc. Agrigentinus in Sicilia.	
S. Fortunatus alter,		B. Robertus de Arbrissello, Fundator Ordinis Fontis-Ebraldi in Gallia.	
S. Victorinus, Martyr in Ægypto.		S. Avertanus, Conversus	
		Ordinis Carmelitarum.	
		B. Romæus,	

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

S ancti Fursæi Confessoris Translatio consignata ad hunc diem in Maurolyci et Galesinii Martyrologiis ac monasticis Wionis, Menardi, Bucelini, Anglicanoque Wilsoni, et Ferrarii Catalogo novo. Varias illius Sancti Translationes indicat Colganus hoc die tom. 2 de Actis SS. Hiberniæ : nos duas in ejus Vita narravimus xvi Januarii.	S. Victorius Martyr Carthagine coronatus scribitur hoc die a Galesinio, MS. codicem allegante. Ferrarius, Galesinium tamen citans, Victorem appellat. Ignotus ille nobis, seu Victor, seu Victorius.
S. Felix iv Papa ad hunc diem Fastis Romanis inscriptus fuit, ac perperam dictus S. Gregorii Magni atavus, ut etiam in Notationibus et Annalibus observavit Baronius. In postrema Martyrologii correctione, Urbani viii jussu adornata, hic Felix iii positus, qui vere S. Gregorii atavus fuisse videtur. De eo prolixè hic agimus, de S. Felice iv supra xxx Januarii.	Benjamin anachoreta, a Palladio in Lausiaca historia cap. 13, inque Heraclidis Paradiso laudatus, Richardi Wiltfordi Anglicano Martyrol. hic inscriptus; alteri, quod adhuc viderim, nulli.
S. Maximi Levitæ Mart. { Cumis Neapolim translatae	S. Kienani, sive Kenani, Abbatis nomen tradit Colganus hoc die reperiri Hibernicis quibusdam adscriptum Martyrologiis, nullo indicato, quo colatur, loco, non quo vixerit tempore. Conjicit ipse, illum esse Kenanum, cujus in Vita S. Jaovæ, sive Jovini, Episcopi Leonensis, mentio fit ad diem ii Martii apud Albertum Magnum de Morlaix in libro de SS. Britanniae Armoricae. Alberti de Kenano verba ita Latine reddita e Gallico in ejusdem Jaovæ Vita recitat Colganus num. 13. Inter hæc S. Paulo, in monasterio Baaz vitam solitariam ducente, Jaova S. Kenanum ad se accersit, quem et Sacerdotem Canonicum constituit, ac deinde parœciam de Plou-Kerneaw ei administrandam dedit, magno fructu consecuto. At num. 14 dicitur idem Kenanus divino monitu didicisse S. Jaovæ morbum lethalem, ac cœlestibus Sacramentis eum muniisse, et defuncti funus curasse. Fatetur ibidem Notat. i Colganus, S. Jaovæ nomen non extare in Hiberniensibus Martyrologiis, vel quia nomen depravatum, vel quia extra patriam decessit : quod quidem et aliis Sanctis multo celebrioribus contigit. Nos quis sit Kenanus in Colgani MSS. relatus ignoramus : neque tamen Canonicum illum Leonensem cogimus vel Hibernum vel Abbatem fateri. Nam quod ait præcipuarum Ecclesiarum Canonicos eo ævo monachos fuisse, et quibus commissum particularium Eccle-
S. Julianæ Virg. Mart. { reliquiæ sunt v Kal. Martias anno cccccvii, Indict. x. Cujus Translationis historiam dedimus ad Vitam S. Julianæ xvi Februarii. De S. Maximo agemus xxx Octobris.	
S. Constantia Virgo, Constantini Magni filia, {	
S. Attica, { Virgines S. Gallicani Consulis } coluntur	
S. Artemia, { filiæ	
hoc die Romæ Officio Ecclesiastico in Ecclesia S. Petri, uti Octavius Pancirolus testatur in Thesauris absconditis urbis Romæ, reg. 2 eccles. 62. De iis egimus supra xviii Februarii.	
S. Rogatianus Martyr hoc die refertur in quodam MS. Martyrol. Philippi Labbæi nostri, aliis ignotus : nisi is sit fortassis, qui in duobus MSS. junctus reperitur Martyribus in Pannonia trucidatis, ut diximus xxiii Februarii.	
S. Marcellina Martyr memoratur in exiguo quodam sed antiquo Martyrologio MS. monasterii S. Maximini Treviris. Ea forsàn est, quæ inter Martyres Nicomedienses recensita xxiv Februarii.	
Februarii T. III.	62 siarum

siarum regimen, *Abbat*; non probat, nec universim verum est.

Caitanus monachus ac cellæ cuidam præpositus, cum esset a S. Columba ad monasterium, quod in Hy, sive Iona, insula hic construxerat, evocatus, eadem qua venerat hebdomada, ad Christum migravit, ut ei idem Sanctus prædixerat. Quod luculente narrat S. Adamnanus in *Vita* S. Columbæ cap. 31, absque tamen ulla debitæ Cœlitibus reverentiæ significatione, aut Sancti Beativæ titulo. Eum David Camêrarius, citato S. Adamnano, Abbatem ait fuisse, et hoc die Scotico Menologio inscribit. Thomas Dempsterus in histor. Eccles. Scotorum Abbatem quoque statuit, et scripsisse tradit Meditationum librum unum, ac Sanctum a nonnullis habitum, colique xiii Martii: quo tamen die, uti et hoc xxv Februarii, in suo Menologio, postea excuso, ejus non meminit. Dempsterum arguit Colganus notat. 76 ad *Vitam* S. Columbæ, censetque si aliunde constare possit venerationem ei ceu Indigeti deberi, potius ad xxv Julii, vel xxix Octobris referri debere.

S. Gotardus Episcopus et Confessor Mediolani, totidem verbis hisce inscriptus Martyrologio Galesinii, ex antiquo (ut in Notis ait) libro, qui ab Hieronymo Aqueo, basilicæ S. Ambrosii Canonico Mediolani asservabatur. Nobis de eo Antistite nil constat.

Valerius quidam memoratur, Eremita primum, dein Abbas cœnobii S. Petri de Monte in Hispania, scriptorque *Vitæ* S. Fructuosi Episcopi Bracharensis atque ejusdem monasterii fundatoris. Eum absolute S. Valerium appellant Prudentius Sandovallius in libro de monasteriis Hispaniensibus Ord. Benedictini, Antonius Yepesius tom. 2 Chronicorum ejusdem Ordinis ad an. 646 cap. 3, Autbertus Miræus in Chronico Benedictino pag. 146, ac tandem Joannes Tamaus Salazarius, qui ejus nomen ad diem xxv Februarii Martyrologio Hispanico inscripsit propter hoc ejus epitaphium:

In hoc cœmeterii jacet loco insigne Valeri
Corpus humi datum, sed anima ad astra volatum
Assumpsit sancta. Nam sufficit gloria tanta
Nostro huic Rupiano cœnobio Petri-Montano.
Implebit sepulchri cavas venerabilis Abbas
Era septingentena tribus additis ad tricena,
Mense Februario, die quo minus in Calendario,
Si bene perpendas, numeratur Quinto Kalendas
Sequentis mensis, anno octavo Egicanensis.

Ex quo quidem epitaphio constat de die et anno mortis Valerii: si tamen id ab initio ejus tumultu inscriptum, de quo dubitare utcumque Tamaus videtur: Cujus corpus, inquit, honorifice sepultum, hac Leonina inscriptione subsignatum, traditur inventum fuisse sarcophagum; at nihil in eo continetur, quod non de alio quovis viro pio dici posse videatur. Sandovallius narrata ejus *Vita* ex ipsiusmet, ut ait, scriptis; post mortem relatam Isidori Asturicensis Episcopi, qui secum eum ducere Toletum, ut eximia præditum eruditione, cupiebat, ista subnectit: Nihil de rebus a se gestis amplius scribit Sanctus, nec ego alibi quidquam reperi. Haud dubium, quin eo in monasterio diem obierit, ac sepultus sit, et sacrum ejus corpus unum aliquod sit ex iis, quæ illic arcis inclusa sunt: neque enim refodiebant Sancti monachi corpora, inque thecis auratis et intrinsecus bysso obductis recondebant, et juxta majus altare locabant, nisi quorum esset explorata sanctitas, perspicuis etiam miraculis testata. Quæ ex formula loquendi hujus scriptoris nobis non omnino affirmate asseri ab eo videntur. Quare Valerium tantisper hic omittimus: nihil tamen ejus sanctitati derogantes, sed certiora expectantes documenta, e quibus liquido constet, eum in Cœlitum numero palam haberi.

S. Walburga Virgo Bituricensis hoc die a Maurolyco,

Canisio, Felicio refertur, ut diversa ab Heydenheimensi, quæ hodie colitur, cum eadem sit, ut in prolegomenis, ad hujus *Vitam* dicitur.

Ætherius, Uxamensis in Hispania Episcopus, S. Beati (de quo xix Februarii egimus) in oppugnanda Felicis Urgelitani et Elipandi Toletani hæresi adiutor, a Joanne Tamaio Salazario Beatus appellatur, reponiturque xxv Februarii, ob hos versus, quos inter sepulchralia codicis sui reperit, sed a quo compositi sint fatetur se ignorare.

Moritur en quinto Martis nunc ipse Kalendas,

Uxama corpus habet, et sua festa colit.

Meminere Ætherii scriptores alii permulti, nemo illi cœlestes honores decretos tradit. Decessisse ait Tamaus anno idccc.

Walburga Virgo, soror Luithardi Paderbornensis in Westphalia Episcopi, monasticam vitam amplexa in cœnobio Herswerde prope Paderbornam, a Wione et Bucelino in Menologio Benedictino atque a Ferrario in generali Catalogo, Sanctis annumerata, videtur pro S. Walburge, sive Walburga Heydenheimensi, quæ hodie colitur, sumpta, ut ad hujus *Vitam* dicemus.

Lucius II Papa decessit v Kalend. Martii cxcxlv.

Masius in Bononia perlustrata, ad hunc diem scribit in ecclesia quadam Bononiæ spectari ejus effigiem apposito Sancti titulo. Nil simile apud alios legi. Fors Sanctissimus dicitur, ut ceteri Pontifices.

Adelelmus Abbas primus monasterii Montis Angelorum, vulgo Engelberg, apud Underwaldios in Helvetia, hoc die, anno cxcxxxi mortuus dicitur et Beatus appellatur a Christophoro Hartmanno in Annalib. Eremitæ Deiparæ, cujus monasterii alumnus fuerat Adelelmus: itemque Beatus est Henrico Mureri in Helvetia sancta, Sanctus Gabrieli Bucelino in Menologio Benedictino. Additque hic, ejus in hodiernam usque diem sacrum corpus apud incolas exterosque ob raram miraculorum virtutem præcipua haberi in veneratione, eque illius etiam hodie tumulto plurimos miram, eamque suavissimam ac cœlestem, odoris fragrantiam percipere consuevisse. Hartmannus ait, teste et auctore veneranda antiquitate, plura miracula apud ejus sepulchrum facta. Murerus scribit, e priori sepulchro, anno cxcxcxi, xiv Julii, corpus ejus translatum, tum ut honorificentiori loco esset, tum quia instaurari templum oportebat: ad dextrum autem Chori latus inter altaria trium Regum et antiquorum Patrum Ordinis S. Benedicti, in terra quidem sepultum, sed tumulto altiore: illic, ut ad prius sepulchrum, multa in dies obtineri a Deo beneficia. Non tamen clare produnt hi scriptores, an aliquis illi publice honos, vel decreto Ecclesiæ, vel antiqua Antistitum conniventia, habeatur.

Mechtildis Virgo sanctimonialis instituti Cisterciensis in Germania, ab Chrysostomo Henriquez in Menol. Cisterciens. et Bucelino in Benedictino ad hunc diem Beata appellatur, utrique solo nomine nota ex Calendario Divione anno 1617 edito et nescio quo alio: nobis quoque ignota.

Jancelinus Prior Generalis decimus Ordinis Carthusiani, qui aliis Jacelinus est, adscriptus Supplemento Martyrologii Gallicani, sed titulo solum beatæ memoriæ honestatus: ab aliis refertur xxvi Februarii, ut illic dicemus.

Electus quidem Ordinis Minorum Guardianus in Saxonia, a Francisco Gonzaga in SS. ac BB. Catalogo, Beati quoque titulo ornatur, uti et ab Arturo in Martyrol. Franciscano hoc die: quo tamen non constat eum decessisse, nedum ab Ecclesia Beatum declaratum, aut antiqua populorum religione cultum.

Benedictus de Pace, B. Joannis Columbini socius, xxv Februarii anni cxcclxxv pie mortuus est, ut testatur

testatur Ludovicus Jacobillus tom. 1 de SS. Umbriæ, qui et Beati eum titulo decorat, cum neque auctoritate Ecclesiæ, neque populorum diuturna religione, eam illi dignationem habitam doceat.

Maria Sulperia anno cīdīcc, ætatis suæ lxxv, xxv Februarii, magna sanctitatis opinione Lovanii in majori nosocomio e vita migravit, cum ægris xl per annos summa diligentia et caritate ministrasset. Ossa ejus Albertus et Isabella Belgii Principes e terra elevari, loculoque imposita, sacelli muro inseri curarunt anno cīdīccxvii, addique epitaphium marmori incisum, quod Miræus in Festis Belgicis recitat, qui eam a se non semel visam testatur, cum ipse Lovanii studiorum caussa versaretur. Recitat id quoque ex Miræo Rayssius in Auctario ad Molani natales.

S. Nestor, S. Pamphilus, S. Casta, in Martyrologio Bedæ typis vulgato Martyribus Afris, qui hoc die coluntur, additi: in Canisii Martyrologio Nestor et Casta: in Rabani solus Pamphilus, aliis in aliam classem retrusis. Verum non Pamphili Martyris, sed Pamphyliæ regionis facta mentio a Beda, nisi librarius intervertisset. Namita Notkerus Pamphyliæ Nestorem Castamque attribuit: Pamphiliæ, inquit, Nestoris, Castæ. Idem habent MSS. Martyrologia, Aquisgranense, Tornacense S. Martini, Lætiense: sed in hoc postremo Castus est, non Casta. Sola huc pertinet Casta, cum S. Crescentio, qui cum illa etiam Nestori sociatus legitur in MS. Florario, ac MS. Adonis Martyrologio monasterii S. Laurentii Leodii. Verum Casta et Crescentius cum aliis ix Sanctis conjunguntur hoc ipso die in vetustissimo Martyrol. Romano: in quo, et Richenoviensi, seorsim S. Nestor refertur, de quo nos, cum Usuardo, Beda, Adone, ac Martyrol. Romano, agemus xxvi Februarii.

S. Victor Confessor in pago Trecassino, memoratur hoc die in Greveni Auctario ad Usuardum, alioque Martyrol. excuso Colonia anno 1490, Felicio quoque, ac Maurolyco, et nonnullis MSS. Ast in ceteris xxvi Februarii.

S. Anglitrudis Virgo, filia S. Bavonis Confessoris, hoc die in MS. Florario SS. refertur totidem verbis. Vita metrica S. Bavonis Anglethrudem vocat, alia Adeltrudem. De ea agemus xix Martii. vel ad diem ipsius S. Bavonis i Octobris.

S. Alexander miles in Thracia sub Maximiano Imp. pro Christi fide gladio cæsus, hoc die memoratur in Menæis, Galesinio, Ferrario. Eum esse suspicamus, cujus Acta extant apud Metaphrasten, Lipomanum, Surium, quæ dabimus xiii Maii.

S. Aglaes Martyris nomen hoc die extat in Greveni Auctario ad Usuardum. de qua et MS. Florarium: Romæ Aglaes meretricis et Martyris anno salutis cccxvii. Ea esse videtur Aglae nobilis matrona Romana, quæ cum aliquando cum Bonifacio possessionum suarum curatore peccasset, ducta deinde penitentia, sancte deinceps vivere instituit, uti et Bonifacius, qui pro fide Christi Tharsi in Cilicia mortem oppetiit: unde Romam relatum corpus Aglae honorifice sepelivit, ac xiii deinceps annos sancte vixit, atque in pace obdormivit. Acta S. Bonifacii cum Brevariario Romano dabimus xiv Maii.

Aglaen plures referunt ad v Junii.

Januarius monachus Casinensis, discipulus S. Guinizonis, magnæ et obedientiæ et abstinentiæ (quem ferrum candens in terram lapsum nuda manu sustulisse, supraque incudem posuisse tradit Desiderius Abbas Casinensis, qui deinde Victor iii Papa fuit, lib. 1 Dialog. et Petrus Diaconus lib. de ortu Justorum Casinen. cap. 29) hoc die refertur a Gabriele Bucelino in Menol. Benedictino. Joannes Baptista Marus in Notis ad Desiderii Dialogos, fatetur Guinizonem in Martyrol. Benedictino inter Sanctos recenseri: ac mox de Januario agens, cul-

tus ei adhibiti non meminit, neque Fasti alii ab Italīs aut etiam monachis concinnati. At Petrus Diaconus cum narrasset, Guinizonem mortuum esse vii Kalendar. Junii, et sepultum in ecclesia S. Nicolai in loculo plumbeo ad dextram partem altaris, in loco qui Ciconia dicitur, addit in quo et S. Januarius discipulus ejus defunctus una cum magistro suo positus est: ad quorum Christus merita declaranda miracula diem usque hodiernum patrare non cessat. Ceterum cum nec ipse diem indicet, quo Januarius obierit, nisi aliunde innotescat, magistro eum suo jungemus xxvi Maii.

S. Antonii de Padua, Ordinis Minorum, Translatio consignata est hoc die in generali SS. Catalogo Philippi Ferrarii, qui Officia Minorum citat: in quibus non xxv, sed xv Februarii ritu duplici ea celebratur. De qua nos ad illius Vitam xiii Junii.

S. Pauli Apostoli capitis inventio hoc die adscripta est Martyrologio Aquicinctino. De ea agetur xxix Junii.

S. Victoris et sociorum Martyrum in Ecclesia Æduensi commemorationem fieri hoc die scribit in Martyrol. Gallicano Saussaius. Sed cum plures sint Victores Martyres, quis hic potissimum sit, haud nobis constat. Is est forsitan, qui cum pluribus sociis Massiliæ colitur xxi Julii.

S. Marcellum Episcopum Apameæ Cypri, qui gladio percussus martyrii coronam adeptus est, hoc die commemorant Menæa, et Maximus Cytheræus. Suspiciamus Apameæ in Syria legendum, eumque esse S. Marcellum, quem Martyrol. Romanum refert xiv Augusti.

S. Burchardus Episcopus Herbipolensis hoc die refertur a Galesinio, Wione, Bucelino. Agitur festum ejus Herbipoli feria v post SS. Dionysii, Rustici, Eleutherii. Vitam ejus dabimus xiv Octobris.

S. Hypatius Gangrensis in Paphlagonia Episcopus, ab hæreticis, dum a Synodo Nicæna rediret, interceptus hoc die, ut habent Menæa. Nos de eo agemus cum Martyrol. Romano xiv Novemb.

Piammon Eremita ac Presbyter inscriptus est Martyrologio Anglicano Richardi Witford, ante annos cxi edito. Videtur is esse, de quo agit Rufinus lib. 2 de Vitis PP. cap. 32, Sozomenus in historia Eccles. alique. Palladius cap. 72 Ammonam appellat. Ammonæ plures fuerunt, uti xxvi Januarii diximus, atque etiam Ammonii. Iterum de hoc quærere licebit, quando, sub nomine etiam Piammonis, in quibusdam Martyrologiis ejus mentio fit, xiv Novemb.

Adamus cœnobii Ebracensis Ordinis Cisterciensis in Franconia primus Abbas in Menol. Cisterc. Chrysostomi Henriquez, et Benedictino Bucelini ad hunc diem Beati titulo insignitur. Ductus a Conrado Romanorum Rege ad Comitiam, populo, ac Principibus sua facundia persuasit, ut expeditionem adversus Saracenos susciperent, Cruce signati, uti testatur Otto Frisingensis lib. 1 cap. 40. Extant ad eum epistolæ binæ S. Bernardi, quinta et septima. Obiit, ut auctor est Bruschius, anno cīcclxi postridie S. Cæciliæ. Si quem ei cultum impendi cognoverimus, licebit de eo agere ad xxiii Novemb.

Leobardus monasterium in Alsatia prope Tabernas condidit, quod Lewartzell dictum, id est Leobardi cella, postea a Mauro restauratore Mauri-monasterium, vulgo Maurmunster. In veteri quodam regio diplomate apud Jodocum Coccium nostrum Dominus Leobardus Abbas appellatur: in alio pag. 59 B. Leobardus Aquileiæ Mauri-monasterii primus fundator. Ita et Bruschius in Chronologia monasteriorum Germaniæ, B. Leobardum Eremitam et Abbatem nuncupat. Præfuit postea ei monasterio S. Benedictus Abbas Indensis, uti in hujus Vita 12 Febr. num. 34 narratur. Polliciti illic eramus nos hos die de Leobardo

bardo et Mauro acturos, cum Menardus utrumque Sanctum vocet. Sed cum nuper Joannes Gamansius noster, sagacissimus sacrarum antiquitatum indagator, nobis significasset, se in eo monasterio omnia accurate lustrasse, ac nihil reperisse, vel ab ullo, etiam

cœnobita ac loci Priore, viro curioso, cognoscere potuisse, et Coccius pag. 64 scribat, Leobardum pridie Kalend. Januar. cœlo receptum; nos illum (omnia interea per otium plenius examinaturi) rejicimus ad
xxx1 Decemb.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

DONATO, JUSTO, HIRENÆO, VEL HIRENA, PISINIONE
VEL PISIONE, AURULIO, RUTULO, PRIMASIO, INGENULA, VEL INGENUA, ET ALIIS XLV,

G. H.

Sylloge historica.

XXV FEB.

Martyrum
memoria in
variis Marty-
rologiis :

B

Qui hic a nobis referuntur sub duobus sequentibus titulis Martyres, in duas turmas distinguuntur in antiquo, et numquam satis laudato Martyrologio MS. Romano, quod a S. Hieronymo credunt quidam conscriptum. Id hunc diem istis verbis auspiciatur : v Kalend. Martii. In Africa natale Donati, Justi, Hirenæi, Pisinionis, Aurulii, Rutuli, Primasii, Ingenulæ et aliorum XLV. Priores duo incripti quoque sunt antiquis Martyrologiis, Lætiensi et Tornacensi S. Martini : In Africa Natale SS. Donati et Justi. In MSS. Ultrajectino S. Mariæ et Trevirensi S. Martini numerus hic Martyrum adjungitur : In Africa Donati et Justi Martyrum et aliorum quinquaginta unius. Quæ eadem leguntur in Auctario Greveni ad Usuardum. At MS. Centulense, seu S. Richarii, Ingeniam, quæ supra Ingenula dicitur, jungit, et numerum minuit. In Africa SS. Donati, Justi, Ingeniæ et aliorum quinquaginta. Ceterum numerus hactenus in omnibus convenit. MS. Aquisgranense hos quatuor recenset, omisso innominatorum numero : In Africa natalis SS. Donati, Justi, Herinæi, Pisonis. Aliis sub finem adjungitur Ingenua quæ aut Ingenula hic relata est, aut potius Ingona ad secundam classem pertinens. MS. Martyrologium S. Cyriaci : In Africa Donati, Justi, Erenæi, Ingenuæ et aliorum xxxv. Ita apographum nostrum Roma acceptum. At Baronius annotat ad hunc xxv Februarii, in vetere Martyrologio monasterii S. Cyriaci præter hos recensitos superaddi et alios quadraginta quatuor. Ingenua omittitur in Martyrologio Romano, in quo ista leguntur : In Africa sanctorum Martyrum Donati, Justi, Hirenæi et sociorum.

C

quibus alii
perperam
juncti :

2 Herena etiam dicitur in Bedæ exemplari excuso, et manu exarato monasterii Richebergensis. Sed alii, qui huc non spectant, junguntur socii, his verbis : In Africa natale SS. Donati, Justi, Rotuli, Hirenæ, Pisonis, qui huc spectant : dein Pamphili, sed legendum, In Pamphilia Nestoris, Castæ : hæc sequentibus adjungenda. S. Nestor ad xxv Februarii remittendus. Canisius in Martyrologio Germanico, omissis Rotulo et Pamphilo, reliquos recenset, additque alios fuisse socios quinquaginta, qui omnes fidem Christi magna patientia constanter professi, per varias tribulationes ac tormenta æterna gaudia adepti sunt. Rabanus : In Africa nativitas SS. Donati, Justi, Rotuli, Hirenæi, Pisionis, Pamphili (pro quo legendum, in Pamphilia) nativitas Nestoris et Castæ. Notkerus cum aliis clare distinguit : In Africa SS. Donati, Justi, Rutuli, Hirenæi, Pisionis. Dein Pamphyliæ, Nestoris et Castæ.

In MS. Richenoviensi, in duas classes discernuntur, qui huc spectant : In Africa Justi, Herenei et XLV. Donati, Piscinionis, Aurilii, Rutili et aliorum x. Hi alii x forsitan referendi ad sequentem classem et sic legendum. In Africa Justi, Hirenæi, Donati, Piscinionis, Aurilii, Rutili et XLV. ac dein et alibi x, qui tamen undecim, sed secundus Fortunatus forsitan omissus est. In MS. Parisiensi Philippi Labbæi nostri leguntur : v Kal. Mar. Donati, Ingenuæ cum aliis XLV. E

3 En horum Martyrum ex antiquis Martyrologiis deprompta memoria. Donatus et Justus, in omnibus eodem modo expressi. Qui Hirenæus, alibi Herenæus, Herinæus, Erenæus, et Herena scribitur. Pisinio, etiam Pisisio, Ingenola, Ingenua et Ingenia, Rutulus et Rotulus. Aurilius et Aurilius, Primasius in solo Martyrologio S. Hieronymi additur.

nomina varie
expressa.

4 Baronius in Notis ad hunc xxv Februarii, videntur hi, inquit, illi esse, quos Lucianus in epistola xxii apud Cyprianum refert, et inter alios nominat Donatum et Herenem : licet Pamelius in Annot. ejusdem epistolæ, auctoritate cujusdam alterius manuscripti, bibliothecæ Guilielmitarum Brugensium, diversis diebus illos esse passos affirmet. Nos autem Romano plus deferimus. Verba Luciani in citata epistola xxii sunt ista : Saluta Numeriam et Candidam, quæ secundum Pauli præceptum et ceterorum martyrum, quorum nomina subjicio, Bassi in Pejerario, Mappalici in quæstione, Fortunionis in carcere, Pauli a quæstione, Fortunæ, Victorini, Victoris, Hirenæi, Credulæ, Hirenæ, Donati, Firmi, Venti, Fructi, Juliæ, Martialis et Aristonis, qui Deo volente in carcere fame necati sunt. Hæc Lucianus. En nomina Donati et Hirenæ a Baronio relata. Sed cur Hirenæum in eadem epistola nominatum omittit? De aliis a Luciano relatis egimus xi et xxii Februarii, denuo acturi xvii Aprilis. Nec tamen omnium nomina Lucianus expressit, quia non erat id ejus instituto necessarium. Ceterum qui supra relatus est S. Aurilius aut Aurilius forsitan Aurelius est, cujus meminit S. Cyprianus epist. 23 his verbis : Aurelii quoque adolescentis, tormenta perpassi, nomine libelli multi dati sunt, ejusdem Luciani manu scripti, quod litteras ille non nosset.

Num de his
Martyribus
agit Lucianus
apud S. Cy-
prianum ?

F

5 Baronius in Annalibus hanc a nobis recitatam epistolæ Luciani partem retulit ad annum CCLIII, quem Decii annum primum numerat : sed jam sæpius monuimus, Decium triginta solum menses imperasse ab

Quo tempore
passi.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

INGONA, VEL INGENUA, FORTUNATO, PISSINO, HIRE-
NÆO, JUSTO, CRESCENTIO, REVOCATO, JANUARIA,
LUCIOSA, CASTA, FORTUNATO.

G. H.

XXV FEB.

XI Martyres
hic nominati :

alibi decem :

et seorsim
Crescentius,

Altera hæc sanctorum martyrum turma in perantiquo MS. Martyrologio Romano, sive S. Hieronymi, refertur post Martyres Afros, de quibus jam egimus hoc ordine : Et alibi Ingonæ, Fortunati, Pissini, Hirenæi, Justi, Crescentii, Revocati, Januariæ, Luciosæ, Castæ, Fortunati. Dein additur : Pamphylæ, Nestoris, qui in variis martyrologiis hoc die memoratur, in pluribus sequenti, ubi et nos de eo cum Martyrologio Romano agemus. Qui in MS. Richenoviensi post Martyres Afros in duas classes distributos adduntur alii decem, huc spectare ibidem diximus, ac forsitan in eo Martyrologio ultimum Fortunatum non comprehendit. Sunt etiam inter Martyres Afros Justus et Hirenæus, atque iterum inter hos ejusdem nominis Martyres in citato Martyrologio S. Hieronymi recensentur.

B 2 Crescentii solius mentio fit apud Wandelbertum hoc versu :

Quinta die Crescenti augetur laude Beati.

Idem Crescentius et Casta leguntur in MS. Adone monasterii S. Laurentii apud Leodium, et in Florario MS. sed jungitur Nestor Episcopus in Pamphylia, at-

que ut diximus, martyrio coronatus, et ad sequentem diem remittendus. Hæc autem leguntur : Eodem die Nestoris, Castæ et Crescentii Martyrum. In veteri Codice MS. qui apud Philippum Labbæum nostrum Lutetiæ extat, hæc habentur : Justi, Crescentiæ, Rogatiani, Nestoris. Ex illis huc spectant Justus et Crescentia, aliis omnibus Crescentius dictus. Rogatiani alibi nulla hoc die mentio est. Colitur xxiii Februarii inter Martyres, qui in Pannonia passi, Rogatianus ; inde forsitan huc transpositus, aut eo hinc.

3 Quæ primo loco Ingona legitur, aliis Ingenua dicitur, et cum Casta et Nestore inscripta est Martyrologio Aquisgranensi. In Pamphylia Nestoris et Castæ, Ingenuæ. Quæ duæ huc spectant, et in MS. Tornacensi ita referuntur : In Pamphylia natalis Nestoris et Castæ et depositio Ingenuæ. Hermannus Greven in Auctario Usuardi post relatos Martyres Afros addit : Item Herenæi, Pisionis, Nestoris, Castæ. Est inter hos Martyres Pissinus, et inter Afros Pisinio, pro alterutro in aliquibus Pisio legitur. Ceterum tempus et locus martyrii desunt.

Casta,

Justus,

Ingenua,

E
Heræneus,
Pissinus,

DE SANCTIS MARTYRIBUS ÆGYPTIIS

VICTORINO, VICTORE, NICEPHORO, CLAUDIANO, DIOS-
CORO, SERAPIONE, PAPIA,

Sylloge historica.

G. H.

CIRCA AN.
CCLXXXV.
XXV FEB.24 Febr. refe-
runtur in
Ægypto passi.Victorinus,
Victor,

Nicephorus,

Serapion,

25 Febr. apud
alios Latinos

Conscripta fuisse olim horum Martyrum Acta, ex eologiis eorum, quæ in variis Martyrologiis, usque perantiquis, reperiuntur, videmus posse colligere. Quare donec ea, sicubi forsitan quacumque lingua, etiamnum latent, in lucem proferantur, quæ de iis Martyrologia memorant, hic visum recitare. Primum ergo xxiv Februarii antiquum MS. Martyrologium Romanum, sive S. Hieronymi, de his sub finem diei illius ista habet, quæ forsitan ad sequentem diem revocanda fuere ; ut titulus hic v Kalendas Martii illis, solo amanuensium errore, postpositus, fuerit præfigendus : In Ægypto natale SS. Victorini, Victoris Ninivittæ, Nicophori, Serapionis. Suspiciari quispiam possit, ut Victor a quamplurimis ejusdem nominis Sanctis discernere, patriam ejus appositam, Assyriorum nempe urbem, Niniven, aut certe, alia de causa illud ei cognomen fuisse. In MS. Martyrologio Augiæ divitis, seu Richenoviensi, hæc eodem xxiv Februarii traduntur : In Ægypto passio SS. Victorini, Victoris Ninivittæ : pro quo in priori MS. legitur Ninivittæ. At fortassis Victor et Ninivittæ, vel Ninivitta, diversi sunt. De hac tamen Ninivittæ nulla præterquam in his duobus MSS. mentio apud antiquos. Serapion eodem xxiv Februarii refertur in MS. Martyrologio Aquisgranensi, et Auctario Greveni ad Usuardum, jungiturque aliis Martyribus, quos ibidem in varias classes redegitur, et Serapionem hisce Ægyptiis addendum censuimus.

2 Reliqui Latini de iisdem agunt hac xxv Februarii. MS. Martyrol. Trevirense S. Martini numerum solum indicat : In Ægypto vii Martyrum. Nomina indicantur in Martyrol. MS. Mariani Gormani in Hibernia, sed loco omisso, et alio fere ordine, quam apud reliquos : Victor, Victorinus, Claudianus, Papias,

Serapion, Dioscorus, Nicophorus. Vetus Romanum a Rosweydo editum hoc eos ordine, quem reliqui fere servant, retulit : Apud Ægyptum Victorini, Victoris, Nicophori, Claudiani, Dioscori, Serapionis et Papiæ. Adjicit MS. Leodiense S. Lamberti, Sub Numeriano Imperatore, at MS. Coloniense S. Mariæ ad Gradus et Florarium MS. addunt, agente Sabino Duce. MS. Trevirense S. Paulini nominibus recensitis subdit. Qui omnes solenne martyrium Christo dedicaverunt, sub Mimbriano (lege Numeriano.) Principe, Duce Sabino. In eodem MS. qui aliis Dioscorus, Dionysius est. Simili mendo in MS. Carmeli Coloniensis, Nichodorus et Papinon scribuntur, qui sunt Nicophorus aliis et Serapion : imo et Imperator Numerianus inepte Juvenianus vocatur : qui sub Juveniano Imperatore, inquit, exquisita tormentorum genera toleraverunt. Usuardus in omnibus passim Codicibus manu exaratis et typo cussis. Apud Ægyptum, inquit, natalis SS. Victorini, Victoris, Nicofori, Claudiani, Dioscori, Serapionis et Papiæ, sub Numeriano Imperatore : quorum primus, secundus et tertius pro confessione Deitatis constanter exquisita suppliciorum genera tolerantes ; reliqui quatuor, Claudianus et Dioscorus, flammis incensi, Serapion et Papias gladio cæsi sunt. Omnes itaque celebre martyrium dedicaverunt. Eadem leguntur in Martyrologio Romano Bellini, et Viola Sanctorum. Pro Claudiano apud Molanum Claudius habetur. In Martyrologio Coloniæ 1490 excuso hæc sub finem adduntur : martyrium, agente Duce Sabino, dedicaverunt.

3 Beda excusus et MS. Monasterii Richebergensis, longiore hoc encomio eos celebrat : Apud Ægyptum natale SS. Victorini, Victoris, Nicofori, Claudiani, Dioscori, Serapionis et Papiæ, sub Numeriano, agente

iidem et Clau-
dianus,Dioscorus et
Papias :

F

cum longiore
encomio apud
Beda

A agente Sabino Duce. Quorum primus in pilam e robore cavam, et undique circumforatam missus, ac per singula foramina diutissime transpunctus, et cum nimius sanguis efflueret, eductus e pila, capite cæsus est. Secundus manibus ac pedibus amputatis, in eandem pilam missus prioris tormenta sustinuit, et novissime gladio cæsus est. Tertius cum ultro in pilam fuisset ingressus, indignatus iudex jussit eum inde produci, et super craticulam prunis substratam aliquantisper assari et inverti. Cumque in confessione persisteret, sublatus inde, minutatim gladio concisus, spiritum reddidit. Reliquorum quatuor Claudianus et Dioscorus flammis incensi, Serapion et Papias gladio consummati sunt. *Hæc Beda, quæ verbis hinc inde pauculis commutatis habent Ado Viennensis, Notkerus, Petrus de Natalibus lib. 3 cap. 151, Martyrologia MSS. Reginæ Sueciæ, Trevirense S. Maximini, Bruxellense S. Gudilæ, in quo dicitur natale sanctorum septem fratrum. In Adone MS. Leodiensi S. Laurentii pro Dioscoro est Moscorus et Fabianus Dux pro Sabino. In MS. Reginæ Sueciæ omisso Numeriano Imperatore, post nomina Martyrum hæc leguntur: Qui sub Sabino Duce perempti sunt, quorum primus in pilam ex robore cavam etc. in MS. Trevirensi ex ebore cavam habetur. Idem apud Equilinum cultris transpunctus dicitur. At tertium jussit iudex secundum Notkerum aliquantulum perassari. Denique in fine codicis Bruxellensis gladio perempti omnes, celebre martyrium consummaverunt. Ex dictis elogium in hodiernum Martyrologium est ejusmodi translatum: In Ægypto natalis sanctorum Martyrum, Victorini, Victoris, Nicephori, Claudiani, Dioscori, Serapionis et Papiæ sub Numeriano Imperatore, quorum duo primi pro confessione fidei exquisita suppliciorum tormenta constanter tolerantes capite plectuntur. Nicephorus post craticulas candentes, ignesque superatos, minutatim concisus est. Claudianus et Dioscorus flammis incensi, Serapion vero et Papias gladio cæsi sunt.*

An passi
Diospoli?

4 Urbem Ægypti, in qua hi gloriosi athletæ coronam martyrii promeriti fuerunt, assignant aliqui Diospolim, sive Diopolim. Nam Petrus Cabilunensis Episcopus in Topographia sanctorum Martyrum ante annos ducentos composita ac postea a Maurolyco recognita, litt. D. ista scribit: Diopolis civitas Ægypti. Hic Victorinus, Victor, Nicophorus Claudianus, Dioscorus et Papias, sub Numeriano Imperatore Martyres. Diospolis parva civitas in Ægypto. Hic habitaverunt Amos, Macarius Ægyptius, et Isidorus discipulus Antonii anachoretæ. Ptolemæus lib. 4 cap. 5 utramque Διὸς πόλιν appellat, illam μεγάλην hanc μικράν. Fuit prior, de qua hic agitur, metropolis Thebaidos. Quam horum Martyrum palæstram etiam statuunt Maurolycus, Galesinius, Canisius et Ferrarius in Topographia Martyrologii Romani. Tormenta primorum paullo aliter narrat Galesinius: Diospoli, inquit, in Ægypto sanctorum Martyrum, Victorini, Victoris, Nicephori, Claudiani, Dioscori, Serapionis et Papiæ, ex quibus Victorinus in caveam ex quercu confectam, undique perforatam inclusus, et per foramina cultris vulneratus, capite cum extaret, securi percussus est. Victor idem pertulit. etc. In Notationibus jubet pro Nicephoro reponi Nicophorum; ita enim in omnibus scribi. In hodierno Martyrologio Romano Nicephorus scribitur, uti etiam Græci, de quibus mox agemus, appellant: Baronius quoque in Annal. tom. 2 an. 284 num. 10, quo ipse anno illorum martyrium refert.

Nicephorus,
aliis Nicophorus.

A Græcis referuntur 30 Janu.

5 Idem in Notis ad Martyrologium Romanum asserit Græcos in Menologio de iis agere xxxi Januarii. Nos auctoritate Baronii magis moti et isto xxxi et præcedenti xxx Januarii, et sequente i Februarii de iis inter Prætermisos egimus, atque inde ad hunc xxv re-

jecimus ulteriorem inquisitionem. Die autem xxx Januarii in Menologio a Canisio edito ista habentur: Eodem die sanctorum Martyrum Victorini, Victoris, Nicephori, Claudiani, Diodori, Serapionis et Papiæ in urbe Corintho passorum Imperatore Decio. At majus hoc encomium xxxi Januarii adfertur in magnis Menæis: Eodem die memoria sanctorum Martyrum, Victorini, Victoris, Nicephori, Claudii, Diodori, Serapionis et Papiæ Corinthiorum. Hi Decio imperante ob fidei in Christum confessionem comprehensi, et ad Tertium Proconsulem, Corinthi Græciam consulari imperio administrantem, adducti. Ex Corintho autem sancti sunt emissi: et post plurimos et intolerabiles cruciatus vario fine vitam clausurunt. Victorinus, Victor et Nicephorus in mortarium compacti et contusi, animas ediderunt: Claudius manibus pedibusque truncatis vita excessit: Diodorus exustus, Serapinus capite plexus, Papias mersus martyrium absolvit. *Hæc in illis Menæis, quæ etiam apud Cythæreum ἐν βίαις ἀγίων leguntur. Adduntur in Menæis decem versus, quibus hæc indicantur:*

Tres, membris in mortario contritis, facti generosi.

Apparuerunt hi tres membra corporis Christi;

Illustres primitias Claudius Domino

E corpore dedit, manus et pedes.

In igne etiam datur certaminis corona:

Ingressus es Diodore, et Martyr coronaris.

Dein, o vita, contra timorem gladii te confirmabo, Quemadmodum etiam Deus confirmavit Serapinum.

Lotus es, o Papia, in acerbis maris balneis,

Et dulcedinem adeptus es cœlestium deliciarum.

6 Galesinius in Notationibus ad i Februarii, Horum, inquit, egregias pro fide Christi dimicationes fortiter constanterque susceptas, Græce explicatas, Latine redditas, adscripsimus Martyrologio. In quo ad easdem Februarii Kalendas ista tradit: Eadem die sanctorum Martyrum Victorini, Victoris, Nicephori, Claudii, Diodori Serapionis et Papiæ. Ii cives Corinthii, Christianæ religionis accusati, varie necati, cœlesti præmio perfruuntur. Victorinus oculo dextro eruto, præcisis manibus et pedibus, in pila marmorea contusus, animam Deo reddidit. Victor abscessa lingua, idem supplicii genus invicto animi robore subiens, migravit in cœlum. Nicephorus primo ita pedibus pressus est, ut e naribus sanguis eruperit: post capillis suspensus, tum in mortario demum pilo contractus, abiit ad Dominum. Claudius autem manibus pedibusque abscissis, in ignem coniectus. Diodorus igne coctus, Serapio sublimibus pedibus pendens, capite multatus, Papias saxo alligatus in mare projectus; ita nobilis martyrii coronam omnes acceperunt. *Hæc a Græcis accepta habet Galesinius: quem sequitur Canisius in Martyrologio Germanico, sed eisdem Actis in breviorum contractis epitomen.*

7 Iterum Græci in Menæis eos celebrant v Aprilis, et quidem primo loco, atque in adjunctis odis passim eorum certamina exprimunt. Ita autem illum diem auspicantur: Eodem mense, die quinto, sanctorum Martyrum Claudii, Diodori, Victoris, Victorini, Papiæ, Nicephori, et Serapionis qui, uti in prima ode dicitur, oculis expunctis, et digitis contusis, et lateribus adustis suspensi, et ossibus contritis, membratim gladio concisi sunt, aut capite plexi. Fraudulentia conculcata, non negastis Salvatorem universorum, non stulte sacrificastis idolis, o magni et gloriosi Martyres. Veneremur igitur, ut additur ibidem, cum Claudio gloriosum Nicephorum, venerabilem Diodorum et Victorem, Victorinum Pappiamque et Serapionem, chorum septenarium, sanctissimam congregationem et Ecclesiæ populum omnibus ex partibus perfectum, plura dæmonum millium millia gladio

31 Janu.

E

1 Febru.

F

et 5. Aprilis

cum variis
elogiis ex odis
collectis.

A gladio fortitudinis conscindentes. Ac multis similibus recitatis, quæ brevitatis causa omittimus, post titulum Σὺ Κύριέ μου φῶς, Tu Christe lux mea, hæc adduntur : Magnis flagris vulneribusque assuefactus, Diodore, sustinuisti obeliscos et gladios, alacri experimento tolerasti carbonum exustionem. Et tu, Serapion, in tormentis suspensus inconcussa mente permansisti, inter callidos ac versutos degens, gladio vitam finivisti. Hostiles, o Pappia, gladios sensisti percussus, et clavis confixus Martyr, et aquis maris submersus. Hymnis laudentur Serapion et divinus Diodorus, Victorinus, Pappias, Nicephorus, Claudius et Victor, qui imposturas et fraudes perfectissime vicerunt. Post recitatas dein variorum Martyrum memorias de hisce Sanctis hæc iterum referuntur : Passus es, o gloriose Victor, lateribus exco-riatis, atque in mortario confractus, ac lingua ex-scissa mortuus, cantando : Benedictus es, Domine, in templo gloriæ. Fortitudine divini Spiritus, o Claudii, tolerasti flagris humeros et ventrem cædi, maxillas percuti, ac manibus pedibusque abscissis, laudas Dominum. O Nicephore revera Martyr, sustinuisti et magnanimus digitorum perditionem, et constans totius corporis contusionem : victoriæ ergo diademate nomini tuo conveniente exornaris...

B Hodie magna fide accedamus et generosum Victo-rium, Claudium et divinum Pappiam, et Diodorum et Serapionem, et sapientem Victorem et Nicephorum, beatos ac fortunatos prædicemus. Hactenus Menæa.

8 De eisdem videtur eodem v Aprilis agi in Antho-logio Græcorum his verbis : Τῶν μαρτύρων Κλαυδίου, Διοδώρου, Θεοδούλου καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς. Hinc Ferrar-ius ita illos Catalogo generali inscripsit : Apud Græcos sanctorum Martyrum Claudii, Diodori, Theo-duli et sociorum. At Theodulus huc non spectat, qui cum Agathopode martyrium passus, eodem v Aprilis seorsim refertur. Menologium a Canisio editum Me-næis assentitur his verbis : Sanctorum Martyrum Claudii, Diodori, Victoris, Victorini, Papii, Nice-phori, Serapionis. Apud Cytheræum etiam referun-tur, et nomen Παππίου scribitur, quod interpretes Me-nologii a nominativo Πάπιος deduxit, cum sit Παππίας, aut Παπίας, uti sæpius in Menæis legitur. Alium scru-

pulum injicit Baronius in Notis ad vi Martii, quo die referuntur SS. Victor et Victorinus, Claudianus et hujus uxor Bassa Nicomediæ varia tormenta passi, et in carcere extincti. Ubi addit Baronius : Agunt item Græci de Victore et Victorino xxxi Januarii, quos tamen non Nicomediæ, sed Corinthi sub Decio Im-peratore passos affirmant : sed fortasse illi ab his sunt diversi. Imo plane diversos arbitramur, cum illi solum tres sint cum Bassa uxore Claudiani et ab Mar-tyrologis constanter referuntur Nicomediæ in carcere extincti.

9 Alia inter septenos hosce quæstio manet, qui pro-betur eosdem esse, cum reperiatur loci, temporis et no-minum differentia. Nam qui Latinis sunt Claudianus et Dioscorus, a Græcis Claudius nomine contracto, et Diodorus, littera d loco sc scripta, appellantur. Sed vel tantilla diversitate apud eosdem Græcos idem Martyr, modo Serapion, modo Serapinus, et Papias ac Pap-pias appellatur, et Nicephorus iisdem Græcis est cum Martyrologio Romano, qui aliis Latinis Nicophorus fere, aut Nicoforus. At temporis locive, quibus passi sint, nulla ad v Aprilis, quo die præcipue coluntur apud Græcos fit mentio : Ad Kalendas Februarii in elogio a Galesinio Latine reddito dicuntur cives Corinthii, et in Menæis ad xxxi Januarii Μάρτυρες οἱ ἐν Κορίνθῳ, ἀχθόντες Τερίῳ τῷ ἀνθυπάτῳ ἐν Κορίνθῳ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἑλλάδος διέποντι. Martyres Corinthii, ad Tertium Proconsulem Corinthi consulari imperio Græciam administrantem adducti. Sed emissi ex Corintho di-cuntur Ἐκ Κορίνθου δὲ ὄρμητο οἱ ἄγιοι. Quæ fors an sub Decio contigerunt, quando exules in Ægyptum pro-fecti, ad tempora usque Numeriani illic superstites, tandem glorioso certamine Martyres occubuerunt. Suc-cessit Numeriano Diocletianus sub quo maxima in Chris-tianos est exorta persecutio, quæ decinta numeratur, et sub hoc numero subinde Deciana mendose dicta : potuit illa etiam censerī, quæ sub Numeriano paucis solum locis ob antiqua olim a Decio edicta proposita vigit. Nonnulla etiam in tormentis differentia est. Si quando Acta eruantur, liquida erunt omnia. De SS. Pappia, Diodoro Claudiano, et Corona in Pamphylia sub Decio passis agemus Die sequenti xxvi Februarii.

D AUCTOR: G. H.

Nomina Mar-tyrum varie scripta.

An cives Co-rinthii ibidem primo capti.

in Ægypto cædes passi :

S. Theodulus ad alios spec-tat,

uti et Nicome-diæ passi Victor, Victo-rinus etc.

DE S. ANTONIO MARTYR E

G. H.

XXV FEB.

S. Antonius igne assump-tus :

Plures toto hoc opere Martyres, Antonii appel-lati: quorum alii gladio cæsi, alii in mare submersi, alii in ignem injecti, alii aliis tor-mentorū generibus occisi palmam martyrii fuere promeriti. Græci xxv Februarii in Menæis de hoc Martyre ista pauca commemorant: Eodem die S. Antonius Martyr igne absumptus est. Ad quod martyrium in subjuncto disticho ita allu-dunt :

Εὐθέντες Ἀντώνιον εἰς πῦρ οἱ πλάνοι,
Εὐψουσιν ὅψιν νήστιμον τῷ Κυρίῳ.

Injicientes Antonium in ignem malevoli, Coquunt ferculum sobrium Domino.

Nomen ejusdem Martyris Antonii adscriptum est margini extremo apud Maximum Cytheræum ἐν βίῳς ἁγίων, reliquis incuria typographorum omissis.

2 Alius in fornacem ignis ardentis injectus Anto-nius, celebratur ix Augusti Martyr apud Græcos in iisdem Menæis, et Menologio a Canisio edito, et ortu Alexandrinus dicitur, sed nulla suppetunt argumenta, quibus unum eundemque esse, ac utroque die a Græcis coli probemus.

alius in fornacem ardentem conjectus co-litur 9 Aug.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

ANANIA PRESBYTERO, PETRO CLAVIGERO, ET VII MILITIBUS,

Commentarius prævius.

J. B.

SUB DIOCLETIA-NO.

XXV FEB.

S. Ananiæ et sociorum me-moria in Martyrologiis, 26 Januarii,

Etsi affirmet Matthæus Raderus noster in MSS. Annotationibus ad Græcorum Menæa, in nullis Fastis aut Calendis horum esse mentionem, præterquam in Menæis; plura tamen mox pro-feremus Martyrologia, quæ de illis agant, et ad varios dies. Et quidem xxvi Januarii citata Menæa ita ha-bent: Eodem die commemoratio sanctorum Mar-

tyrum, Ananiæ Presbyteri, Petri Κλειδοφύλακος, (sive Clavigeri, aut Clavium custodis) et cum ip-sis vii militum. Tum hoc eum elogio ornant, quod Maximus Cytherorum Episcopus in vulgarem Græco-rum linguam vertit, ediditque in βίῳς ἁγίων. Hi Dio-cletiano Imperatore Maximo Præsidente Phœnicen ad-ministrante, ibidem coronam martyrii sunt adepti. Perductus

AUCTORE J. B.

A Perductus ad Maximum Ananias, cum Christum intrepide confiteretur, idola vero irrideret, verberibus primum cæditur, ignitis deinde veruculis humeri ei aduruntur, ipsæque jam ustulatæ carnes aceto et sale consperguntur. Post oratibne fanum concutit, et idola humi prosternit. In carcerem conjectus, cœlesti cibo recreatur. Ibi ipsum carceris janitorem ad Christi religionem convertit : cumque eo tandem, Maximi Præsidis jussu, mortem subiit, in mare projectus, cum aliis septem militibus, quos ad Christi signa pertraxerat.

27 Januar.

2 Ad xxvii Januarii eos retulit Petrus Galesinius hisce verbis : Eodem die S. Ananiæ Martyris, qui Diocletiano Cæsare apud Maximum Præfectum Christianam fidem sponte professus, in idolorum cultum invecus est : itaque comprehensus, primum verberibus cæditur, deinde candentibus subulis perfoditur : post verberibus, quæ sic acceperat, sale et aceto perfricatis, in custodiam includitur, ut eo loco fame necaretur. Sed divinitus factum est, ut per septem dies cibo cœlesti is aleretur. Quod ubi animadvertit carceris custos Petrus, relicta impietate, Christianam amplexus est religionem. Quamobrem hic una cum eo, Præfecti jussu, rotæ alligatus, in craticula uterque collocatur, succenso igne : quo de repente mirabiliter restincto, tortores, ubi rei admirabilitatem perspexerunt, Christum Deum libera voce profitentur : atque sic quidem hi, qui septem erant, et illi ambo, Ananias et Petrus, in mare projecti, ad martyrii palmam pervenerunt. Ita ille, qui in Notationibus profitetur, se ex tabulis Græcis totum Ananiæ martyrium Latine expressisse. Joannes Tamaius Salazar ad eundem diem Martyrologio Hispanico ita inscripsit : In portu Juliobrigensi Hispaniæ, sanctorum Martyrum Ananiæ et Petri ejus custodis, cum aliis vii satellitibus, qui cognita veritatis fidei evidentia, et Martyris constantia, in Christum credentes, in mare projecti, ad gloriæ trophæum pervenerunt intrepide. De loco martyrii postea quæremus.

25 Febr.

3 In pluribus antiquis Martyrologis MSS. et nonnullis excusis, statuitur horum pugilum natalis xxv Februarii. Ita MS. Florarium : In Fenice passio SS. Ananiæ Presbyteri et Petri, cum septem militibus. Martyrologium collegii Societatis Jesu Lovanii in membrana exaratum, satis antiqua manu : In Fenice SS. Ananiæ et Petri carcerarii ejus. Hermannus Greven Carthusianus in Auctario ad Usuardum anno cixlxxi excuso, solum istud habet : Ananiæ Martyris. MSS. Martyrologia Ecclesiæ S. Gudilæ Bruzellæ, Domus C S. Hieronymi Ultrajecti, monasterii S. Cæcilie Leidæ, et Lacus S. Mariæ extra eandem urbem, itemque aliud insigne ac vetus quod penes nos est, ita habent : In Phœnice, SS. Ananiæ Presbyteri, et Petri carcerarii ejus. Quorum primus sub Præsede Maximiano flagris cæsus, sale acetoque vulnera aspersus, et cilicio asperrimo confricatus, et deinde cum Petro præfato, ejus constantia converso, post varias pœnas simul in fornacem succensam missus, cum aliis septem militibus in mare præcipitati, gloriam martyrii adepti sunt. In antiquissimo Adonis Martyrologio, quod asservatur in monasterio S. Laurentii juxta Leodium, ad marginem sed antiqua manu adscripta hæc erant : In Phœnice passio S. Ananiæ Presbyteri, et Petri cum septem militibus. Qui Ananias sub Præsede nomine Maximiano, flagris cæsus, et sale et aceto aspersus ejus vulneribus, et cilicio asperrimo confricatis ; et sola ejus insufflatione contritis idolis ; retrusus est in carcerem : ubi dum a Domino visitatur, Petrus carcerarius compunctus, et Christo credens, cœpit ei adhærere, et præsentia corporis et defensione Christianæ fidei. Inde carcere eductus, in craticula substratis prunis exurit, nec vincitur ; deinde sale

cum epitome
Actorum :

confricatur, et spatha carnes conciduntur. Petrus D vero super prunarum congeriem resupinatur. Post hæc carcere inclusi post septem dies educuntur, et in fornace missi, nihil contra eos valuit incendium. Quorum constantissimam virtutem admirati septem milites, qui in eorum suppliciis fuerant grassati, crediderunt Deo, relicta gentilitate : qui cum eis multis affecti cruciatibus, ad ultimum in mare præcipites dati, beato fine in Christo quieverunt. Ipse etiam Præses rabie mentis efferatus in seipsum, ultro mari injectus infelicitè interiit, primum tamen in Sanctos tam crudeliter se desævisse pœnitens : sed effectum pœnitentiæ spontanea morte præveniens, nullus remansit.

4 Ad diem xxvii Martii horum Martyrum ita rursus meminit Hermannus Greven : Ananiæ Presbyteri, et Petri, ac aliorum vii militum sub Diocletiano submersorum. Eodem die Petrus Canisius noster amplum eorum contexit elogium, quo Actorum epitomen complectitur, asseritque in Phœnicia tumultata eorum corpora : sed in eo ab Actis discrepat, quod eo die consignet eorum memoriam, cum, quæ damus Acta, discrete tradant consummatos esse beatissimos Martyres vi Kalendas Martii : ubi tamen inesse mendum aliquod suspicamus, ac legendum v Kal. Mart. cum vi Kal. sive xxiv, nulla Martyrologia, quæ quidem viderimus, eorum meminerint. At nec meminerunt iis diebus, quos MS. Budicense Agonesque Martyrum Lutetiæ excusi designant. Hi enim consummatos aiunt iv Kal. Februarias, quæ est vicesima nona Januarii. Illud autem sic habet : Passi sunt autem sancti Martyres sub Maximiano et Diocletiano Imperatoribus, die quo regnavit et triumphavit in Cruce Dominus noster Jesus Christus. Is vulgo creditur esse dies xxv Martii. Neutro die in Fastis nominati.

5 Descripserat Ananiæ et sociorum Acta Heribertus Rosweyodus noster ex insigni ac vetusto codice monasterii Gladbacensis in provincia Juliacensi, quæ nos cum alio itidem codice Imperialis monasterii S. Maximini Treviris contulimus. Eadem accepimus a Joanne Gammansio nostro ex MS. cœnobii Budicensis Canoniorum regularium in Westphalia : sed hæc paullum interpolata, et exornata videntur, uti et quæ Rosweyodus olim describi curarat ex Agonibus Martyrum Lutetiæ ante centum annos, excusis. Extant quoque hæc Acta inter Historias Sanctorum Colonia anno cccccclxxxiii, ac biennio post Lovanii excusas, quas Legendæ partem secundam vocare uspiam Molanus videtur : sed contracta ea sunt Acta, uti et quæ in MS. codice Ecclesiæ S. Salvatoris Ultrajecti habebantur. Cum in tot codicibus ea extent Acta, et in pluribus consignata sit Martyrologiis eorum memoria, mirari quispiam possit, cur Tamaius Salazar in Notis ad xxvii Januarii pronuntiet sterilem admodum de his Martyribus apud nostros (Hispanos nempe) et externos adesse commemorationem. Ex duobus agnosci et nomen, et agonis palæstram, cruciatuumque ferocitatem : Dextro scilicet et Galesinio. Ex his ipse Acta contexuit, non paucis nescio unde adjectis. Verba Galesinii num. 2 recitavimus. In Chronico, quod Dextro adscribitur, ad annum 308 Comment. 2 num. 10 ista habentur : In Hispania in portu Juliobrigensi S. Ananias et socii, qui pluribus cruciatibus toleratis evicerunt. Quibus ex verbis, etsi, quantam volunt nonnulli, tribueremus illi Chronico auctoritatem, non tamen pro certo constaret, eundem esse Ananiam de quo Galesinius aliique agunt : præsertim si Hispanus ille Ananias miles fuit, adeoque et Præfectus militum ut scribit Tamaius, cum alter Sacerdos fuerit, ut ex Martyrologiis citatis ac Menæis Actisque exploratum.

6 Eadem Menæa cum Cytheræo, ac pleraque Martyrologia jam citata, in Phœnice palmam martyrii obtinuisse Ananiam et socios affirmant. Acta quæ damus ex

item 27 Mar-
tii :E
in die variant
Acta,quæ hic ex
MSS. eduntur :alia ad ma-
num :

F

recentiora
quædam in-
certa :in Phœnice
passi ?

ex

A ex MS. Gladbacensi et S. Maximini, aiunt in Phœnice sepulta eorum corpora. Quæ ex codice Budicensi descripta, tradunt disruptis vinculis ad littus maris in momento perlata esse contra civitatem, quæ vocabatur Fenete. Quæ forte sunt ab eo qui Acta illa recensuit et interpolavit, ita immutata. Quamquam fuit in Palæstina Phennesus, seu Phæno urbs sed non maritima. Legenda Colonix et Lovanii anto annos, ut diximus, CLXX excusa, ita habet : Et sepelierunt eos honorifice in Fenice, in loco ubi per merita Sanctorum virtutes multæ fiunt. Fenice quoque scriptum in MSS. nonnullis, in aliis Phœnice : apud Canisium, in Phœnicia : in Menæis, ἐν φονίῳ, in βίσις Ἀγίων Cytheræi, κατὰ φονίαν. In Agonibus Martyrum Lutetiæ excusis ita dicitur : Et alia die sedens Præses pro tribunali, in provincia Bithyniæ, civitate Mansisto etc. Et sub finem : Consummati sunt autem beatissimi Martyres in provincia Bithyniæ, civitate Mansisto. Nusquam alibi Mansistum urbem legi. Juliobriga nota veteribus, Plinio lib. 3 cap. 3, et Ptolemæo lib. 2 cap. 6. qui inter Cantabrorum mediterraneas urbes eam censet. Plinius deinde lib. 4 cap. 20 in eorumdem Cantabrorum regione statuit, portum Victoriæ Juliobrigensium. Extetne ea nunc urbs, et una sit an duæ, quove nomine appelletur, video non satis constare inter recentiores. Neque expedit diutius loco uno investigando occupati, cum securius sit, pluribus assentiri, in Phœnice, statuentibus locum certaminis Ananiæ ac sociorum. Si quod in alteram partem documentum occurrerit liquidum ac certum, sequemur.

B 7 De horum quoque martyrii tempore, nil aliud constat, quam, quod plurimi affirmant, sub Diocletiano triumphasse. Non igitur, quod in illo scriptum Hispaniensi Chronico, anno CCCVIII, cum quadriennio ante sese Diocletianus purpura abdicasset.

VITA EX VETUSTIS MSS.

CAPUT I.

S. Ananiæ Presbytero, Christum ad tribunal confesso, inflicta tormenta : idola cum templo insufflando ab eo eversa.

a
Ananias a
pueritia sanc-
tus,

c
postea fil Sa-
cerdos :

b
orta persecu-
tione,

c
d

*Præsidi stiti-
tur :*

*Christianum
se professus,*

Ananias vir sanctus ab infantia rudimentis fidei se circumdans, misericors, benevolus, separatus ab omnibus seculi actibus, in divinis Scripturis nimis eruditus erat, ita ut sensum memoriæ pro libro haberet. Qui cum adhuc lubricæ esset ætatis, raptus a populo Diaconus est ordinatus. Insistente vero populo, post parvum temptus Presbyter est ordinatus. Qui præcepta Domini adimplens fideliter, nulli ferebat adulationem, sed rectus erat ad veritatem.

2 Cumque vitam suam Domino adjuvante bene regeret, ecce a *b* Diocletiano Imperatore jussio emanavit, ut Christiani sacrificarent diis. Alia denique die sedens Præses pro tribunali, *c* jussit exhiberi Christianos ad thurificandum. Tunc quidam, *d* Munificandus nomine, homo profanus, plenus vanitate idolorum, qui et procurator videbatur esse civitatis, audiens jussionem Præsidis, statim abiit ad domum S. Ananiæ, et ingressus invenit eum legentem codicem, et dixit ei : Leva, quid sedes? Et S. Ananias respiciens ad eum, dixit : Quid est, amice? At ille respondit : Vocat te Præses. Et surgens S. Ananias, lætus effectus dixit : Eamus in nomine Domini nostri Jesu Christi. Qui mox venerunt ad auditorium.

3 Et ingressus Munificandus, obtulit eum, gaudens quasi prior parvisset præceptis Præsidis. Quem ut vidit Præses juvenem fortem, hilarem vultu, et valde decorum aspectu, cum admiratione animi dixit ad eum : Quis diceris? Ananias respondit : Christianus sum. Præses dixit : Quo nomine appelleris edicto. S. Ananias respondit : Si nomen meum quæ-

Februarii T. III.

ris, Ananias vocor. Præses dixit : Quia dixisti te Christianum esse, sacrifica diis, secundum præceptum Imperatorum. Sic enim jusserunt Imperatores, ut omnes Christiani, qui inventi fuerint, sacrificent diis : si autem noluerint, diversis tormentis usque ad mortem afficiantur, obedientes vero magnum honorem consequantur. Proinde acquiesce mihi, et sacrifica diis, et primæ dignitatis esse poteris. S. Ananias dixit : A pueritia mea sacrificare didici Deo, et Christum Jesum adorare puro corde : vacuis autem et vanis dæmonibus, quid dicuntur a te dii, non sacrifico. Age quod agis.

4 Præses dixit : Video te in juvenili ætate virum et sermone nimis sapientem : et quomodo te in tali errore dedisti, ut unum Deum et Christum colas, quem male agentem Judæorum pueri crucifixerunt? S. Ananias dixit : Si scires virtutem Crucis ejus, relinqueres idolorum errorem, et ipsum adorares, ut animæ tuæ vulnera curet, qui est verus Deus, unicus Dei Patris filius, omnipotens per omnia cum Patre, qui cum voluntate Patris et sua, naturæ hominum pro fine seculi hujus seipsum dedit, ut eos, qui vincti laqueis a diabolo capti tenebantur, pretioso suo sanguine redimeret, et impiorum insaniam atque idolorum vanitatem, quam tu colis, judicio et potestate suæ mortis æternis pœnis adjudicaret. Præses dixit : Multis sermonibus et seductoriis adinflasti aures meas, quasi qui possis mihi persuadere deorum gloriam derelinquere, et colere crucifixum, sicut et tu vis : sed me audi, sacrifica diis, et non minima tibi provides, et *e* in præsidatu meo magnus eris. S. Ananias dixit : Quem semper et nunc usque meum provisorem Deum Patrem et Dominum Jesum Christum adoravi, ipsum colere sum paratus. Nam tu dæmonum minister videris, et non minimis tormentis es cruciandus.

5 Præses dixit : Quia cum fiducia feci te loqui, et deos blasphemias, et me putas dæmonum habere consortium. Sed de cetero ego superbiam tuam abduco et quasi blasphemum pœnis te excrucio, et compello deos colere, qui protegent civitatem, per quos et mundus gubernatur. S. Ananias dixit : Vere quia cæcus es et infelix, sensu cares, qui Deum verum genitorem unius verbi, et omnium rerum gubernatorem ignoras, et a similibus tibi immundis dæmonibus seculum gubernari existimas. Præses dixit : Sacrifica diis, nam *f* divaricari faciam membra tua. S. Ananias dixit : Consuevisti timore tuo terrere similes tibi ; nam mihi noli verbis comminari, sed dico, age quod putas, quia adest mihi susceptor meus.

6 Ad hæc Præses commotus introivit in templum, quod erat magno opere factum, *g* ubi erat camera deaurata, plena simulachris, et ipsa argentea ex auro infecta : et jussit induci S. Ananiam, et dixit ei : Sacrifica magno Herculi : vide gloriam et virtutem ejus. S. Ananias dixit : Seduceris miser, nescis quid conveniat tibi. Isti enim lapidei, lignei, ferrei, ærei, ab hominibus facti sunt, et ornati ex argento et auro, ad seducendos vos acordes, ut eos per malum intellectum sequamini, qui nec vident, nec audiunt, nec loquuntur, nec ambulant, nec aliquem juvare possunt, nec seipsos salvare, si quis comminutus fuerit ex eis. Præses hæc audiens, accensus furore jussit nudari eum, et tensum virgis cædi. Cumque caderetur S. Ananias, elevatis oculis ad cælum dixit voce magna : Vide Domine, et adjuva servum tuum. Præses autem magis præcepit eum cædi fortiter. Et cum mutasset triginta Centuriones cæsus, ut et virgæ et nervi consummati fuissent ; amplius furere cœpit Præses, et jussit eum ad fustes *h* aptari, ut patefacta interiora ejus viderentur. Sanctus autem Ananias hilari vultu hymnum Deo canebat,

D
EX MSS.

*recusat idolis
sacrificare :*

*Christum li-
bere prædicat :*

e

*Præsidi mi-
nas contemnit.*

f

F
*in templum
ductus*

g

deos ridet :

cæsus virgis

et fustibus,

h

Auctore G. II. latus canil : bat, dicens : Eripe me de inimicis meis, Domine, et ab insurgentibus in me libera me : eripe me de operantibus iniquitatem, et de viris sanguinum salva me. Et mirabantur omnes, quod tam crudeliter plagis laniatus forti animo lætaretur.

ferro candente uritur, sale et oceto aspersus, cilicio perfricatur. 7 Iterum ergo Præses dixit : Sacrifica vel nunc, et dimittam te. S. Ananias nihil ei respondit. Præses vero fremens cum ira jussit cum ferro candente ustulare dorsum ejus, et sal cum aceto excellenti ex cilicio camelorum perfricare dorsum ejus. Cumque fieret, S. Ananias respiciens in cælum, dixit : Qui Sodomitarum terram per inobedientiam iniquitatum igne consumptam desertamque fecisti, et nunc, Domine, ostende per me signum virtutis tuæ, ut confundatur impius iste judex cum omnibus satellitibus suis. Et signo Christi muniens labia oris sui, insufflavit simulachra : et statim elisa sunt, et facta sunt tamquam pulvis. Et dixit eis S. Ananias : Ecce videte quæ colebatis infelices ; ubi est virtus eorum ? quare non potuerunt sibi adesse ? Nam et templum ipsum exeuntibus vobis exterminabitur. Ut ergo egressi sunt foras, mox corrui a fundamentis. Quod videns Præses, jussit Sanctum Dei in carcerem mitti, et nec aquam illi dari. Et eadem die successum est Præsidi.

Cruce se signans, insultando idola evertit,

et templum. B Præsidi.

a In Budicensi codice, ut antea indicavimus, Acta hæc exposita et amplificata sunt. Palet ex hoc eorum exordio : Cum persecutio sævissima Christianorum facta esset, sub implissimis Imperatoribus Diocletiano et Maximiano multi fideles, Deum timentes, religiosam vitam ducere studuerunt ut per sacræ fidei confessionem mererentur attingere ad sinceram pro Christo passionem, et cum palma martyrii pervenire ad coronam regni æterni. Ea igitur tempestate quidam Christianus, Ananias nomine, ab infantia cœpit Christum colere. et religionem sanctæ fidei toto cordis affectu amplectendo servare. Erat enim misericors, humilis, castus et benevolus, separatus ab omnibus seculi actionibus, in divinis Scripturis intantum eruditus, ut sensu memoriæ pro libro uteretur frequentius. Cujus industriam animi videntes populi Christiani, primo Diaconum, postea Presbyterum ordinari subrogarunt — b Ita MS. S. Maximini, Agones Martyrum, Legenda Colon. at Budic. MS. a Diocletiano et Maximiano. MS. Gladbac. Juliano. — c Addunt Agones : in provincia Bithyniæ, civitate Mansisto. MS. Budic. Præses illius civitatis ubi B. Ananias populo Dei viam veritatis prædicabat — d Ita MS. Gladbacense S. Max. Munifandus. Budic. Munifandus. Agon. Monophandus. Deest in Legenda nomen. — e Agones, præsentia meæ carus eris. — f Agon. divellitari. Unum MS. dilacerari — g Agon. concamerationibus et laquearibus aureis. plenum simulachris etc. — h Addit MS. Budic. ac contos nodosos.

CAPUT II.

Petri conversio : ei et Ananiæ inflicta tormenta.

In carcere jejunos orat :

C Retrusus autem in carcerem S. Ananias orabat Dominum, dicens : Domine Jesu Christe, qui fecisti cælum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt, qui plasmasi hominem manu tua, et posuisti eum in paradiso deliciarum, et dedisti ei mandata quæ custodiret, sed malitia serpentis per Evam transgressus est præceptum ; et patiens ei fuisti secundum pietatem tuam magnam, qui prius omnia feceras propter eum, ut per diem sol in cælo esset, et nocte stellis ornatum lunaque luceret, ut terra universos fructus procrearet ad alendum, ut mare ex proprio sinu præstaret ei ad victum, et ad transmeandum deserviret, ut nihil ei deesset ; qui ab initio tibi servientes in sinu Abrahæ sedere fecisti. qui me indignum a juventute mea in lege tua docuisti, et scientiam mihi intimandam fecisti, et avertisti a me errorem inimici ; ne derelinquas me, neque reprobas ; sed adimple cursum agonis mei, et facito me participem cum omnibus Sanctis tuis, qui ante consummati sunt, ad percipiendam coronam gloriæ tuæ. Hæc eo dicente, septem dies habente in carcere, proxima nocte venit Dominus Jesus Christus ad a fenestram carceris, et dixit ad eum : Ecce ego sum, Anania, quem invocas : ego sum, propter quem hæc pateris : adsum tibi, noli timere, non te derelinquo. Ananias autem procidit in faciem, dicens : Domine, benedic me plenius. Dominus autem ait ad eum : Benedixi te, et

7 die apparet ei Christus a

eumque solatur ei benedicit :

concessi tibi ut sit hæreditas tua vita æterna. Et D adjecit dicens ei : Nihil substantiæ ab hominibus accipies ; ego enim tibi dabo escam indeficientem.

9 Et continuo cœpit columna nubis apparens in carcere, nimio splendore lucere b et iterum duodecimo die Spiritus sanctus in figura columbæ veniens resedit in ipsa fenestra carceris, et consolabatur eum, dicens : Confortare Anania in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.

10 Petrus autem custos carceris audiens, et videns columbam loquentem, et post hæc volasse ad cælum, et S. Ananiam per tot dies sine alimento manentem tam fortem, voceque magna orare Deum die ac nocte et lumen immensum semper lucere in carcere ; compunctus corde aperuit ostium carceris, et ingressus projecit se ad pedes S. Ananiæ, dicens : Famule Dei, subveni animæ meæ, et dignare signum quo signatus, es, et fidem, quam habes, mihi dare ; et signatus, tecum agonizabor, tecum ero, et tecum confitebor Dominum Deum tuum, et Jesum Christum, propter quem hæc sustines, et iterum consummabor. Videns autem constantiam viri Sanctus Dei, dedit ei fidem in Christo. Et cœperunt ambo simul in carcere esse, hymnum Deo dicentes : Dominus regit nos, et nihil nobis deerit, in loco pascuæ ibi nos collocavit.

11 Et ecce advenit c successor Præsidi Maximianus, qui audiens S. Ananiam in carcere esse, simul et custodem carceris conversum, nihil ex toto differens, mox tribunal ascendit, jussit eos intromitti ad se. Quos ut vidit, dixit eis : Sacrificate diis. S. Ananias dixit : Ille Præses, qui ante te fuit, nihil in me profecit, dicendo, Sacrificate diis : iterum et tu audes misera et stulta verba dicere ? Præses dixit : Ille quidem mitis judex fuit, et nihil acerrimum tibi attulit in tormentis ; mihi autem si non consenseritis, ut sacrificetis diis, quibus et Principes seculi sacrificant pro communi salute, magnis pœnis vos cruciabo, et quasi scelestos mala morte perdam. S. Ananias dixit : Ecce paratus sum, profer tormenta : non despero a fide Domini mei. Ad hæc Præses iratus jussit afferri craticulam, et superligari S. Ananiam, d et ignem subterponi. Sanctus autem Ananias hilari vultu collaudabat Dominum, dicens : Quoniam probasti nos Deus, igne nos examinasti, sicut in igne examinatur argentum.

12 Præses autem jussit solvi S. Ananiam a craticula, et convertit se ad Petrum dicens ei : Sacrifica tu. Petrus dixit : Sicut magister et Dominus meus Ananias confessus est, ita et ego confiteor quia F et ego Christianus sum, et aliud agere non possum, nisi Christi viam sequar, qui vitam et gloriam præstabit mihi. Præses dixit : Si ergo magister tuus consentiret sacrificare, tu quid faceres ? Petrus dixit : Homo, qui diabolo servit, nihil verum dicere potest. Nam sicut mare, montem antepositum transire non potest, sic nec magister meus deviare potest a fide Christi : neque ego puer ipsius, quem ille gaudens de tenebris produxit ad lucem. Et tu putas me tam stultum esse, ut ignorem quod per talem virum non possim perfectus fieri ? Præses autem convertens se ad S. Ananiam dixit ei : Ecce carnes tuæ consumptæ sunt, quare non sacrificas, ut libereris a tormentis quæ te expectant ? S. Ananias dixit : Si scirem quod expediret mihi quod dicis, non a te hæc sustinerem, quæ nec sentire me fateor. Sed si habes feriora tormenta, profer, ut de probatione discas, quoniam Dominus meus Jesus Christus protector meus est. Præses vero jussit sale asperrimo cum e squato dorsum ejus fricari ; Petrum autem super prunarum glebam superponi. Sancti autem læti collaudabant Dominum, dicentes : Domine in auxilium nostrum respice, confundantur omnes inimici

columna nubis lucet in carcere :

b 12 die apparet Spiritus sanctus specie columbæ :

Petrus ea visione compunctus,

ei se jungit, et Christum conficitur :

E novo Præsidi sistuntur :

qui generose respondit Ananias d in craticula torretur :

F ambo minas Præsidis rident :

Ananias sale perfricatur : Petrus super prunas ponitur : e

A inimici nostri, qui quærent animas nostras, ut auferant eas.

a Ita MSS. Gladbac. et S. Max. ac Legenda. Agones habent, ad carcerem. MS. Budic. apparuit ei Dominus Jesus Christus. — b Agones addunt, Domino redeunte in cælum. — c MS. Budic. Factum est autem, dum essent in carcere, mortuus est Præses, subrogatus alius pro eo multo nequior, et sævior, qui vocabatur Maximus. Etiam alius quibusdam Maximus dicitur, ut antea ostendimus. — d Agones addunt, cum socio : quod deest in ceteris. — e Deest hoc in Agonibus. MS. Budic. habet cum calce. Legenda, quasto. Et Squatus, sive Squatina, piscis cule aspera, ut ea etiam lignum et ebora poliantur : unde Græcis πτεν, id est lima dicitur. Vide Pinium lib. 9 cap. 12, et lib. 32 cap. 11. Matthiam Martinum in Lexico philologico, Ulysses Aldrovandum de piscibus lib. 3 cap. 66.

Squatus.

CAPUT III.

Milites vii conversi, baptizati, in mare mersi, cum S. Anania et Petro.

Hæc audiens Præses cum ira jussit Sanctos in carcerem recipi, et balneum incendi. Sancti vero constituti in carcere glorificabant Dominum, dicentes : Educ de carcere animas nostras ad confitendum nomini tuo, Domine. Et cum per dies septem a balneum incensum igneum appareret, Præses jussit Sanctos de carcere duci, et in balneum includi. Qui cum ducti fuissent, et apertis ostiis intromississent eos invocantes sanctam Trinitatem inseparabilem; mox flamma, quæ eructabat, extincta est, et ministri clausurunt ostia. Sanctus autem Ananias orabat, b dicens : Domine, qui omnia tua virtute gubernas; qui Isaac oblatum tibi sacrificium sanctificasti, et pro ipso agnum præparasti; qui servum tuum Danielelem de lacu leonum eduxisti; qui Ananiam, Azariam, et Misahalem de camino septies tantum incenso eruisti; qui Jonam de ventre ceti liberasti, et pepercisti Ninivitis; et transduxisti populum tuum per mare rubrum; dans et manna manducare, et aquam de petra bibere, sicut ergo, Domine, liberasti omnes placentes tibi, ita et nos, Domine, libera de ore diaboli.

14 Tertio autem die Præses jussit septem militibus aperire balneum. Et euntibus eis, congregata est multitudo populi, ut viderent si quid forte remansisset de corporibus eorum. Qui ut aperuerunt ostia, eructans flamma multum populum paganorum consumpsit. Illi autem septem milites, a Domini præsentia salvati, viderunt multitudinem Angelorum cum S. Anania et Petro; et mox redeuntes ad Præsidem, dixerunt ei : Domine Præses, illi Christiani, qui missi sunt in balneo, viri sancti sunt, et serviunt Deo vivo, Regi cœlesti. Nos vidimus cum ipsis Angelos Dei cum magna gloria, et tanta incensio ignis, rore frigidior habebatur. Tu autem innocentes viros inique condemnare jussisti. Præses dixit : Magi sunt, et non solum seduxerunt ignem, sed et vos. Aut forte præmium accepistis ab eis? Milites dixerunt : Scito nos servos esse immortalis Dei; nam nos nullum præmium accepimus ab eis. Homo insane, quid potuimus accipere ab eis, quos tu nudos in igneum balneum includi jussisti? Sed scimus, quia cui militant, potest et ignem refrigerare, et aurum et argentum donare eis. Proinde cognosce, quia conversi sumus ad Deum Ananiæ et Petri : habes et nos fortes athletas, resistentes iniquitati tuæ.

15 Ad hæc Præses iratus, jussit ligare eos ad columnas in foro, et de loro crudo cedere fortiter. Ananiam vero et Petrum jussit educi de balneo, et adduci ad se ante tribunal. Quos ut vidit, dixit eis : Quare dedidistis vosmetipsos tam obscuræ spei, illum vero, qui a Judæis crucifixus est, super vitam elegistis, et non vultis nobis consentire? Ananias dixit : Inique, impie, non solum quod sanguinem fundis innoxium, adhuc insuper et passionem ejus blasphemas; audisti tantas virtutes quas tunc operatus est? Non audisti, quod cæci visum, surdi auditum,

claudi gressum, paralytici sanitatem reciperent, leprosi mundarentur, mortui resuscitarentur? Quis autem hoc aliquando ausus est blasphemare? Sed et nunc pro defensione ejus diversas pœnas, quas nobis ut canis rabidus inferis, nihil horum sentimus. Sed ideo non tardabit judicium ejus in te, quia propter impietatem blasphemiam tuam mittet tibi iram de cœlo, qui membra corporis tui validis tormentis trucidabit : et tunc scies, quia Deus verus sit in cœlis.

16 Ad hæc Præses iratus jussit comportari ligna multa, et pyram magnam fieri et oleum superfundi, ignemque incendi, et S. Ananiam et Petrum ibidem mitti. Et statim duxerunt eos ad caminum. At illi signo Crucis se signantes ingressi sunt in ignem. Et mox flamma consurgens c portabatur in circuitu in altum cubitis viginti. Spiritus enim sanctus in figura columbæ descenderat in medio ignis, etiam videntibus populis, et cum ipsis erat Sanctis. Præses autem jussit milites solvi de columnis. Quos cum exolvissent, jussit eos projici in ignem. Illi autem orabant ad Dominum dicentes : Deus Angelorum, et omnium Sanctorum, Domine omnipotens Jesu Christe, indulge nobis facinora nostra, et serva nos illæsos ab incendio ignis, quia in te confidimus. Et tenentes sibi manus invicem ingressi sunt in ignem : et mox nubes emittens aquam, extinxit ignem, et non tetigit eos ignis.

17 Præses autem hæc audiens, et furens cum ira jussit d sacerdotali honore amphitheatrum parari. Et mox Præses cum eis surrexit ad stadium. Et ingressi ut consederent, jussit intromitti Ananiam, et dimitti ei leopardum. Exiliens autem leopardus cucurrit ad S. Ananiam, et ad pedes ejus inclinavit cervicem suam, et post hæc erigens se gaudens, genua ejus amplexus est. Et vox emissa est de cœlo, dicens : Anania, Anania parata est tibi corona : Maximiano autem ira magna imminet, qui te dignum famulum Christi insistit diversis pœnis affligere. Et leopardus mitis reversus est ad caveam suam. Præses autem hæc audiens, jussit omnes feras simul dimitti. Et exeuntes feræ tantum mugitum dederunt, ut omnes in faciem caderent præ timore. Et currentes bestię ad S. Ananiam circumdantesque eum, cum stupore respiciebant, et inclinatis capitibus adorabant eum, ac vestigia ejus, ubi ambulaverat Sanctus Dei, terram linguis suis lambebant, et mox revertebantur in caveas suas.

18 Quod videns Præses, confusione perfusus, dedit adversus eos hanc sententiam, dicens : Ananiam sacrilegii criminis auctorem, et Petrum discipulum ejus et septem milites, qui arrepti dementia rebelles extiterunt, nec ad præcepta Imperatorum obediētes fuerunt, sed prona voluntate projicientes arma felicia, participes reatus eorum cum magno desiderio esse voluerunt; placet hos omnes e hebetari pelago, perductos usque ad mare, qui deos blasphemant, et infausti ad contumeliam Dominorum existunt : hos ut digni sunt mala morte jubeo affici, et collo, manibus, pedibusque pondera plumbi colligata in profundo maris demergi. Et suscipientes eos officiales compulerunt ambulare.

19 Et cum ducerentur Sancti, ibant gaudentes unusquisque onus ferens, scilicet, plumbi immensum pondus aggravati humeris suis portabant. Qui valefacientes fratribus qui erant in civitate, et amicis, qui ibant pariter cum illis, venerunt in quemdam locum semotum ubi erat aqua parva. Videntes autem illi septem milites projecerunt se ad pedes S. Ananiæ, petentes baptismum. Sanctus autem Ananias fecit in parte segregari persecutores, et aquam illam signavit, orando Deum et dicendo : Aquæ ex fonte crescite in nomine Domini Jesu Christi, qui a Joanne præcursore baptizatus sanctificavit

D

EX MSS.

eique triste exitium denuntiat :

conjecturatur cum Petro in ignem,

c

illæsus servatur, apparente Spiritu sancto in specie columbæ,

uliet 7 milites :

E

d Ananias obiectus leopardo et aliis feris non læditur,

sed voce cœlesti roboretur :

jubetur in mare projici cum ceteris :

F

e

quos in via baptizat,

a

ardenti balneo inclusi, Deum orant :

b

B

post 3 dies illæsi, adustus, adstantibus,

cincli Angelis visi :

7 milites id Præsidi nuntiant, seque Christo credere :

C

ideo loris cæduntur :

S. Ananias Præsidentem, blasphemum arguit,

EX MSS.
aqua benedic-
tione aucta:
/

A ficavit aquam Jordanis, et nunc vos replemini in gloriam ejus. Et statim erupit aqua multa, et impletus est locus ille. Et S. Ananias benedixit eam, et accipiens singulos, baptizavit eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.

20 Et exinde profecti ibant læti hymnum Deo dicentes : Deus factus es adjutor noster convertisti planctum nostrum in gaudium, et præcinxisti nos lætitia. Et ut venerunt ad locum destinatum, ligaverunt eos plumbo cum funibus immensis, et superposuerunt eos in scapham, perduxeruntque eos in medio pelagi. Stans autem S. Ananias orabat Dominum dicens : g Deus omnipotens, pius et misericors, qui non es commemoratus iniquitates nostras, qui vis poenitentiam peccatoris, ut convertatur de via injusta et vivat ; Domine, qui in tua voluntate duodecim Apostolos tuos convocasti, et misisti eos in seculum prædicare te provisorem et salvatorem animarum nostrarum ; te ergo deprecor, Domine, Patrem et Filium et Spiritum sanctum, qui potens es ad salvandum : accipe commendationem, quam credidisti nobis, quam tu conservasti illibatam et custoditam. Ut autem complevit orationem, signavit omnes, quos baptizaverat, ut prius ipsos mitterent in mare, et ipse signans se dicendo, In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, missus est post illos in mare.

g
Deum preca-
tus,

cum iis sub-
mergitur :

B 21 Et ut descenderunt in profundum maris, mox funes ipsi cum plumbo disrupti sunt, h et omnium Sanctorum corpora eduxit mare ad littus, et alia die venerunt ad civitatem. Quidam autem, qui nocte per visum commoniti fuerant viri religiosi, cum aliis Christianis militibus, colligentes corpora Sanctorum, colligaverunt eos aromatibus, hymnum Deo dicentes,

h
corpora in
littus ejecta,
a Christianis
cælitus moni-
tis sepeliuntur,

et proferentes vocem resonantem in organis, et læ- D
tantes, honorifice sepelierunt eos in i Phœnice, in
quo loco virtutes multæ fiunt, dæmonia expelluntur
ab obsessis, omnium infirmantium valetudines cu-
rantur.

i
et miraculis
illustrantur.

22 Tricesimo autem die post passionem Sancto-
torum ignis de cœlo cecidit super Maximianum k ac
si ferrum, et manus ejus abscissæ sunt, oculi cæcati,
et pedes vulnerati a vermibus consumebantur, et
rugiebat multis tormentis afflictus, dicens, omnibus :
Audite omnes gentes, sive Judæi, sive gentiles, sive
liberi, sive servi, nemo servis Dei cruciatus impen-
dere audeat : exemplum enim omnium in vita sit,
sicut et ego ignorans feci. Cum magna autem prece
adjurabat domesticos suos et milites, ut mitterent
eum in mare, quia tantum dolorem tormentorum
pati non poterat. Milites autem obedientes præcep-
tis ejus sustulerunt eum et miserunt in mare, et
mox in conspectu eorum bestię marinæ suscipien-
tes eum devoraverunt, ita ut nec os ejus educeret
mare ad littus, secundum quod prædicta fuerant ea
a S. Anania. Consummati sunt autem beatissimi
Martyres die l vi Kal. Martii, regnante Domino
nostro Jesu Christo, qui vivit et regnat cum Deo
Patre in cuncta secula seculorum, Amen.

Præses cœlesti
igne ictus,
k

ac tabescens,
crimen
agnoscit,

jubet se a suis
in mare pro-
jici, et mox a
belluis mari-
nis devoratur.

l

E

a MS. Gladbac. balneus. — b Hæc oratio deest in Agonibus. —
c Ita MS. et Legenda. ast Agon. rotabatur in circuitu in altum
plusquam centum cubitis. — d Hæc duo verba habentur in solo MS.
Gladbac. — e Ita MS. Gladbar. at S. Max. ad Bethari pelagus per-
ductos. Agon. ad Bethanæ pelagum. — f Agones habent : bapti-
zavit Petrum et septem illos milites. Verisimile est, Petrum jam
antea fuisse a S. Anania baptizatum. — g Hæc oratio extabat in
MS. Gladbacensi : in ceteris vel contracta erat, vel omnino ommissa.
— h Addit MS. Budic. Angeli in alba veste susceperunt animas
eorum, et perduxerunt eas ante thronum Christi. — i De loco
sepulture et certaminis actum in Prolegomenis. — k Ita MS. Bu-
dicense. in Gladbac. erat assiferum. — l Monimus supra, videri
die v legendum, aliæque Acta de die non consentire.

DE S. RHEGINO EPISCOPO SCOPULORUM MARTYRE,

Commentarius historicus.

G. II

CIRCA ANNUM
CCCLV.
XXV FEB.

S. Rheginus
colitur 25
Febr.

G ræci in Menæis, et apud Cytheræum εν βίαις
ἀγίων, celebrant hoc die S. Rheginum, ma-
gnum fidei orthodoxæ propugnatorem. Eodem
die xxv Februarii, inquit, memoria sancti
ac sacrati Martyris Rhegini Episcopi Scopulorum.
Dein hoc distichon in Menæis legitur :

Α'σειστος εἰ, Ρήγινε, τὴν προθυρίαν,
Κἄν δεινὸν ἐνσειῶσι πυκνὰ σοι ξίφει.

Immobilis es, Rhegine, animi tui alacritate,

C Quamvis gravia crebro contra te gladio move-
antur.

Tum istud utrobique encomium additur :

Ex Hellade exortus hic erat, Christianorum paren-
tum filius, ob proprias virtutes et multiplicem pieta-
tem Scopulorum ordinatus Episcopus, et ad Sardi-
censem synodum vocatus, vi verborum ac libertate
dicendi omnes hæreses dissipavit. Dein ad Sedem
suam Episcopalem reversus, mota persecutione, ab
Helladis Præsidente comprehensus, ac multis vexatus
tormentis, tandem est capite plexus.

2. Præcedenti die, xxiv Februarii S. Rheginum
suo inscripsit Martyrologio Galesinius, atque ex volu-
minibus ac monumentis Græcorum, hæc memoria
tradita asserit : In Græcia S. Rhegini Episcopi ac
Martyris. Hic e parentibus Christianis natus, ab
ineunte ætate tum pietate, tum sacris excultus litte-
ris, Episcopus factus, in illo munere obeundo eam
sibi virtutum famam collegit, ut ad synodum Sardi-
censem vocatus, hæreses omnes dicendo retuderit.
Excitata autem non multo post in Catholicos perse-
cutione comprehensus, cruciatibus varie affectus,
demum abscissis cervicibus, martyrii præmium tulit.

et 24

Hæc Galesinius, nonnullis priori Menæorum narra-
tioni additis, nonnullis etiam prætermisissis. Galesinium
secutus Ferrarius, eodem xxiv Februarii, Apud Græ-
cos, inquit, S. Rhegini Episcopi et Martyris.

3 Urbs S. Rhegini Episcopalis ommissa est ab Gale-
sinio et Ferrario. In Menæis et apud Cytheræum di-
citur Ἐπίσκοπος Σκοπέλων. Est autem Græce appella-
tivum σκόπελος, quod Latine scopulus : ut possit haberi
Episcopus aliquorum in scopulis et rupibus degentium.
Ptolemæo tamen lib. 3 cap. 13 sub finem est Σκόπελος,
insula maris Ἰγæi, quæ a navigantibus e Thessalia
versus Hellespontum inter quam plurimas insulas mox
conspicitur ac multis sinibus oras maritimas divisas ha-
bet, hoc tempore Droma appellata. Harum insularum
Episcopus videtur fuisse S. Rheginus, Sede in Scopelo
insula constituta, sub metropoli Thessaliæ Larissa, cu-
jus Episcopus Alexander cum reliquis suæ provinciæ
Episcopis interfuit synodo generali, jussu Constantis et
Constantii Imperatorum anno CCCXLVII Sardicæ urbe
nobili in Thracia, Illyrici et Mysiæ confiniis habitæ :
cui Episcopi CCCLXX interfuerunt, plerique Catholici,
nonnulli Ariani, licet LVI solum nomina subscribentium
modo extant. In ea synodo absolutus est S. Athanasius,
Ariani damnati, Nicænum concilium approbatum, Ca-
nones aliquot conditi, et nonnullæ epistolæ synodales
incriptæ, in quibus dicitur sancta Synodus etiam ex
Episcopis Thessaliæ congregata : atque inter hos videri
fuisse S. Rheginum jam diximus.

fuit Episcopus
Scopulorum,

F

num in insula
Thessaliæ
Scopelo ?

interfuit
an. 347 Sardi-
ceni synodo :

4 Occiso postea Constante Imperatore, hæresis Ariana
sub Constantio insolentius cornua sustulit. Tum S. Pau-
lus Episcopus Constantinopolitanus Sede sua dejectus,
ac Cucusum perductus, ab Arianis vii Junii anni CCCLI
strangulatus

sub Constantio
Ariano

A strangulatus est. Insequentibus annis in S. Athanasii iterum Sede sua dejecti perniciem Constantius Imperator Arianus totis viribus incumbens, passim Episcopos vi atque verberibus in illius damnationem adegit, aut scelus hoc detrectantes carceribus, exiliis, atque etiam

morte damnavit. Quo tempore S. Rheginum synodorum Nicænæ et Sardicensis propugnatorem, ab Helladis et Thessaliæ Præsede captum, diris exagitatum pœnis, ac tandem capite plexum, arbitramur circa annum CCCLV coronam martyrii promeruisse.

D
AUCTORE G. H.
occisus circa
an. 338

DE S. CÆSARIO

QUÆSTORE PROV. BITHYNIÆ, FRATRE S. GREGORII THEOLOGI,

Commentarius prævius.

J. B.

§ I. S. Cæsarii publica veneratio : in Rep. munus : mortis tempus : funebris laudatio : bona contra invasores defensa.

CIRCA AN.
CCCLXIX.
XXV FEB.

Beata Gregorii Theologi, vulgo Nazianzeni dicti, familia fuit, quippe tota in Divorum numerum conscripta : pater Gregorius Nazianzi Episcopus Sanctus, Sancta Nonna mater, Sancti liberi, Gregorius Sasimorum Antistes primum, dein Constantinopoleos; Cæsarius medicinæ scientiæ clarissimus, dein Bithyniæ Quæstor; ac demum Gorgonia horum soror. Singulorum dies festos infra annotabimus, v Kalendas Martias consecrata Cæsarii in Fastis Romanis memoria, hisce verbis : Nazianzi S. Cæsarii, fratris B. Gregorii Theologi, quem idem Gregorius inter agmina Beatorum se vidisse testatur. Quæ quia ab antiquioribus exemplaribus aberant, addita a Cardinali Baronio existimo.

Colitur S. Cæsarius
28 Febr.

B

2 Alioquin apud Græcos a multis retro seculis in album est Cœlitum relatus. Nicephorus enim Xanthopulus, ante annos prope cccc, Historiæ Ecclesiast. lib. 10 cap. 19 ita scripsit : Πάντες δὲ οὗτοι τῷ τῆς πολιτείας σερμῶ, τῆς ἀγιοσύνης κατηξιώθησαν. ὥσπερ δὴτα καὶ Γρηγορίου Καισάρειος, καὶ ἡ Γοργονία. Quæ ita vertit Joannes Langus : Omnes autem isti (Basilus, Gregorius Nyssenus, Petrus Sebastenus, Naucrati, fratres; et Macrina soror) propter vitæ integritatem in numerum Sanctorum sunt relati : quemadmodum sane et Gregorii frater Cæsarius, et Gorgonia soror. In Menæis ad diem IX Martii ista habentur : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, τοῦ ἁγίου μάρτυρος οὐρπασιανοῦ. καὶ τοῦ ἁγίου Ταρασίου. καὶ Καισαρίου ἀδελφοῦ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου. Eodem die sancti Martyris Urpasiani. Et sancti Tarasii, et Cæsarii fratris S. Gregorii Theologi. Eadem habet Maximus Cytherorum Episcopus, atque utrobique Καισάριος est, uti et apud ipsum Gregorium. In Nicephoro Καισάριος, Cæsarius seu Cæsareus penultima longa. Additur in Menæis distichon, in quo mentio fit orationis S. Gregorii in Cæsarii funere habitæ.

in Sanctos
jam olim re-
latus,

Menæis in-
scriptus
9 Martii,

C

3 Ea est inter Gregorii Orationes decima, in cuius exordio profitetur se in eo ut lugendo, ita et laudando moderatione usurum. Nam nec eum, inquit, qui decessit, amplius quam par sit lugebimus, ut qui ne in aliis quidem talia probare soleamus; nec in eo laudando modum ac decorum excedemus : quamquam gratum, ac, si quod aliud, maxime congruum munus est eloquenti viro oratio, et ei qui sermones meos unice amavit, laudatio : nec munus dumtaxat, sed etiam debitum omnium debitorum justissimum. Ubi dein quæ dicturus sit, proposuit, elegantem subnectit rerum a Cæsario gestarum narrationem : quam ita transcribemus, ut in quatuor §§ eam partiamur : primus institutionem ejus ac studia complectetur. Alter, quæ post illa sub Constantio Imperatore gessit, ab anno CCCLIV, quo Gregorium Athenis discessisse, ipsum Alexandria, tradit Baronius, ante consulatum Arbetionis et Lolliani. Tertius, quæ sub Juliano Apostata egit, quasque cum eo de fide dimicationes subivit. Quartus demum, quibus ornatus fuerit honoribus a Valentiniano ac Valente, quorum anno sexto decessisse videtur, Christi CCCLXIX,

a Gregorio
fratre lauda-
tus oratione
funebris,

(e qua hic
Vila excerpta)

mortuus anno
369.

proximo post terræ motum, quo dirum in modum Nicæa urbs est labefactata. Annum illius terræ motus Socrates histor. Eccl. lib. 2 cap. 10 indicat : Valentiniano et Valente secundum Coss. v Id. Octobris, terræ motus in Bithynia factus, Nicæam urbem deturbavit : is erat annus Æræ vulgaris CCCLXVIII. Anno sequenti mortuus S. Cæsarius videtur : nam S. Gregorius obitum illius ita narrat, ut eum dicat cum e terræmotu incolumis exisset, non item morbum evadere potuisse, quasi inter illa haud longum spatium temporis interces- serit.

4 Erat tunc in Bithynia Quæstor Cæsarius, sive Præfectus thesaurorum : quod munus qui gerebat, sub illustri viro Comite largitionum erat, ut ex Notitia Imperii Orientalis patet. Nam quid attinisset eum in Bithynia habitare, si Quæstor fuisset, cujus sub dispositione, ut in eadem Notitia dicitur, Leges dictandæ, etc. qui vir magnificus, illustris, gloriosissimus dicebatur? Caussam tamen cur in Bithynia fuerit eam § 4 num. 17 significat Gregorius : Διέτριβε μὲν ἐν τῇ Βιθυνῶν, τὴν οὐ πολλοστήν ἀπὸ βασιλέως διέπων ἀρχὴν, ἣ δὲ ἦν ταμιεύειν βασιλεῖ τὰ χρήματα, καὶ τῶν θησαυρῶν ἔχειν τὴν ἐπιμέλειαν. In Bithynia habitabat, non postremam ab Imperatore administrans præfecturam, pecunias nimirum Imperatori congerendi, et thesaurorum curam gerendi. Et cur alioquin subderet ista idem scriptor? Ἐντεῦθεν γὰρ αὐτῷ τὰς μεῖζους ἀρχὰς βασιλεὺς προσιμάζεται. Hoc enim illi majorum dignitatum velut præludium esse Imperator voluit. Atqui Quæstoris dignitas in Notitia Imperii una de maximis est. At sub dispositione viri illustris Comititis sacrarum largitionum primi sunt Comites commerciorum, Præfecti thesaurorum, Comites metallorum etc. Erant autem Præfecti thesaurorum, ut Guidus Pancirolus notat, in singulis fere provinciis.

Præfectus erat
thesaurorum
in Bithynia :
E

5 Non ergo hic est, ut quidam existimarunt, Cæsarius ille Comes rerum privatarum, ad quem extat rescriptum Valentinianiet Valentis ipso statim initio imperii datum, de quo Baronius ad annum 364 num. 8. Nam qua tandem ratione præfectura thesaurorum illi gradus esse poterat ad ampliores dignitates anno quarto dictorum Imperatorum, si jam primo eorum anno Comes rerum privatarum fuerat, quæ illustrior multo dignitas? Minus adhuc credibile est, quod Leunclavius adscripsit ad Zosimum in margine, fratrem Gregorii Nazianzeni fuisse Cæsarium illum urbis Constantinopolitanæ Præfectum, quem idem Zosimus atque Ammianus lib. 26 tradunt, initio imperii Valentis a Procopio tyranno in carcerem conjectum. Non id siluisset Nazianzenus, non dixisset per præfecturam thesaurorum voluisse Imperatorem, ut ad majora sensim proveheretur, si jam ante unum e primariis tribus imperii muneribus gessisset.

F
non Comes re-
rum privata-
rum,

6 Ubi porro mortuus sit Cæsarius noster, nusquam exprimitur. Nazianzum devectum est cadaver, ubi id parentes tumularunt, atque exequiarum ei honorem ritu Christiano impenderunt, ut frater testatur. Idem in carmine de vita sua, quod post Cæsarii obitum evenerit, ita narrat :

nedom urbis
CP. Præfectus

Munus gerebat publicum quoddam meus
Germanus : (o quæ vis tua est, nequissime!)

Quæstorem

sepultus est
Nazianzi :

AUCTORE J. B.
mortui boni
quidam inva-
dunt :

contra quos
Gregorius
opem implorat
Sophronii
Præfecti urbis
C.P.

veteris amici
ejus

* Gr. ποιήσας
αὐτοῦς ἀνελε-
ντας lege ἐνελε-
ντας.

et sui,

olim Notarii,

Cæsarea
oriundi, pos-
tea Magistri
officiorum

A Quæstorem agebat : inque medio munere
Excedit ævo. Tum canum vis maxima
In mortui nummos rabida et censum ruit :
Lacerant amici cuncta, servi, extranei.
Quis enim cadente ligna non quercu rapit?
Quantum attinebat ad meas res scilicet,
Negotiorum non timebam sarcinas :
Volucris enim sum facile in altum provolans.
Sed me decebat patre cum dulci meo
Tam læta ferre, quam vices rerum asperas,
Atque esse socium, non opum, at molestiæ.
7 *Scriptis tunc Gregorius ad Sophronium Præfec-
tum epistolam, (quæ est 52 inter eas quæ extant) opem
ejus implorans adversus eos, qui in mortui fratris for-
tunas crudeliter invaserant, easque diripiebant. Prin-
cipio autem epistolæ de vitæ fragilitate et inconstantia
egregie, sed breviter, philosophatur, tum de causa Cæ-
sarii bonorum ita scribit : Erat quondam non inter
obscuros, tuus quoque, Cæsarius, imo (nisi me fra-
ternus amor fallit) inter valde illustres, eruditionis
nomine conspicuus, morum probitate multis supe-
rior, clarus etiam amicorum copia, quorum primum
te tuamque nobilitatem esse, tum ipse confidebat,
tum nobis persuadebat. Ac vetera quidem ista sunt :
tuque plura per teipsum adjicies, funebribus eum
honoribus prosequens, quod omnibus natura insitum
est, ut mortuo amplius etiam quidpiam elargiantur.
Ac nunc (sed vide ut siccis oculis hunc sermonem
transmittas, aut decore certe commodeque collacry-
mes) hic quidem exanimis jacet, ab amicis inops,
desertus, miserabilis, pauxillo myrrhæ delibutus,
(si tamen id etiam impensum) paucisque et vilibus in-
dumentis opertus : ac magni æstimandum, quod hæc
quoque hominum miseratione consecutus sit. Impe-
tum autem adversarii, ut audio, fecerunt, in ejus fa-
cultates, easque alii aliunde, liberrime et insolentis-
sime partim jam diripiunt, partim direpturi sunt.
O crudelitatem atque immanitatem ! Nec quisquam
est qui prohibeat : sed humanissimus quisque hoc so-
lum præstat, quod legum fidem implorat atque ob-
testatur. Et, ut breviter dicam, fabula facti sumus,
qui felices quondam habebamur. Hæc tibi ne levia
et tolerabilia videantur, obsecro : sed vicem nos-
tram dole, simulque indignare, et beneficio sublatum
e vivis Cæsarium affice. Eia te per amicitiam ipsam
obtestor ! Eia per quæcumque habes carissima, per
spes animo conceptas, quas tibi faustas effice, fidum
te erga mortuum amicum præbens : ut iis etiam, qui
adhuc in vivis sunt, hoc largiaris, et spem iis me-
liorem afferas. An tu nos pecuniarum cura angi pu-
tas ? Intolerabilior nobis ignominia fuerit, si solus ex
omnibus mortalibus Cæsarius amicis caruisse videat-
ur, qui sibi esse permultos existimabat. Ac depre-
catio quidem talis est, atque a talibus profecta :
quando quidem tu nos quoque fortassis non contem-
nendo loco habes. Quod autem auxilium, quave ra-
tione ferendum sit, tum res ipsæ admonebunt, tum
prudentia tua dispiciet.*

8 *Hactenus Gregorius. Porro Sophronius, cui scrip-
sit, is est qui Valenti sub initium imperii rebellionem
Procopii nuntiavit, clam egressus Constantinopoli. De
eo Ammianus Marcellinus lib. 26 cap. 18 ita scribit :
Nonnulli omnia tutiora præsentibus rati, e civitate
occulte dilapsi, Imperatoris castra petivere itineri-
bus festinatis. Hos omnes Sophronius vivacissimo
cursu prægressus, tunc Notarius, Præfectus postea
Constantinopoleos, Valentem a Cæsarea Cappado-
cum jam profecturum, ut vaporatis æstibus Ciliciæ
jam lenitis ad Antiochiæ percurreret sedes textu nar-
rato gestorum, spe dubia, ut in talibus, percitum ac
stupentem, avertit Galatiam, res adhuc trepidas ar-
repturum. Erat is Cæsarea Cappadociæ oriundus, ut
epistola 332 indicat S. Basilus, cujus et aliæ multæ*

extant ad hunc Sophronium epistolæ, ex quibus constet D
eum postea Magistrum officiorum fuisse.

9 *Sub finem orationis alia quædam de Cæsario in-
dicat ejus frater : postremum natu fuisse inter SS. Gre-
gorii ac Nonnæ liberos, conditumque sepulchro quod si-
bi ipsis parentes construxerant : Quo quidem officio, in-
quit, nos etiam functi, finem dicendi, ut et vos la-
crymandi, faciemus, jam ad sepulchrum vestrum
properantes, quod solum ac triste donum Cæsarius
a vobis habet, parentibus quidem et senectuti oppor-
tune paratum, filio autem ac juvenili ætati donatum,
præpostere quidem, at non absurde apud eum qui
res nostras administrat. O omnium domine et effec-
tor, ac præcipue hujus figmenti... nunc quidem Cæ-
sarium, discessus nostri primitias, quæso, suscipe.
Quod si postremum natu, primum ; tuis rationibus,
quibus omnia reguntur, cedimus. Nos vero post quo-
que opportuno tempore suscipe, tamdiu in carne
vitam nostram moderatus, quamdiu conducibile
fuerit.*

10 *Uxore ac liberis caruisse eum in eadem oratione
ostendit : Quid alia, inquit, commemorare necesse
est ? At hæc, quæ præclara omnibus et expetenda
censentur, non uxorem habebit, non filios ? At ne-
que eos lugebit, aut ab illis lugebitur, aliis relin-
quens, vel ipse calamitatis monumentum relictus.
Non opes hæreditate accipiet ? At hæredes ipse ha-
bebit quos habere commodissimum est, et quos vo-
luit, ut dives hinc migraret omnia secum ferens.*

§ II. S. Cæsarii apparitio : scripta.

Quod in Martyrologio Romano dicitur Gregorius Cæ-
sarium fratrem inter agmina Beatorum vidisse,
sumptum ex eis quæ in eadem oratione ita scripsit Gre-
gorius : Expectabo Archangeli vocem, extremam tu-
bam, cœli transformationem, terræ immutationem,
elementorum libertatem, totius mundi renovationem.
Tunc Cæsarium videbo, non jam peregrinantem,
nec qui jam ab aliis feratur, et lugeatur ac misera-
tioni sit : verum clarum, illustrem, excelsum, qua-
lis sæpe mihi in somnis visus es, o fratrum carissi-
me, et fratrum amantissime, sive voluntate mea, si-
ve ipsa veritate hoc informante. *Quamvis autem non
omnino manifeste affirmet eam fuisse veram animæ Cæ-
sarii apparitionem ; ita tamen accepisse videtur S. Joan-
nes Chrysorrhoas Damascenus sub finem orationis, de
iis qui cum fide ex hac vita excesserunt. Cum enim
S. Ephræm Syrum citasset, subjicit : Ac rursus ille
Theologi cognomentum consecutus, Tunc, inquit,
Cæsarium, clarum, illustrem, et gaudio exultantem
perspiciam : qualis mihi etiam in somnis visus es
fratrum carissime. At neutro loco dicitur fratrem vi-
disse inter agmina Beatorum, quod habet Martyro-
logium.*

12 *Extant tom. 4 Bibliothecæ veterum Patrum edi-
tionis Coloniensis anni 1618 a pag. 644 ad 697 Cæ-
sarii viri illustris Dialogi quatuor, qui ab hoc Na-
zianzeno Cæsario conscripti esse dicuntur. Atque id cla-
re indicatur in titulo Græco-latinae editionis, quam Au-
gustæ Vindelicorum adornavit Elias Ehingerus, qui
titulus ita habet : Quæstiones propositæ a Constantio,
Theocharisto, Andrea, Gregorio, Domno, Isidoro,
Leontio, quo tempore Cæsarius Nazianzeni germa-
nus frater, a secretis erat, et Constantinopoli docens
xx totos annos commorabatur. At tot annos Constan-
tinopoli non videtur commoratus Cæsarius, qui, ut Ba-
ronius calculum init anno ccccliv Alexandria discesse-
rit, fuerit aliquamdiu in patria, ad quam item revertit
Juliano imperante, in Bithynia dein habitavit sub Va-
lente, cujus anno sexto, Christi cccclxix obiit.*

13 *Si autem Dialogos illos, seu Quæstiones edidit,
quomodo non ejus meminit in libro de scriptoribus S.*

Hieronymus

Cæsarius in
parentum se-
pulchro condi-
tus,

primus ex
eorum liberis
mortuus :

uxore et filiis
carens,

E

pauperes hæ-
redes habuit :

visus in som-
nis fratri glo-
riosus.

F
ut interpreta-
tur S. Damas-
cenus ;

Dialogi seu
Quæstiones
Cæsarii, an
hujus ?

A Hieronymus, Nazianzeni auditor? Ac ne sacra quidem studia tractasse Cæsarium ostendit ipse Gregorius: imo innuere videtur, nihil omnino eum in lucem edidisse. Non sermones, inquit, ostentabit? sed per sermones (aliorum scilicet) admirationi erit. Non Hippocratis et Galeni, et eorum qui ipsis adversantur, dogmata pertractabit? At neque morbis vexabitur, ex aliorum calamitatibus molestias capiens. Non Euclidis, Ptolemæi et Heronis scripta demonstrationibus explicabit? At neque ob imperitos homines, tumidiores animos gerentes, dolorem concipiet. Non Platonis et Aristotelis, et Pyrrhonis, et Democriti cujusdam, et Heracliti, et Anaxagoræ, et Cleantis, et Epicuri, et Academicorum placitis se venditabit. At neque, quonam pacto illorum argutias dissolvat, laborabit. Hæ ergo erant artes, in quibus percolendis præcipue desudarat Cæsarius, quasque scriptis illustrare cum laude potuisset; oratoria facultas, medicina, mathesis, astronomia, philosophia. An si eruditos illos Dialogos scripsisset, id vel omisisset hic Gregorius, vel ignorasset? Si quis citata Gregorii verba accipere ita voluerit, ut non de sermonibus tractatibusque scribendis egerit, sed quod orationibus ad populum habendis ac disputationibus de re medica, astronomicis observationibus, philosophicis subtilitatibus, parere sibi nomen potuisset, si diuturnior ei contigisset vita; tamen etiam hic de Quæstionibus illis agere debuisset, si a Cæsario fuissent scriptæ.

at non videtur
Theologica
tractasse,

nec aliud
quidquam
edidisse:

B 14 Atque ita quoque sensit Jacobus Billius, et Observationum sacrarum lib. 1 cap 3 scripsit: Quin ne hoc quidem mihi verisimile videtur, hujus Cæsarii Nazianzeni esse Quæstiones illas Theologicas, quas D. Pontacus in sua Chronologia penes se esse ait. Nam si præter medicinæ scientiam, quam in Juliani Augusti aula profitebatur, tantum insuper in divinarum litterarum doctrina profecisset, ut etiam in eo genere monumentum eruditionis posteritati relinqueret, sane Gregorius in ea oratione, qua funus ejus ornat, inter ceteras laudes, quas in eum congerit, hanc, ut opinor, minime omisisset. Fertur quidem Suidas alia Cæsarii hujus opera recensere: verum id ego in tribus Suidæ editionibus reperire non potui.

Photii ætate

(cujus hic de
opere judi-
cium)

hujus Cæsarii
id habebatur:

C 15 Quisquis tamen ejus libri sit auctor, libet quod Photii de libro, quod aliorum, illius ævo, de auctore judicium fuerit, ex ejus Bibliotheca declarare. Ita ergo habet ccx Tmemate: Cæsarii Capita Ecclesiastica ccxx. Legi Cæsarii librum Capita continentem Ecclesiastica ccxx, quibus partim enuntiata quædam explicantur, partim quæstiones solvuntur. Dicas autem hunc scriptorem et ætate etiamnum florere, et cum Rhetoricæ quasi fœtura, tum externæ non minus quam nostræ philosophiæ eruditione turgere. Quamquam non minima deesse videntur, ut verbo dicam, quo motus illi atque impetus dedecore careant. Attamen clara illius dictio est (crebro licet ad poeticas voces juveniliter deflectat, atque ab usitata constructione, non sine defectu aliquo recedat) et ad summam dogmatum accurationem parum sane ei deest. Per Quæstiones porro et Responsiones, suppositis quoque personis [interloquentibus] composita illi oratio est. Et quidem Gregorii, ut aiunt, cujus hunc auctorem esse fratrem, Theologi cognomen indicat. Ita Latine vertit ediditque Andreas Scottus noster. Sed obscura sunt postrema, quæ Græce ita efferuntur: Εἶναι δὲ φάσι Γρηγορίου, οὗ τὸ Θεολόγος ὑπόμνηρον τὸν συγγραφέα ἀδελφὸν δηλοποιεῖ. Esse autem aiunt Gregorii, cujus cognomentum Theologus, scriptorem fratrem declarat. Ita ad verbum e Græco: nec sat tamen clarum. Si abesset δηλοποιεῖ; ita reddi posset: Scriptorem aiunt Gregorii, cui cognomentum est Theologus, fratrem fuisse.

16 Constat hinc saltem, commentarium illum jam tunc

Photii ætate (qui nono Christianæ Æræ seculo vixit) antiqui scriptoris factum habitum. Si quis vel Photii auctoritate, vel alia ratione lucubrationem illam esse Cæsarii contendat; suspicari licebit, Gregorium ejus in illa oratione non meminisse, quod eam auctor non evulgaret, ac nec ipse fortassis tunc legerat, sed postea cum reliqua Cæsarii suppellectile scriptisque accepit. Quid si viderit opus non esse perpolitum, ideoque ejus mentionem consulto non fecerit? Qui autem opus illud postea recognovit, eique limam adhibuit, is forsitan aliqua ex S. Gregorio Nysseno aliisque scriptoribus inferxisse aut alius deinde quispiam videtur. Liqueat porro ex Photio, majus olim fuisse opus istud quam quod nunc extat: nam ccxx capita ait se legisse, cum ab Ehingero lxxviii dumtaxat edita sint: aliquanto fortasse plura in Bibliotheca Patrum, at non, quot illi desunt, cxlii.

AUCTORE I. B.

et potuit ob-
causas non
invenisse il-
lius Gregorius.

VITA S. CÆSARII

ex Orat. x S. Gregorii Theologi.

§ I. S. Cæsarii ortus, educatio, studia litterarum.

Cæsarius, ut hinc incipiam, unde me maxime decet, parentes eos habuit, quos omnes nostis, quorumque virtutem oculis atque auribus usurpantes, mirificis laudibus in cælum effertis, aliisque, quibus ea ignorata est (si qui tamen ejusmodi sunt) commemoratis, alius aliam quamdam partem accipientes: neque enim fieri potest, ut unus omnia exponat, nec unius linguæ hoc opus est, quantumvis aliquis labore ac diligentia valeat, ac summum animi studium ac contentionem adhibeat. Quibus cum multa et magna laudum argumenta suppetant, (nisi fortasse cuipiam inepte facere videor, qui domesticas laudes prædicem) una tamen eos res potissimum nobilitat et insignes reddit, nempe pietas. Hos graves et canos dico, nec minus virtutis, quam senectutis nomine venerandos: quorum corpora quidem tempore fracta et debilitata sunt, animæ autem Deo florent ac pubescunt.

S. Cæsarius
ortus parenti-
bus claris,
E

et piis,

2 Pater quidem a ex oleastro in fructiferam olivam pulchre insitus, pinguedinisque usque adeo particeps factus, ut et aliorum quoque insitioni præfectus sit, et animarum curationi, excelsæ huic populo præsidens, secundus quidam Aaron aut Moses, eam dignitatem consecutus, ut ad Deum appropinquet, ac vocem divinam aliis procul stantibus subministret; mansuetus, ab ira alienus, vultu tranquilluss, spiritu fervidus, dives his rebus quæ oculis cernuntur, ditior iis quæ tectæ et absconditæ sunt. Quid autem eum, qui notus est, describere aggredior? Neque enim, etiamsi sermonem in longum protraherem, parem tamen illius virtuti orationem afferrem, quantumque unusquisque vestrum novit ac postulat, dicerem. Ac præstat id in opinionibus vestris et cogitationibus relinquere, quam sermone meo magnam miraculi partem amputare. **b** Mater autem antiquitus quidem atque ab ipsis proavis Deo consecrata, pietatem, instar necessariæ cujusdam hæreditatis, non ad seipsam tantummodo, sed ad liberos quoque deducens, ex sanctis primitiis vere sancta conspersio. Quam etiam tantum auxit et amplificavit, ut ne mariti quidem perfectionem (dicam enim, etiamsi hic sermo temeritate non careat) alii ulli, quam ipsi, adscribendam esse nonnulli credant ac prædicent, eumque (o rem miram!) pro pietatis præmio majorem ac perfectiorem pietatem accepisse.

a
patre ab erro-
ribus converso.

dein Episcopo,

E

b
matre ab at-
avis Christiana,

3 Ambo filiorum simul et Christi amantes, (id quod summa admiratione dignum est) imo Christi amantiore quam liberorum: quippe qui unum hunc ex liberis fructum caperent, ut a Christo cognoscerentur, nomenque ducerent, solaque virtute, atque cum eo, quod præstantius est, velut conjunctione ac velut

ambobus vir-
tute conspi-
cuis,

EX ORAT.
S GREC.
NAZIAN.

A velut necessitudine felicem prolem definirent. Ambo humani, misericordes, multa tinea et latronibus et mundi principi eripientes, ab incolatu ad habitationem sese transferentes, maximamque hæreditatem, hoc est, futuræ vitæ splendorem, filiis coacervantes. Sic illi ad altam senectutem pervenerunt, virtute atque annis inter se pares, ac pleni dierum, tam qui manent, quam qui fluunt ac dilabuntur: uterque primas inter mortales habiturus, nisi mutuo ipsi sese principatu prohiberent. Atque omnes felicitatis numeros expleverunt, excepta hac postrema, ut quispiam existimare queat, sive probatione, sive dispensatione, hoc est, meo quidem iudicio, ut præmisso eo filio, cui propter ætatis lubricum magis timendum erat, ita jam ipsi securo animo vitam claudant, et cum universa domo ad superna transferantur.

ac fortunatis:

ab illis recte
educatus,

4 Atque hæc exposui, non ut illorum laudes prædicarem: aut quod essem nescius, vix quemquam etiam tota oratione de eorum laudibus instituta, materiæ dignitatem assequi posse; verum ut illud ostenderem, a progenitoribus impositam Cæsario fuisse colendæ virtutis necessitatem, nec mirum aut incredibile videri debere, si tales nactus parentes talibus laudibus se dignum præbuit: sed illud potius si neglectis domesticis et propinquis exemplis, alios sibi spectandos proposuisset. Atque initia quidem ejusmodi fuerunt, et qualia esse nobilibus conveniebat, ac recte et honeste victuris. Ut autem media incidam, hoc est, pulchritudinem, magnitudinem, atque illius in omnibus rebus gratiam, et velut in sonis concentum, (quandoquidem nec nostrum est, res hujusmodi mirari, tametsi aliis non parvæ esse videantur) ad ea quæ deinceps sequuntur, et quæ, ne si cupiam quidem, facile prætermittere possum, orationem conferam.

c

5 Igitur sub hujusmodi moribus c educati et instituti, atque in hujusce loci disciplinis satis exercitati et exculi, in quibus ille ingeni celeritate dici non potest quam longo intervallo plerosque post se relinqueret (o quonam pacto harum rerum memoriam sine lacrymis præteribo, nec me, contra quam pollicitus sum, parum fortis animi esse dolor ostendet!) cum jam peregrinationis tempus esse videretur, tum primum alter ab altero distracti sumus: ego nimirum ob artis oratoriæ amorem in Palæstinæ scholis tunc florentibus, moratus; ille autem Alexandriam profectus, urbem et tunc, et nunc quoque, tum vere, tum hominum existimatione, doctrinæ omnis officinam.

studiorum
caussa it
Alexandriam:

6 Quid primum, aut quid maximum ex illius laudibus commemorem? aut quid sine gravissimo orationis damno prætermittam? Quis præceptoribus fidelior? Quis æqualibus jucundior? Quis improborum societatem et consuetudinem magis vitavit? Quis optimorum virorum, cum aliorum, tum celeberrimi cujusque d ex patria et nobilissimi familiaritati sese magis adjunxit? Quod videlicet non ignoraret, ad virtutem aut vitium permagni referre cum quibus quispiam consuescat. Atque idcirco quis præsidibus, imo quis universæ urbi carior, (quamvis alioqui ob ipsius magnitudinem omnes obscuri atque incogniti essent) aut quis ob temperantiam clarior, aut ob ingenii sagacitatem illustrior? Quodnam doctrinæ genus non peragravit? Imo quodnam est, quod non, ut ne unum quidem alius? Cuinam autem concessit, ut ad ipsum vel tantillum appropinquaret, non æqualium tantum, sed etiam majorum natu, et qui plus temporis in litterarum studiis consumpserant? Nam et omnia ut unum excoluerat, et singula rursum ut omnia. Ac ut volucri ingenio præditos, studio et diligentia, ita studiosos et industrios ingenii celeritate superabat:

ac summos
progressus
facit,

vel, ut rectius loquar, ingeniosos ingenio, et laboriosos studio, et eos qui utraque re pollebant, utraque præcellebat.

D

7 Atque ex Geometria quidem et Astronomia, et e doctrina aliis periculosa, cum, quidquid utile erat, collegisset; hoc est, ut ex corporum cœlestium concentu atque ordine Creatorem admiraretur; quidquid noxium et exitiosum erat, effugit: nempe ea, quæ sunt ac fiunt, ad siderum motum haudquaquam referens; quemadmodum ii qui conservam suam creaturam adversus Creatorem concitant, verum, ut alia omnia, sic eorum quoque motum, ut par est, divinæ providentiæ attribuens. In numeris autem et supputationibus, atque ea f eximiæ artis medicæ parte, quæ in naturis ac temperamentis, caussisque morborum inquirendis versatur, ut succisis radicibus rami quoque simul amputentur; quis ita ineptus et pervicax erat, ut secundas ipsi daret, ac non bene secum agi duceret, si proximum illi numerum obtineret, ac primas inter secundos ferret? Neque vero hæc sermo quidam sunt, nullo testimonio suffultus verum et Orientalis et Occidentalis ora, et denique omnes eæ regiones, quas postea perlustravit, insignes ipsius doctrinæ columnæ sunt.

in geometria,
astronomia,
e

arithmetica,
f
medicina,

ubique postea
clarus:

a Pater SS. Gregorii, Cæsarii, Gorgoniæ, Gregorius et ipse dictus, ab Hypsistiariorum secta media inter Gentiles et Judæos, ad fidem conversus: quo tempore Episcopi ad synodum Nicænam proficiscebantur anno 325, ut 13 Januarii, cum de S. Leontio, Cæsariensi Episcopo ageremus, dictum. Id hic filius indicat, dum eum oleastro in fructiferam olivam insitum ait, metaphora ex S. Pauli epistola ad Romanos sumpta, uti observat Elias Cretenensis. Porro Gregorius deinde Nazianxi Episcopus fuit, et in Sanctorum tabulas relatus ad 1 Januarii, ubi Vitam ejus. sive filii, Gregorii scilicet Theologi, orationem in ejus funere habitam dedimus. — b Mater S. Nonna colitur 4 Augusti. — c Intricatus sensus. Referri hæc debent ad illa, quæ post sequuntur: distracti sumus. — d Eo Cappadocia secunda erat, ut Elias Cretenensis notat. — e Id est astrologia, ut inquit Elias, qui præclare quid in his artibus, quid elegerit tamquam utile, ostendit. — f Aserat idem Elias, hoc non per ironiam esse dictum: revera enim βαρυζαία ιατρικὴν admiratione dignam esse medicinam; quibus verbis Græce usus Gregorius.

E

§ II. S. Cæsarii a studiis ad parentes reditus: vita aulica sub Constantio Imp.

Cum autem ut omnis generis mercibus in ingentem navim onerariam, sic ipse omni virtutis ac disciplinæ genere in animam suam collecto, in patriam rursus navigaret, ut pulchras doctrinæ suæ merces aliis etiam impertiret; hic quoque admirabilis quædam res accidit: quam (quia ejus recordatio me omnium maxime delectat, vobisque etiam voluptatem afferre posset) non alienum fuerit paucis exponere. Mater nostra, materno quodam voto, atque amoris erga filios pleno, hoc optabat, ut quemadmodum ambos eodem tempore emiserat, sic ambos quoque simul redeuntes videret. Eramus enim, si non aliis, matri quidem certe, cum simul conspiceremur, a par quoddam votis exoptandum atque visendum, licet nunc ab invidia male dissolutum. Et ecce Dei impulsu, (qui justas preces audit, et parentum erga probos filios amorem in pretio habet) nec ex consilio ullo, nec ex compacto, ille Alexandria, ego b ex Græcia, alter a terra, alter mari, eodem tempore in eandem civitatem appulimus. Hæc autem erat Byzantium, urbs totius Europæ principatum nunc tenens: in qua tantam brevi gloriam Cæsarius adeptus est, ut publici honores, nobileque matrimonium, ac senatoria dignitas ei oblata fuerit; communique decreto a c magno imperatore per legatos petitum sit, ut principem urbem viro eruditum principe ornari atque honestari vellet, (si quidem hoc ipsi curæ esset, ut vere primaria, nomine suo digna existeret) atque ad ceteras ipsius laudes hanc accedere, ut Cæsario et medico et cive ornaretur: quamvis alioquin præter ceterum splendorem, viris, tam in philosophia, quam in aliis artium

Domum rever-
surus

optante ma-
tre ut simul
cum fratre
rediret,

a

cum eo, illius
ignaro,

b

simul venit
Constantino-
polim:

c

ut ibi maneat,
magnis pro-
missis solli-
citur:

A artium generibus, eximiis abundet. Sed de hac resatis.

9 Illud autem quod tunc contigit, licet aliis temere ac fortuito contigisse videretur, cujusmodi multa fert casus in rebus humanis; apud pios tamen perquam manifestum erat, nulli alii eam rem adscribendam esse, quam Deo caris parentibus ad unius voti summam explendam, filios tum terra tum mari in unum colligentibus. Age, ne hanc quidem Cæsarii laudem prætereamus, quæ quamvis aliorum iudicio exigua fortasse, et ne commemoratione quidem digna sit; mihi tamen, maxima et tunc visa est, et nunc item videtur, (si modo fraternus amor laudem meretur) neque unquam eam inter primas collocare desinam, quoties mihi de rebus narratio instituta fuerit. Nam cum civitas iis, quos diximus, honoribus eum retineret, negaretque se illi ulla ratione potestatem discedendi facturam; ego tamen, cujus auctoritatem Cæsarius in omnibus rebus plurimi faciebat, in contrarium nitens, hoc sum consecutus, ut nec parentes voto suo, nec patria debito sibi officio, nec denique ego desiderio meo frustrarer. Itineris enim socium comitemque se mihi adjunxit, meque non urbibus solum et populis, non honoribus et proventibus, qui multi ad eum undique partim confluebant, partim in spē atque expectatione erant; verum propemodum ipsi quoque Imperatori ejusque edictis anteposuit.

10 Hinc ego, excussa omni ambitione, non secus ac gravi quodam domino, et molesto morbo, philosophari atque ad supernæ vitæ studium meipsum transferre constitui: vel potius antiquior quidem cupiditas fuit, vita autem posterior. At vero Cæsarius, cum doctrinæ suæ primitias patriæ consecrasset, dignamque laboribus admirationem sui commovisset; postea gloriæ cupiditate ductus, atque, ut mihi fidem faciebat, quo urbi præsidio esset, in aulam se contulit: non ille sane rem admodum gratam nobis faciens, (me etenim apud vos purgabo) quoniam inter postremos apud Deum censi, satius et sublimius est, quam apud terrenum Imperatorem primas ferre, non tamen reprehensione dignam. Philosophari enim ut maximum, ita difficillimum est: nec id aggredi multorum est, nec aliorum, quam quos divina mentis magnitudo, quæ probæ hominum voluntati manum porrigere solet, advocavit. Non parvum autem hoc quoque æstimandum est, si quis secundum vitæ genus complexus, probitati studeat, ac majorem Dei salutisque suæ, quam terreni splendoris, rationem habeat, atque hunc quidem, tamquam scenam aut personam quamdam ex multis et caducis præferat, hujus mundi fabulam agens; ipse autem Deo cum imagine, quam se ab eo accepisse, eique debere novit, vitam ducat.

11 Quem quidem scilicet animum Cæsario fuisse compertum habemus. Nam cum non magno negotio ac labore opus habuisset; verum doctrinam dumtaxat suam, vel potius brevem quemdam doctrinæ prologum ostendisset; primum statim inter medicos dignitatis gradum obtinuit, atque in amicorum numero apud Imperatorem habitus, amplissimis honoribus affectus est. d Gratuitam porro artis humanitatem Proceribus proposuit, illud nimirum exploratum habens, nihil esse quod, hominem ad altiora proveheret, quam virtutem, et famam honestis rationibus collectam. Et quibus gradu inferior erat, eosdem gloria longe superabat. Qui cum ob pudicitiam et temperantiam omnibus carus esset, eaque de causa pretiosarum rerum curam susciperet; nec e adjutore Hippocrate ullo modo opus haberet, adeo ut nihil prorsus esset f Cratetis simplicitas, si cum illius simplicitate conferretur; omnibus rursum magis quam pro dignitatis ipsius gradu venerabilis erat.

Februarii T. III.

12 Cumque magnis quotidie dignitatibus ornaretur, majoribus tamen, ac jam in spe positus, dignus habebatur, tum ab ipsis Imperatoribus, tum ab omnibus iis, qui primas secundum eos tenebant. Quodque maximum censendum est, non commisit, ut a gloria, aut ab iis, inter quas versabatur, deliciis, animæ suæ nobilitas corrumpetur. Quin potius cum multa et magna ipsi suppeterent, ad dignitatem tamen hoc primum erat, quod Christianus et esset et nominaretur: sic ut alia omnia cum hoc uno collata, ludus quidam ac nugæ ipsi essent. Alia enim ab aliis etiam ludi posse, non secus atque in scena, quæ celerrime et figitur et dissolvitur, imo facilius fortasse deletur, quam constituitur, ut ex multis hujus vitæ mutationibus, et prosperitate sursum ac deorsum labente, perspicere licet: pietatem vero bonum unum proprium esse, quodque tuto permaneat. In his studiis Cæsarius, etiam in g Chlanide, versatus: est in his cogitationibus et vixit et vita cessit, majorem quantum ad absconditum hominem pietatem ostendens et exhibens, quam quæ in commune spectabatur.

a Græce est, ξενωρίς γὰρ ἰδοκούμεντες, biga quædam videbamur. — b Gr. ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος. Ex Hellade; Athenis nempe. — c Erat is Constantius, Constantini Magni F. Ad eum missi a Senatu legati, ut Cæsarium juberet in urbe regia manere. Ita in Græco: ὥστε... καὶ πρὸς βασιλέα προσέειπεν σταλῆναι τὸν μέγαν ἀπὸ κοινοῦ δόγματος, τὴν πρὸ τῆς πόλεως πρώτην λογίαν κοσμηθῆναι τε καὶ τιμηθῆναι, ut... ad magnum illum Imperatorem legatio mitteretur ex communi decreto, ut principem urbem eruditorum principe ornari ethonorari juberet. — d Gr. Ἀμείνον δὲ τὴν τῆς τέχνης φιλανθρωπίαν τοῖς ἐν τέλει προτιθεῖν. Quod vel ita intelligi potest, ut iis qui in dignitate erant, gratis curationem adhibuerit, vel ut gratis medicinam eos docuerit. — e Extat juramentum illud Hippocratis initio 4 classis operum ejus. Elias Cretenensis solum ex eo ista delibat: ne quid benignæ atque humanæ hujus artis adulterarent, ne cum fraude tractarent, nec operam suam pretio addicerent. Plura sunt illius juramenti capita; at non postremum, nisi certis in rebus. — f Crates Thebanus opes suas plebi projecit, sed ex inani ostentatione. ut Elias Cretenensis observat. — χλανιδεύς, inquit idem, Senatoriæ dignitatis symbolum.

§ III. S. Cæsarii apud Julianum Apostatam gratia: constantia in fide Orthodoxa.

Atque ut alia omnia prætermittam, propinquorum nempe, qui in calamitatem aliquam inciderant, curam et præsidium, fastusc ontemptum, æquabilitatem inter amicos, auctoritatem apud Præsides, certamina quæ pro veritate suscepit, sermones quos multos et frequentes et cum multis habuit, non argutos solum, sed etiam admodum pios et ardentes; rem unam pro omnibus dicam, qua nihil in ipsius vita celebrius est, magisque pervulgatum. Furebat adversus nos a infandus Imperator, et cum in seipsum primum per Christianæ fidei abjectionem insaniisset, jam aliis quoque intolerabilis erat: nec ceterorum quidem Christi hostium in modum magno animo impietatem profitens, verum humanitatis obtentu persecutionem celans; atque instar flexuosi illius serpentis, qui ipsius animum obsidebat, omni machinarum genere in voraginem suam miseros callide pertrahens. Ac ne eos honores, qui Martyribus haberi solent, consequeremur (hos enim Christianis vir egregius invidebat) primum illius artificum hoc fuit, ut qui Christi causa patiebantur, tamquam-sontes et facinorosi cruciati afficerentur. Alterum, quod huic rei non tyrannidis, sed persuasionis nomen imponebat: quo scilicet major eorum infamia, quam periculum esset, qui sponte ad impietatem se conferebant.

14 Cumque alios pecuniis, alios dignitatibus, alios promissis, alios variis honorum generibus (quos ne regie quidem, sed perquam serviliter in omnium aspectu deferebat) omnes denique verborum præstigiis ac suo exemplo ad se alliceret, post multos Cæsarium quoque aggreditur. Proh stuporem et amentiam, si spem habuit fore, ut et Cæsarium, et fratrem meum, et his parentibus natum,

64 prædaretur

D
EX ORAT.
S. GREG.
NAZIAN.
summo est in
honore:

temperanter
et pie vivit.

9

E

Juliano Apostata
Christianos
persequente,

a

F
non aperta vi,

ne Martyres
ficerent.

sed callide
multos
pervertente;

ipse quoque
Cæsarius
oppugnatur

fratris tamen
consilio in patriam redit.

postea ad aulam redit,

fratre non
omnino probante:

fil primus medicus, et amicus Imperatoris:

d

artem gratis exhibet Proceribus:

e

f

EX ORAT.
S. GREG.
NAZIAN.

intrepide cum
eo agit,

b

et conatus ejus
eludit,

se semper
Christianum
fore professus :

acerbo ejus
dicto perstrin-
gitur, una
cum fratre :

redit in pa-
triam.

A prædaretur? Verum (ut in hoc sermone paullum immorer, atque ex hac narratione delicias capiam, quemadmodum ex spectaculo, ii qui tunc adfuerunt) ingrediebatur vir ille fortis, Christi signo septus, clypeiue vice magnum Verbum præferens, ad hominem multum in armis et magnum in dicendi facultate. Nec vero ad illius aspectum ullo metu percussus est, nec ob verborum blanditias de animi magnitudine quidquam abjecit : verum promptus et paratus athleta erat ad decertandum, tum sermone tum opere, adversus eum, qui in utroque genere viribus pollebat. Ac tale quidem erat stadium tantusque pietatis propugnator. Atque certaminis præses, hinc quidem Christus per Passionem suam pugilem armans ; illinc autem gravis tyrannus, tum verborum illecebris athletam mulcens, tum potentiæ mole territans. Quin etiam utrimque theatrum erat, hoc est, et eorum qui in fidei pietate adhuc remanserant, et eorum qui ab illo abrepti fuerant, in utram partem eorum certamen inclinaret spectantium, atque uter vinceret, magis laborantium, quam illi ipsi quos spectabant.

B 13 An non b timuistis, ne quid Cæsario animi alacritate parum dignum accideret? At bono estote animo : cum Christo enim victoria, qui mundum vicit, ac nihil quidem mallet, quam ut ea quæ tunc dicta et proposita sunt, sigillatim nunc exponerem (nam et logicas aliquot captiones et argutias, meo quidem iudicio, memoratu non injucundas ea disputatio continet) verum intempestivum prorsus hoc foret, et ab orationis instituto alienum. Ut autem Cæsarius cunctis verborum illius nexibus, et conatibus omnibus tam apertis quam obscuris, ludi cuspium instar propulsatis, magna et clara voce Christianum se et esse et semper fore pronuntiavit, nec sic quidem prorsus ejicitur : mire etenim Imperator Cæsarii doctrina frui atque exornari gestiebat. Quo etiam tempore celeberrimum illud, cunctis audientibus, prolocutus est : O felicem patrem ! o infelices liberos ! Nam nos quoque ignominiae societate ornandos duxit, quorum et eruditionem et pietatem Athenis cognoverat. Verum in reditum ejus reservatus, (commodum etenim illum adversus Persas justitia armabat) ad nos redit, exul beatus, et victor incruentus, atque ob ignominiam clarior, quam ob splendorem et gloriam. Hanc ego victoriam magna illius manu, et sublimi purpura, et ingentis pretii diademate longe sublimiorem et excellentiorem esse censeo. Hac narratione magis efferor, quam si universum imperium cum eo partitus esset. Malis igitur temporibus cedit, in eoque legi nostræ obtemperat, quæ hoc sancit, ut si quando tempus urgeat, pro veritate quidem, periculum adeamus, nec pietatem per ignaviam prodamus; quamdiu autem licet, pericula ipsa ne provocemus, sive animarum nostrarum metu, sive ut iis consulatur, qui periculum nobis inferunt.

Gregorius
eum antea
a comitatu

a Julianus Apostata, Constantio mortuo, solus imperavit ab anno 361 ad 5 Martii 363. Quæ adversus Christianos ab eo gesta, passim commemorant Ecclesiasticæ historiæ, uti hic breviter S. Gregorius Nazianzenus. — b Timuisse certe Gregorius ipse videtur, cum fratrem intellexit in Juliani se familiam contulisse. Scripsit enim gravissimam ad eum epistolam, in qua aliorum etiam sensum significat, Magnopere tua causa erubuimus, inquit. Nam quod mœrore affecti fuerimus, quid scribere attinet, ad eum præsertim, cui id omnium mortalium maxime persuasum est? Etenim (ut de nobis nihil dicamus, nec quanta mœstitia, adam etiam timore, nos fama ea, quæ de te pervagatur, impleverit, vellem, si fieri posset, sermonibus iis, quos alii de te, tam familiares et necessarii, quam externi, quoque modo nobis cogniti, dum tamen Christiani, et quidem omnes uno ore serunt, interreses, quandoquidem etiam homines promptius cupidiusque, in alienis rebus philosophari solent. Instar alius cuspium declamationis hæc verba ipsis fuerunt. Nunc Episcopi filium militare, nunc externam potentiam et gloriam appetere, nunc pecuniis atque opibus deditum esse, (quando pecuniarum communis ignis accensus est, atque in salutis animæque periculo versantur homines) ac non potius unam hanc gloriam et securitatem et opes existimare, nimirum fortiter et strenue adversus tempus stare, et

quam longissime se ab omni scelere et piaculo remove. . . . Ac dominum quidem patrem nostrum, sermones hos perquam ægre et indigne ferentem, ipsiusque etiam vitæ tædio laborantem, quoque modo solor ac recreo, de tua voluntate omnique sententia illi spondens, atque confirmans, te nequaquam diutius nobis molestum fore. Ac deinde inter alia ad constituendas vitæ suæ rationes eum hortatur.

§ IV. S. Cæsarii sub Valente Imp. officia: mors: sepultura.

P osteaquam autem hæc caligo discussa est, externaque regio caussam recte disceptavit, ac vibratus gladius impium prostravit, resque ad Christianos redierunt; quid dicere necesse est, quanto cum honore et gloria, aut cum quot et quantis testimoniis, ac velut ipse beneficium potius dans quam accipiens, in aulam rursus receptus sit, ac novus honos priorem exceperit? Ac tempus quidem a Imperatores subinde commutavit; Cæsario autem gloria, et auctoritatis apud eos principatus haudquaquam convulsus ac dissolutus est. Quin potius de eo inter b Imperatores certamen erat, quisnam Cæsarium magis sibi adjungeret, et cujusnam ille magis amicus et familiaris diceretur. Talis Cæsarii pietas, talia pietatis præmia. Audiant juvenes, audiant viri, ac per eandem virtutem ad eundem splendorem contendant, (bonorum enim laborum gloriosus est fructus) quicumque hoc etiam ambiunt, atque in felicitatis parte collocant.

17 Jam vero quale hoc quoque ipsius miraculum est, quod simul et parentum et ipsius pietatis maximum argumentum habet? In Bithynia degebat, c præfecturam ab Imperatore non postremam administrans. Quæstoris siquidem munere fungebatur, ac thesaurorum curam gerebat. Hoc enim illi majorum dignitatum velut præludium esse Imperator voluit. Cum autem Nicææ terræ motus, post hominum memoriam maximus, exortus, omnes pene oppressisset atque una cum urbis pulchritudine delevisset; solus ipse ex illustribus viris, aut certe cum admodum paucis, evadit : idque modo quodam incredibili, hoc est, ipsa ruina protectus, ac parvas quasdam periculi notas referens, ut eo scilicet modo metum caperet majoris salutis magistrum, totumque sese supernæ parti adjungeret, translata militia a rebus motui obnoxiiis, et commutata sibi ipsi aula. Atque hoc quidem et in animo habebat, et summo studio exoptabat, quemadmodum mihi per litteras persuadebat, cum hanc ad eum monendum d occasionem arripissem : quod nec unquam facere destiti, moleste ferens, illius indolis magnitudinem in deterioribus rebus versari, animamque adeo philosophicam in publicis negotiis volutari, ac velut solem nubibus obduci.

18 Verum terræmotu quidem superior fuit, e morbo vero non item : homo enim erat. Atque illud ipsi proprium fuit, hoc cum aliis commune : illud pietatis, hoc naturæ. Atque consolatio calamitatem antevertit : ut ipsius morte concussi, ob admirandum salutis genus gloriemur. Ac nunc nobis magnus ille Cæsarius servatus est, civis pretiosus, mortuus laudatus, ex hymnis ad hymnos transmissus, ad Martyrum sacraria cum pompa ductus, sanctis parentum manibus honoratus, matre cereorum gestatione pietatem mœrori subrogante, lacrymis a philosophia superatis, psalmodiis luctum sedantibus, denique anima recens creata, quam Spiritus f per Baptismum reformavit, dignos honores recipiens.

19 Hoc tibi a me, Cæsari, funebre munus : hæ sermonum meorum primitiæ : quos occultavit persæpe questus, in teipsum detecturus eras. Hoc tibi a me ornamentum, tibi quidem, sat scio, omni ornamento carius : non sericæ ac molles, ac circumfluentes telæ, quibus, neque dum adhuc superstes esses, multorum more delectabar, utpote virtute sola ornatus

Juliano mortuo ad aulam revocatur,

a acceptissimus
Imperatoribus :

b

c fit Quæstor
Bithyniæ :

in ruina Nicææ ex terræmotu servatur, retenta cicatrice :

suadente fratre, statuit mundum relinquare :

d

F

morbo moritur :

in patria a suis religiose sepelitur.

f

Frater funebri oratione cum laudat :

A natus : nec lini pellucidi texturas, nec pretiosorum unguentorum infusiones, quas prius etiam ad gynæcea remittebas, et quorum fragrantiam dies unus solvit : nec denique aliud quidquam parvorum, et quæ apud parvos in pretio sunt : quæ quidem omnia hodierno die amarus hic lapis una cum pulchro corpore contexisset. Valeant Gentilium certamina et figmenta, per quæ miseri juvenes ornati sunt, exigua exiguum certaminum præmia proponentes : et quibuscumque rebus per libamina et primitias et coronas, ac recens decerptos flores, hominibus vita functis parentent, patriæ legi potius et stolido mœrori, quam rationi servientes.

20 Meum munus est oratio, quod etiam fortassis futurum tempus excepturum est, perpetuo motu præditum; nec eum qui hinc migrarit, prorsus abscedere sinens; verum auribus animisque hominem, quem ornandum suscepit, semper conservans, ac desiderati simulachrum expressius, quam in tabula spectandum proponens. Ac talia quidem sunt, quæ a nobis offeruntur. Si autem parva et meritis tuis

inferiora, Deo quoque gratum est, quod fit pro viribus. Atque alia quidem persolvimus, alia vero dabimus, anniversarios honores et commemorationes offerentes, ii quidem certe qui superstites erunt.

a Inde conjiciat fors quispian, ad Jovianum Imp. fuisse revocatum, deinde eo mortuo ad Valentinianum ac Valentem. — b Eosdem nempe Valentinianum ac Valentem. — c De ea præfectura egimus in prolegomenis. — d Extat Gregorii epistola, tunc scripta, quæ Cæsario illud inculcat, mortales Deum sequi debere, a quo salutem acceperunt, atque ad illius partes sese adjungere, parva et humi repentina parum curantes. Tam se excusans, quasque deprecans importunitatem ita loquitur. Fortassis graves tibi ac molesti esse videmur, qui de his rebus sæpius ad te scribamus : ac sermones nostros non admonitionem, sed ostentationem esse existimas. — e Eo paullo post correptus videtur, atque initio sequentis anni obiisse. Unde falli certum est Nicephorum, qui lib. 12 cap. 44 scribit, cum Elebecho missum Antiochum a Theodosio, anno Christi 388, ad vindicandam populi rebellionem, Cæsarium Gregorii fratrem qui tum Magistri dignitatem in Imperiali aula obtinebat. Nam cum hac habita est in Cæsarii exequiis oratio, vivebat adhuc parens uterque : ac pater postea mortuus laudatus quoque funebri oratione ab eodem Gregorio est, præsentem S. Basilio, qui tamen mortuus est anno decimo ante tumultum Antiochenum, qui, ut nos statuiamus, vicesimo post Cæsarii obitum contigit. — f Hinc conjicio non pridem ante baptizatum fuisse Cæsarium, qui mos erat ea ætate mulorum, ut in adultam ætatem baptismum differrent, haud sane prudenti consilio, inter tot undique impendentes mortalium vilæ casus.

D
EX ORAT.
S. GREG.
NAZIAN.
ac præagit
anniversarios
ei honores ha-
bitum iri.

DE S. FELICE III PAPA,

Commentarius historicus.

§ I. Felices quatuor Pontifices Romani sancti Felicis III cultus sacer, progenies nobilis.

I nter summos Ecclesiæ Romanæ Pontifices memorantur quatuor Felices appellati, omnes sacris tabulis Martyrologii Romani adscripti : ac duo quidem priores, suo etiam sanguine agrum Evangelicum sibi commissum irrigarunt, annuo cultu Officii Ecclesiastici ad aram ubique honorantur, Felix I, qui sub Aureliano Principe circa annum cclxxv martyrio coronatus est, ad diem III Kalendas Junii : ad IV Kalendas Augusti Felix II, qui a Constantio Imperatore Ariano ob fidei defensionem e Sede sua dejectus et Cære in Tuscia occulte gladio necatus gloriose occubuit. uti iisdem verbis traditur in Martyrologio Romano, ubi et Papa secundus nuncupatur : ut mirum sit eum ex numero Pontificum expungi ab Onuphrio Panvinio in Chronico Ecclesiastico et Notis ad Platina, Alphonso Ciaconio in Historia Summorum Pontificum, aliisque. Extat antiquus codex MS. in bibliotheca Serenissimæ Christianæ Reginæ Sueciæ, in quo sub nomine Damasi Papæ continetur Historia Summorum Pontificum, ad S. Felicem IV post tempora Damasi continuata, adjunctis dein absque ullo elogio nominibus sequentium Pontificum ad Pelagium usque secundum, S. Gregorii Magni decessorem. In hac historia etiam Felix II, inter Summos Pontifices recensetur, ac successor S. Liberii adhuc viventis, et ab Constantio Imperatore, quod nollet hæresi Arianæ consentire in exilium relegati, qui tum videtur ultro pontificatu cessisse et Clero Romano plenam liberamque dedisse facultatem præficiendi universali Ecclesiæ Pastorem, qui eam (uti S. Felix fecit) contra violentiam insidiasque Arianorum propugnaret. Historia Pontificum asserit Felicem aut cum consilio Liberii ordinatum, aut, ut aliqui Codices, habent eum a Liberio cum consilio aliorum ordinatum. Ita S. Cælestinus v nulla etiam publica urgente necessitate, anno ccccxciv dignitate Pontifica aliquamdiu administrata, sese abdicavit. Reliqua de S. Felice II discutientur ad xxix Julii.

2 His obiter prælibatis, securius sequentes cum Martyrologiis, Felicem III Papam, Felicem IV Papam vocamus, quos Ciaconius asserit Felicem II et Felicem III fuisse ac dici debere. Altera de hisce duobus controversia est, qui dies cultui sacro singulorum in Martyrologiis assignentur. Perantiquum MS. Martyrolo-

gium Richenoviense et MS. Carmeli Coloniensis, varia item exemplaria MSS. Usuardi ad usum fere Ecclesiarum Belgicarum aucta, MS. Florarium, Martyrologium Coloniæ 1490 excusum, Bellinus de Padua, Molanus in additionibus ad Usuardum, xxx die Decembris hæc pauca habent : Romæ S. Felicis Episcopi, quem Maurolycus Papam III nominat. Petrus de Natal, lib. 2 cap. 21 eundem Simplicii Pontificis successorem tradit, ac III Kalend. Januarii in basilica B. Pauli Apostoli sepultum. Hermannus Greven in Auctario Usuardi, Secundum Catalogum, inquit, Romæ Felicis Papæ tertii (secundum alios quarti) et Confessoris. At qui referant illo die Felicem IV necdum legimus. Hujus obitum contigisse IV Idus Octobris tradit ante citata Historia Pontificum, in qua de die, quem Felix III ultimum in hac vita habuit, nihil omnino dicitur. Ejusdem Felicis III memoriæ iterum consecratus traditur dies III Idus Maii in MS. Florario his verbis : Romæ depositio Felicis Papæ III, anno salutis ccccxcii, sepulti in basilica S. Pauli. At Canisius in Martyrologio Germanico xvi Septembris, Romæ, inquit, S. Felicis Papæ tertii, viri admodum sancti, qui Aca-cium Episcopum Constantinopolitanum hæreseos condemnavit. De eodem S. Felice in Romani Martyrologii tabulis auctoritate Urbani VIII Pontificis Maximi recognitis ita legitur xxv Februarii : Romæ natalis S. Felicis Papæ tertii, qui S. Gregorii Papæ atavus fuit : de quo is refert, quod S. Tharsillæ nepti apparens, illam ad cœlestia regna vocavit. Ante eam recognitionem legebatur : Romæ natalis S. Felicis Papæ quarti, qui S. Gregorii Papæ atavus fuit etc. At xxx Januarii olim legebatur Romæ S. Felicis Papæ tertii, qui pro fide Catholica multum laboravit. Nunc illud Tertii sublatum est, et Felix IV illo die colitur, ut tum dictum est pag. 1032 et sequente.

3 S. Gregorius Magnus homilia 38 in Evangelia de S. Felice atavo suo ista scribit : Quadam nocte Tharsillæ amitæ, quæ inter sorores suas virtute continuæ orationis, afflictionis studiosæ, abstinentiæ singularis, gravitate vitæ venerabilis, in honore et culmine sanctitatis excreverat, sicut ipsa narravit, per visionem atavus meus Felix, hujus Romanæ Ecclesiæ Antistes, apparuit, eique visionem perpetuæ claritatis ostendit, dicens : Veni, quia in hac te lucis mansionem suspicio, quæ subsequenti mox febre correpta, ad diem pervenit extremum. Hæc S. Gregorius

E
G. H.

colitur 30
Decemb.

13 Maii,

16 Septemb.

F
et 28 Feb.

per errorem
30 Janu. quo
colitur Felix
IV.

Felix Papa
atavus S. Gre-
gorii Magni,

quæ optima
parentandi
ratio :

B

ANNO CCCCXCII.
XXV FEB.
SS. Felices
Pontifices Ro-
mani :
Felix I Mart.

Felix II Mart.

an hic statuen-
dus inter
Pontifices ?

C

Felix III,

A rius, qui lib. 4 *Dialogorum* cap. 16 ex citata homilia eadem recolit, eruntque ad Vitam S. Tharsillæ amitæ ejus die xxiv Decembris plenius enarranda. Venerabilis Beda lib. 2 *Hist. Eccl. Gentis Anglorum* cap. 1 Felicem Papam etiam atavum S. Gregorii asserit. Erat Gregorius, inquit, natione Romanus, ex patre Gordiano, genus a proavis non solum nobile sed et religiosum ducens. Deinde Felix ejusdem Sedis Apostolicæ quondam Episcopus, vir magnæ gloriæ in Christo et in Ecclesia fuit ejus atavus. Hæc Beda secutus S. Gregorium, ex quorum verbis, quotus hic Felix fuerit non liquet. Joannes Diaconus, qui circa annum 1000CLXXX de vita S. Gregorii libros quatuor conscripsit, atavum ejus Felicem Papam iv dixit. Iste Gregorius, inquit, senatoria stirpe progenitus, tam nobilissimam quam etiam religiosissimam genealogiam duxit, ita ut quartus Felix Apostolicæ Sedis Pontifex, vir magnæ in Christi Ecclesia reverentiæ, qui basilicam SS. Cosmæ et Damiani Martyrum via sacra juxta templum Romuli, sicut hactenus cernitur, venustissime fabricavit, ejus atavus fuerit. Hæc ibi. Quæ de fabrica basilicæ SS. Cosmæ et Damiani referuntur, ad S. Felicem iv spectant, et in ejus Actis xxx Januarii narrantur. Joannem Diaconum secutus Leo Marsicanus Episcopus Ostiensis, qui circa annum circæ floruit, lib. 1 *Chronici Casinensis* cap. 1 de S. Benedicto loquens ista de S. Felice adjungit: Claruit S. Benedictus, inquit, temporibus Imperatorum Justini senioris et Justiniani, Romanorum vero Pontificum, Joannis primi, et quarti Felicis, quem sanctus Papa Gregorius atavum suum fuisse testatur.

B 4 Hæc Leo, ita prædicta S. Gregorii verba cum Joanne Diacono interpretatus, cum ipse solum dicat atavum suum fuisse Felicem Romanæ Ecclesiæ Antistitem: eumque esse Felicem iii, de quo hic agimus, persuadent et patria utriusque Felicis, ac ratio temporis recte ponderata. Nam Felix iv fuit Samnis natione, patria Beneventanus, at Felix iii Romanus. Atqui certum atque indubitatum est S. Gregorium non ex Samnitibus originem ducere, sed ab antiquis Romanis Senatoribus. Præterea si anni ab obitu Felicis iv numerentur, usque ad electionem S. Gregorii Papæ jam tum senis, tantum sexaginta invenientur, quibus includi nequeunt quinque generationes ab atavo ad atnepotem statuendæ: haberi autem poterunt, si anni circiter centum interponantur, quot fere fluxerunt ab obitu S. Felicis iii, usque ad S. Gregorii Pontificatum. Quæ pluribus exponit Baronius in Notationibus ad Martyrol. Rom. et in Annal. an. Ch. 492, ubi cum num. 1 narrasset, S. Felicis iii obitum, addit, explosa depravata lectione, qua in Martyrologio Romano legebatur

C Felix Quartus, legi S. Felicem Papam Tertium. Consentiant passim reliqui scriptores, Onuphrius Panvinius, Joannes Stella, Alphonsus Ciaconus, de Pontificibus Romanis, Arnoldus Wion, Joannes Seifridus aliique qui de familia Aniciana, ut mox dicetur, scribunt Petavius, de Doctrina temporum lib. 13 ad an. 492, Severinus Binius aliique in collectione conciliorum. His refragatus Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ, sed ante recognitionem Martyrologii Romani ab Urbano viii curatam, et frustra absque antiquorum auctoritate confugit ad familiam maternam S. Gregorii, quasi vel ita esset ex Samnitibus oriundus. At quod maximum ex ratione temporis posuimus firmamentum, silentio præterit: neque aliud extat effugium, quam enervando notionem vocis atavus, quasi ea avus æque vel proavus indicetur. Quæ frustra excogitantur. Cum Ferrario sentit Vipera de SS. Beneventanis hoc die.

D Arnoldus Wion secutus Hieronymum Bardum Florentinum Ordinis Camaldulensis, cujus librum MS. Italico sermone de nobilissima et antiquissima familia gentis Aniciæ habuit, in suo de eadem familia tractatu S. Felicem iii Papam, atavum S. Gregorii

Magni, a Quinto Anicio Prænestino, quem anno Urbis D conditæ ccccl, ante Christum natum circiter ccc, prognatum asserit interpositis quindecim clarissimorum virorum generationibus. Hos Wionis et Bardi conatus illustrat et prosequitur Joannes Seifridus in arbore Aniciana Serenissimorum Principum Augustissimæ Domus Austriacæ. Avus S. Felicis ab his auctoribus dicitur Anicius Tertullus, Sexti Anicii filius, ac Sexti Petronii Probi, qui anno cccclxxi cum Gratiano Imperatore Consulatum gessit, frater. Hunc autem Anicium Tertullum anno cccclix et duobus sequentibus administrasse in Occidente Præfecturam Prætorii observavit Onuphrius lib. 3 Comment. in Fastos. Porro pater S. Felicis, ut, hi auctores sentiunt, fuit Flavius Anicius Felix, dicti Anicii Tertulli filius, de cujus conjugio hæc scribit Seifridus lib. 3 pag. 104. Verisimillimum, inquit, mihi videtur hujus Felicis conjugem extitisse Petroniam illam, cujus epitaphium visitur Romæ ad D. Pauli extra muros: nam in una eademque tabella et filii Gordiani et filia Æmilianæ sepulchralis inscriptio annexa legitur, quæ nomina stirpis Aniciæ Gordianæ propria hoc tempore fuere, et illa in eodem epitaphio Levitæ conjux fuisse prædicatur: quod sane de eo quo loquimur Felice, intelligi non improbabili potest, præsertim cum ratio temporis minime nobis adversetur, nisi malimus opinari Petroniam hanc in Felicis Papæ iii connubio vixisse, antequam nimirum sacris initiaretur ordinibus. Hæc Seifridus. At memoratum epitaphium edidit Gruterus in Auctario antiquarum inscriptionum pag. 1057, et ex eo Seifridus, cujus priorem partem de Petronia hic lectoris judicio sistimus, est ante tale:

Levitæ conjunx Petronia, forma pudoris,

His mea discedens Sedibus ossa loco.

Parcite vos lachrimis dulces cum conjuge natæ,

Viventemque Deo credite flere nefas.

DP. in pace iii Non. Octob. Festo VC. Conf.

Hæc ibi. Fuit Festus Consul cum Marciano anno cccclxxii.

6 Natus autem est S. Felix tertius patre Felice Presbytero de titulo Fasciolæ, ut prodit Historia Pontificum antiqua, et ab Anastasio dein aucta, in omnibus passim manu exaratis et excusis exemplaribus, aut variis ad eam lectionibus simul typis regiis nuper editis, et Onuphrius in epitome summorum Pontificum eundem Felicem appellat Presbyterum Cardinalem Romanæ Ecclesiæ in titulo Fasciolæ. At Baronius ad an. 483 num. 16 ex vetere Anastasii libro asserit ex patre quidem Felice genitum, sed ipsum Papam functum antea presbyterio in Titulo Fasciolæ, et ideo fuisse ante Presbyterum Cardinalem sanctorum Martyrum Nerei et Achillei addit Ciaconius. Reliqua, quæ S. Felix in juventute ac potiore virilis ætatis parte, seu cælebs, seu matrimonio conjunctus, aut etiam sacris Ordinibus susceptis egerit, nos latent. Ex iis tamen, quæ deinceps referemus, eum Pontificem maximum creatum, præclare admodum ac sancte id munus executum esse, recte colligimus, priorem vitam eum magna cum virtute peregissee. De posteris ejus ad S. Gregorium usque prædicti scriptores agunt, et alibi poterit esse nobis agendi occasio, maxime si certiora nanciscamur monumenta.

§ II. Pontificatus S. Felicis. Pulsis Episcopis substituti Alexandriæ Petrus Mongus, et Antiochiæ Petrus Fullo. Hic a S. Felice excommunicatus.

Quem tempore turbulentissimo, in Cathedram S. Petri eveheret, servavit Deus S. Felicem, qui summa cum auctoritate libertateque esset orbis universi Ecclesiæ Orientalibus atque Occidentalibus præfuturus, leges opportunas conditurus, causas necessarias cogniturus, ac controversias occurrentes definiturus, oppressis opem laturus, fastu

avo Anicio Tertullo,

patre Flavio Anicio Felice.

an etiam matre Petronia?

E num eam habuerit uxorem?

num ipse antepater fuerit Presbyter Cardinalis?

F

Tempora Pontificatus, S. Felicis iii difficultia:

A *fastu elatos depositurus, Imperatorum audaciam coerciturus, ac barbaris restitutus regibus : qui denique et aliorum esset legationes ab Oriente et Occidente suscepturus, et, ubi ipse præsens corpore nequiret assistere, suarum auctoritate legationum ac per vicarias præfecturas præsto futurus, cunctisque Ecclesiis supremus ipse arbiter et Juxta sancto præsidio adfuturus. Præfuerat multis annis Orienti Zeno Imperator, homo semper perfidus, sed qui tum impellente Acacio Episcopo Constantinopolitano, vaferrimo hæretico, in deterrius prolapsus, fidei formulam ab illo conceptam promulgavit : Εὐνοτικὸν id est, Conciliatorium appellarent, sub quo Œcumenicæ synodi Chalcedonensis tacita abrogatio latebat. Joannes Talaia, seu Tabennesiota, Episcopus Catholicus, ac legitime ordinatus, Sede pulsus erat Alexandrina, ac Petrus Mongus, quem Mongum et Moggum alii vocant, ob hæreses a S. Simplicio Pontifice Romano damnatus ante depositusque, eo inconsulto et nulla habita synodo in illam reductus Sedem anathemata denique ab hisce hæreticis et laicis hominibus in Episcopos legitimos aliosque viros Orthodoxos lata sunt. Rebus hisce adeo intricatis subsidium porrecturus erat S. Simplicius Papa, sed morte præventus rem integram successori reliquit. Mortuus is dicitur VI Nonas Martii, quo die antiquis Martyrologiis inscriptus est. Annus eo moriente labebatur CCCCLXXXIII. Intrusus etiam in Sedem Antiochenam Petrus Fullo Ecclesiæ illius pacem plane turbavit.*

turbantibus
pacem Ecclesiæ
Zenone Imp.
Acacio Ep. CP.

Petro Mongo
Ep. Alexandrino,

Petro Fullone
Ep. Antiocheno,

B *8 Odoacer Rex Erulorum, qui e remotis apud mare Suevicum seu Balthicum, sedibus oriundus, sed, ut observat Theophanes, in Italia educatus, ab Imperatoris Nepotis fautoribus in odium Orestis, qui Nepote fugato, Augustulum filium suum Imperatorem appellaverat, in Italiam cum milite evocatus est, qui occisis Oreste, ejusque fratre Paulo, ac relegato in Campaniam Augustulo, sublatoque Imperio Occidentali, Rex ipse Italiæ factus imperabat octavo anno : secta ipse Arianus, de Summi Pontificis electione legem tulit libertati Ecclesiasticæ repugnantem, quam Symmachus Pontifex anno 1011 in synodo Romana, Palmari dicta, abrogavit, in qua dicitur Basilii sublimis et eminentissimus vir, Præfectus Prætorio atque vices præcellentissimi Regis Odoacris agens, Clero in unum apud B. Petrum Apostolum residenti dixisse : Quamquam studii nostri et religionis intersit, ut in episcopatus electione concordia principaliter Ecclesiæ, ne per occasionem seditionis status " civilitatis vocetur in dubium, tamen admonitione beatissimi viri Papæ nostri Simplicii, quam ante oculos semper habere debemus, hoc nobis meministis sub obtestatione fuisse mandatum, ut propter illum strepitum et venerabilis Ecclesiæ detrimentum, si eum de hac luce transire contigerit, non sine nostra consultatione cujuslibet celebretur electio. Hæc ibi, quibus insunt fraudes et Odoacris Regis et Basilii Præfecti intrudere se in Summorum Pontificum electionem conantium. Potuit Simplicius Papa forsitan petiisse aliqua auxilia, quæ ad comprimendas turbas, si quæ ab hostibus Ecclesiæ concitarentur, necessaria forent, non autem consultationem requisivit, multo minus, ut laicus Sacerdoti anathema diceret, et contra Canones, quod ei non competeat, constitueret : quemadmodum sententia synodi Palmaris ea constituta, decernuntur nullius esse momenti, enervata esse et in irritum deducta.*

Odoacre Rege
Italiæ.

per Præfectum
prætorii

* al. civitatis.
libertatem
electionis
Pontificis im-
pediente.

C *9 Num autem propter iniqua Regis edicta inter obitum S. Simplicii, et electionem S. Felicis major temporis mora interponenda sit, dubitamus. Sex Sedis vacantis dies passim assignantur, viginti addunt alii codices, alii solum tres dies interponunt. Annum S. Felicis primum componit Theophanes cum anno decimo Imperii Zenonis : cujus tamen Imperatoris annum primum non numerat ab obitu Leonis senioris, quem statuit vita decessisse mense Januario, Indictione XII, anno Æræ vulgaris*

CCCCLXXXIV, ac mox addit Zenonem mense Febuario a Leone juniore filio suo Imperatorem coronatum, et dein inchoatum a Septembri proximo annum, primum assignat Imperii Zenonis, ac mortem indicat Leonis junioris, quem ait solos decem menses cum Zenone proprio parente moderatum Impertum obiisse, mense scilicet Decembri ejusdem anni CCCCLXXXIV, cum quo Baronius, Petavius alique primum Zenonis annum finiunt. Hujus ergo Imperii anno decimo, a quo S. Felicis annos Theophanes numerat, decimum tertium agebat Acacius in Pontificatu Constantinopolitano, egissetque in Alexandrino secundum Joannes Talaia, seu Tabennesiota, nisi jam ante pulsus fuisset, ob causam quam describit Theophanes : Hoc etiam anno partium Petri Mongi studiosi, largitionibus atque imposturis Zenoni suaserunt, ut Joannem Tabennesiotam Episcopum, quasi præter ejus mentem consecratum, expelleret Alexandria, Petrum vero Mongum ab Euchaitarum locis Alexandriam revocaret. Tum vero Henoticon, pacis nimirum sanctionem, ab Acacio Constantinopolitano, prout affirmant nonnulli, dictatum, Zeno tulit, et per omnes provincias promulgavit. Mongum vero, priusquam rediret Alexandriam, cum Simplicio Romano Pontifice et Acacio jussit Zeno communionem habere. Hinc ut Mongum acciperent, ejicerent autem Joannem, Acacius ad Alexandrinos scripsit. Joannes Petri adventu comperto, Clero licet et populo pro eo animas ponere paratis, ac ne discederet deprecantibus, mala quæ foret Petrus commissurus secum reputans, prudenter et citra tumultum urbe dilapsus est.

AUCTORE G. H.

Joannes Tabennesiota Ep. Alexandrinus expellendus,

E

ultra urbe
exisse dicitur :

10 Liberatus in Breviario de causa Nestoriana et Eutychiana cap. 18 asserit Joannem tum profectum esse Antiochiam, et sumptis ab Calandione Patriarcha Antiocheno intercessionis synodicis litteris Romanum Pontificem Simplicium appellasse : ad quem Alexandria fugientem Joannem properasse, tradit lib. 3 cap. 15 Evagrius his verbis : Joannes fugiens Alexandria, ad antiquam Romam contendit, ibique magnas concitavit turbas. Dixit namque se pro decretis Leonis et Chalcedonensis concilii sua Sede episcopali exturbatum fuisse, alterumque, qui illis adversabatur, in ipsius locum subrogatum. Quare cum Simplicius antiquæ Romæ Episcopus vehementer conturbaretur, et litteras propterea ad Imperatorem Zenonem daret; rescribit Zeno, crimenque perjurii objectat Joanni; eumque ejus rei, non autem alterius, gratia, episcopatu abdicatum esse. Hæc Evagrius. Victor Tununensis in Chronico ista scribit peracta : Theodorico V. C. Cos. anno Christi CCCCLXXXIV, Felix Romanæ Ecclesiæ Præsul monachis et Clericis per Orientem, Ægyptum et Bithyniam commorantibus scribit ut Petrum Alexandrinum Episcopum Chalcedonensis synodi obtrectatorem, et ejus communicatores tamquam hæreticos vitent. Theophanes cum anno XI Zenonis auspicatur primum annum Petri Mongi post ejus reditum ad episcopatum Alexandrinum. Nam, ut ait idem ad annum III Zenonis, in mortui Petri Æluri locum Petrus Mongus inducitur, vir nequam et veritatis adversarius, ab uno Episcopo, eoque etiam deposito, consecratus, quem Dei zelo moti monachi adorti, sex tantum et triginta die Pontificatus honorem assecutum deturbarunt.

an ad S. Simplicium Romanam venerit ?

F

Petrus Mongus an. 484 pro-scribitur a S. Felice Papa tamquam hæreticus evitandus,

Sede Alexandrina olim ejectus :

11 Calandion, vir Catholicus, Episcopus Antiochenus, ut Evagrius cap. 16 tradit, scribens ad Imperatorem Zenonem et Acacium Episcopum Constantinopolitanum, Petrum Mongum non solum adulterum vocat, verum etiam, eum cum esset Alexandriæ, Chalcedonensi concilio anathema indixisse asserit. Sed velamento criminis iuveto, Calandion ad incolendam Oasin condemnatus fuit, quod partes Illi, Leontii, et Pamprepii contra Zenonem foveret. Erant hi tunc stricta

ejus fraudes detegit Calandion Ep. Antiochenus,

qui ideo expellitur :

- A stricta obsidione in Papurio Castello pressi, ex quibus
AUCTORE G. B. Leontius tanquam Imperator Antiochiam ingressus fuerat mense Junio, Indictione septima, anno CCCCLXXXIV, ut ea exacte narrat Theophanes. Pulso autem Calandione, uti addit Evagrius, Petrus, cognomento Fullo (qui Cnapheus, sive Gnapheus, Græcis ὁ Τραπεζεύς, etiam appellatur) qui ante Calandionem et Stephanum ibi Episcopus fuerat, propriam Sedem recuperavit, qui Henotico Zenonis subscripsit, et Synodicas litteras Alexandriam ad Petrum Mongum misit. De priore ejus Episcopatu ista ad annum primum imperii Zenonis habet Theophanes: Julianus Antiochiæ Præsul, ex gestis rebus dolore concepto, vitam amisit. Petrus autem Fullo thronum invadens se ad anathemata et tumultus excitandos convertit: ex quo cædes et domorum direptiones ob hymno, quem τρισάγιον appellant, appositum additamentum. Dein anno III Imperii Zenonis ista de ejus depositione tradit: Ceterum Petrum Fullonem, ut qui Basilisco Imperii invasori faverat, Zeno habuit exosum, Orientalis itaque synodi decreto dignitate motus est, et in ejus locum Joannes ordinatur. Hic quoque post menses tres ejicitur, ac demum successor ejus Stephanus, vir pietate spectabilis, Antiochiæ promovetur Episcopus. Hic autem, ut anno Imperii Zenonis IV, Indictione I, refert Theophanes, communi Petri Fullonis sequacium suffragio Antiochiæ designatus Episcopus, apud Zenonem quasi Nestorianus accusatur: eum tamen, velut ab imposito crimine alienum, Orientalis synodus, Imperatoris mandato Laodiceæ congregata, suæ Sedi restituit. Quo, ad annum Imperii Zenonis VII, fatis functo Stephanum alterum Zenonis Imperatoris jussu in ejus locum ordinaverunt, quem fidei perduelles, pro sua in Petrum Fullonem propensione, in amentiae subsidium furorem armantes, in sancti martyris Barlaam baptisterio acutis calamis perfossum et necatum in Orontem fluvium projecerunt. Adscriptus is est Martyrologii Romani tabulis ad diem XXV Aprilis. Huic tunc Calandion, ut diximus, successit, eoque pulso Petrus Fullo recuperavit Sedem anno CCCCLXXXIV, cujus tamen annum primum Theophanes cum anno Imperii Zenonis XII conjungit.
- 12 Additis mox a Petro Fullone ad Trisagion his verbis, Crucifixus propter nos, exhorruit orbis universus, et concilia contra eum habita sunt, et Romæ a S. Felice Papa, et Constantinopoli ab Acacio Antistite, et variae ab his duobus aliisque Episcopis ad Petrum Fullonem epistolæ missæ sunt, quæ tomo 10 Conciliorum editionis Regiæ extant Græco-Latinæ. Earum prima est S. Felicis Papæ a pag. 18, qua ostendit illum non solum in Valentini, Manichæi, Arii, Sabellii, Apollinaris hæreses, verum etiam in errores gentilitatis, plures Deos asserentes incidisse: ac confutatis singulis blasphemias in fine eum sic alloquitur: Hæc tibi scripsi una cum præsentē Synodo conveniens te coram Deo et sanctis Angelis ut ea doceas, et nobiscum sentias, ut illibata fides nostra maneat ad gloriam Dei. Est hæc prima Synodus a S. Felice congregata. Extat altera ejus epistola a pag. 26, qua Petrus Fullo deponitur et anathemate percutitur. Et non solum, inquit, ab Antiochena Ecclesia, sed ab omni civitate deponit: et firma sit hæc tua depositio a me, et ab his, qui una mecum Apostolicum thronum regunt, et ab Acacio Constantinopolitanæ Ecclesiæ Pastore, et a venerabilibus Episcopis sibi subjectis, quoniam ipsorum monumenta non sustinuisti. Sequitur dein a pag. 30 epistola S. Felicis ad Zenonem Imperatorem, qua ei nuntiat Petrum Fullonem synodali judicio sententia anathematis condemnatum, ideoque ab ejus communione abstinendum esse: petitque ut Petrum depositum ex Antiochena Sede expellat: Quia multum, inquit, a nobis, et in Christo dilectis fratribus nostris, qui in Oriente sunt, et a venerabili Acacio vestrae regalis D et Deo amatæ civitatis Archiepiscopo, admonitus, converti noluit. Aliorum epistolæ habentur a pag. 47 ad pag. 71 et ipsius Acacii a pag. 56. Baronius ad an. 483 num. 66 aliam, quæ interierit, a S. Felice scriptam epistolam arbitratur, quod in epistola ultima ad Fullonem ex editione, quæ habetur tomo 1 epist. Rom. Pontif. hæc verba legantur: Nec ambulare in veritate nec nostris duabus epistolis aurem voluisti accommodare, nunc igitur sum exorsus adversus te proferre sententiam. Quæ etiam in Græcis, ab interprete alio ommissa, ita referuntur: Καὶ οὐχ' ὁρμήσας τῇ ἀληθείᾳ, καὶ τοῖς ἐπὶ δις γράμμασιν ἡμῶν ἐνωτῆσάσαι νῦν ἡρξάμεν ἀποφύνασαι κατὰ σου. Ceterum Petrus Mongus, inquit Evagrius cap. 17, homo fraudulentus, versutus et temporibus serviens, minime in una perstitit sententia, sed modo concilium Chalcedonense anathemate damnavit, modo palinodiam cecinit, idemque ipsum concilium omnibus suffragiis approbavit. Illud vel maxime agit in adjuncta epistola ad Acacium, quæ dicto capite recensetur.
- § III. Legati a S. Felice ad Acacium missi, et pecunia corrupti.
- Evagrius relatis rebus, quæ ad Sedem Antiochenam et Petrum Fullonem spectant, cap. 18 ad Episcopatum Alexandrinum (quem pulso Joanne Talaia seu Tabennesiota, recuperasse Petrum Mongum diximus) transiens ista tradit: Joannes, qui Romam confugerat, Felicem, qui post Simplicium Episcopus Romanus fuit, admonet de rebus a Petro gestis, suadetque, ut narrat Zacharias, uti epistolam abdicationis ideo mittat Acacio, quod Petro communicaverit. Quæ accuratius explicat Theophanes ad annum Zenonis XII, et III S. Felicis: Hoc anno, inquit, Episcopi Orientis per litteras Acacio conquesti sunt, quod Mongo communionis consortium impertiisset. Ille spretis eorum monitis, Mongum eundem in communionem admittere compulit cunctos. Cives autem urbium Reginæ cunctique simul Orientales Felicem, qui post Simplicii obitum Romanam Sedem tenebat, supplices adierunt, et malorum omnium auctorem incusaverunt Acacium. Interea Joannes Alexandria Præsul hæc eadem denuntians Romam ingreditur: aut certe, si a temporibus S. Simplicii Romæ permanserit, magis aliorum legatione impulsus, Romanorum animos magis occupavit. Annus tum labeatur Zenonis XII, Christi CCCCLXXXV. Eundem annum indicat Victor Tunniunensis in Chronico, et reliquam Orientis labem describit his verbis: Post consulatum Theodorici V. C. Orientales Episcopi, præter paucos, per Henoticum Zenonis communionem atque consensu polluti Petri Alexandrini, Petri Antiocheni, et Acacii Constantinopolitani Episcoporum, synodo Chalcedonensi renuntiant. Et Theodorus Lector lib. 2 Collectaneorum, Cum omnes, inquit, alii Patriarchæ, ut fertur, Henoticum Zenonis approbarent, solus Felix Romanus illi non communicavit. Henoticum Græce habet Evagrius cap. 14, et Latine Liberatus cap. 18, et alii ex illis.
- 14 Quæ dein S. Felix egerit, ita narrat Theophanes eodem XII anno Zenonis: Felix itaque synodo in coryphæi Apostolorum Petri templo coacta, duos Episcopos et una Defensorem Constantinopolim ablegat, Zenonique et Acacio litteris significat, ut Petrum Mongum, ceu hæreticum, Alexandria ejiciant. Eadem referunt Anastasius Bibliothecarius et Cedrenus, qui anno XII Zenonis hæc etiam gesta asserit. Evagrius cap. 28 ista sic exponit: Cum libelli Felicis a Joanne Talaia contra Acacium, quod contra Ecclesiæ ritum cum Petro Mongo communicaverat, deque aliis facinoribus ab eo contra canones admissis, dati erant; mittuntur a Felice ad Zenonem Vitalius et Misenus Episcopi, ut ejus auctoritate tum concilium Chalcedonense

Mongus temporis servit:

Acacio communionem Petri Mongi promoven-

orthodoxi ad S. Felicem confugiunt:

anno 485,

hic synodum colligit:

*mittit legatos
Constantino-
polim :*

A donense confirmaretur, tum Petrus ut hæreticus episcopatu pelleretur, tum denique Acacius mitteretur ad ipsum Felicem, rationem de rebus, quas Joannes ei objectasset, redditurus. *Quæ plenius continentur tum in epistolis Synodicis S. Felicis Papæ ad Zenonem Imperatorem et Acacium e Concilio Romano datis, tum in libellis citationis Acacii, ad eosdem Zenonem et Acacium missis, quæ in dicto tomo x' Conciliorum habentur pag. 3, 11, 44 et 45. De Episcopis et Defensore Ecclesiæ Constantinopolim missis, ita in epistola ad Zenonem scribit S. Felix :* Conveniens fuit, ut Vitalis et Miseni fratrum et Coepiscoporum meorum, et famuli vestri Felicis, Ecclesiæ Defensoris, ad vos necessariam legationem mitterem, qui non tam bajuli specie ista deferrent, quam meam vicem peragentes, me quodammodo vobis facerent esse præsentem. *In libello citationis ad Acacium de hisce legatis ita loquitur :* Ad quam rem de collegio nostro fratres et Coepiscopos nostros Vitalem et Misenum, cum quibus illum a latere nostro fidelissimum nostrum Felicem Defensorem, sanctæ Ecclesiæ Romanæ ordinatione direximus. *Fuisse autem Misenum Cumanæ Ecclesiæ in Campania Episcopum, et Vitalem Droentinum, sive Truentinum, in Piceno, movet ex perbrevis historia auctoris coævi Baronius ad an. 483 num. 19.*

Felicem Defensorem Ecclesiæ,

Episcopos Misenum Cumanum et Vitalem Truentinum,

B *Qui hisce addebatur libellus Joannis Talaiæ. hactenus desideratur.*

15 At quæ hisce legatis inter proficiscendum adversa obvenerint, ita Theophanes ad annum Zenonis xiii Christi cccclxxxvi, narrat : Hoc anno legatis Roma profectis, et apud Abydum Zenonis et Acacii consilio detentis, vi quoque ablati eorum litteris, ipsisque in carcerem conjectis; eos, nisi cum Acacio et Petro Mongo communicent, interfecturum, Zeno comminatur. *Est Abydus urbs provinciæ Hellesponti prope ipsum fretum, cujus Episcopus Hermias subscripsit Concilio Chalcedonensi. Victor Tunnunensis hæc gesta tradit Longino V. C. Cos. Is est annus cccclxxxvi. Acacius, inquit, Constantinopolitanus Episcopus litteris Felicis Romanæ Ecclesiæ Præsulis admonitus, ut a damnatorum synodi Chalcedonensis communione atque societate abstineat, legatos ejus custodiæ mancipat. Dum interim ab orthodoxis Constantinopoli summo desiderio legati expectantur, a Cyrillo, monasterii S. Dii, quod Acæmetorum est, Hegumeno, litteras ad S. Felicem datas esse scribit Evagrius cap. 19. At priusquam, inquit, Vitalis et Misenus venere ad Imperatorem, Cyrillus monachorum, quos Acæmetas appellant, Hegumenus, mittit ad Felicem, quo eum, cum tam gravia peccata contraveram fidem admissa essent, insimularet tarditatis. Felix igitur scribit ad Misenum, ut nihil ante moliretur, quam esset cum Cyrillo locutus, et ab eo quod esset faciendum didicisset. Hæc ibi, quæ etiam apud Nicephorum lib. 16 cap. 16 leguntur : uti præcedentia ex Theophane descripsit Cedrenus, ejusque etiam annorum epocham observat.*

*jubet illos
agere cum Hegumeno Acæmetorum :*

C Misenum, ut nihil ante moliretur, quam esset cum Cyrillo locutus, et ab eo quod esset faciendum didicisset. *Hæc ibi, quæ etiam apud Nicephorum lib. 16 cap. 16 leguntur : uti præcedentia ex Theophane descripsit Cedrenus, ejusque etiam annorum epocham observat.*

hi pecunia corrupti Acacio consentiunt anno 487.

16 Anno dein Zenonis xiv, Christi cccclxxxvii, ista contigisse refert Theophanes : Porro Zeno Acacii suggestionibus, Orientales Episcopos Henotico, sive Concordiæ sanctioni, subscribere, et Petro Mongo Pontificis Apocrisiarios, blanditiis delinitos et pecuniis inescatos, præter mandatorum sibi impositorum fas, in Petri communionem adduxit, omnibus Catholicarum partium in adversum contestantibus atque reclamantibus : et primo quidem hamum funiculis circumligantes, uni ex illis publice appenderunt, secundo librum immiserunt, tertio etiam olerum copphino imposuerunt. *Eadem ex Theophane referunt Anastasius et Cedrenus, sed hic omissio anno xiv Imperii Zenonis, a Theophane indicato, tradit ea contigisse τῷ ἔτει ιε', anno xv. At Liberatus non meminit Abydi*

urbis, sed Constantinopoli et captivitatem et reliqua gesta adscribit cap. 18 his verbis : Quoniam vero tot epistolæ, quæ vel ad Acacium a Papa, vel ad Imperatorem missæ sunt, nihil penitus profecerunt; ex deliberatione Vitalis et Mesenus Episcopi in legatione directi sunt, ut quæ superius dicta sunt allegarent, et Petrus, sicut antea, de Alexandrina Sede pelleretur. Itum est Constantinopolim et supradicti Episcopi in custodiam sunt redacti, chartis sublatis, ne Catholicis, quibus scriptum fuerat, redderentur. Quos iterum Acacius post hæc de custodia ejiciens, secum fecit procedere, ut quasi confirmato Petri sacerdotio dimitterentur. Redeunt aliquando Legati, sed præcesserant monachi, qui eos graviter de proditione arguebant. Auditi cominus et convicti ex ipsis litteris, quas detulerunt, a locis propriis sunt remoti. Felix Defensor Ecclesiæ, qui cum Legatis directus fuerat, impediante infirmitate cum ipsis pergere non potuit. Sed, postquam Vitalis et Mesenus a custodia Constantinopoli sunt egressi, perrexit cum chartis Ecclesiasticis Constantinopolim : passusque est et ipse, sublatis chartis, gravissimam custodiam. *Hæc Liberatus, a quo quæ de reprehensione Legatorum a monachis facta narrantur, ita Evagrius cap. 19 exponit :* Qui autem ex monasterio Acæmetorum ad Felicem, Misenum et Vitalem venerunt, eos propterea coarguerunt, quod ad ipsorum usque adventum Constantinopolim, Petri nomen clam et occulte in sacris tabulis legi consueverat; ex eo autem tempore ad præsens usque palam et aperte Misenum ac Vitalem cum Petro communicasse. *Ac dein cap. 20, Crevere, inquit, res istæ sermone Symeonis monachi cœnobii Acæmetorum Romam ad Felicem Papam a Cyrillo Hegumeno missi. Nam Misenus et Vitalis ab eo fuere reprehensi, propterea quod cum hæreticis communicarent, idque cum nomen Petri, ut hæretici, palam in sacris tabulis recitaretur : quodque ea ratione multi simplices homines ab hæreticis in errorem inducerentur, qui affirmare non dubitarunt, Petrum ab Episcopo Romano in communionem receptum esse. Addidit etiam Symeones, cum quædam quæstiones rogarentur, Misenum et ejus fautores noluisse quemquam orthodoxorum in colloquium venire, vel litteras reddere, vel quidquam contra veram sinceramque fidem admissum accurate examinare. Producebatur item in medium Sylvanus Presbyter, qui cum una cum Miseno et Vitali fuisset Constantinopoli, verba monachorum confirmavit. Hactenus Evagrius.*

D
AUCTOREG. II.

E
arguuntur a
monachis
Acæmetis

et accusantur
apud S. Felicem :

§ IV. *Anathemate percussi a S. Felice Legati et Acacius : hujus et aliorum Patriarcharum interitus. Schisma sublatum.*

F

P prævaricatione legatorum per dictos monachos orthodoxos intellecta, indixit S. Felix synodum, Romæ apud S. Petrum Apostolum habendam, ad quam Episcopi septuaginta septem venerunt. *Quæ in ea synodo contra hosce Legatos sententia lata sit, Gelasius Papa S. Felicis successor in Concilio Romano anno cccclxcv habito, antequam Misenus absolveretur, ita pag. 222 refert :* Sedes Apostolica quidem, quæ, Christo Domino delegante, totius Ecclesiæ retinet principatum, pro dispensatione curaque generali, quam pro fide Catholica vel pro paternis canonibus regulisque majorum necessaria semper circumspectione dependet, Misenum atque Vitalem, quos contra Eutychiæ pestilentiae sectatores, vel contra eos, qui talium se communionem polluerant, suæ potestatis legatione suffultos, ad Orientem dudum sub sanctæ memoriæ decessore meo Præsule destinarat, quod Apostolica præcepta declinantes quolibet modo in eorum, adversum quos missi fuerant, consortia recidissent, gestis

In Concilio 77
Episcoporum
caussa eorum
discussa,

A gestis synodalibus rerum discussione patefacta, communione pariter et honore, merito jureque submovit. *Et ipsi LXXVII Patres in hac synodo sub S. Felice congregati in epistola ad Clericos et monachos Orientales pag. 73 hanc suam sententiam contra dictos Legatos et Acacium latam esse testantur* : His ergo, inquit, deterioribus compertis, Vitalem atque Misenum, a sacerdotali collegio et sacrosancta communione suspendimus, Acacium quoque membris Christi perniciosius inhiantem, et per civitates atque provincias unam de fide Catholica Ecclesiam dissipantem, inter Episcopos sanctos atque inter Christianos judicavimus non haberi... eum jam nunc, Eutychianæ hæreseos defensorem et patronum, e corpore Ecclesiastico, ut partem putridam anathematizamus, sententia memorata abscissum.

Acacius anathemate percutitur :

hoc edicto a S. Felice in Orientem misso,

et epistola ad Acacium.

ANIMADV. PAP. 86.

an ea scripta Venantio Consule ?

18 *Edictum sententiæ S. Felicis Papæ, quod propter ejus damnationem in Orientem directum est, ex codice MS. edidit Sirmondus in Notis ad Facundi librum contra Mocianum, et nos, quia hactenus in tomis Conciliorum non est excusum, hic damus, estque tale* : Acacius, qui secundo a nobis admonitus, statutorum salubrium non destitit esse contemptor, meque in meis credidit esse carcerizandum, hunc Deus cœlitus prolata sententia de sacerdotio fecit extorrem. Ergo si quis Episcopus, Clericus, monachus, laicus, post hanc denuntiationem eidem communicaverit, anathema sit Spiritu sancto exequente. *Scriptis dein S. Felix epistolam Acacio, qua relatis ejus criminibus, munere eum sacerdotali et fidelium communione privatum monet sub finem his verbis* : Habe ergo cum his, quos libenter amplecteris, portionem ex sententia præsentis, quem per tuæ tibi direximus Ecclesiæ Defensorem. Sacerdotali honore et communione Catholica, nec non etiam a fidelium numero segregatus sublatum tibi nomen et munus ministerii sacerdotalis agnosce, sancti Spiritus judicio et Apostolica auctoritate damnatus, nunquamque anathematis vinculis exuendus. Cælius Felix Episcopus sanctæ Ecclesiæ Catholicæ urbis Romæ subscripsi. Data v Kalend. Augusti, Venantio V. C. Cos.

19 *Hæc ibi. Sed qui tunc Consul Venantius, qui reperitur solum cum Theodorico eam dignitatem gessisse anno CCCCLXXXIV, Zenonis XI? quo nempe anno scribit Theophanes Theodoricum e Thracia Byzantium evocatum, Consulemque renuntiatum, et Thraciæ præfectura donatum : qui post varia gesta, in Italiam profectus cum Odoacre conflagere cepit, eoque tandem devicto Rex Italiæ factus est. Quo eodem anno idem Theophanes adhuc Calandionem refert Episcopum Antiochenum, in cujus tum expulsi locum Petrus Fullo intrusus est : quem et ipse Acacius damnavit, atque ut ab Apostolica Sede damnaretur, institit, uti in hac ipsa epistola S. Felicis etiam indicatur, et ex aliis epistolis S. Felicis ad Zenonem et Petrum Fullonem supra relatum est. Baronius an. 483 num. 44 ait epistolam S. Felicis ad Zenonem Imperatorem reddi in nonnullis obscuram ob mendosam scriptionem et cariosam vetustatem : quidni et simili de causa nomen Venantii loco alterius Consulis irrepsisse dicatur? Victor Tunnunensis post Consulatum Longini, sive ad annum CCCCLXXXVII, ista refert* : Acacius Constantinopolitanus, Petrus Alexandrinus, et Petrus Antiochenus Episcopi, Chalcedonensis synodi inimici, a Felice Romanæ Ecclesiæ Præsule et synodo in Italia facta damnantur, et ipsa damnatio Acacio Constantinopolim legatis missis per monachos monasteriorum Achimitensium atque Dii ingeritur. *Hoc autem, et duobus præcedentibus annis, hi notantur in Chronico Marcellini Consules* : Symmachus solus, Longinus solus, Boetius solus. *At Cassiodorus alique Longino socium assignant Decium. An etiam Boetio collega Venantius dari debeat possitive ob hanc S. Felicis epis-*

tolam inquirant alii. Infra ob nomen Boetii Consulis loco Mavortii intrusum, observamus epistolam S. Felicis Papæ IV perperam Felici III tributam. Est ergo dicta epistola signata v Kalendas Augusti anni CCCCLXXXVII.

20 *Quæ autem dein contigerunt, anno Zenonis XIV ita narrat Theophanes* : Felix vero cognitis legatorum suorum gestis, Ecclesiæ dignitate dejecit, et adversus Acacium parem depositionis sententiam scripsit. Qui ipsam perferebat, eos qui Abydi in insidiis locati fuerant præterlapsus, ad Dii monasterium apulit. Dienses autem monachi Acacio in sacrario stanti die Dominica Felicis epistolam tradidere. Acacii fautores quosdam ex monachis, qui dederunt epistolam, necaverunt, alios suppliciis examinatos in carcerem detruserunt. *Hæc ibi. Memoria horum sanctorum Martyrum adscripta est Martyrologio Romano ad VIII Februarii, quo die egimus de monasterio S. Dii, ejusque Hegumenis sive Archimandritis, ac eorum zelo in defendenda contra Acacium orthodoxa religione. Qui autem litteras monachis Acæmetis seu Diensibus dedit missus a S. Felice Defensor Ecclesiæ, Totus, seu Tutus, appellabatur. Addit Liberatus epistolam ab Acæmeto in pallio Acacii suspensam fuisse.*

21 *Acacius, inquit Theophanes, absque animi motu depositionem excepit, et Felicis nomen expunxit. Atque ut Liberatus tradit cap. 18, patrocinate Imperatore, remansit usque ad mortem sacrificans. Nam, teste Facundo Episcopo Hermianensi in Africa in libello contra Mocianum, supradictus Zeno Sedis Apostolicæ decreta contemnens, prædicto Acacio communicabat, et omnes Ecclesias in sui regni finibus constitutas idem facere compellebat. At non diu vixit Acacius, cujus obitum ponit Theophanes anno Zenonis XV. Et Liberatus. In istis turbis, inquit, constituta Ecclesia moritur Acacius. Ad annum CCCCLXXXVIII refert Baronius, adsequentem Victor Tunnunensis, dum Consulatum Eusebii exprimit.*

22 *Theophanes eodem anno Zenonis XV de Acacii successoribus ista tradit* : Acacio defuncto Phravitas (qui ab aliis etiam Flavitas et Flavianus appellatur) tres menses Episcopatu potitus, Felici litteris significat, se cum illo quidem communionem habere, cum Petro Mongo nullam. In adversum Mongo scribit, se cum illo communionem conjungi, a Felice vero se penitus alienum. Felix porro de litteris ad Mongum datis, cum ab orthodoxis certior factus fuisset, Phravitæ legatos cum synodalibus litteris ad se advenientes minus honorifice tractatos dimisit, aut, ut vertit Anastasius, cum inhonestate dimisit. *Græce, ἀτίμως τοὺς ἀπέπεμψεν. Nicephorus lib. 16. cap. 19 ἀτίμως ἤλαυνεν. At pergit Theophanes* : Phravita vero mortuo Euthymius, Presbyter et pauperum in urbe Neapoli curator, Constantinopolitanum Episcopatum assecutus est. Is extemplo Petri Mongi nomen e sacris tabulis erasit manibus propriis, et Felicis Pontificis Romani reposuit : atque ita resedit in throno. *Hæc Theophanes ad dictum annum XV Zenonis : e quibus illa, quæ ad successionem Euthymii spectant, secundum Baronium ad annum CCCCLXXXIX referenda sunt. Evagrius cap. 23, Euphemius inquit, cum litteras Petri Mongi de mutua inter ipsos communionem accepisset animadverteretque eas Actis Concilii Chalcedonensis anathema indixisse, valde animo commotus est, seque a Petri communionem penitus sejunxit... Quapropter cum Euphemius et Petrus essent inter ipsos graviter dimicaturi, et synodos alter adversus alterum convocaturi, Petrus, excessit e vita : cujus obitum tradit Theophanes ad annum XVI Zenonis. Hoc anno, inquit, Petrus Mongus Alexandrinæ decessit e vivis : et Athanasius cognomine Celites in ejus locum promotus est. Et anno Zenonis XVII, Petrus, inquit, Fullo, Episcopus Antiochenus, interiit, et Palladius sanctæ Protomartyris Theclæ Ecclesiæ, quæ est*

tradita Acacio a monachis Diensibus, ideo martyrio affectis :

moriuntur Acacius,

an. 488 aul 489,

ejus successor Phravitas,

Petrus Mongus, ante expunctus e dyptichis Constantinopolitanis,

et Petrus Fullo
ante Sede de-
jectus :

A est in Seleucia, Presbyter promotus est Episcopus. Cujus interim annum primum cum XVI anno Zenonis in præfixa tabula conjunxit, ac postea ad annum I Anastasii Imperatoris Petrus Fullo petit ab exilio reditum ad Sedem Antiochenam, quæ arbitramur ad dictum annum XVI Zenonis referri debere, cumque anno sequenti mortuum esse, ubi Græce τεθνήκει legitur.

Ob nomen
Acacii non ex-
punctum, ne-
gata Orienta-
libus commu-
nio a S. Felice,

23 Hæc de tribus Sedium Patriarchalium Episcopis, in anathematis damnatione contra eos a S. Felice lata misere extinctis : cum quorum obitu necdum optata Ecclesiis Orientalibus exorta pax est : quod Euphemius Constantinopolitanus impedimentum posuerit, ut ad annum Zenonis XVII ita exponit Theophanes : Hoc anno synodales Euphemii litteras Felix accepit, et ut Catholico communionis impertiit consortium : haud tamen Episcopum agnovit, quod Acacii ejusque in Episcopatu successoris Phravitæ, nomen e tabulis Ecclesiasticis non expunxerat. Quæ eadem scribit Nicephorus lib. 16 cap. 19. Liberatus cap. 18 asserit Euphemium a Felice Papa suscepisse scripta, sed quæ Baronius ad an. 489 num. 1 intelligit non communicatoria, sed commonitoria : sicut et reperiuntur, inquit, litteræ quas S. Felicis successor Gelasius ad eundem Euphemium scripsit, quibus eum admonuit,

B ut nomen Acacii aboleret, si vellet consequi Ecclesiæ Catholicæ communionem. Est hæc prima Gelasii epistola a pag. 87 in tomo 10 Conciliorum editionis Regiæ relata. Ceterum Zeno Imperator eodem Imperii anno XVII, secundum computum Theophanis, comitali morbo extinctus est, Indictione XIV, et in ejus locum successit Anastasius Silentarius, eadem Indictione XIV, anno CCCXCI, magna feria quinta solennitatis Paschalis, sive hebdomadæ sanctæ, die XVIII Aprilis, qui mendose apud Theophanem dicitur XIV Aprilis. Nam Pascha contigit XXI Aprilis, cyclo Solis XXIV et Lunæ XVII, littera Dominicali F. Hic Anastasius post annos Imperii XXVIII, ipsa etiam majore hebdomadæ fulmine ictus interiit die XI Aprilis anni DXVIII, quando cyclo Lunæ VI, Solis XXIII, littera Dominicali G, Pascha celebratum fuit XV Aprilis. Successit Justinus, sub quo missa ab Hormisda Papa legatione damnati hæreses sunt Nestorius, Eutyches, Dioscorus Alexandrinus, Timotheus Ælurus, Petrus Mongus, Acacius Constantinopolitanus, et hujus successorum Phravitæ, Euphemii, Macedonii et Timothei nomina e Dyptychis erasa, uti etiam Zenonis et Anastasii Imperatorum. Hæc potissimum peracta esse feria 5 hebdomadis majoris anni DXIX constat ex epistola Legatorum ad Hormisdam Papam, quæ pag. 519

concessa ab
S. Hormisda
sub Justino
Imp.

an. 519.

C et 520 continetur dicto tomo X Conciliorum. Hinc Facundus contra Moecianum, relata Zenonis pervicacia, addit : Anastasio deinde in imperium et præsumptionem similem succedente, omnis Oriens, præter admodum paucos, qui in illa multitudine occulti latebant, a communionem Sedis Apostolicæ per annos ferme quadraginta (a temporibus S. Simplicii, quo gliscere hæc hæresis capit) usque ad tempora Justiniani permansit. Et cum quidam per illud tempus ejusdem partis Episcopi communionem Sedis Apostolicæ sibi ac suis Ecclesiis postularent, non impetraverunt, donec Principis Justiniani temporibus Acacii damnationi subscriberent.

§ V. Reliqua S. Felicis gesta, obitus, sepultura.

In Africa a
Vandalis multi
martyrium
passi, aut in
exilium trusi,

Hactenus egimus de gravissimo dissidio Episcoporum Orientalium, sub Imperio Zenonis et Anastasii, qui ideo sunt a S. Felice Papa sancta Romanæ Ecclesiæ communionem privati. Nunc pauca restant, circa Ecclesias Africanas ab eodem S. Felice constituta. Ingemiscebant ex jam pridem sub Regibus Vandalis, Ariana hæresi infectis, primo sub Geiserico invasore, dein sub ejus filio Hunerico, qui primis annis Sedis S. Felicis gravem adversus Catholicos persecutionem movit, aut certe sæ-
Februarii T. III.

pius motam renovavit. De illustribus Martyribus tunc cæsis, et variis Confessoribus in exilium missis, sæpius toto hoc opere agimus. Sed non evasit truculentus tyrannus ultrices supremi Judicis manus. Nam, ut Victor Uticensis, cum lib. 3 persecutionem hanc Vandalicam enarrasset, sub finem tradit, sceleratissimus Hunericus meritorum suorum mortem consummavit, dum putrefactum et ebulliens vermibus non corpus, sed partes corporis ejus viderentur esse sepultæ. Hunerico subrogatus Gundabundus, ejus ex fratre Gunzone nepos, pacem mox Ecclesiæ reddidit, et Catholicis ab exilio permisit reditum. Cum essent ergo Gundabundi indulgentia Episcoporum et aliorum orthodoxorum relaxata exilia, alii qui ante ad Arianos transierant, atque ab eis fuerant rebaptizati, nunc resipiscentes, medicinam quæsivere vulneribus, sed quod ab orthodoxis Confessoribus ab exilio reversis vitarentur, confugerunt ad Romanam Ecclesiam, ejusque Pastorem summum S. Felicem, ut is pro munere suo dignaretur lapsis et resurgere desiderantibus manum auxiliatricem porrigere. Pontifex evocatis triginta octo Episcopis synodum coegit in basilica Constantiniana, sub diem Iduum Martiarum, Flavio Boetio V. C. Consule, anno Christi CCCCLXXXVII, et pro qualitate delictorum opportuna remedia adinvenit, eaque aliquot capitibus distinxit, quæ a pag. 77 in dicto Conciliorum tomo leguntur : ubi pag. 78 Episcopis longo ordine recensitis Felix Episcopus Ecclesiæ Catholicæ urbis Romanæ præsidens synodo, dixit : Communis dolor et generalis est gemitus, quod intra Africam rebaptizatos etiam Episcopos, Presbyteros, Diaconosque cognovimus : quæ res sine dubio ad vestræ quoque pervenit notitiam sanctitatis : de quo quid observari debeat, ordinare nos convenit. Proinde ut manifesta sit super hoc nostra sententia, quæ nobis sunt visa recitentur. De hac sua sententia scripserat epistolam, ad universos Episcopos per Africæ provincias constitutos quæ lecta in consessu Patrum fuit, et sententia eorumdem approbata. Legitur ea epistola a pag. 36 in dicto X Conciliorum tomo, consignata Idibus Martii, Dinamio et Sifidio Coss. Romæ scilicet detenta ad annum CCCCLXXXVIII, quo in Africam missa est. Reliqua ibidem legi possunt, et a Baronio in Annalibus ad an. 487 num. 1 et seqq. explicantur.

D
AUCTORE G. H.

alii rebapti-
zati Arianis-
mum amplexi,

ab aliis, dum
redire deside-
rant, rejecti,

a S. Felice,
habita synodo,
adjuvantur
anno 487,

missa epistola
an. 488.

alia epistola
S. Felicis ad
Episc.
Hispalensem,
F

non autem ad
Cæsarium Ep.
Arelatensem :

25 Premebatur Hispania sub servitute Gothica, quo tempore Zeno inter Episcopos Hispalenses recensitus ibidem floruit, quem S. Felix in epistola eidem scripta inter mundi turbines gubernatorem Ecclesiæ præcipuum appellat, eique quemdam Terentianum commendat. Reliqua circa Ecclesias Hispaniarum a S. Felice decreta latent. Alia quædam Felicis Papæ epistola ad Cæsarium Episcopum suspensos diu tenuit viros doctos, cum Boetii Consulatus, post quem data vulgo annotabatur, congrueret cum Felicis III temporibus : unde et Baronius ad annum 488 num. 7 eam epistolam retulit. Verum diligentia Jacobi Sirmondi nostri discussæ sunt tenebræ, et reddita auctori suo epistola, id est Felici IV, cum ex codice Arelatensi veram restituerit lectionem, qua data legitur post Consulatum non Boetii, sed Mavortii, anno Christi DXVII, quo vivebant et S. Felix IV Papa, et S. Cæsarius Episcopus Arelatensis. At tempore S. Felicis III dominabantur in Galliis Alaricus Rex Visigothorum, Gundobadus et Godegisilus Reges Burgundionum, omnes hæresi Ariana infecti, et Chlodoveus I Rex Francorum necdum ad fidem Christi conversus. Quæ hisce temporibus vigilantia Summi Pontificis apud Episcopos Galliæ orthodoxos peracta sint, etiam latent.

26 In Gestis Summorum Pontificum apud Anastasium aliosque pauca hæc observantur : Fecisse eum basilicam S. Agapeti juxta basilicam S. Laurentii Martyris. Fecisse etiam ordinationes duas in urbe Roma per mensem Decembrem consecrasseque Pres-

basilicam
S. Agapeti
extruit :

AUCTORE G. H. confert Ordines sacros :

sedit fere 9 annos.

A byteros viginti octo, Diaconos quinque, Episcopos per diversa loca triginta unum. Demum fuisse Pontificem temporibus Odoacris Regis usque ad tempora Theodorici Regis. quos ambos de imperio Italiae vidit confligentes, eoque ipse tempore mortuus est, quo Odoacer in urbe Ravennatum ab Theoderico obsidebatur, qui altero ab obitu S. Felicis anno interemptus est. Sedit S. Felix annos octo, menses undecim, dies xxiii, aut secundum alios codices, dies xv, aut xvii, vel xviii. Sepultus est in basilica S. Pauli Apostoli. Bucelinus in Sacratio Benedictino tradit corpus sacrum tanti

Pontificis quiescere in monasterio S. Pauli Romano. Victor Tunnunensis, Anastasio et Rufo Coss. inquit, Romanae Ecclesiae Praesuli Felici succedit Gelasius. Annus is est ccccxcii. Marcellinus in Chronico, quod mirum est, in tempore Sedis multum aberrat. Nam Indict. v Trocondo et Severino Coss. haec scribit : Romanae Ecclesiae Felix xlv Episcopus ordinatus vixit annis xii, qui numerantur ab anno cccclxxxii, ad annum ccccxciv, ad quem Asterio et Praesidio Coss. statuit S. Gelasium ordinatum, cui dies xxi Novembris sacer est.

D sepultus in basilica S. Pauli.

G. H.

xxv FEB.

Psal. 6. 36

DE S. THEODORO SALO.

Mirabilem Deum in operibus suis agnoscimus omnes, mirabilem eundem depradicant sacrae litterae in Sanctis suis : quos potissimum modo prorsus admirando adducit ad perfectionem vitae, ac tandem aeternam salutem. Inter hos Sanctos eminent illi, qui, ut vitae sanctioris famam gloriamque mirabilium factorum de se sparsam abolerent, neve ex ea insolescerent, et salutis jacturam facerent, stultitiam simularunt, ac quaedam paradoxa atque ab usu vitae communis remota admiserunt. Quae res quam Deo grata fuerit, saepius miraculis confirmatum est : qualia leguntur in Actis S. Simeonis Sali ad Kalendas Julii illustrandis : cujus etiam funus caelesti symphonia Angeli cohonestarunt. Similem Sanctum hoc die celebrant Graeci in Menæis, et apud Maximum Cytheræum, his

verbis : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἅγιος Θεόδωρος δια Χριστὸν σαλὸς ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται. Eodem die S. Theodorus Salus, seu propter Christum stultus, in pace vitam finivit. Eundem Graeci in Menæis comparant cum Davide Rege, qui 1 Reg. cap. 21 apud Achim Regem Philistinorum dementia simulavit, dum, ut ver. 13 legitur, immutavit os suum coram servis Regis, et collabebatur inter manus eorum, et impingebat in ostia portae, defluebantque salivae ejus in barbam, quando eum Achis hominem insanum et furiosum, qui in domum suam ingredi non posset, judicavit. Imitatus Davidem S. Theodorus etiam dissimulata prudentia, vitam peregit et aeternam beatitudinem assecutus est. Reliqua Acta hactenus latent.

E

DE S. ALDETRUDE VIRGINE, ABBATISSA MALBODII IN BELGIO, Commentarius praevious.

G. H.

SUB FINEM SECVI VII XXV. FEB.

Sanctae Alde- trudis familia nobilis et sancta :

Malbodii, sive Melbodii, quod oppidum est Hannoniae in Belgio ad Sabim fluvium, extat pervetustum nobilem Canoniarum collegium, a S. Aldegunde nobilissima Virgine extructum, uti fuse dictum est ad ejus Vitam xxx Januarii. Hujus Virginis soror fuit S. Waldetrudis, nupta S. Vincentio Comiti : colitur ipsa ix Aprilis, maritus xiv Julii. Eorum filiae fuerunt SS. Aldetrudis et Madelberta Virgines, atque ambae post S. Aldegundem materteram Abbatisae Maltodienses, prior Aldetrudis, quae xxv Februarii colitur, tum Madelberta, cujus dies natalis incidit in vii Septembris.

Acta MSS.

officium Ecclesiasticum :

sub S. Aldegunde matera pia educatio :

2 Acta aliqua S. Aldetrudis domus ex codice MS. monasterii Rubeae Vallis prope Bruxellas, inserta primae parti Hagiologii Brabantinorum. Horum Actorum prior pars legitur in MS. Breviario Montensi itidem pervetusti nobilium Canoniarum collegii, a S. Waldetrude in ea urbe conditi. Haec pars est in illo Breviario distributa in novem Lectiones, quibus additur haec Oratio in ejus festo recitanda : Beatissimae Aldetrudis solennitatem agentes, tuam, Domine, deprecamur clementiam, ut per ejus preces assiduas a cunctis criminibus nos absolvas. Colitur etiam hoc tempore S. Aldetrudis Officio novem lectionum in Ecclesiis collegiatis Canoniarum Malbodiensium ac Montensium et secundi Nocturni lectiones ex eisdem Actis recitantur, exceptis paucis, quae ex Gestis S. Aldegundis emendantur, quae sic in priore Vita pag. 1039 num. 22 leguntur : 3 Christi secuta vestigia beata et venerabilis Virgo Aldegundis, inter ceteras, quas diabolo subtrahens, Christo lucrata fuerat, filiam quoque sororis suae Waldetrudis, nomine Aldetudem, ab ipsis cunabulis in monasterio regulariter educaverat. Quae quotidie excubans secus pedes amitae suae, ut altera Maria, ad ejus vitam et mores instituebatur. Erat quippe summæ humilitatis et obedientiae : quod ut omnipotens

Deus mortalibus patefaceret, jussit materfamilias B. Aldegundis eidem adolescentulae, ut fragmenta cere coacervaret in unum, et igni superposita cogerentur in massam. Illico dicto citius paruit, ignem accendit, * vasculum id est, pelvim, cera plenum superimposuit. Cum ecce rogo victore subjectae materiae, strue lignorum decedente, concha fervens in partem se vertens animositatem igni subministravit. Quod cernens virguncula bonae indolis Aldetrudis, vehementer tanto indoluit damno, festinansque nudis manibus, ac brachiis exertis vas de incendio caloris cum cera liquefacta ab igne liberans, in pavimento posuit. Intercedentibus siquidem orationibus beatæ Virginis, et obedientia illius suffragante, nil læsionis in carne et cute ipsius repertum est.

4 Haec auctor prioris Vitæ, quæ in altera Vita auctore Hucbaldo paullo aliter pag. 1044 num. 16 ita referuntur : Duas autem neptes, filias sororis suae, cum magna diligentia regulariter S. Aldegundis erudiebat, et ut Dominum Christum sibi sponsum eligerent, ab ipsis infantiae rudimentis diligenter edocebat. Harum una Madelberta, altera vocabatur Aldetrudis. Quae videlicet Aldetrudis, puella bonae indolis, materterae suae mores et vitam satagebat imitari, secusque pedes illius indesinenter accubens, doctrina vitae sitiebat informari. Quae cum multis floreret virtutibus, humilitati praecepit et obedientiae dedita erat. Huic aliquando beata virgo Aldegundis praeceperat, ut fragmenta cere coacervaret in unum, sollicita ne vel minima rerum monasterii deperirent. Illa dicto citius paruit, dispersa cere fragmenta collegit, ignem accendit, vas æneum, id est, pelvim, cera plenum superimponit. Sed cum dominante flamma strues lignorum jam combusta decideret, atque sartago fervens, ignis ardore circumcincta

*al. vascellum obedientia miraculo confirmata :

eadem ab alio relata,

A cumcincta in partem alteram declinaret, ac magis inde focus exæstualet, timens virguncula, ne quid damni contingeret, armata fide, manibus nudis extentisque brachiis de medio flammaram luterem bullientem festina sustulit, nihilque penitus in cute suæ carnis perpressa læsionis, in pavementum deposuit. Tantum apud Deum et meritum jubentis et virtus obedientis sine dubitatione promeruit. *Hæc Hucbaldus : quæ in Actis MSS. diversimode, ut mox constabit, narrantur.*

5 De tempore, quo potissimum floruerit S. Aldetrudis, hæc traduntur : primo, Acta num. 1 tempus Dagoberti inclyti Regis Francorum assignant, quo loco Dagobertum primum, anno DCXLIV mortuum, intelligi innuit prima Vita S. Aldegundis pag. 1040 num. 27 his verbis : Sepulta est ergo amantissima Christi Virgo Aldegundis, sponsa Domini, habitaculum Spiritus sancti in villa suæ quondam ditionis, ubi animam reddidit Creatori suo, vocabulo Curtissolra, ubi uterque suos parens tumulati esse dicuntur.

Posthæc a Rege inclyto Sigeberto atque beatissima Virgine Aldetrude Abbatisa translatus est corpus ejus in municipium Malbodium. *Est is S. Sigebertus Rex Austrasiorum, mortuus anno DCXLIV Kalendis Fe-*

B *bruarii, ad quem diem Vitam ejus dedimus, ac chronologiam Regum Francorum stirpis Merovingicæ ordinavimus ; sub cujus regno S. Aldegundem circa annum DCXLI suscepto sacræ religionis velamine fuisse in sponsam Christi sacratam a sanctis Episcopis Auberto et Amando, diximus VI Februarii ad hujus Vitam pag. 835 num. 98. Mortuum esse S. Amandum anno DCXXXIV ostendimus pag. 837 num. 107. Hujus glori-*

am vidit S. Aldegundis non post mortem ejus, sed cum adhuc vivus in lucrandis Deo animabus desudaret. Uter autem prior obierit, Amandus an S. Aldegundis, incertum. Præerat illis temporibus regno Austrasiorum Dagobertus II filius S. Sigeberti, quando sub S. Aldegunde matertera sanctioris vitæ exercitationes obibat S. Aldetrudis : a qua et forsitan Theoderico Rege, Dagoberti II successore, corpus est ejusdem S. Aldegundis translatus, uti etiam ad illius Vitam annotavimus. Demum cum annis duodecim Abbatisa nobile illud collegium rexisset, ad præmium laborum evocata, sub finem seculi septimi e vita excessit.

6 Inscripta est ejus memoria pervetusto MS Centulensi, sive S. Richarii, ad XXV Februarii his verbis : Natalis S. Aldetrudis Virginis. Ado MS. monasterii S. Laurentii Leodii : S. Altrudis Virginis filia S. Wal-

C *detrudis : additumque erat antiqua manu : Quæ apud Marnam in magna veneratione, et pro præsentia corporis et pro virtutum ejus efficacia habetur. Agunt de eadem Molanus in Auctario Usuardi, in Indiculo et Natalibus SS. Belgii, Saussains in Martyrologio Gallicano, Miræus in Fastis Belgicis, Wion, Menardus, Dorganius, Bucelinus in Martyrologiis Benedictinis. Colganus de eadem agit in Actis Sanctorum Hiberniæ quasi patre Hiberno nata foret, quod suo tempore discutietur. Meminerunt etiam Gelenius in Fastis Coloniensibus, Ferrarius in Catalogo novo, Lahierius in Menologio Virginum aliique scriptores rerum Belgicarum. In Florario MS. ad XXVIII Januarii ita habetur : Malbodio monasterio, natale S. Aldetrudis Virginis, filia S. Vincentii Comitis Hannoniæ, et Abbatisæ Canonicarum ex stirpe Carolidarum prodeuntis. In quodam recentiori MS. refertur XV Martii. Nonnulli eam volunt filium esse S. Bavonis, de qua supra inter Prætermisissos egimus.*

VITA

Ex duobus codicibus MSS.

collata cum Lectionibus Breviariorum.

Fuit, sicut vetusta docet series, sub tempore Da-

goberti inclyti Regis Francorum, quædam puella, D genere nobilis, sed nobilior fide et operibus, a no-

mine Aldetrudis, filia illustris viri B. Vincentii et ejus electæ conjugis Waldetrudis : quæ ab ipsa genitrice sua tradita fuerat beatæ ac sacratæ Virgini Aldegundi Abbatisæ, germanæ præfatæ Waldetrudis, materteræ suæ, ad erudiendum ac sanctam regulam edocendum : cujus sectans exempla ad vitam pervenit beatam. Si dicere aut narrare quis cupit, vitam b ejus, exemplis ostenditur evidenter, quod cujus imitata est vestigia, ipsam post secuta est in cœlis. Quæ cum adhuc in puerili ætate in monasterio posita, a beata enutritur consanguinea, Evangelii auditis sententiis, cœpit animum ad amorem patriæ cœlestis exercere, atque ad beatam æternamque vitam anhelare. Inter hæc cœpit sollicite cogitare, et sancta nutrix ipsius Virgo Christi Aldegundis incessanter eam admonere, ut virginitatis servaret palmam, et bonis operibus suam ornaret lampadem, quatenus veniente sponso, non cum stultis virginibus pulsans et clamans, remaneret foris ad januam, sed cum electis coronaretur in gloria. Nam quos omnipotens Deus, inquit, sui desiderii amore videt accensos, eos per multa argumenta attrahere non desistit, ut magis ac magis c exonerati animo ad calorem fidei inardescant : quatenus ad destinata præmia tenaciter festinent, ac mundi illecebras perhorrescant, et calcando per angustum callem, ad illum perveniant, coram quo se credunt in ampla beatitudinis sede permanere.

2 Hoc desiderans beata Virgo cœpit lubricas vanasque hujus seculi pompas despicere, atque amare cœlestia, in orationibus crebra, in vigiliis assidua, in eleemosynis larga, d omnique prosperitatis studio gregem Christi sancta gubernans sub norma, velut amica piissima, cum de rebus monasterii more solito curam gerens, jussit coram se fragmenta ceræ in unam massam fundere, ac in pelvi quadam refrigerari. Cera liquefacta nimio calore ignis ac flammæ, redundante cacabo, conscendit in altum. Tunc præfata famula Dei, dolore detrimenti commota, stupefactis ministris, indubitanter cucurrit, nudisque manibus vas simul cum cera ab igne ferventi abstulit, et in pavimento deposuit, brachia manusque ac digitos igne ac cera habens perfusa. Factumque est intercedentibus meritis beatæ Virginis, ut nec in carne nec in cute ipsius ullum incendii aut doloris signum appareret.

3 e Jamque in assertionem bonorum operum cœpit Dominus fidelibus sanctimonialibus per visum noctis visiones Angelicas demonstrare. Quadam igitur nocte cum se sopori dedisset, una e Sororibus vidit quasi stella descendere et ascendere, g et quærebant eam ut iret ad nuptias sponsi. Cumque hanc retulisset Sororibus visionem, nimio amore gavisæ glorificabant Dominum, qui sibi fideles cœlestes vocat ad nuptias.

4 Cumque jam esset Mater cœnobii, plebiculamque Christi regens sub dextera, intempestæ noctis silentio cum se in accubitus colligens post peractum officium, paullisper somnum arripisset ; una e Sororibus vidit, ante cornu altaris hilari vultu astare beatissimum Petrum Apostolum loquentem cum ea, et dicentem sibi : Forti animo esto, Virgo amabilis, nam te tuasque famulas in perpetuum custodiam, hostisque antiqui evacuabo insidias. Denique iterum videns super labia ejus favum mellis lucifluum, scalamque erectam usque ad cœlum, aspexit quomodo Virgo Christi conabatur per eam ascendere. Hæc audiens beata Virgo, gaudens exultabat in corde suo.

5 h Præterea quadam nocte Dominica stans in platea Aldetrudis Christi famula, a quadam Sorore fidei, sustinente manum ejus dexteram, et audiente sonitum

RX MSS.

a
S. Aldetrudis
filia SS. Vin-
centii et Wal-
detrudis,

b
apud materle-
ram S. Alde-
gundem Malbo-
dii educatur :

edocetur sanc-
te vivere :

c

E

virtutum exer-
citiis animam
applicat :
d

ab igne serva-
tur illæsa :

F

e

fit Abbatisa :
visa est invitari
ad nuptias
sponsi Christi :
g

visa item a
S. Petro auxi-
lium addicente
exercitari,

et fiducia in
Deum lauda-
tur :

An sub Dago-
berto vixerit ?

an sub S. Si-
geberto :

an potius sub
Dagoberto II

et Theoderico ?

colitur 28
Februarii.

28 Janu. et 15
Mart.

EX MSS.
Regina saluta-
ri :

A sonitum virorum loquentium ei, neminem autem vi-
dente, sciscitabatur quid loquerentur ei. Quæ re-
spondit : Audivi eos loquentes : Quia Regina eris,
et Regi æterno sociaberis. At illa animo lætata, et
præ gaudio percutiens pectus suum, genibus flexis
dixit : Domine, quomodo fiet istud cum sim pecca-
trix et indigna nimis?

mystice decla-
ratum preces
ejus exauditas.

6 Interea videns famula Dei supramemorata aquilam
volantem ad cælum, cujus tenens alam beata
Christi Virgo Aldetrudis dexteram in manibus, in-
tuita est, quomodo alia sequebatur eam post ter-
gum : quæ tandem cœlos simul penetraverunt, et
factus est splendor magnus, et vociferatæ sunt aquilæ
dicentes : Exaudita est oratio tua.

Orat. dirigi
in via salutis
a Christo :

7 Nihilominus de visionibus assiduus tristabatur
Virgo Christi, timens accepta minime fore ipsius
oracula. Deprecabatur ergo Dominum cum lacrymis
dicens : Domine Jesu Christe, qui nosti omnia, an-
tequam fiant, ostende indignæ ancillæ tuæ occulta
sapientiæ tuæ ut te in omnibus laudare valeam, et
inter choros sanctarum Virginum aggregari merear,
qui es benedictus in secula, amen. Factoque fine,
fessa ab oratione cum se sopori dedisset, conspexit
in visu, quasi staret sola in platea, intuitum diri-
gens ad Meridiem, et vidit ingentem massam crys-
talli, ad instar globi clarissimi, transeuntem ante
se : quia pergens per partes Orientales, cupiebat
manu apprehendere, sed cum velocitate pertransiit.
Tandem a somno excitata, gaudio magno glorificabat
Dominum, dicens : Ecce crystallum lucidissimum
quod desiderabam videre.

et visione
confirmatur :

B talli, ad instar globi clarissimi, transeuntem ante
se : quia pergens per partes Orientales, cupiebat
manu apprehendere, sed cum velocitate pertransiit.
Tandem a somno excitata, gaudio magno glorificabat
Dominum, dicens : Ecce crystallum lucidissimum
quod desiderabam videre.

alia visione
Presbytero
facta excita-
tur :

8 Post dies non multos venit quidam Presbyter
boni testimonii, narrans ei, quod vidisset in visione
noctis Epiphaniæ hominem subtilem optime crinitum,
qui venit quasi Rex ab Oriente afferens in manu sua
virgas tres florigeras, quas dedit ipsi sanctæ Virgini
Aldetrudi, dixitque illi : Reges eos in virga, et cres-
cebant in manu ejus usque ad nubes. Quod audiens
illa, velut a gravi somno expergefata, tremens,
flexisque genibus cum lacrymis, clauso aforis ostio,
intravit in secretum cubiculum cordis sui, deprecans
Dominum, et dicens : Dirige me in veritate tua, et
doce me, quia tu es Deus Salvator meus, et te sus-
tinui tota die.

9 Iterum dum ante fores staret ecclesiæ sola in
platea, nullusque cum ea, aspiciens ad Meridiem au-
divit tonitruum magnum in cœlo, et ecce fulgur
egrediebatur magnum splendens nimis in oculis ejus,
quæ expavit timuitque valde, dicens : Domine Jesu
Christe, tibi commendo spiritum meum. Aspexitque
subito, et vidit ante se in specie viri pulcherrimum
juvenem, dicentem sibi : Noli timere, propitius ero
tibi. Intelligens itaque Dominum esse Jesum Christum
in confortatione animi sui, ne trepidaret, benevola
extitit et segura : quoniam non despicit Dominus
petentes se, sicut ipse in Evangelio loquitur : Quæ-
cumque petieritis Patrem meum in nomine meo, da-
bit vobis. Et iterum : Qui petit, accipit, et qui quæ-
rit, invenit, et pulsanti aperietur.

Ob tonitru et
fulgur territa,
Christum con-
solantem
agnoscit :

Joan. 16. 23
Luc. 11. 10

10 Porro videns quædam religiosa Soror venien-
tem Dadonem Episcopum, qui alio nomine vocatus
est i Audoenus, recitavit ei vitam beatæ Virginis
Christi a principio, haud dubium, quin ut habetur
memoriale ipsius in Malbodiensi cœnobio : veluti k
Sobnias Abbas fecit de Nivellensi monasterio. l Tan-
dem sponsa Christi hoc triste seculum dereliquit die
vigesima quinta Februarii, et ad sponsum suum fe-
liciter migravit, Dominum nostrum Jesum Christum,
qui cum Deo patre et Spiritu sancto vivit et regnat E
Deus trinus et unus, per infinita secula seculorum,
Amen.

i
k
l
pie moritur.

a MS. Montense cognomentum. — b Idem nutriendum. — c
Idem exhortari animus ... inardescat. — d Ita MS. Montense. At
MS. Rubæ Vallis, Omnesque seculi prosperitates despiciens stu-
diosa gregem, ... velut matertera piissima, quæ dum de rebus...
gereret. In lectionibus excusis ista sic amplificatur : Et in omni-
bus materteræ suæ vestigia et mores studuit imitari : cumque mul-
tis floreret virtutibus, humilitati potissimum et obedientiæ dedita
fuit, quam in ea Deus insigni miraculo remuneravit. Cum enim
aliquando beata Virgo Aldegundis ei præcepisset, ut fragmenta
ceræ coacervaret in unum, illa citissime parens, fragmenta col-
lecta vasi æneo super ignem imponit. Quæ ex Vita S. Aldegundis
excerpta sunt. — e In Lectionib. excusis ista præponuntur :
Successit B. Aldegundi materteræ suæ in regimine Melbodiensis
monasterii, illudque post eam sanctissime rexit duodecim annis.
— f Hic finit MS. Montense. — g Lect. eisdem Beatamque Vir-
ginem Mariam, ut ad nuptias veniret Agni, invitantem. — h Se-
quentia solum sunt in MS. Rubæ Vallis. — i Colitur S. Audoenus
24 Augusti, quo die obiit an. 689, post cujus obitum adhuc su-
perfuisset S. Aldetrudis videtur. — k Sobnias dicitur ab Hucbaldo
in Vita S. Aldegundis, quam eum scripsisse asserit. — l Lectiones
excusæ ita concluduntur : Tandem migravit in cælum die vige-
sima quinta Februarii.

DE S. WALBURGE

VIRGINE ET ABB. HEIDENHEIMENSI, EYSTADII IN GERMANIA,

Commentarius prævius.

G. H.

C

CIRCA AN.
1000LXXX.
XV FEB.

Eystadii

reliquiæ
S. Walburgis

quæ Heiden-
heimii Abba-
tissa obiit.

§ I. S. Walburgis Vita a variis conscripta.

Eystadium, aliis Eystettum, vel Aichstadium,
quod credunt a quercubus istis succisis nomen
olim sortitum, in Bavaria Transdanubiana ad
Almonium, sive Altimulam, fluvium, qui post
aliquot anfractus in Danubium labitur Ratisponam in-
ter et Ingolstadtium : a quo quatuor ferme leucis Ger-
manicis urbem illam distare versus Septemtrionem fe-
runt. Originem ea suam debet S. Willibaldo, fratri
S. Walburgis, cui anno Christi 1000LXV Episcopo or-
dinato ea regio obtigerat excolenda, sed tota devastata,
quæ nullam in vicinia domum, præter unicam Deiparæ
Virgini dicatam ædem habebat. Verum structo ab eo mo-
nasterio, accurrerunt qui positis domiciliis locum vici-
num majori indies frequentia colerent, donec in oppi-
dum excrevit, ut plenius VII Julii ad Acta S. Willibal-
di dicetur. Reliquiæ S. Walburgis postmodum ad idem
oppidum translata, miraculoso olei fluxu illud celeberrimum reddidere.

2 Eystadio, qua versus Mænum et Franconiam itur,
est Heidenheimium, vulgo Haidnhaim, locus a S. Wu-

nibaldo, altero S. Walburgis fratre medias inter silvas
electus, in quo anno 1000LXI monasterium extruxit, et
1000LXI sancte obiit, cujus Vita dabitur XVIII Decembris.
In hoc Heidenheimo, loco a virorum monasterio sepa-
rato, collectis sanctimonialibus præfuit S. Walburgis
Abbatissa, et fratri Wunibaldo superstes, utrumque
monasterium et virorum et Virginum sanctissimis for-
mavit institutis.

3 Horum trium Sanctorum pater fuit S. Richar-
dus, ad cujus Vitam VII Februarii editam discussimus
Acta varia de SS. Willibaldo, Wunibaldo et ipso Ri-
chardo diversis seculis scripta, inter quæ pag. 69 cen-
suimus eminere Hodoeporicon S. Willibaldi et Vitam
S. Wunibaldi ab hac S. Walburge aut altera saltem
consanguinea eorum elaboratam. Accedunt proxime Acta
S. Walburgis seculo integro post ejus obitum scripta a
Wolphardo Presbytero, qui cœnobii Hasenrietani tra-
ditur monachus fuisse, aut certe ex monacho Canonicus
factus. Nam (uti anonymus Hasenrietanus Gundackaro II
istius nominis, XVIII Episcopo Eystettensi anno 1010LXXV
defuncto, familiaris et superstes asserit) inter innu-
mera pietatis et virtutis opera Erchenbaldus Ha-
serensem

Acta SS. Wil-
libaldi et
Wunibaldi
a S. Walburge
forte scripta.

A serensem Abbatiam, tunc Fuldensi, Elenwangensi et Derensi Abbatibus jure et divitiis æqualem, S. Willibaldo acquisivit: sed tamen non totam. Arnulphus quippe tunc temporis Princeps eandem Abbatiam precibus et servitio prædicti Antistitis devictus (oblatis prius regalibus circa Rhenum curtibus, in quibus et Thusburg cum omnibus suis pertinentiis) ad Eystattensem Episcopatum regali donatione tradidit, et chirographo aureis litteris, inscripto stabilivit. His ita peractis prudens Episcopus ejectis monachis Canonicos ibi fecit. *Hæc anonymus apud Gretserum in catalogo Episcoporum Eystettensium in Errhambaldo VIII Episcopo, cui Wolfhardus inscripsit Vitam S. Walburgis quatuor libris distinctam: in quorum primo, quæ ab ea vivente acta sunt, complexus, pluribus prosequitur eodem libro primo et tribus sequentibus miracula postmortem in monasterio S. Salvatoris Monheimensis patrata. Est Monheim, seu Mouenheim, teste Stevartio, civitatula sub ditione Comitis Palatini Neuburgici, non procul a Wendinga Bavarie, addeet Pappenhemio. Eo particula reliquiarum S. Walburgis anno 1000XIII, regnante Arnulfo, necdum Imperatore, delata dicitur num. 10. Hæc Wolfhardo scribere desideranti narravit, qui interfuit et reliquias apto locello recondidit. Miracula quæ dein illic patrata narrat, intra triennium omnia contigerunt: plurimi a mortis sanati, cum scriberet, in vivis supererant: alia asserit evidenti sibi ratione comperta.*

B 4 Librum primum Wolfhardi edidit Henricus Canisius tomo 4 Antiquarum lectionum ex codicibus MSS. Ecclesie Cathedralis Ratisponensis et monasterii Eystettensis Ordinis Prædicatorum, quæ deinde ex Canisio tertie editioni, Vitarum Surii ab aliis adornatæ, adjuncta ad Kalendas Maii. Idem Canisius sub finem tomi 4 ex codice MS. Windbergensi in Bavaria varias publicavit a se observatas in dictum librum primum lectiones. Duo et nos nacti sumus alia hujus libri exemplaria ex codicibus MSS. archivi Episcopalis Eystettensis et monasterii S. Galli, cum aliqua parte ex codice monasterii Budicensis in Westphalia descripta: quibus inter se collatis novam huic libro conferimus lucem: Cum interim post hunc librum a Wolfhardo editum, miracula quotidie ad hasce S. Walburgis reliquias multiplicarentur, subsequentibus annis 1000XCIV, et 1000XCV se tres alios libros diligenti apposita vigilantia scripsisse ad secundum præfatur: cujus partem mediam edidit idem Canisius ex dicto MS. Windbergensi. Illum integrum cum libro tertio et quarto habemus ex memorato codice MS. archivi Episcopalis Eystettensis opera Suffraganei Principis olim transmissum. C Duplex exemplar Eystettensis monasterii sanctimonialium S. Walburgis et monasterii Benedicto-purani, de quibus infra, habuit Stevartius, qui ex priore MS. rejectis in marginem ex Benedicto-purano discrepantibus lectionibus, tres ultimos libros Wolfhardi integros primus publicavit, cum libri primi parte posteriore et præfatione ad Erchambaldum. Quæ vero a S. Walburge gesta sunt aut reliquiarum translationes continent, ex variis collecta edidit Stevartius, quæ nos antiquitatis amantes singula seorsim damus, ac primo loco libros, ut diximus, quatuor a Wolfhardo conscriptos.

3 Auctor hic in præfatione ad librum 4 mentionem facit alterius a se conscribendi operis, quod num dein præstiterit, illudque in codicibus obsoletis adhuc delitescat, ignoramus. Verba ejus sunt: Libelli quarti exordium capiam, et transcursum stylo currente gloriosis sacre Virginis miraculis, ad promissum Dialogum veniam, ut in eo pro ingenioli quantitate admissio, sudore decertem. Quid eo in Dialogo promiserit, aut etiam scripserit, non constat: suspicamur ad S. Walburgis laudes pertinuisse, uti historica carmina ab eodem in carcere scripta, si anonymo Hasenrietano, qui sub Gundacaro II vixit, fides habetur: de quibus apud

Gretserum lib. 1. Observationum ad Vitam S. Willibaldi cap. 1 hæc historiola profertur: Cum graviter, inquit, contra Episcopum Erchambaldum deliquisset, et in carcerem missus, veniam per neminem impetrare potuisset. Egomet, inquit, intercessor mei fiam, factisque in carcere historicis de S. Walpurga carminibus, tandem egredi permissus, ut ante Episcopum venit, novum illud sanctæ Virginis Responsum alta voce percantavit: sicque non solum veniam, verum etiam honorem et renumerationem promeruit. Hæc ille anonymus, quem si Gretserus integrum protulisset, quam fidem mereatur, clarius constaret.

6 Hæc de Wolfhardo, quo an alius antiquior extiterit scriptor Vitæ S. Walburgis, quæri potest. Balæus centuria 2 Scriptorum Britannicæ, Centuriatores Magdeburgici centuria 8, Conradus Gesnerus in Bibliotheca, Joannes Pitseus de illustribus Angliæ scriptoribus ætate 8 alii querecentiores tradunt S. Walburgis Vitam fuisse scriptam a fratre S. Willibaldo Episcopo. Verum, quia nullum, quo ista firmentur, proferunt argumentum; haud sane tutum remur, priorum præsertim, Balæi, Gesneri, Magdenburgensium, qui hæretici fuerunt, stare auctoritate absque ullo certioris antiquitatis vestigio: quamvis non dubitemus quin illa, quæ post integrum seculum ad memoriam pervenire Wolfhardi, non minus potuerint statim ab obitu S. Walburgis, quam fratrum SS. Willibaldi et Wunibaldi, edi, aut calamo ab aliqua minimum sanctimoniali describi: quæ deinceps facilius perierint quod ea omnia a Wolfhardo accurate transcripta forent. Hujus leve saltem indicium est, quod in priore Præfatione, Erchambaldum, ut signa et portenta, quæ illorum temporibus peragebantur, ut a se annotarentur, exegisse scribat, nulla Actorum in vita et obitu facta mentione. Ea capite 1 et 2 fere continentur. Quæ cap. 3 de Translatione reliquiarum scribuntur, si ipse coram non adfuerit, potuit a variis et nominatim Liubila tum sanctimoniali Moenheimensi præsentem accepisse, quæ Abbatisa adhuc supererat, dum libro quarto anno 1000XCV aut sequente finem imponeret.

7 Alia S. Walburgis acta, antiqua etiam, sed ex Wolfhardo contracta, addimus ex pervetustis codicibus MSS. Utrajectino S. Salvatoris, Trevirensi duplici S. Martini et S. Maximini, et quarto codice Antuerpiensi Domus Professæ Societatis Jesu. Ex hisce Actis Lectiones recitari solebant in pluribus Breviariis antiquis, quæ etiam anno 1000CXXIX ad usum Cathedralis Ecclesiæ Iprensis ex antiquo Breviario Ecclesiæ Morinensis sunt recusæ. Tempus, quo hæc primum fuere scripta, quadantenus insinuatur in epilogo his verbis: Sed adhuc in diversis per totum Francorum regnum provinciis, quæ ejusdem Virginis reliquiarum pignoribus illustratæ consistunt, quotidie plura excellentiorique præconio digna efficiuntur. De reliquiis et cultu S. Walburgis late propagato sub finem noni, et initium decimi seculi, per diversa Germaniæ, Burgundiæ, Flandriæ et reliqui Belgii loca, agemus infra § 5, 6 et 7. Inter Episcopos Utrajectinos XIX fuit Adelboldus, anno 1000VIII ordinatus: quem vitæ hujus auctorem fuisse illud utcumque persuadere videtur, quod præcipuum hujus vitæ exemplar Utrajecti servatum fuerit, quod in ecclesia Tilensi S. Walburgis a se restaurata collegium Canonicorum, ut infra dicitur, collocavit, quod vir ipse litteratissimus, de laude sanctæ Crucis, et Deipuræ Virginis, ac Vitæ S. Henrici Imperatoris, et S. Walburgis scripserit, quæ singula testatur Wilhelmus Heda in Historia Episcoporum Utrajectorum, ubi de Vita S. Walburgis ista habet: Referunt aliqui Adelboldum natione Frisium et nobilem extitisse. Sed ego potius Batavum crediderim, cum fratrem ejus prope Tielam in Sanctivica habitasse constet ex Vita D. Walburgis, quæ ab Adelboldo

D
AUCTORE J. A.

et Responso-
rium.

Acta ejusdem
Walburgis an-
scripta a
S. Willibaldo

aliove coevo?

E

Alia Acta
eduntur ex
MSS.

an auctore
Adelboldo Ep.
Utrajectino?

psius S. Wal-
burgis a Wol-
fhardo Presby-
tero edita
lib. 4

cum miraculis

illius ævo pa-
tratis:

unde hic editus
liber primus

et tres alii:

Wolfhardi
Dialogus.

A boldo scripta erat. Potuit fratri suo inscripsisse, aut ejus saltem mentionem fecisse in præfatione, quæ perierit. Eadem Acta, sed breviora in epitomen contracta, exstant in *Historia Sanctorum nova*, ut olim appellabatur, seu *Legendæ parte secunda Coloniae 1483 et Lovanii 1485* edita, quæ, et supra memoratas *Lectio- nes* consulto hic omittimus.

8 Alia nondum, quod sciamus, excusa damus tertio loco ex codice antiquo MS. celeberrimi monasterii Weingartensis in arce Altorfensi prope Ravespurgam, urbem Imperialem, exstructi. Eadem Acta nobis Colonia misit ex codice MS. bibliothecæ Societatis nostræ Joannes Grothausius noster. An non hæc fortassis ex prioribus amplificata opera monachorum Weingartensium seculo duodecimo? Eo enim tempore illic scriptum *Chronicon de Welfhis Principibus*, ab Henrico Canisio tomo 1. *Antiquarum Lectionum* editum. Ne autem nimis in eisdem repetendis, omittimus miracula quæ in Monheimio monasterio contigerunt; quod eodem ordine, quo in altera jam relata Vita, sed phrasi alia referantur. Non absimilis hisce Actis est *Epitome*, olim in *Legendam Sanctorum Angliæ* a Joanne Capgravo relata, quæ a nobis prætermittam ibidem lector reperiet.

9 Quarto loco succedit Medibardus, sive Medingaudus, Poeta, qui, quæ Wolfhardus soluta oratione prosecutus est, rhythmis inclusit, ut ipso in Prologo præfatur:

Prosam Wolfhardus, rhythmum fecit Medibardus. Quo tempore vixerit non constat. In *Epilogo* diebus Patrum præcedentium mirabilia gesta asserit, suis temporibus ex sacra tumba aquam manare jugiter. Carmina hæc ex pervetusto codice MS. archivi Episcopalis Eystettensis damus, collata cum iisdem editis ex Codice MS. bibliothecæ Episcopalis Eystettensis a Gretsero lib. 2. *Observationum ad Vitam S. Willibaldi* cap. 6.

10 Medibardi æqualis, aut potius senior, fuit Adelbertus Abbas Heidenheimensis, qui sub Eugenio III Pontifice circa an. Ch. CIOCL Syntagma quoddam de S. Walburga ejusque fratribus collegit: cujus potissima fuit cura, ostendere quomodo monasterium Heidenheimense a S. Wunibaldo conditum, et a S. Walburge post illius obitum administratum, postea ad Canonicos seculares translatum fuerit, opera dicti Eugenii Papæ et Eberhardi Episcopi Bambergensis iterum Ordinis Benedictini monachis redditum. Extat illud Syntagma, a Gretsero editum eodem lib. 2 *Observationum* cap. 7. Id hic omittimus, quod ea, quæ ad S. Walburgem spectant, hujus servatis verbis retulerit Philippus, ut ad Vi-

tam ab eo scriptam observamus. Quintum ergo locum occupat hic Philippus a Rathsamhausen cognominatus, domo Alsata, genere nobilis, professione monachus, dein Abbas Cisterciensis monasterii Barisiensis, seu Parisiensis, prope Colmariam, studio et exercitio Doctor Theologiæ, et egregius prædicator, qui sub Clemente V Pontifice anno CIOCCVI constitutus est XXXIX Episcopus Eystettensis: quo munere præclare functus, obiit anno 1322 hoc ipso XXV Februarii die, natali S. Walburgis, cujus vitam non ineleganti stylo, ut de eo testatur Gretserus, scripsit, sed nimis secure et facile, haud satis acriter adhibito examine, Adelbertum aliosque secutus, hinc inde aliquantulum corrigendus. Acta ea edidit Henricus Canisius ex codice MS. monasterii Rebdorfensis Canoniorum regularium S. Augustini ad Almonium fluvium supra Eystadium post arcem Episcopalem anno CIOCLVI fundati. Acta ea edimus collata cum MS. Ecclesiæ S. Walburgis Antuerpiensis, et variis lectionibus ex codice MS. bibliothecæ Episcopalis Eystettensis, editis a Gretsero post *Vitam S. Willibaldi* ab eodem Philippo conscriptam: in qua plurima de S. Walburge ex altera ejusdem Vita repetuntur, quæ omnia duobus libris observationum accurate a Gretsero illustrantur.

11 Ex his Philippi de S. Walburge Actis jussione sanctimonialium monasterii S. Walburgis Eystadii, de qua § 4 agemus, confecta olim est *Epitome* celebris de Vita et translationibus reliquiarum S. Walburgis, additis demptisque pluribus, quam Ingolstadii typis Ederianis publicavit Petrus Stevartius Leodiensis, sacræ Theologiæ Doctor, qui pluribus annis docendo et Præsidis munus obeundo collegium seu seminarium Willibaldinum Eystadii illustravit, deinde anno CIOXCIV Ingolstadtum ad geminam cathedram Mauricianam scilicet et Academicam evocatus, Academiam etiam Procancelarius rexit. Hanc Vitam ab eo editam proferimus sexto loco, relictis libris quatuor de Miraculis S. Walburgis ex Wolfhardo transcriptis. Suas ipse notationes adjunxerat Stevartius, quas Gretserus adeo copiosas credidit, ut vix cuiquam veltenue spicilegium legendum putaret relictum. Tempus, quo sanctimoniales hanc Vitam curarunt conscribi, indicant in præfatione post artem impressoriam inventam, qua exarari desiderarunt et Latino et Germanico idiomate, quod tamen nunquam factum fuisse Stevartius judicat, quod exemplar typis cusum nusquam compareat. Usus ipse duplici exemplari Latino MS. altero Eystettensi, altero vetustius et celebris in superiori Bavaria monasterii Benedicto-purani, Alpibus vicini, submisso a Christophoro Gevoldo Ducis Bavarie Consiliario, qui et Metropolitum Salisburgensem post Wiguleum Hundium egregie illustravit. Germanicum exemplar MS. extabat, cum ederet Stevartius, apud Georgium Episcopum Philadelphie, et Vicarium Eystettensem.

12 Demum septimo et ultimo loco damus analecta aliqua de miraculoso oleo S. Walburgis, cum recentioribus quibusdam miraculis, a Gretsero tractatu singulari, Ingolstadii anno CIOCCXX editis: in quo plurima de naturali et supernaturali fluxu hujus olei disputat, quæ a nostro instituto magis remota non attingimus.

13 Joannes Balæus, et Joannes Pitsæus de illustribus Angliæ seu Britannie scriptoribus, ille 7 centuria, hic ætate 15, volunt præter hos virtutum S. Walburgis illustratorem extitisse quemdam Joannem Polum, nobili prosapia apud Anglos natum, quem Colonia Agrippinæ ferunt Canonicum obisse circa annum Christi CIOCCXXX, cum ante scriptis mandasset, quæ in Italia et Germania de S. Walburge ejusque parente S. Richardo collegisset. Inter cætera, aiunt, quæ notatu digna recenset, illud accurate memorari, a S. Walburge majorem ecclesiam Antuerpiæ Deiparæ Virgini sacram, a fundamentis erectam et fundatam fuisse, quod hactenus in nullis Actis aut manu exaratis, aut typis editis legimus, et infra § 7 plenius refutamus. Ex recentioribus scriptoribus plurimi de S. Walburge agunt, aut aliquod Vitæ compendium tradunt, quos vel hic omnes recensere operæ non est pretium. Eminet inter illos Matthæus Raderus noster, qui in præclarissimo suo opere de Bavaria sancta volumine 3 nitidissimo stylo virtutes et miracula S. Walburgis complectitur: in quo commentario subinde Wolfhardum allegat, cum Philippum describit, quod tenue viris doctis memoriæ σφάλας facile contingit. Multus est in laudibus S. Walburgis Joannes Espagnolus sacræ Theologiæ Doctor, monasterii S. Remigii Remis Hyparchimandrita, seu magnus-Prior, et ejusdem D. Walburgis prope Attiniacum Prioratus Superior. Hic Duaci anno 1614 evulgavit Gallico idiomate Historiam notabilem, ut vocat, conversionis Anglorum, Sanctorum regionis, monasteriorum, ecclesiarum et Abbatiarum, peregrinationum, apparitionum spirituum, et sanctarum reliquiarum, explicatam super vitam miraculosam S. Walburgis Virginis et Abbatissæ; plurimis annotationibus et commentariis historicis illustratam, usus, ut præfatur ad Lectorem, Actis ejusdem S. Walburgis a Wolfhardo et Philippo Episcopo conscriptis. Quæ ad nostrum institutum faciunt, cap. 10 quædam habet de Translatione reliquiarum Attiniacum

sexta scripta
cura sancti-
monialium
Eystettensium

E

Analecta de
oleo S. Wal-
burgis.

Alii Vitæ
scriptores

Joan. Polus.

F

Matth. Raderus,

Joan. Espagnolus.

quinta auctore
Philippo Ep.
Eystettensi,
inserto Adel-
berti synlag-
male:

C

A *tinia cum, quæ ejus auctoritate freti proferimus § 3. Georgius Stengelius noster edidit Ingolstadii anno cccccxxv e manuscripto Rebdorffensi Sermones aliquot de Divis Eystettensibus Willibaldo, Wunibaldo, Sola, Walburge, de qua quatuor ultimi scripti fuere : primus traditur dictus legendusve in ejus natali vel obitu xxv Februarii, ultimus vero die i Maii in festo Translationis ex monasterio Haidenheimensi Eichstadium. Auctor, quisquis is est, sive monachus Rebdorffensis, sive alius, post annum cccccclxxxvii illos sermones scripsit, in quorum primo pag. 4 ista narrat : Cum Rex Romanorum Maximilianus captus esset in Gent, et juvenis, qui secum erat, ei diceret, Utinam essemus in monte Willibaldi in Eystat; Rex fecit votum, ut ipsum visitaret, et sic liberatus fuit. Fecerat Maximilianus Aquisgrani coronatus Romanorum Rex die ix Aprilis anni cccccclxxxvi, et biennium necdum evolutum Nonis Februarii Brugis captus est, petentibus per litteras Gandavensibus a populo Brugensi, ut captum Romanorum Regem firma custodia adservarent. Ultimi sermonis infra mentionem faciemus, potissimum in Analectis de oleo S. Walburgis.*

auctor 4 sermonum de S. Walburge.

§ II Discessus S. Walburgis ex Anglia in Germaniam. *Ætas reliqua.*

B *Walburgem genere nobilissimam fuisse, natione Britannam, sive ex Anglo-Saxonum gente probavimus ad Vitam S. Richardi parentis vii Februarii, ubi eum sub Ina Rege apud Saxones Occidentales floruisse ac liberos genuisse diximus, pag. 71 num. 15. De ortu S. Walburgis nihil reperimus : juniorem credimus fratribus, et ex secunda forte Richardi uxore progenitam, quod patriam cum noverca, fratrum sororumque suarum clientela, legatur reliquisse S. Wunibaldus, quem anno 1000, fratrem vero alterum S. Willibaldum anno 1004 natum ostendimus pag. 70 num. 10. Cum hisce duobus filiis discessum S. Richardi parentis ex Anglia versus Apostolorum limina retulimus in annum 1000 Christi, quo in itinere ipse Richardus anno sequenti 1001 sanctissime e vivis abiit Lucæ in Hetruria : cum jam aliquot annos nata, adulesceret in patria S. Walburgis, quod inter liberos inoleto, ob quorum parvitatem et fragilitatem Richardus peregrinationem a Willibaldo propositam primo recusabat, videatur censenda. De iis ex Hodæporico S. Willibaldi dictum ad vitam S. Richardi pag. 76 num. 5. Cum deinde Willibaldus suscepta ad Terram sanctam peregrinatione procul abesset, Wunibaldus post septennium peregrinationis in patriam regressus, diligenter docendo fratres et sorores et alios de suo genere propinquos exhortari cœpit, ut in recto itineris tramite de solita veritatis via pedem retrahendo non deviant, sed ad angustam paradisi portam per arduam et asperam viam ire tentarent. Quinam alii S. Wunibaldi fratres et sorores fuerint, nusquam legimus. Inter has fuisse S. Walburgem vel inde conjicimus, quod in antiquissimis hisce SS. Willibaldi et Wunibaldi Actis nulla ullius sororis una proficiscentis mentio fiat, sed fratrum et sororum in patria relictarum.*

aliis perperam comes itineris Romam usque credita,

15 *Aliter sensit auctor qui aliquot post seculis Itinerarium S. Willibaldi, cujus partem pag. 78 edidimus, scripsit : Incenderat, inquit, et idem felix ardor S. Willibaldi fratrem Wunibaldum, nec non et amborum sororem, Virginum decus Walpurgam, multosque ejusdem non solum cognitionis sed et patriæ, ut capto Crucis vexillo, nudi evolarent, secuturi Regem gloriæ. Anno in ætatem vernante, cum ventis patientibus prima fides arrideret pelago, sancti fratres Willibaldus et Wunibaldus cum patre Richardo et sorore Walpurga, aliisque non paucis, in quorum pectoribus idem fervebat ardor, navi consensa iter optatum arripiunt. Eundem ex Anglia dis-*

cessum cecinit in suo de S. Walburge poemate infra D num. 3 Medibardus :

AUCTORE G. H.

Hæc educta de patria
A fratre sanctissimo
Willibaldo, primum Romam,
Inde Hierosolymam
Adiit, hinc duce Christo
Ad nos usque pervenit.

In Actis S. Richardi ex MS. Budecensi pag. 79 editis, post annum ccccc scriptis, assignatur etiam Walpurga hujus itineris socia, quasi illi et S. Willibaldo iter Hierosolymitanum injunxisset Pontifex Romanus : eoque peracto ambo Romam reversi, assumpto fratre suo Wunibaldo ad S. Bonifacium, cum ejus, qui tum Romæ aderat, Legato, fuissent profecti : quæ ex Actis antiquissimis et certissimis Willibaldinis et Wunibaldinis refutata corrumpunt, in quibus, dum decennio integro monachus Casini degit S. Willibaldus, frater ejus S. Wunibaldus legitur cum S. Bonifacio, qui Romam ipsemet venerat, in Germaniam profectus. In Itinerario ante citato dicitur S. Willibaldus fratre Wunibaldo, sororeque Walpurga dimissis, duobus comitatus sociis, ipse tertius victoriosum iter adgressus in Terram sanctam abiisse. Quid de S. Walburge dein actum? an post septennium fratrem in patriam redeuntem comitata? an vero Romæ sola perstitit, monasterio alicui inclusa? Silent omnino ut diximus, antiquissima Acta Willibaldina et Wunibaldina. In Hodæporico S. Willibaldi, ipso adhuc superstite a S. Walburge aliave consanguinea conscripto, dicuntur, ille Willibaldus, pater suus et frater Wunibaldus cum collegarum cœtu comitantium profecti ex patria : deinde post obitum patris Romæ duo germani felicem monasterialis disciplinæ vitam aliquamdiu duxisse : tum, relicto ibi Wunibaldo, cum duobus suis sociis perrexisse Hierosolymam Willibaldus, nulla facta sororis una proficiscentis mentione, sed fratrum et sororum cum noverca in patria relictorum; quos, ut diximus, post septennium in patriam regressus S. Wunibaldus ad perfectiorem vitam amplectendam adhortatus est.

et Hierosolymam :

ultimum hoc iter rejectum,

E

inoutrunque:

16 *Addunt eadem Acta eum cum consilio amicorum, et cum juniorum subsidiis, fratre suo comite, secunda vice Romam rediisse. An tum eum Walburgis comitata inter juniorum subsidia? An potius non fratre, sed sorore sua comite dici debet S. Willibaldus frater post suum a peregrinatione Hierosolymitana reditum vixisse, in monte Casini monachus? Verum potuit aliquis junior frater fuisse, qui Roma lustrata redierit in patriam. Posset denique addubitari, num forte ab imperito librario hæc adjecta sint verba quod suo loco accuratius inquirendum. Hic dixisse sufficit potius videri S. Walburgem inter eos censendam, quorum mentes de secularibus negotiationum curis ad divinæ institutionis formam provexisse dicitur S. Wunibaldus, seu hunc comitata Romam, seu (quod multo probabilius est) monasticum in patria vitam fuerit auspiciata, donec cum aliis sanctimonialibus a S. Bonifacio evocata, in Germaniam venit.*

an socia secundi itineris S. Wunibaldi

F potius in patria sanctimonialis factu :

17 *In Vita S. Bonifacii ab Othlono scripta dicuntur sœminæ religiosæ venisse, et recensentur Chunihilt matertera S. Lulli, et filia ejus Berathgit, Chunidrut et Thecla, Lioba et Walpurgis soror Willibaldi et Wunibaldi. ex quibus præter S. Walburgem Cœlitibus adscriptæ Thecla xv Octobris, et Lioba xxviii Septembris. Hujus Vitam scripsit Rudolfus monachus Fuldensis jussu Abbatis sui B. Rahani, quam præfecturam ab anno 1000 ad 1001 gessisse, diximus iv Februarii ad ejus Vitam pag. 508 et 509. At Rudolfum Confessarium dein Ludovici Regis Germaniæ fuisse ibidem pag. 501 num. 5 retulimus. Ex ista autem S. Liobæ Vita pauca huc transcribimus : Eo, inquit, tempore quo cœlestis vitæ studiis beata virgo Lioba in monasterio floruerat, sanctus Martyr Bonifacius... videns*

dein cum aliis sœminis,

et potissimum S. Lioba, rogatu S. Bonifacii,

AUCTORE G. H.

mittente S.
Tetta Abba-
tissa,venit in Ger-
maniam :initio degit
Bischoffshe-
mii,Exitus ex pa-
tria colitur 4
Augusti.contigit an.
748,

A dens Ecclesiam Dei crescere, et certantibus studiis ad vota perfectionis accendi, duplicem viam ad perfectum religionis instituens, monasteria construere coepit; ut ad fidem Catholicam populi non tam Ecclesiastica gratia, quam monachorum ac Virginum congregationibus raperentur. Volens ergo utriusque professionis ordinem regularem observari, idoneum utrique magisterium studuit adipisci... et in patriam cum epistolis legatos direxit ad Tettam Abbatissam, deprecans, ut ad solatium suae peregrinationis, atque ad auxilium Legationis sibi injectae transmitteret ei Liobam Virginem, quam fama sanctitatis et doctrina virtutum tunc per longinqua terrarum spatia divulgaret, et laude celebri multorum ora repleverat. Eam Mater congregationis, beato viro, sicut rogaverat, cum honore direxit: quam, cum venisset, vir Deo plenus cum summa veneratione suscepit, diligens eam non tantum propter affinitatem, qua sibi ex materno sanguine jungebatur, quantum propter sanctitatem vitae et sapientiae doctrinam, qua plurimis et verbo profuturam noverat et exemplo. Igitur sicut desideraverat, monasterii custodiam et regularis vitae normam instituit: et Liobam Virginem spiritalem, Virginum Matrem esse decrevit: statuitque ei monasterium, in loco qui vocatur Bischoffsheim; ubi non parvus ancillarum Dei numerus collectus est, quae ad exemplum bonae magistræ cœlestis disciplinae studiis instituebantur, et intantum doctrina ejus proficiebant, ut plures ex illis postmodum magistræ fierent aliarum, ita ut nulla aut etiam rara in illis regionibus essent monasteria fœminarum, quæ non discipularum ejus magisteria desiderarent. *Hæc Rudolphus.*

B 18 Colitur S. Tetta xvii Decembris, Abbatissa fuit Winbrunni Rudolpho, aliis Winburniæ, insigni Virginum cœnobio a S. Cutburga S. Inæ Regis sorore, de qua agemus xxxi Augusti, in Dorsetia apud Occidentales Saxones extracto, uti dictum vi Februarii ad Vitam S. Inæ Regis pag. 906 num. 30. S. Liobæ consanguinea etiam videtur fuisse S. Walburgis, quod S. Bonifacius carnali propinquitatis et sanguinis copulatione fuisse sociatus et glutinatus S. Wunebaldo dicatur in hujus Vita, et avunculus S. Walburgis habeatur a Philippo infra num. 3. Altera S. Liobæ consanguinea Rudolpho est S. Thecla. Quamobrem haud improbabilis conjectura asserti posse opinamur, cum S. Lioba SS. Theclam et Walburgem venisse in Germaniam, atque ambas initio exercitas in monastica vita C Bischoffshemii, quod ad Tuberam fluviolum in diœcesi Moguntina monasterium jam olim destructum esse refert ex Trithemio ad Vitam S. Bonifacii Notatione 24 Serarius lib. 3. rerum Moguntiacarum. De S. Thecla egimus ii Februarii ad Vitam S. Hadelogæ pag. 304 § 2. Discipulam S. Liobæ vocat Rudolphus in præfatione, quod ex ejus, aliarumque fidei narratione vir religiosus Mago Presbyter et monachus comperta habuerit, et sibi narrarit, defunctus quinquennio, antequam ipse ea scriberet Rudolphus. Festum exitus B. Walburgis ex Anglia, celebratur Eystadii iv Augusti, ut Notatione 7 ad ejus Vitam observat Stevartius: quo die antiquum Martyrologium Coloniense et Auctarium Carthusianorum Coloniensium ad Usuardum referunt adventum S. Walburgis Virginis.

19 Quo vero anno sacræ hæ Virgines ex patria sua in Germaniam venerint satis indicat Rudolphus, dum in hac Liobæ Vita, ejus a S. Bonifacio evocatæ ex Anglia et missi ex Germania S. Sturmii ad monasterium montis Casini tempora conjungit: hoc autem anno instituti monasterii Fuldensis iv Christi idcclviii assignat Broverus lib. 4. Antiquitatum Fuldensium in Chronographia Abbatum. Anno dein idccl ceptum extrui monasterium Haidenhaim a S. Wunibaldo, eumque ibidem obiisse anno idcclxi jam diximus, et fusius probavimus

vii Februarii ad Vitam S. Richardi pag. 70 num. 9. D In eodem Haidenhaimio ante obitum fratris collectas fuisse sanctimoniales, quibus præfuerit S. Walburgis, seu Mater sive Abbatissa appellata, infra indicat Wolsfhardus num. 3. et Adelbertus in Commentario Heidenheimii ita exponit: Assumpsit etiam Wunebaldus, post extractum Heidenheimium, sororem suam S. Walpurgam Virginem Deo dicatam, quæ cum Virginibus Christo desponsatis sub imperio et eruditione S. Wunebaldi, ex consilio S. Bonifacii Archiepiscopi, et S. Willebaldi Eistettensis Episcopi, seipsas hostiam immaculatam Deo viventi sub districtione regularis disciplinae jugiter immolaverunt. Pro Christi fide mortem oppetiit S. Bonifacius anno idccliv. Philippus infra cap. 4 scribit S. Walburgem mox a suo in Germaniam adventu apud S. Wunebaldum vitam monasticam in Thuringia auspicatam, inde cum eo Haidenheimium migrasse: quod apud antiquiores non legimus. In Vita S. Wunebaldi legitur post obitum hujus monasterium habuisse, atque una cum fratre suo Episcopo S. Willebaldo interfuisse elevationi et translationi corporis S. Wunebaldi postquam xvi annos fuerat sepultum. Annus is est idcclxxvii.

20 Quot dein annis vixerit non legimus. Gretserus cap. 7 observationum ad Vitam S. Willibaldi refert in MS. codice monasterii Walpurgini, quod est Eychstadii, ad Vitam S. Walburgis, ubi de obitu ejus agitur, ad marginem adscriptum esse, obiisse illam anno idcclxxvi, quem annum Raderus noster in Bavaria sancta, Stengelius in Vita S. Wunebaldi cap. 4, Stevartius ad Vitam S. Walburgis cap. 8 aliique assignarunt, hac adducti ratione, quod obitus S. Wunebaldi passim conjiceretur in annum idcclx et a Philippo dicatur num. 19 S. Walburgis post illius mortem sedecim annis, id est, quoadusque vixit, monasterii gubernacula tenuisse. Verum quia ad Vitam S. Richardi satis probatum est S. Wunebaldum obiisse anno idcclxi cui sedecim adjectis annis ante dictus emergit idcclxxvii, quo xxiv Septembris interfuit elevationi corporis ejus: ut non potuerit decedere xxv Februarii, ante annum saltem idcclxxviii. Idem Philippus Episcopus, in ejus et fratris Willibaldi Vitis pergit confirmare tempus assignatum, quod ab obitu juxta S. Wunebaldum Ecclesiasticæ sepulturæ commendata sit per B. Willibaldum Præsulem fratrem suum. In Vita etiam a sanctimonialibus composita dicitur officium sepulturæ per B. Willibaldum Præsulem fratrem suum accepisse, itaque necessario ex hac vita migrasset ante annum idcclxxxii, quo S. Willibaldum fratrem ejus obiisse passim omnes statuunt, et probavimus ad Vitam S. Richardi pag. 71 num. 12. Eo ordine decessisse insinuarat Adelbertus in Heidenheimii commentario, ubi ista habet: Defuncta autem S. Walpurga et juxta S. Wunebaldum sepulta, fratre quoque ejus S. Willibaldo Episcopo mortuo, qua auctoritate vel qua necessitate monasticus ordo exclusus fuerit, et Canonicorum secularium ordo in eandem cellam subintroierit, certum non habemus. Verum infra eum ordinem videri potest immutare, cum ait monasterium post mortem SS. Willibaldi, Wunebaldi et Walpurgis a Canonicis secularibus possessum. Quamobrem in summo cœvorum scriptorum silentio aliud hic certi nequit statui, quam S. Walburgem mortuam esse, post annum Christi septingentesimum septuagesimum septimum.

§ III. Dies obitus S. Walburgis. Veneratio sacra. Alia in Westphalia Walburgis sanctimonialis.

In die obitus S. Walburgis assignando silent antiquiores scriptores: alii in varias abiere sententias ob cultum atque venerationem variis diebus secundum variarum Ecclesiarum consuetudinem. Philippus Eystettensis

Heidenheimium abit ante
754,elevationi
corporis
S. Wunebaldi
adest an. 777.Num ante
S. Willibaldum
an. 781 defunctum obierit;

F

23 Febr. obit

A tensis infra num. 23 et in Vita S. Willibaldi, ait obdormivisse in Domino v Kalendas Martii, hoc est, in crastino Matthiæ Apostoli. Quæ eadem referunt in ejus Vita sanctimoniales Walpurginæ cap. 8 addit Stevartius Notatione 7 eo die xxv Februarii obitum S. Walpurgæ in Calendario et Breviario Eychstetensi consignari et celebrari. Eundem obitus diem signant Raderus, Porter, Maihew, aliique recentiores in ejus Vita, Stengelius in Vita S. Wunebaldi et passim alii. Consentunt Ecclesiæ quamplurimæ Germanicæ in suo de S. Walburge sacro officio. Ex his Heribolensis, Viennensis, Passaviensis et Augustanæ Ecclesiarum officia propria hoc breve elogium habent Kalendis Maii pro nona in Matutinis lectione eisdem fere verbis: Walburga in Anglia nata, Abbatissa monasterii Heidenheim Eystettensis diocesis, soror S. Willibaldi Episcopi Eystettensis, Virgo sanctissima conversatione, atque multis virtutibus et signis clara enituit. Ad declarandum ejus sanctitatem Deus varia beneficia pie petentibus sub ipsius patrocinio clementer ostendit. Obiit vero quinto Kalendas Martias in monasterio suo, ubi corpus ejus primo conditum est. Postea vero sacræ ipsius reliquiæ Kalendis Maii translatae Eystadium, stillando oleum perenni fulgent miraculo. De variis Translationibus

B mox agemus. Eundem procul dubio diem intelligit anonymus Hasenrietanus, qui undecimo Christi seculo floruit, dum scribit Leodegarium Comitem, xxi Februarii defunctum, in monasterio S. Walburgis in ipso depositionis sacratissimæ Virginis die sepultum. De eo egimus illo xxi Februarii inter Prætermisssos pag. 234. Auctor sermonis 1 de S. Walburge, cujus supra meminimus, natalem vel obitum diei xxv Februarii adscribit.

22 Ad eundem v Kalendas Martias plurima et antiquissima Martyrologia eam celebrant, ac primo quod sub Bedæ nomine cum ejusdem operibus et seorsim extat excusum, seu manu etiam exaratum in celebri prope Aichstadium Reichenbergensi monasterio: S. Walpurgæ Virginis. Eadem habentur in antiquo martyrologio MS. Metropolitanæ Ecclesiæ Pragensis et Martyrol. Witfordi, qui festum ejus vocat. MSS. antiqua Trevirensis S. Martini, et Ultrajectinum etiam S. Martini: In Bavaria S. Walburgæ Virginis. Natalem illum diem esse indicant MS. Florarium Sanctorum: Depositio S. Walburgis Virginis, et Kalendarium MS. ordinis S. Benedicti: Transitus S. Walburgis Virginis Abbatissæ Eystettensis. Agunt de eadem hac die MS. Martyrol. Carmeli Coloniensis, Maurolycus, Felicius, Canisius in Martyrol. Germanico: sed ab hac forsitan nostra aliam arbitrati, quæ apud Bituriges floruerit. Bituricas, inquit, S. Walburgis Virginis. Nullam alterius Walburgis vestigium in istis Francorum regionibus reperimus. Potuit sollemior olim istic cultus fuisse post translata ejus reliquias aliquas in Franciam a Carolo Calvo Imperatore, de quibus infra agemus. Maurolyco Calendarioque Saltburgensi citatis, aliam hac die Wion Walburgam Virginem ponit, sororem Luthardi Episcopi Paderbonensis, quæ monasticam vitam exercuerit in cœnobio Herswerde, quod ipsa suis sumptibus ædificarat circa annum Domini octingentesimum quadragesimum. Hæc Wion, a quo male allegatur Petrus Cratopolius de Episcopis Germaniæ, cum Gaspar Bruschius sit, qui de D. Walburga agit ejusque fratre Luthario, seu Luthardo, quem Martyribus Ebbekstoriensibus, de quibus egimus ii Februarii, annumerat, quod ibidem pag. 314 num. 20 rejecimus. S. Rembertus Archiepiscopus Bremensis epistolam, in Vita iv Februarii pag. 564 num. 20 relata, scripsit hujus Luitharii sorori sanctimoniali in monasterio Heresi, vulgo Nienheerse, quod Wion Herswerde existimatum diximus ibidem Annotatione B. De eadem Februarii T. III.

Walburga agunt Bucelinus in menologio Benedictino et D Ferrarius in Catalogo novo. Verum quod Paderbonæ, aut Neerheerse, nullum hujus cultus extet vestigium, eam inter omissos recensuimus. Menardus indicata hac ex Wione Walburga, quam omittit, sororem SS. Willibaldi et Wunebaldi celebrat, et hoc die obiisse censet. S. Walburgem officio Ecclesiastico coli in plurimis Ecclesiis, indicant Sacrificale antiquum Peregrinantium excusum anno Christi 1521, et varia Breviaria, uti Monasteriense anni 1489, Erphodianum 1518, Antuerpiense 1496, in cujus diocesi universa, ritu ut dicitur, duplici hoc die celebratur, et in paræcia illi dicata plenaria plerumque indulgentia a summis Pontificibus ad festivitatem majori devotione peragendam impetrari solet. Eodem ritu duplici Furnis Oppido Flandriæ de quo infra agemus, colitur Festum Transmigrationis ejusdem.

23 Denique Trithemius lib. 3 de Viris illustribus ordinis S. Benedicti cap. 250 hunc ejus morti diem assignat cum hoc elogio. Walburgis Abbatissa in Heidenhem, Eistettensis diocesis, soror S. Willibaldi Episcopi, natione Anglica, Virgo sanctissimæ conversationis, multis virtutibus et signis clara enituit, cujus inclita gesta diligenter conscripta sunt. Clauit circa annos Domini septingentos quinquaginta. Obiit v Kalendas Martii. Sed ad Eistat translata est Kalendis Maii, quando etiam ejus festivitas agitur. Hæc Trithemius, cujus auctoritate male fultus Wion in Martyrologio monastico ait defunctam v Kalendas Maii, seu xxvii Aprilis, quo die hæc habet: In cœnobio Heidenheimensi juxta Eistadium in Germania, depositio S. Walburgis Virginis et Abbatissæ, sororis SS. Willeibaldi et Wunebaldi, ex cujus corpore oleum in subjectum argenteum vas miraculose defluit, quod multis gravibus morbis medetur. Wionem secuti, eodem die colendam S. Walburgem Menardus Dorganus, Bucelinus, Benedictini et Wilsonus in Martyrol. Anglicano, sed priori editione anni 1608 eo die depositionem recoli ait, in posteriore anni 1640 translationem reliquiarum ad urbem Eystettensem, eisdem utrobique ad marginem relatis Trithemio et Wione, Martyrologium Usuardi MS. sed auctum, quod penes nos est, hæc iv Augusti habet: Apud Eydenhen natale S. Walburgis Virginis, quæ flagrans amore divino, patriam hæreditatemque relinquens soli Deo placere studuit. Alii Kalendis Maii obitum ponunt, quos infra referemus. Summa Eistadii eo die solennitas est ob memoriam reliquiarum translatarum.

§ IV. Translatio reliquiarum S. Walburgis Eystadium. Veneratio ejusdem Kalendis Maii. SS. Wereburga et Walburga pro una eademque a nonnullis habitæ.

Cum sepulchrum S. Walburgis debita non observetur veneratione, ab ipsa Virgine apparente admonitus Episcopus Eystettensis, sacrosanctum corpus ejus curavit elevari, et Eystadium transferri. Otkerus, Otgarus, sive Otgarius is fuit vi Eystettensium Antistes, quem Altino xxi Februarii anni 1000CLVIII vita functo substitutum, et cum eidem Ecclesiæ per annos xxiii præfuisset, anno 1000CLXXXI mortuum esse tradunt Demochares, Bruschius, Gretserus, et passim omnes, nemine, quem legerimus, contradicente. Attamen iv Februarii ad Vitam B. Rabani Archiepiscopi Moguntini pag. 510 num. 49 opposuimus, hunc Otgarium interfuisse anno 1000CLVII synodo Moguntinæ, ubi inter nomina Episcoporum, qui ad Ecclesiæ Moguntinæ diocesim, sive provinciam, dicuntur pertinere, non Altinus, sed Otgarius legitur. Huic nostræ correctioni favet expeditio, auspiciis Ludovici Regis Germaniæ contra Sclavitagum Bohemum, Wixtrachi Ducis

elogium ex
Trithemio

alii referunt
obitum 27
Aprilis,

reliquiæ
S. Walburgis
Eystadium
translatæ ab
Olgario Ep.

et colitur

non distincta
satis ab Wal-
burge West-
phalica:

A *filium, facta: cui cum aliis Comitibus praeuisse Otgarium Episcopum anno 1000CLVII testantur Annales Fuldenses, ab auctore coevo scripti. Ejus ergo consecratio non anno 1000CLVIII, sed 1000CLVII aut etiam prius contigit: imo si anni Sedis recte numerati tres et viginti, vivendo annum 1000CLXX vix attigit: ad quem tamen in MS. Kalendario Ordinis Benedictini, non admodum antiquo, Translatio ea facta dicitur. Demochares vero asserit S. Walburgim ab Otgario translata, cum esset consensu Summi Pontificis Adriani II in Divorum numerum relata. Praefuit is Ecclesiae ab anno 1000CLXVIII ad annum 1000CLXXII. Sed nihil de anno Translationis aut istius Canonizationis, ut aiunt, apud antiquos legi.*

25 Varii huic Translationi, sive Elevationi, aut etiam Canonizationi dies assignantur. Ac primo xxv Februarii a Greveno in Usuardi Auctario indicatur Translatio S. Walburgis Virginis: quae ad xii Octobris refertur in perantiquo MS. Martyrologio monasterii Richenbergensis prope Eystadium, quod cum Beda excuso in plerisque convenit. Eodem die Elevationis S. Walburgis Virginis annotatur in Auctario MS. Carthusiae Bruxellensis. Quo etiam die colitur Furnis in Flandria festum elevationis reliquiarum, quod etiam olim Antuerpiae fuisse celebratum habetur in

Translatio inscripta Martyrologiis 25 Febru.

12 Octob.

facta 21 Septemb.

B *Breviario antiquo Antuerpiensi. In Vita cura sanctimonialium edita cap. xi dicitur Translationis dies, quo corpus per Ockarium latum Aichstadium, agi iv Idus Octobris. Addit notat. 7 Stevartius id intelligi de solo monasterio S. Walpurgis, ubi tribus diebus apertum est sepulchrum sanctae Virginis, ut miraculum stillantis olei omnes coram intueri et venerari possint. Cum autem Wolfhardus num. 8 diserte dicat Translationem ex Heidenheim factam esse xi Kalend. Octobris, annuam memoriam hujus Translationis in xii Octobris rejectam fuisse, aut aliam illic coli Translationem arbitratur. Eodem die xi Kalend. Octobr. hanc Translationem celebrant Wion, Menardus, Bucelinus, Dorganus, Benedictini, et cum iis Ferrarius in generali Catalogo. At miror Wionem dicere, a Wolfhardo silentio praeteriri, quo anno, a quibus, vel ex quo loco haec Translatio sit facta; cum is clare asserat reliquias translatas ex monasterio Heidenheim, per Archipresbyteros Vultonem et Adalungum nec non per Ommonem et Liubilam sanctimonialiam. Martyrologium MS. Bruxellense S. Gudilae iv Augusti ista tradit: In Germania Elevationis S. Walburgis Virginis, quae Kalendis Maii migravit ad Dominum. Sed illo iv Augusti ab aliis coli adventum ejus ex Anglia in Germaniam supra diximus: ab aliis vero Translationem reliquiarum*

potissimum celebratur 11 Maii.

C *Furnas in Flandriam mox dicemus.*

26 Solennissima celebritas est Kalendis Maii, de qua Philippus Episcopus ista num. 23 tradit: Festum Canonizationis ac Translationis ejus in die Apostolorum Philippi et Jacobi communiter celebratur. Quo die in antiquo MS. Martyrologio Ultrajectino haec habentur: Item Translatio S. Walburgis Virginis. In Beda excuso: Natale S. Walburgis Virginis. ast in MS. Richenbergensi additur vel Translatio. In Usuardi Martyrologio auctiore quod penes nos MS. extat: Eodem die elevatio S. Walburgis Virginis. Wion in Martyrologio monastico: Eodem die Translatio S. Walburgis Virginis et Abbatissae Hildesheimensis, quae cum v Kalendas Maii (imo Martii ut ante correctum) beata ex hoc corpore migrasset, hac die ad civitatem Aichstadensem solenni pompa translata; ibidem summo honore colitur. In Florario Sanctorum MS. hic dies Canonizationi sacer dicitur: Canonizatio S. Walburgis Virginis et Abbatissae filiae S. Richardi Regis, et sororis S. Willibaldi et Winebaldi.... Ex tumba ejus ex albo marmore facta, et in qua ossa ejus recondita, quae in altari

D *est reposita, inter Missarum solennia nunc singulis diebus fluit oleum album ad modum lactis, quod nec ante nec post aliis temporibus vel vicibus fluit, nisi solum Sabbathi diebus a mane usque ad vesperam, de quo oleo sanantur languidi etc. Alii quam plurimi, etiam antiquissimi, omissa et elevatione, et translatione, et canonizatione cultum ejus hoc die referunt. Ex his Martyrologia MSS. Trevirense S. Martini, S. Hieronymi Ultrajectinum, Brugense S. Donatiani, Albergense, Pragense, S. Maximini prope Treviros, aliaque. Ado S. Laurentii Leodii, et Martyrologia excusa, antiquum Ordinis S. Benedicti, Bellini, Maurolyci, Felicii, Molani, hisce paucis ubique verbis: Ipso die S. Walburgis Virginis. Galesinius adjungit in Germania, et in Notationibus scribit sororem fuisse S. Bonifacii. Martyrologium Gallico idiomate Leodii anno 1664 editum. Cestriae in Anglia S. Walburgae Virginis, quae apud Lotharingos Ovaburga dicitur. Eadem de Cestria legebantur in Martyrologio Romano anno Christi 1586 cuso, qua urbe omissa in hodierno martyrologio ista habentur: In Anglia sanctorum Asaphi Episcopi, et Walburgae Virginis. additurque in Annotationibus, in Anglicana Ecclesia de his una simul agi, licet Beda tantum de Walburga agat, quae ibi claruit circa annum 1000L, cum Beda jam ante anno 1000XXXVI obiisset, illudque Martyrologium a posterioribus fuerit interpolatum. Nullum etiam in ullo Anglicano seu Breviario seu martyrologio aliove Kalendario vel tenue vestigium reperimus, quod SS. Asaphus et Walburga una simul, id est, eodem officio Ecclesiastico colantur. Fuit S. Asaphus Praepositus monasterii, quod S. Kentigernus ad Chydae Elwhique fluminum confluentes in Flintensi Walliae Comitatu excitavit, et ex Praeposito Episcopus ibidem constitutus sancte Kalendis Maii obiit: ob cujus cultum ac venerationem publicam deinceps S. Asaphi appellatum est ab Anglis oppidum, Britannis Llan-Elwy, ut diximus xiii Januarii ad vitam S. Kentigerni cap. 5, et in Commentario praevio num. 3. Proxima Flintensi Comitatu accedit Cestria et provincia et urbs Episcopalis, in qua celebre monasterium est, dicatum S. Wereburgae, quam et hanc Walburgam pro una eademque Virgine habuerunt. Fuit ea filia Wulferi Regis Merciorum et S. Ermenildae, ut ad illius vitam iii Februarii, et ad hujus, xiii diximus. In Prologo Appendicis Roberti de Monte ad Sigebertum editae cum operibus Guiberti Abbatis de Novigento pag. 742 haec leguntur: S. Walburga apud Cestriam quiescit, additurque historia anserum silvestrium ei obedientium, quae ad S. Wereburgam spectat, narraturque a Goscelino in ejus Vita pag. 388 cap. 3. Martinus Carillo in Annalibus sermone Hispanico editis fol. 226 Richardum Regem asserit patrem S. Vulgariae, ita Walburgam adpellat, et S. Asaphi Episcopi.*

E *27 Dies natalis S. Walburgis ab aliis creditur primus Maii ob magnam, qua eo die colitur solennitatem: ita Martyrologium Bruxellense MS. In Germania, pago Sualavelda, S. Walburgis Virginis. Quae cum duobus fratribus suis Willebaldo et Winebaldo S. Bonifacium de Anglia in Germaniam secuta est: ubi ipsa facta est Abbatissa, et post castissimam vitam hac die migrasse creditur ad Dominum. Martyrologium Coloniae anno 1490 excusum: In Germania coenobio Eystadiensi, depositio religiosae monialis S. Walburgae Virginis, sororis S. Willibaldi Episcopi Eystadensis, cujus tumba gloriosis miraculis decoratur. Eadem fere habent Grevenus in Auctario Usuardi et Canisius in Martyrologio Germanico. Translata autem est Eystadium ad templum sanctae Crucis, quod postea a S. Walburge nomen obtinuit, uti et canonicarum monasterium, quod illi tum adjunxit Episcopus Ockarius, sub quo observat Gretserus tractatu particulari de oleo S. Walburgis, Virginea lipsana, ubi*

S. Walburga a S. Wereburga filia Regis Merciorum apud alios non distincta,

F

natalis aliis 1 Maii

reliquiae altari impositae

Heidenheimio

A *Heideinheimio Eystadium translata sunt, humo tecta fuisse, sed ab Erchambaldo VIII Episcopo anno Ch. 1000CXIII refossa, atque in aram illata, quando Liubilæ Monheimensi Abbatissæ reliquiarum pars data fuit. Quod licet ob Vitam cura sanctimonialium conscriptam clarum videatur Gretsero, tamen ante dubium fuit, et nobis adhuc est, ob verba Wolfhardi infra num. 10. ubi ait: Cives putasse S. Walpurgam sibi penitus ablata, se autem popularibus ignaris verba consolationis impendere, et confirmare tantum reliquias (aliquam scilicet corporis partem) sublata quæ sibi scribere desideranti narravit; qui interfuit et datas reliquias apto locello recondidit: an ergo humo iterum tectæ? donec ut mæror et tristitia civium plene tolleretur: pectoralia S. Walpurgis visibiliter summo altaris sarcophago ad perpetuam sepulturam sunt tradita, ut addunt Acta a sanctimonialibus edita. Philippus Episcopus minus in hac parte satisfacit, dum Heriberto attribuit, quæ sub Erchanbaldo contigerunt. Fuit autem Heribertus XV Episcopus, cognatus S. Heriberti Archiepiscopi Coloniensis, de quo agemus XVI Martii, traditurque præfuisse Ecclesiæ Eystettensi ab anno CIOXX ad CIOXLII, quo tempore monasterium S. Walburgis plurimum amplificavit, innovavit, multisque*

B *prædiis locupletavit, opem atque operam conferente Leodegario Lechsmundii Comite, ut et congregationis numerus augeretur et monachica sanctimonialium vita, cum Canonicæ prius essent, ibidem institueretur, quod et factum est. Monasterium post obitum Heriberti a fratre ejus et successore Gozimanno cum Brunone Wirzæburgensi Episcopo dedicatum est XIV Octobris in festo S. Burchardi, uti tradit auctor cœvus sed anonymus Hasenrietanus apud Gretserum in catalogo horum Episcoporum. Fuit Leodegarius post vitam sancte actam, in medio S. Walpurgæ, quod ipse construxit, monasterio, in ipso depositionis ejusdem sacratissimæ Virginis die, officiosissime sepultus. Gretserus lib. 1 Observationum ad Vitam S. Willibaldi cap. 19 cum monasterio intelligit sub eodem Heriberto templum Walpurginum extructum esse, et sub successore Gozimanno solenni ritu consecratum, additque in catalogo Episcoporum reliquias ad summum altare templi Walpurgini, ubi adhuc hodie honorantur, translata esse, quod deinde libello de oleo S. Walpurgis retractat, dum vult sub Erchambaldo, summo altari impositas nisi forte Heribertus altare illud innovarit, et hoc titulo quasi secundus Translator censeri queat.*

28 Memorabile illud sub Heriberto contigit et hic ex anonymo Hasenrietano inserendum: Cum quidam hypocrita, inquit, in vestimentis ovium conspectus, intrinsecus autem lupo rapacissimus, brachium S. Walpurgæ, et calicem aureum furtim surripisset, et in monte in quodam lapide concavo abscondisset, nullo modo inde auferre, neque ipse quoquam potuit abire. Quod maximum sacrilegium, quia in die S. Bartholomæi Dei gratia est revelatum, devotissimus Episcopus eidem Apostolo capellam ibi fieri jussit, et postea in festo ejus solenniter dedicavit.

§ V. Sacra veneratio S. Walburgis per reliquam Germaniam, Burgundiam, Franciam. Aliæ SS. Walburgæ Martyres.

Reliquias S. Walburgis per totum mundum dispersas legimus infra in Vita cura sanctimonialium scripta num. 35. Verum id in Vita altera ex MSS. Ultrajectino aliisque edita restringitur ad diversas per totum Francorum regnum provincias. Templi, sacella, altaria tam multa ad honorem S. Walburgis Virginis erecta esse scribit Stevartius notat. 7, ut nullus ea sit enumeraturus. Aliqua nos recenserebimus, ne mole obruamus lectorem. Ex antiquioribus monasteriis censeri potest, quod in historia de Landgraviis Thuringiæ apud

Pistorium cap. 8 dicitur, sub Ludovico Landgravio a Comitibus de Kevernberg terræ Thuringiæ prope Wassenburg in honorem S. Walpurgis constructum sub anno 1000CCXXV, postea translatum in oppidum Arnstat, ad quod Welga amnis influit in Geram fluvium, qui inde Erfordium Thuringiæ metropolim perlabitur.

30 Wittebergæ urbe Saxonie celebri, solebant quotannis feria II post Dominicam Misericordia maximo populi accursu inter alia sacra pignora ostendi duo reliquaria, in quibus adservabantur tres dentes S. Walburgis, quinque particule de ossibus ejus, duæ de vestimento, cum oleo ejusdem Virginis. Quæ ex libello de reliquiis Wittebergensibus edidit Gretserus lib. de oleo S. Walburgis cap. 8, opinaturque Duces Saxonie has reliquias ab Episcopo quodam Eystettensi obtinuisse. Aliquas etiam S. Walburgis reliquias a Carolo IV Imperatore Pragæ allatas fuisse, ibidemque adhuc servari indicat Catalogus reliquiarum Ecclesiæ Metropolitane anno 1645 excusus, quando solenni supplicatione instituta, fuere reliquie quamplurimæ ad illam ex minori urbe Pragensi translata, Dominica infra Octavam assumptæ in cælum Virginis Mariæ.

31 Laurentius Beyerlinck in Theatro vitæ humanæ inter alios catalogos Reliquiarum refert ex quadam tabula anno 1625 excusa, in monasterio Andecensi in sacro monte superioris Bavarie, diocesis Augustanæ in veneratione haberi aliquas reliquias S. Walburgis cum oleo, quod ex ejusdem corpore defluxit. In eadem Bavaria in monasterio Windbergensi Ordinis Præmonstratensis, diocesis Ratisponensis inter sacra lipsana summi altaris, alteriusque S. Nicolao dicati, esse aliquas S. Walburgis Virginis reliquias ex codice MS. ejusdem monasterii tradit Espagnolus cap. 10 Vitæ S. Walburgis. Ante plura secula Augustæ Vindelicorum in primaria Deiparæ Virginis æde erectum fuisse altare sanctæ Virginis Walburgis, testantur Acta S. Udalrici Augustani Episcopi, IV Julii. Eidem Sanctæ visuntur Moguntiae, Virduni et alibi per Germaniam dicata sacella. Bucelinus par. 2 Germaniæ sacræ pag. 91 S. Walpurgæ, inquit, Argentinensis diocesis illustre cœnobium professionis Benedictinæ virorum religiosorum conditum primo a Theodorico Comite Montis-Pelgardi, auctum a Friderico Coclite-Sueviæ Duce, ejusque conjuge Juditha Guelphica, Henrici Nigri, seu Magni, filia, Friderici I Imperatoris parentibus, quod deinceps hic ipse jam Imperator anno Christi CIOCLXIV Abbatiali honore sublimavit, et plurimum locupletavit. Utrumque beneficium monachi grato animo testati sunt, fixo ante sacrarium ea de re programme, quod apud Guillimannum de Episcopis Argentinensibus pag. 207 legi potest cum anno CIOCLXXIV, quo inchoatum istud cœnobium. Meminerunt foundationis cœnobii S. Walburgis Laxius de Gentium migrationibus lib. XI pag. 623, Trithemius apud Guillimannum alique.

32 Colonie Agrippinæ varias adservari reliquias S. Walburgis Virginis docet lib. 3 de Colonia Agrippinensis magnitudine Ægidius Gelenius, ac primo in collegiata Ecclesia S. Gereonis aliquas ossium hujus Virginis particulas inclusas esse hierothecæ IV et XV tradit pag. 264 et 265, digitum vero aliquem ejusdem Virginis in Abbatia S. Pantaleonis in veneratione haberi asserit pag. 372. Quæ vero pag. 508 scribit de reliquiis S. Walburgis apud Societatem Jesu in sacro thesauro depositis, fere eadem ex historia collegii Coloniensis nobis communicavit Petrus Hieratus noster, cujus hic verba damus: Cranium S. Walpurgis Virginis anno CIOXCI in Monte S. Walpurgis (Germanice Walperberg) repertum, cum Societas Jesu in possessionem ejus Prioratus, agente Serenissimo Ernesto et nepotibus ipsius Philippo et Ferdinando Bavaris, Summi Pontificis auctoritate venisset, translatumque Coloniam

reliquiæ Wittebergæ in Saxonia,

Pragæ in Bohemia,

E in monasteriis Andecensi

et Windbergensi in Bavaria:

altare Augustæ Vindelicorum:

alibi sacella:

monasterium in Alsatia:

F

Colonie:

cranium in templo Societatis Jesu ibidem:

a fure auferri nequeunt,

S. Walburgis monasterium in Thuringia,

AUCTORE G. H. A Coloniam, statuæ pectorali argentæ inclusum est. Instantissime pro eo impetrando tum apud Romanum Pontificem, tum apud P. Generalem Societatis laborarunt Illustrissimi Comites Truchsesii Walpurg, sed frustra, nisi quod tandem accepta particula, gratiose Societatem illius possessione gaudere maluerunt. Ejusdem Virginis scipio, seu baculus anno MDCCXLV a P. Joanne Zwenbrugg in eodem monte, serico inclusus cum veteri inscriptione est repertus, et tralucetibus fenestellis argento inclusus, solenniter in monte quotannis 1 Maii ejusdem festo in processione circumfertur. Porro has ipsas S. Walpurgis reliquias in Coloniensem diocësin intulisse creditur S. Anno, cum ex Bavaria ejusdem Sanctæ fratrem huic diocësi intulit. *Is est S. Wunibaldus, cujus potiores reliquias ait Gelenius in Fastis Agrippinensibus ad xviii Decembris, adservari Sigebergæ, in monasterio a S. Annone Archiepiscopo Coloniensi fundato. Mortuus est S. Anno 14 Decembris anni MDLXXV.*

memoria in fastis Coloniensibus,

Aliæ Walburgæ Martyres Ursulanæ :

Parochia S. Walburgis prope mœnia Trevirorum urbis : Leodii olim ecclesia, arx,

B 33 S. Walburgem ob has reliquias Fastis Agrippinensibus ad Kalendas Maias adscripsit his verbis Gelenius : Eodem die S. Walburgis, filiæ S. Richardi Regis Anglo-Saxonum, SS. Willibaldi et Wunibaldi sororis, cujus venerabile caput primum in Colonienses villas translatum, ecclesiæ et monti cum pago nomen dedit : deinde propter bellorum motus ex eodem monte intra civitatem ad basilicam Patrum Societatis Jesu translatum, pretiosæ hermæ inclusum, hoc die in sanctæ Crucis ara honoratur. *Fuerat olim in dicto monte monasteriolium sanctimonialium, post monachorum Cisterciensium, cujus meminerunt Cæsarius lib. 7 exemplorum cap. 21 et Gaspar Jongelinus in Abbatibus Ordinis Cisterciensis per diocësin Coloniensem. Addo huic Walburgi Virgini, alias ejusdem nominis Martyres : ac primo idem Gelenius in Fastis ad easdem Kalendas Maii ista tradit : Item Coloniæ in majoris Nazarethi monasterio, S. Walburgis Virginis et Martyris ex societate Ursulana caput honorifice custoditur. De eadem agit Gelenius pag. 560. Hermannus Crombach in historia Ursulana, duarum item, quibus Walburgæ nomen fuit ab initio, aut certe postea inditum, meminit lib. 8 pag. 757, ac priorem statuit S. Ursulæ materteram, cujus caput ex Paulo Morigia asserit Mediolani adservari : alteram Reginam appellat, cujus caput Coloniæ in veneratione est apud monachos Corporis Christi, uti etiam testatur Gelenius pag. 449. Hinc mirum non foret, si aliquæ harum Ursulanarum Virginum reliquæ censeantur primariæ Walburgis, de qua hic agimus : cui dicata est uno e quatuor parochiis, quæ prope urbem Trevirensis circumcirea extractæ sunt, de quibus agitur in Epitome Treveridum anno 1517 excusa fol. 62.*

nunc porta,

et parochia :

cultus sacer,

C 34 Joannes Roberti in Notis ad Vitam S. Huberti Episcopi Trajectensis ac dein Leodiensis, § 77, citatis MSS. et magno Chronico Belgico, asserit Leodii ecclesiam S. Walburgis olim tempore dicti S. Huberti extructam fuisse. Verum S. Hubertus anno MDCCXXVII vita functus est, cum S. Walburgis necdum esset e Britannia egressa. Fuisse olim arcem, seu castrum Episcopale Leodii, quod ob ædem hujus Virginis nomem S. Walburgis habebat, tradit Joannes Hocsemius de Episcopis Leodiensibus cap. 7 asserens castrum illud anno MDCCCLXIX eversum fuisse. Mansit dein celsissimæ ejusdem Leodiensis civitatis portæ Diva Tutelaræ S. Walburgis : prope quam portam sub initium hujus seculi ut templum parochiale extrueretur S. Walburgi dicatum, et rebus necessariis instrueretur se procurasse præfatur Petrus Stevartius ad Vitam S. Walburgis a se illustratam. Sacra ejus memoria in officio divino celebratur apud Leodienses et Trajectenses ipsis Kalendis Maii. Celebrem hujus sanctissimæ Virginis apud Germanos cultum demonstrant omnia passim Breviaria,

nominatim Ratisponense, Passaviense, Constantiense, D Spirense, Wormatiense, Bambergense, Herbipolense, Moguntinum, Heidelbergense, Monasteriense, Trevirense S. Maximini, Viridunense, et alia, a centum et amplius annis pleraque excusa.

etiam per reliquam Germaniam :

35 In Burgundia antiquissima fuit prope Cluniacum ecclesia S. Walburgis, de qua S. Odo Abbas II Cluniacensis lib. 2 Collationum cap. 28 ista scribit : Est ecclesia B. Gualburgis in hac vicina nobis regione, in qua miracula fiunt. Contigit autem, sicut Dominus Berno Abbas refert, ut ejusdem S. Gualburgis reliquæ super altare aliquot dies manerent. Sed mox miracula cessaverunt. Tandem vero ipsa Virgo cuidam ex infirmis apparens, Idcirco, inquit, non sanamini, quia reliquæ meæ sunt super altare Domini, ubi majestas Divini mysterii debet solummodo celebrari. Quod cum ille custodibus referret, tulerunt capsam, et protinus miracula fieri cœperunt. Si ergo, subjungit S. Odo, ob illius mysterii reverentiam nec ipsa sua pignora Sancti volunt propius vicinari, quid censendum est de immunditiis etc. De B. Bernone I Abbate Cluniacensi anno MDCCCXXVIII vita functo egimus xiii Januarii, de S. Odone successore acturi xviii Novembris.

in Burgundia ecclesia,

reliquiæ, miracula :

36 Attiniacum oppidum Campaniæ Gallicæ ad Axonam fluvium, in Reteliorum ditone inter metropolim Remorum et Sedanum, antiquis scriptoribus notissimum est ob regium Palatium in quo Pippinus, Carolus Magnus, Ludovicus Pius, Carolus Calvus aliique suos conventus ac placita, ut tunc publica comitia appellabant, frequenter habuerunt, suæque ipsi præsentia locum hunc ad Natalitia aut Paschalia festa celebranda cohonestarunt. Quod tamen palatium regium ab hodierno oppido Attiniaco medio circiter milliari dissitum fuisse tradit Espagnolus cap. 10 Vitæ S. Walburgis. In hoc palatio extructa est a Carolo Calvo ecclesia S. Walburgis, sed una cum palatio a Normannis eversa. Pace et quiete Galliis reddita, alia eidem Virgini ædificata est ecclesia, quam Hugo Campaniæ Comes a Philippo Francorum Rege, ducta in uxorem filia ejus Constantia, in dotem accepit, ac postea anno MDCCII Molismensi cœnobio donavit : estque hodie cella seu prioratus monachorum Benedictinorum a Molismensibus dependens : ex cujus monasterii archivo hoc edidit Espagnolus diploma : Majorum auctoritas.... Ego Hugo animæ meæ saluti providens, venerabilis uxoris meæ Constantiæ, Philippi Francorum Regis filiæ, laude et assensu, ex cujus parte villa, quæ Attigniacum vocatur, in jure meo cessit, capellam S. Walburgis, S. Mariæ Molismi et Fratibus ibidem Deo servientibus, et quidquid ad eandem capellam attinet, lege testimoniali concedo, et in perpetuum tenendum confirmo... Remis MDCCII. Subsignarant Archiepiscopus Manasses, duo Archidiaconi, Præpositus, Decanus, Cantor et alii, Ludovicus filius Philippi Regis, dein Rex ejus nominis vi et Crassus cognominatus, Hugo Comes et Constantia conjuges fundatores, et Fulchradus Cancellarius.

E Attiniacti in Campania Francica

templum S. Walburgis,

juris Abbatis Molismensis,

37 Solenni veneratione peragitur ibidem ab antiquis temporibus huc usque festum S. Walburgis Kalendis Maii : quo die omnes Parochi Decanatus Attiniacensis (qui olim Montis marini dicebatur) quadraginta et plures solebant convenire ad dictam S. Walburgis capellam, ibidemque post decantatum Missæ sacrificium, publicæ tum institui solitæ supplicationi intererant : quibus Prior e religiosa inter eos imita obligatione sexaginta solidos solvebat Parisienses, sub hac tamen cautione, ut si ex Parochis non comparerent viginti, pro quolibet infra hunc numerum absente, ex assignata aliis pecunia tres solidi detraherentur : ita inter illos anno MDCCXCIV fuisse conventum asserit Espagnolus, additque ad hæc fere tempora consuevisse Decanum Attiniacensem Kalendis Maii in capella S. Walburgis benedictum oleum suis Parochis distribuere.

F

festum 1 Maii :

A 38 Hæc de solenni cultu S. Walburgis apud Attiniacenses, quem exortum tradunt ob reliquias ejusdem Sanctæ ex Germania a Carolo Calvo eo delatas. Miræus inter diplomata Belgica lib. 1 cap. 15 ex tabulis Molismensibus hoc edidit : Karolus divina propitiante clementia Rex Francorum... Noverit ergo omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium nostrorumque, præsentium scilicet ac futurorum, solertia, quemadmodum imitantes exempla priorum prædecessorum nostrorum Regum, Deum timendum atque colentium; ducti etiam nos religione, et succensi igne divini amoris statuimus ædificare ecclesiam in Attigniaco palatio, in honore S. Walburgis Christi Virginis, quam pro tutamento totius regni ex partibus Orientalium sagaci industria afferre volumus. Ubi ob prædecessorum successorumque nostrorum, nostræque regiæ majestatis regniue stabilitatem condonamus ex nostro proprio jure.... Signum Karoli Regis gloriosissimi. Hæc apud Miræum, quæ Espagnolus etiam edidit addito e litteris Karoli more illius ævi signo : annotatque sigillo impressam imaginem Regis fuisse cum obsoleta circumquaque et detrita scriptura quæ legi nequirit. Annus a neutro exprimitur, neque quo diploma signatum, neque

B quo dictæ reliquæ delatæ sint ex partibus Orientalium : inter quas Franconia, Suevia, Bajoaria censebantur : quibus limitanea sunt et Heidenheimium et Eystadium, quo sub Otkario Episcopo ex illo monasterio delatas reliquias ejus supra diximus. Coævi fuere Otkarius Episcopus et Rex Carolus Calvus, cui ejusve legato potuit ille aliquas S. Walburgis ac fratrum reliquias dedisse, Attiniaci in palatio regio depositas, dum ibidem in honore S. Walburgis exstrueretur ecclesia. An Carolum Calvum in partes Orientales profectum (quod alii volunt) comitatus fuerit Balduinus Ferreus, aut hic ejus legatus reliquias hasce attulerit, easque dein a Rege socero suo impetratas, Furnas in Flandriam detulerit, mox inquiramus.

39 In magno beneficiorum Franciæ registro Parisiis excuso præter prioratum S. Walburgis adnotatur in Decanatu Attiniacensi parochia S. Walburgis, et vulgo a geographis S. Waubourg ibidem signatur. Agnoscit ea parochia in sua collatione Patronos Decanum et Capitulum S. Symphoriani in Remorum metropoli : ubi in Abbatia S. Remigii aliquot ossium S. Walburgis particulas in eadem theca cum reliquiis S. Celinæ matris S. Remigii in summo altari repositas servari, tradit idem Espagnolus, qui illas Attiniaco tempore Normanniæ devastationis Remos delatas arbitratur. Colitur S. Celinia XXI Octobris. Observo denique Attiniacum vulgo dici Bourg d'Attignii, ac pro eo videri apud aliquos externos scriptores sumi urbem Biturigum, vulgo Bourges dictam, ideoque in MS. Martyrologio Carmeli Coloniensis, et apud Maurolycum perperam legi hoc XXV Februarii : Bituricas S. Walburgis Virginis. quæ etiam habentur in Martyrologio Germanico Canisii et Italico Felicii : nulla interim hujus Walburgis Bituricensis mentio fit apud Saussaium, neque etiam in Hagiologio Francogalliæ a Plilippo Labbe Biturico excerpto ex antiquo Martyrologio Abbatæ S. Laurentii Bituricensis. In Normannia ad Sequanam duobus infra Rotomagum milliaribus peninsula est, continens beneficium prædium Equitum Melitensium cum sacello S. Walburgis admodum celebri, quam credunt in Germaniam abituram ex Anglia eo venisse, quod parentem ejus S. Richardum fecisse probavimus ad ejus Vitam pag. 71 num. 13.

§ VI. Tempia et reliquæ S. Walburgis Furnis et in reliqua Flandria.

Furnæ opulentum Flandriæ Occidentalis oppidum in diœcesi olim Morinensi, nunc Iprensi. Eo in oppido

præcipua ecclesia (nam tres sunt curæ pastorali destinatæ) dicata est S. Walburgi, olim sanctissimæ Deiparæ Mariæ sacra, a Balduino Barbato Flandrorum Comite circa annum cixxxx magnifico opere constructa, ornataque insigni collegio Canoniorum, quorum traditur numerus, ob lautum quo fruebantur proventum, in duplum auctus. Decem ex his cum Præposito Ipras translati sunt anno cixcxlx, cum Episcopalis Cathedra in ea urbe erigeretur : aliis cum Decano Furnis remanentibus. Quæ pluribus exposita apud Sanderum tomo 2 Flandriæ illustratæ pag. 477 legi possunt. Quatuor in hac Furnensi Ecclesia dies cultui S. Walburgis addictos, ipsemet coram ex libro rituali descripsi, scilicet Festum transmigrationis xxv Februarii, Elevationis reliquiarum xii Octobris, Translationis reliquiarum Furnas iv Augusti. Dies hic sollemnissimo cultu, interdicto etiam opere servili, et ritu Ecclesiastico primæ classis cum Octava celebratur. Demum Kalendis Maii in officio quod de SS. Philippo et Jacobo peragitur, additur Commemoratio de S. Walburge, quod iidem, uti de præcipua Patrona observatur toto anni decursu, quando id per ritus Ecclesiasticos licet.

41 Translatio reliquiarum S. Walburgis inscripta est Martyrologiis nonnullis ad iv Augusti. Molanus in Auctario Usuardi, S. Walburgis Virginis, inquit, cujus reliquæ sacræ Furnis habentur. De hac reliquiarum Translatione agunt eodem die idem Molanus in Natalib. SS. Belgii Wilsonus in Martyrol. Anglicano, in Gallicano Saussaius, in monasticis Wion, Menardus, Bucelinus in Natalib. SS. Canoniorum Ghinius, in Catalogo Generali Ferrarius, cujus hæc verba sunt : Furnis in Flandria Translatio S. Walburgis Virginis, addit Wion : cujus sacræ reliquæ ibi requiescunt. At Kalendis Maii iterum in eisdem Martyrologiis S. Walburgis et fratrum Translatio memoratur. Molanus ad Usuardum. Furnis Translatio reliquiarum Walburgis, Wilibaldi, et Wiliboldi (imo Wunibaldi) anno millesimo centesimo nono. Quæ inde excerpta sed verbis subinde mutatis, leguntur apud Wionem, Dorganium, Menardum, Bucelinum, Canisium, Saussaium, Ferrarium. De hac Translatione Meyerus lib. 4 Annalium Flandriæ ad an. 1109 ista narrat : Ad Kalendas Maias Furnistranslata corpora SS. Walburgis, Willibaldi et Winnibaldi, adstantibus cum Canonicis suis Herberto Furnensi et Thoma Evershamensi Præpositis, ac Gertrude matre Roberti Comitis, quæ id temporis jura dedit Furnensibus. Fuisse Thomam primum Evershamensium Canoniorum Regularium in agro vicino Præpositum, eumque anno cixcxviii vita functum scribit in Furnensibus Sanderus.

42 At Gertrudis mater Roberti junioris Comitis, Hierosolymitani dicti, origine Saxonica, nupta primum Florentio i Comiti Hollandiæ : quam ipsa provinciam, marito extincto, pro filio impubere, Theoderico v aliquamdiu rexit : dein nupta Roberto Frisio, qui postea Comes Flandriæ fuit, atque ex eadem Gertrude Robertum suscepit, cui anno cixcxii in bello Normannico extincto, mater superfuit, in summa senectute mortua. Fundasse eam in ecclesia S. Walburgis apud Furnas præbendam anno cixcxv Indict. iii, iii Nonas Octobris ex registro hujus ecclesiæ edidit Olivarius Uredius in Probationibus ad Genealogiam Comitum Flandriæ tabula 3. littera H. Sed feria vi addendum, cum prima errore amanuensium legatur. Tres alias præbendas ab eadem Gertrude dotatas asserit Sanderus tomo 2 Flandriæ illustratæ pag. 477, sed pro anno 1122 citato, ante quem ipsa jam decesserat, substituendum 1102 aliumve arbitramur. Gertrudis exemplum imitati, alia duo ibidem ad S. Walburgem beneficia fundarunt Wermbaldus quidam et Carolus Bonus Flandrorum Comes, et dictæ Gertrudis ex Adela filia nepos. Eas porro donationes, diplomate anno cixcix dato, ratas habuit

Callistus

D
AUCTORE G. H.
Furnis in
Flandria
S. Walburgis
templum,

collegium Canoniorum,

4 festa :

E
Reliquiarum
Translatio
4 Augusti :

alia 1 Maii

facta a Gertrude
de Comitissa
Flandriæ :
F

variarum illic sacerdotiorum
fundationes :

reliquiæ a Carolo Calvo
procuratæ.

parochia
S. Walburgis.

reliquiæ
Remis :

sacellum in
Normannia.

A *Callistus II Pontifex Romanus : quo anno Furnensis Ecclesiae Praepositus erat Formosus, Decanus vero Alanus, ut mirum sit a Sanderi dici nomen Decani primo proferri in diplomate anno cxcxli signato. Consule Notitiam Ecclesiarum Belgii Auberti Miræi cap. 122. Ejusdem S. Walburgis paræcia in suburbano Furnensi est, collegiata Ecclesiae Furnensi innexa, et vulgo S. Walburgis limes, seu Prætorium Torelle appellatur : cujus iconem exhibet Sanderus pag. 489.*

alia S. Walburgis paræcia :

Reliquiæ S. Walburgis non sunt Eystadio Antuerpiani, Brugas, inde Furnas delatæ :

B *sed a Balduino Ferreo, Comite Flandriæ, donatæ :*

43 Hæc de cultu ac veneratione S. Walburgis apud Furnenses, occasione reliquiarum ejusdem ibidem adservatarum, quæ unde eo latæ et quo tempore fuerint, hic inquirimus. Sanderus tomo I Flandriæ illustratæ lib. 2 Rerum Brugensium cap. 8 asserit Brugis in æde paræciali S. Walburgis, de qua mox agemus, haberi aliquam partem corporis D. Walburgis, quod ex Eystettensi cœnobio Antuerpiani primo, inde Furnas translatum sit. De reliquiis hujus Virginis, cultu et æde sacra apud Antuerpianos § sequenti agemus : nullo tamen ejus quod asserit Sanderus, reperto vestigio. Brugenses contra testantur, quæ habent S. Walburgis reliquias, Furnis ad se delatas olim fuisse. Ita nobis re diligenter inquisita indicavit Judocus Andries noster, libris variis editis clarus. Alii ergo tradunt, Furnenses dono Balduini Ferrei, primi Flandrorum Comititis, sacras has reliquias obtinuisse. Hunc Furnas instaurasse et vallo contra Normannorum incursionem munivisse scribit Malebranchus noster lib. 6 Morinorum cop. 23 ex Chronico Dunensis monasterii in vicino Oceani littore seculo Christi XII extracti. Ipse etiam Sanderus tom. 2 de rebus Furnensibus, dissimulata priore relatione, ista refert : Balduinus Ferreus socerum Regem in Sueviam comitatus, inde reliquias D. Walburgis Anglo-Saxonis Furnas transtulit anno 1000, et religiose reposuit, oratorio adornato et monachorum ad rem divinam fundato cœnobio : hoc (an Normannorum incursione, an temporum lapsu, incertum) periit. Furnis eadem ex Tabula MS. prope chorum appensa ipsemet descripsi : eaque verba hic repeto : Balduinus Ferreus Flandriæ Comes an. Domini VIII C LXX Carolum Francorum Regem comitatus in Sueviam, deportavit inde corpora SS. Walburgis ac fratrum ejus Willibaldi et Winnibaldi, eaque magno cum honore Furnis servanda tradidit, templo Sacerdotibusque ad id institutis. Eadem ex hac tabula refert Meyerus lib. 2 Annal. Flandriæ ad an. 870, additque Sacerdotes institutos fuisse Benedictini nominis, qui postea Canonici facti sunt, (et quidem, ut vult Grammaius apud Sanderum) Regulares, qui neglectæ regularis disciplinæ observantia in seculares Canonicos degenerarint. Quarum rerum antiquas certasque probationes necdum vidimus.

non est Carolus Calvus profectus in Sueviam anno 870 ad has reliquias obtinendas :

C *44 In dictum annum 1000 incidunt tempora et Balduini Ferrei Flandrorum Comititis et Caroli Calvi Francorum Regis ejus socii. Verum eos in Sueviam, seu Bavariam, ambos abiisse illo 1000 anno, probatu difficile arbitramur, maxime de Carolo Rege, qui (Lothario juniore, filio Lotharii Imperatoris et fratris sui, VIII Idus Augusti anni 1000 Placentiæ in Italia extincto) v Idus Septembris Metis in regno ejus Rex coronatus est, frustra reclamante Ludovico fratre Rege Germaniæ : in cujus ditiones non fuisset ausus ingredi Carolus, nedum Heidenheimium usque penetrare, aut potius Eystadium, quo ex eo monasterio circa illud tempus translata S. Walburgis reliquias diximus. Carolus Metis, uti Annales Bertiniani indicant, Florinkengas, inde in saltum Arduennæ autumnali venatione exercitandum se contulit. Postea VII Idus Octobris in villa Duciaci, comperto obitu Hirmentrudis uxoris, et accepta in concubinam Richilde, quam dein uxorem duxit, Aquis palatium acceleravit abire : lustrata dein Gundulfi villa, et itinere per Elisaticas partes arrepto Aquis rediens, Nativitatem Domini*

celebravit. Anno vero 1000 ad Rorici Nortmanni colloquium apud Noviomagum palatium perrexit : reversus Aquisgranum, et ob minas Ludovici fratris, relicto regno Lotharii, Compendium venit, ac Paschate celebrato, missi legati Francofurtum ad Ludovicum Regem, pro divisione regni Lotharii colloquium petiverunt. Carolus Pontigenem petens, ibi Missos fratris sui accepit, nunciantes illi, ut ad Heristallium pergeret, et frater suus Ludovicus ad Marsnam venturus foret : ac divisione regni Lotharii facta, IV Idus Augusti convenerunt, et valefacientes se mutuo ab invicem discesserunt Carolus Liptinis, inde per monasterium S. Quintini ad Silvæum, et inde per Carisiacum Compendium veniens, autumnalem venationem in Cotiæ saltu exercuit. Qua peracta ad monasterium S. Dionysii festivitatem ipsius Sancti celebraturus perrexit. Postea Lugdunum pervenit, Vienne obsedit, quam sibi civitatem traditam ingressus, Nativitatem Domini celebravit. En quanta eo anno a Carolo Calvo peracta, et quam accurate a scriptoribus indicata, et quamvis nulla itineris per regnum fratris faciendi fuisset remora, discessus ejus a proprio regno tam longinquus non fuisset neglectus.

45 An Balduinus Ferreus eo anno ex regno Ludovici dictas S. Walburgis reliquias Attiniacum ad socerum Regem attulerit, nihil est, quo possimus certo pronunciare. Balduinum sub initium anni sequentis 1001 adfuisse Carolo Regi constat ex iisdem Annalibus Bertiniani, in quibus dicitur Carolus Vienna in potestate sua suscepta, et Bosoni uxoris suæ fratri commissa, per Autissiodorum et Senonas ad monasterium S. Dionysii maturasse, et ad filium suum Carolomannum misisse Gauzlinum Abbatem et Balduinum Comitem ipsius Carolomanni sororium. Sed quidni annus ille 1000 censendus, quo Furnas, jam ante a Balduino, ut diximus, contra incursionem Normannorum instauratas ac vallo munitas, translatae sint sacrae hæ reliquiae, quocumque ante annum illum tempore aut ex Germania fuerint delatae, aut Balduino Comiti donatae? Potuit a Carolo Rege aliquis in Germaniam abivisse legatus, sive is Balduinus fuerit etiam necdum contractis cum filia ejus nuptiis, sive alius potius Abbas vel Episcopus, qui solenni ab Otkario Episcopo Eystettensi factæ corporis S. Walburgis translationi interfuerit, atque aliquas jussu Regis petitas reliquias impetravit : quas dicitur Rex in diplomate supra relato pro tutamento totius regni ex partibus Orientalium sagaci industria adferre voluisse. Potuit postea Balduinus Comes a Carolo Rege tam has S. Walburgis reliquias, quam corpus S. Donatiani Episcopi Remorum impetrasse : atque illius pignora Ecclesiae Furnensi donasse, hujus autem corpus Brugas detulisse : de cujus donatione Joannes Iperius in Chronico Bertiniano, relatis cap. 15 nuptiis Balduini cum Juditha Regis filia, ista addit : Rex vero matrimonium Judith et Balduini in Autissiodoro coram Franciæ proceribus solennizari fecit anno Domini 1000 (imo 1001). In qua solennitate Rex prædictus ad amorem et honorem filiae suæ Judith Balduinum Comitem Flandriæ auctorisabiliter instituit... Etiam Rex in his nuptiis eidem encœniavit corpus S. Donatiani Remensis Episcopi, quod ipse secum Brugas attulit, et in capella, quæ ibidem beatæ Virgini dedicata fuerat, collocavit. Quam villam Brugensem ipse Balduinus incepit, et contra Danorum ac piratarum incursiones munitione burgum, id est, castellum, cinxit. Quæ eadem de corporis S. Donatiani translatione ut magis certa amplectitur Sanderus lib. 2 Rerum Brugensium cap. 1. Aliqui tamen has S. Donatiani reliquias tradunt ab Archiepiscopo Remensi Ebbone fuisse Balduino Comiti donatas, sed is jam pridem Sede sua dejectus, ac postea Hildesii in Saxonia inferiore Episcopus factus, obiit anno 1001, uti dictum est 3 Febru. ad Vitam S. Anscharii

qua occasione vidcantur reliquiae impetratae a Balduino Ferreo,

et Furnas delatae, F

uti corpus S. Donatiani Brugas.

A S. Anscharii pag. 400 num. 39. Colitur S. Donatiana xiv Octobris.

46 Balduino Ferreo jure hæreditario succedere posterius Balduinus Calvus, Arnulphus Magnus, Balduinus junior, Arnulphus junior, Balduinus Barbutus, Ferrei atnepos. Ab hoc, inquit Meyerus lib. 2. Annal. Flandriæ, indictus anno cixxxx Aldenardæ conventus, in quo Hugo Episcopus Noviomagensis cum omni Flandriæ dignitate, Corpora etiam SS. Gerulphi, Wandregisili, Ansberti, Vulfranni, Bavonis, Amandi, Pharahildis, Donatiani, Amelbergæ, Walburgis, Landoaldi, Vincianæ, Vedasti, Bertini, Winoci, aliaque omnia Flandriæ sacra interfuerunt.... Hunc conventum factum arbitratum pro pace Flandriæ ad componendam domesticam discordiam, in qua Flandri in duas divisi partes, alii Barbato patri, alii filio ejus Balduino Insulano adhærebant. Hæc Meyerus. Ab eodem Balduino Barbato circa annum etiam cixxxx templum S. Walburgis fuisse Furnis extractum supra indicavimus.

47 Ex dictis S. Walburgis reliquiis Furnis adservatis particulæ aliquæ Ipras delatæ sunt ad Cathedralē S. Martini ecclesiam, quas argenteo capiti affabre admodum facto impositas aliquando venerati sumus. Colunt eam Iprenses officio, ut dicimus, duplici xii Octobris, Lectionibus secundi Nocturni sumptis ex antiquo Breviario Ecclesiæ Morinensis, et Ipris recusis. In Insulensi antiquo Breviario celebratur iv Augusti.

48 Altera in Flandria urbs cultu, templo, reliquiis S. Walburgis honorata, sunt Brugæ, nobile temporium: ubi ædes Cathedralis S. Donatiano dicata in thesauro sacro habet aliquas S. Walburgis reliquias, ejusque festum solebat celebrare iv Augusti, uti Breviarium proprium anno 1520 excusum testatur. Inter antiquiores urbis hujus ecclesias, quæ plurimæ ibidem sunt, est paræcia S. Walburgis sub patronatu Decani et Capituli Canonorum Ecclesiæ S. Salvatoris, ibi obtinens ius nominandi Parochum, præter quem divina officia in ea ecclesia peragunt Sacellani duodecim de gremio, ut aiunt, chori et tres foranei. Aliquas ibidem S. Walburgis reliquias, non Antuerpiæ, sed Furnis acceptas, diximus adservari. Solennitatem primariam quam et diem natalem credunt, celebrant iv Augusti, officio duplici primæ classis cum Octava. Post solenne Missæ sacrificium instituitur supplicatio, in qua circumferuntur dictæ reliquiæ S. Walburgis. Festum Translationis ultimo Aprilis, sive prælie Kalendas Maius officio duplici majore ex decreto Remigii Druittii, secundi Brugensium Episcopi, celebratur, quod ipsæ Maii Kalendæ solennitate SS. Philippi et Jacobi impediuntur.

49 Tertia Flandriæ civitas, quæ S. Walburgim religiose colit, est Aldenarda ad Scaldim, Tornacum inter et Gandavum, in illius olim, nunc hujus diocesi. Primaria in ea ædes ampla et magnifica S. Walburgi Virgini dicata, Personatum habet veterem, Curiones quatuor partitim regionibus oppidi Sacramenta administrantes, Canonorum etiam collegium cum subsidiariis aliquot Sacellanis ad laudes divinas statutis horis exsolvendis. Colitur in ea ecclesia bis quotannis S. Walburgis, ii Maii, officio ut vocant duplici, sed in Clero tantum, et iv Augusti sollemnissimum etiam in populo veneratione, quam Clerus octiduo sequente continuat. Particula parva ex ossibus S. Walburgis ibidem servatur, anno cixxcv accepta dono Caroli Houckii Archidiaconi Iprensis, qui eam ex reliquiis Furnensibus olim Rythovio primo Iprensium Episcopo donatam post hujus obitum anno cixcxxxiii consecutus fuerat: uti ex hujus litteris in archivo Aldenardensi servatis didicimus.

§ VII. Tempia et cultus S. Walburgis Antuerpiæ, Tilæ, Zutphanæ, Groningæ.

Antuerpiæ est ecclesia S. Walburgis, cultusque non

infrequens. Goropius Becanus non minus in historiis antiquis fingendis, quam dictionibus ad libitum efforandis et derivandis ingeniosus, excogitavit novum Antuerpiæ numen sive idolum priscis Gentilibus, etiam ante Christum natum, in veneratione fuisse, eique nomen Walburgis inditum: qua voce vim arcis ad tuendum factæ significari asserit lib. 1 Aduaticorum, quasi hæc Diva eadem fuisset, quæ Græcis Pallas, Latinis Minerva vocatur. At Christiana religione ab Antuerpiensibus suscepta, nomen falsæ Deæ, ait, in nomen sanctæ Virginis translatum, ut, quemadmodum ante male et perperam Walburgim lapideam orabant et honorabant, ita post recte et citra religionis veræ noxam, Walburgim Virginem Christianam in templo venerarentur. Plura id genus comminiscitur Goropius anilibus fabulis leviora, at modo lepida aliqua annominatio intercludere videatur, ut certa et indubitata obtrudit. Ergone omnibus in locis, ubi burgum, seu castellum, olim fuit, Gentilis hæc Walburgis culta est, idque ignoratum, donec hoc idolum e suo genio procuderet Goropius? Num vera Christi religio ignorata Antuerpiæ, donec decimo Christi seculo, aut serius etiam, ibi cepit honorari Virgo Walburgis? At S. Audeno teste in Vita S. Eligii, qui ambo seculo septimo obierunt, Flandrenses, Andouerpenses, aliique ab illo edocti fuerunt, quorum maxima pars relictis idolis dicitur conversa ad verum Deum et Christo subjecta. Quo etiam seculo septimo circa annum 1061 a S. Amando Trajectensi Episcopo, ut vi Februarii pag. 835 num 97 dictum est, in eodem Burgo, seu Castello Antuerpo, ut eo seculo vocabant, dedicatum est templum in honorem sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, quod deinde a Rohingo viro illustri donatum est S. Willibrordo, ab eoque cum aliis vicinis possessionibus transcriptum Epternacensi apud Luxemburgenses monasterio, anno Theoderici vi, Christi 1000 cum in Britannia adhuc degeret S. Walburgis: ut mirum sit a Gramaio lib. 2 Antiquitatum Antuerpiensium cap. 3 tradi fabulosum Gentilis Walburgis cultum a S. Willibrordo extirpatum, substituta veneratione S. Walburgis Christianæ Virginis jam tum in Divos relatæ. De Rohingo, SS. Amando et Willibrordo consule etiam Notitiam Miræi de Ecclesiis Belgii cap. 15.

51 Altera cultus origo, eaque multo securior, passim refunditur in Antuerpiensium traditionem, qua volunt S. Walburgem Virginem apud se aliquamdiu commoratum, cum ex Britannia in Germaniam tenderet, a S. Bonifacio evocata, et visitur hodieque crypta, in qua etiam orare solitam tradunt. Favet conjecturæ, quod S. Bonifacius, qui S. Willibrordo successerat in administranda Ecclesia Ultrajectina, Rohingum, aut certe ejus posteros, aliosque ditionum Renensium et Taxandriæ toparchas, S. Willibrordo ante addictissimos, studuerit fovere, quibus nobiles illas et Deo sacratas Virgines, præscripta itineris faciendi ratione, potuit commendasse. Certiora nobis indicia sublata sunt incursione Normannorum, a quibus anno 1000 Antuerpam civitatem incensam referunt Annales Fuldenses. Nec facile dein potuit tunc ea civitas opibus direptis, ædificiis hostili flamma absumptis, civibus accolisque trucidatis, aut in longinqua fugatis ad aliquem splendorem emergere, ut altum de ea scriptorum silentium persuadet. Successit deinde in vicina Flandria cultus S. Walburgis ob reliquias eo translatas: ac tunc Antuerpiensibus injecta mens videtur, eam ut publice honorarent, quam credebant olim a majoribus hospitio exceptam. Templum tunc in burgo (ut vocant cives partem illam civitatis, ubi olim castrum fuit) erat S. Catharinæ Virgini ac Martyri sacrum, in quo tunc cultui S. Walburgis datum est sacellum, quod sacrosanctæ Eucharistiæ adservandæ postmodum dicatum, quando ipsum templum sanctis Virginibus Catharinæ et Walburgi cepit sacrum haberi, quod tandem cultu et veneratione S. Walburgis

D
AUCTORE G. H.
Antuerpiæ non
in locum cu-
jusdam Deæ,
Walburgis dic-
tæ,

substituta
S. Walburgis
Virgo:

E

sed quia An-
tuerpiæ credi-
tur hospitio
excepta,

F

postea col-
cepta:

dicatum illi
sacellum,

reliquiæ
Aldenardæ
ad Comitiam
delatæ.

aliquæ reli-
quiæ Ipris.

et Brugis in
templo S. Do-
natiani

et alio huic
Sanctæ dicato:

ejus ibidem
cultus.

Aldenardæ
templum pri-
marium
S. Walburgis,

cultus,

reliquiæ.

A S. Walburgis prævalente, hujus solius nomine appellatur. **AUCTORE G. H. dein templum.** Crypta, in qua Sanctam habitasse aiunt, extrema templi hujus parte visitur, in qua partem mandibulæ ejusdem Virginis adservatam sapius venerati sumus. In Breviario proprio, quo ante Romanum officium introductum utebatur Antuerpiensis Ecclesia, memoria ejus ut Patronæ domesticæ quater singulis annis celebrari solebat, xxv Februarii, 1 Maii, iv Augusti, xii Octobris: nunc semel dumtaxat, idque xxv Februarii et ritu duplici, ut supra monuimus. Propria hæc cum venditoribus erecta est sodalitas ad honorem S. Walburgis, quam in ejus templo colunt Kalendis Maii ad altare venerabilis Sacramenti. Ad eum diem agit de S. Walburge ejusque apud Antuerpienses cultu Auber- tus Miræus in Fastis Belgicis, postridie, seu ii Maii, Saussaius in Martyrologio Gallicano. Antuerpiæ, inquit, S. Walburgis Virginis, ex cujus tumulo manat olei liquor, qui plerisque Beatæ ipsius opem poscentibus medelam confert salutarem. Verum hic tumultus visitur non Antuerpiæ, sed, ut diximus, Eystad- dii in Germania.

52 Joannes Balæus centuria 7 Scriptorum Britan- niæ num. 81 tradit Joannem Polum seculo Christi xv scripsisse Virginem hanc Walburgam, magnum Ant- uerpiæ templum Deiparæ sacrum primum extruxisse. **B** Balæum sequitur Pitsæus, neque ausus se opponere Gretserus lib. 1 Observationum cap. 1. Verum diu postea occasio extruendæ alicujus ædis ad honorem Dei- paræ Virginis fuit, cum post jam indicata Normanno- rum incendia et depopulationem miraculosa ejusdem Deiparæ imago inter arbores ibidem est reperta: ad quam ædem circa annum cixcxxxiv ex templo S. Mi- chaelis migrarunt cum Præposito Canonici octo. Aucto anno cixcxi urbis pomærio fuit eadem ædes Deiparæ Virginis urbi inclusa, post quod tempus illustris basilica extracta fuit, eique dein adjecta turris altissima, ac no- bilissimo opere, cæpta extrui anno cixccccxxii, atque annis nonaginta sex ære publico ædificata, ut sileam templum excepto choro igne postmodum absumptum ac de novo extractum, sed post Joannis Poli ætatem. Bru- xellis olim in ecclesia S. Gudilæ S. Walburgem coli solitam ex antiquo ejus Breviario colligimus. Ibidem in sacrario aulæ Serenissimorum Belgii Principum Al- berti et Isabellæ, aliquæ particulæ reliquiarum ejusdem adservabantur Furnis acceptæ: Aliqua etiam particula est in templo Bruxellensi Societatis Jesu pedi Crucis imposita.

53 Patronam Ultrajectinam appellat S. Walbur- gim Wilhelmus Heda in catalogo Episcoporum Ultra- jectinorum in S. Willebrordo i Episcopo: illique in ea diœcesi erectum Tielæ templum refert in Adelboldo xix Episcopo: Ecclesiam, inquit, Divæ Walburgis in Tie- la coævam, Ecclesiæ Trajectensi, a Danis et piratis paullo ante destructam restauravit et perfecit Adel- boldus, deputans in illa collegium Canoniorum, ubi dudum Walgerus Princeps et Comes, frater Theo- derici (uti volunt) primi Comitæ Hollandiæ, tem- plum struxerat, et Virgines sacras, quas sanctimo- niales vocant, pro obsequio divino instituerat. Quod postea collapsum et dirutum, semotis Virginibus, reparatum fuit, et viri religiosi sub professione S. Augustini vel B. Isidori (quos Canonicos regulares appellant) in illorum locum subrogati, qui Deo ser- viendo pie vivebant usque ad tempora Adelboldi. Hic tertio tunc loco desolato, et per eum instaurato, dissoluta priorum disciplina, Canonicos præfecit se- culares, qui temporis successu, ob sævitiam muni- cipalium translati sunt in oppidum Arnhemense, benigne excepti a Comite tunc Gelriæ, qui locum eis accommodavit ubi sedes ponerent. *Hæc Heda.* De Adelboldo et ecclesia Tilensi ita scribit Joannes de Beka lib. de Episcopis Ultrajectinis. Hic Adelboldus anno Domini cioxv Trajectensem ecclesiam veteris

structuræ destruxit, novæ fabricæ fundamenta jecit, **D** quam cum ecclesia Tilensi paucis annis decentissime consummavit. Est Tila ad dexteram Vahalæ fluvii ri- pam oppidum, nunc Ducatus Gelriæ, quod Zuentibol- dum Regem, filium Arnulphi Imperatoris, circa annum 1000000 Ultrajectinæ Ecclesiæ dedisse, ejusque donatio- nis confirmationem circa annum 1000000 Episcopum Radbodum impetrasse tradit Joh. Isacius Pontanus lib. 5 historiæ Gelricæ, quo tempore floruerunt Gerolfi Du- cis Frisiorum filii Theodericus primus Hollandiæ Co- mes ejusque frater Walgerus, a quo templum et mo- nasterium Tilæ extractum asserit Heda.

54 Transferri cæpta est Ecclesia collegiata ex oppi- do Tilensi Arnhemium anno c100000xv. Caussa discessus in oppidanos rejicitur, qui in Clerum, quem quasi exac- tionibus in se rigidiores accusabant, tumultu facto in- surgentes, nonnullos trucidarunt, quosdam ad ecclesiæ asylum confugientes de turri præcipitarunt, ceteris qui effugerant extra pomæria sua relegatis. Quod cum in- humanum et barbarum plane esset, inter partes postre- mo ita pronuntiatum, ut Clerus suis omnibus integre receptis, quæque cuperet divenditis quo vellet, libere abiret. Præerat tunc Gelriæ Comes Reinaldus ii, pos- tea a Ludovico Bavaro Imperatore Dux creatus: qui cum civibus Arnhemensibus honorifice eos ac reveren- ter suscepit, datis ad inhabitandum locis, designatisque spatiis et arcis, quibus nova præterea inædificare do- micilia integrum ipsis foret. Eo ergo Principis ac to- tius urbis favore ac gratia suscepti Canonici, non modo habitationes sibi novas pararunt, sed et basilicam S. Walburgi Patronæ suæ e solo excitatam venusto opere intra exiguum tempus perfecerunt. Quæ pluribus lib. 6 et 7 Historiæ Gelricæ deducit Pontanus. Est Arne- mium ad dexteram Rheni ripam, tetrarchiæ Gelricæ, quæ Velavia dicitur, caput, Ducum olim, jam concilii sedes.

55 Zutphania alterius tetrarchiæ Gelricæ et proprii Comitatus caput ad dexteram Isalæ fluminis ripam, præcipuam ecclesiam habet S. Walburgi sacram, ele- gantem, sumptuosam, et pervetustæ structuræ, quam refert idem Pontanus lib. 6, idque ex membranæ exa- rati codicilli, ah Othone i Nassovio Gelriæ et Zutpha- niæ Comite extractam atque a Burchardo Præsule Ul- trajectino anno c100v ad honorem S. Petri Apostoli et S. Walburgis Virginis consecratam, cum prior ec- clesia incendio fœdata fuisset, quæ Canoniorum habuit collegium, cui Godescalcus Comes Zutphanæ circa an- num c101x multa donasse prædia traditur.

56 Groninga urbs uni ex hodiernis Belgicis provin- ciis nomen dedit, Frisiis Occidentalibus et Orientalibus, uti hoc ævo loquimur, contigua. In ea urbe, teste Ub- bone Emmio lib. 1 Hist. Frisiæ, antiquissimum templum est formæ rotundæ, ac arcis in modum va- lidis parietibus structum, Walburgi Virgini sacrum, cum puteo perenni et ad summi labri altitudinem perpetuo scaturientis aquæ. Cultum ibidem S. Wal- burgis viguisse arbitramur, postquam Groningam Ber- nulpho xx Episcopo Ultrajectino donavit Henricus iii Imperator, Conradi filius anno c10xl. Donationis di- ploma edidit Heda.

§ VIII. S. Walburgis cultus in Anglia. De eadem Orationes et hymnus.

Ultimis tandem, quod multum miramur, seculis cul- tus S. Walburgis etiam apud Anglos cæptus promoveri, cum Wilhelmus de Richenauw li Episcopus Eystet- tensis reliquias aliquas SS. Willibaldi, Walpurgæ et Richardi, una cum Legendis, Officiis ac Respon- soriis in Notis Regi Angliæ transmisit: cui sacra ista munera gratissima acciderunt, moxque in hono- rem istorum Cœlitum diem festum indixit, ut hisce verbis in Catalogo Episcoporum Eystettensium narrat Gretserus,

Arnhemium translatum,

E S. Walburgis templum constructum:

uti et Zutpha- niæ prima- rium,

et Groningæ.

Reliquiæ in Angliam de- latæ,

A Gretserus, quod libro de Oleo S. Walpurgis cap. 9 pluribus prosequitur ex veteri Codice in quo, qua id ratione contigerit, ipsemet Legatus annotavit, quam annotationem pro Gretsero exscripsit Georgius Brunner Eystadii ad D. Walburgis parochus. Ea sic habet: Anno salutis cccccxii, xii Kal. Septemb. fui ego Bernardus Adelman de Adelmans-felden Canonicus Eystettensis a Reverendissimo in Christo Patre ac Domino Guilielmo de Richenaw Episcopo Eystettensi ad Inclytum Henricum vi Angliæ ac Franciæ Regem, Dominumque Hiberniæ, cum historiis ac reliquiis Sanctorum Wilibaldi, Wunibaldi, Walpurgis, Richardi missus: quas in civitate Cantuariensi in templo Salvatoris x Kalendas Octob. summa cum veneratione ac devotione idem Rex a me suscepit eodem anno cccccxii, atque ultro promisit se curaturum, ut in futurum quotidie in honore prædictorum Sanctorum Missa celebraretur, ac singularum septimanium eo die, quo ei reliquiæ per me præsentatæ essent, solenne officium decantaretur, præsentibus ibidem Archiepiscopo Cantuariensi, Episcopo Batoniensi.... Et inter omnes reliquias Rex Angliæ qui se de stirpe S. Richardi esse asseruit, ab Episcopo Eystettensi missas, inprimis oleum S. Walpurgis maxime admiratus ac veneratus est. Ita ego Bernardus ob gloriam meorum Patronorum, qui secundo vento meum iter comitati sunt, manu propria testor, precibus quorum me indignum commendo. Rex ille Angliæ non fuit Henricus vi, sed vii, regnum auspicatus anno cccccclxxxvi, pater Henrici viii, qui a fide et communione Catholica descendit. Quod eadem S. Walburgis in Martyrologio Anglicano, sed nuper conscripto celebretur, ante dictum est.

58 Quæ autem Acta, aut quod Officium Ecclesiasticum in Angliam lata sint, non legimus. Damus pauca quæ in antiquioribus Breviariis et Officiis legimus: ex illis plura hanc Antiphonam continent: Sancto de semine orta sacrosancta Walburgis, a primævo juventutis flore bonæ indolis, Domino servire cœpit læto fortis animo et cœlesti concupivit interesse thalamo. Alia in Antuerpiensi antiquo Breviario legitur:

Sancta Walburga, gemma Virginum nitidissima, una Reginarum summo Regi assignatarum, rogamus te per immortalem sponsum, qui te in cœlesti thalamo amplectitur, coronatam: ut pro interventu sanctam defendas Ecclesiam toto orbe diffusam, alleluia. Oratio in plerisque hæc habetur: Omnipotens sempiternus Deus, castorum corporum et mentium conservator et custos: piis Ecclesiæ tuæ precibus adesse dignare, et intercedente Beata Walburge Virgine tua, mentibus nostris pius illabere, et spiritualis vitæ nobis tribue puritatem. Per Dominum. Aliam de ea dici solitam tradit Espagnolus ad ejus Vitam: Deus, qui inter cetera et innumera gratiæ tuæ dona, etiam in sexu fœmineo tua operaris magnalia; concede propitius, ut Beatæ Walburgæ Virginis tuæ apud misericordiam tuam sentiamus auxilium, cujus non solum castitatis illustramur exemplis, verum etiam miraculorum gloria jucundamur. Per Dominum etc. Quæ eadem fere reperitur in Breviario Morinensi et Ipris hoc tempore in usu est.

59 Sequens hymnus editus est a Gretsero lib. 2 Observationum ad Vitam S. Willibaldi cap. 9.

Ave flos virginum, soror magnorum fratrum Willibaldi et Wunibaldi, ave virginei sponsa decoris.

Inter innumeros quos misit Sanctos, te lætam genuit, lætamque misit, florem Angelicum, Anglia mater.

Te mater Domini, mater et Virgo choreis Virginum Virginem junxit, Filioque suo sponsam dicavit.

Ingressa thalamum Regis cœlorum, audis Angelicæ Februarii T. III.

cum carmen jucundum: Intra, Virgo, tui gaudium sponsi.

Laus tibi Trinitas, laus et potestas, te laudant Virgines quinque prudentes: tu ora pro nobis Virgo Walpurgis, Amen.

VITA

auctore Wolfhardo Presbytero.

LIBER I

ex variis MSS. et Canisio.

PRÆFATIO

Domino beatissimo, Deoque vere dignissimo, a Erchanbaldo Pontifici, Wolfhardus Presbyter suus, in ipso qui est via et veritas et vita, viam, veritatem et vitam deposcit invenire. Exigis a me, Pater per secula memorande, et Præsul nominatus in orbe, ut signa atque portenta, quæ per b opinatissimam, nunc in seculo Christi Virginem Walpurgam, c nostris temporibus divina peregit clementia, cura diligentissime indagata ad laudem et nomen vivificæ Trinitatis, nec non ad excitandos animos Dominicæ plebis, prout eadem contulerit liberalis et Deifica Trinitas, d sedulus annotare decertem. Gravis siquidem gravi scelerum pondere prægravato a te mihi imponitur sarcina: quoniam peccatis obnoxio horrendum est tractare de e sacris, et miscere aliena non propriis. Verum, quoniam, gloriosissime Pontifex, virum desideriorum te fore comperio, et cum Daniele Propheta semper nova de abditis indagare curiosius cerno; auctor nimis, et immensis circumquaque septus angustiis, quid eligam penitus ignorans, primum oppilatam pudore mentis faciem obfirmo; quoniam indignum me esse non ambigo: dein obedientiæ normam primam humilitatis f aspiciens formam, si jubentis dicta superba aure contemniam, timeo, ne legem prævaricationis incurram: tum ad memet clavum retorquens, imperitiæ infirmitate languesco; inde imbecillitati, nec ne scrupulositati meæ vires haud proprias, sed Olympiacas objicio. Rursus, si aggredi, licet trepidus, pertentavero, ne a lectore g philocompica noter infamia, perhorresco, dum, omissis philosophicis ac præclaræ indolis viris, qui in Prophetiis calami nomine designantur, ego, qui nec viridis junci extimo vocabulo mereor titulari, incompto arduum opus exordiar stylo, et dum mundialium plurimorum indomita superbia, quæ Sanctorum vias ac vitas calce proterit petulanti, et mira eorum, si qua audierit pediculosa aure percepit, audiens me inaudita, et tamen veracissima in patulo proferre prodigia, canino incipiat dente corrodere, et verissimis falsa præferre. His atque aliis innumeris vallatus angustiis, quia sum refertus contagiis ac si ericius spinis, ut verbis Salomoniæ loquar frequentiva meditatio mentis meæ est afflictio carnis. Quocirca ad arcem confugiens, his verbis clamabo ad Dominum: Domine labia mea aperies, et os meum annuntiabit laudem tuam: ut ipso adjuvante, cujus sum, licet labilis carnis conditio, jussionis tuæ persolvatur exactio. Commendo ergo me iterum atque iterum meritis Virginis et tuis, Pater, precibus indefessis, quo mihi eundi impetrent callem, et felici itinere perducant ad h calcem. i

a Erchanbaldus, aliis Erchebandus, Erchambaldus, Erchenboldus, Erchenwoldus, vii Episcopus Eystettensis, interfuit concilio Treburienſi anno 893. De annis Sedis variant Bruschiſ et Gretſerus. Nos ſupra cum de Olgario vi Episcopo ageremus, ostendimus Catalogos Eystettenses non esse satis accuratos. — b MS. Eystet. monast. apud Canisium, inopinatissimam. — c MSS. tria, novis. — d MS. S. Galli, sedulis, potius sedulus, Canis. schedulis. — e Can. Sanctis. — f Idem, obedientiæ norma primam humilitatis aspiciam gemmam. — Gόμπος jastus, jactantia. κομπικός et φιλοκομπικός, sive potius φιλόκομος, jactabundus, fastuosus. — h Canis. calcem. — i An Vitam hanc auctor in capita distinxerit dubium. Liver primus absque iis editus est. Apud Stevartium omnibus libris capita et præfiguntur post prologum et iterum interponuntur.

D
AUCTORE WOLF-
HARDO PRESB.

depositæ Can-
tuariæ,

* legendum
videtur septi-
manarum
ubi cultus
institutus:

de ea antipho-
næ,

Orationes.

hymnus.

a

b

c

d

E

e

f

g

Ps. 44. 2

F

Eccles. 12. 14

Ps. 50. 17

h i

Erchanbaldus
Ep. Eystet.

Philocompica.

A *tur. Codices MSS. variant. Nos more nostro singulos libros distinguimus in capita usui communi accommodata, rejecta ad marginem aliorum divisione. Est autem libri primi apud alios hæc series capitum.*
 AUCTORE VOL-
 PHARDO PRESB.
 Capita lib. 1
 alibi præfixa.

- Cap. 1 De origine S. Walburgis Virginis.
 2 De eo ubi lux cœlitus emicuit in diversorio Virginum.
 3 De eo ubi Virgo Christi moribundam puellam ad vitam reparavit.
 4 Ubi B. Walburgis migravit a seculo.
 5 Ubi apparuit Occario Episcopo.
 6 Ubi fines Eystatenses adiit.
 7 Ubi apertum est mausoleum Virginis.
 8 De eo ubi caducus reliquiis Virginis obviavit, et curatus est.
 9 De alio caduco curato.
 10 De Abbatissa Liubila podagrica.
 11 De quodam a nativitate contracto.
 12 De cereo cœlitus illuminato.
 13 De matre et filia curatis.
 14 De muliere paralytica curata.
 15 De quodam clauda curato.
 16 De muliere, cujus crus confractum est.
 17 De sex signis in una muliere factis.
 18 De muliere curva et erecta.
 19 De quodam fastidioso curato.

CAPUT I.

S. Walburgis genus : fratres sancti : vita monastica : lux cœlitus data.

a

Igitur postquam felix gens Anglorum per a Apostolatam memorandi Papæ Gregorii, qui, etsi non aliarum gentium, ipsius tamen et esse Apostolus meruit

c. 1.

B

et dici, ab infidelitatis tenebris eruta pium nomen Christi et Christianitatem cœpit amplecti, quasi fructuosæ arboris radix ad humorem gelidi marmoris surculata emisit propaginem, et, ac si ex surculo primæ et originariæ juventutis infide, maximam crevit in arborem, ministrante illi viredinem evangelicæ fluente doctrinæ : ex hac multæ subductæ ita crevere, ut se Oceani pelagus transponentes, et miro germine pullulantes, nostris efficerentur saltibus altiores. Hujus eminentis arboris ramus Beatus extitit b Bonifacius orthodoxus Antistes, qui ob fidei cunctis imitabile meritum fines patrios et dulcia rura postponens, dum ignotum exulando adiit callem, summi Pontificii Magonciæ infulatu suscepto, alienam in nobis quasi propriam cœpit habere tellurem.

b
 Ex Anglia
 prognati, in
 Germaniam
 venerunt
 SS. Bonifacius,
 Willibaldus,

C

Ejusdem floridæ atque frondosæ arboris Britannicæ rami ad nos usque extitere protensi, duo beati cum castissima sorore Virgine Christi Walpurga Christi Confessores Willibaldus et Wunebaldus, qui similiter ob amorem cœlestis patriæ peregrinari cupientes, ipsum, qui peregre profectus est in regionem longinquam, accipere sibi regnum et reverti, et ipsi præcincti lumbos castitatis tegmine, lucernas bonorum operum in manibus portantes, secuti sunt Regem. Quorum prior post multam tenuis corporis macerationem, qua se per multa diversarum regionum affligerat spatia, obedientiali norma sibi ingesta, ordinante eum prælibato piæ memoriæ Antistite Bonifacio, Pontificii pervenit ad culmen, et Eystatensis Ecclesiæ pastor fidelis sortitus est gregem : ibique cœlestem et Angelicam inter homines vitam ducens, veniente hora Dominicæ vocationis, oves, quas rexe-rat, summo pastori salutari Domino consignavit, et ad ipsum mercedem recepturus fine beatissimo evolavit. Alter vero totum se Christi servitio mancipans, mundana omnia corde liquidissimo respuit, et locum, qui dicitur Heidenheim, sibi ad incolendum delegit, ibique oratione se munivit, spe roboravit, fide armavit : et eandem, quam cum fratre susceperat monachicam vitam, strenue bajulavit, multosque ad bene vivendi regulam prævious invitavit. Deinde cum tempus supernæ remunerationis advenit, cœli januas jam securus intravit, molemque exterioris hominis in prælibato Heidenheimensi loco condendam reliquit, in ultima Dominici examinis die ipsam et non aliam cum Sanctis aliis recepturus. Tum ille, quem superstitem hac dimisit in Vita, Willibaldus scilicet Præsule egregius, quem propter sacrosancti sui Præsulatus apicem fratri in ordine scribendi prætuli-

Wunebaldus,

mus, licet post fratris beatissimum finem aliquantos D vixerit annos, germani proprii corpus exanime cura diligentissima condere curavit, et, ut dignum tanto viro fuerat, peregrinum jam a seculo, et civem Angelorum cum hymnis et canticis sepelivit.

3 Hactenus memoriam beatorum germanorum Willibaldi scilicet et Wunebaldi paullulum exarando percurrimus ; ut sciret plebs Christo devota, viros cœlestis militiæ et Angelicæ vitæ unius ejusdemque meriti habuisse sororem, Walpurgam videlicet sponsam Christi et Virginem. Nunc quia ad eandem ipsa patrocinate calamum flectere nitor, de his satis dixisse sufficiat. Post discessum igitur beati Wunibaldi miræ sanctitatis viri, Walpurgis, Virgo imitabilis pie viventibus, universis collectis sanctimonialibus, vere quibus potuit Christo devotis, in loco prænominato Heidenheim, Dominicis instantissime incepit inhærere mandatis, relictis atque calcatis mundialibus omnibus rebus ceterisque plurimis ac innumerabilibus istius mundi transitoriis pompis. Noctibus igitur atque diebus in oratione persistens, vigiliis atque jejuniis semper incumbens, castum a primæva originis viredine corpus custodiens, seipsam totam Domino commendabat attentius, ut, E quam munierat fide, casto conservaret et corpore, sicque Dominum protectorem semper in cunctis operibus ac prævium habuit, et quodcunque petiit, impetravit.

4 Contigit namque ut in ipso, quod frater ejus edidit, monasterio Heidenheim, dum ipsa Christo sedulo serviens moraretur, et peracta vespertina synaxi, revertente ipsa de ecclesia ad solitum diversorium, noctem proximam cæcæ tenebræ minarentur, ac quidam custos ejusdem ecclesiæ, nomine c Goumeradus, lumen prævium stolidus negaret petenti, illa, ut est mos sanctarum mentium, injuriam sibi illatam patienti animo gestans, sanctimonialibus, prout ratio dictaverat temporis, mensam cœnandi gratia adeuntibus, incœnata lectisternia petiit, tum mirum in modum in communi earundem sanctimonialium dormitorio tanta lux usque ad pulsum matutinalis officii coruscavit, ut eadem præ nimietate sui fulgoris terræ intima penetrare videretur. Stupentibus itaque quæ viderant sacratis Deo, universis, et præ gaudio exultantibus cunctis, ad matrem Walpurgem convenere devote, et visum lucis terrificæ narravere. At illa se totam convertens ad Dominum, lacrymis fuis istam prorupit in vocem : Tibi Domine, cui ancilla humilis deservire decrevi a cunabulis, collato de munere gratias refero, qui ad excitandos famularum tuarum mihi cohærentium animos, me indignam luminis tui solamine visitare dignatus es, et tetri horroris caliginem crassam misericordiæ tuæ radiis evacuasti : et id non meis meritis valet adscribi, verum gratuitæ tuæ munificentiae pietatis, et precibus mei et tui devoti famuli fratris.

a De apostolatu S. Gregorii Papæ ob missos viros Apostolicos egimus 2 Februarii ad Vitam S. Laurentii Episcopi Cantuariensis ab eo missi et 24 Februarii ad Vitam S. Ethelberti Regis Cantianorum conversi. Agemus alias sæpius et ad ipsius S. Gregorii Vitam 12 Martii. — b Colitur S. Bonifacius 5 Junii : quem consanguineum fuisse SS. Richardi et Walburgis ostendimus ad illius Vitam 7 Febr. pag. 71 num. 16. — c Aliis Goumerondis, Guomeradus, Gaumeradus, Gounmerandus, Gomerandus : ab aliis nomen omisum.

CAPUT II.

Moribunda sanata precante S. Walburge : hujus obitus.

Præterea Virgo memorata, et semper in ore tenenda Walpurgis, exitum fratris sui Wunibaldi, ut sexui moris est fœminarum, graviter pectore gerens, contigit, ut quadam vespera, nullo ex monasterio vel leniter sentiente, egrediens, ad domum cujusdam divitis deveniret, et ante fores ejusdem quasi peregrina

et horum soror
 S. Walburgis,

cap. 2
 Abbatissa
 Heidenheimensis monasterii,

c

F
 luce cœlesti
 illustrati.

Noctu egres-
 sa,

CAPUT III.

*Reliquiæ S. Walburgis Eystadium translatae :
pars data Liubilæ.*

Parvo denique interjecto tempore, quo sacræ Virginis cineres in eodem loco tellus avara retinuit, contigit decedentibus *b* prioribus ejusdem Ecclesiæ pastori-
bus, *c* Ockarium venerabilem virum Eisteten-
sem cathedram meruisse. Qui dum minus quam de-
posceret honestatis ratio, idem monasterium, quo
beatæ sanctimonialis ossa tegebantur, excoletet,
quadam nocte corporis quiete sopitum, dum tetræ ei
tenebræ silentium ministrarent, hujusmodi eum al-
loquio Virginem compellasse narratur : Cur, inquit,
Ockari, qui Præsul dici et esse meruisti, domum
Dei, in qua corporis sopore quiesco, et sepulchrum,
in quo carne reposita ultimum judicii diem expecto,
inhoneste hactenus tractare voluisti? Nam servorum
huc coeuntium lutulentis pedibus quotidie cal-
cor, et indecentibus vestigiis premor. Sciens igitur
scito, quoniam tale aliquod judicium pandam, quo
non recte te erga me et domum Dei egisse compe-
rias. Sed si reum te fore cognoveris, veniam merearis,
quod modico explicito tempore rei probavit
eventus. Nam statim in proximo dum erecti essent
parietes ejusdem fabricæ prominentes, et trabium
spatiosa compago sequenti die patentibus muris de-
beret apponi, subito facto jam noctis *d* silentio, murus
aquilonaris terratenus sese revolvens, præcipitum
egit horrendum, terroremque haud nimium tam do-
mesticis curæ familiaris, quam cunctis circumqua-
que manentibus inauditum incussit.

8 Facto autem mane cum ad hujusmodi spectaculum omnes pavidum convenissent; custos qui tunc
ibidem *e* Reinfridus inerat, calle directo prælibato
Præsuli tremulis labiis nunciavit. Qui intelligens vi-
sionem, quam prius in somnis viderat, esse com-
pletam, cum suis illo usque tetendit, atque cum
omnibus pene comprovincialibus ecclesiam repolivit,
quam etiam sacro chrismate dedicavit. Dein cum in
orbem transissent dies, memoratus antistes Archi-
presbyteros *f* Vultonem et *g* Adalungum illum sedu-
lus destinavit, Ommonem quoque cum santimoniale
h Liubila ex monasterio *i* Mowenheim cum eis abire
præcepit, ut sacros cineres Virginis cum summa
diligentia elevarent, ac cum hymnis ac psalmorum
concentibus ad Eihstatense cœnobium deportarent.
Hi vero jussa felicia prospero itinere complentes, re-
sonantibus in cœlum campanarum melodiis, et con-
crepantibus undique canorum spiritualium eupho-
niis, pia viscera rure, in quo hospitata fuerant, flen-
tes præ gaudio extulerunt, et ad jam dictum mona-
sterium devexerunt. Quod factum est xi Kalendas
Octobris. Ea vero cum debito honore illo delata, die-
bus interjacentibus ternis, corpus *k* sanctum Willi-
baldi Confessoris egregii, ad locum eum unde sororis
tulerat cineres, idem Antistes reportari præcepit,
id est, viii Kalendas Octobris.

9 Postquam autem B. Walpurgis fines Eistaten-
ses per semeipsam visere dignata, et fratris rura
revisens, ab omnibus gaudenter excepta, contigit
volvente temporum climate, ut memorata sanctimo-
nialis Liubila a propinquis et affinis, nec non et
ab aliis circummanentibus ita foret arctata, ut etiam
vi *m* sive ingenio a materna eam prope expellerent
hæreditate. Verum illa totis viribus reluctante, incidit
ei divinitus salubre mentis consilium, ut a venerabili
Erchanboldo Pontifice, qui adhuc Eichstatensis sedis
infula decoratur, sanctæ Virginis reliquias licet anx-
ia postularet, ut, si divino munere concedente ejus
mereretur ditari cineribus sanctis, proprii solatia
juris Deo et Virgini consignaret, et in manu Ponti-
ficis

A peregrina quædam et ignota sola consisteret. Quo
dum eam dominus domus, sive familia intrinsecus
famulatus officia præbens, sensisset astantem, quæ-
que foret persona, nesciret; æstuante patrefamilias
cum domesticis universis, ne rabida canum suorum
audacia, qualiscumque esse videretur persona, dila-
niando discerperetur, jussit ut, quæ quidem esset,
oculus indicaret. Tum illa, Nequaquam, inquit, me
tui, quod vereris, canes insano dente contingere
quibunt, nec Walpurgam, sic enim nuncupor, mor-
dere valebunt. Ipse nempe, qui me ad domum tuam
perduxit incolumem; ad locum unde veni reducet
valentem, et qui me ad tuum, te ignorante, pertulit
atrium, ipse domui tuæ medicinæ conferet donum,
si totis viribus eundem credideris medicum medico-
rum. Quo audito, vir illustris a loco, quo sederat,
illico prosilivit, et animo consternatus, quare ad
ostium nobilis persona et Omnipotentis ancilla cons-
titerit, requisivit. Illa vero non sine causa se venisse
asseruit. Tum vir memoratus cum omni veneratione
eam in domo excepit, et omnem famulatum debitæ
servitutis exhibuit. Ubi ventum est ad noctis moras,
soporis silentio temperandas, sacram Virginem non
alicubi pausare volentem in cubiculum languentis
filiae *a* trepidus introduxit : erat enim languor cordis
B jam penetrans fibras, et intercepto vitalis flatus an-
helitu, mortis compendium parato itinere portas oris
hiantis adire tentabat. Tum pater ejusdem puellæ
labiis palpitantibus *b* mugiens ejulabat, et natæ car-
rissimæ amaris lacrymis funebria præparabat. Mater
vero intimo cordis arcano jam pene præmortua, et
pendula in planctu, voce dimissa exhalantis filiae
operiebatur egressum, cui jam luctuosa *c* familia
paraverat bustum. Verum Domini clementissima
miseratio, qui occidit et vivere facit, percutit et
sanat, a morte minaci languidam revocavit, et orante
per totam noctem Virgine sancta, in crastinum
puella sana surrexit. Quo parentes viso miraculo
laudes omnipotenti Deo reddiderunt. Dein ei pluri-
ma xenia adhuc tremuli offerentes, et ex asse ejus
se sanctis orationibus commendantes; illa Christum
mira gerentem habens, pecuniam respuit et ad mo-
nasterium, unde venerat, repedavit : et quanto ma-
gis Divinam in se clementiam vigere conspexit, tan-
to ad arctioris vitæ se gradus extendit.

6 Hæc duo tantum præclara miracula, quæ Vir-
go beata peregit in vita, huic inserere dignum pu-
tavi opusculo, quæ nostram ad memoriam perve-
nere, ne ad alia, quæ hactenus Dominus per eam
operatus est, et operatur quotidie signorum prodigia
ipso Domino largiente, fideliter transiens eadem
omisisse culparet. Stultum nempe videtur rei veri-
tatem a calce narrando incipere, et sic ad titulum
capitis pervenire; ideoque prius acta stylo corrente
descripsi, ut sequentia Virginis intercessionibus
etiam valeant annotari. Dum igitur sacra Virgo
Walpurgis totam se in Dei amore firmasset, et mun-
dum cum ejus concupiscentia superasset, fide plena,
moribus insignis, caritate referta, sapientia decora-
ta, castitate gemmata, misericordia redimita, humi-
litate fulcita, et omnibus virtutibus adornata, vo-
canti Domino mortis accepto compendio acceptura
remunerationis præmium obviavit, et ex hujus mun-
di lacrymosa voragine felici fine decessit, et in eo-
dem, quo in sancto proposito Christo servierat mo-
nasterio, haud sine maximo lamentantium ejulatu,
officium sepulturæ mortalis accepit. Ibidem ergo ali-
quantum temporis corporea compaginatione quies-
cens, suis, quos superstites in mundo reliquit, beatis
intercessionibus auxilium præbuit, et ut mater
filios educavit.

a Canis. intrepidus. — *b* MS. Windberg. rugiens. — *c* Can. femina.

canum fero-
ciam contem-
nit :

inducitur ad
moribundam :

eam precibus
sanat :

c. 4
virtutibus
adornata

obit.

sepelitur.

c. 5

a

b

c

Apparens
Ockario
Episcopo,

contemptum
sua sepulturæ
objicit

E

d

e

f g

h i

F
Corpus
l
transfertur :

k

c. 6

m

aliquæ reli-
quiæ Liubilæ
petenti conce-
duntur :

AUCTORE
WOLFHARDO
PRESB.

A fici donativa in perpetuum traderet. Quod quia a Deo sumpsit initium, ab ipso finis meruit obtinere augmentum. Et licet prius tentando difficillimum videretur, felix tamen et desiderabile votum felicem sumpsit effectum. Accepto præterea idem Episcopus super hoc negotio Regis et regalium virorum consilio, Virginis patrocinia sancta se daturum esse promisit, quod et opportuno postea tempore fecit.

7 n o
B
effossæ sudant,
dividuntur :
p
reconduntur :
C
a Integri propemodum seculi. — b Gerocho II, Agano III, Adalungo IV, et Alino V, Episcopis Eystettensibus : de quibus consule Gretserum et Bruschium. — c Aliis Otgerus, Odgerus, Otgerius, Odgarius, Orgarius, Ockarius dicitur, vi Episcopus, de cuius sedis annis supra § 4 actum. — d MSS. initio. — e Aliis Reginfridus, Reginfredus, Reginfridus. Rignifridus. — f Alii Vultonem, Walzionem, Waldonem, Walconem, Walthonem vocant. — g Alii Aldelungum, Alungum, Adhalungum scribunt. — h MS. Eystet. Omnes. aliqui Tamonem, Omnionem, Omonem. — i Aliis Liubida, Luiwilla, Hubila, Luubula, Julia. — k Aliis Mouvenhen, Mouvenhaim, Monheim, Nouvenheim, Monwenheim, Moronheim, de eo actum § 1. A nonnullis ab Heidenheim non satis distinctum. — l MS. Eystet. ix Kal. Oct. — m MS. S. Galli, sine ingenio. — n Error aliquis in numero, quod Indictio II cum anno 898 non concurrat. Major confusio ad caput I libri indicatur. — o Mausoleum omnes, non mausoleum, habent. — p Canis, quando tum.

CAPUT IV.

Miracula S. Walburgis in morbis depulsis et cereo accenso.

c. 8
Sanantur duo epileptici,
a
c. 9
b
Interea dum tanta optata muneris patrocinia cum magna exultantium gloria deferrentur ad jam dictum locum, monasterium puellarum Mowenheim, ubi ventum est ad villam S. Bonifacii, quem dicitur a Mulinheim, quidam caducus puer onerato sacro pondere feretro obviavit, et sub eodem positus, ipsam quam quæsierat sanitatem recepit. Tunc subito, ut commeantes hodieque fatentur, tanta vis in eodem loco fragravimus odoris, ut nares portantium, præeuntium, et sequentium feretrum vix ferre potuissent. Eodem die priusquam Ecclesiam, ad quam ferebantur reliquæ Virginis inferrentur, parvulus quidam, nomine b Rudolfus, qui adhuc vita incolumi

restituta tripudiat, eadem, quam supra taxavimus, D passione quassatus, et a matre illo usque perductus, dum feretrum attingit, omnium membrorum sanitatem recepit, et ad domum unde venerat hilaris recurrit.

c. 10
c
E
12 Postquam vero ejusdem Virginis xenia sacrosancta in basilica, quæ sita est in honorem Opificis et Salvatoris Domini nostri Jesu Christi, cum populi laude plenaria sunt super altare locata; nocte sequenti, dum memorata sanctimonialis Liubila, quæ in isto monasterio tunc erat, et adhuc permanet, Abbatissa, cum aliis Deo sacratis fœminis in ipso oppido propter traditionem, quam fecerat B. Willibaldo jure hæreditario ejusdem monasterii, sicut lex c Sualaveldica continet, moratura tribus in domo extranea noctibus sopori membra dedisset, gravique incommodo podagræ quateretur, astitit ei quidam veneranda canicie Clericus, qui eam ita compellens ait : Liubila, cur dormis? quare non surgens ad ecclesiam pergis? Cui illa, ut hactenus asserit, similis dormienti respondit : Ut quid nunc ad ecclesiam eundum est, cum signa matutinalia necdum pulsata sint? Ego quippe nec illic incessu pedum pergere valeo, nisi manibus aliorum delata exstitero. Qui ait : Vade celeriter, ne moreris, quia B. Willibaldus ecclesiam cum multo agmine petit, qualiter sanctam suam sororem reconditam habeas, a te curiose perquirere volens. Quæ statim, ac si nihil incommodi pertulisset, exurgens, et de loco ad locum exiliens, basilicam, ad quam tendebat, sanissima ingressa est, Deoque simul grates et Virgini pro adepta sospitate rependit.

c. 11
d
F
13 Quidam pauper nomine d Leibolfus, ex utero genitricis parientis ita contractus et curvus est natus, ut quasi monstrum aliquod cerneretur a cunctis. Qui dum inter plures, qui ad patrocinia Virginis convolabant, in eodem monasterio victus pariter et remedii quæreretur solatium, quadam nocte, dum lectisternia dormiens premeret, B. Virgo Walpurgis ei per visum apparuit, et ut ad ecclesiam pergeret imperavit. Quo respondente sese aliorum caniciem perhorrescere, et glaciales injurias formidare, ideoque nec a loco quietis audere saltem exurgere; illa ad eum blandis eloquiis inquit : Vadens vade, miselle, celeriter, quoniam ego a te illo, quo nunc premeris, algore deterso, fervidam membrorum compaginem ministrabo, et hujus in recompensatione mercedis, seabella mihi, quibus adhuc curvis artubus uteris, donare debebis. Qui licet segnis ecclesiam introivit, et paullulum commoratus inde ad hospitale, unde venerat, anxius rediit. Surgente vero optata diei aurora, iterum basilicam adiit, et ante feretrum Virginis beneficium accepturus accessit. Circa tertiam vero horam subito palpitando se volutare cœpit et in pavimento reflectere. Cum ecce e tripediæ, quibus sua usus est in vita, divinitus e manibus, ac si evulsæ, ante altare projectæ sunt, sicque membris omnibus solidatis atque erectis, stetit et ambulavit, qui prius natibus miserabiliter repens, prioris vitæ cursum laboriosum impleverat. Idem namque sanus et valens in ministerio ejusdem usque hodie deservit Ecclesiæ, ut cunctis liquido demonstretur, qualis cujusve meriti apud Deum hæc sancta sit Virgo, quæ hujusmodi et similia impetrare meretur.

c. 12
Cereus cœlitus accenditur.
14 Hoc igitur patrato miraculo Adelbertus Alamanniæ Comes illustris illo usque devotus advenit, cereum non modicum detulit, et altario pronus imposuit, pro se suisque suppliciter Dominum et Virginem exoravit, sicque benedictione potita ad propria remeavit. Suscipiens autem eandem candelam Liubila, quia præfato Comiti familiarissima est et cara, candelabro erexit, et inaccensam tunc forte reliquit. Quarto vero die cœlitus lumen accepit, tribusque diebus

A diebus et noctibus in ea lumine perdurante, quarto nemine emungente, extincta est. Hora autem, qua divinitus comas radiantis ignis ablambuit, videlicet nona, ita se sponte ostia obstruxere ecclesiæ, ut nullus infra duarum fere horarum spatii quantitatem patula habere mereretur et pervia. Deinde is qui obstruxit Christus aperuit, et patentia intrare volentibus fecit.

Sualafeldia. *a* Aliis Mulheim. — *b* Alii Ruodolphus et Ruodaldus. — *c* Sualafeldia, *aliis* Suafeldia, regio vicina ad flumen Almonium, in qua Heidenheimense canobium extructum. Rudolphus in *Vita B. Rabani Archiep. Moguntini* 4 Febr. pag. 516 num. 18 regionem Sualavel Dominorum appellat. — *d* Stevario Lelpolfus. — *e* Severus Sulpitius in *Vita S. Martini dial. 2 cap. 1* asserit a Gallis rusticis tripedias dici, quas alii tripodes nuncuparent. Scabella Wolfhardus ante appellarat, trium scilicet pedum.

CAPUT V.

Variis sanitas collata ope S. Walburgis.

c. 13

a
Curvæ manus
sanatæ :

B

Duæ præterea Virginis præsidia requirentes illuc devenere mulieres, mater cum filia, utraque manuum curvedine inhonesta, de vico qui dicitur *a* Wemedinga. Hæ dum erectis in cælum oculis cordis auxilium ab ipso, qui fecit cælum et terram, supplici devotione deposcerent, et Missarum solenniis interessent, divina meritis Virginis eis affuit virtus, et in exordio festivi Missæ conceptus, mater adepta est sospitatem, laudans Deum et Virginem. Tum nata parentis dubios in tremulo pectore animos gestans, et fluctivaga mente consistens, ineffabile ei de matris reddita sanitate tripudium intulit, de sua vero nodosa contractione gemebat. Videbat jam suam, quam natura dederat, genitricem obpansis manibus cœli benedicere Conditorem, verum adhuc in se missellam cernebat regnare curvedinem. Hæc dum sæpius nutabunda mente reflectens consisteret, finito ejusdem Missæ canore, ab ipso, qui se initium et finem voluit propalare, et ipsa sanitatem meruit obtinere. Tunc eadem mater cum filia, moniales cum Matre Liubila, nec non et astans omnis communis sexus familia, exultantibus animis cum hymnis et canticis reddiderunt Domino laudes in cœlis, qui solutionem tribuit compeditis, et erectionem largitur allisis.

c. 14

paralytica :

C

16 Delata est ad idem monasterium mulier quædam, nomine Reginswindis, quæ ipsius est vicina ecclesiæ, ita membris omnibus destituta, ut nisi vehiculo, duobus videlicet deferentibus, lacertis insertis, et altrinsecus oneratis, quoquo pacto illo pervahi potuisset. Quæ ante altare feretrum adhuc Virginis continens, a suis diligenter exposita, gratam, Walpurga interveniente, a Domino statim adepta est sanitatem, et omnes, qui interfuere, audierunt Largitori salutis eam gratias referentem.

c. 15

b

c

d

claudus :

e

17 Fuit quidam vir de vico, vocamine *b* Megenshaim, nomine *c* Wolfgerus, qui pedem unum super alterum ita connexum habuerat, ut infra septem annorum lacrymosum illi *d* circulum sedens, numquam cibi edulium sumere potuisset. Mirum enim in modum pes vicino et comiti pedi inhæserat, et residendi quietem morbus insaniens claudicanti negaverat. Is ad jam dictum sacræ Viginis *e* arcisterium opportuno temporis climate veniens, et non incessu pedum ambulando, sed quasi cum baculo misere saliando, spaciosa interjacentia rura perlustrans, totum se illius piæ miserationi contribuit, statimque salutem ambulandi recepit.

c. 16

f

g

h

18 Est vicus *f* in Francia, qui ab incolis appellatus est *g* Bergila, ubi quædam extitit fœmina, quæ *h* Engilswindis est nuncupata. Hæc dum a loco ad locum equitans, pro opportunitate negotii adjacentis festinare voluisset, equo, quo jam casura in proximo residebat, lapsu agili et horrendo perlapsa est. Cruere namque pavidi corporis, hujusmodi præcipitio ruinæ confracto, et artuum omnium bajulo eidem mise-

re *i* minutato, quæ alienis conata est incessibus uti, duorum annorum vergente reflexu propriis haud meruit frui. Tandem miserator et misericors Dominus injuriis miseræ solita pietate compatiens, Virginis suffragantibus meritis, metam lacrymosi ei præstare voluit doloris. Dum igitur lucifugæ noctis teterrimum chaos, diei gratiam molestasset, et membra languentia eadem stratu singultuoso componeret, ac palpebris tremulosis quietis saltem gratiam degustasset, astitit ei Domina Walpurgis, quæ nobis *k* a Domino condonata est venialis, veniam munifica repromittens, si dubietate semota fidem panderet cordis. Vade, inquit, muliercula, gratæ ignara salutis, et archiatrum tuæ stude perquirere sectionis, et dum eum ad hujusmodi officium liberalem inveni-
neris, de secata tibia intus abstractis ossiculis, salutis a Christo postmodum gratiam impetrabis. Tum illa, ut audivit suæ remedium sospitatis, totis nisibus Omnipotenti grates rependens, suffragium accelerans adiit archiatri. Complens denique visionis jussa salubris, et ossibus minutis evulsis, pristinae gratiam indepta est sanitatis. At ubi vidit divinæ ei miserationis subsidium affuisse, lætabunda et laudans incessu pedum Virginis monasterium adiit, rei gestæ seriem patule peroravit, et oblationibus, quas detulit, altari impositis, etiam partem confracti crucis ad indicium veridicæ assertionis ostendit, ibique sui corporis vehiculariam partem relinquens, partem revocavit ad patriam. Quam ancilla Christi Liubila partem assumens, argento fabricare præcepit, et in eadem basilica suspendit, ut, si quis hoc audiens, incredula mente perstiterit, illo veniens, oculos suæ cæcitatatis aperiatur, et dum viderit partem fœminei corporis muro dependere fabricatam, saltem confusus abscedat, et sua de stoliditate veniam deprecans, erubescat.

a Aliis Wendingen *Stewartius* asserit non inelegantem civitatem in confinibus Bavaricæ esse. — *b* Aliis Magericchesheim. *Stewartius* conjicit legendum Merashem pagum prope Monheim in diocesi Eystettensi. — *c* Aliis Wolskerus — *d* *Can. ex MS. Ben. Curriculum.* — *e* De Arcisterio pro monasterio sumpto actum 17 Janu. cap. 19 *Vitæ S. Antonii litt. a.* — *f* Orientali, sive Franconia ut additur in *MS. Bened.* — *g* Aliis Bergilla. — *h* Aliis Ingalsundis et Engilvidis. — *i* *Stewartius*, immutato.

CAPUT VI.

Contumax sæpius punitur, et ope S. Walburgis sanatur : alii morbi depulsi.

Fuit etiam quædam mulier de villa, quæ dicitur *a* Stoffenheim, nomine Geila, in qua bis terna Dominus per beatam Virginem Walpurgam operari dignatus est signa. Nam cum festus dedicationis ejus basilicæ dies, et annuus adveniret, et omnes, qui noverant Deum et Virginem, in hac eadem festivitate celebri venerantes ferialem ducerent diem, illa contumaci et irreverenti eam fronte despiciens *b* zetas hyemales, et operosas ingrediens, *c* curceboldum, quem prius ad texendum erexerat, flexis digitulis texere cœpit. Ubi, cum duabus vicibus ex *d* glomice sive trama, quam manu tenebat in tela fila transponeret, hæsit misere insertus manui glomex, et intumesciente ea penitus cum lacerto, hæ, quæ affuerant mulierculæ, *e* mancellam ei a manu prævaricatrice et tumida dissuerunt, et cubitali subuculæ reponentes tristes hanc meritissimam reliquere. Ubi vero rutilantis munus diei, noctis densa caligo fuscavit; dum membra lectulo pausanda dedisset, visum est ei, quod quædam in ipsa, in qua glomex inhæserat manu, columba grata grana colligeret, quam etiam puellula abigere voluisset. Tum nescio qualiter mancella, quæ prius tumentis dextera dissuta extiterat, loco aptatæ priori, eodem quo prius tenore connexa est. Unde tam ipsa quam cuncti, qui videre, satis mirati, ad Virginis auxilium, cum eadem ocyus convolarunt. Cumque misericordiæ Dominum pro misera

D

AUCTORE
WOLFHARDO
PÆSED.

i

crus confractum.

k

E

c. 17 *a*

F

*S. Walburgis
festo operans,
punitur,
glomere
manui inserto,*

b

c

d

e

A misera pronis mentibus implorarent, obvia illis
AUCTORE WOL-
FHARDO PRESB. illico ejus extitit miseratio, et decidente eodem
glomice temerario, sana inventa est manus cum
brachio.

20 Ipsa vero tantam in se cœlitus gestam virtu-
tem oculis cordis non penitus advertens, verum ad
locum suorum solamine, unde venerat, redire con-
tendens, cum mancellam, quam supra taxavimus,
quæ prius inventa in loco priori consuta, se sponte
dissuerat, arrepta acu suere voluisset, ut nec eadem
saltem ad monumentum ipsius oratorii remaneret,
ad tertium ictum miserabilis puncti ita manus in-
venta est cum brachio curva, ut inveniretur inter
ascellam arctius fixa. Inde temeraria, et admodum
stolida secum perferens detrimenta, ad suffragium
Virginis est devecta. Post vires amittente nodosa
curvedine, sanitatis ibidem donata est pulchritudine.

21 Verum nec sic his duobus territa miraculis
misera, et iterum redeundi ad propria iter aggredi
nisa, ultio quam meruit, statim eam secuta est inau-
dita. Nam orbes, quos ei visionis munere mater na-
tura contulerat, domesticas domunculas deserentes,
et locellis a cognitis, cœcigena fœditate urgente, pe-
nitus exurgentes genarum receptaculo vicinarum
tetri effecti sunt hospites. Sicque, dum ei lumen
lumina subito abstulerunt, horrenda eam castiga-
tione multarunt. Mirum nunc dicturus de Virgine,
Christum attentius invoco, ut ipse, qui mihi sensus
igniculum contulit, vera scribendi munus indulgeat,
et veritatis lumen ostendat. Ergo dum hoc sancti-
moniales attonitæ cognovissent, ad solita eam pan-
dulis luminibus detulere præsidia Virginis, ut ipsa,
quæ ei propter arrogantiam suæ stolidissimæ mentis
detrimentum contulit cæcitatæ, piæ in eam pande-
ret viscera miserationis. Quid plura? Tunc Wal-
purgis mater et pia omnium se quærentium educa-
trix respexit miserando ad miseram tetra caligine
pressam, et oculos luminis dignitate privatos, et lo-
cis non propriis hospitantes revexit ad sedes, et
olículos in capitis arce rotantes solis radios fecit es-
se videntes.

22 Mulier quædam h Francigena tellure exposi-
ta, verum i attactu gravis incommodi miserabili agi-
tatione percussa, brachii dextri familiare officium
perdidit tremebunda. Exinanito nempe emortui la-
teris ei climate dextro, nec ad os saltem proprium
languentem ac vacillantem quibat tendere manum.
Hanc, sui vota felicia percomplentes summa cum
festinatione ad Virginis oratorium deduxerunt. Igi-
tur veniens, et alta ex imo pectore suspiria trahens,
utque ei Opifex patrocínio Virginis opem ferret, se-
dula mente deposcens, erexit se, atque ad altare
fideliter fidelis accessit. Quæ, dum, nisu quo potuit,
facitergium, quod pro munere detulit, aræ salutari
agitando imposuit, sanitatem statim plenissimam re-
cepit et gratias agens, ad locum unde venerat, re-
pedavit. Verum non multo explicito temporis incre-
mento, dum intuens cupida mente Dominus ejus car-
nalis membris omnibus fore valentem, ad debitæ
eam servitutis jura reflecteret, prior articulata ma-
nus cum brachio, quæ beneficii cœlestis potita est
dono, quasi injuriam cæcæ cupiditatis illatam ferre
non valens, horrenda mox curvedine sese retorsit,
et violenta contractione urgente, ventretenus de-
pendit, quo etiam hæsit, et sic impressa demersa
est. Tunc cernens Dominus ob sui reatus admis-
sum, medelam, quam meruerat, fœminam perdisi-
se, imo poenam quam non speraverat accepisse, vo-
tum Domino ex animo vovit, ut si B. Walpurgis
opitulantibus meritis eadem sui juris famula reparari
mereretur, vinculo servitutis evulsam libertatis ta-
bulis eam ocyus condonaret. Mirum in modum sta-
tim, ut, portis ei ingenuitatis apertis, civis effecta

est Romana, illa, quæ prominenti fuerat ventri in-
serta, est manus erecta, et priori officio restituta.
Hæc duo in una fœmina sunt patrata miracula, et
evidenti ratione comperta.

23 Quidam nomine Erchanboldus, qui hactenus
vita sanissimus jocundabatur in ista, de vico voca-
bulo k Mura, illic auxilium a Domino requisivit, et
cum fide postulans celerius reperit. Is ita fastidii
notatus est morbo, ut expletis septem et viginti, ut
ipse testatur, hebdomadibus plenis, nec panis edu-
cium sumere potuisset, nec carnis quadrupedum aut
volucrum sive piscium refectio humana qualibet
frueretur, haustum quoque vini vel siceræ nullatenus
ore contingeret, nec tamen gressuum commu-
nium munere fraudaretur. Tantum leguminis modi-
co, et ovorum meditullis pendulo corde contentus,
vix viscera languentia refovebat. Ergo dum iisdem
jam tenui carnis velamine tegetetur, et gelida cre-
berrime flumina corpus inane frigererent, licet lenti
gradu potiretur, metam tamen operiebatur egressus.
Cum subito membris tepido sopore depressis, vox
eum ita blanda et lenis quædam adgreditur. Cur,
inquit, desidia languescis inepta, et salutis cura post-
posita tua, de remedio desperas in vita? Age ergo,
quod moneo jam de corporis reparatione securus, et
ad monasterium Mowenheim vade festinus, ibique
benedictæ Walpurgis Virginis Christi reparaberis
precibus. Cumque illo celerius veneris, tres sancti-
moniales juxta altare ejusdem invenies Virginis,
quæ de altaris calice consecrato, tibi poculum pro-
pinabunt. Quod dum fecerint, vescendi pariter ac
bibendi usum communem sine dilatione recipies.
Hoc igitur salutiferæ vocis tactus impulsu evigilans,
summa cum celeritate adjam dictum se monasterium
postulavit adduci. Veniens autem pronus oravit, vi-
sionem, quam viderat, ejusdem juxta altare positæ
sanctimonialibus tribus per ordinem pandit, et de
calice vini gustum sedulus exquisivit, quem et acce-
pit. Mox ergo vini liquorem anhelantia ejus guttura
glutierunt, comes ei panis affuit fames, et qui tan-
tum Dominici corporis sacramentum vorare ante ne-
quibat, farrea postea famelicus dona quærebat. Man-
ducavit plane, et bibit in eodem loco: panemque,
vinumque, quæ ei munera morbus ævi quantitate
negaverat, auxilio Christi Virginis implorabat. Sic-
que adepta de qua prius desperaverat sospitate, ad
locum unde venerat cum nimia rediit exultatione.
Si quis ergo hæc ita gestamante obstinata non cre-
dit, eundem ipsum interroget dum adhuc vivit.
Nam et locum hic exaratum invenit ubi degit, et vo-
cabulum, dum istud requirit aut perlegit, audit.

a *Stevartio* Stopfenheim, oppidum castro pervetusto insigne, Elingensi domui Ordinis Equitum Teutonicorum hodie subjectum: non procul a Weissenburg civitate Sueciæ Imperiali. — b *Zeta*, seu *zeta*, quasi *dieta*, aut *diæta*, uti *zabolus*, *diabolus*, hic *hypocaustum* significat. Ita *Glossarium Camberonense*: *Zetæ* hiemale, domus quas calefacit subductus ignis: *Zetæ* æstivales, quas infrigidat subducta aqua. — c *Canis*. *erceboldum*, MS. *Ultraj. curciboldum*. MS. S. *Maxim.* *cuciboldum*. *Stevartius* ait *instrumentum aliquod textile esse Germanice richkamp dictum*. — d *Glomex*, *glomiceis*, ut *Plinius* *glomerus usus*, de cujus nominativo, *silne glomer* an *glomus certant Grammatici*. — e *Ascella* pro *axilla* uti sunt *Turonensis*. *Baldricus*, *Cæsarius*, alii. — f *Can.* *foliculos*. est autem *soliculus diminutivum a sole*. — g *E Franciæ Orientali explicat Philippus Eystettensis*. — h *Can.* ut actu. MS. *Ben.* ad tactum. — i *Duplicem Muram non procul invicem in Marchionatu Ansbacensi, nobili familiæ Len tesheimmiorum sub-jectam observat Stevartius*.

LIBER SECUNDUS.

Miracula anno mccccxiv patrata.

ex MSS. variis, *Canisio* et *Stevartio*.

PROLOGUS.

Operæ pretium duxi, quoniam mira, quæ per suam famosissimam Christus quotidie operatur et operatus est Virginem, jam dudum tenui chartula colligere cœpi, ut ea quæ sunt indaganda requiram, et diligenti apposita vigilantia, prout vires suppetunt,

curvitate
brachii

f

cæcitate et
oculorum
inversione:

ter sanatur,
g

c.18
h
i
curantur
brachii rigor,

et contractio:

c. 19

k

longa stomachi
nausea.

E

F

Zeta.

erceboldum.

glomex.

ascella solicu-
lus.

A tunt, indagata perstringam. Non quo quisquam, ut reor, talia ac tanta, quæ hactenus patrata sunt in præfato monasterio Virginis suffragantibus meritis, ac diebus pene singulis patrantur prodigia, ex asse valeat explicare : quippe cum tanta sint numeri quantitate, ut vix valeant promi elogio linguæ : verum ut sponsio humilis, Patris præcepto pareat imperantis, et pedetentim lepidi viam carpat et cœpti itineris, ut, quo tendit, Trinitatis opificæ dirigatur auxiliis. Curiosum ceterum Lectorem, secundum incipiens libellum admoneo, ut barbarismorum fœdam congeriem in hoc opusculo floccipendat, et veritati in vulgari eloquio fidei aurem apponat, et quod hic invenit, simpliciter perlegat, et acsi sterquilinio margaritam exquirat : sicque fit, ut et sua fideliter tollat, et nostra incontaminatus omittat. Ceriferæ namque sæpius apes, licet obstruis vasculis hyblæa mella diffundant, cloacis tamen squalentibus insidere non recusant. a

ravit immeritæ, ad indicium audientium omnium eadem conferrem ecclesiæ. Aderat tunc forte quidam, voventis verba audiens conjugatæ, qui merita Virginis, præsentis lumen reparaverant vitæ, qui ait : Quoniam ego debitum ei in vita mea servitium reddere debeo, si mihi hoc, quod optasti, imposueris, deportabo. Nam ipsa mihi viam, quam peccata tulerunt, misericordissima contulit, et lumen, quod diu natura negaverat, munifica reparavit. Quod illa audiens, prælibato æris pondere, famulum Virginis onustavit, et ad monumentum fidelium in ecclesia appendere postulavit. Fecit ille quod poposeit. Liubilæ Abbatissæ detulit, ipsaque desiderium flagitantis fœminæ adimplevit. Quod illic usque in hodiernum diem permanet conservatum.

D
AUCTORE WOL-
FHARDO PRESB.

appellatur in
templo S. Wal-
burgis :

3 Quia igitur supra portitoris prius cæci memoriam egimus, dignum est, ut qualiter gratiam visionis meruerit, enarremus. Dum ergo idem ipse, Ratfridus namque adhuc vivens vocamine nuncupatur, prius cæca caligine premeretur, et geminis orbibus mala albuginaria, quæ vulgo *g* perulas nuncupamus, obnoxia pateretur, nullumque omnimodis intuitus lumen gestaret in capite, quo vel exiguæ lucis igniculum videre potuisset, duas ad monasterium veniens illic hebdomadas percomplexit. Contigit interea, ut quadam die pro se misello Dominum et Virginem precaturus ecclesiam introisset. Cumque Missarum sacrosancta solennia usque ad Evangelii Dominici euphoniā traherentur, præfatus cæcus apposita dextero, quam erexerat, manu oculo, perulam caliginosam, quæ in *h* eam divinitus cecidit, sanctimonialibus, quæ Missæ canore intererant, gaudens ad intuendum devexit, et in uno oculo visum recepit, ibidemque pro collato munere debitum famulatum impendit.

cap. 2

cæcus illumi-
natur :

g

E

h

CAPUT I.

*Res deperditæ ope S. Walburgis recuperatæ :
cæcus illuminatus.*

Cap. 1

a b
c
d

Anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi, a octingentesimo nonagesimo quarto, b indictione tertia, regni c quadrimodi Arnulfo retinente dominium, anno d octavo, quo obtinuit principatum, Eystettensem procurante Erchanboldo famoso Episcopo præsulatum ; quædam votiva complens desideria mulier, cum eo, quem nuptialis copula ei dederat, viro, Dominum, qui prope omnibus se est invocantibus in veritate, deprecatura, jam cunctis pene cognitum adiit monasterium nostræ et multorum fidelium Matris. Ubi dum pro commissis a primæva viredine facinoribus universis rea tunderet pectora pugnis, ac sæpius sæpiusque interventiones piæ quæreretur Virginis, benedictione solita munerata, vehicularia petiit adjumenta. Viam ergo, qua venerat, lætissima carpens, et de his omnibus, quæ audierat et viderat plurima, mente revolvens, in prima reversionis mansionem e risile, quo super aurem f orale confixerat, casu perdidit accidente, ipsa qualiter perdidisset penitus nesciente. Hæc dum viro suo factum clancule fateretur dispendium, ille concorporalem sibi et gratissimam conjugem mox improvida notavit incuria, et leni modulatæ vocis increpavit eloquio : Cur more lascivientium puerorum illud, quod secum tulerat, perdidisset incauta ? Tum illa ad præsidium rediens, quod prius requisierat. Matris, inquit : Si tuæ, Domina Walpurgis, misereri dignaris ancillæ, et vocem audire disponis indignæ, damnum mihi rei reparato præsentis ademptæ. Hæc dum verba, ut reor, plenissime fidens in Virginem æstuantem pectore citius perorasset, jacens ante simul discumbentes eos pariter, patensque apparuit risile, non aliud, non mutatum, verum idem, quod ei prius auxilium præbuit, capitale. Tum in stuporem versi qui aderant cuncti, mente devota grates mirabilia facienti Christo Domino reddiderunt. Eadem præterea mulier tanto in se viso miraculo, quid de ipso ageret risili penitus ignara, tandem inquit : Felicem me fœminam æstimarem, si id munusculum, quod mihi Virgo repa-

4 Hæc et his similia plebs Christo devota, passimque latum distenta per orbem, dum experiretur in loco Virginis celebri facta miracula, cœpit ad eundem locum convolare lætissima ; ita ut ex tetraformi mundi climate, intercluso nullo penitus die, gregatim coirent fidelium turmæ, grataque ibidem Domino et i Matri munera deferentes, accepta quæsitâ benedictione redirent in pace. Inter quas quædam extitit muliercula ex pago k Dragewa, quæ populorum illo tendentium se fideliter miscens agminibus, tripudianti animo iter aggressa est commeandi, ut mos est Sanctorum præsidia requirentium, in sinu familiari, prout facultas contulit opum, xenia gestans, scilicet candelas, lanam, linumque et si qua sunt hujusmodi. Cumque in his muneribus Dominum placatura cum plurimis devenisset, intrans vicinum et adjacens arcisterio cœmeterium, locata prius provide munuscula requisivit, et in sinu thesaurario, flexis strictim foris articulis, una cum operimento illud quod reposuit hilaris apprehendit. At vero in basilicam cum ceteris intrans, dum sacculum, in quo benedictiunculas ipsa consuerat, iterum secum requireret, nihil invenit. Tunc stupore attonita vehementi, et anhelos in pectore animos volvens, pallidæque ora mœstis vultibus præferens, hæsit corde ac si mente captiva, quidque ageret, quo tenderet, quo se verteret, ignorabat. Opaca denique luminum tutamina haud sine nimio pudore demittens, credulum ac secreti sui conscium sinum dispendii caussa culpabat ; sinus vero quod acceperat fideliter conservatum reddidisse, delatrice teste, pandebat.

cap. 3

i

k

munus obla-
tura,

F

id cum sacculo
amittit :

l

5 Dein clavum in semetipsam l refrens, et culpa se incuriæ notans, nec ipsi, quæ contrectaverat, manui saltem credere quibat. Rursum curiositas, quæ tunc ejusdem negotii dispensatrix occulta forte extiterat, sinuosa velamina sæpius requirebat. Inde, ne corruptæ vestis improvisa discissio, damnum, quo gemebunda substiterat, facere potuisset, singultuosos faucibus

Capita lib. 2
præfixa.

B

- a Capitulum distinctio sequens in excusis exemplaribus subjungitur Prologo : in nonnullis MSS. iterum interponitur : nobis sufficiunt cum aliis MSS. solum hic indicata capita.
- Cap. 1 De muliere, quæ rasile perditum invenit.
- 2 De illuminatione cæcigenæ.
- 3 De eo ubi sacculus cum eulogiis inventus est.
- 4 De eo ubi spatha perditâ inventa est.
- 5 De curatione caduci.
- 6 Ubi peregrinus occisus est, et mortuus probatus est.
- 7 Ubi puella visionem accepit.
- 8 De illuminatione cæca.
- 9 De puero, qui cæcus natus visum recepit.
- 10 De muliere cæca.
- 11 De duobus caballis furatis et matutinalibus horis repertis.
- 12 Ubi claudus puer sanatus est.

Risile perditum,
e f

invocata
S. Walburge,

alibi repertum,

A faucibus ruminabat; ad extremum undique destituta, ream et miseram se intimo cordis arcano clamabat. Quid plura? Preces ibidem ingentes ad Dominum fudit: sicque cum ceteris repedantibus, et ipsa confusa recessit. Cumque suam, quam reliquerat, mœsta reviseret domum, domina, cui conditionali jure famulatus semper servitium exhibebat, eam protinus accersivit, quidque ad cœnobium sacræ Virginis, ubi fuerat, viderit vel audierit, vera comperta ratione edicere postulavit. Cui cum plurima narrando retexeret, in se quoque mirum quod acciderat, postposita omni confusione perstrinxit. Tum domina sagaci pectore verens, ne sui juris famula alieni laboris pondere sarcinata, Deum cum Virgine fallere conaretur obnoxia, objurgantia statim opposuit verba pro hujusmodi facinoris culpa ipsam confundere nisa. Mira dicturus sum, quoniam ibi mox virtus affuit Christi. Cum ergo adversus famulam domina plurima prosequeretur indignans, illico sacculus, de quo ratio ordinem retexebat, cum eulogiis prioribus ita ut prius fuerat colligatus, atque consutus, in gremio ejusdem dominæ patule est inventus, ac si manu propria collocasset. Mirata oppido, et ultra quam dici valeat stupefacta domina jam dicta cum famula, omnisque domestica adstans familia, nec a loco quidem ubi resederat, audebat resurgere: verum cum tremore atque pallore nimio Dominum sedulo precabatur. Demum inito cum suis consilio, Archipresbyterum accersivit, eique inopinatae atque inaudita novis temporibus rei veritatem per ordinem pandit. Auditis his præterea is, qui advenerat Presbyter, recitata psalmorum melodia, sacculum, qui inventus fuerat, illico dissuit et oblatiunculas, quæ in eo latebant, Ecclesiis condonavit. Ipsum vero sacculum *m* Salomoni Antistiti destinavit, quique eundem ad Virginis monasterium retransmisit: ubi ad laudem et nomen vivificæ Trinitatis hactenus conservatur illæsus, cujus regnum et imperium permanet in secula seculorum.

cap. 4 6 De his duobus, quæ supra perstrinxi miraculis, me satis mirante, et si quid his aliquid in jam dicto monasterio simile factum sit, curiosius inquirente, affuit qui desiderii mei sitim fluente oculatæ veritatis extinxit, et prælibata duo, ne cui viderentur ambigua, tertio roboravit. Fuit, inquit, quædam fœmina nobilis Franca, cui bis binos mater natura contulit natos: Ipsa eosdem *n* fortunali jure non deserens in ipsis crepundiis receptura. Nam floridæ viredinis vitreum decus, quod in ipsis initiis cœpit laxis artubus pullulare, mox acsi ex alto *o* delapsum, fractis virium spectabilium cruribus, lugubri aggressum est dissolutione languescere: quorum membra tenerrima suis ipsius visceribus edita genitrix aspiciens mœsta culpabat sua, quæ tam dulcia pignora lactaverant, ubera, verbisque tristiferis luctuosa congerens cantica, miserabili voce clamabant: Heu me, tantum quia parituram dolorem sinus matris exposuit! Heu me, quia nivei pudoris honestatem thorax nuptialis ademit! Heu me, quia dum dolorem matris parturientis prodiens dempsi; et ipsa mater effecta in memet eundem *p* parturiendi dolorem retorsi! Melius mihi, fateor, foret, commune multis ac lugubre funus excipere, quam sobolis delicatæ demissis orbibus mortem aspicere. Hæc et hujusmodi, ut moris amare plangentium est fœminarum, verba congemmans, ut vidit jam unius filii irrevocabilem horam oris portas attentius penetrare, quasi uno amisso aliis potitura, cœpit sollicite necis parare obsequia. Quod dum fieret, parvulus ultimum clausit diem. Eo igitur mortis debitum capiente, eadem quæ in fratre usque ad metam prius grassaverat pestis, ferali ignita furore transiit ad vitalia fratris. Quem quoque dum more simili perculit, sine dila-

tionem extinxit. Inde nec sic bellua insaniens satiata, D tertium etiam terebravit, et flatus exigui spiramina dempsit. Pro dolor! tum mater torvis luminibus semetipsam aspiciens, et eandem, quæ cara pignora tulerat, mortem sibi sæpius imprecans, tandem nutabunda fœminei corporis spe oculos nitebatur reflectere ad quartum. Dum ergo fluctivaga id volveret mente, affuit qui famam miraculorum ei sacræ matris nostræ Walpurgis competenti panderet ratione. Quam dum intenta aure excepit, quasi ex intimo sopore evigilans, votum Domino et Virgini sedulo voluit, ut si puer mereretur digna existere sanitate, eundem secum ad ejus basilicam deportaret delato cum munere. Miserator igitur et misericors Christus lacrymosorum singultuum suæ volens misereri ancillæ, et finem imponere mœstitiæ, pepercit, quem plasmaverat, puero, et doloris angustias tulit infirmo. Cumque genitrix valere vidisset infantem, oppandens ad superos manus, eum, qui sanat et percutit, in excelsis Dominum benedixit.

7 Interea votum, quod prius ardenti desiderio voverat, sollicita acceleratione perficere festinabat, paratisque omnibus, quæ prolixi spatium poscebat itineris, optati nisa est aggredi tramitem callis. Igitur dum dispositis cunctis, jumenta jam onerata præmitteret, ipsa cum puero vehicula ascensura sonipedalia, sola ad requirendum superfuit pueri spatha. Cumque omni penitus domo eversa, nil omnimodis invenisset, discinctum secum puerulum tulit, ac Domino commeante viam carpere cœpit. At ubi se a referentibus monasterio comperit propinquare, gaudens quia fines optatos meruisset attingere ab equo, quo illo usque delata exstiterat, celeri cum aviditate desiliens, pedestri devotissima calle oratorium Virginis conabatur attingere. Tum tanta flammum imbriumque immoderata extitit magnitudo, ut vix quis vehiculariis perfruens adjunctis, usquam perveli potuisset. Porro suis impellentibus, consultius fore determinans, ut equitans quæsitura Virginis suffragia monasterium adiret ovanter. Ubi equum scandere nisa est sambucæ familiaris pressura pulvinar, quæsitus jamdudum diligenter, et non inventus, divinitus affuit mucro, et jacens patula in sambucæ sedili, mirantibus qui aderant universis, ipsum et non alium se præbuit ad videndum. Hoc dum ardenti cerneret pectore mater, quanta potuit celeritate monasterium adiit, valvas basilicæ referta gemino tripudio rei expertæ intravit, seque cum superstite atque hærede puero totam Domino et Virgini consignavit, mira, quæ et domi et in itinere directo contigerant, patulis et veracissimis labiis peroravit: et ad indicium omnium ensiculum tradidit, servarique in seculum in eadem ecclesia humiliter postulavit: sicque benedictione potita, ad propria lætissima remeavit. Si quis igitur huic verissimæ rationi contraire voluerit, ad idem monasterium viam tendat, spatham eandem muro dependentem aspiciat, et dum eam stolidus creverit, Christum per Sanctos suos hæc et similia et horum majora valere facere non diffidat.

a Numerus hic intricatus est. Canistis ex MS. Windbergensi ediderat anno octingentesimo nonagesimo tertio. Consentit MS. Benedicto puranum apud Stevarium, qui ex aliis MSS. ediderat anno octingenti nonaginta quatuor, quæ inepte ex numero Romano ccccxciv ia ab imperio fuere scripta. Rosweydyd noster ex alio MS. correxerat anno octingentesimo nonagesimo quarto: quem lectionem retinemus, ob annum 8 regni Arnulphi hoc indicatum. — b Alterum mendum: nam Indictio xi convenit in annum 893, et xii in sequentem. — c Regnum quadrimum Arnulphi, seu quadruplex: 1 Bajuaria cum Pannonia, Boemia, Moravia, quod fuerat Carolomanni parentis. 2 Franciæ Orientalis cum Thuringia, Saxonia, Frisia, quod fuerat Ludovici patris. 3 Alamanniæ quod fuerat Caroli Crassi etiam patris. 4 Lotharingiæ. His regnis omnibus præfectus est Carolo Crasso abdicato an. 887. — d Annus 8 Arnulphi incidit in annum Chr. 894, quo hæc miracula contigerunt. — e Risile, si lectio incorrupta, Germanice apud Stevarium ein guldin heffleim, quo aurea accula ad configendum orale indicatur, dictum risile, quod splendore suo arrideat. Rosweydyd monile adscripserat. — f Orale, sive orarium,

voto concepto unum recipit sanum.

spatham, sive ense amissum

subito in itinere recuperat.

Regnum Arnulphi quadruplex.

Risile.

Orale.

rium,

A rium, capitis amictus seu cooperculum, etiam inter vestes sacras habetur. De eo actum 10 Januarii ad Vilam S. Agathonis et alibi. — g Perula, et usitatus perla, pro margarita accipitur: hic albuginem oculorum significat. — Can. in ipsum MS. Ben. in ea. | i Idem MS. et matri suæ. — k Idem MS. Drabgone, aliis Drageba, pagus diœcesis Constantiensis. — l Can. figens et culpam suæ incuriæ notans — m Stevartius suspicatur Erchenbaldum Episc. Eystettensem ob sapientiam Salomonem dici. Verum est Salomon m, Constantiensis Episcopus. anno 891 aut sequente constitutus, mortuus 8 Januarii anni 929. — n Stev. fortunalia jura. — o Can. et MS. Ben. delapsu. — p Idem MS. pariendi.

CAPUT II.

Morbus caducus curatus. Homicidium punitum.

cap. 5

Morbo caduco laborans

a

b

sanatur :

cap. 6

peregrinus

(ut aliis gratiis actis

Extitit quoque miserabili quidam morbo caducus, et ita membris labescentibus fractus, ut aliter ad jam dictum oratorium nequaquam perveli potuisset, nisi mansuetissimo impositus equo, strictim in eodem vehiculo vinciretur. Is dum auxilium cœlestis beneficii languenti corpore requireret, in eodem loco ante sanctum Pascha hebdomada septima veniens, aliquantum temporis a suis gratia recuperandæ sanitatis dimissus, ibidem est demoratus. Quadam ergo die ecclesiam intrans, dum eadem, quæ sæpius ruminabat, pernecessaria verba singultuosius vocibus replicaret, scilicet, Domina omnium te in fide quærentium benignissima mater, miseratrix adesto misero a membris omnibus labenti et destituto, et nunc jam succurre peccatis obnoxio, opem fer munifico reo, et sanitatem indigno solito præbe suffragio; Liubila Christi et Walpurgi ancilla devota, misericordiæ viscere tacta, b staupulum, qui ob signum recuperandæ salutis pendebat, jussit deorsum uno pede demitti, ut citius ad eum, qui in hoc fatigatus labore extiterat, exsilire potuisset. Cumque id celerrime fieret, ac si ita dici queat, suam staupulus haud valens ferre injuriam, imo Virginis, ad cujus pendebat signorum memoriam, displicante se in quo pendebat, funiculo, iterum se dimisit inferius. Inde nullo penitus contingente, idem sese sponte retorquens funiculus, aspicientibus pene qui aderant universis, ad priorem, ubi antequam dimitteretur ab homine extitit, rediit statum. Tum divinitus fateor tactus ægrotus, qui prius casso ad excutiendum eum labore sudaverat, protinus exilivit, staupulum fortiter excussit, et manente eo illæso plenissimam sanitatem recepit.

9 Mirabilis Deus jugiter in suis, quos membra atque amicos appellare dignatus est, Sanctis, incunctanter mirabilia faciens, terrificum nobis, in quos fines seculorum devenerunt, nuper est ostentare dignatus prodigium, a seculis, ut reor, inauditum. Plurimis namque a quatuor mundi partibus, Virginis, super qua instans oratio textitur, sacrarium adeuntibus, venit etiam peregrinus quidam agminibus se interserens populorum, atque basilicam veniam precaturus intravit. Ubi dum intimis visceribus pro piaculis suis Domino supplicasset, matrem familias Liubilam cum aliis inibi servientibus Virgini famulabus, gravido quasi parturiente pectore, accersivit, quis esset, et unde venisset, aut quam ob causam tanti spatii calle transposito, incognita rura quæsisset, evidenti innotuit ratione. Gratias, inquit, potentissimo Regi Regum, qui in me misericordiam suam ostendit, vindicta debita præeunte, vobis coram positus refero, Domine quoque meæ Walpurgæ, ante cujus sacrum altare consisto, grates ex corde rependo: quia mundi instantis haud modica tellure lustrata, desiderii salutaris compos effectus, hujus sancti atrium arcisterii merui contemplari, quo et de innumeris, quæ commisi, reatibus auxilio Virginis merear liberari, et mirum, quod in me virtus peregit Altissimi, a me ipso, priusquam ab alio, possit audiri. Dignum est enim, ut ad aures perveniat audien-

Februarii Tom. III.

tium, quod simplex Trinitas per merita passim suorum operatur Sanctorum. Et ne me aliquis oculis supernæ majestatis fallere cupientem, verba falsiloqua concinnare contendat, testor Deum, in cujus conspectu ante sacrum altare consisto, atque perejus nomen terribile juro, Virginem quoque, cujus in loco hoc suffragia requisivi, cum omnibus Sanctis testem adhibeo, me non quidquam verisimile, aut falsa prodere ratione, verum ut contigit, liquidissimo narrare sermone.

10 Anno igitur c præterito, quo famis acerrimæ tabes inedia squalentes multos tam in urbibus, quam in vicis protraxit ad necem, contigit, ut duo præfatæ cladis angustias de loco ad locum peregrini quotidie fugitantes, dum quadam die viam famelici carperent, quo se verterent conquirentes, tertius quoque ignoto in cespite eorum se jungeret itineri. Cumque ut moris est gradientium, inter se plurima fabularentur, egentes, inter cetera, quæ verbis objecta sunt verba, duo tertium percontati sunt commean-tem, quo itineris sui calle directo tendere concitus voluisset. Qui ait: Evolutis jam olim diebus non modicis, quo famam gloriosæ in orbe referentibus plurimis audiavi Walpurgis, nunc superest, ut in ipso, quo cernitis, tramite, ipsa eadem adminiculo prævia, locum suæ adire debeam mansionis. Tum illi: Si, inquirunt, comes, ut asseris, illo gressus felicitis itineris eundi direxisti, habeto nos ejusdem socios callis, et nostris fruiere fraterna fabulatione colloquiis; ut simul viarum multarum discrimina transeuntes, mutuis fulciamur auxiliis terroribus postpositis universis. Nam et nos ad eundem locum pergere disponentes, victus pretiosi longe lateque quærimus adjumentum, et nunc adhuc jejuno stomacho gradientes, vix gressus figimus titubantes. Quibus conviator pacificus ait: Eia fratres, prolixi jam itineris angustias deponentes, et quoniam tempus est, apta peregrinis sedilia requirentes, frangamus jentacula residentes. Cumque se faterentur, nil communis habere pensi edulii, ait: Jam nunc inventi comites membra ruri sternite lassa, et meis de cellariis congesta sumpturi cibaria, quieti donate corpuscula. d Tum avida guttura panem cum e sanguine ministrantis, ac si jam glutientium egenorum exposita avide sumpsere convivium, ut pastoris citius sui neci traderent membra. Sumpto igitur opportuni temporis cibo, ait, is, cujus jam latens funus intraverat januas, suos dulcissimos ad convivas. Modicum resumptis viribus, collegæ, fidelem vobis audite collegam, ac parumper quiete salubri composita, dulcem somnum luminibus indulgete; et pressis sopore duobus, tertius vigiliam tutam præstet ambobus, ut sic corporis coagula gemina recreatione resumpta, viam quam cœpit tendat invicta. Hæc dum ad socios verba jam toto corpore pene mortuus perorasset, se mox in terram projecit, prævia capitis lumina clausit, ac soporem ultimum degustavit. Nam protinus pestiferi contra innocentem crudeliter consurgentes, mortis ei compendium tradiderunt.

11 Cumque tanto miseri scelere perpetrato, quid de extincti cadavere agerent, penitus ignorarent, tandem unus eorum exanimi sarcina oneratus, haudque levi pondere peronustus, cœpit abdita quæque rimari ac devia: abrupta quoque et concava, ut tantum facinus, quod mater terra silere nequibat, depositum in remotioribus onere, tegere potuisset. Tandem miser ac furenti omni bellua deterior, invento, pro quo æstuabat locello, dum tensos, quos prius strinxerat artus, deponere conaretur, hæsit mox divina operante virtute, viventi corpori corpus exanime, et rubea bajuli colla pallidos arctius exceperet lacertos: sicque infelix ipsum, quod nullo exigente gestaverat prius, pretiosum ac si aliquid ferens,

D
AUCTORE WOL-
FHARDO PRESS.juratus
asseruit)

c

in itinere ad
S. Walburgem
Edato comitibus
cibo,d
eF
inter dor-
miendum

occiditur :

cadaver ab
humeris ho-
micidæ defe-
rentis nequit
avelli :

AUCTORE WOL-
FHARDO PRESB.

brachio pere-
grini id abscis-
suri immoto :

hic ope
S. Walburgis
servatur ;

ille cum cada-
vere volens
se submergere :

ejicitur e
flumine :

prior votum
solvit :

alter nequit ad
S. Walburgem
venire ,

A ferens, de loco ad locum vectitabat invitus. Ergo dum nullo pacto tam gravis et inaudita sarcina a quoquam potuisset evelli, quadam die ipsi, qui hoc, quod scribimus, postea retulit, monstruoso cum pondere obviavit. Quem cum horribilem toto corpore mortuum gestare vidisset, ultra quam dici valeat, et ipse horrore præventus est. Resumpto tamen vitali postmodicum flatu, ad semetipsum rediit, bajulum, qui ei dudum cognitus ac familiaris extiterat, recognovit, quidque ei calamitatis, quia corpus ferret exanime, contigerit, sollicitus requisivit. At ille omni cunctatione submota, voce similiter familiari et credula, rei metuendæ veritatem exposuit, et ut sui miseretur, evulsa quam ferebat mole gravissima, postulavit. Rem, ut reor, fateor inauditam. Audiens denique stultus verba sedulo flagitantis, visum est ei, quod reum adstantem facili valeret absolvere ratione : arripiensque suum, quem secum tulerat, gladium, hærentis brachia mortui a collo secare voluit vectitantis. Verum, dum manus temeraria hærentis brachia peregrini contigit, hæsitet ipse eodem, quem rapuerat, ut ita dicam, gladio teste, sicque tria corpora quasi forti bitumine conglutinata, misere hærebant mutuo conjugata.

B 12 Affuit præterea miseratio Trinitatis, cæcumque cor incauti tetigit secatoris, quo ad statum rediens mentis, suam adipisci misericordiam mereretur per suffragia Virginis. Nam mox ut ad se reversus, stoliditatem suam recognovit, ore patulo clamare cœpit : Recognosco in me misero plurima regnare delicta : reminiscor priorum, quæ a primæva origine contraxi, facinorum : animadverto, quia priora quæ operabar nunc in me venere peccata, dum mysterium a seculis inexpertum procaci ausus extiti tangere manu. Verum si me reum ac miserum corde contrito superna respexerit pietas, et Beatæ nunc Walpurgis absolverit sanctitas, quamdiu in isto in quo hic hæreo, corpore orbis calcavero rura, numquam me profiteor eidem Virgini contrarium fore facturum, inquantum labilis conditio carnis votivæ prævalet servare sacrarium sponsionis. Hæc dicens, oculosque ad superos cum ingenti gemitu levans, statim viridis squalentem deseruit caro, et discissus a corpore tabescenti stetit ovanter in gradu suo. Videns igitur in se cœlestis miserationis donum, evidenter esse peractum, grates quas potuit, suo Salvatori rependit, simulque cum terribili onere comite onerato, undosum Rheni pelagus petiit. Ubi dum aliquantulum consisterent viatores, prælibatus mortui cadaveris bajulus, pudore simul cum sarcina pressus, malens necis subiacere periculo, quam vitæ exosæ ultra gestare dedecus inauditum, cassum iter arripuit, rugosum alvei pelagus introivit, ut extincto jamdudum profundam traderet sepulturam, simulque in uno eodemque laticis gurgite, lacrymabilem sibi adimens vitam, et ipse eamdem vastis sortiretur in undis. At ubi fluctivagi marmoris fluxus nefandum ablambuit homicidam, protinus haud suam existere prædam sciens, ac si stercus evomuit, et ad littus usque revexit. Stupefactus qui aderat conviator, suaque de salute tripudians, ac de alterius calamitate altius ingemiscens, tandem miserum misero cum pondere derelinquens, monasterium Virginis impiger petiit, rem quæ acciderat ore veridico recitavit, et ne falsum aux excogitatum cuiquam videretur, ante altare sacrum ejusdem Virginis fidissimus stetit, per nomen Excelsi, omniumque Sanctorum, necnon et per ipsam, cui astabat, Virginem intrepidus juravit, ut id quod evidenti protulit ratione, vero confirmaret sermone. Fertur idem miser, sed non miserabilis, Virginis præsidia sæpius quærere voluisse, ut veniam consequi mereretur. Verum numquam ad eamdem cellam pervenire potuisse, ut cunctis liquido

clareat, quantum in se iram Domini provocasset, D quem nec saltem fines monasterii beatæ Virginis excipere dignarentur. Hunc multi cum jam dicta ponderis mole hactenus in vita florentes sæpius non sine gemitu contemplati, plurimis retulerunt. Unde constat, verum esse, non falsum, quod plurimorum pandit relatio populorum. Mihi autem nullus imputet exaranti, crimenque velit impingere falsiloqui, quoniam necego excogitare præsumpsi, nec anilia elatus verba compinxi; verum ita, ut supra taxavi, fidelibus mihi referentibus, schedula annotare curavi.

a *Canisius*, morbus. — b *Staupi*, ornamenta basilicarum ex argento suspensa. *Anastasius Biblioth. apud Josephum Laurentium in Amalthea onomastica* : hinc *Staupulus*. *Stevartius theolum explicat*. — c *Ex hoc loco hæc contigisse e computu nostro anno 894 confirmatur* : nam anno præterito 893 ob hiemem asperam et ad Maium prolixam, fuisse maximam penuriam tradunt *Annales Fuldenses*. — d *Huc usque edidit Canisius*. reliqua dantur ex MSS. et *Stevartio*. — e *An sagimine? id est, arvina aut pinguedine, qua cibi condiuntur*. *Cæsarius lib. 6 Mirac. cap. 4* artocreas in sagimine decoctas ait, et monachos decipi in sagimine et carniū pinguedine.

Staupulus.

CAPUT III.

Cæci illuminati ope S. Walburgis. Alia miracula.

V ir quidam de pago Necchariensi, quæ lingua a Diutica b Necchargowe ab incolis nuncupatur, auditis multis ac crebris quæ quotidie in oratorio Virginis fiebant virtutibus, venit et ipse ad medicam puellam secum perferens cæcam, quatenus, Deo miserante, et ipsa meritis suffragante, videntem reportaret ad patriam, Hujus sane lumina tenebrosa ita caro contexerat tumida, ut vix statum eorundem quis cernere potuisset. Tantum deformis et turgida salutis viam quærebat ignara. Cumque auxilium a Domino in consistorio basilicæ tamis, qui detulerat, quam eadem, quæ orba delata extiterat, poplite flexo poposcissent, subito patescentibus c geniculariis thecis visus rediit ad pupillas, easdem prolixo jam tempore viduatas. Agentes igitur Salvatori atque Interventrici debitas tanto pro munere grates, patriam revisere gaudentes.

14 Pauper quidam famosi Comitis d Adalberti, nomine Frideradus, quem oculis corporalibus videntem aspexi, et de mensula paupertatis meæ panis portionem porrexī, ab ipso primordio, quo eum genitrix sinu exposuit genitali, cæcitatē obscuratus est fœditate. Qui cum jam in matura ætate, tetra caligine pressus, priores tenebras ferret ad senium, propria ducatum ei præbente sorore, limina Walpurgis adiit benedictæ. Quo dum fatigatus jam itinere pervenisset, petiit ut ante altare Virginis duceretur, quatenus opportuna, quæ secum tulerat, munuscula super illud imponens, veniam de peccatis consequi mereretur. Deductus ergo ad aram, ubi mausoleo Virginis propiavit, lassescentibus omnibus continuo membris, rogavit ut potuit, se ocyus ab altari reduci, aptumque sibi sedile requiri. Quod dum protinus fieret, paullulum tremebundo corpore requievit. Tum subito dilapsus in terram, cœpit pallida membra saxosa volutare tellure, et quasi ultimum clausurus diem, sese creberrime in pavimento reflectere. Deinde cum potius abastantibus de funere ejus tractaretur, quam de luminis, quam quæsierat, dignitate, nil unquam videntes ocelli, sanguinis madefacti cruore, guttatim in terram stillare cœpere, ac pavimentum uberrime cruentare. Cumque eadem, quæ tunc inerat, hora transisset, diu negatum meruit visum, et tam ipse, quam omnes qui aderant, Altissimo gratias retulerunt.

15 Adiit denique cellam opinatissimam salubris Christi Virginis similiter puer quidam, de vico haud longe posito, e Heimenesfurt, nuncupamine Huno, ab existendi exordio noctis secum semper caliginem gestans, et cæcitatē horrore fatiscens. Qui adhuc in tenera

cap. 7

a
b

E

Visum acci-
piunt puella,

c

cap. 8

d

senex cæcus a
nativitate :

F

cap. 9

e

alius cæcus natus
f
uno oculo videt :
g
 A tenera ætate cor indocile possidens, et immaturis visceribus sensus vigore torpescens, prout scivit et potuit, preces ibi ad Dominum fudit. Misertus ergo misericors. et miserator Dominus miseriæ *f* lucis privatiæ, invisam et insuetam jubaris præstare dignatus est dignitatem, unoque oculo manente, ut prius fuerat, genitricis a partu fuscato, desiderata in altero potitus est luminis claritate. De quo si curiosus lector vel auditor inquirat, cur is, qui in uno corporis orbe, noctis voluit *g* discernere fœditatem; in alio originariam passus sit remanere caliginem, perpendat occulta Deum rimari secreta, suaque fore inexacta iudicia.

cap. 10
mulier illuminata :
h
 16 Ipsa eademque die, qua præfatus puerulus Altissimi in se meruit gratiam, ut prædictum est, copiosam, muliercula advenit ignota, pupillis geminis cæca. Verum, ut reor, copiosa fide referta, dum ex corde profundos gemitus traxit, totamque se Omnipotenti et Virgini contulit, lumen diu adeptum recepit, et ipsi, qui lumen rectis corde munificus tribuit, indicibiles gratias egit, ac expleta cum laudibus oratione cordiflua, hilaris atque sanissima ad propria *h* remeavit.

cap. 11
i
 17 Vulgata igitur opinione celeberrimæ Virginis, et pene per orbem universum longe lateque diffusa, *i* Reginensis quoque urbs quondam regalis et inclyta, suos ad idem monasterium transmisit cives, pro modulo affectus prius deliberati et consciæ facultatis, placituras Altissimo eulogias deferentes.

Ratisponensibus civibus
 B Qui voto potiti optabili, cum magno basilicam intravere tripudio. Ubi dum apertis scriniis cordis et corporis quædam altario illis et introeuntibus cunctis exposito, quædam etiam xenia ab ara liquidissimi pectoris mitterent polo, experta luminibus auribusque, pro qua venerunt, ratione, acceptaque, quam quæsierant, benedictione, quia eis tardior hora incubuit, in vicino monasterii castrametati sunt, die altero ad propria reversuri. Verum opacæ noctis silentio veniente, somnoque januas luminum jamjamque quiescentium clementius adeunte, fures qui a furvo, id est, nigro, traxere etymologiam priscam, cujusdam Alamanni, vocamine Ratharii, cernentes fatigata ex itinere Reginensium membra sopore nimio prægravata, nulloque vigilante custode, per distanti latitudinem campi jumenta fore dispersa, duo, quorum cæca obscurior nocte cupido cor jam tetrum intraverat possidendum, unus clancule apprehenso capistro, alter arrepto renum cingulo, cassam duorum equorum diripere capturam. Rapta igitur iidem inefficaci latrunculi præda, ascensisque quæ ceperant procaci temeritate jumentis, iter ad patriam remeandi arripuerunt gaudentes.

furto ablati equi,
post fugam noctis
reperiti prope monasterium.
 C 18 Sed is, qui se in Sanctis suis gloriosum atque laudabilem cunctis ostendit, gaudium præsumptionariæ aviditatis in ruborem mœroremque convertit, ut mundialis controversia stoliditatis palam agnosceret, quid Christi in cœlis et in terris omnipotentia valeret. Nam rapaces alieno portati vehiculo, equitandi peritiam vanis exercuere vigiliis, crassisque in tenebris, circa monasterium Deo amabile, omninisu atque conamine, rura paterna calcare procul dubio æstimantes, dum domos proprias læta altrinsecus fabulatione adire quasi agiles voluissent, facta rosea matutinalis temporis luce, in proximo culturali sacræ Virginis a semetipsis inventi sunt arvo. Quis autem eos terror invaderet, quæque verecundia totos per omnia possideret, difficile est mente tractare, verbis exprimere, ac pagina festinanti ad alia annotare. Tandem cupidi quoquo pacto ad se reversi, miraculum per sanctæ intercessionem Virginis agnovere patratum, et rubore tremoreque ineffabiliter castigati, qui prius alienis conati sunt furtivisque frui vehiculis, ad propria repedarunt gressibus pro-

priis, relictis in quibus antea gavisi fuerant equis. Quo Dominicæ ostentationis signo omnes, qui viderunt vel audierunt, mirati sunt : sed amplius hi, qui jussu divino jumenta perdita recipere meruerunt. Agentes sane unicæ Trinitati gratissimas laudes, Ratisponenses hi qui venerant cives, tam pro acquisita, quam quæsierant Ecclesiæ benedictione, quam pro signi admirabilis munere, redierunt ad propria, narrantes fideliter de his omnibus, quæ gesta erant in via.

cap. 12
 19 Natura conditionis humanæ a primæva origine laboribus innumeris, mortique subacta, a labore initium cœpit, et in ipso terminum ponit. Unde quidam in ortu prodeunt cæci; quidam miserabili partu, membris omnibus oriuntur curvi atque contracti : alii utrisque gressibus claudi : alii in uno grassante atroci debilitate infirmi : plures paralytici : multi aliis atque aliis incommoditatibus pressi, indictam ab initio hactenus editi laboriosam atque mortalem retinent horam. Sed Redemptor humani generis, qui suscitavit et suscitavit mortuos, qui illuminat cæcos, qui erigit elisos et solvit compeditos, qui impotentes, si quos dignatur, facit esse firmissimos, ipse suos inter incredulos glorificare et extollere quotidie dignatur electos : ut licet cum ipso regnent in cœlis, tamen ipso agente, mira operentur in terris, fideque carentes visis his signis atque miraculis incognitis, discant, qualiter ad Dominicam credulitatem pervenire debeant : nec non ex infirmantium restituta valetudine corporea, ipsi quoque mente et animo convalescant. Horum grex copiosus ad cellam matris Walpurgis quotidie confluit, et operari quid possit per Sanctos suos Christi virtus agnoscit, dum imbecillis et debilis qui venit, resumpto vigore virium redit. Junctus exitit parium agmini quidam *k* Brisegevensis puer, non pedum adminiculo gradiens, verum manibus et natibus repens, ipsamque, quam innumeri antea, desideratam requisivit salutem. Qui dum Nonis Maii, ut hæ quæ ibi deserviunt sanctioniales, fida ratione testantur, in recuperatricem multiformium sanitatum ecclesiam introisset, hi qui prius lamentabili coagula natibus uniti fuerant calces, celeri scissione distincti ad calcandum communis ruris optabilem cespitem inventi sunt habiles.

a Stevartius ex MSS. Diutissa, et conjectura Theotisca. Cermanis et Belgis Deutischen, Teutschen, Italis Tudeschi. De nominis origine disserit Claverius lib. 4 Germaniæ antiquæ cap. 9. Germani postea dicti fuere. — b Pagus Sueviæ Stevartio ad Neccarim fluvium. — c Genicularius a Gena derivatur, non autem ut geniculum, geniculatus, voces usitate a genu. — d MSS Heimunesfurt et Heumenesfert, hodie Hamnemcampfurt dici asserit Stevartius. — e MS. Ben. luce privati. f Idem, discutere. — g MS. Eijstet. et Stevar. pervolavit. — h Reginensis urbs, in Notitia Imperii Regina castra, in Tabulis Antonini Reginum, aliis Reginoburgum et Ratispona, nota urbs ad Danubium, in quem ibi illabatur Reginus flumen. — k Brisegevensis ex Brisoivia, seu Brisoia, cujus metropolis ad Rhenum Brisacum, oriundus.

LIBER TERTIUS.

Miracula anno mcccxcv patrata.
 ex variis MSS. et Stevartio.

V olvente temporum instantium adhuc lacrymabili serie variantur etiam pariter mentium humanarum multimodæ qualitates. Quo constat, non semper hominem agere valere, quod ei adjacet velle : verum cum labitur exterior mundus, inclinatur et interior animus variis ictibus terebratus, ut ab affectu concepto jam prius frequentius concidat, in quo dudum fixo gradu stabat. Sicque fit, ut corpus dum quod non appetit percipit, obtineat detrimentum; et animi affectus promptus habeat præmium.

Exigente namque tuæ, Pontifex venerande, Dominationis imperio, pro tenuissimi capacitatis ingenii duos jam pridem miraculorum semper mente et ore retinendæ matris Walpurgis libellos succincto populariæ orationis perstrinxi commento. Verum multipartitis anfractuum secularium occupationibus pres-

D
 AUCTORE VOL-
 FORDO PRESB.

E
 Inter alia
 miracula

k
 claudus
 sanatur.

Genicularius.

F

AUCTORE WOL-
FHARDO PRESB.

A sus, pene duorum decursis hebdomadibus circumro-
tantium temporum, ad initium tertii pervenire nec
quivi, nec merui. Nunc autem quia meta secundi
jamjam initium postulat tertii, ipsum utinam habere
merear ducem, cordisque exigui benignissimum di-
rectorem, qui sua sapientia os aperuit muti, et lin-
guas infantium facit esse disertas. *a*

a Hujus libri capita hæc præferuntur.

- 1 De eo, ubi mulier cæca illuminata est.
- 2 De pane mulieris, qui a sinu perditus et postea inventus est.
- 3 De pulvillo domi perduto et in via invento.
- 4 Ubi homo quidam wantos perdidit.
- 5 Ubi vas in itinere inventum est.
- 6 Ubi in una eademque foemina quinque facta sunt miracula.
- 7 De foemina clauda, et sanata.
- 8 De tribus cæcis illuminatis
- 9 De pisce in via mirabiliter invento.
- 10 Ubi mulier muta curata est.
- 11 De bobus quatuor in via inventis.
- 12 Ubi porcus a lupo direptus est.

CAPUT I.

*Cæcitas patrocinio S. Walburgis sublata : res
perditæ recuperatæ.*

cap. 1

a

b

*Cæca in somno
admonita,*

c

d e

*peregrinatur
ad S. Walbur-
gem :*

f

offert munera:

Memorandæ Dominicæ Incarnationis anno octin-
gentesimo *a* nonagesimo quinto, quædam e familia
beatorum Martyrum *b* Gordiani et Epimachi, Campi-
dunensis scilicet monasterii puella, a nativitate cæ-
ca, nomine Guntrada, dum gratiam in loco celebri
Domini audiret famosam, cœpit etiam et ipsa totis
anhelare præcordiis, ut ad sacrarium venire mere-
retur beatissimæ Virginis. Cujus dum membra so-
porem felicissimæ quietis modicum degustassent,
affuit in ipso dormitionis articulo, qui eam ita com-
pellans, ait : Cur misera geminis orbata luminibus,
furvis ita sopita quiescis in tenebris, et non magis
blandæ lucubrationis domestica, de salute tecum ru-
minando conquiris pernecessariæ sospitatis? Nam
licet te consueto more matutinalis atque diurna lux
gratanter excipiat, cæcam tamen *c* haurit a tenebris,
orbam remittit ad tenebras. Verum si tetrum a te
repellere niteris chaos, et distensas cœli cupis cer-
nere nubes, necnon et virentes contemplari tellures,
importuni soporis segnitiam mitte, solitæ quietis
cassam ignaviam reprime, et ad monasterium Mo-
nheim, ducatu concito perge. Et cum felici illuc
gressu perveneris, prius actas, et nitide coctas at-
que in *d* buxula obtrusas altario *e* oblatas impone,
sicque totam te rerum Opifici et Virgini trade. Cum
autem easdem aræ locaveris oblatiunculas, binæ e
vicino venientes gallinæ ipsas voraci comedent dente,
talique edulio pastæ, altaris excubiis desudabunt.
His ita dictis, verbisque cum salutifera visione sub-
ductis, residuum quod supererat noctis, puellula
lætabunda peregit. Noctis vero horrore finito, cum
jam vasti æquoris Oceani lymphæ, lautas Titanis
arvis remitterent comas, a lecto, in quo membra
sopori tradiderat, hilari mente prosiliens, sumptus
itineris acquisivit, comitem ac præviam puellam as-
sumpsit, et callis ignara felicitis iter arripuit. Sicque
per devia transiens rura monasterio, quod nuta-
bunda quærebat, meruit propinquare.

3 Sed priusquam illius terminos adliisset, remi-
niscens suæ saluberrimæ visionis cœlitus nunciatæ,
oblatas decenter excoxit, in *f* buxula reposuit, viam-
que carpere cœpit. Ubi vero ventum est ad diu op-
tatum basilicæ aditum, die celeberrima Palmarum
ad vesperam finiente, cum intimo cordis gemitu ora-
torium introivit, seseque in terram prosternens, at-
que a tetrīs luminum cavernis falsa lacrymarum flu-
mina fundens, ut jussio visionis attentius imperarat,
ex asse uni se Domino, et salutiferæ Virgini com-
mendavit. Cumque diu longa protraheret in oratione
suspiria, tandem a pavimento, in quo jacuerat, hu-
milis exurrexit, ad aram accessit, oblatas, quas de-
tulerat tremulis digitulis superingessit, et haud longe

modicum ab eadem se pausatura se movit : cum ecce
duæ, quas creverat in visione, gallinæ, id est, ex
sanctimonialibus geminæ, stantes juxta altare, im-
positas abstulere oblatas, rem pro qua cæca venerat,
sollicite requirentes. Quibus ipsa ejusdem rationis
ordinem retexit, et ad calcem usque perduxit. Fi-
nito eloquio linguæ, affuit solamen statim ex Virgine.
Nam omnipotens de cœlo, semper prospiciens super
filios hominum, ut videat si est intelligens, aut re-
quirens Deum, statim super credulam de cœlo res-
pexit, et vacuatis luce luminibus solis radios minis-
travit. Expavescens ergo de lumine, quia cernebat
quod non viderat ante, illuminatori suo Christo, et
interventrici Virgini, cum ceteris astantibus gratias
egit et sana discessit.

4 Quædam prægnans mulier, foemineæ mollitiæ
perculsa formidine, appropinquante parturiendi luctu-
oso dolore, votum vovit ex corde, ut, si inter exi-
tiales angustias, mortem quam timebat, evaderet,
membraque tenerrima carissimi editi secunda expo-
neret, cum sugente eodem ab uberibus nato, orato-
rium sacræ Virginis lætissima peteret, et ex quan-
titatula propria coram altari eundem infantulum *g*
librare debuisset. Nato denique prospere, ut opta-
verat, infante, venit, ut veraciter asseritur, duobus
onerata de panibus, et vase cervisia referto. Cumque
votiva simul cum infantulo æquilibre imponerent
munera, librato cum uno ex panibus eisdem et cer-
visia puerulo, panis alter, qui excessit in pondere,
ablatus est, et in sinu *h* camerario devectricis statim
repositus. Quod utrum fecerit avaritiæ stimulo
tacta, an stoliditate secularis ignaviæ pressa, divino
servetur examini, cui in latebris nil opertum, nil in-
venitur occultum. Prudens tamen lector avaritiæ
imputat, quod et signum sequens patenter insinuat.
Completo namque pueri jam dicto libramine, volentes
jam egredi completa oratione, panis in sinu ab ipsa,
quæ eum ibi locaverat, quæsitus, et non inventus
est. Attonita mulier stipe exonerata carissima, cir-
cumspexit, et sicubi torta ceciderit, curiosius requi-
sivit. Sed fallentibus eam oculis, fallente etiam cre-
dulo sinu, dum a basilica vacua egredi niteretur,
sanctificatione, ut reor, aquæ benedictæ, quæ in pe-
tra juxta valvas oratorii, ad partem aquilonarem
assidue funditur, ne intransibilibus aliquando deesse
videatur, se conspergere cupiens, damnum sublatae
annonæ in eadem petra positum invenit, agnovit,
erubuit, ibique ad indicium venientium dereliquit,
et ad locum, unde venerat, remeavit. Si quis ergo
titubatur, illo si vult pergat, et de muro hactenus eum-
dem panem pendentem aspiciat.

5 Plurimis Alamanniæ regionis assidue Virginis
suffragia devota mente requirere festinantibus, quia
finibus eorum adjacens est monasterium, venit cum
ceteris commeantibus ab eisdem partibus, etiam mul-
lier quædam ex pago Blisgowe, nomine Rumhilda,
pro peccatis admissis veniæ indulgentiam quæsitura.
Ubi dum completa competenti oratione, impositoque
altaribus, quod detulerat, munere, atque percepta
solenni benedictione, in via jam posita, facta hora
quietis nocturnæ, pulvillus, qui cum lecti apparatu
in itinere fuerat deportatus, capiti supponendus ja-
centis, quæsitus inter sarcinas diu est, et non in-
ventus. Facta vero ibi ulterius desperatione inve-
niendi, ait prælibata ad suos, qui aderant, materfa-
milias : Jam socii curam inquirendi sollicitam ponite,
et pro hujusmodi damno æstuarie nolite : reliqui for-
sitan in monasterio, a quo hodie læta discessi : in-
venietur, mihiq; reddetur. Sicque disjunctum est a
quæsitione perditæ capitalis et sopori membra donata.
Illucente vero matutinali hora sequentis diei, ad sua
redire parati, iter cœpere festini. Cum autem ad
domum propriam devenissent, curiosa mulier *i* folli
sibi

visum accipit

cap. 2
*prægnans
adjuta,*

g

E

h
*panem offeren-
dum subtra-
hens,*

perdit :

*reperit in
petra aquæ
benedictæ :*

F

cap. 3

*pulvillus
perditus*

i

in folle seu
sacco sapius
excusso

reperitur

k

cap. 4

l

chirotheca
emissæ

m

n

recuperantur :

cap. 8

o

p q

r

s

vas in cœnobio
perditum

A sibi præstito, ubi jam dictus in itinere fuerat locatus pulvillus, haud plenius credens per crinitas lanugines apprehendens, fortiter excussit, illudque quod non latebat, invenire voluit. Sed vacuus illo folliculus vim quasi passus, id quod non habuit, nec ostendit, nec reddidit. Transcursa vero hebdomada subsequente, is qui follem aptum itineri præstitit, venit, quod præstiterat requisivit, acceptumque festinus excussit, buxulam parvam reperit domique follem revexit, resedit, juxta se collocavit, atque iterum excutere festinavit. Mirum dictu. Is, qui sæpius antea excussus fuerat follis, nil nisi buxulam reddidit : tunc demum quasi ligaturam muliebrem evomuit, et qui prius inonustus apparuit, onerosum se cunctis potenter ostendit. Ipse denique dispensabili Omnipotentis augmento paullatim incipiens cumulari, in ipsam eandem, quadudum extiterat, quantitatem excrevit, et capitalis pristini se intuentibus exhibens formam, ipsum qui perditus jam olim fuerat, et non alium fore, liquido monstravit. Viso interea tam inopinato signi miraculo, et gratias multimodas agentes Deo, idem k Adalberoni detulerunt Episcopo : ille vero prælibato statim misit cœnobio; ubi ad indicium venientium pendet de muro, et fidem hæsitanti et incredulo tribuit populo.

B 6 Huic aliquod pene simile in eodem monasterio operatum est miraculum, quod non æstimo silentio contegendum. Quidam a partibus Franciæ illo adveniēns, nescio utrum protervia mundialis supercilii tactus, an incuriæ oblivione corruptus, sive etiam improvida stoliditate deceptus, cum l wantis, quos habuerat in manibus, ecclesiam publice introivit. Verum vagabundam ad se retrahens mentem, wantos a manibus evellere voluit : verum neutrum invenit. Cumque de his diutius tacitus miraretur, facta tandem oratione, acceptaque, pro qua venerat, benedictione, ad propria repedavit. Explicitis igitur quatuordecim noctibus, dum sederet cibum gustaturus ad mensam familiari cum suis utens colloquio, cœpit quod ei contigerat, evidenti pandere ratione. Ubi dum plura fabularetur ad socios, easdem et non alias, juxta se jacentes invenit manicas. Quod cum vidisset, hæsit animo, et ultra quam credi potest admirans; tandem resumpto spiritu, cœpit tractare cum suis, quid de eis agere debuisset. Cernens namque m chyrometricalia munera, quæ prius nescio quo pacto perdidit, ante se n patule jacentia, metuebatur si ad pristinos resumeret usus, aliquid divinæ in se operari vindictæ. Tandem competenti sumpto consilio, ad monasterium, ubi amiserat, destinavit; C decentius fore judicans, ibi ad indicium debere servari, ubi copiosa credentis populi quotidie confluit multitudo, et ubi plura ac desideranda cernuntur miracula, istud etiam inter cetera nihilominus panderetur. De quibus, si aliquis dubitat, si vult, eat, contrectet, et videat, et dum aspexerit, credat.

7 Pari etiam modo, dum o Gisila matrona pernobilis, uxor p Burchardi, q Walachonis Comititis filii, qui antea matrimonio juncta r fuerat Comititis Megingaudi, orationis caussa, ut solita est, cellam Virginis adiisset, in primis pro se suisque omnibus Domino supplicavit : dein erigens se, et signo Dominico muniens, eas quas secum detulerat, obtulit eulogias. Ubi ventum est ad pauperum Christi eleemosynam partiendam, datis cibi stipendiis congruentis, dum etiam pocula sedula ministraret, vas quod s hannipa nominatur, quo mixtio agebatur, inter manus propinantium ita exinanitum est, atque subductum, ut nullus assistentium ullo modo scire potuisset, quam ratione perditum esse videretur. Sciebat sane, conscientia propria teste, propinatrix, nec quodam casuali more fore dilapsam, nec a manu dispensatrici esse directum, neque aliqua fraude

subductum. Verum animo æstuabat obliquo; quoniam nil tale viderat, nil simile auditu perceperat : mirabatur, quia oculatim quod prius manibus vectitabat, jam nullo furante, vel rapiente carebat. Quid plura ? Ubi horæ diei protensa est dilatio, spes quoque recipiendi vasculi mire subducti pariter t sublata est. Igitur completis, pro quibus venerat, caussis, ad sua disposito itinere redire conati sunt. Dumque de pluribus, ut mos iterantium est, inter se sermocinarentur, et quærent, vasis quoque perditæ mentio affuit copiosa. Tum subito eminens quidam illorum aspiciens, vidit idipsum in medio viæ itinere vas jacere expositum, immutatum : quod tolles et Domine jam dictæ cum nimia admiratione afferentes, una cum eadem gratias retulere gaudentes. A quo statim loco ad cœnobium remiserunt; ut ibi mirabiliter servaretur, ubi Christus per Virginem mirabilia operatur.

a Magna iterum in anno confusio. MS. Eystet. Canisti habet 415, Stevartii 915, at quod secuti sumus Benedicto puranum 895. atque ita quæ singulis fiebant annis miracula, singulis conscribuntur libris. Deinde annus 915 nequid fuisse, quia et Erchembaldus Episcopus, cui inscribuntur, omnium consensu dicitur obiisse anno 902, et Adalbero Episcopus Augustanus, cujus adhuc viventis mentio fit, mortuus est anno 910. Denique annus alterius aut Regis aut Imperatoris loco Arnulphi mortui fuisse ad-junctus, uti supra lib. 2 factum. — b Coluntur SS. Gordianus et Epimachus 10 Mai quorum reliquiæ sunt in Campidunensi monasterio ab Hildegardæ Caroli Magni uxore fundato. De eo agunt Bruschi, Crutius, Bucelinus et alii. — c Forte, haustis, uti censet Canisius. — d Buxula capsula e buxo. Odô de Translatione S. Mauri 15 Janua. cap. 4 ait reliquias S. Stephani in buxtula, aliis buxula, et buxula lignea reconditas fuisse. Stevartius margini adscripsit Pyxidicula. an ex MS. non indicat. πύξις buxum, πύξις, capsula e buxo. — e Oblationes annotat Stevartius. Oblatas retinet Medibardus poeta. — f MSS. aliqua, buxa. — g MS. Cam. liberare. — h Sinus camerarius in curvitate inclinatus. — i Follis et Folliculus marsupium seu saccus ex pelle aut corio. — k Adalbero ex Abbate Elvacensi Episc. Augustanus, creatus an. 887. ita Regino. Trivuriensi Concilio an. 895, quo hæc facta sunt, interfuit. Mortuus an. 910. Ita Heptadius et Annales breves S. Galli. Sanctus habetur a Menardo et Bucelino. ad 12 Junii. — l Wantus in additione 1 Capitulum Caroli Magni et Ludovici pag. 22. unusquisque monachorum habet Wantos in æstate, mullulas in hieme veruccinas. Sunt autem Wante et moffel voces Germanicæ pro chirotheis æstivis ac hibernis. — m Chyrometricalia, quod manibus commensurentur, nilidius χερσόμετρα, aut χερσόμετρα dicerentur. — n MS. Ben. jacere exposita. — o Aliis Gisala. — p Burchardus infra num. 17 Thuringiam regit, cujus Ducatum illi ab Arnulpho Rege commissum fuisse anno 892 (alii 893 legunt) tradit Regino, quo scribente eum strenue gubernabat. Occisum ad Hungaris an. 909 refert Schafnaburgensis. — q Aliis Walochonis. Hinc anonymus Erphordensis de Lanigravibus Hassiæ corrigendus, cui pater Burchardi dicitur Ludovicus, et avus alter Ludovicus, quem tradit a Carolo Crasso an. 885 constitutum Lanigravium Thuringiæ. Verum tum præfuisse Popponem constat ex Annalibus Fuldensibus, Reginone et aliis coævis. Ut sileam Burchardum ab illo anonymo scribi ei provincie præfectum post an. 925, occisum an. 972, enormi ætatis 63 mendo. — r Megingaudus Comes, Odonis Regis nepos ab Alberico ejusque sociis in monasterio S. Sixti quod vocatur Rotila, dolo interfectus est v. Kal. Septemb. anni 892. Annal. Melenses. Trevirum corpus deportatum, apud S. Maximinum sepultum. Regino. De hoc Megingaudus egimus 8 Febr. ad Vitam S. Mengoldi Mart. pag. 188 num. 18 et 19. — s Hannipa genus poculi. MS. Ben. Hanniba. Hanna a Rosweydo adscribitur. Hannus barbatus in Amalthæa onomastica vas parvum, in latitudinem porrectum. — t MS. Ben. extitit sublata redditio. — u Stev. curiosa.

CAPUT II.

Miracula a S. Walburge patrata in muta, clauda, cæcis sanatis.

Vicus quidam in Bajoaria regione, pago a Chellesgowe Adaloltesloch nuncupamine vocitatus, multis mihi quoque ista fideliter scribenti plenissime cognitus : in quo quædam adhuc in vita superstes est muliercula, nomine Asnia, in qua superna miseratio, suffragantibus Matris nostræ meritis, quinque evidentissima operari dignata est signa. Nam labili et tremulo corpore tota caduca, insuper obsistente obice inflexibilis linguæ miserabiliter muta, ad cunctis notum monasterium est adducta, ut ibi inveniret remedium, ubi multi quæsitum invenere præsidium. Cumque inibi lacrymosas ad Dominum funderet preces, vox in sublimi audita est supplicantis, et sociata lacrymis sanitate corporea, incolumis mulier remeavit ad propria. Sed insipidæ multorum rusticorum ac secularium mentes, dum dona

D
AUCTORE VOL-
PHARDO PRÆB.

inter redeun-
dum reperi-
tur :

E

Buxula.

Adalbero Ep.
Augustanus.

Wantus.
Muffula.

Chirometrica-
lia.
Burchardus
Dux Thuringiæ,
filius Wala-
chonis.

Megingaudus
Comes.

Hannipa.
F

cap. 6

Mulier epilep-
tica et muta
sanatur :

AUCTORE WOL
FHARDO PRESB.

admonita vi-
sione cœlesti,

differens iussa
exequi,

amittit ocu-
lum :

ope S. Walbur-
gis recuperat :

d

e

dona a Domino et præmia consequuntur indebita, non ad laudes, nec ad dignas gratiarum se præparant actiones; quin magis pro dignis munus se cœleste percepisse æstimant meritis, aut certe nullis præcedentibus meritis, sed solum divinæ auxilio miserationis ita in bono deficiunt opere, ut nequam stabiles inveniantur in fide. Quod hujus mulierculæ fortuitus probat eventus, dum rei gestæ narratur auditus. Veniens namque domum tota restituta salutis, infra decem ferme hebdomadarum circulum, nullas, ut opinor, debitas Altissimo retulit grates; quin potius segnitiae temporalis incuria pressa, mentem lubricam ad caduca reflexit, et haud obliviscendæ propriæ oblita est sanitatis. Unde post explicatam prælibati temporis quantitatem, dignatus Deus omnipotens salubri castigatione suam commovere ancillam, ne tanti muneris felicissimo dono ingrata fore videretur; quadam nocte hujusmodi visionis eam aggressus est voce: Cur, inquit, muliercula, jam enim Domino grata, de perceptis tantis beneficiis, cœlesti gratiæ hactenus existere voluisti ingrata? Redi igitur ad mentem tuam omni dubitatione submota, et quid in te deifica virtus sit operata, nubilo cordis detergo, recogita: undeque tibi salus indignæ provenierit, curiosissima animi scrutatione pertracta. Et cum incunctanter tuæ tenebras ignorantiae diligenti examinatione discussis, surgens concito gradu, ad Moenheim monasterium perge: ibique competenti completa oratione, *b* a Deithilda custrice Ecclesiæ ad operandum propriis manibus aliquid operis accipe, ut scias de reliquo tuæ Dominae debitum impendere famulatum, a qua insperatæ salutis meruisti commercium. Quod si non feceris, scias te proculdubio aliquam in tuo corpore invenire molestiam, ut ipsa vexatio intellectum auditui conferat, quem lenis admonitio non regebat.

9 Tali itaque sermone divinitus decenter edocta, ad tempus distulit. Verum internuntio directo fideli, opus ad unius mensuram collarum domi posita tulit, operari cœpit, atque summa cum aviditate perfecit. Cumque ad monasterium puellarum humilis detulisset, apto eo locello reposito, aliquo etiam muliebris operis sumpto, ad locum unde venerat, remeavit. Quo veniens, dum id, quod acceperat, operari cœpisset, eodem improvise relicto, aliud nescio quid in manibus tulit. In quo dum modicum sudoris impenderet, statim vi quasi gravissima acrius impellente, sinister oculus a theca familiari exiliens, suppositæ genæ cæcus unitus est hospes. Venere tum demum commanentes vicini horrendoque viso miraculo, nil sui aliud solatii adhibere valentes, orbem noctiferum suo restituere locello. Ubi inefficaci tamdiu resedit hospitio, quoad usque Virginis suffragia, in loco cœlitus dedicato, monophthalma sollicite requisivit. Tum pristinam ad mentem referens visionem, paulatim verba jubentis, monentisque colligere cœpit, et ob culpam suæ stoliditatis atque ignaviæ tale in se meruisse confessa: visum ei, quem contumacia tulerat, humilitas reparavit. Iterum autem ancillario onusta ex opere, domum, quam reliquerat, requisivit: seseque ad laboris exercitium subdere festinavit, et liquida voluntate comite, ocyus ad effectum usque *d* pertraxit, ipsique, quæ ei tradiderat, fideliter consignavit.

10 Quodam præterea tempore, dum ipsa eadem in eodem vico, in quo sanctimonialium Christi ejusque Virginis famulatus assidue agitur, aliquid operatura consisteret, contigit ut mulier, in cujus domo hospitandi gratia commanebat, *e* cerillum, qui lingua Teutonica rista nominatur, accipere ad purgandum suaderet. Tum illa iterum oblita sui sumpsit, et incassum laborem aggredi voluit. Sed statim temerariæ manui quasi indissolubile bitumen adhæsit.

Sciens interea medicinalem prope se consistere domum, ad eam non sine pudore cucurrit, onerosam manum exposuit, ut cunctis Omnipotens patenter ostenderet, quanta in una ancillula præsumptio permaneret, quantaque sua ineffabilis clementia ac patientia econtra claresceret. Nam curva, cui linum alienum quasi glutinum hæserat, manus ad pristini modi reparata est qualitatem, et tortuosam omnem nescivit habere curvedinem.

11 Sed nec sic rustica mens, et cor indocile meruit castigari. Accidit nempe iterum, ut eo tempore, quo per universum mundum Cruces in *f* Rogationibus solenniter solent a fidelibus elevari, eadem non sine consueto ad monasterium onere deveniret. Nam in anteposita septimana media *g* hebdomadæ Crucium secutura, arripiens pannum more muliebri sarcindum, hæsit animo priorum reminiscens eventuum. Cumque eam et necessitatis opus urgeret, et timor ab opere cohiberet, sicque in meditullio bifarii certaminis constituta, longius hæsitaret, ad commanentem, et coram positam sic locuta est foeminam: Depone, inquit, opus quod gestas in manibus, et vice mea dolens, vicinitatis gratia meum aggredere, pannumque ad sarcindum misericorditer tolle. Verene, ait illa, tam fatuam me esse consideras, ut necessario nendi opere derelicto, tui panniculi inserturam accipiam, teque otiosis manibus residente, pro te diei laborem assumam? Non ergo ita me facturam agnoscas: sed si tu nendi opus assumis, ego statim pro te sarcire incipiam: quo nec te vacantem dies operis amicus aspiciat, nec me in labore torpentem inveniatur. Stultum nempe videtur, alieno labori exercitium adhibere, et a suo cessare. Cumque mulier hujusmodi verba protraheret præfata, provocantis vicinæ arripiens *h* colum, cœpit incunctanter fila protrahere, atque in eodem opere diligenter insistere. Necdum sane tria, aut quatuor, sive quinque ab ipso fila protraxit, et ecce productilis manui dexteræ ita unitus est fusus, ut nullo pacto ab ea scindi potuisset. Sinistra quoque, divina eam flectente virtute, tota statim inventa est curva atque retorta. Tum iterum ignominia pudore referata, ad solitam refugiens artem, ad basilicam Virginis recurrat. Factum est autem, dum paratis omnibus Cruces a fidelibus efferrentur, ut ipsa etiam juncta plebis Dominicæ agmini prævia atque signifera *i* flamina sequeretur. Cumque sæpius ruminando crebras ad Deum preces effunderet, pendula prælibati fusi materies elapsa a dextera, dissidium mirabile fecit. Nec mora: et statim sinistra tristi curvedine derelicta, priori restituta est æquitati. Quod miraculum dum fideles populi una cum sanctimonialibus agnoverunt, mentibus ac manibus ad cœlum erectis, Dominum laudaverunt.

12 Postremo eadem in ipso monasterio constituta ante diem festum solennis Paschæ, rogata est a jam dicta custode basilicæ Deithilda, quæ mihi sollicite requirenti ista veraciter replicavit, ut thecam ipsius, plumario inductili insertam arrepta acu consueret, et, ut mos est in illis diebus, familiariter repoliret. Fecit, et quanta potuit celeritate complevit. At ubi disjunxit ab opere, aliud ei simile impositum est a sanctimoniali, nomine Ruathilda. Quod dum cœpit, statim acus manui fortiter adhæsit, et invita illud quod cœperat opus reliquit, ad ecclesiam cucurrit, manum cum hærente metallo ad cœlum erexit, veniam a Domino et Virgine sancta quæsit, quam et sine dilatione promeruit. Hæc in una muliere gesta miracula, omnia in eodem monasterio posita testatur Ecclesia.

13 *k* Ressingam dicunt incolæ villam in eadem provincia sitam: in qua dum quædam mulier clauda utroque pede aliquamdiu permaneret, tandem cum

D
filo manui
adhærente
vexata,

liberatur:

f

g

E

h
iterum adhæ-
rente fuso
torquetur,

i
et sanatur:

F

tertio adhæ-
rente acu
punita,

liberatur:

cap. 7
k

suorum

A suorum adminiculo vicinorum, seu etiam propinquo-
rum, ad Virginis delata est oratorium, Quo dum mo-
dico tempore debilis pedibus moraretur, florida ver-
ni temporis dignitate, et ipsa tripudianti mente flo-
rescens, plenissimæ restituta est sanitati. Sed dum
paululum inibi non animo, verum corpore constituta
postmodum remaneret, visum est ei, ut monaste-
rium deserens, ad propria remeare debuisset. Quod
dum opere percomplevit, statim dirum suo in cor-
pore languorem incurrit. Igitur aliquantum tem-
poris stimulata languoribus, reecta cum eodem est
ad cellam incommo- : ubi divinitus hactenus
castigata, non adhuc plenariæ sanitati donata mo-
ratur.

sanatur
clauda :

cap. 8

a cæci illumi-
nantur.

l

B petiere. Quod dum factum esset, sensim visus inco-
gnitus pervenit ad orbes, et irradiati radiis jubaris,
lucem crevere gaudentes. Id omnes, qui videre et
audire mirati sunt, et ei, qui solus mirabilia magna
facit, gratias non modicas retulerunt.

Cerillum.

Cambuta.

a *Aliis* Chelsgouwe. *Stevan.* Adelslag pagus jam ditionis Eys-
teten. inter Eystadium et Aureatum oppidum, vulgo Nassenfeldt.
— b *ita infra num. 12. aliis unico vocabulo* Adeithilda Adel-
thilda, Adiothilda. — c *MS. Ben.* citius pati. — d *Idem* perduxit.
— e *Germanica versio* reisten flachs. Cerillum etiam *Medibardus*
usurpat alibi ignotum. — f *De Rogationum antiqua consuetudine*
agemus ad Vilam S. Mamerti Episcopi Viennensis xi Maii. — g
MSS. apud Stevan. post hebdomadam Crucium secuturam. — h
Forte collum. — i *Stevan. et Canis.* flamma. at lib. 4 num. 14
flamina omnes habent, id est, vexilla, seu labara, in supplicatio-
nibus præferri solita. — k *MS. Ben.* Cheskingam. *Stevan.* Kes-
chingam, oppidum mille passibus Ingolstadio dissitum. — l *MS.*
Eystet. Cambucca. *De ea egimus ad Vitas Episcoporum S. Tozzo-*
nis Angustani, et Urbani Lingonensis 16 et 23 Januarii, ubi pro
pædo Pontificoli sumitur, cum quo et S. Walburgis pingitur. In
Germanica editione pro feretro accipitur, quod minus probamus.

CAPUT III.

*Implorata S. Walburge res variæ acceptæ.
Muta sanata.*

cap. 9

Quadam die, dum ego ad idem monasterium ali-
quid novi ac desiderabile audire cupiens, advenis-
sem, et fidei animo, si quid auditu dignum existeret,
quod ad notitiam perveniret, requirerem; affuerunt
duæ ex Virginis famulabus a Diethildis et Ruathil-
dis, quæ meæ satisfacerent voluntati, mihiq; cum
cautione et cartula residenti, inter alia hujuscemodi
retulere miraculum. Accidit namque, aiunt, ut mul-
torum moris est quærentium Dominum, et suorum
interventiones Sanctorum, ut quidam orationis
caussa idem oratorium adiissent. Intranses vero in
ecclesiam, dum adoraverunt viventem in secula,
etiam beatissimæ Walpurgis pronis vultibus quæsiere
suffragia. Completoque pro quo venerant voto, insu-
per accepta benedictione, quæ comes in eundo exis-
teret animæ; viatici quoque corporalis eulogiam a
matrefamilias acceperunt. Erat enim tempus absti-
nendi a carne : et idcirco ea, quæ manus largientis
invenerat, secum animo devoto tulere, scilicet, pa-
nem, caseum atque cervisiam. Dum ergo ab eis piscis
quæreretur, et negante, qualitativi temporis vice
minime adipisci potuisset, onerati sarcina superius
exarata, iter cepere redeundi ad propria.

Peregrini inter
eulogias pisces
petitos non
accipiunt.

16 Cumque plurima fabulantes comitantium more
incederent, ventum est ad locum, ubi grata et viren-
tia jumentis gramina pro temporis congruentia inve-

nirentur. In quo exonerato eorumdem pondere ju-
mentorum, de Dei donis ac datis, et benedictionibus
Virginis percepturi, sese in fœnum viride prostra-
verunt. Tum is, qui eorum sarcinis manum immit-
tere familiariter consueverat, b sistarcias evidenter
aperiens, dum ea, quæ in monasterio pro benedic-
tione acceperat, et propria conscientia teste, ipse po-
suerat, rursum tolleret, et discumbentibus appone-
ret, miro admodum modo invisum antea et intactum
aspexit et sustulit piscem, ipsumque inter cetera,
quæ ministrandi officio apponere festinabat, haud
absque nimia atque terrificata apposuit admiratione.
Non tamen mirum, quod acciderat ante ejusdem ino-
pinati pisciculi fractionem, ausus est silentio tegere,
verum, ut acciderat, cogente admirabilis signi vir-
tute, compulsus est enarrare. O, inquit, socii, fidi-
que collegæ : nequaquam existimo vos de acceptis
monasterii eulogiis prius cibum debere percipere,
quam de eo, quod nobis præsentia accidit signo
clarissimo, laudes Domino decantare. Nam ante po-
situm, quem vos cernitis, piscem, nescio quis ad
vestri edulii pabulum præparasset, et unde venisset,
quisve in sistarcia victifera posuisset! Unum hoc ve-
raci sermone confiteor, nec domi tulisse, nec in via
aut dono aut pretio acquisisse : sed neque ad mo-
nasterium, aut istum, aut quemlibet alium acceperat.
Reminiscitur igitur vestra sagax prudentia, pisces
in eodem arcisterio humiliter postulasse, verum ac-
cipere nullatenus potuisse. Hujus rei, Deo teste, me
veriloquum et conscium testem adhibeo, nullius alte-
rius, nisi divini muneris destinatione collatum. Qua-
propter animadvertite, et diligenti consideratione
perpendite, eundem in cibum non esse sumendum :
verum ad indicium fidelis populi, ad cœnobium ocys
remittendum; ut ibi fideliter servetur pro signo,
quem cœlesti meruisti accipere dono. Quod audientes
et incredibili admiratione stupentes, Domino gratias
reddiderunt. Postea de percepta benedictione mo-
nasterii cibum cum maximis hymnologis capientes,
quis ad cellam Virginis piscem reportare potuisset,
curiose tractare cœperunt. Sed cum nullum ad præ-
sens invenire potuissent, qui eum fideliter deporta-
ret, sumpto velociter necessario corporis victu, iter
arripere jucundum, non obliti secum vectitare pis-
ciculum. Ubi vero ad villam, quæ dicitur c Dietfurt
feliciter pervenerunt, obvias ibi Dei famulas superius
nominatas cum magno cordis habuere tripudio. Qui-
bus cum rei gestæ seriem narrassent, piscem etiam
tradiderunt, ut eorum manibus veheretur ad d
sancta, in quibus Christo largiente, crebra fiunt mi-
racula. Detulerunt igitur ad monasterium, et tam
Matrifamilias, quam omnibus exhibentes, suspende-
runt in latere prominentis parietis dedicati, ut ibi
cerneretur a cunctis, notumque fieret omnibus, non
falsum, sed verum esse quod scripsimus.

D
AUCTORE VOL-
FARDO PRESB.
piscis divinitus
peræ imposi-
tus,

b

magna lætitia
servatur,

E

et ad S. Wal-
burgem de-
fertur :

c

d

F

cap. 10
e f
g

loquela muta
redditur

salute

AUCTORE WOL-
FHARDO PRESS.

in reditu,

cap. 11

h

i

B
boves furto
abducti

dominæ suæ

k

a S. Walburge
redeunt

sistuntur :

salute tristes ad propria repedarent, quadam nocte, cum lassa omnes quieti corpuscula tradidissent, ipsa quoque somnifero pausaret in lectulo, affuit ei quædam elegantis speciei, miræque venustatis puella, quæ ei flatu placidissimo insufflavit in aures. Quæ statim evigilans, et de eadem felici visione curiosa meditatione pertractans, ligatæ ei solutum est vinculum linguæ, et modulos promptæ cœpit exercere loquelæ, referens debitas munerum largitori laudes, qui locatis secum in superis Sanctis, plurima valere donavit in terris. Unde comites et universi qui audire mirati, lætisque meatibus proprias revisere tellures. Sed prudenti animo cogitantes, non decere tam evidens miraculum reticere, notum per suos monasterio sacræ Virginis facere studuerunt, ut Dei famulabus et omnibus fideliter audientibus fieret cognitum, quod in eadem fœmina divinitus est ostensum.

18 Matrona quædam genere et moribus clara, nomine Dietbirga, illis in partibus pene cunctis notissima, a finibus Alamanniæ regionis ad monasterium venit, Dei famulabus inibi commorantibus h impressura, consueto more, solatium, et pauperibus necessarium datura i subsidium. Hæc cum mente promptissima atque devotissima voluntate tam Christi ancillis, quam egentibus partiretur, vergente jam ad occasum noctifuga die, densæ noctis atræ successere caligines. Pasantibus itaque universis, minus provida regiminis curiositate etiam ei, qui cum onusto advenere carpento, nocitura sopiti quiete dormire bubulci. Hi autem qui crassis in tenebris nequaquam obdormiunt, verum ut dormientibus noceant semper invigilant, videntes fessa labore corpora humi dejecta, et jugalia quatuor sine ullius vigilis custodia stare jumenta, procaci manu injecta, eadem cornigera furati sunt pecora, non suæ utilitati servanda, sed dominæ necessariæ servituti iterum mancipanda. Tota enim nocte eosdem, quos furto temerario ceperant boves, casso labore minantes, ad eundem per quem domina animalium reversura fuerat, studuerunt tendere callem. Vere enim dignum extitit, ut eorum captiva exsisteret præda, quorum mens fuerat diabolo capiente captiva. Cumque mane illucescente, a lectulis cuncti exurgerent, surgentes etiam cum aliis boum feniferi k pulsores, furatos invenere jugales. Hujus rei dispendio animo graviter vulnerati, tandem dominæ propriæ adhuc in eodem monasterio constitutæ, furtum, quod acciderat, retulerunt. Illa fœminei cordis tacta mollitia, familiam asseruit esse culpandam, quæ tantum, taleque facinus ausa fuisset admittere, et monasterium in orbe celebre ausu temerario violare, ac, famositatem per universum pene mundum, multorum relatione protensam, tanto crimine infamare. Audita hujuscemodi objurgatione inconditæ facundiæ, matrisfamilias pia simplicitas incredibili cœpit pudore pallescere, et animo fluctuante vehementius æstulare. Tandem l accita inculpabili summa cum celeritate familia, partim minis atque terroribus, partim eam cœpit appellare blanditiis; ut si objecta foret culpabilis noxa, salutifera confessione peracta, indignam pervenire mereretur ad veniam. Verum furto haud rea domesticorum ecclesia et immunis a culpa, nec furtum reddidit, nec se in crimine tantæ pravitatis involvit. Adhuc tamen mulier suspicionis urenti carbone in cordis intimo constituto, cœpit remeare ad propria, relicto in atrio monasterii, quod deduci jusserat, exonerato carpento. Cumque anxio et nimis sollicito corde incederet, invenit in media publica via stantes illos, quos latronum comprovincialium sublatione perdiderat boves, adventum dominæ præstolantes. Denique viso miraculo, fallacem et suspiciosam conscientiam tacita objurgatione culpa-

vit, et pro imposito familiæ furto vehementer erubuit; boves proprios tulit, et gemino referta de onere, ad propria rediit.

19 Quodam igitur tempore contigit, ut porci ejusdem domus in pascuis pascerentur. Adveniens itaque atrox et sanguinarius avido gutture lupus, suem de grege atroci dente diripuit, et ad saltus optati latibulum, aspiciente pastore, devexit. Secutus est, sed nec prædam abstulit, nec invenit: indeque vacuus recurrit. Lupus vero insolito more illam, quam rapuerat, sarcinam, pastoris more illæsam servavit, et duobas m custoditam diebus, tertio sanam ad gregem redire permisit, prius lætus de illo, quod extulerat, onere: tristior postmodum, quia non potuit satiari de carne.

a Diethilda et Ruathilde ante nominatæ sunt: illa aliis Diathildis, hæc Rathildis, Radhildis. Rodilis. — b MS. Ben. sistartias. Ita 1 Regum cap. 9 panis deficit in sistarciis nostris et cap. 2 Vitæ prioris S. Genulphi 17 Januarii. levatur thesaurus in sistarciis, unde forte sistarcia deducitur. Σιταρία Græcis est annona militaris. σίτος frumentum, σίτος cibus et panis. Alii cistartiam scribunt, ut sit cistella, qua deferitur panis, σίστην cista, ἀπὸς panis. — c MS. Ben. Diofurt. — d aliis, altare. — e Aliis Thuringia et Turingia, Remneccius Tyringos dictos tradit a Tyragetis populo ad ostium Tyræ fluminis degente. Quod necdum apud alios legimus. — f De Burchardo supra cap. 1 actum. — g MS. Ben. Dietharius. — h Idem, impensura. — i M. Eystel. presidium. — k MS. Ben. provisores. — l Alii avita. — m MS. Ben. intactum.

LIBER QUARTUS.

Alia miracula ibidem patrata,
ex eisdem MSS. et Stevartio.

PRÆFATIO

Volueram hujus opusculi breviloquio metam imponere dissolutam; verum concurrentium jugiter mirabilium rerum atque signorum desiderabilis novitas iterum iterumque adscribendum impellit atque provocat, et ut perfecto opere ad finem usque perducam, frequenter invitat. Non enim in initio galeati militis præliantis virtus ascribitur; verum in fine efficacia victoriæ virtus cum favore a referentibus propalatur. Dignum est enim, ut laus prædicetur in fine, et finis decoretur in laude, Domino dicente: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Quapropter libelli quartum, Christo favente, exordium capiam, ut et transcursis stylo corrente gloriosis sacræ Virginis miraculis, ad promissum dialogum veniam, et in eo pro ingenioli quantitate admisso sudore decertem. Si quid ergo in hoc opusculo invisum et inauditum lector invenerit, pia mentis intentione percurrat, et Dominum solum mirabilia facientem agnoscat. Non enim membranarum annotata essent, si mirabilia non fuissent. Legimus namque, quia signa non fidelibus sed infidelibus data sunt. Unde credimus in novissimis temporibus atque periculosis multa inaudita operari Christum per suam amabilem Virginem velle prodigia, ut bestiales innumeræ in seculo hominum mentes, quæ prædicantium converti despiciunt verbis, saltem inauditis inclinarentur ex signis. Quisquis ergo legere et audire desiderat, cordis, si est, rubiginem tollat; et, dum me vera scribere experimento didicerit, credat, sciatque me non signorum esse fictorem, verum fidelissimum exceptorem, ut pro hoc labore liberari merear a peccatis, precibus et interventionibus Virginis. a

a Capitulum hic syllabus sequebatur.

1 De quodam claudio curato.

2 Item de alio claudio curato.

3 Ubi claudus alius est sanitati restitutus.

4 De muliere pedibus resoluta

5 Ubi item alius debilis pedibus sanatus.

6 De muto et claudio sanatis

7 De dæmoniaca curata

8 De cæca, quæ visum recepit.

9 Ubi cæcus quidam illuminatus est.

10 De alio cæco illuminato.

11 De illuminatione alterius cæci.

12 De muliere, quæ cibi et potus communem victum multo tempore non potuit percipere.

CAPUT I.

cap. 12
sus a lupo
servatur et
dimittitur.

m

sistartia

E

Matth. 34. 13

F
1 Cor. 14. 22

a

Capita lib. 4

A

CAPUT I.

*Claudi octo et mutus ope S. Walburgis sanati.*cap. 1
a
Claudi sanati

Claudus quidam in famosissimo a Fuldensi monasterio plurimo tempore commoratus, famam Virginis audire promeruit. Qui ab illo die, quo erectis auribus verba referentis misellus excepit, tanto est amoris incendio inflammatus, ut ejus vix queat explicari affectus. Cœpit denique et viam et conviatores æstuanter inquirere, ut ad monasterium Manhein mereretur aliquando pervenire. Tandem compos voti effectus optati, et viam didicit et commeantes invenit. Tum animo jam feliciter saliente, gressu tamen obliquo cunctis notum oratorium adiit, et non claudicante spe, claudus corpore in ecclesiam introivit. Ubi dum attentissime Dominum exorasset, reflexo in gradu directo curvissimo pede, gratiam quam quæsierat, statim ambulandi promeruit.

cap. 2
b
c

3 Alius quoque ex villa, quæ dicitur b Tuzinga, nomine c Elimpertus, simili pedum debilitate quassatus, dum plurimis evolutis temporibus acrius laboraret, visum est ei, ut Virginis basilicam adire debuisset, ejusque ibi benignissimam clementiam imploraret. Quod et fecit. Arrepto igitur, quo potuit itineris gressu, voti desiderabilis effectum, quanta valuit aviditate complevit. Sed veniens prius se in oratione prostravit, et reum peccatis pectus pugnolundente corripuit, et veniam fuis lacrymis postulavit : quam et accepit. Nam statim omnis ab eo curvado recessit, atque orthometron insueti tramitis sumpsit, et gratias Altissimo retulit.

cap. 3
d

4 Helemgerus etiam a Franciæ partibus quidam eodem pressus incommodo, devotus advenit, atque in ipso loco aliquo tempore mansit. Cumque pendentia de muro claudorum multorum jam de sua recuperatione gaudentium sustentacula frequenter adspiceret, de sua quoque cœpit et ipse salute tractare, atque submisso in terram vultu pallido, Christum attentius invocare. Qui dum id sæpius faceret, illam, pro qua precatus fuerat adeptus est sospitatem. Qui duo hactenus vicem acquisitæ gratiæ rependentes, sese in competenti armentario servitio manciparunt; ut ibi debitum redderent famulatum, ubi sanitatis consecuti sunt gradum.

cap. 4

5 Si de omnibus, qui illic incessu pedum potiti sunt, claudis voluero texere orationem, ante deficiet dies, quam signorum evidentia plurimorum. Verumtamen ea, quæ ad memoriam veniunt, non æstimo silentio conticenda, quoniam, ut legimus, Dei narranda sunt opera, cujus sunt inexquisita judicia. Ideoque quamdam fœminam e Manswindam, ad mentem reducere festinemus, ut ipsa quoque, qualiter curata sit, enarremus. Ex villa namque quæ dicitur f Truthinga adveniens, et medelam corporis animæque in monasterio quærens, (erat enim pedum debilitate deformis et inhonesta) diutius ad cœlum orationis voces e pectore lugubri destinavit, et, ut sui Omnipotens misereri dignaretur, prolixo precatu flagitavit. Cui mox divina virtus et miseratio affuit, et gressum, quem perdiderat, integerrimum reparavit.

cap. 5.
g

6 In ipsa villa, in qua monasterium celebre situm est, puer vocabulo g Beretgisus erat, in quo vivifica Trinitas ipsum idemque operari dignata est signum. Fuit enim per tres annos gressuum ambulatione privatus, ita ut ad nullius fructuosi operis exercitium habilis esse videretur. Quem tollens nimia referta mœstitia genitrix, nuncupamine Ratila, ad basilicam detulit salutarem, ibique ante oculos Divinæ majestatis exposuit, et ejus inenarrabilem miserationem cum lacrymis et gemitu postulavit. Videns itaque de excelso cœlorum habitaculo Dominus

Februarii T. III.

mulieris fidem, curavit infantem, et matris precibus fecit ambulantiem. Quo audito, domina utriusque, infantulum tradidit eidem ecclesiæ jure perpetuo possidendum, ut ibi quamdiu adviveret, servitii jura impenderet, ubi vires ad famulandum recipere meruisset.

7 Similiter Romanus quidam adveniens, et in porticu aquilonari, cum carruca, in qua delatus fuerat, miserabiliter jacens, sequenti die postera ambulandi meruit facultatem.

8 Accidit præterea quodam tempore, ut h Hildegarda Domina, pacifici Regis Ludowici filia, orationis gratia cum i Luitpoldo famosissimo Comite ad jam dictum monasterium deveniret. Non ergo immemor beneficiorum sacræ Virginis, præsertim cum sciret et crederet multa ibidem facta esse, et pene quotidie fieri miracula, adduxit in comitatu sequenti k ab ortu originario mutum, ut si dispositione superna gratissimum directi faminis donum mereretur percipere, audita apertius crederet, dum visa fidem auditis darent. Luitpoldus quoque, ut suspicor, non dispari desiderio tactus, commeantem secum detulit claudum. Ubi dum eadem nocte quiescerent, matutinali veniente synaxi, omnes in ecclesiam celeriter festinarunt. Cumque Dei famulæ inibi servientes Dominicos cœpissent concrepere concentus, astantibus etiam his, qui secum detulere prædictos debiles; mutus soluto vinculo plectri, clara cœpit loquelas emittere voce, et mirabilem Deum in Sanctis suis cordis jubilo collaudare. Et non solum ille verum etiam omnes, qui officio matutinali intererant, omnipotentem Deum collaudabant. Cernens ergo ille, quia, ut desideraverat, ita rei eventus impleverat; magno exhilarati cordis repletus tripudio, elevatis in cœlum manibus, gratias omnipotenti retulit Deo.

9 Sequenti denique ejusdem felicitis horæ momento, et Luitpoldi prætaxati Comititis fustifer claudus cœpit exilire gaudenter, ac Salvatorem suum benedicere congruenter. Idem etiam Comes venerabilis, ut cognovit suum, quem detulerat, claudum exilientem, et laudantem Deum, lætitia cordis exultans, mirificum benedixit Dominum.

10 Ut ergo jocunditas gratulantium duorum cumulantius augetur, duo evidentia et aperta miracula tertium roboravit. Nam quædam cujusdam clauduli mater, cum vidisset præeuntia signa duo esse patenter ostenta, et ipsa suum, quem exposuerat lamentabili editu natum, subintulit ad curandum. Sic præcedentibus curatis duobus, postremo astantibus universis sanatus est tertius. His ternis, duo præcipue desiderantes visis miraculis redierunt ad sua, ista narrantes e plurimis.

a MSS. aliqua Fuldunensi. De eo actum 4 Febr. ad Vilam B. Rabani. — b Sievartio Tubinga, Academia antiqua nobilis, et sedes antiquorum Palatinorum et Comitum Tubingensium, de quibus Laxus lib. 8 de Migregent. pag. 408, Crusius par. 2 Annal. Suev. lib. 7 cap. 1. — c Siev. Elmpertus. — d MS. Ben. Helmgerrus. — e Idem Mansuindam. — f Sievartius Wasser-Truchtingam appellari asserit. civitatem Decanatus ruralis titulo insignem. — g MS. Ben. Perrechisus. — h Alis Hiltigarda et Hildegardis, coram Arnulpho accusata, regis possessionibus privata, exul in monasterio Chemissem vixit: in gratiam recepta, sua majori ex parte recepit. *begino an. 894.* — i Luitpoldus, alius Luitboldus, Leupoldus. Liudboldus, Luitpaldus. nobilissimus Dux, cujus viribus, consiliisque res Boica sub Arnulpho ejusque filio Ludovico, qui eum suum propinquum vocat, stetit inconcussa. Huic ab Hungaris anno 908 occiso successit Arnolphus filius, illustris Bajuariæ factus Princeps. Consule Annales Boicos Brunneri lib. 7 et aliorum. — k MS. Ben. filium excisum.

CAPUT II.

S. Walburgis patrocini dæmoniaca liberata, et iv cæci visu donati.

De præteritis, quæ hactenus enumerata sunt, ipsa jam ratio finem cogit imponere, ut ad alia, de quibus narrandum est, calamum valeam inclinare. Multiplicia enim multipliciter enumerantur, resque

69 per

D
AUCTORE WOL-
FHARDO PRESB.,

VI

cap. 6
h
i

k

E
mutus sanaturClausus
VII

VIII

F

Tubinga.

Hildegardis

fil. Ludovici II.

Luitpoldus Dux
Bajovaræ.

cap. 7

A Ex quo gavisus, cum conjuge sibi unita, nec non familia universa, directo ad monasterium calle, ubi sanata fuerat famula, venerunt; et rei gestæ veritatem, sicut auditu didicerant, invenerunt. Qui mox pro munere donarii congruentis, eamdem sui juris et dominationis ancillam, in qua signum ostensum fuerat, altario gestientes tradere voluerunt, ut ibi jugiter deserviret inter alias inibi famulantes. Verum hoc Liubila renuit, et in eodem loco aliquandiu manere præcipiens, post paucos dies dominis sanam et incolumem retransmisit.

17 Sed statim ut rediit, languorem incurrit. Videns autem præfatus mulierculæ dominus haud sanum fuisse consilium, quod a monasterio quoquo modo foret abstracta, præsertim cum liquido videret, quoniam esset iterum divinitus visitata, consultius fore dijudicans, ut eam patenter Virginis dominio ex suo jure contraderet, rursum cum prompta animi voluntate deductam ad cœnobium famulam languore corporis stimulatam, a suo in perpetuum servitio fecit immunem et traditione peracta firmissima, Virgini reddidit servientem. Quod dum fecit, statim convalluit. Ubi ergo se vidit valentem, de sospitate acquisita cœpit esse lætissima.

B Verumgulæ appetitu permaximo sæpius tacta, crevit etiam in ea immoderata cum pudore tristitia. Visum est ei denique, ut suæ confusionis enormitas alicui ex sanctimonialibus medicinali confessione secretius panderetur; quatenus, divina operante virtute ab eadem erui mereretur. Cumque opportuni temporis congruentia speculata, Deithildam ejusdem procuratricem ecclesiæ in remotioribus positam contemplaretur, verecundiam *d* balbutientibus labiis professa est suam, et ut sui miseretur orationis sanctæ juvamine, et consilii rationabilis firmitate, toto mentis est deprecata conanime. At illa, ut moris est timentium Dominum, dum flebilem confessionem audisset, eventum suæ miseriæ sollicitè confitentis, flexibili ei compassa est animo, cœpitque prius, oratione peracta, diligenter inquirere, quo ei valeret mederi consilio. Tunc venit in mentem, ut ei panis benedicti portio conferretur, et sic ei appetitus mali desiderii tolleretur. Accito denique Himondo venerabili, ut vultus indicat, proboque Presbytero, petiit, ut panis allatus mox benediceretur ab eo. Qui illico, ut mos est benedicientium, benedixit, et de ipso percipiendum fœminæ tradidit. Ut ergo ex eo gustavit, paulatim esuries ita se subducere cœpit, ut miro modo, sicuti prius de die in diem cumulata excreverat, ita postmodum quasi viribus fractis, infirmata tabesceret. Sic pro esurie, crescente fastidio, ad ultimum nihil aliud, nisi caseum aut lac edere potuit, et quoties ut biberet aliquid sitis extorsit, pro potu communi lac solummodo sumpsit. Et hoc, anno fere dimidio. Postea vero, si quando hæc eadem Dei dona gustatura suscepit, statim expuit.

19 Cumque sæpius, sæpiusque eundem cibum potumque perciperet, et quoties sumeret, toties inclinata renceret, cernens laborem spuendi ulterius tolerare non posse, petiit cum demissa satis humilitate, a supra jam nominata Dei famula Diethilda, ut nihil ei stipendii virtualis impenderet; quippe cum omne quod impenderat, perdidisset. Tum Dei famula ut verba suadentis, imo precantis audivit, licet nollens et invita, consensit. Tamen satis mirari cœpit, qualiter corpus viventis, nisi ægritudinis molestia prægravante, sine virtualibus a mundi origine institutis, possit subsistere. Crevit ergo cum admiratione inexperta a seculis virtus, quam misericors et miserator operatus est Dominus. Igitur prædicta Dei ancilla, quid de illa ageret, procul dubio æstuante, ad eam tandem, quæ in ipso vico prope

monasterium Virginis e regione montis sita est, ecclesiam destinavit: et cuidam ex consororibus suis, quæ ibi procurandi gratia fuerat constituta summa cum diligentia commendavit. Illa non ignorans, unde res ageretur, suscepit, et cum omni diligentia custodivit, sexque hebdomadibus fere secum tenuit, in quibus nec aliud manducavit, nec quicquam potus corporei sumpsit.

20 Illis expletis, Deithildis jejunam visitatura ad basilicam venit. De cujus statu et conversatione dum attentius inquisisset, audivit, sicut prius audierat, ab omni cibo, potuque eam bis terna Sabbata jejunasse. Tum illa, ut solitum est mulieribus, multis lepidisque quempiam mulcere blanditiis, ut suis valeant inclinare sermonibus, cœpit eam lenibus aggredi hortamentis, ita inquires: Miserere, o misera, tui jam pene exanimi corporis, miserere animæ pereuntis, et quasi jam inferni januas penetrantis. Quis enim vivens, si victus privetur solatiis, non statim privabitur vita? Quis mortuus, dum vivente adhuc in corpore constitit, non tali juvamine vixit? Noli, ait, noli, carissima filia, hujusmodi te obstinatione seducere, quin potius ad mentem festina redire, et aliquid cibi potusve tibimetipsi consulens percipe. Quis sane de te hujusmodi famam agnoscens, aliud, nisi ridiculum et deliramentum esse fateatur, cum vere nullum vivere, nisi virtualibus corporeis posse testetur? Age ergo, audi vocem fideliter suadentis, Dei Virginis famulæ, et gustans paullulum de communis cibi eduliis potusque liquore, vires resume, ut nobiscum pariter vivere possis in pace. Pallor enim ostendit in cute, quod te compendium cito rapturum sit mortis acerbæ. Si vero aliqua inimici falleris fraude, fatere, filia, fatere, et noli erubescere. Credo pro certo, si feceris, quia statim Christi virtute, sanctæque Virginis prece erueris. Non est, fateor, dignum, ut tale aliquid ad aures perveniat mentium reprobarum, quæ semper Christi virtutibus obire conantur, et de earum vanissima falsitate vivam pervertere veritatem: ne, dum hujusmodi ineptam audierint fabulam, operatrici virtutum incipiant derogare, nosque ejus devotas ancillas falsiloquas gannienti ore clamare: ficque fiat, ut plura, quæ acta sunt et aguntur in isto felici loco miracula, ex uno inaudito et idcirco incredibili tegantur prodigio. His auditis ancillula *e* corde compuncta volebat quidem aliquid gustare, nec poterat, quia eam, ut credo divina sagina pascebat. Sed ne hortantis Dei famulæ blanda et suasoria contemneret verba, ex deteriori, quam nominant, sicera (deterior enim est, quia posterior) pocula ab ea sibi petiit propinari. Ex qua dum impressis vasculo labiis modicum ebibisset, per tenues statim oculos, nec non per odoriferas nares erupit, ita ut mox visum amitteret, quo lucem cernere consueverat temporalem. Tum iterum ab eadem, in qua tunc morabatur basilica, ad Virginis perlata est oratorium, prius in jam dicta ecclesia duobus dimissa diebus. Veniens igitur cæca, ibique juxta morem pristinum jejuna consistens, parvo interjecto temporis emolumento visitata clementer a Domino, visus adepti meruit recipere sanitatem.

21 Perstitit tamen in ipsa, in qua dudum perstiterat, cunctis abstinentia mira. Cumque materfamilias Liuwila, ceteræque secum commorantes Dei ancillæ de hujusmodi re oppido mirarentur, accepto tandem sano consilio cito Pontificem venerandum, ad cujus dominium et diocesim idem pertinet monasterium, adierunt, remque per ordinem, qualiter ab initio gesta fuerat, narraverunt: ut tale signum, si tamen probabile et efficax videretur, ejus roboraretur judicio, cujus deceret aut asseri aut negari elogio. Ille vero, ut audivit, obstupuit;

non

D
AUCTORE WOL-
FHARDO PRESS-

sex hebdoma-
dis:

E
importuna
persuasione

6
siceram bibit:

F
emittit per
oculos et
nares:

inde cæca:

visum recipit:

iterum dili-
genter obser-
vata abstinet
omni cibo et
potu,

eundem
amissum se-
cundo recipit:

Ingluvies
indicata
sanctimoniali:

d

tollitur pane
benedicto:

C
succedit fasti-
dium:

abstinet omni
cibo et potu,

AUCTORE WOL-
FHARDO PRÆB.

A non tamen liquido credidit. Verebatur sane, ne aliqua milleformis astutia deceptoris fraudata, visus hominum falleret, et in remotioribus posita, victum communem perciperet. Timebat e contra, ne, si signum admirabile, ratione veritatis dictante, non crederet, delicti culpam incurreret. Quocirca cum suis prudens consilium sumpsit, et Meginperto, qui eidem altari deservit, Presbytero, Pontificali auctoritate iterum iterumque mandavit, ut eam, de qua loquimur, famulam in suam custodiam sumeret, et sex plenas hebdomadas, cum summa diligentia et industria conservaret, ut si intuitus humanos astutia diaboli falleret, diligentius observaret. *f* Quod prædictus Presbyter et diligentissime observavit, et requirenti Episcopo fidelissime renunciavit. Tunc Episcopus omni dubitatione deteresa, quasi jam compulsus credidit, et ut crederetur a cunctis, sua auctoritate firmavit. Sic denique adhuc jejuna consistit tertio a solennitate Confessoris Christi Martini vergente anni circulo usque ad diem hanc. Operatur tamen juxta modulum facultatis, quidquid ei fuerit commendatum. Cœlestem vero Eucharistiam dum sumpserit, nisi omni cum festinatione dormitum statim ierit, vomibunda consistit : atque hoc uno, ut testatur, remedio convalescit. Mirum in modum, B ut corpus humanum jejunia non abhorreat, et tamen vivens super terram gradiensque permaneat. Sed omne quod hic videtur impossibile, omnipotenti Christo creditur esse possibile. Qui cum esset Deus, et imago Patris, pro hominibus factus homo, contra naturam essentialis Deitatis, corpus, quod assumpserat, voluit esse passibile, ideoque ipse qui est, concedit esse omne quod est ; quia in eo consistit quod est. *g*

præterquam
Eucharistia

g

a Dreuthlingen oppidi sacri Rom. Imperii Marescalcorum a Pappenheim novo castro insigne juxta Almonium non procul ab ipso oppido Pappenheim. Ita Stevartius. — b Aliis Ederammi et Ederhammi. — c MS. Ben. curriculo. — d Idem MS. palpantibus. — e Idem Satis adhuc jejuna — f Idem MS. Quod et fecit, et ut prius narratum fuerat, ita et non aliter se invenisse narravit. — g Petrus Stevartius vir in antiquis MSS. eruderandis et illustrandis solertissimus, ad finem suarum Notationum in quatuor libros de Vita S. Walburgis sacratissimæ Virginis et Abbatissæ ab Wolfhardo Presbytero concrispsit editarum, lectoribus hæc monita prudenter inculcat. Nec quemquam moveat, inquit, quod in libellis miraculorum percensentur quædam, satis, ut primo intuitu apparet, exilia et minuta. Nam Deus in omnibus operibus suis, etiam parvis magnus, imo æque magnus est. Æque enim magnus est in formica, ac in elephante, æque magnus in cilice ac in camelo : qua nihil horum, nisi ab omnipotente illa dextera condi creari potuit. Hæc magnus ille Theologus Stevartius. Addimus et hoc monitum : si alicui sequentes Vitæ ejusdem S. Walburgis videantur supervacuas, et quasi absque ullo usu redundantes, inter legendum ut prætereant per nos licere. Nobis religio fuisset, si quæ a Pontificibus Adelboldo et Philippo, viris admodum litteratis, et in illustri constitutis dignitate, scripta erant, neglexissemus. Imo quam sexto loco Vitam damus, judicavit Stevartius vir tantus typis dignam, quam dubitavimus plurimum num prælo hoc reputeremus ; sed viri illius judicium evicit apud nos, et uti speramus apud lectores, qui uno quasi intuitu conspiciet, quis singulis prope modum seculis de cultu sanctissimæ hujus Virginis promovendo apud varium hominum piissimorum genus fuerit sensus.

VITA II S. WALBURGIS

auctore a Adelboldo Episcopo Ultrajectino.

Ex MSS. Ultraject. et in aliis, collata cum Capgravio, Historia Sanctorum ante annos CLXXV excusa, Surio, et Breviariis.

CAPUT I.

Gesta S. Walburgis, obitus, corporis translatio.

Postquam Deo cara Anglorum natio per memorandi Gregorii Papæ apostolatam a Gentilitatis errore ad Christianitatis veritatem conversa est, multi ob cœlestis spei remunerationem ex eorum numero ultra maritimam patriam usque ad b Francorum pervenerunt Imperium. Ex quibus Bonifacius sanctus, dum c huc in peregrinam pervenisset provinciam, quasi nativam adeptus est sibi patriam, dum d Moguntiacensis præsulatus ob sua merita adeptus est Cathedram. Ex ejusdem quo-

Ex Anglia in
Germaniam
venerunt
b

c

SS. Bonifacius.
d

que d Angliensis insulæ silva proruperunt huc ad D nos tres fœcundissimæ arbores, duo videlicet uterini fratres Williboldus et Winniboldus, cum Deo et hominibus sorore carissima Walburga : quorum prior, Williboldus scilicet, ordinante illum præscripto Bonifacio, ad Heystatensis Ecclesiæ promotus est pontificium : ibique angelicam vitam perdicens, tandem beatissime abiit, non obiit. Alter vero totum se Christi servitio mancipans, mundanaque omnia funditus respuens, locum, qui dicitur Heydanhem, sibi ad incolendum elegit. Ibique continuis orationibus munitus, spe roboratus, fide armatus, eandem, quam cum fratre, monachicam susceperat conversationem, strenuissime usque ad exitum animæ finiens multos post se f ad bene vivendi regulam prævius exhortatus est.

2 Post g horum vero discessum soror eorumdem, totius fœminei sexus decus post S. Mariam, Walburga, quibuscumque potuit se imitabile præbens exemplum, eidem puellaris catervæ monasterio in præfato loco Heydanhem præstituta est materfamilias, ad omnia quæ a Christo posceret semper efficacissima. Contigit ibidem quondam Vespertina hora peracta, revertente hac ipsa de ecclesia ad suum habitaculum, ut quidam ecclesiæ ejusdem custos, h Guomerandus nomine, ingruentibus noctis tenebris petenti Walburgæ lumen sibi prævium stultus denegaret. Ad quam injuriam insuperabilem retinens patientiam, cœnata sanctimonialium catervula, peractisque divinis laudibus, dormitorium adiit. Tunc mox mirum in modum ibidem tanta luminis flagrantia enituit, ut ejusdem domicilii pavementum penetrare videretur, et sic usque ad matutina permansit præconia. Stupentibus hinc omnibus Deo sacratis Virginibus, et exultantibus ad religiosissimæ Matrisfamilias lectulum concurrentibus, illique cœlestis fulgoris immensitatem insinuantibus, illa prorumpens in lacrymas, sublevatis ad Deum oculis et manibus dixit : Tibi, Domine Jesu Christe, cui humilis ancilla a cunabulis servire decrevi, de hoc collato munere gratias ago, qui ad excercendas ancillarum tuarum mihi cohærentium mentes me indignam luminis tui adjuvamine consolari dignatus es, tetrique horroris caliginem clementiæ tuæ radiis evacuasti : et id nequaquam meis, sed i fratrum meorum, tuorum videlicet famulorum, adscribo meritis.

3 Post obitum beatissimi k Episcopi Williboldi fratris S. Walburgæ, contigit illam, sicut fœminei sexus natura esse cognoscitur, l intolerabilis exinde fuisse impatientiæ. Tunc quodam vespertino tempore, nullo ex illa cognoscente familia, de monasterio egressa, venit ad cujusdam domum divitis : et ante forēs ejusdem quasi quædam peregrina et ignota sola constitit. Quam videns dominus domus, ignarus quæ esset, cum universis domesticis suis æstuabat, ne rapida suorum canum audacia eam laniando decerperet : jussit, ut, quæ esset, ocyus indicaret. Tum illa : Nequaquam, inquit, metuo, quod tu vereris canes me posse crudeli dente contingere, nec Walburgam (sic enim nuncupor) mordere valebunt. Ipse enim qui me huc ad tuam domum perduxit incolumem, ad locum, unde veni, illæsam poterit me perducere : et ipse domui tuæ conferet medicinæ solamen, si tota fide eundem credideris esse medicum medicorum. Quo audito, vir illustris a loco, quo sederat, illico prosilivit, animoque consternatus, quare tam nobilis puella et omnipotentis Dei famula ad ostium constiterit, requisivit. Tunc illam cum omni veneratione suscipiens, omnem illi debitæ servitutis famulatum exhibuit. Hora vero nocturnæ requietionis interrogata, ubi vellet requiescere, respondit, se nusquam alibi velle pausare, nisi in cubiculo, in quo ducta

Willibaldus,
Wunibaldus,
Walburgis :

f

g

hæc fil Abbatissa
Heidenheimii

h

nocte luce
cœlesti
illustrati :

i

k

l

F noctu egressa

canum ferociam contemnit :

puellam moribundam
precibus sanat :

A filia ejus usque ad mortem valida ægritudine perducta jaceret, cujus funebria jam a patre et matre præparabantur. Quibus præ nimio dolore ejulantibus, intravit cubiculum, et totam noctem educens insomnem, orationibus ad Dominum per transactam noctem profusus, in crastino puella incolumitate integerima convaluit. Quo viso parentes miraculo, Deo omnipotenti, qui occidit et vivere facit, percutit et sanat, multimodas persolventes gratias, amantissimæ Deo et hominibus Virgini plurima protulerunt xenia, seseque ejus sacratissimis precibus commendaverunt. Illa autem donorum pretiositatem refusans, Christumque solum ante omnia diligens, ad monasterium regressa est; et quanto magis in se divinam comperta est vigere clementiam, tanto ad arctioris vitæ *m* excellentiam semetipsam de die in diem coaptavit.

4 His duobus miraculis inter alia nobis cognitis in sua vita peractis, beatissima Virgo cum in Deo corroborata, mundum cum suis concupiscentiis penitus superasset, omnibus se sequentibus ad omnem religionem imitabilis facta, tandem ex hoc mundo triumphans, obiit, et ad paradysum sui triumphi bravium susceptura beatissime abiit *n*: et in eodem quo semper Christo ancillabatur monasterio, cum maxima sepulta est honorificentia.

5 Parvo ex hinc tempore decedentibus ejusdem Ecclesiæ Pastoribus, in qua S. Walburga condebatur, contigit Otgarium venerabilem virum Heystatensis ecclesiæ Cathedram obtinuisse, qui cum minori, quam ratio deposceret, honestate idem monasterium, in quo beatæ Virginis corpusculum humabatur, excoluisset; quadam nocte per visionem fertur sacra Virgo hujusmodi verbis illum compellasse: Cur, inquit, Otgari Præsul Deo digne, monasterium quo corpore sum recondita, sic negligenter hactenus habere voluisti? Nam servorum illuc convenientium temulentis quotidie calcor pedibus, vulgaribusque vestigiis comprimor. Cito enim cognosces, quoniam tale aliquod tibi indicium pandam, quo non recte te erga me et domum Dei egisse comperias; ut, si te reum exinde cognoveris, veniam merearis. Quod non falsum esse visum post non multum temporis, rei comprobavit eventus. Nam statim in proximo dum erecti essent parietes ejusdem fabricæ, et prominens trabium compago sequenti die super muros deberet apponi, noctu aquilonaris paries subito usque ad terram corruit; terroremque haud minimum tam domesticis quam cunctis circumquaque conversantibus incussit. Facto autem mane, cum ad hujusmodi spectaculum omnes pavidi convenissent, custos ejusdem ecclesiæ, nomine Reginfridus præscripto Præsuli Otgario per velocissimum hoc intimavit *o* nuncium. Qui hoc audito mox visionem, quam *p* viderat, esse completam intelligens, illuc acceleravit; atque cum omni festinantia ecclesiam cum devotissimis restauravit comprovincialibus, atque dedicavit. Transacto igitur anno memoratus Episcopus suos Archipresbyteros *q* Walconem atque Adhalungum cum quadam sanctimoniali, Liubila nuncupata, illuc transire præcepit, quatenus corpusculum S. Walburgæ cum summa diligentia effodientes et cum nolarum clangoribus hymnorumque concentibus, omni-que reverentia ad Heystatense deportarent cœnobium: quod cum omni populari exultatione *r* undecimo Kalendas Octobris perfecerunt. Sed et ejusdem Antistitis jussu fratris S. Walburgæ Winniboldi membra post tres dies *s* octavo Kalendas Octobris ex eadem ecclesia tollentes, ad eundem locum transferunt,

a Titulus in MS. nostro præfigitur: Vitæ Beatissimæ ac Deo dilectissimæ ac paradoxæ Walburgæ. Scriptam esse ab Adelboldo 10 Episcopo Ultrajectino diximus supra pag. 312 num 7 In anne-

xis miraculis Tilæ factis virtutes operaque ejus memorantur. — b Francorum Imperium late sumitur pro omnibus ditionibus, quæ Domino Caroli Magni ejusque posterorum subditæ fuerant per Gallias, Belgium, Germaniam. — c S. Bonifacius primo in Frisiam appulit tum Francis subjectam, atque tres annos, (Beka tredecim scribit) cooperatore S. Willibrordi in diocesi Ultrajectina et Frisiorum conversione laboravit: colitur 5 Junii. — d Fuerat plurimis annis Episcopus ad conversionem Gentium constitutus, tandem data ei Sedes Moguntina: eaque urbs tum metropolis Francorum appellabatur. Consule notat. 23 Serarii ad Vitum S. Bonifacii lib. 3 rerum Moguntiacarum. — e MSS. aliqua, Anglensis. — f In MS. et 2 Trev. ad benevivendum præmiis exhortatus. at prævius in Legenda Lovan. Surius mutato stylo ita scribit: multosque suis exemplis ad benevivendum studium perduxit. — g Ita omnia MSS. cum Capgravio et Lectionib. Brev. Morin. At Surius ita correxit: Ubi vero Winniboldus excessit e vivis, foeminei sexus etc. Consentit in priore Vita Wolfhardus. — h Alis. Gaumeradus et Goumeradus. Surio, Gonmeradus. — i Wolfhardus, precibus mei et tui devoti famuli fratris. — k Ita omnia MSS. cum Legenda Lovan. et Capgravio. At Surius delet Episcopi nomine. Winniboldum expressit, quam anno 761 obiisse supra diximus, et S. Willibaldum post obitum S. Walburgæ videri superfuisse. — Sur. immodico correpta dolore. — m MSS. Trev. et S. Max. clementiam excellentem. — n In Historia Sanctorum, seu Legenda tomo 2 Coloniae 1483 et Lovanii 1485 excuso, hæc interponuntur: Legitur autem, quod ipsa pro conservanda castitatis munditia, adeo virorum tactus in vita sua semper exhorruit, ut etiam post mortem, cum vir quidam corpus ejus sepeliendum contingeret. in testimonium pristinae custodiæ puritatis statim concuti et tremere coepit. — o MS. Antu. internuntium. — p MS. Ultr. audierat — q Sur. Valtoneim et Alungum cum Hubila. — r MS. Ultr. octavo. — f Idem, quinto.

CAPUT II.

Pars reliquiarum S. Walburgis donata Liubilæ Abbatissæ. Ingluvies aliique morbi sublati.

Sed postquam beatissima Walburga Heystatenses fines per semetipsam visitare dignata est; contigit postea ut memorata sanctimonialis Liubula a suis propinquis, multum sibi invidentibus, ita coarctaretur, ut tam violenter, quam ingeniose a sua eadem materna prope expelleretur hæreditate. Sed saluberrime anxia, inito consilio petiit ab Heystatensis ecclesiæ Ercenbaldo Antistite, ut sibi concederentur S. Walburgæ reliquiæ, quatenus si illa in obtinenda sua materna prævaleret hæreditate, hanc Christo suæque Virgini Walburgæ jure perpetuo condonaret. Quod quia a Deo sumpsit initium, ab ipso etiam terminum habere felicissimum meruit. Anno igitur ab Incarnatione Domini octingentesimo nonagesimo tertio, regnante Arnulpho, apertum est sepulchrum Walburgæ, beatissimæ Virginis, in quo tempore Otgarii Episcopi fuerat collocata, atque ob sepulturam ab eodem Episcopo minus procuratam in visione, ut jam præscriptum est, multum austeriter increpabatur.

7 a Contigit miraculum a seculo inauditum, multiplicibus atque manifestissimis compertum testimoniis. Quædam cujusdam familiæ ancilla, nomine b Fritherada, dum familiarius ceteris in obsequio sui domini suæque uxoris assidue ancillaretur, subitanæ ægritudinis molestia carpebatur: in qua dum miserabiliter biduo vexaretur, paulisper convaluit: sed tanta deinde succrevit sibi ingluvies, ut non saturari ullatenus, sed vix refocillari potuisset. Cui dum plurimam ejus propinqui victus copiam imprimis administrassent; illaque de die in diem majora semper subsidia concupisceret, quid de ea facerent solliciti tractare cœperunt. Nondum enim incesso fruebatur sed scabellulis flebiliter reptabat. Tunc suo suorumque consilio parentum, dominam petiit, ut præfata Virginis oratorium adire mereretur. Quo permissa, dum veniens instanter supplicaret die tertio debiliū pedum adepta est sanitatem. Quod audiens prædictæ familiæ dominus videlicet, ejusque domina, nimis gaudentes acceleraverunt illuc pervenire, eandemque ancillam S. Walburgæ in proprietatem ibidem jugiter ad serviendum dederunt. Sed Abbatissa præfata Liubila hoc renuit, ibique illam aliquamdiu manere permittens, post paucos dies domini suis incolumem remisit.

consilium

D
AUCTOR E ADEL-
BOLDO EPISC.
EX MSS.

sancte mori-
tur:

n
sepelitur:

Otgarium
Episcopum de
contemptu
sepulturæ
arguit:

Liubila petente
reliquias,

aperitur
sepulchrum
an. 893.

a
F clauda inglu-
vie laborat.
b

in oratorio
S. Walburgis
gressum
recipit:

A 8 Sed mox ut regressa est, pristino languore correpta est. Videns autem prædicta domina non bonum consilium fuisse, quod ullo modo a monasterio post sanitatem abduceretur, cum festinatione eam reducens, ecclesiæ in proprium tradidit famulatum, statimque convaluit : sed *c* intolerabili gulæ appetitu fatigabatur. Sed dum nimis inde laborans verecundaretur, inito consilio prudenter confessa est hoc cuidam Thiedildæ ejusdem monasterii procuratrici, quatenus ejus orationibus ab hac insatiabili ingluvie sublevaretur. Quæ ejus afflictioni compassa, salubre excogitans consilium, fecit eam accipere benedicti panis portionem a quodam venerabili Presbytero, nomine *d* Reimundo. Ut ergo ex eo gustavit, ita paulatim miro modo decrescere cœpit et annihilari, ut antea consuevit augmentari, ut tandem nihil aliud edere nisi caseum et bibere nisi lactis valde modicum circa fere dimidium annum potuisset. Postea vero ita illi penitus corporalis nutrimenti defecit desiderium, ut si aliquando tentaret de aliquo gustare statim evomisset. Cum vero cibi omnino sine celeri vomitu nihil posse gustare credula extitisset, rogavit prædictam Dei famulam Thiedildem, ut nihil vitalis stipendii illi impenderet, cum omne quod impenderet perdidisset. Tunc rem a seculo inauditam stupefacta, ullum quippe corpus posse absque alimento tamdiu vivere, quid de ea ageret, nimis æstuabat. Tandem ad alteram illius monasterii ecclesiæ ibi prope positam eam direxit, commendans eam cuidam ex consororibus ejus, quæ ibidem procuratrix constituta erat. Quam suscipiens cum omni diligentia observavit, sexque hebdomadis fere secum detinuit : in quibus eam nihil manducasse vel bibisse certissimum fuit.

9 Quibus expletis, venit præfata Thiedildis hanc visitare, quod factum fuisset, comperit. Tunc Dei ancilla Thiedildis diversis modis et blanditiis cœpit eam exhortari, dicens : Noli, carissima filia, noli hujusmodi obstinatione te seducere, sed potius ad mentem accelera redire, et alimoniam aliquid, tibi metipsi consulens, percipe; si vero quolibet falleris phantasmate, fatere filia, et noli erubescere : credo pro certo si feceris, quod mox Dominæ nostræ precibus adjuveris. His auditis ob nimiam objurgationem erubescens, *e* coacta tentabat aliquid gustare, nec poterat. Sed ne exhortantis Dei ancillæ suaviora verba contemnere videretur, petiit sibi de deteriori sicera porrigere. Ex qua dum permodicum invita degustasset, mox per nares et per oculos id parum, quod degustavit, erupit, ita ut mox cæca efficeretur.

C Tunc ad monasterium reducta non post multum temporis visum recuperavit : sed in eadem, qua prius cunctis obstupenda detinebatur abstinencia, perduravit. Cumque prædicta materfamilias totaque illa puellaris congregatio de hujusmodi inaudita unquam caussa nimis obstupescerent; inito consilio, Præsullem venerandum, ad cujus diocesis id monasterium subiciebatur, adierunt : remque per ordinem ab initio gestam narraverunt, quod ejus prudentiæ super hoc incredibili signo videretur esse discernendum et statuendum. Ille vero hoc audito obstupescens, nullo modo credulus, verebatur ne aliqua milleformis diaboli astutia delusa visus hominum falleret, eique alimoniam refocillatio in secretioribus positæ qualicumque arte administraretur. Tunc cum suis inito consilio, vocatoque de monasterio S. Walburgæ valde religioso Presbytero, auctoritate pontificali iterum iterumque mandavit, ut eandem ancillam, de qua loquimur, in suam susceptam custodiam, ne aliqua astutia humanos falleret obtutus, cautissime observaret. Quod et fecit, et ut prius narratum fuerat, a se diligentissime compertum Episcopo nunciavit. Tunc Præsul omni dubitatione detersa quasi jam

compulsus credidit. Sic denique adhuc triennio a S. Martini Missa usque ad illum consistebat diem. Operabatur tamen juxta facultatis modulum quidquid illi fuerat injunctum. Eucharistiam vero quoties sumere nitebatur, nisi cum omni festinatione dormitum iret, mox vomitabunda constitit. Quidquid ergo nunc humanæ videtur impossibile imbecillitati, omnimodis Divinæ facillimum esse credatur majestati.

10 *f* Postea igitur prudentissimus in omnibus Er-camboldus missus illuc cum suis aliis boni meriti viris Archipresbyteris corpusculum beatæ Virginis jussit effodi, inventumque diligenter contrectari. Quod nimia trepitatione cum divinis laudibus adimplentes, effodiendo invenerunt reliquias sanctissimæ Virginis, nimium adamandas, quasi tenui humore madefactas. Quæ quamvis tantum essent roscidæ, nullo tamen pacto, saltem unus pulviculus valuit manibus attractantium adhærere. Sublata tunc ex Heystatensi monasterio corpusculi sacræ Virginis portione, prout Episcopus dictatum habuit, turbulentissimus mœror et ejulatus Heystatensibus, quasi totam matronam sibi ablatam deflentibus, exortus est. Interea dum tanta optati muneris patrocina cum magna exultantium gloria ad locum, qui dicitur Movenhem, ducerentur : quidam forte epilepticus puer sacri ponderis feretro obvians, sub eodem se incurvans, ipsam quam quæsivit sanitatem recepit. Tunc subito, ut omnes commeantes testati sunt, tanta in eodem loco odoris redolentia confragravit, ut nares prætereuntium vel subsequentium feretrum ferre vix potuissent.

a *Sequentia miracula ex Wolfhardo selecta. Quod primum, narratur ab eo lib. 3 cap. 3 contigit an. 898, biennio post corporis translationem. — b MS. Anu. Fricherada, Sur. Friderada — c Additur in MS. Antuer. singulis diebus. — d Aliis Remundo, Himundo, Immundo, Mundo. — e In MSS. Anu. et S. Max. addebatur, tacebat. — f Sequentia ex lib. 1 Wolfhardi sumpta sunt, et coherent cum iis, quæ num. 6 hujus Vitæ leguntur.*

CAPUT III.

Varia miracula ope S. Walburgis patrata.

P Postquam ergo sanctissimæ Virginis pignora supra sanctum prædicti monasterii altare locata sunt, sequenti nocte contigit Abbatissam Liubulam ibidem affuisse; dumque illic tribus detenta noctibus, gravi podagræ morbo laborans se sopori dedisset, astitit ei quidam veneranda canitie Clericus, Williboldus, ut creditur Episcopus, S. Walburgæ frater (qui in eodem loco suam proprietatem hæreditario jure longe ante donatam habuit) eamque compellans ita ait : Liubula cur dormis? quare non surgens ad ecclesiam pergis? Ad quem illa : Ut quid nunc ad ecclesiam eundum est, cum necdum pulsata matutinalia signa sonuerunt? Ego quippe nec illic incessu pedum ullo modo pergere valeo, nisi aliorum manibus deducta fuero. Qui ait : Vade celerius, ne moreris, quoniam Williboldus eandem cum magno agmine intravit ecclesiam, qualiter sanctam sororem suam reconditam habeas, a te curiose perquirere volens. Quæ statim, acsi nihil incommodi perferens, surrexit; et de loco ad locum exiliens, basilicam, ad quam tetendit, ingressa est, divinæ clementiæ atque beatæ Virgini gratiarum actiones pro adepta sospitate rependit.

12 Quidam autem pauper a nativitate contractus, quasi quoddam cerneretur monstrum; dum inter plures ad S. Walburgæ patrocina confugientes, victus pariter et remedii solatium quæreretur, nocte quadam sibi dormienti apparuit beatissima Virgo, et ut ad ecclesiam pergeret, imperavit. Quo respondente, se algoris asperitatem perhorrescere, ideoque nec a loco quietis audere se saltem erigere. Ad quem illa

solam Eucharistiam percipit

Pars reliquiarum Moenheim defertur:

epilepticus sanatur:

Sanatur paralytica,

contractus,

A illa blandis respondit verbis : Vade miselle celeriter, quoniam ego te ab hujus frigoris asperitate qua nunc affligeris protegens, calida membra administrabo; mihique *a* pro redditæ sanitatis mercedula scabellula, quibus adhuc uteris incurvatis artubus, ad ecclesiam suspendere debebis. Qui quamvis pigerrime ad ecclesiam pergens, ibique paululum commoratus, ad suum anxius rediit hospitium. Mane autem facto iterum regressus illuc et ante beatæ Virginis feretrum se projiciens, circa tertiam horam subito palpitando se cœpit volutare in pavimento et protendere, et scabellula, sine quibus numquam se de loco transferre potuit, acsi divinitus e manibus evulsa, ante altare projecta sunt. Sicque membris omnibus consolidatis erectus ambulavit, et convalescens in eadem ecclesia ad dies vitæ suæ validus et incolumis postmodum administravit.

paralytica,

13 Allata est ad idem monasterium quædam mulier, nomine Reginsundis, ita membris omnibus debilitata, ut nisi aut vehiculo aut duobus eam inflexis inter se brachiis portantibus nullo modo transferri uspiam potuisset. Quæ ante altare, super quo Virginis feretrum continebatur, a suis exposita, celerissimam adeptam est sanitatem, ita ut sine alterius ductu per se efficacissime, quocumque vellet, pergeret, Jesum Christum et sacræ Virginis glorificans merita.

*operans ejus
festo puniuntur.*

14 Quædam etiam mulier de villa, nuncupata Stofohem, vocabulo Geyla, cum advenisset festus dedicationis illius ecclesiæ annuus dies, omnibus in illa regione solennizantibus, illa sola procaci animo parvipendens, suam ingressa est hyemalem zetam, et curciboldum, quem ad texendum prius erectum habuit, flexis cœpit texere digitulis dexteræ; sed cum duabus vicibus ex *b* glomite sive tramea, quam manu tenebat, in telam transponeret, inhæsit illi miserime insertus manui glomex, intumescens toto lacerto : sed quæ affuerant mulierculæ tantaverunt inclusum *c* glomitum singillatim dissuere *d* filis. *e*

b

c d e

*laborans
fastidio cibi
f*

15 Quidam vir nomine Ercamboldus expletis jam *f* triginta septem hebdomadibus, dum nullius generis cibo vel potu aliquatenus vesci potuisset, nec tamen pedum incessu fraudaretur, nisi languidus pergeret quo vellet. Tantum ovorum raris meditullis, modicissimoque leguminis suffragio vix pendulam refocillabat anxius vitam, gerens macilentissimum et imbecillimum cum vita sibi ingrata corpusculum, nec vini vel sicerae gustum ore ullatenus contingere delectabatur. Tunc sibi ægre dormienti vox blanda eum ita affatur : Cur, inquit, desidia languescens, neglecto tuæ valetudinis remedio, de tua vita sic omnino desperas? Age ergo, quod moneo jam, de tui status recuperatione securus, et ad monasterium Mouvenhem vade festinus, ibique beatæ Virginis meritis adjuvaberis. Cumque illuc celerius veneris, inventurus es ibidem tres sanctimoniales secus altare stantes, quæ *g* tibi consecratum sanguinem Domini de calice propinabunt; quem dum ab illis acceperis mox edendi, bibendique absque ulla dubitatione delectatio tibi associabitur et prosperabitur. Hoc igitur saluberrimæ vocis impulsu expergefactus, summa cum celeritate, ad jam dictum monasterium adductus est, qui illic ab oratione se erigens compertis juxta altare tribus matronis astantibus, visionem quam viderat exsolvit : moxque, ut de sancto calice degustavit, affuit ei magnum edendi et bibendi desiderium, sicque comestione et bibitionis totiusque corporeæ valitudinis remedio acquisito, cum nimia exultatione domum incolumis rediit, et in eadem incolumitate usque ad finem vitæ perseveravit.

*cœlitus moni-
tus,*

C

g

*veniens ad
reliquias
S. Walburgis,
sanatur :*

16 Contigit nimium mirabile, et, nisi plurimorum approbaretur cognitione, valde incredibile, (sed

divinæ Majestati nihil constat impossibile) inauditum nuper a seculo signum. Dum igitur maxima undique confluentium populorum ad S. Walburgæ basilicam turba conveniret, affuit inter illos quidam incognitus exul, peregrini habitu stans vel jacens, qui inter ceteros attentius et instantius oravit, quem Abbatisa Liubula intuens inter ceteros flebiliter perseverantiusque orasse admirata, eundem ab se vocari præcepit; et quis vel unde esset nimium curiose interrogavit. Ad quam ille : Gratias, inquit, Deo omnipotenti ago, qui me sanctissimæ Virginis Walburgæ meritis de maximæ confusionis scandalo, indignissimum peccatorem liberare dignatus est. Quod tam vos hic modo præsentem, quam omnes a me potius quam ab aliis, quam mirificum sit, audire oportet : et ne me aliquis divinam fallere conscientiam velle suspicetur, testor Deum, quem nihil latere potest, ante cujus assisto, licet indignus, altare, et S. Walburgam, cujus nimium compulsus suffragia requisivi, me nihil ficta sed veridica, in hoc miraculo, narratione relaturum, prout possibile est humanæ fragilitati.

17 Anno quoque *h* priori, quo famis atrocitas multos affligerat contigit duos pauperes eandem famis acerbiter, de loco ad locum, de regione ad regionem confugere; tunc contigit quemdam tertium, de longinqua regione, pauperem illis associari : quem ubi, vel unde pergere vellet interrogantibus, respondit se, sicut plures velle cognitum est, S. Walburgæ patrocinia quæsiturum. Tunc illi : Si illuc, inquit, eundi desiderium est, habeto nos ejusdem itineris, et consolationis consocios, ut simul multæ longinquitatis pericula transeuntes, mutuis confortemur auxiliis. Nam et nos ad eundem locum ire disponentes, victus inopia nimium constricti, et adhuc jejuni gradientes, vix vacillando gressu ambulare valemus. Quibus simplex conviator : Eia confratres, inquit, prolixi itineris longinquitatem Domino Jesu Christo commendantes, angustias depouamus. Et quoniam meridianæ requietionis imminet tempus, quæramus ubi disjejunandi modicumque pausandi aptus inveniri possit locellus. Quo invento, cum discumberent, et cum priores consocii, nihil commeatus secum habere conquererentur, ait qui supervenit *i* conviator tertius : Jam nunc lassi conquiescentes de meis pransuri cibusculis; postmodum ea ratione dormiamus, ut nimirum tertius securam vigiliam exhibeat duobus, ut sic gemina refocillationis et pausationis recreatione relevati cœptam in Domino profectionem perficiamus. Quibus hoc bonum consilium insidiosè approbantibus, sumpsit alter de duobus consociis somnum imaginarium; sed tertius, qui supervenit, mortiferum atque novissimum. Nam protinus contra innocentem consurgentes nefandissime interemerunt.

18 Quo perpetrato, quid de mortificati cadavere impiissimi agerent, coangustati, tandem eorum alter horribilem sarcinam propriis coaptavit humeris, cœpitque perscrutari, ubi in quolibet devio vel abdito mortificatum exposuisset loco. Tandem hoc invento, dum amplexum a se corpus conaretur deponere, cœpit a mortuo vivus arctius constringi, ut nullo conamine funeris pondus a se potuisset disjungere. Quid faceret infelicissimus? Anxius quocumque pergere studuisset, indeclinabilem sui facinoris proditricem ad se tenacissime conglutinatam, horrorem cunctis incutiens, comportavit. Cui interea fatigabiliter de loco ad locum vaganti quidam sibi cognitus obviavit; sed conspecto tantæ horribilitatis onere pene exanimis expallescens, tandem animo recuperato, cur tam horrificæ molis bajulus extitisset percunctatus est. At ille, ut sibi familiari amico credulus cunctum hujus commachinationis ordinem re-

ferebat,

D
AUCTORE ADEL-
BOLDO EPISC.
EX MSS.
ut peregrinus
quidam actis
S. Walburgi
gratiis,

curatus asse-
ruit,

h

E

alius peregrinus
ad
S. Walburgem
abiens,

i

dato comitibus
cibo
F

ab iis occidi-
tur :

hujus corpus
ab homicidæ
humeris avelli
nequit,

AUCTORE ADEL-
BOLDO EPISC.
EX MSS.
neque gladio
allierius ab-
scindi,

A ferebat, et ut suæ calamitatis commiseratus grave-
dinem, qua miserrime comprimebatur, a se exclu-
dere quodam modo comprobaret. Tunc ille facile suo
amico posse succurrere arbitrans, arrepto gladio
quem secum ferebat, mortificati corporis brachia,
gestantis amici cervicem vivaciter complexantia,
articulatim, nisi aliter nequissit, abscindere volens,
quatenus suum ab hujus inauditi ludibrii violentia
erueret amicum. Sed res mira et stupenda, et in
Domino Jesu Christo laudanda : mox ut manus il-
lius mortui cohærentes lacertos attigerant abscin-
dendos, abscissoris corpus quasi tenacissimo bitu-
mine conglutinabatur illis duobus. Sed statim divina
miseratione compunctus suorum scelerum collacry-
mando reminiscens, precabatur, quatenus immensa
Dei Clementia per B. Walburgæ suffragia sibi mi-
serrimo nimiumque facinoroso misereri dignaretur.
Cui hujusmodi supplicanti, suaque ad S. Walbur-
gam vota multifarie pollicitanti, multumque ejulanti
disnexum est corpus, et nimium libero consolatus
utebatur incessu, erectis oculis ac manibus Deum
semper et ubique, sanctamque glorificans Virgi-
nem.

19 Tunc pariter terrifico sarcinarum pondere
usque ad littus Rheni comitabatur, ibique dum ali-
quantulum constitisset, præscriptus miser tanti one-
ris gravitate et dedecoris confusione afflictus, ma-
lens mortis subire interitum, quam detestabilis et
ingratæ vitæ fastidium diutius sustinere, Rheni al-
veum conscendens, quatenus sic sibi suoque cada-
veris coagulati ponderi ignotam acquireret sepultu-
ram, cum omni impetu se præcipitavit in illius abyssi
voraginem. *k* Sed Rhenus tanti criminis immundi-
tiam, suam prædam non esse præsumens, absque
ulla morula parricidam cum suo morticinio vivum
ad littus revomuit. Stupefactus autem nimiumque
exterritus ejusdem conviator, et de ejus direptione
nimis congratulans, sicut de alterius calamitate col-
lacrymans, tandem miserabilem cum miserabili onere
derelinquens, ad S. Walburgæ monasterium concito
cursu advenit, reique gestæ seriem per ordinem
veridico ore ibidem cunctis narravit : summique
juramenti approbatione affirmare, si permetteretur,
libentissime voluit. Fertur namque præfatus funeris
captivitate detentus, B. Walburgæ Virginis præsi-
dia sæpe voluisse adire, sed numquam illius ecclesiæ
confinia posse contingere : ut liquido monstraretur
quanti reatus existeret vinculo colligatus, qui sic
procul, ne ad S. Walburgæ monasterium ullo modo
pertingere posset, coerceretur. Hunc multi cum jam
sæpe dicti oneris mole, qui tunc temporis extiterunt,
viderunt : unde constat nequaquam esse falsum,
quod tam plurimorum attestatione esse verum cor-
roborabatur.

20 Hæc itaque signa et prodigia hic nunc scripto
comprehensa, quæ Divina majestas in illa novitate
sublevationis ex monumento corpusculi, Deo et ho-
minibus adamandæ Virginis peregit, multum lau-
danda et admiranda sunt. Sed adhuc in diversis per
totum Francorum regnum provinciis, quæ ejusdem
Virginis reliquiarum pignoribus illustratæ consis-
tunt, quotidie plura excellentioraque præconio di-
gna efficiuntur per Jesum Christum Dominum nos-
trum, cui est cum Patre et Spiritu sancto perennis
gloria in secula seculorum Amen.

a MSS. Trevir. post redditam sanitatem scabellula. — b Wol-
fhardus. glomice seu trama. — c MS. S. Max. glomicem. — d
Idem et Antu. membris — e Quomodo eadem favina invocata
S. Walburgæ sapientia sit refertur a Wolfhardo lib. 1 — f
MS. Ultr. triginta. Wolfhardus, septem et viginti. — g Wolsh.
de altaris calice consecrato tibi poculum porrigent. — h Anno
894, ut probatum ad cap. 2 lib. 2 Wolfhardi. ubi hæc narratur.
— i MS. Ultr. et Trevir. commeator. — k Sequentiâ aliter nar-
rat Wolfhardus.

*S. Walburgis
variis locis
claret mira-
culis.*

MIRACULA S. WALBURGIS

TILÆ FACTA.

ex MS. Antuerpiensi Societatis Jesu.

EPISTOLA I

Custodis Tilensis ad Adalboldum Episcopum
Ultrajectinum.

Cum scribere cogitarem quædam miracula, quibus
Dominus noster Jesus Christus per merita S. Wal-
burgæ Ecclesiam suam misericorditer nostris tem-
poribus illustrare dignatus est, tu Præsulum spec-
tatissime *b* Adalbolde, menti meæ occurrebas, dig-
nus eo munere ut tuo nomini scripta sacrarem : quia
numquam quidquam tam commode facere aut dici
vel scribi potest ; quando id omnium opinione pro-
pria virtute superes. *c* Nota est enim cunctis tua
excellens sapientia, summæque vir virtutis et con-
sili ubique prædicaris. Omnium quoque judicio non
solum domi, sed etiam in *d* castris Imperialibus
præstantissimi et solertissimi hominis officia exer-
cere comprobaris. Si cui tamen hæc, quæ de te di-
cimus, dubia fortasse videntur ; respiciat Trajectum
diversis operibus a te auctam et ornatam, ibidem-
que novum monasterium S. Martini miro ingenio a
te fundatum et ordinatum, et mira celeritate paucis
annis pene ad perfectionem perductum ; ut hæc non
videantur ædificando constructa esse, sed quasi op-
tando subito ibi constitisse : sciatque de te nihil om-
nino assentationis proferri posse. Unde, si quid-
imperite dilatavi, sub tuam correctionem et defen-
sionem conferre decrevi, credens illud tua auctori-
tate defendi et nobilitari. Sed si adhuc quisquam est,
qui tuæ amplissimæ prudentiæ derogare conetur ;
videat etiam locum nostrum in Tiele, jam divinis
rebus florentem, et de quo me loquuturum promisi,
a superioribus Episcopis, omnibus solatiis destitu-
tum ; a te uno, pia consideratione, pene ad pristinum
statum restitutum. Prædia quoque ab invasoribus
diu retenta, quæ religiosi viri ad cultum Dei illic
tradiderant, restituisti. Ex quibus rebus facile colli-
gitur, quia terrena commoda non quæris, sed soli
Deo placere studeas. Quod vero me scripturum pro-
misi, ita gestum est.

2 Erat quidam ex Britannia conductus a merca-
tore in navim suam : hic veniens ad Tiele, arreptus
est a dæmonio : quem nimis furem, dum sui eum
verbis compescere conarentur, insiliens in eos, ma-
nibus omnes dilaniavit. Postea vero, dum fu-
rias ejus ferre non possent, comprehenderunt et in
corium bovis (quod lingua Britanniorum Hudifac
vocatur) illigaverunt. Tum vero in tantum debacha-
tus est, ut mirum in modum circa brachia, ubi lora
eum constrinxerant, magnitudine ovorum tumores
exrescerent. Post paucos autem dies sui familiares
in vecte eum afferentes, attulerunt ad ecclesiam
S. Walburgæ. Forte ibi custos ipsius monasterii ante
portas constiterat : cognoscens autem causam eo-
rum, ut illum in ecclesiam introferrent, jussit : qui
miser summo clamore, ne id fieret, prohibere molie-
batur. Illi tamen hominem introferentes, posuerunt
super gradus, ut jussum est, ante altare : et Ves-
pere jam incipiente decantari, tum vero voce horri-
bili, seipsum infra corium discerpens, majore vi mi-
ser sævire cœpit. Denique ubi ad Completorium
ventum est, jam saniori mente, ut nobis visum est,
quievit : et immobilis jacens usque ad horam alterius
diei primam sic permansit. Convocavit itaque custos
ecclesiæ Fratres, et Missa pro infirmo celebrata, et
psalmis congruis cum litania decantatis, traditum est
ei corpus et sanguis Domini. Quæ postquam gesta
sunt, nobis astantibus, purgatus dæmone, solutus
est

a
Exordium
epistolæ de lau-
de Adelboldi :

b

c

d

E

*Dæmoniacus
furens,*

F
ANIMADV.
PAP. 57

*deducitur
ante altare
S. Walburgis,*

e
et liberatur :
Joan. 5. 9

A est, *e* et prostratus aliquamdiu in oratione, surrexit: et secundum illum Evangelicum tulit grabatum suum, et ambulavit in domum suam. Per omnia benedictus Deus, qui in Sanctis suis tanta mirabilia, etiam in nostris diebus, operari dignatur.

*alius mem-
brorum tre-
more laborans,*

3 Alius etiam de villa Wisebadon in finibus Magontiae, nomine Martinus, miserabili aspectu venit ad S. Virginis monasterium. Tremebat enim toto corpore intantum, ut ad omne opus inutilis videretur; et neque satis commode incedere vel sedere, aut stare valeret. Si quando cibum capere deberet, tanti tremoris erat, ut vix aut nullo modo sine auxilio alterius manum ad os ducere posset. Si vero potum exposceret, non aliter, nisi caput ad parietem comprimeret vel alius quis manibus ambabus illud teneret, bibere potuit: accubitus, quem nox obtulit, saepius habebat. Hic apud nos fidelium eleemosynis circa hebdomadam sustentatus est. Sexta vero feria adveniente, is in ecclesia S. Walburgae primo mane juxta chorum sedebat, cum repente ex ore illius et naribus erumpens sanguis stillabat. Tum illi qui circa altaria erant orantes, audito ejus humili clamore, accurrebant: nosque, percepta tanta benignitate Dei, convenimus: et illum, qui antea omnibus membris concussus erat, sanum et quietum sedentem invenimus: qui postea nullam laesionem corporis sustinens, in monasterio ipso per annum pro accepto beneficio serviebat. Nos vero, advolantibus vicinis, in ecclesia magnis vocibus in commune Deum laudavimus, qui suo pio respectu, et merito S. Walburgae, nos laetificare dignatur.

sanatur :

B tem invenimus: qui postea nullam laesionem corporis sustinens, in monasterio ipso per annum pro accepto beneficio serviebat. Nos vero, advolantibus vicinis, in ecclesia magnis vocibus in commune Deum laudavimus, qui suo pio respectu, et merito S. Walburgae, nos laetificare dignatur.

g

*cuidam fer-
reum brachii
vinculum
solvitur :*

4 In confinio Gallorum et Aquitanorum Episcopis ea *g* consuetudo est, ut ad poenitentiam vocatis lapides magni ponderis cum circulis ferreis ad collum suspendant: ut ventrem hominis ferro circumdent, sive brachia itidem ferreis circulis circumligent: et litteris, facinore eorum commendato, per diversa mittant loca, ut per hanc poenam erubescendo gravius affligantur, et ad perpetrandum tale scelus, terrorem ceteris incutiant parricidarum, vel aliorum horum similium ea poena est. Talium peregrinorum unus ad nos venit, et brachia praedicta poena circumligata attulit: sed circulus, qui dexterum brachium ambiebat (ut ipse, et qui cum eo erant attestabantur) ad oratorium *h* S. Othelrici dilapsus est: sinistrum vero adhuc ferro impeditum gestabat. Hic ipse cum uno die, sicut saepius, suffragia S. Walburgae imploraret, ante Missam venit et juxta chorum stetit. Cumque sic aliquantisper staret et oraret, circulus de brachio jussu Dei solutus in terram ante pedes ejus decidit, et circumspiciens, quod ipsi acciderat, cum ingenti gaudio ipse miratus est. Ille vero ferreus circulus, ob monumentum tanti signi, in aquilonari parte ejusdem monasterii in muro defixus, usque hodie dependet.

h

C

5 Parva est insula Them, habens villam nomine Lechne, in qua habitabat mulier quaedam, quae vocatur Bereheta: haec in sacratissima festivitate S. Bartholomaei Apostoli, dum sui segetem in horreum recondendam, domum carro deducerent, obviam procedebat, et se manipulos in quoddam tectorium, quod barbara lingua, Barg, vocatur, jactandos properabat. Cumque jam manipulum manibus comprehendisset, utraque manus manipulo mox adhæserunt; et articuli in eo quod comprehenderant ita sunt innodati, ut sine sectione nullo modo divelli possent. Expavit mulier, et ipsa sua infelicitate, quod sibi accidisset, cunctis innotuit. Ducta est itaque a suis familiaribus per ecclesias; tandem venit ad portum Tiele, ad monasterium S. Walburgae, manipulum portans accessit. Obtulit se praedicto custodi; quid illi esset agendum, flens humiliterque sibi intimari precabatur. Cui cum responsum esset, ut mi-

*die festo labo-
rantis manibus
manipuli
innexi,*

Februari T. III.

sericordiam Dei cum patientia expectaret, discessit; et sub occasum solis ut jussum est, rediit. Haec posita est ante gradus altaris: et, euntibus nobis ad horas matutinas, reperimus eam ante altare jacentem, et dexteram manum a stramine solutam. Peractis vero matutinis laudibus, et omnibus egressis, relicta est sola ante altare. Interim illa coepit se volutare hac et illac: viditque ille custos subito manum extensam; et stramen, quod in ea continuerat, coram altari projectum. Surrexit ita mulier sana, et maritus ejus cum aliquibus vicinis suis adveniens, et videns uxorem illaeram, benedixit Deum: qui acceptam cum magno gaudio redierunt in sua. Haec ab illo custode et a multis visa tibi, Illustrissime Praesulum, descripta sunt, ne aliter referentibus, quam acta sunt, credas.

a Extat hic tractatus in codice nostro Antuerpiensi post relatum Vitam S. Walburgis, his solum verbis praepositis: Alius liber. Auctor est custos Ecclesiae Tilensis, oppidi Gelriae ad Vahalin et cultu S. Walburgis olim celebris, vide dicta pag. 322 num. 33. — *b* Adelboldus Aufrido 3 Maii anni 1008 mortuo factus Episcopus, mortuus v. Kal. Decemb. an. 1027. — *c* Haec citatis Annalibus Heda describit his verbis: Cujus Adelboldi excellens sapientia multis nota est, et qui summæ virtutis vir et consilii ubique praedicatur. — *d* S. Henrici Imperatoris fuerat ante Episcopatum Proconsul eximius teste Beka: vir nobilis et magnæ apud eum auctoritatis Ita Heda. Imo tam Adelboldus, quam Gerardus dein Episcopus Cameracensis, magni in Ecclesia et palatio habebantur anno 1004. ut ad eum annum scribit Sigbertus. ast anno 1018 Theodorico Comite Hollandiae debellante Fresones, Godefridus Dux Lotharingiae inferioris ad eum debellandum ab Imperatore missus est, ut his verbis Annales Egmundani habent, cui non solum Adelboldum, sed etiam Episcopos Coloniensem, Trevirensensem, et Leodiensem copias adiunxisse tradit Baldricus lib. 3 Chronici Cameracensis cap. 19, ubi ab Adalboldo maxime excitatum Imperatorem ait. — *e* Annales apud Hedum haec ita descripta tradunt: Si de hoc cuiquam dubitare visum fuerit, respiciat Trajectum diversis operibus ab illo auctum et ornatum, ibidemque novum monasterium S. Martini miro ingenio ab eo fundatum et ordinatum, et mira celeritate paucis annis pene ad perfectionem perductum. — *f* Idem Annales: Videat etiam locum in Thielâ jam divinis rebus florentem, a superioribus Episcopis, omnibus solatiis destitutum, ad ipso vero pia et paterna consideratione ad pristinum statum restitutum. Ex quibus rebus facile colligitur, quia terrena non quaesivit, sed soli Deo placere studuit. — *g* De hac consuetudine egimus ad Vitam S. Joannis Abbatis Reomaensis 28 Januarii pag. 864 num. 6 et alibi saepius. — *h* Forsan S. Udalrici Episcopi Augustani mortui anno 973, 4 Julii, cujus meritis eo tempore plurima fiebant miracula.

EPISTOLA II

a ejusdem Custodis Tilensis ad Immonem Diaconum.

a

Si amicos ad judicia vocari liceret; te jam dudum nunc Diaconum Wormatiensem justis vinculis ad carcerem reciperem, sive cippo constringerem: ita manifeste in furto, te ipso iudice, deprehensus es. Quia sicut ipse scripsisti mihi, omnia conclavia mea et angulos cellulae meae ita perscrutatus es, ut nihil relinqueres intactum. Tandem impegisti in illas litterulas, quas de miraculis B. Walburgae scripseram, quasque occultas esse volueram, ne sermo rusticioris linguae aures disertorum offenderet. Sed quia quaerenti, Dominica voce, promittitur invenire, tibi ignosco, et hoc furtum, non ad vitium, sed ad virtutem sanctissimae intentionis imputatur. Non enim aurum, aut argentum (quae prima imperitis hominibus videntur) quaesisti: quae si quaesisses, forte vanum laborem quaerentis fortuna eluderet. Sed innata piis est quaedam sollicitudo sanctarum Scripturarum, quae non per plateas nimia curiositate currit, sed intra domicilium studiosarum mentium collocata subsistit: quam tu quoque cum Daniele sortitus es, qui in aula ditissimi et potentissimi Regis nutritus, non divitiarum, non aurea domus, non continuus Reginae aspectus, ab intentione sui studii revocabant; quando semper Dei sui memor, in parvo tugurio solarii, intantum se orationibus et scripturis exerceret, ut etiam ab Angelo Vir desideriorum jure appellaretur. Tu quoque desiderio sanctae Scripturae cum illo adductus, petisti in litteris tuis, ut ea tibi mitterem, quae de B. Walburgae miraculis scripta ediderim. Denique in hoc, tuis quoque sodalibus pergratum me

D
AUCTORE ANO-
NYMO, EX: MS.
ad aram
S. Walburgis
dissolvuntur :

E

F

Luc. 11. 10

*Mittuntur
miracula
Immoni,*

AUCTORE ANONYMO, EX MS.

additur unum
alibi omis-
sum.

Dæmoniaca
aut phrenetica
sanatur.

A facturum, confirmasti, et maxime Nuermbaldo, quem tibi carissimum denunciasti; mihi utique, propter hoc quod tibi est carus, non poterit esse nisi dilectissimus. Et nunc, qui præsens es, accipe quod petisti, et defer tuis certe et meis in Christo: eo tamen pacto, ut non in publicum illa efferatis, sed infra claustrum vobis reservetis. Unum autem quod a me prætermisum est (quamquam et alia, antequam ego ad locum venirem, facta sunt) quia tam studiosum te, tuosque consodales video, referam.

B 7 Santuvichem villa, quam a Tyele flumen dividit, quæ tibi quoque nota est: in hac erat vir habens uxorem speciosam, et honestate vitæ laudabilem, nomine Vulgod, quæ sive illud dixerim illusionem dæmonum, sive phrenesim, patiebatur: quidquid tamen horum esset, certe sanæ mentis non erat, et verba peregrina humanæ sobrietati sine intermissione loquebatur. Cibus neque potum, nisi coacta, capiebat, somno quiescere non poterat. His incommodis tota familia fatigata, vir ejus mœstus venit ad nos, casum suum indicans, rogabat ut ægram visitaremus. Quo, cum venissemus, illa torvis oculis in nos intenta, vix nos cognoscebat: quia plerumque hominum notorum, sive etiam familiæ cognitionem amittebat. Commiserati ejus vexationem, fecimus eam flumen transferri, et ante altare S. Walburgæ poni. Post paucos autem dies orationibus et meritis sanctæ Virginis, pristinae sanitati est restituta, magnumque gaudium non solum nobis fecit, sed etiam suis domi attulit. Si testem hujus signi habere cupis, *b* fratrem tuum, an ita se res habeat, interrogabis, qui hanc, marito suo in illa miserabili *c* cæde Frisiorum interfecto, duxit uxorem.

a Titulus in MS. est: Incipit epistola ejusdem Custodis ad Immonem Diaconum, unde ab eodem priorem epistolam colligimus scriptam. — *b* Forsan hoc loco male intellecto, aut perperam reperto apud alium auctorem, scripsit Heda ab Adalboldo referri in Vita S. Walburgis fratrem ejus in Santvica prope Tielam habitasse, cum hic agatur de fratre Immonis, cui hæc epistola missa. — *c* Contigit ea Frisiorum cædes anno 1018.

VITA III S. WALBURGIS

auctore anonymo

ex MSS. Windgartensi et Coloniensi.

PROLOGUS.

a

Matth. 20

C

Job. 3. 8

Num. 22 28

Sublimitas supernæ pietatis, nec non et benignitas nostri Salvatoris, semper adest parata in salutem eorum, quos prædestinavit ad capessenda præmia futuræ et æternæ vitæ. Et sicut ipse in Evangelio spiritualiter docuit, quosdam mane, et quosdam hora tertia, quosdam sexta et nona quosdam etiam undecima ad excolendam vineam suam convocat: quia quibusdam in infantia, quibusdam in juventute et adolescentia, aliquibus in senectute spiritualis assumere sationis concedit laborem. Nec difficile est manu ipsius inveteratos scelerum mores corrigere, qui etiam Leviathan dentibus absorptos armilla suæ misericordiæ revocavit ad vitam: ad percipiendam suæ bonitatis fiduciam, eos ipsos, quos taliter dentibus ejus excussit, participes in cœlesti gloria adstruit. Ex his enim scimus esse Prophetas, ex his quammaxime constat iudex ille Apostolorum numerus, ex his Martyrum triumphalis exercitus, ex his insignis Confessorum numerus, nec non et Virginum chorus ac monachorum mirabiliter consistit ornatus: de quorum collegio etiam sanctam Dei Virginem Walburgam esse constat, quam credimus junctam esse choris cœlestibus, et sociam supernorum civium. De cujus vita ego pauperculus ingenio, non sine magno timore aliquantulum proloqui præsumo: sed potens est Deus os meum ad propalanda Virginis suæ magnalia aperire, qui os asinæ ad increpationem reseravit Prophetæ. Itaque ex his,

quæ vobis veridicorum narratione sunt comperta, Denarrare incipiam aliqua.

a Datur hic prologus ex MS. Coloniensi, deest in MS. Windgartensi.

CAPUT I.

Gesta S. Walburgis, obitus, corporis Eystadium translatio.

Advenientibus quondam multis mercatoribus Romam, multaque venalia ibi ex diversis mundi partibus conferentibus, contigit S. Gregorium inter alios advenisse, ac vidisse inter alias pueros venales positos, candidi corporis, ac venusti vultus, capillorumque forma egregia: quos cum aspiceret, interrogavit de qua regione vel terra essent allati: dictumque est, quia de Britannia insula, cujus incolæ tales essent aspectu. Rursus interrogavit, utrum iidem insulani Christiani an paganis adhuc erroribus essent implicati: dictumque est quod essent pagani. At ille intimo ex corde longa suspiria trahens, Heu pro dolor, inquit, quod tam lucidi vultus homines tenebrarum auctor possidet, tantaque gratia frontis, quasi species mentem ab interna gratia vacuum gestat. Rursus ergo interrogavit, quod esset vocabulum gentis illius: responsum est, quod Angli vocarentur. At ille: Bene, inquit, Angli, nam et angelica sunt facie, et tales Angelorum in cœlis decet esse cohæredes. Quod habet provincia nomen ipsa de qua isti sunt allati? Responsum est, quod Deiri vocarentur iidem provinciales. At ille: Bene, inquit, Deiri: quia de ira reversi et ad misericordiam Dei conversi. Rex provinciæ illius quo nomine nominatur? Responsum est quod Elle diceretur. At ille alludens ad nomen ait, Alleluia. Jam laudem Dei Creatoris illis in partibus oportet cantari: accedensque ad Pontificem Romanæ et Apostolicæ sedis (nondum enim erat ipse factus Pontifex) rogavit, ut genti Anglorum in Britanniam aliquos Verbi ministros, per quos ad Christum converterentur, mitteret: seipsum paratum esse in hoc opus Domino cooperante perficiendum; si tamen Apostolico Papæ hoc ut fieret placeret. Cumque hoc illi abnegaretur, ingemiscens fertur dixisse, culpam et desidiam esse prædicatorum, si de tam speciosæ plebis animabus et de tam pulchris vasis infernus dilataretur. Cui cum illuc ire concessum ab Apostolico esset et jam in itinere fuisset, indignati Romani voluerunt illum Apostolicum lapidibus obruere, qui se prout potuit excusans, misit post illum. Cumque Legati post illum accelerarent, contigit illum cum suis comitibus in quadam prati amœnitate meridiari et advolavit una locusta, et resedit coram illius cappa; qui statim ex nomine illius volatilis prædixit, antequam nuntii apparerent, quod eum amplius cum comitibus progredi non liceret. Quibus unde hoc sciret percunctantibus ait: Locusta dicitur quasi loco stans. Tunc mox appropinquantibus missis reversus est, et non longe post Apostolicus ordinatus misit ad Britanniam reverendissimos sacri ordinis viros *b* Augustinum et Mellitum ceterosque doctos viros et religiosos cum diversis ecclesiasticorum virorum necessariis.

3 Cumque Anglorum gens, crebrescentibus ibidem catholicæ fidei Doctoribus, magis ac magis Christum colere cœpisset, cœperunt continuo religiosi viri ac mulieres pro cœlestis patriæ amore nativam deserre regionem, et peregrinationem in Francorum *c* regno frequentare: quorum videlicet e multis fuerunt *d* Willibrordus et Suithbertus et Leobinus, et duo Ewaldi, et S. Bonifacius, qui Mogontiacensis sedis, advena quidem, indigena tamen, meruit et adeptus est episcopatum, et alii quam plurimi, quorum nomina sola Dei scientia colligit. Tunc ex prædicta Anglorum

a
Angli innotescunt S. Gregorio:

E

a submissis ab eo viris Apostolicis convertuntur:

F

b

c

d

A Anglorum gente duo religiosi viri Williboldus et Winniboldus Christi Confessores cum castissima sorore Walburge ob amorem cœlestis patriæ peregrinari cupientes, in superioribus Franciæ partibus ad Heistatensis ecclesiæ locum pervenerunt; quorum alterum, Williboldum videlicet, ibidem ob suæ doctrinæ et continentię quantitatem ad Pontificii dignitatem beatissimæ memoriæ Bonifacius provexit. Alter vero Winniboldus se omnimodis divino cultui subjiciens, mundana omnia perfecto corde parvipendens, ad locum quemdam, qui dicitur *e* Heidenheim cum sua sorore Walpurga ad habitandum sibi elegit, ibique vitam quam cum sorore susceperat monasticam strenue observans, vitamque cœlestem et angelicam inter homines ducens, multisque se ad bene vivendum exemplabilem exhibens, in Christo finivit. Cujus corpus frater ejus Episcopus nomine Williboldus, reverendissimus debitis curavit humare exequiis, qui postea aliquantos supervivens annos, vitæ suæ cursu expleto, requievit in Christo. *f* Duximus huc usque sermonem de primordio conversionis gentis Anglorum ad Christum, et pluribus post corroboratam fidem Catholicam religiosi viris ac *g* mulieribus de Britannia ad Franciam confluentibus, ut sciret omnis plebs Deo devotam beatissimam Walburgem per quam longe lateque Dominus noster Jesus Christus nova et inaudita sanctitatis miracula exercere non desistit in diversis locis, hanc eandem esse de gente Anglorum, tantorumque virorum ut prædictum est, esse germanam.

h 4 Igitur post discessum miræ religionis *h* Episcopi Willeboldi soror ejus Wulburga ferventissima in Christi servitio collectis, prout plus poterat ad se sanctimonialibus in scripto loco Heidenheim, Dominicis *i* invictissima cœpit inhærere mandatis, et contemptis ad perfectum omnibus secularibus pompis. Os ergo ab omni inepta muniens loquacitate, et auditum avertens, et ore ac corde nocte et die studentissime Dominum laudans ac deprecans, et ob hoc omnia, quæ petivit a Domino Jesu Christo, plenissime semper se impetrare gavisa est.

5 Contigit ergo in ipso monasterio in Heidenheim, quod frater ejus construxit, dum in ipso, ut dictum est, ardentissime serviret Deo, ut quondam post vespertinas laudes diutius in *k* monasterio orationum prolongatione sola moraretur, usque dum instans nox omnino obtenebraretur: cui cum lumen petenti custos ecclesiæ incommodus, nomine Gumeradus, ad prælucendum procaciter denegaret, illa ut sanctarum mentium consuetudo esse constat, patienti animo illatam sibi injuriam sufferens, ceteris sanctimonialibus mensam, ut ratio temporis exigebat, cœnandi gratia adeuntibus, sola in lectum incenata suas orationes frequentans perrexit. Tunc mirum in modum in dormitorio earundem sanctimonialium tanta lucis coruscatio, usque dum signa pulsarentur ad matutinas, insplenduit, ut intima terræ penetrare putaretur. Hinc omnibus in eodem dormitorio conquiescentibus ex tanti splendoris nimietate obstupfactis, et inde præ gaudio invicem diverse sermocinantibus et ad Matris Walburgæ lectulum concurrentibus, erigens se, vidit ejusdem claritatis *l* immensitatem per totam illius habitaculi amplitudinem coruscare. Quæ statim oculis ac manibus ex toto corde ad Divinæ majestatis intuitum se erigens, profusis lacrymis, prorupit in hanc vocem: Tibi, o benigne Jesu Christe, cui ex cunabulis deservire decrevi, de hujus magnifici honoris ostensione super nos indignas ancillas tuas, gratias refero: quod ad excitandas coancillarum mearum animas tanti fulgoris illustratione, hoc dormitorium irradiare dignatus es, et id meis nequaquam, sed fratris mei, hujus

videlicet ecclesiæ constitutoris, meritis adjuvantibus deputandum adjudico.

6 Interea memoranda virgo Deo Sanctisque ejus nimis amanda, dum ex fratris *m* Williboldi exitu, ut mos fœmineo sexui esse cognoscitur, gravissimo affligeretur mœrore, contigit ut quadam vespertina hora, nullo ex monasterio sciente, clam egrediens, ad cujusdam divitis domum deveniret, et ante ejusdem fores quasi peregrina quædam et ignota et solivaga consisteret. Quod cum paterfamilias ejusque domestici cognovissent, ignorantes quæ esset, tamen timentes, ne ab eorum canibus nimium *n* delictis et rabidis dilaniaretur, jubente domino domus, ut, quæ esset et unde venisset, citius innotesceret, et ait beatissima Virgo: nequaquam vereor mortuorum morsibus canum dilaniari: nec Walburgam (sic enim nuncupor) magnam in Christo habentem fiduciam attingere ullatenus valent: ipsum quidem, qui me prospero itinere huc ad domum tuam pro caussa adhuc tibi incognita misit, illum ipsum me incolumem reducturum per suam magnam misericordiam confidentissime credo. Et jam si tu indubitanter credideris, per mei peccatricis adventum conferetur domui tuæ a Domino Jesu medicorum medico maximum medicinæ solamen. Quo audito, vir illustris a loco, quo discubuit, illico prosilivit, et mente consternatus, cur sic ad ostium suum tam nobilis persona et omnipotentis Dei ancilla constiterit, requisivit, et cum omni reverentia eam in suum introduxit habitaculum, cunctumque debitæ servitutis exhibuit obsequium. Habuit namque idem paterfamilias unicam filiam valida et diuturna ægritudine desperabilem. Tunc insistente dormitionis tempore S. Walburga, ubi dormire vellet, requisita, respondit, se nusquam velle dormire nisi in eodem cubiculo, ubi ejus moribunda jaceret filia. Pater vero et mater jam de ejus exequiis et de sepulchro tractantes, amarissimoque ejulatu cum omni domo sua lacrymantes, paraverunt illi ad requiescendum juxta mori incipientis lectulum puellæ: ubi orationibus solitis totam insomnem ducens noctem, ad matutinas dum Virgo visitaretur, æstimata mortua, reperta est vivificata prospere valens. Quo evidentissimo ambo parentes viso miraculo, omnipotenti Deo, qui occidit et vivere facit, dignissimas persolverunt gratias. Deinde plurima ei oblata ab ejusdem parentibus xenia, sed in Christo omnia se habere conspiciens, constanter despexit *o* maximas opes. Mane autem facto, ad monasterium reversa est, et quanto magis in se Divinam clementiam manifestare cognovit, tanto ad arctioris vitæ disciplinam se de die in diem cum omni humilitate et mansuetudine sollicitissime coaptavit.

7 Hæc duo tantum miracula præclara, quæ Virgo beata in sua peregit vita, quæ ad meam pervenerunt notitiam, ad memoriam reducere dignum putavimus, ne ad multo mirabiliora, quæ per eam post obitum ejus divina fecit potentia, et quotidie fieri scribitur festinantes, hæc eadem dimisisse, multo culpamur: nimirum quidem esset absurdum a fine ejus gesta incipere, et sic tandem ad ejus operum exordia pervenire. Cum ergo sacra Virgo totam se in Dei amore consolidasset, mundi que concupiscentiam superasset, fide plena bonis moribus omnibusque virtutibus se imitabilem cunctis demonstrans, et cursu fideliter peracto, repletaque omni bonorum operum fructu adveniente *p* sanctissimi obitus die, id est Kalendis Maii, ad cœlestis sponsi thalamum, cum bonorum lampadibus meritorum ornata, ex hujus vitæ ærumnosa peregrinatione ad perpetuam migravit patriam, et in eodem monasterio, ubi studentissime Deo omnipotenti semper administravit, cum turbulentissimo ejulatus strepitu honorifice condita

D
AUCTORE ANONYMO, EX MSS.

m

noctu egressa Walburgis,

n
canum rabie contempta,

excipitur hospitio:

E

moribundam precibus sanat.

o

F

sancle moritur p

sepelitur

ex Anglia oriundi inter alios SS. Williboldus et Winniboldus,

fratres S. Walburgis,

e
in Germania moriuntur:

f
horum soror S. Walburgis

g

B

i
præst sanctimonialibus

k
lumine inique subtrahit

C

dormitorium cœlesti luce coruscat,

l

AUCTORE ANO-
NYMO. EX MS.

A dita est : ubi usque hodie Divina operante misericordia signa et sanitates ad ejus reliquias fieri non cessant, ex quibus aliqua huic nostræ historiæ subjicienda esse ratus est animus in gloriam et laudem Domini nostri Jesu Christi, qui hæc per Virginis suæ patrocinia sæpius operari dignatus est.

8 Postea migrantibus ex hoc mundo ejusdem ecclesiæ Pastoribus, contigit Otgarium venerabilem virum Heistatensem obtinuisse præsulatum, qui dum minus honestatis eidem monasterio exhiberet, ejusque beatissimæ Virginis sepulchrum nullo excoleret honore, quadam nocte quiete sopitum in hunc modum narratur venerabilem compellasse Episcopum : Cur Otgari, qui q præsulatum accipere meruisti, domum Dei, in qua corpore me sepultam agnoscis, sic negligenter usque huc tractare voluisti? nam cœnulentis totius vulgi huc confluentis gressibus, et servilibus indecenter vestigiis conculcor. Sciens ergo scito, quoniam tale aliquod tibi iudicium pandam, quo, non recte erga me et domum Dei egisse te manifeste comperias, ut, si te reum inde consenseris, veniam merearis. Quod non post multum temporis rei probavit eventus. Nam dum ibidem erecti parietes essent ejusdem ecclesiæ et in altum prominentes, et ad componendas trabes jam diu parati, facto

B postea unius noctis initio, murus aquilonaris subito crepans nimis horrificum et terrificum ad terram corruens exegit præcipitium. Exinde tam ejusdem loci familiares quam finitimi illuc pervenientes perterriti sunt, initoque consilio custodem ecclesiæ, nomine Regnifridum, ad prædictum concito cursu Præsulem transmiserunt, qui, audito Legationis adventu, visionem quam viderat non dubitans esse completam, protinus cum suis illuc properavit, atque cum omnibus fere comprovincialibus ecclesiam restructam diversisque ornamentis decoratam reverendissimo dedicavit obsequio. Post aliquod vero tempus memoratus Antistes destinavit illuc Archipresbyteros Wollonem et Adalungum nec non r Omnionem cum sanctimoniali Lubila ex monasterio Nonwenheim, quos cum Crucibus suis abire præcepit, ut sanctæ Virginis reliquias summa diligentia elevantes ad Heistatense monasterium cum innumeralis populi frequentia hymnizantes et exultantes deportarent, quod et factum est, undecimo Kalendas Octobris. Corpus autem sancti Confessoris Winiboldi præcepit venerandus Præsul eodem loco cum omni honore restitui, unde sororis membra ante sublata sunt : quod et factum est viii Kalendas Octobris.

C 6 Sed postquam beatissimæ Virginis Walburgæ corpus ad Heistatenses fines ad maximum eisdem comprovincialibus gaudium pervenerat, evoluta jam temporis spatio, contigit ut prædictam s Liubilam parentes sui vellent exhæredare et immunem facere propter fœmineum imbecilitatis sexum et propter longinquitatem, quia in alio loco in servitio Dei apud S. Walburgæ Virginis reliquias detenta fuit. Illa vero totis viribus rebellante, accidit ei saluberimum a Domino consilium, ut ab Ercambaldo tunc temporis Heistatensis ecclesiæ præsidente Episcopo S. Walburgæ Virginis reliquias postulasset anxia, ut illis adeptis si suam acquireret condictam hæreditatem, hanc perpetuo jure possidendam S. Walburgæ et servienti familiæ contraderet, sic licet prius difficilimum videretur habere progressum, tandem tamen ejusdem matronæ meritis et regalium virorum auxilio hæc eadem hæreditas manu potestativa acquisita est, postea autem ab illa traditam eadem ecclesia usque hodie jure sempiterno possidet.... t

a Hæc descripta sunt ex lib. 1 Vitæ S. Gregorii per Joannem Diaconum, illustranda ad 12 Martii. — b Coluntur S. Augusti-

nus 26 Maii, S. Mellitus 24 Aprilis. — c MS. Wing. regionem. — d Coluntur S. Willibrordus 7 Novemb. S. Suitbertus 1 Martii, S. Leobvinus, in MS. Wing. Leobinus in Colon. Lawinus. 12 Novemb. fraires Ewaldi. 3 Octob. S. Bonifacius 8 Junii. — e MS. Colon. Heindlanheim. — f Sequentia hujus numeri desunt in MS. Wingart. — g Nullius mulieris præterquam S. Walburgis facta mentio est. Forsan aliqua de SS. Lioba, Thecla carumque sociis ab auctore relata desunt. De his actum supra pag. 514 num. 17 et 18. — h Imo Abbati Wuniboldo. superstite ad plures annos S. Willibaldo. Consule dicta pag. 515 num. 20. Idem mendum est in præcedenti Vita num. 3. — i MS. Colon. conjunctissima. — k Imo ecclesia aut templo — l MS. Colon. diversitatem. — m Wuniboldi legendum. — n MS. Wingart. per delatiam rabidis. — o Idem maximopere sciens non desiderati divitias. — p Kalendis Maii obisse tradit etiam Capgravius cum Martyrologiis nonnullis pag. 516 num. 26 et seq. indicatis. Deest dies obitus in MS. Wingart. — q MS. Wingart. ut meruisti Præsul appellaris — r MS. Colon. Tamonem. — s Idem Juliam. — t Reliqua hujus Vitæ pars, quæ posset in duo capita distingui, quia a præcedenti Vita solum phrasi differt, brevitatis causa omittitur.

VITA IV S. WALBURGIS

auctore Medibardo Poeta,

Ex MS. Eystettensi et Gretsero.

PROLOGUS

Walpurgæ sacræ tot signis glorificatæ, Prosaice scriptam, rhythmo libet edere Vitam. Virginis eximiae placeat laudes iterasse, Quas iterat signis Rex Regum quotidianis. a Filia Regis erat, sed egenam se faciebat, E Dives ut in Christo regnaret semper in ipso, Quam sit cara Deo, monstrant miracula crebro, Quæ meritis ejus confert de Virgine natus. Prosam pertæsos cantatio mulceat ipsos, Prosam Wolfhardus, b rhythmum fecit Medibardus, Æternæ vitæ det præmia Christus utrique, Virginis oratu pro devoto famulatu.

a Qua potuerit ratione S. Richardus Rex appellari dictum ad ejus Vitam 7 Febr. pag. 73 num. 22. — b Multa auctor miscet, explicatque : ut vel minore caractere saltem videatur hic rhythmus addendus.

LIBRI IV

Vita, Obitus, Translatio. Miracula S. Walburgis.

Paraclete sancte veni,
Ut fluant hinc aromata.
Ut de ventre fluant meo
Linguae mihi da precor,
Qui dedisti in munere
Ut possim promere digne,
Munera isthaec sunt tua,
Adhuc carne prægravatæ
Et superna concupiscunt,
Hoc Walpurgis sancta Virgo
Hoc amore inspirata,
Tulit crucem, et secuta
Quæ cum esset Regis nata,
Pro amore summi Regis
Et sexum, totumque mundum
3 Hæc educta de patria
Willibaldo primum a Romam,
Adiit, hinc duce Christo
Fratre suo memorato
Sublimato, Angelicam
Qui ducebat, Apostolus
Inclyta Walpurgis Virgo
Fratre æque sanctissimo
Hinc ut sol, et luna totam
Quo translato de mundanis
Alma Virgo memorato
Monialibus collectis,
4 Quo in loco dum divino
Quadam die vespertino
Ipso templum Dei vivum
Nullo invitante, domum
Cujus seminecem natam,
Dum per noctem orat totam,
Cui parentes puellæ
Devotissime xenia,
Quia quod gratis accepit,
5 Iterum cum nocte quadam
Lumen sibi denegaret,
Incœnata, et fraterna
Et ecce in ancillarum
Lux immensa cœlo missa,
Quod sorores ut viderunt
Hoc illa nequaquam suis
Sed b illarum sanctitati :
Et veram humilitatem
Perfla hortum cordis mei,
Tibi redolentia :
Aquæ vivæ flumina.
Copiosa munera,
Tot linguarum genera :
Quæ tua sunt munera.

Quod Sanctorum animæ,
Terrena despiciunt,
Suspirant cœlestia.
Facta desiderio :
Semetipsam abnegans,
Est Christi vestigia.
Regales divitias,
Penitus contempserat :
Devicit viriliter.
A Fratre sanctissimo
Inde Hierosolymam
Ad nos usque pervenit.
Præsulari infula
Vitam inter homines
Nobis a Deo datus.
Mansit cum Wunibaldo
Heidenheim cœnobio :
Ornat Sualaveldiam.
Ad cœlestem gloriam.
Præfuit cœnobio
Christo devotissimis.
Instaret servitio,
Tempore egrediens
Manufacto de templo :
Vicini ejusdam intrat.
Ejus in cubiculo
Reddidit sanissimam.
Cum offerrent plurima
Respuit pecuniam,
Gratis dare voluit.
Custos monasterii
Dormitum secesserat.
De morte tristissima.
Dei dormitorio
Tota nocte splenduit.
Walpurgæ insinuant.
Attribuens meritis,
Grates agit Domino :
Corde servat intimo.
Quanto namque in se Dei
Sensit, tanto arctiori
De virtute in virtutem
6 Superstes utrique c fratri
Sed veraciter conscripsit
Tandem ipsa Christo suam
Cujus corpus supradicto
Sepulturæ est traditum
Ubi quievit in pace
Præsul donec Otcharius
Corpus ejus reverendum
d Aureatensem ad suam

LIB. I
Spiritus sancti
gratia

S. Walburgis
patriam
linquit :

a

F

Heidenheimii

præest sancti-
monialibus :

puellam mori-
bundam sanat :

lucem noctu
cœlestis occipit :

b

c

d

7 Multis

q
arguit Ota-
rium Episc.
de neglecta
sepultura :

r
transfertur
Eystadium :

s
hæreditas illi
vota obtinetur.

t

Desert Liubilæ partem reli- quiarum ; in via duo epileptici sanantur :	A	7 Multis annis evolutis, Exorante moniali Apertum est mausoleum, Memorata monialis, Accipit desideratas Quibus sublati ad sua Hac in via puer quidam Caduco affectus morbo, Odor miræ suavitatis Ipso die puer alter Se univit portantibus Et indepta sanitate, 8 Reliquiis exoptatis Et Ecclesiæ illatis, Senior per visum quidam Luibila, inquit, cur dormis? Sanctus enim Willibaldus Visurus qualiter suam. Surgens illa fecit justa Erat enim podagrica Sed perfecte est sanata Ex vetero matris curvum Qui abjectis tripodis Omnibus diebus vitæ 9 Cereus ingens a quodam Qui divinitus accensus Quarto die hora nona Sequitur mox prodigium Fores quippe ecclesiæ Quæ post duas horas sponte Duæ quoque mulieres Inhoneste, advenerunt, Quæ astantes impetrant e Item alteri contractæ Cuidamque claudicanti f Engilsundæ Bergilensi 10 Geila contumax matrona Inhonorans, sed bis ternis Gloriosorem fecit Mulieri Francigenæ Quæ addita servitio Sed reddita libertate Hinc quemdam fastidiosum Alloquens per visionem Ejus biberet; quo facto 11 Matronæ sollicitatæ Risile: quod illa statim Conservaretur ut ibi Cæcus quidam ad beatæ Sincera confugit fide, Semet salvatricis suæ Quædam illuc deprecatur Sacculum eulogiarum Quem Walpurgis inclamata. Quem inventum in gremio Dispertitis eulogiis Destinavit reddidit 12 Mater quædam lætabunda Sed tribus morbo absumptis Voto facto Matri sanctæ Mater voti non immemor, Ducens secum voti causam Cujus spatam miro modo Miserum quemdam caduco Opem sanctæ Matris longo Sanitatis exoptatæ 13 Tempore famis acerbæ Pervagantes loca plura Quadam die peregrino Quem postquam ad sanctæ Matris Percontantes recognoscunt, Promittunt conviatores Dumque simul ambularent, Tempus affuit prændendi, Nil habentes, viatori Vigere clementiam Se addixit regulæ, Conscendens quotidie. Utriusque breviter, Vitam insignissimam, Resignavit animam. Quo conversata loco Officiosissime, Tempore non modico: Ab ipsa commonitus, Sublatum solenniter Transtulit toparchiam Erchanboldo Præsule, Liubila prædixit, Virginis eximie Datis cunctis prædiis Virginis reliquias, Perrexerat lætissima. Obviavit feretro, Quo sanato protinus Sequitur miraculum. Caducus similiter Sacras reliquias, Grates agit Virgini. Moenheim transportatis, Ipsa nocte Liubilæ Assistens sic monuit. Curre ad Ecclesiam: Intravit cum plurimis, Sororem locaveris. Immemor passionis; Plurima per tempora; Pereunte podagra;	Mire sanat Leibolfum, Servivit Ecclesiæ Grates agens Dominæ, Est allatus Comite Ardebat per triduum, Est sponte lux extincta. Ingens ac mirificum. Claustræ sunt divinitus, Odor miræ suavitatis Manuum curvedine Missarum solenniis Sospitatis gratiam. Sospitatem reddidit, Incessum redintegrat, Opem miram contulit. Ejus festa famosa Subacta piaculis, Sanctitatem Virginis. Curvum sanat brachium, Incurvatur denuo, Sospitatem recipit. Fame pene mortuum Monetur de calice Esuriit solito. Perditum restituit Misit ad cœnobium Hoc in testimonium Virginis præsidium Receptoque lumine Mancipat servimini. Cum venisset Virginem, In via perdidit, Reversæ restituit. Sævientis dominæ, Eleemosynariis, Ob signi memoriam Filiorum quatuor, Effecta tristissima, Quartum mortieripit. Ad Walpurgam properat, Puerum superstitem Invenit, et obtulit. Morbo deditissimum, Implorantem tempore, Mire fecit compotem. Duo quidem inopes Pro victus penuria, Hi juncti sunt cuidam Tendere, cœnobium Ejusdem itineris Sese devotissimos. Sermone pacifico, Sed duo famelicis Assidunt benevolo. Cujus postquam viatico Parvam requiem sumpturi Sed novum conviatorem Quo viso, nefandi duo, Insurgunt in dormientem, Cujus sicut Abel sanguis Quorum unus, ut cadaver Impositum dorso suo Sed cum vellet deponere Sic miser invitatus portat, Quadam die fortuito Quem rogat obstupefactum Qui arrepto quo præcinctus Dum secare a vivente Mirum dictu, mox et ipse Tandem memor nefandorum, Confitetur puro corde Spondet veram, si solvatur, Cujus votum quia pium Solutus a tam horrenda Deo et Virgini sanctæ At miser ille onustus Jamque fetorem non ferens Destinat indignam vitam Versus ad Rhēni fluentem Intrat alveum profundum Sic punitur homicida Suffocatum Rhēni fluctus Et cum Juda traditore Qui interitum amico Longe lateque audit Deus Deorum laudatur, Multis in partibus orbis Catervatim approperant Ægros suos ad Virginis Et peccatis deprecantur Inter hæc bis binis cæcis Quorum duo ex utero Uni ambo, sed alteri 15 Reginensis villæ cives Adventantes pernoctarunt, Bini abducuntur equi Verum fures cum rapina Gyrant castra tota nocte Sed dextera Dei fecit Nam aurora infulgente Equos reddunt pudibundi, Reginenses redierunt [que Claudum quendam non utcum- Monstrum hominis informe. Miseratio ad statum 16 Puella quædam ad ipsius Audita opinione Desiderio flagravat	Quam quidam in visione Oratorium adiret Oblatas mundas offerret, Quas illatas statim binæ Quibus pastæ deservirent Venit, attulit, imponit, Astant duæ moniales, Prævisæ in visione, Et requirunt diligenter, Quibus illa dum exponit Domino propitiante, Incognitum lumen cœli 17 Mulier prægnans in partu Votum vovit, ut si præsens Natum puerum cum donis Quo concessio voti rea Offert natum cum promissis Sed retentat in solvendo Quo continuo amisso, Dum se aqua spargit sacra, In petra fontis sacrati Ergo quem ad suum male Ad sanctæ gloriam matris Ananiæ, et Saphyræ 18 Sed quid dicam de pulvino Mirabiliter invento? Et receptis? quid de vase 19 Hæc sunt Virginis beatæ Hæc illius sanctitatis Quod in via quidem sua Quis miretur quod singula Singulis super personis Sit pariter operata, Benigne refectionis sunt, Insternunt se gramini, Heu! somnus mox opprimit. Suadente diabolo, Jugulantes impie, Deo clamat de terra. Occultaret mortui, Deportat in abdita, Adhæsit firmissime. Quem sponte peremerat, Occurrebat socio, Ut ferat auxilium. Videbatur gladio, Voluisset mortuum, Cohæsit firmissime. Quæ patravit, scelorum, Se peccasse graviter, Christo penitentiam. Exaudivit Dominus, Compagne cadaveris, Grates agit debitas. Tam pudenda sarcina, Putridi cadaveris, Digna morte linquere. Cum horrenda sarcina. Intraturus Tartarum, Ultione divina. Ejicieunt protinus Sepultura caruit, Intulit pacifico. Signo tam mirabili, Et Walpurgis merita Habentur pro maximis. Populorum agmina Deferunt clementiam, Suis indulgentiam. Restauravit lumina, Matris cæci fuerant, Unus datur oculus. Causa orationis Quibus somno deditis Furibus a pessimis. Se putantes abire, Volentes evadere. Virtutem non modicam. Capti furti crimine, Et confusi maxime, Ad sua lætissimi. Sed reptantem manibus, Matris clementissimæ Reformat legitimum. Heu! cæca cunabulis, Virginis eximie Venienti maximo. Nocturna submonuit, Tanti desiderii Altari imponeret. Gallinæ comederent Altaris excubiis. Preces fudit intimas. Gallinæ videlicet, Quæ oblatas colligunt Quæ, unde, cur, venerit. Singula veraciter, Et beatæ Virgine, Novis hausit oculis. Constituta proximo, Vinceret periculum, Præsentaret Virgini. Opportuno tempore, Ad templum munusculis, Voto panem unicum. Egressura de templo, Panem male subtractum Jacentem obstupuit.	Usum surripuerat, Protestandam liquerat, Fraudem vix effugiens. A matrona perditio, Quid de Wantis perditis, Amisso repertoque? Gloriosa merita, Præclara judicia, Hæc patitur scandala. Faciatur miracula Cum in una femina Quinque mirabilia. Mulier quædam caduca, Venit ejus ad gratiam, Sed gratias stulta nullas Post decem hebdomodarum Audivit per visionem Cur, inquit, mulier stulta Surgens Virginis ad domum Et completo precamine Sponde tuæ salvatrici, Surgens venit, opus capit, Sed aliud quodam die Oculus ejus sinister Tum peccatis hoc imputans Confitetur se errasse Quod temeritas abstulit, Quadam die ab hospita Acciperet ad purgandum, Ope rursus sanctæ matris Letaniarum diebus Sed fusus inhæsit dextræ Quæ ad Dominam recurrens Sed et ante Paschæ dies Acu manu infixa Fideliter implorando 19 Claudam utroque in pede Quæ neglecta gratiarum Sed mox pristini incurrit Inter hæc ternos mendicos Cæcos a nativitate Sancta Virgo, dante Christo, Numerum excedunt tanta, Pisce donat oratores, Mox remittunt conservandum Tyringenses duo quidam Sacrosanctæ ad Virginis Cui revertenti clara Cujusdam boves matronæ Fures subdulerunt noctu, Non valentes, reliquerunt Quadam die lupus atrox Invadens rapuit suum, Sed non audens lacerare, 20 Magnifica et famosa Gressum claudis reddit quinque, Nullus venit anxiatas, Sed et Regis pacifici Hildegarda cum Luitboldo Ad gratiam Matris sanctæ Regis nata mutum quemdam Experturi sanctitatem Quos utrosque sanos fecit Sed et ipsi astantibus, Ipsa eademque hora Reparavit, et alium Quo viso hospites tanti Et Virgini persolventes, Macti benedictione Miseram, et miserandam Demone mire vexatam, Magnifica operatrix Sed et sexus promiscui Lucis honore privati Et qui venere moerentes 21 Restant plura miracula Miseram mulierculam, Quæ nequaquam reticere Sualaveldico in pago Dominis suis accepta, Quæ languore fortissimo Biennio in languoris Tandem munere divino Sed cessante uno morbo, Namque tam intemperata Incessit semisanatam, Abundantia valeret Exhaustis jam parentibus Anxiata hinc dolore, Tandem divinitus tale Igitur tota ipse sua Et in Virginis beatæ Rogat suos se deferri Quo delata biduanis Quibus exorata Virgo Qua privata diu fuit. Quo audito, dominus ejus Venit cum conjuge sua, Rem videre gloriosam Præterea et muta Sanitate donatur, Agens redit ad sua. Expletum curriculum Monitoris hanc vocem, Salutis es ingrata? Gradu vade concito, Famulatum debitum Et dum vivas, exhibe.	D AUCTORE MEDI- BARDO. in visione admonita, donaria præscripta, offert, visum recipit : prægnans adjuta, panem offe- rendum deli- nens, perdit, receptumque appendit : varia recupe- perantur ope Virginis sanatur E caduca et mula, ingrata monetur amissum oculum recipit. linum manui innoxium solvit uti fusus, et acus : sanantur clauda, 3 cæci : piscis cœlitus datur : redditur loquela boves a furi- bus deserun- tur : a lupo suis dimittitur. LIB. IV 5 claudi, adducti a nobilibus mutus et claudus, alius claudus, dæmoniaca, 4 cæci : F mulier languens convalescit, laborat ingluvie intolerabili, a S. Walburge gressum reci- pit, et a dominis mancipata reducitur, a languore novo et ingluvies aqua benedicta sanatur,

A Domum læta rediit.
Operis dum faceret,
In genas prosiliit.
Recurrit ad Virginem,
Oculus resiliit:
Humilitas reddidit.
Persuasa ut cerillum
Hæsit linum manui
Manu gaudet libera.
Nendi opus aggressa,
Indissolubiliter,
Opem consecuta est.
Culcitram resarciens,
Virginis suffragium
Evasit periculum.
Salvam fecit feminam,
Actione rediit,
Languoris incommodum.
Adventantes pariter
Solita clementia
Novis donat oculis.
Quæ fecit miracula
Quem ipsi attoniti
Signi ad indicium.
Mutam secum puellam
Tulerunt suffragia:
Donata est loquela.
Adeuntis Virginem,
Sed auferre penitus
Via stantes publica.
Gregem Moenheimensem
Quam et lustris intulit,
Tertia reliquit die.
Virtutum operatrix
Sed diebus singulis
Quin rediret gratulans.
B Ludovici filia
Glorioso Comite
Corde venit supplici.
Comes surdum attulit.
Ejus famosissimam:
Virgo beatissima.
Multisque fidelibus
Mater insignissima
Puerum claudissimum.
Grates Christo maximas,
Inclytaque xenia,
Remeant lætissimi.
Quamdam mulliculam
Diuturno tempore,
Signorum salvificat.
Diversis temporibus
Reddit visum his binis,
Jubilantes redeunt.
In una perpetrata
Virginis clementia
Mira sinit gloria.
Fuit quædam femina,
Atque devotissima,
Ægrotare ceperat.
Transacto molestiis,
Paullulum convaleuit,
Majorem inciderrat.
Edendi ingluvies
Ut nulla edulii
A suis saturari.
Sed fame accrescente
Hinc pudore maximo,
Occurrit consilium.
In Domino posita,
Benigno suffragio,
Ad Walpurgæ gratiam.
C Incumbebat precibus,
Gradiendi misere,
Sospitem reddidit.
Effectus lætissimus,
Multaque familia,
Gratesque persolvere.
Qui cum vellet salvatrici
Abbatissa dissuadente,
Sed hoc ipsum distulisse
Nam reversam domum sanam
Sed donatam matri sanctæ
Adhuc tamen famis dira
Cujus mali dum solamen
Bona quædam monialis
Benedici panem fecit

*Antiquis
miraculis
succedunt
nova, fluxu
liquoris ex
tumba ægri
sanantur,
peccatores
juvantur:*

Quo gustato nequam illa
Virgini sacra favente,
Sic paullatim decrescendo,
Sic crescente fastidio
Tandem nil aliud cibi
Nihil de potu gustare,
Tali pasta edulio
Cœpit ei hunc fastidire
Quod dum tolerare nequit,
Sex transactis septimanis
Vix persuasa a magistra
Gula respuente fluxit
Quin et visus dignitate
Supplicando Matri sanctæ
Visum pristinum recepit,
Re ad Præsulem perlata,
Commendavit Presbytero
Recognovit veritatem
Biennio diutius
Potibusque abstinuit,
Quod miraculorum genus
21 Talia per caram suam
Operatur in diebus
Diligentia eorum
Nostris quoque temporibus
Nec cessat quotidianis
Mundo suam declarare
Nam ex ejus sacra tumba
Qua infirmi quoqueuncti
Per merita sanctæ Matris
Sed quod summa esse salus
Quisquis peccatis gravatus
Confugerit, promeretur
Quam et nobis scelerosis,
Prægravatis, impetrare
Sancta Virgo tam sanctorum
Hoc Pater, hoc Natus ejus,
Eorumdem trium nobis
Cujus regnum gloriosum
Salvatam mancipare,
Bonum opus distulit,
Postmodum pœnituit.
Languor idem occupat,
Denuo reliquerat,
Manente ingluvies.
Anxia sequireret,
Vocato Presbytero,
Redditque famelicæ.
Fames voracissima
Cœpit se subtrahere,
Ut prius accreverat.
Pro mira esurie
Præter solum caseum,
Ni tantum lac poterat.
Anno ferme medio
Acceptumque spuere
Penitus abstinuit.
Absque cibo potuque,
Dum gustat cerevisiam,
Per oculos, naresque.
Amisa continuo,
Corde devotissimo,
Cibum omnem respuuit.
Eandem venerando
A quo veracissime
Miræ abstinentiæ
Omnigenis dapibus
Cunctis retro seculis
Est inauditissimum.
Christus mirabilia
Patrum præcedentium,
Quæ scripta nobis reliquit.
Fiunt perquam plurima,
Novisque miraculis,
Sponsam Dei Filius.
Aqua manat jugiter,
Medicinæ celeris
Effectum consequuntur.
Sospitasque noscitur,
Ejus ad clementiam
Veram indulgentiam.
Peccatis innumeris
Dignetur a Domino
Germana germanorum.
Hoc amborum Spiritus
Concedat pro meritis
Nullum habet terminum.

VITA V S. WALBURGIS

auctore Philippo Episcopo Eystettensi.
ex MS. Antuerpiensi, Canisio et Gretsero.

PROLOGUS

Excellentissimæ Dominae suæ *a* Ungarorum
Reginae, necnon felicis recordationis Do-
mini *b* Alberti quondam Regis Romanorum
filiae, *c* Frater Philippus miseratione divina
Eystettensis Episcopus, quidquid potest
reverentiæ et honoris, et si quid valeant
orationes peccatoris.

Congruum valde, sanctum et laudabile fore decernitur, ut filia Regis vitam sanctitate præclaram filia Regis desideranter amplectatur, et eadem pro speculo suæ recreationis ac componendæ pulchritudinis delectabiliter speculando fruatur. Nam in ipsa contemplando inveniet speciem sanctæ conversationis, perfectionis formam, ac virtutis imaginem, quam sacrae imitationis studio veneretur. Hinc est, quod sinceritati vestrae devotionis ac celsitudini reverendæ dominationis epistolam, continentem vitam et mores, obitum, et insignia miraculorum B. Walpurgæ Virginis, quibus eam Dominus in vita, morte, et post mortem clarere voluit, offero: non immemor existens humillimæ ac reverendæ postulationis, qua vobis prædictam Walpurgis vitam a me transcribi petistis: qua petitione mirum in modum exhilaratus gaudebam in Domino, luculentiori consideratione perpendens, quod hujusmodi petitio, cum ex re petita, tum ex modo petendi, ex radice pietatis pullularet. In se namque prægnans erat petitio, et argumentum gestabat studiosæ voluntatis, et probamentum futuræ sanctitatis, in Regina filia Regis persona postulante. Precor autem vestram regiam dignitatem, et dignitatis benignitatem, ut præfatam epistolam consortibus vestris, id est, filiabus Regum, et aliis devotionem ad B. Walpurgam Virginem habentibus ex caritate communicare dignemini. Nam caritas non quærit quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi, et quæ Sanctorum suorum, quos in ipso et per ipsum veneramur.

2 Filiæ Regum, quæ in honore tuo, Fili Dei Jesu Christe, qui es Rex Regum, et Dominus dominantium, mundi excellentias, seculorum divitias, ac propriæ carnis delicias contempserunt, ut tesponsum candidum et rubicundum, dilectum, electum, et prædilectum ex dilatati cordis amore currentes in odore unguentorum tuorum, ab omnibus retardativis exoccupatæ, liberius sequerentur, et sequendo consequerentur, et consequendo castæ dilectionis desiderio amplecterentur, multo reverentiali honore, ac laude digna veneratione ab universo cœtu fidelium prosequendæ, et prosecutione extollendæ sunt. Hæc namque in seipsis, vel saltem in Patribus suis, in præsentī seculo coronatæ, temporalem dignitatem in æternam sublimationem commutantes, in cœlis coronari meruerunt, et censum terrenorum parvipendentes, affectum supernorum divini amoris virtute magnificabant, et in sublimitatis honore humilitatem, et in adversitate benignitatem servantes, tam in respuendis, quam appetendis, tamquam magnificæ personæ, viam imitandæ virtutis, quæ ducit ad braviū æternæ salutis, luciformi exemplo excellentissime fidelibus Christi demonstrarunt. De istarum filiarum Regum numero laudabili, et merito ineffabili B. Walpurgis Virgo, quæ ab infantia in omni vitæ sanctimonia Deo consecrata extitit, esse dignoscitur, cujus vitæ et mortis insignia in epistolare compendium gratia brevitatē colligere promisimus, quod

Collectis signis, sunt septem septuaginta.

Consecrat hunc numerum qui Spiritus est operatus. Amen

a Hoc ejus Romanum et Hierosolymitanum supra pag. 513. num. 15 et seqq. in dubium revocavimus, arbitrati eam a S. Bonifacio et fratribus evocatam cum aliis Virginibus venisse in Germaniam. — *b* at S. Wunibaldi fratris tum defuncti meritis ab illa attribui tradunt alii. — *c* Plures S. Willibaldum ei defunctæ superfuisse asserunt. — *d* Aureatum pro Eystadio etiam accepit Philippus infra cap. 1. Ubi plura annotamus. — *e* MS. iterum. — *f* Idem Engilsundæ.

A quod exolvere cupientes, emendationi stylo, quo possumus, ut decet, exordiamur.

Agnes Austriaca Regina Hungariæ,

vidua cum matre Imperatrice sancte vivit.

a Agnes Austriaca, anno 1291 nupta Andrea III, Veneto dicto, Regi Hungariæ, quo anno 1301 extincto, reliquam vitam Deo consecravit: inter alia pietatis opera edificavit amplum monasterium Virginum regulam S. Dominici profitentium, sub castro Kyburg prope oppidum Wintertur, et in ipso castro capellam propter Imperiales Reliquias, quæ aliquando Kyburgi asservabantur. Ita Gretserus de oleo S. Walburgis cap. 3 ex Felice Fabri Thuringensi, seu Tigurino, auctore antiquo. — b Albertus Rudolphi I Imperatoris filius, et ipse anno 1291 electus Imperator, occisus an. 1308. De cuius uxore et dicta filia Agnete ista Felix Fabri apud Gretserum tradit: Relicta uxor occisi Regis Elisabeth, filia Comitis de Tirolli, in loco interfectionis viri sui incepit construere monasterium monialium, et altare summum in eo loco posuit in quo expiravit. Interea Rex Ungariæ etiam obiit, cuius uxor Domina Agnes, prædicti Regis Alberti filia in patriam propriam reversa, in constructione monasterii prædicti coadjutrix fuit: sicque in viduitate sancta ambæ manserunt, et moniales S. Claræ in constructum monasterium posuerunt, et pro seipsis habitacula annexa edificaverunt: sed et pro duodecim Fratribus Minoribus locum edificaverunt juxta monasterium, et tam pro Sororibus quam Fratribus provisionem copiosam in temporalibus fecerunt. Fundatio monasterii illius facta fuit anno 1308, in loco interfectionis Regis, in campo qui dicitur Campus Regis, vulgariter Kunigsfeldt, sub castro Habsburg, ubi hodie serviunt Deo. Hæc ille auctor, e quibus discimus, qualis et quantæ dignitatis fuerit Agnes, quæ vitam S. Walburgis desideravit ab Episcopo Eystetensi conscribi. — c Frater, quia ex Abbate Ordinis Cisterciensis assumptum fuisse supra diximus. — d MS. Eystet. sublimitatem.

CAPUT I.

B S. Walburgis Ortus: Genealogia sancta. Obitus patris S. Richardi.

Igitur B. Walpurgis Virgo Deo placita, et hominibus grata, ex illustri prosapia, imo stirpe regia, exorta est, et tamquamsidus novæ claritatis ac miræ pulchritudinis, obducto tenebris ignorantiae mundo, radio puriori eidem feliciter infulsit, et velut stella matutina eo ceteris clarior, quo vicinior soli, a a Deo gratiose et specialiter constituta est suis præire, ut et nos in fulgore sui luminis, quod radio veritatis, justitiæ, ac sanctitatis enituit, in splendoribus Sanctorum, in via mandatorum, vel quod præstantius est, in semita consiliorum Dei, quæ ducit ad patriam claritatis æternæ, fiducialiter ambulemus. Divina namque ordinante b providentia c S. Richardum quondam Regem Anglorum, nunc vero consortem Angelorum, patrem in cura, genitorem in natura, sortita est. Nimirum enim decebat, ut Virgo tantæ sanctitatis in cœlis sublimiter coronanda, a Rege sancto in terris coronato, et in cœlis coronando in lucem hujus mundi prodiret. S. Willibaldum quoque d Aureatensem Episcopum, qui modo Eystetensis vulgato magis nomine dicitur, in omni genere perfectionis Præsulem magnificum, necnon B. Wunibaldum strenuæ virtutis virum, Abbatem sanctitate præcipuum, fratres germanitate uterinos habuisse legitur. Item B. Bonifacius sanctæ Maguntinæ Sedis Archiepiscopus, qui florentem palmam victoriæ cum corona martyrii Deo propitiante obtinuit, ejus e avunculus fuisse non dubitatur. Item B. f Deodatus Martyr et Pontifex Christi insignis ejusdem B. Walpurgis cognatus invenitur. B. Willibrordus etiam g Confessor Dei et Pontifex pretiosus, ac Sanctus h Sola sanctitate i mirabilis, de ejus parentela satis e vicino computantur. O quam pulchra est hæc casta generatio, cum claritate! Hæc est generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob. Hæc est generatio, de qua scriptum est, et fore potest intelligi, quoniam generatio rectorum benedicetur. Isti namque fuerunt viri misericordiæ, quorum justitiæ oblivionem non acceperunt, cum semine eorum permanent bona, hæreditas sancta nepotes eorum.

4 Laudemus ergo viros gloriosos, patres et parentes nostros in generatione sua, nam hi sunt qui genuerunt nos verbo veritatis in Christo Jesu Domino nostro. In linea propaginis hujus sanctæ genealogiæ, si luculenter advertamus, vernantes rosæ Martyrum, candentia lilia Virginum, humiliter dependentes violæ Confessorum inveniuntur. Hi sunt flo-

res Paradisi in domo Domini plantati, in caritate radicati, cœlesti rore perfusi, Spiritus sancti vivificatione vegetati, super quos sanctificatio Christi effloruit, ut in atriis domus Dei nostri floreant in æternum. Hi sunt flores, qui ad cooperimentum fructus sui, et projicienda salubri umbra fronduerunt, quorum folium non defluxit, sed fructum sanctitatis dederunt in tempore suo, et tamquam bonus odor Christi in omni loco aromatizantes, redolentiam miræ fragrantiae ubique sparserunt. In horum florum suavitate odore delectati, et delectatione invitati currimus, si memoratorum Sanctorum vitam concupiscimus. Accedente ad nos sole justitiæ, hoc verno in tempore gratiæ, non solum apparuerunt flores in terra nostra, sed et vox turturis audita est in terra nostra, vox, inquam, turturis, hoc est castissimæ Walpurgæ Virginis, quæ prece dulcissimæ supplicationis interpellat pro nobis ad Dominum. Et non incongruenter vocem turturis precem B. Walpurgæ Virginis interpretati sumus: nam turtur est avis solivola, fidelis et casta: sic, moralizando ut prosequamur, B. Walpurgis in solitudine contemplationis excessive fuit solivola, in dispensatione fidelis ac prudentissima, in omni conversatione castissima ac pudicissima. In his egressionibus delectabiliter depasti cum pastore sponso, qui pascitur inter lilia, deinceps ad ovilia primitivæ intentionis, ut decet, revertamur. Nam quæ de linea derivationis sacræ genealogiæ B. Walpurgis prælibavimus, totum in laudem ejusdem laude dignæ Virginis credimus ut censeatur. Nam ex hac reverenda enumeratione Sanctorum evidenter penditur, quomodo ex insignibus nobilitate pariter et sanctitate processit. Nunc ordo scribendi postulat, ut de ipsa ejusque sanctitate specialius singulariusve prosequamur.

5 Sciendum ergo, k quod S. Richardus Rex Anglorum, pater ipsius, ut prælibatum est, fuisse legitur, qui cum a puero semper Christianissimus extitisset, etiam liberos suos disciplinam Christianæ religionis, et viam veritatis tam per se, quam per fideles pædagogos diligentissime edocuit. Unde et S. Willibaldum adhuc puerum titulo monasticæ professionis l adduxit. Cum ergo ille beatus Rex gradus de virtute ad virtutes conscenderet, ut secundum promissionem Salvatoris centuplum acciperet, et vitam æternam possideret; igne divini amoris inflammatus, ad exhortationem liberorum suorum, videlicet B. Willibaldi ac B. Wunibaldi, necnon S. Walpurgis regnum et patriam dereliquit, et peregrinationem duram, quæ etiam pauperibus gravis esse solet, suscepit: una cum liberis secum assumptis Oceani periculo se commisit, et tandem post magnos labores et multa pericula Luccam, id est, Luccanensem civitatem usque pervenit, et inibi mortali infirmitate consummatus in monasterio S. Frigidiani in Domino feliciter requievit.

a MS. Antwerp. adeo—b Idem, gratia.—c S. Richardum Regem Anglo-Saxonum dici posse ostendimus 7 Febru. pag. 73 num. 21 et 22.—d Aureatum esse Nassefelissum vicinum, non Eystadium, docent Aventinus lib. 2 Annal. Boicorum, et Stevartus supra relatus. Id antiquis Actis tam S. Willibaldi et S. Wunibaldi, quam S. Walburgis. Eystadium dicitur. Interea lapis sepulchralis apud Gretserum lib. 1 Observ. ad vitam S. Willibaldi cap. 18 hanc inscriptionem habet in basilica primaria: Hic requiescunt ossa Episcoporum Aureatensium: at quando hæc sit inscriptio facta non indicatur. De Aureato edidit singularem tractatum idem Gretserus in Appendice post Catalogum Episcoporum Eystetensium editum.—e De cognatione S. Bonifacii egimus 7 Febru. pag. 71 num. 16. Ubi S. Wunibaldus dicitur carnali propinquitatis et sanguinis copulatione sociatus et glutinatus. Ita Vita ejus a S. Walburge aliave consanguinea scripta.—f Greis. lib. 2 Observ. cap. 2 Deodatus, inquit, seu Adeodatus, forte cum S. Bonifacio illustrem hanc palmam adeptus est, cui Beda in epitome socios martyrii lxx assignat. Huchaldus de S. Lebuino lxx. Sed hæc mera conjectura est. Nomen Deodati, sive Adeodati, inter socios S. Bonifacii ab antiquis non proditur. Consule Serarium lib. 3 Rerum Mogunt. not. 46 ad vitam S. Bonifacii. Quid si apud Philippum agnoscatur ἀρχιεπίσκοπος μοναχὸν ut sit Deocarus monasterii Hasenrietani a Carolo Magno conditi primus

D AUCTORE PHILIPPO EPISCOPO.

ipsa turturi comparata.

E

k

l

F

obit S. Richardus.

Aureatum urbs.

S. Deodatus,

an Deocarus? S. Willibrordus.

S. Walburgis pater S. Richardus:

b c

fratres SS. Willibaldus

d

Wunibaldus:

avunculus S. Bonifacius:

e

f cognati SS. Deodatus, Willibrordus, Sola

g

h

i

Psal. 23. 6

Psal. 111. 2

A primus Abbas, cujus sacrum corpus an. 1316 præsentibus Philippo Episcopo et Ludovico IV Imperatore elevatum est, et sacra reliquiarum pars ab hoc Norimbergam delata? De eo agit idem Gretserus lib. 2 Observ. cap. 8. Colitur 7 Junii. — g S. Willibrordus Frisonum Apostolus, filius matertera S. Willibaldi dicitur in Calendario, quod Pontificali Eystettensi innexum est. Ita Gretserus lib. 2 Observ. ca. 1. Fuerunt ergo consobrini. Colitur ille 7 Novemb. — h Habuit B. Sola, post gloriosum triumphum martyrii S. Bonifacii Archiepiscopi, Dominum Willibaldum Episcopum et Winnibaldum germanum ejus Presbyterum adjutores sui laboris, qui ei ut propriae gentis viro, omnibus hisce in locis adminiculum ac solatium praebebant. Ita in Vita illius 3 Decembris danda Ermenricus monachus ac dein Abbas Elwangensis, meminitque B. Rabani Mauri adhuc Abbatis: ergo ante an. 842 scripsit. Fuerunt ergo si non ejusdem parentele, saltem nationis, et amicitiae vinculo conjuncti. — i Gretserus in variis lectionibus, mirabilis Martyr. Simili forsan casu nomen Martyris etiam S. Deocaro adjunctum. — k Sequentia ejus capitis, cum toto fere capite sequenti, huc translata sunt, et verbis fere iisdem, ex relatione Adelberti Abbatis Heidenheimensis, relata a Gretsero lib. 2 Observat. cap. 7, quam nos ideo, cum ibi extet, omisimus. — l Canisius, addixit.

CAPUT II.

Fratrum S. Willibaldi Episcopatus, S. Wunibaldi sacerdotum.

Post cujus beatissimum transitum filii ejus Sanctus videlicet Willibaldus et Wunibaldus una cum sociis suis ad limina Apostolorum Petri et Pauli perrexerunt. Ubi a Papa a Gregorio III, qui tam Apostolica sedi residebat, benignissime suscepti, orando, et loca sanctificationum circumeundo, aliquantum temporis devotissime exegerunt. Factum est autem quod S. Willibaldus, et quidam ex sociis immenso desiderio accenderentur, quatenus Jerosolymam irent, et loca, in quibus Deus homo conversatus est, inviserent. Quod et ita factum est, S Wunebaldo propter infirmitatem magnam, qua tunc detinebatur, Romae relicto. Cum b interim c Bonifacius, Maguntinae Sedis Archiepiscopus, Ecclesiasticae utilitatis causa et ex legatione d Pippini Regis, qui tunc temporis Alamannorum Rex extiterat, advenisset: et cum vidisset S. Wunibaldum, eo quod nepos ejus esset, et quod multa de eximia virtute et animi ejus constantia audivisset, multum in Domino gavisus est, et suppliciter Dominum Papam exoravit, ut ejus adjutorio talem cooperatorem et socium in agricultura Dei mereretur accipere. Cujus petitioni Papa Gregorius libenter acquiescens, rogando praecepit S. Wunebaldo, ut societati et contubernio S. Bonifacii adhereret, et in omnibus ejus consilio et praecepto ad serviendum Deo obediret. Hoc quoque S. Bonifacius a praedicto Papa obtinuit, ut, si quando Divina clementia S. Willibaldum ejus conspectui præsenteret, ad colendam vineam Domini in adjutorium sibi ad Alamanniam eum transmitteret. Cumque memoratus, et saepe memorandus S. Bonifacius omnia, pro quibus venerat, secundum beneplacitum suum peregisset; Apostolica benedictione firmatus, in Alamanniam ad Pippinum Regem rediit, et omnia, quæ ei in via acciderant, et quomodo Apostolica auctoritate S. Wunibaldum socium et cooperatorem laboris sui accepisset, ex ordine narravit. Peractis autem omnibus, quæ tum in Regia curia tractanda erant, sanctus Archiepiscopus valediciens Regi in Thuringiam transiit; et ibi S. Wunibaldo habitum monasticæ religionis tribuit, et ad sacerdotii gradum omnibus qui noverant eum in laudem ejus acclamantibus, promovit. S. Wunibaldus vero virtutem obedientiae attendens in spiritu humilitatis, in cunctis, quæ ei injungebantur, perfectum se servientem exhibuit, et sicut bonus filius et perfectus discipulus usque ad mortem S. Bonifacio obdivit. Videns autem Archiepiscopus, quod B. Wunibaldus in omni justitia et sanctitate proficeret, septem ei ecclesias in Thuringia regendas commisit, quas ipse ad tantum culmen perfectionis provexit, ut usque in hodiernum diem per totam illam provinciam in laudem Dei honor et gloria S. Wunibaldi prædicetur.

7 Cum hæc in Alamannia circa e B. Wunibaldum D agerentur, B. Willibaldus frater ejus, in via, qua Jerosolymam tendebat, in mari et terra magnis et multis periculis afficiebatur. Nam tentationum procellas postquam divina favente gratia evasis, pericula latronum, famis et sitis, macerationis, captivitatis, incarcerationis squalores, graves a Paganis, per quos transitum fecit, pro nomine Jesu Christi sustinuit passiones; sed virtute Dei de his omnibus liberatus tandem sicut desiderabat Jerosolymam venit. Dedit autem ei Dominus tantam gratiam in conspectu Paganorum, qui tunc Jerosolymam inhabitabant, ut quocumque pergeret, eorum conductu iret et rediret. Mansit itaque multo tempore in finibus illis, et peragratis omnibus sanctificationum locis, in quibus Deus homo conversatus fuerat, Adriaticum mare iterum transfretavit, et ad Casinum montem, ubi ex institutione S. Benedicti Abbatis monasticam religionem vigere audierat, pervenit, quem pater Abbas ejusdem monasterii, cui nomen f Petronax erat, unanimi consensu sui conventus, in monachum et fratrem ad humilem sui petitionem assumpsit. Assumptus itaque S. Willibaldus in omnibus, quæ congessit in cunctis Fratribus laudabilis apparuit, et in omni morum et conversationis honestate mirabilem ac g initabilem se exhibuit. Mansit itaque apud eos multo tempore irreprehensibilis, imo per omnia laudabilis, et tunc omnibus valediciens de licentia Abbatis cum quibusdam honestis h Fratribus, Ecclesiasticæ utilitatis causa ad Dominum Papam properantibus, iterum Romam transivit.

8 Præsensus itaque Apostolico conspectui, benignissime susceptus est ab eo, et interrogatus de peregrinationis suæ labore, omnia quæ ei in via acciderant, et quam misericorditer Deus de manibus quærentium animam ejus multotiens eum liberavit, et quam laboriose Jerosolymam, et cum quanto periculo alia sanctificationum loca, utpote a Paganis possessa, adierit, et i quomodo lumine oculorum duorum mensium spatio orbatus fuerit, et in ecclesia sanctæ Crucis miraculose illuminatus, et puriori usui visus a Domino restitutus fuerit, per omnia enarravit. Flebant ergo omnes, tum quia talem juvenem pro Domino patriam dereliquisse, et tantos k labores pertulisse videbant, tum etiam quia se nihil talium pro Domino peregissee dolebant. Interea beatus Papa recordatus, quod S. Bonifacio Archiepiscopo de cooperatione et societate S. Willibaldi promiserat, paterna exhortatione, et Apostolica auctoritate præcipiendo rogavit, ut sine contradictione ad S. Bonifacium Maguntinae Sedis Archiepiscopum cum festinatione properaret, et in vinea Sabaoth fidelem cooperatorem, et humilem ministrum in omnibus, quæ ei S. Bonifacius injungeret, se exhiberet. Cujus praecepto S. Willibaldus in spiritu humilitatis obediens, Apostolica benedictione roboratus in Alamanniam ad S. Bonifacium, sicut ei a Domino Papa praeceptum erat, pervenit, et quomodo ad serviendum et obediendum ei a Domino Papa missus fuerat, ex ordine narravit. Postquam vero S. Bonifacius et S. Wunibaldus, ceterique ejusdem societatis fideles Fratres tam dilectum Deo et hominibus Fratrem saluum recepissent, diutissime in oscula, et in collum ejus irruerunt, et præ gaudio flentes, Deum largitorem omnium bonorum pro universis beneficiis suis glorificaverunt. Sed et Rex Pippinus ut cognovit adventum tam venerabilis personæ, plus quam credi potest, cœpit in Domino gaudere, eo quod tantum lumen justitiæ regno suo illuxerit, et quod omnes adversitates eorum orationibus a regno suo propelli firmissimam spem haberet. Crevit itaque Ecclesia Christi per verbum et per labores S. Bonifacii, sociorumque ejus, et credentium

S. Willibaldus
Hierosolyma
redit

ad monasterium
Casinense.

inde Romæ

mittitur a Papa
ad S. Bonifacium,

regit Ecclesias
Thuringiæ,

A tium in Domino fides augebatur, et abolito idolatriæ ritu, in consecrandis ecclesiis, in prædicando verbum Domini, in baptizandis Gentilibus, in procurandis infirmis et pauperibus, Ecclesiasticus ordo per omnem Alamanniam instituebatur.

9 Fuerunt autem illis temporibus in regno Pippini Regis duo viri illustres, scilicet *l* Odilo Dux, et *m* Sweigerus Comes, qui uterque ad S. Bonifacium venientes, orationibus ejus se commendaverunt, et prædia sua cum mancipiis ad serviendum Deo viventi devotissime ei obtulerunt. Sed beatissimus præsul considerans, quia res Ecclesiæ vota sunt fidelium, pretia peccatorum, patrimonia pauperum, ex allodiis Odili Ducis *n* Frisingensem *o* instituit Episcopatum; ex prædiis vero Sweigeri Comitis *p* Eystetensem fundavit et firmavit Pontificatum : præfecitque venerabilem fratrem, et discipulum suum *q* S. Corbinianum Frisingensibus; S. Willibaldum vero Deo dignum Episcopum Eystetensibus : hoc instituens, ut rebus Ecclesiasticis pauperes alerentur, infirmi recrearentur, captivi Christiani, prout facultas suppeteret, redimerentur. Cœpit autem sanctus Præsul Willibaldus incircumcisis corde verbum vitæ evangelizare, et in omni pontificatus officio fidelem dispensatorem, et bonum servum Dei se ostendere.

B Unde omnes comprovinciales, divites et pauperes, tanta familiaritatis dulcedine sibi conjunxerat, ut de omnibus finibus regionis illius ad eum confugerent, et ad salvandas animas suas consilium et auxilium ab eo expeterent. Sicque factum est ut bonitatis ejus fama crescente, S. Bonifacio cunctisque in Maguntina metropoli acceptissimus fieret, et in conciliis, et in judiciis, in consecrandis quoque ecclesiis, ac aliis chrismatum donis primum post Archiepiscopum locum obtineret. Concessumque est ei cum privilegii attestatione, ut in his, et in aliis Deo digna gerendis, ipse omnesque successores sui, Eystetensis Ecclesiæ Pontifices, cum necessitas aut tempus exigeret, specialiter præ aliis sanctæ Maguntinæ sedis Suffraganeis, vicem Archiepiscopi gereret, *r* et tamquam præfatæ Sedis *s* Cancellarius, et Prolocutor concilii a dextris Metropolitano proximus assideret : in cuius dignitatis evidentiam vestitura magni ac mystici ornatus ei concessa est, nec non omnibus rite sibi succedentibus, præ cunctis Episcopis qui de linea Moguntinæ derivationis computantur. Est autem vestis illa *t* Rationale, quo et jam summus Pontifex accedens ad sancta sanctorum, olim supervestiebatur. Habebat autem Rationale summus Pontifex in Lege veteri in præfigurationem multæ perfectionis. Pontificibus vero novi Testamenti quibusdam conceditur, in exhibitionem consummatæ virtutis, quæ gratia et ratione perficitur, unde et rationale nuncupatum est.

S. Gregorius II. a Quotus hic Gregorius fuerit, silet Adelbertus ob duos in Pontificatu sibi invicem succedentes Gregorios. Fuit hic S. Gregorius II, qui ab anno 714 ad 731 præfuit Ecclesiæ, mortuus 13 Februarii, ubi inter illustres peregrinos, qui Romam ejus tempore petiverunt, recensimus pag. 695 num. 25 S. Richardum, sed Lucæ anno 722 mortuum diximus ad hujus Vitam pag. 70 num. 10, quo adhuc anno, aut saltem sequente, Romam venire filii ejus. — b His actorum et itinerum S. Bonifacii haud modica apparet confusio. Præerat tum Romæ, Gregorii II successor S. Gregorius III, mortuus an. 741, die 28 Novemb. quo colitur. Sub hoc tertium iter Romanum S. Bonifacii contigit anno 738, quo S. Willibaldum ibidem reperit, et secum in Germaniam abduxit. — c Confinantur tertium et quartum S. Bonifacii iter Romanum. Hoc factum est tempore S. Zachariæ Papæ postquam anno 745 fuerat statutus Moguntinus Archiepiscopus. — d Dicto anno 738 præerat Franciæ Major-Domus cum regia potestate Carolus Martellus, pater Pippini et Carolomanni : hoc autem, sub annum 747 Romam et Casinum abeunte præfectus Alamanniæ est Pippinus nondum Rex, postea auctoritate Zachariæ Papæ a S. Bonifacio anno 750 unctus. Hinc infra de Pippino dicta, ad Carolomannum spectant. — e Reliqua quæ ad SS. Willibaldum et Willibaldum spectant, ad propria eorum Acta accuratius examinabimus. De itinere S. Willibaldi nonnulla diximus 7 Febr. pag. 70 nu 11. — f De Petronæ Abbate Casinensi et S. Willibaldi ad eum adventu egimus in Vita S. Gregorii II, 13 Febr. pag. 695 num. 27 et 28. — g MS. Eystet. inimitabilem. — h In Hodaporicis socius dicitur Presbyter, qui de Februarii T. III.

Hispania ad S. Benedictum venerat. *Discessit autem a Casinensi monasterio circa festum S. Andreæ anni 740.* — i Hæc de cæcitate desunt in relatione Adelberti. — k MS. Antwerp. dolores. — l Odilo, aliis Othilo et Utilo, Dux Bajoariæ ex Hiltrude, Caroli Martelli filia, anno 741 in uxorem ducta, genuit Thessilonem Ducem bellis Francicis et Boicis celebrem. — m Swigerus, Swickerus, Shuggarius, Comes Hispergensis. Est autem Hisperga Comitatus caput ad Saltzam flumen oppidum, sex circiter leucis ab Eystadio. — n Frisinga urbs Episcopalis Bavariæ ad Isaram fluvium, cujus Episcopus recenset Hundius in Metropoli Saltzburgensi, Archiepiscopo subsunt. — o Imo antea institutum reformavit et locupletavit, uti ad Adelbertum observat Gretserus. — p Hinc posterius Comites Hispergenses ad lites usque Advocati Episcopatus manserunt, donec deficiente illa familia, Comitatus anno 1301 Episcopatu cessit, ut docent idem Gretserus lib. 1 Observ. cap. 14 et Stevartius ad cap. 1 Vitæ S. Walburgis. — q Aliqua hic apparet confusio ex nominibus Gregorii II et Gregorii III succedentium non satis distinctis exorta. Est namque S. Corbinianus a Gregorio II missus in Bavariam et Frisingensis Episcopus obiit circiter annum 730. Colitur 8 Septemb. At frater ejus Erembertus successit a Gregorio III constitutus. De his legi potest Andreas Brunner par. 1 Annal. Boicorum lib. 5. — r Hucusque ex Adelberti relatione. — s Præminentia hæc Episcoporum Eystetensium explicatur a Gretsero lib. 1 Observ. cap. 15. — t De Rationali disputat idem Gretserus ibidem cap. 16. Quæ aliæque ad Vitam S. Willibaldi spectant tum discutienda.

D AUCTORE PHILIPPO EPISCOPO. Odilo

Dux Bajoariæ. Swigerus Comes. Frisinga.

S. Corbinianus.

CAPUT III.

Discessus S. Walburgis ex Anglia in Germaniam. Vita monastica in Thuringia.

His ergo prælibatis, ad ea, quæ de B. Walpurgis vita tractanda promisimus, Deo favente et vita comite, restat ut stylum convertamus. Nam conditio præsentis operis hoc requirit, et occupatio temporis, qua tribulamur, idipsum exposcit, unde convenit, ut digressiones in amplius nequaquam admittamus. Sciendum igitur, quod sæpe dicti, ac semper benedicti fratres, Beatus videlicet Willibaldus, ac S. Willibaldus a tempore, quo fide dignorum relatione intellexerant, Reginam Angliæ genitricem suam, mulierem virtutis ac præclari meriti, viam universæ carnis fuisse ingressam, ut frequenter de sorore sua, Beata scilicet Walpurga, naturali affectu stimulati, et caritate, quæ religiosos decet, inflammati, sollicitari cogeantur : scientes eam post discessum matris, omni solatio temporali destitutam. Hæc ergo advertentes, de consilio S. Bonifacii decreverunt ut eam fidei vocatione ad se venire rogando præciperent, quatenus ipsa per eos, et ipsi per eam mutua in Domino consolatione fruerentur; quod et ita decretum in factum a producunt. Per fideles namque nuncios, ac famosa legatione B. Bonifacius neptem, et fratres sororem, prædulci supplicatione et prece invincibili sollicitabant, quatenus ad eos venire non omitteret. Cum ipsi Patres spirituales ipsam, quam genuissent in Christo filiam, auctoritativa admonitione ad id faciendum hortarentur; Virgo Walpurgis, gloriosa semper, hoc supplex mandatum ac fidele consilium sagaci mente complectens, supra quam enarrari potest, in Domino gratulabatur, uberimas ei gratiarum actiones exsolvens super eo, quod tam magnificorum Patrum, ac carissimorum fratrum meruisset reverenda salutatione, ac piissima exhortatione visitari. Ex tunc Virgo Walpurgis sapiens, et una de numero prudentum, solerter cogitare cœpit, et cogitando in spiritu scrutabatur, quid ei in hoc casu liceret, eamque deceret, nec non ipsi feliciter expediret. Hæc namque sunt circumstantiæ secundum prædulcem S. Bernardum Doctorem, quibus moralis actus conditionatur. Nam hæc circumstantiæ alias, si quæ sunt ex parte personæ, loci vel temporis, in se includunt : cum enim aliquid licet secundum rationem mandati, et decet quantum ad ædificationem proximi, si expediat secundum conditionem proprii subjecti, sufficienti cautela actui provisum est. Oportet enim, ut hæc tres circumstantiæ concurrant, ut actus moraliter instauretur : quia secundum sententiam beati Apostoli multa licent, quæ non expediunt; et alias circumstantias si replicare ex combinatione delectat, invenies, quomodo

Evocata a fratribus et S. Bonifacio,

F S. Wilburgis

post seriam deliberationem,

1 Cor. 6. 11

AUCTORE PHILIP-
PO EPISC.

A dictæ circumstantiæ ad perfectam conditionem ac-
tus in solidum requiruntur.

cum 30 sodali-
bus discedit,

b

11 Itaque Walpurgis Virgo humillima proprii
sensus sagacitati non innitebatur, sed tota devo-
tione se Deo committens suppliciter exorabat, ut in
vitandis et agendis, voluntate Domini bona, bene-
placente et perfecta semper regeretur. Et non post
multum temporis divina revelatione cognovit, quod
suae invitationis vocatio a Deo præordinata fuisset,
et secundum Divinæ voluntatis nutum prodisset :
unde consensum liberrimum huic gratiosæ invitationi
præbere non dubitaret, nec dubitando in amplius
quoquo modo differre deberet. Ex hac certificatione
Virgo Walpurgis devotissima plusquam credi potest
mente gavisæ est, et ex illa hora mente sollicita trac-
tare cœpit, quomodo conceptum iter Deo laudabili-
ter, nec non utiliter sibi aggrediretur : et collegit
atque elegit circiter numerum b triginta sodales suæ
religioni conformes, ac ipsius intentioni congruentes,
et expedita decenti provisione, quæ in expensis vel
impensis ad dictum iter requirebatur, de licentia eo-
rum, qui sibi suæque societati auctoritative præe-
rant, sæpe dictum iter aggressa est et valedicens suis,
ac solo natalis patriæ, tamquam filia laudabilis
obedientiæ audiens consilia, videns Sanctorum exem-
pla, populum suum oblita est, et domum patris sui,
ut Deus Rex Regum concupisceret decorem suum,
quæ retro sunt pervipendens, et anteriora, id est,
potiora futuræ benedictionis charismata requirens,
viam propositæ voluntatis exorditur : et cum sua or-
dinata, nec minus devota societate, ad mare Angli-
canum usque perveniens, mari placido, et aura opta-
bili puppim conscendit : et votive navigantes pro ali-
qua parte temporis, diabolus humani generis inimi-
cus, qui Sanctis Dei per diversa tentationum machi-
namenta adversari consuevit, sævitiam mari, et
intemperiem aeri immittens, mare sævire fecit, et
contrarietate ventorum in periculosas undas compu-
lit, ita ut nautæ instrumenta navigandi projice-
rent, et de sola salute æterna Dominum deprecaren-
tur.

eam precibus
sedat :

C

12 Quo viso Virgo Walpurgis devotissima in ora-
tionem se prostravit, et in hæc verba Deum, ut cre-
ditur, exoravit : Domine, si mirabiles sunt elationes
maris, tu mirabilior es in altis Dominus, et quia tu
dominaris potestati maris, motum fluctuum ejus,
cum vis, tu mitigas. Exaudi ergo nos Deus salutaris
noster, spes omnium finium terræ et in mari longe,
qui S. Richardum servum tuum, Regem et progeni-
torem meum, in hoc mari a periculo undarum libe-
rasti, fideliter ac fiducialiter clamantem ad te. Et
surgens ab oratione imperio divinæ virtutis suffulta,
imperavit mari et ventis : quo facto, statim aura da-
tur grata, nec non quieverunt maria, jussu Divinæ
voluntatis spiritum procellæ repellente, et aquas
maris quasi in utre, prece B. Walpurgæ Virginis,
Domino concludente. Tunc vehementi ac lætabunda
admiratione omnes, qui erant in navi, gratulari in
Domino cogebantur, quod tam supersalutifera libe-
ratione a periculo mortis, quod eis ex tempestate ma-
ris imminebat, erepti sunt, et B. Walpurgam, tam-
quam specialiter Deo dilectam, ex hoc signo depre-
hendent, ut Sanctam per omnia venerabantur, et
favente Dei gratia pro desiderio ad portum salutis
applicuerunt, et de navi exeuntes operibus virtutum
se contulerunt, diversa loca sanctificationum cir-
cumeuntes, Dominum in Sanctis suis devota mente
quæsitabant, advertentes, c quoniam Deus in Sanctis
suis mirabilis faciens prodigia, et mirificans miseri-
cordiam suam, secundum omnes voluntates suas in
eis, seipsum laudabilem atque amabilem omnibus
nobis ostendit, et ex multiformi glorificatione Sanc-
torum, mundum illuminando lætificavit, et multa

in terram ex-
scendit,

c

exempla fructuosæ ædificationis eidem reliquit. D

13 Circumduxit ergo B. Walpurgam Dominus, et
docuit, ac custodivit quasi pupillam oculi sui, cir-
cumduxit per diversa d loca sanctificationum, et do-
cuit eam per varia exempla Sanctorum, et custodi-
vit a macula delictorum, quasi pupillam oculi sui.
Ipsa autem in sua peregrinatione frequenter ac gau-
denter ad Dominum dixisse creditur : Cantabiles
mihi erant justificationes tuæ in loco peregrinatio-
nis meæ : meditabiles inquit, in corde, cantabiles in
ore, imitabiles in opere. Et ut longa locorum spatia
brevi sermone transeamus, memorata Virgo, nec
non semper memoriter recolenda, cum sua socie-
tate ad B. Bonifacium Archiepiscopum, et ad suum
fratrem S. Willibaldum in Alemanniam pervenit,
ibique hilari ac gratiosa hospitalitate suscepta est,
et pro tempore cum eisdem commorata, dulci allo-
cutione fruebatur, ex qua delectabatur in Domino.
Et qualiter nutu divinæ voluntatis, et auctoritate vo-
cationis ipsorum patriam deseruisset, et ad eos se-
cundum formam mandati properasset, et quomodo
in via custodita a Domino, ab omni discrimine itine-
ris ad terminum viæ salubriter pervenisset, etiam
ex ordine narravit.

d
peregrinatur
ad diversa
loca :

Ps. 118. 54

pervenit ad
SS. Bonifa-
cium et Willi-
baldum.

14 Intelligens autem Virgo Walpurgis, quod
S. Wunibaldus frater ejus vitam monasticam atque
cœlibem in provincia Thuringia duceret, et præfec-
tus septem monasteriis sui ordinis auctoritate S. Bo-
nifacii fuisset, quæ laudabiliter, ut sanctum Dei et
electum decet, religiosissime gubernaret, suppliciter
S. Bonifacium, nec non fratrem suum, videlicet S.
Willibaldum, exoravit, quatenus eam ad fratrem
suum, Sanctum videlicet Wunibaldum Abbatem
sanctissimum, destinaret, ut ejus consilio et coope-
ratione, sub regulari custodia ac monasterialis vitæ
exercitio, gratia Dei favente, servaretur. Ut autem
audissent Patres sanctissimi, Archiepiscopus videli-
cet ac ejus Coepiscopus B. Willibaldus, quod inten-
tione sancta ac motivo rationabili duceretur, suam
petitionem approbabant, ac ipsi licentiam abeundi,
et ad S. Wunibaldum divertendi concesserunt. Quæ
e profecta ad S. Wunibaldum perveniens, religiosa
salutatione suscepta est. Tunc soror fratri caussam
adventus sui exposuit, atque eidem humili prece in
Domino supplicavit, quatenus ipsam una cum socie-
tate sua devota in aliquo monasterio locare curaret,
ut inibi Deo famulantes, quanto ab exterioribus ma-
gis abstractæ, tanto interioribus magis intentæ in-
venirentur, quod et ita factum esse legimus. Nam
B. Wunibaldus sæpedictam sororem suam, una cum
societate sua in quodam monasterio collocavit, quod
usque in hodiernum diem cœnobium S. Walpurgis
dicitur. Videns autem Virgo Christi dilecta, se pro
voto sancti desiderii fore in loco religionis positam,
talem se exhibuit, ut ab omnibus in exercitio virtu-
tum, et spirituali fædificatione bonorum morum
commendaretur. Erat enim servans formam virtu-
tum, videlicet caritatem, et matrem earumdem, sci-
licet humilitatem, et benignitatem, et cordis patien-
tiam, quæ opus perfectum habet, et in studio earum-
dem se perfici satagebat. Et quid plura? Cum ejus
mirificæ sanctitatis vita aspicientium, vel de ipsa
audientium fuerit disciplina. Et quanta fuerit in ju-
bilo contemplationis, quam frequens in verbo oratio-
nis, quam efficax in prece intercessionis, quam ma-
tura in silentio discretionis, quam sollicita in re et
modo cujuscumque piæ actionis, nullus de ipsa suffi-
cienter enarrare præsumat.

E
proficiscitur
in Thuringiam
ad S. Wuni-
baldum fra-
trem

e

F
in monasterio
sancte degit,

f

a Canis. prodiit. — b De ratione itineris actum § 2 pag. 513.
— c MS. Eystet. quomodo. — d Au tum Antuerpiæ, inquisitum
§ 7. — e An potius cum S. Lioba manserit in monasterio Bis-
chopsheim ad fluvium Tuberam in diocesi Moguntina, inquisivi-
mus § 2 p. 514. — f Canis. conversatione.

CAPUT IV.

*Vita monastica S. Walburgis in Heidenheim,
duplicis monasterii præfectura.*

Factum est autem cum B. Wunibaldus frequenter ad Dominum et avunculum suum, Sanctum videlicet Bonifacium, nec non fratrem suum, Sanctum scilicet Willibaldum, gratia consilii et spiritualis solatii diverteret, quod multo honore et reverentia ab omnibus suscipiebatur, et tamquam vir sanctitate præclarus a cunctis venerabatur. Et cum vir beatus famam suam tam in provincia Thuringiæ, quam etiam circa partes Rheni multum per omnem modum exaltari conspiceret, *a* timuit fructum laborum suorum vanæ laudis gloria evanescere, et lampadem suam, veniente sponso, *b* infatuato oleo tenebrescere; elongavit se ab omni, quod videbatur sapere pompam seculi, fugiens ab omni applausu hominum, ut maneret in contemplationis solitudine. Itaque Ecclesiis, quas regendas suscepit, bene dispositis, accepta licentia ab Archiepiscopo, secretum solitudinis petivit, et ad partes illas, quæ Swanfelden nuncupantur, accessit; et cum diu hac et illac circumcursando locum suo desiderio complacentem quæreretur, tandem divina providentia ita disponente, inter densitates silvarum et inter convallia montium, solitudinem multitudine fontium et qualitate suæ magnitudinis veloci impetu decurrentium irriguam, ac monasticæ habitationi congruam invenit. Cujus loci situm vir beatus diligenter considerans, toto corde exhilaratus est, et benedicens Deo, soloque prostratus cum Propheta exclamavit, dicens: Hæc requies mea in seculum seculi, hic habitabo, quoniam elegi eam. Quem locum vir Deo plenus diligentissime incoluit, et in eo oratorium cum mansiunculis extruxit, et vitam sanctorum Patrum imitatus, ad serviendum Deo religiosas personas et in observatione mandatorum Dei probatas collegit, et cœnobialem vitam celebrari, et regulam Sancti Benedicti observari inibi constituit, et loco nomen Heydenhaim usque in hodiernum diem permansit.

16 Assumpsit etiam sororem suam, Sanctam videlicet Walpurgam Virginem Deo dicatam, quæ cum Virginibus Christo desponsatis, sub imperio et eruditione sua de consilio S. Bonifacii Archiepiscopi ac B. Willibaldi Eystetensis Episcopi, seipsas hostiam immaculatam Deo viventi sub distractione regularis disciplinæ jugiter immolaverunt. Contruxitque eisdem sacris Virginibus oratorium a suo monasterio, ut decebat, segregatum, non tamen longe positum: in quo præfatas Virgines ponens, famulari Deo pro posse et nosse præcepit: quas etiam verbo sanæ doctrinæ et exemplo bonæ vitæ indesinenter ad formam perfectionis hortabatur. Crevit itaque locus ille per merita S. Wunibaldi, et S. Walpurgæ Virginis, et sicut interius orationibus et divino obsequio Sanctorum est adornatus, ita brevi tempore in exterioribus fidelium oblationibus est amplificatus. *c* Nam omne monasterium, quod in spiritualibus bene regitur, in temporalibus optime gubernatur. Quod vero in spiritualibus et in his quæ sunt ad Deum negligitur, in temporalibus et exteriori administratione cito dilabitur, nec ab hominibus reputatur. Et hoc non solum in libris legimus, sed etiam præsentis temporis experientia docet, et idipsum in diversis ordinibus, ac monasteriis monstrative edocemur. Et omnes qui spirituali ædificatione per verbum S. Wunibaldi, et exemplaritatem sanctitatis B. Walpurgæ Virginis proficiebant, de prædiis, de mancipiis, de rebus mobilibus, de auro, de argento, de gemmis, de auro textis vestibus per manum S. Wunibaldi atque S. Walpurgæ Virginis oblationes Deo offerebant.

17 d Cum autem venerabilis Abbas et Confessor Christi, et soror ejus jam dicta, et semper laude digna, viderent fines prædiorum suorum dilatari, et in omni ornamento, et divitiis temporalibus res Ecclesiæ augeri, veriti extollentiam oculorum ex superfluitate divitiarum generari, partem Ecclesiasticarum rerum in usus pauperum distribuerunt, et quædam ex prædiis Ecclesiæ, cellis adjacentibus adhuc mendicitate paupertatis laborantibus, hilari mente et larga manu contradiderunt. Attendebant enim Prophetam orantem, et dicentem: Inclina cor meum Deus in testimonia tua, et non in avaritiam. Ideoque quidquid ipsorum cella proprium possidebat, tempore necessitatis cum nihil habentibus commune fore æstimabant, et in defectum rerum necessariorum pro posse suo tamquam largi auxiliores omnibus opem suam quærentibus semper se et sua hilariter impenderunt. Advertentes illud Apostoli: Quoniam hilarem datorem diligit Deus, et iterum: Et ipse impendat pro animabus vestris. Sub ipsis etiam et per ipsos viguit religio monachorum, ipso exhortante, et S. Walpurga adoperante, sanctitas et castitas floruit Virginum. Fuitque illo tempore ipsorum ecclesia *e* asyle, et portus omnium laborantium: nec fuit, qui in tribulationibus suis non inveniret ibi certum refugium per merita et orationes Sanctorum inibi Deo ministrantium.

18 Cum autem S. Wunibaldus venerabilis Abbas et Christi Confessor, Deo vocante, et ipso ad cœlestia regna suspirante, terminum sui meritorii incolatus attigisset, gravi infirmitate correptus, cursum vitæ consummavit, de hujus peregrinationis exilio ad cœlestem patriam, de transitorio labore quinta decima Kalen. Janu. in cœlestem requiem feliciter migravit. Cujus corpus S. Willibaldus frater ejus Eistetensis Episcopus suusque Diœcesanus cum multitudine virorum ac mulierum ad exequias sancti viri concurrentium, devotione Clericorum et orationibus monachorum sanctarumque Virginum, in oratorio, quod ipse venerabilis Pater Wunibaldus Deo fabricaverat, honorifice sepelivit: quod idem oratorium, sanctus Præsul ob honorem Dei, et reverentiam B. Jacobi majoris, qui Patronus ejusdem loci dinoscebatur, nec non ob fratris dilectionem ampliavit, et adornavit. Flebant autem omnes qui tunc aderant, quod tanti Patris corporali præsentia orbat essent. Gaudebant verò, quod ad cœlestem judicem tam Deo placitum intercessorem præmisissent. Secuta sunt autem signa in sanctitatis ejus argumentum. Audierunt namque discipuli ejus compulsionem campanarum, nulla humana administratione adhibita, et luminaria extincta absque omni humano adminiculo crebro accendi viderunt. Si autem lector devotione studiosus perampliora de ipso miraculorum prodigia audire concupiscat, ad propriam Sancti *f* Legendam recurrere poterit, quia breviloquium assumpti laboris non admittit, ut plura, quam ad declarationem Legendæ spectat, quam sub stylo habemus, prosequamur.

19 Denique post mortem fratris sui Wunibaldi sancta et venerabilis Virgo Walpurgis, ex districta injunctione Sancti Willibaldi superstitis fratris sui atque pariter Diœcesani, gubernacula et regimen regularis disciplinæ in cella Haydenhaymensi, tam super monachos, quam super sanctimoniales non sine effusione lacrymarum cogeatur suscipere. Noverat namque sororem suam Pater spiritualis et frater uterinus, quod constanter strenua in corrigendis, et misericorditer pia in compatiendis procul omni dubio indeficienter inveniretur. Non autem quærens honorem, sed tribulationem et dolorem, ut in sequentibus apparebit, invocando nomen Domini, injunctam sibi gubernationem humili *g* obeditione suscepit,

D
AUCTOR PHILIP-
PO EPISC.
d

in elemosynis
liberales.

Psal. 118. 36

1 Cor. 9. 7
2 Cor. 2. 13

e

E

S. Wunibaldo
defuncto

et miraculis
claro,
F

soror præfici-
tur utrique
monasterio:

g

Ipsa et frater
secedunt

a

b

B

in Heyden-
heim

Psal. 13. 14.

monasteria
singuli ex-
truunt,

C

abunde dotata;

A suscepit, et *h* sedecim annis, id est, quoad usque vixit, dicta gubernacula tenuit, et seipsam formam et exemplum bene vivendi ostendens, omnem excessum strenue, et ut ita dicam, viriliter correxit. Tantæ enim fuit, cum tempus et res exposcebat, gravitatis, et tantæ pro congruitate loci et temporis opportunitate pietatis ac mansuetudinis, et omni hora in conversatione sua tantæ extitit sanctimonie et perfectionis, ut ab omnibus merito veneraretur ut Domina, et a cunctis diligeretur, ut mater amantissima. Fide namque recta luculenter, spe firma fortiter, caritate perfecta dulciter, cum suis intrare contendebat in requiem atque civitatem manentem, quæ sursum est, Jerusalem, et est libera atque mater nostra. Prudentia nihilominus, id est, recta ratione agibulum utebatur in negotiis, luminosa justitia fruebatur in iudiciis, constantissimæ fortitudini innitebatur in adversis, temperantia discretionis et gratiæ consentaneæ regebatur in quibuscumque prosperis; et caritate sibi cunctos *i* conviventes superabat, humilitate longe præibat, lenitate consolationis ac sanctæ mansuetudinis intantum corde dilatabatur, ut non esset, qui se absconderet a calore caritativæ dilectionis ejus.

B 20 Item frequens erat in manuali labore, frequentior in lectione, frequentissima in oratione. Frequens in manuali labore fuit: panem enim otiosa non comedit, sed digiti ejus apprehenderunt fustum. Attendebat namque quomodo scriptum est: Labores manuum tuarum manducabis, beatus es, et bene tibi erit. Beatus es, inquam, in præsentī seculo, et bene tibi erit in futuro. Et iterum advertit verbum regulæ suæ dicentis, Otiositas inimica est animæ: et sententiam valde auctorizatam, quæ dicit: Otiositas et voluptas arma sunt hostis antiqui ad miseras animas decipiendas. Expediit enim, ut mulieres laboribus manuum suarum intendant. Nam primus humani generis inimicus mulierem primo tentavit, non solum ex eo, quod eam infirmiore viro conspexit, sed etiam ex eo, quod ipsam magis otiosam esse viro præsumpsit. Scriptum est namque: Posuit Deus hominem in paradysum, ut operaretur, et custodiret illum. Frequentior erat in lectione, quia in Divinis scripturis negotiari novebat, et eisdem pro speculo componendæ pulchritudinis internæ et forma construendæ conversationis fruebatur; ac ea intentionis aviditate, ac firma credulitate legebat, ac si Deus ei apparens a facie ad faciem loqueretur. Frequentissima etiam in oratione fuisse legitur. Nam secundum sententiam B. Augustini, Homo in oratione positus Deo loquitur: unde summe necessarium in prælatione constitutis esse videtur, ut frequentius studeant esse in oratione, ut suam suorumque necessitatem Deo proponentes, consilio divinæ sapientiæ informantur, auxilio Divinæ potentiæ roborentur, solatio Divinæ clementiæ consolentur, ut in dubio melius eligant, in adversitate non deficiant, sed in consolatione Spiritus sancti semper in melius proficiant. Inhærentes Deo per fidem formatam, quæ per dilectionem operatur. In his et aliis virtutum exercitiis perfecta et gratiarum affluentis infusa et perfusa delectabatur, et passibus cognitionis et amoris in Deum ecstasice ut frequenter ferebatur. Apud eum, qui fontem vitæ possidet dulciter reffecta, in affectu, et illuminata intellectu, a Deo illuminata illuminabat mentes hominum. Hæc de virtutum studiis et studiorum exercitiis per pauca de innumeris dicta sufficiant, quia ex nunc reliquum de miraculis, quæ in vita, in morte, et post mortem Dominus per eam, et propter eam gloriose ipsam manifestando egerit, stylum convertemus. Ut igitur fidem credulam verbis nostris astrua-

mus, primo aliqua de signis ejus, quæ Dominus D propter ipsam, et per ipsam, etiam cum adhuc in carne viveret, operatus est, quæ in valde *k* approbatis libris scripta invenimus in medium adducere Deo auctore concupiscimus.

a Hæc ex Adelberto desumpta sunt. — b MS. Antwerp. invacuato. — c Aurea hæc sententia a Radero tribuitur Wolfhardo. — d Hæc de elemosynis attribuit Adelbertus soli Wunibaldo, et villas monasteriis Elwangenst et S. Solæ donatas addit. — e Asyle ab Adelberto etiam et Stevartio dicitur, asylum passim et subinde asylus. — f Eadem in Vita antiqua S. Wunibaldi et apud Adelbertum leguntur. — g Canis. obedientia. — h Anno 16 regiminis interfuit elevationi corporis S. Wunibaldi 24 Septemb. quamdiu postea vixerit, inquisivimus? 2 nu 20. — i Canis. convenientis. — k Adelbertus, in authenticis libris, a Wolfhardo scriptis.

Asyle pro Asylum,

CAPUT V.

*Miracula in vita a S. Walpurgæ patrata.
Ejus obitus, corporis translatio.*

Sciendum ergo cum post discessum fratris sui, videlicet S. Wunibaldi, gubernacula monasticæ disciplinæ in Haydenhaimensi Ecclesia, Virgo Walpurgis teneret; contigit quod quidam Ecclesiasticus, nomine Gomerandus qui debite ordinandis ac luminaribus accendendis Ecclesiæ præerat, conventui tempore cœnæ lumen subtraheret, respectum Dei non habens, S. Walpurgam graviter in hac re offenderet. Nam defectui sororum suarum compatiens, et injuriam suam patienter sufferens, incœnata ad orationum consolationem se contulit, et ei, qui indeficiens et verum lumen est, *a* injurias consodalium suarum commisit. Hæc enim est virtus Sanctorum maxima, ut injurias suas patienter sufferentes, ipsas Deo *b* permittenti fiducialiter committendo resignent. Scriptum namque est: Mihi vindictam, et ego retribuam dicit Dominus. Unde Sancti molestias mundi nequam calcantes, et innitentes verbo, quo dicitur: Si * compatimur et conregnabimus, condigne Spiritus sancti dulcedine recreantur. Factum est autem cum B. Walpurgis orationi incumbere, mox mirum in modum lux cœlitus demissa, ad instar fulguris coruscantis, omnem locum, in quo S. Walpurgis et sorores ejus erant, replevit, et usque in ortum solis ab eis non recessit. Qua in re magnitudo virtutum S. Walpurgæ Virginis clare enituit, et omnium corda, qui hoc signum viderant vel audierant, ad obediendum S. Walpurgæ Dominus vehementer accendit.

Lumine avare subtraccio

E

a

b

Rom. 12. 19

* sustinemus,

2 Tim. 2. 12

lucem cœlitus impetrat:

22 Aliud quoque miraculum in veritate conscriptum reperimus. Quod quidam præpotens tyrannus juxta cellam Haydenhaimensem in prædio suo habitationem habuerit, qui propter infirmitatem filiæ suæ, quam unice dilexit, intolerabili mœrore et dolore laboravit. Cujus anxietatem et tristitiam cum S. Walpurgis Virgo comperisset, signo Crucis et sanctarum orationum virtute munita, ad hospitium prædicti tyranni nihil metuens, sed in misericordia Dei certam fiduciam habens, vespertino tempore tamquam peregrina esset, pervenit, et ad ostia domus pulsando hospitalitatis gratiam, et ingressum domus sibi præstare postulavit. Quam cum paterfamilias pulsantem et deprecantem audisset, veritus ne canum violenta rapacitas, quorum multitudo apud ipsum erat, eam discerperet, præcepit familiæ suæ, ut concito cursu ad ipsam properarent, et canum morsibus defensam pacifice introducerent. Cui S. Walpurgis, Non ve-rearis, inquit, quod me Walpurgam ancillam Christi canes tui possint lædere, quia sub custodia Christi constitutæ, nulla adversitas, nullumque periculum mihi poterit prævalere. Tunc paterfamilias audito nomine Walpurgis de sede sua prosiliit, et miratus tam nobilis, et tam sanctæ Virginis adventum studiosissime totam domum emundavit, et omnibus, quæ oculos ejus sanctitatis offendere possent, detersis, benignissime eam in domum suam recepit, et omne

noctu egressa,

canum ferociam contemnit:

AUCTORE PHILIPPO EPISCOPO

h

omni virtute excellit:

i

Psal. 127. 2

S. Benedictus regula 88. laborem otii hostis amat,

Gen. 2. 15 cum lectione

et oratione.

C

F

A omne humanitatis et devotionis obsequium ei exhibuit. Videns itaque S. Walpurgis patrem, et matrem, et omnem familiam circa præmortuam, et jam agonizantem puellam, et in summo vitæ articulo constitutam esse turbatam, intrinsecus pia compassione affecta, petiit, ut intra cubiculum moribundæ puellæ lectus sibi sterneretur, ut omnibus exclusis nocturna quiete sola, cum sola puella frueretur. Cujus petitionem omnes admirantes, eo quod puella esset desperata, et omnia, quæ ad exequias erant necessaria, fuissent præparata, tamen de B. Walpurgis sanctitate præsumentes, omnes foras ejece-
runt, et secundum postulationem ejus solam cum sola nocte illa reliquerunt. At Virgo Christi ostiis clausis totam illam noctem insomnem ducebat, et genibus flexis, lacrymis et orationibus sponsum suum largitorem omnium bonorum suppliciter exorabat, ut in virtute potentiæ suæ, et in multitudine miserationum suarum puellam pristinae sanitati restitueret; et non solum parentes puellæ, sed et omnes Swanfeldenses, utpote in fide Catholica adhuc rudes, hoc signo curationis ad agnitionem et amorem sui nominis incitaret. Cujus precibus miserator et misericors Dominus aures suæ pietatis benignissime accommodavit, et ex integro desperatam puellam incolumitati restituit. Cum hæc virtus Altissimi, S. Walpurga orante, intra cubiculum ostenderetur, pater et mater puellæ cum universa familia domus circa sepulchrum fodiendum, et circa paraturas, quæ defunctis exhiberi solent, hac et illac discurrentes, lamentabili dolore cruciabantur. Tunc beata Virgo Christi Walpurga reseratis ostiis parentes puellæ vocavit, et puellam *c* a Deo sanatam, ut nulum vestigium ægri-
tudinis in ea appareret, cum magno gaudio et cordis exultatione eis filiam summe dilectam præsentavit. Parentes vero puellæ virtutem Dei et sanctitatem B. Walpurgis in repentina sanitate filiae suæ cognoscentes, cum magno tripudio cordis gratiarum actiones Deo retulerunt, et pedibus S. Walpurgis provoluti, ingentia ei dona obtulerunt. Quæ illa tamquam lutum pro nihilo reputans, exhortata est eos, ut Deo fideliter adhæ-
rerent, et nihil terrenum, nihil seculare dilectioni Dei præponerent. Posthæc valefaciens eis, occulte ad cœnobium suum rediit, et post operationem hujus miraculi in spiritu humilitatis majori afflictione corpus suum maceravit, nec ex hoc præsumpsit alta sapere, sed magis humilibus consentire. Conjicimus autem ex narratione jam dicti miraculi, non solum puellam pristinae sanitati mirifice restitutam, sed etiam canum rabiem, et quasi invincibilem eorumdem insaniam fore mitigatam. Nam in verbis ejus Dominus monstra placavit. Hinc etiam non immerito creditur, ut rabida incursione canum vel aliorum ferocium animalium intentati, si beatam Walpurgam Virginem gratiosam devote inclamaverint, procul omni dubio liberentur, vel si læsi fuerint, cito salubriter meritis B. Walpurgæ Virginis sanitati reddantur. Hæc autem miracula de innumeris, quæ in vita peregit, huic operi annotare curavimus, quatenus ad ea, quæ in reliquum dicenda sunt, compendioso magis stylo veniamus.

23 Post hæc per aliqua temporis intervalla Virgo Walpurgis Deo carissima cursum felicis vitæ felici-
iori fine consummavit. Virgo enim prudens semper cogitabat et cogitando anhelabat, ut parata, Deo vocante, introiret ad nuptias, quæ thalamum æternitatis obtinent, ubi sponso, salvo Virginitatis flore pariter et honore, votive perpetuo frueretur. Et tandem ægri-
tudine, quæ ipsam invaserat, invalescente, Ecclesiasticis Sacramentis munita, et sacra suis dans monita, plena Spiritu sancto obdormivit in Domino, quinto Kalendas Martii, hoc est, in cras-

tino Matthiæ Apostoli. Festum vero Canonizationis ac translationis ejus in die beatorum Apostolorum Philippi et Jacobi, ut communiter celebratur. Est autem sanctissima Walpurgis Virgo juxta S. Wunibaldum Ecclesiasticæ sepulturæ commendata per B. Willibaldum Præsulem fratrem suum, ut vicinitas sepulturæ germanitatem generis et parilitatem sanctitatis demonstraret. Sed priusquam de prodigiis, quæ translationem ejus secuta sunt, aliquid disseramus, congruit, ut aliqua signa, quæ in morte ejus apparuerunt, et veridica relatione famosa habentur, compendio abbreviati sermonis transeamus. Cum enim venerabilis Virgo spiritum suum in manus Domini commendasset, et ille ad Dominum, qui dedit illum, pervenisset, exanime corpus in specie glorificati hominis ab aliquibus circumstantibus tali visione dignis demonstratum est. Odor enim miræ suavitatis et fragrantiae inæstimabilis totam domum impleverat, ex præsentia glebæ sanctissimæ, quam virtute virginalis castitatis, pariter et humilitatis circumdederant lilia convallium cum dependentibus fuscis florum violis. Insuper cum Virgo laude digna in corpore deferretur ad ecclesiam, cerei ac candelæ sine ad-
miniculo humanæ cooperationis accendi videbantur.

24 Processu vero longi temporis postquam beatus Præsul Willibaldus de hoc mundo nequam migraverat in polorum regna, cœtibus Angelorum admixtus, revelatione divina cuidam Eystettensium Episcopo, nomine *d* Herberto, monstratum est, ut beatam, Deo placitam, et hominibus gratam, venerabilem Walpurgam Virginem de loco humili, in quo inhumata fuerat, ad locum excellentiorem magis, ac reverentialem transferre deberet. Igitur Dominus omnipotens Ecclesiæ Eystettensium, ac salutis totius populi ejusdem civitatis nec non circumjacentis regionis prospicere, imo misericorditer providere decernens, sæpeditam benedictam, ac semper benedicendam cum multa gloria et honore, ac miraculorum innumerabilium ostensione, ad civitatem Eystettensem per dictum ejusdem civitatis Episcopum transferri voluit, ut locum nostræ sedis aggregatione Sanctorum, videlicet B. Willibaldi ac Walpurgæ Virginis sororis ejus germanæ, corporali præsentia tantarum divitiarum thesauris in gratiarum ubertate ditaret, et ditando sublimaret, et sublimando cunctis honorabilem demonstraret. Postquam autem venerabile corpus sæpeditæ Virginis de loco sepulturæ suæ supra terram est collocatum, omnia membra ejus quasi rore perfusa, et oleo infusa, cunctis apparuerunt, fragrantiam nihilo minus inæstimabilis ac mirifici odoris omnes qui aderant senserunt, ac infirmi, qui pro eo tempore præsentibus fuerant, quocumque dolore tenebantur, salubritate suavitatis tam recreativi odoris curati sunt, et cum multa ut dignum erat celebritate, a loco prædicto ad civitatem præfatam corpus Virginis venerabile deferretur, multis occurrentibus, ecce quidam epilepticus gratia adipiscendæ sanitatis feretrum, in quo sanctum corpus ferebatur, transivit, et in ipsa hora pristinae sanitati restitutus est. Supervenit et quidam puer eodem morbo detestabili laborans, et frequenter dolore conquassatus, spe curationis feretrum tetigit, et omnimodam sanitatem adeptus, gaudens ad propria remeavit.

a Adelbertus, injurias suas et defectum sororum. *Canisius*, injurias suas et injurias consodaliū. — *b* MS. *Antwerp. et Eystet.* petenti. — *c* MS. *Antwerp. et Adalb.* adeo. — *d* *Acta Herberti xv et Otgarii vi* Episcoporum Eystettensium confundi hic monuimus supra § 3.

CAPUT VI.

Reliquiæ aliquæ S. Walburgis latæ ad monasterium Monheim. Miracula varia patrata.

Postquam autem ejusdem Virginis sacrosanctæ reliquæ

D
AUCTORE PHILIPPO EPISCOPO.

Corporis gloria

odor :

cerei ultra accensi.
E

d

corpus Eystettensium transfertur,

F

oleo manat,

ægri sanantur.

apud moribundam sola pernoctat,

eamque precibus sanat,

c

invocatur contra rabiem canum.

obit 23 Februarii.

AUCTORE PHI-
LIPPO EPISC.

a
Reliquiæ datæ
monasterio
Monhaim,
b

*curantur po-
dagrica,*

*contractus et
incurvus.*

Luc. 11. 9

*cereus cœlitus
accenditur :*

*curvæ manus
sanantur :*

*operans ejus
festo punitur :*

A liquiæ ad monasterium, quod *a* Mawenhaim dicitur, et a sanctimonialibus pio exercitio virtutum inhabitatur, delatæ sunt, et super altare collocatæ; sequenti nocte quidam Clericus veneranda canicie astitit, et ejusdem loci Abbatissam, cujus nomen *b* Neubila erat, alloquitur sub hac forma verborum dicens : Neubila cur dormis, et quare non surgis, ad ecclesiam pergis? Cui illa respondit, ut quid nunc ad ecclesiam eundum est, cum signa matutinalia nondum pulsata existant? Ego quippe illic incessu pedum pergere non valeo, nisi manibus aliorum delata inferar. Incommodo podagræ plus quam dici possit premor, usu membrorum minus valens. Qui ait : Vade celeriter, ne moreris, quia B. Willibaldus ecclesiam cum multo agmine Sanctorum petit, perquirere volens qualiter sanctam sororem suam reconditam habeas. Quæ statim ac si nihil incommodi pertulisset exurgens, et de loco ad locum exsiliens, basilicam, ad quam tendebat, sanissima ingressa est, ac Deo simulque Virgini grates pro adepta sospitate rependit.

B 26 Item quidam puer, nomine Leupoldus, ex utero matris ita contractus et curvus natus est, ut quasi monstrum a cunctis cerneretur. Qui dum inter plures, qui ad patrocinia Virginis convolabant, victus pariter et remedii quæreret solatium, quadam nocte beata Virgo Walpurgis ei per visum apparuit, et ut ad ecclesiam suam pergeret, imperavit. Qui respondens, Quoniam totus infirmus usum membrorum non habens, incedere non valeo, insuper algorem circumstantis frigoris pertimesco, rogo, ut ab hoc itinere excusatus habear. Quæ ait : Vadens vade celeriter, quia mea intercessione ab infirmitatis dolore curaberis. Qui surgens ad ecclesiam, ut potuit, pervenit, et inibi perfectam sanitatem consecutus est, tempore vitæ suæ in eodem monasterio Deo et famulabus ejus lætanti animo serviebat. Hæc est Virgo, quæ agnum sine macula sponsum Virginum non solum stola virginitatis sequitur candida, sed etiam liberalitate eximia eundem imitatur. Dicit enim Jesus Christus : Petite et accipietis. quod exponens egregius doctor B. Gregorius ait : Libenter dat, qui ad petendum invitat. Sic de nostra Virgine dicere possumus, quod libenter infirmitates hominum curat, qui gratiam curationis ab ea postulari procurat.

C 27 Item Adalbertus Alamanniæ Comes illustris B. Walpurgæ devotus advenit, cereum non modicum quantitate et pretiosum munere, prout poscebat ejus munificentia, attulit, et altari pronus imposuit, ac pro se, suorumque salute suppliciter Dominum ac Virginem sæpeditam exorans, benedictione petita, ad propria remeavit. Suscipiens autem eandem candelam Abbatissa Neubila, quia præfato Comiti sancta familiaritate fuit carissima, candelabro erexit, et inaccensam tunc reliquit. Quarto vero die lumen cœlitus accepit, et tribus diebus ac noctibus eo lumine perdurante, quarto die nemine extinguente extincta est. Hora autem, qua divina virtus comas radiantis ignis abstersit, videlicet nona hora, ita se sponte ostia ecclesiæ obstruxerant, ut nullus infra duarum fere horarum spatii quantitatem patula habere mereretur, et pervia. Deinde his qui obstruxerant ostia, Christus apparuit, et patentia intrare volentibus fecit.

28 Duæ præterea Virginis præsidia inquirentes illic devenere mulieres, mater cum filia, utraque manuum curvedine inhonesta gerens, patrocinia Virginis deprecabantur, et cum Missarum solenniis interessent, mater in principio, filia vero in fine Missæ optatam obtinuit sanitatem.

29 Rursum erat quædam mulier de villa, quæ dicitur Stoppenhaym, nomine Geilla, in qua bis ter-na Dominus per beatam Virginem Walpurgam ope-

rari dignatus est signa. Nam cum dies festus Walpurgæ Virginis adveniret annuus, omnes de provincia, qui Deum per fidem noverant et gratiam Walpurgæ Virginis, diem feriendo celebriter percolerent, illa contumaci et irreverenti fronte diem festum despiciens, exteriori operationi manuum, spreta solennitate diei, se ingessit, ac filare et texere cœpit secundum formam artis, quam in retroactis temporibus *c* in usu habuit. Quid plura? Glomex et quædam alia instrumenta huic arti competentia tali glutino manui ejus adhæserunt, quod ab ejus manu facile non poterant separari, sed etiam inflaturam brachii atque manus incidit intantum horribilem ut manica inflaturam non caperet : sed a circumstantibus cum difficultate abstrahabatur. Hoc videntes vicini miseram exhortabantur, quatenus ad suffragia Walpurgæ Virginis confugeret, ut gratiam consequeretur in auxilio opportuno, quod et ita factum est. Nam veniens ad limina Virginis omnimode et subito sanitati restituta est. Quæ cum ad propria remeasset, ingrata percepti beneficii, opus prius depositum iterato assumpsit, et statim detestabilem curvaturam manus et brachii in signum divinæ ultionis accepit. Quæ iterum ad mentem conversa de transgressione pœnituit, et ad patrocinia dictæ Virginis recurrens, gratiam perfectæ sanitatis obtinuit.

E 30 Nunc quod mirabilius est, audiamus. Item quodam die festivo Walpurgæ Virginis jam dicta insensata mulier immemor tantorum beneficiorum manualiter operari cum inciperet, lumine oculorum subito est privata, quæ videns divinæ ultionis effectum condigne locum obtinuisse, ad remedia pœnitentiæ currens, votum vovit Walpurgæ Virgini, quod si ei gratiam illuminationis obtineret, perpetuo inposterum obsequiis suis libenti animo, corde, ore, et opere tamquam studiosa famula vellet obtemperare. Quid plura? Pietas gratiosa in B. Walpurga Virgine, et virtus pœnitentiæ in hac miserabili muliere cæca ultione divina, claro lumine ipsius oculos vestivit, quo et inposterum gaudere permisit. O mater pia Virgo Walpurgis benigna, quæ toties delinquentem corripuisti, et correptam restituisti; advertens Salvatoris nostri pietatem, qui principi Apostolorum Petro dixit : Non solum remittendum esse septies, sed septuagies septies, ipsi gloria, et tibi glorificatio in seculorum secula.

F 31 Item erat quædam mulier de Orientali Francia, id est, Franconia, quæ brachii dextri familiare officium omnino perdiderat, atque latus dextrum emortuum sentiebat, confisa de omnipotentis benignitate, et copiosa B. Walpurgæ Virginis gratia, ad monasterium ejusdem Virginis se deduci deprecabatur, quatenus remedium sui doloris inveniret, et Deo ac prædictæ Virgini mente inposterum deserviret. Quod et ita factum est. Ad limina enim veniens supplici corde Walpurgam Virginem pro adipiscenda sanitate exoravit, quam perfecte in ipsa hora obtinuit, et ad propria gaudens quantocyus remeavit. Videns autem dominus ejus, cujus ancilla servilis conditionis extiterat, eam penitus ab omni infirmitate resipuisse, ad opera manualia eam lucri causa indiscrete compellebat. Quo facto pristinam infirmitatem incidit, et peramplius, quam antea infirmari cœpit. Quod videns dominus intra se dixit, O beata Virgo Walpurgis, si famulam meam iterum curaveris, procul omni dubio eam ab jugo servitutis absolvens, manumittam, perpetuo, quatenus non mihi, sed Deo ac tibi de cetero liberrime famuletur. Hoc voto peracto curata est, et obsequiis Dei ac Walpurgæ Virginis sedulo mancipata.

32 Item etsi B. Walpurgis aliquos excæcatos dolore oculorum sanaverit, alios a nativitate cæcos curaverit, tamen de miraculosa restitutione luminum,

sanatur :

*iterum operans
fil cæca :*

visum percipit :

Matth. 18. 22

*F.
paralytica cu-
ratur :*

d

A num, quæ in duabus personis facta est, gratia brevitatatis solum enarrabimus. Erat quidam Comes, nomine Adelbertus habens quemdam pauperem, qui Fideramnus nuncupabatur, qui oculis corporalibus ab utero matris suæ orbatus, notus cunctis fuerat; hic cum ad maturam ætatem pervenisset, petiit ut ante altare Virginis duceretur, quatenus necessitatem suam miseram querulosa voce gratiosæ Virgini proponeret, et exinde solatium illuminationis consequi mereretur. Ad dictum altare perductus, lamentabiliter exoravit, quatenus ei Dominus per intercessionem S. Walpurgæ Virginis lumina oculorum, quorum usum expertus non fuerat, impartiri dignaretur. Tunc Deus omnipotens per interventum Walpurgæ Virginis eundem cæcum claro lumine et forma oculorum vestivit, qui ad propria rediens, multo tempore supervixit, atque a plurimis agnitus, quia is erat, qui a nativitate cæcus extiterat.

cæcus illuminatur :

alius uno oculo :

33 Item quidam puer a nativitate cæcus pro assecutione illuminationis ad ecclesiam Walpurgæ Virginis perductus est, qui dum una cum suis Dominum deprecaretur, quatenus ei per suffragia prædictæ Virginis actum et usum videndi donare dignaretur, multæ admirationis signum contigit. Nam in uno oculo pulchre ac perfecte illuminatus, in altero cæcitati relictus est. Cujus causam si curiosus lector vel auditor inquirat, eidem respondebimus : Quoniam judicia Dei abyssus multa, et altitudo divitiarum sapientiæ et scientiæ Dei investigabiles vias habet, et ideo perscrutator majestatis opprimetur a gloria,

34 Item in eodem monasterio quoddam miraculum patratum est, quod non est silentio contegendum. Quidam a partibus Franciæ veniens extensa cervice, chirothecas in manibus habens irreverenter, et absque debita humiliatione monasterium sæpe dictæ Virginis ingressus est, et utrum hanc negligentiam incurrerit oblivionis injuria, vel rusticitatis stoliditate, præsumentes judicare non possumus, sed quid eidem acciderit advertamus. Igitur chirothecas, quas intrans monasterium in manibus habuit, ad mentem rediens detrahare volens non invenit, sed de manibus evanuerant, ita quod nulla circumspeditionis diligentia inveniri poterant, quantumcumque exquisite. Stabat ergo attonitus, et plus quam credi potest de re gesta admirabatur. Facta tandem oratione, acceptaque pro qua venerat benedictione, ad propria repedavit. Expletis autem quatuordecim diebus, dum sederet cibum gustaturus ad mensam, familiari cum suis utens colloquio, cœpit, quod ei contigerat, evidenti relatione pandere : ubi, dum plura de eadem materia fabularetur ad domicilii sui domesticos, easdem et non alias juxta se jacentes invenit chirothecas, quas cum vidisset, hæsit animo, et vehementer admirans, tandem resumpto spiritu easdem sibi ostendit sociis, ac fideliter eos consulens, tractare cœpit, quid de ipsis consultius agendum videretur. At omnes provida mente censuerunt, easdem chirothecas ad monasterium Walpurgæ Virginis esse transmittendas, tam in signum patrati miraculi, quam simul in evidentiam exhortationis, quod nullus ecclesiam Walpurgæ Virginis, vel quorumcumque Sanctorum irreverenter intrare, vel inibi stare quoquo modo præsumeret. Transmissæ ergo chirothecæ ad monasterium multis ostensæ sunt. Ad emendationem, et boni moris pariter commendationem hoc notandum est. Legimus itaque de S. Elizabeth, filia Regis Ungariæ, cum ad orationem staret, vel basilicam Salvatoris nostri, suorumque Sanctorum intraret, quomodo capucia de capite posuit, sarta deposuit, annulos e manibus traxit, in evidentiam reverentiæ Divini cultus, qui cum abdicatione exterioris pompæ, et aggregatione devotionis

internæ, necnon ornatu et resplendentia bonæ conscientiæ celebrandus est.

D
AUCTORE PHILIPPO EPISCO.

35 Item erat quædam puella B. Walpurgæ Virgini speciali reverentia satis intenta, ac devota mente ipsam colens, quæ juvenili ætate sua nimis delectabiliter fruebatur, non tamen dissolutione inhonestæ. Hæc frequenter infirmitate, et aliis admonitionibus correpta est, nec desistebat, sed ut frequenter cum suis sodalibus ludens jocabatur, et inter alios ludos cuidam ludo satis dissolute magis intendebat, qui projectio pilæ nuncupatur, quo sibi puellæ et juvenes mutuo pilam projiciendo porrigunt, et rursum eandem recipiunt, et hic ludus cachinnis et inordinatis motibus interdum abundare dicitur. Et ecce S. Walpurgis Virgo sibi devotam non dereliquit, sed ei mirabili vexatione intellectum dedit, nam cum multipliciter correpta, et non tamen correctæ, ludum prædictum, quem amaverat, quadam hora exerceret, pila manui ejus intantum adhæsit, ut ab ea dolore magno simul et verecundia vix avelleretur. Quo facto resipuit, et inposterum mentem suam ab omni mundiali gaudio retraxit, ita ut Deo Sanctæque Walpurgæ Virgini officiosa sedulitate pro residuo sui temporis deserviret.

nimum ludentis manui pila adhæret.

a Aliis Monheim et Mouvenheim, de quo supra actum. — b MS. Eystet. Heubila. MS. Antwerp. Luivulla. supra Liubila. — c Canis. visitaverat. — d Colitur S. Elisabeth 19 Novemb.

CAPUT VII.

Fluxus olei miraculosus e corpore S. Walburgis

Pro finali quoque conclusione annotare decrevimus, quod sanctum corpus gloriosæ Walpurgæ Virginis in altari publico ejusdem monasterii caute ac reverenter longe præfatus Antistes Erbertus recondidit. Ubi miracula usque in hodiernum diem continuata feliciter crebrescunt. Nam de membris ejus virgineis, maxime tamen pectoralibus, sacrum emanat oleum, quod gratia Dei et intercessione B. Walpurgæ Virginis cæcos illuminat, surdos audire facit, et gressum claudis reddit, cunctisque debilibus optatum effectum devote petentibus misericorditer indulget.

Oleum ejus

sanat plurimos,

37 Quam etiam gratiam curationis ipsi experti sumus. Nam gravi infirmitate ægrotantes, ad excidium vitæ devenimus, et rememorantes gratiam, quam B. Walpurgis suis dilectoribus indesinenter ostendit, præcepimus de oleo sacrosanctæ suæ emanationis nobis copiosius afferri, et desiderabili haustu phialam plenam ebibimus, orantes in hæc verba : O B. Walpurgis Virgo, ob reverentiam B. Willibaldi fratris tui dilectissimi, cujus successor indignus sum ego Philippus peccator, interpella pro me ad Dominum pro condonatione peccatorum meorum, et ut respirem a gravamine hujus ægritudinis, ad laudem Dei omnipotentis, et intemeratæ matris ejus Virginis Mariæ. Ut quid plura ? Eadem die a criticavimus, et brevi post in tempore sanitati omnimode restituti sumus.

a gravi morbo

Philippum Episc. scriptorem :

a

38 Hoc quoque sciendum, quod hora celebrationis Missarum cum Sacramentum corporis et sanguinis Jesu Christi in altari conficitur, in quo recondita est, frequentius nec non uberius oleum de sacro corpore ejus distillat. Unde hæc hora pro receptione ejusdem olei diligentissime observatur. Et si phialæ, in quibus sacrum oleum recipiendum est, non directe vel perpendiculariter distillationi supponantur, guttæ ejusdem olei sibi cohærent dependentes, ad modum botri, vel favi mellis nequaquam in alium locum decedentes, sed postquam negligentia corriguntur, et vasa, in quibus munde sacrum oleum recipi debet, distillationi aptantur, eisdem sine omni cooperatione illabitur, per quod aperte monstratur, ut

manat copiosius sub consecrationem

et vasis mundis suppositis :

in

ob irreverentiam monasterii ingressum,

chirothecæ evanescent,

alibi redduntur,

in templo servantur.

A UCTORE PHILIP-
PO EPISC.

A in vasa munda recipi debeat, quia ab immundis locis vel vasis omnino se præservat. Et sæpe compertum est, quod receptum in vase etiam mundo, si immunde vel irreverentur teneatur, vel ad locum, ubi peccata illecebræ perpetrari consueverunt, deportetur, omnino evanescit, vel orificium vasis ipsum oleum nequaquam ad effectum sanationis egreditur.

cessat tempore
Interdicti
Ecclesiastici.

39 Ex scriptis etiam colligimus, et certa relatione fide dignorum intelleximus, quod civitas Eystettensis una cum tota diœcesi, ecclesiastico interdicto quodam tempore supposita fuerat, propter quasdam damnosas injurias, quas Episcopus, qui tunc præerat, a Baronibus terræ et incolis sustinuit. Ex tunc liquor sacræ emanationis stillare cessavit, usque in diem, qua ecclesia restituta esset indemnitati. Et idem venerabilis Episcopus cum universitate civitatis indicto jejunio nudipes, et absque lineis ad monasterium B. Walpurgis ascendit, devote ac subnixè cum universitate populi sui supplicans, ne effectu tantæ benignitatis, sicut est emanatio sacri liquoris, in amplius civitas privaretur. Et accedens ad altare dictus Pontifex Missarum solennia astante populo devote peregit, et in confectione Sacramenti, et ejusdem perceptione sacratissimus liquor, qui infra spatium unius anni nequaquam distillaverat, nec ullo modo se ostenderat, adeo abunde erupit, ut ampullam dimidiæ pintæ capacitatis, vel unius serici adimpleret. Quod Pontifex videns cum plebe Deo devota, plusquam narrari potest, gaudio repletus, immensas gratiarum actiones Deo ac B. Walpurgæ pro concessione tanti beneficii persolvit. *b*

200 annis in-
corruptum
servatur :

40 Notandum, quod etiam idem sacrum oleum tantæ munditiæ ac meracitatis existit, ut sine omni corruptione et fœda maculationis sæculentia per ducentos annos servatum consimilis puritatis invenitur cum illo, quod hodierno die de stillicidio ejusdem sacræ emanationis susceptum est.

c
d
Fluxus olei
variis Sanctis
concessus,

Jac. 2. 13
Eccli. 18. 12

1 Tim. 4. 8
C
ob misericor-
diam eorum
et pietatem in
vita præexhi-
bitam.

41 Nunc videamus quid sibi vult per significationem emanatio sacri olei in B. Walpurga, vel aliis Sanctis puta in B. Nicolao, vel B. Katharina, vel glorioso c Gundekaro Pontifice nostro, vel quibuscumque d Sanctis, quibus concessum est ex speciali prærogativa meritorum, et ostensione magnitudinis præmiorum. Juxta quod sciendum, quod oleum cui-cumque liquori infusum supernatat, unde misericordiam ex similitudine designat. Superexaltat enim misericordia judicium. Et iterum : Misericordia ejus super omnia opera ejus. Oleum nihilominus magnæ est levitatis et multæ utilitatis : nam illuminat, pascit, et sanat. Sic pietas secundum beatum Apostolum ad multa proficiendo valet, habet enim promissionem vitæ, quæ nunc est, et vitæ futuræ. Hinc etiam est, quod oleum cordialem pietatem sua proprietate exprimit, et ideo de Sanctorum corporibus sacri olei emanatio plenitudinem exuberantis misericordiæ, ac redundantiam viscerosæ pietatis, ac lenitatem mititatis præostendendo figurat. Fuerunt namque hi Sancti, qui habent scaturiginem emanationis sacri olei misericordissimi ac piissimi in vita, et ideo misericordiam consecuti per signa misericordiæ et pietatis hominibus post mortem laudabiliter innotescunt. Sic B. Walpurgis Virgo tamquam oliva in domo Domini fructuosa, et quasi oliva in campis Ecclesiæ speciosa per oleum effusum dilatavit nomen suum. Rivulo enim suæ sacræ emanationis notitia sanctitatis ejus derivata est in fines terræ. Oleo misericordiæ et pietatis illuminans cæcos, spiritualiter et corporaliter pascens esurientes in bonis per affectum sancti desiderii, ac corpore sauciatos sanans, contritis corde medetur. Amen.

a Canis. creticavimus Sunt medicis dies critici, in quibus de morbis fertur judicium. — b Monachus Rebdorffensis serm. 4 de S. Walburge, Quando Sorores, inquit, illius conventus Eystettensis sunt discordes, cessare solet stillicidium. — c Gundica-

rius ii, ordinatus Episc. Eystet. anno 1058, mortuus 2 Augusti an. 1074. Ossa ejus decentius collocata an. 1309, palratis 56 miraculis, quorum aliqua recenset Gretserus in Catalogo Episc. Eystettensium. — d Plures Sanctos pupobilitas recensent ad Vitam S. Walburgis Raderus et Stevartius notat. 5. Gretserus etiam de Oleo S. Walburgis cap. 5. Rayssius in Hierogazophylacio Belgico pag. 14 et seqq. Conscribebat nuper de iis librum amicus noster Silvester Aiossa Capuæ. necdum editum audivimus.

VITA VI S. WALBURGIS

Studiosanctimonialium Eystettensium scripta
ex II MSS. a Stevartio edita.

PROLOGUS SANCTIMONIALIUM.

Nova non cupimus, sed vetera ad memoriam plurimorum reducere volentes, cum plerumque apud cœnobium nostrum S. Walpurgæ, ordinis almi Patris S. Benedicti, Eystettensis civitatis et diœcesis, in quo corpus ejusdem Virginis S. Walpurgæ corporaliter, mirabili quodam modo requiescit, historia, Legenda, Vitaque sanctissimæ Virginis Walpurgæ Latino, potiusque materno stylo, ob ejus virtutum merita, exercitiaque sequenda, sine numero expostulentur, quæ rarissime integra, veraque apud alios invenitur; satisfacere devote postulantium cordibus cupimus, et ad honorem Dei, Genitricisque suæ immaculatæ, haud non S. Walpurgæ, omniumque Sanctorum, hanc impertire, et ad notitiam omnium perducere paratissimæ sumus. Ideo arte impressoria, stylo vero, ordine et forma ex originali antiquissimo libro nostri monasterii, hanc exarari fecimus cum summa diligentia, illo solo intuitu, ut ex hoc crescat honor Dei et Sanctorum, lausque S. Walpurgæ, memoriaque nostri conventus salubris, per hanc participationem apud legentes habeatur. Unde et illi pro nobis omnibus apud Altissimum intercedere dignentur. Amen. *a*

a Annectebantur dein varia de S. Richardo parente, quæ nos abunde dedimus 7 Februarii, et quæ ibidem dicuntur de Offonis regno illi tradito discussimus 25 pag. 73. Horum loco seriem capitum hujus Vitæ subjungimus, dein eam more nostro divisuri. Sunt autem hæc a Stevartio edita :

- Cap. 1. De ortu et genere D. Walpurgis.
- 2 De vocatione D. Walpurgis ex Anglia in Germaniam.
- 3 De exitu B. Walpurgis ex Anglia in Germaniam et miraculo.
- 4 Quomodo religionis velum acceperit, et velata vixerit, et de industria S. Wunibaldi fratris ejus.
- 5 De laudabili regimine S. Walpurgis post fratris sui S. Wunibaldi mortem.
- 6 Miraculum in vita ab ipsa Virgine perpetratum.
- 7 Aliud miraculum infirmæ Virginis sanitati restitutæ.
- 8 De obitu S. Walpurgis, sepultura et miraculis inibi factis.
- 9 De revelatione S. Walpurgis Otkario Eystettensium Episcopo facta.
- 10 De prima translatione S. Walpurgis per Otkarium Episcopum et miraculis in illa factis.
- 11 De adventu S. Walpurgis ad Eystett. et altera translatione ejusdem.
- 12 De ultima translatione seu elevatione sanctæ Virginis, cum ejus reliquiæ summo altari monasterii S. Walpurgis civitatis Eystettensis sunt impositæ.

CAPUT I.

S. Walburgis ortus, genus, adventus ex Anglia in Germaniam.

Igitur Beata Walpurga Virgo Deo placida, et hominibus grata, ex illustri prosapia, imo stirpe regia exorta, scilicet ex Richardo Rege Anglorum, nunc vero consorte Angelorum, patrem in cura, genitorem in natura sortita est; qui liberos suos disciplinam Christianæ religionis, et viam veritatis, tam per se quam per fideles pædagogos dignissime docuit. Qui postea ad exhortationem liberorum suorum, videlicet S. Willibaldi, et B. Wunibaldi, necnon S. Walburgæ, regnum et patriam dereliquit, et peregrinationem duram una cum liberis secum assumptis, Oceani periculo se commisit. et tandem post multos labores, et multa pericula, ad Luccam, seu Lucanensem civitatem, pervenit : et ibidem mortali infirmitate consummatus, in monasterio S. Frigidiani in Domino feliciter quievit.

cap. 1
S. Walburgis
pater S. Ri-
chardus,

obit Lucæ :

fratres
S. Willibaldus
Hierosolyma m
petit ;
a
b c
d
S. Wunibaldus
in Germaniam
profectus,

A 3 Post ejus transitum beatissimum, filii ejus Sanctus videlicet Willibaldus et Wunebaldus una cum sociis suis, ad limina Apostolorum Petri et Pauli perrexerunt, et a Papa *a* Gregorio licentia obtenta, Willibaldus et quidam ex sociis Jerosolymam petierunt, S. Wunebaldo propter infirmitatem magnam, qua tunc detinebatur, Romæ relicto : qui ad mandatum Papæ *b* Gregorii *c*... ad instantiam S. Bonifacii *d* Moguntinæ Sedis Archiepiscopi, qui cum utilitatis causa, et ex legatione Pippini Regis Alamannorum Romam advenisset, suppliciter Dominum Papam exoravit, ut ejus adjutorio talem cooperatorem et socium in agricultura Dei mereretur accipere. Cujus petitioni Gregorius Papa libenter acquiescens, rogando præcepit, ut ipse Wunebaldus, contubernio S. Bonifacii avunculi adhæreret, et in omnibus ejus consilio et præcepto ad serviendum Deo obediret.

habitu monastico assumpto
e
præst 7
ecclesiis in
Thuringia,
f

B 4 Hoc quoque S. Bonifacius a prædicto Papa obtinuit, ut si quando divina clementia S. Willibaldum ejus conspectui præsentaret, in adjutorium sibi ad Alamanniam eum transmitteret. Et peracta legatione, et Apostolica benedictione percepta, ad Alamanniam rediit una cum S. Wunebaldo cooperatore suo, quem postea a Maguntia in Thuringiam transmisit, et ibidem S. Wunebaldo habitum monasticæ religionis, secundum Regulam sancti Patris Benedicti tribuit, et ad sacerdotii gradus promovit. Sanctus vero Wunebaldus virtutem obedientiæ attendens, in spiritu humilitatis, in cunctis, quæ ei injungebantur, perfectum se servientem exhibuit, et sicut bonus filius et perfectus discipulus, usque ad mortem *e* S. Bonifacio obedivit. Videns autem Archiepiscopus, quod S. Wunebaldus in omni justitia et sanctitate proficeret, septem ei ecclesias in Thuringia regendas commisit : quas ipse ad tantum culmen perfectionis provexit, ut usque in *f* hodiernum diem per totam illam provinciam in laudem Dei, honor et gloria S. Wunebaldi prædicetur.

ille Hierosolymis redux
in monte Casino degit monachus,

5 Cum ergo hæc in Alamannia circa B. Wunebaldum agerentur, B. Willibaldus frater ejus, in peregrinatione, viso sepulchro Christi Jerosolymis, locoque passionis ejus, tandem ad montem Casinum, ubi ex institutione S. Benedicti Abbatis monasticam religionem vigere audierat, pervenit. Quem Pater Abbas ejusdem monasterii, cui nomen Petronax erat, unanimi consensu sui conventus, in monachum et confratrem ad humilem sui petitionem assumpsit : ubi in omni morum et conversationis honestate, mirabilem, et imitabilem se exhibuit. Mansit itaque apud eos multo tempore irreprehensibilis, imo per omnia laudabilis.

redit Romam,
mittitur ad S. Bonifacium
in Germaniam :

C 6 Et tunc omnibus valefaciens, de licentia Abbatibus, cum quibusdam honestis fratribus, Ecclesiasticæ utilitatis causa, ad Dominum Papam properantibus, iterum Romam transivit. Præsentatus itaque Apostolico conspectui, benignissime susceptus est. Et paterna exhortatione, et Apostolica auctoritate præcipiendo rogavit, ut sine contradictione ad S. Bonifacium Maguntinæ Sedis Archiepiscopum, cum festinatione properaret, et in vinea Sabaoth fidelem cooperatorem et humilem ministrum in omnibus, quæ ei S. Bonifacius injungeret, se exhiberet. Cujus præcepto S. Willibaldus in spiritu humilitatis obediens, Apostolica benedictione roboratus, in Alamanniam ad S. Bonifacium ejus avunculum, sicut ei a Domino Papa præceptum fuerat, pervenit, et quomodo ad serviendum, et ad obediendum ei a Domino Papa missus fuerit, ex ordine narravit.

7 Postquam vero S. Bonifacius et S. Wunebaldus, ceterique ejusdem societatis fideles Fratres, tam dilectum Deo et hominibus fratrem salvum recepissent, diutissime in oscula et in collum ejus irruerunt et præ gaudio flentes, Deum largitorem omnium bo-

Februarii T. III.

norum, pro universis beneficiis suis glorificaverunt. Et beatissimus Præsul Bonifacius ex allodiis Swigerii Comitis, quæ S. Bonifacio, cum mancipiis serviendum, Deo viventi devotissime obtulit, in episcopatum Eystettensem fundavit, et ipsum S. Willibaldum Deo dignum Episcopum Eystettensibus præfecit : quibus verbum vitæ evangelizavit, et in omni Pontificatus officio fidelem dispensatorem, et bonum servum Dei se ostendit. His itaque prælibatis, quomodo Wunebaldus in Thuringia, Sanctusque Willibaldus in Eystett, institutus fuerit, quod intellectus historiæ S. Walpurgis esse de necessitate *g* requirit : nunc restat, Deo favente, et vita comite, ut styllum convertamus ad ea, quæ de B. Walpurgæ vita tractanda promissimus, unde convenit, ut digressiones in amplius nequaquam admittamus, nisi in quantum præsens opus requirit.

8 Sciendum igitur, quod sæpedicti ac semper benedicti fratres, Beatus videlicet Willibaldus, ac S. Wunibaldus, a tempore, quo fide dignorum relatione intellexerunt, *h* Wunnam, seu Wunneheydam, Reginam Angliæ genitricem suam, mulierem virtutis ac præclari meriti, viam universæ carnis fuisse ingressam ; tunc et frequenter de sorore sua, Beata videlicet Walpurga, naturali affectu stimulati, et caritate, quæ religiosos decet inflammati, sollicitari cogebantur : scientes eam post discessum matris, omni solatio temporali destitutam. Hæc igitur advertentes, de consilio B. Bonifacii, decreverunt, ut eam fidei vocatione ad se venire rogando præciperent, quatenus ipsa per eos, et ipsi per cetera mutua in Domino consolatione fruerentur. Quod et ita decretum, in factum prodiit. Per fideles namque nuntios, et famosa legatione B. Bonifacius neptem, et fratres sororem prædulci supplicatione, et prece invincibili sollicitabant, quatenus ad eos venire non omitteret ; cum ipsi Patres spirituales ipsam, quam genuissent, in Christo filiam, auctoritativa admonitione ad id faciendum hortarentur.

9 Virgo Walpurgis gratiosa semper hoc supplex mandatum ac fidele consilium sagaci mente complectens, supra quam enarrari potest in Domino gratulabatur, uberrimas ei gratiarum actiones exolvens super eo, quod tam magnificorum Patrum, ac carissimorum fratrum meruisset reverenda salutatione, ac piissima exhortatione visitari. Ex tunc Virgo Walpurgis sapiens, et una de numero prudentum, solerter cogitare cœpit, et cogitando in spiritu scrutabatur, quid ei in hoc casu liceret, eamque deceret, necnon ipsi feliciter expediret. Itaque Walpurgis virgo humilissima proprii sensus sagacitati non innitebatur, sed tota devotione se Deo committens, suppliciter exorabat, ut in vitandis et agendis, voluntate Domini bona, beneplacente, et perfecta semper regeretur. Et non postmultum temporis divina revelatione cognovit, quod suæ invitationis vocatio a Deo præordinata fuisset, et secundum divinæ voluntatis nutum prodiisset : unde consensum liberrimum huic gratiosæ invitationi præbere non dubitaret, nec dubitando in amplius quoquo modo differre deberet.

10 Ex hac certificatione Virgo Walpurgis devotissima, plusquam credi potest, mente gavisâ est. Ex illa hora mente sollicita tractare cœpit, quomodo conceptum iter Deo laudabiliter, et sibi utiliter aggrediretur : et collegit atque elegit conformes ac ipsius intentioni congruentes. Et expedita decenti provisione, quæ in expensis, et impensis ad dictum iter requirebatur, de licentia eorum, qui sibi, suæque societati auctoritative præerant, sæpe dictum iter agressa est. Et valedicens suis, ac solo natalis patriæ, tamquam filia laudabilis obedientiæ, audiens consilia, videns Sanctorum exempla, populum suum oblita

D
AUCTORE PHILIPPO EPISCO.

consecratur
Episcopus
Eystettensis

g

cap. 2

post obitum
matris,

E

missa in
Angliam a
fratribus et
S. Bonifacio
legatione,

evocata
Walburgis

F

ex Divina revelatione acquiescit :

cap. 3

comitibus,

CURA SANCTIMO-
NIALIUM.
mare ingredi-
tur :

tempestate
jactatur,

cum precibus
sedat,

venit Mogun-
tiam.

A est et domum patris sui, quæ retro sunt parvipen-
dens : et potiora futuræ benedictionis charismata
inquirens, viam propositæ voluntatis exorditur; et
cum sua ordinata, nec minus devota societate ad
mare Anglicanum usque perveniens, mari placido,
et aura optabili puppim conscendit; et votive navi-
gantes pro aliqua parte temporis, diabolus humani
generis inimicus, qui Sanctis Dei per diversa tenta-
tionum machinamenta adversari consuevit, sævi-
tiam mari, et intemperiem aeri immittens, mare sæ-
vire fecit, et contrarietate ventorum in periculosas
undas compulit, ita ut nautæ instrumenta navigandi
projicerent, et de sola salute æterna Dominum depre-
carentur.

11 Quo viso, Virgo Walpurgis devotissima in
oratione se prostravit. Et surgens ab oratione, im-
perio Divinæ virtutis suffulta, imperavit mari et
ventis : quo facto, statim aura datur grata, necnon
quieverunt maria jussu Divinæ voluntatis. Tunc ve-
hementi ac lætabunda admiratione omnes, qui erant
in navi, gratulari in Domino cogebantur, quod tam
supersalutifera liberatione a periculo mortis, quod
eis ex tempestate maris imminebat, erepti sunt. Et
beatam Walpurgam, tamquam specialiter Deo dilec-
tam, ex hoc signo deprehendentes, ut sanctam per
omnia venerabantur, et favente Dei gratia, pro de-
siderio ad portum salutis applicuerunt : et de navi
exeuntes, operibus virtutum se contulerunt. Et ut
longa locorum spatia brevi sermone transeamus,
memorata Virgo necnon semper memoriter recolenda,
cum sua societate ad B. Bonifacium Archiepiscopum,
et ad suum fratrem S. Willibaldum in Alaman-
niam, in civitatem Moguntinam pervenit; ibique
hilari ac gratiosa hospitalitate suscepta, et pro tem-
pore cum eisdem commorata, dulci allocutione frue-
batur, ex qua delectabatur in Domino. Et qualiter
nutu divinæ voluntatis, et auctoritate vocationis
ipsorum, patriam deseruisset, et ad eos, secundum
formam mandati properasset, et quomodo in via cus-
todita a Domino, ab omni discrimine itineris salu-
briter ad terminum viæ pervenisset, etiam ex ordine
narravit.

a Gregorio II. — b Gregorii III, ut supra probatum. — c Desunt
ista aut similia, in Germaniam, seu Alamanniam discessit. — d
Postea Moguntinus Archiepiscopus factus est, uti ea et sequentia
de Pipino Rege supra correximus. — e Post obitum S. Boni-
facii vixit S. Wunibaldus 7 annis et 6 mensibus. — f Circa
annum 1150 cum scriberet Adelbertus, ex quo ista desumpta.
— g Mallet Stevartius, requirebat. — h Silent Antiquiores no-
men matris, Wion relatus 7 Febr. pag. 74 num. 26 Vunnam,
seu Bonnam vocat, sororem S. Bonificii.

C

CAPUT II.

S. Walburgis vita monastica : miracula.

cap. 4

Abitura in
Thuringiam
ad S. Wunibal-
dum fratrem,

suscipit habi-
tum monasti-
cum :

I ntelligens autem Virgo Walpurgis quod S. Wun-
nebalus frater ejus vitam monasticam atque cœli-
bem in provincia Thuringiæ duceret, et præfectus
septem monasteriis sui ordinis, auctoritate S. Boni-
facii fuisset, quæ laudabiliter, ut sanctum Dei et
electum decet, religiosissime gubernaret; suppliciter
S. Bonifacium, nec non fratrem suum, videlicet
S. Willibaldum, exoravit; quatenus eam ad fratrem
suum, Sanctum videlicet Wunebaldum Abbatem
sanctissimum destinaret, ut ejus consilio et coope-
ratione sub regulari custodia ac monasterialis vitæ
exercitio, gratia Dei favente, servaretur. Ut autem
audissent Patres sanctissimi, Archiepiscopus videli-
cet et ejus Coepiscopus B. Willibaldus, quod ipsa
intentione sancta, ac motivo rationabili duceretur,
suam petitionem approbant, et velum ei tradentes
secundum regulam S. Benedicti, ipsi licentiam
abeundi, et ad S. Wunebaldum divertendi concesserunt.
Quæ profecta, ad S. Wunebaldum perveniens
religiosa salutatione suscepta est.

13 Tunc soror fratri caussam adventus sui expo-

suit, atque eidem humili prece in Domino supplica-
vit, quatenus ipsam una cum societate sua devota,
in aliquo monasterio locare curaret, ut ibi Deo
famulantes, quanto ab exterioribus magis abstractæ,
tanto interioribus magis intentæ invenirentur. Quod
et ita factum legimus. Nam B. Wunebaldus sæpe-
dictam sororem suam, una cum societate sua, in
quodam monasterio collocavit, quod usque in hodie-
num diem, a Cœnobium sanctæ Walpurgis dicitur.
Videns autem virgo Christi dilecta se pro voto sancti
desiderii fore in loco religionis positam, talem se
exhibuit, ut ab omnibus in exercitio virtutum, et
spirituali ædificatione bonorum morum commenda-
retur. Erat enim servans formam virtutum, vide-
licet caritatem et humilitatem, necnon benignitatem
et cordis patientiam, quæ opus perfectum habet, et
studio earumdem se perfici satagebat. Et quid plura?
Cum ejus mirificæ sanctitatis vita, aspicientium,
vel de ipsa audientium, fuerit disciplina. Et quanta
fuerit in jubilo contemplationis, quam frequens in
verbo orationis, quam efficax in prece intercessionis,
quam matura in silentio discretionis, quam sollicita
in re et modo cujuscumque piæ actionis, nullus de
ea sufficienter enarrare præsumat.

14 Factum est autem, cum B. Wunebaldus fre-
quenter ad Dominum et avunculum suum, Sanctum
videlicet Bonifacium, nec non fratrem suum, scilicet
Willibaldum, gratia consilii et spiritualis solatii di-
verteret, quod multo honore et reverentia ab omnibus
suscepiebatur, et tamquam vir sanctitate præclarus
a cunctis venerabatur. Et, cum vir beatus famam
suam, tam in provincia Thuringiæ, quam etiam circa
partes Rheni, multum per omnem modum exaltari
conspiceret, timuit fructum laborum suorum vanæ
laudis gloria evanescere, et lampadem suam, ve-
niente sponso, infatuato oleo tenebrescere, elonga-
vit se ab omni quod videbatur sapere pompam seculi,
fugiens ab omni applausu hominum, ut maneret in
contemplationis solitudine. Itaque Ecclesiis, quas
regendas suscepserat, bene dispositis, accepta licen-
tia ab Archiepiscopo, secretum solitudinis petivit, et
ad partes illas, quæ Swanuelden nuncupatur, acces-
sit. Et cum diu hac et illac circumcursando, locum
suo desiderio complacentem quæreretur; tandem divina
providentia ita disponente, ad monasterium, quod
dicitur Eystett, ad fratrem suum Episcopum Willi-
baldum pervenit : et ibi inter se disputantes, quali-
ter suæ voluntatis arbitrio effectum præbere potuis-
set. Tunc illi pergentes, invenerunt inter densitates
silvarum, et inter convallia montium solitudinem,
multitudine fontium et qualitate suæ magnitudinis
veloci impetu decurrentium irriguam, et monasticæ
habitationis congruam b invenit. Cujus loci situm
vir beatus diligenter considerans, toto corde exhila-
ratus est. Et benedicens Deo, soloque prostratus,
cum Propheta exclamavit dicens : Hæc requies mea
in seculum seculi, hic habitabo, quoniam elegi eam.
Quem locum vir Deo plenus, de consilio et auxilio
S. Willibaldi fratris sui, ad quem major pars de jure
pertinebat, obtinuit, et in eo oratorium cum mansiun-
culis extruxit, et vitam sanctorum Patrum imitatus,
ad serviendum Deo religiosas personas, et in obser-
vatione mandatorum Dei probatas, collegit, et cœ-
nobiolem vitam celebrari, et regulam S. Benedicti
observari inibi constituit, et loco nomen Heidenheim
usque in hodiernum diem permansit.

15 Assumpsit etiam sororem suam S. Walpurgam,
Virginem Deo dicatam, quæ cum Virginibus Christo
desponsatis, sub imperio et eruditione sua, de con-
silio S. Bonifacii Archiepiscopi et B. Willibaldi
Eystettensis Episcopi, seipsas hostiam immaculatam
Deo viventi, sub discretionem regularis disciplinæ
jugiter immolaverunt, construxitque eisdem sacris
Virginibus

a
in monasterio
collocatur,

sancte vivit

S. Wunibaldus
solitudinem
amat.

cum S. Willi-
baldo

b

reperio loco
idoneo.
Ps. 131. 14

ædificat mo-
nasterium :

eo evocata
S. Walburgis,

præficiuntur
Virginibus,

monasterio
duplicato,

et dilato :

A Virginibus oratorium a suo monasterio, ut decebat, segregatum, non tamen longe positum; in quo præfatas Virgines ponens, famulari Deo pro posse et nosse præcepit: quas etiam verbo sanæ doctrinæ, et exemplo bonæ vitæ indesinenter ad formam perfectionis hortabatur. Crevit itaque locus ille per merita S. Wunnebaldi et S. Walpurgæ Virginis, et sicut interius orationibus, et divino obsequio Sanctorum est adornatus, ita brevi tempore in exterioribus fidelium oblationibus est amplificatus. Nam omne monasterium, quod in spiritualibus bene regitur, in temporalibus optime prosperatur. Et omnes, qui in spirituali ædificatione per verbum S. Wunnebaldi, et exemplaritatem sanctitatis B. Walpurgæ proficiebant, de prædiis, de mancipiis, de rebus mobilibus, de auro, de argento, de gemmis, de auro textis vestibus, per manum S. Wunnebaldi atque S. Walpurgæ Virginis, oblationes offerebant.

beneficentia in
pauperes,

B Cum autem venerabilis Abbas et Confessor Christi, et soror ejus jam dicta et semper laude digna, viderent fines prædiorum suorum dilatari, et in omni ornamento et divitiis temporalibus res Ecclesiæ augeri; veriti extollentiam oculorum ex superfluitate divitiarum generari, partem Ecclesiasticarum rerum in usus pauperum distribuerunt, et quædam ex prædiis ecclesiæ, cellis adjacentibus adhuc mendicitate paupertatis laborantibus, hilari mente et larga manu contradiderunt. Sub ipsis etiam et per ipsos viguit religio monachorum, ipso exhortante, et S. Walpurgæ adoperante, sanctitas et castitas floruit Virginum, fuitque illo tempore ipsorum ecclesia, asyle et portus omnium laborantium, nec fuit, qui in tribulationibus suis non inveniret ibi certum refugium, per merita et orationes Sanctorum inibi Deo ministrantium.

obit S. Wun-
baldus :

sepelitur.

C Cum autem S. Wunnebaldus venerabilis Abbas et Confessor Christi, Deo vocante, et ipso ad cœlestia regna suspirante, territorium sui meritorii incolatus attigisset, gravi infirmitate correptus, cursum vitæ consummavit, de hujus peregrinationis exilio ad cœlestem patriam, ac de transitorio labore quinta decima Kalend. Januarii, in cœlestem requiem feliciter migravit. Cujus corpus S. Willibaldus frater ejus, Eystettensis Episcopus suusque Diœcesanus, cum multitudine virorum ac mulierum ad exequias sancti viri currentium, devotione Clericorum, et orationibus monachorum, sanctarum Virginum, in oratorio, quod ipse venerabilis Pater Wunnebaldus Deo fabricaverat, honorifice sepelivit: quod idem Præsul ob honorem Dei et reverentiam B. Jacobi majoris, qui Patronus ejusdem loci dignoscebatur, necnon propter fratris dilectionem, ampliavit et adornavit. Flebant autem omnes, qui tunc aderant, quod tanti Patris corporali præsentia orbat essent. Gaudebant vero, quod ad cœlestem judicem tam Deo placitum intercessorem præmisissent. Secuta sunt autem signa in sanctitatis ejus argumentum, prout studiosus Lector in propria ejus Legenda videre poterit.

cap. 5
S. Walburgis
utrique mona-
sterio præfici-
tur :

18 Denique post mortem fratris sui, sancta et venerabilis Virgo Walpurgis, ex districta injunctioe S. Willibaldi, superstitis fratris sui, atque pariter diœcesani, gubernacula et regimen regularis disciplinæ in cella Heidenheimensi, tam super monachos, quam super sanctimoniales, non sine effusione lacrymarum cgebatur suscipere. Noverat namque sororem suam Pater spiritualis, et frater uterinus, quod constanter strenua in corrigendis, et misericorditer pia in compatiendis procul omni dubio indeficienter inveniretur. Non autem quærens honorem, sed tribulationem et dolorem, ut in sequentibus apparebit, invocando nomen Domini, injunctam sibi gubernationem humili obeditione suscepit, et sede-

cim annis, id est, quoad usque vixit, dicta gubernacula tenuit, et seipsam formam et exemplum bene vivendi ostendens, omnem excessum strenue, et, ut ita dicam, viriliter correxit.

19 Tantæ enim fuit, cum tempus et res exposcebat, gravitatis, et tantæ, pro congruitate loci et temporis opportunitate, pietatis ac mansuetudinis, et omni hora in conversatione sua tantæ extitit sanctimoniam et perfectionis, ut ab omnibus merito veneraretur ut Domina, et a cunctis diligeretur ut mater amantissima. Fide namque recta luculenter, spe firma fortiter, caritate perfecta dulciter, cum suis intrare contendebat in requiem. Nam recta ratione agibilibus utebatur in negotiis, luminosa justitia fruebatur in judiciis, constantissime fortitudini innitebatur in adversis, caritate cunctos sibi conviventes superabat, humilitate longe præibat. Item frequens erat in manuali labore, frequentior in lectione, frequentissima in oratione. Frequens in manuali labore fuit, ne panem otiosa comederet; sed labores manuum manducaret: frequentior erat in lectione: frequentissima etiam in oratione, in qua Deo loquimur. Hæc de virtutum studiis, et studiorum exercitiis pauca de innumeris dicta sufficiant.

20 Contigit namque ut in ipso, quod frater ejus condidit monasterio, Heidenheim, dum ipsa Christo sedulo serviens moraretur, et peracta vespertina synaxi, revertente ipsa de ecclesia ad solitum diversorium, noctem proximam cæcæ tenebræ minarentur, ac quidam custos ejusdem Ecclesiæ, vocamine Gomeradus, lumine prævium stolidus denegaret petenti. Illa, ut est mos sanctarum mentium, injuriam sibi illatam patienti animo gestans, sanctimonialibus, prout ratio dictaverat temporis, mensam, cœnandi gratia, adeuntibus, incœnata lectisternia petiit. Tum mirum in modum, in communi earundem sanctimonialium dormitorio, tanta lux usque ad pulsum matutinalis officii coruscavit, ut eadem pro sui nimietate fulgoris, terræ intima penetrare videretur. Stupentibus itaque quæ viderant sacratis Deo universis, et præ gaudio exultantibus cunctis, ad matrem Walpurgam convenere c devoto, et visum lucis terrificæ narrare. At illa se totam convertens ad Dominum, lacrymis fuis istam prorupit in vocem: Tibi Domine, cui ancilla humilis deservire decrevi a cunabulis, collato de munere gratias refero, qui ad excitandos famularum tuarum mihi coherentium animos, me indignam luminis tui solamine visitare dignatus es, et tetri horroris caliginem crassam, misericordiæ tuæ radiis evacuasti. Et id non meis meritis valet ascribi, verum gratuitæ tuæ munificentiae, pietati et precibus mei et tui devoti famuli fratris.

21 Præterea virgo memorata et semper in ore tenenda Walpurgis, exitum fratris Wunnebaldi, ut sexui moris est fœminarum, graviter pectore gerens, contigit, ut quadam vespera nullo ex monasterio vel leniter sentiente, egrediens, ad domum cujusdam divitis deveniret, et ante fores ejusdem quasi peregrina quædam et ignota sola consisteret. Quo dum eam dominus domus, sive familia, intrinsecus famulatus officia præbens, sensisset astantem, quæque foret persona nesciret, æstuante patrefamilias cum domesticis universis, ne rabida canum suorum audacia, qualiscumque esse videretur persona, eam laniando discerneret, jussit, ut quæque esset ocyus indicaret. Tum illa: Nequaquam, inquit, me tui, quos vereris, canes insano dente contingere quibunt, nec Walpurgam, sic enim nuncupor, mordere valent. Ipse nempe, qui me ad domum tuam perduxit incolumem, ad locum, unde veni, reducet valentem: et qui me ad tuum, te ignorante, pertulit atrium, ipse tuæ domui medicinæ conferet donum,

D
CURA SANCTI-
MONIALIUM.

omni virtute
excellit,

cap. 6
E

lumine avare
subtracto

lucem cœlitus
impetrat:

C

F

cap. 7.

noctu egressa

canum fero-
ciam contem-
nit

si

CURA SANCTI-
MONIALIUM.

A si totis viribus eundem credideris medicum medico-
rum. Quo audito, vir illustris a loco, quo sederat,
illico prosilivit, et animo consternatus, quare ad
ostium nobilis persona, et Omnipotentis ancilla
constiterit, requisivit. Illa vero, non sine causa se
venisse asseruit. Tum vir memoratus cum omni ve-
neratione eam in domo excepit, et omnem famulatum
debitæ servitutis exhibuit. Ubi ventum est ad noctis
moras soporis silentio temperandas, Virginem sa-
cram non alicubi pausare volentem, in cubiculum
languentis filiæ trepidus introduxit. Erat enim lan-
guor cordis jam penetrans fibras, et intercepto vita-
lis flatus anhelitu, mortis compendium parato itine-
re, portas oris hiantis adire tentabat. Tum pater
ejusdem puellæ, labiis palpitantibus mugiens, ejula-
bat, et natæ carissimæ amaris lacrymis funebria
præparabat. Mater vero intimo cordis arcano jam
pene præmorta, et pendula in planctu voce demissa,
exhalantis filiæ operiebatur egressum, cui jam luc-
tuosa familia paraverat bustum. Verum Domini cle-
mentissima miseratio, qui occidit, et vivere facit,
percutit et sanat, a morte minaci languidam revo-
cavit, et orante per totam noctem Virgine sancta,
in crastinum puella sana surrexit. Quo parentes viso
miraculo, laudes omnipotenti reddiderunt Deo. Dein
plurima ei xenia adhuc tremuli offerentes, et ex asse
ejus se sacris orationibus commendantes. Illa Chris-
tum habens mira gerentem, pecuniam respuit, et ad
monasterium, unde venerat, repedavit. Et quanto
magis divinam in se clementiam vigere conspexit,
tanto ad arctioris vitæ se gradus extendit. Hæc duo
tantum præclara miracula, quæ Virgo beata peregit
in vita, huic inserere dignum putavi opusculo, quæ
nostram ad memoriam pervenere, ne ad alia, quæ
hactenus per eam Dominus operatus est, et operatur
quotidie, signorum prodigia, ipso Domino largiente
fideliter transiens, eadem omisisse culparer.

a Videtur innui monasterium S. Walburgis prope Wassenbur-
gum, sed id extractum an. 975 diximus pag. 517. — b Redun-
dare hoc verbum innuit etiam Stevartius. — c MS. Bened. devotæ.

CAPUT III.

S. Walburgis obitus, corporis translatio.

cap. 8

Cumque sacra Virgo Walpurgis totam se in Dei
amore firmasset, et mundum cum ejus concupiscen-
tia superasset, fide plena, moribus insignis, cari-
tate referta, sapientia decorata, castitate geminata,
misericordia redimita, humilitate fulcita, et omnibus
virtutibus adornata, vocante Domino, mortis accep-
to compendio, acceptura remunerationis præmium,
a Walpurgis Deo carissima, cursum felicitis vitæ feli-
ciori fine consummavit, et de hujus mundi ergastulo
felicissime decessit quinto Kalendas Martii, hoc est,
in crastino Matthiæ Apostoli, et in eodem, quo in
sancto proposito Christo servierat, monasterio Hei-
denheim nomine, haud sine maximo lamentantium
ejulatu officium sepulturæ per B, Willibaldum Præ-
sulem fratrem suum accepit. Ibidem ergo aliquan-
tum temporis corporea compaginatione quiescens
juxta fratrem S. Vunnebaldum; ut vicinitas sepul-
turæ germanitatem generis et parilitatem sanctitatis
demonstraret.

22 Cum autem venerabilis Virgo spiritum suum
in manus Domini commendasset, et ille ad Domi-
num, qui dedit illum, pervenisset, non sine miracu-
lorum coruscatione, quæ recto ordine hic inserenda
merito sunt. Nam cum corpus S. Warpurgis in fe-
retro positum esset, exanime corpus in specie homi-
nis glorificati ab aliquibus circumstantibus tali vi-
sione dignis demonstratum est. Similiter odor, mi-
ræ suavitatis et fragrantiae inæstimabilis totam do-
mum impleverat ex præsentia glebæ sanctissimæ.
Item, cum corpus ejus ad ecclesiam deferretur, cer-

ei ac candelæ, sine adminiculo humanæ coopera-
tionis accendi videbantur. Nec non alia per plura
signa facta sunt, quæ compendio abbreviati sermonis
pertranseo, ne legentibus prolixitas tædium genera-
re possit.

23 Processu vero longi temporis, postquam beatus
Præsul Willibaldus de hoc mundo nequam migrave-
rat in polorum regna, cœtibus Angelorum admixtus,
revelatione divina cuidam Eystettensium Episcopo
Ockario sexto, qui dum minus, quam ratio deposce-
ret honestatis, idem monasterium, quo beatæ sanc-
timonialis ossa tegebantur, excoleret, et ecclesiam
ejusdem monasterii magnis ædificiis et structuris re-
novaret, monstratum est ei ut corpus B. Walpurgis
de loco humili, in quo humata fuerat, ad locum ex-
cellentiore magis ac reverentialem transferre de-
beret. Igitur Deus omnipotens ecclesiæ Eystettensi
ac saluti totius populi ejusdem civitatis, nec non cir-
cumjacentis regionis prospicere, imo misericorditer
providere decernens, quadam nocte corporis quiete
sopitus, dum terræ ei tenebræ silentium ministrarent,
hujusmodi eum alloquio Virginem compellasse nar-
ratur. Cur, inquit, Ockari, qui Præsul esse et dici
meruisti, domum Dei, in qua corporis sopore quies-
co; et sepulchrum, in quo carne reposita, ultimum
judicii diem expecto, inhonestè hactenus tractare
voluisti? Nam servorum huc coeuntium lutulentis
pedibus quotidie calcor, et indecentibus vestigiis
premor. Sciens igitur scito, quoniam tale aliquod
judicium pandam, quo non recte te erga me, et do-
mum Dei egisse comperias. Sed si reum te fore cog-
noveris, veniam mereberis.

24 Quod modico explicito tempore rei probavit
eventus: nam statim in proximo, dum erecti essent
parietes ejusdem fabricæ prominentes, et trabium
spatiosa compago sequenti die patentibus muris de-
beret apponi, subito facto noctis initio, murus aqui-
lonaris terra tenus sese revolvens, præcipitium egit
horrendum, terroremque haud minimum tam do-
mesticis curæ familiaris, quam cunctis circumqua-
que manentibus inauditum incussit. Facto autem
mane, cum ad hujusmodi spectaculum omnes pavidi
convenissent, custos qui tunc ibidem inerat Regni-
fridus itineris calle directo, prælibato Præsuli tre-
mulis labiis nuntiavit. Qui intelligens visionem,
quam prius in somnis viderat, esse completam,
cum suis illo usque tetendit, atque cum omnibus
pene comprovincialibus, ecclesiam repolivit, quam
etiam sacro chrismate dedicavit.

25 Deinde cum in orbem transissent dies, me-
moratus Antistes Archipresbyteros Waltonem et Ada-
longum illuc sedulus destinavit, cum multis viris
religiosis, ad quærendum corpus S. Walburgis. Nec
non Omonem cum sanctimoniale Liubila ex monaste-
rio Monheim cum eis abire præcepit, ut sacros cine-
res Virginis summa cum diligentia elearent, ac cum
hymnis et psalmorum concentibus ad Eystettense cœ-
nobium, in quo S. Willibaldus Eystettensis Episco-
pus frater ejus sepultus fuerat, deportarent, in
quo cœnobia nunc est ecclesia Cathedralis ejusdem
diocesis. Hi vero jussa felicia prospero itinere per-
completes, et in nomine Domini, resonantibus in
cœlum campanarum melodiis, et concrepantibus un-
dique canorum spiritualium euphoniis, et officiis di-
vinis peractis, pia viscera rure, in quo hospitata fue-
rant flentes præ gaudio, extulerunt, et ad jam dic-
tum monasterium devexerunt. Quod factum est XI
Kalend. Oct. et diebus interjacentibus ternis, id est,
nono Kalendas Octobris, corpus sancti Wunnebaldi,
ad locum unde sororis tulerunt, deportarunt.

26 Cum autem venerabile corpus supradictæ Vir-
ginis de loco sepulturæ suæ supra terram est col-
locatum, omnia membra ejus quasi rore perfusa
cunctis

moribundam
puellam
precibus
sanat;respuit
munera.

cap. 9

ob sepulchrum
neglectumarguitur
Ockarius:
Eecclesia res-
tauratur.

cap. 10

F

missis Legatis

transfertur
Eystadium:Corpus apparet
glorificatum.

A cunctis apparuerunt. Fragrantiam nihilominus inæstimabilis ac mirifici odoris omnes qui aderant senserunt, ac infirmi, qui pro eo tempore præsentés fuerant, quocumque dolore tenebantur, salubritate suavitatis tam recreativi odoris curati sunt, et cum multa, ut dignum erat, celebritate, a loco prædicto feretro imposito, equis adjunctis, ad civitatem Eystettensem deportaverunt cum processione celebri ac devota, multis infirmis occurrentibus in via, qui cum feretrum tangerent, sanati sunt. Inter quos quidam epilepticus, gratia adipiscendæ sanitatis, feretrum in quo sanctum corpus portabatur, transivit, et in ipsa hora pristinae sanitati restitutus est. Supervenit etiam quidam puer eodem morbo detestabili laborans, et frequenter dolore conquassatus, spe curationis feretrum tetigit, et omnimodam sanitatem adeptus, gaudens ad propria remeavit. Omissis tantum causa brevitate multis aliis signis et miraculis, quæ in itinere ab Haidenheim, usque ab Eystett facta conspiciuntur, ad alia properemus.

lactu feretri
curantur in-
firmi.

cap. 11

Corpus
Eichstadii
excipitur :

27 Postquam autem beata Walpurgis fines Eystettenses est per semetipsam visere dignata, fratris rura revisens, ab omnibus gaudenter necnon reverenter acceptata est. Ubi Episcopum ejusdem civitatis processionaliter cum toto Clero obviam habuit ; quantoque gaudio populus Eystettensis ob præsentiam sancti corporis Walpurgis Beatæ refocillatus sit, nemo explicare valet. Cum autem corpus prædictæ Virginis interiori portæ civitatis Eystettensis, quæ vulgariter Innerwesten Thor vocatur, applicuisset, præcedente solenni processione, versus ecclesiam S. Willibaldi, fratris ejus, ad quam dictus Episcopus corpus ejus transferre nisus est ; tunc equi feretrum portantes laxatis habenis, seu frenis dimissis, nullo gubernatore regente, ad quamdam ecclesiam, in monticulo circa eandem portam sitam devenere, ante januam ejusdem ecclesiæ immobiles stantes. Quæ quidem ecclesia tunc sanctæ Crucis, nunc vero S. Walpurgis nomen sortita est, et sic vocitata usque in hodiernum diem. Ad quam ecclesiam sanctissimum ejus corpus translatus est et summa cum reverentia per eundem Ockarium Episcopum sextum, (qui c sedit in Episcopatu viginti quatuor annis, et obiit anno Domini octingentesimo octogesimo) cujus translationis dies agitur d quarto Idus Octobris, reconditum, ubi hodierno die quidam circulus ex lapidibus factus cum imagine S. Walpurgis evidenter apparet ; in quo quidem circulo corpus ejus quievit, donec Episcopus Eystettensis chorum cum summo altari congruo tempore funditus, ob honorem S. Walpurgis, prout hodie cernitur, restauraret.

equi portan-
tes ad eccle-
siam S. Cru-
cis divertunt :

c

d

C

28 Cum autem idem Ockarius Episcopus, anno Domini octingentesimo octogesimo, Deo vocante, de hoc exilio migrasset, quidam nomine e Gotteschalch successit, qui sedit annis tres. Deinde quidam Erchanboldus nomine, ei in Episcopatu successit, qui sedit annis viginti. Ergo volvente temporum climate contigit, quod memorata sanctimonialis Luibilla de Monheim, a propinquis et affinibus, nec non et aliis circummanentibus, ita foret arctata, ut etiam vi sive ingenio a materna eam prope expellerent hæreditate. Verum illa totis viribus reluctante, incidit ei divinitus salubre mentis consilium, ut a venerabili, qui fadhuc Eystettensis Sedis infula decoratur, Erchanboldo Pontifice, sanctæ Virginis reliquias Eystett reconditas, licet anxia, postularet, ut si divino munere concedente, ejus mereretur ditari cineribus sacris, proprii solatia ruris Deo et Virgini consignaret, et in manu Pontificis donativa in perpetuum traderet. Quod quia a Deo sumpsit initium, ab ipso finis meruit obtinere augmentum. Et licet prius tentando difficillimum videretur, felix tamen et

e
ope S. Wal-
purgis :

f

hæreditas
impetrata :

desiderabile votum felicem sumpsit effectum. D

29 Accepto præterea idem Episcopus Erchanboldus super hoc negotio Regis et regaliū virorum consilio, Virginis patrocinia sancta se daturum esse promisit : quod et opportuno tempore postea fecit. nempe obtenta a Sede Apostolica canonizatione ejusdem sacræ Virginis Walpurgis ; quæ quidem g canonizatio facta est modico elapso tempore, ipso die Apostolorum Philippi et Jacobi. In quo usque hodie celebratur festum canonizationis ejus. Cujus rei gratia eodem die omni anno, processio solennis ab ecclesia Cathedrali, per Episcopum et Canonicos fit, ad ecclesiam parochialem S. Walpurgis, ibique officium divinum summa cum celebritate a Canonicis perficitur, eisque reliquiæ, seu stillicidium ejusdem sanctæ Virginis ad potandum ministratur.

CURA SANCTI-
MONIALIUM.

g
ejus canoniza-
tio.

cap. 12

30 Anno ergo ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi octingentesimo nonagesimo tertio, indicatione tertia, regnante felici prosperitate, Arnulfo serenissimo Rege, apertum est mausoleum B. Walpurgæ Virginis in basilica, in qua locata fuerat Eystet, tempore Ockarii Episcopi sexti. Mittens igitur prudentissimus ac sagacissimus in omnihus negotiis Erchanboldus, Episcopus octavus, viros religiosos, Archipresbyteros cum aliis boni meriti suos, ossa dicata sacræ Virginis jussit inquiri, et inventa diligenter attractari, summaque cum reverentia partita recondi, ita ut optatæ diu Reliquiæ darentur Luibillæ, et thesaurus ejusdem corporis per secula suæ servaretur Ecclesiæ. Hi denique ad quos jussio pervenit Antistitis, eadem ocyus, licet corde simplici titubantes, accelerare curarunt. Cumque se totos dominicæ miserationi committerent, et in Psalmis et hymnis sine cessatione persisterent, fodientes invenerunt cineres amplectendos beatæ Matris nostræ Walpurgis, quasi lympa tenui madefactos, et quasi guttatim ab eis roris stillæ extorqueri valerent. Qui licet tanta essent humiditate referti, nec pulvulus tamen manibus contrectanti quoquo pacto voluit adhærere.

Reliquiæ rore
madent :
E

31 Sublata demum pro qualitate incomparabilis thesauri desideratissima portione, data est Luibillæ, quæ cum magna exultantium gloria deferretur ad sæpeditum monasterium puellarum Monheim, ubi in itinere in villa S. Bonifacii, quæ dicitur Muhlheim, in quodam caduco miraculum fecit, cum multis aliis miraculis, prout in primo libro de miraculis Sanctæ Walpurgis, capitulo h octavo cum sequentibus habetur. Quis vero mœror, quæve angoris tristitia Eystettenses invaderet cives, cum tanta pignora Luibillæ partirentur, putantium Dominam Walpurgam sibi penitus esse ablatam ; donec pectoralia Sanctæ Walpurgis visibiliter summo altaris sarcophago, ad perpetuam sepulturam sunt tradita ?

earum pars
Monheimium
delata :

h

pars altari
imposita :

32 De quibus mirabiliter Deo cooperante, usque in hodiernum diem manat sacrum oleum, seu stillicidium, in signum castitatis : et maxime tempore, quo in eodem altari sacrum Eucharistiæ conficitur Sacramentum. Quod quidem stillicidium ægris et prægnantibus digne sumentibus permaxime præstat sanitatis augmentum. Cujus rei gratia singulis annis, in die Sancti Marci, nec non in die canonizationis Sanctæ Walpurgis, Episcopo Eystettensi, et Canonicis, haud non Sacerdotibus et Clericis processionaliter in eadem parochiali ecclesia Sanctæ Walpurgis convenientibus ad divinum officium devote peragendum, sumendum porrigitur in remedium tam corporis, quam animæ. Ipsum quoque oleum, seu stillicidium prædictum, si ab aliquo portatum, vel tentum in vase, fuerit irreverenter tractatum, aut quid inhonestum circa illud perpetratum, evanescit : quod pluribus per experientiam claruit, et nostris temporibus edoctum est. Quare summa cum reverentia

oleum
effluens :

bibitur.

A reverentia servanda, et in loco sacrato conservanda locetur.

CURA SANCTIMONIALIUM.

33 Reliqua vero pars Reliquiarum Sanctæ Walpurgis, præter illas per totum mundum dispersas, maximo cum honore servantur in quadam arca, per ipsas sanctimoniales in altari chori earundem, in ipso cœnobio Sanctæ Walpurgis Eystettensis civitatis, ordinis sancti Benedicti, sub regula observantiali devote degentes, die noctuque Deum laudantes, qui ipsum monasterii locum per Sanctæ Walpurgis virginis corpus illustravit. Quod usque multis miraculis coruscavit, hodieque coruscat, pro quibus sit laus Deo per infinita secula seculorum, Amen. i

a MS. Bened. hæc ita refert : obviavit et ex hujus mundi lacrymosa voragine felici fine decessit et in eodem etc. — b Wolfhardus cum aliis, VIII Kalend. Octob. — c De annis Ockarii egimus supra § 4 pag. 516 num. 24. — d De cultu illius diei apud Eystettenses actum eadem pag. 516 num. 25. — e Bruschio et Gretsero Godescalcus, cui forsan 13 anni Sedis tribuendi. — f Cum scriberet Wolfhardus, cujus hæc verba sunt. — g Alii ab Olgario procuratam apud Adrianum II volunt. — h A nobis ad marginem annotato. — i Reliqua iisdem verbis ex Wolfhardo referuntur.

ANALECTA

De Oleo S. Walburgis.

Reliquiæ lapidi altaris inclusæ

stillant liquorem

miracula operantem,

sacro et tempore ei modo,

qui liquor ob sanguinem fusum cessat :

B Singularem tractatum de sacro oleo S. Walburgis Jacobus Gretserus noster a se Ingolstadii anno 1610 editum Joanni Christophoro Episcopo Eystettensi inscripsit : in cujus tractatus capite primo hæc habet : Condita sunt lipsana B. Walpurgis Virginis Eystadii in summi altaris lapide duro, solido, excavato, et superne concluso, eo ipso loco, quo a sacrificante Sacerdote Corpus et Sanguis Domini immolatur, ita ut probabile sit, hanc tumbam fungi vice sepulchri, quale in omnibus aris consecratis ex ipso consecrationis ritu et præscripto visitur. Infra prædictum lapidem est cavitas seu foramen quadratum, in quo destillat stillicidium de lapide superiore, qui sacra Virginis ossa tenet. Videas guttas modo majores, modo minores, pisi aut nucis avellanæ magnitudine de lapide supino dependentes, quas omnes excipit late patent argentea concha Iconem hujus elegantem a Raphaele Sadelerio ærea tabula expressam exhibet Raderus tomo 3. Bavarix sanctæ ante Vitam S. Walburgis. Inquiri deinde Gretserus num fluxus hujus olei videatur naturalis, quod cap. 2. negat. An liquor iste, inquit, si nil nisi mera et naturalis aqua foret cæcis lumen, surdis auditum, claudis gressum aliisque ægrotis sanitatem impertiret ? An Clerus et alii statis diebus singulari pietatis affectu liquorem hunc bibissent, si nihil aliud fuisset, quam aqua ex vaporibus generata ? Idem capite 3 confirmat his verbis : Oleum hoc maxime fluit, quando a sacerdote Eucharistia in altari conficitur, et populo adoranda proponitur. Deinde oleum hoc evanescit, nisi reverenter habeatur : nec defluit, nisi vasculo mundo et decenti excipiat.

2 Singula ostendit allatis exemplis ex Vita S. Walburgis a Philippo Episcopo conscripta, alteraque a Stevartio edita, quæ supra relata non repetimus. Addit deinde aliud scriptum ab Henrico Rebdorffensi in Annalibus, hujus verbis ; Anno MDCCLVIII. Dominica in medio Quadragesimæ, quæ fuit II Kal. Aprilis, fures de nocte intraverunt monasterium S. Walpurgis Eystettensis, et cum campanarius ejusdem tarde intraret ad deponendum se in loco, irruunt fures in ipsum, velata facie, volentes eum occidere, qui se defendit. Fuit in monasterio graviter vulneratus, propter quod stillicidium de reliquiis B. Walpurgis consuetum manare cessavit per quatuor septimanas vel circa et post Octavas Paschæ appropinquante festo ejusdem Virginis, manavit ut ante. Hæc Rebdorffensis. Gretserus dein cap. 4 inter alia ostendit li-

quorem, non esse a naturali caussa ex ejus ad multos annos duratione, et limpidissima claritate et aliunde : utpote non exiguum momenti in eo esse, quod hoc oleum non semper stillat, sed hiberno dumtaxat tempore a XII Octobris, hoc est a festo Translationis S. Walpurgis usque ad XXV Februarii, quo die beata Virgo ad immortalem vitam migravit. Quamvis boni ominis loco habeatur, si stillatio ultra hunc terminum proferatur : prout anno Domini MDCCLXX prolata est. Reliqua, si volet, apud Gretserum Lector reperiet, quæ ad institutum nostrum minus spectant. Sit loco argumentorum multorum hæc Stevartii Notat. 3 sententia : Qui dubitat ille veniat, videat, et sensibus non alienis sed suis credat : additque hanc sacri Olei virtutem et efficaciam expertum esse suo tempore primum novæ ecclesiæ parochialis S. Walpurgis juxta Leodium Parochum, qui datis ad ipsum Stevartium litteris, fatetur hunc sacrum liquorem ex Germania Leodium transmissum, non modo sibi, sed et aliis nonnullis ægris cum invocatione S. Walpurgis Virginis, applicatum : ac pristinæ sanitati se et alios ejusdem virtute restitutos fuisse.

3 Monachus Rebdorffensis in ultimo sermone de S. Walburge, cum aliis, ut supra pag. 513 num. 13 diximus, a Stengelio nostro nuper excuso, ista tradit : Etiam tempore meo, dum in Monheim ecclesia monasterii funditus innovaretur, et dum fundus alter foderetur, altare quoddam sub terra obrutum inventum est integrum. Et dum Andreas, scriptor civitatis pater Fratris nostri Sixti in Rebdorff nobiscum professi, esset magister operis, hoc videns jussit altare circumfodi, ut libere stare, et omnes homines abire fecit et ipse cum duobus Presbyteris lapidem altaris levavit, ubi in vitro stillicidium illud sanctum clarissimum cum reliquiis invenit : quod (ut schedula apposita loquebatur) ad trecentos annos ibi perseverarat, et quia trina vice locus iste combustus fuit, altare illud in capella subterranea sic obrutum, incognitum permansit. Hæc ille : quibus adjungo recentiora miracula a Gretsero relata, et idoneis, ut præfatur, auctoribus testata.

MIRACULA

Virtute olei S. Walburgis patrata, auctore Jacobo Gretsero Societatis JESU.

Quod in rebus humanis solenne est, ut res maximæ quotidiano usu, si in promptu et oculis omnium sint admirationem venerationemque exquisitiorem amittant, illud idem Prodigioso oleo, quod e Sanctæ Virginis Walpurgæ sepulchro ubertim in hunc usque diem destillat, usuvenire videmus. Etsi enim plurimi salutari hoc liquore medicante, varias corporis ægrotudines et extrema etiam vitæ pericula frequenter a se avertant, contenti tamen privatim Sospitatrici Virgini gratias habere, incolumitatemque ipsi referre in acceptis, publice se beneficium accepisse non testantur, nec apud eos nomen suum profitentur, qui Virginis gloriæ propagandæ rem publicis monumentis consignare aut cupiunt, aut debent. Quod partim ejusmodi hominum simplicitati condonandum est, partim effusæ sanctæ Virginis beneficentiæ imputandum, utpote quæ tanta beneficiorum mole supplices sibi mortales obruere statuerit, ut beneficia sua numerari nolle videri possit : quod non guttatim ea subinde affluent, sed perenni rivo, e sacro oleo prorumpentia in quoddam beneficentiæ flumen excreverint. Verum ne tanti miraculi fides paullatim obsolescat, dum rarius Virginis beneficia palam hoc quidem tempore emanant, quæ sæpius audirentur, si evenirent rarius, visum est sacri olei divinam vim tot per secula sibi constantem, pauculis

a 12 Octob. ad 25 Feb. stillat :

Leodii eo plures sanati,

Monheimii ex reliquiis stillat oleum.

F Miracula ob frequentiam non esse scripta :

hæc certa esse.

A pauculis quibusdam nuperisque exemplis testatam facere. Suppeditavit ea vir virtute et doctrina conspicuus R. D. Georgius Brunner Eystadii ad D. Walpurgæ Parochus, artium et philosophiæ Magister, qui omnia, quæ jam narrabimus prodigia aut præsens spectavit, aut ab iis quibus ea evenerunt, cognovit, aut laudatis aliis testibus confirmare potest.

2 Inprimis retinet sacer liquor solenne suum in eo, quod si contemptim et non reverenter habeatur, repente evanescat. Præcipue vero blasphemiarum impatiens est, adeo ut longa experientia compertum sit, si ii qui sacrum oleum penes se habent, blasphemis vocibus Deum lædant, tanto thesauro eos mox privari. Et non pauci aliunde e locis dissitis ad S. Walpurgam vel venerandam, vel implorandam profecti Eystadium, sancte affirmarunt, se sacrum oleum in vasculo probe clauso sibi afferri curasse, sed vacuum recepisse, eo quod tabellarii, genus hominum in blasphemando non indisertum, maledicis in Deum vocibus sacrum liquorem fugaverint. Ita nimirum non vult Deus et S. Walpurga oleum suum peculiari divinæ suæque gloriæ augmento scaturiens, maledico ore contemnerari,

B 3 Parturientium maxime necessitati hoc oleum opitulatur, et ideo si difficilior partus periculum minetur, solent Eystettenses feminæ id pro præsentis remedio adhibere, eventu fere secundo. Anno c180cxviii puerpera inopis fortunæ e D. Walpurgis Parochia, jam præsentium omnium iudicio cum morte conflictari cœperat: ergo Parochus advocatur, qui mulieri de peccatis confessæ et sacra Eucharistia refectæ, suasit ingentem de salute, ope sacri olei potiunda, fiduciam conciperet. Fecit illa, sacrum liquorem hausit, et S. Walpurgæ utique patrocinio, mox restitui cœpit, hodieque superstes est. Mense Maio anno hujus c180cxxx Walpurga Krausin operarii Eystettensis uxor, fætum mortuum eniti non poterat: ubi S. Walpurgæ oleum pharmaci vice adhibuit, partu simul et periculo soluta est. Beneficium hoc xxix ejusdem mensis die in ipsa S. Virginis æde, Missæ sacrificio in gratiarum actionem oblato pensari curavit.

4 Georgius Muller fullo et civis Eystettensis in tantum lippiebat, ut cæcutientibus oculis tenuem etiam meridiana luce fulgorem solummodo perciperet: quo malo integrum biennium laboravit, mire interim patiens et in cæcos adeo beneficus, ut uxori liberisque præceperit, ne ullum mendicum oculis captum sine stipe dimitterent, se testem esse posse, cæcitatatis malum omnium miserationem mereri. Forte circumforaneus quidam medicus Eystadium delatus erat: is huic homini remedium pollicitus, affectos oculos curare aggressus est tali successu, ut miserum senem omni visu privatum in Cimmerias tenebras conjecerit. Quatuor continuos menses multis Deum precibus pro oculis restituendis fatigaverat, et ardentem calamitosam noctem deprecatus erat, cum nescio cuius suasu, monetur S. Walpurgæ oleum collyrii vice usurpare, pluribus hoc malo laborantibus id saluti fuisse. Acquiescit senex, tribus diebus continuis, oculis illius Virgineus liquor instillatur, ille quavis nocte, D. Walpurgis ope oculorum lumen sibi redditum non vane somniat. Tertia quippe nocte exacta expergefactus, visus se compotem sentit, hypocaustum solus intrat, pendula e parietibus vasa stannea conspicatus, uxorem et liberos in clamat, et in gratulationis partem venire jubet. Ne vero gratitudinis officio deesset, cereum collati beneficii testem D. Walpurgæ obtulit, et quinque reliquis, quibus supervixit, annis tantum visu valuit, ut nec duce egeret, nec ab arte sua factitanda impediretur. Totam rei seriem ipsa fullonis uxor Bar-

bara Mullerin Lxx annos nata, Parocho ad D. Walpurgis retulit. Idem eidem testatus est Joannes Belenhofer vir ætate et moribus gravis, qui rem publica fama celebratam fuisse asserit.

Anno c180cxcvii die Septembris xv animam egit juvenis quispiam Wilibaldus Pelenhofer fullo et civis Eystettensis: is omnibus Ecclesiæ Sacramentis, quibus tunc usus esse solet, ad ultimam luctam rite comparatus, subito nervorum stupore manus movere non poterat, quæ ubi sacro oleo D. Walpurgis unctæ fuerunt, mox pristinus vigor et nativa mobilitas illis rediit. Et quamvis juvenis hic fato postea concesserit, abunde tamen manuum recepta incolumitate monstravit, se totum a D. Walpurga sanari potuisse, nisi magis e re ipsius fuisset, potius deinceps in cœlo vivere, quam in terris. Rem ita gestam esse testantur R. D. Parochus ad D. Walpurgis, et demortui parentes, fratres ac sorores.

6 Eodem anno, cum R. D. Conradus Brunner tunc Parochus Thannensis prope Elvacum, nunc Ecclesiastes collegiatae Ecclesiæ Comburgensis, primitiis patrui sui R. D. Georgii Brunneri Parochi ad D. Walpurgis, Eystadii interesset, vasculum oleo D. Walpurgis plenum dono accepit. Id deinde vasculum, cum Eystadio domum revertens, ad nobilem quamdam matronam a Neuhausen diverteret, in pago Funfstetten dicto, muneris loco eidem matronæ reliquit. Illa, quod una aure prorsus capta esset, remedium hoc cœlo sibi dimissum credebat, quare sine mora unam alteramve sacri olei guttulam surdastræ auri immisit, tota interim mente S. Walpurgam in clamans. Et noluit Diva Virgo tam ad hominum preces aurita, devotam sibi matronam diutius surdastram manere: ergo eadem hora aurem auditumque incolumem illi præstitit. Hujus miraculi fidem, R. D. Conradus Brunner missis ad patrum suum litteris obsignavit.

7 Anno c180cxcviii hiemis tempore, puella sedecim annorum Barbara Awerin, Wolfgangi Aweri Eystettensis filia, in silvam abiverat fratre comite, ut communi opera ligna, seu potius sarmenta, in usum pauperculæ familiæ solenni pauperum more conquirerent. Inciderant in vastiorem truncum infelicis alicujus arboris, eumque in humeros sublatum una domum deferre inceperant: at in progressu puella labante vestigio sub onere corruit, truncus vero tanta vi cadentis capiti illisus est, ut ubertim sanguis ore, naribus, auribus erumperet, puellaque ægre languentem spiritum traheret. Quare frater corbi impositam domum retulit, morienti quam victuræ longius propiorem; ibi rursus sanguis ore, naribus, auribus torrentis instar effusus, aliquot vascula implevit, et chirurgus omnem salutis spem mox deposuit. Accersitus ergo animæ saltem servandæ Parochus ad D. Walpurgis, ubi ægram nec linguæ nec prope etiam auditus compotem esse vidit, ne forte absque criminum expiatione moreretur, nutu, ut poterat, se accusantem absolvit, et suasit, ut S. Walpurgis oleo extremo huic malo medicinam quæreretur. Paruit illa, et vix sacrum liquorem libavit, cum mox linguæ officio fungi potuit, quare de peccatis distincte confessa, postquam Christi corpore animam paverat, extemplo convalescere cœpit, hodieque mortis suæ, cum omnino auferri nequeat, dilationem saltem sana ac integra B. Walpurgis sacro oleo acceptam refert.

8 Eodem anno R. D. M. Sebastianus Megerlin Monacensis, dum Theologicis studiis incumbit, adeo graves catharros, seu humorum defluxus sustinuit, ut aures illis obsessæ omni audiendi facultate quinque hebdomadam spatio caruerint. Obtulit illi hospes, apud quem morabatur, sacrum Virginis nostræ oleum, quo simul ac voto ad S. Walpurgam concepto,

usus

D
AUCTORE JAC.
GHETSERO.

unctæ manus
rigore libe-
rantur:

infuso auri
auditus
redditur:

E

libato lethale
vulnus cura-
tur:

F

surditas
ablata:

Oleum ob
verba blas-
phemia eva-
nescit:

eo potato ju-
vantur puer-
peræ:

lotis eo oculis
pellitur cæci-
tas:

AUCTORE JAC.
GRETSERO.

A usus est, omnem illam humorum colluviem divina olei vis diluit. Adfuit Eystadii voti reus xvi Aprilis, et in templo hospitatricis suæ sacris operatus, coram ejus sepulchro, de precibus suis a sancta Virgine auditis miraque sacri olei efficacia, quam expertus esset, fidem præsentibus omnibus fecit. Hoc ipso sacro liquore surdastris auribus instillato auditus obicem se removisse, testata est eodem anno mense Junio Antistita sacrarum Virginum in Holzhaim Anna Rehlingerin.

curatum oculi
vulnus,

9 Festo die Visitationis Deiparæ Virginis anno eodem, S. Walpurgis sepulchrum invisit nobile par conjugum una cum Sacerdote, qui illis a sacris Confectionibus erat. Accubuit uterque conjunx sacris epulis, et magna cum veneratione sacrarium virginæ liquoris a Parocho ad D. Walpurgis sibi reclusum spectavit : coram quo nobilis illa matrona attestante tam marito, quam Sacerdote, professa est magno se beneficio S. Walpurgæ obstrictam teneri, ob oculum salutaris olei ope servatum : quippe se conjuge absente, domestico operi cuiquam intentam, cultro incautius librato, a re, quam scindere destinarat, aberrasse, et cultri mucrone in oculo defixo, mediam ejus pupillam secuisse : quare desperatis humanis remediis, Sacerdotis qui præsens aderat suasu, sacrum oleum læso oculo illevisse, ejus vi pupillæ vulnus mox in integrum et ad sanum coivisse, nec se ullam amplius ex eo vulnere visus diminutionem passam. Inspexit curiose oculum Parochus, nec ullum vulneris vestigium deprehendit.

epilepsia,

10 Laborabat annum jam integrum morbo caduco puella decennis, Anna Bromin nomine, Michaelis Brom de pago Rottenbuch ditionis Eystettensis filia, et remedia multa incassum adhibita de humana ope desperare cogeant : ad divina ergo confugiunt familiares, de sacro oleo puellæ præbendo deliberant, et ea quidem hebdomade, qua misella tricies singulis diebus miserandos epilepsiae æstus humi volutata passa est. Vix allatum fuit divinum pharmacum, et loco, ubi ægra decumbebat, illatum, cum morbi vis remitti cœpit : sacro deinde oleo sumpto, triduo convaluit, et quæ ante funesto impetu sæpius in terram dejiciebatur, post in suavem somnum labi crebro visa est. Obiit hæc puella cum parente suo publicam pagi sui supplicationem, quam Calendis Maii hujus anni ad S. Walpurgis sepulchrum incolæ instituerunt : parens in gratitudinis pignus aliquot ova S. Walpurgæ monasterio obtulit, tenue munus de tenui censu, gratius Medicæ Virgini futurum, quam si aureorum centurias superbis oculis Cræsus aliquis deprompsisset, magis divitiarum testes quam gratitudinis. Res est plurimorum testimoniis firmata et maxime parentis puellæ, qui cum illa apud ædium Virginæ templi Paulum Marstaller divertit, et omnia diserte narravit.

morsus felis
rabiosæ,

11 Eodem hoc anno in pervigilio Ascensionis Dominicæ Anna Fasserin, Martini Fasser de Brattenfort uxor, domi suæ a rabioso fele occupata fuit, qui pestilenti morsu manum illius laniavit, nec quidquam vero vicinorum opem inclamans, felem pertinaci morsu de manu pendulum fuste quidem abegit, vulneris tamen periculum non depulit. Anxia igitur de remedio, audit duos pagi sui incolas, aliquot abhinc annis, similes morsus sacro virginis Walpurgæ oleo feliciter curasse. Non dubitabat etiam sibi hoc remedio consultum iri; quater itaque ad sacras Virgines monasterii S. Walburgis accessit rogatura sacri olei subsidium, quæ ubi vulnere sacrum liquorem instillarunt, mulier omni doloris sensu libera mansit, et a Virginibus ad Parochum remissa, audiente Michaeli Schepfel, monasterii janitore beneficium sacri liquoris recensuit, et S. Walpurgæ grato animo assignavit.

12 Ipso autem Ascensionis festo, S. Walpurgam duplex venerata est Anna Ringerlin, virgo annos admodum xl nata, de pago Pollenfeld ditionis Eystetensis; ea de peccatis suis confessa et SS. Eucharistia pasta, Parocho ad D. Walburgis narravit, se cum duodecim abhinc annis, aliquando sana ædibus egressa esset, repentino morbo correptam, ipsum triduum rationis usu destitutam, velut in phrenesi decubuisse; allato deinde haustoque sacro liquore omnem morbum repente evanuisse. Eadem fœmina sancte affirmavit, bis se gravem ophthalmiam sacri olei collyrio depulisse, imo addidit cum primum oculis laboraret, se a S. Walpurga contendisse, ut iterato eo morbo multaretur, quo sæpius tam potentem manum posset experiri, admirari et prædicare. Audiverunt hæc narrantem, præter Parochum, duo viri religiosi ordinis S. Benedicti, P. Andreas Scheflier, et P. Georgius Geyger, hic monasterii Plankstetensis Supprior, ille Prior.

phrenesis.

ophthalmia,

13 Non ita dudum R. D. M. Georgius Simon Ecclesiastes principis templi Elvacensis, sorori febrienti sacrum oleum libandum dederat, quo sumpto febris mox decessit, et illa convaluit. Idem cœleste hoc pharmacum fœminæ ægrotanti, ac hæresi imbutæ suasit : quo cum usa esset, sacer hic liquor omnem corporis animique morbum paullo post deterisit : rediit enim ad Ecclesiæ gremium, unde turpiter hæresi impellente profugerat. Hæc suis litteris ad R. D. Parochum D. Walpurgis D. Joannes Simon bona fide confirmavit.

febris

F

14 Joannes Krell patria Monacensis, Illustri Domino de Tilly, totius Bavarici exercitus copiarumque fœdere Catholicorum Principum collectarum supremo Tribuno militari a pedibus, in reliquo Domini comitatu Eichstadium pervenit V Calend. Martii, anno post millesimum sexcentesium vicesimo. Ibi dum dies complusculos substitit, multa ut fit, quotidianis oppidanorum sermonibus, et de D. Walpurgæ sanctimonia, et de operibus admirandis, ac præsertim de sacro olei fonte, quem Divæ illius ossa copiose exsudent, commemorari audivit. His ille rebus inescatus, ita animum addixit, ut statueret et ipse ad eam Virginem religiose colendam nonnihilo facere : atque ne longiore fortassis mora animus intepesceret, aut pietatis consilia in oblivionem desinerent, voluit proxime statim secuturo Sabbati die ædem S. Walpurgæ sacram adire, rebusque divinis interesse, et præmissa peccatorum expiatione cœlestibus animum epulis pascere, totumque in sanctæ Virginis patrocinium sese tradere. Nec hic pietas stetit : insuper etiam miraculosi olei sibi copiam fieri petiit. Vitream bullam eo plenam, cum ejusdem S. Walpurgæ iconismo haud difficulter impetravit. Præ sagæ nimirum sunt pietatis artes. Nam quasi præsciret, qua parte periclitaturus esset, ita et iconem illam oleo perfusam, recenti in Divam amore atque studio, quasi æs triplex interiori tunicæ assutam, gestare cœpit, et prius nudatum pectus eodem liquore tamquam ad palæstram animose perunxit. Nec frustrata est spes Walpurga. Ita enim ossa oleo delibuta induravit, ut in quemvis casum durarent, cujusque vitam dissipari noluit, ejus nec ossa violarentur.

miles

sumpta æde
S. Walburgis
sacra communione,

F

sacro ejus
oleo se ungit :

15 Accidit forte ut proximo Lunæ die, qui secundus Martii erat, Eichstadio digressus, Donawerдам peteret, inter ceteram cursorum turbam Dominum comitatus : mediam omnino jam horam pone carpentum adambulando consumpserat, cum in eo loco, quem a situ Profundam-Vallem nominant incolæ, obvium habet aurigam, cujus plaustrum vino onustum totas pene vallis angustias obtinebat. Hic Joannes dum de via cedere, et in sublimiorem collem evadere cogitat (nec enim fuga facilis erat in tam repentino casu)

plaustrum vini
obrutus,

A casu) subita eversi totius plaustrī ruina occupatur. Et quamquam vix spatium erat, magnis tamen vocibus Jesum ingeminat, opemque magnæ Virginis implorat. Erant quanto breviores eæ preces, tanto magis seriæ. Vix clamor precantis audiri cœperat, cum mox seu terror, seu quod creditu proclivius est, ipsa plaustrī moles desuper incumbens una et hominem et vocem oppressit. Viginti hominum facile aderant : hi omnes, alter altero citius advolare, et currum erigere allaborant. Frustra sunt omnes : nimio pondere conatum vincente, humi perseverat plaustrum, et sub plastro obtritissimo similis elinguis Joannes. Vectes expediunt, trochleam admovent, ac tandem summa vi dolia plaustrumque super rotas restituunt. Quartam adeo jam horæ partem Joannes vino (sed sobrie) sepultus jacuerat, postquam extrahendi illius facultas est data. Sed et postquam moli subtractus est, medium plane horam tenuit, qua nullius vitæ aut animæ vestigium ostendit. Conclamatum erat a circumstantibus, et jam de humando cogitaverant, nisi prius in aurigam animadvertere placuisset. Is nimirum cum ad necem postularetur, vox Joanni est reddita, qua aurigam immunem culpæ pronunciaret, liberumque mitti flagitaret. Ad hæc se præsidio Virginis Matris Sanctæque Walpurgæ præsentī non jam vitæ periculo, sed mortī subductum esse, quæ nisi in ultimo discrimine succurrissent, jam sese non modo ad plures, sed et in plura abiturum fuisse. Enimvero casu periculi plenissimo funestissimoque, a quo humana vi salvus abire nequaquam potuisset, in memoriam sibi quam primum reductas esse, quas nuper de S. Walpurga concepisset animo cogitationes. Hunc favorem gratiamque a præpotenti Deo, augustissima Virgine Maria, ad cujus Lauretanam ædem hoc ipso die, anno proxime præterito invisisset, denique a D. Walpurga, cujus ante oleo, (quod secum gesserat) pectus armavisset, haud dubie profectam esse. Post hæc æger equo impositus, et Eichstadium reductus est. Ibi in hospitio et lecto cum haud exiguos pectoris percussi cruciatus persentisceret, magnosque sanguinis globos ex ore ejiceret, oleum sacrum D. Walpurgæ, quod adhuc et ipsum una cum vase sibi integre constabat, poposcit. Porrectum est. Etiamnum præcordia pendente digito inungebat, et jam dolor omnis evanuerat, sed et vires pristinae redie-

rant. Quare sanus ac valens V Nonas Martii ad S. D. Walpurgæ, rem sacram inibi in gratiarum actionem procuraturus, accessit, semperque se servum D. Walpurgæ fore statuit, quem Walpurga servatum voluisset.

16 Porro ut constaret, rem bona fide narratam esse, ex Archigrammateo Eichstettensi hoc testimonium illi attributum : miraculum autem totum infra nominandorum Dominorum chirographo subscriptum subsignatumque est Eichstadii, viii Idus Martii anno Christi cmiocxx.

Casum ego hunc coram spectavi, biduoque antequam hoc accideret, sacra illum synaxi in S. Walpurgæ æde refici vidi. Ita testor Victorius Gilg de Imola Serenissimi Bavarie Ducis Aulicus, et supra memorato Domino de Tilli supremo Tribuno a secretis.

Huic ego quoque rei præsens astiti. Sic testor Joannes Ludovicus Piesser de Wilthurn prædicti Domini de Tilli ephebus cubicularius.

Mirum hoc ego ipse non modo spectavi, sed et Joannem hunc in civitatem comes deduxi. Ita testor Adamus Camerloer, Perill. Domino de Tilli indignus substitutus.

Biduo ante mihi de peccatis, quam casus iste, de quo fit hic mentio, contingeret, honestus vir Joannes Krell confessus est, et postea rursus, ubi sacro S. Walpurgis oleo adjutum sensit, confessione se expiavit, ac SS. communione refecit. Ita testor Joachimus Megglinus Societatis Jesu Sacerdos.

Honestus vir Joannes Krell Monacensis xxix Februarii Anno cmiocxx infra octavam festi S. Walpurgis, quod xxv Februarii celebrari solet, D. Walpurgis parochiale templum, ejusque tumbam invisit, ibidem sacra synaxi refectus, antrum, ubi e S. Walpurgæ Reliquiis per lapidem suis temporibus destillat limpidissimum oleum, vidit, urceolum sacro oleo plenum accepit. Rediit ad me altero postquam casus hic enumeratus acciderat, die, qui fuit tertius Martii, casum hunc sanctæque Virginis auxilium exposuit. Ejusdem sacra Virginis imaginem, quam thoraci versus pectus affixerat, ostendit, et S. Walpurgis ædem sanus et incolumis gratias acturus revisit. Ita testor, M. Georgius Brunner Parochus ad D. Walpurgam.

AUCTORE JAC. GRETSERO.

testes miraculi

et mortuus creditus,

B subito loquitur ope Deiparæ et S. Walpurgis

servatus :

ANIMADV. PAP. 89.

G

DE S. TARASIO PATRIARCHA CONSTANTINOPOLITANO, Commentarius prævius.

G. II.

F

§ I. Tempus Patriarchatus S. Tarasii. Vita scripta. Cultus sacer.

Quemadmodum sancta Christi Ecclesia tunc potissimum cum variis hæreseon agitata procellis, a nefariis hominibus opprimenda videbatur, vehementius a sanctis Doctoribus fortiusque propugnata ac defensa, majore et rerum gestarum splendore emicuit, et virtutum heroicarum gloria elucens triumphavit; ita seculo post Christum natum octavo, dum adversus sanctas imagines impium atque sceleratum susceptum esset bellum, non defuerunt illustres pugiles, qui pro veritate defendenda corpora sua vitamque objicerent. fusoque sanguine cultum sacrarum imaginum stabiliarent. Hoc sacrum bellum ab aliis ceptum, feliciter suo tempore confecit S. Tarasius Ecclesie Constantinopolitanæ Patriarcha. In qua urbe Leo Isauricus Imperator, a Judæo instigatus, dejecta per satellites suos Salvatoris imagine, scelestum illud bellum circa annum Christi ioccxvi auspicatus est, ac deinde flagitio ac-

crescente edictum ferale contra venerandas imagines tulit, in locum sanctissimi Patriarchæ Germani (cui dies xii Maii sacer est) Anastasio quodam substituto. Impio parenti, atque hæreseos hujus architecto successit impuriore scelere contaminata soboles, Constantinus Copronymus, qui coacto etiam impiorum hominum conciliabulo sacras imagines damnari curavit. Huic dein successit Leo filius, et ipse paternæ avitæque hæres impietatis. Eadem iconomachorum rabie exarserunt, qui dein sub hisce Iuperatoribus occuparunt Patriarchalem Constantinopoli Sedem : Constantinus ii, ac Nicetas, cui vita exuto successit Paulus qui infra in Actis num. 6, post relictam Sedem, ingemiscit ter per manus et atramentum a se inscriptam hæresi assensionem. Ordinatus fuit Paulus Patriarcha mense Februario, secunda jejuniorum hebdomada, die Dominico, anno dcclxxx, quo eodem anno, viii Septembris Leone Imperatore extincto, imperavit Constantinus filius cum Irene matre. Ab his S. Tarasius, qui administrata ante Consulari dignitate, eis primus scriba ab arcanis operam

ANNO CHRISTI
iocccvi
xxv FEB.

Iconoclastarum hæresi debellandæ electus S. Tarasius,

AUCTORE G. H.

A operam dabat, in Patriarcham electus, eorum desiderio noluit assensum præbere, nisi stipulatus de OEcumenica Synodo cogenda, in qua proscripta Iconoclastarum hæresi, sacrarum imaginum restitueretur cultus. De hæresi eadem resuscitata seculo Christi nono, ac tandem debellata, egimus IV Februarii in Vita S. Nicolai Studitæ, ac plenius XI Februarii ad S. Theodoræ Augustæ Vitam.

ordinatus
Patriarcha
an. 784, 25
Decemb.

2 Factus est ergo Patriarcha sanctissimus vir Tarasius, ipso die Christi Natali, VIII Kalendas Januarias, anno V Imperii Constantini et Irenes, Indictione VIII, anno Christi DCCLXXXIV ad finem labente, ut nobis auctores sunt Theophanes infra citandus, Cedrenus, alique. Viginti eundem et duos annos pontificalem decorasse Cathedram Acta ejus infra num. 47 referunt. Desunt ei annorum numero menses decem. Nam et Theophanes, in Tabulis præpositis annos Sedis XXI numerat, et ad annum IV Imperii Nicephori ista tradit : Hoc anno mense Februario die XXV Indictione XIV, Tarasius sanctissimus Patriarcha Constantinopolitanus gloriose diem clausit extremum, et elatum est corpus ejus ad fauces Ponti, et in monasterio, quod ipse construxerat, quarta feria primæ jejuniorum hebdomadis sepultum. Et mense Aprili, die duodecima,

vita functus
anno 806,
25 Febr.

B magna sancti Paschæ Dominica consecratus est sanctissimus Patriarcha Nicephorus. Hæc ibi, quæ omnia præclare conveniunt in annum Christi DCCCVI, quo anni Patriarchatus ejus XXII alter solum mensis fluebat : idemque erat imperii Nicephori annus quartus, qui nimirum, eodem teste Theophane, tyrannidem adversus Irenem piissimam concitavit die XXXI Octobris Indictionis undecimæ, tum scilicet cæptæ, anno Christi ICCCCII. Jam vero dicto anno ICCCCVI, Cyclo Solis III, Lunæ IX, littera Dominicali D. Pascha celebratum fuit XII Aprilis, quo die S. Nicephorus, de quo XIII Martii agemus, consecratus fuit Patriarcha Tarasii successor, et dies Cinerum, seu, ut supra dicitur, quarta feria primæ jejuniorum hebdomadæ, incidit in XXV Februarii, cum ut Acta infra num. 52 habent, mensis Februarii quintum teneret diem cum quintuplo quaternione seu viginti diebus : qui dies sacro ejus cultu permansit illustris. Anastasius in historia scribit, XII Kalendas Martias obiisse, quo die nullis prorsus Fastis reperimus nomen ejus inscriptum. Ex allato Theophanis loco facilius intelligitur Cedrenus, interpunctione aliqua, quæ in typos omnes, etiam regios, irreperat, hac ratione emendata : Anno IV, Tarasius sanctissimus Constantinopolis Patriarcha, honeste vitam clausit : Sepultusque est in monasterio, quod ipse extruxerat in Angustiis, quarta die primæ septimanæ jejuniorum. Et magna Dominica Nicephorus secretarius creatur sanctissimus Patriarcha etc. Est autem quarta dies primæ septimanæ jejuniorum, nobis dies Cinerum : et magna Dominica in qua solemnitas Paschalis peragitur. Hæc ad Nicephorum, quarta dies ad Tarasium spectat : utraque inconcinne hactenus erat ad Nicephorum relata. Zonaras diem obitus ita consignat : Patriarcha, inquit, Tarasio prima jejuniorum hebdomade defuncto, Græce τὸν βίον μετ' ἡλλαχότος, inelytus Nicephorus a secretis Dominica Paschatis communi suffragio Patriarcha est electus.

Vitam ejus
scripsit Ignatius
Episcopus
Nicænus,

3 Ignatium discipulum, adeoque temporibus suis æqualem, nactus est a morte Tarasius vitæ suæ scriptorem. Quantus vir ille fuerit, suggerit Suidas his verbis : Ignatius Diaconus, et vasorum Custos magnæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, dein factus Nicænæ Metropolitanus, Grammaticus : scripsit Vitas Tarasii et Nicephoris sanctorum et beatorum Patriarcharum, Epitymbios, Elegos, Epistolas Iambos in Thomam Antarten, et alia multa. De dignitate Scevophylacis seu Custodis vasorum, qui tantum Œconomo, et magno Sacellario, seu Saccellario, cedebat, consulendus est Georgius Curopalata de officiis magnæ Ecclesiæ,

Notationibus Gretseri et Goari illustratus. Interfuit VII D OEcumenicæ Synodo Nicææ habitæ Hypatius Nicææ Bithyniensium Episcopus, cui num Ignatius proxime successerit, non liquet. Testatur ipse infra num. 56 se in flore juventutis ab S. Tarasio exercitatum fuisse in trimetris, tetrametris, trochaicis ac anapæsticis ac heroicis : et sacras ejus conciones celeri se calamo excipisse, easque optimis traditas scriptoribus in codicem retulisse. et num. 48 se morienti adfuisse Tarasio indicat, et num. 1 præfatur se cum pura et sincera veritate in lucem edere, quæ viderit oculis, hauserit, et ipsa noverit experientia. Hanc S. Tarasii Vitam ab Ignatio scriptam ad XXV Februarii suis operibus inseruit Metaphrastes, quam Latine factam a Gentiano Herveto ediderunt Aloysius Lipomanus, et Laurentius Surius ad eundem XXV Februarii cum hac inscriptione : Ignatii monachi, quæ fit singulatim expositio vitæ et miraculorum S. P. N. Tarasii Archiepiscopi Constantinopolitani. Verum si Suidæ fides adhibenda, a vita monastica evocatus tum erat Diaconus et vasorum custos, aut potius Metropolitanus Nicænus. Vitam eandem damus more nostro in capita et numeros distinctam, notisque illustratam.

ejus discipulus,

oculatus
testis :

4 Colitur dicto XXV Februarii in Græcorum Menologio a Genebrando edito, alioque Horologio Tarasius Archiepiscopus Constantinopolitanus. In altero Menologio a Canisio vulgato hæc leguntur, S. Tarasii Archiepiscopi Constantinopolitanæ urbis, qui auctore Adriano Romano Pontifice in secunda Nicæna Synodo egregiam navavit operam, ad condemnandam illorum hæresin, qui sanctarum imaginum cultum impugnabant. Synaxarium MS. Menæi Tiliani apud Franciscum Combesis pro Actis sextæ Synodi cap. 1 §. 6 hoc eum encomio celebrat : Memoria sanctissimi Patris nostri Tarasii Archiepiscopi Constantinopolitani. Docuit is adorandas esse venerabiles imagines, ejusque opera regale Imperium ac Romanorum potestas ad Apostolorum atque Œcumenicorum Conciliorum venerandas traditiones postliminio rediit : sanctaque Ecclesia Patriarchiis omnibus unita est. Eadem referuntur in excusis Menæis ; additurque : Cum ergo et religiose vixisset, et apud Imperatores in magna veneratione esset, et cœnobium trans fretum ædificasset, multitudinemque monachorum in eo constituisset ; pauperibus quoque subvenisset, Ecclesiamque duos et viginti annos et menses duos præclare administrasset, in pace vitam finivit, in suo, quod fundarat, monasterio sepultus. Quod ad corporis habitum attinet, simillimus erat Gregorio Theologo, præter canitiem (neque enim adeo totus incanuerat) et oculum minus serenum, quem magis latentem habebat. Dies illius festus peragitur in magna et sanctissima Ecclesia, quæ scilicet Sophiæ cognominatur. Eadem leguntur apud Maximum Cytheræum in Vitis Sanctorum, et in novo Anthologio Græcorum auctoritate Clementis VIII probato. Ecclesiam eum tantum rexisse annos unum et viginti, ac menses duos supra diximus. Diem obitus XXV Februarii Menæa in præpositis his versibus docent :

S. Tarasius
colitur 25 Fe-
bruarii apud
Græcos
E

Αἰὼστος ἕρμος Τάρασιον λαμβάνει
Κόσμου παραχῆς καὶ ζάλης σεσωσμένον.
Ἐικάδι ἐκ ταραχίου Τάρασιος ἔπατο πέμπτῃ
Tranquillus portus Tarasium capit
E mundi tumultu et procella servatum.

Vicesima namque quinta ex turbine volavit Tarasius.

Eadem vicesima quinta Februarii diem ejus natalem a Græcis consignatum haberi observat ante memoratus Combesis. Galesinius citatis antiquis Ecclesiæ Constantinopolitanæ tabulis et Græcorum Eulogio eundem refert. In Græcia S. Tarasii Episcopi et Confessoris. Molanus in Auctario ad Usuardum ex Græcorum Menologio, Die vigesima quinta, inquit, sancti Patris Tarasii

et Latinos

A Tarasii Archiepiscopi Constantinopolis. *Eadem habentur in Martyrologio Germanico. Luculento magis encomio refertur in Martyrologio Romano*: Constantinopoli S. Tarasii Episcopi, et eruditione et pietate insignis, ad quem extat Adriani Papæ primi epistola pro defensione sacrarum imaginum. Addit Baronius in *Notationibus* obiisse eum humanæ vitæ diem multis pro fide Catholica laboribus exantlatis. et in *Annalibus* ad annum 806 num. 1 scribit eum sanctitate clarum xxv mensis Februarii mortuum esse. *Græcorum Menæis* iterum memoria ejusdem Tarasii et S. Cæsarii habetur ix Martii, uti hoc die dictum ad *Vitam S. Cæsarii* pag. 496 num. 1. At die vii Maii inscriptum *Florario Sanctorum* nomen S. Tarasii Constantinopolitani Episcopi. In *vita S. Platonis* xvi Decemb. obitus S. Tarasii meminit S. Theodorus *Studita*, et divinum virum appellat. *Illustria sunt quæ xxi Februarii retulimus in Vita S. Georgii Episcopi Amastreni* pag. 273 num. 18 et 19, quæ ibidem legi possunt.

§ II. *Varia in electione Patriarchali discussa. Nomen universalis Patriarchæ rejectum.*

B Quæ circa electionem S. Tarasii in Patriarcham Constantinopolitanum peracta sunt, licet infra in Actis utcumque explicentur; eadem tamen ex Imperatorum, Pontificis Romani, ipsius Tarasii, aliorumque rescriptis testimoniisque paullo enucleatius duximus esse proponenda. Ac primo Imperatores Constantinus et Irene Patribus in synodo Nicæna ii congregatis rescripto suo Actioni primæ inserto (Σύγκρυσις Patres appellant, majestatem Imperatoriam venerantes) indicant a se adhibitam industriam conatumque in promovendo ad Patriarchalem dignitatem Tarasio: et post abdicationem decessoris Pauli enarratam hæc subjiciunt: Consilium nobiscum consiliati sumus, quidnam deberet fieri. Et deliberavimus in consilio nostro, quod cum ordinatus foret Patriarcha, quæ dicta fuerant, mox perciperent finem. Accersentes ergo viros Ecclesiasticorum negotiorum expertos, et Christum Deum nostrum invocantes, et consilium cum eis facientes, quisnam dignus esset provehi ad sacerdotii Cathedram hujus Deo conservandæ Regiæ civitatis. Et omnibus unius animi, uniusque consilii factis, in Tarasium, qui nunc in Pontificali præsidet dignitate, dabatur decretum. Hunc itaque advocantes, ea quæ dicta sunt et decreta, super eo pronuntiavimus, qui nequaquam annuere voluit, neque consensum his, quæ decreta fuerant, effeci postulabat. Cumque nos eum, quam ob rem obedire minime pateretur, percontati fuisset; primo quidem respondit excusans se, et super se jugum sacerdotii dicens. Nos autem intelligentes, quod excusationem quamdam faceret proponens non obediendum, nequaquam discessimus ab eo, sed permansimus persuadere illi conantes, quod susciperet summi sacerdotii dignitatem. Ipse itaque videns instantiam nostram, causam renuntiationis annuntiabat: Quoniam video, inquit, et conspicio Ecclesiam, quæ super petram, Christum scilicet Deum nostrum, fundata est, scissam nunc et disruptam, et nos aliud atque aliud loquentes, et eos qui ex Oriente unius nobiscum fidei sunt Christianos, aliter; et concordantes his eos qui ex Occidente consistunt; nosque alienatos ab illis universis, et per singulos dies ab omnibus anathematizatos agnosco. Et quia Synodum universalem posco fieri, dum Vicarii tam a Papa Romano, quam ab Orientis Principibus Sacerdotum inveniuntur. Hæc nos innotescentes in præsentia Sacerdotum et gloriosissimorum Principum nostrorum, et totius Christo amabilis populi nostri, qui tunc hic aderant, virum eduximus: et in præsentia eorum, quidquid nobis responderat, et ipsis affatus est. At vero universi illi hæc audientes, li-

benter acceperunt, postulantes pacificum et pium imperium nostrum, ut fieret universalis Synodus.

AUCTORE G. H.

6 Quæ apud populum dixerit Tarasius, et potissimum quod summi illius sacerdotii jugum, sive onus grave, invitatus acceperat, præclare narrat potissimum ex Theophane Anastasius, ubi hæc populo proponit Tarasius: Nunc, o viri, qui Deum timetis, et semper hunc in cordibus vestris habetis, quique Christi vocatione, veri videlicet Dei nostri nominamini Christiani, aio, audite brevis sermonis ab exiguitate ac humilitate nostra rationem. Ego quidem quidquid piis Imperatoribus nostris, et per omnia orthodoxis responderim, et in conspectu vestro orationis meæ apologia respondeam? timore deprimor ad consentiendum huic electioni, et vereor a facie Dei currere taliter, et quomodolibet circumspectus, ut non terribili damnationi succumbam. Si enim divinus Paulus Apostolus qui Dei voces audivit, cœlumque habuit erudiens se, et Paradisi inspector effectus est, audivitque arcana verba, et portavit nomen Dei coram gentibus et Regibus, dixit: Ne forte, cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar; quomodo ego, qui in mundo conversatus, et cum laicis connumeratus, in Imperatoriis administrationibus militavi, sic absque judicatione atque circumspectione possum insilire ad sacerdotii magnitudinem? Horrendum conamen ad exiguitatem meam et temerarium studium. Causa vero timoris et refutationis meæ hæc est. Aspicio et video Ecclesiam, quæ supra petram, Christum Dominum nostrum, fundata est, scissam nunc et divisam, et nos alia atque aliter loquentes, et aliter eos Christianos, qui in Oriente unius nobiscum fidei sunt, sed et his concordantes Occidentales: nos ab omnibus illis alienatos, et a se per singulos dies anathematizatos. Dira pœna est anathema, procul a Deo emittit, et a regno cœlorum expellit, ducens in tenebras exteriores. Nescit Ecclesiæ lex vel terminus sectam sive contentionem, sed sicut novit confiteri unum Deum, unum baptisma, unam fidem, ita et concordiam unam in omni Ecclesiastico negotio. Nihil enim est in conspectu Dei tam acceptum atque placabile, quam ut unum simus, et una efficiatur Catholica Ecclesia, quemadmodum in sinceræ nostræ fidei symbolo confitemur. Et petimus nos, fratres, ut reor et vos, quoniam scio timorem vos Dei habere, a piissimis et orthodoxis Imperatoribus nostris synodum universalem colligi, ut efficiamur et nos, qui unius Dei sumus, unum: et qui Trinitatis cultores existimus uniti, et unanimes et collegæ: et qui capitis nostri Christi sumus, efficiamur corpus unum compactum atque connexum: et qui sancti Spiritus sumus, efficiamur non contra invicem, sed pro invicem: et qui veritatis existimus, efficiamur idipsum sapientes atque dicentes, et non sit in nobis certamen sive dissensio, ut pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, muniat nos, Et si quidem jusserint orthodoxiæ propugnatores, Imperatores videlicet nostri, postulationi meæ annuere, consentio et ego. Sin autem, impossibile est mihi hoc facere, ne subiciar anathemati, et inveniar condemnatus in die Domini nostri et justissimi Judicis, ubi neque Imperator, neque Sacerdos, neque Principes, neque hominum multitudo poterit eripere me. Et quidquid placuerit vobis, fratres, date apologiæ meæ uno verbo assertionis vestræ redditæ petitioni meæ responsum. Et libenter audierunt omnes, quæ dicta sunt, consensum præbentes, ut fieret Synodus..... Itaque octavo Kalendas Januarias octavæ Indictionis consecratus est almus Pater noster Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus, qui missis Romam synodicis suis et libello fidei suæ receptus est ab Adriano Papa. Hæc apud Anastasium Theophanes. Verum eæ ad Pontificem Romanum litteræ perierunt, quas ex ejusdem

et populum Constantinopolitanum,

1 Cor. 9. 27

E

maxime ut Synodus Œcumenica colligatur:

F

uti et 9 Mart.
et 7 Maii

De electione
S. Tarasii

rescriptum
Imperatorum,

postulata
S. Tarasii
apud Impe-
ratores:

A ejusdem Pontificis responso arbitramur, paucis sub finem mutatis, similes aliis litteris, quæ extant Actione 3, Synodi 7, cum hac inscriptione.

Epistola
Synodica
ad Patriarchas
Orientis.

7 Exemplar litterarum, quæ missæ sunt ad summos Sacerdotes et Sacerdotes Antiochiæ, Alexandriæ, et sanctæ Civitatis a Tarasio sanctissimo et beatissimo Patriarcha Constantinopoleos. Multa et magna providentia Dominus Deus hominum vitas regens, et protrahens, atque proventum vitæ uniuscujusque consulte deducens, (sine ipso namque factum est nihil, quia et capilli capitis nostri numerati sunt ei) et me in laicorum ordine usque nunc connumeratum, et Imperialibus ministeriis deputatum, nescio, quibus judiciis, ipse scit, in Cathedram Pontificalem evexit, hortatu valido a veritatis propugnatoribus, piissimis videlicet ac orthodoxis Imperatoribus nostris atque sanctissimis Episcopis seu Clericis in me violenter effecto, cui succumbens annui, et obedientiæ fructum his carpendum commisi. Et rogo vos sanctissimos, ut tamquam patres me pusillanimum baculo potentiæ, id est, paternis vestris magisteriis fulciatis : et veluti fratres puris orationibus vestris nos cum armatura Dei contra versutias antiqui hostis adjuvetis, atque fluctibus invicem surgentibus vacillantem gubernetis, quatenus pertingam ad portum voluntatis Christi Dei nostri... Nunc autem ad aliam intentionem dicendi progredior. Quia enim prisca quædam, et, ut verius fateamur, Apostolica traditio in omnibus Ecclesiis inolevit, ut hi, qui ad Pontificium provehantur, præcedentibus se in eodem ordine, qualiter se habeant, quæ suæ fidei sunt, exponendo commendent; visum est et mihi hoc sectanti me vobis inclinare, et liquido confessionem pronuntiare, quemadmodum a tubis sancti Spiritus, quarum sonus in omnem terram exivit, et in fines terræ verba, et ab earum alumnis atque asseclis, sacratissimis videlicet Patribus nostris educatus, ex ipsis mollibus ungulis didici. Credo in unum Deum.... Expetens etiam intercessionem sanctissimæ et intermeratæ Domine nostræ Dei Genitricis et semper Virginis Mariæ, sanctorumque Angelorum, et sanctorum et gloriosissimorum Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, Confessorum et Doctorum : salutans et venerabiles iconas eorum, et omnem hæreticam abominans contentionem... Recipio etiam sanctas et universales sex Synodos, et earum divina dogmata pariter et doctrinas, tamquam quæ divina inspiratione nobis tradita fuerunt. *Omitto reliqua cum eorumdem Patriarcharum ad S. Tarasium responso. Sufficiat pars aliqua epistolæ Adriani Papæ, qua illi respondet, quam citat etiam Nicolaus 1 Papa epistola 6 ad Photium. Extat ea actione 2 Synodi VII, etiam Græce translata cum hoc titulo.*

8 Dilecto Fratri Tarasio Patriarchæ Adrianus Episcopus servus servorum Dei. Pastoralis cura... consideravimus vestræ dilectæ sanctitati sacra affari concordia, et subtiliter verbum manifestare. In Synodicis confessionis vestræ fidei, quæ Apostolicæ Sedi nostræ directa sunt per Leonem reverendum Presbyterum vestrum. Invenimus in eis initio primæ paginæ Reverentiam vestram ex laico ordine et Imperatoria administratione ad sacrati gradus sublimatam esse fastigium. Et vehementer in his anima nostra mirata est. Et nisi vestram sinceram et orthodoxam fidem in prædictis Synodicis sacri Symboli secundum ritum sanctarum sex universalium Synodorum, et de venerabilibus imaginibus bene se invenissemus habere, nullatenus auderemus hujusmodi obaudire Synodica. Sed quantum cor nostrum tristabatur de inepta veteri ex nobis distantia, tanto confessionem et rectam fidem vestram anima nostra inveniens lætata est. Invenimus autem in prædicta Synodica epistola sanctitatis vestræ post plenitudi-

Adrianus
Papa in responso

admittit electionem ejus

ob zelum ejus,

nem fidei, et confessionem sacri Symboli, et de sacris ac venerabilibus characteribus miraculum laude ac veneratione dignissimum contineri. *Ac pluribus interpositis addit* : Porro post confessionem fidei vestræ notum factum est nobis, quod vestra venerabilis sanctitas postulaverit ab orthodoxis ac zelatoribus ac propugnatoribus veritatis, piissimis videlicet Imperatoribus nostris, qui ad gloriam Dei facti sunt, quo fieret universalis Synodus, et repromiserint coram omni Christiano populo suo, supplicationi vestræ pie annuentes, Synodumque in regia urbe fieri definientes. Nos autem, quemadmodum et in ipsorum Diva continebatur jussione, dilectos nobis et approbatos atque prudentes Sacerdotes pro statu sacrarum imaginum, ut prisco illis in partibus ordine constituentur, cum magno desiderio et maximo gaudio destinavimus. Sed vestra sanctitas eisdem piissimis Imperatoribus et triumphatoribus alacriter suggerat, ut in primis pseudosyllogus ille, qui sine Apostolica Sede inordinate et insyllogistice factus est adversus venerabilium Patrum traditionem contra divinas imagines, anathemazetur præsentibus Apocrisiariis nostris. *Demum sic concludit* : Dilectos nostros Petrum scilicet Archipresbyterum sanctæ nostræ Romanæ Ecclesiæ et Petrum monachum et Presbyterum atque Abbatem, qui missi sunt a nobis ad vestigia tranquillissimorum et piorum Imperatorum, rogamus propter amorem S. Petri Apostolorum Principis, et propter nos, omni benigna susceptione ac humanitate dignos apud vos judicandos pariter et habendos; quatenus et in hoc magnas referre gratias valeamus. Deus omnipotens dilectionem vestram, si stabiliter permanserit, conservare annuat; et fructum, qui tibi creditus est, super mensuram abundantiae faciat abundare, atque in sempiterna transire gaudia faciat. Deus te incolumen servet, dilectissime Frater.

9 *Hæc Adrianus Papa secundum ea, quæ habentur in Synodo VII ab Anastasio Latine versa, et majorem fidem merentur, quam quæ in alia ante vulgata editione legebantur, ubi titulus talis est* : Dilecto Fratri Tarasio generali Patriarchæ : *ubi a Græculo quopiam appositum verbum generali. Ita universalis Patriarchæ nomen eidem a nonnullis Episcopis actioni secundæ Synodi septimæ subscribentibus attributum est* : uti Anastasius ante hanc Synodum ad Joannem VIII Papam præfatur. In eo sane, inquit, quo frequenter Universalem Græci Patriarcham suum inconvenienter appellant, Apostolatus vester adulationi veniam det, sæpe Prælati suis non sine reprehensione placere studentium. Verum cum apud Constantinopolim positus, frequenter Græcos super hoc vocabulo reprehenderem, et fastus vel arrogantiae redarguerem; asserebant, quod non ideo Œcumenicum, quem multi Universalem interpretati sunt, dicerent Patriarcham, quod universi orbis teneat præsulatum, sed quod cuidam parti præsit orbis, quæ a Christianis inhabitatur. Nam quod Græci Œcumenem vocant, a Latinis non solum orbis, a cujus universitate Universalis appellatur, verum etiam habitatio vel locus habitabilis nuncupatur. *Hæc Anastasius. Verum cum Adrianus Papa in sua ad Imperatorem Constantinum et Irenen matrem epistola queratur male ab eis nomen Universalis Patriarchæ S. Tarasio attributum; optime colligimus eum tunc ejusmodi titulum honoris Tarasio non contulisse. Extat ea epistola Actione secunda ejusdem Synodi septimæ, in cujus posteriore parte ita scribit* : Mirati sumus, quod in vestris Imperialibus jussis pro Patriarcha regiae urbis, scilicet Tarasio, directis, Universalem ibidem eum reperimus exaratum; sed utrum per imperitiam, aut schisma vel hæresim iniquorum scriptum est, ignoramus. Sed deinceps suademus vestræ clementissimæ Imperialique potentiæ, ut minime in suarum exarationum serie Universalis

commendat
restitutionem
sacrarum
imaginum,

et suos ad synodum Legatos.

Nomen Universalis Patriarchæ a quibusdam datum S. Tarasio,

quo sensu excusari possit?

improbatur
Adriano Papa:

A versalis describatur : quia contra sanctorum Patrum traditionum decreta esse videtur. In secundo enim ordine, si non per sanctæ nostræ Catholicæ et Apostolicæ Ecclesiæ auctoritatem (sicut in omnibus patet) numquam valuit nomen habere, quod nimirum, si Universalis super prælatam sibi sanctam Romanam Ecclesiam, quæ est caput omnium Dei Ecclesiarum, describatur, tamquam sanctarum Synodorum rebellem atque hæreticum appellare se certum est. Quia, si Universalis est, etiam Ecclesiæ nostræ Sedis primatum habere dignoscitur, quod ridiculum omnibus fidelibus Christianis apparet, quia in toto orbe terrarum ab ipso Redemptore mundi B. Petro Apostolo Principatus ac potestas data est, et per eundem Apostolum (cujus vel immeriti vices gerimus) sancta Catholica et Apostolica Romana Ecclesia usque hactenus et in ævum tenet Principatum ac potestatis auctoritatem : quatenus, quod non credimus, si quispiam eum Universalem nuncupaverit, vel assensum præbuerit, sciat se orthodoxæ fidei esse alienum, et nostræ sanctæ Catholicæ et Apostolicæ Ecclesiæ rebellem. Ipse enim Tarasius regiæ urbis Patriarcha misit nobis Synodicam, priscam adimplens consuetudinem, quam suscipientes et liquidius indagantes, et de confessione tam rectæ fidei ejus, quam dogmatum sanctarum sex Synodorum et venerandarum imaginum ovantes. Nimis iterum turbati ac conturbati sumus, quia ex laicorum ordine et Imperialibus obsequiis deputatus, repente Patriarchatus culmen adeptus est, et apocaligus contra sanctorum Canonum Censuram factus est Patriarcha... Et nisi per ejus fidelem concursum pro sanctarum imaginum erectione, in ejus consecratione assensum omnimodo tribuere nequivimus. *Subscribitur data VII Kalend. Novemb. Indictione IX, scilicet anno DCCLXXXV.*

10 *Quam procul ab omni fastu et titularum ambitione abfuerit S. Tarasius, modesta ejus subscriptio Synodi semper post Vicarios Adriani Papæ, licet Episcopi non essent, facta, satis docet. Ibi Actioni quartæ ita subscripsit.* Tarasius misericordia Dei Episcopus Constantinopoleos novæ Romæ, confirmans sic se habere veritatem, omnia, quæ superius efferuntur, libenter admittens, his subscripsi. *Iterum Actione septima.* Tarasius misericordia Dei Episcopus Constantinopoleos novæ Romæ paterna dogmata sequens et traditionem Catholicæ Ecclesiæ deffiniens subscripsi. *In epistolis vero ad Imperatores, Adrianum Papam, aliosque se indignum Episcopum appellat. Habentur ex epistola sub finem ejusdem Synodi Nicænæ.*

11 *Extat illustre testimonium S. Tarasii in Prologo ad S. Dorothei Archimandritæ Institutiones asceticas ab orthodoxo ac religioso scriptore, forsan Studita monacho, scripto his verbis : Sanctos illos viros Marcum, Isaiam, Barsanuphium, Dorotheum et Hesychium... per examen sanctissimi Patriarchæ Tarasii, jam pridem summo sacerdotio fungentis, nec non aliorum fide dignorum hominum, tam indigenarum quam Orientalium, testimonio probatos, ex paterna traditione amplector. Reliqua hujus testimonii edidimus supra ad Vitam S. Dosithei 23 Febru. pag. 381 num. 1.*

VITA

auctore Ignatio Episc.

e Græco Latine reddita a Gentiano Herveto.

PROLOGUS.

Nataturus per ingentem maris magnitudinem inclyti Patris et vita inaccessa præstantis, vereor ne adversos ventorum flatus linguæ agrestis et vasto-

rum fluctuum obscuritatis excitem, salumque et tempestatem mihi procurem animæ naufragii. Talis enim est inscitiae temeritas, quæ orationem effundit tamquam paleam, ad nihil quod sit opportunum conducibilem, et affert damnum ei, quod oportet fieri et est utile, et in naufragium incidit multiloquii, quod fieri non potest, ut omnino effugiat peccatum, ut est Salomonis et divina admonitio. Hoc meum reprimit ingenium et terret cogitationem, et refrænât orationem, et divinarum viri dotum profundum intueri properantem retardat. Sed cum altum longi temporis silentium res ejus tegens esset multorum auribus damnum allaturum, ut quæ teneantur desiderio audiendi res optimas et præstantissimas, quæ ab illo in vita gestæ sunt, ut quæ sint plenæ utilitate animæ; age, valere jubens omnem dubitationem, pauca quædam de ipso, quæ dignatus sum videre oculis, et quæ accepi auribus, et quæ ipsa novi experientia, et in mea humili et egena scio manere memoria, cum pura et sincera veritate in lucem edere, si Deus concedat, jam conabor. Nam etsi non possim dicere pro dignitate, non ideo universum deseram : sed quia nolo abscondere talentum, sicut ille malus et piger servus, ideo quod Deo gratum est prompto et alacri animo offerre pro viribus, etsi non potero debitum solvere cum fœnore, in eo quidem certe, quod sortem exerceam et procurem, ut ei nihil detrahatur, ero aliqua ex parte accipiendus.

CAPUT I.

Probitas parentum S. Tarasii. Hujus pia educatio, Consularis dignitas.

Hic ergo sacrosanctus et magnus Tarasius, qui Christi mansuetudinem et humilitatem ab infantia usque ad senectutem imitatus pulchre expressit, in cujus, sicut prius dixi, virtutum mare me, ut natarem, demisi, quisnam esset et unde, et ex qua patria et parentibus ortus sit, arduum fuerit dicere iis etiam qui ex scientia sciunt ample et magnifice dicere, non solum mihi, cujus est plane humilis et abjecta oratio, tantam præclari generis, ab alto repetere magnitudinem, et a majoribus deductam ejus stirpem recensere, qui gloriari non vult ejusmodi laudibus, neque fluentibus divitiis cor apponere, convenienter divino Psalmographo, unquam est meditatus. Hoc unum autem possumus dicere, quod omni auctoritate et maxima excellentia apud eos, qui per id tempus imperabant, Georgius ejus pater et rei nomen conveniens sortita mater ejus a Enkratia, propter summam justitiam primas partes obtinuerunt, ex Patriciorum serie derivati, appellati b Patricii. Quorum pater quidem cum ascendisset ad altitudinem tribunalis judicialis, integreque et incorrupte jus omnibus ex æquo tribueret, Solone et Lycurgo antiquis illis legislatoribus conspectus fuit longe justior : qui etiam aliquando rectam et legibus convenientem tulit sententiam, cum, quid esset justum, tunc ignorassent, qui videbantur Imperium obtinere, neque id vellent exequi. Juris vero dicendi difficultas in his fuit : Pauperculæ quædam fœminæ, fuerant gravissimi criminis accusatæ. Quænam autem fuerit ea accusatio, jam dicam.

3 Accusatæ fuerant cædem fecisse lactentium infantium, per foramen domorum vel portis etiam clausis subeuntes, et ex improvise infantes interficientes. Quæ etiam trahebantur in judicium ab iis, qui credebant fabulis, et nolebant Christi Dei nostri sequi doctrinam, quæ simulacris et phantasmatibus nequaquam decipitur. Est enim apud c Græcos in fabulis d fœmina quædam, e Gello nomine, quæ dicitur, cum immatura morte vitam abruptisset, quibusdam spectris accessisse ad recens natos infantes, et eos interfecisse

D
AUCTORE G H.

Prov. 10. 19

Auctori familiaris cum
S. Tarasio
consuetudo.

Matth. 25. 25.
E

Psal. 61. 11

Parentes
S. Tarasii genere Patricii :
a

F
b

pater in jure
dicendo integerrimus :

c
d e

modestia
S. Tarasii in
titulis.

ejus doctrinæ
existimatio.

AUCTORE
IGNATIO EP.

pauperculus
fœminas a
gravi calum-
nia liberat :

Johan. 14. 6

Luc. 24. 39

e

a matre pie
institutus
S. Tarasius :

promovetur ad
consularem
dignitatem :
Secretarius
Imperatoris
primus cons-
tituitur :

Psal. 1. 3

Patriciorum
dignitas,

A fecisse. Hujus fabulæ improbo pelliecti ac decepti spiritu, qui ea dicebant probabiliter, conanturetiam ad mulierculas transferre hoc execrandum scelus, et eis adscribere in spiritum conversis caussam eorum, qui moriebantur ante tempus. O stuporem, o cordis oculorum cæcitatem! Si corpus longitudine profunditateque et latitudine compactum ac constipatum, in spiritum dissolutum procedit, et hæc facere conceditur; Christus ergo (qui est ipsa veritas, dicens, Spiritus carnem et ossa non habet) reputatus est phantasma ab iis, qui hæc asserunt. Quin etiam Christus quoque, qui veram carnem accepit, et spiritum carnem et ossa non habere vere affirmavit discipulis, nulla re circumscribetur, quæ obstet, quo minus sit phantasia. Sic ergo censens et citra dubitationem judicans Georgius, fœminas absolvit a criminibus. Qui tunc autem e rerum potiebatur (valde enim defendebat phantasiam) cum sensisset sic judicasse Georgium, jussit eum ad se adduci. A quo evidenter edoctus de vero exitu latæ a se sententiæ, cum quidem cecidit per summam ignominiam; latam autem ab eo sententiam vel invitus comprobatur, ut qui a criminibus absolutas conservavit mulierculas. Et Georgii quidem constantiæ et justitiæ pars hic sita sit.

B 4 Mater vero clara pietate, et id, quod ipsa appellabatur, cernens proficere in filio, venerandum reddit suum filium et vere templum continentiae. Et cum æqualibus quidem suis et improbis docens eum nullam habere consuetudinem: inire amicitiam cum iis, qui amant decus virtutis, suadebat, et eis conjungi jure caritatis spiritalis. Quamobrem ingressus per universam virtutem, erat apud omnes reverendus, ut etiam consulari dignitate fuerit honestatus: et electus sit primus scriba arcanorum Imperatoris: et in aula imperatoria luciferi instar resplenduerit: ut qui divinas quidem disciplinas abunde esset complexus, et ex æterna eruditione collegisset, quæ sunt præstantissima. Illas quidem meditando ascensum virtutis, et plantatus secus decursus aquarum divinæ cognitionis, ut ratiocinales fructus proferret in tempore: harum autem utilitatem per attentionem et cautionem in animo recondens obsignavit, per quas posset corrigere, quod est pravum et barbarum: et linguæ suæ imponere legem accurate loquendi. Cum sic de cetero per utrasque laudem esset assecutus, et totum se Deo dicasset per pietatem et puram conscientiam, venit ad habitum spiritalis perfectionis, et mundi munera obiens in mundo habitu, se a mundana removit ambitione, et spiritui adaptans animam, vas sacrum efficitur electione melioris, etiam ante sacerdotium, et pastor pecudum rationis compotum, qui pascebatur adhuc, prænunciabatur: et sperabatur fore, ut susceperet universam omnium præfecturam, ut lucida lucerna jam accensa, igne virtutum mundum illustrans universum, et omnem hæreticam dispellens caliginem, et lucem procurans rectæ fidei.

a Aliis Encreatea. Grace, Ἐγκράτεια, continentia, ut infra dicitur. — b Nomen Patriciorum illo ævo in utroque Imperio Orientis et Occidentis summæ erat et dignitatis et præfecturæ. Ita synodus VII a S. Tarasio celebrata est præsentem et audientem primo loco inter gloriosissimos et magnificentissimos Principes Petrona laudatissimo Exconsule Patricio (Grace ἑπὶ ὑπάρχων Πατρικίος) et Comite Deo conservandi Imperialis officii: uti sub initium singularum Actionum ejusdem synodi repetitur. Ita Adrianus Papa in epistola synodica ad Constantinum Imperatorem et Irenen matrem, quæ actione 2 ejusdem synodi habetur, vocat Carolum Magnum, Regem Francorum et Langobardorum, ac Patricium Romanorum. Imo ipsis Patriarchis pares fuisse Patricios eo tempore, testis nobis est Walafridus Strabo, qui sub filio et nepotibus Caroli Magni floruit: Comparetur, inquit cap. 31 de Rebus Eccles. Papa Romanus Augustis et Cæsaribus: Patriarchæ vero Patriciis, qui primi post Cæsares in Imperio fuisse videntur. — c Lesbios potissimum. — d Virgo aliis dicitur. — e Constantinus Copronymus, cujus nomen silet, ne Georgio maculam adferat, quod impio illi ac scelesto Imperatori servierit substitutus Juxta. Imperavit Copronymus ab anno 741 ad annum 775, prius tamen Augusti titulum adeptus, patris collega.

CAPUT II.

S. Tarasius ad Patriarchatum Constantinopolitanum destinatus a Paulo decessore.

Nec populum sua spes fefellit, ut qui mox acceperit id, quod desiderabat. a Paulus enim, quem Cypria natus excepit b Salamis, c sancte et integre clavum regens sacerdotii, cum nefaria adhuc vigeret hæresis, quæ accusat Christianos: eorum, inquam, qui abolent imaginem Christi veri Dei nostri carnis susceptionis, et ejus, quæ eum vere et proprie peperit Dei matris, et incorporearum, ut visæ sunt, potestatum; et jam omnes d Sancti oppugnatores hæresis a brevi et caduca hac vita excessissent, et traducti essent ad eorum, quæ in vita gesserant, quæ fit illic, discretionem; et serpentinæ doctrinæ virus etiam post exitum evomissent ex Ecclesia; ægre ferebat et animoangebatur Paulus, cum non haberet, qui ei opem ferret, et manum præberet ad rectæ fidei correctionem, propterea quod omnes adhererent hæresi, eamque confiterentur et assentirentur. Caput itaque consilium dignum sua prudentia. Nam cum incidisset in morbum, qui ei mortem erat allaturus, et deducturus ad longævam quæ illic est, resolutionem, se clam e subducit e Sede: et cum venisset ad f Flori monasterium, in numerum monachorum se retulit, mutato amictu. Postquam autem notum fuit, quo se demisisset Pontifex, idque jam pervenisset ad aures eorum, qui per id tempus rerum potiebantur, (Irene autem et Constantinus ejus filius primas potentiae partes tunc pulchre obtinebant) ii, quod res accidisset nova et insolita, animo non parum conturbati, statuerunt venire ad dictum monasterium. Postquam vero agnovissent Pontificem subiisse habitum humilitatis, ira repleti et metu rogaverunt eum, qui se ad tantam dederat audaciam, quænam fuisset caussa Pontificis fugæ et tonsuræ, reputantes num nihil esset facturus gravem Imperatoris indignationem. Paulus autem miti ac placida oratione (talis enim erat, si ullus alius) iram leniens imperatoriam, persuasit, ut irasci desisterent: et aperuit causam, quæ eum ad hoc deduxerat, hoc modo verba faciens.

6 Me, o Imperatores, et morbus et improvisus mortis adventus coegit hoc facere, multo autem magis ad id impulit Ecclesiæ deformitas, quæ laborat hæresi, et ex diuturna mala opinione tantum accipit dolorem, ut ei inhæserit vibex immedicabilis: et g ter jam per manus et atramentum inscripta hæresi assensio. Neque enim mihi licuit effugere retia malæ opinionis: sed accidit, ut et lingua et manu in ea implicarer. Quod etiam me magis angit, ut quod excedat sensus animi. Video omnes orbis terrarum partes, quæ in vestra manu tamquam in statera appenduntur, fidei immobilem conservantes trutinam, et in recta permanentes doctrina et exultantes, ab Ecclesia nostra longe dissidere, et tamquam a Christi grege alienas oves repellere. Et ideo recuso esse pastor coetus hæretici, et statui potius habitare sepulchrum, quam esse obnoxius anathematibus Sacræ h quaternionis, Sedium Apostolicarum. Sed cum sceptri potentiam in vestras manus Deus tradiderit, et Imperialem curam geratis Christianissimi gregis, qui est sub sole, ne despiciatis tristitiam matris vestræ Ecclesiæ, sed studete, ut ea rursus veterem recipiat pulchritudinem. Ne patiamini abominandam hæresim nunc quoque tamquam suam ex querceto, ut dicitur, vastare ac perdere vineam vestræ imperatoriae et fidelis agriculturæ, et a transeunte viam non trita et aspera, mala opinione turpiter eam pervadi. Est vobis scientissimus agricola, qui aluerit botrum veræ confessionis,

et

a
b c
Paulus iconomachorum hæresi impar,

d

subducit se in monasterium,
E

e

f

Imperatoribus de abdicatione Patriarchatus satisfaci.

g

F

h

A et eum expresserit in divina torcularia unius et solius Ecclesiae, et cum implevit craterem sapientiae, paraverit fidelissimo populo poculum rectae sententiae. Et quemnam hunc innuis, ei dixerunt Imperatores? Tarasium mea significat oratio, qui est primus a secretis divini vestri imperii. Illum scio, et quicumque recte sapit, Ecclesiam esse opportune suscepturum, et virga quidem rationis particeps haeresum nugas esse exacturum: docendi autem et pastoralis baculo introducturum et foras educturum ad stabula et mandras veritatis, gregem divinissimum. Cum auribus Imperatoriis sic seminasset orationem, et eam effecisset genitalem, et quae jam fructum tulerat in centuplum, gravitate morbi oppressus, ad tabernaculi dissolutionem, per mortem confidenter festinabat, aedificationem a Deo per incorruptionem, ut dicam Apostolice, sortitus i.

sualet sibi
substitui
S. Tarasium.

i

Paulus Pa-
triarcha.

B

Martyres ob
cultum imagi-
num.

anathema
contra Icono-
clastas.

a Theophanes de Paulo anno Leonis Imperatoris 5, Christi 780, Indict. 3 ista scribit: Mortuo 6 Februarii die Dominico Niceta Constantinopoleos Episcopo, Paulus honorabilis Lector, genere Cyprius, verbo ac actu coruscans, post plurimam propter haeresin, qua tenebatur excusationem, vim multam passus consecratur Patriarcha Constantinopolitanus secunda jejuniarum, seu Quadrasima, Dominica. — b Aliis Salamina, in Notitia Graecorum Episcopatum facta anno 882 Constantia, metropolis Cypri. — c In Chronologia Nicephori. Paulus Cyprius Diaconus, orthodoxus et Confessor. A Zonara etiam dicitur lector orthodoxus. — d Aliqui referuntur a Theophane supra. S. Theophanes martyrii palmam consecutus, Papias, Strategius, Jacobus Protospatarius, Leo, Thomas, omnes aulici Leonis Imperatoris, quem perperam Baronius Leonem Armenum scribit in Notis ad 4 Decemb. quo die sacra eorum memoria quotannis recolitur. — e Die 31 Augusti, Indict. 7, anno Imperii Constantini et Irenes quarto. Ita Theophanes, qui haec pluribus narrat. Est is annus 784. — f Subscripsit sequenti Synodo Nicenae Ὁ ἁγίου πνεύματος τῶν φλόγων. — g In rescripto Imperatorum Constantini et Irenes actione i synodi Nicenae, quae illud σαλῶν appellat, Paulus inducitur dixisse: Eo quod cum huiusmodi viris conversatus fuero et computatus. Immo secundum Theophanem, Patricii et senatus Primores dixerunt ei: Quare subscripsisti, cum consecraretis non te consecraturum Iconam? — h Romana scilicet, et quae hinc colliguntur huic adhaesisse contra Iconoclastas, Alexandrinam, Antiochenam et Hierosolymitanam. Hoc anathema iconoclastis minatus est Gregorius II, inflixit Gregorius III, ut ex Anastasio in horum Vita, Zonara de Leone Armeno, aliisque constat. Quod anathema nunc reliqui dictarum Ecclesiarum amplexi sint Patriarchae, hinc liquet. — i Ex tunc, inquit Theophanes, cepit diei et disputari super sanctis imaginibus sermo ab omnibus cum fiducia.

CAPUT III.

S. Tarasii electio et consecratio Patriarchalis.

Et sic quidem se gessit Paulus: Imperatores autem in Pastoris electione mentem habentes occupatam, et Pauli sermone stimulati, in Tarasium aperte defigunt oculos: et eum, Deo volente, ut viduato gregi praesset, communi consensu sapienter eligunt. Eis assentiebatur, quidquid erat optimum et praestantissimum e sacro senatu, divinus plane cœtus: ut qui omnino scirent virum in omnibus praefulgere et dignum, cui demandaretur dignitas pastoralis. Quidquid autem erat promiscuum circumforaneum, et lucernam redolebat haeticam, Patris sanctitatem, etiam ante sacram ob ea acceptam vestem, ut ad arguendum vehementissimam et acutissimam, suspectam habens securim, nolebat assentiri communibus suffragiis, non volens ab antiqua sua resipiscere sententia: et malebat involvi cœno limi haeseos, quam potari vivifico fluente puri et imperturbati fontis doctrinae Tarasii. Sed vicit id, quod justum erat: et admissum est, quod pro pietate ferebatur, decretum. Jubent itaque Imperatores statim coram sisti Tarasium, ut, quae Deo videbantur et legibus Ecclesiasticis, iura in eo confirmarent. Ille vero aderat cum pia et honesta specie, et quas a Deo habebat, gratiis circumdatus: apud quem honestis et egregiis agentes sermonibus, et tamquam jam cum Patre, de eo quod erat postea constituendum, consilium ineuntes, usi sunt verbis ejusmodi.

8 Non putamus latere tuam prudentiam, quod

praeteritis temporibus Ecclesiam invasit vertigo haereticae caliginis, quae nihilo tolerabilius eam operuit, quam nova plaga Aegyptiaca, tenebrae, inquam, palpabiles, ut usque in hodiernum diem cancri more serpit per gregem: et per universum fere mundum in animam commovit tempestatem. Sed, quoniam Deus ineffabili nutu eam produxit, ejus ductores, qui non juste justum persequi statuerant, justo iudicio ab imperio exemit et a vita, et tamquam lampadem praelucentem nostram accendit potentiam, ut malae opinionis abigamus tenebras, et faciamus exoriri solem cognitionis; ecce te evocamus defensorem et propugnatorem, et ad hoc certamen adiutorem, ut qui sciamus te pulchre posse armari ad rectam tuendam sententiam, et structa ex divinitus inspiratis Scripturis acie, pro ea conflare et te praclare gerere. Ne ergo terga veritas ob ea, quae pie a nobis proponuntur, qui mundanis opibus et copiis studemus procurare pacis utilitatem: quin etiam pedibus et manibus opem ferre, et omnem movere lapidem, ut dicitur in proverbiiis, ut inveniatur quod quaeritur, et apprehendatur quod desideratur. Tempus est ergo, ut contexatur praecleara et valde optanda Ecclesiae tunica, quam scidit pestis haeresis. Nunc appropinquat dies insignis et salutaris, in quo Christus cessare faciens fremitum erroris simulatorum, annuit copiosis suis miserationibus, ut ejus veneranda erigeretur statua, quod attinet ad humanitatem. Transiens ergo ad septem Sacerdotii, cum adversus haeresim decertaveris, cane victoriae canticum adversus inimicos: a Deo praemium et coronam accepturus, egredere.

9 Tarasius autem Imperatoris allocutione obstupefactus, et tamquam a caelesti aliquo sono attonitus, respondit in hanc sententiam ad ea, quae dicta fuerant. Tempestatem quidem, quae in fidem et universum commune vehementer irruit, et usque ad fundamenta Ecclesiam periculosos agitavit fluctibus, et animae naufragium multis conciliavit, nulla est auris, quae non acceperit, etiamsi pauci effugerint vim procellae. Hunc vero sedare turbinem, et nocturnae pugnae luna non lucente hanc pacare procellam, majus est, quam ut ullae vires id queant praestare. Quis enim, quae tam nefarie invaluit, consuetudinem, et naturae vim accepit, et mundum prope modum jurejurando adegit adversus divinam potestatem, converterit, et fecerit discere quod est melius, nisi Deus adspexerit et defenderit vestram divinam potestatem? Ecclesia, quae impietatis tyrannide olim fuit exuta veteris decoris pulchritudine, lacerisque pannis diu esse induta sustinuit propter putria et imbecilla dogmata haeresis, nunc a Deo vobis ornetur piis varietatibus. Per vos ergo renoventur mandata Apostolorum, per quae refulsit splendor verae fidei. Respirent sacrarum Synodorum pura decreta, quae Evangelicis servantur traditionibus, nec sustinent in aeternum ullo modo posse surripi. Asperiantur vestibula paternorum dogmatum, et Christi pecudum in eis greges transeant, et tamquam ex divino paradiso confiteantur doctrinam rectae confessionis. Per a Caiphaicum enim concilium facta est abortio foetus haeresis, Per oecumenicam Synodum nascentur filii Ecclesiae, et ad mensuram aetatis Christi incrementum accipiant. Nam si hoc factum fuerit, et antiqua ac prima amictus dignitate fuerit decorata, et verae opinionis pius dogmatum Lucifer vestro studio eam illustraverit, habebit omnes fideles in eadem sententia convenientes et suas animas profundentes, ut ea stabiliter fundata, conservetur supra firmam petram fidei.

10 Cum haec coram Imperatore animae utilia declarasset mysteria, ipse eum rogat, ut eum quoque de his disserentem audiat communis cœtus populi

D
AUCTORE
IGNATIO EP.

cum spe per
eum debellanda
haeresis:

E

ægre admittit
Patriarchatum:

F

ante requirit
exactam synodali
decretorum
observationem:

a

Eligitur in
Patriarcham
ab Imperatore
et Clero.

A puli. Nam hoc caput rectæ fidei ferebat turba militaris, ut cui non videretur esse admittendas et adorandas venerandas imagines. Nutu ergo Ecclesiæ hoc facere incitatus, cum fuisset in inclyto *b* Magnauræ palatio, universa confluyente civitate et sacerdotali multitudine, se quidem excusavit, validis demonstrans rationibus, qualis esset sacerdotii professio et dignitas, et ad quantam altitudinem et magnitudinem evehat eum, qui vult ad hoc procedere : seque non esse idoneum ad id suscipiendum, ut qui jam olim fuerit implicatus in mundi dignitatibus, et in hujus vitæ turbis et sollicitudinibus plurimum involutus, et mysticum hunc statum nondum gustaverit. Eum enim, qui ad hanc vocationem et hunc gradum properat, illotis, ut dicitur, manibus cito ad id insilire, et quæ non tangi possunt, tangere non est tutum : sed eum, qui est educatus in iis, quæ ad hoc ferunt, justificationibus, et directus Evangelicis et Apostolicis, ut par est, vivificis doctrinis, ad discernendum viam rectam et incurvam : ut illa quidem pastoraliter deducat ad meliora ; hanc autem declinet et vitet, convenienter divinæ admonitioni, ut quæ procul ferat a Deo et ejus constitutionibus. His fretum, traduci oportet ad hanc magnitudinem.

B Me autem, ut scit Deus, ad hoc suscipiendum ministerium invitum coegerunt Imperatores, cum hoc mihi numquam venisset in mentem, neque de hac unquam rectione cogitassem, tamquam electo ergo Dei populo et gregi meam communico conscientiam, ut, si me huic maximo muneri volueritis alligare, et me hujus jugum subire statueritis, traditioni Œcumenicæ fidei vos quoque ipsos inclinatis, et ne vos sequi pigeat Patres, qui hac via sunt ingressi, et *c* sex sanctis Œcumenicis synodis, et iis, quæ pie ab ipsis sunt decreta, consentire ne recusetis. Ad supernam enim hæreditatem transmittunt eos, qui ipsis parent, et fiunt auctores magnæ et immortalis remunerationis.

C *quo obedientiam promittente, consecratur Episcopus.* *d* Ejus itaque admonitiones tamquam Angeli voces admittit populus, et polliciti se instar ovium secuturos ducentem pastoraliter, se, ut Deo et ei videtur, in omnibus parituros affirmabant. Tunc de cetero *d* inspiratione principalis et divini Spiritus, conspirante etiam consilio Imperatoris, limi mundani mutata dignitate, et tonsa coma ritu Clerici, honestoque et venerando alio sumpto amictu, divinis et spiritualibus invocationibus, sicut Aaron et Phinees, suscipit unctionem honoris sacerdotalis, et ascendit ad altitudinem Cathedræ pastoralis, lucem adjungens, et virtutem augens virtutibus, et modum superantibus profectibus datum, sacratissimum talentum multiplicans.

Pseudosynodus sub Copronymo. *Magnaura palatium.* *a* Hæc est Pseudosynodus Constantinopoli in palatio Hiericæ ab Imperatore Constantino Copronymo congregata, anno Imperii 13, Indictione 7, Christi 754, habitaque a quarto Idus Februarii, ad sextum Idus Augustas : nullo præsentente ex Catholicis Sedibus, Romana scilicet, Antiochena, Alexandrina, Hierosolymitana : in ea cultus sacrarum imaginum damnatus est. Legendi Theophanes, Nicephorus in Breviario historia, alique. — *b* Luitprandus lib. 6 de Rebus Imperatorum et Regum cap. 2 ait dici quasi magnam aulam *p* loco *z* posita, esseque miræ magnitudinis ac pulchritudinis ; et pluribus situm ornatumque describit. Fuisse in Hebdomo suburbio olim a Theodosio juniore urbi incluso, docet Gillius lib. 4 Topographiæ Constantinopoleos cap. 4, additque ab aliquibus ita dici, quod Anastasius istic perierit magna aura tempestatum extinctus. — *c* Hæc sunt Nicæna 1, Constantinopolitana 1, Ephesina, Chalcedonensis, Constantinopolitana 11 et 111. — *d* Hanc indicant, quæ in eo eluxerunt signa viri Apostolici.

CAPUT IV.

S. Tarasii exercitatio virtutum erga se, Clerum, pauperes, monachos.

Refrænat gulam, **C**ontinentiam enim tamquam Encrateæ filius, et qui eum jam pridem abunde exercuerat, usque adeo sibi paravit ex eo, quod esset paucis contentus, ut

esset ejus victus a rebus supervacaneis omnino alienus, et non luxurians usque ad satietatem. Vitæ autem suæ habenas ita moderabatur, et animi perturbationum tumultus ita reprimebat, ut esset omnibus divinissimum exemplar propositum, cui numquam persuaderi poterat, ut moveretur ad appetitum voluptatis. Cum autem ad divinarum Scripturarum meditationem sibi domesticam asscivisset vigiliam, somnum ut membra solvens et inutile amandabat mancipium : et cum usus exigeret, rursus jubebat adesse. Quis enim eum in lecto recubentem, aut mollibus stragulis unquam vidit involutum ? Quis tunicam et zonam super cubile dimittentem unquam accepit et præparavit, ut esset elegantior et concinnior ? Quis ex ejus pedibus unquam detraxit calceos, et alligata spongia, ut mos est, lævigavit et poliiit ? Sed ipse erat sibi, ut dicitur, balneator, et inserviebat sibi ad usum corporis : in hoc quoque Christum magistrum divino zelo imitans, dixit : Non veni ut mihi ministraretur, sed ut ministrarem : exemplum humilitatis præbens suis discipulis.

13 Habebat autem precationem, quæ mentem sublime ad cœlos evehebat, et soli Deo reddebat familiarem, et conjungebat incorporeis, et expellebat omnem tentationem, convenienter Domini eloquio. Nullum enim erat tempus, quo non habebat solum eum genu flectentem, et surgentem, et manus ad cœlos extollentem, et superne accipientem a Deo illuminationem. Humilitatem vero, ut quæ ei a puero fuerat familiaris, ita est complexus, ut non solum ea in ipso conspiceretur, et ex ea laudem assequeretur : sed etiam transiret ad alios, qui exemplo suo informabantur. Multis enim ex iis, qui erant relati in numerum Clericorum, qui suos lumbos zonis cingebant aureis, et ornati erant variis et pretiosis vestibus sericeis, aurum quidem ademit ; fecit autem succingere lumbos cingulis contextis ex pilis caprarum. Is vero, qui toti corpori ex iisdem filis purpureas vestes habebant contextas, excogitat tunicas remotas a curiositate nimia et deliciis, ut quæ essent vestitus honestus, et convenirent iis, qui Deo servire statuerunt, et profitentur humilitatem. Ex quo quid evenit ? Ut tolleretur quidem, quidquid damni ex eo nascebatur ; honoraretur autem frugalitas, ut thesaurus quispiam pretiosissimus. Castitatem vero et, quæ cum ea simul degit, temperantiam, ut quæ sanctificationem conciliarent, appellavit sorores : per quas, quæ carnem invadit, sordidam et adulterinam exterminans cogitationem, et ignominiae affectiones depopulans, a Deo fuit redimitus victrice corona impatibilitatis.

14 Commiserationem autem et ditissimam in pauperes misericordiam tam hilariter, ut ille dixit, impertiit, ut superaret omnes, qui suppeditabant pauperibus, et fieret novus Joseph, dans frumentum egentibus. Suæ enim mensæ obsonia in frusta comminuens, ad accipiendos eos, qui esuriebant, in dies eis parabat convivium. Abunde autem hujus rei sunt testes usque in hodiernum diem, definita receptacula eorum caussa, qui hospitio accipiebantur, et pauperum nostrorum Fratrum. Quinetiam mansuram pecuniæ dationem aliis pie attribuit, in pugillaribus nomen uniuscujusque significans. Quotidianam autem distributionem, quam manu sua propria in manus pauperum immittebat, quis ratiocinator dimensus fuerit *a* Diophantus, aut multiplicans numeravit *b* Nicomachus, quæ erat arena copiosior, et egenorum ventres reficiebat ? Jejunio vero quod est ante Christi passionem, magnam erogare largitionem in diversis locis et cœnaculis, iis, qui magna premebantur inopia, ipse excogitavit, usque ad Christi lucem afferentis, festum festorum Resurrectionem. Et otio et tempore longo mihi opus fuerit, ut per ordinem

D

appetitum
voluptatis,

somnia,

et omnem
corporis
commodi-
tatem :
Math. 20. 28

orat assidue :

E

humilitatis
amans,
vestium luxum
corrigit in
Clericis.castitatem
temperantiam
fovet,

F

misericors
in pauperes,

a

b

potissimum
tempore
Quadragesimæ :

Februarii T. III.

*Synodus vii Œcumenica Nicææ habita.
Imagines restitutæ.*

19 Hæc cum Deo volente sapienter statuissent, et aliquod tempus intercedere bonum esse existimas-
sent, pulchro rursus mandato edicunt, ut in præcla-
ram Bithyniæ metropolim simul conveniret cœtus
Sacerdotum et Pontificum : Nicæam, inquam in qua
h Trinitatis, quæ est ejusdem essentia et expers
omnis materiae, adversus Arii et suorum rabiem
acutissimus gladius fuit fabricatus : in qua Trinitas
hypostaseon individua divisione, et divisa unione
theologice refulsit. Et cum sanctissima classis dicto
citius in dictam venissent civitatem, Tarasius quo-
que venit ex urbe regia, ex *i* Apostolicis sedibus se-
cum assumens eximios quoslibet et præstantissimos :
nempe ab Adriano quidem Papa Romano Petrum *k*
primum Presbyterum, et Petrum Monachum et *l*
Præfectum : *m* ab Apostolica autem diœcesi, a Po-
litiano, inquam, sacratissimo Papa Alexandrino, *n*
Thomam monachum et Presbyterum : et a *o* Theo-

74   doreto

Estia

6

AUCTORE
IGNATIO EP.

p

r

s

t

eam auspica-
tur :

u

x

y

z
Imaginum
cultu decreto,

absolvit,

aa

magna Impe-
ratoris pro-
batione.

bb

Apostolorum
templum.

A doreto Patriarcha Antiocheno, et ab p Elia Principe
Pastorum Aelia q Joannem monachum Presbyterum
et Syncellum : adducens etiam secum quosdam ex
iis, qui gerebant magistratus, pietate claros et gra-
tia doctrinae et facundiae : inter quos fuit etiam r
Nicephorus, qui erat a secretis Imperatoris : qui cum
vixisset in sanctitate, et esset ornatus divinis vir-
tutibus et doctrina ac dicendi scientia, Byzantii Se-
dis patriarchalis suscepit honorem post Tarasii sanc-
tam consummationem, et quicumque erant venerandi
et eximii s monachi, qui movebantur zelo discipli-
nae et regulae Ecclesiasticae, et contendebant sem-
per sequi synodalem accurationem, profecti sunt
Nicaeam.

20 Die autem praestituto (is vero erat, in quo
t Thecla aperuit stadium certaminibus foeminarum
Martyrum) unusquisque Episcopus in sacerdotali
gradu et habitu, sedebat in sua sede. Primus autem
loqui incipit Tarasius, et sermonis u ostium aperit
Synodo. Deinde imperatorio et divino x edicto au-
dientibus omnibus recitato, quod de recta et sincera
fide magna voce acclamavit, post quod fuerunt etiam
vocales y Apostolicarum Sedium ad eos, qui rerum
potiebantur, responsiones, ordine canonicae conse-
quentiae, synodo resonantes, et omnes sanae as-
sentiri doctrinae, et ut unusquisque suam dice-
ret opinionem, et quam de hac sana fide haberet
sententiam et voluntatem aperiret, adhortantes,
Acclamavit sacrosanctus coetus, ita esse, et se ita
sentire de venerandarum z imaginum antiqua effec-
tione et adoratione, multis libris Patrum allatis et
synodalibus decretis, verisque adductis sententiis
et demonstrationibus, et diligenti persecutione im-
pressis in auribus omnium. Id autem non semel nec
bis, sed ad septimam usque sessionem et auditionem
toto die conspectum est fieri : quomodo etiam Acta
scriptis mandata, per divinam consequentiam et ordi-
nem indicant. Tandem cum Tarasius, et pius qui
cum eo erat coetus collectus Patrum, venerandum
decretum litterarum tutis monumentis mandasset, et
ut id salvum et integrum maneret, precatus esset,
et ut Patres, qui primam adversus furiosum Arium
victoriam erant consecuti, adjutores haberent, et
eorum, quae recte decreta fuerant, custodes; Deum
invocassent, et vanae inanisque hujus sententiae aa
auctores, et omnis haeresis inventores, ab atrio
Ecclesiastico per anathema separassent; in urbem
regiam delata orthodoxa dogmata conservarunt.

C Quos summa benevolentia exceperunt Imperatores.
bb Erecta itaque cathedra ipsorum Imperato-
rum, et totius a Deo electae Synodi, in jam dictae
Magnaerae insigni aede, et novo decreto recitato, cum
aures imperatorias divinus implesset Spiritus (audie-
bant enim eos in unum convenisse concentum auxi-
lio ejus, qui omnia continet, et in unam consensisse
sententiam) admirati sunt accurationem : et esse
doctrinam divinae inspirationis, quae ab eis decreta
fuerant, sapienter judicantes, et penna et manu im-
peratoria ea optime comprobant et confirmant : et
non vilibus donis synodum prosecuti, unumquemque
mittunt in suam civitatem et ad greges rationis par-
ticipes.

a Quas hac super re Imperatores ad Adrianum Papam mise-
runt Romam litteras, lector reperiet eidem concilio praefixas. —
b Extractum id a Constantino Magno, eumque in illo sepultum
fuisse tradit lib. 4 Vita ejus cap. 58, 59 et 60. Casu obnoxium
pulchrius a Justiniano reedificatum fuisse docet Procopius. —
c Anno 6 Imperii Constantini et Irenes, die 17 Augusti, nona In-
dict. anno 786, capere sanctas Scripturas relegere et obicere
invicem, Imperatoribus e Catuchemenis adspicientibus. Theo-
phanes. — d Constantini Copronymi anno 775, Indict. 14, die
14 Septemb. extincti : a quo tempore necdum undecim anni
integre elapsi erant. — e Pseudosynodum anno 754 habitam
fuisse ante diximus. — f Theophanes tam ipsum Patriarcham,
scilicet Tarasium, quam orthodoxos Episcopos et Archimandri-
tas. Ad ea alludentes Graeci in Tropario de S. Tarasio canunt :
Υπὲρ τοῦ ζῆσαι, τοῦ θνήσκειν, πατὴρ πρωτόγενος, τὴν τοῦ Χριστοῦ

εἰκόνα ἀναστήλωται προστάτεις, καὶ πάντων τῶν Ἀγίων. Potiorem
vita mortem habens, o Pater, Christi, omniumque Sanctorum
imaginem erigi praecipis. Eadem pluribus narratur ante ac-
tionem primam Synodi Nicaenae II. — g Hae pluribus Theo-
phanes ad annum Imperii septimum, mensem Septembrem, et
Indictionis decimae initium refert, ergo ad annum 786. — h
Nicaea prima Synodus sub Constantino Magno habita anno 325,
cui interfuerunt 318 Episcopi. — i Siquidem eos qui ex Romanae
Sedis et Orientalium persona venerant, non dimiserat Impera-
torita. Theophanes. — k Graece τὸν πρῶτον πρεσβύτερον synodus
appellat. Anastasius alterque interpres fere Archypresbyterum
vocat, subinde Protopresbyterum. Idem Anastasius in historia
Theophanis Vicedominum. — l Graece ἡγουμένη τῆς κατὰ τὴν
Ρώμης ἐκκλησίας μονῆς τοῦ ἁγίου Σάββα. Abbatem Acta Latina vocant
venerabilis monasterii S. Sabbae Romae siti. — m Nomina ho-
rum trium Patriarcharum in Menais et Menologio Græcorum a
Canisio edita referantur ad xi Octob. ut infra dicitur. Erant
ipsi tum sub Saracenis, sive Arabibus, sed ob pacem utrimque
factam, poterant facilius eorum delegati Constantinopolim na-
vigare. Principi eorum Moysi (qui a Georgio Elnacino Musa
Athadis appellatur) vita functo successerat Aaron, sive Abugia-
far Haron Rasiidus, anno 5 Imperii Constantini et Irenes, Christi
185, quem post imperium 23 annorum mortuum esse anno Nice-
phori Imperatoris 7, Christi 808, tradit Theophanes. Hujus frater
Abdalla cum circa annum Christi 796 esset constitutus
Gubernator Aegypti, ad eum misit Patriarcham Alexandrinum,
qui sumptis medicamentis Aegyptiacis profectus Bagdanum cui-
dam puella Principi carae tum morbis afflicta sanitatem reddi-
dit. Unde hic diploma edidit, quo templa omnia Orthodoxorum,
quae Jacobitae occupaverant, iis restitui mandavit. Quae pluribus
narrat Elnacinus lib. 2 historia Saracenica cap. 6. — n Anas-
tasia in Historia addit fuisse virum zelatorem et religiosissi-
mum, qui et Thessalonicae magnae civitatis, quae est in Illyrico,
factus Archiepiscopus effloruit. Esse eam quidem in Macedonia
sed Sedem Praefecti Praetorio Illyrici, et Primatis Vicarii sanctae
Sedis per universum Illyricum, tradit Carolus a S. Paulo lib. 8
Geographiae sacrae. — o Baronius ad annum 787 num. 2, citatis
hisce verbis, in margine annotat Theodorum, ratus forsitan, adhuc
superfuisse Theodorum Antiochenum, qui eodem sedebat tem-
pore, quo Cosmas Alexandriae, et Theodorus alter Hierosolymis,
de quibus in epistola ad S. Tarasium actione 3 synodi i hac
scribunt hi summi Orientis Sacerdotes : Conspeximus exemplar
Synodicorum Theodori sanctae memoriae Patris nostri et Patriar-
chae Hierosolymorum subijciendum his, quae scripta sunt a no-
bis. Hunc autem libellum secundum solitum Ecclesiae ritum
idem sanctae recordationis scripsit beatis et almi termini sanc-
tissimis Patriarchis., Cosmae scilicet Alexandriae ac Theodoro An-
tiochia Theopoleos : qui et reciproca Synodica eorum, dum adhuc
viveret, recepisse dignoscitur. Ab his communi sententia singu-
lis in sua civitate alterum Cosmam Epiphaniae in Syria Episco-
pum sacris adversarium imaginibus anathematizatum fuisse anno
Constantini Copronymi 23, Christi 763, tradit Theophanes : qui
Theodorum datum fuisse Antiochenis Patriarcham refert anno
ejusdem Copronymi 11, Christi 751 : ut alium ab eo hunc Theo-
dorum potius arbitremur servata antiqua lectione cum Meno-
logio et Menais Græcorum. — p In citata ante epistola summorum
Sacerdotum Orientis ad S. Tarasium dicitur exul factus, qui ad
regendum thronum fratris Domini sortitus est Jacobi : cujus par-
tes alii duo substituti suppleverunt. — q Theophanes vocat
Joannem magnum atque famosum verbo et opere sanctitatis
participem, qui et Syncellus Antiocheni Patriarchae fuit. Summi
sacerdotes Orientis in epistola ad S. Tarasium vocant Deo ama-
biles fratres Joannem et Thomam zelo divino orthodoxae fidei
adunatos, atque duorum sanctorum et magnorum Patriarcharum
Synellos. Initio cujusque actionis dicuntur reverendissimi
Presbyteri monachi, et Vicarii Apostolicarum Sedium Orientalis
dioceseos. Et tam Thomas quam Joannes subscripsit locum
refinens trium Apostolicarum sedium Alexandriae, Antiochiae et
Hierosolymorum. De Syncellis infra agemus. — r Colitur S.
Nicephorus 13 Martii. — s Reperiuntur nominatim actioni
quarta subscripsisse centum et triginta, omnes fere Hegumeni
monasteriorum, quae etiam ibidem exprimuntur. Inter quos
tamen non reperitur S. Theophanes, quem Acta a nobis ad 12
Martii illustranda referunt ad hanc Nicaeam Synodum secundam
cum aliis Patribus vocatum esse. — t Die 24 Septemb. quo
Graeci colunt S. Theclam non pridie quo Latini. Consentiant
verba Actionis prima sub initium, ubi convenisse dicuntur VIII
Kalend. Octobris Indictione XI, anno VIII Imperii Constantini et
Irenes, id est anno Christi 787. Theophanes μὲν ὁ Θεόδωρος. καὶ μὲν
Octοβρίου, die XI Graece apud Franciscum Combefis in Historia Mo-
nothelitarum pro Actis VI. Synodi c. 1, § 5 ἐγένετο ἡ πρώτη
συνέλευσις καὶ καθέσθαι τὸν Ἐπιστολὶκὸν ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ τῆς
Νικαίας, μὲν Ὀκτωβρίου ἐκ. Ἰνδictionος ἐκ. Facta est prima conven-
tio ac sessio Episcoporum in Ecclesia Catholica Sophia Nicaeae
mense Octobri die XI, Indictione XI. Eodem die XI Octobris
(verba sunt Menologii Græcorum a Canisio editi) commemoratio
sanctorum Patrum, qui secundo in urbem regiam convenerunt
in synodo Oecumenica, quae septima dicitur, habita sub Adriano
Romano Pontifice, regnante Constantino Imperatore et Irene ma-
tre, Tarasio Archiepiscopo Constantinopolitano, Politiano Alexan-
driae, Theodoreto Antiochiae, et Elia Hierosolymorum. Fuerunt
autem sancti Patres illi numero trecenti sexaginta septem, qui
convenerunt adversus sanctorum imaginum oppugnatores, qui
omnem haeresim et eorum auctores damnarunt, decernentes,
ut quicumque sanctas imagines non colit alienus sit ab ortho-
doxa fide. His et aliis constitutionibus firmatis in suam quisque
Ecclesiam redierunt : quorum intercessionibus Deus misereatur
nostri. Leguntur eadem fere in Menais Græcorum, sed ferun-
tur adfuisse Episcopi numero trecenti sexaginta quinque. Graece
verbis integre expressis τριακίσιοι ἐξήκοντα πέντε. Præterea in eis
memoria synodi recolitur Dominica proxima post 11 Octobris,
ad quem diem illud etiam observavit Molanus in auctario
Usuardi. In numero Episcoporum non exacte auctores consen-
tiant : alii ultra trecentos, solum quinquaginta numerant, Pho-
tius autem septuaginta septem : in actione quarta nomina circi-
ter trecentorum triginta exprimuntur. — u Ita Actione I. Epis-
copi Sicilia peliverant, et Synodus annuit, ut S. Tarasius proe-
mium faceret, ostium verbo aperiret, et quae congrua sunt
pronuntiaret. Graece προσημαίνεται τὸν Ταράσιον, καὶ ὕψαν τὸν
λόγον

D

Patriarchæ
Orientalium
sedium,

Alexandrinus,

E

Antiochenus

Hierosolymi-
tanus,

eorum Vicarii
in Synodo.

F

monachi in ea,

memoria sacra
Synodi 7

A

λόγον ἠκούει καὶ προκατάρχοντα προσφωνῶσαι τὰ εἰκότα Quæ auctor inde descripsit, qui et dici inceptæ Synodi memineral. — x τὴν ἐκτελεσθῆσαν vocat Synodus, eamque recitat. — y Actione 2 recitantur epistolæ Adriani Papæ, ad Imperatores et S. Tarasium. Actione 3 epistola S. Tarasii ad Patriarchas Sedium Orientalium, et eorum responsum. — z Hæc omnia potissimum actione 4 sunt gesta. — aa Actione 5, qua et tres Patriarchæ Constantinopolitani Anastasius, Constantinus et Nicetas anathemati subjecti sunt. — bb Mense Novembri, ait Theophanes.

CAPUT VI.

*Profligata a S. Tarasio hæresis et simonia :
immunitas Ecclesiæ propugnata.*

Tarasius autem, et Apostolicarum sedium Mystæ eximii, cum ad sacrosanctæ Ecclesiæ venissent præfecturas, et divinis doctrinis populum instruxissent ac corroborassent, iis, qui in Clerum cooptati fuerant aut Episcopatum tenebant, nullum ante Synodum, aut in Synodo, aut post Synodum crimen intendunt de priori mala opinione, neque eos, qui ordinati fuerant ab hæreticis, a pascuis segregant Ecclesiasticis. Sed Synodalem et paternam sequentes dispensationem, eos quidem, qui ad piam transfugerant sententiam, manibus suis complexi sunt tamquam fratres et collegas in munere Pontificatus : eos vero, qui in re aliqua claudicaverant, et in iis, quæ

B

ad fidem pertinent, perversis adspexerant oculis, et deinde a lapsu resipuerant, et libellis comprehendendam abrogarant opinionem, iisdem amplectentes visceribus, collocabant in suis sedibus : et in pacifico statu, et tranquillitate nullis agitata fluctibus, conservarunt Ecclesiam orbis terræ.

23 Et in iis quidem, quæ ad gloriosam fidem pertinent, sic magnus affectus Tarasius, ad eam recte et aperte explicandam, et ad eos, qui vacillabant et utrisque pedibus claudicabant, ut recto pede incederent, persuadendos, magnum suscepit certamen et immensum laborem : quotidie quidem eos, qui accedebant, honestis monitis inducens : et si quos videbat corde perversos, eos dirigebat verborum congressionibus, eosque legibus colligans veritatis, adducebat Ecclesiæ sacras a hostias. Ostendebat autem nullam omnino habere consensionem aut convenientiam, prout videbatur fidei accusatoribus, idolorum abominationes cum piis et divinis figuris venerandarum imaginum. Nam illorum quidem, aiebat ille, productio simul inquinata cum primis exemplaribus, efficitur plena omni turpitudine ; harum vero cum sint veneranda prima exemplaria, necessario etiam simul veneranda apparent, quæ ex illis producuntur. Et sunt illa quidem inventa gentilis falsæ religionis, efficta ex eo, quod nusquam est ; hæ autem, quæ a Christiana recte fiunt sanctitate, ex eo quod est, ad id quod est, efformatæ, habent consequentem exemplaris archetypi sanctitatem.

24 Cum enim invenisset Ecclesiam præstigiatoris et circulatoris in morem affectam et errantem in montibus hæresis, et sustententem famem et sitim, non panis et aquæ, sed famem audiendi verbi Domini, eam alens in pascuis quietis, et deducens ad semitas justitiæ, gregem fecit pinguissimum, salutaribus pinguefactum actionibus, et dulci lacte fidei acrem hæretici fermenti amaritudinem expuentem, et effectum novam conspersionem. Et primum quidem b Simoniacæ crumenæ scindens vinculum, quo sanctus Spiritus donum venale proponitur, statuit, ut Sacerdotum gratis fierent creationes et ordinationes : ex atrio ecclesiastico omnem pecuniariam expellens consuetudinem, et quidquid erat asperum ejiciens rectas facit semitas fidei, gregem multis provocans sermonibus, et ascendens in sacratissimum ambonem, parabat mensam doctrinæ, ex divinitus inspiratis Scripturis venans obsonia, ad alendas animas utilia. Quin etiam sparsim colligens can-

tica Davidica, per perspicuitatem et evidentem rerum distinctionem, clare aperiebat ea, quæ intelligebantur : adeo ut essent veluti in conspectu iis, qui erant lecturi, et recta iis, qui inveniunt cognitionem.

25 Quod autem propemodum prætermisi, et quod memoriam effugiens non erat enunciandum, et erat celaturum curam divini Patris, quam gerebat in eos, qui laborabant, qua ipse eos levabat, et cujus, ut opinor, fuit ipse primus opifex, cum in hunc locum venerim, tamquam condimentum aliquod et mel dulce admiscens reliquo corpori orationis, viscera clementiæ et misericordiæ statui inserere in cordibus eorum, qui sunt benigni et clementes. Nam aliquando quidam ex iis, qui gerebant magistratus, splendore et gloria et divitiis insignis, qui etiam, ut censem Imperatorium gestaret, honorem erat adeptus, pro magno pecuniæ pondere luens pœnas, cum graves et acerbæ de eo haberentur quæstiones, neque ei quidquam daretur laxamenti, sed afflictione et cruciatu omni ex parte urgeretur, deturbabatur in profundum desperationis præ animi ægritudine. Is cum noctem observasset intempestam, eos latens, quorum custodiæ fuerat creditus, ad templi divinum se contulit refugium. Cum autem fuisset intra adyta, venerandæ mensæ mordicus apprehensis cornibus, ea tenebat cum magno tremore et timore. Cum ergo eum cognovissent aufugisse, metu ne idem subirent supplicium, velocibus pedibus venerunt ad divinum templum, et eum adspicientes mensam divinam apprehendisse, circumdant adyti ambitum, tempore cibi sumendi reo aperientes ingressum, non dantes locum, ut posset uti reliquis necessariis : sed sperabant fore, ut eum proderet necessitas, et eum vel nolentem expelleret. Adhibebant itaque majorem custodiam. Prohibent enim omnino ingressum ad aram, ut nemo eum sermone impertiret, aut ad eos, qui erant extra, aliquod verbum ab eo transmitteretur.

26 Cum hæc igitur venissent ad aures Pastoris, eum repleverunt maxima animi ægritudine, ut qui videret contemptionem divinorum sacramentorum movere ad indignationem bonorum datricem Dei benignitatem. Sed videte a misericordi Patrē suppeditatum tunc ei auxilium, et admiramini prudentiam. Eo enim tempore, quo oportebat cibum sumere eum, qui affligebatur, sacra veste se induens, proficiscebatur ad adytum : et per dexteram portam ingrediens, quæ ad reficiendum virum erant necessaria, suppeditabat, abunde ex se afferens : et deinde abibat, eum relinquens. Si quando autem venter, cui negari non potest, eum cogeret facere, quæ sunt requisita naturæ, ex alto rursus descendens, et eum ad secessum deducens et expectans, et eum postea manu capiens, restituebat tribunali. Idque non semel et bis in die faciebat, sed quoties evocatus erat ad hoc ministerium ab eo, qui graviter periclitabatur.

27 Hanc insatiabilem divini viri demissionem admirantes milites, et fieri non posse cogitantes, ut, qui supplex erat, caperetur, quamdiu justi manus eum regeret, improbum in eum struunt consilium, quod superabat omnem fraudem et astutiam. Clam enim per alium adytum collocant insidias, ut quando ex sacris adytis ovem Pastor traheret naturæ servientem, eam instar luporum raperent : quod etiam factum est. Nam cum Sanctus viri, ut solebat, curam gereret, et ad requisita naturæ eum duceret, ii, qui secure latebant in insidiis, per aliam portam irrumpentes, eum rapiunt, et ad regiam per vim trahunt. Postquam autem sceleratam infelicium machinationem in eum adornatam cognovit Pastor sanctissimus, ira et dolore arreptus, nulla utens dilatione,

D

AUCTORE
IGNATIO EP.
Psalmos Davidis exponit :

C

descendit reum
ad sacram
aram confu-
gentem,

E

ei cibum ad-
fert :

F

famulatur in
naturæ neces-
sitatibus :

per insidias
captum repe-
tit :

Resipiscentes
benigne susti-
net,

a
docet disci-
men inter
idola Ethnico-
rum et imagi-
nes sacras
Christiano-
rum.

C

Amos. 8. 11

b
simoniam
profligat :

AUCTORE
IGNATIO, EP
d
non restituen-
tes excommu-
nicat.

A tione, ad d Eleutherii aulam regiam (illic enim tunc forte contigit degere Imperatricem) accedit. Cum ii vero Patris adventum sensissent, et ejus præsenti-
tiam in ipsos futuram zelo plenam et instar acuti gladii suspicarentur, eum siverunt extra regiam, ne sermone quidem dignati. Ille autem videns suum ad-
ventum nihil sibi profuisse, Ecclesiasticæ pœnæ vin- culis omnes communiter alligat, pronuncians indig-
nos communione Christi sacramentorum, si ullo gravi damno afficerent eum, qui confugerat supplex ad ecclesiam. Cum hæc ergo tamquam ex Apostolica auctoritate libere dixisset, est reversus. Illi autem magistri linis adstricti, cum non possent effugere sacra retia pœnæ Ecclesiasticæ, de reo quidem non amplius habuere quæstionem tormentis, sed verborum solis examinationibus, de quibus agebatur pecuniis, trutinam exinantes, tamquam innocentem eum absolvunt. Talis erat in omnes vir divinus, divina vindicans ac defendens, et pro gregis ovibus periculum adiens.

a Hic zelus magnam Tarasio peperit invidiam, qua calum-
niam passus est, quasi pecuniariam cum labe Simoniacâ fecisset
ordinationem : quod verum non fuisse tradit Theodorus Studita
in epistola ad Stephanum Lectorem apud Baronium ad an. 787
num. 59, licet fateatur in suspicionem ea de re fuisse adductum
apud monachos. Ut ergo ad rem veniam, inquit, Quidnam fuit,
quod dissentire nos fecit a Tarasio? Fides? At quid palam qui-
dem Orthodoxus erat, sacra, Synodos sequebatur, et cum aliis
Patriarchis consentiebat, et maximum antea pro fide certamen
sustinuerat. Eorumne causa, qui ab hæresi redierant, suscep-
tio? At non ab illo hæc primum inventa, cum a sanctis Patri-
bus triplici modo suscepti fuerint... An ordinatio per pecunias,
quæ in depositionem necessario incurrit? Nec id prorsus ve-
rum est. Interim, ut post alia addit, zelotæ, qui tum erant, et
exacti, et Tarasio se conjunxerant, et cum eo consentiebant, et
subito post Synodum discessionem fecerunt ob susceptam, ut
ipsis visum est, pecuniariam ordinationem et alias quasdam
quæstiones. Verum, ut præmiserat, operæ diximus pretium
pacis studio cum eo concordiam retinere.... Et ubi quod offendit
suspicio est, melius est assentiri, quam pertinacem esse. Nec
vero ipsi vos de conscientia vestra deducimus : nec vos rursum
id exigite, ut nos de non manifesta nobis cognitione; quando-
quidem et persona et tempus et experientia conciliare solet
eos, qui de eisdem rebus non eadem sentiunt. Demum sub
finem testatur perseverasse Tarassii cum Romana Ecclesia com-
munionem : Manifestum est, inquit, cum Romanorum Antistite
Tarassii temporibus sacrificasse Apocrisiarios hinc missos et illius
fortasse cum Orientalibus. — b Sincerum ejus animum, quo hu-
jusmodi crimen penitus evellere studuit, indicat conscripta ad
Adrianum Papam epistola, quæ sub finem septimæ Synodi extat
Græco-Latina ex interpretatione Anastasii Bibliothecarii. In ea
post citata sacræ Scripturæ, Patrum et Conciliorum testimo-
nia ita perorat : Sic nos doceto, vir sacratissime, sequi di-
vinam Scripturam, et Evangelica, Apostolica, Canonica, et Pa-
terna præcepta. Obedimus enim verbis oris vestri. Super excelsa
conscende : exalta in fortitudine vocem tuam; abi in latitudine,
prædica cum fiducia, ut auferatur et in abolitionem veniat im-
positio manus, quæ per pecunias fit, etc. Nam ut sub initium scri-
bit, fraterna et summo sacerdotio decorata sanctitas vestra, jure
ad secundum Dei voluntatem, pontificalem ordinans pietatem,
opinatissimam habet gloriam. Græce. Ἡ οὖν ἀδελφικὴ ὑμῶν ἀρχιε-
ρωπὴς ἀγιοσύνη ὑπερβολὴ καὶ κατὰ θεοῦ βούλησιν προτανεύουσα τὴν νίκα
τῆς ἀγιοσύνης, διαβόητον ἔχει τὴν δόξαν. Eadem ita Græce legun-
tur et apud Theodorum Balsamonem inter sanctorum Patrum
Epistolas Canonicas, ab eo post Canones Apostolorum et Conci-
liorum editas, et tomo I Juris Græco-Romani a Joanne Leuncla-
vio collecti lib. 3, qui primus est Decretorum Synodaliū ab
Enimundo Bonafidio ante Latine redditus : ex cuius versione
partem hujus epistolæ edidit Baronius an. 787 num. 61 et 62, sed
ante num. 60 invecus in Theodorum Balsamonem, quasi is acer-
bissimus Romanæ Ecclesiæ hostis hanc inusta Simonis nota con-
temptibilem reddere voluerit; cuius injuriæ reus videtur Bone-
fidi aliusve ita interpretatus verba Græca supra relata : * Fra-
terna ergo vestra * sacerdotalis sanctitas, quæ non jure, nec ex
Dei voluntate Pontificale munus administrat, magna laborat
infamia, quam illius infidi interpretis translationem ita corrigit
Leunclavius : Fraterna ergo vestra sacerdotalis sanctitas, quæ
legitime ac secundum Dei voluntatem Pontificalem consecratio-
nem administrat, per celebrem habet gloriam. Gentianus Herve-
tus Balsamonis interpretes ita hæc habet : Fraterna ergo vestra sa-
cerdotalis sanctitas, quæ legitime atque ex Dei voluntate Ponti-
ficale munus administrat, per celebrem habet gloriam. Hæc
pluribus deducenda duximus, ut suspicio Baronii tollatur de hac
epistola nomine Tarassii ficta. — c Theophanes Indict. 13 anno
Imperii Constantini et Irenes 10, Christi 790, Augusta, inquit,
comprehensos homines Imperatoris, omnes diris verberibus
cæsos et tonsos una cum Joanne Protospatario et bajulo ipsius,
cui Picridius cognomentum, ad remotos Imperii fines usque in
Siciliam relegavit exules. De hoc Joanne intelligenda hæc arbi-
tratur Baronius anno 789 ubi hanc historiam refert num. 3, 4
et 5. — d Palatium Eleutherii Irenen Augustam ædificasse, in
eaque et multas pecunias abscondisse, et a filio Constantino solo
regnante collocatam esse mense Decembri Indict. 14 anno Chr. 790,
tradit Theophanes. Eandem Imperatricem iterum declaratam
Indict. 15, die 15 Januarii, anni Chr. 793 idem asserit Theopha-
nes.

epistola
S. Tarassii ad
Adrianum
Papam,

ejus zelum
laudat.

* Baronius
Fraternitas
* Baron. etc

Eleutherii pa-
latium.

CAPUT VII.

S. Tarasius fortiter Imperatori resistit, legiti-
mam conjugem repudiare, et cubiculariam
ducere volenti.

Cum autem et leges accurate teneret, et in omni genere canonicæ rectitudinis esset exercitatus, quæ universo communi incidebant lites, judicabat, et acutissima coge-
bat prolata sententia eos inter se convenire : non pauperis, qui in jus vocabatur, flexus misericordia : neque quidquam personæ divitis gratificans : sed in omnibus juris, indeclina-
bilem servans distributionem, non dabat locum iis, qui volebant proximo facere injuriam. Sed forte legum quidem rectam et nusquam propendentem conservavit trutinam, despexit autem jura, quæ præclare statuuntur a canonibus? Minime : sed cum sciret legum severitatem, canonicæ auctoritatis in multis esse sororem et consortem, ut prudens Judex hanc cum illa contemperat, et ostendit esse legitimam canonum accurationem in iis, quæ cano-
nice corriguntur : legum vero rectitudinem in iis, quæ legitime aguntur, canonicam obsignationem. Quod autem non prodiderit hoc Dei et divinum præ-
ceptum, sed ex æquo canonem servaverit et legem, non est obscurus testis, quem est consequenter adductura oratio.

29 Dictus fuit a Imperator Constantinus juvenis, desistente matre Irene a conjuncta cum illo rectione imperii, et solus tenebat clavum administrationis. Qui cum esset alioqui bonus, non omnino autem firmiter tenebat, quæ ad puram et synceram fidem pertinent, et quod juniorum mentibus sæpe solet usuvenire, elatus vana sui persuasionem, quod sibi videbatur, existimabat justius scriptis legibus. Is aggreditur infirmare leges, et quod a Domino dictum est in Evangeliiis, patrociniū utens suæ potentiae : et cum statuisset a sua b conjuge facere divortium, et c aliam in animo haberet extollere ad Imperii altitudinem, juvenis adornat facinus indignum sua potestate. Id autem fuit mortiferæ insidiæ, a con-
juge Imperatrice ei paratæ. Affirmabat autem id esse venenum, quod cum potu haustum, mortem simul attrahebat. Quod quidem conabatur probare et cuilibet persuadere, ut putabat. Putabat enim fieri non posse, ut fides sibi non haberetur, cum esset Imperator et verba faceret apud eos, qui subjecti erant ejus imperio. Nullus vero persuadebatur, nisi qui gratificans Imperatori, propter gloriam in animum inducebat justo jus adimere.

30 Postquam autem excitata fama hoc transmi- sit usque ad atria Ecclesiæ, et nefaria actio perve- nit usque ad aures Pontificis, id eum reddidit valde dubium et perplexum; dum apud se cogitat, quo- modo se armaret adversus hanc decertationem, et in ipsum Imperatorem, rei bellicæ peritissimum et fortissimum pugnato-
rem, ex pharetra et arcu telum jacularetur, jam olim honoratus sacerdotali horum omnium nuditate. Cum hæc apud se magnus mente versaret Tarasius, et pararet se ad congregiendum cum Imperatore, et decertandum armis sacerdotali- bus; ecce quidam ex iis, qui gerebant magistratus, ab Imperatore instructus, renunci-
ans quod factum ac comparatum inaniter dicebatur veneficium, acces- sit ad gnomonem castitatis : cumque id quam po- tuisset accuratissime et subtilissime contexuisset, om-
nia esse verissima, et quæ nullam admittant calum- niam, affirmabat : et ut consentiret, ut Imperator pos- set venire ad secundum contractum matrimonii insta- bat. Hæc cum dixisset, expectabat ut de iis respon- sum acciperet. Cui, cum ex imo suspirasset et lacry-
mabiliter subrisisset, Sanctus respondit : Si hæc, ut

Levit. 19.

In causis
Ecclesiasticis
dirimendis
æquissimus
Judex.

E

a

Matth. 5. 32

b

c

Constantino
Imperatori
legitimam
uxorem repu-
diare volenti,

F

fortiter resis-
tit :

A ut tu dixisti, cogitavit Imperator, et carnem divina lege conglutinata, et quæ una cum ipso facta est, statuit excindere, nescio, quemadmodum feret gravissimum, quod in eum a gentibus inferendum est, probrum? aut quemadmodum ejus potestas gregem coget ad temperantiam, et fornicationem puniet et adulterium, cum ipse sit tam turpium convictus flagitiorum? Nam etiamsi dederimus fide digna esse, quæ a te adducuntur, et esset mulieris evidens maleficium, sic etiam oporteret id cavere propter reverentiam vocis Domini, quæ dicit: Qui dimittit uxorem suam, præterquam propter fornicationem, mœchatur. Quemnam autem imperio excellentiorem sibi societate matrimonii voluit conjungere, quæ ad tantum processit flagitium? Sed hoc ideo prætextitur, ut honorabiles nuptiæ et torus immaculatus violetur: introducatur vero dedecus fornicationis, et germanum semen fiat adulterinum, et alienet id, quod est cognatum, introducto furtivo et turpi concubitu. Hanc ergo a nobis et iis, qui sunt nostri similes, accipe responsionem, et aperi iis, qui miserrunt. Non enim cedemus iis, quæ a te jactantur. Mortem potius et gravia subibimus supplicia, quam in rebus ejusmodi ei ullo modo velimus inservire. Audiatur Imperator nos huic improbabili consilio non esse parituros.

B 31 His verbis cœlestibus attonitus is, qui Imperatoriis serviebat responsis, vultu tegens tristitiam, venit quam citissime ad eum, qui miserat, eorum, quæ ille sperabat, nihil quod ei esset cordi, omnino afferens. Postquam autem sacrosancti Pastoris constantiam vidit Imperator quercu esse firmiorem, quæ ab impetu ventorum non concutitur, in admiratione habuit, quod factum fuerat, timens, ne inclyti Patris mens inflexibilis nullo strepitu terreteretur. Rursus ergo mittens, jubet adesse Sanctum, credens, si coram adfuisset, fore ut se submitteret potestatis austeritati. Cum ergo venisset in regiam et ad ipsum Imperatorem, et cum eo de more condisset, habens secum senem illum *d* Joannem, quem, cum in synodali versaretur expositione, admonuit oratio fuisse legatum diœcesis Orientalis; multisque salutaribus admonitionibus apud Imperatorem esset usus Princeps Pastorum, et non persuasisset: erat enim, ut est in proverbio, hydram scindere, eum a lapsu liberare, qui jam suis instar volutabatur in fornicatione. Impulsus enim ab impudentia, his verbis usus est ad Pontificem.

C 32 Ego quidem id, quod jam pridem mihi accidit, ad vestram retuli Sanctitatem. Nihil enim te volui celare, affectionem ac benevolentiam Patris in te indicans. Porro autem nunc quoque per eam linguam imperatoriam, statui clarius agere meam causam. Meo enim imperio insidiantem, quæ non ex Deo mihi unita fuerat, adjutricem, cum lex aperte jubeat, quin ab ea possim divertere, nemo contradicet. Nam cum sint manifesta crimina, aut mors eam excipiet: aut, quod est benignius, per totam vitam aget pœnitentiam. Non enim ad quempiam ex vulgo erat transiturum, quod ab ea adornatum erat, scelus: sed ad germanum conjugem, et fidelissimum Imperatorem, et gentibus terribilem, et ad universum orbem terræ pervasurum erat maleficium. Quo quid esse potuerit periculosius et magis horribile, adeo ut ipsa deinceps possit ad nullam confugere defensionem. Est enim privata omni oratione, et quæ ipsam commendare possint, probationibus ut quæ argumentorum, quæ evitari non possunt, habeat contra se veritatem ad perfectam condemnationem. De cetero autem vocat tempus, ut ipsa letiferæ potionis venena aperiatur: ut cum vestra sancta videatur Paternitas sceleris magnitudinem, id certum habens et exploratum, non amplius dubitet, neque

ullam expectet moram aut temporis dilationem: **D** sed quamprimum eam jugis subjiciat canonicis, et persuadeat ei vitam eligere quietam ac monasticam, si velit eam manere inter vivos. Nam cum hoc maleficium sit mihi positum ante oculos, fieri non potest, ut cum ea amplius servem jura conjugii, aut amice amplius cum ea jungar et fœdus ineam. Nocentem enim, ut dicit proverbium, Deus quoque persequitur. Innuit ergo, et allata sunt vasa vitrea cum liquore turbido curiose composito ad falsam accusationem: quæ ante faciem ejus et magni Patris statuerunt, qui afferebant, quibus dicebat conjugem vel mortem ei esse machinatam, vel mentis emotionem.

E 33 Videns ergo magnus Tarasius iis, qui nequam conveniebant, nexibus captum Imperatorem, et falsi labyrinthis involutum, ut evadere non possit, labi in peccati periculum, sacerrimum telum infigit in ejus corde, sic dicens: Ne moveas, o Imperator, arma surda adversus Dei leges, neque propter horum transgressionem, clanculum contra milites. Est enim imperatoriæ potestatis indicium, omnia cum libera facere conscientia, et nihil tectum ac dissimulatum mente agitare adversus eum, qui dedit coronam, et maxime evertendo divinum ejus mandatum et voluntatem. Neminem enim latet, nullum intercessisse scelus ad ea, quæ nunc nefarie struuntur adversus Imperatricem, et quæ eam volunt subicere maleficorum veneficiis, et affirmant eam machinatam esse mortem Majestati tuæ incomparabilem. Quis enim ut prius dixi, glorians specie juventutis comparari potuerit cum tua pulchritudine, ut a fraude inescata tibi venenum præberet muliercula, et se ab ea, quæ est in te, abduceret amicitia et germano ardore? Quisnam apparet majori glorians excellentia, quam vestri imperii *e* quadruplici purpura, quem oculis et nutibus plectum summæ vestræ prætulit dignitati? Quis contra adversarios in tot præliis se tam præclare gessit supra vestram plusquam Davidicam fortitudinem, ut ab ipsa amaretur plusquam tua imperatoria dominatio? Non est, non est ita. Fuerunt hæc inventa et excogitata, ut prætenderentur ad omne vitium: proposita, ut labem inurant sceptro imperii, parabolam in gentibus, et motionem capitis in populis vos ponere graviter urgentia. Propterea legitima jura vestræ conjugalis et imperatoriæ unionis non audemus dissolvere, Dei legislatoris timentes sententiam: neque verbis, quæ spectant ad accusandam tuam conjugem credere sustinemus, etiam si mille mortibus et tormentis subjecti fuerimus, ut qui sciamus, diuturna inflammatione teneri tuam affectionem in mulierculam illam fornicatricem. Quin etiam hoc quoque notum facimus coram Deo in primis honorandæ tuæ purpuræ, quod intra cancellos incruentæ mensæ, in qua sacrificium magnæ hostiæ Christi venerabiliter peragitur, non sinemus amplius nobiscum vestram ingredi potentiam, ne nos quoque audiamus, quod in execrationibus jam olim dicitur ad Sacerdotes: Calcarea atrium meum non adjicietis. Hæc Tarasius, qui primi Pastoris Christi oves regebat spiritaliter, cum coram Imperatore pronunciasset cum cordis contritione, orationem conclusit silentio.

F 34 Prædictus autem Joannes, cum ipse quoque ad Imperatorem multis esset usus admonitionibus, sustinuit maximos fluctus ignominiae ab iis, qui Præturæ dignitate gloriabantur et honore Patricia-tus: qui etiam minabantur se ense adacturos per intestina senis, ut qui imperatoriæ potestati verba expueret contraria, et non cito acquiesceret voluntati Imperatoris. Cum autem firmam et stabilem manere utriusque sententiam, Imperator his verbis sensisset et minis, fervente ira incensus, et sciens se non

D
AUCTORE
IGNATIO, EP.

*prætexendo
venenum sibi
ab ea para-
tum,*

*refutat; exco-
gitatum cri-
men osten-
dens:*

e

*eligit millies
mori quam
divortio
assentiri:*

*excommuni-
cationem
Imperatoris
minatur:*

*cum Joanne
Synkello*

*adversa
patitur.*

Matth. 8. 32

*Imperatorem
evocatus adit,*

d

*ni divortium
concedatur
mortem
Augustæ
minantem,*

A non posse contra hæc dicere, jussit eos a se expelli, victores sine vibicibus, et Martyres, quod ad se attinet, proclamans corona redimitos. Quid hoc abest a Joannis miraculo? Ille enim Herodem, qui post mortem fratris ejus sponsæ insano amore tenebatur, arguit; hic autem, cum adhuc esset superstes uxor Imperatori, et cum ea ornata esset imperii diademate et deinde expulsa esset, non ferendum esse ratus quod factum fuerat, fuit convenienter Psalmographo, ad matutinum acutissima reprehensio, etiamsi cribro ut dicitur, hauserit, et acinum inflarit, cum saucia esset et perfluere mens Imperatoris.

35 Etenim cum statim eam, quæ sibi matrimonii jure conjuncta erat a se amandasset, et ab imperatoria aula alienasset et *f* privato habitu et loco eam circumscripsisset, a tempestate et caliginoso illo salo, quod subierat animo, destitit, per separationem a germano suo membro. Cum vero volutaretur in cœno introducti illius concubitus, et maxima vi ei allata, crebro Pontificem incitasset, ut ejus vertici contexeret coronam tenebrosi illius et occulti contractus, non fuit quod volebat assecutus. De cetero autem huc obibat, quærens *g* Sacerdotem, qui coronam contexeret, ut turpem illum celebraret hymenæum.

b a Indictione 14 mense Septembri annus Constantinensi solius regnantis capit numerari, ergo anno Chr. 790. Legendus de ea rerum apud Constantinopolitanos perturbatione Theophanes. — b Primo desponderat Rotrudim filiam Caroli Magni ex Hilgedarde prima ejus uxore, ut dictum in hujus Vita 28 Januar. cap. 6. Ea tamen minime ducta, sibi junxerat puellam ex Armeniacis, nomine Mariam ab Amnia, et consummaverunt nuptias mense Novembri indictione xii, id est anno 788. Ita fere Theophanes. Hanc cepit paulatim odio habere ac velle repudiare. — c Theodoten cubiculariam. — d num. 19 dicitur Syncellus. — e Quartus in sua familia consequenter imperabat, post patrem Leonem, avum Constantinum Copronymum et proavum Leonem Isauricum. — f Coegit eam, inquit Theophanes, ut monacha fieret: quam cum inflexit, totondit Indict. 3 mense Januario anno Imperii 5, Christi 795. — g Michael monachus in Vita S. Theodori Studitæ, ait repertum esse Presbyterum quemdam, Joseph nomine, gradu vero Oeconomum Ecclesiæ, qui plus illo (Tarasio) sapiens, divinaque omnia contemnens, illicitarum nuptiarum, quod minime debuit, lenonem se præstitit, initiatoremque et conciliatorem conjugii, obsequentem se per omnia Imperatori præbens, vir fide servus æque ac voluntate. Et sic secundum Theophanem Augusto mense coronavit Imperator Theodoten cubiculariam in Augustam, et desponsavit eam inique. Dein anno Imperii suisexto mense Septembri Imperator Constantinus cum Theodote nuptias in Palatio S. Mamantis celebravit. Is erat annus Christi 795, Indict. 4 cepta. Quo non animadverso tertiam indictionem hic legi debere ratus est Baronius num. 41. Ita idem Theophanes ad annum Imperii Constantinensi et Irenes septimum mense Septembri adjungit initium Indictionis decimæ. Et primo anno Imperii Constantinensi solius mensem Septembrem cum Indictione decima quarta statuit.

CAPUT VIII.

S. Tarasii patientia in adversis: admonitio ad Clerum de frenando illicito sensuum appetitu.

*E*t de Imperatoris quidem in infirmando præcepto recusatione, et divini Patris forti ac generosa constantia hactenus. Neque enim fas est res illius ulterius mandare monumentis litterarum, quæ iis, qui audiunt, nullam afferunt utilitatem. Hoc autem oportet commemorare, quod a tempore illius lapsus Imperator magnum oppressit Tarasium multis tentationibus, ei adhibens custodes, qui nomine quidem usi sunt a Syncellorum, moribus vero longe aberant a pietate. Quos nisi assumpsisset, et nisi per eorum oculos transiisset, non licebat cuiquam ad divinum et sapientem Pastorum Principem accedere, et ea quæ videbantur eloqui. Taceo, quantam Imperator ostenderit crudelitatem in eos, qui illi appropinquabant, et eum observabant germana servitute, plagis afficiens et condemnans exiliis nulla juxta de caussa, studens cum dejicere a cura rerum divinarum, et tentans eum afficere tristitia. Ille autem, forti ac constanti excelsoque et infracto animo ea, quæ accidebant tamquam quæ erant utilia reputans, graves illos Præfectos, tamquam Ægyptiacos operum exactores, sustinuit, et in omni tentatione et labore se *b*

probum esse ostendit, adamantina Jobi ratiocinatione tamquam armis munitus, et illius inexpugnabilem imitatus patientiam, adeo ut ignave verbum insipientiæ e labris suis numquam emitteret. Neque enim habebat humilem et abjectum animum vir ille justus in iis, quæ accidebant, sed virtutibus sublimem et excelsum, et Pontificalibus canonibus et legibus pulchre erectum, et plane expertem omnis limosæ nequitiae.

37 Divino enim sermone nutritus, et omnem sensum irrigans nitidis et sacrosancte scatentibus fluentis, docebat habere oculum videntem omnem rectitudinem, et declinare theatralem omnem ostentationem, eum coercendo, ne circa res externas vagaretur. Multos itaque ex iis, qui erant in sacris, qui equorum certaminibus mirandum in modum delectabantur, repressit, et ut se domi continerent, cum hæc fierent, sibi que et divinis Scripturis attenderent, admonuit: et ut nullam turpem et ab honestate alienam auditionem omnino admitterent; Davidicis vero fidibus portam aperirent, et iis magis delectarentur, ut quæ graves sermones et animæ utiles continerent, quam indecoris et inhonestis canticis, quæ canuntur cum tympanis et tibiis, persuasit. Omnem autem rerum suavium odoratum, qui mortem attrahit, admittere dehortabatur: eum vero, qui conservabat suaveolentiam Apostolicam, festinantem ad odorem unguentorum Christi, maxime attrahere adhortabatur, et vociferari illud sponsæ, quod in Cantico canticorum ad sponsum præclare canitur: Sanciata caritate ego, et curram ad odorem unguentorum tuorum. Aversabatur autem mortuas et maleolentes non sanæ doctrinæ abortiones, ut, quæ essent caussæ tetri odoris malæ opinionis, hoc enim ante alia omnia præcipiebat, declinare asperas vias hæresum: simul vero ferri citra errorem cum sulci axibus Ecclesiasticis, congruenter divinæ admonitioni proverbii. Tactum autem, qui est necessario minister gustus, cohibebat frænus legis spiritalis, ut rationis particeps attingeret alimentum et cibos salutare, et perpetuum animæ præberet epulum: ex quo accedit concoquens distributio eorum, quæ intro aggregantur immaterialiter: et excernitur omnis superfluitas malæ habitudinis, quæ dissolvit locum animæ.

38 Sed quis in his tam se recte gessit, aut melius castigavit eorum repugnantias, quam pura et reverenda Tarasii conscientia? Quis eo in divinis fuit frequentius occupatus? Numquam enim dedit otium auribus, quando vocabat tempus precationis: sed ipse semper sua sponte prompte accedens, Deo abunde offerebat primitias divinorum hymnorum, tamquam fructuum oblationes: et neque eum retardabat aut emolliebat socordia, nec quæcumque accessisset multitudo curarum publicarum, abstrahatur a precibus: sed cum suo tempore numquam deesset precibus, rerum externarum turbam suscipiebat. Sic in divinis mysteriis initiatus, et sic pulchre sacra peragens mysteria, vir unus cognoscitur ex iis, qui post gratiam, et ex iis, qui in gratia et ante gratiam refulserunt in Ecclesia.

a Syncelli proprie domus cellæque Patriarcharum consortes sunt, convictus eorum participes, secretorum conscii, individui in rebus omnibus socii, directores et consilarii, κελία etiam conclavia Episcoporum dicebantur, imo et Imperatorum. Ita apud Codinum cap. 5. de officiis Constantinopolitanis num. 30 πρὸ τοῦ τῶν βασιλέων τοῦ κελίου αὐτοῦ ἐξέλθον, ὁ πρωτοβεστιαρίτης ἐνίσταται ἐν τῷ τρικλινίῳ. Priusquam Imperator ex suo conclavi exeat, Protovestiarites in triclinio versatur, Saepè Syncelli plures erant: quod etiam nomen aucupabantur, etsi in Patriarchio non habitarent, modo Patriarchatum expeterent, aut Sedem aliquam Metropolitanam: ita Romanus Argyrus apud Cedrenum tres Syncellos fecit Metropolitanas: cum quibus de superiore loco occupando contendebant Syncelli. De eis plura legi possunt apud Gretserum et Goarem in Notationibus ad caput 20 Codini. — b Michael in Vita S. Theodori Studitæ ait, Tarasium non habuisse tum ulciscendi auctores facultatem, temporis injuria, quæ vellet agere non permittente: imo debuisset de summo jure nonnihil remittere

D

dolet frenare oculos

aures,

odoratum.

E

Cant. 1. 3.

tactum:.

facta dictis æquival.

Syncellorum dignitas.

Prudens dissimulatio cum Imperatore,

A remittere, vesano Imperatore minante se majorum exemplo sacrarum imaginum hostem fore; nisi quod animo conceperat, peragere sinceretur: *et laudat sapiens consilium, et alta mente, qualis ejus fuit, dignum. Verum S. Plato Sacudionis Abbas apud Theophanem*, abscedit se a communione Tarasii Patriarchæ, quod Imperatorem in communionem recepisset. *Tunc, ut scribit Baronius num. 46*, gravis angustia premebat animum Patriarchæ, cum vereretur ne nimis exasperando animum Imperatoris, et ab Ecclesia removendo, eum faceret fidei Catholice desertorem: adhuc recentia Ecclesiæ vulnera, et vix obducta erant per Concilium ejus opera celebratum Nicææ adversus Iconoclastas: adhuc vigeant hostes Ecclesiæ: erat ipse adolescens animo mobilis et instabilis, et hæreticorum parentum mala propago, perfacilisque ut levi statu in hæresim præceps impelleretur: hæc, inquam, et alia hujusmodi alto mentis consilio versans Tarasius, sic erroris redarguere voluit Imperatorem, ut tamen eum, licet ea poena dignum, noluerit ab Ecclesia separare. *Hæc Baronius, qui per hæreticos parentes non intelligit matrem Irenen, sed patrem, avum, proavum. Atque ita Tarasius, teste S. Theodoro Studita, post obitum Imperatoris se apud Platonem purgans, cum eo est communione conjunctus. Coluntur S. Plato 4 Aprilis, S. Theodorus Studita 12 Novemb.*

CAPUT IX.

Comparatio S. Tarasii cum Confessoribus et Martyribus. Utilitas sacrarum imaginum, contra Iconoclastas.

Et ut nobis certa via et ratione procedat oratio, et regula collationis procedat immobiliter, evestigio ordinem accipiat comparatio. Etenim eos, qui in sanctitate et actione et contemplatione pulchre sunt educati, et qui erant propemodum carnis expertes et sanguinis, nihil amplius quam se habere sinebat, nisi quod seorsum in spe habitaverunt, et in solitudine et solos seipsos exercuere: aut quod cognoscantur etiam servasse pauciores: reliqua autem virtutis privilegia, partim quidem ab eis sunt neglecta, partim vero longe ab eis abfuerunt. Martyrum autem eximiam et incomparabilem fortitudinem, et generosissimam phalangeam, quæ ad sanguinem usque restitit peccato, corporaque et animas propter Deum prodegit, non ad tribunal se sistens tyrannicum, in stadiumque et arenam decertaturus prodians est imitatus, et erexit trophæum veritatis: sed eos, qui hæc et his majora sustinuerunt, desiderans, et miris extollens laudibus, et coronans veluti quibusdam victoriam significantibus verborum diadematibus, et eorum salutare ad Deum reverens intercessionem, et vocans ad auxilium paratam scripturam et librum, se sua sponte offerentem in sacris templis, honorifice descriptis eorum certaminibus, posuit: ut iis, qui viderent, aperiret vestibula compunctionis, et athletas induceret, eorum zelo accensos, ut similem, si tempus vocaret, beatam arriperent decertationem. Res enim ejusmodi scit conciliare oculos, qui est bonum argumentum consecutus, et auditum præcedere. Ipse enim secundum honorem post visum est adeptus, et cum oculis absque expositione eorum, quæ sunt subjecta, figuras accipiat evidentes, auditus semper secundum locum tenet, ut dixit quidam sapiens.

40 Quis enim coloribus expressum videns eum, qui decertat, et ignem despicientem, et nube flagellorum circumdatum, et in his Creatori confidenter spiritum emittentem, non calidis circumfunditur lacrymis, et suspiriis ac gemitibus compungitur? Quis eum, qui se exiit ad gravia cruciatum et suppliciorum genera, et postremo tortus fuit, adspiciens, non cordis contritione pectus tundens recedit? Quis eum videns, qui pro Christo se tradidit lictoribus, compedibus manicisque et fidibus constringi, et deinde fortiter expirare in suppliciis intolerandis, non admiratur patientiam, invictamque excelsi animi virtutem et fidem? Quia lium spectans, qui, ne aliquod verbum emitteret indignum pietate, et in lateribus et in dorso laniatur, non emollescit commiseratione? Quis non impletur admiratione, et quatitur timore, quando videt eum, qui pro fide patitur, omnia membra sua distribuentem; dum scinditur, et ad Dei sa-

crificium et oblationem ea secrevit, quæ usque ad musculos femoraque et talos et tarsos dividuntur immisericorditer, non admiratur laboriosissimam in decertando patientiam? Quis eum adspiciens, qui leonibus objicitur devorandus, et dentibus eorum molendus, et veluti cœlestis panis mensæ cœlesti conspergitur, non est intelligentia particeps illius martyrici spiritualis convivii? Quis eum contemplans, qui acerba catena propter Deum exagitatus, et in altum sublatus, et loris ac stutinis vibices habet extentas, et tandem gladio mortem subit, non seipsum omnino cordis contrahens contritionibus, convertitur ad gratam Dei glorificationem? Quis eum videns, qui rectus in ligno vincitur, et cujus exinaniantur intestina frequentibus ictibus flagellorum, et qui diuturnam illam sustinet in ligno perpersionem, et sine visceribus ingrediens, funebrem quamdam saltat saltationem, non divino telo in corde sauciatur, tabernaculumque et templum pietatis efficitur? Quis eum videns, cui caput tyrannica propter Christum fuit imputatum sententia, et qui omne genus fluctibus seorsum fertur a reliqua cymba corporis, et nutu divini auxilii ea unita et per mare tamquam per aridam recto itinere ingredientia, etiamsi duritie cor habeat fluctuans, non statim venit ad portum tranquillitatis spiritualis? Quis eum, cujus unguis arundinibus acutis perforantur, et qui in bullientem picis lebetem præceps immergitur et rursus emergit, et gladio hostiliter consummatur, adspiciens, non manus ad Deum sustulit, et non optavit deinde talem experiri cruciatum? Quis eos, qui gelu hyberno et aeris algore concreverunt, et nudi decertant, attente considerans, et qui crurum sustinent fractionem, et cum ardentes carbones naturæ robore effugerint, in fluviorum fluentia mittuntur eorum reliquæ, non desideravit eos habere Patronos, et precibus attrahere eorum acrem et dignam defensionem?

41 Hæc autem videris non solum fieri in masculis, sed etiam in foeminis, quæ paribus decertant certaminibus, et equuleorum et rotarum et ceterorum tormentorum nullam ducunt rationem. Quis enim hæc fieri adspiciens in mollissima natura, si veluti litteras attendens, legat colores, non muliebrem abiciat timiditatem, et fiducia indutus, non autem temeraria audacia, et ad Deum funebrem canat laudationem, et aperte pronunciet beatam hanc invictam fortitudinem? Quis videns immaturorum puerorum ætatem in asperrimis doloribus tamquam in aquis innatantem, et tamquam lac coagulatum, emulsum ex uberibus fidei, et omne genus tormenti et supplicii simul ferentem propter Christum, non conjecerit hoc esse opus divini auxilii, quod et muliebrem imbecillitatem virtute virili fecit robustiorem, et impuberem ac puerilem imperfectionem ostendit spiritu ac sensu esse mutatam in senilem vetustatem? Quis Theclam et Stephanum, qui primi post Christum athleticam portam aperuerunt Martyribus, hunc quidem videns lapidibus appetitum, et occisorum per precum intercessionem apud Deum curam gerentem; illam vero et ferarum sævitiam despicientem, propter suam non fictam in Christum, quem desiderabat, caritatem; non statim discit non male precari inimicis, sed tamquam benefactoribus eis gratiam referre, et adversus omnem belluinam et amentem decertare hæresim?

42 Sed transeo ad Deum meum et Dominum, qui Martyr est appellatus, et fuit posteris dispensator victoriæ: quem in ligno cernens clavis affixum, et spongia aceto et felle potatum, et latere lancea punctum, et ex eo vivifica fluentia emittentem, horreo et a me discedo, honoreque ejus investigabilem et stupendam sui demissionem, ejusque admiror summæ

D
AUCTOR
IGNATIO, EP.

B
Sanctitatem
assequitur
Confessorum:

Martyres in-
vocat Patro-
nos.

Acta eorum in
templis pro-
ponit.

et incitantes
ad virtutem
imagines
erigit.

E

maxime Vir-
ginum

et puerorum,

F

AUCTORE
IGNATIO, EP.
et Christi Re-
demptoris.

A summæ malorum tolerantia pelagus. Etenim propter clementiæ magnitudinem, et ineffabilem misericordiæ bonitatem, cum accepisset carnem ejusdem, cujus nostra, essentiæ, nequaquam se esse Deum inficiatus, verbo quidem veritatis, a verbi ministris atramento colorato, ut licet, annuntiatur: re vera autem coloribus ab ipsis et eorum asseculis circum-scribitur et depingitur, non crassæ materiæ commiscentibus simplicitatem et formæ vacuitatem: neque enim circumciditur, nec subit affectionem: sed quod sua natura cerni potest et contrectari, quam optime depingentibus et circumscribentibus. Quamobrem tota anima, corde et cogitatione, quæ sunt ab eis decreta, tuentes et amplectentes, et qui ex Deo sunt mentis nostræ gressus ab eo apertissime habentes dilatatos, magno studio contendimus ad excipiendam, et ut fas est, adorandam Christi imaginem et ejus perpersionem, et ad nos exhibendos dignos Sanctis, qui fuerunt a seculo. Quomodo ergo non ex his bonus efficitur aliquis, etiamsi cor habeat sententia lapideum? Quis non reveretur coloratam picturam, quæ fert exempla pietatis, per quæ doceri possunt veteres res gestæ, mundi ortus, legisque et Prophetarum, senemque et antiquam efficere cogitationem? Per quam accedit meditari divina et magna gratiæ miracula, quæ ad Dei gloriam inducunt spectatores, qui omnia fecit in sapientia, et suos servos per suam in ipsos benevolentiam, maximis ex-tulit honoribus: et propterea aperte voluit eos depingi ac describi, et eorum memoriam esse perpetuam in nostris cordibus. Quodnam ex his unquam damnum ad animam redierit? Quisnam autem non potius ex iis accepit utilitatem? Quis ex crebra ac diligenti eorum consideratione non perpetuam comparavit memoriam salutis conciliatricem?

43 Dic mihi enim, qui infamis et ignominiosæ partis ordinem laudas, o hæretice, neque enim didicisti honorare, quod est dignum honore; qui idolis et venerandis imaginibus lubenter eandem tribuis ignominiam, quando profani et sancti scies differentiam, et iis, quæ ex illis deducuntur, tribues id quod convenit? Est enim proprium legis et eruditionis, sancta discernere a profanis, et immunda a mundis: quomodo rursus est iniquitatis et inscitia, quæ inter se pugnant, simul cogere, permiscendo et confundendo omnia. Si enim Jovem cum Servatore comparans, in eo quod venerabiliter exprimat effigies, hoc affirmas sine omni distinctione: numquid contumeliam et dedecus, quod Jovi, qui falso dicitur, tribuis, sanctæ quoque Christi formæ inures? Audi vi enim te inania quædam hujusmodi adducere ac blaterare, et iis, qui a Christi vocantur nomine, et Trinitatis gloriæ cultum, honorem et solam latriæ adorationem invisibiliter et canunt et tribuunt, intentare crimen idololatriæ, et maligne miscere, quæ non possunt inter se convenire. Non das differentiam imaginis Christi et simulacri Jovis? Non honoras Christum, quod sit ejus exemplar venerandum, et Jovem abominaris propter execrandam ejus libidinem atque petulantiam? Non Christum Deum pronuncias, ob sanctitatem ejus incomparabilem, et quæ expressa est per materiam, ab antiquis honoratam, Deum et hominem referentis imaginis admittis similitudinem; fabulosum autem illum parricidam, et ejus, quæ a divinitate excidit, effigiem transmittis in profundum, in qua ipse patris sui, quæ absciderat, verenda est jaculatus? Næ tu Christum Servatorem habebas propitium, qui materiali Sanctorum expressa delectatur effigie, odio autem habet satanæ et improborum ejus satellitum abominationes: qui cum vident Christi et ejus servorum erectas imagines, evertuntur, ingemiscunt et deflent, et adversus eos, qui hæc lubenter faciunt, strident

dentibus, et pulverem excitant calamitatum. His encomiorum verbis excitans Tarasius, et in tabulis honorifice insculpens ab eis pro Christo suscepta certamina et pericula, eorum insistebat vestigiis, etiamsi manserit sine vibicibus, non autem eos a tergo sequebatur.

CAPUT X.

Comparatio S. Tarasii cum Apostolis et Patriarchis.

Videamus vero, an etiam contenderit cum iis qui erant in gratia. Nam cum Verbi discipuli, mentis in Magistrum immutabilitatem, per divinam ostenderent confessionem, ipse quoque eam servavit integram et inviolabilem a materno utero, et factis ipsum verum Deum prædicans, qui ex Maria in ultimis temporibus, et ex Patre ante secula est genitus, æqualem Patri, quod attinet ad ejusdem gloriæ virtutem Divinitatis. Sic cum Philippo et Thoma decretum protulit, Dominum et Deum Christum dicens, non palpatis, quæ clavis confixæ fuerant, manibus, neque quæsitis, quæ per lanceam factæ erant, punctationibus. Quamobrem beatum quoque finem aperte accepit per fidelem et ferventem confessionem. Sic Zebedæi filium secutus est, qui appellatus fuit filius tonitru: propterea quod aperte meminit in principio Verbum esse, et apud Deum esse: et erudiens effecit alios spiritu Apostolicos, propterea quod Evangelistarum divinitus inspiratum instrumentum, ut quorum voce mundi salus resonet, in Ecclesiis, quæ erant ubique terrarum, coloribus expressum materialibus, convenienter divinæ et paternæ traditioni jussit: ut mens compuncta per evangelicam sacramque effigiem et sanctitatem ad Deum, qui hæc eis inspiravit, multifariam honorem transmitteret, et efficeretur receptaculum venerandarum auditio-num. Andreae vero, qui fuit vocatus primus ex Apostolis, adeo fuit propinquus et conjunctus germano vitæ instituto, ut a habenar ejusdem pastoralis cathedræ, post tot secula, sed numero valde multiplicatæ acceperit, et ad metam cœlestis cursus gregem per virtutem deduxerit, et victoriæ eis caussa fuerit contra adversarios. Paulo autem fuit colligatus in eo, quod in docendo primas partes obtinuerit. Totum enim mundum verbi nexibus inclusum intra decreta Ecclesiastica, sapienter efficit populum Deo acquisitum et regale sacerdotium. Petrum vero, quod multorum patrum summus sit appellatus, et quod ei creditum fuerit ligare et solvere, quæcumque sunt vinculo digna et solutione, abunde expressit. Cum Præcursore convenienter quidem ei, qui ab ipso fuit prædictus, et dixit majorem Joanne non surrexisse inter natos mulierum, non audendum est eum in multis conferre, nisi solum in acri et præfracta libertate reprehendendi, zeloque qui reprimi non poterat, affirmandum est non procul abfuisse Tarasium.

45 Ut autem eum quoque videas merito sequi eos, qui floruerunt ante gratiam, hinc scies. Cum divinitus moto cœtu Prophetarum conspiravit divino spiritu inspiratus: quandoquidem illi quidem populo qui Duce Mose per mare rubrum nuper fuerat a dura servitute liberatus, et ab insano cultu idolorum admirabiliter transierat, post divinum illum Dei contemplatorem, salutare portus divinitus affuerunt, prophetiæ ancoras relaxantes, et validis pietatis alligantes rudentibus, et citra errorem deducen-tes ad terram Dei cognitionis. Hic autem Ecclesiam, quæ non secus ac cymba in mari agitabatur fluctibus, et veniebat in periculum, ne faceret jacturam eorum, quos vehebat, propterea quod deesset peritus gubernator, qui resisteret fluctibus, sanæ fidei clavo

Conferendus
est cum
SS. Apostolis,

Philippo et
Thoma,

Joan. 20. 27
E

Marc. 3. 17
Joanne Evang.
Joan. 1. 1

Andrea,
Joan. 1. 40

a

Paulo,

Petro,
F

Joanne
Baptista:
Matth. 11. 11

cum SS. Pro-
phetis,

Stupiditas
iconoclasta-
rum imagines
sacras ab
idolis Gen-
tilium non
discernen-
tium.

Psal. 103. 24

A clavo regens, in portu collocat : et eos, qui erant in ea, conservatos, idolica et vana, quam in lingua habebant adversus sacras imagines, ablata opinione, synodalibus paternisque et rectis circumvallavit decretis. Cum sacrosancto autem psalte Davide concurrat in innocentia, et cum eo diligens decorem domus Domini, non dedit somnum oculis et palpebris dormitationem, et requiem temporibus, donec seipsum exemplar Domino et tabernaculum Deo Jacob, sicut ille, exhibuit. Zelo motus cum Phinees, hæresim et ejus amatores tamquam veræ fornicationis introductores, et dogmatum adulterinorum genitores, confodit. Aaronis superavit sacerdotium. Non enim tintinnabula et mala punica, et lapides pectoris, et superhumeralis, neque mitra, et cidaris, et talaris, et auri lamina, hunc sicut illum amiciebant ritu Sacerdotis, neque sacrificium per sanguinem taurorum et hircorum, ejus et populi expiabat ignorantias : sed moderatus amictus cum spiritu paupertatis, eum reddebat splendidum, et legali holocausto erant sacratoria, quæ ab eo offerebantur : ut qui agnum, qui tollit mundi peccatum, Christum sacrificaret sacris invocationibus et fidelium distribueret manibus, et omnes adaspergeret pretioso illo sanguine, quem ostendens, dabat ad debitorum animæ solutionem.

B 46 Mosem autem expressit in eo, quod esset mitis, et in nullum ostenderit vestigium odii et malevolentiae, etiamsi furiosi et malevoli, Patris Tarasii dicendi libertatem, quæ ad insipientium spectabat correctionem, iram et odium esse male conjecerint. Gustavit Jobi tentationes, etiamsi non in rebus similibus. Cum Jacob ut gratiæ Israelita, et appellatus mens, quæ Deum videbat, simul purgatus sanctificatur anima et cogitatione. Simul cum Isaac fuit fide sanctificatus, etiamsi non a patre, sed ipse cor suum in holocaustum offerens : cumque fuisset victima et sacrificus, in odorem suavitatis obtulit pulcherrimum Deo sacrificium. Cum Abraham, eo quod fuerit pater spiritualis multarum tribuum et populorum, et crediderit, et ei, qui eum fecerat, pure servierit, divinarum promissionum fructum est consecutus. Sed quid ejus virtutum transmittam mare Atlanticum? Imponamus ergo rebus conclusionem, et ex proœmio finem efficiamus, et ne promisso non stare arguamur, plus quam par sit, producentes orationem.

C a Ita apud Nicephorum S. Tarasii successorem in Catalogo Episcoporum Byzantii, primus Andreas Apostolus præco Byzantii fuit Evangelii; extruxit ædem, in qua precibus piis imploraretur Deus, ultra regionem Argyropoli, et ordinavit Episcopum urbis illius Stachyn, ejus meminit Apostolus in epistola ad Romanos: cap. 16. v. 9.

CAPUT XI.

S. Tarasii senectus, morbus, obitus, sepultura.

P Post plurima enim certamina, et profundum doctrinæ infinitum, et vitæ honestæ puritatem, et veræ fidei confessionem, et ratione præditi gregis ad ea, quæ sunt præstantiora et divina, ejus monitis deductionem, et in alendis pauperibus copiosam suppeditationem, et assiduam sanctis rebus datam operam, et in pastoralis munere diuturnam moram (viginti enim et duos a annos pontificalem decoravit cathedram) ingruens morbus et valde gravem ei dolorem afferens, non persuasit, ut oblivisceretur perpetui et divini officii. Nam et morbo et senio laborans, nequaquam satiabatur sacrosancti mysterii celebratione : sed intenso ad Deum amore ardens, et morbi nullam ducens rationem, pectore innitens mensæ ligneæ, quæ ponebatur ante aram divinam, sancta peragebat. O fidem et sapientem in rebus divinis diligentiam! o interminatum in Deum amorem! Non enim curam gerebat corporis, ut cum rerum

Februarii T. III.

divinarum eum cepisset satietas, mysteria divina D interromperet, sed laboribus corroboratus, et cum AUCTORE PAULO clamans : Cum infirmor, tunc potens sum; IGNATIO EP. 2. Cor. 12. 10 acriter vacabat divino cultui.

48 Invaluit ergo morbus, et eum de cetero cessare faciens a divinarum operatione, ei paravit lectum infirmitatis, quod utinam non fecisset ante oculos eorum, qui eum numquam in lecto conspexerant. Tunc tunc fit miraculum novum et terribile, quod nos, qui aderamus, admiratione implevit et timore, videntes eum veluti in ecstasi, et luctantem cum adversariis, qui non cadunt sub adspectum. Non enim adversus carnem et sanguinem erat ei certamen : sed adversus principatus, adversus potestates, adversus spiritalia nequitiae. Tamquam enim verba faciens cum aliquibus, qui eum examinabant, et actæ vitæ rationem ab eo exigebant, ita caussam suam agebat. Quamobrem multis videbatur esse reus debendi, et rationem reddere exactionis, erat vero justum judicium superni auxilii omnem vitæ maculam eluere, et nullum illinc ferre delictum : appellari autem lucis participem, et simul obire coelestibus materiæ expertibus potestatibus. Nam quamdiu quidem habuit linguam iis, qui audiebant, sensa aperte explicantem, verbis resistebat, et prompta dabat responsa ad ea, quæ objiciebantur, dicens se nullius eorum esse sibi conscium, quorum eum accusare voluerant. O nulli culpæ affinem cum Deo conjunctionem! Non potuerunt maligni inimici eum vel parva in re deprehendere obnoxium, vel abominandis suis sceleribus ei aliquid affingere : sed eos redegit ad omnem consilii inopiam. per generalem et terribilem inficiationem, ut nec in eum quidem possent ullam caussam in speciem dicere probabilem. Quando autem linguæ obtorpuisset instrumentum, nec se verbis poterat defendere, labro, et manu, et nutu eos evertebat, et non cessabat eos expellere. Videbatur enim nobis tamquam in inimicos ferociter fremere, et eos cum ira repellere, donec sensus cœperunt connivere.

49 Tunc enim tranquillissimo habitu, vespertinas laudes celebrante Ecclesia, et clamante, Inclina Domine et exaudi me, ipse pelliceum hunc exuit amictum : et relictis vinculis carneis, venit ad luminosa atria cœlestium, et habitat in ineffabili lætitia, quæ percipitur intelligentia, ex ea, quæ hic est, improbitate in anima nullum signum inferens. Nam cum hic ageret, virtutibus morte affecerat mortale hoc tabernaculum, erubescere enim dimidia ex parte naturam habere immortalem. b Mortuus tamen est, existimo autem simul quoque cum eo virtutes esse mortuas, nisi forte fallor, insigni audacia magnum quid et terribile eloquens.

50 Universa vero civitas, inconsolabili luctu et lacrymis eum non cessabat deflere, tamquam suum Patronum et defensorem. Qui autem fideliter tunc sceptrum administrabat, (is vero erat c Nicephorus) non cessabat dolore cruciari. Procidens enim supra pectus gloriosi corporis, et ipsum tegens purpura, funebrem faciebat lamentationem, eum vocans Pastorem, Patrem, imperii Adjutorem, Luciferum, qui numquam occidit, reip. Ducem ad ea, quæ sunt meliora, et divinum Magistrum, exercitus inexpugnabile propugnaculum, inimicorum sua ad Deum intercessionem strenuum Profligatorem. Quid denique non faciens, quid non dicens, orbis terræ damnum reputans Pastoris jacturam? Quæ autem in potestatibus et honoribus maximum splendorem obtinebat, Patris, tamquam qui contineri posset, cupiens prohibere decessum, lacrymis fœdata, acerbique eum revocans et amplectens, et tamquam quæ multorum bonorum pateretur amissionem, perinde atque rivis, rigabatur lacrymis.

D AUCTORE IGNATIO EP. 2. Cor. 12. 10

morib undus
luctatur cum
dæmonibus

Ephes. 6. 12

E

Migrat c vita,

F

cum magno
luctu Nicepho-
ri Imperato-
ris,
c

Davide,

Phinees,

Aarone,

Mose,

Jobo,

Jacobo,

Isaaco,

Abrahamo.

S. Andreas
Apost.

a
Morbo et senio
gravatus,

non cessat of-
ferre sacrifici-
um

AUCTORE
GNATIO EP.
Cleri Constanti-
nopolitani,

1 Cor. 9
monachorum,

pauperum :

sepelitur in
monasterio
Bosphori
Thracii,
in templo
omnium
Martyrum.
d

Claret mira-
culis :

Marc 8
oleo lampadis
tolluntur
dysenteria,

A 51 Ecclesiæ autem lætitia deflebat utilissimum suum Procuratorem, Agricolam, Plantatorem, eum, qui omni ætati incrementum dederat ad virtutem, qui nulli maculæ obnoxium conservarat sacerdotium, qui omnem rugam malæ opinionis a divinis atriis absterserat, qui pro veritate sermones, tamquam pretiosos lapides, in Ecclesiæ infixerat diademate, qui erat incorruptus Antistes, qui ad manuum impositionem donis allici non poterat, qui Simoniacæ magiæ aurum adulterinum esse ostenderat, qui erat Apostolorum successor in virtute, qui considebat et conversabatur cum Patriarchis et Patribus, qui cum electis consentiebat Synodis, qui omnia factus est omnibus, ut aliquos omnino salvos faceret, convenienter magno et divino Apostolo. Monachorum autem cœtus religiosissimus, in eum, ut probum suum excitatorem, et summum ducem ad abstinenciam, ostendens tristitiam, et hymnos contexens lacrymis, prosequeretur ad patres, qui prius refulserant in exercitatione patrem, qui erat continentiæ propugnaculum inexpugnabile. Qui erant egeni, suum suppeditatorem : qui orbi, oculum : qui claudi, pedem : qui nudi, vestem : qui hospitii, exceptorem : qui in vinculis, visitationem : viduæ, defensorem : orphanum, adiutorem. Omnis conditio et omnis ætas confluebat instar fluminis, lectum tangens, et sacro illo spectaculo frui pie contendens. Et nisi Imperator populi tumultum et impetum militari manu cito repressisset, multi venissent in mortis periculum, dum trudent et vicissim trudentur, et laudabile ostendunt desiderium in eum, qui desiderabatur.

52 Sepelitur ergo gloriæ plenum inclytum corpus sanctorum virorum manibus, qui lembis et lintribus latum mare terram solidam effecerant, dum transirent ad monasterium ab eo ædificatum in Bosporo Byzantino, in venerando templo omnium Martyrum, qui pro Christo sanguinem effuderunt, cum mensis Februarius *d* quintum teneret diem cum quintuplo quaternione. Eum autem longum tempus celare non poterit, est enim omni tempore excelsior. Natura enim virtutis non sustinet oblivionem : non tabe enim invidiæ hebetatur : sui enim memoriam facit immortalē nostris animis, et non sinit dispergi et tegi silentio.

a Non completos, ut supra dictum. — b Mortuus est anno 896. — c Irene fortunis omnibus exuta imperium adeptus est anno 802, Octob. Indict. II. — d Is dies eo anno incidit in feriam quartam Cinerum.

CAPUT XII.

C Miracula ad sepulchrum S. Tarasii patrata.

Tempus est autem, vobis, qui estis virtutis studiosi, exponendi res a Patre præclare gestas in sepulcro, quas non poterit prohibere monumentum. Non est enim illius monumentum : sed est ille monumentum monumenti. Multi enim ad eum accedunt, et liberantur ab iis, quæ ipsos vexabant, affectionibus. O miraculum ! etiam postquam hinc excessit, eorum, qui hic sunt, curam gerit, et ab iis, qui quærent, invenitur, et iis, qui pulsant, aperit ostium medicantis suæ visitationis. A diuturno enim sanguinis profluvio graviter quondam agitata quædam mulierculæ, et magnos subeuntes fluctus et tempestates, cum in medicamenta maximam partem suarum facultatum consumpsissent, et non potuissent invenire mali tranquillitatem, Evangelicam illam profluvio sanguinis laborantem imitata mulierem præ laudabili impudentia, (non licebat enim mulieri tangere monasterium, cum id inclytus Pater olim constituisset) muliebri astu optime usæ, virili veste tegentes pudorem fœmineum, et præ se ferentes speciem eunuchorum clam confugiunt ad egregii hujus gubernatoris capsam, quæ nullis agitur fluctibus :

et cum lampade quæ in ea lucet, oleum hausissent, citissime appellunt in portum curationis. Quin etiam vir quidam, cui alter ex oculis lema cæcutiebat, cum fuisset prope divinam thecam, et salutaris unctionis auxilio esset usus, lemam non ita multo post eluit, et a Deo visum aperte recepit. Alterius quoque manus, quæ allatrabat corpori, et longo tempore manserat in assiduo motu operatione mali dæmonis, sola invocatione sacrosancti corporis, et unctione olei illius thecæ, quæ facit miracula, etiamsi procul abesset, repressa est manus ab illa rabie, et reddita fuit sana sicut altera.

54 Multis quoque aliis, qui vexabantur a malis spiritibus, inventus fuit pater medicus. Et dæmonum quidem expulit operationes : eos autem, qui tormenta sustinebant, allevavit voluntate et ope Omnipotentis. Quin etiam quosdam, qui ab adversa potestate spectris fuerant obstupefacti, et qui surdos et mutos eos reddebat, torporem sustinuerant et deinde ad divini viri sepulcrum fide manserant, per utilem et salutarem lucentis olei unctionem, Deus visitavit, et liberatis a spectri vertigine, dedit ut auditu rursus et lingua sane agerent, quæ ad ea pertinent. Quin etiam quæ ab inflammatione graviter cruciabantur, et laborantibus dolores afferebant intolerabiles, divina invocatione olei thecæ, quod purgat ac mundat, assecuta sunt doloris relaxationem.

55 Jam vero etiam adversus hæreticos, postquam hinc excessisset, divinum zelum ardentem ostendit. *a* Leo enim adhuc imperatoriæ gloriæ sceptrum administrans, et *b* Iconomachorum hæresim nefarie amplectens, cum ei appropinquaret vitæ finis, quo erat gladio feriendus, ut ipse adhuc superstes sua voce declaravit, *c* vidit B. Tarasium in somnis ad eum accedere, et cum gravi ira jubere cuidam, *d* Michaeli nomine, ut ense in eum adigeret. Ille vero jussui morem gerens, gladio transegit Imperatorem. Hinc autem Leo multus in hoc fuit, eum, qui in somnis ipsum sauciaverat, Michaelē omnino conans invenire in Sancti monasterio. Quamobrem cum quosdam ex iis, qui in ipso erant, monachis ad se jussisset adduci, carceribus et tormentis eos subiecit, nocturnum ejus interfectorem per eos sibi esse indicandum fremens : quem etiam, ut eversorem imperii esse extrema passurum. Hoc enim ei persuasit vel invito, quod factum erat, narrare monachis : a quibus cum nos quoque miraculum, tamquam maturum fructum decerpserimus, venimus ad vos fideles, afferentes craterem lætitiæ. Non enim præterierat tempus sex dierum, cum Michael suscipit sceptrum imperii, et eum interficit. Ita Deus etiam post mortem clarificat suos famulos, et eos delet, qui nolunt ipsum pie colere.

56 Sed me tempus deficiet narrantem præclari et divini Patris magna miracula, quæ tamquam in prato rosæ, ubique nascuntur, et hortantur, ut feramur ad uniuscujusque electionem. Nos autem cum non habeamus linguam, quæ possit metiri ac referre, quæcumque a Beato facta sunt miracula, hactenus cœptum orationis cursum perficientes, malumus ad silentium transire, statuentes a periculo remotam requiem plus lucris afferre, quam si vincamur cum periculo. Prompti enim et alacris animi insatiabilitas sæpe arrogantiam solet conciliare. Tu vero veneranda basis sacerdotii, ne meæ temeritatis reprehendas vomitum, qui audacissime, sed rudi et incondito sermone, tam magnas referam narrationes : sed intensam meam benevolentiam ac fidem tamquam parvum munus oblatum reputans, concede verbis locum, ut accipiantur et quiescant. Non enim obliviscar utilitatis tuæ in me doctrinæ, nec ferventis mei in te ministerii mediocritatis : cum illius quidem deliciis me expleverim in flore juventutis, et a te fuerim initiatus in iis, quæ sunt optima et præstantissima ex

oculorum
lema,

diabolica
agitatio
manus :

liberantur
obsessi, etiam
muti et surdi
facti :

S. Tarasius
visus Leoni
Armeno in
suam cædem
immittere
Michaelē
Bulbum.

a
b
c
d

F

Auctor hujus
Vitar a S. Tara-
sio in poeticis
exercitiis

trimetris

conciones
ejus in codi-
cem retulit.

Ps. 136. 6

Vitam obedi-
entia adactus
scripsit,

A trimetris, tetrametris, trochaicis, et anapæsticis ac heroicis : hoc autem obierim in sacris quæ a te concinne quotidie habitæ sunt, orationibus, ad animarum ædificationem, et augmentum universæ venerandæ Ecclesiæ : quas celeri calamo et atramento notis excipiens, et optimis tradens scriptoribus studium adhibui, ut artificiose referrentur in codicem. Sunt eæ vero ejusmodi, ut per eas omnibus proponatur pius purusque cultus ac fides : publica autem notetur ignominia somnium hæreticorum. Si enim tui obliviscar, excidam a Dei memoria : et nisi tui meminero, lapidibus projiciar in profundum : et lingua, ut dicit divinus Psalmographus, adhæreat faucibus, hoc est enim mihi omnium debitorum pretiosissimum, tui semper habere in corde monumentum.

57 Decetero autem æquum est, ut ad te convertamus orationem, o Dei serve, quicumque es, qui me nolentem incitasti ad hoc certamen, et coegisti aggredi ea, quæ vires superant. Tibi mea accepta sit obedientia, et meæ orationis adspiciens humilitatem et inornatam dictionem, ne me accuses negligentiae. Non enim divino Patri aliquid dignum attulimus, aut potuimus prope accedere ad dignitatem harum, quæ prope sunt, virtutum. Res enim omnem dicendi facultatem superant, adeo ut omnes laudatores ex æquo non assequantur oratione eum, qui

ipsi debetur, honorem. Ego autem, qui omnium longissime absum ab eo laudando pro meritis, propono promptam et alacrem voluntatem, ut accipiat, ut qui et laborem dicendi inopia, senioque et morbo frangar. Tu vero mercedem ac remunerationem a Deo acceperis, intercessorem, defensorem et propugnatorem, et tuæ spei adimpletorem, quem ex Deo dilexisti, habens Tarasiam. Qui et suis ad Deum intercessionibus affatim et secure præbeat, quæ sunt usui ad hanc caducam vitam, et præstet, ut tuæ vitæ ita illic reddas rationem, ut reus non peragaris. Quod tecum detur omnibus consequi, qui pure ac sincere in Deum speraverunt, ejus gratia et copiosis miserationibus, intercedente intemerata et casta Dei genitrice et cœlestibus et omnibus Sanctis, Amen.

— a Nicephoro Imperatore anno 811, Julii 25 Indict. 4. extincto, post regimen Stauracii paucorum mensium, successit Michael Curapalates, 2 Octob. Imperator salutatus, quo Imperium relinquire capessivit Leo Armenus anno 813 Ind. 6 feria 2, die 11 Julii. — b S. Nicephore Patriarcha pulso, Constantinopolitanum creavit Antistitem Theodotum, quo usus hortatore in sacras imagines et monachos atrociter bacchatus est. — c Cedrenus : Perturbabat et alia haud modice visio. Tarasium Patriarcham nobilem illum jamdudum mortuum, Michaellem quemdam nominatim exhortari, ut in Leonem impetum faceret, letalique ictu sterneret. Zonaras. Est et Divus Tarasius, ex hac ærumnosa vita nuper translatus, cuidam in somnis visus, qui Michaellem quemdam inclamaret, eumque ad invadendum et occidendum Leonem hortaretur. — d Michael Balbus, quem læsæ majestatis reum in carcere detinebat Leo Armenus, ipsum nocte Natalis Domini inter sacra ipsa trucidavit anno Christi 820.

D
AUCTOR
IGNATIO EP.

agnoscit 3.
Tarasium in-
tercessorem
defensorem,
propugnato-
rem.

Apparilio
S. Tarasii.

E

DE S. GERLANDO EPISCOPO AGRIGENTINO IN SICILIA, Commentarius historicus.

ANIMADV.
PAR. 60

G. H.

§ I. S. Gerlandi vita ante Episcopatum : hic ei collatus et stabilitus.

AN. CIICI.
XXV FEB.

Agrigenti
in Sicilia,

Agrigentum insulæ urbs ad mare Libycum, e regione Africæ, antiquo splendore a plerisque scriptoribus celebrata, priscis Græcis Ἀγρίγας et Ἀγρίγαντιον ἐμπόριον dicta : eam incoluisse octoginta hominum millia tradit lib. 8 Diogenes Laërtius, exponens Empedoclis de Agrigento carmen : hoc autem tempore civium in ea numerari supra octo millia tradit Rocchus Pirrus in Sicilia sacra, notitia 3, qua de hac Ecclesia Agrigentina agit : quam incolæ volunt a S. Petro Apostolo illic fundatam, ejusque S. Libertinum primum fuisse constitutum Episcopum, postea circa annum Christi xc martyrio coronatum in Novembris. Quod primis seculis ibidem extitit templum Cathedralē, ab eodem Libertino, ejusque successoribus Deiparæ Virgini Mariæ sacratum; post exactos Saracenos a S. Gerlando primo Agrigentinis dato Episcopo, dicatum est S. Jacobo Apostolo Ecclesiæ Agrigentinae Patrono, postmodum ob reliquias S. Gerlandi, et plurima ejus ope facta miracula, ejusdem nomine nuncupatum.

C
templum
Cathedralē
dicatum est
S. Gerlando :

fuit is ortu
Burgundus,

vir doctus et
pius :

2 Fuit S. Gerlandus genere Allobrox, in Bisuntino oppido Burgundiæ claris natalibus ortus. Ita Pirrus, ratus Vesontionem Sequanorum metropolim, in Allobrogibus esse. Hinc Saussaius in Martyrologio Gallicano hoc eum elogio exornat. Eodem die xxv Februarii in Burgundia commemoratio S. Gerlandi, provinciæ hujus alumni, eximii Confessoris, qui literarum gloria præstans, at magis religione insignis, amplexandæ solitariae vitæ desiderio, Siciliæ insulæ intimos petens recessus, magnæ virtutis et sanctitatis exercitia percoluit : at cum vitæ purissimæ suaves odores undique efflaret, e cella ad solium Pontificale raptus, Agrigentinus illic Episcopus creatus est : susceptamque Ecclesiam cœlestis conversationis exemplis cum aliquandiu illustrasset, per pastoralis vigilantiae bene exactos gradus ad æternæ

gloriæ palatium conscendit. Hæc Saussaius : quæ fors excerpta sunt ex Breviario Gallicano : cujus, ut infra dicitur, etiam partem describit Pirrus, qui de vita ejus ante susceptum Episcopatum illa solum habet : Northmannorum Principum Roberti et Rogerii consanguineus fuit : ab iis ob virtutum merita, sapientiae laudes, religionis excellentiam atque generis nobilitatem in Siciliam accersitus, Sacellanus major primum (quo titulo sic ille se vocat, subscribens in erectione Ecclesiæ Catanensis) mox a Clero populoque Militensis urbis Calabriæ Primicerius scholæ Cantor cathedralis illius Ecclesiæ diligitur. Sed depravatos Militensium mores vitæque licentiam fastidians ad suos in Burgundiam rediit. Hæc Pirrus. De propinquitate S. Gerlandi cum Principibus Roberto et Rogerio nulla extat mentio in ipsius Rogerii diplomate de privilegiis Ecclesiæ Agrigentinae ejusque Episcopo Gerlando concessis. Qui vero subscribit erectioni Ecclesiæ Catanensis in eadem Notitia fol. 16 (uti hic margini adscribit Pirrus) non Gerlandus est, sed Geroldus : cujus hæc illic subscriptio habetur : Ego Geroldus Capellanus Domini Rogerii Comitis similiter : Est autem Miletum seu Melitum, ulterioris Calabriæ urbs, Sede Episcopali decorata a Gregorio vii Pontifice Romano, Salerni in Campania anno CIOLXXXV vita functo. In hac Melitensi urbe anno CIICI mortuum esse Rogerium Comitem, qui cum fratre suo Roberto Duce Siciliam pulsus Saracenis liberavit, tradunt Fazellus lib. 7 Rerum Sicularum, decadis posterioris cap. 1, Pirrus, aliique.

an Rogerii Co-
mitis sacella-
nus ?

Cantor,
Melitensis in
Calabria :

F

3 De Agrigento recepto et Sede Episcopali restituta ista describit loco indicato Fazellus : Anno salutis CIOLXXXvi Kalendis Aprilis magno cum exercitu Agrigentum obsidet Rogerius, tandemque vi Kalendas Augusti per deditionem et urbem et uxorem Tamicti Saraceni, qui Agrigento et Ennæ urbibus imperitabat, eorumque filios accepit. Potitus Agrigento arcem et urbem præsidiis munit... Ennam urbem dura oppugnatione cinxit, cepitque... His feliciter gestis

Agrigenti,
cjectis an.
1086 Sarace-
nis,

A gestis, omni jam Sicilia (præter Neetum et Buteram) potitus, sacris aliquamdiu templis, Episcopatibus atque Abbatiis in plerisque civitatibus Deo dicandis operam dedit. Agrigenti quidem cathedrale templum ditissime locupletatum fundavit erexitque : cui Gerlandum Allobrogensem genere, virum pium, primum Episcopum præfecit : in Catana Angerium, in Syracusis Stephanum, in Messana Robertum ex Troyna translatum, in Mazara Stephanum Rotomagensem, atque alios alibi pro conditione locorum atque virorum Abbates Episcoposque constituit. Anno deinde salutis cōlxxxix ad Buteræ expugnationem se composuit. *Hæc Fazellus : ex cujus sententia ante illum annum Gerlandus aliique Episcopi constituti videntur.* Cum vero, ut scribit Pirrus, Rogerius Comes ad collapsos Siciliæ præsulatus erigendos animum adjecisset, Gerlando scripsit, ut ad se remearet, eumque ad administrandam Ecclesiam Agrigentinam destinavit. *Eumdem Pirrus ab Urbano II Pontifice consecratum Episcopum colligit ex Pontificio diplomate. Est autem Urbanus II in Pontificem Romanum electus III Idus Martii anni cōlxxxviii, quo etiam anno potest S. Gerlandus fuisse consecratus.*

ab Urbano II consecratus :

impetrato diploma-
tate Rogerii
Comitis,

* Fazell. non consideret magnas dejectiones per me factas, immensasque eorum clades ?

limites Episcopatus an. 1093 assignati.

B Ne autem lites subsecuturis temporibus intenderentur, ob diæcesis suæ terminos, et possessiones liberaliter Sedi Episcopali assignatas, procuravit foundationem Ecclesiæ Agrigentinæ privilegio Rogerii Comitis stabiliri, et diplomate Pontificio confirmari. Privilegium Rogerii editum est a Fazello decade 1 lib. 6 cap. 1 et denuo collatum cum autographo MS. Ecclesiæ Agrigentinæ, vulgatumque a Pirro, quod subjicio : Ego Rogerius Calabriæ Comes et Siciliæ, divino munitus præsidio, supernæ gratiæ gladio cinctus, galea et scuto bonæ et laudabilis intentionis adornatus, Siciliam petii contra nefandam Saracenorum feritatem pugnaturus, quos, septiformis Dei conciliante gratia et cooperante, imo efficiente omnia Divina misericordia, expugnavi, et expugnans illorum superbiam, et virorum contra nostram fidem instantem audaciam minoravi, et, ut verius loquar, ad nihilum redegei. Quis enim visa castellorum et civitatum eorum ampla et diffusa ruina, et palatiorum suorum studio mirabili compositorum ingenti destructione percongnita Saracenorum, quorum usibus superfluis hæc deserviebant, * incommoditates non attendat esse multiplices, miseras magnas et detrimenta innumera-
bilia ? Horum igitur contra Christicolæ vehementi insania et potentia annihilata, et tota Sicilia mihi et meis imperatibus obediente per omnia, ego Rogerius prædictus Comes anno cōlxciii ab Incarnatione Domini nostri Jesu Christi, Urbano II Apostolicæ Sedis præsidente, Rogerio Duce Calabriæ et Ducatus Apuliæ regnante, in conquistu Siciliæ Episcopales Ecclesias ordinavi. Quarum una est Agrigentina Ecclesia, cujus Episcopus vocatur Gerlandus. Cui in Parochiam assigno, quidquid infra fines subscriptos continetur, cum omnibus juribus decimarum et aliorum jurium parochialium tam civitatis Agrigentinæ quam diæcesis, videlicet a loco, ubi oritur flumen subtus Corilionem usque desuper petram de Zineth, et inde tenditur per divisiones Jatinæ et Cephalæ et deinde ad divisiones Biccari : inde vero usque ad flumen Salsum, quod est divisio Panormi et Thermarum, et ab ore hujus fluminis ubi cadit in mare. Et protenditur hæc Parochia juxta mare usque ad flumen Tortum, et ab hoc et ab inde ubi oritur, tenditur ad Pyra subtus Petram Eliæ, atque inde ad altum montem qui est supra Pyra, inde autem ad flumen Salsum, ubi jungitur cum flumine Petræ Eliæ, et ex hoc flumine, sicut ipsum descendit ad Lympiadum, qui locus dividit Agrigentum et Buteriam, atque inde per maritimam usque ad flumen de Bilichi, quod est divisio Mazariæ, et adhuc tenditur, sicut

hoc flumen currit usque subtus Corilionem, ubi incipit divisio, exceptis Biccari, Corilione et Thermis. In proprietate autem Domini Gerlandi Episcopi et aliorum post eum Episcoporum est Casale Cathal, cum centum villanis, in quo frumenta concedo sibi singulis septimanis. Horum vero omnium si aliquis aliqua prædictæ Ecclesiæ et Episcopo suo abstulerit vel injuste damnaverit, qualiscumque persona fuerit, anathemate damnetur. *Hæc Rogerius, in cujus sigillo ista leguntur : Jesus Christus vincit. Deus adjuvet servum suum Rogerium Comitem.*

5 Qui indicatur Rogerius Dux Calabriæ et Apuliæ, hujus Rogerii nepos est ex fratre Roberto, qui anno cōlxxxv, aut forsitan citius, mortuo successerat. Pirrus ob hoc privilegium suspicatur S. Gerlandum anno salutis cōlxciii in Cathedra Agrigentina sedere cœpisse. *Verum eo anno Episcopis jam ante constitutis limites diæceseos præscripti fuere. Simile privilegium Catanensi Ecclesiæ ejusque Episcopo Anserio datum est VI Kalend. Maii Indictione xv anno Dominicæ Incarnationis cōlxc, in quem convenit Indictio xiv, quæ forsitan substituenda, aut annus sequens cōlxcii. In hoc diplomate asserit se per diversa loca Siciliæ idonea ecclesias ædificasse, et jussu Summi Pontificis Episcopos collocasse, ipso eodemque Romanæ Sedis Apostolico et laudante et concedente, et ipsos Episcopos consecrante. Pirrus hoc diplomate pag. 10 relato, annotat ante Anserium Episcopum Catanensem fuisse constitutos Robertum Troinensem anno circiter cōlxxx, Gerlandum Agrigentinum et Stephanum Mazarensem anno cōlxc, ubi a priore sua sententia, qua S. Gerlandum anno cōlxciii edere cœpisse dixerat, discedit, motus epistola seu diplomate Roberti Episcopi Messanensis et Troinensis, misso anno cōlxciv Ambrosio Liparensi et Pactensi Abbati, et notitia 4 Ecclesiæ Pactensis pag. 386 relato, in quo Episcopatum erectorum hic ordo servatus indicatur : Primum, inquit, Traginensem Ecclesiam, in qua Dominum et venerabilem Robertum primum constituit Episcopum, deinde Agrigentinam et Mazariensem, sequenter autem Catanensem, ac ultimo Syracusanam constituit Ecclesiam et Episcopum : qui fuit Rogerius Northmannus, cui ejusque successoribus eam Ecclesiam regendam, disponendam et propagandam concessit et confirmavit Urbanus II auctoritate privilegii signati anno Pontificatus VI, Dominicæ Incarnationis cōlxciii Kalendis Decembris Indict. 11, quæ perperam xv traditur apud Pirrum pag. 153. Quo anno jam Rogerius poterat aliquot per annos Episcopus fuisse, quemadmodum pluribus annis S. Gerlandus suum administrarat Episcopatum, cum idem Urbanus II ei et successoribus bona omnia a Comite Rogerio donata simili diplomate confirmaret, quod hic addo.*

6 Urbanus Episcopus, servus servorum Dei, dilecto fratri Gerlando Agrigentino Episcopo, ejusque successoribus canonice promovendis in perpetuum. Omnipotentis Dei dispositione mutantur tempora, transferuntur regna : hinc est, quod magni nominis nationes dirutas et depressas, viles vero atque exiguas nonnumquam legimus exaltatas : hinc est, quod in quibusdam regionibus Christiani nominis potestatem Paganorum feritas occupavit : in quibusdam iterum Paganorum tyrannidem Christianæ potentiae dignitas conculcavit. Sicut nostris temporibus, gloriosissimorum Principum Roberti Ducis et Rogerii Comitis fortitudine, supernæ dignationis miseratio omnem Saracenorum molestiam in Sicilia insula expugnavit, et antiquum Ecclesiæ sanctæ statum pro voluntatis suæ beneplacito recuperavit. Unde et ipsius ineffabili misericordiæ gratias agimus, et ipsius gratiam super illos egregios fratres, alterum jam defunctum, alterum ipso patrante superstitem imploramus, et ad Ecclesiarum, quæ in eadem

D et possessiones stabiliuntur :

non est Gerlandus anno 1093 consecratus Episcopus.

E

neque an. 1091,

F

impetrat confirmationem divisionis Episcopatus et possessionum ab Urbano II

A eadem insula sunt, restitutionem, seu ordinationem, pro nostri officii debito anhelamus. Sicut igitur, annuente Deo, ceterarum jam parochias disposuimus; ita et Agrigentinae diocesis praesentis decreti auctoritate disponimus. Statuimus enim, frater Gerlande, quem omnipotens Dominus in ipsa Ecclesia nostra, tamquam B. Petri manibus, consecrare dignatus est, ut tibi deinceps tuisque legitimis successoribus episcopali jure regendum ac disponendum perpetuo maneat, quidquid infra fines subscriptos continetur, videlicet a loco, ubi oritur flumen subtus Corilionem... In proprietate autem tam tui, quam successorum tuorum jure, Casale Cathal cum centum villanis, sicut a supradicto filio Comite Rogerio traditum est, conserventur. Praeterea quaecumque in posterum liberalitate Principum, vel oblatione fidelium, eadem Ecclesia Agrigentina juste atque canonice poterit adipisci, firma tibi tuisque successoribus et illibata permaneant. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat eandem Ecclesiam temere perturbare... Datum Barii per manus Joannis S. R. E. Diaconi Cardinalis, vi Idus Octob. Indict. viii, Incarnat. Domin. cixcix, Pontificatus Urbani ii Pont. anno xi. *Hæc Urbanus ii, cujus longam clausulam omisimus, uti et terminos diocesis Agrigentinae verbis iisdem, quibus ante eos descripserat Rogerius Comes, relatis. Meminit etiam hujus Pontificii diplomatis Fazellus.*

§ II. *Reliqua S. Gerlandi in Episcopatu gesta : obitus, cultus sacer, reliquiae, templum et sacellum ei dicatum.*

E Gestis S. Gerlandi ista de extracta æde Cathedrali tradit Pirrus : Pastoralis sollicitudine, insigni pietate, atque admirabili caritate affectus Gerlandus, ad verticem urbis juxta munitissimum castellum, ne a Saracenis Agrigenti adhuc degentibus invaderentur sacra et Clerici, Episcopale palatium atque Cathedralis templum quadrato lapide ac nobili structura a fundamentis excitavit, illudque D. Mariæ (uti a D. Petro fuerat olim dicatum) et D. Jacobo Apostolo consecravit iv die Aprilis : illa sex annorum spatio opere complevit. *Idem Pirrus sub finem Notitiæ 3 pag. 320 scribit templum D. Mariæ Dei genitrici sub Episcopo Libertino sacratum, post exactos Saracenos D. Jacobo dicatum.*

8 *Verbis Breviarii Gallicani ad diem xxv Februarii de S. Gerlando legi solitis ista addit Pirrus :* Erat sermone facundissimus, in statura magnus, in persona pulcherrimus, in paupertate largus, in caritate splendidus, in donatione munificus, in morum honestate præclarus, nonnullos Judæorum de melioribus et sapientioribus ad fidem Christi convertit : quos ipse pius Pontifex de sacro fonte levavit. Cum duodecim annis magna religione præfuisset, et senex jam esset, Roma rediens, per Balneariam Calabriae oppidum transivit : ibi Dragonem ejus loci Præpositum inveniens, cum columbina voce, uti erat assuetus, suppliciter rogavit, ut post decessum ejus pro eo oraret, et illum post se in episcopali Cathedra sessurum prophetico spiritu nuntiavit. Agrigentum reversus, post sex menses Deo animam reddidit die xxv Februarii : cujus corpus undique suavissimum odorem emittens, et Ecclesiae illius Clerici et Coepiscopi in Sicilia constituti, in choro interdum deponentes, quarta die maximo cum honore et reverentia in sarcophago inter duas Tribunas illius ecclesiae collocarunt. *Hæc e Breviario. Pirrus pag. 318 asserit præcipuam templi Cathedralis partem appellari Tribunal.*

9 *Vita functum S. Gerlandum Episcopum tempore Comitis Rogerii anno cxc tradit Octavius Cajeta-*

nus noster in Idea SS. Siculorum in Indice Chronologico, numeratis scilicet xii annis Sedis ab anno cixlxxxviii ad hunc cxc. At cum in dicto Breviario dicatur præter xii annos, quibus vixerat cum Roma rediret, post sex menses animam Deo reddidisse xxv Februarii, potius videtur obitus referendus in annum sequentem cxc. quo etiam anno Comes Rogerius e vivis decessit. At Pirrus, quia arbitratur anno tantum cixciii Episcopum ordinatum, et ob verba dicti Breviarii annos xii sedisse, ad annum, inquit, salutis cxciv, triennio post Comitis mortem, Gerlandus (uti eruditissimus et nobilissimus Abbas Lafarina etiam habet) vitam protraxisse dicendus est : imo si anni duodecim completi sumendi sint, iisque sex menses, uti jam ostendimus, addendi, non annus cxcv, sed potius sequens cxcvi statuendus : si, ut illi volunt, sedere solum cœpisset anno cixciii, quod minus probari ostendimus.

10 *Die xxv Februarii sacram ejus memoriam celebrat in suo Martyrologio Maurolycus Abbas Messanensis his verbis :* In Sicilia S. Gerlandi ex Burgundia, Episcopi Agrigentinarum tempore Rogerii Comitis. *Eadem Galesinius tradit ex Maurolyco, cui, inquit, de rebus Siculis valde assentimur. Eadem habent Felicius, Molanus ad Usuardum, Ferrarius in Catalogo generali. Octavius Cajetanus in Martyrologio Siculo his eum verbis proponit :* Agrigenti, S. Gerlandi Episcopi et Confessoris, Rogerio Comite. *Ferrarius in Catal. SS. Ital. ex Lectionibus, quæ in ejus celebritate recitantur, hoc elogium excerptis :* Gerlandus Vesuntione in Burgundia natus, in Calabriam Brutorum veniens, Mileti aliquamdiu moratus, Cantorum Primicerius creatur. Sed cum Clericorum mores depravatos ferre non posset, rediit in patriam. Cum autem Rogerius Comes Saracenos e Sicilia ejecisset, cui Gerlandi doctrina et vitæ probitas satis perspecta erat, illum in Siciliam accersit, Episcopumque Agrigenti nuper ex hostibus recepti circa annum salutis cixlxxxv ordinandum curat. Gerlandus etsi invitatus ad hanc dignitatem assumptus est, divinæ tamen voluntati resistere noluit. Quare munus pastorale aggressus præcipuam pauperum, peregrinorum, viduarum et orphanorum curam suscepit. Plurimos Judæos et Saracenos, qui in ea urbe remanserant, tum publicis concionibus, tum privatis colloquiis ad Christum convertit. Tandem boni Pastoris officio perfunctus, in cœlos v Kalendas Martii ad præmium evolavit. *Hæc ibi non absque mendo anni cixlxxxv, quo non potuit Agrigentinus constitutus fuisse Episcopus, si urbs Kalendis Aprilis anni sequentis cæpta obsideri, et vi Kalendas Augusti hosti erepta sit, ut supra ex Fazello diximus : imo necdum præerat Ecclesiae Summus Pontifex Urbanus ii, cujus manibus ordinatus dicitur. Elogium ex Saussaio supra dedimus.*

11 *Quo loco corpus S. Gerlandi ab initio conditum fuerit, non satis constat. In Breviario Gallicano dicitur inter duas Tribunas ecclesiae majoris collocatum : sed post Translationem id factum. Pirrus pag. 276 de Episcopo Gentile agens, asserit ab aliquibus tradi, ab illo cum transferret, inventum fuisse in inferiori parte templi. At de translatione corporis pag. 274 ista scribit :* Fuit etenim Gerlandus multis miraculis ante et post mortem præclarus, et ad ejus sepulchrum confugientes a languoribus sanavit. Ab eo loco, ubi sacrum corpus Gerlandi situm erat, anno cxcix die xx Martii, Indict. vii, Gentilis Episcopus successor certior factus a quodam piissimo Sacerdote, qui ab eodem Divo Gerlando fuerat tertium monitus de corporis translatione, in templum maximum solenni ritu transtulit, atque in arca lignea inter duas Tribunas sanctissimi Sacramenti et Divæ Mariæ in sublimi loco erecta honorificentissime condidit. *Sedit Gentilis Episcopus ab anno cxciv, aut forsân præcedente, ad annum*

D
AUCTORE G. H.

aut potius
1101,

non 1104 aut
seqq.

inscriptus
Martyrologiis

E

F

miraculis
claret :

corpus trans-
fertur an.
1157,
20 Martii :

an. 1099.

Construit
templum
Cathedrale :

convertit
Judæos :

successorem
suum prænun-
tial :

moritur 25
Februarii

an. 1100,

A *annum CIOCLXXI aut sequentem. Idem Gentilis, teste etiam Pirro, anno CIOCLXX facultatem fecit Ansaldo Regii palatii Panormitani Castellano, ut in agro Villæ novæ monasterium S. Trinitatis construeret, et templum S. Georgii Martyris reedificaret, utque in loco, qui dicitur Reffeses in honorem S. Mariæ aliud exædificare posset : dummodo Abbas seu Prior obedientiam Ecclesiæ Agrigentinae præstet, eamque ter in anno, in Assumptione B. Mariæ, in festo S. Jacobi et in Translatione S. Gerlandi visitet. At Raynaldus Episcopus Agrigentinus anno CIOCLXI, mense Junio, Indict. IV memoratam ecclesiam S. Mariæ de Refesio juris suæ Ecclesiæ, cum omnibus juribus suis ad emphyteosim concessit Presbytero Matthæo Panormitano Canonico, et Magistro Guidoni Clerico aliisque viginti monachis, ut sub regula S. Benedicti ibi degerent his conditionibus, ut quolibet anno in festo S. Gerlandi Patroni unciam unam auri pro censu solverent, et quod Abbas vel Prior teneatur per se vel per alium Cathedralem ecclesiam Agrigentinam in Translatione B. Gerlandi visitare. Ita verbis donationis ex tabulis Agrigentinis desumptæ Pirrus pag. 288. Eodem modo Urso Episcopus Agrigentinus anno CIOCCXIX cessit Peregrino Priori S. Mariæ de Adriano ejusque Congregationi monasterium, quod*

B *clade bellorum in insula Vestica destructum erat, item ecclesiam S. Nicolai, quæ est extra civitatem Agrigentum in urbe veteri cum terris, vel ecclesiam S. Blasii in Camarata, dummodo ipse et successores sibi et successoribus suis obedientiam præstent, ter singulis annis in die Assumptionis B. Mariæ, in Dedicatione ecclesiæ et Translatione B. Gerlandi veniant, solvantque nomine census tres rotulos ceræ. Ita ex tabulis Agrigentinis Pirrus pag. 285. Translationis S. Gerlandi memoria inscripta est ad XX Martii eisdem tabulis Agrigentinis et Martyrologio Siculo Octavii Cajetani his verbis : Agrigenti translatio S. Gerlandi Episcopi et Confessoris. Eadem leguntur in Ferrarii Catalogo novo.*

12 Crescente in dies erga S. Gerlandum populi veneratione, ipsum templum cathedrale a Gerlando nomen

AUCTORE G. B.

dies Translationis celebratur,

inscriptus Martyrologiis :

accepit, quod Pirrus pag. 320 factum asserit anno CIOCCCV, quando illi : templum IX Novembris dicatum est. At pag. 291 ista refert : Anno CIOCCCV, IX Novembris, IV Indict. altare B. Virgini dicatum a B. Gerlando, in Cathedrali templo consecravit Bertoldus Episcopus : ubi sanctorum Apostolorum Jacobi Bartholomæi, Andreæ, et Vincentii Martyris, Gregorii Confessoris et Pontificis et Gerlandi reliquias solenni ritu inclusit, eumque diem consecrationis sacrum fecit. Fuit hic Gregorius, Agrigentinorum II Episcopus, cujus brachium thecis argenteis inclusum adservatur : colitur XXII Junii. At præcipua veneratione honorant cives corpus S. Gerlandi, ejusque intercessione, teste eodem Pirro, signa divinæ virtutis quotidie experiuntur. Fazellus etiam dec. I lib. 6 cap. 1, Nobilitatur, inquit, hodie Agrigentum æde Cathedrali quadrato lapide structa, ac sepulchro D. Gerlandi, primi post exactos Saracenos Agrigentinorum Episcopi, miraculis conspicui. Anno XXVII hujus XVII seculi Agrigentinae Ecclesiæ consecratus est Episcopus Franciscus Trahinæ, qui cathedrale templum exornavit, præcipuam ejus partem, quam Tribunam appellant, perfecit, tribusque auxit magnificis sacellis, quorum unum sanctissimo Christi corpori, alterum D. Gerlando Patrono, extracta ac dedicata, tribus etiam institutis in perpetuum Sacellanis quotidie sacra facturis locupletissime fundavit dotavit exornavitque. Tertium S. Francisco dicatum. Ita Pirrus pag. 318. At pag. 274 hæc de cultu ejusdem S. Gerlandi repetit : Agrigenti in Sancti honorem bis in anno solennitatem indicunt, die obitus XXV Februarii, quando etiam brachium thecis argenteis inclusum, et baculum pastorale videnda proponuntur, et XX Martii in memoriam Translationis corporis : sed die Dominica in Albis solenniori omnium Religiosorum processione per urbem sacrum corpus circumducitur, ac per dies XV publicæ nundinæ instituuntur. Demum addit Pirrus particulas reliquiarum S. Gerlandi Panormi in æde maxima et sacello regio asservari.

D

templum Cathedrali consecratur ad honorem ejus an. 1305 :

sacellum an. 1267 erigitur :

E

reliquiæ ejus ostenduntur,

circumferuntur :

sunt aliquæ Panormi.

B. ROBERTI DE ARBRISSELLO FUNDATORIS ORDINIS FONTIS-EBRALDI,

J. B.

Prævio commentario discussa Vita.

§ I. *Ordinis Fontis-Ebraldi a B. Roberto instituti primarium monasterium, nomen, sanctitas.*

C

AN. CIOCKVII
XXV. FEB.Monasterii
Fontis-Ebraldi
nomen,

Fons-Ebraldi nobile est fæminarum in Gallia monasterium, unde originem ac nomen traxit celeberrimus Ordo, quem in monachos monachasque distinctum, sed diversa incolentes cœnobîa, Abbatissa Fontis-Ebraldi, tamquam Generalis Antistita, moderatur. Varie a scriptoribus nomen expressum ; usitatius Fons Ebraldi, sive Euraldi, Gallice Font Evrauld, appellatur. Alii Fontem Everardi vocant, Willelmus Neubrigensis lib. 1 cap. 15 Ebraudi : Joannes Rex Angliæ in diplomate, quod datum die XXX Augusti, anno I regni ipsius, qui erat Christi CIOCKCIX, in Monastico Anglicano pag. 193 extat nunc Fontem Ebraldi, nunc Ebrardi nuncupat : Rogerius Hovedenus parte posteriori Annal. ad annum 1177 Frunt Everoit : Joannes Bromton Abbas Jornalensis in Chronico ad eundem annum Ebrardi et Embraldi : alii aliter.

2 Factum autem monasterio nomen a fonte loci, in quo situm. De eo ista Baronius tom. 12 Annal. ad ann. 1117 ex vulgari fama : Ferunt, inquit, Ebral-

dum quemdam juvenem, genere nobilem, sed moribus corruptis, magna sicariorum manu stipatum, adjacentes vias regias latrociniiis olim infestasse, silvasque tunc temporis frequentes insedissee, quarum hodieque reliquiæ manent non parvæ. Posthæc Theologum quemdam Parisiensem, eximiæ doctrinæ virum divini verbi concionatorem insignem, Robertum de Abruscellis nomine, eo adventasse, sanctisque exhortationibus suis non modo juvenem illum, ut mores vitamque mutaret, impulsisse ; sed multos præterea omnium generum homines ad despiciendam seculi vanitatem, austeriorisque vitæ leges subeundas, permovisse : ad quorum habitationem distincta iisdem in septis monasteria condidit, sua seorsim viris, Virginibus, ægrotis, et mulieribus reliquis ædificando ; universæ porro congregationi Abbatisam præposuisse etc. Ista Baronius : quæ totidem verbis, eo tamen minime citato, descripsit Miræus lib. 2 Origin. monasticar. cap. 10. Eademque multo prolixius narrat in commentario de Trecensium sanctitate ad an. 1106 num. 8 et seqq. Gerrosius, et veram historiam esse affirmat. Cui vero ea probariqueat, contrarium attestante Baldrico Dolensi Episcopo, antea Abbate Burguliensis cœnobii, leucis pauculis a Fonte Ebraldi distantis,

non ab Ebraldo prædone circa an. 1100 converso,
F

A *tantis, et quidem B. Roberti æquali? Nam is num. 16 ita scribit: Locus erat incultus et squalidus, spinetis obsitus et vepribus, ab antiquo Fons Evraldi nuncupatus, ab hominum cohabitatione sequestratus: a Condatensi autem cella quasi duobus distabat milliariis, diœcesi adjacens Pictavensi. Si cum eo venit B. Robertus jam ab antiquo is locus Fons-Evraldi dicebatur, non igitur ab Evraldo, quem adhuc juvenem illic ipse converterit, nomen duxit.*

sed ab antiquo
impositum ei
loco,

cujus sanctita-
tem prædixisse
fertur S. Mar-
tinus:

3 *Nolim tamen inficiari, fuisse illic fortassis olim densis in silvis prædonum latibula. Nam vulgo id accolarum sermonibus celebratur, S. Martinum Turonensem Episcopum, cum ad Condatensem sui Episcopatus vicum venisset, quæsisse quis ille esset locus arboribus frequens, quem eminens spectabat: cumque audisset saltum esse rapinis ac latrocinii infamem, respondisse, olim saltum eum sanctis precationibus ac religioso cultu Numini illustratum iri: atque hoc demum septingentis post annis evenisse. Ea tamen ipsa narratio nullo veteri testimonio confirmatur.*

B *Jacēt vicus Condatensis (jam oppidum, quod Galli Candes vocant) in extremis finibus diœcesis Turonensis ad Vigennam amnem, qui haud inde procul Ligeri miscetur. Duobus inde milliariis, ut Baldricus scribit, sive modica Gallica leuca, tribus a Salmuro oppido ad Ligerim sito, distat Fons-Evraldi. Franciscus Ranchinus Andium provinciæ primarias abbatias esse scribit Burgulium et Fontem-Evraldi. At cum de Pictonibus agit, Fontem-Evraldi ait ad Turonum Andiumque confinia, sed in Pictavensi esse diœcesi. Gervasius monachus Dorobernensis in Chronico ad an. 1177 Fontem-Evraldi de Andegavia vocat. Et Joannes Bromton ad eundem annum, Rex, inquit, in Andegaviam ad Fontem-Ebrardi pro uno Conventu sanctarum monialium misit. At postea ad annum 1189, Processit, inquit, Ricardus Comes Pictavensis, cum corpore patris sui Henrici II Regis Angliæ, usque ad Fontem Ebraldi in Normannia. An in Normannia illud cœnobium locarit, quod Normannia primaria erat earum ditionum, quas in Gallia Angliæ Reges possidebant, an memoriæ lapsu, supervacaneum est quærere. Miræus scribit loco antea citato, in Fonte Ebraldi, intra unius velut oppidi ambitum esse quatuor monasteria, tria monialium, quæ sunt circiter ducentæ, et unum monachorum, qui sunt circiter quadraginta et suum habent Priorem. Ac paulo inferius: Altare majus cœnobii monachorum Fontis Ebraldi situm est in confinibus diœcesis Pictaviensis, Turonensis et Andegavensis. Et hæc aliæque a R. P. Guilielmo Richerio Abbate S. Vincentii Cenomanensis, Fontis Ebraldi olim Visitatore anno 1100 sese accepisse testatur.*

est in Andium
confinibus,

in Pictavensi
diœcesi,

jam oppidum
cum 4 monas-
teriis:

toti Ordini
præest Abba-
tissa:

is Pontifici-
bus approba-
tus laudatus:

5 *Hoc religiosissimi Ordinis caput, hæc Abbatissæ, quæ toti illi præest, sedes. Voluit enim Fundator, (quo loco antea citato annotat Baronius, et infra clarius patet) ut Abbatissa in omnes tum viros tum foeminas jus summum obtineret, statuens ut viri S. Joannis Evangelistæ exemplo Virginibus seu mulieribus parerent; et hæ vicissim, Beatæ Virginis exemplum sequentes, Religiosos tamquam filios amplecterentur. Statuta denique et constitutiones pro utrisque separatim perscripsit. Ac paulo post ait, Ordinem multorum Pontificum authenticis Bullis approbatum, qui eum docent ab illis verbis Christi, Ecce filius tuus, Ecce Mater tua, institutionis suæ originem rationemque petiisse. Edita sunt nuper varia diplomata Summorum Pontificum, qui vel Fundatoris sanctitatem laudant, vel Congregationem ab eo institutam Apostolicæ auctoritatis privilegio munierunt. Ita Paschalis II diplomate dato VII Kal. Maii, Indict. XIII, anno Christi 1106, itemque alio dato Nonis Aprilis, anno Christi 1108, Dilectis in Christo Sororibus sanctimonialibus in monasterio Fontis-Evraldi omnipotenti Deo servien-*

tibus inscripto; quo se fatetur de ipsarum Religionis D
studiiis ardentioribus provocari etc.

DUCTORE G. H.

6 *Callistus II, Turonibus apud Majus-monasterium dato diplomate, XVII Kal. Octob. Ind. XIII, an. 1100, ita loquitur: Dilectæ filiæ Petronillæ Abbatissæ monasterii S. Mariæ de Fonte-Ebraudi, et iis quæ post eam regulariter in eodem regimine successerint in perpetuum. Cum per Pictavensem parochiam pro Ecclesiæ servitio transitum haberemus, venerabilis Fratris nostri Guilielmi Pictavensis Episcopi suggestionem, ad B. Mariæ de Fonte-Ebraudi monasterium declinavimus: ubi monastici Ordinis disciplinam vigere per omnipotentis Dei misericordiam cognoscentes, locum ipsum cum omnibus ad eum pertinentibus B. Petri decrevimus patrocinio confovere. Unde etiam nostris tamquam B. Petri manibus in honore Beatissimæ et Gloriosissimæ Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ oratorium dedicavimus. Idemque in alia Bulla: Apud B. Mariæ de Fonte-Ebraldi monasterium, monasticæ religionis disciplina, sicut ipsi præsentem perspeximus, per omnipotentis Dei gratiam perseverat: unde viri religiosi et Dominum timentes, qui circa ipsum sunt, locum ipsum diligunt. Callisti quoque decessor Gelasius II, Ubi, inquit, per omnipotentis Dei gratiam ex longo jam tempore maxima religionis observantia custodita est. Postea quoque Innocentius II: Quam spectata et famosa sit religio monasterii Fontis-Evraldi, quantumque ex ea bonum, ipsius gratia cooperante, proveniat etc. Lucius quoque II, qui anno 1104 sedebat, Sane ait Petronillam Abbatissam alloquens, pro ampliori religionis prærogativa, quæ de loco vestro per Dei gratiam longius divulgatur etc. Ipsas etiam idem Pontifex sanctimonialia compellans, Quoniam de vobis, inquit, valde confidimus, caritatem vestram per omnipotentem Dominum deprecamur, ut ipsæ speciales pro me ad Dominum orationes faciatis, et per omnes Congregationes vestri Ordinis fieri studeatis. 7 Sugerius Abbas S. Dionysii in epistola ad Eugenium III Papam, quam ex MSS. edidit Jacobus Sirmondus noster in Notis ad Goffridi Vindonensis epistolas, inter cetera in commendationem sanctimonialium Fontis-Evraldi ista scribit: Placeat igitur Excellentiæ Vestræ ab his molestiis (quas nimirum illis faciessebat Episcopus Pictavensis, Gilbertus Porretanus, ut reor) eas eripere, et ut in pace Deo deserviant, eis in multitudine misericordiæ vestræ providere, sub protectione Dei cœli, et vestra Apostolica auctoritate confovere et protegere: utpote tantum tantæ religionis locum, quem, cum in partibus illis in scholis essemus, noviter inceptum esse vidimus, et per Dei voluntatem fere ad quatuor aut quinque millia sanctimonialium jam excrevisse audivimus, et gaudemus. Obiit Sugerius ineunte anno Christi 1108, ætatis suæ LXX, ut tradit Claudius Robertus.*

oratorium illic
dedicat Callis-
tus 2.

laudatus idem
Ordo a Gelasio
2,
E

Innocente 2,

Lucio 2.

Eugenio 3 com-
mendatus a
Sugero Ab.
F

valde ampli-
catus,

8 *Biennio fere ante Sugerium jam memoratum S. Dionysii apud Parisios Abbatem, anno nimirum 1100, VIII Calendas Maii, ut dicitur in Necrologio Fontis Ebraldi, migravit a seculo piæ memoriæ Domina Petronilla, venerabilis monacha, incomparabilis et irrecuperabilis Mater nostra, a Domino nostro Magistro Roberto prima constituta Abbatissa. Idem autem B. Robertus, ut scribit loco citato Baronius, et ex eo Miræus, statuerat, ut cum Abbatissa, quam crearat, diem suum clauderet, ea illi succederet, quam Religiosæ ipsæ suis suffragiis elegissent. Quod ab illis semper observatum est, quamdiu electionum usus in monasteriis permansit. Ceterum et quamdiu stetit eligendi potestas, et postquam auctoritate Pontificis constitui Abbatissæ cœperunt, optimas semper easque memorabiles Abbatissas sortitæ sunt, vitæ integritate ac sanctitate quam genere illustiores: tametsi*

2 Abbatissa
Mathildis.

ac reliquæ piæ
et illustres:

AUCTORE G. R.
NOT. 23

A tametsi pleræque Regum et Principum, aut nobilissimorum certe Equitum filiae fuerint.

9 *Ex eo tempore celebrata late sanctimonia hujusce Congregationis est, atque in Hispaniam quoque et Angliam hinc accersitæ sanctimoniales, quæ solutam in nonnullis veteribus aliorum Ordinum monasteriis, disciplinam restituerent, aut nova conderent. In Angliam certe anno CIOCLXXVII evocatas, datumque iis Ambresburiense in Wiltonensi agro cænobium, quod olim S. Eduardi Regis ac Martyris noverca et interfectorix Alfritha fundarat, traditur in Monastico Anglicano pag. 191 ex Rogerio Hovedeno. Hujus ista sunt verba ad eum annum in parte posteriori Annalium: Eodem anno idem Rex Henricus II, expulsis sanctimonialibus de abbazia de Ambresbirie propter incontinentiam suam, et per alias domus religiosas in arctiori custodia distributis, ipsam abbatiam de Ambresbirie dedit Abbatissæ et domui de Frunt Everoit (lege Fonte Ebraldi) in perpetuum possidendam: et misso a Frunt Everoit uno conventu sanctimonialium, Richardus Cantuariensis Archiepiscopus introduxit eas in abbatiam de Ambresbirie XI Kal. Junii die Dominica etc. Idem in Chronico Joannis Bromtoni narratur, diciturque Abbatissa illa per mandatum Alexandri III Papæ deposita ac sanctimoniales omnes ibidem, quæ errorem et vitæ suæ turpitudinem relinquere, et ordinem Fontis Ebrardi tenere nolebant a domo illa dispersæ. Quibus sic dispersis, Rex in Andegaviam ad Fontem Ebrardi pro uno Conventu sanctarum monialium misit etc. Ubi vides sanctas moniales appellari monachas Fontis Ebraldi. De eadem hac Ambresburiensi colonia agit Gervasius Dorobernensis in Chronico.*

B

10 *Idem Bromton famosum et nobile monasterium Fontis Ebrardi appellat: Guilielmus Neubrigensis lib. 1 cap. 15 famosissimum illud monasterium fœminarum de Fonte Ebraudi vocat. Et lib. 3 cap. 25 famosum et nobile monasterium, ac deinde, monasterium celeberrimæ religionis titulo inelytum. Willelmus Tyrius, lib. 14 cap. 1 de Mathilde, (ipse Mahaldem vocat) secunda Fontis-Ebraudi post Petronillam Abbatissa loquens, ita scripsit: Anglorum Regis Henrici (secundi ejus nominis) filia desponsata fuerat: sed antequam convenirent, sponsus in Angliam navigans, naufragium passus, pelago submersus est: ejus vero sponsa perpetuum vovens cælibatum, in claustrum puellarum religioso admodum apud Fontem Ebraudi sanctimonialem perpetuo vitam duxit. Willelmi Tyrii Suffraganeus fuit, ac dein S. R. E. Cardinalis, Jacobus de Vitriaco. Is historiæ Occidentalis cap. 20 de monachis nigris scribens, ita inter alia loquitur: Hæc autem prædicta diximus, salva pace et reverentia quorundam hujus Ordinis sanctorum et venerabilium conventuum qui adhuc in honestatis et laudabilis conversationis proposito, et religionis districtione perseverant. Ejusmodi sunt Cluniacenses in capite, et in quibusdam eorum membris, a capite non discrepantibus: sicut apud S. Martinum de Campis in Parisiensi civitate, et præterea monachi religiosi Cantuarienses in Anglia, et illi qui sunt de Afflegien in Brabantia, et Sanctimoniales nigræ de Fontevraut, cum quibusdam aliis Deo devotis monachorum nigrorum conventibus: quorum caritatem et humilitatem, labores assiduos et onera pene importabilia, novit ille qui eis patientiam et perseverantiam subministrat; ut aliis in via deficientibus ipsi ad destinatum sibi bravium festinantes, finem consequantur optatum.*

C

11 *Wilhelmus quoque Malmesburiensis, utroque paulo senior, lib. 5 de Regibus Anglorum ita et originem Fontis-Ebraldi describit et prædicat sanctitatem: Hujus Petri (Pictavensis Episcopi) fuerunt contemporanei et in religione socii Robertus de Arbeisel et*

Bernardus Abbas Turinensis, quorum primus omnium hujus temporis sermocinatorum famosissimus et profusissimus, tantum, non spumea, sed mellea viguit eloquentia, ut hominibus certatim opes congerentibus, illud egregium sanctimonialium monasterium apud Fontem Ebraldi construeret, in quo, tota seculi voluptate castrata, fœminarum Deo devotarum quanta nusquam, multitudo in Dei fervet obsequio. Nam præter ceterarum illecebrarum abdicationem, quantum illud est, quod in nullo loco loquuntur, nisi in Capitulo, proposita a Magistro perennis taciturnitatis regula; quia semel laxato silentio fœminæ pronæ sunt ad mussitandum frivola?

rigidissimum
ibi silentium,

12 *Monet tamen Joannes Picardus Bellovacus ad S. Victorem Parisiis Canonicus regularis in Notis ad cap. 15 lib. 1 historiæ Neubrigensis, has regulares disciplinas, alioquin paulo severiores, fuisse mitigatas auctoritate summi Pontificis sub annum CIOCCCL.... Maria enim Britanna, Virgo tum piissima, simul et nobilissima, Fontebraldensis Antistita, curarat, ope consilioque virorum prudentium, seligi ex regula S. Benedicti, Robertique institutoris sanctionibus, capita, et diligentius servari in universis suæ familiæ parthenonibus; quæque videbantur subobscuriora, planius describi. Eorum vero quæ duriora censebantur, nempe silentium ubique locorum, nisi in Capitulo, interdicens colloctionem, temperatum, ut liceat loqui post preces, ut vocant, Primas: dein post signum ad laborem factum.*

postea mitigatum.

E

§ II. *B. Roberti patria, Vitæ historia, anniversaria memoria, BEATI ac SANCTI prærogativa nomenclatio.*

Hujus igitur celeberrimi monasterii et Ordinis fundator fuit B. Robertus. Variant auctores in cognomine, ut observant Andreas Chesnæus in epist. 17 lib. 2 Petri Venerabilis, Honoratus Nicquetus noster lib. 1 historiæ Fontis-Ebraldi cap. 3, Joannes Baptista Souchetus in Notis ad cap. XI Vitæ B. Bernardi de Tironio. Appelatur ergo a Gaufrido in dicta Vita B. Bernardi; de Arbrissello, Arbressellensis, et cap. 23 si mendum abest, Orbreselensis: de Abrezello in quadam inscriptione citata a Soucheto, et in MS. Rotensi apud eundem de Abrincello: a Petro Pictaviensi Episcopo in charta data an. 1106, de Herbressello: a Neubrigensi de Arbusculo: de Arbrussello in MS. codice Cenomaniensi opusculorum Goffridi Vindocinensis: de Brusello a Petro Venerabili: a Joan. Boucheto, de Bruxelles: de Bruxello a Joanne Hireto citato apud Souchetum; de Arborecello in quibusdam actis publicis apud Guilielmum Catellum: de Arbricellis in Chronico S. Albini Andegav. de Arbricel et Arbrisel in chartis Rotensibus: de Arbeisel a Malmesburiensi: a Nicqueto d'Albrussel: Souchetus rectius censet de Arbrissello: nos de Arbrissello retinemus, quod vulgatissimum apud scriptores.

B. Roberti
cognomen:

F

14 *Ductum id a loco natali, exili vico septem leucis distante ab urbe Redonum in Britannia Armorica, qui tunc Arbrissellum vocabatur, teste Baldrico. Dolensi in eadem Britannia Episcopo: nunc vulgo Arbesec dicitur. At Guerrosius in Commentariis de Tricassium sanctitate ad an. 1106 num. 7, natum in Tricassibus affirmat, altero ab Augusta Trekarum lapide, vico cui L'Aubrussel nomen: nec auctorem citat ullum, qui eam illi patriam tribuat, nec argumentum promittit, quo id firmet, præter unicam illam vocem. Baldricus, qui et Robertum novit, et propinquum Fonti Ebraldi Burguliense cænobium rexit, et deinde Doli in Britannia Antistes fuit, illum ait cap. 1 Vitæ num. 7 Britanniae minoris alumnum fuisse, ex pago Rhedonensi oriundum, villæ, quæ vulgo Arbrissellum nuncupatur, indigenam et colonum. Ac num. 8 Silvester Redonensis Episcopus*

patria, non
Campagna
Trecensis;

secl Britannia
Armorica:

Ambresburiense in Anglia cænobium iis datum:

Ordo ab eximiiis scriptoribus laudatus, NOT. 24

inter præcipue florentes secl. 12

A *Episcopus ita eundem Robertum ad se Lutetia accersitum alloquitur* : Vides, Frater carissime, quomodo sancta Redonensis Ecclesia, mater tua, sine regimine vacillat. Qua enim ratione Redonensis Ecclesia mater ejus dici potuit, si erat in diœcesi Trecensinatus, solumque in patria antehac et Lutetiæ versatus?

Vita duplex, a
coævis scripta:

15 Non viderat Guerrosius, quam hic damus B. Roberti geminam *Vitam*, unam, ut diximus, a Baldrico scriptam, alteram ab Religioso Fontis Ebraldi, ejusdem sancti viri discipulo, quem vulgo Andream fuisse existimant, de quo in ipsa vita eadem vita cap. 6 num. 36 mentio est. Atque ejus videtur in veteri quodam Necrologio ita mentio fieri : in Idus Augusti obiit Andreas Sacerdos Capellanus Magistri Roberti. Utraque ea Vita e MSS. Fontebraldensibus edita primum ab Michaelæ Cosniero oppidi ejusdem Parocho : qui dein alia perscrutatus archimonasterii monumenta, haud pauca nobis submitit sibi in priori editione desiderata. Vita utraque postea Cosniero mortuo nitidius edita *Flexiæ* anno MDCCXLVII, addita ex opposito luculenta paraphrasi Gallica, a P. Joanne Baptista Chevalier Societatis nostræ Presbytero concinnata. Omnium vero accuratissime historiam Fontis-Ebraldi Gallice scripsit Honoratus Nicquetus noster libris quatuor : quorum primo res a B. Roberto gestas, secundo ejus sanctitatem, tertio Ordinis explicuit instituta : quarto omnium Abbatissarum acta succincte enarravit.

NOT. 25.

NOT. 26.
honorem ejus
Abbatissa Joana
Baptista de
Borbonio am-
plificat,

varia nobis-
cum communi-
cal monumen-
ta,

16 Quæ nunc ordinem illum sanctissimum pari pietatis et prudentiæ laude, administrat, secunda et trigesima a Petronilla B. Roberti discipula, est Joanna Baptista de Borbonio, Henrici IV Galliarum Magni Regis filia. Ea cum summo studio ad conservandum, qui adhuc in Ordine viguit, spiritum, religiosæque exercitationis dignitatem, incumbit; tum præsertim sanctissimi Fundatoris Roberti honorem nititur, quibus potest modis amplificare. Eaque causa geminas, quas dixi, Vitas, anno MDCCXLI et MDCCXLVII *Flexiæ* editas, ad nos mitti curavit, cum aliis libellis, opera præcipue nostri Honorati Nicqueti compositis : quorum unus Summorum Pontificum, S. R. E, Cardinalium, Antistitum, Principum, clarorumque scriptorum de B. Roberti Arbressellensis sanctitate testimonia complectitur : alter inscribitur, Gloria B. Roberti de Arbressello, Ordinis Fontis-Ebraldi fundatoris, sive vitæ epitome, virtutes, elogia. Tandem, pro summa qua minimam Societatem nostram prosequitur, benevolentia, dignata est nobis per litteras commendare, ut in vasto nostro de Sanctorum Actis opere locum quoque *Vitæ* B. Roberti daremus. Id vero jam antea ulro constituera-
mus, ut ex iis quæ VII Januarii de B. Vitale Saviniacensi dicta sunt, perspicere licet : quamvis nullam tunc adhuc *Vitam* B. Roberti nacti eramus, sed quædam solum illius e variis scriptoribus elogia. Non pauca ex duobus hisce libellis, historiaque Nicqueti, ad illustrandam sancti viri memoriam decerpimus.

ejus canoniza-
tionem urget,

uti et Regina
Angliæ,

17 Non est adhuc quidem Robertus in Cœlitum tabulas ita Pontificis Maximi sententia adscriptus, ut de eo Ecclesiasticum officium recitari Missæque offerri sacrificium possit; verum id impetrare eadem Joanna Baptista Antistita omnibus nervis contendit. Ursit quoque jam a pluribus annis, ut hic publicus in Ecclesia cultus B. Roberto haberetur, Serenissima Magnæ Britannicæ Regina, quæ sæpius super hac re ad Pontificem scripsit, et per Oratorem suum anno MDCCXLV supplicem libellum obtulit, e quo ista referuntur in citata Gloria B. Roberti, unde intelligere quisque possit, qua tandem ratione mota, Cœlitibus debitum honorem Roberto procurare aggressa sit : In tanto, inquit, Majoris Britannicæ tumultu, quo pene jam totum regnum sus deque vertitur.... remedium et præsentissimum malorum levamen futurum mihi erit, si insignis aliqujus Servi Dei gratiam favoremque mihi conciliem, honorem ipsi in terris procurando, quo ipse in cœlis
Februarii T. III.

pro felici Anglicanarum rerum successu apud Deum D
advocatus existat. Quare cum omni humilitate sup-
plex peto, ut per Sanctitatem Vestram liceat in Or-
dine Fontis-Ebraldi Officium dicere et celebrare
Missam de V. P. Roberto ejusdem Ordinis Fundatore
qui fuit olim acceptissimus, atque adeo Consiliari-
us Fulconis Junioris Comitis Andegaviæ, Turoniæ
et Cenomaniæ; postea Regis Hierosolymitani, unius
ex progenitoribus Serenissimi Regis Majoris Britan-
niæ sponsi mei : cujus etiam antecessores alii, Hen-
ricus II, Richardus I, Angliæ Reges; ac nonnullæ
Reginæ Anglicanæ, Eleonora, Elisabetha, multæque
Principissæ, in eodem templo, in quo venerabi-
lis Servi Dei reliquiæ jacent, sepeliri summa pietate
exoptarunt, Ordinemque ab eo fundatum per varias
Anglicani regni provincias propagarunt.

18 Hactenus ex Serenissimæ Reginæ supplice libello.
Rex quoque Christianissimus, ut accipimus de eadem caus-
sa ad Innocentium X Pontif. Max. scripsit, negotiumque
urgeri ab Oratore suo mandavit. Urget etiam (ut jam in-
dicavimus, et iisdem, quæ hic damus, verbis in citata
Gloria refertur) Excellentiss. et Reverendissima Do-
mina Joanna Baptista a Borbonio, Abbatissa Majo-
ris monasterii, et caput totius Ordinis Fontis Ebral-
di. Urget Ordo universus, cum Condatensi B. Mar-
tini, aliisque adjacentibus Canonicorum Capitulis;
ut eundem Robertum SANCTI nomine constanter hac-
tenus insignitum, utpote vitæ sanctitate et magnis
in Sanctam Ecclesiam meritis celeberrimum, apos-
tolica eloquentia et constantia præfulgentem,
Sanctæ Romanæ Sedi addictissimum, et Apostolicæ
auctoritatis retinentissimum, perpetuum hæretico-
rum malleum; martyrii avidissimum, et pietatis
caussa ab impiis quam plurima perpassum, Summo-
rum Pontificum, Antistitum, clarorumque scripto-
rum commendatione nobilem, justitiæ omnis et sanc-
titatis propugnatorem invictissimum, tot Sanctorum
parentem, tot hominum utriusque sexus millia Deo
lucratur, omnium cujusque generis miserorum asy-
lum certissimum, cujus sanctitatem cœlum crebris
miraculis loquitur, terra quotidianis precibus, votis
ac donariis testatur, Apostolicæ Sedis nutu atque auc-
toritate colere ut Sanctum liceat.

19 Quæ hic conglobatim celebrantur præconia, ea
partim ante probata, partim suis locis in *Vita*, atque ex
eodem de ejus Gloria libello hic probabuntur. BEATUM
certe jam ab annis circiter MDCCXVII prædicavit Baldri-
cus Episcopus, insigni sapientia præditus scriptor.
Ita cap. 1 num. 7 : Fuit igitur BEATUS (de quo loqui
disposuimus) ROBERTUS, Christianæ professionis co-
hæres et filius. Et num. 24 Præter illa, quæ fecit B.
ROBERTUS miracula. Ac demum num. 25 Annis revo-
lutis et annis, quibusdam indiciis sensit B. ROBERTUS
finem suum appropinquare.

20 Citata sæpius Gloria pag. 33 ostendit non Beati
solum, sed Sancti titulum Roberto ab omni retro me-
moriam solere tribui : Habet, inquit, et in priscis Lita-
narum supplicationibus Ecclesiasticus Ordinis ritus
hanc B. P. ROBERTI, post S. Benedicti, invocationem :
S. ROBERTE, MAGISTER BONE, ORA PRO NOBIS. Et vero
hactenus fons ille, qui antiquitus Fons-Ebraldi vo-
cabatur, in honorem B. Roberti, qui ex eo fonte bi-
bit, et in valle, in qua scaturit, monasterium Ordinis
caput instituit, non aliter quam Fons S. ROBERTI
appellatur. Adeo hæc SANCTI appellatio Servo Dei
adhæsit, ut communi populorum ore celebretur.

21 Antea vero pag. 13 ista erant relata : Corpus in
Fontis-Ebraldi monasterium magno cum apparatu
portatum prosecutus est Leodegarias Archiepiscopus
Bituricensis. Obviam sacris reliquiis ierunt Fulco
Comes Andegavorum, Radulphus Turonensis Ar-
chiepiscopus, Raginaldus Episcopus Andegavensis,
Abbates multi, innumeri Sacerdotes, cum infinita
populi

D
AUCTORE J. B.

Rex Galliæ,

E
aliique

quippe cui ex
meritis deberi
videatur,

quique ante
annos 500
Beatus sit ap-
pellatus,
F

ac passim
Sanctus,

et cujus publi-
ce honorentur
reliquiæ:

AUCTORE J. B.

A populi multitudine. Cor Ursani retentum, ubi honorifica inclusum est pyramide. Ara quæ proxima est, ARA SANCTI CORDIS appellatur. *Et pag. 29 dicitur Leodegarius Archiepiscopus Bituricensis sepeliri voluisse Ursani, ubi sanctum cor B. P. Roberti magna populorum veneratione colitur. Non veremur ergo, ne quis nos sugillet, quod tam libere eum Beati titulo ornemus, qui jam a 19 annis, et quod excurrit, a gravissimo Antistite ei tributus sit, quique Sanctus ab immemorabili tempore, unanimi populorum pietate, etiam in sacris Litanis, sit appellatus.*

22 Anniversariam B. Roberti memoriam annotat Saussaius in Corollario ad Martyrologium Gallicanum pag. 1216, et Jacobus Rinaldus noster in Liliis Galliae sanctæ, ad xxx Augusti consignari debere atque insigni eum ambo elogio celebrant. Jacobus Sirmondus noster in Notis ad Goffridi Abbatis Vindocinensis epistolæ pag. 84 verum Roberti natalem aperit ex Chronico S. Albini, ubi ista habentur: Anno mxcvi. Obiit Robertus de Arbrissellis v Kal. Martii. Iste fuit fundator monasterii Fontis Ebraldi. Idem asserit Carolus Saussayus lib. 9 histor. Aurelian. num. 12. Idem quoque per litteras nos edocuit Nicquetus noster: nam quod antea existimavit eum vi Kalendas Martii obiisse, id in historia lib. 1 cap. 35 ut corrigatur curaturum. Satis

obiit 25 Febr.
anno 1117:

B quidem constare, ex consensu totius Ordinis, anno eum decessisse cxcxvii Christi, qui secundum Francorum illius ævi calculum, cxcxvi dicebatur, cum anni auspiciū a solennitate Paschatis duceretur, quod demum sub Carolo ix Rege emendatum; ceterum festo S. Mathiæ ista in diem sequentem in Martyrologio Ordinis Fontis-Ebraldi prælegi: Eodem die in Biturica patria, apud Ursanum, præclara dormitio Reverendi Domini Roberti de Arbrissel, Doctoris Theologi, venerabilis Presbyteri, ac carissimi Patris nostri: qui vir fuit Christianissimus, Sanctæ Ecclesiæ Lucifer splendidus, et in sancta prædicatione alter quodammodo Paulus. Redonensis diocesis, provinciæ Britannicæ fuit oriundus fonteque celestis doctrinæ funditus repletus, et in religione probabiliter fundatus, a primo lapide auctor Fontis-Ebraldi, basilicam ejusdemque basilicæ quamplures cellas fundavit, ædificavit, multiplicavitque, et in eisdem locis, Deo inspirante, viros ac mulieres ad serviendum Deo omnipotenti fideliter coadunavit: quos etiam, dum adhuc viveret, et Sanctorum Patrum exemplis et regulis, omnique sana doctrina, verbo et exemplo ad plenum informavit. Hic fortis athleta verbi Domini fidelissimus dispensator, dum ex more suo ad exterarum nationes prædicationis sanctæ gratia procederet; apud prædictum locum, quem ipse Deo favente ædificaverat, qui Ursanus dicitur, et a Biturica civitate duodeviginti milliaribus, hoc est, duodecim leucis, disjungitur, vocante Deo, senex et plenus dierum, viam universæ carnis ingressus est, cælo gaudente, terra plorante, glorioso fine quiescens, corpus terræ spiritumque polo reddidit, anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo decimo septimo.

§ III. B. Roberti sanctitas illustrium virorum testimoniis celebrata, ejus sepulchrum.

Operæ pretium fore existimo, si hic ex utroque jam citato opusculo strictim encomia colligam, quibus Roberti virtutes ac sanctimoniam eximii scriptores, alique viri illustres, ac præsertim Pontifices decoravere. **URBANUS II Pont. Max.** Prædicatorem Apostolicum instituit: intellexit etenim, ut in Vita refert Baldricus, quod Spiritus sanctus os ejus aperuerit. **PASCHALIS II**, magnæ religionis virum, virum venerabilem, dum adhuc viveret, appellavit. **CALLISTUS II** mortuum, bonæ memoriæ, venerabilis memoriæ: **HONORIUS II**, felici

B. Robertus
laudatus a
Summis Pontificibus,

recordationis. **LUCIUS II**, bonæ memoriæ, spectatæ religionis Presbyterum. *Delegati a SIXTO IV*, Patrem memoria dignum.

24 Baldricus Episcopus, qui ut superiore § diximus absolute B. Robertum aliquoties vocavit, alibi virum sanctum et justum nominat. Alibi ita scribit: Sanctus igitur Spiritus obeditioni meæ adminiculetur, et Domini Roberti mihi sanctitudo suffragetur. Deinde: Hunc profecto dixerim, habitaculum Jesu Christi, et organum Spiritus sancti, Responsalem et Vicarium Altissimi, ipsius delibutum sermonibus. Ac postea: Dominus Robertus, fons prædicationis, fons religionis, singularis seminiverbius, Doctor illustris et eximius, verbis et operibus admirandus, Vir extollendus et imitandus. Sed hæc aliaque infra in ipso Baldrico licebit legere. **Petrus II Episcopus Pictavensis** in instrumento quodam scripto Pictavis anno 1106, Quidam vir apostolicus, inquit, nomine Robertus de Herbressello, verbo divinæ prædicationis sagaciter invigilans, et tonitruo sanctæ exhortationis plures tam viros quam mulieres a seculari luxu revocans, in nostra diocesi ecclesiam quamdam in honore S. Mariæ Virginis fundavit, in loco qui Fons-Ebraudi vocatur, quem locum Aremburgis uxor Widonis, filii Osmundi, et Rivaria filia ejus, ad ædificandam prædictam ecclesiam sibi dederunt. Idem Petrus in alio scripto eum vocat virum religiosum, verbo sanctæ prædicationis deditum: idemque alibi, virum magnæ religionis et bonæ opinionis. **Girardus Engolismensis Episcopus** vir maximus, nisi eximia virtutum ornamenta postea fovendo Anacleti schismate dedecorasset, bonæ memoriæ ac magnæ sanctitatis virum.

ab Episcopis,

25 Petrus Abailardus Abbas, egregium præconem Christi. *Tabulæ abbatæ S. Mariæ de Rota*, virum magnæ auctoritatis et infinitæ religionis. **Fulcho Comes Andegavensis**, magnæ religionis et honestatis virum, clarissimum. **Fulcho Junior** itidem *Andegavorum Comes*, hominem religiosissimum, cujus admirabilis doctrina verbo sanctæ prædicationis et tonitruo sanctæ exhortationis per totam Ecclesiam sua fulget eloquentia. **Aremburgis Comitissa**, **Fulchonis uxor**, magnæ religionis virum, verbo evangelicæ prædicationis sagaciter dispensatorem. Alii denique, hominem sanctissimum. **Andreas** autem vitam, quam infra dabimus, ita exorditur: Ipsius, de quo locuturus sum, intercedentibus meritis, Spiritus sancti adsit mihi gratia. Postea eum vocat Lucernam eremitarum, virum omni ore laudabilem. **Abbatem**, quos **B. Robertus** consuluit, cum de primæ Abbatissæ electione ageretur, Tuum, inquit, Carissime Pater, super hac re potius tenendum est consilium: præsertim cum pro certo sciamus, inter ceteros nostræ ætatis mortales tuum vigere consilium: te enim donavit Deus mundo consiliatorem animarum.

aliisque hominibus illustribus,

26 Si quis recentiorum scriptorum de eodem sancto viro testimonia requirat, habet superius § 1 num. 2 magni Cardinalis Cæsaris Baronii: in cujus Annalium epitome ad annum 1117 Henricus Spondanus, Apamiensis in Gallia Episcopus, B. Robertum vocat eximie virum doctrinæ et probitatis. Antonius Yepes, tom. 7 historiæ Benedictinæ, hominem pium et sanctum. Claudius Robertus in Gallia Christiana agens de abbatiæ S. Mariæ de Rota, virum magnæ auctoritatis et infinitæ religionis. Egregium quoque illius encomium contexuere Andreas Saussaius et Jacobus Rinaldus antea citati, qui absolute B. Robertum appellant.

etiam recentioribus,

27 Plerasque aliorum laudationes collegit aut superavit Leodegarius Archiepiscopus Bituricensis, qui (ut in Gloria B. Roberti dicitur) venerabilis servi Dei reliquias in sua diocesi, in qua obierat, retinere cum non posset integras; ne tanto Thesaurio Bituricensis

oratione funebri ab Archiep. Bituric.

A sis diocesis penitus orbaretur, saltem cor tandem obtinuit a Petronilla prima Abbatisa, quæ præsens aderat : ipseque defuncti corpus prosecutus usque ad majus monasterium Fontis-Ebraldi : *ubi eum oratione funebri honestavit, quam Gallice edidit F. Yvo Magistri. Ex ea ista sunt Latine expressa* : Custodit Dominus corpora Sanctorum suorum : id quod sacræ eorum testantur reliquiæ. Testatur et corpus Patris vestri, quod licet nullis aromatibus conditum, nihil tetri odoris ad hanc usque diem exhalavit, etiamsi jam a multis diebus exanime remanserit. Quod certissimum est insignis ejus sanctimonie argumentum, quam non nisi abstinencia voluptatum seculi, fervore spiritus, et austero vivendi genere tutatus est. etc.

28 Providerat Deus huic seculo piissimum Patrem Magistrum Robertum, ut quamdiu in vivis ageret, lucerna esset, non abscondita sub modio; quæ peccatorum mentes, pulsus improbitatis tenebris, Solis justitiæ radiis illustraret. Quis enim vestrum nescit eximium illum eremi cultorem, aliis quidem fuisse odorem vitæ in vitam, aliis vero sagittam potentis acutam? Ausim dicere, Reverendo huic Patri non defuisse Josephi patientiam, constantiam Jeremiæ, zelum Phineæ et Tobie caritatem. Davidem retulit, cum pertransiret in deserto, et per mille vitæ pericula tenderet ad regnum. Particeps fuit consilii et solertiæ Danielis, et Samuelis obtinuit æquitatem. Præcursorem Domini imitatus, anachoreticam vitam duxit; herbis famem, sitim frigida dumtaxat levavit, ciliciorumque corpus texit. Paulinæ eloquentiæ participem fuisse aio. etc. Pes fuit claudorum, cæcorum oculus, solatium afflictorum, orphanorum pater, sponsus sanctarum viduarum, Virginum custos et paranympus, refugium miserrorum, vitiorum omnium depulsor, auctor virtutum, concordia dissidentium. etc. *Atque hoc postremum mirabile fuisse notatur, in B. Roberto, ut quisque proprium donum habet a Deo, qui dividit singulis prout vult.*

29 *Hæc aliaque ab Archiepiscopo illo dicta in exequiis B. Roberti, cujus mausoleum, ut vocat Baldricus, ante aram majorem, quatuor columnis innixum erat : superiori saxo insculpta ejus effigies : habitus ei sacerdotalis, pedum pastorale, manus chirotecis tectæ, insertus digito annulus. Tanta porro illud mausoleum in veneratione fuit, ut olim coram eo vota religiosa nuncuparent sanctimoniales. Anno MDCCXXIII novum multoque magnificentius erectum est altare, viii Octobris consecratum a Philippo Cospeano Nannetensi tunc Episcopo, qui ei reliquias inclusit Deiparæ Virginis, Sanctique Joannis Evangelistæ, (quorum præcipue honori dicatum) aliquas etiam S. Joannis Baptistæ, ac S. Ludovici Regis. Ob hujus aræ fabricam debuit B. Roberti paullo longius tumba submoveri, sub novo itidem posita, perquam affabre elaborato, mausoleo : cujus ad angulos variæ e sacra Scriptura sententiæ, nigro in marmore litteris aureis exarata : effigies ejus albo e marmore, cultu sacerdotali, in tumba itidem marmorea recubans. Priore aperto tumulo ossa complura integra reperta sunt : quæ in arculam plumbeam, cum non exigua copia pulveris, in quem cetera erant membra resoluta, itemque pulveribus in sepulchro Petri Pictavensis Episcopi repertis, condita sunt.*

30 *Addita hæc novæ illi tumbæ inscriptio* : Venerabilis quondam Robertus de Arbrissello, vir admodum pius, et zelo animarum exæstuans, divina, qua plurimum poterat, eloquentia, ad Dei obsequium, ad seculi contemptum, multosque utriusque sexus mortales, qui cum ad deserta loca sequebantur, induxit, eaque occasione Ordinem Fontis Ebraldi primus instituit : variæque domicilia, devoto præsertim fæmineo sexui, extruenda curavit. Quorum omnium caput

esse voluit hocce monasterium : in quo Abbatissam, non solum Virginibus ac mulieribus Deo dicatis, sed etiam religiosis viris, præposuit, qui hoc vitæ sequuntur institutum, a sancta Sede Apostolica, jam a sui exordio ad hæc usque tempora, approbatum, variisque privilegiis regiisque muneribus auctum. Obiit anno MCVII. Ejus ossibus ac sacris tegendis cineribus Ludovica de Borbonio, hujus cœnobii, atque adeo totius Ordinis Antistita, hoc mausoleum novo pegmate exornatum, totius Ordinis nomine, tamquam parenti optimo, perficiendum curavit anno MDCXXIII.

§ IV. B. Roberti in eremitica et apostolica vita primi socii.

Ex iis Roberti encomiis, quæ § 2 num. 18 congesta sunt, unum restat, ut ostendamus sanctitatem ejus miraculis esse cœlitus confirmatam. Sed prius mantissa quædam attexenda est rerum ab eo gestarum, quæ ab utroque Vitæ scriptore prætermisæ, sunt tamen ab antiquis auctoribus traditæ. De primis B. Roberti in Apostolicorum laborum susceptione sociis atque adjutoribus, Guilielmus Neubrigensis, qui se anno MDCCXXV natum testatur lib. 1 de rebus Anglicis cap. 15, jam antea citato, ita scribit : In transmarinis partibus, sicut a majoribus accepi, tres memorabiles viri uno tempore fuere, scilicet Robertus, cognominatus de Arbusculo, Bernardus et Vitalis. Hi non ignobiliter eruditi et spiritu ferventes, circuibant per castella et vicus, seminantesque secundum Isaiam super omnes aquas, de conversione multorum fructus uberes colligebant : pio inter se placito constituto, quod Robertus quidem fœminarum communi labore ad meliora conversarum sollicitudinem gereret, Bernardus vero et Vitalis maribus propensius providerent. Robertus itaque famosissimum illud monasterium fœminarum de Fonte Ebraudi construxit, et regularibus disciplinis informavit : Bernardus vero apud Tyrocinum, et Vitalis apud Saviniacum monachis regulariter institutis, suos quisque ab aliis per quasdam præceptorum proprietates distinxit. Cumque ex his tribus radicibus servorum atque ancillarum Dei per diversas provincias religiosa germina pullularent, quidam Saviniacenses monachi Bellelandam nostram condiderunt. Quæ quidem ita accipienda sunt, quod cum Bernardus ac Vitalis virorum congregationes instituerint; Robertus etiam fœminas aggregavit, ac præcipuo quidem studio, ut quarum spiritali ministerio viros, seque adeo ipsum subjecerit : quare ad hunc præcipue fœminæ, etiam fortassis quæ a duobus illis erant conversæ, accurrebant.

32 Qua vero ratione inter sanctos illos viros amicitia coaluerit, ita in B. Bernardi Pontivensis, primi Abbatissæ Tironensis, Vita, tradit Gaufridus Grossus auctor coactaneus cap. xi. Nam Bernardus cum cœnobium S. Savini Prioris titulo administraret, Gervasio Abbate peregre profecto, jamque mortuo; cognita (ut ille scriptor ait) monachorum voluntate, qui eum sibi Abbatem facere disponebant, clam discessit ab eis, rem sibi a multis annis desideratam quærere intendens, scilicet anachoreticæ vitæ studium, et ut sibi victum acquireret labore manuum. Manebat autem non multum longe a monasterio S. Savini vir quidam venerabilis et religiosus eremita, Petrus nomine de Stellis, qui illius postea monasterii fundator extitit, quod Fons Gombandi dicitur. Ad quem Bernardus divertens, eo quod sibi jam antea notus ac familiaris esset, caussam, qua venisset, aperuit. Quem Petrus magna cum animi alacritate suscepit : sed quia in vicinia monachorum erat, qui eum invitum Abbatem sibi facere satagebant, illum diu secum, licet nimis exoptaret, tenere non potuit. Bernardus vero exæstuans cum desiderio jam optatæ paupertatis

et Patriarchis comparatus

Ejus sepulchrum honoratum,

innovatum,

addita hac inscriptione.

D
AUCTORE J. B.

E
B. Robertus cum BB. Bernardo et Vitale prædicat :

Isa. 31. 20

hi virorum :

ille fœminarum cœnobium instituit :

F

Bernardus ne Abbas fieret

ad Petrum de Stellis fugerat,

A paupertatis ac solitudinis; tum vehementer reformidans, quod, nisi citius recederet, Abbas, implicandus sollicitudinibus curæ pastoralis, impellente Abbate suo vel Episcopo, coactus fieret; Petrum obnixius rogabat, ut se inde citius latenterque subduceret, atque ad ignotas remotissimæ regionis solitudines perduceret. Petrus itaque precibus rogantis acquiescens, factus ductor itineris, quod postulabat complevit. Erant autem in confinio Cenomanicæ Britannicæque regionis vastæ solitudines, quæ tunc temporis, quasi altera Ægyptus, florebant multitudine eremitarum per diversas cellulas habitantium, virorum sanctorum ac propter excellentiam religionis famosorum. Inter quos erant principes et magistri Robertus de Abresello, atque Vitalis de Mauritonio, Radolphus quoque de Fusteia, qui postea fundatores extiterunt multarum atque magnarum congregationum: quibus divina dispositio per Petrum, qui eos antea noverat, hunc quartum adjungere curavit, ut illis tribus quarto adjuncto firma fieret quadratura, quæ postea magna et lata ædificia erat portatura.

a quo in eremum ductus ad BB. Robertum, et Vitalem, ac Radolphum

postea fundatorem cœnobii monialium,

B Ita ille. Fuit autem Radolphus (qui hic cum tribus illis Sanctis eremitis jungitur) magister quoque sanctimonialium, itidem ut B. Robertus. De eo Joannes Baptista Souchetus Carnotensis Canonicus in Observationibus ad cap. xi Vitæ B. Bernardi pag. 187 ista scribit: Fuit Radolphus primum Hendionis asceterii, quod nunc S. Jovinus de Marnis in Pictonibus dicitur, monachus; deinde eremi cultor; ad extremum director et procurator (quo nomine etiam Robertus Arbressellensis in elencho codicis Cenomanici apud Sirmundum in observationibus ad 47 epist. lib. 4 Goffridi Vindocinensis appellatur, pro fundatore) S. Sulpitii monialium: apud quas hominem exiit xvii Kal. Septemb. cxcxxix, et in ipsarum ecclesia, magna sanctitatis opinione, situs est.

34 Illa porro sanctorum virorum in solitudine, commoratio contigit post concilium Claromontanum, quod anno cxcv habitum est: ante tamen Pictavense, quod cxc. De hoc Ivo Carnotensis epist. 211 ad Radolphum Remorum Archiepiscopum: Computaverunt eandem consanguinitatem alio tempore in prædicta Curia (scilicet Domni Papæ, ut ante dixit) legati Fulconis Andegavensis Comitis, et probaverunt, cum accusaretur Rex Francorum Philippus, quod eidem Comiti consanguineo suo uxorem suam subtraxerat, quam etiam illicite retinebat. Propter quam accusationem, et patrati sceleris comprobationem excommunicatus est Rex a Domno Papa Urbano in Claromontensi concilio. Et cum post factum divortium prædictus Rex esset reversus ad prædictæ mulieris consortium, excommunicatus est in Pictavensi concilio a Cardinalibus Joanne et Benedicto. Meminit et alibi Ivo illius concilii: cujus Canones ad eum annum recitat Baronius in Annalibus. Adfuerunt eidem concilio B. Robertus de Arbrissello et B. Bernardus de Tironio, ut in hujus Vita cap. 23 narrat Gaufridus: Per idem tempus, inquit, duo Cardinales Joannes atque Benedictus, Apostolicæ Sedis legatione fungentes, ad urbem Pictavim concilium convocarunt, in quo cxi Patres affuerunt: qui et Philippum Regem Francorum, propter Fulconis Consulis Andegavensis uxorem, quam in adulterio tenebat, anathematis vindicta percusserunt.

Pictavensi concilio anno 1100

intersunt BB. Robertus et Bernardus,

35 Qua excommunicatione comperta, Guillelmus Dux Aquitanorum, qui aderat, totius pudicitiae ac sanctitatis inimicus, timens ne similem vindictam pro consimilibus culpis pateretur, nimio furore suc-

census, jussit illos omnes deprædari, flagellari, occidi. Quod ministris suis facere incipientibus, Pontifices et Abbates huc illucque diffugiunt, et ut temporalem vitam retinerent, tuta latibula quærere contendunt. At vero Bernardus atque Robertus Orbreselensis, qui concilio intererant, fortissimi justitiæ propugnatores, ac totius iniquitatis et injustitiæ expugnatores, aliis turpiter diffugientibus, ita immobiles constantesque perstiterunt, ut nec ab incepto excommunicationis desisterent; sed pro Christo mortem vel contumeliam pati gloriosissimum ducerent: et quamvis eis persecutores mortem non intulerint, isti, quantum in ipsis est, martyrium per-tulerunt.

36 Souchetus ex Chronico Maleacensi apud Beslyum citato, ista notat: xiii Kalend. Novembris fuit concilium, quod tenuerunt duo Cardinales Joannes et Benedictus..... uni eorum Joanni nomine, apparuit S. Hilarius, et dixit ei confirmando: Joannes noli timere, viriliter age, cras ero tecum: et excommunicavit Regem Philippum. Joannes Bouchetus in Annalibus Aquitanie parte 3 cap. 2 tradit, cum Rex cogendum Pictavis concilium didicisset, a Guilielmo Duce Aquitanie et Comite Pictavensi agnato suo petiisse, ne in urbe sua talem sibi injuriam inferri pateretur: mandasse illico Guilielmum, ut urbe Legati ceterique Antistites illico excederent: unum e Legatis spatium deliberandi postulasse, eique nocte insequente S. Hilarium apparuisse, et ne minis Ducis terreteretur monuisse, ei enim se adfuturum: Ducem, cum ei Legatus postridie hoc retulisset, permisisse ut pro arbitrio cuncta perficeret. Idem apud Baronium ex Boucheto narratur, et in Notis ad concilium Pictavense tom. 26 Conciliorum, ut edita Parisiis sunt ex Regio typographio. De eodem concilio agitur in fragmento historiæ Francorum tom. 4 Chesnæi, sed nulla ibi mentio apparitionis S. Hilarii. Dux ille Guillelmus, cujus hic mentio est, pater fuit Guilielmi, quem S. Bernardus Claravallensis a schismate ad deferendam legitimo Pontifici obedientiam revocavit. De patre egimus x Februarii ad S. Guilielmi Eremitæ Vitam § tertio ac postea de filio.

37 Erat illius concilii Pictavensis tempore B. Bernardus Abbas monasterii S. Cypriani juxta Pictavos: Robertus abbatiam de Rota forsitan jam dimiserat, aut certe mox dimisit, uti et Bernardus suam. De hoc Gaufridus cap. 24 Vitæ ejus: Exæstuanis amore paupertatis ac solitudinis, ad secretum eremi, a quo fraudulenta violentia abstractus fuerat, rediit, et mentem suam, quæ ibi remanserat, invenit. Qui Domno Roberto de Arbressello atque Vitali de Mauritonio, quorum jam superius mentionem fecimus conjunctus, Gallicanas regiones nudis pedibus peragrabant: in villis castellis atque urbibus verbum Dei prædicabant, homines ab erroribus vitæ suæ eruentes, quasi validi ac robustissimi arietes Divinæ potentiae viribus adjuti, muros infidelitatis atque vitiorum impellentes confringebant, corda hominum ab errore caducarum rerum evellebant, mala eorum colloquia bonos mores corrumpentia destruebant, malorum operum nequitias disperdebant, totius iniquitatis coadulam congeriem dissipabant, virtutes, Deo auctore, cordibus eorum inserentes plantabant, et plantatas exemplo corroborantes ædificabant: et quamvis mortuorum cadaverum resuscitatores non essent, quod majus est faciebant, id est, animas in peccatis mortuas vivificabant, et vivificatas Deo veræ vitæ conjungebant, Talia igitur signa facientes, quandoque simul, aliquando vero singulatim diversas provincias circuibant: quibus, machinante diabolo, tribulationes non deerant.

38 Idem scriptor cap. 42. Dum igitur Bernardus monasterium suum ædificaret in Francia, Robertus Arbressellensis suum construxerat in Aquitania, Radolphus

D nec mortis periculo movebatur,

uti nec Legatus Apostolicus, qui a S. Hilario in somnis confirmatus

E

Regem excommunicat.

F

B. Robertus cum BB. Bernardo et Vitale, per Galliam prædicat,

maximo fructu,

quasique miraculoso:

singuli in
diversis
provinciis
proprium
Ordinem
instituunt.

A Radulphus Fusteiensis in Britannia, Vitalis vero de Mauritonio suum fabricabat in Normannia : quorum supernus arbiter, longe a se positos, et in diversis regionibus separatos manere voluit, quia tot et tanta unusquisque illorum monasteria construxit, ut una eos regio minime caperet, una provincia congregationibus ab illis adunatis, minime sufficeret. Ita ille. Conditum a B. Bernardo monasterium SS. Trinitatis de Tironio in Carnotensi est diocesi. Fontis Ebraldi, ut antea dictum, ultra Ligerim, qui limes Arctous est Aquitaniæ. Saviniacum in Abrincensi diocesi, extrema Normanniæ ora, Cisterciensibus deinde institutis addictum a Venerabili Serlone, cum aliis XXVII, idque anno CIOCLIII, Eugenii III Pontificis Max. auctoritate. Radulphus S. Sulpitii cœnobium sanctimonialium apud Redonas construxit. Enumerat singillatim Souchetus, in Observationibus ad dictum XLII caput Gaufridi, monasteria omnia quæ a Saviniaco, quæque a Tironio, et Fonte Ebraldi dependent.

§ V. B. Roberti miracula.

Veniamus nunc ad miracula. Recte auctor Gloriæ B. Roberti, in ipso principio opusculi : Commendarunt ejus sanctitudinem Summi Pontifices, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Historici variique scriptores; qua sit in existimatione sanctitatis, testatur qui sacris reliquiis habetur honor, et veneratio : testantur etiam Miracula.

40 Baldricus Episcopus sola ea videtur vel perspecta habuisse vel publicare voluisse, quæ in animarum curationibus facta ab eo erant miracula : Exprimat quis, inquit in Vita quid senserit : ego audacter dico, Robertum in miraculis copiosum, super dæmones imperiosum, super terrenos Principes gloriosum. Quis enim nostri temporis tot languidos curavit, tot leprosos mundavit, tot mortuos suscitavit? Qui de terra est, terrena loquitur, et miracula in corporibus admiratur : qui autem spiritualis est, languidos et leprosos, mortuos quoque convaluisse testatur, quando quilibet animabus languidis et leprosis suscitandis consulit et medetur. Denique (ut omnium pace dixerim) per quem Pastorum tot locutus est, tot operatus est Dominus? His consonant, quæ § superiore, num. 37 de B. Roberto Beatoque Bernardo a Gaufrido scripta retulimus, majus quid eos fecisse, dum animas in peccatis mortuas vivificabant, et vivificatas Deo veræ vitæ conjungebant; quam si corporum morbos gravissimos ac vulnera persanassent.

41 Quod vero optari miraculum illustrius potest, quam Ordo religiosus præclaris ab eo institutis conformatus, itaque dilatatus, ut eo superstite capitum tria millia censerentur, cœnobio triginta et, quod caput est, post tot secula constanti florens opinione sanctitatis; non sine manifesto Fundatoris sui apud Deum patrocínio? Memini ante annos circiter XLIV cum apud Matthiam Hovium Archiepiscopum Mechliniensem ac Belgii nostri Primate sermo incidisset, de B. Ignatio Societatis nostræ parente in Sanctorum tabulas referendo, et dixisset nonnemo ut ea res perageretur miracula proferri debere; dixisse sapientissimum illum gravissimumque Antistitem, non alia se miracula desiderare præter ipsam Societatem ab eo conditam : se amplius Archiepiscopatus proventibus, Principum Alberti et Isabellæ Austriacorum favore, secundis Cleri omniumque Ordinum studiis subnixum, tot annis in seminario erigendo laborare; cum ille nullis fortunæ præsidiiis, nulla Principum gratia aut commendatione fretus, exiguo tempore, tantam religiosorum hominum congregationem instituerit, videritque optimis firmatam legibus, ad ultima terrarum propagatam, uberrimos afferentem fructus. Idem profecto de Fontis-Ebraldi Ordine dici merito potest; neque coalescere tantillo tempore potuisse

hominis unius industria, sine peculiari auxilio numinis; D neque tamdiu vigere in eo studium perfectionis, nisi AUCTORE J. B. cœlo receptus Fundator, illius identidem curam gereret, sancta excigaret cœlesti ope desideria, labores proveheret sanctimonialium juxta ac monachorum.

42 Non defuerunt tamen etiam ea Roberto quæ mortales præcipue suspicere solent, externa miracula. In Gallicani Martyrologii Corollario ita de eo scribit Andreas Saussaius : In omni sanctitate consummatus, apud Ursanum monasterium feliciter expiravit, signit postea clarificatus divinis, quibus etiamnum coruscat. Jacobus Rinaldus in Liliis Galliæ sanctæ supracitatis : Ab Ursonio cœnobio, pugnis et victoriis suis debitas accepturus coronas, in cœlum abscessit, dum hic triumphat in miraculis. Nec mirum a Baldrico quæ post B. Roberti mortem contigerint, miracula nulla commemorari, cum brevi post ejus decessum temporis lapso spatio Vitam ejus nimis quam succincte collegerit. Andreas vero illa fere solum prosecutus est, quæ extremo tempore Robertus gessit. Speciem non vanam habere miraculi visum Leodegario Archiepiscopo ut ipse supra § 3 num. 27 testatur, quod corpus ejus, licet nullis aromatibus conditum, nihil tetri odoris exhalaret, etiamsi multis diebus exanime remanserit. Quod certissimum est, inquit, insignis ejus sanctimonie argumentum.

43 Recentiora quædem narrat Nicquetus in historia Fontebraldensi : atque hoc quidem ex lib. I cap. 36 primum fuit ut diximus, cor B. Roberti in templo cœnobii Ursani pyramidi marmoreæ impositum, tres altæ pedes, quæ etiamnum ibi visitur altari primario ad cornu Evangelii, ut vocant, satis propinqua, ad templi parietem. Non tamen integra nunc est : anno enim CIOCLXX cum Dux Bipontinus cum Germanicis copiis ad hæreticorum auxilia venisset in Galliam; quidam ejus miles eam confringere cupiens, ictibus aliquot contudit. Neque defuit cœlestis vindicta : cæcitate percussus sacrilegus, et, ut quidam tradiderunt, brachii alterius rigore. Sed mox velut translato in animum lumine, cur ea sibi inflicta sit poena agnoscit, flagitium detestatur, et unde id ortum erat, hæresim : vovet novendiales illic peragendas in precibus excubias : atque his finitis illi restituitur videnti facultas. Ita memorant etiamnum Ursani incolæ, qui a parentibus suis, testibus oculatis, acceperunt.

44 In eadem Ursanensi æde anno CIOICXXXIV, ubi B. Roberti cor asservatur, (quid populus Cor sanctum appellat, et magna frequentat et veneratur pietate) cœpere Missæ de sanctissima Trinitate celebrari, quibus gratiæ agerentur Deo pro eximiis donis sancto illi viro divinitus collatis. Tum vero suavissimo odore ultro eadem completa est ædes, cœlesti quodam et invisibili suffitu. Palam id testatæ ejus cœnobii sanctimoniales, quarum apud Nicquetum lib. 2 cap. 15 expressa nomina, ac Hugaultius medicus atque alii, quibus intra septa monasterii ad infirmarum curationem ingredi fas est. Eundem nidorem percepisse se Ludovicus Perrierus ordinis ejusdem Sacerdos, tum Ursani coram sancto illo Corde, tum in Fontebraldi cum intra cellam suam aliquas B. Roberti reliquias haberet, testatus est.

45 In eodem Ursanensi monasterio Sorori Gabrielæ d'Assy brachium utrumque paralysi dissolutum fuit a Decembri anni CIOICXXXIII ad menses omnino quinque. Plurima admota medicamenta, irrito labore. Tandem feria secunda Paschæ, die XVII Aprilis, placuit horis XL assiduas fieri preces, quibus Divina bonitas ad succurrendum infirmæ, eoque modo manifestandam sancti Fundatoris gloriam flecteretur : sumptaque ab omnibus eum in finem sacra Eucharistia, Gabrielæ restituta divinitus sanitas est : idque omnium earum, medicique suprascripti testimonio confirmatur.

46 Joannæ Moussiæ Ursanensi religiosæ sinistram manum tetrum carcinoma, nucis magnitudine, mensibus

sed aliis
externis :

corpus ejus
exanime diu
non male olet :

miles hære-
ticus violans
ejus reliquias
percussus
cæcitate :

conversus,
post dies 9
visum recipit :

suavis odor ad
Cor Sanctum,

aliasque
B. Roberti
reliquias :

illius ope
curata
paralysis,

carcinoma,
bus

B. Robertus
illustratus
miraculis,

non solum
spiritualibus

in animarum
curatione,

atque Ordinis
institutione ac
mira propaga-
tione,

et constanti
huc usque
pietate ;

A **AUCTORE J. B.** *bus aliquot excruciarat. Implorata identidem B. Roberti ope, nulla præterea adhibita medicina, festo omnium Sanctorum, anni cidiocxxxiv, resedit malum, omninoque evanuit. Testata id ipsa, ac medicus.*

febris maligna, *47 Anno cidiocxxxv Caudenaci in Borbonio Henricum Assium acuta febris pene ad extrema deduxerat: frustra erat ars omnis medicorum: matris Margaritæ Lassaignæ animum subit recordatio miraculorum, quæ fieri B. Roberti meritis dicerentur: votum ei nuncupat: momento remittit febris, reditque puero salus.*

morbi alii: *48 Concludam hoc caput verbis hisce, quæ in Gloria B. Roberti pag. 49 leguntur: Quam multi vero variis morbis liberati, Servi Dei invocatione, aut aliquo ad ejus sepulchrum exhibito cultu, vel hausta fontis aqua, cui nomen a S. Roberto, videre est in Informatione facta anno cidiocxliv mense Junio, monasterio Fontis-Ebraldi, auctoritate Illustriss. et Reverendiss. Domini Episcopi Pictavensis. Et quoniam jam apud sanctam Sedem Apostolicam urgetur ejus Canonizatio, pergat Deus mirabilibus signis servi sui prodere sanctitatem.*

ANIMADV. PAP. 61

de quibus publica sumpta informatio.

§ VI. Refutatur epistola sub nomine Goffridi Vindocinensis Abbatis contra B. Robertum conficta.

B *Priusquam B. Roberti Vitam a duobus coævis scriptoribus editam proferamus; maculam unam, quæ posset universa, et quæ jam memorata sunt a nobis, et quæ in Vita memorabuntur, illius decora offuscare, sentio hic obiter detergi oportere. Ea aspersa est ex probrosa epistola, quæ in libro 4 Epistolarum Goffridi Vindocinensis Abbatis numero quadragesima septima extat, hoc titulo: Goffridus Vindocinensis monasterii humilis servus, suo in Christo multum dilecto fratri, servare modum discretionis, et terminis, quos patres posuerunt, esse contentum. In ipso deinde contextu epistolæ: In nullo agere, præter in quod est agendum, est Angelica perfectio: quam habere minime potest, quamdiu hic sumus, nostra conditio. Dum igitur non habemus perfectionem Angeli, nullatenus habeamus præsumptionem diaboli. Hæc idcirco, venerabilis frater, proposuimus; quia te talia egisse, et adhuc agere, fama discurrente sinistra audivimus; quæ si vera sunt, ut nulla excusatione illa defendas, sed cum omni festinatione corrigas, tuam simplicitatem germanæ caritatis visceribus commonemus. Audivimus enim, quoniam circa sexum fœmineum, quem regendum cepisti, duobus modis, altero alteri prorsus contrario, te ita sollicitum reddis, quod modo in utroque modum discretionis penitus excedis. Fœminarum quasdam (ut dicitur) nimis familiariter tecum habitare permittis: quibus privata verba sæpius loqueris, et cum ipsis etiam, et inter ipsas noctu frequenter cubare non erubescis. Hinc tibi videris, ut asseris, Domini Salvatoris digne bajulare Crucem, cum extinguere conaris male accensum carnis ardorem. Hoc si modo agis, vel aliquando egisti, novum et inauditum, sed infructuosum genus martyrii invenisti.*

B. Robertus in epistola nomine Goffridi Vindocinensis edita,

accusatur de nimia cum fœminis familiaritate, ac temeritate,

C *50 Ac quibusdam in eamdem sententiam interjectis, hæc adduntur: Tu quidem in mundo quasi montem excelsum ascendisti; ac per hoc in te linguas et oculos hominum convertisti. Ergo stans in monte, vide ne corruas: nec per martyrium Martyribus sanctis penitus ignotum, religiosæ vitæ principio notam infamiæ derelinquas. Nulla etiam tua actione mundo, qui pene totus te sequitur, suscites scandalum. Nam fieret tibi damnatio gravior, ruina plurimorum. Mulierum quibusdam, sicut fama sparsit, et nos ante diximus, sæpe privatim loqueris, et earum accubitu novo quodam martyrii genere cruciaris. Illis siquidem te semper sermone jocundum ostendis, et ala-*

adversus alias asperitate.

D *crem actione, omneque genus humanitatis exhibes, nulla servata parcitate. Aliis vero, si quando cum ipsis loqueris, semper locutione nimis durus appares, nimis districtus correctione: illas etiam fame et siti ac nuditate crucias, omni relicta pietate, etc. Ac tandem epistolam ita scriptor concludit: Vale, et nos tuarum sanctarum precum, suppliciter precamur, participes effice.*

51 Ea omni tempore dæmonis vafrities fuit, ut quos videret viros præstantes virtute ac scientia, ad aliorum simul procurandam salutem incumbere; neque ullis ipsius circumveniri fraudibus, revocarique a proposito colendæ et aliis inculcandæ pietatis posse; iis infamiam aliquam inurere conaretur, doctrina eorum aut moribus in suspicionem adductis: ita futurum ratus, ut si quæ erroris aut etiam ignorantia opinio, si quæ cupiditatis, si quæ libidinis, aut certe levitatis, excitata foret; continuo spernerentur, vitarentur, et quæ antea seminarant salutaria consilia abjicerentur. Nihil opus est id exemplis confirmare, quando Christum ipsum, sapientiam æternam, omnis sanctimonix auctorem, nefarii homines vinolentum esse ac blasphemum, et dæmonum opera ad facienda miracula uti jactarunt.

52 Præcipue tamen si quis fœminis ad sanctiorem vitam informandis operam navare cœperit; infamia eum turpitudinis alicujus notare satagunt dæmonis hoc in negotio administrari. Nam cum sint fœminæ natura magis verecundæ ac timidæ; illico, si quid tale audierint verebuntur, ne subdolis sermonibus vel pudori suo sensim labe inferatur, vel honestati certe nominis probrum consciscatur. S. Hieronymus summus ille et castissimus doctor, quod quibusdam matronis ac Virginibus Romanis, quarum erat eximia in studio pietatis sedulitas, sacras Scripturas exponeret; traductus est a multis ut homo parum pudicus, præcipue cum eæ luxui pompisque seculi nuntium remississent. Testatur ipse et refellit invidorum hoc in genere calumnias epist. 99 ad Asellum ubi hæc inter alia scribit: Pene certe triennium cum eis vixi. Multa me Virginum crebro turba circumdedit. Divinos libros, ut potui, sæpe multis disserui: lectio assiduitatem, assiduitas familiaritatem, familiaritas fiduciam fecerat. Dicant quid unquam in me aliter senserint, quam Christianum decebat? Pecuniam cujusquam accepi? munere vel parva vel magna non sprevi? in manu mea æs alicujus insonuit? obliquus sermo, oculus petulans fuit? Nihil mihi aliud objicitur, nisi sexus meus: et hoc nunquam objicitur nisi cum Hierosolyman Paula et Melania proficiscuntur. Ac paullo post: Antequam domum S. Paulæ nossem, totius in me urbis studia consonabant: omnium pene judicio dignus summo sacerdotio decernebar. Beatæ memoriæ Damasus meus sermo erat: dicebar sanctus, dicebar humilis et disertus. Numquid domum alicujus lascivioris ingressus sum? Numquid me vestes sericæ, nitentes gemmæ, picta facies, auri rapuit ambitio? Nulla fuit alia Romæ matronarum, quæ meam posset edomare mentem, nisi lugens, atque jejunans, squallens sordibus, fletibus pene cæcata, quam continuis noctibus misericordiam Domini deprecantem Sol sæpe deprehendit? Cujus canticum psalmi, sermo Evangelium, deliciæ continentia, vita jejunium? Nulla me potuit alia delectare, nisi illa, quam manducantem numquam vidi? Sed postquam eam pro merito castitatis venerari, colere, suspicere cœpi, omnes me illico deseruere virtutes? O invidia primum mordax tui! o Sathanæ calliditas semper sancta persequens? Plura adjicit in eundem sensum.

53 Si cujus autem ejusmodi mystagogi ita publice probata est virtus, ut nulla in eum flagitii cadere suspicio possit; aliquid comminiscuntur improbi homines, quo notam illi aliquam saltem temeritatis, nimixque sui fiducia, impingant. Notus ille in nostris annalibus religiosissimi

Semper alienam salutem sancte procurantes impetuntur calumniis.

E *præsertim si fœminas ad Deum convertant,*

ut S. Hieronymus sibi accidisse queritur:

F

A giosissimi ordinis professor, qui cum parum æquo in nostros homines esset animo, nec ferret totius populi sermonibus eorum celebrari integritatem, et circumspiciatam cum omni ordine et sexu conversandi rationem; sparsit in vulgus, eos peregrinæ cujusdam herbæ præsidio libidinis motum reprimere. Atrocior fuit, quæ in sanctissimum virum Robertum de Arbrissello, conjecta calumnia est, vel dissipatis per ora hominum sinistris rumoribus, vel conficta, sub Goffridi viri gravissimi nomine, quam diximus, epistola. Ait hujus auctor epistolæ, se ea quæ scribit, fama discurrente sinistra audivisse. Qui vero potuit ea discurrere fama, cum ita arte ab aspectu, etiam religiosorum ejusdem instituti, arceantur sanctimoniales, ut ne quidem Abbatisa, Decana, Priorissa, si morbo correpta confiteri velit, ad lectum accersere Sacerdotem possit; sed his verbis in constitutionibus præscriptum sit, apud Nicquetum lib. 3 cap. 12, ut, quæcumque illa sit, ad Capellam transportata, ibi confiteatur et communicetur, et communicata, egresso Sacerdote, ad lectum reportetur. Qui ergo ad eas sic conclusas accedere Robertus, vel ipsæ ad eum poterant? aut cui credibile sit, qui tanta cura earum consulere voluerit pudoris securitati, ipsum cum iis etiam noctu versatum esse?

talis in B. Robertum conficta calumnia,

refutatur ex constitutionibus Ordinis.

favore erga eum Episcoporum,

et Pontificum,

plurimum ad eum accessione

et pietate :

an epistola auctor Goffridus, forte nimis credulus?

non potui,

B 54 Si porro ea late fama manarat, ut usque in Carnutes ad Goffridum pertingeret, quomodo non ad Pictavensem Episcopum vicinum pervenit, effecitque ne Robertum ita luculente apud Pontificem commendaret, aut etiam in sua diœcesi toleraret? Quomodo non ea dein fama alio quopiam modo aulam Pontificis afflavit, ubi raro ignorantur res eæ, quæ de viris Ecclesiasticis, præsertim non longe summotis, censura dignæ narrantur? At non illi tanto favore Robertum essent persecuti, non tam amplis privilegiis ordinem ornassent, si quid simile ipsis vel leviter suboluisset. Non tanto numero huic se ordini addixissent honestissimæ matronæ ac Virgines, si quid tale accidisse cuiquam audissent : non ei adhærere tot viri pii voluissent, si se sensissent ejus exemplo in tales conjici illecebras. Quid sancti ejus sodales Bernardus et Vitalis? Ei præcipue fæminas erudiendas tradidissent, velut peculiari ad eam rem industria divinitus dotata, si tantæ imprudentiæ vel impudentiæ potius, obnoxium essent suspicati? aut non ad illos quoque fama eadem pervenisset, atque e suis eos monasteriis excivisset, ut illi in faciem resisterent? Vere enim reprehensibilis fuisset, si tale quid tentasset. Spiritus pietatis ac timoris Dei qua ratione accendi foverique poterat in mulierum animis, quas plurimas e peccatorum cæno extraxerat, si non quam longissime eas ab omni abstinebat ejusmodi delinimento? Facessant igitur filii Belial, si qui, etiam per jocum, de viro sanctissimo tale quidpiam dixerunt. Nec reor quemquam Christianæ disciplinæ adeo rudem, qui ista viro pio ac sapienti venire in animum potuisse existimet.

C 55 Quid ergo Goffridus, cur tanto pondere verborum amicum reprehendit, si non credidit? Cur non potius scripsit, se probrum ejusmodi inaudisse, sed credere non potuisse? Non inficior, viros quosdam zelo vehementi præditos etiam alioqui doctos nonnumquam quæ conficta sunt in pios homines crimina, etiamsi ab uno illa alterove solum audierint, iis fidem tribuere; aut saltem, quia metuunt ne vera sint, gravius iis auditis commoveri. Possem, nisi reverentia, quam debemus religiosæ antiquitati, vetaret, proferre nonnullos, qui vel unius relatione, etiam falsa, vel temere exaggerata, violentum in quosdam styli contorsere. An hic etiam scriptor humani aliquid passus, et petulantis alicujus hominis dicerium, famam discurrentem vocavit. Asperior certe nonnullis visus.

56 Dicam plane quod sentio. Non est ea a Goffrido scripta epistola : nec tempus facile ostendet quispiam, quo scribi ab eo potuerit, aut a Roberto ansa, ut scriberetur præberi. Tempore Urbani II ita Roberti facundia cum

summa pietate conjuncta, secundis hominum sermonibus celebrabatur, ut eum ad se idem Pontifex accersierit, concionari coram se Andegavis ad infinitam prope multitudinem hominum jussisset, ac deinde Apostolicum Prædicatorum constituerit, sive, ut Baldricus ait, secundum a se Dei Seminiverbium. Non ergo adhuc sinistra illa de Roberto fama Goffridum afflarat : alioquin pro summa sua cum Pontifice familiaritate admonuisset, ne tanta auctoritate hominem armaret, cujus in publicum ita periculosa esset conversatio. Et qui poterat, id tunc ad eum, ab eo ad Pontificem deferri crimen, cum necdum ullæ fæminæ Robertum consecrarentur : ac ne proximis quidem post annis, quando abbatiam instituit et rexit Rotensem Canonicorum regularium?

57 Habitum tempore Paschalis II, anno CXC, ut antea diximus, concilium Pictavense : Nec multo post (ut ad epistolam 32 lib. 4 ejusdem Goffridi, notat Sirmondus noster ex Chronico Turonensi) abbatia Fontis-Ebraldi in Pictavensi diœcesi fabricatur. Eo nimirum tempore, dices, id, si non gestum a Roberto, sparsum certe est, et Goffrido relatum; cum necdum sanctimoniales ita essent arte conclusæ. At non erat, quod tunc ad Robertum scriberet Goffridus, qui ipse frequens erat in Fonte Ebraldi, etiam prius quam ita claustrum includerentur sanctimoniales, ab aspectibus virorum penitus summotæ. Testatur id ipsemet eodem lib. 4 epist. 32. Quod vobiscum, inquit, in Paschate non fui, nostri corporis infirmitas caussa extitit. Gibbus enim mihi crevit in dorso, unde me secari oportuit. Et quamvis inter manus et lacrymosas voces dilectarum Deo sanctimonialium de Fonte Ebraldi, rasorio scribente in nostra carne suas litteras, corpus nostrum infirmitate pariter et vulnere non mediocriter fatigatum teneretur; nec infirmitas, nec secantis crudelitas, nec statim impositi salis asperitas, ut vos vel ad momentum obliviscerer, facere potuit. Tam familiaris erat in Fonte Ebraldi Goffridus, ut illic resecari sibi gibbum vellet, sub ipsa monasterii, ut reor, exordia, cum ei ministerium impendisse sanctimoniales dicantur, quas et Deo dilectas appellat. Cur non tunc Deo quoque dilectum Robertum monebat, si quid de illo, quale dicitur, inaudierat? Cur necesse erat tam acrem epistolam mittere, atque ut posteritati quoque innotesceret, in adversariis eam asservare? Idem lib. 1 epist. 24 venisse se ad Fontem Ebraldi scribit, ut cum Episcopo Pictavensi illic colloqueretur. Epistola deinde 26 ait se ultra Fontem Ebraldi progredi secure non posse. Ergo illic frequens, ac familiaris erat, non sanctimonialibus magis quam Roberto.

58 Neque videri cuiquam potest, posteaquam Ordo jam fundatus, suisque legibus formatus erat, ea scripta epistola : qui enim cum Roberto et sanctimonialibus idem Goffridus sanctissimam inire tunc societatem voluisset; cum potius tum illum tum istas, propter tantam temeritatem, violatunquæ si non pudorem, pudoris certe nitorem, aversari debuisset? Habetur autem ea societas in Chartulario majoris monasterii Fontis-Ebraldi, charta 27, hac formula : Notum facimus ita futuris sicut præsentibus, quod Dominus Goffridus Abbas Vindocinensis, ante omnes, et supra omnes Abbates, hujus loci qui Fons Ebraudi dicitur, familiaritatem habet et beneficium : et cum ipse obierit, per singulos annos ipsi solenniter celebrabimus anniversarium. De Fratribus autem Vindocinensis monasterii, de quibus breve habuerimus, tantum faciemus quantum pro nobismetipsis. Ipse vero Dominus Abbas partem telonei, quam apud S. Florentium habebat de sale, nostro monasterio donavit in perpetuum et habendam concessit. Facta sunt hæc in Capitulo Fontis Ebraldi, præsentibus Domino Goffrido Abbate Vindocinensi et Domino Roberto Magistro nostro, anno CXCIV Indict. VII.

59 Satisne jam manifestum, non potuisse eam vel famam

D AUCTORE J. B. saltem ante an. 1100.

non statim post eum annum,

sub initium Ordinis :

E cur enim scriberet ipse frequens in Fonte-Ebraldi?

F non adulto Ordine, qui cum eo an. 1114 Societatem inivit :

Auctore J. B. nec est ea epistola in MS. Codice Vendocinensi : **A** mam spargi de Roberto, vel epistolam scribi a Goffrido? Ac ne in monasterio quidem Vindocinensi, in codice MS. opusculorum et epistolarum Goffridi, ipsiusmet loci Abbatis, ea extat epistola : quod testati sunt ac propria manu subscripserunt, Prior ac Subprior ejusdem abbatiæ, rogante Excellentiss. et Reverendissima Joanna Baptista de Borbonio, majoris monasterii, totiusque Ordinis Fontebraldensis. ut ante diximus, Generali Abbatissa; servaturque in archivo ejusdem monasterii. Cum vero hic agatur de insigni calumnia, quæ impingitur sanctissimo Fundatori, imo et toti Ordini; mirati sunt multi P. Jacobum Sirmondum nostrum, cum Goffridi epistolas aliaque opuscula edidit, e duobus MSS. codicibus, uno monasterii Cenomanensis S. Petri de Cultura, altero cænobii Vindocinensis, non saltem annotasse, in hoc eam epistolam non haberi : unde minimum suboriri lectori dubium posset, eam vere Goffridi non esse. Fatetur id quidem, se in editione epistolarum Goffridi præcipue secutum esse codicem Cenomanensem, quod in Vindocinensi non omnes extarent. At nos hinc conficimus, eum qui Cenomanensem codicem primus conscripserat, undique collectas, quæ Goffridi esse viderentur, epistolas, etiamque istam, quæ nomen ejus præferret: in unum volumen redegissee. Ipsum quoque Jacobum Sirmondum certo auctore didici, (non enim mihi cum viveret, quamvis frequens inter nos et familiare erat commercium litterarum, non tamen mihi tunc venit in mentem, uti eum de illa Goffridi epistola interrogarem) sed ab alio viro sincero et gravi e nostris accepi, omnino postea judicasse eam epistolam Goffridi germanum scitum non esse, re maturius considerata, perpensaque Petri Abaelardi, quam mox citabimus, epistola; ac deliberasse, si Goffridi opuscula denuo prælo mandaret, eam epistolam expungere.

B 60 Quis ergo tandem epistolæ auctor? Suspiciari liceret, cum in Concilio Pictavensi anno c10c ita fortiter pro auctoritate Sedis Apostolicæ stetisset Robertus, aliquem e Philippi Regis subditis ideo illi iratum, hoc in eum sub Guilielmi Ducis imperio in Aquitania degentem, virulentum scriptum contorsisse : aut e sacro Ordine non neminem invidentiæ æstro percitum, quod ut in ipsa epistola uicatur, totus mundus post eum abiret, hanc architectatum esse calumniam. Certe enim etiam in pluribus cænobiis, ut loca antea citato queritur Jacobus de Vitriaco, restincta pietas, solutaque disciplina erat; seculares vero Sacerdotes in Britannia, ut ex Baldrico colligitur, atque in Normannia, ut Gaufridus in Vita B. Bernardi scribit, (forsan et alibi) status sui dignitatem fœdissimis vitiis inquinabant : ideoque in Bernardi necem conspirarunt Normanni Presbyteri, ac Presbyterorum (nam ita vocat) uxores. Potuit ergo quispiam ex eo genere hominum hanc in Robertum, nimium moribus suis dissimilem, excogitare calumniam.

C 61 Sed (quod et Sirmondus sensit) verum ejus auctorem indicare mihi videtur Petrus Abaelardus epist. 21 ad G. Parisiensem Episcopum; videlicet Rozelinum, sive Roscelinum, qui in concilio Suessionensi anno c10cxl damnatus, scripta sua coactus est igni tradere. De eo in citata epistola Abaelardus inter alia : Deo gratias refero... quod numero bonorum hominum jam esse videor, ex ejus infestatione, quem solis semper constat esse infestum, cujus tam vita quam disciplina omnibus est manifesta. Hic contra ægregium illum præconem Christi Robertum Arbrosello CONTUMACEM ausus est EPISTOLAM CONFINGERE : et contra illum magnificum Ecclesiæ Doctorem Anselmum Cantuariensem Episcopum adeo per contumelias exarsit, ut ad Regis Anglici imperium ab Anglia turpiter impudens ejus contumacia sit ejecta, et vix tum cum vita evaserit. Vult enim infamiæ suæ habere participem, ut per infamiam bonorum suam consoletur infamiam : nec nisi bonum odit, qui bonus esse non sustinet. Hæc Abaelardus, aliaque contra scelesti hominis frau-

des ac fallacias. Ilud præcipue expendendum, quod Epistolam confictam scribat : quia non quocumque modo ea composita sycophantia est, sed epistolæ forma et quia sub alieno nomine, merito conficta dicitur, non simpliciter scripta : ac fortassis neque Roberto superstite, neque ipso Goffrido, qui decessit anno c10cxxxix, sed postea, ut utriusque nomini macula inureretur, quæ in contemptum totius Ordinis ac publicæ pietatis detrimentum redundaret; nisi flagitiosi hominis mature resecta ac suppressa fuisset fallacia : quam Abaelardus merito contumacem epistolam vocat, quod cum omnium sermonibus Ordinis innocentia, Fundatorisque sanctitas celebraretur, obstinatione quadam malitiæ, utrique impudenter obtretractet.

NOT. 27

VITA B. ROBERTI

auctore Baldrico Episc. Dolensi,
ex veteribus MSS. Fontis-Ebraldi edita Flexiæ
an c10cxcxli et c10cxcxlvii.

PROLOGUS AUCTORIS.

Baldricus, Dei gratia Dolensium Sacerdos, licet indignus, Ancillæ Christi a Petronillæ Venerabili, monasterii Fonteuraldensis Abbatissæ, omnibusque ejusdem cænobii sanctimonialibus sub ejus regimine, Salutem.

Nequaquam sine te, imo ad erudiendum te, quæ sponsa Dei es, hujusmodi dictum opinor : Audi filia, et vide, etc. Audiisti siquidem, et re vera audiisti vocem illius annuntiantis : Egredere de terra : et de cognatione tua. Egressa es de quibuslibet penatibus tuis : lares paternos aufugisti : seductorias carnis illecebras, quæ tibi blandiebantur, abhorruisti, et ad Fontem-Euraldi venisti : ubi fontem uberem, fontem prædicationis, fontem religionis invenisti, et hausisti : Dominum videlicet Robertum, nostris temporibus singularem e Semivivum, Doctorem illustrem et eximium, verbis et operibus admirandum, virum extollendum et imitandum. Hic aliquando Sorores inter demorata, et in sancta conversatione erudita, populum tuum et domum patris tui oblita, prævio Spiritu sancto, Domino cooperante Roberto, in Abbatissam promota es : quamvis thalamorum inquietudini prius deservisses. Sanctæ siquidem Ecclesiæ necessitas et utilitas institutiones humanas, nec immerito, frequenter obnubilant. d Inaltavit igitur Deus in solium excelsum Te, et genti suæ, e Paschali Papa collaudante, præfecit Te. Tali f nempe gens illa, gens mendica, gens pupilla, indigebat Matre. Tali, inquam, mulieres, accepta pro Deo dumtaxat paupertate, sustentandæ erant procuratrice. Tu autem bene feceris, si te totam in earum procurationem extenderis : si te oneri suscepto, tamquam jumentum immolaveris : si te, velut omnium infimam autumaveris.

2 Prædictus siquidem Robertus viam Patrum nostrorum ingressus est : et, ut creditur, exuta mortalitate, immortalitatis stolam a Deo laureatus adeptus est. Quid autem in hujus recordatione potissimum sit, flere, an gaudere, difficulter discerni potest : cum flere pro absentia carissimi nostri nos cogat humanitas ; et quia pro nobis intercessurus ad aulam Dei nostri evolavit Robertus noster, nos gaudere jubeat securitas. Quia vero nondum alterum horum præcipue faciendum novimus, ad utrumque interim nos extendamus, et in utroque ad hoc usque nos exerceamus, donec de lacrymarum convalle pedetentim eruiamur. Defleat igitur et defluat oculus noster, quoniam bonus facundusque doctor et amicus Dei a nobis recessit. Lætetur cor nostrum, quia Robertus

statuerat
Sirmondus in
secunda edi-
tione eam
expungere :

scripta forsân
ab aliquo
Regis caussa
irato,

vel invidio
Ecclesiastico :

imo a Rosceli-
no conficta
videtur,
homine
improbo.

a

E

b
Petronilla
Ps. 44. 12

Gen. 12. 1

c
B. Roberti
discipula,

antea conju-
gata,

d
dein Abbatissa
Fontis Euraldi,
F

e
f

ut ejusdem
Roberti jam
mortui

A Robertus noster ab hujus mundi cœnulento exilio ad incolatum nobis destinatum nos præcessit. Istius conversationem, quoad in terris vixit, quam longe a communi hominum conversatione remota fuit, Mater carissima, parvitatē nostræ describendam præcepisti, quatenus litterarum tenori mandaretur, quo utilitati humanæ fragilitatis olim quoquo modo consulere-
retur. Vestigia siquidem Patrum si scripta reperi-
mus, multo libentius imitatur, quos pro nobis sup-
plicantibus intercessores confidimus. Virgilianum, seu Tullianum styllum hoc nimirum opus expeteret. Sarcinam grandem, et gravem imbecillitati nostræ, Domina Petronilla, imposuisti : cum me et multa mundi fluctivagi inquietet *g* procella, et maxime minoris Britanniae, in qua cum scorpionibus habito, bestialis, geminaque circumvallaverit ferocitas. Denique quomodo coloratam legem scribendi tenebit, quem nulla Salustianæ situlae stilla unquam roravit? Rogo, quo ausu temerario, quo ore hiulco Robertum virum sanctum et justum nominabo, multiplici superonustus peccato? Ad ultimum quid dicam? Schedulas mihi quasdam dedisti, quæ prope nihil de Domino Roberto continebant, præterquam quod ipsum de Britannis nostris oriundum referebant.

B 3 Tamen cum recorder, quod Deus etiam immeritis suam præstat gratiam, me audisse; et bruto animali, asellæ videlicet, humanæ linguæ officium opificem summum ad horam præstitisse, recolo me legisse: non ambigo, quin ille qui linguas infantium facit disertas, *h* illam mihi, non pro meis, sed pro sæpe nominandi Roberti meritis inspiret facundiam: qui et si voluerit per plumbeam fistulam meam, aquam limpidissimam ætati successuræ profuturam diffundat. Attentabo igitur, Sorores sanctissimæ, vestris orationibus, quibus me specialiter commendo, coadjutus, de Magistro nostro, pro quo continuo suspiratis, modicum quid dicere: sed vereor, ne errabundus viator in via deficiam. Quo in studio si quid bene dixerō, dono Dei, quæso, deputate; si secus, quod pertimesco, vel ætati nostræ decrepitæ, vel manui tremulæ, vel meæ socordiae, seu conversationi meæ in peccatis inveteratæ tandem imputate. Mementote tamen omnes homines, præter unum, peccatis obnoxios vixisse. Valete.

a De hac fuse agit Nicquetus lib. 4 historiae Fontebraldensis cap. 2, censetque antea nuptam fuisse alicui ex antiqua et illustri familia de Chemiliaco, sive Camilliaco, vulgo de Chemille — b Cosnieri editio, sine re. — c Ita utraque editio, alias Semini-verbium. — d Aliud MS. ut nos olim monuit Cosnieri exaltavit. — e Diplomate dato 7 Kal. Maii, Ind. 13, anno 1106. Is Pontifex creatus 12 Aug. 1099, obiit 22 Jan. 1118. — f Cosnieri editio, maxime. Al. — g turbella, inquit idem. — h Al. etiam et mihi, ait idem.

CAPUT I.

B. Roberti ortus, studia, archipresbyteratus, publica scientiarum professio, poenitentia.

Gratias agamus Domino Deo nostro, qui huc usque non destitit visitare nos, tamquam sol matutinus oriens ex alto. Nec mirum, cum id ipsum Veritas prædixerit, cum id ipsum ipse Jesus in hæc verba taliter promiserit: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Si autem nobiscum Deus est quomodo Emmanuel, quomodo omnium opifex et rector inter nos otiosus esset? Quomodo dies sine luce? quomodo ignis absque calore? eritne glacies absque gelu? Sol absque splendore? Et quoniam numquam et nusquam Deus esse potest otiosus; diebus tamen nostris coram nobis operatus est manifestius, dum venerabilem Robertum de Arbrissello mundo dedit speculum, suffocato-rem vitiorum, propagatorem et educatorem virtutum, omnium desolatarum et erronearum personarum solamen et preambulum. Iste siquidem Robertus Solis Orientalis radius, Lucifer irreverberatus, Præ-
Februarii T. III.

dicator potestativus, Occidentalem orbis plagam irradiavit, et ignorantiae tenebras ore potestativo defuscavit.

5 Hujus admirabilem inter mortales conversatio-
nem, Ego Baldricus Dolensium a Metropolitanus, licet indignus, sanctimonialium Fontebraldensium voluntatibus acquiescens, stylo, quamvis impolito, mandandam promulgandamque suscepi: quatenus seculis futuris exemplorum illius odor redoleat, et scholæ Christianæ doctrina ejus proficiat. Pluris enim quælibet rerum gestarum historia materies erit, quam lectionis series commendabit. Supersunt plurima de Roberto, calamo celebriori referenda, quibus mea multum obest imperitia: obest etiam, quæ ingenium meum obtundit, ætas annosa, et in oblivionem versa senectus æmula. Non igitur doctrinæ litteratoriæ suffultus adminiculis hoc opus aggredior, quoniam dumtaxat in Domino confido. Sanctus igitur Spiritus obeditioni meæ adminicule-
tur, et Domini Roberti mihi Sanctitudo suffragetur. Amen.

6 De venerabili responsurus Roberto, Spiritum sanctum suggestorem veritatis imploro quatenus quæ huic rei digna sunt subministret, sine cujus adjutorio ipsa Dialecticorum loquacitas muta est, ipsa Philosophorum excogitatio obtusa est. Ut igitur ipsius historiæ fundamentum altius revolvamus, qua patria, quibus parentibus processerit, et quibus temporibus effloruerit, succincte tractemus: ut de singulis veritati testimonium perhibeamus. Non enim aberrare videbimur, si de ipsius origine primitus disceptemus.

7 Fuit igitur Beatus, de quo loqui disposuimus, Robertus, Christianæ professionis cohæres et filius, Britanniae minoris alumnus, quam provinciam deco-
ravit Sacerdos, *b* ex pago Rhedonensi oriundus, villæ, quæ vulgo *c* Arbrissellum nuncupatur, indigena et colonus. Pater autem ipsius Damaliochus, mater vero *d* Orguendis nominabatur. Ipse denique Robertus ab ipsa pueritia, maturis moribus inolescere cœpit: nec enim, ut assolet, juvenis, ætatis illius sequebatur lasciviam: sed nitidam, prout poterat, amplexabatur castimoniam, et intrinsecus diligebat munditiem. Fugientes litteras per orbem persequi videbatur, quoniam ab annis infantilibus, litterarum studiis quas assequi non poterat, fuerat deputatus. Perambulabat regiones et provincias irrequie-
tus, et in litterarum studiis non poterat non esse sollicitus. Et quoniam Francia tum florebat in scholaribus emolumentis copiosior, fines paternos, tamquam exul et fugitivus, exivit. Franciam adiit, et urbem, quæ *e* Parisius dicitur, intravit: litterarum disciplinam, quam unice sibi postulaverat, pro voto commodam reperit: ibique assiduus lector insidere cœpit. Illis exercitiis totus desudat: nec ob id conversationis approbatæ observantiam prætermittebat. Inter conscholares quamdam modificatæ severitatis majestatem prætendebat: et quod de se futurum erat, id quibusdam indiciis evidenter significabat. Tunc temporis Rex *f* Philippus, Regis Henrici filius, Francorum colonias regebat: et *g* Gregorius septimus Urbis Romæ Papatum tenebat. Hæc idcirco diximus, ut quibus temporibus Robertus excreverit et studuerit, patenter insinuaverimus. Reddebat etenim scholasticis, quod scholasticorum erat, nec propterea se Dei servitio minus coaptabat. Auspicabantur de eo jam aliquid, qui eum noverant, quoniam intuebantur in eo magnum quiddam.

8 Urbs interea Redonis suo destituta *i* Patrono, ad Deum reconverta, præmissis precibus, *k* Silvestrum quemdam elegit in Episcopum, quem et morum sinceritas, suaque commendabat nobilitas: qui prout erat sanguine generosus, generosior erat et meritis: et licet non multum litteratus, litteratos tamen inhi-

D
AUCTORE BAL-
DRICO EPISC.

Vitam scribit
Baldricus,
a

ut pluribus
prosit:

E
dicenda divi-
dit.

b
c
B. Robertus in
Britannia
natus,

discit litteras:

it Parisios
F
e

ubi studet,
ac probe se
gerit:

f
g

i
k
evocatur
Redones ab
Episcopo,

Vitam scribit
hortante,

g
excusat auctor
suam tenui-
tatem:

tamen spe
auxilii
divini,

h

per preces
Sororum ob-
tinendi,

opus aggredi-
tur:

Matth. 28 20
B. Roberti,
in lucem ho-
minibus dati,

AUCTORE DAL-
DRICO EPISC.

A anter complexabatur. Spiritualis siquidem in eo vige-
gebat disciplina, ut quod ei sanguis et caro non inspi-
ravérant, divina ei luculenter distillaret doctrina.
Convocabat igitur aliunde, si quos poterat, littera-
tos : quod hominum genus Britannia tunc habebat
rarissimum. Relatum est sciscitanti, de Roberto, et
de ejus severitate, et studio, et dixerunt : De quo
loquimur, Robertus, Domine, tuus naturalis est :
nam et Redonensis est tuisque institutionibus satis
accommodus : liberalibus siquidem disciplinis apprime
eruditus est, corpore vegetus, et morum honestate
compositus. Evectione præparata venerandus Pon-
tiffex dirigit Parisius, et accercitum taliter alloqui-
tur : Vides, inquit, Frater Carissime, quomodo
sancta Redonensis Ecclesia mater tua sine regimine
vacillat, hoc præsertim tempore, cum me pene lai-
cum ei contigerit præesse. Esto igitur, quæso, in
responsis Ecclesiasticis noster interpret : audiam te,
et loqueris in me. Poteris procul dubio Dei populo
prodesse, si zelum Dei habens, volueris nobiscum
aliquantulum militare.

rogaturque ut
eum juvet :

9 Annuit Robertus loquentis obsecrationibus : et
jam sollicite occupabatur Ecclesiasticis occupationi-
bus et necessitatibus. In omnibus agendis Deum ante
oculos habebat, in nullo desidiosus erat, turpis lucri
B a se cupiditatem extricabat, et in singulis legaliter
sibimet imperabat. Episcopo suo per omnia fideliter
patrocinabatur : nam et ejus patrocinium Episcopus,
licet patronus, non dedignabatur. Quatuor igitur
annis apud Episcopum ita demoratus l Archipres-
byter, pacem inter discordes reformando, Ecclesias
ab infami laicorum ancillatu liberando, incestas Sa-
cerdotum et laicorum copulationes dirimendo, Simo-
niam penitus abhorrebat, omnibusque vitiis viriliter
resistebat.

fit Archipres-
byter Redonen.

l
vilia exstir-
pat :

10 Elapso bis biennio Reverendus Pontifex gravi
corporis tactus molestia hominem exuit, et, ut cre-
ditur, ad astra recessit : et Robertus inter orpha-
nos orphanus solus remansit : solus, inquam, quia
probris ejus actibus ipsi Fratres invidebant, quorum
invidentia jam ei odium pepererat. Decrevit igitur
secum invidiæ cedere, et juxta Magistri sui vocem,
de civitate in civitatem fugere : nolebat etenim cui-
libet esse in scandalum, quod non ignorabat grande
et grave piaculum. Venit igitur Andegavum, ibique
scholaribus incubuit m studiis : nec propterea tepebat
a religione, siquidem divinæ post lectionem assistebat
philosophiæ : vitabat otiosus esse, nunc orationi nunc
vero lectioni deditus. Destinans itaque carnis illece-
bris austerius dominari, subtus ad carnem indutus est
C loricam : qua veste duobus usus est annis, antequam
ad eremum processerit. Ad eremum quippe postea
processit, seque totum contemplationi dedicavit. In
biennio autem, quo illa ferruginea veste carnem do-
mabat, delicatis desuper tegebatur pannis, oculis et
favori hominum se occultans, conspectui vero Dei se
dumtaxat manifestans. Favorales siquidem in omni
vita sua despexit nugas : et quasi venenum, omne
blandiloquium aspernatus est. Cibis interdum raris
et vilibus utebatur, et interdum vigiliis occupabatur.

Episcopo
mortuo,

Canonicis
exosus,

Matth. 10. 23

m
it Andegavum:

lorica indutus,

sub nitida
veste,

austere vivit.

a Hunc sibi titulum olim Dolenses in Armorica Episcopi vindica-
carunt, contradicentibus Turonensibus Archiepiscopis : multa a
variis deutorumque jure scripta. Dolenses, teste Claudio Rob-
erto, adhuc Cruce utuntur prævia in sua diocesi. — b Joannes Bap-
tista Souchetus in observationibus ad cap. xi Vitæ B. Bernardi
de Tironio, Cosnierum reprehendit, quod hic verba aliqua ex-
punxerit, ac deinceps multa mala fide præciderit. Visus est
mihi Cosnierus vir perquam sincerus, tum in litteris ad me datis
tum in ipsa B. Roberti Vita, cui ad marginem ex aliis codicibus
Fontis-Ebraldi variantes lectiones, satis quandoque minutas,
addidit ; et in exemplari ad nos misso sua manu alias postea
observatas, adnotavit. Souchetus vero nullum citat codicem, ex
quo eum, convincere possit. Citat quidem paulo ante apogra-
phum ex codice Rotensi, cujus olim sibi Joannes Picardus copiam
fecerit, ubi pro Abrissello, legebatur Abrincello, quod tamen
ipse non sequitur. An ex eodem hauserit quod Cosnierus objicit,
minime indicat. Et vero si id assereret, quæri posset, sitne is
codex pluribus Fontebaldensibus præferendus : nisi ipsos alle-

garet codices Fontis-Ebraldi, aut plerosque, aut antiquissimos op-
timaque notæ. Id tamen, quod hic omissum a Cosnierio queritur,
nihil de sanctitate Roberti derogat, sed solum ad natales ejus
pertinet. — c De hoc nomine actum supra § 2. — d Nicqueto est
Orghendis vel Orvandis, lib. 1 cap. 3, ubi ista citat ex Necrologio
sive, ut ubi quidem scribit, Martyrologio Fontis-Ebraldi : Migra-
vit Orvandis, mater Domini Roberti, Patris nostri, 3 Non. Februar.
Addit fratrem ei fuisse Fulcodium, seu Fulcoem, de quo idem
Martyrologium : Obiit Fulchodius, frater Domini Roberti Patris
nostri, 16 Kalend. Febr. — e Ita passim mediæ ævi scriptores.
Vulgo Parisios vocamus, numero multitudinis. Gentis tamen hoc
nomen fuit, sed metropoli, quæ olim Lutetia dicebatur, adhæsit.
Ita, quod alibi sæpe monuimus, Samarobriva, aut rectius Sama-
robriga Ambianorum, nunc Ambiani vel Ambianum appellatur :
Nemetocenna Atrebatum populicaput, nunc Atrebatum, aliæque
passim urbes. — f Philippus I, Galliarum Rex, Henrico I patri anno
1060 successit, obiitque anno demum 1108 mense Julio. — g Obiit
S. Gregorius 7 anno 1086, creatus 1073 : colitur 25 Maii. — h
Est civitas Redonum, sine Rhedonum, Gallice Rennes dicta, in
meditullio Ducatus Britanniarum Armoricarum, ut tradit Claudius
Robertus, ad Viconiam sila amnem, qui et Vidiana quibusdam
appellatur reperitur, vulgo nunc Vigelandia Papirio Massono teste,
Gallice la Villaine. — i Hic apud Claudium Robertum Mainus,
vel Maino appellatur, vulgo Meen. — k Silvester de la Guerche
nuncupatur ab Alberto Magno de Morlaix, diciturque arma contra
Cananum Britanniarum Ducem gessisse, atque ejus dein Can-
cellarius extitisse : anno 1071 Episcopus creatus, mortuus 1095.
Sed hoc non satis cum Vita convenit B. Roberti, qui mortuo Sil-
vestro visse Andegavos dicitur, biennio delicatis pannis loriceam
qua ad carnem induebatur, texisse, deinde in eremum, seces-
sisse, duro vestitu, etiam extrinsecus, abstinentiæque se mace-
rasse, adventantes ad se turbas erudisse, socios aggregasse : his-
que commemoratis ista subnectuntur num. 14 Contigit in illis
diebus, ut Romanus Pontifex Urbanus secundus, urgente tempo-
ris necessitate, in Gallias deveniret etc. Atque in Galliam venit
Urbanus anno 1095 et quidem media ætate. Consequens ergo
videtur, Silvestrum aliquot annis prius obiisse : si quidem Bal-
dricus cuncta, quo gesta sunt ordine, narrat. Et Claudius Ro-
bertus quidem in syllabo Abbatiarum Galliarum, verbo Rota, scribit
probatum ab Urbano 2, anno 1096, ut primus Rotæ Abbas esset,
quam exerebat, Reginaldo Credonii Domino impensus ac posses-
siones ad fundationem conferente. Id porro non accidit ante
secessum ad eremum, cum duos ipsos annos Andegavi esset
commoratus. — l Nicquetus præterea Officium et Vicarium
Episcopi ait fuisse. — m Tradunt Nicquetus lib. 1 cap. 5 et
Albertus Magnus de Morlaix, Marbodum Archidiaconum Ande-
gavensem, qui deinde, Redonensis Episcopus factus, scholas
Andegavi, instar academiae, exersisse. Vir doctus fuit Marbo-
dus, scripsitque nonnullas Sanctorum Vitas, ut alibi diximus :
suffectus demum Silvestro in Redonensem Episcopatum.

Parisius

Silvester
Episc. Redo-
nensis.

E

CAPUT II.

B. Roberti in eremo austera vita : multi con-
versi : abbatiae de Rota fundatio : Apostolici
Concionatoris præclare obitum munus.

Dies affuit, quo ad eremum diu concupitam, ascito
sibi quodam Presbytero, mundo renuntians, convo-
lavit : divertit in a silvam, hominum aspernatus col-
legium, factus contubernalis bestiarum. Ibi quantis
inhumanitatibus in se totus sævierit, quot et quan-
tis crucibus se ipse mactaverit, quam diris concus-
sionibus sese extenuaverit, quis digne recenseat ?
Nam præter ea quæ extrinseca videbantur, uti pilis
porcorum cilicium induere, barbam sine aqua rade-
re, lectisternium præter humum vix nosse, vinum
omnino cibosque lautos et saginatos nescire, som-
num permodicum, naturali fragilitate compellente,
raro capere ; quidam intrinsecus in eo erat conflictus,
quidam mentis rugitus, quidam penetralium singul-
tus, quem autumare posses crudelem et impium cui
nullum incidere poterat terminale remedium, quem
multi susurrabant imbecillitati luteæ esse impossi-
blem et nimium. Litigabat enim ejulatu incomparabili
cum Deo, et totum se vovebat pro sacrificio. Omni-
bus mitis, et modestus, sibi soli tantum inimicaba-
tur obstinatus et iniquus.

Secedit in
eremum :
a

F
duro vestitu,
abstinentia,
vigilia, se
macerat :

12 Turbis adventantium, (multæ siquidem turbæ
visendi gratia ad eum adventabant) jocundus erat et
alacer, affabilis et discretus ; in ambiguis consultus,
in responsis promptus. Redolebat in eo quodammo-
do odor divinæ facundiæ : nam rarus erat similis
eloquentiæ. Unde factum est, ut eo audito multi
corda sua percuterent, suisque pravis conversati-
onibus abrenuntiarent. Alii domum suam reverteba-
ntur, prædicationibus ejus meliorati : alii secum de-
morari cupiebant, ejusque famulatui deservire, et
irremoti consodales ei adhærere rogabant. Hujus-
modi frequentias ultroneus aufugeret, et solus deli-
tesceret, nisi propterea culpam metueret, incur-
rere :

benignitate,

et eloquentia
multos conver-
tit :

Apoc. 21. 17 **A** rere : legerat enim, Qui audit, dicat, veni. Incumbebat igitur talentum sibi commissum distribuere, quod Dominus a nuptiis veniens exigeret cum fœnore. Visum itaque est illi multos debere colligere, ipsisque dare manducare, ne forte deficerent in via, quidam enim ex iis de longinquo venerant. Vocati autem sunt collecti illi, Regulares, qui more primitivæ Ecclesiæ vivere satagebant regulariter. Factum est igitur examen illud advolans de mundi lenocinio, Canonorum *b* Congregatio. Præerat eis Robertus docens eos mellifico more apud prudentissimæ. Ædificaverunt itaque commune domicilium, et complexabantur diligenter monitoriis magisterium.

ab Urbano 2 evocatur, **14** Contigit in illis diebus, ut Romanus Pontifex Urbanus Secundus, urgente temporis necessitate, in Gallias devenerit, et ad Andegavos declinaverit. Audivit de Roberto : non enim abscondi debebat tanta lucerna sub modio. Accersiri eum mandavit, ejusque colloquium desideranter cupivit. Celebrare ibi habuit solennem cujusdam *c* Ecclesiæ dedicationem, ad quam confluxisse putares totam orbis amplitudinem. In tanto conventu Robertum loqui præcipit :

Et non insolitis mandat sermonibus uti.

B Locutus est ergo luculenter ad populum : cujus verba valde Domino Papæ complacuerunt. Intellexit etenim, quod Spiritus sanctus os ejus aperuerit. Imperat denique, et injungit ei prædicationis officium : et aliquantulum renitenti ei talis obedientiæ commendat ministerium. Secundum a se eum statuit Dei *d* Seminiverbum : utque ubique discurrat, adhortatur ad hujusmodi studium.

15 Hinc ex tunc Summi Pontificis legationi curiosus cœpit insistere, et finitimorum Episcopatum regiones perambulare. Honorabatur ab omnibus, quoniam et honorandus erat, nam et gratia Dei evidenter cum illo ambulabat. Nec erat sermo illius sterilis, nec otiosus, quem commendabat laudabilis et verborum et operum comitatus. Quod prædicabat complebat operibus, ne forte cum aliis prædicaret, nec operaretur, ipse statim reprobis haberetur. Adhærebat ei tanta convenarum multitudo, ut pene Canonorum numerus reputaretur pro nimio. Mox enim numerus numerum excederet, si saltem partem decimam supplicantium Canonicis aggregaret. Ipse tamen ampli pectoris, nulli deesse voluisset, si Fratrum voluntas et ordo permisisset. Cogitavit igitur ab eis discedere. Considerabat autem, quomodo id absque eorum molestia posset implere. In præsentia Pontificis *e* Andegavensis, in cujus diœcesi morabantur Canonici, ventum est : et juxta rei considerationem, et Domini Papæ jussionem, ex Episcopi consilio, et ex Clericorum permissione, Robertus libere discessit, ut liberius prædicationi vacaret, et expeditus quocumque et quibuscumque posset proficeret.

a Saltum Credoniensem vocant : Gallice la forest de Croan, a Credonio oppido provincie Andegavensis. Excisa tamen est magna pars illius silvæ. — b S. Mariæ de Rota, sive de Bosco, estque Canonorum regularium Ordinis S. Augustini : de ejus fundatione jam dictum ad caput præcedens Notat. K. Nicquetus scribit distare Andegavo 15 leucis. — c S. Nicolai hæc Ecclesia est apud Andegavos Ordinis S. Benedicti, ab Urbano 2 dedicata 10 Februarii anno 1096, ut scribunt Claudius Robertus et Nicquetus : hic lib. 1 cap. 9 plures enumerat Ecclesias ab eodem Pontifice in Gallia dedicatas. — d Ita in utraque editione. Alii Seminiverbum legunt. — e Gaufridi, de quo Claudius Robertus et Nicquetus.

CAPUT III.

B. Roberti prædicationis conventus Fontis-Ebraldi constructio, aliorumque institutio Ordinis, ac regimen.

Non sine communibus lacrymis avulsus a Canonicis, regiones et provincias cœpit perambulare, et prius paucis associatus asseclis per plateas et com-

pita semen verbi Dei passim seminare. In modico sexus utriusque plures adjuncti sunt ei : quia neminem, cui Deus aspirasset, audebat repellere. Ipse adhuc non habebat ubi caput reclinaret, nisi quem necessitas coegisset. Postquam a Canonicis discesserat, noluerat adhuc locum quemlibet eligere : ut liber, et sine baculo, et sine pera, posset procedere. Videns autem subsequentium multitudinem dilatari, ne aliquid ageretur inconsulto, quoniam mulieres cum *a* hominibus oportebat habitare; ubi possent sine scandalorum scrupulositate conversari et vivere, deliberavit perquirere, et si quod desertum contigisset reperire. Locus erat incultus et squalidus, spinetis obsitus et vepribus, ab *b* antiquo Fons-Ebraldi nuncupatus, ab hominum cohabitatione sequestratus, a *c* Condatensi autem cella quasi duobus distabat milliariis, diœcesi adjacens Pictavensi. Silvulam hanc, sive dumetum, in quo Dei nova familia et novus exercitus habitaret et laboraret, elegit, et dono a *d* quibusdam possessoribus accepit : et promiscuos Christianitatis tirones illuc induxit.

17 Fecerunt autem ibi pro tempore quædam tuguriola, quæ dumtaxat eos tuerentur ab intempestiva aeris ingruentia. Oratorium etiam ibi quodlibet construxerant, in quo Deus invocaretur, et hospitaretur in medio castrorum suorum. Castrenses illi cum Deo suo desiderabant singulariter confabulari, ejusque colloquio peroptabant recreari. Inde procedebant ad opera, ut de laboribus manuum suarum vivere possent, et numquam otiosi vivere præsumerent. Mulieres tamen ab hominibus segregavit, et inter claustrum eas velut damnavit, quas orationi deputavit : homines vero laboribus mancavit. Non sine discretionem id agere videbatur, quia sexum teneriorem et imbecilliorum commendabat psalmodiæ, et theoriæ : fortiorem autem applicabat exercitiis vitæ actualis. Laici et Clerici mixtim ambulabant : excepto quod Clerici psallebant, et Missas celebrabant; Laici laborem spontanei subibant. Omnibus silentium certis temporibus indicebatur. Blande respondere, et non jurare jubebantur : et omnes amore fraterno conglutinabantur. Nulla inter eos amaritudo, nulla invidentia, discordia nulla. Flexo collo, demisso vultu incedebant, garrulitatem vitabant, vaniloquium nesciebant. Hæc erat subditorum conventio : erat ea lex, sub qua militabant. Prælatum suum, Magistrum tantummodo vocabant : nam neque Dominus, neque Abbas vocitari volebat.

18 Longo tempore non jumento cuilibet insedit : nec vinum, nec cibos saporosos gustavit. Ipse semper nudis pedibus incedebat, et tunicas et saccum asperiores induebat : quousque consilio Sacerdotum, corpore jam fatisciente, calceatus jumentum ascendit, et corpusculo parumper indulsit, non ut delectaretur, sed ut ad laborem quoquo modo confortaretur : curam enim carnis facere cavebat in desideriis. Jejunia sæpe continuavit, orans frequenter pernoctavit, membra sua diuturna maceravit inedia, et nulla quemque exasperavit molestia. Hypocrisis a se funditus extirpabat, facie hilaris et jucundus, simplex et blandus in respondendo, copiosus in distribuendo, sibi modicum, Fratribus et Sororibus indulgebat multum. In sermocinando contra peccatores videbatur invectivus, peccati vero desertores affectu paterno consolabatur : unde accidit ut multi publicani et publicanæ ipsi adhæserint, atque toto posse obedierint. Nullum siquidem remittebat errandum : sed tandem in sinu suo pœnitentem confovebat collocatum. Sermo ejus non poterat esse non efficax, quia, ut ita dixerim, omnibus omnia erat; pœnitentibus lenis, austerus vitiosis, lugentibus blandus et facilis; virga irreverentium, baculus senum et vacillantium; pectore gemebundus, oculo madidus,

D **A**CTORIS BALDRICO EPISCO. cum paucis liberius ubique prædicat

absque certo lare : sequentibus se viris ac mulieribus

sedem statuit in silva Fontis-Ebraldi :

b
c

d

lucuria illic ædificat :

E

fœminas claustro includit, ut orent :

quas iis ac viris regulas præscripsit ?

ipse Magister a suis vocatur :

in se durus **F**

benignus erga suos,

et quosvis pœnitentes,

omnia omnibus factus

AUCTORE BAL-
DRIGO EPISC.

suos vocat
Pauperes
Christi :
plurimos ad-
mittit, viros ac
fœminas :

alendis iis
necessaria

ipse procurat,

multis ultro
mittentibus .

NOT. 28.

A madidus, consilio serenus. Hunc profecto dixerim, habitaculum Jesu Christi, templum et organum Spiritus sancti, Responsalem et Vicarium Altissimi.

19 Ipsius delibutum sermonibus, intantum peccatis abrenuntiantium crevit examen, ut numerus pene fuerit innumerus : quos alio nolebat censi vocabulo, nisi Pauperes Christi. Multi confluebant homines cujuslibet conditionis : conveniebant mulieres, pauperes et nobiles, viduæ et Virgines, senes et adolescentes, meretrices et masculorum aspernatrices. Nec jam innumeram copiositatem præparata capiebant tuguriola, imo capacioribus tirunculi Christi indigebant mansionibus. Cui omnia suppeditavit stipendia qui filios Israel in deserto sua saporifera pavit affluentia. Hanc quoque suam familiolam inopem et mendicam, et in his cibario suo sustentavit frutetis : cum ibi necdum araverint, necdum severint, necdum messuerint. Inspiravit etenim Deus omnium omnibus indigenis circum habitantibus, quatenus quotidianum eis miserint edulium, quotidianum eis præparaverint epulum : necdum quidem sine Deo poterat fieri, qui continuabat circumscitis colonis voluntatem panes dirigendi. Cum gratiarum actione suscipiebatur quidquid erat, et gratiarum actione laudabatur Deus cum quid deerat. In neutram partem ingrati esse volebat, quia de præsentibus gratias gaudenter actitabant, futura certiores et spe robusti expectabant : sumebant copiam, et sine murmure sustinebant inopiam : in utroque vero benedictus Deus. Ad cibos exquirendos exibat Robertus, mater apis, apis prudentissima, et cum omnibus confabulabatur : et Dei familiæ non jam solum mittebantur pulmentaria, sed ad nuditatem suam protegendam indumentorum quælibet donaria, et ad habitationes construendas largiebantur munera. Omnibus una voluntas, omnibus indeficiens facultas : mittentium augmentari videbatur pecunia, cum propter hoc nulla mittentes afficerentur penuria. Adventabant Principes et populi, novam Dei familiam pro parcimonia regulari marcidam et pallidam visitaturi. Nec recedebant jejuni, cum ibi verbum ædificationis prius audirent, panemque caritativum pro communione gustarent.

a Id est, cum vitis, phrasi Gallica. Ita paullo post, homines laboribus mancipavit. Et num. 20, divisi sunt homines a mulieribus. — b Non ergo, ut quidam volunt ab Ebraldo prædone, quem illic converterit. — c In hoc vico (nunc oppido) mortuus S. Martinus, ut ad ejus Vitam xi Novemb. dicitur. Nicquetus Gallice Gandes scribit, Chevalier Cande vocari. — d Quinam hi fuerint, declarat Petrus Pictavensis Episcopus in Charta data Pictavis anno 1106 his verbis : In nostro tempore quidam vir apostolicus, nomine Robertus.... in nostra diœcesi ecclesiam quamdam in honore S. Mariæ Virginis fundavit in loco qui Fons-Ebraudi vocatur : quem locum Aremburgis uxor Widonis, filii Osmundi, et Rivaria filia ejus ad ædificandam prædictam ecclesiam sibi dederunt, adjicientes terram quatuor bobus excolendam in duobus temporibus. Agit de hac donatione Nicquetus lib. 1 cap. 15.

CAPUT IV.

Varia coenobia a B. Roberto ædificata, alita :
ejus pietas, miracula, obitus.

ædificat varios
conventus,
alios fœminis,
alios viris :

Jam igitur parietibus oratorii dilatandis et inal-
tandis instabatur : dabantur sumptus copiosi, offerebantur usus necessarii : claustra et claustra præparabantur : nec tamen tria vel quatuor tantis mulierum collegiis suffecerunt. Divisi sunt homines a mulieribus : et seorsum in locis remotioribus, præparatæ sunt eis domus, et domus. Mulieres iterum segregavit sagax Magister ab invicem : et rursus per cellas et cuneos distinxit eas : catervatim collocavit illos et illas, quoniam alteruter numerus in simplicitatem extendebatur. In claustro majori plusquam trecentas insimul locavit : alias vel centenas, vel sexagenas, vel per alterius quantitatis turmas commendavit, alibi plus, alibi minus : nec non et homines per discretos delegavit manipulos.

21 Operariis autem assistere nec volebat, nec poterat, quia nationibus multis prædicare habebat. Constituit igitur ex Sororibus unam responsis et operibus Assistricem et Magistram, Hersendim nomine, quæ spreta sua, qua prælucebat, nobilitate, choris fœminarum adhæserat, imo prior conversa fuerat. Vivebatautem Hersendis et magnæ religionis et magni pariter consilii. Huic autem Hersendi conjunxit et Petronillam procurationis mansionariæ gnaram, quam ipse Robertus postea elegit in Abbatissam, nam Hersendis jam ad Superos recesserat. Has itaque duas fœminas quoniam cognoverat prudentes et industrias et magnæ cautelæ personas, aliis, ut dictum est, præfecerat Sororibus. De his autem hactenus. Dominus vero Robertus numquam vel a prædicatione, vel ab oratione quibuslibet occasiunculis avulsus est : sed strenuitati totus deditus, finitimas et longinquas circumcursabat regiones. Erat autem acceptus Regibus, Episcopis, et Principibus, Clericis, et quibuslibet popularibus.

22 a Mittebant in pauperrimi Fontebraldensis coenobii gazophylacium Reges et Consules larga donaria. Dabant Principes, et pene omnes, quæ videbantur necessaria. Alii sua dabant prædia, et singuli quæcumque delegissent stipendia : unde factum est, quatenus in brevi locus ille excreverit in domibus, et oratoriis, in familiari etiam suppellectili. Porro de his quæ mittebantur, eleemosynam faciebant copiosam : suscipiebant pauperes, ac debiles non repellebant : nec incestas, nec pellices refutabant, leprosos, nec impotentes. Leprosis etenim et suas mansiunculas, et monachalia claustra construxit, et unde singuli alerentur. Magister Robertus instituit : et persæpe, quoad vixit, tales ipse per se humillime visitavit. Missarum celebrationibus cum tota devotione singultuosus instabat, et, ut ita dixerim, nihil quod irreligionis esset, scienter admittebat. Dominus solus erat, totus anxiabatur, quoniam in turba quietus putabatur. Ejus quodlibet colloquium, moralis ædificatio erat : nam quidquid dicebat, Deum sapiebat. Quamvis pluribus indigeret latomis, et cæmentariis, et artificibus diversis ; tamen ea cura sibi videbatur postrema : quoniam ejus anima in sancta religione dumtaxat erat sollicita. Cujus, putas, calamus Robertum ad unguem explicabit, cujus mens, cujus conscientia, cujus animus Deo semper adhæsit ? Cum plus dico de Roberto, magis obstupesco ; quoniam abundantius, quid adhuc de ipso dicendum sit, invenio : sed quoniam ad ea quæ dicenda essent, nequam sufficio ; tamquam nihil dixerim, ecce succumbens supersedeo, et erubescens exclamare compellor : Inopem me copia fecit.

23 Ecce de Roberti conversatione prædicanda aliquantisper disputavimus, et licet aliquid videamur, tamen pene nihil diximus, qui quanta familiaritate apud Deum vigerit, exprimere gestimus, sed sufficienter non possumus. Per quem enim diebus nostris copiosiora Deus operatus est miracula ? Nonne Robertus evidenter illius imitator claruit, qui dixit, Spiritus Domini super me, evangelizare pauperibus misit me ? Iste revera pauperibus evangelizavit, pauperes vocavit, pauperes collegit. Nam si qua mulier ad eum de nobilitate maturavit, illi qui sapit, ibi Nicodemum et Jesum, ibi Cornelium Centurionem et Petrum assimilabat : affluentia siquidem gratiarum Dei omnes allicit, neminem repellit, quia vult omnes homines salvos fieri. Exprimat quis quid senserit, ego audenter dico Robertum in miraculis copiosum, super dæmones imperiosum, super terrenos Principes gloriosum. Quis enim nostri temporis tot languidos curavit, tot leprosos mundavit, tot mortuos suscitavit ? Qui de terra est, de terra loquitur, et miracula in corporibus admiratur : qui autem spiritualis

ædificationi
præfuit Her-
sendem.

quæ cum Pe-
tronilla Soro-
ribus præest :

ipse prædicat :

a

dicato loco,
E

ample paupe-
ribus subvenit :

leprosos visit :
intime Deo
adhæret,

deque eo loqui-
tur :

F

Dei Spiritu
plenus,
Luc. 4. 18

1 Tim. 2 4

multa facit
miracula,

A
sed spiritualia,
in animarum
curationibus

spiritualis est, languidos et leprosos, mortuos quoque convaluisse testatur, quando quilibet animabus languidis et leprosis suscitandis consulit et medetur. Denique (ut omnium pace dixerim) per quem Pastorum tot locutus est, tot operatus est Dominus?

Psal. 72 7:

pauper ipse in
solitudine
conventus plu-
res ædificat :

ad 3009 alit :

vel ut a Deo
alantur impe-
trat :

b

Matth. 14. 43

C

præsaigit obi-
tum suum :
suos visitat :

sumpta Eucha-
ristia,

c

pie moritur
Ursani

24 Contemporanei nostri, nos quoque Pontifices, et Abbates, Clerici, et Sacerdotes in labores alienos introivimus : et de eorum, quam priores pertulerunt, penuria impinguati sumus : et forsitan parum profecimus, et, quod pertimescendum est, fortassis ad improprium nostrum dictum est : Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum. Robertus iste, iste, inquam, Robertus omnimode pro Christo pauperatus, exul a patria, et a propriis cognationibus; turbis quibus prædicaverat, circumseptus, ne illis deesse videretur, in Fontevraldensi solitudine, sine cujuslibet reditus pecunia, multas pauperibus mansiones ædificavit propter Christum. Ibi oratoria construenda curavit : fundamentum primum, primumque lapidem posuit : servos, et ancillas Dei plusquam ad duo, vel circiter ad tria millia, congregavit : per cellas, et regiones, tanta Christianorum agmina collocavit : unde sustentari potuissent, præparavit : quatenus in tam brevi spatio magnis Regibus hoc opus esset difficillimum. Age jam quis hunc mendicum? quis hunc indigentem? quis hunc pauperem, non testetur divitem? Dives quidem fuit, cui nihil, quod multis sufficeret, defuit : dives, inquam, fuit, qui tot et tanta, quæ modo supersunt, opera non sibi, sed ipsi Deo præparare potuit : qui tot frequentias hominum in desertis cibare potuit. Sed, ut verius loquar, ipse ista non potuit, sed ut facta fuerint, evidenter promeruit. Deus largitor et magister : Robertus dispensator et minister. Alter *b* *δαψιλω* stillabat, alter fideliter stillas dividebat. Quamdā amabilem contentionem inter se visi sunt habuisse, quis eorum plus posset; an ipse præsentando, an ipse distribuendo? Vere Deus Robertum fidelem noverat procuratorem, cui suam commiserat familiam, et augebat pecuniam. Scriptum enim habemus, Fidelis servus et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam. Quomodo enim sine Deo possent hæc fieri? Fateor, et verum fateor, quia eorum non discordaverunt vota, quorum tam certissime concordarunt opera. Et hæc sunt, sinescis, præter illa quæ fecit B. Robertus miracula, Deum diligere, Deo servire, Domini Roberti voluntatibus Deum tam efficaciter respondere : et omnia, quibus indigebant sui satellites, per manum ejus præbere. Noverat ejus fidem, cujus nolebat offendere voluntatem. Denique dum vixit, Robertum suum Deus semper extulit, quatenus et sua familia in manu ejus augmentaretur quotidie, et unde singula consummarentur, largiretur assidue.

25 Tempora succedere temporibus, nec unquam a pacto, quod cum Deo pepigerat, refrixit Robertus, semper in amore Dei fervidior, semper recens, semper devotior. Annis revolutis et annis, quibusdam indicibus sensit B. Robertus finem suum appropinquare, quia membris fatiscentibus, corporis cœpit destitui viribus. Visitatum et salutatum ire Fratres disposuit, et Sorores : et ibat. Confortabat omnes in Domino, et singulos affabatur ore benevolo. Commendabat transitum suum condiscipulis : et hortabatur, ne unquam tepescerent a bonis institutis.

26 Habitis ad sexum utrumque sermonibus sacra Communionem percepta, in consummatione probabili, in hujusmodi videlicet salutationibus, et bonis exercitationibus se expendens; in valetudine ingravescente, imo Deo suum alumnum invitante, in loco qui dicitur *c* Ursanum, inter manus singultuosi gregis spiritum emisit, et, ut creditur, ad astra recessit, ut ibi perenniter cœli regionarius, sed magis juxta

Apostolorum, hæres factus Dei, cohæres autem Christi, gaudiis frueretur sempiternis. Opimis autem familiæ Dei, et præcipue Ancillarum Christi, corpusculum ejus irroratum lacrymis, redditum est Fontevraldensi monasterio, et in condigno sepultum mausoleo : : Ludovico in Francia regnante, Paschali Urbis Romæ Papatum ministrante, Jesu Christo Domino nostro imperante per infinita secula. Amen.

*a Multos enumerat Nicquetus lib. 1 cap. 22 viros ac feminas, etiam Principes, qui possessiones donaque varia monasterio Fontis-Ebraldi contulerunt. Quædam ita loquitur in Chartulario monasterii : Ego Sofisia Rainfredis, filia Petri Achardi, habitum religionis monacharum accipere cupiens Domino Roberto et monialibus Fontis-Ebraudi, ibi sub regulari disciplina congregatis, me primam et allodium meum de Polineio dono et in æternum concedo. Quæ verba ita interpretatur Nicquetus, quasi ipsa puellarum omnium prima se suaque Deo isthic consecrarit : sensus hic esse mihi videtur, quod se primum, deinde sua donet. Recte autem observat idem scriptor, duas ob causas præcipue impulsos a Deo homines, ut luculentis largitionibus necessaria Fontevraldensi congregationi suppeditarent : prima erat, quod hæc ita large subveniret pauperibus et infirmis; nam id genus misericordiæ plerumque Deus omnium rerum copia muneratur : secunda, quod illic eximia vigeret pietas morumque innocentia, ut proinde omnes expele-
*rent secum merita ac fructum tam exquisitæ virtutis, quoad fieri posset, participari. — b Id est, large. — c Rinaldus, Ursonium vocat. Nicquetus Gallice Orsan. — d Hic est Ludovicus 6, cognomento Grassus, qui anno 1108 Philippo patri successit : obiit 1137, 1 Aug. — e De Paschali 2 actum antea : obiit 22 Januarii. Sedis anno 19.**

ALIA VITA B. ROBERTI

SIVE EXTREM. CONVER. ET TRANSITUS EJUS,

auctore monacho Fontis-Ebraldi,

Andrea, ut creditur, ipsius discipulo et
Confessario.

CAPUT I.

B. Roberti ægritudo, deliberatio de Abbatissæ
electione.

Descripta per Baldricum Venerabilem Dolensium Metropolitanum, luculento sermone, Magistri Roberti *a* Vita; descripta etiam compendiose ejus recitanda conversatione et morum honestate; *b* libet etiam sub brevitate ad posterorum recordationem revocare, qualiter circa finem vitæ se habuerit, qualiterve ex hoc mundo migraverit. Hoc tamen hujus operis lectori notum facio, quia non omnia quæ dicenda erant, in hoc tractatu notabo; sed potius quæ dicenda sunt, breviter significabo : nam si cuncta quæ in ultimo vitæ suæ anno per eum Dominus operari dignatus est, per singula vellem recitare, fateor quia tanto pressus pondere, etiam nolens succumberem. Sed quoniam ad hæc investiganda, ingenioli mei pene nulla est scientiola; ipsius de quo locuturus sum, intercedentibus meritis, Spiritus sancti adsit mihi gratia.

2 In primis autem dicendum est, quare Robertus sit vocatus : non enim sine divina dispensatione tale sortitus est nomen. Dictus namque Robertus *c* quasi roboratus, vel robore certus. Re enim vera roboratus erat, quia hunc nimirum Spiritus sanctus ad bene semper agendum roborabat. Certus etiam robore fidei fuit, et in sancta religione ad finem usque perseveravit. De quo non indigne religiosus quidam metricanorus ait :

Si quæris scilicet, similis non inveniatur.

Qualis quantus erat, fructu testante docetur.

3 Hic itaque Robertus, jam plurimos annos indefessus prædicator, non solum adjacentibus, verum etiam exteris nationibus verba Dei distribuerat : cum ingravescente corporis ejus infirmitate, aliisque ægritudinibus pristinis, cœpit repente destitui viribus. Denique apud Fontem-Ebraldi cogente necessitate infirmitatis, in lecto suo recubans, omnes Fratres in eodem loco habitantes ad se vocari præcipit. *d* Omnibus celeriter congregatis, ait : Ecce, filii mei carissimi, quos in Evangelio genui, corporali pulsatus incommodo

D
AUCTORE BAL-
DRICO EPISC.
Rom. 8. 17

sepelitur in
Fonte-Ebraldi.

E

a

b

Auctor gesta
sub finem vitæ
a B. Roberto
narrat, sed
brevitur :

F

Robertus unde
dictus?

c

æger monachos
interrogat, an
velint perseve-
rare in obse-
quio sanctimo-
nialium :

d

AUCTORE EJUS
DISCIPULO.

quod omnes
novent :

Episcopos et
Abbatibus consu-
lit de Abba-
tissæ electione,
e
f

qui cum ipsius
iudicio
committunt :

Eccli. 31. 14

quærit annon
potius conver-
sam laicam,
quam Virgi-
nem claustrum
debeat eli-
gere ?

g

A incommodo, viam universæ carnis ingredior. Quapropter deliberate vobiscum, dum adhuc vivo, utrum permanere velitis in vestro proposito; ut scilicet, pro animarum vestrarum salute, obediatis Ancillarum Christi præcepto. Scitis, enim quia quaecumque, Deo cooperante, alicubi ædificavi, earum potentatui atque dominatui subdidi. Si vero cum illis remanere, sicut cœpistis, non vultis; do vobis licentiam, cum meo tamen consilio, alterius Religionis. Quo audito, pene omnes unanimi voce dixerunt: Absit hoc Carissime Pater, a nobis, ut unquam eas relinquamus: quoniam, te teste, nullatenus melius alibi facere possumus. Absit hoc, inquiunt, a nobis, ut consilium tuum relinquamus: imo Stabilitatem atque Perseverantiam Fontebraldensi Ecclesiæ, coram Deo et Sanctis ejus in manu tua omnes unanimiter atque spontanee promittimus.

4 Concordata itaque Fratrum ac Sororum nostrarum taliter congregatione; voluit posteritatis suæ utilitati providere, divina, ut opinor, edoctus inspiratione. Nam paucis evolutis diebus, cum quotidie ureretur febrium ardoribus, nonnullos Episcopos atque Abbates ad se mandavit, et quod consilium quoddam petiturus esset, per nuntios notificavit. e Et quoniam eodem tempore Pictavensis Ecclesia proprio viduata Patrono f, sub Wilhelmo Principe laborabat; præcepit ejusdem Ecclesiæ ad consilium suum nonnullos accersiri Primates. Tandem coadunato religiosarum atque nobilium personarum conventu non modico, aperuit eis consilii sui rationem, pro qua tantam coadunari fecerat multitudinem. Sentio, inquit, Fratres mei, finem meum imminere: et idcirco vos mandavi, quatenus vestro consilio, possim Ecclesiæ nostræ profectui de Abbatissæ electione salubriter providere. Cui omnes unanimiter, reverenter dixerunt: Tuum, Carissime Pater, super hac re potius tenendum est, consilium: præsertim cum pro certo sciamus, inter ceteros nostræ ætatis mortales tuum vigere consilium. Te enim donavit Deus mundo consiliatorem animarum: et eo ipso opitulante, facillimum est Tibi, consilium præbere successuræ vitæ tuorum.

5 Tunc ait ad eos: Scitis, Dilectissimi mei, quod quicquid in mundo ædificavi, ad opus sanctimoniarum nostrarum feci: eisque potestatem omnem facultatum mearum præbui: et, quod his majus est, et me et meos discipulos, pro animarum nostrarum salute, earum servitio submisi. Quamobrem disposui, cum vestro consilio, huic congregationi, donec sum superstes, Abbatissam ordinare: ne forte (quod absit) post obitum meum aliquis præsumat huic meæ definitioni contradicere. Et idcirco Sapientis juxta monitum, volo omnia cum consilio facere, ut post factum possim non poenitere. Qui enim sine consilio majorum opera sua agit, indiscretum se esse ostendit. Unum quæro a vobis, utrum de conversa Laica Abbatissam mihi liceat instituere? ut dum factum fuerit, detractores (si qui fuerint) authentica g nostra auctoritas compescat. Scio enim hujus Ordinis dignitatem, scio Virginem exigere. Denique scriptum est, quod Qui Virgines custodit, Virgo debet existere. Sed quomodo poterit quælibet claustrensis Virgo exteriora nostra convenienter dispensare, quæ non novit nisi Psalmos cantare? Quid enim rationabiliter tractabit terrestria, quæ semper consuevit operari spiritualia? Quo, inquam, modo pondus practicæ portabit vitæ, quæ non novit nisi gaudia theoriæ? Qua ratione de exterioribus lingua illa respondebit, quæ a pueritia loqui cum Domino orando, cantando, legendo consuevit? Difficillimum etiam, ut cogatur temporalium rerum tunicam jam exutam reinduere, quæ lotos pedes congaudet se jam habere. Legi enim, quia sapiens mulier domum suam

ædificat: insipiens vero ædificatam destruit. Quam ob causam nolo alicui claustrensi Virgini prælationem istam committere, ne forte videar (quod numquam fiat) quæ ædificavi, destruere: quippe cum, quod cooperante Deo ædificavi, argui potero; si scienter nescienti hanc curam commiserō. Eligatur itaque, si placet, sagum cilicinum, quod tabernaculum Domini undique cooperiat, et exteriorum rerum tempestates viriliter sustineat: ut coccus perfecto colore interius rutilare valeat. Liceat Mariæ cælestibus continuo inhiare: et eligatur Martha, quæ sciat exteriora sollicitè ministrare.

6 Quo audito, seniores qui aderant, assensum præbuerunt, atque omnia quæ dixerat, vera esse affirmaverunt. Et ut hæc Magistri Roberti sententia firma et inviolabilis in perpetuum haberetur, interfuit huic consilio quidam Archipresbyter Andegavensis, vir bonæ conversationis, affirmans quod, dum quondam Romæ esset, audivit Dominum Urbanum Papam (scilicet qui Roberto nostro Officium prædicatoris injunxerat) concedentem, ut quædam matrona, quæ quatuor viros habuerat, pro tempore et necessitate cujusdam Ecclesiæ, Abbatissa fieret. Noverat sane vir vitæ venerabilis, quia quod humanæ fragilitatis nostræ necessitas salva fide compellit, divina pietas suam tenens ubique temperiem, non punit. Quo cognito, Senatores illi lætati sunt, et quia vir prudens prudenter vellet agere, universaliter dixerunt. Postquam autem venerabilis concilio finita est, solertis viri consilium laudando confirmarunt, ac dupliciter ab eo cum gaudio ad sua remearunt.

a Aliud MS. generatione. — b MS. al. licet. — c Non placet hæc etymologia. Nomen id e Teutonica lingua, sive Sicambrica, qua Franci veteres usi, formatum. De eo in fine Quæstionum Hubertinarum Joannis Roberti Arnoldus Boecopius noster, qui a Ru, quod quietem significat, et bert sive beart, quod indole præditum, deducit; ut si quasi natura quietus: vel a Rot sive Root, rubro, quasi ruber aut rufus dicatur: vel a rot, turba aut ordine, quasi indole ad militaria contubernia propensus. Alii aliunde deducunt. Non est saltem Latina vox. — d Aliud MS. quibus. — e Hæc, usque Sentio, aberant ab editione Cosnieri: quæ tamen ipsemet mihi scripsit se in alio MS. reperisse. — f Petro scilicet, qui multa a Wilhelmo Duce perpassus, in exilio sancte obiit, ut Malmesburiensis et ex eo alii tradunt. — g Aliud MS. ut nos monuit Cosnieri, vestra: fortasse melius.

CAPUT II.

Petronillæ Abbatissæ electio. B. Roberti statuta.

Transeunte autem septimo mense, in quo prædictus senatus coadunatus fuerat, et appropinquante jum fine Octobris, v Kalendas Novembris, quod a memorato senatu quæsierat, alumnus noster non sine religiosorum virorum complexit consilio. Elegit itaque ad tanti honoris dignitatem Petronillam de a Camilliaco, quæ relictis paternis rebus, ejus discipula fuerat, a conversationis suæ pene initio, præcedente tamen nonnullorum sapientum sano consilio, dicens: Dignum quippe mihi videtur, ut quæ portavit mecum laborem peregrinationis et paupertatis, portet etiam pondus quaecumque consolationis nostræ et prosperitatis. Licet enim monogama fuerit, cogente tamen necessitate, nulla mihi convenientior videtur huic prælationi. Novit enim præ ceteris donaria nostra, et juxta Apostolum abundare, et penuriam pati. Scit enim sapientibus tempestivum responsum dare, scit et idiotis opportune condescendere.

8 Postquam vero quod fecerat Doctor egregius, deforis auditum est, non solum b Fratres nostri, verum etiam seculares, hujusmodi electionem laudaverunt. Demum etiam postquam Electio facta fuerat ad notitiam ejusdem Petronillæ; longum est disserere, qualiter fugere voluerit, vel quibus modis suam electionem detrectare tentaverit. Timebat namque non irrationabiliter (quod timendum erat) tanti

D
Prov. 14. 1

Exod. 16. 6

quod illi
probant.

E

F
Petronillam
statuit Abba-
tissam,
a

viduam,

Phil. 4. 11

omnibus pro-
bantibus,
b

ipsa perinvita

A tanti status honoris inæstimabile onus suscipere. Metuebat ex una parte, utpote sapiens mulier, suam imbecillitatem. Considerabat ex altera parte inæstimabilem ipsius prælationis magnitudinem. Quid plura? Licet multum repugnans, tandem, annuente Deo, suorum precibus convicta, vel, quod verius est, Magistri Reberti obedientia constricta, acquievit. Multa etiam sunt relatu digna, quæ de ejus conversatione possem narrare. Sed quia filium ejus, quamvis indignum, me esse confiteor, taceo interim: ne, (quod absit) caput ejus, adulationis oleo judicer impinguare. Electione itaque carissimæ Matris nostræ, communi religiosorum virorum consensu hoc modo perpetrata, unusquisque remeat ad propria.

acquiescit :

confirmatur
electio a Lega-
to Apost.

c

et ipso Papa :

statutum de
electione :

d

9 Dehinc non longo post tempore, cum sæpeditus Robertus cœpisset propitiante Deo, ex infirmitate sua aliquantulum meliorari; studuit electionem quam prædiximus, c Girardi venerabilis Engolismensium Legati auctoritate firmari: qui non solum factum solertis viri ex sua parte concessit, verum etiam, quod majus est, privilegium Paschalis Romæ Papæ, missis suis nuntiis, de electione, quam Robertus fecerat, haberi fecit. Hinc factum est, ut Robertus noster generale præceptum Abbatisæ, quam elegerat, dedisset, ut nunquam aliqua ex claustralibus in Fontevraldensi monasterio Abbatisa fieret. d Noverat sane vir sanctus, quod multæ Ecclesiæ sunt dissipatæ propter incuriam et imperitiam Abbatisarum, quæ in claustris sunt educatæ. Et, ut hoc præceptum a successoribus inviolabiliter servaretur, litteratum custodiæ traditum est, inter reliqua ejus mandata, quæ scripta sunt apud Fontem-Ebraldi, et usque in hodiernum diem servantur.

alia B. Roberti
præcepta

de silentio,

Jac. 2. 20
Rom. 14. 21abstinentia a
carnibus, vili
vestitu,

10 Dedit namque Eremitarum lucerna, memoratus scilicet Robertus, genti suæ religiosæ quædam præcepta: ut videlicet tam viri quam mulieres unanimiter custodirent Religionis suæ sanctitatem, in locutione, in actu, in victu, atque vestitu. Sciebat vera vir omni ore laudabilis, quia vana est religio, quam assidue comitatur immoderata locutio. Sciebat etiam, quia frustra quis se habere fidem gloria-tur, nisi eamdem fidem bonis actibus insequatur: nam, Jacobo teste Apostolo, Fides sine operibus, mortua est. Legerat etiam vir benignus: Bonum est carnem non manducare. Et ideo voluit se et suam familiam a tali edulio pro Dei amore abstinere. Noverat denique, quam vilis tunica contemptum mundi demonstrat: et ob hanc causam, et se et suos sibi subditos vilioribus indumentis vestiri volebat. Dicebat enim nobis, illa vestimenta omnibus Religiosis posse sufficere, quæ frigus humanæ fragilitatis possent expellere, non quæ corpus quamdoque moriturum possent ornare; quod sine dubio reprehensione dignum est et seculare. Hæc tamen regula de vestimentis ab eo constituta est in nostra Religione; ut juxta S. Benedicti magisterium, neque Fratres, neque Sorores nostræ inculparentur de nativo vestimentorum colore, vel grossitate, aut latitudine. Si quis vero hæc mandata ad plenitudinem nosse desiderat, apud Fontem-Ebraldi, ubi tam pro amore tanti viri, quam pro magno munere scripta sunt, humiliter requirat.

Reg. c. 55

a Ab aliis de Chemilliaco appellatur, ut supra ex Nicqueto diximus. — b Ideo in archivo Ordinis, ut lib. 1 cap. 28 citat Nicquetus, Dei gratia, omnium electione Mater effecta dicitur itemque, Petronilla electa a M. Roberto, et constituta Abbatisa, communi voluntate et petitione tam sanctimonialium, quam religiosorum Fratrum. — c Fuit hic Girardus, ut superius innuimus, Paschalis 2 tempore Legatus Apostolicus, vir præclarus: sed postea obstinate a partibus Anacleti contra Innocentium 2 stetit. Hæc gesta minimum anno uno ante mortem Paschalis, sub exitum nempe anni 1116. — d Notat tamen Nicquetus, post Petronillam non nisi duas Ordini præfectas Abbatisas, quæ non a prima ætate, Deo virginitatem in monasterio vovissent. Duæ illæ fuerunt, Mathildis, quam supra diximus Henrici 1 Angliæ Regis filio desponsam; et Maria, Theobaldi Magni Campaniæ Comitissæ filia, Eudonis 11 Ducis Burgundiæ vidua, quæ fuit 7 Abbatisa.

CAPUT III.

Pax inter dissidentes reconciliata B. Roberti opera. Nova cœnobio ædificata, visitata.

Hic quidem, de quo loquimur, Robertus nonnulla habitacula in diversis provinciis, cooperante Deo, ædificaverat, in quibus sanctimonialium cohortes, diutina Religione in Fontevraldensi clauastro probatas, juxta locorum competentiam includebat, atque ad earum servitium aliquos ex Fratribus nostris destinabat. Hæc autem erat præterea illius inflexibilis consuetudo, ut ubicumque cœnobio sanctimonialibus suis ædificare fecerat, in honorem S. Mariæ semper Virginis ea construeret. Et quia S. Joannes Evangelista eidem Virgini, præcipiente Christo, quoadusque corporaliter in mundo conversata est, devotus a Magister diligenter servivit; decrevit vir prudens, ut Fratrum oratoria in ejus venerationem dedicarentur: quod non sine divina inspiratione factum fuisse existimo, ut quem videlicet exemplum serviendi sponsis Christi Fratres haberent, eundem suorum oratoriorum Patronum esse gauderent. Nec tamen talia dico, quod velim nostrum servitium æquiparare delectabili Joannis obsequio: credens procul dubio, quod ea excellentissima Virgo juxta Filium suum in cœlo posita, sola est sine exemplo.

12 Illa vero habitacula, in quibus vir memorabilis oves dominicas cum consilio adjacentium Pontificum includebat, more boni pastoris frequenter visitabat: ut si aliquando, diabolica suasionem, aliqua vitiorum fomenta pullularent, ea pro posse suo radicitus extirparet. Contigit autem, ut daretur ei quidam desertus locus inter Galliam, concedente b Ludovico Francorum Rege, qui nunc usque c Alta Brugeria vulgariter nuncupatur. Despiciebat revera intra castella, vel vicos, conventus suæ sanctæ Religionis habere, nimirum aperte cognoscens proposito sanctæ Religionis talia nocere. Ædificato vero loco, infra paucos annos, de quo nobis sermo est, misit ante se ad eundem locum per Petronillam Abbatisam nostram, quam ipse elegerat, aliquas ex Sororibus nostris, propter quas maxime locus ædificatus fuerat: quas idem vir vitæ venerabilis usque studiose sine mora subsequutus est.

13 Quadam die in territorio Carnotensi ad vicum Bonævallis, in quo quædam monachorum d abbatia erat, hospitalitatis gratia convenerunt, eodem tempore quo Carnotensium Episcopatum regebat e Yvo, qui adeo pro quibusdam causis cum f Bernardo hujus Bonævallis Abbate discordatus fuerat, ut prope modum irreconciliabilis esset eorum discordia: nam multæ religiosæ personæ eos multoties pacificare tantaverant, nec tamen inter illos pacem reformare convalescebant. Postquam vero pius Magister tantam discordiam invitatus audivit; discordantibus illis valde condoluit, atque qualiter eos pacificare posset, apud se cogitare cœpit. Præmisit ergo ante se per Angardum religiosam monacham, quæ Fontis-Ebraldi tunc Priorissa erat, sanctimoniales suas ad locum destinatum: ipse vero consociato sibi g Bernardo Abbate religioso, atque Petronilla Abbatisa sua, propter prædictæ discordiæ reconciliationem festinat, occurrit Carnotum. Dolebat etenim vir pacificus, Magistros Ecclesiæ, detestandæ dissensionis libertati infideliter subjacere: et, ut verum fatear, postquam prudens concionator caritate conductus Carnotum advenit; licet multum laboraverit, non solum tamen illam dæmoniacam discordiam funditus dissipavit, verum etiam, quod multi jam incredibile suspicabantur, in antiquam amicitiam illos restituit.

14 Pace vero inter Magistros Ecclesiæ sanctæ reformata, appropinquante Dominica Nativitate, supradictus

D

AUCTORE EJUS
DISCI: ULO.Alio ductæ
e Ponte-Ebraldi
di coloniz:Sororum tem-
pla D. V. sa-
cra, Fratrum
S. Joanni
Evang.

a

E

B. Robertus
suas visitat:

b

c

Allam Brugeriam
monachas mittit:

d

e

f

F
Ivonem Ep.
Carnotensem
et Abbatem,
Bonævallis
gravioriter dissi-
dentes

g

reconciliat:

AUCTORE EJUS
DISCIPULO.
Altae Brugeriae
cœnobium vi-
sitat:

h

A pradiatus discordiæ mediator ad Altae-Brugeriae locum, de quo paullo ante mentionem fecimus, perrexit: ibique Dominicam Nativitatem cum dilectis sibi Filiabus, quas non longe ante ad eundem locum per h Angardim transmiserat, celebrans, in jejuniis assiduus, in orationibus præcipuus, in lectione insatiabilis, pernox in vigiliis, superabundans in lacrymis, in doctrina admirabilis, quot modis semet pro Deo in ara cordis immolaverit, vel quem fructum in domesticis suis, sive in confluentibus ad eum turbis, Domino acquisierit nunc usque, ut reor, ceteris mortalibus manet incognitum.

Gaufrido Carnotensi
Episcopo
ejecto,

Canonicis dire-
vexatis,

i

B Peracta denique in eodem loco cum summa reverentia, Dominicæ Incarnationis præclara festivitate; dispositaque interius et exterius ejusdem loci Dominici ovilis societate, iterum Carnotum rogatus advenit. Defunctus quippe jam fuerat Carnotensis Antistes, quem superius prænotavimus, et in loco ejus, communi Clericorum electione, alius inthronizatus. Tanta autem seditio inter Clericatum et Comitem illius civitatis versabatur, ut etiam nonnulli Canonicorum amissis facultatibus suis, jussu Comitum membratim trucidari timerent. Convenerant hujus rei gratia Carnotum nonnullæ potentes personæ. Convenit denique Abbas i Bernardus bonorum omnium memoria dignus, cujus laus usque hodie per omnes Galliæ Ecclesias. Sed omnino inutiliter: nec illam dissensionem jam sedare poterant, imo instigante omnium bonorum hoste, quotidie augmentabatur. Deprædatus etenim jam fuerat ejusdem urbis Princeps Canonicorum domos, eosque in claustris suo incluserat: et, quod dictu quoque nefas est, præclarum illum virum, Gaufridum nomine, quem Clerici in loco defuncti in pontificalem Cathedram canonice inthronizaverant, ab urbe fugaverat.

Carnotum
evocatus,

æger extendit

16 Sed quid moror? Jam Canonicis ipsis sola spes post Deum in nostro Roberto restabat: unde factum est, ut missis legationibus suis præstantiam illius cum omni supplicatione postularent. Noverant sane Canonici, quia tantam gratiam dederat Deus viro, de quo loquimur, ut quod aliis impossibile penitus erat, hoc per illum ille, cui omnia possibilia sunt, operari dignaretur. Ille autem maxima infirmitate detentus, cum interrogatus foret, utrum Carnotum venire posset; omnia sibi possibilia esse usque ad mortem, respondit. Quo veniente, quam vere Dei famulus fuerit, etsi taceat lingua nostra, exitus tamen gestæ rei aperte manifestat. Tantam namque gratiam Dominus ei contulerat, ut eum non tantum religiosi quique venerarentur, sed etiam Reges et Principes ejus imperio libentissime obsequerentur. Dignum quippe erat, ut creatura diligeret illum, quem a Creatore diligere per operum indicia non dubitabat. Hic ad utrosque secundum sapientiam sibi a Deo tributam loquens, cooperante gratia Dei, totam illam machinationem diabolicam a fundo extirpavit. Nam per ejus monitum, prædictæ urbis Comes Clericis universa quæ abstulerat, reddidit: et k

eos Comitum re-
conciliat

k

labem Simoniacam extir-
pat:

C gratiam Dominus ei contulerat, ut eum non tantum religiosi quique venerarentur, sed etiam Reges et Principes ejus imperio libentissime obsequerentur. Dignum quippe erat, ut creatura diligeret illum, quem a Creatore diligere per operum indicia non dubitabat. Hic ad utrosque secundum sapientiam sibi a Deo tributam loquens, cooperante gratia Dei, totam illam machinationem diabolicam a fundo extirpavit. Nam per ejus monitum, prædictæ urbis Comes Clericis universa quæ abstulerat, reddidit: et k Gaufridum illum, qui ad Episcopatus regimen canonice electus fuerat, ejus electioni acquiescens, ad urbem redire concessit: atque, quod dictu quoque delectabile est, in anteriorem familiaritatem Canonicis se copulavit. Credo namque quia hoc mortiferum odii homicidium per dilectum sibi Robertum ob hoc Dominus extinguere volebat, quatenus nescientibus fieret cognitum, quanti meriti Robertus noster apud eum foret. Quæ vero, vel quanta beneficia sæpeditæ civitati in illis diebus per servum suum dignatus sit Dominus præstare, meæ non est possibilitatis indagare. Hoc tamen referre juvat, quia Simoniacæ hæresis, quæ Carnotensem Canonicorum basilicam diutissime fœdaverat, concedente Gaufrido Episcopo, cujus vita nostra quoque ætate suavissime redolet,

atque concedentibus a majore usque ad minimum ejusdem cœnobii Canonicis, in perpetua damnatione per Robertum nostrum extincta est. Et ut hæc pestis execrabilis in eadem Ecclesia in sempiternum omnino damnaretur, votum quod fecerunt, juramento firmaverunt.

a Aliud MS. minister. — b Sextus is fuit illius nominis, ut ante dictum. — c Alii Altam Brueriam vocant, Gallico Haute-Bruyere. Distat 8 leucis Lutetia. Istic Bertrada a Philippo Rege dimissa, pie vitam finivit. Callistus 2 in Bulla, qua Ordinem anno 1119 confirmavit, ita de hoc monasterio loquitur apud Nicquetum cap. 31: Confirmamus Clausum Auberti, ex dono Lodoici Regis Francorum: locum Alta Brueria ex dono prædicti Regis, et Bertreæ novercæ ejus, de cujus dote erat. — d Ordinis Benedictini ea est abbatia. — e Celebris Ivo Carnotensis doctrina et sanctitate, cujus varia extant opera. — f Aliud MS. Bernerium vocat, ut monuit Cosnierus, itaque scripsit Nicquetus num. 31. — g Et 1. Hic est ille Abbas Tironensis, ut hic idem scriptor tradit. — h Al. Angardim. Quæ sequuntur, usque ad num. 26, deerant in Cosnieri editione, sed postmodum eo procurante submissa ex alio MS. — k Hic est Ivonis successor. In Vita S. Guillelmi 10 Februarii cap. 3 num. 12, vocatur vir virtutis, plenus spiritu consilii et fortitudinis.

Alta Brugeria.

CAPUT IV.

Captivi visitati a B. Roberto, latrones benignitate deliniti, Ursani et in Dolensi abbatia gesta.

Carnotensibus itaque pacificatis, fidelis verbi Domini dispensator Carnotensem urbem, numquam ad eam postea remeaturus, reliquit: conjunctoque sibi Bernardo Tyronii Abbate venerabili, cujus societas semper sibi gratissima fuerat, ad castellum, quod populariter a Blesis dicitur, ambo insimul pervenerunt. In eodem vero castello b Guillelmus Nivernensis religiosus Comes incarceratus tenebatur, eo quod Ludovici Regis Franciæ partes pro pace tenenda adversus Carnoti Comitem ipse tueretur. Hic etiam Guillelmus exigentibus vitæ suæ meritis utrique carus habebatur. Apparet profecto quantæ honorificabilis tunc dignitatis Consul ille fuerit, quem visitare in carcere duæ istæ columnæ Ecclesiæ sanctæ veniebant. Quid adeo confortatus fuisse narratur, ut diceret: Quis non gaudeat se diu incarcerari, ut a talibus viris possit visitari? hæc idcirco dixerim, ut ostenderem quod Robertus noster non segnitiei vacabat, sed modo juxta Evangelicum præceptum incarceratos visitabat, modo et discordantes ad pacem revocabat. Visitato itaque sibi dilecto Comite, atque plusquam carceralis pœna exigebat, confortato; duo illi visitatores numquam posthac in hac vita sese visuri, inseparabiliter, ut ita dicam, sunt separati: inseparabiliter namque separati sunt, quia quos caritas jungit, terrarum intercapedo non dividit. Perfectæ etenim caritatis indissolubile est vinculum: quoniam, ut B. Augustinus dicit, Caritas, quæ dividi potest, numquam vera fuit. O si possent modo cognoscere isti, quod se deinceps in hac mortali carne non viderent! Credo plane quia aut vix, aut numquam viventes in carne a se recederent, præsertim si obitum suum tam propinquum esse cognoscerent.

18 Abbas autem Bernardus tunc ad propria repedavit. Pastor vero noster ad Bituricensem provinciam, talentum sibi creditum multipliciter dispensando, iter suum direxit. Nimirum sciebat vir providus, quia quantoscumque aliquis suo ædificaverit exemplo; pro tot tantisque, in die Judicii, retributionis mercedem accipiet a Domino. Sicut enim fertile apiastrem examina sua circumquaque dispergit; sic piissimus Pater Noster melliflua sanctimonialium agmina ex Fontevraldensi claustris aliis locis dispertiebat. Ex hoc itaque venerabilium apum mystico apiastro, olim Bituricensi pago quamplurimas Sororum nostrarum distribuerat: et in loco, qui Ursanus a populo dicitur, præparato primum ligneo claustris, locaverat, quarum etiam amore easdem partes

E

It Blesas,

a

b

visit cum B.
Bernardo Comitem Nivernensem captivum:

sibi Carissimum
F

tendit Ursanum:

A partes catechizando sine dubio nunc visitare parabat.

19 Sed si unum quod ei in itinere contigit, recitare volumus, quantæ patientiæ, quantæque sanctitatis ipse fuerit, successoribus nostris manifeste notificabimus. Nam sicut quidam ex Fratribus nostris, Petrus nomine, sacerdotali præfulgens dignitate, verbo et vita fidelis, qui eo tempore cum eo aderat, nobis retulit; cum cœptum iter peragerent, quadam die inciderunt in latrones: qui secundum morem suum, maligno spiritu repleti, non solum bestias sodalium ejus abstulerunt, ceterum etiam, quod gravius est, illud jumentum, in quo mitissimus ille sedebat, per fræni lora arripuerunt, illumque contumeliis affectum ad terram deposuerunt. Ille vero, ut erat benignus, columbina voce cœpit eos pie increpare: et ut se a latrocinio cohiberent, blandis sermonibus exhortabatur. Credo certe misericordem virum plus doluisse de eorum perditione, quam de sua, vel sociorum disturbance.

20 Petrus vero socius ejus, quo narrante hoc didici, non ferens æquanimiter quod factum fuerat de Magistro, locutus est talibus verbis ad prædones: Dicite, miseri, ubi fugietis? qui talem ac tantum virum disturbare non timuistis? Pensate, quæso, pensate quanta reverentia sit sanctis viris exhibenda, ut sic saltem desinat inimicari vecordia vestra. Nam, ut sanctæ dicunt Scripturæ, viri sancti templa Dei sunt. Templum enim Dei (ait Apostolus) sanctum est, quod estis vos. Quapropter dum Sanctus quilibet ad iracundiam excitatur, constat nimirum quia ejusdem templi inhabitator Deus ad vindictam provocatur. Desinat ergo furia vestra: et quod fecistis malum contra Sanctum Dei, deleat fructifera poenitentia. Numquid non scitis hunc hominem, quem modo de caballo injuste deposuistis, Robertum esse de Arbrissello, cujus odor suavis redolet in universo mundo? Audito vero Roberti nomine confestim turba latronum timore perterrita, ad pedes sancti viri provoluta est, indulgentiam deprecative postulando. Ipse vero eorum poenitudini congaudens, eorumque petitioni æquo animo condonans quicquid circa eum male egerant, elevavit eos a pedibus suis, atque benigne deosculatus est. Quibus non solum veniam, quam flagitabant, impertivit; verum etiam, quod illi propter peccatum suum minus merebantur, totius beneficii sui illos participavit.

21 O virum ineffabilem, admirabili pietate exuberantem, quem nec prosperitas, opitulante Deo, decepit, nec adversitas superavit! Cum enim, sicut scriptum est, Doctrina viri per patientiam noscatur; patet profecto, quantæ patientiæ, quantæve excellentiæ in doctrina Robertus iste fuerit, qui eo modo quo diximus, etiam inimicos suos remuneravit. Censeamus, si possumus, quantæ dilectionis fervore vir iste felicis memoriæ, amicos suos diligebat, qui juxta Dominicum præceptum, etiam adversariis suis tanta beneficia ultroneus impendebat. Cum enim dicat Scriptura: Non contristabit justum, quicquid ei acciderit; liquet patenter in quanto justitiæ culmine vir iste fuerit, qui nec provocatus injuriis, nec pro amicis, a recto itineris tramite deviavit. Licet mihi, Fratres, dicere, virum hunc in hoc facto S. Samueli fuisse comparabilem, qui inimicis suis volens reddere vicem, pro ipsis se promisit facere orationem. Non enim discrepabat ab illo qui ait: Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus. Quid ergo nos miseri in ejus congregatione ante Deum dicturi sumus, qui nec amicos, sicut debemus, amamus?

22 Postquam autem pacis amator ab inimicis pacis quodammodo pacifice discessit; ad locum Ursani, ad quem tendebat, non sine antecedente fidei dispensatione, pervenit. Quo in loco circa quindecim dies

Februari T. III.

cum dilectis sibi filiis et Filiabus commoratus; D lectioni et orationi, atque prædicationi, ceterisque virtutum exercitiis indefessus vacabat. Expectabat enim ibidem Petronillam Abbatissam, quæ a Fonte-Evraldi ad eum venire debebat. Qua veniente, placuit illi, ut ad exteriora loca, prædicationis utilitate exiret: rogaverant enim eum quidam populi prædicationis illius verba, non mediocriter famelici, ut eis prædicationis sanctæ beneficium impertire dignaretur. Ipse vero piis eorum precibus acquiescens, eorumque desiderabilem famem, cooperante Deo, satiare desiderans, cum jam cœptum iter ageret, consociata sibi Petronilla aliisque nonnullis, quadam die apud c Dolensem Abbatiam hospitalitatis gratia pervenit. Quem monachi ejusdem cœnobii læti suscipientes, hospitalitatis jura ei honorifice præbuerunt, ut eorum animas prædicationis sanctæ pabulo reficere dignaretur, humillime postulaverunt.

23 Quorum precibus largus Domini Seminiverbius commotus, altera die cum quibusdam ex suis sociis in Capitulum monachorum ingressus est: ubi ultimum sermonem, quem ad populum facturum erat, prolixè faciens, quam dulciter, quam pie, quam misericorditer, quam devote, quam prudenter, quam caritative, quam simpliciter, quam discrete, auditores suos arguendo, obsecrando, increpando, declinare a malo et facere bonum ipse docuerit, etiam illi qui interesse meruerunt, fatentur se narrare non posse. Sed quid mirum, si hoc sermocinium tam excellenter implevit, per quem Deus totet tanta sermocinia, pene incomparabilia, testantibus illis qui audire meruerunt, mundo præbuerat? Tantam namque prædicationis sanctæ gratiam ei Dominus donaverat, ut cum communem sermocinationem populo faceret, unusquisque, quod sibi conveniebat, acciperet. Non erat ejus prædicatione inefficax, sed in tantum audientium corda conterebat, ut patenter daretur intelligi quis esset illic. Nimirum Spiritus sanctus aderat, sine cujus auxilio sermo doctoris exterius frustra laborat. De quo etiam scriptum est: Non enim vos estis, qui loquimini: sed Spiritus Patris vestri. Postquam autem sermonem illum finivit, eosdem monachos, qui quamdam querimoniam adversus Fontis-Ebraldi Ecclesiam habebant, secum omnino in eodem loco pacificavit: nec non etiam quemdam Principem illius terræ, Alardum nomine, concordavit cum illis.

a Blæsæ, seu Blæsæ, urbs est ad Ligarim, supra Turones, de qua in Vita S. Aigulphi Abbatis Liriniensis 3 Septembris: Cas-trum Blæsense in latere cujusdam situm est montis cui contiguum est litus Ligerici amnis, idemque Liger perinde præterlabens præter piscium copiam, quam illi loco solennius ceteris exhibet, aliarum quoque frugum, vini scilicet et rei frumentariæ, ceterarumque humanæ necessariarum naturæ, magnam præstat gratiam. Gallice Blois appellatur. b Tertius hic erat illius nominis Nivernensis Comes, qui sub finem vitæ Carthusiano Ordini se mancipavit, et quidem in gradu et conditione Con-versi, ut vocant: sed tirocinii tempore mortuus est, 20 Aug. 1148. Ita Niequet. c Do-ensis monasterii, præter Clau. Robertum, meminit Massonus lib. de fluminibus Galliæ, qui situm ait ad Angerem flumen sive Angerim, Andriam quibusdam dictum, Gallice Indre. Ipse vicus Dolensis est in Biturigum finibus, et vulgo Deols, vel Bourg de Deols, aut Bourg-Dieu, seu Bourg-Dol. Est autem Ordinis Benedictini.

CAPUT V.

B. Roberti suprema ægritudo, susceptum Viaticum, et sacra unctio.

H is itaque peractis, Petronillam atque Angardim Fontis-Ebraldi Procuratrices, quæ cum eo erant, visitatum Fratres atque Sorores ire commonuit: atque ipse cum a Andrea Capellano suo ad populos, qui ejus prædicationem, sicut superius diximus, avidè desiderabant, et desiderantes multis precibus postulabant, perrexit. Eadem autem die, qua ipse a Dolensi monasterio recessit, quæ esse sexta feria habebatur; in ipso itinere cœpit de jumento suo sæpius descendere, et quod multum infirmaretur, sociis

AUCTORE EJUS
DISCIPULO.

exil prædica-
turus:

divertit ad
Dolenses
monachos:
c

iis rogantibus
prædicat

E

valde ferventer

et efficaciter:

Matth. 10. 21:
dissidentes
conciliat:

Blæsæ
urbs.
F

Dolense mo-
nasterium.

a

in via ægrotat

A suis manifestare. Cui cum illi dicerent, Carissime Pater, revertere, quæsumus, revertere, ne pejus graveris ab infirmitate, aiebat : Nolite, Filii, nolite mihi talia dicere : sed eamus usque ad oppidum, quod *b* Gracaicum dicitur, ut cum audierint populi, quibus meum adventum promisi, me illuc venisse ; si cœptum iter non potero facere, saltem credant quia necessitate cogente reversus sum. Venientes autem ad supradictum castrum, in eodem hospitati sunt.

25 Altera autem die, Sabbato scilicet, ita prægravatus est Didascalus noster ab infirmitate, ut jam omnino non posset equitare. Quod cum ipse sentiret, ait collegis suis : Præparate mihi, carissimi mei, quoddam ligneum feretrum, et reportate me ad Ursani locum, quoniam scio ex hac infirmitate me moriturum. Quod postquam agnovit hospes ejus, ait ei : Noli, quæso, Magister, quod dicis facere : sed potius hic requiesce, quousque videas si poteris ex hac invaletudine convalescere. Ipse vero quasi privatim dicebat sodalibus suis : Quidquid alii dicant, nolite curare : sed quod vobis præcepi, properanter facite. Apparet profecto, quod sentiebat obitum suum imminere : sed ne sua gens pro corpore suo laboraret,

B volebat ad Ursanum redire, dum vivus erat. Præparato itaque, sicut præceperat, ligneo feretro ad castellum, quod *c* Issoldunum dicitur, eum apportaverunt, ibique hospitati sunt. Hospes vero, qui eum suscepit, cœpit eos multis modis rogare, ut apud eum concederent infirmum suum impensare. Quod ubi ad aures Magistri Roberti pervenit, vocatis sociis suis, ait illis : Nolite, Filii, hospitis nostri consilio acquiescere, sed, sicut vobis jam dixi, ad Ursanum potius me reducite. Et quoniam ipse Petronillam et Angardim, sicut supra diximus, ad alia loca visitare Dominicum ovile transmiserat, præsentiens finem suum appropinquare, misit post eas legatum, ut venirent Ursanum festinanter eum visitare.

26 Mane autem facto Issoldunum relinquentes, ad Ursanum (sic ipse præceperat) sanctissimum infirmum deportaverunt. Eodem namque tempore quædam nobilis monacha, Agnes nomine, Ursani Prioratum tenebat, quæ illi valde oppido cara habebatur, eo quod ipsa consilio ejus, fallaces seculi divitias, quæ sibi multum blandiebantur, reliquerat, et pro Christo paupertatem delegerat. Quæ cum cognovisset tam gravem Magistri infirmitatem, quantum moerorem habuerit non facile dictu. Quis etiam referre posset, quam magnum dolorem habuerunt ejusdem loci Fratres atque Sorores, audita Doctoris nostri tam gravi infirmitate? Revera enim timebant, tanto scilicet ac tali viduari Pastore. Advesperante autem Dominico die, quo sanus æger Ursanum asportatus fuerat, cœpit ipse Fontis-Ebraldi nomen pie ingeminare, dicens : O Fons-Evraldi, Fons-Evraldi, tam æstimavi in te jacere! Cui cum Andreas, fidelis collega ejus, diceret : Pulcher Magister, quid est quod dicis? Si sentis hic finem esse, saltem fac quod tuum est, impera corpus tuum post obitum ad Fontem-Evraldi portari. Ille respondit : Et quare meum cadaver hinc portaretur? Nam per omnes busnachias (ut verbis illius utar) ablatum esset a vobis.

C **27** Alia autem die, secunda scilicet feria, rogavit sibi dari Viaticum Corporis et Sanguinis Domini Nostri Jesu Christi : quia enim longius profecturum se esse providebat, idcirco saluberrimum illud Viaticum humillima devotione sibi dari poscebat, sine quo viator quilibet errabundus omnino deviat. Allato autem ad eum Corpore Dominico, cœpit cum internis gemitibus, atque profundis suspiriis gratuitam misericordiam ab eo petere, seque inutilem servum dicere, et in cunctis operibus suis se accusare. Ve-

rum sciebat prudens lector, quod Deus ita mandaverat : Cum omnia, inquit, quæ præcepta sunt vobis, feceritis; dicete : Servi inutiles sumus, etc. **Luc. 17. 10** Illum quippe Justum imitabatur, qui cum perfectus esset, omnia opera sua vereri se fatebatur. Geminum etenim planctum agebat : dolebat multum de eo quod nonnumquam Dominica præcepta præterierat : pœnitebat ex altera parte ex hoc quod omnia mandata non observaverat. Et, ut omnia verba ejus dicam epilogando, se servum inutilem fuisse per omnia plangebat ejulando. Postquam autem innumeraliter seipsum accusavit, accepta pœnitentia, nihil de propriis meritis præsumens, sed misericordiam assidue deprecando, Dominicum Corpus accepit. Audiant hic, qui Corpus Dominicum ad damnationem suam indiscrete accipere audent : ut vel sua peccata per sanctam pœnitentiam, dum licet, deleant; vel certe si noluerint, tam admirabile Sacramentum indigne suscipere vereantur. Aperte enim clamat Apostolus, quia Qui manducat et bident indigne, etc. Si enim tantus ac talis vir tam timide sacrosanctum Corpus Dominicum accepit, multo magis nos peccatores, tremebundi atque flebiles accedere debemus : qui etiamsi multum profecerimus, finem nostrum ejus pretio cœquare non audemus.

28 Prætereunte autem secunda feria, quia non dubitabat vir bonus exitum suum propinquum esse ; voluit omnia sanctæ Ecclesiæ Sacramenta, utpote Christianissimus, in se suscipere. Petiit ergo devote tertia feria, ut benedicto Oleo ungeretur : credens profecto Apostoli Jacobi verbis, quod scilicet per hujus operationem mysterii peccata hominibus dimittuntur. Unctus autem salutifero unguento, iterum munivit sese non sine interno gemitu, Corpore Dominico : nec tantummodo his duobus diebus Eucharistia Christi semet munivit, sed etiam omnibus diebus, quibus in ipsa infirmitate jacuit. Sed quis poterit narrare qualiter, vel quibus modis ante Corpus Domini se semper studuit accusare? Fatentur illi qui ibi esse meruerunt, quia an unquam ante Corpus Dominicum se plus accusaverit, omnino nesciunt. Nullus est, nullus enim *d* prædo, nullus denique sic se accusabat latro : cum enim scriptum sit, Justus in primis accusator est sui ; patet profecto quod ipse justus fuerit, qui quamvis singulari conversatione vixisset, tamen se tam multipliciter accusavit.

a Quomodo si Andreas Vita hujus scriptor est, et hujus itineris B. Roberto comes fuit, ea quæ habentur cap. præcedenti num. 20, ait se Petro narrante didicisse, cum ea ipsemet spectasset? — *b* Grassay Gallice vocant, aut Gracay oppidum est in Biturigibus. — *c* Issoudun Gallice, oppidum est in eorundem Biturigum ditio. — *d* Cosnieri editio, pudor : sed postea admonuit, in alio MS. haberi prædo.

CAPUT VI.

Sepultura a B. Roberto expetita in Fonte-Ebraldi.

Eadem vero tempestate Leodegarius, vir vita floribus et ætate, Bituricensis diocesis Archiepiscopus tenebat, quem, nisi fallor, inseparabilis dilectio Magistro Roberto conglutinabat : tanto namque, ut reor, amore invicem conjungebantur, ut quod unus vellet, alius vix denegaret. De hoc siquidem Leodegario multa virtutum præconia possem referre : sed quoniam *a* adhuc inter innumeras hujus exilii procellas, in incerto navigat, ipsa humana ignorantia, velim nolim, cogit me tacere. Nec enim omnis qui cœperit, sed qui ad finem usque perseveraverit, hic salvus erit. Huic itaque felicis memoriæ Robertus nuntium quemdam transmisit, et ut eum visitare dignaretur, deprecando mandaverat. Ille vero audita ejus infirmitate, festinat devotus eum visitare. Postquam autem advenit, villulam ipsam suis famulis die ac nocte caute custodire præcepit : timebat

humiliter id accipit,

non temere, ut quidam :

1 Cor. 11. 29

inungitur sacro oleo :

cap. 3. 13

quotidie communicat,

cum summo dolore de peccatis,

d
Prov. 18. 17

F

Leodegarium Ep. Bituric. rogat ut se invisat :

a

AUCTORE EJUS DISCIPULO.

defertur Gracaicum, b

jubet se revehi Ursanum

præsagiens mortem vicinam :

illuc Petronillam evocat ;

maerent ejus periculo Ursanenses : aspirat ad Fontem Ebraldi :

petit Viaticum,

dolens de peccatis,

A timebat namque tanto Patrono viduari, et ideo præcipiebat ipsam villulam solenter observari. Nec solum Bituricensis Archiepiscopus Robertum nostrum tunc visitavit, sed etiam nonnulli Principes illius terræ eum curiose visitatum venire. Similiter autem et ipsi Ursani villam suam custodibus studiose munierunt, dicentes se esse beatos, si tanto mererentur decorari Patrono. Quotquot autem eum visitare veniebant, ab eo utique consolationis bravium accipiebant. Nam licet infirmus esset in corpore, studebat tamen ex more suo, circumstantibus populis salutifera prædicationis monita impendere.

visitur et ab aliis, omnesque monitis instruit :

b
advenit et Petronilla :

30 Interea vero nuntius, qui transmissus fuerat post Abbatissam, ad *b* Podiam usque pervenit : ibique eam reperiens, et cur eam sequeretur, aperiens continuo protulit, et ut velociter reverteretur ad Ursanum, commonuit. Illa vero, atque Angardis quæ cum ea erat, tam tristi territæ nuntio, moram habere in eundo nesciverunt, sed ante diem a Podia moventur. Tandem miseræ atque flebiles Ursanum venerunt. Venientes autem ante incolumem infirmum, exclamavit Petronilla, et ait : Heu, bone Magister! jam nullum bonum nobis amodo facies! *c* Angardis vero quæ cum ea venerat, pie increpabat eam, dicens : Desine, bona fœmina, talia dicere **B** verba : sed magis Deum rogitā, ut dignetur ei sanitatem adhuc præstare. Ille enim qui ei hanc infirmitatem præbuit, cum placuerit, et sanitatem præbebit. Dicebant etiam nonnulli, quod ex illa infirmitate non moreretur : ipse vero aliud affirmabat.

c

d
Leogario Ep.

31 Longum quidem est per singula recitare, quomodo prudens infirmus in hac infirmitate studuerit utriusque sexus visitatores, sale condito sermone commonefacere : sed quoniam nolo lectorem meum fastidire, ad ea quæ tertia die ante finem peregit, volo transire. Quarta itaque feria ante obitum suum, *d* iussit Leodegarius venerabilem Bituricensem Archiepiscopum, qui eum, sicut diximus, visitatum venerat, ad se vocari, et ait illi : O Carissime Pater, Tu es meus Archiepiscopus, meus Primas, ac Patriarcha. Tu scis, quomodo nunc usque te semper amavi, et quomodo tibi obediens fui. Scis etiam, quod propter dulcem amorem tuum in has partes primitus veni. Rogasti etenim me, ut aliquas de bonis fœminis meis traderem tibi : et tradidi. Tuo monitu atque rogatu, in hanc provinciam eas transmisi. Non habebam, sicut scis, hic domos, non ullas possessiones, non agros. Præparasti eis pro animæ tuæ tuorumque salute hunc locum : ædificasti eis, inspirante Deo, hoc habitaculum, quo possent facere die ac nocte Dei servitium : nullas huc adduxere possessiones, non aurum, non argentum, non denique supellectilia : acquisisti eis terras, victum atque vestitum, ceteraque necessaria, et facto et verbo. Gavisus es multum de earum adventu, et nunc usque multis modis honorasti, et bene servasti. Ecce itaque, volente Deo, ego iter omnis carnis aggredior, et jam tempus resolutionis meæ instat : nec enim melior sum, quam Patres nostri. Quapropter donec superest in me halitus, quamdiu possum loqui, commendo Filias meas, et omnia quæ illarum sunt, tuæ dilectioni, ut tu, qui eas huc venire fecisti, pie custodias, earumque curam sollicitus amodo habeas.

qui Ursanum fundarat,

ibi habitantes monachos commendat :

cum rogat,

Joan. 3.

32 Volo præterea amicitiae tuæ voluntatem cordis mei dicere : volo sanctitati tuæ desiderium meum aperire. Appareat in fine, si vivendo unquam dilexisti : manifestum sit, si carum, ut dicebas, unquam me habuisti : non enim ignoras, quod non est vera dilectio in solis verbis, sed sancta teste Scriptura, Probatio dilectionis, exhibitio est in operibus. Non diligamus verbo, neque lingua, sed opere, et veritate. Notum igitur, Carissime Pater. tibi facio,

quod nolo jacere in Bethleem, ubi Deus de Virgine nasci dignatus est, nec etiam Ierosolymis in sancto sepulchro : nolo etiam in Roma sepeliri inter sanctos Martyres, nec in Cluniaco monasterio, ubi fiunt pulchræ processiones : nec tamen hæc dico, quod contemnā sanctissima loca, quæ scio ob reverentiam Dominicæ Incarnationis vere amanda, recolenda ac veneranda. Omnes enim fideles debent Bethleem sanctam magnifice venerari, quæ a Prophetis laudata, Dominica Nativitate meruit decorari. Licet enim Deus ubique sit, omnes tamen beatam Jerusalem quadam excellentia debent amando honorare, in qua Filius Dei per mortem suam dignatus est mundum redimere. Nullus etiam felicem Romam debet despiciere, quæ tantorum Martyrum pretioso purpurata sanguine, *e* sacra testante Scriptura, omnem mundi pulchritudinem excellit. Quis denique sane sapiens audeat deprimere supremum Cluniacum monasterium, ubi quotidie Dei gratia tantum sit beneficium?

33 Nolo postremo humari in quolibet loco alio, nisi solum in Fontis-Evraldi loco. Scis enim, mi Pater, quod ego locum Fontis-Ebraldi omnium aliorum locorum caput constitui : ibi etiam est major pars nostræ Congregationis, ibi etiam fundamentum nostræ Religionis. Non rogo te, ut sepelias me in monasterio, vel in claustro ; sed tantum inter fraterculos meos in Fontis-Ebraldi luto. Ibi etiam sunt Presbyteri mei, atque Clerici : ibi etiam sunt sanctæ Virgines, viduæ et continentes, die ac nocte in Dei laudibus perseverantes : ibi sunt mei dilectissimi infirmi atque infirmæ : ibi sunt carissimi mei leprosi atque leprosæ meæ : ibi sunt boni socii peregrinationis meæ : ibi sunt illi, qui paupertates et labores pro Christo mecum diu sustinuerunt : ibi sunt, qui frigora et calores, miseras et tribulationes pro animarum suarum salute patienter sustinuerunt : qui ad vocem prædicationis meæ, inspirante Deo, et se et sua reliquerunt : quorum alii corpore vivunt, alii vero in obedientia perseverantes obierunt. Ibi jacet Hersendis monacha, bona coadjutrix mea, cujus consilio et opere construxi Fontis-Ebraldi ædificia. Ibi jacent boni filii mei, quorum precibus apud Deum confido me suffragari. Ibi dormiunt bonæ monachæ meæ, quarum meritis credo apud Deum adjuvari. Hæc caussa est, Carissime, pro qua sanctissimorum locorum sepulturam refuto, quod nimirum inter parvulos Fraterculos meos atque Sorores in luto sepeliri cupio : scio enim, quod viventes desiderant ibi me jacere, quatenus in die sanctæ resurrectionis, in hac eadem carne cum illis ad iudicium Dei queam ire.

D
AUCTORE EIUS DISCIPULO.
ut se in nullo alio loco etiam sancto sepeliat,

sed in Fontis-Ebraldi

E

inter suos Fratres, et infirmos,

ac veteres adjuutores

et adjutrices :

F

profuturum id lapsis,

34 Si enim ibi sepultus fuero, et viventes eundem locum amplius diligent, et illi, quos diabolus per inobedientiam captivat, misericordiam quærere venient. Audient enim dicere, quod ego in Fontis-Evraldi jaceo : et dum ad memoriam reducent, quod Deus per me eos a seculo nequam eripuit, et quod multa bona eis per me distribuit, amore meo constricti, festinabunt ad obedientiam suam reverti. Quis enim meæ Congregationis tam ferrea viscera portat, ut dum mei perfecte recordatus fuerit, vel gemendo, vel suspirando sese non molliat? Dum itaque ad mentem revocabunt, qualiter eos semper dilexi, qualiter eos instruxi, vel quomodo doctrina sua Deus eos per me satiavit, aliqui divina inspiratione tantis beneficiis vocati, atque poenitentia commoti, ante tumbam meam misericordiam a Deo competere venient. Et quoniam sentio hoc affuturum, commendo posteritati meæ, ut nulli misericordiam hanc quærenti, denegetur reconciliationis beneficium. Si autem placuerit misericordiæ Auctori, ut unquam, non meis meritis, de quibus nihil præsumo, sed sola sua

quos vult recipi :

A sua gratuita pietate, dignetur mihi aliquid præstare; studebo ipsum misericordiæ fontem pro omni congregatione mea jugiter interpellare: quia ibi non est vita, ubi deest verus amor. Pro posse meo diligam: quoniam in hac vita illos non diligere potero. Scio enim quamlibet sepulturam defuncto non nocere: credo procul dubio Dominum ubique auxilium, cui voluerit, posse præbere: attamen hæc, quam prædixi, caussa est, quare in istis locis jacere requiro: hæc occasio est, cur in cœmeterio Fontebraldensi meum cadaver inhumari jubeo. Quam ob causam, Sanctitatis Tuæ reverentiam humiliter prece imploro, ut tu corpus meum sanctimonialibus nostris reddas, atque ad Fontem-Evraldi usque perducas, ibique tuo sancto ore, sepulturæ meæ officium facias. Modo apparebit in finem, si unquam in vita me veraciter dilexisti. Si ergo cordialis amicus mihi fuisti, si unquam tibi amicus extiti, concede mihi, obsecro, quod postulavi.

Episcopo dubitante,

B 35 Ille vero nolens suam diœcesim tanto thesauro spoliari, respondit illi, et ait: Ego, Carissime Magister, sicut jamdudum cœpi, mente integra multum te diligo: sed hoc quod petis a me, non est totum in mea potestate, sed ex magna parte in Principibus istius terræ. Tu enim cognoscis, quod locus iste sit in terra cujusdam Principis, nomine Alardi, quem etiam ipse ex magna parte ædificavit. Nolo enim tibi me casum promittere, quem postea non possem implere: sed sine me crastina die de hac re consilium accipere.

Agneti Priorissæ Ursanensis id commendat.

36 Quo audito, Andreas Sacerdos dixit Magistro: Noverit dilectio tua, Magister bone, quod Agnes hujus loci Priorissa, poterit multum petitionem tuam aut adjuvare, aut nocere. Quamobrem obsecra eam, ut perficiat ex parte sua petitionem tuam: est enim indigena istius terræ, et Alardus fuit vir ejus, qui est dominus istius villæ. Vocavit itaque eam vir prudens et ait illi: O Domina Agnes, impero tibi obsecrando, et obsecro imperando, sicuti Dominæ meæ, Filiæ atque discipulæ, ut facias quantumcumque poteris de hac re, quam ab Archiepiscopo fieri postulavi. Cui ista respondit: Bone Magister, vultis vos ut faciam istud? Ille vero inquit: Volo, Filia, omnino, atque desidero: et tali pacto osculari manum meam tibi præcipio. Illa vero osculans venerabilem illius manum, promisit se facere, quod flagitaverat desiderium.

a Obiit, ut Cl. Robertus scribit, 31 Martii 1120. Unde patet, quando scripta sit hæc Vita. — b Gallice La Puye. — c Aliud MS. ut superius, Augardis. — d Aliud MS. misit. — e Imo hymno de SS. Petro et Paulo.

C CAPUT VII.

B. Roberti sub mortem preces, professio Fidei, publica peccatorum sacramentalis Confessio.

Omnibus a se dimissis,

orat pro Ecclesia,

a

suis benefactoribus,

Post hæc illi qui circumstabant, coeperunt ei dicere: O bone Magister, deberes Deum rogare, eo quod sentis te morti ita propinquum. Quibus ille respondit: Ego certe Deum deprecari multum desidero: sed propter vos, qui me impeditis, omnino non valeo: recedite, et abite, ut saltem Deum meum amodo possim orare. Omnibus vero egressis, cœpit Deum ipse humiliter rogitare, ut pro sua pietate Romanum Papam, et omnes Doctores a suæ Ecclesiæ, in proposito sanctæ religionis dignetur ad finem usque servare. Tunc etiam cœpit hospites suos nominatim referre, et pro singulis orationem Deo offerre. Oravit etiam tunc pro omnibus benefactoribus suis, et inimicis: et pro cunctis fidelibus vivis atque defunctis. Ad ultimum etiam cœpit pro Willelmo Pictaviensium Comite, qui exigentibus suis meritis excommunicationis gladio tunc sauciatus erat, Domi-

num exorare, ut si ejus providentia esset, pro sua benignitate dignaretur eum ad viam veritatis revocare. Apparet profecto quam magna vir iste plenus fuerit caritate, qui ad finem usque perseveravit pro amicis et inimicis suis tanta devotione orare. Patet liquido, quod inimicos suos ut se diligebat, qui eis dari illud orando optabat, quod sibi ipsi a Deo tribui cupiebat: quin etiam clarius constat, quam amicos suos sapienter amabat, pro quibus orationis munus Domino Deo dulciter offerebat. Persequamur, si possumus, qua vigilantia cetera legis mandata observabat. Quin etiam, quod gravius esse solet, inimicis suis bona retribuebat: licet enim ipse, volente Deo, in pace occubuerit, credo tamen quod martyrii palmam non amisit. Et ne fortassis quod dico, quoquo modo displiceat, audiat sanctam Scripturam sic affirmantem et dicentem: Martyrium non in sola effusione sanguinis, sed abstinencia peccatorum, et exercitatione mandatorum Dei perficies. Hinc rursus scriptum est: Omnis vita Christiani hominis, Crux est, et martyrium.

et inimicis:

38 Postquam autem pro cuncto populo Christiano, orationes ad Dominum diutissime fudisset, cum jam ab eo pene omnes recessissent, intempestæ noctis silentio Petrum quemdam Fratrem laicum, qui cum eo assidue erat, ad se vocavit, et ait illi: Voca ad me Andream Sacerdotem. Veniente autem Andrea, dixit illi: Affer mihi, obsecro, lignum sanctæ Crucis. Allata autem sancta Cruce, de stratis suis virtute qua potuit, lætabundus exilivit, et ante Crucem cum magna reverentia genua sua flexit, et quid in se de Deo sentiret, circumstantibus aperuit. Tunc confitebatur se credere, quod Deus omnipotens, unus in Trinitate, et trinus in Unitate, ipsum cœlum et terram, et omnia quæ in eis sunt, imperio voluntatis suæ fecerit. Confitebatur etiam, quod Luciferum, qui mane oriebatur, qui est principium viarum Dei, habentem signaculum similitudinis Dei, plenum sapientia et decore, omni lapide pretioso ornatum, in Paradiso Deus collocaverit. Referebat etiam se credere, qualiter ille nullo suadente, per superbiam suam sponte ceciderit: et qualiter ad b restorationem ejus, Deus hominem e limo terræ ad imaginem et similitudinem suam mirabiliter condiderit. Memorabat, quomodo per invidiam diaboli in orbem terrarum mors introierit; vel quomodo fraudulentus hostis hominem de Paradiso expulerit. Revocabat etiam ad memoriam, quantas cæcitatibus tenebras, quantasque miseras humanum genus usque ad mundi finem sustineat, pro eo quod primus homo Dominicum præceptum præteriiit. His etiam addebat, quemadmodum humanum genus, exigentibus suis peccatis, aquis diluvii perierit: et quemadmodum Deus octo animas in Arca Noe salvaverit. His adjungebat, quam gloriose Deus filios Israel de Ægyptiaca servitute liberaverit, et quam mirifice (pereuntibus in deserto murmuratoribus) credentes in terram promissionis introduxerit.

E

coram sancta Cruce,

profiteatur se credere omnia creata a Deo,

lapsus luciferi,

b et hominis,

diluvium e c.

F

39 Dicebat etiam pronus ante sanctam Crucem, qualiter Dei Filius descendens in uterum sanctæ Virginis, novum, sicut ille promiserat, cœlum et terram fecerit: vel qualiter in Bethleem nasci, et in præsepio poni, atque vilibus pannis involvi pro nostra salute, nullis nostris præcedentibus meritis, sed sola misericordia voluerit. Profitebatur etiam, quod non solum Deus homo pro hominibus dignatus est fieri, sed etiam (quod mirabilius est) circumcidi, baptizari, et jejunare. Recordabatur suspirando, quod Panis vivus, qui de cœlo descendit, ut nos satiaret, esuriit; quod fons vivus, ut a perpetua siti liberaret, sitivit. Revocabat etiam ad memoriam gemens atque suspirans; quod ille qui voluntate omnia condidit, factus homo pro hominibus, derisiones et sputa

Incarnationem Verbi,

Passionem,

A sputa, colaphos atque flagella, injurias atque vulnera, et ad ultimum Crucis mortem pro hominum redemptione sustinere voluntarie dignatus est. His copulabat vir pius Dominicam Resurrectionem, et ad cœlos Ascensionem, atque Spiritus sancti adventum : his etiam similiter adjuugebat futurum in finem seculi iudicium, in quo Deus reddet unicuique juxta suum meritum.

40 Ad ultimum annectebat his, qualiter Deus omnipotens ex quodam seniculo, et ex quadam paupercula muliere eum nasci fecerit : et qualiter ei postea innumerabilia bona, sine præcedentibus meritis, præbuerit. Post hæc agebat omnipotenti Deo multimodas gratias, pro his aliisque innumerabilibus beneficiis humano generi collatis gratis : reddebat etiam Deo magnificas gratias eo quod sibi, aliorum meritis, tot et tanta beneficia tribuisset.

41 Postquam autem vir Catholicus suam credulitatem coram sancta Cruce, audientibus illis qui ibi erant, plenarie narravit; dehinc peccatorum suorum confessionem inaudite se accusando, publice manifestavit, dicens : Audi Presbyter peccata mea, quin etiam audite cœli et terra. Filius Dei venit in mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. Ecce in iniquitatibus conceptus sum, et in peccatis enutritus, innumerabilibus modis mea culpa peccavi. Tunc confitebatur coram omnibus se reprehendendo, quod dum esset puerulus, et comederet cum matre, pulchriores cibos accipiebat : et dum plueret, ipse siccitatem desiderabat, et e contrario : referebat se etiam arguendo, quod dum adhuc esset secularis, in ordinatione cujusdam Redonensis Episcopi, c in venenum Simonie semel incidit : confitebatur etiam, quod Deus magnam litterarum scientiam, atque prædicationis gratiam ei gratis præsti-

terat. Se pœnitebat de eo, quod talentum sibi a Deo creditum non, ut deberet, multiplicaverat. Tunc dicebat, quod ipse Religionem mulierum coadunaverat, quæ laborem sanctæ Religionis pro Deo excelenter sustinebant, sed ipse solus earum laudem habuerat.

42 Ubi quidem hic locus dicendi est, si singulatim narrare vellem, qualiter, vel quibus modis coram sancta Cruce sese accusaverit? Postquam autem immemorabiliter se arguendo accusavit, singula nominando peccata, omnium peccatorum suorum absolutionem a Deo humili supplicatione petiit; et ut ei finem suum in proximo donare dignaretur, post hæc exoravit. Certum quidem est, quod Deus servum suum in hac oratione exaudierit : quem non longe post a vinculis carneis absolutum, a mundi hujus exilio abstraxit.

a Aliud MS. sanctæ. — b Ad reparandas, ut vulgo dicitur, lapsorum Angelorum ruinas, sive ad replenda, e quibus deturbati sunt, celestis civitatis spatia. — c Hoc peccatum ejusdem generis videtur, cujus prædicta duo, quod puerulus pulchriores cibos sibi appositos comederit, quodque dum plueret siccitatem desiderarit; in quibus non facile culpam deprehendere queas. Nempe bonarum mentium est, ibi quoque culpam agnoscere, ubi culpa non est. Ita referebat B. Robertus se in venenum simonie semel incidisse, in ordinatione cujusdam Redonensis Episcopi. Fuerunt illius tempore tres Redonenses Episcopi, Mainus, sive Meen, Silvester, Marbodus. Mainus ordinatus traditur XI annis aut circiter ante Roberti nativitatem. Silvester vero cum forte 24 annorum esset Robertus. Quid vero tunc ut ille Episcopus crearetur conferre hic potuit, tenui in re, nulla adhuc doctrinæ opinione, alteriusve rei commendatione? Nec id dicit, sed in venenum incidisse Simonie, quia fortassis, dum illum audiret aut etiam videret ordinari, ei venerit in mentem ut enteretur ad insignem doctrinam, quo ad similem perveniret dignitatem, excogitando quibus modis Principis et Cleri sibi comparare favorem posset. Cum autem sub eodem Silvestro Archipresbyter extirpare Simoniam tanto studio conatus sit, uti supra narratum, non est credibile ubi Marbodus Antistes est creatus, eum ulla ratione talem contrahere culpam potuisse. Et fortassis ipse tunc Redones reliquerat, atque Andegavum migrarat.

D AUCTORE ET DISCIPULO.

valde se accusans :

pie moritur.

Culpa Simonie an in B. Roberto ulla fuerit? **E**

DE S. AVERTANO

CONVERSO ORDINIS CARMELITARUM

ET B. ROMÆO, LUCÆ IN ETRURIA,

Commentarius prævius.

§ I. Antiqua memoria S. Avertani : ejus sepultura suburbana. Tria S. Petri templa Lucæ.

C

SEculo XIV
XXV FEB.

Lucæ in Etruria

Colitur
S. Avertanus,

Luca urbs Etruriæ antiqua, atque ob defensam libertatem celebris, præter indigenas ac domesticos Patronos, gaudet etiam sanctis Protectoribus, qui aliunde eo profecti, vita isthuc feliciter functi sunt. Ex his fuit S. Richardus ex Anglo-Saxonica nobilitate vir primarius, pater sanctissimæ Virginis Walburgis : de illo egimus VII Februarii, de S. Walburge hac vicesima quinta, qua e vivis excessit. Alter populo Lucensi accessit ex Ordine Carmelitarum Patronus advena, ex Gallia transalpina Avertanus, aliis Albertanus et Alvertanus, aut etiam Averardus dictus : cujus sacra ossa, ut plenius infra referetur, ad ecclesiam urbis Lucensis Cathedralis anno Christi CIOIXIII delata sunt, antea in suburbio, cum honore asservata.

2 Populus Lucensis Apostolorum Principi Petro æternam gratiam relaturus, ob S. Paulinum ab illo sibi missum Episcopum, fertur in honorem ejusdem S. Petri anno MCCCII templum condidisse in suburbio versus meridiem, qua Pisas itur. Fuisse etiam olim ecclesiam collegiatam cum titulo Prioratus, ex quodam privilegio ab Alexandro Papa III Ecclesiæ Lucensi Cathedrali anno CIOCLXXII indulto liquere. Præterea, quod duo alia templa sub ejusdem Apostoli titulo essent in urbe condita, nomen huic suburbanæ ædi accessisse honorificum

S. Petri majoris, indicarique in tabulis antiquis anno CIOCLXVI signatis : atque ei tunc fuisse vicinum xenodochium excipiendis peregrinis pauperibus, in quo S. Avertanus, inhibito in urbem ingressu, cum morbo aliquamdiu luctatus, sanctissimam Creatori suo reddidit animam. Cujus corpus, ob patrata mox ejus intercessione plurima miracula, cum magna, ut verisimile est, solennitate sepultum in dicta S. Petri majoris ecclesia : in cujus origine deducenda auctorem sequuti sumus Cæsarem Franciottum Congregationis Lucensis B. Mariæ Presbyterum tractatu de Templis et Reliquiis Lucensibus, adjuncto accuratissimæ ejus lucubrationi de Rebus Lucensibus Italico idiomate anno XIII hujus seculi vulgata.

3 Quo tempore hæc S. Avertani in Italiam peregrinatio, et felix ad æternam salutem apud Lucenses transitus evenerit, nequaquam inter auctores constat. Silentio annum prætereunt antiquiores scriptores; hodierni varium assignant, alii LXVI, alii LXXX supra millesimum et trecentiesimum. Inter illos sunt Bzovius in Annalibus ad eum annum 1366, num. 14, Alegræus in Paradiso Carmelitico statu 4, ætate 15, cap. 125, Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ 25 Februarii. Annum ejus seculi octogesimum statuunt ante memoratus Franciottus in Vita S. Avertani, Petrus Thomas Saracenus in Menologio Carmelitarum in ejusdem Vita, et infra Auctor Vitæ num. 13. Aubertus Miræus libello de Origine ac progressu Ordinis Carmelitarum tradit vita

S. Petri majoris dicta, sepultus : **F**

an circa annum 1366 aut 1380

ac

agit gratias
pro sibi collatis
a Deo beneficiis :

Sacerdoti confitetur publice
coram aliis

antiqua et minuta peccata,

in antiqua parochia suburbana

A ac miraculis claruisse circa annum cccccclxx. *Joannes Grossius*, qui eo tempore vixit, in *Magistrum Generalem Carmelitarum* anno cccccclxxxix electus, ac primus omnium meminit S. Avertani, maxime auctor nos movent, ut diu ante opinemur obiisse, cujus ipse miracula ex antiquis picturis confirmet, non hominum tunc viventium certiore relatione. Hic ergo in *Viridario Carmelitico*, quod MS. extat in bibliotheca Carmelitarum *Francofurti*, ita scribit: Sanctus Albertanus Conversus in Ordine, ex partibus Galliae in diocesi Lemovicensi oriundus: qui peregrinationis caussa, de superiorum suorum licentia, visitabat quam plurima loca, et demum venit ad civitatem Lucanam, ubi diem extremum, multis clarens miraculis tam in vita quam post mortem, clausit. Cujus gloriosum corpus est sepultum in ecclesia S. Petri extra murum civitatis Lucanae, ubi quam plurima sua miracula picturis antiquis sunt depicta, et praesertim in ecclesia cathedrali ejusdem civitatis Lucanae. Hæc Grossius.

ob antiquas
tunc de eo
extantes
picturas?

an tum solen-
nis elevatio

4 Aliqua antiquarum picturarum ex dicto suburbano S. Petri majoris templo, cum illud, ut infra dicitur, anno cccclxxxiii esset destruendum, in urbem delata, etiamnum hoc tempore in novo S. Petri majoris templo appensa spectatur; cui inscriptum sequens poema solennem aliquam reliquiarum SS. Avertani et Romæi elevationem indicat olim factam esse. Sunt autem hi versus:

S. Avertani

Carmeli quondam, nunc Avertanus Olympi
Cultor, in hac moriens ossa reliquit humo.
Græcus Joannes Lucensis origine, nuper
Eruit, et celso sustulit illa loco.

et B. Romæi

Romæumque dedit comitem, quo jungeret urnæ
Unus honor, quibus est ætheris una domus.
Et quia perpetuæ regnant cum Principe vitæ,
Luca sub ipsorum numine tuta valet.

a prima se-
pullura non
satis distincta
censeri potest?

Joannem hunc ecclesiae S. Petri majoris Praepositum fuisse, quem ipsi Priorem vocarunt, vix dubitamus: quo autem tempore vixerit, haud certum. An fortassis sacrarum reliquiarum solennis elevatio contigit, quo tempore recentiores obitum locant? An Paulus Gabrielius Eugubinus, Ecclesiae Lucensis Episcopus, quem tradit Saracenus decreto sancivisse, magna cum solennitate sacrum pauperrimi Carmelitæ corpusculum nobiliori loco in civitate collocandum esse; hanc potius elevationem corporis, quod in suburbio mansit, suo decreto sanxerit, concesseritve faciendam? Electus is fuit Episcopus secundum Franciottum, et Ughellum tomo I Italiae sacrae anno Christi cccccclxxiv, Perusiae anno lxxx ejusdem seculi e vivis sublatus. An denique pictura illa, quam Grossius circa illud tempus agnovit in aede Cathedrali fuisse, posteros in errorem induxerit, ut scriberent, et corpus tum fuisse in urbem translatum, et anno eo Avertanum vita functum esse? In re dubia certi quippiam statuere qui possimus?

C

Corpus aderat
in suburbana
æde anno 1800.

5 Ceterum sacras S. Avertani reliquias necdum anno Christi cccclx in urbem delatas fuisse testantur duo, qui tum vivebant in Italia, illustres Ordinis Carmelitarum scriptores. Primus est Baptista Mantuanus in *Poemate de Vita S. Nicolai Tolentinatis* lib. 1. ubi ita habet:

Tu quoque, Lunensi claudit quem marmore Luca,
Avertane Pater, nec vis in mœnia ferri:
Scilicet contentus honore templi suburbani. Alter est Baptista Venetus de Cataneis in speculo Ordinis Carmelitarum Venetiis anno 1507 cuso, qui folio 103 hæc refert: Sanctus Albertanus ex partibus Galliae oriundus, videlicet Lemovicensis diocesis, qui in sua peregrinatione moriebatur Lucæ, et non est sepultus in Conventu, sed in ecclesia S. Petri majoris extra muros civitatis Lucanae. Hæc in speculo Ordinis leguntur, ex quo Saracenus se Vitam S. Avertani ordinari præfatur: et tamen scribit mox ab obitu, præfinito ab Eugubino Epi-

scopo die, incredibili populorum frequentia, a toto Clero in urbem Lucæ devotissime translata, et in ecclesia parochiali S. Petri honorifico tumulo condita esse sacra pignora D. Avertani Carmelitæ. Quo tempore S. Avertanus moriebatur, duplex erat intra urbem Lucensem templum S. Petro dicatum, aliud Somaldi cognominatum, ab illustri Somaldina familia, quæ aliquem e suis majoribus hujus templi fundatorem fuisse profitetur. Aliquam ejus restorationem factam esse anno cccxcix indicat antiqua hactenus illic servata inscriptio: varias eidem donationes collatas esse ante annum ccccc monumenta antiqua docent. Fuit hæc ecclesia parochialis, cum titulo etiam Prioratus, ut illud, aliudque suburbanum S. Petri pronum fuerit pro uno eodemque haberi.

6 Alia fuit in urbe ecclesia S. Petri, Cigoli, vel Cicoli denominata, a fundatore Petro Cigoli, qui eam fertur ad honorem S. Petri extruxisse. Antiquitatem ejus colligimus ex tabulis de ea anno cccclxxxvii confectis. Eam deinde obtinuerunt Patres Carmelitæ, et S. Petri Civilis, seu Clœicolæ appellant, sed quo tempore adierint possessionem, incertum. Hoc certum esse atque indubitatum affirmat Franciottus, quem hic auctorem sequimur, anno cccccclxxxvi Patres Carmelitas intra urbem Lucensem habitasse. Imo dum extra muros civitatis sepeliretur S. Avertanus, et non in conventu Carmelitico, hunc tum Lucæ fuisse opinatus est ante citatus Baptista Venetus de Cataneis Congregationis Mantuanæ alumnus. Est ea Congregatio apud Carmelitas celebris, ex variis Italiae conventibus anno cccccccxxv, Capitulo Mantuæ xviii Augusti habito, in unum corpus redacta, cui auctoritate Sedis Apostolicæ anno cccccccxlv præpositus est Vicarius Generalis Stephanus de Tolosa. Extant hujus Congregationis constitutiones Bononiæ anno 1602 excusæ, præfixo catalogo omnium ejusdem Congregationis monasteriorum, servato ut asseritur antiquitatis ordine: in quo post monasteria Mantuanum caput Congregationis, Silvarum et Ferrariense, quarto loco statuitur Lucense, S. Petrus Civilis, seu Clœicula, nuncupatum. Distat Florentia vii milliaribus dictum monasterium Silvarum, in quo S. Andreas Corsinus sacerdotii sui primitias ante annum cccccxxx obtulit, admissus in Ordinem Carmelitarum in Conventu Florentino circa annum cccccxvii, ut accurate ad ejus Vitam deduximus xxx Januarii. Quod tamen idem Florentinus Conventus in præfata Mantuana Congregatione, servato, ut volunt, antiquitatis ordine, tantum occupet xxvi locum, consequens est, Lucense S. Petri civilis monasterium diu ante extructum fuisse. Hoc S. Petri Civilis templum ab ecclesia S. Petri majoris suburbana non distinguitur infra in Vita num. 10 et 14. et apud Saracenum, qui in ejusdem Vita ista tradit: Prædicat S. Avertanus, subinde Carmelitas in D. Petri Civilis templo gloriose vi-turos, ubi ipsum Carmelitam in D. Petri hospitio incognitum, spiritum pauperrime exhalare continebat.

D
quæ et altera
S. Petri paro-
chia urbana
pro una ea-
demque
habita.

tertia ecclesia
S. Petri in
urbe,

an Carmelita-
rum ante
adventum
S. Avertani?
E

non etiam ab
suburbano
templo satis
distincta;
F

§ II. Reliquiæ SS. Avertani et Romæi in urbem delatæ.

P præfatis Italis scriptoribus Baptistæ Mantuano, et Baptistæ de Cataneis coævi sunt duo ejusdem Carmelitarum Ordinis scriptores Belgæ: ad quorum notitiam venit S. Avertani memoria, quam suis scriptis posteritati commendarunt. Alter horum est Arnoldus Bostius, apud Gandenses anno, ut ferunt, cccccccxcix sepultus. Hic in suo Patronatu Mariano cap. 9 ista scribit: Albertanus Gallus Lemovicensis, vir sublimis sanctimoniae, cujus reliquias urbs Lucana veneratur, miraculorum gloria multis innotuit. Hæc ibi: et bene veneratur urbs Lucana reliquias, tum adhuc in suburbio extra muros servatas, exposita tamen in ecclesia Cathedrali

Corpus
S. Avertani
Lucensibus in
veneratione,

A Cathedrali miraculorum ejus pictura. Easdem tamen reliquias olim voluisse cives inferre in urbem, sed divina vi prohibitos primus scribit Joannes Palæonydorus, seu de Aqua vetere Batavus, quem in Vita S. Avertani scribenda alterum auctorem secutus est Saracenus, de quo ita judicat Segerus Pauli Carmelita, infra a nobis plenius citandus: Palæonydori, inquit, Chronicon tripartitum, tametsi apud multos non magni nominis historicos quondam in pretio fuerit, magna tamen hoc tempore agnoscitur correctione chronologica indigere. Hujus autem Chronici, lib. 3 cap. 12, hæc refert Palæonydorus: Sanctus etiam Albertanus Gallus Lemovicensis, sublimis sanctimonie vir xx die Februarii, ingentium miraculorum gloria notus, apud Lucanam civitatem ivit ad Christum. Hic dum perenderet, se ab hoc seculo migraturum, cupiens introire Lucensem civitatem, a custodibus habita repulsa, ait: Veniet tempus, ut introducere me vobis volentibus non dabitur facultas. Igitur abscedens paullisper, et Deo spiritum emittens, adeo miraculis coruscantibus effulsit, ut Clerus cum populo ad tanti viri reliquias intra ferendas accederet. Verum corpore ejusdem fixo, et omnino immobiliter permanente, ididem cum summa reverentia ingentem construxere basilicam. Hæc Palæonydorus: ac primo,

B quem assignat diem obitus xx Februarii, eundem profert Didacus de Coria in Chronico Carmelitarum Hispanice anno 1598 excuso lib. 11, cap. 13; additque a Carmelitis Religiosis festum ejus eodem die celebrari: quem infra constabit aut hac in re, quod mirum est, memoria falsum, aut certe errores utriusque, typographis imputari debere.

8 Secundo quam Palæonydorus credidit extructam basilicam ibidem, ubi corpus permanserat extramuros immobile; idem Coria intra mœnia conditam arbitratur. Verba addimus ex Chronico illo Ordinis ab Alegræo Carmelita Hispano fideliter, ut ait, educta in Vita S. Avertani, inserta Paradiso Carmelitico statu 4 cap. 166, Latine ab eo edita. Post repulsam a custodibus acceptam, paucis præteritis, inquit, Avertani spiritus juxta mœnia urbis ad supera volat, corpore ibi cœlesti splendore circumfuso manente, et miros odores halante. Cumque miris coruscasset multis, civitas cum Episcopo et Clero admirata, confluit ad locum, visoque prodigio tanto, piguit omnes Avertano aditum denegasse, et cum illud introducere tentarent, ut honorifico sepulchro tumularetur, immobile Avertani corpus inventum est. Ex quo templum ad partem interiorem muri, quæ locum respicit gloriosi transitus ejus, erigere decreverunt. Cum ergo per urbis januam nequirent introducere corpus, per summa mœnium, erecto ponte, introductum est, et celebri Lucæ in templo, sarcophago erecto conditum, grandi fidelium veneratione servatur. Ibi miraculis hucusque clarissimus, magna populi frequentia reco-litur. Hæc ex Chronico Didaci de Coria Alegræus: ante quem ex eodem Ordinis Chronico eadem, sed contractius, ediderunt Abrahamus Bzovius in Annalibus tomo 14 ad annum 1366 num. 16, et Philippus Ferrarius in Catalogo SS. Italix 25 Februarii. Verum cum ex supra dictis, aliisque post dicendis perspicue constet, corpus S. Avertani, et mox ab obitu in suburbanum S. Petri majoris templo sepulturæ traditum, et postea honorifice istic elevatum, usque ad annum 1603 summa cum religione fuisse servatum; tota jam allata recentiorum istorum scriptorum narratio merito redditur suspecta. Ipsum etiam templum suburbanum, ut supra ex Franciotto retulimus, quingentis ante annis creditur extructum, quam Lucam hospes venerit Avertanus. Sed his relictis ad certiora properamus.

9 Idem Franciottus, auctor Lucensis supra laudatus, refert ad majorem urbis Lucensis securitatem varia suburbana ædificia anno 1603 debuisse destrui, ne bello

ingruente inde majus aliquod urbi detrimentum suboretur. Quare Senatum Lucensem, impetrata ante a Romano Pontifice facultate, etiam destruxisse templum S. Petri majoris; sed cum onere aliud hisce parochianis, sub titulo etiam S. Petri majoris, loco commodo intra mœnia erigendi: fuisse autem huic templo in urbe extruendo assignatum locum, ab antiqua, sed tum collapsa, æde S. Petri de Cortina cognominatum; quod quantum ibidem censendum est templum S. Petro dicatum: viderique etiamnum in novo illic erecto templo picturam antiquam S. Avertani et B. Romæi, cui inscriptum est de sacris eorum reliquiis elevatis poema a nobis ante datum. Horum autem corpora, uti et S. Senesii Martyris, cui dies iv Maii sacer est, tunc ex templo illo suburbano diruendo in urbem translata fuisse, depositaque in ecclesia Cathedrali, confectis publicis tabulis, quibus Clero populoque ecclesie S. Petri majoris jus asseritur, quocumque tempore sacra ea pignora repetendi. Petrus Thomas Saracenus testatur se, dum Lucæ anno 1603 Lectoris sacræ Theologiæ munere fungeretur, eas tabulas apud Excell. D. Josephum Altogradum vidisse, atque eas a se visas sequenti anno in ecclesia Cathedrali publice pro concione significasse: corpora autem SS. Avertani et Romæi, unica plumbea arca occlusa, in ejusdem ecclesie sacrario asservari. Harum tabularum exemplum descriptum, et propria manu signatum, Joannes Baptista Lezana, ex eodem Carmelitarum Ordine ob editos libros clarissimus, Roma in Belgium misit, nobis a R. P. Daniele a Virgine Maria, tum Carmeli Bruxellensis Priore, dein Provinciæ Belgicæ Provinciali, communicatum: cujus nullam mentionem faciunt Didacus de Coria, Alegræus, Bzovius, Ferrarius, rati forsan ad hoc templum S. Petri de Cortina, ponte supra mœnia strato, mox ab obitu corpus ejus sacrum fuisse delatum.

§ III. Tabulæ publicæ de Reliquiis in ecclesia Cathedrali depositis.

I In nomine Domini, Amen. Cum veneranda corpora S. Senesii, et BB. Romei et Averardi, quæ in ecclesia S. Petri majoris extra et prope portam, nuncupatam S. Petri, civitatis Lucensis tradita erant sepulturæ, ex dicta ecclesia S. Petri in ecclesiam Cathedrali S. Martini de Luca, de consensu et auctoritate R. D. Vicarii Reverendissimi D. Cardinalis Episcopi Lucensis, et etiam Capituli dictæ Cathedralis Ecclesie, nec non et magnificorum Dominorum magnificæ civitatis Lucensis, translata fuissent, propter demolitionem fiendam de ipsa ecclesia S. Petri, ob necessitatem imminentis belli, quod dubitabatur per Florentinos indici adversus civitatem Lucensem, ut ex invasionibus, discursionibus, et deprædationibus, quæ quotidie fiebant per milites et gentes Florentinorum in agro Lucensi, facile comprehendere poterat. Cumque ipsa corpora delata essent processionaliter, et honorifice in dictam Cathedrali ecclesiam, et infra scripti Domini Canonici, Operarius et Parochiani præfatæ Ecclesie S. Petri vellent de eis diligentem curam haberi, prout decens erat, et religioni ipsorum corporum conveniebat; propterea convocato et congregato Capitulo Reverendorum Dominorum Canonicorum præfatæ Ecclesie Cathedralis, de mandato interioris sacristæ ad requisitionem Acolythorum ipsius Ecclesie, et sonum campanæ, more solito, in loco infrascripto, quem pro eorum loco capitulari ad infrascripta specialiter peragenda pro hac vice elegerunt et deputaverunt, in quo Capitulo ita congregato interfuerunt infra citati, videlicet D. Franciscus Gigli Archipresbyter, D. Sebastianus Menochius Primicerius, D. Dominicus Sinibaldi, D. Ginfortes de Ginfortibus interior

D
AUCTORE G. H.
Templo suburbanum des-
tructo

corpora
SS. Avertani,
Romæi, et
Senesii in
æde Cathedrali
deponuntur.

E

Instrumentum
authenticum:

F

reliquias ho-
norifice in
ædem Cathedralem esse
delatas,

an impeditum
divinitus, ne
inferretur
urbi?

an nova ei ex-
tructa basilica,

et ponte super
mœnia erecto

in urbem olim
delatum sit?

AUCTORE ■ B. A interior sacrista, D. Joannes de Giglis, D. Petrus D. Pinis, D. Michael de Orsucciis, D. Petrus Angelus Baldassaris et D. Hieronymus Philippi Petri; absentibus D. Nicolao de Thegrinis Archidiacono, Oratore ad Pontificem, D. Roberto de Guinigiis requisito et debito tempore expectato, et D. Matthæo Ghiova infirmo. Qui omnes, ut præmittitur, congregati, sunt major et sanior pars dicti Capituli, et faciunt et repræsentant totum dictum Capitulum.

ad beneplacitum deponentium restituendas,

novæ ecclesiæ S. Petri majoris.

11 Quibus quidem Dominis Canonicis et Capitulo ut præmittitur, congregato, venerabiles viri, Presbyter Pantaleon de Silico, Presbyter Olivus de Massagrogia et Franciscus Laurentii Barsantis Clericus de Luca, Canonici dictæ ecclesiæ S. Petri, Franciscus olim Philippi Massei Operarius operæ dictæ ecclesiæ, et Franciscus Melchioris Parochianus præfata Ecclesiæ S. Petri, vice et nomine totius Parochiæ dictæ Ecclesiæ, in absentia Prioris dictæ Ecclesiæ ad præsens Romæ existentis, hoc publico instrumento consignaverunt et relaxaverunt dicta Corpora in depositum tenenda et fideliter custodienda in ecclesia Cathedrali prædicta, ad beneplacitum ipsorum deponentium, modis et nominibus præscriptis. Qui quidem Domini Canonici, ut præmittitur, ad Capitulum congregati, ac ipsum Capitulum, præfata corpora in depositum a dictis deponentibus receperunt, illaque penes sese habere, et esse dixerunt etc. renuntiantes etc. eaque custodire et salvare et honorifice tenere promiserunt, præfatis deponentibus supradictis, præsentibus, stipulantibus, et modis et nominibus prædictis, et mihi Notario uti personæ publicæ etc. illaque reddere et restituere Rectori, Canonicis, Operariis et Parochianis præfata Ecclesiæ S. Petri, ad omnem eorum voluntatem et requisitionem, sub pœna ducatorum mille auri lata totius ejus unde ageretur, et quæstio esset, speciali pacto, solenni stipulatione promissam, qua pœna commissa vel non etc. atque toties committatur etc. sub promissione refectionis, restitutionis etc. pro quibus etc. obligaverunt dictis deponentibus et mihi Notario uti personæ publicæ etc. dictum Capitulum et ejus bona præsentia et futura jure et nomine pignoris et hypothecæ, renuntiantes etc. Actum in choro ecclesiæ cathedralis prædictæ, præsentibus D. Cæsare de Ronuissis de Lucca Presbytero, Jacobo olim Jacobi de Carraia Plebano Plebis S. Pauli et Presbytero, Torrignano, olim Thomasii de Scotia Lucensi cive, testibus etc. sub anno Nativitatis Domini MDXIII Indictione prima, die xxxi mensis Augusti. ad fol. 104.

C Ego Petrus olim Joannis Pauli de Piscilla Notarius Lucensis prædictis interfui, et rogatus subscripsi. Idem facio ego infrascriptus qualiter apud me habeam copiam hujus instrumenti. Romæ apud Transpontinam Carmelitarum ix Octobris MDCXLIX.

Ego Fr. Ioannes Baptista de Lezana.

Erat tum Episcopus Lucensis Sixtus Gara Roboreus Lucensis, Julii II Papæ ex sorore nepos, titulo S. Petri ad Vincula Cardinalis, vita functus anno MDLXXVII. De Ecclesia cathedrali S. Martinilegendus Franciottus. Is in catalogo Sanctorum, quorum illic sacra corpora servantur, ita interserit: Corpus S. Senesii in deposito pro æde S. Petri majoris... Corpora SS. Avertani et Romei solum in deposito pro S. Petro majori. Et recensitis reliquiis Ecclesiæ S. Petri majoris, addit: Huc debent suo tempore referri tria sancta corpora prædicta, videlicet S. Senesii Martyris et SS. Avertani et Romei.

§ IV. Cultus S. Avertani confirmatus. Acta scripta.

P roximo anno post translatum corpus S. Avertani in

ecclesiam Cathedralē, excusum est Missale Ordinis Carmelitarum, quod etiamnum extat Colonix Agripinæ apud eosdem Carmelitas. In hujus Calendario legitur ad xxv Februarii: Avertani Confessoris Ordinis Carmelitarum. Item Breviariis ac Missalibus Ordinis, Venitiis et Lugduni editis anno 1572 et sequenti, hæc inscriptio est xxv Februarii: S. Avertani Confessoris ordinis nostri. Duplex. addunturque propriæ Orationes in Missa et ad Horas Canonicas recitandæ. Sixtus Papa v Carmelitis Discalceatis, qui relicto proprio Breviario Romanum susceperant, permisit, ut recitarent Officium Ecclesiasticum dato diplomate anno MDLXXXIX, die xxvii Junii, tam de S. Avertano, quam aliis ejusdem Ordinis Sanctis, quorum officia propria extant apud Venetos, Ebroidenses, aliosque edita. ut etiam observavit Miræus lib. de Origine et progressu Ordinis Carmelitarum, in quo et S. Avertani miraculis clari meminit. Paulum Papam v idem privilegium iterato concessisse anno MDCCIX die xx Junii tradunt Franciottus, Saracenus, Bzovius loco ante citato, Ferrarius in Notis ad Catalogum SS. Italiæ hoc die: cujus elogium ex Coria desumptum jam supra ex parte rejecimus. Idem Ferrarius in Catalogo generali SS. Apud Lucam in Hetru-ria, ait, depositio S. Avertani Confessoris, Ordinis Carmelitarum. In horum Martyrologio Burdigalæ anno 1624 excuso hæc leguntur: Lucæ in Tuscia S. Avertani Confessoris Ordinis Carmelitarum, vita et miraculorum gloria illustris; cujus corpus in eadem civitate in Cathedrali ecclesia honorifice conditum est. Oratio ad Horas Canonicas et in sacrificio Missæ dici solita, et sub Urbano VIII a Congregatione sacrorum rituum anno MDCCXXVIII, die xii Junii, denuo approbata, est hujuscemodi: Da nobis, quæsumus, Domine, Beati Avertani Confessoris tui vitam religiosam, sub vexillo Genitricis tuæ Mariæ de monte Carmelo, perfecte sectari; ejusque intercedentibus meritis in omni perfectione firmari. Qui vivis etc.

13 Natalem S. Avertani sequenti die xxvi Februarii statuit Saracenus in Vita illius cum Menologio Carmelitarum ante citato anno xxviii hujus seculi typis edita. Saracenum describit Saussaius in Martyrologio Gallicano ad eundem xxvi Februarii. Subnecteremus hic quam evulgavit S. Avertani Vitam dictus Saracenus, nuper Lucæ, ut retulimus, sacræ Theologiæ Lector; nisi alia ex Capitulo generali Carmelitarum anno MDCCXLV delata fuisset per quemdam Lucensis Carmeli Patrem Italice scripta, atque ab alio in Latinum sermonem translata, sed stylo conciso nimium et vitioso. Quare eadem methodo commodiori, styloque concinniori digestam nobis communicavit Segerus Paulus ex eodem Carmelitarum Ordine vir eruditus: ratus ex hac eadem Vita Italica Saracenum res gestas S. Avertani contractas edidisse, sed solito hic sinceriores et magis accuratum, quam in aliis Sanctorum sui Ordinis Actis conscribendis. De eo egimus xxix Januarii ad Vitam S. Petri Thomasii § 2 et 3. Addiderat Segerus suas Annotationes, et varia aliorum Scriptorum testimonia, quorum aliqua in hac disceptatione prævia ex eo protulimus. Meminerit Lector plurima horum Actorum niti hodierni hujus scriptoris auctoritate: quæ ex antea citatis, ævo S. Avertani magis propinquis auctoribus subinde corrigenda.

§ V. Memoria B. Romæi.

Antiquissima B. Romæi memoria reperitur in supra dato poemate num. 4 de elevatis a Joanne reliquiis S. Avertani, quibus sacra hujus ossa adjunxit, sive, ut poeta loquitur,

Romæumque dedit comitem, quo jungeret urnæ
Unus honor, quibus est ætheris una domus.
Et quia perpetuæ regnant cum Principe vitæ
Luca sub ipsorum numine tuta valet.

Utriusque

D Festum S. Avertani in Missalibus

et Breviariis Carmelitarum,

a Pontificibus probatum:

nomen in Martyrologiis:

E

Oratio:

memoria 26 Febr.

Vita Italice scripta,

Latine translata, F

subinde emendanda.

Reliquia S. Romæi honoratæ,

A *Utriusque autem reliquias ex templo suburbano ad ædem urbis primariam delatas esse anno CIOIOXIII ex tabulis MSS. ejusdem Ecclesiæ jam recitatis constat. In iis dicuntur veneranda corpora S. Senesii, et BB. Romæi et Averardi ex ecclesia S. Petri majoris extra portam in ecclesiam Cathedralem S. Martini translata. Præterea corpora horum Sanctorum unica plumbea arca in ejusdem Cathedralis sacristia occlusa servari scribit ante citatus Saracenus. Hæc certa. Sed quis hic fuerit B. Romæus, aut quo tempore vixerit, incertum. Qui e tribus Patronis suburbani templi nominatur S. Senesius, ex antiquis Martyribus creditur fuisse, et anno CCCXVI pro Christo vitam dedisse, quod IV Maii discutiendum. An medio aliquo tempore B. Romæus inter SS. Sensesium et Avertanum vixit, ut ei secundus ideo locus assignetur? Comes sepulturæ seu plumbeæ urnæ aut arcæ factus est S. Avertano, ut idem utrique exhiberetur honor: quod simul hoc die facimus. Sequenti die utrumque conjunxit Saussaius in Martyrologio Gallicano.*

translatæ.

an ab eo alius
S. Henricus

B *15 S. Avertani in suo itinere Italico comitem faciunt alii Romæum, alii Henricum: quos auctores ut alii inter se facilius concilient, unum eundemque statuunt Romæum et Henricum. Quæ de Henrico traduntur hæc fere sunt. Primo, Baptista de Cataneis Venetus in speculo Ordinis ante memorato ita scribit: Decimus septimus fuit S. Henricus, cujus corpus Lucæ requiescit in quadam ecclesia parochiali, ubi multa per eum fiunt miracula. Deinde Henrici memoriam assignari tradunt ad diem XVII Januarii in quodam Kalendario MS. Carmeli Mechliniensis. Præterea hoc elogium adferri a Philippo Metio dicitur in Catalogo: B. Henricus, vir devotus, bonus et religiosus, visitandi limina Apostolorum causa e provincia Turoniæ proficiscens Romam. Ubi cum ob mira facta publicæ sanctitatis titulum acquisivisset, Lucam concessit: ubi tribus annis sancte vivens et sanctissime moriens in cœlis conversatur. Corpus nunc Lucæ in ecclesia Cathedrali conditum est. Ex archivio. Hæc Metius, quæ in suis Annotationibus habet Segerus Pauli. Franciottus diligens archiviorum Lucensium perscrutator, in ecclesia Cathedrali refert duodecim Sanctorum corpora asservari, præter varia capita, aliaque plurimorum Sanctorum ossa; nec meminit ullius Henrici: imo neque inter reliquias, quæ in aliis ejusdem urbis templis publica veneratione honorantur, ullas S. Henrici recenset. Multa hic profecto perplexa atque intricata: primo, an aliquis Henricus inter Carmelitas fuerit, qui cum opinione sanctitatis vitam Lucæ clausurit: secundo, illene cum S. Romæo idem censeri debeat, an ab eo diversus. Petrus Thomas Saracenus in Vita S. Avertani num. 7, margini adscribit hæc ipsa verba: De B. Romæi infirmitate, alii Henricus, unum eundemque et Romæum et Henricum ratus.*

Lucæ sepullus?

an S. Romæus
Carmelita et
comes itineris
S. Avertani?

C *16 Tertio cum Carmelitæ hactenus festum B. Romæi non coluerint, an eorum Ordini adscribendus sit. Ita quidem judicavit Joannes Carthagera lib. 17, homilia 3, in festo S. Mariæ de monte Carmelo habita: B. Avertanus, inquit, Gallus et B. Romæus, quorum duorum corpora coluntur Lucæ in ecclesia Cathedrali, scilicet in eo ordine floruerunt. In catalogo Confessorum Carmelitarum apud Laurentium Beyerlinck in Theatro vitæ humanæ refertur B. Romæus Italus, cujus reliquiæ Lucæ in veneratione habentur. Eundem Romæum S. Avertano itineris socium adjungunt Franciottus, Saracenus, et Auctor vitæ mox dandæ. Quod quia antiquorum testimonio neque satis firmatur, neque etiam refellitur, neque nos decidemus. Colant Religiosissimi Patres Carmelitæ cum Lucensibus SS. Avertanum et Romæum: et quos, unus urnæ honos junxit, una Carmelitici instituti junxisse professio existimetur.*

Februarii T. III.

VITA S. AVERTANI

auctore Carmelita Italo,

interpr. Segero Paulo ejusdem Ordinis,

ANIMADV.
PAP. 62.

CAPUT I.

S. Avertani sancta pueritia: ingressus
in monasterium.

Avertanus gloriosum germen, ac splendor montis Carmeli, natione Gallus, patria a Lemovicensis, modicis fortuna, sed virtutibus ditissimis parentibus ortus fuit. Nomen ipsius Avertanus mysterio non caruit; quippe, qui plurimas liberaturus erat peccatrices animas a tartarea fauce b Averni. c Ab ipsa porro infantia cœlestium thesaurus virtutum animam suam ditare cœpit. Observavit quippe non raro mater ipsius infantis, quod pro festis quibusdam solennibus, instar sanctissimi Præsulis Nicolai, lac maternum ante solis occasum sugere renueret, magna cum admiratione parentum, adeo ut cum mater aliquoties vi cibum ei ingerere tentaret, clamoribus in cœlum directis, ipsos quasi cœlites in sui adjutorium advocare videretur. Nec minorem parentibus admirationis materiam suppeditavit, cernentibus illum integris subinde horis, fixis oculis cœlum aspicere, quasi in futuram adscribendum supernæ civitatis possessionem. In discursu spirituali (si quis occurrebat) divinus puer adhuc balbutiens, aures præbebat attentas, mirabili quadam propensione insinuans se quasi bene instructum in schola divini amoris, talibus delectari colloquiis. Vix ulla demum virtus erat, quam in tenella adhuc ætate non videretur possidere, supergrediens semper de se conceptam parentum opinionem.

a
S. Avertanus
Lemovicensis,

b c

pro festis ubera
sugere renuit:

E

puer umans
virtutum:

2 Sic excrescens puer Avertanus sapientia et ætate, vehementi accendebatur desiderio, victimam se Deo consecrandi in claustris religiosis. Unde integros subinde consumebat dies in oratione ac jejunio Divinam instantissime rogans majestatem, necnon dignissimæ cœli Imperatricis implorans patrocinium, ut sibi insinuaret Dei voluntatem, seque in rectam viam dirigeret perfectionis. Quod dum nocte quadam, majori ex parte in lacrymis et orationibus insumpta, intentius postulasset, consolari eum volens Deus, misit ad ipsum d Seraphinum Angelum, hisce illum verbis alloquentem: Deus te soletur, fortunate juvenis, serve dilecte Altissimi, a quo missus sum ad tuum complendum desiderium: in cujus nomine tibi denuntio, ut omni spoliatus affectu mundano, sine mora summo mane templum accedas beatæ Virginis Mariæ de monte Carmelo ibique cum devotis Religiosis illis pie vivendo, in holocaustum te offeras Divinæ majestati. Quibus dictis, suavissimo relicto odore, cœlestis nuntius evanuit. Sanctus vero juvenis totus attonitus, simulque interna repletus consolatione, ac jubilo spirituali, lacrymas fundens præ gaudio, gratiarum actiones Deo egit, quas potuit maximas, dicens: Gratias tibi ago, Deus æternæ, ob tantos mihi exhibitos favores. Et unde ego illos promeritus sum, cum tantis peccatis, tantis cum erroribus, quibus te offendi? (tametsi ipse Angelica pene niteret puritate.) Omnia hæc de tua benignitate mihi exhibita recognosco. Benedicta sit in secula tua Divina bonitas. Laudetur semper nomen tuum sanctissimum. Sequar te, sequar vocem tuam amantissimam.

d
Angelico
monitu jubetur
ingredi Ordinem
Carmelitarum:

F

3 Vix igitur matutina apparente aurora, surgens e lectulo suo pauperrimo, patrem suum accessit, narrans genuflexus cum lacrymis mirabilem quam habuerat visionem, instantem ac humiliter ejus postulans benedictionem, licentiamque adimplendi id,

79 quod

AUCTORE CAR-
MELITA INTERPR.
SEGERO PAULO,
parentes ea re
mæstos,

solatur, et red-
dit pacatos :

admissus in
monasterium,

habitum
induit,

f
cum favore
cœlesti.

A quod nuntius cœlestis sibi commendaverat. Credi haud potest, quanti tunc fuerint singultus ac lacrymæ seniculorum parentum ipsius, qualem in pectore intrinsecus senserint dolorem. Dicebat suspirans pater : Ergone fili, unica spes mea, tu me derelinques tantis in miseriis meis? Te solum habeo sublevamen decrepitæ senectutis, et infelicis canitie, et jam me frustrabis spe ac desiderio meo? Te perdendo, vitam perdam : te abeunte, abibit infelix spiritus meus. Similiter angustata est mater vix eloqui valens : Fili, fili, ait, ex te solo expectabam lactis mercedem, quod tibi tot mensibus præbui, et in medio necessitatum mearum me desolatam relinques? Moveat te, fili, amor maternus, quo semper te prosecuta fui. Sine tua præsentia vivit in me dolor, vita morietur, infelix mihi erit lux ista mortalis, ac vita tædiosa. Totus ergo afflictus et angustiatu Avertanus, inter suspiria et lacrymas hoc eis responsum dedit : Carissimi parentes, ac progenitores mei, ne me affligatis, rogo, dolores vestros objicendo; sed concedite mihi, ut obedientem me exhibeam Divinæ voluntati. Non vos derelinquo; sed cum affectu possibili impressos habeo in pectore et corde meo. Plus vos pro certo juvabo, inclusus in eremitico quodam tuguriolo, ac paupercula veste instituti religiosi, licet remotus ab oculis vestris, quam regio in palatio, et augusto throno semper vobis præsens. Major vobis continget júbilus ac lætitia, videntibus me in rustica melote, et arido involutum sacco, quam regio coronatum diademate, ac vestitum purpura et bysso. Hac pia responsione Sancti juvenis commoti parentes devoti, responderunt cum lacrymis, dicentes : Non possumus, care fili, piæ petitioni tuæ non subscribere. Vade tandem, vadem bene-dictione nostra : fac quod placet, quod Dominus mandat. Bene habebunt dolores nostri de perditione tuæ præsentia, modo cum affectu tuum consequaris propositum. Sustine cum patientia, quæ tibi occurrent adversa : omnia quippe illa in dulce vertentur solatium.

4 His auditis S. Avertanus humiliter exosculans pedes piorum parentum, gratias eis retulit de hujuscemodi concessa sibi licentia. Festinanter itaque accurrit ad e monasterium Carmelitarum Lemovicense, eo tempore virorum sanctitate ac doctrina illustrium percelebre : atque in ipso ejus introitu obvium habens cœnobii Priorem, coram eo prostratus, enarrata Angelica visione ac præcepto, multis cum lacrymis ac profunda humilitate, ab eo instanter petiit habitum ac institutum beatissimæ Virginis Mariæ de monte Carmelo. Sanctus Prælatu jam ante divina revelatione probe instructus, quid factu opus esset, consolando lacrymantem juvenem, promisit, quod petebat, concedere. Cui Avertanus, post terræ ejusque pedum oscula, de promisso sibi favore maximas egit gratias. Proposita ergo a Priore Patribus pii juvenis petitione, omnes divinitus inspirati, votis favorabilibus ipsum admiserunt, magno ejus cum jubilo, ac dulcedine interna. Spoliatus igitur habitu seculari, et circumdatus luce ineffabili Spiritus divini, magna cum solennitate adornatus ac ditatus fuit pretioso habitu Religionis. Aderat ejus investitioni devotus quidam contemplator, una cum multis aliis personis piis, a quibus tunc f auditi fuere concentus Angelici, ac voces Seraphicæ, suavissima cum melodia inter alios hymnos spirituales, Gloria in excelsis Deo, resonantes. Visa quoque fuit cœlestis Imperatrix Angelorum, extensa dextera eum benedicere, et sub filiatione ac tutissimo suo patrocinio acceptare.

a Grossio et de Cathaneis supra, ex diœcesi Lemovicensi : ut non videatur ex ipsa urbe oriundus. — b Id nitidius excogitatum, quam quod Alegræus scribit, nomen Avertani sonare

Viridarium arborum. — c Nihil de eo Saracenus, aut alii antiquiores. — d Saracenus, Angelum luce coruscum : Saussaius, Angelum lucis. Silent antiquiores. — e Antiquis Carmelitis Lemovici fuit conventus. De aliquot eorum conventibus in ea parte Gallie agitur in Vita S. Petri Thomasi, ubi cap. 1 memorantur quinque. Agenni, Lectoræ, Condomii, Albiæ et Cadurci monasteria, quæ illic tum erant, paullo post annum 1300. In monasterio Lemovicensi celebratum esse anno 1339 Capitulum Ordinis generale observat Segerus Paulus. — f Altum alibi de his cœlestibus favoribus silentium.

D
Lemovicensis
Carmelitarum
conventus.

Patitur men-
tis excessum,

E
summe
obediens.

paupertatem
amat,

a
caste vivit :

F
fervet caritate
proximi :

pauperes
juvat

CAPUT II.

S. Avertani vita monastica.

Indutus jam sacro habitu Religionis, ac totus in Deo renovatus, atque in se recollectus, post varia cum anima sua habita colloquia de modo sincere Deo serviendi, vitia extirpandi, virtutes inserendi, ac vota potissimum Religionis exequendi, spiritus ejus ad Deum raptus, non paucis horis in extasi mansit, ut, quantum fas est homini mortali, Deo frueretur. Ad se porro reversus, tanto cum affectu ac fervore executioni mandavit ea, quæ alias mente conceperat virtutum opera, ut cunctis Fratribus, etiam senioribus, cœnobii sui palmam præriperet, eosque in sui amorem et admirationem alliceret. Vilia monasterii exercitia non spernebat, sed ingenti cum caritate amplectebatur. Non exspectabat Superioris præceptum secundum, sed vix ejus aperto ore mox executioni mandabat quæ præcipiebantur; adeo ut sæpius Prælatum suum rogaret, ut aliqua sibi facienda injungeret, in quibus obedientiæ ac humilitatis dare specimen posset. Unde et passim ab omnibus Filius obedientiæ audiebat. Pari modo paupertatis exitit studiosissimus, intantum ut observatum fuerit, numquam ipsum tetigisse, aut nominasse pecunias, quin et ab earum aspectu, veluti a peste animæ perniciosissima, oculos avertebat. Offerebat illi quandoque Superior suus pro subsidio juxta morem Religionis vestimentum, et alia necessaria : neque induci ipse poterat, ut acceptaret. Cum lacrymis quippe ac suspiriis rogabat Superiorem suum, ne ad illa suscipienda eum obligaret obedientiæ præcepto : in exemplum paupertatis et indigentia adducens Christum Redemptorem nostrum ac magnum a Eliam Prophetam, fundatorem Ordinis sui. Mirabilis quoque in sancto juvene refulsit castitas. Pulcherrimis quippe corporis erat ornatus donis, ac membris delicatioribus; quæ tamen non sinebat servire sensualitati, quin potius exterior pulchritudo cum magna majestate ac venustate spiritali conjuncta erat : ita ut omnibus intuentibus caussa esset admirationis ac devotionis, nec ab ulla unquam persona male sollicitaretur ad actum quemcumque illicitum.

6 Silentio prætereunda non est perfectissima B. Avertani caritas. In hac quippe virtute adeo sese eminentem exhibuit, ut quemlibet intuentem pene induceret ad credendum, se non simplicem hominem quempiam, sed magnos illos ac divinos intueri Prophetas Moysen et Eliam, aut Paulum Apostolum. Tanto enim amore conversabatur cum proximo, tanto cum affectu discurrebat, cum tanto ardore salutem ejus quærebat, adeo sitiebat peccatoris conversionem, ut in mille mortes paratum se ire ostenderet, dummodo ejus affectus sortiretur effectum. Languentem pauperem videre non poterat, quin mox miseratione commotus, in seipso ejus sentiret languores, et modis omnibus ad inopiam illius sublevandam necessaria inquireret, subtractis quoque sibi (de Superioris tamen licentia) alimentis necessariis. Quod si quandoque proprio temporali subsidio indigenti misero subvenire haud posset, ditiores civitatis accedens, et in terram coram eis se prosternens, oculis lacrymosis clamabat in hæc verba : Date necessaria infelici pauperculo. Qua viri sancti forma

*etiam conqui-
sita elemosy-
na :*

A forma supplicandi divites commoti, non modo dabant abundanter, sed et ipsi pietate ac lacrymis perfunde-
bantur : imo nonnulli eorum seculo valedicentes, relictā avaritia, patrimonialia sua opulenta in pauper-
culos Dei servos erogabant, ipsiusque exemplo reli-
giosa intrabant claustra.

*orans rapitur
in extasin,*

b

*ob longam
genuflexionem*

c

*pelle indures-
cente :*

B In orationis quoque et contemplationis virtute ita celebris extitit inclytus Dei servus Avertanus, ut dies sæpe integros jejunos, citra ullam proprii corporis curam, in oratione transegerit; idque cum tali spiritus alienatione, ut subinde Religiosis nonnullis, de Superioris mandato, cellam ejus acceden-
tibus, et magnis excitatis clamoribus ac tumultibus, vix tandem ad se redire posset. Quod non parum in-
serviebat iisdem devotis et contemplativis Religiosis confratribus suis. Consuetudo illi erat in aliquot per annum festis diebus (etiam in majori tranquillitate somni) *b* nocte media, absque strepitu ullo, e duro ac pauperculo lecto surgere, colles monasterio vici-
nos genibus flexis ascendere, supra duos lapides, brachiis in modum crucis extensis, et lacrymantibus oculis orare, nec non adhibita lapide durissimo, pec-
tus suum ad sanguinem usque percutere, donec il-
lucesceret. Fertur cum stupore de glorioso *c* Jacobo Apostolo Hierosolymorum Episcopo, quod ex assi-
duitate orandi, ita cutis ejus in genibus obduruerit, ut cameli pelle durior appareret. At cesset nunc stupor iste, ac portentum mirabile. Nam servus Dei Avertanus taliter obduratam ex nimia genuflexione habuit pellem, ut ferri instar, cutis in genibus ejus appareret. Nec hoc adeo impossibile cuiquam videatur, licet creditu forsā difficile; cum persæpe dies integros ab ipsa puerili ætate, genibus flexis consu-
meret orando, et ex assidua sanguinis effusione in petra durissima, ut dictum, tenerrimæ carnis ejus durities cresceret. Angelicus igitur hic S. Avertanus cunctis Christianis ac Religiosis ad imitandum nos-
tris temporibus speculum esse deberet.

d

*reliquias
Sanctorum ve-
neraturus*

*iter Romanum
sancte peragit.*

8 Crescebat hoc modo vir sanctus in virtute ac perfectione. Unde et magnum ei inerat desiderium loca sacra ac Sanctorum illic quiescentium reliquias invisendi, almam præsertim *d* urbem Romanam, plurimarum thesaurorum reliquiarum illustrem. Pro quo etiam itinere a Superioribus licentiam impetravit, adjuncto sibi Ordinis sui socio B. Romæo, magno Dei servo. Anno igitur Christi millesimo trecentesimo septuagesimo nono post solennitatem omnium Sanctorum, iter suum ingressi sunt. Non est autem quod me fatigem in declaranda devotione et affectu, quocum duo illi terrestres Angeli amorosam suam exequiebantur pietatem. Non erat ecclesia in urbibus, quas pertransibant, quam non affectuosissime visi-
tarent. Non eis colloquia erant fabulosa ac mendaciis respersa : non incompositæ comœdiæ formabantur, nec ridiculosi successus narrabantur, ut modernis quibusdam peregrinis in usu est. Aliud nihil ex ore eorum prodibat, præter indicia caritatis Dei ac dilectionis proximi. Aures illorum non delectabat quidquam præter Scripturam sacram ac verba cœlestia.

a Colunt S. Eliam Carmelitæ 20 Julii. — *b* Ex hoc loco col-
ligit Segerus Paulus conventum Lemovicensem tum adhuc extra
urbis mœnia fuisse situm antiqua Europæ consuetudine, qua
primi Carmelitæ sua monasteria fundarunt extra urbes. — *c*
Referuntur hæc in Lectionibus Breviarii ad Matutinum ipsi Ka-
lendis Maii, quo die cum S. Philippo colitur. — *d* Hæc ita re-
fert Saracenus num. 3. A nemine accepimus, num sacerdotali
dignitate decoratus. Illud insigne, quod cum Gregorius XI, cui
optime cognitus (patria enim Lemovicensis erat) ad apicem Pon-
tificatus evectus anno 1371, ex Coriolano; Romanam curiam e
Galliis, ubi per 70 annos steterat, ad urbem, monente S. Catha-
rina Senensi, reduxisset anno 1376, Avertanus ardenti Romam
ad Apostolorum limina adeundi et Lateranensem basilicam,
quæ super omnes Urbis et orbis ecclesias supremum obtinet
locum (ut ex Constitutione, quam Pontifex summus ex Avenio-
nensi civitate dederat, quæ incipit, SUPER UNIVERSAS, etc.) de-
vote visendi desiderio flagrare cepit. Hæc Saracenus : quæ om-
nia de Gregorio XI, Sede Pontificia Romam relata, et ecclesia

Lateranensi, habet Franciscus Longus a Coriolano in Breviario
Chronologico : sed ne verbum quidem de S. Avertano, aut ejus
apud Pontificem notitia, ut inde constaret eum circa illud
tempus vixisse. Fuisse Conversum Ordines habemus ex Viri-
dario Joannis Grossii eo seculo Magistri Generalis Carmeli-
tarum.

CAPUT III.

S. Avertani pia mors, sepultura, miracula.

Bona ergo ex parte consummato feliciter itinere, cum pervenissent ad Alpes, seu confines Italiæ, eo tempore pestilentia, aliove pernicioso morbo infec-
tos; necesse eis fuit gravissimas supportare molestias et animi dolores, quod nullam intrare possent Italiæ civitatem, de morbo, scilicet, pestifero suspecti : unde et cum dedecore ubique repulsi sunt. Quam tamen repulsam sancti viri magna cum patientia sufferebant, gratias agentes Divinæ majestati, quod dignos illos fecerit tantas pro amore suo pati tribula-
tiones. Non poterat tamen non contristare B. Avertanum, privari se hac occasione visu corporum tot sanctorum Martyrum, tot aliis pretiosis thesau-
ris spiritualibus non perfrui. Unde correptus levi febricula, coactus fuit una cum dilecto socio suo (qui et ipse longo ac laborioso itinere defatigatus erat) ad locum quempiam, quietis ergo divertere. Ideoque divinitus, ut creditur, inspirati, versus inclytam ac nobilem civitatem Lucam iter direxerunt. Juxta cujus urbis muros hospitale erat, S. Petri majoris nuncu-
patum, in quo ordinarie peregrini ac viatores recipi solebant. Ad hoc idem hospitium ambo divertentes caritative ac benigne recepti sunt, totaque nocte illa ibidem remanserunt. Mane vero sequenti surgens S. Avertanus, et cognoscens instare tempus, quo animam suam Creatori suo redderet, accessit ad por-
tas urbis, humiliter rogans custodes earum, ut sibi ac socio suo civitatem intrare liceret. Sed in vanum ejus cessit petitio : de peste namque suspecti, repulsi fuere. Ex omni itaque parte afflictus vir sanctus, in eodem S. Petri majoris hospitali persistere coactus fuit.

10 Febris autem infirmitate quotidie incremen-
tum sumentem, anhelans expectabat diem fortunatum, quo relictā hac vita mortali, gaudio æternæ gloriæ, cunctis fidelibus Christi servulis repromisso, per-
frueretur, non sine socii sui Romæi cunctorumque astantium dolore. Omnibus itaque Ecclesiæ Sacra-
mentis rite munitus, cum sancta ejus anima ad sui sese præpararet Creatoris præsentiam, in majori fe-
bris ardore, totus in Deo absorptus piis meditationi-
bus, defessum corpus suum hoc modo paullulum sublevabat. Volens vero Deus (in mercedem, credo, tantorum, quos patienter sufferebat, dolorum) Pro-
phetiæ dono eum cohonestare, die quodam intensio-
ris suæ infirmitatis, spiritu raptus in cœlum, *a* tres mirabiles cognovit ac prædixit eventus. Primo qui-
dem, intercessione sanctissimæ Dei Genitricis cœlo-
rum Reginæ, sedandum atrox ac *b* generale schisma Ecclesiæ. Secundo, corpus suum, quod vivum Lucani cives ingressu prohibuerant, mortuum magno cum honore in digniori *c* civitatis loco reponendum. Ter-
tio, confratres suos Carmelitas, maxima cum obser-
vantia ac perfectione possessuros præfati hospitalis S. Petri majoris *d* templum extra urbem, in quo ipse Creatori suo redditurus erat animam.

11 Appropinquante igitur hora fortunata, qua veledicturus erat vitæ huic mortali, cum sentiret deficere paullatim spiritum suum, totus resolutus in lacrymas ac suspiria, culpas suas deflare cœpit, mundissimas licet a qualibet gravioris peccati macula. Et oculis in cœlum defixis, ait, Veni, veni, dulcis Jesu, cum infinita misericordia tua succurre huic animæ tibi devotæ. Non mereor gloriam, cum te tot culpis offenderim : sed de sola tua confisus amorosa

D
AUCTORE CAR-
MELITA ITALO,
INTERP. SEGERO
PAULO.

Grassante pes-
te ubique ex-
clusus,

febricitans,

E
in suburbani
Lucensis hos-
pitali

manet :

extremis Sa-
cramentis mu-
nitus,

F
a
tria prædicit
futura :

b

c

d

misericordiam
Dei supplex
implorat :

AUCTORE CAR-
MELITA ITALO.
INTERP. SEGERO
PAULO.
Ezech 32. 11

A amorosa pietate, audeo tibi infelicem hunc offerre spiritum. Superabundet, mi dulcissime Jesu, gratia, ubi abundavit malitia, qui proprio ore dixisti : Nolo mortem peccatoris; sed magis ut convertatur, et vivat. Peccasse me non nego : sed ecce jam cum lacrymis ad benignissimos pedes misericordiæ tuæ remissionem peto. Pone nunc, amate Jesu, pietatem tuam ineffabilem in hoc indigno peccatore, qui dignum me agnosco perpetuo igne in meorum pœnam peccatorum : non tamen diffido de paterno tuo amore, cum quo, licet indignissimum, semper me amasti, et secure mihi promitto gloriam cœlestem. Aderat morienti fidelissimus socius suus B. Romæus, qui cum aliis circumstantibus cognoscens ac videns animæ hujus devota suspiria, dolores, lacrymas, cum sat perspectam haberet sanctitatem ejus, audiens nihilominus verba hujusmodi humillima, et abjectam adeo ac vilem, quam de propria sua persona habebat, opinionem, et ipse a lacrymis abstinere non poterat.

B mirum : advenit quippe Christus Jesus Creator cœlestis, cum serenissima cœlorum Regina Virgine Deipara, innumerabili Angelicorum spirituum multitudine circumdatus : de cujus gloriosis vulneribus radii splendidissimi emicabant, ad consolationem, videlicet, dilecti servi sui. Qui et dulcissimis verbis eum alloquebatur, dicens : Veni, veni anima dilecta, mihiq; devota, in requiem Salvatoris tui : intra in hoc apertum latus, ad recipiendum præmium, tuis condignum laboribus. Veni jam gloriosus mecum in paradysum, ad fruendum gloria tibi promissa. Quibus dictis, benedicens dilectum servum suum, suscepit purissimum spiritum ejus, ut illum glorificaret jugiter in cœlo cum ceteris civibus Paradisi cœlestis. Mortuum jam gloriosum Confessorem Avertanum, ut Deus palam faceret vivere in omni æternitate, mox in circuitu auditæ fuere divinitus resonantes *e* campanæ, non sine miraculo, citra ullam videlicet operam humanam. Unde divulgato sancti viri transitu, innumerabilis hominum accurrit turba ad sacras ejus reliquias visitandas.

C 13 Volens quoque Deus adhuc glorificare dilectum servum suum in terris, quem regnare fecerat in cœlis, sacro ejus corpori virtutem tribuit patranda miracula, eaque stupenda et inaudita. Non fuit ququam, quacumque etiam infirmitate infestissima laborans, qui visitando idem corpus, sanus non redierit. Omnes stabant attoniti, videntes quæ fiebant mirabilia : cæcos illuminari, claudos ambulare, surdos audire, surgere paralyticos, et mortuos resuscitari. Quamobrem cuncti omnipotentem laudabant Creatorem in omnibus mirabilibus cœlestis hujus peregrini. Pervenit rumor tantorum mirabilium ad aures Reverendissimi et Illustrissimi *f* Pauli Gabrielis Eugubini, Lucensis Episcopi vigilantissimi. Hic de totius rei serie instructus, cum Excellentissimi Senatus pio consensu, sub decreto ac præcepto injunxit, ut cum solenni processione sacrum corpus illud transportaretur in nobilem *g* urbis parochiam S. Petri, ibidemque in sublimiori loco collocaretur. Ordinata itaque jam dicta processione, cum maximo populo-

rum concursu lacrymantium præ devotione, et sacras reliquias honorantium cum coronis et floribus odoriferis, translatum fuit regia pompa idem sacrum corpus in ecclesiam jam dictam, et in *h* purissima crystallo inclusum, ad honorem et gloriam Dei omnipotentis, suique gloriosi Confessoris S. Avertani : qui mortuus est anno nostræ salutis, *i* millesimo trecentesimo octogesimo, die vigesimo quinto Februarii.

14 Honoverat Divina majestas dilectum sibi Avertanum prophetiæ dono ; quo in primis prædixerat, intercessione beatæ Virginis Mariæ sedandum schisma illud Ecclesiæ, quod a malignis quibusdam introductum, eadem graviter afflixerat. Id vero feliciter successit. Instituto siquidem *k* festo Visitationis Deiparæ ab Urbano Papa vi, requievit Ecclesia in pace et quiete pristina. Prædixerat secundo : quod corpus suum, vivum repulsum a Lucensibus, mortuum deportaretur honorifice in sublimiorem basilicam eorum. Quod et ipsum contigit : divulgata siquidem ejus morte, ac vitæ sanctitate, sumptuoso cum apparatu collocatum est in majorem ecclesiam parochialem ejusdem *l* urbis. Demum tertio prædixerat, sui Ordinis Fratres Carmelitas cum perfectissima observantia possessuros locum illum, ubi spiritum Deo redditurus erat. Sed et hoc factum : nam paullo post serenissima Respublica Lucensis eundem locum eis attribuit.

a Silent antiquiores et singula sua non carent difficultate, ut videantur nimia aliqua amplificatione in alium sensum traducta. — *b* Cœperat schisma anno 1378, quando contra Urbanum vi Pontificem Romanum electus Antipapa, Clemens vii dictus, Avenione sedit : de quo schismate omnes prorsus historici scribunt, qui ea tempora attingunt. An tum vixerit S. Avertanus, supra disputatum est. — *c* Imo in templo suburbano corpus fuisse usque ad annum 1513 ante demonstratum est. — *d* Usque ad 1513, dum destrueretur, fuisse templum parochiale supra dictum est. Carmelitas vero habuisse atque etiamnum habere in urbe templum S. Petri Cigoli, seu Civilis. — *e* Alium alibi silentium, etiam apud Saracenum. — *f* Anno 1380 vita functi, de eo supra actum. — *g* Imo suburbii, ut supra probatum. — *h* Corpus, initio minus honorifice conditum, elevavit Joannes Græcus, et plumbeæ arcæ inclusit ; an tempore Gabrielis Eugubini, ante dubitatum est. — *i* Alii anno 1366, et forte citius. — *k* Anno 1389. Extat tomo i Bullarii constitutio Bonifacii ix pro ejusdem festi confirmatione edita. Sed schisma adhuc multis annis postea duravit. — *l* Imo suburbii. — *m* Suspiciamus pro uno eodemque templo accipi et S. Petri Cigoli in urbe et S. Petri majoris extra urbem. Sed illud forte possederunt Carmelitæ ante adventum S. Avertani.

CAPUT IV. Obitus B. Romæi.

B eatus *a* Romæus ex toto afflictus, ac desolatus de perditione socii sui Avertani, defessus quoque ex laboribus et austeritatibus itineris, superveniente *F* febris infirmitate, lectulo affixus mansit in septimum usque diem, morbo quotidie incrementum sumente : die vero octavo ad extrema perveniens, receptis Ecclesiæ Sacramentis, et absorptus in divinis tunc sibi exhibitis mysteriis, gratiam expetiit a Divina majestate, pertingendi ad fruitionem gloriæ cœlestis, ac præsentiam sibi ablatis dilecti socii S. Avertani. Motus Redemptor noster pietate ac desiderio famuli sui Romæi, venit ad eum jam morientem innumera associatus Beatorum multitudine, una cum anima gloriosa S. Avertani, ipsa *b* die octava a morte ejus, ad suscipiendum spiritum B. Romæi, virtutum candore ornatum, ut eum glorificaret in omni æternitate paradisi cœlestis.

a De eo antea actum. — *Ea* est quarta Martii, qua die in nullis Fastis ejus mentio fit.

Secundum morientis prædictionem, cessat schisma

corpus urbi illatum.

E

h

i

k

l

a

F

B. Romæo morienti

apparet Christus cum S. Avertano.

b

XXVI FEBRUARII.

SANCTI QUI IV KALENDAS MARTII COLUNTUR.

Sanctus Papias,
 S. Diodorus,
 S. Conon,
 S. Claudianus,
 S. Nestor, Episcopus Magydensis, Martyr Pergæ in Pamphylia.
 S. Alexander,
 S. Nestor,
 S. Justus,
 S. Theon,
 S. Epion,
 S. Donativus,
 S. Ampliatus,
 S. Ingenuus,
 S. Fortunatus,
 et socii xxxii
 S. Felix Martyr Alexandriæ.
 S. Dionysius Episcopus et Martyr, Augustæ Vindelicorum.

Martyres Attaliæ in Pamphylia.

Martyres.

Martyres Antiochiæ.

S. Paschalis Martyr Romanus, Antuerpiæ in Belgio.
 S. Philippus Episcopus Martyr, Bononiæ in Italia.
 S. Alexander, Episcopus Alexandrinus in Ægypto.
 S. Faustinianus, Episcopus Bononiensis in Italia.
 S. Porphyrius, Episcopus Gazæ in Palæstina.
 S. Andreas, Episcopus Florentinus in Etruria.
 S. Servulus, Episcopus Veronensis in Italia.
 S. Eoladius,
 S. Agricola,
 S. Victor Presbyter, Archiaci in Gallia.
 B. Edigna, Virgo regia, in Bavaria.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sancta Mildwida, sive Milgitha, Virgo, in Anglia, soror SS. Milburgæ, et Mildredæ, hoc die memoratur a Menardo, Portero, Maihew, et Martyrologio Anglicano 2 editionis. Nos cum eodem Martyrologio, sed 1 editionis egimus de ea

xvii Januarii.

S. Bathildis Reginæ Galliæ corporis Inventio et elevatio contigisse hoc die dicitur in Historia Translationis post Vitam ejus edita.

xxvi Januarii.

B. Guilielmus Presbyter eremita, ac cœnobii Olivæ in Hannonia fundator, ad hunc diem inscriptus est Menologio Benedictino Bucelini. Vitam ejus dedimus

x Februarii.

S. Simeon Episcopus Metensis refertur a Saussaio hoc die, quo etiam Claudius Robertus in Gallia Christiana obiisse eum tradit, citato Molano, qui illum ad xvi Februarii habet, et nos cum Ecclesia Metensi et aliis Martyrologiis, imo et ipso Saussaio de eo egimus dicto

xvi Februarii.

S. Eucherius Episcopus Trajectensis ad Mosam hoc die consignatur in MS. Florario, ab aliis xx Febr.

S. Avertani conversi ordinis Carmelitarum Natalem hoc die statuunt Saracenus in illius Vita et Saussaius in Martyrol. Gallic. Nos cum Breviario Ordinis eum dedimus die præcedenti.

xxv Februarii.

B. Romæus S. Avertano socius jungitur in Martyrol. Gallicano Saussaii : eundem S. Avertano junximus

xxv Februarii.

Fuga Christi Domini in Ægypto celebratur hoc die in Breviariis Compostellano, Palentino, Siginensi, Toletano, Placentino, citatis in Martyrol. Hispan. Tamaii Salazarii, qui addit Madriti in cœnobio Cisterciensium celebrari illud festum fugæ Christi, exponique miraculosum simulacrum beatissimæ Virginis Mariæ.

Eutropiæ matris S. Euthaliæ Virginis et Martyris memoria apud Leontinos. Octavius Cajetanus in Martyrol. Siculo, et Ferrarius in Catalogo novo. Neuter Sanctam aut Beatam appellat. De ea agetur xxvii Augusti ad Natalem S. Euthaliæ filix, et antea x Maii in Actis Martyrii SS. Alphii, Philadelphi, Cyrini.

P. N. Macaræ Martyris et Episcopi. Ita Calendarium posterius Copticum a Seldeno in libro de Syndriis Judæorum excusum. Quis ille sit, hactenus non potuimus assequi.

Procopius anachoreta sanctissimus vixit in insula Rhodo, cujus sanctitatis fama excitatus S. Porphyrius Episcopus Gazæus, (cujus hoc die Vitam damus) cum Constantinopolim anno cccci e Palæstina navigaret, eum invisit una cum Joanne Archiepiscopo Cæsareæ Palæstinæ. Ambos ipse instinctu divino Episcopos agnovit, iisque prædixit felicem itineris exitum et docuit modum, quo agerent Constantinopoli: prænuntiavit quoque nativitatem Theodosii Junioris Imperatoris. Quæ accurate in Vita S. Porphyrii referuntur cap. 3 num. 35, 36, 37. In reditu vero cum impediante nauta Ariano non possent accedere, apparuit S. Porphyrio in somno Procopius, ac docuit quomodo tempestas sedari posset per conversionem nautæ Ariani, ac modum convertendi eum suggessit. Hæc narrantur cap. 8 num. 55 et 56 a Marco Vitæ scriptore, qui una aderat, et Sancti titulo eum semper indiget, asseritque quinque annis mortuum ante fuisse, quam eam Vitam scriberet; et in numerum Angelorum relatum, ac vitam nulli culpæ affinem vixisse in jejuniis et vigiliis et summa paupertate. Quia vero necdum reperimus nomen ejus ullis Fastis inscriptum, ipsi eum in Cœlitum tabulas referre nostra auctoritate non ausi, hæc tamen indicanda duximus.

Septem Gazæi homines Christiani ab idololatriis in aliqua seditione in eos irruentibus, clavis et gladiis occisi, et alii multi sauciati, referuntur infra in Vita S. Porphyrii Episcopi Gazæi, cap. 12 num. 95.

Barochas minister S. Porphyrii Episcopi Gazæi in Palæstina, refertur a Ferrario in Catalogo novo ad xvi Februarii, citato Menologio Græcorum : sed quod illud sit nescimus. Idem in Nova topographia eundem refert ad hunc xxvi Februarii, a quo suspicamur per errorem ad xvi translatum. Fuit is Diaconus ordinatus a S. Porphyrio, et cum eo ad mortem usque vixit, ob plagas ab idololatriis acceptas mortui instar relictus, sed subito receptis viribus in

illos

illos irruens, eos fugavit : quæ cap. 5 *Vitæ S. Porphyrii* infra num. 22 et sequentibus narrantur. Iterum cap. 12 num. 99 ob plagas ab irruentibus idololatriis in ædes Episcopales ei illatas dicitur inventus jacens et in extremum periculum adductus. Ceterum nullis Tabulis Ecclesiasticis reperimus inscriptum. Salaphtha Virgo, sive Irene Græce, infra in *Vita S. Porphyrii* cap. 12 num. 97 et sequentibus dicitur eum adhuc Gentilis hospitio excepisse, ac contra rabiem idololatrarum occultasse : sed ad fidem conversa, Christum sibi sponsum elegit, ac sacrum a S. Porphyrio habitum accepit. In omni sanctitate et abstinence degebat, cum Marcus discipulus, S. Porphyrii Vitam scriberet, qui orat, ut sanctarum ejus precum possit esse particeps. Hanc Irenen Virginem ad sequentem diem xxvii Febr. rejecit Lahierius noster in *Menologio Virginum*, ubi et Beatam nuncupat.

Syrus Abba, } referuntur hoc die in Marty-
Isaias anachoreta, } rologio Anglicano Wulfordi.
Paulus anachoreta, } Ex his tres priores abituri
Anub Abbas } ad Anub, precibus navigium
impetrasse narrantur. Agunt de iis Ruffinus lib. 2
de *Vitis Patrum* cap. 10, Palladius lib. 8 cap. 55
et seqq. et de Anub, qui etiam Anuph dicitur : ista
narrat Nicephorus lib. 9 cap. 14 sub finem Floruit
tunc quoque (quarto Christi seculo) Anub ille,
quem post confessionem pro Christo in persecu-
tione obitam, ferunt numquam postea menda-
cium dixisse, neque quidquam terrenæ rei concu-
pivisse : quæ vero a Deo orasset, omnia obti-
nuisse : Angeloque institutore usum pietatis vir-
tute exercenda ad summam perfectionem perve-
nisse. Necdum alibi fastis inscriptos legimus.

Mainna (Virgo, ut videtur) } Ita MS. Marty-
Æthnea V. } rologium Hiber-
Ædlogus Ab. Cluan-micnoseu, } nicum Marian-
Cronanus, Glin-assi, } ni Gormani. Ex
Becanus Kinsalle, } his hoc die co-
Talmachus } luntur S. Ale-
Salomon, } xander Epis-
Nestor, } copus Alexan-
Alexander Ep. } drinus, et Nes-

tor Episcopus, Martyr Pergæ in Pamphylia, imo cum aliis Alexander et Nestor Martyres seorsim coluntur. Nulla Salomonis hoc die alibi mentio est, sed et in apographo nostro inclusum circulo nomen est, qua de causa, ignoramus. Reliqui videntur Hiberni, eorumque, excepto Talmachio, mentio fit in MS. Festilogio Tamlachtensi, hoc ordine : Cronanus Glinn-esseu, Becanus Kinsalieu, Mainna Virgo, ut videtur, Ethnea Virgo, Ædlogus, seu Æthlogus. A Colgano in Actis Sanctorum Hiberniæ hoc die omittitur Cronanus Glin-assi, vel Glinn-esseu, cujus neque in ullis indicibus utriusque tomi ab eo hactenus editi vestigium reperitur. Becanus Kinsalle memoratur ab eo, dum de S. Ogano alias Ogrino agit ac dubitat, num unus idemque sit, de quo mox agemus. Mainna Virgo, ut videtur, ab eodem Colgano in virum transformatur, et Mo-enna, Mo-ena, Moenus, Moenius, Mainus, asseritur dici. Sed quasi sit Episcopus Moena, genere Brito, discipulus S. Brandani, putat alio die in Ecclesia Britannica coli : quod necdum nobis compertum, discuti poterit ad Vitam S. Brandani xvi Maii. Quæ autem sit Ethnea, multum dubitat idem Colganus, ac duas refert, unam viduam, aviam Magni Columbæ, de quo poterit agi ix Junii ad hujus Vitam; aliam Ethneam Virginem cum S. Fedelmia a S. Patricio baptizatam, de qua mentio fit in hujus Vita xvii Martii. Notatione 2 ambigit, quænam Ethnea (nam plures hujus nominis feminas colligit) hoc die colatur. Pro Ædlogo citat idem Colganus Usserium de Primor-

diis Britannicarum Ecclesiarum, quasi de eo ageret pag. 870, et in Indice Chronologico an. 552, sed neutro loco meminit Ædlogi. Demum qui in Martyrologio Gormani solum celebratur Talmachus, eum quoque ante memorati Brandani discipulum statuit. Colganum secutus Bucelinus, ejus nomen suo etiam Menologio Benedictino inscripsit. Reliqua in Vita S. Brandani de Talmacho et socio ejus Moeno referuntur.

Laurentius Episcopus Stabiarum, sive Castelli ad mare, S. Catelli de quo xix Januarii egimus, decessor, a Michaele Laccheo in Vita S. Antonini pag. 12 absolute B. Laurentius appellatur. Antonius Caracciolus in Notationibus ad ejusdem S. Antonini Vitam, quam xiv Februarii dedimus, pag. 50 hoc Laurentii epitaphium recitat : In hoc tumultu requiescit V. B. Laurentius Episcopus sanctæ Ecclesiæ civitatis Stabiensis, qui vixit annis plus minus xxxx. Sedit in Episcopatu xii. Depositus die iv Kal. Martiarum, Ind. xv, imperante Heraclio Aug. anno secundo. At neque constat quam antiquum hoc epitaphium sit, neque erui ex eo potest, esse Laurentii nomen in Sanctorum tabulas relatum.

Fortunatus tempore Caroli Magni Imperatoris, Mediani monasterii, olim a S. Hildulpho Archiepiscopo Trevirensi in Vosago ædificati, Abbas creatus est, cum prius, ut traditur Hierosolymorum Patriarcha extitisset. Eum Joannes Rucrius Antiquitat. Vosagi parte 3 lib. 1 cap. 8 sanctitate vitæ conspicuum fuisse scribit. Libellus de S. Hildulphi, in Vosago successoribus, de ejus obitu ista habet : Beatus ergo Patriarcha Fortunatus, meritis tandem et ætate consummatus, huic temporalitati iv Kalendas Martii est subtractus, atque ad perpetuum flantium (an forte stantium) dierum infinitatem perductus. Hujus veneranda gleba post bases altaris beati Papæ Gregorii decenti sepulturæ est tradita. Ex neutro scriptore colligi sat potest, ei publicam delatam ab Ecclesia venerationem.

Radco monachus Bezuensis, in Ducatu Burgundiæ, et diœcesi Lingonensi, a Danis, sive Normannis, anno mcccclxxxviii Gallias infestantibus, interceptus, refertur hoc die in Menologio Benedictino Bucelini : qui Sanctum ac Martyrem appellat, citatque monumenta ejusdem monasterii et Hugonis Menardi observationes ad Martyrol. Benedict. nullo indicato loco. Menardus ejus non meminit ad hunc diem, neque in Martyrologio, neque in duobus libris Observationum, neque etiam in utraque Appendice aut duplici Indice ad litteram R. Agit de Radcone Saussaius in Appendice ad Martyrol. Gallic. inter Sanctos, quorum dies natales incerti aut ei incompti erant. Quem etiam diem, cum certioribus Ecclesiastici cultus ac venerationis monumentis libenter intelligemus atque amplectemur.

Burchardus Comes Carboili, Miliduni et Parisiacæ civitatis, qui Fossatense monasterium per S. Majolum Abbatem Cluniacensem reformari curavit, hoc die vita functus est. Extant Acta sanctæ ejus conversationis, ab Odone monacho Fossatensi scripta, et typis ex MS. S. Germani de Pratis excusa : quæ olim solebant hoc die in illo monasterio legi. Ceterum aliud alicujus sacræ venerationis monumentum non reperimus.

Maurilii Fiscaniensis, seu Fiscanensis monachi depositio celebratur hoc die a Bucelino in Menologio Benedictino, ac Beatus appellatur : præter suos Annales et Andr. Bamberg. citat Vincent. in Spec. Hist. sed nullo indicato loco. Agit hic de S. Maurilio Episcopo Andegavensi lib. 17 cap. 20. Verum is ante ordinem Benedictinum vixit. Alius est Maurilius Archiepiscopus Rotomagensis, quem Saussaius

ANIMADV.
PAP. 63.

ad

ad XIII Septemb. asserit ante in *Fiscanensi* cœnobio rudimenta religionis didicisse. ibidem etiam Abbatem fuisse. Eundem *Claudius Robertus* asserit v Idus Augusti anno CIOCLXVII obiisse, quo die de illo iterum agit *Saussaius*, neque alterius meminit *Maurilii*. *Bucelinus* utroque die indicato *Maurilium Rotomagensem* etiam celebrat, quando examinari poterit, num alius ab eo *Fiscani* colatur *Maurilius*. De *Fiscanensi* monasterio egimus IX Januarii ad *Vitam S. Waningi* fundatoris.

Mechthildis Spanheimensis Virgo inclusa, hoc die non sine opinione sanctitatis obiit anno CIOCLIV, ut scribit *Trithemius* in *Chronico Spanheimensi*, inque *Hirsaugiensi*, ad eundem annum: qui et addit Angelorum concentus in ejus transitu auditos, et varias visiones ostensas, ac *S. Hildegardem* adhuc in carne viventi testimonium sanctitatis perhibuisse. Non potest ex *Trithemii* narratione clare colligi, cultum ei aliquem publica Ecclesiæ auctoritate habitum: etsi eam hoc die Sanctam indigetent *Wion*, *Hugo Menardus*, *Gabriel Bucelinus*, *Eugenius Dorganus*. *Ferrarius* hanc *Mechtildem*, et alteram *Diessensem* in *Bavaria* *Abbatissam*, pro una eademque accepisse videtur; ait enim, *Spanhemii* quidem vixisse, sed duxisse e *Bavaria* originem: quod non indicat *Trithemius*, sed in vico *Sponheimensi* sub castello habitasse parentes ejus *Eberhardum* et *Hiltrudem*; illum autem *Stephano Comiti* de *Sponheim* pluribus annis strenue militasse.

Leonius, sive *Leo*, *Abbas S. Bertini*, refertur a *Raisio* in *Auctario ad Molani Natales SS. Belgii*, et *Beatus* appellatur. *Pluribus* de eo VI Febru. inter *Prætermisssos* actum quo die obiit.

Andreas ex *Archidiacono Virdunensi* monachus *Claravallensis*, ob vitæ morumque probitatem, hoc die inscriptus *Kalendario Ordinis Cisterciensis Divione 1617* excuso et *Menologio Cistercienci Henriquez*, ac *Benedictino Bucelini*, qui duo Beatum appellant. *Saussaius* solumpiæ memoriæ virum indiget, et a reliquis alio caractere discernit.

Theodericus monachus *Novi castri*, a morte *Gunthero* apparens, animam suam beatitudine æterna potiri revelavit. *Cæsarius* lib. 11. *Mirac.* cap. 52. Eum *Henriquez* et *Bucelinus* Beatum appellant, in suis *Menologiis*.

Arnoldus, famulus *B. Walteri de Bierbeke*, qui cum eo *Ordinem Cisterciensem* ingressus, in *Monte Stromberg* supra *Bonnam* in diœcesi *Coloniensi* sepultus, refertur hoc die ab *Henriquez* in *Menol. Cister.* et *Bucelino* in *Menol. Ben.* qui Beatum appellant; *Venerabilem Gelenius* in *Fastis Agrippinensibus*. De eo agitur in *Vita B. Walteri* 17 Januarii pag. 448 num. 6.

Arnoldus alius ex *Canonico SS. Apostolorum Coloniæ* monachus in eodem monasterio sancte vixit, additurque in eisdem *Fastis Agrippinensibus Gelenii*.

Jacelinus, sive *Jancelinus*, decimus Prior Generalis Ordinis *Carthusianorum*, memoratur hoc die ab *Hermanno Greven* in secunda editione *Auctarii ad Usuardum*, *Ferrario*, *Canisio*, ac beatæ memoriæ aut *Beatus* appellatur. De eo etiam XXV Februarii inter *Prætermisssos* actum.

Onuphrius Sarzanensis frater laicus Ordinis *Franciscani Nursiæ* in *Umbria* circa annum CIOCCCCXLV magna sanctitatis opinione floruit, multis clarus miraculis: cujus corpus, solenni coacta supplicatione, honestissimo in tumultu collocatum est. De eo agunt hoc die *Arturus* a *Monasterio* in *Martyrol. Franciscano* et *Ludovicus Jacobillus* de *Sanctis Umbriæ*, qui ambo Beatum appellant, ac plures citant, qui de eo agunt.

S. Eucharius Episcopus *Trajectensis* ad *Mosam*

memoratur a *Ferrario* hoc die, ab aliis XXVII Februarii.

S. Photina Samaritana,		
S. Photo,	Photinæ	
S. Photis,		
S. Parasceve,	sorores	
S. Cyriaca,		
S. Joseph,	fili,	
S. Photinus		
S. Sebastianus, Dux,		

celebrantur hoc die a Græcis in Menæis, et apud Cytheræum: at Martyrol. Romanum cum Menologio Græcorum eos statuit XX Martii.

S. Rodoaldus Episcopus *Trevirensis*. MS. *Kalendarium Benedictinum S. Salvatoris*. Est is *S. Modoaldus* et colitur XII Maii.

Torquatus Felix, inscriptus *Hagiologio Lusitano Cardosi*, qui varias recenset de hoc *Torquato* opiniones. Nam aliis est Episcopus *Iriensis*, tum *Portuensis*, denique *Bracarensis*, a nobis inter *Prætermisssos* XXIV Februarii relatus: ab aliis etiam censetur discipulus *S. Jacobi*, de quo cum *Martyrologio Romano* acturi sumus XV Maii.

B. Mechtildem Virginem *Andecensem*, *Abbatissam* *Diessensem*, scribit *Matthæus Raderus* noster tomo I *Bavariæ sanctæ*, IV Kalend. Martii decessisse. Alio certo auctore didicimus obiisse XXXI Maii.

Alexis Confessoris inscripta hic memoria MS. *Florario*. Arbitramur *S. Alexium* esse, qui colitur XVII Julii.

S. Severa *Abbatissa*. MS. *Kalendarium Benedictinum S. Salvatoris*. Est ea soror *S. Modoaldi* Episcopi *Trevirensis*, inscripta *Martyrol. Romano*. XX Julii.

Moyses Propheta a Felicio hoc die ponitur, ab aliis IV Septembris.

Mechthildis Elpedianæ sanctimonialis in *Saxonia* natalis huic diei adscribitur in *Kalendario Mariano Balinghemii* nostri, meminitque *Bucelinus*, qui tamen addit ex aliorum opinione se de ea agere XIX Novemb.

S. Julia Virgo et Martyr *Barcinone* in *Hispania*. *Ferrarius* in *Catalogo novo*, et *Lahierius* in *Menologio Virginum*. At *Martyrologium Roman.* aliique cum *S. Eulalia Emeritensi* eam habent X Decembris.

Oghanus, aliis *Oganus*, aut *Ogrinus*, Episcopus in *Hibernia* refertur in MS. *Florario*, ab *Hermanno Greven*, *Fitzimone*, *Canisio*, denique et *Colgano*, qui multum de eo dubitat, ac putat *Ogrinum* præcipue coli aut XVIII Februarii, aut XV Decembris. *Dempsterus* in *Menologio Scotico* et *Ferrarius* duos diversos arbitrantur, et *Ogrinum* scotiæ adscribunt; ast *Oghanum* *Hiberniæ* *Ferrarius*, *Germaniæ* *Dempsterus*. Si certiora proferantur monumenta, poterit de iis alio die agi, aut saltem, ut insinuat *Colganus*, XV Decemb.

S. Anastasiæ Martyris festum officio duplici celebratur hoc die in urbe *Lusitaniæ Villavica*, ob sacras ejus reliquias *Roma* anno CIOIOO eo delatas. Ita in *Hagiologio Lusitano Cardosus*, qui asserit *Villavicanos* credere hanc eandem *Anastasiam* esse, quæ colitur die *Nativitatis Domini* XXV Decembris.

Joannes XI Episcopus *Constantiensis* in *Germania*, *S. Galli* *Abbatis* discipulus, patria et gente *Rhætus Curiensis*, propter summam vitæ innocentiam Beatus appellatus. Ita *Bruschius* de *Episcopis Germaniæ*. *Bruschii* auctoritate nixi posteriores, mox Sanctum appellarunt. Ita *Wion* lib. 2 *Ligni vitæ* cap. 39, qui natione *Scotum* statuit. *Secutus Wilsonus* in priore editione *Martyrol. Angl.* in quo ad hunc diem retulit *Scotumque* asseruit: in secunda vero, ad XVII Januarii *Hibernum* facit. At *Menologio Scotico* inscribunt, *Camerarius*, hoc die *Dempsterus* XV Decemb. quo ibidem die memoratur in *Kalendario Sanctorum Hiberniæ* a *Fitzimone* nostro edito.

edito. *Ferrarius* Scotum scribit et Episcopum Constantiensem in Gallia. At cum *Bruschio* Rhætum Curiensem appellat *Martinus Crusius* par. 1 *Annal. Suevic. lib. 10 cap. 6*. De superioribus Rhætiæ partibus natum asserit *Jacobus Manlius Brigantinus* in *Chronico Constantiensi* a *Pistorio* edito. Vicinorum Constantiæ locorum indigenam faciunt *Theodorus Abbas Campidonensis* in *Vita S. Magni seu Magnoaldi Magistri* sui vi Septembris, et *Walafridus Strabo* in *Vita S. Galli* : quorum sententia apud nos majoris ponderis est. Qui quamvis eum magnis laudibus efferant, ab omni tamen titulo Sancti ac Beati abinent : uti et *Demochares*, qui discipulum S. Galli Scoti nuncupat. Deest nomen

in. *Breviariis Constantiensibus* seculo præcedenti excusis, eorumque *Calendariis*. Imo cum *Manlio* editus est *Catalogus Sanctorum* indigenarum et advenarum *Vindonissensis* et *Constantiensis* diocesis, in quo nulla hujus *Joannis* mentio fit, licet sub finem dicantur nonnulli adjuncti, qui pro Sanctis habentur, licet in *Canonem* non sint relati. *Henricus Murerus* tamen in *Helvetia sacra* nuper excusa *Beatum* appellat, adscripto margini die xxvii Decembris ; asserens interim sub finem, diem obitus soli Deo esse notum. Si certiora monumenta venerationis publicæ suggerantur, poterit de eo agi xv aut xxvii Decemb.

DE SANCTIS MARTYRIBUS PAPIA, DIODORO, CONONE, CLAUDIANO ATTALIÆ IN PAMPHYLIA.

G. H.

AN. CHR. CCLI
XXVI FEB.Hi quatuor
Martyresrelati in Actis
S. Nestorisapud Galesi-
nium 4 Febr.

Pamphylia regio celebris inter Lyciam et Ciliciam ad mare Mediterraneum, cujus maris quæ oram eam aluit pars mare Pamphylium appellatur. Pamphyliæ urbs primaria est Perge, Præsidis Sedes : ubi pro Christi fide interfectus est S. Nestor Episcopus Magydensis, quem præcesserunt quatuor illustres pugiles Papias, Diodorus, Conon, Claudianus : de quibus in Actis S. Nestoris ista num. 1 narrantur : Itaque in Pamphylia scelestissimum Decii Imperatoris edictum propositum est sub Præsidente Pollione, qui tenebat ipsam provinciam : qui non recrastinans misit equites qui percurrerent, etiam regale præceptum taxans, ut si alicubi essent Christiani, ad edendum immolata idolis cogerentur. Quo tempore et beati isti martyrizati sunt : dico autem Papiam, et Diodorum et Claudianum et Cononem : quorum, cum tempus fuerit, gesta pandemus, interim B. Nestoris enarrabimus. Eadem, sed contracta, leguntur apud *Surium*, qui *Comonem* loco *Cononis* excudit. At *Pollio* in codice MS. *Trevirensi* S. *Maximini*, ex quo Acta illa damus, *Polio* scribitur, a Græcis *Publius* appellatur.

2 *Galesinius* horum memoriam *Martyrum*, omisso tamen *Conone*, consecrat pridie *Nonas Februarii*, atque e Græcorum monumentis asserit in *Notationibus* se ita horum martyrium expressisse : Attaliæ in Pamphylia sanctorum *Martyrum* Papiæ, Diodori et Claudiani. Hi pastores, Christi fidem passim promulgando,

multos ad religionis Christianæ cultum perduxerunt : quo nomine ad *Publium Præfectum*, *Decio Imperatore*, delati, nullis minitationibus deterriti, palam liberaque voce se Christianos esse confessi, ostenderunt unum esse verum Deum, qui cælum, terram, quæque cæli ac terræ ambitu continentur, effecit. Qua libera fidei confessione Præfectus commotus, cum eos in fidei proposito constantes omni excruciasset supplicio, demum securi percuti jussit. Quorum corpora a fidelibus religiose sepulta sunt. Hæc ibi *Galesinius*, qui iterum xxv Februarii, quo S. Nestor a quamplurimis, ut mox dicemus, memoratur, eidem hos Martyres sub nomine trium fratrum videtur adjungere, ubi ex perantiquo Martyrologio ista annotat se edere : Hoc ipso die, inquit, Sanctorum Nestoris et trium germanorum fratrum, qui *Juliano* Christianæ pietatis et virtutis adversario, pro Christo fortiter dimicando coronantur. Hæc ibi, mendose intruso nomine *Juliani*, loco *Decii*, sub quo et Nestor et reliqui Martyres passi sunt. Denique in *Martyrologio Romano* relata S. Nestoris nece hoc xxvi Februarii ista adduntur : Ibidem passio SS. Papiæ, Diodori, Cononis et Claudiani, qui S. Nestorem martyrio præcesserunt, et, ut annotat *Baronius*, in eadem Decii persecutione ante Nestorem consummatum. Est autem Attalia supra relata urbs maritima Pamphyliæ, haud procul *Magyde*, ubi Episcopus erat S. Nestor, ut ex sequentibus constabit.

E

et 25 Febr.

in Martyrol.
Rom. 26 Febr.

F

DE S. NESTORE EPISCOPO MAGYDENSI, MARTYRE PERGÆ IN PAMPHYLIA,

G. H.

AN. CCLI
XXVI FEB.S. Nestoris
Acta legitimacultus sacer
28 Febr.

Sancti Nestoris Episcopi ac Martyris damus Acta præsidalia, quæ ab ipsis videntur notariis coram excepta, atque ad posteros transmissa. Ea censuit legitima *Baronius* in *Annalibus* ad an. 254 num. 23, ac citat *Surium*, qui fatetur a se stylum fere mutatum et quædam paraphrasticis reddita. Pleniora hæc nostra sunt, descripta ex perantiquo MS. codice monasterii S. *Maximini*, in quibus primævum stylum, quamvis rudiorum, retinemus. Addit *Baronius* Græca Acta haberi, et fideliora opinatur, quæ non vidimus. Hisce nostris consentiunt *Martyrologia*, quæ proinde addi operæ est pretium.

2 Antiquiora *Martyrologia* celebrant memoriam S. Nestoris xxv Februarii. Ita MS. *Romanum*, quod S. *Hieronymi* est, et *Richenoviense* : Pamphyliæ natale S. Nestoris. Coluntur eodem xxv Februarii SS. *Crescentius* et *Casta* cum aliis *Martyribus*, sed qui in MS.

Adone Leodiensi S. *Laurentii* et *Florario* MS. socii S. Nestoris perperam traduntur his verbis : Eodem die Nestoris, *Castæ* et *Crescentii* *Martyrum*. At *Casta* cum *Ingenua* jungitur in MSS. *Aquisgranensi* et *Tornacensi* S. *Martini* : In Pamphylia Nestoris et *Castæ*, *Ingenuæ*. *Notkerus* : Pamphyliæ natalis Nestoris et *Castæ*. *Beda* ac *Rabanus* Pamphyli solum habent, qui quasi socius *Martyribus* *Afris* jungitur, quibus Nestorem et *Castam* jungunt *Beda* et *Canisius*. In MS. *Latiensi* referuntur Nestor et *Castus* : ast aliis omnibus *Casta* dicitur, cum corona decem *Martyrum* ibidem celebrata. Apud *Galesinium* memorantur cum S. Nestore tres germani fratres, et videntur indicari *Papias*, *Diodorus*, et *Claudianus*, de quibus jam egimus.

3 Hoc vero die xxvi Februarii pluribus est S. Nestor adscriptus *Martyrologiis*, ac primum *Romano* antiquo et potissimum 26 Febr.

quo

A quo a Rosweydo edito, his verbis : Apud Pergen Pamphyliae B. Nestoris Episcopi. In Florario MS. supra cum SS. Crescentio et Casta relatus est nullo indicato loco; sed hoc die ita refertur : In civitate Pergen Pamphyliae Natale S. Nestoris Episcopi et Martyris, sub persecutione Decii crucifixi anno salutis CCLIII. Quæ ultima varia phrasi exprimuntur in aliis Martyrologiis. In MS. Carmeli Coloniensis : Qui ex persecutione Decii Cæsaris post equuleum crucifixus est. In MS. Trevirensi : Qui crucis suspendio migravit ad Christum. In MS. Reginæ Sueciæ : Qui crucis patibulo martyrium consummavit. In MS. Leodiensi S. Lamberti : Qui persecutione Decii jussus est suspendi in cruce, et sic emisit spiritum cum gloria. Usuardus hoc eum encomio illustrat : In civitate Pergen Pamphyliae natalis S. Nestoris Episcopi, qui persecutione Decii cum die noctuque orationi insisteret, postulans ut grex Christi custodiretur; comprehensus, nomen Domini mira libertate et alacritate confessus, equuleo crudelissime tortus est. Exin crucis suspendio victor migravit. Eadem leguntur in variis Martyrologiis excusis et manu exaratis : in Martyrologio Romano nonnulla adduntur ex Beda aut Adone, qui longiora elogia ex Actis proferunt : nos quod est Adonis recitamus.

elogium ex
Adone :

B 4 In civitate Perge Pamphyliae natale B. Nestoris Episcopi, qui persecutione Decii, cum die noctuque orationi insisteret, postulans ut grex Christi custodiretur, comprehensus a quodam Irenarcho, qui erat princeps curiæ civitatis, velut aries sine malitia oblatu est Præsidi Pollioni. Et cum nomen Christi mira libertate et alacritate confiteretur, deos autem Gentium dæmonia pessima esse memoraret, jussus ab eodem Præsede suspendi in eculeo, et crudelissime torqueri, lætus psallebat, dicens : Benedicam Dominum omni tempore, semper laus ejus in ore meo. Præses vero stupens tanta tolerantia, et volens eum blandis verbis a fide revocare, dixit ei : Vis esse nobiscum aut cum Christo tuo? Cui S. Nestor cum magno gaudio respondit, dicens : Cum Christo meo eram, et sum, et ero. Tunc indignatus Præses dedit adversus eum sententiam, ut, quia Jesum crucifixum sub Pontio Pilato fateretur, tamquam devotus Deo suo, illius subiret sententiam, et ligno crucifixus resolveretur a vita. Ille gratias agens Deo, cum jam affixus esset patibulo, docebat assistentem populum Christianum, ut persisterent in fide et caritate Christi, et libentissime compaterentur, ut et simul glorificarentur. Post hæc petens omnem adstantem turbam fidelium, ut genua flectentes orarent cum ipso : cumque complisset orationem, et dixissent omnes, Amen, reddidit spiritum. Consummavit autem martyrium suum quinta Sabbati hora tertia.

ex Actis S. Alexandri ei attributa de Conc. Nicæno :

C 5 Hactenus Ado, quæ fere eadem leguntur apud Notkerum, at sunt aliquanto contractioniora apud Bedam. In MS Trevirensi S. Maximini sub finem ista adduntur : Qui primus Arium Presbyterum suum hæretica impietate depravatum, et divina veritate convictum, de Ecclesia ejecit, et postea inter trecentos octodecim Patres eundem in Nicæno Concilio damnavit. Verum ea non spectant ad S. Nestorem, Pamphyliae in Asia provinciæ Episcopum, et amplius septuaginta annis ante martyrio coronatum, quam Nicænum sit collectum Concilium. Sunt autem ea verba desumpta ex elogio S. Alexandri Episcopi Alexandrini, cujus infra hoc die Acta damus. Simili tamen amanuensium mendo falsus est Ferrarius in Topographia, verò Perge, ubi ista tradit : Nestor Episcopus, Martyr sub Decio, non tamen morte affectus cum Nicæno Concilio, interfuerit, nisi fuerit alius hujus nominis Episcopus Pergensis. At contra Episcopus Pergensis, qui Concilio Nicæno interfuit, in nullis plane Conciliorum Actis appellatur Nestor, sed Callinicus, aliis Calliditus, aut

Februarii T. III.

Gallides dictus. At Nestor, quo nomine unicus legitur interfuisse, fuit Sysdrensis in provincia Isauriæ Episcopus. Deinde S. Nestor non fuit Pergensis in Pamphylia Episcopus, sed urbis Magydensis, a cujus Proceribus et Irenarcho captus est et Pergen ad Præsidem Pamphyliae Pollionem missus, cujus jussu in crucem actus, Martyr obiit. Erat Pergæ Pamphyliae metropolis et Præsidium Romanorum sedes, in interiore regione ad fluvium Cataractum sita : cujus Episcopus Callinicus primo loco inter hujus provinciæ Episcopos in Nicæno Concilio nominatur. Magydis vero, quæ et Magydis, vel Matylus, et infra in Actis corrupte Mandis scribitur, est urbs Pamphyliae maritima, cujus Episcopus Aphrodisius dicto Concilio Nicæno interfuit. Nec procul Magide distat Atalia, altera urbs maritima Pamphyliae, in qua supra relati quatuor Martyres dicuntur pastoralis munere functi, ac tandem securi percussi gloriosam meritorum coronam perceperunt.

6 Græci in Menæis et apud Maximum Cytheræum ἐν βίῳ καὶ ἀγῶνι eundem Nestorem celebrant xxviii Februarii his verbis : Eodem die memoria sancti Martyris Nestoris. Hic erat temporibus Decii Imperatoris et Publii Præsidis extra Pergen urbem Pamphyliae, qui ab Irenarcho Præfecto propter Christi cultum comprehensus est, et ductus ad Præsidem; coram quo cum Christi fidem profiteretur, in crucem actus, postquam Deo palam gratias egisset, et Christianos in fide confirmasset emisit spiritum. In aliorum Martyrum elogio supra etiam Publius dicitur, qui aliis Pollio.

D
AUCTORE G. H.
Martyrium in
urbe Perge
peractum :

Sedes Episcopalis Magidis.

cultus apud
Græcos 28 Feb.

E

ACTA

ex MS. Trevirensi S. Maximini et Surio.

CAPUT I.

S. Nestoris Episcopatus : captivitas, examen coram Irenarcho.

Fides nos ammonet ad sanctorum Martyrum memoriam pertrahi, et videre victoriam athletarum Christi, exemplum nobis non parva instrumenta ministrantium : quos filius coronavit, glorificavit Pater. Athletas autem dico, non illos qui in imagine litigant, quorum laus dubia est, et incerta victoria, imo et corruptibilis corona : sed illos dico gloriosos et sanctos viros, qui usque ad mortem concertati sunt, ne negarent Filium Dei, tenentes promissionem ipsius Salvatoris, dicentis : Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui est in cælis. Ex illis ergo cœlestibus athletis unus est B. Nestor. Nam cum a Decius Romani regni apicem Deo invisus teneret, jussit omnes ad propria secreta abstrahi, et invocantes nomen Domini nostri Jesu Christi ad immunda sacrificia provocari : si qui autem contradixissent, Judici offerri, et pœnis omnibus affligi præcepit. Itaque in Pamphylia scelestissimum edictum propositum est sub Præsede b Pollione, qui tenebat ipsam provinciam : qui non recrastinans misit equites qui percurrerent, etiam regale præceptum taxans, ut si alicubi essent Christiani, ad edendum immolata idolis cogerentur. Quo tempore et beati isti martyrizati sunt : dico autem c Papiam et Diodorum, et Claudianum et Cononem : quorum, cum tempus fuerit, d gesta pandemus : interim B. Nestoris enarrabimus.

2 Hic enim B. Nestor Episcopus fuit apud e Mandis, Martyr autem apud Pergen. Hic, sicut prædiximus, fide et religione et omni vita sua Deo fidelissimus, modestiæ et humilitatis tantæ fuit, ut etiam ipse, qui huic negotio præerat, conversationem ejus timeret, sed litteris tyrannicis obviare non audebat. Consilium autem faciens cum consortibus suis, dixit : Non aliter possumus adversus Christianos, nisi Epi-

Inter illustres
Christi athle-
tas,

Matth. 10. 32

a
imperante
Decio.
F

b
sub Pollione
Præsede Pam-
phyliae.
occisi SS. Pa-
pias, Diodorus,
Claudianus,
Conon :

c

d

e

et Nestor ob
vitæ sanctita-
tem Gentilibus
formidabilis,

80 scopum

EX MS.
præscius per-
secutionum
providens gre-
gi suo.

A scopum ipsorum in manibus habuerimus : quia omnes voluntati ejus famulantur et obediunt. Beatus vero Nestor, ubi insidias eorum cognovit, plebem quidem suam omnem fecit discedere, Ne forte, inquit, lupus introiens in gregem Christi, aliquam ovium dilaceret; ipse autem non discessit a domo sua, in oratione persistens nocte ac die, nil amplius postulans, nisi ut custodiretur grex Christi.

f
g
abducitur ad
curiam :

honorifice
excipitur :

3 Cum venissent igitur ad domum Episcopi Nestoris persecutores, atque alii ex civibus sectatores iniquitatis, circumcinxerunt domum ejus : et accedens unus ad januam cœpit clamare. Beatus autem Martyr erat in oratione, et unus de pueris suis nuntiavit ei, dicens : Quia foris quærunt te. Cum ergo complexset orationem, et dixisset, Amen, exiit aries *f* sine malitia, habens *g* mafortium super caput suum. Et cum exisset ad eos qui venerant, omnes declinaverunt vultum suum, et adoraverunt eum. Ille autem dixit : Filioli, quæ est caussa, qua venistis ad me? Dixerunt illi : Vocat te Irenarchus et omnis curia. Ille autem signans se in nomine Domini nostri Jesu Christi, subsequēbatur eos, sicut ovis in sacrificium. et cum venissent ad forum, surrexit omnis curia, et salutavit eum. Dixit autem eis : Parcat vobis Dominus : ut quid hoc facitis? Respondentes dixerunt : Digna est conversatio tua adorari. Et accipientes eum in medio sui, secesserunt in locum separatum a multitudine, positisque subselliis plurimis, jusserunt afferri thronum, et ornari eum, ut ibi sederet Episcopus. Ille autem dixit : Sufficit mihi hic honor, quod a vobis vocatus sum : qua autem ex caussa vocatus sum, dicite.

frustra pel-
licitur ad fi-
dem deferen-
dam :

spernit minas.

C ponens in fronte sua, ait : Quid mihi minaris tormenta? Dei mei tormenta timeo, non tua nec Judicis tui : verumtamen et in tormentis et extra tormenta confitebor Christum filium Dei vivi.

a Imperavit Decius 30 menses ab anno 249 ad 251. — b Pollio, in MS. Polio, in Menæis Græcorum Publius. — c De his Martyribus hoc die egimus. Deest Græcis Conon : in MS. est Conon. — d Gesta aliqua extitisse colligimus ex elogio supra dato, ubi securi dicuntur percussis. — e Imo Magidis, seu potius urbem Magydorum aut Magydensem. — f Notherus, sine macula. Ado Laurentinus MS. immolatus sine malitia presentatus. Ado Morinensis, immaculatus. — g Mafortium, mavortium et maforte tegumentum capitis dicitur. Cassianus de Institutis cœnobiorum libri 1 caput 7 inscribit de mafortibus monachorum, asseritque esse angustum pallium, quo colla pariter atque humeri teguntur. Hubertus in Vita S. Gudilæ 8 Januarii pag. 519 num. 21 maforam appellat integumentum, quo caput humerosque amiciret Virgo, alibi aliter sumitur.

Mafortium.

CAPUT II.

S. Nestoris accusatio et examen sub Pollione Præsidi, Tormenta, martyrium.

Ablegatur
Pergen :

Irenachus non negligens, neque recrastinans, perrexit Pergen, et tradidit sanctum Martyrem duobus insecutoribus : ipse quidem præcedebat, sequebaturque agnus lupum. Cumque in via essent, terræmotus factus est repente non modicus, et vox de cœlo

lapsa est, confortans Martyrem suum. Illi vero stupentes super hoc negotio, timore tenebantur cum conscientie stimulis, quod sanctum virum tenerent. Mox interrogaverunt eum, dicentes : Domine Episcope, unde sonus hic et terræ motus? Ille autem dixit : Signum Dei mei factum est. Et cum venissent ad civitatem quarta sabbati in hora *a* decima, manserunt extra civitatem.

D
confirmatur
cœlitus.

a

6 Et cum retulisset Irenarchus ad Præsidem de sancto Martyre, sedens mane Præses pro tribunali, et oblatus est ei S. Nestor. Irenarchus itaque porrexit relationem Urbano adjutori. Et cum retulissent relationem, dicebant : Eupator et Socrates *b* et omnis curia Romana Domino Præsidi præstantissimo salutem. Divinis litteris advenientibus Domini nostri Imperatoris ad tuam, Domine, Claritatem, jubentis ut omnes Christiani ad sacrificia perducantur, atque a sententia male sibi insita revocentur, humanitas tua nil dure, nil perturbate ad hæc explenda, sed quiete agere voluit : sed parum proficit hæc lenitas, cum illi obstinatione quadam edictum imperiale contemnunt. Nam hic rogatus a nobis et ab omni curia, non solum ipse non acquievit, sed et omnes qui sub eo sunt, utpote Principis sui exemplum sequentes, parare animos ad explenda, quæ jussa sunt, noluerunt. Nos interim suadere istum non destitimus, ut secundum victoriosissimi Regis epistolas ad templum Jovis veniret : sed convitiis et contumeliis aggressus est deos immortales, ipsum etiam Imperatorem, licet absentem, non parvis injuriis afficit, in te quoque eadem loquacitate usus est : unde coacta omnis curia destinare eum ad claritatem tuam.

offeritur
Præsidi
Pollioni
b
cum litteris
Senatus,

accusatur :
E

7 Et Præses dixit illi : Quis diceris? B. Nestor dixit : Famulus Domini mei Jesu Christi. Præses dixit : Non de actu tuo, sed de nomine quæsivi. Nestor ait : Meum nomen proprium hoc est, me esse Christianum. Si autem vis temporale nomen meum agnoscere, Nestor vocor. Præses dixit : Quid ergo? Immola, et suadearis sine tormento jurare per deos ut velocissime scribam ad Dominum Imperatorem, ut Princeps sis sine contradictione sacerdotum, ut omnia sub potestate tua sint, et honores accipias et munera : sed et confessor noster sis, ut possis præclare multis annis vivere. Sanctus autem Martyr aspiciens in cœlum, et signans se, dixit ad Præsidem : Etiam si carnes meas multimoda pœna excrucies, si vincula, si bestias, si gladios pares ; donec spiritus in naribus est, non negabo Domini mei nomen Jesu Christi. Judex autem jussit eum suspendi in equuleo, et crudelissime torqueri. Ministri autem tan alto vulnere ungulas imprimebant, ut costæ ejus nudarentur. Sanctus autem Nestor psallens dicebat : Benedicam Dominum in omni tempore : semper laus ejus in ore meo.

fortiter re-
jicit promissa,

fert tormenta :
F

Psal. 33. 1

8 Judex autem stupens super tolerantiam viri, dixit ad Martyrem : Homo infelicissime, non erubescis semper spem tuam ponere in homine, et hoc in *c* biothanato? Nestor ait : Hæc mihi sit confusio, et omnibus qui invocant nomen Domini nostri Jesu Christi. Cumque turbæ clamarent, ut exterminaretur ; interrogavit eum Præses per præconem : Vis immolare diis an non? Sanctus Martyr fiduciam habens in Christo, ait : Impiissime et iniquissime fili diaboli, non solum non vereris Deum, qui tibi hunc dedit principatum (per ipsum enim Reges regnant, et tyranni obtinent terram, et Principes scribunt justitiam) sed et me cogis relinquere eum, unum et verum Deum factorem et salvatorem omnium, et adorare vana et saxeæ simulachra? Præses dixit ad eum : Quid vis, nobiscum esse aut cum Christo tuo? Mox Martyr Domini ait : Cum Christo meo semper fui et sum et ero.

increpat
Præsidem :
Prov. 8. 13

c

9 Videns ergo Judex obstinationem tolerantie ejus,

A ejus, protulit continuo adversus eum sententiam, dicens : Quoniam non consensisti, Nestor, victoriosissimo Regi neque diis immortalibus, sed secutus es Jesum crucifixum sub Pontio Pilato a Judæis, ut audio ; ergo ut non sis indevotus Deo tuo, habeto ejus sententiam, ut ligno crucifixus pereas. Cumque jussisset Judex, cum omni celeritate præparatum est lignum, ut crucifigeretur.

10 Crucifixus autem ligno **B.** Nestor, docebat singulos Christianorum, dicens : Filioli, stabilis sit nostra confessio ad Deum : et non negemus eum, qui pro nobis passus est, Deum ; ne gaudeat diabolus de famulis Christi : compatiamur ei, ut conglorificemur : non negemus eum, ut ipse nos non neget. Memores estote quia Pater eum misit Redemptorem animarum et abolitionem peccatorum nos-

trorum, qui peccatum non fecit, et peccatum pro nobis factus est : et omnes nos ei donavit Pater, ut in nomine Jesu omne genu flectatur coelestium, terrestrium et infernorum, et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris. Et dixit astanti turbæ : Filioli, oremus et genua flectamus ad Dominum per eundem Jesum Christum. Omnibus flectentibus genua et *d* orantibus, emisit spiritum.

a Surius, undecima. — d Idem, totusque Senatus. et forsitan vox Romana debet abesse, et substitui Magydensis. — c Βιολύτατος dicitur, qui violenta morte perit, seu Βιζ, id est vi, mortuus. — d Surius. Et simul ipso de cruce orante, cum dixisset, Amen, obdormivit in Domino. Beda, expleta oratione, cum dixissent omnes, Amen, reddidit spiritum. Ado : Cumque complexset orationem, et dixissent omnes Amen, reddidit spiritum. Eadem habet Notkerus : et ambo addunt, quæ in MS. nostro, apud Surium et Bedam desunt : Consummavit autem martyrium suum quinta sabbati, hora tertia.

D
EX MS.
Phil. 2. 10

pie moritur.

d

DE SANCTIS MARTYRIBUS

ALEXANDRO, NESTORE, JUSTO, THEONE, EPIONE, DONATIVO, AMPLIATO, INGENUO.

G. H.

XXVI FEB.

B Antiquissimis Martyrologiis memoria horum Martyrum inscripta, quibusdam omnium, aliis nonnullorum, iis alibi numerus innominatorum Martyrum jungitur, ab aliis urbs Alexandria præponitur, quasi ibi lauream martyrii sint promeriti quæ melius videntur in aliis deesse. Ac primo Martyrologium MS. Romanum, sive S. Hieronymi (in quo, ut modo vidimus, pridie actum erat de S. Nestore Episcopo, in Perge urbe Pamphylia martyrio coronato) hunc diem istis verbis auspicatur : iv Kalend. Martii, Natale Sanctorum Alexandri, Nestoris, Justi, Theonis, Epuion, Donativi, Ampliati, Ingenui, Epion. Ast ultimum hunc suspicor a priore Epuione diversum non esse : cum alii solum unius Epionis sive Opionis, meminere. Qui dein Fortunatus et Felix recensentur cum variis sociis, seorsim a nobis referentur. MS. Richenoviense, sive Augiæ-divitis eosdem nobis Martyres proponit : In Alexandria Alexandri, Justi, Theodoli, Nestoris, et aliorum xxxv, Epion, Donativi, Ampliati, Ingenui. Loco Theodoli reliqui legunt Theonis. Qui interseruntur Martyres xxxv ad S. Fortunatum spectant. Alexandria etiam attribuuntur in MS. Aquisgranensi : In Alexandris Natalis SS. Alexandri, Nestoris, Theonis, Epion, Justi, Donativi, Ampliati, Ingenui, Felicis. At Felix seorsim refertur in Martyrologio S. Hieronymi et Alexandria passus dicitur. In Martyrologio Rabani ita habetur : In Alexandria nati-

Opionis, Justi, Donativi, Ampliati, Ingenii. In MS. S. Cyriaci hæc solum leguntur : SS. Alexandri, Nestoris, et aliorum xxvi, quos socios ad aliam classem pertinere monuimus. In Martyrol. Parisiensi Philippi Labbei nostri mentio fit SS. Alexandri, Nestoris, Theonis, Donativi, Ingenii, omissis Justo et Epione. Beda duos priores reticet, forsitan ratus esse S. Alexandrum Episcopum, et S. Nestorem Episcopum in Pamphylia, de quibus ante egerat, et sequentes ita refert : Item Sanctorum Theonis, Opion, Justi, Donati, Ampliati, Ingenii. In MS. Richenbergensi additur, Martyrum. Quos eodem Auctario Usuardi inscripsit Hermannus Greven. Duos hoc versu complexus Wandelbertus :

Nestore quartus ovat, socio pariterque Theone. Martyrol. MS. Tornacense S. Martini duos S. Felici jungit his verbis : In Alexandria Sanctorum, Felicis, Alexandri, Nestoris. At Lætiense ista solum habet : In Alexandria natale Sanctorum Felicis et Alexandri. Hinc ergo quia S. Felici adjuncti sunt Martyri Alexandrino etiam hi videntur Alexandria hac solum de causa ab aliquibus attributi. Galesinius Fortunato et Felici adjungit Theonium, qui ad hos Martyres spectat, et Romæ passus tradit, quod infra rejicietur. In MS. parvo, S. Maximini sed antiquo xxvii Februarii memorantur SS. Felix et Ampliatus, qui ad hunc diem spectant, et Ampliatus hisce annumerandus est, de Felice seorsim agimus.

E

F

C

DE S. FORTUNATO ET SOCIIS XXXII MARTYRIBUS ANTIOCHENIS,

Sylloge historica.

G. H.

XXVI FEB.

Hi Martyres cum S. Felice junguntur apud recentiores :

Quos damus hoc et sequente titulo antiquos Martyres S. Fortunatum ac socios, ac S. Felicem ; eorum non meminere, in excusis quidem Martyrologiis, Beda, Usuardus, Rabanus, Ado : Alii postea eos conjunxerunt, quasi essent passi eodem in loco, quem tamen non expresserunt. Ita Belinus, Molanus, Greven in Auctariis Usuardi, uti et hujus nonnulla exemplaria MSS. ad usum Ecclesiarum Belgicarum aucta, Martyrologium item Coloniae an. 1490 excusum, MS. Florarium, Maurolycus, Canisius, quos secutus Baronius asserit in Notis ad Martyrologium Romanum, eos redditos ex prædictis codicibus manuscriptis, atque iisdem, quibus illi verbis refert : Item sanctorum Martyrum Fortunati, Felicis et alio-

rum viginti septem. Nulla horum mentio fit in Martyrol. MS. S. Cyriaci, quo plurimum usus est Baronius. Petrus de Natal. eosdem refert lib. 11 Catalogi cap. 11 num. 77, et Fortunatum Presbyterum statuit.

2 In aliis Martyrologiis, iisque antiquioribus, separantur, et S. Felici assignatur martyrii palæstra Alexandria ; Fortunato vero et sociis Antiochia. Quæ tamen dubie exprimitur in vetustissimo Martyrologio Romano, sive S. Hieronymi, quod a mille prope annis exaratum penes nos est. In eo hæc leguntur : Anthi. Fortunati et aliorum xxxii. In Alax. Felicis. In MS. Richenoviensi etiam admodum antiquo lux aliqua major affulget his verbis : Antiochia, Fortunati et aliorum xxxv. Qui tamen socii inter alios Martyres notabantur

ab eo separantur in antiquis Martyrol.

AUCTORE G. II.
sunt Antiochiæ
occisi :

socii 32.

perperam,
adjuncto Theo-
nio, Romæ
adscripti.

Quis Fortuna-
tus Hispaniæ
affigetur?

A notabantur non suo loco, ut supra monuimus. In Martyrologio MS. Centulensi, sive S. Richarii, quod in titulo inscribitur secundum Bedam per circulum anni, in quod tamen aliquod mendum incuria amanuensis irrepsit, ut quivis facile perspiciet, dum hæc legerit : In civitate Pergen Pamphyliae Sancti Fortunati Episcopi et Martyris, et aliorum xxx duorum. Quæ ita arbitramur emendanda. In civitate Pergen Pamphyliae Sancti Nestoris Episcopi et Martyris de quo jam egimus. Dein supplenda ita reliqua videntur : Antiochiæ Sancti Fortunati Martyris et aliorum xxx duorum. Qui tamen Fortunatus etiam Episcopus appellatur in antiquo MS. Ultrajectino Ecclesiæ S. Mariæ, in quo ita absque loco et sociis memoratur : Item Fortunati Episcopi. In MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus ista habentur : S. Fortunati Martyris et aliorum 35. En jam nunc variat in hisce Martyrologiis sociorum numerus, xxxii, aut xxxv. Placet prior numerus, quod is in Martyrol. S. Hieronymi reperitur, et in Centulensi exprimitur verbum duorum : et sic error aliorum facilius emendatur, cum ex numero II aliquis v fecerit, et contra posteriores, qui socios tradunt xxvii, ex tertio x formasse v dicendi sunt.

B 3 Galesinius diversam a ceteris viam ingressus, ista habet : Romæ sanctorum Martyrum Fortunati Presbyteri, Felicis, Theonii et aliorum sex et viginti. Annotat dein se ea tradere ex Martyrol. MS. et Rom. Theonii autem nomen se expressisse ex cod. MS. Sed qui ad coronam viii Martyrum ante relatam spectat. Quod Romanum allegatur Martyrol. est Bellini, in quo nulla urbis Romanæ mentio habetur in editione Veneta anni 1498 et Parisiensi 1521. Sed Presbyter ex Petro de Natalibus statuitur.

4 Hactenus a Felice Fortunatum sejunximus et huic illustrem palæstram martyrii assignavimus Antiochiam, illi mox daturi Alexandriam. Verum illos eosdem conjungi debere contendunt Hispani apud Jo. Tamaium Salazarium, qui hoc eos elogio exornat in Martyrologio Hispanico ad xxvi Februarii : Uxamæ-Barcæ in Autrugonibus, SS. Fortunati et Felicis cum xxvii

sociis, qui in persecutione Gallieni Imperatoris varie pro fide torti, demum ad martyrii lauream agonistæ devenerunt intrepidi : Locus agonis adstruitur ex Chronico sub nomine Flavii Lucii Dextri edito, in quo ad an. 268 num. 3 apud Bivarium hæc leguntur : Uxamæ-Barcæ in Autrugonibus Hispaniæ populis S. Fortunatus insignis Christi Martyr et xxviii cum eo. Quos mox eosdem crediderunt, qui hoc die in Martyrologio Romano legebantur, nullo addito loci aut temporis, quibus passi sunt, documento, quod jam dedimus, et ostendimus Fortunatum ejusque xxxii socios Antiochiæ passos. Fuerunt autem Autrugones Hispaniæ populi Cantabris vicini aut forsan subjecti : ubi Uxama-Barca, aut Uxama-Barea, oppidum fuit Ptolemæo aliisque notum : eam aliqui tradunt nunc Orduniam celebrem Biscaiæ urbem esse, aliqui Laredum Quod huc facit, si aliquis ibi fuerit Fortunatus Martyr cum xxviii sociis, alii videntur ab his, quos retulimus.

5 In eodem Dextri Chronico ad an. 360 num. 8 ista leguntur : Capreæ in Vettonica sancti Martyres Felix, Fortunatusque coluntur. Tamaius Salazar addit in Martyrol. Hisp. hos Martyres Uxama-Barca ad Caparam urbem delatos, ibidem cultum promeruisse egregium, donec urbe eversa, S. Fortunati caput apud Placentiam translatus, in hujus Cathedralis Ecclesiæ sacrario honorifice conditur. Idem Tamaius in historia S. Epitacii describit omnes reliquias Ecclesiæ Placentinæ, et pag. 400 asserit in primo ordine Reliquiarum ad partem sacrarii adservari capita S. Fortunati Martyris, S. Fridolini Confessoris, et alicujus e Thebæis Martyribus cum quatuor partibus reliquiarum ignotarum. Verum inter tot sanctos Martyres, quibus Fortunati nomen fuit, non constat sacrum illud caput Placentiæ adservatum esse illius Fortunati, qui fertur Capreæ celebrem cultum habuisse, non etiam illius, qui supra fertur Uxamæ-Barcæ sub Gallieno passus, multo minus illius Fortunati, quem diximus hoc xxvi Februarii in antiquis Martyrologiis memorari Antiochiæ pro Christo interemptum.

Caput S. Fortunati Placentiæ :
E

incertum, cu-
jus.

DE S. FELICE MARTYRE ALEXANDRIÆ IN ÆGYPTO.

G. H.

XXVI FEB.

S. Felix Mart.
Alexandriæ,

Q uem titulo præcedenti separavimus S. Felicem Martyrem a S. Fortunato ejusque sociis, hic faciliori compendio seorsim celebramus. De eo ista in antiquo MS. Martyrologio Romano, quod est S. Hieronymi, leguntur : In Alex. Felicis. Notkerus : In Alexandria Felicis cum sociis suis. Sed hi ad aliquam ex præcedentibus classibus spectant, et varii in diversis Martyrologiis assignantur. MS. Lætiense : In Alexandria natale SS. Felicis et Alexandri. MS. Tornacense S. Martini alterum addit : In Alexandria natale Sanctorum Felicis, Alexan-

dri, Nestoris. Sunt hi duo ex corona viii Martyrum, a quibus Martyrologium S. Hieronymi hunc diem aspiciatur. Illis nonus additur S. Felix in MS. Aquigranensi, et reliquis verba ista, in Alexandria præponuntur, quod omisso etiam nomine Felicis fieri in Martyrol. Richenoviensi monuimus et soli Fortunato præponitur in MSS. Reginæ Sueciæ. In MS. Leodiensibus S. Lamberti et S. Laurentii, hæc leguntur, Ipso die S. Felicis cum sociis suis : additur in Bruxellensi : viginti et septem, sed quos ostendimus S. Fortunato jungi debere.

F

DE S. DIONYSIO EPISCOPO AUGUSTANO, MARTYRE, Commentarius historicus.

G. H.

AN. CHR. CCCIII.
XXVI FEB.

Augusta Vin-
delicorum,

A ugusta Vindellicorum inter primas Germaniæ urbes est, quam recentiores scriptores autumant a Tacito de Germaniæ situ cap. 41 splendidissimam Rhetiae provinciae coloniam appellari. Unam namque provinciam constituebat Rhetia et Vindelicia, cum regiones in formam provinciarum ab Augusto Imperatore redigerentur. Primus Cabilunensis Episcopus in Topographia Sanctorum Christi Martyrum, ante annos ducentos composita, et postea reco-

gnita, ac cum Maurolyci Martyrologio edita, Augustam civitatem Rhetiae Vindellicorum cognominat et inter Sanctos Augustanos constituit Philippum Episcopum sub Antonino Vero Martyrem. Eundem Augustanis adscribit Franciscus Irenicus lib. xi Germaniæ exegeseos fol. 202. Verum Augustani inter suos Sanctos, Apostolos, vel Episcopos illum non agnoscunt, quod nullius veteris scriptoris testimonium proferatur. Et forsân S. Philippus Episcopus est, qui Gortinæ in Creta

non fuit Episc.
S. Philippus

A Creta temporibus Antonini Veri et L. Aurelii Commodi Ecclesiam contra furorem Gentilium, et hæreticorum insidiastutatus, colitur XI Aprilis. Ita scilicet RETIA et CRETA ob aliquam litterarum convenientiam minus distinctæ : et res nonnullæ, quæ in altera evenerant, ad alteram ab imperitis translatae. Petrus Equilinus in Catalogo, lib. 7 cap. 28, S. Afram ejusque matrem S. Hilariam sororem S. Dionysii, ex Rhætia in Cretam insulam ablegat, his verbis : Aphra Martyr apud Cretam (lege Rhætiam) in civitate Augustana martyrium passa est. Hæc cum esset pagana et meretrix, matrem Hilariam de lenocinio vitam exigentem habebat. Ipsa vero cum tribus ancillis suis, videlicet Digna, Eumenia, et Eutropia se cunctis petentibus prostituebat. Sed per prædicationem Narcissi Hierosolymorum Episcopi ad Christum conversa, et cum omni domo et matre baptizata, atque a peccato conversa est.

in Creta mortuus :

non vixere
SS. Dionysius,
Afra et Hilaria
in Creta :

nec conversi a
S. Narcisso
Hierolymitano,

2 Hæc ibi cum altero mendo, quod S. Narcissus Augustanorum Apostolus statuatur Episcopus Hierosolymorum, qui passim habetur Episcopus Gerundensis in Hispania : de quo, et hujus familiæ baptismo in Actis antiquis Conversionis et Passionis SS. Afræ, Hilariæ et sociarum Martyrum, ex antiquis MSS. codicibus a Marco Velsero editis, ista leguntur : Per dies autem plurimos docuit eas verbum Dei S. Narcissus Episcopus : et baptizata est Hilaria cum filia sua Afra, et cum puellis suis, et cum omnibus amicis suis. Fecitque domum Hilariæ ecclesiam : et ordinavit eis Presbyterum Dionysium, avunculum Afræ. Ipse autem Episcopus Narcissus, perfectis ordine rebus, post menses novem ad Hispaniam profectus est ad civitatem Gerundam : in qua multum populum Deo acquisivit per tres annos, et ita demum martyrii palmam cum Diacono suo Felice attigit. Hæc ibi, quæ eodem modo in MS. nostro olim ab eodem Velsero accepto, et collato cum MS. vetustissimo Claudii Puteani, leguntur. De S. Narcisso re conveniunt, verbis discrepant, quæ in antiqua Historia Sanctorum anno 1483 et 1485 excusa leguntur : ante quæ tempora Boninus Mombritius in suo de Sanctis opere Acta passionis SS. Afræ et Hilariæ edidit, et de reditu S. Narcissi ita habet : Ipse autem Narcissus Episcopus perfectis ordinibus post menses novem ad Ispaniam profectus est ad CIVITATEM SUAM, quæ vocatur Gerunda. Colitur S. Narcissus apud Augustanos et Gerundenses XXIX Octobris, Martyrologio Romano inscriptus XVIII Martii quo die Joan. Tamaius Salazar in Martyrologio Hispanico eum asserit origine Scallabytanum, et Episcopum Braccarensem fuisse. Quod C suo tempore examinabitur : nunc ad S. Dionysium ejusque familiam revertamur.

sed Gerundensi Martyre :

nec videntur
origine Cyprii :

3 Sigismundus in Chronico Augustano anno ccccc-clxxxiii scripto, atque a Joanne Pistorio inter veteres rerum Germaniarum scriptores publicato, Reginam Cypri S. Hilariam creat ac bella tum gesta addit, quæ Marcus Velserus lib. 7 Rerum Augustan. Vindelc. tacito etiam nomine emendat : non tamen omnia abolere ausus, de origine hujus familiæ ista tradit : Narcissus mulieris meretricis domo, omnium ignarus, receptus est. Mulieri nomen Afra, mater Hilaria, Hilariæ majores Cyprii fuere. Hi Augustam quacumque occasione delati (nam bellum, quod quidam inter Cypri Atticæque Reges commenti nec extitisse, nec istis temporibus extare potuisse, nemo ab omni historiæ cognitione tam alienus quin perspectum habeat) Cypriæ simul Veneris mysteria attulere. Quibus initiata Afra matris consilio, patrium secuta morem, Deum vulgato corpore coluit. Excusus is Velseri tractatus anno 1594. Editus dein an. 1601 liber de Sanctis Augustanis, ac præclaris imaginibus illustratus, in quo eadem feminæ, Afra et Hilaria dicuntur origine Cypriæ, Venerem vulgato corpore coluisse. Idem

postea tradidit Carolus Stengelius cap. 3 Historiæ Augustanæ. At Bruschi de Episcopis Germaniæ cap. 8 plura ex Sigismundo suggerit, scilicet Dominam Hilariam ejusque filiam Afram, Cypri Reginas affirmari. Verum in summo antiquorum silentio non magis e Cypro dicendæ videntur oriundæ, quam ex insula Creta, quod ante rejecimus : et forsitan hæc a poeta quopiam, quod essent antistites sacrorum Veneris, quæ Diva potens Cypri prædicata, ipse quoque dictæ e Cypro originem duxisse : adjunctaque ornatus gratia bella, quæ Velserus expuncta maluit.

4 Sed Antiqua Acta S. Afræ consideremus, et quæ ad nostrum institutum faciant excerpamus ; ex quibus hæc prima sunt : Fecit Narcissus domum Hilariæ ecclesiam. Et ordinavit eis Presbyterum Dionysium avunculum Afræ. In MS. codice S. Maximini ultima ita habentur : Et ordinavit eis Presbyterum, Zozimum nomine, avunculum Afræ. Eadem leguntur apud Mombritium. In antiqua Historia Sanctorum hac phrasi efferuntur : Domum Hilariæ matris Afræ in ecclesiam consecravit : Zozimum autem avunculum Afræ in Presbyterum eis ordinavit : aliis sibi Clericis in adiutorium sumptis. Quæ Bruschi, Sigismundum secutus sic exponit : Dominæ Hilariæ fratrem Sosimum, præstanti ingenio, eloquentia item ac mediocri doctrina præditum, ut ipse etiam Christum Dei filium rudi adhuc Alemannorum populo prædicaret, pie ac graviter aliquoties exhortatus S. Narcissus, facile persuasit. Hunc Sosimum non jam amplius Sosimum, sed S. Dionysium appellans, Dionysii Ariopagitæ conterranei ac compatriotæ fere sui virtutem, ac vitæ sanctimoniam, vel imitari eum, vel etiam superare volebat. Hæc Bruschi, forsitan ob conficta inter Reges Cypri et Atticæ commentitios bella etiam contiguas regiones esse Cyprum Syriæ vicinam, et Atticam provinciam Græciæ in Europa. Interim Bruschi describit Martinus Crusius par. 1 Animalium Suevicorum lib. 5 cap. 9. Annotat tamen alibi inveniri, diversos Episcopos fuisse Dionysium et Sosimum : illum circa ccc Christi, hunc vero circa iocx per xviii annos, quem Berwelfus secutus sit. De priore, seu S. Dionysio, hic agimus : de quo relato S. Afræ martyrio apud Velserum in hujus Actis ista sub finem adduntur : De Sancto vero Dionysio ipsius Afræ avunculo, quem novellæ plantationis fidei B. Narcissus ordinavit Presbyterum, et plenius instruxit, quamvis specialiter scriptis non exprimitur ; tamen non est dubitandum, quin ipsius gloriosæ Christi Martyris Afræ exequiis tanquam Sacerdos et Pontifex interfuerit, et pariter cum sorore sua Hilaria, aliisque Martyribus, per ignem passionis palmam victoriæ susceperit. Hæc in Actis apud Velserum, quæ desunt in MSS. Puteani et monasterii S. Maximini, apud Mombritium etiam et in antiqua Historia Sanctorum anno 1483 excusa.

5 Ceterum consentiunt reliqui scriptores, ac primo Bruschi labores S. Dionysii ac martyrium ita enarrat : Sic Sosimus, vel Dionysius, Augustanis et Vindelicis Christum intrepida voce duobus pene annis concionatus est. Cum autem reprehenderet acriter idolomanias gentilitias, et contra statuas ethnicorum deorum, solum et unum Deum, illum videlicet, qui trinus et unus esset, adorandum concionaretur ; irruit in eum ac totam ejus familiam, in pias etiam et nuper Christianismo initiatas puellas, Afram, Dignam, Eunomiam ac Eutropiam, ac in harum omnium Dominam ac formatricem Hilariam, Gaius tyrannus, Diocletiani Imperatoris ac Ecclesiæ Christianæ summi persecutoris Præfectus. Hanc totam, inquam, sancti viri Sosimi novam adhuc scholam et Ecclesiam ad supplicium rapiens, primum exquisitissimis tormentis misere cruciavit. Postea cum nulla spes esset tyranno, redituros istos Christi Confessores

D
AUCTORE G. H.

Presbyter ordinatur S. Dionysius, etiam Zosimus dictus :

E

exequiis
S. Afræ adest :

F

idolatriam
oppugnat :

A Confessores ad gentilitias abominationes : statim ut interficerentur etiam omnes, apparitoribus suis præcepit. Hoc factum legitur annum Christi circiter trecentessimum : et hunc Sosyium, vel Dionysium, sanctum Dei Martyrem, suum primum Episcopum, tota Augustensis Ecclesia jactat, prædicat, et unanimi consensu confitetur... Habitarunt S. Sosyus et ejus soror Hilaria extra urbem Augustanam eo loco, ubi nunc est templum S. Udalrici : in eadem vicinia, et agros et hortos etiam habuerunt. Unde hodie adhuc ejus tractus ædes fere omnes S. Udalrici cœnobio vectigales ac tributariæ sunt. Est hodie adhuc in Augustani cujusdam Canonici ædibus lapis cum hac inscriptione SOSYMVS PRIMVS. *Hæc omnia Bruschi. At Marcus Velserus Ecclesiam illam ex ædibus S. Hilariæ factam, asserit Philippo et Jacobo Apostolis, ut fama fert, sacratam. Ac relato S. Afræ martyrio, quod illatum arbitratur anno cccui, ista addit : Matrem et ancillulas ad ejus sepulchrum excubantes brevi postea igni quoque extinctas proditum, nec non Dionysium Episcopum eodem lethi genere interiisse creditum. Demochares etiam in Catalogo Episcoporum Augustanorum hoc eum elogio exornat : Primus, S. Sosimus, qui et Dionysius vocatus*

B est, S. Narcissi discipulus, et ab eodem Episcopum constitutus, præfuit annis duobus. Hic quod unum Deum verum esse prædicaret, quem coleret, et cui soli sacrificaret, ac Missæ sacrificium offerendum verbo et exemplo, constanti animo defenderet et assereret, martyrio decoratus a Gaio Diocletiani Imperatoris Ecclesiæ persecutoris Præfecto. *Hæc ibi. Persecutione Diocletiani fervente venisse S. Narcissum Episcopum Augustam, et in eadem persecutione martyrii palmam S. Afram retulisse, hujus Acta claris verbis exponunt : ut mirum sit Tamaium Salazarium ad xviii Martii propter auctoritatem, ut ait, Flavii Dextri, et Marci Maximi, opinari S. Narcissum anno cclxxvii sub Aureliano Imper. passum esse. At prævalere antiqua monumenta Vitæ S. Afræ alibi ostendemus.*

6 Carolus Stengelius in *Vita S. Dionysii, cap. 5* historiæ Augustanæ edita, asserit sacrosanctum Martyris hujus corpus cum reliquiis S. Quiriaci fuisse olim uni eidemque altari inclusum, atque ad annum usque cxcxviii et tempora Eginonis Abbatis in ecclesia S. Afræ, nunc S. Udalrico sacra, adservatum. *S. Quiriacus Martyr colitur una cum S. Hilaria xii Augusti, atque ejus aliorumque martyrium in fine eorumdem Actorum describitur. Dein temporibus Embriconis Episcopi, qui ab anno sexagesimo quarto ad septuagesimum septimum supra millesimum rexit Ecclesiam Augustanam, inventa est Digna Christi Martyr v Idus Julii in arca lignea, quæ adhuc superposita est tumbæ S. Dionysii, uti testatur antiquus scriptor in historia inventionis corporis S. Afræ et sociarum, inter quas S. Dignam fuisse supra diximus. Postea anno Christi cxcclviii, uti idem tradit Stengelius, apertum fuit altare S. Dionysii, et ante memorata sacra corpora inventa, atque in eodem reposita altari : quod ipsum altare, Episcopus Hartmannus, qui ante fuerat Dillingensis Comes, sub titulo horum Sanctorum, Dionysii et Quiriaci, ac simul S. Hilariæ consecravat. Mortuus est Hartmannus anno*

cxcclxxxvi. Contigit prædicta elevatio, aut translatio iv Kalendas Martii, qui dies cultui S. Dionysii mansit sequentibus temporibus sacratus, concessis etiam indulgentiis ab Alexandro iv, qui tum Ecclesiæ Pontifex Maximus præerat.

7 Postmodum Carolus iv Imperator tabulam argenteam deauratam dono misit, cui caput S. Dionysii includeretur, cum hac inscriptione ut pietatis plena, ita cultus et elegantiae inani :

M. C. Ter numerato cum L, uno simul anno, Carolus est quartus regnans hoc nomine dictus, Qui dedit ornatum, Sanctis petit hunc fore gratum, Huic est inclusus terræ Dionysius hujus Præsul devotus, vita quam nomine notus.

8 Ita auctor libri de Sanctis Augustanis an. 1601 excusi, et ex eo Stengelius. Canisius ab S. Dionysio auspicatur hoc die Martyrologium Germanicum hoc modo : xxvi die Februarii. Hodie est festum S. Dionysii Episcopi et Martyris, fratris S. Hilariæ, qui tempore persecutionis Diocletiani a S. Narcisso Episcopo Hispano conversus, et primus Augustanorum Episcopus consecratus, tandem ob fidem Christi combustus est. Eundem solum memorat idem Canisius in Calendario præfixo. Inscriptis etiam Ferrarius Catalogo novo. Inter Sanctos, qui in diœcesi Augustana, officia propria habent, hoc die colitur S. Dionysius Episcopus et Martyr sub ritu duplici, quæ autem in secundo Nocturno leguntur Lectiones de ejus Vita, eas hic addimus.

EPITOME VITÆ, ex Breviario Augustano.

Dionysius gentilis primum, deinde Ecclesiæ Augustanæ primus Episcopus, una cum Afra et Hilaria sorore sua ac reliqua hujus familia, a S. Narcisso Episcopo, qui Augustæ apud Afram diverterat, in fidei Christianæ doctrina instructus ac baptizatus est : atque ab eodem postmodum Presbyter ordinatus, et pia adhortatione animatus, ut fundamento, a se jam primum jacto, ipse strenue superædificaret, gregis Dominici pastor in dicta Ecclesia relinquitur.

2 Præceptoris itaque sancti consilium imitatus, Deo devotus discipulus, idolorum cultum persequi et evertere non destitit. Et quod fidelis et prudentis servi, quem Deus super familiam suam constituisset, munus esse intelligebat, impia errorum caligine obcæcatus ad fidem Christi convertit. Nec mortem veritus, nec tormento ignis (quo Afra et Hilaria cum suis ob Deorum contemptum et in fide Christiana constantiam interemptæ erant) absterritus, sed divino amore inflammatus, viam vitæ æternæ intrepidus semper prædicavit.

3 Captus igitur, quod in eadem fidei sinceritate et constantia invicto animo persisteret, diris carceribus includitur, et cum Christum negare non vellet, atque idola adorare renueret, quod diu desideraverat, martyrii præmium feliciter consecutus est. Ejus sanctissimæ reliquiæ postea in æde S. Udalrici collocatæ sunt. Quarum translatio concessis ab Alexandro quarto Summo Pontifice indulgentiis illustris, quarto Kalendas Martii celebratur.

D concessis ab Alexandro & Indulgentiis.

caput argenteæ thecæ anno 1381 inclusum :

cultus in Martyrologiis,

et Breviariis.

S. Dionysius convertitur :

præficitur Ecclesiæ Augustanæ :

munus strenue obit :

F imperterritus in martyrio familiæ,

et ipse Martyr:

reliquiæ honorantur.

DE S. PASCHALE

MARTYRE ROMANO, ANTUERPIÆ IN BELGIO.

Celeberrimum inter vetera Christianorum, quæ Romæ extant vel in agro Romano, cœmeteria, illud est quod, altero ab Urbe lapide, via Appia visitur, a S. Lucina matrona primum con-

structum, deinde a S. Callisto Papa circa annum ccxxiv instauratum, vel parte aliqua adjecta ampliatum, unde vulgo S. Callisti cœmeterium appellatur. Ex eo complura hoc seculo extracta Sanctorum Martyrum corpora,

E cœmeterio
S. Callisti ex-
tracta corpora
SS. Paschalis
et Cypriani
Mari.

an. 1646 do-
nata Flandro-
belgiæ pro-
vinciæ Soc.
Jesu,

illud Mechli-
niensi collegio,
S. Paschalis
Domui An-
tuerpiensi :

utrumque le-
gitime appro-
batum ab Ep.
Antwerp.

permissaque
publica vene-
ratio :

ANIMADV.
PAP. 64

XXVI FEB.

S. Philippi
corpus a Gre-
gorio XV mis-
sum Bononi-
tam.

ANIMAD.
PAP. 65

ANNO CCXXVI.
XXVI FEB.

S. Alexander
tempore per-
secutionis Dio-
cletiani vixit.

A ra, ac variis donata Ecclesiis. Præ multis illas Divorum effodiendo educendoque reliquias plurimum desudavit Balthasar Ballonus Societatis Jesu religiosus : cui propterea in piæ operæ remunerationem a Joanne Baptista Alterio, tunc Eminentiss. Cardinalis Vicarii Vicesgerente, postea in Cardinalium cooptate collegium, aliquot Sanctorum corpora donata ; eo fine, ad eumque impertita facultate, ut eadem donare aliis, extra Urbem mittere, inque ecclesiis palam exponere ipsi liceret. Fuere ex his SS. Paschalis et Cypriani Martyrum corpora : quæ ipse anno a Nativitate D. N. Jesu Christi MDCLVI, Indict. XIV, pontificatus Sanctissimi in Christo Patris ac D. N. D. Innocentii Divina providentia Papæ X anno II, 1 Februarii, donavit P. Andrea Judoci provinciæ Flandrobelgiæ Societatis Jesu Præposito Provinciali, collocanda in insigni ecclesia Domus professæ ejusdem Societatis Jesu Antuerpiæ, uti ex ipsiusmet Balloni syngrapha constat. Verum idem Præpositus Provincialis, sibi alterum ex iis corporibus ab eo traditum asseruit, ut cui vellet templo provinciæ suæ id donaret donavitque (cedente juri suo Domus professæ Præposito P. Francisco ab Hees) corpus S. Cypriani collegio Mechliniensi : relictum Domui Antuerpiensi est S. Paschalis.

B 2 Erant ea corpora in quadratis duabus ligneis thecis inclusa : thecæ ipsæ funibus circumligatæ singulis impresso supra infraque sigillo Emin. mi et Rev. mi D. Martii Cardinalis Ginetti, Summi Pontificis Vicarii. Quæ omnia cum Ill. mus et Rev. mus D. Gaspar Nemius, Episcopus Antuerpiensis, postulatus Archiepiscopus et Dux Cameracensis, Comes Cameracensis, S. R. Imperii Princeps, salva integraque reperisset ; et coram venerabilibus aliquot Ecclesiæ Cathedralis Canonici, thecas aperuisset, inclusaque iis donationis instrumenta accurate examinasset, ac legitima deprehendisset ; concessit ut dicta corpora publice ad solennem venerationem exponerentur, fieretque quotannis de utro-

que sigillatim Officium Ecclesiasticum de Martyre non Pontifice, ritu duplici, secundum morem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ : ut videre est in publico diplomate, dato pridie Id. Februarii MDCL, quod in archivo dictæ Domus asservatur.

3 Ea capsula, quæ S. Cypriani reliquias continebat, legitime obsignata, Mechliniensibus tradita est, simulque authenticum exemplar dicti diplomatis. In altera capsula, quæ Antuerpiæ retenta, sacri corporis S. Paschalis pars magna in pulveres aut frusta minuta erat resoluta : quamquam et ossa aliqua integra erant, et aliorum partes notabiles : uti et cranii major pars, aliæque minores. Addita erat vitrea lampas, in eodem sepulcho (ut conjicere est) recondita, sed in aliquot partes diffracta.

4 Anno demum MDCLIII, feria III post Dominicam Quinquagesimæ, die XXV Februarii, corpus S. Paschalis Martyris, novæ, non ineleganter ornatæ, thecæ inclusum, in ecclesiam dictæ Domus professæ solenniter delatum est : ac de eo, insigni musicorum instrumentorum vocatione concentu, celebratum est sacrum, aliæque toto eo die Missæ privatæ. De rebus gestis S. Paschalis, deque tempore ac modo martyrii nihil nobis compertum. Quæ de approbatione translationeque reliquiarum breviter hic commemoravi, eorum omnium testis oculatus fui.

5 Quia vero Ill. mus Rev. mus Antistes noster, facultatem fecerat diem eligendi, qui maxime opportunus anniversariæ ejusdem sancti Martyris peragendæ solennitati videretur ; constituit qui tunc præerat prædictæ Domui : P. Franciscus Geubels, ut eodem XXV die Februarii quotannis S. Paschalis festum celebraretur. Verum quia eo die in Cathedrali basilica, totaque hac urbe ac diocesi, festum agitur S. Walburgis Virginis, ritu etiam duplici ; quem et nos morem, ut decet, retinemus ; satius visum est, ut in diem XXVI S. Paschalis solennitas rejiceretur.

D
AUCTORE J. B.
quæ S. Pascha-
lis repertæ
partes ?

translatio
facta 25
Febr. 1653.

cur 26 Feb.
colatur ?

DE S. PHILIPPO EPISCOPO ET MARTYRE BONONIÆ IN ITALIA.

J. B.

E x iisdem, ut opinor, cryptis Romanis, magnificæ civitati Bononiæ decus ac præsidium a S. Philippi Episcopi et Martyris corpore accessit. Id enim Gregorius XV Pontifex Maximus sanctimonialium Conversarum (ut vocant) ædi donavit. Quapropter tempestate, quæ ratione coronam adeptus sit martyrii, nos latet : itemque an Romæ consummaverit certamen, an eo deportatæ aliunde ejus sint exuvie :

atque etiam (nam et illud fatendum) an effossum id corpus sit Romæ, an alio ex loco venerit in Pontificis manus. Ab eo sanctimonialibus illis donatum, breviter indicat in Bononia perlustrata Antonius de Paulo Masinus : qui earundem Conversarum ædem, Deiparæ aliorumque Cœlitum eleganter pictis imaginibus ornatam memorat.

F

DE S. ALEXANDRO EPISCOPO ALEXANDRINO IN ÆGYPTO, Commentarius historicus.

G. II.

§ I. S. Alexandri Presbyteri creati gesta. Initium schismatis Meletii et Arii.

S antissimus Ecclesiæ Alexandrinæ Patriarcha Alexander, hoc die creditur vita mortali exutus ad cœlestem evolasse præmium laborum, quos pro Ecclesia Dei quamplurimos sustinuit, non tam in crudelissima Diocletiani, Maximiani, Maximini, aliorumque persecutione, quando Presbyter vixit, quam in fide orthodoxa contra Meletium et Arium eorumque assecclas propugnanda : quod potissimum Episcopus Alexandrinus constitutus, eximia ipse eruditione ac Divino zelo instructus, graviter æque ac prudenter peregit. Mortuus est anno Christi, ut infra constabit,

CCCXXVI, ac teste S. Athanasio successore, vir senex in decrepita senectute, ideoque septuagenario major : forsan circa annum Christi CCL aut non multo post natus. Quæ primis vitæ annis egerit, nusquam scriptum reperimus. Singulari affectu S. Theonam Episcopum Alexandrinum complexus videtur, sub cujus invocatione et honore ipse postea ecclesiam extruxit. Præfuisse S. Theonam Ecclesiæ Alexandrinæ annos novemdecim, atque ante vita functum fuisse, quam persecutio a Diocletiano et Maximiano suscitaretur, asserit Theophanes : ab hoc S. Alexandrum in Clerum assumptum ac Presbyterum ordinatum arbitramur. Colitur S. Theonas XXIII Augusti. Post Theonam, inquit Eusebius lib. 7 Histor. Eccles. cap. 26, cum decem et novem an-

forsan a Theo-
na Episcopo
Presbyter or-
dinatus :

A nis Ecclesiam administrasset, in episcopatum Alexandriæ succedit Petrus. Hic duodecim annis continuis in eo officio fungendo cum summa dignitate inter primos floruit. Qui cum triennium prope ante persecutionis tempus in Ecclesia illa gubernanda contrivisset, de reliquo vitam duriorē exercitatione et magis severa traduxit, et, uti omnibus constabat, Ecclesiarum utilitati omni cura ac studio prospexit. Ac propterea nono persecutionis anno, capite amputato, erat a Deo insigni martyrii corona donatus. *Hæc Eusebius. Colitur xxvi Novembris S. Petrus, sub quo S. Alexandrum inter seniores Presbyteros sacras functiones obisse mox constabit.*

2 Dum ferro ac flammis in Ecclesiam etiam Alexandrinam tyrannicus furor debaccharetur, schisma novum in Ægypto conflatum est a Meletio Lycopolitano Episcopo, qui a S. Petro Alexandrino propter crimina depositus, ab eo descivit. Rem gestam paucis narrat S. Athanasius apologia 2 contra Arianos: Petrus, inquit, apud nos ante persecutionem Episcopus, et in persecutione Martyr declaratus, Meletium Episcopum Ægypti nominatum, multis convictum criminibus, et inprimis, quod idolis sacrificasset, in communi Episcoporum synodo deposuit. Meletius autem non

B ad aliam synodum confugit, neque eorum successoribus se studuit purgare, sed schisma fecit, adeo ut illius sectatores etiam nunc pro Christianis Meletiani vocitentur. Ac jam tum in Episcopos convicia dicere incepit, ac primum Petrum, deinde ejus successorem Achillam calumniatus est, et post Achillam Alexandrum, idque magna cum calliditate, exemplum ab Absalone mutuatus, ut pudorem depositionis suæ calumniis innocentium ulcisceretur. *Hæc S. Athanasius. Ex ea Meletiana factione prodit Arius, qui impiam contra Dei filium hæresim effudit. De ejus origine Sozomenus lib. 1 Hist. Eccl. cap. 14 ista tradit: Jam vero quamquam religio Christiana in ceteris omnibus rebus florebat, tamen disputationes quædam litigiosæ, quæ simulatione scilicet pietatis, et veræ Dei cognitionis eliciendæ, res ante minime exagitatas in controversiam rursus deducebant, Ecclesias vehementer perturbant. Harum disputationum auctor fuit Arius, Ecclesiæ Alexandrinæ apud Ægyptios Presbyter: qui licet initio videretur doctrinæ Christianæ perstudiosus esse, Meletio tamen res novas molienti adjumento fuit. Cujus partes cum deseruisset, a Petro Episcopo Alexandrino Diaconus ordinatus est, et rursus ab eodem Ecclesia ejectus, quandoquidem cum Petrus fautores abdicasset Meletii, et ejus baptisma improbasset, hic Arius in res a Petro gestas graviter invecus est, et quiescere nullo modo potuit. Hæc Sozomenus.*

3 *Comprehensus dein a ministris Imperatorum S. Petrus Episcopus est, et carceri inclusus, quando et a variis pro Ario interpellatus est, ut in sacram denuo gratiam, Ecclesiis restitutus, reciperetur. In Actis martyrii S. Petri, quæ tum gesta fuerunt, enarrantur, ubi etiam hujus pacis amicitiaque conciliandæ intercessores habentur SS. Achilles et Alexander. Pauca hæc, quæ huc faciunt, excerpta damus, et primo prout ea excusa sunt apud Surium his verbis: Cognita infelix Arius sententia, gaudens atque exultans ad Christi Ecclesiam cum omni velocitate pervenit, et cœpit in dolo quosdam de Presbyteris atque laicis obsecrare, ut ei a S. Petro veniam atque indulgentiam peterent... Cum igitur alio die venirent ad eum viri magni atque religiosi, quos cum Presbyteris idem nefandus direxerat, ingredienti carcerem, projecerunt se ad genua B. Petri, obsecrantes eum cum lacrymis, ut Arium a vinculo damnationis absolveret, et eum in sancta Ecclesia presbyterii ministerio restitueret. Dans autem eis beatissimus Petrus manum, elevavit eos, dicens: Quid vultis, dilectissimi mihi fratres,*

aut quid quæritis? At illi respondentes dixerunt: **D** Precamur beatitudinem tuam, venerabilis Pater, ut digneris veniam præstare infelicissimo Ario, et absolvas eum a vinculo, quo eum vinxisti... Tunc venerabilis Petrus cum ingenti gemitu lacrymans, ait: Pro Ario me obsecrastis, dilectissimi fratres, qui sponsam Christi violare conatur? Hic Arius, pro quo rogatis, soli Deo mortuus est, et a facie illius hic et in futuro seculo projectus... Hæc dicente beatissimo Petro, viri qui pro indulgentia ejus venerant petere, projecerunt se ad pedes ejus, et veluti muti sunt effecti, nec quidquam de eo illi amplius locuti sunt. Videns autem beatissimus Petrus ita eos pavore perterritos, apprehendit duos ex ipsis seniores Achillam et Alexandrum. *Hinc prosequor ex Actis a Baronio editis ad an. 310 num. 3.* Paullulum eos segregavit a ceteris, et clauso eorum sermone, dixit ad eos: Nolite me, fratres, tamquam inhumanum ac rigidum accipere. Revera enim et ego homo sum, sub lege peccati degens: sed credite meis sermonibus. Latens est Arii dolus, omnem supergreditur impietatem. Et hoc non a meipso asserens, ejus sanctio segregationem. Hac etenim nocte, dum solenniter preces ad Dominum funderem, astitit mihi quidam puer, quasi duodecim annorum, cujus faciei claritatem ferre non poteram. Nam tota hæc cella, in qua stamus, immenso lumine radiabat: ipse autem linostinum erat indutus colobium, scissum in partes utrasque a collo usque ad pedes: tenensque gemina manu colobii scissuras applicabat eas pectori suo, quatenus propriam tegeret nuditatem. Ad hanc quidem visionem ego miratus obstupui. Mox ubi data est mihi loquendi fiducia, exclamans dixi: Domine, quis scidit tibi indumentum? Et ille: Arius mihi scidit: sed præcave omnino, ne eum in communionem recipias. Ecce enim crastina die venturi sunt, qui te pro eo postulabunt. Vide ne suscipias, acquiescens illis: quin potius jubeto Achillæ et pariter Alexandro Presbyteris, qui post tuum exitum recturi sunt Ecclesiam meam, ne aliquatenus illum recipiant. Tu autem futurus es Martyr, mortem velocius expleturus. *Hæc ibi, quibus priora Acta addunt exhortationem S. Petri ad duos illos Presbyteros. Qua finita Achilles et Alexander complexantes et osculantes manus ejus, lacrymantes flebant, eo quod dixerat eis, amplius faciem meam non videbitis: et ita venerunt ubi erant populi stantes, Clerici et laici: et locutus est de doctrina fidei, quæ est in confessione Domini nostri Jesu Christi, et orans iterum salutavit eos in pace. Qui recedentes, secreto nuntiaverunt populo, quæcumque Dominus B. Petro de Arii blasphemis revelaverat, vel quæcumque facere commoniti fuerant, ut eum coram omnibus anathematizarent, et in ecclesiam ingredi numquam sinerent.*

4 *Hactenus Acta B. Petri, quem anno persecutionis ix Christi cccx, martyrii corona donatum supra ex Eusebio diximus. Subrogatus mox est in Sedem Alexandrinam Achilles, in quo nimia animi facilitas videtur reprehendenda, quod contestationum S. Petri decessoris immemor, Arium penitentiam simulantem, et callida arte sese in ejus amicitiam insinuantem, admisit, et presbyterii honore auxerit: de quo ista Sozomenus lib. 1 cap. 14 tradit: Ubi vero Petrus martyrio occubuerat, Arius venia ab Achilla petita, non solum permissus est diaconatu fungi, verum etiam ad presbyterii gradum elatus est. Accidisse suspicatur Baronius, ut Achilles Arium a Meletianis schismaticis se deficere profitentem, in horum odio contineret. Nam, ut S. Athanasius loquitur Apologia 2, Meletiani erant homines prorsus fide indigni, schismatici, hostes Ecclesiæ, a temporibus B. Petri, cui insidias posuerunt, et Achillæ ejus successoris, quem calumniati sunt, et Alexandri, quem usque ad tribunalia Cæsaris*

sed admonetur de scissura Ecclesiæ per Arium faciendâ,

et successione utriusque in episcopatu:

S. Achilles Episcopus Arium Presbyterium creat.

AU TORE C. II.

inter seniores Presbyteros sub S. Petro Ep. Martyre habitus.

cum eodem Petro et S. Achilla calumniis impetitus a Meletianis:

quibus favit Arius,

a S. Petro Ecclesia ejectus:

quem in carcere pro Ario deprecantur SS. Achilles et Alexander,

A saris calumniis persecuti sunt, *Ast orat. 1 contra Arianos, hos Jezabeli appellat similes, qui dolosos sibi Meletianos conciliarunt: memores, quomodo isti primum beato Martyri Petro, dein Magno Achillæ, postremo etiam B. Alexandro se adversarios opposuerint. Colitur Magnus Achilles vii Novembr. mortuus anno cccxi. Num, uti asserit Theodoretus lib. 1 cap. 3* Episcopatum Achillas ad exiguum tempus administravit, et Ecclesiæ Alexandrinæ clavum tenuit: cui successit Alexander doctrinæ Evangelicæ propugnator acerrimus. *Gelasius Cyzicenus in historia Concilii Nicæni tomo 2 editionis Regiæ pag. 341 Episcopatu Achillæ menses solum quinque tribuit: at sex menses assignantur in historia Patriarcharum Alexandrinorum simul cum Chronico Orientali ab Abrahamo Ecchellensi edita.*

§ II. *S. Alexandri iudicium de baptismo ab Athanasio puero æqualibus impertito. Templum S. Theonæ constructum. Hæresis Arii detecta. Epistolæ ad varios. Concilia Alexandriæ habita.*

Quod Metaphrastes in Vita S. Athanasii scribit continuisse, cum S. Alexander Alexandriæ Antistes in Episcopum consecratus esset, τότε τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας τὴν ἱεροσύνην ἐγχειρίσαντος, hic ex Rufino qui propior iis temporibus fuit, referimus: asserit ipse, ab his, qui cum S. Athanasio vitam duxerant, se accepisse, quæ lib. 10 cap. 14 ita narrat: Tempore quo apud Alexandriam Petri Martyris diem Alexander Episcopus agebat, cum post expleta solennia conventuros ad convivium suum Clericos expectaret, in loco mari vicino videt eminus puerorum multitudinem super oram maris ludum, imitantium, ut fieri solet, Episcopum, atque ea, quæ in Ecclesiis geri mos est. Sed cum intentius diutine pueros inspectaret, videt ab his geri quædam etiam secretiora et mystica. Perturbatus illico vocari ad se Clericos jubet, atque eis, quid eminus ipse videret, ostendit. Tunc abire eos et comprehensos ad se perducere omnes pueros imperat. Cumque adessent, quis eis ludus, et quid egissent et quomodo, percunctatur. Illi, ut talis habet ætas, pavidum negare primo, deinde rem gestam per ordinem pandunt: et baptizatos esse a se quosdam catechumenos confitentur per Athanasium, qui ludi illius puerilis Episcopus fuerat simulatus. Tum ille diligenter inquirens ab his, qui baptizati dicebantur, quid interrogati fuerint, quidve responderint, simul et ab eo qui interrogaverat; ubi videt secundum religionis nostræ ritum cuncta constare; collocutus cum concilio Clericorum, statuisset traditur illis, quibus integris interrogationibus et responsionibus aqua fuerat infusa, iterari baptismum non debere: sed adimpleri ea, quæ a Sacerdotibus mos est. Athanasium vero atque eos, quos ludus ille vel Presbyteros habere visus fuerat vel ministros, convocatis parentibus sub Dei obsecratione tradit Ecclesiæ suæ nutriendos. Parvo autem tempore exacto, cum a Notario integre et Grammatico sufficienter Athanasius fuisset instructus, continuo, tamquam fidele Domini commendatum, a parentibus restituitur Sacerdoti, ac veluti Samuel quidam in templo Domini nutritur, et ab eo pergente ad Patres in senectute bona ad portandum post se Ephod sacerdotale deligitur. *Hactenus Rufinus, cuius auctoritate citata eadem in epitome contracta refert Socrates lib. 1 cap. 11. Sozomenus eundem Rufinum totidem verbis describit, additque cum S. Athanasius nondum esset pubertatem adeptus illud evenisse: Græce, οὕτω προσήλθω γενομένων τότε φασιν ἐπ' αὐτῷ συμβεβηκέναι. Nam quamvis hæc contingerint anno Christi cccxi, quo Annalibus suis inseruit Baronius, Februarii Tom. III.*

vix est ut impuber fuisse Athanasius videri possit, qui in integris quindecim annis elapsis, post S. Alexandri obitum fuit Episcopus Alexandrinus constitutus. Sed ea exactius ad 2 Maii, quo die S. Athanasius colitur, poterunt examinari. Habuit interim Alexander illum et convictorem suum et scribam, sive, ut Sozomenus loquitur, ὁμοδιαιτον εἶχε καὶ ὑπογραφέα.

6 S. Athanasius apologia 1 ad Constantium Imperatorem crimen sibi objectum diluens, quod in magna ecclesia, priusquam dedicaretur, synaxis habita sit, exemplo Patrum id fieri potuisse ostendit. Beatæ siquidem memoriæ Alexander, inquit, cum alia loca angusta essent, in ecclesia majore Theonæ, quam ædificabat, synaxes celebrari voluit: id enim jubebat hominum frequentia, nec in cogendo populo respexit, eam nondum exædificatam esse. *Meminerunt Ecclesiæ huius S. Epiphanius hæresi 69 et Baronius in Notis ad xxiii Augusti. Etenim, addit S. Epiphanius, quotquot Alexandriæ sunt Catholicæ communionis ecclesiæ, uni Archiepiscopo subjectæ, suus cuique præpositus est Presbyter, qui Ecclesiastica munera iis administret, qui circa ecclesias illas habitent, eorumque conventicula Vici, sive Lauræ, ab Alexandrinis vulgo nominantur.*

7 Ex his Presbyteris, sive Parochis, aut Pastoribus erat tum Arius, quem ait idem Epiphanius, Baccalensis cujusdam ecclesiæ sub S. Alexandro præfecturam gessisse: cui etiam sacræ Scripturæ interpretationem concreditam tradit Theodoretus lib. 1 cap. 2, eumque in honore atque existimatione apud Alexandrum fuisse monet Sozomenus lib. 1 cap. 14. At contra Arius, ut addit Theodoretus, cum videret Alexandrum ad Episcopatus gubernacula designatum, invidiæ flammam, qua incendebatur, minime reprimere, sed ea vehementius inflammatus, materiam contentionis et discordiæ indies aucupari laboravit: ac tametsi in præstabilem eximiamque Alexandri vivendi rationem acriter aciem intendendo, nihil ad falsam criminationem contra eum confingendam potuit omnino reperire, tamen æstus invidiæ eum quiescere non sivit. Istum igitur cum hostis veritatis diabolus nactus esset, ejus conatibus Ecclesiam procellis miscere exagitareque instituit. Nam persuasit illi, ut Apostolicæ Alexandri doctrinæ aperte resisteret. Quæ Epiphanius citato loco ita exponit: Hunc igitur Arium Alexandri Presbyterum Satanæ spiritus invadens impulit, ut (quemadmodum scriptum est) pulverem adversus Ecclesiam excitaret, ex eoque haud mediocre incendium erumperet: quod universum prope modum Romanum Imperium ac præsertim Orientales illius partes corripere... Fuit blandus inprimis atque omnium animas adulationum illecebris devinctas tenebat. Quare brevi septingentas fere Deo consecratas Virgines ab Ecclesia abstractas in unum coegit. Addunt et Presbyteros ab eo septem, ac duodecim Diaconos abductos. Quin etiam pestiferum illius virus ad Episcopos usque pervasit. Nam Secundum Pentapolitanum Episcopum cum aliis nonnullis in partes suas pertraxit. Quæ omnia clam B. Alexandro Episcopo in Ecclesia gerebantur, donec Meletius... rem omnem ad Alexandri Archiepiscopi aures detulit. Hic namque Alexander, teste Theodoro, sacrarum Scripturarum disciplinæ obsecutus, Filium Patri honore parem, eandemque cum Genitore habere substantiam docuit: ast Arius palam contra veritatem pugnans eum creatum et factum affirmavit. Quin etiam adjecit, tempus aliquando fuisse cum non erat, et alia nonnulla, quæ ex ejus libris multo apertius possunt intelligi... Alexander igitur doctrinæ Apostolicæ patronus, primum hortatione et consilio eum a sententia deducere tentat. Sed, uti docet Rufinus lib. 10 cap. 1, cum Alexander Episcopus natura lenis et quietus, assiduis commotionibus

D
AUCTORE G. H.

scribam
constituit:

templum
S. Theonæ
ædificat:

Presbyteros
singulis eccle-
siis præficit.

E
Arium in ho-
nore habet:

ab eb calum-
niis impelitur:

F
a quo et in
hæresin pel-
lectas Virgines,
Presbyteros,
Episcopos
intelligit:

lenitate eum
ad viam veri-
tatis reducere
studet:

illi S. Alexan-
der an. 311

Diem natalem
S. Petri Mar-
tyris celebrat:

S. Athanasium
puerili lusu
Episcopum,
videt pueros
baptizantem:

re in concilio
examinata,
judicat baptis-
mum non rei-
terandum:

illum literis
instructum ad-
sciscit,

A tionibus Arium cuperet a pravo incepto et assertionibus impiis revocare; nec tamen res ex sententia procederet, quod plerosque jam contagio pestiferæ assertionis infecerat, non solum apud Alexandriam, verum et per alias urbes provinciasque dispersa, perniciosum fore credens dissimulare, et aliis plurimis Consacerdotibus suis rem indicat.

8 *Hæresis hæc Arii palam innotuit, quo tempore, uti Orosius lib. 7 cap. 28 testatur, Crispus et Constantinus fuere Cæsares creati : quod Gallieno et Basso Consulibus, anno cccxvii, Kalendis Martii contigisse notat Idatius. Quo tempore Alexander, uti asserit Socrates, concilio multorum Episcoporum convocato, Arium et ejus opinionis fautores presbyterii gradu abdicat : qua de re ad Episcopos cujusque civitatis scripsit. In ea epistola ibidem a Socrate relata asserit, fere centum Ægypti et Libyæ Episcopos in unum convenisse. Rem gestam Epiphanius citata ante hæresi 69 ita exponit : Alexander habito Presbyterorum, ac quorundam Episcoporum qui aderant, conventu, de eo (Ario) quæstionem habet, ac diligenter examinat. Tum veritati cedere detrectantem ejicit ex Ecclesia, ac tota civitate proscribit : cum quo et Virgines illæ et Clerici, quos antea commemoravi, cum reliqua multitudine haud exigua ab Ecclesia distracti sunt...*

pertinacem cum asseclis urbe expellit :

70 epistolas ad varios Episcopos scribit :

B Interim Arius divortium ac dissidium ubique faciens, et in uniuscujusque animos callide sese insinuans, multos perdidit. Sed ubi deprehensus, et in urbe convictus, atque omnium præconio traductus est, Alexandria fugiens, in Palæstinam abiit. Ibi singulos Episcopos adire ac prensare adularique cœpit, quo plures sibi suffragatores adjungeret. Ex his quidam illum receperunt : alii vero repulerunt. Quæ mox ut ad aures Alexandri Episcopi perlata sunt, encyclicas ad singulos Episcopos litteras dedit, quæ hodieque studiosorum in manibus versantur, numero fere septuaginta. Scripsit inter alias ad Eusebium Cæsareæ Episcopum, qui adhuc supererat, et ad Macarium Hierosolymorum, Asclepium Gazæ, Longinum Ascalonis, Macrinum Jamniæ Episcopum, et alios. Item in Phæniciam ad Zenonem quemdam antiquum Tyri Episcopum et alios. Scripsit et in Coelen-Syriam. Missis his epistolis, quibus eos inculpabat, qui Arium receperant, rescribere ad Alexandrum singuli, quidam dissimulanter et callide, alii ex animo et sincere. Nonnulli exceptum a se hominem negabant, alii per ignorantiam admissum. Erant et qui eo se consilio recepisce faterentur, ut eum lucrifacerent. In summa varia litterarum argumenta fuerunt. Ast Arius scriptis ad omnes Episcopos litteris, ab omnibus passim exclusus, a nemine præterquam a fautoribus suis, suscipiebatur : quorum princeps erat Eusebius grandi admodum natu Episcopus Nicomediensis. *Hæc S. Epiphanius. At Socrates, relata Encyclica S. Alexandri epistola, inter alia addit, maxime omnium Eusebium Nicomediensem Episcopum ad dissensionem incitatum, quod Alexander ejus nomen suis litteris gravius perstrinxerat... Is autem tametsi ad Alexandrum litteras scribere non destitit, ut controversiam inter ipsos ortam missam faceret, Ariumque cum suis in Ecclesiam reciperet; alios tamen, qui alias incolebant civitates, cohortatus est, ut Alexandri voluntati prorsus refragarentur : unde tumultus ingens nusquam non concitatus est... Commiscebantur item Arianis Meletiani, qui non multo ante fuerant ab Ecclesia segregati... Ceterum quibus Arii opinio absurda videbatur, hi judicium Alexandri de Ario datum approbarunt, rectamque et æquam sententiam contra eos, qui sic sentiebant, esse pronuntiatam existimarunt.*

scribit S. Silvestro Papæ :

9 *Perrexit S. Alexander in laboribus pro Filii Dei divinitate defendenda susceptis, ac Romam ad S. Silvestrum Papam, et Constantinopolim ad Alexandrum*

Archiepiscopum litteras misit. Perierunt priores, quarum tamen memoria extat in epistola S. Liberii Papæ ad Constantinum Imperatorem, in qua ista leguntur : Manent litteræ Alexandri Episcopi ad Silvestrum sanctæ memoriæ destinatæ : quibus significat ante ordinationem Athanasii undecim tam Presbyteros, quam etiam Diaconos, quod Arii hæresin sequerentur, se Ecclesia ejecisse. Epistola ad Alexandrum Constantinopolitanum admodum longa a Theodoro lib. 1 cap. 4 edita est, in qua anathemate damnati Presbyteri et Diaconi nominantur : qua relata addit, eundem Alexandrum litteras in eadem sententiam scripsisse ad Philogonium Antiochenæ Ecclesiæ Antistitem, ad Eustathium, qui id temporis Beroeæ rexit Ecclesiam, et ad alios, qui erant dogmatum Apostolicorum Patroni. Quin Arius ne se continere quidem potuit, sed scripsit etiam ipse ad eos, quos suæ opinioni se censuit habere consentientes. Quod vero nihil falsi contra eum Divus Alexander scripserit, Arius ipse litteris, quas dedit ad Eusebium Nicomediæ Episcopum, locuples testis est. Has litteras adjunxit cap. 5 Theodoretus, ac dein cap. 6, quas Eusebius ad Paulinum Episcopum Tyri scripsit. Addit et Epiphanius epistolam Arii ad Alexandrum : in qua calliditas ejus in occultanda hæresi apparet.

Alexandro Ep. CP.

et aliis :

10 *Silvester Papa accepta S. Alexandri epistola, cognitisque Arianorum turbis Alexandriæ et alibi excitatis, ut quamprimum emergentem hæresim comprimeret, Hosium Episcopum Cordubensem, quem Constantino Imperatori gratum noverat, delegit : qui in Orientem missus, implorato auxilio Imperatoris convocaret Concilium, Sedisque Apostolicæ auctoritate gliscens incendium restingueret. S. Athanasius apologia 2 contra Arianos Concilium ab Hosio ceterisque Episcopis collectum, generale appellat, ob hanc scilicet Sedis Apostolicæ auctoritatem illi communicatam. At Constantinus Imperator (verba sunt Socratis lib. 1 cap. 4) cum de his rebus certior factus esset, incredibilem animo hausit dolorem, perturbationemque illam censuit suam ipsius calamitatem esse. Extemplo igitur illud discordiæ incendium, quo inter ipsos exardescabant, restinguere serio aggreditur, litterasque per virum spectatum et fidelem, Hosium nomine, Episcopum Cordubæ, quæ est civitas Hispaniæ (hunc enim Imperator singulari amore complexus est, et honore summo prosecutus) ad Alexandrum et Arium mittit. Quarum litterarum partem aliquam citat Socrates, integras Eusebius lib. 2 Vitæ Constantini cap. 63 habet, sed homo Arianus, qui eas aut ipse corrumpit, aut ab Eusebio Nicomediensi itidem Ariano violatas aut compositas inseruit, culpa rerum perturbatarum in S. Alexandrum rejecta. Interim Hosius Legatus Sedis Apostolicæ ac litteris Imperatoris munitus, ad S. Alexandrum in Ægyptum profectus, omnes illarum provinciarum Episcopos Antistiti Alexandrino subjectos ad Concilium, quod Athanasius Generale appellat, convocavit. Quæ ibidem gesta sunt, exciderunt, exceptis pauculis, quæ apud S. Athanasium leguntur, scilicet Collathum Presbyterum, qui tamquam Episcopus, cum non esset, plurimos Presbyteros ordinarat, depositum esse, et cum laicis in ordinem redactum, atque in eo statu reliquo vitæ tempore permansisse. Socrates lib. 3 cap. 5 asserit hæresim Sabellianam ab Hosio tunc explosam ac rejectam fuisse. At quæ de Ario ibidem fuere conclusa, alta jacent oblivione sepulta.*

E

a S. Silvestro et Constantino Imper. pro pace Ecclesiæ sollicitis,

mittitur Hosius Alexandriam,

F

concilium cogitur :

§ III. In Synodo Nicæna auctoritate S. Alexandri gesta. Ejus Fortitudo animi contra Arianos. Obitus, cultus sacer.

Verum ubi contra, quam expectabatur, res non succederet, et contentio reconciliationem concordiæ impediret, Hosiusque ad pacem faciendam missus, re

re

A re infecta reverteretur; Constantinus indicit concilium Nicææ, scribitque ad omnes Ecclesiarum Præsides, ut ad diem præstitutum adsint. *Ita Sozomenus lib. 1 cap. 16. At Ruffinus lib. 10 cap. 1, Tunc Constantinus, inquit, ex Sacerdotum sententia apud urbem Nicæam Episcopale concilium convocat, ibique Arium trecentis et octodecim Episcopis residentibus adesse jubet, ac de ejus propositionibus et quæstionibus judicari. Fuere potissimum, quorum ex sententia coactum Concilium, S. Silvester Pontifex Romanus, S. Alexander ac ceteri Orientis Patriarchæ, ex quibus Alexandrum de hac Arii hæresi ad Imperatorem scripsisse tradit Epiphanius : et in sexta Synodo Œcumenica act. 18 dicuntur Silvester Papa et Constantinus Imperator magnam Synodum apud Nicæam congregasse. Habita ea est Paulino et Juliano Coss. anno cccxxv, capta xiii Kalend. Julii, terminata viii Kalend. Septemb. De consensu S. Alexandri et præcipuorum virorum Bellarminus lib. 1 de Conciliis, cap. 19 ista radit : Itaque si conjectare licet, tres ordines erant in Concilio, unus a dextris, alter a sinistris, et tertius in capite aulæ totius, et quidem in hoc tertio medius sedebat Imperator inter Episcopos Hosium legatum Pontificis, et Alexandrum Episcopum Alexandrinum, nec non Vitum et Vincentium, Legatos item Apostolicos. Deinde ordinis ejus, qui erat a dextris, sedebat Eustathius Episcopus Antiochenus : alterius autem ordinis qui erat a sinistris, sedebat primus Macarius Episcopus Hierosolymæ, atque hac ratione servabatur ordo dignitatis inter primarios. Hæc Bellarminus. Alium ordinem assignat Baronijs ad an. 325 num. 56. Inter subscribentes huic Synodo pag. 211 editionis regię post Hosium Episcopum, Victorem et Vincentium, primus ac subscripsit : est Alexander Alexandriæ magnæ Episcopus : qui in Historia Concilii per Gelasium Cyzicenum pag. 431 et 471 hisce refertur verbis : Alexander Alexandriæ cum Athanasio tunc Archidiacono, Ecclesiis per totam Ægyptum, Libyam et Pentapolim et regiones finitimas usque ad Indiæ provincias. Ad priores subscriptiones pag. 240 ista annotantur : Alexander Patriarcha Alexandrinus, universæ Ecclesiæ Catholicæ clarissimum decus et ornamentum, innumeris ferme Sanctorum elogiis prædicatus, totius agminis quasi Dux ille est, qui primus omnium adversus Arii impietatem et blasphemiam sublime vexillum erexit.*

12 *Apud Gelasium lib. 2 Concilii Nicæni cap. 1 pag. 341 dicitur sacerdotii principatum in Alexandrina Ecclesia suscepisse, vir in summo honore ab omni Ecclesiæ Clero et populo habitus, magnificus, liberalis, facundus, æquus, Dei amator, amans hominum, pauperum studiosus, bonus et mansuetus erga omnes, si quis alius. Eundem Patres congregati passim sanctissimum collegam appellant, et potissimum in epistola ad Ecclesias per Alexandriam, Ægyptum, Pentapolim et Libyam constitutas, ubi pag. 445 inter alia traduntur ista : Si quid præterea vel Canonibus vel decretis constitutum est, honoratissimus Dominus frater et collega noster Alexander ad vos reversus certius perferet, ut qui actorum omnium auctor fuerit et particeps. Lætum etiam vobis nuntium afferimus de consensu omnium in celebrando sanctissimo festo Paschatis, quod ea res etiam vestris precibus recte constituta est.... Læti igitur ob res prospere gestas et ob pacem et concordiam communiter inter omnes constitutam, tum denique ob excisas radicis hæreses, collegam nostrum et Episcopum vestrum majore honore et ardentiore caritate complectimini : qui nos præsentia sua recreavit, et permultum laboris in hac ætate sua suscepit, quo vos aliquæ omnes tranquilliore pace frui possitis. Hæc illi Episcopi. Concilium ergo Nicænum, uti Sozomenus lib. 1 cap. 20 tradit, tum Arium, tum fautores opinionis ejus pariter abdicavit, decrevitque ne*

veniret Alexandriam. Quin etiam verba, quibus ejus explicabatur opinio, et librum quem de eodem ediderat, inscripseratque Thaliæ, legi vetuit... At vero Imperator non solum Arium multavit exilio : verum etiam Episcopis omnibus et populis edictum scriptum misit, ut tum illum, tum ejus opinionis fautores, impiorum numero ducerent, et si qui liber reperiretur ab illis scriptus, in ignem conjicerent, quo neque ipsius, neque opinionis, cujus auctor fuerat, ullum monumentum extaret.

13 *Alexander ad Sedem suam Alexandrinam reversus, quæ de Ario a Patribus in Concilio statuta fuerant, promulgavit. Cum ergo, inquit S. Athanasius apologia 2, ab ecclesia Arius per beatum Episcopum Alexandrum ejectus esset, Eusebiani discipuli pariter et socii impietatis semetipsos ejectos esse arbitantes, multis adhortationibus Alexandro scripserunt, ne Arium, extra Ecclesiam relinqueret. Alexandro autem ob pietatem in Christum, hominem impium non recipiente, in Athanasium ejus Diaconum iras avertunt, et quia eum assiduam esse apud Alexandrum, et in pretio haberi curiose animadverterent, et quia jam antea ejus pro Christo pietatem in Synodo Nicæna, ubi cum magna libertate contra Ariam hæresim dissevererat, experti essent, in gravissimum odium exarserunt. Verum, ut legitur in Vita S. Athanasii apud Metaphrasten, cum Arius impius non acquiesceret, sed etiam in exilio posset per complices suos allicere pientissimum Imperatorem Constantinum, et sibi reditum ab exilio pararet, et scriptis fidem suam exponeret, verbis quidem nostræ fidei consentaneis, re ipsa vero valde discrepantibus; in admirationem Imperator raptus, statim eum Alexandriam honoratum remisit. Cum igitur Alexandriam Arius venisset, Alexander Episcopus eum non recepit, incitante illum et excitante ad hoc S. Athanasio tum temporis Archidiacono. Adeo res detestanda eum commovebat, iterum conari movere hæresin. Ex hoc igitur rursus Ægyptus turbabatur. Tunc etiam, qui cum Eusebio Nicomediensi erant, et ipsi scripserunt, et Imperatorem ad scribendum incitarunt. Athanasius igitur cum Episcopo Alexandro et recusabat ubique illos recipere, et scribens ad Imperatorem docebat, non recipiendos esse illos, qui semel post fidem abrogatam condemnati sunt. Constantinus graviter hoc ferens, ab Eusebianis incitatus, hæc scribens S. Athanasio minatus est. Cum voluntatem meam cognitam habeas, omnibus in Ecclesiam ingredi volentibus aditum aperi. Si enim cognovero, quod aliquos eorum, qui Ecclesiam ambiunt, prohiberis ab aditu, mittam statim, qui te jussu meo condemnet, et loco moveat. Perinde autem et Episcopo Alexandro eadem de Ario scripsit. Hæc autem Constantinus scribebat rationem utilitatis præfixam habens, ne Ecclesia in schisma distraheretur, sed omnes ad concordiam reducerentur. Acceptis Alexander litteris Imperatoris, parum dein temporis vixit, sed vitam beato cum fine commutavit. Hæc ibi, ad quæ alludens S. Athanasius orat. 1 contra Arianos ista habet : Quod si res quoque nostri temporis contemplandæ sunt, nostis quomodo B. Alexander usque ad mortem contra hanc hæresin depugnarit, et quot tribulationes, quantosque labores, quamquam jam senex in decrepita ætate, sustinuerit, qui et ipse ad Patres suos appositus est.*

14 *Nonnulla, quæ tempore ultimi morbi S. Alexandro contigerunt, narrat Sozomenus lib. 2 cap. 16 his verbis : Eodem tempore Alexander Episcopus Alexandriæ, cum jam de vita decessurus esset, suum in episcopatu successorem Athanasium reliquit, divina quadam impulsione, mea quidem sententia, ad ei suffragandum inductus : siquidem ferunt illum, cum conatus esset aufugere, invitum ab Alexandro*

D
AUCTORE III. II.

Alexandriam
reversus,

Arium non
vult recipere,
aliis pro eo
deprecantibus;

E

et per Impe-
ratorem in-
stantibus,

illoque ad
SS. Alexan-
dram et
Athanasium
scribente :
F

in ultimo
morbo
S. Athanasium
in Episcopatu
successorem
fore prædicit :
ad

Concilium Œ-
cumenicum
Nicææ habentem
indicatur:

abitum
an. 325.

quo ibidem lo-
co cum aliis
S. Alexander
præsedet,

ac subscripsit :

summe ab aliis
laudatus :

C

auctor om-
nium actorum
habitus.

A ad episcopatum illum capessendum compulsus fuisse, cuius rei testis est Apollinarius Syrus, qui sic scribit : Neque postea a bello destitere impii, sed uti in initio adversus beatum hujus viri magistrum arma sumpserant, atque ista non aliter atque filius patri, et advocatus aderat : ita post in hunc ipsum, ut primum in episcopatum successerat, impetum fecere. Qui tametsi aufugerat, ne in illo gradu locaretur, divinitus tamen denuo repertus est : quandoquidem divinis quibusdam indiciis præsignificatum fuerat beato illi viro, qui episcopatum administraverat, non alium quam hunc ejus successorem fore. Nam cum ex hac vita evocaretur, essetque jam morti vicinus, Athanasium, qui nequitiam aderat, nominatim appellat. Atque ubi alter ejusdem nominis, qui forte aderat, cum nomen illud audiret, respondisset, obtulit ille, quasi eum non vocasset. Rursus vocat Athanasium, et cum hoc sæpius fecisset, ille alter Athanasium, qui aderat, deinceps silentio usus est : siquidem ille, qui aberat, significabatur. Quod etiam Beatus ipse Alexander more Prophetæ aperte indicavit cum diceret : Athanasi, putas te posse effugere : non tamen effugies. Quibus verbis ostendit eum ad certamen vocatum esse. Hæc de Athanasio scribit Apollinarius.

moritur
elapsis quin-
que mensibus
post synodum
Nicænam.

an 26 Feb.

B 15 Ita Sozomenus, cui de tempore obitus ista ex Theodoro addimus, qui lib. 1 cap. 26 sic scribit : Cum Episcopus ille egregius Alexander, qui tam strenue contra Arii blasphemiam decertaverat, quinque menses post concilium Nicææ celebratum finem vivendi fecisset; Ecclesiæ Alexandrinæ episcopatum capessit Athanasius, vir a puero divinis et sacris literis institutus, et singulis ordinum Ecclesiasticorum muneribus cum summa omnium admiratione perfunctus. S. Athanasius etiam in Apologia n. asserit post damnatam in Synodo Nicæna hæresim Arianam, nondum quinque menses præterisse, cum B. Alexander mortem obiit. Terminata fuit Synodus xxv Augusti, sed illi forsitan annectitur tempus illud, quod S. Alexander deinde impendit, dum rebus apud Constantinum Imperatorem, Legatos Sedis Apostolicæ, aliosque Episcopos confectis, Nicæa Alexandriam reversus est : quo si sub finem Septembris appulerit, vix quinque menses superfuere vitæ illius usque ad xxvi Februarii, quo die eum referunt passim Tabulæ Ecclesiasticæ. Annus is erat cccxxvi.

an 17 Aprilis?

C 16 In Historia Patriarcharum Alexandriæ ab Echellensi edita, de actis ejus et die obitus ista singularia referuntur in Alexandro xix Patriarcha : Affirmat Athanasius discipulus hujus Patris Patriarchæ, dicens : Pater meus Alexander, quoties Evangelium in sua cella legebat, id stans præstabat, ac lampade accensa, nec unquam Evangelium sedens legit : nec fregit unquam jejunium, quamdiu sol in mundo erat. Obiit autem vigesima secunda Bermudæ die Lunæ. Incidit porro xxii Bermudæ in diem xvii Aprilis, ac fuit dies Lunæ dicto anno cccxxvi, cyclo Solis xxvii, littera Dominicali B. In Calendario secundo Ægyptia-

ANIMADV.
PAP. 66.

G. H.

SEculo IV.
XXVI FEB.

B aronius ad annum Chr. 272 num. 22 asserit nequaquam sibi persuaderi posse, Bononiam nobilissimam Italiæ civitatem, ingenti semper populo refertam, tribus ferme seculis a Christi adventu dilapsis, caruisse Ecclesia, et, qui

co a Seldeno lib. 3 de Synedriis veterum Hebræorum D cap. 15 edito, atque anno 1286 scripto, dies xxii Bermudæ ita annotatur : Cercesii... Patriarchæ. Quæ autem desunt, num de S. Alexandro intelligenda sint, nos latet. In priore Calendario Ægyptiaco, auctore Abulaibane Achmede Calcasendio, apud eundem Seldenum ad diem ix mensis Hathur, qui incidit in v Novembris fit Commemoratio trecentorum et octodecim Patrum synodi primæ Nicænae. Quid si illo die a S. Alexandro ad Sedem Episcopalem reverso facta fuerit dicti Concilii apud Alexandrinos solennis declaratio, ac postea idem Episcopus usque ad Aprilem per quinque menses et aliquot dies vixerit? In MS. Calendario Coptico ab Athanasio Kirchero nobis Roma transmissa, an 1 Febr. vii die mensis Mechir, sive Amschir, refertur Alexander Patriarcha Alexandrinus. Quæ verba de S. Alexandro, cujus hic acta retulimus, accipienda viderentur, nisi Vita, quæ Romæ in MS. Coptico collegii Maronitici Societatis Jesu extat, ageret de alio Alexandro Patriarcha Jacobitarum, sive Eutychnorum, uti ad primum diem Februarii, in quem convenit vii Mechir, diximus inter Prætermittos. Num tamen posteriores schismatici in locum prioris ac Sancti Alexandri hunc alterum suæ factionis intruserint, defectu aliorum antiquorum monumentorum dijudicare nequimus.

E 17 Latini autem, ut supra diximus, Ecclesiasticis Tabulis inscribere S. Alexandrum ad hunc xxvi Februarii : quo die antiquum Martyrologium Romanum a Rosweydo editum ista habet : Alexandriæ Alexandri gloriosi senis Episcopi. Quæ fere eadem leguntur in MS. Leodiensi S. Lamberti. MS. Trevirense : Alexandriæ, Alexandri gloriosi Episcopi, qui Arium Presbyterum suum de Ecclesia ejecit, et in Nicæno concilio damnavit. At Martyrologia Bedæ, Usuardi, Adonis, Notkeri, Bellini consentiunt cum Romano his fere verbis : Alexandriæ S. Alexandri Episcopi gloriosi senis, qui post B. Petrum ejusdem civitatis Episcopum, Arium Presbyterum hæretica impietate depravatum, et divina veritate convictum, de Ecclesia ejecit, ac postea inter trecentos decem et octo Patres in Nicæno concilio eundem damnavit. Similia leguntur in MS. Florario, Viola Sanctorum, et quamplurimis MSS. Eundem referunt Maurolycus, Felicius, Galesinius, Canisius, Ghinius, aliique recentiores : e quibus unius Galesinii verba adjungo : Alexandriæ, inquit, S. Alexandri Episcopi, cujus incredibilis religiosi animi virtus in tuenda fide Catholica, et sanctitatis splendor in omni actione maximus eluxit.

F 18 Seldenus supra citatus lib. 3 cap. 15 pag. 344 et seqq. tradit ex Eutychio Patriarcha Alexandrino, a Cleopatra Regina fuisse templum Alexandriæ exstructum, ac Saturno dedicatum, ibique Michaellem quemdam a Gentibus cultum. S. Alexandrum vero, Patriarcham factum, idolum confregisse, et Crucem ex eo confecisse, et nuncupasse templum, Ecclesiam S. Michaelis. Quod retulisse sufficit. Poterit, ubi de cultu S. Michaelis agendum erit, de rei veritate inquiri.

An S. Alexander ecclesiam S. Michaeli consecravit?

Bononiensi Episcopo i S. Zamæ

DE S. FAUSTINIANO EPISCOPO BONONIENSI IN ITALIA, Commentarius prævius.

§ I. Gesta S. Faustini. Cultus sacer.

ei præficeretur Episcopo. Certe primus censetur S. Zama, qui a Dionysio Romano Pontifice ordinatus, illic Christianam fidem mirifice propagavit : ut his verbis tradunt tabulæ Martyrologii Romani xxiv Januarii, quo die de eo egimus.

2 Eo vero mortuo, inquit Carolus Sigonius lib. 1 Historiæ Bononiæ, qui Christo dediti erant, Faustianum,

traditur successisse S. Faustinianus : sive ante Diocletiani persecutionem,

A nianum, mira hominis sanctitate allecti, substituerunt. Qui ab Episcopo Romano confirmatus, dum dat operam, ut, quam plurimos possit, ad fidem Christi traducat, magnum cum universa Christiana plebe detrimentum accepit. Nam Diocletianus, qui anno Christi cclxxxiv Imperium, socio biennio post Maximiano sibi assumpto, inierat, Christianis præter modum infensus, quæstitoribus per omnes civitates dimissis, acerbissimas de illis quæstiones habendas imperavit. Ex quibus cum unus Bononiam venisset, templum Christianorum evertit, et diligenti eorum inquisitione facta præter alios, quos Christum constantissime profitentes cruciavit, Hermetem, Ageum, Caium, Agricola et Vitalem crudelissime interfecit.... Atque hæc quidem anno Christi cccr acta. Zamæ et Faustini primorum Episcoporum sepulchrum ad ædem D. Petri, quæ nunc D. Felicis dicitur, cum litteris id significantibus hodierno etiam die visitur. Quinquennio interjecto lux clarissima populo Christiano, variis jam pridem Imperatorum persecutionibus conflictato, affulsit. Nam Imperium Constantinus Magnus, præcipuus Christiani nominis et professor et fautor excepit... Hoc autem tempore cum alii Italiæ populi,

nactus post eam S. Basilium successorem;

B (is Basilius fuit a Silvestro Pontifice datus) non solum vetus templum reædificarunt, sed nova etiam alia ex ritu Christiano, quæ parœciæ dicta sunt, construxerunt.

3 *Hæc in Historia Bononiensi Sigonius : cui assentitur Ludovicus Zacconus lib. 2 Compendii Vitarum Sanctorum Italice editi, additque S. Faustinianum tempore persecutionis sanctis exhortationibus suos in fide corroborasse, animis etiam ad martyrium sustinendum additis, quorum alioquin nonnulli nutare videbantur, deque palma martyrii relinquenda, et fide Christi abneganda cogitare.*

stve, tum Sede vacante,

4 *Idem Carolus Sigonius, qui Bononiæ linguæ Latinæ Professor floruit, ibidem anno 1586 edidit quinque libros de Episcopis Bononiensibus, ac libro primo censet S. Zamam ante annum trecentessimum et persecutionem Diocletiani in pace mortuum esse, ac deinde vacasse Sedem per annos ipsius persecutionis; qua enarrata agit de S. Faustini his verbis : Anno inde tercentesimo duodecimo Constantinus Imperator Maxentio tyranno deleto, Italiam ac Romam in potestatem adduxit, ac Christianus effectus, lucem tandem pacis optatissimæ attulit. Itaque, ut summa erat pietate ornatus, non sacras solum Deo ædificari basilicas jussit, multisque ipse in locis extruxit, sed magno etiam in honore ipsos basilicarum Antistites habuit. Quare ut reliquæ civitates, sic Bononia quoque sæva persecutionis tempestate defuncta, Episcopum sibi ascivit. Hic vero S. Faustinianus fuit, qui reliquias Christianorum, superiore Ecclesiæ naufragio dissipatas, judicatur undique collegisse, ac Constantini instituto ædificandam basilicam præparasse. Fieri etiam potest, ut idem synodo Romanæ inter centum sexdecim Episcopos interfuerit, quos S. Julius Pontifex ad confirmandum Nicenum Concilium contra Arium anno tercentesimo tricesimo septimo advocavit. Situs est autem in eodem monumento quo Zama : quod adhuc ad S. Felicem cum hoc titulo visitur : Hic requiescunt corpora Zamæ primi Episcopi, et Faustini secundi civitatis Bononiæ. Memoria agitur in Kalendas Februarii.*

factus Episcopus an. 312

C

creditur cultum religiosum restituisse : et forte Arium damnasse, Romæ

5 *Hæc Sigonius de Episcopis Bononiensibus, et mox S. Basilium subjungit. Ughellus tomo II Italiæ sacræ inter Faustinianum ac Basilium interponit duos Episcopos, Domitianum scilicet et Joannem : ac nihilominus tradit S. Faustinum, ita Faustinianum appellat, eam Ecclesiam rexisse temporibus Constantini Magni anno cccxi, et e vivis exemptum esse xxx Janua-*

rii. Cherubinus Ghirardaccus lib. 1 Historiæ Bononiensis Italice editæ annum mortis S. Faustini assignat cccl, diem vero cultus sacri xxix Januarii : reliqua fere ex Sigonio de Episcopis Bononiensibus describit, addens cum eodem se ea referre ex Vita S. Petronii, quæ est apud monachos S. Stephani, et Fr. Leandro in Historia Bononiensi. Addit autem Ghirardaccus eundem S. Faustinianum interfuisse primo Concilio Generali Nicææ habito, et inter trecentos octodecim Episcopos Arii hæresin condemnasse. Habita ea Synodus anno cccxxv. ac desunt plurima nomina eorum, qui subscripserunt, et maxime Episcoporum Ecclesiæ Occidentalis : uti omnium Episcoporum, qui supra indicatæ Synodo Romanæ interfuerunt. Utrique Synodo interfuisse S. Faustinianum sensit Celsus Faleonus in Memoriis historicis Ecclesiæ et Episcoporum Bononiensium, ubi virtutes actionesque ejusdem S. Faustini pluribus amplificat. Quæ visitur prope templum S. Stephani Protomartyris ecclesia SS. Petro et Paulo dicata, in quam S. Ambrosius corpora SS. Vitalis et Agricolæ magna cum solennitate transtulit, constructa traditur a S. Basilio, ab aliis vero a S. Faustini; a nonnullis ab hoc incepta, ab illo vero perfecta.

D
AUCTORE G. D.

et in Concilio Nicæno :

an extruxerit ecclesiam SS. Petri et Pauli ?

6 *Antonius di Paolo Masinus in Bononia perlustrata, celebrari ait xxvi Februarii natalem S. Faustini : quo die de eodem Officium Ecclesiasticum ritu duplici celebratur : et ex tabulis Ecclesiæ Bononiensis hæc in Martyrologio Romano leguntur : Bononiæ S. Faustini Episcopi, qui eam Ecclesiam Diocletiani persecutione vexatam verbo prædicationis firmavit et auxit. Refert eundem hoc die Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ, ejusque acta contraxit ex relatione Sigonii de Episcopis Bononiensibus, uti etiam Gaspar Bombacus in Memoriis sacris urbis Bononiensis, qui etiam solennitatem ejusdem celebrari xxvi Februarii asserit, quem etiam diem assignat Zacconus.*

E
Colitur 26 Februarii.

§ II. Apparatus prævius Translationis corporum SS. Zamæ et Faustini.

Gabriel Palæotus postquam Concilio Tridentino interfuerat Rotæ Auditor, creatus est anno cldclxv a Pio IV S. R. E. Cardinalis, ac deinde a successore Pio V Episcopus Bononiensis, cujus urbis civis erat. Erecta dein anno cldclxxxii in Metropolim Ecclesia Bononiensi primus a Gregorio XIII constitutus est Archiepiscopus. Hic inter alia insigniora opera præclare desudavit in Sanctorum Reliquiis a loco minus culto aut ornato ad honestiorem atque ampliolem deferendis, idque sæpe Magistratu atque urbe ipsa efflagitante atque impellente, et fere Summo Pontifice prius admonito atque annuente. Ejusmodi quatuor Translationes solenniter celebratas profert Archiepiscopale Bononiense, anno cldxciv, dum adhuc viveret Palæotus, Romæ excusum : in quo refertur tertia Translatio corporum SS. Zamæ et Faustini, celebrata IV Maii anno cldclxxxvi : ex qua relatione nonnulla excerpta hic damus.

Palæotus Archiep. Bonon.

F

transfert corpora SS. Zamæ et Faustini

an. 1586

8 Jacebant hæc sacra corpora in marmoreo quodam vetustissimo vase in cœmeterio ecclesiæ S. Felicis, qui locus olim suburbium erat, ubi et Episcopalis ecclesia et Episcopalis residentia habebatur, nunc vero urbi includitur, estque monasterium sanctimonialium Ordinis S. Claræ. Solennitas autem ad hoc usque tempus producta est, tum ut Capella major, quæ in metropolitana ecclesia ædificabatur, ædificii amplitudine ac magnificentia, illustribus picturis et statu, oculis omnium et admirationem et oblectationem afferret non exiguum; tum ut Episcoporum frequentia, qui ad Concilium provinciale primum Bononiense celebrandum convenirent, dignius ageretur. Præterea Illustrissimus Archiepiscopus ad hanc Translationem sua præsentia honestandam

ex cœmeterio S. Felicis,

tempore Concilii provincialis :

AUCTORE G. II. A tandem invitavit etiam omnes Episcopos cives Bononienses, his, quæ sequuntur litteris, quæ omnibus et singulis communes erant.

invitat hac epistola 9 Reverendissime Domine. Sacra corpora SS. Zamæ et Faustini, primi et secundi Episcoporum hujus Ecclesiæ Bononiensis, quorum memoria in Martyrologium Romanum relata est, et apud nos duplci officio quotannis celebratur, hactenus humiliori loco, prout superiora ferebant tempora, et minus ornato, quam decet, recondita, ad nostram metropolitanam basilicam transferre, et in majori altari collocare Deo adjuvante statuimus, die iv proximi mensis Maii. Cum vero Translationes hujusmodi solenni apparatu et frequentia Episcoporum ac magno concursu fidelium celebrari soleant; id quod et ab Ecclesiasticæ historiæ lectione accepimus: et nostris quoque temporibus ab Episcopis gravissimis et religiosissimis observatum esse scimus; nos ut muneris nostro satisfaciamus, et cœlestium horum Patronorum meritis pro viribus aliqua ex parte respondeamus, Amplitudinem vestram Reverendissimam, ad hunc spirituale triumphum sua præsentia exornandum, his nostris litteris invitare volumus. Nam cum beatissimi hi nostri Antistites fidei fundamenta in

ad eam celebritatem

Episcopos Bononia oriundos:

B hac urbe primi jecerint, et salutaribus illam institutis primi amplificavit, jure suo exigere videntur, ut tum ab universis civibus Bononiensibus debitus illis hic Christianæ pietatis honor tribuatur: tum vero a nobis Episcopis, qui eos in hac pastoralis administratione, veluti fortissimos ac sapientissimos Duces agnoscimus, potissimum debetur. Quare hujusmodi officium, ut patriæ ipsi perhonorificum, et pietate Dominationis vestræ Reverendissimæ dignissimum, nobisque gratissimum ab ea vehementer exposcimus. Deus illi gratiam suam copiose largiatur. Datum Bononiæ etc.

10 Nomina Reverendissimorum Episcoporum, ad quos litteræ missæ sunt, ita recensentur:

horum nomina:

- D. Marcus Antonius de Marsiliis Archiepisc. Salernitanus.
- D. Ludovicus Bentivolus Episcopus Tiferni.
- D. Christophorus Boncompagnus Archiepiscopus Ravennæ.
- D. Alexander Musottus Episcopus Imolæ.
- D. Joannes Franciscus Canobius Episcopus Foroliviensis.
- D. Celsus Pasius Episcopus Castri.
- D. Jacobus Masinus Episcopus Signii.
- C D. Nicolaus Horatius Episcopus Catanzari.
- D. Georgius Mangiolus Episcopus Aversæ.
- D. Alexander Cospus Episcopus Vigeliensis.
- D. Vincentius Torfanus Episcopus Arimini.
- D. Julius Cæsar Segnius Episcopus Reatinus.
- D. Aloysius Marescottus Episcopus Strongoli.
- D. Sigismundus Zanettinus Episcopus Firmanus.
- D. Joannes Antonius de Grassis Episc. Faventia.
- D. Vincentius Casalius Episc. Massæ et Populonia.
- D. Angelus Perutius Episcopus Sarsina.

Ex his omnibus venerunt Reverendissimi Domini Episcopi Sarsina, Tiferni, Imolæ Foroliviensis. Castri, Aversæ, Faventia, et Massæ. Præter quos etiam interfuit D. Jacobus Diedus Episcopus Cremæ. Reliqui ob itinerum difficultatem et longitudinem tum aliis gravibus impedimentis detenti, humanissimis litteris, et pio in sanctissimos Præsules affectu plenis, se venire non posse responderunt.

aliqui adfuerunt

aliis impeditis,

Indulgentiam plenariam dat Sixtus v.

11 Atque ut dignitati atque ornamento in hac actione fructus etiam spiritualis accederet, obtinuit Illustrissimus Archiepiscopus plenariam indulgentiam a Sixto Papa v datam die xxiii Aprilis anno MDLXXXVI Pontificatus anno i sub hoc exordio: Exponi nobis fecisti, quod, cum in civitate Bononiensi extra ecclesiam SS. Naboris et Felicis in loco minus

decenti et aperto reperiantur corpora SS. Zamæ et Faustini ii Episcoporum Bononiæ, cuperes illa ad locum altaris majoris ecclesiæ tuæ Metropolitanæ Bononiæ, ubi honorificentius custodiri possint, transferre etc. Sensus reliquæ partis mox proferetur.

12 Appropinquante ipsius Translationis die, ut populus, quid esset hæc solennitas, ab ipso Pastore intelligeret, atque ad eam celebrandam magis inflammaretur, voluit Illustrissimus Archiepiscopus litteras, ut vocant, Pastorales de eadem Translatione, vulgari etiam sermone redditas, et a concionatoribus promulgari, et per urbem affigi. Earum hoc exordium est: Gloriosa corpora Sanctorum inhabitantis Spiritus sancti domicilia etc. In quibus antiquo cultu Reliquiarum occasione harum transferendarum jam dicta, prima Bononiensium ad Christum conversione, et rebus gestis SS. Zamæ et Faustini explicatis, ita populum adhortatur: In id vero hujus præsertim solennitatis tempore imprimis incumbite, dilectissimi, ut ad præscriptum litterarum Sanctissimi Domini Nostri de plenaria Indulgentia Translationem hanc celebrantibus concessa, omnes et singuli sacra Confessione et Eucharistia ante expiati, ad supplicationem accedatis, et devotas preces pro Summo Pontifice, pro Christianis Principibus, pro hæresum extirpatione, pro sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pro civitatis hujus et provinciæ salute humiliter effundatis... Ut autem commigrantibus excelsis his Ducibus nostris in Metropolitanam basilicam honorificentior comitatus, cultusque celebrior adjungatur, non solum provinciæ nostræ Reverendissimos Episcopos adesse, sed etiam Reverendissimos Episcopos, Bononienses cives, ex suis Ecclesiis convocandos curavimus...

Archiepiscopus in litteris pastoralibus

hortatur suos ad lucrandam Indulgentiam.

13 Quapropter, Deo favente, constituimus cum omnibus Ecclesiasticis gradibus triumphum hunc gloriosissimorum Ecclesiæ nostræ Principum solenni apparatu comitari: et idecirco monemus Prælatos, Canonicos, Capitula, Parochos, Clerumque nostrum universum, ut præstituta die intersint, et lumina accensa præ seferant, suoque omnes et singuli loco, ordine et habitu (qui sacer sit) incedant, atque Ecclesiastico et pio concentu animis in cœlum sublatis religiosæ Corporum religiosissimorum traditioni, operam suam ædificationis et reverentiæ plenam exhibeant. Quod idem religionis officium ab omnibus pariter Regularium Ordinibus et familiis in Domino requirimus. Confraternitatibus quoque spiritualibus mandamus, ut luminibus item accensis et psallentes, omnemque pietatem præ se ferentes, Translationis hujus solennibus cæremoniis sub suis vexillis intersint. Sanctimoniales autem, quæ sui holocaustum intra monasteriorum claustra Altissimo dedicarunt, cum huic celebritati interesse nequeant, studiose monemus, ut interiore mentis fervore devotisque illam precibus prosequantur.

præscribit methodum in Translatione servendam ab Ecclesiasticis,

et Regularibus;

14 At vero Illustrissimum Senatum, Magistratus, collegia omnesque civitatis ordines seculares paterno affectu invitamus, omnesque et singulos eorum, ut accensa lumina præferentes, et in spiritu humilitatis orantes, sacram hanc Translationis celebritatem sua præsentia exornare velint, vehementer in Domino hortamur et rogamus. A matronis item seu matribus familias, devotoque omni civitatis fœmineo sexu exposcimus, ut earum salutis maxime cupidos sanctissimos istos Episcopos accensis pariter luminibus et piis precibus venerentur et devote subsequantur. Ceterum universos etiam diœcesis nostræ populos ad ipsam hanc solennitatem rite celebrandam, beatorumque Antistitum sacra corpora visitanda, et omni cultu et honore pro viribus afficienda pariter hortamur, ut eo præsertim tempore suam erga hos Pastores suos pietatem et gratum animum ex omni parte testentur etc.

F

invitat Senatum et ordines seculares,

matronas ad lumina accendenda,

et reliquos diœcesanos:

15 Harum

A 15 *Harum litterarum exempla missa sunt ad singulos civitatis Parachos, iisque in adjuncto chirographo mandatum, ut ipso Translationis die, planeta decora induti cum face accensa ad eam accedant, et cum eadem toto processione itinere procedant, libellumque precum ad id editum habeant, psalmis illis atque hymnis canendis devoto corde vacent. Similiter eadem exempla missa sunt ad omnes et singulos Archipresbyteros et Plebanos diœcesis, totidem scilicet, quot parochiæ sunt, quibus præsumt, aliisque litteris injunctum, ut ipsi Plebani et Parochi aliique diœcesis Sacerdotes superpelliceis mundis induti, et lumina in manibus habentes, ad civitatem stato tempore convenirent, et huic solennitati, ut par erat, ipsi quoque omnino interessent... Aliis litteris admoniti sunt Parochi suburbiorum, ut una cum populo, a prandio tamen, ne nimia frequentia celebritatis ordo perturbaretur, ad visitandas et venerandas sacras Reliquias, processione modo sub suis quique vexillis devote pergerent.*

vestes sacras
præscribit
Parochis ur-
bis,

et diœceses :

selegit aliquot
Ordines
regulares,

B 16 Quia vero magnus est monasteriorum sive conventuum, societatum spiritualium aliorumque locorum piorum Bononiæ numerus; ideo, ne a multitudine oriretur confusio, sequentes tantum invitati fuerunt. Carmelitæ ecclesiæ S. Martini, Servitæ ecclesiæ S. Mariæ servorum, Eremitæ S. Augustini ecclesiæ S. Jacobi, Minores conventuales ecclesiæ S. Francisci, Prædicatores ecclesiæ S. Dominici, Montis-Olivetii ecclesiæ S. Michaelis in bosco, Canonici Regulares ecclesiæ S. Salvatoris, Benedictini ecclesiæ S. Proculi, Canonici Lateranenses ecclesiæ S. Joannis in monte, Canonici Regulares S. Georgii in Alega ecclesiæ S. Georgii. Singuli autem Superiores instructione particulari admoniti sunt, ut Monachi, Fratres et Canonici planetis, dalmaticis et pluvialibus, aliisque quæ habere possent pretiosissima, induti advenirent, candelabra argentea, thuribula, naviculas ferrent, facesque accensas in manibus gestarent, musicæque variis choris triumphum hunc sanctissimum associarent. E societatibus spiritualibus laicorum invitatae sunt societates, quæ vocantur Vitæ, Burgi S. Petri, Magdalenæ juncto loco quodam pio orphanorum, Angelorum, S. Mariæ Guerinorum, S. Job, S. Francisci, S. Dominici, S. Bartholomæi cum orphanis et Mortis. Interfuerunt etiam omnes scholæ Doctrinæ Christianæ quæ infinitum prope numerum parvulorum canentium devote, et candelas accensas in manibus habentium amplectebantur.

et societates
laicorum,

et parvulos
Doctrinæ
Christianæ :

C 17 Appropinquante ipso Translationis die novo edicto mandatum est omnibus et singulis Canonicis et Capitulis Curatis, aliisque Sacerdotibus, Diaconis, Subdiaconis et Clericis, quibuscumque civitatis, seu diœcesis commorantibus Bononiæ, ut præstituta die, suo ordine et loco sub suis crucibus vel vexillis in habitu sacro solennis hujus Translationis processione comitentur: videlicet Canonici et Capitula pluvialibus, Mansionarii et Capellani planetis, vel dalmaticis, seu tunicellis, Sacerdotes alii planetis, Diaconi, Subdiaconi et Clerici dalmaticis seu tunicellis, vel mundis superpelliceis induti, et accensa lumina in manibus ferentes. Mandatum insuper omnibus Ecclesiarum Rectoribus tam regularibus quam secularibus, Plebanis aliisque, quorum est ecclesiis civitatis præesse; item omnibus et singulis sanctionum Superioribus, ut pridie Translationis sabbato vesperi post signum Salutationis Angelicæ, cum ecclesiæ Cathedralis campanæ pulsabuntur: et ipsi ecclesiarum suarum campanas uno eodemque tempore solenniter pulsari faciant: idemque exequantur toto eo tempore, quo sacra processio habebitur. Petitum denique ab omnibus, ut nocte quæ diem Dominicum præcedet, ex antiquo hujusmodi solen-

mandat ser-
vanda a Ca-
pitulis Cano-
nicorum,

pulsari omnes
campanas
urbis,

et nocte lumi-
naria accendi.

nitatum instituto, luminaria in honorem horum Sanctorum accensa in fenestris exponantur.

D
AUGUSTO REG. II.

§ III. Gesta in translatione corporum SS. Zammæ et Faustiniani.

Ornamenta Ecclesiæ Metropolitanæ Bononiensis ad hanc solennitatem et primam Concilii provincialis celebrationem singularia erant peritissimorum hominum ingeniis exquisita: sive altissima testudo tholusque ubi capella major erat, sive altare ipsum, sive picturæ adspicerentur. Statuæ Episcoporum Bononiensium, qui in numerum Sanctorum relati sunt, pulchro erant ordine in ipsa ecclesia supra fornices collocatae: parietes et columnæ auro argentoque emicabant. Viarum ornatus erat præclarissime paratus a nobilissimis civibus, qui divitiis pietatem ita conjunxerunt, ut si Bononiam appellare solent hospitalem homines, multo magis eam fuisse viderint, cum suos Præsules sanctissimos quodammodo excepit.

Ornatus ardis
Cathedralis,

et viarum.

19 Illustrissimus Archiepiscopus, ex sacrorum antiquorum rituum consuetudine has sacras Reliquias tertio recognovit, præsentibus R. P. Magistro Joanne Antonio Florano Inquisitore, plerisque ex Magistratibus, senatu et Collegiis aliisque a civitate deputatis supradictæ Societatis Officialibus, itemque R. D. Sebastiano Medices Vicario Generali, R. D. Alphonso Palæoto Archidiacono Bononiensi. Rev. Canonico Pœnitentiaro, Canonico Theologo, aliisque Canonicis et Metropolitanæ et Collegiatae insignis S. Petronii aliisque Doctoribus medicisque peritis, præsertim vero Arancio et Sacco anatomistis excellentissimis, et notariis ad id vocatis: cum quibus Illustrissimus Archiepiscopus accessit ad locum, ubi sanctæ erant reliquiæ. Ingressus oratorium, ubi parata erant omnia a Magistro cæremoniarum, aliisque ministris, breviter habuit sermonem de præstantia horum Sanctarum, atque obligatione, qua tenetur Bononiensis civitas ad eos omni cultu venerandos. Tum una cum ministris aliisque, accensis facibus accessit ad vas illud, in quo sacra reliquiæ asservabantur, quo aperto Doctor Arancius, mandante Illustrissimo Domino ossa omnia publice legit et super altari enumerata, dum notarius scribebat, illa composuit, quæ in duabus arculis ab Illustrissimo Archiepiscopo accomodata sunt, quassera recte firmatas in vase illo, ubi prius erant, idem reposuit, quod calce lateribusque etiam munitum est.

Corpora
Sanctorum ab
Archiepiscopo
cum variis ter
recognoscun-
tur,

in oratorio
exposita,

20 Eodem modo facta fuit secunda et tertia recognitio, sed hæc mane sabbato ipsam Translationem præcedente: quando ex prædictis arculis extractæ in tribus tabernaculis, auro sericoque ornatissimis, quæ ad ea transferenda elaboratæ erant, distributæ sunt, ita ut capita in uno tabernaculo separatim asservarentur. A prandio ejusdem diei una cum Episcopis aliisque ad prædictum Oratorium se contulit Illustrissimus Archiepiscopus, et tabernacula ab oratorio ad ecclesiam S. Felicis solenniter transtulit, et super altari collocata, dictis Pontificalibus Vesperis, populo per totam sequentem noctem sacra corpora adoranda reliquit.

F
pridie colio-
cantur in tri-
bus taberna-
culis :

transferuntur
ad ecclesiam
S. Felicis :

21 Processio habita est die Dominica, prosequente inter ceteros Illustrissimo Cardinale Salviato Bononiæ Legato, Magistratu ac reliquis ordine supra descripto, celeberrimo ritu, frequentissimoque populo et mira omnium devotione. Delata sunt tabernacula sub tribus umbellis auro contextis, quas Sacerdotes parati manibus gestabant. Ea vero Illustrissimus Archiepiscopus aliique Episcopi et Canonici vicissim in quibusdam feretris auratis accommodata ferebant. Omnia concentibus plena erant, atque ut ad Metropolitanam ecclesiam perventum est, tormentorum

die Dominica
4 Maii, in pro-
cessione defe-
runtur ad
a-dem Cathe-
dralem :

A mentorum bellicorum fragor, tubarum clangor, organorum vocumque concentus, omnium animos ad æternæ gloriæ, qua hi Sancti fruuntur, cogitationem accendebant : demum ab Illustrissimo Archiepiscopo super altari majore reposita sunt. Tum Missa ab eodem celebrata est Pontificali more solennissima præsentem Illustrissimo Legato, Magistratu aliisque : et post Evangelium habitus sermo in honorem sanctorum Corporum.

22 Peracta Missa depositis indumentis Pontificalibus, postquam discessit Illustrissimus Legatus una cum Magistratu, Illustrissimus Archiepiscopus cum Episcopis, Prælati et Canonicis in palatium se recepit, in cujus aula mensa laute instructa erat : ibidem duodecim pauperibus, quos et novis vestibus donaverat, accumbentibus humiliter inservivit, iisque duodecim crumenas cum eleemosyna, postquam comederunt, distribuit et dimisit.

23 A prandio præsentem item Illustrissimo Legato, Magistratibus aliisque solennes Vesperas celebravit et in sacris reliquiis benedixit populo : tum duæ capsulæ cedrinæ ad id affabre confectæ, et diligentissime elaboratæ, allatæ sunt : in quarum singulis capsula plumbea erat, atque accensis luminibus a tabernaculis depromptæ sunt reliquiæ, omnibus illis, qui aliis recognitionibus interfuerunt præsentibus, atque ab Illustrissimo Archiepiscopo in ipsis capsulis cedrinis compositæ, lamina argentea unicuique capsulæ interius affixa. In altera, quæ erat S. Faustini in insculptum erat. Hic asservatur corpus S. Faustini Episcopi secundi Bononiæ, ex æde S. Felicis summa celebritate in hanc metropolitanam ecclesiam translatum, a Gabriele Palæoto Archiepiscopo i Bononiæ in Concilio primo Provinciali die iv Maii anno Christi MDLXXXVI. Insuper membrana involucro plumbeo circumtectæ in singulis capsulis reposita est, in qua ita scriptum erat : Corpus S. Faustini, qui anno Christi cccxii fuit Bononiæ secundus Episcopus, in hanc Metropolitanam ecclesiam translatum a Gabriele Card. Palæoto Archiep. i Bononiæ maxima omnis ordinis, ætatis, sexus, cum civitatis, tum diocesis frequentia et religione in Concilio primo Provinciali, die iv Maii MDLXXXVI. Similia de S. Zama leguntur.

24 Postremo operculo plumbeo prius a fabro ferrario diligenter compresso, ita ut arcula plumbea neque aperiri neque extrahi possit, nisi totum opus dissolvatur, clausæ sunt capsulæ cedrinæ et clavis apte firmatæ, et ab Illustrissimo Archiepiscopo sub altari majori sunt repositæ : ita ut per fenestellam cancellis aureis firmatam, lampade argentea intus accensa a quibuscumque aspici possint : et in unaquaque capsula legatur exterius nomen majusculis litteris exaratum Sancti, cujus reliquiæ in ea sunt, hoc est : CORPUS S. ZAMÆ PRIMI EPISCOPI BONONIÆ. CORPUS S. FAUSTINIANI SECUNDI EPISCOPI BONONIÆ. Atque ita religiose asservantur et pie coluntur sanctissima illa corpora, quorum animæ in cœlesti patria, æterna beatitudine perfruuntur. Hæc sunt, quæ ex Archiepiscopali Bononiensi excerptimus, atque in commodiorem nostrum usum ordinem deduximus, adjuti nonnihil a Celso Faleone, qui lib. 6 in Archiepiscopo Palæoto eandem Translationem describunt. De eadem agunt Masinus ad 24 Januarii, et Gaspar Bombacus ad Vitam utriusque Sancti, qui addit hætenus a populo Bononiensi illos eadem pietate ac veneratione coli, qua Romæ

in basilica Vaticana honorantur corpora sanctorum D Apostolorum Petri et Pauli.

§ IV. Hymnus, antiphona, et Oratio de SS. Zama et Faustini.

Editus fuit ab Illustrissimo Archiepiscopo libellus precum, in quo hymni, psalmi, orationes et preces dicendæ de his Sanctis leguntur. Ex his pauca subjungimus. Hymnus,

Salvete sancti Ecclesiæ
Bononiensis Præsules :
Salvete Patres inclyti,
Et civitatis lumina.
Tu Zama primus arduis
Christo gregem laboribus
Hic comparasti, et pabulo
Sacri educasti dogmatis.

Mox late in Orbe sæviit
Extrema persecutio,
Cum grex tenellus obviis
Fuit luporum faucibus.

Sed pace terris reddita
Faustinianus affuit,
Qui dissipatos undique
Agnos ovili retulit.

Exinde veri numinis
Cultum vigere * Felsina
Vidit, Crucisque insignia
Et sacra templa surgere.

Nos ergo vestra nomina,
Et hæc sacrata pignora
Laude, ac honore debito
Pie colentes tollimus.

Dum se recens hæc Metropolis
Ornare tanto munere
Prægestiens, eis locum
Honestiorem dedicat.

Sic vos, Beati, pergite
Urbem favore prosequi ;
Benignus ut hinc omnia
Pericla Christus arceat.

Nos caritatis mutue
Pacisque nexu colligat :
Det puritatem cordium,
Det sanitatem corporum.
Qui mortis atræ vinculis
Virtute fractis propria,
Victor resurgens imperat
Cum sempiterna gloria. Amen.

Antiphona. Laudationem Domini loquatur os nostrum : benedicat omnis caro nomini sancto ejus in seculum et in seculum seculi.

ψ. Decantaverunt, Domine, nomen sanctum tuum.

ρ. Et victricem manum tuam laudaverunt pariter.

Oratio. Omnipotens sempiterne Deus, qui nobis famulis tuis innumera tuæ gratiæ dona largiri non desinis ; quæsumus clementiam tuam : ut, qui Sanctorum Zamæ et Faustini Confessorum tuorum atque Pontificum vitæ exemplo et prædicatione te verum Deum agnovimus, amborum meritis per viam salutis gradientes, tibi digne inservire mereamur. Per Dominum nostrum etc.

E
* ita olim
dicta Bononia.

F
Antiphona,

Oratio.

DE S. PORPHYRIO
EPISCOPO GAZENSI IN PALÆSTINA,
Commentarius prævius.

ANIMADV.
PAP. 67.

ANNO CCCCXXI
XXVI FEB.

Gazæ, urbe
Palestinæ anti-
qua,

Gaza urbs Palæstinæ olim celebris in sortitione filiorum Israel tribui Judæ, ut Josue 15 v. 47 legitur, assignata cum vicis et villulis suis : expugnata dein a Juda cum finibus suis, sed non diu retenta, a Philistæis est paullo post recuperata, quorum Satrapia mansit versus Meridiem extrema et Ægypto proxima : cujus portas Sampson in montem detulit, sed tandem ibidem captus atque excæcatus, concussis fortiter columnis, multis millibus Philisthæorum fani ruina oppressis occubuit : uti in libro Judicum traditur. Captam eam ab Alexandro Magno fuisse referunt infra Acta S. Porphyrii num. 18, confirmant Curtius, Arianus, Josephus, ibidem citati, atque eversam volunt : cujus civitatis locum asserit S. Hieronymus de locis Hebraicis vix fundamentorum præbere vestigia; hanc vero, quæ nunc cernitur, in alio loco, pro illa quæ corruit, ædificatam. In utraque civitate viguit profani idolorum cultus insaniam : et quæ ibidem sub Constantino Magno erectæ fuerant Christianorum ecclesiarum, incensæ atque eversæ fuerunt sub Juliano apostatu : quando nobile martyrium ibidem subierunt SS. Eusebius, Nestabus, Zeno et Nestor, tabulis Ecclesiasticis VIII Septembris inscripti. Eo quoque tempore Gazæi, ut narrat Theodoretus lib. 3 cap. 6, virorum sacerdotii dignitate exornatorum, et fœminarum perpetuam virginitatem professarum ventres disciderunt, hordeo farserunt, ac porcis eos devorandos objecerunt. S. Ambrosius epist. 28 ad Magnum Theodosium horum Gazæorum meminit : Incensæ sunt, inquit, basilicæ Gazis, Ascalone, Berythi, et illis fere locis omnibus : et vindictam nemo quæsit.

2 Theodosio Arcadius filius successit, quando Gazæis ordinatus est S. Porphyrius Episcopus, quo tempore erant in civitate Gaza, uti Acta num. 64 testantur, publica simulacrorum templa octo : nempe Solis, Veneris, Apollinis, Proserpinæ, Hecates, et quod dicebant Hierion, sive sacerdotum templum, et Fortunæ civitatis, quod dicebant Tycheon, et Marnion, quod dicebant Critæ generis Jovis, quod existimabant esse gloriosius omnibus templis, quæ sunt ubique. Quæ omnia templa a S. Porphyrio eversa, ac Marnion incensum; cujus unius nomen exprimunt Menæa his verbis : τὸν δὲ ναὸν τοῦ Μαρνα πρὶ κατακάψας, ἀνέγειρεν ἐκκλησίαν. Templum vero Marnæ cum igni accendisset, erexit ecclesiam etc. Unius etiam Marnæ meminit Stephanus de Urbibus, de Gaza agens : Εὐθὺς καὶ τὸ Κρηταίου Διὸς παρ' αὐτοῖς εἶναι, ὃν καὶ ἡμεῖς ἐκάλουν Μάρναν, ἐρμηνεύμενον Κρηταγενῆ. Τὰς παρθένους γὰρ Κρήτες προσαγορεύουσιν. Ibidem, Gazæ scilicet, apud eos in honore est Jupiter Cretensis, quem ipsi Gazæi nobiscum agentes Marnam appellant, atque interpretantur Cretagenem, sive e Creta oriundum : quam nomenclationem tribuunt Virginibus Cretenses. Hinc in Actis, Marnion, non Critæ generis Jovis, sed Cretagenis, sive e Creta oriundi, Jovis legendum. Idem ergo unusque est Jupiter Cretensis, Jupiter Cretagenes et Marnas. In thesauro antiquorum Numismatum a Jacobo Sirmondo nostro collectorum unum est Titi Imperatoris, in cujus aversa facie hæc verba leguntur : ZEYΣ KPHTATENHΣ Jupiter Cretagenes. Qui inter septem Pleiades sculptus cum fulmine visitur. Ita Gazæi infra num. 19 Marnam aiunt esse dominum imbrium : Marnam vero dicunt esse Jovem, quem Ὑέτιον, Pluvium, cognominant et venerantur Græci. Et Euripides in Februarii T. III.

Oreste Jovem dominum Pleiadum statuit his verbis :

— ἐπταπόρου τε
Δρομήματα Πλειάδος εἰς ὁδὸν ἄλλαν
Ζεὺς μεταβάλλει.

Et septem Pleiadum cursus in aliam viam Jupiter mutat. Joannes Tristanus tomo 2 Imperatorum, et aliorum Principum Imperii Romani, numisma memoratum Titi repræsentat, et commentario 15 num. 6 erudite explicat, ac Gazæ cusum arbitratur. Quidni in ipsa potius Creta? Sed hæc de Marna, seu Jove pluvio a S. Porphyrio Gaza exturbato sufficient.

3 Quibus annis vixerit S. Porphyrius, ac Gazæis Episcopus præfuerit, et tandem ad laborum suorum præmium moriens abierit, hoc fere calculo colligimus. Natus est Thessaloniciæ circiter annum Christi CCCLIII, qui annus, uti et proxime sequentes, ex posterioribus colliguntur. Absolutis dein humanæ divinæque sapientiæ studiis, anno ætatis circiter XXV, Christi CCCLXXVIII, in Sceti Ægyptiaca, quæ tum sapientibus sanctisque viris florebat, habitum anachoreticum accepit : unde post quinquennium egressus, altero quinquennio prope Jordanem fluvium in eodem habitu vixit. Anno ergo ætatis circiter XXXV exacto, Christi CCCLXXXVIII, Hierosolymam profectus est, acceptoque vitæ comite Marco discipulo, Vitæ ejus scriptore, aliquamdiu vixit, uti ille cap. 1 narrat. Postea annos circiter quadraginta natus, ut num. 10 dicitur, Presbyter ordinatur circa annum Christi CCCXCIII, eique triennio creditur custodia venerandi ligni Crucis. Scribebat tum S. Hieronymus librum de Scriptoribus Ecclesiasticis, anno Theodosii XIV, quem exprimit cap. 135 sive ultimo. Is erat annus Christi CCCXCIV. Quo tempore testatur cap. 131 Gelasium Cæsareæ Palæstinæ Episcopum in vivis egisse : qui fertur, inquit, quædam scribere, sed celare. Huic successit Joannes, sed quo anno ignoratur. Hic S. Porphyrium Episcopum consecravit, post mortem Theodosii, tempore Arcadii Imperatoris, uti Baronius advertit ad an. 398 num. 97, sed aliquamdiu ante istum annum : quem assignamus Christi CCCXCVI, eumque Imperii Arcadii primum numerari alibi ostendimus. Cum jam Episcopus factus uno anno ad fidem Christi convertisset CCXXXII idololatrias Gazæos, nec posset reliquos ad eandem fidem pertrahere; Marcum Diaconum ordinatum ablegavit Constantinopolim anno CCCXCVIII, qui ibidem egit cum S. Joanne Chrysostomo, tunc Constantinopolitano Archiepiscopo, eodem anno, die XXVI Februarii, consecrato : egit item cum Eutropio Eunuchio, adhuc Cubiculario Imperatoris, qui anno sequente Consul creatus, et securi percussus interiit. Quæ num. 26 relata evidentem calculum nostrum confirmant. Cum nihilominus insolentia Ethnicorum reprimi non posset, S. Porphyrius, assumpto Joanne Archiepiscopo Cæsareensi itineris sui comite, Constantinopolim mense Februario anno CCCCI navigavit : ibidemque fuit, cum Theodosius junior nasceretur mense Martio, non Aprili, ut ibidem contra Socratem, Marcellinum, et Chronicon Alexandrinum accurate ostendimus. Domum reversus templa idolorum dejecit : anno insequenti donatas ab Imperatrice Eudoxia columnas accepit, ac novam ecclesiam erexit, post quinque dein elapsos annos magnifice dedicatam.

4 Inter alia exercitia videtur anno CCCXCV Diospolitana Synodo interfuisse : in qua Pelagius post hæreses in speciem saltem abjuratas fideique professionem emissam absolutus est, Catholicaque communione dignatus :

82 quem

S. Porphyrius
an. 393 nascitur :
F

an. 393 ordinatur Presbyter

an. 396 Episcopus Gazensis :
F

an. 401 fuit Constantinopolis :

num an. 418 interfuerit Diospolitana synodo?

B
idololatria maxime viguit :

a S. Porphyrio octo templa idolorum eversa,

ANIMADV.
PAP. 68.

C
quorum præcipuum Marnion,

Jovi Cretageni dicatum.

AUCTORE G. H.

A quem postea dolose egisse innotuit. Hinc S. Hieronymus epist. 79 ad Alypium et S. Augustinum scribens, hæc de Pelagio testatur : Quidquid in illa miserabili synodo Diospolitana dixisse se denegat, in hoc opere confitetur. Et S. Augustinus lib. 1 contra Julianum cap. 5 Episcopos illic præsentés enumerat : Habemus, inquit, alios Orientales Episcopos quatuordecim, Eulogium, Joannem, Ammonianum, Porphyrium, Euthonium, Porphyrium, Fidum, Zosimum, Zebænum, Nymphidium, Chromatium, Jovinum, Eleutherium, Clematium, quos uno loco simul inventos in istum consessum introducere valeamus, illos ipsos qui Pelagio Iudices præsederunt : eumque ut homines nullo ex altera parte urgente adversario, putantes Catholicum, tamquam Catholicum pronuntiarunt. Quæ in notis ad hanc synodum etiam referuntur tomo 4 Concil. editionis regiæ pag. 353. atque Eulogius, qui primus ordine recensetur, dicitur Metropolitanus Palæstinæ Episcopus Cæsariensis, ac Joannis, de quo actum, successor. Alii fuerunt Episcopi ejusdem Palæstinæ in qua xl Sedes Episcopales numerantur : Ex his in eisdem Notis dicuntur Joannes Hierosolymitanus, Eleutherius, Sebastenus, Euthonius Hierichuntinus, Zebænus Eleutheropolitanus, Jovinus Ascalonita, et alter Porphyrius Gazæus : addendus et Fidus Joppensis ex Concilio Ephesino notus.

an. 421 mortuus,

non 2 Martii.

sed 26 Feb.

C qui incidit in diem sextum Januarii isti mense correspondentis. Eodem modo num. 54 vigesimus tertius Xanthici mensis apud Gazæos dicitur esse apud Romanos decimus octavus Aprilis. Quem etiam modum singulos menses auspicandi usurpant Ægyptii, qui Bermahath, seu Bermuhath, mensem appellant, quem Gazæi Dystrum dicunt, ejusque initium ducunt a xxv Februarii Romani.

inscriptus Martyrologiis Græcis

et Latinis :

6 Hinc solennis cultus S. Porphyrii a Græcis annotatur ad diem xxvi Februarii, in Menæis magnis, in Vitis Sanctorum a Maximo Cytheræo editis, in novo Anthologio, in Horologio, ac denique Menologio seu Calendario a Genebrando edito : in quo ista verba leguntur : Porphyrius Gazæ Archiepiscopus et Symsi. Quid illud Symsi, alibi non explicatur. Episcopum alii Græci vocant. Latini Græcos imitati eundem referunt xxvi Februarii. Molanus in Auctario Usuardi : S. P. Porphyrii Archiepiscopi Gazæ. Galesinius : Gazæ in Palæstina S. Porphyrii Episcopi, qui Ecclesiam Gazensem magna Christianarum virtutum exercitatione cum circiter viginti et quinque annis feliciter gessisset, certamine, quod contra idolorum cultores ab initio susceperat, præclare confecto, vita sanctissime acta, rebusque plurimis religiose et mirabili-

ter gestis, quievit in Domino. Martyrologium denique Romanum hoc eum encomio celebrat : Gazæ in Palæstina S. Porphyrii Episcopi, qui tempore Arcadii Imperatoris, Marnam idolum, ejusque templum evertit, ac multa passus quievit in Domino. Meminit ejusdem Lezana in Annalibus Carmelitarum ad an. 398 num. 6.

7 Vitam S. Porphyrii proximis ab ejus obitu annis scripsit Marcus ejus discipulus, ab eo Diaconus ordinatus, et familiaris omnium laborum atque itinerum per ultimos triginta aut circiter annos socius ac comes. Est is diligens et veritatis cultor et illorum temporum gnarus historicus, vir, inquam, admodum eruditus, pius etiam ac sanctus, uti ex tota Vitæ hujus serie accurate deducta conspicitur. Eam Vitam Latine interpretatus est Gentianus Hervetus, ediderunt Aloysius Lipomannus et Laurentius Surius ad hunc xxvi Februarii : eandem et nos more nostro illustratam damus. Præfigimus Vitæ epitomen ex Menæis Græcorum, quæ etiam apud Cytheræum legitur, et aliquanto contractior in Anthologio novo.

Vitam ejus scripsit Marcus Diaconus, ejus discipulus,

Vitæ epitome e Græcorum menæis.

VITÆ EPITOME

ex Menæis Græcorum.

Memoria S. P. N. Porphyrii Episcopi Gazæ. Thessalonica hic oriundus erat, filius parentum non minus pietate quam divitiis instructorum : quibus cum patria relictis, Ægyptum petiit, et Scetes solitudinem ingressus anachoreticam vitam amplexus est, et post annos quinque Hierosolymam venit, multosque piis sermonibus illustravit. Quapropter a Praylio Hierosolymorum Patriarcha Presbyter ordinatur, et a Joanne Episcopo Cæsareæ Palæstinæ aliisque Episcopis et ipse Episcopus Gazæ consecratur. Ibi multas miraculorum virtutes edidit, et Christianos quidem in fide confirmavit, et plurimos Gentiles ad Dei notitiam convertit. Cum vero videret a regionis illius Præsidibus fideles magnis affici injuriis, Constantinopolim profectus, S. Joannem Chrysostomum accessit, et quæ pateretur eidem exposuit. Hic rem probe intellectam commendavit Amantio Cubiculario, qui ad Eudoxiam Augustam retulit. Hæc eum perhumaniter excepit, indicavitque Imperatori Arcadio ejus adventum et oraculum, quo illis hæredem masculum nasciturum prædixerat. Augustus vehementer hoc nuntio recreatus, meritas Deo persolvit gratias. Postea peperit Imperatrix Theodosium juniorem, eumque a Sancto, quem ad se accersiri curarat, voluit sacra benedictione donari, atque omnia se ex Sancti voluntate peracturam promisit. Imperator vero, lectis litteris et rationibus vectigalium initis, ægre tulit, assserens non posse fieri, ut idolatras persequeretur, propter multa, quæ ipsi pendebant, tributa. Cui Imperatrix respondit : Grave quidem est, Domine, quod petivit Episcopus, sed gravius est negare. Itaque tandem Imperator annuit petitioni, missisque Gazam litteris, mandavit impios urbe pelli. Beatus autem Porphyrius ad condendam ecclesiam ab Imperatrice duo auri centenaria accepit, et ratione sumptuum ducenta numismata. Ac reversus ad suam Ecclesiam, omnia idolorum fana funditus evertit, et hæreticos ejecit. At templum Marnæ cum igni absumpsisset, novam ædem, prout Eudoxia Imperatrix præscripserat, construxit. Cum igitur in Ecclesia sua, et clarus sanctitate, et multis patris miraculis inelytus, vixisset annos viginti quatuor, menses undecim, ac dies octo, ad Dominum migravit.

E

S. Porphyrius

anachoreta,

Sacerdos,

Episcopus,

ab Imperatore Arcadio,

F

per Eudoxiam ob natum Theodosium

impetrat edictum contra idololatras :

templa idolorum evertit :

ecclesiam ædificat : sancte moritur.

VITA

VITA

auctore Marco Diacono, ejus discipulo,
interprete Gentiano Herveto.

PROLOGUS.

Sanctorum virorum certamina, et divinum eorum zelum et desiderium, pulchrum est contemplari oculis: dum enim cernuntur, digna evadunt quæ amentur. Afferunt autem non mediocrem quoque utilitatem, quæ de iis fiunt narrationes ab iis, qui accurate sciunt, subeuntes animos auditorum. Est visus quidem auditu fidelior: persuadet vero etiam auditus, si a fide dignis dicantur, quæ dicuntur. Atque si rerum quidem utilium esset ejusmodi narratio, ut in eam nihil posset aut negligentia aut malitia, et non veritati falsum insereretur; supervacaneum esset hæc conscribere, cum sufficeret veritas ad ædificationem, quæ semper per successionem inseretur auribus posterorum. Sed quoniam corrumpit ac perdit tempus, seu per oblivionem, seu per malitiam atque negligentiam; necessario accessi ad hanc præsentem scriptionem, ne processu temporis oblivioni mandetur hic vir sanctus, sanctus, inquam, Porphyrius. Meminisse enim rerum recte et ex virtute ab eo gestarum, sit iis, qui audiunt, opem ferens medicamentum.

2 Est vero absurdum, tragicos poetas et alios ejusmodi in rebus ridiculis et anilibus fabulis consumere orationem; nos autem despiciere sanctos viros et dignos, qui mandentur memoriæ, tradi oblivioni. Quas non ergo dabo pœnas, si non scriptis mandem vitam hujus viri pii, vitam, inquam, philosophiæ magistræ, ejus qui est æmulatus vitam, quæ est in cœlo, et qui bella gessit et decertavit, non solum adversus duces et defensores insani cultus simulatorum, sed etiam adversus universum populum, plenum omni insania? Meminerat enim eorum, quæ a beato Apostolo dicta sunt: Accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die terribili, et omnibus confectis stare. Hæc armatura indutus, ad certamina descendit dictus Apostolus. Sed quamvis tales et tantos haberet adversarios, qui Apostolo similem decertationem habuit Porphyrius, ei tamen parem victoriam est assecutus, et in media Gaza erexit trophæum, nempe in sancta Christi Ecclesia, quæ fuerat ab eo condita. Præbuit autem ei victoriam, non humana natura, sed mens quæ divinam attrahebat gratiam. Nam cum fuisset Christi amator ardentissimus, omnia pati et facere sustinuit. Quam multos bellorum impetus excepit hic ab adversariis? Quam multas sustinuit conspirationes et subsannationes?

3 Sed quoniam de præclaro viro fieri non potest, ut dicamus omnia, quæ sunt et multa, et multis videntur incredibilia, pauca exponam, quæ memini; cum longo tempore cum eo habitaverim, et ex beata illa et stupenda anima diuturnum fructum perceperim, quæ jam versatur cum Angelis. Hunc ergo, qui omne genus virtutis est sortitus, quis non jure laudaverit? Atque scimus quidem, quod hujus viri virtutem assequi nulla possit oratio: est tamen mihi aggrediendum confidenti ejus sanctis precibus. Conscribam autem illius laudationem, non magnifica et splendida oratione: neque enim verborum facundia solet ornare vitam eorum, qui sunt hujusmodi, sed virtus factorum, ipsam quoque magnificam efficit dictionem. Ego itaque confidens sanctis dicti Sancti precibus, ad hanc accedo scriptionem, per ipsas a Domino Jesu Christo gratiam petens et opem, ut possim qualicunque occasione narrare sancti viri virtutem. Peto autem ab iis, qui hæc scripta legent,

ne diffidere velint iis, quæ dicuntur. Ipse enim fui spectator viri virtutis, ut qui simul cum eo habitaverim, simul navigaverim, et simul cum eo sim afflictus usque ad ultimum diem ejus ex hac vita decessus. Hinc vero mihi ducatur principium narrationis.

CAPUT I.

S. Porphyrii vita anachoretica, et privata in morbis et peregrinationibus.

Gaza est civitas Palæstinæ in confinio Ægypti: est autem non obscura, sed populo frequens et clara civitas. Illo vero tempore in ea vigit hominum insania in colendis idolis. Hujus accepit sacerdotium, qui a nobis laudatur, Porphyrius: qui patriam quidem habuit cœlestem Hierusalem, (nam in eam fuit adscriptus) terrenam autem Thessalonicam. Erat vero ei genus insigne. Divinus eum amor subiit relinquendi patriam et splendorem generis et opes infinitas, et vitam amplectendi monasticam. Cumque navigasset Thessalonica, venit in *a* Ægyptum. Recta autem profectus in *b* Sceten: et paucis post diebus dignatus venerando habitu. Et cum illic esset versatus quinque annos cum sanctis Patribus, alius divinus amor eum subiit adorandi sancta et veneranda Dei loca. Cumque illic fuisset et adorasset, abiens in partes Jordanis, habitavit in spelunca. Cum illic autem esset versatus quinque annos cum multa afflictione, ex magna siccitate et inæqualitate locorum illorum, incidit in magnum morbum. Videns vero se adductum in extremum periculum, Dei providentia accersit quemdam ex suis notis, ut eum duceret Hierosolyma. Morbus autem erat scirrhus hepatis cum continua febre tenuissima. Hoc ergo morbo invalescente, et assidue pungente intestina, et corpore tabescente, ipse non cessabat quotidie obire sancta loca, incurvatus, et non valens recto corpore ingredi, sed innitens baculo.

5 Accidit autem illo tempore, ut ego ex Asia navigarem ad adorandum loca veneranda. Cumque in eis essem, diu ibi sum versatus, me alens operando manibus: callebam enim pulchre scribendi artem. Adspiciens vero Sanctum continenter vadentem ad Christi resurrectionem, et ad alia oratoria, mirabar, quod in tanta corporis imbecillitate, non dubitaret se sic cruciari. Quodam autem die cum ei occurrissem in gradibus *c* Martyrii, quod fuerat conditum a Constantino Imperatore, non valenti progredi accurrens, et ei manum meam porrigens, rogavi ipsum, ut ei inniteretur, et gradus ascenderet. Ille vero nolebat, dicens: Non est justum, ut ego, qui vado ad petendam veniam peccatorum, nitar manui alterius. Sed sine, frater, Deum videre meum laborem, ut ineffabili sua clementia mei quoque misereatur. Ibat ergo, et divina audiebat eloquia, Doctoribus aures adhibens, et mysticam mensam semper participans: deinde revertebatur ad suum habitaculum, et quamnam quidem vitam ageret, erat manifestum. Morbum enim adeo contemnebat, ut existimares ipsum habere morbum in alieno corpore: Dei enim spes ipsum eo levabat.

6 Hoc autem eum solum male habebat et mordebatur, quod remansissent facultates, et non convenienter ei, quod dicit Evangelium, venditæ essent et distributæ pauperibus. Causa autem hujus impedimenti fuit, quod essent ei fratres pueri, quando excessit e patria. Hoc ergo ægre ferens, petit a me, qui jam ei eram familiaris, (ei enim ministrabam propter ejus infirmitatem) ut navigarem Thessalonicam, et dividerem facultates cum suis fratribus. Et cum dedisset mihi scriptum mandatum, et me Domino commendasset, dimisit præbitis mihi minis

D
AUCTORE MARCO
DIAC. DISCIPULO,

Nascitur
S. Porphyrius
Thessalonicae:

a
b
anachoreta degit quinque annis in Ægypto:
E

totidem in
Palæstina:

ager invisit
Hierosolymæ
sacra loca.

c

F

Matth. 19. 21

patrimonium
amplissimum
misso Thessalonicum Marco accipit.

Res gestæ
Sanctorum
scriptæ posteris
utiles sunt.

B

S. Porphyrius
fortia egit et
passus est.

Ephes. 6. 11

C

Auctor Vitam
ex certa scientia
fideliter
scripsit.

A mis impensis : neque enim opes suppetebant. Tunc cum statim venissem Ascalonem, et navem invenissem, illinc solvi : et cum spatio tredecim dierum secunda fuisset navigatio, venimus Thessalonicam : et ostenso, quod in scriptis habebam, mandato, divisi bona cum ejus fratribus. Vendidi autem, quæ mihi obtigerant, possessiones ter mille aureis. Vestes vero et argentum mecum tuli, et alios mille quadringentos aureos : et cum omnia collegissem, post tres menses renavigavi. Cum autem spatio duodecim dierum venissem in emporium Ascalonis, et illic jumenta conduxissem, et ea onerassem, ascendi in sanctam civitatem. Cum me autem adspexisset vir beatissimus, me est amplexus cum gaudio et lacrymis, (potest enim etiam gaudium exprimere lacrymas) ego vero ipsum non cognoscebam : habebat enim corpus valde honestum, et faciem rubicundam :olvebam autem meos oculos, frequenter ipsum intuens.

7 Ipse vero cum animadvertisset et subrisisset, placide dixit : Ne mireris, frater Marce, me videns sanum et robustum : sed discite causam sanitatis, et tunc admirare Christi benignitatem ineffabilem, et quemadmodum, quæ sunt plane desperata apud homines, facile possunt apud ipsum corrigi. Ego vero rogavi ipsum, ut mihi diceret causam sanitatis, et quemadmodum talem morbum propulsaverit. Ille autem mihi respondit : Quadraginta ab hinc diebus cum ego essem in vigilia sanctæ Dominicæ, me invasit dolor : quem cum non possem ferre, ivi et recubui prope sanctam Calvariam : et cum præ magno dolore essem veluti in ecstasi, video Servatorem clavis affixum in cruce, et unum ex latronibus cum ipso pendentem in alia cruce, et incipio clamare et dicere vocem latronis : Memento mei Domine, quando veneris in regnum tuum. Respondens autem Servator, dixit latroni pendenti : Descende de cruce, et serva illum, qui recumbit, quomodo tu quoque fuisti servatus. Latro vero descendens de cruce, me complexus fuit et deosculatus, et porrecta dextera, me fecit surgere, dicens : Veni ad Servatorem. Et statim surrexi, et cucurri ad eum, et video ipsum descendisse de cruce, et mihi dicere : Accipe hoc lignum et serva. Cumque accepissem et portassem hoc pretiosum lignum, statim ad me redii ab ecstasi : et ab ea hora nullus dolor mihi fuit amplius, neque apparuit locus morbi.

8 Ego autem his auditis valde sum admiratus, et **C** Deum glorificavi : et de cetero fui in virum magis affectus, et ei inservii diligentius. Revera enim, cum renumerasset Dei servo pecuniam, et cum ei restituissem quæcunque attuleram, mansi apud eum, ei inserviens, et fruens spiritalibus ejus orationibus. Erat profecto nulli reprehensioni affinis, mitissimus, misericors, habens etiam facultatem discernendi divinam Scripturam, et ea dissolvens, quæ in ea occurrebant, dubia, si ullus alius. Sed neque externæ erat doctrinæ ignarus, respondens et os obstruens hominibus infidelibus, et iis qui non rectam habent fidem : amator pauperum, misericors, promptas habens lacrymas ; senes honorans ut patres, juniores ut fratres, pueros ut filios ; moribus et sermone mitis et humilis, non in simulatione veritatis, neque enim erat in eo dolus ; moderatissimus, adeo ut pervenerit ad perfectam impatibilitatem, ab ira alienus, non memor acceptæ injuriæ, non sinens solem occidere super suam iracundiam, mortuas habens omnes animi perturbationes, præter iram, quam movebat adversus inimicos fidei.

9 Cum autem accepisset a me pecunias, et alia quæ attuli, et vendidisset vestes, et conflasset plurimum pecuniæ, reliquam omnem pretiosam suppellectilem parvo tempore dedit egentibus, non so-

lum in sancta civitate, sed etiam in aliis civitatibus, **D** vicis et monasteriis, et maxime iis, quæ erant in Ægypto : erant enim valde egena illic monasteria. Quin etiam hospitibus, qui illic versabantur, fuit secundus Abraham. Quamobrem brevissimo tempore distribuit omnes suas facultates, adeo ut ipse egeret alimento quotidiano : seipsum ergo dedit arti sutoris coriarii, pelles lavans et consuens, et in omnibus imitans divinum illum Apostolum, qui volebat panem gratis comedere : et licet posset ex alia manu operatione sibi victum quærere, in omnibus tamen voluit esse imitator illius præclari viri, quem diximus, in afflictionibus, et laboribus, et persecutionibus, et periculis maris, et gentium insurrectionibus. Porro autem ego eum rogabam, ut communem vitam mecum ageret : erat enim mihi ex meo vitæ studio victus redundans copia. Ille vero non sustinuit, dicens : Nihil intulimus in mundum, neque possumus aliquid efferre. Et rursus dicebat : Si quis non operatur, nec comedat. Ego autem libere apud eum eloquens, dicebam : Cur ergo quando eras dives non operabar ? nec sinebas ut operarer ? Ille autem mihi respondit : Quod prius operabar, erat multis partibus majus, quam quod nunc operor. Nam hoc nunc quidem alit unum aut duos, illud autem prius alebat innumerabiles. Non solum vero illam alebat multitudinem, sed etiam spiritale alimentum suppeditebat meæ animæ.

a Circa an. 378, cum esset ætatis circiter 25 annorum. — b Menæa, Σκίτων. Aliis Scheti, Sciti et Scitium. Ptolemæo Scitiaca regio dicitur : de ea egimus 17 Januarii ad Vitam S. Antonii pag. 108 num. 3, et alibi sæpius. — c Ita a S. Cyrillo Hierosolymitano Catechesi 14 Μαρτυρίον etiam appellatur, quod sit testimonium et fidele monumentum Resurrectionis Christi, ab aliis basilica Constantiniana dicitur : de ejus constructione agit Eusebius in Vita Constantini lib. 3 cap. 24 et seqq. de dedicatione lib. 4 cap. 40, 43 et seqq. De imagine Deiparæ in ea erecta agitur in Vita S. Mariæ Ægyptiacæ, in synodo Nicæna 2, act. 4, et a S. Joanne Damasceno lib. 1 de Imaginibus.

CAPUT II.

S. Porphyrii sacerdotium : Episcopatus Gazensis.

Cum hæc ita se haberent, audiisset autem S. Porphyrii nomen et vitam, qui erat sanctorum locorum Sacerdos a Praylius, eum accersiit, et invitum ordinavit Presbyterum. Quin etiam ei credidit custodiam venerandi ligni Crucis. Tunc cognovimus ea illi evenisse, quæ viderat in ecstasi, quando scilicet vidit Dominum in cruce, et cum eo latronem ; Dominum autem dicentem : Accipe et serva mihi hoc lignum. Erat vero B. Porphyrius, quando accepit ordinationem, circiter quadraginta annos natus. Hunc autem honorem adeptus, non mutavit mores priores, sed mansit in illa afflictione exercitationis. Erat vero illi alimentum panis sordidus et olera, idque post occasum solis : aliis autem sanctis diebus hora sexta comedebat, accipiens oleum et caseum et madefacta legumina. Sumebat autem etiam unum poculum vini temperati, idque propterea, quod se male haberent ejus viscera. Hanc vivendi rationem et regulam perpetuo servavit toto tempore vitæ suæ.

11 Tribus autem annis, postquam fuerat ordinatus, accidit ut Episcopus prædictæ civitatis Gazæ e vita excederet. Is erat Æneas, qui minimo tempore gesserat Episcopatum, ante Æneam autem Irenion, qui ipse quoque fuit civis Angelicarum potestatum, cuius laudes fieri non potest ut scribantur in digressionem : sed opus esset opere separato ad hoc, ut conscriberemus vitam hujus dicti inclyti b Irenionis. Aliis vero id relinquimus scriptoribus, qui ejus vitam sciunt accurate. Cum dormisset ergo prædictus vir sanctus, congregati, qui tunc erant Christiani, valde pauci numero, cum suo Clero, et consultantes palam, cuinam traderent Episcopatum, nihil inefficiebant, cum exorta esset inter eos contentio, cum alium

arte sutoria victum sibi comparat :

1 Tim. 6. 7
2 Thes. 3. 10

E Templum Resurrectionis.

a Annos 40 natus consecratur Sacerdos : custodit Crucem Christi triennio :

F summæ abstinentiæ deditus :

mortuo Episcopo Gazæo

b

AUCTORE MARCO
DIAC. DISCIPULO.

subito sanatur

a Christo et in
extasi appa-
rente :

Luce 23. 42

omni doctrinæ
et virtutum
genere prædi-
tus :

patrimonium
egenis elargi-
tur :

A alium quidem vellent Clerici, alium vero laici : erant enim revera inter Clericos quidam vitæ honestate ornat. Cum magna ergo esset confusio, et nihil deduceretur ad effectum, tandem visum est, ut quinque Clerici et totidem laici viri insignes irent ad Pontificem *c* Metropolitanum, et peterent ab eo Episcopum, quem ei revelasset Spiritus sanctus.

d
evocatur Cæsaream :

12 Pontificatus autem munus tunc obibat *d* Joannes, qui ipse quoque erat vir probus et omni virtute ornatus. Cum ergo ad eum accessissent Gazæi, rogarunt ipsum, ut daret eis Pontificem, potentem opere et sermone resistere idololatriis. Quod cum audisset, statim indixit jejunium : et post tres dies revelavit ei Dominus de B. Porphyrio : et scribit epistolam ad S. Praylium Episcopum *e* Hierosolymorum, cujus fecimus antea mentionem, ut ad ipsum mitteret B. Porphyrium, propter quamdam Scripturæ quæstionem, quæ erat ab eo solvenda. Erat enim B. Porphyrius idoneus ad solvendum, quid quid erat difficile divinæ Scripturæ Spiritus sancti. Litteris beati Joannis credens pius Praylius, eum dimisit, jubens ne moraretur illic plus quam septem dies.

revelatione cognoscit se fore Episcopum :

B 13 Cum autem audivisset B. Porphyrius vim eorum, quæ scripta fuerant a sanctissimo Joanne, primum quidem fuit conturbatus, postea vero dixit : Fiat voluntas Dei. Et cum illa vespera me accersisset, dicit mihi : Frater Marce, eamus et adoremus sancta loca et venerandam Crucem. Multum enim est præteritum temporis, donec sumus ea rursus adoraturi. Ego autem dixi : Cur sic dicis, Pater? Ille vero respondens, dixit : Præterita nocte vidi Servatorem dicentem mihi : Redde depositum, quod apud te deposui. Volo enim te conjungere uxori, humili quidem et abjectæ, sed præditæ bonis moribus. Tu autem accipiens, orna eam, ut obliviscatur prioris suæ mendicitatis. Nam etsi est abjecta et humilis, non est tamen aliena, sed mea soror germana. Tu vero cave, ne habens uxorem et domus curam gerens, ex injustitia aut violentia aut iniquitate congreges : nam et me ad iram provocabis, et eam molestia afficies : hæc enim ei quoque displicent. Sis vero solum bono et prompto animo, et omnia tibi suppeditabuntur, unde non expectas. Hæc mihi significavit Dominus Christus nocte præterita, et timeo ne, dum volo expiare mea peccata, expiem etiam peccata aliorum multorum. Sed tamen Dei voluntati non licet repugnare.

C
Cruce adorata proficiscitur Cæsaream :

14 Hæc cum dixisset, profectus est, et ego cum eo : et cum adorassemus sancta loca et venerandam Crucem, isque multum esset precatus et lacrymatus, reposuit in aurea theca venerandam et vivificam crucem : et cum eam tuto clausisset, exiit, et vadens ad B. Praylium Episcopum, tradidit ei claves : et cum accepisset preces, et ab eo fuisset Deo commendatus, est egressus. Cum autem venissemus ad nostrum habitaculum, nos paramus : conducti vero tribus jumentis, et accepto viatico, egressi sumus. Viatica autem erant omnia, quæ domi erant. Eramus vero quinque in via, ipse Beatus et ego, et duo agasones, et alius juvenis minister, nomine Barochas, quem quidem invenerat paullo ante Beatus abjectum in platea, et cum esset in extremo periculo, eumque accepit et collegit : et cum multa in eum expendisset, Dei auxilio eum sanum reddidit. Ab illo ergo tempore manebat apud ipsum, ei mecum serviens. De pio vero Barocha dicam procedente oratione. Illa autem die iter ingressi, sequenti venimus Cæsaream. Per totam autem civitatem dispersum fuit, eum advenisse : erat enim Beatus magni nominis, propterea quod amaret pauperes. Profecti vero sumus ad id, quod erat illic hospitium.

15 Cum autem audivisset B. Joannes Archiepi-

scopus, cursu ad nos accessit. Cumque se invicem salutassent et precati essent, paullulum assederunt. Dixit autem ei Archiepiscopus : Surge frater propter Dominum et vescere mecum, ut cito surgamus ad vigiliam sanctæ Dominicæ : ingressi enim sumus vespere sabbato. Beatus vero Porphyrius rogavit eum, ut ei concederet vesperam propter viæ laborem. Dixit autem se post primum somnum surrecturum ad vigiliam. Cum autem non potuisset persuadere Episcopo, surgens Beatus, cum eo est profectus, me quoque accepto. Fratrem enim Barocham dimisimus in hospitio prope vestes : et ab eo invitati, cœnavimus. Cum multa autem locuti fuissemus spiritualia, et parum dormissemus, surreximus ad vigiliam.

16 Illa vero nocte accersit B. Joannes Gazæos, et dicit eis : Parati eritis ad exitum, hodie enim accipietis Sacerdotem, virum quem ostendit Dominus. Cum fuisset autem mane, rapientes B. Porphyrium, ordinarunt eum Episcopum Gazæ. Multum vero est lacrymatus, nec erat satietas ulla ejus lacrymarum. Dicebat enim se esse indignum tali sacerdotio. Vix tandem autem, cum Gazæi et qui illic Christiani inventi sunt, eum consolati essent, quievit. Cum autem fecissemus sanctum Dominicæ ministerium, rursus invitati sumus ad vescendum cum Archiepiscopo.

17 Jussit vero nobis quamprimum exire : cumque unum alium illic diem egissemus, exivimus : dormivimus autem *f* Diospoli, et illinc, cum pernoctassemus, sero vespere ingressi sumus Gazam valde lassii et afflictii. Hæc autem fuit causa afflictionis. Prope Gazam pagi sunt in via, qui sunt dediti cultui simulacrorum. Eorum vero incolæ consulto totam viam straverant spinis et vallis, ut non possent aliqui transire. Effuderunt autem cœnum, et aliis male olentibus fumis vaporarunt, ut nos fœtore suffocaremur, et veniremus in periculum, ne visum amitteremus. Vix tandem conservati, circa horam nocturnam ingressi sumus civitatem. Hæc vero difficultas ac molestia Beato accidit suggestione dæmonis. Sed id non ægre ferebat, existimavit enim diabolus has parasse insidias, quod voluisset justum ab ejus ingressu avertere.

18 Profecti autem sumus ad ædes Episcopi, quas ædificaverat prius nominatus S. Irenion Episcopus, simul cum sancta ecclesia, quæ vocatur Irenes : eam vero hoc nomen dicunt habere duobus modis. Dicunt enim Gazæi, quando capta fuit civitas ab *g* Alexandro Macedone, quodam signo dato illic cessasse bellum, et ab illo tempore vocari locum Irenen, id est, pacem. Hunc locum cum invenisset B. Irenion coli a Gazæis, in eo construxit ecclesiam. Sive ergo propter ea, quæ prius dicta sunt, sive propter nomen conditoris, mansit sic appellata usque ad hodiernum diem. Illinc ergo profecti sumus ad minimas ædes episcopatus, ab eo ædificatas.

a Praylius, aliis Praulius, et Parahylius, *Theophani Παύλος* qui eum Hierosolymorum Episcopum statuit ab anno Theodosii Junioris undecimo, Christi 418. Quomodo ergo potuerit an. 393 ordinare Presbyterum S. Porphyrium dubitatur. Quid si Patriarchæ Syncellus persuaserit S. Porphyrio, et præ animi molestia excusantem adegerit, ut sacros Ordines susciperet, et quamvis a Patriarcha sit consecratus, ei tamen illa actio attribuitur? Quid si Praylius fuerit sanctorum locorum Episcopus (Sacerdos hic dicitur) aut Chorepiscopus? Ita Chorepiscopum Patriarchæ Antiocheni seculo quinto fuisse quemdam Meletium diximus 5 Januarii ad Vitam S. Simeonis Stylitæ pag. 262 num. 11. De Chorepiscopis Orientalium doctas animadversiones habet Petavius in Epiphanium de hæresibus num. 1. Baronius ad an. 398 num. 97 de hac Porphyrii ordinatione agens ista scribit : A Cyrillo (licet errore Praylius scribatur) ejus Ecclesiæ Episcopo Sacerdos invitatus creatus. Quæ inde margini tertiæ editionis Surianæ sunt adscripta. Verum e mente Baronii locus saltem ita corrigendus esset, ut a Joanne, quem is Cyrillo an. 386 vita functo ante statuerat successisse, diceretur Sacerdos creatus, quem sub Arcadio Imperatore asserit Episcopum creatum, quod triennio post contigit. Ad conjectura de Chorepiscopatu Praylii potius ex hoc loco confirmatur. — b Colitur S. Irenion 16 Decemb. etiam Martyrol. Romano adscriptus. — c Cæsareæ Palestinæ ad mare mediterraneum

D
AUCTORE MARCO
DIAC. DISCIPULO.
excipitur ab
Archiepiscopo
Joanne :

ordinatur
Gazæorum
Episcopus :

f
proficiscens
Gazam,

idololatræ
insidiis impe-
ditur :

Gazæ ad ædes
Episcopi diver-
tit.

g

F
Praylius
Episc. Hieroso-
lym.

an ante Chor-
episcopus?

AUCTORE MARCO
DIAC. DISCIPULO.
Episcopi Casareæ Palæstinae.
Gaza ab Alexandro Magno capta.

A mediterraneum, quæ erat prima Metropolitana, illique suberat Gaza. — d S. Hieronymus de Eccles. Scriptoribus refert Episcopos Casareæ cap. 113 Euzoium sub Theodosio seniore pulsum, et Gelasium ejus successorem cap. 130, cui Joannes successit : post quem fuit Eulogius, qui an. 415 Diospolitana synodo præsedidit. — e Hæc vox postea videtur per quamdam anticipationem adjecta : aut potius ista omissa, sanctorum locorum, quæ supra habentur. — f Diospolis, olim Lidda, vel Lyda, sepulchro S. Georgii nobilis, ut dictum 19 Febr. in Vita S. Theonii pag. 111 num. 13 et litt. e. — g Gazam ab Alexandro Magno captam eversamque referunt Curtius lib. 4, Arrianus lib. 3 Josephus lib. 2 Antiq. Judaic. cap. 8, quod factum censet Sallianus tomo 5. Histor. Eccl. antiqui testamenti mundi 3722, ante Christum natum 331. Darii Regis Persarum 7, Alexandri 5.

CAPUT III.

*Pluvia impetrata precibus S. Porphyrii.
Barochæ vulnus inflictum.*

Accidit autem, ut illo anno esset a siccitas et defectus pluviae. Cives vero omnes id ascribebant ingressui B. Porphyrii, dicentes : Nobis responsum dedit b Marna, fore ut Porphyrius esset auctor maiorum civitati. Cum autem pergeret Deus non pluere primo mense, qui ab eis vocatur c Dios, deinde etiam secundo, qui dicitur Epillos, omnes affligebantur. Congregati autem idololatræ in Marnæo, multa sacrificia et multas preces faciebant ea de causa. Dicebant enim, Marnam esse dominum imbrium : **B** Marnam vero dicunt esse Jovem. Cum autem perseverassent septem dies, hymnos dicentes, et egredientes extra civitatem in locum, qui vocatur orationis, animum despondentes, reversi sunt ad sua opera, nulla re effecta. His sic factis, congregati Christiani cum viris et fœminis et pueris, numero ducentis et octoginta, rogarunt S. Porphyrium, ut cum eis egrederetur et precaretur, ut dimitteretur pluvia, jam enim erat fames, eoque magis, quod Beati ingressui adscriberent siccitatem.

20 Persuasus autem Sanctus, cum edixisset jejunium, jussit omnes vespere congregari in sancta ecclesia, ut illic vigiliis perageremus. Fecimus vero tota nocte triginta preces et totidem genuflexiones, præter choros et lectiones. Cum fuisset autem mane, accepto signo venerandæ Crucis, quod nos præcedebat, egressi sumus cum hymnis ad antiquam ecclesiam, quæ est a parte occidentali civitatis, quam aiunt ædificasse sanctissimum et beatissimum d Asclepam Episcopum, qui multas sustinuit afflictiones pro fide orthodoxa : cujus vita et facta scripta sunt in paradiso deliciarum. Cum ergo fuissemus in dicta ecclesia, illic quoque fudimus totidem preces : et illinc egressi, ivimus in sanctum martyrium gloriosi Martyris e Timothei, in quo repositæ sunt etiam aliquæ reliquæ Mæuris Martyris et Thees, quæ relata est in numerum Confessorum. Cumque illic fecissemus totidem preces et genuflexiones, reversi sumus in civitatem, factis tribus precibus et tribus genuflexionibus. Cum autem fuissemus circa civitatem, invenimus eam clausam : erat vero hora nona. Idololatræ enim hoc fecerunt, volentes dissipare populum, ne perficeremus supplicationes. Cum autem mansissemus duas horas ante portam, et nemo esset qui aperiret, videns Deus populi patientiam fletusque et ineffabiles lacrymas, maxime sancti viri, motus misericordia, quomodo tempore magni Eliæ Prophetæ, movet ventum Austrum, et nubibus tegitur cœlum, et incipiunt fieri fulgura et tonitrua, simul atque sol occidisset, et decidit multus imber, ut existimarentur non guttæ sed grando e cœlo dejici. Nos autem præ magno gaudio prope modum non sensimus : eramus enim invicem complexi.

21 Quidam vero Gentiles cum adspexissent miracula quæ Deus nobis fecerat, et credidissent, nobis portam aperuerunt, et commixti sunt nobiscum, clamantes : Christus solus Deus : ipse solus vicit. Con-

venerunt autem nobiscum in sanctam ecclesiam, et **D** illinc Beatus eos dimisit in pace, Christi signatos signaculo. Erant vero viri numero centum viginti septem, et fœminæ xxxv et infantes xiii, ex quibus erant puellæ quinque. Nos autem cum fecissemus perfectam gratiarum actionem, recessimus unusquisque domum cum gaudio et pace. Tanta autem pluvia descendit illa nocte et altero die, ut omnes timerent, ne domus corruerent, ex quibus erant plurimæ constructæ ex lateribus. Pluit vero Dominus noster Jesus Christus assidue, ab octavo Lydenæi usque ad decimum, est autem apud eos Lydenæus, apud Romanos Januarius. Præcedunt autem quinque diebus eorum menses Romanos. Undecimo vero die peregrinus diem f Theophaniorum Domini Jesu Christi, cum gaudio laudantes et gratias ei agentes propter omnia, quæ nobis fecit ejus benignitas. Accesserunt autem gregi Christi eodem anno, præter illos cxxvii, alii quoque cv. Alii vero idololatræ non cessabant insidiari Beato et reliquis Christianis. Quando enim ei Præses obtingebat Gentilis, eum vel pecuniis corruptum, vel etiam per impiam eorum religionem persuasum, inducebant, ut vexaret Christianos : et ab eo tempore B. Porphyrio non levis eveniebat afflictio. Assidue ergo noctu et diu rogabat benignum et clementem Deum ut eos ab errore converteret ad suam veritatem.

22 Quoniam autem superius memini B. Barochæ, de ipso narrabo reliqua. Habebat is zelum divinum, ut si quis alius : multa enim gravia sustinuit ab idololatræ. Cum enim ivisset ipse aliquando in vicum propter g canonem Ecclesiasticum, non procul a civitate (erat autem is, qui canonem debebat, idololatra) cum ab eo vero canon exigeretur, isque rem vellet protrahere et differre, et ex eo nata esset inter eos contentio ; accersit impius agricola quosdam ejus pagi ei similes, et incipiunt verberare clavis B. Barocham, et portantes eum semimortuum, proecerunt extra pagum in solitudinem : illic vero jacebat mutus et nullo sensu præditus. Alio autem die, Dei benignitate, transit per illum locum Cornelius Diaconus, cum aliis duobus Christianis : et cum invenissent pium Barocham, et eum agnovissent, importarunt in civitatem.

23 Cum vero idololatræ eum vidissent portari, arbitrati esse mortuum, conversi sunt in h furorem, propterea quod existimabant esse abominandum, mortuum ferre in civitatem : et cum eum vi eripuisent ab humeris eorum, qui ipsum portabant, incipiunt verberare pium Cornelium Diaconum, et duos **F** Christianos : et ligato pede B. Barochæ, trahebant eum. Interim autem renunciant quidam fratres beato Episcopo. Is vero conturbatus, me accersit, et alios tres fratres, qui sunt inventi apud ipsum, et dicit nobis : Confidentes currite, o fratres : est enim tempus martyrii. Postquam autem pervenimus ad locum, ubi ligarant Beatum, concurrunt populus : et alii quidem sanctissimum Episcopum afficiebant contumeliis, alii vero videntes ejus tolerantiam, et quod, cum contumeliis afficeretur, non irascebatur, sed rogabat unumquemque dicens, ne sic probris et contumeliis afficerent corpus, quod est obnoxium iisdem affectionibus ; fiuntstrarum partium, et in se invicem convertuntur ad plagas usque. Nos autem cum multam vidissemus confusionem, portantes pium Barocham, discessimus in sanctam ecclesiam.

24 Postquam vero vidimus eum adhuc spirantem, ejus curam gessimus. Pro eo autem fundebantur per totam vesperam et noctem intensæ preces : omnes enim fratres convenerant. Sanctus vero Episcopus non cessabat lacrymari, et Deum pro ipso rogare : sciebat enim qualis esset divinus ejus zelus. Cum autem

alios 103
eodem anno

g
Barochas a
rusticis idolo-
latris plagis
excipitur :

h
mortuus creditus
eripitur e
Christianorum
manibus :

mansuetudini
S. Porphyrii
donatus :

portatur in
templum,

A autem vidisset Deus lacrymas sancti Pontificis et preces populi, (eum enim numerabant secundum Phinees adversus idololatrias) acceleravit suam misericordiam, et illa nocte aperit oculos ejus, et incipit loqui, et petere dari sibi potum. Ego autem, qui ei assidebam, statim cucurri, ut renunciarem beato Episcopo : præ magno enim gaudio oblitus sum dare ei potum, et mihi id accidit, quod ancillæ tempore B. Petri, quando audita ejus voce, præ gaudio non aperuit ostium : sed eum dimittens, primum annuntiavit iis, qui erant domi : tale quid ego quoque sum passus. Cum id autem beatus audivisset Episcopus, non fuit victus ab animi affectione, sed perseverabat in precibus. Nos vero cum intellexissemus ejus firmitatem et constantiam, eum mittentes, recessimus ego et pius Cornelius Diaconus, assidebat enim mecum B. Barochæ. Postquam autem implevit preces et omnem consequentiam sanctissimus Episcopus, ipse quoque nobiscum sedens, interrogavit pium Barocham, quemadmodum id esset passus ab initio. Ipse vero narravit nobis omnia.

Actor. 11. 14

idololatrias ob corpus mortui crediti tumultuantes cecidit ipsemet et fugat.

Barochas et Marcus consecrantur Diaconi.

Menses Gazetorum.

Asclepius Episcopus Gazensis.

SS. Timotheus, Meuris, Thea.

Martyres Gazæ.

25 Dum nos autem consultaremus quid esset faciendum, fit mane : et ecce Defensor populi cum Irenarchis, et duobus primoribus, Timotheo et Epiphaneo, et aliis multis, venientes incipiunt clamare et tumultuari, dicentes : Cur intulistis mortuum in civitatem, cum patriæ leges hoc prohibeant? Interim autem contumelia quoque afficiebant beatum Episcopum. Nos vero cum tumultum audivissemus, egressi sumus : et cum nos vidissent, cœperunt me verberare, et pium Cornelium Diaconum. Cum autem eos, qui erant ex populo, vocassemus in testimonium, sanctissimus Episcopus os nobis obstruebat, unumquemque rogans et admonens, ne irascerentur tam inconsiderate. Illi vero impii, quo magis rogabantur, eo magis furebant, et virum sanctum afficiebant contumelia. Cum igitur pergerent tumultuari, confirmatur et corroboratur pius Barochas, et impletur divino zelo, surgitque et arripit fustem, et incipit verberare eos, qui incidebant : et eos invadunt metus, et incipiunt cadere unus super alium fugientes, eosque est persecutus usque ad id, quod tunc erat Marnesium, revertiturque cum magna victoria novus noster Sampson, stratis ipse quoque mille alienigenis. Ab illo ergo tempore ipsum timebant idololatræ, et nec ejus quidem nomen audire poterant. Brevi autem post tempore dignati sumus ordine diaconatus ego et pius Barochas : ego quidem plane indignus, qui eum assequeretur : ille vero meritissimo jure id assecutus.

C a Ob hiemalem siccitatem timent Palæstini et Egyptii imponentem sterilitatem. Hinc illa benedictio est apud Isaiam 32. 20. Beati qui seminatis super omnes aquas, immitentes pedem bovis et asini. — b De Maria Deo, qui Jupiter est, et Marnio egimus supra. — c Tres primi Gazetorum menses hic referuntur Διος, Α' πελαιοος, Α' υδουσιοος, Latinis litteris expressi, Dios, alius Dios, Epillos, melius Appellæus, et Lydenæus, forsitan legendum Audynæus. Respondent mensibus Egyptiacis Harthur a xxviii Octobris, Chiac a xxvii Novembris, et Tubia a xxvii Decembris. De mense Dystro, quo S. Porphyrius obiit, supra actum. — d Asclepas, sive Asclepius, sub Constantio Imperatore Sede Gazensi pulsus, Romam ad Julium Papam confugit : quo Sedibus pulsus eodem tempore venerant SS. Athanasius et Paulus Patriarcha, ille Alexandrinus, hic Constantinopolitanus, et Episcopi Marcellus Anagranus, et Lucius, seu Lucianus, Adrianopolitanus. Ita Socrates lib. 2 hist. Eccl. cap. 11, Sozomenus lib. 3 cap. 7. Plerique in Sedem suam restituti, interfuerunt Concilio Sardicensi an. 347, et Asclepas adversariorum calumniis perspicue patefactis est innocens declaratus. Theodoretus lib. 2 cap. 8, Sozomenus lib. 3 cap. 9 et epistola Julii Papæ apud Socratem lib. 2 cap. 18. — e Videtur Timotheus Diaconus in Mauritania ob fidem Christi post diros cruciatus in ignem conjectus indicari, cui ad 19 Decembris adjunguntur in Martyrologio Romano SS. Meuris et Thea, Gaza passa quod contextus hujus loci confirmat. — f Nos jam vulgo festum Epiphaniæ vocamus, quod celebratur 6 Januarius. — g Annua pensio indicatur : ita infra ait Arcadius Imp. Perdemus canonem in vectigalibus. Græce in Μεναις συντελεσται. — h Consuetum Gazetorum in Christianos furorem describit Sozomenus lib. 5 cap. 8, in eade Martyribus illata, et cap. 9 et 11 in persecutione S. Hilarionis : quod etiam in hujus Vita 21 Octobris observat S. Hieronymus. Plura de eorum crudelitate supra diximus. His majoribus erant hi Gazæ progeniti.

CAPUT IV.

Edicto Imperatoris templa idolorum clausa. Puerpera ope S. Porphyrii adjuta. Conversio infidelium.

Videns autem sanctus Pater noster Porphyrius nefaria, quæ quotidie fiebant ab idololatriis, statuit me mittere Bysantium, ut peterem ab Imperatoribus, ut diruerentur templa simulacrorum : Gazæ enim adhuc maxime celebrabatur, quod vocatur Marnesium. Et scriptis litteris ad sanctissimum Episcopum Constantinopolitanum, cujus laus et gloria memoratur ab omnibus, navigavimus, et spatio viginti dierum eo pervenimus : et redditis litteris a B. Joanni, ore eum omnia docui. Cum primum autem audivisset, id significavit b Eutropio Cubiculario, qui tunc erat assiduus apud Imperatorem Arcadium. Cumque ei legisset epistolas beati Episcopi, et petiisset ab eo, ut concurreret cum litteris ; acceptis ab eo promissis, exiit, et dixit mihi : Quieto animo esto, o fili. Spero enim in Dominum Christum, quod suam, sicut solet, sit facturus misericordiam. Ego vero non cessabam quotidie eum admonere : ille autem mittebat et instabat Eutropio. Septem vero post diebus pronuntiatur edictum Imperatoris, ut clauderentur simulacra Gazæorum civitatis, et ne consulerentur amplius. Traditur autem hic jussus in manus ejusdam Hilarii, hominis c subadjubæ Magistri.

Arcadii Imp. rescriptum contra idola impetratum.

a

b

c

27 Ego vero tribus post diebus egressus sum Byzantio, et spatio decem dierum pervenio in civitatem Gazæorum, septem diebus præveniens Hilarium. Inveni autem sanctissimum Porphyrium ægrotantem. Postquam vero ei tradidi responsum beatissimi Joannis Episcopi Constantinopolitani, et id legit, lætitia affectus convaluit a febre. Dicebat autem se in morbum incidisse ex multa afflictione idololatrarum. Septem vero post diebus venit dictus Hilarinus, habens duos d commentarienses Consulatus, et multos adju-

d

Hilarii avaritia edictum irritum factum.

28 Contigit vero aliud fieri miraculum, quod multos provocavit, ut venirent ad cognitionem veritatis. Deus enim, ut qui sit clemens et misericors, scit per occasiones convertere genus hominum ad lucem suam, quæ mente percipitur. Fuit autem ejusmodi id quod accidit. Mulier quædam clara in civitate, nomine Ælia, cum esset paritura, incidit in magnum periculum. Fuit autem hæc causa periculi. Fœtus ejus non exibat secundum naturam, sed conversus erat ad id, quod est præter naturam, et cum unam manum emisisset, non poterat reliquum corpus educi : erat enim obliquum in utero, nec poterant obstetrices id deducere ad id, quod est secundum naturam. Cruciabatur vero mulier dolore ineffabili, fœtum tunc impellentibus ad enixum doloribus. Fuit autem majus dolorum incrementum, cum successisset primo secundus dies, et similiter tertius dies majorem dolorem attulisset, quam secundus. Creverunt autem dolores usque ad septem dies, semper additamentum malo accipiente. Quinetiam voluerunt medici ejus fœtum exsecare : sed cum vidissent eis virtutem cecidisse, omnem spem plane abjecerunt. Ejus ergo parentes et maritus ejus Heros, cum essent dæmonum dediti superstitioni, pro ea quotidie faciebant

F

Parturientem inverso fœtu periclitantem

A faciebant sacrificium. Adducebant etiam incantatores et vates, existimantes se ex eis utilitatis aliquid accepturos : sed nihil id proderat.

AUCTORE MARCO
DIAC. DISCIPULO.

29 Erat autem eis fidelis nutrix, quæ affecta maxima animi ægritudine, pro ea fundebat preces in ædibus oratoriis. Quodam ergo die ea in ecclesia orante cum lacrymis, ingressus est S. Porphyrius circa horam nonam, et ego quoque cum eo. Videt autem anum tristem, Deum orantem cum lacrymis, stansque eam rogavit causam. Illa vero eum contemplata, procidit ad ejus pedes, rogans eum, ut pro ipsa rogaret Christum. Postquam autem cognovit Sanctus causam a muliere, ipse quoque est lacrymatus : erat enim summe misericors. Dicit vero nutrici : Audio illam domum esse deditam cultui simulacrorum, et servari posse difficiliter : sed tamen Deus potest omnia. Etenim per occasionem servat eos, qui erant perituri. Abi ergo, et congrega omnes cognatos, et parentes, et maritum, et dic eis : Quoniam est hic optimus medicus, qui potest eam curare, si effecerit ut ea evadat hoc periculum, quid ei dabitis? sunt autem omnino tibi multa pollicituri. Dic vero eis hoc quoque : Si eam curaverit, hoc quoque mihi promittite, quod eum non falletis, nec ibitis ad alium. Fac eos omnes extendere manus ad cœlos, et promittere eos esse facturos omnia, quæ sunt polliciti. Et quando hæc fecerint, die parturienti mulieri coram omnibus : Sanat te Jesus Christus filius Dei vivi, crede in ipsum, et vives.

30 Cum autem audivisset anus, quod beatus dixerat Episcopus, isque eam Deo commendasset, cucurrit domum : et cum invenisset omnes flentes, et mulierem in extremo periculo, rogavit ejus parentes et maritum, ne angerentur animo. Dixit autem : Me ad vos misit optimus medicus, ut mihi promittatis, quod si ea curetur, ipsum non negabitis. Cum vero audivissent ejus parentes et maritus, dixerunt : Si voluerit omnes nostras facultates accipere, non recusabimus, videamus solum vivam nostram filiam. Dixit autem nutrix : Manus vestras in cœlum extolite, et fidem date vos non esse negaturos medicum. Illi vero alacri animo et cum lacrymis manus extenderunt, dicentes : Toto tempore vitæ nostræ ejus erimus. Quamnam enim consolationem habituri sumus, si ea decedat? Erat enim eis unica, scitaque et elegans moribus, si ulla alia. Cum hoc autem audivisset nutrix, magna voce dixit coram omnibus. Dicit magnus Sacerdos Porphyrius : Jesus Christus filius Dei vivi te curat, crede in eum, et vives, Statim vero mulier cum valde ejulasset, edidit fœtum vivum.

31 Omnes autem, qui illic sunt inventi, obstupefacti exclamaverunt : Magnus est Deus Christianorum : magnus est Sacerdos Porphyrius. Die autem sequenti parentes mulieris, et maritus et cognati et omnes necessarii, euntes ad B. Porphyrium, prociderunt ad ejus pedes, petentes Christi signaculum. Beatus vero cum eos signasset et fecisset catechumenos, dimisit illos in pace, præcipiens eis ut vacarent sanctæ Ecclesiæ : et paullo post cum eos catechesi instituisset, baptizavit etiam infantem cum muliere. Vocavit autem nomen ejus Porphyrium. Qui fuerunt vero illuminati propter occasionem mulieris, erant numero sexaginta quatuor.

a Chrysostomo, qui anno 398, 26 Febr. consecratus est Episcopus : quo etiam anno hæc legatio contigit. — b Flavius Eutropius Eunuchus, tum Cubicularius, anno sequente 399 cum Manlio Theodoro Consulatum adeptus, sed factione Gaynæ insignibus exutus, Chalcedone securi percussus est. Zosimus lib. 5, Socrates lib. 6 cap. 5, Sozomenus lib. 8 cap. 7. — c Subadjubæ, aut potius Subadjuvæ, qui et Adjutores nominantur in Notitia Imperii sect. 41. Adjutor, Subadjuvæ Adjutoris, Subadjuvæ Fabricarum diversarum, dicuntur etiam Subadjuvantes. Baronius an. 389 num. 108 edidit hominis coadjutoris Magistri officiorum : sed minus recte. Dabantur et Adjutor Magistro Officiorum, et Subadjuva Adjutoris, laboris levandi gratia, qui vel

valetudine aliave re impediti, vel multitudine negotiorum obrutis opem ferrent. Cassiodorus 6 variarum 7 et L. 3 Cod. de diversis officiis. — d Inter varia Commentariensium genera hi videntur Apparitores fuisse, qui judici pro tribunali sedenti sistebant reos, et quibus horum custodia atque exhibitio demandata erat : uti Acta Martyrum testantur.

CAPUT V.

Iter Constantinopolitanum S. Porphyrii cum Archiepiscopo Cæsareensi. Rhodi apud Procopium anachoretam, Constantinopoli apud S. Joannem Chrysostomum et Amantium Cubicularium Imperatricis gesta.

Quo magis autem videbant idololatræ multiplicari Christianos, eo magis efferebantur, et non sinebant eos obire officia civilia : sed eis utebantur tamquam malis famulis. Videns autem rursus B. Porphyrius magnam injuriam, quæ fiebat Christianis, et non ferens, adspiciens vero probris et contumeliis appetitos, proficiscitur Cæsaream ab B. Joannem Archiepiscopum, et rogat eum cum lacrymis, ut præbeat ei quietem. Dicebat enim, se non posse amplius pati gravia et absurda, quæ fiebant a Gazæis. Beatus autem Joannes cum audivisset, rogabat eum, ut æquo et forti animo pateretur, et retineret Episcopatum.

33 Respondens vero sanctissimus Porphyrius, dixit ei : Te attestor coram Deo, qui non est adspicibilis, et spem nostram Jesum Christum, Dominum omnis rei creatæ, et adorandum et vivificum sanctum Spiritum, ne despicias meam petitionem, ne requiratur a nobis interitus animarum innumerabilium. Sed rogo te, Pater, ut mecum naviges ad urbem regiam, ut rogemus Imperatores, Rege cœlesti annuente, ut evertant templa idolorum. Respondens autem B. Joannes, dixit ei : Fili, justa quidem est petitio, sed non est aptum tempus, jam enim imminet conversio hiemalis. Respondit B. Porphyrius : Si vult nos Deus esse et Gazæ populum convertere, potest etiam servare in hieme. Tu vero, Pater, ejus fidens clementiæ et misericordiæ, id velis, et iter nobis succedet feliciter. Dicit ei B. Joannes : Fiat voluntas Christi.

34 Postquam autem B. Joannes est ei pollicitus, scribit ad me, ut quamprimum venirem Cæsaream, et afferrem mecum tres libros, et quadraginta tres nummos, qui ei restabant ex reditu sanctæ Ecclesiæ. Ego vero acceptis litteris, cum sumpsissem libros et nummos, protinus sum egressus : et cum venissem Cæsaream, inveni sanctissimos Episcopos paratos ad navigandum, et cum post duos dies solvissemus, navigamus vicesimotertio mensis.... a et cum Dei benignitate fuisset nobis secunda navigatio, spatio decem dierum b appulimus ad Rhodum insulam. Erat autem tunc in insula, in adversa ejus parte quidem monachus, nomine Procopius, qui nunc est relatus in numerum Angelorum. Dormiit enim quinque abhinc annis, cum vixisset vitam nulli culpæ affinem, in jejuniis et vigiliis, et summa paupertate. Habebat vero donum quoque prophetiæ, et virtutem expellendi dæmones. Cum nos autem, ut dictum est, Rhodum appulvissemus, et audivissemus de vita sancti viri, necessarium duximus eum non præterire, sed ejus angelica frui consuetudine : et cum rogavissemus, ubinam haberet monasterium, ad eum profecti sumus, navigantes in cymba : et cum pervenissemus, pulsavimus ostium. Statim autem egressus, per se nobis aperuit, etiamsi haberet apud se alium discipulum.

35 Cum autem adspexisset sanctissimos Episcopos, procidens in terram, eos adoravit. Deinde surgens, me quoque est osculatus et pium Eusebium Diaconum, quem secum ducebat S. Joannes Archiepiscopus, et cum nos introduxisset in oratorium, retrocessit,

D

Ob Gentilium perfidiam frustra se Episcopatu conatur abdicare :

E

Archiepiscopum Cæsareensem itineris sui comitem impetrat.

F Navigant ambo Constantinopolim : a b

ad Rhodum appellant :

Porphyrius per nutricem a se instructam,

liberat

invocato Christo :

64 convertat ad fidem

Subadjubæ

sanctum anachorelam Procopium invitant : agnoscuntur instinctu divino :
e
A retrocessit, dans priorem locum beatissimis Episcopis, dicens : Decet vos Sacerdotes habere priorem locum : me autem humilem et abjectum, et qui ordinationem non sum assecutus, posteriorem. Tunc cognovimus sanctissimum Procopium esse perspicendi potestate *e* præditum. Cum enim nos numquam adspexisset, neque de nobis audivisset, cognovit per spiritum eos esse Episcopos, beatissimos, inquam, Joannem et Porphyrium, et ideo eos affecit honore dicendi preces priori loco. Deinde post preces sedimus et cum esset nobis locutus multa animæ utilia, rogavit causam susceptæ itineris molestiæ. Beatus vero Porphyrius ei omnia narravit de Gazæis, quantus sit eorum furor in colendis simulacris, et quam multa mala ab eis patiantur Christiani : et quod ea de causa ascendunt, ut rogent Imperatores, ut evertantur templa idolorum.

exponunt causam itineris :
**edocentur modum feliciter perficiendi negotia :
p
36 Cum autem audivisset S. Procopius anachoreta, dixit : Domine Jesu Christe, converte tuos famulos a fraude diabolica ad fidem illuminatam. Deinde dicit sanctissimis Episcopis : Ne sitis anxii animo, o Patres : Deus enim qui novit zelum vestræ fidei, iter vobis diriget, et dabit omnia, quæ sunt vobis cordi. Agite ergo, ea vobis dabo monita, quæ Deus revelavit meæ humilitati. Primum convenite sanctissimum Episcopum Joannem, et cum eo preces ad Deum fundite, et ei rem exponite : et ipse est vobis consulturus ea, quæ ipsi revelavit Dominus. Non potest enim loqui in palatio, quoniam ei irascitur Imperatrix Eudoxia. Ipse ergo vos commendabit Amantio Cubiculario Dominae, viro pio et qui habet in honore Sacerdotes : ipse vos introducet ad Imperatricem, et quando ad eam ingressi fueritis, vos est benigne exceptura. Exponite ergo ei rem universam, et jubete eam valere, et exite. In secundo autem ad eam ingressu, postquam vos eam hujus rei admonueritis, dicite ei : Speramus in Christum filium Dei, quod si rei præsentî studueris, est tibi daturus filium masculum. Cum hoc autem audierit, est læta futura, est enim prægnans, et hic est mensis nonus, ex quo concepit : et est factura omnia, ut rem vobis reddat effectam Deo annuente.**

perveniant Constantinopolim :
d
(1) Nos autem cum audivissemus quod dixerat vir sanctus, et credidissemus iis, quæ fuerat locutus et ipse nos Deo commendasset, egressi sumus : et solventes illo die, navigavimus : et post alios decem dies *d* pervenimus Byzantium : et accepto hospitio, die sequenti ivimus ad sanctissimum Archiepiscopum Joannem. Cum vero cognovisset quinam essemus, nos accepit magno honore et observantia. Nos autem rogavit, quam de causa hunc viæ laborem sustinuerimus, et ei narravimus : et cum cognovisset, recordatus est nos longo ante tempore hoc rogasse litteris : et cum me agnovisset, benigne est complexus. Rogat vero nos, ne angamur animo, sed spem habeamus in Dei misericordia. Dixit autem nobis : Ego quidem non possum loqui cum Imperatore, eum enim in me irritavit Imperatrix, quoniam eam reprehendi propter *f* possessionem, quam cum concupiisset, eripuit. Et mihi quidem non est hoc curæ, quod irascantur. Seipsos enim læserunt, non me. Nam et si lædant meum corpus, animæ multo magis proderunt, hoc tamen relinquamus Dei misericordiæ. De nostro autem edicto, si videatur Domino, cras accersam Eunuchum Amantium, qui est Eunuchus Imperatricis, et multum potest apud eam, et est vere Dei servus, et ei rem exponam, et est magnum studium adhibiturus Deo annuente. Nos vero, cum ille sic nobis promississet, et nos Deo commendasset, ivimus in nostrum hospitium.

38 Die autem sequenti, ivimus ad Sanctum, et invenimus apud eum Cubicularium Amantium : rei
Februarii T. III.

enim nostræ curam gesserat, et eo accersito, de re nostra eum docuerat. Postquam autem ingressi sumus et cognovit Amantius nos esse eos, de quibus cum ipso fuerat locutus, surgens adoravit sanctissimos Episcopos, facie inclinata in terram. Illi vero cum cognovissent quisnam esset, eum sunt complexi et osculati. Porro autem eis quoque jussit sanctissimus Episcopus Joannes ore proprio Cubicularium docere de re sua. Sanctissimus autem Porphyrius ei omnia narravit de idololatriis, quemadmodum libere et confidenter faciunt res nefarias : et quemadmodum affligunt et vexant Christianos. Ille vero audiens flevit, et impletur zelo divino, et dicit eis : Ne sitis anxii, Patres. Dominus enim Christus est defensurus suam religionem. Orate ergo vos, et ego loquar cum Augusta, et spero in Deum universorum, fore ut consuetam suam faciat misericordiam. Die autem crastino vos ad eam introducam, et ipsa ore vestro a vobis docebitur, quæ vultis : invenietis vero eam a me prius instructam. Cum hæc autem dixisset, nobis valere jussis recessit. Nos quoque, cum multa spiritalia locuti essemus cum sanctissimo Archiepiscopo Joanne, isque nos Deo commendasset, recessimus.

a Peritii, cujus dies 23 apud Gazæos incidit in 17 Februarii, ut apud Egyptios Barmahath. Non autem substituendus Februarius uti ex Baronio ad marginem Surianæ tertiæ editionis factum. — b Die 27 Febr. — c Baronius addit occulta. — d Die 9 Martii : ac 10 factum colloquium cum S. Chrysostomo, die 11 cum Amantio cubiculario. — e De zelo S. Chrysostomi ut idola in Phœnicia deicerentur agit Theodoretus lib. 5 Hist. Eccl. cap. 29. — f Intelligitur ager seu vinea viduæ Theognosti vi ab Imperatrice ablata : de qua re omnes Vitæ S. Chrysostomi scriptores agunt.

CAPUT VI.

Benignum colloquium S. Porphyrii cum Imperatrice. Nativitas Theodosii junioris.

Die vero *a* sequenti nos accersit Cubicularius Amantius per duos Decanos, ut iremus in palatium : et surgentes, propere ivimus : invenimus autem ipsum nos expectantem, qui accepit duos Episcopos, et eos introduxit ad Augustam Eudoxiam. Postquam vero eos adspexit, prior salutavit, dicens : Benedicite Patres. Illi autem eam adoraverunt. Sedebat vero super aureum lectum, et dicit eis : Ignoscite mihi, Sacerdotes Christi, propter ventris quæ me premit necessitatem. Debebam enim in vestibulo occurrere vestræ sanctitati : sed propter Dominum orate pro me, ut quod est in utero, in lucem edam cum Dei benignitate. Sanctissimi autem Episcopi admirati tantam ejus demissionem, dixerunt : Qui benedixit uterum Saræ et Rebeccæ et Elisabeth, **F** benedicat et vivificet id, quod est in tuo ventre.

40 Postquam vero locuti sunt alia quoque verba spiritalia, dicit : Scio cur hunc viæ laborem susceperitis : me enim prius docuit Amantius Eunuchus. Quod si vos quoque me vultis docere, jubete Patres. Jussi autem, docuerunt omnia quæ pertinebant ad idololatrias, quemadmodum secure faciebant res impias, et quemadmodum sua potentia opprimebant Christianos, non sinentes eos obire ullum officium publicum, neque sua prædia colere, ex quibus vectigalia publica pendunt Imperatoriæ potentiae. Cum hæc audivisset Imperatrix, dixit : Ne sitis anxii, Patres : spero enim in Dominum Christum filium Dei, fore ut persuadeam Imperatori ea facere, quæ decent vestram sanctam fidem, et vos hinc dimittat compotes desiderii. Abite ergo et vos reficite, estis enim defatigati, et orate, ut Deus opem ferat meæ petitioni. Cum hæc autem dixisset, jussit afferri pecunias : et cum accepisset circa tres pugillos, dedit sanctissimis Episcopis, dicens : Hæc interim accipite ad expensas. Episcopo vero his acceptis, cum multum ei benedixissent, exierunt. Exeuntes autem, magnam pecuniæ partem distribuerunt Decanis, qui

D
 AUCTORE MARCO
 DIAG. DISCIPULO.

accipiunt Amantium, Cubicularium Imperatricis procuratorem negotiorum.

E

a

Eudoxia benigne excipit Episcopos :

F

suum operam addicit :

dant eleemosynas nam :

A præerant portis, adeo ut paucae apud eos remanerent.

AUCTORE MARCO
DIAC. DISCIPULO.

eorum causam apud
Arcadium
strenue agit :

41 Imperatrix vero, cum Imperator esset ad eam ingressus, docuit eum negotium Episcoporum : petiit autem, ut everterentur templa Gazæ. Imperator vero cum audiisset, ægre tulit, dicens : Scio illam civitatem esse deditam cultui simulacrorum, sed est in nos grato animo in pensandis vectigalibus publicis : quæ quidem confert plurima. Si ergo eorum templa repente diruamus, metu se in fugam conjicient, et perdemus tantum canonem. Sed si videtur, eos particulatim affligamus, idololatriis adimentes dignitates, et alia civilia officia, et jubeamus templa eorum claudi, et non amplius celebrari. Cum enim afflicti fuerint, ad omnes redacti angustias, agnoscent veritatem. Nam quod exuperat, si idem sit repentinum, grave est iis, qui sunt subjecti. Imperatrix autem cum id audiisset, fuit magno dolore affecta : erat enim acris et fervens in fide. Imperatori vero hoc solum respondit : Dominus est opem laturus servis suis Christianis, seu nos velimus, seu nolumus. Hæc nobis narravit pius Amantius Cubicularius.

b 42 Die autem b sequenti accersiit nos Augusta, et cum de more prior salutasset sanctos Episcopos, jussit eos sedere. Postquam vero locuti essent multa

B verba spiritalia, dicit eis : Locuta sum cum Imperatore, et aliquantum ægre tulit. Sed ne animo angamini : Deo enim volente, non sum cessatura, donec vobis satisfiat, et egrediamini assecuti vestrum, qui est ex Deo, scopum. Episcopi autem his auditis, adorarunt. Stimulatus vero Sanctus noster Porphyrius, recordatus ejus, quod dixerat beatissimus Procopius anachoreta, dixit Imperatrici : Labora propter Christum, et ipse pro tuo labore est tibi daturus filium, qui vivet et imperabit, te vidente, et eo fruente multos annos. Cum hoc audivisset Imperatrix, c repleta est lætitia, et ruber evasit ejus vultus, et ei accessit major ea, quam habebat, pulchritudo : ea enim quæ apparent, ostendunt ea quæ latent.

discit ex
S. Porphyrio se
filium paritulum :

c

43 Dicit itaque sanctissimis Episcopis : Orate Patres, ut, quomodo dixistis, Deo volente, pariamus masculum : et si hoc factum fuerit, polliceor vobis me facturum omnia, quæ petitis. Quin etiam aliud quoque, quod non petiistis, sum factura, Christo annuente : sanctam enim ecclesiam ædificabo Gazæ in medio civitatis. Abite ergo in pace, et quiescite, assidue pro me rogantes, ut cum Dei benignitate pariam : et paullo post id implebo. Cum ergo valedixissent Episcopi, et eam Deo commendassent, egressi sunt ex palatio. Precabamur autem, ut pareret masculum : credebamus enim ei, quod dixerat S. Procopius anachoreta, et ibamus quotidie ad sanctissimum Joannem Archiepiscopum, et fruebamur sanctissimis ejus eloquiis dulcioribus, super mel et favum. Veniebat vero ad nos Amantius Cubicularius, aliquando quidem ferens responsa Imperatricis, aliquando autem etiam, ut nos conveniret.

vovet se Gazæ
templum ex-
structuram

C

44 d Paucis autem post diebus parit Imperatrix e masculum, et imponunt ei nomen Theodosium, quod erat nomen ejus avi Theodosii Hispani, qui imperavit simul cum f Gratiano. Natus vero junior Theodosius, fuit in lucem editus in purpura. Unde etiam cum primum fuisset natus, fuit renunciatus g Imperator. Fuit autem magna lætitia in civitate, et fuerunt quidam missi per civitates, qui hæc renunciarent, donaque et munera erogarent. Domina vero cum primum peperisset, et surrexisset e cella puerperii, misit ad nos Amantium, dicens nobis per ipsum : Ago Christo gratias, quod per vestras sanctas preces Deus mihi donavit filium. Precemini ergo Patres, illi vitam, et mihi humili et abjectæ, ut impleam ea, quæ sum vobis pollicita rursus, ipso volente Christo, per sanctas vestras preces.

Theodosius
junior nascitur : acclamatur Imperator

d

e

f

g

45 Cum autem impleti essent septem dies a puerperio, nos h accersit, et nobis occurrit in porta cubiculi, portans infantem in purpura. Inclinauit vero caput, dicens : Benedicite Patres mihi et filio, quem donavit Dominus per sanctas vestras preces. Infantem quoque tradidit, ut ipsum signarent. Sancti autem Episcopi et ipsam et infantem signarunt signo Crucis : et cum precati essent, sederunt. Postquam autem ipsi locuti essent multa verba plena compunctione, dicit eis Domina : Scitis Patres, quid de re vestra statui facere? Dominus vero meus Porphyrius respondens, dixit : Quæcumque statuisti, ex Deo statuisti : etenim in hac nocte revelatum fuit meæ humilitati per visionem, me esse Gazæ, et stare in delubro, quod illic vocatur Marnium, et tuam pietatem mihi tradere Evangelium, et dicere : Accipe, lege. Ego autem cum aperuissem, inveni locum illum, in quo dicit Dominus Christus Petro : Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam : et portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Tu vero, Domina, respondens dixisti : Pax tibi, esto fortis et strenuus. Post hæc autem sum excitatus : et ex hoc persuasum habeo, fore ut Dei Filius tui animi instituto opem ferat. Dic vero nobis, Domina, quid statueris.

D h
benedicunt signo Crucis
cum matre ab
Episcopis :

S. Porphyrio
revelatur felix
negotiorum
successus :
Matth. 16. 18

46 Imperatrix respondens, dixit : Si Christo placuerit, paucis post diebus dignabitur infans sancto baptismo. Ite ergo, et facite supplicationem, et petite in ea, quæcumque volueritis : et quando egressus fuerit infans ex venerando baptismo, tradite supplicationem ei, qui ipsum portabit : ego autem docebo eum, quid facere oporteat : et spero in Dei Filium, eum rem totam esse dispensaturum e voluntate suæ clementiæ. Nos autem his promissis ab ea acceptis, cum ei et infanti multum benedixissemus, egressi sumus, et euntes fecimus supplicationem, in charta multa ponentes, non solum eversionem simulacrorum, sed etiam privilegia dari sanctæ Ecclesiæ et Christianis, et præberi redditum : erat enim pauper sancta Ecclesia.

E
indicat Eudoxia, quid fieri oporteat.

a Die 12 Martii. — b Die 23 Martii. — c Genuerat Eudoxia Imperatrix hæcenus tantum filias, nupta Arcadio Augusto v Kalend. Maii Olybrio et Probrino. Coss. Indict. 8, anno 395. Eorum filiarum prima fuit Flacilla, nata Cæsario et Attico Coss. Indict. 10, anno 397, die xv Cal. Julias. Secunda fuit S. Pulcheria, nata xiv Cal. Februarii, Theodoro et Eutropio Eunuchis Coss. Indict. 12 anno 399. Tertia autem filia Arcadia, nata v Idus Januarii, Indict. 13 Stilicone et Aureliano Coss. anno 400. Quibus successit quarta proles mascula, Theodosius junior anno 401. Quo dein Theodosio juniore et Himoride Coss. nata iv Idus Februarii Marina, quarta filia anno 403. Quæ exacte referuntur in Chronico Alexandrino et in Chronico Marcellini. Colitur S. Pulcheria Imperatrix 10 Septemb. — d Utinam hi pauci dies numerati forent! An decem dandi, quibus cum Amantio potissimum actum? Si pauciores dies accipi possint, tum citius etiam natus est Theodosius. — e Natus videtur Theodosius 23 Martii, sive x Kalendas Aprilis, eratque sabbatum ante Dominicam iv Quadragesimæ, Latrare modo appellatam. Socrates lib. 6 cap. 6 omitta voce Kalendas, scribit decima Aprilis, natum. Τῇ δέκατῃ τοῦ Ἀπριλίου μηνός. Socratem descripsit auctor Chronici Alexandrini, in quo dicitur natus πρὸς τὸν Ἀπριλίον. iv Idus Aprilis : cadebat is tunc in Feriam quartam hebdomadæ sanctæ ante festum Paschæ. Marcellinus in Chronico natum ait iii Idus Aprilis, ergo feria quinta in Cæna Domini. Quæ ex sequentibus refutantur. — f Fuit Theodosius Magnus a Gratiano Imperator declaratus anno 379, mortuus an. 395, sed annis ante hujus Theodosii nativitatem. — g Id est, acclamatus Imperator ac purpura teclus. Sollemnis inauguratio, si Chronico Alexandrino fidentiam, facta est ad Hebdomadam anno sequenti iv Idus Januarii, Indict. iv. — h Die 30 Martii, pridie Dominicæ Passionis.

F
Theodosius Junior, quo mense et die natus?

CAPUT VII.

Baptismus Theodosii junioris. Impetrata idolorum destructio. Varia donata S. Porphyrio munera.

Cum autem dies præteriissent, venit a dies, in quo erat illuminandus novus Imperator Theodosius : erat vero coronata et ornata universa civitas holoserico et auro, et omni alio ornamento, adeo ut non posset quispiam explicare ornatum civitatis. Quin etiam b fluctuantem habitatorum multitudinem licebat intueri variatam

a
Theodosius
baptizatur sollemni pompa,

b

A variatam multiplici et diverso genere vestium. Non est autem mearum virium dicere splendorem illius ornatus, sed illorum, qui sunt in dicendo exercitati : ego vero transibo ad præsentem veram conscriptionem. Baptizato juniore Theodosio, et ab ecclesia egresso in palatium, licebat rursus intueri virtutem eorum, qui præerant multitudini, et vestem eorum refulgentem : erant enim omnes candidati, ut existimaretur multitudo esse nive repleta. Præcedebant autem Patricii, Illustres, et omnis dignitas cum ordinibus militaribus, omnes portantes cereos, ut putarentur astra cerni in terra. Erat vero prope infantem qui portabatur, ipse quoque Imperator Arcadius, vultum habens hilarem et nitidum magis quam ea, quam gestabat, purpura. Unus autem ex Procæribus portabat puerum in splendida veste. Nos vero admirati sumus, videntes tantam gloriam. Dicit autem nobis S. Porphyrius : Si ea, quæ paullo post evanescent, tantam habent gloriam ; quanto magis cœlestia, quæ sunt parata Sanctis, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt ? Stetimus autem nos in vestibulo sanctæ ecclesiæ, habentes etiam chartam supplicationis.

48 Postquam vero fuit egressus a baptimate, exclamavimus dicentes : Rogamus tuam pietatem, chartam quoque porrigentes. Cum autem adspexisset is, qui gestabat puerum, et cognoscebat rem nostram, (eam enim prius didicerat a Domina) jussit chartam ei accipi : et cum accepisset, constitit. Jussit autem fieri silentium, et cum solvisset, legit partem : et cum involvisset, subiecit manum capiti infantis : et cum id inclinasset, clamavit coram omnibus : Jussit ejus potentia ea fieri, quæ sunt in supplicatione. Omnes autem cum adspexissent, sunt admirati : et adorabant Imperatorem, eum beatum pronunciantes, quod dignus esset habitus, qui videret in vita filium imperantem : exultabat autem audiens. Imperatrici quoque Eudoxiæ fuit annunciatum, quod factum fuerat propter suum filium. Lætata est autem, et genibus flexis Deo egit gratias.

49 Ingresso vero infante in palatium, ei occurrit Domina, et eum accepit et osculata est : et eum portans, ipsum quoque salutavit Imperatorem, dicens : Beatus es, Domine, propter ea, quæ viderunt oculi tui in vita tua, et Imperator lætabatur audiens. Cum autem Imperatrix eum vidisset hilarem, dixit : Si videtur, sciamus quidnam continet supplicatio : ut omnino fiant, quæ in ea continentur. Imperator vero jussit legi chartam : et postquam lecta fuit, dixit : Gravis quidem est petitio, sed gravior est recusatio, quoniam hæc est prima jussio nostri filii. Dicit autem ei Domina : Non solum prima jussio, sed etiam in hoc sancto habitu et pietatis gratia supplicatio, et petita a viris sanctis. Vix tandem annuit Imperator, cum Domina valde ei instaret. Hæc omnia renunciavit nobis pius Amantius.

50 Die autem c sequenti nos accersit Imperatrix : et cum de more prior salutasset sanctos Episcopos, jussit sedere, et dixit eis : Vestris precibus concessit mihi Deus rem vestram, idque factum fuit ejus auxilio, vidistis autem, quam via et ratione sum usa. Sed si videtur, crastino die accersam Quæstorem, et coram vobis jubebo, ut convenienter ei, quod continet supplicatio, fiat rescriptum divinum ex nomine duorum Imperatorum : et ut semel dicam, faciat omnia quæ consequuntur. Episcopi autem, his auditis, ei multum benedixerunt, et ejus filio, et Imperatori. Cumque multa alia disseruissent animæ utilia, postquam valedixissent, exierunt. Die vero d sequenti accersit Quæstorem et nos. Dicit autem ei : Accipe hanc chartam, et convenienter ei, quod in ea continetur, divinum rescriptum manda litteris. Quæstor vero accepta charta, divinum rescriptum

dictavit celeriter nobis præsentibus. Ei autem suggestimus, ut Duces et consulares et res eorum deputaret ad ferendam nobis opem.

51 Postquam vero perfectum fuit divinum rescriptum et subscriptum, rogavimus Dominam, ut hoc negotium mandaretur alicui viro illustri. Jussit autem Amantio quærere virum bono zelo præditum Christianum, cui hoc negotium deberet committi. Multi enim ex iis, qui tunc erant in dignitatibus, simulate habebant fidem, de quibus sumpsit pœnas Divina justitia. Cum enim rescivissent Imperatores, eos non recte se habere circa fidem intemeratam, eos privarunt suis dignitatibus, eosque et in corpore punierunt, et mulctarunt pecuniis : hæc autem facta fuerunt antea. Quocirca jussit Augusta negotium nostrum committi viro orthodoxo. Commissum vero fuit cuidam, nomine e Cynegio ex consistorio, qui fuit vir admirabilis et fide fervens. Eo autem accersito, jussit Augusta, ut omnia idola usque ad solum everteret, et igni traderet. Porro ei quoque manu sua dedit pecunias, dicens : Accipe ad sumptus, et nihil capias a sanctissimis Episcopis. Cum talia autem mandata accepisset a Domina, egressus est promptior et alacrior.

52 Cum transegissemus vero reliquum hyemis, et fecissemus sanctos dies festos f Paschales et diem Resurrectionis, parabamus nos ad navigandum. Rogavimus autem admirabilem Amantium, ut id significaret Dominae, ut eam juberemus valere. Ille vero cum hoc audisset, fuit magno dolore affectus, propterea quod nos essemus navigaturi : nos enim tantum dilexit, ut ipse rogaret Dominam, ut eum dimitteret ad orandum in sanctis et venerandis locis. Timebat autem Domina eum dimittere, ne, si illuc iret, fieret monachus, et ibi maneret. Sciebat siquidem viri vitam : erat enim revera nulli culpæ affinis, multas præbens eleemosynas, et perpetuo jejunans, et multos hospitio accipiens et concurrens ad pios usus. Hactenus quidem de pio Amantio. Dominae vero de nobis significavit, et ingressi sumus ad eam, et dicit sanctissimis Episcopis : Quando Deo volente navigabitis ? Illi autem dixerunt : Propterea sumus ingressi, ut juberemus tuam valere potentiam. Illa autem dixit : Recordamini semper mei, et mei filii.

53 Jussit vero protinus afferri pecunias. Quæ cum fuissent allatæ, dixit Domino meo Episcopo Porphyrio : Accipe Pater hæc g ducenta... et ædifica, quam sum pollicitus, ecclesiam in medio Gazæ : et significa mihi, si opus habueris pluribus pecuniis, et eas statim mittam. Construe etiam xenodochium, ut excipias fratres, qui veniunt in tuam civitatem, et tribus diebus eis sumptum præbeas. Dedit autem sanctissimo quoque Joanni aureos mille, et vasa pretiosa utrisque. Ad sumptus vero dedit utrisque ad centum aureos. Obtinuit autem prædictus sanctissimus Joannes Episcopus Cæsareæ, quæcumque voluit privilegiatione suæ ecclesiæ. Cumque precati essent, et multum benedixissent Dominae et ejus filio et Imperatori, exierunt.

54 Rogarunt etiam, ut ingrederentur ad Imperatorem. Imperator autem eos interrogavit, an essent omnino expediti, et an Augusta eis aliqua donasset. Ipsi vero dixerunt : Sumus omnino expediti a sospite vestra pietate, et pia vestra conjuge, et a filio vestro, quem Deus custodiat, fueruntque multa et magna nobis donata. Statim autem jussit etiam Imperator Præfectis, eis dare ex publicis vectigalibus Palæstinæ circa viginti libras auri. Dedit autem ipse quoque pro sumptibus circiter unum pugillum, qui inventus est continere circiter nummos quinquaginta. Cum vero ei quoque multum benedixissent, sunt egressi. Egimus autem in civitate alios tres dies, donec accepimus legationem quadraginta librarum,

proceribus
candidatis por-
tantibus ce-
reos :

Episcopi offe-
runt libellum
supplicem
Theodosio in-
fanti :

obtinent quæ
petierant :

d
fil rescriptum :

D
AUCTORE MARCO
DIAC. DISCIPULO.

executio com-
mittitur Cyne-
gio :

E
parant disces-
sum :

g
F
donantur ma-
ximis muneri-
bus ab Eudo-
xia

et Arcadio

AUCTORE MARCO
DIAC. DISCIPULO.
disce tunc 18
Aprilis.
h

rum, et post tres dies navem ascendentes, naviga-
vimus Gazam, vicésimo tertio Xanthici, qui est apud
Romanos *h* octavus decimus Aprilis. Præclarissimus
vero post nos egressus est Cynegius, usus publico
navigio.

Cynegius

a Forsan circa diem 4 Aprilis. — b Inundavit. — c Die 5 Aprilis. — d Die 6 Aprilis Sabbato ante Dominicam Palmarum, aut forsitan citius hæc omnia contigerunt. — e Baronius ad hunc annum 401 num. 31 arbitratur Cynegium esse ad quem creatum Præfectum Prætorio extant rescripta in Cod. Theod. lib. 2 de Usuris, sed ea data Honorio et Evodio Coss. an. 386, et mortuus est hic in Consulatu suo anno 388, sepultus apud Apostolos xiv Kalend. Aprilis, teste Idatio. Potuit hic Cynegius alterius filius, nepos aut consanguineus fuisse. — f Pascha Alexandrinum in Græcia et Oriente observatum fuit 14 Aprilis, cyclo Lunæ 3, Solis 18 litt. Dominicali F. In Canone Paschali Victorii annotatur Pascha ad diem xi Kalend. Maii, seu xxi Aprilis, quo in Occidente fuit observatum, non in Oriente, ut exsequentibus constat. Per festos Paschales hic indicatos intelliguntur Cena Domini, Parasceve, ac dein Resurrectionis dies. — g Baronius opinatur deesse, auri librarum pondera. Græci in Menæis ista habent: Κομίζεται παρά τῆς Ἀβγούστης χρυσῶν κεντηάρια δύο χάρην πιασῶς ἐκκλησίας, καὶ λόγῳ δαπάνης νομισματα διακόσια. Donantur ab Augusta duo centenaria, id est pondo, auri, ad ædificandam ecclesiam, et ratione impensarum ducenta numismata, pro quibus hic centum aurei leguntur. Centenarium Romanum æquivalere talento Græco docet Isidorus lib. 16 cap. 14. Acta autem hæc sunt 15 Aprilis postridie Resurrectioni Domini. — h Hic locus dicta præclare confirmat. Incidebat eo anno 18 dies Aprilis, in feriam quintam post Pascha, erantque tres dies post alloquium Imperatricis et Imperatorum.

Pascha Alex-
andrinum
anni 401,

Centenarium.

CAPUT VIII.

Reditus S. Porphyrii Gazam : tempestas cæ-
litus sedata : solennis in urbem intro-
ductio.

B

Rhodum appel-
lunt :

Pervenimus autem Rhodum spatio quinque die-
rum, valde vero studebamus ire ad S. Procopium
anachoretam. Cumque nos valde rogassemus nau-
clerum, ut nobis concederet tres horas, non conces-
sit, dicens : Non possum ventum invenire tam se-
cundum. Nos autem ei dicebamus : Possunt preces
sancti viri nos servare, et dare nobis ventum secun-
dum : nauclerus autem indignatus, non admisit nos-
tram petitionem. Sed cum aquati fuissemus, solvi-
mus. Valde vero cruciabamur, quod non licuisset
nobis eum convenire. Precibus ergo ab eo petimus,
ut nobis ignosceret, et pro nobis oraret ut salvi es-
semus, et effectum redderemus opus, quod fuerat
nobis commissum.

agitantur hor-
rida tempesta-
le

56 Cum ergo Rhodo navigassemus, et duo dies in
maris tranquillitate et serenitate felix fuisset nobis
navigatio, repente oritur tempestas, ventique, et
fulgura et tonitrua, et in altum tollebantur fluctus
instar montium, et attollebatur navis, ut nos existi-
maremus eam nubes tangere. Erant autem clamores
et lacrymæ et oratio ad Deum : implorabamus quo-
que preces S. Procopii anachoretæ. Cumque fuisset
vespera, et tempestas non cessaret, permansimus
vigilantes totam illam noctem : circa matutinum
autem ex multa afflictione parum dormitarunt sanc-
tissimi Episcopi, et videt in somnis Dominus meus
Porphyrius S. Procopium anachoretam, dicentem
eis : Nauclerum catechismo institute et obsignate,
(est enim ex execranda hæresi Arii) et efficite, ut
ipse anathemate notet Arium, et malam ejus fidem,
et statim cessabit tanta tempestas. Propterea enim,
quod sit ipse ex dicta hæresi non concessit vobis,
ut ad me veniretis. Eum tamen catechesi institute :
est enim rectam doctrinam a vobis accepturus.

propter nau-
clerum
Arianum :

57 Hæc cum audiisset sanctus noster Porphyrius,
fuit excitatus, et nobis accersitis narravit, quæ vi-
derat in somnis. Statim vero vocato nauclero, ei
diximus : Vis navem tuam esse salvam, et nos omnes,
et ante omnia tuam animam? Ille autem dixit : Non
est hoc rogandum. Ei vero dixerunt Episcopi : Ab-
nega malam tuam fidem, et crede in rectam fidem :
et salvus eris tu et navis, et omnes nos. Dicit eis
nauclerus : Quoniam video vos habere præscientiam
(comprehendistis enim, quæ erant in corde meo, cum
nemo id vobis renunciaverit) ecce dico vobis : credo,

quo hæresin
abjurante ;
potiuntur ma-
lacia ;

ut creditis, et abnego hæresim Arii. Rogo autem d
vos, ut per otium me ex sanctis Scripturis illumi-
netis in recta fide. Sancti vero Episcopi eum accepe-
runt et obsignarunt, super eum fuis precibus, et
eum quoque impertierunt divinis a Sacramentis. In-
terim autem cessarunt fluctus, et vespere mutatus
fuit ventus, et feliciter navigavimus: et cum fuisse-
mus in pelago alios quatuor dies, quinto mane adna-
vigavimus in maritimam partem Gazæorum, quam
vocant b Majumam.

a

b

58 Postquam autem descendimus, nos cognoscen-
tes, qui illic erant Christiani, exceperunt cum psal-
modia. Similiter vero ex civitate quoque, cum audi-
vissent, occurrerunt nobis, habentes signum vene-
randæ Crucis, et ipsi psallentes. Commixti sunt
autem, qui erant ex duobus locis, et facti sunt non
parvus populus, erant enim plures, qui erant ex
maritima, propterea quod haberent multos Ægyptios
vini mercatores. Idolorum vero cultores videntes ea,
quæ fiebant, dissecabantur : sed nihil audebant fa-
cere, quoniam audiverant, in quanto honore fuissent
habiti sanctissimi Episcopi apud Imperatores, et
quod essent evertenda simulacra : et magna ange-
bantur cura et animi ægritudine.

a Gazæis so-
lenni suppli-
catione exci-
piuntur :

59 Postquam autem fuimus ingressi civitatem, in
loco, qui vocatur Tetramphodos, id est, quadrivium,
stabat statua marmorea, et dicebant eam esse Ve-
neris, erat autem supra aram marmoream : statuæ
vero effigies erat nudæ mulieris, quæ habebat aperta
tota sua pudenda. Statuam autem in honore habebant
omnes cives, maxime vero mulieres, lucernas accen-
dentes, et thure suffientes. Dicebant enim eam in
sommis respondere iis, quæ volunt inire matrimo-
nium. Decipiebant autem se invicem mentientes.
Sæpe vero jussi a dæmone contrahere matrimonium,
tantum abfuit ut id recte eis procederet, ut inter eos
fierent divortia, aut male cohabitarent. Hæc cogno-
vimus ab iis, qui fuerant aversi ab errore, et veri-
tatem agnoverant.

Veneris statua,
E

60 Quem etiam nonnulli idololatræ, non ferentes
calamitates gravium conjugiorum, quæ jussi fuerant
contrahere a dæmone Venere, succensentes, con-
fessi sunt deceptionem. Tales enim sunt dæmones,
ut qui decipiant, et nihil unquam veri dicant. Neque
enim possunt aliquid certo præscire : sed ex veri-
similibus præ se ferunt se præscire apud eos, qui
eis serviunt. Quomodo enim possunt verum dicere,
qui exciderunt a veritate? Quod si in aliquibus con-
tingit eos divinare, hoc fit ex eo, quod evenit :
quomodo etiam accidit in hominibus, ut sæpe quæ-
dam prædicant futura de re, quæ est eventura. Ea
ergo, quæ ex iis, quæ accidunt, successerunt, quod
quidem raro fit, admiramur. Quæ autem conjectura
non assequimur, quod quidem fit assidue, silemus.
Hactenus quidem de dæmonibus et de eorum decep-
tione.

a dæmone in
ea homines
decipiente

61 Cum nos ergo, ut dictum est, navigassemus
in civitatem, et venissemus in locum, in quo erat
dictum simulacrum Veneris, portarent autem Chris-
tiani venerandum lignum Christi, hoc est, figuram
Crucis, videns dæmon, qui habitabat in statua, nec
videre sustinens signum, quod ferebatur, turpiter
egressus ex marmore, dejecit ipsam statuam, et
confregit eam in multa fragmenta. Accidit vero, ut
duo idololatræ starent prope aram, in qua stabat
statua : et corruens, unius quidem caput fregit in
duas partes, alterius autem humerum et brachiale.
Stabant enim ambo, sanctum populum subsannantes.

ad conspectum
Crucis prælatæ
confringitur,

62 Multi autem ex Gentilibus, cum vidissent
signum quod factum fuerat crediderunt, et commixti
cum laicis, una cum eis sunt ingressi in sanctam
ecclesiam, nomine Irenen. Fuit autem illo die mag-
num gaudium inter Christianos, tribus de causis :
primum

interimitque
subsannantes
supplicatio-
nem

Christianorum
triplicæ gau-
dium :

A primum quidem, quod sanum recepissent Sacerdotem, et qui ea fecerat, quæ desiderabant. Secundo, quod contriti essent dii gentium, et facti essent tamquam pulvis, qui dispergitur ab area æstiva: quin etiam similiter atque ipsi confracti sunt, qui confidebant in eis. Tertio autem et maxime, quod conservatæ sunt animæ, quæ errabant, et accesserunt gregi Christi. Cum eos vero obsignasset Episcopus, dimisit in pace, jubens ut vacarent sanctis Scripturis, erant vero viri numero xxxii et septem mulieres. Cum duos autem alios dies fuisset Gazæ Joannes Archiepiscopus, profectus est Cæsaream: quem Christiani omnes et sanctus Episcopus deduxerunt usque ad duo milliaria.

a Ansacrosancta Eucharistia intelligenda? Hanc navigantes fideles solitos secum conferre docet S. Ambrosius in laudatione funebri Satyri fratris, S. Gregorius cum de Maximiano agit aliique, uti ad hunc locum observat Baronius. — b Majuma, viginti Gaza distat stadiis, a Juliano apostata Gazæis subjecta, cum a Constantino Imperatore privilegia civitatis ante accepisset ac proprium Episcopum, qualis fuit S. Zeno cui sacer est 26 Decembris, eratque tunc Constantia appellata.

Majuma.

CAPUT IX.

Templa idolorum eversa Gazæ. Plurimi idololatræ convertuntur a S. Porphyrio.

Post decimum autem diem venit admirandus Cynegius, habens secum Consularem et Ducem, et magnam manum militarem et civilem. Præsciverunt vero multi ex idololatræ, et exierunt e civitate: erant vero complures ex divitibus civitatis. Eorum autem ædes, qui fugerant, annotavit, quem diximus, Cynegius. Die autem sequenti, accersitis civibus, præsentibus Duce et Consulari, aperuit eis litteras imperatorias, quæ jubebant, ut everterentur simulacra et delubra, et igni traderentur. Cum primum vero id audivissent idololatræ, ejularunt magna voce, adeo ut id ægre tulerint magistratus, et in eos cum minis emiserint milites, qui eos virgis et clavis verberabant, Christiani autem cum magno gaudio laudibus prosequerantur Imperatores et magistratus.

B *Freudentibus gentilibus publicatur edictum Imperatorum.*

*octo idolorum templa ever-
tuntur:*

a

64 Statim vero cum magistratibus et cohortibus militariibus impetum fecerunt et everterunt delubra. Erant autem in civitate simulacrorum publica templa octo: nempe Solis, et Veneris, et Apollinis, et Proserpinæ, et Hecates, et quod dicebatur Hierion seu sacerdotum, et Fortunæ civitatis, quod vocabant Tycheon, et Marnion, quod dicebant esse a Critæ generis Jovis: quod existimabant esse gloriosius omnibus templis, quæ sunt ubique. Erant autem alia quoque plurima simulacra in ædibus et pagis, quæ nemo posset numero subicere. Dæmones enim cum Gazæorum animum ut ductilem apprehendissent, errore impleverunt universam civitatem, et quæ circumcirca sita erat, regionem: hoc autem eis accidit ex nimia simplicitate. Quamobrem traducti ad sanctam fidem, fiunt magno zelo incitati Christiani. Hactenus quidem de Gazæis.

65 Jussi ergo milites, cum Christianis civitatis et maritima ejus parte impetum fecerunt in simulacra. Et primum cum voluissent evertere simulacra et Marnium, repulsi sunt. Illis enim idoli sacerdotes, cum prius de eo audivissent, portas interioris templi intrinsecus magnis lapidibus obstruxerunt: et cum exportassent in ea, quæ dicuntur adyta, quæcumque erant vasa in templo pretiosa: quin etiam ipsa deorum ipsorum animalia, illic occultaverunt: et per ipsa adyta fugerunt per alias vias. Dicebant enim, dicta adyta habere multas vias in diversa loca. Repulsi ergo, sicut prius dixi, conversi sunt ad alia simulacra: et alia quidem everterunt, alia vero igni tradiderunt. Cum ergo rapuissent omnia, quæ in eis erant, vasa pretiosa, Sanctus autem Porphyrius anathemati subjecisset in ecclesia quemlibet civem

anathemate percussus, rapientes consecrata idolis:

Christianum, qui ex delubris aliquid accipit ad lucrum proprium; nullus ex fidelibus civibus aliquid accipit, nisi milites, et qui illic inventi sunt advenæ. Obstant ergo cum laicis ex Clero viri pii, et ipse Sanctus Porphyrius Episcopus, reprimentes eos, ne aliquid acciperent. Fuerunt vero decem dies evertentes templa simulacrorum.

66 Post dictos autem dies consilium cœperunt, quonam modo uterentur Marnio, et quid ei facerent. Alii enim dicebant, id debere effodi: alii autem, comburi: alii, locum purificari, et sanctificari ad Dei ecclesiam, et erat de ea re magna deliberatio. Tandem sanctus Episcopus edicit populo jejunium et orationem, ut eis revelet Dominus, quidnam eos facere oporteat. Cumque illo die jejunassent, et Deum de hac re precati essent, vespere peregerunt sanctam synaxim. Cum perageretur autem, puer circiter septem annos natus, stans cum matre propria, repente exclamavit, dicens: Comburite intus templum usque ad solum. Facta sunt enim in eo multa gravia, et maxime hominum sacrificia. Id vero hoc modo comburite: Afferte picem humidam, sulphur, et sebum porcinum, et hæc tria commiscete, et ungite portas æneas, et ignem in eas injicite, et sic totum templum comburetur. Non potest enim aliter fieri. Id autem quod est exterius, sinite cum ambitu: et postquam fuerit combustum, purgantes locum, ædificate illic sanctam ecclesiam. Dicebat autem hoc quoque: Testificor vobis coram Deo, ne fiat aliter. Neque enim ego sum, qui loquor, sed Christus, qui in me loquitur. Hæc autem dixit lingua Syriaca. Postquam vero audierunt, omnes admirabantur et Deum glorificabant.

Marnium comburendum esse per puerum Christus edicit:

E

67 Venit autem hoc miraculum etiam ad aures sancti Episcopi: et cum manus suas ad cœlum extendisset, Deum glorificavit, et dixit: Gloria tibi, Pater sancte, quoniam abscondisti a doctis et sapientibus, et revelastiea parvulis. Jussit autem puer suam quoque matrem, postquam dimissa esset ecclesia, inveniri in Episcopi ædibus. Separato itaque puero, dixit Episcopus mulieri: Adjuro te per filium Dei vivi, ut dicas, an suggestionem tuam aut alicujus alterius, te sciente, filius tuus illa est locutus, quæ dixit de Marnio. Mulier autem cum hæc audivisset, dixit: Trado meipsam terribili et tremendo Christi tribunali, si unquam præscivi aliquid ex iis, quæ filius meus hodie est locutus. Sed si videtur tibi, ecce accipe puerum, et cum minis de eo habe questionem: et si dixit alicujus suggestionem, metu confitebitur: sin vero nihil aliud dicet, est evidens, quod a Spiritu sancto fuit inspiratus. Cum hoc audisset Episcopus, quod dixerat mulier, et laudavisset, jussit eam pallulum secedere, et introduci puerum. Cumque adductus esset puer, dixit ei: Quis tibi suggessit, ut loquereris in ecclesia illa, quæ es locutus de Marnio? Puer autem tacebat. Jussit vero sanctissimus Episcopus afferri flagellum, et extendi puerum ad hoc, ut ab eo terreretur. Ille autem tenens flagellum, alta voce clamavit, dicens: Quis tibi dixit, ut loquereris? dic, ne flagello cædaris. Puer vero stabat mutus, nihil loquens. Tunc nos, qui eramus circa ipsum, hæc ei cum minis diximus, ille autem erat immobilis.

Matth. 11. 28.

F *Puer examinatur a S. Porphyrio:*

68 Tandem postquam omnes cessassent, os suum aperiens, dixit puer lingua Græca: Urite templum, quod est intus, usque ad solum. Multa enim gravia in eo facta sunt, et maxime hominum sacrificia. Hoc autem modo id urite: Afferte picem humidam, et sulphur, et sebum suillum, et miscete hæc tria, et ungite portas æneas, et ignem eis immittite: et sic templum comburetur. Alias enim non potest fieri. Quod est exterius autem, sinite cum ambitu: et postquam fuerit combustum, expurgato loco, statuite illic

eadem repetit Græce,

A illic sanctam ecclesiam. Testificor enim vobis coram Deo, non posse aliter fieri. Non enim sum, qui loquor, sed qui est in me Christus. Admiratus est autem sanctissimus Episcopus Porphyrius, et omnes qui cum eo erant, audita pueri libera loquendi fiducia, et quod partite et distincte esset locutus. Accersita vero matre, eam interrogavit, an ipsa aut filius ejus sciret linguam Græcam. Illa autem jurejurando affirmabat, neque se, neque suum filium scire Græce. Cum hoc rursus audivisset sanctissimus Porphyrius, laudavit Dominum: et afferens tria numismata, ea dedit mulieri. Puer autem cum vidisset numismata in manu matris suæ, exclamavit, dicens lingua Syriaca: Ne accipias mater, ne tu quoque auro vendas donum Christi. Rursus autem cum id audivissemus, summe mirati sumus. Mulier vero reddidit tria numismata, dicens Episcopo: Ora pro me et filio, et commenda nos Deo. Sanctus autem Episcopus eos dimisit in pace.

hujus linguæ ignarus.

B Marnium comburitur et diripitur.

Tribunus simulacrum Christianus divinitus punitur:

Psal. 81

simulacra domestica et impii libri comburuntur:

Convertuntur ad fidem, alii metu, alii agnita veritate:

Matt. 7. 7
Phil. 1. 18

69 Mane vero congregatis religiosis Clericis et Christi amante populo, et præterea admirabili quoque Cynegio et Magistratibus, dixit eis, quomodo locutus est puer de Marnio. Cum autem audivissent, mirati sunt, et communi consensu dixerunt, ut sicut dixerat puer, sic combureretur. Allata ergo pice humida, et sulphure, et sevo suillo, et his tribus mixtis, unxerunt portas interiores: et fuis precibus, ignem admoverunt, et statim universum templum eum arripuit, et fuit exustum. Quotquot autem milites et hospites poterant, rapiebant ex igne, quæ inveniebant, seu aurum, seu argentum, aut ferrum, aut plumbum.

70 Erat vero illic quidam ex Præfectis militibus, quos vocant Tribunos, qui aderat combustioni templi, erat autem, ut apparebat, Christianus: in occulto vero erat idololatra. Hic ergo cum interesset, et videret conflagrationem et direptionem, quæ fiebat a militibus, dissecabatur: et sub prætextu, quod curaret ut servarent ordines, flagellis crudeliter cædebat, quem inveniebat ferentem aliquod spoliū. Cum hæc fierent, et ab igne corrupti essent parietes, repente lignum ardens incidit in Tribunum, et ei duplicem affert mortem. Perfracto enim capite ejus, ussit reliquum corpus: et statim fideles milites et Christi amans populus, scientes eum esse propensum ad simulacra, Deum glorificarunt, et dixerunt illum psalmum, qui dicit: Quid gloriaris in malitia, potens iniquitate? Tota die in justitiam cogitavit lingua ejus: tamquam novacula acuta fecisti dolum. Dilexisti malitiam magis, quam bonitatem: in justitiam magis, quam loqui justitiam. Dilexisti omnia verba submersionis, linguam dolosam. Propterea Deus destruet te in finem: evellet te, et emigrare te faciet ex tabernaculo tuo, et verbum tuum ex terra viventium, et quæ deinceps sequuntur in psalmo. Dies vero plurimos perpetuo arsit templum.

71 Postea autem facta est etiam domorum perscrutatio, erant enim multa simulacra in plurimis atriis: et quæ inveniebantur, partim quidem igni tradebantur, partim autem in cœnum jaciebantur. Inveniebantur libri quoque pleni præstigiis et incantationibus, quos quidem dicebant sacros, ex quibus sua faciebant mysteria, et alia nefaria idololatræ. Ipsi quoque eadem passi sunt, quæ dii sui.

72 Accurrebant autem multi ad sanctam fidem, alii quidem metu, alii vero condemnantes priorem suam vivendi rationem. Omnibus vero portas sancta aperiebat Ecclesia. Meminerat enim sanctæ Scripturæ, quæ dicit: Pulsanti aperietur: et qui quærit, invenit. Et rursus: Sive prætextu, sive veritate Christus annuncietur. Dicebant autem quidam ex fidelibus sancto Episcopo, non oportere eos accipere, qui accedunt propter metum, sed eos, qui

bono proposito. Sanctus vero Episcopus dicebat iis, D qui hæc dicebant.

73 Sunt etiam virtutes, quæ casu et calamitate accidunt hominibus. Quomodo qui servum aliquem possidet improbum et ingratum, prius eum admonet, ut sit semper memori et grato animo; postquam autem eum nullo modo videt parere admonitioni, ei decetero metum infert necessario, plagasque, et vincula, et alia hujusmodi, non volens eum perdere sed servare, et agnoscere id, quod oportet. Talem etiam Deum existimate, qui fert patienter nostrum ingratum animum: sæpe autem suadet, quæ sunt nobis utilia, per Scripturas et alios viros sanctos. Nobis vero non parentibus, volens omnino, ut bonus et benignus nos possidere, et non repellere, nobis infert suum timorem et disciplinam, nos invitans, ut cum necessitate agnoscamus, id quod oportet. Quamobrem dicit Scriptura: Quando interficiebat ipsos, tunc quærebant eum, et convertebantur, et mane vigilabant ad Deum. Et rursus dicit propter eos, qui resiliunt et jugum a Deo excutiunt: In camo et fræno confringes maxillas eorum, qui non appropinquant ad te. Oportet ergo, o filii mei, admonere humanitatem per metus, et minas, et disciplinam. Propterea rursus dicit: Bonum est, quod humiliasti me, ut discam justificationes tuas. Hæc autem a me dicta sunt propter eos, qui volunt accedere ad nostram sanctam fidem. Nam etsi dubitantes accesserint, potest eos mollire tempus, Christo annuente. Ut autem aliud quoque vobis renunciem: si non conspecti fuerint fide digni, ut qui jam fuerint in mali habitu: qui ex eis nascuntur, possunt esse salvi, ut qui cum bono conversentur.

omnes admittit S. Porphyrius.

Psal. 77. 34.

Psal. 31. 9.

Psal. 118. 71
E

74 Cum hæc sanctus dixisset Porphyrius, et persuasisset fratribus, accipiebat omnes, qui volebant illuminari, catechesi eos instituens multis diebus, non solum ante baptismum, sed etiam postea. Assidue enim docebat verbum, non splendida et magnifica utens oratione, et se volens ostentare: sed simplici utens dictione, et omnia solvens ex Scriptura. Accesserunt ergo illo anno gregi Christi circiter trecenta nomina, et ab illo tempore augmentum accipiebant singulis annis res Christianorum.

et instruit catechumenos.

a Cretogenis legi debere supra dictum, ubi plura de Marna.

CAPUT X.

Nova ecclesia a S. Porphyrio extracta. Tres pueri in puteum lapsi servantur.

Marnio vero omnino exusto et a constituta civitate, statuit beatus Episcopus cum religioso Clero et Christi amante populo, sanctam ecclesiam condere in loco exusto, quomodo ei revelatum fuerat, quando erat Constantinopoli: propter quod etiam acceperat pecunias a religiosissima Imperatrice Eudoxia. Dimissis ergo Magistratibus et Christi amante populo, retinuit partem auxilii, ne fieret aliqua novitas post eorum exitum. Non propter hoc autem solum: sed etiam, ut opem ferrent ad congregandam materiam ædificii dictæ sanctæ ecclesiæ. Quidam autem consulebant, ut ædificaretur sicut positum fuerat idoli templum. Erat enim formæ rotundæ, circumdatum duabus porticibus, se invicem interius subeuntibus: ejus vero medium erat ad emittendos vapores constitutum, septentrionaleque et extensum in altum. Habebat autem quædam etiam alia, quæ decebant simulacra, apta ad execranda illa et nefaria, quæ fiebant ab idololatriis. In hac ergo forma et positura dicebant quidam ædificandam esse sanctam ecclesiam: alii vero contradicebant, dicentes ipsam quoque posituræ memoriam esse delendam. Qui autem hoc dicebant, persuadebant omnibus, ut qui recte dixissent. Dixit vero sanctissimus Episcopus: Hoc quoque

Extracturus novum templum,

A quoque relinquemus consilio. Interim autem dum repurgatur locus, venit Magistriani, epistolas afferens imperatorias semper memorandæ Eudoxiæ. Continebant vero litteræ salutationem et precum petitionem pro suo marito et filio. Erat autem in alia charta inter litteras descripta forma sanctæ Ecclesiæ in figuram Crucis, quomodo nunc quoque Deo volente cernitur : et continebant litteræ, ut convenienter dictæ figuræ sancta conderetur ecclesia. Lætatus est autem S. Porphyrius, cum legisset et vidisset formam descriptam. Sciebat enim hoc quoque factum fuisse ex divina revelatione, et meminit Scriptura, quæ dicit : Cor Regis in manu Dei. Continebant autem litteræ, pretiosas quoque columnas esse mittendas et marmora.

edocetur id in figuram Crucis faciendum :

Prov. 21. 1.

B 76 Ejecto autem cinere et ablatis omnibus abominationibus, relictæ rudera marmorum Marnii, quæ dicebant esse sacra, et in loco inaccessio, maxime mulieribus, ea censuit sanctus Episcopus incrustari in platea ante templum, ut conculcarentur non solum a viris, sed etiam a feminis, et canibus, et porcis, et bestiis. Hoc vero idololatriæ fuit magis molestum, quam templi conflagratio. Quamobrem complures ex eis, maxime autem mulieres, usque in hodiernum diem marmora non ascendunt. Brevi autem post tempore edicit jejunium uno die : et cum dimissæ fuissent preces matutinæ, jussit pius Episcopus quemlibet virum Christi amantem, afferre ligones et rastra et alia hujusmodi instrumenta. Hoc vero vespera prius edixerat, ut omnes mane invenirentur parati : quod etiam factum est.

indicta solenni processione cum effigie sanctæ Crucis,

Psal. 94

C 77 Congregato autem populo cum dictis instrumentis in sancta ecclesia, quæ appellabatur Irene, jussit omnes psallentes simul proficisci in Marnium, quod olim fuerat. Ipse vero sequebatur, portans sanctum Evangelium, et circa se habens pium Cleum, revera imitans Christum cum discipulis. Præcedebat autem populum semper memorandus Barochas, venerandæ Crucis portans effigiem. Ab utrisque vero partibus populi erant milites, qui relictæ fuerant ad continendam in officio civitatem. Euntes autem psallebant, et in versiculorum psalmi intercisione dicebant, Alleluia. Erat autem psalmus quem dicebant : Venite, exultemus Domino, jubilemus Deo Salvatori nostro. Præoccupemus faciem ejus in confessione, et in psalmis jubilemus ei. Quoniam Deus magnus Dominus, et Rex magnus supra omnem terram : quoniam in manu ejus sunt fines terræ et altitudines montium. Quoniam ipsius est mare, et ipse fecit illud, et aridam formaverunt manus ejus : Venite, adoremus et procidamus ei, et ploremus coram Domino, qui fecit nos : quoniam ipse est Deus noster, et nos populus pascuæ ejus, et oves manus ejus. Dicebat autem alios quoque psalmos, donec ingressi sunt in Marnium.

populus operi applicatur :

78 Hortatus est autem S. Porphyrius Episcopus Ruffinum quemdam architectum Antiochenum, virum fidelem et scientem, per quem fuit etiam perfectum totum ædificium. Is accepto gypso, designavit posituram sanctæ ecclesiæ, convenienter formæ, quæ missa fuerat ab imprimis pia Augusta Eudoxia. Cumque precatus esset sanctissimus Episcopus et genu flexisset, jussit populum fodere. Statim autem omnes uno animo et eadem alacritate fodiebant, clamantes : Christus vicit. Non licebat vero videre differentiam inter virum et mulierem, aut senem aut puerum : sed promptus et alacer animus vires præbebat omnibus. Et alii quidem fodiebant, alii autem terram exportabant, adeo ut paucis diebus fuerint et omnia loca effossa, et terra egesta.

79 Prius itaque præparata materia, et ingentibus lapidibus ex tumulo, qui dicitur Aldioma, a parte orientali civitatis, et alia materia; Sanctus rursus,

congregato Christi amante populo, multisque precibus et Psalmis dictis in loco, ipse primus se succingens, cœpit portare lapides, et jacere fundamenta. Deinde pii quoque Clerici, et omnes laici lætantes, et magna voce psallentes, adeo ut audirentur a tribus milliariis ex civitate.

80 Factum est autem illo die magnum miraculum. Sunt putei intra sacrum ambitum, ex quibus est unus ab occidentali parte sanctæ, quæ nunc est, Dei Ecclesiæ, non parum profundus. Tres ergo pueri sitientes, iverunt ad bibendum, et appropinquantes ori putei, se inclinabant, innitentes ligno, quod erat in ore putei, ut solent facere pueri : et fracto ligno, tres ceciderunt in puteum. Quidam vero, qui forte illic aderant, iverunt et renunciarunt populo, quæ facta fuerant. Fuit autem non parvus tumultus, omnibus concurrentibus ad puteum. Cum vero quod factum fuerat, cognovisset sanctissimus Episcopus, ipse quoque currens ad locum, jussit fieri silentium. Quo facto, cœpit precari et rogare Deum cum multis lacrymis, ut vivos et illæsos conservaret pueros, et maxime propter idololatrias, ne dicant, Ubi est Deus eorum, in quem sperabant? Et cum fuisset hora una humi inclinatus, et surrexisset; jussit aliquem descendere per funes cadorum, et scrutari pueros. Clamabant enim, qui erant ex populo, appellantes pueros : neque erat ullus, qui eos inferne audiret ex puteo.

81 Cum autem vir ille descendisset, inventi sunt tres pueri, sedentes super magnum lapidem, illæsi et hilares, inter se colloquentes. Cum vero vir ille eos adspexisset, valde est admiratus, et Deum glorificavit, et inferne clamans, dixit : Laudate Dominum, vivunt enim tres pueri. Cum autem audivisset sanctus Episcopus et populus, lætati sunt : et demissa magna sporta, jusserunt simul efferri tres pueros : erant enim parvi, ad sex vel septem annos nati. Sporta vero accepta, is, qui erat inferius, tres illos ligatos fecit tuto sedere, jubens eis claudere oculos, donec sursum pervenissent, et dicere : Jesu Christe, serva nos. Cumque hoc fecisset, clamavit ut apte funem traherent : et trahentes, dicebant hymnum trium puerorum : Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum. Cumque pervenissent, et eos adspexisset sanctissimus Episcopus, (erat enim is stans in ore putei, et tenebat funem) repletus gaudio et lacrymis, exclamavit, dicens : Benedicite omnia opera Domini Domino, et, Laudate Dominum. Postquam autem eos e sporta sustulerunt, scrutati sunt, numquid fracta esset aliqua pars eorum corporis, et nihil inventum est in eis male affectum.

82 Sed magnum adspeximus miraculum. Inventi sunt enim tres pueri habentes signa Crucis tamquam acu infixæ. Unus quidem in media fronte, alius autem in summa dextra manu circa digitos : alius vero in humero dextero. Erant autem pulchre expressæ Cruces, neque obliquæ, neque incurvæ, sed unius mensuræ, ut apertum esset, eas divina esse signa. Neque enim eis afferebant dolorem, neque eduxerant sanguinem : sed erant impressæ tamquam ex *b* cinabari, manserunt autem in eis longo tempore ad hoc, ut viderent omnes et admirarentur. Nam multi etiam ex alienigenis cum vidissent, crediderunt.

83 Cum vero ille quoque ascendisset, qui propter pueros descenderat, jurejurando affirmabat, dicens : Quando eos immisi in sportam, et sursum ferebantur, videbam circa eos tamquam fulgur, donec pervenissent ad os putei. Fuit autem Christianis illo die lætitia : cultoribus vero simulacrorum dolor et offensio. Ædificium autem procedebat in dies, omnibus prompto et alacri animo operantibus. Neque enim erat, qui ullum sua mercede frustraretur : sed etiam amplius præbebat, se munifice gerens in eos qui

D
AUCTORE MARCO
DIAC. DISCIPULO.
S. Porphyrius
primum jacit
fundamentum:

*tres pueri in
puteum lapsi,*

E

*illæsi miraculo
se servantur:*

Dan. 3.

F

*signo sanctæ
Crucis divinitus
signati :*

b

*extrahuntur
splendida luce
fulgentes :*

A qui operabantur. Dicebat enim justum esse, ut non execrationem, sed benedictionem acciperet omne opus ædificii.

e 84 Anno autem *c* sequenti mittit Eudoxia Imperatrix columnas, quas erat pollicita : quæ quidem erant magnæ et admirabiles, numero triginta. Duæ vero vocantur *d* Carystiæ : quæ quidem sunt in sancta ecclesia, lucentes tamquam smaragdi. Cum ii autem adnavigassent, qui eas ferebant, rursus apparuit studium, promptusque et alacer animus populi Christum amantis. Omnes enim cum audivissent, statim cucurrerunt ad littus : non solum vero viri, sed etiam fœminæ et pueri et senes : omnes enim corroborabat fidei desiderium. Et cum currus adduxissent, impositam unamquamque columnam traxerunt et in templi *e* hypæthro eam deposuerunt : et rursus reversi sunt, et aliam attulerunt, donec omnes portarent. Et de his quidem hactenus.

a Baroniis, ordinata. — *b* Cinnabaris est color quidam ad minia accedens. *Legendæ quæstiones quinque Bernardi Cassii nostri lib. 2 de Mineralibus cap. 4 sect. 3.* — *c* Anno Christi 402. — *d* Carystiæ correximus. Carostiæ legitur apud Lipomanum et Surium. Est autem Carystus Euboeæ insulæ oppidum, varii marmoris ferax apud Plinium, Strabonem, Euripidem, aliosque memoratum. — *e* Hypæthrum, est ædificium quasi sub æthere positum. Vitruvius lib. 1 cap. 2.

B

CAPUT XI.

Mulier Manichæa ob blasphemiam, orante S. Porphyrio, subita morte punita. Dedicata ecclesia. Eleemosynæ S. Porphyrii.

Hæresis Manichæa

impia,

colit deos

et Christum phantasticum

Mulier Manichæa decipit nophytos :

Ilo autem tempore venit in civitatem mulier quædam Antiochena, quæ vocabatur Julia, erat vero ex execranda hæresi eorum, qui dicuntur Manichæi. Cumque cognovisset aliquos esse recens illuminatos, et in sancta fide nondum stabilitos, in eorum irrepens animos, eos corrumpebat per doctrinam suam, oculos perstringentem et incantantem : sed multo magis per pecuniæ erogationem. Qui enim invenit dictam impiam hæresim, non aliter potuit inescare aliquos, nisi datis pecuniis. Eorum enim doctrina, iis quidem, qui sapiunt, plena est omni blasphemiam et condemnatione, et anilibus fabulis, quæ attrahunt mulierculas, et viros pueriles, qui levem habent mentem et cogitationem. Ex diversis enim hæresibus et gentilium dogmatibus hanc suam perversam constituerunt opinionem, callide et vafre volentes omnes capere. Deos enim multos dicunt, ut placeant Gentilibus. Præterea tempus ortus observant, fatumque et astrologiam asseverant, ut secure peccent, utpote quod non sit in nostra potestate peccare, sed ex fati necessitate.

86 Porro autem Christum quoque confitentur. Dicunt enim eum hominem fuisse visione. Etenim ipsi quoque visione dicuntur esse Christiani. Ea enim prætermitto, quæ sunt ridicula et digna execratione, ne eorum, qui hæc legunt, aures impleam molesta auditione et prodigiosis narrationibus. Res enim Philistionis, Sceni et Hesiodi, et aliorum, qui dicuntur Philosophi, commiscentes cum rebus Christianis, suam hæresim constituerunt. Quomodo enim pictor mixtionem faciens ex diversis coloribus, efficit existimatione hominem, aut bestiam, aut aliquid aliud, ad decipiendos eos, qui adspiciunt, ut stultis quidem et insipientibus videatur esse verus; iis autem, qui sapiunt, umbra et deceptio et humana excogitatio; ita etiam Manichæi ex diversis dogmatibus haurientes, effecerunt improbam suam opinionem : vel potius ex diversis serpentibus virus congregantes et miscentes, lethiferum effecerunt venenum, ad hominum animas interimendas. Ut autem prius dictum est, cum illic versaretur pestifera mulier, quidam fallaci illius doctrina sunt seducti.

87 Post aliquot vero dies cum id cognovisset a quibusdam fidelibus S. Porphyrius, eam accersitam interrogavit, quænam et unde esset, et quamnam haberet opinionem. Illa autem et patriam, et se esse Manichæam, est confessa. Iis vero, qui erant apud ipsum, ira motis, (erant enim quidam pii) eos rogat Beatus, ne irascantur, sed patienter eam admoneant et semel et bis : servans id, quod dictum est a sancto Apostolo. Deinde dicit mulieri : Abstine, o soror, ab hac mala opinione : est enim satanica. Illa autem respondit : Dic et audi : et aut persuadebis, aut persuadeberis. Sanctus vero dixit : Parate ad crastinum diem, et veni huc. Illa autem cum valere eum jussisset, est egressa. Beatus autem cum jejunasset, et Christum multum rogasset, ut diabolum pudore afficeret, paratus fuit in diem sequentem. Advocavit vero quosdam ex piis Clericis et laicis ad disputationem suam et mulieris.

88 Die autem sequenti accedit mulier, habens secum duos viros et totidem mulieres, quæ erant juniores et formosæ, omnes vero pallidi. Julia autem erat propecta ætate. Ducebatur autem tota eorum disputatio a scriptis et orationibus mundanæ disciplinæ : multo vero magis Juliæ. Erat autem humilis eorum habitus, et modesti mores : et quod dicitur, extrinsecus oves, intrinsecus vero lupi rapaces et venenata animalia. Omnia enim dicunt et faciunt cum simulatione. Deinde jussi sedere, disceptabant et inquirebant. Sanctus autem Porphyrius, ferens sancta Evangelia, cum fecisset signum Crucis in ore suo, cœpit eam rogare, ut diceret suam opinionem. Illa vero cœpit. Frater autem Cornelius Diaconus, qui fuit paullo ante nominatus, sciens notis scribere quibus utuntur in jure, jussus a beatissimo Episcopo, notabat omnia, quæ dicebantur et opponebantur, me et fratre Barocha admonentibus. Disputationem autem non scripsi in hoc libro, propterea quod sit magna : ut qui velim compendio hoc scriptum mandare litteris : eam vero in alio libro exposui iis, qui volunt scire sapientiam a Deo datam sanctissimo Porphyrio, et aniles fabulas, quas effutiit prodigiosa loquens et venefica Julia.

89 Quam quidem cito est persecuta divina justitia. Postquam enim multa horis plurimis esset fabulata, et consuetas dixisset blasphemias in Dominum et Deum universorum, motus a divino zelo S. Porphyrius, videns eum, qui omnes fines continet, tam qui cadunt sub aspectum, quam qui non cadunt, blasphemiam et maledictis incessi a muliere, in quam operabatur diabolus, et quæ se sub mittebat illius voluntati, in eam tulit sententiam, dicens : Deus qui facit omnia, qui est solus æternus, neque principium habens nec finem, qui glorificatur in Trinitate, tuam percutiet linguam, et obstruet os tuum, ne loquatur blasphema.

90 Sententiæ autem prolationem consecutum statim fuit supplicium. Cœpit enim tremere Julia et mutari vultu : et manens in ecstasi longum tempus, non loquebatur : sed erat muta et immobilis, habens apertos oculos, et intuentes sanctissimum Episcopum. Qui vero cum ea erant, cum adspexissent ea quæ sustinebat, magno timore sunt affecti : eam autem consolabantur, et carmina cantabant ad ejus aures, et non erat vox, nec auditus. Cum longo autem tempore mansisset muta, emisit animam, profecta ad tenebras, quas in honore habuerat, eas lucem esse arbitrans, convenienter Scripturæ, quæ dicit : Væ iis, qui faciunt id, quod est dulce, amarum : et quod est amarum, dulce : qui tenebrasponunt lucem, et lucem tenebras. Jussit autem Sanctus componi ejus corpus et tradi sepulturæ misertus humanæ naturæ :

D admonetur a S. Porphyrio :

Tit. 3. 1

provocat ad disputandum :

E

Matth. 7. 13

facto signo Crucis a S. Porphyrio,

F

et oratione,

subito muta et surda redditur

Esa. 5. 20

et moritur :

A naturæ : erat enim summe clemens et misericors.

91 Quicumque vero audiverunt id quod factum fuerat, valde sunt admirati : non solum qui erant nostræ fidei, sed etiam alienigenæ. Qui autem cum ea erant, duo viri et mulieres, et quicumque ab ea corrupti fuerant, currentes prociderunt ad pedes beatissimi Episcopi, dicentes : Erravimus, et petebant poenitentiam. Beatus vero fecit omnes subjicere anathemati Manetem, auctorem eorum hæresis : ex quo etiam appellati fuerunt Manichæi, et cum plurimos dies eos instituisset catechesi, adduxit ad sanctam Catholicam Ecclesiam. Occasione autem illorum, alii quoque ex aliis Gentibus poenitentia ducti, fuerunt illuminati.

92 Post tempus autem quinque annorum, perfectum fuit opus sanctæ magnæ ecclesiæ. Appellata vero fuit Eudoxiana, ex nomine imprimis piæ Imperatricis Eudoxiæ. Peregit autem dedicationem sanctissimus Episcopus Porphyrius die Resurrectionis sancti Paschatis splendide ac magnifice, non parcens sumptui : sed congregatis omnibus monachis, qui erant circiter mille, cum aliis piis Clericis et laicis et Episcopis, hilariter transegit omnes dies sancti Paschatis : et licebat videre choros angelicos, non solum in Ecclesiastica consequentia, sed etiam in Horis, quando fiebant. Non solum enim erat mensa sensibilis, sed etiam spiritalis. Nam post obsonium dicebatur psalmus, et post potum hymnus. Idolorum autem cultores videntes, quæ fiebant, corde tabescebant. Undiquaque enim veniebant hospites ad videndam pulchritudinem et magnitudinem dictæ sanctæ ecclesiæ. Dicebatur enim major omnibus ecclesiis, quæ erant illo tempore.

93 Ea de caussa quando jecit ab initio fundamenta, reprehendebatur a quibusdam fidelibus, quod eam magnam descripsisset, cum essent pauci Christiani in civitate. Respondens autem sanctissimus Porphyrius, dixit : Ne sit vestra fides parva. Spero enim in Dominum nostrum Jesum Christum filium Dei, quod sit multiplicaturus gregem suum, et ampliorem faciet hanc domum, ex eo quod non possit capere multitudinem Christianorum. Non est enim humanum dogma Christianorum, ut adspiciatur ad tempus et dissolvatur : sed divinum, et quod accipit incrementum. Hæc et talia semper disserebat B. Porphyrius fidelibus, non solum in ecclesia, sed etiam in unoquoque loco illuminans et juvenis populum Christi amantem. Post dies autem festi populos dimisit in pace, unumquemque ad suos.

C 94 Postquam vero condidit et sanctificavit dictam sanctam ecclesiam, constituit, ut daretur unicuique hospiti, qui erat in civitate, sumptus unius diei. Suppedibat autem unicuique mendico, tam peregrino quam civi, quotidie ad sex obolos, præter ea, quæ ipse per se præbebat iis, qui ad ipsum accedebant, in veste, argento, et auro : unicuique præbens convenienter suæ dignitati, neque ullus ex iis, qui indigebant, erat expers suorum donorum. In diebus autem jejuniorum sancti festi Paschalis, suppedibat unicuique pauperi ad decem obolos quadraginta diebus. Jussit autem in pio suo testamento, omnino dari dictos decem obolos quadraginta diebus : et assignato redditu, ex quo volebat eos dari, in dicto testamento statuit, ut nisi hæc quotannis suppeditarentur, dictus redditus veniret ad sanctam Cæsareæ Ecclesiam. Hæc vero postea facta sunt.

CAPUT XII.

Persecutio Gentilium in Christianos et S. Porphyrium : hujus obitus. Conversio ac vita sancta Salaphthæ Virginis.

I dolorum autem cultores quo magis adspiciebant
Februarii T. III.

proficere Christianos, eo magis furebant et studebant malis afficere Christianos, et ante omnes, sanctum eorum Pastorem Porphyrium. Nam cum aliquando orta esset de prædiis controversia inter Œconomum sanctæ Ecclesiæ, et Sampsychem, qui erat primus inter idololatrias, videns pius Barochas Œconomum affici injuria, eum defendit, et cœpit contumeliis afficere dictum Sampsychem. Cum id autem audivissent reliqui Curiales, congregati invaserunt Œconomum, et pium Barocham. Simul vero cum Curialibus ascenderunt etiam multi ex civibus inventa occasione male afficiendi fideles, et ex parva, ut dixerit quispiam, scintilla tantus est ignis accensus, ut omnes Christiani in periculum venirent, ne perirent. Tanto enim furore perciti fuerunt idololatræ, ut ipsi gladios et clavas acceperint, et septem homines occiderint, et alios multos sauciaverint.

96 Deinde his non contenti, in ipsum Pastorem irruerunt. Quidam autem, qui bono lætabantur, præcurrentes, renunciaverunt sanctissimo Episcopo incursionem multitudinis. Cum vero audivisset Beatus, me accersito, dixit : Fugiamus frater, et parum occultemur, donec transeat ira Domini, et ascensis muris, fugimus per tecta. Idololatræ autem, fractis portis domus episcopalis, ingressi sunt : et cum non invenissent S. Porphyrium, diripuerunt omnia, quæ illic sunt inventa.

97 Ego autem et B. Porphyrius per tecta fugientes, invenimus puellam circa quatuordecim annos natam : quæ cum sanctum agnovisset Episcopum, procidit ad ejus pedes. Beatus autem rogavit eam, quænam esset, et quibus nata parentibus. Puella vero respondens, dixit se esse orbam patre et matre, et aviam habere anum, corpore imbecillam : seque operari, et se alere et suam aviam. Rogavit vero eam, an esset Christiana. Illa autem rursus dixit, se non esse, sed jamdiu abhinc esse cupere, si sit digna. Clemens autem Porphyrius cum audisset, quod dixerat puella, et compunctus esset, lacrymatus est, dicens : Quam propensum est ad bonum, genus Gazæorum ! sed adversarius studet impedire bonum eorum animum : quem Dominus percutiet verbo oris sui. Dixit autem puellæ : Affer ad nos huc stoream in hoc tectum, ut hic maneamus, donec sedetur tumultus civitatis : et ne renuncies alicui, nos hic esse. Illa vero jurejurando affirmavit, se ne aviæ quidem suæ indicaturam.

98 Cum autem per quoddam tectum ascendisset in domum suam, attulit stoream, et eam stravit : et procidens ad beati viri pedes, rogavit eum, ut vesceretur modicis suis cibis, et ne suam dedignaretur paupertatem : erat enim circa vesperam. Sanctus autem volens fieri imitator magni Prophetæ Eliæ, dixit puellæ : Festina filia, et affer, ut Dominus det tibi per me alimentum spiritale et carnale. Illa vero propere descendit, emitque panem et olivas et caseum, et legumen madefactum. Attulit autem omnia, et apposuit nobis, dicens : Accipite Domini mei, et benedicite paupertati meæ. Beatus vero rursus compunctus, flevit, cum prævidisset, quod habitura erat fidem in Christum. Cumque surrexissemus, et preces fudissemus solidas, et sedissemus, comedimus. Ego quidem comedi caseum et bibi vinum : Sanctus autem comedit panem et madefactum legumen, et bibit aquam, et cum dimissemus puellam ad suam aviam, nos in tecto dormivimus, erat enim tempus æstatis. Porro autem puellæ quoque nomen interrogavimus. Dixit vero, Salaphtha, quod interpretatur Græce Irene, id est, pax. Diem quoque sequentem transegimus in illo tecto bona Irene nostri curam gerente prompto et alacri animo.

99 Postquam autem cognovimus esse sedatum tumultum civitatis, noctu ambulavimus ad sanctam
84 ecclesiam

convertuntur
multi ad fidem

S. Porphyrius
dedicat templum,

amplissime
extractum ob
spem conversionis :

lurgissimas
dat eleemosynas,

D
AUCTORE MARCO
DIAC. DISCIPULO.

Idololatræ
Gazenses vertuntur in seditionem :

diripiunt domum S. Porphyrii :

E

declinat hic
furorem impiorum :

F

excipitur hospitis a Virgine Salaphtha :

AUCTORE MARCO
DIAC DISCHULO.

Gazæi a
Proconsule
castigantur :

Salaphtha
convertitur ad
fidem :

non vult
alium spon-
sum præter
Christum :

A ecclesiam. Cumque ascendissemus in ædes Episcopales, in iis nihil invenimus, nisi pium Barocham jacentem et adductum in extremum periculum ex plagis, ei illatis ab impiis idolorum cultoribus. Post paucos vero dies cum cognovisset Proconsul, quæ facta fuerant in civitate, vocabatur autem Clarus, mittit Commentariensem cum magno auxilio, et conjicit in custodiam eos, quos ostenderunt ii, qui gerebant res publicas, et adducit Cæsaream : et de aliis quidem sumpsit supplicium, alios vero dimisit cæsos nervis boum : et non parvo incusso timore, sic sedavit civitatem.

100 Paucis vero post diebus recordatus est S. Porphyrius bonæ illius puellæ, quæ nos accepit, et eam per me accersiit. Illa autem venit currens, habens etiam aliam mulierem, quam dicebat esse amitam. Ingressæ vero ab beatum Episcopum, pro-ciderunt ad ejus pedes : qui eas benigne accepit, tamquam pater benevolus. Dixit autem puellæ : Revera, o filia, cupis fieri Christiana? illa respondit : Jam tibi dixi, o Domine, me jamdiu abhinc hoc teneri desiderio, et nunc adduxi testem meam amitam, quæ ipsa quoque tenetur eodem desiderio. Ille autem lætus, ei et ejus aviæ jussit dari quotidie argenti quatuor nummos ; ejus autem amitæ dedit **B** unum nummum, et cum eas signasset signo Crucis, dimisit, eis jubens ut vacarent precibus, et per catechesim institutioni catechumenorum. Misit autem ad ejus quoque domum pium Timotheum Presbyterum et per catechesim institutorem, et ei jussit signare aviam puellæ. Nam, sicut prius dixi, corpus habebat imbecillum et solutum. Tres autem illæ per catechesim institutæ, paulo post dignatæ sunt venerando baptismo.

101 Postquam vero sanctum deposuisset habitum Sanctus, accersita puella, dixit ei : Vis te viro jungamus legitimo matrimonio? est enim tibi tempus nubendi. Neque enim nostra Scriptura prohibet honorabiles nuptias. Puella autem cum audiisset, quod vir sanctus dixerat, cœpit flere et dicere : Bone Pater, postquam me conjunxisti viro magno, vis me ab illo disjungere, et dare viro humili et nihili? Nequaquam hoc feceris, Domine mi. Admiratus autem Sanctus, dixit ei : Et quis est is, quem tibi conjunxi? Illa vero respondit : Jesus Christus Servator nostrarum animarum, verus meus sponsus, a quo non separabor in æternum. Cum audivisset Sanctus et compunctus fuisset, est lacrymatus, adeo ut præ magna compunctione puellam sit complexus, et ejus caput deosculatus. **C** Erat enim revera plane impati-

promptus ad effundendas lacrymas. Porro autem **D** nos quoque, qui eramus apud ipsum, cum vidissemus gratiam sancti Spiritus datam piæ puellæ, glorificavimus Deum, qui dat electis suis sapientiam et gratiam. Dimisit vero illo die puellam.

102 Contigit autem in ipsis diebus anum requiescere, et migrare ad Dominum. Tunc advocata puella, accersivit Beatus piam Manaridem Diaconissam, quæ interpretatur ipsa quoque Græca lingua *φωτεινή*, id est, lucida. Et commisit Salaphtham, ipso dato habitu regulari. Et cum eas Deo commendasset, dimisit in pace. Ea vero suscepit talem vivendi rationem, qualem non habuit alia illo tempore, quotidie jejunans, et post jejunum modico panis vescens cum sale et madefacto legumine, aut subtiliter comminuto olere et aqua sola : vinum enim non sumebat omnino. Diebus autem festis utebatur oleo, et vescebatur olivis : nihil autem aliud gustabat, quod fuisset igne coctum. In jejniis vero Quadragesimæ, secundo quoque die comedebat legumina madefacta, aut comminuta oleta sine pane. Totam autem sanctam Paschalem hebdomadam transigebat nihil sumens, præterquam quinta sancta feria, post Communionem sanctam, aquam calidam : et corpus suum usque adeo maceraverat, ut qui videbant, putarent se umbram adspicere. Fuit autem aliis quoque multis exemplum. Sunt enim æmulati vitam sanctæ puellæ Salaphthæ : quæ in hodiernum usque diem videtur vivere. Est enim mundo morte affecta, vivit autem Christo, et est cum ipso perpetuo : cujus sanctarum precum simus nos participes. Et hæc quidem dicta sint de sancta puella Salaphtha.

103 Beatissimus autem Episcopus Porphyrius, cum regulam constituisset Ecclesiasticam et omnem consequentiam, et alios paucos annos fuisset superstes, postquam sanctam sanctificasset ecclesiam, in morbum incidens, pium fecit testamentum : in quo cum multis legasset, et omnes Christum amantis populi Deo commendasset, in pace dormiit cum Sanctis, **a** secundo mensis Dystri, anno, ut est Gazæorum computatio, quadringentesimo octogesimo : episcopatus ab eo gesti vigesimo quarto, mense undecimo, et præclaro peracto certamine adversus idololatrias usque ad diem suæ dormitionis. Et nunc est in paradiso deliciarum, intercedens pro nobis cum omnibus Sanctis : quorum precibus nostri miserebuntur Pater et Deus cum Filio et sancto Spiritu : cui gloria et potentia in secula seculorum, Amen.

a Die 26 Februarii, anno 411, uti supra probatum.

DE S. ANDREA EPISCOPO FLORENTINO IN ETRURIA, Commentarius historicus.

SEculo CHR. V.
XXVI FEB.

Florentiæ colitur S. Andreas,

non 2, qui
vixit seculo 9,

Florentia Etruriæ metropolis, et Magnorum Ducum inclita sedes, e primis suis Episcopis septem veneratur Colitibus adscriptos : et hoc die S. Andreæ, de quo Martyrologium Romanum : Florentiæ S. Andreæ Episcopi et Confess. Eundem etiam refert Ferrarius in Catalogo SS. Italiæ, ubi monet, ex antiqua potius traditione, quam ex ulla, quæ de eo extet, historia, inter Sanctos haberi et coli, cum non solum Acta, sed et tempus, quo vixit, et patria desiderentur. Ac deinde in Annotatione addit eos, qui annales urbis Florentinæ scripsere, rem hanc quasi incertam præterire, uti apud Borghinum antiquitatis alioqui studiosum diligentemque indagatorem videre est : alios opinari S. Andreæ eum esse, qui S. Zenobio proxime successit;

alios eum, qui Ludovico Imperatore circa annum Domini MCCCLXX floruit, multaque ecclesiæ Florentinæ beneficia contulit : rem prorsus ambiguum esse, quam ipsi Florentini viderint.

2 Ferdinandus Ughellus, et ipse Florentinus, tomo 3 Italiæ sacræ, Florentinos omnes Episcopos profert, interque eos Andreæ priorem, S. Zenobii successorem sanctum appellat, et in Sanctorum numerum relatum asserit, colique XXVI Februarii : Acta autem intercidisse, sive ex vetustate temporum, sive ex mortalium incuria, ita ut etiam cum altero Andrea confundatur : de quo postea agit absque ulla sacri cultus mentione. Baronius in Notis ad Martyrol. Rom. et Ludovicus Zacconus lib. 1 Compendii Vitarum SS. priorem etiam intelligunt, dum plura scribunt de ipso tradi

accipit habitum sacrum :

sancte vivit.

E

a
S. Porphyrius
moritur.

F

G. H.

sed 1, successor
S. Zenobii :

A tradi in Vita S. Zenobii apud Surium xxv Maii, cui in Episcopatu successit. *Eam S. Zenobii Vitam edit Joannes Archipresbyter Aretinus, verosimilius cognomento Tortellius, tempore Eugenii IV Romanæ Ecclesiæ Subdiaconus, ac postea Nicolao V a cubiculi cura et consiliis : qui, postulante Eugenio vitam S. Athanasii ex variis collegit, aliaque opuscula conscripsit. Hunc ejusque fratrem Carolum Aretinum nobilia illius temporis ingenia appellavit Volaterranus lib. 21 Anthropologiæ. Hic Joannes se præsentem anno Chr. cccccxxxix factam esse aliam Translationem corporis S. Zenobii testatur in fine Vitæ illius, quam tempore Concilii Florentini conscripsit. Aliam Vitam ejusdem Zenobii ab Ughello, ubi de Episcopis Florentinis agit ex antiquis MSS. editam, scripsit Laurentius Archiepiscopus Amalphitanus, qui in ea dignitate vixit ab anno cdxix ad cdxlviii.*

3 Hic ergo scribit S. Zenobium a Deo omnipotente a terris ad cælorum gaudia abstractum esse temporibus Arcadii et Honorii. Corpus autem sacratissimum ipso die quo defunctus est, viii Kalendas Junii, reconditum esse in arca marmorea, et positum esse in ecclesia S. Laurentii juxta altare, et cum fuissent aliquot annorum curricula elapsa, ob infestationem quarundam gentium translatum esse in S. Reparatae basilicam, opera S. Andreae successoris, ve mox ex altera Vita ab Aretino scripta dicemus. Fuit autem ecclesia S. Laurentii parva, parumper versus Septemptrionem a civitate distans, a S. Ambrosio dedicata, petente ejus fundatrice S. Juliana vidua, ut vii Februarii ad hujus Vitam dictum est.

4 Ughellus Vitæ S. Zenobii subjungit inscriptionem antiquam columnæ eo loci insculptam, ubi in Translatione contigit miraculum ulmi aridæ repentina viriditate reviviscentis. In hac inscriptione legitur corpus S. Zenobii Florentinorum Episcopi feretro portatum de basilica S. Laurentii ad majorem ecclesiam Florentinam, tempore Imperatorum Arcadii et Honorii anno xi, die xxvi Januarii, Feria quinta. Qui characteres conveniunt in annum Christi ccccv, cyclo Solis xxii, littera Dominicali A. Annus tum erat undecimus Arcadii et Honorii, dum horum Imperio attribuitur annus Chr. cccxcv, quo mortuus est illorum parens Theodosius Magnus : cui integrum illum annum alii adscribunt. Eidem vero inscriptioni male intrusus legitur annus Christi ccccvi, qui prorsus a reliquis et magis certis characteribus distat. Quæ supra relata sunt aliquot annorum curricula elapsa post obitum S. Zenobii, ante ejusdem corporis Translationem infra ab Aretino explicantur, dum ea Translatio facta traditur anno quinto præsulatus S. Andreae : cujus proinde initium obitusque S. Zenobii referendus in annum Chr. cccc. Procul ab hoc calculo aberrat Aretinus, annum obitus S. Zenobii rejiciens in annum Chr. ccccxiv, minus Ughellus, referens initium S. Andreae ad an. ccccvii, ac refelluntur tradentes S. Zenobium anno ccccvi obiisse : inter quos est Scipio Ammiratus par. 1 Historiæ Florentinæ lib. 1.

5 Statutam a nobis chronologiam confirmat indicata infestatio quarundam gentium, ob quam S. Andreas corpus S. Zenobii intra mœnia transtulit. Nam, teste Prospero in Chronico, Stilicone II et Anthemio Consulibus, id est, anno ccccv, Radagaisus in Tuscia, multis Gothorum cæsis, ducente exercitum Stilicone, superatus et captus est. Hanc incursionem etiam in an. ccccxi rejecit cum aliis Ammiratus, ut quinque anni interponantur. Hujus Radagaisi immanem crudelitatem et in Christianos odium describunt, qui tum vivebant, S. Augustinus lib. 5 de Civitate Dei cap. 23, et Paulus Orosius lib. 7 Historiæ adversus Paganos cap. 37. Nam si ille, inquit S. Augustinus, tam impius cum tantis et tam impiis copiis Romam fuisset ingressus (idem de aliis locis censendum) cui peper-

cisset quibus Martyrum locis honorem detulisset? D In qua persona Deum timeret? cujus non sanguinem effusum, cujus pudicitiam vellet intactam? etc. Fervent, inquit Orosius, tota Urbe blasphemiarum, vulgo nomen Christi tamquam lues aliqua præsentium temporum probris ingravatur. Fit omnium Paganorum concursus, hostem esse cum virium copia, tum maxime præsidio deorum potentem : Urbem autem ideo destitutam et mature perituram, quia deos et sacra perdiderit. Hæc Orosius ; qui scribit in exercitu Radagaisi fuisse plus quam ducenta millia Gothorum, uti et Marcellinus Comes, sed ad annum sequentem cccvi, quæ ad quadringenta millia augeat Zosimus lib. 5 Historiarum : e quibus uno die amplius quam centum millia prostrata, ne uno quidem Romanorum extincto, sed nec vulnerato, testatur S. Augustinus. In hac ergo barbarorum incursione S. Andreas provide transtulit corpus S. Zenobii intra mœnia urbis Florentinæ, atque in majorem ecclesiam. Hujus Translationis historiam a Joanne Aretino in Vita S. Zenobii editam adjungimus, quam S. Antoninus, et ipse Florentinus, par. 2. Chronicorum tit. 10 cap. 12 in compendium contractam, pro legitima historia existimat, et suo calculo hunc seniores S. Andreæ confirmat. Ita ergo scribit Aretinus :

6 Post Zenobium vero Andreas, vir sanctus et Florentinus civis, ad episcopatum assumitur. Qui videns miracula, quæ a Domino ob Zenobii merita in Ambrosiana fiebant ecclesia, et hunc honorem ecclesiæ majori potius deberi judicans, quinto præsulatus sui anno, consilio cum Clericis et majoribus suæ urbis communicato, statuit beatissimum Zenobii corpus ex Ambrosiana B. Laurentii ad cathedralem sancti Salvatoris transferre. Et convocatis ex vicinis urbibus Episcopis, totoque suo Clero, diem festum vii Kalend. Februar. cum præcedente jejuniis populo indixit : quo scilicet sanctissimum Zenobii corpus magna celebritate ad majorem transportaret ecclesiam. Quo adveniente die, capsula cum corpore Beati Zenobii ornatissime super quodam lectulo componitur, illamque soli Pontifices deportant, præcedunt Clerici et ceroferarii, quorum erat multitudo non parva. Sequitur fidelis populus, primum primi civitatis ac viri omnes : post quos mulieres sequuntur ac pueri. Hymni, psalmi et cantica, tam a Clericis quam a devoto populo decantantur. Quin etiam mulieres atque pueri cantilenas, ejus impensa beneficia recensentes, mira vocis modulatione cantabant. Omnia in Dei laude resonare videbantur. Proce-
duntque Pontifices, et ad plateam, quæ est juxta basilicam Baptistæ Joannis, deveniunt. Multus illuc populus advenerat, et statim viso feretro, extollunt in jubilo voces. Conatur quisque pro viribus loculum ipsum saltem contingere. Quo contigit, ut Pontificibus portantibus ex nimia fieret devotione compressio : cecidissentque cum sancto corpore, nisi arida quædam et antiqua ulmus, cui cum loculo adhæserunt, illos sustentasset : quæ a tam sacratissimo corpore contacta, admirata gratiam, exultavit, et videntibus omnibus, statim viruit, misitque folia et flores : et indies cum a devoto populo per frusta decerperetur ; Florentini cives, in tantæ rei memoriam, marmoream cum Cruce in eodem loco columnam erexerunt, quæ in hodiernum diem usque perdurat.

7 Adjuti igitur Episcopi et seipsos resumentes, corpus sanctissimum ad ecclesiam deferre contendunt. Sed cum ipsius ecclesiæ januam introire procurant, nescio qua divina impediti virtute, illud omnino in ecclesiam inferre nequeunt, nec qualibet via connixi, valvas ecclesiæ ingredi possunt. Extolluntur clamores in populo : quidam hoc causam putant, quidam illud. Alii reportandum ad Ambrosianam ecclesiam

AUCTORE G. H.

E

magna urbis celebritate,

F

et miraculo ulmi aridæ reflorescentis,

corpus immobile, factis precibus et voto,

cujus extant duplicia Acta.

Obit S. Zenobii tempore Arcadii et Honorii.

sepelitur extra urbem in æde S. Laurentii,

transfertur intra urbem,

anno 405,

S. Andreas fit Episcopus an. 400,

transfert illius Corpus ob infestationem Radagaisi Gothi :

AUCTORE G. H.

defert in
ecclesiam :

A ecclesiam proclamabant. Sed Andreas Episcopus, vir sanctus, magna animi fluctuatione perculsus ad optimum confugit orationis remedium, et coram omni populo procumbens genibus, et tensis duplicibus palmis, oculisque in cœlum suspiciens, pie oravit ad Dominum, ne contristaretur populus ille : sed liceret cum beatissimo corpore ecclesiam ingredi, et illud statuto loco componere. Atque pro tanto beneficio duodecim ibidem constituere Clericos vovit, qui in honorem sanctissimi Pontificis divinis obsequiis perpetuo vacarent. Et oratione completa consurgens, submittit et ipse cervicem feretro, hortaturque alios Pontifices una secum ingredi ecclesiam. Qui Deum laudantes, omni cessante impedimento, cum jubilo totius populi Christiani, ecclesiam Salvatoris intrarunt : et celebratis Missarum solenniis, beatissimum Zenobii corpus juxta corpora Eugenii et Crescentii ministrorum ejus in quadam ejusdem ecclesiæ catatumba honorificentissime locaverunt.

Ubi et idem Pontifex Andreas altariolum sub ipsius D nomine mira devotione consecravat... Interim mortuo Andrea viro sancto, ad episcopatum assumitur Mauritius Florentinus Presbyter, vir multa sanctitate præditus, et a pluribus creditur sub Totila Martyr effectus : sicque mortuus, in catatumba B. Zenobii juxta Andream sepultus fuit.

8 Coluntur S. Mauritius xxviii Junii, S. Eugenius xxvi Novembris, S. Crescentius xix Aprilis, S. Reparata viii Octobris. Huic templum (quod deinde Cathedrale fuit, et nunc S. Mariæ Floridæ appellatur) erexerunt Florentini, ei acceptum referentes victoriæ fructum de cæso exercitu Radagaisi, et patriæ optatissima libertate recuperata. Ast ædes S. Laurentii inter ecclesias xii collegiatis præcipua, continet Magnorum Ducum sepulchra, atque inceptum a Ferdinando iii sacellum, octavum mundi miraculum a multis habendum, si aliquando perficiatur.

Templa
S. Reparata.

et S. Laurentii.

DE S. SERVULO EPISCOPO VERONENSI IN ITALIA.

G. H.

POST AN. ID.
XXVI FEB.Inter Sanctos
Veronenses
Episcoposcolitur
S. Servulus,sepultus in ec-
clesia
S. Stephani.

B **A**loysius Lipomanus Episcopus Veronensis in præfatione ad tomum iv de *Vitis Sanctorum a se editis* asserit, in sancta insignique Ecclesia sua Veronensi, quod dictu pene incredibile videtur, xxxiii Episcoporum sanctorum celebrem agi memoriam, et anniversaria festa cum solennibus Missis recolere : imo Sanctos illius Ecclesiæ non solum civitatem Veronensem, sed pene totum mundum venerari et suspicere. Verum xxxvi Episcopos Sanctos Veronensem Ecclesiam administrasse, ex quamplurimis antiquis monumentis probat Augustinus Valerius, et ipse Episcopus Veronensis, dein S. R. E. Cardinalis, in libro de Sanctis Episcopis Veronensibus, in quo de S. Servulo pag. 11 ista habet : S. Servuli Episcopi Veronensis corpus requiescit in ecclesia S. Stephani, ut ex tabula vetusta ex membranis, de qua ubi de S. Alexandro : ex Francisco Corna, ex constitutione synodali die xxvi Februarii, et ex tabula Sanctorum eodem die, de quibus supra. Hæc ibi. In priore vetusta tabula tradit pag. 4 sequentia legi : Item jacent in dicta ecclesia S. Stephani corpora sanctorum Episcoporum Veronensium Lucidii, Dimidriani, Servuli, Vindemialis, Saturnini et Lupi. Quæ verba etiam ex vetustis ecclesiæ monumentis allegat Onuphrius Panvinus lib. 4 *Antiq. Veronensium* cap. 4, sed addit jacere incertis locis. Est autem, ut is narrat, basilica S. Stephani Veronæ inter vetustissimas ejus civitatis ecclesias, primis Christianorum temporibus, paulo extra urbis portam, loco qui dicebatur ad Fonticulos, via Tridentina, ædificata, quæ aliquando Cathedralis fuisse dicitur. Hæc Panvinus. At Franciscus Corna, cujus testimonium secundo loco Valerius protulit, de antiquitatibus Veronæ, ac sanctis reliquiis, quæ in ea reperiuntur, scripsit librum anno cccccclxxvii. Constitutio vero synodalis facta est anno cldiii. Tabula denique Sanctorum secundum

consuetudinem Ecclesiæ Cathedralis Veronensis, edita fuit anno cldxxviii. Quæ duo erant postrema monumenta ab eodem Valerio prolata. Consule ejus duo prima folia.

2 Ex eisdem Tabulis Sanctorum Ecclesiæ Veronensis, et Constitutione synodali, eundem Servulum inscripsit Galesinius suo *Martyrologio* his paucis verbis : Veronæ S. Servuli Episcopi. Quæ etiam habet Ferrarius in *Catalogo generali* : ac de eodem agit in *Catalogo SS. Italiæ*, elogio maxima ex parte desumpto ex Valerio, qui fol. 42 ista scribit : Servulus Veronæ Episcopus, bonus Dei servus, toto sui Episcopatus tempore ita Deo inservivit, ut omnem humanam laudem contemneret, omnes cogitationes, omnia sua studia, omnes denique actiones ad populi Veronensis salutem referret. Obiit vir eximia sanctitate iv Kalendaras Martii, et sepultus est in basilica S. Stephani. Eadem describit Ughellus tomo 5 *Italiæ sacræ in Episcopis Veronensibus* columna 586.

3 De tempore Sedis S. Servuli silet Valerius. Inter Episcopos incerti temporis et ordinis ex *Kalendario eundem recensent Panvinus lib. 4 cap. 7*, et *Franciscus Tintus lib. 5 Nobilitatis Veronensis cap. 9*. Ferrarius statuit xxix Episcopum, ac S. Lupi successorem, et putari circa annum 10 vixisse. At iv Nonas Decembris ad acta S. Lupi, arbitratur hunc inter annum 10 et 100 in humanis fuisse. Verum Ughellus tradit S. Lupum, non xxviii, sed xxiii fuisse Episcopum, habuisseque successores SS. Felicem, Moderatum, Salvinum, Andronicum, Vindemialem, Silvinum, Luperium, Manium, Petronium, Cerbonium, Simplicium, quem conjicit circa annum 10 beato fine quiescisse : et hujus successorem fuisse S. Servulum xxxv Episcopum : ac postea præfuisse S. Verecundum, mortuum Fl. Anicio sine collega Cos. Justino seniore Augusto, ac Theoderico Italiæ Rege, anno 10xxiii.

E

inscriptus
Martyrologiis
26 Febr.quo tempore
et ordine sede-
rit?
FANIMADV.
PAP. 69.

DE SS. ÆOLADIO ET AGRICOLA EPISCOPIS NIVERNENSIBUS IN GALLIA,

Commentarius historicus.

G. H.

SEculo VI.
XXVI FEB.
Nivernis inter
alios Sanctos

Nivernum urbs Galliæ munita et dives, ad Ligerim fluvium, ubi hic Niverim amnem sorbet, multos veneratur Cælitibus adscriptos, aut fuso pro fide Christi sanguine Martyres, aut illustres exploratæ sanctitatis Episcopos. Ex his in pluribus

Martyrologiis reperitur hoc die consignata memoria S. Agricolæ Episcopi, cui Æoladium decessorem cum Saussaio jungimus.

2 MS. *Martyrologium Usuardi*, quod inter antiquos codices Serenissimæ Christinæ Reginæ Sueciæ adservatur

colitur
S. Agricola
Episc. 26 Feb.

A vatur, ista habet ad iv Kalendas Martii : Nivernis S. Agricoli Episcopi et Confessoris. Ita S. Deicolus et Deicola Abbas appellatur, cujus Acta dedimus xviii Januarii. MS. Martyrologium Carmeli Coloniensis eundem ita refert : Nevernus B. Agricolæ Pontificis. Similia habent Maurolycus, Galesinius, qui codicem MS. citat, et hos secutus Ferrarius : sed hi cum Felicio Agricolaum nominant. Eundem memorat Hermannus Greven in Auctario Usuardi, in quo mendose Avernis pro Nivernis excusum est. Saussaius in Martyrologio Gallicano hoc eum elogio celebrat : Nivernis S. Agricolæ Episcopi ejusdem civitatis et Confessoris, qui Alexiæ in Burgundia natus, ætatis primitias Deo devotæ vitæ institutione consecravit : paullatimque annis et meritis excrescens, sacræ militiæ mancipatus, pietate et doctrina adeo excelluit, ut defuncto S. Æoladio ejusdem Sedis Pontifice, unus omnium dignus, qui vicem ejus suppleret, ob sanctimoniam præclara decora judicaretur. Inexpetito igitur sibi delato honore ac onere suscepto admirabiliter functus est, gregi virtutum splendore præluens : cumque sui ævi sanctissimos quosque fere Præsules panopliæ Episcopalis gloria anteiret, restituendæque Christianæ disciplinæ zelo, nonnullis Galliæ Celticæ synodis interfuisset, tandem pastorali digne exacta sollicitudine, meritorum magnitudine cumulatus, ad æternum evocatus est gaudium. Hæc Saussaius. In Florario MS. recolitur die xvii Martii memoria Agricolæ Nivernensis Episcopi et Confessoris.

et 17 Martii.

ei jungitur
S. Æoladius
decessor.

3 De S. Æoladio idem Saussaius in Supplemento ad iv Kalendas Martii ista scribit : Nivernis S. Eoladii Episcopi et Confessoris, qui Ecclesiæ magnum lumen, concilio Lugdunensi anno quingentesimo septuagesimo interfuit, postque beatum transitum refulsit in Ecclesia S. Stephani, ubi funeratus est, emeritæ beatitudinis radiis. Idem Saussaius viii Junii relato in Supplemento S. Itherii Episcopi Nivernensis encomio ista addit : Sederunt autem in Nivernensi Cathedra alii sanctitatis exploratæ Præsules ante B. Itherium, quorum aliqui fixos natales habentes diebus propriis ad cultum consignati sunt, alii tametsi meritis æque spectabiles in Fastis sacris minime certa die sunt adscripti : nimirum SS. Patricius, Eulalius, et Eoladius, quorum benedicta memoria ne a Galliæ Sanctorum serie excidat, nomina eorumdem pium et consentaneum visum est, tabulis his sacris adscribere. Quod, ut vidimus, præstitit de S. Æoladio, ad xxvi Februarii, quo S. Agricola ejus successor colitur.

4 Eundem Æoladium non minus, quam Agricolam, titulo et compellatione Sancti honorant scriptores catalogi Episcoporum Nivernensium, ac primo duplicem edidit Vidus Coquillius sub finem Historiæ Nivernen-

alius a
S. Eulatio,

sis : sed in utroque decessorem S. Agricolæ Sanctum D Eulalium, sive Aelradium, appellat, actis duorum Episcoporum uni eidemque adscriptis : quos Joannes Chenu, et Claudius Robertus in suis catalogis melius distinguunt. Numeratur S. Eulalius Nivernensium iv Episcopus, quem tempore Chlodovei primi Francorum Regis S. Severinus Abbas Agaunensis invisens, reperit surdum et mutum, eumque precibus curavit, ita ut eodem die Missam celebraret, uti in hujus Vita xi Februarii pag. 549 num. 10 et 11 dicitur. Hunc Eulalium coli xxvi Augusti tradunt Saussaius in Supplemento, et Coquillius pag. 39, ubi novo errore eundem S. Agricolæ successorem statuit. Verum S. Eulalio aut sub Chlodoveo i aut proximis post obitum ejus annis vita functo, Ecclesiam Ninervensem gubernarunt Tauricianus qui anno dxxvii interfuit Epaonensi Synodo : deinde Rusticus, qui Aurelianensi iii subscripsit anno dxxxv aut sequente, et Aurelianensi iv circa annum dxxli habitæ : Aregius, seu potius Aridius Aurelianensi v anno dxxlvii, et Parisiensi ii circa annum dclv, ubi Aridius scribitur, pro quo apud Coquillium, Chenu et Robertum Clementinus legitur, sed is Aptensis Episcopus utrique Concilio subscripsit. Substituatur Euphronius a Chenu et Roberto, diciturque subscripsisse privilegio S. Germani Episcopi Parisiensis pro monasterio S. Vincentii, anno Chariberti v, Christi dclxv. Huic tum successit S. Æoladius, qui Lugdunensi ii anno dclxvi subscripsit his verbis : Æoladius in Christi nomine Episcopus Ecclesiæ Nevernensis subscripsi. Hujus sepulchro in ecclesia S. Stephani adscriptos hos versus esse tradit Claudius Robertus :

AUCTORE G. H.

cui successe-
runt Tauri-
cianus, Rusti-
cus,

Aridius,

Euphronius,
E

S. Æoladius,

Quisquis ab occasu properas huc, quisquis ab ortu,
Corpus in hoc tumulo, quod venereris, habes.
Præsul Æoladius, hujus quondam Pater urbis,
Adventum gaudens sustinet hic Domini.

5 A Joanne Chenu S. Æolalius, sive Æoladius, appellatur : de quo quot annis sederit, aut quando migravit e vita non constat. Successor ejus fuit S. Agricola, nonnullis Agricola et Agricolaus, Gallice S. Arigle. Interfuit Conciliis Matisconensi, Lugdunensi iii, et Matisconensi ii annis Christi primo, tertio et quinto supra quingentesimum octogesimum. Interfuit etiam conventui Episcoporum apud Gunthramnum Regem, et cum aliis confirmavit excommunicationem, ante ab Episcopis Pictavii congregatis latam in Chrodielidem et reliquis sanctimoniales, quæ anno dclxxxix e monasterio S. Radegundis recesserant. Quod tunc ab Episcopis apud Gunthramnum collectis rescriptum est, edidit Gregorius Turon. lib. 9 hist. Francorum cap. 41.

S. Agricola :

6 Corpus S. Agricolæ depositum fuisse in ecclesia parochiali S. Vincentii, quæ olim Abbatiam annexam habuit, et nunc S. Agricolæ dicata est, tradunt Coquillius et Claudius Robertus.

huic templum
dicatum.
F

DE S. VICTORE PRESBYTERO

ARCHIACI IN CAMPANIA GALLICA,

Commentarius prævius.

SEculo VI
AUT VII.
XXVI FEB.
S. Victor non
vixit Arcilaci
in Hispania :

Joannes Tamaius Salazar in Martyrologio suo Hispanico piam Gallis litem intentat de S. Victoris natali solo, et regione, in qua vitam egerit anachoreticam. Auctoritate is unica nititur Chronici, quod sub nomine M. Maximi, Cæsaraugustani ante annos mille Episcopi, nuper prodiit, in quo ad annum cccclix ista leguntur : Per hæc tempora floret in Bætica in pago Arcilacensi S. Victor eremita, vir egregie sanctus, de quo memoria præditum est, ab utero matris suæ dæmonibus fuisse formidabilem. Ejus corpus in Gallias delatum est. Rodericus Carus ad hunc Maximi locum annotat, Arcilacim ex Ptolemæo in Bætica fuisse, quam Moletius Alcalahorra

nominat : quosdam vero suspicari Arcilacim in montibus Marianis fuisse, ubi nunc est Aracena : quod et ipse sentit lib. 3 Chorographiæ conventus juridici urbis Hispalensis cap. 78. eique adhæret Tamaius. Fatetur a Ptolemæo lib. 2 Geographiæ cap. 4 Arcilacim constitui urbem mediterream apud Turdulos Bæticiæ populos. Verum huc non spectare S. Victorem, de quo hic agimus, ipse libenter subscribet Tamaius, ubi Vitam ejus antiquissimam legerit : quam ex fide dignis codicibus manu exaratis eruit Nicolaus Camuzatus Tricassinæ Ecclesiæ Canonicus, atque in Promptuario sacrarum antiquitatum Tricassinæ diœcesis a fol. 338 publicavit. Eandem Guido Abbas Arremarensis olim ad S. Bernardum

G. H.

AUCTORE G. H. cuius Vitam e MSS. eruit Camuzatus, non transcripsit sermones S. Bernardi :

A nardum misit, ab eo flagitans, ut quidpiam in anniversario in S. Victoris festo canendum legendumve conscriberet. Tamaius fallitur, dum asserit non audiendum esse Nicolaum Camuzatum, qui in Miscellaneis historicis transcripsit Bernardi sermones. Fallitur, inquam, vir aliquin sagacissimus : non enim Bernardi sermones transscripsit Camuzatus, sed, ut notat Menardus lib. 1 Observationum ad hunc xxvi Februarii, ejus Vita exiit a Nicolao Camuzatio in Miscellaneis historicis : in qua omnia reperiuntur, quæ de eo dixit S. Bernardus in duobus illis sermonibus, quos in laudem ipsius composuit. Quæ minus accurate expendisse videtur Tamaius, qui Menardum citat, nec nisi apud eum videtur Camuzatum legisse. Hic aliquin in Notis de S. Bernardo ista addit : Hoc unum vere dicere possum, ejus sanctissimi nominis famam fuisse celeberrimam jam inde a D. Bernardi temporibus, qui divini officii cantica et hymnos concinnavit, etiamnum hodie in Arremarense cœnobio xxvi Februarii, qui dies ejusdem S. Victoris natalis est, decantari solitos. Hæc sola de S. Bernardo asserit Camuzatus.

at quod hic Sanctus loca non exprimat,

B tecum sunt Fratres, dictare me vobis aliqua legenda solenniter vel canenda in festivitate S. Victoris, cujus apud vos corpus sanctissimum requiescit. Quibus verbis relatis, Tamaius ista infert : Si ergo sanctus anachoreta in Gallia natus, educatus, eremita, et prædicator extitisset, non est dubium, quin Bernardus expressisset : at quia aliud non est adeptus encomium, sola sepulchri commemoratione contentus, cetera sub silentio perstrinxit. Adhuc binum sermonem Bernardus contexuit, in illis haud verbum de origine, educatione et prædicatione apud Gallos reperies. Hæc Tamaius : neque tamen ea argumentatione ut Chronicon illud genuinus Maximi fetus habeatur, evincit. S. Bernardus neglectis locis nativitatibus atque eremiticæ habitationis S. Victoris, ea tradidit, quæ resplendeant veritatem, sonent justitiam, humilitatem suadeant, doceant æquitatem, quæ etiam lumen veritatis mentibus pariant, formam motibus, crucem vitiis, affectibus devotionem, sensibus disciplinam, uti in eadem epistola præfatur ac deinde quæ composuerit indicat : Præstiti, inquit, quod petisti. Præstiti dico, non quod tibi ad votum, sed quod mihi ad manum venire potuit, pro posse utique meo, non pro velle tuo. Servata tamen ANTIQVORVM veritate SCRIPTORVM, quæ tu mihi transmiseras de Vita Sancti,

nil derogat Gallix.

E Vita S. Victoris composuit a S. Bernardo sermones

responsoria antiphonæ, hymni.

C duos sermones dictavi qualicumque sermone meo : illud quantum potui cavens, ut nec brevitatis obscuros, nec prolixitas redderet onerosos. Deinde quod ad cantum spectat. Hymnum composui, metri negligens, ut sensui non deessem. Responsoria xii cum antiphonis xxvii suis in locis disposui, addito Responsorio uno, quod prioribus Vesperis adsignavi, itemque duobus aliis brevibus ipso die festo pro vestra regulari consuetudine, uno ad Laudes, altero ad Vesperas, decantandis. Hæc S. Bernardus qui in Responsorio v (quod Tamaius non advertit) ista habet : Dum transiret Rex Francorum, et veniret secus, ubi habitabat eremita etc. Atque ita in iis omnibus servavit veritatem antiquorum scriptorum, quæ de Vita Sancti transmiserat Guido Abbas. Hanc Vitam, ex qua sua decerpit S. Bernardus, damus ex Camuzato, eique adjungimus priorem sermonem, in quo plura historica attinguntur, quam in posteriore, qui admodum paucis demptis, potest cuicumque Sancto Confessori fere applicari. In hymnis, antiphonis et responsoriis multa passim ex eadem Vita attinguntur, et periphrastice describuntur. Ex iis damus hymnos, et unicam antiphonam cum Oratione.

3 Loca, quæ in hac Vita referuntur, sunt primo, diœcesis Tricassina, in Campania Gallica, in qua claris natalibus ortus : secundo, territorium Arciacense, in quo in villa Saturniaco seclusus in cellula vixit, et sancte mortuus est. Est autem Arciacum, sive Archiacum, aut Arceya, oppidum, seu pagus, ad Albulam flumen in eadem diœcesi Tricassina num. 9 Arciacense castrum dictam : a quo territorium Archiacense hic denominatur, estque hoc tempore adhuc notum in territorio Decanatu Ecclesiastico, cui præest Archidiaconus. Singulæ in eo contentæ parochiæ aliæque beneficia Ecclesiastica videri possunt in Catalogo Beneficiorum diœcesis Tricassinæ anno 1648 edito. Arceiæ etiam mentio fit in fragmento historiæ S. Balsemii Martyris a Camuzato fol. 334 edito, quod ita incipit : Tandem vero attingens loca Campaniæ devenit ad quamdam civitatem, Arceyas nomine : nam dicitur illo tempore, quo Vandali Gallias vastabant, civitas fuisse, nunc autem villam omnes non ignoramus esse. Colitur S. Balsemius xvi Augusti. Ferrarius in Topographia nova de eodem loco ista scribit : Archiacum, Archy, pagus prius, hoc tempore oppidum Galliæ Lugdunensis, in ea regione, quam Campaniam vocant, in territorio, et diœcesi Trecensi, ubi Cisterciensis Ordinis monasterium. xxvi Februarii Victor monachus monasterii Arrimarensis. Ex Breviario Cisterciensi, de quo sermones extant apud S. Bernardum. Hæc Ferrarius. Verum in prædicto Catalogo beneficiorum diœcesis Trecensis solum Prioratus Archiaci annotatur, cujus collatio dependet ab Abbate Majoris monasterii Ordinis Benedictini, cum et ipse Prioratus est. Ex illo errore Cisterciensibus adscripsit Wion in Martyrol. monastico : In territorio Archiacensi, inquit, S. Victoris Confessoris, Ordinis Cisterciensis : cujus laudes S. Bernardus conscripsit. Non etiam fuit S. Victor monachus monasterii Arrimarensis, quod est alterum Ferrarii erratum : ob quod tamen Benedictinis eum annumerant Dorganius, Menardus, et Bucelinus in suis Martyrologiis.

D Natus S. Victor in diœcesi Trecensi :

in territorio Archiacensi vixit,

E

non monachus Cisterciensis,

neque Benedictinus Arrimarensis :

4 Tertius locus in territorio Archiacensi villa Saturniacus, vita eremitica et obitu S. Victoris illustris. Camuzatus in Notis ad hanc Vitam fatetur sibi non esse datum scire, quo in loco ipse D. Victor sedem suam defixerit, ubi solitarius sedere, et assiduis meditationibus levare se supra se consueverat, nec pariter locum, ubi corpus ejus tumulatum. Suspiciamus cellulæ ejus loco exstructam fuisse basilicam S. Victoris ab Archiaco castro sex millibus passuum, uti num. 9 legitur. Hoc in loco degentem S. Victorem invenit unus ex Francorum Regibus, ut num. 4 dicitur. Camuzatus annotat se veteres quasdam membranas et monumenta perlegisse, quæ D. Victorem Chilperici noni Galliæ Regis temporibus floruisse asseverant... Verum se nihil certi super hac re statuere ausum. Successit Chlothario i anno dclxi mortuo Chilpericus cum tribus fratribus, anno ipse dclxxxiv vita functus, cui superfuit S. Gunthramnus frater Rex Burgundiæ et Aurelianensis, anno dxciii defunctus, in cuius regno diœcesis Tricassina fuit. An forsitan Childericus legi debuit, filius Chlodovei ii, qui monarcha Galliarum factus, hanc etiam Tricassinam Campaniam, sub suo Imperio habuit, et anno dclxxxix occisus est?

in villa Saturniaco

basilica S. Victoris.

F

Quis Rex Francorum eum inviserit ?

5 Quartus locus in Actis num. 7 memoratus est pagus Cupidiniacus, ubi debebat filius spiritalis S. Victoris, de alto Francorum sanguine. Quæ omnia in Gallia S. Victorem vixisse demonstrant. Demum Arremarense monasterium Benedictum, ad quod Corpus S. Victoris translatum est, quatuor leucis a Tricassina urbe distat, ab Adremaro Presbytero anno dccccxxvii fundatum : cujus monasterii Abbas in Archiacensi Decanatu aliquot Ecclesiarum patronus, designat Parochos, aut etiam Prioratus confert : ex quorum aliquo loco potest corpus S. Victoris ad ejus monasterium delatum

In Arremarense monasterium an. 837 fundatum corpus S. Victoris translatum :

A *delatum fuisse cum Actis antiquis : in quibus nulla hujus Translationis mentio fit. Originem monasterii Arremarensis post alios describit Miræus de Originibus Benedictinis cap. 45. De eo Bucelinus in sacrario Benedictino hoc xxvi Februarii ista tradit : Natalis S. Victoris Presbyteri, cujus sacrum corpus in monasterio Arremarensi religiose colitur.*

Colitur 26
Februarii,

6 *Ceterum memoria sacra S. Victoris inscripta est eodem xxvi Februarii MS. Martyrologio Carmeli Coloniensis, MS. Florario, Martyrologio Coloniae an. 1490 excuso, Auctariis ad Usuardum Greveni et Molani, Martyrologio Germanico Canisii his ubique verbis : In territorio Archiacensi S. Victoris Confessoris, in Martyrol. Romano additur : cujus laudes S. Bernardus conscripsit. Galesinius mutata phrasi ista tradit : In finibus Archiacensium S. Victoris Confessoris, de quo S. Bernardus duos habuit sermones. Martyrologium Leodii Gallico sermone editum : In territorio Archiacensi diocesis Trecensis in Campania, decessit S. Victor Confessor : cujus Vita scripta est a S. Bernardo. Imo ex Vita olim scripta sermones duo et officium Ecclesiasticum de eo compositum. Saussaius in Martyrol. Gallicano hoc eum elogio celebrat : In Trecensi diocesi, pago Archiaco, S. Victoris Presbyteri et Confessoris, qui in Gallia florens, dum adhuc ethnicae superstitionis semina pullularent, prava quæ supererant impietatis germina extirpavit, multos ad Christi cultum ex idololatria convertit, ac coelestis vitae documentis, exemplis denique multae pietatis et virtutis, nec non magnis miraculis illustris, plenus dierum et bonorum operum ad aeternam felicitatem transivit. Cujus praeconia S. Bernardus bino celebravit encomio, memoriaeque sacratissimae percolendae proprium officium, quod Arremarensibus ascetis inscripsit, adornavit. Quod etiamnum vel in natali ipsius beati Confessoris decantari solet in cœnobio Arremarensi : ubi ipsius corporis sacrosanctae reliquiae jam pridem conditae, debita veneratione coluntur, eoque energumeni, daemoniaci ac lymphati deducuntur, et salutari ipsius Beati ope liberantur : vixque dies ulla effluit, qua non hujusmodi beneficii quidquam contingat. Hæc Saussaius, quorum ultima e Camuzato, verbis ipsis servatis descripta sunt. Menardus etiam lib. 1 Observationum asserit, dum viveret S. Victor, fuisse adhuc gentilitatis reliquias, eo quod dicatur num. 7 in Vita, in pago Cupidiniaco turbas hominum de religione Catholica docuisse, quibus verbis instructio catechistica rusticorum accurrentium solum indicatur.*

28 Febr.

C 7 *Maurolycus eundem celebrat pridie, sive xxv Februarii his verbis : In pago Trecassino Victoris Confessoris. Eadem leguntur in MS. Florario, Martyrologio Coloniae anno 1490 excuso et in Auctario Greveni ad Usuardum, quibus existimatus fortassis alius ab eo quem ipsimet deinde xxvi Februarii retulerunt, Sanctumque appellarunt, eum, de quo pridie egerant, Beati solum titulo dignati.*

et 11 Octob.

8 *N. Des Guerrois eandem Vitam, quam hic damus, Gallice edidit in Historia Tricassina, additque ejus cranium argenteo capiti artificiose elaborato, ac reliqua ossa capsæ similiter argenteæ inclusa adservari, ac die xi Octobris ob Translationem reliquiarum maximo peregrinorum accursu celebrari.*

VITA

auctore anonymo, sed antiquo,
ex MSS. a Camuzato edita.

CAPUT I.

S. Victoris ortus, educatio, presbyterium, vita anachoretica, vinum precibus impetratum.

Claruit splendor Domini super justos, quorum in-

desinenter fama rotatur per orbem. Non de illis narratur, quibus inflata manet potestas, sed qui subiecti mente, fide devoti, Christo famulari cernuntur. Dum certamen praelii Job sanctissimus cum antiquo habuisset humani generis inimico, a summo vertice usque ad plantas pedum ulcere pessimo et vermium quatiebatur dolore, sed patientiam habens, Domini meruit gratiam, Numquid ignorantia erat apud Dominum, quod justus esset, ac ideo tentatus est. Nullo modo, sed ut probatus justificaretur, et sciret unusquisque, quia cum Dei adjutorio potest ab homine diabolus superari : quia magna est pugna certaminis ubi de Christi victoria triumphamus.

2 Fuit igitur quidam a Victor, dulci de nomine gaudens, Tricassinæ dioceseos claris natalibus ortus. Ante nomen accepit, quam membra susciperet : antequam solveret moras genitrix utero plena. Cum quidam ab spiritu vexaretur immundo, clamabat dicens : b Quare nos torques præ initio nascendi sancte Dei Victor? Sed in hac re non testimonium dæmonum quærimus, sed confessionem, ut eum annuntiarent de nomine, c quod postea rei probavit eventus. Deinde post septem menses, decimo inchoante, mota sunt viscera matris, et pium Victorrem progeniem sacram protulit orbi natum. Denique post transactum curriculum dierum, baptismi unda perfunditur et coelesti purgatur gratia ab originali peccato. Cum in cunabulis positus a parentibus cerneretur, videntes Spiritum sanctum esse in infantulo, stupefacti mirabantur, sed hoc fuit praesagium, quod postea impletur in eo. Crescebat autem puer in corpore, dum pueriliter gestabatur in infantia, sed erat mentis senectus in Domino.

3 Datus studiis litterarum imbuitur, qui jejuniis et orationibus deditus, suas dapes pauperibus in eleemosynam jugiter tribuebat. Mundana linquens studia, Divinis lectionibus vacabat, Scripturarum eloquia et dulcedinem Christi fidei d favore gentibus praedicabat, et completur in illo sermo, quem David intonat dicens : Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, Domine, super mel et favum ori meo. Cumque ad legitimam venisset aetatem, clericatus onus regulari norma suscepit, donec diaconatus officium vel presbyterii ordinis gradus ascenderet. Nec multo post tempore in Arciacense territorium derelictis parentibus se transtulit, ibique in villa, cui vocabulum est Saturniacus, a viris illustribus et ab omnibus incolis loci illius magno amore pro Christi gratia diligebatur, ubi diebus ac noctibus seclusus in cellula, indesinenter jejuniis et orationibus incumberebat, orans pro populi indulgentia et remissione peccatorum.

4 Cum ibidem degeret, unus ex e Francorum Regibus cum per opaca ripae fluminis cum equitibus vel accipitribus per amœnissima loca venandi caussa deambulare, audiens beati viri famam, ad ejus tugurium gavisus advenit : sed beatus vir, quem nihil latebat, cellula sua festinus in occursum ejus egressus est. Rex ille, ut eum vidit, occurrit et osculatus est eum. Tunc venerabilis vir exorsus est dicens : Si Celsitudo regni vestri non respuit, cellulam servi vestri dignemini ingredi. Quo ingresso, uni ex pueris ait : Affer mihi vasculum, in quo vinum ferre soles. Cumque attulisset prostravit se in orationem, et ita fudit ad Dominum preces : Deus, cujus potentia celsior est omnibus in excelso throno; qui cœlum suspendisti a terra, et ceu gemmarum pulchritudine, astrorum exornasti varietate; qui me ex utero matris meae in hunc mundum venire jussisti, tuumque sanctum nomen confiteri; benedic vas istud, et reple eum rore coelesti : ut, sicut manna in deserto patres nostri satiati sunt, ita repleamur tuae benedictionis dono. Faciens signaculum Crucis illico repletum est vas illud f vino jocunditatis, cujus suavitudo

D
AUCTORE G. H.
Prologus
auctoris.

a
S. Victor nondum natus,
est terrori dæmonibus :

b
c
baptizatur :

E

virtutibus
augetur :

divina scientia
imbuitur :

d
concionatur :
Psal. 118.
fit Presbyter :
secedit in solitudinem :

F

præscit Regis
adventum

in cellam
inducit :

f

AUCTORE
ANTIQUO.
precibus
vinum
impetrat :

A suavitudo dulcior melle, nec potest illius dulcedinem lingua dissolvere, et potantes universa turba satiata est, et omnes tripudiantes iter coeptum peregerunt cum gaudio. Nec illius benignitas ibidem defuit, qui in Cana Galileæ aquas in vinum convertit, et quod non habuerat per naturam, nec in vite pependerit, nec vitis fructificaverat, per verbum Christi mutatum est in falernum.

a dæmone ob
furtum vexa-
tum liberal :

5 Miraculum istud non est silendum, sed narrandum, videlicet quadam die operarios, in agrum misit, ut triticum seminarent, et unus fere duorum modiorum capacem foveam faciens in terram suffodit : illico autem a dæmonio vexatus, sicut leo rapidus, ex utrisque partibus faucium eructabat incendia. Quem vir Dei a longe videns, vexillum faciens Crucis, purgavit eum : et triticum, quod absconderat, propriis manibus restituit.

a S. Bernardus suaviter in antiphonis et responsoriis alludit ad nomen S. Victoris, uti etiam in Invitatorio quod ad Matutinum legitur ejusmodi : Confidite, Victor vicit mundum : gaudeamus in ejus victoria, ut vincamus. — b Idem responsorio ad 1 Vesp. O vere Victor, qui ex quo vixisti, vicisti, ab utero ad tumulum. In respons. 1 ad Matutinum : O virum præcipuæ sanctitatis, qui ante sanctus quam natus, ante Victor opere, quam nomine fuit, ita ut clausus in utero jam de hoste triumpharet. Quæ etiam in sermone 2 leguntur. In resp. 2. O jucundum et inusitatum miraculum ? leo rugiens fugit a facie parvuli necdum vagientis. In resp. 3. O Felix mater, cujus uterus sensit novitatem, nulli matrum compertam a diebus Joannis Baptistæ etc. In sermone 2 Parvulus ad pugnam, magnus ad victoriam : matris viscera necdum exiens, et jam ejiciens dæmonia. — c Imo post novem menses videtur legendum. — d Forsan, fervore, inquit Camazatus. — e S. Bernardus respons. 5 Dum transiret Rex Francorum, et veniret secus ubi habitabat eremita, admiratus est super his, quæ dicebantur de viro hoc. Resp. 6 Jam thesaurum absconditum fama delatrix prodiderat, et non potuit præterire Regem prætereuntem, sed divertit ad tugurium pauperis, excitus fama sanctitatis. — f Idem resp. 7 Ingresso Rege pauperis cellam, sollicitus hospes, quod vinum non haberet, haustam de proximo fonte aquam, convertit in vinum, et bibit Rex, et qui cum eo erant. — g Idem resp. 11. Revelantur iniquitatis mysteria : dæmon hominem cogit, homo dæmonem prodit. Victor medius dijudicat inter illos, dum dæmonem fugat, et hominem sanat : frumentum prodente ipsa malignitate recuperat. De furto hoc agitur etiam resp. 9 et 10.

CAPUT II.

Cœlestes visiones S. Victoris. Obitus. Miracula.

Quadam die cum jejuniis et orationibus inediaque corpus maceratum quieti tribuisset; consurgens per opaca noctis silentia, quodam se in loco ad orationem telluri prostravit : et cum sursum intenderet, a vidit cœlum apertum, et Crucem Domini aureo coruscantem fulgore, et ex utraque parte lapidibus pretiosis ornatam : et audivit vocem sibi dicentem : Hæc quæ cernis, animæ sunt Sanctorum, qui pro Christo Domino stolas suas in sanguine agni laverunt. Et terrore concussus, ruit in faciem suam, magnificans Dominum, qui illi b terrena patefecit arcana. Ab illo quippe die, in cellula clausus latebat, et cum nullis vacaret secularibus per mundum, multi tamen diversis languoribus veniebant ad eum afflicti et sanabantur.

7 Nec illud mysterium silendum putavi, quod ad tanti viri laudis veram virtutem oportet edicere. Cum esset vir beatissimus persenilis ætatis, devitans omnia mundana, caducaque respuens, quæ mundus habet jocunda; erat ei veneranda canities, eratque in caritate perfectus, et inter procures seculi ei fuit cœlitus a divinitate concessum, quod specialius ab omnibus diligebatur. Interea reverentissimus vir habebat filium spiritalem, de alto Francorum genere in pago cognominato Cupidiniaci, quem de sacri fontis unda susceperat, a quo obnixius deprecatus est, ut domum vel familiam suam visitare dignaretur, quia olim ejus desiderabant adventum. Sed beatus vir non renuit, et diem pollicetur, et sicut sponderat adimplevit. Cumque ad præfatam domum venisset, occurrunt universi cum gaudio, et ut munus cœleste aut margaritam spendidam eum suscipiunt, et non recipiebat cibum nisi in vespascente

a
Cœlesti visione
et alloquio re-
creatur :

b

C

omnibus est
carus :

invisit filium
spiritalem,

jam die, post refectionem quietem sibi paullisper vel D suo corpusculo tribuens. Media quadam nocte ex more consurgens, psalmis et hymnis Dominum modulatis vocibus implorabat, usque illuscescente aurora quæ in Dominico die lucessit. Igitur matutinali solennitate perfecta, dum ad visitandum turba hominum convenisset, et de religione Catholica eos doceret; cum sermo prolongaretur et appropinquasset hora, et ad ecclesiam, ut mos est, ad audienda sacra mysteria properarent; quodam in loco dicitur restitisse, ubi c audire meruit catervas Angelorum, et orationem Dominicam completam, ubi dicitur, Sed libera nos a malo. Et stupefactus caput inclinans in terram, simul ambabus manibus pectus suum percussiens ait : Heu me, quia cum sim indignus, Jesu Domine, audire merui orationem auribus meis, quam tu ipse, Domine, docuisti dicere discipulos tuos, inenarrabilibus vocibus Angelorum. Et hæc dicens ait : Revertamur domum, quia jam divina munia persoluta sunt in cœlis. Quo audito non est gloria elatus humana, sed Dei bonitatem in suo miratus opere, quia Dominus diligit colentes se, et non derelinquit omnes qui sperant in eum. Illo vero die vescentes pariter et bibentes manserunt ibi. In postero namque die ad cellulam suam remeavit in gaudio, et omnes incolumes dereliquit.

8 Pauca de pluribus retuli, ne legentibus fastidium generarem. Nam cæsis visum, surdis auditum, mutis linguam, et claudis restituit gressum, universo populo testificante. Quarto namque Kalendas Martii migravit ad Dominum, reconditurque in loco amœno, ubi sancta tenentur membra sepulchro, et spiritus astra magno petit triumpho.

9 Accidit tunc illo tempore, ut homo quidam, facto peccato furti, comprehensus in Arceiacensi castro, in ergastulorum custodia retrusus, per diuturnam custodiam detineretur. Qui in visu videre promeruit B. Victorem, et quasi suo baculo compaginem catenarum tetigisset, quibus vinctus fuerat. At ille expergefactus, sentiens in se virtutem ostensam, quod de manibus vel collo ipsius vincula, quibus constrictus fuerat, dissoluta fuissent, et tantum in pedibus remansissent; quid agere vel quid facere deberet anxius, venit in sensum ejus ut ad basilicam sancti viri peteret auxilium defensionis, et forsitan de pedibus ejus vincula dissolverentur. Custos carceris jacebat exanimis, quia sopor Domini irruerat super eum. Surgens namque is, qui vinctus fuerat, tentabat si posset incedere. Titubabant membra dum gressum porrigeret. Patefacto ostio ergastuli, telo arrepto in manibus, primum vix curvus incedens, magis ac magis roborabatur animus ad salutem, ut quem Divina virtus eripuit, nullum poterat habere impedimentum. Quamobrem ita cursu celeri per opacæ noctis silentium, sex millia passuum percurrit, quasi ne unum quidem stadium ambulasset, et videbatur illi ut quasi Angelicæ manus usus fuisset officio. Nam cum intrasset infra atrium, vel valvas ipsius basilicæ contigisset, continuo ferri compago crepuit, atque in frusta comminutum est : ut quod in pedibus innexuerat, in manibus confractum populo teste monstraret. Multa quidem signa et prodigia per eundem benignitas Salvatoris nostri prodere apud ejus dignatur tumulum usque in præsentem diem, regnante domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen.

a S. Bernardus resp. 12. Suscipiens Victor, vidit cœlos apertos et Crucem auream gemmis ornatam, et vox ad eum : Gemmæ sunt animæ, Crucis gloriam secutæ. Et serm. 2. Vere anima tua, Victor, una ex gemmis, quæ tibi in Cruce apparuerunt. Vere infixæ Cruci, cum Divinæ inserta gloriæ, eandem sibi claritatis imaginem induit quam invenit. Eadem referuntur antiph. 4 ad Laudes. — b Imo cœlestia. legit S. Bernardus serm. 1 num. 4. — c S. Bernardus antiph. 1 ad Laudes : Ineffabili cantus suavitatis plausibiles voces Angelicas audiebat.

concionatur
ad populum :

cœlesti cantu
loco sacrificii
Missæ refici-
tur :

c

E

claret miracu-
lis :

moritur
26 Febr.

apparet
incarcerato :

solvit alicui
vincula

F

venientem ad
templum sibi
dicatum,

liberat :

alia ejus
miracula.

SERMO

A

SERMO S. BERNARDI ABBATIS.

Psa. 126. 2
S. Victoris
vita et gloria
ad virtutem
provocat :
Psa. 88. 17 et
18

Victoris vita et gloria specialis, non tam ad gloriam, quam ad virtutem provocat omnes, qui recto sunt corde. Non recti plane, sed perversi est animi, ante quærere gloriam, quam exercere virtutem, et velle coronam, qui legitime non certaverit. Vanum est vobis, inquit, ante lucem surgere. Ita est. Frustra ad celsitudinem nititur gloriæ, qui prius non claruit virtute. Frustra fatuæ virgines sponso obviam surgunt, quarum lampades extinguuntur : et ideo fatuæ, quia vacuis gloriantur lampadibus, virtutis oleum non habentes. Absit inibi gloriari, nisi in gloria illorum, quibus Propheta congratulans, ait : Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, et in nomine tuo exultabunt tota die, et in iustitia tua exaltabuntur. Et infert : Quoniam gloria virtutis eorum tu es. Pulchre non eorum, sed virtutis eorum gloria commendatur. Quæ enim sine virtute est gloria? Profecto indebita venit, præpopere affectatur, periculose captatur. Virtus, gradus ad gloriam : virtus, mater gloriæ est. Fallax gloria et vana est pulchritudo, quam illa non parturivit. Sola est, cui gloria jure debetur, et secure impenditur.

B 2 Sancto Victori nec virtus, nec gloria deest, sed quemadmodum ambæ res, et quo ordine in homine processerunt, id operæ pretium intueri. Pugnavit fortiter, viriliter superavit, et sic demum gloria et honore coronatur. Quomodo nempe inglorius remansisset bellator fortis, humilis Victor? quamquam nec in die virtutis suæ sine gloria fuit, signis et prodigiis admirandus. Habemus, dilectissimi, in Vita Victoris, et quod digne miremur, et quod salubriter imitemur. Miror vina dedisse in eremo, non vitem, sed fontem. Miror et stupeo infantem adhuc in utero pavori fuisse pavendis dæmoniis, quippe ab ipsis præcognitum, et jam tunc ex nomine designatum. Nec vacuum nomen, ubi hostium fuga, et extorta confessio, victoriam concessit infantulo. Quis item non miretur, furem a dæmone deprehensum, et rursum a dæmone mox hominem liberatum? Quis etiam non omni admiratione stupendum ducat, carne circumdatum hominem, cœlis patentibus carnis oculos superno infligere lumini, et videre visiones Dei, Angelico insuper mulceri cantico, doceri oraculo? Hæc atque similia in sancto homine veneramur, non æmulamur. Merito quidem, quando et sine salutis periculo possunt non fieri, et sine salutis periculo nequeunt usurpari. Tutius sane æmulanda solidiora, quam sublimiora, et quæ magis virtutem redoleant, gloriam minus.

3 Studeamus proinde moribus conformari, cui in mirabilibus similari, etsi volumus, non valemus. Æmulemur in viro sobrium victum, devotum affectum : æmulemur mansuetudinem spiritus, castimoniam corporis, oris custodiam, animi puritatem, ponere frænum iræ, et modum linguæ, dormire parcius, orare frequentius, commonere nosmetipsos psalmis, hymnis et canticis spiritualibus, diebus jungere noctes, et divinis laudibus occupare. Æmulemur charismata meliora. Discamus ab ipso, quod mitis et humilis corde fuit. Æmulemur, inquam, quod extitit liberalis in pauperes, jucundus ad hospites, patiens ad peccantes, benignus ad omnes : Hoc enim melius. In his forma est, cui imprimamur. In miraculis gloria, a qua reprimamur. Illa lætificent, ista ædificent : moveant illa, ista promoveant. Epulemur, dilectissimi, ad mensam divitis vocati, mensam abundantem panibus, deliciis cumulatam. An non dives, qui nos exemplis reficit, protegit meritis, lætificat signis? Dives plane, in cujus hodie convivio solenni Angeli et homines pariter congregantur. Hi

Februarii T. III.

S. Victoris
virtutes
imitandæ.

proposita
instar cibo-
rum :

ut reficiantur, illi ut delicientur : isti ut proficiant, D illi ut gaudeant. Cujus vita repleta bonis, quid nisi AUCTORE mensa referta cibus? Nec tamen omnibus omnia ap- S. BERNARDI. ponuntur, sed ut tollat quisque, quod sibi expedire et convenire videbitur.

4 Et ego quidem consilio salubriori diligenter considero, quæ mihi apponuntur. Cautum est mihi eligere mea, et aliena non tangere. Non extendam manum ad gloriam miraculorum, ne si attentavero, quod desuper non accepi, perdam merito, et quod videor accepisse. Non levo cum illo oculos ad rimanda secreta cœlestia, ne oppressus a gloria, confusus resiliam sero confugiens ad consilium sapientis, qui ait : Altiora te ne quæsieris, fortiora te ne scrutatus fueris. Infertur mensis vinum novum aquarum rubentium, non tango : quia non mihi appositum scio, qui similiter elementa mutare, naturas innovare non valeo. Cerno item in mensa Victoris, Angelos illum audisse canentes. Numquid videbo et ego mihi supernos exhiberi cantores, aut certe citharædos illos de Apocalypsi coram me citharizare in citharis suis? Imperat ille dæmonibus adhuc in corpore vivens, vinctum in corpore solvit, jam corpore solutus. Cibi sunt, sed non mei : equidem jocundi et sapidi, sed non tangit illos anima mea : quoniam non est inopi mihi, unde sufficiam talia redhibere.

5 At si diligenter considero, ecce præ oculis in mensa Sancti, censura judicii, disciplinæ vigor, sanctitatis speculum, vitæ forma, virtutis insigne. Hæc a me et absque præsumptione sumuntur, et salubriter insumuntur, et si dissimulo, districte repossuntur. Audi adhuc, quænam mihi jure apposita putem. Si panem doloris, et vinum cumpunctionis de divitis mensa obtuleris, tollo securus, qui sum pauper et inops. Erunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, et poculum meum cum fletu miscebo. Pars mea hæc, qui dolenda commisi. Nec me tamen pigebit, ut æstimo, cibi hujus, quoniam qui apposuit scientiam, addit et dolorem. Sed et si temperantiæ, si justitiæ, si prudentiæ vel fortitudinis exempla appareant, ea incunctanter sumo, sciens quia talia oportet me præparare. Hæc mihi apponi, hæc a me repetitum iri non dubito. Numquid signa et prodigia exigenda a nobis sunt, ut ea diviti vicissim præparemus?

6 Fratres, vasa sunt in honorem illi, qui nos invitavit, non cibi pauperum. Tu ergo, qui invitatus es, diligenter considera, quid tibi ille, quid sibimet apposuerit : non enim quidquid in mensa apponitur, tibi apponitur. Quid si in poculo aureo fuerit propinatum? Non poculum tibi, sed potus apponitur. Sume potum, et pone aurum. Ergo exempla bonorum operum et rectitudinem morum paterfamilias communicat ita domesticis, ut prærogativam sibi retineat in miraculis. In his tamen atque illis, ille glorificandus est, cujus munus sancte vivere, cujus virtus signa facere est : qui in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus in secula seculorum, Amen. a

a Alter sermo S. Bernardi ita incipit : Gaudete in Domino, dilectissimi, qui inter continua suæ pietatis beneficia indulsit hominem mundo, cujus multi salvarentur exemplo. Sub finem est præclara invocatio ad S. Victorem : Quam pium, inquit, quam dulce, quam suave, o Victor, in hoc loco afflictionis, et in hoc corpore mortis te canere, te colere, te precari... Eia ergo fortis athleta, dulcis Patrone, Advocate fidelis : exurge in adiutorium nobis, ut et nos de nostra ereptione gaudeamus, et tu de plena victoria glorieris, etc.

HYMNUS TRIPLEX.

auctore S. Bernardo Abbate.

Una Victoris meritis præclara,
Hominem terris, qui non sit de terra,
Velut e cœlo datum, repræsentat
Ad imitandum.

Hymnus ad
primas
Vesperas,

85 Christus

non ad mira-
cula patran-
da,
Eccl. 3. 22

Apoc. 14. 2

E

sed ad sancte
vivendum :

electio discrete
iucienda.

F

AUCTORE
S. BERNARDO.

A Christus in illo vixit, et non ipse,
Speculum vitæ mortuis de mundo,
Homo cœlestis præbuit seipsum,
Similes quærens.
Aliquid quoque sanctius professus
Exstitit Victor forma sanctitatis,
Integrum servans atque incorruptum
Decus honesti.
Unde et vidit visiones Dei,
Vidit et cœlos aperiri sibi :
Nempe pudicos visio cœlestis
Quærit aspectus.
2 Merito dulces Angelorum voces
Corpore gravi audiebat homo,
Carneos luxur perimens, in carne
Angelum vivens.
Sic oportebat, ut jam designatum
Vas in honorem sanctius maneret :
Sanctitas cujus dedicata fuit
Matris in alvo.
Denique carne gravis cernentes
Matrem non ferunt, fugitant paventes,
Indicant nomen, confitentur sanctum
Utero clausum.
B Neque tenello huic tam mature
Vita secunda gloriæ invidit,
Et quidem magis cumulavit eam
Fœnore multo.

Laudes,

3 Vina de fonte, non de vite manant,
Musta pro rivis corolata fluunt,
Benedicentis manu bene usa
Pro torculari.
Subito Sapor subiens novellus
In novos usus latices coegit,
Rege mirante, ubi non putabat,
Regium potum.
Dæmone tortus publicat se homo,
Furta fatetur : miser vel invitus
Pellitur tortor, fure deprehenso
Tortus et ipse.
Hæc satis probant aliaque multa
Prærogativam gloriæ Victoris
Nec minoratam, quo præventus fuit
Spiritu bono.
Gloria summæ Trinitati Deo,
Gloria Trias una personarum,
Tota cujusque non divisa trium,
Tres enim unum.
Antiphona. O magnifice Victor etsi elevata est
magnificentia tua super cœlos, sed non terræ inopes
tua jugis munificentia derelinquat.
Oratio. Exaudi Domine, quæsumus, tibi suppli-
cantium preces, ut quos corporali beati Confessoris
tui Victoris fecisti præsentia gloriari, concedas ejus
benigna intercessione undique præmuniri. Per Do-
minum etc.

D
n Vesperas

Clausula
generalis.

Antiphona.

E
Oratio.

DE B. EDIGNA

VIRGINE REGIA, BUECHÆ IN BAVARIA.

J. B.

AN. CXCIX

Buechæ in
Bavaria
colitur
B. Edigna V.

26 Febr.

Vitæ epitome e
Saussauio.

Buecha, sive Bucha, aut Puech, vicus est Ba-
varix, Monachium inter et Augustam Vindelico-
rum, juxta Furstenfeldium instituti Cister-
ciensis cœnobium ad flumen Ambram situm.
Hic, ut Aventinus lib. 7 Annalium Boiorum scribit,
S. Edigna (quam accolæ furcis præficiunt) humata
colitur. Cur eam, in utraque editione, Ingolstadiensi
et Basileensi, dicat Aventinus furcis præfici, sive, ut
ex autographo restituit Raderus, furtis, mox declara-
tibus.
2 Coli eam xxvi Februarii tradit idem Raderus
tom. 2 Bavarix sanctæ, atque ex eo Andreas Saussaius
in Martyrol. Gallicano, et Franciscus Lahierus noster
in Menologio Virginum. Elogio hoc eam celebrat Saus-
saius : In Bavaria S. Edignæ Virginis : quæ Regum
Franciæ inclita propago, filia Henrici I Regis, soror-
que Philippi I, tota Christi amore succensa, virgi-
nitatem suam cœlesti Sponso ab ipso ætatis flore
consecravit. Ob quod religiosum votum, palam nup-
tias aspernata, cum ad eas ineundum parentum
imperio cogeretur, lubens exilium subiit : plaustrum
que vecta, peregrini habitu; cum scipione, per boves
sponte jugum ad trahendum nobile onus subeuntes,
delata, in Bavariam venit, eoque loco divinitus
constitit : ibi in antro delitescens, tamdiu Deo in
sacris votis, lacrymis et vigiliis multis litavit, quous-
que ad cœlestem patriam, e peregrino solo et exilio
profecta est. Cujus merita apud Deum pretiosa, ma-
gna miracula illustrarunt : quibus etiamnum insignis
et admodum in ecclesia, ubi quiescit, sub ejus pa-
trocinio dedicata. Lahierius diffusorem Vitam Gal-
lico sermone contexuit, accepta e Radero materie.

elegantior e
Brunnero,

3 Succincte atque eleganter de ea scribit Andreas
Brunnerus noster Annalium Boicorum parte 3 lib. 12
sect. 1 pag. 227 ad annum MCIX : Eadem tempestate...
Edigna Virgo fatis concessit. Eam præteriri sua vir-
tus non sinit, longe clarior natalibus, quos tamen
ipsos ad Reges Franciæ communis fama refert. Car-
pento rusticano, in obsoleta veste, quæ genus ab-
sconderet, in Boicam vecta, Buechæ, qui Monachium

inter et Augustam Vindelicorum vicus est, consedit :
cavo tiliæ trunco plerumque abdita : quæ imbuta
Virginis sanctitate, a morte ipsius oleum, quod pa-
naceæ vicem esset, fudit. Id simul ac vendi cœptum
est, fontem avaritia arefecit. Cetera ejus beneficia
quæstui non obnoxia in hanc usque diem perpe-
tuantur. Furum abigeorumque damna illi potissi-
mum commendata etiam Aventinus scripsit, ut cujus
beneficio amissæ opes dominis reconciliarentur.

4 Plenior de ea narrationem exhibet Raderus, plenior e Ra-
dero : apud
quam et hic edemus. Elegantem præfigit Divæ icona, quem ejus
ubi ipsa insidet plaustrum; hinc nota alligata, gallus ad-
stat, bini plaustrum trahunt boves : parte alia sacra
ædicula, atque ab ea non procul cava tilia. Additi in-
fra hi versus :

Hæccine, Virgo, tui dos est amplissima regni ?
Jaspis hic, hæc gemmæ, regia mitra, torus ?
Aurea tecta, specus tiliæ, quam secla cavarunt ?
Pecten, avis, plaustrum, tinnula sistra, pecus ?
O prudens rerum Virgo, dum negligis orbem,
Orbis te dominam dicere jure potes.
Quidquid amat vanum est, et vanos reddit amantes :
Quem nisi fugisses te fugiturus erat.

subscriptis
versibus.

VITA

auctore Matthæo Radero Soc. JESU.

Edignam e Francia Galliarum in terras Germanias
ad Boios, monumenta manu exarata, quæ in æde
B. Edignæ extant, profectam tradunt, ortamque e
regia stirpe, adeoque Regis filiam. Sed nec annum
natalem, nec Regis nomen edunt. Natam oportuit,
vel a Henrico I, vel Philippo I, qui eodem anno cum
Edigna migravit e vita, b cio, inquam, cix, cum novem
et quadraginta annos regnasset millesimo quippe et
sexagesimo, Henrico patri admodum adolescens, vel
potius puer, successit. Ita fieri potuit, ut Edigna
soror esset Philippi I, si rationem temporum inea-
mus; vel certe filia, si junior extincta est. Henri-
cum c tamen patrem existimem : quamvis in neu-
tram partem auctoritas extet.

B. Edigna
Regis Franciæ
filia,

a
b

c

A 2 Sed et qui Reges proxima cognatione attingunt, scriptores nonnumquam Regum sobolem appellant, uti d Richardum Angliæ Regem; qui neque Rex, neque Regum fuisse videtur filius, uti supra in S. e Wunibaldi rebus monuimus. Ita non liquet de Edigna, an Regum filia, an cognata fuerit. Francigenam tabulæ scriptæ vocant, et Regis filiam. Sic enim, de pectine ejus loquitur charta: Pecten iste » (quem ipse coram inspexi et manibus contrectavi) » beatæ Virginis Edignæ Francigenæ, quæ Regis » Franciæ filia extitit, et pro sponso suo Christo » Domino exilium subiens, hoc in loco requiescit, » signis et miraculis gloriosa. Subjicitur deinde in » schedio gravis execratio in eos qui pectinem inde » auferre conarentur.

3 » De sacris ejus reliquiis in propatulo aliud » nihil habetur, excepta maxima testula, quam ha- » bebat, quam et hic adjungere procuravi. Reliqua » ejus xeniola cum ipsa in tumulto condita dignos- » cuntur. Qualiter autem ad locum venerit, in alia » chartula pandere cogitamus. Extat et tabula pa- » tria lingua exscripta, quæ docet ex regia stirpe Francorum oriundam, in has terras peregrino cultu tectam venisse, Deoque sacris votis, lacrymis et vigiliis multis litasse, tandemque sexto et vigesimo Februarii cœcix, ad cœlestem patriam e peregrino solo et exilio profectam: cranium, ossa, velum, ligulam, cochlear religiose custodiri, sancitumque, ne quis quid inde auferret: sanctitatem Virginis crebris erga miseros beneficiis dudum inclaruisse.

4 Diu mecum anxius consultavi, quid sibi vellet quod Aventinus scripsit, ab accolis dici FURCIS PRÆFECTAM: patronane in auxilium vocaretur ab iis qui in furcas, patibula et cruces essent agendi; an ut aliquis Averruncus deus striges, Camias et Canidas arceret. Sed cum ipse anno cœcxcvi, Nonis Augusti, in rem præsentem venissem, ab vicinis et ædituo (nam Parœcus aberat) didici, per Edignam invocata res seu furto ablatas, seu quocumque casu deperditas, domum reconciliari: eoque conjeci, ab Aventino scriptum fuisse FURTIS, non FURCIS præfectam. Adii demum manum ipsius et legi FURTIS pag. 120 lib. 7 parte ultima. Emendabis ergo libros editos.

5 Spectavi quoque latibulum ejus in cavo ingentis, quæ triplice stirpe consurgit, tilia: quam oleum f olim largitam affirmabant, sed cum beneficium avari mortales venderent, negasse benignitatem, fontemque olei exaruisse. Servantur hodie corporis exuviæ in capsella vitris pellucida, nuperque concinnata et pectorali Virginis imagine ad sinistram templi aram, in qua visitur justæ ejusdem icon inter Divas g Walburgam et Ursulam collocata. Imago in pede altaris docet Edignam plaustro peregrini habitu, cum scipione, per boves sponte fere ad vehendam Virginem jugum subeuntes advenisse. Adest et picta cristata avis et æs campanum, quæ veniente Edigna cum nullo movente concinuissent, Virginem quasi signo divinitus accepto constitisse, ibique loci consedissee, vitamque reliquam sanctissime exegisse, et factis quoque admirandis vivam mortuamque celebratam fuisse: de recentissimis cognovi.

6 Observata sunt ab anno decimo supra millesimum sexcentessimum usque ad sextum decimum præsentem, quo locum adii, non pauca. Ophthalmiam, qua diu laborarat puella, curatam, in cujus beneficii monumentum pendent ad aram cereæ oculorum pupillæ. Aliis cephalalgiam, aliis vivam gutturis, aliis dysenteriam, qua puer bimulus per biduum cruciabatur, aliis phrenesin abstulit, mentemque restituit. Legi aliis explicatos difficiles partus, qui hærebant matresque jam in ultimam mortis necessitatem adduxerant: labentes alios, mollius exceptos, aliis calculos ejusdem beneficio exemptos. Pecudum quoque morbos propulsasse fertur. Quæ prolixius patria lingua sunt exposita, ex qua hæc decerpere placuit, ne in iis quæ post mortem accidere, et hodie accidunt. commemorandis prolixior essem. Nam quamvis beneficia Sanctorum omnes libenter experiamur, cum nos mala premunt; plerique tamen eadem non sine fastidio recognoscunt.

7 Legi alicubi, sed locus non occurrit, (apud Wolfgangum Selender, nisi me fallit memoria) hanc h B. Aureliæ, de qua supra memini, fuisse sororem: sed tempora reclamant, si rite sunt annotata.

a Henricus I Gallia Rex coronatus vivente ac jubente patre Roberto anno 1027 die Pentecostes, ut ex veterum scriptorum fide tradunt San-Marthani: patre dein, die 20 Julii an. 1033, mortuo, solus regnavit: obiit 4 Augusti 1060. Desponsa ei scribitur fuisse Mathildis filia Conradi Salici Imperatoris, quam nonnulli mortuam aiunt, prius quam ei jungeretur, anno 1034, ac Wormatiæ sepultam. At Continuator Aimonii cap. 48 scribit Henricum ex ea filiam unam procreasse, quæ infra lustrum defuncta est, matre ejus paullo post subsequente. Anno certe demum 1048, ut 23 Novemb. ad Vitam S. Clementis Papæ et Martyris dicemus, misit in Rabastiam Catalaunensem Episcopum Rogerium pro filia Regis illius terræ, Anna nomine, quam debebat ducere uxorem. Erat ille, ut ibidem dicitur, Jeresclavus, sive Georgius Sclavus, qui aliis vulgo Jaroslaus, S. Wlodomiri filius, Russorum Rex, de quo matrimonio egimus 12 Februarii ad Vitam S. Alexii Metropolitæ Kioviensis pag. 639. Ex hac Anna suscepit Henricus filios 3, filiam unam. Willelmus Gemmeticensis lib. 7 cap. 28 de Henrici matrimonio et liberis ita scribit: Mathildem Juliusclodii Regis Rugorum filiam in matrimonio habuit, ex qua duos filios Philippum et Hugonem, unamque filiam habuit. Sic duas uxores Henrici in unam constare, aut prioris nomen alteri tribuere videtur: Robertum vero filium omittit. Quid filia factum, nemo tradit. Eane est forsan, quæ in Boscam fugit, Edigna nostra? — b Philippus I Henrici patris voluntate coronatus est an. 1059 die Pentecostes 23 Maii nundum octavum ætatis annum supergressus. Obiit 30 Julii 1108, cum regnasset annos 49, menses 2, dies 7. Unde Raderi emendandus calculus. — c Ast ego, si horum Regum alterutro nata est B. Edigna, tamen Philippi potius filiam credam: quia ut ibidem tradunt San-Marthani præter filios duos ac filiam ex legitimo matrimonio susceptos; nothos plures habuit: e quibus aliquot apud eosdem scriptores filia numerantur, ideo posteritati nota, quia illustribus viris desponsæ. Potuit aliqua ex earum grege domo profugere, ne a patre ad nuptias cogeretur, cujus proinde Francici scriptores non meminerint, clanculum elapsæ ac dein suis gentibus penitus ignotæ. — d Egimus 7 Februarii prolixè de S. Richardi, patris SS. Willibaldi Episcopi, Wunibaldi Abbatis, Walburgis Abbatis, rebus gestis: ostendimusque a plurimis scriptoribus Regem appellari, ac videri unum ex iis Subregulis fuisse, qui apud Occidentales Saxones in Britannia, ab anno 673 per decem annos regnum illud inter se divisum tenuerunt, atque etiam S. Ina regnante Reges et ipsi appellati variisque Actis subscripti reperiuntur. Legi ad hanc rem præcipue potest 4 pag. 72. — e Imo in Willibaldo id dixit, eodem tom. 2 pag. 95. Nam de S. Wunibaldo postea agit tom. 3. Coluntur S. Richardi sancti tiberi, Willibaldus Episc. 7 Julii, Wunibaldus Abbas 18 Decembris, Walburgis V. Abbatissa 25 Februarii. — f Amplius habet Brunnerus, salutare hoc infirmis oleum fuisse. — g Ex quoque, ut fise narratur alibi, Regum filia aut e regio genere prognata, in Germaniam peregrinæ advenit, suisque reliquiis nobilitant ac tuentur, Ursula Coloniam Agrippinam, ubi 21 Octob. colitur, Walburga Aistadium. — h De B. Aurelia, quæ dicitur Hugonis Capeti Regis filia fuisse, egit Raderus hoc eodem tomo 2 pag. 163. agemus nos ad 15 Octobris, quo obiisse fertur anno 1027.

D AUCTORE NAT-
THÆO RADERO.
multa ab anno
1600 ad 1616
facta ibi
miracula:

h

E

F

SANCTI QUI III KALENDAS MARTII COLUNTUR.

XXVII FEBRUARII.

- S**anctus Julianus podagricus, }
 S. Cronion Eunus, ejus } Alexandria
 famulus, } in Ægypto.
- S. Besas miles,
 S. Gelasius, seu Gelasinus, mimus, Martyr
 Heliopoli in Phœnicia.
- S. Nesius Martyr,
 S. Alexander,
 S. Antigonus,
 S. Abundantius, sive Abundius, } Martyres
 S. Titianus, } Thessa-
 S. Macarius, } lonicæ
 S. Severianus, } in Mace-
 S. Calanus, } donia.
- S. Fortunio, seu Fortunatus,
 S. Januarius,
 S. Dionysius, et alii } Martyres in Africa.
 xxiv,
- S. Servilianus, }
 S. Dacianus, } Martyres, Smyrnæ in
 S. Leander, } Asia.
- S. Honorina Virgo et Martyr, Confluentiæ in
 Francia.
 S. Pontiana Martyr, Genuæ in Liguria.
 S. Chrysogonus Confessor, Genuæ in Liguria.
 S. Thalelæus anachoreta in Syria.
 S. Onesima Virgo.
 S. Eucharis Episcopus Trajectensis in Bel-
 gio.
 S. Comganus, Abbas Glinnussensis in Hiber-
 nia.
 S. Stephanus Constantinopolitanus, Accubi-
 tor Mauricii Imperatoris.
 S. Baldomerus, Subdiaconus Lugduni in
 Gallia.
 S. Alnothus eremita, Martyr in Anglia.
 S. Basilus, } Confessores
 S. Procopius Decapolita, } constant.
- B. Joannes, Abbas Gorziensis in territorio
 Metensi.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

- S**anctus Joannes Calybita, propter Christum in
 atrio parentum sub tugurio mendicus, me-
 moratur hoc die a Maurolyco, Felicio, Cani-
 sio, Greveno. Præxit Petrus Equilinus in Ca-
 talogo lib. 3 cap. 156, asserens eum III Kalendas
 Martii in pace quievisse. Vitam dedimus die, quo
 eum Græci et Latini colunt, xv Januarii.
- S. Megimadi Abbatis in monasterio Einsidlensi me-
 moria annotata a Menardo in Benedictino Martyrol.
 Est is S. Meinradus, sive Meginradus, Eremita et
 Martyr in Helvetia, uti ad ejus Vitam ostendimus
 xxi Januarii.
- S. Felix } inscripti sunt Martyrologio parvo
 S. Ampliatus } S. Maximini, sed antiquo : de iis
 egimus } xxvi Februarii.
- Mechteldis Virgo nulla alia voce addita, memoratur in
 MS. Florario SS. Consule diem præcedentem (quo
 inter Prætermisos et in alios dies rejectos, tres hu-
 jus nominis indicavimus) xxvi Februarii.
- Archelai cujusdam in Sardinia nostra memoria fuisse
 ossa reperta, scribit Dionysius Bonfant in Triumpho
 Sanctorum Sardiniae lib. 3 cap. 22 cum hac marmori
 incisa inscriptione : HIC JACET BEATUS MARTYR AR-
 CHELAUS PRESBYTER OBIT TERZIO KALENDAS MARZI
 AN. 100. Id si itas criptum fuisse ex publicis actis con-
 staret, haud equidem dubitarem, Archelaum illum
 verum Martyrem agnoscere ac venerari. Sed quia
 sæpe hic auctor B. M. interpretatur Beatus Martyr;
 et Roma nos pridem Eminentiss. Cardinalis Fran-
 ciscus Barberinus, ac Rev.^{mus} D. Lucas Holstei-
 nius S. Petri Canonicus, moneri curarunt, ne te-
 mere Sardois illis repertarum Reliquiarum narra-
 tionibus fidem habeamus; libere adhuc differre judi-
 cium licet.
- Joannes in eremo superioris Thebaidos, vita, mori-
 bus et abstinencia clarus, qui sola Eucharistia, die
 Dominica sumpta, vixit : ac pedibus longa statione
 disruptis, ab Angelo sanatus est, et scientia divina
 repletus, Fratrum conversationem absens cognovit :
 ægros idem pane Benedicto sanavit, uti et claudum
 tacto cingulo ab eo confecto. Quæ pluribus narratur
 a Ruffino lib. 2 de Vitis Patrum cap. 15, Palladio
 in Lausiaca historia cap. 61. De eodem annotat Ros-

weydu agere Sozomenum lib. 6 cap. 28, tradit res
 futuras aliisque hominibus obscuras eidem non
 minus quam antiquis Prophetis Deum patefecisse,
 largitumque facultatem medendi illis, quos per-
 turbationes corporis et morbi insanabiles divexa-
 bant. Quæ eadem leguntur lib. 8 Histor. tripartitæ
 cap. 1 et apud Nicephorum lib. 11 cap. 39. Floruit
 sub Valentiniano circa annum ccclxxiv, qui apud
 Cassiodorum annotatur. Hunc aliosque duos, Joannis
 nomine, viros sanctitate illustres, cum egisset de
 S. Joanne Calybita, adjunxit Petrus Equilinus lib. 3
 cap. 158. Secuti Hermannus Greven, Maurolycus,
 Felicius, Canisius, atque hic cum Equilino Sanctum
 appellat. Necdum hujus aut aliorum nomina in Me-
 næis Græcorum aut aliis antiquis Martyrologiis, ex
 quibus cultum Ecclesiasticum colligeremus, hactenus
 reperire potuimus.

Joannes Abbas in Scithi, quem sol per quadraginta
 annos non vidit iratum, qui moribundus asseruit num-
 quam se fecisse suam voluntatem, nec quidquam do-
 cuisse, quod ipse prius non fecerat, relatus ad hunc
 diem ab iisdem Greveno, Maurolyco, Felicio, Cani-
 sio, post Petrum Equilinum, qui de eo agit lib. 3
 cap. 157, et hunc scribit Angeli instar in eremo abs-
 que cibo vivere tentasse : quod alteri potius tribuen-
 dum. De hoc Joanne agit Cassianus lib. 5 Institutio-
 num cap. 27 et 28. Ferrarius in Catalogo novo eundem
 memorat, et cum Equilino et Canisio Sanctum appellat.

Joannes vir sanctus ac totius gratiæ dono repletus,
 in eremo vicina oppido Diolco tantam habebat con-
 solationis gratiam, ut quacumque moestitia, quo-
 cumque tædio oppressa fuisset anima, paucis ejus
 sermonibus alacritate et lætitia repleretur. Sed et
 sanitatum gratia plurima ei a Domino donata est :
 uti de eo testantur in Vitis Patrum Ruffinus lib. 2
 cap. 33. Palladius lib. 8 cap. 73. Sozomenus lib.
 6 cap. 28, Nicephorus lib. 11 cap. 35. Eum Petrus
 Equilinus post præcedentes eodem Joannis nomine
 appellatos retulit lib. 3 cap. 159. Quem secuti, hoc
 xxvii Februarii eundem Joannem etiam conjunxe-
 runt Grevenus, Maurolycus, Felicius, Canisius,
 Ferrarius, qui duo cum Equilino Sanctum indige-
 tant, ac Nitriæ seu Sutriæ eremi habitorem statuunt.

Joannes

Joannes, qui ex jussu Abbatis sui Pauli lænam ligatam adduxit, præcedentibus adjungitur a Maurolyco, cujus et in notationibus meminit Ferrarius. Agunt de eo in Verbis seniorum Ruffinus lib. 3 de Vitis Patrum cap. 27, et Pelagius lib. 5 libello 14 cap. 4.

Joannes minor Thebæus, discipulus Abbatis Amonis, qui duodecim annis infirmo patientissime inservivit. Idem Maurolycus, ex Verbis seniorum Ruffini lib. 3 cap. 135, Pelagii lib. 5 libello 16 cap. 4 et Paschasii lib. 7 cap. 19 num. 2.

Joannes alius benevolus et munificus erga Fratres. Idem Maurolycus.

Irenen Virginem Gazensem inscripsit hoc die Menologio magno Virginum Franciscus Lahierus noster, Beatæ titulo condecoratam. Ea est Salaphtha. Græcis Irene dicta, cujus in Vita S. Porphyrii Episc. die xxvi Febr. fit mentio honorifica: quam nos quoque eo die inter Prætermisos retulimus.

Comanus filius Va Temne in MS. Tam lactensi, et Festologio Mariani Gormani, iisdem verbis (si tamen in egrapho recte expressa) refertur hoc die. Prætermissus est a Colgano, nec nobis notus.

Sexulphus, sive Sexwlfphus, aut Saxulphus, primus Abbas monasterii Medehamstede, sive Petroburgi, in Anglia, dein Episcopus Lichfeldensis, vir fuit eximie pietatis ac æli, ideoque ab Eduardo Mahiew et Hugone Menardo in Martyrol. Benedictino Beatus appellatur ad diem xxviii Januarii: Sanctus a Gabr. Bucelino in Menologio Benedictino, et Hieronymo Portero, eodem die: uti et a Joanne Wilsono in utraque editione Martyrologii Anglicani, in priore xxvii Februarii, in posteriore ad xxviii Januarii. Nihil hactenus in veteribus scriptoribus observavimus, unde conficere liceat, in Cœlitum albo olim positum fuisse. Et sane Daniel King Cestrensis in Cestriæ descriptione edita Londini an. cīdīcclvi, pag. 61 agens de Episcopatu Cestrensi, primum Merciorum Episcopum, cujus Sedem Lichfeldiæ ait fuisse, S. Ceaddam vocat Anglice S. Chad, tertium Sexulf, absque Sancti titulo.

Lucas primus Archimandrita monasterii S. Salvatoris Messanæ in pace quievit. Octavius Cajetanus noster in Martyrol. Siculo ex elogio ad ejus sepulchrum in ecclesia S. Joannis Baptistæ appenso. Idem pag. 35 annumerat viris fama sanctitatis illustribus.

Emanuel ex Ordine Cisterciensi monachus, monasterii S. Bernardi in Frisia alumni, ad Sedem Cremonensem in Italia evectus circa annum cīcclxx: quam Ecclesiam cum paucos menses rexisset, vitam finivit xxvii Februarii, pluribus miraculis tum vivus tum mortuus clarus. Ita Ughellus et ipse Ordinis Cisterciensis tomo 4 Italiæ sacræ in Episcopis Cremonensibus, qui Sanctum appellat. Inscriptus etiam Calendario Cisterciensi Divione excuso, item Menologio Henriques et Bucelini, qui duo Beati titulum tribuunt. Peregrinus Merula in Sanctuario Cremonensi an. 1627 excuso de Sanctis omnibus agit, qui in diœcesi Cremonensi celebrantur, aut quorum ibidem sacræ Reliquiæ adservantur, neque uspiam inter eos meminit Emmanuelis Episcopi Cremonensis.

Elisabeta Abbatisa monasterii Boldronensis Ordinis Camaldulensis, quæ precibus alimenta impetravit, et visa est cuipiam inter Angelos hora mortis cœlos ascendere, inscripta est hoc die Menologio Benedictino Bucelini, et Beata nuncupata. Silvanus Razzius inter Sanctos et Beatos Ordinis Camaldulensis ejus Vitam edidit pag. 66, et beatam Sororem appellat.

Robertus prior cœnobii Cisterciensis memoratur in Menologio Henriques et Bucelini, et Beatus vocatur; a Saussaio in Martyrol. Gallicano Piis adscribitur.

Joannes monachus in valle S. Lamberti juxta Leodium refertur hoc die ab iisdem Henriques et Bucelino cum titulo Beati, quem Piis etiam annumerat Saussaio, omittit in Floribus Leodiensibus Bartholomæus Fisen.

Clara de Ubaldinis, illustri orta genere, marito, e quo plures liberos genuerat, mortuo, nuntium mundo remisit, institutum S. Claræ complexa in monasterio Monticelli dicto, cujus et Abbatisa creata est, vitæque reliquam magna opinione sanctitatis exegit; nec sine miraculis, ut aiunt, corpore post plures ab obitu annos integro adhuc reperto. Beatam appellat Silvanus Razzius tomo 1 de Sanctis Etruscis, uti et Arturus in Martyrologio Franciscano, qui huic diei ejus natalem adscribit. Nihil nobis constat de cultu, qui Cœlitibus debetur, ei palam exhibito.

Raynaldus Reatinus Ord. Minorum hoc die inscriptus Martyrologio Franciscano Arturi a Monasterio ac Beati titulo decoratus; uti et apud Wadingum tom. 2 Annal. an. 1291, num. 73, et apud Gonzagam parte 1 in Catalogo Beatorum: sed horum nullus quidquam profert, unde constet eum illi honorem ab Ecclesia delatum.

Butius, sive Buccius, aut Buosius, Tiferni, sive Civitatis Castelli, Episcopus, hoc die mortuus dicitur anno cīccclxxiv, ac Beatus appellatur in historia SS. Umbriæ Ludovici Jacobilli, ex Annalibus Jesuatorum. Eo titulo abstinet Ferdinandus Ughellus in catalogo Episcoporum Tifernatium. Ergo saltem, an ei veneratio ulla tribuatur, non liquet.

S. Oswaldus Wigorniensis Episcopus, dein Archiepiscopus Eboracensis, inscriptus est hoc die Supplemento Martyrol. Gallicani a Saussaio: de eo agemus

xxviii Febr.

S. Leander Episcopus Hispalensis hoc die inscriptus est Martyrologio Romano, itemque Bedæ, Usuardi, Adonis, Wandelberti, Notkeri, aliisque recentiorum quamplurimis, nosque hoc die res ab eo gestas ex S. Gregorio, S. Isidoro, et aliis solidæ fidei scriptoribus colligere statueramus. Sed postea deprehendimus ab nulla Hispaniensi Ecclesia hoc die coli. Verum ab Ecclesia Hispalensi, cujus Antistes fuit, die xiii Martii, officio duplici secundæ classis; a Carthaginensi, unde erat oriundus, eodem die, duplici item officio celebratur. Missale Mixtum, secundum ordinem Almæ Primatis Ecclesiæ Toletanæ, Lugduni excusum anno 1551, in Calendario præfixo ita habet ad xiii Martii: Leandri Episcopi Confess. et Doctoris. iv Capparum. Consentit Breviarium secundum regulam B. Isidori, dictum Mozarabes, excusum Toleti, auctoritate Francisci Ximenes Archiepiscopi anno 1502: et Missale Mixtum secundum regulam B. Isidori, dictum Mozarabes, excusum Toleti anno 1500, ejusdem Ximenii auctoritate. Sequuntur hæc recentiores quidam in suis Fastis ac Martyrologiis. Quamobrem et nos quoque illius Vitam differemus in

xiii Martii.

Joannes brevis staturæ, obedientia conspicuus apud Seyatim, ad cujus irrigationem surculus aridus fructificavit. Ita Maurolycus post varios ejusdem nominis relatos, et Ferrarius in Notis ad Catalogum Generalem. Narrat id Joannis miraculum Cassianus lib. 4 Institut. c. 24, et lib. 4 de Vitis Patrum cap. 27, at capite præcedente indicarat victoriam a Theodosio Imperatore ejus precibus reportatam, ac videtur is esse, qui colitur

xxvii Martii.

S. Felix Episcopus et Martyr Romæ via Aurelia. Martyroll. MSS. Tornacense S. Martini et Lætiense. Est Felix Papa i et ii martyrio via Aurelia affectus. Colitur Felx i

xxx Maii,

Felix ii

xxix Julii.

SS. Petri et Andreæ Apostolorum vocatio ad apostolatam, in MS. Florario et Greveni Auctario ad Usuardum

ANIMADV.
PAP. 70.

Usuardum hoc die annotatur. De ea poterit agi ad Vitam S. Petri xxxix Junii,
et S. Andreæ xxx Novemb.
 S. Hildulfus Confessor, qui cum SS. Arbogasto et Theodato ad flumen Halesum erecto oratorio se totum contemplationibus et meditationibus divinis tradidit. *David Camerarius hoc die ex Vita S. Florentii Episcopi Argentoratensis* iii Novemb. *apud Surium. Sed contra quam hic sensit, eum judicamus esse S. Hildulfum Trevirorum Episcopum, de quo* xi Julii.
 S. Mariæ Magdalænæ translatio. *Florar. Sanct. MS. de ea agitur* xix Martii. *et die ejus natali* xxii Julii.
 S. Aigulphi Abbatis monasterii Lirinensis, et Martyris inventio, *inscripta Martyrologiis manu exaratis ordinis S. Benedicti, monasterii S. Salvatoris et aliis. De ea agetur* iii Sept.
 Elvius Menevensis in Wallia Episcopus *hoc die in Martyrol. Anglicanum a Joanne Wilsono intrusus in 2 editione, quem in prima melius omiserat. Citat autem Breviarium Sarum, in quo ad 1 Martii Lect. 6 de S. Davide Episcopo ista habentur: Nam cum baptizaretur ab Elveo Menenensi Episcopo redeunte de Hibernia, ac tunc applicante in portu qui dicitur Gleysad. In Vita S. Davidis, quam 1 Martii dabimus, hæc traduntur: Puer autem natus, a S. Helvæo Momoniensium Episcopo baptizatus est. Ac vero cum omnes S. Davidem primum Mene-*

vensem Episcopum statuunt, qui potest is ab Elveo Menevensi Episcopo dici baptizatus? Si tamen fuisset aliquis ejusmodi Elveus, unde didicit Wilsonus eum in Sanctorum tabulas relatum? Unde ad hunc diem pertinere? De S. Helvæo, sive Albæo, aut Aylbæo, agemus xii Septembr.
 SS. Andronicus et Athanasia conjuges. *Metaphrastes, Surius, Molanus, alique. Nos cum Græcorum Menæis et Martyrol. Rom.* ix Octob.
 S. Edmundi Cantuariensis Episcopi Canonizatio. *Florar. Sanct. MS. Dies ei sacer est* xvi Novemb.
 S. Oda Virgo Rhodæ in Brabantia Martyr. *Dempsterus in Menologio Scotico et Ferrarius in Catalogo generali. Colitur* xxvii Novemb.
 Soghanus et Sophanus Episcopi memorantur in *Menologio Scotico Thomæ Dempsteri, quas ab aliis præcedenti die locari scribit. Nullum vidimus, qui eorum meminere præter Ferrarium, qui hoc die in Notis eorum nomina retulit, citato Martyrol. Scotico, quod Dempsteri Menologium interpretamur. Ast ipse Dempsterus xxvi Febr. ita scribit: In Germania Ogan Episcopi. Et Breviarium Scoticum citat. De S. Ogano agit in Ecclesiast. historia gentis Scotorum lib. 14 num. 987, citatque Germanicum Canisii Martyrologium, et asserit coli xxvi. xxvii Febr. Ut plane idem esse videatur Soghanus, qui S. Oghanus, ab oscitante amanuensi ita scriptus. Sed Sophani sive S. Ophani nusquam vestigium. De S. Ogano iterum quæretur* xv Decemb.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ALEXANDRINIS

JULIANO PODAGRICO, EUNO CRONIONE EJUS FAMULO, ET BESA MILITE,

Commentarius historicus.

G. H.

AN CHR. CCL.
XXVII FEBR.Alexandriæ in
persecutione
Decii,etiam ibi ante
ejus Imperium
cæpta,

(

Matth. 24. 24

pluribus a fide
in idololatriam
relapsis,

Philippo Imperatore utroque, patre Veronæ, filio Romæ, a militibus anno cclxix interempto, Imperium arripuit Decius, ac continuo, uti Paulus Orosius lib. 7 cap. 24 scribit, ad persequendos interficiendosque Christianos, septimus post Neronem, feralia dispersit edicta. Quæ tum Alexandriæ in Ægypto gesta sunt, narrat, qui præsens aderat, S. Dionysius Episcopus Alexandrinus in epistola ad Fabium, aliis Fabianum et Flavianum, Episcopum Antiochenum, inserta ab Eusebio lib. 6 Histor. Eccl. cap. 34. Verum, quod plane mirandum est, integro asserit anno, antequam edicta illa Decii lata sunt, imo cum ipse necdum sumpsisset Imperium Decius, incensore quodam vate, ac dæmonum ministro, persecutionem illam Alexandriæ motam fuisse: de qua et nos egimus xxxi Januarii, viii et ix Februarii, quibus diebus coluntur in illa prævia persecutione occisi SS. Metras, sive Metranus, Cointa, sive Quincta, et Apollonia. His quartus additur S. Serapion ad xiv Novembris Fastis sacris adscriptus.

2 In ipsa autem Decii persecutione, Julianus et Eunus in Domini Jesu Christi confessione perdurantes, admiranda spectacula martyrii sui Angelis et hominibus præbuerunt: uti legitur vii Decembris apud Adonem in S. Agathonis Martyris elogio. Horum et Besæ militis passionem ita refert in dicta epistola S. Dionysius. Decii edictum erat jam divulgatum, illudque tale profecto videbatur, quale Dominus prædixerat futurum: in quo terribilissima illa ejus propemodum explebatur sententia, nimirum electos, si possibile esset, in errorem inductum iri. Quin omnes certe metu percussi obstupuerunt. Atque ex illis, qui cum dignitate, tum divitiarum affluentia præstare videbantur (qui quidem non pauci erant numero) nonnulli timore perterriti, diis eorum colendis se ultro offerunt: alii ex privatis ædibus in pu-

blicum raptati, ad delubra ducuntur a magistratibus: multi vicinorum suasu eo pelliciuntur, qui quidem nominatim evocati, ad impura et profana eorum sacrificia se conferunt. Horum autem non pauci, quasi minime essent sacrificaturi, sed illi ipsi potius victimæ et sacrificia idolis futuri, pallore exalbescunt, et formidine attoniti stupent: adeo ut a frequenti populi turba, quæ circumstestebat, dum se omnibus perspicue patefaciebant, cum ad moriendum tum ad sacrificandum, eadem timiditate esse affectos, risui et ludibrio haberentur. Alii paratius ad altaria procurrunt, duro ore et impudenti constanter asseverantes, se numquam fuisse Christianos, de quibus Domini sententia verissime dici potest, eos difficulter posse salvari. Ex reliquis, qui tenuiores erant et magis obscuri, plerique utrumque istud hominum genus, quod postremo posuimus, imitantur. Alii capessunt fugam, alii comprehenduntur: atque ex prehensis multi ad vincula et carcerem pergunt, et multis diebus ibi tenentur conclusi: postea tamen, antequam ad tribunal accedunt, Christum ejurant. Quidam tormenta diu fortiter sustinent, sed ad postremum succumbentes, fidem pernegant. Hæc ibi. De atroci persecutione Decii agit S. Gregorius Nyssenus in Vita S. Gregorii Thaumaturgi xvii Novembris. At turpissimam quorundam defectionem et ad idololatriam relapsam deplorat S. Cyprianus eo tempore Episcopus Carthaginensis in libro de lapsis. Sed reliqua ex S. Dionysii epistola recenseamus.

3 Ceterum, inquit, qui Domini erant, tamquam firmæ et beatæ columnæ, ejus ope et gratia roboratæ, fidei firmitati, quæ in eorum animis penitus insidebat, vires ac tolerantiam apte et apposite respondentem adepti, admirabiles et insignes ejus regni Martyres ac testes facti sunt. Quorum primus erat Julianus, homo podagræ doloribus adeo oppressus, ut

Matth. 19. 23
F

etiam post carceres et tormenta tolerata:

S. Julianus
podagricus,

A ut neque incedere, neque pedibus consistere posset. Hic cum aliis duobus, qui eum gestabant, ad iudicem adducitur : quorum alter extemplo fidem deneget, alter nomine Cronion, cognomento Eunus, et senex ipse Julianus Dominum ingenue confitentur, qui per totam urbem, quæ certe, ut nostis, amplissima est, camelis insidentes deducti, et ita sublimes verberibus cæsi, tandem immenso quodam rogo et supra modum exardescente, hominum multitudine undique circumfusa, comburuntur. Ac dum adducebantur ad locum supplicii, miles quidam, nomine Besas, illis inter eundum opem ferre, et his qui eos contumelia afficiebant, ex adverso resistere laborat. Qui, populo propterea contra eum vociferante, inde illico abripitur ad iudicem, et in præclaro illo prælio pro pietate suscepto, tamquam fortissimus Dei bellator, strenue et viriliter se gerens, securi demum percutitur. *Hæc apud Eusebium S. Dionysius, qui et ipse egregius Confessor obiit, coliturque xvii Novembris.*

B 4 *Ruffinus lib. 6 Hist. Eccl. cap. 31 eandem S. Dionysii epistolam recitat, nonnullis hinc inde recisis, ac martyrii genus immutat : cujus proinde verba addimus.* Primus, inquit, venerabilis Julianus podagra contractus, ita ut neque incedere neque stare posset, cum his qui eum in sellula portabant offertur : quorum unus quidem statim negavit; alius vero, nomine Eunus, cum Juliano sene in Domini nostri Jesu Christi confessione perdurat. Quique jubentur camelis impositi per omnem circumduci civitatem, et flagris hinc inde verberantibus, populo spectante, laniari, usquequo finem vitæ in ipsis verberibus ponerent. Sed vir quidam militaris cum assisteret, et quosdam volentes etiam mortuis illudere cadaveribus prohiberet, clamor repente adversus eum totius vulgi extollitur. Offertur Judici fortissimus miles jam Domini, et nusquam se inferior factus, in confessione persistens, capitis proprietate damnatur. *Hæc Ruffinus, qui non indicat socium S. Juliani dictum fuisse Cronionem, cognomento Eunum, sed Eunum solum appellat, quod in Martyrologiis illi nomen adhæsit : dein hos igni combustos esse silet : denique nomen Besæ non addit : unde et ejus pauciora Martyrologia meminerunt. Est autem ευνους, sive ευνος benevolus, Κρόνος Saturnus, hinc Κρονίων, uti Latine Saturninus.*

C 5 *Memoria solius Juliani consignata est in MS. Martyrologio antiquo Serenissimæ Reginæ Sueciæ xxvii Februarii his verbis : Et in Alexandria S. Juliani senis et podagrici, Martyris. Socius illi Eunus adjungitur in aliis passim Martyrologiis. Romanum vetus a Rosweydo nostro editum ista habet : Alexandria Juliani Martyris et Euni, qui cum ipso sene perduravit. Similia non indicato mortis genere leguntur in MSS. Coloniensibus S. Mariæ ad gradus et Carmelitano, Florario, Felicio, aliisque. At tabulæ Usuardi, Bellini, cum Viola Sanctorum ac variis MSS. hæc tradunt : in Kalendas Martii. Alexandria passio S. Juliani Martyris. Is cum ita podagra constrictus teneretur, ut neque incedere neque stare posset, una cum Euno ministro suo, in sella iudici offertur, qui camelis impositi per totam jubentur circumduci urbem, et flagris hinc inde inspectante populo laniari, usquequo finem ipsis verberibus sortirentur. His ferme consentiunt Beda, Ado, Notkerus, Maurolycus, Galesinius, Canisius, dum eos tradunt inter verbera exspirasse, quod ante ex Ruffino retulimus. Quæ eadem plenius leguntur in Breviario auctoritate Pauli iii anno cldxxxv excuso.*

D 6 *In Martyrologio Romano ex ipsius Eusebii historia martyrium eorum, ac militis Besæ, ita indicatur : Alexandria passio S. Juliani Martyris, qui cum ita podagra constrictus esset, ut neque incedere, neque stare posset, una cum duobus famulis, qui eum in*

sella gestabant, Judici offertur, quorum alter fidem negavit, alter, nomine Eunus, cum Juliano in confessione Christi perdurans, ambo simul camelis impositi, per totam urbem circumduci jubentur, et flagris laniari, ac tandem incenso rogo, hinc inde spectante populo, comburi. Ibidem S. Besæ militis, qui cum insultantes in prædictos Martyres cohiberet, delatus ad Judicem, pro fide constanter agens, capite truncatus est.

7 SS. Julianus et Eunus variis adjunctis Martyribus celebrantur xix Februarii in Adone MS. *Ecclesiæ Morinensis in verbis : Apud Alexandriam natale sanctorum Martyrum Juliani, Euni, Macarii, Epimachi, Metrani, Apolloniæ, Ammonariæ, Corintæ et aliis decem, qui temporibus Decii variis pro Christo passionibus gloriose coronati sunt : sicut scribit B. Dionysius Alexandrinus Antistes in libro de Martyribus. Eosdem omnes referunt illo die Maurolycus et Felicius : sed Corinta, aliis Cointa dicitur. Iterum xx Februarii assignantur in Usuardi Auctario apud Hermannum Greven, Julianus et Eunus minister suus Martyres. Illis reliqui supra nominati socii junguntur in MSS. S. Richarii sub Bedæ nomine, et Carmelitarum Coloniensium, item alio excuso Colonia anno 1490. Qui iidem exceptis Euno et Ammonaria adscripti etiam sunt Florario MS. Verum pluribus cum sociis ita eorum triumphus depingitur in Martyrologio MS. S. Maximi : x Kalend. Martii, Apud Alexandriam natale sanctorum Martyrum, qui persecutione * Datiana variis pro Christo passionibus gloriosissime coronati sunt, id est, Juliani venerabilis senis et Euni, Macarii, Epimachi et Alexandri : item SS. Apolloniæ et Ammonariæ, nec non Cointæ, Mercuriæ, Dionysiæ, itemque Ammonariæ, Metrani senis, Serapionis, Heronis, Arsenii, Dioscori, Isidori, Nemesii, et Scirionis Martyrum. Alii quoque quamplurimi in desertis ac montibus fame, siti, frigore, languore, latronibus bestiisque consumpti, imitati sanctos Dei Prophetas, martyrii gloria coronati sunt. Inter quos etiam venerandus senex Chæremon Episcopus urbis Nilopolis, una cum grandæva conjuge, cum ad Arabicum montem discessisset nusquam ultra comparuit. Qui omnes simul ad quinque millia fuisse signantur. Scribit B. Dionysius Alexandrinus Episcopus in libro de Martyribus : qui et ipse sub ejusdem persecutionis immanitate, in multis sæpe confessionibus satis clarus, et passionum tormentorumque tolerantia magnificus fuit. Hæc ibi. De veneratione SS. Metrani, Cointæ (quæ supra Corinta dicitur) Apolloniæ, Serapionis et ipsius Dionysii dictum est. Reliqui coluntur mense Decembri, et die quidem viii S. Macarius, xii SS. Epimachus, Alexander, Ammonaria, Mercuria, Dionysia et altera Ammonaria : at xiv die SS. Hero, Arsenius, Dioscorus et Isidorus, xix S. Nemesius, demum xxii SS. Ischirion, hic Schirion dictus, et Chæremon Episcopus.*

8 *Græci hos sanctos Martyres celebrant xxx Octobris, quo die in Menologio Canisii hæc leguntur : Eodem die natalis sanctorum Martyrum Cronionis, Juliani, Macarii et aliorum tredecim, qui sub Decio Imperatore apud Alexandriam pro Christo cruciati, in confessione permanentes, martyrii coronam acceperunt. Quo etiam die, citato in Notis Græcorum Menologio, ista in Martyrologio Romano leguntur : Alexandria sanctorum Martyrum, qui cum SS. Juliano, Euno et Macario passi sunt sub Decio. Ubi observat Baronius, de Juliano et Euno, qui idem est cum Chronione, sive Cronione, agi xxvii Februarii, de Macario viii Decemb. Verum de reliquis tredecim agitur etiam xii, xiv, xix et xxii Decemb. uti jam ostendimus : suntque ii, ut iterum annotat Baronius, quorum martyrium describit S. Dionysius apud Eusebium lib. 6 cap. 27. Iidem memorantur xxx Octobris a Græcis in*

D AUCTORIS L.

coluntur cum variis sociis 19 Febr.

et 20 Feb.

E

* Deciana.

F

30 Octob.

et S. Cronion Eunus famulus,

flagris cæsi comburuntur.

S. Besas miles,

capite plectitur :

a Ruffino Eunus solum appellatur,

qui cum S. Juliano inter flagra mortuus :

omisso etiam milites nomine :

inscripti Martyrologiis 27 Febr.

ex relatione Ruffini,

ex narratione Eusebii :

A in magnis Menæis et apud Cytheræum, sed non absque mendis : Eodem die, inquit, sanctorum Martyrum Alexandri, Cronionis, Juliani, Macarii et aliorum tredecim. Sancti isti Decio imperante Alexandriæ passi sunt. Primus autem Alexander productus, cum, quod podagra laboraret, rectus stare non posset, cum Cronione familiari suo camelis vectus. Per mediam ergo urbem ad spectandum traducuntur, suspensique flagris conciduntur, atque igne supra modum exardescente perfusi, animas Deo reddiderunt. Julianus vero et Macarius post multa tormenta capitibus truncantur. Ex reliquis tredecim, alii ferro varie lacerati, alii exusti, alii gladio subjecti, omnes in fide constantes, martyrii palmam retulerunt. Hæc Menæa, in quibus S. Alexandro tribuitur S. Juliani podagra et huic præstitus a S. Cronione famulatus, ejusque in cameli impositione, atque martyrio societas. Flammis quidem absumptum fuisse S. Alexandrum legitur in epistola S. Dionysii, sed S. Epimachus eidem socius in tormentis et martyrii palma assignatur. Emendanda præterea Menæa, quod referant S. Macarium una cum S. Juliano post multa tormenta capite truncatum, qui æque atque S. Julianus, sed diverso et

tempore et occasione vivus est combustus. Demum præter hos alii xiii sunt, si S. Besas annumeretur. Historiam horum Martyrum describit etiam Nicephorus lib. 3 Hist. Eccl. cap. 36, sed nomen Euni, non Cronion, sed Ischyriion, sive Ischorion, exprimitur. Græce hæc verba sunt : Α'τερος δὲ, ὃ Γ'χώριον μὲν ὄνομα, Ε'υνοῦς δὲ ἐπωνυμιον. Alter vero, cui Ischorion quidem nomen, Eunus vero cognomen.

9 S. Juliani aliquas sacras reliquias adservari Augustoduni in Gallia tradit Saussaius in Martyrologio Gallicano his verbis : In Ecclesia Augustodunensi commemoratio agonis S. Juliani Martyris Alexandrini, qui podagræ morbo affectus, cum neque stare neque incedere posset, una cum Euno servo ob fidei Christianæ cultum ad Judicem sella delatus est : cujus jussu uterque camelis impositus, et per urbem ductus, verberibus dire cæsus est, donec in summa pietatis constantia unus et item alter purissimos spiritus efflavit. Hujus reliquiarum haud exilis ejusdem portio, Divino beneficio ex Ægypto in Galliam advecta, atque in Æduensem basilicam illata, multo cum honore, claram illic et venerabilem ejusdem reddidit memoriam.

Reliquiæ S. Juliani Augustoduni in Gallia.

B

DE S. GELASIO, SEU GELASINO, MIMO, MARTYRE HELIOPOLI IN PHOENICIA,

E

G. H.

Sylloge historica.

ANNO CCXCVII
XXVII FEBRUARII.

S. Gelasius senior,

illudens baptismati convertitur : gladio occiditur

Celebris est apud Græcos xxvii Februarii memoria S. Gelasii mimi ac Martyris, qui in Calendario GENEBRARDI cura edito appellatur Gelasius senior, et Procopio Decapolitæ, quem infra referemus, adjungitur. Eundem Τελάσιον προσ-εὐτάτον etiam cognominat, ac solum suo Menologio inscribit, Christophorus Patricius et Proconsul Mitylenæus. At Menæa et Maximus Cytheræus hoc eum elogio exornant : Μνήμη τοῦ ἁγίου Μάρτυρος Τελασίου, ὃς τὸ βαπτισμα κελευσθεὶς διαπαῖξαι παρὰ τοῦ ἄρχοντος, βαπτίζεται ἀληθῶς καὶ ἐξήφει τελειοῦται. Memoria sancti Martyris Gelasii, qui jussus a Præsidente baptismati illudere, in veritate baptizatur, et gladio vitam finit. Adduntur in Menæis hi versus cum allusione ad nomen Gelasii, quod ridiculum sonat :

Φῶτισμα μέλλον, ἐγγελᾶν γελᾶς πλάνην.
Πλυθεὶς δὲ, Τελάσιε, ἐκτέμνει κάραν.
Βαπτισθεὶς, Τελάσιε, καὶ ἐβδόμηκεῖκάδι τμήθης,
In splendorem futurus, insultantem derides imposturam,

27 Febr.

C At splendore repletus, Gelasie, capite plecteris. Baptizatus, Gelasie, percussus es vicesima septima.

2 Hæc Græci in Menologiis ac Menæis, non indicato loco aut tempore, quibus martyrii est palmam assecutus : quæ satis dilucide exponuntur in Chronico Alexandrino ad annum Diocletiani xiii, Maximiano Herculo v et Maximiano Jovio Cæsare ii Coss. Is est annus Æræ vulgaris ccxcvii, qui ibidem annus Christi in cælum assumpti cclxix numeratur. Hæc ibi porro habentur : His Consulibus martyrium pertulit S. Gelasinus Heliopoli urbe Libanasiae. Hic erat mimus secundus, quem theatro prorsus repleto, ac populo universo spectante, alii mimi in balnei amplum solium et tepente repletum aqua conjece-

anno 297 Heliopoli,

runt, Christianæ religionis mysteriis ac sancto baptismati illudentes. At Gelasinus ipse secundus mimus ita baptizatus, cum ex solio ascendisset jam veste alba amictus, non amplius passus est se spectaculo theatri illudi, dicens : Christianus sum. Vidi enim in lavacro gloriam tremendam. Quare et Christianus morior. Quod cum populus in theatro urbis suæ Heliopolitanæ adspiceret, furore vehementi incensus, ex gradibus in scenam magno cum impetu involavit, ac S. Gelasinum comprehensum, et in candido amictu, quo indutus erat, et theatro ejectum, lapidibus obruit atque interfecit : atque hunc in modum vir justus e vita decessit : cujus sacras corporis exuvias deportarunt extra Heliopolim in vicum Mariamnæ, unde erat oriundus, ibidemque illi sacrum oratorium extruxerunt.

in balneo cælesti visione conversus, fidem profite-
tur :

candidatus lapidibus im-
petitur :

sepelitur Mariamnæ, extructa illi æde.

Gelasius et Gelasinus dictus :

3 Hactenus Chronicon Alexandrinum, in quo hic mimus Gelasinus dicitur, qui aliis Gelasius est, unius appositæ litteræ facta differentia. At gladio eisdem dicitur interemptus, in Chronico vero lapidibus obrutus : sed potuit a Præsidente furori populi ereptus fuisse, ac tandem gladio cæsus martyrii palmam obtinuisse. Est autem Heliopolis urbs Episcopalis Phœniciæ Libani, quæ provincia hic Libanasia appellatur. Quare autem dicatur mimus secundus aliquo modo elici potest ex Cicerone et Horatio : hic lib. 1 epist 18 aliquid simile indicat his versibus :

Ut puerum sævo credas dictata magistro

Reddere, vel partes mimum tractare secundas.

At clarius explicat M. Tullius divinatione in Verrem his verbis : Ut in actoribus Græcis fieri videmus, sæpe illum, qui est secundarum partium, cum possit aliquanto clarius dicere, quam ipse primarum, multum submittere, ut ille princeps quam maxime ex-
cellat.

F et mimus secundus.

DE S. NESIO MARTYRE.

G. H.

XXVII. FEBR.

S. Nesius nervis bubulis occisus.

Pauca nobis Græci in magnis Menæis, et Vitis Sanctorum a Maximo Cytheræo editis, suggerunt de genere mortis, quo S. Nesius martyrii coronam assecutus est xxvii Februarii, quo die ejus natalem his celebrant verbis : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἄγιος Νήσιος βουνοῦροις τυπτόμενος τελειοῦται. Eodem die S. Nesius nervis bubulis cæsus, vitam finit. In Me-

næis additur sequens distichon, et martyrii genus confirmatur.

Νεύροις βοεῖσις Νήσιος πάχων φέρει.

Νευρούμενος γὰρ τῶν πόνων λῆθεν ἔχει.

Nervos bubulos Nesius passus vincit.

Viribus enim nervisque auctus, laborum obliviscitur.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

ALEXANDRO, ANTIGONO, ABUNDANTIO, sive ABUNDIO, TITIANO, MACARIO, SEVERIANO, CALANO, FORTUNIONE, sive FORTUNIO, aut FORTUNATO JANUARIO, THESSALONICÆ IN MACEDONIA,

Sylloge historica.

G. H.

XXVII FEBR.

Martyres propositi nullo indicato loco,

SS. Alexander, Antigonus,

Abundantius, Fortunio,

aliis Fortunatus,

aliis Abildius et Fortunius,

vel Formio dictus;

Januarius,

Titianus.

Illustris hæc novem Martyrum corona est : de quorum numero, et loco martyrii non parva in Martyrologiis tam manu exaratis, quam excusis, diversitas est. Ac primo omni omisso loco referuntur in Martyrologio MS. Leodiensi S. Lamberti, ac duo solum nominantur : Eodem die xxvii Februarii Sanctorum Alexandri et Antagoni, qui aliis Antigonus est. Hoc omisso duo alii Alexandro junguntur in Usuardo MS. Reginæ Sueciæ, et MS. Ultrajectino Clericorum S. Hieronymi, in MS. Florario, et Martyrol. Coloniz anno 1490 excuso : Eodem die Alexandri, Abundantii et Fortunionis. Idem referuntur in MS. Martyrol. Carmeli Coloniensis, sed secundus Habundantius scribitur : at tertius Fortunatus dicitur in Usuardo MS. Albergensi, Leydensi, et Lubecæ anno 1475 excuso. Maurolycus utrumque nomen immutat : Ipso die, inquit, Alexandri, Abundii et Fortunii Martyrum : qui Abundius solus refertur in MS. S. Maximini parvo, sed satis antiquo. In aliis loco S. Alexandri legitur Alexandriæ, quasi in ea urbe viderentur passi. Ita MS. Aquicinctinum : Item Alexandriæ, Abundantii et Fortunionis. MS. Bruxellense S. Gudilæ : Eodem die Alexandriæ, Abundantii et Formionis, lege Fortunionis. ac paullo inferius : Item S. Fortunati, quem ab aliis pro Fortunione positum diximus. In Adone MS. Reginæ Sueciæ : Item eodem die SS. Antigoni et Abundantii. In MS. S. Cyriaci, quo plurimum usus Baronius, horum trium memoria recolitur : Alexandri, Abundantii, Januarii. Qui additur Dionysius cum xxiv sociis, huc non spectat, seorsim dandus. MS. Parisiense Philippi Labbei nostri, horum quatuor meminit : Alexandri, Antagoni, Abundantii, Titiani.

2 De antiqua horum Martyrum veneratione ex relatis jam Martyrologiis satis constat, sed locus certaminis nondum indicatus est, quem Galesinius, uti sæpius solet, Romam adscripsit hac formula : Romæ SS. Alexandri, Abundiani Antagoni, et Fortunati Martyrum, qui Diocletiano fidei adversario, dimicationibus constanter susceptis, coronantur. Annotat vero se ex codice manu scripto accepisse, nomina scilicet Martyrum et satis incorrecta, cum loco Abundantii sit Abundianus, ac pro Fortunione referatur Fortunatus. Silent alii de tempore martyrii, uti et ipse Baronius, qui Galesinium secutus, eosdem Romæ passos tradit in Martyrologio Romano his verbis : Romæ natalis sanctorum Martyrum Alexandri, Abundii, Antagoni et Fortunati, annotatque ea omnia esse ex veteribus MSS. emendata, in quibus additur et Januarius. Eum jam dedimus ex codice MS. S. Cyriaci, quem Februarii T. III.

asserit alibi idem scriptor se passim sequi. Verum in eo Abundantius legitur, non Abundius, et deest Fortunatus, atque urbs Roma : quæ ex Galesinio videntur sumpta. Potuit etiam S. Fortunatus ex xxvi Februarii, quo die de eo egimus, huc translatus esse.

3 Thessalonicam vero celebrem Macedoniæ urbem, et prædicatione S. Pauli, ejusque ad incolas epistola illustrem, assignant alia Martyrologia. Aquisgranense MS. admodum antiquum hic mutilum est, et ipsam urbem absque Sanctis indicat : in Kalend. Martii : in Thessalonica... natalis SS... Leandri, quem cum aliis Smyrnæ passum mox dabimus. MS. Richenoviense, sive Augiæ-divitis prope Constantiam, ista habet : In Thessalonica Alexandri, et in Africa Anteginis, Dionysiæ et aliorum xxiv. In quibus unius verbi transpositio ita est corrigenda : In Thessalonica Alexandri et Antagoni : qui huc spectant. Tum, In Africa Dionysii et aliorum xxiv. Ita etiam legendum infra constabit. Beda excusus et MS. monasterii Richenbergensis in Bavaria : In Thessalonica natale Alexandri, Androgoni, Abundantii. Rabanus Maurus : In Thessalonica nativitas Sanctorum Alexandri, Androgoni, Abundantii. At loco Androgoni, nomen Antagoni substituendum est. Hermannus Greven in Auctario Usuardi anno 1515 et 1521 excuso, Thessalonica, inquit, Alexandri, Abundantii, Antrogoni, et Fortunionis Martyrum. ac dein, Item Macarii, qui etiam huc spectat. Demum antiquissimum Martyrologium MS. Romanum, sive S. Hieronymi, in codice, qui apud nos est ante mille fere annos exaratus, hæc habet : in Kal. Mar. Nat. Alexandri. In Thessalon. Antagoni, Abundanti, Titiani, Macari, Severiani, Calani, Fortunionis, Januarii. Quæ transposito unico verbo ita sunt legenda : in Kalendas Martii. In Thessalonica Natalis Alexandri, Antagoni, Abundantii, Titiani, Macarii, Severiani, Calani, Fortunionis, Januarii. Duo ergo hic nominantur ab aliis non relati, Severianus et Calanus.

4 Ferrarius in Catalogo SS. Ital. ex Beda et aliis Martyrol. scriptoribus horum Martyrum istud concinnat encomium : Alexander, Abundius, Antigonus et Fortunatus, Diocletiano et Maximiano Imperatoribus Romæ coronati sunt. Commota enim persecutione, inter alios, qui Christianæ religionis delati fuere, et sic comprehensi varieque torti sunt, post dimicationes, in quibus constantes in fide permanere, martyrium compleverunt. Hæc ibi. At Beda ab eo citatus cum aliis antiquis Martyrologis adscribit Thessalonica, ut jam ostendimus, et solus Galesinius est, qui apposuit persecutionem Diocletiani. Masinus in Bononia perlustrata asserit S. Antagoni Martyris corpus

E

An potius Thessalonica, cui in veteribus Martyrol. adscribuntur Alexander,

Antigonus,

Abundantius.

Fortunio.

Macarius:

3

Titianus, Severianus, Calanus Januarius.

eorum encomium et Ferrari:

An Romæ sub Diocletiano passi?

AUCTORE G. H.
an horum
Martyrum re-
liquiæ Bono-
niæ?

A in æde S. Francisci adservari, et S. Abundii Martyris reliquias aliquas esse in ecclesiis S. Martini Majoris, S. Gabrielis, et Scholæ piæ : et tamquam horum, de quibus egimus, forent Martyrum, hoc die refert.

§ Joannes Tamaius Salazar in Martyrol. Hispan. ad hunc xxvii Februarii, In cœnobio, inquit, S. Basilii oppidi de Cuellar Secobriensis diœcesis, depositio S. Antigoni Martyris, qui Romæ cum aliis passus : ejus sacra lipsana Hispaniam advecta, ibidem honorifice requiescunt, et devota veneratione coluntur. Acta ejus martyrii ex Galesinio, Philippo Ferrario et Martyrol. Romano describit. Quo autem tempore addit, Translatio horum sacrorum pignorum S. Antigoni Roma Hispaniam effecta sit, nondum didici. Neque nos adhuc didicimus, an qui illic, quique Bononiæ colitur Antigonus, idem sit, et utrobique pars tan-

an hujus Anti-
goni corpus in
Hispania?

tum extet sacrarum ejus exuviarum : nedum an Roma D advectæ ad eas urbes ex exuviæ : multo denique minus, an, de quo agimus, Antigonus, Thessalonicæ coronatus, Romam sit unquam asportatus. In dicto S. Basilii cœnobio adservari corpora trium Sanctorum testatur Ægidius Gonzales Davila tomo 1 Theatri Ecclesiastici Hispaniarum, agens de Ecclesia Segoviensi pag. 519, SS. Evagrii, Antigoni et Vellæ, quam Bellam interpretatur Tamaius. Colunt cœnobitæ S. Evagrium Kalendaris Octobris, quo die Martyrol. Romano inscriptus Evagrius Martyr, qui cum SS. Prisco et Crescente traditur Tomis in Ponto passus. Eodem modo, quia S. Antigoni cultus hoc die refertur et Antigonum quoque suum venerantur, sive idem sit, seu diversus. At S. Vellæ aut Bellæ venerationi nullus assignatur dies : forsan, quia nomen hujus fœminæ Fastis sacris necdum repererunt adscriptum.

DE SANCTIS MARTYRIBUS AFRIS

DIONYSIO ET ALIIS XXIV.

G. H.

XXVII FEBR.

Sunt hi Martyres antiquioribus MSS. Martyrologiis adscripti, ac solus Dionysius, nullo indicato loco aut comitatu aliorum, legitur in Martyrol. MS. parvo S. Maximini antiquo. In MS. Parisiensi Philippi Labbei nostri absque loco consignatur memoria Dionysii et aliorum xxiii. In MS. monasterii S. Cyriaci, Dionysii et aliorum xxiv. Apud alios palæstra martyrii assignatur Africa. Ita MS. Martyrol. antiquum Romanum, sive S. Hieronymi, Bedæ excusum, et MS. Richenbergense, ac Rabanus : In Africa Dionysii et aliorum xxiv. Galesinius ex MS. codice, Canisius in Martyrol. German. et Ferrarius in

Catalogo novo : In Africa S. Dionysii et aliorum viginti quatuor Martyrum. In MS. Richenov. aliqua transposita et immutata sunt : In Africa Anteginis, Dionysii et aliorum xxiv. Est Antigonus prior, et ad Martyres Thessalonicenses jam-relatos spectat. Dionysius vero, non Dionysia, apud alios omnes legitur. Hermannus Greven aliis adjungit : ita in Auctario Usuardi : In Africa Diunisi, Taciani, Dionis Martyrum, aliorumque viginti trium. Nomen Dionis, et Diunisi, ejusdem est Dionysii. Tacianus vero est aut Titianus inter Martyres Thessalonicenses, aut Datianus inter Smyrnæos, de quibus jam agemus.

DE SANCTIS MARTYRIBUS SMYRNENSIBUS

SERVILIANO, DATIANO, LEANDRO.

G. H.

XXVII FEBR.

Varios hactenus dedimus Smyrnæos in Januario et Febuario Martyres, quibus hoc die tres isti adjunguntur, relati in antiquo MS. Martyrol. Romano, sive S. Hieronymi, in MSS. Richenoviensi, Lætiensi, Tornacensi S. Martini, his verbis : In civitate Smyrna Asiæ natalis SS. Serviliani, Datiani, Leandri. Idem memorantur nullo assi-

gnato loco in MS. Parisiensi Philippi Labbei nostri, at in MS. Aquisgranensi Leander, alii desunt, codice mutilo. In MS. parvo S. Maximini die xxviii Februarii refertur Servilianus. De Taciano ab Hermanno Greven indicato, egimus inter Martyres Afros. Incerta sunt horum et præcedentium Sanctorum tempus et modus certaminis.

ANIMADV.
PAP. 71.

DE S. HONORINA VIRG. MART.

CONFLUENTIÆ IN FRANCIA,

Commentarius prævius.

G. H.

XXVII FEBR.

Confluentiæ
in Francia

corpus S. Ho-
norinæ adser-
vatur,

sub Carolo
Simplice eo
delatum :

Vexinum Francicum prope agrum Parisinum provincia est, in qua flumen Æsia, sive Æsia, dein etiam Isara dictum, infra urbem Pontisaram Sequanæ illabitur prope oppidum Confluentum, seu Confluentias S. Honorinæ, vulgo, Conflans Sainte Honorine, aliter Fin d'Oise appellatum, quod etiam Castrum Conflandum seu Conflandinum nuncupatur. Corpus S. Honorinæ in eo oppido pie adservatur, olim e Gerardivilla, qui vicus ab ostio maritimo Sequanæ fluminis haud procul abfuit, ob persecutionem Normannicam tempore Caroli Simplicis Regis Francorum eo delatum. Quam Normannorum vastationem ita describit Ordericus Vitalis lib. 3 Hist. Eccl. Tempore Caroli Regis Francorum, qui Simplex cognominatus est, Brier, cognomento Costa-Ferrea, filius Lobroci Regis Danorum, cum Hastings nutritio suo, et ingenti juvenum multitudine, ad depopulandas gentes de vagina sua egressus est. Ex insperato de mari quasi turbo vehemens in Gal-

liam intravit, et oppida urbesque, cum Sanctorum cœnobiis, repente concremavit : et per triginta annos super Christianos cum suis complicitibus insatiabiliter furore. Tunc Rotomagus et Noviomum, Turonisque et Pictavis, aliæque præcipuæ urbes combustæ sunt. Inermes populi occiduntur, monachi et Clerici disperguntur, et Sanctorum corpora aut in suis tumulis jam destructis ædibus absque cultu relinquuntur, aut a piis cultoribus ad peregrina loca devehuntur. Cum his Danis, sive Normannis, pacem ac sedus sanxit Carolus Simplex anno mccccxii, data Duci eorum Rolloni, Christianam fidem amplexo, in matrimonium filia Gisla, cum ora ea maritima Galliæ, quæ deinceps est Normannia appellata.

2 Cum venerabile corpus S. Honorinæ multis apud Confluentinos claresceret miraculis, Ivo Comes de Belomonte super Isaram, et Adelidis uxor ejus, volentes B. Honorinæ de Confluento a monachis Deo deserviri, dederunt anno ciorlxxx eam et omnia ad illam pertinentia

locus an. 1080
monachis
Becensis
donatur.

A pertinentia Beccensi monasterio, sublibera potestate et ordinatione Abbatum præfati monasterii. Ita Pappirius Massonus in descriptione fluminum Galliarum, ex MS. codice monasterii Beccensis in Normannia: quod eo tempore monachis virtute ac doctrina claris excelebat sub S. Anselmo Abbate, dein Archiepiscopo Cantuariensi in Anglia, cui dies XXI Aprilis sacer est. De memorato Comite Bellomontano Ivone agit Ordericus Vitalis lib. 8 ad an. 1090, asseritque filiam ejus Adelidem nuptam fuisse Hugoni de Grentesmaison, strenuo Militi, anno cxciv in Anglia defuncto.

Historia
Translationis
scribitur seculo 12.

3 Historiam Translationis ac miraculorum S. Honorinæ damus, ex antiquo MS. a Federico Floveto Societatis nostræ Sacerdote nobis Rotomago transmissam: quam seculo Christi XII et forsitan a monacho Beccensi scriptam fuisse ipsa infra verba innuunt.

Cultus in Martyrologiis
27 Feb.

4 Memoria S. Honorinæ inscripta est ad diem XXVII Februarii Usuardo MS. monasterii Aquicinctini, his sub finem illius diei verbis: Et S. Honorinæ Virginis. At MS. Florarium: Honorinæ Virginis. Hermannus Greven in Auctario Usuardi: Castro Conflando Honorinæ Virginis: addit Canisius in Martyrol. Germanico, Et Martyris. Molanus in additionibus ad Usuardum: Eodem die in Nortmannia B. Honorinæ Virginis. Ferrarius in Catalogo Generali: Conflandi in

B Gallia S. Honorinæ Virginis et Martyris, annotatque Conflandum esse oppidum in ora littorali inter Rotomagum et Cadomum, ab incolis Conflen dictum. Verum Honfleur ibidem situm, errandi occasio fuit. Saussaius in Martyrol. Gallicano locum describit his verbis: Eodem die apud Pontem Isaræ in agri Parisiensis et Normanniæ confinio, S. Honorinæ Virginis et Martyris: cui suscepta pro Christi fide et cultu in flammis extrema concertatio, immortalis gloriæ trophæum et æternæ felicitatis præmium peperit. Iterum XXVII Martii nomen S. Honorinæ adscriptum MS. Florario, Martyrologio Colonia anno 1490 excuso, et Auctario Hermannii Greven his verbis: Castro Conflando S. Honorinæ Virginis. Et Maurolycus: Castro Conflandino S. Honorinæ Virginis et Martyris.

et 27 Martii.

Genus martyrii olim ignotum:

5 Quo tempore vixerit, et quo genere certaminis coronam martyrii adepti sit, videtur non omnino constare. Auctor historiæ translationis num. 3 asserit, Dominum Jesum, quanti illa foret meriti, quantæque virtutis, hujus regionis hominibus, ejus passionem ignorantibus, manifestasse. In antiquo Breviario Ecclesiæ Corisopitensis in Britannia Armorica celebratur hoc XXVII Februarii festum S. Honorinæ Virginis et Martyris, Officio omni ex Communi Virginis et Martyris desumpto, præter Legendam in tres Lectiones ad Matutinum dispersitam, quæ abbreviata est ex Vita S. Dorotheæ Virginis et Martyris, quam dedimus VI Februarii pag. 773 et seqq. Hæc autem epitome incipit: In provincia Cappadociæ, apud Cæsaream civitatem, erat quædam puella, nomine Honorina: hæc quotidianis diebus in castitate et sobrietate Deo sedulum exhibebat officium: Finit vero his verbis: Cum ergo venisset in ictu percussoris, rogavit carnificem, ut modicum permetteretur orare. Quæ cum compleret orationem, percussa gladio, cum triumpho martyrii perrexit ad Christum. Hæc ibi absque ulla mentione S. Theophili Advocati, aut rosarum et pomorum cælitus acceptorum.

ad Matutinum
Lectiones ex
Vita S. Dorotheæ recitatæ.

6 Saussaius, ut supra retulimus, in flammis extremam suscepisse concertationem scribit. Quo citato et monumentis Confluentinis, Lahierius noster in Menologio Virginum ista fere de ea narrat: Hanc Virginem, cum tyranni Romani Ecclesiam in Gallia et reliquo Imperio crudeli persecutione vexarent, ab horum Officialibus comprehensam fuisse in ea Galliarum parte, quæ postea Neustria et Normannia dicta fuit: in qua ipsa ante nata, atque in pueritia sacro abluta

alii igne interemptam
tradunt sub tyrannis Romanis.

baptismatis fonte, magno zelo et pietate Christianam colebat religionem. Eandem captam, post varias interrogationes, quæ fere solebant præmitti, serio admonitam fuisse de fide Christiana deserenda, objectis etiam, ni faciat, atrocium tormentorum minis, verum magno animo respondisse, nolle se statuas atque idola sensu carentia adorare, quæ repræsentarent homines damnatos, qui dum viverent, omni impudicitia atque aliis enormibus contaminati sceleribus fuerunt. Extractum propterea jussu Præsidis luculentum ignem fuisse, in eumque S. Honorinam in pœnam blasphemiarum ab ea contra deos prolatarum conjectam, ac divinos hymnos cantantem, sub tyrannis Romanis die XXVII Februarii martyrii trophæum consummasse. Hæc Lahierius: at quo tempore Confluentina monumenta, quibus ipse et Saussaius nituntur, fuerint scripta, non indicant.

HISTORIA TRANSLATIONIS

ex MS. eruta a Federico Floveto S. J.

A Anno ab Incarnatione Domini Jesu Christi a... Carolo cognomento Simplicio regni Francorum jura tenente, a Septemtrionalis plagæ remotissimis locis eam in partem Franciæ quæ tunc temporis Neustria, nunc autem Normannia nuncupatur, gens quædam ferocissima advenit: quæ gentili adhuc errore implicata, Domino Christo vero Regi vita et moribus prorsus erat contraria. Ipso tamen permittente, qui et utitur inimicis, et quoties huic mundo quoquo modo irascitur, ad vindictam malefactorum cacodæmones mittit, quos tamen, ne tantum noceant quantum cupiunt, Divina sua virtute cogit, et illius ævi populi exigentibus culpis, urbes, villas, monasteria, circumque Sequanæ littus et in omnibus ejusdem regionis partibus constructa, a fundamentis diripienda, et ignibus cremanda contradidit: quorum nefandissimis morsibus velut agna a lupis, cerva a canibus, gens aufugiens Christiana per extraneas provincias latebras quærendo vagabatur. Sanctorum autem reliquias, quas propria adhuc in sede recubans pio affectu coluerat, ne a perfidis et Christianæ fidei adversariis repente dehonestarentur, religionis antiquissimæ tot inter adversa haud immemor, secum deferens, diversis, prout placebat Divino obtutui, per Franciam hospitabatur in locis.

E Sub Carolo
Simplice Nor-
mannis in
Neustriam ir-
ruentibus,

incolæ fugiunt;

Reliquias ex-
portant:

2 Unde factum est, ut B. Honorinæ Virginis ac Martyris venerabile corpus a vico, cui Gerardivilla vocabulum est, in eo loco vicino mari, ubi Sequana finem facit per honoratorum Clericorum manus, fracto a capite sarcophago, de terra levatum, pago in Parisiensi castrum apud Confluentinum, equo sustentante, deportaretur, et in beatæ Genitricis Mariæ ecclesia, inibi ab antiquo tempore constructa, sibi Domino annuente, et ea quæ nunc oculis conspiciuntur omnia providente, hospitaretur. Cum vero omnipotens Deus, qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut conversus vivat, gaudiumque majus super uno peccatore pœnitentiam agente Angelis inesse perhibet, quam justis super nonaginta novem, quibus non opus est pœnitentia, gentis illius suæ ditioni per baptismatis ablutionem colla b subdidisset, et Sanctorum caterva deportantium manibus sedes ad pristinas remeasset; noluit hæc beatissima Virgo sanctæ Martyris Domini amplius in terris carere, cujus est in cœlis felici juncta consortio.

corpus S. Honorinæ

F Confluentiam
defertur ad
templum
S. Mariæ:

Luc. 13. 7

b pace reddita
ibidem ma-
net:

3 Cum deinde Dominus Jesus Christus, ut, quanti illa foret quidem meriti quantæque virtutis, hujus regionis hominibus ejus Passionem ignorantibus manifestaretur, magnas quidem super ægrotantes, sacratæ martyris auxilium fide ac devotione deprecantes, cœpit ostendere virtutes; reddebatur cæcis visus, surdis auditus, loquela mutis, et oppressus quisque

claret miraculis:

EX MS.

equus ob reliquias delatus
■ bestiis intactus :

fit affluus peregrinantium :

multi incarcerati liberantur :

etiam Ingelrannus de Bova.

c
d

f
g
pluribus vinculus catenis,

implorata ope
S. Honorinæ,

A quisque, ab ea qua tenebatur infirmitate, dono Divino sanus et incolumis efficiebatur. Tradunt equidem et pro veritate affirmant, annis quampluribus transactis, cum quadrupes ille, super quem allata Martyr fuerat, corpore et flatu moreretur, corpusque ejus nudo sub aere, ferino vel canino dente lacerandum, aliquantis diebus projectum fuisset, omnesque pariter a tactu illius jejuni manerent; hoc aspicientibus et re super tali valde stupentibus visum fuisse, ut fossa in humo absconderetur, et ad tam magni miraculi monumentum, ejus de corio basilicæ janua a foris tegeretur. Quod ita gestum est, et nostrorum plurimi superstites qui se ab antiquis vel audisse vel propriis oculis adspexisse ea quæ narramus certissime protestantur.

4 Veniebat interea sanctæ Virginis se commendatura precibus, et deprecatura suffragium, utriusque sexus et diversæ ætatis hominum copiosa multitudo veneranda, non solum a vicinis locis, verum etiam ab omnibus pene circumpositarum provinciarum vicis vel oppidis, ita ut circa monasterium et per cunctas plateas memorati castri perpetuæ nundinæ viderentur, nec tantæ etiam multitudini capiendæ sufficeret. Crescebat ejus fama, apparebat virtus, rumpentibus hinc inde per provincias circa incarceratos compeditosque catenis, ferreis vinculis, manicis, ad Domini nostri Jesu Christi et sanctæ Virginis invocationem. Videres etenim de die in diem vinculatorum quamplurimos, gratiarum actiones sua pro liberatione in beatarum Reliquiarum præsentia reddere venientes, secumque ferri pondera nimia, quibus ante graviter premebantur, Deo et suæ liberatrici præsentatura deferentes, ita ut in ecclesia diversi generis vinculorum, sicut et usque hodie, non modicus cerneretur acervus.

5 Vir quidam nobilis generis, et secundum seculum non modicæ altitudinis, c Igerandus de Bova nomine, pater d Thomæ de Marla, ceteros inter adveniens, boiarum terna paria et quamdam longissimam magnique ponderis catenam, quæ adhuc a e nobis peregrinis ostensa servatur, per ministrorum manus, quorum multitudine affluebat, secum attulit. Cumque oblatione facta, et Deo super mirabilibus, quæ in Sanctis operatur, gratiarum actione reddita, Beccensis monasterii Fratres, qui et dono et permissu Comitis f Bellimontensis, Yvonis nomine, g nuper illic advenerant, convocasset in unum, omnibus palam hæc narravit : Eram enim captus ab hostibus, qui me circa tibias boiarum his tribus paribus, et hanc quam videtis catenam ponderosam collum secus onustum, quodam arcto et longo et supra fundum erecto deposuerant in dolio, ita ut hæc catena quoddam per foramen supradicti vasis foras extracta, cuidam stipiti vicinum ultra parietem stanti fortiter infingeretur. His enim oneribus graviter depressus, multis etiam insuper deputatus excubiis, tota die et nocte cum lacrymis et gemitu, Dei et B. Honorinæ, cujus ad me memoria delata fuerat, auxilium invocabam, ut, quæ tantis in necessitate et angustia positus succurrebat, mihi misero, infideli, injusto, ac peccatori sua pietate succurrere dignaretur.

6 Quid ultra? Placuit Deo et beatæ Virgini meis

meriti minimi precibus assensum præbere. Nocte D itaque sequenti, cum his intentus supplicationibus adfuissem, et sopori sese custodes dedissent; adstitit mihi quædam speciosa Virgo clara cum luce, veste candida, tali me affamine alloquens : Heu tu, inquit, homo, quid a me petis? quid tibi vis faciam? Ego enim cum ejus nomen ipsa indicante cognovi, omnem ei, quam patiebar, angustiam, prout jusserat, ex ordine revelavi. Tum illa, Surge, inquit, festinanter, quia te Domini gratia suffragantibus meritis, e tanta miseria liberavit. Nec mora, a fundo doli intrepidus prosilivi, a suo tenore deficientibus liberatur, vinculis pedum, a collo pariter et ligno cui infixæ erat, ignorantibus ministris, exiliente catena. Cum vero hæc et multa alia, quæ enumerare perlongum duximus, Fratribus super his Deo gratias cum lacrymis referentibus, retulisset, ad propria remeavit, dato ecclesiæ uno de servis suis tota cum generatione sua, qui in loco sui annis singulis locum dignis cum oblationibus visitaret : quia præ multitudine hostium suorum sæpius Confluentiam advenire non posse profitebatur.

7 In illo tempore quidam hujus castri vir nobilis, Drogo nomine, quamplures in carcere suo habebat homines vinculatos, Dei et B. Honorinæ, quatenus a tot et tantis, quas diu jam passi fuerant sine causa, miseriis relevarentur, tanta cum assiduitate auxilium deprecantes : quibus in prece persistentibus gratia Divina non defuit. Ipso sedente supradicto Drogone omni cum familia sua ad mensam, cuncti præter unum de carcere exiere, ruptis cœlesti virtute singulorum vinculis, beatæ Virginis oratorium, laudes Deo pro liberatione sua cantaturi, celeri congressu deposcentes : nec ab ullo convalescentium, quos ante transibant, penitus audiri nec videri potuerunt. Cumque in ecclesiam fuissent ingressi, et tintinnabulorum miraculo grandisonis vocibus miles adhuc prandens exceptus fuisset, audito quod jam dicta Martyr suos captivos taliter liberasset, haud nihil contristatus ad carcerem concurrat et unum remansisse invenit, suos ut consortes assequeretur, alacri cum voce præmonuit, reputans ei utpote diffidenti, quod aliis discedentibus solus ipse remansisset.

a In apographo erat annus enormi cum mendo scriptus, 576. An 896 legi debet? Nam Carolus Simplex adversus Eudonem creatus Rex est anno 893, ast Eudone 3 Janu. anni 898 vita functo solus regnavit, qui forsitan annus aut alius ex segg. substituendus est. — b Anno 912 baptizato Rollone. — c Legebatur Ingerandus de Bono, aliis Ingelrannus de Bova, sive Botuensis : in Vita S. Godefridi Episcopi Ambianensis 8 Novemb. Ingelrannus Comes castelli Cociaci, pater Thomæ strenui militis, in litteris S. Godefridi Consul Ambianensis, aliis Comes Ambianensis, Princeps de Fara, filius Drogonis Domini de Bova, Vicecomitis Corbeix : quæ testimonia congerit Chesneus in genealogia familiarum Guisnensis, Ardrensis, Gandensis et Cociacensis, et de eo agit lib. 6 cap. 2 et in probationibus a pag. 317 ad 325. Sugerius Abbas S. Dionysii in Vita Ludovici Grossi Regis cap. 7 appellat Engerrannum de Bova virum venerabilem et honorificum egregie, patrem Thomæ de Marna. Floruit ab anno circiter 1080 ad 1118. — d Mater ejus Ada de Marla fuit, ac domini ejus hæres, prima Ingelranni uxor, unde patre adhuc vivo vocabatur Thomas de Marla, eratque ei præsidium Marla, aliquibus Marna, castellum. Ordericus Vitalis seditiosum prædonem appellat : ejus rebellionem etiam contra Ludovicum Grossum Regem describit Sugerius, Guibertus Abbas de Nongento, aliique apud Chesneum dicto lib. 6 cap. 3 et in probationibus a pag. 325 ad pag. 336. Floruit ab anno 1096 ad 1130, quo ex vulnere mortuus est. — e An scriptor e monachis Beccensibus? — f Bellimontium, vulgo Beaumont, oppidum ad Oesiam sive Isaram supra Pontisaram, a qua quinque leucis Gallicis circiter distat. De donatione hac an. 1080 facta supra egimus. — g Auctorem hujus historiæ fuisse coævum Thomæ de Marna ex tota hac narratione apparet.

eaque apparente

liberatur,

donat ecclesiæ servum.

E plures e castro Confluentino vincti liberantur.

Ingelrannus de Bova.

F Thomas de Marla.

DE S. PONTIANA MARTYRE
GENUÆ IN LIGURIA.

J. B.

XXVII FEBR.

Edita sunt anno ciorcxL Officia propria sanctæ Genuensis Ecclesiæ ex Apostolica concessione, Eminentiss. et Reverendiss. Domini D. Stephani Cardinalis Duratii, Archiepiscopi Genuensis, jussis recognita. Quibus pag. 53 subnectitur Kalendarium Sanctorum, qui in particu-

laribus Genuæ Ecclesiis celebrantur. In hoc ad xxvii Februarii annotatur S. Pontiana Martyr, quæ celebrari dicitur in Ecclesia S. Nicolai de Tolentino; ejusque illic Caput asservari. Ceterum qua tempestate mortem oppetierit, quove loco ac modo, non comperimus, ac ne nomen quidem hactenus alibi legimus.

DE S. CHRYSOGONO CONFESS.
GENUÆ IN LIGURIA.

J. B.

XXVII FEBR.

Kalendario jam citato Sanctorum, qui in particularibus Genuæ Ecclesiis celebrantur, Cardinalis Duratii, Archiepiscopi Genuensis, auctoritate edito, ad eundem xxvii Februarii diem inscriptus S. Chrysogonus Confessor, qui in

Ecclesia Ordinis S. Francisci celebrari dicitur, ejusque illic Reliquiæ asservari. Nullum uspiam Chrysogonum Confessorem legi, omninoque illius nominis Sanctum unicum, qui Aquileiæ martyrio perfunctus collitur in Breviario Romano die xxiv Novembris.

DE S. THALELÆO
ANACHORETA IN SYRIA,
Commentarius prævius.

B

E

G. H.

CIRCA ANNUM
CCCCLX.
XXVII FEBR.

Prope Gabala
urbem Syriæ

vixit S. Thalelæus,

Gabala urbs Episcopalis fuit Syriæ sub Laodicea metropoli, Antiochiam inter et Tripolim, ad mare Syriacum e regione Cypri insulæ, πόλις Γαβέλων infra in Actis S. Thalelæi apud Theodoretum et in Menæis Græcorum dicta : a qua vicesimo stadio dissita erat habitatio S. Thalelæi, cujus natalem xxvii Februarii celebrant Græci in suis Menæis et Vitis Sanctorum a Maximo Cytheræo editis, hoc prolato encomio : Eodem die memoria S.P.N. Thalelæi Confessoris. Cilix hic gente, asceticam vitam amplexus, ad urbem Gabalorum venit : a qua collem quemdam viginti stadiis distantem occupavit, in quo dæmonum erat delubrum : ibique pertinui mapoli fixo, egregie seipsum religiosis exercuit laboribus, jejuniis, inquam, et vigiliis, aliisque afflictationibus extenuans corpus. Unde in dicto habitantes delubro dæmones, plurimis eum terriculamentis perturbabant, quos fœde pudefactos dimisit, irrita eorum imbecillitate. Dein majores appetens labores, derelicta hac casa, cellam angustissimam, nec corporis magnitudini respondentem, ædificavit : inquam ingressus, frontem genibus adfixam tenuit, ac decennio ibi pie sancteque exacto in pace obdormivit. Hæc ibi. Additur in Menæis hoc distichon.

Ο' Θαλέλαιος φαιδρὸς ἦκει πρὸς πόλιν,
Θαλοῖς ἐλαιῶν, ἀρεταῖς ἐστερμμένος
Thalelæus splendidus cœlum ingreditur,
Virtutibus, tamquam olivarum ramis, coronatus.

2 Vixit S. Thalelæus seculo Christi quinto cum Theodoretto Cyri in eadem Syria Episcopo, qui ejus Vitam scripsit cap. 28 Philothei, editi in Vitis Patrum lib. 9, et Græco-latine tomo 3 operum Theodreti cum nova versione Sirmondi. Asserit autem Theodoretus se ea narrare, quæ oculis ipse suis spectarit. Sed necdum obierat S. Thalelæus, cum hanc religiosam historiam Theodoretus ante annum ccccl ederet, ut qui post synodum Calchedonensem, cui interfuit admodum senex, non diu vivisse videatur.

3 Vita Abbatis Thalelæi Cilicis narratur a Joanne Moscho cap. 59 Prati spiritualis, sive libri 10 de Vitis Patrum his verbis : Abbas Petrus Presbyter ejusdem monasterii S.P.N. Sabbæ narravit nobis de Abbate Thalelæo Cilice, quod sexaginta annos transegisset in vita monastica numquam flere desistens,

dicensque jugiter : Tempus hoc nobis ad poenitentiam indultum est, et valde requiretur a nobis, si illud neglexerimus. Ad quem locum annotat Roswyedus, videri verisimilius hunc eundem esse cum Thalelæo Theodreti, quia uterque Cilix et idem de poenitentia dictum habent. Theodoretus eum vidit, et Moschus audivit narrari ex Petro : sic tempora convenire possunt. Adde non dici Petrum dixisse, quæ vidit : et potuit ipse ea ex relatione aliorum, aut ex historia religiosa Theodreti a se lecta narrasse. Floruit Joannes Moschus seculo vi et vii, a quo Vitam S. Joannis Eleemosynarii anno iocxvi defuncti scriptam fuisse testatur Leontius in hujus Actis xxiii Januarii. Hujus relationi, spectatis et tempore et genere exercitationis apud ipsos monasterii S. Sabbæ religiosos ascetas magis noto, potius congruit, si dicatur Thalelæus a Moscho indicatus esse, cujus Cyrillus in Vita S. Euthymii Magni Abbatis 20 Januar. cap. 11 pag. 313 num. 70 meminit his verbis : Sunt ergo illa quoque narranda, quæ mihi Joannes, Silentarius, inquam et Episcopus, et Thalelæus Presbyter (ii autem adhuc in Laura B. Sabbæ se exercentes adsunt) tradiderunt.

Hæc Cyrillus in illa Vita circa annum ioliv conscripta : quo tempore Leontius erat Hegumenus monasterii S. Euthymii, cui anno iolvi successit Gerontius Medabensis, qui narravit Joanni Moscho et Sophronio Sophistæ necem anachoretæ se spectante a Saraceno interempti, et vindictam mox ab ave sumptam. Quæ Moschus tradit cap. 21, ac nos retulimus 19 Febr. pag 134 num. 8 ob Sanctos Martyres, qui a Saracenis in Palæstina occisi isto die coluntur. Hæc de illis anachoretis, nomine Thalelæi appellatis, sive singuli sint diversi, sive pro uno habiti.

4 Alius est Thalelæus Martyr inscriptus Græcorum Menæis xx Maii, cujus martyrio relato libro 1 Viridarii sacri Raderus noster, unum eundemque censuit et hunc Martyrem, et anachoretas tam a Theodoretto quam Moscho relatos : quos omnes diversos postea statuit in suis ad Menæa observationibus necdum editis, et Martyr vixit sub Numeriano Imperatore, aliis multo antiquior. Alius fuit Thalelæus Archiepiscopus Thessalonicensis, cujus detestabilem mortem describit Moschus cap. 43. Alius ab eodem Moscho refertur cap. 91 Thalelæus, ex nauta anachoreta, qui præcivit suam mortem

nisi hic statuatur a Cyrillo in Vita S. Euthymii commendatus :

F

alius Thalelæus Martyr.

alius ex nauta anachoreta.

laudatus a Theodoretto :

idem quidum a Moscho relatus ?

AUCTORE THEO-
DORETO.

A mortem. Hinc liquet nomen Thalelæi fuisse pluribus commune, nec debere acta unius facile alteri applicari.

VITÆ EPITOME

ex Philotheo Theodoreti cap. XXVIII.

S. Thalelæus
prope Gabala

cellam juxta
dæmonum de-
lubrum statuit

Neque Thalelæi silebo narrationem, est enim plenum miraculo spectaculum. Non solum autem alios audiui narrantes, sed etiam ipse vidi admirabile et præter opinionem spectaculum. Nam cum viginti stadiis procul a Gabalis, (ea est autem urbs parva et elegans) tumulum quemdam occupasset, in quo erat delubrum dedicatum dæmonibus, et quod ab iis, qui jam erant antiquitus impii, multis honorabatur sacrificiis, parvum quoddam fixit tugurium. Sceleratos autem illos et execrandos perpetuo colebant, ut dicebant, magnam eorum crudelitatem sacrificiis placare adnitentes. Multis enim perniciem afferebant, et iis qui accedebant, et iis qui erant vicini: nec solum hominibus, sed et asinis, et mulis, et bobus, et ovibus, non cum bestiis bellum gerentes, sed per eas quoque hominibus tendentes insidias.

ab iis oppu-
gnatur, arbo-
ribus dejectis:

B

2 Tunc ergo cum eum vidissent advenisse, perterriti quidem conabantur, sed non poterant, cum et eum muniret fides, et pro eo pugnaret gratia. Rabie itaque et furore repleti, in eas quæ tunc illic plantatæ erant arbores fecerunt impetum: in illo autem tumultu multæ erant ficus et oleæ, quæ florebant. Ex iis dicunt plus quam quingentas repente fuisse evulsas: audivique plures vicinos agrestes id narrantes, qui olim quidem detinebantur caligine impietatis, per ejus autem doctrinam et miracula acceperunt lucem Dei cognitionis. Quoniam autem cum hoc fecissent perniciosi et scelerati dæmones, non expulerant athletam philosophiæ, rursus in eum alias paravere machinas. Noctu enim ululantes, et lampades ostentantes, conabantur perterrefacere, et ejus mentem perturbare. Ubi autem risit omnes eorum insultus, eo postea relicto effugere.

at vicinis ad
fidem conver-
sis

noctu inquitur:

3 Is autem cum duas rotas construxisset, quæ duorum cubitorum habebant diametrum, asseribus non inter se compactis, sed disjunctis et separatis, ambas rotas conjunxit. Deinde cum intus sedisset, et cuneis et clavis disjunctas illas confixisset tabulas,

sub dio rotam appendit, tribus aliis altis lignis in terram defixis, et superioribus eorum initiis aliis lignis commissis, et in eorum medio duplici illa rota alligata, et sublime elata. Hujus autem spatium quidem quod est interius, habet quidem cubitorum duorum altitudinem, cubiti vero latitudinem. In eo sedens vel potius suspensus, annis jam fuit decem perpetuis. Cum autem corpus habeat maximum, neque sedens quidem potest collum erigere, sed semper sedet incurvatus, genibus habens affixam faciem.

4 Ad eum cum venissem, inveni quidem eum ex Evangeliiis colligentem utilitatem; eum autem interrogavi, cupiens scire causam illius novi vitæ instituti: Ille autem Græca lingua usus, erat enim Cilix genere, Ego, inquit, multis peccatis obnoxius, et credens suppliciis, quorum minæ sunt intentatæ, hoc vitæ genus excogitavi, hoc agens ut castigetur corpus pœnis mediocribus, ut eripiar a magnitudine earum quæ exspectantur. Sunt enim illæ graviore non solum quantitate, sed etiam ipsa qualitate: sunt enim involuntariæ. Quod autem ab invito fit, id est valde molestum: quod autem est voluntarium, etiamsi sit laboriosum, minorem affert dolorem: spontaneus enim labor est, non violentus. Si his ergo, inquit, parvis molestiis minvero ea quæ expectantur, hinc magnum lucrum referam. His auditis, ejus ingenii solertiam valde sum admiratus, quod non solum ultra constituta scammata, seu septa decertaret, aliaque de suo excogitaret certamina; sed quod eorum etiam causas sciret, et alios doceret.

5 Jam vero multa quoque miracula per ejus preces fieri dixerunt accolæ, non solum hominibus sed etiam camelis, et asinis, et mulis curationem per eum adipiscantibus. Hinc universa illa gens, quæ impietate detinebatur, patrum quidem abnegavit errorem, divinæ autem lucis accepit splendorem. His utens ministris, et delubrum dæmonum diruit, et maximam ædem excitavit victoria insignibus Martyribus, iis qui dii falso nominabantur, Divos opponens mortuos. Horum concedatur intercessionibus ut hic cum eadem victoria certaminum terminum occupet, et nos ab his et illo adjuti, simus vehementes amatores certaminum philosophiæ.

D
In angusta
ista rotis dua-
bus compacta

annis 10 in-
clusus vivit:

eligil hic pati,
ut evitet pœnas
æternas:

E

miraculis
et curationi-
bus claret:

Martyribus
ædem erigit.

G. H.

DE S. ONESIMA VIRGINE.

XXVII FEBR.
Tres Sancti,
dicti
Onesimi:

C

Onesinum Episcopum Ephesiorum, ac Martyrem, ab Apostolo Paulo laudatum, celebravimus XVI Februarii, ad cujus Vitam etiam egimus de alio Onesimo Martyre Leontino in Sicilia, qui colitur XXXI Julii. Alius ab his est S. Onesimus Episcopus Suessionensis in Gallia: cujus sacræ reliquæ adservantur Duaci in Belgio in æde S. Amati, earumque venerationi dicatus est dies XIII Maii. Quin et nomen illud ad samineum sexum translatus est, ac sancta Virgine illustratum. In antiquo Martyrologio MS. quod adservatur Colonix apud Patres Carmelitas, inter selectos Sanctos, qui pauci singulis diebus refe-

alia Onesima
Virgo colitur
27

runtur, ista leguntur XXVII Februarii: Ipso die B. Onesimæ Virginis. Martyrologium Colonix anno 1490 excusum ita habet: Ipso die B. Onosimæ Virginis. Eadem habentur in Martyrologio cum Doctrinali Clericorum anno eodem impresso. Hermannus Greven in Auctario Usuardi anno 1515 et 1521 impresso solum ista tradit: Onesimæ Virginis. Maurolycus Abbas Messanensis in Sicilia et Felicius XXVIII Februarii referunt Onesimam et Ruffinam Virgines. Colitur seorsim in reliquis Martyrologiis Ruffina XXVIII Februarii. Hæc de antiqua S. Onesimæ veneratione hactenus nacti sumus. Ceterum quo tempore aut loco vixerit, necdum legimus.

F

et 28 Feb.

DE S. EUCHARIO

EPISCOPO TRAJECTENSI IN BELGIO.

SECULO VI
XXVII FEBR.
S. Eucharis
10 Traject. Ep.

I. B.

Trajecti ad Mosam, civitate Belgii antiqua ac nobili, decimus a S. Servatio, qui Sedem illuc Atuatuca Tungrorum transtulit, Episcopus fuit S. Eucharis; XIX a S. Materno, S. Petri Apostoli discipulo, qui inter Trevirorum Antistites tertius, Tungrorum primus numeratur. Omnium qui Trajectensi, quique antea Tungrensi Ecclesiæ præfuerunt, celebratur Trajecti officio duplici memoria VI Februarii,

ut ad eum diem diximus: omnes enim in Sanctorum tabulas relati. Seorsim autem singulorum, diversis diebus, in eadem Ecclesia aliisve, solennitas agitur, aut saltem in Martyrologiis et Calendariis leguntur nomina. S. Eucharis diei XXVII Februarii adscriptus. Ita Kalendarium Sanctorum diœcesis Leodiensis ante plures annos Leodii excusum: S. Eucharis Episcopus Trajectensis. Ferrarius in Catalogo generali SS. Trajecti ad

colitur cum
ceteris 6 Febr.

A ad Mosam S. Eucharii Episc. Tungrensis et Trajectensis. Idem tamen Ferrarius die præcedenti ita scripserat : Eodem die memoria B. Eucharii Episcopi XIX Tungrensis.

2 In tempore assignando, quo is Trajectensem Cathedralam tenuerit, fæde hallucinatur, ut solet, Joannes Placentius : Antistes creatus est, inquit, anno salutis IXXLIX. Ægidius Bucherius noster in Chronologia Episcoporum Trajectensium, addita tomo I Joannis Chapeavilli, statuit S. Falconi successisse Eucharium anno IXXXII, mortuum IXXXVIII. Eum sequuntur Aubertus Miræus in Fastis Belgicis et Claudius Robertus in Gallia Christiana. Ostendimus XX Februarii S. Falconem decessisse circa annum IXXII. Qui ei successus S. Eucharius, quamdiu sederit non liquet. Successor ejus S. Domitianus Arvernensi concilio anno IXXXV inter-

seorsim 27.

quando sederit.

et quamdiu ?

fuit : antea igitur obierat S. Eucharius, sed quanto antea tempore, haud divinamus.

3 Magis etiam res ab eo gestæ ignorantur, quam Sedis tempus. Placentius hominem avitæ nobilitatis ac solidæ perfectionis ait fuisse : probabili conjectura. Ægidius a Leodio, Auræ vallis monachus ex notione nominis, quod bonam gratiam significat, ejus commendandæ virtutis principium ducit, ita scribens ad cap. 31 Harigeri Abbatis de Episcopis Tungren. Traject. Leod. Bonæ porro gratiæ bajulator nomine, æmulatorque operatione B. Eucharius, nonusdecimus extitit Episcopus : et in Calend. Martii ab Angelis creditur inter choros suorum consacerdotum et Confessorum coronatus esse, qui sancte et juste vivendo studuit omni die offerre holocaustum Domino, non ex pecore alieno, sed ex corpore proprio.

D

AUCTORE J. B.

gesta ejus ignorantur.

DE S. COGMANO ABBATE GLINNUSSENSI IN HIBERNIA.

J. B.

ANTE AN. ICLXIX. XXVII FEBR.

B I iberniensia duo Martyrologia, quorum egrapha, R. P. Joannis Colgani humanitate, adepti sumus, alterum Mariani Gormani Abbatis Lugmudensis, Tam lactense alterum, XXVII Februarii memoriam exhibent S. Comgani de Gleann-ussen, sive Glinnussen. Alios citat idem Colganus Fastos, quibus Sancti hujus Comgani inscriptum sit nomen : alios item duos ejusdem nominis Sanctos memorat, quorum unus die 2 Augusti, alter 13 Octobris colatur. Notat autem, Comdanum quoque appellari, sive Hibernice Comdhan; quia litteræ g et d, addita adspiratione h, eundem in Hibernica lingua, ut ait, sonum efficiunt. Percelebre autem scribit olim fuisse Glinn-ussense monasterium in Occidentalis Lageniæ finibus.

2 Quidam Sanctum hunc Comganum S. Columbæ Abbatis Hyensis sorore natum autumant : quod Colganus refellit, hoc præcipue argumento, quia cum S. Comganus senex obierit, ei tamen animam agenti adstiterit S. Ita Virgo, sive Ida; quæ ipsa mortua traditur anno Christi ICLXIX, cum esset tunc S. Columba solum XLVI annorum; parum credibile videatur, sororis ipsius filium jam ante grandem natu fuisse. Nobis tamen non liquet,

S. Comganus colitur 27 Febr.

ubi Abbas ?

quando vixerit ?

profecta ætate decessisse S. Comganum, neque acta ejus ulla profert Colganus, nisi illud unicum, quod cap. 3 num. 11 Vitæ S. Itæ, quam xv Januarii edidimus ita narratur :

3 Sanctus Abbas Comganus, cum sciret suæ remunerationis tempus advenire, rogata est a S. Ytha, ut veniret ad eum, et dixit ei Comganus : En moriar hac infirmitate citius; et rogo te in Christi nomine, ut ponas manus tuas super labia mea, et claudas os meum in hora dormitionis meæ. Scio enim ab Angelo Dei, super quemcumque morientem imposueris manus tuas, quod Angeli Domini illico animam ejus deducunt in regnum. Dixit ei sancta Virgo : O Pater sancte, quid tu dicis? Peccatorem hominem oportet hoc verbum dicere. Magna est merces tua apud Deum, et tu gloriosus eris inter Sanctos Dei. Quid indiges me? Dixit S. Comganus : Vere dico propter hoc quod ego petii, nullus dæmon ad iter nostrum appropinquare audebit, vel nos ullo modo accusare. Interea vir sanctus Comganus de hoc seculo inter choros Angelorum sanctorum migravit, et quod petiit, perfecit S. Ytha.

E

S. Itæ sanctitalem per Angelum cognoscit,

quæ pie mortuo oculos claudit,

DE S. STEPHANO CONSTANTINOPOLIT. ACCUBITORE MAURICII IMPERATORIS,

G. II.

Sylloge historica.

F

POST AN. ICLXV. XXVII FEBR.

C um Basilicus, Zenone Imperatore pulso, Imperium Orientale occupasset, Consulatum ipse gessit cum Harmatio, sive Armatio, aut Armato, nepote suo, quem τὸν ἰδιον ἀνέψιον appellat Theophanes. Hunc ille Thraciæ Ducem præterea ac Magistrum militiæ constituit, et cum universo exercitu et plebe Constantinopolitana adversus Zenonem misit. Sed eum Zeno muneribus corruptum in suas attraxit partes, pollicitus militarem præfecturam perpetuam, ejusque filio Cæsaream dignitatem. Verum recuperato Imperio cum Harmatium militiæ Magistrum constituisset, ac filium ejus Basiliscum Cæsarem creasset, quasi completis conditionibus jurejurando ante sancitis, eundem Harmatium obtruncari jussit, ac filium Lectorem ordinari, qui postmodum Cyziceniæ urbis Episcopus fuit. Ab hoc Harmatio loca nonnulla appellata testatur Georgius Codinus libro de Originibus Constantinopol. pag. 47 his verbis : Τὰ δὲ Ἀρματίου, οἶκος ἦν Ἀρματίου Μαγίστρου τοῦ οἰκείου ἀνθρώπου Ζήνωνος, ὃς καὶ προσέδωκε τὸν στρατὸν ἀντάραντος Βασιλίσκου κατὰ Ζήνωνος, ὑπὲρ οὗ καὶ ἀνῆρθη τροποπῆ Ζήνωνος. Harmatii autem

Quæ loca CP. a possessore Harmatio Duce fuerunt appellata ;

ea loca dicuntur, ubi erat domus Harmatii Magistri, qui fuit vir domesticus Zenonis, cui et prodidit exercitum Basilisci, qui se Zenoni opposuerat. Qua de caussa et Zenonis jussu interemptus est.

2 In his Harmatii locis suas habuit possessiones S. Stephanus, quem Græci in Menæis magnis et Vitis Sanctorum a Maximo Cythareæo editis, XXVII Februarii celebrant his verbis : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ὁσῖος Στέφανος, ὁ συστησάμενος τὸ γεροκομεῖον τῶν Ἀρματίου, ἐν εἰρήνῃ τελειοῦται. Eodem die S. Stephanus, qui Gerocomium in locis Armatii constituit, in pace obdormivit. Eadem in adjuncto disticho explicantur.

Γῆραι Στέφανος πρύτανις ζωῆς πόρου,
Ὅν περ θανόντα πρύτανις στέφους στέφει.

Senibus Stephanus procurat vitæ annonam.

Stephanum a morte procurator cæli corona cingit.

3 Quo tempore et qua vitæ conditione floruerit S. Stephanus, indicat memoratus Codinus eadem pag. 47 his verbis : Τοὺς δὲ κριοὺς τὴν κινστήρναν, καὶ τὸ γεροκομεῖον, καὶ τὸ λούμα, τὸ ὄν ἐς τὰ Ἀρματίου, ἐκτίσσε Στέφανος, παρακασιμάμενος Μαυρικίου τοῦ Βασιλέως,

in iis S. Stephanus extru- ait Gerocomium :

A μετὰ δώδεκα χρόνους τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Cisternam
AUCTORE G H. cognomine Arietariam, et Gerocomium, et balneum,
et alia ædificia quod est in locis Harmatii, extruxit Stephanus,
anno 614, Mauricii Imperatoris Accubitor, duodecim annis
post ejus Imperium, ergo anno Christi 1064. Nam
anno 1064 Indict. vi die xxvii Novemb. feria iii Mau-
ricius interemptus fuit. In MS. Regis Galliæ dicitur
παρakoιρώμενος ἐπὶ Μαυρικίου, reliquis omissis, quæ
constanter in quinque aliis MSS. habentur. Fuit igitur
Accubitor aut mensæ ipsius Mauricii, aut certe sub

Mauricio officio Accubitoris fungebatur. Ita apud Theo-
phanem anno iv Imperii Leonis Isaurici filius ejus
Constantinus Copronymus, anno præcedente natus,
ἐν τῷ τριβουνάλῳ τῶν ἰθ' Ἀκουσίτων, in tribunali xix
Accubitorum, accepit coronam, consuetas orationes
peragente B. Germano Patriarcha. Et anno Imperii
xiii Leo Isauricus silentium contra sanctas et vene-
randas imagines celebravit in novemdecim Accubi-
torum tribunali, Σελέντιον ἐκρότησεν ἐν τῷ τριβουνάλῳ
τῶν ἰθ' Ἀκουσίτων.

D
ante Accubitor
Mauricii Imp.

DE S. BALDOMERO

SUBDIACONO LUGDUNI IN GALLIA,

Commentarius prævius.

G. H.

CIRCA ANNUM
1064.
XXVII FEBR.

S. Baldomeri
oppidum,

13
reliquiæ sacræ,

epitome Vitæ,

natalis 27 Fe-
bruarii.

tempus vitæ
sub Gaudrico
Episcopo,

I nter Sanctos, quos celeberrima Galliæ urbs Lug-
dunum veneratur quamplurimos, est S. Baldome-
rus Subdiaconus, aliis Baldimerus, Baldomeres
et Baldemeres appellatus, Gallice S. Garmier,
aut S. Germier. Ejus nominis non ignobile visitur op-
pidum ab urbe Lugduno itinere diei dissitum, in confi-
nio montanorum et campestrium Sequanorum : cujus
suburbana illustria reddit fons aluminosus, vicinis Font-
foule dictus. In hoc oppido magna cum veneratione ad-
servatur brachium S. Baldomeri : reliquum sacrum
corpus, quod olim in Lugdunensi basilica monasterii
S. Justi, ubi post vitam sancte peractam migravit ad
Christum, in summa veneratione fuerat, seculo supe-
riore, dum immanis hæreticorum rabies ibidem sæviret,
cum aliis Sanctorum reliquiis abjectum atque disperdit-
um fuisse, indicavit nobis datis ea de re litteris Petrus
Franciscus Chiffletius e Societate nostra, vir in antiquis
monumentis eruderandis sagacissimus : cujus iidem in-
dustria acceptam Vitæ epitomen e MS. codice S. Justi
descriptam damus. Eandem habuit Theophilus Ray-
naudus noster sibi a V. C. Mauricio de Frenovil Sere-
nissimæ Dombarum Principis Consiliario communica-
tam, atque Indiculo Sanctorum Lugdunensium inseruit,
sed stylo passim comptiore, nonnullisque ex sanctis Pa-
tribus adjunctis, quibus Acta illustrat, et lectorem sacris
monitis instituit.

2 Natalis S. Baldomeri celebratur xxvii Februarii,
quo die plerisque Martyrologiis post ejus obitum scriptis
memoria ejus inserta est, scilicet quæ extant aut monu-
exarata aut typis cusa, Bedæ, Usuardi, Nothkeri, Ado-
nis, Bellini, Maurolyci, Galesinii, Felicii, Canisii,
eadem ubique verborum phrasi, quæ ita in Martyrologio
Romano detinetur : Lugduni S. Baldomeri viri Dei,
cujus sepulchrum crebris miraculis illustratur. Saus-
saius in Martyrologio Gallicano, eximio eum encomio
celebrat, sed ex epitome Vitæ desumpto. Die xxviii Fe-
bruarii inscriptus est MS. Ultrajectino S. Mariæ.

3 Est Subdiaconus ordinatus a Gaudrico, aliis Gau-
derico, et Canderico, Episcopo Lugdunensi, qui Con-
cilio Cabilonensi sub Chlodoveo II habito circa annum
1064 præsedet, existente tunc Abbate S. Justi Viventio,
quem Gaudrici in episcopatu successorem fuisse tradunt
Paradinus lib. 2 historiæ Lugdunensis cap. 15 et De-
mochares : at Joannes Chenu et Claudius Robertus Vi-
ventium Gaudrici decessorem statuunt, et quidem ex
Abbate S. Justi creatum, quod ex hisce Actis refellitur.
Interim ex horum ætate, quo tempore S. Baldomerus
vixerit, licet pronuntiare.

VITÆ EPITOME

ex MSS. eruta a Petro Francisco Chiffletio
Societatis Jesu.

B eatus famulus Christi Baldomerus, intra Gallias
natus, apud Lugdunensium urbem extitit habitator.

Et dum in Dei nomine ab adolescentia in Christi
cultu, et bonis operibus permaneret, vultum semper
et gressum simplicem gessit. Nam in vestitu, et cal-
ceamento vilis apud homines videbatur : quod di-
gnum et pretiosum post ejus obitum esse cognovimus.
Ille quotidie assiduis precibus Dominum benedicebat,
diurnis et nocturnis horis dicens : In nomine Do-
mini, Deo gratias semper. Quod omnes ita dicere
commonebat, quasi dignus pastor ; ut intentissime
unusquisque Deo deberet referre maximas gratias.
Nam fideles Christi quasi lectioni intenti, ista in suo
corde recondentes, ad ejus exemplum, Christum be-
nedicere non cessabant.

2 In primis fere annis in adolescentia et juventute
faber ferrarius fuit : quod magisterium ita digne pe-
regit, ut quantacumque utensilia sibi necessaria ad
hoc opus exercendum habebat, in pauperum neces-
sitates pro amore Domini dispensaret. Tunc igitur
ista fideliter agens, quasi miles Christi, et fortis pu-
gnator, aciem hostis... inimici, intentis ad Dominum
precibus, superabat. O virum beatum, Baldomerum,
in quo numquam dolus apparuit ! Fuit semper casti-
tate integer, in amicitiiis verus, in caritate benignus,
in lectione intentus, in vigiliis sollicitus, in eleemo-
synis promptus. Sermo autem ejus fuit ad Dominum
benedicendum assidue salsus, ad inimici superbiam
repellendam astutus, ad confabulationem Fratrum
lætus et eruditus : nulla illi omnino vanitas, nullum
mendacium dominabatur : et castigationem in om-
nes pie et perfecte gerebat.

3 Quodam autem tempore cum venisset vir Vi-
ventius Abbas, ad orationem in vico quodam, qui
Auditiacus vocatur, et ingressus fuisset, memoratum
famulum Christi Baldomerum in vilissimo vestitu et
calceamento ibidem orantem invenit. Sed cum apud
ipsum cœpisset habere colloquium, et inquireret quis
esset, sensit per Spiritum sanctum, Dei fidelem esse
ministrum, sicque eum secum usque ad suam domum
lætus adduxit. Deinde postea in monasterio S. Justi
Lugdunensis, in quo ipse positus erat Abbas, per-
manere constituit : in quo loco ita semper vitam
beatam duxit, ut quidquid ei Dominus a quibuscum-
que personis Deum timentibus transmittere digna-
batur, omnia in pauperum expenderet eleemosynis :
lectionem Evangelii perscrutans, nullam curam ad-
hibens de postera die quid haberet ; verba autem
quæ paullo ante memoravimus, assidue dicens, In
nomine Domini, Deo gratias semper, usque in finem
sine intermissione usitavit.

4 Et cum ista semper pro Dei amore fideliter
exerceret, et fama ejus in omnibus bonis operibus
longe lateque quotidie cresceret, a sancto ac beatis-
simo Gaudrico jam dictæ urbis Papa, licet invitus,
ad subdiaconatus implendum officium est benedictus :
cujus manus jam dictus vir Dei cum lacrymis oscu-
labatur

S. Baldomerus
in vestitu
modestus,

Deo gratias
continuas agit :
E

faber ferrarius
sua pauperibus
largitur :

quibus virtu-
tibus excellen-
tit :

a S. Viventio

F

honoratur :

in monasterio
S. Justi degit :

Subdiaconus
ordinatur :

A labatur, dicens, ne ipsi hoc imponeret, et se indignum esse vociferabatur suscipere tale ministerium.

aves cœli familiares habet:

§ In eodem vero monasterio S. Justi cellulam, in qua habitaret, vilem elegit: in qua habitatione dum esset, tantam ei Dominus dignatus est donare gratiam, ut aves cœli a nullo hominum captæ, aut comprehensæ, juxta consuetam horam refectionis, in ejus manibus cibum venirent assidue sumere: quas cum reficiebat, ita vir Dei monebat, dicens: Reficimini, et Domino cœli benedicite semper. Interea tamen pro jam dicta urbe quotidie, et omnibus commorantibus in ea, ac memorato Abbate ad Domi-

num preces fundebat cum lacrymis, ut ipsis ingressum paradisi aperire dignaretur.

D
AUCTORE ANONYMO. EX MSS.

6 Et cum eum Dominus de hac luce recipi jussit, tantam ad memoriam ejus dignatus est conferre salutem, ut si quis ad sepulturam beati viri ægrotus adveniret, et fideliter ibidem exoraret, a quacumque infirmitate fuerat possessus, statim sanus abscederet, et qui tunc putabatur in corpore esse inferior gradu, jam cognoscitur in spiritu esse superior et virtute, regnante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et potestas, laus, virtus, et gloria in secula seculorum. Amen.

a morte claret miraculis.

DE S. ALNOTHO EREMITA MARTYRE IN ANGLIA, Sylloge historica.

J. B.

CIRCA AN. 1000
XXVII FEBR.

Northamptona urbs est Angliæ, ad Antonam (sive Aufonam, ut mavult Cambdenus) fluvium sita: unde urbs accepisse nomen videtur, ac fecisse ipsa amplo Comitatus, qui in ipso fere meditullio Angliæ positus. Altius paullo versus ejusdem fluvii fontes, secundum viam Prætoriam, ut tradit citatus tam Cambdenus pag. 376 editionis Londinensis anni 1607, Wedon jacet, Merciorum Regis Wolpheri olim regia, in monasterium ab ejus filia Werburga, sanctissima Virgine, conversa. Haud inde procul Stowa, vulgo Stow, vel Stowe, vicus cernitur in hujus Comitatus tabula apud Cambdenum ac Spedum, in cujus vici ecclesia reliquiæ olim S. Alnothi servatæ fuere. Is S. Werburgæ armentarius primum, dein anachoreta propinquo in saltu, ubi a latronibus trucidatus, Martyr habitus est.

B
S. Alnothi reliquiæ Stowæ in Northamptonia:

2 Edidimus in Februarii Vitam S. Werburgæ, olim a Cambdeno ad Heribertum Rosweydam nostrum transmissam, scriptamque nisi nos conjectura fallit, a Jocelino, sive Goscelino. In ea cap. 3 num. 12, quidquid hactenus de S. Alnotho compertum, narratur his verbis: Quantæ autem humilitatis fuerit Werburga, quantæ etiam apud Deum sublimitatis, in eodem loco Wedunensi aliis confirmatur indiciis. Erat illi armentarius, vir piæ conversationis, et, quantum licuit sub humana servitute, sanctæ vitæ, qui et suis locis fama meritorum perpetuatur ac recolitur festive, Alnotus nomine. Hunc villicus Dominæ cum forte laniaret cruentissimo verbere, et ille omnia in Dei nomine toleraret mansuetissime: almæ Virginis compassio non ferens dolorem, proruit ad pedes indignos lanistæ, clamans cum prece et increpatione: Parce pro Dei amore; quare excarnificas hominem innocentem, apud altissimumInspectorem omnibus nobis, ut credo, acceptiorem? Cumque ille vel præfurore vel præsuperbia tardius flecteretur; continuo dura cervix et torva facies, superna indignatione in terga illi reflectitur. Sic demum, quod magis debuerat, ipse ad pedes Dominæ provolvitur, et veniam, quam insontinegaverat, suo reatu cum lacrymis deprecatur.

is S. Werburgæ armentarius,

injuste a villico verberatus,
C
divinitus vindicatur:

3 Vir autem memoratus jacet ad Stowam una legia a Buccabrive: quem in silva anachoreticam vitam ducentem latrunculi martyrizaverunt, et divina signa Deo acceptabilem, uti celebratur, prodiderunt. Pro Buccabrive erat in MS. mendose Uccabrue expressum, duabus litteris b et i extritis. Videtur is locus esse, qui apud Cambdenum in tabula Northamptoniæ Biabrook dicitur, apud Spedum Bugbrok. In Monastico Anglicano inter Donationes factas Darentreensi Prioratui in agro Northamptonensi, (qui Prioratus non procul Weduna distat) mentio fit manerii et ecclesiæ de Braybrok: an idem is locus sit, qui Biabrook, Bugbrok, Buccabrive dicitur, nolim conjicere.

fit Eremita: occiditur a latronibus:

4 Agit de Alnotho in Floribus Vitarum SS. Angliæ Februarii T. III.

Hieronymus Porterus in Vita S. Werburgæ; Stowæ tamen et Buccabrivæ non meminit: quem autem Vitæ S. Werburgæ scriptor villicum Dominæ vocat, a quo vir sanctus inique et atrociter verberatus; ipse Prætorum, sive Baylivum appellat. Meminit quoque Alnothi Capgravius in ejusdem S. Werburgæ Vita, ubi ista habet: Armentarius tandem ille in silva quadam anachoreticam ducens vitam a latronibus martyrizatur. De eodem Sancto Nicolaus Harpsfeldius in histor. Ecclesiast. Angl. seculo 7 cap. 23 ita scribit: Fuit etiam hoc seculo Alnothus anachoreta, qui in solitudine a latronibus cæsus est.

laudatur a scriptoribus:

E

§ Inscriptis S. Alnothum Martyrem Joannes Wilsonus Martyrologio Anglicano ad XXVII Februarii: quem secutus Ferrarius in novo SS. Catalogo, In Anglia, inquit, S. Alnothi Martyris. Ast idem Wilsonus in posteriore Martyrologii sui editione ad XXV Novembris retulit; nulla reddita cur mutavit ratione. Etsi nobis minime constet quo die agi illius anniversaria memoria soleat, maluimus e duobus a Wilsono propositis diebus priorem eligere, quod eodem hoc mense Vitam dederimus S. Werburgæ, quam consulere lector possit. Unum illud utrobique nobis in Alnothi elogio apud Wilsonum non probatur, quod in Elyensi tractu eum solitariam egisse vitam scribat, cum diserte in loco Wedunensi, aut circa eum, illa crudeli villico inflicta divinitus pœna dicatur, sanctæque Virginis intercessione depulsa: constat autem in Northamptonensi Comitatu esse Wedunam, licet in Elyensi quoque cœnobio habitavit S. Werburga.

27 Feb. an 25 novemb. colatur, an alio die, incertum.

6 An pro fidei alteriusve Christianæ virtutis defensione occubuerit S. Alnothus, non satis constat, etsi martyrizatus dicatur. Sed, quod sæpenumero alibi inculcavimus, sæpe qui innocentes occisi ab impiis, et si non odio religionis, tamen si prodigiis deinde illustres extitere, honorifica Martyrum nomenclatione dignati sunt. Ita S. Meinradus XXI Januarii, S. Mengoldus VIII Februarii, S. Rumoldus I Julii. At quandoque profligatæ vitæ homines, quod insolitum virtutum splendorem ferre non possent, innocentibus manus intulerunt: aut quod iis divina dona favoremque Numinis inviderent, ut Cainus Abeli, quem vere ac proprie Martyrem extitisse nemo facile negaverit. Quidam quod morbos precibus curarent, aliaque facerent miracula, aut ob eximiam sanctimoniam concursu hominum frequentarentur, proptereaque eorum donariis locupletes existimarentur, interempti ab iis qui ipsorum rebus inhiabant: qua ratione ipsorum credes a Dei cultu promanasse censi potest, qui illis iis fraudi ne sit vitam ideo posuisse, coronam ipsis martyrii impertitur. Cultus alioquin S. Alnothi satis manifeste indicari videtur num. 2 iis verbis: suis locis fama meritorum perpetuatur ac RECOLITUR FESTIVE. Et num 3. Divina signa Deo acceptabilem prodiderunt.

an vere Martyr?
F

Sanctus habitus, et miraculis clarus.

A 7 Wilsonus scribit in utraque sui *Martyrologii* editione occisum esse S. Alnothum circa annum 10CLXX. Verum ex iis quæ III Februarii de S. Wereburgæ ætate dicta sunt, liquido constat, multo serius id contigisse, cum Wulpherus Rex S. Wereburgæ parens anno 10CLXXV mortuus sit, filia vero uno alterove post anno monasticam vitam in Elyensi parthenone primum

AUCTORE J. B.

quando sit occisus?

complexa: neque continuo post, sed non paucis annis D elapsis videtur Wedunense patris palatium in monasterium mutasse. Huic monasterio cum ipsa præesset, armentarius fuit Alnothus, ac dein anachoreta factus, incertum quanto post tempore a sceleratis hominibus trucidatus est.

DE SANCTIS MONACHIS

BASILIO ET PROCOPIO DECAPOLITA

CONFESSORIBUS CONSTANTINOPOLITANIS,

G. II.

Commentarius historicus.

CIRCA ANNUM
10CCL.
XXVII FEBR.In persecutio-
ne a Leone
Isaurico ob
cultum sacra-
rum imagi-
num concitata,

B

L eo Isauricus irreligiosus Imperator anno Imperii IX Christi 10CCXXV, de proscribendis et deponendis sanctis et venerandis imaginibus primum tractatum habere cœpit, uti scribit Theophanes, qui ad annum sequentem ista prosequitur: Ab eo, inquit, tempore inimicitias cum beato Patriarcha CP. Germano imprudenter suscepit, omnes decessores suos Imperatores, Præsules Christianosque populos, tamquam idololatrias, ob sanctarum venerandarumque imaginum adorationem condemnans; cum ille præ nimia incredulitate atque rusticitate de respectivo earum cultu rationem ac sermonem minime capere valeret. Verum in obstinato animo perdurans, anno Imperii XIII, Christi 10CCXXX, Indict. XIII, die VII Januarii, Silentium contra sanctas ac venerandas imagines in novemdecim Accubitorum tribunalio celebravit, atque in locum S. Germani Patriarchæ, abominando Leonis consilio nequaquam cedentis, suffectus est Anastasius: quem Gregorius Pontifex Romanus abjudicavit, Leonem tamquam irreligiosum per epistolas redarguit, ac Romam cum tota Italia ad defectionem ab ejus Imperio concitavit. Hæc ibi. Est is S. Gregorius II in cujus Vita XIII Februarii hæc pluribus dicta sunt § 7 pag. 699 et seqq. Colitur S. Germanus XII Martii.

2 Verum tyrannus ob illud S. Gregorii factum majori in dies furore percitus, persecutionem adversus sanctas imagines movit: adeo ut multi Clerici et monachi et devoti laici ob recta fidei decreta periclitati, martyrii corona fuerint redimti: uti ibidem asserit Theophanes. Inter hos monachos eminuere sancti Confessores Basilius et Procopius: quorum sacra memoria celebratur XXVII Februarii, aut utriusque Martyris, aut S. Procopii tantum, relata in sequentem diem solennitate S. Basilii. Ac primo uterque memoratur XXVII Februarii in Menologio Græcorum a Canisio edito his verbis: Sancti Patris nostri Confessoris Basilii et Procopii Decapolitæ: qui tempore Leonis, cognomento Iconomachi, pro sanctarum imaginum cultu varios cruciatus perpessi, mortuo tyranno erepti e carcere, in pace dormierunt. In Menologio itidem Basilii Imperatoris apud Baronium ad an. 735 num. 2 ista habentur: Hi sub Leoni Isauro Iconomachi, fuerunt Imperio, mundum et quæ in mundo sunt relinquentes, fiunt monachi, et bene prius exercitati, hæresi postmodum in sanctas imagines excitata, studiose restiterunt iconomachis. Unde comprehensi, multaque passi tormenta non cesserunt, sed ad mortem usque veritatem prædicabant: quamobrem immaniter laniati sunt et detrusi in carcerem: ubi manserunt usque ad Imperatoris obitum, et liberati sancto fine quieverunt. Inscripti eodem die sunt Martyrologio Romano his verbis: Constantinopoli sanctorum Confessorum Basilii et Procopii, qui tempore Leonis Imperatoris pro cultu sanctarum imaginum strenue decertarunt. Mortuus est Leo anno 10CCXLI.

3 Solius Procopii solennis veneratio XXVII Februarii indicatur in Græcorum Horologio, Menologiis Maximi

Cytheræi, et Christophori Mitylenæi, et Calendario a Genebrardo Latine edito, in quo incuria typographi impressum, Urgeopius Confessor Decapolita, qui tamen in eodem Calendario die sequenti Procopius appellatur, quod et hic restituendum. At Græcorum magna Menæa, et Anthologium novum Clementis VIII auctoritate editum, ac Maximus Cytheræus ἐν βίαις ἁγίων hoc eum celebrant encomio: Hoc eodem mense Februarii, die XXVII, memoria sancti Patris nostri et Confessoris Procopii Decapolitæ. Hic prius monastica vita assumpta, in omni semet virtutum religiosarum genere exercuit, animumque summa munditie exornavit. Eos qui Verbi Incarnationem impie negabant, virili constantia refutavit, atque exsibilavit. Postremo vero certamine per flagra peracto, magnum se Confessorem exhibuit, et miraculorum virtute illustris, ad Christum emigravit. Quæ ultima de persecutione ob cultum imaginum a Leone Isaurico illata esse intelligenda infra constabit. Adduntur in Menæis variæ odæ, hymni, ac versus. Est Decapolis regio decem civitatum, uti vox Græca indicat, sita juxta mare Galilææ et utramque oram Jordanis minoris, cujus in Evangelio mentio fit Matth. 4 Marci 5 et 7. Consule Onomasticon Bonfrerii ad urbes et loca sacræ Scripturæ.

4 Solius Basilii solennitas in XXVIII Februarii translata, reperitur in eisdem Menologiis Cytheræi et Mitylenæi, Græcorum Horologio et Calendario a Genebrardo edito, in quo ista leguntur: Basilius Confessor socius S. Procopii monachi. Ampliore etiam encomio in Menæis, Anthologio et apud Cytheræum in Vitis Sanctorum celebratur in hunc modum: Eodem mense Februarii, die XXVIII, memoria sancti Patris nostri et Confessoris Basilii, qui in certamine socius fuit S. Procopii. Vixit hic sub Imperio Leonis Iconomachi, et relicto mundo, atque omnibus, quæ in mundo sunt, factus est monachus, ac disciplinam religiosam, uti decebat, coluit. Deinde cum sanctarum imaginum cultus abjiceretur, magno studio Iconomachis restitit. Unde comprehensus, multaque tormenta passus, non dedit tamen manus, sed veritatem ad mortem usque prædicavit, socium certaminis, nactus S. Procopium. Quare toto corpore ad collum usque concisus est et custodiæ mancipatus. Tyranno vero extincto, solutus vinculis, egressus carcere, priorem vitæ formam resumpsit, multosque diversis occasionibus ad virtutem ac fidem orthodoxam instituit. Tandem inter preces et gratiarum actiones, ad Deum, quem ab infantia desiderarat, lætus migravit. Hæc ibi. In Menæis inter alias odas et hymnos adduntur hi versus:

Σὺν Προκοπίῳ Βασίλειος ὑμνεῖσθω,
Ὁμολογῆται ὡς ὄντες ἀληθείας.

Cum Procopio Basilius hymnis celebretur.

Ut qui sunt Confessores veritatis.

Molanus Græcos secutus, Die vigesima septima, inquit, S. P. Procopii Decapolitæ Confessoris. Et, Die vigesima octava S. P. et Confessoris Basilii, synascetæ S. Procopii.

ex Decapoli
oriundus:et S. Basilius
23 Februarii.SS. Basilius
et Procopius
plura passi,celebrantur
17 Febr.

C

aut solus Pro-
copius

DE B. JOANNE

ABB. CORZIENSI IN TERRITORIO METENSI,

Commentarius prævius.

§ I. Gorziense monasterium a S. Chrodegango fundatum.

Tractus est terræ quidam in Mediomatricum regione, olim pagus Scarponensis, sive Scarponinse, aut Scarponna dictus, cis Mosellam flumen, ad occasum vergens, inque prima regni Lotharii inter patruos ejus divisione, Carolo Calvo Franciæ Occiduae Regi assignatus: quem perperam Christophorus Browerus noster Annal. Treviren. lib. 7 pag. 411 in interiori margine in Hasbanio locat, pago Mosao inferiore. In Scarponensi hoc pago, leucis aliquot ab ipsa urbe Metis monasterium insigne Gorziam a rivo, cui adjacet, dictum, fundavit S. Chrodegangus, sive Grodegandus, Metensis Episcopus, de quo plenius vi Martii agemus.

2 De eo Paulus Warnefridi in libro de Episcopis Metensibus scribit: Jam huic vir egregius, et omnibus præconiis efferendus, Chrodegangus Antistes eligitur, ex pago Hasbaniensi oriundus patre Sigrammo, matre Landrada, Francorum ex genere primæ nobilitatis progenitus. Hic in palatio majoris Karoli ab ipso enutritus, ejusdemque Referendarius extitit, ac demum Pippini Regis temporibus pontificale decus promeruit. Fuit autem omnino clarissimus, omnique nobilitate coruscus, forma decorus, eloquio facundissimus, tam patrio quam etiam Latino sermone imbutus: servorum Dei nutritor, orphanorum viduarumque non solum altor, sed et clementissimus tutor. Ac pluribus eadem de re interjectis, Construxit etiam, inquit, alterum monasterium, quod Gorzia vocitatur, ubi pari modo non modicam multitudinem adunavit monachorum. Et post pauca: Obiit pridie Nonas Martias in diebus Pippini Regis. Requiescit in Gorzia monasterio, quod ipse a fundamentis extruxit. De eodem brevius Annales Fuldenses ad 1000 annum Christi: Hruodgangus Metensis urbis Episcopus postulavit a Paulo Romanæ Sedis Apostolico corpora sanctorum Martyrum Gorgonii, Naboris, et Nazarii: et impetravit, adduxitque cum honore ab urbe Roma, et in Franciam transtulit. Et ad annum sequentem: Corpus S. Gorgonii condidit in monasterio suo, quod ipse a novo ædificaverat, cui vocabulum est Gorzia etc. De S. Gorgonio interum infra, et ad 19 Septembris, quo colitur.

3 Situm Gorziæ, tempusque foundationis, ipsemet sanctus Pontifex Chrodegangus declarat Actis publicis ea de re confectis, quæ ante annos complures legi Bruxellis, apud Nobilem et Clariss. virum Joannem Jacobum Chiffletium Catholici Regis nostri Medicorum Comitem, in Chartulario Gorziensi. Paucula ex illis delibo huc spectantia. Primum ita habet: In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, Amen. Ego Chrodegangus, ac si indignus, si non opere vel nomine, gratia Dei Episcopus, una cum commeatu et voluntate Illustris viri Pippini Majoris-domus, senioris nostri... Idcirco donamus de rebus S. Stephani, ad illam basilicam S. Petri et S. Stephani, vel ceterorum Sanctorum, quam a novo ædificavimus in fine Haldiniaca, in pago Scarponinse; ubi Gorzia consurgit, et ad ipsam cellam, quam ibidem construximus... Actum apud Andernacum in palatio publice, anno ab Incarnatione Domini 1000, Indict. xiii, Epacta xiiii, Concurrente iiii, anno vi Childerici Regis, xx die mensis Maii. Sigillum illustri viri Pippini Majoris-domus. In annum Regis Childerici

error fortassis irrepsit, licet non omnes idem statuunt regni ejus exordium. Theodericus ipsius decessor obiisse traditur an. 1000, regni xvii, a cujus obitu hic erat annus octavus. Bucherius in Chronologia Episcoporum Leodiensium, anno 1000 obitum Theoderici, et Childerici initium ponit. Alii denique cum Theodericum anno 1000 mortuum fateantur, Childericum tamen anno solum 1000 regio titulo ornatum probant ex Suessionensi Concilio, quod habitum dicitur Childerici iii anno secundo, Christi 1000. Secundum eum calculum annus esset Childerici tertius, quo confectæ ex Chrodegangi tabulæ sunt: et sane potuit facile ex iii fieri vi, ut ex conjunctis inferne duabus prioribus monadibus pemptas existeret.

4 Alterum instrumentum Chrodegangi ita habet: In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, Amen. Chrodegangus, ac si indignus, si non opere vel nomine, gratia Dei Episcopus; una cum commeatu et voluntate Illustrissimi viri Pippini inclyti Regis, senioris nostri... Idcirco donamus de rebus S. Stephani, ad illam basilicam S. Petri et S. Stephani et S. Pauli vel ceterorum Sanctorum, quam nos, Deo auxiliante, a novo ædificavimus in fine Haldiniaca in pago Scarponinse, ubi Gorzia fluviolus consurgit... Actum est hoc Metis publice, anno ab Incarnatione Domini 1000, Indict. vii, Epacta xxiii, Concurrente i, anno iiii regni Pippini gloriosissimi Regis, xxv die Maii. Cuncti hic temporum characteres solidi.

5 Aliud biennio post datum hæc refert: In Dei nomine Chrodegangus ac si peccator, Metensis urbis Episcopus... Tunc per Dei adjutorium una cum commeatu et volutate Domini nostri piissimi et gloriosissimi Regis Pippini Francorum, atque consensu Fratrum nostrorum spiritualium, et Deum timentium laicorum fidelium S. Stephani; ædificavi monasterium in loco qui dicitur Gorzia, in pago Scarponinse, in honore beatissimorum Apostolorum Petri et Pauli, necnon et S. Stephani, et ceterorum Sanctorum, et fundavi atque dotavi ipsum monasterium de rebus et terris, quæ per venditiones et commutationes mihi legibus obvenerunt; ea scilicet conditione, ut in ipso monasterio monachi secundum ordinem et regulam S. P. N. Benedicti Abbatis amodo et semper perpetuis temporibus vivant... Et sit ipsum monasterium subjectum sub mandeburde et defensione S. Stephani Ecclesiæ Metensis.... Actum in Compendio palatio publice in synodo congregata, anno ab Incarnatione Domini 1000, Indict. ix, Epacta xv, Concurrente iiii, anno vi regni Pippini gloriosi Regis, sub die xv Kal. Junii.

6 In quinto instrumento ista habentur: Dono ad monasterium, quod vocatur Gortia, quod ego in nomine Domini a novo ædificavi in honore beatorum Apostolorum Petri et Pauli vel S. Stephani in pago Scarponinse... montem Vironem in pago Scarponinse... Actum in villa Arcomago publicè, anno ab Incarnatione Domini 1000, Indict. x, Epacta xxvi, Concurr. v, anno vii regni Pippini Regis.

7 David Blondellus in Genealogiæ Franciæ pleniori assertione, dum Vindicias Hispanicæ Joan. Jacobi Chiffletii, parum profecto urbane, refellit, quas citavimus Chrodegangi donationes, ei ait affectas, planeque supposititias aut interpolatas. Quid ita? Quod expressos a Christi exortu annos habeant. Neque enim ulla Francorum monumenta, tota Pippini, Caroli Magni

ANIMADV.
PAP. 72.
J. B.

AN. CMLXII.
XXVII FEBR.
In ditione
Metensi, pago
Scarponensi,

B
S. Chrodegangus
Episcopus,

vir nobilissimus,

Gorziam
monasterium
fundat,

ornalque reliquis,

in fine Haldiniaca,

ad Gorziam
fluviolum,

F
Ordinis
S. Benedicti,

ac multa ei
donat:

ANIMADV.
PAP. 73.
donationum
tabulas, hic
riolus, immerito
suspectat
David Blondellus,

AUCTORE G. II.

A Magni, Ludovici Pii, et filiorum ætate, Christi annis (quod postea in more positum) consignata reperiri. Ain tu id sic universe? Si forte, inquit, Synodica excipias. Ergo id fatetur, quod inficiari nemo potest, eo tempore in synodis apponi notam illam annorum Christi solere. Quinam id faciebant? Episcopi, opinor, eorumque tabelliones, Ecclesiasticorum actorum scribe. Vetitum iis erat, si quæ alia non synodica acta consignabant, ea uti nota? Non inficior quidem, Regum ipsorum multa diplomata ea carere, quia scribe regii non facile morem antiquum mutare aut volebant aut poterant: at Præsules nego eo constrictos more fuisse: nego alios viros principes, cum præsertim in monasteriorum Ecclesiarumve commoda quidpiam statuebant, non eam subinde illorum etiam ætate Regum, notam actis suis addidisse. Ipsi Pontifices Romani vix ante annum ccccc *Æræ* vulgaris, annos Christi suis litteris adscribere, an hinc sequetur, omnia Ecclesiastica acta, aut monastica, quæ hac nota sunt insignita, supposititia esse? Tamen multo magis se ad *Ecclesiæ Romanæ* consuetudinem accomodare Antistites aliique sacri homines videntur debere, quam ad Regum suorum Episcopi aut Abbates Galli.

B 8 Nam quod negat ibidem Blondellus, Archiepiscopi pallio insignem fuisse Chrodegangum, refellitur in secundo Francicorum scriptorum *Andræ Chesnæi* tomo pag. 213, ubi ex *Stephani III Vita* ista afferuntur: Et dum in Francia esset positus, Rodigango sanctissimo viro Episcopo (is est Chrodegangus, ut ex toto narrationis contextu patet) pallium tribuit, et Archiepiscopum ordinavit. Vociferatur Blondellus, id *Chiffletium* ex *Anastasio* in *Stephani III Vita*, *Alberico*, aliisque *Gorziensibus* ejusdem furfuris chartis probare. Non sunt equidem scriptores, quibus sua plerumque ipse probat, ea qua hi auctoritate. Quod tamen *Chartas Gorzienses Anastasio* pares facit, eas vel invitatus confirmat, quando *Anastasium* scriptorem gravissimum esse, etiam *Blondelli symmystæ* quidam hæretici fatentur, non solum *Catholici* omnes. Sint ergo, quas nos citavimus, *Chartæ* ejusdem atque *Anastasius*, non furfuris, sed probatissimæ *farinæ*, et tanto erunt probatiora quæ retulimus.

et dum nimum contemnit, laudat:

aliæ alibi supposititiæ vel imperite interpolatæ.

C 9 Nolim tamen omnes, quæ ubivis de *Gorziæ* fundatione extant sub *Chrodegangi* nomine, chartas defendere. Unam recitat *Meurissius* in historia *Episcoporum Metensium* pag. 168, quæ data dicitur anno DCCLXV, Indict. III, anno quarto regni *Pipini Senioris*, quæ invicem non congruunt. Erat enim secundum nostrum calculum *Pipini* annus XV aut XVI, secundum alios saltem XIV. Deinde cui comparatus *Pippinus* adhuc vivens senior dicitur? In prius citatis *Chartis* senior noster, sive Dominus, non absolute senior, appellatur. Præcedenti quoque apud eundem *Meurissium* chartæ, qui additi characteres temporis, plane ἀνύστατοι: Annus ab Incarnatione Domini DCCLXIII, Indict. VII, Epact. XXIII, annus IV *Pippini*. Quale vero pag. 164 *Dotalitium*, quo *Pippinus* Rex dotavit *Ecclesiam Gorziensem*? in fine ita habet: Acta sunt autem hæc omnia in conspectu gloriosissimi Regis *Pippini II*, XVII Cal. Jul. die *Dominico*, anno quoque DCCLXI ab Incarnatione Domini, Indict. XIV. Quid illud sibi vult, Regis *Pippini II*? an secundi? quis igitur Rex *Pippinus* primus? an secundo anno? Atqui erat XII. Præterea eo anno DCCLXI, Indictione XIV, littera *Dominicalis* erat D. Non ergo XVII Cal. *Julii*, sive dies XV *Junii* *Dominicus* erat, sed feria secunda. Absurdus pag. 166 signatum est aliud ejusdem *Pippini* diploma his verbis: Actum anno quo supra, DCCLII ab Incarnatione Domini. Et tamen bona nonnulla, quæ enumerat, donare se ait, ad locum SS. *Petri et Pauli*, Sanctique *Gorgonii egregii Martyris*, ubi *Gorzia* fluviolus consurgit. Cui anno DCCLII, aut etiam DCCLXI (ut alibi legi notat in margine *Meurissius*) S. *Gorgonii* venire in mentem

potuit, cujus anno demum DCCLXVI conditum *Gorziæ* sit corpus, ut habent *annales Fuldenses*? Sed de his satis. De fundatione prima *Gorziæ* ac fundatore constat.

§ II. Monastica disciplina *Gorziæ* collapsa, ab *Adelberone Ep.* et *Einoldo Ab.* restituta. Viri sancti et nobiles illic monachi. Abbatum catalogus.

Quæ deinceps nobilissimi monasterii fortuna fuerit, quaque ratione suæ ei recuperatæ facultates, et, quod caput est, disciplina restituta, exponit *Sigebertus Gemblacensis* in *Vita S. Guiberti, sive Wiberti*, quæ apud *Surium* extat XXIII Maii: Id cœnobium, inquit, olim vir magni nominis, *Pippini* Regis ex sorore nepos, *Crodegandus* *Metensis* Episcopus construxit, et ad æternum suæ sanctitatis monumentum opibus ditavit, et, quod majus est, religionis gratia decoravit. Sed processu temporis, crebrescente bellorum malitia, et per hæc crudescente malorum miseria, et quia leges silent inter arma, ideo invalescente quaquæ terrarum injustitia; etiam ibi per notam temporis, et Prælatorum incuriam, disciplinæ regularis cœpit emolliri censura. Et hæc cœlestis iræ permissio tamdiu permansit, donec tandem divinæ miserationis oculus super inhabitantes terram prospexit, qui et infidelitatis tenebras amovit, et lumen veritatis revocavit. Ad hæc inter primos a Deo missus est *Adelbero*, primus hujus nominis *Metensis* Episcopus: qui nobilium Christianissimus, et Christianorum nobilissimus (erat quippe frater *Friderici Ducis*) in hoc primum regiminis sui dedit exercitium, ut et seculari potentia et Episcopali censura exturbaret a sua diocesi irreligiositatis vitium.

Bellis grassantibus collapsam *Gorziæ* disciplinam

11 Hujus bonæ intentionis oculum intendens primum super monasticam disciplinam, elaborat eam ad apostolicæ vitæ redigere normam. Et incipiens a *Gorzia*, quæ ceteris monasteriis erat præstantior in sua parochia, ubi institutæ religionis vix ipsa apparebant vestigia, non prius destitit, quam monasticæ vitæ professores, a seculi vanitate retractos, rectæ vitæ reddidit, et ante omnia radicem malorum, et malam monachorum novercam, scilicet proprietatum concupiscentiam, mucrone pastorali extinxit, et qui in seculi compitis patebant luporum morsibus, *Dominico* ovili inclusit. Collaborabat sibi ad hoc pius *Gorziensis* Abbas *Agenoldus*, restaurandæ sanctæ religionis adjutor opportunus. Itaque extirpatis nocivis radicibus de *Dominici* horti areola, *Adalberone* Episcopo plantate, *Agenoldo* rigante, Deo autem incrementum dante, crescebant solito uberius virtutum plantaria. Quincumque ergo abrenuntiantes seculo, suave jugum Christi tollere volebant, quam mites et humiles corde, exemplo Christi, esse deberent, hic ediscebant. Quincumque ex militari habitu in timore Domini fortitudinem suam mutabant, hic quasi in campo divini tirocinii experimentum sui capiebant. Quicumque ex clericali sorte ad altiorem humilitatis gradum volebant ascendere, hic cum *Jacob*, non in somnis, sed re vera scalam cœlos attingentem merebantur videre, per quam Angelos ascendentes et descendentes possent videre. Cum ergo hic tantus sanctæ religionis fervor tam longe lateque calor sui diffunderet flammæ, huc ad disciplinam Domini omnis confluebat nobilitas, omnis dignitas, omnis sine personarum discretionem professio concurrebat et ætas. Nec quisquam vel initium conversionis se credebatur arripuisse, cui non contigerat *Gorziensi* regulæ initiatum. Hic inveniebatur lac, quod parvulus sugeret: hic solidus panis, quem parvulis manderet, et aliquando quasi nutrix in corpus suum trajiceret, ut et alios rudes vel infirmos inde pasceret.

restituit *Adelbero* Ep. *Meten.*

eliminata proprietate,

juvante *Agenoldo* Abbate: F

cujus institutioni quamplurimi nobiles viri se tradunt,

A 12 *Hæc Sigebertus. Præter S. Guibertum, de quo
rursum inferius agemus; Sancti quoque Forannanus et
Machalanus hic monasticas institutiones hauserunt: de
quibus ad xxx Aprilis quæremus an socii invicem pe-
regrinationis fuerint, ut existimat Rayssius in Auctario ad
Molani Natales. De Machalano in Vita S. Kadhroe vi
Martii istæ leguntur: Interea devotionis desiderio
crescente, monasticæ religioni cœperunt aspirare.
Unde cum voluntate Dei, Domina illa (Hersendis)
Machalanum Gorziam, scilicet disciplinatum venera-
bilis Agenaldi; Kadhroe vero Floriacum, ubi Er-
cembaldus vir magnæ religionis præerat, direxit.
Ambo quod cupierant assecuti, Machalanus, apud
Patrem Agenaldum, monachum professus est:
Kadhroe vero die Conversionis Pauli Apostoli apud
Floriacum coram Domino Erchembaldo habitum et
animum monachalem induit. Emenso itaque tempore,
sæpedicta matrona Gorziam misit, omni affectu Do-
minum Agenaldum orans, ut Machalanus ad locum
olim electum posset regredi: reversusque locum,
quem, susceperat, gubernabat. Erat autem locus
supra Mosam fluvium, prisco vocabulo Walciodorus
nominatus.*

et S. Machala-
nus,

uti et S. Gui-
bertus

ac successo-
rum, S. Fo-
rannanus,
Papa mandan-
te:

Abbatum ante
et post refor-
mationem ca-
talogus

B 13 *At S. Forannanum ipse Pontifex Maximus di-
citur adhortatus, ut Gorziæ monasticam disciplinam
addisceret. Ita in ejus Vita traditur: Prædictus
Christi Confessor tale mandatum a Domino Bene-
dicto, qui in totius mundi gubernatione a cœlestis
regni Clavigero anchoram in agnitione hujus nomi-
nis fixerat septimus, suscepit; quatenus remeando
ad propria, ad monasterium diverteret, quod nuncu-
patur Gorzia, atque ibidem, cum suis, divinis insti-
tueretur mandatis. Etenim sub norma monasticæ
religionis colla decreverant subigere. Obtemperato-
resque Apostolicæ jussionis gestientes existere, ad
monasterium superius nominatum una pervenere.
Quo brevissimo in tempore divinis institutionibus
pleniter roborati, quod diu concupierant sunt adepti.
Erectus est ad Pontificatum Benedictus vii anno
DCCCCLXXV, annis xv post obitum Agenoldi, sive Einoldi.
Ergo non cum S. Machalano habitavit Gorziæ S. Fo-
rannanus, ut ex citata S. Kadhroe Vita, ab antiquo
auctore scripta, colligi potest: nisi scriptor Vitæ S. Fo-
rannani, qui multo junior, fallitur, de quo nos suo tem-
pore inquiremus.*

C 14 *Abbatum Gorziensium catalogum nobis Alexan-
der Wilthemius noster communicavit, a Francisco La-
hiero nostro vel descriptum ex archivo Gorziensi, vel ex
aliis monumentis collectum: nam qui singulis appositi
sunt anni, non semper obitum aut regiminis principium
indicant, ut in Agenoldo, sive Eginoldo aut Einoldo,
B. Joannis decessore, patet, cui annus 940 adscriptus,
cum sit anno 933 Abbas creatus, vixeritque ad annum
959 aut 960. Hæc alii, quibus penitus illius monaste-
rii vicinarumque Ecclesiarum evolvere monumenta li-
cet, disquirent, et an nemo omissus. Catalogus hic est:*

Theodemarus	an. 758	770
Optarius		812
Magulphus		816
Halduinus		822
Drogo		838
Ludovinus		890
Eginoldus		940
S. Joannes I		960
Giboldus		962
Odolbertus		970
Ermenfredus		984
Immo		1006
fuit idem Prumiæ et Augiæ Abbas.		
Sigilfridus	1032	1052
Henricus	1069	1088 1090
Warnerius		1095 1105
Theoduinus	1126	1136

Wigerius	1139	
Hieronymus	1148	
Isembaldus	1159	
Albertus	1170	1174
Petrus I	1175	1203
Walterus I	1204	1221
Oliverius		1229
Gerardus		1233
Simon	1236	1269
Joannes II	1292	1293
Petrus de Beffremont		1302
Walterus II		1304
Adamus		1319
Theobaldus		1344
Walterus III		1349
Joannes III Delphinus		1351
Nicolaus a Prinego		1356
Hugo de Fenestranges		1361
Jacobus de Valle		1419
Jacobus II de Gerbertivillare		1453

*Postea cepit Abbatia in Commendam, ut loquuntur,
dari.*

15 *B. Joannis successor, qui hic Giboldus appella-
tur, Sigeberto in Vita S. Guiberti est Oibaldus. De
Odolberto fit inferius mentio in ejusdem B. Joannis
Vita. Qui ab Odolberto tertius est Immo, sive Ymmo,
is est cui Milo Episcopus historiam martyrii S. Gorgo-
nii dedicavit, cum insigni Gorziensium hospitalitatis
pietatisque commendatione, ut ex præfatione patet, cu-
jus hoc est exordium: Sanctæ Gorziensis Ecclesiæ
venerabili Abbati Ymmoni, et cuncto monachorum
cœnobio sibi commisso, Milo Episcopus, servorum
Dei famulus, debitas in Christo cum oramine preces.
Quod me quidem olim vestræ regionis fines ingres-
sus non solum honorifice suscepistis, verum etiam
omnem humanitem speciali dilectione mihi genera-
liter exhibuistis; si opere (ut volo) dignas grates vo-
bis rependere nequeo, solum id quod valeo, eo stu-
diosius devota mente facere desidero, quo me in ali-
quo hujusmodi negotio defecisse cognosco... Igitur,
ut præfatus sum, non meis meritis, sed gratia fra-
ternæ caritatis honorabiliter a vobis susceptus, tanta
detentus sum familiaritate vobiscum, ut omnino me
non ut hospitem, sed quasi unum ex ipsis Fratribus
esse putarem. Unde dum inter ipsa sacra eloquia
vestra, quæ mihi videbantur quodammodo flatu
sancti Spiritus ignita, et quasi ex ipso fonte saluta-
ris scientiæ salientia, etc. Sed jam ad B. Joannem
veniamus.*

§ III. *Joannes, secundus Gorziæ post reforma-
tionem Abbas, non S. Arnulphi Metis, quando
mortuus? Beati ac Sancti titulo ornatus. F
Vita ejus a Joanne S. Arnulphi tertio Abbate
scripta, sed mutila.*

Unus e primariis Adalberonis Episcopi in Gorziæ re-
formatione adjutoribus Joannes fuit, idemque post Ei-
noldum Abbas. Quam hic edimus ejus Vitam, ab eodem
Alexandro Wilthemio accepimus, quocum eam Jacobus
Sirmondus communicarat. Citat eam Andreas Ches-
næus in historia familiæ Barrensis pag. 5 et Joannes
Jacobus Chiffletius in Stemmate Childebrandino cap. 4.
Ejus vitæ epitomen edidit Hugo Menardus lib. 2 Ob-
servationum in Martyrologium Benedictum, et Gabriel
Bucelinus in Menologio. Unum dolemus, mutilam eam
Vitam esse. Nam cum cap. 1 num. 6 in quinque partes
scriptor dicenda distribuisset; quo studio virtutem in
seculari adhuc habitu degens coluerit; qua ratione ad
monasterialem inde vitam transierit; quo labore,
qua jugiter vigilantia, in omni virtutum exercitio,
prius in contubernio ceterorum, sub majoris impe-
rio, desudarit; quomodo postmodum in regimine sub-
stitutus, locum, quem semel in acie spirituali ceperat,
tenuerit,

D
AUCTORE J. B.

ab Eginoldo
sextus fuit
Immo,
E

cui Milo Ep-
acla S. Gor-
gonii dicavit,

magna cari-
tate Gorziæ
exceptus:

Vita B. Joan-
nis ex MS. Jac.
Sirmondi,

sed mutila.

A tenuerit, nec quocumque hostis impulsu, gradu ex-
cesserit, donec Domino secum certante, seque ser-
vante, victor evaserit; postremo quis ei finis feliciter
consummati certaminis fuerit; tria quidem priora ca-
pita perquam ampliter executus est; posteriora duo, quæ
esse præcipua videbantur, omnino desunt, seu fato in-
terceptus ea non attigerit, seu fortassis interciderint, uti
postremum, quod extat, de legatione Hispaniensi, fæde
corruptum est, carie papyrum aliove vitio infestante.
Erit fortassis qui uspiam exemplar integrum reperiat.

cujus scriptor
fuit monachus
in cœnobio
S. Arnulphi
Metis,

17 Sane absque præfatione illa jam citata esset, ex
iis quæ de illius vita extant, nesciremus eum Abbatem
fuisse. Nec desunt, qui Gorziensem quidem monachum
fuisse eum, sed monasterii S. Arnulphi Metis Abbatem,
non Gorziæ autument: alii cum Abbas Gorziæ esset,
ad S. Arnulphi gubernandum cœnobium inde accitum
putant, atque Austeo suffectum, tertium ibidem Abbatem
fuisse. Quod mihi haudquaquam probatur. Non enim id
reticisset Vitæ B. Joannis scriptor, qui se monachum
fuisse, aut certe Abbatem, in S. Arnulphi cœnobio in-
dicat cap. 8 num. 66 ita scribens: Quoniam de om-
nibus illius sancti collegii, (Gorziensis) qui singuli
fere digni memoratu pro merito egregiæ conversa-
tionis essent, longitudine obstante.... non suffici-
mus; Patrem nobis in MONASTERIO S. ARNULPHI datum,
B Domnum Austeum, fas non est præterire. Cum deinde
num. 68 mortem ejus et exequias memorat; B. Joannis
ei subrogati non meminit.

imo Abbas:

at B. Joannes
illic Abbas non
fuit,

18 Idem scriptor cap. 1 num. 2 Abbatem se fuisse
ostendit, seque et S. Kadhroe, et alios circumquaque
curam monasteriorum habentes, a B. Joanne subita
ægritudine correpto in crastinum evocatos; ac subdit:
Multitudine vale facto dimissa, Patres Reverendis-
simi Kadhroe, Berhardus, Hudo, Adelmodus, cum-
que his ego infimus, cum nonnulla parte nostrorum
Sanctorum, exitu illius observando substitutus ibi
per quatuor, quibus superfuit, dies, admixtis pariter
loci ejusdem sancti collegii Fratribus, qui unico ei
famulatu assidue inhærebant. Non ergo Metis in
S. Arnulphi cœnobio ægrotabat Joannes: non enim
alioquin necesse fuisset S. Kadhroe, qui Metis monas-
terii, quod tunc S. Felicis, nunc S. Clementis dicitur,
Abbas erat, in monasterio S. Arnulphi assidue subsis-
tere: at satis fuisset identidem ad illum ventitare. Idem
et de aliis quibusdam dici forsitan posset. Sed cum tribus
aut quatuor leucis a suis singuli cœnobiis abessent,
salutis erat illic hæerere, exitumque morbi ejus præsto-
lari.

19 Denique quod agimus, clare affirmat auctor Vitæ
S. Kadhroe, quam vi Martii dabimus, ita scribens:

Coloss. 3. 14

sed Gorziæ
solum:

C Ceterum caritas, quæ est juxta Apostolum vincu-
lum perfectionis, tanta in eo resplenduit, ut nisi vi-
deris non credas. Ut autem ex hac aliquid sub
exemplo dicamus; Joannes Abbas Gorziensis cœno-
bii, columna in templo Dei, cujus mortem, sicut
nescio quis ait Pœnos gemuisse leones, montes sil-
væque feræque loquuntur, gravi inæqualitate cor-
reptus lectulo decubabat, et, quia erat vir inenarra-
bilis abstinentiæ, aridis cibis, ut solebat sanus, im-
becilles artus cogente spiritu excruciabatur. Pater
Kadhroe hoc audito, caritate ducente Gorziam per-
venerat, et, nesciente homine, quod eum Ecclesiæ
filiis reddere posset; carniū scilicet edulium parari
jusserat: et veniente hora refectionis, posita est
coram eis mensula. Cumque illatos cibos Joannes
horreret attingere, sciens Kadhroe, quia caritas non
quærit quæ sua sunt, qui jam olim parcitatis amore
saltem ovum non contingere statuerat, carnes sus-
cipiens comedebat. Quod cum vir Dei Joannes vi-
disset, jam non valens ejus jussui contraire, infirma
membra, quoad convalesceret, refocillavit. Quid
ergo? Nonne caritati Christi in hoc quoque Kadhroe
deservivit? Nonne si Abbas S. Arnulphi fuisset ali-

D quando B. Joannes, id scriptor hic, qui columnam in
templo Dei fuisse ait, qui ejus mortem a silvis ferisque
quodammodo defletam, indicasset?

20 Dictis repugnare videtur ista ex antiquis memo-
riis monasterii S. Arnulphi ad nos missa narratio: Post
Austeum suscepit Joannes officium pastorale S. Ar-
nulphi, temporibus primi Ottonis, magnifici famo-
sissimique Imperatoris, genitoris secundi ejusdem
nominis, qui pro defensione Sanctæ Dei Ecclesiæ
contra Saracenos in Apulia prælium totis seculis
memorandum commisit. Erat Comes Palatii, nomine
Teubertus, opibus florens, vir in divinis atque hu-
manis rebus strenuissimus, omnique bonitate con-
spicius. Hic ex *Erinertrude conjuge, fœminei sexus
prolem suscepit. Sed quia masculini deerat, creber
in orationibus persistens, a Deo sibi filium dari de-
poscebat. Eis intentus, accidit ut quadam die mo-
nasterium S. Arnulphi ea de caussa adiret, diuque
humi stratus ante sacrosanctum altare orationem
protelaret. Joannes autem Abbas ejusdem loci ante
valvas basilicæ stabat immotus, donec Comes Pala-
tinus exiret: cui ab ecclesia egredienti post saluta-
tionem oscula prælibans, Lætare, inquit, virorum
nobilissime, tuasque orationes auditas a Deo co-
gnosce. Cumque ille rei novitate horrore perfusus,
venerabundus adstaret, rogans unde id sciret; ille
ait: Cui mentium secreta patent, revelante didici,
te masculinam prolem jam diu a Deo precatu quæ-
sitam promeruisse: namque bervi stirps virilis ex
casto tuo matrimonio erit, vocabulo Benedictus, ab
eo qui vocat ea quæ non sunt tamquam ea quæ sunt,
per omnia benedicendus. Cave ei nomen immutes,
quod qui cuncta ex nihilo creavit dedit: natumque
Deo Sanctoque Arnulpho nutriendum sub regulari
proposito trade, cujus quandoque enitescet propaga-
tor longe lateque. Credulus ille viri Dei affatibus,
domum responso accepto reversus est lætus.

21 Interea non multis elapsis diebus, mater,
quem auspice Christo filium conceperat, pro tempore
enixa est. Genitor vero clam matre sumptum pue-
rum una cum nutrice ad monasterium superius dic-
tum Abbati Joanni defert, postulans ut ab ipso cate-
chumenus efficiatur. Non renuit vir sanctus, quin
quod Comes rogaverat, actutum implevit, nomenque
imposuit. Expletis his Comes puerum pallio purpureo
involutum ecclesiæ infert, atque altari superponens,
Deo Sanctoque obtulit Arnulpho, Abbate Fratribus-
que adstantibus. Sublatus inde ab Abbate nutrici ad
nutrendum redditur, sicque domum refertur. Matrona
denique post incommodum convalescente, ubi con-
gruum vidit, viro suo ait: Christi sacramentis nos-
tram (si vestræ placet Celsitudini) sobolem tempus
instat ut jubeatis initiari, et ab linea proavorum ti-
tulum sumere nominis. Nuperrime hoc actum est,
Comes inquit. Illa, quomodo vel a quo sciscitante;
Apud cœnobium B. Arnulphi, inquit, a Joanne loci
ipsius Abbate, qui et eum Benedictum nominari
jussit. Contristata matrona, Hoc, ait, vocabulum
solis seculo renuntiantibus monachis est congruum,
a S. Benedicto ad eos derivatum. Hoc, inquit Comes,
et ipse in processu temporis erit. Quo audito illa,
Tantam infamiam, inquit, Deus nostro non sinat ge-
neri illatum iri, ut ex me natum puerum videam
unquam professionis hujus ferentem habitum. Quam
Comes blande corripiens, simulque viri Dei prophe-
tiam denuntians, non solum ab intentione revocavit,
sed et gratulabundam ex donō sibi a Deo concessio
reddidit.

22 Iste Joannes, qui Pastor est Ecclesiæ hujus
S. Arnulphi, multis fulsit miraculis. Subjectione uti-
que et obedientia Abbati suo, cum esset Gorziensis,
sine mora obediebat. Abbas tamen subditus erat spi-
ritualibus. Joannes Abbas S. Arnulphi cuncta exte-
riora

* MS. Vicense.
Ermentrude,
scriptor tamen
etiam
Joannes.
dictus videtur,

ac divinitus
præscisse nas-
citurum Teu-
berio filium,

quem a patre
oblatus Deo,
ipse baptizavit,

et Benedictum
appellavit:

quod ægre se-
rentem uxo-
rem Teubertus
placavit:

B. Joannis
Gorziensis
gesta quædam
ei adscripta:

A riora, perinde ac cum esset claustralis, procurabat consilio Domini Abbatis. *Alia subnectit complura, ex Vita B. Joannis Gorziensis satis vitiose decerpta et contracta : ac demum ista : Post hoc sciendum, quod Abdalratum Rex Saracenus Hispaniarum misit suos legatos ad Ottonem Serenissimum Imperatorem, amicitiam petens, sed contra fidem multa describens. Ad quem missus est B. Joannes Abbas noster ad prædicandum baptismum, et errorem commutandum. Iste enim fuit prudens in factis, bene arguit subditos, et monuit ut omnibus vitæ temporibus semper regulam custodirent.*

23 *Eadem narratio, Gallico veteri sermone expressa, ex MS. Cancellariæ Vicensis ad nos missa, hoc titulo : De Domno Joanne tertio Abbate S. Arnulphi Metis, Plane suspicor Joannem tertium Abbatem S. Arnulphi, fuisse ipsummet Vitæ B. Joannis Abbatis Gorziensis scriptorem : et si quod narratur de Teuberti Palatini prole mascula divinitus obtenta, Deoque oblata, in S. Arnulphi æde contigit ex prædicatione Joannis Abbatis; hunc fuisse, diversum a Gorziensi, ejus tamen æqualem. Huc facit quod nos quoque Franciscus Lahierus noster monuit, in elogio Joannis tertii Abbatis S. Arnulphi ista haberi : Hic Joannes piæ memoriæ inter plures scholarum sapientiæ exercitationes, authentica modulatione Responsoria de S. Lucia Virgine et Martyre composuit, Vitamque S. Glodesindis, ac nocturnum de ea officium. Cum autem Vitam inchoasset Domini Joannis decessoris sui, morte præventus imperfectam reliquit. Vitam sanctæ Virginis Glodesindis dabimus xxv Julii, at S. Luciae, cujus eo tempore Deodericus Episcopus reliquias ad urbem Metensem attulit, xiii Decembris. Sed qua ratione scriptor hic Joannes tertius Abbas S. Arnulphi appellatur? Quoniam, ut arbitror, primus fuit Arbertus sive Albertus, aut Herebertus; secundus Austeus, ipse tertius. Non ergo B. Joannes Gorziensis decessor ejus fuit, nisi quia ante eum annis aliquot decessit e vita.*

24 *Nunc de ejusdem B. Joannis præfectura tempore, et mortis, dicendum : sed breviter, quando nos Vitæ historia destituit. Venerunt ab Abdarachmane Cordubensi Saracenorum Hispaniensium Rege Legati ad Ottonem circa id tempus, quo Liudolfus ejus filius in Italiam secessit, ubi anno sequenti mortuus est. Ita Witichindus Corbeiensis lib. 3 Annalium edit. anno 1621, pag. 31 : Crebris victoriis Imperator gloriosus factus atque famosus, multorum Regum ac gentium timorem pariter et favorem promeruit : unde plurimos legatos suscipit, Romanorum scilicet et Græcorum Saracenorumque : per eosque dies diversi generis munera, vasa aurea et argentea, ærea quoque, et mira operis varietate distincta vitrea, vasa eburnea etiam, et omni genere modificata stramenta, balsamum et totius generis pigmenta, animalia Saxo-nibus antea invisæ, leones et camelos, simias et struthiones : omniumque circumquaque Christianorum in illo res atque spes sitæ. Luidolphus autem filius Imperatoris, cum fidem vult servare amicis, patria cessit, Italiam cum eis adiit : quo agente annum fere totum, diem extremum obiit. Hæc Witichindus. Atqui Lamberti Schafnaburgensis ad annum 956 ista sunt verba : Eodem anno Liutdolfus in Italiam perrexit, eamque sibi subegit. Ad annum vero 957 : Luitdolfus in Italia est mortuus. Itemque ad annum 956 Marianus Scotus : Lutolphus Adelbertum bello vicit, et ipse eodem anno moritur. Videntur ergo Legati ab Saraceno Rege venisse anno 956 postquam Ungaros in Alamannia Otto debellasset. Anno forsitan sequenti ad eum missus B. Joannes, anno 959 reversus, quo et Abdarachman mortuus videtur.*

25 *Demum post reditum, mortuo Einoldo, Gorziæ Abbas factus est : videturque obiisse anno DCCCCLXII aut forsitan præcedenti, xxvii Februarii. Nam cum ibidem,*

eo anno die xxiii Maii mortuus est S. Guibertus fundator Gemblacensis, Abbas Gorziæ erat Oibaldus, qui superius in Catalogo Abbatum Giboldus, mendose fortassis, vocatur. Ita Sigebertus in S. Guiberti Vita : Ille accersito ad se Abbate suo, cui nomen erat Oibaldus, aperit ei suum suorumque desiderium, et hoc ab eo ultimum expetit beneficium, ut liceat suis defuncti corporis sui glebam referre ad Gemmelacense cœnobium.

26 *Joannis memoriam in Martyrologio Benedictino ita consecravit Hugo Menardus ad iii Calend. Martii : In territorio Metensi, B. Joannis Abbatis Gorziensis. Eadem habet Gabriel Bucelinus in Menologio Benedictino, qui insigne attexit elogium, ex ejusdem Menardi Observationum lib. 2 Andreas Saussatus in Martyrol. Gallicano Beatum quidem nuncupat, in Piorum tamen classe locat, brevi hoc ornatum elogio : In territorio Metensi B. Joannis Abbatis Gorziensis ord. S. Benedicti, multæ pietatis et admirabilis innocentie viri. Ast in citata superius narratione, in qua tamen illius et Joannis alterius, tertii Abbatis S. Arnulphi, res gestæ confundi videntur, ista habentur : Fecit et petitiones multas B. Joannes ab Episcopo Adalberone. ac deinde : Missus est B. Joannes Abbas noster etc. Eadem habet vetus codex citatus Cancellariæ Vicensis. Catalogus Abbatum Gorziensium diserte S. Joannem vocat. Andreas Chesnæus in Præfatione ad historiam familiæ Barrensis ita scribit : Habuit Adalbero Episcopus Metensis patrum Fredericum, primum monachum, deinde Abbatem cœnobii S. Huberti in Ardenna, qui Treviris mortuus est et in S. Maximini æde tumulatus. Quod memoratur in Vita S. Joannis Abbatis Gorziensis nondum typis vulgata. Joannes Jacobus Chiffletius cap. 4 Stemmatis Childebrandini : Id quod etiam firmatur ex Auctore Vitæ S. Joannis Gorsien-sis, quam scripsit circa annum cmlxvi.*

VITA B. JOANNIS

auctore, ut videtur, Joanne Abbate S. Arnulphi Metis,

eruta e MSS. a Jacobo Sirmondo S. J.

CAPUT I.

Auctoris præfatio. Occasio scriptionis.

N ostrum a in omnibus, quæ piæ, probæ, vel honestæ vitæ sunt, rari nostra ætate exempli Patrem Joannem, jam pridem, eo adhuc superstite, animus erat ad multorum profectum scriptis proponere : et ne tantus vir ex nimia desidia, (quod nefas utique et non sine reatu reputaretur) obscuri nominis fama tectus lateret, litteris qualibuscumque committere. Interea nobis diversa curantibus, et pro otio impeditus forsitan negotium expectantibus, spes in longinqua male porrectas, casus rerum, ut assolet, repente præcidit mortalium. Nam dum cunctamur, idem vir sanctissimus, initio sanctæ Quadragesimæ, prima ipsa die, post horam vespertinæ refectionis, sane (ut sibi semper moris) parcissimæ, id est, panis tantum et aquæ; acutissima febre corripitur, quam post quintam exinde diem, exitus est subsecutus. Tum vero ac si per sera suspiria, altius nobis tempora eatenus tam præsentia, ex manibus prærepta ingemuimus, qui utique, quæque dicenda essent de ipso, ab ipso melius, dum advixisset, ad quem scilicet, si quo opus fuisset, facilis esset recursus, disceremus : si tamen quisquam ille intimus ei existeret, qui aliqua ex eo extorquere se posse confideret : adeo humanæ semper fugitans gloriæ, quidquid egerat, soli operum ac cordis sui testi committebat. Sed miro modo, ut gloriam quique appetentes, ab ea amplius deseruntur, ita e contra, se fugientes, ipsa magis insequitur. Unde sancti viri, quanto latere desiderant

D
AUCTORE J. B.
reduæ Abbas
factus, initio
anni 962 mor-
tuus videtur:

in martyrolo-
gis
Beatus
appellatur,

inque aitiis
scriptis,

E

passim Sanc-
tus.

varia compo-
suit,

B

sed B. Joannis
Gorziensis
Vitam non
absolvit.

successor fuit
Austei.

Cum ad Otto-
nem Imp. le-
gatos Abde-
rachman an.
956 misisset;

anno 957
missus ad eum
legatus
B. Joannes,

a
Auctor gesta
B. Joannis
adhuc viventis,
scribere cogi-
tarat :
F

ANIMADV.
PAP. 74

ab eo subita
agritudine
oppresso

AUCTORE JOAN.
AB. EX MSS.

A desiderant, tanto conspectius, licet inviti, produntur. Hoc igitur casu mente pene consopita, cum a tantæ rei, quam dudum conceperamus, exorsu, nos graviter deiecisset; quid rursum jacentes ac desperatos paulatim in vires reduxerit, ac deinde jam volentes magis ac magis impulerit, ferme id fuit.

accersitur
cum S. Kadroe,
aliisque viris
gravibus :

2 Cum vir sanctus ex tam valido, ut dictum est, morbo, lecto statim decubisset, festino mox nuntio, qui circumquaque curam monasteriorum habentes sumus inventi, ad se in crastinum omnes contraxit : e quibus, nutu Divino, neminem tunc contigit defuisse; additis ex primoribus domus sanctæ Sedis B. Stephani viris religiosis : ad hoc minorum quorumcumque turba non modica. Ille singulos accedentium ex lecto ipso, in osculo sancto, vultu admodum gaudente, exceptos, ac pro tempore et re, caussis aliquibus determinatis; tum præterea cunctis in commune solita sibi semper exhortatione, quantum morbus patiebatur, de infelicitate hujus, de felicitate alterius vitæ, pauca loquutus, multitudine vale facto dimissa; Patres Reverendissimi, c Kadroe, Berhardus, Hudo, Adelmodus, cumque his ego infimus, cum nonnulla parte nostrorum Sanctorum, exitu illius observando, substitimus ibi per quatuor, quibus superfuit, dies, admixtis pariter loci B ejusdem sancti collegii Fratribus, qui unico ei famulatu assidue inhærebant.

videtur mira-
culum aliquod
expectasse :

3 Dum ei tristi admodum officio assidemus, atque ex ejus sacro ore, quo et inter ipsa vitæ mortisque certamina doctrinæ salutaris gratia profluebat, pendemus; varii inter nos edi sermones cœperunt, quomodo summus ille opifex, cunctorum dispositor, et ordinatissime moderator, hunc tanto tempore sibi fideliter famulantem (quadragesimus siquidem in sancto proposito annus ei tunc erat) tam acerrime circa exitum sineret fatigari. Neque enim vehementiori cujusquam alias discrimine intremuimus. Pia vero potius unicuique cogitatio æstuabat, si forte pro attestanda vita ejus probatissima, aliquo eum Dominus ad gloriam suam evidentiori declarare dignaretur indicio. Inter hos fluctus animorum, cum fere nulla ægris mentibus clarior aura rationis se aperiret, sibi tantum quisque diffusus, ex dolore nimio reputabat, quid sibi fieret, cum nec illi, tantæ perfectionis viro, supera parceret dispensatio.

d

se corrigil,

4 Sed hanc temerariam mentis affectionem, ipsa citius ratio reversa compescuit, qui certis utique Scripturarum documentis revincebamus, et vitam hominum non in ostentatione d corporum, sed in virtute æstimandam meritorum et morum : nec attendendum, quo exitu quisque hinc exeat, sed qualis exeat. Quacumque enim occasione, moriendum omnibus inevitabiliter est. Mors undecumque, pio bonum est. Nec refert, innocentem mori naufragio, an febre, dummodo innocens sit : et sive hinc, sive inde moriatur quarendum, qualis sit, qui moriatur : quo post mortem iturus est, non unde de vita exiturus est. His et hujusmodi firmamentis, liquido satis collegimus, illam examinationem viri justii, quam quidem ipse, ut inter cuncta semper inflexibilis, sapienter et æquo animo tolerabat, non modo laudi illius nihil detrachere, sed ad amplioris quoque meriti fructum accedere. Nam electis, qui ad perpetuam vitam tendunt, quid obest, si aliquando dure moriuntur? Nec item signorum vel miraculorum novitatem plerumque differentiam facere sanctitatis, vel inde patenter ostenditur, quod per malos hæc aliquando fiant; multosque Ecclesia, summo honore, memoriis studiose extractis, colit, de quibus, an uno saltem signo claruerint, reticetur. Namque ut ceteros taceamus, Joannes ipse, quo nemo in natis mulierum major, teste Evangelio, signum fecit nullum; et dum in carcere gladio feriretur, utrum vel extre-

ma qualibet nota a quolibet homicidarum seu latronum distiterit, perpetuo omnium Scripturarum silentio consopitur. Proinde, frustra aliquid ejusmodi splendoris corporei in commendationem tanti viri desiderari, de quo firma satis et absque cunctatione fides constaret, ea, quæ in operibus suis, et sancta conversatione, atque indefessa usque in finem in bonis perseverantia, visa sint, signis omnibus mirabilibusque præstare, et salutis animarum non sine plurimo fructu conducere.

5 Cum hæc et multa his similia in eodem sancto conventu mutuis confabulationibus sererentur, universis in eandem sententiam venientibus, utile nimis et pernecessarium jactabatur, ut ejusdem beati viri conversatio, in quantum vel videri potuerit, vel majorum relatio docuisset, ad multorum profectum, se digna memoria scriberentur. Ego jam inde ab initio tanti negotii avidus, hac consultatione factus accensior, etsi tenuitatis ingenii non immemor eram, ad hoc et mens laboris præsaga, ab aliis ad me revolvendum persentiret; voce tamen ceteris addita, ut fieret, item itemque ingeminabam. Cum dubiæ cogitationi verus e continuo successisset; tumque forte cumque me, meque omnes ad hoc potissimum delegissent; inter ruborem et aviditatem, temporis articulo deprehensus, dum, quid deliberarem, non facile occurreret, tandem impatientia vicit, meque, ad quod solvendum non sufficebam, nimium præceps et impudens obligavi. Et plane fateor, ut improbum scriptorem, me sumpsisse materiam non viribus æquam. Sed spes tandem ea solatur, quod miseratione Divina, quidquid illud erit oneris, meritis ejusdem viri, qui certa fide mea, in præsentia caritati Christi assistit, levandum non dubito. Et qui, licet immeritum, dum nobiscum esset, sancta familiaritate sua non judicavit indignum, nunc pio operi sui amoris, instantem, ope amicæ olim pietatis, pro gratia sua, ut libere præsumo, non deseret. Præterea, cum plurimos sanctorum virorum deinceps ceperim hortatores, accedente præcipue, tamquam pulcherrimo culmine totam fabricam miro lumine venustante, Domino et præcellentissimo Præsule, gloria tam Divina, quam humana clarissimo, Deoderico nostro speciali Patrono, et non modo hortatu, verum, quod inevitabilius est, jussu me impellente, tantorum mihi suffragia non defutura confido; ut quod ex me est impossibile, per eos, quorum voluntati parere desidero, ea, de cujus plenitudine omnes, quod habemus boni, accepimus, gratia superna supplere dignetur.

6 Quæ igitur a primis gesserit annis, quorum F raram admodum ad nos constat pervenisse notitiam, in medium relinquentes, ea tantum, quibus in virum perfectum assurgens, plurimo videntibus et imitari volentibus emolumento fuit, ut misericordia Christi stylum regere dignabitur, expedire tentabimus : Primo videlicet, quanto in seculari adhuc habitu degens, bonæ actionis germine viruerit, vel qualiter, ipsa optima fruge in terra sui cordis uberius fructificante, ad monasterialem inde vitam transierit : deinde quo studio in eodem sancto proposito, quo labore, qua jugiter vigilantia, in omni virtutum exercitio, et prius in contubernio ceterorum sub majoris imperio, et postmodum in regimine substitutus, locum, quem semel in acie spirituali ceperat, tenuerit, nec quocumque hostis impulsu, gradu excesserit, donec, Domino secum certante seque servante, Victor evaserit : postremo, quis ei finis feliciter consummati certaminis fuerit, cui nos misericordia Divina etiam præsentis fuisse concessit.

a Non hinc sequitur, Abbatem fuisse monasterii S. Arnulphi, cui auctor hic cum scripsit, præerat : sed quibusvis, præsertim monachis, patrem fuisse, qui eos in vitam sanctam exemplo ac verbo generaret. — b Regimen, opinor, ejusdem monasterii, cui sub

D
Matth. 11. 11
agnoscens
præstare mi-
raculis vitam
sanctam :

recipit se
Vitam ejus
scripturum,

E

atque hortanti-
bus,

præcipue Deo-
derico Ep.
Meleni :

dicenda distri-
buit.

sub

Deodericus
Melen.

A sub exitum anni 960 adhibitus videtur. — c Cujus Vitam antea citatam dabimus 6 Martii. — d Forte signorum, ut paullo post dicitur. — e An assensus? sequentia item verba, tumque forte cumque me etc. haud satis clara. — f Adelberoni mortuo 26 Aprilis 964 Deodericus, ut ad eum annum scribit Sigebertus in Chronico consobrinus Ottonis Imperatoris, Episcopus subrogatur. De quo frequens nobis mentio erit, cum de variorum Sanctorum translationibus agatur. — Obiit anno 984, ei que Adelbero 2 successit.

CAPUT II.

B. Joannis patria, institutio, cum honestis et piis hominibus familiaritas.

Non vult Auc-
tor, more rhe-
torum, ad
B. Joannis
laudem, majo-
rum jactare
nobilitatem.

Praecepta secularis doctrinae, quae Rhetorica dicitur, in personis singulis demonstrandis, inter cetera esse traduntur, ut majores illius, qui praedicandus est, altius repetantur, et ita per gradus, quasi filo quodam ad ipsum lineam deducatur; tamquam ex illis, ex quibus originem ducit, illustrior esse possit et clarior; comparatione forte ducta ab arbore, quae annosam in ramis aruerit, ut sterilitatem, inquit, ramorum radix fecunda compenset, et, quod in fructu non teneas, mireris in trunco. Fuerit hoc institutum illorum, qui tantum quae carnis sunt sapiebant, et non tam de propriis unumquemque clare vel obscure gestis, quam de alienis, famosos reddi vel infames, putabant; cum constet contra ratio, plerosque ex obscuris saepissime claritatem, ex clarissimis item alios probrosae vitae calamitatem mutasse. Longe autem diverso itinere ab his nostra incedit religio, in qua mentium ac morum potius ingenuitas, vel vera spiritus, dominio vitiorum exuta, libertas, quam carnis vana ac tumens et in morem fumi vanescens celebratur nobilitas. Apud hanc de pulvere suscitatur egenus, et de stercore pauper erigitur, ut cum Principibus caelestis populi sedeat gloriosus. Nec desunt probationi documenta, cum David ex pascuis gregum, in regnum; Petrus, cum consociis paupertatis, ex retibus piscium, in orbis totius attollitur principatum; quaeque abjecta sunt mundi et ignobilia, eliguntur, ut potentia et nobilia confundantur. Dicente autem ipso hujus Principe instituti, si vos manseritis in sermone meo, vere liberi eritis, et veritas liberabit vos; quod non est aliud, nisi liberos vos faciet; itemque ipsius Principis praecone: Ubi spiritus Domini, ibi libertas; cuiusque de tanto munere libertatis gloriari licebit, frustra ei illius antiquitatis enumeratio et nomina cineresque majorum, in laudis titulo conquiruntur: nisi forte Spiritui carnem praetulerimus, cujus caduca nobilitas illi permanentis dedecus ignobilitatis superducere consuevit.

Joan. 8. 31

2 Cor. 3. 17

C 8 Sed quorsum haec tam longis anfractibus circumducta? Quoniam scriptoribus quibusque, in quolibet, quem dicendum susceperint, talia fere ex more sumuntur initia, ut qua regione terrarum, sub quo caeli climate, cujus linguae vel gentis, qua conditione, cujusve fortunae parentibus prodierit, quasi pro viribus, a futurae rationis primo statim jacent fundamento. Quod ego in hoc nostro, quem tam copiosa Spiritus generositas commendat, superfluum b judico laborari: cum eum tanta consummatae virtutis gloria, tot perfectorum retro virorum prosapiae sic aut aequet, aut proximet, ut quidquid felicitum operum dignis de illis laudibus celebratur, in isto velut mundissimo speculo, totum resplenduisse monstratum sit. Ne cui tamen curiosiori minus fecisse, et tamquam ex inopia materiae hanc dicendi partem sermo subterfugisse culpetur; quam succincte, si qua forte talium inserere oportebit, comprehensis melioribus et fructu salutari plenissimis, tempora transferantur.

nec de patria
ortuque fusc
disserere:

nec omnino
tamen hoc ne-
gligere.

B. Joannes
patre sene,
divite, pio
natus,

9 Oriundus itaque hic Joannes ex territorio fuit partim Metensi partim Tullensi villa olim regia, vocabulo Vinderia, parentibus utique non nimium Februarii T. III.

obscuris, substantiae sane locupletioris. Pater pro-
vectae omnino aetatis, ut fere nonagenarius crederetur, inter suos in facultate sufficiens, omnibus aequus et bonus ac sine querela habitus, usque ad infimum quemque, cunctis se praebens accomodum: dumque ruri intentus, ac regendae familiae, quam secundum mediocritatem vitae non minimam procurabat, plura ei justo labore succrescerent; essetque possessionibus, sumptibus, pecunia, ex benedictionibus Domini, admodum auctus; hospitalitati, eleemosynis, Ecclesiae quoque, prout poterat, honorificentiae, ceterisque bonarum fructibus actionum studiosius insistebat. Coniuge denique liberioris generis, in ipso aevo senili, junioris aetatis sumpta, hunc Joannem, duosque post ipsum procreat.

10 Ipse in domo paterna eo teneriori cura educatus, quo animus senis, ut ad id aetatis editum, omnem impatiens arcebat injuriam; litterarum tamen primis vix elementis traditus addiscendis, aliquamdiu non longe a conspectu patris, postmodum, licet aegre eodem patre ferente, Mettis, eis quae tunc esse poterant, scholis, instituebatur. Nonnulli etiam tempore in monasterio c S. Michaelis super Mosam fluvium ad studia moratus est, ubi tunc temporis Hildeboldus quidam Grammaticam professus, ex discipulis Domni d Remigii, doctissimi ea aetate Magistri, scholas habebat: cujus doctrinae, ut ipse multoties postea fatebatur, incertum incuria, an quodam, ut apparebat, supercilio, cum tamen a patre saepissime non mediocriter muneraretur, macram satis frugem scientiae eum contigit retulisse.

11 Patre jam inde brevi deficiente, cum ipse adolescentiam jam videretur ingressus, post aliqua, matre, utpote juniore, thalamum innovante, solus fratrum totiusque familiae domesticae curator relinquitur. In ea parte actualis scientiae, vel rerum omnium domesticarum administratione, quam strenuus, cautus, et ingenio ceteris propemodum hominibus praestantiori, emicuerit; ut agro, pecore, familia, et his instituendis atque alendis substantia non mediocri locupletatus; deinde in artium diversarum, quae ad variam suppellectilem usui sunt, exercitio et dispositione quantum valuerit, ut fere in mundanis negotiis nihil esset, quod eum praeteriret, de his omnibus silere melius puto, quam parum digne conscribere: praesertim cum multorum adhuc horum reminiscuntur testimonia sufficienter supersint, ex quibus, si quos haec cura pulsant, facile possint doceri.

12 Usque ad exactam itaque virilem aetatem in domo propria versatus, diversorum, tam secularium, quam et Ecclesiasticorum, honestae dumtaxat vitae hominum, familiaritati in variis officiis et negotiis per omne id tempus, prout opportunum fuit, adhæsit: ex quorum contubernio optimam sibi formam vivendi exemplumque conduxit. In domo Comitum e Riquini praestantissimi ea tempestate, et in omni genere agendarum rerum prudentis et sagacissimi, per annos aliquot obversatus, plurimum exinde sibi cepit profectum. Nam et Ecclesiam villae ipsius, ex qua ortus est, dono ejusdem Comitum possidebat. f Hadonis etiam, summi ingenii et famosissimae sanctitatis Episcopi Virdunensis, non parvo tempore frequentia usus est: qui sibi quoque eum ob bene meritam indolem, vivaxque in eo perspectum ingenium, perpetuum facere cupiebat: sed quas ob causas non obtinuerit, parum comperimus.

13 Cuidam deinde nobili viro Warnerio, in confinio Tullensi causa Ecclesiae S. Laurentii, in villa Fontaneto, eidem civitati adjacentis, se nomine Domini socians, ejus officiis quam familiariter insistebat. Ea occasione Tullo ei tunc temporis frequens reversus, quia cum hac ex proximo, altera quoque, quam simul genitalis soli retinebat, Ecclesia, ejus-

D
AUCTORE JOAN.
EX MSS.

utrumque
litteris prae-
eruditus?

c

E

d

patre mortuo
familiam
regit, provide
et feliciter,

F
familiaris
viris honestis
et probis,

e
ut Riquino
Comiti,

f
Hadoni Epi-
scopo Virdun-

duns Ecclesias
obtinet:

AUCTORE JOAN.
AD EN MSS.
Bernero ma-
gistro Gram-
maticam dis-
cit :

g

dein sacras
litteras :

Ecclesie sua
intendit,

B

h
ejus cura pia
et castæ fami-
næ commissa :

ibidem Sacer-
dotem alit,

distincte psal-
mos assidue
legentem,

et tentationi-
bus strenue
resistentem,

C

i
antea multa
passum a Nor-
mandis,
k

divinitus iis
creptum,

aliturque in
via :

dem erat diœceseos. Unde Bernerum Diaconum ip-
sius sanctæ Sedis, in subjectione Ecclesiastica sor-
titus magistrum, virum sane et opinione sanctitatis
et litterarum scientia eo loci satis celebratum, studio
lectionis apud eum intentiori cura operam tunc cœpit
impendere. Altius autem sibi eatenus sic tempora
præterisse dolebat, ut de integro rursus scholas in-
novare cogeretur. Puerulus siquidem in diversa, ut
dictum est, præceptoribus ad studia commissus,
quantulumcumque aurem inde vaporatam retulisse
visus erat, totum id consequentiam curarum mole
pene sopitum amiserat. Sed facilitatem ingenii gra-
tia juvante divina, ea citius damna lucris sequentis
felici reparavit successu. Prima itaque elementa
Grammaticæ, primasque tantum partes *g* Donati, ex
ipso Bernero audivit : eaque introductoria aspersio-
ne contentus, divinis se omnino transtulit scriptis :
in quibus intra breve tempus tantum intelligentiæ
prætulit lumen, ut omnium novo miraculo ad quas-
cumque sapientum non difficulter occurreret quæ-
siones.

14 Ecclesiam porro S. Laurentii, quam diximus,
unico amore excoluit, et in ministerio Ecclesiastico
necessariis, quantum religiosius potuit, exornavit.
Quoties denique vacuum erat, strato ibi locato, per
plures dies inde non recedebat, noctesque creberri-
mas orationibus continuabat : et quamquam seculo
adhuc voluptatem laxare videretur, secretius in ocu-
lis Domini, pro locis, et temporibus, spiritualibus
inhabat. Ibi feminam quamdam ex gynæceo Domini
sui *h* divinis officiis sub levamine deputavit : quæ,
ut integra corpore, loco sancto est tradita, ita usque
suo debito fine naturæ, sancta manens carne et spi-
ritu, sub stipe ipsius Ecclesiæ, nulla unquam attacta
infamia, felix consenuit. Ibidem quoque peregrinum
quemdam jam provectæ ætatis Presbyterum excep-
tum, dum beato fine excederet, aluit et omni cura
servavit : de quo plura bonæ actionis nobis Pater
Joannes narrare consueverat : quod scilicet operi
divino nocte ac die intentus, nullo fere tempore,
præter corporeæ necessitatis curam, limen ecclesiæ
excesserat : psalmos verbis et sensu distincte, ut
pene syllabas eum recensere putares, assidue ore
volvebat : oratione pura noctis plurimum occupabat :
cum ipsis cogitationibus voce ipsa configens, easque
quasi manu diverberans, Abite, inquit, vani et ignavi,
non mihi psalmiculum ore subtrahite. Ad Martyrem
quoque plerumque querula voce clamitans : Laurenti,
quid hic agis? cur non me ab his vesanis defendis?
Dæmones variis proluviis sibi obversari corporeis
oculis testabatur, ut sæpe sibi infestissimi usque in
quosdam corporis cruciatus deicerent, lectoque
per aliquot dies non consurgeret.

15 Hic idem de se referre solitus erat, tempore
quo *i* Nortmanni irruptionibus sævis circa Sequa-
nam et Ligerim populabundi excurrerant, se ab
eis comprehensum, et in puteo quodam nimis al-
titudinis, quales in patria, quæ *k* Belsa dicitur, plu-
rimi conspiciuntur (nam inde oriundus erat) dejec-
tum, in nulloque penitus læsum : inde item extrac-
tum, in alio profundiori præcipitatum : cum nec sic
opprimi potuisset, eductumque gladio ferire decer-
nerent ; tandem uno ex ipsis dicente, necdum eum
pervenisse in genus terræ, quo mori deberet, divi-
nitus, ut creditur, dimissum eum. Post aliquot ho-
rarum spatia Nortmannis prætergressis, puteo se
reptando utcumque exemisset, et iter ingressus fame
pæne deficeret (nam triduo jam fere sine cibo man-
serat) repente in media via tres jacentes reperit pa-
nes, ex quibus usque ad prædictam ecclesiam
S. Laurentii pervenit. Is sine ulla cunctatione firma-
bat, psalmorum virtute, quos semper in ore versa-
bat, quos in ipsis etiam puteis consistentem se assi-

due decantasse fatebatur, de tot periculis liberatum. D

16 Ab eo idem Joannes se ex multis, quæ forte
leviter gesserat, crebro monitum, et aliquando acrius
redargutum, multipliciter correctum, sæpius gratu-
lari solebat. Sed et aliis quam pluribus, si quos pro-
batæ vitæ ac doctrinæ compererat, solitario comi-
tatu, quamquam secreto, interim adhærebat, paul-
latimque, et quasi per partes, a quibuscumque
mundi oblectamentis subducens, castigationibus se
actibus applicare satagebat. Paulo ante dicto Ber-
nero Diacono maxime delectabatur, eumque honore
et officio amplissimo venerationi habebat, pro eo,
quod non modo doctrina et vita ejus, quæ item vicem
gerebat doctrinæ, apud ipsum proficiebat ; sed et quod
si qua in se reprehendenda forte vidisset, nequa-
quam his vel ad momentum parcere noverat, quin
statim severius, et, si ita res exposceret, etiam pu-
blice, objurgaret. Erat idem Bernerus, inter cetera
quæ bono odore de eo fama resperserat, religionis,
et præcipue vitæ pudicissimæ a puero insignis, in vi-
tia mordax, ut nec superioribus aliquando cederet
personis : eloqui nihilominus multa ei venustas, et
plurima in exhortando et persuadendo facilitas. Cen-
sus ei non multum sumptuosus, sed, nec omnino
abjectus : simplici enim victu vel tegumento conten-
tus, si quid tamen eorum fuerat, *l* lautioris cultus,
et, ut pæne notaretur, erat ita vir puri animi,
sordium exteriorum attactum, prorsus quadam sibi
insita natura, horruerat, tantumque pudicitiae virtus
mentem ejus totam persuaserat, ut quo forte loco
mulierem sedisse conspexerat, nullo pacto, illa rece-
dente, eodem ipse, vel fatigabundus succederet.

a An non fortasse, narrationis! — b MS. habebat, judicio. — c De monasterio S. Michaelis agit fuse Wasseburgius lib. 2 et nos alibi. Situm est in diœcesi Virdunensi, fecitque oppido nomen S. Miel. ubi Ducatus Lotharingæ Parlamentum, ut vocant. — d An is est fortasse Remigius Autissiodorensis magister, quem Flodoardus lib. 4 hist. Eccl. Remen. cap. 9 Remos a B. Fulcone Episcopo evocatum scribit, ut liberalium artium studiis adolescentes Clericos exerceat. — e De hoc Riquino, sive Ricuino, agit Wasseburgius fol. 178. aitque filium fuisse Ragneri, fratrem Gisilberti Ducis. — f De Dadone Episcopo Virdunensi proluxe agit idem Wasseburgius, atque obiisse circa annum 920, Cl. Robertus in Gallia Christiana 923: Ejus meminit Flodoardus lib. 4 Eccles. Remen. cap. 41. — g Aelius Donatus, magister S. Hieronymi, de Grammatica scripsit. — h Curam ei dedit ad eum illam custodiendi mundandique, et ut divina curarentur, quoquo modo providendi. — i De Nortmannorum in Galliam incursionibus seculo 9 et initio 10 sæpe alibi actum. — k Vulgo Belsiam vocant, Gallice la Beausse : Carnutum regionem complectitur. — l Forsan aliquid hic mutarunt omiseruntque librarii.

CAPUT III.

Quæ B. Joanni occasio pietatis studiosius co-
lendæ. Cum variis viris sanctis inita con-
suetudo. Peregrinatio Italica. Sancte gesta
post reditum.

Interea Joannes et Metis monasterio S. Petri, a
ubi et domum vicinam habebat, sub occasione Eccle-
siæ, quam tenebat, quæ cum villa propria eidem mo-
nasterio subjacet, Hebdomadarius sacri altaris as-
citus, post aliquod, quam ibidem officium ceperat
tempus, tali ordine salutis ei occasio divinitus pro-
videtur. In collegio puellarum ejusdem loci, quod
nunc feliciter Domino miserante procedit, erat quæ-
dam moribus et conversatione remotior a ceteris,
annis admodum puellaribus, nomine Geisa, quam
amita eidem religiosa secretiori apud se custodia
educebat : hæc Frederburg dicebatur. Ea itaque
Geisa, cum ad arctiora se quotidie sanctæ conver-
sationis extenderet, inter cetera sancti propositi or-
namenta, etiam sub omni veste, cilicii usum addide-
rat. Joannes ejus insituti vestimenti adhuc parum
vix aut omnino ignarus, dum quadam die (quoniam
incertum loco) cum ea familiaribus, ut cum ceteris
assolebat, sermonibus quædam insereret, a pectore
puellæ, intra interulam, quæ fuerat subtilior, um-
bram cilicii ad carnem latentis, sub dubio visu pros-
pexit. Manu protinus ad explorandum quid esset
injecta,

Joannes ab eo
sæpe monetur,

et a Bernero
Diacono

viro pio

E

et custo.

F

a

Adolescentulæ
cilicium occulte
gestantis

A injecta, ubi rem asperior tactus edocuit, stupore vehementi, et toto corpore tremore exhorruit : quid deinde hic habitus prætenderet, percontatus. Verecundior illa et rubore vultu aspersa, postquam aliquamdiu obticuerat, Nescis, inquit, nos non isti seculo vivere aut deservire debere? Hæc, ad quæ plerosque deditos video, vana prorsus, et animarum perditionem esse perpendo. Longe alius mihi animus ab his, proprii tantum periculi sollicitam cogit existere. Plura in hunc modum sancti desiderii verba cum replicasset; Joannes, ab imo pectoris in alta excitatus suspiria, Væ, inquit, misero mihi et ignavissimo, qui tamdiu moras, non modo sterilitate, sed etiam perditæ vivendo, protraxi. Scilicet me virum, hunc fragiliorem sexum virtute præire oportuit! Nam summo probro et contumelia, non solum non consequor jam ambulantiem, sed nec, deses et totus hærens terræ, ullo motu progredior aut comitor.

18 His igitur acrius stimulatus, et supra quam alias ante hac cujusquam exemplo virtutis accensus, de perfectioris vitæ institutione, fixa mente deliberat. Studium itaque lectionis Divinæ cum eisdem ancillis Dei summa vi statim arripuit : et primum sacræ bibliothecæ historiam, veteris ac novi Testamenti percurrrens ex integro; deinde quæcumque in divinis officiis certis temporibus in Ecclesia frequentantur lectionis libri, qui Comitibus dicitur, orationes, et si qua sunt Sacramentarii in usus diversos : regulas supputationum temporalium, quæ coram ante dicto Bernero Diacono prius ex multa parte relegerat, memoriæ vivaciter, ut nemo superius, commendavit. Præcepta canonicæ institutionis, hoc est, decreta Conciliorum, judicia pœnitentium, ordinem actionum Ecclesiasticarum, ad hoc et secularium edicta legum, ad unum usque, ut ita dicam, verbum, corde recondita mire continuit. Homiliarum, sermonum ac diversorum tractatum in lectionibus epistolarum vel Evangeliorum, sed et gesta Sanctorum, si qua sunt, memorabilium, tantam concepit notitiam, ut quoties postmodum ei opportunitas forte accessisset loquendi, ac si præ oculis liber adesset a prima usque in extremam sententiam, ex ordine, tamquam visa persequens vestigia, verbis communibus universa revolveret. Cantibus Ecclesiasticis sub idem temporis insudare, nec erubuit, nec desperavit : et licet nonnulli, ut alieniori ætate, deludi tacite riderent ingenium, pertinacia boni desiderii, quamvis duro eluctato labore, prorsus evicit.

19 Hæc ei interim sanctorum negotiorum otia cum prædictis ancillis Dei fuere; ex cujus etiam collegii multitudine, plerasque ab infimis delectationibus ad celestium desideriorum flammam, igne divini eloquii permutavit, quæ nunc usque testes ordinis vitæ virtutumque ejus existunt. Jam vero in ceteris exercitiis spiritualibus, continentia, jejunio, vigiliis, orationum frequentia, vel reliquo labore corporeo, carnisque castigatione, quanta se virtute accinxerit, et de die in diem melioribus se præparans, gratia Christi comitante, in ulteriora semper tetenderit, sequentium attestatone operum forsitan melius demonstrabitur.

20 Ad mundi contemptum et facultatum renuntiationem ex integro omni desiderio æstuabat. Sed quo locorum se conferret, non facile prævidebat. Adeo exemplorum copia se ex tota hac regione subduxerat : nec ullum omnino monasterium in cunctis Cisalpinis partibus, sed et vix in ipsa Italia, audiebatur, in quo regularis vitæ diligentia servaretur. Quia igitur quo se verteret, ignorabat, quod solum poterat, virorum quorundam, quos fama vulgatio a secularium conversatione sejungere videbatur, frequens limina obtinebat, eorumque actionibus intentus, nec in collaborando inferior, mensem ple-

rumque aut eo amplius, nunc in istius, nunc in illius contubernio, et quoquo poterat obsequio, exigebat. Mettis per id temporis duo continentis vitæ præconio satis celebres habebantur, alter Rolandus, scholæ cantorum in domo S. Stephani præsidens, et in remotioribus oratorii S. Michaelis, quod erat in superiora ejusdem basilicæ b S. Stephani, orationibus, psalmis, Missarumque celebrationibus, noctes diesque continuans. Alter c Warmibertus apud basilicam d sancti Salvatoris non longe a claustris Clericorum, pari nihilominus studio in rebus divinis Christo deserviens : quorum vitæ omnibus acceptissimæ, testes adhuc multi supersunt, ex quibus, si quis velit, plenius potest addiscere.

21 His itaque non parvo tempore cohærens, et multo divini operis labore seipsum exercens, etiam apud eandem sancti Salvatoris basilicam, retrusionis cellulam, in quo perpetuo clauderetur, adorsus est. Sed credo loci incommoditate offensus, utpote medio urbis, et potius secreta quælibet silvarum animo meditatus, interim statuit differendum. Audita interea fama viri venerabilis Humberti, qui Virduni reclusus et scientia litterarum sanctarum et laudabilis vitæ testimonio clarus, et merito sanctus ab omnibus eo loci habebatur. Celeriter ad eum contendit, et brevi mutuis confabulationibus animo inter se coalescentes, aliquot dies cum eo exegit, omnium ibidem excessuum suorum puram confessionem deponens, ex eodem venerabili viro formam pœnitentiæ cepit : carnibus, ut putatur, ab ipso tempore omnino e abstinuit, et jejunia sibi semper amica, infatigato rigore arripuit.

22 Cum vero comperisset et alterum quemdam solitarium in vicinia ejusdem civitatis, intra remotiora saltus, qui Argonna dicitur, commorari; etiam hunc eadem fervoris instantia adiit, si forte ibidem desiderio diu concepto de eremi habitatione, satisfacere posset. Hic autem solitarius, Lambertus nomine, et moribus et scientia omnino rusticanus erat, et, nisi quod multus labor, quo satis superque durissimo, et velut irrationabili, seipsum atterebat, eum aliquatenus in rebus divinis commendabat, alias stolidus et agrestis totus parebat, ut qui forte infirmorum eum conspexerat, risum tenere vix posset. Tegendi corporis, etiam et verecundiorum, ei cura postrema, similiterque cibi vel potus longe ceteris mortalibus usus difficilis. Modium integrum farinæ in unum plerumque panem redegerat, qui mensem aut certe duos, ei sufficeret, donec præ nimia durtia, nisi securi, non posset effringere, indeque sibi particulam ad pondus quotidie præriperet. Item lebetem permaximum olere ac legumine simul plenum in unum excoxit, quod repositum, quotidie, dum quid residui fuit, ad mensuram, aqua cruda resolutum, percepit : subito quolibet mentis impulsu, ex eremo se proripiens, villas et civitates subintravit, itemque repente cellulæ condidit : noctis plerumque medio, Missas exorsus, etiamsi sic animus tulit, vesperi, aut ante, aut sub lucis crepusculo, post bidui tridui jejunium, ut defecti corporis fuit, non diei, non noctis ullum tempus in reficiendo servatum est.

23 De cujus conversationis vario prologo, Joannes nihil motus, multoties etiam tantas in imbecillo corpore vires cum quodam stupore secum compensans (erat enim macie et squallore nimio confectus) cum eo aliquamdiu est commoratus, cellulam quoque sibi ad habitandum compegit. Plures tum ex vicinio civitatis illuc visendi gratia venientes, et quæque necessariis usibus conferentes, non minimum in sancto desiderio accendebantur : inter quos et præfatus Humbertus plerumque accedens, subindeque recedens, nonnumquam et aliquot dies subsistens et quidam vir natione Britto, Andreas nomine, libera-

D
AUCTORE JOAN:
AB. IX MSS.

Rolando,
b

c
Warmiberto,
d

Humberto
recluso,

E
cui generaliter
confitebatur;

Lamberto Sa-
cerdoti soli-
tario, viro
agresti,

mirabilis abs-
tinentiæ,

F

abnormisque
sanctitatis :

cui cohabitans

visitur ab
Humberto,

libus

exemplo et
verbis

vehementer
commovetur :

studiose sacros
libros evoluit,

B

et Vilas SS.

cantum discit :

in pœnitentiam
virtutesque
alias incum-
bit :

jacente fere
ubique disci-
plina monas-
tica;

adhæret ali-
quot viris
sanctis,

A libus apprime studiis eruditus, sed et animi virtute præpollens, et, quod his majus est, in divina admodum studiosus. Hic de patria insula, *f* infestatione Normanorum, cunctis ejusdem insulæ incolis aut occisis aut fugatis, cum pluribus aliis doctis æque ac sapientibus viris pulsus, a reverendæ sanctitatis Episcopo Dadone, cujus supra mentio facta est, in *g* Montefalconis cum nonnullis, qui cum eo adveniant, Brittonibus exceptus, et satis liberaliter est procuratus.

24 Cum his communicato consilio, utrum loco eodem sibi salubre ac frugiferum esset manere; illi, ut cauti, et illius portentuosæ stoliditatis eremitæ morum non ignari, ab ejus cohabitatione omnimodis animum deflexerunt, maxime eodem Humberto suadente, ut Romam memoriam beatorum Apostolorum supplicatum prius adire tentaret (quod iter ipse jam dudum, Deo propitio, exegerat) et sic demum, vita comite, rediens, quod in commune ratio demonstraret, pariter exequerentur. Mox mores omnes animi fervore disrumpens, sumptu sane non ignobili facto iter magna ope maturat. Sociatus est ei Bernacer quidam Clericus multo ante tempore cum Warimberto illo, de quo supra dictum est, Metis apud ecclesiam S. Salvatoris versatus, manu libraria ceteris ejus temporis non inferior, canendi disciplina admodum præstans, sedet artis calculatoriæ studiosissimus, ceteroque ingenio in rebus non minimum polens; tenui quidem re, sed devotione in divina optime cumulata.

25 Postquam vero Romam veniens, vota sancti desiderii circa loca quæque sancta explevit; cupido eum in ulteriora tendendi amplius cepit, ibique aliquibus ex comitatu relictis, ipse cum prædicto Bernacro, paucisque quibusdam, expeditior usque *h* montem S. Angeli cognomine, qui Garganus dicitur, ocyus percucurrit. Ipso tamen itinere montem Casinum, B. Benedicto insignem, et congregatione monachorum frequentem, conscendit: cumque ipsis servis Dei aliquot dies remoratus, sancti propositi vestigia, quæ ibi nonnulla supererant, curiosius exploravit. Interiora etiam illa marini sinus, quæ civitati Neapolis adjacent, servorum Dei habitacula, sub nomine sancti Salvatoris, montem *i* Bebiium haud procul perpetuo vapore fumantem miratus, penetravit: eorumque orationibus se commendans, nonnihil benedictionis ex his, quæ secum tulit, eisdem servis Dei largitus est.

26 Tandem, Christo Duce, felici cursu, et cunctis sibi prospere cedentibus domum regressus, (nec mora) monitore suo Humberto convento, consilio ipsius, quia locus desiderii eorum aptus nusquam occurrebat, secum interim domi subsistere, et si quæ piæ actionis poterat, ibidem exercere, quamquam admodum ægre, satius duxit. Eratque, utpote qui figuram hujus mundi præterire quantocyus attendebat, habens tamquam non habens, emens tamquam non possidens, utens hoc mundo tamquam non utens; et jam totus cœlestibus flagrans, specie sola res transitorias disponere videbatur. Ceterum vita ejus in quo *a* monachi instituto differret, haud facile quisquam discerneret: ita pernox in vigiliis, orationibus noctes diesque conjungens, lectionibus sacris studio vix aliquando interciso inhærens, omni-que castigatione corporis sese coercens, Crucis auctorem, satis in sublime cruce levata, nisu indefesso quotidie sequebatur.

27 De tenore jejuniorum ipsius an quid sermo digne valeat explicare, prorsus non sentio: quæ tanta pertinacia ab ipsis initiis sibi indixit, ut si qui forte erant ex sibi adhærentibus, qui hæc cognoscere poterant, miraculo stuperent ingenti, quomodo vel extremo spiritu respirare in tanta austeritate suffi-

ceret: qui potius in augmentum admirationis, postquam diem aut etiam biduum plerumque sine ullo cibo ac potu, ut nec modicum quid gustaret, transegerat, incredibili virium integritate, et facie lætiori, agilis et constans, ad opus quodcumque incederet. Id vero ipsum ex ore ipsius nobiscum confabulantis sæpe audivimus, quod in diem alterum frequenter, omni cibo vel potu carens jejunia extraxerit. Fatebatur enim, dum quidam Fratrum dura aliqua refugientium, aquam in potu male sibi conducere querebantur, nemini æque ac sibi prius præ continuo usu vini aquæ perceptionem exosam fuisse; Adeo, inquam, ut si qua dierum mihi vino fuerat abstinendum, aquam stomacho nauseante, panem etiam ipsum, per totam diem cum omni cibo funditus respuerim.

28 Præterea, quam celer, et tamquam ne quis se prior irrueret, festinus armaturam cœlestem induerit, quoque robore contra virtutes contrarias bellum, Christo fretus, suscepit, carneque ac spiritu reluctantibus, cum pars melior de palma semper contenderit, tamen semper periculi metuens redivivi brachia numquam remiserit; utque inter hæc vitiis hinc propulsis, virtutibus hinc intromissis, ædificium morum optime compositorum structura perpulchra erexerit, magnorum ingeniorum vires vix posse expedire existimo: cum certe hæc ad ea, quæ Divino munere post in conversatione monasteriali peregit, initia quædam velut et abjecta valeant reputari. Hæc autem omnia intra abdita domus, Deo solo teste, vix aliquibus ex familia consciis, operabatur, cavens omnino scire sinistram quid faceret dextra, et, ut teneræ plantationis virgultum, priusquam sufficienti irrigatione radicem defigeret, manus atque ventorum contactum non bene credulum devitabat. His ergo, quoniam ad dicta rebus exæquanda, ariditas ingenii minime sufficit, prætermisissis, ordinem rerum potius exequamur.

a Erat id feminarum, ut hic quoque dicitur, quæ agente Adelberone, ad regulam S. Benedicti, ut olim, servandam inductæ sunt, ut scribit Meurissius: ad pietatem certe, ipsius B. Joannis hortationibus, ut hic dicitur, excitatæ. — *b* Ea Cathedralis est, de qua sæpe alibi mentio. — *c* Ita scriptum an forsitan Warimburtus? — *d* Eam Wala Episcopus ædificasse dicitur, et Collegium canonicorum fundasse: sita est in ipso prope urbis mediotullio. Ita Meurissius in Wala, sive Walone Episcopo, qui anno 882 in prælio contra Normannos occubuit, in eadem sancti Salvatoris æde sepultus. — *e* Præterquam cum eum, ut ante diximus, S. Kadroe ad eas in agitudine comedendas, verbis et exemplo perpulit, itaque sanitati restituit. — *f* Arbitror aliquam intelligi ex iis insulis quæ littori Britannicæ Armoricæ objacent: — *g* Montisfalconis, meminit Flodoardus lib. 4 hist. Rem. cap. 39 Gallice Montfaucon appellatur. De eo agemus 16 Octob. ad Vitam S. Balderici Presbyteri. Recitat Wasseburgius pag. 174 Dadonis Ep. Viridunensis Chartam, cujus ista sunt postrema: Arnulphus quoque gloriosissimus Rex dedit in proprium per auctoritatis suæ præceptum supradictæ Ecclesiæ abbatiam, quæ vocatur Montis falcoius, quæ est in honore S. Germani constructa, et in Comitatu Dolinensi est sita, cum omnibus sibi pertinentibus. — *h* De hoc monte, ecclesiæque S. Michaelis, actum 7 Febr. in Vita S. Laurentii Ep. Sipontini et alibi. — *i* Hic est Vesuvius. Ita quoque Anastasius Bibliothecarius in Vita Benedicti 2: Post hæc mons Bebius, qui est in Campania, mense Martio (an. 685) eructavit per diem, et omnia loca circumquaque præ pulvere cineris illius exterminata sunt.

CAPUT IV.

B. Joanni cum Einoldo contracta notitia. De Italico secessu deliberatio. Adalberonis Episcopi Metensis consilium eos retinendi, oblata Gorzia.

Sanctus Pater, et unicum in his regionibus postmodum lumen monachorum, Dominus Einaldus, ipso tempore Tullo, in summo omnium bonorum exemplo vitam ducebat. Is in scientia litterarum, tam secularium quam Divinarum, ea tempestate inter suos nulli secundus cum esset, Sedis ejusdem primo quidem *b* Primiscrinus, postea autem etiam primus Archidiaconus, cunctarumque opum affluentia dilatatus; amore cœlestis desiderii tactus, cunctis, quæ habuerat

D. sæpe biduo

antea aquæ potum horrens.

adversus vitia strenue depugnans.

E

solicite benefacta occult.

F

Bebius, Vesuvius

Einoldus Archidiaconus, Tullensis,

b

AUCTORE JOAN. AB. EN MSS. et Andrea Brittone, docto et sancto:

f

g

eorum suasu discedit,

ac Romam tendit cum Bernacro:

adit, Garganum, Casinum,

h

eremitas ad Vesuvium:

i

et his quædam largitur:

redux cohabitavit Humberto,

cœlestibus semper intentus:

semper jejunat,

*bonis abdicatis
in cellula vivit!*

c

*austere et
sancte :*

A habuerat, usque ad siliquam, ut dicitur, distributis, tantum simplici veste retenta, et libris, ac veste sacerdotali, in cellula claustro Clericorum adhærente sese cohibuit, et triennium fere in summa et ardua continentia vitam agens, raro usquam, præterquam ad ecclesiam Missas celebraturus, ac nocturnæ orationis obtentu, processit. Servulo tantum uno contentus fuit, qui ad quæque forinsecus necessaria mittebatur. Nam nisi quæ Episcopus loci vir venerabilis *c* Gauzlinus, in misericordiæ operibus sane memorabilis, aut religiosorum quicumque misissent, nullis aliis sustentabatur. Clientulus quoque ex Clericis unus, qui Missas celebranti assisteret, derelictus. De qualitate indumenti, cibi, vel potus, qua ciliicii assiduitate, jejuniorum frequentatione, pœnitentiæ austeritate sese damnavit, superfluous vereor esse in dicendo, cum etiam copiam quamcumque verborum operationis ipsius superet magnitudo.

*vocæ cœlesti ad
fiduciam di-
vini auxilii
excitatur :*

B Hic dum die quadam solus resideret in cellula vocem de repente, unde, aut a quo editam, nescius, claro omnimodis sono hæc audivit dicentem : Sustollam te super altitudines terræ, et cibabo te hæreditate Jacob patris tui. Os enim Dômini loquutum est. Hæc paullulum, inde attonitus, et secum (ut fit) multa animo reputans, postquam misso circumquaque ministro, si forte puerorum aliqui e scholis vicinis dum recitant, hoc protulissent; ac neminem toto id temporis spatio in quolibet loco contiguo fuisse renuntiante; vir prudentis ingenii gratiæ divinæ sibi oraculum, in spem fiducialius deinceps de donis Domini præsumendi, directum, fideliter intellexit : quod apud se quidem ipse forti custodia animi servare studuit reconditum. Rebus autem postea in ipso omnium eorum fides est subsequuta. Et hæc quidem de initiis tanti viri, breviter, pro loci negotio, inseruimus. Ceterum tanta felicitum gestorum ejus extat materies, ut et proprium opus, doctioribusque merito arripiendum, desiderent, et amplissimo audientibus et imitari volentibus fructui possint existere.

*cum Humberto
secedit in ere-
mum,*

C

*nimis aspe-
ram,*

*quam ideo re-
linquunt.*

Cum itaque et hic Joannes et ipse Dominus Eginoldus tam propinquis locorum intervallis abessent; alter alterum nisi facie sola, et lucutione communi, non noverat. Adeo uterque popularis fugitans gloriæ, sese tantum testibus fruebatur ac Deo. Cum interea casu quodam supra memoratus Humbertus e cellula, qua se jam dudum Viriduni recluserat, ea, quo nescitur obtentu, effracta, eundem venerabilem Patrem Einoldum ex improvviso Tullo convenit. Is enim inter raros alios, vitæ ipsius jam pridem conscius fuerat. Viro sancto ad tam inspiratam ejus præsentiam stupefacto, præsertim quod fama ad se certo detulerat, lege reclusionis eum intrusum fuisse; causisque egressionis acceptis, inter quas præcipua erat, ob hoc se advenisse, ut eremum potius simul expeteret, ibique multo melius, quam in urbium frequentia, omni hominum molestia liber, Domino deserviret. Consilio clam inter se conflato, ipsi per se, cunctis arbitris procul, flumine Mosella oppidum ipsum præterfluente trajecto, et specu quodam in saltu vicino reperto, ibidem se, tamquam perpetui eremitæ futuri, recipiunt. Mox quibusdam religiosis ex oppido virum sanctum requirentibus, et quamvis locum aditu difficilem, amore superantibus, ubi eos convenerunt, coeptum hujusmodi, quod nulli utique bono unquam esset probabile, saniori consilio dissiparunt. Tanta siquidem loci iniquitas fuerat, ut nec ipsi cuiquam labori ibi insistere, nec a quoquam facile eis quicquam necessariorum posset conferri. Sed et ipse, ut erat vir consilii, non difficulter meliori sententia flexus, amicam continuo repetit cellulam, Humberto Viridunum ad sua se interim recipiente.

32 Qui dum rursus eum crebrius reviseret, quadam die, inter cetera, quæ familiaritas ille parere assolet, colloquia, dum, si qui forte alicubi ad id temporis, qui ad sancta desideria aspirarent, existerent, vicaria interrogatione percontantur, hunc, de quo agimus, Joannem, sibi, ut præmissum est, optime notum, adduxit in medium, de cujus laudabili conversatione, cum plurima replicaret, Hominem, inquit Dominus Einoldus, olim cognosco, et ad me crebro venientem, usu communi expertus sum : utrum autem harum rerum, quibus nunc prædicatur, ei mens inesset aut studium, necdum vel tenuiter advertere potui. At ille, Ita, inquit, homo est, non passim cuicumque se, nisi notissimo, aperit, et id non facile quidem. Apud se enim omnimodis latens, vitam, qua in secretioribus sub oculis superni arbitri districte admodum sese coarctat, oculis hominum, ubi in publicum exierit, offerre, summa vi atque arte dissimulat. Attamen a vobis evocatus citius aderit, et mutua vestri collocutio, me nihil extra quam res est de eo afferre, facile comprobabit. Nuntio mox, se eum velle videre et alloqui insinuans, ita condixit, ut ipsius staret arbitrio, utrum ipse eum domi, an ille se Tullo conveniret, quidque horum mallet, resignaret. Joannes ad totius probabilis officii semper executionem non segnis, Discipulum, inquit, potius obviam ire decet magistro : ego, ut dignum est, Tullo eum convenio. Ut ergo advenit, Humberto adhuc ibidem eum opperiente, quam familiariter sibi alterutrum atque officioissime adgaudentes, omnibus e conspectu remotis, de causa, propter quam illum accersitum miserant, conferre coeperunt, tandemque ubi post non modicam rerum cœlestium confabulationem, desiderii sui alter alteri jam fida secreta refuderat, consilium exinde sibi vitæ ducendæ, uti quibus seculo penitus erat animus renuntiandi, cura sollicitiore disquirunt.

33 Sub hoc Joannes causam sibi ratus opportunam accidisse, totius suæ conventionis cum viris religiosis ei seriem pandens, et maxime apud quos Mettis sibi frequens tunc solum erat recursus, (nam a ceteris aliorum locorum jam dudum abstinebat,) quanta viri ipsi in eandem sententiam concordia conspirassent, aperuit. Illum, quam facile animis ad hoc inclinatis, ut secum ipse eosdem viros conveniret, hortatus est. Ita Humberto tunc propria repente, ipse post dies aliquot Mettis accedens, et super sancto virorum illorum instituto non modice delectatus, aliquamdiu etiam apud eos est commoratus. Interdum vero ad propria sub tempore recurrens, memoria semel acceptæ dulcedinis, quasi moras diutinae absentiae ægre ferens, suam eis præsentiam citius revocabat. Erant autem religiosæ illæ, de quibus supra dictum est, apud S. Petrum fœminæ, Geisa et amita ejus, aliæque nonnullæ, et Salecho Clericus S. Martini ultra fluvium Mcsellæ, et *d* Radincus Presbyter tituli S. Symphoriani extra portam urbis meridianam, apud quem et crebrius pro loci secretioris usu conveniebant, et Bernacer Diaconus, comes Joannis jampridem Romani itineris. Nam duo illi, de quibus memoravimus, vitæ præstantioris, Rolandus et Warmibertus, jam vita decesserant. Cum his veluti in quibusdam cœlestium disciplinarum scholis, sanctorum ingeniorum viribus seipsos quotidie in studiis omnium probatarum virtutum exercentes, duo ipsi viri præcipui, aut lectionibus aut orationibus, seu certe mutuis ad cœlestia cohortationibus, insistebant, ipsosque, cum quibus versabantur, ad majora sui imitatione amplius atque amplius provocabant.

34 Sed et idem venerabilis Einoldus, jam et ipsa, ad quæ interdum recurrere videbatur, propria civitatis Tullensis funditus sibi præcicens, dum cum ipsis

D
AUCTORE JOAN.
AB. EX MSS.

Joannes ab iis
Tullo invitatus
E

indicat esse
Metis homines
valde spirituales :

quos adit
Einoldus,
F

d

cumque iis et
Joanne sancte
vivit.

AUCTORE JOAN-
NE EX MSS.
ut liberius
Deo vacent

statuunt
Joannis consi-
lio, Italiani
petere.

B
Eorum delibe-
ratio innotes-
cit Adelberoni
Episc. Metensi

per Lamber-
tum virum
illustrum :

quo suadente,
iis Gorziam
dare statuit,

ubi plane ja-
cebat religio,

bona devo-
rante Adal-
berto Comite.

A sis tamquam mansionem perpetuam statuit, eosdem pariter omnes ad renuntiationem quoque rerum omnium impellebat. Unde cum de his instantius consularent, loca in quibus communem vitam professi pariter habitare possent, sollicitè pertractant. Ad hoc nullo eis in his dumtaxat regionibus, qui sibi ad ea, quæ mente conceperant, opportunus videretur, occurrente (adeo seculi macula quædam cuncta fere cœnobîa obfuscaverat) longinqua quæque et peregrina deligere statuerunt. Hoc cum omnibus uno animo, eademque sententia placuisset, Joannes perfectione superiore sua Italica, circa Beneventanas regiones, loca se quædam in desertis valde opportuna asserit conspexisse, in quibus labore manuum ad exemplar antiquorum Sanctorum, facili victu vitam ducere possent, quæ utique et vinetis et situ et vastitate obductis, copiosa et cetero usu mortalibus per omnia essent accommodata. Ad hoc et montis Cassini, quem subierat et propriis visibus exploraverat, mentionem adducens, simul et illius abditæ intra sinus marinos sancti Salvatoris cœnobii, quod monti Behio imminet, postremo in id omnes assensi sunt, ut quantocius perfectionem illuc maturare decernerent.

B 35 Cum ecce divinitus ut certum est, hoc procurato, ad notitiam Episcopi, magni postmodum rerum divinarum recuperatoris, Domini Adelberonis, hæc omnia perferuntur. Bernacer enim unus ex ipsis, dum Ecclesiæ sancti Salvatoris post Dominum Warmibertum, stipe Domini ejusdem Ecclesiæ, magni et memorabilis viri Lamberti, deserviret, eodem Domino suo secretius evocato, rem omnem ordine aperit, meritisque sanctitatis Domini Einoldi, atque hujus Joannis, ceterorumque qui cum eis erant, et fervore sanctorum desideriorum, eidem plenius intimatis, et qualiter, quoniam in his regionibus non eis aptus occurreret locus ad serviendum Domino, exteris destinarent petere regiones, id ab eo interim accepit responsi, ut quoquo pacto eos retinere tentaret, dum ipse, opportunitate temporis capta, Episcopo ea insinuaret. Quo, Domino faciente, citius ex voto cadente, quæque sibi super viris eisdem erant comperta, breviter explicat, addens ad hoc summo utique probro hanc maculam eis omnibus post seculis inurendam, si hi famuli Christi, tanta spatia ejus Episcopii, Deo propitio, sic in immensum dilatati, ita sibi causarentur præclusa, ut quia nusquam exciperentur, in longinqua quædam sub cœlo incognito, properarent: frustra quoque tot ditionis ipsius esse monasteria, si modo ab his, tam brevis numeri homines pellerentur.

C 36 Episcopus, cum nihil unquam sibi magis desiderio fuisse respondisset, quam ut penes se retinerentur, ac vicissim ex ipso Lamberto de loco habitationis eorum exquireret, ille Gorziam, monasterium non multum ab urbe longius, eis optime posse concedi, respondit. Ibi repente viro prudentissimo, quid aliquando, antequam apicem pontificalis honoris attingeret, super loco eodem sibi in voto fuerit, secum animo reputante, nec humano consilio sed divina cura; rem agi considerans, nihil omnino cunctatus firmat sententiam. Interim rem taceri jubet, dum tempus eos detur acciri. Erat locus idem, ex qua olim fuerat, specie præstantissima, longo jam situ pene præferens solitudinem, et præter paucos in veste monachi inibi habitantes, quibus diurnæ stipis vix modicum quid inferebatur, cetera ornatu omni submoto, fœda locum facies obsidebat. Possessionum quidquid exterius fuerat, Adelbertus Comes, vir genere quidem clarus, ingenio autem ferox ac violentus, nec bono cuiquam fere unquam morum probitate probabilis, ex beneficio Episcopi, cui militabat, gratia sane ingrata, tenebat, cognatus

ipse jam dicti Lamberti, nam ejus sororem habebat, D iidemque inter se quibusdam animositatibus dissidebant. Ergo idem Lambertus, postquam animos Episcopi ad hoc inclinatos persensit, Bernacro celerius refert, ut viris, quantum potest, persuadeat, quo mox coram venientes, quem sibi locum deligere malint, fuerint percontati, omnibus prætermisissis, Gorziam postulent.

a Atibi, ut supra diximus, Agenaldus et Eginoldus, vocatur. — b Alia lectio habet, Primicerius. — c Vitam S. Gauzlini, aut Gozlini. Ep. Tullensis, dabimus 7 Septembris. — d Scriptum erat Radineus, Sed. cap. seq. num. 43 diserte Radineus appellatur. Et apud Flodoardum lib. 4 cap. 41 est Sanctus quidam Radineus, aliis Rodineus; unde hic forte nomen traxit.

CAPUT V.

Adelberonis Metensis Episcopi decessor, zelus Cleri reformandi, votum de Gorzia restauranda: primus illic Abbas Einoldus, B, Joannes Procurator, alii socii.

Dum hæc clandestinis inter hos agitantur consiliis, omnium horum adhuc illis ignaris, et de peregrinatione maturanda tractantibus, alius item ipso- rum, cui nomen a Landinco, absque licentia Episcopi, sub quo stipe canonica alebatur, et titulo supra memorato deserviebat, se, vel quibus deputatus esset, deserere, vel quoquam perpetuo posse secedere, non satis integrum sibi videri, suggessit Domino Einoldo: quo nullo modo improbante, imo canonicam sic se habere regulam asserente, adhuc, et ceteris, ut ocyus fieret, in commune ferentibus, Bernacro mediante, per virum clarissimum, omniumque apud Episcopum consiliorum intimum Lambertum, conspectibus Episcopi præsentatur, ubi cum gratia abitus postulandi, quid reliquis quoque esset in voto, ex ejus narratione palam perclaruisset, omnes, qui forte constiterant, admiratione, gaudio intermixto, ne tales, ac tanti desiderii, usquam dimitterentur, dignaque eis provideretur potius habitatio, vocibus orabant et precibus.

38 Mox omnibus coram accitis, seque dignæ ac reverenter exceptis, post audita ac reddita vicissim colloquia, ubi Episcopus, quam prompti in eos animi esset, exposuit, locum sibi ad votum, quocumque in suo Episcopio, copiam eis dat eligendi. Illi spatio brevi inter se conferendi petito et accepto, Bernacer, ut clam doctus erat, Gorziam nominat. Ceteris incerto nutantibus, eo quod peregrinatio eis multo dulcius complaceret; Joannes, quo majore nemo ardore exilii æstuabat, astu quodam, tamquam id omnino esset impossibile, Optime, inquit, neque alter quisquam melius postulabitur; æstimans videlicet eo sibi denegato, pro eo, quod Adelberto nullatenus terra videretur posse extorqueri, uti qui magnitudine, potentia, ac ferocitate, cum sui tum fratris b Bernuini Viridunensis Episcopi: acerrimæ pariter mentis viri, plurimum ac pene in immensum niteretur, sua nihilo desideria remoranda. Quod longe aliter, Domino disponente, provenit. A consultatione namque mox introgressi, cum, quid convenisset, retulissent; Episcopus nihil omnimodo differens, sine ulla cunctatione, ut jam dudum animi fervore conceperat, locum protinus juri eorum contradidit. Nec multo post etiam terram eidem Adelberto sublatam, (quæ res utique ad c... non minimam spectare videbatur, licet ei præ magnitudine devotionis non postrema haberetur) monachis ex integro reddidit.

39 Quanto autem studio, vel ipsos, vel locum unice præter cetera dilexerit, atque voluerit, oculorum magis, quam sermonum, fide petendum est, ut brevi ex illo dudum squallore deterrimo, cuncta loci illius habitacula in novam quamdam lucem, et gratam aspectibus respelenduerint venustatem. Ubi etiam

Landinco
Canonico ve-
niam cum iis
abundi pe-
ten e,

a

E

accersitis cele-
ris offertur in
diaccesi locus
quem vellent :

Gorziam
petunt, spe
non impetran-
di,
f

b
seque libere
abundi :

c

eum illis sta-
tim donat
Episcopus,

et restaurat,

A etiam ut mox inde ab initio præoptaverat, sepulchro sibi, quam longissime ante obitum, collocato, Domino miserante, venerabiliter est tumulatus: præstititque ei gratia Christi opere adimplere, quod quondam, ante nonnulla ordinationis suæ tempora, tacito sibi in mente voto, obvenerat. Nam tempore *d* Wigirici prædecessoris sui, cum quadam dierum populo admixtus, qui ex urbe ad idem monasterium angustia siccitatis compellente, pedibus nudis processerat, ipse quoque ad Martyris ibi quiescentis, *e* B. Gorgonii, sepulchrum usque venisset, horrentemque loci situm vidisset, ita ut juxta altaria ipsa vestigia fœda animalium deprehenderet, ubi se ad orandum prostravit, altius præ tanta Prælatorum incuria circa loca Sanctorum ingemiscens, in hæc, ut ipse postea referre consueverat, verba inter orandum prorupit: Si indignum me, inquit, o pietas Christi, et tuum, qui hic ales, testis Domini, pium auxilium, hujus sanctæ Sedis tuæ ministrum unquam promovere dignaberis, hanc loci hujus miserabilem, quam cerno oculis, faciem, in aliam ab hac habitudinem, te mihi adjutore facto propitio, commutabo.

40 Audivit omnipotens, et Wigirico non post multum temporis absumpto, cum ei *f* Benno quidam, genere Suevus, in eremitica apud Turegum vastam solitudinem, aliquando vita famosus, zelo utique pio optimi tunc Principis Henrici, Othonis Caesaris postmodum gloriosissimi genitoris, successisset; eoque, quo profundo judiciorum Domini abyssu incertum, a pristinae sanctitatis, et eremo quæsitæ laudis dignitate defervente, ad ultimum, lacrymabili rerum serie, a nefandissimis servulis, in abditis excæcato, dum se postea in concilio Episcoporum idem publice officio abdicasset; ipse Adelbero præter spem omnium, cum esset regii quidem, paterna ac materna stirpe longe retro usque ab hominum memoria, sanguinis; sed ob rei familiaris inopiam, quæ secundis matris nuptiis laborabat, censu aliquanto tenuior, consensu omnium, publicisque Ecclesiæ, legitimisque suffragiis, in sacræ Metensis Cathedralæ pontificium, Domino promovente, sustolitur.

41 Cujus deinceps actus de die in diem feliciter procedentes, ut Christo Duce succreverint, et ut in monasterium præcipue reparatione studium præ cunctis transfuderit, nequaquam brevi sermone stringi quisquam quæsierit, neque mihi id, si sapiam, arrogare præsumpserim. Et certe res ipsa ita se cunctorum ingerit oculis, ut quidquid dictum fuerit, minus videatur, et multitudo factorum nequaquam exæquari valeat facultate verborum. Ecclesiæ siquidem, quam superiorum temporum perturbatione, ab omni pene studiorum bonorum fervore, tam in divinis quam et humanis, detritam suscepserat, ita secum Domino operante, ex nullo, ut ita dixerim, in summum repente statum provexit, ut quæcumque diocesi suæ suberant monasteria, longo jam et veteri morbo, ab opere rectitudinis languida et pene desperata, regularibus disciplinis reddiderit, viros vita et doctrina probatos, singulis quibusque locis præficiens, qui mundo perfecte abdicato, ceteris documento et doctrina proficerent. Clericorum ipsorum conciliabula, eo quod divisam cum seculo conversationem non satis probabat, in monachorum instituta mutavit. Sanctimonialium habitacula, quod ea, etsi non re, fama tamen obscurari, quam ægre ferebat, omni sinistrae suspicionis morsu eripuit, et ad idem, quod monachos, institutum, et in nullo dispares observationes pro sexus virtute coercuit. Nec etiam antiquioribus et eminentioribus contentus locis, ipsas quoque cellulas longius ritu vago dispersas, in quibus vix octo aut certe

minoris numeri Clerici rurales, nuda verborum reddebant officia, monachorum habitu et observationibus insignivit: utque tempora resque tulerunt terrasumptibus eorum necessarias, et quæ locorum erant, restituit, et propriis visibus subtractas egregia liberalitate additis testamentis contradidit.

42 Sed quamquam omnium miro studio eum cura tenuerit, Gorzia tamen, ut dixi, unico sibi semper fuit amori, pro eo quod et principium operum ejus extiterat, et sanctitas prædictorum virorum Einoldi atque Joannis eum præcipue oblectabat: quibus etiam præ excellentia virtutis, fidei, et sapientiæ, in omnibus fere deinceps, divinis seu humanis est usus consiliis: nec ferme aliquando quidquid eorum promulgavit sententia, frustra tentatum est: ut contra, si quo extra egressum, sero pœnituit.

43 Ingressi sunt autem iidem monasterium anno Incarnationis Dominicæ cxxxiii, obtinente partem Franciæ, regni quondam Lotharii, Henrico Germanorum Rege, quo gloriosissimus Otho Cæsar, omnium retro præconia superans, et universo orbi non minus gloriæ, quam fructu, natus, exortus est: Franciam autem occidentalium partium *g* Ludovico filio Caroli, qui bello apud Suessionem civitatem, (nota fama) nec victus nec victor, in custodiam ad mortem usque detrusus est. Ut autem eos pariter superior descripsit conventus, ita omnes sacræ militiæ successerunt, id est, ipsi primi et novi Duces exercitus, præstantissimaque ejus seculi lumina, Einoldus atque Joannes, deinde Salecho ex Clericis S. Martini citra Mosellam, Radintus Presbyter tituli S. Symphoriani, Bernacer Diaconus, de quo supra memoratum est: cumque his adolescentuli duo Theutincus minister Domini Einoldi, et Theuterus, qui adhuc bonæ conversationis superest, cum Randineo Presbytero, cujus erat nepos, admissus, in vestibus Clericorum aliquamdiu inceserunt, donec Episcopo illuc veniente, et more monasterio, electione de sibi præficiendo Patre petita et accepta, cum institutione vitæ regularis, habitum quoque monachi commutarunt.

44 Uno enim voto et pari sententia Domino Einoldo ab omnibus exclamato, ipse primus omnium Episcopo regularem conversationem ex instituto B. Benedicti scripto professus, et cruci dominicæ dedicandus, cucullo induitur: sequentes Abbati ex ordine profitentes, in militiæ cœlestis et obedientiæ sacramenta sub ipso omnes similiter pari modo conjurant. Ad res extra curandas, Dominus Joannes, doctus et gnarus earum, eligitur; pauci qui ex vetusta conversatione ibi supererant monachi, ad exemplum novorum coacti in communionem vitæ etiam ipsi assensi sunt. Census eis vel substantia primo admodum tenuis fuit, quam tamen interior animi thesaurus facile tolerabilem faciebat, fidesque in Deo plena, quæ nescit defectum, religiosos quoque ex locis diversis in eam primam nascentis gratiæ venustatem excitos, quibuscumque necessariis impendendis, ardore certatim altero alteri irruentibus, impellebat.

45 Ad hoc ipsè Joannes quæcumque in facultatibus pridem supererant, tamquam fidele Christo mancipium, imo probans in modico quam fidelis in majori esset futurus, illuc cuncta contraxit, ita ut ne propinquis aliquibus, vel ipsis etiam carne germanis, quidquam, ex quibuscumque possessionibus, relinqueret: quin potius ad cumulum gloriarum cœlestium, ipsos qui tantum duo fuerant sibi germani, ad divinum post modicum temporis secum subegit servitium, resque omnes tum in domibus, quam in agris, cum vinearum pulcherrima admodum copia, quæcumque partibus erant venturæ, in unum redactas, usibus communibus monasterii delegavit: conditone

D
AUCTOR: IOAN.
ABB EX MSS.

præcipue
Gorziam amat,

B. Joannis et
Einoldi semper
consilio
utens:

anno 933
Gorziam
ingressi

g

E
septem hic
nominati.

Abbas eligi-
tur Einoldus,

Joannes
Procurator:

F
antiqui mona-
chi iis se jun-
gunt:

multi necessa-
ria suppedi-
taut.

B. Joannes
omnia sua
donat monas-
terio:

duos fratres
ad idem in-
stitutum
inducit:

d

e
ut olim
voverat

ante Episcopa-
tum:

f
quem abdi-
cavit Benno
a servis ex-
cæcato,

insperato
obtinet,

et egregie
exornat.

reformatis
monachis,

Clericis,

sanctimoniali-
bus:

AUCTORE JOH. N.
AB. EX NS.

matrem
juxta mona-
sterium alit.

A ditone tamen ea proposita, ut dum ipse adveniret, in jus monasterii retenta; eo decedente, non aliter ab hæredibus, si qui forte proximiores tunc essent, repeterentur, nisi prius in libris argenti xxx monasterio datis redimerent. Matrem quoque secundo viro viduam post nonnullum tempus, cum aliquibus ex familia, ad se recurrentem, quod jam provectionis esset ætatis, in stipe monasterii extra suscepit: ubi etiam plures annos ipsa sancta anus postea in bona conversatione Fratibus congregationis ipsius serviens deguit, ibique in ipso devotionis obsequio diem clausit extremum.

a Forte Radinco, vel Randinco, de quo cap. 4 num. 33. — b Wasseburgius Barnoinum vocat, aitque nepotem fuisse Dadonis, et ei subrogatum anno 920, annis 19 eam Cathedram tenuisse. — c Scriptum erat, unum, potius ruinam, aut vim, aut quid simile legendum videtur. — d Wigericum scribit Meurissius anno 917 Metensem Episcopum factum, anno 927 mortuum: alii 925. — e De S. Gorgonii translatis Gorziam reliquiis supra egimus, ægemusque ad diem 9 Septembris, quo colitur. — f Benno antea Cellæ S. Meinradi incola fuerat, ad quam Episcopatu abdicato revertit, diciturque anno 940, 3 Augusti mortuus, atque ab Hartmanno in Eremitæ Deiparæ annalibus Sanctus appellatur, ut ad eum diem dicemus. — g Falluntur ergo, qui Ludovici, Carolo Simplice nati, cognomento Transmarini, initium statuunt anno 936, quo Henricus Auceps Rex Germaniæ decessit; cum hic qui tunc vivebat auctor, anno 933 simul regnasse Henricum et Ludovicum scribat. Et sane ad annum 928 ita scribit Sigebertus: Ludovicus in Franciam reversus, et licet ærumnose, tamen in regno restitutus, regnat annis 27.

B

CAPUT VI.

Auctor a Theoderico Ep. Metensi et aliis ad Vitam hanc perficiendam stimulatus. Illustres Gorziæ monachi, Humbertus, Andreas, Fredericus Abbas S. Huberti, S. Odilo Abbas Stabulensis.

Auctor metuens progredi

a
a Deoderico
Ep. Metensi,

scripta ejus
laudante,

b
atque a Popone
Ep. Ultraject.

c

et Bernone
Comite Palatino,

d
excitatus;

Cum ad hunc usque locum nisu admodum debiliore evectus, in documentum prorsus hebetationis ingenii, veluti viribus cunctis effusus, a cæpto tandem segnis, et tamquam multo opere delassatus, brachia penitus dejecissem, nec ulterius viam, qua procederem, aut nullam aut difficulter inveniendam mihi superesse sperarem; inopinato studiorum a omnium lux hac nostra nominandus ætate, et cum usui tum ornatui rerum omnium totus natus, maximus et inclytus Præsul Domnus supervenit Deodericus, quo videlicet hortatore atque impulsore, ut in principiis reddidi, unice, præter cetera usus, ad hoc opus nimium audax prorupi. Is ubi me casu domi convenit, si quid jussi operis, seu quantum confecerim requisivit. Cui cum verebundus, uti egeni conscius ingenii, nec negare, nec libere, quod quoquo modo ineptum et plenum nugarum edideram, offerre præsumerem, atque inter utrumlibet hæsitans, trepidarem; ille schedulis sibi deferri jussis, ordine cuncta cucurrit. Tum vero velut eos, qui sub luce maligna diversum ab eo, quod se habet res, intuentur, modo quam erant dissimili, eum cuncta efferre, et quibusque obviis palam jactare, satis quod mirarer, nosse non potui.

47 Forte ibi tunc Trajectensis, seu b Dabentrensis, Ecclesiæ Pontifex clarissimus atque in grege doctorum admodum celebratus Domnus c Popo adfuerat, festis natalis Dominici, in communicationem gaudiorum, ab eodem nostro Antistite, cum suo, id est, ipsius Poponis genitore, viro in rerum publicarum cura strenuissimo atque Comite Palatino, cui nomen Berno, ascitus. Hi, cum eadem pariter verbis non semel sufficientibus ingeminans extulisset, ad me d cum ipso ora conversi, ut cæpta, nullo cunctabundus, explerem, hortatu magis ac magis ampliore animos addere et favore quam plurimo, mihi tamen erubescendo, non desistebant accendere.

48 Quibus cum in alquam forte facilitatem sese animus attolleret, ut pene jam sibi possibile esse, ad quod tanto plausu instigabatur, promitteret; in

semet paullulum post tamen relapsus, et virium itidem, ut erant, considerationem remensus, non minus, quam a principio propriæ inertiae veterum solo hærrere compulerat. Sed, ut cito moras cunctationis disrumpam, cum hæc utcumque animationes excitassent, tum quia imminutionem amor viri, quem suscepimus, nescit admittere, præ omnibus quidquid virium mihi posset superesse, superque ipsas vires contendere, sibi coegit expendere. Itaque reliqua, ab ipso religionis habitu accepto, quæ ei conversatio fuerit, quantum scilicet aut ex testibus, cunctis piis ejus actibus adhærentibus, viris utique religiosis, aut ex ipso narrante, ut casus tulit (quod tamen, dum gloriam respuit, rarum fuit) audivimus, vel quæ ipsi (quibus nulla potior fides) persensimus, hinc, ut Domini erit misericordiæ, prosequemur.

49 Ceterum ne cui seu interrupta, aut extraordinaria series videatur, si qua de personis, quarum quidpiam eorum quæ dicuntur, interesse videbitur, inserentur, quarum et nonnullas superior propositio intulit et decurrens alias, pro causarum opportunitate et temporum, sermo plures inducet: de quibus utique prioribus consequentia non reddere, ratio ipsa, etiamsi conaremur, resisteret. Simul vir isdem longe incomparabilis, cum ita vitam egerit, ut solitarius inter multitudines vixerit; (nam frustra nisus recederet, si quis ejus robore virtutum se posse aspirare confideret) non sibi tamen soli quæ fecerat arrogabat, verum ceteros secum operari, quidquid illud vel secreti solius esset, judicabat, nihilque præ se superius, quam communis vitæ actionem unquam alicubi e fecerat. Quocirca qui ei pariter versabantur, eorum non immerito gestis ipsius acta intererunt, qui non modonullam tamquam superiores ei invidiam facient; sed illis potius ex tanti viri contubernio fulgor quodammodo amplior cumulabitur, et claritas crescet et gloria.

50 Antequam ergo ultra promoveam, primo, quia non alias forsitan magis opportune se locus offerre videtur, de viris quoque illis venerabilibus, quos textus superior memoravit, Andrea atque Humberto, dignum arbitror dicere: quorum uterque his item utrisque, Einoldo atque Joanni, non imparis sanctitatis, incitamenta et quidam quasi stimuli ad virtutes fuere. Hi enim, ut fama vulgante loco prædicto se viros eosdem recepisse, et plures undique ad eos, divinæ servitutis amore, compererant festinare; ipsi quoque nullo remorati, etsi non tempore, animo tamen atque intentione pari, illuc convolarunt, et monasticam institutionem professi, quibus fuerant prius prævii et magistri, eorum magisterio et ducatu subijci nec abnuerunt, nec erubuerunt. Et cum Andrea quidem germanus ipsius Maginfridus; postea etiam alii quidam gentis ejusdem sunt subsequuti. Cum Humberto autem puerulus quidam ei ministrans, Milo nomine, susceptus est, bonæ ipse indolis, et non minimo postmodum usui præfuturus.

51 Præterea, quod de eodem viro venerabili Humberto, primo cum narrationi incideret, est prætermissum, sic breviter reddendum videtur, qualiter ipse quoque divino impulsu in habitum Religionis transierit. Ex parentibus hic etsi ruralibus, non adeo tamen re familiari subtritis, dum adolescens cum eisdem versaretur, quadam forte die, uti se vita illa invicem retinet privatorum, noti aliqui vel affines in domo eorum venerant convivare. Illis ut forte hora tulit, ibi nocte retentis, cubitumque petentibus, lanceolas, quas de more bajulantes attulerant, fœni acervo, quod propter fuerat, verso sursum ferro apponunt. Casu idem adolescens paullo ante acervo consensu ibidem obdormierat: ad multam fere noctem somno excitus, cum extra nemo, quo ante condixerat, egredi vellet, per acervum se sensim dimittens

D
etsi sibi diffi-
dens,

pergere statuit:

unda dicenda
acceperit?

cur de aliis
quædam inse-
rat?

E

Gorzia mona-
chi sunt Hum-
bertus et An-
dreas

F
cum aliis:

Humbertus
manifesto vitæ
periculo crep-
tus

A tens inter erectas cuspides vicino nimium est illis periculo, ita ut veste corpori adhærente comprehensa ferroque terebrata, per hastile usque ad terram decurreret. Hastili subacto, et re palpata sollicitius explorata stans, et tam præsentem circa se Dei custodiam, etiam prava molientem, considerans, gradum ab incepto, jam meliora deliberans, retinet, atque in reliquum Deo servire mente tota pertractat.

convertitur :

il Romam :

dein Virduni
in cella sancte
vivit

doctus evadit
ἐκτοδιδάκτος :

duas reclusas
instruit :

B

f
item 2 alias
quæ cœnobium
Buxeris pri-
mæ incolunt :

fit Gorziæ
monachus,
dein Tulli
Abbas S. Apri.

g

53 Andreas quoque et ipse, postquam in eadem sacramilitia plurimam ætatem confecerat, jam senex et mentem candore capitis referens, Romam ad postulationem Papæ h Agapiti mittitur, qui litteris, cum nuntio quodam idoneo viro, multum a Domino Einoldo efflagitaverat aliquos sibi religiosos, quos in monasterio B. Pauli, quod tunc i ad monasticum ordinem transferre moliebatur cum auxilio k Regis Albrici, collocaret, transmitti. Quo cum altero quodam Fratre, qui ex monasterio l Luxovio Gorziam ante aliquot annos advenerat, perductus, regulari institutione loco informat, non multo post receptus ad Dominum, ibidem est tumulatus.

h

Andreas
Romam missus
Papa vacante,

i

k

l

C

monasterium
S. Pauli refor-
mat :

54 Et quia mentione duorum, augmentum congregationis ejusdem tangere cœpimus, de aliis quoque quæ memoratu dignæ successerunt personæ, quam succincte res patientur, mox inferre non inconsequens arbitramur. Ita enim plano quodammodo spatio, de viro, quo proposuimus, decurret narratio libera atque omnibus expedita, si his primum absolutis, soli tantum proposito continuus, et nullo intercisis labor incumbat negotio. Ut ergo suave fragrans odor, in qua Christus recubuerat, domus, ubique juxta vel procul, respersus est, fideles quique eo attracti, mira celeritate undique cœpere concurrere : nec solum qui sancto desiderio jam dudum accensi, vel spiritu occultius inspirati, vel lectione divina excitati, quis eis viam rectæ conversationis ostenderet, expectabant, mox tota aviditate, quod oblatum cernebant, amplexi sunt; verum alii quoque, qui eatenus frigidi torpuisse videbantur, horum exemplis concitati, tamquam carbonibus vivis sibi admotis calefacti, ad

Februarii Tom. III.

eorum consortium ardentissime festinabant.

55 Neque hi fere quicumque de trivio, sed urbanarum deliciarum, gloriæque et sumptuum fuere non ignobilium, quorum etiam opibus non modica suppellectile locus est auctus. In his patruus jam dicti venerabilis Domni Adelberonis fuit Fridericus, qui infantulus quondam monasterio S. m Huberti fuerat mancipatus, sed simili ceteris loco eorum morbo pallente, ipse, quemadmodum majorum ducebatur exemplis, indifferenter seculo convivebat, eratque ad id temporis, quia jam admodum ætate processerat, et magnorum, quantum ad secularia, sensuum, virque industrius videbatur; Episcopo adhuc tunc junioris ætatis, adhærens, cujus et consultu pleraque tunc in Episcopio agebantur : animis præterea, ut vere patruus, severioribus, a pluribus quam sæpe non necessariis, juvenilia molimina revocabat. Hic tandem aliquando secum retractans, cum tantam eorumdem virorum Dei videret instantiam, corde compunctus, cunctis, quæ se male illexerant, posthabitis commodis, ocyus eis accessit : nec multo post loci ipsius Præpositus post Abbatem statuitur, ac Dominus Joannes ei solatio supponitur. Postea autem rogatu Episcopi Leodicensis n Richarii, monasterio proprio S. Huberti restitutus, et regulari ordine Abbas præfectus, usque in finem laudabili conversationis rigore rem divinam optime monasterio tenore continuit. Situs est Treviris in monasterio S. Maximini, quo dum solennitas o dedicationis eum invitat, morbo repente pervasus, diem extremum ingressus est, novaque novæ fabrica ecclesiæ novo hospiti novum primo sinum aperuit.

56 Simili modo Virdunensis Ecclesiæ primus ab Episcopo curam gerens Odilo, vir natalibus clarus, facultate sufficiens, in rebus gerendis admodum strenuus, et, si Clericum forte non impediret, nullo quæ mundi fert ambitus, loci sui cuiquam impar; cunctis illis mordacibus curis rejectis, huic sanctæ paupertati, pauper spiritu factus, se contulit, exiguumque ac vile stipendium cunctis seculi opibus gloriosius et sufficientius æstimavit. Is quoque, post bene adultum sanctæ conversationis robur, petitus reformationi monasterii, quod dicitur p Stabulacum, ibidemque promotus, ad rectitudinis lineas, quæ prava forte invenerat, Christo auxiliante correxit, ubi etiam cursum naturæ persolvit.

a Siebertus in Chronico ad an. 964 Adelberoni Mettensium Episcopo mortuo, Deodericus, consobrinus Othonis Imperatoris Episcopus subrogatur. Hic, ut legitur, inspiciens primas litteras omnium Mettensium Episcoporum, quas Angelus Domini dicitur dedisse S. Clementi, primo Mettensium Episcopo, et notans alias auro, alias viliori metallo, pro multorum qualitate, esse annotatas; cum videret etiam litteram sui nominis argento esse prænotatam, dixisse fertur, se in Episcopatu tanta bona fore facturum, ut ipsa nominis sui littera merito deberet auro annotari. Obiit, ut in eodem Chronico dicitur, anno 984. Multa de eo scribit Meurissius. — b Daventria, Teutonice Deventer, urbs est ad Isalam flumen, olim Ultrajectensi Episcopo subjecta; sub Philippo 2 Hispaniarum Rege ac Belgarum Principe, ipsamet Episcopali solio ornata, Ultrajectensi Antistite in Archiepiscopum promotus, cui quinque hæc Episcopales Ecclesiæ subsunt, Daventria, Leovardia, Groninga, Harlemum, Middelburgum; omnes nunc Episcopis, dominante hæresi, desituta. Appellari hic videtur Dabentrensium sive Daventrensium Episcopum, quod illic ut plurimum fortassis commemoraretur. S. Radbodus certe Daventrie sepultus est, qui mortuus dicitur anno 917. Ejus successor Baldrico Henricus Auceps Germaniæ Rex confirmavit immunitatem Dorestadii, Daventriæ et Thielæ. Diploma recitat Wilhelmus Heda. — c Nullus circa ea tempora Popo, vel Poppo. Ultrajectensis Episcopus memoratur ab iis, qui ejus Ecclesiæ Antistitem indices contexnerunt : sed ab omnibus traditur Rathodo sub annum 917 mortuo, successisse Baldricum : hinc anno 976 Folcmarus, sive Volcmarus, qui an. 989 mortuus traditur. An inter Baldricum et Volcmarum Popo, Bernonis Comitum Palatini filius, eam Ecclesiam tenuit, sed non diu, ideoque omissus ab iis qui catalogos Episcoporum postea confecerunt? Certe hic scriptor Poponis aequalis fuit, vir gravis et dignus fide. — d Ita legendum videtur. Scriptum erat : cum ipso hora conversus, ut cepta... non desistebat accendere. — e An non potius legendum, ferebat? — f De hoc monasterio in Vita S. Gauzlini, sive Goslini, Episcopi Tullensis, 7 Septembris : Cœnobium sanctæ genitricis Dei Mariæ Buxeris a fundamento construxit : chorum ancillarum Dei inibi constituit, rebus et prædiis ac ornamentis decoravit, ac paullo post : Nam Deo præordinante invenit quasdam sanctimoniales, velut oves errantes, sed tamen æternæ vitæ viam quærentes, in Dei dilectione ferventes, et ad serviendum illi locum remotum desiderantes

14
AUCTORE JOAN.
AB. EX MS.

m
inter hos
Fridericus
Episcopi pa-
truus et consti-
liarius,

fil Præpositus,

n
deinde Abbas
S. Huberti.
E

o

item S. Odilo,

postea Stabu-
lensis reforma-
tori;
et Abbas.

P

Deodericus
Ep. Metensis.

F

Daventriensis
Episcopus,

Popo Ep.
Ultraject.

Buxeriæ
monasterium.

AUCTORE JOAN
AB. EX MS.
Rotildis
Abbatissa,

Albericus
Rex.

ANIMADV.
PAP. 73

Dedicatio
eccl. S. Ma-
ximini 13
Oct. an. 942.
* al. Hugo.

S. Odilo Ab.
Stabulensis.

Angilramnus
fit monachus,

a

multaque do-
nat monaste-
rio :

b

nulat in
principiis,

c

et dum indul-
gentius
habetur,

nimum sibi
ut rogat,

monitionum
imputiens :

A desiderantes, quarum miseratione permotus.... jam dictam cel-
lam eis ad habitandum delegavit, præficiens eis Rotildim Abba-
tissam, quæ earum regeret vitam. *Ac demum ipse S. Gostinus,*
in Buxeriensi cœnobio dignissimam, sicut vivens jusserat, acce-
pit sepulturam, inter choros Virginum, quas illic plures numero
vitæ districtioris aggregaverat. — g *Est id in suburbio Tullensi*
situm. S. Aper, Gallice S. Eure, colitur 7 Septemb. — h Agapitus 2
an. 946 Pontifex creatus, an. 955, 27 Decemb. obiit. — i Octavius
Pancirolos in thesauris absconditis almæ Urbis reg. 9 eccl. 14
scribit, hanc S. Pauli basilicam datam anno 943 monachis Casino
evocatis: dein an. 950 iis ereptam, datamque Cluniacensibus.
At nusquam in hac Vita dicuntur Gorzienses Chiniacensia insti-
tuta amplexi: neque videtur Andreas aliam in illud monasterium
induxisse disciplinam, quam qua erat ipse Gorziæ imbutus. — k
Tradit quidem Luitprandus, hujus scriptoris synchronus, lib. 2,
cap. 13 Albericum Marozii scorti filium, pulso Hugone Rege
matris suæ marito, Romanæ urbis monarchiam tenuisse; quod
et repetit lib. 5 cap. 1; non tamen Regem ipsum appellat. Ba-
ronius nunc Romanæ civitatis Principem, nunc Patricium Roma-
norum vocat. — l De Luxovio, celeberrimi nominis monasterio,
sape alibi actum, ageturque, præsertim 21 Novembris ad Vitam
S. Columbani, et ad S. Eustasii 29 Martii. — m Est hoc celebre
in Ardenna monasterium Andainum, vulgo S. Huberti, quod
ejus illic reliquæ asservuntur. Scriptum erat hic S. Humberti:
verum aliquanto S. Humbertus fuit S. Huberto antiquior, mo-
nasterii Maricolenis in Hannonia fundator, qui colitur 25 Mar-
tii, S. Hubertus 3 Novemb. — n Præfuit Richarius Ecclesiæ Leo-
diensis ab anno 922 ad 23 Julii 945. — o De ea dedicatione Browe-
rus in Annal. Treviren. lib. 9 pag. 557 ad annum 942 ita scribit:
Inde 3 Idus Octobris Trevis a Ruotberto urbis Antislite et Adel-
berone Mediomatricum, Divi Maximini basilica, opere jam per-
fecto, dedicata est. Consecratio ea insigni sacrorum apparatu
constitit, et magna hominum concione, certatim eo religionis
ergo affluentium. Adstabant Episcopis mitrati, * Ogo D. Maximini,
Agenaldus Gorziensis, Erkenboldus Tullensis, Heribertus S. Ar-
nulphi Metis, Fridericus S. Huberti in Arduenna, Salachon D. Mar-
tini, Abbates etc. — p De Stabulao, vel Stabuleto, aut, ut hic
dicunt, Stabulaco, alibi actum, ageturque plenius 3 Septemb.
ad Vitam S. Remacii Ep. Trajectensis, qui illud fundavit. Vi-
situr illic supra aram arca antiqua, in qua condita ejusdem S. Re-
macii reliquæ: inter alias, quibus ad latera ornatur. Divorum
effigies, est S. Odilonis hujus. Non potui tamen assequi adhuc,
quo die ejus recolatur memoria: ab immemorabili tempore
Sanctum haberi, constat ex ea tumba, quam cum essem curiose
contemplatus, judicavi a 400 aut 500 annis fabricatam: sub
illa autem, quam dixi, veteri Odilonis hujus pictura diserte
scriptum, S. Odilo.

CAPUT VII.

Angilramni Primicerii Metensis, dein Gor-
ziensis Præpositi, vita ac sancta mors.

Ad idem ferme tempus, specimen, ut ita dicam, et
flos ejus, quod tunc cœlestis compingebatur serti
jucundissimus atque aspectatu dignissimus Angil-
ramnus, primo Tullensis, deinde sanctæ quoque Me-
tensis Ecclesiæ Primicerius, nobilitate et opibus ea
ætate, quodque consequenter satis esset a gloriæ,
præstans, moles secum auri atque argenti ceteræque
cumulos supellectilis trahens, instar primitivi illius
Apostolici populi in usus pauperum redigenda, sanc-
tam illam societatem expetiit: prædii quoque non
ignobilem quantitatem monasterio sub testamento
perpetuo obtinendam contradidit. Cujus, quæ post-
modum fuerint conversationis insignia, b quantum-
que robur structuræ ejus in reliquum se tenuerit,
gratius forsitan audietur, si prius, quo paullulum
initia ejus impulsu visa sunt vacillasse, breviter
perstringetur: cum præsertim concussus, non sta-
tione penitus sit exturbatus, eoque firmitus postea
pedem fixerit, quo ad tempus sese negligentius lo-
cum, quem ceperat, observasse doluerat.

58 Is itaque, ubi cum eo, quo diximus, sumptu
susceptus est, eo quod ampla erat persona, et ex de-
liciis, cunctisque ipsorum ante notissimus, mollius
ceteris tractabatur, atque honorabatur. Nam et ex
ejus clientibus aliqui ad idem se propositum contu-
lerant. Ipse interea, uti qui necdum, quam semel
admiserat gloriam, perfecte corde dispulerat, nequa-
quam æqua aliis pati, et pro his, quæ loco contule-
rat, paullo incontinentius elevari, jamque, quod
consequens, increpationibus obstrepere, correptioni-
bus non acquiescere, et, uti qui se minores cunctos
attenderet, quasi de superiori loco sententiam ferre,
sed et si qui forte infirmioris animi sibi pro moribus c
accessissent, eos, contra majorum prolata, pro libitu
contueri. Ad hæc Pater Einoldus ceterique jam per-
fectæ in Christo ætatis, multa pro rebus et temporibus
reclamare, hortari, obsecrare, et, prout ætas patere-

tur, paullo severius objurgare: quibustamen nonnum- D
quam fere acerbiora in facie referens vix contumeliis
temperabat.

59 Quid plura? Cum tempore hæc tracta plus
opere longiore ingrata nimium tædia peperissent; tandem fræno
excusso,
quadam forte dierum, dum pro simili nescio qua in-
solentia acrius argueretur, majorem in modum animo
concitato, e conspectu Abbatis et ceterorum pariter
assidentium, sese proripuit, et male jam seculo, nisi
Christus obvius repulisset, revolvendus, claustrum
egressus est. Fratres tristes ac pavidum insequuti,
cum eum in porticu exteriori, in qua exiens rese- abire parat:
derat, invenissent, ejus genibus advoluti, modis om-
nibus, quibus poterant, aggrediuntur, et nunc divini
nominis obtestatione, ne faceret, obsecrare, ne,
quod bene cœperat bonum, male amitteret; nunc
perpetuam, quæ se apud seculum consequeretur,
ignominiam objectare: reminisceretur magis ante
exacti laboris, quem tam turpiter in medios conatus
desereret: reminisceretur ad ultimum districti exa-
minis, cui forsitan senex jam jamque se cerneret
propinquare: astutias insuper diaboli præcaveret,
qui fructum totius laboris ei gestiret præripere.
Multa in hunc modum replicantes, cum ipse adhuc
inflexibilis, sua tantum sibi redderentur (se deinceps
quid se fieret, satis curare) reposceret; illi majori- E
bus instare, et pro viribus, quæ mensuram nesciunt,
caritatis, animos viri in diversa versare: sermones
sermonibus, preces precibus instaurare.

60 Nec prorsus, Domino cooperante, loco disces-
sum est, donec oculus ille miserationis antiquæ, ut
tunc Petrum, ita et hunc modo respiceret, atque in
quemdam alterum, ut ita dicam, hominem commu-
taret. Nam et iste in amaras profluens lacrymas,
illico rediit, et corpore nudato, fascibus virgarum
manu prælatis, pœnam clamoribus postulas, pedi-
bus Abbatis prosternitur, non modo gemitibus, ve-
rum totius gestu corporis, doloris magnitudinem
protestatus. Quis putas ibi lacrymas tenuit? Quis
eam canitiem, se vestigiis omnium intuens provol-
ventem, non corde solutus est? Quis cum lacrymo-
sis ille vocibus inelamaret, Cædite reum, cædite re-
bellem, ne parcite, quæso, superbo et vecordi, et
contemptori, non gaudio mixto fletibus in ejus ve-
niam proclamavit.

61 Tandem Pater plenus pietatis assurgens, ali-
que cum eo manibus caritatis suppositis solo eri-
gunt, et cunctis clementer, ut tanta dejectio mere-
batur, indultis, in numerum tota alacritate recipiunt.
Is vere dies intantum ei extitit salutaris, ut quisquis
illum deinceps attenderet, vix aliquid in eo viri, qui
prius fuerat, recognosceret. Summa etenim vi, quan-
tum in se fuit, abjectionem sui, et quæque extrema,
semper appetiit: delicias et mollia omni genere
respuens, difficilia et austeriora magis amplexus est.
Honorem impensum miro pudore non ferens, grava-
batur potius quam oblectaretur: parcatem cibi aut
potus, ea arte, quasi callidus quidam observator,
assumpsit, ut de singulis, quæ apponebantur, quo-
tidianis momentis paullatim quiddam substraheret,
donec ad minimam quamdam quantitatem rediret.
Interdum etiam quibusdam penitus tamquam abes-
sent, abstinebat, nunc quidem piscem omnem mino-
ris generis, dum grandiores rarius posse conquiri
æstimat, respuens, nunc eos ipsos, quos magis appe-
tere videbatur, dum undecumque quæsiti offerrentur,
post non multum temporis quodammodo fastidibat:
tantaque, ut ita dicam, obstinatione victor sui, quod
semel animo statuerat custodivit, ut pulciculis tan-
dem farinæ contentus esset, quamquam inter hæc
creberrima, quæ etiam dum in seculo viveret, diebus
jejuniorum fortiter perferebat, panis tantum et aquæ
jejunia exerceret. Ut enim multorum fide percepimus,
adhuc

tandem fræno
excusso,

abire parat:

multis Fra-
trum moni-
tionibus et
precibus,

Luc. 22 61

Deo miscrante,
movetur,

et pœnam
gravem ultro
deposcit:

benigne
receptus,

F
plane alius
evadit,

humilitatum,
et abstinentiæ
mirifice
deditus:

A adhuc in seculo ei biduum totum sine ullo cibo et potu omnino transire, quasi nihil videbatur.

62 Illud autem stupori videntibus erat, quod vigor corporis ei tam vividus perseverabat, ut nihil de opere Fratribus consueto prætermitteret. Coquinam, vestium abluionem, horti communem operam, calceamentorum lavationem, Missæ hebdomadam, ordinem omnem claustrii et oratorii, vivido robore adimpleret, vultusque ei hilaris et gaudens continue superesset: tantum post aliquod temporis interval-
 omnem cum
 ceteris labore
 suscipiens,
 assidue pre
 cibus vacat:
 nec post
 Matutinas
 dormit:
 B
 63 De continuatione silentii quid prædicem, nescio, cum ipsa quoque licita colloquendi invicem tempora fugiens, in psalmodum potius melodiam commutaret, et si forte compellaretur, breve quiddam reddens, ad solita et amica silentia protinus recurrebat. Curis quibuslibet corporis, balneisque, et ceteris recreationibus communi usu regulæ indultis, cilicium, vilitatem vestium et ceterum cultum horridum præferebat. Extremum quidem fuerit, quod dico, animi tamen ejus virtuti comprobandæ permaximum. Dum Fratres sabbatho ante Mandatum, vel feria quarta, ex more antiquo quidem, sed tunc noviter nobis tradito, calceamenta sibi abluerent, ille cuilibet ex improviso postveniens, dum Frater unum abluendum manu teneret, alterum quodammodo invito violenter surripiens, abluebat. Item dum faciem mane, vel manus pransuri lavarent, nunc quidem ad vas illud, ex quo aqua quibusdam forulis Fratribus ministrabatur, præcurrens, et obicem illum, quo forulum illud obstruitur, dum Frater lavaret, tenens, nunc linteum, quod ad tergendum dependet, offerens, voluntatem cordis ardentis ministrabat.

64 Plura in hunc modum obsequiorum ejus studia in omnes serviebant, et cum hæc, et his similia humilitatis cordis ejus fuerint documento, ad hoc et locum ordinis sui in choro, quem superiorem tenebat, tamquam infirmitate impediretur, non ferens, in ultimum usque commutavit. Revera enim post tantam austeritatem viribus defatiscens, non jam et ad standum in choro, et ad ceterum laborem sufficebat. Quanta autem ei vitæ puritas fuerit, ex fine præclaruit. Nam non longe ante obitum, nocte quadam nescio quid divini audiens, nulli quidquam dicens, mane in fenestra prædicti tugurii exaravit sic: v Id. Septembris somniavi me moriturum. Fides his citius facta est. Nam post paucos dies febre correptus, mense plus lecto decubans, ad præfixum usque diem languore valido perductus est, totumque id spatium absque ullo omnino permanens cibo, sola tantum aqua sustentatus est, et ita usque in Nativitatem Sanctæ Dei Genitricis perdurans, quam in crastinum d B. Gorgonii Martyris, cujus corpore idem monasterium percelebre est, dies consequitur: quo tunc maxima diversis ex partibus religiosorum virorum turba confluxerat: plerisque eorum eum invisentibus, per totam fere diem nunc hoc, nunc

illo ad se introeunte, verbis salutaribus communi-
 cans, integra mente et sermone, ante mediam fere noctem decessit. Funus multitudo quæ convenerat, decenter digneque tanto viro curavit.

65 Eadem denique nocte, et, ut conjici potuit, ipsa hora, qua obiit, cuidam congregationis ipsius, Adelgero nomine, in monasterio quod dicitur e Senonias, in partibus Vosagi, cum Fratribus quiescenti, quidam in somnis apparens, Surge, inquit, et quia Dominus Angilramnus defunctus est, campanas pro eo facito concrepare. Experrectus ille, et quibusdam excitatis, dum signo tantum innueret, nec certo intelligeretur quid vellet, luce data, eadem referens, nec adhuc creditus; tertia die epistola ejus obitus allata, noctem et horam nullo modo diversam fuisse compertum est.

a Ita MS. — b Idem, quantique. — c Et hic, accepissent. — d Colitur S. Gorgonius Martyr 9 Septembris, cujus corpus, ut ante diximus, Gorziam translatum. — e De hoc monasterio, quod alii Senonam et Senonas appellant, egimus 21 Febr. cum de S. Gumberto pag. 262 esset sermo.

CAPUT VIII.

Viri clarissimi Gorziæ monachi facti, Austeus Archidiaconus, dein Abbas S. Arnulphi, Blidulfus Archidiac. Metensis, Gondelachus, Isaac, Odolbertus, dein Abbas Gorziensis. E

His super hæc quæ omittenda non erant commemoratis, quoniam de omnibus illius sancti collegii, qui singuli fere digni memoratu pro merito egregiæ conversationis essent, longitudine obstante non sufficimus, Patrem a nobis in monasterio S. Arnulphi datum, Domnum b Austeum, fas non est præterire. Hic item in seculari habitu Domno Einoldo socius, cui et sanguine jungebatur, post aliquot annos, relictis omnibus facultatibus, ex Archidiacono in pauperem Christi vere mutatus est, et in eadem societatem commigrans, vita non inferior ceteris claruit. Fuit autem lingua, quantum ad exteriorem sermonem, facundissimus, sed et in Scripturis sacris studiosissimus, quamquam et artium nonnulla ei notitia fuerit. Corporis quoque gratia quædam virtutem ejus animi insignibat, vultu ac statuta decentissimus. Vox ipsa virium plena, grato, ut nihil supra, modulamine in sacris concentibus aures complebat: quod tamen, quantum in se erat, cœlestium desiderio famulabatur, et ædificationi audientium serviebat: verbo, gratia multa redundans, exhortationi et animis undecumque movendis, ad omnem facultatem in quolibet dicendi genere, ut rhetorem diceres, sufficebat. Ad hoc et architecturæ non ignobilis ei peritia superbat, ut quidquid semel disposuisset in omnibus locorum et ædificiorum symmetriis et commensurationibus, non facile cujusquam argui posset judicio.

67 Aliquamdiu ergo in eodem monasterio Decanus, et Abbatis in omnibus onera strenue sustentans, vita, verbo omnique sanctæ conversationis exemplo, forma gregi Dominico factus, ut pene per ipsum post Abbatem omnia disponi viderentur; tandem viro egregio c Heriberto apud S. Arnulfum, qui primus eidem loco a Domno Adelberone Pontifice, clericis inde submotis, regulari monachorum ordini præfectus est, vita decedente, Pastor in Domino præfutura, statuitur. Ibi brevi ejus industria claruit. Habitacula enim monastico ordini pulcherrimo schemate construens, locum, quem omnino incultum, et nullis ad religionem institutionibus, suscepit, ad omnes usus Domino serviendi aptissimum reddidit: et cum interioribus extruendis sine intermissione operam dederit, non minus exterioribus, quæ item misere ubique locorum delapsa fuerant, reficiendis strenuus et prudens incubuit. Ruris quidquid monasterio subiacebat, ita in vineis, pratis, agris, silvisque

D
 AUCTORE JOAN.
 AB EX MS.

e
 ejus n. ors
 alteri procul
 revelatur.

a
 b
 Austeus
 Archidiaconus
 fil Gorziæ
 monachus:

egregia forma,

roce et sermo-
 ne præstans,

architectus:

F

fil ibidem
 Decanus,

c
 dein Abbas
 S. Arnulphi,

ubi ædificia
 reparat,

ultimum lo-
 cum in Choro
 ambit

mortis diem
 prædicit:

d
 moritur 9
 Septemb.

A que excoluit, ut cum rem omnino pauperrimam, et vix numero paucissimo parcam nimis stipem promittentem invenerit, post annum exactum (nam is gravis et quasi* stipilentia attactus fuit) in omnem copiam rerum necessariarum, Domino benedicente, supereffluerit : cunctisque intrinsecus Fratrum habitationibus intra quadriennium expletis, muro, in modum castris, forinsecus cuncta circumdare animum intendit. Quod, opem undique præbente eodem venerabili Pontifice, quatuor mensibus laboratum, pene ad summam esset perductum, nisi infausta regni d dissensio, quæ inter Dominum et gloriosissimum tunc adhuc Regem, postmodum Cæsarem, Othonem et filiam ejus Liuthulfum, et generum Conradum exorta, usque ad gentis inimicæ Deo e Hungarorum in nos eruptionem desæviit, impendisset. Proxima tamen æstate, Domino cooperante, ocyus peractum.

68 Cumque horum extra perpetuo sollicitaretur cura, nihil tamen de his, quæ vel ad vitæ vel conversationis puritatem, vel ad pastoralis solertiae vigilantiam pertinebant, est aliquando prætermis- sum, quin quotidie solitum pensum orationum, psal- morum, vel lectionum sanctarum expleret. Omnibus Dominicis et festivitibus Sanctorum celebrioribus, Missas publice dixit : ad hoc unaquaque quarta feria privatim : in quibus, quantis gemitibus et lacryma- rum victimis seipsum conficeret, ne referri quidem potest. Et, ut fiducialiter efferam, in visceribus pie- tatis et simplicitate cordis et mansuetudine animi, condescensione infirmorum, recreatione miserorum, et omnibus omnino misericordiæ actibus, non alter eo fuit præstantior. In his xv annorum exactis labo- ribus in sanctæ perseverantiæ fine cursum consum- mans, pridie Nativitatis beatæ Dei Genitricis dece- dens, in monumento a se jam olim longe retro a primis annis sui regiminis præparato, plurima de- votorum virorum frequentia, Domino et Venerabili Antistite Adelberone munus exequiarum explente, depositus est, ex parte basilicæ Aquilonari, anno Domini CMLX.

69 Sanctæ Metensis Ecclesiæ Archidiaconus Bli- dulphus jam in processu loci, eisdem servis Deinon sine magno multorum miraculo sociatus est. Vir enim cum et nobilitate generis, et rerum copia non mediocri fultus, et multa in quamcumque partem arte animi callens, (prudentiali ea dicenda sit, an astutia?) ad hoc et litterarum ceteros ejus loci præi- ret scientia, (quippe qui ex scholis adhuc supererat Remigii) tum secularibus ita deditus videbatur, ut vix cujusquam in eo religionis vestigia viserentur.

Is, ut dicitur, morbo repente præreptus, venerabi- lem Einoldum citius advocans, monachum profectetur, statimque habitum sumens, æger monasterio deve- hitur, ac post paucos dies integer Domino propitio redditus, mentis meliore integritate felix, et multis deinceps exemplo futurus convaluit, atque in sancta conversatione fere inferior nulli apparuit. Is post plures annos majori calore virtutis tactus, eremum altero quodam, cui Gondelach vocabulum fuit, sibi sociato, in remotioribus Vosagi expetiit, ibique in illa divina contemplationis suavitate, acerba admo- dum corporis castigatione, et mundo vere (ut vera- cium, qui eum noverunt, fert sententia) mortuus, decem aut eo amplius annos exigens, felix decessit, atque in ejusdem cellulæ suæ oratorio ab eodem socio suo, viro æque sanctissimo, sepultus, eum- dem ibi reliquit vitæ vel rerum paupercularium hæ- redem.

70 Porro idem socius ejus ex monasterio f Fulda olim retro ante complures annos, flore juvenili conspicuus, Treveris apud S. Maximinum ob insig- nem religionis conversationem commigraverat: dein- de Domni Eginoldi fama accensus, Gorziam veniens,

ei individuus fere comes per aliquot tempus adhæsit: donec eodem jubente, cum prædicto Venerabili Bli- dulpho, in monasterio sancti viri g Ogonis, magni et præclari prius in S. Maximino Abbatis, et post Leodicensis Ecclesiæ egregii Pontificis, delegatus; post obitum ipsius Domini Ogonis, utrique inde Gor- ziam regressi, mox brevi ad ea, quæ prædixi, eremi remotiora, pari consensu secedunt: et, ut dictum est ipse Domino Blidulpho succedens, locellum ipsum usque in finem vitæ incoluit, doctrinaque et vitæ puritate clarus, ibidem quievit.

71 Viridunensis etiam Ecclesiæ vir religiosus Isaac, in vita canonica satis decenter conversatus, jam canitie ipsa reverendus, cum alio bonæ spei, tunc juniore, nunc, Domino auspicabiliter prove- hente, ejusdem sancti collegii Patre, Domino h Odolberto, fere post duos, quam superior Blidulphus venerat, annos, susceptus est: quique, ut erat magnæ simplicitatis, et totus interioribus animæ bo- nis deditus, sine querela, et innocentissima actione conversatus, etiam finem sui Divino meruit præscire responso. Quiescentibus namque quadam nocte Fra- tribus, Dominus Einoldus vigilans, repente vocem producto sono ter inclamantem audivit, sic: Isaac, Isaac, Isaac: qui cum mane eodem accito, finis sui eum commoneret, et quid audisset, ediceret, Et ego, inquit ille, easdem voces audivi, et vocationem meam adesse cognosco. Illico autem morbo attactus, brevi decessit. De his igitur, qui quodammodo emi- nentiores in ea congregatione viguerunt, hic comme- morasse sufficiat, non quod omnia, quæ dignamemo- ratu essent, de his dicta sint, cum utique de singulo quoque eorum proprium condi possit volumen. Sed et plurimi in eo sancto collegio magnarum virtutum viri extiterunt, qui merito in exemplum scriptis et laudibus efferendi essent.

a Inde potissimum supra probavimus, hunc scriptorem S. Ar- nulphe monachum, atque etiam Abbatem fuisse. — b Ejus ex monumentis monasterii S. Arnulphi elogium hinc decerptum accepimus, cum eo, quod ante ex parte rectavimus, Joannis Abbatis elogio: alibi Ansterus vocatur. — c In citato Austei elogio Arbertus appellatur, alibi Albertus. — d De hac dissen- sione Siebertus ad annum 952: Liedulphus filius Othonis Imperatoris, instinctu Conradi Ducis, cum eo contra patrem suum rebellavit etc. — e Idem ad an. 955 Siebertus: Liedulpho ad gratiam patris reducto, Conradus Dux, Dei et Imperatoris trans- fuga, ad Ungaros se conferens, eos in Lotharingiam, usque ad Carbonariam silvam perduxit: et virtute Dei apud Lobias contra eos ostensa, ultra prodire prohibiti, impune redeunt. Eodem ta- men anno 955 internecioni dati sunt Ungari. — f De hoc anti- quissimo in Germania monasterio actum alibi, præsertim 4 Feb. ad B. Rabani Mauri Vitam. Ejus antiquitates libris 4 edidit Christophorus Browerus noster. — g Is, ut Browerus scribit, anno 934 consentientibus omnium monachorum voluntatibus Abbas ex Præposito electus, quidquid prava ibi tum consuetudine fuerat a veteri disciplina prolapsam, corrigendum suscepit. Cum- que ades quassata turbine procubisset, ei restaurandæ Henricus Rex sumptum liberalem erogavit. Unde corrigas quod in Historia Ecclesiæ Leodiensis, citato licet Browero, auctor nimium festinus scripsit. Ottonis Regis judicio Abbatem factum, cum non nisi biennio post is patre mortuo Rex sit factus anno 936. Verum præ his fortassis ad restaurationem ædificiorum et disciplinæ, Ogonem Procures Lotharingi ac Belgæ juverunt, ac præsertim, ut infra cap. 11 num. 95 dicitur, Gislebertus, Ragineri Comitissæ Hamonix filius, Lamberti i Comitissæ Lovaniensis frater, Dux Lotharingiæ, Henrici Aucupis gener, sororius Ottonis. At Gisle- berto anno 939 submerso, idem Rex Otho, ut in Chronico ad an- num 945 scribit Flodoardus, Episcopium Hugoni (idem est, qui hic et apud Browerum Ogo) Abbati monasterii S. Maximini no- lenti atque refugienti dedit; eumque ordinari fecit Episcopum, Mortuus est Ogo, sive Hugo, anno 947, vel initio sequentis: Corpus, ut Fisen scribit, ad S. Maximinum relatum. — h Odol- bertus, sive Odelbertus, tertius a B. Joanne Gorziensis Abbas fuit, Oibaldi successor, ut supra in catalogo Abbatum dictum.

CAPUT IX.

B. Joannis prompta obedientia, humilitas, patientia, commodorum neglectus, vigilan- tia, lectionis assiduitas.

Sed a proposito, quo aliquamdiu divulsi sumus, jam quodam clamore revocamur. Unde his, quæ præteriri indignum censuimus, expeditis, ad viri venerabilis Joannis acta, cui hic propriæ stylus sudat, Domino misericorditer præeunte, recedamus. Pri- mum, quæ ei institutio conversationis et animi vir- tus

qui et ipse vir sanctus.

Isaac Canoni- cus Viridunen- sis

h fil monachus, cum Odolberto, postea Abbate: divinitus mo- nentur de morte instante.

E

F

Ogo sive Hugo, Abb. S. Maxi- mini, dein Ep. Leod.

AUCTORE JOAN. AB. E. MS. bona excolit, forte pesti- lentia

muro cano- bium munit in formam castris

d

e

pietate, cete- risque virtuti- bus eximius,

moritur 7 Sep- tembr.

Blidulfus Archidiaconus. Meten. nobilis et doctissimus

æger fil Gorziæ monachus:

convalescit, ac sancte vivit:

sccedit in soli- tudinem

cum Gondela- cho,

olim Fuldensi monacho,

A tus fixa ab ipsis principiis in finem usque, ductus continuo fuit, ut in neutram partem mirabili vigore deflexerit, in quadam veluti brevi tabella, describere cupio : quod sicut a me expleri posse, non mihi prorsus arrogaverim, ita vix unquam a quoquam, quamvis disertissimo, æstimem comprehendi. Nec vero penitus reticendum, ne ipsa parva, quæ dicentur, si pigro sudario defodiantur, quos possent, lucris dominicis subtrahant. Subjectionem Patri et obedientiam tanta pertinacia tenuit, ut quidquid semel ore illi imperans emisisset, hic tamquam famulus verberum metuens, sine dilatione arriperet. Et in ipsis statim principiis, dum Pater Einoldus, credito sibi regimine loci, vehementer angeretur, si sibi exteriora curanda essent, qui longe alia divinæ speculationis meditabatur; idem Dominus Joannes ei accedens. Non horum, Domine, inquit, cura sollicitemini. Ego hoc vos fasce levabo. Interioribus tantum, ut cupitis, animum intendite : quidquid exteriorum est, ego, Christi gratia et meritis vestris adjutus, mihi susceperim. Cum itaque ita omnia ei commiserit, et ipse in solo Deo vacationem assumpserit, non tamen, quid unquam parvum vel majus idem Dominus Joannes, nisi eo conscio, aut consilio ejus et voluntate, egit. Et horum ipse

B Dominus Einoldus, si quando ita intererat, testis erat; Numquam, inquiens, mihi inobediens fuit, nec fuit aliquando, qui me et illum in pacem reduceret.

73 Nec destitit prudens et sagax in utramvis partem Dominus Einoldus eum diversis exercere mutationibus. Nam plerumque ab exterioribus de industria eum revocans ad interiora, etiam ad infimum quodque reduxit officium, in quo ne nutu quidem aliquando visus est renuisse. Jussus Præpositus, pareret continuo : præpositura deposita, esto Decanus; jugum quietus admittit : eo abiens, cellarium cura; manum illico profert : alio ibi succedente, vestes Fratrum serva; nihilo plus reluctatur. Sic hospitibus, sic, si ita contigit, infirmis, sic quibusque aliis imperatis, summa cura, alacritate, moræ nescius, ministravit. Quæcumque nummis, vel quibuslibet aliis rebus expendit, summam eorum in breve notatam Abbati, post hebdomadam aut mensem, reddidit : nec minus, quæque extrinsecus de rationciniis quibusque illata recepisset. Cumque Dominus Einoldus hæc audire fastidiens, quia nihil superfluo eum expendere satis sciret, non ultra sibi hæc referri interdiceret, nihilominus tamen ipse cuncta, usque ad siliquam, ut dicitur, annotata servabat.

C 74 Patientiam, humilitatem seu abjectionem, et, quæ omnia superat, caritatis in Deum et in omnes fervorem, incredibile dictu est, quanta fortitudine servaverit. De quibus singulis, quibus frequenter documento fuerit, si recensere velim, nimium scripta ferentur in longum. Unde saltem simplicia annotamus. Præposituram monasterii vir venerabilis Fredericus, de quo supra meminimus, et sub eo hic Dominus Joannes gerebat. Ille, ut Superior, hunc gravibus verborum contumeliis persæpe, et publice et præsentibus, irritabat. Illo diutius perstreptente, hic tantum item itemque ad satisfaciendum terræ se sternens, perpetuum tenebat silentium. Cum ille crebro eadem clamore ingeminans, ira fessus, jam et in verba deficeret; Joannes acsi simulacrum, sine voce diu immotus persisteret, ad ultimum columnam et parietem tangens, et ut eis potius verba, quam sibi faceret, dicens, e conspectu se proripiebat. Ille, eo tamquam contemptus, incensior quolibet forte residebat. Inde post paullulum motu subsidente, ubi placidior ad se mentem reduxerat, secretius eodem Joanne abducto, pedibus ejus advolutus, Occidisti

me, aiebat. Cum Joannes : Ego? in quo? Patientia tua me, dicebat, occidit. Non ita, inquit iste, sed animositas vestra vos occidit. Nec pluribus : lites illico rumpebantur. Nam idem vir reverendus, hoc uno licet esset notabilis, cetera egregius, et ut magno natu conspicuus et insignis omnibus habebatur, et hos ipsos motus animi, quos vetus adhuc conversatio integrabat, prudens citius compescebat, doloribusque ac plangentibus uberrimis postmodum sese conficiens condemnabat.

75 Nec dissimile huic est quod inferimus. Cellarium ipse Joannes, Bernacer autem jam ante dictus, vestiarius, sive cameram Fratrum servabat. Is quadam die cellarium ingressus, vas quoddam quod a imapum, dicunt, guttulæ excipiendæ vasi vinario suppositum invenit : eo arrepto, questibus Joannem aggressus, et vas, quod sui ministerii esset, cur ita perditum dedisset, multa congeminans illoque nihil læsum assereret; Pro b carraria, inquit, vini, non sic attaminatum vellem. Cui Joannes, Decem, ait, vascula hujusmodi carraria una vini possunt acquiri. Iis Dominus Einoldus superveniens, et altero jam abeunte, dum extrema, quæ vixdam finiens Joannes illi eminus loquebatur, audisset; Quid hoc, inquit, est? an contenditis? Illo protinus terræ prostrato, Non, inquit, præter panem, aquam et salem quidquam percipias, dum licentiam dederò. Jussa suscipiens, nec ipsi quid referens, nec cuiquam verbum inde ullo modo faciens, triduo continuo abstinuit. Et forte tunc ferventissimi et ipsa æstate dies fuerant longissimi, nec ob id soliti quidquam operis prætermisit, quin alacrior et celer ad universa discurreret. Nam valetudo corporis ei justa, et in neutram partem nimia, facili motu per gratiam cœlestem ad quæque agenda sufficebat.

76 Ab infimis quoque probra multoties infinita sustinuit : alii eum hypocritam, alii avarum, alii tenacem, alii fraudatorem publice appellabant : nonnulli non eum seculum reliquisse calumniantes, in oculis familiam domus suæ, quæ cum matre monasterio serviebat, ingerebant, dicentes : Tua huc subdolos contraxisti, ut liberius ea hic possideres, et melius, quam domi sufficeres, hic procurares. Ecce gynæceum claustrum monachorum fecisti. Hæc et plura in faciem dum jacularentur, ipse, ut rupes immota, manebat. Nec unquam fuit, (quod quidem a quoquam rescire potuerim) qui ex ore ejus contumeliosum verbum retulerit. Et hoc sane silentium inter clamores tenebat, irarum nihil ibi; præterquam terræ stratus, veniam tacitus postulabat : quod ipsis, qui longe ultimi ordine erant, eum frequenter fecisse percepimus. Quippe qui ad hoc animum dederat, ut nihil tam esset abjectissimum, quo non se ultroneus inclinaret. Unde et ipsas latrinas Fratrum eum frequenter purgasse, non dubiæ fidei virorum relatione cognovimus.

77 Si quando ex more communi hebdomadam vicis suæ suscepit in coquinam, et ex consequenti, munditiarum faciendarum; non fere aliquando, nisi gravis eum occupasset utilitas, vicarium requisivit : ipse aquam a puteo hausit, humero coquinæ illatam igni suspendit : legumina vel olera, lecta, vel manibus propriis concisa, infudit, lavit, coxit et apposuit, vasa refectorum solus elavit : nec in pedibus Fratrum abluendis, quod erat finitimum, alteri mandavit officium. Et hoc quidem commune cum ceteris : illud autem ex ore ejus ipsi percepimus, quod farinam ad usus totius congregationis, duorum vel trium modiorum, solus ipse, uno tantum puerulo aquam infundente, commiscuit, fermentavit, in massam subegit, sudore nimio in formulas panum expressit. Dum pistoris opera reliqua succederet, et hoc multi, quamvis in conclavi clam omnibus id egerit, nota

B. Joannes
semper obe-
dientissimus,

curam exte-
riorum susci-
pi :

nihil nisi
conscio Abbate
agit :

frequenti mu-
tatione officio-
rum exercetur :

rationes accep-
ti et dati
accurate red-
dit :

contumeliis a
Præposito
appetitus

se humiliat
et silet :

AUCTORE JOAN.
AB. B. X. MS.

a
alterius objur-
gationi placide
respondet :

b

gravem pœni-
tentiam impo-
sitam lætus
implet :
E

maledictis
acerbis appe-
titus

silet,

vilissima opera
obit,
F

in culinæ mi-
nisterio maxi-
me sedulus :

AUCTORE JOAN.
AB EX MS.

A nota quadam nimiae parvitatis, inurebant: cum ille fidele Christo mancipium, ne quid rerum monasterii deperiret, pervigil observaret, et, quod majus ac verius est, caussa sudoris sui præmiis cœlestibus munerandi.

suorum com-
modorum cu-
ram negligit:

alienorum
summam
habet,

78 Sui ipsius curam quam in minimis duxerit, ex his satis potest perpendi: cibos lautiores, vestes splendidiore, calceamentorum nitorem, strati molliem, balnearum fomenta, medicamentorum in morbis quibusque ingruentibus adhibitionem, et quidquid omnino ad corporis aliquam delectationem accedere præter inevitabilem necessitatem perperderet, hæc velut crimini ducens, penitus respuebat: cum tamen nulli alii usus eorum, quibus forte opus fuerat, interdiceret. Et hæc magna in eo erat discretio, ut cum ipse sibi austerus et pene indiscretus videretur, aliis nemo misericordior esset. Ipse jejuniens, alios ad cibum cohortabatur: ipse vigilans, aliis somnum indulgebat: ipse laborans, alios quiete remittebat: ipse dum balneis penitus abstinens, ab ipso conversationis suæ tempore, numquam eis usus fuisse diceretur, nisi forte aliquando post gravem ægritudinem lecto resurgens; si quibus tamen aliis competeret, numquam damnavit vel interdixit: a

ultra etiam ea
ingerens:

B perceptione cibi vel potus ante horam, vel postea, in perpetuum sibi obtrusa, nullum, si caussa infirmitatis expetiit, suspendit: quin et ægrotantibus usum carniū ultra ipse contulit, et non rogatus ingressit. Sic in vestibus, calceamentis, stramento lectuculi, cum ipse sibi viliora, abjectiora, parciora, et duriora semper elegerit; ceteris ad omnem copiam, et, quantum professioni non nimis obtaret, elegantiora et molliora exhibuit.

negat quæ
dolose petita:

acer in objur-
gando,

nulli, etiam
Magnatum,
adulatur:

79 Fallaciam vitiorum in his vigilantissime observabat, in quibus non facile cuiquam, etiamsi esset superior, cessit: sed mox vitio aut fraude quemlibet aliquid petere sensit, omnimodis denegavit. Cum enim, ut dictum est, sub motibus irarum ita mutus quodammodo existeret, ubi corrigendi locus adhuc non erat, ibi linguam excandescere et in verba acriter pungentia vehementi quodam terrore videres effundi: nec omnino adulatio, quo communi (pro dolor!) morbo plerique laboramus, in eo quod foveri posset, habebat. In quo simul et mendacii maculam ut capitale quiddam horrebat, ut si in gratiam potentium aliqua eum aliquando dicere necessitas loci aut temporis compulisset, ita inter utramque viam cautus verbo incederet, ut, et eos, quantum satis esset, attolleret, et veritatis limitem non excederet. Præter quam communem hodie hominum observantiam, illo Apostolico eum insignem, vel solum, quantum humana paterentur, esse persensimus: Si quis in verbo non offendit hic perfectus est vir.

Jac. 3. 2

post Matuti-
nas numquam
dormit,

piis operibus
tunc vacans:

ante alios
surgit:

80 Vigiliis ac jejunia in eo prædicare si cœpero, omnium, qui eum noverunt, ora me oppriment, cum vix quempiam hujus ætatis, qui ei in his æquari potuerit, extitisse, concordiam omnes miraculo clament. Cumque perpetua pene lex ei esset, post vigilias quantacumque profunditate noctium actas, somnum in lucem usque nescire; audires illum in illo, quod mos habet monasticus, inter nocturnum et matutinale officium intervallo, vario huc illucque perrepere curriculo, et in morem apīs, psalmos tacito murmure continue revolvendo, nunc circa altaria genua flectere, nunc paullulum residendo, mox exurgere, et aliquamdiu stare, itemque egressus coelo tempus noctis inspicere, deinde lucernis aut emungendis aut reficiendis assistere, tum etiam scholas canentium revisere, interdumque retibus texendis, quod noctis superesset, expendere. Sæpissime ipsas communes præveniēns vigilias, et lucernas dormitorii, tamquam hæc sibi specialiter cura esset indicta, plerumque etiam, ut videbatur, ex

superfluo, cum clare lumen effunderent corrigens, D mox oratorium, quam latenter posset, ingressus et coram altari prostratus, diutius planctibus et suspiriis, ut custodes audirent, cum multo lacrymarum flumine, sese conficiebat.

81 Inde aliquando ipse signum ad vigilias concrepans, nihilo segnius cum ceteris psalmorum, orationum, et lectionum communium opus exequabatur. Quæ tunc temporis utique ut ferventibus conversationis initiis, et numero et longitudine, et mora dicendi, multiplicius extendebantur. Quæ postmodum pusillanimitas inbecillium in nonnullis compulit coarctari. Nam et orationes noctu ternæ, mox signo dato ad vigilias, multo prolixiores fiebant, et post ipsas, omnibus paritur in Choro residentibus xxx psalmi a cxxix usque in finem psalterii, in ternas orationes denis distributis psalmis, sigillatim silentio dicebantur: erantque primi decem, defunctorum, medii familiarium, extremi generalium. Breavioribus æstivis noctibus et festis diebus, xv tantum cantica graduum, terna similiter oratione distincti. Lectiones hyemalibus vigiliis ita producebantur, ut Prophetis, qui Calendis Novembribus ponuntur, duabus fere hebdomadibus expensis, aut denuo a quocumque eorum repeterentur, aut alia quædam adderentur. Unde et eundem virum, sub una quondam lectione, Daniele totum, dum tertius lecturus, assurrexisset, explevisse percepimus. Item post dies Natalitios Apostolus, et a Septuagesima Eptaticus usque ad dies passionum, et in ipsis Hieremias, integre ad vigilias legebantur. Quorum nunc plurimum ad mensas suppletur.

cum aliis
indefessus
recitat
Officium,

tunc valde
longum:

F

82 Et super hoc post reliquum cursus nocturni, et psalmorum consuetudinalium, usque ad signum crepusculi, a pluribus plerumque psalterium sigillatim ex integro dicebatur. In quibus cum ceteri aliquando quid remissionis expeterent; hic ita infracto robore summo repugnans, ad nullam fere sedebat lassitudinem, ut et toto, quantum id protenderetur, pervigil staret intervallo, et matutino officio vel primæ horæ, quæ continue subsequitur, cum psalmis vii poenitentiae et litanis, expleto, mox lectioni accederet: ubi cum ei aliquando ipsa vincente natura somnus obreperet, a codice se statim excutens, huc illucque, psalmi quid semper demurmurans, spatiabatur: maximumque æstivis matutinis hujusmodi in eo cernere erat spectaculum, quibus aut raro illum aut numquam, lectulum repetiisse nisi minutio sanguinis interesset, cognovimus. Nam noctu vel intervallis, hyeme vel æstate, si ita forte intempestivæ vigiliæ longe ante lucem explerentur, ut nimia fatigatio compelleret, paullulum se lecto reclinans, tam festinus illico resurgebat, ut nec obdormisse quidem crederetur. Illud autem sæpe ex ore ejus ipsi audivimus, quod ab ipsis conversionis initiis, hoc adversus somnum matutinis horis continuum traxerit bellum, quod numquam superare valuerit, quin iisdem horis semper rediret infestior: Ex veteri, inquit, seculi consuetudine, hunc mihi blandum hostem nutriti, quia noctibus vigilans; mane summo usque in multam diem indulgebam, unde hucusque, etsi non videam crepusculum, tamen adesse ipse quotidie somnus pronuntiat.

somnolentiam
ut superarit,

F

qua valde
vexabatur,
præsertim
initio

ex mala in
seculo consue-
tudinē,

83 Ad superiorem scientiam ante conversionem, usum lectionis, in quibuscumque divinarum litterarum libris, tanto studio adjecit, ut eminentissimorum Doctorum fere nullus eum præterierit, donec Spiritu sancto prævio, ad omnem, quantum mortalibus fas est, notitiam Scripturarum, pervenerit. In his primum moralia B. Gregorii ordine quam sæpissime, pene cunctas ex eo continentias sententiarum ita memoriæ commendavit, ut in communibus exhortationum sive locutionum confabulationibus, omnis ejus

lectioni
Scripturarum
et PP. insudat:

A ejus oratio ex eisdem libris decurrere videretur. Nec minor ei Augustini, Ambrosii, Hieronymi, et si quis antiquorum ad manus venisset, lectio erat. Et quia ad id temporis, utpote studiis frigentibus, pene nec ipsi codices inveniebantur, Augustini in Joannem et psalmos, et de civitate Dei integre perlegit. Postremum in libris de Trinitate multa intentione sudavit : in quibus, cum de dialecticis rationibus quædam offendisset, maxime, ubi propter demonstrandam relationem Patris ad Filium et Spiritus ad utrosque, eam quæ dicitur Ad aliquid, categoriam introducit, ejusque occasione, de omnibus quoque decem Prædicamentis strictim quædam inopiæ causa ad aliquid eorum impelleret. Quin quoddam commemorat; scholasticam mox super his sibi aperiendis expetens, ab ipsis introductionibus Isagogarum laborem arripuit lectionis. In quo, cum diu ingenua sibi vivacitate ingenii, et ut in rebus ceteris, quas unquam arripuerat, indefatigato labore luctaretur, repente Dominus Pater Einoldus medios præcidit conatus. Is enim rerum earumdem jam olim studiosissimus, et quanto labore ea constarent expertus, tempora in his frustra eum nolens expendere, brevi prohibitione avertit, et ut animum potius sacra lectione occuparet, ubi satis superque et scientiæ, et, quod majus est, ædificationis ei doctrina suppeteret. Ille qui obedientiæ limitem transgredi non semel juraverat, mox incepto renuntiat, et in divina, ut in principio, se totum transponit. Præterea Gregorii in Ezechielem multo usu detrivit, ut pæne memoriæ commendasse videretur. Ad summam, ejusdem quæcunque essent B. Gregorii unice præter cetera amplexus est.

84 Quamquam non inter hæc, Vitæ, conversationes vel dicta quorumcumque Sanctorum peculiari stylo de eis conscripta : eum præterierint. Quippe qui ex ipsis in usum prope conversationis sibi assumpserit, Antonium, Paulum, Hilarionem, Macarium, Pachominum, et reliquos eremi sectatores. Tum Martinum, Maximum et sanctissimum Episcopum Germanum, ad hoc et quoscumque austerioris vitæ prælegerat, si tempora paterentur, forsitan attentare moliretur : quod utique ex ea, quam arripuerat, castigatione dabatur conjicere. Quem tamen etsi in laboribus corporis disparem, in virtutibus animæ non fere alium magis ipsorum æmulum nostram vidisse ætatem certo proferre non trepidaverim. c Joannis cujusdam Alexandrini Patriarchæ, quem Eleimonem cognominant, actus, pene memoriæ retinens, in omnibus fere sermonibus, cum grata et amica dulcedine, reducebat, audientesque ex eo, multa attentionis suavitate retinebat.

a Quid Imapum sit, non satis assequor : et forsitan vitiose scriptum. — b Carraria videtur esse, quod nos plaustrum vini, Teutonicæ een voeder wyns appellamus. — c Hujus ad 23 Januarii acta diligenter discussimus.

CAPUT X.

B. Joannis sedulitas in bonis monasterii colendis et æconomia : in ædificiis, templique ornatu curando, industria : mirabilis abstinentia.

Et quia de singulis prosequi operosum nimis videtur, quorum non minor eum scientia vel imitatio assuefecerat; illud miraculo omnibus erat, quod cum in iis tantum exercitii haberet, nihilo tamen quæcumque in rebus exterioribus agenda essent, remittebat, quin circa diversa discurrens, et singulis ordinandis præcepta constituens, omnem totius monasterii in tam multiplicibus artibus et officiis rem strenue procuraret. Cumque possessionum monasterii universa in eum cura recumberet, rarus tamen illi ad eas processus, potiusque de ipso monasterio quæ-

que foris agenda essent, dictabat, brevique sub tempore ministris evocatis, mensis aut amplius quod ipsi expletum referrent, edicebat. Cum eminentior quælibet causa eum extraxisset, et ad causas agendas residere eum necessitas impulisset; id, quanto citius negotia rerum patiebantur, acceleratum, festinus, interdum quoque nec pransus, monasterium repetebat. Si quando foris manere res aut tempus exigeret, inquantum poterat, cibi et potus mensuram monasterio solitam continebat. Nam stratus numquam regulam commutavit, ut plumam sibi ullatenus præter capiti tantum substerni permetteret : quod ex ipso Magistro suo Domino Einoldo, qui ex ipsis initiis hoc in finem usque domi forisque servavit, ut vere discipulus Doctori regenerans pedibus est subsecutus.

86 Sed et in ipsis prandiis secularium causa plurimum gravabatur; non tamen, ut quisquam eorum hoc vel leviter persentiret. Nam ad omnem copiam eis, quantum vellent, non deerat, et ipse cum eis multa jucunditate et condescensione sese gaudentem et comem in omnibus exhibebat : sed dum postmodum spiritualibus quibusque colloqueretur, docendo ingeminabat, se numquam ita secularium conversationi vel ad breve posse interesse, quin aliquid de consueto sibi modo conversationis deperderet, insuper et rerum Fratrum plura invitus expenderet. Nam ita familiariter dicebat, dum sermocinatio aliquando incideret de Fratribus res foris curantibus, quod non tam crebro eos per se ea agere expediret, et verbo potius ministris laicis mandarent, ipsique claustrum se cohiberent; Nemo, inquiens, aliquando, me magis caninus extitit, et qui plus tenaciæ argueretur, et revera qui parcior foris esset, dummodo monasterio totum, ut opus esse cernebam, conveheretur : sed numquam, inquit, potui tantam adhibere diligentiam, ut quoties cum eis comedi, non fere tanta expenderem, quanta Fratribus diario consueto sufficerent. Cum enim quilibet, inquit, viantes, privatorum, seu majorum, si qui in illa vel illa possessione, quæ esset monasterii, ex monachis adesset perquierent; et forte me ibi compererant, specie salutandi divertentes, non congrue inrogati mensa poterant ablegari, et sic utique non poteram observare, ut quæque Fratrum foris erant, vel quæque, quoque ingenio acquirebantur, integre, ut animus erat, monasterio inferrentur.

87 In ipsis judiciis etsi ab aliquibus notaretur, rectitudinis vel justitiæ limitem nullatenus excedebat. Ubi superbia vel contumacia quosdam supinos vel effrænos reddiderat, dum æquata ceteris colla refringere, etiamsi potentiorum patrocinia sibi parare contenderent, nullo poterat inclinari. Ad id demum tota sibi spectabat intentio, quidquid justitia acquireret, totum fideliter monasterio inferre : et illud optime cavit, ne sacculus unquam monasterii qualibet doli vel miserorum fraude et calamitate contaminaretur. Æstimaverit quisque quod velit : ego certa fide libere pronuntiaverim, illum, et semper odisse iniquitatem, et Domino gressus ejus secundum eloquium dirigente, non eam illi, quantum humana patiebantur, dominatam fuisse. Qui usuris eum inservisse, et sub specie monasterii necessitatum, lucra undecumque æstimant egisse, ex suomet illum ingenio metiuntur : non quod in eo tale quid aut viderim aut certo didicerm.

88 Commodabat equidem plurima et recipiebat, cautus, ne quo dolo debitorum falleretur, et secundum illud a Persii,

Doctus et ad calicem vigilanti stertere naso.
Quod iste meliori mutaverat arte, ut prudens dispensator Dominicæ substantiæ, summa industria observabat, ne quid rerum monasterii deperiret, illud

D
A JCTORE JOAN
APB. EX MS.
non aut foris
heret :

cum id necesse,
non tamen in
plum's dormit,

exemplo
Einoldi :

in villis hu-
maniter cum
id opus, secu-
lares tractat :

E
mavult tamen
ad eos curan-
das san.ulis
uti, quam
Fratribus : in
bonum monas-
terii,

cui prodesse
salagit,

F

quod potest
salva justitia :
Ps 118. 133

commodata
exacte
repetit,
a

in his, subti-
liora quædam
S. Augustini,

jubetur
omittere, ut
sibi minus

Vitas
SS. sedulo
volvul,

c
præsertim
S. Joannis
Elemonis :

ANIMADV.
PAP. 76

Carraria.

Diligenter
interea
possessiones
monasterii
curat :

AUCTORE JOAN.
AB. EX MS.

A illud sæpe de dictis B. Gregorii ad quemdam Diaconum res Ecclesiasticas curantem commemorans : Res, inquit, hæ nec meæ sunt, nec tuæ. Ita age, ut de his ei, cujus sunt, rationem redditurus. Si frumentum, vinum, sal, vel quæcumque ad cibum pertinentia, similiter ad vestitum commodabantur, ejusdem mensuræ vel quantitatis reposcebantur, ut nihil supra exigeretur. Argentum pondere justo vel commodabatur vel commutabatur : nec ipsum, quod moneta jure extorquet, ullatenus petebatur, sed quantum quis accipiebat, aut dabat, æqua lance refundebatur.

sed sine
fœnoer :

multa monas-
terio acquiri

ex cura agro-
rum,
salinis,

89 Nam ex laboribus agrorum et vinearum, in quibus summa arte præcellebat, summoque studio erat assiduus, in tantam supellex monasterii copiam ei divina cooperante gratia exuberaverat, ut nulla eum tius ex ipsis laboribus, cum Fratribus abundanter superessent plurima venundata, quibuscumque rebus, vel in præsentibus vel in futurum proventuris sufficiebat : inde et res omnis familiaris alebatur, et ornatui multa suppeditabant : nec alia erant ei rerum temporalium lucra, quam opus ruris strenue exercere : salinas, quæ una tantum parte regionis ipsius, quæ Vicus dicitur, habentur, extruere, ut in loco eodem plures, quas dicunt patellas, partim ex integro cum ipsis sedibus emptas, partim, quæ juris monasterii erant, reparatas, multo usui imposterum profuturas, paraverit. Cum molen- dinis, fluminibus causa piscium, ocludendis, pisci- nis privatis parandis, gregibus armentorum, pecu- dum, avium domesticarum, seu agrestium, tum quoque ferarum, alendis, instare, ut quibuscumque usibus Fratrum, aut infirmorum, extrinsecus quo- que, vel præsentium vel supervenientium, ad omnem semper copiam superesset.

piscinis,

pecore :

claustrum
munit,

et officinis
instruit;
templum orna-
mentis pretio-
sis,

b

90 Magistris artium diversarum undecumque con- ductis, primum claustrum muro in modum castrî undique circumsepsit. Quod hodieque non modo munitioni, sed etsi opus sit oppugnationi, adesse per- spicitur. Deinde officinis intrinsecus necessariis, quoniam antiquarum ruinæ patebant, dum ex novo resurgerent, institit indefessus. Tum demum decori domus Dei, in diversis ornamentorum generibus, studium adjecit. Pallia diversorum generum, vela- mina in usus sacros, varia indumenta, ut sacerdota- libus ministeriis nulla deessent, tum et vasa usibus sacrorum, ex argento omnia, opere solido atque ele- ganti paravit : inde et tumbam b Martyris aggre- sus, tam ipsam, quam quæcumque in diversis oratoriis erant altaria, laminis argenteis auro decenter insi- gnitis, ad hoc et ambonem Evangelio recitando ope- ruit, et durabili robore compegit. Taceo coronas tam luminoso fulgore a laquearibus dependentes, lampades locis et ordinibus tam diversas, candelabra tantorum ponderum ac specierum, simul cum his vasa pene sine nomine, omnia argento solido perfecta. Ad ulti- mum, campanarum eam, quæ visitur, et numerosita- tem et enormitatem, ceteraque operum ejus insi- gnia, quibus peritissimum ejus, ut erat in omnibus fere artibus, enituit ingenium.

et egregis
campanis :

omnia Abbat
jussu agit,

91 Quæ utique et memoriam præterlabuntur, et si quæ succedere possunt, persequi tentavero; nec prorsus ad explendum sufficet pauperrimi sermonis angustia, et in tantam ea exuberant copiam, ut et si ab aliquo forsitan possent explicari, non ædificato- riam oblectationem, sed, ut nostræ mores scio æta- tis, tædiosam omnino facerent lectionem. Unde ad alia censeo transeundum. Sed ne forte quis supra quam res se habeant, in hujus viri favorem ferre nos, tacite denotet, et hæc quæ huic ascribimus, Magis- tri potius cuncta fuisse; id nequaquam abnuimus, imo ita esse plane asserimus. Ejusdem enim Patris et Magistri Domni Einoldi jussionibus et ordinatione,

cuncta perficiebantur, nec aliquid hic aliquando te- D mere arripiebat, nisi quod ore illius primo exiisset. Verum citius his occurritur, quoniam facta discipu- lorum, in laudes redurdant magistrorum. Et nec ipse Dominus Joannes ad se unquam, quidquid egerat replicabat : sed, Sic ipse, inquit, jussit; ita et ipseque id fa- tetur. Sed non ob id iste expers operum eorum- dem merito dicitur, cui labor totus sudavit, illo dic- tata tantummodo dante. Quid vero inter quosquam c huic frustra caussa contrahitur, cum inter ipsos neuter neutri quid aliquando disconveniret, invene- rit? Pater suum esse, quid filius; filius quidquid ipse congrue egerat, patri reputabat. Nec conjun- ctiora a seculis, Christo teste, paria sibi convenisse fateor. Si creditur fidei, merces certa : sin minus, nobis, quod certo cognovimus, certo et proferre ne- mo obstiterit, cum mens multa suggerat, et ad spe- cialia ac singularia quædam ipsis tangenda jam im- patiens non retinear.

92 De lege jejuniorum, quam sibi indixerat, quia supra pene præterieram, quam breviter potero prius perstringere cupio. In ipso mox conversionis initio, totum deinceps tempus, exceptis festis diebus, et occasione alicujus inevitabilis curæ corporis, et in- firmitate, seu hospitum condescensione, jejunio dis- posuerat dedicare : quod et aliquamdiu, et robore adhuc juventutis, et pristinæ olim in seculo fiducia cas- tigationis, vivaciter tenuit, et tamquam nihil omnino gravaretur, ut leve quiddam, nec fere sentiens, agili corpore, corde vultuque lætiore, peregit : hisque diebus nihil præter panem, sumebat et aquam, et in ipsis quoque, omni parcitate adhibita, ut non fere plus medietate panis, qui integer libra appenditur, caperet : aquæ quoque similiter, ultra medium men- suræ, quæ Fratribus apponitur, vini vix quidquam adjiceret. Salis, herbarum virentium, aut alicujus talium, quæ abstinentibus non interduntur, quid- quam penitus nec attingebat. Hoc et ipse Dominus Einoldus, dum ipse seipsum experiretur, interim permisit. Post aliquod deinde tempus, cum eum valde perspiceret defecisse, nec tamen a cœpto ces- sare, sed ultra vires contendere, moderate compes- cuit, et ut magis, quod ferre posset eligeret, monuit. Intantum namque jam sese confecerat, ut die qua- dam cum Fratribus ad hortum egressus, dum operi enixius incubuit, corde repente deficiens, citiusque claustro se festinans recipere, in media via prolapsus sit, atque inter manus deductus.

93 Itaque regulam tolerabiliorem assumpsit, ut duas tantum Quadragesimas in anno perageret, unam ante Nativitatem, alteram ante Pascha : prio- rem quidem Idibus Septembribus, cum nona hora Fratres prandium repetunt, incipiens : sequentem, mox ab octavis Epiphaniæ; Dominica, tertia et quinta, communem ceteris tenens refectionem : reliquos quatuor abstinebat dies, pane tantum et aqua lege ipsa contentus, quam diximus. Sin vero festus quilibet dies incidisset, aut hospites supervenissent, eosdem quoque refectione mutabat. In sanguinis quoque minutione, quam plus mense differre vix poterat, curam corporis non respuebat. Ideo autem tanto prius tempora præveniebat, nec propinqua ipsius solennitatibus expectabat, ut si forte quem- cumque dierum dispositorum alicujus talium casus præriperet, superesset ei in reliquum, quo eosdem dies recompensare sufficeret. Unde multoties cum ita contigisset, ut ex prædictis occasionibus, aut aliis quibusque accidentibus, tota sibi hebdomada, aut forte duæ vel amplius, voto explendo impedi- rentur; mox optata redditur libertate numerum præ- termissorum dierum continuata binis aut ampliori- bus hebdomadibus continentia, Dominica dumtaxat vacante, cunctis qui videbant, stupentibus, vel do- lentibus

ipseque id fa-
tetur.

initio quotidie
jejunat, (præ-
terquam festis)

pane et aqua
contentus :

jubetur mo-
dum adhibere
ob debilitatem :

postea tamen
duas Quadra-
gesimas jeju-
nat,

A
supplens postea
dies impeditos:

dissimulat
eum rigorem
corum secula-
ribus:

13

alios promissis
ceteris
appetit com-
edit:

nihil singulare
exigit:

Phil. 4. 12

(C)

eadem dicta
ad finem vita-
mitur.

lentibus, instaurabat. Itaque ne ex votivis quadraginta diebus illo vel illo tempore quisquam præteriret, callidus nimium observator invigilabat. Plerumque cernere erat, illum ipsa quoque prescire futura, cum talem continuationem jejunii, tamquam ex improvise arripere videbatur. Nam ita sæpenumero adversum est, quod, cum sic omnis remissionis ignarus ferveret, subsequenter, aut nuntio, aut aliqua inevitabili necessitate monasterio progredi cogebatur. Nam quamdiu foris erat, humani diei latrocinia solerter attendens, secreti sui, cujus Deo tantum mercedem servabat, seculares arbitros esse cavebat. Quamquam igitur et aliorum temporum certa jejunia, aut quatuor anni temporum et solennitatum sparsim per annum... occurrentia, strenue, si tantum secum res esset, peregerit; nam etsi gloriæ semper fugitans, itinere et hospite sæpe resolvit; hæc tamen duarum in anno Quadragesimarum vota fere nunquam præterit.

94 Reliquo anni tempore, quando scilicet Fratrum bina refectio tenditur, communiter sine aliqua adjectione vel diversitate convixit. Ciborum quidquid parabatur, nullam faciens differentiam, nec viliora sibi affectans, nec lautiora detrectans, qualitati coctionis, qua ceteris ministratum est, usibus suis nunquam aliquid adjici vel mutari permisit. Panis æqualis et similis, vinum ejusdem mensuræ et saporis, nullo universalitati diversum aliquando fuit. Festis diebus, quibus, quam lautius et exquisitius fraterna jucunditas, in honorem Domini vel Sanctorum, potest, apparere consuevit, quæcumque apponebantur libere sumebat. Hoc non utor. Illud affer vel para, nunquam ex eo auditum. Ita in nullo aliquando cibo et potu notabilis apparebat. Quin et ipse, ut talium apprime peritus, parari hæc quam lautissime his diebus faciebat, et nullo apparente typo sumebat. Corpus ei pene naturali insolubilitate duruerat, ut difficile cibus in eo decoqueretur. Inde potionum herbarum, aut plerumque, quæ ad id facerent vel conducerent, pigmentorum libenter sumebat. His tantum admissis, reliqua medicorum tam diversa arte confecta recusabat. Illud certe summo nisu servatum est, ut vix aut nunquam in ebrietatem aut crapulam quamlibet ex sumpto præter solitum cibo vel potu deduceretur, vel unde quidquam consueti operis rei divinæ, noctu vel interdiu, intermittere cogeretur. Ita et foris communiter ceteris convivari videbatur, et in ipso convictu sibi statutam percipiendorum alimentorum mensuram non excedebat. In illud Apostoli, scio esurire et satnrari, eum, præ ceteris hujus temporis, summa arte et quadam veluti disciplina institutum et consummatum, palam enituit: nec enim esurie dimissior, nec refectioe unquam apparuit elatior. Ad summam, poenitentiae rigorem eundem, usque ad finem vitæ, mira perseverantia tenuit, quodque tantum superexcellit, ut a nobis quolibet sermone expleri non possit. Unde his modo imposito, ad ea quæ de exterioribus ejus gestis scire potuimus, stylum vertamus: in quibus partim prudentia sagacis ingenii, et robur animi viribus gratiæ supernæ adjuti, partim sola Divinæ virtutis operatione, ubi humana adesse non poterant auxilia, sunt demonstrata.

a Non hoc Persii est, sed Juvenalis, Satyra 1 ver. 57. — b S Gorgonii, ut antea dictum. — c An forte, hinc?

CAPUT XI.

Adalberonis Episcopi liberalitate varia Gorziensibus data, B. Joanne procurante.

Cum primo, ut superior textus docuit, ibidem sancti viri, prompta Domni Adalberonis Episcopi voluntate, ad locum Gorziam jam dictum convenissent, aliquamdiu quidem ope ejus inprimis sustentati

Gorzienses,
crescente nu-
mero,

sunt: quia necdum facultas eis fuerat, ut de possessionibus monasterii, quæ jam ab hinc longe retro beneficio secularium cesserant, eis aliquid restitueret. Inde cum aliqui divinitus inspirati, fama bonæ opinionis illuc confluere cœpissent, et sanctæ congregationis augesceret multitudo; res vixdum tenuis: exiguum præ ea, quæ tunc non tanta, nedum ad eam quæ post futura sperabatur, in dies magis magisque augendam numerositatem, pollicebatur stipendium. Ad hoc et idem vir sanctus Adelbero, regno tunc diversis perturbationibus concitato, circa plurimas curas distentus, minus eis solito prospicere poterat. Inde compulsi jam aliena solatia pene quærere distinaverant. Et quia sub idem ferme tempus, Ogo Præpositus tunc S. Maximini, felicis postmodum exempli, seculari conversatione se restrinxerat, et ope Ducis a Gisleberti, idem monasterium ad regularem conversationem reduxerat, ejusdem pio molimine Præpositi; illo se transferre aliquantisper assensum...

96 Inter hæc Domnus Einoldus rem fluctuantem saniori comp... ne, quadam die inter cetera exhortationis verba, omnes sic alloquitur: Scriptura, inquit, asserit, quia, cum placuerint Domino viæ hominis, inimicos quoque ejus convertet ad pacem. Negligentiam ergo nostram hinc advertere possumus, quia si eo, quo oportuerat, studio, mens nobis in divina intenderet, facile Domino fuerat, virum hunc flectere, et nobis comem et beneficium reddere, et cor ejus, ad quod nobis expediret, convertere. Pluribus deinde, quæ ad ea conducerent, eos exhortatus, et, ut novitatis suæ conversionis memores, qui eis tunc fervor fuerit, retractarent, et ne quid nunc languidius, frigidius, ac negligentius apud se ageretur, caute perspicerent, ac si quid horum sentirent, omni vigilantia instaurare contenderent; tantos repente eis animos reddidit, ut nunc singuli, nunc omnes, in novam quamdam conversationis pugnam acriter conspirarent: ad consueta quisque et regularia, majora et productiora adicere: ipsa licita sibi sponte subtrahere: cibo, potui, somno, linguæ seu cuilibet corporis requiei minimum quiddam indulgere: ut tunc primum quasi conversationis initia viderentur arripere.

97 Cum interim prædicti Ogonis Præpositi S. Maximini, Ducisque Gisleberti suasio de migrando eos stimulet, et jam ferme biennio Episcopus loco abstinuisset, forte pro viro quodam juris monasterii, qui rebus quibusdam Episcopalibus præerat, Joannes Metis advocatur. Blande primum ab Episcopo convenitur, ne sibi, quod peteret, denegaret: vestra, inquit, petitio, jussio est. Virum illum, inquit, mihi cedas, depono. Ille paullo commotior, ut cui mens longe alias intendebat, exemplo, inquit, fabulæ David nunc utimur, ubi dives innumeris, quas habebat, ovibus parcens, hospiti supervenienti, unicam pauperis ovem, vi abstractam jussit apponi: sic, cum infinita reliquorum copia abundetis, unum hunc nobis pauperibus præripitis. Adducto supercilio cum se ille, vix aliqua animi commoti verbo signans indicia avertisset, Joannes se e conspectu proripuit. Fridericus b monachus S. Huberti, cujus supra mentio facta est, sub ipsa ferme hora ingrediens, et ex vultu dejecto animum perpendens, quid, inquit, supercilia vobis sic video dependentia? Nam hunc, ubi commotior esset, habitum, velut naturaliter sibi induebat. Ab hoc, inquit is, insano Joanne, ut nunquam antehac a quoquam, ita contemptus sum, ut nec pro homine uno apud eum intercedere valuerim. Ille conscius, quæ extra conflabantur, consiliorum, Nisi, inquit, providebitur, proxime cunctis eis carebitis. Dum cum Duce et Præposito, quia a vobis parum sibi adest auxilii, eos jam dudum conscivisse

D
AUGUSTE VAN.
AB. EN. MS.

pressi penuria,

deliberant an
ad S. Maxi-
minum mi-
grarent:

a

Prov. 16. 7.

E

ab Einoldo ad
renovationem
primi fervoris
exstimulan-
tur:

Adalbero
Ep. B. Joannis
acriori res-
ponso offensus,

F

2 Reg. 12. 4

b
ex Frederico
consilium
Gorziensium
intelligit:

AUCTORE JOAN. AB. EX MS.
a B. Joanne placatur :
A cognovi, utque in S. Maximino traducantur, ocyus maturatur. Concite Joannes revocatur, et cur injusus abiisset, rogatus, cum silentium tremebundus teneret, Non te, inquit Episcopus, tam animosum credebam, nec in re tam fere nulla ita difficilem aestimabam : peto igitur hominem vel usque ad aliquas inducias mihi cedas. Ille quid in caussa esset intelligens (nam pactio pecuniæ intererat) Quantumcumque, inquit, jubetis. Ad quadraginta, inquit, dies. Et ille : Etiam ad annum, si placet.

in somno morosus
Einoldum advocat,
B portæ civitatis accessisset, clavesque ibidem opperiretur, ecce nuntius ad se accersendum missus, appropinquat; eoque viso et salutato, Labore, inquit, me relevastis. Nam ad vos huc evocandum mittebar, Dominusque vos continuo sibi jussit adesse.

99 Illo mox adveniente, reque tam repentina Episcopo stupefacto, ut ingrederetur, jubetur. Salutatione invicem data et reddita, Diu, inquit Episcopus, est, quod rebus aliis obstantibus Gorziam non veni : sed Deo volente animus mihi esset illuc veniendi. Cum maximo, inquit, vos videbimus gaudio. Præcedite, inquit, vos, et quo die ut eam, videbitur, resignate. Erant tunc dies jejunii quatuor temporum mensis secundi in crastinum, et eis exactis, ut fieret, dixit. Non opus est, inquit Abbas, ob hanc causam differri, sed ipse hodie præcedam, et cras vos, hora qua videbitur, expectabimus. Hora, inquit, tertia veniam. Crastina profectus, cum jam monasterio propinquare cœpisset, loco, qui dicebatur Ad Crucem, equo dejectus ac discalceatus, sic usque ad monasterium pedes incedit. Exceptus, oratione facta, conventu advocato, vestigiis eorum supplex prosternitur : neglectum sui circa eos ad id usque temporis accusat : spe de se meliori eos deinceps recreans, veniam submissus exorat. Ea facile impetrata, villam quondam juris monasterii, quam etiam tunc c germanus ipsius Gozilinus in beneficio retinebat, quæ d Waringis-villa dicitur, eis continuo contulit, dans mandata ministro, ut nisi omnes redditus integre Abbati assignaret, si quid fraudis ibi machinaretur et doli, maledicto Dathan atque Abiron sub Christi præsentia multaretur.

hanc cum adeunt,
e
B. Joannes in via intellegit,
100 Post horam jejunii, refectione exhibita, omni cum alacritate Episcopo abscedente; mox in crastinum Abbas cum senioribus quibusdam ad villam proficiscitur possidendam. Cum obiter ad castrum, quod e Scarponna dicitur, pervenissent, hora fere tertia, equus Joannis claudicare cœpit. Quid, inquit Abbas, equus ille sic claudicat? Ferro, ait, perduto dolet. Non ultra procedas, inquit, donec imponatur; nos hic interim operibimur. Cum ad forum conceitus declinasset, quidam fortuitu, quo tenderet, requisivit. Ille paullulum cunctabundus; Proderit, inquit, si me non celabitis. Unde ait tu es? Ex villa portus, inquit; erat autem hæc etiam prædictæ possessionis. Illuc, inquit, imus ex jussu Episcopi eam possidere. Paucis me, ait, audite. Census totus pecuniæ adhuc ibi retinetur. Nam cum

proxime eum ministro Episcopi, is qui collegerat, attulisset, quia quinque forte solidi defuerant, nisi simul totum accipere recusavit. Sed et annona anni præteriti adhuc recondita jacet, ipseque minister partem non modicam suis usibus sequestravit. Joannes, celeriter equo ferro imposito rediens, et in aurem, quæ dicerat, Abbati locutus; ministrum Episcopi hora circiter quinta conveniunt, qui tunc forte apud prædium, nomine Laium, cum Comitissa Eva tunc vidua (cujus ipse tunc advocatus erat) morabatur, Albulfus vocabatur. Is mandato Episcopi accepto; Hodie, inquit, hic, quæso, manete, cunctaque præbebo necessaria, donec præmittam, et condigno vos ibi honore excipiam. Quibusdam assentientibus, Joannes profectionem sine dilatione instigulat, senioribus quibusdam dicentibus puerilia hæc esse consilia, et potius ea die ibi quiescendum, frustra esse abque ullo opere laborare. Abbas, Sati, inquit, est, properemus.

101 Joannes celerius præcurrens (nam non plus leucas tres aberant) refectioni habilem domum in villa ipsa præoccupat, ceteraque ad id diligentissime præparat : moxque horreum ingressus, callidus omnium explorator, ut sibi erant prædicta, ordine cuncta invenit. Census collectorem continuo advocans, ne quid ex tota quam penes se adhuc retinebat, summa prorsus sit diminutum usque in præsentiam Abbatis et ministri Episcopi vehementer ex auctoritate interminatur Episcopi. Interea Abbatem cum suis advenientem, lautissime exceperat, ministro in crastinum expectato, ab eo sub noctem clam nuntius missus, censoremque conveniens, ut sibi pecuniam quam pridem attulerat, domino suo deferendam daret. Ille interdictum sibi ex verbo Episcopi dicens, vacuum remisit, conducto in crastinum, minister cuncta, ut jussa erant, exequitur, et juri eorum integre possessionem, quæ tota centum mansuum quantitate protenditur, incolis sacramento addictis, assignat.

102 Albulfus tacite nuntium Abbati dirigit, ut quædam, quæ ex suo contractu ibi habuerat, sibi reddi juberet. Cumque scitum esset, nihil prorsus ejus ibi esse, sed cuncta usibus domini cedere, consilium forte fuit, ut solidi decem, aut quindecim, pro bona ejus executione darentur. Nuntius nisi libras duas acciperet, recusans, dominoque renuntians, Stulte, inquit, egisti, quod offerebatur rejiciens : nam forte jam nec ad assem pervenit. Ipse postmodum jam aperta fronte, sua nisi reddantur, Episcopum ob injurias conventurum Joannes, et nos, inquit, non diffugimus : forsitan res ejus non damnis augebitur. Ille conscius retro commissorum; Domini mei, inquit, eleemosynæ in nullo obniti vel obstare cupio. Tanta ego, alias gratia ipsius mihi collata, retineo, ut facile his, etiamsi plura essent, amoris ipsius gratia carere, quin et mei juris hæreditarii, si quid competat, ultro velim adjicere. Ita re cuncta sedata, partem aliquam fructuum ei cesserunt, et pro bona ejus postmodum in se pace ac gratia, et, ut sicubi opus existeret, in sui defensione eo deinceps uterentur, ex argento similiter aliqua largiti sunt.

103 Simili modo non multo post, dum Fratres pro quadam proxima sibi possessione, frequentibus pulsarent precibus, difficilisque omnino pateret effectus, remque jam desperatam, Divino solo referrent auxilio; repente Episcopus Abbate accito. Quod tanta, inquit, importunitate eluctatum, tandem habete, quod poscitis; nec mihi gratiam ullam, sed B. Petro, qui me nocte vehementer perterrituit, et ut facerem coegit, rependite.

a Hic, ut ad cap. 8 diximus, Ragineri Hannoniæ Comitissæ filius fuit, de quo ad annum 927 ita scribit Sigebertus : Post mortem

D fructus et pecuniam ibi adhuc extare :

acceleravi iter curat, ne ea avertantur :

præcedit :

lustrat omnia,

E

et servari jubet :

possessionem legitime obtinuit :

F

procuratori Episcopi aliquid donant, ut sibi eum concilient :

bona quædam iis donat Episcopus,

jus u. S. Petri :

A tem Karoli Regis, (*simplicis nimirum*) nolentibus Lotharingis Heinrico Regi (*Aucupi dicto*) subesse, quidam Lotharingus nomine Christianus, simulata infirmitate, Gislebertum Ducem, ad se dolo evocatum, cepit, Regique misit, ut per eum Lotharingiam sibi subjiceret. At Rex perspecta industria et potentia Gisleberti, filiam suam Gerbergam ei despondet, et eum iterum Lotharingiæ præficit. *Idem scriptor ad an. 938 ista habet* : Contra Othonem Imp. rebellant Everardus Comes Palatii, et Gislebertus Dux Lotharingiæ etc. — b Adelberonis patruus, ut supra dictum. — c Fuit Adelberonis frater germanus Fredericus i Comes Barrensis, ac dein Lotharingiæ Dux : ast, ut cap. seq. num. 110 dicitur, fratres ei plures ex matre erant, Richizone patre geniti, Adalberonis vitrico ut num. 105 habetur. Ex his uterinis fratribus Gozilius fuerit, an vere germanus, ambigi potest. Uterinis suis fratribus, ut num. 110 dicitur, usque ad id temporis parum consulere potuerat, pluribus res Episcopi retinentibus, quos privare nec jus nec consilium erat. At Gozilius jam ante Waringisvillam in beneficio retinebat : videri igitur potest non ex his fuisse quibus parum consulere potuerat Episcopus : ergo non eadem solum matre, sed et patre eodem genitus. Existimat tamen Joan. Jacobus Chiffletius in *Stemmata Childebrandino cap. 4* Gozilium Richizonis filium fuisse, Adalberonis fratrem uterinum. Et hujus quidem Vitæ scriptor num. 110 alios uterinos ejus fratres, germanos vocat, Hæc, inquit, vel qualibet occasione ipsis germanis (*quos fratres ex matre vocat*) quo quid largiretur expectabat. Quod ad Chiffletii propositum satis est, etiamsi Gozilius horum unus non esset : vult enim probare Germanum mediis seculis etiam pro fratre uterino usurpatum. — d Villæ hujus meminit Erotarius Episcopus Tulensis ep. 10 ad Drogonem Metensem Episcopum, quartum a S. Chrodegango, tom. 2 Francicorum scriptorum Chesnei pag. 715 his verbis : Est præterea alia vestre dominationis cella sita in Warengissi villa, quam etiam monachi sine mea licentia inhabitare noscuntur. Sed quia inter eos me constat adolevisse, in cœnobio videlicet Gorzensi, hæc utcumque mea parvitas tolerat. — e A quo nimirum, pago vel Comitatus Scarponnensi, in quo Gorzia, nomen.

B

CAPUT XII.

Bona olim Gorziensi monasterio erepta, industria B. Joannis recuperata, restituente Bosone Comite, et Adalberone Ep.

Tempora dissensionibus nimis, regnum hac illac quoque sibi trahente, fluctuabant. Otho maximus post rerum Augustus, post genitorem strenuum per omnia Regem Henricum, prima regni tunc auspicia ceperat : sub quo a Gislebertus ducatum regni Lotharii, b Everardus Franciæ, Austrasiæ, et quorundam trans Rhenum tenebat locorum : Transrhenina interim quæta manebant : nostra varie infestabantur, nec jugum facile admittebant. Inde Boso quidam, filius dudum Principis Burgundiorum c Richardi, partem aliquam regni sibi evindicans, castrisque se continens munitissimis, d dominatum cujusquam prorsus respuerat. e Victoriacum Campaniæ castrum obtinens, inter reliqua circumpositorum, possessiones quasdam monasterii Gorziensis, acsi jure hæreditario, usurparat. Ad has reposcendas, si forte apud talem virum et pro Divino timore locus precibus ullus esset, Joannes ab Abbate et Fratribus destinatus est.

103 Ille cui obedientia cuncta difficilia vel impossibilia, facilia et possibilia reddiderat, per infesta latrocinia loca, et quæ multitudini quoque essent formidanda, uno tantum comite ex familia sibi assumpto, iter aggressus est. Dum ex improvise advenisset, Comiti nuntiatur, et quidnam ferret, incertum, coram intromissus, ubi legationem Abbatibus et servorum Dei pro re qua mittebatur, absolvit ; illo in iram concitato, Quis te, inquit, maleficus huc adduxit? ubi custodiæ illæ meorum, ut eas sic pertransieris, adfuerunt? Quomocunque, inquit, adductus sim, huc perveni, et mandata et preces servorum Dei ad vos affero, ut quæ de rebus ipsorum invasistis, propter amorem Dei, timorem vel reverentiam Sanctorum ejus, restituatis. Interrogatus, quæ essent, et audiens, omnimodis abnegat, et ut se cito summoveat, imperat. At ille, Ego, inquit, summoveri possum : alii item multo nostrorum sunt plures et potentiores, f qui suis vicibus succedere non cessabunt, nec a latratibus eorum requiem, dum vivetis, habebitis. Quæ mihi, inquit, cura latratus eorum? Clamabunt, inquit, assidue. Ad quem? rogo. Num ad Regem nescio quem

tuum? Num ad Ducem tuum illum Gislebertum, D quem ego acsi servum meum reputo novissimum? Pari modo et de Episcopo tuo est Adelberone, quem ipsum utique, quantum mihi victus fuerat, juvare decreveram, qui de vitrico quoque ejus Richizone, ejus caussa vindictam sumpsi : sed quia contra me ad Gislebertum g defecit, viderit, quid ei commodi ex hoc cesserit. Tunc Joannes, Clamabimus, inquit, ad Deum, qui æque personam nostram accipiet ac vestram.

106 Ille commotior, Non hinc, ait, caballum referes vel jumentum. Potestati vestræ, ait, hoc erit; et quando aliud non erit consilium, pedes redibo : non ceteros tamen ab hoc deterribitis. Ille jam magis accensior, Membris jam ipsis quoque, inquit, multaberis. At ille, Vobis, ait, id facile efficere, mihi autem non minus pœnæ.... utique non satis dolebo. Si oculis privabitis, magnis me curis et laboribus levabitis, quia sedens quietus psalmis et orationibus intensior esse valebo. Cum de virilibus ille minaretur; Maxima, ait, sollicitudine me securum reddetis. Jam fere arripi jusserat eum, cum conjunx, prudens sane mulier, intervenit, et ne tali se infamia dehonestaret, supplex monet, ne jam nec Monachis vel servis Dei parcere diceretur : et quia postulata negabat, saltem illæsum abire permetteret. Ita dimissus, et a Comitissa, quæ satis compte eum exceperat, quiddam viatici percipiens, dato sibi ab eadem duce quodam, quousque ad loca a latronibus obsessa libere eum tuto perduceret, iter festinus arripuit.

107 Circa horam fere tertiam, villam quamdam ingrediuntur, ubi mercatum ea forte die habebatur : et ecce multitudo per totum forum diripientium, vendentibus atque ementibus æque spoliatis, mortem insuper, si quid oblatrarent, minitantium. Joannes comitem, quem ex monasterio sumpserat clypeum ferentem, intuitus, Hic, inquit, clypeus damnose nobis advectus est, quia nec tu eo, ut expedit, uteris, et ipse in nos forsitan impetum concitabit : quia tu, ille inquit, ceteros mortalium solus tam confidentissimus incedis, et merito dignaque morte peribimus. Cum repente, dum hæsitant, quemdam sibi notum dux, quem Comitissa dederat, conspiciatur. Eo accito, caussaque dicta, Maximo, inquit, huc periculo advenistis, et an vos hinc quoquo pacto expedire possim, ignoro. Joannes ad hæc, Vel trans silvam usque, quæ proxima conspicitur, nos perducere possis, cetera Dominus procurabit. Ita turbam prætergressi, gradu pacifico ac temperato, ad silvam usque procedunt. Fræno captato, stimuli acrius subiguntur, ac præpeti cursu, saltu transmissio, libero jam gramine quodam, cibum sumpturi descendunt.

108 Joannes panis, casei, ac piscis quiddam ex subsellaria pelle producens.... post tergo sui soluto, ducem ad sumendum cibum hortatur. Inter edendum duro producto suspirio, Tres aut certe quatuor, inquit, menses sunt, quibus nullo juste acquisito cibo vel potu usus sum, præter quo nunc utor. Nosque omnes (væ nobis miseris) non nisi præda et calamitatibus vescimur miserorum. Ad hæc Joannes, salutarem ingressus doctrinam, juvenem multis adversus hæc hortabatur, multoque melius inopiam, famem, sitimque ferendam (quæ Deus utique, ut avibus vel vermibus sublevaret) quam iis quibus Deus offenderetur, insistere. Tandem ad hoc sermo processit, ut ab ea die ab his se temperaturum promitteret. Refecti, juvene dimisso, Joannes dum vespertinæ synaxi signum daretur Gorziam pervenit.

109 Non multi interfuerant dies, ecce nuntius Comitissæ Bosonis Gorziam veniens, anxio dolore, Dominum gravi ægritudine lecto nuntiat decidisse, ac

D
AUCTORE JOAN.
AB. EX MS.

g
ait se et suos
Deum invocaturus :

Comite dira
minante

securus :

eo ab uxore
repre-so, ab
eodem ipse viaticum et viæ
ducem accipit :
E

magnum in
via periculum
evadit :

F

ducem suum
ab latrocinis
avertere conatur :

revocatus ad
Bosonem
ægrum,

ac

Gislebertus
Dux Lotharingiæ.

Germanus
pro uterino
fratres positum

Othonis regni
initio,

a

b

turbata Lotharingia,
B. Joannes
mittitur ad
Bosonem Com.

c

d

e

bona monasterii
repetitum :

renuenti red-
dere,

f

Regemque et
ceteros contem-
nentem,

AUCTORE JOAN.
AB. EX MS.

omnia recipit.

eo divinitus
exinde sanato:

h
per Abbatem
aliqua repeti
curat ab
Episcopo,

volente ea
dari uterinis
suis fratri-
bus:

sed nec dor-
mire valet,
nec orare,

A ac pene desperatum jacere, summaque prece monachum, qui pridem a se recesserat, sibi mitti postulare. Protinus Joannes, Abbate jubente, celer progreditur: Comiti nuntiatur adesse dum coram venisset, Quando, inquit, proxime hinc digressus es, non tam prope mihi aestimaveram finem vitæ posse subrepere. Habeto, ecce, prædia, quæ postulaveras, tantumque patronum me rerum earundem efficite, et quidquid exinde vobis deperierit, ego auro probato repensabo. His dictis vel actis, dum e conspectu abiissent, et hospitio, quo satis humane curari jussi fuerant, se recipissent; Comes somno, quo jam per plures dies vel noctes penitus carens, nimia tabe defecerat, ita repente opprimitur, ut ab hora nona usque in subsequenti diei horam fere tertiam, non evigilaverit. At tandem experrectus, conjugem nomine sæpius iterato, inclamitat, cibi aliquid, quod sumat, asportet, cujus itidem jam pluribus actis diebus nulla ei copia fuerat assumendi. Quo satis delectabiliter sumpto, iterum usque horam fere nonam obdormiens, experrectus, Joannem advocat, eumque salutis suæ recuperatorem testatur: honore multo deductum, et pro quibuscumque voluit præbe....

B 110 Possessio erat monasterii longo jam retro tempore beneficii nomine ad Comitem quemdam Palatii Hamedeum devoluta, qui simul bona monasterii sub h præcaria vel præstaria, quam dicunt, obtinebat. Eodem obeunte, in eadem possessione, quia proxima erat monasterio, necdum funere elato quod Metis fuerat deferendum, ut in basilica B. V. Mariæ, quæ dicitur Ad xenodochium, humaretur; Joanni Gorziæ est nuntiatum. Casu tunc ibi Episcopus advenerat. Joannes cito Abbatem caussam commonet, ordine edocens, Episcopum interpellat. Abbas mox introgressus, et gravitate illa sua paullulum cunctabundus, post aliqua, An, inquit, audieritis? Hamedeum vestrum dicunt defunctum. Et ego, inquit, audieram. Abbas subjunxit: Is quiddam juris monasterii sub præcaria detinebat: id nobis recipere liceat, petimus. Omni, ait, illud libertate recipite. Abbas, re Joanni relata, Quid, inquit, postulatis? Ego, inquit, ex hoc nihil commonui; nam istud gratis nobis rediret: sed beneficium ut repeteretis, suasi. Protinus Abbas Episcopum repetens, Dicit, inquit, Frater Joannes, me nihil utile apud vos effecisse. Quid igitur? ad eum intendit. Res, ait, quasdam mensæ Fratrum proprias detinebat, quas ut reciperem stimulavit. Episcopus vultu toto demutatur: Vos, ait, numquam quidquam eorum tenuistis, et omni tempore beneficio sunt deputatæ. Causa vero erat, quod in his difficilis videbatur, quod fratres ei, plures ex matre erant, et eis usque ad id temporis parum consulere potuerat, pluribus res Episcopi retinentibus, quos privare nec jus nec consilium erat. Tanto robore ex superioribus Episcoporum rebus fractis nitebantur! Et ideo hac vel qualibet occasione ipsis germanis, quo quid largiretur, expectabat.

111 Huic tamen intentioni, alias probati et in rebus divinis spectati sancti viri, miro ordine divinitus est refragatum. Nam Abbate responso ejus pene ab omni ulteriore... conventu, quo pridem valde oblecta... et satis jucunde eis fuerat protinus convivatus, ivit quidem, sed parum ore libans protinus rediit, moxque dicto Completorio stratu se locat, multa secum versans, medium fere noctis insomnio fatigatus. Ubi nullo somnum datur adsciscere pacto, ut moris sibi erat, surgit, et orationi incumbere tentat. Sed ea adsolitis intentionis viribus ita ei resolutior fuit, ut stratum acediosus repeteret. Ibi diu somni cupidus, diverso lateris motu defatigatus, nec ullo effectus ejus potitus, surgit, arcam Martyris petit, culpam

coram stratus fatetur; voto res de quibus agebatur, D spondet reddendas: baculum insuper altari supponit, Hoc, inquit, Martyr, sancte, tuum tibi restituo. Sic genibus flexit, orationem intentiorem numquam præterea se neque valentius fudisse, professus est. Oratione assurgens, stratum petiit, in somnum concite solvitur: et pervigilia prius inquieta, ordine post naturali compensans, in nonnullam auroræ partem somnus protrahitur.

112 Jam sole rubente experrectus et hymnorum sibi solito solvendorum memoria perturbatus, satissimè caussam secum retractans, tandem Laudes surgens explevit. Mox Joannem jubet acciri, quo præsentem: Mala me nocte confecisti. I, et baculum altari impositum cape, et possessiones, quas postulaveras, posside. Ille pedibus provolutus, Non, inquit, Domine, ita convenit: vos paullulum, ut defatigatus, requiescite, et interim horæ Primæ signo dato et celebrato, conventum Fratrum adite, et non uni, sed omnibus, quod omnium est, dono gratuito restituite. Ita fiat, inquit.

113 Ecce solito maturius turba suorum diversis ex locis convenit. Nam ipse ibi, ut sibi morem fecerat, duobus vel tribus Clericis, totidemque cubiculariis contentus, mox monasterii januam penetraverat, cunctis se comitantibus ablegatis, secularium extraneus morabatur. In iis qui convenere, erat germanus... Ecclesiæ custode quodam incauto... recta cubiculum Episcopi quiescentis petebant... celerius comperit, festinus in occursum venit, et quia infra... religio fuerat, signo, ut se sequerentur dato, januam eos longe... custodi in aurem susurrans, ut statim a tergo januam ocludat. Ibi eos diversis allocutionibus, illis parum jucundis, aliquantum detentos, et Episcopum, quia noctis incommodo dormire nequiverit, tunc tandem quiescere, dicens ut quidpiam cibi interim (nam æstatis erat tempus) capiant, monet: illis recusantibus, nec nisi colloquium Episcopi se quidquam velle dicentibus, Sati, inquit, id est, dum ipse jam solitis sibi rebus expletis, copiam se conveniendi exhibeat. Ita eos demoratus et concite parata gustatione, implicitos, ipse intro regressus, signum pulsat. Prima dicta, psalmisque solennibus, in capitulum Episcopus invitatur. Nonnulla pro tempore Fratibus exhortatione facta, Fratres rem jam partim edocti, postulationem faciunt rerum prædictarum. Quibus in nullo abnuens, baculumque præbens: Habeat quod suum est Martyr beatus, vosque mei memores habetote.

114 His peractis, mox qui convenerant irruentibus, vehemens a germano fit super rebus eisdem vexatio. Jam monachis ea reddita, responso; multis ille insuper instare, et monachis omnia undique abunde sufficere: suis magis eum debere consulere. Ubi nihil proficit, et Episcopus cibo cum Fratibus sumpto, progreditur, iterato, ab ipso limine monasterii, per totam viam usque vadum fluminis, super his sermo repetitur. Jamque vadum ingressus, cum multo jam tædio afficeretur, Frustra, inquit, nitimini. Vere si mediam partem Episcopatus ipsis monachis concessissem, nec passum pedis eis propter quempiam vestrum auferrem. Plura sunt alia, quæ quoties opportunitas tulit, Joanne interveniente, monasterio, multis jam temporibus abalienata, recepta sunt...

a De Gisleberto actum antea ad cap. xi. Is nomine Caroli Simplicis, cui adhærebat, Lotharingæ antea præfuerat. — b Hic Dux Francorum appellatur a Continuatore Reginonis. Occisus est in prælio juxta Andernacum, in quo Gislebertus submersus anno 939, ut dictum: filius erat Arnulphi Bavaricæ Ducis. Gisebertus anno demum 943 eorum ponit interitum. — c Richardus meminit in Chronico Odorani apud Chesneum tom. 2 Francicor. his verbis: Anno 896 Richardus Princeps Burgundiæ recepit Senonas. Frodoardus item in Chronico ad an. 921: Richardus Marchio de Burgundia obiit. Et ad an. 923: Tuncque Karolo trans Mosam refugiente, Rodolphum cuncti eligunt Rodolphus

donec omnia
promisit
reddere:

B. Joannes
suadet ut
reddat
Fratribus in
Capitulo,

fratremque
ejus et famu-
los tantisper
disiinet,
E

donec perfectus
esset donatio.

fratris g. c. -
las rejicit
Episcopus,

et alia
B. Joanni
largitur,

Richardus
Princeps
Burgundiæ,

A
pater Rodulphi
Regis Galliar.

Victoriacum,
Vitry.

Præstaria.
Precaria.

Rodulfus filius Richardi Rex apud urbem Suessionicam, in monasterio S. Medardi constituitur. At fragmentum ex MS. Floriacensi: Rodolphus magni et incliti Ducis Burgundionum Ricardi filius regno sublimatur totius Franciæ. Flodoardus ad an. 936 Rex Rodulfus defungitur, sepeliturque Senonis ad S. Columbam. d Frater erat Regis Rodulphi. De eo Flodoardus ad an. 932: Boso frater Regis, et Bernuinus Episc. Virdunensis, incendiis inter se deprædationibusque bacchantur. e Id nunc Victoriacum Incensum vocant, Gallice Vitry le Brusle. Ab eo quarta horæ parte distat alterum Victoriacum Francisci Regis, vulgo Vitry le Francois: hoc ad Matronam jacet illud ad Saltum annem: de quo Flodoardus ad an. 928: Heribertus et Hugo Comites contra Bosonem Rodulphi Regis fratrem proficiscuntur, propter quosdam Rothildis alodes nuper defunctæ, quos a Bosone pervasos repetebat Hugo gener ipsius Rothildis. At Heribertus Comes Victoriacum Bosonis castellum cepit. Et post hæc inducias dant Bosoni usque ad finem Maii mensis. Boso ad Henricum profectus, pacem publice jurare compellitur. Idem Flodoardus alibi Victoriacum vocat, recentiores Vitriacum: et sunt plura ejus nominis in Gallia ac Belgio loca. — f Ita legendum conjeci. scriptum erat, quibus vicibus. — g Etiam mortuo Gisleberto contra Imperatorem stetit, ut quidem Sigebertus ad an. 945 scribit: Otho Imp. inquit, totam Lotharingiam sibi subjugavit, resistente sibi solo Mettensium Episcopo Adelberone, fratre Ducis Frederici. — h Præstaria erat charta præstationis, in qua Episcopus vel Abbas exponebat, quibus legibus rem aut prædium Ecclesiæ vel monasterii ad usum fructum sub censu annuo cupiam daret. Precaria erat, qua spondebat, qui rem accipiebat, censum se daturum, et leges præscriptas impleturum. Vide Vossium de vitis sermonis et glossematis lib. 3 cap. 37, et alios illic ab eo citatos.

CAPUT XIII.

Ottonis Magni Imp. nomine ad Saracenum
Cordubæ Regem a B. Joanne fortiter sapien-
terque suscepta ac gesta legatio.

B

a
Litteris blas-
phemis Sara-
ceni Cordubæ
Regis

responsum
nomine
Ottonis
scribitur:

b
S. Brunonis
mandato
Adalbero
aplos Legatos
quærit,

C

Gorzienses 2
monachos:

uno monaste-
rium ob con-
tumaciam de-
serenie,

115... ndum accedamus, legatio a Regis... insigniumque factorum in gentes diversas, tunc jam magni... Domini Othonis perciti, forte cum muneribus pro regia munificentia Legati, quibus Episcopus quidam præerat, dignitate solenni, pro tanta majestate excepti, diuque retenti. Inter moras Episcopus qui Legatis præerat, mortem obit. Dum a nostris, qui item corremittantur, disquiritur; post nonnulla aliquamdiu tracta consilia, id demum convenit, ut quia idem Rex sacrilegus et profanus, utpote Sarracenus, et a vera fide prorsus esset alienus; quique quamvis amicitiam expeteret Principis Christiani, in litteris tamen, quas miserat, blasphema nonnulla in Christum evomuerat; cum scriptis Imperialibus, quæ ferrent, vocem quoque suam ipsi aperire, et si quo pacto divinitus daretur, immutare possent perfidiam.

116 Forte sub ipsos dies Adelberto noster sacræ memoriæ, Palatium adierat. b Bruno magno ac felici postmodum futurus usui et decori, germanus Regis, sapientia et prudentia, cum rerum publicarum, tum omnium liberalium eruditione disciplinarum, ita apprimè eruditus, ut sui temporis omnes superaret et antiquos pene æquipararet, cui insuper et Græcæ lectionis multa accesserat instructio, omnium tunc temporis publice ac privatim agendorum, communicator, ac prudentissimus erat consultor, eique Imperialium data provincia litterarum. Is varie ceteris consultantibus, nostrum Adelberonem sacræ memoriæ nominat Episcopum, nullique aptius id negotii sic addit posse injungi, quia ipse plurimos perfectorum virorum haberet, quos humanis nequaquam cessuros terroribus satis constaret. utpote seculo jam defunctos, et libero pro fide coram quibuslibet potestatibus ore locuturos. Convenitur continuo Episcopus, et, ut duos suorum idoneos legationi Hispaniarum paret, imperatur. Mandatis acceptis Abbatem Einoldum advocat, regia mandata insinuat, suorum duos disquirat, qui imperata perficiant. Lecti primum duo Angilrannus et Wido, regiæque... sumptus et copię parantur itineris, ad hoc et quo... partium Hispaniarum, qui eos jussus erat deducere, mora... cum ecce præfatus Wido, alter delectorum, die quadam, pro qua nescio negligentia, in conventu Fratrum increpitus, in tantæ asperitatem protervia, tam in Abbatem quam in universum erupit collegium, ut ad ultimum, cum tumor

nimiæ animositatis et insaniae in eo nequaquam reprimi valuerit, nec regularem pati disciplinam aliquatenus acquieverit, demptus cucullo, monasterio pelleretur. Id Imperatori continuo nuntiatur, jussum illum abradi, aliumque pro eo ascribi.

117 Cum diu is quæreretur, omnesque prorsus refugerent, nec in tanta congregatione quisquam inveniri posset, qui se id aggredi ullo modo posse fateretur; Joannes repente nihil cunctabundus se ultro offert, Abbate aliquantulum ægre ferente, quod in eum tota re monasterii incumbente, grata quiete ipse potiebatur, eo numquam, si esset possibile, absolvere pateretur. Vicit, vicit tamen perfectio caritatis, quæ non quærit quæ sua sunt, sed potius quæ aliorum: simul quia videbat virum cupidum esse martyrii, si fors ita tulisset, Christo potius transmittere, quam suis optavit necessitatibus retinere. Ita assensus Imperatori, ex legatione Episcopi, Joannes dirigitur. Imperator multo hoc amplius delectatus, quem ætate et prudentia ad id negotii omnimodis idoneum advertebat, mandata cum litteris seu muneribus Imperatoris ei committit, prædictumque Virdunensem, cui nomen erat Ermenhardo, socium ob locorum regionumque notitiam facit. Cui munera tradi Joannes expostulat; ipse litterarum tantum bajulus fit. Rediens Gorziam, iter ocyus accelerat, post habitisque socii procrastinationibus, ipse litteras secum habens, omnium Sanctorum precibus commendatus et votis, proficiscitur. Sumptus omnis ex monasterio ei factus. Ministri, monachus tantum unus, Geramannus vocabulo, ordine Diaconus, bonæ per omnia indolis, ad... quinque sunt delegati, socius... vico quodam non multum a Tullo distante, qui vide...

118 Insequitur hinc c Lingonas, Belnam, Divionem, Lugdunum... versus intendunt: ubi sarcinis navi impositis, Rhodanoque, usque ad certum locum vehendis, dispendium perpassi non modicum. Nam navibus invasis, plura suorum amiserant. Post quædam recepta, Hispaniam tendit. Barcinonam venientes quindecim diebus morantur, donec nuntius d Tortosæ missus est. Ea prima Regis Sarracenorum erat, Dux continuo eos properare resignat, exceptosque mense integro detinet, atque ad omnem copiam procurat, donec velocius Regi Cordubæ nuntiati, de exceptione eorum per singulas civitates et loca digne regia mandatum est honorificentia. Tandem Cordubam regiam urbem deducti, a Palatio domus quædam duobus fere millibus distans eis est delegata, ubi regifico luxu omnibus, etiam præter usum, exhibitis, per nonnullos dies coacti sunt remorari.

119 Cum jam morarum tæderet, curque præsentia Regis tamdiu retinerentur, ab his qui se procurabant disquirerent, dictum est, quia nuntii prius missi, a Rege nostro triennio erant detenti, se tantum, id est, novem annos, conductum esse aspectu Regio abstinere. Interea quidam ex palatio illuc viros visum venientes, causamque adventus eorum percunctantes, dum callide cuncta explorant, nihilque ab eis certi acciperent, qui sibi, nisi, præsentia Regi, mandata cuiquam edicere, fas nullo modo esse dicebant; illi jam cuncta se præcepisse, jactabant, et quia contra leges ipsorum litteras Regi adferrent, ultimique eis sine dubio instare periculum, quia et ipsæ jam litteræ in notitiam Principum devenissent. Et revera, quamquam dolo contigerit, ita erat. Nam a civitate Tullo nostræ provinciæ, comitem Episcopi legati defuncti, de quo dictum est quemdam secum Presbyterum assumpserant, qui toto deinceps itinere eis in omnibus communicans, cum Tortosam, quæ prima erat regni Sarracenorum, venissent, metuens vitæ, si cum comes legati defuncti... fido sibi

D
AUCTORI E CAN.
AB. EX MS.

B. Joannes: e
offert,

spe martyrii:

F
litteris
acceptis
discedit.

c
quibusdam
rerum suarum
amissis,
venit Barcinonam,

d
unde Derlusa
Cordubam:

F
non admitti-
tur statim ad
Regem:

indagant
Proceres,
an litteras
ferat,

(ut iis jam
subvoluerat)

Legi ipsorum
repugnantes:

A sibi poscens monstrari, citius excip... ab Augustæ et reliquis Civitatibus, ubi ter... remorantibus, ipse Cordubam præcedit cum litteris... noverint, parum cognitum fuit. Ceterum rumor optima... eumque commovit.

quod capitale est non illico punire :

quærent an Rex inaudierit ?

negat, eos metuens :

B. Joannes a Judæo edoctus quæ ibi cavenda,

ei aperit dona se ferre

sed et litteras Regi a se præligendas :

Episcopum Muzarabem suadentem ut litteras suppressat,

120 Itaque primates inter se consilio habito, et utrum in notitiam Regis ea jam venerint, disquirentes, ubi parum id compertum habent, per se Regem statuunt super hoc perquirendum. Lex enim tam improvocabilis eos constringit, ut quod semel antiquitus omni ei genti præfixum est, nullo unquam liceat modo dissolvi, parique modo Rex populusque tenentur innexi, omnisque transgressio gladio feritur. Si quid ab inferioribus Rex, si quid Rex ipse commiserit, cunctus in eum populus animadvertit. Eis in legibus primum durumque est, ne quis in religionem eorum quid unquam audeat loqui : civis sit vel extraneus, nulla intercedente redemptione, capite plectitur. Si Rex ipse audierit, et in crastinum gladium retinuerit, ipse morti addicitur, nec ulla intervenire potest clementia. Primoribus ergo illis palatium petentibus, cum Regi super hoc per nuntios suggessissent, (nam accessus ad eum ipsum rarissimus, et nisi maximum quid ingruerit, nullus; tantum litteris per Sclavos cubicularios omnia perferruntur) ille nihil eorum ad se perlatum rescribit. Amici legatos sibi missos, eosque filium suum in domo propria percepisse, necdumque se quid afferrent, rescisse. Ita tumultus illorum sedatus est. Nam pro certo rumor ad eum jam venerat, et missis clam nuntiis, vera esse compererat : sed timore suorum, taliter rem omnem suppresserat.

121 Rex undique meticulosus, ancepsque periculum sibi posse imminere considerans, artibus omnis generis qua evadat, pertentat. Et primo quidem Judæum quemdam, cui nomen Hasdeu, quo... se vidisse aut audivisse nostri testa... qui de omnibus ab eis ipsis penitus exploraret. Is... dispersum fuerat, Regis eum bajulum esse mandati... rimo, quo sollicitabantur metu, eum erigit, nihilque mali quemquam eorum ibi passurum, sed cum honore patriæ remittendos, dicit : multa de ritu gentis, et qualiter se coram eis observare deberent, commonuit. Ipsi juniores, a quibuscumque vanis lascivis motibus locutionibusve compescerent. Nihil tam parvum fore, quod non mox regiæ notitiæ perferretur. Si copia sibi egrediendi pateret, ne qua scurrilitate fœminis, saltem nutu, se applicarent : nullam sibi pestem truculentiorum futuram. Legem sibi propositam nullatenus excederent, quo nullo observatius notarentur, deprehensique, nihili penderentur. Joanne ad ea, prout competeat, respondente, atque acceptissime monitorem ferente, suosque ex contrariæ partis homine suffundente; post plura invicem conserta, pedetentim Judæus causam ingreditur : quid missi ferant sollicite disquirat. Dum paullulum videt cunctari Joannem (nam tunc secreto inter eos agebatur) sui dat fidem silentii. Imo si opus sit, tuti opem consilii : Joannes cuncta ordine digerit : dona Regi missa, epistolam præterea auribus Regis inferendam : absque ea neque dona exhibenda, neque præsentiam sibi Regis fas esse conveniendi : sententiam simul epistolæ verbis aperit. Periculosum, inquit Judæus, cum hac Regem videre. Cauti certe sitis, quid nuntiis vobis missis, Regi respondeatis, legis enim severitatem jam vobis innotuisse non dubito, eique declinandæ prudenter oportet consulere.

122 Illo tunc discedente, post aliquot menses, Episcopus quidam Joannes ad eos missus est, qui post multa mutæ confabulationis rogata et reddita, ut fit inter fideles, colloquia, mandatum Regis subinfert, ut cum muneribus solummodo in conspectu Regis adveniant. Quid ergo, Joannes ait, de litteris

Imperatoris? Nonne earum maxime causa directus sum? quia ipse blasphemias præmisit... destruentibus confutetur. Ille ad hæc temp... ait, sub qua conditione agamus, peccatis ad hæc devo... ditioni. Resistere potestati, verbo prohibemur Apostoli, tantum... solatii, quod in tantæ calamitatis malo legibus nos propriis uti non prohibemur... diligentes Christianitatis viderint observatores, colunt et amplectuntur, simul ipsorum convictu delectantur, cum Judæos penitus exhorreant. Pro tempore igitur hoc videmur tenere consilii, ut quia religionis nulla infertur jactura, cetera eis obsequamur, jussisque eorum in quantum fidem non impediunt, obtemperemus. Unde tibi multo satius nunc de his reticere, et epistolam illam omnino suppressere, quam scandalum tibi tuisque, nulla instante necessitate, perniciosissimum concitare.

123 Joannes paullulum commotior, Alium, inquit, quam te, qui videris Episcopus, hæc proferre decuerat. Cum sis enim fidei assertor, ejusque te gradus celsior posuerit etiam defensorem, timore humano a veritate prædicanda, nedum alios compescere, sed nec te ipsum oportebat subducere, et melius omnino fuerat, hominem Christianum famis grave ferre dispendium, quam cibis ad destructionem aliorum consociari Gentilium. Ad hoc, et quod omni Catholicæ Ecclesiæ detestabile est, et nefarium, ad ritum eorum vos audio circumcisos, cum fortis sententia Apostoli reclamet : Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. Itemque de cibis, quos gratia communionis eorum abominamini : Omnia munda mundis. Et, Erunt doctores vaniloqui et seductores, docentes illa, et inter cetera, abstinere a cibis, quos Deus creavit percipere cum gratiarum actione fidelibus. Et, Sanctificatur enim per verbum Dei et orationem, Et ille, Necessitas, inquit, nos constringit : nam aliter eis cohabitandi nobis copia non esset. Quin et a majoribus, longeque antiquis traditum observatumque ita tenemus. Numquam, Joannes inquit, id approbaverim, ut metu, amore, vel favore mortali transgrediantur statuta... deflexos nobis nunc pro auctori... res fuerit consensus cum dolere non nequeam... qui amorem facere videmini Reginæ cœlorum, quoniam eis vos.... fatemini mihi procul his necessitatibus Christi gratia libero. fi... miserante stat animus quod nullo terrore, allectione, vel gratia ab his quæ Imperatoriis suscepi mandatis, deflectar. Nam nec sine epistola Imperatoria, nullis inde demptis vel commutatis usque ad unum apicem litteris, eum conveniam : et si quid contra ea quisquam oblatraverit, quæ sanæ et Catholicæ fidei ferimus, et diversus ad hæc asserta obvenerit, palam resistam : nec ipsius amore vitæ, ab attestazione veritatis diffugiam.

124 Hæc Regi clam nuntiantur : nam necdum illa publice a Rege, quibus item publice responderet, mandata directa fuerant; sed Episcopus ille disquirendi tantum gratia advenerat. Rex, callidis, quibus omnibus mortalibus præstare dicebatur, consulationibus mentem hominis, modo hac, modo illac attentare excogitat, et tamquam muro prævalido diversa arte impulsis machinis, ita firmitatem pectoris ejus, si quo pacto daretur, certat concutere. Cumque post mensem aut sex vel septem hebdomadarum spatium, ei regii nuntii mitterentur, atque ex ipso, quid apud se præfinierit, quærerent, nihilque immutatum a primis initiis renuntiarent; Rex miraculo tantæ constantiæ in diversa agebatur : et primo quidem terrere eum plus metu Christianorum, qui regno ejus libere divinis suisque rebus utebantur, posse credens; die quadam, quæ Dominica erat, ei epistolam plenam minarum misit. His enim tantum diebus Dominicis, aut si quæ festa nostræ religionis erant, maxime

Rom. 13. 2

acriter reprehendit,

E

Gal. 3. 2
Tit. 1. 15
1 Tim. 4. 3

et de profanis ritibus, quos ob Saracenos observabant :

profitetur se sine litteris non compariturum,

F
nec si quid contra Fdem dicatur dissimulaturum :

a callido Rege per internuntios varie tentatur,

A maxime Natalis Domini, Epiphaniarum, Paschæ, Ascensionis, Pentecostes, S. Joannis, Apostolorum, aut nominatorum erant Sanctorum, ad ecclesiam proximam, quæ erat in honore S. Martini, permittentur accedere, custodibus hinc inde duodecim, quos Sagiones vocant, se deducuntibus. Cum ergo ea Dominica ad ecclesiam accessisset, in ipso itinere ei epistola porrecta est, et quia chartæ magnitudo (nam quadra pellis veruecis erat... ne sacrorum quo tendebat, advocaretur, interim distulit... tis ad diversorium remearent, ut revolvit hærentia quædam... possent invenit, nec unquam alias ita se ullis terroribus percitum.

125 Post multa, quæ ei nisi jussis Regis assentiretur comminabantur (quibus tamen nullo se motu... fuisse testatus est) ad ultimum insertum est, quod si ipsum interimeret, nullum in tota Hispania Christianum, vitæ relinqueret, sed omnes gladio trucidaret; addens: Hoc cogita, inquit, quot animarum propter te, interfectarum apud Deum reus eris, qui nisi contentione tua, a quo pacem et salutem magis sperare debuerant, nullo alio reatu peribunt, quique pro eis quæcumque velles, obtinere a nobis posses, sin tanta obstinatione nobis adversus persisteres. His in ipsa, qua ab Ecclesia hospitium repetebant,

B via tacite perlectis dum magnis animi æstibus aliquamdiu agitur, ut vel quod contra ea consilium caperet, vel qualiter ad hæc Regi rescriberet, quia non satis litteris respondendi usum habebat, repente sententiæ illius cœlitus (ut sæpe nobis fatebatur) memoria menti terrorem omnem metumque proterruit, Jacta, inquit, in Domino curam tuam. Et alterius: Quis fecit os hominis, nonne ego.

126 Mox hospitium ingressus, Frater Garamanne inquit, ocyus pellem, in qua, quidquid eloquor, adscribas, para. Illo statim exhibente quadram exsectam, ut sumeret imperavit, calamoque parato, sedenti, exorsus, scriptoris velocitatem tanta verborum copia vicit, ut sæpenumero scriptor, dum plurima jungerentur, se non posse excipere quereretur. Erat enim idem Garamannus, ejus artis elegantissimus atque assuetissimus. Primo ordine ad singula respondit, se Legatum missum præceptis Imperatoriis fidem inviolatam servare: non sibi fas esse, ut cui tanta Majestas litteras suas, et eas non signatas, crediderit sine his faciem ejus, cui directussit, videat, aut absque ipso, in Regis, cui missæ sunt, recitentur conspectu: si sic patiatur, se in nullo regio honori defuturum, quia.... Aliter universa potius se ge.... quam extra ea quæ sibi indicta essent, vel quantum ea ca.... excessurum: et sicut superioribus jam se

C itidem terrentibus respon.... si etiam particulatim cuncta sui corporis membra, a minimis articulis usque ad summa vitalia, quotidianis resectionibus decarperentur. Nam non majorem unquam cruciatum inferri posse, quam si hodie hoc articulo digiti, cras altero, inde per dies singulos, singulis, inde brachio, armo, post femore, crure, pede, præcisis, postremo truncus reliquus fodiatur, non eo tamen se territum aliqua ratione cessurum. Se quoque satis compertum habere ex relatione anteriorum sibi missorum, ipsum Regem jam advertisse, quod mori non nimis ipse timeret: ideoque superfluum esse, eo se velle terrere, quod ipse levissimum reputaret. Jam quod scripserat, ipso interfecto, nullum in tota Hispania reliquum facere Christianum, sibi que reatum tantæ stragis a Deo imputari, id longe aliter se habere; nec se caussam esse cædis ipsorum, sed malitiam crudelitatemque iræ ipsius: ipsoque poenas interfectorum luente, sibi cum ipsis interemptis, Christo propitio, vitam succedere meliorem. Cum tamen id quoque Deo facile esset commutare, et sicut Mardocheus, quondam mandaverat Hesther: Si nolueris nunc intercedere,

forsitan per aliquam occasionem liberabuntur Judæi et tu et domus tua peribitis; ita et nunc Deum facere nihilominus posse, ut postquam omnia ab ipso Rege essent promulgata, jamque ipsis cervicibus gladii.... novo et inopinato ordine suis Dominus subveniret. Quocirca hujusmodi se minis vel terroribus nosset nullatenus permoveri: quia qui Mardocheum a superbia Aman, constantiæ tenacem, miro ordine eripuerit, ipse sibi, quia non proterviæ, sed obedientiæ causa interesset, quoquo pacto sibi placitum videretur, non deesset. Hujusmodi sententiæ verbis plurimis auctæ, atque testimoniorum competentium robore hinc inde præfultæ, paginæ totius campum implevit, nec prius ori dicenda defecerunt, quam scriptor, impleta membrana nihil superesse confessus est.

127 Hæc Regi perlata, non in iram, ut prius mente.... Jampridem enim a suis, quibus res nostræ jam fuerant pervulgatæ absti.... Imperatori nostro obluctari tentaret. Eum belluosissimum, multarum gentium victorem, injurias omnes, præcipue Legatorum, quo nunquam alias severiore animo repetiturum, ac plurimorum copiis regnorum coactis Hispaniam totam, postquam variis calamitatibus vastavisset, forte tandem jure victoris, sibi subjecturum. Pluribus ita jactatis, quidam forte suggestit, ut quia vir ille tantæ videbatur constantiæ, ac non minoris arbitrari posset prudentiæ, quem etiam tanti temporis mora in lege sua tam fixum monstrasset, ac proinde nihil fidem mortalibus non denegaret; is ipse, super hoc quid facto sibi opus esset, consulere. Ita nuntiis se convenientibus, postquam ultima hæc mandata percepit, Tandem, inquit, sapientiore consiliorem tractastis. Si mox initio id esset quaesitum, non tantas vobis et nobis tædii et anxietatis molestias, tot spatia temporum protaxissent. Nunc citum id facile extat consilium. Mittatur Domino nostro Imperatori legatio a Rege vestro, ut mihi, quid de commissis agere debeam, describat. Ejus litteris iterum visis, ad universa obediæ.

128 His Regi nuntiatis, acceptoque consilio, ut a prudente suggesto, quæri jubetur, quis iter tantum vellet assumere, cum rarus, aut fere nullus palam se præferret, propositumque esset, ut quisquis illuc iret, honore quovis petito, et cujuscumque generis muneribus, rediens potiretur; tandem extitit inter Palatina officia Recemundus quidam, adprime Catholicus, et litteris optime tam nostrorum quam ipsius, inter quos versabatur, linguæ Arabicæ, instructus. Qui tantum in regia habebat officii, ut diversorum pro necessitatibus ad palatium concurrentium caussis extra auditis, quia litteris omnes ibi querimoniarum vel caussarum signantur et resignantur, hic notata inferret, itidemque responsa scripta referret: pluresque eidem alii erant officio delegati. Is trepidationem ceterorum advertens, sibi que tempus forte oblatum nonnulli adipisci.... quæ erat merces viro, qui vendi.... nam ita solenne eis verbum ut quoties summo quoli... quis destinatur, ita ei dicatur, Vende mihi animam tuam, si sospes exieris, quam amplissimè muneratur. Hoc Recemundo quærenti, respondetur, quidquid postulatum ab ejusmodi esset conferendum. Ille tantum veniæ sibi dari petens, ut cum nuntiis conclusis sibi copia esset loquendi, post utrum tentare deberet, edicere.

129 Hoc ei concesso, Joannem conveniens, mores et instituta patriæ nostræ sollicitè disquirat: Imperator cujus esset elementariæ, quantæ moderationis in suis? utrumne præceptum in iram, et an in semel prolatam irrevocabili sententiæ? multa que ejus generis: tandem si sibi esset fiducia regiam ei legationem proferre, ne forte vicem tanti temporis, quo ipse Joannes ibi detentus fuerat, ipse, qui mittebatur

D
AUCTORE JOAN.
AB. EX MS.

cum non censerent barbari Imperatorem tam potentem debere offendi,

E

consulitur
B. Joannes,
quid facto
opus,

sugget ut misso
Legato rogetur
Imperator de
litteris:

aliis subterfugientibus offert
se ad eam legationem Recemundus:

F

a B. Joanne
jubetur bono
animo id ag-
gredi:

missa etiam
epistola,

eadem ei et
Christianis
Hispanis mi-
nante:

Psal. 54. 23

dicta scribæ
celeriter res-
ponsum,

minas sibi in-
tentatas con-
temnens;

Christianis,
refutans.

Esther 4.

AUCTORE JOAN.
AEB. EX MS.

Episcopatum
vacantem
obinet :

Gorziam venit.

ducitur ad
Imperatorem :

B. Joanni nova
mandata
mittuntur
novus additus
legatus cum
donis :

jubetur
B. Joannes
prius ad
Regem venire :

non multo
ornatius
vestitus :

magnifice
ducitur
ad palatium :

A tebatur, exsolveret? Joannes omnia brevi processura, cito respondens, omni liberum reddit trepidatione atque formidine, gaudiis et gratulationibus obviis magis ubique excipiendum confirmat : se epistolam Abbati suo missurum, qui illum magnifice exciperet, et tempore quanto cuperet, teneret atque curaret, donec Episcopo exhibitum, aut cum ipso, aut cum legatione ejus ipse Abbas, Imperatoriis eum conspectibus cum pace et gratia præsenteret. His ille allectus palatium repetens, si sibi, quæ postulet dentur, itineri devovet. Ecclesia forte aliqua vacua recens erat Episcopo : hanc munus ejus petit laboris. Facile obtentum, atque ex laico, Episcopus repente processit.

130 Inde sumptu regio ac litteris instructus, Gallias ocyns petit, atque in decem ferme hebdomadibus Gorziam venit : ibi gratulantibus cunctis exceptus, atque per multos dies in urbe a sancto Pontifice Adelberone invitatus, et aliquot cum ipso manens diebus, jucunde admodum habitus est : inde loca quæque sua cum eo invisens, quia mense Augusto jam præcipiti venerat, autumnum et hyemem secum transegit, donec Dominici Natalis festo transacto, qualiter Imperatori dirigeretur, est ordinatum... Interim procuranda manserunt. Inde circa festum sanctæ.... ab eodem venerabili Pontifice B comitante, simul Domino.... honorifice in Palatio Francofurdæ suscipitur... fide Legati atque constantia, summo laudata præconio, litteræ mitiores... nuntur : Joanni de prioribus supprimendis rescribitur : tantum cum donis procedat, amicitiam, pacemque de infestatione latrunculorum Sarracenorum quoque pacto, conficiat, reditumque maturet, edicitur. Novis denuo muneribus perferendis atque mandatis, Virdunensis quidam, cui Dudo vocabulum, destinatur. Ita Hispanus Gorziam redit.... ibique sacræ Quadragesimæ majore parte exacta, circa Palmarum diem, cum Legato Imperatorio proficiscens, Junii mensis principiis Cordubam venit. Cumque mox cum novo nuntio regiam vellent irrupere; Rex, Nequaquam, inquit, sed qui litem tanto tempore protraxerunt, cum prioribus primum procedant muneribus vel mandatis : inde secundi ordine inferantur : nec hi omnino faciem meam videbunt, nisi prius monachum illum tanti temporis pertinacem, adeant, et patriæ carorum Regis sui, mandatorumque ipsius, oblectatione lætificent.

131 Ita cunctis expletis, Joannes... jam fere annorum claustris solutus, regiis mandatur apparere conspectibus. Cum a Legatis ei diceretur, ut crine detonso, corpore toto veste lautior se appararet, ut regiis conspectibus præsentandum, illeque renueret, rati illi, non ei vestium mutatoria subesse, Regi nuntiant : ille mox decem libras ei mittit nummorum.... quibus decenter oculis Regis induceretur, conquiret, non enim fas esse gentis, ut vili habitu regiis aspectibus præsentaretur. Joannes primo cunctatus, utrum susciperet, tandem cogitans usui pauperum id melius esse expendi, gratias munificentiae regiae reddit, quod sui tam sollicitus esse dignatus sit; deinde responsum monachi dignum subjunxit, Regia, inquiens, dona non sperno, vestes vero alias præterquam qu.... quo usus... prorsus nec... coloris.... hoc Regi relato,.... constantem animum cognosco, sacco quoque indutus si veniat... videbo, et amplius mihi placebit.

132 Post hæc die præfixa, qua præsentandus erat... apparatus omni genere exquisitus, ad pompam regiam demonstrandam exeritur. Viam totam ab hospitio ipsorum, usque ad civitatem, et inde usque ad palatium regium, varii hinc inde ordines constipabant : hic pedites hastis humo stantes defixis, longe inde hastilia quædam et missilia vibrantes, manuque crispantes, ictusque mutuos simulan-

tes : præter hos mulis quidam cum levi quadam armatura insidentes, deinde equites calcaribus equos in fremitu et subsultatione varia concitantes. Mauri præterea in forma insolita nostros exterrentes, ita variis proludiis, quæ nostris miraculo arbitrabantur, itinere nimium pulverulento, quam per se ipsa quoque temporis siccitas (nam solstitium erat æstivum) sola concitaret, ad palatium perducuntur : obvii Proceres quique procedunt. In ipso limine exteriori pavimentum omne tapetibus pretiosissimis aut pallustratum erat.

133 Ubi ad cubiculum, quo Rex solitarius, quasi numen quoddam, nullis aut raris accessibile, residebat, perventum est; undique insolitis cuncta velaminibus oblecta, a qua parietibus pavimenta reddebant. Rex ipse thoro, luxu quam poterat magnifico, accumbebat. Neque enim more gentium ceterarum, solis aut sellis nituntur, sed lectis sive thoris, colloquentes vel edentes, cruribus uno alteri impositis incumbunt. Ut igitur Joannes coram advenit, manum interne osculandam protendit, osculo... nulli vel suorum et extraneorum, admissio, minoribus quibusque ac mediocribus num.... foris summis, et quos præstantiori excipit pompa, palmam mediam aperit osculandam.

134 Inde sella parata, manu ut sedeat innuit. Longa utrique deinde silentia. Tunc Rex prior, Tuum, inquit, cor mihi plurimum diu cognosco fuisse infensum, quamdiu te demum aspectu meo suspendi : sed tu ipse penitus nosti, quod aliter fieri non potuit... tes sapientia.... non.... la distulerunt, sed quod non.... id factum sit volo cognoscas... verum de quibuscumque postulaveris impetrabis. Joannes ad hæc (sicut nobis referebat) aliquid fellis tam diutino angore contracti in Regem... tam placidus repente effectus est, ut nihil animo ipsius unquam æquabilis esse potuisset. Inde ad singula respondit se quidem negare non posse, primo tot acerbitate nuntiorum fuisse permotum; inter ipsa tamen tacitum crebrius cogitasse, simulatis potius, quam veris minarum intentionibus hæc erga se agitari : postremo quoque cuncta dilationum obstacula ex superioribus totius triennii actis, vel dictis, rescisse, nec esse quicquam reliqui, quod merito odio sui factum suspicari deberet. Unde si qua ea essent, se penitus animo depulisse : gratiæ tantum, quam tam clementi magnificentia obtulisset, gratulari, et quod regii pectoris in hoc et robur constantiæ et moderationi mediæ prævidisset, temperamentum satis egregium. Rege his in multam gratiam delinito, pluribusque eum compellendi parante, munera Imperatoria primum excipi postulavit : quo facto reditus indulgentiam e vestigio obsecravit. Rex admirans, Quomodo, inquit, hæc tam repentina fieri possit divulsio? Tanto temporis spatio alterutrum expectati, modo vix visi, ita abrumpemur ignoti? Nunc interim mutuo semel conspectu potiti, parum quoddam cognitionum se utrimque aperuit; iterum visi jam amplius; tertio tota jam plenitudo notionis et amicitiae firmabitur. Inde Domino tuo remittendus, digno eo, teque deducere honore. His Joanne assentiente, secundi Legati jubentur intromitti; eoque præsentem munera, quæ deferebantur, oblata.

135 Tunc demum utrisque ad hospitium remissis, post aliquantum tempus Joannes a Rege revocatus, familiaria, multa cum eo coneruit de nostri Imperatoris potentia atque prudentia, de robore et copia militum vel exercitus, de gloria et divitiis, de bello, industria et successibus, multaque id generis, sua e contra jactare, quanto... Reges excelleret... pesset civitates... illud vere fateor, regente hoc... non esse qui nostro Imperatori, terra, armis, aut equis possit æquari.

136 Rex

honorifice
excipitur a
Rege cubante,

et manum
osculandam
dante :
E

jussus sedere,
dilationem
audientis
excusanti

prudenter
respondet

F
offert munera :

dein novus
Legatus sua.

B. Joannes
postea a multis
interrogatur
de Imperatore,

A 136 Rex autem... merito, inquit Regem tuum celebras. Verane an falsa sint, ille, inquit, licet experiri. Rex autem : Cetera utcumque approbaverim, unum est in quo illum *e* satis providum esse constiterit. Quid, inquit, illud est? Quod potestatem virtutis suæ non sibi soli retinet, sed pass... ubere, quemque suorum propria potestate, ita ut partes regni sui inter eos dividat, quasi eos sibi inde fideiores habeat et subiectiones : quod longe est. Exinde enim superbia et rebellio contra eum nutritur, atque paratur, ut nunc in *f* genere ipsius actum est, qui filio ei per perfidiam subducto, publicam tyrannidem contra eum exercuit, ad hoc ut gentem externam Ungarorum per media quæque regnorum suorum depopulandam transduxerit.

e
in quo reprehendit Rex, quod tantam potestatem Proceribus concedat,

f
cum periculo rebellionis.

a Qui hanc ad Ottonem misit legationem, fuit Abderramen, sive Abderrahmanus, Abdallæ ex Mahomade filio nepos, novo exemplo ut in Maurorum imperio nepotes præferrentur filiis. Viginti tres annos natus erat cum ad regnum accessit, et quinquaginta annis regnavit. Almansor Ledium Alla vocatus est, hoc est, Defensor legis Dei : præterea Miramumenim, quæ vox Regem credentium significat... in magnis Regibus numerari debet, domi militiæque clarus : dum vixit in unam curam dissidia gentis pacandi, factionumque studia, quibus populares æstuabant, sedandi maxime incubuit : æquissime populis jura dabat... Regnum cepit anno Arabum 300. Ita Mariana lib. 7 cap. 19. Eadem memorat Rodericus Toletanus historiae Arabum cap. 31. Ducuntur anni regni Arabum a 612. *Æræ nostræ vulgaris, sed quia eorum annos 10 diebus et horis aliquot nostri excedunt, debet initium regni Abderahmani statui circiter 914 aut 915 : alii paullo serius id statutuunt, alii citius. At quemcumque calculum ineamus, reperiemus anno 957, quo missum in Hispaniam fuisse B. Joannem supra diximus, adhuc regnasse Abderrahmanum. — b Frater hic fuit Ottonis I Imp. Episcopus Coloniensis, Sanctis adscriptus, cujus Vitam dabimus XI Octobr. — c Celebris etiamnum nominis urbes hæ sunt in Gallia. — d Latine Dertosa est, ad Iberum flumen sita. — e Videtur deesse, non, ut ex sequentibus colligitur. — f Conrado Duce.*

D
AUCTORE JOAN.
A. H. EX MS.
NOT. 29
Abderrahman
Saracenus
Cordubæ Rex.

NOT. 30

XXVIII FEBRUARII.

SANCTI QUI PRIDIE KALENDAS MARTII COLUNTUR.

SANCTUS Nymphas
Laodiceus, } Apostoli.
S. Eubulus Ro-
manus,

S. Abircius Martyr.

SS. Presbyteri, } Alexandrini, dum peste la-
SS. Diaconi } borantibus ministrant,
et alii, } mortui.

S. Celer, seu Cerealis,

S. Pupillus, seu Pupulus,

S. Serapion,

S. Justus,

S. Claudianus, seu Claudius,

S. Theophilus,

S. Victorinus,

S. Saturninus,

S. Eppolus,

S. Euthecia,

S. Astuta,

S. Mustilla,

S. Alexander,

S. Victor,

S. Secundella,

S. Caius,

S. Felix,

S. Macarius,

S. Rufinus,

S. Justus,

S. Theophilus,

S. Nicophorus,

S. Diodorus,

S. Papias,

S. Maccareus,

S. Tellas,

S. Felix,

S. Caius,

S. Enuculus,

S. Januarius,

S. Quinquianus,

Martyres
Alexandrini.

Martyres, forsan Ro-
mæ.

Martyres.

S. Mansuetus,

S. Hermes,

S. Zethas,

S. Donatus,

S. Servilia,

S. Veneria,

S. Bassilia,

S. Januarina,

S. Stercola,

S. Silvana,

S. Marninta,

S. Rufunia,

S. Symphorianus,

S. Macarius,

S. Victorinus,

S. Mauricius, sive Maurus,

S. Anicetus,

S. Modestus,

S. Cyriacus,

S. Faustus,

S. Placidus,

S. Rocchus,

S. Alexander,

S. Genesisus,

S. Eulalia,

S. Hirena,

S. Barsus, Episcopus Damascenus in Sy-
ria.

S. Vindemialis, Episcopus Veronensis in Ita-
lia.

S. Proterius, Patriarcha Alexandrinus, Mar-
tyr.

S. Romanus, Abbas Jurensis, Condadiscone
in Burgundia.

S. Romanus, Archiepiscopus Remensis in
Campania.

S. Ruffina Virgo.

S. Oswaldus, Episcopus Wigorniensis, deinde
Archiepiscopus Eboracensis, in Anglia.

Martyres.

Mart. Romani,
Antuerpiæ in
Belgio.

PRÆTERMISSI ET IN ALIOS DIES REJECTI.

Sancti Martyres Ægyptii gladio interempti
sunt, quorum certamina et vitam Chrono-
logi Ægyptii scripserunt. Ita Græci in
Menæis. De iis agunt Eusebius, Nicephorus,
Rufinus, quorum verba retulimus, ubi de his aliis-
que Martyribus in Thebaide Ægypti occisis agit
Martyrologium Romanum v Januarii.

S. Joannes Calybita inscriptus hoc die Martyrologio
Witfordi Anglico: ast a pluribus refertur xxvii Fe-
bruarii. Vitam dedimus xv Januarii.

S. Macharius, } Hispali in Hispania sub Trajano

S. Justus, } passi memorantur hoc die in

S. Rufinus, } Martyrologio Hispanico Tamaii

S. Theophilus, } de Salazar, et in Commentariis
Francisci Bivarri ad Dextri Chronicon, in quo
mentio fit trium primorum, qui coluntur, et a nobis
relati sunt xii Februarii.

De alio Theophilo et sociis hoc die infra agimus.

S. Julianæ Virginis et Martyris elevatio corporis
inscripta est MS. Bruxellensis Carthusiæ non anti-
quo. De ea egimus xvi Februarii.

S. Nestor Episcopus, et Martyr Pergæ in Pamphy-

lia, celebratur hoc die a Græcis in Menæis et apud
Cytheræum: a Latinis xxvi Februarii.

S. Servilianus Martyr memoratur in parvo MS. an-
tiquo Martyrol. S. Maximini. Nisi fors videri possit
S. Servilia Martyr hoc die relata, Servilianus erit
Martyr Smyrneus cum aliis relatus xxvii Februarii.

S. Baldomerus Subdiaconus Lugdunensis memora-
tur in MS. Martyrol. Ultrajectino. De eo egimus
xxvii Februarii.

S. Basilius Confessor Constantinopolitanus, socius
S. Procopii Decapolitæ, solenni cultu celebratur a
Græcis in Menæis, Anthologio, Vitis Sanctorum
Cytheræi, et variis Menologiis, atque a Molano
Græcos secuto in Auctario Usuardi. De utroque, et
S. Basilio et S. Procopio, egimus xxvii Februarii.

Adoratio pretiosæ Crucis Domini, Dominica Passio-
nis circa medium Quadragesimæ hoc die anno-
tatur in Menæis Græcorum et apud Maximum Cy-
theræum.

Macarius discipulus S. Antonii, qui in deserto Nitriæ
vixit, occasione S. Macarii Martyris, qui hoc die
colitur, refertur a Maurolyco, quem describit Cani-
sius

sus in *Martyrol. Germanico*, et Sanctum appellat, quo titulo abstinet *Maurolycus. De discipulis S. Antonii* egimus xvii Januarii pag. iii, ubi acta variorum anachoretarum, quibus nomen Macarii fuit, confundi diximus, uti et xv Januarii, ubi de S. Macario *Ægyptio* egimus.

Joannes Abbas in Scithi, } referuntur in *Martyrol. Wilfordi*, una
Joannes in eremo Thebaidos, }
Joannes gratiæ dono repletus, } cum indicato S.
Joanne Calybita : quod post Petrum Equilinum plures fecisse diximus xxvii Februarii inter *Prætermis-*

Sex e comitatu S. Proterii Patriarchæ Alexandrini, cum eo in baptisterio occisi, referuntur ab auctoribus infra ad ejus *Vitam* citatis. An etiam cum illo inter *Martyres* colantur, necdum legimus.

Sabinianus Diaconus monasterii Condadisonensis in eremo Jurensi in Burgundia, magna sanctitate et castitate, ac potestate adversus dæmones floruit sub S. Romano Abbate, ut infra in hujus *Vita* cap. 3 dicitur, quem auctor Sanctum etiam appellat : sed necdum ullis fastis sacris reperimus inscriptum.

Victor Episcopus Domnacensis consecratus a S. Patricio dicitur a *Jocelino et Evino* in hujus *Vita*, qui studium sanctimonix et scientiæ ejus laudant, ac Sanctum non appellant, uti appellat *Colganus* in *Actis Sanctorum Hiberniæ* hoc die, citans *Marianum Gormanum, Cathaldum Maguir, et Martyrol. Dungallense*. At *Gormanus* inter Sanctos Hibernos, quos ab aliis separat, non collocat Victorem, ut mox constabit, sed inter alios : arbitramurque esse *Martyrem Alexandrinum*, qui hodie colitur, non vero *Episcopum* : neque hoc ibi dicitur.

Mosnia Abbas, } referuntur a *Mosniano, Gormano*,
Ternotus, }
Dichullus in Ared-muilt } hisce ipsis, quæ
prope lacum Erne, } posuimus, verbis.
Sillanus, seu Silvanus, Magis- }
ter et Abbas Benchorensis, } *Idem leguntur*
Ermina V. } *in Martyrologio*
Moshina dicitur filius Va-minn, Abbas Benchor, } *Tamlachtensi*, sed
qui aliter Sillanus. Ermina Virgo traditur filia Ar- }
chennii, quæ et Febaria dicitur. *Colganus* ex his }
solum Sillanum celebrat, asseritque filium Commi- }
ni, et discipulum S. Comgalli Benchorensis Abbatis, }
et ex *Annalibus* obiisse anno dcccvi, xxviii Februarii, }
in quibus tamen *Annalibus* Sanctus minime vocatur. }
Et fors in istis *Martyrologiis* viri nonnulli solum }
sanctitatis opinione celebres nominantur : alias de re- }
liquis etiam agere debuisset *Colganus*. Sillanum }
Menologio Benedictino, secutus *Colganum*, inscripsit }
Bucelinus.

Crumtharus Dominile Cumficlani filius Va-Foillani, legitur primo loco in *Martyrol. Tamlachtensi*. Sed ut ignotum prætermittit *Colganus*.

Romanus Abbas Ordinis Canonicorum Regularium anno salutis dclxvii. *MS. Florarium SS.* non præposito Sancti titulo. Nullius *Romani Abbatis* meminit *Ghinius* in *Natalibus Sanctorum Canonicorum*, neque nos aliud hactenus de eo legimus.

S. Nennius Abbas Benchorensis monasterii in insula Hebridum Hu, a quo S. Finnanus alique in Angliam missi, inquit *David Camerarius* in *Menologio Scotico*, monetque de eo consulendum *Langæum* de vita et moribus hæreticorum nostri temporis in *Præfatione*, impios Centuriatores cent. 7 cap. 10. Verba horum sunt ista : Finnanus Apostolicæ religionis professor, Nennii et Sigenii discipulus in monasterio Huensi, Episcopus Lindisfarnensis factus est, a Scotis missus et ordinatus. *Beda* lib. 3 cap. 25. Agit *Beda* eo capite de S. Finnano, sed nulla facta Nennii aut Sigenii mentione : at meminit solius Sigenii lib. 3 cap. 5, quo Ab-

bate *Huensis* monasterii, sive *Jonæ insulae*, non autem *Benchoris*, missus est in Angliam S. Aidanus, cui in episcopatu *Lindisfarnensi* successit S. Finnanus : hujus *Vitam* dedimus xvii Februarii ex variis collectam : at nusquam reperimus mentionem Nennii.

Forsan aliquis amanuensis pro Segenio scripserit Nennium, et alius duos arbitratus conjunxerit. Esto tamen, non aberrent Centuriatores, neque *Langæus Scotus* ; unde didicit *Camerarius* Nennium *Sanctorum catalogo* adscriptum et xxviii Februarii coli? *Vulfherus Confessor et Presbyter*, qui celebris habetur in ea Scotiæ provincia, cui *Arghatelia* nomen, ab eodem *Camerario* refertur in *Menologio Scotico*, et Sanctus habetur : diciturque ejus mentio fieri apud *Capgravius* et alios. At quinam hi alii sunt? et quo loco aut in cujus Sancti *Vita* ejus meminit *Capgravius*?

Victor eremita et monachus S. Galli in Helvetia, e nobili familia exortus, et *Erchembaldi Episcopi Argentoratensis* consanguineus, insigni ingenio præditus erat : verum scientia inflatus et tumidior factus, e monasterio aufugit. Postea tamen reversus, seria pœnitentia peccata juventutis eluit, et summa senectute mortuus, miraculis claruit. Agit de eo *Henricus Murerus* in *Helvetia sacra* pag. 201, ac natalem margini adscribit xxxi Januarii : ast, in *Necrologio monasterii MS.* cujus egraphum habemus, assignatur diei xxviii Februarii : et Beatus utrobique appellatur. *Bucelinus*, qui in *Rhætia* vicina Priorem agit nec alioquin illiberalis est in titulis Sancti aut Beati impertiendis, solum Venerabilem indiget.

Luitburga inclusa beatæ memoriæ memoratur in *Auctario Greveni ad Usuardum*, et in *Martyrologio Germanico Canisii*. Hactenus ea nobis incognita est. Dicitur aliqua ejus *Vita* apud *Budecenses Canonicos Regulares* in *Westphalia* extare.

Herbertus ex Abbate Cisterciensi monasterii de Moris, Archiepiscopus Turritanus cum magna sanctitatis opinione vitam finivit. Ita *Chrysostomus Henriquez*, et eum secutus *Bucelinus*, in *Menologio* ille Cisterciensi, hic *Benedictino*, ac Beatum ambo vocant, non addito ullo cultus *Ecclesiastici* ei exhibiti indicio.

Violantia de Sousa Abbatissa S. Benedicti de Castris prope Eboram Ordinis Cisterciensis ob mores ac virtutes Angelica habita, in cujus transitu dicitur concentus cœlitum auditus. *Ista* aliaque iidem *Henriquez et Bucelinus*, qui Beatam appellant : at *Georgius de Cardoso* in *Hagiologio Lusitano*, et *Ludovicus de Anjos* in *Horto Lusitanarum* fœminarum sanctitate aut virtute illustrium, abstinent eo titulo.

Raynerius ex Priore Præmonstratensi primus Abbas cœnobii S. Mariani anno dcccxlvi hoc die in pace quievit, teste *Monacho Altissiodorensi* in *Chronologia*, qui ait ad sepulchrum ejus multas, ut fertur, languentibus curationes præstati, quibus viri Dei meritum declaratur, ac varia de virtutibus ejus elogia addit. Habemus et aliquam ejusdem *Vitæ* epitomen ex *MSS.* a Joanne Pagio anno 1620 editam, qui eandem paullo contractius edidit lib. 2 *Bibliothecæ Ordinis Præmonstratensis*, uti etiam *Aubertus Miræus* in *Auctario ad Chronicon Præmonstratense*, et *Petrus Waghenarius* in S. Norberto, inter personas Ordinis Præmonstratensis sanctitate illustres et hi tres, Beatum indigetant cum Joanne *Chrysostomo vander Sterre* in *Natalibus Sanctorum Ord. Præmonstrat.* quo titulo abstinent *Monachus Altissiodorensis*, et, ut passim alibi, *Mauritius du Pre* in *Annalibus brevibus Ordinis Præmonstratensis*. Neque apud alios ullum cultus *Ecclesiastici* vestigium innuitur.

S. Lupicinus Abbas et Confessor, occasione cultus S. Romani

- S. Romani Abbatis fratris, hoc die inscriptus est Martyrologiis Galesinii, Canisii, Felicii. Multa de ejus virtutibus in Vita S. Romani habentur: at propria ejus Vita ab eodem auctore, a quo fratris, scripta, dabitur die ejus natali* xxi Martii.
- Philippi Apostoli vocatio adscripta est Martyrologiis an. 1490 Lubecæ et Colonix excusis, et Auctario Greven, ad Usuardum. De ea agetur ad Vitam ejus i Maii.
- S. Theodulphi inventio Treviris, quando ejus corpus post multos annos integrum et incorruptum repertum est. Ita MS. Kalendarium Benedictinum monasterii S. Salvatoris. Eam inventionem non ante multos annos, dum scriberet de viris illustribus Ordinis S. Benedicti, tradit Trithemius lib. 3 cap. 260 contigisse xxviii Februarii, ac reconditum esse apud Prædicatores in summo altari. Trithemium sequuntur Wion, Dorganus, Menardus, Bucelinus in Martyrol. monasticis, Saussaius in Supplemento Martyrol. Gallicano Ferrarius in Catal. generali. Ejus dies natalis est i Maii.
- Hiscii Episc. et discipuli ejus Martyr. Duplex 2 class. Fuit heri. Ita Ordo celebrandi officium divinum ad i Martii pro anno 1636, in propriis Sanctis Granatensis diæcesis. Atque iterum pro anno 1647, sed Hisci et i class. excusum addito iterum, Fuit heri. quasi illius dies natalis foret xxviii Februarii. Nulla hujus, quod mirum, mentio in Martyrol. Hispanico Tamaii Salazar. Videtur esse S. Hesychius, unus e primis Apostolis Hispaniæ, de quo i Februarii ad Vitam S. Cæcilii egimus, plenius acturi i Martii quo coli dicitur et xv Maii.
- S. Romanus Abbas Fontisrogo, qui S. Benedicto sanctum conversionis dedit habitum. Kalendarium MS. cœnobii S. Salvatoris. Hujus et S. Romani Abbatis Jurensis, qui hoc die colitur, Acta confunduntur in MSS. Martyrologiis variis Usuardi ad usum Ecclesiarum Belgicarum auctis, in Martyrologiis Colonix et Lubecæ 1490 excusis et Viola Sanctorum. At S. Romani hujus natalis est xxii Maii.
- S. Cormachus Presbyter et Confessor. Camerarius citata Vita S. Columbæ, ad quam annotat Colganus eum coli xxi Junii.
- S. Modwena ad hunc diem inscripta catalogo Sanctorum Hiberniæ Fitz-Simonis nostri. Silet Colganus. Plures Modwenæ, sive Monennæ relatæ a nobis i Februarii ad Vitam S. Brigidæ § 6 referunturque ad primariæ earum natalem v Julii.
- B. Angela de Bohemia, Ordinis Carmelitarum, quibusdam Kalendariis hoc die inscripta traditur. In ejus Vita, quam MS. nacti sumus, non tenui examine egentem, dicitur obiisse vi Julii.
- Passio multorum Martyrum in Calatraba a Saracenis occisorum adnotata in Kalend. Ord. Cister. Divione 1617 excuso. Agit Chrysost. Henr. de iis xviii Febr. ubi et nos inter Prætermisos, ac rejecimus ad diem, quo interempti sunt xviii Julii.
- B. Beatricis, Priorissæ monasterii de Nazareth prope Liram in Brabantia Ordinis Cisterciensis, translatio corporis consignata est in Menologiis Henriquez et Bucelini, et Martyrol. Gall. Saussaii. Quod corpus, ne sceleratis hominibus ludibrio esset, ab Angelis translatum creditur, de quo ad ejus Vitam xxviii Julii.
- S. Cyra, mulieres Euboæ in Syria, quarum res
- S. Marana, præclare gestas scripsit Theodoretus cap. 29 Philothei, celebrantur hoc die a Græcis in Menæis et apud Maximum Cytheræum: in Martyrol. Rom. iii Aug.
- S. Radegundis Reginæ et Abbatissæ corporis repositio et repositio Pictavis ex Quintiaco monasterio: ubi grassantibus Normanis fuerat reconditum. Saussaius, et Bouchetus in Annalibus Aquitaniæ ex Calendario Ecclesiæ S. Radegundis, quæ colitur xiii Aug.
- S. Augustini duplex hoc die recolitur Translatio corporis, alia ex Africa in Sardiniam, alia ex hac insula Papiam. De utraque agemus ad diem ejus natalem xxviii Aug.
- Agnetis Perandæ, neptis S. Claræ, corporum trans- Claræ, neptis dictæ Agnetis, latio anno ANIMADV PAP. 78
- die xxviii Februarii facta est Barcinone in Hispania ab Alphonso Coloni Episcopo Barcinonensi et sex Abbatibus Benedictinis: uti tradunt Arturus in Martyrol. Franciscano, et Jacobillus de Sanctis et Beatis Umbriæ ad hunc diem. Diciturque earum Vita MS. extare: tam si nacti fuerimus, poterit dari, die qua obiit Agnes, xvii Septembris.
- Galli Abbatis ad lacum Aconianum, qui S. Columbano Magno Alpes trajiciente, ibi substitit, memoriam his verbis consignat Dempsterus in Menologio Scotico. Colitur S. Gallus xvi Octobris.
- Symphroniæ matronæ et Mart. Hermanus Greven in Pynosæ Virg. et Mart. Auctario Usuardi, et ex eo Canisius in Martyrol. Germanico totidem verbis meminere. S. Pinnosam in Catalogo novo habet Ferrarius, annotatque, ex Martyrol. Petri Canis. qui etiam eadem die de Symphronia V. et Mart. nulla facta loci mentione. Sed hic cum Greveno matronam appellat. Gelenius in Fastis Agrippinensibus Translationem S. Pinnosæ Virginis et Martyris ex societate S. Ursulæ hic statuit. Hermannus Crombachius lib. 8 Hist. Ursulanæ pag. 754 in syllabo Virginum Ursulanarum xii Pignosas, aut Pinnosas refert, et pag. 756 tres Symphonias appellatas, quæ forsitan aliis Symphroniæ. Accuratius ista discutere licebit, si quid tamen ad Crombachii ejusdem admirabilem diligentiam adjici possit, die, quo S. Ursula colitur, xxi Octobris.
- S. Ædus, sive Aidus, filius Becci, inscriptus hoc die Martyrol. Tamlachtensi, et Calendario SS. Hiberniæ Fitz-Simonis, ac Martyrol. Dungallensi apud Colganum, qui duas ejusdem Vitas habet, earumque alteram hic edidit, in qua dicitur obiisse iv Idus Novemb. quem etiam diem obitus ejus observat Usseus de Britannicarum Ecclesiarum exordiis pag. 963, et plura Martyrologia Hibernica: cum quibus tum Colganus videtur alteram daturus ejus Vitam, ac nos quoque de eo tunc agemus, x Novembris.
- S. Salbina Virgo Romana, in virginalis vitæ instituto, et amore Christi divinitus confirmata, pro Christi sponsi gloria, martyrii corona insigniter decoratur. Ita Galesinius ex Martyrol. MS. et Centenario Isingrinii. In hoc sane nomen Salbinæ nondum reperimus, nec in alio ullo Martyrologio: neque hic, ut passim alibi, describit Galesinium Ferrarius. Quid si S. Albina legendum? hujus Vita ita incipit: Fuit Romæ ejus nomine fœmina, genere et sanctitate illustris, uti Baronius notat ad diem, quo colitur, xvi Decemb.

XXIX FEBRUARI.

Dies intercalaris quarto cuique anno additur: et Latinis quidem post xxiii Februarii, qui ideo Bissextilis annus dicitur, propterea quod bis dicatur Sexto Kalendas Martii, nimirum xxiv Februarii, qui alioquin tunc vere quintus est ante Kalendas, et xxv: ne alioquin ab Idibus mutare Calendarum omnium numeros necesse sit. At Græci, apud quos usus Calendarum non est, eum diem sub finem mensis Februarii adjiciunt, et quarto illo anno.

S. P. N. Cassiani memoriam recolunt, ut qui vitæ exemplo clarissimus fuerit, scriptisque de institutione monastica, etsi non tenui correctione quandoque egentibus, ob Semipelagianorum admistos errores, at non pertinaciter propugnatos. Is Massiliæ in monasterio S. Victori

S. Victori, cui præfuit, traditur x Kalendas Augusti in pace quievisse: adservatur illic caput ejus thecæ ex argento inaurato et gemmis ornato inclusum: corpus in crypta inter multa aliorum Sanctorum sacra lip-

sana jacet conditum in loculo marmoreo, quatuor columnis suffulto. Colitur autem illic ritu duplici primæ classis, cujus Officium excusum inde accepimus, et de eo ipsi quoque agemus xxiii Julii.

DE SANCTIS APOSTOLIS NYMPHA LAODICENSI ET EUBULO ROMANO, Sylloge historica.

G. H.

SEculo I.
XXVIII FEBR.

S. Nymphas,

non fœmina,

sed vir fuit
illustris:

ejus domus
ecclesia fuit,

non solum
quia domestici
Christi fideles,

sed ut aliis
civibus servi-
ret:

Ultimum Februarii diem auspicamur a duobus Magni Apostoli Pauli familiaribus amicis, quorum ipse in suis epistolis meminit, Nymphæ in ea quam Colossensibus misit, Eubuli in secunda ad S. Timotheum scripta. Prior vixit Laodiceæ, quæ erat Phrygiæ majoris ad Mæandrum fluvium metropolis. Benedictus Justinianus in suis ad hanc epistolam commentariis, De Nympha, inquit, adhuc ambigitur, virine an fœminæ nomen. Ambrosius fœminam putat, alii virum, mihi quidem neutrum liquet. Hæc ille. Verba S. Ambrosii hanc epistolam ad Colossenses exponentis ista sunt: Quoniam simili modo Paulus et pro iis, qui Laodiceæ erant, sollicitus erat, in eorum (Colossensium) epistola hos salutandos monet, Nympham cariorem existimans, cujus et domum salutatur. Tam enim devota videtur fuisse, ut omnis domus ejus signo titulata esset Crucis. Hæc S. Ambrosius. At S. Nympham virum fuisse, non fœminam, ipsa verba S. Pauli Græca clare demonstrant cap. 4 ver. 15: Α'σπάξετε τοὺς ἐν Λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς καὶ Νυμφᾶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν. Salutate fratres, qui sunt Laodiceæ, et Nympham, et quæ in domo ejus est, Ecclesiam. Græce αὐτοῦ, est ejus viri: αὐτῆς scriberetur, si fœmina exprimenda esset.

2 S. Joannes Chrysostomus Homilia 12 in cap. 4 epist. ad Colossenses, post relata Apostoli verba, de S. Nympha ista addit: Χαρίζεται κατ' ἰδίαν αὐτὸν προσαγορεύων. Gratificatur ei, nominatim eum appellans. Hoc autem, uti addit, non temere facit, sed alios ad eadem adducens æmulationem. Neque enim est parum, quod cum ceteris non connumeretur. Vide quidem certe, quam magnum ostendat esse virum, si quidem domus ejus erat ecclesia. Græce, πῶς δεικνύσι μέγαν τὸν ἄνδρα, εἴτε ἡ δικία αὐτοῦ ἐκκλησία ἦν. Quæ S. Chrysostomi verba fere eadem, sed ordine immutata, habet Theophylactus: Μέγας ὅτος ὁ ἄνθρωπος etc. Magnus hic vir fuit, qui domum suam totam fidelem habuit, adeo ut Ecclesia vocaretur: propterea et gratificatur ei Paulus, nominatim eum salutans. Facit autem hoc, ut et alios ad consimilem zelum provocet, ut si et ipsi honorari velint, Nympham hunc imitentur. Hæc ibi: at domum ejus ecclesiam dici, non solum quia domestici omnes fidem Christi erant amplexi, sed quia cultui divino erat dicata innuit Theodoretus his verbis: Οὗτος, ὡς εἰσὶν, τῶν ἐν Λαοδικείᾳ πιστῶν ἐτύγγανεν ὢν, ὃς καὶ τὴν δικίαν ἐκκλησίαν ἀπέφηνεν, εὐσεβείᾳ ταύτην κοσμήσας. Hic, ut est verisimile, fuit ex fidelibus Laodiceæ habitantibus, qui etiam domum suam effecit exhibuitque Ecclesiam, pio cultu eam exornans. Fuisse autem tum temporis ecclesius in ædibus erectas virorum prima-

riorum, aut qui alioquin fortunis utcumque pollerent, ac honesto nomine essent, ex aliis Apostoli verbis colligunt quidam. Ita in epistola ad Romanos salutatur Priscam et Aquilam adjutores suos in Christo Jesu, et domesticam Ecclesiam eorum. Et epistolam ad Philemonem ita auspicatur: Paulus victus Christi Jesu, et Timotheus frater, Philemoni dilecto et adjutori nostro, et Appiæ sorori carissimæ, et Archippo commilitoni nostro, et Ecclesiæ, quæ in domo tua est.

3 Similes Pauli commilitones et adjutores habentur SS. Nymphas et Eubulus, qui in Græcorum magnis Menæis et apud Cytheræum in Vitis Sanctorum appellantur Apostoli, et celebrantur xxviii Februarii his verbis: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι Νυμφᾶς καὶ Εὐβούλος ἐν εἰρήνῃ τελειοῦνται. Eodem die sancti Apostoli Nymphas et Eubulus in pace obdormiverunt. In Menæis additur hoc distichon:

Χριστοῦ φυτεία, Χριστὰ πόστολοι δύο,
Χριστῷ συνεῖσιν Εὐβούλος, Νυμφᾶς ἅμα.
Christi plantatio, Christi Apostoli duo,
Cum Christo vivant Eubulus et Nymphas.

4 S. Eubuli meminit idem Apostolus Paulus epistola 2 ad Timotheum cap. 4 ver. 21 illustribus eum adjungens sociis. Salutant te, inquit, Eubulus, et Pudens, et Linus, et Claudia, et fratres omnes. Quibus verbis relatis, S. Chrysostomus homilia 10 in hanc epistolam addit: Quid autem sibi hoc vult, quod cum tam multi fideles essent; horum tantum meminit? Quia jam mundana omnia excesserant animo, majorisque virtutis luce fulgebant. et paullo post: Nominatim illos memorat, quos noverat magis in fide fervere. Theodoretus hoc encomium addit: Virtutis amantiorum nomina inseruit: alios communi appellatione vocavit. Similia habent Theophylactus et alii. Scripsit S. Paulus hanc epistolam anno Neronis iv, Christi LVII, cum Romæ captivus detineretur: ubi S. Pudens Senator vivebat, vir nobilissimus et clarissimus, pater SS. Pudentianæ et Praxedis, hospes SS. Petri et Pauli: in cujus domo ad radicem montis Viminalis S. Petrus traditur celebrasse: quæ dein in Ecclesiam conversa est, sub titulo Pastoris. De S. Pudente agemus cum Martyrol. Romano xix Maii. Aderat et Romæ S. Linus, ipsius S. Pauli, ac S. Petri adjutor, hujusque in Pontificatu successor: cui dies xxiii Septembris sacer est. His S. Paulus præponit Eubulum, ac sic primum virum fuisse innuit, seu seculari dignitate, seu fidei zelo. Cetera utriusque, Eubuli, inquam, Nymphæque acta, uti et multa magnorum etiam Apostolorum, ac plura eorum, qui ut apostolicorum laborum participes fuerunt, ita et nomine Apostolorum ab Ecclesiis ornantur, ignota sunt.

SS. Nymphas
et Eubulus
Apostoli appel-
lati:

S. Eubulus
apud S. Pau-
lum Romæ

virtutis studio-
sus,

cum S. Pu-
dente:

et S. Lino.

DE S. ABIRCIO MARTYRE.

G. H.

XXVIII FEBR.
Abircius vel
Abircius 1 et 2
Episc. Hiera-
politani

Abircii et Abercii idem nomen arbitramur, apud primos Christianos satis celebre. Nam Hierapoli in Phrygia duo subsequenter Episcopi fuere Abercii, uti Acta prioris testantur, danda xxii Octobris. Is claruit temporibus M. Aurelii Antonini Imperatoris: ad quem extat epistola ejus pro

Christianis, quæ apostolicum redolet spiritum. A Græcis appellatur Αἰρίκιος, Α'ἰρίκιος, Α'ἰρίκιος. Successit post hos Abircios in Sede Hierapolitana S. Claudius Apollinaris: cujus Acta dedimus vii Februarii, diximusque pag. 8 num. 28 ejus opus videri, quod contra Cataphrygas hæreticos scriptum est incitante Abircio Marcello

AUCTORE G. H.
3 Marcellus
cognomine,

4 Martyr
28 Febr.

A Marcello : de quo Eusebius lib. 5 histor. Eccles. cap. 16 ista tradit : Εκ πλείστον ὅσου καὶ ἱκανωτάτου χρόνου, ἀγαπητὲ Αἰβερκίε Μάρκελλε, ἐπιταχθεὶς ὑπὸ σου συγγράψαι τινὰ λόγον εἰς τὴν τῶν κατὰ Φρύγας λεγομένην αἵρεσιν. A plurimo jam tempore incitatus abs te sum, dilecte Aberci Marcelle, ut contra eorum hæresin, qui Cataphrygas dicuntur, aliquem librum conscriberem. etc. Meminit et Nicephorus lib. 4 cap. 23. An hic Abercius martyrii palma coronatus vitam finierit, conjectura assequi nequimus. Est nomen, est zelus et quædam pro Christo æmulatio, sunt etiam tempora persecutionum : ut facile quod in Græcorum Menæis de Abircio aliquo hoc die traditur, consequi ipse fatum potuerit. Ita autem legitur : Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ ἄγιος Μάρτυς Αἰβίρκιος ξίφει τελειοῦται. Eodem die sanctus Martyr Abircius gladio occubuit. Idem disertius exprimunt additi in Menæis versus :
Χριστοῦ λατρευτῆς ἀυχίνα τρυθεὶς ξίφει,
Θεῶν λατρευτὰς Αἰβίρκιος ἀιγύνει.
Christi cultor, dum collum gladio scinditur,
Deorum cultores Abircius confundit.

Die v Decembris memoria S. Abercii Martyris, qui D
gladio etiam occubuerit, inscripta est iisdem Græcorum 3 Martyr.
Menæis : et hi versus adjunguntur : 3 Decemb.
Εἴπαθλον Αἰβερκίῳ τῆς τομῆς μέγα.
Οὐ γὰρ κότεινος, οὐρανὸς δὲ τὸ στέφος,
Præmium Abercio detractionis magnum datur.
Non enim oleaster est corona, sed cælum.

Alius denique S. Abercius Martyr cum Helena colitur 6 Martyr
xxvi Maii, adjungiturque sancto Apostolo Alphæo 26 Maii.
fratri Domini in Menæis et Menologio, qui reliquis antiquior videtur. En sex Abercios, qui primis seculis, persecutionum temporibus Christi fidem gloriose professi. Num aliqua horum Acta uni eidemque sint assignanda, defectu antiquorum monumentorum, certo decernere non possumus. De aliis ejusdem nominis viris illustribus, qui postmodum vixerunt, meminisse hic nihil attinet. Ex his fuit Abercius, qui ejusdem Hierapolis Episcopus subscripsit anno ccccli Concilio Oecumenio Chalcedonensi.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ALEXANDRINIS,
PRESBYTERIS, DIACONIS, LAICIS, QUI PESTE LABO-
RANTIBUS MINISTRANTES EADEM ET IPSI EXTINGUITI
SUNT,

J. B.

Commentarius historicus.

AN. CCLXI.
XXVIII FEBR.

Sancti hi Martyrologio inscripti,

ad aliorum exemplum.

C Horum in Martyrologii Romani tabulis ita consecrata ad diem xxviii Februarii memoria est : Ibidem (Alexandriæ) commemoratio sanctorum Presbyterorum, Diaconorum, et aliorum plurimorum, qui tempore Valeriani Imperatoris cum pestis sævissima grassaretur, morbo laborantibus ministrantes, libentissime mortem oppetiere : quos velut Martyres religiosa piorum fides venerari consuevit. Joannes Molanus in academia Lovaniensi Theologiæ Doctor in Diario Medico Ecclesiastico ad hunc diem ita elogium ponderat : Locus hic valde memorabilis est, pro omnibus iis, qui tempore pestilentiae ægrotantibus aut spiritualiter aut corporaliter, officiose et intuitu pietatis, assistunt. Baronius tom. 2 Annalium ad an. 263, commemorata, quæ tunc Alexandriæ sæviit, peste, et horum Christianorum heroicæ pleno caritatis facinore, num. 17 ita narrationem concludit : Porro adeo remansit illustris illorum memoria, qui fraternæ caritatis causa mortem libentissime oppetiere, ut eorum omnium anniversaria celebritate recolenda tabulis Ecclesiasticis adscripta sit pridie Kalendas Martii. Necdum tamen in Fastis ullis, præterquam Romanis superiore seculo interpolatis, eorum consignatam memoriam reperimus.

an veri Martyres habendi?

Joan. 18. 13

Nemini unquam fraudi fuerit pro Deo mors.

2 Conscripti sunt nuper varii a viris eruditis commentarii, in quibus de hoc caritatis martyrio disseritur; aliis asserentibus eos, qui ita infirmis ministrando pestem contraxerint, mortemque oppetierint, vere Martyres esse; aliis acerbe refragantibus. Fatentur illi tamen, donec Ecclesia de eorum mortis causa modoque cognoverit, tuleritque sententiam, publico eos cultu prosequi non licere: æquum tamen esse, ut cum ad rationem disciplinæ Ecclesiasticæ inito examine, de eorum ortho-

doxa fide, caritate in Deum, suscepti ejus ministerii causa, morteque in eo Christiane obita constiterit, Martyres pronuntientur; quando major esse dilectio non possit, quam ut animam quis pro amicis ponat.

3 Enimvero si sentire de Deo in bonitate volumus, fateamur necesse est, ab ejus infinita liberalitate alienum esse, ut ullos patiatur ipsius causa vitam perdere, occasionemque plura deinceps benefacta cumulandi, et

non illustri eos præmio muneretur. Antamen ipso opere, ut dicitur, sive perperione mortis, et non pro modo et intentione caritatis, ita morientibus gratia gloriaque tribuatur; uti iis qui pro fidei, justitiæ, castitatis alteriusve Christianæ virtutis defensione, illatam ab hominibus mortem, mente cœlesti afflatu præparata, exceperint; alii disputent. Non est nostri hic instituto aut otii prolixius id pertractare. Solum id dicemus, quo tempore caussaque Alexandriam ea pestilentia invaserit, in qua Christianorum magnanima illa caritas eluxit.

4 Malorum caussæ flagitia mortalium sunt : tum omnium in commune, cum iis sese universis aut plerique, seposito timore Numinis, promiscue contaminant; tum præcipue Principum ac magistratuum, quorum scelera etiam in subjectos populos vindicantur, tanto severius, quo altius in illorum quoque perversa ingressi sunt vestigia. Malorum ingentium, quibus Gallieni temporibus, anno cclx ac deinceps Romanum conflictatum imperium est, Valeriani impietas, artis magicæ ferales præstigiæ, atque immanis adversus Christianos crudelitas, ansam præbuerunt. Alioquin cum is a Sapore Rege Persarum captus esset, Gallienus ejus filius, posteaquam rerum summam solus obtinuit, lenius ac moderatius (ut Ruffinus lib. 7 cap. 17 scribit) erga nostros agere instituit : datisque decretis, inhiberi supplicia, persecutionesque cessare, et quo quisque putat more exorare quod Divinum est sivit. Sed ipsi inter se Gentiles atrocibus bellis collisi sunt, tum aliis in provinciis, tum præcipue in Ægypto apud Alexandriam : unde fames ac pestilentia. De bello idem Ruffinus cap. 18 ita scribit : Sed apud Alexandriam, etiamsi nulla extrinsecus mali causa sit, eo ipso quod genus hominum ferox, seditiosum et semper inquietum est, civiles inter se motus et bella, non virtutis merito, neque ob defensionem, sed ob necem atque interitum civium commovebant.

5 Dilucidius id exponit Trebellius Pollio (a Baronio quoque citatus) in xxx Tyrannis num. 21 ita scribens : Et hoc familiare est populo Ægyptiorum, ut vel furiosi ac dementes de levibus quibusque ad summa Reip. pericula perducantur. Sæpe illi ob neglectas salutationes, locum in balneis non concessum, carnem

Mala publica
ob Principum
scelera :

ita ob Valeriani,
F

sub Gallieno,
licet mitiore,
varia :

Alexandriæ
tunc tumultus

a factiosa
plebe,

A nem et olera sequestrata, calceamenta servilia, et cetera talia, usque ad summum Reip. periculum seditionis, ita ut armarentur contra eos exercitus, pervenerunt. Familiari ergo sibi furore quum quodam die cujusdam servus Curatoris, qui Alexandriam tunc regebat, militarie ob hoc cæsus esset, quod crepidas suas meliores esse quam militis diceret; collecta multitudo ad domum Æmiliani Ducis anceps venit, atque eum omni seditionum instrumento et furore persecuta est: ictus est lapidibus, petitus est ferro: nec desiit ullum seditionis telum. Quare coactus Æmilianus sumpsit imperium, quum sciret sibi undecumque pereundum. Consenserunt ei Ægyptiacus exercitus, maxime in Gallieni odium. Nec ejus ad regendam remp. vigor defuit: nam Thebaidem totamque Ægyptum peragravit, et quatenus potuit barbarorum gentes forti auctoritate submovit. Denique Alexander vel Alexandrinus (nam incertum id quoque habetur) virtutum merito vocatus est. Et cum contra Indos pararet expeditionem, misso Theodoto Duce, Gallieno jubente, dedit pœnas. *De Æmiliano agit Trebellius idem in Gallienis duobus ita scribens:* Per idem tempus Æmilianus apud Ægyptum sumpsit imperium: occupatis horreis multa oppida malo famis pressit. Sed hunc Dux Gallieni Theodotus conflictu habito cepit, atque Imperatori Gallieno vivum transmisit. Ægyptus enim data Æmiliano per Transthebaitanos milites, cum Gallienus in luxuria et improbitate persisteret.

6 *Hæc intestini belli famisque occasio. Prolixè de iis agit Eusebius lib. 7 histor. Eccles. cap. 16 et 17 ex S. Dionysii Episcopi Alexandrini epistolis ad varios, ac præsertim ad Hieracem Ægypti Episcopum, tunc scriptis. Brevius rem perstrinxit Rufinus lib. 7 cap. 19 et seq. cujus narratio ad institutum nostrum satis erit.* Refert, *inquit*, in epistolis suis Dionysius, ita a propriis civibus esse vastatam deletamque urbem, ut illa quæ constipatione populorum vix soleret digredientibus incedendi spatium dare, nunc eo usque pervenerit, ut conspiciere in plateis hominem valde rarum sit: madere omnes civium sanguine vias, cadaveribus obtegi, et ne ad sepeliendum quidem sufficere qui supersunt. Unde et post belli rabiem ferrique vastationem, corrupti aeris ex fœtore cadaverum pestilentia: ita ut si quis ferro superfuerat, idem morbus absumeret.

7 *Dein cap. 20:* Scripsit autem de his idem Dionysius in epistola paschali, quæ solenniter per annos singulos legi solet, his verbis: Aliis fortassis hominibus non videatur tempus hæc, tempus esse solennitatis, quoniam quidem luctus ubique et acerba lamentatio in plateis cuncta circumstrepit: gemitus vero inest et mugitus in domibus propter multitudinem morientium. Sicut enim de primogenitis quondam Ægyptiorum refertur, ita etiam nunc ingens ubique clamor attollitur. Non enim est domus, sicut scriptum est, in qua non sit in ea mortuus. Primo namque ipsi manibus suis partem maximam et meliorem populi ceciderunt, persequendo Sanctos: partem alteram bella intestina rapuerunt: partem vero quæ superfuerat, pestilens nunc ægritudo consumit. Sed nos nec in persecutionibus, cum jugulareremur, a festivitate cessavimus: nec unquam nobis potest solennitas impediri, quibus præcipitur in tribulatione gaudere. Omnis igitur nobis locus, quicumque a tyrannis eligebatur ad pœnam, sive ager ille, seu desertum fuit, sive insulæ, sive carcer,

solennitatem nobis impedire non potuit. Lætissimam vero super omnes habuere solennitatem beati Martyres, qui cum sanctis Angelis in cœlo pascha curarunt. Post hæc persecutores nostri in semetipsos manus ac tela verterunt. Sed ne sic quidem nostrorum festa turbata sunt. Insecutus est hic pestilens morbus et plaga terribilis: sed illis multo terribilior et gravior, quos nec spes erigit futurorum. Nobis vero hæc omnia exercitia quædam virtutis, et fidei probamenta ducuntur. Quamvis enim densior sæviorque paganos magis quam nostros morbus invaserit, tamen ne a nostris quidem penitus abscisus est.

8 *Denique Sanctorum, quorum hodie memoria recolitur, ita Dionysius idem apud Eusebium admirandam caritatem deprædicat. Damus ex Christophoroni interpretatione:* Quamplurimi e fratribus nostris adeo immenso quodam caritatis et fraternæ benevolentiae ardore erant inflammati, ut minime suæ parcentes vitæ, sed ipsi sibi inter se firme adhærescentes, eos qui morbo opprimebantur, nulla sui cura aut cautione adhibita, sedulo inviserent, illis inservirent assidue, ob Christi amorem curarent, una cum illis decederent e vita, libentissime aliorum contagione infecti, etiam morbum a proximis quodammodo ad se attraherent, suæque sponte aliorum mœrores benevolenter mitigarent. Multi item dum aliis ægrotantibus curam adhibent, illisque vires restituunt, ipsi aliorum mortem in se derivantes, vitam amittunt: et verbum illud quod vulgo dicitur, quodque veræ benevolentiae solum videtur convenire, nimirum ut singuli pro amicis abeant e vita, seque eorum caussa (ut ita dicam) rejectamentum efficiant, reipsa expleverunt. Ex fratribus igitur, qui virtute facile erant præstantissimi, ad hunc modum mortem oppetiverunt: quorum nonnulli erant Presbyteri, alii Diaconi, quidam e populo virtutis ergo multum commendati: adeo ut istud mortis genus, quod propter eximiam pietatem et robustam fidem suscipiebatur, nihil a martyrii splendore abesse videretur. Quin etiam Sanctorum corpora manibus erectis supinisque excipere, gremio suo reponere, occludere oculos, ora obturare, gestare humeris cadavera, decenter ornare, illis adhærescere, amice complecti, lavare accurate, et linteo funebri obvolvere, non sunt gravati: ipsique qui supererant, paulo post similia officia in se collata propterea adepti, quod eandem mortis viam instarent, quam qui præiverunt institissent.

9 *Verum postrema hæc minus apte expressa videntur. In Græco est:* Μεταμικτόν ἐπύγχανον τῶν ἱσόν, ἀπὶ τῶν ὑπολειπομένων ἐφεπομένων τοῖς πρὸ αὐτῶν. Paulo post paria consecuti sunt, iis qui residui erant, semper antecedentium acta imitantibus. *Illa porro quibus hoc eorum factum martyrio comparatur, fideliter versa. Sic enim habent Græca:* ὥς καὶ τοῦ θανάτου τοῦτο τὸ εἶδος διὰ πολλὴν εὐσέβειαν καὶ πίστιν ἰχυρὰν γινόμενον, μηδὲν ἀποδεῖν μαρτυρίου δοκεῖν. Quæ porro Sacerdotes tunc impenderunt infirmis officia, ea præcipue spiritalia videntur fuisse, ut eorum animos ad mortem recte obeundam compararent, Sacramentis, quæ ea necessitas postulabat, impertiendis: Diaconi autem eos, antea confessione a Sacerdotibus expiatis, Eucharistia munivisse: Laici corpora præcipue curasse. Quamvis neque priores curam corporum neglexisse existimarim, ubi res tempusque sinebat. S. Dionysii epistolam iisdem, quibus apud Eusebium extat verbis, recitat Nicephorus Callistus lib. 6 cap. 20. Obiit ipse deinde Dionysius anno Gallieni XII, Christi CCLXIV, ac XVII Novembris colitur.

D
AUCTORE J. B.

al'ia pars tello
consumpta,

ac peste:

hac correptos
suos Christiani
juvant,

E

præsertim
Sacerdotes,
Diaconi, ali-
que viri pii,

ci ministerio
immortui:

F

quæ ob equia
agris Sacerdo-
tes impende-
rent?

DE SANCTIS MARTYRIBUS ALEXANDRINIS

CELERE, sive CEREALE, PUPILLO, sive PUPULO, SERAPIONE, JUSTO, CLAUDIANO, sive CLAUDIO, THEOPHILO, VICTORINO, SATURNINO, EPPOLO, EUTHECIA, ASTUTA, MUSTILA, ALEXANDRO, VICTORE, SECUNDELLA. ITEM CAIO ET FELICE,

G. II.

Sylloge historica.

XXVIII FEBR.

Alexandriæ
passi Martyres,

Celer, Pupillus,

Serapion,
Claudianus,

Justus, Theophilus, et alii.

Quod penes non est, ab annis prope mille scriptum Martyrologium Romanum, quod S. Hieronymi præfert nomen, die XXVIII Februarii enumerat sex et triginta Martyres, in duas velut turmas distinctos: priores, de quibus jam agimus, Alexandriæ tribuit, posteriores alibi passos memorat, nullo certo loco designato. Martyrologia alia, tam MSS. quam excusa, illos varie miscent, et immutant, ac numerum minuunt: quæ ipsa aliquam tamen lucem conferunt, ac necessario hic sunt recitanda. Ac primo duo priores, et forsan ductores ceterorum, soli referuntur in Adone MS. Reginæ Sueciæ, his verbis: Item Cereris (lege Celeris) et Pupilli. Hoc omisso, junguntur Celeri duo alii in antiquo MS. Lætiensi: 11 Kal. Mart. In Alexandria SS. Serapionis, Celeri Claudii. At Serapion et Claudius soli leguntur in MS. Leodiensi S. Lamberti, et absque mentione urbis Alexandrinæ. Plures junguntur in MS. Tornacensi S. Martini: Pridie Kal. Mart. In Alexandria natalis SS. Celeris, Serapionis, Claudii, Victorini, Saturnini, Alexandri et Victoris. MS. Richenoviense, sive Augiæ-divitis, perantiquum hos refert: In Alexandria Celeris, Pupilli, Serapionis, Justii, et Claudii, Theophili, Victorini, Eppoli, Astutæ, Mitilæ, Alexandri, Victoris. Qui in his Martyrologiis Claudius dicitur, ab aliis Claudianus appellatur. Ita MS. antiquum monasterii S. Cyriaci, quo usus potissimum est Baronius in exornando Martyrologio Romano: Pridie Kalend. Mart. Nat. Celeris, Pupilli, Serapionis, Justii, Claudiani. Demum Martyrologium ante laudatum S. Hieronymi hos omnes recenset hoc ordine: Pridie Kal. Mart. In Alexandria natalis Celeris, Pupilli, Serapionis, Justii, Claudiani, Theophili, Victorini, Saturnini, Eutheciæ, Astutæ, Mustilæ, Alexandriæ, Victuri, Secundellæ. Ex his Euthecia et Secundella solum in hoc Martyrologio S. Hieronymi memorantur, et Mustila scribitur, quæ Mitila est in MS. Richenoviensi: Victurus etiam et Victorinus, qui aliis Victor et Victorinus. Nomen quoque Alexandriæ ut Sancti positum, quod Alexandri est in MSS. Richenoviensiet Tornacensi, et nobis magis probatur. Adjuximus S. Eppolum ex dicto Richenoviensi, licet desit in MS. S. Hieronymi. In MS. Aquincino. In Alexandria SS. Dionysii, Claudiani et Theophili. Ex his Dionysius forsitan spectat ad XXVII Februarii, cum XXIV aliis in Africa Martyr.

2 In MSS. nonnullis adduntur alii Sancti ex altera forsitan mox danda classe. Ita Felix adjunctus iis est in MS. antiquo S. Richarii his verbis: Pridie Kal. Mart. Natalis SS. Publii, Justii, Theophili, et Felicis Martyrum. Publius hactenus aliis Pupillus fuit. Felix et Caius junguntur in MS. Coloniensi S. Mariæ ad Gradus: Item SS. Celeri, Pupilli, Gagi, Justii, Claudiani, Felicis. In MS. S. Maximini novum additamentum est his verbis: Item Celeri, Pupilli, Gagi, Justii, Claudiani, Theophili Macariæ, Felicis. At Macarius legitur, in MS. Pragensi et Ruffinus additur. Verba illius Martyrologii sequenti titulo dabimus. At MS. Aquisgranense ista habet: In Alexandria natalis SS. Celeris, Pupilli, Claudiani (imo Claudiani,) Macharii, Gagi, Serapionis. In MS. parvo S. Mari-

aliunde ad-
iuncti, Felix,
Caius,Ruffinus,
Macarius,

mini antiquo est memoria Justii, Serviliani, Opuli, Gagliani. Pro ultimo alibi nomen Gagi legitur, qui Caius est, et Opulus in MS. Richenoviensi Eppolus dicitur. Servilianus est Martyr Smyrnæus XXVII Februarii relatus; aut Servilia, hic alteri turmæ adjuncta. Rabanus Maurus hos refert in suo Martyrologio: 11 Kal. Mart. In Alexandria SS. Celeris, Pupilli, Ligici, Serapionis. Mendum de Ligico ita corrigit Notkerus: Pridie Kal. Mart. In Alexandria Celeris, Pupilli, Gagi, Serapionis. En Caius, seu Gaius, aliis Gagus, Gaglianus et corruptissime Ligicus appellatur. In MS. Parisiensi Philippi Labbei nostri ista referuntur: 11 Kal. Mart. Celeris, Pupilli, Claudiani, Macarii, Gagiæ, Rufinæ, Justii. ex quibus mox dandi Macarius et Rufinus, nisi Rufina sit Martyr in altera classe Martyrum, aut Rufina Virgo, de qua infra, intelligatur: quam Hermannus Greven in Auctario Usuardi separat, et de aliis ista memorat: Item SS. Celeris, Pupilli, Claudionis (imo Claudiani) Macarii, Gagi, Serapionis.

3 Quod hactenus ex XIII codicibus iisque illustribus, et cunctis antiqua manu exaratis, dedimus nomen S. Celeris, aut Celeri, atque in unico MS. Cereris, videtur etiam inversis ultimis consonantibus, sed non absque mendo, Cerelis scriptum: unde Cerealis nomen formatum, quod legitur in Beda excuso, cum Pupulo, pro quo in omnibus fere iisdem codicibus Pupillus est, in uno Publius. Verba Bedæ sunt: In Alexandria sanctorum Martyrum Cerealis, Pupuli, Gagi, Serapionis. Citata Bedæ auctoritate in Martyrologio Romano prope totidem verbis ista habentur: Alexandriæ passio SS. Cerealis, Pupuli, Caii et Serapionis. Adnotat Baronius, consentire vetera manuscripta monasterii S. Cyriaci, in quibus adduntur Claudianus et Justus. Galesinius in duas quidem turmas distinguit, sed novo plane ordine digestas, atque a priore ita diem XXVIII Februarii auspiciatur: Romæ sanctorum Martyrum Celerii, Pupili, Claudiani, Justii, Macarii, Nicephori, qui in persecutione Diocletiniana post dimicationes et vitæ cruciatus varios, demum insigniter coronati sunt. Canisius in Martyrol. Germanico describit Galesinium. Hic in Notationibus secundum appellat Pupulum, alias Pupillum, inquit, sed depravate, ut ex libris recte scriptis animadvertimus. Horum martyrium Alexandriæ editum Beda scribit, at Romæ nos scripsimus. codicis antiquam scriptionem secuti. Ita Galesinius, qui citato eodem Beda et Cod. MS. posteriorem turmam ita assignat: Alexandriæ beatorum Martyrum Cerealis, Caii et Serapionis. Refert hos tres Beda cum solo Pupulo ex priore turma, ut pro hac non debuerit rejici, cum quinque aliorum non faciat mentionem. Celerem, quem Celerium nuncupat Galesinius, a Cereale alium non arbitramur. Macarius, et Nicephorus ad sequentes classes spectant. De reliquis abunde ex variis MSS. egimus, et forsitan cum tædio lectoris, qui tamen laborem nostrum, ut spero, boni consulet, cum sentiet cavere nos id unice conatos, ne quid aut lectoris iudicio subtraheremus, aut ipsi præcipitanter affirmarem.

4 Cum SS. Macario et Rufino, de quibus mox agemus,

An Celer,
etiam Cerealis
dictus, et Pu-
pillus Pupulus?F
nonnulli
Romæ ascrip-
ti:

A mus, junguntur Justus et Theophilus, qui ad hos for-
 alii ab ceteris
 sejuncti.
 san Alexandrinos spectant, eosque quatuor Martyres
 Ferrarius in Catalogo SS. Ital. cum Romæ adscrip-
 sisset, annotat, a Beda Alexandriæ passos referri, ab
 eoque pro Rufino et Theophilo, poni Celerium, Pu-

pilum, Claudianum et Nicephorum. Quæ non inspecto
 Beda ex Galesinio descripta sunt, cum unius Pupuli
 mentio sit apud Bedam. De martyrio ab iis Diocletiani
 persecutione exantlato nihil alibi legimus. Reliqua ex
 sequentibus clariora redduntur.

D
 AUCTORE G. H.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

MACARIO ET RUFINO, ITEM JUSTO ET THEOPHILO,
 Sylloge historica.

G. H.

XXVIII FERR.

Aliqua de his
 Sanctis con-
 troversa,

referuntur
 Macarius

B
 et Rufinus in
 antiquis MSS.

etiam
 Usuardi,

et Wandelberti.

C
 adduntur
 Justus et
 Theophilus in
 aliis MSS.

Inter duas classes plurimorum Martyrum in anti-
 quo MS. Martyrologio Romano, sive S. Hiero-
 nymi, hoc die relatas, interponimus hos ex aliis
 Martyrologiis athletas: de quibus, quia acta aut
 non fuerunt scripta, aut intercederunt, dubitari non im-
 merito potest, num forsitan ad illas classes spectent; ni-
 mirum SS. Macarius et Rufinus ad sequentem, ad
 priorem vero SS. Justus et Theophilus: quod de his
 quidem duobus verosimilius nobis videtur. Ut liberum
 cuique iudicium sit, singula Martyrologia excutiemus.

2 Unius, et quasi aliorum antesignani, meminit
 MS. Leodiense S. Lamberti his verbis: Ipso die
 S. Macharii Martyris. Socius additur in MS. Trevirensi
 S. Martini Rufinus, nudis hisce vocabulis, Macharii,
 Rufini. De Usuardi sensu nonnulla controversia est, ex
 antiquioribus et magis probatis codicibus eruenda. Hi
 fere sunt duo MSS. codices cænobi S. Germani Pari-
 siis, in quo ipse Usuardus monachus fuit, et Martyro-
 logium scripsit: duo item codices nostri MSS. quorum
 prior fuit olim Augustini Hunnæ Doctoris Lovanien-
 sis, quoque usus plurimum est Doctor Joannes Molanus
 in sua Usuardi editione: alter MS. codex in Italia, et
 forsitan regno Neapolitano, exaratus est, pauculis subinde
 adjectis: nam ad v Idus Februarii primo loco refertur
 S. Sabinus Episcopus Canusinus, in aliis Martyrolo-
 giis vix notus, uti ad ejus Vitam pag. 311 num. 8 vi-
 deri potest: præterea duo Codices MSS. Ultrajectini,
 quorum alter pertinet aliquando ad Ecclesiam S. Ma-
 riæ, et magis discrepat ab Usuardo, alterum Carthu-
 siani habuerunt. His adjungendi duo alii codices, mo-
 nasterii Marchianensis prope Duacum, et collegii Gan-
 densis Societatis nostræ secundum usum antiquum
 Ecclesiæ Cathedralis Tornacensis: quibus consentit
 Usuardus excusus Parisiis anno 1536. In his omnibus
 ista leguntur: Eodem die Sanctorum Macharii et
 Rufini. Wandelbertus ante octingentos circiter annos
 eisdem Martyribus suum Februarium conclusit hoc dis-
 ticho.

Machario pridie Rufinus jungitur almus.

C Hic finis Februi concludit lumina mensis.

3 In aliis nonnullis MSS. Martyrologiis adduntur
 Justus et Theophilus. Ita MSS. Carmeli Coloniensis,
 Aquicinctinum, Bruxellense S. Gudilæ, et alia septem
 exemplaria, Usuardi quidem, sed ad usum Ecclesiarum
 quarundam Belgicarum aucta, illos quatuor Martyres
 eadem, qua supra relati duo sunt, phrasi memorant:
 Eodem die Sanctorum Macharii, Rufini, Justi et
 Theophili: in MS. Coloniensi additur, Martyrum.
 Eadem leguntur in Usuardo Lubecæ 1475 excuso,
 Martyrologio item Coloniæ anno 1490, et altero Lube-
 cæ cum Doctrinali Clericorum eodem anno impresso.
 Item apud Maurolycum, Felicium, Molanum. Petrus
 Equitinus lib. 11 Catalogi cap. 130 num. 80 ista ha-
 bet: Macarius et Rufinus, Justus et Theophilus pri-
 die Kalendas Martii martyrio coronantur: apud
 quem, et nonnullos alios singula Sanctorum paria vocula,
 Et copulantur. At Bellini Martyrologium secundum
 morem Ecclesiæ Romanæ, anno 1498 Venetiis excu-
 sum, innuit majorem separationem, dum interpunctione
 addita ad distinctas quasi classes eos refert hac formula:
 Eodem die sanctorum macharii et ruffini. Justi et theo-
 Februarii T. III.

phili. Ubi post interpunctionem nomen Justi solum
 character majore exaratur. Ceterum in omnibus hacten-
 us relatis Martyrologiis, excepto Leodiensi, desunt
 Martyres Alexandrini, inter quos in antiquioribus Mar-
 tyrologiis sunt Justus et Theophilus. Quibus omissis,
 alii duo ex eisdem Alexandrinis assumpti junguntur in
 MS. Adone Leodiensi S. Laurentii his verbis: Sancto-
 rum Macarii, Ruffini, Serapionis et Claudii Martyrum.
 Qui una cum præcedentibus conjunguntur in MS. Floran-
 rio: Eodem die SS. Macarii, Rufini, Justi, Theophili,
 Serapionis et Claudii. In MS. Martyrol. Pragensi,
 omisso Serapione, alii assignantur socii: Eodem die
 SS. Macharii, Ruffini, Justi et Theophili, Celeris,
 Pupilli, Gagus, Claudionis, Machariæ, Felicis. Quos
 omnes, demptis Macario et Rufino, in Martyrologio
 MS. S. Maximini conjungi diximus supra, cum de
 Martyribus Alexandrinis ageremus. Grevenus in Aucta-
 rio Usuardi hos omnes conjungit: Macharii, Rufini,
 Justi, Theophili Martyrum. Item Sanctorum Cele-
 ris, Pupilli, Claudionis, Macharii, Gaii, Serapionis,
 nulla etiam facta urbis Alexandriæ mentione. Sed tam
 in Auctario illo, quam MS. Pragensi duæ potius Mar-
 tyrum classes statuuntur.

4 Hactenus locus martyrii neque in MSS. codicibus,
 neque in excusis indicatur. Primus Galesinius, ut supra
 diximus, novo digestos ordine Martyres, partim Romæ,
 partim Alexandriæ attribuit. In priore classe numerat
 Macarium et Justum, relictis Rufino et Theophilo, et
 ista habet: Romæ sanctorum Martyrum Celerii, Pu-
 pilli, Claudiani, Justi, Macarii, Nicephori, qui in
 persecutione Diocletiniana, post dimicationes et vitæ
 cruciatus varios, demum insigniter coronati sunt.
 Citat Galesinius Bedam et corrigit, quod Alexandriæ
 eos adscribat, quos Romæ passos ex codicis antiqua
 scriptione ipse asserit. Verum Beda solius Pupuli me-
 minit, qui cum Celere, et Claudio spectat ad Ale-
 xandrinos, De Justo hæc nostra disputatio est. A Gale-
 sinio descripsit Canisius.

5 In Martyrologio hodierno Romano quatuor in ti-
 tulo propositi Martyres referuntur his verbis: Romæ
 natalis sanctorum Martyrum Macarii, Rufini, Justi
 et Theophili. Annotatque Baronius de his agi in vet.
 manuscript. et præcipue in veteri Martyrolog. mo-
 nasterii Casinensis. Quod idem jam ostendimus: scilicet
 de his quatuor agi in variis MSS. codicibus, non
 admodum antiquis, ac ferme Usuardi, sed auctis: duos
 autem posteriores in MSS. antiquioribus referri inter
 Martyres Alexandrinos; ac ne quidem de SS. Macario
 et Rufino indicari locum Martyrii. Appositum postea
 est margini ad dictas Baronii annotationes, eos passos
 esse in Diocletiani persecutione: quod forsitan, una
 cum urbe Roma, ex solo Galesinio sumptum. Ferrarius
 in Catalogo SS. Ital. de eisdem quatuor agit, ac Romæ
 passos censet. Eum supra correximus.

6 Tamaius de Salazar in Martyrol. Hispan. SS.
 Macharium, Justum, Rufinum et Theophilum con-
 tendit Hispali passos, secutus Franciscum Bivarium in
 Commentariis ad Dextri Chronicon, in quo ad an. Chr.
 113 num. 1 ista leguntur: Hispali in Hispania Bæti-
 ca Macarius, Justus et Rufinus Martyres in eadem
 persecutione Trajani passi, nulla facta Theophili, aut
 diei

ab aliis plu-
 res sed ex
 Alexandrinis,
 aliisque
 Martyribus:

E

Romæ passos
 aliquot scribit
 Galesinius,

F
 el Martyrol.
 Romanum.

Alii ab his
 Martyres
 Hispali
 passi.

AUCTORE G. H.

A diei mensisque mentione. Coluntur tres ille Martyres Hispali XII Februarii, quo die pag. 582 de illis egimus.

an aliquæ
horum
Martyrum
corpora
Barii?

7 Inter plurima Sanctorum corpora, quæ Romæ ex antiquis cæmeteriis refossa eductaque fuere, aliquam multa olim impetravit Claudius Aquaviva Societatis Jesu quintus Præpositus Generalis, et variis per orbem Ecclesiis ejusdem Societatis donavit. Eo illius beneficio fructi Patres collegii Bariensis in Apulia, obtinuerunt anno MDCCXIII quatuor sacra corpora, ex celeberrimo S. Priscillæ via Salaria cæmeterio extracta. Unius nomen appositum fuit scilicet S. Rufini, alii ejus socii habiti. Quia vero S. Rufinus hoc die inscriptus est variis Martyrologiis cum SS. Macario, Justo et Theo-

philo: horum arbitrati sunt reliquias esse. Translati D fuere Dominica II post Pascha, quæ eo anno fuit XXI Aprilis: quo die de his Sanctis iterum agendum erit. Simili conjectura Bononienses SS. Justus et Theophili sacras apud se exuvias adservatas pie venerantur hoc an reliquiæ Bononiæ? XXVIII Februarii: et S. Theophili quidem visuntur in æde S. Martini Majoris; S. Justus in tribus ecclesiis, S. Francisci, S. Gabrielis, et Deiparæ Mariæ, quæ Maretella cognominatur. De his legendus Masinus in Bononia perlustrata ad XXVIII Februarii, de prioribus reliquiis Antonius Beatus noster lib. 4 Historiæ Bariensis ad an. 1613 pag. 230.

DE SANCTIS MARTYRIBUS

NICOPHORO, DIODORO, PAPIA, MACCARE, TELLA, FELICE, CAIO, ENUCULO, JANUARIO, QUINQUIANO, MANSUETO, HERMETE, ZETHA, DONATO, SERVILIA, VENERIA, BASSILIA, JANUARIA, STERCOLA, SILVANA, MANINTIA, RUFUNIA.

G. H.

B

XXVIII FEBR.

Turma 22
Martyrum.

an Caius et
Felix ad
Martyres
Alexandrinus
spectent?

Altera hæc est illustrium Martyrum turma, relata in antiquo MS. Martyrologio Romano, sive S. Hieronymi, ante mille prope annos exarato, quod his verbis diem XXVIII Februarii cum reliquo mense concludit: Et alibi Nicopori, Diodori, Papiæ, Maccaris, Tellæ, Felicis, Gagi, Enuculi, Januarii, Quinquiani, Mansueti, Hermetis, Zethæ, Donati, Serviliæ, Veneriæ, Bassiliæ, Januariæ, Stercolæ, Silvanæ, Manintia, Rufuniæ. Ex his quæ post Donatum referuntur, fœminæ videntur omnes fuisse: an inter priores Tellas et Zethas scribendi sint sicut Papias ac viri censendi, inter quos statuuntur, an Tella, ac Zetha vocandæ, non satis liquet. Loca Gagi posuimus Caium: familiare id scriptoribus mendum. De eo ac Felice quæri potest, an ambo ad Martyres Alexandrinos spectent, quod illis jungantur in variis MSS. Sed quia ea MSS. hujus Sanctorum turmæ non meminerunt, malim duos illos huc potius revocare. Erit forte qui utroque in ordine censeat collocandos.

an Rufinia sit
Rufinus, et
Macaris Maca-
rius supra
relati?

2 Quæ hic Servilia dicitur, in antiquo MS. S. Maximini minore appellatur Servilianus, nisi forsitan est ex Smyrnæ Martyribus, de quibus actum est XXVII Februarii. In MS. Parisiensi Labbei nostri memoria fit Caiæ et Rufinæ priori substituendus Caius, his Martyribus adscriptus: ac forte Rufunia, nisi utrobique

Rufinus sit potius legendus, et loco Maccaris etiam Macarius, pro quo Macaria in MSS. Pragensi et S. Maximini habetur: atque ita SS. Macarius et Rufinus supra relati ad hos spectarent. Aliorum id arbitrii esto, qui his in rebus acutius cernent. In Martyrol. MS. Mariani Gorman Abbatis Lugdunensis in Hibernia celebratur Mansueti Confessoris memoria, qui nobis ignotus est, nisi sit inter hos Martyres indicatus Mansuetus.

Mansuetus
alibi Confessor
habetur.

3 Celeberrima est mentio variis diebus, septem Martyrum in Ægypto sub Numeriano occisorum: quorum etiam nomina hoc die, partim in priori turma, partim hac reperiuntur: et sunt supra relati, Victorinus, Victor, Claudianus, seu Claudius, et Serapion: reliqui tres primo loco positi, Nicophorus, Diodorus et Papias. Eos omnes retulimus cum Martyrol. Romano XXV Februarii, diximusque Diodorum a Græcis, uti hic, appellari, qui Latinis est Dioscorus. Verum cum in eodem Martyrologio antiquo S. Hieronymi referantur quatuor inter Ægyptios Martyres XXIV Februarii, Victorinus, Victor et Serapion, qui hisce prioris classis Martyribus respondent, et Nicophorus quoque, qui hic primo loco refertur, nihil immutare statuimus. Nicophorum a Galesinio et Canisio memorari diximus, et Romæ cum aliis statui sub Diocletiano passum, neque satis id nobis probari.

alii 7 Mar-
tyres ejusdem
nominis 21
Febr. colun-
tur.

DE SANCTIS MARTYRIBUS ROMANIS

SYMPHORIANO, MACARIO, VICTORINO, MAURICIO, sive MAURO, ANICETO, MODESTO, CYRIACO, FAUSTO, PLACIDO, ROCCHO, ALEXANDRO, GENESIO, EULALIA, HIRENA. ANTUERPIÆ IN BELGIO.

J. B.

Commentarius historicus.

§ 1. Horum Martyrum reliquiæ Roma Antuerpiam allatæ, ac publicæ venerationi expositæ.

XXV. II. FEBR.

Martyrum
horum reli-
quiæ

Plura superius ad varios dies Februarii corpora Sanctorum memoravimus e Romanis cæmeteriis ac cryptis Antuerpiam, atque alias in urbes Belgii, advecta hoc seculo esse: hic non corpora integra, aut corporum singulorum ossa pleraque ac præcipua; sed plurimum aliqua, spectabilia quædam, alia minora, in hanc urbem, ad ædem Domus professæ Societatis Jesu translata narrabimus: quorum simul ut

memoria hoc die recoleretur sancitum. Ea sunt SS. Symphoriani, Macarii, Victorini, Mauricii, sive Mauri, Aniceti, Modesti, Cyriaci, Fausti, Placidi, Rocchi, Alexandri, Genesii, Eulaliæ, Hirenæ: quæ omnia partim ex S. Callisti celeberrimo cæmeterio extracta, partim e S. Lucinæ via Salaria, ut infra dicitur. Suspiciamus, si via Salaria, non e S. Lucinæ, cujus nullum a Bosio et Aringo, quod via Salaria extiterit, cæmeterium memoratur, sed S. Priscillæ eruta: verum S. Lucinæ, et dicta quidem via, Romani tabellionis acta habebant.

e cæmeteriis
S. Callisti et
S. Lucinæ ex-
tractæ,

A 2 *Ex* porro dictorum Sanctorum reliquæ, aliorum-
 Roma in Bel- que ut huc mitterentur, mense Decembri anni MDCXXXIX,
 gium missæ,
 approba.æ,
 non statim
 exaltatæ :

que ut huc mitterentur, mense Decembri anni MDCXXXIX, Romæ P. Guilielmo Du Loroy Societatis nostræ Presbytero legitime consignatæ sunt : huc post menses aliquot allatæ, atque ab Antistite Antuerpiensi, qui nunc Archiepiscopus Duxque Cameracensis est, visitatæ et approbatæ. Non tamen continuo publicæ venerationi expositæ sunt, cum turbulentis, ut tum erant, temporibus, dignus iis apparari ornatus ac Translationis solennitas haud facile posse videretur : quando ex ipsis prope urbis hujus mœnibus ac tectis hostilia Batavorum Francorumque arma spectabamus : eorum certe tormenta, urbes, castellaque nostra oppugnatum, quibusdam videbantur publicæ pietati Divorumque triumphis obstrepere.

quod tamen
 ut fieret sua-
 sum.

3 Ego tamen (neque enim diffitebor) haud aliam rationem civium pietati inflammandæ, et ad propitiandum Numen extimulandæ, magis accommodatam occurrere posse judicabam. Quare P. Conradum Gaureum, hujus tunc Domus Præpositum, hortatus sum, ut ab Cœlitum patrocínio, religionis relique publicæ fulciendæ præsidium peteret, eorumque exuvias ne ulterius delitescere pateretur, sed in templum atque aram proferret, eo apparatu religionis, qui et ipsos Sanctos ad inimicorum refringendos impetus flecteret, et mortalium animos sensu novæ pietatis accenderet. Cum eadem alii quoque inculcarent; ut erat ipse, et pro nobilissimi generis, quo ortus erat, indole, et pro submissione animi et pietate, qua excellebat, summæ facilitatis ac comitatis, piis ejusmodi consiliis libens acquievit.

4 Primum igitur S. Honophriæ Virginis ac Martyris corpus transferendum curavit P. Nicolaus Lancicius Societatis Jesu in Lituania Præpositus Provincialis, vir sanctitate vitæ, zeloque divinæ gloriæ amplificandæ, ac scriptis asceticis clarissimus, plurimorum Sanctorum corpora Roma in Poloniæ regnum antea deportarât : e quibus sanctarum Virginum et Martyrum Honophriæ et Martinæ, Sanctorumque Anthimi et Sevilianus Martyrum corpora, Societati Belgicæ donavit, ea conditione, ut unum huic Domui, collegio Bruxellensi unum cederet, reliqua duo collegiis Gallo-belgicæ provinciæ, quibus P. Florentius Montmorencius censuisset. Illustrissimus et Excellentissimus D. Joannes Zavaski, tunc Capitaneus Succensis, qui deinde Castellanus Gedanensis, ac postea Parnaviensis in Livonia Palatinus fuit; tumque, anno nimirum MDCXXXVI, a potentissimo Poloniæ Rege Wladislao IV ad Sereniss. Ferdinandum Austriacum, Hispaniarum Infantem ac S. R. E. Cardinalem, Belgii pro Philippo Rege fratre Gubernatorem, atque ad Sereniss. Carolum I Magnæ

e Polonia huc
 allatæ,

C Britannicæ Regem, Legatus mittebatur; eum thesaurum secum huc advexit : e quo nobis S. Honophria, Bruxellensibus S. Sevilianus, alteri provinciæ SS. Anthimus et Martina obtigere. Anno tandem MDCXLVI die xxii Aprilis, Dominica tertia post Pascha, solenni pompa translatum, sive exaltatum, S. Honophriæ Virg. ac Mart. corpus. Receperat idem Præpositus Gaureus, si placato tandem Deo, Belgio pax affulgeret, curaturum se, ut reliquæ, quas diximus, variorum Sanctorum, pari religione ac pompa transferentur.

factumque
 an. 1680.

5 Verum is non multo post successorem accepit P. Franciscum ab Hees: qui, cum biennio post Batavos inter Regemque Catholicum pax coaluisset, de impendendo sanctis Martyribus, uti decessor statuerat, honore cœpit deliberare. Sed quia ipse a provincia delectus anno sequenti fuit, ut ad generalia Societatis nostræ comitia Romam proficisceretur, (quibus comitiis P. Franciscus Piccolominius Præpositus Generalis creatus est) peracta Translatio est eo absente, probante tamen ac volente ut ita fieret, anno MDCL. Quavero ratione huc ex allatæ reliquæ sint, atque ab Episcopo Antuerpiensi approbatæ, decretaque earum exaltatio ac veneratio, ex ipsius Episcopi, quod subjungimus, diplomate constabit.

§ II. Diploma Episcopi Antuerpiensis, quo approbatæ reliquæ, decreta veneratio.

D
 AUTORE J. O.

GASPAR NEMIUS, Dei et Apostolicæ Sedis gratia, Episcopus Antuerpiensis, postulatus Archiepiscopus et Dux Cameracensis, Comes Cameracesii, S. R. Imperii Princeps, omnibus has visuris salutem in Domino.

P publicis hisce nostris litteris fidem facimus, nos ante annos aliquot, die nimirum xvii Octobris an. MDCXL, præsentibus R. D. Petro Druet Ecclesiæ nostræ Cathedralis S. Mariæ Antuerpiæ Canonico, ac R. P. Laurentio Uwenio Domus professæ Societatis Jesu in hac urbe Præposito, nec non R. P. Joanne Bollando ejusdem Societatis Presbytero professore, et D. Antonio Orive Secretario nostro, ac Paulo Haex ejusdem Societatis Religioso, Reliquias Sanctorum visitasse recens ad dictam domum professam Roma allatas; capsis, funibus, sigillis salvis et integris: Legisse item bina publica instrumenta, a Pamphilio Thomasio, Curiae et Caussarum Em.mi et Rev.mi D. Almæ Urbis Cardinalis S.mi D. Papæ Vicarii Notario publico, anno a Nativitate Domini Nostri Jesu Christi MDCXXXIX, Indict. vii, die xx Decembris, pontificatus S. D. Urbani Papæ viii decimoseptimo, confecta.

Quædam:
 Martyrum reliquæ,

7 Quorum instrumentorum altero testabatur dictus Notarius, Ignatium Rocchettum, Societatis Jesu Religiosum, alias dono accepisse ab Ill.mo et Rev.mo D. Joanne Baptista Alterio, Episcopo olim Cameracensi, atque Em.mi et Rev.mi D. Almæ Urbis Cardinalis Vicarii Vicesgerente, nonnullas Sanctorum Reliquias, quas idem Illu.mus Vicesgerens, jussu S.mi D. Urbani Papæ viii, ex cœmeterio S. Callisti refodi et extrahi curarat. Earum vero Reliquiarum particulas aliquas, ad majorem Dei Sanctorumque gloriam, et fidelium pietatis augmentum, dicto die xx Decembris tradidisse ac donasse R. P. Guilielmo Du Loroy ejusdem Societatis Presbytero, videlicet ossa aliqua S. Alexandri M. S. Constantiæ M. S. Primi M. S. Victorini M. S. Cyriaci M. S. Modesti M. S. Julii M. S. Vitalis M. S. Benigni M. S. Anastasiæ M. S. Feliciani, M. S. Vincentii M. itemque de cranio S. Artemii M. deque cranio S. Justini M. sancteque affirmasse, eas ipsas esse reliquias, quæ sibi donatæ erant ut donare eas aliis ad publicæ pietatis amplificationem ipsi liceret. At R. P. Guilielmum singulari gratitudinis testificatione ac reverentia eas recepisse, inque capsulam deposuisse, et hanc funiculo circumligasse, appposito duobus locis sigillo Em.mi ac Rev.mi Cardinalis S. Honophrii S.mi D. Papæ Pro-Vicarii Generalis. Acta isthæc erant Romæ in Domo professa Societatis Jesu, præsentibus D. Antonio Gerardi Romano, et Balthasare Ballono Societatis Jesu Religioso, testibus ad prædicta omnia et singula specialiter vocatis.

ex cœmeterio
 S. Callisti,

datæ Ignatio
 Rocchetto Soc.
 Jesu,

ab eo P.
 Guilielmo
 du Loroy S. J.
 F

8 Attestatus deinde erat Em.mus ac Rev.mus Antonius Barberinus tit. S. Petri ad Vincula S. R. E. Presbyter Cardinalis S. Honophrii nuncupatus, S.mi D. Papæ Pro-Vicarius Generalis, Romanæque Curiae et ejus districtus Judex Ordinarius, superscriptum Pamphilium Thomassium esse publicum et legalem Notarium, ejusque scriptis publicis ac privatis, in judicio extraque illud, fidem hactenus adhibitam et adhibendam. Datum Romæ die viii Martii MDCXL. Subscript. pro D. Sebastiano Cæsio Notario, Thadæus Barberinus in fidem. Appositum erat et Notarii Thomassii signum ordinarium; et post hanc attestationem, Cardinalis S. Honophrii impressum sigillum.

sub publici
 notarii attestatione:

9 Altero instrumento testabatur idem Pamphilus Thomassius

EX DIPLOMATE
EP. ANTUEP.
aliæ ex ceme-
teriis S. Luci-
næ

et S. Callisti

■ Balthasare
Ballono S. J.

eidem P. Gui-
lielmo traditæ,

mittendæ in
Belgium,

sub legitima
attestatione :

ab Episc. An-
tuerpiensi an.
1640 appro-
batæ :

A Thomasius Notarius, Balthasarem Ballonum Socie-
tatis Jesu Religiosum eodem anno MDCXXXIX, Indiet.
VII, die XX Decembris, affirmasse ac probasse, varias
sese Sanctorum ac Sanctarum reliquias, partim ab
Rev.^{mo} P. Præposito Generali Societatis Jesu, e
cœmeterio S. Lucinæ via Salaria, Pauli v Papæ fel.
record. auctoritate, erutas; partim ab Illmo et Rev.^{mo}
D. Joanne. Bay.^{ta} Altario, Episcopo olim Cameri-
nensi, atque Em.^{mi} et Rev.^{mi} D. Almæ Urbis Car-
dinalis Vicarii Vicesgerente, jussu S.^{mi} D. Urbani
Papæ VIII e cœmeterio S. Callisti extractas, ab iis-
dem Illmo Vicesgerente, et Rev.^{mo} Generali diver-
sis diebus sibi donatas, (facta potestate eas aliis do-
nandi, aliave consentanea ratione, ad Sanctorum
eorundem honorem, de iis statuendi) hactenus penes
se, qua maxima potuit reverentia ac pietate, asser-
vasse. Tunc vero, quod sæpius rogatus esset a RR.
PP. Laurentio Uwenō Præposito Domus professæ
Antuerpiensis, et Andrea Indoci Rectore collegii
Lovaniensis ejusdem Societatis, in provincia Flan-
dro-belgica, ut aliquas Sanctorum Reliquias pro dic-
torum domiciliorum Ecclesiis, ipsis procuraret; pri-
mum jurejurando affirmasse, manu pectori admota,
omnia et singula, quæ supra narrata sunt, vera esse,
ac pro iisdem RR. PP. Laurentio et Andrea, con-
signasse R. P. Guilielmo Du Loroy, ejusdem Socie-
tatis Presbytero, infrascriptas Sanctorum et Sancta-
rum Reliquias; videlicet de capite S. Herculani
M. de capite S. Rocchi M. de ossibus S. Silvii M. de
ossibus S. Donati M. de ossibus S. Justi M. de ossi-
bus S. Hirenæ M. de ossibus S. Philomenæ M. de
ossibus S. Placidi M. de ossibus S. Genesii M. de
ossibus S. Fausti M. de ossibus S. Pelagii M. de os-
sibus S. Pii M. de tibia S. Macarii M. de maxilla
cum dentibus S. Mauriti M. de ossibus SS. Zenonis
et sociorum MM. de ossibus S. Aniceti M. de ossi-
bus nonnullorum aliorum Martyrum, quorum nomina
descripta exterius erant in chartulis, quibus singu-
lorum Reliquiæ erant involutæ. Deinde eundem
Balthasarem has omnes Reliquias in capsulam ad
hoc paratam reposuisse, eamque funiculo colligatam,
duobus locis cera Hispanica signasse, impresso si-
gillo Em.^{mi} et Rev.^{mi} Cardinalis Ginetti S.^{mi} D. N.
Papæ Vicarii Generalis. At vero R. P. Guilielmum
Du Loroy eam arcam ita signatam asportasse, polli-
citur se eam, qua posset meliori ratione ac modo,
ad dictos RR. PP. Laurentium et Andream in Bel-
gium transmissurum. Acta Romæ in Domo professa
Societatis Jesu, præsentibus et ad singula attenden-
tibus, Ignatio Rocchetto et Gaspare de Costa Socie-
tatis Jesu Religiosis, testibus ad hæc omnia et sin-
gula vocatis et rogatis, anno, Indictione, die ante-
scriptis.

10 Attestatus, quæ in priori instrumento, de
Notarii Officio ac fide, Antonius Barberinus mise-
ratione Divina tit. S. Petri ad Vincula S. R. E.
Presbyter Cardinalis S. Honuphrii nuncupatus S. mi
D. N. Papæ Pro-Vicarius Generalis, Romanæque
Curia et ejus districtus Judex ordinarius. Datum
Romæ, XIII Martii MDCXL. Subscript. Pro D. Sebas-
tiano Cæsio Notario, Franciscus Petrucius in fidem,
appressumque ejusdem Cardinalis sigillum.

11 Hæc omnia et singula accurate a Nobis in-
specta, perlecta, et examinata fuere, anno et die
supra dictis. Verum quia tantisper in opportunius
tempus differendam Exaltationis dictarum Reliquia-
rum solennitatem R. P. Laurentius Uwenus Præ-
positus censebat, patentes authenticæ litteræ tunc
confectæ non sunt.

12 Nuper vero nobis significavit R. P. Francis-
cus ab Hees, modernus ejusdem Domus professæ
Præpositus, quasdam ex inspectis tunc a nobis Re-
liquiis hinc asportatas, et cuiquam alteri domicilio

Societatis attributas, a P. Lancelotto Du Loroy, cui
erant eæ peculiariter a P. Guilielmo fratre suo do-
natæ. Ceteras vero, a Nobis supra recensitas, bifariam
ex utriusque donatoris voluntate distributas, et par-
tem quidem delatam ad collegium Lovaniense; Do-
mum vero professæ sequentes esse relictas, videlicet,
S. Macarii M. os femoris, aut tibiæ, insigne. S. Ma-
ximi M. os tibiæ. S. Symphoriani M. cubitum, et ra-
dium brachii integrum. S. Silvii M. coxendicem, et
pulveres ex cranio. Et has quidem quatuor, magnas
esse et spectabiles: ceteras aliquanto minores; ni-
mirum, S. Benigni M. ossis majoris partem. S. Mau-
ritii M. (ut in Romano instrumento appellatur, aut
Mauri, ut in chartula agglutinata) duos dentes cum
parte mandibulæ superioris. S. Victorini M. ossicula
aliquot et partem cranii. S. Fidelis M. ossicula duo
pedum integra. S. Alexandri M. ex vertebra spinæ
dorsi. S. Aniceti M. ossiculum satis notabile, ex ra-
dio brachii, ut videtur. S. Modesti M. ossa duo. S. Pro-
copii M. capitis particulam. S. Cyriaci M. ossiculum.
S. Pelagii M. ossicula. S. Primi M. ossiculum. S.
Feliciani M. particulas cranii. S. Julii M. ossicula.
Ad hæc e cranii sanctorum aliquot Martyrum pul-
veres glutine commixtos et ad formam fere superio-
ris partis cranii humani, alteri materiæ applicitos:
esse vero e capitibus sequentium Sanctorum, S. Eu-
laliæ V. M. S. Herculani M. S. Fausti M. S. Donati
M. S. Rocchi M. S. Justi M. S. Hirenæ M. S. Phi-
lemonis M. S. Genesii M. S. Placidi M. S. Pii M.
Quas Reliquias omnes ex iis esse, quas alias appro-
bavimus idem R. P. Præpositus sancte affirmavit.

13 Retulit deinde idem nobis se ex certis litteris
Roma missis didicisse, vera esse Martyrum, quæ
relata sunt, nomina, non autem imposita postquam
repertæ sunt sine ullo indicio Reliquiæ. Secundo Ci-
neres, ex quibus crania jam recensita, glutine aut
gummi compaginata sunt, esse vere ex capite singu-
lorum Sanctorum, quorum adscripta nomina sunt.

14 Demum supplicavit nobis, ut, quod alias uni-
versim annueramus, permitteremus hisce Reliquiis
publicam venerationem, consueto Ecclesiæ ritu, im-
pendi, fierique de omnibus hisce Sanctis officium Ec-
clesiasticum, vel simul, nominibus solum primario-
rum expressis; vel certe ut in singulas capsas majores
illæ, quæ diximus, imponantur, cum aliquot e mino-
ribus, ut ita pluribus diebus sigillatim colantur; non
exiguo Divini honoris augmento, cum ea pluribus
exhibebitur religio. Fieri enim officium posse de
Sancto, cujus habetur corpus vel insignis reliquia,
ut patet ex Rubricis Missalis, et explicat Gavantus
Comment. in easdem Rubricas part. 1 tit. 11. Quo
auctore constat Gregorium XII an. 1573 concessisse
Ecclesiis Hispaniarum, ut possint facere Officium
duplex de Sancto cujus habetur caput, brachium,
crus: itemque ex decreto sacrae Rituum Congrega-
tionis, insignem Reliquiam censi eam partem cor-
poris, in qua passus est Martyr, etc.

15 Nos igitur cupientes, ut, salva in omnibus Re-
gula Ecclesiastica, quantum fieri potest, honor am-
plificetur Sanctorum, concessimus dicto Præposito,
ut vel de omnibus hisce Sanctis simul; aut variis
diebus, prout eorum Reliquiæ judicari insignes pote-
runt, officium duplex de pluribus Martyribus non
Pontificibus, recitari possit, cum Credo in Missa.
Minores vero Reliquiæ jungi illis insignioribus pote-
runt, ut simul honorentur. Licet enim fieri de particu-
lis illis seorsim Officium non debeat, merentur tamen
certe propensam a nobis venerationem. Vere enim
ac sapienter S. Anselmus Cantuariensis Archiepis-
copus, ut scribitur in ejus Vita, Eadmero monacho
mœrenti, quod, cum Gualo Parisiensis Episcopus ei
permisisset, ut ex osse S. Priscæ M. sibi tolleret
quantum primo conatu avellere potuisset, exiguum
solum

D
aliquæ Lova-
nium et alio
missæ :

hæ Domui
professæ Soc.
Jesu Antuerpiæ
relictæ,

E

cum veris
nominibus
Martyrum :

harum postu-
lata publica
veneratio,

F

ab Episcopo
permissa,

sed ita ut ma-
joribus jun-
gantur mino-
res, et ipsæ
vere pretiosæ :

A solum particulam fregisset, sibi que tulisset; Noli, noli, inquit Anselmus: quod habes sufficiat tibi. In veritate quippe dico tibi, quia pro toto auro, quod Constantinopoli, et ultra citrave habetur, non omittet Domina ipsa, cujus est, quin illud sibi vindicaret in die resurrectionis cunctorum. Quamobrem si debitam illi reverentiam exhibueris, æque suscipiet, ac si toti corpori ejus exhiberes. Quam etiam ob causam magis nobis probatur, ut minores illæ reliquiæ, sive peculiari aliquo ornatu laminave aut theca decorentur, sive charta solum byssove obvolvantur, includantur tamen intra aliorum thecam, ut cum iis Officii Divini celebritate honorentur: quod non obtingeret, seorsim in propriam minorem lipsanothecam impositis, licet in ipsa ara palam conspectuque fidelium collocatis.

16 Permisimus quoque ut idem R. P. Præpositus diem, seu dies, quos magis accommodatos judicasset, deligeret, ad supranominatorum Sanctorum faciendam Translationem, sive Exaltationem.

dies Transla-
tionis faciendæ

17 Sed cum is, re tantisper dilata, missus interea in Urbem esset, ut publicis Societatis Jesu comitiis, quibus novus creandus Præpositus Generalis erat, interesset, supplicari nobis curarunt RR. PP. Guilielmus de Wael a Vronesteyn et Fredericus Tassis B (quorum hic dictam Domum Professam pro eodem R. P. Francisco Præposito, ille provinciam universam pro R. P. Joanne Baptista Enghelgrave ad eadem comitia profecto, vicaria potestate gubernabant) supplicari, inquam, nobis curarunt, ut eam Translationem faciendam sanciremus feria secunda et tertia post Dominicam Quinquagesimæ anni hujus millesimi sexcentissimi quinquagesimi. Nam cum laudabili concilio a plurimis retro annis in Belgio nostro per triduum ante diem Cinerum solennes in suis ecclesiis preces instituere Patres Societatis consueverint, obtinuerint etiam a variis Romanis Pontificibus indulgentias plenarias, ut sic efficaciori remedio et publicam dierum illorum licentiam luxumque refrænarent, et populum Christianum ad auspicanum pie et fructuose Quadragesimale jejunium allicerent; existimarunt nunc, quoniam suspensæ sunt hoc anno sancto omnes ejusmodi indulgentiæ, ea tamen celebritate Translationis sacrarum reliquiarum foveri consuetam populi pietatem posse, ut preces quadraginta horarum iis diebus habendas sedulo frequentet, et Confessionis Eucharistiæque Sacramenta religiose obeat. Rogarunt igitur ut in duas capsas decenter in eam rem adornandas partiri dictas reliquias atque includere, et, juxta ritum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Officio Ecclesiastico venerari C nostra auctoritate, sibi eas liceret.

18 Nos piis illorum postulatis libenter annuentes, statuimus ut dicta feria secunda post Dominicam Quinquagesimæ, quæ hoc anno est dies vigesima octava Februarii, Sacerdotes omnes in supra dicta Domino professa commorantes officium ritu duplici legant de SS. Symphonano, Macario, Victorino, et sociis (videlicet Mauro, Aniceto, Modesto, Cyriaco, Fausto, Placido, Roccho, Alexandro, Genesio, Eulalia, Hirenæ: deque iis, ut Martyribus non Pontificibus Missam celebrent, et in ea Credo recitent. Postridie vero, feria nimirum tertia, die vero prima Martii, consimili ritu, juxta usum et Canones sanctæ Romanæ Ecclesiæ, officium et Missam legant de SS. Silvio, Maximo, Benigno et sociis (nempe Fideli, Herculano, Primo, Pelagio, Julio, Philemone, Justo, Procopio, Donato, Pio, Feliciano) Martyribus non Pontificibus.

tunc concessæ
ab Episcopo
indulgentiæ:

19 Utque amplius pietatem populi nostri ad honorandos sanctos Martyres, Deique implorandam misericordiam excitemus, concedimus toto eo triduo, Dominica videlicet Quinquagesimæ, feria secunda et

tertia, fidelibus omnibus, qui sacra communione re- D
fecti, in eadem ecclesia quinies Orationem Domini-
cam et salutationem Angelicam pro amplificatione
sanctæ Matris Ecclesiæ, errorumque et hæresum
extirpatione, Principum Christianorum pace, ac no-
minatim Belgii nostri tranquillitate, recitaverint,
Quadraginta dierum indulgentiam. Qui vero neuti-
quam Eucharistia refectioni, de peccatis tamen suis con-
triti easdem preces recitaverint, toties quoties
id per dictum triduum egerint, septem dierum in-
dulgentiam elargimur.

20 Constituimus præterea ut quotannis dictorum SS. Symphoriani, Macarii, Victorini et sociorum Martyrum celebritas eodem ritu duplici peragatur eadem die xxviii Februarii, aut anno bissextili xxix, pridie videlicet Kalendarum Martii. Ipsius vero Kalendis Martii, SS. Sylvii, Maximi, Benigni et sociorum Martyrum. Actum Antuerpiæ in palatio nostro Episcopali die duodecimo Februarii anno a Nativitate Christi millesimo sexcentesimo quinquagesimo.

De mandato Ill.^{mi} et Rev.^{mi} Episcopi Antuerpien. Archiepiscopi et Ducis Cameracensis designati, Franc. Hilleweruen Secretarius.

decreta anni-
versaria vene-
ratio.

§ III. Translatio reliquiarum. Incerta Martyrum Acta. E

T Translationis reliquiarum hic fere ordo ac ritus fuit. Dominica Quinquagesimæ in æde domus professæ Societatis Jesu, altera post meridiem hora, habita concio est, ut assolet festis omnibus ac Dominicis. Dein Litaniæ ac hymni quidam sacri, ad musicos modos, vocibus organoque et aliis instrumentis decantati. Secundum hos, illata in templum elegans capsula, qua conditæ reliquiæ erant: gestabant eam feretro impositam quaterni Sacerdotes, Diaconorum tunicis amicti, præcuntibus longo ordine aliis e Societate, ac cereos manu præferentibus: termini Sacerdotes pluvialibus solenniter induti sequebantur. Pompa erat gravis ac pia. Ut ad medium templi ventum, imposita adornato ad eam rem pegmati capsula, atque a symphoniacis decantatus hymnus Te Deum laudamus, et de sanctis Martyribus antiphona, tum a Sacerdote Oratio. Capsa illic, multis circum accensis cereis, relicta. Processit supplicantium ordo ad summum altare, ubi venerabili Sacramento impertita est omnibus benedictio. Hora quinta, sub primas nempe tenebras, alia habita concio, sive de fidei controversiis historiaque Ecclesiastica lectio per horam dimidiatam: postque eam concentus musici. Dein ad aram maximam sacræ reliquiæ delatæ. Postridie hora decima matutina solenne de sanctis Martyribus sacrum cantatum: ac reliqua de iis ad aras septenas sacra recitata. Vespertinam concionem excepere pia de iisdem Martyribus et Regina Martyrum, sanctissimaque Eucharistia cantica ac hymni.

Reliquiæ
27 Febr. 1650
illatæ in tem-
plum,

picque hono-
ratæ:

22 De ipsis porro Martyribus nihil nobis compertum, nisi ex cæmeteriis Romanis, quæ diximus, extractas eorum reliquias: qua vixerint ætate, quibus suppliciis fidem testati, sub quibus tyrannis, plane ignoratur. Sunt quidem in Martyrologiis nonnulli Martyres iisdem nominibus, quibus et hi, insigniti; verum eosdem esse, non possumus nisi temere pronunciare, neque universim omnes esse diversos. S. Symphorianus, cujus in Actis S. Sebastiani xx Januarii mentio fit, cum aliis, immensis arctatus ponderibus, pelagi fluctibus datus est, et in loco mundo inter aquas coronam martyrii celebravit vii Julii, ut ad eum diem dicemus. Ereptum exundis corpus, atque in alterutro dictorum cæmeteriorum sepultum, nusquam traditur. Alius colitur viii Novembris Symphorianus sculptor, qui cum statuam Æsculapii efformare nollet, cum quatuor sociis nobile martyrium fecit, ac postmodum via Lavicana tumulati omnes.

F
postridie sacra
de iis celebra-
ta:

eorum acta
ignorantur:

quibusdam
alii Martyres
Romani cogno-
mines: an ii-
dem non cons-
tat.

Hunc ergo nostrum Symphorianum ab utroque diver-
sum

A sum remur. Multi Macarii Martyres in Martyrologiis recensentur : unicus Romæ coronam adeptus, et hoc quidem die, ut post Galesinium Baronio visum, vetustioribus MSS. reticentibus locum. Ut illis tamen assentiremur, non illico consequens foret, nostrum hunc esse Macarium. Victorini itidem plures : Romæ, unus e IV Coronatis VIII Novembris, via Lavicana cum sociis tumultus : alter Amiterni, socius SS. Maronis et Eutychetis XV Aprilis : ambo igitur diversi, ut conjicere e sepultura licet. Mauricius adhuc nullus nobis repertus, qui Romæ martyrium subierit : si Maurum hunc dicere quis maluerit, XXIX Januarii socium S. Papæ Maurum retulimus, cujus in multis ecclesiis Urbis extare aliquas reliquias Pancirolus testatur : alius I Augusti cum Fausto aliisque via Latina necatus. Faustus alius XXIV Julii Romæ mortem pro Christo oppetiisse cum XXIII sociis traditur. Alterne eorum sit Faustus hic, cujus exuviis gloriamur, non liquet : nedum an ex Mauris alter sit, qui nobis etiam Mauricius. Neque an Cynacus sit celebris ille, cujus XVI Januarii in Actis S. Marcelli Papæ mentio facta, qui VIII Augusti colitur ; an qui VIII Februarii relatus ; an potius alius quispiam. Placidus Romæ cum pluribus commilitonibus fortiter pro religione occubuit II Februarii : hic noster sit, an alius, quis definiet ? Minus suspicor Alexandrum hunc esse filium SS. Claudii et Præpedignæ, fratrem S. Cutiæ, de quibus actum XVIII Februarii. Nam qui XXVII Februarii in Martyrologiis memoratur, is Thessalonice palmam obtinuit, non Romæ, ut perperam Galesinius et post eum Baronius scripserunt. Alii sunt tamen Alexandri Romani Martyres, e quibus an noster sit, cur affirmemus nullum certum suppetit argumentum : neque cur Genesium esse celebrem illum ex mimo Martyrem, qui XXV Augusti colitur. Hirena est quædam XXV Februarii, sed in Africa lauream adepta. Quæ XXII Januarii colitur Irene, vel Herena, S. Castuli Martyris vidua, titulo martyrii caret. Ab utraque ergo diversa hæc Hirena. Præter S. Anicetum Papam, de quo XVII Aprilis, nullus alibi Martyr Anicetus Rochus nullus, nulla Romæ Eulalia, nec Modestus, adhuc nobis reperti.

DE S. BARSO

EPISCOPO DAMASCENO.

G. H.
B
XXVIII FI BR.

S. Barsus
Episcopus
Damascenus,

Damascus, urbs Syriæ antiqua, a sacris ac profanis scriptoribus celebrata, S. Ananiam, a quo Divus Paulus est baptizatus, primum habuit Episcopum, ac Syriæ Damascenæ Apostolum, quem pro Christi fide palmam ibidem martyrii adeptum XXV Januarii, Acta tum data significant. Ejusdem urbis Episcopum, ac Phœniciæ Libani Metropolitam, S. Barsum venerantur Græci hoc die in magnis Menæis, et in Vitis Sanctorum a Maximo Cytheræo editis, et hæc pauca de eo verba habent : Eodem die S. Barsus Episcopus Damascenus in pace vitam finit. In Menæis additur hoc distichon :

Πανήγυριν ρέοντος ἐκλιπὼν βίου,
Σύνεστι Βάρσος Ἀγγέλων πανηγύρει.
Ludos fluentis relinquens vitæ,
Interest Barsus Angelorum festis.

2 Dedimus XXX Januarii Barsum, sive Barsen, Episcopum Edessenum in Mesopotamia, a Valente Imperatore in exilium relegatum, ac num. 3 aliquem scrupulum movimus, num forsan mendose hoc die pro Edessena urbe esset Damascena scripta. Verum nihil immutandum statuimus, licet Acta ejus desint, cum multos ibidem sanctos Episcopos, quorum nomina latent, floruisse, haudquaquam ambigi possit. Notus est S. Petrus Episcopus Damascenus a Saracenis occisus seculo Christi octavo, quo etiam tempore vixit S. Joannes Damascenus, cognomento Chrysorrhœas, celebris doctrina, et sanctitate, cui dextra abscissa sub Leone Isaurico, et a Deipara Virgine restituta est : qui VI Maii colitur : S. Petrus IV Octobris.

aliis male

E
aliis videtur a
S. Barso Episc.
Edesseno.

DE S. VINDEMIALE

EPISCOPO VERONENSI IN ITALIA.

G. II.
XXVIII FEBR.

S. Vindemialis
Episcopi
Veronensis
acta,

sepultura

C Inter Sanctos urbis Veronensis Episcopos XXXIII, aut XXXVI, quos Aloysius Lipomanus et Augustinus Valerius ambo Episcopi Veronenses tradunt anniversariis festis et solennibus Missis recolere, celebratur XXVI Februarii S. Servulus Episcopus, cujus ibidem Acta dedimus pag. 662, et quæ num. 1 dicta sunt, æque ad S. Vindemialem, qui XXVIII ejusdem Februarii colitur, pertinent, hic non repetenda. De eo idem Valerius fol. 43 hoc tradit encomium : Vindemialis Veronæ Episcopus, in hoc elaboravit maxime, ut rebus omnibus humanis contemptis, commissum sibi a Domino gregem exemplo et doctrina, vir Christianæ religionis amantissimus, moribus mitissimis, Episcopali munere magna cum laude et cum Veronensis populi utilitate functus est. Obiit pridie Kalendarum Martii, ejus corpus sepultum est in basilica S. Stephani. Idem Valerius fol. 42, S. Vindemialis, inquit, Episcopi Veronensis corpus requiescit in Ecclesia S. Stephani, ut ex vetusta tabula, ex Francisco Corna, et ex tabula Sanctorum, die XXVIII Fe-

bruarii. De horum monumentorum auctoritate actum ad Vitam S. Servuli. Addit dein Valerius : In consecratione altaris S. Jacobi ecclesiæ sanctorum Apostolorum, repositæ fuerunt etiam reliquiæ S. Vindemialis Episcopi Veronensis, ut ex vetusto Psalmista ejusdem ecclesiæ constat. Galesinius ex tabulis Sanctorum Ecclesiæ Veronensis et Francisco Corna hoc die in suo Martyrologio, Veronæ, inquit, S. Vindemialis Episcopi et Confessoris. Sequitur Ferrarius in Catalogo novo SS. Ast in Catal. SS. Ital. elogium ex Valerio relatum describit : uti etiam Ughellus in Episcopis Veronensibus, qui et censet Episcopum vicesimum octavum floruisse seculo quinto. Ferrarius post annum quingentesimum asserit credi vixisse. In quodam catalogo Italice anno 1602 Veronæ edito habetur Episcopus XVI, et circa annum quadringentesimum statuitur claruisse. Verius de ætate ejus et quam plurimorum Episcoporum dici potest, tempus, quo singuli eam Ecclesiam rexerint, nusquam explanate ac diserte indicatum.

F
reliquiæ,
cultus,

tempus Sedis.

DE S. PROTERIO

PATRIARCHA ALEXANDRINO, MARTYRE,

Commentarius historicus.

G. H.

§ 1. S. Proterius e Presbytero Episcopus Alexandrinus. Variæ ob ejus ordinationem seditiones hæreticorum.

ANNO CCCLVII
XXVIII FEBR.

S. Proterius
Presbyter
Alexandrinus,

a Dioscoro
Archipresby-
ter constitutus

non fuit in
Concilio
Constantinopo-
li anno 448
congregato :

num anno 451
interfuerit
Chalcedonensi,

cum Clericis
Alexandrinis ?

Dioscoro
condemnato,

alius ordinan-
dus Episcopus
fuit,

Accerrimus Christianæ religionis propugnator fuit S. Proterius, primo Ecclesiæ Alexandrinæ Presbyter, dein Archipresbyter, postea Episcopus seu Patriarcha. Quæ præclare ab eo in juventute acta sunt, latent. Præfuit tunc Ecclesiæ Alexandrinæ S. Cyrillus, anno ccccxi in locum Theophili patrui xv Octobris vita functi Episcopus ordinatus : a quo in Concilio Ephesino, cum ei vices Sedis Apostolicæ essent delegatæ, fuit Nestoriana hæresis anno ccccxxx damnata. Sub hoc Episcopo S. Proterium unum cum religione sacerdotii ac vitæ castitate imbibisse orthodoxam Christianæ fidei doctrinam arbitramur. S. Cyrillo circa annum ccccxliv defuncto successit impius Dioscorus, qui ut S. Proterium in suam factionem pelliceret, ei commendavit Ecclesiam, et Archipresbyterum fecit : uti tradit Liberatus Archidiaconus Cartaginensis in Brevariario de caussa Nestoriana et Eutychiana cap. 14.

2 Græci in Menæis, et apud Maximum Cytheræum ἐν βίσις ἀγίων, ad xxviii Februarii hæc pauca a S. Proterio Presbytero gesta suggerunt. Beatus hic Presbyter erat Ecclesiæ Alexandrinæ. Cum Alexandrinis ad concilium vocatis Constantinopolim venit, et plurimum pro sanctis Patribus contra impias hæreses decertavit. Erat tunc Constantinopolitanus Episcopus S. Flavianus, cujus Vitam ac martyrii historiam dedimus xviii Februarii, diximusque § 2 hæresin Eutychianam ab eo fuisse detectam, et in synodo provinciali Constantinopoli anno ccccxlvi damnatam. Acta hujus synodi actioni primæ Concilii Œcumenici Chalcedone habiti inserta sunt, et ipsa tamen in plures actiones distincta : leguntur subscripsisse Episcopi tringinta octo, et Archimandritæ viginti quatuor. Nicephorus tamen lib. 14 hist. Eccl. cap. 47 asserit ad illam synodum provincialem venisse Episcopos quadraginta, inter quos non fuerunt Episcopi Ægyptii, neque ipse S. Proterius Presbyter, qui forsitan ad Chalcedonense Concilium anno ccccli celebratum venit. Est ea Bithyniæ urbs, Constantinopoli septem stadiis distans : ut primo potuerit navigasse Constantinopolim, atque inde Chalcedonem transivisse cum reliquis Clericis ac laicis Alexandrinis, qui adversus Dioscorum libellos obtulerunt : inter hos fuerunt Athanasius Presbyter, Theodorus et Ischyron Diaconi, et Sophronius quorum libelli extant sessione 3 ejusdem Concilii : in qua Dioscorus cum tertio evocatus, ut de criminibus sibi objectis responderet, non adveniret; tandem a sancto et universali Concilio est ab episcopatu depositus, et ab omni Ecclesiastica functione submotus die decimo tertio Octobris. Formula damnationis missæ Dioscoro continetur pag. 535 tomi 8 regiæ editionis Pariensis : at pag. 536 habetur epistola synodalis de damnatione Dioscori missa Clericis Alexandrinis, qui erant Chalcedone, et his verbis concluditur : Custodite igitur res Ecclesiasticas universas, tamquam qui estis rationem reddituri ei, qui secundum Dei voluntatem et nutum piissimorum et Dei amantissimorum Imperatorum nostrorum Alexandrinæ magnæ civitatis Ecclesiæ ordinandus est Episcopus.

3 Celebrata est dein xvii Octobris sessio iv, ad quam Episcopi Ægyptii cum libello fidei, quem Imperatori obtulerunt, ingressi, jussu Legatorum Apostolicæ Sedis et reliquorum Episcoporum in Eutychetem anathema

dixerunt : ne autem epistolæ S. Leonis Papæ, antequam novus Alexandrinus Episcopus foret electus, subscriberent, obtestati sunt, quod et datum iis a concilio. Nam, ut pag. 593 legitur, magnificentissimi et gloriosissimi Judices aut amplissimus Senatus dixerunt : Quoniam reverendissimi Episcopi Ægyptiorum, non ut repugnantes Catholicæ fidei, subscribere in præsentem distulerunt epistolæ sanctissimi Archiepiscopi Leonis, sed dicentes consuetudinem esse in Ægyptiaca regione, extra sententiam et jussionem Archiepiscopi nihil tale se posse; rationabile nobis et clemens esse apparuit, ut in eodem habitu expectent in regia civitate, et dilationem habeant usque ad ordinationem Archiepiscopi magnæ civitatis Alexandriæ. Hinc forsitan nonnulli arbitrari sunt S. Proterium in Chalcedonensi synodo Episcopum constitutum fuisse : quod clare indicatur in Historia prævia Concilii Chalcedonensis pag. xi his verbis : Dioscorum, in cujus locum Chalcedonensis synodus Proterium suffecerat, ejecit Marcianus Imperator in urbem Paphlagoniæ, Gangrenam nomine, ubi et animam miserabiliter exhalavit. Idem asserit in Menæis Græcorum et apud Cytheræum his verbis : Πλείστα τοῖς ἀγίοις πατέρεσιν ἀγωνισάμενος κατὰ τῶν δυσσεβῶν αἱρέσεων, Ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ὑπὸ τῆς συνόδου προβάλλεται. Cum plurimum pro sanctis Patribus contra impias hæreses decertasset, Episcopus Alexandrinus a synodo designatur. Nicephorus etiam Callistus lib. 15 cap. 8, indicata Dioscori damnatione ac relegatione, addit : ὁ θεῖος Προτέριος ψήφῳ τῆς συνόδου κοινῇ τῶν Ἀλεξανδρέων ἐπισκοπὴν ἐκληροῦτο. S. Proterius communi synodi consensu Alexandrinum episcopatum sortitus est.

4 Evagrius tamen, quem hi videntur secuti, lib. 2 hist. Eccl. cap. 5 potius electum innuit in synodo Alexandriæ collecta. Verba ejus sunt : Ἐπὶ τοῖς Διόσκορος μὲν τῆς Γαγγρηῶν τῶν Παφλαγονίων οἰκίῃν κατακρίνεται. Προτέριος δὲ τὴν ἐπισκοπὴν ψήφῳ κοινῇ τῆς συνόδου τῆς Ἀλεξανδρέων κληροῦται. Post hæc, finito scilicet Concilio, Dioscorus ad Gangrenam urbem Paphlagoniæ incolendam condemnatur a Marciano Imperatore. Proterius autem episcopatum ejus communibus suffragiis synodi Alexandriæ habitæ sortitur. Interpretes Evagrii Christophorsonus veritatem ad episcopatum Alexandriæ gerendum esse delectum : quasi post τῆς Ἀλεξανδρέων subintelligatur Ἐκκλησίας, ut is sit sensus : Post hæc Dioscoro Gangra urbem Paphlagoniæ relegato, Proterius communibus synodi suffragiis Episcopatum Ecclesiæ Alexandrinæ adeptus est. Verum priori explicationi favere verborum collocatio videri potest. Ordinem rerum gestarum ad annum 2 Marciani ita exponit Theophanes : Tum vero synodus ipso Imperatore Marciano et Senatu præsentem adversam Dioscoro et Eutychi sententiam pronuntiavit, et eos depositione punivit. Pronuntiata sententia synodus soluta est. Imperator, Gangras relegato Dioscoro, in synodi laudes erumpens, dixit : Deo omnium nostrum Domino maximas debeo grates, quod sublata omni dissensione in unam tandem et eandem sententiam ivimus. Sanctos demum sexcentos et triginta Patres, postquam benigne et humane suscepisset, singulos cum pace ad proprias Sedes dimisit. In Dioscori vero locum Proterius Alexandriæ Episcopus est ordinatus. Hæc Theophanes, quæ fere eadem in Anastasii historia pag. 42 leguntur.

5 Incertum autem est, num Ægyptii Episcopi omnes sint

antequam
Episcopi
Ægypti sub-
scriberent
epistolæ
S. Leonis :

non fuit
S. Proterius
Episcopus
electus Chalcedone,

sed Alexan-
driæ

post dissolu-
tum Concilium
Chalcedo-
nense :

A *sint Alexandriam remissi. Porro ut sessione 3 Concilii Chalcedonensis pag. 594 legitur, magnificentissimi et gloriosissimi Iudices et amplissimus Senatus dixerunt : Sanctissimi Paschasini, Legati Sedis Apostolicæ, sit firmum iudicium. Unde permanentes in proprio habitu reverendissimi Episcopi Ægyptiorum, aut dent fidejussores, si hoc illis est possibile; aut per sacramentum eis credatur, expectantibus ordinationem futuri Episcopi magnæ civitatis Alexandriæ. Ultima verba Græce ita habentur : ἡ ἐξωμοσίᾳ κασαπηστευθήσονται, ἀνα μὲν οὐτὲς τὴν χειροτονίαν τοῦ ἐσομένου Ἐπισκόπου τῆς Ἀλεξανδρείων μεγαλοπόλεως. Agitur hic de XIII Episcopis, qui libello Imperatoribus Valentiniano et Marciano oblato subscripserunt, quorum nomina et Sedes Episcopales habentur pag. 587. Reliquos alioquin Episcopos in Ægyptum reversos, iisque præsentibus ordinatum S. Proterium narrat Liberatus cap. 14 his verbis : Expleto ergo magno et venerabili Chalcedonensi Concilio in duodecim secretariis et sedecim actionibus, Dioscorus quidem exulare in Gangrena civitate præceptus est. Reversi sunt autem Alexandriam, qui cum eo venerant Episcopi et Clerici, Athanasius Busirios Episcopus, et Nestorius Phlagoneos, et Auxonius Sebennitensis, et Macarius Chabasenensis : qui consederant in Chalcedona et anathematizaverunt Eutychen et ejus dogma, cum Dioscori damnatione, epistolæ Papæ Leonis subscribentes, ut cum omnium civium voluntate eligerent ordinandum Episcopum, sacris ob hoc litteris præcedentibus ad Theodorum tunc Augustalem. Collecti sunt ergo nobiles civitatis, ut eum, qui esset vita et sermone Pontificatu dignus, eligerent. Hoc enim et Imperialibus sanctionibus jubebatur. Cumque super hoc multa dubitatio processisset, volentibus civibus neminem penitus ordinare, ne adulteri viderentur, Dioscoro quippe vivente; novissime in Proterium universorum sententia declinavit : utique cui et Dioscorus commendavit Ecclesiam, qui et eum Archipresbyterum fecit. Ordinatus ergo Proterius præsentibus supra memoratis Episcopis, qui in synodo, sicut dictum est, subscripserant, inthronizatur.*

B *ac remanentibus 13 Ægypti Episcopis, qui S. Leonis epistolæ non subscripserant,*

ab aliis Alexandriam regressis,

qui S. Leonis epistolæ subscripserant

post commotionem civium

ordinatus est :

6 *Hæc Liberatus, qui cap. 15 ista addit : Inthronizato autem eo, Proterio, divisio et discessio populi orta est, eo quod viveret Dioscorus, et esset in exilio. Multa ergo pericula Proterius passus est, ita ut militari pro custodia indigeret auxilio, plurimo tempore sui Pontificatus, et usque ad mortem Marciani Imperatoris inimicorum manus valuit evadere. Plura in ea populi commotione facta asserit Evagrius : Proterio, inquit, in Sede illa Episcopali locato, maximus tumultus et plane intolerabilis a populo variis æstuante sententiis cietur. Nam, uti in ejusmodi rebus evenire solet, alii Dioscorum repetere, alii partibus Proterii firme adhærescere cœperunt, adeo ut clades ingens, eaque certe insanabilis, inde nasceretur. Nam Priscus rhetor scribit, Præfectum Thebaidos eadem tempestate venisse Alexandriam, vidisseque populum uno consensu contra Magistratus impetum fecisse, jecisseque lapides in militum copias, quæ seditionem comprimere studebant, atque milites vi coegisse ad templum, quod olim Serapidis dicebatur, confugere : tum populum concurrisse eo, templum expugnasse, militesque vivos ignis cremasse incendio. De quibus rebus cum certior factus esset Imperator, militum recens ad eam rem lectorum duo millia eo misisse : eosque adeo secundo vento et prospera usos esse navigatione, ut sexto post die Alexandriam appellerent. Deinde cum milites petulanter in uxores et filias Alexandrinorum insultarent, cladem posteriorem sua acerbitate pene obscurasse priorem. Postea populum in circo congregatum orasse Florum, qui et præsidiariorum militum gessit*

C *magnis dein periculis expositus,*

occisis militibus ei ad custodiam datis :

sed 2000 militum intromissis,

præfecturam, et civilem urbis administrationem tenuit, ut ipsis frumenti congiarium, quod illis ademerat, quin etiam balnea, spectacula, et alias denique res, quæ eis propter tumultuosam ipsorum seditionem ablata fuerant, reddenda curaret. Florum autem populi impetum, cum coram adesset, sua hortatione cohibuisse, pariterque seditionem ad tempus sedasse. *Hæc Evagrius, quem sequitur Nicephorus, asserens* Florum pollicitationibus interpositis seditionem sensim dissolvissse.

7 *Coactos etiam Alexandrinos implorasse patrociniū ipsius Proterii, indicat ad annum 3 Marciani Theophanes his verbis : Dioscoro in exilium pulso, et in ejus locum Proterio suffecto, qui cum Dioscoro et Eutychē sentiebant, magnum concitaverunt tumultum : minati se frumentarium etiam commeatum interclusuros. Marcianus eo cognito jussit frumentum Ægyptium, non Alexandriam, sed Pelusium devehi, et inde in regiam suam urbem navibus deportari. Hinc ipsi Alexandrini fame vexati, Proterium, ut pro ipsis Imperatorem deprecaretur, rogarunt : sicque tumultuari destiterunt. Addunt Menæa S. Proterium Archiepiscopum ab Alexandrinis Legatum ad Imperatorem destinatum fuisse : cujus precibus Imperator flexus, jussit frumentum Alexandriam deportari. Hæc ibi. Ceterum Imperator Marcianus, ut penitus seditionem coerceret, misit ad monachos Alexandrinos Joannem Decurionem, virum maxime pium atque disertum cum epistola, qua eos conatus est ad mansuetudinem revocare, reddereque veritatis amplectendæ cupidos atque concordie studiosos : insinuans illud in primis, nihil novi in Concilio Chalcedonensi esse sancitum, sed omnia secundum Nicænæ fidei regulam, et Alexandrinorum Episcoporum, Athanasii, Theophili atque Cyrilli sententiam esse decreta. Exemplar hujus epistolæ extat Græco-Latine tomo 9 Conciliorum editionis Parisiensis citatæ a pag. 222, et ultima epistolæ pars ex alia versione antiqua repetitur, in qua ista pag. 228 habentur : Hanc igitur et nunc agnoscetes, si qui forsitan estis adhuc falsitate decepti, ad veritatem recurrere festinate, nefandis vosmetipsos et Canonibus contrariis collectionibus abstinentes, ne super hos, quod animas vestras perditis, etiam legali castigatione subdamini... Propterea siquidem et Joannem videlicet Decurionem eligentes misimus, qui certissime valeat ea quæ de fide sunt explanare : nam et sanctorum Episcoporum universali Catholicorum Concilio interfuit, et universa quæ gesta sunt clare novit : ut per omne satisfactione suscepta hi, qui (quod non credimus) adhuc dubitant, tandem aliquando ad veram et immaculatam fidem remeare festinent.*

§ II. *Fidei professio a S. Proterio Romam missa : synodus Alexandriæ habita : dies Paschatis an. CCCCLV præscripta.*

Cum S. Proterius in amplissimo sacerdotio urbis Alexandrinæ, adeoque totius Ægypti patriarchatu esset constitutus, fidei suæ professionem misit S. Leoni Pontifici Romano : quo Catholicam ab eo mereretur communicationem accipere. Meminit hujus S. Proterii epistolæ S. Leo scribens ad Julianum Coensem Episcopum, suum apud Imperatorem Legatum : estque epistola ejus 68 tomo 7 Conciliorum edita pag. 145, ac quinto Idus Januarii, Aetio et Studio Coss. anno Christi CCCCLV, scripta, in qua ista leguntur : Fratrem Proterium Alexandrinæ urbis Episcopum gratulor satisfactionis plenas de fide sua ad nos litteras direxisse, et manifeste, quidnam teneat, indicasse : cui me dignam gratiam pro fide ipsius sinceritate necesse est præstare, ut honorem in nullo suæ perdat Ecclesiæ, sed Sedis suæ privilegia paternæ antiquitatis

D *ac variis privilegiis civitati adeptis,*

ac fame civibus vexatis.

S. Proterius apud Marcianum pro eis intercedit.

E

a quo pro reconciliatione Alexandrinorum missus cum epistola Joannes Decurio.

F

S. Proterius misit professionem fidei ad S. Leonem Papam :

A tatis exemplo juxta Canonum illibata jura possideat. Hæc S. Leo Papa. Ceterum exciderunt tum scriptæ S. Proterii, tum S. Leonis ad eum redditæ litteræ : uti etiam quas de eadem fidei professione ex more videtur misisse ad alios Patriarchas Orientis, et ad Imperatorem Marcianum.

de Paschate
anno 433 cele-
brando,

urgente
S. Leone

9 Non levis eisdem temporibus exorta est contentio de Paschate anno CCCCLV celebrando : quod prævidens S. Leo Papa, et schisma quoddam pertimescens, mature occurrendum censuit, atque anno CCCCLIII, Opilione Cos. XVI Calendas Julii binas scripsit litteras, ad Marcianum scilicet Augustum et Eudociam Augustam, eosque obnixè rogavit, ut Alexandrinos monerent, ne Pascha in VIII Kalendarum Maiarum transferrent. Extant eæ Epistolæ tomo 7 Conciliorum a pag. 140. Imo in memorata ejusdem Leonis epistola ad Julianum Episcopum ejusdem Paschatis meminit, Ac ne, inquit, vel apud nos, vel apud Orientales, nascatur ex hac parte diversitas; hoc instantius nostro nomine cum Christianissimo Principe agere tua dignetur dilectio : quamvis et ipse clementissimus Princeps se inquisitione sollicitissima curam hanc Ægyptiis delegasse, suis epistolis dignatus sit indicare. Misit et S. Leo Papa Commonitorium de hac re ad S. Proterium, ut ex hujus responso constat, quo Pascha celebrandum esse VIII Calendas Maias pluribus ostendit. Editæ est S. Proterii epistola a Petavio in Appendice operis de Doctrina temporum pag. 871, et a Bucherio cap. 2

monitus,

Commentarii in Victorii Canonem Paschalem, cui et S. Leonis epistolas hac de re scriptas conjunxit. Exordium epistolæ S. Proterii est ejusmodi : Domino meo dilectissimo fratri et Consacerdoti Leoni Proterius in Domino salutem. Piissimus et fidelissimus Imperator noster Marcianus litteris ad nos nuper venerabilibus usus est : quibus asseruit æstimare quosdam, non diligenter adscriptam diem festi Paschalis, quæ per VIII Indictionem futuram, Domino præstante celebranda est. Verumtamen, non velut a se commotus hoc indicavit, sed quia scripta tuæ Sanctitatis acceperit. Et præcipiebat oportere nos causam diligenter inquirere, adhibita nimis tenuissima scrutatione, quæ multum sollicitudinis ac studii contineret. Quapropter negligendum non fuit, quo minus statim negotium ventilarem : quando ex illo jam tempore, quo Commonitorium tuæ Venerationis accepi, plurimam curam rei hujus habuerim, nunc Legales libros inspiciens, nunc antiquorum Doctorum instituta contingens, ex quibus possibile est hujusmodi computum investigare solertius. Sumens etiam et Centenalem cursum Paschæ descriptum a beatissimo Patre et Episcopo nostro Theophilo, omnemque decurrens, ita reperi diligenter integreque compositum, ut, quicumque ille sit, auctoritatem scripturæ hujus quolibet modo reprehendere ac vituperare non possit. Erat enim inconsequens, virum ita vigilantem, Deoque carissimum, divinarum etiam ditatum scientia scripturarum, in negotio tam magno ac necessario, prætermisso diligentis labore, potuisse delinquere. Sed forte, sicut tua Sanctitas scribit, mendosi codicis aut scriptoris librarii error est : et propterea nos oporteret diem sanctæ illius festivitatis transferre, quæ abiit. Celebratur autem ita potius, ut centenarius annorum cursus, ejusdem beatissimi Patris nostri et Episcopi Theophili continet, qui annorum paginis omnino concordat, id est, XXIX mensis Pharmuthi juxta Ægyptios, qui est VIII Kalendas Maii. Et nos enim et tota Ægyptia regio atque Oriens universus sic ipsum celebraturi sumus Deo præstante. Longissimas dein diei constituti adfert probationes, quibus omissis adjungo conclusionem, quæ est ejusmodi : Cognoscant itaque per tuam Sanctitatem, qui in illis partibus ambigunt, quod legitime per octavam Indictionem Pascha peragimus. Propterea

et VIII Kalend.
Maii celebra-
dum ostendit :

C investigare solertius. Sumens etiam et Centenalem cursum Paschæ descriptum a beatissimo Patre et Episcopo nostro Theophilo, omnemque decurrens, ita reperi diligenter integreque compositum, ut, quicumque ille sit, auctoritatem scripturæ hujus quolibet modo reprehendere ac vituperare non possit. Erat enim inconsequens, virum ita vigilantem, Deoque carissimum, divinarum etiam ditatum scientia scripturarum, in negotio tam magno ac necessario, prætermisso diligentis labore, potuisse delinquere. Sed forte, sicut tua Sanctitas scribit, mendosi codicis aut scriptoris librarii error est : et propterea nos oporteret diem sanctæ illius festivitatis transferre, quæ abiit. Celebratur autem ita potius, ut centenarius annorum cursus, ejusdem beatissimi Patris nostri et Episcopi Theophili continet, qui annorum paginis omnino concordat, id est, XXIX mensis Pharmuthi juxta Ægyptios, qui est VIII Kalendas Maii. Et nos enim et tota Ægyptia regio atque Oriens universus sic ipsum celebraturi sumus Deo præstante. Longissimas dein diei constituti adfert probationes, quibus omissis adjungo conclusionem, quæ est ejusmodi : Cognoscant itaque per tuam Sanctitatem, qui in illis partibus ambigunt, quod legitime per octavam Indictionem Pascha peragimus. Propterea

Februari T. III.

enim scripsi, Patrum et in hoc Ecclesiasticas formulas subsequens, et exinde occasiones rei hujus assumens. Sic namque et præcursores nostri, siquando dubietas orta est, prædicere festinabant, ut ubique consonanter ageretur sacra festivitas. Quod etiam nunc juxta priscam consuetudinem credimus in Domino prædicari in Ecclesiis, unam fidem, unum baptisma, unam solennitatem sacratissimam Paschalem ab omnibus Christianis ubique celebrari in Christo Jesu Domino nostro, quia in ipso vivimus et movemur et sumus... Saluta eam, quæ tecum est, fraternitatem : te, quæ nobiscum est, salutem in Domino. Et alia manu : Valere te et nostri meminisse, Domine, precor, dilectissime et desideratissime. Hæc S. Proterius ad S. Leonem Papam.

10 Nec dubium, quin eadem, aut iis similia perscripserit ad Marcianum Imperatorem, Anatolium Episcopum CP. aliosque Orientis Episcopos, quibus ut Pascha secundum Theophili calculum VIII Kalendas Maii celebraretur, persuasit : qui illud ipsum S. Leoni Papæ scriptis ea de re litteris indicavit. Hinc S. Leo pacis studio Orientalium et Imperatoris opinionem amplexus, per Occidentem Pascha in VIII Kalendas Maias indicit : de qua re extat epistola 94 pag. 233 ad Episcopos Galiliæ et Hispaniæ scripta v Kalendas Augusti. P. C. Opilionis, anno CCCCLIV. Misit etiam ad S. Proterium rescriptum, cujus exordium extat apud Bedam libro de Temporum ratione cap. 42 sub finem his verbis : Lætificaverunt me litteræ dilectionis tuæ, quas frater et Coepiscopus noster Nectarius pio adportavit officio. Oportebat enim, ut ab Alexandrinæ Ecclesiæ Præsule talia scripta ad Sedem Apostolicam mitterentur, quæ ostenderent magisterio beatissimi Petri Apostoli hoc ab initio per B. Marcum ejus discipulum didicisse Ægyptios, quod constat credidisse Romanos. Hæc pro sua modestia S. Leo. At Prosper in Chronico majore apud Bucherium pag. 89 sugillat opinionem Orientalium et S. Proterii his verbis : Eodem anno Pascha Dominicum celebratum est pertinaci intentione Alexandrini Episcopi : cui omnes Orientales consentiendum putarunt.

11 Synodum a S. Proterio Alexandriæ collectam fuisse testantur Episcopi Ægyptii et Clerus Alexandrinus in epistola post necem ejus ad Leonem Imperatorem missa, ac post acta Concilii Chalcedonensis num. 22 tomo 9 Conciliorum a pag. 268 relata, in qua ista habentur : Chalcedone sanctum et universale Concilium congregatum sub pio sanctæ memoriæ Principe Marciano rectam fidem inviolatam incontaminatamque servavit... Quapropter et nostro Ægyptio Concilio necessarie cum Archiepiscopo nostro, sanctæ memoriæ Proterio, indubitanter ei consentiente, et ea sapiente, et unanimiter cum universis totius orbis Christi Sacerdotibus, et præ omnibus summis sanctis Episcopis, id est Romano Leone, Regiæ Constantinopolis Anatolio, et Antiocheno Basilio, et Juvenali Hierosolymorum, et omnibus orthodoxis Episcopis, laborantibus nobis secundum sanctum Apostolum pro Evangelicæ fidei firmitate, et in Christo sapientibus cum nostris Ecclesiis et civitatibus, et incommutata pace orthodoxi populi apud nos et apud Alexandriam consistente, excepto Timotheo, qui semetipsum ab Ecclesiæ Catholicæ fide disruptis pariter et abscidit; mox post sanctum Chalcedonense Concilium, dum tunc dignitate presbyteriiungeretur, cum quatuor aut quinque solis Episcopis et paucis monachis, hæretica Apollinaris et ejus similium secta languentibus, propter quam damnati tunc regulariter a sanctæ memoriæ Proterio, et omni Ægyptiaco Concilio, etiam Imperiali nutu, digni exilium sunt experti. De Timotheo et Petro Mongo, sive Moggo, tunc Diacono, postea Episcopo Alexandrino, damnatis, ista confirmat Liberatus cap.

D
AUCTORE G II.

quo die in Oc-
cidente cele-
brari præcipit
S. Leo,
E

ac rescribit
S. Proterio.

in synodo
Alexandriæ
habita fidem
propugnat,

F

Phip. 1. 27

damnato cum
sacris Timo-
theo Eluro,

et in exilium
pulsus :

AUCTORE Q. H.

A 15. Timotheus quidam, cognomento Ælurus, et Petrus Moggus Diaconus, qui de ordinatione fuerunt Dioscori, ab Alexandrina Ecclesia se separaverunt, nolentes communicare Proterio. Quos cum Proterius Episcopus ad ministerium proprium revocare non posset, utrosque damnavit. *Habita est ea Alexandrina Synodus anno CCCCLVI, cum Basilus Maximus Episcopo Antiocheno defuncto esset substitutus, qui secundum tabulas Nicephori et Theophanis duobus tantum sedit annis, et anno sequente adhuc vixit, cum de nece S. Proterii litteras encyclicas circumquaque Leo Imperator mitteret.*

Elesbaan Rex Æthiopum non petiit Episcopum a S. Proterio.

B 12 In Menæis Græcorum et apud Maximum Cytheræum colitur XIX Decembris S. Grigentinus, qui forsitan aliis cum Menologio Græcorum a Canisio edito est Gregorius Agrigentinus : in cuius encomio dicitur Rex Æthiopum Elesbaan litteras dedisse ad Proterium Patriarcham Alexandrinum, quibus Episcopum petiit, eundemque virum sanctum et perfectum. Super qua petitione Patriarcha stomachatus et indignatus, quod nesciret, ubi talis vir inveniendus esset. Iisdem ergo diebus S. Marcus Pontifici apparuit, illique virum quæsitum ostendit : qui paullo ante divino instinctu Alexandriam venerat, et hospitio a quodam exceptus erat. Quem cum ingenti caritate et gaudio excepit, et Episcopum creavit, qui tum signis inclaruerat. Hunc ergo ad Regem cum litteris commendatitiis mittit, reliquaque adjecit, quæ ad Episcopi cultum pertinent. *Hæc ibi, in quibus mendose nomen Proterii successoris Dioscori I est substitutum pro Timotheo successore Dioscori II anno IIII Iustini Imperatoris Episcopo creato, si ea Menæorum relatio fidem mereatur. Iustini certe anno V. Christi IXXXII ista apud Theophanem leguntur : Hoc etiam anno nefarius facinus adversus S. Aretham ceterosque urbis Negræ incolas admissum est, bellumque ab Elisbaa Æthiopum Rege contra Homeritas susceptum, victoriaque demum ab ipsis deportata. Quæ plenius narrantur in Actis martyrii S. Arethæ ac sociorum XXIV Octobris.*

sed potius a Timotheo tempore Iustini Imp.

§ III. Timothei Æluri insidiæ. Sedes Alexandrina occupata. S. Proterii dira cædes.

Timotheus Ælurus contra S. Proterium nocturnis præstigiis monachos incitat :

C Interea Marcianus Imperator, cum regnaret anno VII, mortuus est XXIII Januarii anno CCCCLVII, cui successit magnus Leo, coronatus VII Idus Februarii Indictione X. Jam tunc Timotheus Ælurus præstigiis et fraudibus usus, monachorum cellas nocturnus ambulator circumibat, nominatim singulos vocans : cui cum responderet quispiam, referebat ille : Ego sum Angelus, et ut Proterii communione, et ab iis, quæ Chalcedone sunt acta, cuncti abstineant, et subinde Timotheum Ælurum Alexandriæ constituent Episcopum, enunciatum sum missus. Ita Theophanes, sed qui ea, quæ uno anno contigerunt in tres annos disperxit. Eadem leguntur in Historia Anastasii, et Compendio Cedreni, et in Menæis Græcorum et apud Cytheræum, diciturque Timotheus observasse illunem et obscuram noctem. Theodorus Lector lib. I Collectan. idem facinus ita narrat : Timotheus Ælurus, antequam occideretur Proterius, nigra veste indutus, in cellis monachorum noctu circumibat et unumquemque monachum ex nomine vocabat. Cum autem illi auscultarent, unum se ex ministratoriis spiritibus esse dicebat, ad hoc missum, ut cunctis ediceret, ne cum Proterio communicarent, sed Timotheum Ælurum Episcopum designarent, hoc pacto cunctis sese insinuans. *Hæc Theodorus, quibus alia, quæ tum contigerunt, ex Evagrio addimus, qui lib. 2 cap. 8 ista asserit : Alexandrini de morte Marciani certiores facti, iracundiam cum majore furore et æstu contra Proterium renovarunt... Tempore ergo, quo præsi-*

diorum Præfectus Dionysius in superiori Ægypto D commemorabatur, diligenter observato. Timotheum, cognomento Ælurum, qui jam pridem monasticum vitæ-genus excoluisset, postea autem in numerum Presbyterorum Alexandrinorum adscriptus, ad episcopatus gradum capessendum suffragiis deligunt, ac simul atque in magnam ecclesiam, quæ nomine Cæsaris nuncupatur, deduxerant, illum suum declarant Episcopum, dum Proterio adhuc suppeditabat vita, Sacerdotisque muneribus fungebatur. Timothei electioni interfuit Eusebius Antistes Pelusii et Petrus ex Iberia oriundus, Majumæ civitatis Episcopus : quas etiam res historicus ille, qui Vitam Petri litteris prodidit, commemorat. *Hæc Evagrius, quæ fere eadem tradit Nicephorus lib. 15 cap. 16.*

deligitur Episcopus :

14 Theodorus Lector ordinationem impiam Timothei paucis attingit : Ælurus, inquit, vivente adhuc Proterio a depositis Episcopis ordinatur, ac confestim turbis ecclesiam ac tumultuationibus implent. Quæ a Theophane ad annum I Imperii Leonis ita narrantur : Hoc anno Alexandriam Camelopardalis, Taurelaphi et alia ferarum monstra sunt illata : simulque cum illis Timotheus, cognomento Ælurus, Alexandrinam Urbem turbavit. Coempta quippe sicariorum manu Sedem Alexandrinam invasit tyrannice, et omni Ecclesiæ gradu dejectus, a duobus pariter Ecclesiastica dignitate extorribus Episcopis ordinatur. Hinc cuncta, quæ Alexandriam vexaverunt, scandala originem habuere. Cunctis enim per universum orbem sacris viris Chalcedonensis Concilii decreta admittentibus, perversus ille rabie quadam effræni motus, contumelias in illud evomere non verebatur : profanus et Ordinis expers, Episcoporum consecrationes perficiebat, et qui ne Presbyter quidem, alios collato baptismo initiabat. *Hæc Theophanes, et ex eo Anastasius et Cedrenus. In Menæis dicuntur monachi ante indicata Æluri fraude decepti per innocentiam, adversus Proterium seditionem movisse. Quare Proterius fugit, sed sanctissimum Prophetam Isaiam sibi occurrentem vidit, qui illum allocutus, Revertere, inquit, Alexandriam, ego expecto ut recipiam te. Hoc fortasse dixit, ut violentam ejus mortem designaret. De qua antequam acturi sumus ex memorata ante epistola 22 Episcoporum Ægyptiorum et Cleri Alexandrini ad Leonem Imperatorem nonnulla damus ab impio Timotheo facta, atque exacte descripta pag. 272 tomi 9 Conciliorum his verbis :*

inter sicarios ordinatur : E

S. Proterius ne fugiat, a S. Isaiâ admonetur :

15 Hunc Timotheum malignus invenit arma suæ machinationis aptissima, quem novimus quidem boni cujuslibet extorrem, diabolicæ vero mentis solummodo instrumentum opportunum existere. Qui dum inhians in episcopatum Alexandrinæ maximæ civitatis, sicut rei eventus ostendit, appetens, quod eum oportebat effugisse, si tamen saperet, bene præponens schema, quod vitare se primitus dolose fingeat, insidiatusque transitum sanctæ memoriæ Principis Marciani, quo migravit ad Deum, blasphemis vocibus impudenter adversus eum insurgens, et sanctum et universale Chalcedonense Consilium anathematizans inverecunde, et vulgus populi seditiosorum et vilium congregans, eumque contra sanctas regulas, ecclesiasticam disciplinam et communem rempublicam legesque coarman, irrui in ecclesiam sanctam Dei, habentem Pastorem atque Doctorem sanctissimum, nostrum tunc Patrem Archiepiscopumque Proterium, et collectas solitas celebrantem, et orationes fundentem omnium nostrum Salvatori Christo pro vestræ pietatis imperio et Christianissimo vestro palatio, congregatis in ipsa civitate magnificentissimis Iudicibus, et Curia et plebe fidei, omnique Clero simul et monachis. Hoc itaque malo procedente, et vix adhuc facta die, dum in episcopio secundum consuetudinem degeret Deo amabilis Proterius

Ælurus insurgit contra Concilium Chalcedonense

irruit in Sedem S. Proterii,

A terius, assumens secum Timotheus juste condemnatos duos Episcopos et Clericos similiter, qui, sicut diximus, in exilio fuerant habitare damnati, tamquam manus impositionem suscepturus a duobus, nullo penitus orthodoxorum Episcoporum ex diocesi Ægyptiaca præsente, ut moris est in talibus Alexandrinorum Episcoporum ordinationibus interesse, ut credit, adeptus est pontificatus Sedem, adulterium aperte præsumens in Ecclesia proprium sponsum habente, et agentem in ea divina mysteria, et Sedem propriam regulariter exornantem. Iste optimus odibilem Deo et undique periculosam differri non sinens actionem, cum rabie quadam incontemnibili repente semetipsum inthronizavit, legem et ordinem Ecclesiasticum, irrationabilem iram populi permixti esse confidens, et neque regulas Patrum, non legem Imperialem, aut sanctiones Ecclesiasticas, non ordinem, non potestatem Imperialem, non judiciale severitatem mente percipiens, mox ordinationes effecit Episcoporum simul et Clericorum, Episcopus sine impositione manus existens. Sed neque priorem habens presbyteratus ordinem, baptismum fecit, et omnes operationes, quæ ei nullatenus agere competebant, exercuit.

B 16 His ita audacter et nefande per eum quotidie procedentibus, post aliquot dies, dum alibi degeret, magnificus et gloriosissimus Dux Dionysius civitati adfuit laboranti, et egit quatenus pestifer Ecclesiæ crudelissimus tyrannus etiam ab ipsa civitate recederet. Quo facto Ecclesiæ et civitati communem utilitatem consuluit. Sic ergo decursis paucis diebus, dum commotio et irrationabilis ira pro Timotheo meditaretur ab aliquibus contra sanctæ memoriæ Proterium, nihil aliud erat quod faceret ille beatæ memoriæ, quam ut locum daret iræ, secundum quod scriptum est, ut ad sacrum baptisterium se conferret, invasionem fugiens contra suam concurrentium necem. In quo scilicet loco et barbaris et cunctis ferocibus hominibus timor fuit, etiam nescientibus loci culturam et exinde gratiam emanantem. Hi vero tamen, qui ab initio intentionem Timothei ad effectum perducere festinabant, neque in illis intemeratis locis eum salutari volentes, neque cultum loci mētuentes, nec tempus, cum esset salutaris Paschæ festivitas, nec ipsum sacerdotium pavescentes, quod est mediatio Dei et hominum, percusserunt inculpabilem virum, eumque crudeliter occiderunt, etiam cum aliis sex : et circumducentes ejus ubique cadaver vulneratum, crudeliterque trahentes per omnia pene civitatis loca, insensibile corpus plagis sine misericordia verberabant, dividentes membratim eum, et neque interiora more canum gustare parcentes illius viri, quem nuper habere se mediatorem Dei et hominum putaverunt : tradentesque reliquum ejus corpus igni, etiam dispergebant ejus cineres in ventos, ferocitatem bestiarum omnium transcendentem. Horum siquidem omnium auctor fuit et sapiens (si Deo placet) architectus Timotheus : primo siquidem adulter, postea etiam homicida, pene manibus propriis hoc nefas efficiens, et propterea condemnandus, quando agenti, qui jubet malum fieri, in supplicio proximus est. Hactenus illa Episcoporum Ægyptiorum et Cleri Alexandrini ad Leonem Imperatorem epistola de nece S. Proterii, ex qua quæ postea secuta sunt, mox dabimus.

17 Idem Episcopi Ægyptii et Clerus Alexandrinus aliam misere epistolam num. 23 relata, ad Anatolium Patriarcham Constantinopolitanum, ex qua pauca hæc de nece S. Proterii pag. 279 relata adjungo : Extendens Timotheus suam vesaniam, et quasi incrementum suæ superbæ et concupiscentiæ operatus, considerans quia non possit aliter studium suæ intentionis efficere, nisi ab humanis rebus auferret (quod

etiam fecit) eum qui regulariter jure Archiepiscopus et Catholicæ Pastor fuit Ecclesiæ, sanctæ memoriæ Proterium; suadens aliquos, sicut rerum eventus ostendit, homicidas veros contra insurgere, qui eum orantem in baptisterio peremerunt, et per omnem, ut ita dicamus, urbem trahentes, et velut in pompa ejus reliquias deducentes undique vulneratas, et membratim incisas, non renuerunt etiam carnis ejus et internorum viscera sancta gustare, ignique tradentes reliquum ejus corpus, ventis etiam cinerem dispergebant, omnem bestiarum transcendentem ferocitatem : non senectutem, non canos, non pontificatum, mediatorem Dei et hominum, non tempus erubescens. Commiserunt enim homicidium tempore sancto Paschæ, quo etiam dæmones salutari passione perterriti conquiescunt. Hæc ibi. Theophanes ἐν τῇ πρώτῃ πασχαλίας ἡμέρᾳ occisum refert hoc modo : Paratas sibi ab Æluro insidias B. Proterius presentiens, locum dat iræ, et primo Paschalis celebritatis die ad venerandum baptisterium confugit. At vero præcursor Antichristi, neque sacræ solennitatis diem, neque veneranda loca reveritus, misit qui Præsulem prorsus innoxium, cum sex aliis, qui cum ipso erant, interficerent. Hi corpus Pontificis funibus alligatum extra sancti lavacri septa rapuerunt, et per civitatem ignominiose circumductum, inhumane penitus et impie attrectaverunt, et illud demum ignibus absumperunt, cineribus in aerem dispersis. Hæc Theophanes et ex eo Anastasius, qui prima die Paschæ ea perpetrata scribit : Cedrenus vero interfectum ait τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ magno Sabbato. At Liberatus cap. 15 Cœnam Domini interpretatur, ista de nece narrans : Captata morte Marciani Imperatoris, collectis turbis hæreticorum, qui Dioscorum sequebantur, ordinato Episcopo Timotheo Æluro, veniunt Alexandriam : et ante triduum Paschæ, quo Cœna Domini celebratur, ab ipsis turbis concluditur in Ecclesia sanctæ memoriæ Proterius, quo se timore contulerat : ibique eadem die in baptisterio occiditur, laniatur, ejicitur, et funus ejus incenditur, sparguntur et cineres ejus in ventos. Hæc Liberatus.

18 De genere necis ista singularia tradit Evagrius lib. 2 cap. 8, Tradi in Vita Petri Episcopi Majumæ civitatis, Proterium non a populo, sed a quodam milite trucidatum. Nam cum Dionysius, sceleribus ibi admissis impulsus, maxima cum celeritate Alexandriam veniret, maturaretque incensam seditionis flammam restinguere, quidam ex Alexandrinis, Timothei suasu, Proterium abeuntem confugientemque ad baptisterium, viceribus ejus gladio transfixis conficiunt, funeque circumligatum in loco, qui Tetrapiylon, id est Quatuor-portæ, dicitur, omnium oculis subjiunt ad contemplandum, ac cum irrisione ac clamore Proterium occisum prædicant. Postea vero corpus per totam urbem raptatum, igni cremandum tradunt, atque more belluarum viscera ejus degustare nequitiam exhorrescunt. Hæc Evagrius : quæ fere eadem habet Nicephorus, qui gladiis in viscera ejus adactis occisum tradit : Græce, Διαχειρίζονται τὰ ξίφη σφόν κατὰ τῶν ἐγκάτων ἐλάσσοντες. Evagrii verba sunt : Διαχειρίζονται ξίφους κατὰ τῶν σπλάγχχνων ὡς σκῆντος. Aliter Græci in Menæis et apud Maximum Cytheræum genus mortis exprimunt : Regressus S. Proterius, inquit, et sacrum baptisterium ingressus, acutis ibi arundinibus trucidatur. Græce : Ἐν τῇ θείᾳ κολυμβήτρᾳ εἰσελθὼν ὑπὸ αὐτῶν ἐκείσε καλὰμοις ὅξεσι κατασφάπτεται. Est. κολυμβήτρα ipsa piscina, seu lavacrum, qua voce etiam utuntur Theophanes et Theodorus Lector. De hac cæde Cyrillus monachus in Vita S. Euthymii Abbatis a nobis xx Januarii illustrata cap. 16 num. 94 ista tradit : Cum jam tunc Leo pius et Christi amans Marciano successisset Imperio, Timotheus quidam, cognomine Ælurus

AUCTORE G. H.

senex jam et canus, sub Pascha interemptus :

vel ejus die,

E

vel Sabbato magno,

vel feria 3 in Cœna Domini

an viscera transfixa fuerint gladio ? F

num acutis arundinibus ?

* forsitan incomprehensibili

Episcopos et Clericos ordinat :

S. Proterius confugit ad baptisterium : Rom. 12. 19

occiditur

cum sex aliis,

conciditur in partes, comburitur :

AUCTORE G. M. A *Ælurus*, totam concutiebat et conturbabat Alexandriam. Deinde autem cum ipsum quoque Patriarcham civitatis (o iniquas et impias manus!) in divini baptismatis piscina interfecisset, Sedem audacter et impudenter invadit.

Ælurus res Ecclesiæ devastat : 19 *Peracta hac tam crudeli laniena nondum satiata fuit Æluri nefanda rabies, sed is novo furore audaciaque instinctus, perrexit debacchari in reliquos orthodoxæ fidei Episcopos Ægyptios et Clericos Alexandrinos, dum hi e suis Sedibus atque Ecclesiis exturbarentur. Res gesta exponitur in dicta horum Episcoporum et Clericorum ad Leonem Imperatorem epistola, atque ita pag. 272 refertur :* Adjecit etiam *Ælurus* his malis sine timore pejora, dum inique contra regulas operatur. Hactenus agit sacra mysteria, qui neque laicorum communionem habere sanctis Canonibus potest : et gubernat quidem auctoritate sua sanctam Alexandrinorum Ecclesiam, res autem ejus, ut visum ei fuerit, male devastat, et habentes alimenta pauperes ab Ecclesia, ejus solatio privat omnimodis, aliis hæc sceleratissimis impendendo. Et aperte quidem Episcopos condemnatos quatuor aut quinque, contrarios orthodoxæ fidei, sicut diximus, existentes, alios quidem secum habet, alios vero per civitates mittit, ut in eis Episcopos orthodoxos persequantur :

persequitur orthodoxos Episcopos, sed et alios ordinare non cessat. Eos autem, qui regulariter consistunt, velut communicatores sancti et universalis Concilii et sanctæ memoriæ Proterii, anathematizavit : et sic expulit omnem sanctissimum urbis Alexandrinæ Clerum, communicantem similiter generali Concilio et sanctæ memoriæ Proterio Archiepiscopo : sed etiam Clericos, qui in nostris ecclesiis et a nobis sunt ordinati, omnes velut hæreticos anathematizando vere monstravit. Orthodoxos vero senes et sanctæ memoriæ Theophilum Alexandrinorum civitatis Episcopum, et sanctæ memoriæ Cyrillum, et beatæ memoriæ Proterium, omnes antiquitus ordinatos, et, ut diximus, anathematizavit, et a sacerdotio cuncto prohibuit. Addidit autem istis malis etiam hoc, quod ex venerabilibus diptychis abstulit quidem sanctæ memoriæ Proterii vocabulum, posuit vero suum nomen et Dioscori ab universo Concilio condemnati, cujus nec ordinationes suscepit. Sic undique velut ebrius esse varia calliditate convincitur, et per singulas civitates et venerabilia monasteria præcipit, ut nullus communionem suscipiat, aut ab Episcopis aut Clericis, qui communicatores sunt aut fuerunt sancti et universalis Chalcedonensis Concilii et memoriæ venerandæ Proterii, nec putet Clericos qui a nobis sunt ordinati, sed pro illis jubet alios introduci, tam quos ipse ordinat, quam quos alios facere jubet. *Hæc aliaque Episcopi Ægyptii et Clerici Alexandrini ad Leonem Imperatorem, a quo petunt hæc nota fieri sanctissimo Romanæ civitatis Archiepiscopo, nec non et Antiocheno et Hierosolymitano, et Thessalonicensium urbis Episcopo et Ephesino aliisque, ut renuntient ei, quid in tantis malefactis sanctorum Patrum regulis sit decretum. Petunt etiam novum creari Alexandrinorum Episcopum, cum Timotheus cum suis instanter impudenterque deroget et anathematizet summos Archiepiscopos, id est, Romanum Leonem et Constantinopolitanum Anatolium et Basilium Antiochenum cunctumque Chalcedonense Concilium omnesque totius orbis Episcopos, et ubique orthodoxos Clericos simul et laicos. Denique petunt redditus aliaque bona Ecclesiæ Alexandrinæ custodiri, ac subscribunt Episcopi quatuordecim, alique Presbyteri et Clerici.*

B *et Clericos :* *anathematizat S. Proterium aliosque :* *nomen e diptychis eradit :* *ab eo ordinatos abdicat :*

C *anathematizat Romanum Pontificem et Patriarchas :*

anathematizat Romanum Pontificem et Patriarchas :

anathematizat Romanum Pontificem et Patriarchas :

anathematizat Romanum Pontificem et Patriarchas :

anathematizat Romanum Pontificem et Patriarchas :

anathematizat Romanum Pontificem et Patriarchas :

anathematizat Romanum Pontificem et Patriarchas :

mas Ægyptiacæ diœcesis Ecclesias, in quibus Dei D amantissimi et orthodoxi Episcopi constituti sunt, hæreticos Episcopos destinare, et in venerabilibus monasteriis Clericos : et quemadmodum concutiat Virginum monasteria, conturbans eas, et terrorem eis suæ tyrannidis imponens : vel ad quantam vesaniam insilivit, ita ut etiam Pontificales sedes, in quibus resedit sanctæ memoriæ Proterius, postquam fregit eas, igni contraderet : aqua marina venerabilia sanctaque altaria in sanctis ecclesiis, ubi ædificata sunt atque dicata, diluerit : ne audientes in incredulitatem forte ducantur, aut certe rectæ fidei inimici lætentur : a quo multa valde præsumpta sunt, quæ narrari sermone non possunt... Cum post mortem sanctæ memoriæ Archiepiscopi nostri Proterii tantam rabiem contra eum et vesaniam demonstraverit, ut etiam Pontificalem sedem, in qua ille sedit, igne cremaret, et de venerabili diptycho ejus nomen auferret, et qui ab eo ordinati, Ecclesiasticum et sacerdotale ministerium celebrare prohiberet, ejusque generis proximos valde persequeretur ; substantiam quoque ejus, quam a parentibus habuerat, devastaret ; quomodo manifestus non est, quia cædem contra eum ipse commisit, rebus ipsis voluntatem Timothei valde pendentibus, et quemadmodum esse vesanus apparuit contra memoriam illius, qui beate defunctus est ? *Hæc illi Episcopi cum Clericis, ad Anatolium, a quo petunt, ut eadem dignetur indicare sanctissimo Ecclesiæ Romanæ Pontifici Leoni, nec non et Antiocheno, et Hierosolymitano, atque Thessalonicensi et Ephesino, aliisque Episcopis quibus visum fuerit.*

§ IV. Homicidæ puniti. S. Proterii innocentia laudata : memoria fastis sacris inscripta.

Quid egerit Anatolius indicat in epistola ad Leonem Imperatorem, in qua pag. 288 ista inculcat : In his quæ sunt præsumpta in Alexandrinorum Ecclesia, non quievi, sed sequens vestræ Christianæ tranquillitatis intentionem, volentem et sanctorum Patrum regulas non sperni, et civilia jura servari, quod me facere congruebat, scilicet Sedem gubernantem hujus regni civitatis, egi : et hæc manifesta vestra pietati fient per ea, quæ scripsi tam Romano sanctissimo et venerando Leoni Pontifici, quam omnibus unuscujusque diœcesis Metropolitanis Episcopis, apud quos ingemui petulantiam contra sanctorum Patrum regulas perpetratam et facta scelestam Timothei. Quibus enarratis ita perorat : Nunc igitur, famosissime et fidelissime noster Princeps, insertæ tibi justitiæ congruit sancire... ut per vestræ pietatis imperium hæc secundum legum severitatem effectui contradantur, ad vindictam contemptarum Ecclesiæ sanctionum, et innoxii sanguinis, hoc est, sanctæ memoriæ Proterii orthodoxi Alexandrinæ civitatis Episcopi.

22 Quatenus ea scelera a Leone Imperatore hoc ipso primo ejus anno vindicata sint, ad annum 2 ejus Imperii ita commemorat Theophanes : Hoc anno Leo Imperator de injusta Proterii cæde, et iniqua Æluri promotione, certior factus, misit Cæsarium, et linguis mutilatis relegavit eos, qui Proterii cædi communicaverant. In profanum vero Ælurum non animadvertit, judicium de eo ad Episcopos pertinere pronuntians. Et anno 3 Imperii, Hoc anno, inquit, ad singulos omnium provinciarum Episcopos litteras dedit Imperator, ut propriam ipsi renuntiarent sententiam : num Chalcedonensis Concilii decretis acquiescerent, et de Æluri promotione quid sentirent. Sancto insuper Simeoni Stylitæ, et Bardæ monacho, tum Jacobo miraculorum patratori scripsit ; quasi Deo omnium rerum Domino rationem reddituros, ut de

sanctimoniales conturbat :

sedem Pontificalem S. Proterii comburit :

persequitur ejus propinquos.

E

Æluri scelera ab Anatolio CP. indicantur S. Leoni Papæ et aliis Episcopis :

F petit vindictam ab Imperatore :

puniuntur rei cædis S. Proterii :

explicatur de Timotheo Æluro sententia Episcoporum,

A de controversis rebus iudicium facerent, cunctos obtestatus. Illi una voce communique sensus coactam Chalcedone synodum sanctam esse firmant : et expositis ab ea definitionibus mentem submittere profitentur : parique sententia, ceu perpetrata cædis reum, et hæreticum Timotheum damnant. *Hæc Theophanes, eumque secuti Anastasius et Cedrenus : quibus consentanea ante scripta erant a Liberato cap. 15, et Evagrio lib. 2 cap. 9 ac multis post seculis a Nicephoro lib. 15 cap. 18 et 19, ubi epistolam eam non solum Episcopis, sed illustribus et sanctitate vitæ præclaris monachis asserit scriptam, et tres etiam nominat, S. Simeonem Stylitam, cujus Vitam dedimus v Januarii, S. Baradatum, quem Theophanes Bardam appellat, de quo egimus xii Februarii, et S. Jacobum Nisibenum, juniorem scilicet, et anachoretam, quem Græci celebrant xxvi Novembris. Exemplar epistolæ Leonis Imperatoris extat tomo 9 Concil. num. 21 pag. 265, ad Anatolium Episcopum Constantinopolitanum, eaque relata enumerantur Episcopi Metropolitani quinquaginta novem cum tribus jam nominatis monachis, quibus eadem missa fuit. Rescripserunt autem Episcopi, inquit Liberatus, Chalcedonensem synodum usque ad sanguinem vindicandam, eo quod non alteram fidem teneret, quam synodus Nicæna constituit. Timotheum vero non solum inter Episcopos non haberi, sed etiam Christiana appellatione privari. Et has epistolas vel relationes Episcoporum omnium, in uno codicis corpore vocari Encyclicas.*

23 Extant hæc tertia parte Concilii Chalcedonensis seu tomo 9 Conciliorum excusæ : ex quibus aliqua de innocentia cæde S. Proterii testimonia proferimus. Ex his primum sit quatuor Episcoporum provinciæ Europæ in Thracia, quorum epistola est xxvii, et hæc pag. 291 continent : Quia Thimothei immissione, sanctæ memoriæ Proterius orthodoxus sanctusque Pater et Alexandrinorum Episcopus in sacratissimi baptisterii loco peremptus est, membratimque concisus, et locis omnibus circumtractus, et posthæc igni contraditus, aliaque passus, quæ propter sceleris exaggerationem terretur lingua proferre ; sanctissimum quidem Proterium in ordine et choro sanctorum Martyrum ponimus, et ejus intercessionibus misericordem et propitium Deum nobis fieri postulamus ; Thimotheum vero, qui talia perpetravit in beatæ memoriæ Proterio, qui fuit Episcopus, cujusque consilio atque tractatu factum est scelus hujusmodi, quod etiam humanos auditus propter excellentiam crudelitatis obturat, tamquam tyrannum et sanguinarium, et propter immensam sui crudelitatem antiquos tyrannos, qui semetipsos adversus triumphatores Martyres armaverunt, transcendentem, quique Episcopatum arripuit ; alienum a sacerdotio et episcopatus dignitate et extraneum esse decernimus. *Valentinus Episcopus Philippopolitanus ac Primas provinciæ Thraciæ epistola 29 inter alia pag. 295 ista judicat : Timotheum, qui totius malitiæ culmen excedit, et inhumanitatis culmen transcendit, homicidam, Patrisque necatorem, qui Episcopo superstite Ecclesiam ejus adulteravit, et sponsum ejus occidit, et tyrannico modo et impudenter semetipsum in Sedem ejus imposuit, non oportere neque inter vivos examinari, palam est : numquam dignitate pontificatus indui, et in sancto altari stare, et Divinitati ministrare credendus est. Sex Moesiæ secundæ Episcopi epist. 32 ista pag. 299 pronuntiant : Timotheum, qui per odium atque crimen scelestissime contra Proterium reverendissimum virum, Alexandria civitatis Episcopum, operatus est, et a condemnatis viris sibimet per obreptionem indigne episcopatus nomen imposuit, in ordine Sacerdotum nec numerari, sed sub anathemate et inter Simoniacos reputandum esse decernimus. Episcopi novem Syriæ primæ epist. 33 pag. 302*

decernunt Timotheum ob delicta et præsumptiones D quas nefande commisit, reipublicæ legibus et earum AUCTORE G. H. Præsidibus secundum rationem iudicio competenti subdi debere. *At septem Syriæ secundæ Episcopi epist. 34 pag. 305 eundem auctorem homicidii et adulterii operarium, a cuncta sacerdotii dignitate alienum dicunt. Ita octo Osroenæ provinciæ Episcopi epist. 35 ingemiscunt Timotheum Sedem in Alexandrina civitate Sacerdotibus divinitus condonatam tenuisse, et nutricem suam Pontificali sanguine complevisse. A duodecim Episcopis Phœniciæ secundæ epist. 38 pag. 313 dicitur. Timotheus non Sacerdos factus, sed Ecclesiæ adulter, qui eam quam Salvator proprio sanguine liberavit, Pontificali sanguine voluit adipisci, et factus est non Pastor ovium Christi, sed importabilis lupo, non Pater, sed parricida, non sponsus, sed thalami violator. Eadem de causa septemdecim Episcopi provinciæ Isauriæ epist. 39 pag. 319, nullum ei per Canones sanctorum Patrum veniæ sermonem relinqui judicant : et viginti duo Lyciæ Episcopi in Synodo Myrensi epist. 44 pag. 338 ita perorant ad Imperatorem : Expellite, secundum quod scriptum est, de concilio pestilentiam, et virum sanguinum auferte de medio, et Consacerdotes, qui persecutionem injuste passi sunt, tamquam pii vestro more protegit, Ecclesiis proprios sponso redonate, et monasteria congregata, et sudores sanctæ memoriæ Athanasii et Theophili et Cyrilli, qui orthodoxæ fidei principes extiterunt, nequaquam inutiles esse permittite : et Proterium sanctæ memoriæ, qui mediator fuit Dei et hominum, magna voce clamitantem, clementer audite. Celare enim ejus sanguinem, sicut Zachariæ, terra non patitur, ne iterum celans secunda vice maledicatur.*

24 Omittimus ab aliis Episcopis constituta, ne eadem aliis solum verbis, aut etiam eadem formula repetantur. Solum quæ a Summo Pontifice S. Leone acta sunt indicamus. *Acceptis is litteris Anatolii de nece S. Proterii, et Sedis Alexandrinæ per Timotheum Ælurum occupatione, mox Leoni Imperatori scripsit epistolam, quæ inter ejus epistolas num. 73 tomo 7 Concil. pag. 154 habetur hoc exordio : Officiis, quæ ad gratulationem Imperii vestri pertinent, persolutis, etiam hanc paginam necessariæ supplicationis adjeci : qua Catholicæ fidei divinitus præparatum favoris vestri posco præsidium. Nam talia in Alexandrina Ecclesia perpetrata, fratris et Coepiscopi mei Anatolii relatione cognovi, ut omnis Christiana religio sentiat se impeti et violari, nisi universali fidei vestra devotione prospiciatur, et memoratæ Ecclesiæ, quæ antea Catholicis fuit clara Doctoribus, reddatur Christiana libertas, ut cessantibus hæreticorum impugnationibus, Evangelica doctrina, quæ illic ante Dioscorum vixit, unita cum totius Ecclesiæ pace reparetur. Ac tandem concludit his verbis : Sanctæ primitus Alexandrinæ Ecclesiæ pacis reparationi consulite, et per Catholicos Sacerdotes talem provideri jubete Pontificem, in quo et in actuum probitate, et in fidei perfectione nihil possit reprehensibile reperiri, ut omnibus rite compositis eadem ubique servetur prædicatio veritatis. Data v Idus Junii Constantino et Rufo VV. CC. Coss. id est anno cccclvii. Acceptis iterum ab Anatolio litteris aliam Kalendis Septembris scripsit Leoni Imperatori epistolam, qua illi gratulatur, quod profiteatur ad totius mundi pacem Chalcedonensis Synodi se esse custodem, atque adhortatur ut imperiali potestate improbitas hæretica ac pertinax insidiosa contentio frænctur. Misit interea Leo Imperator suam ad S. Leonem Pontificem epistolam cum litteris Episcoporum Ægyptiorum, aliis orthodoxorum, aliis hæreticorum, quibus respondit S. Leo Papa epistola admodum erudita, Imperatorem hortatus ad hæreticorum ratiem comprimendam, et Alexandrinæ Ecclesiæ*

Ecclesiæ adulter,

parricida,

expellendus

E

ob sanguinem S. Proterii clamantem in cælum,

et teste S. Leone Papa,

violatam omnem Ecclesiam,

F

censetur alio electo Episcopo

refrenanda hæresis :

et SS. Simeonis Stylitæ, Baradati et Jacobi Nisibeni

condemnatur Timotheus,

S. Proterius Martyr habetur et invocatur :

Timotheus tyrannus habetur,

indignus Pontificatu,

Simoniacus,

A *clesiæ reformationem. Extat ea 3 parte Concilii Chalcedonensis num. 25 pag. 284 tomi 9 Conciliorum, data Kalendis Decembris ejusdem anni CCCCLVII hoc exordio: Litteras Clementiæ tuæ plenas virtute fidei et lumine veritatis veneranter accepi, dein acriter impios paricidas perstringit, ac postea, Nonne perspicuum est, inquit, quibus pietas vestra succurrere, et quibus debeat obviare, ne Alexandrina Ecclesia, quæ semper fuit domus orationis, spelunca nunc sit latronum? Manifestum quippe est per crudelissimam immanissimamque vesaniam omne illic cœlestium sacramentorum lumen extinctum. Intercepta est sacrificii oblatio, defecit chrismatis sanctificatio, et parricidalibus manibus impiorum omnia se subtrahere mysteria. Nec ullo modo ambigi potest, quid de his decernendum sit, qui post nefanda sacrilegia, post sanguinem probatissimi Sacerdotis effusum, et concremati corporis cinerem in contumeliam aeris cœlique dispersum, audent sibi jus pervasæ dignitatis expetere, et Apostolicæ doctrinæ inviolabilem fidem ad Concilia provocare. Magnum ergo vobis est, ut diademati vestro de manu Domini etiam fidei addatur corona, et de hostibus Ecclesiæ triumphetis.*

et cædes
S. Proterii,
probatissimi
Sacerdotis,
deploratur:

B *25 Mortuo anno CCCCLVII Anatolio Episcopo Constantinopolitano, successit Gennadius, qui, teste Theophane, omne studium apud Imperatorem adhibuit, ut quæ nefarie patrata, condigne subicerentur ultioni: adversæ licet parti oppositus faveret Aspar Arianus. Porro pientissimus Imperator Ælurum relegavit Gangram, quo Dioscorus ejus Magister fuerat deportatus. Is vero conventicula celebrare, et turbas illic movere denuo cœpit: quorum certior factus Imperator, hominem in Chersonem relegavit. Alius autem Timotheus, cognomento Leucus, qui et Salophaciolus, vir de rebus fidei recte sentiens, et ob morum probitatem omnibus carus, in prioris locum Episcopus Alexandriæ ordinatus est. Hæc Theophanes, eademque referunt Anastasius et Cedrenus, Consentunt item Græci in Menæis et apud Cytheræum. Eadem fere tradunt Evagrius lib. 2 cap. 11 et Liberatus cap. 16, qui ista addit: Hic Timotheus Catholicorum Episcopus, vixit quidem sine seditione quiete in Alexandrina Ecclesia omni tempore Leonis et Zenonis, donec Basiliscus arriperet tyrannidem... Tunc Basilisco reddente episcopatum Timotheo Æluro et hæreticis Sedibus suis restitutis, fugit Timotheus Catholicus in Canopi castellum, et in monasterio latuit.... Postquam Imperator Zenon est reversus ad Imperium, Timotheus Ælurus... ab humana vita hausto veneno solutus est. Post cujus obitum ordina-*

ju-su Leonis
Imperatoris
pellitur Ælu-
rus,

eligitur Epi-
scopus Timo-
theus Leucus,

restitutus
Ælurus

hausto veneno
perit:

C *naverunt sibi hæretici Episcopum Petrum cognomento Moggum... Et cognocens Zenon Imperator calliditatem hæreticorum scripsit Anthemio Augustali, ut Petrum quidem sacerdotio privaret, Timotheum vero in Episcopatum reduceret... qui anno Episcopatus sui vicesimo tertio mense sexto obiit sine molestia. Ordinatur autem a communicatoribus ejus Episcopis et Clericis et monachis, qui ejus noverant fidem et gubernationem, Joannes ex œconomo, cognomento Talaia, qui aliis Tabennesiota dictus: quo pulso aut ultro, ne ei vis inferretur, urbe exeunte, iterum Petrum Moggum, seu Mongum, intrusum fuisse diximus xxv Februarii ad Vitam S. Felicis in Papæ pag. 304 et seqq. Hic autem Mongus, ut scribit Evagrius lib. 3 cap. 13 accepto Henotico Zenonis, eos qui stabant a parte Proterii recepit, et concione apud populum in ecclesia habita epistolam Zenonis de concordia legit. Scilicet, ut idem Evagrius tradit cap. 17. homo fraudulentus, versutus, et tempori serviens,*

succedit Petrus
Mongus:
redit Timo-
theus Leucus,

ium Joannes
Tabennesiota.

iterum Mon-
gus, fide as-
sectas fidei
S. Proterii
admittit;

minine in una perstitit sententia, sed modo consi- D
lium Chalcedonense anathemate damnavit, modo palinodiam cecinit, ipsumque concilium omnibus suffragiis approbavit.

26 *Verum perspecta ejus fallacia orthodoxos ad S. Felicem confugisse diximus in hujus Vita, ac tandem concessam Orientalibus communionem ab S. Hormisda Papa sub Justino Imperatore anno DCXIX, quando e diptychis erasa sunt nomina Dioscori, Timothei Æluri, Petri Mongi et aliorum. Verum recrudit Alexandrinorum studium erga improbissimos et nequissimos hæreticos, Dioscorum et Timotheum Ælurum, quos posterius (uti videre est in Kalendariis Ægyptiis seu Coptitarum apud Seldenum) religioso etiam Sanctorum cultu venerati sunt, illum tertio die mensis Thoth, id est, xxxi Augusti, Ælurum vii Musre, sive xxxi Julii, quo die hic obiisse dicitur in Historia Patriarcharum Alexandrinorum ab Abrahamo Ecchellensi cum Chronico Orientali typis regii edita, si tamen lucem mereatur ea Historia ab impio etiam hæretico consarcinata, expunctis ex albo Patriarcharum orthodoxis Episcopis, qui Dioscoro non adhæserunt: quales fuerunt S. Proterius, Timotheus Leucus, Joannes Talaia, seu Tabennesiota, Gaianus, Paulus, Zoilus, Apollinaris, Joannes, Eulogius, Theodorus, S. Joannes Eleemosynarius, Georgius, Cyrus, Petrus, quos omnes enumerant S. Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, Theophanes alique orthodoxi scriptores.*

per reddita
an. 519.

iterum turba-
ta.

E

27 *Græci in Menæis et apud Maximum Cytheræum celebrant festum S. Proterii xxviii Februarii, his verbis: Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος Προτερίου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας. Eodem die memoria sancti et sacrati Martyris Proterii Archiepiscopi Alexandrini. Adjunctum ejus encomium jam per partes recitatum. Adduntur in Menæis hi versus:*

Colitur
S. Proterius a
Græcis 28 Fe-
bruarii.

Ο' Προτεριος σφάττεται τοῖς καλῶμοις,

Ο' ευγράφος κάλαμος ὦν κατὰ πλάνης.

Εἰσαδι ὀδοσάτη σφάζαν καλῶμοις Προτεριον.

Proterius trucidatur calamis, sive arundinibus,

Acute scribens calamus factus contra imposturam.

Vicesima octava occiderunt calamis Proterium Aut potius circa Pascha occisum, ut supra probatum est, xxviii Februarii colunt Græci, quo forsane die nomen diptychis restitutum est. In diptycho namque piæ memoriæ transitum ad cœlos habentium Episcoporum vocabula continentur, quæ tempore sanctorum mysteriorum secundum sanctas regulas releguntur: uti his verbis suam consuetudinem attestantur Episcopi Ægyptii et Clerus Alexandrinus in ante memorata epistola ad Anatolium Patriarcham Constantinopolitanum.

28 *Baronius relata ad annum 457 nece S. Proterii, ista num. 28 addit: Sed licet irrumpat audacia, furatque temeritas, atque debacchetur soluta licentia, grassetur insuper infraenis perfricta fronte procacia, occidat, trahat, discerpat, comburat, et tenues cineres spargat in ventum, atque ne ejus nomen memoretur amplius, abradat e diptychis; longe tamen securior quibusvis æreis tabulis Proterii nomen liber vitæ habet descriptum in cœlis, et in terris non una tantum, sed omnes totius orbis Ecclesiæ indelebilibus notis perpetuæ memoriæ commendatum solenniter acceperunt, annis singulis magno præconio repetendum: quem sciunt sacerdotali cōrona decorum, martyrii splendentem purpura, partem in cœlis cum sanctis Apostolis accepisse. Hæc Baronius, a quo miramur hujus sanctissimi Martyris nomen in tabulas Martyrologii Romani non fuisse relatum, imo neque venisse in censum aliorum Factorum Latinorum.*

imo teste Ba-
ronio in omni-
bus Ecclesiis
totius orbis.

DE S. ROMANO

ABBATE JURENSIS MONASTERII IN BURGUNDIA,

Commentarius prævius.

G. H.

§ I. *Tria monasteria a S. Romano et S. Lupicino fratre extracta : illius memoria in fastis sacris : Vita scripta.*

CIRCA AN.
CCCCLX.
XXVIII FEBR.
Apud Sequanos in monte Jura,

primus solitariæ vixit
S. Romanus,

et cum S. Lupicino fratre
monasteria extruxit se-
pullus in Balnensi
sanctimoniali-
um, Lupicinus in Laucon-
nensi,

in Condatis-
censi S. Eugendus,

illorum discipulus

S. Romano
a patre
oblatus :

ab eodem et
S. Lupicino
apparentibus
monitus,
Abbas factus,

et exculatus in
ultimo morbo :

Primam Galliarum antiquæ notitiam magis exactam habemus ex C. Julii Cæsaris de bello Gallico Commentariis : ex quorum libro I discimus sedes Sequanorum, et apud eos montem altissimum Juram fuisse appellatum, interque eum et Rhodanum flumen Helvetiis in Gallias irrumpere conantibus iter fuisse angustum et difficile, quod facile poterat impediri. Nomen monti late extenso hactenus manet : in cuius illa parte, qua hoc tempore a Bressia et Beugesia separatur Burgundiæ Comitatus, solitariam vitam auspiciatus est S. Romanus : ante quem, inquit auctor hujus Vitæ num. 2. nullus omnino monachorum intra Galliam Sequanorum, religionis obtentu, aut solitariam aut consortialis observantiæ sectatus est vitam. Primus S. Romano accessit socius S. Lupicinus illius germanus : ii pluribus sibi adjunctis monachis, facti sunt duorum e se extractorum cœnobiorum Abbates : priori Condadiscene, Condadiscense, Condadescense, Condatisense, nomen fuit, Abbas S. Romanus : alterum, quod moderabatur S. Lupicinus, Lauconnum fuit nuncupatum. Tertium additum Virginum cœnobium quibus horum fratrum præposita est soror, inter rupes et cavernas, quod ideo Balmam dictum auctor Vitæ num. 19 asserit : in quo et S. Romanum sepultum fuisse, eique basilicam erectam, idem num. 9 tradit : et in Vita S. Lupicini sub finem de utriusque sepultura hæc idem Auctor refert : Inspiratione pietatis ingenitæ, in ipso Lauconnensi monasterio paternum S. Lupicini corpusculum filioli condiderunt : ut quia jam germanus ipsius S. Romanus orationis locum illustrabat ad Balmam, Sanctus quoque Eugendus Condadescensem illustraturus quandoque erat interius, hic interim S. Lupicinus Lauconnense monasterium virtutibus instrueret, imbueret exemplis, ornaret patrociniis, orationibus jugiter adjuvaret.

2 Colitur S. Lupicinus XXI Martii, at S. Eugendus Kalendis Januarii, ad quas ejus Vitam ab eodem Auctore exaratam dedimus, quæ post Præfationem ita incipit : Sanctus igitur famulus Christi Eugendus, sicut beatorum Patrum Romani et Lupicini in religione discipulus, ita etiam natalibus ac provincia extitit indigena... quem puerum de cœno paternæ domus a Romano ac Lupicino Patribus educendum didicit revelatione ejus pater, tum in presbyterii dignitate Sacerdos, a quo litterarum instructus elementis, S. Romano oblatus est Patri : et postea ab eo, quem beatissimus Romanus, vel Lupicinus, Condadescensi cœnobio signaverant successorem, creatus est coadjutor Abbatibus : quo migrante, postquam B. Romanus, in visione cum Lupicino fratre apparens ei lumbos cingulo constrinxerat, constitutus est Abbas, ac tandem sancte mortuus. In postrema autem ægritudine monachos lacrymantes hac visione consolatus est : Domini mei Abbates, inquit, Romanus ac Lupicinus, propriis humeris feretrum ante hunc lectulum exhibentes, me quoque deosculatum atque compositum elevantes, deferendum immiserunt gestatorio. Cumque elevatum in oratorium introferrent, concurrentibus vobis in ostio, violenter excussus, in hoc sum a vobis lectulo reportatus. Et ideo rogo, si quid seni, si quid vero paternæ pietati præstatis, ne me isthic retinere

diutius, sed tandem transire permittatis ad Patres. Hæc ibi.

3 Sepulto in Condadescensi ecclesia S. Eugendo, ab hoc Abbate ceptum postea nominari monasterium S. Eugendi : ad quod relicto Archiepiscopatu Vesontionensi devenit S. Claudius, ac monachus ibidem, dein Abbas vixit, mortuus demum VI Julii : ad quem diem in antiquis Lectionibus MSS. Ecclesiæ Aduensis dicitur S. Claudius civium turmas fugiens, ad Jurense S. Agendi cœnobium, locum videlicet horroris et vastæ solitudinis, Domino ducente, se transtulisse. Quæ in Breviario Bisuntino, jussu Ferdinandi a Rya Archiepiscopi anno 1590 edito, sic efferuntur : Clam se subduxit ab urbe, et in monasterium contulit Divi Eugendi Jurensis, locum horroris et vastæ solitudinis, ut illic Deo cum monachis solum cœlum spectantibus, et ipse vitæ contemplativæ amator die noctue in-serviret. In ejusdem S. Claudii Vita a Joan. Jac. Chiffletio par. 2 Vesontionis edita pag. 144 ista leguntur : Civitatem suam cum dignitate reliquit, et in monasterio S. Eugendi, quod est juxta fines dictæ diocesis Vesuntionensis, omni Clero et populo dictæ civitatis renitente, ac lacrymis ipsum revocante, ab Angelo, ut ferunt, monachis prænuntiatus, devenit : ibique habitum vitamque monachalem arripuit. De tempore, quo S. Claudius ad S. Eugendi monasterium venit, nonnulla diximus lib. 4 Diatribæ nostræ de III Dagoberti Regibus cap. 1, exactius daturi chronologiam VI Junii. Quid de hoc monasterio sentiret scripsit S. Bernardus epistola 291 ad Eugenium Papam, cum illud esset variis injuriis oppressum : Sancti, inquit, Eugendi nobile monasterium, olim divitis et religione famosum, si vera sunt quæ dicuntur, prope interitum est... Lator præsentium monachus præfati monasterii et Archegaudus Prior, homo nobis ab antiquo pro sua honestate et religione dilectus, poterunt vobis intimare, quæ plenius norunt... Ego liberavi animam meam, sed non sufficit, nisi et monasterium liberetur. In manibus vestris mors et vita illius. Hæc S. Bernardus. Monasterii decus omne non tantum postea rediit, sed plurimum auctum est, ob illustria miracula, quæ ibidem intercessione S. Claudii, cujus corpus adhuc integrum adservari dicitur, deinceps patrata sunt : unde et monasterium, eique adjunctum oppidum, et mons Jura vicinus, a S. Claudio suam habent hoc tempore nomenclationem.

4 Hæc de locis, in quibus B. Romanus vitam egit, sancte mortuus, ac miraculis clarus, antiquis fastis sacris inscriptus est, et passim adscribitur territorio Lugdunensi, quod monasterium etiamnum sit in diocesi Archiepiscopatus Lugdunensis, licet minus absit a metropoli Sequanorum Vesontione, imo satis propinquum urbi Episcopali Genevensi. In MS. antiquo Martyrol. Centulensi, seu S. Richarii, ista habentur : In territorio Lugdunensi S. Romani Abbatis. Antiquo Martyrologio, quod in bibliotheca Reginae Sueciæ adservatur, his verbis inscriptus : Natali S. Romani Jurensis Abbatis, qui primus illic eremiticam vitam duxit. Similia leguntur in MSS. S. Maximini et Coloniensi S. Mariæ ad Gradus. Ast Usuardus in Codicibus MSS. optimæ et sincerissimæ fidei, Ado, Bellinus, Notkerus, et cum plurimis MSS. Martyrologium Romanum : In territorio Lugdunensi, locis Jurensibus depositio B. Romani Abbatis, qui primus illic vitam monasticam duxit, et multis viriutibus ac miraculis clarus

ab eoque
monasterium
condadescense
dictum
S. Eugendi :

administra-
tum deinde a
S. Claudio
Abbate,

E

laudatum a
S. Bernardo :

nunc
S. Claudii
appellatur,
F

situm in
diocesi
Lugdunensi.

S. Romanus
inscriptus
fastis sacris 28
februarii.

A clarus, plurimorum postea extitit Pater monachorum. In multis codicibus pro locis Jurensibus, primis litteris transpositis legitur locis Virensibus et frequentius, Virentibus : uti etiam Bedæ excuso Martyrologio, quod ex MSS. monasterium Richenbergensis et Subensis corrigendum. De loco sepeliaturæ in Martyrologiis Bedæ, Adonis, et variis MSS. itemque excusis Colonia et Lubecæ anno 1490, hæc adduntur : Venerabile corpus ejus situm est in finibus Vesontionum. Magnum in Martyrologio Saussaii Gallicano textitur ex Actis elogium. Quæ aliis in Martyrologiis de monachatu Benedictino dicuntur, infra attingentur.

Vitæ SS. Romani, Lupicini, et Eugendi, uti jam insinuavimus, scripsit tribus opusculis idem auctor, qui in præfatione ait, se triniferum relatorem apponere Vitam trium Abbatum Jurensium. Et sub finem Vitæ S. Romani ait exacto hoc primo opusculo ad S. Lupicinum secundi opusculi tendere orationem. ac paullo ante pro tertio Libello, seu Vita beatissimi Augendi reservasse quæ ad regulam seu constituta spectant, uti ibidem ex Vita S. Eugendi monemus. Fuit autem scriptor monachus Condadiscensis, et S. Eugendi discipulus, eique admodum familiaris, uti asserit in ejus Vita num. 5 : Mihi tamen crebro secretissime testabatur Eugendus num. 25, Cum æger de nocturna quiete a nobis percunctaretur. etc. Cum trepidi sileremus. Tum num. 26 Verba inter lamenta nostra absolvit etc. In vita S. Lupicini, narrat quæ se testabatur Eugendus in pueritia vidisse. et quæ, ut inquit, longuævus forsitan meminisse non ambigo, Infra autem in Vita S. Romani num. 14 quæ memini, inquit, beatissimum Dominumque meum Augendum referre solitum. ac dein alia narrat, qua per sanctissimum virum Palladium, S. Romani tam in cœnobio, quam in itinere comitem, innotuerunt. Vita autem hæc S. Romani uti et S. Lupicini hactenus inedita, e veteribus MSS. eruta est a Petro Francisco Chiffletio Societatis Jesu Theologo, ac cum Vita S. Eugendi nobis transmissa. Vitæ S. Romani meminit Joannes Jacobus Chiffletius illius frater lib. 2 Vesontionis Sequanorum metropolis in S. Celidonio Episcopo, ac pervetustum codicem monasterii Jurensis, ex quo horum Acta descripta sunt, appellat. Sunt ea ab auctore inscripta Joanni et Armentario fratribus Agauni monasterii : quale autem illud eo tempore fuerit, inquisivimus XI Februarii ad Vitam S. Severini Abbatis Agaunensis, qui floruit circa annum quingentesimum, mortuus anno 1061. Consule § I Commentarii prævii pag. 344, et seqq.

Vitæ SS. Romani Lupicini et Eugendi ab eodem scriptæ,

monacho Condadiscensi discipulo S. Eugendi

hic primum ex MS. ejusdem monasterii datur Vita S. Romani :

Vitæ epitome a Gregorio Turon. edita : ab aliis descripta.

Qui S. Benedicto ministravit Romanus,

esse. Ita Usuardi verbis supra editis ista in MS. Aquicinctino adduntur : Hic etiam S. Benedicto in initio conversionis suæ adjutor et cooperato extitit. At MSS. Bruzellense, Albergense aliaque Martyrologia Usuardi ad usum Ecclesiarum Belgicarum aucta, item Colonia et Lubecæ an. 1490 excusa, hæc adjiciunt : Hic B. Benedicto creditur habitum monachicum tradidisse, eique ad sonum tintinnabuli victus necessaria ministrasse : quod sub rupe, in quantum licuit, factum scribitur in MS. Adone Leodiensi S. Laurentii. Verum hic integro seculo junior, monasteriolum in loco, qui dicitur Fons-rogi construxit, atque a morte ibidem sepultus est. Cujus corpus postea ad urbem Autissiodorum delatum, atque in ecclesia S. Amatoris depositum est. Succedente tempore monachi cœnobii S. Germani Autissiodorensis illud sibi obtinuerunt sub Heribaldo Episcopo : dumque componuntur ossa, Presbyter loci de Bono-horto sublegit testam capitis ejusdem Sancti. Ansegisus autem Senonensis, cognito quod testa capitis in sua asservaretur diaccesi, eam a dicto Presbytero impetravit, atque in suam detulit urbem. Nec hac parte corporis contentus, totum obtinuit ab Hugone Abbate S. Germani per Abbonem Nivernensem Episcopum, et collocavit in monasterio, quod Vallilias, seu Vallis-lilii appellatur : Deinde sub Normannis exusto monasterio, corpus inter urbem Senonensem deportatum : alioque tandem reedificato ad muros Senonicos monasterio, rursum illuc transportatur. Quæ constant omnia ex Actis Vitæ et Translationis corporis hujus S. Romani a Gisleberto antiquo monacho descriptis, et a Joanne a Bosco in bibliotheca Floriacensi editis : quæ ad xxii Martii latius illustrabimus.

8 Alii et maxime scriptores Benedictini Acta horum duorum Abbatum satis distinguunt, sed arrepta inde aberrandi occasione utrumque suo ordini adscribunt, et eo hunc fere tempore, quo alter Romanus vivebat, voluit floruisse. Wion certe asserit S. Romanum, de quo agimus, floruisse circa annum Domini 1014, ac Martyrologio monastico Benedictino inscripsit xxvii Februarii, elogio ex Bedæ et Adone desumpto. Wionem secuti sunt Menardus, Dorganus et Bucelinus, qui longo eum encomio ex Gregorio Turonensi decerpto exornat, ac claruisse anno Chr. 1014 statuit. Auxerunt alii errorem, dum SS. Romanum et Lupicinum sub Chilperico Rege Francorum vixisse asserunt. Ita Felicius in suo Martyrologio, utrumque ad hunc diem memorans : sed vel maxime Cardinalis Baronius tomo 7 Annal. ad an. 579 num. 29, dum pietatem ceterasque virtutes Chilperici extollit, ob quas per necem

D perperam statuitur Abbas Jurensis qui hoc die colitur,

cum fuerit integro seculo junior :

E

neque S. Romanus Abbas Jurensis fuit Benedictinus :

neque vixit sub Chilperico Rege Francorum,

F

Sigeberti fratris ex obsidione ad majorem regni splendorem evectum laudat, mox num. 30 addit. Ut autem tot tantaque a Deo obtinere meruerit Chilpericus, S. Lupicini insignis sanctitatis viri preces intercessisse videntur : De eo enim in Vita ipsius ista habet Gregorius Turonensis, infra num. 10 relata : Lupicinus jam senex factus, accessit ad Chilpericum Regem, qui tunc Burgundiæ præerat. Audierat enim eum habitare apud urbem Janubam, id est Genevam. Narrato dein Lupicini ad Regem accessu, et hujus erga illum munificentia, ista addit : Hucusque Gregorius. Sic igitur seminans Rex illa carnalia, messuit jugi proventu spiritualia, nempe preces assiduas tantorum monachorum : ex quibus etiam ditatus est rerum temporalium copia, novo auctus regno, qui jam prope casurus erat e suo. Hæc Baronius pro suo affectu erga Chilpericum, cujus pietatem antiqui haudquaquam laudant. Non abnuerim, fuisse magnificum Chilperici in monachos Jurenses beneficium, dignumque quod Deus rerum temporalium copia, ac divinis etiam charismatibus muneretur. Verum qui potuit Chilpericus Chlotarii i filius, Rex Suessionum, illud beneficium conferre, qui numquam Burgundiæ præfuit, neque apud Janubam, seu Genevam, regni sedem habuit,

qui Genevæ non habitavit, neque Rex Burgundiæ fuit :

A buit, imo neque hanc urbem aut ulla vicina loca possedit, cum procul inde regnum Suessionense dissitum fuerit? Rex tunc Burgundiæ, in qua erant et Geneva et monasteria Jurensia, erat S. Guntramnus dicti Chilperici frater, qui ambo Chlothario patri anno 10LXI mortuo successerunt: occisus deinde Chilpericus anno 10LXXXIV: Guntramnus vero obiit anno 10XCIII. Verum Baronio universæ Ecclesiasticæ historiæ opus prope immensum molienti, in singulis per otium examinandis hæerere non licuit: alioquin sine magno labore invenisset Chilpericum hujusce tam laudatæ in monachos beneficentiæ auctorem non fuisse Chilpericum filium Chlotarii Regis Francorum; sed ex antiquioribus Regibus Burgundiæ, quorum regnum, fugato Godomaro Rege, obtinuit Chlotharius Paulino Juniore Cos. Indict. XII anno 10XXXV, primo cum Fratribus, dein illis mortuis solus: cui in divisione successisse Gunthramnum jam diximus. Nova correctione non indiget Benedictus Gononus, dum in *Vitis Patrum Occidentis ad Vitam SS. Romani et Lupicini ex eodem Turonensi editam*, annotat vixisse temporibus Childerici Regis Francorum circa annum 10LXI, quo cæpit regnare Chilpericus, quem voluit scribere. Gazæus quoque in horum Actis Gallice editis Childericum appellat, et annum 10LXV adjungit. Alius Childericus Rex Francorum pater Chlodovei I, cum hisce Sanctis vixit, sed non habuit Burgundiam aut ullas vicinas ditiones: quæ tunc propriis Regibus erant subjectæ.

9 His ergo rejectis, ex ipsis Actis ita ætatem SS. Romani ac Lupicini ordinamus. Nati videntur circa annum cccc, aut aliquot annis citius, maxime S. Romanus, qui altero senior erat, ac primus anno ætatis xxxv cæpit in silva Jurensi vitam solitariam sectari: ad quem post plures annos accessit S. Lupicinus: adjuncti dein alii socii, et domicilia constructa sunt: quod eorum exemplo alibi a nonnullis factitatum. Audita postea ut num. 6 dicitur, eorum fama, S. Hilarius Arelatensis Episcopus fecit S. Romanum haud longe a Vesontionensi urbe occurrere, ac Presbyterum ordinavit. Tempus indicatur fuisse, quando antedictus Hilarius venerabilem Celedonium Vesontionensis metropolis Patriarcham a Sede Episcopali, nulla existente caussa, dejecerat. Concilium incerti loci vocat Sirmondus tomo 1 Conciliorum Galliæ pag. 79. Habitum id est anno ccccxliv, in quo cum Celidonius damnatus foret, Romam, ut est in Vita S. Hilarii v. Maii, ad S. Leonem Papam se contulit, eodemque mox aspera hyeme profectus est Hilarius, ut de Celidonii caussa responderet: sed suggestionem Leoni oblata, moræ impatiens, exitum judicii non expectavit. Ob quod, inquit auctor Vitæ

C S. Romani num. 6, in audientiam beatissimi Papæ Leonis Romæ male gessisse convictus, restituto quoque in Episcopatu Celedonio, Apostolica auctoritate ob usurpationem illicitam regulariter est increpatus, scripta a S. Leone epistola ad Episcopos provinciæ Viennensis, missa cum Novella Valentiniani III Imperatoris ad Aetium, data Romæ viii Idus Junias, Valentiniano Augusto vi Consule, sive anno ccccxlv. In eadem Novella reprehenditur factum S. Hilarii. En certus character anni ccccxliv, quo S. Romanus Presbyter ordinatus est, e visceribus historiæ erutus, et infallibilibus palis affixus. Quot dein annos vixerit S. Romanus, non exprimitur: plures, forsitan duodecim aut sedecim, rebus postea actis assignandi videntur, atque obitus ejus ad annum cccclx aut proxime præcedentes referendus.

10 Quo tempore adolescebat S. Romanus, Burgundiones, qui ante in Germania Transrhenana variis locis habitabant, partem Galliæ, Rheno conjunctam, tenere, uti in verbis tradunt Prosper et eum secutus Cassiodorus his Chronico, Lucio V. C. Coss. Annus is est ccccxiii. At Theodosio xv et Valentiniano iv Coss. (is annus est ccccxv) Gundicarum Burgundionum

Regem intra Gallias habitantem Aetius bello obtinuit, pacemque ei supplicanti dedit, uti idem Prosper tradit: qui in alio Chronico a Pithæo edito, anno ante obitum Theodosii Junioris VII, Christi ccccxliv, quo S. Romanum Presbyterum ordinatum diximus, asserit Sapaudiam Burgundionum reliquiis datam cum indigenis dividendam. Ibi deinceps constituerunt, finibusque paullatim per vicina prolatis, in prima Lugdunensi, Maxima Sequanorum, Viennensi, Alpibus Graiis et Penninis, et Provincia cis Druentiam potiti sunt, uti illa docte observat Sirmondus ante Concilia Galliæ. Nulla Burgundionum mentio est in antiquis Actis S. Romani, et forsitan necdum provinciam Sequanorum et ditiones vicinas occuparant: quod Abbate dein utriusque monasterii S. Lupicini factum videtur, quando is pauperes oppressos coram viro illustri Galliæ Patricio Hilperico, sub quo ditionis regiæ jus publicum tempore illo redactum est, nixus est defensare. Et dein contra nefarium oppressorem audacter manum ad memoratum Hilpericum, virum singularis ingenii et præcipuæ bonitatis extendit. At tanto est memoratus Patricius veritatis audacia delectatus, ut hoc adstantibus aulicis, ita Divino judicio accidisse, exemplis multis ac multa disputatione firmaret. Mox vero vigoris regii sententia promulgata, liberos restituit libertati, et Christi famulum, oblatis ob necessitatem Fratrum vel loci muneribus, honorifice fecit ad cœnobium repedare. Hæc auctor cœvus in Vita S. Lupicini. Munera huic oblata recensentur infra a Turonensi num. 10. At quo tempore contigerint, indicatur altera immediate sub juncta narratione hoc exordio: Vir illustris Agrippinus, sagacitate præditus singulari, atque ob dignitatem militiæ secularis, Comes Galliæ a Principe constitutus, per Ægidium tum Magistrum militum callida malitiosaque apud Imperatorem arte fuerat obfuscatus.... Si ergo, inquit, mi Domine ac Major Ægidi, nihil est quod illic metuam accusatus, obsecro ut mihi sanctus Dei servus Lupicinus, qui ad præsens est, ex hoc vice nobilitatis tuæ fideijussor accedat. Contigisse hanc duorum illustrium virorum contentionem circa annum II Severi Augusti, Christi cccclxiii, indicat Idatius in Chronico his verbis: Agrippinus Gallus et Comes et civis, Ægidio Comiti viro insigni inimicus, ut Gothorum mereretur auxilia, Narbonam tradidit Theuderico. Profectus tum Romam ad Severum Augustum est, et se ab imposito facinore purgavit. Fuerat jam ante sub Majoriano Imperatore Ægidius ex Romanis Magister militum in Galliis datus, ut Gregorius Turon. lib. 2 histor. Franc. cap. 11 tradit: qui addit cap. 12 Childerico Rege Francorum ob luxuriam et stupra ejecto, Ægidium unanimiter a Francis in Regem adscitum ad octavum usque annum regnasse: et tum a Francis Childericum receptum, ex Basina Thoringiæ Regis uxore Chlodoveum genuisse, qui patri anno cccclxxix mortuo successit, ac Siagrium dicti Ægidii filium anno cccclxxxiv debellavit. Haud longo post hoc bellum tempore duxit Chlodoveus uxorem S. Chlotildem, orthodoxa religione ac Christianis moribus imbutam, filiam Chilperici Regis Burgundionum, jam ante gladio fratris sui Gundebadi occisi. Fuerunt hi filii Gundericici, cui item traditur frater fuisse, nomine Chilpericus: quem Sirmondus arbitratur Genevæ regnasse, et S. Lupicino alimenta præbuisse.

11 S. Lupicinus, cum eum longæva tempora, senecta quoque, atque inæqualitas gemino labore pulsarent... migravit ad Christum, cum præfecisset primitus Condadiscensi, seniori utique cœnobio, Patrem, tum quoque imminente morte Lauconnensi monasterio designasset Abbatem: quæ sub finem vitæ illius narrantur. Priori Patri apud Condadiscenses datus dein Coadjutor S. Eugendus, atque illo mortuo creatus Abbas: qui ultra sexagenariam ætatem tradi-

D
AUCTORE G. B.

partem Sabaudia obtinent an. 444:

an post mortem S. Romani provinciam Sequanorum acceperint?

Chilpericus Patricius Galliæ,

E

Rex Burgundionum habitus, Genevæ habitavit

anno 463:

F

S. Chlotildis pater aut patruus patris,

Etat SS. Lupicini et Eugendi,

non etiam agitur de Childerico Rege Francorum.

S. Romanus sub finem seculi 4 natus:

a S. Hilario Episc. Arelatensi Presbyter ordinatus an. 444:

mortuus ante annum 460:

Burgundiones habitant in Galliis juxta Rhenum ab an. 413.

A *tur sex mensibus vixisse, olim S. Romano puer a patre suo oblatum : ut annum quingentesimum Christi videretur attigisse aut etiam superasse. Post cujus obitum, quidam ejus discipulus horum trium Sanctorum Vitae scripsit, citatis testimoniis seniorum, qui adhuc supererant, atque olim sub SS. Romano et Lupicino vitam istae monasticam egerant.*

AUCTORE G. B.

ac scriptoris
Vitae eorum.

§ III. *Cujus S. Romani reliquiae adserventur apud Orichios in Lusitania, et in Hirnigensi monasterio in Hispania.*

In Lusitania
sunt S. Roma-
ni alicujus
reliquiae :

Nova nuper exorta controversia est apud Hispanos et Lusitanos, qui S. Romanum, de quo hic agimus, e Gallia in Lusitaniam migrasse contendunt, ibique extractis aliquot monasteriis, miraculis clarum obuisse. Vasconcellus noster in regni Lusitaniae descriptione insigniora Sanctorum delubra per totam Lusitaniam dispersa proponit, et num. 15 pag. 554 ista habet : Apud Orichios D. Romanus in parva aedícula colitur, ubi illius corpus occultatur, caput in oppido Panojos monstratur. Huc confertissima peregrinorum frequentia se confert, ut divinitus ad pristinam restituantur valetudinem. Hæc ille de cultu et reliquiis S. Romani, non indicata illius ulla conditione, aut dignitate : Martyr fuerit, an Confessor, Abbas an Episcopus ; illic an alibi diem extremum obierit, ante an post Maurorum dominatum, omnia in obscuro relinquit. Quæsitus ergo celebris aliquis Romanus, qui quocumque modo, (sive assentione aliarum nationum, sive ingratias) pertrahi in Lusitaniam posset : et repertus S. Romanus Abbas Jurensis, a Wione relatus ad annum 10LXV, a Baronio ad 10LXXIX. Inscriptus in Chronico, quod, ne ulla deesset auctoritas, M. Maximo Cæsaraugustano olim Episcopo attributum est : in eo ipse Maximus adducitur de se scribere ad annum 10LXVI, quod vixerit multos dies in æde S. Mariæ de Columna a B. Jacobo Zebedæi filio sub regula S. Benedicti : propeque fuisse monasterium monachorum Benedictinorum constitutum. Ac dein ad eundem annum ista adduntur ab eo, quasi monastica omnia calleret, scripta : S. Romanus Abbas, S. Lupicini frater, natione Gallus, veniens ad Hispanias aliqua monasteria condidit, moriturque in agro Aurichiensi in Lusitania, oppidoque Pannoniis. Ejus corpus in pretio habetur ac honoratur. Hæc ibi. Oppidum Pannoniis a Vasconcello dicitur Panojos, a Cardoso in Hagiologio Lusitano Pannoyas, in diocesi Eborensi, et campo, sive agro Orichiensi. Maximus dein ad an. 569 S. Romano assignat discipulum his verbis : S. Fructuosus Benedictinus Abbas floret Constantinae in agro Bracarenensi, S. Romani, de quo supra, discipulus.

atque ideo con-
fictum est
S. Romanum e
Sequanis ad
Lusitanos
migrasse,

mortuum
an. 566,

C
Magistrum
S. Fructuosi
Abbatis Bcne-
dictini :

quod merito
reprehendit
Menardus,

13 Hugo Menardus in proœmio ad Concordiam Regularum S. Benedicti Anianæ Abbatis, cujus Vitam dedimus XII Februarii, de S. Fructuoso et Episcopo Bracarenensi, et altero hoc Abbate agit, et de ejus Magistro S. Romano inquit, cum hac de Chronico Maximi pag. 63 censura : Sed, ne quid dissimulem, hoc Chronicon, ut interlegendum animadverti, multa continet absurda, et S. Maximo prorsus indigna. Est enim multis erroribus maculatum a quodam NEBULONE, qui passim huic Chronico multa inepta adjecit pro sua libidine, ut sunt illa, quæ hic de S. Romano citata sunt. Numquam enim hic S. Romanus frater S. Lupicini in Hispaniam venit, neque ibi mortuus est : sed in Gallia, et in eadem regione sepultus est a fratre Lupicino in monticulo supra monasterium Condaticense in locis Jurensibus sub Chilperico Burgundionum Rege, ut videre est apud S. Gregorium Turonensem in Vitis Patrum. Hæc Menardus, qui unum, quod maximi ponderis est, silet, scilicet S. Romanum S. Lupicini fratrem, integro seculo ante S. Benedictum floruisse : cujus tamen Ordini, dum in suo

Martyrologio Benedictino eum refert, videtur adscripsisse. Plura ex Vita S. Romani, quam Menardus non viderat, opponi possunt. Menardi placitum, inquit Tamaius Salazar, circa nonnulla, quæ in edito Chronico continentur, lubens amplector, et præcipue in clausula LUPICINI FRATER, quæ procul dubio merum Glossema est. Ac postea censet verba illa expungenda, quæ procul dubio a manu beati Episcopi Cæsaraugustani convincuntur aliena. Quod alii, et ii viri admodum litterati, de toto Chronico censent. At Cardoso, vir alioquin accuratus, huic Maximi Chronico nimium fîsus, S. Romanum ex Gallia in Lusitaniam deduxit, longo elogio e Gregorio Turonensi ei concinnato, et antiqua Martyrologia optaret aliter ordinari, ut pro his verbis : In territorio Lugdunensi locis Jurensibus, legeretur, In agro Ourichiensi in Lusitania. Quod etiam ad Maximi Chronicon annotat Ruderius Carus.

14 Poterat hic agi sub particulari titulo de S. Romano, cujus corpus apud Orichios occultari, et caput in oppido Panojo monstrari diximus ex Vasconcellio. Ita enim Tamaius de Salazar : Lusitaniae in Orichiensi agro depositio S. Romani Abbatis, qui in vita peractis innumerabilium virtutum operibus, sic regionis circulos signis mirabilibus oplevit, ut ejus deveniente glorioso transitu, multiplicatis facinoribus supremam demonstrasset sanctitudinem : ex quo ejus sacra elevata pignora, et celebri epigraphe subsignata, adhuc venerationibus plebium exhibentur, et honore debito reconduntur. In Notationibus præter auctoritatem Chonici Maximi tam rejectam, adfert solum verba Vasconcellii, additque eam tradi a Bernardo Brito, Ludovico ab Angelis et Auctore Theatri triumphalis : e quibus extundi de ejus Vita nil potest. Nulla hujus Romani mentio fit in Martyrologio Lusitano Conimbricæ an. 1591 excuso. Thomas de Herrera tomo 2 Alphabeti Augustiniani pag. 329 hactenus relatum Romanum, cujus apud Orichios reliquiae sunt, vult eremitam esse, qui floruerit anno 1000XIV sub Roderico Rege, atque in eam rem citat Auctorem Theatri Triumphalis et Ludovicum de Angelis in Viridario Lusitano : quibus merito plus tribuendum videatur, quam citato Maximi Chronico.

15. Citatus jam Tamaius de Salazar ad XXVIII Februarii edidit Acta S. Romani Abbatis Jurensis in Gallia, cujus Reliquias in cœnobio Hirnigensi Hispaniæ servari asserit. Ipsa autem Acta ex Turonensi relata ita concludit. Evolvit ad Superos pridie Kalendarum Martii anno Domini DLXV vel circiter. Postmodum vero alio seculo Rex Cinda-Suinthus Gothorum in Hispania et Gallia Narbonensi, extracto Hornigensi cœnobio, ubi cum uxore Reciberga tumultatus quiescit, alia sacra pignora S. Romani Abbatis, S. Lupicini fratris, e Galliis transferre curavit, quæ cum aliis aliorum Sanctorum in ara majori occlusa honorifice coluntur, et propter sancti Abbatis translata lipsana cœnobium S. Romano dicavit circa annum DCXLVIII. Ambrosius Morales lib. 12 Chronici generalis Hispaniæ cap. 28 agit de fundatione hujus monasterii, ad fluvium Hornisgam, qui mox in Durium labitur, extracti, inter civitates Torum (ab antiquis Subarim dictam volunt) et Torresillam. Asserit dein in altera capella supra aram quadrangularem esse lapidem marmoreum : in quo hæc inscriptio legatur : Hic sunt Reliquiæ numero Sanctorum, S. Romani monachi, S. Martini Episcopi, S. Marinæ Virginis, S. Petri Apostoli, S. Joannis Baptistæ, et aliorum numero Sanctorum. Antonius Ypez tomo 11 Chronici Benedictini an. 646 cap. 4 ex hac inscriptione infert S. Romanum, cui illud monasterium Benedictinum fuit dictum, monachum fuisse ordinis S. Benedicti : at mox, communi pluribus errore duos hactenus relatos Abbates profert, Jurensem, de quo hoc die agimus, et Fontis-Rogi conditorem, qui ante S. Benedicto ministrarat

D
approbante
Tamaio de
Salazar,

aliis quibus-
dam refrugan-
tibus.

An reliquiae
sint alicujus
Abbatis,

E

num eremitæ
qui an. 714
floruerit?

Monasterium
Hirnigense
in Hispania
dictum
S. Romano :
an Abbati
Jurensi?

F

an potius mo-
nacho, cujus
ibidem aliquæ
reliquiæ sunt,

A ministrarat, et alterutrius Reliquias aliquas in altari positas arbitratur. Idem censet Moralez citatis MSS. Lectionibus ejusdem monasterii, in quibus dicuntur pignora S. Romani ex Galliis advecta. Salazar asserit in illis Lectionibus aliqua apocrypha esse, aliqua vera. Ceterum cum neuter Romanus vixerit in Gallia Narbonensi, nec dicantur in inscriptione reliquiæ S. Romani Abbatis, sed monachi; quidni in ipsis Hispaniis aliquis hujus nominis Sanctus, inter tot illustres vitæ sanctimonia Benedictinos extitisse credatur, cujus accipere Rex reliquias, et in monasterio a se condito reponere potuerit? Addit præterea Ypez difficilem lectu scripturam inscriptionis esse, et fuisse qui se præsentem submurmurent Romanum Martyrem, non monachum, legi debere.

qui Hispanus fuerit?

an illic reliquiæ S. Romani Martyris?

VITA

auctore monacho Condatescensi cœvo,
ex MS. codice ejusdem cœnobii
eruta a Petro Francisco Chiffletio S. J.

PRÆFATIO AUCTORIS.

Luc. 11. 8

a

Præfatio hæc
3 Vitarum

ad Agaunenses duos
scripta.

b

c

d

Psal. 131. 6

Sacer ille Evangelicus arcanusque amicus, dum pietatem suam mystice mortalibus edocet non negandam, intempesta nocte supplici panes Trinitatis, si pertinax pulsaverit, astruit non negari. Hoc magnum, secretumque arcanum, ruptis obstinationis vinculis, pietatis patitur aditu reserari. Quod licet ineffabili, divinoque, ut diximus, præmineat sacramento, habet tamen in a murca remunerationis quæstum, etiam dum simpliciter servatur in littera. Unde vos, o piissimi fratres Joannes atque Armentari, vehementius amicum gemino pulsantes affectu, si oris cordisque mei claustra reserare distulero, insignitum pertinacis avaritiæ notis, nec cibum mecum Apostolica traditione pronunciatis posse vos sumere. Igitur ineruditi cordis verecundiam rumpens, trium vobis Abbatum Jurensium Vitam, id est, sanctorum Patrum Romani, Lupicini, Augendi, pro supradictis panibus, trinifer relator apponam. Siquidem theoretica illa conversatio vitæque vestra, qua prior priscum secutus Joannem, supra urnam b S. Mauriti, id est, legionis Thebæorum Martyrum caput, velut ille eximius Apostolus atque Symmistes supra salutiferi pectus recumbit Auctoris; Alter vero in modum natatilis arcæ; dum illic in cœnobio, etiam claustrum peculiaris cellæ contentus, mundi turbines impactus irridet: uterque tamen absque alimonia spiritali nequit omnimodis inviolabiliter exerceri. Quamvis ergo c Agaunus vester Gallico priscoque sermone, tam primitus per naturam quam nunc quoque per Ecclesiam veridica præfiguratione Petri d Petra esse dignoscitur: agnoscat tamen caritas vestra, et inter pineas abiegnasque Jurensium silvas, ipsam quondam a Psalmodiographo in campis sylvæ mystica significatione repertam quæ nunc inibi a sanctis Fratribus, sublato jam præfigurationis ænigmate, pedisse qua stabilitate calcatur. Et quamquam non decoloret virtutum amplitudinem sermonis angustia, tamen caritatis vestræ suffragari mihi suffragia posco: ut, si laus vitæque digna venerabilium Abbatum nequit forsitan ab imperito, ut convenit reserari, dum per se affatim rutilat, garrulitatis nostræ ore nequeat deturpari.

a An amurca, quæ et Palladia dicitur ab olivæ Palladi sacra, qua voce sordes olei, quæ præcedunt, signantur? An muria, qua mustum conditur? an aliud quodpiam vocabulum mendose scriptum? — b Coluntur S. Mauritius 22 Septemb. S. Joannes Evang. 27 Decemb. — c Vulgo alibi Agaunum neutro genere appellatur. Eo nomine abolito, nunc S. Mauriti dicitur: jacet in inferiori Vallesie limite in confiniis Sabaudie, ad Rhodanum fluvium. — d Antiqua Vita S. Mauriti: Agaunum accolæ interpretatione Gallici sermonis saxum dicitur.

Agaunus.

CAPUT I.

S. Romani ortus, vita eremitica, monasterium Condadisconense conditum. Alia a discipulis erecta monasteria.

D

AUCTORE CŒVO,
EX MSS.

Igitur præfatorum venerabilium Jurensium Patrum actus, vitamque ac regulam, quantum inibi proprio intuitu, vel seniorum traditione percepi, nitar fideliter in Christi nomine replicare. Ac primum beatissimum Romanum, tamquam vere Dominici belli signiferum, professioni vestræ monachorumque exercitui proferam sancta æmulatione sectandum. Hic namque Romanus Abbas primus e tribus ac primitus nuncupatus, non adeo exiguæ familiæ, quantum testatur parentalis derivata posteritas, intra Galliam Sequanorum oriundus fuisse monstratur. Ante quem nullus omnino monachorum intra ipsam provinciam religionis obtentu, aut solitariam, aut consortialis observantiæ sectatus est vitam. Nam cum esset, non quidem apprime litteris institutus; sed, quod est præstantius, synceritatis dote et caritatis virtute præcipuus, ita ut nec in pueritia infantum lasciviis, nec in juventutis robore humanis cupiditatibus, aut uxoris vinculo vinciretur; tricesimo et quinto ferme ætatis anno secretis eremi delectatur. Relicta quoque matre, sorore, vel fratre, vicinas villæ Jurensium sylvas intravit, quasque huc illucque professioni congruas aptasque circumiens, reperit tandem ulterius inter saxosa convallia culturæ patulum locum: qui altrinsecus trijugi montium paullulum ardua secedente natura, in planitiem aliquantulum relaxatur. Illic namque bifida in solidum concurrente natura, mox etiam, ab unitate elementi jam conditi, Condadiscone loco vulgus indidit nomen. Cumque opportunitatem domicilii novus posceret hospes, reperit ab orientali parte, sub radice saxosi montis, porrectis in orbitam ramis densissimam abietem, quæ patulis diffusa comis, velut quondam a palma Paulum, ita textit ista discipulum. Extra cujus arboris orbem fons irriguus gelidissima fluentia præstabat. Ex quo etiam hodie tebratis lignis ulterius in monasteriumeducti latice, pro quodam hæreditatis pignore pignoribus ministrantur irrigui. Hæc ergo supradicta, ut diximus, arbor, a fervore æstuum vel frigore imbrium, tamquam vere meritorum gratia vernans, præbuit jugiter tecta virentia. Erant præterea paucae sylvestres arbusculæ, quæ acida quidem voluptuosis, sed dulcia quieto pomula ministrabant. Locus ipse a decursu uniti fluminis, ut tunc Sanctus ille ingressus est, non parvis spatiis ob raritatem consistentium distabat ab incolis: quia abundans procul in campestri cultura minime per successionem silvæ illic permiserat quempiam vicinari. Ceterum si quis solitudinem ipsam inviam contra equestris territorii loca ausu temerario secare deliberet, præter concretionem sylvestrem, sive congeries arborum caducarum, inter juga quoque præcelsa cervorum b pliocerum prærupta convallia vix validus expeditusque poterit sub longa solstitii die transcendere. Nam dextra, certe sinistra, c serræ ipsius tractum, a limite scilicet Rheni, sive flatibus Aquilonis usque d paginem Mausatis extimum, nullus omnino ob longitudinem vel difficultatem inaccessibilis naturæ poterit penetrare.

3 Igitur allatis seminibus, vel sarculo, cœpit illic vir beatissimus Romanus, inter orandi legendique frequentiam, necessitatem victus exigui, institutione monachali, labore manuum sustentare: affatim abundans, quia nihil indigens: satis erogans, quia minime pauperibus eroganda præsumens, non scilicet ultra promovens gressum, non citra referens pedem

S. Romanus
e Sequanis
oriundus,

pie educatus,

12
anno 35 ætatis
cœpit degere
in silva
Jurensi

Condadiscone

sub abiete
prope fontem,
a

et arbores
porciferas.

F

procul ab
incolis:

b

ANIMADV.
PAP. 79

c

d

orans simul
laborat, ut
victum com-
paret:

A pedem, ut eremita indesinenter orabat, et ut vere monachus, sustentandus alimento proprio, laborabat. Videratnamque, priusquam religionis professionem arriperet, quemdam venerabilem virum Sabinum nomine, Lugdunensis *e* Interamnis Abbatem, ejusque strenua instituta, et monachorum illius vitam, et quasi quædam florigera apes, decerpitis ab unoquoque perfectionum flosculis, repedarat ad pristina. Ex quo etiam monasterio, nihil de ambitione sanctissima manifestans, librum Vitæ sanctorum Patrum, eximiasque institutiones Abbatum omni elegantia ac nisu, aut supplicando elicit, aut potitus est comparando.

4 Cum ergo in supradicto loco multo jam tempore prisci imitator *g* Antonii, Romanus vita frueretur Angelica, ac, præter cœlestem intuitum, nullo, nisi ferarum, ac raro venantium, frueretur aspectu; venerabilis germanus ipsius Lupicinus, postmodum scribendus Abba, cum esset eadem germanitate minor, sed non impar postmodum sanctitate; per visionem nocte a fratre commonitus, relictis ob amorem Christi, quas jam beatissimus Romanus deseruerat, sorore vel matre, tugurium fraternum professionemque ardentem expetiit: futurum procul dubio, quod rei postea probavit eventus, ut in nidulo illo, hoc est, secreto eremi, tamquam par turturum, vel due pulli columbarum, spiritalem sobolem, divini scilicet verbi inspiratione conceptam, monasteriis ecclesiisque Christi casta parturitione diffunderent. Quo in tempore duo quidam juvenes *h* Lugdunensis municipii Clerici, audita fama vitæque Sanctorum, non absque periculo, nisi fides præstantior extitisset, a parte illa inrupta eremo huc illucque incerti ad piorum sedem vagantes adveniunt: eorumque affore præsentiam sanctus Abba Romanus ita germano suo dicitur pridie prædixisse. Duo inquit, ad nos pertrahente imitationis affectu crastina venturi sunt juvenes: *e* quibus major conjuge amissa continens, alter vero virginitatis privilegia intacta potitur. Cumque illud, ut ita dixerim, natale Sanctorum jam pene nequiret auctos ambire, haud procul ab arbore illa, in quodam molli colliculo, quo nunc in memoriam secretæ orationis est locus, dedolatis levigatisque diligentissime lignis, et sibi construxere habitacula, et præparavere venturis.

B Interea ita longe lateque Sanctorum sese fama diffuderat, ut fragrans bonæ opinionis odor horrorem nido remque seculi detestando credentium turbas persuaderet effugere, abrenunciationis scilicet et perfectionis gratiam Domino servaturas. Nonnulli institutionis hujus visuri miracula, atque exempli dona convenientia domi reportaturi, conveniunt: alii etiam vexatos dæmoniis ceterisque diaboli larvis, oratione Sanctorum cum propria fide curandos, et mente impotes, et corpore nexos adducunt, quorum plurimi incolumitate recepta ad propria sunt regressi. Ast alii intantum compuncti, jejuni ac vigiliis in monasterio permanserunt, ut mira vicissitudine postmodum diabolus cum satellitibus ac ministris suis dicto citius ab arreptitiis effugarent, atque hæc videntes dicerent: Vere hæc est mutatio dexteræ Excelsi. Cum ergo institutione gemina congregatio sancta, velut seges lætissima Dominico utique condenda horreo, necdum zizaniorum vitio interpolata, unita fide et caritate succresceret, adeo ut cernerentur vix receptacula ipsa recipere posse receptos; cœperunt exinde venerabilia Patrum examina, velut ex refecto apum alveario, Spiritu sancto ructante, diffundi, ita ut non solum Sequanorum provinciæ loca secretiora, verum etiam territoria multa longe lateque spatiis distincta terrarum, divinæ sobolis diffusa gratia monasteriis atque eccle-

siis replerentur. Sic scilicet, quod in illo tamen fonte, unde institutionum derivati sunt rivuli, vetusta quidem, sed purior semper recentiorque extitit institutio magistrorum. Ambo etenim Patres mutua necessariaque semet præbant regendi gubernandique solertia. Nam ut B. Romanus piissimus circa omnes, et tranquillissimus erat; ita iste, ut in corrigendis regendisque ceteris, etiam in semet severior existeret. Romanus inexpectata venia lædentibus pronus indulsit: iste, ne iterata lenitate delinqueretur, vehementissime increpavit. Romanus tantum abstinentiæ imponens Fratribus quantum voluntas animi posse dictabat: Lupicinus vero formam sese in omnibus offerens, possibilita cuique cum Dei adjutorio refellere non sinebat.

a S. Hieronymus in Vita S. Pauli primi Eremitæ 10 Januar. pag. 605 mm. 6 ita scribit: Animadvertit intus grande vestibulum, quod aperto desuper cœlo patulis diffusa ramis vetus palma contexerat, fontem lucidissimum ostendens. — *b* Oblata cornua. Meminit etiam Dioscorides lib. 2 πλατυριοντος, quod est animal cervo communi minus habens patula supra fidem cornua: de quo agit Plinius lib. 11 cap. 37. — *c* Serra pro rupe in Hispanicam et Lusitanicam linguam derivata. — *d* An Marginem Mausatis? Hac voce pars certa montis Juræ designatur. — *e* Arnay dici videtur ad confluentes Araris et Rhodani in urbe Lugduno: quod alii Athanatum, vel Atheneum appellant, ac multo post a Brunechilde conditum volunt: alii diu ante fuisse aiunt. Potuit ob inundationem, ut pars civitatis, aut alia occasione destructum, postea reedificatum tempore Brunechildis fuisse. — *f* Has infra cap. 5 explicamus. — *g* De S. Antonio et primis monachis late actum 17 Januarii. — *h* Forsan est Nucium prope Divisionem oppidum, vulgo Nuits dictum.

CAPUT II.

Sacerdos consecratur S. Romanus. Monasterium Lauconnense pro S. Lupicino erigitur, aliud vicinum sanctimonialium.

Audita namque memoratorum fama, S. *a* Hilarius Arelatensis Episcopus, missis in caussa Clericis, beatissimum Romanum haud longe sibi a Vesontionensi urbe fecit occurrere, cujus incitamentum vitamque dignissima prædicatione sustollens, imposito honore *b* Presbyterii ad monasterium honorifice repedare permisit. Siquidem antedictus Hilarius venerabilem Celedonium, supradictæ metropolis Patriarcham, patricio, præfectorioque fultus favore, indebitam sibi per Gallias vindicans monarchiam, a Sede Episcopali memoratum *c* Celedonium nullam existente ratione dejecerat. Ob quod in audientiam beatissimi Papæ Leonis Romæ male gessisse convictus, restituto quoque in Episcopatu Celedonio, Apostolica auctoritate ob usurpationem illicitam regulariter est increpatus. Extat denique exinde antedicti ac venerabilis Papæ ad Galliæ Episcopos, cum examinatione gestorum inserta canonibus *d* epistola regularis, in qua priscum per Gallias Metropolitanorum privilegium, calcata Hilarii superfluitate restituit. Igitur beatissimus Romanus ad monasterium, ut supra jam diximus, collato sacerdotio regressus, professionis pristinae memor, auctoritatem Clericalis officii, monachali humilitate calcabat, ita ut cum solennitas advenisset, vix a Fratribus sacrificii caussa cogeretur stare superior. Reliquis vero diebus, monachum monachis exhibens, nihil in se eminentiæ Sacerdotalis præstabat. Sed mihi istud de viro sanctissimo replicanti illi in oculis cordis occurrunt, qui in professione positi monachali, cum ad officium Clericatus rabida ambitione pervenerint, confestim cothurno elationis inflati, non solum supra coævos digniores, verum etiam supra vetulos ac seniores delibuti ac delicati juvenculi efferuntur, et nec primis saltem simplicibusque elementis imbuti, nituntur cathedris vel sacerdotio præsidere, qui adhuc pro elatione ac levitate juvenili virgis indigent coerceri.

7 Sed hæc alias. Nobis vero ad portum recti tramitis properantibus obscœna ac devia declinetur oratio

D Manet institutio purior apud SS. Romanum et Lupicinum.

E

a S. Romanus a S. Hilario Arelatensi evocatus, ordinatur Sacerdos.

c

F

d

humilitati stultæ:

Affluentibus multis, aut exemplo horum incilandis: aut ægritudine liberandis,

varii permament: Psal. 76. 11

at novas ædes erigunt.

loca vicina
Condadiscenia
monasteria
sterilia :

A oratio. Et quia ista tacere decrevimus, illud addere nunc conveniat, qualiter Condadicensis cœnobii locus miro inauditoque monachorum numero refertus, non solum advenientibus turbis, sed etiam Fratribus pene jam difficulter alimenta præstabat. Si quidem cultura loci ipsius pendula collibus vel acclivis, inter eminentes scopulos vel acervos crebo salebrarum labefactata conludio, non solum in spatiis parva ac difficilis, sed etiam in ipsis frugibus reditu nutante torpuerat. Nam ut hiemali asperitate loca ipsa non solum sunt nivibus obruta, sed sepulta; ita verno æstivoque vel autumnali tempore, aut æstuantia alterno vicinoque saxorum vapore confla-grant, aut intolerabiles imbres non solum eventilatam culturis asportant in torrentibus terram, sed ipsa etiam inculta ac rigida sæpe cum herbis et arboribus ac frutetis, cum gleba quoque ipsa nudatis, quibus insederat. saxis, aufertur monachis, aquis infertur.

aliud Lauconni
in vicina
planitie
extruitur
monasterium

8 Hoc igitur sanctissimi Patres aliquatenus vitare cupientes, in vicinis exinde in silvis, quæ et planitie et fecunditate minime fallebantur, exectis excisisque abietibus, aut falce in prata, aut vomere in æquora complanarunt, ut loca opportuna culturis Condadiscensium inopiam sublevarent. In utroque tamen monasterio ambo Præsules erant. Pater tamen Lupicinus in Lauconno, sic namque loci fertur nomen, peculiarius ac liberius versabatur; adeo ut post beatissimi Romani obitum, usque centum quiquaginta illic propria disciplina imbutos reliquerit Fratres.

e
tertium sanc-
timonialium :

9 Nam et propter locum ipsum in rupe valde edita, quæ superjacet naturali saxo, prominente quoque cingulo, quod cavernas spatiosissimas intus addebat de affectu parentali instituentes Virginum e Matrem, centum quinque illic religionis gubernaculo rexisse monachas tradunt. Locus ipse, ut præcisa inaccessibili desuper rupe, ac sub cingulo prolixius naturaliter perexcisa nullum ulterius cinguli præstabat egressum; ita ab Orientis parte aretatis paulisper angustis, subitum in terrestri atque æquali solo laxabat egressum. Illic namque in ipsis quodammodo faucibus, beatissimi Patris basilicam fabricarunt, quæ non solum Virginum recepit exuvias, sed et ipsum heroa Christi Romanum ambire meruit sepultura. Tanta namque illis temporibus inibi restrictio servabatur, ut, quæcumque Virginum illic causa abrenunciationis intrasset, foris non videretur ulterius, nisi extrema transitus causa deportaretur ad cœmeterium: et cum in vicino Lauconensi monasterio mater fortassis filium, vel germana fratrem haberet, sic neuter alteri aut viso aut nuntio versari noscebatur in corpore, ut putaret uterque alterum jam sepultum: ne paullatim genuinæ recordationis gratia, mollitie quadam vincula professionis disrumperet. Sed ad beatissimum Romanum, vel Condadiscense monasterium nunc revertar.

quibus arcta
est clausura.

C

a Successit S. Hilarius S. Honorato circa annum. 430 defuncto, de cujus Vita sermonem scripsit a nobis 16 Januarii editum, mortuus est circa an. 448 aut sequentem 5 Maii, quo colitur. — b Anno 444, ut supra dictum. — c De Celidonio egit Chiffletius in Vesontione et Sanctum appellat. — d Epistola scripta anno 445. Hinc supra ætas S. Romani stabilitur. — e Sororem S. Romani fuisse auctor infra indicat.

CAPUT III.

Obmurmurans senex ob multitudinem ad monasterium admissorum, a S. Romano emendatus. Fuga insolentiorum et lasciviorum monachorum.

Dum hæc admirabili conversatione geruntur, inimicus nominis Christiani diabolus indigne ferens, multorum vitam copiosa quotidie abrenunciatione succrescere, ausus est beatissimum Romanum sub

colore consilii salutaris, jaculo livoris antiqui competere: atque unum e senioribus, zeli ardore flammatum, talia compellens suadet effari: Diu, inquit, est, sancte Abba, quod pro salute atque administratione tua, quædam salubriora caritati tuæ pertracto suggerere: et quia attulit opportunitas votiva secretum, quæso, ut pandere me tibi conclusa dudum animo salutaria verba permittas. Cumque ille, utpote seniori, non tam vita quidem aut moribus, sed sola qua in cassum vacua efferebatur ætate, licentiam dandi sibi consilii præstitisset; Doleo, ait, Pater mi, quod frustra quotidie enormitate convertentium delectaris, et ita seniores ac juvenes, probos pariter improbosque cœnobiali catervatim professione concludis; et non electos potius ac probatos solerter segregans ac secernens, omnes de reliquo, tamquam vere degeneres et indignos, ex hoc nostro ovili eliminas ac propellis. Ecce si pene cubilia nostra, aut orationis vel xenodochii membrum sollicita inquisitione inspicias, indiscreta, ut suggessi, multitudine monachorum pene jam locus nulli superest ingressuro.

11 Tum Pater sanctus, suggerento illo qui in Evangeliiis repromisit; Ego dabo vobis os et sapientiam, cui non poterunt resistere adversarii vestri; ita contra spiritum persecutoris antiqui, Apostolici gladii arma corripuit, ut caput anguiferi hostis, salutaris verbi acie, festina obruncatione præcideret. Dic, ait Romanus Sanctus, nostræ humilitatis amator, cui procul dubio si vere consilium pietatis inest, commissa est etiam discretio salutaris: Potesne hos omnes, quos in congregatione nostra circumspicis, tali sequestratione secernere vel dividere, ut omnino probatissimi ac desides, perituri pariter et perfecti, examinatione tua viritim ante exitum valeant sequestrari? Vel juxta illud examen, in quo occulta hominum, sive præterita vel futura, solus Creator introspicit, sine damno ac periculo tuæ salutis eligere vel damnare? En ipsa infatigabilis ac pia circa humanam fragilitatem Majestas nullum omnino ante exitum præscientiæ virtute, salva B. Enoch sive Eliæ assumptione, in partis dexteræ felicitatem sustollit, aut pro reatu ad præsens baratro gehennæ septoque voraginoso concludit; et tu diabolico errore cæcatus, jam jamque juste procul dubio humilitate conscientie meliores secernere vel damnare audes? Nonne legis a Domino Saul vel Salomonem in regnum Israeliticæ gentis, antequam peccato proprio laberentur electos, ut de reliquis taceam? Judam quoque ac Nicolaum inter ceteros in fastigia sacræ administrationis adscitos, unum hæreseos, ast alterum suspensum laqueo deperisse? Ananiam namque et Saphiram in illa primitiva ac purissima Apostolorum segete zizaniæ suffocatione degeneres? Non meministi ac retines inaudita antea post electionis fastigia divina severitate mulctatos? Sic e contrario non miraris, veneraris, ac suspicis, ex persecutore Saulo repente prædicatorem Paulum? ex Matthæo publicano subito Christi discipulum? ex prodigo filio, sobolem liberalem? ex Zachæo fraudulento ac divite, Patriarchæ nunc filium? appensum quoque pro scelere damnatumque latronem, repente cum Domino paradisi amœnitate ditari? Quantos præterea, si revolvam, ex alto in ultimis corruisse aut ex minimis atque imis nonnullos invenio sublimia conscendisse? Quantos denique monachos deflemus in stupris? quantas vero meretrices ac scorta etiam ad martyrium legimus inspiratione subita prosiliisse?

12 Et, ut præterita sileam, aliquos in hoc cœnobio nostro non vidisti ardenter arripere, quod lenta postmodum ac tepida consummatione calcarunt? Aut quoties quidam e cœnobio diverso instinctu egressi sunt? Quoties namque ex ipsis sunt aliqui ex seculo

D
AUCTIONE COE-
VO, EX MSS.
S. Romanus
instinctu dia-
bolico argui-
tur a sene

ob admissos
sine delectu
monachos :

Luc. 21. 15
E

refutat ob rei
internoscendæ
difficultatem :

finem vitæ
expectari de-
bere :

ante bonos ma-
le perire :

F

et malos con-
verti ac sal-
vari :

idem domesti-
cis exemplis
demonstrat :

bis

AUCTORE COE-
VO, EX MSS.

A bis tertiove reversi? Et tamen recuperata virtute, derelictam dudum professionem ad palmam victoriae perduxere? Nonnulli enim irreprehensibiliter non ad vitia, sed ad loca pristina revertentes, tanta dilectione ac studio instituta hæc nostra servarunt, ut amore atque dilectione fidelium, monasteriis ecclesiisque Christi Sacerdotes dignissime præsiderent. Et, ut unum adhuc tibi, si non denegas, notissimo noveris exemplo, quasi non pridie in hoc monasterio nostro Maxentium conspexisti, qui post inauditam in Galliis nuditatem atque abstinentiam, post vigiliarum quoque jugitatem, et indefessam lectionis instantiam, quomodo elationis malo deceptus, ab spurcissimo fuerit correptus dæmone, ac multo his amenior sæviorque extiterit, quos pridie pollens meritorum successu curaverat, atque ab ipsis, quos dudum Domini virtute sanaverat, loris vinctus ac funibus, funesto fuerit spiritu unctione sancti olei liberatus? Agnosce ergo te hac elatione invisibiliter diabolo instigante pulsari, nec ab ipsius distare consortio, cujus utique ut livore simili accendaris et zelo, ita exæquaris et meritis. His frater ille auditis, pene corrui consternatus, sed mox oratione beati viri tantum relicta præsumptione compunctior atque

quibus senex
acquiescit;

B emendatior est effectus, ut solent capti mente arreptitii per Christi famulos expulsionem dæmonum puriores defæcationesque restitui.

13 Interea quia per famulum Christi enervatum est consilium hostis antiqui, vertit se ad molliora consueta calliditas, et de prosperis producens adversa, non solum contra regulam, sed in ipsum pene Patrem fecit insurgere Fratres. Primitus namque materia hujusmodi extitit ubertas fœcunditasque fructuum; dehinc abundantia ipsa refertos quotidiana fecit remissione turgescere; post hæc autem etiam scientiæ quadam effecit cothurnositate superbos. Retexam ergo rem ipsam mira elegantia per germanum suum Lupicinum, et inaudita contrarietate cassatam. Quodam namque tempore cum abundantia, ut diximus, frugum monasterio ipsi, utpote adhuc in cultu ruris novo, ultra solitum arrisisset, et quidam Fratres fertili fœcunditate fidentes, despecto contemptoque Abbate, non quod regulæ vel canonis suppeteret, sed quod abundantia contulerat, studerent ventri vel gutturi cultius infarcire; atque ex hoc a beatissimo Romano, ut erat benignissimus, crebrius increpati, non solum proterviores, verum etiam ex nimia dissolutione lasciviores existerent;

ex ubertate
fructuum
monachi inso-
lentiores,

et lasciviores
facti,

C levis quippe blandusque ipse baculus necessario virgam fraternæ severitatis expetiit. Adito namque germano suo Lupicino ganeones ipsos etiam in suam jam jamque personulam insurgere condeclarat: siquidem voluptati luxuique dediti famulari regulariter detrectabant. Jubet ergo Abba Lupicinus secretius redire germanum, seseque post sextam admodum diem, quasi ex improvviso cellulæ ipsi adfore denuntiat. Cumque adveniens vir altioris ingenii caussam totius insolentiæ gutturis nosset insultatione turgescere, silet interim biduo, donec tertio die quasi escarum fastidio copiosius post adventum refertus, quo melius cibum reciperet, acidis interim, ut pascat, exorat, ac Fratribus ipsis una vescentibus, sic Romanum Abbatem vultu lætus expostulat: Ita vivamus, Domine frater, ut nobis crastina hordeaceas incretasque solummodo parare jubeas in merendula pultes, quasque etiam, quia sic libentissime vescor, absque sale vel oleo, obsecro, jubeat vestra pietas ministrari. Cumque reniti vel mussitare nullus auderet, apponitur crastina abstemiis et ganeonibus in commune mutatus pristinus apparatus. Quod cum Lupicinus germanusque ipsius absque ventris, ut dicitur, speculo præsumpsissent; liguritores illi discedunt omnimodis incœnati: quosque

adveniente
S. Lupicino,

ac consueta
pulle non con-
tenti,

D Abba Lupicinus latenter irridens, Si quid, ait, delectationi meæ annuis, o piissime frater, obsecro, donec Lauconnum a cellula tua revertar, his nos quotidie ordines deliciis satiari. Fateor caritati tuæ, pene exorans postulare delibero, ut tu hinc Lauconnum victurus eas, ast hic ego jugiter talibus cum Dominis Fratribus deliciis, vescar. Transacta igitur tertia probationis pulcra, cuncta ventositas, cum suis auctoribus nocte imminente diffugit, neque ex his resedit ullus in monasterio, nisi et quem non vi-tiaverat esculentæ voracitatis ingluvies. Mane autem cum vidisset Lupicinus beatissimus evanuisse e monasterio turgidos fumos; Veni, ait, nunc Romane frater, et redeant jube regulares, ut moris est, apparatus: hujusmodi enim, ut video, decreverant non servire Christo Domino, sed suo ventri. Igitur fugatis ventatisque paleis, serva nunc triticum, et graculis corvisque evolutibus, jam pasce pacatus mitissimas Christi columbas.

nocte fugiunt,

remanent
boni.

CAPUT IV.

Miracula S. Romani. Ob leprosos sanatos Genevæ honorifice excipitur.

D De mirabilibus vero signorum, quæ gratia divina vallatus, in expulsionem immundorum spirituum gessisse memoratur, replicarem utcumque nunc aliqua, nisi multo eminentiora illa conjiciantur, quæ latendi caussa, teste tantum Domino, studuit operari. Unde quia extingui nequit accensa semper gratia meritum, dona hæc sancti Spiritus circa sepulchrum ipsius peculiariter curiosus religiosusque lector inquirat: ubi pro fide vel meritis expetentium, plus videt quod credat quisque, quam legit fortasse quod dubitet. Memini tamen beatissimum Dominumque meum Augendum referre solitum, quod inter eos, quos illic in pueritia viderat diverso more, una tamen potentiæ virtute torqueri, ita supra urnam B. Romani quemdam ex infelicibus in faciem vidisset extendi, ut solent criminosi ac scelerati tendiculis Judicum sententia verberari, atque inibi duobus cubitis fere semihora suspensus, obsidentis scelera vel crimina clamans atque ejulans publicabat. Tantum namque, ut diximus, beatissimus Pater in his mirabilibus studuit latere, quæ gessit, ut nec illud ad nos procul dubio pervenisset, quod in Pontianensi parochia, dum iter ageret, quamdam paralyticam, veterosa debilitate torpentem, sanitati restituerit juvenili: nisi hoc comitante sancto Fratre Palladio, minime potuisset oculare.

E

S. Romanus
ut mortuus
claret mira-
culis,

illa et vivus:

paralyticam
sanat:

F

15 Et quia sanctissimi viri Palladii fecimus mentionem, cujus beatissimus Romanus tam in cœnobio quam in itinere, tamquam veræ caritatis comite, fido solatio potiebatur, retexam etiam illud: cui idem Frater interfuit, et factum vulgatumque urbi ac populis celari non potuit. Basilicam Sanctorum, imo, ut ita dixerim, castra Martyrum in Agaunensium locum, sicut passionis ipsorum relatio digesta testatur, quæ a sex millia sexcentos viros, non dicam ambire corpore in fabricis, sed nec ipso (ut reor) campo illic potuit consepire, fidei ardore succensus deliberavit expetere. Cumque digressus b Genavam, nulli omnino esset pauper incessus, et certe minime signari vel agnosci cupiens publicatus, accidit ut imminente vespera speluncam, qua propter aggerem leprosi duo id est pater cum filio, versabantur, intraret. Igitur cum infelices ipsi, intrante misericordia jam felices, ligna usibus convecturi eminus aliquantulum absentarent, beatissimus Romanus pulsata reserataque clusurula speluncam ingressus est: cumque orationem religiosa functione complexisset, ecce laboriosi ipsi ligna deferentes adveniunt: ejectisque in vestibulo lignorum surculis, novos atque inopinatos

iturus ad Mar-
tyres Agaunenses,

a

b
prope Genevam

divertit ad
edes 2 lepro-
sorum:

A inopinatos hospites non sine hæsitatione respiciunt. At vero S. Romanus, ut erat singulari benignitate conspicuus, consalutatis blandissime complexisque c

c
osculo sanat :

Genevenses re
cognita illum
inquirunt :

16 Leprosi namque illi per confabulationem recordationemque magnorum hospitum mutua semet consideratione respicientes, elevata cum gaudio voce de salute communi gloriantur alterutrum, et conciti ad civitatem currentes, quia caussa eleemosynæ multis non habebantur incogniti, sanitatis præconia virtutisque gaudia Pontifici, et Clero, popularibus maximisque, aperta ac propria testificatione declarant. Tum vero mirum in modum catervatim irruentes ad singulos, auctorem facti rimantibus oculis, sicubi adesset, diligenter inquirunt. Cumque eum, dubia adhuc luce, innotuisset properasse festinum, electos de Ecclesia viros in sancta exploratione perfectos jubet excurrere, et custodire Bresti montis

B redeuntem observant ;

obvii Episcopus, Clerus, populus inducunt in urbem :

quibus benefacit

et redit :

C omni celeritate reddidit juxta morem, ne seculi male blandientis inlecebris, humana delinitus confabulatione, auditu forsitan pollueretur aut visu.

a Eucherius, vel quisquis martyrium S. Mauricii descripsit : Quæ legio sex millia sexcentos, sexaginta sex viros validis armis et instructos armis, antiquorum Romanorum habebat exemplum. In MS. codice S. Maximini omittuntur sex, ita et hic omitti sexaginta sex, servato majori numero. — b Geneva passim, hic Genava, in Vita S. Eugendi MS. Genua et infra apud Turonensem Januba, nota ad Lemanium lacum urbs, unde per Sabaudiam iter est Agaunum : At prope monasterium erat semita, qua Genuam usque transcenditur. Ita in Vita S. Eugendi. — c Severus Sulpitius in Vita S. Martini : Apud Parisios vero dum portam civitatis illius, magnis secum turbis euntibus, leprosum miserabili facie, horrentibus cunctis, osculatus est, atque benedixit, statimque omni malo emundatus est. Colitur S. Martinus xi Novemb.

CAPUT V.

Sabiniani Diaconi singularis castitas, et potestas adversus dæmones. Obitus et sepultura S. Romani.

Nec enim beatissimus Romanus solus in his virtutibus fulgebat in monasterio, forma namque perfectionis et caritatis : tales erant in mirabilibus cuncti, qualem se omnibus præbebat exemplum. Nam crebro

illic a multis et serpentum pellebantur venena, et dæmonum eliminabantur catervæ. Ob quod etiam tantum illic gregi Dominico hostis insidiabatur antiquus, et ita effrænis circa caulas gregis Dominici livoris stimulo rabidus grassabatur, ut relicta etiam tentationis serie, phantasmatum inimico monstruosoque corporali impulsu niteretur exinde monachos effugare. Retexam ergo qualiter illic cum uno ex Fratribus congressus sit inimicus, ut illis temporibus reliquorum constantia scire cupientibus facilius innotescat. Erat inibi inter reliquos virtutum (ut diximus) viros, Diaconus quidam, Sabinianus nomine, qui sanctitate mentis et corporis ministerii hujus Principem Stephanum, et puritate sectatus est commissistrum, et publicavit virtute discipulum. Hic namque caussa utilitatis strenue in vicino flumine sub ipso Condatescensi cœnobio molinas piscinasque fraternis usibus gubernabat : atque e convalli ipsa, non solum diurnis, verum etiam nocturnis conventiculis reptatu festino cunctos præveniebat in synaxi. Hunc diabolus tanta noctibus momentisque singulis debacchatione vexabat, ut nec exiguum saltem tempus eidem concederet ad quietem. Nam præter crebras parietum illisiones, ita tectillum ipsius lapidum reddebat fragore perfossum, ut vix valeret Frater ille detrimenta nocturna diebus singulis resarcire. At cum forinsecam nequissimus perspiceret frustrari nequitiam, nocte quadam coram Diacono tuguriolum ingressus, extracto ex igni torre, huc illucque festina alacritate discurrens, cellulam nitebatur incendere ; quod procul dubio perpetraret, nisi suspectus Diaconus sanctus instinctu pietatis Dominicæ vigilasset. Cumque eum invocatione Christi nominis propulisset, sequenti nocte, mutata virili diabolus specie, sub duarum puellarum forma pudicissimo Dei servo insidiaturus advenit, atque ad focum vigilanti, effractis foribus, compellatione mollissima durus tentator intravit. At cum multimodis provocatus hinc inde cachinnis, signa monstrifera dedignaretur aspicere, excogitat, imo addit hostis nequissimus detestabiliora quam gesserat. Reductis namque nebulosi tegminis vestimentis, fœminea pendenda, quocumque se pudicus vertisset aspectus, Christi famulo ingerebat in facie : ut, quatenus animos viri enervare non poterat, saltem aspectus visusque castissimos tali dedecore callidus incæstaret. Cumque ille unum nosset sub specie gemina monstrum, Quidquid libet, ait, gesseris, inimice, non me in Christi nomine propellere valebis ex loco : quia cor meum vexillo Dominicæ passionis armatum, nequaquam aut oblectatione corrumpere, aut terrore poteris enervare. Quid te toties mihi in diversis ingeris formis ? Nempe, stultissime, erubescis, cum me adjutum divinitus unum ac solum, nunquam videas alterum quam vidisti.

18 Tunc accensus furore diabolus, reducto phantasmate nequitiae puellaris, gravissima eum alapa brachio exerto percussit, adeo ut maxillam illius, non solum ex ictu tumidam, verum etiam fœtidam laceratamque reddiderit atque contortam : et more solito labefactus ad aereas sese contulit auras. Mane vero cum caussas livoris et ulceris fraternitas percunctaretur attonita, atque ille caussas exposuisset insidiatoris assidui, confestim maxillam olei sancti liquore perungens repedavit ad cellulam, ac de reliquo non eum tentavit disiectus dejicere frustra tentator. Hinc enim Sabinianus sanctus, cum die quadam adhibito fraterno solatio, alveum torrentis ipsius, quo molinaris advehebatur aqua, geminato ordine defixis stylis, eisdemque, ut mos est, implexis viminibus palearum quoque ac lapidum adjunctione permixta ad cursum rotalis machinæ vellet diligentius inaltare, dumque stramenta densius comprimunt intra

D
AUCTORE
COEVO, EX MSS.
Monachi contra diabolum
prævalent :

Sabinianus
Diaconus dire
vexatur

dejecto lecto
tugurii,

E

incendium
impedit :

objecta specte
puellarum

immotus
manet,

armatus
passione
Christi :

F

alapa a
diabolo
excipitur :

A intra sepes, subito ventilatus e paleis ingens coluber, mox ut sese ostentavit, oculuit. Interea Fratres illi viperea venena verentes, dum frustra latitantem in gelidissimis aquis inquirunt, absque ullo effectu operis spatia diurna consumunt. Tunc Diaconus sanctus ad Fratres, Quid, inquit, tandiu suspensi atque suspecti, follem insidiatoris prisci veremur. Veni, ait uni ex Fratribus, et manus meas et pedes signo Dominicæ Crucis armato. Cumque id socius præmissa oratione complisset, intra alvei illius sepes Levita ingressus, Eia, inquit, insidiator noster, ipse noce nunc, ac percute, si prævales, conculcantem. Tum adstantes Fratres conloquebantur alterutrum: Vere ex illis est Levita hic noster, quibus Salvator in Evangelio repromisit, dicens, Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones, et supra omnem virtutem inimici, et nihil vos nocebit.

Luc. 10. 19

armatus signo
Crucis,
audacter
calcare tentat.

S. Romanus

b
moribundus
evocat sororem
ex monasterio,
cum monachos
subditos,
quos S. Lupi-
cino commen-
dat:

moritur,

sepelitur,
clarescit
miraculis.

Institutiones
Patrum

B 19 Igitur minima licet de tam præcipuis ac maximis dixerimus, ad finem tamen libelli jam tendit oratio, ut legentis industria sub accentu desiderii quam sub prolixitatis torpore claudatur. Moneo ergo ac supplico, o præmiati Fratres, ut fidem potius quam verba pensantes, sic vos nostra garrulitas non offendant, ut sanctorum Patrum non est a Domino fastidita rusticitas. Illud tamen præmoneo, ut, quia eorumdem regulam digesturum me pariter repromisi, a tertio me hoc libello reservasse noscatis, quia rectius hoc in Vita beatissimi Augendi depromitur, a quo constituta ipsa, inspirante Domino, sunt compitius exornata. Nunc vero exacto hoc primo opusculo, ad sanctum Patrem Lupicinum secundi opusculi tendit oratio. Cumque igitur heroa Christi imminente transitu longævitate prælata corporea urgeret infirmitas; germanam quoque suam, quam in cingulo illo vel *b* Balma, Gallico, ut reor, sermone sic vocatam, monasterio præfecerat puellari, de transitu revelante Domino jam securus, ad valedicendum expetiit. Illic quoque vehementi inæqualitate pulsatus, vocatis ad se Fratribus pacem Christi, quam puro ac mansueto semper servavit affectu, cunctis osculo impertito, in magna hæreditate distribuit. Ultimum quoque germanum suum Lupicinum data oratione deosculans, fraternitatem cunctam, pastoralis amore regendam, commendavit attentius. Et purus a noxa, sicut liber a crimine, mortem lætus aspiciens exhalavit. Cujus sublato corpusculo, illic in basilica supra collis verticem, ut narratione præcurrente digessimus, filioli ex utroque monasterio condiderunt. Qui venerabilis **C** locus, meritorum ipsius testimonio, signorum quoque virtutumque florente successu, diebus momentisque singulis comptius pro filiorum gloria decoratur. Amen.

a In Vita S. Eugendi, ubi num. 24 ista traduntur: Et quia sermo attulit, ut de institutione Patrum, per imitationem B. Eugendi aliqua tangeremus juxta promissum, quod memet prædixi tertio opusculo servaturum, prout memoriæ, Christo inspirante, suggeritur, abrenuntiantium exordia primitus intimamus. Sic namque, quod non omnino illa, quæ quondam sanctus ac præcipuus Basilii Cappadociæ urbis Antistes, vel ea, quæ sanctorum Lirinensium Patres, Sanctus quoque Pachomius Syrorum priscus Abba, sive illa, quæ recentior venerabilis edidit Cassianus, fastidiosa præsumptione calcemus: sed ea quotidie lectitantes, ista pro qualitate loci et instantia laboris invicta potius quam Orientalium perficere affectamus: quia procul dubio efficacius hæc faciliusque natura vel infirmitas exequitur Gallicana. — b Illustria alia duo monasteria, Balmæ dicta, postea in eadem Burgundia condita sunt, quorum aliud Virginum ad Dubim fluvium, Vesontionem inter et Montem Belicardum est, Gallis Baulme les Nonnains; aliud virorum a B. Euticio Abbate fundatum, uti ad hujus Vitam diximus 13 Januar. pag. 823.

ALIA VITA

auctore S. Gregorio Turonensi,

Libro de Vitis Patrum cap. 1.

Series Evangelicæ admonet disciplinæ, ut domesticæ largitionis pecunia nummulariis fœnerata, cum digno multiplicationis fructu, dispensante Domino,

restauretur: nec altis defossa foveis recondatur ad **D** detrimentum; sed rationabili dispensatione porrecta, æternæ vitæ crescat ad lucrum: ut incipiens retributionis Dominus quæ commodavit inquirere, cum usuris receptis fœnerationis suæ duplici satisfactione talentis, dicat: Euge, serve bone, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Prædestinatorum est enim ista cum Dei ope perficere, qui ab ipsis incunabulorum vagitibus, ut sæpe de multis legitur, Dominum scire meruerunt, cognitoque eo, numquam ab ejus præceptionibus recesserunt, neque post baptismi sacramentum niveam illam pollentemque regenerationis stolam impudicis actibus polluerunt: qui merito sequuntur Agnum, quocumque ierit: quosque ipsius Agni candor egregius liliis decoris, nullo tentationis æstu marcentibus, coronavit. His denique sertis dextera inclytæ dominationis extenta inchoantes provocat, vincentes adjuvat, victores adornat: quos nominis sui titulo præsignatos, de terrenis gemitibus elevans, in cœlorum evehit gaudia gloriosos. De quorum niveo electionis numero et illos esse non ambigo, qui Jurensis eremi opaca lustrantes, non modo Dei templum effici meruerunt, verum etiam in multis mentibus Spiritus sancti gratiæ tabernacula paraverunt, id est, Lupicinus, Romanusque germanus ejus. **E**

2 Igitur Lupicinus ab exordio ætatis suæ Deum toto requirens corde, litterisque institutus, cum ad legitimam transisset ætatem, genitore cogente, cum animi non præberet assensum, sponsali vinculo necitur. Romanus vero adhuc adolescentior, et ipse ad Dei opus animum extendere cupiens, nuptias refutavit. Parentibus vero relinquentibus seculum, communi consensu eremum petunt: et accedentes simul inter illa Jurensis deferri secreta, quæ inter Burgundiam Alemaniamque sita, a Aventicæ adjacenti civitati, tabernacula figunt: prostratique solo, Dominum diebus singulis cum psalterii modulamine deprecantur, victum e radicibus quærentes herbarum.

3 Sed quoniam livor illius, qui de cœlo delapsus est, semper insidias humano generi consuevit intendere, contra hos Dei servos armatur, hosque per ministros suos a cœpto itinere nititur revocare. Nam lapidibus urgere eos dæmones per dies singulos non desinebant: et quotiescumque genua ad orandum Dominum deflexissent, statim imber lapidum super eosdem, jacentibus dæmoniis, decidebat: ita ut sæpe vulnerati, immensis dolorum cruciatibus torquerentur. Interea ætas adhuc immatura cœpit injuriam quotidiani hostis metuere, nec passa diutius sufferre dolores, relinquens eremum, ad propria ire deliberat. Sed quid invidia non cogat inimici? Verum ubi relinquentes hoc habitaculum, quod expetierant, ad villas propinquiores sunt regressi, domum cujusdam pauperis ingrediuntur. Percontatur mulier, de quo itinere milites Christi venirent. Respondent non sine confusione, se reliquisse eremum, et quæ eos caussa a cœpto distulerit opere, per ordinem pandunt. At illa ait: Oportuerat vos, o viri Dei, contra insidias diaboli viriliter dimicare, nec formidare ejus inimicitias, qui sæpius ab amicis Dei superatus occubuit. Æmulus est enim sanctitati, dum metuit, ne, unde ille perfidia vilis corrui, genus humanum fide nobilitatum ascendat. At illi compuncti corde, et seorsum discreti a muliere, dixerunt: Væ nobis, quia peccavimus in Deum, dimittendo propositum nostrum. Ecce nunc a muliere arguimur pro ignavia. Et qualis nobis in posterum erit vita, si ea, unde *b* æstu inimici expulsi fuimus, non repetamus? Tunc armati vexillo Crucis, sumptis in manu bacillis, regressi sunt ad eremum. Quibus venientibus, iterum eos insidiæ dæmonis lapidibus cœperunt urgere: sed persistentes

Matth. 25. 21

Cooperandum
gratiæ a Deo
acceptæ.

Apoc. 14. 4

Romanus et
Lupicinus
nuptias
respuunt.

a
eremum
petunt:

imbre lapidum
a dæmonibus
in petuntur:
b

eremo egressi
a muliere
admoniti

b
eam repetunt:
vincunt
dæmones.

A persistentes in oratione, obtinuerunt a Domini misericordia, ut remota tentatione, liberi in illo divini cultus famulatu, expeditique perseverarent.

4 His denique in oratione persistentibus, coeperunt ad eos turbæ Fratrum hinc et inde confluere, et audire verbum prædicationis ab eis. Cumque jam beati eremitæ populis, ut diximus, publicati fuissent, fecerunt sibi monasterium, quod Condatiscone vocitari voluerunt: in quo succisis silvis, et in plana redactis, de laboribus manuum propriarum victum quærebant. Tantisque fervor de Dei amore proximos locorum accenderat, ut congregata ad officium Dei multitudo, simul habitare non posset: fecerunt itaque aliud monasterium, in quo felicis alvearis examen instituerunt. Sed et hoc deinceps cum Dei adjutorio ampliati, tertium intra Alemanniæ terminum monasterium locaverunt. Ibantque vicissim hi duo Patres visitantes filios, quos divinis imbuerant disciplinis, prædicantes in singulis monasteriis ea, quæ ad institutionem animæ pertinebant.

5 Lupicinus tamen Abbatis super eos obtinuit monarchiam. Erat autem valde sobrius, et cibo potuque abstinens, ita ut plerumque tertia tantum die reficeretur. Cum vero eum, sicut corporis humani deposcit necessitas, sitis arriperet, vas cum aqua exhiberi faciebat, in qua manus immersas diutius retinebat. Mirum dictu: ita absorbebat caro ejus aquam appositam, ut putares eam per os ejus assumi: et sic ardor sitis exstinguebatur. Erat autem severus valde in districtione Fratrum, nec quemquam non modo perverse non agere, verum etiam nec loqui sinebat. Mulierum quoque vel colloquia, vel occursus valde vitabat. Romanus ita erat simplex, ut nihil de his penitus ad animum duceret: sed omnibus tam viris, quam mulieribus æqualiter flagitatum benedictionem, Divinitatis nomine invocato, tribueret.

6 Lupicinus igitur Abbas cum minus haberet, unde tantam sustineret congregationem, revelavit ei Deus locum in eremo, in quo antiquitus thesauri reconditi fuerant. Ad quem locum accedens solus, aurum argentumque, quantum levare poterat, monasterio inferebat: et exinde coempto cibo reficiebat Fratrum multitudines, quos ad Dei officium congregaverat: sicque faciebat per singulos annos. Nulli tamen Fratrum patefecit locum, quem ei Dominus dignatus est revelare.

7 Factum est autem, ut quodam tempore visitaret Fratres, quos in illis Alemanniæ regionibus diximus congregatos: et accedens meridie, cum adhuc Fratres in agro essent, ingressus est domum, in qua cibi coquebantur ad reficiendum: viditque diversorum ferculorum apparatus magnum, ac piscium multitudinem aggregatam, dixitque in corde suo: Non est dignum, ut monachi, quorum vita solitaria est, tam ineptis utantur sumptibus. Et statim jussit præparari æneum magnum: cumque locatus super ignem fervere cœpisset, posuit in eo cunctos simul, quos paraverant cibos, tam pisces, quam olera, sive legumina, vel quidquid ad comedendum destinatum fuerat, dixitque: De his pluribus nunc reficiantur Fratres: non deliciis vacent, quæ eos a divino impediunt opere. Quod illi cognoscentes, valde moleste tulerunt.

8 Tunc duodecim viri, habito consilio, iracundia inflammati reliquerunt locum, et abierunt per desertum vagantes, et ea, quæ erant seculi delectabilia, inquirentes. Revelatumque est statim per visum Romano, nec ei voluit Divina miseratio rem actam occultare. Regresso igitur Abbati ad monasterium dicit: Si sic futurum erat, ut ad dispersionem Fratrum abires, utinam nec accessisses ad eos. Cui ille: Noli, inquit, moleste ferre, frater dilectissime, quia ea acta sunt. Nam scias purgatam esse aream

Februarii T. III.

Domini, et triticum tantum in horreo positum, paleas autem esse rejectas foras. Et ille: Utinam nullus abscessisset ex eis: sed nunc indica mihi, quæso, quot exinde abierunt. Qui respondit: Duodecim viri cothurnosi, atque elati, in quibus Deus non habitat. Tunc Romanus cum lacrymis ait: Credo in illo Divinæ miserationis respectu, quia nec illos separabit a thesauro suo, sed congregabit, et lucri eos faciet, pro quibus pati dignatus est. Et facta pro his oratione, obtinuit, ut reverterentur ad gratiam omnipotentis Dei. Dominus enim compungi fecit corda eorum, et agentes poenitentiam pro excessu suo, congregaverunt singuli congregationes suas, et fecerunt sibi monasteria, quæ usque hodie in Dei laudibus perseverant.

9 Romanus autem persistebat in simplicitate et operibus bonis, visitans infirmos, et salvans eos oratione sua. Factum est autem quodam tempore, dum iter ageret ad visitandos Fratres, ut occupante noctis crepusculo, ad hospitium diverteret leprosum. Erant autem novem viri. Susceptusque ab eis, statim plenus caritate Dei, jussit aquam calidam fieri, atque omnium pedes manu propria lavit, lectulumque spatiosum fieri præcepit, ut omnes in uno stratu requiescerent, non abhorrens luridæ maculam lepræ. Quod cum factum fuisset, obdormientibus leprosis, hic inter decantationes psalmorum vigilans, extendit manum suam, et tetigit latus unius infirmi, qui statim mundatus est. Tactuque salubri iterum tetigit alium, et ipse protinus est mundatus. Cumque se sensissent redditos sanitati, tetigit unusquisque proximum suum, ut scilicet expegefacti, rogarent Sanctum pro emundatione sua. Sed cum tacti ad invicem fuissent, et ipsi mundati sunt. Mane autem facto, adspiciens omnes nitente cute effulgere, gratias agens Deo, et vale dicens, ac singulorum oscula libans abscessit, mandans eis, ut semper ea, quæ Dei erant, et retinerent pectore, et operibus exercerent.

10 Lupicinus autem jam senex factus, accessit ad Chilpericum Regem, qui tunc Burgundiæ præerat: audierat enim eum habitare apud urbem Janubam. Cujus cum ingressus est portam, tremuit cathedra Regis, qui ea hora ad convivium residebat, exteriusque ait suis: Terræmotus factus est. Responderunt qui aderant, nihil se sensisse commotionis. Et ille: Occurrite quantocyus ad portam, ne forte aliquis adversari cupiens regno nostro, adsit quasi nociturus nobis. Non enim sine causa hæc sella contremuit. Qui protinus concurrentes, offenderunt senem in veste pellicea, et dixerunt Regi de eo. Qui ait: Ite, adducite eum in conspectu meo, ut intelligam cujus ordinis homo sit. Et statim adductus, stetit coram Rege, sicut quondam Jacob coram Pharaone. Cui ille ait: Quis es, vel unde venisti, aut quod est opus tuum, vel quid necessitatis habes ut venias ad nos? Cui ille: Pater sum dominicarum ovium, quas cum Dominus spiritalibus cibis jugi administratione reficiat, corporalia eis interdum alimenta deficiunt. Ideo petimus potentiam vestram, ut ad victus vestitusque necessaria aliquid tribuatis. Rex vero hæc audiens, ait: Accipite agros, vineasque de quibus possitis vivere, ac necessitates vestras explere. Qui respondit: Agros et vineas non accipiemus, sed placeat potestati vestræ aliquid de fructibus delegare, quia non decet monachos facultatibus mundanis extolli, sed in humilitate cordis Dei regnum justitiamque ejus exquirere. At Rex cum audisset hæc verba, dedit eis præceptionem, ut annis singulis trecentos modios tritici, eodemque numero mensuras vini accipiant, et centum aureos ad comparanda Fratrum indumenta. Quod usque nunc a fisci ditionibus capere referuntur.

D
AUCTORE S. GREGORIO TURON.

precibus reducit desertores:

singuli monasterium extruunt,

Romanus leprosis lavat pedes, tactu sanat.

E

Lupicino aulam ingrediente, sella Regis tremuit:

F

Rex petita alimenta de fisco liberaliter præberi jubet.

AUCTORE S. GRÉ-
GORIO TURON.

Romanus
extra monas-
terium sepe-
tur propter
minacula.

A 11 Post hæc autem cum jam senes provectæque essent ætatis, Lupicinus Abbas scilicet et Romanus frater ejus, ait Lupicinus germano suo : Dic mihi, frater, in quonam monasterio vis tibi parari sepulchrum, ut simul quiescamus? Qui ait : Non potest fieri, ut ego in monasterio sepulchrum habeam, a quo mulierum accessus arcetur. Nosti enim, quod mihi indigno et non merenti Dominus Deus meus gratiam tribuit curationum, multique per impositionem manus meæ, ac virtutem Crucis dominicæ a diversis languoribus sunt erepti. Erit autem concursus ab tumultu meum, si ab hac luce migravero. Ideoque eminus a monasterio in monte parvulo sepultus est : super cujus deinceps sepulchrum, magnum templum ædificatum est, in quod ingens fre-

quentia populi diebus singulis accurrit. Multæ enim D virtutes ibi in Dei nomine nunc ostenduntur. Nam et cæci ibi lumen, et surdi auditum, et paralytici gressum plerumque recipiunt. Lupicinus autem Abbas obiit, intra monasterii basilicam est sepultus, reliquitque Domino pecuniæ creditæ multiplicata lenta, id est, beatas congregationes, in ejus laude devotas.

a A'ὐζαντικόν Ptolemæo lib. 2 cap. 4 Sequanorum civitas Avanticum. Tacito lib. 1 hist. totius Helvetiorum gentis caput, Aventicus Elvitiarum civitas in Notitia Provinc. et Civit. Galliæ. Marcellinus lib. 15 num. 17 Aventicum desertam quidem civitatem, sed non ignobilem quondam, ut ædificia semirutæ nunc quoque demonstrant sub temporibus Gratiani et Valentiniani : at restaurata utcumque postea videtur. Aventicæ Ecclesiæ Episcopis subscripsit Concilio Matisconensi Marius an. Chr. 585, ac Sedem Lausanam transtulit. Aventicum Gallis Avanches, Germanis Wislisburg dicitur. — b Forte astu.

DE S. ROMANO ARCHIEPISCOPO REMENSI IN CAMPANIA, Commentarius historicus.

G. H.

CIRCA AN
IOXXXIII
XXVIII FEBR.

Elogium
S. Romani
ex Saussaio :

B Andreas Saussaius in Martyrologio Gallicano, quæ de S. Romano dicuntur, brevi hoc elogio comprehendit ad XXVIII Februarii : Remis depositio S. Romani Episcopi et Confessoris : hic Vigilii Papæ consobrinus, monachus Jurensis, et primus Abbas cœnobii Mentuniaci a se constructi in diœcesi Trecensi, cum laude virtutum undique poleret, ad Archiepiscopatum Remensem duce Christo provectus, Ecclesiam sibi concreditam apostolico spiritu gubernavit. Postque faustum et celebrem Pontificatum, cum B. Leonem suum alumnum, et in regimine cœnobii Mentuniaci successorem, sanctitatis suæ commercio, ex quo Sanctus et ille evasit, illustrasset; B. Chlotildem Reginam in basilica S. Genovefæ, et Childebertum Regem in æde S. Vincentii ad muros regiæ urbis tumulasset; quietis æternæ cupidus, in cœlestem emigravit mansionem. Hæc Saussaius, quæ a nobis illustranda.

Sanctus etiam
appellatus a
Camuzato et
Des-Guerrois :

in Actis anti-
quis Beatus
appellatur :
an consobrinus
Vigilii Papæ ?

an monachus
Jurensis ?

condit monas-
terium Men-
tuniaci :

2 Sancti titulum cum Saussaio eidem Romano tribuunt Nicolaus Camuzatus Tricassinæ Ecclesiæ in eadem Campania Canonicus in Miscellaneis historicis, cum Promptuario Sacrarum Tricassinæ diœcesis editis, fol. 358 in Notis ad Vitam S. Leonis Abbatis, et Nicolaus Des-Guerrois Presbyter Tricassinus de Sanctis Tricassinis ad an. 545 num. 8. In ipsa antiqua Vita S. Leonis danda XXIII aut XXV Maii (de die namque discrepant auctores) tam ipse Leo, quam Romanus eodem modo Beati appellantur : quo solum titulo utitur Miræus in Fastis Belgicis et Burgundicis ad XXVIII Februarii, quo eum celebrat, et Vigilii Papæ consobrinum, ac monachum Jurenses ante Saussaium statuerat secutus Joannem Chenu in Archiepiscopis Remensibus, et Georgium Colvenerium in Catalogo Archiepiscoporum Remensium ad calcem Flodoardi edito. Fuit Vigilius ex nobilissimo genere ortus, Joannis Consularis viri filius, et Romano aliquanto junior, mortuus anno IOLV. De S. Romano fundatore primo monasteriorum Jurensium jam ante hoc die egimus : cujus institutum sub S. Eugendo Abbate potuit hic Romanus complexus fuisse, ejusque exemplo (quod quamplurimos alios fecisse constat ex ejus Vita) condidisse cœnobium in vico, cui nomen Mentuniacum, duabus ab urbe Trecensi leucis semoto, uti liquido constare ex Vita S. Leonis asserit Camuzatus, qui relicta fusiori historia, brevem ejusdem Vitam ex Breviario Ecclesiæ Trecensis eruit : in qua ista leguntur : Hic Leo scholis traditus, mira celeritate psalmodiarum scientiam est adeptus : et in omnibus et per omnia regularibus est dogmatibus eruditus. igitur B. Romano Mentuniaci cœnobii Abbate in Episcopum Remensem electo, B. Leo ejus monasterii factus est Abbas.

Addit dein Camuzatus, ex alia Vitæ S. Leonis historia, præfatum S. Romanum a Rege Chlodoveo seniore confirmationem donationis quorundam prædiorum impetrasse, quæ Merobaudus Patricius eidem cœnobio liberalissime impertiverat. Des-Guerrois cœnobium illud extructum ait fuisse ad honorem SS. Gervasii et Protasii Martyrum. At nunc oppidum Mentuniacum, ob corpus S. Leonis, quod ibidem reverendissime custoditur, ejusdem D. Leonis nomen induisse et Gallico idiomate S. Lye nuncupari, testatur jam sæpius laudatus Camuzatus. Mortuus est Chlodoveus I anno IOIX, ut jam ante illud a S. Romano extructum fuisse monasterium necesse sit, et falli Nicolaum Des-Guerrois, dum confirmationem donationis a Chlodoveo factam tradit non S. Romano, sed ejus successor S. Leoni, qui post viginti annos ab obitu Chlodovei S. Romano successit.

3 De Episcopatu S. Romani hæc pauca memorat Flodoardus lib. 2 Historiæ Ecclesiæ Remensis cap. 1 : B. Remigio successisse traditur Romanus, Romano Flavius, post quos Mappinius. De tempore Sedis horum quatuor Episcoporum egimus VI Februarii ad Vitam S. Vedasti Episcopi Atrebatensis a S. Remigio ordinati, ostendimusque pag. 785 num. 13 S. Remigium obiisse anno IOXXX, die XIII Januarii : eique subrogatum fuisse S. Romanum, cujus Sedi assignavimus triennium aut summum quadriennium, obitumque retulimus ad annum IOXXXIII aut sequentem. Nam ejus successor Flavius interfuit Arvernensi Synodo sub Theodeberto Rege v Idus Novemb. post Consulatum Paulini Junioris habitæ anno IOXXXV. Ast a Flavii successore Mappinio missus Protadius Archidiaconus subscripsit Aurelianensi Concilio v anno Regis Childeberti XXXVIII, Christi IOXLVII. Hinc corrigendus Joannes Chenu asserens Romanum Archiepiscopum creatum anno IOXLV, sedisse annis XVIII, mortuum anno IOCLXIII. Quæ eadem ante scripserat Georgius Colvenerius in Catalogo Archiepiscoporum Remensium, atque ista æque dissona adjungit : Hic sepelivit corpus B. Chlotildis Reginæ in ecclesia S. Genovefæ Parisiis anno IOCLIV, et corpus Childeberti Regis Francorum in æde sacra S. Germani ad muros urbis Parisiensis anno IOCLIX. Quæ Saussaius supra relatus nullo interposito examine descripsit. Verum obsunt et tempora et regna distincta, et quæ a S. Germano Episcopo Parisiensi acta sunt, S. Romano Remensi applicantur jam pridem mortuo. Decessit Childebertus anno IOCLVIII, atque, ut tradit Aimoinus lib. 2 de Gestis Francorum cap. 29, a S. Germano in æde S. Vincentii, quam fabricarat, sepultus. Obiit vero S. Chlotildis apud urbem Turonicam, Parisiis a filiis Childeberto atque Chlothario Regibus

E confirmatio-
nem donatio-
nis accipit a
Chlodoveo I,

fit Archiepisc.
Remensis
an. 530,

F moritur
an. 533 aut
sequente.

non sepelivit
Childebertum
Regem,

A bus sepulta. Ita Gregor. Turon. lib. 4 hist. Franc. cap. 1, cum ante egisset de obitu Theodeberti Regis Austrasorium, cui successit Theodebaldus an. 10XLVIII.

Fuit autem S. Romanus Episcopus factus cum Theode- D ricus Rex Austrasiorum adhuc viveret, sub quo Remen- AUCTORE G. H. sis urbs erat.

DE S. RUFINA VIRGINE

G. H.

XXVIII FEBR.

S. Rufina
Virgo aut sola
refertur,

Martyrologium MS. antiquum, quod Colonie in monasterio Patrum Carmelitarum adser- vatur inter paucos ac selectos Sanctos memo- riam S. Rufinae consignat his verbis: Ipso die S. Rufinae Virginis. Quae eadem leguntur in Mar- tyrologio anno 1490 Lubecae excuso, quod Doctrinale Clericorum inscribitur, atque a vigilia Nativitatis, seu IX Kalendas Januarii, exorditur. Aliud eodem anno Coloniae excusum, sed ab ipsis Kalendis Januarii initio sumpto, eisdem plane verbis celebrat S. Rufinam Vir- ginem. Eam suo itidem ad Usuardum Auctario inscrip- sit Hermannus Greven. Quae vero ea fuerit quove loco aut tempore floruerit, hactenus assequi non potuimus, uti et de S. Onesima Virgine dictum, quam XXVII Fe-

bruarii retulimus ex eisdem quatuor Martyrologiis. Utramque Virginem XXVIII Februarii conjungit Fran- ciscus Maurolycus Abbas Messanenensis in suo Martyro- logio ante annos prope centum edito. Eodem die, in- quit, SS. Macarii, Ruffini, Justi ac Theophili. Item Osvaldi Mart. Atque Onesimae et Ruffinae Virgi- num. Quae eadem leguntur in Calendario Italico Con- stantii Felicii. Meminerunt et alia jam indicata Marty- rologia Rufini Martyris. De eo sociisque supra egimus: inter quos in veteri MS. Philippi Labbei nostri, nomen est Rufinae: hinc injecta dubitatio, nunc de hac Vir- gine agatur, num potius Rufinus sit substituendus, aut certe Rufunia, cujus inter illos Martyres nomen in MS. Martyrol. S. Hieronymi.

aut S. Onesi-
mae Virgini
juncta.

DE S. OSWALDO

EPISCOPO WIGORNIENSI ARCHIEPISCOPO EBORACENSI,

G. H.

B

Commentarius praevius.

SI Tempus Episcopatum S. Oswaldi. Annus et dies obitus, et Elevationis corporis. Cul- tus illis diebus: an etiam XV Octobris? Re- ges ab eo coronati.

ANNO 1000000000
XXIX FEBRUA.

S. Oswaldus
floruit 10
seculo,

I nter eximios sanctitate et doctrina Episcopos, qui se- culo Christi decimo illustrarunt Angliam, est S. Os- waldus, Episcopus primo Wigorniensis, postea si- mul Archiepiscopus Eboracensis. Urbs est utraque antiqua et celebris, Eboraci sancte mortuus est, Wi- gorniae sepultus, ac miraculis a morte claruit. De hac urbe actum fuisse XI et XIX Januarii ad Vitam S. Eguini, Sanctique Vulstani, qui et ipsi Wigorniensis Episcopi fuere.

S. Dunstani in
Episcopatu
Wigorniensis
successor

anno 960,

C

simul Archi-
episcopus
Eboracensis
factus an. 972.

2 Consecratum fuisse Episcopum Wigornensem S. Oswaldum a decessore suo S. Dunstano, anno 1000000000 ad Cantuariensem Metropolim translato, cer- tum est: de anno consecrationis aliquis scrupulus, quod infra in Actis dicatur obiisse anno 1000000000, Episco- patus xxx. quasi ordinatus esset Episcopus anno 1000000000. Sed forsitan culpa amanuensium intercedit annorum duorum nota, ut legendum sit, obiisse anno Episcopatus trigesimo secundo. Nam anno 1000000000 consecratum esse S. Oswaldum scribunt Florentius Wigorniensis, Dunelmensis, Hovedenus, Westmonas- teriensis, atque alii quorum omnium auctoritas actorum illorum scriptori praevallet. Factum vero Eboracensem Archiepiscopum anno 1000000000 iidem scriptores una- nimi consensu testantur et successorem statuunt Oschi- telli propinqui sui, eodem anno vita functi: quibus et ipsa Acta adstipulantur. Thomas Stubbs Dominicanus, qui seculo XIV scripsit Actus Pontificum Eboracensium, inter Oschitellum et S. Oswaldum statuit Adelwoldum, qui tamen cum magis quietiorum vitam diligeret, Pontificatum dimisit. Eadem leguntur in epistola sub nomine Simeonis Dunelmensis edita, sed forsitan e scrip- tis Turgoti Dunelmensis collecta, ad Hugonem Deca- num Eboracensem de Archiepiscopis Eboracensibus: ast Edwaldum appellat, et S. Oswaldum statuit cum Thoma Stubbs ecclesiae illius regimen suscepisse anno 1000000000. Verum Simeon Dunelmensis de Gestis Regum Anglorum omisso Edwaldo, quem a S. Os- waldo alium non arbitramur, in Archiepiscopum electum cum aliis scriptoribus statuit anno sequenti 1000000000.

3 In pluribus peccat Thomas Stubbs, dum anno se- quente asserit Romam venientem, a Stephano Papa

pallium accepisse: deinde ipsius Regis Edgari do- natione, et Papae Formosi, qui Stephano successit, concessione, Episcopatum Wigorniae, de quo trans- latus fuerat, in sua manu tenuisse. Successit Ste- phano VI Formosus anno 1000000000, mortuus anno 1000000000, id est, septuaginta sex annis, antequam ex hujus calculo Romam venit S. Oswaldus. Nicolaus Harpsfeldius seculo 10 Hist. Eccl. Angl. cap. 12, omisso Formoso asserit, S. Oswaldum a Pontifice Stephano, Romam profectum, pallium reportasse, nec Wigornjensem dimittere permissum. Verum nullus Papa, Stephanus dictus sedit ab anno 1000000000 ad annum 1000000000. Dunelmensis in citata epistola tradit Romam venisse, et pallium a Benedicto Papa acce- pisse. Est Benedictus VI anno 1000000000 die XX De- cemberis electus, anno 1000000000 a Bonifacio, dein Antipapa, in carcere strangulatus: cui Benedictus VII successit. Wigorniensis, cujus errorem alii descripse- runt, ad annum 973 ista habet: Stephanus Papa cxxxiv, a quo S. Oswaldus pallium accepit. Quod accurati scriptoris σφάλμα μηχανικόν est.

pallium acce-
pit, non a
Stephano
Papa,

sed a Benedicto
VI an. 973.

4 Idem Wigorniensis ad eundem annum 973 hæc refert: Rex Anglorum pacificus Edgarus ætatis suae anno xxx, Indict. I, v Idus Maii, die Pentecostes a beatis Præsulibus Dunstano et Oswaldo, et a ceteris totius Angliæ Antistitibus, in civitate Acamanni benedicatur, et cum maximo honore et gloria conse- cratur, et in Regem inungitur. Eadem habent Dunel- mensis, Hovedenus, Westmonasteriensis, Huntindon- niensis, et alii; quibus prævit Chronologus Anglo- Saxonicus cum Bedæ historia nuper excusus, qui addit Acamanni civitatem ab incolis alio vocabulo Batho- niam nominari: quæ in Somersetensi Comitatu apud Saxones Occidentales urbs illustris. Regnabat Edgarus Rex jam tum a morte Edwini fratris anno xv, atque ipso anno 1000000000, VIII Idus Julii defunctus est, filio suo Eadwardo regni hærede, designato. Sed magna inter regni primores oborta est dissensio. Quidam namque Regis filium Eadwardum, quidam vero fratrem illius elegerunt Æthelredum. Quam ob causam Archipræsules Dunstanus et Oswaldus cum Corepiscopis, Abbatibus, Ducibusque quamplu- rimis, in unum convenerunt, et Eadwardum, ut pa- ter ejus præceperat, elegerunt, electum consecra- verunt, et in Regem unxerunt. Ita Wigorniensis, aliique ante citati. Anno postea 978 ista adduntur: Rex

F
consecrat et
inungit cum
S. Dunstano
Reges. Edga-
rum an. 973

S. Edouardum,
dein Marty-
rem, an. 978

AUCTORE G. B.
Æthelredum
an. 978 :

A Rex Anglorum Edowardus jussu novercæ suæ occiditur... Cujus frater Æthelredus Clito egregius, moribus elegans, pulcher vultu, decorus aspectu, Indict. vi die Dominica xviii Kalend. Maii post Paschalem festivitatem a sanctis Archipræsulibus Dunstano et Oswaldo, et decem Episcopis, in Kyngestune ad regni fastigium est consecratus. Colitur S. Edouardus Rex et Martyr xviii Martii.

moritur
an. 992

5 Mortuus est S. Oswaldus anno mccccxii. Ad quem annum ista tradit Wigorniensis : S. Oswaldus Archiepiscopus, Indict. v, ii Kalend. Martii, feria secunda transiens ex hac vita, regni cœlestis gaudia conscendit, et Wigornia in ecclesia S. Mariæ, quam ipse a fundamentis construxerat, conquiescit. Wigorniensis consentiunt reliqui scriptores, cum ipsis S. Oswaldi Actis. Quia autem annus hic bissextilis erat, mortuus est xxix Februarii, qui dies tum incidebat in feriam secundam post Dominicam tertiam Quadragesimæ, cyclo Solis xxi, Lunæ v.

29 Febr.
feria 2.

inscriptus
Martyrologiis :

6 Inscriptus hoc die Florario MS. et Auctario Greveni ad Usuardum his verbis : In Britannia S. Oswaldi Episcopi Wigorniensis et Confessoris. Eundem referunt Wion, Dorganius, Menardus, Bucelinus in Martyrologiis monasticis, Wilsonus in Anglicano, Canisius in Germanico, Ferrarius in Catalogo generali. In MS. Martyrol. Carmeli Coloniensis, et apud Maurolycum ista leguntur : Item S. Oswaldi Martyris. Fuit Rex Northumbriæ Oswaldus a Penda Rege Merciorum pagano occisus, qui passim Martyr habetur, inscriptus etiam Martyrologio Romano v Augusti : cujus Regis et S. Oswaldi Episcopi memoria videtur in citatis Martyrologiis confusa.

perperam
Martyr
habitus.

Corpus ejus ab
Aldulpho
successore
elevatum
anno 1002,
15 Aprilis,

non Eboraci
sed Wigornia :

7 Successor S. Oswaldi in utraque Sede fuit Aldulfus ante Abbas Medeshamstadensis, qui anno cxi, Regis Anglorum Æthelredi xxv, Indictione xv, xvii Kalendas Maii, feria quarta, Coepiscopis, Abbatibus, Presbyteris, monachis, religiosis quoque viris aggregatis, S. Oswaldi Archipræsulis ossa e tumulo levavit, et in scrinio, quod paraverat, honorifice locavit : et non multo post, id est, ii Nonas Maii, ipse defunctus in ecclesia S. Mariæ Wigornia est sepultus. Ita Wigorniensis, quem reliqui sequuntur. Contigit ea Elevatio feria quarta post Dominicam in Albis, cyclo Solis iii, Lunæ xv, littera Dominicali D. Meminerunt illius Wion, Menardus, Ferrarius his verbis : Eboraci elevatio S. Oswaldi Episcopi et Confessoris. At contigit ea elevatio non Eboraci, sed Wigornia, ubi antea fuerat sepultus. Hinc infra in Vita num. 22 Aldulfus Eboracensis Archiepiscopus Wigorniam properans, ossa sancti Antistitis de terra levavit.

C Quibus consentit cum aliis Westmonasteriensis, qui citatur a Wione, Ferrario, et Wilsono in priore editione Martyrologii Anglicani, ubi etiam Eboraci facta ea elevatio asseritur : omittitur in posteriore editione. Bucelinus etiam Eboraci factam tradit, citato præter Westmonasteriensem Edouardo Maihew, qui solum de S. Oswaldo agit xxviii Februarii, nulla facta mentione diei xv Aprilis.

memoria ejus
8 Junii :

8 In Calendario MS. Benedictino monasterii S. Salvatoris ista ad viii Junii traduntur : S. Oswaldi Episcopi Wigorniensis et monachi Floriacensis. Qua vero de caussa eo die referatur, non reperio. Forsan quia auctori deerat alius Sanctus, quem eo die colendum proponeret. Erant autem hoc die et Romanus Abbas, sed quem discipulum S. Benedicti credidit, et S. Theodulphi Abbatis inventio, quæ circa an. cxiio contigit.

atque alicujus
Oswaldi Episc.
15 Octobris :

9 At Major controversia est, quare xv Octobris referatur S. Oswaldus. Ita primus excudit Molanus in additionibus ad Usuardum Lovanii anno 1568 editum, his verbis : Eodem die Oswaldi Episcopi et Confessoris, apposuitque litteram Q. indicans, ut præfatur cap. 2, se ejus Sancti memoriam addere ex quodam alio Martyrologio : quod est MS. Usuardi, olim Augustini

Hunnæi Doctoris Lovaniensis, ac modo spectat ad D D mum Professam Antuerpiensem, Societatis Jesu : illic ergo post commemoratum natalem quinquaginta Martyrum Coloniensium, ista subduntur : Eodem die S. Oswaldi Episcopi et Confessoris. Exin cetera quæ alibi apud Usuardum leguntur, ibidem subnexa. At circa eam lectionem multum hæremus, cum cetera, quæ in eo MS. Codice hactenus reperimus, multum superent ætatem S. Oswaldi Wigorniensis. An alius ergo antiquior S. Oswaldus Episcopus, aut certe errore amanuensium loco alterius Sancti intrusus? In antiquo codice MS. sub nomine Bedæ ad eundem xv Octobris ista leguntur : In Britannia S. Wlfranni Episcopi et Confessoris. An loco hujus nominis aut alterius substitutus S. Oswaldus existimari possit, quis definiet? Episcopum Lindisfarnensem potius intelligi infra dicemus.

10 Interim ad ea adjecere alii quædam : nam in altera editione Usuardi anni 1573 ista scripsit Molanus : Eodem die Oswaldi Episcopi Wigorniensis et Confessoris. Et mox, quasi dubitatione omni sublata, sequuti alii, Canisius in Martyrol. Germanico edito an. 1573 prius Martyrologium Molani descripsit, postea secundum. Dein Surius in Octobri Vitam S. Oswaldi locavit, in editione anni 1574 cum hac ad marginem notatione : Octobris xv juxta Martyrologia. Obiit autem xxviii Februarii vel xxix. Inde alii eo die factam translationem ex tenui conjectura asseruere. Ita Wion : Wigornia in Anglia translatio S. Oswaldi Episcopi et Confessoris, miraculis clari. additque de ea Translatione agere Molanum et Galesinium hac die. Molani verba utriusque editionis dedimus. Galesinii ista sunt : Wigornia S. Oswaldi Episcopi et Confessoris. Et in Notationibus Surium citat. Nulla ibi Translationis mentio. Wionem secuti Dorganius et Menardus, sed de qua Translatione fiat mentio silent. Bucelinus in Menologio Benedictino conjecturam illorum ita adornat : Wigornia in Anglia translatio S. Oswaldi Episcopi. Transtulit viri sanctissimi corpus, revelatione divina admonitus Adolphus Eboracensis Archiepiscopus etc. Ast Elevatio potius corporis dicenda est, quæ contigit xv Aprilis, quo die eam Eboraci factam dixerat. Fortassis xv Octobris Wigorniam corpus translatum fuisse arbitratus est : sed contrarium constat ex Vita, quam citat. In Martyrol. Anglicani priori editione xxviii Februarii tradit Wilsonus, præcipuam ejus solennitatem haberi xv Octobris : quæ inde decerpit Edouardus Maihew, dum promittit ideo se de eo præcipue xv Octobris tractaturum : quo postea die de illo penitus silet. In secunda etiam editione Martyrol. Anglicani ea de præcipua solennitate verba omissa a Wilsono. At xv Octobris ejus Translatio refertur in eo Martyrologio citato Surio, et Molano, tum Polydoro Virgilio lib. 7 hist. et Westmonasteriensi ad annum 959, et 960, ubi de ejus Episcopatu Wigornensi et monasterio Ramesiensi agitur. In priore editione die xxviii Februarii citat Surium 15 Octobris et Calendarium secundum usum Sarum, quod habemus Parisiis circa annum 1533 excusum in Enchiridio Ecclesiæ Sarisburiensis : in quo S. Oswaldi nomen bis expressum, scilicet xxviii Februarii et xv Aprilis. At xv Octobris memoratur S. Wilfrannus Episcopus, de quo supra egi.

qui conjectura
creditus
Wigorniensis,

quasi ob
Translationem
eo die colatur,

præcipua
solennitate.

An is potius
sit S. Oswaldus
Martyr ?

11 In Florario MS. jungitur Oswaldus quidam cum sociis xv Octobris his verbis : Item sanctorum Confessorum Oswaldi Episcopi, Martiani et Satyri, et Candidi Martyris. Ex his Martianus et Saturianus coluntur postridie, sed Martyres, in Africa occisi. Num ergo legendum : Item sanctorum Martyrum Oswaldi Regis, Martiani etc. In supra citato Calendario MS. Benedictino xii Junii ista habentur : S. Oswaldi Episcopi Lindisfarnensis et Abbatis Mailrosensis. Hic est S. Ethelwoldus, aliis Æthelwaldus et Edilwardus, cujus Vitam ex variis collectam dedimus xii Februarii

A *bruarii, quo die inscriptus est Martyrologio Anglicano, et Catalogo Ferrarii. Mortuus est anno MCCCXI : at quo die, hactenus non reperimus. Potuit de eo egisse qui Usuardum MS. nostrum auxit, et cum aliis Oswaldum appellasse. Ita S. Oswaldus, de quo hic agitur, ab aliis est Edwaldus et Adelwoldus dictus, et postea ab eo diversus a nonnullis habitus : quæ supra rejecimus.*

an S. Ethel-
woldus Episc.
Lindisfarnen-
sis etiam
Oswaldus
dictus.

§ II. *Illustria ex aliorum Sanctorum Actis testimonia de S. Oswaldo : hujus Vita scripta, Reliquiæ.*

I *nter illustres scriptores ævo S. Oswaldi propinquiores Aimoinus est, monachus Floriacensis in Gallia, qui sub annum Christi cix floruit, et suam de rebus Franciæ historiam inscripsit S. Abboni Abbati suo, anno cxiiv interempto, cujus et Vitam scripsit, xiii Novembris dandam : in ea cap. 4, 5 et 6 ista leguntur : Legatio Gentis Anglorum ad Floriacense venit cœnobium, postulans aliquem sibi sapientum concedi virorum... eo quod vir quidam magnæ apud eos nobilitatis, Oswaldus vocabulo, spreto seculo, ad serviendum Christo, in memorato Floriaco conversus est cœnobio : ex quo ob bonæ vitæ meritum a Rege ipsius provinciæ ad Archiepiscopatus assumptus gradum, Deo ac Patrono suo S. Benedicto in regione Anglica construxit monasterium... Præreat per idem tempus sanctæ Floriacensi congregationi reverendus Pater Oylboldus... qui ab hoc beato exegit viro Abbone, quatenus ad instruendas ejusdem nationis hominum mentes, divina atque humana sapientia, qua ipse insigniter pollebat, ire non recusaret... Post longos terræ et maris excursus, Anglorum intravit fines. Primum itaque omnium Ramesense S. Benedicti adiit cœnobium. Sic enim appellabatur ille locus, qui a venerabili Oswaldo illis in partibus est fundatus : in quo, qui Abbatis fungebatur officio, Germanus dicebatur vocabulo, et ipse ad tanti gradus honorem ex hoc sacro Floriacensi assumptus monasterio. Ubi dum Sanctus Domini Abbo per duorum ferme annorum moratur spatium, aliquos monachorum scientia imbuit litterarum.*

Ab S. Oswaldo
Floriaci in-
stitutis mona-
chicis imbuto

evocatus
S. Abbo in
Angliam,

docuit biennio
in Ramesiensi
monasterio :

familiaris
SS. Oswaldo et
Dunstano

C
miraculorum
gloria claris :

ab eis varie
donatus,

Presbyter
S. Oswaldo
consecratus.

1) *nulla infra in Actis attinguntur : in iis Ailwinus Comes dicitur, qui hic Hehelguinus Dux, Rameseensis monasterii fundator, cujus Abbas ibidem Ednothus appellatur, qui hic Germanus, sed forsitan binominis fuit, aut certe unus alterius successor.*

AUCTORE 1. H.

14 *Colitur jam sæpe memoratus Dunstanus XIX Maii, ex cujus Vita huc spectant sequentia : Episcopatus Wigorniensis in honorem gloriosi Apostoli Petri fundatus habebatur. Sed Oswaldo vir sanctus et religiosus, quem in regimen ipsius Ecclesiæ B. Dunstanus Antistes Cantuariensis effectus sibi succedere fecit; quia Clericos ibi degentes nec a pravitate sua convertere, nec inde, eo quod nobiles juxta seculum atque potentes erant, quibat eliminare : construxit pene contiguam ipsi ecclesiæ ecclesiam beatæ Dei Genitricis Mariæ : in qua ipse cum monachis, quos se proposuerat adunaturum, Christo serviret. Quod et factum est. Religio itaque monachorum contemptum Clericis peperit, et vulgi conventum ab eis alienatum sibi assiduum fecit. Quid plura? Numerus Clericorum passim minuitur, monachorum conventus indies augetur. Quidam insuper ex ipsis Clericis conversi, numero illorum additi sunt. Hoc modo Sedes Pontificalis mutata est in Ecclesiam B. Mariæ semper Virginis. Hæc Auctor Vitæ S. Dunstani, quibus consentiunt infra in Actis num. 11 relata.*

S. Oswaldus
ecclesiæ in
S. Mariæ
Wigornia
cœruit,

inque Cathedra-
lem erigitur
E

15 *In S. Wulstani Episcopi Wigorniensis, anno cxiix ad eam Cathedralam evecti, Vita, quam ex Mallesburiensi XIX Januarii dedimus, de hac S. Mariæ ecclesia diruta ista pag. 244 num. 9 leguntur : Cum ecclesiæ majoris opus, quod ipse a fundamentis inceperat, ad hoc incrementi processisset, ut jam migrarent in illam, jussum est veterem ecclesiam, quam et B. Oswaldus fecerat, detegi et subruere. Ad hoc spectaculum stans sub divo Wlstanus, lacrymas tenere nequivit. Super quo modeste a familiaribus redargutus, qui gaudere potius deberet, quod se superstitie tantus Ecclesiæ honor accessit, ut amplius monachorum numerus ampliora exigeret habitacula, respondit : Ego longe aliter intelligo, quod nos miserii Sanctorum opera destruimus, ut nobis laudem comparemus. Dein num. 11 hæc referuntur : Sub Seniore Willielmo inclamatum est in Wlstanum a Lanfranco de litterarum incertitia; a Thoma Eboracensi Archiepiscopo, quod subjici deberet ei ex antiquo jure. Utrisque objectionibus cum in concilio respondere deberet, egressus est ut strictiore consilio responsum comeret suum. Tum monachorum, qui cum eo erant, animis ad summum negotium attonitis, illa subintulit : Crede mihi, adhuc non cantavimus Nonam : cantemus ergo. Sociis referentibus, ut prius propter quæ venerant expedirent, quod satis superque sufficeret cantibus tempus; Regem et Procures, si hoc audierint, risui se haberi non immerito credituros. Prius, crede mihi, inquit, faciemus Dei servitium, et post agitabimus hominum litigium. Hora igitur cantata, nulla excogitata falsi tergiversatione, nullo commentato veri splendore, aulam concilii pergebat ingredi : suis eum retinere tentantibus, persuaderi non potuit. Quin potius timentibus caussæ, Pro certo, ait, noveritis, visibiliter me hic videre beatos Archiepiscopos Dunstanum et Oswaldum, qui hodie me suis precibus tuentes, falsiloquorum acumen hebetabunt. Ita data benedictione monacho minimæ facundiæ viro, sed Normannicæ linguæ sciolo, rem obtinuit, ut qui diœcesis ante putabatur indignus regimine, ab Archiepiscopo Eboraci suppliciter rogaretur ut suas dignaretur lustrare, quo ipse pro timore hostium vel sermonis ignorantia cavebat accedere.*

eum videns
dejecit lacry-
matur
S. Wulstanus,

quod Sancto
opus esset:

in Concilio
jussus causam
propriam
tueri.

F
facta oratione.

ab SS. Dun-
stano et Oswal-
do sibi appa-
rentibus doce-
tur
felicem rei
exitum.

16 *Reliqua, quæ ex aliorum Annalibus et monumentis antiquis addi possent, ad Vitam S. Oswaldi annotamus*

AUCTORE G. H.
Vita S. Oswaldi unde hic edita?

a quo scripta?

Insula
S. Oswaldi
Beverlaci
adservata.

Oswaldslaw
centuria, sive
hundreds, ab
eodem appella-
ta,

A annotamus : quam Surius ad xv Octobris, ut diximus, edidit, sed stylo passim, ut præfatur, nonnihil correcto. Nos eandem primæva phrasi servata damus, in Joannis Capgraviî nova Legenda Sanctorum Angliæ anno 1516 editam. Aliam Vitam habemus MS. sed plurimum contractam. Henricus Spelmannus in Conciliis Auglicanis ad an. 969 pag. 479 nonnulla ex cap. 2, uti infra observamus describit, cum hac præfatione : De ipso autem Concilio sic Osbernus Præcentor Cantuariensis, qui floruit anno Domini cxcxxxiv, et hunc secutus Joannes Capgravius. *Asserunt alii eum scripsisse Vitam SS. Odonis patris S. Oswaldi, Dunstani, Elphegi et aliorum, quod suo tempore dicitur : et hi tradunt Vitas SS. Oswaldi et Wulstani exaratas a Senato vel Servato Bravonio, quem Wigorniensium monachorum præfectum volunt floruisse circa annum cxcclxx. Verum quicumque Vitam S. Oswaldi olim scripserit, arbitramur in epitomen redactam, atque ita a Capgravio editam, quod etiam ad Vitam S. Wulstani observavimus, et clare ad Vitam S. Odonis demonstrari poterit, cujus Vitam MS. nacti sumus ampliore, quam uti apud Capgravium extabat. Baronius ad an. 992 num. 62 auctorem hujus Vitæ fidelissimum scriptorem appellat.*

B 17 S. Oswaldi infulam purpuream et auro gemisque ornatam, et prisca pulchritudine fulgidam, ad sua usque tempora in Beverlacensi ecclesia reservatam fuisse testatur Thomas Stubbs in Pontificibus Eboracensibus. Ab hoc S. Oswaldo in Comitatu Wigornensi est Centuria Oswaldslaw dicta, quam asserit Cambdemus in Cornaviis eum ab Edgardo Rege impetrasse, ejusque immunitatem, dum Angliæ lustrum Guilielmus Conquestor conderet, his verbis in acta publica esse relatam : Ecclesia S. Mariæ de Wircester habet Hundredam, quæ vocatur Oswaldslaw, in qua jacent recentæ Hidæ, de quibus Episcopus ipsius Ecclesiæ a constitutione antiquorum temporum habet omnes redditiones Socharum, et omnes consuetudines inibi pertinentes ad dominicum victum et Regis servitium et suum : ita ut nullus Vicecomes ullam ibi habere possit querelam, nec in aliquo Placito, nec in alia qualibet caussa. Hoc attestatur totus Comitatus. *Hæc ibi. De varia notione vocis Socha consule Glossarium Guilielmi Somneri. Hic videtur indicari Jurisdictio aut jus tenendi curiam.*

VITA

auctore antiquo,
ex Capgravio, Surio et MS. Ultrajectino.

CAPUT I.

C Acta S. Oswaldi ante Episcopatum. Canonizatus Wintoniensis, monachus Floriacensis.

a
b
S. Oswaldus a
pueritia
virtuti deditus,
c
apud S. Odo-
nem patrum
educatur :

d
Canonicus
Wintoniensis,
dein Decanus.

S Sanctus a enim Oswaldus Archiepiscopus, nobilissima b progenie ortus, eleganti forma enituit : hic puer factus pueriles ineptias devitare, et ad sanctitatis opera semetipsum informare cœpit. Frater enim patris sui erat S. Odo c Cantuariensis Archiepiscopus, discretione sublimis, moribus gravis, justitiæ cultor, et omni actione sua circumspectus. Huic enim nepos suus Oswaldus doctrinis imbuendus et bonis exemplis et moribus instruendus a parentibus commendatur. Seculari demum scientia et Scriptura sacra ad plenum informatus a S. Odone apud d Wintoniam Canonicus effectus, cum ceteri spreta institutione Ordinis sui desideria cordis sequerentur, institutionem vitæ Canonicorum indefessus exequabatur. Decanus itaque in brevi factus, maculatam senum vitam emendare, et pueriles eorum sensus studio disciplinæ cœlestis evacuare adhuc ipse juvenis curavit. Illi vero magis antiqua pravæ consuetu-

dinis itinera tenere volentes, nullo pacto illum in D talibus se audituros affirmabant.

2 Quo intellecto, spreta seculari pompa nec non divitiis, e Floriacum, ubi corpus S. Benedicti requiescit pergere decrevit : missis enim a S. Odone commendatitiis litteris et donis plurimis, juvenem dicto commendavit et facto. Idem vero f S. Odo in juventute constitutus mari transito habitum monasticum apud eundem Floriacum suscepit. Suscepto itaque habitu sacro, qui ab aliis doceri venerat, talem se exhibuit, ut satis in eo quod docerent, quod imitarentur haberent. Erat enim somno parvus, cibo sobrius, in loquendo discretus, in oratione assiduus : quam patiens, humilis, benignus, mansuetus extiterit et benevolus, ex sincera caritate, qua supra æstimationem humanam enituit, perpendi potest. Secretum ab Abbate in ecclesia accepit locum, in quo Deo familiaris adhæreret. Illic enim orationi, meditationi, contemplationi vitæ perennis, ab aliorum inquietudine remotus, operam dare solitus, magnum humani generis hosti fomitem livoris et odii ministrabat.

3 Una nocte quadam dum contemplationi et orationi vacaret, affuit spiritus malignus, et sonos horribiles edens, ut cœpto desisteret, et segnius aut nullatenus talia attentaret, hominem Dei terrere moliebatur. At ille fidei scuto protectus, non magis ad fremitum leonis, vel sibilum serpentis, quam ad balatum ovis exterritus est. Harum et aliarum bestiarum ei improbus ille voces ingessit : sed imperterritus cuncta cum suo auctore derisit. Quod dæmon advertens disparuit : sed in Angelum lucis e vestigio transfiguratus eidem Sancto apparuit. Sed vir Dei signo Crucis se munivit : sciens exinde Angelum lucis non irritandum; Angelum autem tenebrarum minus effugandum. Et factum est ita. Nam malignus tentator viso Crucis signaculo, velut fumus ab oculis ejus evanuit.

4 Audita tandem sancta conversatione nepotis sui Oswaldi immensas omnipotenti Deo gratias egit S. Odo, et missis diversis muneribus Abbati et monachis pro suo nepote gratias exolvit. Indicavit etiam illis se illius præsentia magnopere velle potiri : tum quia senio fessus mortem sibi propinquam sciebat, tum quia regulari conversatione suæ gentis viros per eum instituere disponebat. Quo audito gravi mœrore dejecti, non audentes tamen voluntati Antistitis g obviare, parent, et debito cum honore ad nutum Præsulis dirigunt. Antequam tamen Cantuariam venire potuit S. Odo debitum carnis humanæ exolvit. Præsidebat illis diebus i Dorcestrensi Ecclesiæ, quidam k Osketilus nomine : qui audito nepotis sui Oswaldi adventu, benigne suscepit illum, et sincere dilexit, et sui secreti conscium fecit. Assumpto tandem ad Archiepiscopatum Eboracensem Osketillo, l S. Dunstanus Oswaldum Regi m Edgardo commendatum familiarem effecit et jussu Regis Wigornensi Ecclesiæ præfecit.

a Hinc liquet prologum ab auctore præfixum desiderari. — b Danorum, ut ex Vita S. Odonis patris constat. — c Primo Wiltoniensis apud Occiduos Saxones, sive in Westsexia, Episcopus. Sedes Wiltoniensis dein cum Sarisburiensi, quæ Wiltoniensis Comitatus urbs est, unita fuit. — d Est Wintonia metropolis Sauthamptoniæ apud eosdem Occiduos Saxones, atque urbs Episcopalis. — e Floriacum nobilissimum Galliæ monasterium ad Ligerim fluvium in Aurelianensi diocesi, de quo et S. Benedicto agemus 21 Martii. Meminit Aymoinus auctor cœvus in Vita S. Abbonis, de quo infra, habitationis et vitæ monasticæ S. Oswaldi apud Floriacenses. — f Imo S. Odo antequam fieret Archiepiscopus Cantuariensis, per manus Abbatis Floriacensis, qui ideo evocatus ab eo in Angliam venerat, monachi mores et habitum induit, quod ex institutione S. Gregorii Papæ, a tempore S. Augustini primi Archiepiscopi, Cantuariensis Ecclesiæ semper fuisset monachorum. Quæ plenius ad ejus Vitam dicentur 4 Julii. — g Malmesburiensis lib. 3 de Gestis Pontif. Ang. hæc interserit : Licet ab Archiepiscopo invitaretur, crebris restitit episcopo Oswaldus, prætendens causam novitatis in veste, ténertudinis in religione, nec nisi tarde venit, nuntio ægri jam decumbentis avunculi percussus. — h Idem Malmesb. Jam ergo Dofris appulsus, ut defunctum audivit S Odonem patrum, minimum

Floriacense
monasterium
ingreditur.

excellit in
exercitio
virtutum.

maxime
orationis

æ
a dæmone
vocibus
bestiarum
tentatur,

quem specie
Angeli appa-
rentem signo
Crucis fugat :

revocatur
a S. Odone in
Angliam :

g
F
i
k
a S. Dunstano
commendatur
Regi :

l m
f. Episc.
Wigorniensis.

Wiltonia.

Wintonia.

Floriacum.

S. Odo monachus.

evocat
S. Oswaldum.

S. Odonis
obitus.

A minimum abfuit, quin statim Floriacum rediret : sed admonitu sociorum necessitudines parentum non negligendas, post iusta sancto Archiepiscopo soluta ad Archiepiscopum Eboracensem Oskitellum, quem proximo consanguinitatis gradu attingebat, venit. Mortuus est S. Odo anno 958, et praefuit Ecclesiae Cantuariensi annis 24. — i Videtur hic scriptorem fefellisse memoria. Nam ut Wigorniensis et cum eo alii tradunt, Wulstano Eboracensium Archiepiscopo vii Calend. Januarii anni 956 defuncto successit Oskitellus. Anno dein 958 humanis excessit rebus S. Odo Doroverniae Archiepiscopus, Angelorum manibus ad Paradisum delatus. Quo etiam anno Alfius Dorsetensium Episcopus obiit : cui Brithelmus vir pius et modestus, humilis et benignus successit. Potuit Oskitellus ob hujus consecrationem Dorcestriae fuisse, atque ibidem S. Oswaldum reducem excepisse : quod auctor Vitae, aut qui forsitan in epitomen redegit, non satis distinxerit. — k Oskitellus, aliis Oskitellus, Oskitellus, Aschitellus in MS. Ultrajectino Ostetel. — l S. Dunstanus ex Episcopo Wigorniensis factus Archiepiscopus Cantuariensis anno 959, Mortuus est anno 988 die 19 Maii, quo colitur. — m Edgarus, sive Eadgarus, Edwino fratri suo anno 959 mortuo successit, ante a Mercius et Northumbriis, a patre ob hujus impiam vitam deficientibus, in Regem assumptus. — n Simeon Dunelmensis de Gestis Regum Anglorum hac ita narrat contigisse : Anno 960 S. Dunstanus... regalia petit limina, janua regiae pietatis suggestionem preceque pulsata humillima, ut religiosum, mitem, humilemque monachum, sui praedecessoris Odonis fratriuelem, B. Oswaldum, quem in timore divino sanctisque virtutum operibus verissime probaverat excrevisse, promoveret ad Pontificale decus Wigorniensis Ecclesiae. Annuit Rex Eadgarus, quod Sanctus petebat Dunstanus, et ab ipso inthronizatur ad summum sacerdotium B. Oswaldus. Haec Simeon, quae eisdem verbis referuntur a Rogerio Hovedeno.

CAPUT II.

Acta S. Oswaldi in Episcopatu Wigorniensis.

B Ramesiense, et alia monasteria extructa. Clerus reformatus.

Congregavit autem Oswaldus duodecim monachos in villa, nomine a Westbyri; quos frequenter visitare, monita salutis aeternae ministrare et consolari, et jejuniis, vigiliis, et orationibus solebat operam dare.

6 b Accidit etiam, ut c Ailwinus d Comes diuturno ac laborioso cruciatu podagræ pedum suorum multis laboraret annis : et cum piscatorum quidam, nomine e Wlget, cum navicula sua aquam, f Ramesmere nuncupatam, piscandi gratia ad usum domini sui Comitis ingressus esset; et diu frustra laborans, nimio tædio fatigatus, tandem obdormire cœpit : cui S. Benedictus apparens dixit : Aurora cum surrexerit, tuum ejice tragum, et multitudini copiosæ voti compos obviabis piscium. Captorum quoque piscium majorem, g Haket, id est, lucium, vocatum, Ailwino domino tuo mea ex parte offerens, dices ei, ut meam donationem benigne suscipiens, piæ matri misericordiae Mariæ et mihi omnibusque sacris Virginibus monasterium in hac insula monachorum sine dilatione studeat fabricare : scruteturque quomodo nocte in insula animalia sua incumbunt, et ubi taurum surgentem dextro pede viderit terram percutere, ibi h aram erigere festinet : utque certius meis credat mandatis, hunc tuum tibi exteriorem incurvo digitum, quem et ipse, mox a nexu podagræ solutus, tibi erigat reparandum. Evigilans autem copiosam piscium multitudinem conclusit, majoremque domino suo ex parte Sancti obtulit, quæ viderat et audierat replicans : ut digitum suum incurvatum erigat, obnixè rogavit. Tunc Ailwinus digitum viri manui hærentem erexit : et ad insulam ut potuit properavit. Cumque in insulam ingressus, a suo morbo perfecte curatus fuisset; taurus de medio animalium exurgens, terram pede percutiendo locum altaris construendi divinitus significavit. Comes ergo Deum laudans, confestim truncato lignis capellam ibi construxit. i Non multo vero post Comite Ailwino amplas possessiones concedente, S. Oswaldus infra quinquennium ædificavit insigne ibidem monasterium, et anno Domini k nongentesimo septuagesimo quarto solenniter dedicavit, Ednothum monachum Abbatem constituit.

7 l Per idem tempus auctoritate m Joannis Papæ Dunstanus Archiepiscopus coacto n generali concilio

statuit, et decreto firmavit, ut omnes Canonici, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, aut caste viverent, aut ecclesias quas tenebant dimitterent. Habebat autem Regem Edgarum in hoc negotio fidelem o adiutorem, et firmum defensorem. Hujus enim decreti executio Oswaldo Wigorniensis Episcopo et p Ethelwoldo Wintoniensi Episcopo commissa est. Beatus ergo Oswaldus septem monasteria in sua diocesi ejectis Clericis insolenter viventibus construxit, et monachos introduxit et Abbates eis praefecit.

8 Interea Abbas q Persorensis, quem instituerat, nomine Fudbertus, morigeratus et fervens religionis monasticæ zelator, scilicet in subditos, quod valde in eo reprehendebatur, nimiae et indiscretæ severitatis fuit. Is ad extrema perductus, et huic vitæ sublatus, et in feretro locatus, recepto spiritu trepidantibus cunctis erexit se, dicens a B. Benedicto in visionem Dei se perductum fuisse, et Deum sua peccata meritis dilectoris sui Oswaldi indulsisse, atque ad intimandam sanctitatem ejus se revixisse asseruit. Quo dicto conticuit et accepto Viatico Dominici corporis dimidium diem supervixit, et vitam obitu iterato finivit.

9 In aliis enim Angliæ partibus insignes Ecclesias ob præfixam caussam Clericis evacuavit, et eas viris monasticæ religionis sublimavit, quorum hæc nomina sunt : Ecclesia S. r Albani, S. s Etheldredæ Virginis in Helii, et ea quæ apud Beamfledam constituta honorabilis habebatur. Instituit enim in Ecclesia S. Albani t Elfricum Abbatem, qui ad archiepiscopatum Cantuariensem postea sublimatus fuit, in Ecclesia Elyensi u Brithnotum Abbatem, Beamfletensi Ecclesiæ x Godmannum Constituit Abbatem. Monasteria quæ ædificaverat circuire, verbo simul et opere, quæ salutis erant, paterno quodam affectu ministrare curavit.

10 Posuit quoque in monasterio Rameseie Abbo Floriacensem monachum, morum sanctitate præclarum, litterarum scientia excellenter instructum, qui monachos doceret, scholas regeret, et in disciplina regulari et scientia litterali prodesset. Dunstani insuper hortatu passionem B. y Edmundi Regis et Martyris idem Abbo laudabiliter scripsit. Postea Floriacum regressus et Abbas effectus, a monachis suis occiditur.

11 Cum autem monasterium in Wigornia infra ipsam Sedem Episcopalem construere cœpisset, in quo cum monachis conversaretur; non longe ab opere ipso quidam lapis quadrus jacebat ad operis fabricam omnino necessarius : quem cum artifices levare vellent, quasi radicitus terræ inhæsit, et nullo conatu moveri potuit. Stupor ingens omnes occupat, mandatur de negotio Patri Oswaldo : qui veniens et multitudinem magnam circa lapidem casso labore suadentem aspiciens, miratus est, et attonitus stans, Deumque silentio deprecans, aspexit in lapide illo Æthiopem quemdam sedere, et obscenis motibus laborantes subsannando deridere. Et statim contra dæmonem signum Crucis insurit, et territum illum fuga sibi consulere compulit. At lapis quem octoginta movere nequibant, a paucis hominibus facillime levatus, in opere collocatur. Perfecta itaque ecclesia in honore B. Mariæ, et congregatis ibidem quibusdam monachis, Clerici in Sede Episcopali nonnulli, spreto seculo, monasticum habitum susceperunt : et ab ecclesia B. Petri ad ecclesiam B. Mariæ, a Clericis ad monachos Episcopalis Sedes translata est.

a S. Vulstanus diplomate in Monastico Anglicano pag. 126 edito testatur ecclesiam sitam in villa, quæ dicitur Uvestburia, a B. Oswaldo quondam constructam, et terris et opibus et monachis ibidem Deo servientibus honorificenter jam pridem ditatam, postea vero a piratis devastatam, et vetustate et Præpositorum negligentia destructam... se studuisse reparare. In eodem Monastico Anglicano ex registro monasterii Ramesiensis

D EX CAPGRAVIO. e decreto Concilii præfixiur reformationi Cleri :

o p 7 monasteria erigit :

q Fudbertum Abbatem constituit,

a morte resuscitatum, ut ejus sanctitatem indicaret :

monachos constituit in Ecclesiis S. Albani, Elyensi, Beamfletensi, E

r s

t

u

x

S. Abbonem præfuit studiis Rameseie :

y

monasterium S. Mariæ Wigornie,

F

impediente diabolo, sed signo Crucis fugato,

extruit :

Sedem Episcopalem ibidem collocat.

Westbyri monasterium.

S. Dunstanus.

Edgarus Rex.

S. Oswaldus anno 960 Ep. Wigorniensis.

u Collocat 12 monachos Westbyri :

b c d

e f

mandato S. Benedicti piscatori apparentis :

g

h

monasterium Ramesiense, collatis a Comite Ailwino possessionibus,

i ædificat.

k dedicat, Abbate constituto :

l m

n

A mesiensis, de quo mox, dicitur pag. 231 S. Oswaldus anno 972 ad monasterium Ramesiense misisse duodecim monachos de Westbiri. — **b** Hæc fundati Ramesiensis monasterii historia excerpta est ex diplomate Edgari Regis, approbantis foundationem dicti monasterii, relato in Monastico Anglicano pag. 234 et seqq. et subscribunt post Regem Edgarum, ejus filios Edwardum et Æthelredum, S. Dunstanus Archiepiscopus Dorobernensis, S. Oswaldus Archipræsul Eboracensis, alii quinque Episcopi, septem Abbates, tum Ailwinus Aelderman fundator, alii quatuor Duces et sex Presbyteri. Quæ autem hic narrantur, asserit Rex se non incerta relatione quorundam Episcoporum suorum, imo et ipsius Ailwini didicisse. — **c** Ailwinipater fuit Æthelstanus Dux Orientalium Anglorum, Halskineg, id est Semirex, dictus mater Alfwea, quæ enutrivit et educavit Regem Edgarum. Ita Genealogia Comitum Ailwini pag. 231, ubi horum et trium Ailwini fratrum acta et anni obitus referuntur in eodem Monastico: — **d** Ab aliis etiam Comes, aut Dux orientalium Anglorum appellatur, in MS. Ultrajectino Dux Agelpinus legitur. — **e** Edgarus Rex in diplomate, Wulfget. — **f** Idem, cum carinula et asseclis suis et lino. Surius et Capgravius, Ramesmere: vulgo Ramsey-moore in Septentrionali parte Comitatus Huntingdonensis. — **g** Cambdenus in Icenus et Comitatu Huntingdonensi, ex Historia Ramesiensi docet in Ramsey-Meere admirandæ magnitudinis lucios, qui ab incolis Hakeds nuncupatur, extrahi. — **h** Edgarus Rex: xenonochii sciat se aram erigere debere. — **i** Hæc ultima aliter ab Edgardo narrantur: Ac deinde schemate condecienti, sicut mandatum sibi fuerat, regulare futuræ congregationi monachorum construxit cœnobium Ailwinus. Deinde revolutio quinquennio diebusque duodeviginti, precibus venerabilium amicorum meorum Dunstani Dorobernensis et Oswaldi Eboracensis Archiepiscoporum, eamdem Ecclesiam in honore Beatæ Virginis Mariæ, Sanctorumque prædictorum, vi Idus Novembris, anno ab Incarnatione Domini 984, iudici. 2 solemniter, ut decebat, dedicari concessi. Ita Rex Edgarus, qui confirmat donationes terrarum vel possessionum, quas vel idem Ailwinus vel quæcumque aliæ personæ in dotulitum ejusdem ecclesiæ et jus hæreditatis perseverabile, ad victuale subsidium monachorum Christo jugiter ibi famulantium, indulserant. uti Oswaldus Archiepiscopus Eboracensis Kingeston, id est, Wistow, cum Ravel et Biri berewicis suis ac omnibus sibi pertinentibus. Mortuus est anno sequenti 975 Edgarius Rex. — **k** vi Idus Novembris in octava omnium Sanctorum, quæ tunc erat Dominica. Hinc Simeon Dunelmensis de gestis Regum Anglorum corrigendus, dum scribit consecratum vi Idus Novemb. anni 991 feria III. Et vero illo etiam anno 8 dies Novembris incidit etiam in Dominicam, littera Dominicali D. et 16 annis ante Edgarus Rex obierat. Propius accedit Westmonasteriensis, dum anno 968 asserit fundatum nobile monasterium Ramesiæ a Comite Æthelwino (hic Ailwino) quod in posterum in spiritualibus et temporalibus accepit incrementum. Imo caput exstrui anno 969 mense Octobri, ut ex dictis constat. De situ insule, in qua Abbatia Ramesia condita est, agitur in Chronico Bromtonis columna 868 in Monastico Anglicano pag. 234, a Cambdeno supra citato, lib. 5 Histor. Huntingdonensis, et alibi. — 1 Sequentia usque ad num. 11. ex hæc Vita descripta referuntur ab Henrico Spelmano in Conciliis Britannicis pag. 479, qui auctorem horum censet fuisse Osbernum. — m Joannes XII sedit ab anno 965 ad an. 972. De hoc Pontifice, et morum corruptela apud Anglos emendanda ita scribit Osbernus in Vita S. Dunstani: Ordo Clericalis plurimum ac tempestate erat corruptus, et Canonici cum Presbyteris plebium, voluptatibus carnis plus æquo inserviebant. Quod malum Dunstanus corrigere cupiens auctoritate Joannis Apostolicæ Sedis Antistitis apud Regem obtinuit, quatenus Canonici, qui caste vivere nollent, Ecclesiis, quas tenebant, depollerentur, et monachi loco eorum intromitterentur. — n Generale nominatum quod omnes Angliæ Episcopi in idem convenissent. Ita Baronius ad an. 970 num. 11, citato Westmonasteriensis in Floribus. Verum ad annum 969 ea se retulit, uti ante eum Wigorniensis, Hovedenus, Dunelmensis, et alii his fere omnes verbis: Anno 969 Rex Anglorum pacificus S. Dunstano Dorobernensis, et B. Oswaldus Wigorniensis, et S. Ethelwoldus Wintoniensis Ecclesiæ Episcopis præcepit, ut expulsi Clerici in majoribus monasteriis per Merciam constructis monachos collocarent. — o Ethelredus Abbas Rievallis de genealogia Regum Anglorum col. 359 asserit Regem Edgarum per regnum Anglorum quadraginta construi fecisse monasteria, et alia monachis et alia Virginibus deputasse: additque sermonem Regis Edgari ad Clerum, in quo alloquens S. Dunstanum inter alia ait ista: Habes hic tecum venerabilem Patrem Edelwaldum Wintoniensem Episcopum, habes reverendissimum Præsidem Wigornensem Oswaldum: vobis istud committo negotium, ut episcopi censura et auctoritate regia turpiter viventes de ecclesiis ejiciantur, et ordinate viventes introducantur. Hæc Rex Edgarus, quibus addit Ethelredus: Scientes igitur beati Præsides manum Regis bonam secum, ab Ecclesia Wintoniensi, Wigorniensis, pluribusque aliis inhoneste viventes expulerunt, introducentes viros religiosos, qui novo quodam splendore universam insulam illustrarunt. — p Colitur S. Ethelwoldus, alius Edelwaldus 1 Augusti, qui, ut in ejus Vita legitur, accepta a Rege Edgardo licentia, Canonicos nefandis moribus implicatos expulit, et monachos de Abendoniam introduxit, quibus ipse Abbas et Episcopus fuit. Mortuum esse anno 984 tradit Dunelmensis. — q De Pershorensi cœnobio in agro Wigorniensis agitur in Monastico Anglicano pag. 203 et fundatum dicitur seculo 7. Meminit ejusdem Cambdenus in Cornaviis, et a pyris originem nominis derivatam ait. — r Monasterium S. Albani in agro Hertfordensi seculo 8 ab Offa Rege fundatum est, de quo agitur in Monastico Anglicano pag. 176 et seqq. et ad diem natalem S. Albani pluribus agitur 22 junii. — s Colitur S. Ethelreda 23 Junii, in cujus Vita de fundatione monasterii Elyensis in agro Cantabrigensi plurima leguntur. — t Elfricus, Alfricus, Eluricus vel Wolricus, factus Cantuariensis Archiepiscopus anno 996, cujus industria anno 1001 ab ecclesia sanctæ Trinitatis expulsi Canonici, introductos fuisse monachos tradit Thorius in Chronico cap. 5 § 15, rexisse Ecclesiam Cantuariensem annis xi asserit Gervasius de Pontif. Cantuar. et Sanctum statuit. — u Brithnothus ante fuisse Præpositum S. Ethelwoldi dicit auctor hujus vitæ. — x Godmanus dicitur Abbas Torneia in

agro Cantabrigensi ab eodem S. Ethelwoldo constitutus. An Torneia eadem quæ Beamsteda, aut hæc illi subjecta? — y Coluntur S. Edmundus 20 Nov. S. Abbo 13 ejusdem mensis. — z Malmesburiensis lib. 3 de gestis Pontif. Angl. in eodem cœmeterio extractam asserit. Edgarus Rex apud Camdenum in Wigorniensis Comitatu approbat his verbis: Monasterium, quod reverendus Episcopus Oswaldus in Sede Episcopali in honorem sanctæ Dei Genitricis Mariæ amplificavit, et eliminatis Clericorum nœniis etc. religiosus Dei servis monachis meo assensu et favore suffultus locavit; ego ipsis monastice religiosus viris confirmo, et consilio et adstipulatione Principium et Optimatum meorum corroboro et consigno etc.

CAPUT III.

Acta S. Oswaldi ad Archiepiscopatum Eboracensem assumpti. Miracula.

Mortuo a Eboracensi Archiepiscopo, cogentibus Rege b Edgardo et S. Dunstano, omniumque Clericorum assensu ad Archiepiscopatum assumptus est. Et ne monachi, quos instituerat, aliqua, ultra quam ferre valerent, tentatione concuterentur, si pastoralis cura destituti, non haberent quo niterentur; auctoritate S. Dunstani Episcopatus c Wigorniensis curam una cum Archiepiscopatu sollicitè rexit.

13 Cum autem monachi Ramesiæ, Episcopo Oswaldo in ripa stante, aquam navigio transire vellet, navis nimis onerata mergi cœpit. Turbati monachi et mori metuentes opem sancti Pontificis implorabant. Quod videns Sanctus, signum Crucis edidit, et navis ab aquarum profunditate emergens, quasi nihil oneris ferret, ad ripam prospero lapsu evecta est.

14 Cum enim nunciaretur ei, quemdam monachum Eliensem ab opere ecclesiæ præcipitatum, subita morte occubuisse; vehementi mœrore turbatur. Noverat illum non usquequaque vitam duxisse felicem. Convocatis autem Ramesiæ monachis rei eventum retulit, et ut pro anima defuncti Dominum studiosius orarent, admonuit. Vigiliis igitur vacant, psalmis et lacrymis, et ad januam misericordiæ Redemptionis pulsant. Et ecce nocte quadam Episcopo orationibus insistenti idem defunctus visibiliter apparuit, et precuncatus quis esset; illum se esse, pro quo Deum rogaverat, respondit. At ille respirans, Qualiter, inquit, frater tibi fuit, vel qualiter nunc est? Hactenus, ait, valde male, nunc autem valde bene. Tuis quippe meritis et precibus, a pœnis, quibus cruciabar, per Angelum suum me die hesternæ eripuit Dominus. Quod et tibi insinuando veni gratias agere, et, quoniam gratus pro hoc et aliis jure debeas Deo existere merito, insinuare. Quo dicto non comparuit.

15 Diœcesim suam opportunis temporibus peragrans, quidquid elicere poterat in moribus suorum, oculos summi Dei offendere, paterna castigatione corripere atque corrigere satagebat. Hæc agentem contigit vice quadam venisse d Ripum, ubi Beatus quondam e Wilfridus nobili constructo monasterio meruit sepeliri. Locus tamen ille a barbaris olim magna ex parte dirutus, latibulis tunc ferarum fuit accommodus. Illic enim pervigil in orationibus noctu persistens, divina revelatione didicit ipso loco Sanctorum corpora condita esse: quæ investigans cum nominibus singulorum procul dubio inveniret. Facto autem mane cum terram foderent, Sanctorum corpora cum tabula hæc continente reperta sunt. Hic requiescit f S. Wilfridus Antistes Eboracensis et reverendi Abbates Tilbertus, g Botwinus, Albertus, Signedus, atque Wildenus. Reliquias autem repertas interim loco apto collocavit. Postmodum vero corpus S. Wilfridi in feretro decenter aptato cum reverentia condidit: utpote quem magno Wilfrido illius loci fundatori consanguinitate junctum noverat. Corpus namque h majoris Wilfridi a S. Odone Cantuariensi Archiepiscopo dudum translatus fuerat. Locatis itaque in feretro reliquiis, Wigorniam cum magno honore transmisit.

D Wigornienſe monaſterium.

a
b
Conſtituitur
Archiepiſcopus
Eboracenſis:

c

ſigno Crucis
natum eripit
periculo
ſubmerſionis:

E

animam
monachi
ſubito defuncti

piis operibus
ſuis et
aliorum

a penis pur-
gatorii
liberat:

F
luſtrat
diœceſin:

d

e
in ruinis
Riponenſis
monaſterii,

revelatione
divina

i

g
S. Wilfridi
ei 5 Abbatum
corpora
reperit?

h

et Wigornienſem
tranſſert:

A 16 Vir quidam potens valida febre correptus, per nuntium viro Dei se infirmari insinuavit. At ille benedicens panem, eique transmittens, ut cum fide sanitatis consequendæ comedere jussit. Quod cum fecisset, perfecte saluti se restitutum sensit. Sedens autem ad mensam Episcopus et panem benedicens et considentibus distribuens, forte micæ decidentes sorex superveniens avido morsu colligere cœpit, et statim suffocatus periit, et quod in ore voraverat, nullatenus evomere quibat. Et ne suæ laudi quivis hoc adscriberet, exanimem bestiam a conspectu intuentium abjici vir sanctus jussit.

17 Monachus quidam post balneum, in loco, ubi Episcopus frequentius sedere consueverat, somnum capere cœpit. Et ecce adstant illi plures spiritus teterrimi: et ab eo districta examinatione perquirunt, cur in loco tanti Pontificis quiescere non timeret; ipsum invadunt, torquent, laniant, hac et illac trahunt, ab imo sursum rapientes, de sursum ad ima dejicientes, horrido tandem clamore vociferans, quid sibi contigerat, omnibus palam enarravit.

18 Singulis diebus præter alios, quos quotidie in numeros alebat, duodecim pauperum pedes ablueret, decusculando, crine et linteo tergere, manibus aquam fundere, denarios præbere, cibum et potum apposita mensa ministrare, in Pascha vestibus novis indutos, per aliquot dies in curia sua secum habere consuevit. Nulla eum infirmitas corporis ab istis retardabat: sed quo se corpore sentiebat debiliorem, eo sibi ad serviendum eis vim validiorem ingessit.

a *Simeon Dunelmensis de Gestis Regum Anglorum ad annum 272, Defuncto, inquit, Eboracensi Archiepiscopo Oskyteno suus propinquus S. Oswaldus Wigorniensis Episcopus pro eo in Archiepiscopum eligitur. Quæ eadem leguntur apud Wigorniensem, Hovedenum, Westmonasteriensem et alios. — b Malmesburiensis lib. 3 de gestis Pontif. Angl. Rex, ait, consilio Dunstani vacuatum Episcopo Eboracum, viro implevit, qui barbariem gentis moderari pro antiquo convictu optime nosset. — c Aliam causam suggerit Radulfus de Diceto col. 456. Quia, inquit, Dani Northanymbriam vastaverant, simul obtinuit episcopatum et archiepiscopatum. — d Ripum, aliis Ripon, in agro Eboracensi, ubi seculo 7 extractum Ripponense canobium, de quo Monasticon Anglicanum pag. 172. — e Colitur S. Wilfridus 12 Octob. mortuus anno 711, postquam consecratus erat Episcopus anno 45: ante fuerat primus Abbas Riponensis. — f S. Wilfridus junior discipulus et successor S. Joannis Beverlacensis. De eo agemus 24 Aprilis, aut certe 28 Aprilis, si, ut Simeon Dunelmensis asserit, obierit iv Kalend. Maii. — g Botwinus, Dunelmensi Botuune, mortuus est an. 786, et Albertus anno 789, cui tunc Sigredus successit. Ita Dunelmensis, neque eos Sanctos appellat. — h De hac translatione agunt Radulfus de Diceto in Abbreviationibus Chronicorum ad an. 948, Gervasius de combustione et reparatione Dorobernensis Ecclesiæ et de Episcopis Cantuariensibus. At Joannes Bromton in Chronico asserit jugem concertationem inter Cantuaritas et Eboracenses haberi, utrum ossa majoris Wilfridi apud Riponensem ecclesiam quondam sepulti, an minoris Wilfridi, qui Presbyter et successor B. Joannis in Sede Eboracensi fuerat, sint ossa illa antedicta.*

CAPUT IV.

S. Oswaldi obitus, translatio, miracula.

Die a quadam cum suis oratorium egressus, et sub aere stans, acies oculorum cœlo intentissime fixit, Christum, ad quem anhelabat, pio corde et ore intentius orans. Nec erecta lumina, ut fit, cito deflexit: sed quasi aliquid novi ac delectabile contemplantur, ubi ea fixerat, diutissime fixa tenebat. Sciscitatus autem quid vidisset, ait: b Considero quo tendo, et cras vobis, et me tacente, res ipsa notabit. Salus etenim æterna, pro qua huc usque laboravi in terra, instat, nec ante transibit crastina dies, quam me in eam Dominus meus, sicut pollicitus est, introducat. Et regressus in oratorium, convocatis Fratribus, hortatur eos, impendere sibi ministerium sacræ unctionis cum Viatico Dominici Corporis.

20 Nocte sequenti languoris sui oblitus, ecclesiam intrans, officium explevit, et residuum noctis spatium divinis laudibus expendit. Mane autem, solito more, linteo præinctus, pedes pauperum lavit, et osculans eos et tergens, quindecim psalmis,

Februarii T. III.

quos inter ipsum ministerium psallere solebat, decantatis, subjunxit: Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto. Et cum pauperes solitas gratias assurgentes exolvissent; ipse dicendo, Et Spiritui sancto, ante pauperum pedes in manus Christi spiritum emisit. Cumque ad ecclesiam, quam erexerat, deferretur corpus ejus; nivea columba de cœlo descendens, expansis alis lento volatu protegere corpus Antistitis visa est. Igneam quoque sphaeram instar scuti de cœlo lapsam super feretrum intuebantur. Deposito autem coram altari corpore sancto, visio quæ apparuit, quasi locum designans sepulturæ, in australem ecclesiæ plagam prope altare divertit, et ab oculis intuentium evanuit. Ailwinus vero Comes post obitum sancti viri nimia cordis angustia et dolore pressus, universæ carnis c viam ingrediens, Rameseie cœnobio sepultus est.

21 Cum autem S. Oswaldus in juventute sua in cœnobio Floriacensi vitam monasticam in omni duceret sanctitate, juxta locum, in quo orare solebat, erat crypta quædam præ foribus, cujus duodecim pauperes conversantes, quotidianum victum a ministerio percipiebant, de quibus viro Dei sacras hostias offerenti unus ministrare solebat. Quadam enim die dum Sanctus post Evangelium oculis in cœlum erectis orationem præmitteret, vidit minister ejus reverendi vultus personam candidissimum panem, sed quantitatem modicam inter manus, quas usque ad caput suum porrectas habebat, digno cum honore tenentem. Et licet nimio timore perterritus obstupisset, sustinuit tamen, nec subitam arripere fugam voluit. Verum cum eundem panem secundum Sacerdotis in Missa processum paulatim crescere ac insolitæ magnitudinis crescendo fieri conspexit, ultra residere non ausus, extra ostium fuga lapsus est. Remansit itaque Presbyter solus, et qui videbatur in dextra stans Angelus ejus. Minister vero per vices ostio caput ingerebat, et quid circa altare gereretur, trepidus explorabat. Cumque Dei servus, Per omnia secula seculorum et alia diceret, nec ullatenus respondere auderet; audivit Angelum ad singula respondentem, et obsequium ei deferentem. Peracta autem Missa minister introspeciens, et Angelum non videns, trepidus ad virum Dei accessit, et causam fugæ suæ ei exposuit, sciscitans ab eo, utrum et ipse Angelum vidisset. Et ille, Bene, inquit, vidi, et quæ dicis audivi. Sed benedictum sit nomen Dei omnipotentis: quia licet a te sim relictus, in sacro tamen Dei mysterio non sum ab eo desertus. Interdixit enim ei modis quibus potuit, ne dum viveret cuiquam rem illam innotesceret. Obiit autem S. Oswaldus anno gratiæ nongentesimo nonagesimo secundo, et Episcopatus sui d trigesimo, e pridie Kalendas Martii.

22 Post obitum vero ejus anno f duodecimo Aldulfus Eboracensis Archiepiscopus, revelatione divina admonitus, Wigorniam, ubi S. Oswaldus sepulturam elegerat, properans, ossa sancti Antistitis de terra levavit, et in scrinio cum maximo honore collocavit. Aqua vero, cum qua ossa lavata sunt, cæcis visum, surdis auditum, claudis gressum, et quibuscumque debilibus sanitatem restituit. Vestimenta enim omnia integra et illibata in sepulchro odore suavissimo fragrantia reperta sunt.

23 Monachus quidam Rameseie cancri ulcere in maxilla ita percussus erat, ut consumpta cute et carne, nuda mandibula, nudi dentes cum gingivis apparent. Hic in festo S. Oswaldi de scypho, in quo idem Sanctus bibere solebat, cum magna devotione et fide bibens, et sumpto potu, vas vacuum tabescenti maxillæ statim apposuit, et strictius junxit: et amoto post modicum a maxilla vasculo, ita totius morbi sanies atque putredo vasi adhæsit, ut redinte-

96 grata

D EX CAPGRATIO. inter pedum lotionem moritur:

desertur ad sepulturam, columba et sphaera ignea comitantibus.

Ailwinus moritur:

S. Oswaldus, Floriaci Missam celebranti, E

adstans Angelus cum pane paulatim crescente

et ministro fugiente,

respondet et ministrat:

S. Oswaldus silentium indicit ministro.

mortuus est an. 902: d e f

ossa ejus elevantur:

aqua, qua lota ossa sunt miracula: i.e. les ejus illasæ:

ulcus cancri appposito scypho S. Oswaldi,

pane benedicto febrim pellit,

quo sumpto sorex suffocatur:

sedens in loco ejus a dæmonibus vexatur:

Sanctus pauperes alit, iis pedes lavat, ministrat,

etiam æger.

Oschitellus Arch. Eborac.

Ripum monast.

S. Wilfridus I.

S. Wilfridus II.

Cœlum intuitus,

se postridie moriturum prædicit: Viatico et sacro oleo muniatur:

nocturno officio interest:

A grata a languore maxilla nullum præteriti mali indicium deprehendi posset in illa. In testimonium autem tanti miraculi et virtutis Dei maxilla illa paullo semper rubicundior erat altera.

*mutus baculo
a S. Oswaldo
percussus
sanatur :*

24 Quidam mutus ab infantia in quadam S. Oswaldi festivitate vidit quemdam sibi ignotum reverendi vultus hominem, decora canicie fulgidum, sacerdotali veste amictum, baculum manu gestantem, quasi a loco sepulchri sancti Episcopi ad se properantem. Cui coram se transeunti dum caput humiliter inclinaret; ipse levato baculo eum in collo percussit et disparuit. Ad quem ictum ille territus, illico magna coagulati sanguinis massa ex ore illius in terram cadente, clamare cœpit, Succurrite, quæso, succurrite et ne sanguine meo ecclesia Domini violetur, hinc me festinanter ejicite. Eductus extra ecclesiam, ubertim sanguinem emisit, et modum suæ curationis circumstantes edocuit.

*incendium
ad feretrum
sistitur :*

B 26 Alio in tempore memorata ardente urbe, cum monachi feretrum Sancti ad villam deferrent, occurrat quidam, qui nuper domum pulchram ædificaverat,

et exclamans dixit : O sancte Pater et Pastor Oswalde, ecce domum meam voracibus flammis obnoxiam tibi dono, et jure perpetuo possidendam sub tuo dominio pono : tu eam, si placet, a præsentis periculo liberare digneris. Introducto itaque in domum illam feretro, et domo vicina igne penitus consumpta, aula Patri Oswaldo commendata, nec ab igne contingi potuit, nec ullum vestigium ignis in ea resedit.

*iterum feretro
in domum ei
rotam illato :*

27 Sæva pestilentia Wigorniensem provinciam vice quadam depopulans, viros ac mulieres, juvenes et parvulos interitu repentino involvit. Ambulantes quomodoque aut stantes subito cadebant, et impoenitentes inconfessi expirabant. Monachi vero cum feretro sancti Antistitis per circuitum urbis Litanias cantantes pro salute populi devote supplicabant. Et ecce confestim pestilentia tota non solum Wigorniam penitus reliquit, sed et villas circumjacentes, de quibus incolæ opem Sancti implorantes advenerant.

*feretro per
urbem delato
pestis cessat.*

a Dominica 3 Quadragesimæ, ut ex calculo supra posito constat. — b Malmesburiensis loco citato : Percunctantibus respondit : Sinite me, fratres, respicere, quo intento pergere, velox est depositio corporis mei, et tempus resolutionis meæ instat. Octavo Calendas Maii mortuum esse, legitur in historia foundationis monasterii Ramesiensis, in qua et in Historia genealogia Ailwini, et in Chronico Joannis Bromtonis eodem anno et S. Oswaldus et Ailwinus defuncti dicuntur. — d Imo trigesimo secundo, ut supra probatum. — e Ita anno bissextili, 29 Februarii, feria 2. — f Imo anno undecimo nuper capto. Contigit ea elevatio an. 1001 die 25 Aprilis.

*Ailwinus.
E*

APPENDIX
TOMI TERTII FEBRUARII,
SIVE
ADDENDA, EMENDANDA, ANNOTANDA
AD XII POSTERIORES DIES.

AD DIEM XVII FEBRUARII.

DE SS. JANUARIO, FELICIANO, ETC.

NOT. 1

Pag. 10 col. 2 *F* lin. 12 post, hactenus latent, adde : In veteri MS. Martyrologio, quod penes Philippum Labbeum nostrum Lutetiæ exstat, videntur hi Martyres cum Concordiensibus et Aquileinsibus, de quibus actum, misceri. Ita enim habetur : XII KAL. MART. Donati Martyris, Chrysanthianæ, Romuli Mart. cum LXXXIV. Januarii, Octaviani, Guovil, Marci. sicque pro Marco Marcus, pro Chrysanthiano Chrysanthiana positi.

DE S. SILVINO EPISCOPO

NOT. 2

Pag. 26 post num. 13 adde [At Sammarthani tomo 1 Galliæ Christianæ inter Willegisum et Arrusonem jam memoratos, interponunt SS. Erembertum et Silvi-

num : illum asserunt se Episcopatu abdicasse circa annum 1000. Ex ejus Vita, quam xxx Aprilis dabitur, constat Willegiselo posteriorem fuisse, cum creatus Episcopus dicatur sub Clotario III, filio S. Bathildis; secessisse Fontanellam, cum ei monasterio præesset S. Lambertus, qui anno 1000 ibidem Abbas factus, ad Cathedram Lugdunensem evectus sub finem anni 1000 aut initium sequentis. Porro S. Erembertus Fontanellæ aliquantulum in sancta conversatione degisse dicitur. Idem Sammarthani aiunt Silvinum monachum cœnobii S. Bertini in pago Audomarensi, postea Episcopum Tolosæ admirandæ sanctitatis... migrasse ad Dominum anno 1000 in monasterio Alciacensi, quod S. Silvini vocatur, xvii Februarii. De vita monastica inter Bertinianos acta non constat. De mortis tempore certiora sunt quæ § sequenti tradimus.

AD XVIII FEBRUARII.

NOT. 3

Pag. 53 col. 2. *E*. lin. 5 de S. Tarasio ita legatur [S. Tarasius Episcopus Constantinopolitanus hoc die obiisse traditur in historia Ecclesiastica Anastasii. Verum mortuus, quo et colitur, die xxv Februarii.

DE S. THEOTONIO

NOT. 4

Pag. 111 post finem col. 1 adde [Illud S. Theotonii

brachium a Canonicis Regularibus sanctæ Crucis, Ordinisque Generali Laurentio a Spiritu sancto, impetravit Joannes Brigantinus Episcopus anno 1000. Delatum autem Viseum est sacrum hoc pignus cum solenni supplicatione et ingenti populi Viseensis concursu ac pietate : adservatur summa veneratione cum aliis reliquiis in sacario majoris altaris : uti tradit Cardosus in Hagiologio Lusitano ad iii diem Februarii, quo illius translationis anniversariam memoriam statuit.

AD XIX FEBRUARII.

F

NOT. 5

Pagina 132 col. 1 num. 3 lin. 3 post Lampasii adde : In MS. Labbei nostri, Lampasis nomen ponitur pro Lampasii.

NOT. 6

Ibidem col. 2 lin. 7 post Majulus legendum, adde : Nisi Mavilus sit, cujus etiam nominis Adrumeti in eadem Africa alium iv Januarii martyrio perfunctum retulimus. In MS. Labbei est Manili.

NOT. 7

Ibid. post num. 4 adde : Hic Beretseus appellatur in ecegrapho Martyrologii MS. Labbei.

DE B. BONIFACIO EP. LAUSANENSI.

Pag. 153 col. 2 lin. 14 post num. 13 adde [S. Pro- NOT. 8
tasii festum, in Ecclesia Lausannensi, ipsius B. Bonifacii Episcopi decreto celebrari ceptum esse, viii Idus Novembris tradunt Sammarthani in Gallia Christiana.

Pag. 153 col. 2 post notat. b adde [At falli Sammar- NOT. 9
thanos patet ex hoc loco, dum tradunt relicto Episcopatu B. Bonifacium Parisiis Theologiæ Rectorem fuisse.

AD XX FEBRUARII.

DE S. EUCHERIO EP. AURELIANENSI.

NOT. 10

Pag. 212 col. 2 post num. 8 adde [Aliter hos Episcopos ordinant Sammarthani in Gallia Christiana, statuuntque S. Leodegarii successores Ermenarium et Amalbertum, qui in hac Vita Ansbertus dicitur : omittunt vero Sigebertum et Projectum, quos abesse deberre satis insinuvimus.

NOT. 11

Pag. 216 col. 1 lin. 11 post verbum damnati, ista

ponantur. [Futemur Malmesburiensem lib. 1 de Gestis Regum Anglorum cap. 4 edidisse quamdam S. Bonifacii ad Regem Merciorum Ethelbaldum scriptum epistolam, verum multis mendaciis infartis adulteratam, uti clare cuivis constabit, qui eam cum editione Serarii conferre voluerit. Eam epistolam, absque ullo examine, neque citato Malmesburiensi, indicavit Baronius ad annum 741 num. 20. Baronium secuti Sausseyus, Fisen etc.

AD XXI FEB.

AD XXI FEBRUARI.

NOT. 12

Pagina 246 col. 2 in fine adde : In MS. Labbei nostri Secundus memoratur, qui aliis videtur Secunda esse aut Secundiolus.

DE S. GUMBERTO ARCHIEP. SENONENSI.

NOT. 13

Pag. 265 post num. 2 adde [*Hos secuti Sanmarthani tomō 1 Galliae Christianae, Gotescaleo (quem anno 1000 mortuum tradunt) successisse asserunt S. Gumbertum, qui sponte dimisso Archiepiscopatu, eremita vixit in montis Vogesi loco, qui Grandunium dicitur : adfuit vero, cum aliis Proceribus et Epi-*

scopis, Conventui Caroli Magni, ut consilium inirent de reprimenda Desiderii Longobardorum Regis in Ecclesiam Romanam oppressione : fato concessit anno 1000. Quasi quinquennium dumtaxat in Archiepiscopatu administrando, vitaeque monastica exegisset.

NOT. 14

Pag. 266 post num. 4 adde [*Idem Sanmarthani tomō 4 Gall. Christ. hos solum ex antiquioribus annotatos Abbates reppererunt, Bercherium, Antonium mortuum anno 1000. ac reliquos deinceps secutos recensent.*

NOT. 15

Pag. 277 in titulo capitis 3, Amastrena Ecclesia Autocephala, id est, nulli Archiepiscopo subjecta.

AD XXII FEBRUARI.

NOT. 16

Pagina 293 col. 2 F post numerum 6 adde : [*Qui hic*

Gorgianus, in ecgrapho Martyrologii Labbei nostri Gorgonius est.

AD XXII FEBRUARI.

DE B. MARGARITA PŒNITENTE.

NOT. 17

B **P**agina 393 § 2 num. 7 lin. 3 expunge hæc verba : qui alibi extare dicitur. et reponere : quem nobis postea Venerabilis P. Lucas Wadingus, Ordinis Minorum accuratissimus Historiographus, Roma submisit, estque hic : In nomine Jesu Christi Nazareni Crucifixi, incipit devotionis Legenda. Satis ferventibus animis fructuosum esse putavi, non totum, quia non erat possibile, sed flores quosdam eligere, de vita mirabili Deo devotissimæ Margaritæ, agentis austeram pœnitentiam in Cortopa ; et per Capitula distinguere duodena, ipsius virtutum gradum compilando, de Prælati præcepto, et ejus gratias copiosas : ut sacrosancta Mater Ecclesia, quæ nova semper prole fœcundatur, renovatur et gaudet, suos filios exemplis instituat novitatis. Sapientibus tantum suadeo reverenter, ut quod invenerint in Legenda conforme non suo loco insertum, Capitulis, ubi ordinari deberet, adjungant, cum multipliciter (Dominus novit) impeditus, tempore libero caruerim ordinandi.

ejus hic Prologus,

In nomine igitur Domini nostri Crucifixi Jesu, a quo bona cuncta procedunt, quia verus est Deus, incipio.

cum titulis capitum,

I Capitulum, De conversatione ipsius in habitu seculari.

II De perfecta spe ipsius et conversione ad Deum.

C III De austeritate vitæ et paupertatis amore.

IV De profunda ipsius humilitate et contemptu sui.

V De Crucis Christi meditatione, et patientia ex tribulatione læta.

VI De oratione proluxa, et contemplationis excessu.

E

VII De puritate conscientiae, frequenti Confessione, et Communionem.

VIII De materna et dulci pietate ad omnes, et infatigabili zelo et lucro animarum.

IX De revelatione sui status, et aliorum vivorum et defunctorum.

X De timore indicibili circa omnia quæ gerebat, et desiderio finis sui.

XI De mira Dei et Angelorum familiaritate, et promissis ei factis, et illius obitu glorioso.

XII De miraculis in ejus vita et post migrationem ipsius factis. *Hi tituli paulum quandoque discrepant ab iis quos ex alio MS. expressimus, in quo et trium ultimorum capitulorum deerant tituli, et totum capitulum XII, per decem, ut infra cap. XI dicitur, divisum capitula, de signis, quæ Deus omnipotens ad ipsius honorem, per propinqua remotaque loca peregit et agere non desinit. Exstabat hoc postremum capitulum apud eundem Venerabilem P. Lucam Wadingum, sed ita mendose ex alio codice descriptum, ut non videretur posse fructum, si ita vulgaretur, afferre. Expectare ergo malimus dum aliud accuratius exemplar nanciscamur. Perfruat interea etc. Expungendum quoque quod in margine additum ibi erat : hic edita sine titulo et cap. 12, et reponenda, quæ hic habentur.*

omisso 12 capite.

F

Pag. 358 col. 2 in Annot. a post in MS. adde : ex quo Vitam descripsimus : extabat in exemplari Vener. P. Lucæ Wadingi ut ante diximus.

NOT. 18

AD XXIII FEBRUARI.

NOT. 19

Pag. 364 col. 2 post S. Felix Episcopus Brixensis in Italia, adde :

S. Earcongota, regia Virgo Angla,

Eboriaci, seu Faræ-monasterio in Gallia.

Pag. 419 col 1 C in titulo § 5 priora ita dispunge : § v Schisma Cadalo pseudopapæ per B. Petrum resinctum : ejus ad eremum Fontis Avellani reditus etc.

NOT. 20

AD XXIV FEBRUARI.

DE S. PRÆTEXTATO EP. ROTOMAGENSI M.

NOT. 21 et Sponda 10.

Pag. 470 col. 2 post num. 4 adde [*Hunc secutus Spondanus in Epitome Annalium ejus, ad eundem annum 1019 ista num. 2 addit : Eodem insuper anno peremptus est in Gallia Prætextatus Episcopus Rotomagensis, quem inter Martyres scriptum coluit semper Ecclesia Catholica.*

5 Inter disticha heroica, quæ de XLVI Episcopis primis Rotomagensibus circa annum 1000 facta inseruit Ordericus Vitalis lib. 5 Ecclesiasticæ Historiæ, de S. Prætextati martyrio ista recitantur :

Martyr olim habitus,

Occubuit Martyr Prætextatus, Fredegundis Reginæ monitu, pro Christi nomine Jesu.

Quia autem Ordericus anno Sedi ejus attribuit duos et quadraginta, necessario dicendum foret anno 1019 aut sequente Episcopum factum, quo tempore Ecclesiæ universæ

A versæ præerat Vigilius Papa. Non tamen decessorum Agapeti et Silverii temporibus fuit Prætextatus Episcopus : quod ex mendosis tabulis idem scripsit Ordericus. Sed iis omissis, ad elogium revertamur martyrii, cui adstipulantur apud Sammarthanos in Gallia Christiana, scriptor anonymus, qui Prætextatum virum magnæ sanctitatis, et omnibus iniquis odiosum, beatumque appellat. MS. Chronicon Rotomagense et tabulæ Archiepiscopales, quæ Sancti titulum ei præfigunt.

Beatus
et Sanctus.

NOT. 22
cap. 41

Pag. 473 col. 2 post num. 12 adde [

13 Cum autem per totam terram sonus ille percurreret, Prætextatum Episcopum a Fredegunde fuisse interfectum ; illa quoque, quo facilius dederetur a crimine, adprehensum puerum cædi iussit

vehementer, dicens : Tu hoc blasphemum super me intulisti, ut Prætextatum urbis Rotomagensis Episcopum gladio adpeteres, et tradidit eum nepoti ipsius Sacerdotis. Qui cum eum in supplicio posuisset, omnem rem evidenter aperuit, dixitque : A Regina enim Fredegunde centum solidos accepi, ut hoc facerem : a Melantio vero Episcopo quinquaginta, et ab Archidiacono civitatis alios quinquaginta. Insuper et promissum habui, ut ingenuus fierem, sicut et uxor mea. In hac voce illius, evaginato homo ille gladioprædictum reum in frusta concidit. Fredegundis vero Melantium, quem prius Episcopum posuerat, Ecclesiæ instituit.

14 Anno quoque etc.

revelatur
ad homicidium
a Regina et
aliis in illa
tum,

occiditur.

AD XXV FEBRUARI.

DE B. ROBERTO DE ARBRISSELLO.

Pagina 600 A post num. 8 adde : Miror unde hæc acceperit Baronius : quem ita gravem auctorem cur non auderet Miræus sequi? Nobis quo utriusque opinionem vel firmaremus vel refelleremus argumentum nullum suppetebat. Didici deinde postquam hæc mandata prælo fuere, adhuc penes Religiosas Majoris monasterii (quod solum Abbatisam habet, reliqua monasteria Priorissus) at non penes Religiosos jus esse eligendi Abbatisam.

Eadem pagina num. 10 lin. 9 habetur Henrici (secundi ejus nominis) filio desponsatam fuisse Mathildem. Corrige, primi ejus nominis. Præcesserat Henrici II mentio, inde errandi occasio. Recte idem expressum pag. 610 C Notat. d post cap. 2 Vitæ per Andream.

Pagina 601 post num. 15 adde : Idem scriptor tomum alterum prælo paratum habet, in quo de omnibus omnino Prioratibus Ordinis agit, sive quæ in Hispania, et quidem opulenta, sive quæ in majori Britannia, sive quæ in Gallia extitere olim, aut etiamnum extant,

florentque religiosa disciplina, et quidem magno numero. Atque in hoc tomo, tribus libris distincto, vitam describit tum virorum, tum Virginum, doctrina, natalibus, virtute illustriorum. Fortassis et tertium adjunget tomum, si septuagenario majorem, et alia habentem præmanibus, jam affecta, vita ac vires non destituent.

Pagina 601 num. 16 lin. 2 secunda et trigesima, corrige, trigesima prima. Ita me monuit idem Honoratus Nicquetus, se melius ponderata re, sic nunc statuere, qui antea trigesimam secundam posuerat.

Pag. 608 post num. 61 paragraphi sexti ista adde : Quæ hoc § disseruimus pleraque ex Honorati Nicqueti, sæpius citati, erudito, licet brevi, tractatu de hac materia scripto, nobisque ab ipso auctore communicato accepimus.

Pagina 612 C post cap. 3 Vitæ per Baldricum post Not. d adde : Et Sammarthani tom. 4 Gallie Christianæ, ubi multa in laudem B. Roberti Ordinisque universi congerunt, a pag. 409 usque ad 432. Sed nobile hoc opus non prius ad nostras manus pervenit, quam jam excusa esset B. Roberti Vita.

AD XXVII FEBRUARI.

Pagina 715 col. 2 Notat. a ad cap. 13 Vitæ B. Joannis Abbatis Gorziensis, lin. 10 a fine, pro Ducuntur autem anni regni Arabum a 612 Æræ nostræ vulgaris corrige, a 622. Quo nimirum anno, die 16 Julii, feria 6, fugam arripuit impurissimus Mahometes, cum ob erroris novitatem de vita periclitaretur. Fugam hanc Hegiram vocant Arabes, id est, persecutionem.

Ibidem post Annotat. d adde hanc (signata e littera

pag. 714 num. 128 lin. 7 ante vocem Recemundus) Annotationem : d Hic videtur Raimundus, sive Regemundus, Liberitanus, sive Illiberitanus, Episcopus esse, cui suam historiam rerum gestarum ab Europæ Imperatoribus et Regibus dedicavit Luitprandus Ticinensis Ecclesiæ Diaconus, qui tunc in Germania apud Ottonem exulabat, cum Recemundus eo a Mauro legatus venit. Sequentes duæ Annotationes signandæ litteris f et g.

ANIMADVERSIONES EXTEMPORALES

DANIELIS PAPEBROCHII, HAGIOGRAPHI,
NUNC PRIMUM EX MSS. EDITÆ.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XVII FEBRUARII.

- ANIMADV. 1. Pag. 7. Petii Vicentia acta SS. Soloni et Donati, de quibus p. 7, n. 3, ex Ferrario an. 1675, 1 Nov. responsum nihil inveniri.
- ANIMADV. 2. Pag. 11. Acta S. Pulchronii Virdun. vid. in Chron. Hugonis Flaviniæ n. 43, p. 83, 85.
- Hinc reformanda edita prout promissum 30 Apr. vid. etiam p. 132, n. 43.
- Pag. 29 S. Silvini vita ex MS. Gemmentie. Sine ANIMADV. 3. prologo potest edita confecti cum hac de ejus corpore Divionem allato etc. Spicil. 1, p. 527.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XVIII FEBRUARII.

AD ELENCHUM SANCTORUM

- ANIMADV. 4. Pag. 52. Joannes Jejulator Patr. Constantinop. referendus inter prætermisssos ad 2 Sept.
- An viso, quæ de S. Thedonio Canon. Reg. habet Hist. de Braga parte 2 f. 70.
- ANIMADV. 5. Pag. 85, n. 4. Amaribacensis Abbas vid. dicta B 30 Apr. in annot. ex Krantzio sumpta videatur, occasio hujus tituli commiscendi.
- ANIMADV. 6. Pag. 93, n. 12. De S. Angilberti uxore Bertha, quid fuerit Canti m. res eget consideratione, vereor, ne Nitardi textus interpellatus sit, aut quovis alio sensu, quam naturali dicatur filia.
- ANIMADV. 7. Pag. 94, n. 23: Non placent etymologiæ Engelberti et Engebrami, quia Berth principem Ram consilium potius videtur in ejusmodi compositis significare.
- Pag. 98 post num. 49: de Friario etc. vide Maium. ANIMADV. 8. res hic obscura nimis est.
- Pag. 109, an. c: Theodorii nomen nullatenus ANIMADV. 9. Græcum, sed ut cetera in Theod. ab origine Gothicum significans *populi honorem vel populi honorabilitatem*.
- Pag. 112. Annot. e. Tellus vocatur Bentus, an ANIMADV. 10. cultum habet, quo die.
- Pag. 120. Hæc Vita et altera ex breviario Ebo- ANIMADV. 11. rensi videntur superflua.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XX FEBRUARII.

- ANIMADV. 12. Pag. 124. De B. Friderico Ab. S. Michaelis videndus Bucelinus et Hartmannus p. 149.
- S. Theodosius in Pseudo-greg. Betico p. 58.
- ANIMADV. 13. Pag. 126, num. 2. Tacetur nomen Interpretis; fuit is P. Franciscus Humbertus Lotharingus, cujus nomen expressum Hubertus ante Acta Mariæ Ægyptiacæ n. 35. Nota in actis S. Eutychie n. 12, nomen *Consubstantialis Trinitatis*, unde de ætate auctoris consecrare licet.
- ANIMADV. 14. Pag. 131, n. 4. Operæ pretium erit, ut de translatione S. Galinii documenta etc. petantur ex collegio nostro Lugduni.
- ANIMADV. 15. Pag. 136, n. 7. Examinandus nonnihil situs locorum, quæ Persæ dicuntur vastasse; enorme enim spatium videtur Antiochia Syriæ Chalcedonem.
- C Pag. 138. Promittuntur n. 2, vitæ duæ, quorum posterior prorsus superflua videtur.
- ANIMADV. 16. Pag. 148. S. Barbati ep. Transl. facta, an. 1429
- ANIMADV. 17. 27 Maii. Viperæ Chronolog. Epp. Benevent. p. 103.
- ANIMADV. 18. Pag. 162. Diploma cultus B. Conradi apud Cajet. in annot. tom. I. In comm. de eodem num. 3. *Plurimi res ab eo pie gestas litteris mandarunt adde*. Inter alios fuit Jacobus Raynaldus factus a Dalmatio episcopo Syracusano Vicarius Verinus anno 1469, ut scribit Rocchus Pyrrhus in rebus dicti episcopi, addit enim ex Littara de rebus Netinis f. 123, quod hic I.V.D. Historiam D. Conradi Eremitæ soluta scripsit oratione eidemque episcopo dicavit, utique post elevationem corporis de qua infra anno 1487 factam. Ante hunc vero scripsere ejus confessarius et alius ei familiaris, de quibus in annot. ad cap. 4 lit. a.
- Vide de ejus chronologia corrigenda in vita S. Guilielmi 4 Apr. Eren. Xicl.
- Pag. 165, n. 26. Vide in Guilielmo Xiclenoi in ANIMADV. 19. Apr., an recte subsistans numerus annorum apud F Pyrrhum.
- Pag. 163, n. 27. Quare Molfetta, quid ibi et de ANIMADV. 20. qualib. Conrado.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXI FEBRUARII.

- ANIMADV. 21. Pag. 171. Sadoth Martyrium Græcia.
- ANIMADV. 22. Pag. 171. Leonis Catan. vita duplex Latina et metrica neutra edita apud Cajeta. num extat, deest primæ prologus. Vide etiam Gressi Catanam sacram f. 26.
- ANIMADV. 23. Pag. 174. P.N. Besarion, cujus insigne encomium hodie habetur in Menæis, nescio, quare præteritus sit, ita ut nec inter prætermisssos quidem numeretur, ponetur ergo ad 6. Junii, quando in Typico ponitur.
- ANIMADV. 24. Pag. 177. Col. 2 Epitaphium Paulæ Leoninum atque adeo certo supposititium vide dicta in Exeges. ad tom. 3 Apr. ubi de Epitaphio similis Regis alicujus:
- ANIMADV. 25. Pag. 188 Vitæ S. Eleuscherii de quibus in comm. n. 20 et 21 videntur omittendæ.
- Pag. 192. Annotat. lin. 5. quæ hic subnectuntur ANIMADV. 26. apocrypha omnino sunt, idque convincit, vel solus ille, enormis numerus talentorum.
- Pag. 195. Expungenda notatio f. quasi mendum ANIMADV. 27. sit, in Maria Ægyptiaca.
- Pag. 226. Indicantur auctores alii de S. Leone ANIMADV. 28. Catanensi, qui quærendi n. 7.
- Pag. 228. n. 12. An dicatur simile, quid ei quod ANIMADV. 29. fabulantur de Virgilio, quem cum sua amica illisset promittens, eum pendere in corbe, quo ille voluerat sursum adtrahi noctu, ibique in plenam lucem peependisset, ille ultro se est extinguendo ignem totius civitatis, qui non potuerit restitui, nisi ad eam retro indicare et palam in foro nudatam? Non credo, potius dixerim a populo indignato expositam *ad infamiam*.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXI FEBRUARII.

AD ELENCHUM SANCTORUM

ANIMADV. 50.

Pag. 236. S. Mauritii M. acta Græca exstant. S. Gregorii Amastrensis acta Græca exstant. S. Severi M. passio ex Vatic. S. Paterii ep. Brixen. varia de eo collecta. B. Juliana, socia B. Catharinæ Balancæ, vita Ital. in historia montis sacri Varesii. hæc est dies translationis, colitur festum 4 Dominica Octobris. Habemus 4 frustula ex Capite S. Marquardi Martyris cujus caput pene integrum Treviris.

Vid. librum sacristiæ f. 155 ubi testimonium et 71, ubi notatur dies 21 Febr.

De S. Gundeberto vid. Spicil. 3. pag. 273. usq. 277.

Pag. 254. n. 7. Corrige ridiculam etimologiam vocis Brabant non Bracanis sed a Braak novale sumendam.

Pag. 257 n. 23. Citantur diplomata melius examinanda vide quæ de Lupoduno in tractatu de diplomatibus.

ANIMADV. 51.

ANIMADV. 52.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXII FEBRUARII.

ANIMADV. 53.

Pag. 286. De anno cathedræ Antiochenæ corrige et pro 37 lege 33 juxta statuta in diatriba ad tom. Apr. n. 27.

ANIMADV. 54.

Pag. 298. Maximiani ep. Raven. vita ex MS. S. Andreæ citata a Rub. eo petita ab Hieronymo Fabri 1675. 18 Oct.

ANIMADV. 55.

Pag. 298. cap. 2. Conferendum cum notatis in diario itineris nos Romani, ubi ecclesia illa multis describitur. B. Margaritæ vita destituitur prolog. B item attestationibus capit. 12. subjunctis, quæ requi-

rendæ. Porro tota hæc vita debuisset distingui. in capite uniformia nostro more et infinita menda potuissent per facilem conjecturam, corrigi. Videntur autem multa irrepsisse in ipsa impressione præ tadio longitudinis et obscuritatis. Petii 1675 in ut P. Haroldus cum suo MS. curaret Romæ conferri nostrum impressum et correctiones transmitteret.

Pag. 302. B. Margaritæ de Cortona miracula Vita Italica per Bombaie in 12 num. 37 hæc usus Bollandus.

ANIMADV. 56.

E

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXIII FEBRUARII.

ANIMADV. 57.

Pag. 366. Gertrudis Ortenlorg. vitam Germanicam petii a Germans 1675 hic latine reddendum.

ANIMADV. 58.

Pag. 367. Acrostichon de S. Martha non videtur antiquum sed ex quisiuiliis Tamaii esse. MS. ex vita non recte per antiquum vocatus in cujus titulo nominatur Breviarium.

ANIMADV. 59.

Pag. 374. De S. Polycarpo Presbytero Romano vide miracula Altvillar. in S. Helenæ 18 Aug.

ANIMADV. 40.

Pag. 375. n. 3 postmed. indicantur acta S. Marmeniæ, quæ jam habemus ex Vallicell.

ANIMADV. 41.

Pag. 380. Primus versus Græcus de Clemente et similes ubique omittendi, qui sunt nudus titulus, qui videtur apud nos superfluous.

ANIMADV. 42

Pag. 383. n. 16. Reliquiæ Bononienses S. Romanæ videntur potius esse ex aliquo Romano cœmeterio, ubi pleræque aliæ in eadem actio S. Francisci, quas vidimus.

ANIMADV. 45.

Pag. 386. S. Dosithei acta Græca requirenda habent

ea corderuis, sunt Mediolani in Ambr. Cod. n. 20.

Pag. 386. Quæ ibi de S. Barsanuphio dicuntur omnia corrigenda juxta dicta xi Aprilis, ubi fabulosam ejus vitam referimus, item quæ de tempore Zosimæ curatoris Mariæ Ægyptiacæ.

Pag. 395. n. 3. In fine citatur Milburgæ vita, necdum nobis nota.

Pag. 397. n. 13. Miracula post inventionem scripta ab Othone Card. Ep. Ostiens. necdum nobis nota. non videntur subsistere, quæ de corpore S. Milburgæ incorrupto a variis sibi dicuntur.

Pag. 403. n. 3. Illudit auctor ad verba Regulæ Benedictinæ, quæ posset citari.

Pag. 412. Petri Damiani cultus illustrari potest ex iis, quæ habet Castellinus in libro de *Certitud. gloriæ canonizatorum*.

Pag. 431. annot. e posset aliquid addi de S. Arialdo ex vita ejus, quam ex Italia attulimus.

ANIMADV. 44.

ANIMADV. 45.

ANIMADV. 46.

ANIMADV. 47.

ANIMADV. 48.

ANIMADV. 49.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXIV FEBRUARII.

ANIMADV. 49.

Pag. 440. n. 16. corrige, quæ de anno obitus C Christi.

ANIMADV. 50.

Pag. 442. In fine n. 22. Indicantur miracula non transmissa, vide an requirenda.

ANIMADV. 51.

Pag. 452. n. 8. Latina verba Græcis litteris scripta, sic in arca S. Macarii de qua Apr. inscriptio Gallica est per Græcas litteras.

ANIMADV. 52.

Pag. 468. ann. e ego in S. Gregorio 23 Ap. censui edicta 303 promulgata an. d. videtur intelligi

Asia minor et ad hujus respectum alia minor et sic duplex Asia auctori fuerit.

Pag. 469. An est viro simile esse Bononiæ reliquias S. Modesti ep. Fr. 9 meredo.

Pag. 484. In annot. f et k nimis sollicite agitur pro diplomatibus, quæ vix dubito, quin supposititia sint.

Pag. 484. S. Johannis Teristæ acta Græca ex MS. Cryptæ Ferratæ petii 1675 a P. Pessino.

F

ANIMADV. 53.

ANIMADV. 54.

ANIMADV. 55.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXVI FEBRUARII.

ANIMADV. 56.

Pag. 512. n. 18. Sub finem displicet edictum Felicis, quia subscribitur *Cælius Felix*; quando enim ullus Pontifex usus prænomine?

ANIMADV. 57.

Pag. 552. n. 2. Hudifæ corrium bovis, quasi *huyd* corium *vauca* bos, et n. 5 *burg* tectorium a *Bergen* adire.

ANIMADV. 58.

Pag. 557. Ex actis S. Walburgis multiplicibus videnturque omittenda pleraque et solum analecta quædam ex ipsis danda, superflua etiam metra.

Pag. 577. S. Tarasii patriarchæ Constantinopolitani acta Græca requirenda.

Pag. 595. S. Gerlandi episcopi Agrigentini vita transl. mirac. apud Cajetanum sed mutato stylo.

Pag. 606. Vide an non expediat poteri informationem anni 1644 de miraculis B. Roberti citatum n. 48.

Pag. 625. S. Avertani vita indigna prorsus, quæ huic operi inferatur eliminanda utpote mirum commentum.

ANIMADV. 59.

ANIMADV. 60.

ANIMADV. 61.

ANIMADV. 62.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXVI FEBRUARII.

- ANIMADV. 63. *Pag. 630.* Burchardi Comititis cultus an non aliquid melius est annuandum videtur.
- ANIMADV. 64. *Pag. 639.* De corpore Philippi episcopi Martyris apud Comersas Bononiæ, quæ venda instrumenta donationis.
- ANIMADV. 65. *Pag. 634.* De anno ordin. Alexandri episcopi Alexandrini vide 2 Maii in Athanasio.
- ANIMADV. 66. *Pag. 644.* Faustiniani episcopi Bononiensis Epitaphium etc. vide in martyrologiis Ecclesiæ Bononiensis p. 12.
- Pag. 643.* Porphyrii episcopi Gazæ acta Græca requirenda. ANIMADV. 67.
- Pag. 643, num. 2.* Stephani locus videtur corruptum et legendum τὰς παρθένος μάρ, ἅς κρήτας, π σαγόρευσιν. Aut alia similis adhibenda correctio ut intelligantur virgines appellare *mar* quas alii vocent *Cretas*. ANIMADV. 68.
- Pag. 663.* S. Agricolæ Niversensis Vita exstat. ANIMADV. 69.

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXVII FEBRUARII.

- ANIMADV. 70. *Pag. 672.* B. Clara Ubaldino ex Mart. Franciscano non videtur omittenda non fuisse, si vere isto die obiit, vita est in Bassio.
- ANIMADV. 71. *Pag. 677.* S. Honorinæ vita Gallica a Domno Ugnier missa.
- ANIMADV. 72. *Pag. 686.* Joannis Abbatis Gorziensis vita excusa tom. 1 Lab. f. 744.
- ANIMADV. 73. *Pag. 687.* Diplomata Gorzierezi monstrosi characteribus temporum notata non debent, defendi multo minus annus Chr. contra Blondellum, expungatur ergo num. 7 totus.
- Pag. 690, n. 1* in medio consideratione digna videtur ad definiendum annum mortis prima dies quadragesima; si ex alio caractere addito juvari possit, quod non inveni.
- Pag. 701.* ann. m. nota ex Propyleo antiq. p. 1, n. 74. Leodienses etiam hodie fere dicere Humbertum pro Huberto. ANIMADV. 74.
- Pag. 706.* ann. a *Imapum* Quid? videtur legendum *Hanapum*, id est guttur linea 4 num. 89 est defectuosa. ANIMADV. 75.
- ANIMADV. 76. E

IN ACTA SANCTORUM DIEI XXVIII FEBRUARII.

- ANIMADV. 77. *Pag. 718.* Luitburgæ inclusæ vita petita per P. Schaten ex Bodec. MS. 1676, et impetrata.
- ANIMADV. 78. *Pag. 718 col. 2.* De Agnete et Clara nota artuorum earum solum meminisse in 1^a actione in 2^a vero solum de iis agit 17. Sept., qui autem citat bullam Alexandri IV vitam et translationem petii per P. Commisum 1676, cum duo Bomavillio agentem in Catalaunia.
- Pag. 741, n. 2 lin. antip.* *Paginem*, quid si legas *pagum*. ANIMADV. 79.

INDEX HISTORICUS IN VITAS SANCTORUM

TOMI III FEBRUARIJ.

Opposita est + nota iis, quibus alibi Sancti aut Beati titulus tribuitur. Poterat S. aut B. præfigi; sed fors oculo quidquam pervestiganti litterarum diversarum occursus moram injecisset.

Quia autem Sancti illi, quorum in hoc tomo memoria aut res gestæ illustrantur, peculiari Indice antea propositi sunt, de illis hic non agitur.

Compendiarius status, laureolæ, temporum aut locorum notas facile quivis perspiciet, scilicet R. Rex, Com. Comes. M. Martyr. V. Virgo, Ep. Episcopus, Hisp. Hispanus, 5 sec. quinto seculo etc. significare, quæ ad majorem perspicuitatem adduntur.

A

A aron, Abugiasar Haron Rasudus R. Saracen. 8 sec. 586 d	Adelidis Comitissa de Bellomonte 682 f
+ Abbanus Presb. Hibernus 5 sec. 15 b c	Adelmodus circa Metas 10 sec. 696 a
+ Abbo Ab. Floriac. M. docet in Anglia 757 a b c	Adelphius Ab. Agaliensis Hispan. 82 c
Abdarachman Rex Corduben. 10 sec. 695. b 717, 718, 719, 720	Adelwoldus an Archiepiscopus Eborac. 10 sec 755 c d
Abdias Ep. Babylonix scriptor 437 b	+ Adjutor 43 c
+ Abdon et Sennen MM. 5 b c 6 a	Adosinda uxor Silonis R. Asturic. 150 e 151 a
+ Abel Archiep. Remensis 33 f 216 f 217 a	Adrevaldus scriptor 219 b
+ Abercius Ep. Hierapol. 289 b 725 c	+ Adriani Fricorii corpus Centulæ 98 b 100 a b
+ Abercius M. 725 f	Adrianus i Papa 92 a c 93 d f 106 b ad S. Tarasium 580 et pro Synodo Nicæna 2 acta 586 587 588 b 589 c
Abercius Marcellus 2 sec. 726 a	Adulphus Archiep. Eborac. 756 b e
Abitus Proconsul Carthaginis 3 sec. 467 b	+ Adlogus Ab. Cluan-micnosen. 630 b c
Absalon Ep. an. 800, 94 b 102 d	+ Aëdus, Aidus, filius Brecci Hibernus 724 e
+ Absalon M. Cæsareæ Cappad. 435 f	Aëdus vel Aidus Hibernus 2 e 15 d
Abundantius Dux Dagoberti i R. 83 e	Aëgidius Archidiac. Tornac. 13 sec. 189 d
Abydus Ep. sub Diocletiano 52 e	+ Aëmilianus Ep. Patronus Faventix 415 c 422 d
Acacius Ep. Constantinopol. 509 e 510 e 511 b a	Aëmilianus Dux in Ægypto 3 sec. 727 a
S. Felice Papa excommunicatur. 512 513	Aeneas Ep. Gazæ 652 f
+ Acca Ep. Hagulstadii 126 d	+ Æthelredus et Æthelbertus MM. Ang. 395
Acephali hæretici Tornaci 203 c 210 b	Æthelredus R. Anglor. 10 sec. 755 f
+ Achilles Ep. Alexandr. 640 f	Æthnea V. Hibern. 630 b c
Acæmeti monach. CP. pro Sede Apostolica et fide orthodoxa ferventes 5 sec. 511 b c d e	Ætherius Uxamensis Episc. 150 d e f 490 d
Adalbero Ep. Augustanus 541 a e	Aetius Archidiac. Parisiis 6 sec. 471 b
Adalbero i Ep. Metensis 436 a 455 b	+ Afra M. Augustæ 637 638 b f
Adalgiselus Dux Dagoberti 259 e f	+ Agapetus Ep. Synaden. 53 e
Adaloldus R. Longobard. 390 c 391 d	+ Agapeti eccl. extructa Romæ 513 f
Adalungus Ab Vedastius 98 d	Agapitus II Papa 705 b
Adalsquarus fundator monasterii Alciaci 27 f 32 b	Agarus Regul. Saracen. 135 f
Adalungus Archipr. Eystadii 9 sec. 531 e 549 c 572 f	+ Agathæ reliq. Centulæ 102 d 106 c Trevir. 459 e
+ Adamnanus Ab. Hibern. 89 d	+ Agatho Papa 138 b e f 171 c 236 c
Adamus Ab. Ebracen. in Germ. 491 f	Agatho Presb. Angl. 7 sec. 87 c
Adda Presb. Anglus 23 b	Agenoldus Ab. Gorsien. 10 sec. 692 e f 693 vide Einfeldus.
Addo Diaconus 8 sec. 38 c	+ Agilbertus Ep. Angl. dein Parisien. 87 c 88 f
Adalbero Ep. Metensis 10 sec. 692 693 702 703 713	Agilolfinga familia Boica 256 f
+ Adelberti M. reliq. Trevir. 459 c	+ Aglae M. 491 c
Adelbertus Archiep. Hamburgi 49 a	+ Agnes V. M. 70 d e f ecclasia 71 e f monasterium Romæ 70 c apparitio 156 e 160 a rel Centulæ 102 d Trevir. 459 e.
Adelbertus Com. Alamanniæ 9 sec. 532 f 538 e 567 a	Agnes Imp. Henrici 2 uxor 421 b
Adelbertus Comes Metis 10 sec. 702 c f	Agnes Austriaca uxor Andreæ III Regis Hungar. 558 d
Adelboldus Ep. Ultraject. scriptor Vitæ S. Walburgis 517 f 528 f laudatur 552 d 553 d	Agnes Peranda neptis S. Claræ 724 d
Adelelmus Ab. montis Angelorum Helvet. 490 e	Agnes Priorissa Ursanensis 12 sec. 620 b
Adelhartus Comes 8 sec. 37 a	Agnes V. Cisterc. Germ. 237 f
Februarii T. III.	Agrecius Ep. Tricassinus 473 d
	+ Agricius Ep. Trevir. 441 c d 459 d 456 a
	+ Aicharius Ep. Noviomini et Tornaci 198 d e
	97 + Aidanus

- † *Aidanus Ep. Lindisfarnen.* 21 f 22 e 86 e reliquiæ
89 b 90 e
- † *Aigulphus Ab. Lirinen M.* 678 b
- † *Ailwinus Comes fundator monast. Ramesiensis* 10 sec.
759 b c 760 a
- Alamundarus Dux Saracenorum* 135 a 136 a b d e
- † *Albanus M. Britan.* 759 e
- Albero Archiep. Treviren.* 442 b 459 c
- Albertus I Imp.* 538 d
- Albertus Ab. Riponen. Angl. 8 sec.* 760 f
- † *Albina V. Romana* 724 f
- † *Albinus Conf. 107 f reliq. Centulæ* 106 b
- Albinus Alcuinus* 91 c d e 94 a 103 b c
- Albricus Rex, aliis Princeps Romæ* 10 sec. 705 f
706 a
- Albricus Ep. fors. Camerac.* 37 b
- Alcfridus R. Northumbriæ* 87 b c 89 a
- † *Alckia M.* 126 d
- † *Aldegundis V. Abb. 514 a b f 519 b reliq. Centulæ* 106 c
- † *Alexander miles M. in Thracia* 491 b
- † *Alexandri Papæ M. reliquiæ* 38 e 39 a
- † *Alexandri M. monast. in Alsatia* 33 c ejus ibi corpus
37 d e 38 d 39 a b
- † *Alexandri M. reliq. Centulæ* 102 d 106 b Trevir.
459 b d Romæ 734 d
- Alexander II Papa* 419 b f 420 a
- Alexander Ep. Leodien.* 224 d f
- Alexander Musottus Ep. Imolæ* 646 c
- Alexander Cospus Ep. Vigeliensis* 646 c
- Alexander Rudolphus Præpositus Sublacensis scriptor* 43 a b
- Alexandrini factioni* 3 sec. 726 f
- † *Alexius* 631 e
- Alexius Falconerius Ord. Servorum B. Mariæ* 3 a
- † *Alferius Ab. Cavensis* 43 a
- Althfleda filia Oswii Regis Northumbriæ* 23 b
- Amadeus Ep. Lausanensis* 459 d 460 d
- Amalgarius Dux fundator Besuæ monast.* 28 e
- Amalongus miles* 7 sec. 141 a
- † *Amandus Ep. Traject. 197 e 198 a 205 c 258 f*
259 c d
- † *Amandi rel. Centulæ* 106 b
- Amantius Cubicularius Eudoxiæ Imp. 650 e 656 d*
procurat templa idolorum Gazæ claudi 657 658
659
- Amata disc. S. Claræ* 172 f
- † *Amator Ep. Autissiod.* 139 f
- † *Ambrosius Ep. Mediol. 238 e reliq. Centulæ* 102 d
- Amedeus I Comes Sabaudia* 117 c 118 c
- Almannus mon. Altvillaris scriptor Vitæ SS. Nivardi, Sindulphi, Translat. S. Helenæ* 379 e
- Aloysius Marescottus Ep. Strongoli* 64 a
- † *Alphius, Philadelphius Cyrinus MM.* 57
- Alphonsus I R. Lusitan. 109 e 110 b 115 e 116 f*
121 d 122 e
- Alstanus Presb. Angl.* 397 b
- † *Altfridus Ep. Hildeshemensis* 173 c
- Alvarus de Corduba Ord. Prædic.* 124 f
- Alvitus Ep. Legion. Hisp.* 365 c
- † *Amelberga mat. SS. Gudilæ, Rayneldis* 253 f
- † *Ammonaria Mercuria, Dionysia MM.* 173 f
- † *Ammonaria M. Alexand.* 125 a
- Ammonianus Ep. Palæst. 5 sec.* 650 a
- † *Ampelius Ep. Mediolanen.* 138 f
- Ananus, Ananias, summus Pontif Judæor.* 449 450
- † *Anastasiæ rel. Centulæ* 102 d Trevir. 459 e *Vilavicosæ* 631 f
- † *Anastasius et socii MM. Hisp.* 466 f
- † *Anastusius Persa M.* 251 b
- † *Anastasi rel. Centulæ* 106 b
- Anastasius II Papa* 184 f 203 c 210 a
- Anastasius Patr. CP.* 577 f 690 b
- Anastasius a Carolo Magno missus ad Papam* 95 d
- Anastasius Diac. S. Eleutherii* 194 f 204 b
- † *Anatolii Ep. Laodiceæ Canon Paschalis* 88 a
- Anatolius Ep. CP.* 77 f 737 d 740 c e
- Anchisus maritus S. Beggæ* 255 a
- Andoneus, Andoenus, disc. S. Eleutherii* 194 f
195 e 204 b 210 c
- † *Andreas vocatur ad Apostolatam* 677 f *Byzantii prædicat* 593 c 594 a reliq. *Agrigenti* 598 b *Centulæ* 102 106 b d Trevir. 459 f
- Andreas Agnellus scriptor Vitarum Epp. Ravennatum* 9 sec. 297 f 298 c d 300 a 301 a f
- Andreas Archid. Virdun. mon. Claraval* 631 b
- Andreas Britto* 10 sec. 699 f *monachus Gorziæ* 704
Romæ S. Pauli 705 b
- Andreas disc. B. Roberti de Arbrissello, an Vitæ ejus scriptor* 601 a 617 f 618 e 620 b e
- † *Andronicus et Athanasia MM.* 678 d
- † *Andronicus et Junia MM.* 285 d
- Aneglia uxor Adalsquari* 27 f 28 f 32 b
- Angardis in Fonte Ebraldo* 12 sec. 617 f
- Angela de Bohemia Ord. Carmelit.* 724 d
- Angelrannus Ab. Centulæ* 103 e
- Angelus de Porta-solis Ep. Salcitanus* 285 b
- Angelus Cæsius Ep. Tudert.* 382 f
- Angelus Perutius Ep. Sarsinæ* 646 c
- Angerius Ep. Catanæ* 11 sec. 596 a
- Angilramnus Ep. Metensis* 98 f
- Angilramni Primicerii Metensis dein Gorziensis Præpositi vita ac sancta mors* 706 707
- † *Anglitrudis fil. S. Bavonis* 491 b
- Angilramus Ep. Metensis* 266 b
- † *Anicetus Papa* 88 b
- Anicius Tertullus an avus S. Felicis III Papæ* 508 d
- † *Anno Archiep. Colonien.* 419 f 524 a
- Ansbertus Ep. Augustodunen. 212 d e 221 a etiam Amalbertus dictus* 212 d 763 c
- Anscherus Ab. Centulæ scriptor Miraculorum S. Angilberti* 100 d 104 b
- † *Anselmus Ab. Beccensis Archiep. Cantuarien.* 683 a
- Anselmus Ep. Tornac.* 205 b
- Anselmus Advocatus Tornac. 13 sec.* 189 e
- Ansovaldus Franc. 6 sec.* 473 b
- Antenor Ep. scriptor Vitæ S. Silvini Ep. 25 b 29 e*
- † *Anthimus M. Romæ sub Diocletiano* 239 c
- † *Anthimi M. corpus in Belgio* 731 b
- Anthimus a Vigilio Papa excommunicatus* 298 c e
299 c
- † *Antoninus M. Cæsareæ Palæst.* 241 b
- † *Antonius de Padua* 108 c 491 d
- † *Antonii reliq. Centulæ* 97 d 102 d 106 b
- Antonius a Bergis Abb. S. Bertini* 29 d
- Antonius Minæus Presb. Siculus* 15 sec. 165 e
- Antonius mon. Palæstinæ* 136 e
- Antonius de Rosatis Ord. Minor.* 435 d
- Antonius pat. S. Damasi Papæ* 247 f
- Antonius Carusius Siculus* 15 sec. 165 e
- Antonius Sessa Siculus* 168 b
- Anub Ab.* 630 a
- † *Appia M. Colossis* 126 d
- † *Apollinaris Ep. Ravenn. ecclesia Classe* 300 b
- † *Apollinaris reliq. Centulæ* 102 d 106 b
- Apollinaris hæresiarcha* 291 b c
- † *Appion* 241 e
- † *Aprunculus Ep. Treviren.* 285 d 400 e
- Aquilinus Ep. Bibli* 76 c
- Arbertus, Heribertus, ejectis Clericis, primus Abbas monachorum S. Arnulphi* 695 b 707 f
- Arboreus Prior Cavensis* 46 b
- Arcadii Imp. rescriptum contra idola Gazæ* 655 b
permittit ea et templa dejici 658 a
- Archarius Ep. Bracaren.* 151 e
- Archelaus in Sardinia* 676 c
- † *Archippus*

† Archippus M. Colossis	126 d	† Barnabas Apost. 127 c 128 c reliq. Centulæ 102 d	
† Arethas M.	738 b	106 a	
Aridius Ep. Nivernis	669 d	Barocha Diaco. S. Porphyrii Ep. Gazæ 629 f 653 c d	
Arii hæresis cepta 640, a S. Alexandro detecta		plagis exceptus, ac mortuus creditus subito vires	
641 in synodo Nicæna damnata	642	recipit 655 iterum diris plagis excipitur ab idolo-	
Ariovaldus R. Longobard.	390 c	latris	666
Aristo Ep. Raceburgensis	47 a 49 e	† Barsanuphius	386 f 387 d e f
† Ariston. M. Romæ	376 b 379 c	Barsumas Archimandr. 5 sec.	75 b 77 b
Armatus Præses Siciliae	57 a b	† Bartholomæus Apost. Hierapoli suspensus, libera-	
Armentarius mon. Agauni 6 sec.	747 b	tus 46, reliq. Agrigenti 598 b Centulæ 106 a	
Arno Archiep. Salisburg.	98 d	Trevir.	459 a e d
Arnoldus Canonic. Colonien. monachus	631 c	† Bartholomæus Ab. disc. S. Nili	485 d e
Arnoldus famulus B. Walteri de Bierbeke	631 c	Bartholomæus Ab. Majoris monasterii Turon. 365 d	
Arnoldus Merodius	443 f	Bartholomæus Ab. Populetanus	435 e
† Arnulphus Dux, Ep. Meten. 253 c 255 a c 256 e f		Bartholus Longus Siculus 14 sec.	168 b c
258 d 263 c 264 e 265 d		Barypsabas in Oriente 5 sec.	136 f
Arnulphus Imp.	535 b 536 f	Basilus Ep. Antiochen.	737 f 740 c
Arnulphus senior Comes Flandrorum	29 a b	Basilus Ep. Bononien. 4 sec.	645 c
Arnulphus Castellanus Tornaci	189 e	Basilus Præf. Prætorio Odoacri R.	509 b c
Arruso Ep. Tolosanus	763 b	† Bassa uxor Claudiani M.	496 d
Arsicius minister Diocletiani	65 d	Bassianus Ep. Ephesi	78 d 80 b
Aistulphus Rex Longobardorum	36 b	† Bathildis Regina Franciæ	629 b
Artaxerxes R.	200 b	† Beatrix M.	376 c
† Artemius Archiep. Senonen.	473 d	† Beatrix Priorissa in Nazareth	724 c
Ascanius Ep. Tarraconen.	237 c	Becanus Kinsalie Hibernus	630 b
Asclepas Ep. Gazæ 4 sec.	654 b 655 c	† Begga	255 a 262 d
† Asclepiodota M.	126 a	† Benedictæ V. reliq. Treviris	459 f
Asclepius Ep. Gazæ	642 b	† Benedictus apparens curat monasterium Ramesiense	
† Athanasius puer baptizat pueros 641 scriba S.		extrui 758 d indicat sanctitatem S. Oswaldi	
Alexandri Ep. 641 d Archidiaconus	643 b e f	Ep. 758 e Ejus cultus Fonte-Avellano 414 b c	
Athanasius Ep. Busirios 5 sec.	736 c	exercitia ejus instituto addita 415 an eremi cultor	
Athanasius Ab. S. Sabbæ	137 c	414 e reliq. Centulæ 106 b 107 d Trevir. 459 b d	
Athanasius Presb. Alexandriæ 5 sec.	735 c	Benedictus VI Papa	755 e
Athanasius Diac. S. Eleutherii 194 f 204 b 210 c		Benedictus VII Papa	693 b
† Auctoris Ep. Trevir. reliq. Treviris	459 c d	Benedictus Antipapa	418 e f
Audo Judex Franc. 6 sec.	472 e	Benedictus Ep. Galliæ an. 800	97 c
† Audoenus Ep. Rotomag. 516 d e reliq. Centulæ		Benedictus de Pace socius B. Joannis Columbini	
106 b		490 f	
† Aventini Conf. rel. Centulæ	106 b	Benedictus erem. in Monte Serrato	237 c
† Augusta V.	3 e	Benjamin anachoreta	489 e
† Augustini reliq. Centulæ 102 d 106 b Treviris 459 c		† Benignus Ep. M.	3 f
Translatio duplex	724 d	† Benigni M. rel. Centulæ	106 b
† Augustinus Ep. Cantuar. 474 e f 477 b f 478 481		† Benignus disc. S. Patricii	14 d
482 483 484 554 f		Benignus Ord. Min. 13 sec.	349 f
Augustinus Fortunius scriptor Vitæ S. Petri Da-		Benno Ep. Meten. 10 sec.	703 b
miani	413 d	Bentivola a S. Severino Minorita	54 e
Avitus Ab. Nutiacensis	471 c 472 d	Beppolenus Dux Francorum	473 b
Aurasius Archiepis. Toletanus	81 a b 83 b d	Berathgit Anglus 8 sec.	519 f
† Aurelia Hugonis Capeti filia habita	675 a e f	† Bercharius Ab. Deruensis	219 d
Aurelianus Ep. Ravennat.	300 d	† Berectus mon. in Scotia	434 c
Austus Ab. S. Arnulphi 694 d 695 b ejus Vita et		Berhardus circa Metas 10 sec.	696 a
obitus	707 708	Bernacer socius B. Joannis Gorzien. 10 sec. 700 a	
† Austregisilus Ep. Bituricen.	53 f	701 702 e 703 e 709 d	
Authpertus Ab. Casinen. scriptor sermonis de S. Ma-		Bernardinus Brixianus Ord. Præd.	163 a
thia hic edito	437 d e	† Bernardus Ab. Claravallen. 198 f 205 d monuchos	
Auxibius II Ep. Soliorum in Cypro 123 c 129 b		in Lusituniam mittit 120 a familiaris S. Theotonio	
130 a		121 f 122 f	
Auonius Ep. Sebennit. 5 sec.	736 b	† Bernardus Ep. Conimbricensis	115 e 116 f
B		† Bernardus de Tironio	603 604 615 f 616 b
Baithenus Ep. Hibernus	123 e	Bernardus Ab. Bonæ-vallis	615 f
Baldricus Ep. Dolen. Britan. Armoricæ scriptor		Bernardus Adelman. Canonic. Eystett.	529 a
Vitæ B. Roberti de Arbrissello 600 f 601 f 608		Bernerus Diac. Tullensis 10 sec.	698 a 699 d
609 d		Bernhardus Comes de Raceburg	50 d
Balduinus Ep. Tornacen.	189 b 210 e	† Beruo Ab. Cluniacen.	524 d
Balduinus Ferreus Com. Flandriæ donat Furnen-		Berno Ep. Mekelenburgen.	50 b
sibus reliquius S. Walburgis	526 b f	Berno Ep. Zuerinen.	50 e
Balduinus fundator Audrensis monast.	29 e	Berno Comes Palatinus 10 sec.	704 c
† Balsemius M.	670 d	Bernoldus Archiep. Vesontion.	97 c
† Barbaræ V. reliq. Treviris	459 e	Bernuinus Ep. Virdunen. 10 sec.	702 f
Barbara Tassia Abb. Cameræ	153 f	† Berta fundatrix Blangiacensis 27 c imperite ejus	
Barbara Patricia 8 sec.	227 c	Vita scripta	27 e f
† Barlaam M. Cæsareæ Cappad.	468 a	Bertha fil. Chariberti R. Fr. uxor Ethelberti R.	
		Cantiorum 474 c 476 f 477 a	

Bertha

- Bertha uxor S. Angilberti* 91 b 101 c
Bertoldus Ab. Treviren. 12 sec. 459 b
Bertefledis fil. Chariberti R. Parisiorum 477 a
Bertuldu Ep. Agrigentinus 14 sec. 598 d
† *Beryllus Ep. Catanen.* 227 c
† *Bessarion anachoreta* 173 b
Betti Presb. Anglus 23 b
† *Birstanus Ep. Wintonien.* 436 a
Blanda mater S. Eleutherii 190 f 192 b 201 d 208 e
Blanda a S. Eleutherio resuscitata 173 a 190 b
191 c d 192 c 197 d 202 c 209 b c
† *Blasii M reliq. Treviris* 459 b
Blatmac Rex Hibernus 88 a
Blidulphus Archidiac. Meten. monachus Gorziæ ere-
mita in Vosago 10 sec. 708 b c
Bobolenus Presb. scriptor Vitæ S. Germani Ab.
Grandisvallis 266 f 267 a
† *Boisilus Præpositus Mailrosen.* 364 b
† *Bonifacius Ep. Mogunt. 33 f 34 c d e 519 d 520*
522 e 530 b 548 c 554 f 560 561 e f 570 214 d
215 e f 216 f 217 d f 218 a d reliq. Trevir.
459 b 482 e
† *Bonifacius M.* 491 c
† *Bonifacii Regis aut Ducis reliq. Treviris* 436 c 459 b
Bonifacius II Papa 185 c 195 e 196 a 210 c
Bonifacius Dux Alsatiæ 7 sec. 268 d
† *Bonosii Ep. Treviren. reliq. Treviris* 459 b
Bonosus Ep. in Macedonia 11 e
Bodeca Ep. Bathoniensis 124 e
Boso fr. Rodulphi R. Franc. 715 b f 717 a
Botwinus Ab. Ripon. Anglus 8 sec. 760 f
Brada Rex Scytharum 69 b
Brandubh Ep. Hibernus 20 b c
Brelachus fil. Fichelli Hibernus 15 f
Brelleus Ep. anno 800 97 c
Brier, Costa-Ferrea, Normannus 682 c
Brigidianus Archiep. Ardmachanus 284 e
Britanni antiqui ab Anglo-Saxonibus aversi 477 d
Brithnothus Ab. Elyensis 10 sec. 758 b 760 c
† *Britonius Ep. Trevirensis* 11 c f
† *Britwaldus Archiep. Cantuar.* 484 b e
† *Brixius Ep. Moraviensis* 285 e
Brunichildis Reg. 470 f
Brunicho tyrannus ad Mosellam 458 c
† *Bruno Ep. Colonien.* 717 b
Bruno Archidiac. Leodien. 12 sec. 224 d
† *Burchardus Ep. Herbipoli 34 b 214 e 218 a 491 e*
Burchardus Dux Thuringiæ 541 c e 543 f
Burchardus Comes Carboili 630 f
Burdinus Ep. Conimbricæ 109 f
Butius Ep. Tiferni 677 e
- C
- C**adalous Pseudopapa 419 b f
† *Cæciliæ rel. Centulæ* 102 d 106 c Trevir. 459 f
† *Cælestis Ep. æ ten.* 239 a e
Cælius Sedulius 171 f 434 f
† *Cæsarius Ep. Arelaten.* 513 f
Cæsarius Prior Villarien. 366 a
Cæsarius scriptor Dialogorum in bibliotheca Patrum
quis 302 f 303 a b c
Cæsarius Comes rerum privatarum 501 f
Cæsarius Præfectus urbis CP. 501 f
† *Caidoci corpus Centulæ* 98 c 100 b 103 d
Cailtanus monachus Hibernus 490 a
† *Caius Papa M. 61 62 63 64 124 f 173 a 379 b c d*
tempus Sedis 61 e
Caius tyrannus Augustæ sub Diocletiano 638 c
Calandion Ep. Antiochenus 509 f 510 a
Calatravenses 2000 MM. 54 a b
Calcerandus Salonia Sicul. 15 sec. 162 f
Callinicus, Calliditus Ep. Pergensis 4 sec. 633 c
† *Callisti M. corpus Tuderti* 382 e 383 d
Callistus II Papa 599 d 602 c
† *Calocerus Ep. Ravenn.* 300 b
Calpurnius Præf. V pater S. Romanæ 381 b
Camanus fil. Dodoni Hibernus 284 f
† *Camillus M.* 6 f
Campolus a Carolo Magno missus ad Papam 95 e
† *Candidus M.* 756 f reliq. Centulæ 106 b
† *Cannicus Ab. Hibernus* 17 f 18 a b 19 a
Carinus Imp. ubi et quando occisus 379 a d
Carolomannus Rex Francorum 36 f 100 f
† *Carolomannus Dux Francorum 215 d 217 a 218 a b*
fit monachus 219 c d
Carolomannus pater B. Pippini 253 d 255 a 257 f
263 d
Carolomannus fil. Caroli Calvi Ab. Centulæ 103 e
Carolus Magnus Rex Franc. Imperator 37 a b. Ejus
favor et beneficia præstita Centulensi monasterio et
S. Angilberto 94 et seqq.
Carolus IV Imp. 638 d
Carolus Calvus R. Fran. 217 e 524 f 525 a 526 b
Carolus Simplex R. Fran. 683 e 684 e
Caroli Martelli acta ab obitu patris 213 a devicti
Saraceni 213 b c conficta de ejus damnatione fabula
refutatur 214 215 216 217 218 219
Caroliccelebre nomen in familia Carolina Regum 216 c
Carolus de Comitibus Ep. Anconit. Card. 373 b
Carolus Sausseyus scriptor 213 e f 214 a
Carolus Javanti 467 a
† *Cassiani M. corpus Tuderti 382 e 383 d rel. Cen-*
tulæ 106 b
† *Cassiani memoria* 724 f
† *Castorius M. Romæ* 376 b
† *Catharina V. M. 317 e oleum* 568 b
Cathicus tyrannus occidit SS. Germanum et Ran-
doaldum 268 d e 269 d
† *Ceadda Ep. Lichfelden. in Anglia* 23 b
Cecropius Ep. Sebastopolitan. 78 d
† *Cedda Ep. Angliæ* 23 a b 87 c d 89 a 90 f 236 b
Celedonius Archiep. Vesontionensis 745 b 748 e
† *Celsi reliq. Trevir.* 459 b d
Celsus Archiep. Toletanus alius a S. Celso Archiep.
Trevirensi 400 c d e 401 a b
Celsus Pasius Ep. Castri 16 sec. 646 c
Censorinus Tribunus Scaldiniensis Tornaci 190 f
191 a b c d e f 197 d 201 d 202 e 204 b 209 d e
210 d
Charibertus R. Parisiorum 474 c 476 f
Charibertus R. Aquitanix 257 e 259 b c
Chazari Turci Orientales 398 f
Childebertus I R. Parisiorum 472 e 754 c f
Childebertus R. Austrasior. 473 f
Childegardus Ep. an. 800. 97 c
Chilpericus I R. Francorum non fuit R. Burgundiæ
744 e f S. Prætextatum jubet detineri in exilio 472
Chilpericus fil. Childerici Rex Franc. 26 e 30 a
213 a
Chilpericus Patricius Galliæ, Rex Burgundiæ 744 e f
753 e f
Childericus pater Chlodovei I R. Franc. 184 a b
Chlodio R. Franc. 184 a
Chlodoveus I R. Franc. 184 a b e 193 c 203 a 210 b
217 a b
Chlodomeres R. Francorum 471 c
† *Chlodulphus Ep. Metensis* 265 c
Chlotharius I R. Francorum 185 d f 186 a e f
Chlotharius II R. Francorum 256 c 257 e 263 d
† *Chlothildis Regina* 754 b e f
Chosroes R. Persarum 251 c
Chramnus fil. Chlotharii I R. Fran. 186 a
† *Christi Domini Crucis, vestium etc. reliquiæ Cen-*
tulæ 97 c 105 f 106 a Treviris 459 a b
Christi Servatoris Eccl. Cantuariæ a S. Ethelberto
R. erecta 478 a
† *Christophori*

- † *Christophori M. rel. Centulæ* 106 b *Treviris* 459 b
Christophorus Boncampagnus Archiep. Ravennæ 646 c
Chrodebertus Dux Hasbania 220 b 222 a c
† *Chrodegangus Ep. Metensis* 691 692
Chrodoaldus Francus 7 sec. 257 a
Chromatius Ep. Palæstinæ 5 sec. 650 a
Chromatius Præfectus Romæ baptizatur 377 378
† *Chrysanthi corpus Luxemburgi* 436 b
Chrysaphius eunuchus Theodosii Junioris 72 f 73 a
74 b 75 a 77 b d e 80 e
Chrysis consobrinus S. Leonis Catanen. 227 e
† *Chrysotelus Presb. M.* 5 a d 6 a
Chuanes soc. S. Germani Ab M. 268 a
† *Chunialdus soc. S. Ruperti* 238 f
† *Chunibertus Archiep. Colonia* 257 a 259 e 260 e f
264 d 265 a d
Chunidrut Angla 8 sec. 519 f
Chunigill matertera S. Lulli 519 f
Chuonradus, aliis avunculus Caroli Calvi 37 c
Cinda-Suinthus R. Gothorum 746 f
Cixillanus Archiep. Toletanus 150 b
Clara de Ubaldinis 677 d
Clara proneptis S. Claræ 724 d
Clarus eremita Scotus 53 f
Claudia in epist. S. Pauli 725 e
† *Claudianus et Bassa conjuges MM. Nicomedia*
493 b d
† *Claudius Commentariensis M.* 376 a b c d e
† *Claudius Ep. Vesontionensis Ab.* 743 d e
Claudius Verus Ep. Viennen. Gal. 294 c d
Clematius Ep. Palæstinæ 5 sec. 650 a
† *Clemens Ep. Metensis* 239 a d e 705 f *reliq. Trevir.* 459 c
† *Clementis M. reliq. Centulæ* 97 c 106 b
Clemens II Papa 418 a
† *Cleodius M.* 436 c
† *Cleophas pater S. Simeonis Ep. frater S. Josephi*
54 f 55 c
† *Cleti reliq. Centulæ* 102 e 106 b
† *Clodulphus Ep. Metensis* 211 a
Cobhtachus Hibernus 5 sec. 20 a
Coelus Ochtra Hibernus 2 e 15 d
Coemhanus Abb. Hibernus 17 d
Colchi, Colgi, Colgani, Colgæ plures Hiberni
172 c
Colluthus Presb. Ægyptius 642 f
† *Colmannus M. in Austria* 84 e 85 e f
Colmanus in Crdboy Hibernus 236 e
Colmanus alius Hibernus 2 e 15 d
Colum Rex Lagenensium Aquilonarium 19 d
† *Columba de Tyrdaglass. filius Crimthandi* 17 d 18 b
† *Columba Abbas Hyensis, 17 b 18 a 20 f 21 a 88 f*
687 b
† *Columbæ V. reliq. Centulæ* 106 c *Treviris* 459 f
Columba Osoris Abb. Archensis Lusit. 124 c
† *Columbanus Abb. 258 a reliq. Centulæ* 97 d 102 d
106 b
Columbanus Lagenensis 20 f
Comanus fil. Va-Temne Hibernus 677 a
Comenus Ep. Hibernus 2 e 15 d e
† *Comgallus Ab. Benchoren.* 16 f 17 a
Cominus disc. S. Columbæ Hib. 435 b
Conallus Hibernus 2 e 15 d
Conanus Hibernus 2 e 15 d e
† *Concordia V. 54 d reliq. Treviris* 459 c
† *Concordia M. Romæ* 285 e
† *Concordius M. Spoleti* 240 b d
Cormacus Rex Lagenensium Aquilonarium 19 f
† *Conganus Ab.* 173 e
Conradus Ep. Lubecæ 50 e
Conradus de Perusia Ord. Prædic. 435 d
Constans Imp. 7 sec. Beneventum obsidet 140 141
142 e 145 e
- † *Constantii M. reliq. Treviris* 459 b
Constantina filia Constantini Magni bis nupta 71 b c
apud M. Constantiam sororem sepulta 71 c
Constantinus Magnus Imp. 68 a b d 69 c 70 a d e
481 c *condidit templum Resurrectionis Hierosolymæ*
651 e *Ejus acta contra Arium* 642 e 643 e
Constantinus Copronymus 582 c 584 c 588 e
Constantinus Porphyrogenneta Imp. 226 c 228 b d
272 b 280 b 579 a 580 f 586 c 588 c 590 b
sub Constantio Imp. Ariano Martyres 501 a
Constantius Fabrianensis Ord. Prædic. 435 f
Constramnus Ab. S. Dionysii 40 b
Coelbadius Princ. Hibernus 5 sec. 182 e
† *Corbinianus Ep. Frisingæ.* 561 a d
Cormachus Presb. Hibernus 724 c
Cormacus Ep. Hibernus 2 e 15 d
Cyrmacus Hibernus fil. Diarmadæ Regis 19 e f
† *Cornelii Papæ reliq. Treviris* 459 b
† *Cornelii M. rel. Centulæ* 106 b
Cornelius Diac. Gazæ 5 sec. 654 e 655 a
Corradus Ord. Min. 13 sec. 351 d
† *Cosmæ et Damiani reliq. Centulæ* 102 e 106 b
Cossinius Ep. Hierocæsareæ 73 d
Cresconius Ep. Conimbricæ 109 f 111 b 120 f
122 a
† *Crescentia M.* 52 e
† *Crescentianus M. Romæ* 376 b 379 d
† *Crescentius Florentinus* 667 e
† *Crescentius puer M.* 66 d e
† *Crescentii M. reliq. Trevir.* 459 b d
† *Crispinus et Crispinianus* 200 e *reliq. Centulæ* 97 c
106 b
Crispinus Judex Diocletiani 186 e 187 a
Cronanus filius Ængussi 173 e
Cronanus Glineassi Hibernus 630 b c
Crumtharus Dominile Hibernus 723 c
† *Cucuphatis M. reliquæ* 38 e f 39 a b
Cumalda Hibernus 17 d
Cumineus Cb. Huensis 435 a b
Cursani Comites Calabria 486 a
† *Cutburga soror S. Inæ R.* 520 b
Cymbertus Ep. Lindissi 172 b
Cymbertus Cb. Reodford Anglus 237 c 624 b
Cynegius Præfectus Prætorio an. 386 659 d
Cynegius junior in aula Arcadii 660 a 661 b
† *Cyprianus Ep. Carthagin. 456 c 461 c 462 reliq. Treviris* 459 b
† *Cypriani M. corpus Mechliniæ* 639 a
† *Cyra et Marana* 724 c
† *Cyriaca et Photina MM.* 631 d
† *Cyriaci M. reliq. Treviris* 459 b
† *Cyrillus Ep. Alexandrinus* 740 b 741 e
† *Cyrilli Ep. Trevir. reliq. Treviris* 459 b
Cyrillus Ep. Rhegien. in Calabria 226 b
Cyrillus Hegumenus Accemetorum CP. 511 b
- D
- D**achonna filius Orani Hibernus 3 e 15 f
Dadanus Ep. 8 sec. 218 a
Dado Ep. Virdunen. 10 sec. 697 f 700 a
Dagæus Ep. Hibernus 125 f
Dagobertus I R. Franc. 256 d 257 ab 258 c 260 a
263 a c d f 264 d f *suppetias mittit Sisenando R.*
in Hispanias 83 e f
Dagobertus II R. Austras. 515 a
† *Dalmatius Archimand.* 125 f
† *Damasus Papa scriptor epitaphii S. Irenes sororis*
247 248
† *Damianus Ep. Ticinensis* 138 c
Damianus frat. B. Petri Damiani 423 f
Damianus nepos B. Petri Damiani 423 f
Damolichus pat. B. Roberti de Arbrissello 609 e
Dani

<i>Dani grassantur in Pontivo</i>	92 f 101 d	<i>Eberhardus Ab. Trevir.</i>	442 a b 455 c
<i>Daniel Ep. carræ</i>	76 c	<i>Eborinus Ep. Tullensis</i>	265 c
<i>Darius Princ. Hibernus 5 sec.</i>	182 b	<i>Ebraldus prædo Gallus</i>	598 f
<i>Dauserius Diac. Cavensis</i>	46 d f	† <i>Ecclesius Ep. Ravennat.</i>	299 b d e
<i>David Blondellus notarius</i>	692 a b	† <i>Exuperii M. rel. Centulæ</i>	106 b
† <i>Decentius Conf.</i>	123 e	<i>Edatius Presb. Gallus 5 sec.</i>	248 f
<i>Decentius Ep. Forostaminii</i>	123 f	† <i>Edburga Abb. proneptis S. Mildredæ</i>	478 a
<i>Deicolus 8 sec.</i>	267 c	<i>Eddamus Epis. 8. sec.</i>	218 a
<i>Deitharius miles Burchardi Com. 9 sec.</i>	543 f	† <i>Edelburga Reg. Northumb.</i>	479 a
<i>Deithilda custrix Monheimii</i>	542 b 543 b	† <i>Edelburga Abb. S. Faræ</i>	393 b 394 b
<i>Delphinus Ab. S. Dionysii</i>	40 b	<i>Edgarus R. Angliæ 755 e 758 f 759 d 760 a c</i>	
<i>Demetrias V. Romana</i>	434 c	† <i>Edmundus M. R. Angliæ</i>	759 e
† <i>Deodatus Ep. Nivern.</i>	265 b c 266 b	† <i>Edmundus Archiep. Cantuar. 285 f translatio</i>	673 d
† <i>Deodatus, Deocarus Ab. Hasenriet.</i>	559 c f	<i>Ethothus Ab. Ramesien.</i>	759 c
<i>Deodericus Ep. Meten. 10 sec. 696 e 704 b 705 e</i>		† <i>Edouardus Rex Angliæ M.</i>	53 e 755 f
<i>Dermitius II Rex Hibern.</i>	87 f	† <i>Effrem reliq. Centulæ</i>	102 d 106 b
† <i>Desiderius Ep. Viennensis</i>	87 e	<i>Egbertus R. Cantuar.</i>	479 b
<i>Desiderius Rex Longobardorum</i>	36 b c d e	<i>Egbertus Ep. non Ultraject. sed Trevir. 399 f 400</i>	
<i>Desiderius Ab. Casini</i>	416 d 432 c	a b c d 401 402 403 404 b	
<i>Desiderius Conversus Claravalle</i>	433 d	<i>Egfridus Presb. Anglus 7 sec.</i>	365 a 394 f
† <i>Deita Abb. Winbrunnen. Angla</i>	286 f	<i>Egino Ab. Augustanus</i>	638 b
<i>Diarmada Rex Lageniæ Australis</i>	19 e	<i>Egitha uxor S. Eduardi R. Conf.</i>	475 c d
<i>Dichellus Hibern. in Ared mucla</i>	723 b	† <i>Eleazarus Machabæus</i>	200 b f
† <i>Dienses monachi CP. Martyres</i>	512 d e 513 e	<i>Electus Ord. Minor in Saxonia</i>	490 f
† <i>Digna, Eunomia, Eutropia Mart.</i>	637 f	† <i>Eleocadius Ep. Ravenn.</i>	300 b
† <i>Dignæ V. M. corpus Tuderti</i>	382 e 383 d	† <i>Elesbaan R. Æthiopum</i>	738 a b
† <i>Dimidrianus Ep. Veronæ</i>	668 b	† <i>Eleusippi et fratrum reliq. Centulæ</i>	106 b
<i>Diocletianus Imp. petit S. Susannam sponsam Maximiano Cæsari</i>	62 b 64 b 65 d	† <i>Eleutherii quinque in Menæis Græc.</i>	171 e
† <i>Dionysia V. M.</i>	286 e	† <i>Eleutherius Papa M.</i>	173 b
† <i>Dionysius Ep. Parisiensis 200 e eccl. dedicatio</i>	436 d	<i>Eleutherius Ep. Sebastie</i>	650 a
monast. prope Parisios	37 38	<i>Eleutherius Ep. CP. an Martyr</i>	171 c e
† <i>Dionysii, Rustici et Eleutherii Translatio Parisiis</i>		<i>Elfricus Ab. S. Albani, 759 e Archiep. Cantuar.</i>	
3 f reliq. Centulæ	97 c d 106 b	760 a	
† <i>Dionysius Ep. Alexandriæ</i>	54 e	† <i>Elias Propheta</i>	626 f
<i>Dionysius Præfectus Ægypti 5 sec.</i>	738 d 739 e	<i>Elias Patriar. Hierosol. 8 sec.</i>	586 e
<i>Dioscorus Ep. Alexand. 75 a 76 f 78 a b 79 c 735 e f</i>		<i>Elias Presb. Hierosol. 7 sec.</i>	251 a
736 d		† <i>Eligius Ep. Tornac. 197 f 198 a d 205 c e reliq.</i>	
<i>Dioscorus II Patriar. Alexand.</i>	300 c	Centulæ	106 b
<i>Diuma Scotus Presb. in Anglia</i>	23 b	<i>Elipandus Arch. Toletanus</i>	94 b
† <i>Dominicus Ep. Brixienensis</i>	391 c	<i>Elisabetha V. soror S. Ludovici R. Fr.</i>	366 e
† <i>Dominicus Loricatus</i>	414 a	<i>Elisabetha Abb. Boldron.</i>	677 c
<i>Dominicus Ab. Barregensis monast.</i>	365 f	<i>Elisabetha uxor Weneri Merodii</i>	443 e
† <i>Domitianus Ep. Trajecten.</i>	687 a	<i>Elizabeth Ord. Servorum</i>	124 f
<i>Domneva mater SS. Milburgæ, Mildredæ et Milgithæ 395 b caste dein cum marito vixit, et monasterium in Thaneto insula extruxit</i>	395 d	† <i>Eltutus Ab. disc. S. Germani</i>	436 e
<i>Domnus Ep. Antiochiæ</i>	75 e 76 c	† <i>Elymas Presb. M.</i>	5 a d 6 a
<i>Donati M. corpus Forojulii.</i>	8 d	<i>Emanuel Ep. Cremonensis</i>	677 c
† <i>Donati C. reliq. Centulæ</i>	106 b	<i>Emanuel Faria de Sousa</i>	109 b
† <i>Donatianus Ep. Remensis</i>	527 a	<i>Embrico Ep. Augustan.</i>	638 c
<i>Donatianus Afer in carcere mortuus</i>	461 a c d	† <i>Emerentianæ corpus</i>	72 a
† <i>Donatus et soc. Mart. in Lusitania</i>	8 f 9 b d	<i>Encratia mater S. Tarasii</i>	581 f
† <i>Dorothea V. M.</i>	468 a 683 c	<i>Engelardus Ab. Centulæ</i>	99 f
† <i>Dorotheus Archimandr.</i>	386 c f 387 388 389	† <i>Epigmenius M. Romæ</i>	66 a d
<i>Drogo Ep. Archicapellanus</i>	98 f	† <i>Epimachus, Alexander, MM. Alexand. 125 a 174 d</i>	
<i>Drogo Francus 11. sec.</i>	684 f	† <i>Epiphania M. Sicula</i>	57 e f
<i>Dadoco Ep. Bathoniensis</i>	124 e	† <i>Epiphanius Ep. Ticinensis</i>	284 c
<i>Dunstanus Archiep. Cantuar. 483 c 755 b e f 757 c</i>		† <i>Epaphras Ep. Paphi</i>	128 c f
758 f 759 c d		† <i>Equitii reliq. Centulæ</i>	102 d 106 b
† <i>Dymas latro cum Christo in cruce</i>	652 b	<i>Erchenbaldus Ep. Eystetten.</i>	515 f 517 e 523 b
		<i>Erchenraus Gallus 9 sec.</i>	217 e
		<i>Erchimfridus Ab. Melicensis</i>	85 f
		<i>Erchonaldus Præfectus Alaman. 257 f Major-domus</i>	258 e
		<i>Ercombertus R. Cantuar.</i>	479 b
		† <i>Erembertus Ep. Tolosanus</i>	763 b e
		<i>Ericus Dux Forojuliensis</i>	95 b
		<i>Ericus Comes 7 sec.</i>	268 e
		<i>Ermegardis mat. B. Pippini</i>	253 d 256 a
		<i>Ermenarius Ep. Augustodunen.</i>	212 d e 763 c
		† <i>Ermenburga Abb. Eastreie 395 b non fuit nupta Merwaldo R.</i>	395 b c
		<i>Ermentrudis Comitissa 10 sec.</i>	694 d e f
		<i>Ermina V. Hibern.</i>	723 b
		<i>Einoldus Archidiacon. Tullen. 10 sec. 700 f 701 e f</i>	702 d

E

E adaldus Rex Cantuar.	393 f 395 c 478 d
† <i>Eadbertus Ep. Lindisfarnensis</i>	22 f
† <i>Eadburga filia S. Ethelberti R.</i>	479 a
<i>Eamfridus R. Berniciorum</i>	90 e f
† <i>Eanflæda Regina Northumb. Abb.</i>	87 b
† <i>Eanswida filia Eadaldi R.</i>	479 b
<i>Earcumbertus R. Cantuar.</i>	393 b
† <i>Eata Ab. Mailros Ep. Lindisfarnen.</i>	89 a
<i>Eberhardus Archiep. Trevir.</i>	451 f

702 d Ab. Gorzien. 703 a 704 e 705 706 709 b	† Fara Abb. in Galla	393 b c
711 712 713	Fardulphus Ab. S. Dionysii	39 e
Ethelbaldus R. Merciorum	Faroaldus Dux Spoletinus	124 a
† Etheldreda V.	Faustæ reliq. Centulæ	106 c
Ethelfridus R. Northumbrorum	Faustus M. Romæ	53 f 66 d 734 a
† Ethelwoldus Ep. Wigornien.	Faxidi reliq. Centulæ	106 b
Etherius Ep. Lugdunen.	Fechinus Presb. Hibernus	28 e f
† Evagrii M. corpus in Hispania	Felcis M. reliq. Centulæ	106 b
† Evandri ecclesia CP.	Felcis in Pincis reliq. Treviris	459 c
† Eucharii msnasterium Treviris, ab Egberto Ep. reædificatum	Felicissimus et Felix fratres MM.	376 b
† Eucherii corpus Treviris	Felicitatis, et Perpetuæ Reliq. Centulæ	102 e 106 c
† Eudelma in Anglia	Feliculæ reliq. Centulæ	106 c
Eudo Dux Aquitanix	Felix I Papa M.	507 b 677 f
Eudocia Augusta uxor Theodosii Jun. 73 b 75 a 77 d	Felix II Papa M.	507 b f 677 f
Eudoxiæ uxoris Arcadii Imp. favor erga S. Porphyrium 657, 658 659 vovet templum Gazæ 658 b donat plurima munera S. Porphyrio 659	Felix III Papa	184 d 209 a e
Everardus Dux Franciæ, Austrasiæ	Felix IV Papa	489 c
† Eugendus Ab.	Felix Ep. Trevir.	54 e
† Eugeniæ V. rel. Centulæ 106 c Treviris	† Felix et Adauctus.	238 c
Eugenia mater S. Theotonii	Felix Ep. Urgellitanus auctor hæreseos	94 b c 149 b
† Eugenius Florentinus	150 b	
† Eugenii rel. Centulæ	Ferna e Duce Hiberno monachus	19 f
Eugenius III Papa 205 d 599 f Treviros profectus	Ferguhardus Rex Scotiæ	23 f 85 f 86 a b c d
442 b 459	Fergusius Princ. Hibernus 5 sec.	182 d
Eugenius IV R. Scotorum	Fernandus Paccius Comes Lusit.	112 e 113 d
Eugenius II Archiep. Toletanus	Feriolus Presb. Viennen. 9 sec. 172 e 190 b 197 c f	204 e f 205 a b
† Eulalius Ep. Nivernis	Ferrandus Diac. Carthagin. alius ab Hectore Ferrando Archidiac. Toletano	400 d e f
Eutalium Archipr. Gallus 5 sec.	† Ferreolus M.	172 e 190 c
Eulogius Ep. Cæsareæ Palæst.	† Ferreolus Presb. et Ferrutio MM.	190 c
† Eumenia, Eutropia, Digna MM.	Fethlemidius pater S. Fortcherni	13 e
Eupator persecutor Pamphylæ sub Decio	Fichellachus Hibernus	15 f
† Euphemix V. reliq. Centulæ 106 c ecclesia Brixix	Fidelis Ab. Asturicen. 8 sec.	150 d e
252 b	† Fidei, Spei Caritatis Reliq. Brixix	65 c
Euphemius Ep. Tarraconen.	Fidus Ep. Ioppensis	650 a
Euphemius Patr. CP.	Findath mater S. Fintani	17 b
Euphemius Præfectus Aquileiæ sub Diocletiano 7 ef	† Finguaris Hibern.	366 e
† Euphraxiæ V. reliq. Trevir.	† Finianus Ep. Medensis Hibernus	366 f
Euphronius Ep. Nivernis	† Finnianus de Cluain-Eraird	15 b c
† Eusebius, Nestabus, Zeno, Nestor MM. Gazæ 649 b	Finnsecha V. Hiberna	2 e 15 d
† Eusebius M. sub Diocletiano	Fintanus Corach Ab. et Ep. Cluain fert	238 d
† Eusebii reliq. Centulæ 102 d Treviris	Fintanus Mældubius Ab. Hibernus	21 d
Eusebius Ep. Cæsareæ	Firmilianus Præfectus sub Maximino	10 c 11 d e
Eusebius Ep. Dorylæi	† Firmina V. M. Ameriæ	381 b
Eusebius Ep. Nicomediensis fautor Arit	† Firmini M. rel. Centulæ	106 b
Eusebius Diac. Cæsareæ Palæst.	† Firminus Ep. Metensis.	67 f
Eustachius Ab. Centulæ	† Firminus Ep. Virdunensis	12 f 13 a
† Eustasiæ rel. Centulæ	Flavius Anicius Felix an pater S. Felcis III	
† Eustathius Patriarc. Antiochenus	Papæ	508 d
Eustathius Patriarc. CP.	Flodouardus scriptor	219 a b
Eustathius Ep. Berææ	† Florentius Ep. Tung. et Trevir.	126 a
† Eustochium V.	Florentius Ep. Sardium	73 c d
† Eustachius, sive Eutychius Patriar. CP. 125 b c d	Florentius Patricius sub Theodosio Juniore	74 b
† Eustachii M. reliq. Trevir.	† Floriani ecclesia Brixix	252 b c
Eutropia mater S. Euthaliæ V. M.	Florus Præfectus militum Ægypti 5 sec.	736 c d
Eutropius Ep. Nertrobrigensis	† Folquinus Ep. Teruanen.	39 d
Eutropius Magistriani Leonis Imp.	† Forannanus	693 a b
Eutropius Cubicularius Arcadii Imp.	Formosus Papa	755 e
Euthonius Ep. Hierichuntinus	Fortuna Dea Pataræ culta	59 e
† Eutyches 2 sec.	† Fortunati Ep. corpus et eccl. Tuderti	382 e
Eutyches hæresiarcha 73 74 75 76 77 80 736 Eutychiana hæresis	† Fortunati C. rel. Centulæ	106 b
† Eutychianus M. Romæ	Fortunatus Ab. Mediani	630 e
† Eutychius Patriar. CP.	Fortunatus scriptor Vitæ S. Medardi ac quæ illa Vita	185 186
† Eutymius Ab.	† Franciscus	310 c 315 e 316 e 332 e
Ewaldi fratres	Franciscus mon. S. Trinit. Aberdoniæ	238 a
Exuperius Ab. Agaliensis Hispan.	Franco Ep. Leodien.	223 b
	in Fredegarii Chronico capita ordinata	83 f
	Fredegundis uxor Chilperici R. Fr. 470 e 471 f	
	472 d e f 765 a d	
	Frederburg sanctimonialis Metis 10 sec. 698 f 701 f	
	Fredericus I Barbarossa Imp.	224 d e
	Fredericus II Imp. excommunicatus	156 b e 159 f
	Fredericus	

F

† Fabiani rel. Centulæ	106 b
Falge, Foilge tyrannus Hibern. 5 sec. 134 a b c d ef	

- Fredericus Præpos. Gorzien. Ab. S. Huberti* 703 d 709 d 713 f
Fredulphus, Ab. S. Dionysii 39 e
 † *Fridelini Conf. caput Placentiæ Hisp.* 636 e
Fridericus Ab. Montis S. Michaelis 124 d
Fridericus Dux Lotharingiæ 692 e
Fridericus Corles Comes Sueviæ 523 e
Fridoaldus Presb. sub S. Waldoberto 268 b
Fridogisus Ab. S. Bertini. 98 d
 † *Fronti reliq. Centulæ* 106 b
 † *Frontinianus M. in Italia* 123 f
Frowinus Ab. Salemensis 3 a
Fudbertus Ab. Persoren. Angl. 10 sec. 759 d
Fulchericus Ab. Centulæ 103 e
Fulco Archicapellanus 96 a
Fulco Comes Andegaviæ R. Hierosol. 601 d 602 e 604 c
 † *Fulradus 17 Febru. etc 214 c d 216 f 217 d 222 c*
Fulradus Ab. S. Quintini 59 c d
 † *Fursæus* 489 b
- G
- G**abhernus pater S. Fintani 17 b
Gabriel Palæotus Arch. Bononiæ, Translationem corporum SS. Zamæ et Faustini facit 645 646 647
 † *Gabrielis Archang. Altare Centulæ* 102 e 103 d en-cænia Chaldis 241 e
Galba Præses Romæ sub Decio 5 d
Galdricus avunculus S. Bernardi 2 f
 † *Galemeri reliq. Centulæ* 106 b
Galerius Maximianus, filius, id est gener, Diocle-tiani, petit sponsam S. Susannam 62 b c d
Galli Coss. ac viri illustres primis sec. 292 e
 † *Gallicanus Consul, Dux exercitus M. 68 d 69 a b c e f*
Gallienus Imp. patre mitior 726 f
 † *Gallus Ab. disc. S. Columbani 126 a 173 e 257 f 258 a b 724 d*
Gallus Presb. Augustoduni 172 d
 † *Gangulfi M. reliq. Treviris* 459 b d
Garino Dux 8 sec. 36 e
Garnimia V. Hiberna 284 e
Gaspar Nemius Ep. Antwerp. Archiep. Camerac. 731 d 732 734
Gaspar Ab. Altimontensis 153 f
Gaspar famulus dæmonis 8 sec. 227 d
Gaudricus Archiep. Laugduni 688 c 689 d
Gaufridus Ep. Carnotensis 616 c d
Geisa Virgo pia Metis 10 sec. 698 f 701 f
Geisericus R. Vandalorum 513 c
Gelasius II Papa 599 e
Gelasius Ep. Cæsareæ Palæst. 649 e 654 a
 † *Gemellus M.* 461 b
 † *Geminianus Ep.* 52 c
 † *Genesius mimus M.* 734 d
Gentilis Ep. Agrigenti in Sicilia 12 sec. 597 f
 † *Georgius iuvat in bello 157 b 160 b Ejus sepulchrum Palæst. 114 b reliq. Centulæ 106 b Treviris 459 e*
 † *Georgius Lorgius, M. Cæsareæ Cappad.* 435 f
Georgius Ep. Ambianen. 102 d 103 a
Georgius Ep. an. 800 97 c
Georgius legatus Papæ 9 sec. 217 f 218 f
Georgius pater S. Tarasii 581 e
Georgius Mangiolus Ep. Catanzarien. 646 c
Georgius Tromba scriptor Inventionis et Revelationis S. Primiiani Ep. M. 373 b
 † *Geraldus Ab. Hibern.* 89 d
 † *Gerardus Ep. Canadiensis in Hungaria 372 f 436 c*
 † *Gerardus Abbas* 29 b
 † *Gerasimus* 135 f
Gerinus Ep. Ambianen. 96 e
 † *Germanicus M. Smyrnæ* 52 c
- † *Germanus Patriarcha CP.* 577 f 688 d
 † *Germanus Ep. Autissiodoren. 139 f reliq. Centulæ 97 f 106 b*
Germanus Ab. Ramesien. 757 d
 † *Gero Ab. Colonien.* 125 e
Geroldus Ep. Ostiensis 422 a b
Geroldus Ep. Aldenburgen. 50 b
Gerontius Ab. 136 d
 † *Gertrudis 253 f 254 b 260 a b 261 a d 263 d rel. Centulæ* 102 d
Gertrudis uxor Roberti Frisii Com. Flandriæ 525 f
Gertrudis Ortenbergica vidua, 3 ord. S. Franc. magnæ sanctitatis, Vita scripta 366 b
 † *Gervasius et Prolasius M. 299 d 754 e reliq. Cen-tulæ* 102 e 106 b
Gervasius Ricobaldus Canon. Ravennat. 13 sec. 300 a 301 a
 † *Gervinus Ab. Centulæ* 100 a b 103 e
Guiardus Ep. Cumeracen. 189 d
 † *Gildas Sapiens* 236 c
 † *Gildardus Ep. Rotomag.* 185 e 186 b c d
Gilia Iiala 13 sec. 308 b
Giraldus Ep. Engolismen. 615 a
Girbertus Ab. Centulæ 103 e
Gise soror Romualdi Longobardi 140 e
Gisilbertus Card. 12 sec. 459 f 460 d
Gisla V. fundat Cameram monasterium Brabantæ 151 e f
Gisla filia Caroli Magni 101 c
 † *Gislantii reliq. Centulæ* 106 c
Gislebertus Dux Lotharingiæ 10 sec. 708 f 713 d 715 a
Gisloaldus Ep. Virdunen. 265 c
 † *Godefridus Ep. Ambianen.* 102 d 105 f 106 c
Godescalcus Archiep. Senonen. 265 e f 266 d 764 a
 † *Godesindis V.* 695 b
Godmannus Ab. Angl. 10 sec. 759 e
Goffridus Ab. Vindocinen. 605 606 607
Gollit pater S. Lomani 13 f
Gomadrudis ux. Dagoberti I 258 e
Gondelach mon. Fuld. dein S. Maximini, tum Gor-zix, eremita in Vosago 10 sec. 708 c
 † *Gordianus M.* 52 c
 † *Gordianii et Epimachus* 540 a
Gordianus pater S. Gregorii Magni 508 d
 † *Gorgonia soror S. Greg. Nazianzeni* 366 f 501 b
 † *S. Gorgonii corpus Gorziæ 691 c 692 c 703 a 712 b*
Gorzienses Abbates relati 693 c d
Gosbanus Presb. Hibernus 6 sec. 19 b
 † *Goslinus, sive Gauzlinus. Ep. Tullen. 10 sec. 701 a 702 d 705 b*
Gotardus Ep. Conf. Mediolani 490 b
Gotherius Ab. Treviren. 403 e
Goumeradus custos Heidenheimen. 8 sec. 530 e 548 e
 † *Gregorii Magni familia 507 f 508 acta pro conver-sione Angl. 476 f 477 480 b 481 482 b submissi viri Apostolici in Angliam 554 f 555 a b libri di-gesti per expositionem Scripturæ 252 c d e reliq. Centulæ* 102 d e 106 b
 † *Gregorius II Papa* 215 b 561 c 562 d 570 b
 † *Gregorius III Papa* 215 b c 560 b 561 c 564 a
Gregorius VI Papa 417 f
 † *Gregorius VII Papa* 285 e 609 f
Gregorius tit. S. Angeli Card. 12 sec. 460 a d
 † *Gregorius Ep. Turon. pro S. Prætextato agit* 470 c 471 472
 † *Gregorii Ep. Agrigent. reliq. Agrigenti* 598 d
 † *Gregorius pater SS. Gregorii Nazianz. Cæsarii et Gorgoniæ* 501 a 503 e 504 e
 † *Gregorius Nazianzenus scriptor Vitæ S. Cæsarii fratris* 501 a c
Grimo Ab. Corbeiensis 215 c
Grimoaldus Dux sub Desiderio R. Longobar. d36 e
 Grimoaldus

<i>Grimoaldus R. Longobard.</i>	139 d 140 d e 141 f	<i>Henricus Harpius</i>	285 c
<i>Grimoaldus fr. S. Gertrudis</i>	262 d	<i>Henricus mon. Hemmenrod.</i>	285 b
+ <i>Gudila V.</i>	254 a b	<i>Hensa sanctimon. Treviris 10 sec.</i>	409 b
+ <i>Gudwalus Archiep.</i>	285 e	+ <i>Heraclides aut Heraclius Ep. Cypri</i>	126 b f 127 c f
<i>Guelfo Ab. Centulæ</i>	109 e	<i>Heraclides Protocursor Imp. 8 sec.</i>	228 b c
+ <i>Guibertus Ab. Gemblacen.</i>	693 a	<i>Heraclius M. in Portu Romano</i>	465 d e
<i>Guibertus de Tornaco Minorita, scriptor Vitæ S. Eleutherii</i>	188 d 199 c	<i>Heraclius Imp.</i>	250 251
<i>Guido Ep. Ambiani</i>	96 e	<i>Herbertus Archiep. Turritan.</i>	723 e
+ <i>Guidonis Ab. Pomposiani corpus Spiræ</i>	426 b c d e f	<i>Herbertus Ab. Centulæ</i>	103 e
+ <i>Guilielmus Presb. Olivæ Hannon.</i>	629 b	<i>Herennianus Hypodiacon. Afer. 3 sec.</i>	462 c e
<i>Guilielmus Ubertinus Ep. Aretinus</i>	314 c 319 d	<i>Heribertus Card. 12 sec.</i>	459 f 460 d
<i>Guilielmus Raymundus Ep. Syracusanus</i>	163 d	<i>Heribertus Ab. Bertinianus</i>	29 a
<i>Guilielmus Comes Nivernensis 12 sec.</i>	616 e	<i>Herimannus Ep. Metensis</i>	223 e
+ <i>Guinizo Casini</i>	491 c d	+ <i>Hermelindis V.</i>	261 a
<i>Gundekari Ep. Eysetten. corpus oleo manat</i>	568 b	+ <i>Hermenigildus R. M.</i>	150 f 151 d 237 c
<i>Gundemarus Rex Gothorum Hisp.</i>	81 c 82 a	+ <i>Hermetis M. reliq. Treviris</i>	459 b
<i>Gundisalvus Ep. Conimbricen.</i>	110 a 112 c	<i>Hermon Ep. Hierosol.</i>	131 b
<i>Gundonius Dux Alsatiæ 7 sec.</i>	268 b 269 c e	+ <i>Hero, Arsenius, Dioscorus, Isidorus MM. Alexandria</i>	173 f
+ <i>Gunthramnus R. Burgundiæ</i>	472 f 473 d	<i>Hersendis in Fonte Ebraldi</i>	612 d
<i>Guntildis V. Abb. Bibelis in Germania</i>	237 f	+ <i>Herulus M. Cæsareæ Cappad.</i>	435 f
<i>Guntramnus Ab. S. Trudonis</i>	223 c	+ <i>Hesychius Ep. in Ægypto M.</i>	54 e
<i>Gunzo Dux Ratiæ</i>	258 a b	+ <i>Hesychius M.</i>	126 a
H		<i>Hetto Ep. Basileensis</i>	98 d
<i>Hariulfus mon. Centulensis scriptor Vitæ S. Angilberti Ab.</i>	100 c 101 a	+ <i>Hieronymus calumnias passus</i>	606 e corpus Romæ
<i>Harnidus fil. S. Angilberti</i>	92 b 99 e 101 e	<i>441 b reliq. Centulæ</i>	106 b
<i>Harmatius Dux Thraciæ</i>	687 c f	<i>Hieronymus Mascarenas</i>	108 f 111 a
<i>Hartmannus Ep. Augustan.</i>	638 c	<i>Hieronymus fil. Caroli Martelli</i>	39 c d
<i>Hartwicus Archiep. Hamburgi.</i>	48 f 49 a 51 a	<i>Hilaria mat. S. Afræ</i>	637 638
<i>Hartwicus Ep. Gebennen.</i>	459 f	<i>Hilarinus M.</i>	69 d
<i>Hassea V. Aredfodi Hiberna</i>	435 a	<i>Hilarius Ep. Arelaten.</i>	745 b 748 e
<i>Hatto Ep. Virdunensis</i>	12 f	<i>Hilarii reliq. Centulæ</i>	102 e 106 b
<i>Hector Ferrandus an Arch. Toletanus?</i>	400 c d e f	<i>Hilarius Subaudiva sub Arcadio Imp.</i>	655 e
<i>401 a</i>		<i>Hilarus Diac. legatus Ephesum, dein Papa</i>	75 d e f
<i>Hehelguinus Dux Angl. 10 sec.</i>	757 d	<i>79 b 238 c</i>	
<i>Heidilo Ep. Tornacen. 188 a e 190 a 196 c d f</i>	197 e f 205 e f	<i>Hilda Abb. Angl.</i>	87 c
<i>Helica Stouffenbergica Germ.</i>	366 c	<i>Hildeboldus Archiep. Colonien.</i>	98 e 99 b
<i>Heio miles Burchardi Com. 9 sec.</i>	543 f	<i>Hildeboldus Grammaticus 10 sec.</i>	697 d
+ <i>Helena Augusta 69 c tempus obitus 69 e quo loco Crucem invenit 114 d corpus S. Mathiæ Romam detulit 440 f 451 c d 455 a e reliq. Altvillari</i>	379	<i>Hildebrandus Ab. Sithiv.</i>	29 b
<i>Helena filia Constantini Magni</i>	71 b	<i>Hildegarda uxor Caroli Magni</i>	101 c
<i>Helgaudus Ab. Centulæ</i>	103 e	<i>Hildegardis fil. Ludovici R. Germ.</i>	545 d
<i>Heliodorus magus 8 sec.</i>	225 426	<i>Hildegondis V. Cisterc. Germ.</i>	238
<i>Helipandus Arch. Toletanus</i>	150 a b c d e f	+ <i>Hildulphus Archiep. Treviren.</i>	265 b c
<i>Helmericus Abbas 8 sec.</i>	37 b	<i>Hilduinus Ab. S. Dionysii</i>	38 d f 39 e
+ <i>Helvæus Ep. Momoniensis</i>	678 b	<i>Hiliwardus Ep. Cameracen.</i>	102 e 105 d
<i>Hengistus occupator Britannix</i>	476 b 479 c	<i>Himarus, Hymerus, Ep. Tusculanus Card.</i>	459 f
<i>Henricus 3 Imp. Conradi Salici fil. 418 a 445 f 454 f</i>		<i>460 d</i>	
<i>Henricus Rex Germ. dein Imp.</i>	421 a	<i>Hincmarus Ep. Remen. primus protulit fabulam, de damnatione Caroli Martelli</i>	216 217
<i>Henrici I R. Franc. an filia B. Edigna</i>	674 f 67 a f	<i>Hippolyti M. a S. Laurentio baptizati reliquiæ</i>	39 a
<i>Henricus I Rex Angliæ</i>	234 b d f	<i>Hippolyti M. rel. Centulæ</i>	106 b dens Treviris
<i>Henricus II R. Angliæ</i>	601 d	<i>459 b d</i>	
<i>Henricus VII R. Angliæ</i>	529 a	<i>Hippolyti et Concordiæ Reliq. Brixix</i>	66 a b
<i>Henricus Archiep. Eboracen.</i>	459 e	<i>Hippolyti cella in Alsatia</i>	37 d f 38 b
<i>Henricus Archiep. Ruvennat.</i>	422 a	<i>Hippolytus M. Atripaltæ</i>	3 c
<i>Henricus Ep. Wintonien.</i>	234 c d	<i>Hirenæus an proavus S. Eleutherii</i>	201 a 202 c 208 e
<i>Henricus Ep. Lubecen.</i>	50 e	<i>Hisca et Hinna an Sanctæ?</i>	436 e
<i>Henricus Ab. Centulæ</i>	100 e 107 f 108 a	<i>Hiscus Ep. M. in Hispania</i>	724 b
<i>Henricus Præpositus Tornacensis 13 sec.</i>	189 e	<i>Hodevoldus Abb. Centulæ</i>	103 e
<i>Henricus Dux Brabantix</i>	151 e	<i>Homerus dictus S. Angilbertus</i>	92 a 95 f 96 a
<i>Henricus Leo Dux Saxonix 11 sec.</i>	49 c 50 a d	<i>Honophriæ V. M. corpus Antuerpiæ</i>	739 b
<i>Henricus Comes de Raciburg</i>	49 f 50 c d	<i>Honoratus Ep. Mediolan.</i>	301 c 434 c
<i>Henricus Comes Lusitanix 110 b 115 e 122 d Ducibus Burgundionum et Regibus Franc.</i>	109 e	<i>Honorius II Papa</i>	602 c
<i>Henricus Archidiacon. Leodien. 12 sec.</i>	224 d	<i>Honorius Præpositus Conimbricen. 115 d 118 a 122 a</i>	
<i>Henricus Canonicus Tornac. 12 sec. 188 198 c 199 an aliquam S. Eleutherii Vitam scripserit? 188 b</i>		<i>Honorius Presb. Lusitanus 11 sec. 112 d 121 e 122 d</i>	
<i>Henricus Ord. Carmelit. Lucæ an Sanctus? 625 b c</i>		+ <i>Hormisda Papa 185 b e 193 f 203 c 217 b concedit Orientalibus communionem</i>	513 b
<i>Februari T. III.</i>		<i>Hosii Ep. Cordubæ acta contra Arium</i>	642 e
		+ <i>Hubertus Ep. Trajecten.</i>	705 d 706 b
		<i>Hudo circa Metas 10 sec.</i>	696 a
		+ <i>Hugo Ab. Cluniacen.</i>	416 c d e f
		<i>Hugo fil. Caroli Magni</i>	39 e
		<i>Hugo Card. 12 sec.</i>	459 f 460 d
			98 Hugo

- Hugo de Petra ponte Ep. Leodien.* 211 b
Hugo Capet R. Franciæ 96 d 99 f
Hugonis Capeti an filia B. Aurelia? 675 f
Humberga soror S. Theobaldi 173 b
Humbertus reclusus Virduni 10 sec. 699 d 701 c e f
monachus Gorziæ 704 e f Abbas S. Apri. 705 b
Humboldus Card. 12 sec. 459 b f 460 d
Humburga Comitissa 173 b 238 b
Hunericus R. Vandalarum 513 c
Hunoaldus Dux Aquitaniæ 218 c
Hyacinthus Card. 12 sec. 460 a d
† *Hyginus Papa* 240 b
† *Hypatius Ep. Gangrensis* 491 e
- I
- I***bas Ep. Edessenus* 76 c
† *Ignatius Patriarcha CP.* 399 b
† *Ignatii reliq. Centulæ* 102 e
Ignatius, Ep. Nicenus scriptor Vitæ S. Tarasii 578 c 581 b
† *Ignatius Tzeronetus* 241 e
† *Ildefonsus Archiep. Toleti* 81 e f 82 d
Immo Ab. Gorziensis 693 c d e
Immo Diac. Wormatien. 11 sec. 554 b
Ingoberga uxor Chariberti R. Paris. 474 c 476 f
Ingefridus 8 sec. 267 c
Ingelrannus et S. Angilbertus an idem censendus 94 e
† *Ingelrannus de Bova Comes Franc. 11 sec.* 673 d f
Ingilardus Ab. Centulæ 103 e
Innocentius 11 Papa 601 d
Innocentis M. rel. Centulæ 106 b
† *Innocentium Reliq. Brixia 65 f Treviris* 459 b
† *Irenæus Ep. Lugdunen.* 886 291 c e
Irenæus Ep. Tyri 76 c
Irenæus e majoribus S. Eleutherii 173 d
Irenarchus persecutor Pamphylia sub Decio 634 a b d
Irene Imp. 272 b 280 b d 578 a 580 f 586 d 588 e
† *Iremon Ep. Gaza* 653 e f
Irmina Ab. sub Carolo Magno 98 d
Isaac Canon. Virdunen. mon. Gorziæ sancte obit 708 e
† *Isaaci rel. Centulæ* 106 b
Isaias anachoreta 630 a
Isaacius Patriarcha Hierosol. 250 b
† *Ischirion et Chæremon MM.* 174 d
Ischirion Diac. Alexandr. 5 sec. 735 c
Isembardus Hemmenrodensis Cist. 172 e
† *Isfridus Ep. Raceburgen.* 3 d 47 b
† *Isidora Leontina* 57 b
† *Isidorus Archiep. Hispalensis* 81 c d
† *Isidori rel. Centulæ* 102 c 106 b
† *Ita V. Hiberna* 687 e
† *Itherius Ep. Nivernen.* 669 b
† *Itta, Iduberga, uxor B. Pippini* 53 f 255 d
Ivo Ep. Carnotensis 615 f
Ivo Comes de Bellomonte 683 a 684 c 679 c
- J
- J***acelinus prior Generalis Carthusianorum* 490 f
† *Jacobus Apost. occisus 449 b 631 c reliq. Centulæ* 106 a 102 d Trudonopoli 224 a Treviris 459 b c
Agrigenti 598 d
† *Jacobi fratris Domini sepulchrum 114 d rel. Centulæ* 102 a
† *Jacobus Ep. Catanen. M.* 226 c
† *Jacobus Nisibenus mon. Hypæthrius dictus* 295 b 296 f 740 f
Jacobus Humana Ep. 163 d
Jacobus Masinus Ep. Signien. 646 c
Jacobus Benamatus Canon. Anconæ 14 sec. 373 c
Jacobus Diac. S. Paulini 87 c
Jacobus Greiserus scriptor miraculosi olei S. Walburgis 518 b 574 e
- Jacobus Specialis, Siculus 15 sec.* 162 f
† *Jannarius M. in Portu Romano* 465 d e
Januarius mon. Casinensis disc. S. Guinizanis 491 c
Januarius Afer 3 sec. 462 c
Jesse Ep. Ambianen. 96 d f 98 e 102 l 105 d
Joanna Baptista de Borbonio Abbatissa Fontis-Ebraldi 601 b c
† *Joannis Bapt. sepulchrum Samaria 114 b caput Emesæ 54 d ejus prima inventio 436 b dens Treviris 450 d reliq. Hirnisgenæ Hisp. 346 f Centulæ 97 c 106 b imago miraculosa CP.* 398 c
† *Joannis Evang. nativitas 367 d 401 d reliq. Centulæ 100 a 102 d Treviris 439 b ecclesia antiqua Treviris 401 d Canon Paschatis 88 a b an ejus auditor S. Papias?* 288
† *Joannes Chrysostomus 655 e 657 c reprehendit Eudoxiam* 657 f
† *Joannes Eleemos.* 403 d 711 b
† *Joannes Damascenus* 270 e 734 e
† *Joannes Laudensis, Ep. Engubinus 413 b 414 a b scriptor Vitæ S. Petri Damiani* 414 c e
† *Joannes Ab. S. Benedicti* 42 c
† *Joannes Presb. Britannia minoris* 365 c
† *Joannes Calybita* 676 e 723 a
† *Joannes et Paulus MM.* 68 e 69 a
Joannes Gualbertus 421 c
† *Joannes Silentarius* 135 a b c
† *Joannes Palæolaurita* 241 e
Joannes XIII Papa 759 c 760 b
Joannes Exscholasticus Patriar. CP. 237 a b
Joannes Cappadox Patriar. CP. 237 b
† *Joannes Patriar. Antiochenus* 147 c
Joannes Taluia, seu Tabennesiota Ep. Alexandr. 509 d e 510 a e
Joannes Archiep. Salisburgen. 52 f
Joannes Archiep. Arelaten. 97 c 98 e 99 a
Joan. Franc. Canobius Ep. Forolivien. 646 c
Joan. Ant. de Grassis Ep. Faventia 646 c
Joannes Ep. Cæsareæ Palæst. 650 a 653 a b d proficiscitur ad Arcadium Imp. 656 657 658 redit 660
Joannes Ep. civitatis Hyrcanorum 73 d
Joannes Diedus Ep. Cremæ 646 c
Joannes Dorotheus Ep. Lausanensis 153 d
Joannes XI Ep. Constantia Germ. origine an Scotus, an Rhætus? 631 f
Joannes Ep. Hierosolym. 650 a
Joannes Ep. Metensis 212 a
Joannes Ep. Muzarabas 10 sec. 719 f
Joannes Scotus Ep. Meckelenburgen. 366 f
Joannes Ep. Portugalen. et Bracaren. 115 d
Joannes Thedescus Ep. Anconitanus 14 sec. 373 a e
Joannes Ep. Tornacen. 199 c
Joannes Propheta Ab. Palæst. 385 b
Joannes Ab. S. Arnulphi 694 d e f scriptor Vitæ B. Joannis Ab. Gorziensis 695 c
Joannes Ab. in Scithi 676 e
Joannes Ab. Lisbornensis 56 e
Joannes Ab. Lucæ 285 a
Joannes Presb. Hierosol. 8 sec. 586 e 588 c 690 c 589 a
Joannes Amastrenus 9 sec. 282 f
Joannes a S. Torcasio Minorita 53 c
Joannes Anton. Fluminus scriptor Vitarum SS. 415 a b c
Joannes Bapt. Sapia Siculus 15 sec. 162 f
Joannes Berythensis Præses 5 sec. 137 a
Joannes Brevis, irrigatione surculi aridi celebris 677 f
Joannes Capella scriptor Chronici Centulensis 100 c
Joannes Capellus Siculus 15 sec. 162 f
Joannes Capuanus scriptor 42 f
Joannes de Castilla Ord. Min. 13 sec. 350 c
Joannes

Joannes Contreras de Gamarra	56 e f	Laidradus Archiep. Lugdunen.	98 d
Joannes, Decurio Marciani Imp.	736 e	Lambertus Sacerdos Virdunen. 10 sec.	694 e
Joannes de Genusia mon. Cavensis 12 sec.	44 f	Lambertus vir illustris Metis 10 sec.	702 b c d
Joannes de Wistrezee Cisterc.	172 f	Lambertus scriptor inventionis reliq. S. Mathiæ	442 a
Joannes Diac. Eudociæ Imper.	77 e	Landincus Canon. Meten. 10 sec.	702 e
Joannes eremita prope Diolcon op. Ægypti	676 f	† Lanfrancus Arch. Cantuar.	757 e
Joannes eremita Thebaidos	676 c	† Lambertus Ep. Lugdun.	3 b
Joannes minor Thebæus	677 a	Lanzo Ab S. Trudonis	223 e
Joannes ob lænam captam celebris	677 a	† Laurentius Diac. 5 a b reliquiæ Centulæ	106 b
Joannes Espagnolus sciptor Vitæ S. Walburgis	518 f	Trevir. 459 e	
Gallico sermone		† Laurentius Arch. Cantuar.	422 e
Joannes Landolina Siculus 15 sec.	162 f	Laurentius Ep. Stabiarum	630 d
Joannes Lucensis Græcus	622 b	Lazara seu Lassara V. Hiberna	53 e
Joannes Ludovicus Confalonarius	165 c	† Lazari fr. Marthæ templum, reliquiæ. CP. 399 d e	
Joannes mon. Agauri 6 sec.	746 c	sepulchrum 114 b dens Trevir.	459 b
Joannes mon. Cisterc. prope Leodium	677 d	Lazarus Ab. Ferentinus 6 sec.	52 e
Joannes mon. Cavensis 12 sec.	43 c	† Leander Ep. Hispanen. colitur non 27 Feb. sed	
Joannes mon. Ferentinus 6 sec.	52 f	13 Mar. 677 e reliq. Treviris	459 b
Joseph œconomus CP. 8 sec.	590 b	Leudemundus 8 sec.	267 c
Joannes Ord. Minorum Cortonæ 13 sec. 303 c d		Leutwihis Abbatissa Alciaci	25 c 29 f
310 c		Leoburdus Ab. Mauri in Alsatia	491 f
Joannes Palæonylorus Carmel.	623 a	† Leo I Papa a Græcis colitur 18 Feb. 53 f Ejus	
Joannes Polus Anglus 15 sec.	518 e	acta contra Eutychetem 74 c 75 76 77 78 79 80	
Joannes Regulus Styli in Calabria 12 sec.	487 a	Acta in caussa S. Proterii Episc. Alexandr. M.	
Joannes Senior cum Apostolis 288 d an ejus auditor		735 d 736 737 739 f 740 f rel. Centulæ	102 d
S. Papias	290	106 b	
Joannes Stabius Poeta	85 e f	Leo III Papa	95 a d e 105 e
Joannes Sutor Benevent. 12 sec.	110 d 148 d	† Leo IX Papa	418 a
Joannes Theotonii Prior S. Crucis Conimbricæ 110 d		Leo X Papa	163 b 302 f
119 e		Leo I Catanen.	226 e
Jordanes occisor Chysaphii	77 f	Leo Magnus Imp. 296 c f 737 e 734 c 740 a 741 d	
† Joseph ab Arimathia	114 c 285 d	Leo Isauricus oppugnat sacras imagines 577 c 690 b c	
† Joseph fil. S. Photinæ M.	631 d	Leo Inp. fil. Copronymi	226 c 228 b 577 f
Joseph Archiep. Thessalonicen.	302 d	Leo Armenius Imp.	302 e 594 e 599 d
Jovinus Ep. Ascalonita	650 a	† Leo Ab Mentuniaci in Gallia	754 b c d
† Judas frater Domini, et ejus nepotes	55 f 56 a b c	† Leo Ab. Cavensis	42 f 43 a d
Judas Gaulanitus Galilæus	449 e 450 b	Leo de Castilione Ord. Min.	303 c
† Julia V. M. Barcinone	631 e	Leo Barenis 12 sec.	43 c
† Juliæ monast. Briciæ	66 a	† Leobinus, Lebuinus	554 f 556 d
Julia Manichæa Gazæ	664 b c d e f	† Leocadiæ templum Toleti	82 f
† Juliana V. M.	489 c 722 c	† Leodegarii M. rel. Centulæ	106 b
Juliana mater Demetriadis	434 f	Leodegarius Archiep. Bituric. 601 f 602 b 618 f	
† Julianus Sardus	171 b	619 b	
Julianus Legatus S. Leonis Papæ	75 c	Leodegarius ex Comite Canon. Eystettensis	237 d e
Julianus argentarius Ravenn. 6 sec.	299 d	Leonardus Betten Ab. S. Trudonis	213 e 225 f
Julianus apostota calide persequitur Christianos 505		Leonius Ab. S. Bertini	631 b
f 506 c		Leonora Correa Lusit. Ord. Bened.	366 a
Julius Card. 12 sec.	459 f 460 d	† Leontius miles Tripoli M.	241 b
Julius Cæsar Segnius Ep. Reatinus	646 c	Leontius Præfectus Aureliani Imp.	6 b
Julius Cæsar Nervios domat	200 b	Leucius Afer	462 d
Julius minister Diocletiani	65 e	Leodoaldus Ep. Baiocossinus	473 c f
Juniperus Siculus Ord. Min.	366 b	† Liberius Patronus Anconæ	373 f
Jupiter Cretagenes	649 b c 661 c	Liberius Papa	70 e f
† Justini M. reliq. Treviris	459 b	† Liberti M. corpus Trudonop. 224 b reliquiæ Alciaci	
Justini Imp. tempore schisma orientalium sublatum		29 a	
543 b		Libertinus Tribunus Tornac. 197 d e 207 e f 208 a b	
Justinianus Imp.	298 b 299 b c e	† Licinii M. reliq. Centulæ	106 b
Justus Archiep. Toletanus	81 e f 83 e	† Linus Papa 719 f reliq. Centulæ	102 d 106 b
† Justus Ep. Roffens.	482 b	† Lioba Abb. 8 sec.	519 f 520 a b c
† Justus M. Romæ	376 b 379 d	Liubila Abb. Monheim	531 532 547 566
Justus Diac. S. Helladii 7 sec.	82 e f	† Livinus Ep. M.	254 d e
† Juvenalis M. Ossa Billoni Gal.	564 c 371 f	Lobocus Normannus	682 c
Juvenalis Ep. Hierosol.	75 b 249 c 732 a 734 f	Lonanus filius Catheni Hibernus	18 d
		Longinus Ep. Ascalonita	642 b
		Longobardi adhuc ethnici Beneventi 7 sec. 142 b c	
		145 a b d e	
		Lollianus Proconsul Asiæ	58 b c 59 b
		Lollianorum familia illustris	58 b c
		Lotharius R. Cantuar.	478 e
		Lubricus Clericus Metensis	2 f
		† Lucæ Evang. reliq. Centulæ	102 e
		x Lucas Diac.	5 a d 6 a
		† Lucas	

K

† Kadhroe 688 ab Ab. Metis	694 b c 696 a
Kienanus Ab. Hibernus	489 f
Kieranus Vameu Hibernus	439 a
Kieranus discip. S. Fintani	19 b

L

Lactenus Presb. Hibernus	3 e 15 d e
--------------------------	------------

- † *Lucas, Lucius, Ep. M. Cæsareæ Cappad.* 465 e
Lucas Archimand. Messanæ 677 b
Lucas Belludus Minorita 3 a
Luchinus Vicecom. Mediol. 238 e
† *Lucia V. M. 690 a reliq. Treviris* 459 e *Centulæ* 102 d
† *Luciani M. rel. Centulæ* 106 b
Lucianus Presb. electus Ep. Carthagin. 464 e f
Lucianus Af. 3 sec. 460 f
† *Lucianus Ep. Bellovacen. M.* 200 e f
† *Lucidius Ep. Veronen.* 668 b
Lucilla filia Neomedii circa an. 303 7 e
† *Lucina M.* 376 c e
† *Lucina V. filia S. Marmeniæ* 375 b 376 c
† *Lucius M. Cæsareæ Cappad.* 435 f
Lucius II Papa 490 e 599 e 602 d
Lucius Præfectus Siciliæ 8 sec. 227 e f
Luctanus Ep. Hibernus 2 e 15 d
Ludolphus Ab. Corbeix Saxonix 237 d
Ludovicus Pius Imp. 216 b
Ludovicus senior R. Germaniæ 217 c f
Ludovicus Transmarinus R. Franc. 703 e 704 a
Ludovicus 6 R. Franc. 615 e 616 d
Ludovicus 7 R. Franc. 198 f 199 c
Ludovicus R. Gall. 157 b
Ludovicus Bentivolus Ep. Tiferi 16 sec. 646 c
Ludovicus Ab. Centulæ 103 e
Ludovicus Cardus Siculus 14 sec. 168 d
Luidolphus fil. Ottonis I 695 c
Luitburga inclusa in Germania 723 e
Luitolfus Archiep. Treviren. 408 b
Luparia mater et filia Hispanæ 1 sec. 284 c
† *Lupicinus Ab. Jurensis* 723 f *Acta immista Vitæ S. Romani fratris* 742 et seqq.
† *Lupus Ep. Veronen.* 668 f
† *Lupi reliq. Centulæ* 97 d 106 b
Luthardus Ep. Paderborn. 521 c
Luitpoldus Dux Bavar. 545 d f
† *Lullus Arch. Moguntix* 34 d e
† *Lupianus Conf.* 3 d
Lupus Archiep. Senonen. 265 e
† *Lupus Ep. Trecensis* 11 f 12 b
Lurechus filius Cuanach Hibernus 2 e 15 d e
- M
- † *Macaras M Ep.* 629 e
† *Macarius M. Alexandriæ* 125 a
† *Macarius, Justus, Rufinus Martyres Hispalæ* 722 c
Macarius Ep. Chabasen. 5 sec. 736 b
Macarius Ep. Hierosol. 642 b 643 b
Macarius Ep. Jamniæ 642 b
† *Macarius disc. S. Antonii in Nitria* 722 f
† *Machabæorum Mar. reliq. Treviris* 459 d
† *Machalanus* 676 f 693 a b
Machalda Malfada uxor Alphonsi I R. Lusit. 117 c 118 c 121 d 122 f
† *Madelberta V.* 514 b f
Madhelgaudus sub Carolo Magno 99 d
† *Mæuris et Thea MM. Gazæ* 654 c 655 c
Magenarius Ab. Dionysii 391 f
Maginfridus mon. Gorziæ 10 sec. 704 f
† *Magnerici Ep. Treviren. rel. Treviris* 459 d
† *Magni M. rel. Centulæ* 106 b
† *Magnus, Magnoaldus.* 257 f 258 a b c
Mahumed impius legislator 270 a
Mailanus Achadensis Hibernus 284 c
Mainna Hiberna 630 b c
Malduinus R. Scotorum 86 c d
† *Mandanus, Montanus, Arissurdi Hibernus* 366 d
Manarides Diaconissa Gazensis 666 d
Manegoldus Ab. S. Georgii in Alamannia 53 f
Manes et Manichæi sunt odio S. Porphyrio 664 b
- Mansuetus an Ep. Trevirensis?* 52 c
Mantilius a S. Eleutherio illuminatus 192 f 197 a 203 a 209 f.
Maoldobhorchonus Ep. Kildarien. 124 a
Marbodus Archid. Andegav. Ep. Redon. 610 e
† *Marcelli Pap. M. reliq. Treviris* 459 b
† *Marcelli M rel. Centulæ* 106 b
† *Marcellianus et Marcus MM.* 376 c
† *Marcellini et Petri reliq. Treviris* 459 d
Marcellus Ep. Ancyra hæreticus 227 f 229 b
† *Marcellus Ep. Apameæ* 241 a 491 e
† *Marcia mater SS. Marcelliani et Marci* 376 c
† *Marcianus Imp.* 2 d 77 e 78 b 735
Marcionis hæresis in Syria 295 d
† *Marcus Evang. 127 c d f 738 a reliq. Centulæ* 102 e
Marcus Ant. de Marsiliis Archiep. Salernitanus 646 c
Marcus Diaconus Vitæ S. Porphyrii scriptor 649 e 651 a b c
Marcus antiquus scriptor quis 126 c an Consobrinus S. Barnabæ? 128 c
† *Mari Ep. Trevirensis reliq. Treviris* 459 c
† *Mariæ V. Conceptio* 286 e *lactis, capilli, pallii vestis etc. reliquæ Centulæ* 97 c 106 a 102 d *Treviris* 459 b *Mariæ Majoris ecclesia Romæ, quando constructa, et innovata* 441 e *ecclesia Polæ* 299 f *Blachernis CP.* 351 e *ara Ravennæ* 599 d
† *Maria Magdalena inter Virgines in cælo* 316 d 332 c 333 a f *translatio* 678 a *reliq. CP.* 399 d e
† *Mariæ Ægyptiacæ reliq. Tornaci* 193 f 194 a 204 b 210 a
Maria Sulperia Lovanii sepulta 491 a
Maria Britanna Abb. Fontis Ebraldi 600 d
† *Marinaria* 305 d
† *Marinæ V. reliq. Hirnisgenæ in Hispania,* 746 f
Marinus Ep. Arelaten. 294 d
Marinus frat. B. Petri Damiani 423 b f
† *Marmenia Martyres sepelit* 375 b c
Marna, Jupiter Gazæ dictus, 654 a 661 c d e f
Marnokdubus Erem. in Bansenoch Scot. 284 f
† *Maro anachor. Syriæ* 295 c 384 a
† *Martialis Ep.* 54 c
† *Martianus et Saturianus MM. Afri* 756 f
† *Martinæ corpus in Belgio* 731 b
† *Martinæ V. reliq. Treviris* 459 c
† *Martinus Ep. Turonen.* 248 b c
† *Martini Ep. reliq. Centulæ* 106 d *Treviris* 459 f
† *Martini Ep. reliquæ Hirnisgenæ in Hispania* 740 f
Martini antiqua ecclesia Cantuarien. 474 e 480 e 482 f
† *Martius M. ex Ursulanis* 436 d
† *Martyres Ægyptii gladio interempti* 722 c
† *Martyres 40* 225 f
† *Martyrii M. reliq. Centulæ* 106 b
† *Materni corpus Treviris* 451 d 454 f
Mathias Hovius Archiep. Mechlinien. 154 e
† *Mathias Ep. Hierosol.* 2 b
† *Matthæi Ap. reliq. Centulæ* 102 e 106 b
Mathildis Imperatrix 234 a b c d
Mathusalem obitus 286 f
Matzilinus cubicul. Adelberonis Ep. Metis 714 a
Mauricius Imp. 687 f 688 a d
† *Maudegisilus* 102 f
Mauregatus R. Asturicarum 150 b 151 a
† *Mauri Mart. Romæ* 732 d
† *Maurilionis C. rel. Centulæ* 106 b
† *Maurilius Archiep. Rotomagen.* 630 f
Maurilius mon. Fiscanen. 630 f
† *Mauricius M. Agaun. 294 b 747 b rel. Centulæ* 10 b *eccles. reliq. Treviris* 117 b 459 b
† *Mauritius Ep. Florentiæ* 668 d
Mauritius Ep. Treviren. 133 a
- Maurus

<i>Maurus Ab. in Alsatia</i>	491 f	<i>Molo mon. Gorziæ 10 sec.</i>	704 f
+ <i>Maxentii M. reliquiæ Treviris</i>	459 b d	<i>Montanus Arch. Toletanus</i>	364 f 401 b
<i>Maximi Cæsaraugustani Chronicon suspectæ fidei</i>	740 a b	<i>Moses, seu Musa Athadis D. Saracen. 8 sec.</i>	586 d
<i>Maximianus Imp. adest Apameæ</i>	242 a b c d	<i>Mosnia Ab. Hibernus</i>	723 b
<i>Maximianus Ep. Istriæ, hæreticus habitus</i>	301 c d e f	+ <i>Moyses Propheta</i>	631 e
<i>Maximianus Ep. Perusinus</i>	237 a	+ <i>Mucius Diaconus</i>	5 d 6 a
<i>Maximus Maximianus, Præses Diocletiani, in Phœnicia</i>	495 f 496 a 498 b 499 500	<i>Munificandus sub Diocletiano</i>	497 c 498 b
+ <i>Maximini Ep. Treviren. reliq. Treviris.</i>	459 c d	<i>Mummolus Præfectus aulæ Franc. 6 sec.</i>	472 e
+ <i>Maximini Ep. Conf. ossa Billoni in Gallia</i>	364 c 371 f	+ <i>Munis Ep. in Hibernia</i>	13 f
<i>Maximinus pater SS. Caii Papæ et Gabinii</i>	62 c	+ <i>Muredachus Ab. Hibern.</i>	89 d
+ <i>Maximus M. sub Decio</i>	6 a	<i>Muzarabes qui</i>	117 a
+ <i>Maximus Levita M Cumis</i>	489 c		
+ <i>Maximus Theodotus, Asclepiodota MM.</i>	126 a		
<i>Maximus Ep. Lausan.</i>	153 d		
+ <i>Mechthildis V. Andecen. Abb. Diessen.</i>	631 d		
<i>Mechthildis V. Spanheimen. inclusa</i>	631 a		
<i>Mechthildis V. Cisterc. in Germania</i>	490 f		
<i>Mechthildis Elpediana in Saxonia</i>	631 e		
<i>Medanus filius Fechinæ Hibernus 2 d 187 c e 192 f 198 e 202 f 203 a b 206 b 207 208 a</i>			
+ <i>Medardus Ep. Noviomensis fit etiam Tornacensis. Acta ejus excussa. Tempus Sedis 185 186 reliq. Treviris</i>	459 c		
<i>Medibardus poeta scriptor Vitæ S. Walburgis</i>	517 e 556 d		
<i>Megetho mater S. Georgii Amastreni</i>	273 a		
+ <i>Megimbofoi reliq. Centulæ</i>	106 b		
<i>Megingaudus Ep. Herbipoli</i>	124 b		
<i>Megingaudus Comes an. 892, occisus</i>	540 f 541 e		
<i>Meginhârdus Archiep. Rotomagen.</i>	97 c		
<i>Meginherius Comes sub. Carolo Magno</i>	98 d		
+ <i>Meginradus Meinradus Ab.</i>	676 c 704 a		
+ <i>Mel Ep. discip. S. Patricii</i>	14 d		
<i>Melantius Ep. Rotomagen.</i>	470 d		
<i>Meletius Ep. in Ægypto hæresiarcha</i>	640 b		
+ <i>Mellitus Ep. Londinen.</i>	482 d 535 f		
+ <i>Menas Calliceladus M.</i>	3 f		
<i>Meroveus fil. Chilperici R. Franc. 470 f 471 a 472 c</i>			
<i>Merwaldus R. pater S. Milburgæ 365 a convertitur ab Edfrido Presb. 395 a b fidei propagator 395 a</i>			
+ <i>Methocius Ep. Pataren. M.</i>	58 a		
+ <i>Methodius Bulgarorum et Moravorum Apostolus</i>	398 b		
+ <i>Michaelis eccl. Gargani 141 c 143 e 146 f Alexand. 644 f altare Centulæ</i>	102 e 105 d		
<i>Michael Balbus Imp.</i>	594 e 595 e		
<i>Michael Imp. fil. Theophili</i>	398 e		
<i>Michael Ep. Conimbricen.</i>	120 e		
<i>Midabarius Riandrochildii Hiber.</i>	284 e		
<i>Midus fil. Facundi Hibern.</i>	15 f		
+ <i>Mildreda V.</i>	173 c 392 f 393 b c d		
+ <i>Milgitha V. soror SS. Milburgæ et Mildredæ 392 b c 629 b</i>			
<i>Millenariorum error</i>	291 a		
<i>Milo II Ep. Morinensis</i>	29 e		
<i>Milo Ab. Ep. Remensis intrusus 33 f 215 a 218 f</i>			
<i>Milo Ep scriptor Vitæ S. Gorgonii</i>	693 e		
<i>Misenus Ep. Cumanus missus CP. et pecunia corruptus</i>	511 512		
<i>Mittola Capuanus Comes</i>	140 f		
<i>Mobhy filius Camaldæ Hibernus</i>	17 d		
<i>Mocumin Hibernus</i>	17 d		
+ <i>Modesti Ep. Treviren. reliq. Treviris</i>	459 c		
<i>Modestus Patriar. Hierosol.</i>	250 f 251 a e		
+ <i>Modoaldus Ep. Treviren. 255 f 267 d e 631 d reliq. Treviris</i>	459 c e		
+ <i>Modwena Hibern.</i>	724 b		
<i>Moelbrigidus Arch. Ardmachanus</i>	284 f		
+ <i>Moisetus</i>	2 b		
<i>Molibba Hibernus</i>	52 f		

- † Odo Clumiacen. 524 d
 † Odo, Otho, Castillioræus Ep. Ostien. Card. an scriptor Histor. inventionis S. Milburgæ 397 a
 Odo Ep. Tusculanus Legatus. 189 d
 Odo Ep. Bellovacen. 188 e
 Odo Supprior Claravallen. 3 f
 Odacer R. Italiæ 509 b
 Odolbertus Ab. Gorsien. 693 c d 708 f
 Odorius Presb. Lusitanus 11 sec. 121 b
 Oranus Ep. in Hibernia 133 c
 † Odranus Presb. M. Hibernus 133 e
 Oganus, Oghanus Ep. Hibernus 631 f 678 d
 Ogo Ab. S. Maximini, Ep. Leodien. 10 sec. 708 f 713 d
 Ogrinus Ep. Hibernus 630 c
 Olimricus Ab. 8 sec. 37 b
 Oliverius Ep. Cajetanus 285 a
 Oliverius Ab. Alciaci 29 d
 † Olympiades M. sub Decio 6 a
 † Olympias matrona 436 e
 † Onesimus M. Puteolis 291 d e f
 Onuphrius Sarzanen. 631 c
 Optardus pat. S. Germani Ab. M. 267
 Opthomarus sub Dagoberto I 267 d
 Ordonius Ep. Asturicensis 365 c
 Orquendis mater B. Roberti de Arbrissello 609 e
 Osbernus Presb. socius S. Ulrici 233 a 234 d
 Osbernus scriptor Vitarum SS. Angliæ 758 a
 Oschitellus Archiep. Eboracen. 755 c 758 f
 † Osgualdi rel. Centulæ 106 c
 Ossanus Ep. in Hibernia 7 sec. 2 c 15 d e
 † Oseas Propheta 173 b
 † Oswaldus M. R. Northumbr. 90 e reliq. Trevir. 459 e
 † Oswaldus, alius Ethelwoldus Ep. Lindisfarnensis 756 e f 757 a
 Oswius Rex Nordhumbriæ 22 a c f 23 a b 86 e 87 90 e
 Otgarius Ep. Eystetten. 521 f 531 d 549 b
 Otto I Imp. 703. b Ejus legatio in Hispaniam ad Abderachman R. Cardubensem 695 b 717 719 720
 Otto II Imp. 403 c 404 a b
 Otto Card. 12 sec. 460 a d
 Otto Archiep. Treviren. 442 d
 Otto frater B. Godrefridi Capenberg. 365 f
 Otwinus Dux Alamanniæ 257 f
 Ovecus pater S. Theotonii 120 f 122 a
 Oylboldus Ab. Floriacen. 757 b c
- P
- † Pachomius Ep. in Ægypto M. 54 e
 † Palatinus an Martyr? 293 b
 Palladius Patr. Antioch. 512 f
 Palladius mon. Juren. 5 sec. 750 f
 Palladius Præf. Prætor. Orientis 78 e
 Palmas Ep. Amastrenus 3 sec. 271 c
 † Pamphili M. rel. Centulæ 106 b
 † Pancratii M. ecclesia Cantuariæ 484 a e reliq. Centulæ 106 b Treviris 459 b c
 † Pantaleon M. 3 e 54 b 125 f 173 c 241 a
 † Pantamia, Pantanna an Potamius M.? 171 e
 † Paphnutius Ep. in Ægypto 54 d
 Papias commilito S. Onesimi M. 3 sec. 291 d
 † Parasceve et Photina MM. 631 d
 Pardulus Ep. Laudunen. 380 b
 † Parmenius, Presb. M. 5 d e 6 a
 Paschalis II Papa 599 c 602 c 608 e 613 d
 Passinus Ep. anno 800. 97 c
 Paternus Proconsul in Hispania sub Decio 367 d e
 † Patiens Ep. Meten. 239 e
 † Patricius Ep. Nivernen. 669 b
 † Patricius 13 14
 † Patricii auriga S. Odranus M. 133
 † Patricius filiolus S. Patricii 14 e
 Patricius Ostiarius Athrymæ in Hibernia 2 e 15 e
 Paula junior, S. Paulæ neptis 171 f
 † Paulini C reliq. Centulæ 106 b
 † Paulinus Ep. Lucen. 621 c
 † Paulinus Ep. Aquileiæ. 96 a 106 e
 † Pauli Ap. capitis inventio 491 d reliq. Centulæ 106 a 97 c d 102 d Trudonopoli 224 a
 † Paulus M. in Portu Romano 465 e 466 a d
 † Paulus M. in Afr. 3 sec. 461 a 464 f
 Paulus II Papa 71 a
 Paulus III Papa 164 e
 Paulus Patriarcha CP. 577 f 582 d e f
 Paulus anachoreta 630 a
 Peada Rex Middelenglorum 23 a 85 a
 Pelagius Ep. Bracarensis 113 d
 † Peleus et Nilus Epp. 173 d 174 c e
 Penda Rex Merciorum 84 f
 † Pergentini reliq. Centulæ 106 b
 Peritius leprosus a S. Eleutherio sanatus 193 b 203 a 210 a
 Petronia mater an uxor Felicis III Papæ? 508 d
 Petronax Ep. Ravennat. 301 e
 Petronax Ab. Casinen. 560 d 561 c
 Petronilla I Abb. Fontis Ebraldi 603 a 608 e
 † Petrowillæ rel. Centulæ 102 d 106 c
 † Petrus Apost. ad cælum invitat S. Theotonium 120 b 121 f Ejus vocatio ad Apostolatam 677 f reliq. Centulæ 106 a 97 c d Hirnisgenæ 746 f Trudonop. 224 a templum Interamnæ 2 sec. 239 f ecclesia de galli cantu 114 e
 † Petrus Ep. Alexandr. M. 640 a b c d 641 d 644 e
 † Petrus Ep. Damascen. M. 270 a 734 e
 † Petrus Ab. Cavensis 43 a 44 c e
 † Petrus Chrysologus 29 b
 † Petrus II, Junior, Episc. Ravenn. 300 d
 Petrus Archiep. Hierosolym. 137 b e
 Petrus Mongus Ep. Alexandr. 509 a 510 511 737 f 741 c d e diptychis expunctus 512 f
 Petrus Ælurus Ep. Alexand. 509 e
 Petrus Fullo, Gnaphæus, Ep. Antioch. 509 b 510 a S. Felice Papa excommunicatus 510 c ejectus 513 a
 Petrus II Episc. Pictaven. 602 d
 Petrus Ep. Florentinus 11 sec. 421 d e
 Petrus Ep. Majumæ 738 d
 Petrus Ab. S. Sabbæ Romæ 585 f 586 d
 Petrus Abailardus 198 f 602 e
 Petrus Vinckius Decanus Bruxell. 154 c
 Petrus Maria Campus scriptor 163 a c
 Petrus Archipr. Adriani I Papæ 585 f 586 c
 Petrus de Stellis fundator Fontis-Gombaudi 603 f
 Petrus de Honestis Prior Clericorum monasterii Portuensis in Italia 417 b c
 Petrus Tolosanus mon. Claravallen. 238 a
 Petrus a Monticulo Minorita 124 f
 Petrus de Arce sacrista Cavensis 46 b
 Petrus mon. Cavensis 12 sec. 45 f
 Petrus Stevartius illustrator Vitæ S. Walburgis 518 d
 † Pharaildis 171 a 253 f
 † Phileas Ep. Ægypti M. 54 e
 † Philemon M. Colossis 126 a
 † Philippi Apost. acta Hierapoli, martyrium 4, 5 vocatio 718 b reliq. Centulæ 106 a Trevir. 459 b
 † Philippus Ep. M. Gortinæ in Creta 638 a
 † Philippus M. Alexand. 467 f 468 f
 Philippus I R. Franc. 604 b c 609 f an ejus filia B. Edigna 674 675 b e f
 Philippus an Ep. Augustæ 2 sec. 636 f
 Philippus Ep. Eystetten. scriptor Vitæ S. Walburgis 518 b 558 d
 Philippus

<i>Philippus Merodius</i>	443 f	† <i>Radegundis Regina</i>	187 a 724 c
<i>Phocæ Imp. anni regni,</i>	250 b	<i>Radincus Presb. pius Metis 10 sec.</i>	703 e mon.
† <i>Photina, Photo, Photis, Photinus MM.</i>	631 d	<i>Gorzien.</i>	704 a
<i>Phravitas Patr. CP.</i>	512 e	<i>Radolphus de Fusteia</i>	605 a
† <i>Phronimius Ep. Metensis</i>	67 e f	<i>Radulphus Archiep. Turonen.</i>	601 f
† <i>Piala M. Hibern.</i>	366 e	<i>Radulphus Ab. S. Martini Tornaci</i>	189 d
<i>Piammon Eremita Presb.</i>	491 e	<i>Raganarius Rex</i>	91 a 92 d
† <i>Piatius M. Tornaci 190 b c e f 197 f 200 e 205 c 208 e 285 f</i>		<i>Ragenelmus Ep. Tornac.</i>	188 e
<i>Picti, hostes Britonum</i>	480 a	<i>Ragenfridus Major-domus, dictus Rex 30 a 213 b c 214 f</i>	
† <i>Pigmenius Presb. M. Romæ</i>	53 f	<i>Raginaldus Ep. Andegaven.</i>	601 f
† <i>Pigmenius vel Pimenius M.</i>	66 a	<i>Raimundus, Regemundus Ep. Illiberitanus</i>	744 f
<i>Pippinus Dux dein R. Franc. 34 a b 91 c d 100 f 101 b 217 d f 218 b d 691 692</i>		<i>Ragnemodus Ep. Parisien.</i>	471 d 472 d
<i>Pippinus Herstattus SS. Wironem et Plechelmum adit</i>	262 b	<i>Rainaldus Ep. Cajetanus 11 sec.</i>	42 a b
† <i>Plato Ab. Sacudionis</i>	591 a	<i>Rambertus Ep. Brixien.</i>	391 c
† <i>Plato Conf.</i>	270 c	<i>Ranaldus Custos Minorum</i>	308 b 348 f
† <i>Plechelmus Ep.</i>	262 a b c	<i>Raneria</i>	305 d
<i>Pleon Ep. Noviomén.</i>	97 c 102 d 103 a	† <i>Raphaelis Archang. altare Centulæ</i>	102 e 105 d
<i>Politianus Patr. Alexandr. 8 sec.</i>	586 f	<i>Ratchisus e Rege monachus</i>	36 c
<i>Pollio Præses Pamphyliæ sub Decio 633 b 634 b c 635 a d</i>		<i>Raubertus, Rambertus Ep. Tornacen.</i>	187 d
<i>Pollio Concellarius Longobard.</i>	391 a	† <i>Raynaldus Ep. Nucerinus</i>	123 b
† <i>Polychronius Presb. M.</i>	6 a	<i>Raynaldus Ep. Agrigentinus 13 sec.</i>	598 a
† <i>Polycarpus Ep. Smyrnensis 284 c 364 c observatio Paschæ 88 b reliq. Centulæ</i>	102 d	<i>Raynaldus Reatinus Ord. Min.</i>	677 d
† <i>Polycarpus M. ex Ursulanis</i>	436 d	† <i>Rayneldis V. M.</i>	253 f 254 a
<i>Polycrates Ep. Ephesinus</i>	88 b	<i>Raynerius Ab. S. Mariani Præmonstr.</i>	723 f
<i>Popedius Presb. Hisp. 9 sec.</i>	149 f	<i>Recaredus R. Gothorum in Hispania filius Sisebuti</i>	82 c
<i>Popo Ep. Ultrajectinus 10 sec.</i>	704 c 705 f	<i>Recemundus Episc. sub Saracenis in Hispania 10 sec.</i>	719
† <i>Possessor Ep. Virdunensis</i>	12 f 13 d	† <i>Redemptæ V. corpus Romæ</i>	441 b
<i>Praylius Patriar. Hierosol. 650 c 652 e an ante Chorepiscopus?</i>	653	<i>Regenfridus Ep. 8 sec.</i>	218 a
† <i>Prasci rel. Centulæ</i>	106 b	† <i>Remachus Ep. Traject.</i>	212 a
† <i>Prædix V. reliq. Treviris</i>	459 c e	<i>Reinfridus Custos Eystadii 9 sec.</i>	531 e
<i>Sanctæ Primæ capsula Centulæ unde dicta</i>	97 c	† <i>Remigius Ep. Remen. 185 e 186 b c d reliq. Treviris 459 c Centulæ</i>	97 d 106 b
<i>Primohus Afer in carcere mortuus</i>	461 a c e f	<i>Remigius vir litteratus 10 sec.</i>	697 e
† <i>Primus M.</i>	52 c 61 d	<i>Renus cum Martyribus captus</i>	461 a c
† <i>Prisca V. M.</i>	2 a	† <i>Reparatæ eccl. Florentiæ</i>	667 b 668 d
† <i>Priscæ V. reliq. Treviris</i>	454 f	† <i>Rhodon</i>	127 d f
† <i>Privati ecclesia</i>	37 e f	<i>Ribo, Riboldus, Ab. Centulæ</i>	99 e 100 b 104 b
† <i>Proti Ep. Ravenn. reliquiæ, eccl.</i>	300 b	<i>Richardus I R. Angl.</i>	601 d
† <i>Proclus Ep. Constantinop.</i>	72 c	† <i>Richardus Regulus Angl.</i>	519 b 522 c 559 e f
<i>Procopius anachoreta Rhodi spiritu prophetiæ clarus 629 e 651 654 f</i>		<i>Richardus Ab. Trevir.</i>	402 e
† <i>Proculus Ep. Interamnensis M.</i>	3 c	<i>Richardus Prior in Burgundia 10 sec.</i>	715 b 716 f
† <i>Proculus miles M.</i>	3 c	<i>Richardus mon. Cisterc. scriptor</i>	152 e
<i>Protasius Ep. Lausanen.</i>	153 d 763 f	† <i>Richarius 28 c 92 d f 96 c f 99 e 104 b Reliq. 97 98 103 b c</i>	
† <i>Prudentius M.</i>	28 d e 762	<i>Richarius Ep. Leodien. 10 sec.</i>	705 d
<i>Ptolemæus Philometor R.</i>	200 b f	<i>Richarius Ab. Centul. 12 sec.</i>	96 f
† <i>Pudens Senator</i>	725 f	<i>Richelanes Ab. Aguliensis Hispanus</i>	82 c
† <i>Pulcheria Augusta</i>	3 c 73 a b 75 a	<i>Richerius mon. Scriptor Chronici Senonensis monasterii</i>	266 b
† <i>Pynnosa V. M.</i>	724 d	<i>Ricquinus Comes in Lotharingia 10 sec.</i>	697 f

Q

† <i>Quadragesima MM. reliq. Centulæ</i>	106 b
<i>Quadratus Ab. Bonæ-Vallis</i>	285 b
<i>Quartadecimani ex observatione Paschatis, alii hæretici</i>	88 b c
† <i>Quardillosia M. in Africa 3 sec.</i>	461 a 462 a
† <i>Quintinus M. 200 e rel. Centulæ</i>	106 b
† <i>Quiriaci reliq. Augustæ</i>	638 b c
† <i>Quirillus Ep. Trajectensis</i>	3 c

R

<i>Radagisus Gothus in Italia</i>	667 c
† <i>Radbertus Ab. Corbeix</i>	99 e
<i>Radbodus Ep. Ultraject.</i>	528 d
<i>Radco Mon. Bezuensis</i>	630 e

† <i>Robertus Ep. Remen.</i>	215 a 218 f
† <i>Roberti rel. Centulæ</i>	106 b
<i>Robertus Ep. Messanen. 11 sec.</i>	596 e
<i>Robertus Ab. Camberonensis</i>	153 f
<i>Robertus Guiscardus Dux Apuliæ et Calabriæ 485 c 487 e 596 a f</i>	
<i>Robertus Ab. S. Trudonis</i>	225 e f
<i>Robertus Prior Cistercien.</i>	677 c
<i>Robertus Neapolit. Ord. Prædic.</i>	435 d
<i>Robneus Ep. Hibernus</i>	15 f
<i>Rocchus Pirrus scriptor</i>	162 b
<i>Rodbertus 8 sec.</i>	36 f
<i>Rodelinda soror B. Petri Damiani</i>	423 f
† <i>Rodulphus Ep. Eugubinus</i>	412 f 413 a
<i>Rodulphus Ep. Leodien.</i>	223 b 224 a c d
<i>Rodulphus R. Franc.</i>	717 a
<i>Rodulphus Archidiac. Leodien. 12 sec.</i>	224 d
<i>Roffridus Ep. Beneventanus</i>	148 a
<i>Rogierius Comes fr. Roberti Guiscardi 485 c Siciliam expugnat</i>	

- expugnat 11 sec. 596 b *Episcopatus erigit* 596 c d
e 597 a
- Rogerus Dux fil. Roberti Guiscardi 485 c 487 e f
Rogerus junior filius prioris Rogerii I Rex Siciliae
485 c
- Rogerus Com. de Monte Gomerico 394 f 397 a
Rolandus vir pius Metis 10 sec. 699 d 701 f
Romacharius Ep. Constantien. in Normannia 473 b
- † Romani corpus in Lusitania 746 a f
† Ramani reliq. Hirnisgenæ in Hispania 746 f
† Romanus Ab. Fontisrogo 724 b 743 c d
Romanus Ab. Canon. Regul. 6 sec. 723 c
Romanus Anglus 7 sec. 87 c
Romanus eremita in Lusitania 745 a
- † Romarici monasterium 267 f
† Romualdi Vita scripta a B. Petro Damiano 417 e
Romualdus Dux Longobard. 130 d 140 d 142 b 143
b f 144 a d 145 f 146 c e 147 a d e
- † Romulæ V. corpus Romæ 441 b
† Romulus M. Atripaltæ 3 c
Ronan Scotus in Anglia 22 f
Romanus Ep. Scotus 2 c
Roscelinus Ep. Parisien. 608 c
Rosenandus Ab. Pausitanensis 45 b c
Rotarius R. Longobard. 390 c d
- † Rotrudis V. corpus 29 e
Rudolphus Ab. S. Trudonis 220 b 224 d 225 d e f
† Ruffi monast. Can. Reg. 116 a
† Rumoldi M. reliq. Trudonop. 224 f
Ruodolfus Ab. Centulæ 103 e
Russi partes Asiæ ad Pontum Euxinum vastant 9
sec. 282 a b
Rusticus Ep. Nivernis 669 d
Rutrudis filia Caroli Magni 101 c
- S
- † Sabbas Ab. 133 a d
Sa'ella familia Mediolani 13 b e
Sabiani Diaconi monasterii Jurensis vita sancta 5 sec.
751 d
- † Sabinus Ep. Catanen. 226 b c
† Sabinus Presb. M. 375 b d
† Sabinus M. Atripaltæ 3 c
Sabinus Ab. Lugduni 5 sec. 746
Sabinus Dux Numeriani Imp. 493 f 494
Saborius, id est Sapor, R. Persarum 178 a
Saburrus Dux exerc. 7 sec. 141 b
Saethryth fil. Annæ R. Orient. Angl. Abb. 393 e
394 d
- † Salamanes 2 a
Salaphtha Gazensis V. sancte vivit 665 f
Salecho Clericus pius Metis 10 sec. 701 f mon. Gor-
ziensis 703 e
Salomon 3 Constantiens. Ep. Germ. 9 sec. 536 b
537 a
- Salustii palatium Romæ 64 d
Sampson Arch. Remen. 198 f
Samuel mon. Anglus 11 sec. 117 b
Sanctinus Ep. Silvanect. an S. Letardus 474 b
Sanctorius de Monaco Ab. 164 f
Samo Rex 259 e
Saranas Hibern. 2 e 15 e
Saranus Prin. Hiber. 5 sec. 182 e f 183 a
Saporis R. Persarum persecutio in Christianis
mota 178
Sapricius præses Cæsaræ Cappad. 467 f 468 a d
Saraceni a Carolo Martello devicti 213 b c f
Saraceni Paphlagoniam devastant 8 sec. 278 a b c d
Sarbarus, Sarbaras, Dux Persarum 7 sec. 251 a d
Saro, Saxo Divione Gal. 365 b
- † Saturnini M. rel. Centulæ 106 b
† Saturninus Ep. Veronæ 668 b
- Saturninus spado sub Theodosio juniore 77 b
† Sarinus Ep. M. Patronus Faventia 415 c 422
† Savinus Ep. Canusinus 9 Febr. et 26 rel. Centulæ
106 b
- † Scholasticæ V. reliq. Trevir. 459 f
† Sebastianus Dux M. 375 a 376 377 378 631 d
† Sebastiani reliq. Centulæ 97 d 106 b
† Secundilla M. in Portu Rom. 465 d e
† Sedaris M. 171 f
Sedna Ep. Sagirensis Hibern. 18 b
Sedna Hibernus 6 sec. 17 e
Segemus Ab. Huensis 722 c
Segerus Paulus Carmel. 623 a
- † Senesii corpus Lucæ 623 d e 624 c
Serapidis cultus Pataræ 59 b
† Serapion M. Alexand. 174 d
† Serena uxor Diocletiani 65 e
† Serena M. 236 c
Serenus pater S. Eleutherii 190 d 191 a 201 b e
208 f
Serenus anach. in Ægypto 364 f
† Sergius M. in prov. Euphratesia 241 a
† Sergius et Bacchus MM. 467 e
Sergius Patriar. CP. 250 c 251 f
Sergius Vicarius Africæ 3 sec. 467 b
Seridi, Seridonis monast. 387 d 388 b
- † Servatii reliq. Centulæ 97 d 106 b
Servatus Bravonius, an scripserit Vitam S. Oswaldi
758 a
Servius Tullius R. Roman. 200 a
Sesnandus Prior in Lusitania 115 d
- † Severa V. Abb. soror S. Modoaldi 469 f 631 e
† Severæ Virg. reliq. Treviris 459 b
† Severinus Ep. Trevir. et Tung. 54 e
† Severinus Ab. Agaunensis 9 Febr. et
Severus Presb. Eudociæ Imper. 77 e
Severus Acephalorum auctor 136 b
- † Seviliani M. corpus Bruxellis 731 b
† Sexburga mater S. Earcongothæ 393 e
Sexulphus Ab. Medehamstede Ep. Lichfelden. Angl.
677 b
- Siccedis prima Abbatissa Alciaci 27 f 28 f 32 c
Sigebertus I R. Austras. 186 e
† Sigebertus R. Austras. 258 f 259 b 262 d 263 a f
264 c d f
Sigebertus Rex Orientalium Saxonum 23 c
Sigebertus Ab. S. Dionysii 40 a
- † Sigismundus R. Burgund. 471 c reliq. Trevir.
459 e f
Sigismundus Zannettinus Ep. Firmanus 646 c
Signedus Ab. Ripon. Angl. 8 sec. 760 f
Sigobardus discip. S. Richarii Ab. 96 c
Sigobertus reclusus, dein Ab. S. Dionysii 215 c
Sigon Ep. Aruern. 52 c
Sillanus Ab. Benchor. 723 b
- † Silvanus Ep. Emesenus 171 b 174 c e
Silvanus S. Bernardi discipulus 52 b
† Silvester Papa 294 e f 451 c 454 f latet in Soracte
381 e rel. Centulæ 102 d 106 b acta contra Arium
642 c d
Silvester Ep. Redonen. 609 f
- † Silvii, Maximi, Benigni et sociorum Mart. reliquiæ
Antuerpiæ 732 d 733 d e
† Silvius Episc. Tolosæ 3 c
† Simeon Ep. Seleuciæ 178 c d 179 b
† Simeon Ep. Metensis 629 c
† Simeon Ab. Cavensis 42 f 44 d f
Simeon Salus 514 b
† Simeon senex 448 d
† Simeon stylita 241 e 296 e
† Simeonis Prophetæ reliq. Centulæ 97 c 106 b
Simones summi Pontifices Judæorum 549 a
† Simonis Ap. reliq. Centulæ 106 a
† Simon

† Simon de Alma Ord. Cisterc.	436 e	Ternotus Hibernus	723 b
Simon Magus	287 b	Tertius Proconsul Decii	495 e
† Simpliciani C. rel. Centulæ	106 b	† Tertullini corpus Luxemburgi	436 b
† Simplicius Papa	510	Tertullus Præses Siciliæ	58 d
† Sinchellus Hibernus	18 e	† Tetta Abb. Angl. 8 sec.	520 a
† Siricius Papa	286 a b d	Teubertus Comes Palatii Ottonis I	694 d e f
Siroes R. Persarum	251 c	† Thadæi Ap. reliq. Centulæ	102 e 106 a
Sisebutus R. Gothorum in Hispania	81 c d e 83 d e	† Thalelæus M. sub Numeriano	685 f
Sisenandus R. Gothorum in Hispania	81 c d e 83 d e	Thalelæus Ep. Thessalonicen.	685 f
† Sisinnii M. rel. Centulæ	106 b	Thalelæus Presb. monast. S. Sabbæ	685 e f
Sixtus IV Papa	71 a 602 d	Thalelæus ex nauta anachoreta	685 f
Sixtus Gara Roboreus Card. Ep. Lucens.	623 f	Thalassius Ep. Cæsareæ Cappad.	74 f 75 b
Smedutius Paulinus Canon. Anconæ	14 sec. 373 c d	Thalia Stratorissa 8 sec.	228 e
Sobnias, Sobinus, Abb.	516 d 561 562 569	Tharasia R. Lusitan.	112 d e 116 f 121 b 122 e
Socrates persecutor Pamphyliæ sub Decio	634 d	† Thee M. Gazæ	654 c 655 c
† Sola Germ.	559 c 560 a	† Thebæi milites MM. 131 f alicujus Caput Placentiæ	459 b d e f
† Sophiæ Reliq. Brixia	65 c	† Thecla V. M. Nicomediæ	284 f 586 a rel. Centulæ
Sophronius Præfectus urbis CP.	502 a		106 c
† Speusippus M.	52 b	† Thecla V. Leontina	57 b
† Sperati rel. Centulæ	106 b	† Thecla Angl. 8 sec.	519 f
Stauracius Imp.	272 f 273 a	Thecla V. Benedictina Hisp. 10 sec.	284 f
Stepelinus mon. S. Trudonis II sec.	223 d	Thecla matrona Tornaci	173 d 196 c d 197 a 205 f 206 a 210 e
† Stephani M. reliq. Tornaci	193 f 194 a 203 d 210 a	† Theocteristus	3 b
Treviris	459 b Centulæ	Theoctistus in Symbolo Archimandr.	270 f
† Stephanus Ep. Antioch. M.	510 a	Theodas magus apud Judæos	449 e 450 b
† Stephanus Grandi montensis	412 a b d	Theodatus Consul 8 sec.	93 d
Stephanus III Papa venit in Gallias	35 a 36 d 40 c 41 a b d	Theodebertus II R. Austras.	186 e
Stephanus VI Papa	755 c e	Theodelinda Reg. Longobard	390 c
Stephanus X Papa	418 c d e f	Theodericus fil. Chlodovei II R. Franc.	515 b
Stephanus R. Angl.	234 b c d	Theodericus Archiep. Treviren.	402 e
Stephanus Ep. Legatus Adriani Papæ	150 f	Theodorada uxor Romualdi Longobard.	41 c 44 d
Stephanus Ep. Ephesinus	75 d	Theodora Imp.	398 e 399 b
Stephanus Ep. Maseren. in Sicilia II sec.	596 a f	Theodora uxor Justiniani Imp.	299 b c e
Stephanus Ep. Syracusan. II sec.	596 a	Theodoretus Patr. Antioch. 8 sec.	586 e f
Stephanus Ab. Leodii scriptor Vitæ S. Modoaldi	259 e	Theodoretus Ep. Cyrrhi	76 c
Suavaricus Ep. Aurelian.	212 f 217 f 218 a	Theodoricus Ep. Virdun. II sec.	451 f 455 b
† Successus Ep. M. in Afr. 3 sec.	461 a 464	Theodericus Ab. S. Trudonis	220 a 223 f
Suelgerus Ab. Alciaci	29 a	Theodericus Com. Montis-Belgadi	523 e
Sufficia soror B. Petri Damiani	423 f	Theodericus mon. Trevir. scriptor historiæ Inventio-	402 e
Sugerius Ab. S. Dionysii	599 e f	nis S. Celsi Arch. Trevir.	631 b
Suidhelmus R. Orient. Saxon.	90 e f	Theodericus mon. Novi-Castri	97 c
Suintilanus R. Gothorum in Hispania	81 c d e 83 d e	Theodevens Ep. an. 800	126 a
† Suithbertus	554 f	† Theodotus, seu Theodorus M.	296 b 297 e
† Sulpitii rel. Centulæ	106 b	Theodotus Patriar. Antiochen.	221 f 395 e
Sulpitii Severi regula de Paschate	87 f	† Theodorus Archiep. Cantuarien.	54 e 286 a
Superior Ep. Nerviorum	208 c 209 e	† Theodorus Ep. in Ægypto M.	3 f
† Supplicii rel. Centulæ	102 d 106 b	† Theodorus Tiro M. Amasæ	285 f
† Susanna V. M.	62 a 63	† Theodorus M. sub Maximiano	302 c d 306 c d
Swigerus Comes Hispergæ 8 sec.	561 a d	Theodorus M. frat. Georgii	123 c
† Symmachus Papa	185 a b 203 c 204 c 210 a 238 c	Theodorus Patriar. Antiochen. 8 sec.	586 d e
† Symphoriani M. rel. Centulæ	106 b	Theodorus Ep. Catanen.	226 d
Symphorianus Ab. Centulensis	93 a 102 a	Theodorus Ep. Tornacen. 184 c 190 a 201 f 208 f	735 c
† Symphorosa uxor S. Claudii M.	376 b	Theodorus Diac. Alexandr. 5 sec.	172 a
† Symphronia matrona M.	724 d	Theodorus Romanus	736 b
† Synetus M.	286 e	Theodorus Augustalis Ægypti 5 sec.	736 b
Syrus Ab.	630 a	Theodosius Junior Imp. 73 b prædictus a Procopio	anachoreta 657 b et a S. Porphyrio 658 b, voto etiam templi extruendi a matre facto 658 b nascitur, et renuntiatur Imp. 23 Martii 401 anni, 658 c 658 d signo Crucis benedicatur a S. Porphyrio 658 d baptizatur solenni ritu 658 f libello sup-
† Syxti Papa M. reliq. Treviris	459 b	plici S. Porphyrii visus annuere 659 b	
T			
Talmachus Hibernus	630 b d	Theodosius pater S. Georgii Amastreni	273 a
Tarquinius Priscus R. Roman.	200 a	Theodosius Ep. Senogallien.	413 a
Tauricianus Ep. Nivernen.	669 d	Theodosius invasor Sedis Hierosol.	249 b e
Taurinus Præses Romæ	375 b	Theodote nupta illicite Constantino Porphyrogenetæ	290 b
† Telesphorus Papa	284 c	† Theodulphi inventio Treviris	724 a
Tellus Archidiac. Conimbricen. II sec.	110 a 111 b 115 c 121 d 122 b	Theodulphus Ep. Aurelianen.	98 d f
† Terentius Conf. Patronus Faventia	415 c 422 d	† Theodulus M. in Græcia	495 b
Februarii T. III.		99	Theogisus

- Theogisus mon. Altvillaris* 280 b
 † *Theonas Ep. Alexandr.* 639 f 641 d
Theophylactus Ep. Legatus Adriani Papæ 450 f
Theophilus Ep. Alexand. 740 b 741 e *Canon Paschalis* 737 c
Theophilus Imp. Iconomachus 398 a
Theosostus mon. 9 sec. 302 e
Themistagoras frater S. Auxibii 123 b 127 b 129 d 130 d
Theuterus mon. Gorzien. 10 sec. 703 e
Theutincus mon. Gorzien. 10 sec. 703 e
 † *Thomæ Ap. reliq. Centulæ* 102 d 106 a *Trudonop.* 224 a
Thomas Presb. Politiani Patriar. Alexandr. 586 d e
Thomas de Marla 11 sec. 684 b f
Thomas Archiep. Eboracen. 11 sec. 757 e
 † *Thraso Christianissimus* 65 c
 † *Thyrsi Ducis Treviren. reliq. Treveris* 459 c d e
Tianus, Tiamanus Arissurdi Hibernus 366 d
Tilbertus Ab. Riponen. in Anglia 760 f
 † *Tiburtii et Valeriani rel. Centulæ* 106 b
 † *Tiburtius fil. Chromatii* 377 c e f 378
 † *Tigridia soror S. Patricii* 43 b c
Tilpinus Arch. Remensis 37 a 215 a b 216 f
Timo Diaconissa Cypri 123 c 129 d
 † *Timon an e primis vii Diaconis?* 127 d f
 † *Thimotheus Diac. M. Mauritian.* 654 c 655 b
 † *Timothei rel. Centulæ* 102 d
Timotheus Ælurus Ep. Alexand. 738 739 740 741 742
Timotheus successor Dioscori 11 Patr. Alexand. 300 c
Timotheus disc. S. Theodosii Studitæ 302 d
Tobias Ep. Recessensis 484 b
Torquatus Ep. Portuen. et Bracar. 435 c
Torquatus Præses Umbriæ 2 sec. 240 b d
Torquatus Felix Lusitanus 631 d
 † *Tranquillinus pater Marcelliani et Marci* 376 b 377
 † *Trudo Presb. 212 a corporis elevatio 224 225 reliquæ* 29d
Tuda Ep. Lindisfarn. 22 b 89 e 90 d
Tulchanus Hibernus 6 sec. 19 b
Turnaldus Ep. Parisien. Abb. S. Dionysii 40 a
Turnus R. Nerviorum fictus 200 c
Turpius Iudex Diocletiani Romæ 66 d
 † *Tychicus Ep. Neapoli in Cypro* 128 c 129 a

U

- U***baldu de Colle Guardianus Minorum* 303 d 308 b 343 c
Udalricus Ab. Cæsareensis in Germania 125 b
Udelmarus Ep. an. 800 97 c
Uganus Ab. S. Georgii Ital. 433 f
Unimundus Ep. Arianus Ravennæ 298 c
 † *Urbani Pap. M. reliq. Trevir.* 459 b
 † *Urbanus M. Romæ* 376 b e
Urbanus II Papa 591 c d 592 a 692 c 605 e
Urbanus VIII Papa 164 f 303 a
Ursicinus mon. Luxovii 268 f 269 c *socius S. Germani Ab. Grandis Vallis* 238 f
Ursicini monast. 265 a opp. 268 c
Ursicinus Ep. Ravenn. 300 b
Ursicinus Antipapa 247 e
Urso Ep. Agrigentinus 13 sec. 598 b
 † *Ursulanarum Virg. rel. Trevir. 459 c d e Trudonop.* 244 a
Ursus iudex Salernitanus 45 b
- Valens Imp.* 502 c 506 d
 † *Valentini M. rel. Centulæ* 106 b
Valentini et Apollinaris hæresis 74 b
Valentinianus I Imp. 78 e
Valentinianus Præfect. Illyrici 78 e
Valentinus Ep. Philippopol. Thrac. 741 c
 † *Valerii corpus Treviris* 451 e f 453 b o *Gostariæ* 454 f
 † *Valerii reliq. Centulæ* 97 d 106 b
Valeriani Imp. impietas 726 b
Valerius Ep. Ravennæ 298 d
Valerius Ab. S. Petri de Monte Hisp. 490 b
Valid Princeps Arabum 270 b e
 † *Varani ecclesia in Alamannia* 36 f 37 a
 † *Vedasti reliq. Centulæ* 97 d 106 b
 † *Vellæ M. corpus in Hispan.* 682 d
Venerandus Dux Dagoberti I 83 e
 † *Venusti M. corpus Foro-julii* 8 d
 † *Veranus Ep. Cabilon* 473 d f
 † *Verecundus Ep. Veronæ* 668 f
Verus Ep. Vienn. Gall. 294 c d
 † *Vibicus Archiep. Treviren.* 401 c
 † *Vicelinus Ep. Aldenburgensis* 49 c d 50 a c
 † *Victor Papa* 88 b
 † *Victor M. Æduensis* 491 e
Victor, Victorius, M. Carthagine 489 e
 † *Victor et Corona MM.* 176 b e
 † *Victor, Victorinus, Claudianus, Bassa MM. Nico-medie* 495 b d
 † *Victor M. in Africa 3 sec.* 461 a f
Victor II Papa 418 c
Victor Ep. Domnacen. Hibernus 723 b
Victor Ep. Ravenn. 300 d
Victor erem. S. Galli in Helvet. 723 d
 † *Victoris et Innocentii M. rel. Centulæ* 106 b
Victorinus Mart. Romæ 734 a
 † *Victorinus Pictavionensis* 291 b c
 † *Vigilii M. rel. Centulæ* 106 b
Vigilius Papa 298 c 299 c 754 b c
 † *Vincentiæ V. Ursul. reliq. Treviris* 450 c f
 † *Vicentii M. cœnobium in Lusitania* 118 a d 121 b
reliq. Trevir. 459 c Agrigenti 598 a
 † *Vincentii C. rel. Centulæ* 106 d
 † *Vincentius Comes* 515 c d
Vincent. Casalius Ep. Massæ et Populoniæ 646 c
Vincentius Torsaninus Ep. Ariminen. 646 c
Vincentius Legatus S. Silvestri I Papæ 643 b
Vincentius Littara auctor Vitæ B. Conradi 162 c
Vincolamus Consul 78 e
 † *Vindicianus Ep. Camerac. 27 d. ejus donationi additæ vitiosæ descriptiones* 27 d
Violantia de Sousa Abb. in Lusitania 723 e
Viricarius Archiep. Senonen. 265 e
 † *Vitalis M. Romæ 376 b e reliq. Trevir. 459 b reliq. Centulæ* 102 d 106 b
 † *Vitalis eccl. Ravennæ extracta 297 c 298 e sepulchrum* 299 e
 † *Vitalis de Mauritonio* 603 604
Vitalis Droentinus Ep. missus CP. et pecunia corruptus 511 512
 † *Viti corpus Roma Parisios, inde in Saxoniam delatum* 38 b c d e
Vittericus R. Gothorum Hisp. 81 c
Vitus Legatus S. Silvestri I Papæ 643 b
 † *Viventia an filia B. Pippini* 262 d
Viventius Ab. Archiep. Lugdunen. 688 c
 † *Volmatius, seu Vulmarus Ab. in Italia* 125 f
Vultherus Presb. Scotus 723 d
Vulto Archipr. Eystadii 9 sec. 531 c 549 e 572 c

V

V*adicarimus Regulus Saracenorum* 135 f

W

W*alah Comes, dein Ab. Corbeix* 98 d
 † *Walaricus*

† <i>Walaricus</i>	29 b	<i>Willelmus R. Alamanniæ</i>	157 b 160 b
<i>Walburga V. soror Luthardi Ep. Paderborn.</i>	490 d	<i>Willelmus Decanus Tornacen.</i>	12 sec. 198 b
521 c		<i>Willelmus de Militon</i>	156 e
† <i>Walburga Mart. Ursulana</i>	524 b	† <i>Willibrordus</i>	554 f 559 c 560 a
<i>Waldalenus Ab. Besuæ</i>	28 e	<i>Wilo Ep. Laureacen.</i>	172 d
† <i>Wandelbertus, Walbertus Ab Luxovien.</i>	266 f 268	<i>Wini Ep. Occiden. Saxonum</i>	90 e f
a b c 269 e		<i>Wintanus Ep. 8 sec.</i>	218 a
<i>Walacho Comes in Germania 9. sec.</i>	541 c	<i>Wiricus Ab. S. Trudonis</i>	223 b 224 225 b
† <i>Waldetrudis</i>	514 b	<i>Wirinus Comes 8 sec.</i>	37 a
<i>Waldrada soror B. Pippini</i>	253 a	<i>Witbaldus Ep. 8 sec.</i>	218 a
† <i>Walerici reliq. Centulæ</i>	97 d 106 b	<i>Witburga V.</i>	123 b
<i>Walgerus Com. fr. Theoderici I Com. Holland</i>	528 c	<i>Wulfredus Ep. Morinorum</i>	29 b
<i>Walo Ep. Havelbergen.</i>	50 e	† <i>Witgerus Dux pater S. Rayneldis</i>	254 a b
<i>Waltchisus pater S. Wandregisili</i>	255 a b	<i>Woden Germanis Mercurius a quo Reges Anglo-Saxones originem deducunt</i>	479 d
<i>Walterus Ep. Tornacen.</i>	189 d e	<i>Wolfarius Arch. Remensis</i>	98 d
<i>Walterus Ab. S. Amandi</i>	189 d	<i>Wolphardus Presb. scriptor Vitæ S. Walburgis</i>	516
<i>Walterus Decanus Tornac. 13 sec.</i>	186 d e	f 517 a 528 b 556 e	
<i>Waltgaudus Ep. Leodien.</i>	98 d	<i>Wulpherus R. Merciorum</i>	395 b
<i>Waisarius Dux Aquitaniæ</i>	218 b	† <i>Wulstanus Ep. Wigornien.</i>	757 e
<i>Wandali vastant Belgium</i>	183 f	† <i>Wunibaldi reliq. Sigebergæ</i>	523 a
† <i>Wandregisilus Ab.</i>	701 f 255 a b	† <i>Wunibaldus Ab. Heidenheim.</i>	516 c 518 b 519 520
<i>Warmibertus vir pius Metis 10 sec.</i>	699 d 702 b	d 528 f 529 548 d 554 555 559 561 562 563	
<i>Warnacharius Major-domus</i>	256 c	569 a	
<i>Warnerius nobilis Lotharingus 10 sec.</i>	697 f	<i>Wuna, Wunneheyda mater S. Walburgis</i>	569 e
<i>Warinus Ab. Resbacensis</i>	38 e	570 b	
<i>Warinus 8 sec.</i>	372 e f	<i>Wythredus. R. Cantur.</i>	484 b e
<i>Wenilo Gallus 9 sec.</i>	217 e		
† <i>Wenzeslai M. reliq. Treviris</i>	459 b		
† <i>Wereburga a S. Walburga non satis distincta</i>	522 f		
<i>Wernerus Merodius</i>	443 b		
† <i>Wiro Ep.</i>	262 a b		
† <i>Wictherpus Ep. Augustan.</i>	258 a		
† <i>Wido Ab. Pomposianus</i>	426 b		
<i>Wido Cibo Genuen. Card. 12 sec.</i>	460 d		
<i>Wido de Summa Card. 12 sec</i>	459 f 460 d		
<i>Wido Cremencis Card. 12 sec.</i>	460 a d		
<i>Wido Pisanus ex Comit. Capronæ Card.</i>	459 f 460 d		
<i>Wido mon. Gorziæ 10 sec.</i>	717 c		
<i>Wigiricus Ep. Meten. 10 sec.</i>	703 a		
<i>Wildenus Ab. Ripon. in Anglia 8 sec.</i>	760 f		
† <i>Wilfridus Archiep. Eborac. 23 e 87 b c 88 e f 760</i>			
f 761 e			
† <i>Wilgefortis</i>	177 b		
<i>Wilharius Ep. Sedunensis</i>	37 a		
<i>Wilhelmus de Richenaulo Ep. Eystetten.</i>	528 c		
† <i>Willebaldus Ep. Eystetten.</i>	516 b c 517 d 518 c		
519 520 d 528 f 529 547 e 548 a 554 555 559			
560			

Z

† <i>Zacharias Papa</i>	34 a b
† <i>Zachariæ patris S. Joannis reliquiæ Centulæ</i>	97 c
† <i>Zamas Ep. Bonon</i>	644 f corporis translatio 645 646 647
<i>Zebænus Ep. Eleutheropolitanus</i>	650 a
<i>Zeno Ep. Hispalen.</i>	513 e
<i>Zeno Ep. Cremonensis</i>	33 d
<i>Zeno Ep. Tyri</i>	642 b
† <i>Zenobius Ep. Florentinus</i>	666 667
<i>Zenobius Presb. Sidon.</i>	173 f 174 c b f 176 a
<i>Zenodotus Ep. Termessi</i>	78 c
<i>Zenonis Imp. Henoticon</i>	509 f 510 b 511 c 512 c
† <i>Zoe uxor Nicostrati M.</i>	376 b c
† <i>Zosimus, Dionysius Ep. Augustan.</i>	637 d e f
<i>Zosimus Ab.</i>	387 f
<i>Zosimus Ep. in Palæstina 5 sec.</i>	650 a

INDEX TOPOGRAPHICUS

IN VITAS SANCTORUM

TOMI III FEBRUARII.

Quae loca Sancti alicujus morte, reliquiis aut singulari cultu nobilitata sunt ;
iis Sancti illius adscriptum nomen : sed ea saepe pagina solum expressa, qua
de Sanctis singulis, locisve agi caeptum, licet frequentior eorum mentio fiat.

Omissa sunt ea regionum et urbium nomina, quae passim, etiam pueris nota, ut
Italia, Hispania, Gallia etc. Roma, Constantinopolis, Hierosolyma.

A

- A**bula ur. Hispaniae *S. Paula Barbata* 177
 Abydus ur. ad Hellespontum 511 b
 Acereta monasterium Italiae 426 e 427 a
 Achadh Finglaiff monasterium Hiberniae 20 b
 Ad-murum vicus Angliae 21 b 23 b
 Adololtesloch vicus Bavariae 541 f
 Adrumetum in Africa. *SS. Verulus, Secundinus viii socii, et 16 anonymi. Mart.* 245
 Aegyptus *SS. Victorinus, Victor, Nicephorus, Claudianus, Dioscorus, Serapion, Papias MM.* 493
 in Aethiopia an praedicarit *S. Mathias?* 438 c d
 Afflengien monasterium Brabantiae 600
 Africa, *SS. Lucius, Silvanus, et 8 MM. 65 SS. Publius, Juliani et x alii 132, Victorius, Eucirus, Paulus, Donatus, Fortuna et 28 anonymi MM. 292 SS. Cresconius, Zenon et alii xi, et 35 anonymi 368 SS. Montanus, Lucius, Julianus, Victoricus, Flavianus MM. 460 Donatus, Justus, et vi alii et 45 anonymi 492 S. Dionysius et 24 MM.* 281
 Agaliense monasterium Hispaniae 81 a 82 f 83 b c d
 Agaunus, Agaunum monasterium 747 c
 Agrigentum ur. Siciliae. *S. Gerlandus Ep. 596 Episcopatus limites 11 sec.* 596 f
 Agrioserica mons Paphlagoniae 275 c
 Alamannia a B. Pippino debellata 257 f
 S. Albani monasterium Angliae 759 e
 Alcazar. op. Lusitaniae Mauris ereptum 119 b d
 Alciacum monasterium in Belgio *S. Silvinus Ep. 24 32 d exstructum circa an. 700* 27 f
 Alcobasia monasterium Lusitaniae 119 d
 Aldenarda op. Flandriae, ecclesia et reliquiae *S. Walburgis* 527 a
 Aldenburgum Wandaliae ejus Episcopi primi 48 f
 Alexandria *S. Abilius Patriarcha. 288 S. Felix M. 636 S. Alexarder Ep. 639 SS. Julianus podagricus, Eunius Cronion et Besas miles MM. 678 Martyres extincta peste laborantibus ministrantes 726 Celer, aut Cerealis, Pupillus, Serapion et xiv Mart. 728 S. Proterius Ep. M.* 735
 Alexandriae studia 4 sec. 504 b
 Alta-Brugeria monast. Galliae 615 e f 616 d
 Altuillare monast. Galliae *Reliq. SS. Polycarpi, Helenae* 379 e
 Altoiola villa Galliae 104 e
 Alvianum op. Italiae 304 a
 Amabaricense monast. 85 d
 Amastris ur. Paphlagoniae quando fundata : ditio illi subjecta 271 b c *Georgius Ep.* 271
 Ambresburia monast. Angliae 600
 Ancona ur. Italiae, *S. Primianus Ep. M.* 372
 Andainum *S. Huberti monast.* 705 d 706 a 713 f
 Andernacum palatium 691 c
 Andilegum monast. Gal. 393 e
 Andrense monasterium 29 e
 Antiochia Cathedra *S. Petri 286 S. Gallus Consul M. 292 S. Fortunatus et socii 32 Mart.* 635
 Antuerpia, Corpus *S. Paschalis M. 638 Reliquiae SS. Symphoniani Macarii, et xii Mart 731 S. Walburgis hospitio excepta, ejus ecclesia et reliquiae* 527
 Apamea Syriae, *SS. Mauritius, Photinus, Theodorus, Philippus, et anonymi 67 milites* 240
 S. Apri monasterium Tulli 705 e 706 a
 Apsarus fl. Ponti 438 e 440 e
 Aquileia pro provincia sumpta 86 *Chrysanthianus et alii Mart.* 9
 Arabia, *Martyres plurimi* 293
 Arbrissellum vicus Britan. Armoricae patria *R. Roberti de Arbrissello* 600
 Arcilacis in Baetica 669 f
 Archiacum in Gallia. *S. Victor Presbyter* 670 d
 Arcomagum villa Galliae 691 f
 Ardbo in Ultonia 89 e
 Arnhemium ur. Gelriae, eccl. *S. Walburgis* 528 d
 Arnstat opp. Thuringiae 523 d
 Arremarense monast. Galliae corpus *S. Victoris Presb.* 670 e
 Arthermugia in Hibernia *S. Olcanus Ep.* 182 a b
 Artona vicus apud Arvernos. *S. Vitalina V.* 248
 Ascalon ur. Palaestinae 659 e
 Asia. *SS. Sinon, Herulus et alii v cum anonymis* 369
 Asturica ur. Hisp. *S. Martha V. M.* 367
 Athanatum monast. Lugduni 5 sec. 748 a d
 Athryma in Hibernia, *SS. Lomanus et Fortchernus Epp.* 13
 Attiniacum palatium et opp. 217 d *reliquiae et ecclesia S. Walburgis* 524
 Attilia ur. Pamphyliae. *SS. Papias, Diodorus, Conon, Claudianus MM.* 632
 Avanticum opp. Sequanorum 752 e 754 d
 Aufrie, an Augustines-ac locus Angl.? 482 a
 Augusta Vindel. *S. Dionysius Ep.* 636
 Augustoduni reliq. *S. Juliani podagrici* 675 d
 Avolae in Sicilia 169 f *reliq. B. Conradi* 165 f
 Aureatum urbs ant. German. an Eystadium an Nassefelissum? 559 b f
 Aurelia ur. Galliae 259 b *S. Eucherius Ep.* 211
 Azotus ur. Palaestinae 655 e

B

- B**abylon 178 d *S. Polychronius Ep. M.* 5
 Balma monast. sanctimonialium in Jura monte, corpus *S. Romani Ab.* 743
 Balnearia op. Calabriae 597 c
 Barberiacum in Aquitania reliq. *S. Matthiae* 442 e
 Barium ur. Apuliae. corpus *S. Nicolai* 113 d 114 b 115 a

115 a corpora <i>S. Rufini et 3 sociorum</i> MM. 730 a	Calabria a Saracenis infestata, a Normannis liberata 485 b
Bathonia ur. Angliæ 124 d	Cala monast. Galliæ 393 e 394 d 395 e
Beamfleda monast. Angliæ 759 d	Calvaria 114 b
Beanchor, Benchor monast. Ultoniæ 16 f 18 f 19 f	Camaldulensis monasterii Congregatio unita cum Congregatione Fontis Avellani 412 c 414 b 422 c 431 f
Bearua fl. Hiberniæ 20 c	Camera monast. Brabantiae. <i>S. Bonifacius Ep. Lausanensis</i> 151 c
Bebius mons, Vesuvius, 700 b f 702 a	Cameracum 47 e
Beccense monast. Galliæ 683 a	Camerinum ur. Ital. 425 d 426 a
Bergila vicus Franconiæ 533 c	Cantium a Belgis cultum, a Romanis interceptum 476 a Saxonibus traditum : ab iis regnum constitutum 476 b
Bellimontium op. ad Oesiam 684 b f	Cantuaria Sedes Archiepiscoporum 477 c <i>S. Letardii Ep. Silvanect. mors, corpus</i> 474 <i>S. Ethelbertus Rex</i> 476
Belsia regio Galliæ 698 c e	Carbonaria silva in Belgio 254 f
Berytha 137 a	Carisiacum Palatium 217 c d
Besua monast. Burgundiæ 28 d	Carystus op. Eubœæ. Carystiæ columnæ 664 a
Bethania 114 e	Casinum monast. Italiæ 416 b 560 d 569 b 700 b 702 a templum extructum 432 d 433 c
Bethari pelagus 499 f 500 e	Castellana civitas Ital. 362 c
Bethlapatha in Perside <i>S. Sadoth. Ep. M. et alii</i> 178 180 a	Castellum monast. S. Romarici 267 f
Bethleem 114 c	Castrum-Gerardi in Italia 315 a
Bethuza regio sub Persis 179 f	Catana ur. Siciliæ <i>Leo 11 Episc.</i> 226
Bethphage 114 e	Cava civitas Italiæ <i>S. Constabilis Ab.</i> 42
Betulon ur. Hisp. corpus <i>S. Sergii M.</i> 466 c	Centula op. <i>S. Angilbertus</i> 91
Beverlaci insula <i>S. Oswaldi M.</i> 758 b	Centum putei villa Galliæ 104 e
Beneventum, <i>S. Barbatus Ep.</i> 139	Chalce locus Constantinopolis 398 d
Biblis, Biblisheim monast. Germaniæ 237 f	Chalcedonensis Synodus 78 c
Billonum vicus Arvern. reliq. SS. <i>Sireni; Juvenalis et Maximini</i> 371 e	Chelesgowe in Bavaria 541 f
Bischoffsheim in Germania 520 c	Cilentinum territorium Italiæ 45 b
Bithynia, <i>S. Cæsarius Quæstor</i> 501	Cirtica vicus Syriæ 384 a
Blachernæ locus CP. 251 e	Cluniacum monast. Galliæ 416 d 420 c
Blandinium vicus prope Tornacum : <i>exilio et sepultura S. Eleutherii notum</i> 184 et seqq.	Claro-monte ur. Arvern. cultus <i>S. Sireni</i> 371 e
Blesæ ur. Galliæ 616 e 617 f	Classis op. Ital. 298 a
Bommagense castrum Lutzelsburgici agri 458 c	Cluain-Ednech in Hibernia, <i>S. Fintanus Presb. Ab.</i> 16
Bononia <i>S. Faustianus Ep. 644 corpus S. Philippi Ep. M. 639 Reliquiæ SS. Magni et Lucii 6 f S. Faustini 10 S. Simeonis Ep. 56 d S. Nemesii 176 d S. Marthæ V. M. 367 e S. Polycarpi 380 f S. Romanæ 383 e S. Mathiæ 458 e S. Modesti Ep. Trevir. 469 f SS. Antigoni et Abundii 682 a SS. Iusti et Theophili</i> 730 d	Clypiacum datum monachis S. Dionysii 215 d
Bonyssa monast. Paphlagoniæ 275 d	Colonia Agripp. exul <i>S. Eucherius</i> 218 f reliq. <i>S. Mathiæ 442 f S. Walburgis</i> 523 f
Barcinona ur. Hispaniæ 717 e	Comos locus Italiæ 65 e
Brabantia prov. occupata olim a Germanis, Romanis, Francis 253 a b nominis origo 254 d situs sub Francis 254 c Ducatus et 4 Comitatus 253 e incolarum antiquorum mores 254 e Brabantia Romana 256 b	Compostella 116 a
Bracara 115 d	Concordia in Italia. SS. <i>Donatus, Secundianus, et socii</i> MM. 7 b 8 a 9 a
Brigæ saltus et monasterium Gal. 392 e	Condadisco monast. Gall. 743 b dictum S. Eugendi, nunc S. Claudii 743
Brisegeva 539 e	Condacum pagus Brabantiae Contick 253 f 254 a
Bristolia ur. Angliæ 231 c 232 a	Condatus villa 104 e
Britannia milite Romano nuda, a Scotis et Pictis vexata, a Saxonibus invitatis occupata 479 d e cum Jutis et Anglis divisa 479 e f	Confluentia, Conflandum op. Franciæ. <i>S. Honorina V. M.</i> 682
Britulium in Gallia 104 e	Conimbrica vetus et nova 108 b <i>S. Theotonius Presb.</i> 108
Brixia ur. Italiæ <i>S. Paterius Ep. 252 S. Felix Ep. 300 a S. Epimeneus, vel Pimenius Presb. M. 65 Brugæ reliq. S. Eleutherii 189 f ecclesia et reliquiæ S. Walburgis</i> 526 f 527 b	Constantia, olim Salamini, ur. Cypri 126 c 127 c d
Brundisium Reliq. <i>S. Simeonis Ep.</i> 55 d	Constantinopolis 505 e f 511 e <i>S. Flavianus Ep. 71 S. Lazarus Presb. mon. Confessor pictor 398 S. Stephanus Accubitor Mauricii Imp. 687 SS. Basilii et Procopius Decapolita Conf.</i> 690
Bruxella oriundus B. Bonifacius Episc. Lausan. 154 d Reliq. <i>S. Simeonis Ep.</i> 56 d e f	Contana, Comtona, in Anglia 231 c
Buccabrive locus Angliæ 689 c	Corbeia ur. Saxoniæ 237 d
Bucoleon portus Constantinopolis 228 e	Corduba ur. regia Saracenorum 717 e
Buecha vicus Baviaræ <i>B. Edigna V. regia</i> 674	Cordula vel Corduba ur. circa Assyriam 5 d
Burgum S. Sepulchri ur. Episc. Italiæ 314 f 319 d	Corf, Corve ammis Angliæ 396 b c
Bruxeriæ monast. Lotharingiæ 703 b f	Corinthus 494
Buxudis in Gallia 104 f	Cortona ur. Etruriæ <i>B. Margarita poenitens 3 ord. S. Francisci</i> 302
	Cotulas in Palæstina 136 e
	Credomensis saltus Galliæ 610 f 611 c
	Cremona ur. Italiæ <i>S. Silvanus Ep.</i> 32
	Cromna ur. Paphlagoniæ 271 e 273 b
	Ctesiphon ur. 5 c <i>S. Sadoth. Ep. et 128 Mart.</i> 178
	Cuellar op. Hispaniæ. corpus <i>S. Antigoni M.</i> 682 a
	Cupidiniacus

C

Cæsarea ur. Cappadociæ *S. Sergius M.* 466
 Cæsarea ur. Palæstinae 653 b c 661 a SS. *Theodulus et Julianus Mart.* 10

Cupidiniacus pagus Galliæ 671 b
 Cursanum op. Calabriæ 486 a b c
 Cynegia regio 136 c
 Cyprus. SS. *Potamius, Nemesius, Didymus* MM.
 176 juxta Cyrum. SS. *Thalassius et Limnæus*
Anachor. 295

D

Dal-riedia provincia Ultoniæ 182 a d
 Damascus *S. Barsus Ep.* 734
 Daventria ur. Ep. 10 sec. habita 704 c 705 f
 Decapolis regio Palæst. unde *S. Procopius Decapo-*
lita oriundus 690
 Delemons op. Germaniæ 263 c
 Der-chon loc. Hiberniæ 182 d
 Diospolis, olim Lidda, ur. Palæstinæ 650 a 653 e
 654 a
 Diospoli ur. Ægypti, an passi *Victorinus, Victor ali-*
que? 494 b
 Divio *Reliq. SS. Medardi, Silvini, Prudentii* 28 d
 Dolense monast. apud Bituriges 617 d f
 Domnus-Medardus castellum Gal. 104 d 105 a b
 Durobrivi, Roffensi urbs Angl. 482 c d
 Dureatum villa Franciæ 104 c

E

Eboracum ur. Angliæ *S. Oswaldus Archiep.* 755
 Eboriacus monast. S. Faræ in Gallia. *S. Earcongo-*
tha V. 393
 Ecbatana 387 b
 Egarense Conc. in Hispania 81 d
 Eleutherii palatium CP. 588 a d
 Eliense monast. Angliæ 759 e
 Elua op. Lusitaniæ 118 a
 Eluin locus Hiberniæ 182 e
 Elyense monast. Angliæ a S. Ethelberto fundatum
 ecclesia extructa 472 d e, constitum a S. Ethel-
 reda 483 c d
 Engilheimensis Synodus 405 a
 Ephesi pseudosynodus contra S. Flavianum 74
 Epipa vel Epyra urbs Lydiæ 77 c
 Enach-truim monast. Hiberniæ 17 d
 Erenbretstein castrum ad Mosellam 442 d
 Estia locus Constantinopoli 485 a c
 Eugubium ur. Umbriæ 412 c f
 Exarchatus Ravennatum urbes 35 f 36 a
 Exonia ur. Angl. 231 f 232 a
 Eystadium ur. Germaniæ. *reliq. Walburgis* 516 c

F

Falcoburgum op. Belgii 181 f
 Falderensis Ecclesia 50 c
 Faucense monast. Ræthiæ 257 f 258 b
 Faventia corpus *B. Petri Damiani* 422 a b c d
 Firmum ur. Ital. 370 c 371 b
 Florentia *S. Andreas Ep.* 666
 Flori monasterium CP. 557 d
 Floriacum monast. 757 a 758 d f
 Fons Gombaudi monast. Galliæ 603 f
 Fontanetum in agro Tullensi 697 f
 Fons-Ebraldi monast. Galliæ et opp. 598 599 612
 nominis origo 598 c f situs 599 b. Ordo ibi consti-
 tutus, a Pontificibus approbatus 599 c d e. auctor
B. Robertus de Arbrisello 599
 Fontis Avellani monast. *S. Petrus Damianus* 412 ejus
Priores 413 a *Congregationis caput, regula, Institu-*
tum 413 b d *possessiones* 413 c d e
 Foroflaminium ur. Umbriæ 123 f
 Foreste monast. Galliæ 96 c d
 Franciæ maritimæ Ducatus 92 d
 Frisinga ur. Baviariæ 561 a d

Fulda monast. Germaniæ 345 a
 Fulradouillare in Alsatia 33 e 37 f
 Furnæ opp. Flandriæ : *reliquiæ, ecclesia, cultus*
S. Walburgis 525 526
 Fuscianum locus in Africa 453 f

G

Gabula ur. Syriæ 685 b 686 a
 Gallæcia divisa 116 f
 Gamonium agri Faventini 425 d 426 a
 Gandavum in Belgio. *Corpus S. Eusebii M.* 7
 Gandense monast. 403 e 404 c
 Ganfeii vicus Gallæciæ 111 e 112 f
 Gangra ur. Paphlagoniæ 278 d 735 e
 Garganus mons Apuliæ 141 c 143 e 146 f 700 b
 Gaza ur. Palæstinæ 650 f habuit 8 templa idolorum
 et Marnium 649 b ab Alexandro M. capta 653 e f
S. Porphyrius. Ep. 649
 Gemmeticum monast. Galliæ 212 f 213 a
 Geneva 750 f 751 c
 Genua *S. Pontianæ M. caput et cultus* 685 *S. Chry-*
sogoni Conf. reliq. et cultus 685
 Gerunda ur. Hispan. 637 b
 Gerardivilla ad fl. Sequanam 677 c
 Glinn-ussense monast. Hiberniæ *S. Comganus Ab.*
 687
 Golgotha 114 c
 Gorzia monast. prope Metas 97 b *B. Joannes Ab.*
 691 b
 Gorzia fluv. in agro Metensi 691 e 692 c
 Goflaria ur. Saxonæ 454 f corpus *S. Valerii Ep.*
Trevir. 433 a
 Gracaicum op. Gal. 618 a e
 Grandiavium locus Vosagi 265 b
 Grandis vallis monast. diœc. Basileensis, 266
 Groninga ecclesia *S. Walburgis* 528 e

H

Haldiniaca in agro Metensi 691 c e
 Hangest villa Galliæ 105 a
 Harmatii loca Constantinopoli 687 f 688 a
 Harstallum *S. Silvini reliquiæ* 28 a b
 Hasbania ditio Belgii 211 a b 219 e f 218 f
 Haselberga in Anglia *S. Ulricus Presb. eremita* 230
 d e f 234 e 235 f
 Heidenheimium monast. Germaniæ *S. Walburgis*
Ab. 516 c 529 c 563 570 f
 Helesberge in Anglia 231 c
 Helimna vicus Syriæ 295 a b
 Heliopolis ur. Phœniciæ. *S. Gelasius seu Gelasinus*
M. 680
 Heswerde monast. Westphaliæ 520 c
 Hibernia. *S. Odranus M. auriga S. Patricii* 133
 Hibofund insula Hiberniæ 90 d
 Hiera vicus Syriæ 383 e
 Hierapolis urbs Phrygiæ *S. Mariamna soror S. Phi-*
lippi Apost. 4 S. Papias Episc. 289
 Hierosolyma 114 c 560 b d 569 b anno 314 capta a
Persis 250 *S. Simeon Ep. 54 S. Zambdas Ep.*
 131 *S. Mathias sepultus* 440 f 451 c *S. Zacharias*
Patriarc. 250 templum Martyrii seu Resurrectionis
 651 e 652 e
 Hi-Failge ditio Hiberniæ 134 d
 Hippo regia, ur. Africae 403 b 404 b
 Hirmisgena monast. Hispaniæ 747 e
 Hirsaugia monast. Germaniæ 401 f
 Hisperga Comitatus Germaniæ 561 d
 Hispalis ur. Hispaniæ. *S. Florentius Conf.* 383
 Hissus portus Ponti Euxini 438 e 440 e
 Hita campus Hiberniæ 19 a
 Horenbergum eremus Vosagi 267 f
 Hornodium

Hornodium villa Galliæ	104 e	Magdeburgum	47 f 48 f
Horreum monast. Treviris	409 b	Mageo monast. Hiberniæ	89 c 90 d
Hua-drona ditio Hiberniæ	20 b	Magnaura Palatium CP.	584 a c
Hua-Kinselach in Hibernia	19 e	Magydis Mandis ur. Pamphyliæ <i>S. Nestor Ep.</i>	632
Hy insula, monasterium	20 f 21 f 88 e	Majuma portus Palæstinæ	660 d e <i>S. Petrus M.</i>
7 sec.	85 c		269 c
Hybla triplex in Sicilia	169 c d f	Malbodium. <i>S. Aldetrudis V.</i>	514
Hypæpa urbs Lydiæ	77 c	Maleæ-collum in Græcia	113 e 122 e
Hyrcanorum civitas in Lydia	73 d	Malstania in Sicilia	168 b
I		Mansistum ur. Bithyniæ	496 a 497 b
I nguvium op. Umbriæ	412 c	Mariamna vicus Phœniciæ	680 e
Interamna in Umbria. <i>SS. Saturninus, Castulus etc.</i>		Marneium templum Jovis Gazæ	649 c 655 c 661 b
<i>Mart. 6 S. Anthimus Ep.</i>	239	jussu divino comburitur	661 d
Ipræ ur. Fland. <i>reliq. S. Walburgis</i>	525 d	Mausates pars Juræ montis	747 f
Issoldunum op. Galliæ	618 b f	S. Maximini monast. Treviris	705 c 714 a
J		ecclesiæ 10 sec.	706 a
J oppe	114 b	Medianum monast. Vosagi	266 b
Jordanis fl.	114 e	Mediolanum. <i>S. Mansuetus Ep.</i>	138
Julia vetus, et nova op. Aprutii. <i>reliquiæ S. Flaviani Ep. CP.</i>	80 d e f	Mediolanum 418 e	Simoniam et incontinentiam Sacer-
Julobriga ur. Hispaniæ	497 a	dotum corruptum	429
Jura M. Burgundiæ	743 a	Megensheim vicus Germaniæ	533 c
K		Meldaria monast. Brabantiae	261 b e d e f
K aysershaim monast. Germaniæ	125 b	Melicense monast. <i>corpus S. Colmanni M.</i>	85 e
Kill-Easpuic-Bolcain in Hibernia	182 a	Menæum castellum Siciliæ	57 c
Kill-Fortchern ecclesia Hiberniæ	15 d	Mentuniacum monast. Galliæ	754 f
L		Metis <i>S. Legontius Ep. 67 S. Felix Ep.</i>	239
L ætitiæ. <i>reliq. S. Mathiæ.</i>	442 f	S. Michaelis monast. Lotharing.	697 d
Landen op. Brabantiae 253 d <i>B. Pippinus sepultus</i>		Mikilenborg ur. Germaniæ	48 f
262 e		Miletum, Melitum, ur. Calabriæ	595 e
Landmylien in Anglia	397 d	Molfetta. <i>caput B. Conradi</i>	165 e
Laodicea ur. Phrygiæ. <i>S. Nymphas Apost.</i>	725	Monheim. <i>reliq. S. Walburgis</i>	523 a 531 e 532 c
Lapathus, Lapithus ur. Cypri	127 c f	Mons-acutus monast. Angliæ	231 b 233 d
Laighis ditio Hiberniæ	20 f	Mons-S. Andreæ prope Tornacum	194 a, dictus
Lauconna monast. S. Lupicini	743 b 748 a	Mons Thesauri absconditi	203 d 210 a
Lauvianum pagus Italiæ	304 b f 314 a	Mons-Falconis monast. Lotharingiæ	700 a f
Lausana ur. <i>B. Bonifacius Ep.</i>	151	Mons-littoris nunc Gertrudenbergæ op. Belg.	254 c d
Lebbraha, Leberacum	37 c d 38 f 39 b	Mons S. Michaelis monast.	124 d
Ledra, Ledron in Cypro	127 d f	Mons-S. Odiliæ in Gelria	262 a
Lemovicum, ur. Gal. <i>an patria S. Avertani</i>	625 d	Mons-Phisco, Mons-Flasconus. <i>reliq. S. Faustini</i>	10 a
626 c <i>Conventus Carmelit.</i>	626 b c	Mons-Serratus in Hispania	237 c
Leodium	524 c	Mons-Virginis monast. Ital. <i>reliquiæ S. Barbati</i>	142 a
Leontini urbs Siciliæ. <i>Martyres anonymi</i>	57	Moreo op. Italiæ	139 c
Lestingahen monast. Northumbriæ	23 d	Mosomum op. Galliæ	78 c d
Lechgleaun civitas Hiberniæ	20 b	Mundini-cisterna locus Artesiæ	31 b 32 e
Libanasia prov. Phœniciæ	680 c f	Murcianum monast. Italiæ	425 e 426 a
Licethfeld urbs Angliæ	23 d	N	
Licosa mons Italiæ	45 b	N abantia urbs Lusitaniæ	8 f
Limne pagus Cypri	127 c d e	Narbona urbs Aquitaniæ habita	213 b
Lindisfarne in Anglia. <i>S. Colmannus Ep. 82 S. Fi-</i>	21	Nazamba ur. Ciliciæ	300 c
<i>nanus Ep.</i>		Nazareth	114 b
Lisbornense monast. Westphaliæ	56 d	Necchargowe in Suevia	538 d
Litargum in Syria	136 d	Netum ur. Siciliæ. <i>B. Conradus eremita 3 Ord.</i>	162
Liptinæ palatium in Belgio	217 f	<i>S. Francisci</i>	
Lotharingiæ nomen	254 c	Nicæa. Synodus II Œcumenica	585 586
Luca ur. Etruriæ. <i>S. Avertanus Ord. Carmelit. et</i>		Nicomedia. <i>Euterius Palatinus, et alii 31 MM.</i>	293
<i>B. Romæus 621 3 ecclesiæ S. Petri</i>	621 622	<i>SS. Lucianus, Editius, Felix et alii xlv MM.</i>	465
Luceria ur. Ital.	142 e	Nivella op. Brabantiae. <i>B. Pippinus Dux 253 262 e f</i>	
Lugdunum. <i>corpus S. Gabinii Presb. M. 129 d S. Bal-</i>		Nivernum ur. Gal. <i>SS. Æoladius et Agricola Epp.</i>	668
<i>domerus Subdiaconus</i>	688		
Luna opp. Ital. <i>S. Haletdeus Ep. M.</i>	16	Nugdunum opp. Burgund.	748 b
Luxovium monast.	268 a 705 b	O	
Lycaonia. <i>S. Mariamna soror S. Philippi Apost. 4 b</i>	5 d	O denca pagus Brabantiae	227 d
M		Offenburg. op. Germaniæ	366 b
M acedonia prædicatione <i>S. Mathiæ Apost. illustrata</i>	438 f	Olivetum	114 d
		Orichiensis ager in Lusitania. <i>corpus S. Romani</i>	746 d e
		Ostia Tiberina. <i>SS. Maximus, Claudius, Præpedita,</i>	61 65 f
		<i>Alexander, Cutia MM.</i>	
		Oswaldlaw	

Oswaldlaw ditio Angliæ

758 b

P

Palæstina. *S. Dositheus mon.* 386 *S. Mathias Apost.* 436

Pamphilium mare 127 c d

Pannojos opp. Lusitaniæ. *caput S. Romani* 746 d

Panormi *reliq. B. Conradi* 163 b *rel. S. Gerlandi* 598 e

Paphlagonia a Saracenis 8 sec. devastata 278 a b c d

Paphus ur. Cypri 130 e

Parma ur. Italiæ 423 f

Patara urbs Lyciæ. *SS Leo et Paregorius MM.* 58

Patavium. *an reliq. S. Mathiæ?* 442 f

S. Pauli monast. Romæ 10 sec. reformatum 705 b 706 a

Paulopetrium monast. *S. Athanasius Conf.* 302 a b

Penthucula in Palæstina. *Conon. Presb. Ab.* 137

Perga ur. Pamphyliæ. *S. Nestor Ep. M.* 632

Pergamus ur. Asiæ 291 c

Pershora monast. Angliæ 759 d 760 c

Perusinum monast. *S. Salvatoris* 425 d 426 a

Phasis fl. prope Pontum Euxinum 438 e

Phœnice. *SS. Ananias Presb. Petrus Claviger et 7 milites Mart.* 495

Placentiæ ur. Italiæ *reliq. B. Conradi.* 165 b

Placentia ur. Hisp. *capita SS. Fortunati M. Fridelini Conf. et Thebæi M.* 636 d e

Pola ur. Istriæ 298 b c d

Pomposa vicus et monast. Italiæ 426 b f

Ponticum ur. versus Persidem 5 d

Pontivum regio Galliæ 91 a 102 c 104 e

Port-Loman opp. Hiberniæ 15 d

Portugalia, urbs Portus 115 d 116 f

Portus Romanus. *SS. Paulus et Primitivus seu Primitiva MM.* 465

Praga. *reliq. S. Mathiæ* 442 f *S. Walburgis* 523 e

Pregius mons agri Perusini 426 d

Q

Quarentena, ubi Christus tentatus 114 e

R

Raceburgum in Wandalia. *B. Evermodus Ep.* 47

Rætia 257 f 258 a

Rama vicus Syriæ 385 e

Rameseia monast. Angliæ extructum 759 760

Ranivilla in Gallia 104 e

Rathimugia op. Hiberniæ 182 b

Rathmor opp. Hiberniæ 19 e

Ravenna ejusque urbes in Exarchatu 36 a b *S. Maximianus Ep.* 297 *patria S. Leonis Catanens.* 227 b *et B. Petri Damiani* 423 a vicus leprosorum 196 a

Recanetensis Eccl. 80 d

Reganesburg et Reginum Bavarie urbs 94 a 150 f

Reginensis urbs, Ratispona 539 a

Remi. *S. Romanus Archiep.* 748 *rel. S. Walburgis* 525 b

Remicensis Campania 31 b 32 e

Rennendorff 269 f

Reotford monast. Angl. 172 c 237 c

Ressingam opp. Bavar. 542 f

Rhegium ur. Calabriæ 226 b

Rhodus insula 656 f 660 b

Ringus Hunnorum regia 95 c

Ripum monast. Angl. 760 f 761 c

Riva de Sil monast. Hisp. 367 e

Roma. *S. Faustinus et soc. Mart.* 9 c *SS. Maximus, Claudius cum uxore et 2 filiis* 61 *SS. Constantia Augusta, Attica et Artemia VV.* 67 *Gabinus Presb.*

M. 130 *S. Polycarpus Pr. Conf.* 374 *reliq. S. Mathiæ Apostoli a S. Helena Hierosolyma delatæ* 440. *An adhuc sint* 441 a b? *S. Felix in Papa* 507 *S. Eubulus Apost.* 725 *an passi SS. Macarius, Rufinus, Justus et Theophilus?* 729 e

Roscurrense monasterium Hiberniæ 15 a b

Rota monast. Gall. 611 a c

Rotomagum. *S. Prætextatus Ep. M.* 470

Ruckeldegen Germ. 366 b

Rutila. *reliq. S. Mathiæ* 422 f

S

Sagarius fl. Galatiæ 280 d

Salamine, Constantia dicta ur. Cypri 126 c 127 b d

S. Arision Christi discipulus 287

Salbruca pagus Artesiæ 29 d

Salec ur. sub Persis 178 c

Salerni corpus *S. Felicis Presb. M.* 238 c

Salona in diœcesi Metensi 37 d

Samaria 114 b

Samosatum 136 c

Sanctarem ur. Lusitaniæ 118 a erepta Mauris 118 a

Sanctis in Brabantia 254 b c

Santvica vicus Gelriæ 554 a b

Sarchinium, nunc Trudonopolis, in Belgio 211 b 219 e f

Sarcimum vicus Hisp. 219 e f

Saturniacum villa Gall. 670 d 671 d

Savinicum monast. Gall. 603 e

Scaldis, Scaudus fl. Belgii 193 e

Scarponensis pagus ad Mosellam 691 a

Scete in Ægypto 651 e 652 e

Schwarzenbroch monast. Crucigerorum 443 b

Scopelus ins. *an S. Rheginus Ep. M.?* 500

Scrobesheria Angl. 394 c

Scythopolis ur. Palæstinæ 247 *S. Severianus Ep. M.* 249

Sebastopolis ur. prope Pontum Euxinum 438 e 440 d

Senonense monast. Vosagi 707 d *S. Gumbertus fundator* 265 b e *Abbates primi* 265 f

Senonum ur. Gal. *S. Gumbertus Archiep.* 265

Seleucia in Assyria 178 c d

Septimania ditio Gall. 158 e f

Sermium in Asia 136 b

Sexi-Firmum-Julium ur. Hispaniæ 369 c

Sicilia 79 *Mart.* 246 *SS. Claudius Sabinus, Maximus* 247

Silvanectum. *S. Letardus Ep.* 474

Simor mons Hiberniæ 17 d

Sionna fl. Hiberniæ 17 d

Sipontum ur. Ital. 141 c 143 e 146 f

Sirmium ur. Pannoniæ. *S. Sirenus vel Sinerius mon. M.* 369 *Mart.* 72 *anonymi* 372

Sithiu monast. Artesiæ. *corpus S. Silvini* 28 f

Smyrna. *SS. Eros, Carpophorus, Gerontius Mart.* 369 *SS. Servilianus, Datianus, Leander Mart.* 682

Solæ, Soli aut Solia, ur. Cypri 126 *S. Auxibius Ep.* 126

Solopotamius in Cypro 129 b

Spoletum ur. Umbriæ. *S. Anthimus Ep.* 239

Stivagium monast. Vosagi 266 a b

Stokes in Anglia 390 a

Stowa vicus Angl. *reliq. S. Alnothi* 689 c

Streaneshalch monast. Angliæ 87 c

Stylum ur. Calabriæ. *S. Joannes Theristes* 484 485 a

Sualafeldia regio Germaniæ 532 d 533 a

Sustris, Sustera, op. Juliaceense 452 b 453 a

Symbolus, Symbolorum portus, in Symbolis 270 c

Syria. *SS. Thalassius et Limænus anach.* 295 *S. Baradatus anachor.* 296 *SS. Zebina, Polychronius, Moyses, Damianus anachor.* 383 *SS. Joannes. Moyses, Antiochus, Antoninus anachor.* 385

T

Tanetos ins. Angliæ	395 d
Tarentum ur. Italiæ	142 e
Targala vicus Syriæ	295 b c f
Tarichodes in Cypro	129 c
Taurianum ur. Calabriæ	486 a f
Telsberga op. Germaniæ	266 f
Temelza vicus ad Mosellam	458 b
Temoria in Hibernia	13 e
Tera monast. Hispaniæ. <i>reliq. S. Marthæ V. M.</i>	367 c
Teruana ur. Belgii	24 e f 25 d 26 c
Tessandria ditio Belgii	254 f
Thessalonica patria <i>S. Porphyrii Ep. Gazæ</i> 651 d e	
<i>Alexander, Antigonus et alii vii MM.</i>	681
Thomar opp. Lusitaniæ	8 f
Thuringiæ ecclesiæ sub S. Bonifacio	560 e in monasterio degit S. Walburgis 562 e 571 c præest 7 monasteriis S. Wunibaldus 570 f
Thusburg in Germ.	517 a
Tila opp. Gelriæ. <i>eccl. S. Walburgis</i> 527 a <i>miracula ibidem patrata</i>	552 553
Tillima vicus Syriæ	295 a
Tironium monast. Galliæ	603 e
Toletum. <i>S. Helladius Archiep.</i>	81
Tolosa an S. Silvinum habuit Episcopum	25, ex ea oriundus 29 d
Torelagunæ <i>Reliq. S. Simeonis Ep.</i>	56 f
Toringi in Germania ii, Tongri	255 a
Tornacum. <i>S. Eleutherius Ep.</i> 183 <i>urbs olim Menapiorum</i> 183 c <i>origo fabulosa</i>	200
Tortosa ur. Hispan. sub Saracenis	717 e f
Tracondia locus Italiæ	46 b
Trajectum ad Mosam <i>SS. Eucherius et Falco Epp.</i>	180 <i>S. Eucharis Ep.</i> 686
Trapezus ur. Cappadoc.	278 b 280 a
Treviri urbs quinquies a barbaris eversa	451 c d
Trevirensis ortu <i>S. Germanus Ab. M.</i>	267 c
Treviri. <i>S. Bonosus Ep.</i> 11 <i>S. Legontius Ep.</i> 13 c	
<i>S. Celsus Ep.</i> 399 <i>S. Modestus Ep.</i> 469 <i>corpus S. Mathiæ Apost.</i> 460 d e f 441 <i>vestis inconsutilis, clavus, et cultellus Christi</i>	451 d
Tricassina diœcesis	670 d 671 d
Trossion-curtis villa Galliæ	105 a
Trudonopolis ur. Belgii. <i>S. Eucherius Ep. Aurelianus mortuus, et quiescit</i>	211
Truthinga vicus Germaniæ	545 c
Tubinga, Tuzinga ur. Germaniæ	545 a
Tuda ur. Galliæ	111 e 120 f 121 a
Tuder ur. Umbriæ. <i>S. Romana V.</i>	381
Tullum ur. Lotharingiæ	697 f
Tychæum forum Pataræ	59 d
Tyle castrum Galliæ	385 c
Tyrdaglass in Hibernia	17 d
Tyrus. <i>S. Tyrannus Ep. et alii MM.</i>	174

U

Ulixbo	118 d Mauris erepta 118 d e <i>brachium S. Theotini</i>	111 a
--------	---	-------

Ultonia

182 a

Urbanopolis in Cilicia

4 d

Urgella ur. Hispaniæ

94 a

Ursanus monast. Galliæ

602 b 603 d 613 c 616 f

Uxama-Barca op. Hispaniæ

636 b d

Uxama ur. Hispaniæ

150 d 151 d

V

V

Vacca-alba ins. Hiberniæ	89 b c
Vaccæi in Hispania	150 f 151 d
Vallilias monast. Galliæ	744 d
Vallis-cava op. Hispaniæ. <i>S. Beatus Presb.</i>	149
Vallis-Galilææ monast. Vosagi	263 c
Vallis-leporis in Alsatia	37 e 38 e
Vallis S. Mathiæ monast. Crucigerorum	443 e
Vandarus vicus Italiæ	139 c
Venusinum monast.	43 a c
Verinbrea villa Galliæ	215 b
Verona ur. Italiæ. <i>S. Servulus Ep.</i>	662.
<i>S. Vindemialis Ep.</i>	734
Vesontione natus <i>S. Gerlandus Ep.</i>	595 c
Vibo ur. Calabriæ	486 a f
Vicentia an patria <i>SS. Donati, Secundiani etc. Mart.</i>	7 f <i>cultus</i> 8 d
Victoriacum castrum Campaniæ Gal.	715 b 717 a
Vienna Austriæ	84 f 85 e
Vienna Galliæ. <i>S. Paschasius Ep.</i>	294
Vimacensis pagus Galliæ	104 d
S. Vincentii monast. Italiæ	425 d
Vinciæ bellum	30 a
Vindaria villa regia Lotharingiæ	697 c
Virdunum. <i>S. Pulchronius Ep.</i>	11
Viro mons in agro Metensi	691
Viseum op. Lusitan.	111 e 121 a b 122 c <i>rel. S. Theotoni</i> 111 e <i>ejus brachium.</i> 575 f 757 e
Vitulæ-albæ ins. Hiberniæ	150 f
Vosagus mons, saltus, silva, eremus.	265 b <i>S. Gumbertus Arch. Senonen.</i> 265

W

W

Walciodorum ad Mosam	693 a
Wareloos villa Brabantæ	261 a
Warengissus villa Galliæ	715 a
Weton regia Merciorum	689 b c
Wemedinga opp. Baviariæ	533 a
Wenlochium monast. et opp. Angliæ <i>S. Milburga V.</i>	388
Westbyri monast. Angliæ	759 b f
Wigornia ur. Angliæ <i>S. Oswaldus Ep.</i>	755
Wiltonia ur. Angliæ	758 c f
Winburnia monast. Angliæ	520 b
Windberga monast. Baviariæ <i>rel. S. Walburgis</i>	523 a
Wintonia ur. Angl.	758 c f
Witteberga op. Saxon. <i>reliquiæ S. Walburgis</i>	523 d

Z

Z

Zutphania eccl. <i>S. Walburgis</i>	528 e
-------------------------------------	-------

INDEX ONOMASTICUS

TOMI III FEBRUARII

Indicantur brevi collectione voces barbaræ, vel minus usitatæ aut etiã tituli dignitatum, potissimum si addita significatione explicentur, ut cui vox aliqua minus obvia occurreret, dispicere valeat num hic similis existat.

A

A ccubitor <i>Imperatorum</i>	687 c 688 a
Archisterium	403 b 404 b
Ascella, <i>Axilla</i>	534 a f
Asyle, <i>Asylum</i>	563 e
Avellanæ, <i>coryli</i>	307 c 312 a

B

B asterna, <i>vehiculi</i> genus	63 e 64 c
Biblea cratis, <i>junceae</i>	431 b 432 c
Bracile, <i>cingulum</i>	269 a d
Buttis, <i>βοῦττιον</i> , <i>cupa</i> , <i>cupella</i>	427 c 428 d
Buxula, <i>capsula e buxo</i>	540 c 541 e

C

Cambuta, <i>pedum Pontificale</i>	543 b
Camerarius <i>sinus, incurvus</i>	540 e
Cantaber, <i>Camtabricus panis</i>	431 b 432 c
Caraxare	404 d 405 c
Carenæ, <i>Quadragenæ in indulgentiis</i>	459 d 460 d
Carraria <i>vini, plaustrum vini</i>	704 d 706 b
Carricare, <i>carro advehere</i>	402 c 403 d
Caxare <i>in cogitatione</i>	101 c 102 a
Cerillum, <i>Germanis rista</i>	542 c 543 b
Chartularii <i>munus</i>	270 e
Chlanides, <i>Senatoriæ dignitatis symbolum</i>	505 d e
Chirometricalia	541 b e
Christamatarium	300 f 296 f
Chrysoclavum, <i>auro clavatum</i>	398 e f
Chrysorrhœas, <i>S. Joannes Damascenus unde dictus</i>	270 e
Ciborium <i>pro tegmine altaris</i>	107 a 105 e
Civitatis <i>vocabuli acceptio</i>	271 c
Clarissimi <i>titulus</i>	61 d
Clocca, <i>campana</i>	107 b e
Comites <i>rei privatæ</i>	61 d
Commentarienses <i>Senatus sub Arcadio Imp.</i>	655 e
Comorbanus, <i>successor Hibernis</i>	15 e
Curialiter, <i>curialitas, benigne, benigni- tus, benignissimus</i>	305 c f
Curceboldum, <i>instrumentum textile</i>	533 f 534 f
Cussio, <i>pulvinar</i>	107 c e
Custrix <i>ecclesiæ</i>	542 b

D

Dilucebre, *clare* 409 b
Divinitatis cathedra, *Theologica* 155 e f

E

Endytis, <i>mappa altaris</i>	300 f 301 b
Epitogium, <i>superior togula</i> .	486 d 487 a
Exenia, <i>xenia</i> ,	427 e 428 d

F

Fæcelentus 402 e 403 a

Fanones	107 c e
Fiscones	307 c 313 f
Flatones, <i>pro placentis</i>	107 f 108 d
Follis, <i>saccus</i>	340 f
Frigoris morbus <i>pro febris quartana</i>	168 e 169 a

G

Gambutta <i>pro cervicali</i>	46 d f
Gaudimonium	465 b d
Genicularius <i>a gena</i>	539 e
Germanus, <i>pro uterino fratre</i>	715 a
Guerra, <i>bellum</i>	156 b d

H

Hanappi, <i>crateres</i>	107 b e
Hannipa, <i>genus poculi</i>	544 c f
Holoverum, <i>purpureum</i>	398 e

I

Imapum, <i>vas</i>	709 d 711 c
Infusidarium, <i>cibus aqua maceratus</i>	431 d 432 c

L

L	Lectorium <i>pro pulpito</i>	107 a e
	Leudes, <i>clientes</i>	265 d
	Lista <i>fimbria</i>	398 e f

M

Mafortium, Mafortiolum, tegumentium capitis	634 a c
Majorum-Domus dignitas	255 c 256 d
Mancella	533 f
Manualis, <i>lintea</i>	463 c
Menses <i>Gazæorum</i>	650 b 655 c
Metanæa <i>inclinatio corporis in terram</i>	425 e 426 a
Mimus secundus	680 f
Murca <i>remuneracionis</i>	727 b c

O

O ffertoria aurea pro altari	107 b f
Oloverum, purpureum	398 e f
Orale, amictus capitis	535 c 536 f
Oramen, oratio	405 e 406 d
Orarium pro stola sacerdotali	229 a c

P

P agines forsan margines	747 f 748 d
Palatinorum dignitas	293 b
Palmatæ, <i>illisiones palmarum in terram pro pœnitentia</i>	
425 e 426 a	
Panemus mensis	241 e 244 d
Parcamenum	157 d
Patriciorum dignitas	581 f 582 c
Perula, Perla, <i>margarita, albugo oculorum</i> , 535 d	
536 a	

Philocompica,

Philocompica, <i>fastuosa</i>	529 e f	Squatus, <i>genus piscis</i>	499 a
Platonia, <i>tabula e marmore</i>	301 d	Staupulus <i>an tholus?</i>	537 a 538 d
Plebs, <i>templum parochiale</i>	311 e 312 a	Stauracinum, de Stauraci, <i>velum, cui intexti pampini</i>	
Polyandrum, <i>cæmeterium, sepulchrum,</i>	404 c 405 c	<i>vel corymbi</i>	398 e f
Præstaria, <i>charta præstationis</i>	716 b 717 a	Stipha, <i>lectuli</i>	408 e
Præsulare	203 c 204 c	Subadiubæ <i>Magistri sub Arcadio Imp.</i>	655 e 656 b
Precaria, <i>charta acceptationis</i>	716 b 717 a	Subex Clerus, <i>subjectus</i>	405 c d
Prostagma <i>lex, mandatum</i>	399 b c	Synaxis, <i>officium nocturnum aut matutinale</i>	425 f 426 b
		Syncellorum <i>dignitas</i>	590 c

Q

Quærere, *petere*

409

R

Risile, *acicula*
Rongia, *songia, scabies*535 c 536 f
423 c f

S

Sagimen, *pro arvina pinguedine*
Scarsella, *scarcella, pera coriacea*
Serra, *rupes*
Schilla *tintinnabulum*
Semini *verbus, concionator*
Semum, *vacuum*
Silentiarius *Regis pro secretario*
Socha, *jurisdictio*
Soliculus, *parvus sol*306 b f 311 f
305 f
747 f
104 b e
611 b c
427 c 428 d
91 f 101 b
758 b
533 f 534 f

T

Taphus, *sepulchrum*
Tapinosis, *styli vitium*
Tenellus, *obturaculum oris dolii*
Tina, *Tonna*
Tomus, *pittacium*
Tripediæ
Turba, *turbum pro cespite, Teutonice torf*404 f 405 d
403 b 404 b
427 c 428 d
427 c 428 d
405 a d
532 f 533 a
152 b

W

Wantus, *chirotheca*

541 b c

Z

Zeta, *Zæta, diæta*
Zius *an pro patruo?*533 f 534 f
62 c 63 d

INDEX MORALIS

IN VITAS SANCTORUM

TOMI III FEBRUARII

Non sola hic virtutum aut vitiorum nomina expressa, sed rerum omnium vocabula, quarum notitia ad virtutum vitiorumque tractationem visa est accommodata : ut sint veluti universales loci communes, qui postmodum ex toto opere ampliores poterunt confici.

A

Abbates Sancti. *Fintanus Hiber.* 16 *Fulradus S. Dionysii* 33 *Constabilis Cavensis* 42 *Angilbertus Centulensis* 91 *Rabulas in Oriente* 136 *Conon Pentuclæ* 137 *Comganus Hiber.* 687. *Joannes Gorziensis* 691 *Romanus Jurensis* 743 *Abbas Martyr S. Germanus prope Basileam* 266 *Abbatissæ Sanctæ Aldetrudis* 514 *Wulburgis* 516

Absorbentur terra, volens occidere monachum 136 e suspendentes SS. *Philippum, Bartholomæum et Mariamnam* 4 b *Abstinencia B. Petri Damiani et aliorum* 425 e *mirabilis Lamberti Sacerdotis* 700 d *arcta in cibo S. Porphyrii* 652 f *Abstinenciam cibi majorem paulatim adhibet Angilramnus Gorziensis* 705 f 712 e f *eadem diæta ad finem vitæ usus* 713 c *S. Dositheus solitus comedere 6 libras panis, sensim docetur 8 unciiis esse contentus.* 388 e. *Abstinet B. Margarita de Cortona primo esu carnis, dein adipe* 306 f *mox ovis, caseis* 306 e *postea oleo, tandem coctis eduliis* 307 c

Adolescentia sancta inter studia S. Georgii Amastr. 274 d e

Adulter, pane a B. Margarita de Cortona accepto convertitur 317 c d

Æger lauta respuit S. Theotonius 114 c *Ægrorum cura sollicita S. Theotonii* 116 f

Affectum rerum omnium ut deponat, varie exercetur S. Dositheus 389 b c

Alapa a diabolo victo inflicta Sabiniano castissimo monacho 751 f *Alapis excipitur exercitationis caussa S. Dositheus, nec murmurat* 390 c d

Amentia pellitur ad sepulchrum S. Angilberti 104 d

Amicitiae symbolum, baculus missus a S. Bernardo ad S. Theotonium 121 f 122 f

Amissus annulus recuperatur ope S. Letardi 475 d

Amoris puri signa 325 a *gradus* 361 f *omnia ad Christum referre jussa B. Margarita de Cortona* 349 c *igne amoris divini visa ardere* 351 e

Anathemata oculorum, pedum, manuum, argentea et aurea Sanctis olim oblata 238 a

Ancillam S. Agneti se facit S. Constantia Augusta 70 f

Angelus matri S. Eucherii necdum nati prædicit hujus Episcopatum 220 f *Angeli monitu S. Fintanus in secreto loco sub arbore nascitur* 17 b *Angeli cantant orationem Dominicam* 666 f *Angelus S. Oswaldo celebranti Missam adstat, respondet, ministrat.* 755 e f *Angeli 2 serviunt B. Bonifacio Lausan. Missam celebranti* 157 d 160 a *Angelus modum audiendi Missam docet B. Margaritam de Cortona* 332 f *eam benedicit* 336 e *laudat* 351 e *ab Angelo custode visitatur B. Margarita de Cortona* 308 c 336 d 360 c *animatur* 310 d *exhibitos sibi a Christi favores docetur* 314 d *consolationes a Deo esse* 251 b *se diu victuram intelligit* 357 d *Angelorum singulos ordines invocare jubetur B. Margarita de Cortona* 331 d *Angeli malis quomodo*

assistant 326 b *fugant odore dæmones* 360 b *reprimunt horum minas* 361 c d f *ab Angelo cognoscit S. Comganus sanctitatem S. Itæ V.* 687 e *Angelo monente occurrit S. Fintanus S. Cannico* 17 f *Angelorum frequenti apparitione designatur locus monasterii extruendi a S. Fintano* 17 e *Angelus columnam fractam orante S. Angilberto reparat* 102 f *Angelus ostendit B. Bonifacio Lausanensi victoriam per S. Georgium impetratam* 157 b 160 d *Angelus revelat S. Ulrico aliquem a dæmone detineri, quem hic liberat* 232 c d e *Angelus revelat S. Eleutherio peccatum occultum Chlodovei Regis* 193 c 203 a b *Angelus indicat S. Eleutherio conversionem Tribuni* 191 f 202 d 209 d *Angelo januas aperiente nocte liberatur e carcere S. Eleutherius* 191 f 202 d 209 c *Angeli cingunt et illæsos servant triduo in balneo ardenti SS. Ananiam et Petrum* 499 a b *Angelos videns moritur S. Silvinius* 32 a *Angelis psallentibus moritur S. Earcongotha* 393 f *inter Angelos ante tribunal Christi sæpe visus a S. Columba S. Fintanus adhuc vivens* 20 f *Angeli sepeliunt corpus S. Hermelindis* 260 a *Angeli visitant animas purgatorii* 352 d *Angelus educit animam e pœnis purgatorii* 760 e *Angeli deferunt animam S. Eleutherii in cælum* 192 d 195 f *Angeli animam S. Odrani M. collocant inter Martyres* 134 c *Angeli monitu reliquias S. Mauricii adnatantes excipit S. Paschasius Viennen.* 294 b *Angeli specie apparens dæmon, signo Crucis fugatur a S. Oswaldo Ep.* 758 e

Animarum ruinam ob prælium procul commissum revelatum sibi deslet S. Fintanus 18 d *Anima e purgatorio liberata, agit gratias S. Oswaldo* 760 e *Anima S. Eleutherii ab Angelis visa elevari in cælum* 192 d 195 f *Anima S. Odrani ab Angelis inter Martyres delata* 134 e *pro Anima Aristotelis jubetur B. Bonifacius Lausan. non orare* 157 c 160 c

Anseribus silvestribus, ne agris suis noceant, imperat S. Milburga 336 b

Apostoli Mathias 436 *Nymphas et Eubulus* 725

Apostolica Virgo S. Mariamna soror S. Philippi Apost. 4

Apparentibus SS. Eleutherio, Eligio et Aichario vestis e caro adusta 198 d e *vide Angelus.*

Aqua in vinum versa S. Ulrico 230 b *B. Petro Damiano* 427 a b *Aqua benedicta ad honorem S. Celsi liberatur dæmoniacus* 407 e f *vincula captivorum solvit B. Evermodus* 50 f *aspersus, a dæmone in flumine detentus, liberatur a S. Ulrico* 232 c d 235 d *Aqua, qua lotæ ossa S. Oswaldi, fiunt miracula* 756 a *Aqua, qua lotæ manus S. Barbati post sacrificium Missæ, morbi pelluntur* 142 d 145 d *Aqua, qua se abluit S. Joannes Theristes, sublatus ignis sacer* 487 a b *Aqua reliquiis S. Milburgæ sacrata, epota morbos pellit* 397 d *in Aqua frigida orans S. Ulricus carnis stimulos superat* 231 e 235 a *Aqua Jordanis se amore Christi aspergit S. Silvinius* 30 f *Aquæ Amastrida urbem complentes sepulchrum S. Georgii Ep. cingunt, non attingunt* 282 a

Aranca

Aranea aurem ingressa, invocato S. Celso excussa 408 f

Arbores dæmoni dicantæ 137 e a *S. Barbato excisæ* 149 d 146 f *Arbores* 500 a *dæmonibus subito evulsæ* 686 a in *Arbore cava habitat B. Edigna* 675 b *Ulmus arida ac contactum corporis S. Zenobii reflorescit* 667 f

Archicappellanus Palatii regii S. Fulradus 33

Argenteus scyphus a B. Petro Damiano oblatus eremitis Fontis Avellani non admittitur 424 f

Armentarius S. Alnothus M. 689 b

Arundinibus acutis an occisus S. Proterius? 739 f

Astrologiæ judiciaræ fallacia 377 f 378 a b

Aves familiares habet S. Baldomerus 684 d ab *Avibus honoratur B. Conradus* 169 c *Avis interimit Saracenum occisorem anachoretæ* 136 a

Aulicus Constantii Imp. S. Cæsarius temperanter et pie vivit 505 c d, *Idem Aulicus Juliani Apostatæ fidem proficitur* 505 f 506 a b ex *Aulico regio monachus, dein Abbas, post Archiep. S. Helladius* 81 a

Aurum oblatum respuit S. Polychronius anach. 385 a

B

Baculum amicitiae symbolum mittit *S. Bernardus S. Theotónio in Lusitaniam* 121 f 122 f

Balneo ardenti inclusi SS. Ananias et Petrus ab Anglis cincti triduo illæsi 499 a b

Baptizari petit, etiam oleo fervente, S. Joannes Theristes 486 d in *Baptismo remissio peccatorum* 63 c *Baptismi formula* 63 f *Baptizati post Eucharistiam refecti lacte et melle* 64 a *Baptismi Theodosii Junioris solennis pompa ac ritus, Procerius candidatis portantibus cereos* 659 a *supplex libellus oblatus a S. Porphyrio contra idola, et a baptizato visus acceptari* 659 b c *Baptizandi quomodo nudi censendi* 137 f *Baptismus a S. Athanasio puero ludendo collatus approbatur a S. Alexandro Ep.* 641 b c *Baptizatas ut feminas mungat S. Conon, incitatur a S. Joanne Bapt. et continentiae donum impetrat* 137 c e f *Baptizat 11000 Tornacensium S. Eleutherius* 192 a 207 e *Baptizat 7 milites Mart. aqua benedictione aucta S. Ananias Presb.* 499 f ad *Baptizandum S. Fortchernum et alios elicitur fons a S. Lomano* 14 b *Baptizando leprosum sanat S. Eleutherius* 193 a 203 a 207 f *Baptizando sanat S. Polycarpus hydropicum, ulcerosum, podagricum* 376 c inter *Baptizandum lumine caelesti illustratur S. Claudius M.* 64 a *Baptismati illudens Gelasius mimus convertitur, et candidatus Martyr obit* 681 b

Barba enata servatur Virgo S. Paula 177 c

Bella pro Sede Apostolica gerit contra Longobardos S. Fulradus Presbyter et Abbas 35 f 36 a b *Bella gessit B. Pippinus* 256 e f 258 d e

Benedictione S. Fintani mutus loquelam accipit 18 a *Benedictione sanat B. Bonifacius Lausanensis energumenas, epilepticum, febricitantes etc.* 156 f 161 a *Benedictione S. Ulrici restituitur suo rigori panis ob furtum vermibus scatens, 234 a alius in lapidem versus* 233 c *alius quia contra obedientiam pauperibus datus, sanguine manans* 233 d *Benedictione S. Ananias aqua ad baptismum aucta* 500 a *Benedictione S. Martini dilatam Dei visionem impetrat S. Vitalina* 248 c e

Benigne regit suos S. Constabilis Ab. 44 d

Bibliothecam extruit B. Petrus Damianus 413 d

Blasphema Manichæa facto signo Crucis a S. Porphyrio, subito muta et surda expirat 658 c f 659 a b c *Blasphemus in sacras reliq. subito moritur* 404 e

Brachium fratrum invocato S. Constabile sanatur 46 c *Brachii rigor sublatus a S. Walburge* 534 b *oleo ejusdem* 575 d *Brachium et manus a S. Barbato apparente et tangente sanantur* 148 d

C

Cadens ex alto invocato *S. Constabile servatur illæ-*

sus 46 a *alius invocatis SS. Richario et Angilberto* 105 b

Caducus morbus a S. Walburge curatur 537 a b *Cæci illuminantur a S. Eleutherio* 192 a 194 f 196 e 197 e 198 b 202 f 204 d a *S. Walburge* 534 b 535 538 539 a 543 f 566 e 567 a b *oleo ejusdem* 575 d *liquore S. Silvini* 32 e ad *sepulchrum S. Angilberti* 104 c 104 d *S. Celsi* 408 b *S. Letardi* 475 d ad *reliquias S. Milburgæ* 397 c *septem attactu reliquiarum S. Eleutherii* 198 b 210 f *Cæcitas uxori Ducis, cædi innocentium captivorum assentientis inflictæ, a S. Georgio Amastr. sublata* 279 b c *Cæcitate percutitur hæreticus violans reliquias B. Roberti de Arbrissello, conversus visum recipit* 605 c *Cæcis et pauperibus domicilia extruit, eleemosynis ad se latis succurrit S. Limnæus* 296 d

Cellæ statura sua humiliori inclusus S. Baradatus 297 d

Calcium ictibus occisus S. Flavianus 77 c

Caligo discutitur a S. Constabile 45 b

Calumnia ob nimiam familiaritatem cum feminis objecta S. Hieronymo 60 b c *B. Roberto de Arbrissello* 606 b c *refutata* 607 *conficta a Roscelino* 608 c *Calumnias furti patitur S. Prætextatus* 471 f 472 ob *Calumniam, quasi S. Ulricus miraculis pecuniam colligeret, punitus ore ad aures retorto, sanatur ejus attactu* 233 e *Campanæ ultro sonant in morte B. Conradi* 170 a *Candela ardente tegumentum sepulchri S. Eucherii illæsum vide Cereus* 222 d

a Cane tracta B. Margarita de Cortona ad putridum corpus sui seductoris, eoque viso conversa est 304 b c *Canum ferociam S. Walburgis contemnit* 564 f 571 f *contra Canum rabiem invocatur* 565 c

Canit lætus, dum virgis et fustibus cæditur S. Ananias Presb. 497 f 498 a

Canonicus Regularis S. Theotonius Prior Conimbricæ 105 *Capilli B. Bonifacii Lausanensis ægram sanant* 156 f 161 a *Capite plexi S. Sergius M.* 468 e *Victorinus et Victor* 494 a b *S. Reginus Ep.* 501 d *S. Gelasius mimus* 680 b *S. Sadoth* 179 f 180 *S. Sirenus* 371 d *S. Besas miles* 680 d e *Capite plexus S. Photinus coram S. Mauricio patre* 244 b *vide Gladio occisi. ob Caput feria 6 lotum, privatur visione Dei aliquamdiu S. Vitalina V.* 248 c

Capræ caput dæmoni dicatum 140 a

Captivitas S. Ludovici R. Franc. eodem die ostensa B. Bonifacio Lausan. 157 b *Captivi liberati ope S. Angilberti* 105 a *invocato S. Mathia* 458 d *Captivi a S. Georgio Amastremo, divinitus intelligente opem suam imploratam, miraculis interpositis, liberantur* 278 279 *Captivorum vincula aqua benedicta solvit B. Evermodus* 50 f *Captivos Christianos a Mauris liberari curat et alit S. Theotonius* 117 a b *precibus alium liberat absens* 118 a 121 e *vide Carcer*

Carcer Martyrum divinitus illustratur 461 d *Carcere divinitus aperto, et vinculis solutis liberatur a S. Fintano captivus* 19 e e *Carcere vinculis confractis liberatur captivus ope S. Victoris Presb.* 672 e e *Carcere erepti varii captivi ope S. Honorinæ* 684 e *etiam catenis et vinculis disruptis cœlitus* 684 b c *vide Captivi.*

Caritas S. Theotonii in subditos 116 b *maxime senes, juniores, ægros* 116 e *Carus omnibus ob virtutem S. Silvini* 50 e

Carnes B. Conrado in pisces mutantur 169 b *Carnes S. Proterii M. degustant hæcicidæ* 739 c *Carnis stimulos superat in aqua gelida orans S. Ulricus* 231 e *Carnis stimulos ut superet B. Petrus Damianus, aquis se immergit, carnem domat cilicio et jejuniis* 424 a b *vide Castitas.*

Casta vita S. Letardus S. Etbelbertum Regem ad Christi notitiam adducit 474 e *Castitas S. Theotonii castitati Josephi prælata* 113 b c f *Castitas Sabiniani etiam objectis a diabolo puellis immota* 751 e *Castitatis*

- a pueritia amans S. Milburga, amne intumescere servatur fugiens. prædonem pudicitie 396 b Castitatem temperantia fovet S. Tarasius 584 e B. Conradus superat carnis tentationes oratione et mortificatione 168 d puellæ specie dæmonem tentantem flagellatione corporis pellit 168 f Tactum viri S. Walburgis non fert, etiam mortua 549 d vide Carnis stimulos.
- Catechesi instituuntur conversi ad fidem a S. Porphyrio 656 c 665 a 666 b
- Cathedra Antiochena S. Petri 286
- Cereus cælitus accenditur 532 f 566 c Cereus ad sepulchrum S. Eucherii triduo ardet cera non minuta 222 d Cærei accensi a vento per 30 M. P. non extincti in Translatione B. Pippini 262 e vide Candela
- Chirothecas in aere suspendit B. Evermodus 51 b
- Christianus simulate, morte subita punitur 662 b
- Christianorum 90000 cædes Hierosolymis capta a Chosroë urbe 250 f
- Christum puerulum dedit Deipara B. Bonifacio Lausanensi ægro 157 d Christo invocato puerpera Gentilis liberatur 655 f 656 a b c Christi passione armatus Sabinianus objecta puellarum forma a diabolo immotus est 751 e ante Christi tribunal inter Angelos sæpe visus S. Fintanus adhuc vivens a S. Columba 20 f Christi plurimæ apparitiones, prædictiones et colloquia cum B. Margarita de Cortona 307 et seqq. usque 360
- Christus apparens solatur S. Ananiam Presb. in carcere 498 c confirmat Martyres cæcos 243 f animat alios Martyres 461 f inter tormenta corroborat S. Martham V. M. 368 d Christo ejurato, mancipatus dæmoni, post varia scelera, stola S. Leonis Catanensis vinculus comburitur 228 229 Christi vulnera, honorat dicendo 3 Pater et Ave B. Margarita de Cortona 313 e ad vulnus lateris jubetur fugere 358 a præ reverentia tangere non audet 335 b ad eorum memoriam excitatur a Christo 318 f, jubetur scrutari ea 328 d 338 d 360 b recitat multas Orationes Dominicas pro variis hominum generibus 332 333 per lateris vulnus videt cor Christi 335 b stigmata in iudicio ostendenda 336 a Christi passionis mysteria in extasi videt B. Margarita de Cortona 320 b c medicatur ea 332 c recolat ea potissimum 6 feria 322 b 339 c eadem recolat jussu Christi 322 f 323 a in Passionis dolore expetit mori 330 c invitatur ut per scalam Passionis ascendat 332 a Christus a peccatoribus, magis quam olim a Judæis, jam crucifigitur 323 ef 324 a 328 c 344 c 359 d et ab indigne communicantibus 341 a 344 f
- Cibos pro refectioe inexpectato accipit S. Fintanus 18 c B. Conradus 169 de divinitus procurat S. Vitalina ad festum celebrandum 248 f Ciborum copia cælitus. B. Petro Damiano in summa caritate adfertur 427 e Cibi fastidium sublatur ope S. Walburgis 547, 550 a b
- Cilicio asperrimo indutus perpetuo B. Evermodus 47 f
- Cingulo S. Germani Ab. M. putei immerso sanantur febres 269 b
- Cistæ inclusus degit 10 annis S. Thalelæus 686 d
- Claudi plurimi sanantur a S. Walburge 533 c 539 e 543 a 545 549 f a S. Eleutherio 193 b 202 f
- Clerici ut simul degant, suadet B. Petrus Damianus 421 e 429 c eorum incontinentiæ resistit 430 in Clericis luxum vestium corrigit S. Tarasius 584 e
- Cœlestem ad gloriam aspirat S. Eucherius 222 a voce cœlesti invitatur S. Eucherius 195 d Cœlestis gloria eminens S. Theotonii 120 a ad eam a S. Petro apparente evocatur 120 b ostensa scala ad cælum erecta 120 c ad Cœlos in luce magna ducitur S. Earcongotha. 394 a
- Colicum morbum Crucis signo pellit S. Linnæus 296 a
- Colloquio pio Regem et Principes instruit S. Theotonius 118 e Colloquia vana aversatur B. Bonifacius 156 a 159 c
- Columbæ specie Spiritus sanctus alloquitur S. Ananiam in carcere 498 d servat illæsos in igne 494 d Columbæ voce animata fugit nuptiis destinata S. Romana 381 d evocata obit 38 a Columba comitatur sepulturam S. Oswaldi Ep. 755 e
- Columna fracta orante S. Angilberto ab Angelo reparatur 102 f Columna nubis lucet in carcere S. Ananiam Presb. 498 d
- Comes Rei privata Maximus Mart. 61
- Commoda propria negligit, aliis procurat B. Joannes Gorzien. 710 a
- Communio Ecclesiastica negata Orientalibus, ob nomen Acucii non expunctum 512 a
- Concionator Urbani II Robertus de Arbrissello multos ad piam vitam convertit 610 f 611 a b Conciones utiles S. Theotonii 112 e Prædicat e cruce S. Nestor 635 a Prædicant maximo et quasi miraculoso concursu B. Robertus de Arbrissello et B. Bernardus de Tironio 604 f 610 f 611 b in Concionibus observanda 350 d e Concionatores sibi ipsis moriantur 359 a
- Confessarium jubetur monere B. Margarita de Cortona, ut libenter audiat peccatores penitentes 332 f ut severe urgeatur restitutio 350 a prudenter injungatur penitentia 350 d Confessionis gratia nudis pedibus S. Wironem accedit Pippinus Herstallius 252 a Confiteri peccata non valens, Eucharistia sumpta, confitetur et moritur 157 a Confitetur 8 diebus peccata divinitus cognita B. Margarita de Cortona 308 a 338 e confitetur quotidie 339 a jubetur omnes delectus confiteri 342 d 353 a
- Conjuges S. Angilbertus et Bertha vitam monasticam auspicantur 93 a 101 d Conjuges ambo Martyres SS. Claudius et Præpedigna 61 63 e 65 e Conjugio relicto monasticum habitum sumunt B. Conradus et uxor 167 e
- Conscientiæ puritas B. Margaritæ de Cortona 338 et seqq.
- Consolationes callatæ B. Margaritæ de Cortona 308 et seqq. 357 et seqq.
- Constantia 70 Mart. in fide profitenda 243 a S. Photini adolescentis 243 d in lenta aliorum et dira morte 244 c Constantia S. Ananiam Presb. in fide profitenda et gravissimis tormentis tolerandis 497 498 Constantia S. Cæsarii in aula Constantii Ariani et Juliani apost. 505 506 Constantia juvenum Tyriorum Martyrum 175 e Constantia S. Nestoris inter minas, promissa, tormenta 634 b e f
- Consul S. Gallus M. 288 e Consule Patriarcha CP. S. Tarasius 582 b
- Contemplatio S. Theotonii 119 e
- Continentiæ donum a S. Joanne Baptista ad inungendas feminas baptizatas impetrat S. Conon 137 e f
- Contracti liberantur ope S. Walburgis 554 c 550 f S. Letardi 475 d ad sepulchrum S. Angilberti 104 d e f ad corpus S. Silvini 32 d ad reliquias S. Celsi 406 f 407 a b c Contractus et incurvus a S. Walburge 532 e 566 a
- ob Conversationem cum secularibus privatur consolatione B. Margarita de Cortona 310 a jubetur a Christo ea conversatione abstinere 344 b 349 f Conversatione sancta virorum Apostolicorum excitatus fidem Christi S. Ethelbertus R. Cantuar. 480 e
- Conversi 127 a S. Porphyrio pluvia miraculose impetrata 654 c d alii 64 puerpera invocato Christo liberata 656 c Conversionis gentium modus a S. Marco præscriptus S. Auxibio 127 d ostensus in conversione sacerdotis Jovis 128 a b et aliorum 129 a f Convertit omnes Solenses S. Auxibius 129 f Conversos ad fidem etiam metu, admittit S. Porphyrius et instruit 662 c d e Convertitur a lasciva vita B. Margarita de Cortona viso putrido corpore sui seductoris 304 b Convertitur alloquio S. Fintani Fergna Dux et conjugatus ad vitam monasticum 20 a Convertitur baptismati illudens S. Gelasius mimus 680 b Convertitur S. Dositheus videns picta tormenta inferni 388 c Convertitur S. Petrus Claviger carceris videns S. Ananiam Presb. jejunum persistere

persistere et a columba confortari 498 d vii milites vi-
dentes eos in balneo ardenti Angelis cingi et non lædi
499 a b *Convertitur Judæus a Deipara apparente ob-*
jurgatus 196 a

Cor Christi per vulnus lateris videt B. Margarita
de Cortona 335 b *jubetur nulli Cor præbere nisi*
Christo 337 f

Corii particulas superstitione gentili edebant Longo-
bardi 145 b

Corpus S. Walburgis apparet glorificatum 565 d 572
c *Corpus S. Hermelindis V. ab Angelis tumultum*
261 a *Corpus suum elevari jubet S. Constabilis* 45 d
S. Eleutherius ter apparens 196 c 205 f 210 d *Corpus*
B. Conradi post 134 annos *integrum* 162 f *post annos*
164 *carne vestitum* 164 a *Corpus B. Margaritæ de*
Cortona post 350 annos *incompactum* 302 *S. Richarii*
post 160 annos 97 e 103 f *S. Angilberti post* 28 annos
99 d *Corporis S. Eleutherii translationem impediens*
suis telis percussus 196 d 208 c 210 e *Corpora*
S. Wilfridi et aliorum revelatione divina reperit, et
transfert S. Oswaldus 754 f *Corpora SS. ex Italia de-*
fert in Gallias S. Fulradus 38 39, et *S. Cucuphatis*
ex Hispania 38 e *Corpora* 12 *Martyrum a bestiis car-*
nivoris illæsa 11 d *Corpore putrido sui seductoris viso a*
lasciva vita convertitur B. Margarita de Cortona 304 b

Costa frangitur in pœnam inobedientiæ 43 c *inuncta*
a S. Constabile apparente curatur 44 f
in Craticula tostis S. Nicephorus 494 b *S. Ananias*
Presb. 498 e

Crux Christi in Persidem defertur 250 e *Chosroe*
R. a filio interempto restituitur 251 d *Constantinopoli-*
tim defertur 251 e *Cruce e cælo prælata victoriam in*
bello obtinet S. Gallicanus. 69 a b *Crucis in figuram*
jussu Eudoxiæ Imp. templum Gazæ conditur 663 a
Cruce prælata in supplicatione fundamentum templi
jacitur Gazæ 663 b c *idolum Veneris ultro confringitur*
660 e f *interimuntur subsannantes supplicationem* 669 f
Crucis signo divinitus signantur 3 *pueri in profundum*
puteum lapsi, et illæsi servati 663 d e f *Crucis signo*
in Catechumenos admittit S. Porphyrius 656 c 666 a
benedicit Eudoxiam Imperatricem et Theodosium Ju-
niolem natum 658 d *Crucis signo agrum Cardinalem*
sanat B. Bonifacius Lausanensis apparens ei cum B.
Agnete 156 e 160 a *herniam curat B. Conradus* 168 c
illuminat cæcos S. Eleutherius 193 a 202 f 205 c *col-*
licum morbum pellit S. Limnæus 296 a *et venenum*
viperæ 296 a *incendium extinguit S. Fintanus* 18 c
partum Reginæ facilem reddit S. Theotonius 117 c *na-*
vis eripitur periculo submersionis 760 e *Crucis signo*
munitus colubrum latentem calcare tentat Sabinianus
752 a *dæmonem fugat S. Eleutherius moribundus*
195 e 205 a *dæmoniæ liberat S. Victor Presb.*
672 a *fugatur dæmon Angeli specie apparens S. Os-*
waldo 758 e *Æthiopis specie lapidem immobilem red-*
dens 759 f *Crucis signo redditur blasphemæ Manichæa*
muta et surda et moritur 664 *Cruce se signans idola*
evertit S. Ananias Presb. 498 a *et templum* 498 a
Crucicula reddit Mauros immobiles S. Joannes The-
ristes 486 c *Crux gemmis coruscans ostensa S. Victori*
Presb. sunt animæ Crucis gloriam secutæ 672 b f e
Cruce jussus in visione descendere latro cum Christo
crucifixus, osculatus S. Porphyrium sanat 652 b *Cruci-*
fixus S. Nestor docet Christianos 639 a *Cruci affixi*
obeunt S. Simeon 55 d *S. Theodulus II a crucifixi pe-*
des amplexa S. Paula enata barba servatur Virgo 177 c
Crucifixi celebris imago Neti in Sicilia 168 b f

Crus confractum, sanatur a S. Walburge 533 d
Crus et pes tactu S. Barbati apparentis 148 e
Curvæ manus curantur a S. Warburgæ 533 f 566 c

D

Dæmon instar Æthiopis arcu extento cruciat laicum

117 c *Æthiopis specie reddens lapidem immobilem fu-*
gatur signo Crucis 753 e *sub specie leonis occidit pue-*
rum a S. Eleutherio resuscitatum 196 e 205 b c *in*
equum celerem transformatur 227 e *Dæmon tentat Sa-*
binianum, adducta puellarum specie, 751 e *victus ala-*
pam infligit 751 f *puellæ specie tentans flagellatione*
sui pellitur a B. Conrado 168 f *in corpore tyranni*
mortui habitans pellitur a S. Patricio 134 c *Dæmones*
imbre lapidum impetunt SS. Romanum et Lupicinum
752 e *evellunt arbores* 500 *ad infestandum S. Thale-*
læum 686 b *Dæmonis insultus contra parturientem*
repulsus a S. Letardo 475 e *Dæmonem turpia can-*
tantem precibus fugat B. Margarita de Cortona 340 b
iterum histrionice saltantem 360 f *incitantem ad desper-*
ationem, et ad mortem sibi inferendam repellit 340 c
Dæmonem apparentem specie Angeli fugat signo Cru-
cis S. Oswaldus 758 e *S. Eleutherius moribundus*
195 e 205 a *a Dæmone in præcipitium seductum libe-*
rat Dei monitu B. Conradus 168 d *a Dæmone obside-*
tur mala suadens prædicente S. Barbato, 144 e 147 f
a Dæmone correptus perit, obtreptans miraculis S. Ma-
thiæ 454 a b c *Dæmonibus terrori est S. Victor Presb.*
nundum natus 671 d 672 a *Dæmones sua præsentia*
fugat S. Theotonius 117 d *comminando* 117 f *Dæ-*
mones pelluntur ope S. Barbati 141 d 142 d 145 d a
Dæmonibus dire vexatus S. Ulricus 232 *apparente*
sancta Virgine liberatur 232 b

Dæmonici liberantur a S. Auxilio 130 d a *S. Wal-*
burge 546 a 552 f a *S. Pulchrico* 11 f a *S. Cons-*
tabile 46 f *nomine Jesu a S. Limnæo* 295 f *benedictione*
B. Bonifacii Lausanensis 156 f 161 a *aqua benedicta*
ad honorem S. Celsi 407 f *oleo lampadis S. Tarasii*
594 d *ad corpus S. Silvini* 32 d *ad reliquias B. Con-*
radi 166 c *ad sepulchrum S. Celsi* 408 e *B. Marga-*
ritæ de Cortona carbone evomito 362 e

Dæmoniacus incendia ex faucibus eructans Crucis
signo liberatur a S. Victore Presb. 672 a

Deliberans de statu vitæ B. Petrus Damianus, car-
nem domat cilicio, jejuniis 424 a b, *includit se cellæ* 40
diebus 425 a

Dei unius notitiam inculcat S. Mauricius captus
242 d *Dei visione privatur aliquamdiu S. Vitalina, ob*
lotum feria 6 *caput* 248 c *Deo intime conjunctus, ejus*
Spiritu plenus de eo loquitur B. Robertus de Arbris-
sello 612 e f *Deo gratias continuo dicit S. Baldomerus*
688 d *Dei filia a Christo appellatur B. Margarita de*
Cortona 308 b *socia* 340 d

Diaconus S. Flavianus M. 463 d

Discipulus Christi S. Aristion 287

Discretio S. Hugonis Ab. Cluniac. in abstinentia
suis præscribenda 416 e

absque Domo sub dio degit S. Limnæus 38 annos
292 d

Dormiens in sede S. Oswaldi a dæmonibus vexatur
756 a *Dormit capite solum ad parietem inclinato S.*
Ulricus 231 d

ad Duellum coactus, vincit ope S. Mathiæ 458 e f
Dux S. Pippinus 253

Dysenteria tollitur oleo lampadis S. Tarasii 594 c

E

Ecclēsia S. Petro erecta Interamnæ 2 sec. 239 f
Ecclesias varias extruit, exornat aut dedicat S. Maxi-
mianus Ep. Ravenn. 298 299 300 *Ecclesiæ immuni-*
tas. S. Tarasius ad aram confugientem reum defendit,
cibum adfert: famulatur in necessitate naturæ, per in-
sidias captum repetit, non restituentes excommunicat
587 588 *Ecclesiasticorum proventuum se ministrum*
et procuratorem solum asserit B. Petrus Damianus
430 e

Electionis Pontificis libertas impedita ab Odoacre R.
509 b

Eleemosynas

Eleemosynas liberales dant SS. *Wunitaldus* et *Walburgis* 571 a *S. Porphyrius* 665 c *Pauperibus* sua largitur *S. Baldomerus* 688 e omnia dat *pauperibus* *B. Margarita de Cortona*, 307 e etiam publice mendicando obtenta 306 e et se rebus necessariis privans 303 c 312 f 335 f iussa a Christo tunicam pauperi dare 345 d *Misericors* in *pauperes*, in frigore, tempore *Quadragesimæ* et in *Paschate* *S. Tarasius* 584 f 585 a b *Egbertus Ep. Trevir.* liberalis in *pauperes*, et monasteria indiga et collapsa 403 c d e *Liberalis* in *pauperes* *B. Petrus Damianus* 430 d maxime in *religiosos* 430 f alios ad *eleemosynas* excitat 430 f. 3000 in monasteriis, consequitis *eleemosynis* alit *B. Robertus de Arbrissello* 613 *Eleemosynas* procurat *cæcis* et *pauperibus*, iisque ædes erigit *S. Limnæus* 296 d *Thesaurum* patris distribuit *pauperibus* *S. Joannes Theristes* 486 f *Cibum* et *potum* dat *messoribus* se *iridentibus* quantitate non diminuta 487 c *Patrimonium* amplissimum egenis largitur *S. Porphyrius*, et arte *sutoria* victum sibi comparat 652 c d e *Monitu* divino iussus *S. Ulrico* opertorium dare 232 f *Eleemosyna* data convertitur a *vanitate* ad *pietatem* *S. Ulricus* 234 f *Eleemosynam* malevole subtrahens *S. Ulrico*, hujus *maledictione* submergitur 233 d *Panis* dandus *S. Ulrico*, contra *obedientiam* datus *pauperibus*, sanguine manat 233 d *Epileptici* sanantur *benedictione* *B. Bonifacii Lausan.* 156 f 161 a *S. Walburge* 532 c 541 f 550 d oleo ejusdem 576 b

Episcopi Sancti, in *Ægypto Alexandrini* *Abilius* 288 et *Alexander* 639, in *Palæstina Hierosolymitani*, *Zambda* 131 et *Zacharius* 250 *Porphyrius Gazensis* 649, in *Syria Barsus Damascenus* 734 in *Paphlagonia Georgius Amastrenus* 271, in *Phrygia Papias Hierapolitanus* 289 in *Cypro Auxibius Soliorum* 126 in *Thracia Tarasius Constantinopolitas* 577 In *Italia Papa Romanus Felix III* 507 *Petrus Damianus Ostiensis Cardinalis* 412 *Andreas Florentinus* 666 *Mansuetus Mediolanensis* 138 *Silvinus Cremonensis* 32 *Anthimus Interamnensis* et *Spoletinus* 239 *Brixianenses Paterius* 252 et *Felix* 390 *Veronenses Servulus* 668 et *Vindemialis* 734 *Faustinianus Bononiensis* 644 *Maximianus Ravennas* 297 *Beneventani Barbatus* 139 et *Milo* 411 in *Sicilia Benedictus* 41 *Leo Catanensis* 226, *Gerlandus Agrigentinus* 595 In *Gallia S. Silvinus*. 24 *Leardus Silvanectensis* 474 *Romanus Remensis* 754 *Æoladius et Agricola Nivernenses* 669 *Eucherius Aurelianensis* 211, *Paschasius Viennensis* 294, *Gumbertus Senonensis* 265 in *Lotharingia Melenses Legontius* 67 et *Felix* 239. *Pulchronius Virdunensis II.* in *Germania Bonifacius Lausanensis* 151 *Trevirenses Bonosius II* *Legontius* 133 *Celsus* 399 et *Modestus* 469 in *Belgio Trajectenses Eucherius et Falco* 180 et *Eucharius* 686. *Eleutherius Tornacensis* 183 In *Anglia Oswaldus Wigorniensis et Eboracensis* 755 *Lindisfar-nenses Finanus* 21 *Colmannus* 84. In *Hibernia Culannus* 84 *Olcanus* 181 *Lomanus et Fortihernus Athry-menses* 13

Episcopi Martyres Proterius Alexandrinus 735 *Siméon Hierosolymitanus* 54, *Severianus Schytopolitanus* 249 *Tyrannio Tyrius* 174 *Polychronius Babylonus* 5 *Sadoth Ctesiphontis* 178 *Nestor Magydensis* 632 *Rheginus Scopulorum* 500, *Flavianus Constantinopolitanus* 72, *Primianus Anconensis* 372 *Habet-Deus Lunensis* 16 *Prætextatus Rotomagensis* 470 *Dionysius Augustanus* 636 *Philippus* 639

Episcopus iussus honorari S. Georgius Amastrenus necdum natus 273 f *Episcopatus S. Eucherii* prædicatur ab *Angelo matri gravidæ* 227 f *Episcopatum S. Eleutherio* prædicat *S. Medardus condiscipulus* 201 c 208 e *Episcopum* se fore *revelatione* cognoscit *S. Porphyrius* 647 d *Episcopum* ex *formicarum* corona futurum agnoscit *S. Auxibius* 129 c *Episcopatum* recusat *S. Theotonius* 112 d ad *Episcopatum* ne possit

cogi, impetrat a *Papa S. Fulradus* 40 f *Episcopatum oblatum* diu recusat *S. Fortchernus* 14 f, invitatus admittit 15 a post triduum dimittit 15 a *Episcopatum oblatum* deprecatur *B. Petrus Damianus*, ex *obedientia* suscipit 428 e f *Episcopatum* diu *reluctans*, vi e monasterio abductus, assumit *S. Georgius Amastr.* 276. *Episcopatum* ut admittat *S. Turasius*, petit *Synodum universalem* cogi, et *hæresim inconoclastarum* damnari 579 580 *Episcopalis cura S. Georgii Amastr.* 277 e *Episcopus* 50 annos fuit *S. Auxibius* 130 b *Episcopali Sede* ab *hæreticis* expulsi *S. Flavianus et alii* 76 c *Episcopatum* dimittit *S. Colmanus* 89 a ob malos *Clericos B. Bonifacius* 156 c 159 d *Episcopatum CP.* dimittit *Paulus*, quia *iconomachorum hæresi* impar 582 d *Episcopatu relicto* fit *monachus S. Brandubhus* 20 c *S. Gumbertus* in *Vosago eremo* degit 266 a b *Episcopatus Raceburgensis* annis 350 fuit penes *Præmonstratenses* 48 e

Epularum festum Cathedra S. Petri dicta 287 d in *Equuleo torti S. Nestor* 634 f *S. Martha V. M.* 368 d

Equus ob delatas S. Honorinæ reliquias a bestiis post mortem intactus 684 a

Eremita M. in Anglia Alnothus 689 *Eremitæ SS. Conradus* 3 *Ord. S. Francisci* 159 *Ulricus Presb. in Anglia* 230 *Timotheus in Symbolis* 270 in *Syria Thallassius et Limnæus* 295 *Baradatus* 296 *Zebina, Polychronius, Moyses, Damianus* 383 *Joannes Moyses, Antiochius, Antoninus* 385 *Thalelæus* 685 *Eremitica vita S. Georgii Amastr.* 275 d *S. Romani Jurensis* 747 e f

Evangelium tenens moribundus fidem profitetur *B. Bonifacius Lausan.* 157 f 161 d

Eucharistia a navigantibus olim delata 660 d 661 a *Eucharistia sola* victitat *puella ope S. Walburgis* 548 a *Communicat chorda collo alligata B. Margarita de Cortona* 308 b 338 e jubetur ante *Communione* flere uno die, silere uno die et ipso die 308 e invitatur, ut bene parata sæpe *communicet* 341 e laudatur a Christo; quod frequenter cum consilio *Confessarii* *communicet* 346 b 334 b 341 e libenter Christus ad eam venit in *Eucharistia* 330 e et confirmat 339 c *Communicantes indigne crucifigunt Christum* 341 a Christum a *Sacerdote nigris manibus speciosum* elevari videt *B. Margarita de Cortona* 341 d *Hostiam non consecratam* divinitus cognoscit 343 d *Corpus Christi maleficæ de templo furantur* 343 d *Communicare sæpe desiderans*, jubetur, non multum loqui, etiam ex zelo 349 f inculcatur *emendatio defectuum et spiritualis crucifixio* 352 b *Eucharistiam* jubet *B. Bonifacius Lausanensis* dari non valenti *confiteri peccata*, qui mox confessus moritur 157 a 161 b *Eucharistia* munit *S. Ulricus hominem videntem Corpus et Sanguinem Christi* 235 f *Sanguinem ipse in calice consecrato* videt *Ulricus* 233 e *Eucharistia moribundus* munitur *S. Theotonius* 120 c ut *Viaticum* accipiat a morte resuscitatur 759 d

Excommunicantur a S. Felice III Papa Petrus Mongus Ep. Aleandr. 509 f *Petrus Fullo Ep. Antioch.* 510 a *Acacius Ep. CP.* 510 c *Excommunicat S. Tarasius non restituentes reum per insidias ab altari abstractum* 587 f 588 a, minatur *Excommunicationem Constantino Porphyrogenetæ Imp. repudiata* conjuge ducere volenti *cubiculariam* 588 589

Exempla Martyrum maxime Virginum et puerorum, et Christi Redemptoris ad virtutem incitant 191 c d e f 592 a b *Exempla virtutum*, quas imitetur, e *Scriptura* colligit *S. Georgius Amastr.* 275 f *Exemplo suo* docet alios *S. Constabilis* 43 f *Exemplo Constantini Magni hortatur S. Gregorius S. Ethelbertum R. Cantuar.* ad fidem custodiendam 481 c *Exemplo adolescentulæ cilicium occulte gerentis* movetur ad *sanctiorem vitam B. Joannes Gorsien.* 698 f 699 a

Exul

Exul *S. Eucherius Ep. Aurelian.* obit 221 Exules
ob fidem *S. Eleutherius*, ejusque parentes 201 d

F

Faber ferrarius *S. Baldomerus* 688 e
Foeminæ ex horto ejectio, occasio examinandæ fidei
et Martyrii *S. Sireni* 371 b c Foeminam in conspectum
suum venire non est passus *S. Timotheus Anach.* 271 d
Foeminarum consortium vitat *S. Theotoni* 112 b in
faciem blandientis sputit 113 b fugit relictis calceis, 113 b

Famuli 12 *S. Anthusa Martyres* 292

Febres sublatae ope *S. Celsi Ep.* 409 d *B. Roberti*
de Arbrissello 606 a benedictione *B. Bonifacii Lausan.*
157 a 161 a olco *S. Walburgis* 576 d potu, cui immer-
sum cingulum *S. Germani Ab.* 269 b ad sepulchrum
S. Constabilis 46 b reliquiis *B. Conradi* 164 c

Feris obiecti Martyres Tyrii, nudi, illæsi 175 b d

Ferreum loricam forfice dissecat *S. Ulricus* 231 e
235 b ejus particulis morbi sanati 230 f Ferreum vin-
culum brachiorum peregrinantis solvitur ad reliq.
SS. *Trudonis et Eucherii* 225 a *S. Walburgis* 553 b
Ferreis circulis dilacerat corpus *S. Silvini* 31 d Ferro
candente uritur *S. Ananias Pr.* 498 a

Festi dies in honorem Sanctorum olim instituti 241 a

Festum diem, quo coli debeat, indicat apparens
S. Vitalina 248 f Epulas pro festo divinitus submis-
trat 248 f Festo *S. Walburgis* operans ter punitur et
ejus ope sanatur 533 f 534 a b 551 b c 566 c item festo
S. Bartholomæi 553 c d

Fidei professio generalis a moribundo *B. Roberto de*
Arbrissello facta 620 e f Fidei Christianæ mysteria in-
ter Saracenos a matre addiscit puer *S. Joan. Theristes*
486 a ad Fidem convertitur *S. Constantia* ob sanita-
tem redditam a *S. Agnete* apparente 68 a b *S. Galli-*
canus obtenta miraculose victoria 68 Fides ubi mulie-
rum, ubi miracula 279 d

ad Fiduciam divini auxilii voce cœlesti excitatur *Ei-*
noldus Ab. Gorzien. 701 a

Flagellis in se sæviens pellit dæmonem puellæ specie
tentantem *B. Conradus* 168 f

Flagra absque suspirio perfert *S. Leo* 596 Flagris
toto corpore concisi SS. *Basilii et Procopii Decapo-*
lita 690 c Flagris cæsi SS. *Julianus podagricus et*
Cronion Eunus 679 a Fluminis species in sicco a mago
inducta 227 f Fluvio intumescente fugit prædonem pu-
dicitæ *S. Milburga* 396 b

Fontem ad baptizandum *S. Fortchernum* et alios eli-
cit *S. Lomanus* 14 b Fons scaturiens in visione indicat
reliquias *S. Muthiæ* 452 d 455 d

Formicarum corona cingens caput indicat futurum
Auribium Episcopum 129 c

Fratres SS. *Romanus et Lupicinus Abb.* 743 Fra-
tres Martyres *Maximus et Claudius*, item *Alexander*
et *Cutia filii Claudii* 61 Fratres xvii aut Episcopi aut
monachi, sorores v sanctimoniales, liberi *Tigridiæ* soro-
ris *S. Patricii.* 13 c Frater et soror SS. *Damasus*
Papa et Irene V. 247

Fulmine terrentur *Dani* et vincuntur a *S. Angil-*
berto, implorata ope *S. Richarii* 101 d

Fundator Ordinis *B. Robertus de Arbrissello* 598

Furaturi vinum haurire nequeunt 427 c Furatus
triticeum a dæmone arreptus incendia ex faucibus eruc-
tat 672 c d Furto sublatis equi nequeunt abduci 539 b
boves restituantur ope *S. Walburgis* 544 b c ob Fur-
tum panis in lapidem versus 233 c panis, vinum ver-
mibus scatent 234 a Furto res ablatae ut recuperentur
invocatur *B. Edigna* 675 b

Fustibus læsus, ab hæreticis post obiit *S. Eleuthe-*
rius 194 f

G

Gerocomium CP. extruit *S. Stephanus Accubitor*
Februarii T. III

Imp. 682 f 683 a

Gladio occisi Mart. Tyrii 175 e *S. Severianus Ep.*
249 f *S. Petrus Majumenus* 270 d *S. Anthusa et* 12
famuli 292 *S. Mariha V. M.* 368 e *S. Thea* 369 e
S. Clemens 380 SS. *Serapion et Papias* 289 a vide
Capite plexi.

Gloriam Angelorum et Sanctorum in raptu videt
B. Bonifacius Lausan. 157 e 160 e Gloriam tremen-
dam videns in lavacro baptismati illudens *S. Gelasius*
nimus, convertitur, et Martyr obit 673 e vide Cœles-
tis gloria

Gratiæ percipiendæ signa 311 f in gratia a Christo
confirmatur *B. Margarita de Cortona* 317 b 343 a,
sed securitatem non accipit 328 b

Gula nisi domitu nemo fit perfectus 313 e Gulæ ap-
petitum frangit *B. Conradus*: se in spinis volutat 168 d
vide Ingluvies.

H

Hæresis Arii indicata veste Christi apparentis scissa
635 d Hæresis Eutychiana in pseudo-synodo per vim
defensa 75 d e Hæresis afficta *S. Flaviano*, ab impiis,
quorum oppugnabat hæresim. 75 f Hæreseos accusatum
Eutychetem S. Flaviano primum vult privatim mo-
neri, tum sæpius accersiri curat, iterum per alium in-
vitat, paterne monet: libros de hæresi variis oblatos in-
quiri mandat, condemnationem differt: tandem Christi
duas naturas negantem in Synodo lacrymans damnat
73 e f 74 a b. Ob Arianum nauclerum, tempestas hor-
rida. Hæresi abjurata sedatur 660 b c Hæreticos resi-
piscences benigne suscipit *S. Tarasius* 587 a Hæreti-
cum Arium damnatum, etiam instante Imperatore non
vult recipere *S. Alexander Ep.* 643 d e vide Icono-
machi

Hernia punitus, lampadem ad imaginem *B. Conradi*
accensam furatus, ejus ope liberatur 166 e f Hernia su-
blata a *B. Conrado.* 166 d signo *S. Crucis* 168 c ad
Herniæ curationem Patronus *B. Conradus* 154 libe-
rati 166 d 168 c

Homicida occidere volens *S. Cononem*, redditur im-
mobilis, precibus ejus liberatur 138 a d Homicidæ ab
humeris nequit cadaver avelli 537 f 551 f neque simul
submergi 538 c 552 b.

Honestatem vitæ et Canonum observationem incul-
cat *Leoni Papæ* per *S. Angilbertum Carolus Magnus*
95 c

Humiliat se *B. Margarita de Cortona*, ob peccata
præterita 314 c 316 c maxime in patria 314 a et a
Christo honorata 317 a indignam se gratia fatetur
318 d 319 c Humilis vilissima opera, maxime in cu-
linæ ministerio, obit *B. Joannes Gorzien.* 709 e f
Hydropicum sanat *S. Polycarpus* baptizando 376 c

I

Iconomachorum hæresis CP. 582 d in Synodo vii
OEcumenica damnata 585 a *S. Tarasio* profligata 587,
iconomachorum stupiditas sacras imagines ab idolis
Gentilium non distinguendum 592 b c in iconomachum
Leonem Armenum inmisit a *S. Tarasio* apparente
Michael Balbus 594 e

Idolum Veneris, Cruce in supplicatione prælata, ul-
tro confringitur, et subsannantes supplicationem inter-
rimit 660 d e f Idola, precibus *S. Sergii M.* muta
468 b Idola, eorumque templum evertit cruce se signans
et insufflans *S. Ananias Presb.* 498 Idolis consecrata
rapientes excommunicantur a *S. Porphyrio* 661 c Ido-
lorum templum comburendum jussu divino indicat puer
sermone Græco, ejus ignarus 661 d e f

Ignem extincti SS. *Maximus, Claudius, Præpedigna,*
Alexander, Cutia 61 b c 65 e *S. Antonius* 495 SS.
Claudianus et Dioscorus 494 f *S. Dionysius Ep. Au-*
gustan. 638 a SS. *Julianus podagricus et Cronion*
401 Eunus

Eunus 679 a *S. Honorina* 683 c d *Ignē lento crematur S. Julianus* 11 b *Ignē combustum corpus S. Proterti cineribus in ventos dispersis* 739 c in *Ignē illæsus. Mauricius Apameen et socii* 244 a SS. *Ananias et Petrus et 7 milites* 499 d *ignē cœlesti ictus Præses* 500 d ab *Ignē illæsa particula reliquiarum S. Celsi* 406 c *Ignis oratione Martyrum extinctus* 461 d *Ignē cœlesti circumdata S. Milburga resuscitat mortuum* 396 d *Ignē sphaera comitatur in sepultura S. Oswaldi* 755 e

Ignis sacer pellitur ad sepulchrum S. Angilberti 104 d ad reliquias SS. *Stephani et Mariæ Ægyptiacæ* 194 a 204 b 210 b *Ignē sacro correptus irridens S. Joannem Theristen sanatus degustata aqua Sancti* 487 a b

Imago miraculosa S. Joannis Bapt. picta manu adusta ob fidem a S. Lazaro mon. 398 c *Imagine S. Joannis Bapt. visa, eremum petit S. Joannes Theristes* 486 d *imagines sacræ ab hæreticis dejectæ* 8 sec. 582 b earum ab idolis ethnicorum discrimen 587 b 592 b c illarum utilitas demonstrata 591 592 restitutæ in *Nicæna II Synodo* 586 a b incitamentum sunt virtutum 591 592 ob *Imaginum cultum dire torti SS. Basilii et Procopii Decapolita* 690

Immobile corpus S. Zenobii, precibus S. Andreæ Florentini defertur in ecclesiam 667 f *Immobiles redditi Mauri Cruce S. Joannis Theristæ* 486 c *Immobiles facti Russi, conantes subruere sepulchrum S. Georgii Amast. liberantur precibus Christianorum* 282 a b c *Immobilis fit, volens S. Cononem occidere, ejus precibus liberatur* 138 a *Immobilis furatus brachium S. Walburgis* 523 c

Immunitatem Ecclesiasticam pro monasteriis a se fundatis impetrat S. Fulradus 40 d e

Imperatoris Constantini magni filia S. Constantia 67 69

Incendium extinguit Crucis signo S. Fintanus 18 b ad feretrum *S. Oswaldi sistitur* 756 b c

Inedia cruciantur Martyres Afri 461 f reficiuntur 462 b

Inferni tormenta picta videns convertitur S. Dositheus 388 c

Ingluvies mira sublato ope S. Walburgis 547 b c 550 vide *Gula*.

pro Inimicis, a quibus ad mortem læsus, orat S. Eleutherius 194 f 204 b vitam deprecatur 210 d

Injuriam dimittere nolentem inflicta alapa mitigat B. Evermodus 51 a b

Injuste ad patibulum ductus, invocato S. Eleutherio ruptis vinculis et catenis liberatur 197 b c 207 b c eum iterum vinciens morte punitur 197 d 207 d

Inobediens punitur costa fracta 44 f

Insidiis idolatrarum expetitus S. Porphyrius 653 e

Investitura Episcopalis qualiter a Ducibus Saxoniæ data 49 c d e f

Invidiorum factione S. Eucherius mittitur in exilium 228 f

Invocatur S. Proterius M. mox a morte 741 b

J

Jejunant feria 6 in pane et aqua eremitæ *Fontis Avellani* 416 d 429 b et monachi *Casinenses* 416 d 431 c foris non comedunt *Benedictini*, si eodem die revertantur, et eremitæ *Fontis Avellani* si sequenti die revertantur 416 c XL diebus abstinet omnibus igni applicitis *B. Petrus Damianus* 431 d XL diebus vescitur leguminibus infusis 431 d *Jejunat, quotidie pane et aqua, exceptis festis, B. Joannes Gorzien.* 712 d e dein duas *Quadragesimas, supplens dies impeditos* 712 e f *Jejunium arctum Salaphthæ V.* 666 d *Jejunium, sæpe biduo, servat B. Joannes Gorzien.* 790 c d *Jejunus pluribus diebus in carcere manet S. Ananias Presb.* 498 c d e

Jesu nomine Dæmoniacos liberat et morbos pellit S. Limnæus 295 f *Jesu nomine delectatur B. Margarita de Cortona* 332 b

S. Josephum quotidie jubetur a Christo honorare B. Margarita de Cortona 352 f

Judæos convertit S. Gerlandus 592 d *Judæus a Deipara apparente objurgatus convertitur* 196 a

Juvenum Martyrum constantia 175 e

L

Lacrymas sanguineas fundit *B. Margarita de Cortona* 307 d *Lacrymatur assidue ex dolore et amore B. Margarita de Cortona* 305 c cum *Lacrymis semper Missum celebrat B. Bonifacius Lausan.* 155 e 159 a

Lampas ritrea ad sepulchrum S. Constabilis lapsa non frangitur, nec oleum diffunditur 46 b *Lampadem B. Conradi honori accensam furatus, hernia punitur* 166 e f

Lancea perfossi obeunt S. Germannus Ab. et Randoaldus Præpos. 268 f

Lapis martyrii S. Donati sanguinem stillat 9 a in *Lapidem panis versus ob furtum* 233 c *Lapidibus obrutus S. Gelasius mimus* 680 f

Latro cum Christo crucifixus, in visione jussus descendere sanat S. Porphyrium 652 b a *Latronibus male exceptus B. Robertus de Arbrisello, iis benefacit* 617 a b a *Latronibus occisus S. Alnothus* 689 c

Legatio ad Regem Cordubensem Seracenum a B. Joanne Gorziensi fortiter sapienterque suscepta agenda. 717, 718, 719, 720

Lente madefacta vivit S. Damianus anach. 384 d

a Leone contra Saracenos defenditur S. Joannes Silentiarius 135 c

Leopardo et feris objectus S. Ananias Presb. non læditur 499 e

Leprosos osculo sanat S. Romanus 750 e *Leprosus baptizando sanat S. Eleutherius* 193 b 203 d

210 c Leprosus mundatur ope S. Romanæ 382 c ad reliq. *S. Milburgæ* 397 c *Leprosorum pedes lavat et*

contactu sanat S. Romanus 753 d

Libros Sacerdotum usibus describi curat S. Maximianus Ep. Ravenn. 391 a *Libri impii comburuntur a S. Porphyrio* 662 c

Lingua abscissa, reddita S. Sadoth 180 d *Lingua abscissa invocat S. Polychronii patrocinium S. Parmenius* 5 e

Linteo, quo oculi obligandi, partem Flaviano futuro Martyri reservari petit S. Montanus M. 463 d

Lorica indutus sub nitida veste austere vivit B. Robertus de Arbrisello 610 b c

Loris cæsi SS. Ananias et Petrus 499 c

Luce cœlesti illustratur S. Walburgis 530 f 548 e 564 e 571 e *S. Fintanus nocte orans* 19 d *S. Claudius M. dum baptizatur* 64 a *Lux cœlestis affulget in*

morte S. Eleutherii 195 f 205 b in morte *B. Conradi* 170 a *S. Earcongotha in cœlos abeunte* 394 a *Luce cœlesti illustratur locus cædis SS. Germani Ab. et*

Randoaldi 269 a *Lux magna noctu ad sepulchrum S. Angilberti visa a S. Godefrido* 104 f ad sepulchrum *S. Hermelindis* 261 b ad reliquias SS. *Mariæ Ægyptiacæ et Stephani* 194 a *Lumen ad idola accensum de-*

jicit S. Leo 59 d *irridet* 59 f *Lucerna S. Ulrici divinitus accensa* 233 a

Lucta mirabilis S. Ulrici cum dæmone 232

ad Luxuriam incitans S. Eleutherium morte pun-

ita 191 c 202 a b 209 a

M

Maledictione *S. Ulrici mus occiditur* 233 a *elemosynam subtrahens submergitur* 283 d

Mansuetudine omnes homines sui temporis superat S. Thalassius

S. Thalassius 293 *e* *Mansuetudine sua iram idololatrarum sedat S. Porphyrius* 654 *f* *Mansuetudine Arium ad viam veritatis reducere conatur S. Alexander Ep.* 741 *f*

Manui adhærens filium, et acus, ope S. Walburgis sublata 342 *d e f* *manipulus* 353 *c* *pila* 367 *d* *Manus aridæ sanata ante altare S. Barbati* 148 *e* *Manus et pedes amputati SS. Victori* 494 *a*, *Claudio* 434 *d* *in Mari mersus S. Tyrannio* 176 *a*

MARIA Deipara invocata a S. Barbato, apparens obsidione liberat Beneventum 143 *b* 146 *c* *filiolum dat B. Bonifacio Lausanen. ægro* 157 *d* *iterum apparet B. Bonifacio Lausan.* 157 *c* 160 *c* *etiam inter Virgines et cum S. Joanne Bapt.* 157 160 *d* *ejus monitu degit Cameræ* 159 *f*

MARIA apparente Judæus objurgatus convertitur 196 *a*

MARIAM matrem suam ostendit Christus B. Margaritæ de Cortona 315 *c* 349 *b* 356 *e* *ea orare visa pro hujus beatitudine festinanda* 322 *e* 357 *a* *videtur ab hac rapti in cælum* 326 *d*, *omnia per eam impetrat* 332 *a* *MARIÆ natæ ecclesiam dedicat S. Pulchronius* 12 *d* *cum imagine serpentem conculcante* 12 *d* *MARIÆ Officium horarium inducit B. Petrus Damianus* 423 *b c*

Martyr invocatur S. Flavianus in concilio Chalcedonensi 78 *d* *secundus Abel appellatur* 79 *b* *Martyres habiti S. Alnothus et alii a latronibus occisi* 689 *c* *Martyrii desiderium concipit S. Leo ex martyrio et apparitione S. Paregorii* 59 *b* *Martyrii spe abit ad Saracenos in Hispaniam B. Joannes Gorzien.* 717 *c d* *pro Martyrio habentur tentationes superatæ* 323 *d* *Martyr a Christo compellatur B. Margarita de Cortona* 355 *f* *ad Martyrium inter barbaros Hibernos adspirat S. Lomanus* 13 *f* *ad Martyrium invitatur S. Sadoth Ep. a S. Simeone decessore apparente* 179 *b* *suos ad id fortiter subeundum hortatur* 179 *b* *cum* 128 *moritur* 179 *e* *f* *ad Martyrium a S. Isaia apparente animatur S. Proterius fugiens* 738 *e* *Martyria vel solum depicta incitant ad virtutem* 391 *b c* *Martyrum nomina nascentibus imposita* 241 *a* *memoria utilis* 242 *a*

Mathematicus S. Cæsarius 564 *d*

a Matre ad martyrium animatur S. Montanus 463 *d*

Matrimonium cum Maximiano Cæsare amore virginittatis negat S. Susanna 62 *d* *Matrimonium rejicit cum filio Proconsulis S. Martha ab eo occidenda* 668 *d* *fugit columbæ voce evocata S. Romana* 381 *d* *Conjugem legitimam repudiare volenti Imperatori et cubiliariam ducere volenti fortiter resistit S. Tarasius, minatur excommunicationem* 588 589 590 *ductam coronare renuit* 590 *a*

Maxillæ divulsæ, cereis S. Celso oblati restitutæ 409 *b c*

Medicus expertus S. Cæsarius 504 *d* *primus in aula Constantii* 505 *c*

Melle uncti a vespis et crabonibus lenta 10 dierum morte intereunt S. Mauricius Apameensis et socii 244 *c d* *e Meretricia vita conversa B. Margarita de Cortona par Virginibus habita* 304 *a e* *inter illas cum S. Magdalena in cælo collocanda* 317 *e*

Messis manipuli orante S. Joanne Theriste demessi ultro et colligati: hinc Theristes, id est, Messor, dictus et pingitur 485 *a* 487 *d e*

Miles S. Besas M. 678 *Milites* 70 *Martyres Apameæ* 240 *et seqq.*

Mimus S. Gelasius M. illudens baptismati convertitur 680 *b*

Minutatim concisus S. Nicephorus Ægyptius 434 *a* *Miracula a se facta ut permittat propalari, divinitus monetur S. Ulricus* 231 *f* *Miracula fiunt, ubi fides mulierum* 279 *d e* *Miraculis S. Mathiæ obtrectans, a dæmone correptus perit* 454 *b c*

Misericors in pauperes S. Theotonius 113 *a* *vide Eleemosynæ.*

Missæ sacrificium offert S. Tarasius etiam morbo et

senio gravatus 593 *c* *Missam cum lacrymis semper celebrat B. Bonifacius Lausan.* 155 *c* 159 *a* *Missam, etiam Regina petente renuit festinanter legere S. Theotonius* 112 *c* 121 *b* *Missam celebrat B. Bonifacius Lausan.* *Angelis* 2 *ministrantibus* 157 *d* 161 *d* *Missam celebranti S. Oswaldo adstat, respondet, ministrat Angelus* 755 *e f* *Missam audiendi modum docet Angelus B. Margaritam de Cortona* 332 *f* *celebrandi per eam docet Christus* 350 *b* 351 *d* *in Missa facta Sanctæ cuiusdam Virginis commemoratione, ab ea eripiture manibus dæmonum S. Ulricus* 232 *b* *Missam pro patre mortuo curat fieri invento nummo B. Petrus Damianus* 423 *d* *Missam feria 6 pro defunctis legit S. Theotonius* 113 *a* *Missam de S. Mathia negligentis celebrare fronti macula cælitus inuritur* 452 *b* *Missam in malo statu celebrans perit apostata* 19 *b c* *Missarum ornamenta pretiosa procurat B. Petrus Damianus* 413 *d e*

Molas lapideas fert Romam S. Silvius 30 *f*

Monachus Martyr S. Sirenis Sirmii 369 *Monachus S. Dositheus in Palæstina* 386 *Monachi Confessores SS. Lazarus CP.* 398 *Basilius et Procopius CP.* 690 *Monachus S. Basilii S. Joannes Theristes* 484 *ordinis Carmelit. Avertanus* 621 *Monachi e conjugio S. Angilbertus et Bertha* 93 *a* 101 *f* *Monachi* 300 *Centulæ sub S. Angilberto cum* 100 *pueris in* 3 *choros distincti psallunt* 106 *d* *Monachi ex ubertate insolentiores fugiunt* 750 *b c d*

Monastica vita S. Georgii Amastr. 275 *Monastica et anachoretica vivendi varia exercitia* 297 *b d* *monasteria virorum et sæminarum sub domiciliis distincta* 9 *e f* *Monasteria fundat B. Pippinus Faucense in Rætia* 258 *b* *Meldariense* 261 *d e* *S. Gumbertus Senonense in Vosago* 266 *b* *Monasteria plura ædificat S. Oswaldus* 759 *Monasterium extruitur a S. Fintano in loco frequenti apparitione Angelorum designato* 17 *e* *Monasterium ex bonis paternis instruit S. Tarasius* 585 *b* *Monasterium Gorziense fundat, reliquiis ornat S. Chrodegangus* 691 *disciplinam cællapsam restaurat Adelbero Ep.* 692 *Monasterium Ramesiense extruitur mandato S. Benedicti apparentis* 759 *b c* *Monasterii exemptionem a Papa impetrat S. Angilbertus* 94 *a* *Monasterii ingressu etiam Reginam arcet S. Theotonius* 117 *c*

Mores emendantur concionibus S. Theotonii 112 *e*

Mortis periculo non moventur in excommunicando Rege B. Robertus de Arbrissello et B. Bernardus de Tironio 604 *d e* *Mortem sibi instare e revelatione scit S. Earcongothæ* 393 *f* *Mortis horam et diem præscit B. Margarita de Cortona* 362 *b* *Mortis diem prædicat Angilramnus Gorziensis, Mors ejus alteri procul revelatur* 707 *c d e* *Morte instante divinitus monetur Isaac Gorziensis* 708 *d* *Mortem pridie prædicat S. Oswaldus* 755 *d* *Mortem Henrici I R. Angl. prædicat S. Ulricus* 234 *b* *et mortis suæ diem* 234 *d* *Mortem S. Brandubhi a sua non diu differendam promittit S. Fintanus* 20 *c* *Moribundus fidem profitetur tenens Evangelium B. Bonifacius Lausanensis* 157 *f* 161 *d* *Moribundus dæmonem fugat signo S. Crucis S. Eleutherius.* 195 *e* 205 *a* *Moribundus non valens peccata confiteri, Eucharistia sumpta, confitetur et moritur* 157 *a* 161 *b* *Mortem lætus excipit S. Theotonius* 120 *d* *In Morte hilares SS. Julianus et Victorius MM.* 463 *b* *Moritur obtenta venia S. Dositheus.* 389 *f* *Moritur recitato ad lectulum Matutino B. Petrus Damianus* 433 *a* *Moritur inter lavandum pedes pauperum dicens Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto S. Oswaldus* 755 *d* *Moritur præmonitus voce cælesti Venite ad me omnes, qui laboratis etc. S. Rabulas* 137 *d* *Moriente B. Conrado lux cælestis affulget* 170 *a* *campanæ ultro sonant* 170 *a* *Morienti S. Brandubho occurrit S. Fintanus cum aliis in veste alba* 20 *d* *Moritur columbæ voce evocata S. Romana V.* 382 *a* *Moriens videt Angelos S. Silvius* 32 *a* *Moritur Angelis psallentibus S. Earcongotha*

congotha 393 f Mors 10 dierum lenta S. Mauricii et 70 sociorum melle unctorum a vespis et erabronibus illata 244 c d e Morte subita punitur aliam injuste ad patibulum trahens 197 d e Morte punita incitans S. Eleutherium ad peccatum, resuscitatur 191 c d 202 b c 209 a b in necem Leonis Armeni Imp. iconoclastæ visus S. Tarasius apparens immittere Michaellem Balbum 594 e Morti addictum innocentem liberat et se reum fatetur B. Conradus. 167 d Moribunda sanatur precibus S. Walburgis 531 a b 548 f 563 a b 572 a a Morte resuscitatur submersus invocato S. Mathia 453 b c 458 b a Morte resuscitatus ut Viaticum recipiat et sanctitatem S. Oswaldi indicet 759 d Mortui resuscitati ope B. Margaritæ de Cortona 362 e f 363 a Mortuum resuscitat S. Fintanus, ut cum eo frater moriatur 20 e Mortuum oratione resuscitat S. Milburga 296 d

Mortificatio ardua S. Ulrici 238 c d 235 a b Mortificationem suis inculcat S. Theotonius 116 c Mortificatio passionum S. Timothei anach. 271 d S. Georgii Amastreni 276 a mortificatio gulæ, appetitus, voluptatis, somnolentiæ et corporis commoditatum in S. Tarasio 584 d e docet Mortificationem sensuum 590 d e Dei jussu corpus affligit B. Margarita de Cortona 312 a b jubetur solita diæta uti 309 c corpus assidue persequitur 313 c d Vita ardua B. Roberti de Arbrissello, lorica induti, in duro vestitu, abstinencia, vigilia 610 c f

Mus occiditur maledictione S. Ulrici 233 a

Muti curantur a S. Walburge 541 f 543 f 545 e ope B. Conradi 164 c ad sepulchrum S. Angilberti 104 e ad reliquias SS. Stephani et Mariæ Ægyptiacæ 194 b 210 b baculo S. Oswaldi percussus 756 a benedictione S. Fintani loquelam accipit, et linguæ notium 18 a Muta reddit idola precibus S. Sergius M. 468 b

N

N De Nascituro B. Bonifacio Lausanensi prædicitur matri ejus sanctitas 155 c 158 e nondum Natus terrori est dæmonibus S. Victor Presb. ejusque ab his nomen indicatum 671 d Nascitur sub arbore in secreto loco Angeli monitu S. Fintanus 17 b Natus ex matre mortua et sepulta S. Olcanus 182 b

Navi phantastica magus eodem die e Sicilia Constantinopolim venit 228 e Navigat adverso vento et flumine et absque remigio S. Lomanus 14 a Naufragii periculum amovet S. Constabilis 45 d

Natalem S. Petri Ep. M. celebrat S. Alexander an. 311. 641 b

Nebula impedit inventionem SS. Trudonis et Eucherii 223 c

Nervis boum cæsi S. Mauricius et socii Apameenses a Christo confirmantur 243 f Nervis bubulis occisus S. Nesius 681 a

Nomen S. Victoris Presb. necdum nati a dæmonibus indicatum 671 e Nomina Sanctorum nascentibus imponi solita 241 a

O

Obedientia singularis B. Joannis Gorziensis 709 a Obedientia simplici magnam sanctitatem adeptus S. Dositheus 390 a contra Obedientiam datus pauperibus panis sanguine manat. 233 d

Obsidione liberat S. Barbatus Beneventum, orans in æde Deiparæ 143 b 146 c e

Obtrectans miraculis S. Mathiæ a dæmone correptus perit 454 a b c

Oculorum dolor pulvere sepulchri S. Constabilis pellitur 46 d

Odor suavis in morte B. Margaritæ de Cortona 362 b e corpore B. Conradi post 164 annos 162 f in inventione reliquiarum S. Angilberti 97 c 103 e in inventione corporis S. Milburgæ 397 c S. Celsi 405 e

S. Mathiæ 451 f 455 b in elevatione S. Oswaldi 756 a Odore Angelorum fugantur dæmones 360 b

Œconomia singularis pro bono monasterii B. Joannis Gorziensis 711 712

Officium Ecclesiasticum Gorziensium olim valde longum 710 c d Officium horarum B. Mariæ inducit B. Petrus Damianus 429 b c

Olei fluxus variis Sanctis concessus 568 b Oleum stillant digiti, qui attrahunt reliquias S. Mathiæ 455 c Oleo manat corpus S. Walburgis 569 f 573 f 574 maxime sub consecrationem 567 f cessat tempore Interdicti 568 a Oleum ob sanguinem fusum cessat 574 c ob blasphema verba evanescit 575 a Oleum manat ex tiliis, in qua habitavit B. Edigna 675 b ob avaritiam dum venditur repressum 675 b Oleum 200 annis incorruptum 568 b eo juvantur puerperæ 575 b sanati cæcus 575 c surdi 575 d f vulneratus 575 e epilepticus 576 b morsi a fele rabiosa 576 c phreneticus 576 d plastro vini obrutus 576 f 577 a b c Oleo lecythum implet precibus S. Polychronius anach. 384 e Oleum in lampade pro S. Eucherio accensa augescit 222 e Oleo lampadis ad sepulchrum S. Tarasii tolluntur dysenteria, oculorum lema et manus agitatio assidua 594 c d Dæmoniæ liberantur 594 d Oleo sacro ægrum Regem sanat S. Theotonius 117 b Oleo fervente baptizari non renuit S. Joannes Theristes 486 d

Oleribus vixit 40 annis absque pane S. Silvinus 31 d Orationem Dominicam audit ab Angelis cantari S. Victor Presb. 672 d Orans nocte S. Fintanus luce perfunditur 19 d Oratio B. Roberti de Arbrissello moribundi pro Ecclesia, amicis, inimicis 620 c d Orationi deditus S. Oswaldus locum secretum ab Abbate impetrat 758 d Oratione pleuritidem curat B. Conradus 168 b Oratione S. Georgii Amastr. cæcus illuminatur 279 c tempestas sedatur, 280 e venti arcentur 280 e Oratione tempestatem pellit S. Theotonius 112 a 113 e f et promovet victorius bellicas 119 a 121 e in Oratione videt B. Bonifacius Lausan. victoriam Guilielmi Imp. et captivitatem S. Ludovici R. et cladem Comitis Flandriæ 157 b 160 b Oratione S. Cononis liberatur, volens eum occidere, et ideo factus immobilis 138 a Oratione S. Eleutherius resuscitat puellam 191 d 202 b 209 b mortuum S. Milburga 396 d Oratione Martyrum ignis extinctus 461 d idola muta reddit S. Sergius 468 c

Oratione S. Angilberti columna fracta ab Angelo reparatur 102 f Oratione lecythum implet oleo S. Polychronius anach. 384 e Oratione S. Andræ Florentini corpus S. Zenobii immobile, defertur in templum 667 f vinum impetrat S. Victor Presb. 672 a Oratione impetrat reversionem 12 monachorum qui fugerant, S. Romanus, Ab. 753 d Oratione et meritis S. Oswaldi liberatur anima e purgatorio 760 e Preces S. Lucii in martyrio rogatus, et ipse aliorum petit 463 b

Ordinis Rhodiani monasterium Calabriae 486 b Ordinis Præmonstratensis Evermodus Racenburgen-sis 47 Ordinis Fontis-Ebraldi fundator B. Robertus de Arbrissello 599, 605 a Ordo floret 12 sec. 600 c præest Abbatisa 599 c

Ordines sacros pie suscipit et administrat S. Theotonius 111 f 112 a

Ore lapidibus cæso expirat S. Polychronius 5 f Ore ad aures retorto punitur calumniator S. Ulrici, et hujus tactu sanatur 233 e

Osculum dare renuit S. Susanna dicens: Quia os ancillæ suæ numquam tetigit vir 63 a Osculo leprosos sanat S. Romanus 751 a

Otii hostis S. Walburgis 564 b

Ova æger ut non obtineat, petit S. Dositheus 389 d

P

Panis ob furtum vermibus scatet 234 a alius in lapidem versus, benedictione S. Ulrici restitutus 233 c

Panis

Panis contra obedientiam datus pauperibus sanguine manat, benedictione S. Ulrici mundatur. 233 d Panis visus in manu Angeli tempore Missæ crescere 767 e pane uno multos satiat S. Ulricus 233 b Pane benedicto ingluvies sublata 550 a pellitur febris 761 a sorex suffocatur 761 a Pane abstinuit 40 annis S. Silvius victitans oleribus 31 d

Papa S. Felix III 507

Paralytici sanati ope B. Roberti de Arbrissello 605 f a S. Walburge 533 b 550 f 551 a 566 f ad sepulchrum S. Letardi 475 f S. Celsi 408 c 409 e ad reliquias S. Mathiæ 453 f xxv attactu Reliquiarum S. Eleutherii 198 b 210 f precibus S. Fintani 19 e

Parentes SS. Gregorius et Nonna et liberi SS. Gregorius Nazianz. Cæsarius et Gorgonia 503 e f Parentes et filii Mart. Claudius et Præpedigna, Alexander et Cutia 61 Parentes SS. Vincentius et Walde-
trudis, filiæ, Aldetrudis et Madelberta 514 c Parentibus relictis clam fugit in solitudinem S. Georgius Amastrenus 275 b

Partum facilem reddit signo Crucis S. Theotonius 117 c Parturiens contra dæmonum insultus a S. Letardo adjuta, parit 475 e

Pascha celebratum olim a Luna 16, tum a Luna 15, aliis a 14 Luna 87 d e Paschalis Canon Sulpitii Severi, et Hibernorum 87 f Paschalis methodus SS. Joannis Evang. Anatolii, etc. 88 b c Paschæ die ministrat pauperibus comedentibus S. Tarasius 585 a

Pater et filius Mart. SS. Mauricius et Photinus Apameenses 240 Pater et filiæ SS. Gallicanus M. Attica et Artemia VV. 69 a b B. Pippinus, et SS. Gertrudis et Bega 260 a Pater et liberi SS. Richardus R. Willibaldus Ep. Wunibaldus Ab. et Walburgis Abb. 516 e

Pati hic eligit S. Thalelæus ut pœnas æternas evitet 686 d Patientissimus in ferendis injuriis S. Tarasius 590 c Maledictis acerbis appetitus silet B. Joannes Gorziens. aut veniam petit 709 c e

Patroni e Sanctis forte electi 452 b Patrocinio S. Richarii victoriam de hostibus obtinet S. Angilbertus 101 d

Paupertas voluntaria Episcoporum Lindisfarnensium 86 e Pauperulas fœminas a calumnia liberat pater S. Tarasii 582 a Pauperes 12 in solenni translatione Corporum SS. excipit convivio et inservit Paloætus Arch. Bonon. 548 a Pauperum pedes lavat, alit, ministrat, S. Oswaldus 761 b

Pax impetrata per reliquias S. Georgii Amastr. 282 d Pax inter dissidentes Episcopum et Abbatem reconciliata a B. Roberto de Arbrissello 615 616

Peccatorum speculum agnoscenda in die judicii B. Margarita de Cortona 353 e Peccatorum Mater appellatur a Christo 342 b quia eam imitari possunt 382 c eorum salutem curare jubetur 382 f 384 a Peccata divinitus cognita suggerit viduæ, ut ea confiteatur 346 d e f 347 Peccata variorum statuum intelligit a Christo 352 Peccatorum absolutionem per S. Franciscum a Christo accipit B. Margarita de Cortona 311 f 343 a 355 d non Peccaturam se amplius mortaliter intelligit 343 d Peccatum occultum Chlodevei Regis ab Angelo indicatum emendat S. Eleutherius 193 c 210 d Peccata dimissa intelligit B. Bonifacius Lausan. 157 d 160 c Peccata Regis Chilperici arguit et arguenda monet S. Gregorius Turonensis 471 c d e de Peccato occulto monet Stephanum S. Angliæ S. Ulricus 334 c

Pedes pauperum lavat S. Oswaldus 761 b, etiam æger inunctus moritur 761 b

Pellibus tectus degit S. Baradatus 297 d

Perditæ res recuperantur ope S. Walburgis 535 536 540 541 567 b

Peregrinationes ad ecclesias Sanctorum 240 f peregrinatio pia S. Theotonii ad loca sancta Palæstinæ

114 Peregrinatur in Terram sanctam S. Silvius 30 e loca sacra Hierosolymæ æger etiam invisit S. Porphyrius 651 e Peregrinos hospicio excipiunt SS. Gallicanus et Hilarinus. 69 d

pro Persequentibus et occidentibus orat S. Leo 60 e Perseverantia a Deo petenda : nam constat Bonos perverti et perire, malos converti et salutari 749 d e f Peste laborantibus ministrantes Alexandrini, Martyres habiti 727 Pestis cessat feretro S. Oswaldi per urbem delato 761 e

Phrenetici sanantur ope S. Letardi 475 f ad reliquias S. Mathiæ 454 a

Pictor S. Lazarus dira tormenta passus, manu adusta pingit imaginem miraculosam S. Joannis Bapt. 398 a b c e Pictura tormentorum inferni visa convertitur S. Dositheus 388 c

Pila nimium ludentis manus adhæret 567 d in Pilo contusi SS. Victorinus, Victor, Nicephorus 494

Piscis divinitus peræ peregrinantis ad S. Walburgem impositus 543 d Piscium multitudo adnatat pro cibo adcurrentium ad festum S. Eucherii 222 f Plastro vini obruitur, illæsus, quia unctus oleo S. Walburgis 576 f 577 a b

Pleuritis sublata ad sepulchrum S. Constabilis 466

Pluviam frustra idololatæ expetunt 634 a impetrat precibus et jejuniis, et supplicatione instituta S. Porphyrius 654 b eo miraculo 127 conversi 654 c Pluvia impetratur precibus fuis prope lapidem martyrii S. Donati 9 b pro Pluvia impetranda imploratur S. Joannes Theristes 488 d Pluvio cælo occiditur S. Flavianus, ut aqua sanguini exemplo Christi jungeretur 464 d

Podagrici sanati ope S. Celsi 410 a a S. Walburge 532 d 566 a Podagricum sanat baptizando S. Polycarpus 376 c Podagricus S. Julianus M. 678

Pœnitens B. Margarita 3 Ord. S. Francisci 302

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f B. Bonifacii Lausan. 155 e 159 a B. Margaritæ de Cortona 306 Pœnitentia 100 annorum expletur 20 psalteriis cum disciplina recitatis 420 b Pœnitentiam gravem impositam lætus obit B. Joannes Gorziensis 709 d Pœnitentiarum variarum usus apud eremitas B. Petri Damiani 425 e

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

Pœnitentia S. Angilberti monachi relicto conjugio 101 f

e f Psalmos distincte assidue legens, a Normannis in puteum dejectus, divinitus evadit et alitur 698 b c Psalmis recitatis dicens Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto expirat S. Oswaldus 761 d Psalterium bis quotidie præter Horas recitant cremitæ Fontis Avelani 416 c Psalteria 20 cum disciplina recitata expleant penitentiam 100 annorum 420 b

Pueritia casta B. Bonifacii Lausan. 155 d e 158 e

Puerperam inverso fœtu periclitantem, a se instructam invocato Christo liberat S. Porphyrius, et 64 convertuntur ad fidem 556 a b c

Purgatorii pœnæ variæ 352 aliqua uno mense detinetur ob iracundum zelum 352 c in Purgatorio fuit 10 annis mater B. Margaritæ de Cortona 326 e in eo innumeræ animæ: pro iis et apparentibus sibi orat 345 f Feria 2 pro his Missas facere Sacerdos iubetur 351 d Purgatorii animas visitant Angeli 352 d Purgatorii pœnis liberatus ab Angelo ob preces S. Oswaldi 860 e f cum multis animabus Purgatorii moriens visa in calum abire B. Margarita de Cortona 362 c Ob lotum caput feria 6 S. Vitalina privata visione Dei, petit benedictionem a S. Martino et post 3 dies liberatur, 258 c e f Pro monacho defuncto præscribit B. Petrus Damianus fieri 7 disciplinas cum mille scoparum ictibus 432 c

in Puteum profundum lapsi orante S. Porphyrio illæsi servati, et Cruce divinitus signati 663 d e f

Q

Quæstor Valentis Imp. S. Cæsarius 506 e

R

Ranis venenatis impletur vinum furto sublatum, benedictione S. Ulrici purgatur 234 a

Reditus dividit S. Barbatus in egentes, Clericos, restaurationem templorum et sustentationem 143 e 146 f

Regimine se abdicat S. Theotonius 119 c a Regimine abhorrenti commendatur obedientia 350 a Regiminis monastici donum et virtutes S. Theotonii 116

Regnum Nicephoro Logothetæ prædicat S. Georgius Amastr. 280 c

Regula S. Columbæ in insula Hy, et Lindisfarne observata 23 e Regula S. Benedicti in Northumbriam a S. Wilfrido introducta 23 d Regula monastica S. Fintani stricta 17 f Regula præscripta fœminis et viris a B. Roberto de Arbrissello 611 e

Religiosi Ordinis Minorum, qui veri 350 f 351 a b c eos certantes lætus adspicit Christus 351 f iubentur prædicare expeditionem in Terram sanctam 353 f Religiosorum consortio delectatur B. Bonifacius Lausanensis 157 f

Reliquias tenues summo in honore esse testatur Theoderetus 240 c Reliquias SS. Roma, Constantinopoli, Hierosolymis, ex Italia, Hispania, etc. adjuvante Carolo Magno, conquirunt S. Angilbertus 105 106 pretiosis capsis includit 106 c Reliquiarum S. Celsi veritas igne probata 406 c Reliquiarum SS. Zamæ et Faustiani solennis translatio Bononiæ facta 645 646 647 Reliquiæ S. Mathiæ inventæ ob ostensam in visione stellam splendidam, fontem scaturientem, et apparitionem Sancti 452 d 453 d e Reliquias S. Mauricii adnatantes Angeli monitu excipit S. Paschasius Viennen. 294 b ob Reliquias S. Honorinæ delatas, equus abestiis a morte intactus 679 a ob Reliquias S. Mathiæ attrectatus, stillant oleum digiti 453 c Reliquiæ immobiles B. Conradi, dum baculus adderetur 164 d S. Mathiæ ne furio auferantur, 453 f 456 d Reliquiarum S. Georgii Amastreni magna vis 282 e pax a Russis per eas data 282 d Reliquiarum S. Eleutherii tactu morte subita punitus resuscitatur 197 d e 207 e f sanantur 25 paralytici, 7 cæci 198 b 208 d Reliquias B. Roberti de Arbrissello violans hæreticus, cæcitate percutitur, conversus visum recipit 605 e

Renum dolores sublatis ope B. Conradi 163 e Resignatus ad necem dicto Fiat voluntas tua Domine, liberatur occisore terra absorpto 136 e

Restitutio stricta commendatur procuranda Confessariis 350 a

Resuscitatur orante S. Eleutherio puella 191 d Resuscitatur invocato S. Eleutherio a dæmone sub specie leonis occisus 196 e 206 b alius tactu reliquiarum 197 e vide Mortui resuscitati

Revelationes sui status et aliorum factæ B. Margaritæ de Cortona 350 et seqq. 359 et seqq. Revelationes in somnis multæ factæ 383 f

Rex Sanctus Ethelbertus Cantuar. 476 Regia progenies sancta S. Ethelberti Regis Cantuar. 479 e f Regis filiæ SS. Earcongota 393 Milburga 394 Edigna 674 Regem colloquio instruit S. Theotonius 118 e inculcat timorem Dei, justitiam, reverentiam erga loca sacra 118 f

Rosarium B. Conradi inter reliquias adservatur 164 d

S

Sacerdotes peccatis immersi ostenduntur S. Ulrico, quasi ultra altare suspensi 234 a

Sale et aceto aspersa vulnera S. Ananiæ Presb. cilicio perfriantur 498 f

ad Salutem via angusta 60 b

Sanctimoniales Jurenses arcte conclusæ ut eas vivere alii nesciant 749 c

Sanctitas monachorum Cluniacensium inter abundantiam bonorum 416 e Sanctitas Nestoris M. Gentilibus formidabilis 628 f 634 a Sanctitatis fama Gorsien-sium multi exerciti illustres, fiunt monachi 705 706 Sanctorum gesta narranda 158 c Sanctorum res gestæ scriptæ posteris utiles 651 a Sanctorum virtutes ad imitandum instar ciborum propositæ, non ad miracula facienda, sed ad sancte vivendum 673 d e Sanctorum veneratio antiqua 240 e f iis templa erecta, donaria oblata, dies festi instituti 241 a patrocinia implorata 240 e f 241 a nomina pueris imposita 241 a Sanctos, imitatione virtutum, honorat S. Georgius Amastrenus 280 f 281 a b c

Sanguis e lapide martyrii S. Donati. 9 a Sanguinis fluxus sistitur a S. Eleutherio invocato 206 f ad reliquias S. Leonis Cutanen. 229 a Sanguine manat panis contra obedientiam datus pauperibus 233 d Sanguinem in calice consecrato videt S. Ulricus 233 e

Scala ad cælum erecta pro perfectis Canonicis Regularibus 120 c

Schismata Romæ a B. Petro Damiano extincta 418 e f 419 e f

Secretarius Imp. dein Patriarcha CP. S. Tarasius 582 b

Securi occisi Martyres Arabiæ 293

Sensus quomodo refrænandi 590 d e f

Sepelitur S. Oswaldus columba et sphæra ignea comitantibus 761 e Sepulchrum S. Agnetis invisens S. Constantia sanatur ab vulneribus et convertitur ad fidem 68 a b ad Sepulchrum S. Agnetis figit domicilium S. Constantia Aug. 70 c ecclesiam erigi a patre procurat 70 d Sepulchra SS. Richarii et Caydoci exornat S. Angilbertus 102 c d Sepulchri sui contemptum Episcopo objicit S. Walburgis apparens 531 d 549 b 572 d Sepulchri S. Eucherii tegumentum a candela ardente illæsum 222 d Sepulchrum S. Georgii Amastreni, ab aquis invidantibus, cingitur non attingitur 281 f id subruere volentes Russi, fiunt immobiles 282 b Sepultura in loco sacro prodest animabus ob preces illic fundendas 19 b

Sermonis Græci ignarus puer eo indicat idolorum templum comburendum 662 a b c

Silentium arctum S. Limnæi 295 e Silentium perenne, excepto in Capitulo sanctimonialium Fontis Ebraldi

Ebraldi 600 d mitigatum 600 e
Simonia extirpata a B. Petro Damiano 429 a
B. Roberto de Arbrisello 616 c a *S. Tarasio* 587 c
Singulare nihil exigit, promiscue aliis apposita comedit, eadem diæta semper usus B. Joannes Gorzien. 713 a b
Solem adorare recusant cxxviii Martyres in Perside cum S. Sadoih. 177 d c e *Solis radio suspenditur velumen S. Milburgæ* 396 c
Somnolentiam constanter depellit B. Joannes Gorzien. 710 e
Sorores Virgines sanctæ Attica et Artemia 67
Milburga, Mildreda, Milgytha 394 c
in Spinis se volutat, ut gulam domet, B. Conradus 168 d
Spiritus sanctus columbæ specie solatur S. Ananiam Presb. in carcere 498 d *servat cum sociis illæsum in igne* 499 d
Sponsam relinquit amore Christi S. Silvinus 306
Sponsum Christum eligit Saloptha baptizata 666 b
Sput in faciem blandientis mulieris S. Theotonius 113 b
Stella in visione ostensa indicat ossa latentia S. Matthiæ. 452 d 453 d
e Sterilibus parentibus, nati semper illustres 474 f
iis natus S. Georgius Amastrenus voto parentum impetratus 774 a
Stola S. Leonis Catanensis vincit magus comburitur 229 a
Stomachi nausea sublata a S. Theodorus 534 d e
Stultus propter Christum S. Wallurge Salus 508 c f
Subdiaconus Herennianus 3 sec. 456 d 457 b *Subdiaconus S. Baldomerus* 688
Submersionis periculo eripitur a S. Oswaldo navis signo Crucis 754 e *Submersi Martyres S. Papias* 495 a *SS. Ananias, Petrus et 7 milites MM.* 499 e
500 a et ultione divina Præses 500 d
Superbia quomodo castiganda 350 c
Supplicatio solennis in elevatione corporis S. Celsi 405 e f 406 a *Supplicatione cum jejuniis instituta pluvia impetratur a S. Porphyrio* 654 b c *in Supplicatione Gazæ ob Crucem prælatam idolum Veneris corruens subsannantes interimit* 660 d e f
Surdi sanati ad sepulchrum S. Angilberti 104 f ope
B. Conradi 164 c *oleo S. Walburgis* 575 d e
a Suspensione liberati SS. Bartholomæus et Mariamna 4 b
Sutoria arte victum comparat S. Porphyrius 652 d
Synodum æcumenicam contra Iconoclastas petit S. Tarasius 579 585 586

T

Taurus Martyris pedes lambit 173 f
Tempestas horrida propter nauclerum Arianum, sedatur hæresi abjurata 654 f 655 a *Tempestatem precibus pellunt S. Theotonius* 113 e f 114 a 120 b *S. Georgius Amastrenus* 280 e *S. Walburgis* 562 b c 570 a e *Tempestate navis ope S. Primiani erepta* 374 b d *contra Tempestates invocatur S. Anthimus Ep.* 240 e
Templa 3 ædificat S. Angilbertus 96 b 102 d *pretiosis vasis instruit* 107 b c *et vestibis sacris* 107 c
Templa erigit B. Ethelbertus R. Cantuar. conversus 481 483 484 *Templi dedicatio Gazæ a S. Porphyrio fit solenniter evocatis Episcopis, Clericis et 1000 monachis* 655 a b *Templum Rotomagi clausum ob necem S. Prætextati in eo occisi* 476 c *Templum in figuram Crucis jussu Eudoxiæ Imper. conditur Gazæ* 663 a *præolata Cruce in solenni processione populus operi applicatur* 663 b c *Templum pretiosis ornamentis exornat B. Joannes Gorzien.* 712 b
Tentationes fortiter superatæ pro martyrio habentur 328 a *ob eas S. Magdalena est in summa gloria* 333 a

Timorem Dei Regi inculcat S. Theotonius 118 f
Tortura acris Martyrum in Perside 179 d 180 d
Tremor membrorum sublatus ope S. Walburgis 553 a
Tribulationes piis necessariæ 342 f *Tribulationibus crucifigenda B. Margarita de Cortona* 327 c *ex denuntiantur* 328 e f 329 b 335 c *tum adest Christus* 330 d *eas illa optat ut Christo placeat* 337 c *vetatur in iis lamentari* 345 c *iis fit similis Christo* 357 c
Trinitatis mysterium explicatum a SS. Theodoro et Philippo Mart. 242 f
Tristitia lenitur ex scripture Vitæ S. Theotonii 111 d

U

Ulcus Rogerii R. Siciliæ ad cadaver S. Joannis Theristæ sublatum 487 e f *ab Ulceribus ope S. Agnetis apparentis sanatur S. Constantia Augusta adhuc pagana* 68 a b *Ulcerosum sanat baptizando S. Polycarpus* 376 c
Uctionis Sacramento munitur S. Theotonius 120 c
Unguibus ferreis lacerantur S. Mauricius Apameen. et socii 244 b *Ungulis costæ S. Nestoris nudantur* 634 f

V

Vanam gloriam superat palam proclamatis peccatis B. Margarita de Cortona 310 f 314 e f
Venationi deditus S. Ubricus juvenis 234 e *Venator B. Conradus* 167 c
Venenum viperæ Crucis signo pellit S. Limnæus 296 a
Venti precibus S. Georgii Amastreni arcentur 280 c
Ventum secundum immittit S. Constabilis 43 d
a Vespis et crabronibus lenta morte martyrium complent S. Mauricius Apameensis et 70 socii 244 c d
Vestis data pauperi, restituitur, ut Missa dici possit 45 b
Vestis Christi apparente S. Petro Alexandrino scissa indicat schisma Arii 640 d
Vestes in elevatione S. Oswaldi repertæ illæxæ 756 a
Vestes viliores appetit B. Petrus Damianus 425 c d
ob molliores erubescit 425 c
Vestitum ornatiorem contemnit B. Joannes Gorzien. legatus Otonis i cum Rege Cordubensi Saraceno acturus 720 c *Vestium luxum in Clericis corrigit S. Tarasius* 584 e
Victoria per S. Georgium impetrata 157 b 160 b
Victoriam in bello S. Gallicanus obtinet facto fidei amplectendæ voto, et Cruce e celo prælata 69 a b *Victoriam in bello obtinet S. Angilbertus implorata ope S. Richarii* 101 d *Saracenos Paphlagoniam crudelissime vastantes S. Georgius Amastrenus solus divina virtute in fugam agit* 278 a b c
pro Victu suorum eidem ollæ diversa fercula injicit S. Lupicinus 753 c
Vindicat anachoretæ necem avis, rapto in aerem occisore Saraceno, et e lapsu interempto 136 d *Ultione divina igne caelesti ictus et submersus Præses iniquus* 500 d
Vigilat post Matutinum recitatum B. Joannes Gorzien. 710 c d
Vinum furto sublatum ranis venenatis impletur 234 a
Vinum ut lutum sapit B. Margaritæ de Cortona 313 d
Vinum milites furaturi haurire nequeunt 427 c *Vinum precibus impetrat S. Victor Presb.* 672 a
Vipera Hierapoli pro Deo habetur 4 d Vipera aurea adoratur a Longobardis 139 d 142 b 144 a *in calicem et patenam conflata a S. Barbato* 144 b 147 c
Virgines SS. Mariamna soror S. Philippi Apost. 4 Constantia Augusta, Attica et Artemia sorores 67
Paula Barbata in Hispania 177 *Irene soror S. Damasi* 247 *Vitalina in Gallia* 248 *Romana Tuderti* 381
 Edigna

Edigna 674 *Onesima* 686 *Rufina* 733 *Virgines Sanctimoniales* SS. *Marcongotha* 393 *Milburga Angla* 394 *Virgines Martyres* SS. *Martha in Hispania* 367 *Honorina in Gallia* 682 *Virgines mirabiliter periculo ereptæ* 177 a b *S. Paula ad Crucifixi pedes enata barba* 177 c *Nobilem procum coram Rege Dagoberto et B. Pipino patre aspernatur S. Gertrudis, Christo desponsa* 260 b *Virginitatis Christo oblata amore matrimonium negat cum Maximiano Cæsare S. Susanna* 62 d *Virginitatis amore rejicit S. Constantia matrimonium cum S. Gallicano* 68 d *Virginitatem suadet SS. Atticæ et Artemiæ* 70 b *Virginitatis amore ad nuptias cogenda fugit B. Edigna* 674 c *Virginitas S. Timothei anachor.* 271 d *S. Auxibii* 127 b 129 e
Virgis cæsus a Paganis S. Eleutherius 191 e 202 c 209 c *Virgis et fustibus cæsus S. Ananias Presb. lætus canit* 497 f 498 a
Virtutem cum doctrina imbibit S. Eleutherius 201 b *Virtutum imitatione honorantur Sancti* 280 f 281 a b c *Virtutum incitamentum ex imaginibus Martyrum, maxime Virginum, puerorum et Christi Redemptoris* 591 b c d e f
Vita sancta miraculis præstat 696 d *Vitam S. Theotoni scribendo tristitia lenitur* 111 d *Vitam S. Eleutherii, elevationis corporis historiam ac miracula in extasi triplici Canonicus addiscit* 198 e f *Acta passionis suæ conscribi jubet S. Flavianus occidendus* 464 b c

Vitas Sanctorum studiose legit B. Joannes Gorzien- 699 b *Vitas Sanctorum, præsertim S. Joannis Eleemosyn. sedulo volvit B. Joannes Gorziensis* 711 b *Vitas SS. Patrum legit B. Romanus* 748 a
Voce cœlesti roboratur S. Ananias Presb. 494 e *S. Nestor* 634 d *ad fiduciam excitatur divini auxilii Einoldus Ab.* 701 a *evocatur e vita S. Rabulas : Venite ad me omnes qui laboratis* 137 d

Z

Zelo fidei execrans Mahometum occiditur S. Petrus Majumenus 270 d *Zelus fidei contra Arium S. Petri Ep. Mart.* 640 b c d *S. Alexandri Ep. Alexand.* 641 642 643 *Zelus animarum S. Colmanni et sociorum* 86 f *B. Margaritæ de Cortona* 345 et seqq. *S. Barbati in convertendis ethnicis Longobardis* 142 b 143 f 146 a f *Zelus B. Petri Damiani in schismate restringendo Benedicti Antipapæ* 418 e f et *Cadalo Antipapæ* 419 e in tollenda *Simonia* 429 430 et inducenda *continentia Sacerdotum* 429 430 *Zelus S. Eleutherii in hæreticis convertendis* 193 e 194 b c d e f 203 e 204 a b c *S. Beati contra hæresim Felicianam* 150
Zona militaris ablata 70 *militibus Mart. ob fidei constantiam* 243 a

FINIS.

10678

f
BX
4655
A2
v.6

THEOLOGY LIBRARY
SCHOOL OF THEOLOGY AT CLAREMONT
CLAREMONT, CALIFORNIA

